Izii

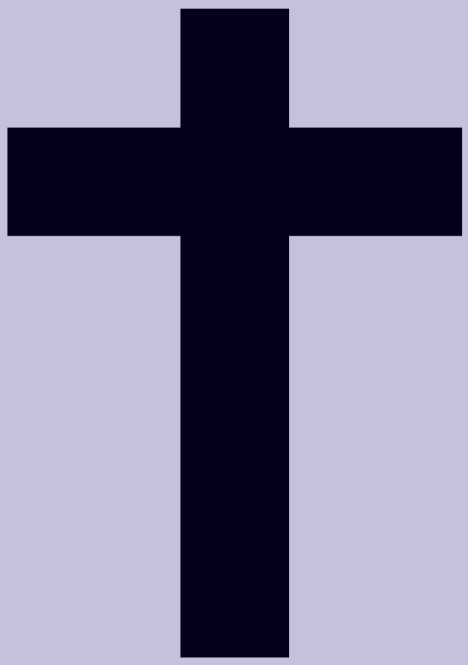

Izii: Bayịburu Izii Bible

Izii

Izii: Bayịburu Izii Bible

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Izii

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 5 May 2025 from source files dated 6 May 2025
c6885c7c-c550-5b8b-a4fe-4bd714af4f6d

Contents

Mbụlembu 1
Awụfu 79
Ndu uke 144
Ọgú 190
Ditoronomi 258
Jioshuwa 318
Ndu-ikpe 356
Rutu 393
1 Sámẹlu 398
2 Sámẹlu 446
1 Ndu eze 488
2 Ndu eze 536
1 Iphe, ndu eze meru 583
2 Iphe, ndu eze meru 631
Ẹzura 685
Nehemaya 704
Ẹsuta 733
Jiobu 744
Ebvu-ọma 854
Ẹtu 1137
Ọ-zì-iphe 1236
Ebvu Sólomọnu 1249
Azáya 1270
Jieremaya 1410
Ebvu-aphụ 1552
Ezekẹlu 1575
Danẹlu 1661
Hosiya 1686
Jiowẹlu 1701
Émọsu 1714
Obedaya 1726
Jiona 1731
Mayịka 1735
Nahumu 1744
Habakuku 1751
Zefanaya 1757
Hagayị 1762
Zekaraya 1765
Malakayi 1781
Matiyu 1786
Mak 1848
Luk 1884
Jiọnu 1945
Ndu-ishi-ozi 1990

Romu 2046
1 Kọrentu 2074
2 Kọrentu 2099
Galeshiya 2116
Efesọsu 2125
Filipayi 2134
Kọlosi 2141
1 Tesalonayika 2147
2 Tesalonayika 2153
1 Timoti 2156
2 Timoti 2164
Tayitọsu 2170
Fayilimọnu 2173
Hiburu 2175
Jiemusu 2198
1 Pyịta 2204
2 Pyịta 2213
1 Jiọnu 2218
2 Jiọnu 2225
3 Jiọnu 2226
Jiudu 2227
Ọphulenya 2230

Ẹkwo
Mbụlembu

Mbụlembu

1 Lẹ mbụlembu bẹ Chileke meru igwe bya emee eliphe.
2 Ọphu eliphe enwedu ụgbugba; ọphu ọ dụdu iphe, nọ iya nụ. Ọ bụerupho mini echiphe l'ẹkameka; tẹme eli mini ono nọdu agbakọta ọchii. Unme Chileke nọdu erwuphe l'eli mini ono kwaphọ.
3 Ọo ya bụ; Chileke sụ: "Gìphóró dụ." Ìphóró bya adụ.
4 Chileke bya elee ẹnya hụma l'ìphóró ono dụ ree. Ọ bya edokaha ìphóró ono yẹe ọchii.
5 Chileke bya agụa ìphóró ono "eswe"; bya agụa ọchii ono "ẹnyashi". Nchi jihu bya abọhu. Ono bụru mbọku kẹ mbụ.
6 Ọo ya bụ; Chileke sụ: "G'ìphè nọdu l'echilabọ mini; nọ-buha mini ono ẹbo."
7 Tọbudu iya bụ; Chileke bya emee ìphè dobe; ọ nọ-buha mini ọphu nọ l'imeli yẹe ọphu nọ l'alị ẹbo. Ọ dụ g'o pfuru.
8 Chileke woru ìphè ono gụa "akpaminigwe". Nchi jihu bya abọhu. Ono bụru mbọku k'ẹbo.
9 Chileke sụ: "Gẹ mini ọphu nọ lẹ mkpula akpaminigwe nọkobe l'ẹkalanu; g'ẹka kpọhuru nkụ gbafụta ìphè." Ọ dụ g'o pfuru.
10 Chileke gụa ẹka ono, kpọhuru nkụ ono "alị"; bya agụa mini phọ "eze-ẹnyimu". Chileke bya elee ya ẹnya bya ahụma l'ọ dụ ree.
11 Chileke sụ: "G'alị fushia iphe, dzụ ndzụ: iphe, amị mebyi; yẹe oshi-ọmi g'ọphu nọnu fushigbaa g'ọ dụ l'ụgbugba nkiya." Ọ dụ g'o pfuru.
12 Alị bya efushia iphe, dzụ ndzụ; ẹphe bya amịshia mebyi; ọphu nọnu nọdu amịshigbaa g'ọ dụ l'ụgbugba nkiya. Chileke bya elee ya ẹnya bya ahụma l'ọ dụ ree.
13 Nchi jihu bya abọhu. Ono bụru mbọku k'ẹto.
14 Chileke sụ: "G'iphe, echí echíchí dụ l'akpaminigwe g'o dokahajẹ eswe yẹe ẹnyashi. Tẹme ẹphe egoshije teke bụ ògè iphe; waa mbọku; waa teke bụ apha agbaru.
15 Tẹme g'iphe ono, echí echíchí ono, dụ l'akpaminigwe ono chije lẹ mgboko." Ọ dụ g'o pfuru.
16 Chileke bya emee iphe, echí echíchí labọ, parụ ẹka apaa. Ọphu ka shii bẹ o meru g'o chije l'eswe; ọphu ka alwa alị bẹ o meru g'o chije l'ẹnyashi. Ọ bya emefụkwapho kpokpode.
17 Chileke bya eworu phẹ dobe l'akpaminigwe g'ẹphe mee g'ìphóró dụ lẹ mgboko.
18 G'ẹphe chije l'eswe yẹe ẹnyashi; tẹme waa g'ẹphe dokaha ìphóró yẹe ọchii. Chileke bya elee ya ẹnya bya ahụma l'ọ dụ ree.
19 Nchi jihu bya abọhu. Ono bụru mbọku k'ẹno.
20 Chileke bya asụ: "Gẹ mini kpofuta anụ, dụ igwerigwe g'o buru lẹ mini; ẹnu awata ephe l'eliphe lẹ mkpula akpaminigwe."
21 Ọo ya bụ; Chileke mee eze anụ, bugbaa l'eze-ẹnyimu; mẹkpoo iphe, dzụ ndzụ, awụ awụwu; o buru lẹ mini l'ụdu iya l'ụdu iya; waa ẹnu, ephe l'eli g'ẹphe ha; ọphu nọnu l'ụgbugba nkiya. Chileke bya ahụma l'iphemiphe ono dụ ree.
22 Noo ya; Chileke bya agọru ọnu-ọma nụ phẹ; sụ: "Unu zụa azụzù zụ-jia mini, nọgbaa l'eze-ẹnyimu; ẹnu azụa ji mgboko ejiji."
23 Nchi jihu bya abọhu. Ono bụru mbọku k'ise.

24 Chileke bya asụ: “G'eliphe kpofuta iphe, dzụgbaa ndzụ l'ụdu iya l'ụdu iya. G'anụ,
bụ iphe-edobe kpofuta; waa anụ ọphu awụ l'ẹpho; waa anụ, bu l'ẹgbudu. G'ọphu
nọnu kpofutagbaa l'ụgbugba nkiya.” Ọ dụ g'o pfuru.
25 Chileke mee anụ, bu l'ẹgbudu l'ụdu iya l'ụdu iya; mẹ anụ, bụ iphe-edobe l'ụdu
nkiya; mekwaphọ anụ ọphu awụ l'ẹpho l'ụdu nkiya kwaphọ. Chileke bya elee ya
ẹnya bya ahụma l'ọ dụ ree.
26 Tọbudu iya bụ; Chileke sụ: “G'anyi bya emee nemadzụ g'o yee anyi; mbụ g'ọ dụ
g'anyi dụ. G'ọ bụru onye-ishi; g'ẹma, nọ l'eze-ẹnyimu; yẹe ẹnu, ephe l'eli; yẹe anụ,
bụ iphe-edobe; yẹe eliphe l'ophu; waa iphe, bụkpoo anụ, akpụ wuruwuru l'alị nọdu
iya l'ẹka.”
27 Ọo ya bụ; Chileke woru nemadzụ mee;
o yee ya; ọ bụru gẹ Chileke dụ bụ g'o meru iya; ọ dụ.
Ọ bụru nwoke lẹ nwanyị bẹ o meru.
28 Chileke bya agọru ọnu-ọma nụ phẹ; sụ phẹ: “Unu zụa azụzù kabaa shii; unu
zụ-jia mgboko kapyabẹ iya ẹnya. Unu abụru ishi: ẹma, bu lẹ mini; yẹe ẹnu, ephe
l'eli; yẹe iphemiphe, bụ iphe, dzụ ndzụ, akpụ wuruwuru l'alị anọdu unu l'ẹka.”
29 Noo ya; Chileke sụ: “Iphe, bụ iphe, aakọ̀ akọ̀kò lẹ mgboko; waa iphe, bụ oshi,
amị amịmi l'ophu bẹ mu nụkotaru unu g'unu rije; g'ọ bụru unu nri.
30 Anụ, nọkota lẹ mgboko-a; waa ẹnu, ephekọta l'eli; mẹkpoo iphemiphe, awụkota
l'ẹpho; mbụ iphemiphe, dzụ ndzụ g'ẹphe ha bẹ mu nụkotaru irwu ẹswa g'ọ bụru nri
phẹ.” Iphemiphe dụkota g'o pfuru.
31 Chileke bya elee ẹnya hụma iphemiphe, o meru. Ẹphe dụebekota rengurengu
shii. Nchi jihu bya abọhu. Ono bụru mbọku k'ishii.

2

1 Noo g'e gude mee igwe; yẹe eliphe; mẹ iphemiphe, nọ iya nụ.
2 Tọbudu iya bụ; o betashia lẹ mbọku k'ẹsaa; Chileke jeẹbekotawaa ozi ono, o shi
eje ono. Ọ bụru lẹ mbọku k'ẹsaa ono bẹ ọ tụtaru unme ozi, o jekọtaru.
3 Chileke gọru ọnu-ọma nụ mbọku k'ẹsaa ono; bya emee ya; ọ dụ nsọ; kẹle ọo
mbọku ono bẹ ọ tụtaru unme eme iphemiphe, o meshiru ono.

Ádamu yẹe Ivu

4 Waa g'e gude mee igwe; yẹe eliphe; teke e meru iya baa.
Teke Chipfu, bụ Chileke meru eliphe; yẹe igwe bẹ
5 o to nwedu iphe, aakọ̀ akọ̀kò shiwaa dụ l'alị; ọphu ọ dụdu irwu, erwuje l'ẹgu
ọphu kpọ-futawaru nụ; noo kẹle Chipfu, bụ Chileke te eshidu mewaa g'igwe dzeje
mini l'eliphe. Tẹme ọphu o toko nweduru onye a-kọje alị.
6 Ọ bụru iji bẹ o shi anọduje akwa gude agba alị l'ophu mini.
7 Ọo ya bụ; Chipfu, bụ Chileke bya egude ẹja, shi l'alị kpụa nemadzụ; bya ekuru
unme ndzụ ye iya l'imi; onye ono bya abụru onye dzụ ndzụ.
8 Chipfu, bụ Chileke bya eworu mgbabu gbaa l'ụzo ẹnyanwu-awawa lẹ Édẹnu; bya
eworu nemadzụ-a, o meru-a dobe l'ẹka ono.
9 Chipfu, bụ Chileke mee g'oshi, dụlaje iche iche fushia l'alị ono. Oshi, dụ ree ele
ẹnya; bya atsọ ụtso eriri. Ọ bụru l'echi mgbabu ono bẹ oshi, emeje g'a nọdu ndzụ
nọ; waa oshi, emeje g'a maru iphe, dụ ree; yẹe ẹjo-iphe.
10 Ọ bụru l'alị Édẹnu bẹ nggele, agba mini lẹ mgbabu ono shi asọshi. Nggele ono
bya agbaa ẹno lẹ mgbabu ono.
11 Ẹpha nggele kẹ mbụ bu Pishọnu; o shijaru echilabọ alị Havila l'ophu; ẹka mkpọla-
ododo nọ.

12 Mkpọla-ododo, nọ l'alị ono dụ ree. Etse, eshi mkpọ, bụ iya bụ bedelọmu nọdu
iya; tẹme mkpuma, aswa dụ, bụ ónìkùsù nọdukwa iya phọ.
13 Ẹpha nggele k'ẹbo bụ Gihọnu. O shijaru echilabọ alị Kushi l'ophu.
14 Ẹpha nggele k'ẹto bụ Tigirisu; yẹbedua sọru shia ụzo ẹnyanwu-awawa l'ibiya kẹ
Asiriya. Ẹpha nggele k'ẹno bụru Yufurétisu.
15 Chipfu, bụ Chileke bya eduta onye ono je edobe lẹ mgbabu Édẹnu g'o jeje iya ozi
letajẹ iya ẹnya.
16 No iya; Chipfu, bụ Chileke bya atụaru nemadzụ ekemu sụ ya: "Rijekwa akpụru
oshi, nọkota lẹ mgbabu-a m'ọ dụ ngu ree;
17 ọle nanụ ọphu i tii rijedu bụ oshi ono, emeje g'a maru iphe, dụ ree yẹe ẹjo-iphe;
kẹle mbọku, i riru iya bẹ ịi-nwụhukwa."
18 Noo ya; Chipfu, bụ Chileke sụ: "Ọ tọ dụkwa ree gẹ nwoke ono nọdu nwẹkinyi
iya. Mu e-metaru iya onye n-yemẹka, gbaru iya nụ."
19 Ọo ya bụ; Chipfu, bụ Chileke gudechaa ẹja, shi l'alị mee anụ; waa ẹnu, ephe l'eli
bya achịtaru iya Ádamu gẹ ya maru iphe ọo-gụshi phẹ. Ọ bụru iphe, Ádamu kuru
iphemiphe ono, dzụ ndzụ ono bẹ ẹphe watarụ azaza.
20 Ọo ya bụ; Ádamu bya eworu ẹpha gụshia iphe-edobe l'ophu; mẹ ẹnu, ephe l'eli;
mẹ anụ-ẹgbudu g'ọ ha.
Obenu lẹ Ádamu te enwedu onye n-yemẹka, gbaru iya nụ, a chọ-vuru iya.
21 Ọo ya bụ Chipfu, bụ Chileke bya emee oke mgbẹnya tụ Ádamu. Ọ nọdu eku
mgbẹnya ono; ọ bya ahata iya ọkpu-ẹgara; bya egude anụ-ẹhu rwachita iya.
22 Tọbudu iya bụ; Chipfu, bụ Chileke bya egude ẹgara ono, ọ hatarụ l'ẹhu nwoke
ono mee nwanyị; bya edutaru iya nwoke ono.
23 Nwoke ono sụ:
"Onye ọwa-a bụ ọkpu ọphu
shi l'ọkpu mu;
bya abụru ogwẹhu,
shi l'ogwẹhu mu.
Iphe, ee-ku iya bụ 'nwanyị';
noo kẹle e shi l'ẹhu nwoke
wofuta iya."
24 Noo iphe, meru g'o gude nwoke je l'ahajẹ nna iya; haa ne iya; ẹphe lẹ nyee ya
atụgba; bụru ogwẹhu lanụ.
25 Nwoke ono yẹe nyee ya ono tụko gbaru ọto; ọphu iphere adụdu phẹ.

3

Adada nemadzụ

1 Agwọ bụ anụ, shi kakọta ẹregede l'anụ-ẹgbudu, Chipfu, bụ Chileke meshiru
l'ophu. Noo ya; ọ sụ nwanyị ono: "Chileke ?ọ sụkpooru g'ọ tọ dụshi akpụru oshi,
nọ lẹ mgbabu-a, unu e-rije tọo?"
2 Nwanyị ono sụ agwọ ono: "Anyi e-rijekwa-a akpụru, shi l'oshi, nọgbaa lẹ mgbabu-
a.
3 Ọ kwa akpụru oshi ọphu nọ l'echi mgbabu bẹ Chileke sụru g'anyi te erishi; mbụ
g'anyi te emekwa iya ẹka ememe ophu; l'anyi -denyi iya ẹka bẹ anyi a-nwụhukwa."
4 Agwọ ọbu sụ nwanyị ono: "Ọ tọ dụkwa anwụhu, unu anwụhu.
5 Ọ chịa lẹ Chileke maru lẹ unu -ria ya; ẹnya asahụ unu; unu adụ gẹ Chileke; maru
iphe, dụ ree waa ẹjo-iphe."
6 Nwanyị ono bya elee ẹnya l'akpụru oshi ono; bya ahụma l'ọ dụ ree k'eriri; bya
amakwaphọ mma ele ẹnya; tẹme ọ nọdu agụkwa iya phọ ẹgu g'o ria akpụru oshi

ono maru iphe. Ọ wọta iya ria bya anụkwapho ji iya, ẹphe l'iya tụko nọdu l'ẹka ono;
o rikwaphọ.
7 Ẹnya tụko sahụchaa ẹphenebo; ẹphe maru l'ẹphe gba ọto. Ẹphe dzụkobe ẹkwo
oshi fịgu nmarụ.
8 Ẹphe nụma ụkporo Chipfu, bụ Chileke lẹ g'oojephe lẹ mgbabu ono lẹ gẹ
phẹrephere ụzenyashi ezi; ẹphe je eworu onwophẹ woharụ Chipfu, bụ Chileke l'azụ
oshi, nọgbaa lẹ mgbabu ono.
9 Chipfu, bụ Chileke bya ekua Ádamu; sụ iya: "?Bụ awe bẹ ị nọ?"
10 Ádamu sụ iya: "Mu nụmakwaru ụkporo ngu lẹ mgbabu ono; mu je eworu
onwomu domia l'ẹka ndzụ agụ mu; kẹle mu gba ọto."
11 Ọ sụ iya: "?Bụ onye sụru ngu l'ị gba ọto? ?Ti riakwaru nụ akpụru oshi-a, mu
sụru g'i ti rishi-a?"
12 Ádamu sụ iya: "Ọ kwa nwanyị-a, i doberu mu l'iya l'ẹka-a bẹ woru akpụru, shi
l'oshi ono nụ mu; mu ria."
13 Chipfu, bụ Chileke bya ajịa nwanyị ono sụ iya: "?Dẹnu g'ọ nwụru i meru iphe,
dụ nno?"
Nwanyị ono sụ: "Ọ kwa agwọ gbabẹru mu ẹregede; mu je erinaa ya."
14 Chipfu, bụ Chileke sụ agwọ: "Eshinu i meru iphe-a bẹ
"Iphe, bụkota iphe-edobe;
mẹ anụ-ẹgbudu l'ophu
bụepho gụbedua bẹ a tụru ọnu.
Ịi-wata awụ l'ẹpho.
Ọ bụru ẹja, shi l'alị bẹ ii-rije
gbiriri jasụ g'ịi-nọ-beru.
15 Mu e-me g'unu lẹ nwanyị-a
bụru ọhogu; awa nkengu
yẹe kẹ nwanyị-a
a-bụkwarupho ọhogu.
Ọo-zọpya ngu ishi;
gụbedua emeka iya iphe
l'ichirupfu ọkpa."
16 Nwanyị ono bẹ ọ sụru:
"Mu e-me g'iphe-ẹhuka,
dụru ngu l'apa ẹpho-ime ka shii.
Ii-jeje iphe-ẹhuka tẹme l'ị nwụa nwa.
Ji ngu a-nọduje agụ ngu ẹgu;
ọ bụru iya bẹ ịi-nọdu l'ẹka."
17 Ọ sụ nwoke ono:
"Eshi ọphu i kwetarụ ngabẹru nyee ngu
nchị je eria akpụru oshi ono,
mu sụru g'i ti rikwa ono bẹ
I meakwaru; alị bụwaru iphe,
mu tụru ọnu.
Ii-jeje ozi mkpọnwu ẹhu tẹme
l'i seta nri, ii-ri.
Ọ bụru g'ii-je iya bụ ono gbiriri
jasụ g'ịi-nọ-beru.
18 Alị a-wata efushiru ngu ẹjo ẹswa;
waa obvu;
tẹme ọ bụru akpụru-iphe,

mịtaru l'ẹgu a-bụjeru ngu nri.
19 Ịi-kụta ẹphuru phee tẹme l'i ria nri;
gbiriri jasụ ị laphu azụ l'alị;
eshi ọphu ọ bụ ẹja shi l'alị bẹ i shi.
Ọo ẹja shi l'alị bẹ ị bụ;
ọ bụkwarupho l'ẹja shi l'alị ono bẹ
ịi-laphu azụ."
20 Tọbudu iya bụ; nwoke ono gụa nyee ya ono Ivu; noo kẹle ọo-bụru ne ọha l'ophu.
21 Chipfu bụ Chileke bya eworu akpọ-anụ mee ẹkwa nmabẹ Ádamu yẹe nyee ya.
22 Noo ya; Chipfu, bụ Chileke bya epfua sụ: "Nta-a bẹ nemadzụ dụwaa g'anyịbedua; mbụ ọ mawaru iphe, dụ ree; bya amaru iphe, bụ ẹjo-iphe. G'ọ tọ wọtafuanu akpụru oshi, emeje g'a nọdu ndzụ ria nọdu ndzụ ojejoje."
23 Ọo ya bụ; Chipfu bụ Chileke chịfu iya lẹ mgbabu Édẹnu; g'o je ejeahaa ozi l'alị, bụ ẹka e shi wota ẹja kpụa ya.
24 Ọ chịfuchaepho nemadzụ lẹ mgbabu ono; ọ bya eje l'ụzo ẹnyanwu-awawa kẹ mgbabu Édẹnu ono; bya eworu ojozi-imigwe, bụ Chierobu dobe iya; bya edobe iya ogu-echi, charụ gbarara; tẹme ọ nọdu egbu swịiswiiswii iphu l'azụ g'o chee ụzo, e shi eje l'oshi ndzụ phọ nche.

4

Kénu yẹle Ebẹlu

1 Ádamu bya ejepfu nyee ya, bụ Ivu; ọ tsụta ime; bya anwụa Kénu. Ivu sụ: "Chipfu yewaru mu ẹka; mu nwụa nwa nwoke."
2 E mechaa; ọ bya anwụa nwune iya, bụ Ebẹlu.
Ebẹlu bụru onye nweru atụru; waa eghu; Kénu bụru onye akọ opfu.
3 A nọnyaa; Kénu hata mebyi iphe, shi l'alị gude je g'ọ nụ Chipfu.
4 Obenu lẹ Ebẹlu hatarụ atụru ivuzọ, atụru iya nwụshiru gbua; bya ebuta iya ẹka ọ tsụru ẹba; je anụ Chipfu. Ebẹlu yẹe iphe, ọ nụru dụ Chipfu ree; ọ nata iya.
5 Ọ jịka Kénu yẹe iphe, ọ nụru iya. Ẹhu ghuahaa Kénu eghu; o woru iphu gbanwụbe.
6 Chipfu sụ Kénu: "?Bụ gụnu kparụ iphe, ẹhu eghu ngu eghu? ?Bụ gụnu meru g'o gude ị gbanwụbe iphu?
7 Ọ -bụru l'i meru iphe, dụ ree; ?taa natadụ ngu tọ? Obenu; l'ọ -bụru l'i ti medụru iphe, dụ ree; makwarụ l'iphe-ẹji pfụwaru l'ọnu mgbo ngu; ọ nọdu agụ iya ẹgu g'o nweru ngu. Ọle ọ bụ; kapyabẹkwa iya ẹnya!"
8 Tọbudu iya bụ; Kénu sụ nwune iya Ebẹlu: "G'anyi je l'ẹgu." Ẹphe jeshia; ẹphe rwuẹpho l'ẹgu; Kénu zụpyabe nwune iya Ebẹlu gbua.
9 Noo ya; Chipfu sụ Kénu: "?Dẹnu nwune ngu Ebẹlu?"
Ọ sụ: "Mu ta amakwa. ?Mu echekwanụ nwune mu nche?"
10 Chipfu sụ iya: "?Bụ gụnu bẹ o gude i mee ẹgube ẹjo-iphe ọwa-a? Gebekwa! Mee nwune ngu ono gbẹkwa l'alị echiku mu lẹ mkpu.
11 E -shi ntanụ-a bẹ ị bụwaa onye a tụru ọnu. Alị ono, sarụ ọnu ngụa mee nwune ngu ono jịkawa ngu.
12 Ị -kọo alị bẹ ọ tọ dụdu iphe, iimeta iya. Ịi-nọduepho agba ọso-ndzụ aghaphe phururugbada lẹ mgboko."
13 Kénu sụ Chipfu: "Iphe-ẹhuka ono, ị sụru gẹ mu jee ono karikwaru mu ẹka.
14 Nta-a, g'ịichifuwa mu l'alị-a; k'ọphu bụ l'eedomiwa mu edomi l'iphu ngu-a; tẹme mu bụru onye agba ọso-ndzụ aghaphe phururugbada lẹ mgboko-a; bẹ onye hụmaru mu nụ e-wokwaru mu gbua."

15 Chipfu sụ iya: “Ọ tọ dụdu nno; ọ -dụru onye gburu gụbe Kénu; eewota iphe, e
meru ngu mee onye ọbu mgbo ẹsaa.” Chipfu bya eworu iphe-ọhubama mee Kénu;
k'ọphu ọ tọ dụdu onye hụmaru iya nụ eje iya egbugbu.
16 Ọo ya bụ; Kénu tụgbua lụfu l'iphu Chipfu; je eburu l'alị Nodu, nọ l'ụzo ẹnyanwu-
awawa Édẹnu.

Eri Kénu

17 Kénu bya ejepfu nyee ya; ọ tsụta ime nwụa Inọku. Kénu nweru mkpụkpu, ọokpu
teke ono; o woru mkpụkpu ono kua ẹpha nwa iya ono, bụ Inọku.
18 Inọku nwụta Iradu; Iradu bụru nna Mehujiẹlu; Mehujiẹlu bụru nna Metushẹlu;
Metushẹlu bụru nna Lamẹku.
19 Lamẹku lụa ụnwanyi labọ; onye lanụ aza Ada; onye ọphuu nọdu aza Zila.
20 Ada bya anwụta Jiabalu; ọ bụru iya bụ nna ndu ebujeru l'ụlo-ẹkwa; bya abụru
ndu ese akanya iphe-edobe.
21 Ẹpha nwune iya bụ Jiubalu; yẹbedua bụ nna ndu akpọje ogumogu; bya aphụ
ụpyi.
22 Zila bya anwụtakwapho nwa nwoke; ẹpha iya bụ Tubalu-Kénu. Yẹbedua bụ
onye gude ope yẹe ígwè kpụshia ngwa, dụ igwerigwe. Tubalu-Kénu bẹ nwune iya
nwanyị bụ Nama.
23 Noo ya; Lamẹku sụ unyomu iya:
“Ada; waa Zila;
unu gebekpọdapho!
Unubẹ unyomu Lamẹku;
unu nụma opfu mu!
Mu gburu nemadzụ;
kẹle o mekarụ mu iphe.
Ọo nwokorọbya,
gburu mu ọ́nyá bẹ mu gburu.
24 Ọ -bụru lẹ Kénu bẹ a gwataru
ụgwo-ọchi iya ugbo ẹsaa;
gẹ kẹ yẹbe Lamẹku bụruro
ụkporo ugbo ẹto l'ugbo ẹsaa!”
25 Noo ya bụ; Ádamu byakwa bya ejepfu nyee ya ọzo; ọ bya anwụa nwa nwoke; bya
eworu iya gụa Sẹtu sụ: “Chileke nụwaru mu nwa nwoke ọzo, a-nọ-chi ẹnya Ebẹlu;
eshi ọphu Kénu gburu onye k'ono.”
26 Sẹtu bya anwụtakwapho nwa nwoke; bya eworu iya gụa Ẹnoshi. E shi teke ono
ndiphe wata eku ẹpha Chipfu.

5

Eri Ádamu

1 Ọwa-a bụ g'e gude deshia ẹpha ndu bụ oshilọkpa Ádamu; waa iphe, ẹphe meshiru.
Teke Chileke meru nemadzụ bẹ o meru iya ọ dụ gẹ Chileke dụ.
2 O meru nwoke yẹe nwanyị. G'o mecharu phẹ bẹ ọ byaru agọru ọnu-ọma nụ phẹ
bya ekua phẹ “nemadzụ”.
3 Ádamu nọchaepho ụkporo apha ishii l'apha iri; ọ nwụta nwa nwoke, yeru iya
nụ; bya adụ g'ọ dụ. O woru iya gụa Sẹtu.
4 A nwụchaa Sẹtu; Ádamu bya anọfua ụnu apha labọ. Ọ nwụshikwapho unwoke
yẹe ụnwanyi tsobe Sẹtu.
5 Mkpakọ apha, Ádamu nọru bụru ụnu apha labọ l'ụkporo apha ishii l'apha iri; bya
anwụhu.

6 Sẹtu bya anọo ụkporo apha ise l'apha ise; bya abụru nna Ẹnoshi.
7 Ọ nwụchaa Ẹnoshi; bya anọfua ụnu apha labọ l'apha ẹsaa. Ọ nwụshikwapho
unwoke yẹe ụnwanyi tsobe Ẹnoshi.
8 Mkpakọ apha, Sẹtu nọru bụru ụnu apha labọ l'ụkporo apha ise l'apha iri l'ẹbo;
bya anwụhu.
9 Ẹnoshi bya anọo ụkporo apha ẹno l'apha iri; bya abụru nna Kénanu.
10 Ọ nwụchaa Kénanu; bya anọfua ụnu apha labọ l'apha iri l'ise. Ọ nwụshikwapho
unwoke yẹe ụnwanyi tsobe Kénanu.
11 Mkpakọ apha, Ẹnoshi nọru bụru ụnu apha labọ l'ụkporo apha ise l'apha ise; bya
anwụhu.
12 Kénanu bya anọo ụkporo apha ẹto l'apha iri; bya abụru nna Mahalalẹlu.
13 Ọ nwụchaa Mahalalẹlu; bya anọfua ụnu apha labọ l'ụkporo apha labọ. Ọ
nwụshikwapho unwoke yẹe ụnwanyi tsobe Mahalalẹlu.
14 Mkpakọ apha, Kénanu nọru bụru ụnu apha labọ l'ụkporo apha ise l'apha iri; bya
anwụhu.
15 Mahalalẹlu bya anọo ụkporo apha ẹto l'apha ise; bya abụru nna Jiaredi.
16 Ọ nwụchaa Jiaredi; mbụ Mahalalẹlu; bya anọfua ụnu apha labọ l'apha iri. Ọ
nwụshikwapho unwoke yẹe ụnwanyi tsobe Jiaredi.
17 Mkpakọ apha, Mahalalẹlu nọru bụru ụnu apha labọ l'ụkporo apha ẹno l'apha iri
l'ise; bya anwụhu.
18 Jiaredi bya anọo ụkporo apha ẹsato l'apha labọ; bya abụru nna Inọku.
19 Ọ nwụchaa Inọku; bya anọfua ụnu apha labọ. Ọ nwụshikwapho unwoke yẹe
ụnwanyi tsobe Inọku.
20 Mkpakọ apha, Jiaredi nọru bụru ụnu apha labọ l'ụkporo apha ẹsato l'apha labọ;
bya anwụhu.
21 Inọku bya anọo ụkporo apha ẹto l'apha ise; bya abụru nna Metusela.
22 Ọ nwụchaa Metusela; yẹe Chileke bya aswịa ọswi ụkporo apha iri l'ise. Ọ
nwụshikwapho unwoke yẹe ụnwanyi tsobe Metusela.
23 Mkpakọ apha, Inọku nọru bụru ụkporo apha iri l'ẹsato l'apha ise.
24 Inọku bẹ yẹe Chileke swịru ọswi. A nọnyaa; a hụma-buhu iya; ọ bụru Chileke
kutaru iya.
25 Metusela bya anọo ụkporo apha tete l'apha ẹsaa; bya abụru nna Lamẹku.
26 Ọ nwụchaa Lamẹku; bya anọfua ụnu apha l'ụkporo apha iri lẹ tete l'apha labọ.
Ọ nwụshikwapho unwoke yẹe ụnwanyi tsobe Lamẹku.
27 Mkpakọ apha, Metusela nọru bụru ụnu apha labọ l'ụkporo apha iri l'ẹsato l'apha
tete; bya anwụhu.
28 Lamẹku bya anọo ụkporo apha iri lẹ tete l'apha labọ; bya anwụta nwa nwoke.
29 Ọ gụa ya Nuwa sụ: "Ọo-dụ anyi obu l'akanya ẹgu-a, anyi ese l'alị-a, Chipfu tụru
ọnu-a."
30 Ọ nwụchaa Nuwa; bya anọfua ụnu apha l'ụkporo apha tete l'apha iri l'ise. Ọ
nwụshikwapho unwoke yẹe ụnwanyi tsobe Nuwa.
31 Mkpakọ apha, Lamẹku nọru bụru ụnu apha l'ụkporo apha iri l'ẹsato l'apha iri
l'ẹsaa; bya anwụhu.
32 Nuwa bya anọo ụnu apha l'ụkporo apha ise; bya abụru nna Shemu; waa Hamu;
waa Jiafẹti.

6

Ụgbo Nuwa

1 Nemadzụ nọdu aka shii eje lẹ mgboko; a nọdu anwụshiru phẹ ụnwada.

2 Ụnwu Chileke hụma ụnwada nemadzụ l'ẹphe ama mma; bya atụgbua je alụgbaa phẹ.
3 Chipfu sụ: “Unme mu ta anọduhedu l'ime nemadzụ jasụru; noo kẹle ọ bụepho anụ-ẹhu mmanụ. E -shi nta-a bẹ iphe, nemadzụ a-nọje bụ ụkporo apha ishii.”
4 Ndu gbarụ oke mkparawa nọ lẹ mgboko lẹ teke ono; bya anọkwaru iya rọ kwasẹru; mbụ lẹ teke ụnwu Chileke jepfuru ụnwada nemadzụ; ẹphe bya anwụshiaru phẹ ụnwegirima. Ẹphe bụ ndu e shi maru ẹpha phẹ teke ndiche l'ọkpehu, shi dụ phẹ nụ.
5 Chipfu bya elee ẹnya hụma g'ẹjo-ememe nemadzụ habewa shi lẹ mgboko; l'iphe, obu phẹ anọdujeepho arị bụ g'ẹphe e-shi mee ẹjo-iphe tekenteke.
6 Ọ bụru aphụ tsọru Chipfu lẹ ya meru nemadzụ lẹ mgboko; tẹme ọ nọdu eghu iya eghu l'ime ọkpoma.
7 Chipfu sụ: “Mu e-meẹpho gẹ nemadzụ, mu meru dobe l'eliphe chịhu. Nemadzụ a-chịhu; mẹ anụ; mẹ iphe, awụ l'ẹpho; waa ẹnu, ephe l'eli; kẹle ọ bụwaa aphụ tsọru mu lẹ mu meru phẹ dobe.”
8 Obenu lẹ Nuwa bẹ dụ Chipfu l'obu.
9 Waa oshilọkpa Nuwa.
Nuwa bụ onye bụe ya phọ bụ onye pfụberu-ẹka-ọto; ọphu ụta adụdu iya l'ẹhu lẹ ndu teke ono; tẹme ẹphe lẹ Chileke swịa ọswi.
10 Nuwa ono nwụtaru ụnwegirima unwoke ẹto, ẹpha phẹ bụ Shemu; yẹe Hamu; waa Jiafẹti.
11 Teke ono bẹ mgboko mebyishihuwaru l'atatiphu Chileke; bya abụru iwashị jiru iya.
12 Chileke hụma gẹ mgboko mebyihubewaru; noo kẹle ndu bu lẹ mgboko mebyishibẹbewaru onwophẹ.
13 Ọo ya bụ; Chileke sụ Nuwa: “Mu abyawaa eme gẹ nemadzụ l'ophu chịhu; noo kẹle iphe, jiru mgboko bụ iwashị; ọ bụru phẹ kparụ iya. Sụ-a; mu abyawaa phẹ emebyishi; mebyishikwaphọ mgboko.
14 Ọo ya bụ; je egude oshi gofa kụa ụgbo; tubushia ya ọmulo ọmulo l'ime iya; gude ụnwù dachishia ya ime; yẹe azụ.
15 Waa g'ii-gude kụa ya baa: ụgbo ono a-dụ ụkporo nkwo-ẹka iri l'ise l'ogologo; ọsa iya abụru ụkporo nkwo-ẹka labọ lẹ nkwo-ẹka iri; l'ọ bya adụ ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka iri l'eli.
16 L'ị bya akụ-chia eli ụgbo ono akụ-chi g'ọ dụ nkwo-ẹka lanụ a -gbẹ l'igburọnu iya. L'ị bya eworu mgbo ye lẹ mgburẹku ụgbo ono; tẹme l'ị kụa ya g'ọ dụ mkpopfu ẹto.
17 Mu e-gude utso bya lẹ mgboko bya erigbushikọta iphe, dzụ ndzụ, nọ igwe lẹ mkpula; mbụ iphemiphe, e meru ememe, atụ unme. Iphemiphe, nọ l'eliphe a-bụru mkpurupyata.
18 Obenu lẹ gụbedua bẹ mu lẹ ngu a-gba ndzụ; l'ịibahu l'ụgbo ono; unu l'ụnwu ngu; waa nyee ngu; waa unyomu ụnwu ngu.
19 L'ị bya ahọo iphemiphe, dzụ ndzụ ẹbo ẹbo; okee lẹ nyee; dobe ndzụ l'ẹka ị nọ.
20 Ẹnu, ephe l'eli a-dụ ẹbo ẹbo dụ l'ụdu iya l'ụdu iya byapfuta ngu; ụnwu anụ; yẹe anụ, awụ l'ẹpho adụkwapho ẹbo ẹbo byapfutakọta ngu g'i dobe phẹ ndzụ.
21 Ịibya ahọo nri l'asa iya l'asa iya dobe g'ọ bụru nri, unu l'ẹphe e-rije.”
22 Nuwa bya atụkoepho iphemiphe ono mekọta gẹ Chileke sụru g'o mee ya.

7

1 E mechaa; Chipfu sụ Nuwa: “Bahụ l'ụgbo ono; unu lẹ ndibe ngu l'ophu; noo kẹle ọo gụbedua kpoloko bẹ mu hụmaru bụ onye pfụberu-ẹka-ọto l'ọgbo-a.

2 Họta anụ, a ta sọdu nsọ ẹsaa ẹsaa; okee lẹ nyee. L'ị họta anụ, aasọ nsọ ẹbo ẹbo; okee lẹ nyee.
3 L'ị bya ahọta ẹnu ẹsaa ẹsaa; okee lẹ nyee; dobe phẹ ndzụ lẹ mgboko.
4 A -nọepho ujiku ẹsaa nta-a bẹ mu e-dze mini lẹ mgboko ụkporo abalị labọ eswe l'ẹnyashi; gude mebyishikọta iphemiphe, dzụ ndzụ, mu meru dobe lẹ mgboko.”
5 Nuwa bya atụko iphemiphe, Chipfu sụru g'o mee mekọta.
6 Nuwa ono nọwaru ụnu apha l'ụkporo apha iri teke utso ono byaru lẹ mgboko.
7 Nuwa; yẹe ụnwu iya; waa nyee ya; waa unyomu ụnwu iya bya abahụ l'ụgbo ono; g'ẹphe gbalarụ utso ono.
8 Anụ ẹbo ẹbo l'ọphu a ta sọdu nsọ; mẹ ọphu aasọ nsọ; mẹ ẹnu; mẹkpoo iphe, awụ l'ẹpho;
9 okee lẹ nyee byapfuta Nuwa bya abahụ l'ụgbo ono, bụ iya bụ gẹ Chileke pfuru iya.
10 A nọchaepho ujiku ẹsaa ono; utso bya lẹ mgboko.
11 O be l'apha, kwe Nuwa ụnu apha l'ụkporo apha iri; lẹ mbọku, ọnwa k'ẹbo dụepho l'abalị iri l'ẹsaa; ọgba mini ime alị gbafushihu; tẹme a gụhashia ẹnya mini k'akpaminigwe.
12 Igwe dzee mini lẹ mgboko ụkporo abalị labọ eswe l'ẹnyashi.
13 Ọ bụru mbọku ono gẹdegede bẹ Nuwa; yẹe ụnwu iya, bụ Shemu; waa Hamu; yẹe Jiafẹti; yẹe nyee ya; waa unyomu ụnwu iya ẹphe n'ẹto tụkoru bahụ l'ụgbo ono.
14 Anụ-ẹgbudu, dụlaje l'ụdu iya l'ụdu iya; mẹ anụ, bụ iphe-edobe, dụlaje l'ụdu iya l'ụdu iya; mẹ iphemiphe, bụ iphe, awụ l'ẹpho, dụlaje l'ụdu iya l'ụdu iya; mẹ ẹnu, dụlaje l'ụdu iya l'ụdu iya; mbụ iphemiphe, furu ǹkù bẹ ẹphe l'ẹphe tụkoru bahụ l'ụgbo ono.
15 Iphemiphe, e meru ememe, dzụ ndzụ dụ ẹbo ẹbo byapfuta Nuwa; bya abahụ l'ụgbo ono.
16 Anụ, wụbakotaru l'ụgbo ono bụkotaerupho okee lẹ nyee iphemiphe, dzụ ndzụ; ẹgube ono, Chileke sụru Nuwa l'ọo-dụ ono. E mechaa; Chipfu gụ-chia ụgbo ono gụ-buru phẹ ye l'ime iya.
17 Ụkporo abalị labọ bẹ utso ono byakọtaru lẹ mgboko; mini ono nọdu aka shii eje; ọ nọdu apalị ụgbo ono ephekerephe lẹ mgboko.
18 Mini ono nọdu abyaẹpho kẹ kụlakula lẹ mgboko; ụgbo ono nọdu ese eli l'eli mini.
19 Utso ono byaa shii lẹ mgboko; bya atụko úbvú, nọ igwe lẹ mkpula gbamikọta.
20 Mini ono byaa shii; k'ọphu o gude nkwo-ẹka iri l'ise kakọta úbvú l'eli.
21 Iphemiphe, eme ụkporo lẹ mgboko lakọta l'iyi. Mbụ ẹnu; waa anụ, bụ iphe-edobe; waa anụ-ẹgbudu; iphe, kụkotaru lẹ mgboko; yẹe nemadzụ.
22 Iphemiphe, nọ l'eli mgboko, dzụ ndzụ, atụ unme l'imi nwụshikota.
23 Iphemiphe, nọkota lẹ mgboko bẹ e mebyishikọtaru. Nemadzụ; me anụ; mẹ iphe, awụ l'ẹpho; mẹ ẹnu bẹ e mebyishikọtaru lẹ mgboko. Ọ bụerupho Nuwa yẹe iphemiphe ono, ẹphe l'iya tụkoru nọdu l'ụgbo ono wafụru.
24 Utso ono dọru lẹ mgboko nọo ụkporo abalị ẹsaa l'abalị iri.

8

Alala utso ono

1 Obenu lẹ Chileke nyatarụ-a Nuwa; waa anụ-ẹgbudu; mẹ anụ, bụ iphe-edobe, ẹphe l'iya tụkoru nọdu l'ụgbo ono. Ọ bya emee gẹ phẹrephere wata ezizi lẹ mgboko; mini ono wata alala.
2 A zachishia ọgba mini ime alị phọ; bya aguchishia ẹnya mini akpaminigwe phọ. E buchia mini, shi l'igwe mee; igwe dzebuhu mini.

3 Mini ono nọdu alakpọepho lẹ mgboko. A nọepho ụkporo abalị ẹsaa l'abalị iri;
mini ono lawaa shii.
4 Ọnwa k'ẹsaa dụepho abalị iri l'ẹsaa; ụgbo ono je je ebvuru l'úbvú Araratu.
5 Mini ono nọdu alakpọepho jasụ l'ọnwa k'iri. Ọ bụru lẹ mbọku mbụ l'ọnwa k'iri
ono bẹ e beberu hụmaahaa mkpakpọnu úbvú.
6 A nọekwapho ụkporo abalị labọ; Nuwa bya agụhaa windo, o yeru l'ụgbo ono;
7 bya atụfu okpoko-ọ́hà. O je etsoru rwupheahaa l'eli; gbiriri jasụ mini tashịhu lẹ
mgboko.
8 Ọ bya atụfu ndo g'ọ maru ?mini ono tahụgbuwaru l'eli alị?
9 Ọphu ndo ono ahụmaduru ẹka ọo-zọbe ọkpa; noo kẹle mini nọkwadu l'eli
mgboko. Ọo ya bụ; ọ lapfu Nuwa l'ụgbo ono ọzo. Nuwa machịa ẹka nwụta ndo
ono ye l'ime ụgbo ono ọzo.
10 Ọ bya anọkwaa ujiku ẹsaa; bya agbẹkwa l'ụgbo ono tụfu ndo ono ọzo.
11 Ndo ono lwatashịa l'ụzenyashi; ọ takpụru ẹkwo oshi olivu ọ̀phúú gude lwa.
Nuwa maru lẹ mini tahụwaru l'eliphe.
12 Ọ nọkwaa ujiku ẹsaa ọzo; bya atụfukwa ndo ono ọzo. O -rwua l'ọgiya ono; ọphu
ọ lwaẹduru azụ lwapfuta iya.
13 O be gẹ Nuwa nọrwuerupho ụnu apha l'ụkporo apha iri l'apha lanụ; lẹ mbọku,
ọnwa mbụ dụ l'abalị mbụ; mini ono tashịhuwaa l'alị. Nuwa bya ewofu iphe, e gude
kuchia ụgbo ono; bya ahụma l'eli alị kpọhuwaru nkụ.
14 O rwua lẹ g'ọnwa k'ẹbo dụ l'ụkporo abalị l'abalị ẹsaa; alị kpọhukotawaa nkụ.
15 Ọo ya bụ; Chileke sụ Nuwa:
16 “Unu lụfuta l'ụgbo ono; gụ lẹ nyee ngu; waa ụnwu ngu; waa unyomu ụnwu ngu.
17 L'ịichifuta iphemiphe, dzụ ndzụ, unu l'iya nọ l'ẹka ono: ẹnu; mẹ anụ; mẹwaro
iphemiphe, awụ ẹpho l'alị; g'ẹphe bya azụa azụ̀zù zụ-jia mgboko; ẹphe anwụshi
ụnwu aka igwerigwe l'ime iya.”
18 Ọo ya bụ; Nuwa bya afụta; yẹe ụnwu iya; yẹe nyee ya; waa unyomu ụnwu iya.
19 Anụ l'ophu; mẹwaro iphemiphe, awụ ẹpho l'alị; mẹ ẹnu l'ophu; mbụ iphemiphe,
eme ụkporo lẹ mgboko shikọta l'ụgbo ono fụtagbaa l'ụdu iya l'ụdu iya.
20 Nuwa bya akpụaru Chipfu ọru-ngwẹja; bya ahata anụ; yẹe ẹnu ndu k'ọphu a ta
sọdu nsọ; bya egude gwee ngwẹja-akpọ-ọku nụ Chipfu l'ẹka ono. 21 Chipfu nụmaepho
ishishi iya, atsọ ntụmatu; o pfua l'ime obu iya sụ: “Mu ta abyaẹdu egude opfu ẹhu
nemadzụ tụbaa alị ọnu; kẹle iphe, nemadzụ anọdujekpoepho arị l'obu iya e -shi
lẹ nwata bụepho ẹjo-iphe. Ọphu mu abyaẹdu emebyishibaa iphemiphe, mu meru
ememe, dzụ ndzụ; ẹgube-a, mu meru-a.
22 “Jasụ gẹ mgboko a-nọ-beru bẹ
teke akọbe iphe l'alị a-dụ;
teke akpata iya akpata adụ.
Teke oyi atsụ a-dụ;
teke okpomọku dụ;
adụkwapho.
Ọnanwu a-dụ;
udzumini adụkwapho.
Eswe a-dụ; ẹnyashi adụkwapho;
ọphu ọ dụ-buhubaẹdu.”

9

Ọgbandzu Chileke yẹle Nuwa

1 Chileke bya agọru ọnu-ọma nụ Nuwa yẹe ụnwu iya; sụ phẹ: “Unu zụ̀a azụ̀zù;
kabaa igwerigwe; unu azụa zụ-jia mgboko.

2 Ụnwu anụ, nọkota l'eliphe; waa ẹnu, ephe l'eli; waa iphemiphe, awụ l'ẹpho; waa
ẹma, bu lẹ mini l'ophu bẹ ndzụ unu a-nọdu agụkota; ẹphe atsụ unu ebvu. G'ẹphe ha
a-nọdukota unu l'ẹka.
3 Iphemiphe, dzụ ndzụ eme ụkporo a-bụkotaru unu nri. Ọo gẹ mu nụkotaru unu
oshi-ọmi l'ophu bụ gẹ mu nụkotakwarupho unu iphemiphe l'ophu.
4 "Ọle g'unu ta atajẹkwa anụ mẹ mee ndzụ nọdukwadu iya l'ime ẹhu.
5 Mee ndzụ unu bẹ mu a-jị ajị iya. Teke o shi anụ l'ẹka mu ajịkwaa ya phọ ajị iya.
Nemadzụ -gburu nwibe iya bẹ mu a-jịkwapho ajị iya.
6 "Onye gburu nemadzụ bụkwapho
nemadzụ bẹ e-gbu yẹbedua.
Noo kẹle Chileke meru nemadzụ;
ọ dụ g'ọ dụ.
7 A -bya l'ẹhu kẹ gụbedua; unu jaa àjàjà ka l'ọtu; unu azụa azụ̀zù zujia mgboko."
8 Tọbudu iya bụ; Chileke sụ Nuwa; yẹe ụnwu iya, ẹphe l'iya tụkoru nọdu l'ẹka ono:
9 "Nta-a bẹ mu l'unu waa oshilọkpa unu ndu ọphu nọ l'iphu gbawaru ndzụ.
10 Tẹme anyi l'iphe, dzụ ndzụ, unu l'iya shi tụko nọdu gbakwaphọ ndzụ; mbụ
ẹnu; waa anụ, bụ iphe-edobe; waa anụ-ẹgbudu; iphemiphe ono, unu l'iya tụkoru
shi l'ụgbo fụta ono; mbụ iphemiphe ono, bu l'eliphe ono.
11 Mu l'unu gbaakwaru ndzụ. E tee gudebaẹkwa utso erigbushi nemadzụ l'ophu
ọzobaa. Ọphu utso, e-mebyishibaa mgboko-a l'ophu abyaẹdu agbabaa."
12 Chileke sụ: "Waa iphe, egoshi ọgbandzu ono, mu l'unu; waa iphe, dzụ ndzụ, unu
l'ẹphe tụkoru nọdu l'ẹka ono; waa ọgbo ọphu nọ l'iphu agba bụ ọwa-a.
13 Mu wowaru ẹko-mini mu dobe l'akpaminigwe; tẹme ọo-bụjeerupho iphe, egoshi
ọgbandzu mu lẹ mgboko l'ophu.
14 Teke igwe rwuru erwurwu; ọ gbaa ẹko-mini ono;
15 mu a-nyata ọgbandzu mu l'unu; waa iphe, dzụ ndzụ l'ophu, dụlaje l'ụdu iya l'ụdu
iya. Mbụ lẹ mini ta abyabaẹdu abya utso bya erigbushia iphe, nọ ndzụ ọzo.
16 Iphe, bụkpoo teke ẹko-mini gbaru l'urwukpu; mu a-hụma iya nyata ọgbandzu
ojejoje ono, Chileke yẹe iphe, nọ ndzụ, dụlaje l'ụdu iya l'ụdu iya, nọ lẹ mgboko gbaru
ono."
17 Ọ bụru iya bụ Chileke sụ Nuwa: "Ọo iphe-a bụ iphe, egoshi ọgbandzu ono, mu
l'iphemiphe, dzụ ndzụ, nọ l'eliphe gbaru ono."

Ụnwu Nuwa

18 Ụnwu Nuwa, shi l'ụgbo ono lụfuta bụ Shemu; waa Hamu; waa Jiafẹti. Ọ bụru
Hamu bụ nna Kénanu.
19 Ọ bụru shita l'ụnwu Nuwa unwoke ẹto-a bẹ nemadzụ shiru dzuru mgboko l'ophu.
20 Noo ya; Nuwa bụ onye emebe iphe l'alị; bya eworu opfu-vayịnu kọo.
21 O rwua ujiku lanụ; ọ ngụa mẹe, shi l'akpụru vayịnu iya ono. Ọ wata iya atsụtsu
k'ọphu ọ gba ọto je azẹe l'ụlo-ẹkwa iya.
22 Hamu, bụ nna Kénanu je ahụma nna iya ẹka ọ gba ọto; bya eje epfuaru iya
unwune iya ẹphenebo ọphu nọ l'etezi.
23 Shemu; waa Jiafẹti bya achịta ẹkwa kobegbaa onwophẹ l'ukuvu je l'azụ l'azụ je
aphukpute nna phẹ ono, gba ọto ono. Ẹphe woru iphu ghaa l'ibe iya ọzo g'ẹphe ta
ahụma nna phẹ l'ẹka ọ gba ọto.
24 O be teke mẹe tsubuhuru Nuwa; o tehu bya anụma iphe ono, nwa iya kẹ nwata
meru iya ono;
25 ọ sụ:
"Kénanu bẹ bụakwaa
onye a tụru ọnu.
Ọo-bụru ohu ndu bụ ohu

l'ẹka unwune iya.”
26 Ọ sụkwapho:
“G'e tua Chipfu, bụ
Chileke kẹ Shemu ẹpha!
Gẹ Kénanu bụkwaru
ohu Shemu!
27 Gẹ Chileke mee gẹ
Jiafẹti jaa àjàjà!
Gẹ Jiafẹti buru l'ụlo-ẹkwa
Shemu!
Gẹ Kénanu bụfukwarupho
ohu iya!”
28 G'utso ono byachaaru bẹ Nuwa nọfuaru ụkporo apha iri l'ẹsaa l'apha iri.
29 Mkpakọ iphe, Nuwa nọru bụru ụnu apha labọ l'ụkporo apha ẹsaa l'apha iri; bya anwụhu.

10

Àjàjà ọhamoha

1 Waa oshilọkpa ụnwu Nuwa, bụ Shemu; waa Hamu; waa Jiafẹti baa. Mbụ l'a nwụshiru phẹ ụnwegirima lẹ g'utso ono lachaaru.

Eri Jiafẹti

2 Ụnwu Jiafẹti bụ Goma; waa Magọgu; waa Madayi; waa Jiavanu; waa Tubalu; waa Mẹsheku; waa Tirasu.
3 Ụnwu kẹ Goma bụru Ashikenazu; waa Rifatu; waa Togarama.
4 Ụnwu kẹ Jiavanu bụ Elisha; waa Tashishi; waa ndu Kitimu; waa ndu Rodu.
5 Ndu ono bụ phẹ bụ eri Jafẹti. Ọ bụru phẹ bẹ iphe, bụkpoo ọha, bukube eze-ẹnyimu gbẹ l'ẹka jakashịa. Ọha ono g'ẹphe hakọta nwegbaarụ oke alị yẹe opfu-alị nkephẹ; waa ipfu ipfu nkephẹ.

Eri Hamu

6 Ụnwu Hamu bụ Kushi; waa Ijiputu; waa Putu; waa Kénanu.
7 Ụnwu kẹ Kushi bụru Seba; waa Havila; waa Sabuta; waa Rama; waa Sabuteka.
Ụnwu Rama bụ Sheba; waa Dedanu.
8 Kushi bụ nna Nimurọdu, bụ onye mechaarụ bya abụru eze ojọgu l'eliphe.
9 Ọ bụ onye ike dụ l'achị nta l'iphu Chipfu; noo iphe, meru g'o gude a nọdu anmajẹ ẹtu sụ: “Onye-a dụ gẹ Nimurọdu onye ike dụ l'achị nta l'iphu Chipfu.”
10 Ẹka o gbuberu ishi abụru eze iya bụ lẹ Babẹlu; waa Ẹreku; waa Akadu; waa Kalune, nọ l'ime alị Shịna.
11 O shi l'ẹka ono wata àjàjà jarwua alị Asiriya, bụ ẹka ọ nọ meta mkpụkpu Ninive. O metakwaphọ mkpụkpu Rehobotu-Iye; waa mkpụkpu Kala;
12 waa mkpụkpu Resenu. Resenu ono nọ lẹ mgbaka Ninive waa Kala. Ọ bụru iya bụ oke mkpụkpu ono.
13 Ijiputu bụ nna ndu Ludu; waa ndu Anamu; waa ndu Lehabu; waa ndu Nafutu;
14 waa ndu Paturọsu; waa ndu Kasuluhu. Ndu Kasuluhu ono bụ iya bụ ẹka ndu Filisitayinu shi. Ijiputu bụkwarupho nna ndu Kafụto.
15 Kénanu bụ nna Sayịdonu. Ọ bụru Sayịdonu ono bụ ọkpara iya. Kénanu bụkwarupho nna ndu Hetu;
16 waa ndu Jiebusu; waa ndu Amọru; waa ndu Gigashi;
17 waa ndu Hevu; waa ndu Akụ; waa ndu Sini;
18 waa ndu Avadi; waa ndu Zemaru; waa ndu Hamatu.
E mechaa; ọkpa-ipfu ndu Kénanu bya ajakashịa.

19 Oke alị Kénanu gbẹ lẹ mkpụkpu Sayịdonu; mẹ a -nọdu eje mkpụkpu Jira; nọo jasụ lẹ mkpụkpu Gaza. Ọ gbẹkwapho lẹ Gaza l'ẹka ono; mẹ a -nọdu eje mkpụkpu Sọdomu yẹe Gọmóra; yẹe Adama; yẹe Zebowimu; nọo jasụ lẹ mkpụkpu Lesha.
20 Ọ bụru ọha ono bụkota ụnwu Hamu; g'ẹphe hakọta nwegbaarụ ipfu ipfu nkephẹ; yẹe opfu-alị yẹe oke alị nkephẹ.

Eri Shemu

21 Shemu nwụshikwarupho ụnwegirima unwoke. Nwune Jiafẹti k'ọgerenya bụ Shemu. Ọ bụru Shemu bụ ochochoroche ụnwu Eba l'ophu.
22 Ụnwu Shemu bụ Elamu; waa Ashuru; waa Afakusadu; waa Ludu; waa Arámu.
23 Ụnwu kẹ Arámu bụru Uzu; waa Hulu; waa Geta; wafụa Mashu.
24 Afakusadu bụ nna Shela. Shela bya abụru nna Eba.
25 Eba nwụta unwoke labọ. Ẹpha onye lanụ bụ Pẹlegu; noo kẹle a nwụru iya teke mgboko kekashịhuru. Ẹpha nwune iya bụru Jiọkutanu.
26 Jiọkutanu bụ nna Alumodadu; waa Shịlefu; waa Hazamaveti; waa Jera;
27 waa Hadoramu; waa Uzalu; waa Dikila;
28 waa Obalu; waa Abimẹlu; waa Sheba;
29 waa Ofi; waa Havila; wafụa Jiobabu. G'ẹphe ha bụkota ụnwu Jiọkutanu.
30 Ẹka ẹphe bu shi lẹ Mesha phobe rwua Sefa l'ụzo ọha úbvú l'ụzo ẹnyanwu-awawa.
31 Ọ bụru ọha ono bụkota ụnwu Shemu; g'ẹphe hakọta nwegbaarụ ipfu ipfu nkephẹ; yẹe opfu-alị yẹe oke alị nkephẹ.
32 Ọha ono g'ẹphe ha bụkota oshilọkpa ụnwu Nuwa; g'ẹphe ha nwegbaarụ ipfu ipfu nkephẹ. Ọ bụru phẹ bẹ ọhamoha shi l'ẹka dzuru eliphe l'ophu g'utso gbacharu.

11

Ụlo-eli Babẹlu

1 Ụnwu-eliphe l'ophu shi epfukọta opfu-alị lanụ, a nụ-dzuru.
2 Noo ya; o be teke ndiphe kwasẹru ụzo ẹnyanwu-awawa; ẹphe je ahụma nsụda lẹ Shịna; ẹphe je ebukọbe l'ẹka ono.
3 Ẹphe sụ nwibe phẹ: “Unu bya g'anyi kpụa ẹja hụa ya l'ọku hụ-ghee ya ahụ-ghe.” Ọ bụru ẹja akpụkpu bẹ nọ-chiru phẹ ẹnya mkpuma; ẹphe wụa ya korota g'ọ bụru ọtu-paa.
4 Ẹphe sụ: “Unu bya g'anyi metaru onwanyi mkpụkpu; g'anyi kpụa ụlo-eli, e-je asupfuru l'igwe. Ọo ya bụ; g'anyi abụru ndu aa-maru ẹpha phẹ; g'anyi te je agbakashịhu dzuru mgboko.”
5 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya enyizeta g'ọ hụma mkpụkpu ono; yẹe ụlo-eli ono, ụnwu-eliphe akpụ ono;
6 bya asụ: “Ndu-a bụkwa nanụ; bya epfukọta opfu-alị lanụ; ẹphe wata eme iphe, dụ ẹgube-a. O to nwekwa iphe, ẹphe chịru idzu ememe g'ẹphe te emegha iya.
7 Unu g'anyi nyizeta je aghaa phẹ olu-opfu; g'iphe, nwibe phẹ epfu te edojehẹ phẹ ẹnya.”
8 Ọo ya bụ; Chipfu bya achịkashia phẹ; ẹphe dzuru mgboko; ẹphe parụ akpụ mkpụkpu ono haa.
9 Noo iphe, meru g'o gude e kua ya Babẹlu; noo kẹle ọo ẹka ono bẹ Chipfu ghashịru opfu ụnwu-eliphe l'ophu. O shi l'ẹka ono chịkashia phẹ; ẹphe dzuru mgboko.

E shi lẹ Shemu jasụ lẹ Ebiramu

10 Waa oshilọkpa Shemu.
A nọepho mgbarapha labọ g'utso byachaaru ono; Shemu nwụta Afakusadu. Teke ono bẹ Shemu nọwaru ụkporo apha ise tẹme ọ nwụta Afakusadu ono.

11 Ọ nwụchaa Afakusadu; bya anọfua ụnu apha l'ụkporo apha ise. Ọ
nwụshikwapho unwoke yẹe ụnwanyi tsobe Afakusadu.
12 Afakusadu bya anọo ụkporo apha l'apha iri l'ise; bya abụru nna Shela.
13 Ọ nwụchaa Shela; bya anọfua ụnu apha l'apha ẹto. Ọ nwụshikwapho unwoke
yẹe ụnwanyi tsobe Shela.
14 Shela bya anọo ụkporo apha l'apha iri; bya abụru nna Eba.
15 Ọ nwụchaa Eba; bya anọfua ụnu apha l'apha ẹto. Ọ nwụshikwapho unwoke yẹe
ụnwanyi tsobe Eba.
16 Eba bya anọo ụkporo apha l'apha iri l'ẹno; bya abụru nna Pẹlegu.
17 Ọ nwụchaa Pẹlegu; bya anọfua ụnu apha l'ụkporo apha l'apha iri. Ọ
nwụshikwapho unwoke yẹe ụnwanyi tsobe Pẹlegu.
18 Pẹlegu bya anọo ụkporo apha l'apha iri; bya abụru nna Rewu.
19 Ọ nwụchaa Rewu; bya anọfua ụkporo apha iri l'apha tete. Ọ nwụshikwapho
unwoke yẹe ụnwanyi tsobe Rewu.
20 Rewu bya anọo ụkporo apha l'apha iri l'ẹbo; bya abụru nna Sérugu.
21 Ọ nwụchaa Sérugu; bya anọfua ụkporo apha iri l'apha ẹsaa. Ọ nwụshikwapho
unwoke yẹe ụnwanyi tsobe Sérugu.
22 Sérugu bya anọo ụkporo apha l'apha iri; bya abụru nna Nahọ.
23 Ọ nwụchaa Nahọ; bya anọfua ụkporo apha iri. Ọ nwụshikwapho unwoke yẹe
ụnwanyi tsobe Nahọ.
24 Nahọ bya anọo ụkporo apha l'apha tete; bya abụru nna Tera.
25 Ọ nwụchaa Tera; bya anọfua ụkporo apha ise l'apha iri lẹ tete. Ọ nwụshikwapho
unwoke yẹe ụnwanyi tsobe Tera.
26 Tera bya anọo ụkporo apha ẹto l'apha iri; bya abụru nna Ebiramu; waa Nahọ;
waa Haranu.
27 Waa oshilọkpa Tera.
Tera bụ nna Ebiramu; waa Nahọ; waa Haranu. Haranu bụru nna Lọtu.
28 Nna iya, bụ Tera nọdukwadu ndzụ; Haranu nwụhu lẹ mkpụkpu Uru l'alị
Kaludiya, bụ ẹka a nwụru iya.
29 Ebiramu yẹe Nahọ bya atụko lụa nwanyị. Ẹpha nyee Ebiramu bụ Serayi; ẹpha
nyee kẹ Nahọ bụru Milika. Onye nwụru Milika bụ Haranu; ọ bụkwarupho Haranu
ono nwụru Isuka.
30 Ọphu Serayi anwụtaduru nwa; noo kẹle ọ tọo tsụdu ime.
31 Noo ya bụ; Tera duta nwa iya, bụ Ebiramu; waa nwanwa iya, bụ Lọtu, bụ nwatibe
Haranu; bya edutakwaphọ nyee nwa iya, bụ Serayi; bụ iya, bụ nyee Ebiramu. Ẹphe
tụko swịru shi lẹ Uru, nọ l'alị Bábilọnu jeshia Kénanu. Obenu l'ẹphe rwuẹrupho
Haranu; ẹphe buru l'ẹka ono.
32 Tera nọepho ụkporo apha iri l'apha ise; ọ nwụhu lẹ Haranu.

12

Chileke eku Ebiramu

1 Chipfu sụru Ebiramu: “Haa alị ngu; yẹe ndibe unu; mẹ ọkpoku ibe nna ngu;
lashịa alị, mu e-goshi ngu.
2 “Mu e-me ngu l'ịi-bụru ọha,
parụ ẹka apaa;
tẹme mu ekebekwa
ngu phọ l'ọma.
Mu emee g'ẹpha ngu paa ẹka;
tẹme l'ịiburu onye mu
e-shi l'ẹhu iya ekebe

ndu ọzo l'ọma.
3 Mu a-gọru ọnu-ọma nụ ndu
gọru ọnu-ọma nụ ngu;
ndu tụru ngu ọnu bẹ mu a-tụ ọnu.
Tẹme ndu mgboko l'ophu bẹ
ee-gude iswi ẹhu ngu kebe l'ọma."
4 Ọo ya bụ; Ebiramu tụgbuna, bụ iphe, Chipfu pfuru iya. Lọtu tsoru iya. Ebiramu nọwaru ụkporo apha ẹto l'apha iri l'ise teke o shi Haranu tụgbua.
5 Tọbudu iya bụ; Ebiramu bya atụko ẹku, ẹphe kpatarụ akpata rwuta; bya eduta nyee ya, bụ Serayi; waa Lọtu, bụ nwa nwune iya; mẹkpoo ndu ẹphe shi lẹ Haranu gude; ẹphe wụfu; ọ bụru phẹ ala alị Kénanu. Ẹphe je jasụ ẹphe jerwua ẹka ono.
6 Ebiramu phẹ kwasẹru alị ono gbiriri jasụ ẹphe rwua ẹka eze oshi More nọ lẹ mgboru mkpụkpu Shẹkemu. Ọ bụru ndu Kénanu bu l'alị ono teke ono.
7 Ọle Chipfu byapfutaru Ebiramu bya asụ iya: "Ọ kwa oshilọkpa ngu bẹ mu a-nụkota alị-a." Ebiramu bya akpụaru Chipfu ono, byapfutaru iya nụ ono ọru-ngwẹja.
8 Ebiramu phẹ gbẹ l'ẹka ono kwasẹru ụzo ẹnyanwu-awawa úbvú Bẹtelu; je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'ẹka Bẹtelu nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba. Eyayi nọdu l'ụzo ẹnyanwu-awawa. Ebiramu rwukwaa ẹka ono bya akpụaru Chipfu ọru-ngwẹja; bya anọdu l'ẹka ono kpọ-ku ẹpha iya.
9 Noo ya; Ebiramu phọkata ụlo-ẹkwa iya tụgbua kwasẹru ụzo echiẹgu ndọhali.

Ebiramu bu l'alị Ijiputu

10 Tọbudu iya bụ; eze ẹgu wata ememe l'alị onoya; Ebiramu phẹ lashịa alị Ijiputu g'ẹphe je ebutọta l'ẹka ono; noo kẹle ẹgu ono eme shii.
11 Ẹphe bya l'abahụ l'alị Ijiputu; Ebiramu sụ nyee ya, bụ Serayi: "Mu maru l'ị bụ nwanyị, manụkaru mma.
12 Lẹ ndu Ijiputu -hụma ngu; bẹ ẹphe a-sụkwa l'ị bụ nyee mu. Ẹphe eworu mu gbua; haa ngu g'ị nọdu ndzụ.
13 Sụjekwa lẹ mu lẹ ngu bụ nwune; ọo ya bụ g'eemekwanaru mu ree l'iswi ẹhu ngu; tẹme l'iishikwaphọ nno mee g'ishi mu kpọ-pfuru."
14 Ebiramu phẹ bya abahụ alị Ijiputu. Ndu Ijiputu hụma lẹ Serayi bụ nwanyị, ama ntụmatu.
15 Ndu nọ l'oke ọkwa Fero hụmae ya phọ; bya eje atụa ọnu iya l'iphu Fero. A bya eduta iya lashịa ibe Fero.
16 Fero meeru Ebiramu ree l'opfu ẹhu Serayi; bya akpẹe ya atụru; kpẹe ya eswi; kpẹkwaa ya phọ oke lẹ nyee nkapfụ-ịgara; bya eduru unwoke yẹe ụnwanyi, a-nọdu ejeru iya ozi nụ iya. Ọ bya akpẹkwaa ya phọ ịnya-kamẹlu.
17 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya alọru ẹjo iphe-ememe tụ Fero yẹe ndibe iya; opfu l'o dutaru nyee Ebiramu, bụ Serayi.
18 Noo ya; Fero kua Ebiramu sụ iya: "?Dẹnu g'o gude i mee mu ẹgube iphe ọwa-a? ?Bụ gụnu bẹ ị tị kajẹduru mu l'ọo nyee ngu?
19 ?Bụ gụnu meru iphe, ị sụru l'ọo nwune ngu nwanyị; ị haa; mu bya alụta iya lụaha? Ọle g'ọ dụhabe; waa nyee ngu baa; duta iya tụgbua!"
20 Fero bya asụ gẹ ndu-ozi iya chịfu Ebiramu. Ẹphe chịfu yẹle nyee ya; waa iphemiphe, o nweru.

13

Ebiramu yẹle Lọtu ekekaha

1 Noo ya; Ebiramu; waa nyee ya; waa iphemiphe, o nweru; yẹe Lọtu, ẹphe l'iya swị shi l'alị Ijiputu tụgbua lashịa echiẹgu ndọhali.

2 Ebiramu nwewaru iphe-edobe; waa mkpọla-ọchaa; waa mkpọla-ododo shii.
3 Ẹphe shi l'echiẹgu ndọhali jekpọepho; ẹphe -shi l'ẹka-a; ẹphe ejerwua l'ẹka-a;
ẹphe -shi l'ẹka; ẹphe ejerwua l'ẹka-a; gbiriri jasụ ẹphe jerwua l'ụzo isheli mkpụkpu
Bẹtelu; mbụ ẹka ono, nọ lẹ mgbaka Bẹtelu yẹle mkpụkpu Eyayi ono, bụ iya bụ ẹka
ẹphe kpọbejehawaru ụlo-ẹkwa phẹ-a;
4 tẹme ọ bụru ẹka Ebiramu vuru ụzo kpụa ọru-ngwẹja. Ọ nọdu l'ẹka ono kpọ-
kuahaa Chipfu.
5 Noo ya; Lọtu-a, yẹle Ebiramu swị-a nwekwarụpho atụru, dụ igwerigwe; waa
eswi, dụ igwerigwe; waa ụlo-ẹkwa, dụkwapho igwerigwe.
6 Ọphu alị ono asụedu ẹphenebo ebubu; kẹle iphe-edobe phẹ kwatakpọo paa ẹka
apaa; k'ọphu bụ l'ẹphe ta adụedu ike anọkota l'ẹka lanụ.
7 Ọo ya bụ; ụswo daru ndu echeru Ebiramu iphe-edobe; yẹe ndu echeru Lọtu nkiya.
Ndu Kénanu yẹe ndu Pẹ́rezu shikwaphọ buru l'alị ono teke ono.
8 A nọnyaa; Ebiramu sụ Lọtu: "G'ụswo ta adashịnuru mu lẹ ngu; ọphu ọ dashịnuru
ndu echeru ngu iphe-edobe; yẹle ndu echeru mbẹdua nkemu; eshinu mu lẹ ngu bụ
abụbu.
9 Ị tụkoerupho alị ọbu l'ophu hụma-gbua. G'anyi ta akwọpfuheru l'ẹka lanụ.
Hatakpọepho ẹkiya ọphu ịi-la je eburu. Ị -nọdu ala l'ẹka-ịcha; mbẹdua ala l'ẹka-
ụtara; teke ịila l'ẹka-ụtara; mbẹdua ala l'ẹka-ịcha."
10 Lọtu palia ẹnya imeli bya ahụma lẹ nsụda ẹnyimu Jiọ́danu, nọru kpaa lẹ
mkpụkpu Zowa bẹ nggele dụ shii; ọ dụepho gẹ mgbabu Chipfu ono; ọzoo gẹ alị
Ijiputu. Teke ono bẹ Chipfu teke emebyidu Sọdomu yẹe Gọmóra.
11 Tọbudu iya bụ; Lọtu gude ẹka iya hata nsụda ẹnyimu Jiọ́danu l'ophu; bya egweta
lashịa ụzo ẹnyanwu-awawa. Ọ bụru iya bụ l'ụmadzu labọ ono ekekaha;
12 Ebiramu buru l'alị Kénanu; Lọtu je ebukube mkpụkpu, nọgbaa lẹ nsụda ono. O
woru ụlo-ẹkwa iya je akpọbe lẹ mgboru Sọdomu gẹdegede.
13 Noo ya; ndu Sọdomu nọdu eme ẹjo-iphe; bya abụru ndu menụkaru Chipfu iphe-
ẹji.
14 Tọbudu iya bụ; Lọtu lụfuchaepho; Chipfu sụ Ebiramu: "Gbẹ l'ẹka ị nọ palia
ẹnya lee l'ụzo isheli; waa l'ụzo ọhali. L'iile l'ụzo ẹnyanwu-awawa; lekwaphọ l'ụzo
ẹnyanwu-arịba.
15 Alị ono, ị hụmakotaru ono mgburugburu bẹ mu a-nụkota gụ l'awa ngu g'unu
nweru jasụ l'ojejoje.
16 Mu e-me awa ngu g'ẹphe ha g'ẹja, nọ l'alị. K'ọphu bụ l'ọo onye dụru ike gụta
ẹja, nọ l'alị bẹ a-dụ ike gụta awa ngu.
17 Jephekọta alị ono maru ẹka o jeberu l'ogologo; l'ịimaru g'ọ habe ọsa. Noo kẹle
mu a-nụkota ngu iya."
18 Ọo ya bụ; Ebiramu phụta ụlo-ẹkwa iya bya eje ebukube eze oshi ndu Mamure,
dọkoberu lẹ Hẹburonu. Ọ nọdu l'ẹka ono kpụaru Chipfu ọru-ngwẹja.

14

Ebiramu adzọta Lọtu

1 Ọ bụru teke ono bẹ Amurafẹlu, bụ eze ndu Shịna; mẹ Ariyọku, bụ eze ndu Elasa;
mẹ Kedolawoma, bụ eze ndu Elamu; waa Tidalu, bụ eze ndu Goyimu chịtaru ndibe
phẹ tụgbua jeshia ọgu.
2 Ọ bụru Bira, bụ eze ndu Sọdomu; mẹ Birisha, bụ eze ndu Gọmóra; mẹ Shayinabu,
bụ eze ndu Adama; mẹ Shimiba, bụ eze ndu Zebowimu; waa eze Bela, bụ iya bụ Zowa
bẹ ẹphe jeru etso ọgu ọbu.
3 Ndu k'ikpazụ-a bya edzukọbe chịta ndibe phẹ jepfushia phẹ ọgu lẹ nsụda Sidimu,
mechaarụ bụru Eze-ẹnyimu Únú.

4 Ọ bụru iphe, kparụ ọgu ono bụ l'ẹphe nọkotaru apha iri l'ẹbo l'ẹka Kedolawoma;
o rwua lẹ k'iri l'ẹto; ẹphe kwefu ike.
5 O rwua l'apha k'iri l'ẹno; Kedolawoma yẹe ndu eze ono, wupfutaru iya nụ ono
tụko je anọdu lẹ Asheterotu Kaneemu lwụ-kpee ndu Rafa; bya anọdu lẹ Hamu lwụ-
kpee ndu Zuzu; bya anọdukwapho lẹ Shave-Kiriyatayimu lwụ-kpee ndu Emu.
6 Ẹphe bya eje anọdu l'ọhu úbvú ndu Siye lwụ-kpee ndu Họru; lwụa phẹ jasụ lẹ
Ẹlu-Paranu, nọ lẹ mgboru echiẹgu.
7 Ẹphe bya alwaphuta azụ bya eje anọdu lẹ Ẹnu-Mishipati, bụ iya bụ Kadẹshi;
lwụtakota alị Amalẹku l'ophu; bya alwụ-kpee ndu Amọru, bu lẹ Hazezọnu-Tama.
8 Tọbudu iya bụ; eze ndu Sọdomu; mẹ eze ndu Gọmóra; mẹ eze ndu Adama; mẹ
eze ndu Zebowimu; wafụa eze Bela, bụ iya bụ Zowa; wụfuta bya eje akwakaa k'ọgu
lẹ nsụda Sidimu;
9 kwabẹru Kedolawoma, bụ eze ndu Elamu; mẹ Tidalu, bụ eze ndu Goyimu; mẹ
Amurafẹlu, bụ eze ndu Shịna; waa Ariyọku, bụ eze ndu Elasa. Ọo ya bụ; lẹ ndu eze
ẹno l'etso ndu eze ise ọgu.
10 Nsụda Sidimu ono bẹ iduma iduma, e bvutagbaru korota dụ igwerigwe. Obe teke
ndu eze Sọdomu waa Gọmóra ono; mẹ ndibe phẹ tụkoru gbalaaha agbala; o nweru
ndibe phẹ ndu ọphu harụ dalahụ iya nụ. Ndu ọphu phọduru nụ gbaru laa l'úbvú
úbvú.
11 Ndu eze ẹno ono bya atụko ẹku Sọdomu, yẹle Gọmóra; mẹ nri phẹ gweta tụgbua.
12 Ẹphe kpụtakwapho Lọtu, bụ nwa nwune Ebiramu yẹle ẹku iya; eshinu o bu lẹ
Sọdomu.
13 Onye lanụ l'ime ndu gbalarụ nụ bya epfuaru iya Ebiramu onye Hiburu. Ebiramu
bu lẹ mgboru eze oshi ndu Mamure. Mamure bụkwanu onye Amọru bya abụru
nwune Ẹshukolu waa Ana. Ndu ono bẹ ẹphe lẹ Ebiramu tụgbaru bụru nanụ.
14 Ebiramu nụmaepho l'abụbu iya bẹ a lwụtaru l'ọgu; o kua unwoke iya ụkporo
ụmadzu iri l'ise l'ụmadzu iri l'ẹsato, a nwụru l'ibe iya, e ziru g'aalwụje ọgu. Ẹphe
chịpyabe phẹ gbapfu phẹ lẹ Danu.
15 O -rwua l'ẹnyashi; Ebiramu bya ekekashịa unwoke iya gude tsoo phẹ ọgu; lwụ-
kpee phẹ; chịa phẹ gbiriri jasụ ẹphe gbarwua Hoba, bụ isheli Damasụkosu.
16 Ọ natakọta phẹ ivu ono, ẹphe shi gweta ono; bya edulata abụbu iya, bụ Lọtu yẹe
ẹku nkiya; waa ụnwanyi; mẹwaro ndu ọzo, ẹphe shi rwuta.
17 Ebiramu lwụ-kpechaa Kedolawoma yẹe ndu eze, ẹphe l'iya swị bya alwatashịa;
eze ndu Sọdomu gba iya ndzuta lẹ nsụda Shave, bụ iya bụ nsụda, aza Nsụda Eze.
18 Noo ya bụ; Melikizedeku, bụ eze ndu Salẹmu gude buredi; waa mẹe byapfuta
phẹ. Melikizedeku ono bụ onye uke Chileke, bụ Ọkalibe-kakọta-shii.
19 Ọ bya agọru ọnu-ọma nụ Ebiramu sụ:
“Gẹ Chileke, bụ
Ọkalibe-kakọta-shii
kebe gụbe Ebiramu l'ọma!
Mbụ Chileke ọphu bụ iya
meru igwe bya emee eliphe.
20 G'e tua Chileke,
bụ Ọkalibe-kakọta-shii ẹpha!
Mbụ onye ono,
woru ndu ọhogu ngu
ye ngu l'ẹka!”
Ebiramu nụ iya oke-lanụ-l'ụzo-iri l'iphemiphe ono, o gwephutaru azụ ono; ọ nata
iya.
21 Eze Sọdomu sụkwanu Ebiramu g'ọ haarụ yẹbedua ndu ọphu bụ nemadzụ;
gwetawarọ ọphu bụ ivu nworu.

22 Ebiramu sụ eze ndu Sọdomu: “Mu paliakwaru ẹka riaru Chipfu angụ; mbụ
Chileke ọphu bụ Ọkalibe-kakọta-shii; onye meru igwe bya emee eliphe;
23 l'ọ tọ dụdu iphe, bụ iphe ngu, mu a-nata; mbụ m'obeta ọ bụru oghu; ọzo eri
akpọkpa; g'ọ tọ dụ teke ịi-sụ l'ọo ngu meru Ebiramu; ọ baa eze.
24 Ọ tọ dụdu iphe, mu a-nata gbahaa ọphu ndu mu l'iya swị riwaru eriri; waa oke-
iphe ọphu rwuberu ndu tso mu jee; mbụ-a; gẹ Ana; waa Ẹshukolu; waa Mamure ria
oke, rwuberu phẹ nụ.”

15

Ọgbandzu Chileke yẹle Ebiramu

1 E mechaa; Ebiramu nụma Opfu Chipfu l'ọphulenya. Ọ sụ iya:
“Gẹ ndzụ ba agụshi ngu
Ebiramu.
Ọo mbẹdua bụ onye
egbobutaje ngu nụ;
bya abụru obunggo ngu,
parụ ẹka.”
2 Ebiramu sụ: “Gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu; ?bụ gụnu ọzo bẹ ịi-nụ mu gẹ mu ta
nwụtaduru nwa-a; tẹme onye e-mecha nwekọtaru ẹku mu bụru Eliyéza-a, bụ onye
Damasụkosu-a?”
3 Ebiramu bya asụkwapho: “Nta-a, g'ị tị nụduru mu nwa-a bụnu ohu, a nwụru l'ibe
mu e-mecha ria iphe mu.”
4 Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ iya: “Onye ono ta abụkwa iya e-ri iphe ngu. Ọ kwa nwa
nwoke ọphu shi ngu l'ẹhu e-ri iphe ngu ọbu.”
5 Ọ bya eduta iya lụfu etezi bya asụ iya: “Palia ẹnya lee l'akpaminigwe gụa
kpokpode, nọ iya nụ ọgu; m'ọ bụru l'ịi-dụ ike gụkota iya.” Sụ iya: “Noo g'awa ngu
a-ha bụ ono.”
6 Ebiramu kweta iphe, Chipfu pfuru. Ọ gụaru iya ya l'apfụbe-ẹka-ọto.
7 Ọ sụkwa iya phọ: “Ọo mbẹdua, bụ Chipfu duru ngu dufuta lẹ mkpụkpu Uru, nọ
l'alị Kaludiya gẹ mu bya anụ ngu alị-a g'ọ bụru oke alị ngu.”
8 Ebiramu sụ: “Jiko Nnajịuphu, bụ Chipfu; ?dẹnu gẹ mu e-shi maru lẹ mu e-nweru
iya?”
9 Chipfu sụ iya: “Wotaru mu ada eswi; waa ada eghu; waa ebili, gbacharu apha ẹto
ẹto; tẹme waa kparaka; waa ndupfu.”
10 Ebiramu tụko iphe ono wotaru iya; bya asụchaa ya ibe; bya ewocharu ibiribe
iya ono dobegbaa g'ọ ghaaru nwibe iya iphu. Ọphu ọ sụduru ndu ọphu bụ ẹnu ibe.
11 Ẹnu, erije anụ phezetagbaa g'ẹphe vụka anụ ono; Ebiramu chịfu phẹ.
12 Ẹnyanwu nyịhujeepho; oke mgbẹnya tụ Ebiramu. Ọchii sọ-kputa iya. Ọchii ono
agba ntụmatu; tẹme ọ nọdu anyị ishi ẹdzu.
13 Chipfu bya asụ iya: “G'o doo ngu ẹnya ree l'oshilọkpa ngu bẹ e-mecha bụru
nlwamụlwa l'alị, abụdu nkephẹ; l'eemee phẹ ohu kpaa phẹ ẹhu l'ẹka ono ụnu apha.
14 E -mechaa ẹphe evuru ẹku, ha shii lwa. Ọle ọha ono, ẹphe shi ejeru ozi ono bẹ
mu a-nụkwanu aphụ.
15 Obenu lẹ gụbedua bẹ a-ka nka kaghekpọo ya akaghe. L'ịilapfu nna ngu phẹ
l'ẹhu-guu; l'eelia ngu elili.
16 O -rwua l'ọgbo k'ẹno bẹ oshilọkpa ngu a-lwaphuta azụ l'ẹka-a; kẹle nta-a bẹ
ẹjo-iphe, ndu Amọru eme teke ebuhudu.”
17 Ẹnyanwu nyịhuchaepho lẹ g'ọchii byawaru; ite, a kpọberu ọku, akpụ tụutuutuu;
yẹe orọku, enwu phoophoophoo bya aghaja ibe anụ ono.

18 Ọ bụru lẹ mbọku ono bẹ Chipfu yẹe Ebiramu gbaru ndzụ. Ọ sụ: “Oshilọkpa ngu
bẹ ya nụru alị-a; e -shi lẹ nggele Ijiputu jasụ lẹ Yufurétisu.
19 Alị ọbu bụ alị ndu Kénu; mẹ kẹ ndu Kenazu; mẹ kẹ ndu Kadụmonu;
20 mẹ kẹ ndu Hetu; mẹ kẹ ndu Pérezu; mẹ kẹ ndu Rafa;
21 mẹ kẹ ndu Amọru; mẹ kẹ ndu Kénanu; mẹ kẹ ndu Gigashi; mẹ kẹ ndu Jiebusu.”

16

Hega yẹle Ishimẹlu

1 Tọbudu iya bụ; ọphu Serayi, nyee Ebiramu anwụtaduru iya nwa. Ọle Serayi
nweru nwamgbọko, shi Ijiputu, ọ gbaru ohu, aza Hega.
2 Ọo ya bụ; Serayi sụ Ebiramu: “Gẹ Chipfu mewaru ọphu mu anwụtaduru nwa-a
bẹ ii-jepfukwa ohu mu g'a maru ?mu e-shi iya l'ẹka nweru ụnwegirima?”
Ebiramu kweta bya emee iphe, Serayi pfuru.
3 Ọ bụru gẹ Ebiramu buwaru l'alị Kénanu apha iri bẹ Serayi, bụ nyee ya kutaru
nwamgbọko Ijiputu ono, bụ ohu iya ono kee ya; ọ lụru.
4 Ebiramu yẹle Hega kwaa; ọ bụru iya atsụta ime.
Ọ maẹrupho lẹ ya dụwaa ime bya akpọo nwanyị, nwe iya nụ ẹbo l'afụ.
5 Serayi sụ Ebiramu: “Ọ kwa gụbedua bẹ iphe-ẹhuka-a, mu eje-a shi l'ẹka. Gẹ mu
kuru ohu mu kee ngu; ọ maẹrupho l'ọ dụ ime bya akpọahaa mu ẹbo l'afụ. Ọ kwa
Chipfu e-kpe ikpe mu lẹ ngu.”
6 Ebiramu sụ Serayi: “Ohu ngu nọkwa l'ọbochi-ẹka ngu; mee ya iphe, dụ ngu ree.”
Serayi kpọnwuahana Hega mkpọnwu; ọ gbalana gbafụru iya.
7 Tọbudu iya bụ; Ojozi Chipfu hụma Hega lẹ mgboru ọgba, nọ l'echiẹgu. Ọgba ono
bụ ọgba, nọ l'agụga ụzo, shiru jeshia Shuru.
8 Ọ sụ: “Hega; ohu Serayi; ?i shi awe eje awe?”
Hega sụ: “Mu agbalarụ onye nwe mu nụ, bụ Serayi.”
9 Ọo ya bụ; ojozi ono sụ iya: “La azụ lapfu onye nwe ngu nụ je ewoze onwongu alị
meje iphe, ọ sụru g'i mee.”
10 Ojozi ono sụkwapho: “Mu e-me g'awa ngu dụ igwerigwe; k'ọphu ẹphe a-bụru
agụta agụta.”
11 Ojozi Chipfu ono sụkwa iya phọ:
“Ime ono, ị dụ ono
bẹ ịi-nwụ nwa nwoke.
Iphe, ịi-gụ iya bụ ‘Ishimẹlu’.
Noo kẹle Chipfu nụmawaru
ẹkwa ịira k'iphe-ẹhuka, iije.
12 Ọo-bụru onye agirigo.
Ọo-nọdu etso onyemonye opfu;
onyemonye etsokwa iya phọ
opfu.
Ẹphe l'unwune iya eburu
l'ụkukanyi.”
13 O kua ẹpha Chipfu, bụ onye shi epfu eyeru iya nụ sụ: “Ị bụ Ẹlu-rọwi, bụ iya bụ
Chileke ẹnya iya dụ l'ẹka mu nọ.” Noo kẹle Hega sụru: “Nta-a bẹ mu hụmawaru
onye ẹnya iya dụ l'ẹka mu nọ.”
14 Noo iphe, e gude gụa wẹlu ono “Bee-lahayi-rọwi,” bụ iya bụ, “ọ-dzụ-ndzụ-ele-
mu-ẹnya.” Wẹlu ono nọ lẹ mgbaka Kadẹshi yẹe Bẹredu byasụ nta-a.
15 E mechaa; Hega nwụaru Ebiramu nwa nwoke. Ebiramu gụa nwata ọbu
“Ishimẹlu”.
16 Ebiramu nọwaru ụkporo apha ẹno l'apha ishii teke Hega nwụtaru iya Ishimẹlu.

17

Ọgbandzu, e gude ebu-úbvù gbaa

1 Ebiramu nọepho ụkporo apha ẹno l'apha iri lẹ tete; Chipfu byapfuta iya bya asụ:
"Ọ kwa mbẹdua bụ Chileke, bụ Ọkwoolemkpa. Nọdunu mu ntse g'ụta ta adụ lẹ ndzụ
ngu.
2 Mu e-me g'ọgbandzu mu lẹ ngu vuru ire. Mu emee g'unu dụ igwerigwe shii."
3 Ebiramu daa kpube iphu l'alị. Chileke sụ iya:
4 "A bya lẹ mbẹdua; waa iphe, mu e-me l'ọgbandzu mu lẹ ngu. Ịi-bụru nnajịoha,
dụ igwerigwe.
5 E te ekubaẹdu ngu Ebiramu. Ẹpha ngu a-bụru Ébirihamu; noo lẹ mu mewaru
ngu nnajịoha, dụ igwerigwe.
6 Mu e-me ngu g'ị zụa azụzù shii; mu eshi l'awa ngu mee ọha, dụ iche iche; tẹme
ndu eze eshi l'awa ngu fụta.
7 Mu e-me ọgbandzu mu ono g'ọ bụru ọgbandzu, a-nọ ojejoje; mbụ g'ọ bụru
ọgbandzu mu lẹ ngu; waa ndu a-bụru oshilọkpa ngu l'ọgbo ọphu nọ l'iphu; k'ọphu
mu a-bụru Chileke ngu; waa Chileke oshilọkpa ngu.
8 Alị Kénanu l'ophu; mbụ ẹka unu bụ nlwamụlwa nta-a bẹ mu a-nụ gụ l'oshilọkpa
ngu; g'ọ bụru okiphe unu jasụru asụru; tẹme mu abụru Chileke phẹ."
9 Chileke sụ Ébirihamu: "A bya lẹ gụbedua; dobekwa ọgbandzu mu ono. Gụbedua
l'onwongu; unu lẹ ndu a-bụru oshilọkpa ngu l'ọgbo ọphu nọ l'iphu.
10 Waa iphe, gụbedua e-me gude dobe ọgbandzu mu lẹ ngu; waa oshilọkpa ngu bụ
ọwa-a: Gẹ ndibe ngu ọphu bụ unwoke g'ẹphe ha bukọtaje úbvù.
11 Gụbedua e-bu úbvù g'ọ bụru iphe-ọhubama, nọ l'ọgbandzu mu lẹ ngu.
12 A -gbẹkpoo nta-a bẹ iphe, bụkpoo nwa nwoke, a nwụru l'ibe ngu; ọ nọwa ujiku
ẹsato bẹ ee-buje úbvù; mẹ lẹ ndu bụ awa ngu; mẹ lẹ ndu shi ọhozo, bụ ndu e gude
okpoga zụta; mbụ ndu abụdu awa ngu;
13 mẹ a nwụru phẹ l'ibe ngu-o; ọzoo l'i gude okpoga ngu zụa phẹ-o; g'e bufutajẹ phẹ
úbvù. Ọgbandzu mu ono, iphe-ọhubama iya nọ ngu l'ogwẹhu ono a-bụru ọgbandzu
ọphu a-nọ jasụ l'ojejoje.
14 Nwoke, bụ akpapyị; mbụ onye ebuduru úbvù; gẹ ndibe phẹ bufu iya; kẹle o
mebyiru ọgbandzu mu."
15 Chileke sụkwapho Ébirihamu: "Nyee ngu, bụ Serayi ta azaẹdu Serayi. Ẹpha iya
a-bụru Sera.
16 Mu e-kebe iya l'ọma mee ya g'ọ nwụtaru ngu nwa nwoke. Mu ekebe iya l'ọma
g'ọ bụru ne, nwụru ọha, dụ iche iche; tẹme ndu eze ndiphe e-shi iya l'ẹka fụta."
17 Ébirihamu kpube iphu l'alị chịa ọchi bya asụ onwiya: "?Nwoke, nọwaru ụkporo
apha ise bẹ aa-nwụtaru nwa nwoke nta-a? Tọo ?Sera, nọwaru ụkporo apha ẹno
l'apha iri a-gbẹkwadu nta-a nwụta nwa nwoke?"
18 Ébirihamu sụ Chileke: "Jiko g'ẹnya ngu dụ nụ lẹ ndzụ Ishimẹlu!"
19 Chileke sụ: "Mu maru-a. Ọle nyee ngu, bụ Sera bẹ a-nwụtaru ngu nwa nwoke.
Iphe ịi-gụ iya bụ Áyizaku. Mu l'iya; waa oshilọkpa iya, etso iya l'azụ bẹ mu l'ẹphe
a-gba ndzụ, a-nọ ojejoje.
20 Ọ -bụru kẹ Ishimẹlu bẹ mu nụmawaru iphe, i pfuru. Mu kebefụtaje iya l'ọma
mee ya g'ọ zụshia ka l'ọtu. Ọo-bụru nna ndu-ishi iri l'ẹbo; tẹme mu emee ya g'ọ bụru
ọha, parụ ẹka.
21 Ọle ọgbandzu mu bụkwanu mu lẹ Áyizaku bẹ a-gba iya nụ; mbụ onye ọphu Sera
a-nwụtaru ngu ẹgube nta-a apha ọzo."
22 Chileke pfuẹbechaaru Ébirihamu iphe, o pfuru iya; ọ parụ iya haa tụgbua.

23 Lẹ mbọku ono gẹdegede bẹ Ébirihamu dutaru nwa iya nwoke, bụ Ishimẹlu; mẹ
ndu ọzo, a nwụru l'ibe iya; mẹ ndu ọphu o gude okpoga iya zụta bushia úbvù. Iphe,
bụkota unwoke, bu l'ibe iya bẹ o bukọtaru úbvù; gẹ Chileke sụru g'o mee ya.
24 Ébirihamu nọwaru ụkporo apha ẹno l'apha iri lẹ tete teke o buru úbvù;
25 nwa iya, bụ Ishimẹlu nọwa apha iri l'ẹto.
26 A tụko Ébirihamu; waa nwa iya, bụ Ishimẹlu bukọta úbvù l'ujiku lanụ ono.
27 Unwoke, bukọta l'ibe Ébirihamu l'ophu; mẹ lẹ ndu ọphu a nwụru anwụnwu l'ibe
iya; mẹ lẹ ndu ọphu a zụtaru azụta l'ẹka ndu ọhozo; bẹ yẹ l'iya tụkokwarupho bua
úbvù ọbu.

18

Ụmadzu ẹto, kpapfutaru Ébirihamu

1 Noo ya; Chipfu bya abyapfuta Ébirihamu lẹ mgboru eze oshi ndu Mamure; lẹ g'ọ
nọ anọo l'ọnu ụlo-ẹkwa iya l'echi eswe.
2 Ébirihamu palia ẹnya bya ahụma unwoke ẹto, pfụru l'atatiphu iya. Ọ hụmae phẹ
phọ bya ezilihu l'ọnu ụzo iya gbapfushia phẹ. Ọ gbapfu phẹ bya ephozetaru phẹ.
3 Ọ sụ: "Jiko Nnajịuphu mu; teke mu dụ ngu l'obu; ta aghatashịnu ibe mụbe onye-
ozi ngu.
4 G'e kutanụ nwa mini g'unu kwọo ọkpa tụta unme lẹ mkpula oshi-a.
5 Gẹ mu chọoru unu nri g'unu ria; g'ike adụ unu; unu ejeshiwarọ iphe, unu eje;
eshi ọphu unu batawaru ibe mụbe onye-ozi unu."
Ẹphe sụ iya: "Ọ dụ ree; mee g'i pfuru."
6 Ébirihamu bya emee ẹgwegwa bahụ l'ụlo-ẹkwa gbapfu Sera; je asụ iya: "Ngwa;
mee ẹgwegwa tụta ogbongu ukpokutu iphe, eegudeje eme buredi; tụta iya ogbongu
ẹto gwọ-phube gude mee buredi."
7 Ọ bya agbaru je l'ẹka eswi iya dọru; bya ahọta nwada eswi, anụ iya dụ bẹlebele
je akpẹe onye-ozi iya; onye-ozi ono kpụru iya je egbua bọshia.
8 Ọ bya apata ẹra-eswi; yẹe manụ, e gude ẹra-eswi mee; waa nweswi ono, a bọshiru
ono dobe phẹ l'atatiphu. Ẹphe nọdu eri nri ono; ọ nọ-kube phẹ lẹ mkpula oshi ono.
9 Ẹphe sụ iya: "?Dẹnu nyee ngu, bụ Sera?"
Ọ sụ: "Ọ nọkwa l'ụlo-ẹkwa anyi l'ẹka phọ."
10 Chipfu sụ iya: "Ẹgube nta-a apha ọzo bẹ mu lwafụtajekwa azụ; ọzo bụ lẹ nyee
ngu, bụ Sera bẹ a-nwụ nwa nwoke."
Sera nọ l'ọnu ụlo-ẹkwa, Chipfu gharu okotazụ ngabẹ nchị.
11 Ébirihamu yẹe Sera bẹ bụwaa ọgerenya bya akahụkpowaa shii; tẹme Sera
nọghawa teke ogogo atsụ ime.
12 Sera chịa ọchi l'ime obu sụ: "?Gẹ mu gbirihucharu egbirihu; tẹme nnajịuphu
mu kahụwa g'ọ kahụru phọ bẹ mu a -gbẹ nta laaru iya l'ụlo?"
13 Chipfu sụ Ébirihamu: "?Bụ gụnu bẹ Sera gude chịa ọchi sụ: 'Ya a-nwụtakwadu-a
nwa nta-a; gẹ ya kahụwaru ẹgube-a?'
14 ?O nweru iphe, kpọru Chipfu ẹka ememe? Mu a-byakwa teke ono, mu tụru ọnu
l'apha ọzo ono; ọzo bụ lẹ Sera e-nweru nwa nwoke."
15 Ndzụ gụahaa Sera; ọ tụa ẹgo sụ: "Mu ta chịkwaru ọchi."
Ọ sụ iya: "Waawaa; ị chịcharu-a ọchi."

Ébirihamu arwochiteru ndu Sọdomu

16 Unwoke ono gbẹshiepho alala; bya eshia ụzo Sọdomu. Ébirihamu tsoru phẹ g'o
duriberu phẹ.
17 Chipfu sụ: "?Mu a-nọdu awachiru Ébirihamu iphe, mu eje ememe tọo?

18 Eshi ọphu Ébirihamu e-mecha bụru eze ọha, ọkpehu dụ; tẹme ọhamoha, nọ lẹ
mgboko bẹ ee-gude iswi ẹhu iya kebe l'ọma.
19 Noo kẹle mu họtawaru iya g'ọ bụru onye a-kpọ-ziru ụnwu iya ụzo; ẹphe lẹ ndibe
iya ndu ọphu a-nọdu etso iya l'azụ; g'ẹphe meje iphe, mu sụru g'ẹphe meje, bụ iya bụ
g'ẹphe meje iphe, pfụru ọto; waa iphe, gbaru phẹ nụ. Ọo ya bụ gẹ mu emekwanaaru
Ébirihamu iphe, mu kweru iya ukwe iya."
20 Ọo ya bụ; Chipfu sụ: "E chikuwaru iya lẹ mkpu shii l'iphe-ẹji ndu Sọdomu yẹe
Gọmóra bẹ panụkaru ẹka.
21 Mu nọdu eje gẹ mu maru ?iphe-ẹji phẹ kabẹ dụ-be ẹji g'e pfuru l'ọ dụ-be? Teke
ọ tọ dụdu; mu amakwarụpho."
22 Unwoke ono ghachi kwasẹru ụzo Sọdomu; obenu lẹ Ébirihamu pfụkwaduru
l'iphu Chipfu l'ẹka ono.
23 Ébirihamu bya akpịritaru iya ntse bya asụ iya: "?Ii-mebyishi ndu ẹjo-iphe yẹe
ndu pfụberu-ẹka-ọto tọo?
24 ?Ọ -bụru lẹ ndu pfụberu-ẹka-ọto rwuru ụkporo ụmadzu labọ l'ụmadzu iri lẹ
mkpụkpu ono? ?Ii-mebyishikwa iya phọ? ?Tii gudedu iswi ẹhu ụkporo ụmadzu labọ
l'ụmadzu iri, pfụberu-ẹka-ọto, nọ iya nụ phọ haa ya?
25 A maru-a l'ị tịi tụdu ama eme iphe, dụ nno; mbụ g'i gbua ndu pfụberu-ẹka-ọto yẹe
ndu ẹjo-iphe; ọzoo mee ndu pfụberu-ẹka-ọto g'i meru ndu ẹjo-iphe. A makwarụ-a
l'i tịi tụdu ama eme iphe, dụ nno; mbụ gẹ gụbedua, bụ Onye-ikpe kẹ mgboko-a l'ophu
te eme iphe, pfụru nhamụnha."
26 Chipfu sụ: "Ọ -bụru lẹ mu hụmaru ụkporo ụmadzu labọ l'ụmadzu iri, bụ
ndu pfụberu-ẹka-ọto lẹ mkpụkpu Sọdomu bẹ mu e-gudekwa iswi ẹhu phẹ hakọta
mkpụkpu ono l'ophu."
27 Ébirihamu pfukwa ọzo sụ: "Eshinu mu gbẹnu kerebewanụ k'epfu anụ Nnajịuphu
l'ẹbe adụ iphe, mu bụ gbahaa urwuku yẹle ntụ;
28 ?ọ -bụkwanuru lẹ ndu ono te erwuduru ụkporo labọ l'iri; mbụ ọ -bụru l'ẹphe
phọduru ụmadzu ise; tẹme ẹphe erwua ẹgube ono-ee?"
Chipfu sụ: "Mu -hụma ụkporo ụmadzu labọ l'ụmadzu ise l'ẹka ono bẹ mu te
emebyikwa iya."
29 Ébirihamu bya epfua ọzo sụ: "?Ọ -bụkwanuru ụkporo labọ damu bẹ ị hụmaru-
ee?"
Ọ sụ: "Mu egude nụ iswi ẹhu ụkporo ụmadzu labọ ono haa ya ememe."
30 Ébirihamu sụ: "Jiko g'ẹhu te eghukwa gụbe Nnajịuphu eghu; gẹ mu pfubarọ: ?ọ
-bụkwanuru ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri bẹ a hụmaru l'ẹka ono-ee?"
Ọ sụ: "Mu te emebyikwa iya mẹ mu hụma ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri l'ẹka ono."
31 Ébirihamu sụ: "Eshinu mu gbẹnu kerebewanụ k'epfu eyeru Nnajịuphu; ?ọ -
bụkwanuru ụkporo ụmadzu kpoloko bẹ a hụmaru l'ẹka ono-ee?"
Ọ sụ: "Mu egude iswi ẹhu ụkporo ụmadzu ono haa ya emebyi."
32 Ébirihamu sụ: "Jiko Nnajịuphu; g'ẹhu te eghukwa ngu eghu; gẹ mu jịfua nwa ajị
lanụ: ?ọ -bụkwanuru ụmadzu iri kpoloko bẹ a hụmaru l'ẹka ono-ee?"
Ọ sụ: "Mu egude iswi ẹhu ụmadzu iri ono haa ya emebyi."
33 Chipfu yẹle Ébirihamu pfughechaẹpho ọ tụgbua; Ébirihamu lashịa unuphu.

19

Eemebyishi Sọdomu yẹle Gọmóra

1 Ojozi labọ ono jerwua Sọdomu l'ụzenyashi. Ẹphe jeshia; Lọtu nọdu anọo l'ọnu-
abata mkpụkpu ono. Ọ hụmae phẹ phọ bya agba phẹ ndzuta; bya ephozetaru phẹ
woru iphu kpube l'alị.

2 Ọ sụ phẹ: “Nnajịuphu mu; mu arwọ unu g'unu bataọ l'ụlo mụbe onye-ozi unu;
bya akwọo ọkpa unu; unu akwaa ibe mu; o -rwua l'ụtsu; unu atụgbuwaro jeshia
iphe, unu eje.”
Ẹphe sụ waawaa; l'ẹphe a-kwa l'ụzo l'ẹnyashi ono.
3 Ọ rwọo phẹ rwọshia phẹ ike gbiriri jasụ ẹphe tsoru iya bahụ ibe iya. Ọ bya
akwaaru phẹ eze ẹbyaa; mbụ gheeru phẹ buredi, e yedụru iphe, ekoje buredi; ẹphe
taa.
4 Ẹphe bya ala l'ụlo; unwoke, shigba l'ẹkameka lẹ mkpụkpu Sọdomu; ẹgirima mẹ
ọgerenya; bya asọ-phee ụlo ono mgburugburu.
5 Ẹphe bya ekua Lọtu sụ iya: “?Dẹnu unwoke, bataru ibe ngu l'ụzenyashi-a?
Chịfuta phẹ chịtaru anyi g'anyi l'ẹphe kwaa!”
6 Lọtu bya alụfu etezi bya eworu ụzo gụ-chia jepfushia phẹ bya asụ:
7 “Jiko ndu mu; unu ta akabẹshinu mee ẹjo-iphe ọwa-a!
8 Unu hụma lẹ mu nweru ụnwumgboko labọ, ẹphe l'unwoke teke akwaswee; gẹ
mu chịfutachiaru phẹ unu; g'unu mee phẹ iphe, dụ unu ree; g'unu haa unwoke-a;
l'ẹphe bụ ẹbyaa mu.”
9 Ẹphe sụ iya g'ọ gbalẹshikwaru phẹ l'ụzo; sụ: “Ọo gụbe nlwamụlwa a-bya
atụaharu anyi ekemu; anyi e-mekwa ngu ọphu ka nkephẹ njọ.” Ẹphe nwuribẹru
Lọtu; bya akpịritaru g'ẹphe gbajaa mgbo ono.
10 Unwoke labọ ono machịepho ẹka lọbata Lọtu l'ụlo; bya eworu ụzo ono gụ-chia.
11 Ẹphe mee; ndu ono, pfụru l'ọnu mgbo ono tsụahaa ishi; ẹgirima mẹ ọgerenya;
k'ọphu ẹphe ta ahụmaeduru ọnu mgbo ono.
12 Unwoke labọ ono sụ Lọtu: “?O nweru onye ọzo, i nweru l'ẹka-a? ?O nweru ndu i
keru nwanyị; ọzoo ụnwu ngu k'unwoke; ọzoo ụnwanyi; ọzokwanu l'ọ dụru ndu ọzo,
bu lẹ mkpụkpu-a, bụ ndu gụ l'ẹphe bụ? Tụkokwa phẹ dufuta l'ẹka-a!
13 Noo kẹle anyi abyakwa emebyi ẹka-a. E chikuwaru Chipfu lẹ mkpu shii l'ẹjo-iphe
ndu ẹka-a pawaru ẹka; o zia anyi g'anyi bya emebyishia ya.”
14 Ọo ya bụ; Lọtu tụgbunaa bya eje epfuchaaru iya ndu ẹphe l'iya gba l'ọgo, bụ
ndu abya alụ ụnwada iya; sụ phẹ: “Unu medụpho ẹgwegwa fụta lẹ mkpụkpu-a; noo
lẹ Chipfu abyakwa iya emebyishi.” Ọle ndu ọgo iya rịru l'ọo mgbọnu bẹ ọogbaru
phẹ.
15 O be lẹ gẹregere nchi-abọhu; ojozi ono lwụaharu Lọtu ụlwu sụ iya: “Mee
ẹgwegwa duta nyee ngu; waa ụnwumgboko labọ ibe ngu, bụ ndu ọphu nọ l'ẹka-
a! Ọdumeka bẹ unu a-lakwa l'iyi teke aa-nụ mkpụkpu-a chịipfuu.”
16 O jeshia abyịbyibe; unwoke ono kpụta iya l'ẹka; bya akpụta nyee ya; yẹle
ụnwumgboko ibe iya ẹphenebo; kpụfu lẹ mkpụkpu ono; noo kẹle Chipfu aphụru
phẹ obu-imemini.
17 Ẹphe kpụfutachae phẹ phọ; onye lanụ sụ phẹ: “Unu gbaa ọso ndzụ unu! Unu ta
aghakwa ẹnya l'azụ; ọphu unu ejekwa apfụru apfụru lẹ nsụda! Unu gbakwarụ laa
l'úbvú! Ọdumeka bẹ unu a-lakwa l'iyi!”
18 Lọtu sụ phẹ: “Waawakwa; jikonu nnajịuphu mu phẹ!
19 Eshi ọphu mụbe onye-ozi unu dụ unu l'obu; unu goshiwa l'unu yeru mu obu
ọkpobe eyeye; k'ọphu unu dzọru ndzụ mu; gẹ mu te jeshinu agba ala l'úbvú!
Ọdumeka bẹ ẹjo iphe-ẹhuka ono a-byapfutakwa mu; mu anwụhu.
20 Unu lekpọdapho! O nweru mkpụkpu, nọ-a lẹ mgboru ẹka-a, dụa ntse k'ọphu mu
a-gbaru laa ya; tẹme ọ ha nwanshịi. ?Unu te eledu ẹnya lẹ mkpụkpu ọbu ta abadu
ishi? Gẹ mu gbanụru laa ẹka ono; k'ọphu mu a-nọdu ndzụ.”
21 Ọ sụ iya: “Ọ dụepho ree; mu e-kwetaẹpho iphe, ị rwọru; mu te emebyishidu
mkpụkpu k'ono, iipfu opfu iya ono.

22 Ọle ọ bụ; gbaru laa ẹka ono ẹgwegwa! Noo kẹle o to nwedu iphe, mu e-me
gbiriri jasụ l'i jerwua ẹka ono." Noo iphe ono meru g'o gude e kua mkpụkpu ono
Zowa.
23 Lọtu gbarwushia Zowa; ẹnyanwu nọdu aawatakpoẹpho awata.
24 Chipfu dzee ọku nshị-egbe gẹ mini lẹ Sọdomu yẹle Gọmóra; mbụ o shi l'ẹka
Chipfu ọphu nọ l'imigwe.
25 Ọ bya atụko mkpụkpu ono; mẹ nsụda ono l'ophu mebyishikọta; bya emebyishik-
waphọ iphe, bụ ndu bukọta lẹ mkpụkpu ono; mẹ iphe, futaru efuta, dzụ ndzụ l'alị
ono.
26 Nyee Lọtu ghaa ẹnya l'azụ; ọ ghọo obvudu únú.
27 L'ọnmẹwa ụtsu mbọku ono Ébirihamu tehu; bya ejeshia l'ẹka o shi pfụru
l'atatiphu Chipfu phọ.
28 Ọ gbẹ l'ẹka ono lee ẹnya lẹ Sọdomu yẹle Gọmóra; bya elekọta ẹnya lẹ nsụda ono
l'ophu. Ọ bụerupho iphe, ọ hụmaru bụ ẹnwuru-ọku, akpụ kẹ tụutuutuu g'ẹka ọku
enwu phoophoophoo.
29 Ọo ya bụ; lẹ gẹ Chileke mebyishiru mkpụkpu ono, nọ lẹ nsụda ono bẹ ọ nyatarụ
Ébirihamu bya edufuta Lọtu lẹ mkpụkpu, o shi buru teke o meru gẹ mkpụkpu ono
bụru ọla l'iyi.

Lọtu yẹle ụnwu-ada iya

30 Lọtu yẹ l'ụnwada iya nọnyaa bya ahaa Zowa je eburu l'úbvú; noo kẹle ndzụ ebu
lẹ Zowa nọnyaru gụahaa ya. Ẹphe l'ụnwada iya ono ẹphenebo tụgbua je eburu l'ime
ọgba.
31 O -rwua ujiku lanụ; onye k'ọgerenya sụ onye kẹ nwata: "Nta-a bẹ nna anyi
kahụwaru; ọphu ọ bụdu l'ọ dụru nwoke, bu l'uswe iya-a, anyi l'iya a-kwa, bụ g'eemeje
iya lẹ mgboko l'ophu.
32 G'anyi chee nna anyi mẹe; g'anyi eje g'anyi l'iya kwaa; g'anyi shi l'ẹhu nna anyi
mee g'awa anyi phọdu."
33 L'ẹnyashi ono bẹ ẹphe cheru nna phẹ mẹe; onye k'ọgerenya je azẹe ẹphe l'iya
kwaa; ọphu ọ madụ teke ọ byaru azẹ-kube iya; tẹme ọphu ọ makwaphọ teke ọ
gbẹshiru.
34 O -rwua lẹ nchitabọhu iya; onye k'ọgerenya sụ onye kẹ nwata: "L'ẹnyashi
ụnyaphu bẹ mu lẹ nna mu kwawaru. G'anyi chebakwaa ya mẹe ọzo l'ẹnyashi-a;
g'i je g'unu l'iya kwaa. Ọo ya bụ g'anyi eshi l'ẹhu nna anyi mee g'awa anyi phọdu."
35 Ẹphe bya echekwaphọ nna phẹ mẹe ọzo l'ẹnyashi ono. Onye kẹ nwata je; ẹphe
l'iya kwa; ọphu ọ makwaphọ teke ọ byaru bya azẹ-kube iya; ọzoo teke ọ gbẹshiru.
36 Tọbudu iya bụ; Lọtu yee ụnwu iya nwanyị ono ẹphenebo ime.
37 Onye k'ọgerenya bya anwụa nwoke; o woru iya gụa Mówabu. Ọ bụru iya bụ
nna ndu Mówabu ntanụ-a.
38 Onye kẹ nwata nwụtakwapho nwoke; o woru iya gụa Benu-Ami; ọo ya bụ nna
ndu Amọnu ntanụ-a.

20

Ébirihamu yẹle Abimẹleku

1 Ébirihamu shi l'ẹka o bu tụgbua shia ụzo echiẹgu, nọ l'ọhali; bya eje eburu lẹ
mgbaka Kadẹshi yẹe Shuru; o je ebutọta lẹ Gera.
2 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ Ébirihamu nọ sụ lẹ nyee ya, bụ Sera bụ nwune iya kẹ nwanyị.
Abimẹleku, bụ eze ndu Gera zia; e je edutaru iya Sera.

3 Obenu lẹ Chileke byapfutaru Abimẹleku lẹ nrwọ l'ẹnyashi ujiku lanụ; bya asụ iya:
"Ị bụakwaa maa. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ nwanyị ono, i dutaru ono. Nwanyị
ọbu bụkwa nyee nemadzụ."
4 Ọle Abimẹleku bẹ ẹphe l'iya teke akwadụ. Ọo ya bụ ọ sụ: "Nnajịuphu; ?ii-
mebyishikwaphọ ọha, adụdu iphe, ẹphe meru?
5 ?To pfunuru mu-a l'onwiya sụ l'ọo nwune iya nwanyị? Tọo nwanyị l'onwiya; ?
ta asụnuru mu-a l'ọ kwa nwune iya kẹ nwoke? Obu gụkwaru mu ìphóró l'iphe, mu
meru; tẹme iswi dụkwa mu phọ mma."
6 Chileke sụ iya lẹ nrwọ ono: "Ọ bụ eviya; mu makwarụ-a l'imeru iya l'obu, gụru
ìphóró. Ọ bụru iphe ono, meru g'o gude ọphu mu ekwedu g'i meswee mu. Mbụ l'ọo
iphe ono meru iphe, mu ekwedu g'i denyi iya ẹka.
7 Ngwa; dulaaru nwoke ono nyee ya; kẹle ọ bụkwa onye mpfuchiru. Oo-pfuru-a
nụ mụbe Chileke l'iswi ẹhu ngu g'ị nọdu ndzụ. Teke i ti duladuru iya; makwarụ lẹ
gụbedua; unu lẹ ndibe ngu bụakwaa maa."
8 O -rwua l'ọnmewa ụtsu Abimẹleku bya ekukọ ndu-ozi iya g'ẹphe ha; bya
akọkotaru phẹ iphemiphe, nwụru nụ. Ẹphe nụmae ya phọ; ndzụ rwuta phẹ.
9 Abimẹleku kua Ébirihamu; ọ bya; ọ sụ iya: "?Bụ gụnu bẹ i meru anyi ẹgube-a?
?Bụ awe bẹ mu mesweru ngu meru g'o gude i mee g'a taa mu ụta, ha ẹgube-a; mbụ
mbẹdua mu lẹ ndu nọ l'alị-eze mu? I mekwarụ mu iphe, i tigi kabẹdu mee mu!"
10 Abimẹleku bya ajịa Ébirihamu sụ: "?Bụ gụnu kpakpọru iphe, i meru iphe ono?"
11 Ébirihamu sụ: "Mu rịru l'eshinu o to nwedu ndu atsụ Chileke ebvu, bu l'ẹka-a
bẹ ẹphe e-gbu mu l'opfu ẹhu nyee mu.
12 Ọzo bụkponu lẹ-a; l'ọ kwa nwune mu gẹdegede; kẹle ọ bụkwa-a nna mu nwụru
iya; ọle mu l'iya te shikwanụ lẹ ne lanụ; ọle mu alụkwanu iya alụlu.
13 Chileke meẹpho gẹ mu shi l'ọkpoku nna mu bya awata aghaphe aghaphe-a; mu
sụ nyee mu ono: 'Waa g'ii-gude goshi l'i yeru mu obu baa: Iphe, bụkpoo ẹkameka
anyi jeru; sụjekwa lẹ mu bụ nwune ngu.' "
14 Abimẹleku bya achịta atụru; rwuta eswi; chịta ohu; unwoke mẹ ụnwanyi; tụko
chịru nụ Ébirihamu; bya edulatakwaru iya phọ Sera, bụ nyee ya.
15 Ọ bya asụkwa iya phọ: "Wakwa alị mu baa; je eburu l'ẹka dụ ngu ree."
16 Sera bẹ ọ sụru: "Mu nụakwaru nwune ngu ẹkpa mkpọla-ọchaa iri; noo iphe, mu
gude mezia emeswe, e mesweru ngu l'atatiphu ndu unu l'ẹphe swị. Iswi dụkotakpo
ngu mma."
17 Ébirihamu pfuru nụ Chileke; Chileke bya emee Abimẹleku; mẹ unyomu iya; mẹ
ụnwumgboko ndu ọphu bụ ohu iya g'ẹphe nwụshiaha ụnwu ọzobaa;
18 kẹle Chipfu shi mechia ụnwanyi ibe Abimẹleku ẹkpa-nwa; ọ bụru l'iswi ẹhu nyee
Ébirihamu, bụ Sera.

21

Anwụnwu Áyizaku

1 Chipfu bya emeeru Sera eze-iphe-ọma, bụ g'o pfuru. Mbụ l'o meru Sera iphe, o
kweru iya ukwe iya.
2 Sera tsụta ime bya anwụaru Ébirihamu nwa nwoke lẹ nka. Ọ bụerupho teke
Chileke kweru iya ukwe iya gẹdegede bẹ a nwụru iya.
3 Ébirihamu woru nwa nwoke ono, Sera nwụtaru iya ono gụa Áyizaku.
4 Nwa iya ono, bụ Áyizaku nọepho ujiku ẹsato; Ébirihamu woru úbvù bua ya, bụ
iya bụ gẹ Chileke sụru g'o meje iya.
5 Ébirihamu bụ iphe, ọ nọru bụ ụkporo apha ise teke a nwụru iya Áyizaku.

6 Sera sụ: “Chileke meakwaru gẹ mu chịa ọchi; tẹme iphe, bụkpoo onye nụmaru
iya nụ bẹ mu l'iya a-tụko chịa ọchi.”
7 Ọ bya asụfukwapho: “?Bụ onye gege asụ Ébirihamu lẹ mu e-mecha chee nwa
ẹra? Ọle mu mechalẹru-a nwụtaru iya nwa nwoke lẹ g'ọ kahụwaru akahụ-a.”

Aachịfu Hega yẹle Ishimẹlu

8 Nwata ono bya evuta; a mịfu iya ọnu l'ẹra. Ọ bụru mbọku ono, a mịfuru iya ọnu
l'ẹra ono bẹ Ébirihamu shiru nri, ha shii.
9 Sera hụma lẹ nwa nwoke, Hega, bụ nwanyị Ijiputu nwụru Ébirihamu bẹ epfuru
iya nụ.
10 Ọ sụ Ébirihamu: “Jekwa achịfu nwanyị-a, bụ ohu-a yẹle nwa iya; noo kẹle nwa
nwanyị ono, bụ ohu ono; yẹle nwa mu, bụ Áyizaku ta agbakwarụ mgba l'ẹku ngu.”
11 Iphe ono bụru aphụ tsọru Ébirihamu; kẹle ọ bụ opfu ẹhu nwa iya bẹ eepfu.
12 Obenu lẹ Chileke sụru iya: “Gẹ kẹ nwata-okoro ono yẹ l'ohu ngu nwanyị ono ta
abụshiru aphụ tsọru ngu. Jekwa emee iphe, Sera pfuru ngu; noo kẹle ọo Áyizaku bẹ
awa ngu e-shi l'ẹka jaa.
13 Mu e-mekwaphọ nwatibe ohu ngu ono g'ọ bụru ọha ẹka iya; eshinu ọ bụ iphe,
shi ngu l'ẹhu.”
14 O -rwua l'ọnmewa ụtsu nchita-abọhu iya; Ébirihamu bya ewota nri; bya ekuru
mini ye l'akpọ, eeyeje mini woru nụ Hega. O woru iya tukobe iya l'ukuvu bya achịfu
iya; ẹphe lẹ nwata-okoro ono. Ẹphe tụgbua je etsoru echiẹgu Biye-Sheba ghapheaha.
15 Mini, nọ l'ẹda-akpọ ono -bvụepho; o woru nwata ono nyebe lẹ mkpula irwu lanụ
l'ẹka ono.
16 Ọ tụgbua je anọdu iche lẹ mgboru ẹka ono; l'ẹka bụ; a -gbaa apfụ l'oojerwua
ya. Noo kẹle ọ rịru sụ lẹ ya taa nọdudu ele nwata ono ẹnya g'ọ nwụhu. O nọdu lẹ
mgboru ẹka ono bya awata ara ẹkwa.
17 Chileke nụma olu nwata ono l'ẹka ọora ẹkwa. Ojozi Chileke shi l'imigwe kua
Hega; bya asụ iya: “?Bụ gụnu Hega? Gẹ ndzụ ba agụshi ngu; noo lẹ Chileke nụmaru
olu nwata ono lẹ g'ọ zẹ l'ẹka ono ara ẹkwa.
18 Gbẹshi kulia nwata ono ekuli; gudeshia ya ẹka; kẹle mu e-me iya g'ọ bụru ọha,
parụ ẹka.”
19 Chileke bya emee; ẹnya sahụ iya; ọ hụma wẹlu, mini dụ. Ọ bya eje eworu mini
kujia l'ẹda-akpọ ono; bya echebe nwata ono.
20 Chileke nọ-kube nwata ono lẹ g'oovukpọepho. O buru l'echiẹgu; jasụ ọ bụru
ọ-gba-apfụ.
21 Ọ bụru g'o bu l'echiẹgu Paranu bẹ ne iya jeru alụtaru iya nwanyị l'alị Ijiputu.

Ébirihamu waa Abimẹleku agba ndzụ

22 Lẹ teke ono bẹ Abimẹleku; waa Fayịkolu, bụ onye-ishi ndu ojọgu iya sụru
Ébirihamu: “Chileke nọ-kubekwa ngu l'iphemiphe, iime.
23 Rinaaru mu nte l'atatiphu Chileke l'ẹka-a l'ị tị byadu agbaru mu ẹregede; ọphu
ịigbaduru iya ụnwegirima ibe mu; ọzoo oshilọkpa mu. Ọ bụchia g'i goshi l'i yeru
mu obu; bya eye mkpụkpu-a obu; mbụ mkpụkpu-a, ị lwarụ alwalwa-a; ẹgube ono,
mu goshiru lẹ mu yeru ngu ono.”
24 Ébirihamu sụ: “Mu e-ri-a nte ọbu.”
25 Ébirihamu bya epfuaru Abimẹleku kẹ wẹlu mini, ndu-ozi Abimẹleku natarụ iya.
26 Abimẹleku sụ: “Mu ta amakwa onye meru iya nụ; ọphu i tiki pfusweru mu iya;
mu teke anụma-swekwaa ya abụdu ntanụ-a.”

27 Ébirihamu bya achịta atụru; rwuta eswi bya achịe Abimẹleku; ẹphenebo bya
eworu ndzụ gbaa.
28 Ébirihamu bya ahọta ada-atụru ẹsaa l'igwe atụru iya dobe iche.
29 Abimẹleku sụ Ébirihamu: "?Bụ gụnu meru g'o gude ị họta ada-atụru ẹsaa ono
dobe iche?"
30 Ọ sụ: "Nggẹ ada-atụru ẹsaa-a, shi l'ẹka mu-a g'ọ bụru iphe, agba ekebe l'ọo mu
tụru wẹlu-a."
31 E woru ẹka ono gụbe Biye-Sheba; kẹle ẹka ono bẹ ụmadzu labọ ono riru nte.
32 Ẹphe gbachaẹpho ndzụ ono lẹ Biye-Sheba; Abimẹleku; waa Fayịkolu, bụ onye-
ishi ndu ojọgu iya laphushia azụ l'alị ndu Filisitayinu.
33 Ébirihamu bya eworu oshi tamarisuku dzaa lẹ Biye-Sheba; bya anọdu l'ẹka ono
kpọ-ku Chiojejoje, bụ Chipfu.
34 Ébirihamu bukpọoru l'alị ndu Filisitayinu nọo ọdu.

22

Chileke ahù Ébirihamu ama

1 E mechaa Chileke bya ahụa Ébirihamu ama. O kua ya sụ: "Ébirihamu!"
Ọ za iya ẹnu.
2 Chileke sụ: "Duta nwa ngu; mbụ mkpakọ nwa ngu, bụ Áyizaku, bụ onye i yeru
obu gude je l'alị Moriya. Gude iya gwee ngwẹja-akpọ-ọku l'úbvú lanụ, mu e-goshi
ngu."
3 Ọnmewa ụtsu nchita-abọhu iya Ébirihamu gbẹshi bya edozichaa nkapfụ-ịgara
iya ree. O duta ndu-ozi iya ụmadzu labọ; waa nwa iya, bụ Áyizaku. Ọ wataẹpho
nkụ, sụru iya egude gwee ngwẹja-akpọ-ọku ono vuru tụgbua; ọ bụru phẹ eje ẹka
ono, Chileke pfuru iya opfu iya ono.
4 O -rwua mbọku, kwe phẹ ẹto; Ébirihamu jenyaa bya apalia ẹnya hụma ẹka ono
ụzenya.
5 Ọ sụ ndu-ozi iya ono: "Unu nọdukwa l'ẹka-a; unu lẹ nkapfụ-ịgara ono; gẹ mu lẹ
nwa mu jeribẹbaaru ẹka phọ je abaarụ Chipfu ẹja lwaphuta azụ byapfuta unu."
6 Ébirihamu bya apata nkụ, ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku ono woru boo nwa iya,
bụ Áyizaku; yẹbedua gude ọku; yẹle mma. Ẹphenebo swịru tụgbua.
7 Ẹphe jenyaa; Áyizaku sụ nna iya, bụ Ébirihamu: "Nnana!"
Ébirihamu sụ: "Owee nwa mu!"
Áyizaku sụ: "Nkụ yẹe ọku dụwaa; obenu ?dẹnuhunu atụru, ee-gude gwee ngwẹja-
akpọ-ọku ono?"
8 Ébirihamu sụ iya: "Nwa mu; Chileke a-nụ-a atụru, ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-
ọku ono." Ẹphenebo kwasẹru; ọ bụru phẹ atụgbu.
9 Ẹphe rwuẹpho ẹka ono, Chileke pfuru iya opfu iya ono; Ébirihamu kpụa ọru-
ngwẹja l'ẹka ono; bya eworu nkụ doo ya. Ọ bya ekee nwa iya, bụ Áyizaku ẹgbu bya
eworu iya tụ-kobe l'eli nkụ ono.
10 Ọ machịa ẹka bya ewota mma g'o gude gbua nwa iya ono, bụ Áyizaku.
11 Ojozi Chipfu gbẹ l'imigwe kua ya oku sụ: "Ébirihamu! Ébirihamu!"
Ọ za iya ẹnu.
12 Ọ sụ: "Te ebyikwa nwata ono ẹka! Ta adụkwa iphe, ii-me iya. Nta-a bẹ mu
maru l'ịitsu Chileke ebvu; noo kẹle i ti sephuduru nwa ngu azụ; mbụ nwa ngu lanụ
kpoloko."

13 Ébirihamu bya apalia ẹnya; bya ahụma ebili, mpu iya kwagaru l'iphe. O je
akpụta ebili ono gbua gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku ono; parụ nwa iya ono haa.
14 Ọo ya bụ; Ébirihamu woru ẹka ono gụbe: "Chipfu, bụ Ọkwoolemkpa." Gbiriri
byasụ mẹ ntanụ-a bẹ aasụje: "L'eli úbvú Chipfu bẹ aa-kwọ ngu lẹ mkpa."
15 Ojozi Chipfu bya eshi l'imigwe kua Ébirihamu k'ugbo ẹbo bya asụ iya:
16 "Mu gudeakwa onwomu ria nte. Eshi ọphu i meru iphe-a; mbụ eshi ọphu i ti
sephuduru nwa ngu azụ; mbụ nwa ngu lanụ kpoloko;
17 bẹ mu kebefụtaje ngu l'ọma; bya emee g'awa ngu dụ igwerigwe gẹ kpokpode, dụ
l'akpaminigwe; waa g'ẹja, dụ l'agụga-ẹnyimu. Oshilọkpa ngu bẹ l'a-nata mkpụkpu
ndu ọhogu phẹ;
18 tẹme ọ bụru eri ngu bẹ ee-shi kebe ọhamoha, nọkota lẹ mgboko-a l'ọma; noo
kẹle ị ngabẹru mu nchị."
19 Ébirihamu bya abyapfuta ndu-ozi iya; ẹphe tụko lashịa azụ lẹ Biye-Sheba.
Ébirihamu buwaruro lẹ Biye-Sheba.

Ụnwu Nahọ

20 E mechaa; a bya epfuaru Ébirihamu sụ iya: "Milika nwụshikwaru nwune ngu,
bụ Nahọ ụnwegirima unwoke.
21 Ọo Uzu, bụ ọkpara; Buzu bụru nwune iya nwoke; waa Kemẹlu. Kemẹlu ono
mechaa bụru nna Arámu.
22 A nwụa Kẹsedu tsobe Kemẹlu; waa Hazọ; waa Piludashu; waa Jidulafu; waa
Betuwẹlu."
23 Betuwẹlu ono mechaa bya abụru nna Ribeka. Ọ bụru ụnwegirima ẹsato ono bẹ
Milika nwụshiru nwune Ébirihamu, bụ Nahọ.
24 Onye ọphu ọ tọo lụdu ọkpobe alụlu, ẹpha iya bụ Ruma bẹ nwụtakwaru iya phọ
ụnwegirima. Ẹpha phẹ bụ Teba; waa Gahamu; waa Tahashu; waa Maka.

23

Anwụhu Sera

1 Sera nọru ụkporo apha ishii l'apha ẹsaa.
2 Ọ nwụhu lẹ Kiriyatu-Araba, bụ iya bụ Hẹburonu, nọ l'alị Kénanu. Ébirihamu
kwaa Sera; raa ẹkwa iya.
3 Ébirihamu bya agbẹshi l'agụga nyee ya ono, nwụhuru nụ ono; bya ejepfu ndu
Hetu; je asụ phẹ:
4 "Mu bụkwa nlwamụlwa; mbụ onye shi ọhozo lwapfuta unu. Jiko unu renaa mu
alị; gẹ mu lia odzu nyee mu-a."
5 Ndu Hetu sụ Ébirihamu:
6 "Nnajịuphu; anyi sụru-a: ị bụkwa ọnyibe, parụ ẹka l'echilabọ anyi. Hatakpọepho
ilu ndu anyi ọphu kachaa ngu ree je elia nyee ngu. O to nwedu onye ndu anyi, a-jịka
sụ g'i ti lishi iya l'ilu nkiya."
7 Ébirihamu bya agbalihu bya ephozeru ndu alị ono, bụ iya bụ ndu Hetu.
8 Ọ sụ phẹ: "Ọ -bụru l'ọ dụ unu gẹ mu lia odzu nyee mu bẹ mu sụru-a: g'unu je
arwọoru mu Ẹfuronu, bụ nwatibe Zoha;
9 g'o ree mu ọgba Makupela iya phọ, nọ l'ishi alị iya ono. Unu sụ iya g'o ree mu iya
ọkpobe aswa iya; g'ọ bụru ẹka ee-lije odzu l'ibe unu."
10 Ẹfuronu ono, bụ onye Hetu ono bẹ ẹphe lẹ ndu ndu phẹ tụkokwaru-a nọdukota
l'ẹka ono l'ọnu-abata mkpụkpu ono. Ọ raa ya arara k'ọphu ndu Hetu, byakọtaru ẹka
ono nụmakotaru iya; sụ Ébirihamu:

11 “Nnajịuphu; waawakwa! Mu sụru-a: mu pfụru l'atatiphu ndu alị mu epfu sụ g'i
nwokọtaru alị ono l'ophu; nworu ọgba, nọ iya nụ. Je elia ya rọ odzu nyee ngu!”
12 Ébirihamu bya ephozetakwa ọzo l'atatiphu ndu alị ono;
13 bya asụ Ẹfuronu; mbụ pfua ya ndu alị ono nụma-dzuru; sụ iya: “Mu sụru-a; ọ
-bụru l'ịi-nụ mu alị ọbu bẹ mu a-pfụ ngu-a okpoga l'aswa alị ọbu. Natanụ mu aswa
iya; k'ọphu mu e-je elia odzu nyee mu l'ẹka ono.”
14 Ẹfuronu sụ Ébirihamu:
15 “Mu sụru-a nnajịuphu; alị ono sụkwaru ụnu mkpọla-ọchaa. Ọle ọ bụ; ?bụ gụnu
bụ iphe ono bụ lẹ mgbaka mu lẹ ngu? Je elia ya rọ odzu nyee ngu.”
16 Ébirihamu kweta iphe, Ẹfuronu hụru iya; bya eworu aswa alị ono, ọ hụru l'iphu
ndu Hetu ono pfụa ya. Iphe, ọ pfụru iya bụ ụnu mkpọla-ọchaa, a tụru l'ẹkpa, e gude
azụ aswa teke ono.
17 Ọo ya bụ; e woru alị Ẹfuronu, nọ lẹ Makupela ree Ébirihamu. Makupela ọbu
nọ-kube Mamure. E reru iya alị ọbu; yẹe ọgba, nọ iya nụ; mẹcha oshi, nọ je akpaa
l'oke iya.
18 Iphe, bụ ndu Hetu l'ophu, bụ ndu dọru l'ọnu-abata mkpụkpu ono nọkota hụma
teke e reru Ébirihamu alị ono g'ọ bụru alị iya.
19 E mechaa; Ébirihamu lia nyee ya, bụ Sera l'ọgba ono, nọ l'alị Makupela ono;
nọ-kubekwapho Mamure, bụ iya bụ Hẹburonu ono, nọ l'alị Kénanu ono.
20 Ọ bụru iya bụ lẹ ndu Hetu woru alị ọbu; yẹ l'ọgba, nọ iya nụ; bvuaru Ébirihamu;
ọ bụru alị iya bya abụru ẹka ee-lije odzu.

24

Áyizaku waa Ribeka

1 Ébirihamu kahụwaru bụru ọgerenya shii; tẹme Chipfu kebewa iya l'ọma
l'ụzomuzo.
2 Ọ bya ekua onye ọphu bụ onye-ishi lẹ ndu-ozi iya; mbụ onye ọphu eletakọta
iphemiphe, o nweru ẹnya; bya asụ iya: “Dẹe mu ẹka l'ehe.
3 Gude ẹpha Chipfu, bụ Chileke ọphu bu l'imigwe; bya eburu l'eliphe; ria nte l'ị tịi
lụtaduru nwa mu Áyizaku nwanyị, shi l'ibe ndu Kénanu, anyi l'ẹphe bu l'ẹka-a.
4 L'ii-je l'alị mu; mbụ l'ibe abụbu mu gẹdegede je alụtaru nwa mu, bụ Áyizaku
nwanyị.”
5 Onye-ozi iya ono sụ iya: “?Ọ -bụkwanuru lẹ nwanyị ọbu te ekwedu l'ootsoru mu
alwa ẹka-e; ?mu duta nwa ngu gude lashịa alị ono, i shi ono tọo?”
6 Ébirihamu sụ iya: “Be dutakwaphọ nwa mu laa alị ẹka ono ọzo!
7 Chipfu, bụ Chileke k'imigwe, bụ onye dufutaru mu l'ọkpoku ibe nna mu; waa l'alị,
a nwụru mu anwụnwu; mbụ onye pfuru yeru mu nụ; bya ekwee mu ukwe-iphe ribua
ya l'angụ sụ l'awa mu bẹ ya a-nụ alị-a; Chileke ono e-zia ojozi iya g'unu l'iya swịru;
k'ọphu ịi-lụta nwanyị l'ẹka ono dulataru nwa mu.
8 Ọ -bụru lẹ nwanyị ọbu te ekwedu ngu etsoru; ẹvu ngu ogodogo. Ọo ẹpho g'i ti
dukwaru nwa mu laa alị ẹka ono ọzo!”
9 Ọo ya bụ; onye-ozi iya ono bya eye nnajịuphu iya ẹka l'ehe; bya eria angụ l'opfu
ono.
10 Onye-ozi iya ono bya achịta anụ-ije, bụ ịnya-kamẹlu nnajịuphu iya iri gude
tụgbua. Nnajịuphu iya ono hakwarụpho nụ iya iphe, dụgbaa ree; o gude; ọ bụru iya
eje alị Mesopotémiya. O jerwua bya abahụ mkpụkpu ẹka Nahọ bu.
11 O mee g'ịnya-kamẹlu ono g'ẹphe ha gbushichaa ikpere lẹ mgboru wẹlu, nọ
l'azụ mkpụkpu ono k'ọphu ọ-nyizeta. Teke ono bụwaa ụzenyashi; bya abụru teke
ụnwanyi awụfuje lẹ mkpụkpu je eseta mini.

12 Tọbudu iya bụ; onye-ozi Ébirihamu ono pfuru nụ Chileke sụ: “Jiko Chipfu,
bụ Chileke kẹ nnajịuphu mu, bụ Ébirihamu. Menaa g'ije mu ntanụ-a nweru ishi!
Goshinu l'i yeru nnajịuphu mu, bụ Ébirihamu obu!
13 Mbụ-a; ọ kwa wẹlu bẹ mu nọ-kube-a; tẹme ụnwumgboko shi lẹ mkpụkpu-a
wụfuta abya eseta mini.
14 Menaa g'ọ bụru; teke o nweru ụnwumgboko ono onye ọphu mu sụru: ‘Jiko
phozetanu ite ngu gẹ mu ngụta mini’; o -kweta chebe mu iya; bya asụ lẹ ya e-jekwa
echebefua ịnya-kamẹlu mu; g'onye ono bụkwaru onye ị họtaru onye-ozi ngu, bụ
Áyizaku. Noo iphe, l'e-me gẹ mu maru l'i yeru nnajịuphu mu, bụ Ébirihamu obu.”
15 Ọ nọdu epfukwadu anụ Chileke ono; Ribeka nọdu abyawaa yẹ l'ite, ọ nmako
l'ukuvu. Ọ bụru nwatibe Bituwẹlu. Bituwẹlu bụkwanuru nwatibe Milika, bụ nyee
Nahọ. Nahọ ono bụkwanuru nwune Ébirihamu.
16 Nwamgbọko ono nọdu ama ntụmatu; tẹme o dobe onwiya ọ̀rù; kẹle o to nwedu
nwoke, yẹe ya kwajẹwaru. Ọ bya eje lẹ wẹlu ono je esejia ite iya mini nmakoru
lụfuta.
17 Onye-ozi ono bya emee ẹgwegwa bya agbapfu iya sụ iya: “Jiko chebenu mu mini
l'ite ngu ono nwanshịi gẹ mu ngụa.”
18 Ọ sụ: “Ngụaro nnajịuphu mu!” Ọ bya ezia ite ono ẹgwegwa bya apata iya l'ẹka
gude chebe iya mini ono.
19 O chebechaa ya mini ọbu ọ sụ: “Mu e-setafụkwaru ịnya-kamẹlu ngu g'ẹphe ngụa
jasụ ẹphe angụ-dzuru iya.”
20 O mee ẹgwegwa bya awụfu mini l'ite iya ono woru ye l'iphe, eeyejeru anụ mini;
bya agbaphu azụ lẹ wẹlu je esetaba mini ọzo. O seẹ ya phọ gbiriri jasụ ọ sụ-dzuru
ịnya-kamẹlu ono angụngu.
21 Ọphu onye-ozi ono epfukpọdaru mẹ akpụru opfu lanụ. Ọ nọdu egekpọe ya phọ
g'ọ maru ?Chipfu kabẹ mewaa ije iya; o nweru ishi tọo?
22 Ịnya-kamẹlu ono ngụghechaepho mini ọbu; nwoke ono bya achịfuta eregede-
imi, e gude mkpirikpu mkpọla-ododo mee; waa mgbalẹka labọ, e gude mkpọla-
ododo, ẹrwa iya dụ shẹkelu iri mee woru chiẹ ya.
23 Ọ jịa nwamgbọko ono sụ iya: “?Ị bụ nwatibe onye? Jiko mu sụru-a: ?o nweru
ẹka anyi a-zẹ l'ibe nna ngu g'anyi je akwaa l'ẹnyashi-a?”
24 Ọ sụ iya: “Mu bụkwa nwatibe Bituwẹlu; nwa, Milika yeru Nahọ.”
25 Ọ bya epfufua ya sụ: “Anyi nweru ẹswa oyii; yẹle k'ọkponku shii; waa ụlo, ịi-kwa
l'ẹnyashi-a.”
26 Nwoke ono bya ephureta bya abaarụ Chipfu ẹja sụ:
27 “G'ajaja bụru kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ nnajịuphu mu, bụ Ébirihamu. Mbụ Chipfu
ahadụru Ébirihamu; o yeẹ ya phọ obu g'o yeru iya ya; bya apfụshikwapho ike l'iphe,
oomeru iya. A bya lẹ mbẹdua bẹ Chipfu duwaru ije durwuta ibe abụbu nnajịuphu
mu phẹ.”
28 Nwamgbọko ono bya agbaru laa unuphu je atụko iphemiphe ono kọkotaru ndu
bu l'ụlo ne iya.
29 Ribeka nweru nwune nwoke, aza Lebanụ. Lebanụ gbagbụa jeshia nwoke ọbu
ndzuta lẹ wẹlu l'ẹka ono;
30 kẹle ọ hụmaru eregede-imi phọ; waa mgbalẹka, nwune iya nwanyị gba l'ẹka;
bya anụmakwapho iphe ono, Ribeka pfuru sụ l'ọo iphe, nwoke ono pfuru iya ono.
Ọ tụgbua jepfushia nwoke ọbu; o jeshia ọ pfụwaru pfụ-kube ịnya-kamẹlu iya lẹ
mgboru wẹlu ono.

31 Tọbudu iya bụ; Lebanụ sụ iya: “Bata abata-o! Gụbe onye Chipfu gọru ọnu-ọma nụ! ?Ọ nwụru ịnwu-agha bẹ i jeru apfụru l'ẹka ono? Mu doziakwaru ngu ụlo; bya edoziwaa ẹka ịnya-kamẹlu ngu a-dọru.”

32 Ọo ya bụ; nwoke ono bahụ l'ụlo ono. Lebanụ bya atọshia ịnya-kamẹlu iya iphe, o shi vuru. Ọ bya achịtaru ịnya-kamẹlu ono g'ẹphe ha ẹswa oyii; waa k'ọkponku; bya apataru yẹbedua yẹe unwoke, ẹphe l'iya swị mini g'ẹphe kwọo ọkpa.

33 A bya akwata nri doberu iya l'atatiphu. Ọ sụ lẹ ya te erikwa nri jasụ teke ya pfuadaru iphe, ya byaru.

Lebanụ sụ iya: “Ngwanụ; pfunaa ya!”

34 Ọo ya bụ; ọ sụ: “Mu bụkwa onye-ozi Ébirihamu.

35 Chipfu mewaru nnajịuphu mu iphe-ọma, parụ ẹka. Ọ bụwaru onye nweru iphe ntụmatu. Ọ nụru iya atụru; waa eswi; waa mkpọla-ọchaa; yẹle mkpọla-ododo; waa ohu, dụ igwerigwe; unwoke mẹ ụnwanyi; waa ịnya-kamẹlu; waa nkapfụ-ịgara.

36 Nyee nnajịuphu mu, bụ Sera nwụtaru iya nwa lẹ nka. Ébirihamu wowaru iphemiphe, o nweru nụkota nwata ọbu.

37 Nnajịuphu mu ono mee; mu riaru iya nte kweta lẹ mu ta alụtaduru nwa iya ono nwanyị, shi l'alị ono, o bu ono, bụ iya bụ alị Kénanu.

38 “Lẹ mu e-je l'ẹnya unuphu ibe nnajịuphu mu ono; mbụ l'ọkpa-ipfu iya gẹdegede; je alụtaru nwa iya ono nwanyị.

39 “Mu jịa nnajịuphu mu ono sụ iya: ‘?Ọ -bụkwanuru lẹ nwanyị ọbu te ekwedu l'ootsoru mu alwa ẹka ono-e?’

40 “Ọ sụ lẹ Chipfu ono, bụ onye ono, yẹ l'iya l'anọ ono bẹ e-duru-a ojozi iya ye gẹ mu l'iya swịru; k'ọphu oo-me g'ije mu nweru ishi. Ọo ya bụ; k'ọphu mu a-lụta nwanyị, shi l'ọkpa-ipfu phẹ; waa l'ẹnya unuphu phẹ gẹdegede dulataru nwa iya nwoke.

41 Lẹ mu -jekpọwaa l'ọkpa-ipfu phẹ; ọ bụru l'ẹphe jịkaru bẹ ẹnwa iya te egudehẹdu mu; l'ọoburu ẹvu mu ogodogo.

42 “Ọ bụru iya bụ; mu byarwuta lẹ wẹlu-a ntanụ-a; mu sụ: ‘Jiko gụbe Chipfu, bụ Chileke kẹ nnajịuphu mu, bụ Ébirihamu; ọ -bụru l'ọ dụ ngu ree; jiko menaa g'ije-a, mu byaru-a nweru ishi.

43 Nta-a bẹ mu pfụru lẹ mgboru wẹlu-a; ọ -bụru l'o nweru nwamgbọko, byaru eseta mini; mu sụ iya: “Jiko gẹ mu ngụtanu nwa mini, ha nwanshịi l'ite ngu ono!”

44 Ọ -bụru l'o kwetarụ chebe mu iya; bya asụ lẹ ya e-jekwa echebefua ịnya-kamẹlu mu; g'onye ono bụkwaru onye gụbe Chipfu họtaru nwatibe nnajịuphu mu.’

45 “Mu nọdu epfukwadu anụ Chileke ono l'ime obu; Ribeka nọdu abyawaa yẹ l'ite, ọ nmako l'ukuvu. Ọ bya eje lẹ wẹlu ono je eseta mini. Mu sụ iya: ‘Jiko chebenu mu mini!’

46 “O mee ẹgwegwa pazeta ite ono, ọ pa l'ukuvu ono; bya asụ mu: ‘Nggẹ; ngụa; gẹ mu je esetafụaru ịnya-kamẹlu ngu g'ẹphe ngụa.’

47 “Mu jịa ya sụ iya: ‘?Ị bụ nwatibe onye?’

“Ọ sụ lẹ ya bụ nwatibe Betuwẹlu, bụ iya bụ nwatibe Nahọ; onye ọphu Milika nwụtaru iya.

“Mu bya eworu eregede-imi ye iya l'imi; bya agbabẹ iya echi-ẹka.

48 Mu bya ephureta bya abaarụ Chipfu ẹja; bya ajaa Chipfu, bụ Chileke kẹ nnajịuphu mu, bụ Ébirihamu ajaja; mbụ Chipfu, onye duru mu; mu shia ọkpobe ụzo byarwuta ẹka mu hụmaru nwamgbọko, bụ nwanwa nwune nnajịuphu mu, mu a-lụta dularu nwatibe nnajịuphu mu.

49 Ọ -bụru l'unu e-goshi l'unu yeru nnajịuphu mu obu; l'ọ gbaru g'o gude ire unu ẹka; unu pfunaa ya gẹ mu nụma. Teke ọ dụdu; unu pfukwaphọ; gẹ mu maru ọphu mu e-shi eshishi.”

50 Lebanụ yẹe Betuwẹlu yeru iya ọnu sụ: “Ọ kwa Chipfu du ngu bya; ọphu anyi
enweẹkwa ọnu opfu k'asụ l'ọwa-a meru; ọphu ọwa-a emeduru.
51 Wakwa Ribeka baa; duta iya gude laa g'o je alụru nwatibe nnajịuphu ngu; eshinu
ọ bụ gẹ Chipfu sụru l'ọo-dụ bụ ono.”
52 Onye-ozi Ébirihamu nụmaepho ọnu, ẹphe yeru; o phozetaru Chipfu.
53 Ọ bya egwefuta ngwa, e gude mkpọla-ododo; yẹe mkpọla-ọchaa mee bya achịe
Ribeka; bya achịekwaa ya phọ ẹkwa. Ọ nụkwapho nwune iya; ẹphe lẹ ne iya iphe,
vu oke aswa.
54 Ẹphe lẹ ndu ẹphe l'iya swị gbẹ teke ono bya atụko ria nri; bya angụa iphe,
angụngu; bya akwaa ẹka ono l'ẹnyashi ono.
Ẹphe tehuẹpho lẹ nchita-abọhu iya onye-ozi ono sụ: “Unu dukwa mu gẹ mu lashịa
lapfushia nnajịuphu mu.”
55 Nwune nwamgbọko ono; yẹle nene iya sụ: “Kabẹnu haa g'anyi lẹ nwada anyi
ọbu nọfua nwujiku iri; tẹme unu alashịwaro.”
56 Ọ sụkwanu phẹ: “?Unu esedekwadụ mu kẹ gụnu; l'ẹka Chipfu gbẹ mewaa ije
mu; o nweru ishi? Unu hanaa gẹ mu lashịa lapfu nnajịuphu mu!”
57 Ẹphe sụ g'ẹphe kua nwamgbọko ono jịa ya g'o yee ọnu.
58 Ẹphe kua Ribeka bya ajịa ya sụ: “?Ii-tsoru nwoke-a?”
Ọ sụ ee; lẹ ya e-tsoru iya-a.
59 Ọo ya bụ; ẹphe duru nwune phẹ nwanyị, bụ Ribeka nụ iya; ẹphe lẹ nwanyị, eleta
iya ẹnya. Onye-ozi Ébirihamu ono; yẹle ndu ẹphe l'iya swị duta iya; ẹphe lashịa.
60 Ẹphe bya ala; ndu nwe Ribeka gọru ọnu-ọma nụ iya; sụ iya:
“Nwune anyi nwanyị;
jaa àjàjà ka l'ọtu!
Mbụ g'awa ngu bụru
agụta agụta!
G'awa ngu natajẹkwa
ọguzo ndu ọhogu phẹ!”
61 Ọo ya bụ; Ribeka yẹle ndu-ozi iya kwakọbe bya enyita ịnya-kamẹlu phẹ tsoru
onye-ozi Ébirihamu ono; o duru phẹ; ọ bụru iya alala.
62 Teke ono bẹ Áyizaku shiwaa lẹ Ọgba Ọ-dzụ-ndzụ-ele-mu-ẹnya abya; kẹle ẹka o
bu ebubu bụ l'echiẹgu ndọhali.
63 O -rwua ụzenyashi ujiku lanụ o tsoru ọma ẹgu aghaphe. O jeshia ele ẹnya bya
ahụma ịnya-kamẹlu, awụ abya nụ.
64 Ribeka bya apalikwaphọ ẹnya hụma Áyizaku; bya eshi l'eli ịnya-kamẹlu iya pfụ-
zeta.
65 Ọ jịa onye-ozi ono sụ iya: “?Nwoke ono, shi lẹ mgbẹgu eje abya nụ ono bụ onye?”
Onye-ozi ono sụ iya: “Ọ kwa nnajịuphu mu bẹ ọ bụ.” Ọ chịta ẹkwa-ishi iya gude
kpuchia onwiya.
66 Onye-ozi ono bya akọkotaru Áyizaku gẹ ya gude mee ya.
67 Áyizaku bya eduta iya duba l'ụlo-ẹkwa ne iya, bụ Sera. Ọ bụru iya bụ l'e kewaru
iya Ribeka; ọ lụru. O yee ya obu shii. Ọ bụru iya bụ l'obu abyahụkwa bya ejizeta
Áyizaku lẹ kẹ ne iya, nwụhuru nụ-a.

25

Anwụhu Ébirihamu

1 Ébirihamu bya alụta nwanyị ọzo, ẹpha iya bụ Ketura.
2 Ọ nwụtaru iya Zimuranu; waa Jiọkushanu; waa Midanu; waa Midiyanu; waa
Ishibaku; waa Shuwa.

3 Jiọkushanu bụ nna Sheba; waa Dedanu. Ndu bụ oshilọkpa Dedanu bụ ndu
Ashuru; waa ndu Letushi; waa ndu Leyumu.
4 Ụnwu Midiyanu bụ Ifa; waa Ife; waa Inọku; waa Abida; waa Ẹludaa. G'ẹphe
hakọta tụkoru bụru ụnwu Ketura.
5 Ébirihamu hakọtaru Áyizaku iphemiphe, o nweru.
6 Ọle g'ọ nọkwadu ndzụ bẹ ọ hatarụ iphe hẹe ụnwu, ẹphe nwụtaru iya; mbụ
ụnwanyi, ndu ọphu abụ-zidu unyomu iya; bya edufu phẹ; ẹphe lashịa ụzo alị
ẹnyanwu-awawa; k'ọphu yẹe Áyizaku te ebuduru l'ẹka lanụ.
7 Iphe, Ébirihamu kpakọtaru nọo bụ ụkporo apha ẹsato l'apha iri l'ise.
8 Ébirihamu tụa unme ikpazụ iya bya anwụhu lẹ g'ọ kahụchawaru lịbaliba; k'ọphu
ọ bụkpoo nwoke ọgerenya, apha, ọ nọru ndzụ jiru ẹpho; tẹme ọ lapfushia ndiche
phẹ.
9 Ụnwu iya; mbụ Áyizaku yẹe Ishimẹlu lia ya l'ọgba Makupela, nọ l'alị Ẹfuronu, bụ
nwatibe Zoha, onye Hetu. Ọgba ono nọ-kube Mamure.
10 Alị ono bụ alị, Ébirihamu zụru ndu Hetu; ọ bụru ẹka ono bẹ e liru Ébirihamu;
lia nyee ya, bụ Sera.
11 Ébirihamu nwụhuchaepho Chileke bya ekebekpọo Áyizaku l'ọma ẹka o bukube
wẹlu Ọ-dzụ-ndzụ-ele-mu-ẹnya.

Ụnwu Ishimẹlu

12 Waa oshilọkpa Ishimẹlu nwa Ébirihamu; onye nwanyị, shi Ijiputu, bụ ohu Sera,
ẹpha iya bụ Hega nwụtaru Ébirihamu baa:
13 Ọwaa bụ ụnwu Ishimẹlu lẹ g'e deru ẹpha phẹ g'a nwụru phẹ. Nebayotu bụ
ọkpara Ishimẹlu. Ndu ọzo bụru Keda; waa Adụbelu; waa Mibusamu;
14 waa Mishima; waa Duma; waa Masa;
15 waa Hadadu; waa Tema; waa Jieturu; waa Nafishi; waa Kedema.
16 G'ẹphe ha tụkoru bụru ụnwu Ishimẹlu; ọ bụru phẹ bụgbaa ndu-ishi ọkpa-ipfu
phẹ ono ẹphe n'iri l'ẹbo. Tẹme ọ bụru ẹpha phẹ bẹ a gụbegbaaru mkpụkpu lẹ
mkpụkpu phẹ.
17 Mkpakọ iphe, Ishimẹlu nọru bụ ụkporo apha ishii l'apha iri l'ẹsaa; bya atụa
unme ikpazụ iya nwụhu; lapfu ndiche phẹ.
18 Oshilọkpa iya shi lẹ Havila bua jasụ Shuru, nọ-kube oke alị Ijiputu; mẹ ị nọdu
eje ụzo Asiriya. Ẹphe l'ụnwunna phẹ g'ẹphe ha tụko dụru l'opfu.

Jiékọpu yẹle Ịso

19 Waa oshilọkpa Áyizaku, nwa Ébirihamu.
Ébirihamu bụ nna Áyizaku;
20 Áyizaku nọepho ụkporo apha labọ bya alụa Ribeka, nwada Betuwẹlu, onye
Arámu; ẹka o shi bụ Padanu-Arámu; tẹme Ribeka ono bụru nwune Lebanụ, onye
Arámu kwaphọ.
21 A nọnyaa; Áyizaku bya epfuru nụ Chipfu l'iswi ẹhu nyee ya; noo kẹle ọ tọo tsụdu
ime. Chipfu nụma epfupfu, o pfuru nụ iya; bya emee nyee ya, bụ Ribeka tsụta ime.
22 Ụnwegirima ono nọdu akpa onwophẹ mkpa l'ime ẹpho iya. A nọnyaa; ọ sụ: "?
Bụ gụnu bẹ iphe-a l'anwụru mu ẹgube-a?" O jeshia l'ajị l'iphu Chipfu.
23 Chipfu sụ iya:
"Ọ kwa mkpụkpu labọ nọ
ngu l'ẹpho;
mbụ l'ọha labọ e-shi ngu
l'ẹhu kekahaa onwophẹ.

Onye lanụ a-ka onye ọphuu ike;
tẹme ọ bụru onye k'ọgerenya
bẹ a-nọdu ejeru onye kẹ nwata ozi.”
24 Ọ gbabeẹ ya phọ l'ezeda; ọ nwụa ejima; ọ bụchaaru nwoke.
25 Onye ọphu vuru ụzo fụta dụ uswe-uswe; ẹhu iya l'ophu duẹpho g'uwe-adzụ. Ọo ya bụ; ẹphe woru iya gụa Ịso.
26 Anwụnwu, aanwụ iya; nwune iya nọdu etso iya; wọru iya ẹka l'ichirupfu ọkpa. Ọo ya bụ; ẹphe gụa ya Jiékọpu. Áyizaku nọwaru ụkporo apha ẹto teke Ribeka nwụtaru iya ụnwegirima ono.
27 Ụnwegirima ono bya evuta. Ịso bụru onye maru ẹnya nta-a; onye anọduje aghaphe l'ọma ẹgu. Jiékọpu bụkwanuru onye eme gelee; tẹme ọ nọdu anọduje anọo l'unuphu.
28 Eshinu Áyizaku bụ onye anụ, shi l'ẹgbudu atsọje ntụmatu; o yee Ịso obu; Ribeka yekwanaa Jiékọpu obu.
29 O -rwua ujiku lanụ; Jiékọpu nọdu agwọ ine. Ịso shi nta-a bata; m̀bà nọdu atụ iya atụtu.
30 O sụ Jiékọpu g'ọ kọo ya ọ-cha-pfụu iphe ono, o shiberu ono ẹgwegwa; lẹ m̀bà atụkwa iya atụtu! (Noo iphe, meru g'o gude a wata iya eku Edọmu bụ ono.)
31 Jiékọpu sụ iya: “Ọo m'ọ bụru lẹ mu a-bụru ngu ọgerenya!”
32 Ịso sụ g'o lenu lẹ ya anwụhukwa anwụhu. ?Ya gude abụru ọgerenya eme gụnu?
33 Jiékọpu sụ iya g'o riadanaru iya angụ. Ọ bya eria angụ lẹ ya hawaru gẹ Jiékọpu bụru iya ọgerenya.
34 Jiékọpu bya awata buredi nụ iya; bya ekuta ine azamụ ono, ọ gwọru ono nụkwa iya phọ; o ria. O richaa ya bya angụa iphe, aangụ angụngu; ọ bụru iya atụgbu.
Ọo ya bụ lẹ Ịso ta agụbeduru abụru ọgerenya iya iphe.

26

Áyizaku yẹle Abimẹleku

1 A nọnyaa; ẹgu bya l'alị ono; a -gụfukwa ọphu byajẹru teke Ébirihamu nọ. Áyizaku lapfu Abimẹleku, eze ndu Filisitayinu lẹ Gera.
2 Chipfu byapfuta Áyizaku bya asụ iya: “Te ejekwa ala alị Ijiputu. Bukwaru l'alị ono, mu a-sụ ngu g'i buru ono!
3 Butọtanu l'alị-a; hụma lẹ mu a-nọdu swiru ngu eswiru; tẹme mu ekebekwa ngu phọ l'ọma. Kẹle ọo gụbedua; gụ l'awa ngu bẹ mu a-nụkota alị-a l'ophu. Ọzo bụ l'iphemiphe, mu riru Ébirihamu nte lẹ mu e-meru iya bẹ mu e-mekọtakwa.
4 Mu e-me awa ngu g'ẹphe ha l'ọtu gẹ kpokpode, nọ l'akpaminigwe. Mu abya anụ phẹ alị-a l'ophu. Tẹme ọ bụru oshilọkpa ngu bẹ ee-shi l'ẹka kebe ọhamoha, nọkota lẹ mgboko l'ọma.
5 Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ Ébirihamu meru olu mu; mbụ l'o meru opfu mu. Ọ bụru iphe, mu sụru g'o mee bẹ o meru; mbụ iphe, mu tọru ọkpa iya; bya edobekọta ekemu mu.”
6 Ọ buru iya bụ lẹ Áyizaku eburu lẹ Gera.
7 Unwoke ndu ẹka ono bya akpaahaa ya ishi nyee ya. Ọ sụ phẹ l'ẹphe l'iya bụkwa nwune. Iphe, o gude pfua nno bụ lẹ ndzụ agụ iya asụ l'ọo nyee ya. Ọ rịru lẹ ndu ẹka ono e-gbu iya nata iya Ribeka; kẹle Ribeka manụkaru mma.
8 Áyizaku buẹpho ẹka ono nọo ọdu; Abimẹleku, eze ndu Filisitayinu bya epyofu ẹnya lẹ windo hụma Áyizaku ẹka yẹle nyee ya, bụ Ribeka ebvu oke ebvu.

9 Abimẹleku bya ekua Áyizaku sụ iya: “?Ọ kwa lẹ nwanyị ono bẹ ịilu ọkpobe alụlu?
?Bụ gụnu meru g'o gude ị sụ l'ọ bụ nwune ngu?”

Áyizaku sụ iya: “?Tị madụ lẹ mu arị lẹ ndzụ mu e-tuphahụ l'opfu ẹhu iya?”

10 Ọo ya bụ; Abimẹleku sụ iya: “?Ẹgube iphe ọwa-a, i meru anyi-a bụ gụnu? Ọme
unwoke ndu anyi onye lanụ jekwanụru je ejepfu nyee ngu onoya; mẹ iishi ẹgube ono
mee g'a taa anyi ụta.”

11 Ọo ya bụ; Abimẹleku bya atụaru ndu ẹka ono g'ẹphe ha ekemu sụ: “Onye chọru
nwoke-a; ọzoo nyee ya opfu bẹ ee-gbukwa egbugbu!”

12 Áyizaku bya akọbe iphe l'alị ono; bya akpata iphe, ha g'iphe, ọ kọberu l'alị apha
ono mgbo ụkporo ise; noo kẹle Chipfu keberu iya l'ọma.

13 Ọ bya enweru iphe; ẹku wata iya abyaru; jasụ ọ bụru ọbaba.

14 O nweru atụru, dụ igwerigwe; bya enweru eswi; bya agbashịa ohu dobe. A
nọnyaa; ndu Filisitayinu jiaharu iya ijiẹnya.

15 Ọo ya bụ; iphe, bụkpoo wẹlu iya, shirọ teke nna iya, bụ Ébirihamu nọ; bụ wẹlu,
ohu nna iya phẹ tụshiru doberu iya; ndu Filisitayinu bya atsuchishichaa ya; mbụ
gude ẹja nwuchishichaa ya.

16 Ọo ya bụ; Abimẹleku sụ Áyizaku: “Kwata lụfuru anyi; noo kẹle ị kariwaru anyi
ẹka shii!”

17 Ọ bụru iya bụ lẹ Áyizaku akwafụ je akpọbe ụlo-ẹkwa iya lẹ nsụda Gera; je eburu
l'ẹka ono.

18 Áyizaku bya etsoru tụkwachaa wẹlu ono, a tụru teke nna iya, bụ Ébirihamu nọ
ndzụ ono; mbụ wẹlu ono, ndu Filisitayinu nwuchishiru lẹ gẹ nna iya nwụhucharu
ono. Ọ bya agụkwachaa ya ẹpha ono, nna iya shi gụshia ya ono.

19 Ndu ozi Áyizaku bya ebvua wẹlu lẹ nsụda ono; bya ebvuvu mini, doru risaa.

20 Obenu lẹ ndu eche iphe-edobe ndu Gera; ẹphe lẹ ndu eche kẹ Áyizaku watarụ
adzọ wẹlu ọbu. Ẹphe sụ lẹ mini ono bụ mini ẹphebe ndu Gera. Áyizaku woru wẹlu
ono gụa Isẹku; kẹle a swọru iya ụswo.

21 Ẹphe bya atụa wẹlu ọzo; ndu Gera dzọpfukwaru iya phọ. Áyizaku gụa ono
Sitina.

22 Ọ gbẹshi l'ẹka ono je atụa wẹlu ọzo; ọphu o nweẹdu onye dzọbaru ono. Ọ gụa
ya Rehobotu sụ: “Nta-a bẹ Chipfu mewaru g'anyi sụsaa onwanyi l'alị-a; nọdu iya mịa
amịmi g'oshi-ọmi.”

23 Ọ gbẹ l'ẹka ono; ọ lashịa Biye-Sheba.

24 O -rwua l'ẹnyashi ono; Chipfu byapfuta iya bya asụ iya: “Ọ kwa mbẹdua bụ
Chileke kẹ nna ngu, bụ Ébirihamu. Gẹ ndzụ ta agụshi ngu; kẹle mu nọ-kube ngu.
Mu e-gude iswi ẹhu onye-ozi mu, bụ Ébirihamu kebe ngu l'ọma; mee g'awa ngu ka
l'ọtu.”

25 Áyizaku bya akpụa ọru-ngwẹja l'ẹka ono; bya akpọ-ku ẹpha Chipfu. O woru
ụlo-ẹkwa iya kpọbe. Ndu ozi iya bya eworu wẹlu tụa.

26 Ọ bụru teke ono bẹ Abimẹleku shi lẹ Gera kpapfuta iya; ẹphe lẹ Ahụzatu, onye
agbaziru iya olu; waa Fayịkolu, onye-ishi ndu ojọgu iya.

27 Áyizaku jịa phẹ sụ: “?Bụ gụnu meru iphe, unu abya ibe mu; l'ẹka mu dụ unu
ashị; unu chịa mu l'alị unu-a?”

28 Ẹphe sụ iya: “Anyi hụmaru lẹ Chipfu nọ-kube ngu. Noo ya; anyi sụ l'ọ gbaru
g'anyi lẹ ngu ria nte. G'anyi lẹ ngu gbaa ndzụ;

29 g'ọ tọ dụ iphe, ii-me anyịbe ndu Gera; ẹgube ono, adụdu iphe, anyi meru ngu
ono; ọ chịa l'anyi meru ngu odoo; bya edufu ngu; ị lashịa lẹ nchị-odoo. Ọ bụru iya
bụ lẹ Chipfu abya nta-a bya ekebe ngu l'ọma.”

30 Áyizaku bya eshiaru phẹ nri, ha shii; ẹphe bya eria bya angụa iphe, aangụ angụngu.
31 O -rwua lẹ nchita-abọhu iya l'ọnmewa ụtsu; unwoke ono bya eworu nte ria. Áyizaku dufu phẹ; ẹphe tụgbua; ọ bụru phẹ alala lẹ nchị-odoo.
32 Ọ bụru mbọku ono bẹ ndu-ozi Áyizaku byaru bya epfuaru iya kẹ wẹlu phọ, ẹphe tụru phọ sụ iya l'ẹphe hụmakwaru mini.
33 Ọ gụa ya Sheba. Ẹpha mkpụkpu ono bụru Biye-Sheba byasụ ntanụ-a.
34 Ịso nọepho ụkporo apha labọ; o je alụa Jiuditu, nwada Beri, onye Hetu; bya alụkwapho Basumatu, nwada Elọnu, onye Hetu kwaphọ.
35 Ẹphe bụru aphụ tsọru Áyizaku yẹle Ribeka.

27

Jiékọpu anata ọnu-ọma l'ẹka Áyizaku

1 Áyizaku bụerupho ọgerenya; k'ọphu ọophuwa ragaraga; o kua Ịso, bụ ọkpara iya sụ iya: “Nwa mu!”
Ọ za iya ẹnu.
2 Ọ sụ iya: “Nta-a bẹ mu bụakwaa nwoke ọgerenya; ọphu mu amakwa mbọku, mu a-nwụhu.
3 Ngwa; wota iphe, iigudeje achị nta-a; mbụ ẹda-apfụ waa apfụ ngu; gude je l'ẹgbudu je egbuaru mu anụ!
4 L'ịibya egude iya shiaru mu nri, atsọ ụtso, bụ ọphu adụje mu ree; pataru mu; gẹ mu ria gọru ọnu-ọma nụ ngu; tẹmanu mu anwụhu!”
5 Ribeka ngabẹkpoepho nchị gẹ Áyizaku epfu eyeru nwa iya, bụ Ịso. Ịso tụgbuepho jeshia l'ẹgbudu gẹ ya gbua anụ palata;
6 Ribeka sụ nwa iya, bụ Jiékọpu: “Mu sụru-a; mu nụmakwaru teke nna ngu shi epfu eyeru nwune ngu, bụ Ịso
7 sụ iya g'o je egbua anụ-ẹgbudu gude shiaru iya nri, atsọ ụtso gẹ ya ria; k'ọphu ya a-nọdu l'atatiphu Chipfu gọru ọnu-ọma nụ iya; tẹme ya anwụhu.
8 Nta-a bụ lẹ-a; nwa mu; ngabẹkpoepho nchị ree; mee iphe, mu a-sụ g'i mee!
9 Ngwa; je l'ẹka atụru yẹ l'eghu dọru; je ahọta ada eghu labọ, dụ ree; gẹ mu gude shiaru nna ngu nri, atsọ ụtso. Mu e-shiẹ ya phọ g'ọo-dụ iya ree.
10 L'ịikwata iya je anụ nna ngu g'o ria; k'ọphu ọo-gọru ngu ọnu-ọma iya; tẹmanu l'ọonwuhu.”
11 Jiékọpu sụ Ribeka, bụ ne iya: “Obenu lẹ nwune mu, bụ Ịso gbaru éjí; mbẹdua bụru onye ẹhu akwọ akwọkwo.
12 ?Ọ bụkwanuru lẹ nna mu rwaru mu ẹka-e? L'ọohuma l'ọo ẹregede bẹ mu agbaru iya; l'ooworu ọnu tụa mu; mẹ ọ lashịa ọphu ọo-gọru ọnu-ọma nụ mu.”
13 Ne iya sụ iya: “Nwa mu; gẹ mu vutarọ ọnu ono m'ọ tụa ngu iya! Ọo ẹpho g'i mee iphe, mu sụru g'i mee-a; tụgbua je akpụtaru mu iya!”
14 Ọo ya bụ; ọ tụgbua je akpụtaru ne iya eghu ọbu. Ne iya bya egude iya shia nri, atsọ ụtso; shiẹ ya phọ g'ọoduje nna Jiékọpu ono ree.
15 Ribeka bya ewota uwe Ịso, bụ nwune Jiékọpu k'ọgerenya; mbụ uwe iya ọphu kakọta ama mma l'uwe, Ịso koberu l'ụlo iya; bya eworu yee nwa iya ke nwata, bụ Jiékọpu.
16 Ọ bya eworu akpọ eghu phụa ya l'ẹka; bya aphụa ya ya l'olu, bụ ẹka akwọ iya akwọkwo.
17 Ọ bya eworu nri ono, atsọ ụtso ono pẹe Jiékọpu; bya apẹe ya buredi, o gheru ye iya.
18 Jiékọpu bya aparu iya jepfu nna iya bya asụ iya: “Nnana!”

Ọ za iya: “Owee nwa mu! ?Ị bụ onye?”
19 Jiékọpu sụ nna iya: “Ọ kwa mbẹdua, bụ Ịso; bya abụru ọkpara ngu. Mu meakwaru g'i ziru mu. Gbẹshikwa nọdu anọo taa anụ ọbu, mu gburu ọbu; g'ịigoru ọnu-ọma nụ mu.”
20 Áyizaku bya ajịa ya sụ: “?Dẹnu g'i shiru gbukebewa iya ẹgwegwa ẹgube ono nwa mu?”
Jiékọpu sụ iya: “Ọo Chipfu, bụ Chileke ngu meru mu; o nweru ishi.”
21 Áyizaku sụ Jiékọpu: “Kpịritaekwaru gẹ mu rwaa ngu ẹka; gẹ mu maru ?ị bụ-a nwa mu Ịso tọo tị bụdu iya?”
22 Jiékọpu bya ejekube nna iya, bụ Áyizaku ntse. Ọ bya arwachaa ya ẹka bya asụ: “Olu-opfu ngu bụ olu Jiékọpu; obenu l'ẹka ngu bụ ẹka Ịso.”
23 Ọphu ọ tọ hụbeduru iya ama; noo kẹle ẹka iya dụ ẹji ẹji gẹ kẹ nwune iya, bụ Ịso. Ọ gọru ọnu-ọma nụ iya.
24 Ọ jịadaa ya sụ iya: “?Ị bụ-a nwa mu, bụ Ịso tọo?”
Ọ sụ iya: “Ee. Mu bụkwa iya-a.”
25 Ọo ya bụ; ọ sụ iya: “Ngwanụ nwa mu; patanụru mu anụ, i gburu shia nri ọbu gẹ mu ria; k'ọphu mu a-gọru ọnu-ọma nụ ngu!”
Jiékọpu bya apajẹru iya ya; o ria; ọ bya apataru iya mẹe; ọ ngụa.
26 Nna iya, bụ Áyizaku sụ iya: “Bya ẹka-a nwa mu; bya etsutsua mu ọnu!”
27 Ọo ya bụ; o jekube iya ntse je etsutsua ya ọnu; Áyizaku nụmaepho mkpọ, uwe iya eshi; ọ gọru ọnu-ọma nụ iya sụ iya:
“Mkpọ, nwa mu eshi
dụ gẹ mkpọ ẹgu,
Chipfu keberu l'ọma.
28 Gẹ Chipfu shi l'imigwe
kwaaru ngu iji;
l'ọonu ngu ẹka mgboko
kakọta ree;
l'oomee g'i nweru nri yẹle
mẹe nweru k'etsutsu iya.
29 G'ọha, dụ igwerigwe
jeru ngu ozi!
Gẹ ndiphe phozejeru ngu!
L'ịiburu onye a-bụru onye-ishi
unwune ngu!
G'ụnwu, ne ngu nwụtaru
phozejeru ngu!
Gẹ ndu tụru ngu ọnu
bụkwaru ndu a tụru ọnu!
Ndu gọru ọnu-ọma nụ ngu
abụkwanuru ndu a gọru
ọnu-ọma nụ!”
30 Áyizaku gọ-ghechaẹrupho Jiékọpu ọnu-ọma ono; o shiẹpho l'atatiphu nna iya tụgbua jeribẹru nwanshịi; nwune iya, bụ Ịso shi nta-a bata.
31 Ọ bya eshikwaphọ nri, atsọ ụtso pataru nna iya bya asụ iya: “Nnana; gbẹshi bya ataa anụ-a, mu gburu shiaru ngu-a g'ịigoru ọnu-ọma ngu nụ mu.”
32 Nna iya, bụ Áyizaku bya ajịa ya sụ: “?Ị bụ onye?”
Ọ sụ iya: “Mu bụkwa nwa ngu nwoke; mbụ ọkpara ngu, bụ Ịso.”

33 Áyizaku phụhu mebyikpọo kẹ kpaakpaakpaa bya asụ: “?Bụhunu onye gburu
anụ wotaru mu; mu righeru lẹ mgboru g'ịibya-a? Mu gọakwaru ọnu-ọma nụ onye
ono; mbụ l'onye ono bụakwaa onye e keberu l'ọma.”
34 Ịso nụmaepho opfu nna iya; ọ tụkpoo ẹkwa; chiahaa mkpu sụ nna iya:
“Gọfunaaru mu ọnu-ọma; jikonu nna!”
35 Áyizaku sụ iya: “Nwune ngu gudeakwa ẹregede bya anata ọnu-ọma ngu ọbu.”
36 Ịso sụ: “Ọo ẹpho Jiékọpu, a gụru iya bẹ gbaru iya nụ. Ọwa-a kwewa mgbo labọ,
ọ ghọ-gbutaru mu. Ọ natarụ mu ọkpara, mu bụ. Ọ bya nta-a bya anatafụa mu ọnu-
ọma mu.” Ọ jịa nna iya sụ iya: “?To nwekpọdaa ọnu-ọma ono ọphu i doberu mu mẹ
nanụ?”
37 Áyizaku sụ Ịso: “Mu meakwaru Jiékọpu g'ọ bụru nnajịuphu ngu; mu bya
emekọtaakwaa ndu ẹphe l'iya bụ g'ẹphe bụru ndu-ozi iya; bya agọakwarupho ọnu-
ọma nụ iya lẹ nri; waa lẹ mẹe. Nta-a bẹ o to nweẹkwa iphe, mu a-dụ ike meeru ngu
nwa mu.”
38 Ịso nọdu epfukpọekwarupho nna iya sụ iya: “Nna; ti nwekpọdaa g'ọ ka mma
l'ọo akpụru ọnu-ọma lanụ, ịi-gọru mu? Gọfunaaru mu ọnu-ọma; jikonu nna!” Ọ
wata ara ẹkwa.
39 Nna iya, bụ Áyizaku bya eyeeru iya ọnu sụ iya:
“I tii budu l'ẹka
mgboko kakọta ree;
ọphu i budu l'ẹka Chipfu
shi l'imigwe akwa iji.
40 Ọo egbu mma bẹ ii-gude buru;
tẹme nwune ngu bẹ
ịi-nọdu ejeru ozi.
Ọle a -nọnyakwanaa ọ dụ
ngu ẹnyiru;
L'iikwefuru iya ike;
unu l'iya edokaha.”

Jiékọpu agba ala ibe Lebanụ

41 Ịso bya akpọo Jiékọpu ashị; kẹle ọo ọnu-ọma, nna iya gege agọru nụ iya bẹ ọ
gọru nụ Jiékọpu. Ọ rịa l'ime onwiya sụ: “?Ọ kwa l'oorwuwa teke aa-kwa nnana? E
-mechaa bẹ mu e-woru Jiékọpu, bụ nwune mu-a gbua.”
42 E pfuẹrupho Ribeka iphe, nwa iya k'ọgerenya, bụ Ịso pfuru; o zia g'e je ekua
nwa iya kẹ nwata, bụ Jiékọpu. Ọ bya; ọ sụ iya: “Lekwa lẹ nwune ngu, bụ Ịso bụkwa
iphe, o gude adụ onwiya obu bụ lẹ ya e-mecha gbua ngu.
43 Ọo ya bụ lẹ-a; nwa mu; mekwaa iphe, mu abya epfupfu; gbalakwa ẹgwegwa
lapfu nwune ne ngu, bụ Lebanụ lẹ Haranu!
44 Je anọtota l'ẹka ono g'ẹhu ghubuhuada nwune ngu eghu!
45 Ọ -bụru l'iphe, i meru nwune ngu ghubuhuẹru iya phọ eghu; ọ zọhaa ya; mu ezia
ozi sụ g'i shi l'ẹka ono lwatashịa. Kẹle mu ta ahadụ gẹ ndzụ unu n'ẹbo tuphashịhu
l'eswe ujiku lanụ.”
46 Noo ya bụ; Ribeka bya ejepfu Áyizaku je asụ iya: “Anọdu ndzụ dụkwaa mu
ẹnyiru; ọ bụru ụnwanyi ndu Hetu-a kparụ iya. Ọ -bụru lẹ Jiékọpu lụtafuaru ụnwanyi
ndu alị-a; mbụ ụnwanyi ndu Hetu, dụ gẹ ndu ọwa-a; bẹ ?mu a-nọdukwadu ndzụ eme
gụnu?”

28

1 Ọ bụru iya bụ lẹ Áyizaku bya ekua Jiékọpu; bya agọru ọnu-ọma nụ iya; bya atụaru
iya ekemu sụ iya: “Ta alụnupho nwanyị Kénanu!

2 Tụgbuekwapho jeshia Padanu-Arámu jepfu ndibe nna ngu oche, nwụru ne ngu,
bụ Betuwẹlu; je alụtaru onwongu nwanyị l'ẹka ono; lụta nwada Lebanụ, bụ nwune
ne ngu!
3 Gẹ Chileke, bụ Ọkwoolemkpa kebe ngu l'ọma; mee ngu g'ị nwụshia ụnwu; bya
emee g'ị jaa àjàjà gbiriri jasụ ịiburu nna ọha, dụ igwerigwe.
4 Gẹ Chileke mee g'ọnu-ọma ono, ọ gọru nụ Ébirihamu ono; ree l'ẹhu ngu mẹ l'awa
ngu. Ọo ya bụ; k'ọphu ii-nweru alị ono, ị bụ nlwamụlwa ono; mbụ alị ono, Chileke
nụru Ébirihamu ono."
5 Ọo ya bụ; Áyizaku bya edufu Jiékọpu; ọ tụgbua jeshia Padanu-Arámu. Ọ bụru ibe
Lebanụ bẹ ooje, bụ iya bụ nwatibe Betuwẹlu, onye Arámu. Lebanụ ono bụ nwune
Ribeka, bụ ne Jiékọpu yẹle Ịso.
6 E mechaa; Ịso bya amaru lẹ Áyizaku gọwaru ọnu-ọma nụ Jiékọpu; bya edufuwa
iya g'ọ laa Padanu-Arámu; je alụta nwanyị l'ẹka ono; tẹme lẹ teke ono, ọ gọru ọnu-
ọma nụ iya ono bẹ ọ tụru iya ekemu sụ g'ọ tọ lụkwa nwanyị Kénanu;
7 tẹme waa lẹ Jiékọpu mewaru iphe, ne iya yẹle nna iya pfuru iya bya ejeshiwa
Padanu-Arámu.
8 Ọ gbẹ teke ono bya edoo Ịso ẹnya l'ọ dụ nna iya, bụ Áyizaku ẹji; mbụ ụnwanyi,
shi l'alị Kénanu.
9 Ọ tụgbua je l'ibe Ishimẹlu; bya alụa Mahalatu, bụ nwune Nebayotu; bya abụru
nwada Ishimẹlu, bụ nwatibe Ébirihamu; je eyekọberu ụnwanyi ọphu o shi alụhawa.

Nrwọ, Jiékọpu rwọru lẹ Bẹtelu

10 Tọbudu iya bụ; Jiékọpu shi lẹ Biye-Sheba tụgbua; ọ bụru iya eje mkpụkpu
Haranu.
11 O jenyaa; nchi jipfu iya l'ẹka lanụ. Ọ pfụshi l'ẹka ono gẹ ya kwaa akwakwa. O
je apata mkpuma lanụ l'ẹka ono bya eswibe l'ishi zezeta; mgbẹnya tụ iya.
12 Ọ bya arwọo nrwọ bya ahụma obebe, a sụberu ọkpa iya l'alị; o je eberu l'imigwe.
Ụnwu ojozi Chileke nọdu enyi iya godogodo; ndu enyihu enyihu; ndu enyizeta
enyizeta.
13 Chipfu pfụru l'ọnonu iya pfua sụ: "Ọ kwa mu bụ Chipfu; bya abụru Chileke kẹ
nna ngu, bụ Ébirihamu; yẹle Áyizaku. Alị ono, ị zẹ l'eli iya ono bẹ mu a-nụ unu l'awa
ngu.
14 Oshilọkpa ngu a-dụ igwerigwe g'ẹja, nọ l'alị. Unu e-bucha burwua ụzo ẹnyanwu-
arịba; bya eburwua ụzo ẹnyanwu-awawa; unu ebua jasụ l'ụzo isheli; bua jasụ ụzo
ọhali. Mu e-shi unu l'awa ngu l'ẹka kebe ndiphe l'ophu l'ọma.
15 Tẹme; hụmakpodapho; mu swikwaru ngu eswiru; mu a-nọdukpoepho eleta ngu
ẹnya l'iphe, bụkpoo ẹkameka iije; ọzo bụ lẹ mu e-duphuta ngu azụ l'alị-a. Mu ta
abyadụ aha ngu jasụ mu emekọta iphe, mu kweru ukwe iya."
16 Jiékọpu shiẹpho lẹ mgbẹnya tehu; bya asụ: "Aha! ?Bụ iya bụ lẹ Chipfu nọ l'ẹka-a;
ọphu mu eshidu maru?"
17 Ndzụ nọdu agụ iya. Ọ sụ: "Ẹka-a bẹ akpabiri iya dụkwa! Ẹka-a te nwekwa iphe
ọzo, ọ bụ; abụdu ụlo Chileke. Ọ kwa ẹka-a bụ ẹka eeshije bahụ l'imigwe!"
18 O -rwua l'ọnmewa ụtsu lẹ nchita-abọhu iya; Jiékọpu bya ewota mkpuma ono, o
shi swibe l'ishi ono; bya akpọbe g'itso; o woru manụ wụshi iya l'eli.
19 Ọ gụa ẹka ono Bẹtelu; obenu iphe, e shi ekuje iya bụ Luzu.
20 Jiékọpu bya eribua nte sụ: "Chileke -swikpọwaru mu eswiru; eleta mu ẹnya
l'ije-a, mu eje-a; bya anụkota mu nri; yẹ l'iphe, eeye l'ẹhu; mẹ k'anma l'upfu;
21 k'ọphu bụ lẹ mu lwarụ l'ibe nna mu l'ẹhu-guu; bẹ mu e-mekwa Chipfu g'ọ bụru
Chileke mu!

22 Mkpuma-a, mu pfụberu g'itso-a bẹ a-bụru ụlo Chileke; tẹme iphemiphe, gụbe
Chipfu nụkotaru mu bẹ mu a-nụje ngu oke-lanụ-l'ụzo-iri."

29

Jiékọpu ejerwu alị Padanu-Arámu

1 Jiékọpu tụgbukwa jeshia iphe, ooje; o jee gbiriri jasụ o jerwua alị ndu ụzo
ẹnyanwu-awawa.
2 O -rwua l'ẹka ono; ọ hụma wẹlu, nọ l'ọma ẹgu; waa ikpo atụru ẹto, dọru lẹ
mgboru iya; noo kẹle atụru ono angụje mini lẹ wẹlu ono. Mkpuma, e gude swichia
ọnu wẹlu ono ha shii.
3 Ọ nọdu abụjeru; atụru ono -dzukọepho l'ẹka ono; ndu eche iya nụ abya atụko
swifu mkpuma ono l'ọnu wẹlu ono seta mini doberu atụru ono. Ẹphe -mechaa; ẹphe
abya eswita mkpuma ono dobe l'ẹka o shi dụ l'ọnu wẹlu ono.
4 Jiékọpu bya ajịa ndu eche atụru ono sụ: "Unwune mu; ?bụ awe bẹ unu shi?"
Ẹphe sụ iya l'ẹphe shikwa Haranu.
5 Ọ sụ phẹ: "?Unu maru Lebanụ, nwanwa Nahọ?"
Ẹphe sụ ee; l'ẹphe makwarụ iya.
6 Jiékọpu sụ phẹ: "?Ẹhu dụ iya-a ree?"
Ẹphe sụ iya: "Ee; ẹhu dụkwa iya-a ree; tẹme l'ọ kwa nwada iya, bụ Rechiẹlu chị
atụru abya phọ."
7 Ọ sụ phẹ: "?Unu te eledu l'ẹnyanwu dụkwadu shii? L'o toko rwudu teke
aachịkobeje atụru. Unu setanụ mini doberu atụru ọbu g'ẹphe ngụa; g'unu achịru
phẹ jebaa lẹ nri!"
8 Ẹphe sụ iya: "Anyi ta adụkwa ike. Ọ kwa a -chịkobechaa atụru ono g'ọ ha; l'aabya
eswifu mkpuma l'ọnu wẹlu ono; tẹmanu l'aawata eche atụru mini teke ono."
9 Ọ nọdukwadu epfu eyeru phẹ; Rechiẹlu chịru atụru ibe nna iya gude bya; noo
kẹle ọ bụ nwamgbọko, eche atụru.
10 Jiékọpu hụmaepho Rechiẹlu, bụ nwada Lebanụ, onye bụ nwune ne iya; waa
atụru Lebanụ; ọ tụgbua je eswifu mkpuma ono l'ọnu wẹlu ono; bya eseta mini doberu
atụru nwune ne iya ono; ọ ngụa.
11 Jiékọpu bya etsutsua Rechiẹlu ọnu; bya awata arashị ẹkwa ike.
12 Ọ bya epfuaru Rechiẹlu l'ẹphe lẹ nna iya bụkwa; mbụ lẹ ya bụkwa nwatibe
Ribeka. Rechiẹlu gbagbụa je akọoru iya nna iya.
13 Lebanụ nụmaepho kẹ Jiékọpu, bụ nwa nwune iya; ọ gbapfushia ya. Ọ bya
etsutsua ya ọnu; bya eduta iya lashịa ibe iya. E rwua ibe iya; Jiékọpu woru iphemiphe
kọkotaru iya.
14 Lebanụ sụ iya "Mu lẹ ngu bụkwa mee lanụ."

Jiékọpu alụta Lii yẹle Rechiẹlu

Tọbudu iya bụ; ẹphe lẹ Jiékọpu nọepho ọnwa ophu;
15 Lebanụ sụ iya: "Ọ tọ bụdu lẹ mu lẹ ngu bụ abụbu bụ iphe, a-kpata g'i jejeru mu
ozi kẹ mmanụ. Kọoru mu iphe, mu a-pfụje ngu aswa ozi ngu!"
16 Noo ya; Lebanụ nwụtaru ụnwumgboko labọ. Ẹpha onye k'ọgerenya bụ Lii; ẹpha
onye kẹ nwata bụ Rechiẹlu.
17 Lii bẹ ẹnya dụ rogoro rogoro; Rechiẹlu nọdu ama mma bya adụ ùbvù l'ẹnya.
18 Jiékọpu yeru Rechiẹlu obu. Ọo ya bụ; ọ sụ Lebanụ: "Gẹ mu jenaaru ngu ozi apha
ẹsaa; g'i kee mu nwada ngu, bụ Rechiẹlu."
19 Lebanụ sụ iya: "Ọ kabakwanụ ree lẹ mu keru ngu iya eme lẹ mu woru iya kee
akataka onye ọzo. Ngwa; g'anyi lẹ ngu bunuru."

20 Ọo ya bụ; Jiékọpu bya ejee ozi apha ẹsaa g'e kee ya Rechiẹlu. Apha ẹsaa ono dụe ya phọ gẹ nwujiku olemole; noo kẹle o yeru Rechiẹlu obu shii.
21 Ọo ya bụ; Jiékọpu bya asụ Lebanụ: "Ngwa; dewaa mu rọ nyee mu. Mu nọ-dzuwaru apha ẹsaa ọbu. Ọ nọdu agụwa mu ẹgu gẹ mu l'iya kwaa."
22 Ọo ya bụ; Lebanụ bya ekukọbe ndu ẹka ono bya eshiaru phẹ nri.
23 O be l'ụzenyashi; ọ bya eduta nwada iya, bụ Lii; bya eduru nụ Jiékọpu; ẹphe lẹ Jiékọpu kwaa.
24 Lebanụ bya eye ẹka l'ohu iya duta nwamgbọko lanụ, ẹpha iya bụ Zilipa duru nụ nwada iya ono g'o jejeru iya ozi ụlo.
25 Nchi bọhuepho; Jiékọpu hụma l'ọo Lii bẹ e deru iya. Jiékọpu sụ Lebanụ: "?Bụ gụnu bẹ i meru mu iphe, dụ ẹgube-a? ?Tọbudu Rechiẹlu bẹ mu jeru ngu ozi iya? ?Bụ gụnu meru g'o gude ị gbaaru mu ẹgube ẹregede-a?"
26 Lebanụ sụ iya: "?Tị madụ lẹ g'omelalị dụ bụ l'anyi te ekejedu onye kẹ nwata l'ẹba abụ l'ekewaru onye k'ọgerenya?"
27 Sụ iya: "Taa nshi meghekpọadaa ekele onye ọwa-a idzu-a. E -mechaa; mu ekefua ngu onye kẹ nwata; ọle ii-jekwanụru mu ozi iya apha ẹsaa ọzo."
28 Jiékọpu mee ya nno. O mee ekele Lii idzu ophu. Lebanụ bya ekefua ya nwada iya, bụ Rechiẹlu; ọ lụfuaru.
29 Lebanụ bya eye ẹka l'ohu iya duta nwamgbọko lanụ, ẹpha iya bụ Biliha duru nụ nwada iya ono, bụ Rechiẹlu g'o jejeru iya ozi ụlo.
30 Jiékọpu ẹphe lẹ Rechiẹlu bya akwakwaphọ. Ọ ka eye Rechiẹlu obu eme lẹ Lii. Ọ bya ejeeru Lebanụ ozi apha ẹsaa ọzo.

Ụnwu, Jiékọpu nwụtaru

31 Chipfu hụmaepho lẹ Lii bẹ e te eyeduru obu; o ghebe ẹkpa-nwa iya ọnu; ọphu Rechiẹlu atsụdu ime.
32 Lii bya atsụta ime bya anwụa nwa nwoke. O woru iya gụa Rúbẹnu; kẹle ọ sụru: "Chipfu hụmawaru iphe-ẹhuka, mu eje. Nta-a bẹ mu maru lẹ nnajịuphu mu e-ye mu obu."
33 Ọ bya atsụta ime ọzo bya anwụkwapho nwa nwoke. Ọ sụ: "Ọ kwa lẹ Chipfu nụmaru l'e te eyeduru mu obu meru g'o gude ọ nụkwa mu phọ onye ọwa-a." O woru iya gụa Simiyọnu.
34 Ọ byakwa atsụta ime ọzo; o zedakwaphọ nwụa nwa nwoke ọzo. Ọ sụ: "Nta-a bẹ mu maru lẹ nnajịuphu mu a-gharu mu iphu; noo kẹle mu nwụtawaru iya unwoke ẹto." Ọo ya bụ; o woru iya gụa Lívayi.
35 Ọ bya atsụta ime ọzo; nwụa nwa nwoke. Ọ sụ: "Ọgiya-a bẹ mu e-tu Chipfu ẹpha." O woru iya gụa Jiuda. Ọ nwụchaa onye k'ono; ọ pfụru apfụru.

30

1 Rechiẹlu hụmaepho lẹ ya ta anwụtaduru Jiékọpu mẹ nwa lanụ; o koaharụ nwune iya okophoo. Ọo ya bụ; ọ sụ Jiékọpu: "Yekwaa mu ime; ọdumeka mu anwụhukwa!"
2 Opfu iya ono ghua Jiékọpu eghu. Ọ sụ iya: "?Bụ mbẹdua bụ Chileke, kpọshiru ngu anwụta nwa?"
3 Ọ sụ iya: "Duta ohu mu-a, bụ Biliha gẹ gụ l'iya kwajẹ g'ọ nwụtaru mu ụnwegirima; k'ọphu mu e-shi iya l'ẹka nweru awa."
4 Ọo ya bụ; ọ bya ekuta ohu ono, bụ Biliha nụ iya; ọ lụru. Biliha yẹle Jiékọpu bya akwaa;
5 ọ bya atsụta ime nwụaru iya nwa nwoke.
6 Noo ya; Rechiẹlu sụ: "Nta-a bẹ Chileke hawaru mu enge. Ọ ngabẹwaru nchị nụma iphe, mu rwọru iya; bya anụ mu nwa nwoke." Eshinu ọ dụ ẹgube ono; ọ gụa ya Danu.

7 A nọnyakwa; ohu Rechiẹlu ono, bụ Biliha bya atsụta ime ọzo; bya anwụaru
Jiékọpu nwa nwoke k'ẹbo.
8 Rechiẹlu sụ: “Mu lẹ nwune mu kpaakwaru ẹnya shii; ọle nta-a bẹ mu kaakwanaa
ya ẹnya.” Ọo ya bụ; o woru nwata ọbu gụa Nafụtali.
9 Lii hụmaepho lẹ ya pfụru apfụru; o duta ohu nkiya, bụ Zilipa nụ Jiékọpu g'ọ lụru.
10 Ohu Lii ono, bụ Zilipa bya anwụtaru Jiékọpu nwa nwoke.
11 Lii sụ: “Ọwa-a bụkwa iphe-ekweru.” Ọo ya bụ; ọ gụa ya Gadu.
12 Ohu Lii ono, bụ Zilipa bya anwụta nwa nwoke k'ẹbo.
13 Ọo ya bụ; Lii sụ: “Ẹhu atsọshikwa mu ụtso ike; nta-a bẹ ụnwanyi a-nọdu eku
mu onye a gọru ẹhu-ụtso nụ.” O woru nwata ọbu gụa Asha.
14 O be teke ebuje witi; Rúbẹnu tụgbua je l'ẹgu; ọ hụma akpụru mandureku; ọ
wọta iya je anụ ne iya, bụ Lii. Rechiẹlu sụ Lii: “Jiko hẹnaa mu akpụru mandureku,
nwa ngu wọtaru ngu.”
15 Obenu l'ọ sụru iya: “?Ji mu ọphu ị natarụ mu teke asụduru ngu; ị nọdu emefụa
g'ị nata mu akpụru mandureku, nwa mu nụru mu?”
Rechiẹlu sụ iya: “Ọ dụ ree; g'ọ larụ ngu l'ụlo l'ẹnyashi-a l'ụgwo akpụru mandureku
nwa ngu ọbu.”
16 Ọo ya bụ; Jiékọpu shiẹpho l'ẹgu lwa l'ụzenyashi mbọku ono; Lii gba iya ndzuta
je asụ iya: “Lwakwaru mu l'ụlo l'ẹnyashi-a! Mu gudeakwa akpụru mandureku nwa
mu zụa ngu!” Ọo ya bụ; ọ lwarụ iya l'ụlo l'ẹnyashi ono.
17 Chileke ngabẹru Lii nchị; ọ tsụta ime bya anwụtaru Jiékọpu nwa nwoke k'ise.
18 Ọo ya bụ; Lii sụ: “Chileke buakwaru mu nggo; kẹle mu kutaru ohu mu kee
Jiékọpu; ọ lụru.” O woru nwata ọbu gụa Isaka.
19 Lii tsụta ime ọzo; bya anwụtaru Jiékọpu nwa nwoke k'ishii.
20 Lii bya asụ: “Chileke meakwaru mu iphe-ọma, parụ ẹka. Nta-a bẹ mu mawaru
lẹ ji mu a-kwabẹje mu-a ùbvù; eshinu mu nwụtaru iya ụnwu-okoro ishii.” Ọo ya bụ;
o woru iya gụa Zebulọnu.
21 E mechaa; ọ bya anwụa nwamgbọko bya eworu iya gụa Dayina.
22 Chileke bya anyata Rechiẹlu; bya angabẹru iya nchị bya eworu iya ẹkpa-nwa
ghebe ọnu.
23 Ọ tsụta ime; bya anwụa nwa nwoke bya asụ: “Chileke nafụwaru mu iphe-iphere
ono.”
24 Ọ gụa ya Jiósẹfu; kẹle ọ sụru: “Gẹ Chipfu yekwakwaru mu nwa nwoke ọzo
l'ọwa-a.”

Atụru Jiékọpu azụshi aka igwerigwe

25 Rechiẹlu nwụchaepho Jiósẹfu; Jiékọpu sụ Lebanụ: “Dua mu gẹ mu laa ibe nna
mu.
26 L'ị haarụ mu unyomu mu phẹ; waa ụnwegirima mu, bụ ndu mu jeru ngu ozi
l'ishi phẹ-a; gẹ mu gude lashịa. L'ị mawaru gẹ mu jeberu ngu ozi.”
27 Lebanụ sụ iya: “Ọ -bụru lẹ mu dụ ngu l'obu eviya; jiko nọbanaa! Lẹ mu lewaru
ẹnya g'iphe, aanwụ; mu maru l'ọo iswi ẹhu ngu meru g'o gude Chipfu kebe mu l'ọma
ẹgube-a.”
28 Ọ sụkwa iya phọ: “Pfua iphe, mu a-pfụje ngu gẹ mu apfụje ngu iya.”
29 Jiékọpu sụ iya: “Ị makpọwaru-a gẹ mu jeberu ngu ozi; waa g'iphe-edobe ngu
gude zụ-beru gẹ mu eletaru ngu iya ẹnya.
30 Nwiphe nshịi ono, i shi nweru tẹme mu bya ono bẹ hawa shii ẹgube-a. Kẹle
ọobujeru; ibiya ọphu mu shiru Chipfu ekebe ngu l'ọma. Nta-a bụru; ?dẹnuhunu teke
mu a-gba mkpu ẹhu mu lẹ ndibe mu?”
31 Lebanụ sụ iya: “?Bụ gụnu bẹ mu a-pfụjekwanu ngu?”

Jiékọpu sụ iya: “Ta pfụshi mu ụgwo; ọ chịa ọ -bụru l'i kwetarụ iphe, mu abya epfupfu-a; mu echebaaru ngu atụru ngu.
32 Gẹ mu jephekọta l'ẹka atụru ngu kụru ntanụ-a; je ahọshikota atụru, tụkashiru iphe oji; ọzoo ọphu dekashịru iphe; waa iphe, bụ nwatụru, jigburu uji; yẹ l'eghu, tụkashiru ụcha; ọzoo ọphu dekashịru iphe. Ndu k'ono a-bụru aswa ozi mu.
33 Mbụ l'ii-mechaa maru lẹ mu bụ onye ire-lanụ. Lẹ-a; teke ọ bụ l'e mecharu ị bya ele ẹnya lẹ ndu k'ono, i gude pfụa mu ụgwo ono; ị -hụma iya eghu, atụkashiduru ụcha; ọphu o dekashịduru iphe; ọzoo l'ọo nwatụru, ata bụdu k'ojii; l'iikua mu onye-oshi.”
34 Lebanụ kweta bya asụ iya: “G'ọ dụekwapho g'i pfuru.”
35 Lẹ mbọku ono gẹdegede bẹ ọ tụgburu je ahọshikota mkpi, dekashịru iphe; waa ndu ọphu tụkashiru ụcha; waa ne eghu mmanụ ndu ọphu tụkashiru ụcha; yẹle ndu ọphu dekashịru iphe; waa atụru, jikọtaru uji g'ẹphe ha. Ndu k'ono bẹ ọ chịru nụ ụnwegirima ibe iya g'ẹphe cheje.
36 Ọ chịta phẹ je ije ujiku ẹto je edobe phẹ l'ẹka ono dokaha yẹbedua, bụ Lebanụ l'onwiya yẹle Jiékọpu. Jiékọpu nọdu eche ndu ọphu ọ chị-phodoru.
37 Jiékọpu bya egbuta ẹkali-oshi oyi; ẹkali-oshi pọpula; waa oshi alumọndu; waa oshi pulenu. Ọ bya aswabọtachaa ẹkali-oshi ono ẹgbo; mee ya; ọ dụ g'o dekashịru iphe ọchaa.
38 Ọ bya ewota ẹkali-oshi ono, ọ swashịru ẹgbo ono dobechaa l'iphe, eeyejeru iphe-edobe ono mini; ọo ya bụ k'ọphu ẹphe a-nọdujeepho iphe-edobe ono l'atatiphu nhamụnha; m'ẹphe byatashịa angụta mini. Ọ nọdu abụjeru; iphe-edobe ono -nọdu ana okee; ẹphe -bya angụta mini;
39 ẹphe awata eshi okee l'atatiphu ẹkali-oshi ono. Ẹphe bya anwụshi nwa; ẹphe anwụshia ụnwu, dekashịru iphe; waa ọphu tụkashiru iphe.
40 Jiékọpu bya ahọshia ụnwu iphe-edobe ono bya edobe iche; bya eworu ndu ọphuu chịru yeru ndu ọphu dekashịru iphe yẹle k'ojii phọ, bụ kẹ Lebanụ phọ. O shi ẹgube ono nweaharu iphe-edobe k'ẹka iya; ọphu ọochikobejeedu iya lẹ kẹ Lebanụ.
41 Ndu ọphu bụ nyee ya, gbashịru ike -najẹepho okee; Jiékọpu eje eworu ẹkali-oshi ono ye l'iphe, eeyejeru iphe-edobe mini ono dobe l'atatiphu phẹ; k'ọphu ẹphe e-shi okee lẹ mgboru ẹkali-oshi ono.
42 O -rwua l'anụ ọphu dụ nyẹgenyege; o too dobeduru iya ẹkali-oshi ono. Ọo ya bụ; e shi ẹgube ono iphe-edobe ono, ndu ọphu dụ nyẹgenyege laaru Lebanụ; ndu ọphu shihuru ike laaru Jiékọpu.
43 Jiékọpu shi ẹgube ono kwatakpọo nweru iphe mebyi enweru; bya enweru igwe iphe-edobe; gbashịa ohu; ụnwanyi mẹ unwoke; bya enweru ịnya-kamẹlu; yẹle nkapfụ-ịgara.

31

Jiékọpu agbafụ l'ibe Lebanụ

1 Noo ya; a nọnyaa; Jiékọpu nụaha l'ụnwu Lebanụ bẹ epfu l'ọ tụkowaru iphe, nna phẹ nweru chịtachaa. L'iphemiphe ono, o nweru ono g'ọ ha bẹ bụkota ẹku nna phẹ bẹ ọ bụ.
2 Tẹme Jiékọpu hụmakwapho l'ọ tọ bụedu gẹ Lebanụ shi emeru iya umere bụ g'oomekwadu.
3 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Jiékọpu: “Tụgbua lashịa ibe nna ngu phẹ. Sụ-a; lapfu ndibe unu lẹ mu nọ-a swiru ngu.”
4 Ọ bụru iya bụ; Jiékọpu bya ezia g'e je ekuaru iya Rechiẹlu waa Lii; ẹphe byapfuta iya l'ẹgu l'ẹka anụ, bụ iphe-edobe iya dọru.

5 Ọ sụ phẹ: “Mu elekwa ẹnya l'ọ tọ bụedu gẹ nna unu shi emeru mu umere bụ
g'oomekwadu; ọle Chileke kẹ nna mu phẹ nọekwapho swiru mu.
6 Unu makọtaru lẹ mu gude ike mu g'ọ ha jekọtaru nna unu ozi.
7 Obenu lẹ nna unu riru mu urwu; gbanwee aswa ozi mu ugbo iri. Ọle Chileke te
ekwekwanụ g'o meka mu iphe.
8 Ọ -bụru l'ọ sụru l'ọo ndu ọphu tụkashiru iphe, bụ aswa ozi mu; iphe-edobe
ono awataẹpho anwụshi ụnwu, tụkashiru iphe. Teke ọ bụ l'ọ sụru l'ọo ndu ọphu
dekashịru iphe, a-bụru aswa ozi mu; iphe-edobe ono awataẹpho anwụshi ụnwu,
dekashịru iphe.
9 Ọo ya bụ l'ọo Chileke l'onwiya chịtaru iphe-edobe nna unu chịru nụ mu.
10 “Lẹ teke anụ anajẹ okee bẹ mu rwọjeru nrwọ gẹ mu hụmaru l'iphe-edobe ono
ndu ọphu eshi okee bẹ ndu ọphu dekashịru iphe dụ iya; ndu ọphu tụkashiru iphe
dụkwa iya phọ.
11 Ojozi Chileke bya ekua mu oku lẹ nrwọ ono sụ: ‘Jiékọpu!’ Mu za iya: ‘Owee!’
12 Ọ sụ: ‘Palikpọdapho ẹnya apali hụma l'iphe-edobe ono ndu ọphu eshi okee bẹ
ndu ọphu dekashịru iphe dụ iya; ndu ọphu tụkashiru iphe dụkwa iya phọ. Noo kẹle
mu hụmakotawaru iphe, Lebanụ emekọtaje ngu.
13 Ọ kwa mbẹdua bụ Chileke kẹ Bẹtelu. Bẹtelu bụ ẹka ono, ị wụru manụ l'eli
mkpuma ono; mbụ ẹka ono, ị nọ kwee ukwe-iphe ono. Sụ-a; gbẹshikwa lụfu l'alị-a
nta-a nta-a; lashịa ẹka a nwụru ngu.’ ”
14 Tọbudu iya bụ; Rechịẹlu yẹe Lii bya eyeeru iya ọnu sụ iya: “?Ọ dụru teke anyi
e-ketakwadu oke l'iphe, shi l'ibe nna anyi?
15 ?Nna anyi te ekuada anyi ndu ọhozo; mbụ l'ọ tọ bụdaa l'o reru anyi erere; obenu
l'o mephushichawaru okpoga, a pfụru iya l'ishi anyi g'ọ ha.
16 O doru ẹnya l'ẹku ono l'ophu, Chileke natarụ nna anyi ono bụkotawa k'anyi; bya
abụru k'ụnwu anyi. Ngwanụ; menaa iphe, Chileke sụru g'i mee!”
17 Ọo ya bụ; Jiékọpu bya eworu ụnwu iya; yẹe unyomu iya kuru ye l'eli ịnya-
kamẹlu.
18 Ọ bya achịru iphe-edobe iya g'ọ ha dobe l'ivuzọ; yẹe iphemiphe, o setakọtaru lẹ
Padanu-Arámu. O gude phẹ lashịa ibe nna iya, bụ Áyizaku l'alị Kénanu.
19 Lebanụ jeruọ ebushi atụru iya ẹji. Rechịẹlu tụgbushia bya akpaswata obu-nshi
ibe nna iya ono, bụ Lebanụ.
20 Tẹmanu; ọ bụkwarupho ezita bẹ Jiékọpu zitaru onwiya ala l'ẹbe epfuru Lebanụ
ono, bụ onye Árámu ono lẹ ya alawa.
21 Ọ chịta iphemiphe, o nweru gude gbalaa; je adaghaa ẹnyimu Yufurétisu; kwasẹru
ụzo, shijaru ọha úbvú Giladu lashịa.

Lebanụ achịpyabe Jiékọpu

22 O -rwua mbọku k'ẹto; e pfuaru Lebanụ lẹ Jiékọpu phẹ gbalaakwarụ.
23 Ọ chịta ndibe iya; ẹphe chịa phẹ ujiku ẹsaa; bya agbapfu phẹ l'ọha úbvú Giladu.
24 Chileke byapfuta Lebanụ, onye Árámu lẹ nrwọ l'ẹnyashi bya asụ iya: “Letanụpho
ẹnya! Ba adụkwa iphe, ii-pfuru nụ Jiékọpu! Be pfukwaru iya opfu ọma; ọphu i
pfukwaru iya ẹjo opfu!”
25 Ọo ya bụ; Lebanụ bya agbapfu Jiékọpu. Ọ bụru l'ọha úbvú Giladu bẹ Jiékọpu
kpọberu ụlo-ẹkwa iya teke ono. Lebanụ yẹe ndu ẹphe l'iya swị bya akpọbekwapho
nkephẹ l'ẹka ono.
26 Lebanụ sụ Jiékọpu: “?Bụ gụnu bẹ i meru ẹgube-a? ?Dẹnu g'o gude i zita onwongu
ezita tụgbua gẹ mu ba ma; chịta ụnwada mu gẹ ndu a kpụru lẹ ndzụ l'ẹgu ọgu?

27 ?Bụ gụnu bẹ o gude ị nọdu agbala lẹ mpya; i zita onwongu tụgbua gẹ mu ba ma;
ọphu i pfuduru mu iya; k'ọphu mu e-gude ẹhu-ụtso; gude ebvu, aakụ nkwa yẹe une
eye; gude bya edua unu?
28 Ọphu i kwekpọdanu gẹ mu tsutsua ụnwu nwanwa mu; waa ụnwada mu ọnu;
gude sụ phẹ tọkwa ẹhu. I meru umere onye-eswe.
29 Mu gege emerwụkwa ngu ẹhu; ọme ọ tọ bụ lẹ Chileke kẹ nna ngu byapfutaru
mu lẹ nrwọ l'ẹnyashi bya asụ mu: 'Letanụpho ẹnya! Ba adụkwa iphe, ii-pfuru nụ
Jiékọpu! Be pfukwaru iya opfu ọma; ọphu iipfukwaru iya ẹjo opfu!'
30 Nta-a bẹ ị tụgburu ala opfu l'oghoroko ibe nna ngu dụ ngu. Obenu ?bụ gụnu
kparụ iphe, i zitaru iteshi mu?"
31 Jiékọpu sụ Lebanụ: "Ọ kwa ndzụ shi agụ mu; kẹle mu rịru l'ịi-nata mu ụnwu
ngu k'ẹhuka.
32 Obenu l'ọ -bụru l'ị hụmaru onye gude iteshi ngu bẹ onye ono ta anọdukwa ndzụ.
Ngwa; nọdu l'iphu ndu anyi l'ẹphe bụ-a; gude ẹka ngu chọo g'ị maru ?o nweru iphe
ngu, mu gude? O -nweru ọphu ị hụmaru; wota iya!" Gẹ Jiékọpu epfu nno bẹ ọ tọ
bụkpoodanu l'ọ maru l'ọo Rechiẹlu bẹ zitaru obu iteshi ọbu.
33 Ọo ya bụ; Lebanụ bya abahụ l'ụlo-ẹkwa Jiékọpu; waa kẹ Lii; waa lẹ k'ụnwanyi
ohu labọ ono je achọkota iya; ọphu ọ dụdu iphe, ọ hụmaru. Ọ lụfutaepho l'ụlo-ẹkwa
Lii; bya abahụ l'ụlo-ẹkwa Rechiẹlu.
34 Ama lẹ Rechiẹlu woru obu-nshi ono nwua l'iphe, aanọduje anọo l'eli ịnya-
kamẹlu; nọpyabe iya anọo. Lebanụ bya atụko iphe, nọ l'ụlo-ẹkwa ono chịghashia;
ọphu ọ dụdu iphe, ọ hụmaru.
35 Rechiẹlu sụ nna iya: "G'ẹhu te eghukwa ngu eghu; nnana; lẹ mu ta agbalihuduru
agbalihu lẹ g'ị byaru-a; l'ọ kwa nsọ nwanyị eme mu." O kwe iya hm; bya achọo
obu-nshi ono nta-a; chọo imo; ọphu ọ hụmaduru iya.
36 Ẹhu ghushiaha Jiékọpu eghu ike; o tsopyabẹ Lebanụ ụswo sụ iya: "?Bụkpoo gụnu
bụ ẹjo-iphe ọbu, mu meru ọbu? ?Bụ iphe-ẹji gụnu bẹ mu meru kparụ iphe, ịichi mu
kpabẹkpabe nno?
37 Nta-a, ị tụkoru ivu mu vọghashicha-a; ?bụ gụnu bẹ ị hụmaru, bụ nkengu?
Wofuta iya l'atatiphu ndibe anyi lẹ ngu-a; g'ẹphe pfua onye ọphu achọ opfu!
38 "Mu lẹ ngu buwaru ụkporo apha nta-a. Ọphu atụru yẹe eghu ngu adụdu ọphu
kwojeru nwa; ọphu mu atsọjeduru ọnu l'ebili, shi l'atụru ibe ngu;
39 Ọphu mu apalatajẹduru ngu odzu iphe-edobe ngu, anụ-ẹgbudu gburu; ọ chịa
mbẹdua bẹ oobutajẹchia; ị nọdu asụje gẹ mu pfụa ngu ụgwo iphe ọphu iphuru
zitaru l'eswe; ọzoo l'ẹnyashi.
40 Lenaa g'o shi adụjeru mu. L'eswe bẹ anwụ shi egheje mu egheghe. O -rwua
l'ẹnyashi; mu anọkota l'ogoyi abalị; ọphu mgbẹnya abyadụ eshita mu ẹnya.
41 Noo gẹ mu jekọtaru iya l'ụkporo apha ono, mu bukọtaru l'ibe ngu ono. Mu jeru
ngu ozi apha iri l'ẹno l'ishi ụnwada ngu; bya echeru ngu iphe-edobe apha ishii. Ị
ghazia ụgwo mu mgbo iri.
42 Ọme Chileke kẹ nna mu; mbụ Chileke kẹ Ébirihamu; waa onye Áyizaku atsụ
ebvu; ọme ọ tọ nọ-kube mu; mẹ iimechaa gbabẹghaa mu ẹka ọto chịa mu. Obenu
lẹ Chileke hụmaru iphe-ẹhuka mu; waa gẹ mu eseberu akanya; bya abaarụ ngu mba
l'ẹnyashi-a, larụ nụ-a."
43 Lebanụ sụ Jiékọpu: "Ụnwanyi-a bụkwa ụnwada mu; ụnwegirima-a bụru
ụnwegirima mu; iphe-edobe-a bụru mu nwe iya. Iphemiphe-a g'ọ ha bụkota nkemu.
Ọle ?bụkwanu gụnu bẹ mu e-me l'ẹhu ụnwada mu ọbu; ọzoo l'ẹhu ụnwegirima-a,
ẹphe nwụshiru-a?
44 Ngwa; bya gẹ mu lẹ ngu gbaa ndzụ g'ọ bụru iphe, a-bụru ekebe mu lẹ ngu!"
45 Ọo ya bụ; Jiékọpu bya apata mkpuma kpọbe; ọ dụ g'itso.

46 Ọ sụ ndu ono, ẹphe l'iya bụ ono g'ẹphe pakọo mkpuma. Ẹphe bya apakọo
mkpuma ono kụkobe l'ẹka lanụ. Ẹphe nọdu lẹ mgboru ikpo mkpuma ono rigba
nri.
47 Lebanụ kua ẹka ono Jiga Sahaduta; Jiékọpu kua ya Giladu.
48 Lebanụ sụ: "Ikpo mkpuma-a bụ ekebe mu lẹ ngu ntanụ-a." Noo iphe, kparụ
iphe, a gụru iya Giladu.
49 E kukwaru iya phọ Mizupa; noo kẹle ọ sụru: "Gẹ Chipfu tụkokwa mu lẹ ngu
chee nche; mẹ anyi gbakashịhuchaa; tụgbua.
50 Teke ọ bụ l'i meru ụnwada mu-a ẹji; ọzoo l'i jeru alụa ụnwanyi ọzo; agụfu
ẹphebedua; a makwarụ-a l'ọ tọ dụdu onye anyi l'iya tụko nọdu l'ẹka-a; ọle g'ị
nyatakwa lẹ Chileke bụ onye-ekebe mu lẹ ngu."
51 Lebanụ sụkwapho Jiékọpu: "Waa ikpo mkpuma-a; tẹme waa itso mkpuma-a, mu
kpọberu l'echilabọ mu lẹ ngu.
52 Ikpo mkpuma-a bụ ekebe; tẹme itso mkpuma-a bụkwarupho ekebe lẹ mu ta
abyadụ aghata iya; bya l'ibiya nkengu bya ngu emeka iphe. Ọphu gụbedua abyadụ
aghata iya abya ibiya nkemu abya mu emeka iphe.
53 Gẹ Chileke kẹ Ébirihamu, bụ Chileke kẹ Nahọ; bya abụru Chileke kẹ nna phẹ
kpee ikpe mu lẹ ngu!"

Ọo ya bụ; Jiékọpu bya egude ẹpha Chileke, bụ Onye nna iya, bụ Áyizaku atsụ ebvu
riaru iya nte.
54 Ọ bya egwee ngwẹja l'eli úbvú l'ẹka ono; bya ezia abụbu iya g'ẹphe bya lẹ nri.
Ẹphe richaa nri bya akwaa l'ẹka ono l'ẹnyashi ono.
55 O -rwuẹpho l'ọnmewa ụtsu; Lebanụ bya etsutsua ụnwu nwanwa iya; yẹe
ụnwada iya ọnu; bya agọru ọnu-ọma nụ phẹ; bya adakọbe; ọ bụru iya ala unuphu.

32

Jiékọpu akwakọbe g'ẹphe lẹ Ịso dzuda

1 Jiékọpu tụgbukwapho nkiya; ọ bụru iya alala. O jenyaa; ụnwu ojozi Chileke wụ-
pfuta iya.
2 Jiékọpu hụmae phẹ phọ; ọ sụ: "Ha! Ndu ọwa-a bụkwa ndu ojọgu kẹ Chileke!" Ọ
gụa ẹka ono "Mahanayimu" bụ iya bụ ọdu labọ.
3 Jiékọpu zia ndu-ozi g'ẹphe vuru iya ụzo jepfu nwune iya, bụ Ịso l'alị Siye,
bụkwapho alị ndu Edọmu.
4 Ọ bya ezia phẹ sụ: "Waa iphe, unu e-pfuru nnajịuphu iya, bụ Ịso. Unu sụ iya
l'onye-ozi iya, bụ Jiékọpu sụkwaru l'ọo l'ibe Lebanụ bẹ ya shi teke ono butaru; ọ
bụru ẹka ono bẹ ya bu byasụ nta-a.
5 Ya nweru eswi; bya enweru nkapfụ-ịgara; nweru atụru; yẹe eghu; nweru ohu;
unwoke mẹ ụnwanyi. Ya ezi ndu-ozi iya-a g'ẹphe byapfuta nnajịuphu iya g'a maru
?ya a-dụ iya l'obu?"
6 Ndu ozi ono jechaa bya alwaphuta azụ lwapfuta Jiékọpu sụ iya: "Ẹphe jepfukwaru
nwune ngu ọbu, bụ Ịso. Nta-a bẹ o gudekwa ụnu ụmadzu gude abya ngu ndzuta."
7 Ndzụ gụahaa Jiékọpu; meji tọfu iya. Ọ bya ekee ndu ẹphe l'iya swị ụzo labọ;
bya ekekwaphọ atụru waa eghu iya; kee eswi iya; mẹ ịnya-kamẹlu iya ụzo ẹbo ẹbo
kwaphọ.
8 Ọ rịa sụ: "Ọ -bụru lẹ Ịso tsoru ndu kẹ mbụ ọgu; oke lanụ ọphuu, ghuduru nụ phọ
agbalakpọnu."
9 Jiékọpu bya epfuru nụ Chileke sụ: "Gụbe Chileke kẹ nna mu oche, bụ Ébirihamu;
Chileke kẹ nna mu, bụ Áyizaku; gụbe Chipfu; onye sụru mu gẹ mu laphu azụ l'alị, a
nwụru mu; lapfu abụbu mu phẹ; l'ii-me-a gẹ mu barahụ.

10 Obu ono, i goshiru l'i yeru mu ono; waa ememe, i meru mu iphe, i pfuru ono
be ta agbakwarụ mu. Teke mu daru ẹnyimu Jiọ́danu-a bụ oshi-mpalẹka bẹ mu pa
kpoloko; obenu lẹ nta-a bẹ mu nwewaru iphe; k'ọphu mu tsukaharu iya ẹbo.
11 Mu epfu anụ ngu g'ị dzọo mu l'ẹka nwune mu, bụ Ịso. Kẹle ndzụ agụ mu l'oo-tso
mu ọgu; tsoo ụnwanyi ibe mu yẹe ụnwegirima phẹ ọgu kwaphọ.
12 Obenu l'i pfuru sụ l'i mee mu gẹ mu barahụ; l'iimee g'awa mu ha g'ẹja, nọ l'eze-
ẹnyimu; mbụ g'ẹphe bụru agụta agụta."
13 Ọ kwaa l'ẹka ono l'ẹnyashi ono; bya eshi l'iphe, o nweru họta iphe, oo-gude
meeru Ịso iphe-ọma.
14 Iphe, ọ họtaru bụ ụkporo ne eghu iri; yẹe ụkporo mkpi; waa ụkporo ne atụru
iri; yẹe ụkporo ebili;
15 bya ahọtakwapho ne ịnya-kamẹlu yẹe ụnwu iya ụkporo l'iri; waa ụkporo ne-
eswi labọ; yẹe oke-eswi iri; waa ụkporo ne nkapfụ-ịgara; yẹe okee ya iri.
16 Ọ dokọta anụ ono iche iche; bya eyekọta ndu-ozi iya g'ẹphe leta iya ẹnya iche
iche. Ọ sụ ndu-ozi iya ono: "Unu vuru mu ụzo! Unu edoo onwunu iche iche gẹ ndu
eche anụ ọphuu ta tụkobekwa onwophẹ lẹ ndu eche ọphuu!"
17 Ọ sụ ndu ọphu vu ụzo: "Ọ -bụru l'unu lẹ nwune mu, bụ Ịso dzuru; ọ jịa; sụ: '?
Unu bụ ndibe onye?' tẹme '?Bụ awe bẹ unu eje?' tẹme '?Bụ onye nwekọta anụ ono,
awụ l'atatiphu unu ono?'
18 Iphe, unu e-pfu bụ: 'Ọ kwa onye-ozi ngu, bụ Jiékọpu nwe iya. Ọle ọo iphe, ọ
nụru g'e wotaru nnajịuphu iya, bụ Ịso; lẹ yẹbedua, bụ Jiékọpu etsokwa phẹ-a l'azụ.'
"
19 O pfuaru ndu k'ẹbo; waa ndu k'ẹto; mẹ iphe, bụkpoo g'ẹphe hakọta, etso iphe-
edobe ono; sụ phẹ: "Ọ kwaphọ iphe ono, mu pfuru ono bẹ unu e-pfujeru Ịso; mẹ unu
l'iya dzuda.
20 Ọle g'unu nyatajẹkwa sụ l'onye-ozi iya, bụ Jiékọpu bẹ etsokwa unu." Iphe,
Jiékọpu gude pfua nno bụ l'ọ rịru sụ l'ee-gude iphe ono, ya nụru e gude vuru ụzo
ono mee g'obu jidata iya. Sụ: "?A maru; ?ọo-nata mu-a; mẹ mu hụmae ya phọ?"
21 Ọo ya bụ; e rwutanụ ẹku ono, Jiékọpu chiẹru g'a chiẹ Ịso ono vuru ụzo; yẹbedua,
bụ Jiékọpu kwaa l'ẹka ono l'ẹnyashi ono.

Jiékọpu yẹle Chileke agba mgba

22 L'ẹnyashi ono bẹ Jiékọpu dutaru unyomu iya ẹphenebo; waa ụnwanyi labọ ono,
bụ ohu iya ono; waa ụnwu iya ẹphe n'iri lẹ nanụ je adaghaa nggele Jiabọku l'ụzo ẹka
eerwuje iya erwurwu.
23 O dughachaẹ phẹ phọ lẹ nggele ono; ọ bya alaphu azụ bya achịfukota iphemiphe,
o nweru l'azụ iya ọphuu kwaphọ.
24 Ọ bụwaru Jiékọpu nwẹkinyi iya nọ l'ẹka ono. Ẹphe lẹ nwoke lanụ gbaẹpho mgba
gbiriri jasụ l'ụzo ụtsu.
25 A nọnyaa; nwoke ono maẹrupho l'o to gudedu iya; ọ rwụa Jiékọpu ẹka l'ishi nka;
nka kpọkafu iya g'ẹphe lẹ nwoke ono agba mgba ono.
26 Nwoke ono sụ iya: "Haa mu gẹ mu laa; lẹ nchi abọhuwaa!"
Jiékọpu sụkwanu: "Mu taa hakwa ngu g'ị laa; abụdu l'ị gọru ọnu-ọma nụ mu."
27 Nwoke ono sụ iya: "?Bụ gụnu bụ ẹpha ngu?"
Ọ sụ iya: "Ọo Jiékọpu."
28 Ọo ya bụ; nwoke ono sụ iya: "Ẹpha ngu taa bụeduru Jiékọpu; ọo Ízurẹlu* bẹ
ọo-bụru; noo kẹle unu lẹ Chileke; waa nemadzụ gharu iya; ị lwụ-kpee."
29 Jiékọpu sụ iya: "Jiko; kọnaaru mu ẹpha ngu."

* **32:28 32:28** Iphe, Ízurẹlu bụ bẹ bụ 'Onye yẹe Chileke agba mgba.'

Ọ sụ iya: “?Bụ gụnu meru iphe, ịikpa ishi ẹpha mu?” Ọ gọru ọnu-ọma nụ Jiékọpu l'ẹka ono.
30 Ọo ya bụ; Jiékọpu gụa ẹka ono Peniyẹlu† sụ: “Noo lẹ mu hụmaru Chileke iphu l'iphu; bya anọdukwadu ndzụ.”
31 Jiékọpu bya l'aghata Peniyẹlu; ẹnyanwu wawaa. Ọ nọdu ete ọkpa; ọ bụru nka ono, kpọkafuru iya nụ ono kparụ iya.
32 Noo iphe, kparụ iphe e -shi teke ono rwua ntanụ-a bẹ ndu Ízurẹlu ta atajẹdu anụ, nmọpfuru lẹ nka. Noo kẹle ọo l'ẹka ono bẹ a rwụru Jiékọpu ẹka ọbu.

33

Jiékọpu yẹle Ịso edzuda

1 Jiékọpu jeshia ele ẹnya; ọ hụma Ịso ẹka ẹphe l'ụnu ụmadzu, ọ chị, eje abya. Ọ bya eworu ụnwegirima iya keeru Lii; yẹe Rechịẹlu; yẹe ụnwanyi labọ ọphuu, bụ ohu iya ono.
2 O duru ụnwanyi labọ ono, bụ ohu ono; yẹe ụnwu phẹ dobe l'ivuzọ. O dotsota phẹ Lii yẹe ụnwu iya; bya eworu Rechịẹlu yẹe Jiósẹfu dobe l'ikpazụ.
3 Yẹbedua vuta ụzo jeru jepfushia nwune iya ono; bya ephozeru iya ishi mgbo ẹsaa lẹ g'ooje ejepfu iya ono.
4 Noo ya; Ịso gbapfu Jiékọpu je anmata iya akpa. Ọ bya eworu ẹka gbakụa ya l'olu bya etsutsua ya ọnu. Ẹphe tụko wa ẹkwa.
5 Ịso jeshia apali ẹnya imeli; bya ahụma ụnwanyi ono; yẹe ụnwegirima ono; bya ajịa ya sụ: “?Bụ ndu ole bẹ unu l'ẹphe swị ono?”
Jiékọpu sụ iya: “Ọ kwa ụnwegirima, Chileke nụru mụbe onye-ozi ngu shita l'eze-iphe-ọma nkiya.”
6 Ụnwanyi ono, bụ ohu ono; yẹe ụnwegirima phẹ bya abyarwuta; bya ephozeru iya ishi.
7 Lii yẹe ụnwegirima ibe iya bya abyarwuta bya ephozeru iya ishi. O -rwua l'ikpazụ iya; Jiósẹfu yẹe Rechịẹlu bya ephozekwaru iya phọ ishi.
8 Ịso jịa sụ: “?Bụ gụnu bẹ ndu k'ọphuu, ẹphe l'iya dzuru l'ụzo phọ bụ?”
Ọ sụ iya: “Ọ bụ nụpho iphe, mu nụru ngu gude eme gẹ mu tụba gụbe nnajịuphu mu l'obu.”
9 Obenu lẹ Ịso sụru iya: “Waawaa. Nworurọ iphe ngu; ọphu mu nweru dụ-a shii.”
10 Jiékọpu sụ: “E phokwarọ! Ọ -bụru lẹ mu dụ ngu l'obu; jiko natanụ iphe ono, mu nụru ngu ono! Ahụma iphu ngu dụ g'onye eje ahụma iphu Chileke; eshinu i gude obu-ọma nata mu.
11 Jiko natarọ iphe ono, e wotaru ngu ono; noo kẹle Chileke meru mu eze-iphe-ọma; mu nwekọtaru iphe, mkpa iya dụru mu.” Jiékọpu rwọnyakpoepho; Ịso nata iya.
12 Ịso sụ: “Unu g'anyi je! G'anyi l'unu tụko swịru!”
13 Jiékọpu sụ iya: “Nnajịuphu; ị maru l'ụnwegirima-a bẹ ọkpu teke eshihudu ike. Tẹme mu emekwaphọ gẹ mu chịkobe atụru waa eswi mu, nwụshiru nwa k'ọ̀phúú. Ọ -bụru l'a chịru phẹ l'ẹhuka bụ-a ujiku ophu bẹ ẹphe a-nwụshihukota.
14 Ọo ya bụ; nnajịuphu; vururọ onye-ozi ngu ụzo! Mu a-tọkpoepho nwẹhu etso ndu ono, nọ l'ivuzọ achị iphe-edobe ono; waa ụnwegirima gbiriri jasụ mu abyapfuta ngu lẹ Siye.”
15 Ịso sụ: “Gẹ mu haphoduru ngu unwoke mu g'unu l'ẹphe swịru.”
Jiékọpu jịa sụ: “?Bụkwanu gụnu bẹ iijerọ eme nno? Ọ bụ-a gẹ mu maru eviya lẹ mu dụ nnajịuphu mu l'obu.”
16 Ọo ya bụ; Ịso gbẹshi mbọku ono; ọ bụru iya ala Siye.

† **32:30 32:30** Iphe, Peniyẹlu bụ bẹ bụ ‘Íphú Chileke’.

17 Jiékọpu swịa ụzo Sukọtu; o jerwua Sukọtu bya akpụa unuphu l'ẹka ono; bya
atụaru iphe-edobe iya m̀kpù. Noo iphe, kparụ iphe, a gụberu ẹka ono Sukọtu.*
18 Jiékọpu shịẹpho Padanu-Arámu; lwarwuta lẹ nchị-odoo lẹ mkpụkpu Shẹkemu
l'alị Kénanu; bya eburu l'atatiphu mkpụkpu ono.
19 O gude ụkporo mkpọla-ọchaa ise zụta ụnwu Hamọ; mbụ nna Shẹkemu alị ẹka
ọ kpọberu ụlo-ẹkwa iya.
20 Ọ bya eworu ọru-ngwẹja kpụa l'ẹka ono; kua ya "Chileke, bụ Chileke kẹ ndu
Ízurẹlu."

34

Dayina yẹle ndu Shẹkemu

1 Noo ya; Dayina, bụ nwada, Lii nwụtaru Jiékọpu; kpapfushia ụnwanyi ndu alị ẹka
ono.
2 Shẹkemu, bụ nwatibe Hamọ onye Hevu, bụ eze ndu ọnu ẹgu ono hụmae ya phọ;
o duta iya; ẹphe l'iya kwaa; ọ pharwụshia ya.
3 Dayina; mbụ nwada Jiékọpu la iya l'ẹhu; o yee ya obu; bya emeaharu iya
ẹmereme.
4 Shẹkemu sụ nna iya, bụ Hamọ g'ọ lụtaru iya nwamgbọko ono g'ọ bụru nyee ya.
5 Jiékọpu nụma lẹ nwada iya, bụ Dayina bẹ a pharwụshiwaru; ọphu ọ dụdu iphe,
o meru jasụ ndibe iya lwa; kẹle teke ọ nụmaru iya bẹ ẹphe nọ l'ẹgu eche iphe-edobe
iya.
6 Ọo ya bụ; Hamọ, bụ nna Shẹkemu je g'ẹphe lẹ Jiékọpu pfugbabẹ.
7 Ụnwu Jiékọpu nụmaepho iphe, nwụru nụ bya alwatashịa. Aphụ yẹe ẹhu-eghu
ji phẹ obu; noo kẹle Shẹkemu meru iphe-iphere kpua ndu Ízurẹlu; kẹle o jepfuru
nwada Jiékọpu, bụ iphe, agbadụru g'ọ nwụa.
8 Hamọ sụ phẹ: "Nwa mu, bụ Shẹkemu bẹ obu iya dụ lẹ nwada unu-a. Jiko unu
kenaa ya ya g'ọ lụru.
9 G'anyi l'unu lụgbaru nwanyị. Unu keje anyi nwada unu; unu alụtaje k'anyi.
10 Unu eburu l'echilabọ anyi. Alị dabyikpọerupho ìphóró nọduru unu. Unu eburu
iya; anyi l'unu azụgba aswa; unu anọdu iya kpata ẹku."
11 Ọo ya bụ; Shẹkemu sụ nna Dayina; yẹe unwune iya: "Unu kwenu lẹ mu dụ unu
l'obu; iphe, unu sụkpoerupho gẹ mu nụ unu bẹ mu a-nụ unu.
12 Unu hụa aswa nwada unu; yẹe iphe-ọma, mu e-meru unu jasụ g'ọo-dụ-be unu
ree. Iphe, bụ iphe, unu sụru gẹ mu kwaa bẹ mu a-kwarụ unu. Ọo ẹpho g'unu kee mu
nwamgbọko-a gẹ mu lụru."
13 Eshinu a pharwụshiwaru Dayina apharwụshi bẹ ụnwu Jiékọpu yeru Shẹkemu;
yẹe nna iya ọnu ẹregede.
14 Ẹphe sụ phẹ: "Tụswekwa! Anyi ta abyakwa eme iphe, dụ nno. Anyi te ewokwaru
nwada anyi eke nwoke, ebuduru úbvù. Ọo-bụkwaru anyi iphe-iphere.
15 Iphe, e-meẹpho; anyi ekweta bụ g'unu dụ g'anyi dụ; mbụ g'iphe, bụ nwoke lẹ
ndu unu bushikọta úbvù.
16 Ọo ya bụ; anyi ekee unu nwada anyi; anyịbedua alụtaaha nwada unubẹdua.
Anyi l'unu ebua ẹghirigha; bya abụru iphe lanụ.
17 Obenu l'ọ -bụru l'unu te ekwedu l'unu e-bushi úbvù; anyi eduta nwada anyi;
tẹme anyi alakwaphọ."
18 Iphe ono, ẹphe pfuru ono dụ Hamọ yẹle nwa iya, bụ Shẹkemu ree.
19 Ọphu nwokorọbya ono, bụ iya bụ onye a kakọta akwabẹ ùbvù l'ibe nna iya l'ophu
ono akpọduru ụpfu eme iphe ono, ẹphe pfuru ono. Kẹle nwada Jiékọpu dụ iya l'obu.

* **33:17 33:17** Iphe, Sukọtu bụ bẹ bụ ẹka a tụshiru 'm̀kpù'.

20 Ọo ya bụ; ẹphe tụgbua; mbụ Hamọ yẹe nwa iya, bụ Shẹkemu jeshia l'ọguzo
mkpụkpu phẹ; g'ẹphe je epfuaru iya unwoke, bu lẹ mkpụkpu ono.
21 Ẹphe jerwua bya asụ phẹ: "Ndu-a bẹ umere phẹ dụkwa ree. Aa-hakwa phẹ
g'ẹphe buru l'alị anyi; nọdu iya agba nghọ; eshinu alị, ha ọsa nọduru phẹ. Anyi
a-nọdu alụ ụnwada phẹ; ẹphe alụ k'anyi.
22 Ọle tẹme ndu ono ekwe buru l'echilabọ anyịbe ndu Shẹkemu bụ m'ọ bụru l'unubẹ
unwoke kwetarụ bushia úbvù; dụ g'ẹphebedua dụ.
23 ?Unu ta amadụ l'iphe-edobe waa ẹku phẹ; waa iphe, bụ anụ, ẹphe nweru enweru
a-bụru k'anyi? Ọo ya bụ; unu g'anyi kweta iphe, ẹphe pfuru g'ẹphe eburu l'echilabọ
anyi."
24 Unwoke, lụfutakotaru l'ọguzo mkpụkpu ono kwetakọta iphe, Hamọ yẹe nwa iya
pfuru. Unwoke, bu lẹ mkpụkpu ono bya ebushikọta úbvù g'ẹphe ha.
25 A nọepho ujiku ẹto, ẹphe buru úbvù ono; g'ẹphe anyakwadu ọ́nyá úbvù ono;
ụnwu Jiékọpu ẹbo, ndu ọphu yẹle Dayina shi lẹ ne lanụ, bụ iya bụ Simiyọnu;
waa Lívayi gbẹshi bya amịta ogu-echi phẹ bahụ lẹ mkpụkpu ono je atụko unwoke
mkpụkpu ono g'ẹphe ha gbuẹbe l'ọtulupfu.
26 Ẹphe gbua Hamọ; yẹe nwa iya, bụ Shẹkemu; bya eduta Dayina l'ụlo ibe Shẹkemu
tụgbua; ọ bụru phẹ alala.
27 Ụnwu Jiékọpu bya adajaa l'echi odzu ono; bya akwata iphe, ndu mkpụkpu ono,
pharwụshiru nwune phẹ ono l'ọkwata.
28 Ẹphe kpụta atụru waa eghu phẹ; waa eswi phẹ; waa nkapfụ-ịgara phẹ; bya atụko
iphemiphe, bụkota kẹ ndu mkpụkpu ono gwetakọta; mbụ gwetachaa ndu ọphu nọ
l'ọma mkpụkpu; mẹ ndu ọphu nọ l'ẹgu.
29 Ẹphe gwetakọta ẹku phẹ; waa ụnwanyi phẹ; yẹe ụnwegirima phẹ; bya atụko
iphemiphe, nọkota l'ụlo phẹ gweta.
30 Tọbudu iya bụ; Jiékọpu sụ Simiyọnu; yẹe Lívayi: "Ẹgube iphe-ẹhuka ọphu unu
wobatakwanụru mu nta-a! Nta-a bẹ unu meru gẹ mu bụru onye eshi ndu Kénanu;
yẹe ndu Pẹ́rezu ishi; mbụ ndu bu l'alị-a. ?Ọ kwa l'unu maru-a l'anyi parụ nwanshịi?
Ọ -bụru l'ẹphe chigbabẹru onwophẹ byapfuta mu ọgu bẹ mu lẹ ndibe mu a-bụkwaru
mkpurupyata!"
31 Ẹphe sụ: "?Ọ gbakwanụru g'ẹphe mee nwune anyi nwanyị gẹ nwanyị-ovuọba?"

35

Jiékọpu alwaphuta azụ lẹ Bẹtelu

1 Ọo ya bụ; Chileke sụ Jiékọpu: "Kwalita lashịa mkpụkpu Bẹtelu je eburu. I -rwua
l'ị kpụaru mụbe Chileke ọru-ngwẹja; mbụ mụbe Chileke ono, byapfutaru ngu l'ẹka
ono; teke ịigbalaru nwune ngu, bụ Ịso-a."
2 Ọ bụru iya bụ; Jiékọpu sụ ndibe iya; waa ndu ẹphe l'iya bu: "Unu lwụa iphe,
bụkpoo agwa, unu gude; unu emee onwunu g'unu dụ nsọ; unu agbanwee uwe unu.
3 Ọo ya bụ; unu agbẹshi g'anyi je Bẹtelu gẹ mu je akpụaru Chileke ọru-ngwẹja l'ẹka
ono, bụ iya bụ onye ono, nụmaru olu mu teke mu nọ l'aphụ; bya abụru onye ono,
nọ-kuberu mu l'ẹkameka ono, ya jekọtaru ono."
4 Noo ya; ẹphe tụko agwa ono, ẹphe gude ono; yẹe iphe-nchị, ẹphe yeru lẹ nchị
yeshia chịru nụ Jiékọpu; o likọta lẹ mkpula akpụrata, nọ lẹ mgboru mkpụkpu
Shẹkemu.
5 Ẹphe gweta tụgbua; ndzụ-agụgu, shi l'ẹka Chileke rwupyabẹ mkpụkpu ọphu
nọ-phegbaaru phẹ mgburugburu; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu g'ẹphe ha, jeru achị ndibe
Jiékọpu ono ọso.
6 Jiékọpu yẹe ndu ẹphe l'iya swị bya ejerwua mkpụkpu Luzu, bụ iya bụ Bẹtelu, nọ
l'alị Kénanu.

7 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ọ kpụru ọru-ngwẹja; bya agụa ẹka ono Elu Bẹtelu. Noo l'ọo
ẹka ono bẹ Chileke goshiru iya onwiya lẹ g'ọogbalaru nwune iya.
8 No iya; Debora, bụ onye shi eleta Ribeka ẹnya nwụhu; e lia ya lẹ mkpula upfu
akpụrata lẹ nsụda Bẹtelu. Ọo ya bụ; a gụa ẹka ono Alọnu Bakutu.*
9 Jiékọpu shichaẹpho Padanu-Arámu lwa; Chileke byapfuta iya ọzo bya agọru ọnu-
ọma nụ iya.
10 Chileke sụ iya: "Ẹpha ngu bụ Jiékọpu; ọle ẹpha ngu ta abụheduru Jiékọpu; ẹpha
ngu a-bụru Ízurẹlu." Ọo ya bụ; ọ gụa ya Ízurẹlu.
11 Chileke sụ iya: "Ọo mbẹdua bụ Chileke, bụ Ọkwoolemkpa. Unu zùa azùzù ka
l'ọtu. L'iimeta ndu a-bụru ọha ẹka phẹ; bya emetakwaphọ ọhamoha ọzo yekọberu
phẹ. Ndu eze eshi ngu l'ẹhu fụta.
12 Alị ono, mu nụru Ébirihamu; waa Áyizaku bẹ mu nụkwaru ngu phọ; tẹme mu
nụkwa iya phọ ụnwu nwanwanwaranwa ngu."
13 Chileke shi l'ẹka ọ nọ pfuru yeru iya ono tụgbua ephekerephe.
14 Jiékọpu bya apalia mkpuma pfụbe l'ẹka ono, Chipfu nọ pfuru yeru iya ono; bya
ekpua ya mẹe l'eli; kpua ya manụ gude gwaa Chileke.
15 Jiékọpu gụa ẹka ono, Chileke nọ pfuru yeru iya ono Bẹtelu.

Anwụhu Rechịẹlu yẹle Áyizaku

16 Ẹphe shi lẹ Bẹtelu tụgbua. Ẹphe rwujeẹpho mgboru Ifurata; ime meahaa
Rechịẹlu. Ezeda iya kwatakpọo tsụahaa ya l'ẹhu.
17 Lẹ teke ono, iphe shihụru ike g'oome zeda ono bẹ nwanyị, eswi iya ime sụru iya:
"Gẹ ndzụ ba agụshi ngu. Ọ kwa nwa nwoke ọzo bẹ ị nwụru."
18 Ọ bya l'atubuhu unme k'anwụhu; ọ gụa nwa iya nwoke ono Benoni. E mechaa;
nna iya gụa ya Benjiaminu.
19 Noo ya; Rechịẹlu nwụhu; e lia ya l'ụzo Ifurata, bụ iya bụ Bẹtulehemu.
20 Jiékọpu swita mkpuma pfụbe l'eli ilu iya. Mbụ byasụ ntanụ-a bẹ mkpuma ono
nọekwapho l'ẹka ono egoshi l'ọo ilu Rechịẹlu.
21 Ízurẹlu tụgbukwa ọzo; bya eje akpọbe ụlo-ẹkwa iya l'azụ ụlo-ephekerephe, bụ
Eda.
22 Ọ bụru lẹ teke Ízurẹlu bu l'alị ẹka ono bẹ Rúbẹnu jepfuru nyee nna iya, nna iya
ta alụdu ọkpobe alụlu, bụ Biliha. Nna iya, bụ Ízurẹlu nụma iya.
Jiékọpu nwụtaru unwoke iri l'ẹbo.
23 Ụnwu kẹ Lii bụ: Rúbẹnu, bụ iya bụ ọkpara Jiékọpu; waa Simiyọnu; waa Lívayi;
waa Jiuda; waa Isaka; tẹme waa Zebulọnu.
24 Ụnwu kẹ Rechịẹlu bụru Jiósẹfu waa Benjiaminu.
25 Ụnwu kẹ Biliha, bụ ohu Rechịẹlu bụru Danu waa Nafụtali.
26 Ụnwu kẹ Zilipa, bụ ohu Lii bụru Gadu waa Asha.
Ọ bụru ndu ono g'ẹphe ha bụ ụnwu, a nwụshikotaru Jiékọpu l'alị Padanu-Arámu.
27 Jiékọpu lwapfuta nna iya, bụ Áyizaku lẹ Mamure, nọ lẹ mgboru Kiriyatu-Araba,
bụ iya bụ Hẹburonu; l'ẹka Ébirihamu yẹe Áyizaku shi tụko buru.
28 Áyizaku nọru ụkporo apha tete.
29 Ọo ya bụ; ọ tụa unme ikpazụ iya; ọ bụru iya anwụhu. Ọ lapfu ndiche phẹ lẹ g'ọ
kahụcharu; bya anọo apha, dụ igwerigwe. Ụnwu iya, bụ Jiékọpu yẹe Ịso woru iya
lia.

36

Oshilọkpa kẹ Ịso

* **35:8 35:8** Iphe, ọ fụtaru bẹ bụ 'Achị ụzu-ẹkwa'.

1 Waa oshilọkpa Ịso, bụ iya bụ Edọmu baa:
2 Ịso lụru ụnwanyi ndu Kénanu. Ẹpha phẹ bụ Ada, bụ nwada Elọnu, onye Hetu;
waa Oholibama, bụ nwada Ana; bya abụru nwanwa Zibiyọnu, onye Hevu;
3 wakwaphọ Basumatu, bụ nwada Ishimẹlu; bya abụru nwune Nebayotu.
4 Ada nwụtaru Ịso Elifazu; Basumatu nwụtaru iya Ruwẹlu;
5 Oholibama nwụtaru iya Jiwushi; waa Jielamu; waa Kora. Ndu ono bụkota ụnwu
Ịso; ọ bụru l'alị Kénanu bẹ a nọ nwụshiru iya ya.
6 Ịso bya eduta unyomu iya; waa ụnwu iya unwoke; yẹe kẹ nwanyị; mẹkpoo iphe,
bụkota ndibe iya g'ẹphe hakọta; tẹme waa iphe-edobe iya; waa anụ iya ndu ọzo;
mẹkpoo ẹku, ọ kpatakọtaru lẹ Kénanu g'ọ ha; gude lashịa alị ẹka dụ ẹnya; mẹ a -gbẹ
l'ẹka nwune iya Jiékọpu bu.
7 Ẹku phẹ pawaru ẹka; k'ọphu ọ daghawaru g'ẹphe atụko buru l'ẹka lanụ. Kẹle
iphe-edobe phẹ ono meru; ọphu alị ẹka ono asụedu phẹ ebubu.
8 Ọo ya bụ; Ịso, bụ iya bụ Edọmu je eburu l'ọha úbvú Siye.
9 Wa oshilọkpa Ịso, bụ nna ndu Edọmu l'ọha úbvú Siye baa:
10 Waa ẹpha ụnwu Ịso baa: Elifazu, bụ iya bụ nwa nwoke, Ada, bụ nyee Ịso nwụtaru
iya; waa Ruwẹlu, bụ iya bụ nwa nwoke, Basumatu, bụkwapho nyee Ịso nwụtaru iya.
11 Ụnwu nwa nwoke kẹ Elifazu bụ Temanu; waa Omaru; waa Zefo; waa Getamu;
tẹme waa Kenazu.
12 Nwa Ịso; mbụ Elifazu nweru nyee ya ọphu ọ tọo lụdu ọkpobe alụlu, ẹpha iya bụ
Timuna. Nwanyị ono nwụtaru iya nwa nwoke, aza Amalẹku. Ndu ono bụkota ụnwu
nwanwa Ada, bụ nyee Ịso.
13 Ụnwu nwa nwoke kẹ Ruwẹlu bụ: Nehatu; waa Zera; waa Shama; tẹme waa Miza.
Ndu ono bụkota ụnwu nwanwa Basumatu, bụ nyee Ịso.
14 Ụnwu Oholibama, bụ nyee Ịso; mbụ nwada Ana bya abụru nwanwa Zibiyọnu
nwụtaru Ịso bụ: Jiwushi; waa Jielamu; tẹme waa Kora.
15 Waa ndu-ishi l'oshilọkpa Ịso baa. Ọkpara Ịso, bụ Elifazu nwụru ndu-ishi, bụ:
Temanu; waa Omaru; waa Zefo; waa Kenazu;
16 waa Kora; waa Getamu; tẹme waa Amalẹku. Ndu ono bụ ndu-ishi alị Edọmu, shi
l'eri Elifazu. Ẹphe bụ ụnwu nwanwa Ada.
17 Ruwẹlu, bụ nwa Ịso, nwụru ndu-ishi, bụ Nehatu; waa Zera; waa Shama; tẹme
waa Miza. Ndu ono bụ ndu-ishi alị Edọmu ndu ọphu shi l'eri Ruwẹlu. Ẹphe bụ ụnwu
nwanwa nyee Ịso, bụ Basumatu.
18 Oholibama, bụ nyee Ịso nwụru ndu-ishi, bụ Jiwushi; Jielamu; tẹme waa Kora.
Ndu ono bụ ndu-ishi ndu ọphu shi l'eri nyee Ịso, bụ Oholibama, bụ nwatibe Ana.
19 G'ẹphe hakọta ono bụ ụnwu Ịso, bụ iya bụ Edọmu; bya abụru phẹ bụ ndu-ishi
phẹ.
20 Waa ụnwu Siye, onye Họru, bụ onye nwe alị ono baa: Lotanu; waa Shobalu; waa
Zibiyọnu; tẹme waa Ana;
21 waa Dishọnu; waa Eza; tẹme waa Dishanu. Ụnwu Siye ono, bu l'alị Edọmu ono
bụ ndu-ishi ndu Họru.
22 Ụnwu Lotanu bụ Hori; waa Homamu. Timuna bụ nwune Lotanu kẹ nwanyị.
23 Ụnwu Shobalu bụ Aluvanu; waa Manahatu; waa Ebalu; waa Shefo; tẹme waa
Onamu.
24 Ụnwu Zibiyọnu bụ Aya; waa Ana. Ana k'ọwa-a bụ onye ọphu hụmaru nggele,
ekpo ọku l'echiẹgu teke o shi eche nkapfụ-ịgara nna iya, bụ Zibiyọnu.
25 Ụnwu Ana bụ Dishọnu; waa Oholibama, bụ nwada iya.
26 Ụnwu Dishọnu bụru Hẹmudanu; waa Ẹshubanu; waa Ituranu; tẹme waa Keranu.
27 Ụnwu Eza bụ Bilihanu; waa Zevanu; tẹme waa Ekanu.
28 Ụnwu Dishanu bụ Uzu; waa Eranu.
29 Ndu bụ ndu-ishi ndu Họru bụ: Lotanu; waa Shobalu; waa Zibiyọnu; waa Ana;

30 waa Dishọnu; waa Eza; tẹme waa Dishanu. Ọo ẹphebedua bụ ndu-ishi ndu Họru;
e -shi lẹ g'ẹphe gude kekashịa onwophẹ l'alị Siye ọbu.

Ndu bụ eze l'alị ndu Edọmu

31 Ọwa-a bụ ndu vuadaru ụzo bụru eze ndu Edọmu; tẹme o nwejeru onye shi lẹ
Ízurẹlu bya abụru eze:
32 Bela, bụ nwatibe Beyọ bẹ bụ eze ndu Edọmu. Mkpụkpu iya aza Dinuhaba.
33 Bela nwụhuepho; Jiobabu, bụ nwatibe Zera, bụ onye shi Bọzura bya abụru eze
l'ọnodu iya.
34 Jiobabu nwụhuepho; Hushamu, bụ onye shi l'alị Temanu bya anọ-chia ẹnya iya
bụru eze.
35 Hushamu nwụhuepho; Hadadu, bụ nwatibe Bedadu, bụ onye lwụ-kperu ndu
Midiyanu l'alị Mówabu; bya abụru eze l'ọnodu iya. Mkpụkpu nkiya aza Avitu.
36 Hadadu nwụhuepho; Samụla, bụ onye shi Masureka bya anọ-chia ẹnya iya bụru
eze.
37 Samụla nwụhuepho; Shawulu, bụ onye shi Rehobotu, nọ l'ụzo ọnu ẹnyimu
Yufurétisu; bya abụru eze nọ-chia ẹnya iya.
38 Shawulu nwụhuepho; Belu-hananu, bụ nwatibe Akụbo bya abụru eze l'ọnodu
iya.
39 Belu-hananu, bụ nwatibe Akụbo nwụhuepho; Hadadu bya abụru eze l'ọnodu iya.
Ẹpha mkpụkpu iya bụru Pawu; ẹpha nyee ya bụru Mehetabẹlu, bụ nwada Maturedi.
Maturedi bụkwanuru nwada Mezahabu.
40 Waa ẹpha ndu-ishi l'oshilọkpa Ịso baa; wakwaphọ ọkpa-ipfu; yẹe ọhamoha,
ẹphe shigbaa, l'azagbaa ẹpha phẹ baa. Timuna; waa Aluva; waa Jietẹtu;
41 waa Oholibama; waa Ela; waa Pinọnu;
42 waa Kenazu; waa Temanu; waa Mibiza;
43 waa Magudẹlu; tẹme waa Iramu. Ndu-a g'ẹphe ha bụ ndu-ishi ndu Edọmu; lẹ
g'ẹphe gude bua l'alị ono, ẹphe lwarụ ono.
Ẹphe bụ ndibe Ịso, bụ nna ndu Edọmu.

37

Nrwọ, Jiósẹfu rwọru

1 Ọo ya bụ; Jiékọpu buru l'alị ono, nna iya shi buru, bụ iya bụ alị Kénanu.
2 Waa oshilọkpa Jiékọpu.
Gẹ Jiósẹfu nọerupho apha iri l'ẹsaa bẹ o shi etsojeru ụnwunna iya eche atụru; mbụ
ụnwu nyee nna iya, bụ Biliha; waa Zilipa. O dooru nna phẹ ẹjo-iphe, ụnwunna iya
ndu ọphuu anọduje eme.
3 No iya; Ízurẹlu ka eye Jiósẹfu obu eme lẹ g'o yeru ụnwu iya ndu ọphuu. Iphe,
kparụ iya nụ bụru l'ọo nwa, a nwụru iya lẹ nka. Ọ bya akwaaru Jiósẹfu ẹguru uwe,
ama ntụmatu, chịkashiru mkpọ.
4 Ụnwunna iya maẹrupho lẹ nna phẹ ka iya eye obu eme lẹ g'o yeru ẹphebedua;
ẹphe kpọo ya ashị; ọphu ẹphe epfujehẹduru opfu ọma eyeru iya.
5 Tọbudu iya bụ; Jiósẹfu rwọo nrwọ bya ezeeru ụnwunna iya ono nrwọ ono. O
mee; ọ kabakpọo phẹ rọ adụ ashị.
6 Ọ sụru phẹ: "Unu gebe gẹ mu zeeru unu nrwọ, mu rwọru.
7 Anyi esweshi upfu ereshi esweshi l'ẹgu. A nọnyaa; upfu ereshi nkemu gbalihu
pfụru nhamụnha; upfu iya k'unu bya anophee nkemu mgburugburu phozegbaaru
iya."
8 Ụnwunna iya sụ iya: "?Ịiri l'ii-mechaa bụru eze anyi tọo? Mbụ-a; ?bụwaa ngu
e-mecha bụru onye-ishi anyi?" Nrwọ ono, ọ rwọru ono; yẹe opfu ono, o pfuru ono
mee; ọ kabakpọo phẹ rọ adụ ashị.

9 No iya; ọ byakwa arwọo nrwọ ọzo; bya ezeeru ụnwunna iya ono ọzo. Ono bẹ ọ
sụru phẹ: “Unu gebe gẹ mu zeeru unu nrwọ ọzo, mu rwọru. Ọgiya-a bẹ mu rwọru
g'ẹnyanwu; waa ọnwa; waa kpokpode iri lẹ nanụ bya ephozeru mu ishi.”
10 O zeẹru iya phọ nna iya g'o zeru iya ụnwunna iya; nna iya baarụ iya mba sụ iya:
“?Iphe ọwa-a, ịirwo ọwa-a bụ gụnu? ?Bụ lẹ ne ngu; waa mbẹdua, bụ nna ngu; waa
ụnwunna ngu bẹ e-mecha bya ephozeru ngu tọo?”
11 Ụnwunna iya jiaharu iya ijiẹnya; obenu lẹ nna iya kwakọberu iphe ono
l'ọkpoma.

Ụnwunna Jiósẹfu ere iya

12 Noo ya; ụnwunna iya chịta atụru nna phẹ jeshia echeche lẹ mgboru mkpụkpu
Shẹkemu.
13 Ọo ya bụ; Ízurẹlu sụ Jiósẹfu: “Eshi ọphu ị maru l'ụnwunna ngu eche atụru lẹ
mgboru Shẹkemu bụkwa g'ị bya gẹ mu zia ngu g'i je agbaphe phẹ.”
Jiósẹfu sụ nna iya l'ọ dụ ree.
14 Ọo ya bụ; ọ sụ iya: “Jiko jenụ je agbaphee ụnwunna ngu phẹ; yẹe atụru phẹ;
maru ?ẹhu dụchaa phẹ-a ree? L'ịilwa bya akaru mu g'ọ dụ.” Ọ bụru lẹ nsụda
Hẹburonu bẹ ọ nọ zia ya ozi ọbu. Ọ tụgbua jeshia; bya ejerwua Shẹkemu.
15 O nweru nwoke hụmaru iya l'ẹka ọogha-phe l'ẹgu ẹka ono; bya ajịa ya sụ: “?Bụ
gụnu bẹ ịicho?”
16 Ọ sụ iya: “Mu elekwa ẹnya ụnwunna mu. Ọ -bụru l'ị maru ẹka ẹphe nọ eche
atụru phẹ; jiko tụnuru mu ọnu iya.”
17 Nwoke ono sụ iya: “Ẹphe shiakwa l'ẹka-a tụgbuwa. Mu nụmakwaru teke ẹphe
shi epfu sụ g'ẹphe je Dotanu.”
Ọo ya bụ; Jiósẹfu chọoru ụnwunna iya jeshia; je ahụma phẹ lẹ mgboru Dotanu.
18 Ẹphe levukpọo ya rọ teke ọ nọkwadu ụzenya; bya awata achị idzu g'ẹphe e-shi
gbua ya.
19 Ẹphe sụ nwibe phẹ: “Ọ-rwọ-nrwọ-a abyajẹ-o!
20 Unu bya nta-a g'anyi gbua ya chie lẹ nsụ lanụ l'ẹka-a. E -mechaa; anyi asụ l'ọo
anụ-ẹgbudu gburu iya. G'anyi mawarụro gẹ nrwọ iya ono e-me vụa.”
21 Rúbẹnu nụmae ya phọ bya emeahaa g'ọ gbafụta iya. Ọ sụ phẹ: “Unu g'anyi te
egbushi iya egbugbu.
22 G'anyi be gbushi ọchi. G'anyi chiechia ya lẹ nsụ lanụ l'echiẹgu l'ẹka-a; g'anyi te
edenyikwa iya ẹka.” Iphe, Rúbẹnu gude pfua ya bụ g'ọ dzọo ya duta iya duphuru
nna iya azụ ọzo.
23 Jiósẹfu byarwutaẹpho ẹka ụnwunna iya ono nọ; ẹphe gude iya yefụ iya ẹguru
uwe ono, o yeru ono, chịkashiru mkpọ ono;
24 bya akpụta iya je echie lẹ nsụ. Nsụ ọbu ta adụdu iphe, dụ iya nụ; ọphu mini
adụdu iya.
25 Ẹphe nọ-zetaẹpho anọo wata eri nri; ẹphe jeshia ele ẹnya bya ahụma ndu ije,
shi l'eri Ishimẹlu; ẹka ẹphe shi l'alị Giladu; ẹphe l'ịnya-kamẹlu phẹ; vuru manụ, eshi
mkpọ; waa ụ̀nwù, eshikwaphọ mkpọ; waa àrwụ̀, bụ mẹru eje ala alị Ijiputu.
26 Jiuda sụ ụnwunna iya: “?Bụ urwu gụnu bẹ anyi e-rita iya m'ọ bụru l'anyi gburu
nwanna anyi bya eworu mee ya domia?
27 Unu g'anyi ree ya oshilọkpa Ishimẹlu. G'ọ tọ dụkwa iphe, anyi e-je iya ememe;
eshi ọphu ọ bụ nwanna anyi; tẹme anyi bụru mee lanụ.” Ụnwunna iya kweta.
28 Ndu Midiyanu ono, agba nghọ ono ghatashịepho; ụnwunna Jiósẹfu bya ekufuta
iya lẹ nsụ ono; woru iya ree oshilọkpa Ishimẹlu ono ụkporo ẹkpa-ego mkpọla-ọchaa.
Ẹphe kpụta iya lashịa Ijiputu.

29 Rúbẹnu byaẹpho lẹ nsụ ono bya ahụma lẹ Jiósẹfu ta nọedu iya; o gude ẹhu-eghu
woru uwe iya gbajaa.
30 O jepfu ụnwunna iya phẹ je asụ phẹ: “Nwata ono ta nọekwa l'ẹka e chieru iya.
?Bụkpoo awe bẹ mu e-dobe iphu?”
31 Noo ya; ẹphe bya achịta uwe Jiósẹfu bya egbua eghu; woru uwe Jiósẹfu ono tsẹe
lẹ mee ya.
32 Ẹphe chịta uwe ono, chịkashiru mkpọ ono chiphuru nna phẹ azụ; sụ iya: “Anyi
hụmakwaru iphe-a l'ụzo; lekwaa ya ẹnya g'ị maru ?bụ kẹ nwa ngu tọo tọ bụdu iya?”
33 Jiékọpu bya elee ẹnya; ọ bụru iya. Ọ sụ: “Ọ kwa uwe nwa mu-o! Ọ dụkwa g'ọ
bụ anụ-ẹgbudu gburu iya. Oowaa! Nta-a bẹ Jiósẹfu bẹ anụ-ẹgbudu lajashịakwaru
nanụ nanụ!”
34 Jiékọpu woru uwe iya gbajaa; bya achịta uwe aphụ yee onwiya; bya araa ẹkwa
nwa iya ono ujiku olemole.
35 Ụnwu iya k'unwoke; mẹ ụnwada iya bya g'ẹphe dụa ya obu. Ọphu o kwedu g'a
dụta iya. O pfua sụ: “Mu a-gụkwa aphụ nwa mu-a jasụ mu alapfu iya lẹ maa.” Ọ
bụru ẹgube ono bụ gẹ nna iya gude gụa aphụ iya.
36 No iya; ndu Midiyanu ono woru Jiósẹfu ree Potifa l'alị Ijiputu. Potifa ono bụ onye
lanụ l'ime ndu Fero nụru oke-ọkwa; kẹle ọ bụ ishi ndu ojọgu, eche Fero nche.

38

Jiuda yẹle Tema

1 Lẹ teke ono bẹ Jiuda harụ ụnwunna iya je; ẹphe lẹ nwoke Adulamu, aza Hira
buru.
2 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ Jiuda nọ hụma nwada nwoke Kénanu, ẹpha iya bụ Shuwa.
Ọ lụta iya; ẹphe l'iya kwaa.
3 Ọ tsụta ime; bya anwụa nwa nwoke a gụru Ẹru.
4 Ọ tsụta ime ọzo; bya anwụa nwa nwoke; bya agụa ya Ọnanu.
5 Ọ bya anwụfua nwa nwoke lanụ; bya agụa ya Shela. Ọ bụru lẹ Kezibu bẹ ọ nọ
nwụa ya.
6 Jiuda bya alụtaru ọkpara iya bụ Ẹru, nwanyị. Ẹpha nwanyị ono bụ Tema.
7 Obenu lẹ Ẹru, bụ ọkpara Jiuda bụ onye eme ẹjo-iphe l'ẹnya Chipfu. Ọo ya bụ;
Chipfu woru iya gbua.
8 Ọo ya bụ; Jiuda sụ Ọnanu: “Duta nyee nwune ngu g'unu l'iya kwaa. Lụru iya
g'iishi nno tọgboru nwune ngu akọ lẹ mgboko.”
9 Obenu lẹ Ọnanu maru lẹ nwa, nwanyị ono a-nwụta ta abụduru nkiya. Ọ nọdu
abụjeru; yẹe nyee nwune iya -nọdu akwa; l'ọogboshia ụnwuda l'alị g'eeshi gẹ nwune
iya ta tọgbo akọ.
10 Iphe ono, oomeje ono bụru ẹjo-iphe l'iphu Chipfu; o wokwaru iya phọ gbua.
11 E mechaa; Jiuda sụ nyee nwa iya, bụ Tema g'ọ laa ibe nna iya je eburu eburu
kwabẹ jasụ teke Shela, bụ nwa iya evuta. Kẹle ọ rịru sụ: “?A maru ?onye k'ono ta
anwụhudunu g'unwune iya ndu ọphuu nwụhuru.” Tema kwe hm laa ibe nna iya je
eburu.
12 A nọnyakpoepho; nyee Jiuda, bụ nwada Shuwa nwụhu. Jiuda rọkotachaepho
ike l'anwụhu nyee ya ono; bya ejeshia Timina; l'ẹka eebushiru iya atụru iya ẹji. Ọ̀nyà
iya, bụ Hira, onye Adulamu tsoru iya.
13 A bya edooru iya Tema lẹ nna ji iya ejekwa Timina je ebushi atụru iya ẹji.
14 O kweẹpho doo yefụ uwe nwanyị, nọ l'ụlo-maa, o yeru; bya eworu gẹrebe gẹrebe
ẹkwa phụa onwiya l'iphu g'a ta hụbe iya ama; bya eje anọdu l'ọnu-abata, e shi abahụ
Énému, bụkwapho ụzo, e shi eje Timina. Kẹle ọ maru lẹ Shela vutawaru; obenu l'e
te kuduru iya g'ọ bya g'ọ lụpyabe iya gẹ ya bụru nyee ya.

15 Jiuda hụma Tema; bya arịa l'ọo nwanyị-ovuọba; noo kẹle ọ phụ-chiru onwiya iphu;
16 ọphu ọ madụ l'ọo nyee nwa iya. O duta iya je l'agụga gbororo bya asụ iya g'ọ bya g'ẹphe l'iya je akwaa.
Ọ jịa ya sụ: "?Bụ gụnu bẹ ịi-nụ mu g'anyi lẹ ngu kwaa ọbu?"
17 Ọ sụ iya: "Mu e-shi l'iphe-edobe mu kpẹe ngu ada-eghu."
O kwe iya hm; bya asụ iya: "?Ii-yekwanụru mu iphe l'itumo; gẹ mu gude jasụ l'ịikputaru mu iya?"
18 Ọ sụ iya: "?Bụ gụnu bẹ mu e-yeru ngu l'itumo ọbu?"
O sụ iya: "Ọo iphe, agba l'ẹka ngu, eegudeje hụbe ngu ama; waa eri, tso iya nụ; waa oshi-mpalẹka ngu ono, i gude l'ẹka ono." Ọ chịru iya nụ iya; ẹphe l'iya je akwaa; o woru ime yee ya.
19 Ọ tụgbuepho bya eje aphụfu ẹkwa ono, o shi phụa l'iphu ono; bya eje eworu uwe nwanyị, nọ l'ụlo-maa, o shi yee woru yephu azụ.
20 E mechaa; Jiuda bya akpụta ada-eghu ono kpẹe ọ̀nyà iya, onye Adulamu g'o je akpẹe nwanyị ono; chịtaru iya iphe, o yeru iya l'itumo ono. O jee ọphu ọ hụmaeduru nwanyị ọbu.
21 Ọ jịa ndu bu l'ẹka ono sụ: "?Dẹnu nwanyị-ovuọba, shi nọdu l'agụga ụzo Enému-a?"
Ẹphe sụ iya: "Nwanyị-ovuọba ta nọjekwaru l'ẹka-a."
22 Ọo ya bụ; ọ laa je asụ Jiuda lẹ ya ta ahụmakwaru iya. Tẹme ọzo bụ lẹ ndu bu l'ẹka ono sụkwaru lẹ nwanyị-ovuọba ta nọjeduru l'ẹka ono.
23 Jiuda sụ: "G'a hakwaa ya g'o nwowarụro iphe, o gude; a -nọnyaa; e gude iya gbaaharu anyi mgbọnu. Eshi ọphu mu kpẹru ngu ada-eghu, i gude je achọkota iya; ọphu ị hụmaduru iya."
24 A nọepho iphe, rwuru ọnwa ẹto; a bya asụ Jiuda: "Tema, bụ nyee nwa ngu bẹ bụakwaa nwanyị-ovuọba; mbụ lẹ-a; ọ dụkwaa ime. Ọ bụru l'ovuọba ono bẹ o vutarụ iya."
Jiuda sụ: "Unu kpụfuta iya g'e kegbua ya l'ọku!"
25 A kpụfutashia ya; o zia ozi g'e je ezia nna ji iya ono sụ iya l'ọ kwa onye nwe iphe-a bẹ yeru iya ime ono. Sụ iya: "Maẹshikwaru ?ịi-dụ ike maru onye nwe iphe, agba l'ẹka eegudeje ahụbe nemadzụ ama-a; waa eri, tso iya nụ; waa oshi-mpalẹka-a?"
26 Jiuda hụma iphe ono bya amaru l'ọo nkiya bya asụ: "Ha! Nwanyị-a kakwa mu apfụbekoto; eshi ọphu mu sụcharu lẹ mu e-kuru iya nụ nwa mu, bụ Shela g'ọ lụru. E mechaa; ọphu ẹphe l'iya alụeduru."
27 O rwuẹ ya phọ l'ezeda; a maru l'ụnwu ono dụ iya ẹbo l'ẹpho.
28 Lẹ g'oozeda bẹ onye lanụ wofutarụ ẹka. Nwanyị, eswije ime bya ewota ẹba oghu, dụ uswe-uswe libe iya lẹ nkwo-ẹka; bya asụ l'ọo onye ọwa-a bụ ivuzọ.
29 O wobaẹpho ẹka ono; nwune iya kwofuta. Nwanyị, eswi ime ono sụ: "?Bụ g'i shiru kpakata ụzo baa?" A gụa ya Pẹ́rezu.*
30 Ọo ya bụ; nwune iya onye ọphuu, a gbabẹru ẹba oghu, dụ uswe-uswe lẹ nkwo-ẹka ono lụfuta; a gụa ya Zera.†

39

Jiósẹfu yẹle nyee Potifa

1 Tọbudu iya bụ; e gude Jiósẹfu jerwua alị Ijiputu. Ọ bụru Potifa onye Ijiputu zụru iya ndu oshilọkpa Ishimẹlu ono, gude iya jerwua alị Ijiputu ono. Potifa ono tso lẹ ndu nọ l'oke-ọkwa. Yẹbedua bụ onye-ishi ndu ojọgu, anọduje eche Fero nche.

* **38:29 38:29** Iphe, Pẹ́rezu bụ bẹ bụ 'Okwokwo'. † **38:30 38:30** Zera bụ iphe, ọ fụtaru bụ 'ọcha-pfụu'.

2 Chipfu nọ-kube Jiósẹfu; ọ bụru onye iphe ejehuru. O buru l'ụlo nnajịuphu iya,
bụ nwoke Ijiputu ono.
3 Nnajịuphu iya ono hụmaepho lẹ Chipfu nọ-kube iya; tẹme lẹ Chipfu emeje
g'iphemiphe, Jiósẹfu ono eme vuru ire;
4 Jiósẹfu dụ iya l'obu. O woru Jiósẹfu mee onye-ozi iya; mbụ mee ya onye elekọta
unuphu ibe iya l'ophu ẹnya; tẹme o wokwarụpho iphemiphe, o nweru yekọta iya
l'ẹka g'o leta ẹnya.
5 Eshi teke ono, o woru unuphu ibe iya l'ophu; yẹe iphemiphe, o nweru enweru
yekọta Jiósẹfu l'ẹka g'o leta ẹnya ono bẹ Chipfu bya ekebeahaa nwoke Ijiputu ono
l'ọma shita l'ẹhu Jiósẹfu. Chipfu kebeahaa ya l'ọma l'iphemiphe, o nweru enweru; je
akpaa lẹ ndu ọphu nọ l'unuphu; mẹ lẹ ndu ọphu nọ l'ẹgu.
6 Ọo ya bụ; ọ hakọtaru Jiósẹfu ẹku iya l'ophu g'o leta ẹnya. Ọphu ọ dụedu iphe, o
nweru, ọokpajekwadu ishi iya. Iphe, ọ maẹrupho kpoloko bụ g'o ria nri.
Jiósẹfu gbaru mkparawa bya amashị mma ike.
7 A nọepho nwanshịi; Jiósẹfu gụahaa nyee nnajịuphu iya ono; ọ sụ iya g'ọ bya
g'ẹphe l'iya je akwa.
8 Obenu lẹ Jiósẹfu jịkaru bya asụkwapho nyee nnajịuphu iya ono: "A -gbẹ teke
nnajịuphu mu meru mu onye-ishi iphemiphe, o nwekọtaru bẹ ọ tọ dụedu iphe, eeme
l'unuphu-a, ọokpajekwadu ishi iya. Iphemiphe, o nweru g'ọ ha bẹ o yekọtawaru mu
l'ẹka gẹ mu leta ẹnya.
9 Ọphu ọ tọ dụdu onye kabaa mu shii l'ụlo-a. Ọphu ọ dụkwapho iphe, oowoharu
mu ewoha gbahaa gụbedua; kẹle ị bụ nyee ya. ?Dẹnu gẹ mu e-shi mee ẹjo-iphe, dụ
ẹgube ono; mbụ mee Chileke iphe-ẹji onoya?"
10 Ọ nọdu anọdujekpoepho epfuru iya Jiósẹfu mbọkumboku; obenu lẹ Jiósẹfu te
ekwedu g'ẹphe l'iya kwaa; mbụkponu g'ẹphe l'iya nọ-kube ntse.
11 O be ujiku lanụ; Jiósẹfu bahụ l'ụlo gẹ ya je ozi, dụru iya nụ. Teke ono bẹ ọ tọ
dụdu ndu-ozi ụlo ono l'ophu m'onye lanụ, nọ l'ime ụlo ono;
12 o gude iya l'uwe sụ iya g'ọ bya g'ẹphe l'iya kwaa. Jiósẹfu yefụ uwe iya ono haa
ya l'ẹka gbado ụlo ono gbafụ etezi.
13 Ọ maẹrupho lẹ Jiósẹfu yefuru uwe iya haa ya l'ẹka gbafụ etezi;
14 o kua ndu-ozi ụlo iya ndu ọphuu; sụ phẹ: "Unu lenu! Nwọphu shi l'alị ndu
Hiburu-a bẹ e dutaru dobe; g'ọ bya anyi eme iphe-iphere. Ọ bataru l'ẹka-a bya g'anyi
l'iya kwaa; mu chishia mkpu.
15 Ọ nụmaepho lẹ mu chiaharu mkpu; ọ gbadoo mu uwe iya l'ẹka gbala gbafụ
etezi."
16 O gude uwe ono gbiriri jasụ nnajịuphu Jiósẹfu bata.
17 Ọ bya eworu iya pfuaru iya sụ: "Nwohu ono, ị zụtaru, bụ onye Hiburu ono bẹ
shi eme g'o mee mu iphe-iphere ntanụ-a.
18 Mu wataẹpho echi mkpu; ọ gbadoo mu uwe iya l'ẹka gbala gbafụ etezi."
19 Nnajịuphu Jiósẹfu nụmaepho iphe ono, nyee ya pfuru iya ono sụ l'onoo g'ohu
iya meru iya ya bụ ono; ọ vụru ọku wụa ẹhu.
20 Ọ kpụta Jiósẹfu jeye l'ọka-mkpọro, eze atụ-chije ndu mkpọro iya.
Ọle Jiósẹfu nọ lẹ mkpọro ono;
21 Chipfu nọ-kube iya bya egoshi iya lẹ ya yeru iya obu. O mee; Jiósẹfu dụ onye
eche ọka-mkpọro ono nche l'obu.
22 Onye eche ọka-mkpọro ono woru Jiósẹfu mee ishi ndu nọkota l'ọka-mkpọro ono.
Iphemiphe, eemekọta l'ẹka ono bụru yẹbe Jiósẹfu bẹ e yeru iya l'ẹka.
23 Iphe, nọwa Jiósẹfu l'ẹka bẹ onye eche ọka-mkpọro ono ta akpajẹedu ishi g'ee-me
iya; noo kẹle Chipfu nọ-kube Jiósẹfu bya emee; iphemiphe, oome nọdu evujeru ire.

40

Onye etsujeru Fero ọnu lẹ mẹe; yẹle onye eghejeru iya buredi

1 O nweru teke a nọnyaru; onye etsujeru eze ndu Ijiputu ọnu lẹ mẹe; yẹe onye
eghejeru iya buredi meswee nnajịuphu phẹ, bụ eze ndu Ijiputu.
2 Ụmadzu labọ ono, ejeru iya ozi ono, bụ onye-ishi ndu etsujeru iya ọnu lẹ mẹe;
waa onye-ishi ndu eghejeru iya buredi phọ mee; ẹhu ghuahanaa Fero ọbu eghu.
3 O ye phẹ l'ọka-mkpọro l'ibe onye-ishi ndu ojọgu, anọduje eche Fero nche, bụ ẹka
a tụ-chikwarụpho Jiósẹfu.
4 Onye-ishi ndu ojọgu, anọduje eche Fero nche woru phẹ ye l'ẹka Jiósẹfu; ọ nọdu
eleta phẹ ẹnya.
Ẹphe nọnyaepho l'ẹka ono;
5 unwoke labọ ono; mbụ onye etsujeru eze ndu Ijiputu ọnu lẹ mẹe; yẹe onye
eghejeru iya buredi, bụ ndu tụko nọdu lẹ mkpọro ono bya atụko rwọo nrwọ l'ẹnyashi
ujiku lanụ. Nrwọ ono nwecharu iphe, ọ fụtaru iche iche.
6 Jiósẹfu bya l'ụtsu iya bya ahụma l'ẹphe adzụ iphu.
7 Ọo ya bụ; ọ jịa ndu ono, bụ ndu nọ l'oke-ọkwa Fero, a tụkoru ẹphe lẹ yẹbe Jiósẹfu
tụ-chia l'ibe nnajịuphu iya ono; sụ phẹ: "?Bụ gụnu kparụ iphe, unu adzụ iphu kẹ
ntanụ?"
8 Ẹphe sụ l'ẹphenebo ono tụko rwọo nrwọ; ọphu ọ dụdu onye a-kọru phẹ iphe,
nrwọ ono fụtaru.
Jiósẹfu sụ phẹ: "?Tọbudu Chileke bu onye akọje iphe, a rwọru lẹ nrwọ? Jiko unu
zẹẹshikwaru mu nrwọ ono, unu rwọru ono."
9 Ọo ya bụ; onye-ishi ndu etsujeru Fero ọnu lẹ mẹe bya ezeeru Jiósẹfu nrwọ nkiya;
sụ iya: "Mu rwọru nrwọ gẹ mu hụmaru vayịnu l'atatiphu mu.
10 Vayịnu ono nweru ẹkali ẹto. Ọ tụchaa ige; bya ajaa àjàjà; bya amịshia kẹ
wọgalaa; bya achashịa.
11 Mu gude okoro Fero l'ẹka; bya ewota akpụru vayịnu ono pyịru ye l'okoro Fero;
bya eworu iya nụ iya."
12 Jiósẹfu sụ iya: "Waa iphe, nrwọ ono bụ baa. Ẹkali-oshi ẹto ono bụ ujiku ẹto.
13 A -nọepho ujiku ẹto; Fero abya edufuta ngu l'ẹka-a; bya edobe ngu l'ọnodu, i shi
nọdu; l'ịibya agbaaharu Fero mẹe ẹgube ono, i shi emeje teke ono, i shi bụru onye
etsujeru iya ọnu lẹ mẹe phọ.
14 Teke iphemiphe adụeru ngu phọ lẹ ree; jiko nyatakwa mu. Iphe-ọma, ii-meru
mu bụ g'i pfuaru Fero opfu ẹhu mu dufuta mu l'ọka-mkpọro-a;
15 kẹle ọ kwa ezita bẹ e zitaru mu l'oshi l'alị ndu Hiburu. O rwukwaa l'ẹka-a; a bya
atụa mu mkpọro l'ẹbe adụ iphe, mu meru."
16 Onye-ishi ndu ọphu eghejeru Fero buredi phọ hụmaepho lẹ Jiósẹfu kọwaru nrwọ
ono ree; ọ sụ Jiósẹfu: "Mbẹdua rwọkwarupho nrwọ gẹ mu vu nkata buredi ẹto.
17 Lẹ nkata k'eli iya bẹ e yeru iphe, dụ iche iche, e gheshiru Fero. Ẹnu pheru bya
eberu lẹ nkata k'eli iya ono; bya awata avụka iphe, nọ lẹ nkata ono, mu vu l'ishi ono."
18 Jiósẹfu sụ iya: "Waa iphe, ọ bụ baa; nkata ẹto ono bụ ujiku ẹto.
19 A -nọepho ujiku ẹto; Fero abya akpụfuta ngu; je eworu ngu swigbua l'eli oshi.
Ẹnu abya avụka anụ ngu."
20 O beẹpho mbọku k'ẹto ono, gbaru l'eswe a nwụru Fero. Ọ bya eshiaru ndu-ozi
iya g'ẹphe ha nri ọbo-iphe. O bya edufuta onye-ishi ndu etsujeru iya ọnu lẹ mẹe; yẹe
onye-ishi ndu eghejeru iya buredi dobe l'atatiphu ndu-ozi iya.
21 Ọ bya eworu onye-ishi ndu etsuje ọnu lẹ mẹe dophu azụ l'ọkwa iya ọzo. Ọ bya
agbaaharu Fero mẹe g'o shi agbaru iya.
22 Ọ bya eworu onye-ishi ndu eghejeru iya buredi phọ swị-gbua l'eli oshi. Ọ
nwụkotaepho gẹ Jiósẹfu sụru phẹ l'ọo-nwụ.

23 Obenu l'onye-ishi ndu etsuru Fero ọnu lẹ mẹe ono ta nyataẹduru Jiósẹfu; ọ zọhaa ya.

41

Nrwọ Fero

1 A nọepho apha labọ sụgbaa ishi; Fero rwọo nrwọ. Ọ gbẹ pfụru l'agụga ẹnyimu Nayịlu.
2 A bya ele ẹnya; eswi ẹsaa, dụ ùbvù l'ẹnya bya adụ okporokpo shi l'ẹnyimu Nayịlu ono rwufutagba; bya anọdugba l'agụga ẹka ono taaha nri.
3 E mechaa; eswi ẹsaa ọzo, dụ ẹji bya ajọ ẹhu shikwaphọ l'ẹnyimu ono rwufuta bya anọ-kube ọphuu l'agụga ẹnyimu ono l'ẹka ono.
4 Eswi ẹsaa ọphu dụ ẹji bya ajọ ẹhu phọ bya atụko eswi ẹsaa ọphu dụ ùbvù l'ẹnya bya adụ okporokpo phọ lwekọta. O mechaa nno; Fero tehu.
5 A nọnyakwaa; mgbẹnya tụ iya ọzo; ọ rwọo nrwọ k'ẹbo. K'ọgiya ono bẹ ọ rwọru nrwọ g'ishi akpe ẹsaa, dụ okporokpo bya adụ ree phọtaru l'oshi akpe lanụ.
6 E mechaa; ishi akpe ẹsaa ọzo, dụ mgbapya mgbapya, phẹrephere ụzo ẹnyanwu-awawa mebyishiru bya aphọshia l'oshi akpe ọzo.
7 Ishi akpe ẹsaa ọphu dụ mgbapya mgbapya phọ bya atụko ishi akpe ẹsaa ọphu dụ okporokpo bya aphọ aphọpho phọ lwekọta. Ọo ya bụ; Fero tehu; bya amaru l'iphemiphe ono bụ lẹ nrwọ bẹ o shi anwụkota.
8 A fụta l'ụtsu; iphe ono nọdu atsụ iya l'ẹhu shii. O zia g'e je ekuaru iya ndu jibya; waa ndu mmamiphe ndu Ijiputu. Fero bya ezeeru phẹ nrwọ ono. Ọphu ọ dụdu onye dụru ike kọoru iya iphe, nrwọ ono bụ.
9 Onye-ishi ndu etsujeru Fero ọnu lẹ mẹe sụ Fero: “Ntanụ-a bẹ mu nyatakwarụ iphe, mu meru, adụdu ree.
10 O nweru teke ẹhu ghujeru gụbe Fero eghu l'ẹka anyịbe ndu-ozi ngu nọ; ị tụa mu l'onye-ishi ndu eghejeru ngu buredi phọ mkpọro l'ụlo ibe onye-ishi ndu ojọgu, echeje gụbe Fero nche.
11 O -rwua ẹnyashi ujiku lanụ; anyi n'ẹbo tụko rwọo nrwọ; nrwọ ono ẹphenebo nwecharu iphe, ọ bụgbaa.
12 O nweru nwokorọbya Hiburu, bụ onye ohu onye-ishi ndu ojọgu, echeje gụbe Fero nche, anyi l'iya tụko nọdu l'ẹka ono. Anyi zeeru iya nrwọ ono; ọ kọoru anyi iphe, ọ bụgbaa. Onyenọnu bẹ ọ kọchaaru iphe, nrwọ nkiya bụ.
13 E mechaa; iphemiphe ono nwụkotaerupho anyi g'o pfuru. Mbẹdua bẹ e kuphuru azụ l'ọkwa mu; e woru onye ọphuu je aswị-gbua.”
14 Ọo ya bụ; Fero zia g'e je ekua Jiósẹfu; a bya atụfuta iya l'ụlo-mkpọro ono. Ọ kpụchaa ishi bya agbanwee uwe iya bya ejeshia l'atatiphu Fero.
15 Fero sụ Jiósẹfu: “Mu rwọru nrwọ; ọphu ọ dụdu onye dụru ike kọoru mu iphe, nrwọ ọbu bụ. Obenu lẹ mu nụmaru l'ọobujeru; teke e zeru ngu nrwọ; l'ị kọoru onye ono iphe, ọ bụ.”
16 Jiósẹfu sụ Fero: “Ọ tọ bụkwa mbẹdua akọje iphe, nrwọ bụ. Ọ kwa Chileke bẹ a-kọru gụbe Fero iphe, nrwọ ono bụ lẹ g'oo-ji ngu ẹpho.”
17 Fero sụ Jiósẹfu: “Mu rwọru nrwọ gẹ mu pfụru lẹ mgboru ẹnyimu Nayịlu;
18 mu hụma eswi ẹsaa, dụ okporokpo bya adụ ùbvù l'ẹnya g'o shi lẹ mini ono rwufuta bya anọdu l'agụga mini l'ẹka ono taaha nri.
19 Ẹphe fụtachaa; eswi ẹsaa ọzo, dụ ẹji bya ajọ ẹhu dụ garanyọngu bya erwufutakwaphọ. Mbụ lẹ mu teke ahụma-swee eswi, dụ-be ẹji ẹgube ono l'alị Ijiputu!
20 Eswi ẹsaa k'ono, dụ garanyọngu ono bya ajọ ẹhu ono bya atụko eswi ẹsaa kẹ mbụ phọ, dụ okporokpo phọ takọta lwee.

21 Ẹphe taẹbechaa phẹ; ẹphe dụkwapho njọ adụdu g'ẹphe dụ; k'ọphu bụ l'ọ tọ
dụdu onye e-kweta l'ọo phẹ tarụ eswi ono. Mu tehu lẹ mgbẹnya ono.
22 "Mu byakwa ekuru mgbẹnya ọzo; mu watakwa arwọ nrwọ. O be k'ọgiya ono;
mu hụma ishi akpe ẹsaa, phọru aphọpho bya adụ ree g'ọ phọtakotaru l'oshi akpe
lanụ.
23 E mechaa; mu hụmakwapho ishi akpe ẹsaa ọzo, dụchaa mgbapya mgbapya;
bya adụchaa kẹ zịtazita; tẹme phẹrephere ụzo ẹnyanwu-awawa zipyashịa ya; ọ
nwụlwashihu anwụlwashihu; g'ọ phọtakwarupho.
24 Ishi akpe k'ono, dụ mgbapya mgbapya ono bya atụko ndu ọphu dụ ree phọ
lwekọta. Mu bya ezeeru iya ndu jibya; ọphu ọ dụdu onye dụru ike kọoru mu iphe,
nrwọ ọbu bụ."
25 Noo ya; Jiósẹfu sụ Fero: "Nrwọ labọ ono bụkwa iphe lanụ bẹ ọ bụ. Chileke meru
g'ọ kọoru gụbe Fero iphe, ya abya ememe.
26 Eswi ẹsaa phọ, dụ ree phọ bụ apha ẹsaa; tẹme ishi akpe ẹsaa phọ, dụ ree phọ
bụkwarupho apha ẹsaa. Ọo ya bụ lẹ nrwọ ono tụkoru bụru nrwọ lanụ.
27 Eswi ẹsaa ọphu dụ ẹji bya ajọ ẹhu, fụtaru nụ gẹ ndu ọphuu fụtachaerupho phọ
bụ apha ẹsaa. Tẹme ishi akpe ẹsaa phọ, dụ mgbapya mgbapya; phẹrephere, shi ụzo
ẹnyanwu-awawa zipyashịru; ọ nwụlwashihu anwụlwashihu phọ bụru apha ẹsaa,
ẹgu e-me.
28 "Ọ kwa-a iphe, mu pfuhawaru gụbe Fero-a bẹ ọ bụ. Ọ kwa Chileke goshiru ngu
iphe, yẹbe Chileke abya ememe.
29 Sụ-a; l'ime apha ẹsaa bẹ nri a-kwatakpọo dụ shii l'alị Ijiputu mgburugburu.
30 Ọle e -mechaa; apha ẹsaa ọphu ẹgu e-meshi ike etsota iya. L'aatụko apha ẹsaa
phọ, nri shi dụ shii l'alị Ijiputu phọ zọhakota. Ẹgu ono abya atụko alị ono nmaa
swọkoswoko.
31 Apha, nri shi paa ẹka l'alị ono-a te enweẹdu onye anyata iya nụ; noo kẹle ẹgu
ono a-bụru ẹjo iphe-ẹhuka.
32 Iphe, meru g'o gude gụbe Fero rwọo nrwọ ono mgbo labọ bụ iphe ọbu bẹ bụ lẹ
Chileke chịpyawaru iya rengurengu lẹ ya e-me iya; tẹme ọphu ọ dụedu g'aa-nọ-beru;
Chileke emee ya.
33 "Nta-a bụkwa gẹ gụbe Fero lee ẹnya họta onye iphe edoje ẹnya bya abụru onye
maru iphe mee ya g'ọ bụru ishi l'alị Ijiputu.
34 Tẹme l'ị họtakwapho ndu-ozi, a-nọ-tsota onye-ishi alị Ijiputu phọ; g'ẹphe keje
iphe, ndu Ijiputu kpatarụ l'opfu ụzo ise wota oke lanụ.
35 G'ẹphe nakọbe nri ono g'ọ ha l'apha k'ono, nri dụ ono. Teke ẹphe nakọbecharu
iya; ẹphe egude ẹpha gụbe Fero je edobegbaa ya l'ụlo ẹka eedobeje nri, nọgbaa lẹ
mkpụkpu lẹ mkpụkpu.
36 L'e woru nri ono doberu ndu alị-a kwabẹru apha ẹsaa k'ẹgu phọ, a-bya lẹ Ijiputu-
a. Ọo ya bụ g'ẹgu ete egbuchidu alị-a."
37 Iphe ono dụ Fero yẹe ndu-ozi iya l'ophu ree.
38 Ọo ya bụ; Fero jịa phẹ sụ: "?Anyi a-dụ ike ahụmaba onye ọzo, a-dụ gẹ nwoke-a;
mbụ onye unme Chileke bu l'ẹhu ẹgube-a?"
39 Noo ya; Fero sụ Jiósẹfu: "Eshi ọphu Chileke meru g'ị makọtaru iphemiphe-a bẹ o
to nweẹkwa onye ka ngu abụru onye iphe edoje ẹnya; ọphu o nwẹkwa onye ka ngu
amaru iphe.
40 Ọo gụbedua bẹ a-bụru ishi l'ibe mu; tẹme ọ bụru iphe, i pfuru bẹ onyemonye
e-meje l'alị-eze mu. Iphe, mu e-gude ka ngu shii kpoloko bụepho l'ọo mbẹdua bẹ bụ
eze."

Jiósẹfu eleta alị Ijiputu l'ophu ẹnya

41 Noo ya; Fero sụ Jiósẹfu: “Nta-a bụakwaa ngu bẹ mu yekọtaru alị Ijiputu l'ophu
l'ẹka.”
42 Ọo ya bụ; Fero gbata echi-eze iya woru gbabẹ Jiósẹfu lẹ mkpụshi-ẹka; bya eyee
ya akpawuru-uwe; nyabẹ iya iphe-olu, e gude mkpọla-ododo mee.
43 Ọ bya anụ iya ụgbo-ịnya iya k'ẹbo; ọ nọdu agba. Ndu ọzo vuta ụzo agbọ ọgboo
ekpu iya asụje: “Unu phozeru iya!” Ọ bụru iya bụ lẹ Fero eworu alị Ijiputu l'ophu
woru yekọta Jiósẹfu l'ẹka.
44 Fero sụ Jiósẹfu: “Ọ kwa mbẹdua bụ Fero; mbụ lẹ-a; ọ -bụru l'i ti pfuduru l'ọwa-a
iphe, ee-me baa; te enwekwa onye nweru iphe, ọ byaru eme l'alị Ijiputu l'ophu.”
45 Fero gụa Jiósẹfu Zafunatu-Paneya bya eduta Asenatu, nwada Potifera onye uke
ndu Ọnu kee ya g'ọ bụru nyee ya. Jiósẹfu bya ejedzuru alị Ijiputu l'ophu.
46 Jiósẹfu nọwaru ụkporo apha l'apha iri tẹme ọ wata ejeru Fero, bụ eze ndu Ijiputu
ozi. Jiósẹfu shi l'iphu Fero tụgbua; bya ejedzuru alị Ijiputu.
47 L'apha ẹsaa ono, nri dụ ono bẹ alị meshikpọoru kẹ nri ree ike.
48 Jiósẹfu bya atụko nri, a kọtaru l'alị Ijiputu l'apha ẹsaa ono, nri dụ ono kwakọkota;
dobegbaa lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu l'alị Ijiputu. Ọobujeru; ọ -bya lẹ mkpụkpu k'ọwa-a
l'ọ kwakọo nri, a kọtaru l'ẹgu, nọ-pheru iya mgburugburu doo ya.
49 Jiósẹfu kwakọepho ereshi, e metaru l'opfu jasụ ọ kụta l'ikpo, ha g'evevee, nọ
l'agụga eze-ẹnyimu. Nri ọbu kwatakpọo paa ẹka k'ọphu a nọnyaru; ọphu e dejeẹdu
iya l'ẹkwo. Noo kẹle ọ bụwaa agụta agụta.
50 O rwutashịa apha ọkpa-nri ono; Asenatu, nwada Potifera, onye uke ndu Ọnu
nwụtawaru iya ụnwegirima unwoke labọ.
51 Jiósẹfu gụa onye ọphu bụ ọkpara iya Manásẹ; noo kẹle ọ sụru: “Chileke mewaru;
mu zọhaa aphụ, tsọru mu nụ; bya azọhaa ọkpoku ibe nna mu.”
52 Onye k'ẹbo bẹ ọ gụru Ifuremu sụ: “Ọo Chileke bụ onye meru gẹ ya jaa àjàjà l'alị,
ya shi nọdu eje iphe-ẹhuka.”
53 Apha ẹsaa, nri dụ shii l'alị Ijiputu phọ bya abvụ.
54 Apha ẹsaa k'ẹgu phọ bya awata; mbụ ọ nwụepho gẹ Jiósẹfu pfuru ono; ọkpa-nri
bya lẹ mgboko mgburugburu; ọ bụerupho alị Ijiputu bụ ẹka nri dụ.
55 Ẹgu meahaẹpho ndu Ijiputu; ẹphe je araaru Fero kẹ nri. Fero sụ ndu Ijiputu
l'ophu: “Unu jepfuje Jiósẹfu. Iphe, ọ sụkpooru g'unu mee; unu emee ya!”
56 Ọkpa-nri ono jedzuẹrupho alị ono; Jiósẹfu tụhashia ụlo ẹka eedobeje nri reaha
ndu Ijiputu nri; noo kẹle ẹgu ono emeshikpọ ike l'ẹkameka l'alị Ijiputu.
57 Ọhamoha l'ophu nọdu abyaję l'alị Ijiputu bya azụta Jiósẹfu nri; noo kẹle ẹgu ono
emeshikpọ ike lẹ mgboko mgburugburu.

42

Ụnwunna Jiósẹfu eje alị Ijiputu je azụta nri

1 Jiékọpu nụmaepho lẹ nri dụ l'alị Ijiputu; ọ sụ ụnwu iya: “?Bụ gụnu kparụ iphe,
unu a-nọdu elegbaa nwibe unu ẹnya?”
2 Ọ sụkwapho: “Mu nụmakwaru lẹ nri dụ l'alị Ijiputu. Unu jekwa ẹka ono je
azụtaru anyi nri ilile. Ọo ya bụ; g'anyi anọdu ndzụ; g'ẹgu te egbushi anyi.”
3 Ụnwunna Jiósẹfu ụmadzu iri bya atụgbunaa jeshia azụta nri l'alị Ijiputu.
4 Ọphu Jiékọpu ekwedu gẹ nwune Jiósẹfu, bụ Benjiaminu tsoru phẹ. Noo kẹle ndzụ
agụ iya l'iphe-kpanganga e-me iya.
5 Ọ bụru iya bụ l'ụnwu Ízurẹlu yị lẹ ndu jeru azụta nri ọbu; kẹle ọkpa-nri ono
dụkwapho l'alị Kénanu.
6 Noo ya; ọ bụru Jiósẹfu bụ ọchi-ọha ndu Ijiputu ono; tẹme ọ bụru iya anọduje
ere ndu alị ono l'ophu nri. Ọo ya bu; unwune Jiósẹfu byarwutaẹpho bya eworu iphu
kpube l'alị baarụ iya ẹja.

7 Ahụma, Jiósẹfu ahụma ụnwunna iya; ọ hụbe phẹ ama; bya awataro eme umere
g'ọ tọ madụ ndu ẹphe bụ; bya epfuaharụ phẹ opfu ẹhuka ẹhuka. Sụ phẹ: "?Bụ awe
bẹ unu shi?"
Ẹphe sụ l'ẹphe shikwa alị Kénanu bya azụta nri.
8 Jiósẹfu hụbeepho ụnwunna iya ono ama; obenu l'ẹphebedua ta ahụbeduru
yẹbedua ama.
9 Ọ bya anyata nrwọ, o rwọjeru k'ẹhu phẹ phọ; bya asụ phẹ: "Unu bụ ndu ngge;
unu byaru g'unu hụma ẹka alị anyi dụ nyẹgenyege!"
10 Ẹphe sụ iya: "Waawakwa nnajịuphu; anyịbe ndu-ozi ngu bụkwa nri bẹ anyi
byaru azụta.
11 G'anyi haa shikwa lẹ nna lanụ. Anyịbe ndu-ozi ngu epfukwa ire-lanụ; anyi ta
abụkwa ndu ngge."
12 Ọ sụ phẹ: "Ọo ụka; unu byacharu-a g'unu hụma ẹka alị anyi dụ nyẹgenyege!"
13 Ẹphe sụ iya: "Anyịbe ndu-ozi ngu dụkwa iri l'ẹbo tụko shi lẹ nna lanụ buru l'alị
Kénanu. Onye kẹ nwata bẹ ẹphe lẹ nna anyi nọkwa l'unuphu; onye lanụ ta anọedu
ndzụ."
14 Jiósẹfu sụ phẹ: "Ọo gẹ mu pfuru unu-a bụ g'ọ dụ; unu bụ ndu ngge!
15 Waa g'ee-shi hụta unu ama baa: Ọ -bụru-a lẹ Fero nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bụ g'iphe,
mu epfu-a bụ eviya l'unu ta abyadụ ahata ọkpa l'ẹka-a tụgbua; abụdu lẹ nwune unu
kẹ nwata bẹ e dutaru bya l'ẹka-a!
16 Unu zia onye lanụ l'ime unu g'o je eduta nwune unu ono; unubẹ ndu ọphuu
g'unu ha bẹ a-nọdukota lẹ mkpọro. Ọo ya bụ l'ee-shi nno hụa unu ama; maru mẹ
ọ bụ-a ire-lanụ bẹ unu epfu. Teke ọdumeka l'aamaru l'ọo g'o doru ẹnya lẹ Fero nọ
ndzụ bụ g'ọ bụ eviya; l'ọo ndu ngge bẹ unu bụ."
17 Ọ tụko g'ẹphe ha je atụ-chishikota lẹ mkpọro; ẹphe nọo ujiku ẹto.
18 O -rwua lẹ mbọku k'ẹto; Jiósẹfu sụ phẹ: "Unu -mewaa iphe-a, mu abya epfupfu-a;
mu ahaa unu g'unu nọdu ndzụ; kẹle mu bụ onye atsụ Chileke ebvu.
19 Unu -sụ l'unu bụ ndu ire-lanụ; unu haa onye lanụ lẹ g'unu ha g'ọ nọdu lẹ mkpọro;
unubẹ ndu ọphuu egude nri wojeru ndibe unu, nọ l'unuphu, ẹgu eme.
20 Ọle unu dutafụtajekwaru mu nwanna unu kẹ nwata ọbu; g'e shi ẹgube ono
maru l'unu epfu ire-lanụ; g'e te egbukwanu unu." Ẹphe kweta l'ẹphe e-me iya nno.
21 Ẹphe nọdu epfugbaru nwibe phẹ sụ: "Ọ kwa iphe, anyi meru nwune anyi bẹ
aanụ anyi aphụ iya. Anyi hụmaru ẹgube aphụ, ọ gụru kpua anyi teke ọorwo anyi
g'anyi dobe iya ndzụ; obenu l'anyi te eyeduru iya ọnu. Ọ kwa iphe ono meru g'o gude
ẹjo aphụ, dụ ẹgube-a byapfuta anyi ntanụ-a."
22 Rúbẹnu sụ: "?Mu ta asụduru unu g'ọ tọ dụshi iphe, unu e-me nwata ono; ọphu
unu eyeduru ọnu? Nta-a bẹ ishi ọchi iya tụ-konụru anyi l'ishi."
23 Ẹphe dobesụ l'eshi ọphu a gbanweru Jiósẹfu opfu agbanwe bẹ ọ tọ nụmaduru
iphe, ẹphe epfu.
24 O wofu iphu l'ẹka ẹphe nọ kwashịa ẹnya-mini bya aghachikwaru phẹ iphu ọzo;
bya awata abọ ụja eyeru phẹ ọzo. O zia; a kpụfuta Simiyọnu l'echilabọ phẹ; kee ya
ẹgbu l'atatiphu phẹ l'ẹka ono.
25 Jiósẹfu bya asụ g'e yejishicharu phẹ nri l'ẹda phẹ; tẹme l'eeyephucharu phẹ
okpoga phẹ azụ l'ẹda phẹ; tẹme l'aanụ phẹ nri, ẹphe e-ri l'ụzo. A bya emeẹbecharu
phẹ iphemiphe ono;
26 ẹphe bya apata ẹda nri ono nmakobechaa l'eli nkapfụ-ịgara phẹ bya atụgbua; ọ
bụru phẹ alala.
27 O -rwua l'ẹka ẹphe nọ-zetaru k'akwakwa; onye lanụ bya atọhashia ẹda iya gẹ
ya hata nri nụ nkapfụ-ịgara iya; okpoga iya nọduwaa l'ọnu ẹda ono.

28 Ọ sụ unwune iya: “Iyii; okpoga mu bẹ a gbẹkwa yephuru mu azụ! Wakwa iya nọ l'ẹda mu-a!”
Meji tsukahụ phẹ; tẹme ẹhu nọdu aphụkwa phẹ phọ aphụphu. Ẹphe sụ nwibe phẹ: “?Bụ gụnu bẹ Chileke meru anyi ẹgube-a?”
29 Ẹphe lwapfuta nna phẹ Jiékọpu l'alị Kénanu; ẹphe tụko iphemiphe, nwụru phẹ nụ kọkotaru iya; sụ iya:
30 “Onye bụ nnajịuphu l'alị ono bẹ pfukwaru anyi opfu ẹhuka ẹhuka; bya emee anyi gẹ ndu byaru ngge l'alị phẹ.
31 Obenu l'anyi sụru iya l'anyi bụkwa ndu e gude ire phẹ ẹka; l'anyi ta abụkwa ndu ngge.
32 Anyi dụkwa unwoke iri l'ẹbo, shi lẹ nna lanụ. Onye lanụ ta nọedu; onye kẹ nwata bẹ ẹphe lẹ nnana anyi nọ l'unuphu lẹ Kénanu.
33 “Noo ya; nnajịuphu ndu alị ono sụ anyi: ‘Waa-a gẹ mu e-shi maru mẹ unu bụ ndu ire-lanụ baa. G'anyi haa nwanna anyi onye lanụ g'ọ nọdu l'ẹka ono; anyịbe ndu ọphuu e-wota nri wojeru ndibe anyi, nọ l'unuphu, ẹgu eme.
34 Ọle g'anyi dutaru iya nwanna anyi kẹ nwata phọ. Ọo ya bụ; ya amaru l'anyi ta abụdu ndu byaru ngge; l'anyi bụ ndu e gude ire phẹ ẹka eviya. Ọo ya bụ; ya eduru nwanna anyi ono nụ-phu anyi azụ; anyi ejeahawarọ g'ọ dụ anyi l'alị-a.’ ”
35 Ẹphe nọdu awụfu nri ono l'ẹda phẹ; ẹphe hụma ẹkpa okpoga phẹ g'ọ nọgbaa l'ẹda phẹ. Ẹphe lẹ nna phẹ bya atụkocha hụma ẹkpa okpoga ono; ndzụ rwuta phẹ.
36 Nna phẹ Jiékọpu sụ phẹ: “?Unu eme g'ụnwu mu bvuẹbe? Jiósẹfu ta nọhedu; ọphu Simiyọnu anọedu; tẹme unu nọdu emefụkwaapho g'unu natafụa mu Benjiaminu. Mbẹdua bụkpowa oshi ụkpara-ẹhu.”
37 Rúbẹnu sụ nna iya: “Gbua ụnwegirima ibe mu-a ẹphenebo; m'ọ bụru lẹ mu te eduphutadụru ngu Benjiaminu azụ. Woru iya ye mu l'ẹka; mu e-duphutaru ngu iya azụ.”
38 Jiékọpu sụ phẹ: “Nwa mu te etsodu unu eje-o; kẹle nwune iya nwụhuwaru; ọ bụwaru iya nwẹkinyi iya. O -nweru ẹjo-iphe, meru iya l'iphe ọzo ọbu, unu eje ọbu; unu emee gẹ mu gụa aphụ laa maa l'ishi ẹwó mu-a.”

43

Ụnwunna Jiósẹfu alaphu azụ l'alị Ijiputu

1 Ẹgu ono nọdukwapho eme l'alị Kénanu g'oome.
2 Ndibe Jiékọpu rigbuẹpho nri phọ, ẹphe shi l'alị Ijiputu gude phọ; nna phẹ sụ phẹ: “Unu jebanaa je azụtabaaru anyi nri!”
3 Jiuda sụ iya: “Nwoke ono pfukwaru iya pfushia ya ike sụ l'anyi ta abyakwa ahụmaba iphu iya; abụdu l'anyi lẹ nwanna anyi ọbu swị.
4 Ọ -bụru l'i kweru haarụ anyi nwanna anyi ono g'o tsoru anyi bẹ anyi e-jekwa-a je azụtaru ngu nri.
5 Ọ -bụkwanuru l'i ti kwedu g'o je; bẹ anyi te ejekwa; noo kẹle nwoke ono sụru l'anyi ta ahụmabaedu iphu iya; m'ọ bụdu l'anyi lẹ nwanna anyi ono swị.”
6 Ízurẹlu sụ: “?Dẹnu g'ọ nwụru unu tụgburu je epfuaharụ nwoke ọbu l'unu nweru nwanna ọzo; shi nno mee; oke iphe-ẹhuka-a byapfuta mu?”
7 Ẹphe sụ: “?Tọbudu nwoke ono jịkpaaharu anyi ọnu lẹ k'ẹhu anyi; waa k'unuphu ibe anyi? Ọ jịru sụ: ‘?Nna unu nọkwadu ndzụ? ?Unu nwebaaru nwune ọzo?’ Anyi kwenu ‘Ee’ bya eyeeru iya ọnu l'iphe, ọ jịru. ?Anyi makwanụru l'ọo-sụ g'anyi duta nwanna anyi ọbu bya?”
8 Noo ya; Jiuda sụ Ízurẹlu, bụ nna iya: “Denaa mu nwata-a g'anyi l'iya swịru; g'anyi agbẹshi jeshia; k'ọphu anyịbedua; waa gụbedua; waa ụnwu anyi a-tụko nọdu ndzụ; g'anyi ta nwụhushi.

9 Ọo mbẹdua l'a-nọduru ngu iya lẹ mkpalẹka. Ọ bụru mu bẹ ịi-kpa ishi iya. Teke
mu te eduphutadụru ngu iya azụ; bya apfụbe ngu l'atatiphu; g'ọ bụru mu bẹ aa-nọdu
ata ụta iya jasụwaruro.
10 Ọme anyi te eshi teke-a nọduta; mẹ anyi ejeakwa mgbo labọ lwachawa."
11 Nna phẹ, bụ Ízurẹlu sụ phẹ: "Ọ -bụkpowaru l'ọo ẹgube ono bụ g'e mefụtaje iya
bụkwa iphe, unu e-me bụ g'unu wota mebyi iphe, kachaa ree, shi l'alị-a yee l'ẹda unu,
unu a-nụ nwoke ono. Unu meta nwa manụ bamu; waa nwa manụ-ẹnwu; waa etse;
waa manụ mẹru; waa akpụru oshi pisutasho; waa akpụru oshi alụmondu.
12 Unu wota okpoga mkpọla-ọchaa, ha g'ọphu unu gude ọgiya ọphuu ugbo labọ;
kẹle unu e-je anụ-phu phẹ ọphuu, e yeru l'ọnu ẹda unu phọ azụ. ?A maru ?tọ bụdu
nụ emeswe bẹ ẹphe mesweru iya?
13 Ngwa; unu duta nwune unu ọbu gude jepfu nwoke ọbu!
14 Gẹ Chileke, bụ Ọkwoolemkpa mee gẹ nwoke ono phụaru unu obu-imemini;
k'ọphu oo-kwe gẹ nwune unu ọphuu; waa Benjiaminu tụko swịru lwa. Ọ -bụru kẹ
mbẹdua; ọ -bụru l'ọo aphụ a-tsọru mu; g'ọ tsọwaru mu rọ."
15 Ọo ya bụ; unwoke ono bya egweta iphe-anụnu ono; bya ewota okpoga mkpọla-
ọchaa ugbo labọ; bya eduta Benjiaminu; ẹphe jeshia alị Ijiputu. Ẹphe rwua bya
apfụru l'iphu Jiósẹfu.
16 Jiósẹfu hụmaepho l'ẹphe lẹ Benjiaminu swị; ọ sụ onye-ozi ụlo iya: "Duta ndu ono
gude la ibe mu. Unu aphụa anụ tẹerii gude shia ite; kẹle mu l'unwoke-a e-rigbakwa
nri-eswe."
17 Nwoke ono bya emee gẹ Jiósẹfu pfuru; bya eduta phẹ lashịa l'ụlo Jiósẹfu.
18 Ndzụ wata agụ unwoke ono; kẹle e dutaru phẹ je edobe l'ụlo Jiósẹfu. Ẹphe sụ:
"Iphe, e gude chịru anyi bya edobe l'ẹka-a a-bụkwaru-a k'okpoga mkpọla-ọchaa phọ,
e yephuru anyi azụ l'ẹda lẹ mbọku kẹ mbụ phọ, anyi byaru phọ. Ọ kwa iphe, ọocho
bụ iphe, ọo-sụ l'anyi meru kobe anyi opfu; mee anyi ohu iya; anyi lẹ nkapfụ-ịgara
anyi."
19 Noo ya; ẹphe jepfu onye-ozi Jiósẹfu l'ọnu mgbo ụlo ono bya asụ iya:
20 "Jiko nnajịuphu; g'anyi byaru ọgiya ọphuu bya azụta nri;
21 bẹ anyi lashịaru bya ejerwua l'ụlo ndu ije; anyi jeshia atọha ẹda anyi; bya ejeshia
ele ẹnya; okpoga onyemonye nọdugbawa l'ọnu ẹda iya. Mbụ; okpoga anyi ọbu
hachaẹpho g'ọ ha. Nta-a bẹ anyi gudekwa iya wophuta azụ.
22 Anyi gudefụkwapho okpoga ọzo, anyi e-gude zụtaba nri. Anyi ta amakwa onye
woru okpoga anyi ono yephuru anyi azụ l'ẹda."
23 Ọ sụ phẹ: "G'ẹhu dụkwa unu guu! Gẹ ndzụ ta agụshi unu! Ọo Chileke unu; waa
kẹ nna unu bẹ yeru okpoga l'ẹda unu. Mu natakwaru-a okpoga unu ọgiya ono." O je
atụfuta Simiyọnu duta byapfuta phẹ.
24 Onye-ozi Jiósẹfu duta ndu ono je edobe l'ụlo Jiósẹfu ono; bya ekee phẹ mini; ẹphe
kwọo ọkpa; bya anụ nkapfụ-ịgara phẹ nri.
25 Ẹphe bya akwakọbe iphe, ẹphe gude, ẹphe a-nụ Jiósẹfu-a; mbụ iphe, ẹphe a-nụ
iya mẹ ọ lwaẹpho l'eswe; kẹle ẹphe nụmaru l'ọo l'ẹka ono bẹ ẹphe e-ri nri.
26 Jiósẹfu lwaẹpho unuphu; ẹphe wota iphe, ẹphe shi l'unuphu gude, ẹphe a-nụ iya
woru nụ iya; ẹphe buaru iya iphu l'alị gude phozeru iya.
27 Ọ bya ajịebekpo phẹ g'ẹphe dụ sụ phẹ: "?Dẹnu gẹ nna unu nwoke ọgerenya-a,
unu pfuru mu opfu iya-a dụ? ?Ọ dzụkwadu-a ndzụ?"
28 Ẹphe sụ iya: "Onye-ozi ngu, bụ nna phẹ bẹ nọkwa-a ndzụ; tẹme ẹhu dụkwa iya
phọ ree." Ẹphe bya ephoze ishi baarụ iya ẹja.
29 Ọ bya apalia ẹnya bya ahụma nwune iya, bụ Benjiaminu, onye ọphu nene iya
nwụkpooru gẹdegede. Ọ sụ: "?Bụ nwune unu kẹ nwata, unu pfuru mu opfu iya ọbu
baa?" Ọ sụ iya: "Nwa mu; gẹ Chileke meeru ngu eze-iphe-ọma!"

30 Imemini nwune iya ono dụ iya. Jiósẹfu tụgbua ẹgwegwa; je achọ ẹka ọo-nọdu raa ẹkwa. Ọ bahụ lẹ mkpulabọ iya je anọdu raa ẹkwa ọbu.
31 Ọ swachaẹpho iphu; ọ lụfuta ọzo; bya egude ẹka l'obu sụ g'e wotaru phẹ nri-a.
32 E doberu Jiósẹfu nkiya iche; bya edoberu ụnwunna iya phẹ nkephẹ iche; bya edoberu ndu Ijiputu, ẹphe l'iya erigba nri nkephẹ iche; noo kẹle ndu Ijiputu bẹ ẹphe lẹ ndu Hiburu te erigbabẹjedu nri; kẹle ọ bụ ẹbyi l'alị Ijiputu.
33 Ndu ono bẹ e doru; ẹphe gharu Jiósẹfu iphu; doo phẹ g'ọgerenya phẹ becharu. A -gbẹ l'ọkpara jasụ l'onye ọphu bụcha nwata. Ẹphe ghachaa ẹnya lee nwibe phẹ gude goshi g'ọ dụ-be phẹ biribiri.
34 E shiẹpho lẹ teburu kẹ Jiósẹfu hẹe phẹ iphe. Oke-iphe kẹ Benjiaminu gude ụzo oke ise kachaa kẹ ndu ọphuu shii. Ẹphe tụko tsoru Jiósẹfu ria nri; bya angụa g'ọ dụ phẹ.

44

Okoro mkpọla-ọchaa Jiósẹfu

1 Noo ya; Jiósẹfu sụ onye-ozi ụlo iya: "Je akwajishichaaru ndu ono nri l'ẹda phẹ; ọo ẹpho g'ẹphe a-dụ ike vuru bẹ ii-yeru phẹ; tẹme l'iiyephuchaaru onyemonye okpoga iya azụ l'ọnu ẹda iya.
2 L'iiwota okoro mkpọla-ọchaa mu ono woru ye l'ọnu ẹda onye kẹ nwata; tẹme wakwaphọ okpoga, o gude bya azụta nri." O bya emee gẹ Jiósẹfu pfuru iya.
3 Nchi bọhuepho; ndu ono tụgbua lashịa; yẹe nkapfụ-ịgara phẹ.
4 Ẹphe shi lẹ mkpụkpu ono tụgbua; ọle ẹphe teke atụgbu-mihudu lẹ teke Jiósẹfu sụru onye-ozi iya: "Chịpyabe ndu ono nta-a; teke ị gbapfuẹru phẹ phọ; sụ phẹ: '?Dẹnu g'ọ nwụru unu gude ẹjo-iphe pfụa ụgwo iphe-ọma, e meru unu?
5 ?Tọbudu okoro, nnajịuphu mu angụje mini; tẹme ọ nọdu egudeje iya aphụ ọphulenya bẹ unu gude nno? Iphe ono, unu meru ono bụkwa ẹjo-iphe bẹ unu meru!' "
6 Ọ gbapfu phẹ bya eworu iphe ono pfushikọtaru phẹ.
7 Ẹphe sụ iya: "?Dẹnu g'ọ nwụru gụbe nnajịuphu anyi pfuru iphe, dụ nno? Tụswekwa! Anyịbe ndu-ozi ngu ta adụkwa onye tụru ama eme iphe, dụ nno!
8 Tẹme anyi shi l'alị Kénanu wolatakwarụro unu okpoga, anyi hụmaru l'ọnu ẹda anyi. ?Dẹnu g'anyi e-shi zita mkpọla-ododo; ọzoo k'ọcha l'ụlo ibe nnajịuphu ngu?
9 Ọ -bụru l'ọ dụru onye lanụ l'ime anyịbe ndu-ozi ngu, a hụmaru iya l'iphe iya; g'e gbua onye ọbu egbugbu; anyịbe ndu ọphuu abụkpooruro ohu gụbe nnajịuphu anyi."
10 Ọ sụ phẹ: "Ọ dụ ree; g'ọ dụ g'unu pfuru. Onye a hụmaru, gude iya nụ bẹ a-bụru ohu mu; unubẹ ndu ọphuu ta adụkwa onye bya ata unu ụta."
11 Onyenọnu bya ezia ẹda iya l'alị ẹgwegwa; bya atọhaa ya.
12 Onye-ozi ono bya awata iya achọcho; shi l'onye ọphu bụcha ọgerenya jasụ l'onye ọphu bụcha nwata. A hụma okoro ono l'ẹda Benjiaminu.
13 Ẹphe woru uwe phẹ gbajashịa bya ebogbaa nkapfụ-ịgara phẹ ivu phẹ; bya adakọbe laphushia azụ lẹ mkpụkpu ono.
14 Jiósẹfu nọdukwadu l'ụlo teke Jiuda yẹe ụnwunna iya bataru; bya azẹepho kẹ bẹe l'atatiphu iya.
15 Jiósẹfu sụ phẹ: "?Dẹnu g'ọ nwụru unu meru iphe, dụ nno? ?Unu ta amadụ l'onye gbaru gẹ mu aphụje ọphulenya?"
16 Jiuda sụ: "?Bụ gụnu bẹ anyi a-dụ ike pfuaru gụbe nnajịuphu mu? ?Dẹnu g'anyi e-shi sụ l'anyi pfụberu-ẹka-ọto? Chileke mewaru g'ẹjo-iphe ndu-ozi ngu gbafụta iphe. Anyi bụwaa ohu gụbe nnajịuphu anyi; anyịbedua; waa onye a hụmaru okoro ono l'ẹka."

17 Obenu lẹ Jiósẹfu sụru: “Tụswekwa! Mu ta abyakwa eme iphe, dụ nno; ọo onye
a hụmaru okoro ono l'iphe iya bẹ a-bụru ohu mu. Unubẹ ndu ọphuu lashịkporo lẹ
chịriri werere lapfu nna unu.”
18 Noo ya; Jiuda bya ejepfu iya bya asụ iya: “Gụbe nnajịuphu mu; kwenu gẹ mụbe
onye-ozi ngu pfuru nwakpụru opfu lanụ ye gụbe nnajịuphu mu lẹ nchị. Ọo eviya
l'unu lẹ Fero bụwaa iphe lanụ; ọle jiko nụ; g'umere mụbe onye-ozi ngu te emeshi nụ
g'ẹhu ghua ngu eghu.
19 Gụbe nnajịuphu mu jịru anyịbe ndu-ozi ngu sụ: ‘?Unu nweru nna; waa nwune
ọzo tọo?’
20 Anyi sụ gụbe nnajịuphu mu lẹ nna anyi bụkwa nwoke ọgerenya; tẹme l'o nweru
nwata okoro, a nwụru iya lẹ nka. Nwune iya nwụhuwaru; ọ bụwaru yẹbedua
nwẹkinyi iya ghuduru l'ẹpho ne iya; tẹme nna iya ye iya obu shingushingu.
21 “Tọbudu iya bụ; ị sụ anyịbe ndu-ozi ngu g'anyi dutaru ngu iya g'ị hụma.
22 Anyi sụ gụbe nnajịuphu anyi lẹ nwata ono ta atụgbujekwa atụgbu l'ẹka nna iya
nọ. Ọ -bụru l'ọ tụgburu bẹ nna iya a-nwụhukwa.
23 Obenu l'ị sụru anyịbe ndu-ozi ngu: ‘Ọ -bụru lẹ nwune anyi kẹ nwata te etsoduru
anyi bya ẹka-a bẹ anyi ta ahụmabaedu iphu ngu.’
24 Anyi laphuẹpho azụ lapfu onye-ozi ngu, bụ nnana anyi. Anyi bya epfuaru iya
iphe, gụbe nnajịuphu anyi pfuru.
25 “Noo ya; nna anyi sụ: ‘Unu tụgbua je azụtaba nri!’
26 Anyi sụ iya: ‘Anyi te ejekwa; abụdu lẹ nwanna anyi kẹ nwata bẹ anyi ẹya swị; ọo
ya bụ anyi eje; kẹle anyi ta ahụmabaedu iphu nwoke ono; abụdu l'anyi lẹ nwanna
anyi kẹ nwata swị.’
27 “Onye-ozi ngu, bụ nna anyi sụ anyi: ‘?Ọ kwa l'unu maru-a lẹ nyee ya bụ
ụnwegirima unwoke labọ b'ọ nwụtaru.
28 Ọphu onye lanụ anọedu; mu sụ l'anụ-ẹgbudu lajashịwaru iya; e -shi teke ono
ọphu mu ahụmabaeduru iya.
29 Ọ -bụru l'unu dutafụaru onye ọwa tụgbua; iphe-kpanganga -mee ya bẹ unu e-
mekwa g'ishi ẹwó mu gude aphụ kpuba l'alị.’
30 “Ọo ya bụ; ọ -bụru lẹ nwata ono te etsodu anyi laphu azụ jepfu onye-ozi ngu,
bụ nna anyi; tẹme ọ -bụru lẹ nna anyi, bụ onye wotawaru ndzụ nkiya tụswia lẹ kẹ
nwata-a
31 hụmaru l'anyi lẹ nwata ono ta aswịdu bẹ ọo-nwụhukwa. Anyịbe ndu-ozi ngu
e-shi nno mee gẹ nna anyi gụru aphụ gude ishi ẹwó iya kpuba l'alị;
32 kẹle mụbe onye-ozi ngu nọ-dokwaru nwata ono l'itumo l'ẹka nna mu. Mbụ lẹ
mu sụru nna mu lẹ teke mu te eduphutadụru iya ya azụ; g'ọ bụru mu bẹ aa-nọdu ata
ụta iya jasụwaruro.
33 “Ọo ya bụ; jiko gẹ mụbe onye-ozi ngu nọ-chinuru nwata ono l'ẹka-a bụru ohu
ngu. Haa nwata ono g'ẹphe l'unwune iya ndu ọphuu swịru lashịa;
34 kẹle-a; ?dẹnu gẹ mu e-shi lapfu nna mu; m'ọ bụru lẹ nwata ono bẹ anyi l'iya ta
aswịdu? Jiko te ekwekwa gẹ mu je ahụma ẹgube aphụ, a-tsọru nna mu!”

45

Jiósẹfu eme g'ụnwunna iya maru iya

1 Noo ya; ọphu Jiósẹfu adụedu ike sede onwiya ọzo l'atatiphu iphe, bụ ndu-ozi iya,
pfụ-kuberu iya nụ. O chia mkpu; sụ: “Unu mee g'onyemonye tụgbua lụfu l'atatiphu
mu!” A tụko wụfu; ọphu ọ dụedu onye ẹphe l'iya nọkwadu l'ẹka ono. Tọbudu iya
bụ; Jiósẹfu gbẹ teke ono bya emee g'ụnwunna iya maru onye ya bụ.
2 Ọ bya arashịkpo ẹkwa ike k'ọphu ndu Ijiputu nụmaru iya; tẹme ndibe Fero
nụmakwa iya phọ.

3 Jiósẹfu sụ ụnwunna iya ono: “Ọ kwa mbẹdua bụ Jiósẹfu ọbu! Mbụ-a; ?nna mu nọkwadu ndzụ tọo?” Ọphu ụnwunna iya adụdu ike ye ọnu yeru iya; noo kẹle ndzụ rwupyabẹru phẹ l'atatiphu iya.

4 Noo ya; Jiósẹfu sụ ụnwunna iya: “Unu jiko kpịritaru mu ntse!” Ẹphe kwe hm bya akpịritaru iya ntse. Ọ sụ phẹ: “Ọ kwa mbẹdua bụ nwanna unu, bụ Jiósẹfu; onye ọphu unu reru; e gude iya lashịa alị Ijiputu-a.

5 Ọle g'aphụ te jishi unu obu; ọphu ẹhu anọdushi eghu unu eghu l'unu reru mu; noo kẹle ọo gẹ mu dzọo unu ndzụ meru g'o gude Chileke zia mu gẹ mu vuru unu ụzo.

6 Ọkpa-nri mewaru apha labọ l'alị-a; tẹme l'ime apha ise, abya nụ bẹ ọ tọ dụdu onye a-kọbe iphe l'alị; ọphu ọ bụro k'akpata iphe, shi iya nụ.

7 Obenu lẹ Chileke ziru mu gẹ mu vuru unu ụzo; k'ọphu mu e-me g'awa unu phọdu lẹ mgboko; waa gẹ mu a-dzọta ndzụ unu l'ụzo, dụ biribiri.

8 “Ọo ya bụ lẹ-a; ọ tọ bụkwa unubẹdua ziru mu gẹ mu bya l'ẹka-a; ọ kwa Chileke. Tẹme ọ bụru iya meru mu onye akpọ-zijeru Fero ụzo; bya emee mu onye elekọta ibe iya l'ophu; waa onye-ishi ndu Ijiputu l'ophu.

9 Nta-a bụkwa g'unu tụgbua ẹgwegwa lapfu nna mu je asụ iya lẹ mụbe nwa iya, bụ Jiósẹfu sụkwaru lẹ Chileke mewaru mu nnajịuphu ndu Ijiputu l'ophu. G'ọ lwatashikwa lwapfuta mu; g'o to jekwa akpọ ụpfu;

10 l'ẹka oo-buru bụ l'alị Goshẹnu; l'ẹka ọo-nọ-kube mu ntse; yẹbedua yẹe ụnwegirima ibe iya; waa ụnwu nwanwa iya; waa atụru iya; waa eswi iya; mẹwaro iphemiphe, o nwekpọru enweru g'ọ ha.

11 L'oo-buru l'ẹka ono; mu a-zụ iya; noo kẹle apha ise, ẹgu e-mefụa nọkwadu l'iphu. Ọdumeka bẹ ọkpa-nri a-dapfukwa yẹbedua yẹe ndibe iya l'ophu; waa iphemiphe, o nwekpọru enweru g'ọ ha.

12 “Unubẹdua hụmawaru l'onwunu; tẹme nwune mu Benjiaminu hụmakwapho l'ọo mbẹdua epfu opfu eyeru unu eviya.

13 Unu kọkotaru nna mu k'ẹgube ùbvù, a kwabẹru mu l'alị Ijiputu; tẹme waa k'iphemiphe, unu hụmakotaru l'onwunu. Unu je ẹgwegwa je edutaru mu nna mu!”

14 Noo ya; ọ gbakụa nwune iya, bụ Benjiaminu ẹka l'olu bya awaa ẹkwa; Benjiaminu bya azụkobe iya wata ara ẹkwa nkiya.

15 Ọ bya etsutsua unwune iya ono ọnu g'ẹphe ha; bya araru ẹkwa kpua phẹ. E mechaa; ẹphe l'unwune iya ono wata abọ ụja.

16 Noo ya; nzi ono rwuẹpho l'ibe Fero l'ụnwunna Jiósẹfu byaru; ẹhu tsọo Fero yẹe ndu-ozi iya g'ẹphe ha ụtso.

17 Fero sụ Jiósẹfu: “Pfuaru ụnwunna ngu sụ phẹ g'ẹphe wota ivu phẹ tukobe l'eli anụ phẹ gude lashịa alị Kénanu

18 je eduta nna phẹ; waa ndibe phẹ l'ophu gude lwapfuta iya. Mu a-nụ phẹ alị Ijiputu ẹka kachaa ree. Mbụ l'ọo ẹguru iphe, shi l'alị ono bẹ ẹphe a-nọdu eri.

19 Tẹme l'ịisukwa phẹ phọ g'ẹphe pata ụgbo-ịnya ndu Ijiputu gude pata ụnwegirima phẹ; yẹe unyomu phẹ; waa nna phẹ gude bya.

20 Sụ phẹ g'ẹphe ta ayọshi ọshi k'ẹku phẹ; noo kẹle iphe, kachaa ree l'alị Ijiputu bụ nkephẹ.”

21 Ụnwu Ízurẹlu bya emee nno. Jiósẹfu bya anụ phẹ ụgbo-ịnya, dụ gẹ Fero pfuru; bya anụkwa phẹ phọ nri, ẹphe e-ri l'ije ono.

22 Ọ bya anụchaa phẹ uwe ọ̀phúú. O be lẹ Benjiaminu; ọ nụ iya ẹkpa mkpọla-ọchaa ẹto; waa ụzo uwe ise.

23 Iphe, ọ nụru g'a nụ nna iya bụ: Nkapfụ-ịgara iri, e dojiru iphe, kachaa ree lẹ Ijiputu edoji; tẹme waa ne nkapfụ-ịgara iri, e dojiru ereshi; waa buredi; mẹwaro iphe ọzo, bụ iphe, nna iya e-rije l'ụzo teke ọo-nọdu abya.

24 Ọo ya bụ; o zia ụnwunna iya ono g'ẹphe tụgbua lashịa. Ọ sụ phẹ g'ẹphe ta swọkwa ụswo l'ụzo.
25 Ọo ya bụ; ẹphe shi l'alị Ijiputu tụgbua lapfushia nna phẹ, bụ Jiékọpu l'alị Kénanu.
26 Ẹphe sụ iya: "Jiósẹfu nọkwa ndzụ! Mbụ l'ọo yẹbedua bụ onye-ishi ndu Ijiputu l'ophu." Ọ tụfu Jiékọpu ẹhu; ọphu o kwetadụru l'ọo eviya.
27 Obenu l'ẹphe bya atụkoepho iphemiphe, Jiósẹfu pfuru phẹ pfushikọta; ọ hụmaepho ụgbo-ịnya, Jiósẹfu nụru g'e gude bya apata iya; unme lwa nna phẹ azụ l'ọru iya.
28 Ọ sụ: "Nta-a bẹ mu kwetawaru lẹ nwa mu Jiósẹfu nọkwadu ndzụ. Mu e-je ahụma iya ẹnya tẹme mu anwụhu."

46

Jiékọpu ala Ijiputu

1 Noo ya; Ízurẹlu bya egweta iphe, bụ nkiya tụgbua. Ọ rwuẹpho mkpụkpu Biye-Sheba bya egweeru Chileke nna iya, bụ Áyizaku ngwẹja.
2 Noo ya; Chileke bya epfuru opfu yeru Ízurẹlu l'ẹnyashi shita l'ọphulenya sụ iya: "Jiékọpu! Jiékọpu!"
Ọ za iya ẹnu.
3 O sụ iya: "Ọo mbẹdua bụ Chileke; mbụ Chileke kẹ nna ngu phẹ." Sụ: "Gẹ ndzụ ala Ijiputu ta agụshi ngu; noo kẹle mu e-me ngu g'ị bụru ọha, parụ ẹka l'ẹka ono.
4 Mu e-tsoru ngu je alị Ijiputu; tẹme mu eduphutakwa ngu phọ azụ ọzo. Tẹme ọo Jiósẹfu ono gẹdegede a-nọdukpo swiru ngu teke ịi-nwụhu."
5 Noo ya; Jiékọpu parụ Biye-Sheba haa tụgbua. Ụnwu Ízurẹlu bya apata nna phẹ, bụ Jiékọpu; waa ụnwu phẹ; waa unyomu phẹ l'ụgbo-ịnya ono, Fero nụru g'e gude pata iya ono.
6 Ẹphe rwutakwaphọ iphe-edobe phẹ; waa ẹku, ẹphe setarụ l'alị Kénanu. Jiékọpu yẹe oshilọkpa iya l'ophu lashịa Ijiputu.
7 Ọ bya edutakwaphọ ụnwu iya nwoke; waa ụnwu nwanwa iya nwoke; waa ụnwu iya nwanyị; waa ụnwu nwanwa iya nwanyị. Ọ tụko iphe, bụkota awa iya l'ophu rwuta gude lashịa Ijiputu.
8 Waa ẹpha ụnwu Ízurẹlu, larụ alị Ijiputu baa; mbụ Jiékọpu; yẹe oshilọkpa iya:
Rúbẹnu, bụ ọkpara Jiékọpu.
9 Ụnwu kẹ Rúbẹnu bụ Hanọku; waa Palu; waa Hẹzuronu; waa Kami.
10 Ụnwu kẹ Simiyọnu bụ Jimẹlu; waa Jiaminu; waa Ohadu; waa Jiakinu; waa Zoha; tẹme waa Shawulu; onye ọ nwụru; mbụ nwanyị, shi l'alị Kénanu.
11 Ụnwu kẹ Lívayi bụ Geshọnu; waa Kohatu; tẹme waa Merari.
12 Ụnwu kẹ Jiuda bụ Ẹru; waa Ọnanu; waa Shela; waa Pẹ́rezu; waa Zera. Ẹru waa Ọnanu tụko nwụshihuwa l'alị Kénanu. Ụnwu Pẹ́rezu bụ Hẹzuronu; waa Hamulu.
13 Ụnwu kẹ Isaka bụ Tola; waa Puwa waa Jiobu; tẹme waa Shimurọnu.
14 Ụnwu kẹ Zebulọnu bụ Sẹredu; waa Elọnu; tẹme waa Jahulẹlu.
15 Ndu ono g'ẹphe ha bụ ụnwu, Lii nwụtaru Jiékọpu lẹ Padanu-Arámu; a -gụfukwa Dayina, bụ nwa iya nwanyị. Ụnwu nwa nwoke iya ono yẹe kẹ nwanyị dụ ụmadzu ụkporo l'iri l'ẹto mkpakọta iya.
16 Ụnwu kẹ Gadu bụ Zefọnu; waa Hagi; waa Shuni; waa Ẹzubonu; waa Eri; waa Arodi; tẹme waa Areli.
17 Ụnwu kẹ Asha bụ Imuna; waa Ishiva; waa Ishivi; tẹme waa Beraya. Nwune phẹ kẹ nwanyị bụ Sera. Ụnwu Beraya bụ Heba; waa Malukẹlu.
18 Ndu ono bụ ụnwu, Zilipa, nwụtaru Jiékọpu; mbụ onye Lebanụ kuru nụ nwa iya nwanyị, bụ Lii g'ọ bụru ohu iya. Iphe, ẹphebedua tụkoru dụ bụ ụmadzu iri l'ishii.

19 Ụnwu, Rechiẹlu, nyee Jiékọpu bụ Jiósẹfu yẹe Benjiaminu.
20 L'alị Ijiputu bẹ Jiósẹfu nọ nwụta Manásẹ waa Ifuremu. Ọ bụru nwanyị, nwụru
Jiósẹfu ụnwegirima ono bụ Asenatu, bụ nwada Potifera onye ishi-uke ndu Ọnu.
21 Ụnwu kẹ Benjiaminu bụ Bela; waa Beka; waa Ashịbelu; waa Gera; waa Nemanu;
waa Ehi; waa Roshi; waa Mupimu; waa Hupimu; tẹme waa Arudu.
22 Ndu ono bụ ụnwu, Rechiẹlu nwụtaru Jiékọpu. Ẹphe dụ ụmadzu iri l'ẹno lẹ
mkpakọta iya.
23 Nwa kẹ Danu bụ Hushimu.
24 Ụnwu kẹ Nafụtali bụ Jiahuzẹlu; waa Guni; waa Jieza; tẹme waa Shilemu.
25 Ndu ono bụ ụnwu, Biliha, nwụtaru Jiékọpu; mbụ onye Lebanụ kuru nụ nwa iya
nwanyị, bụ Rechiẹlu g'ọ bụru ohu iya. Ẹphe dụ ụmadzu ẹsaa lẹ mkpakọta iya.
26 Ndu tso Jiékọpu laa Ijiputu; a -gụfukwa unyomu ụnwu iya; mbụ ndu ọphu bụ
oshiḷọkpa iya gẹdegede dụ ụmadzu ụkporo ẹto l'ụmadzu ishii.
27 A -bya eyekọbe iya ụnwu labọ kẹ Jiósẹfu, a nwụtaru Jiósẹfu lẹ Ijiputu; oshiḷọkpa
Jiékọpu, larụ Ijiputu dụ ụmadzu ụkporo ẹto l'iri lẹ mkpakọta iya.
28 Noo ya; Jiékọpu bya ezifụ Jiuda g'o vuru ụzo jepfu Jiósẹfu; je eduta iya g'ẹphe
dzuda l'alị Goshẹnu. Ẹphe jee jasụ l'alị Goshẹnu ọbu;
29 Jiósẹfu byanụ edozichaa ụgbo-ịnya iya; bya ejeshia alị Goshẹnu gẹ yẹle nna iya,
bụ Ízurẹlu dzuda. Ọ bya egoshi iya onwiya bya agbakụa ya ẹka l'olu; kụkua ya l'olu
l'ẹka ono wata ẹkwa; raa ya nọo ọdu.
30 Ízurẹlu sụ Jiósẹfu: "Gẹ mu nwụhuwaro nta-a; eshi ọphu mu gudewaa ẹnya mu
ẹphenebo hụma l'ị nọkwadu-a ndzụ!"
31 Noo ya; Jiósẹfu sụ ụnwunna iya; waa ndibe nna iya l'ophu: "Mu e-jepfu Fero
je asụ iya l'ụnwunna mu; waa ndibe nna mu l'ophu, shi buru l'alị Kénanu bẹ
lwapfutawaru mu nụ.
32 Ndu ono bụ ndu eche atụru; mbụ l'ẹphe bụ ndu azụ iphe-edobe; tẹme waa l'ẹphe
tụkowa iphe phẹ; mẹcha atụru phẹ; mẹ eswi phẹ; mẹkpoo iphe phẹ g'ọ ha rwuta.
33 Teke Fero kuru unu bya asụ: '?Bụ gụnu bụ akanya, unu maru esese?'
34 Unu sụkwa iya l'unubẹ ndu-ozi iya shikwa teke unu bụ nwata bụru ndu azụ
iphe-edobe; ẹgube gẹ nna unu oche phẹ shihawaa bụtaru iya. Ọo ya bụ l'eekwe
g'unu buru l'alị Goshẹnu; noo kẹle ndu eche atụru dụ ndu Ijiputu ashị."

47

1 Jiósẹfu bya ejepfu Fero je asụ iya: "Nna mu yẹe ụnwunna mu; waa atụru phẹ;
waa eswi phẹ; yẹe iphe, ẹphe nweru enweru g'ọ ha bẹ shiakwa l'alị Kénanu byarwuta
Goshẹnu."
2 Ọ bya ahọta ụnwunna iya ono ụmadzu ise; bya eduru phẹ jepfu Fero.
3 Fero bya ajịa ụnwunna Jiósẹfu sụ phẹ: "?bụ gụnu bụ akanya, unu maru esese?"
Ẹphe sụ Fero: "Anyịbe ndu-ozi ngu bụkwa ndu eche atụru. Ọ kwaphọ ẹgube ono
bụ gẹ nna anyi oche phẹ shi bụkwaru iya phọ."
4 Ẹphe sụkwa iya phọ: "Anyi byaru ebutọta l'ẹka-a; noo kẹle ọkpa-nri parụ ẹka
l'alị Kénanu; ọphu atụru anyịbe ndu-ozi ngu enwedu ẹka ọo-taję nri. Jiko hanaa
g'anyịbe ndu-ozi ngu buru l'alị Goshẹnu."
5 Fero sụ Jiósẹfu: "Nna ngu; waa ụnwunna ngu byapfutaakwaru ngu.
6 Tẹme alị Ijiputu bụwaru ngu bẹ ọ nọ l'ẹka. Hata ẹka kachaa ree l'alị-a woru nụ
nna ngu; yẹe ụnwunna ngu g'ẹphe buru. Mbụ-a; woru alị Goshẹnu nụ phẹ g'ẹphe
buru. Ọ -bụru l'ị maru ndu ọphu ejeshi ozi ike l'echilabọ phẹ l'iimee phẹ ndu a-nọduje
echeru mu iphe-edobe nkemu."
7 Noo ya; Jiósẹfu bya eduta nna iya, bụ Jiékọpu; bya eduru jepfu Fero. Jiékọpu bya
agọru ọnu-ọma nụ Fero;

8 Noo ya; Fero bya asụ Jiékọpu: “Ị nọwaru apha ole?”
9 Jiékọpu sụ Fero: “Apha, mu nọwaru lẹ mgboko bẹ rwuakwaru ụkporo apha ishii l'apha iri. Apha, mu nọwaru hakwa nwanshịi; ọle ọo ẹpho iphe-ẹhuka bẹ mu gude ejeje; ọ nọdu eme gẹ mu ta nọ-rwu gẹ ndiche mu phẹ nọ-rwuru lẹ mgboko.”
10 Jiékọpu bya agọru Fero ọnu-ọma; bya abụru iya atụgbu.
11 Ọo ya bụ; Jiósẹfu bya emee gẹ nna iya; waa ụnwunna iya buru lẹ Ijiputu. Ọ nụ phẹ alị Ijiputu ẹka kachaa ree g'ẹphe buru, bụ iya bụ alị Rameseṣu, bụ ẹgube Fero sụru g'o mee ya.
12 Jiósẹfu nọdu azụkwapho nna iya; waa ụnwunna iya; waa iphe, bụkota ndibe nna iya l'ophu lẹ nri. Ọo ẹpho g'ụnwegirima phẹ habe bụ g'ọonu-bejeru phẹ nri.

Jiósẹfu yẹle ọkpa-nri ono

13 Nri bvụkotawa l'alị ono mgburugburu; noo kẹle ẹgu ono parụ ẹka. Alị Ijiputu mẹ alị Kénanu tụko gbajọshihu; ọ bụru shita l'ọkpa-nri ono.
14 Ndu Ijiputu; yẹe Kénanu tụko okpoga, nọ l'alị phẹ gude pfụ-gbua Jiósẹfu aswa nri, ẹphe zụtaru. Jiósẹfu vutakọta okpoga ono je akụbe l'ụlo Fero.
15 Okpoga ndu Ijiputu yẹe Kénanu -bvụepho; ndu Ijiputu lwapfuta Jiósẹfu bya asụ iya: “Nụ anyi nri! ?Dẹnu g'ọ nwụru anyi a-nọdu l'atatiphu ngu nwụshihu? Okpoga anyi bẹ anyi kpagbuakwaru lẹ nri.”
16 Jiósẹfu sụ phẹ: “Eshi ọphu okpoga unu bvụwaru; unu kpụtajenuru mu iphe-edobe unu; gẹ mu gude ree unu nri.”
17 Ọo ya bụ; ẹphe nọdu akpụtajeru Jiósẹfu iphe-edobe phẹ; mbụ ịnya phẹ; mẹ atụru phẹ; mẹ eghu phẹ; mẹ eswi phẹ; mẹ nkapfụ-ịgara phẹ. Ọ nọdu egudeje nri gbanweta phẹ iphe-edobe phẹ; shi nno zụkota phẹ apha ono l'ophu.
18 Apha k'ono -bvụepho; ẹphe byapfuta iya l'apha ọphu tsotaru iya nụ bya asụ iya: “Anyi te ewohakwaru gụbe nnajịuphu anyi iphe l'eshi ọphu okpoga anyi bvụwaru; tẹme iphe-edobe anyi bụkotawaru nkengu; nta-a te nwehẹkwa iphe, anyi e-gude pfụa gụbe nnajịuphu anyi; abụdu ishi onwanyi; waa alị anyi kpoloko.
19 ?Dẹnu g'ọ nwụru anyi a-nọdu l'atatiphu ngu nwụshihu; anyịbedua l'ishi onwanyi; waa alị anyi? Zụa alị anyi; waa ishi onwanyi; g'ị nụje anyi nri. G'alị anyi bụwaruro kẹ Fero. Tẹme anyịbedua l'ishi onwanyi abụkwarupho ohu iya. Nụ anyi akpụru iphe-akụku; g'anyi ta nwụhushi; k'ọphu alị-a ta abụduru echiẹgu.”
20 Noo ya; Jiósẹfu bya azụtakotaru Fero alị Ijiputu l'ophu. Ndu Ijiputu g'ẹphe ha rekọta alị phẹ; noo kẹle ẹgu ono shi menụka phẹ. Alị ono bụkotaru kẹ Fero.
21 Jiósẹfu mee ndu Ijiputu; shita l'ishi iya ọphuu jasụ l'ishi iya ọphuu ohu.
22 Alị lanụ, ọ zụduru l'alị ono l'ophu bụ alị ndu-uke; noo kẹle ọo Fero anụ phẹ nri. Tẹme nri k'ono, Fero eketajẹ nụ phẹ ono nọdu asụjeru phẹ. Noo iphe, meru g'o gude ọphu ẹphe ereduru nkephẹ.
23 Jiósẹfu sụ phẹ: “Eshinu mu zụru unu; waa alị unu ntanụ-a nụ Fero; wakwa akpụru-iphe, unu a-kọbe l'alị baa.
24 Ọle unu -kpatachaẹ ya phọ; unu keje iya ụzo ise nụ Fero oke lanụ. Ụzo ẹno k'ọphuu bẹ unu e-dobe g'ọ bụru ọphu unu a-kọ-phu azụ l'alị. Tẹme ọ bụkwaru iya phọ bẹ unu; waa ndu unu l'ẹphe bu; waa ụnwegirima ibe unu e-rije.”
25 Ẹphe sụ iya: “Ị dzọru anyi ndzụ! Jiko g'anyi dụ gụbe nnajịuphu anyi l'obu! Anyi a-bụkpooruro ohu Fero.”
26 Jiósẹfu bya eworu ekemu tụa l'alị Ijiputu. Tẹme ekemu ono bẹ eemekwa byasụ ntanụ-a. Ọ sụru l'oke lanụ l'ụzo ise l'iphe, a kpatarụ l'opfu bẹ aa-nụje Fero. Ọ bụepho alị ndu-uke bẹ ta abụdu kẹ Fero kpoloko.
27 Ndu Ízurẹlu bya eburu l'alị Ijiputu l'alị Goshẹnu. Ẹphe buru l'ẹka ono daa ẹku; bya azụa ka l'ọtu.

28 Jiékọpu bua l'alị ndu Ijiputu mgbarapha iri l'ẹsaa; jasụ teke ọ nọ-rwuru
mgbarapha ụkporo ẹsaa l'apha ẹsaa.
29 O rwujeẹpho Ízurẹlu l'anwụhu; o kua nwa iya, bụ Jiósẹfu bya asụ iya: "Ọ -bụru
l'i yeru mu obu; jiko chịnuru ẹka ye mu l'ehe riaru mu angụ; l'ii-goshi mu l'i yeru mu
obu bya abụru onye apfụshije ike l'iphe, i pfuru; l'i tii lidu mu l'alị Ijiputu.
30 Mu -nwụhuepho lapfu nna mu oche phẹ; patakwa mu pafụ l'alị Ijiputu je elia
mu l'ẹka e liru ẹphebedua!"
Jiósẹfu sụ iya: "Mu e-mekọta g'i pfuru."
31 Ọ sụ iya g'o riaru iya nte l'oo-me iya. Jiósẹfu bya eriaru iya nte ọbu. Jiékọpu zẹ
l'iphe-azẹe ya phoze ishi gude baarụ Chileke ẹja.

48

Ọnu-ọma, Jiékọpu agọ anụ Manásẹ; waa Ifuremu

1 Noo ya; o be ujiku lanụ; g'iphemiphe ono mechaarụ; a bya ezia Jiósẹfu lẹ nna iya
bẹ iphe emekwa. O duta ụnwu iya ẹphenebo; Manásẹ; waa Ifuremu gude jeshia.
2 A sụepho Jiékọpu: "Ọ kwa Jiósẹfu nwa ngu byapfutaru ngu nta-a." Ọ rọkota ike;
bya agbẹshi nọdu anọo l'iphe, ọo zẹje azẹe.
3 Jiékọpu sụ Jiósẹfu: "Chileke, bụ Ọkwoolemkpa byapfutakwaru mu lẹ Luzu, nọ
l'alị Kénanu; bya agọru ọnu-ọma nụ mu l'ẹka ono;
4 sụ mu: 'Lekwa; mu e-me ngu g'ị zụa azụzù; bya emee g'unu dụ l'ọtu. Mu e-me
ngu g'ị bụru ọha ẹka ngu; tẹme mu anụ ngu alị-a g'ọ bụru oke-iphe oshilọkpa ngu
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.' "
5 Jiékọpu sụ iya: "Ụnwegirima labọ, ị nwụtaru l'alị Ijiputu tẹme mu bya phọ; mbụ
Ifuremu waa Manásẹ bẹ mu wotaru g'ụnwu, mu nwụru l'onwomu; ẹgube Rúbẹnu;
waa Simiyọnu bụ ụnwu mu ono.
6 Ụnwu ọzo, aa-gbẹ nta-a nwụtaru ngu a-bụru ụnwu nkengu. Oke alị ọphu
ẹphebedua a-hata bẹ e-shi l'ẹka unwune phẹ, bụ Ifuremu; waa Manásẹ.
7 Gẹ mu shi alị Padanu alwa bẹ aphụ jiru mu obu teke Rechịẹlu nwụhuru l'alị
Kénanu g'anyi nọkwadu lẹ gbororo lẹ mgboru alị Ifurata. Mu woru iya lia l'agụga
ụzo; l'alị Ifuratu, bụ iya bụ Bẹtulehemu."
8 Ízurẹlu hụma ụnwu Jiósẹfu bya asụ iya: "?Bụ ndu ole baa?"
9 Jiósẹfu sụ nna iya: "Ọ kwa ụnwu, Chileke nụru mu."
Ízurẹlu sụ iya: "Dutaru mu phẹ gẹ mu gọru ọnu-ọma nụ phẹ."
10 Teke ono bẹ Ízurẹlu aphụwaa ragaraga; kẹle ọ kahụwaru. Ọ tọo phụ-rweẹdu
aphụ-rwe. Jiósẹfu duritaru iya ụnwu iya ono ntse; nna iya bya etsutsua phẹ ọnu;
bya anmata phẹ akpa.
11 Ízurẹlu sụ Jiósẹfu: "Mu te eshikwa arịkwadu lẹ mu e-mecha hụmaba ngu
akpụru-ẹnya ọzobaa; Chileke mechaa bya ahaa mu; mu hụmafua ụnwu ngu yekọbe
iya."
12 Jiósẹfu bya eduritaru phẹ lẹ mgboru ikpere nna iya; bya ephureta kpube iphu
l'alị.
13 Noo ya; Jiósẹfu bya esekputa ẹphenebo l'ẹka. Ifuremu bẹ o sekpu l'ẹkutara; ọ
nọdukwanu Ízurẹlu l'ẹkicha; o sekpuru Manásẹ l'ẹkicha; ọ nọdu Ízurẹlu l'ẹkutara.
O gude phẹ ẹgube ono byakube Ízurẹlu ntse.
14 Obenu lẹ Ízurẹlu byaru l'agọru ọnu-ọma nụ phẹ; ọ gbanga ẹka iya ẹphenebo;
woru ẹkutara iya byabẹ Ifuremu, bụ onye kẹ nwata l'ishi; bya atụ-kobe Manásẹ, bụ
ọkpara ẹkicha.
15 Ọ bya agọru Jiósẹfu ọnu-ọma sụ:
"Gẹ Chileke ono,

nna mu oche phẹ,
bụ Ébirihamu;
waa Áyizaku tsoru ụzo iya ono
kebe ụnwegirima-a l'ọma.
Mbụ Chileke ono,
bụ Onye-nche mu
e -shi teke a nwụru mu
byasụ nta-a.
16 Ọo ya bụ Ojozi-imigwe ono,
dzọtakotaru mu nụ
l'ẹka iphe, bụ ẹjo-iphe,
byapfutaru mu nụ ono.
G'e kujekwa ẹpha ụnwegirima-a
laa l'ẹpha mu;
waa lẹ kẹ nna mu oche phẹ,
bụ Ébirihamu; waa Áyizaku.
Tẹme ẹphe adụkwapho l'ọtu
lẹ mgboko-a."
17 Jiósẹfu hụmaepho lẹ nna iya woru ẹkutara tụ-kobe Ifuremu l'ishi; ẹhu gbangahụ iya. O je azụ nna iya l'ẹka; g'ọ lọfu iya ẹka l'ishi Ifuremu lọta tụ-kobe l'ishi kẹ Manásẹ.
18 Jiósẹfu sụ nna iya: "Waawakwa nna; ọ kwa onye k'ọgerenya baa! Wokwaru ẹkutara byabẹ yẹbedua l'ishi!"
19 Nna iya jịka sụ iya: "Mu maru-a nno nwa mu; mu maru-a lẹ yẹbedua bẹ a-jaakwaphọ bụru ọha ophu; tẹme ọha ono apakwaaphọ ẹka. Obenu lẹ nwune iya kẹ nwata bẹ a-ka iya shii; tẹme oshilọkpa nkiya bẹ a-bụru ikpoto ọha."
20 Ọ gọru ọnu-ọma nụ phẹ mbọku ono sụ:
"Ndu Ízurẹlu e-gudeje
ẹpha ngu gọo ọnu-ọma sụ:
'Gẹ Chileke mekwaa ngu
g'ị dụ gẹ Ifuremu yẹe Manásẹ.' "
O shi ẹgube ono mee;
Ifuremu ka Manásẹ shii.
21 Ízurẹlu sụ Jiósẹfu: "Mu abyaakwaa anwụhu; ọle Chileke bẹ a-nọ-kubekwa unu duphu unu azụ l'alị nna unu.
22 Ọzo bụ lẹ-a; mu nụwaru ngu oke alị lanụ g'i gude kangoo ụnwunna ngu ndu ọphuu. Alị ono bẹ mu gude ogu-echi waa apfụ lwụta l'ẹka ndu Amọru."

49

Jiékọpu agọ ọnu-ọma anụ ụnwu iya

1 Noo ya; Jiékọpu bya ekua ụnwu iya; sụ phẹ:
"Unu dzukọbe gẹ mu kọoru
unu iphe, a-nwụru unu
l'atatiphu!
2 Unu dzukọbe bya
angabẹ nchị;
unubẹ ụnwu Jiékọpu!
Unu ngabẹru nna unu,
bụ Ízurẹlu nchị!
3 Rúbẹnu; ọo gụbedua bụ

ọkpara mu;
bya abụru ike mu;
mbụ l'ị bụ nwa ivuzọ,
mu nwụru teke ike dụ mu.
Ọo ngu bẹ a kachaa akwabẹ
ùbvù; bya abụru ngu bẹ
kakọta ọkpehu.
4 Eshinu ịinoduje atụ kpereree
g'akpara-mini l'eme iphe,
erwubeduru ngu nụ;
bẹ ị tịi kaẹdu ndu ọphuu shii;
noo kẹle ị zẹru l'iphe-azẹe
nna ngu;
mbụ je eworu iphe,
mu azẹje azẹe merwua.
5 Simiyọnu; waa Lívayi
bụ unwune.
Ẹphe egudeje ogu-echi
phẹ emekpa ndu ọzo ẹhu.
6 Mu ta abyakwa ayịru l'ìdzù,
ẹphe achị; ọphu mu abyakwa
anọdu l'echilabọ phẹ;
noo kẹle ẹphe gude ẹhu-eghu
gbushia nemadzụ;
bya egbubushia oke-eswi
akwara azụ ọkpa k'iwashị.
7 G'ẹhu-eghu phẹ vuru ọnu;
noo kẹle ooghughajẹru
phẹ ẹka.
G'obu-ọku phẹ vuru ọnu;
noo kẹle ọopanukaje phẹ
ẹka l'ẹhu.
Mu a-chịkashi-dzuru phẹ
l'alị Jiékọpu;
mbụ dokashidzuru phẹ
l'alị Ízurẹlu l'ophu.
8 Jiuda; ụnwunna ngu
a-nọduje ekele ngu ekele.
Ẹka ngu a-zụchaa ndu
ọhogu ngu
l'ẹkpiri kẹ pfụurii.
Ụnwunna ngu g'ẹphe ha
ephozeru ngu.
9 Gụbe Jiuda bụ nwa oduma
ẹgbara.
Gụbe nwa mu;
i shiwaa l'ẹka i gbushiru iphe,
i riru lwa.
Nta-a bẹ o gbushiwaru ikpere
zẹ azẹe g'oduma;
mbụ g'akahụ oduma;

?bụ onye sụru iya ekute?
10 Jiuda ta abụ-buhuduru
eze abụ-buhu; ọphu
mgbọro-eze ono abyadụ
alụfu iya alụfu lẹ mgbaka
ọkpa; gbiriri jasụ teke onye
ọ kụru ishi l'ẹka a-bya.
Ọ -byaẹpho bẹ ọha l'ophu
a-ngabẹru iya nchị.
11 Nkapfụ-ịgara iya bẹ
oo-libeje lẹ vayịnu.
Nwa nkapfụ-ịgara iya bẹ
oo-libeje l'ẹkali vayịnu
ono ọphu mịshiru
mebyi kẹ wọgalaa.
Ọo-sajẹ uwe iya lẹ
mini akpụru vayịnu.
Akpụru vayịnu ono,
enwuje kẹ pfụu
gẹ mee ono bẹ
oo-gudeje asa
akpawuru-uwe iya.
12 Mẹe e-me; ẹnya
achaa ya vaa.
Ẹra-eswi emee;
eze acha iya phuuphuu.
13 Zebulọnu bẹ e-buru lẹ
mgboru eze-ẹnyimu.
Agụga ẹnyimu iya a-bụru
ọdu ụgbo-mini.
Oke alị iya e-jerwu Sayịdonu.
14 Isaka bụ nkapfụ-ịgara,
ọkpehu dụ;
mbụ gude ẹda labọ,
a nmakoberu iya
l'okpurukpu zẹ azẹe.
15 Ọ hụmaepho g'ẹka
oodzu ike dụ-be ree;
waa g'alị iya ono dụ-be guu;
o phozeta nmakota ivu-ẹrwa
iya jikoru l'ukuvu;
bya ejeahaa ozi,
e kebutaru iya g'o je.
16 Danu bẹ a-nọduje ekpe
ndu nkiya ikpe,
pfụru ọto;
mbụ ẹgube ono,
ọkpa-ipfu Ízurẹlu ndu
ọphuu ekpeje iya phọ.
17 Danu a-dụ g'agwọ,

nọ l'agụga ụzo;
mbụ g'ogiji,
nọ l'agụga gbororo,
abụjeru:
Ọ -taa ịnya l'ichirupfu ọkpa
l'ọ tụfu onye agba iya
nụ l'azụ.
18 Gụbe Chipfu;
mu ele ẹnya teke
ịi-dzọta mu.
19 Gadu bẹ ndu ọ-lwụa-ọlaa
a-dapfu;
ọle ọoghakobe chịpyabe
phẹ.
20 Asha bẹ a-nọdu akọ
ọkpobe nri.
Nri, ọo-nọdu akọ bụ nri,
atsọ ụtso,
gbaru ndu eze l'eriri.
21 Nafụtali bụ ele,
agbaphe g'ọ dụ iya.
Ọonwuje nwa,
ama ntụmatu.
22 Jiósẹfu bụ vayịnu,
amịje ntụmatu;
ọ bụ vayịnu,
nọ-kube mgboru ẹka
mini dụ,
amịje mebyi shii.
Ẹkali iya baa ụba tụko
igbulọ sweta.
23 Ndu ọgba-apfụ gude
ẹhu-eghu byapfuta
iya ọgu.
Ẹphe gbaru iya apfụ;
shi nno mekpaa ya ẹhu.
24 Ọle apfụ iya keẹrupho
jịngujingu g'o keru;
tẹme e mee ọkpu ẹka iya;
o shihu ike.
Ọ bụru shita l'ike k'onye bụ
Ọkalibe kẹ Jiékọpu;
mbụ onye ono,
bụ onye-nche;
waa onye mgbobuta kẹ
Ízurẹlu.
25 Onye ike ono shi l'ẹka bụ
Chileke kẹ nna gụbe Jiósẹfu,
bụ onye eyejeru ngu ẹka;
mbụ onye ono,
bụ Ọkwoolemkpa,

bụ onye emejeru ngu
iphe-ọma.
Oomejeru ngu iphe-ọma
ọphu shi l'imigwe;
bya emejekwaru ngu
phọ iphe-ọma ọphu shi
lẹ mini ime-alị.
Tẹme ọ bụru iya bụ onye
egudeje nwa;
waa eche nwa ẹra meeru
ngu iphe-ọma.
26 Ọnu-ọma ọphu nna ngu
gọru ngu kakwa k'oke-úbvú
ndiche shii;
mbụ l'ọ kakwa iphe-ọma
ọphu úbvú,
shi teke ndiche nọduta
anụje shii.
G'iphe-ọma ono g'ọ hakọta
bụkwaru kẹ Jiósẹfu;
mbụ g'ọ bụkotakwaru kẹ
yẹbe onye ono,
a họfutaru l'echilabọ
unwune iya dobe iche ono.
27 Benjiaminu bụ ẹjo-nkụta-ọswa,
ẹgu alabushi akụrepho.
O -rwua l'ụtsu l'o gbua iphe taa.
O -rwua l'ụzenyashi l'o kee iphe,
ọ lwụtaru l'ọgu.”
28 Ndu ono bụkota ọkpa-ipfu Ízurẹlu ẹphe n'iri l'ẹbo. Tẹme iphe ono bụkotaru iphe, nna phẹ pfuru yeru phẹ teke o gọru phẹ ọnu-ọma. Ọ gọerupho onyenọnu ọnu-ọma, rwuberu iya nụ.

Anwụhu Jiékọpu

29 Noo ya; ọ bya ekeru ekpe nụ phẹ sụ: “Mu abyawaa alapfu ndiche mu phẹ. Unu likwa mu l'ẹka e liru nna mu phẹ l'ọgba, nọ l'alị Ẹfuronu, bụ onye Hetu.
30 Ọgba ono yẹle alị ono nọ l'alị Makupela ono, nọ lẹ mgboru Mamure l'alị Kénanu; bẹ Ébirihamu zụtaru l'ẹka Ẹfuronu onye Hetu dobe; g'ọ bụru ẹka ee-lije odzu.
31 Ọ bụru ẹka ono bẹ e liru Ébirihamu; yẹe nyee ya, bụ Sera; tẹme e likwaphọ Áyizaku; yẹe nyee ya, bụ Ribeka l'ẹka ono; tẹme mu bya elia Lii l'ẹka ono.
32 Alị ono yẹe ọgba, nọ iya nụ bẹ a zụru ndu Hetu.”
33 Jiékọpu keghechaẹpho ekpe nụ ụnwu iya; bya azẹ-zeta azẹe; tụa unme ikpazụ; ọ bụru iya alapfu ndiche iya phẹ.

50

1 Jiósẹfu bya apata onwiya tụa l'eli nna iya; kwarụ ẹkwa kpua ya; bya etsutsukwaa ya phọ ọnu.
2 Noo ya; Jiósẹfu bya ezia ndu dọkinta, ejeru iya ozi g'ẹphe dozia odzu nna iya, bụ Ízurẹlu g'o to rehu. Ndu dọkinta ono bya edozia odzu ono ẹgube ono.
3 Ọ bụru ụkporo abalị labọ bẹ ẹphe gude dozia odzu ono; tee ya mmanụ, g'o to rehu. E mechaa; ndu Ijiputu bya akwaa ẹkwa iya ụkporo abalị ẹto l'abalị iri.

4 Eswe akwakwa iya -bvụepho; Jiósẹfu sụ ndu-ozi Fero: “Ọ -bụru lẹ mu dụ unu
l'obu; unu pfuaru Fero sụ iya
5 lẹ nna mu mekwarụ; mu riaru iya nte sụ lẹ ya abyawaa anwụhu; ọle gẹ mbẹdua
jekwa elia ya l'ilu, ọ tụru doberu onwiya l'alị Kénanu. Ọo ya bụ gẹ mu jenụ je elia
nna mu; gẹ mu alwaphuta azụ.”
6 Fero sụ iya: “Tụgbua je elia nna ngu l'ẹka o pfuru g'i riaru iya nte l'ii-je elia ya.”
7 Ọo ya bụ; Jiósẹfu tụgbuna jeshia eli nna iya. Ndu ozi Fero g'ẹphe ha tụko wụfu
tsoru iya. Ndu bụ ọgerenya l'ibe Fero; waa ndu bụ ọgerenya Ijiputu l'ophu;
8 tẹme waa ndibe Jiósẹfu l'ophu; waa ụnwunna iya; mẹ ndu bụkpoo kẹ nna iya
g'ẹphe hakọta. Ụnwegirima ibe phẹ mẹ iphe-edobe phẹ bẹ ẹphe hakọtaru l'alị
Goshẹnu.
9 Ụgbo-ịnya; mẹ ndu agba l'ịnya bẹ ẹphe l'ẹphe swịkwapho. Ẹphe dụkpoo
igwerigwe tụko swịru.
10 Ẹphe rwua ẹka eechije balị lẹ Atadu, nọ lẹ mgboru ẹnyimu Jiọ́danu; ẹphe raa
ẹkwa iya rashịa ya ike. Jiósẹfu bya anọdu l'ẹka ono kwaa nna iya ono ujiku ẹsaa.
11 Ndu Kénanu, bu l'ẹka ono nụmaepho ẹkwa aphụ, aara lẹ mgboru ẹka eechije balị
lẹ Atadu; ẹphe sụ: “Ndu Ijiputu ataswịbejekwa ọkpoma raa ẹkwa aphụ.” Noo iphe
ono meru g'o gude e kua ẹka ono, nọ-kube ẹnyimu Jiọ́danu ono “Abẹlu-mizuremu”.
12 Noo ya; ụnwu Jiékọpu mee g'ọ sụru g'ẹphe mee.
13 Ẹphe pata iya je l'alị Kénanu je elia ya l'ọgba, nọ l'alị Makupela lẹ mgboru
Mamure, bụ ẹka Ébirihamu zụtaru Ẹfuronu onye Hetu g'ọ bụru ẹka ee-lije odzu;
yẹe alị, tso iya nụ.
14 E lichaẹpho nna iya; Jiósẹfu lwaphuta azụ l'alị Ijiputu; yẹe unwune iya; mẹwaro
ndu ọzo, tso iya je eli nna iya ono.

Jiósẹfu epfu opfu ọma eyeru ụnwunna iya

15 Ụnwunna Jiósẹfu hụmaepho lẹ nna phẹ nwụhuwaru; ẹphe sụ: “Ọ -bụru lẹ
Jiósẹfu bẹ iphe, anyi meru iya-a eghukwadu eghu bẹ ọo-pfụkwa anyi ụgwo iya.”
16 Noo ya; ẹphe zia ozi g'e je ezia Jiósẹfu sụ iya: “Nna ngu byakwa l'anwụhu bya
atụa ekemu-a sụ:
17 ‘Unu e-pfuru Jiósẹfu lẹ mu arwọkwa iya arwọrwo g'ọ gụkwaaru ụnwunna iya
nvụ l'ẹka ẹphe mesweru iya; yẹ l'iphe-ẹji, ẹphe meru; kẹle ọ kwa ẹjo-iphe bẹ ẹphe
meru iya.’ Ọ bụkwanuru iphe, anyi arwọ ngu nta-a bụ g'ị gụnaa nvụ l'emeswe,
anyịbe ndu-ozi Chileke nna ngu mesweru ngu.” Ẹphe zichaẹpho Jiósẹfu ozi ono; ọ
wata ẹkwa.
18 Ụnwunna iya tụgbukwapho wụ-pfu iya je adaa kpurumu l'atatiphu iya bya asụ:
“Iilenaa l'anyi tụkoakwaru bụru ohu ngu.”
19 No iya; Jiósẹfu sụ phẹ: “Gẹ ndzụ ta agụshi unu; kẹle ọ tọ bụdu mu bụ Chileke.
20 Ọ bụ eviya l'unu chịru idzu g'unu mee mu ẹjo-iphe; obenu lẹ Chileke meru iya;
ọ bya abụru iphe-ọma; k'ọphu e shi ẹgube ono dzọta ndzụ ndu dụ igwe, bụ iya bụ
iphe, nwụru nụ-a.
21 Ọo ya bụ gẹ ndzụ ta agụshi unu. Mu a-nọdua anụ unu nri; unu l'ụnwegirima
unu.” Ọ bya emee ya; o doo phẹ ẹnya l'ẹhu te eghudu iya eghu; bya epfuru opfu-ọma
yeru phẹ.

Anwụhu Jiósẹfu

22 Jiósẹfu buru l'alị Ijiputu; yẹe ndibe nna iya l'ophu. Ọ nọru ụkporo apha ise l'apha
iri;
23 bya ahụma nwanwa ụnwu Ifuremu. Tẹme Jiósẹfu hetakwaphọ ụnwu Makiya,
bụ nwatibe Manásẹ l'ụtapfu iya teke a nwụru phẹ.

24 Noo ya; Jiósẹfu sụ ụnwunna iya: “Mu abyaakwaa anwụhu. Ọle mu maru lẹ
Chileke e-mecha bya eyeru unu ẹka dufuta unu l'alị-a; duta unu laphu azụ l'alị,
Chileke kweru Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékọpu ukwe iya ono; bya eria nte
yeru phẹ iya ono.”
25 Jiósẹfu mee g'ụnwu Ízurẹlu riaru iya nte. Ọ sụ phẹ: “Mu maru lẹ Chileke e-mecha
bya eyeru unu ẹka. O -rwua teke ono; unu chịtakwa ọkpu mu gude lụfu l'ẹka-a.”
26 Ọo ya bụ; Jiósẹfu nwụhu g'ọ nọchaerupho ụkporo apha ise l'apha iri. E dozia
odzu iya g'o to rehu; bya eye iya l'okpoko-odzu dobe l'alị Ijiputu.

Ẹkwo
Awụfu

Mkpamẹhu ndu Ízurẹlu

1 Waa ẹpha ụnwu Ízurẹlu, tso Jiékọpu laa alị ndu Ijiputu baa. Onyemonye dutaru
ndibe iya lashịa ẹka ono.
2 Rúbẹnu; waa Simiyọnu; waa Lívayi; waa Jiuda;
3 waa Isaka; waa Zebulọnu; waa Benjiaminu;
4 waa Danu; waa Nafụtali; waa Gadu; waa Asha.
5 Oshilọkpa Jiékọpu tụkoru dụ ụkporo ụmadzu ẹto l'ụmadzu iri. Jiósẹfu nọhawaa
anọno l'alị ndu Ijiputu.
6 Tọbudu iya bụ; Jiósẹfu yẹe ụnwunna iya g'ẹphe ha; waa ọgbo k'ono tụkowa
nwụshihukota.
7 Ọle ndu Ízurẹlu azụshiele-a; bya abarahụ. Ẹphe zụshiru kwatakpọo paa ẹka
apaa; k'ọphu ẹphe tụkoerupho alị ono sweta.
8 Noo ya; onye eze ọphúú, bụ onye ta amadụ kẹ Jiósẹfu amama ophu bya abụru
eze lẹ Ijiputu.
9 Noo ya; ọ sụ ndu alị iya: "Unu lenu lẹ ndu Ízurẹlu akaakwa anyi shii k'ọphu ẹphe
e-mechaa ka anyi ọkpehu.
10 Unu byakwa g'anyi kwabẹru phẹ ẹnya. Ọdumeka bẹ ẹphe a-kabakwa evuvu. Ọ
-bụru l'a nọnyaru; ọgu daa bẹ ẹphe e-tsokwaru ndu ọhogu anyi bya etsoo anyi ọgu;
gbado ẹka-a lashịa."
11 Ọo ya bụ; ndu Ijiputu bya ahọta nemadzụ; mee phẹ udumalị; sụ g'ẹphe kebutaję
ndu Ízurẹlu g'ẹphe je ozi mkpọnwu-ẹhu. Ẹphe bya akpụa mkpụkpu Pitọmu; waa
mkpụkpu Ramesẹsu g'ọ bụru mkpụkpu ẹka Fero e-dobeje iphe.
12 A -ka phẹ akpa ẹhu; ẹphe agbẹ ka azụshi ka l'ọtu dzuru ẹkameka. Ndu Ijiputu
kabakpọoro atsụ ndu Ízurẹlu ebvu;
13 bya akabakpọoro eme g'ẹphe jeje ozi mkpọnwu-ẹhu.
14 Ẹphe kpabẹ phẹ ozi; gude mee ndzụ phẹ bụru phẹ aphụ; mee g'ẹphe yọshi ẹja
bụloku. Tẹme ẹphe aghakwa phọ ẹja mini; mẹwaro ozi, nọ-gbua l'ẹgu phẹ. Iphe,
bụkota ozi, ndu Ijiputu kebutaru phẹ g'ẹphe je bụkotaru ozi mkpọnwu-ẹhu.
15 Eze ndu Ijiputu sụ ụnwanyi, eswije ndu Hiburu ime, ẹpha phẹ bụ Shifura; waa
Puwa:
16 "Unu -nọdu eswi ụnwanyi ndu Hiburu ime m'ẹphe nọdu anwụ nwa; ẹphe -nwụe
ya phọ; unu nyoje phẹ. Ọ -bụru nwoke; unu gbuje iya; teke ọ bụ nwata nwanyị; unu
hajękwa iya g'ọ nọdu ndzụ!"
17 Obenu lẹ ndu eswije ime ono atsụ Chileke ebvu; ọphu ẹphe emejedu iphe ono,
eze Ijiputu ziru phẹ ono. Ẹphe nọdu ahajẹ nwa-nwoke; ẹphe anọdu ndzụ.
18 Noo ya; Eze ndu Ijiputu bya ekukọo ndu eswije ime ono; bya asụ phẹ: "?Bụ
gụnu bẹ unu meru iphe, dụ ẹgube-a? ?Bụ gụnu kparụ iphe unu ahajẹ ụnwegirima
unwoke; ẹphe anọdu ndzụ?"
19 Ụnwanyi eswije ime ono sụ Fero: "Tị madụ l'ụnwanyi Hiburu ta adụdu gẹ kẹ
ndu Ijiputu. Ọkpehu dụ phẹ. Ọ nọdu abụjeru; ndu eswije ime -bya abyarwuta ẹka
ono; ẹphe ezedawaa."
20 Ọo ya bụ; Chileke meeru ndu eswije ime ono iphe-ọma. Ndu Ízurẹlu nọdu evu;
bya akakpọro aka l'ọtu.
21 Chileke mekwaphọ g'ụnwu ndu eswije ime ono ka l'ọtu; kẹle ẹphe atsụ iya ebvu.

22 Noo ya; Fero bya atụaru ndu nkiya g'ẹphe ha ekemu sụ: “Ọ -bụru lẹ ndu Hiburu
nwụru nwa; ọ -bụru nwoke; g'e jeje echie ya l'ẹnyimu Nayịlu! Teke ọ bụ nwanyị l'a
haa ya g'ọ nọdu ndzụ!”

2

Anwụnwu Mósisu

1 Noo ya; nwoke, shi l'ọnulo Lívayi bya alụta nwanyị, shikwaphọ l'ọnulo Lívayi.
2 Nwanyị ono bya atsụta ime; bya nwụa nwa nwoke. Ọ hụmaepho lẹ nwata ono
manụkaru mma; o hee ya l'edomi ọnwa ẹto.
3 Ọ nọnyaa; ọphu o dụedu ike domikọta iya edomi. Ọ bya egbuta èjì gude kpaarụ
iya nkata; bya echia ya ụrwa mbekee. Ọ bya ekuru nwata ono ye l'ime nkata ono;
pata je edobe l'agụga ẹnyimu Nayịlu ẹka èjì zeru.
4 Nwune iya nwanyị bya eje apfụru ụzenya g'ọ maru iphe, l'e-eme nwata ono.
5 Noo ya; nwa Fero kẹ nwanyị jeshia awụ ẹhu l'ẹnyimu Nayịlu ono. Yẹle
ụnwumgboko, ejeru iya ozi swịru tụko eje l'agụga ẹnyimu ono. Ọ hụma nkata ono
g'ọ nọ l'ime èjì ono; bya ezia ohu iya nwamgbọko g'o je ewotaẹduru iya ya.
6 O kpuhaa ya; bya ahụma nwata ono. Nwata ono nọdu ara ẹkwa; imemini iya dụ
iya. Ọ sụ: “Ọ kwa nwa onye Hiburu bẹ ọ bụ!”
7 Nwune nwata ono kẹ nwanyị sụ nwatibe Fero ono: “?Bụ gẹ mu je ekuaru ngu
nwanyị Hiburu, e-heru ngu nwata ono?”
8 Ọ sụ iya ngwa; g'o jenụ. Nwamgbọko ono tụgbua je ekua nene nwata ono.
9 Nwada Fero sụ ne nwata ono g'o kuta nwata ono je ehefutaru iya; gẹ ya pfụa ya
ụgwo. Noo ya; nwanyị ono bya ekuta nwata ono je eheahaa.
10 Nwata ono vutaẹpho; o duta iya dulaaru nwatibe Fero ono; ọ bụru nwa iya. O
woru iya gụa Mósisu; kẹle ọ sụru l'ọo nwata, ya gụtaru lẹ mini.

Mósisu agba ala Midiyanu

11 Noo ya; o rwua ujiku lanụ gẹ Mósisu vutachaaru; o jeshia ahụma ndu nkiya l'ẹka
ono, ẹphe eje ozi mkpọnwu-ẹhu ono. Ọ hụma onye Ijiputu ẹka oochi onye Hiburu
iphe, bụ onye lanụ l'ụnwunna iya.
12 Ọ bya achịka ẹnya ibe k'ẹbo ẹbo; ọphu ọ dụdu onye ọ hụmaru. O chigbua onye
Ijiputu ono bya egude ẹja kpamia ya.
13 O -rwua lẹ nchitabọhu iya; ọ tụgbukwa ọzo je ahụma ndu Hiburu ụmadzu labọ
ẹka ẹphe alwụ ọgu. Ọ sụ onye ọphu achọ opfu: “?Dẹnu g'ọ nwụru iichi onye Hiburu
ibe ngu iphe?”
14 Onye k'ono sụ iya: “?Bụ onye meru ngu onye-ishi; waa onye-ikpe anyi? Tọo ?
iimewaa g'i gbua mu g'i gburu onye Ijiputu phọ?” Noo ya; ndzụ gụahaa Mósisu; ọ
rịa sụ: “Iphe-a, mu meru-a bẹ a -gbẹ madzuchawaru nụ.”
15 Fero nụmaepho iphe ono bya emeahaa g'o gbua Mósisu. Mósisu gbafụ l'ibe Fero
gbaru lashịa alị ndu Midiyanu je eburu. O jerwua bya anọdu anọo l'agụga wẹlu.
16 Noo ya; onye uke ndu Midiyanu nweru ụnwumgboko ẹsaa. Ẹphe bya lẹ wẹlu
ono bya ekuta mini ye l'iphe, eeyejeru anụ mini g'atụru ibe nna phẹ ngụa.
17 O nweru ndu ọzo, eche atụru, byaru bya achịfu phẹ. Noo ya; Mósisu gbalihu
bya eyetaru phẹ ẹka; kuta mini doberu atụru phẹ.
18 Ụnwumgboko ono lapfuẹpho nna phẹ, bụ Ruwẹlu; ọ sụ phẹ: “?Dẹnu g'ọ nwụru
unu lwarụ ẹgwegwa ẹgube-a ntanụ-a?”
19 Ẹphe sụ iya l'o nwekwarụ nwoke Ijiputu, nafụtaru phẹ l'ẹka ndu eche atụru ndu
ọphuu. Tẹme ọ bya esetafụkwapho mini doberu atụru phẹ; ọ ngụa.
20 Ọ sụ ụnwada iya: “?Dẹnuhunu nwoke ọbu? ?Bụ gụnu kparụ iphe, unu parụ iya
haa? Unu je ekua ya g'ọ bya eria nri.”

21 Mósisu kweta; yẹe nwoke ono buru. Nwoke ono bya ekuru nwa iya nwanyị, bụ
Zipora kee Mósisu; ọ lụru.
22 Zipora bya eyeru iya nwa nwoke. Mósisu gụa ya Geshọmu; noo kẹle Mósisu
sụru: "Mu bụ onye lwarụ alwalwa l'alị ndu ọhozo."
23 A nọnyakpoepho; eze ndu Ijiputu nwụhu. Ndu Ízurẹlu nọdu atsụ pfụpfupfu;
echi mkpu; ara g'e yeru phẹ ẹka l'iphe-ẹhuka ono, ẹphe eje l'abụbu ono, ẹphe bụ ohu
ono. Ẹkwa ono, ẹphe ara ono rwua Chileke nchị.
24 Chileke nụma ude ono, ẹphe atsụ ono; bya anyata ọgbandzu ẹphe lẹ Ébirihamu;
waa Áyizaku; waa Jiékọpu.
25 Chileke bya aghaa ẹnya; lee ndu Ízurẹlu; bya arịahaa ọriri ẹhu phẹ.

3

Ọku, l'enwu l'irwu oshi

1 No iya; Mósisu nọdu eche atụru Jieturo, bụ nna nyee ya; bya abụru onye uke ndu
Midiyanu. O -rwua ujiku lanụ; ọ chịta atụru ono gude jeshia ẹka dụ ẹnya l'echiẹgu.
O jee jasụ o jerwua l'úbvú Horẹbu, bụ iya bụ úbvú Chileke.
2 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ Ojozi Chipfu gude ọku, enwu l'irwu oshi hee ya l'atatiphu.
Mósisu hụma l'ọku ono enwu l'irwu oshi ono; obenu l'o to tsupyashịdu iya.
3 Ọo ya bụ; Mósisu sụ: "Gẹ mu bya ejekubeẹkwa iphe ọwa-a ntse; mbụ iphe ọwa-a,
tụfuru ẹhu, anwụ nụ-a; gẹ mu maẹkwaru iphe, kparụ iphe, ọku ono te etsupyashịdu
irwu ono."
4 Chipfu hụmaepho l'ọ kpịritawaru ntse g'o lerweta ẹnya; Chileke shi l'irwu ono
kua ya oku sụ: "Mósisu! Mósisu!"
Mósisu za ẹnu; sụ: "Wakwa mu nọ l'ẹka-a."
5 Chileke sụ iya: "Ta kpịritabaekwaru ntse ọzobaa! Yefụ akpọkpa ngu; noo kẹle
ẹka ono, ị pfụru ono bụ alị, dụ nsọ."
6 Sụ iya: "Ọ kwa mbẹdua bụ Chileke kẹ nna ngu; bụru Chileke kẹ Ébirihamu; bụru
Chileke kẹ Áyizaku; bya abụru Chileke kẹ Jiékọpu." Mósisu nụmae ya phọ; o wohaa
iphu; kẹle ndzụ ele Chileke ẹnya watarụ iya agụgu.
7 To bụdu iya bụ; Chipfu sụ: "Mu hụmawaru iphe-ẹhuka, ndibe mu eje l'alị ndu
Ijiputu. Mu nụmawa mkpu, ẹphe echi sụ g'a dzọta phẹ l'ẹka ndu udumalị; tẹme
iphe-ẹhuka, ẹphe eje rwuwa mu l'ẹhu.
8 Ọo ya bụ lẹ mu byawaru gẹ mu nafụta phẹ l'ẹka ndu Ijiputu; duru phẹ laa l'alị,
dụ ree; bya adụ shii; mbụ alị mini ẹra-eswi; waa manụ-ẹnwu jiru kẹ pyịmu pyịmu;
mbụ l'alị ndu Kénanu; waa ndu Hetu; waa kẹ ndu Amọru; waa kẹ ndu Pẹ́rezu; waa
kẹ ndu Hevu; tẹme waa kẹ ndu Jiebusu.
9 Nta-a bẹ mkpu, ndu Ízurẹlu echi rwuwaru mu lẹ nchị; tẹme mu hụmawaa gẹ ndu
Ijiputu gude akpa phẹ ẹhu.
10 Ọo ya bụ; lẹ nta-a bẹ mu ezi ngu g'i jepfu Fero je edufuta ndibe mu, bụ ndu
Ízurẹlu l'alị Ijiputu!"
11 Mósisu sụ Chileke: "?Bụ onye bẹ mu bụ k'eje apfụru Fero l'iphu; je edufuta ndu
Ízurẹlu l'alị Ijiputu?"
12 Chileke sụ iya: "Mu e-swiru ngu eswiru. Tẹme waa iphe-ọhubama, ii-gude maru
l'ọo mbẹdua ziru ngu ono baa: I -dufutaẹpho ndu ono lẹ Ijiputu bẹ unu a-barụ mụbe
Chileke ẹja l'úbvú-a."
13 Mósisu sụ Chileke: "Ọ -bụkwanuru lẹ mu jepfuru ndu Ízurẹlu je asụ phẹ: 'Chileke
kẹ nna unu phẹ zikwaru mu gẹ mu byapfuta unu.' Ẹphe -jịkwanua mu sụ: '?Ẹpha
ngu aza gụnu?' ?Bụ gụnu bẹ mu e-yeru phẹ ọnu?"

14 Chileke sụ Mósisu: “Mu bụ onye mu bụ. Iphe, ii-pfuru ndu Ízurẹlu bụ l'ọo
mbẹdua, bụ Chipfu ziru ngu g'ị byapfuta phẹ.”
15 Chileke sụkwapho gẹ Mósisu sụ ndu Ízurẹlu: “Ọo Chipfu, bụ Chileke kẹ nna unu
phẹ; mbụ onye bụ Chileke kẹ Ébirihamu; bụru Chileke kẹ Áyizaku; bya abụru Chileke
kẹ Jiékọpu bẹ ziru ngu g'ị byapfuta phẹ. Noo ẹpha mu bụ ono jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii. Ẹpha ono bẹ ọgbo mẹ ọgbo e-gude maru mu.”
16 “Tụgbua je ekukọo ndu bụ ọgerenya lẹ Ízurẹlu; sụ phẹ lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ
nna unu phẹ; byapfutaru ngu; mbụ onye ono, bụ Chileke kẹ Ébirihamu; bụru Chileke
kẹ Áyizaku; bya abụru Chileke kẹ Jiékọpu. Waa iphe o pfuru baa: ‘Mu lewaru unu
ẹnya; hụma ẹgube iphe, eeme unu lẹ Ijiputu.
17 Mu kwewaa ukwe lẹ mu e-dufuta unu l'iphe-ẹhuka, unu eje lẹ Ijiputu; duru unu
laa alị ndu Kénanu; waa kẹ ndu Hetu; waa kẹ ndu Amọru; waa kẹ ndu Pẹ́rezu; waa
kẹ ndu Hevu; tẹme waa kẹ ndu Jiebusu; alị, mini ẹra-eswi; waa manụ-ẹnwu asọ
gborogboro.’
18 “Ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu bẹ a-ngabẹru ngu-a nchị. Ọo ya bụ; gụbedua unu lẹ
ndu bụ ọgerenya atụko swịru jepfu eze ndu Ijiputu je asụ iya: ‘Chipfu, bụ Chileke
ndu Hiburu bẹ byapfutakwaru anyi. Hanaa anyi g'anyi jee ije ujiku ẹto; lụfu l'echiẹgu
je agwaa Chipfu, bụ Chileke anyi.’
19 Ọle mu makwarụ-a l'eze ndu Ijiputu te ekwedu g'unu je; gbahaa l'e meru iya
l'ọkpehu.
20 Ọo ya bụ lẹ mu a-machị ẹka mu; gude iphe, dụ biribiri, mu e-me lẹ Ijiputu nụa
phẹ chịipfuu. Iphe ono -mechaẹpho bẹ oo-kwechaa haa unu g'unu lashịa.
21 “Mu e-me gẹ ndu Ízurẹlu-a dụ ndu Ijiputu l'obu; k'ọphu bụ; unu -lashịepho; unu
ta agbadụru ẹka.
22 Nwanyị, nọnu a-sụ onye obutobu iya; ọzoo nwanyị, bu l'ụlo iya g'ọ nụ iya iphe,
e meru lẹ mkpọla-ọchaa; waa ọphu e meru lẹ mkpọla-ododo; waa uwe, unu e-ye
ụnwegirima unu. Ọo ya bụ unu eshi nno kwaa iphe ndu Ijiputu l'ọkwata gude
lashịa.”

4

Iphe-ọhumalenya, Mósisu e-me

1 Mósisu sụ: “?Ọ -bụkwanuru l'ẹphe te kwetadụru iphe, mu pfuru; ọzoo l'ẹphe te
ekwedu ngabẹru mu nchị; sụ l'ọo ụka lẹ Chipfu ta abyapfutaduru mu-e?”
2 Ọo ya bụ; Chipfu jịa ya; sụ: “?Bụ gụnu bẹ i gude l'ẹka ono?”
Ọ sụ iya l'ọ kwa mgbọro.
3 Chipfu sụ iya: “Tọgboedu iya l'alị!”
Ọ tọgbo iya. Ọ ghọo agwọ. O ye ọkpa l'ọso.
4 Chipfu sụ iya: “Machịa ẹka gude iya lẹ mgbọdzu!” Mósisu bya amachịa ẹka; zụ
agwọ ono. Ọ nọdu iya l'ẹka; ghọ-zia bụru mgbọro g'o shi bụru.
5 Chipfu sụ iya: “Mee iphe-a gude mee g'ẹphe kweta lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna
phẹ; mbụ onye ono, bụ Chileke kẹ Ébirihamu; bụru Chileke kẹ Áyizaku; bya abụru
Chileke kẹ Jiékọpu bẹ byapfutaru ngu nụ.”
6 Chipfu byakwa asụ Mósisu ọzo: “Nwua ẹka lẹ mkputẹpho ngu!” Mósisu
bya eworu ẹka ye lẹ mkputẹpho. O wofutashịa ẹka; ekpenta nmawa iya ẹka
swọkoswoko; ẹka chahụwa iya roboo.
7 Chileke sụ iya: “Ngwa; yephu iya azụ lẹ mkputẹpho ngu!” Tọbudu iya bụ;
Mósisu bya eyephu ẹka iya azụ lẹ mkputẹpho iya ono. O wofutashịa ya; ekpenta
ono mishihuwa; mbụ ẹka dụkotawa iya g'ẹhu iya ibe iya ọphuu dụ.

8 Noo ya; Chipfu sụ: “Ọ -bụru l'ẹphe te ekwetadu nkengu; ọzoo l'ẹphe ta angabẹduru ngu nchị l'iphe-ọhumalenya kẹ mbụ phọ bẹ ẹphe e-kweta-a k'ẹbo-a.
9 Obenu ọ -bụru l'ẹphe te ekwetaduru; ọzoo l'ẹphe ta angabẹduru ngu nchị l'iphe-ọhumalenya labọ-a; je ekuta mini l'ẹnyimu Nayịlu; bya awụshi l'alị ọkponku. Mini ono, i kutaru l'ẹnyimu ono a-ghọ mee l'alị ẹka ono.”
10 Mósisu sụ Chipfu; “Oowaa Nnajịuphu; mu ta amakwa g'aasajẹ opfu. Eshikpọo lẹ mbụ bya adụru nta-a, iipfu eyeru mụbe onye-ozi ngu-a bẹ mu bụepho onye epfu dẹneshii bya abụru onye epfu l'ọnu ọku.”
11 Chipfu sụ iya: “?Bụ onye meru ọnu nemadzụ? ?Bụ onye emeje nemadzụ l'ọoda nkụchi; ọzo ọnu kpụrukudukuu? ?Bụ onye emeje nemadzụ l'ọophu ụzo; ọzoo g'ọ tsụa ishi? ?Tọbudu mbẹdua, bụ Chipfu?
12 Ngwa je! Mu e-yetarụ ngu-a ẹka g'i pfua opfu; bya ezikwa ngu phọ iphe, ii-pfu.”
13 Obenu lẹ Mósisu sụru: “Jiko Nnajịuphu mu; zia ya rọ onye ọzo g'o jee.”
14 Noo ya; Mósisu mee; ẹhu ghuahaa Chipfu eghu. Ọ sụ Mósisu: “?Nwune ngu, bụkwanu Erọnu, bụ oshilọkpa Lívayi-e? Mu maru lẹ yẹbedua maru g'eepfu opfu. Ọ nọakwa l'ụzo ẹka ọobya ngu ndzuta. Ọzo bụ l'obu a-tsọ iya ụtso shii mẹ ọ -hụma ngu.
15 Ii-pfuje yeru iya; karụ iya iphe, oo-pfu. Mu a-nọdua eyeru unu n'ẹbo ẹka l'epfu opfu; tẹme ọ bụru mbẹdua a-nọdu ezije unu iphe, unu e-meje.
16 Ọo Erọnu bẹ e-pfuchitajeru ngu opfu l'atatiphu ndu Ízurẹlu. Mbụ l'ọo-dụepho g'ọ bụ yẹbedua bụ ọnu ngu. Tẹme l'ị dụe ya phọ g'ị bụ Chileke.
17 Ọle ọo g'i gude mgbọro-a, i gude l'ẹka-a; k'ọphu ii-gude iya meje iphe-ọhumalenya-a.”

Mósisu ala azụ lẹ Ijiputu

18 Ọo ya bụ; Mósisu bya ejepfu Jieturo, bụ ọgo iya bya asụ iya g'ọ haa ya gẹ ya jepfu ndibe phẹ l'alị ndu Ijiputu je amaru ?ẹphe nọ-dzukwaduru-a ndzụ?
Jieturo kweta bya asụ iya g'ọ tọkwa ẹhu.
19 Teke ono bẹ Chipfu nọhawa l'alị ndu Midiyanu; sụ Mósisu: “Tụgbua laphu azụ l'alị ndu Ijiputu; noo kẹle iphe, bụ ndu ono, shi achọ ndzụ ngu ono nwụshihuchawaru.”
20 Ọo ya bụ; Mósisu bya eduta nyee ya; waa ụnwu iya; ẹphe nọ-koru l'eli nkapfụ-ịgara. Ọ bya ewota mgbọro Chileke ono gude l'ẹka; ọ bụru phẹ ala alị Ijiputu.
21 Chipfu sụ Mósisu: “Ị -laẹpho Ijiputu; tụkokwa iphe, dụ biribiri ono, mu yeru ngu l'ẹka g'i mee ono mekọta l'iphu Fero. Ọle mu a-kpọchi iya ọkpoma akpọ-chi; k'ọphu o too kwedu aha ndu ono g'ẹphe la.
22 Iphe, ii-pfuru Fero bụ lẹ mụbe Chipfu sụru l'ọo Ízurẹlu bụ ọkpara mu.
23 Mu pfuwaru ngu sụ g'ị haa ọkpara mu ono g'ọ tụgbua; k'ọphu oo-je abarụ mu ẹja. Ị -jịka l'ị tịi hadụ iya g'ọ tụgbua bẹ mu e-gbukwa ọkpara nkengu.”
24 Noo ya; o rwua l'ụzo ẹka ẹphe kwarụ; Chipfu byapfuta Mósisu bya emeahaa g'o gbua ya.
25 Zipora wota mkpuma, atsụ nkọ; bya ebuta akpapyị nwa iya bya edenyi Mósisu l'ọkpa sụ iya: “Nta-a bẹ anyi lụwaru l'ẹhu mee.”
26 Ọo ya bụ; Chipfu haa ya. Teke ono, Zipora sụru l'ẹphe lụwaru l'ẹhu mee bẹ iphe, ọorwu ẹka bụ k'ebu úbvù.
27 Chipfu sụ Erọnu g'o je l'echiẹgu je agba Mósisu ndzuta! Ọo ya bụ; Erọnu gbapfu Mósisu l'úbvú Chileke; je anma iya akpa.
28 Mósisu bya akọkotaru Erọnu iphemiphe, Chipfu ziru iya g'o je epfua; wakwaphọ k'iphe-ọhumalenya ono, Chileke sụru g'o meshia ono.
29 Mósisu yẹe Erọnu bya ekukọta ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu g'ẹphe ha.

30 Erọnu bya atụko iphemiphe, Chipfu pfushiru Mósisu pfukọtaru phẹ. Ọ bya emee
iphe-ọhumalenya ono l'iphu ndu Ízurẹlu;
31 ẹphe kweta. Ọo ya bụ; ẹphe nụmaepho lẹ Chipfu akpa ishi phẹ; tẹme waa l'ọ
hụmawaru iphe-ẹhuka, ẹphe eje; ẹphe phozeta baarụ Chileke ẹja.

5

1 E mechaa; Mósisu yẹe Erọnu jepfu Fero bya asụ iya: "Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke
kẹ Ízurẹlu epfu baa: 'Haa ndibe mu g'ẹphe je abọoru mu iphe l'echiẹgu!' "
2 Fero sụ: "?Bụ onye bụ Chipfu k'ọphu mu a-ngabẹru iya nchị; haa ndu Ízurẹlu
g'ẹphe tụgbua? Sụ: Mu ta amakwa Chipfu; ọphu mu ahakwa ndu Ízurẹlu g'ẹphe
tụgbua."
3 Ẹphe sụ iya: "Chileke ndu Hiburu byapfutakwaru anyi. Jiko hanaa g'anyi wụru
je l'echiẹgu jee ije ujiku ẹto je egweeru Chipfu, bụ Chileke anyi ngwẹja. Ọdumeka bẹ
oo-gudekwa iphe-ememe; ọzoo ogu-echi gbushia anyi."
4 Obenu l'eze ndu Ijiputu kuru Mósisu yẹe Erọnu; sụ phẹ: "?Bụ gụnu kparụ iphe
unu jeru je achịfuta ndu ono l'ozi, ẹphe eje? Ngwa; unu tụgbua laphu azụ l'ozi unu!"
5 Ọ sụkwapho: "Unu lewarọ ya! Nta-a bẹ ndu Ízurẹlu hawaa igwerigwe; tẹme unu
gbẹ bya akpọshiaha phẹ ozi, ẹphe eje!"
6 Ọ bụru mbọku ono kwaphọ bẹ Fero kuru ndu udumalị; waa ndu-ishi l'ozi ndu
Ízurẹlu; sụ phẹ:
7 "Unu ta anụjehe ndu Ízurẹlu ẹswa, ẹphe e-gude yọo ẹja! G'ẹphe jeje achọ ẹswa
chịta l'onwophẹ!
8 Ọle g'unu mekwaa phẹ g'ẹphe yọtaje iya g'o dzua ole, ẹphe shiwaa ayọtaje iya.
Unu te egbubọtakwa iphe l'ẹja ole, ẹphe shi ayọtaje. Ẹphe bụ ndu ẹnyiru; ọ bụru
iphe ono meru g'o gude; ẹphe nọdu echi mkpu sụ g'a haa phẹ g'ẹphe je egweeru
Chileke phẹ ngwẹja.
9 Unu kabaa phẹ akpabẹ ozi; k'ọphu ụzo k'eje angabẹ nchị l'asụlasu ta adụeduru
phẹ."
10 Tọbudu iya bụ; ndu udumalị; waa ndu-ishi l'ozi ono bya asụ ndu Ízurẹlu: "Waa
iphe, Fero pfuru baa. Ọ sụru g'a ta nụjehe unu ẹswa.
11 G'unu jeje achịta iya l'onwunu l'ẹka unu hụmaru iya. Ọle ozi unu bẹ e tee
gbubọtakwa iphe mẹ nanụ."
12 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu gbakashịhu tsoru alị ndu Ijiputu l'ophu chọlahaa ẹswa,
ẹphe e-vuta gude bya ayọ ẹja ọbu.
13 Ndu udumalị chịahaa phẹ kpabẹkpabe; sụ phẹ: "Ngwa! Unu yọta-dzua ẹja ole,
unu shi ayọtaje ujiku lanụ teke phọ, e shi evutajẹru unu ẹswa phọ!"
14 Ndu udumalị Fero bya echiahaa ndu-ishi l'ozi ndu Ízurẹlu ono iphe; mbụ ndu
ono, ẹphe họtaru dobe g'ẹphe letajẹ ndu Ízurẹlu ẹnya ono; sụ phẹ: "?Bụ gụnu kparụ
iphe, unu ta ayọ-dzuduru ẹja unu ụnyaphu waa ntanụ-a; g'unu shi ayọ-dzujehawa
iya?"
15 Ndu-ishi l'ozi ndu Ízurẹlu ono bya awụru jepfu Fero; sụ iya: "?Bụ gụnu bẹ iime
anyịbe ndu-ozi ngu ẹgube-a?
16 Ndu ozi ngu bẹ e te vutajẹeduru ẹswa; tẹme a sụkwapho g'anyi yọo ẹja. A nọdu
echi ndu-ozi ngu iphe; l'ẹka ọ gbẹ bụru ndu nkengu bẹ o shi l'ẹka."
17 Fero sụ: "Ọo kẹ mmanụ ono, unu nọ ono meru iphe; unu pfuaharu g'a haa unu
g'unu je egweeru Chipfu ngwẹja.
18 Ngwa! Unu tụgbua nta-a je eje ozi, unu eje. E tee vutabaẹduru unu ẹswa. Ọle
mkpakọ bụkwa g'unu yọta-dzujee ẹja ole, unu shi ayọtaje!"

19 Ndu-ishi l'ozi ndu Ízurẹlu gbẹ teke ono maru l'ẹphe nmarụ l'agaga g'ẹphe nụmachaaru l'e tee gbubọtaduru iphe l'ẹja ole, ẹphe shi ayọtaje ujiku ophu.
20 Ẹphe lụfutaepho l'ibe Fero; ẹphe hụma Mósisu; waa Erọnu l'ẹka ẹphe pfụru echeru phẹ.
21 Ẹphe sụ: "Gẹ Chipfu lekwa ẹnya l'iphe-a, unu meru-a; kpee unu ikpe iya! Kẹle unu kpatarụ; anyi dụchawanu Fero yẹe ndu-ozi iya ashị. Nta-a bẹ unu wowaru mma ye phẹ l'ẹka g'ẹphe gbushia anyi."

Chileke ekwe ukwe adzọ ndu Ízurẹlu

22 Mósisu jepfu Chipfu bya asụ iya: "Oowaa Nnajịuphu! ?Bụ gụnu kparụ iphe, iime gẹ ndu-a jee ẹgube iphe-ẹhuka-a? ?Bụ iphe, i zidoru mu baa?
23 Eshi teke mu jepfucharu Fero je egude ẹpha ngu pfuru yeru iya bẹ o wotaru iphe-ẹhuka, dụ ẹgube-a nmakobe phẹ l'ishi. Ọphu ọ tọ dụdu iphe, i meru mẹ nanụ gude dzọta ndu nkengu."

6

1 Noo ya; Chipfu sụ Mósisu: "Nta-a bẹ ịi-hụmanu-a iphe, mu e-me Fero. Kẹle ọo ọkpehu mu bẹ mu e-gude mee l'ọ haa phẹ; mbụ l'ọo ọkpehu mu bẹ mu e-gude mee l'ọ chịfu phẹ l'alị iya."
2 Chileke sụkwapho Mósisu: "Ọo mbẹdua bụ Chipfu.
3 Mu heru l'iphu Ébirihamu; bya ehee l'iphu Áyizaku; hekwaaphọ l'iphu Jiékọpu; karụ phẹ l'ẹpha mu bụ Chileke, bụ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ. Obenu l'ẹpha mu ono, bụ Chipfu bẹ mu te emeduru g'ẹphe maru.
4 Anyi l'ẹphe bya agbaa ndzụ lẹ mu a-nụ phẹ alị ndu Kénanu ẹka ẹphe shi buru gẹ ndu lwarụ alwalwa.
5 Ọzo bụ lẹ mu nụmawaru ude, ndu Ízurẹlu atsụ; mbụ ndu ono, ndu Ijiputu meru ohu ono. Mu nyata ọgbandzu mu ono.
6 "Ọo ya bụ; unu sụ ndu Ízurẹlu lẹ-a: Ọo mbẹdua bụ Chipfu; ọo mu a-nafụta unu l'ozi mkpọnwu-ẹhu ono, ndu Ijiputu meru; unu nọdu eje ono. Mu e-me g'unu nweru onwunu; g'unu ta abụheru ohu phẹ. Mu a-machị ẹka mu dzọta unu; bya emeshia iphe, dụ biribiri gude nụa phẹ aphụ.
7 Mu e-me; unu abụru ndibe mu; mu abụru Chileke unu. Ọo ya bụ g'unu amaru l'ọo mbẹdua, bụ Chipfu bụ Chileke unu; bya abụru onye nafụtaru unu l'ozi mkpọnwu-ẹhu ono, ndu Ijiputu meru; unu nọdu eje ono.
8 Mu e-duta unu je l'alị ono, mu paliru ẹka mu imeli ria nte lẹ mu a-nụ Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékọpu ono. Mu a-nụ iya unu g'ọ bụru okiphe unu. Ọo mbẹdua bụ Chipfu."
9 Mósisu bya eje ezia ya ndu Ízurẹlu; obenu l'ẹphe te eyeduru iya ọnu; noo kẹle meji tọfuwaru phẹ; tẹme ozi mkpọnwu-ẹhu, ẹphe eje l'ẹka ono mewaru; ọ rẹfu phẹ l'ẹhu.
10 Chipfu sụ Mósisu:
11 "Je epfuaru Fero, eze ndu Ijiputu g'ọ haa ndu Ízurẹlu g'ẹphe tụgbua lụfu l'alị iya."
12 Mósisu sụ Chipfu: "Ọ -bụru lẹ ndu Ízurẹlu ta angabẹduru mu nchị; ?bụ ishi gụnu bẹ Fero e-gude ngabẹru mu nchị gẹ mu bụ onye epfu l'ọnu ọku-a?"
13 Noo ya; Chipfu bya epfuaru Mósisu yẹe Erọnu opfu ẹhu ndu Ízurẹlu; waa opfu ẹhu Fero, bụ eze ndu Ijiputu; sụ phẹ g'ẹphe dufuta ndu Ízurẹlu l'alị ndu Ijiputu.

Oshilọkpa Mósisu waa Erọnu

14 Waa ndu-ishi l'ẹnya-unuphu ibe nna phẹ.

Ụnwu kẹ Rúbẹnu, bụ ọkpara Ízurẹlu bụ Hanọku; waa Palu; waa Hẹzuronu; waa Kami. Ndu k'ono bụkota ọkpa-ipfu Rúbẹnu.
15 Ụnwu kẹ Simiyọnu bụ Jiemẹlu; waa Jiaminu; waa Ohadu; waa Jiakinu; waa Zoha; tẹme waa Shawulu, nwa, nwanyị shi Kénanu nwụtaru. G'ẹphe ha bụkota ọkpa-ipfu Simiyọnu.
16 Ẹpha ụnwu Lívayi lẹ g'e deru phẹ l'ẹkwo bụ: Geshọnu; waa Kohatu; tẹme waa Merari. Lívayi nọru ụkporo apha ishii l'apha iri l'ẹsaa.
17 Ụnwu Geshọnu l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu phẹ bụ Libuni; waa Shimeyi.
18 Ụnwu Kohatu bụ Amụramu; waa Izuha; waa Hẹburonu; waa Uzẹlu. Kohatu nọru ụkporo apha ishii l'apha iri l'ẹto.
19 Ụnwu Merari bụ Mahuli; waa Mushi. Ono bụ ọkpa-ipfu Lívayi lẹ g'e deru iya l'ẹkwo.
20 Amụramu bya alụa nwune nna iya, bụ Jiokebẹdu. Ọ nwụtaru iya Erọnu; waa Mósisu. Amụramu nọru ụkporo apha ishii l'apha iri l'ẹsaa.
21 Ụnwu Izuha bụ Kora; waa Nẹfegu; tẹme waa Zikiri.
22 Ụnwu Uzẹlu bụ Mishẹlu; waa Ẹluzafanu; tẹme waa Sitiri.
23 Erọnu bya alụa Elisheba, bụ nwatibe Amínadabu kẹ nwanyị; bụkwarupho nwune Náshọnu kẹ nwanyị. Elisheba ono nwụtaru iya Nadabu; waa Abihu; waa Eleyaza; tẹme waa Itama.
24 Ụnwu Kora bụ Asiru; waa Ẹlukana; tẹme waa Abiyasafu. Ndu k'ono bụ oshilọkpa Kora l'ipfu l'ipfu.
25 Eleyaza nwa Erọnu bya alụa onye lanụ l'ime ụnwegirima ụnwanyi ibe Putẹlu; ọ bya nwụtaru iya Finehasu.
Ndu ono bụkota ndu-ishi unuphu ibe Lívayi l'ipfu l'ipfu.
26 Ọo bụru Erọnu; yẹe Mósisu ono bẹ Chipfu sụru g'ẹphe dufuta ndu Ízurẹlu g'ẹphe hakọta l'alị Ijiputu!
27 Ọ bụkwaru phẹ phọ bẹ bụ ndu pfuru Fero, bụ eze ndu Ijiputu k'edufuta ndu Ízurẹlu l'alị ndu Ijiputu. Ọo kwaphọ Mósisu yẹe Erọnu lanụ ono bẹ ọ bụ.

Erọnu bụ ọnu, epfuchiru Mósisu

28 Noo ya; teke ono, Chipfu pfuru yeru Mósisu l'alị ndu Ijiputu ono
29 bẹ ọ sụru iya: “Ọo mbẹdua bụ Chipfu. Zikọta Fero, bụ eze ndu Ijiputu iphemiphe, mu ziru ngu.”
30 Obenu lẹ Mósisu sụru Chipfu: “Eshi ọphu mu epfu l'ọnu ọku; ?dẹnu gẹ Fero e-mekwanụ ngabẹru mu nchị?”

7

1 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósisu: “Hụma lẹ mu mewaru ngu; ị dụ Fero gẹ Chileke. Nwune ngu Erọnu bụ onye a-nọduje epfuchiru ngu opfu.
2 Pfukọtakwa iphemiphe, mu pfuru ngu. Nwune ngu Erọnu bụ iphe, oo-pfuru Fero bụ g'ọ haa ndu Ízurẹlu g'ẹphe lụfu l'alị iya.
3 Obenu lẹ mu a-kpọ-chi Fero ọkpoma. Mu e-mee iphe-ọhumalenya; waa iphe-ọhubama, dụ igwerigwe l'alị Ijiputu;
4 ọle ọ tọ byadu angarụ unu nchị. Ọ bụru teke ono bẹ mu e-byi ndu Ijiputu ẹka l'ẹhu; meshia iphe, dụ biribiri gude nụa phẹ aphụ; dufuta ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu g'ẹphe hakọta lẹ Ijiputu.
5 Ndu Ijiputu bẹ a-maru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu mẹ mu machịepho ẹka mu byia Ijiputu; bya edufuta ndu Ízurẹlu l'echilabọ phẹ.”
6 Mósisu yẹe Erọnu bya emee gẹ Chipfu ziru phẹ.

7 Mósisu nọwaru ụkporo apha ẹno; Erọnu nọwa ụkporo apha ẹno l'apha ẹto teke
ẹphe jeru je epfuru opfu nụ Fero.

Mgbọro Erọnu ghọru agwọ

8 Chipfu sụ Mósisu yẹe Erọnu:
9 "Ọ -bụru lẹ Fero sụru unu g'unu mee iphe-ọhumalenya gude goshi iphe, unu epfu;
l'ị sụ Erọnu g'o woru mgbọro iya tọgbo l'atatiphu Fero! Ọ -tọgboe ya phọ; l'ọ ghọo
agwọ."
10 Ọo ya bụ; Mósisu yẹe Erọnu bya ejepfu Fero je emekọta gẹ Chipfu ziru phẹ.
Erọnu tọgbo mgbọro iya ono l'iphu Fero; yẹe ndu-ozi iya; ọ ghọo agwọ.
11 Fero bya ekukọo ndu mmamiphe; waa ndu emeje ọmamanshi. Ndu jibya ndu
Ijiputu ono shi l'ọmamanshi ẹphe emeje mekwaaphọ nno.
12 G'ẹphe ha byaru atọgbochaa mgbọro nkephẹ l'alị; ọ ghọshia agwọ; ọle kẹ Erọnu
bya atụko mgbọro nkephẹ lwekọta.
13 Ọle obu Fero kpọ-chilẹru-a; ọphu o kwedu ngabẹru phẹ nchị; gẹ Chipfu pfuru
phọ.

Mini ghọru mee

14 Noo ya; Chipfu sụ Mósisu: "Fero bẹ ọkpoma kpọakwaru mkpọlanu. Ọ
jịkaakwaru lẹ ya ta ahadụ ndu Ízurẹlu g'ẹphe tụgbua.
15 Jepfu Fero l'ụtsu m'o jeje l'ẹnyimu. Nọdu l'agụga Nayịlu kwabẹru iya; l'i wota
mgbọro ono, shi ghọo agwọ phọ gude l'ẹka.
16 L'ị sụ iya lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Hiburu zikwaru ngu g'ị bya asụ iya g'ọ haa
ndibe iya g'ẹphe tụgbua; je a-barụ iya ẹja l'echiẹgu. Ọphu i kwedu byasụ nta-a.
17 L'ị sụ iya: 'Wakwa iphe, Chipfu pfuru baa: "Shita l'iphe-a, bẹ ii-shi maru l'ọo
yẹbedua bụ Chipfu. Mụbe Mósisu e-woru mgbọro ono, mu gude l'ẹka ono chia lẹ
mini Nayịlu. Mini ono agbanwee bụru mee.
18 Ẹma, nọkota lẹ Nayịlu a-nwụshihukota. Ẹnyimu ono eshihu kẹ swịswiswi. Ndu
Ijiputu ta adụdu ike angụ mini, shi iya nụ." ' "
19 Chipfu sụ Mósisu: "Pfuaru Erọnu g'o wota mgbọro ono, o gude l'ẹka machịa lẹ
mini, nọkota l'alị ndu Ijiputu. G'ọ maa ya l'ẹnyimu ẹnyimu; waa lẹ nggele nggele;
waa l'okpuru okpuru; waa l'iphe, bụ o-che-mini g'ẹphe tụkochaa gbanwee bụru mee.
Mee a-tụkoru ẹkameka sweta l'alị Ijiputu; mbụ lụfuchaa l'iphe, bụ iphe, aadọ mini;
ndu ọphu a pyịru apyịpyi; mẹ ndu ọphu a kpụru akpụkpu."
20 Mósisu yẹe Erọnu bya emeẹpho gẹ Chipfu ziru phẹ. Ọ bya eworu mgbọro
iya malia l'atatiphu Fero; yẹe ndu-ozi iya; bya echia ya l'ẹnyimu Nayịlu. Mini, dụ
l'ẹnyimu ono tụkoepho gbanwee bụru mee.
21 Ẹma, nọkota lẹ Nayịlu nwụshihukota. Mini ono shihuẹpho kẹ swịswiswi; k'ọphu
bụ lẹ ndu Ijiputu ta adụdu ike ngụa mini, shi iya nụ. Mee ono tụko ẹkameka sweta
l'alị ndu Ijiputu.
22 Ndu jibya ndu Ijiputu ono shi l'ọmamanshi ẹphe emeje mekwaaphọ nno. Ọo ya
bụ; Fero kpọ-chile-a obu iya g'ọ kpọ-chiru iya. Ọphu ọ tọ ngabẹduru Mósisu yẹe
Erọnu nchị; mbụ ẹgube ono, Chipfu pfuhawaru ono.
23 Ọ ghakọbe bya alaphushia azụ l'ibe iya. Ọphu iphe ono erwukpọdaru iya nụ
l'ẹhu.
24 Ndu Ijiputu bya agwọshia obvu l'agụga Nayịlu; ẹka ẹphe achọ mini, ẹphe a-ngụ.
Noo kẹle mini ẹnyimu ono ta adụdu k'angụngu.

Mbara byaru ọgu

25 A nọepho ujiku ẹsaa e -shi teke Chipfu byiru ẹka l'ẹnyimu Nayịlu;

8

1 Chipfu sụ Mósisu: “Jepfu Fero je asụ iya: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Haa
ndibe mu g'ẹphe laa; k'ọphu ẹphe a-barụ mu ẹja.
2 Ọ -bụru l'ị jịkaru g'ẹphe ta lashị; mu egude mbara bya ọgu l'alị ngu l'ophu.
3 Mbara a-tụko ẹnyimu Nayịlu sweta; kposhihu bya akụru l'ibe ngu; kụru l'ime ẹka
ịikwaje; kụru l'ọma iphe-azẹe ngu; kụru l'ụlo ndu-ozi ngu; kụru l'ibe ndu alị ngu
l'ophu; kụru l'ọnu epfu, eeshijeru ngu ite; waa l'ochi, eegudeje agwọ iphe, e gude
emeru ngu buredi.
4 Mbara ono a-nọduje apfụ-kogbaa ngu l'ẹhu; waa l'ẹhu ndu alị ngu; mẹ l'ẹhu
ndu-ozi ngu l'ophu.”
5 Chipfu sụ Mósisu: “Pfuaru Erọnu g'o wolia mgbọro iya ono; maa l'ẹnyimu ẹnyimu;
waa lẹ nggele nggele; waa l'okpuru okpuru; mee gẹ mbara dzuru alị Ijiputu.”
6 No iya; Erọnu bya amachịa ẹka lẹ mini, nọkota l'alị ndu Ijiputu. Mbara wụfuta
bya edzuru alị ndu Ijiputu.
7 Ndu jibya ono shi l'ọmamanshi ẹphe emeje mekwaaphọ nno. Ẹphe mekwarụpho;
mbara wụbata l'alị Ijiputu.
8 Fero kua Mósisu waa Erọnu bya asụ: “Unu pfuru yeru Chipfu g'o wofuru mu lẹ
ndu alị mu l'ophu mbara-a; gẹ mu ahaa ndibe unu g'ẹphe je agwaa Chipfu.”
9 Mósisu sụ Fero: “Ùbvù, mu akwabẹ ngu bụ g'i pfua teke mu e-pfuru nụru ngu
Chileke; waa ndu-ozi ngu; waa ndu alị ngu; k'ọphu mbara ta adụedu ngu l'ẹhu; mẹ
l'ibe ngu; a -gụfu ndu ọphu nọ l'ẹnyimu Nayịlu.”
10 Fero sụ: “Ọo echele.”
Mósisu sụ: “G'ọ dụ g'i pfuru; ọo ya bụ; g'i shi nno maru l'ọ tọ dụdu onye dụ gẹ
Chipfu, bụ Chileke anyi.
11 Mbara ono a-ha ngu; haa ibe ngu; haa ndu-ozi ngu; haa ndu alị ngu. Ẹka ẹphe
a-phọduepho kpoloko bụ l'ẹnyimu Nayịlu.”
12 Ọo ya bụ; Mósisu yẹe Erọnu lụfuepho l'iphu Fero; Mósisu bya araku Chipfu lẹ
kẹ mbara ono, o meru; ọ bya ọgu l'alị-eze Fero ono.
13 Chipfu bya emeeru Mósisu iphe, ọ rwọru iya. Mbara ono nwụshihukota l'ụlo;
waa l'ọma-unuphu; waa l'ẹgu.
14 A bya akụa phẹ l'ikpo l'ikpo. Alị ono l'ophu shihu kẹ swịswiswi.
15 Obenu lẹ Fero hụmaerupho lẹ mbara ono ta adụedu; o woru ọkpoma iya kpọ-
chia. Ọphu o to kweẹdu angabẹru Mósisu yẹe Erọnu nchị gẹ Chipfu pfuru ono.

Mkpụruumkpu byaru ọgu

16 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósisu g'o pfuaru Erọnu g'ọ machịa mgbọro iya chia
l'urwuku, nọ l'alị; k'ọphu urwuku ono a-ghọ mkpụruumkpu; dzuru alị Ijiputu l'ophu.
17 Ẹphe mee nno. Erọnu bya amachịa mgbọro ono chia l'urwuku, nọ l'alị.
Mkpụruumkpu bya erikpute nemadzụ ẹhu; yẹe anụ. Urwuku, nọkota l'alị Ijiputu
ono mgburugburu bụkotaru mkpụruumkpu.
18 Ndu jibya bya emeahaa g'ẹphe shi l'ọmamanshi phẹ mekwaaphọ nno. Ọphu
ẹphe adụedu ike. Mkpụrumkpu ono tụko ẹhu nemadzụ yẹe anụ ripyabẹ aata.
19 Ndu jibya ono sụ Fero: “Iphe-a bẹ ẹka Chileke dụkwa.” Obenu lẹ Fero kpọ-
chilerua obu iya. Ọphu o to kwedu ngabẹ nchị gẹ Chipfu pfuru ono.

Ijiji byaru ọgu

20 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósisu g'o tehu l'ọnmewa ụtsu; jepfu Fero mẹ o -jejeẹpho
l'ẹnyimu; sụ iya l'ọwa-a iphe, mụbe Chipfu pfuru baa: “Haa ndibe mu g'ẹphe laa; je
abaarụ mu ẹja.
21 Ọ -bụru l'ị tịi hadụ ndibe mu g'ẹphe tụgbua bẹ mu e-zikwa ijiji g'o tsuru
duuduuduu; wụ-pfuta ngu; wụ-pfuta ndu-ozi ngu; wụ-pfuta ndu alị ngu; mẹkwapho

l'ụlo ngu l'ophu. Ụlo ndu Ijiputu bẹ ijiji e-jikọta; etsu duuduuduu; mbụ mẹchaa l'alị ẹka ẹphe azọje ọkpa.
22 "Obenu lẹ mbọku ono bẹ mu e-me g'alị Goshẹnu dụ iche. Mbụ l'ẹka ndibe mu bu
bẹ ọ tọ dụdu ijiji, e-tsu duuduuduu l'ẹka ono; k'ọphu ịi-maru lẹ mbẹdua, bụ Chipfu
nọ l'alị-a.
23 Mu a-kpa oke l'ẹka ndibe mu yẹe ndibe ngu nọ. Iphe-ọhumalenya-a e-me echele."
24 Chipfu bya emee iphe ono. Ijiji tsuru duuduuduu wụbata l'ibe Fero; mẹ l'ụlo
ndu-ozi iya; mẹ l'alị Ijiputu l'ophu. Ijiji ono tụkoepho alị Ijiputu l'ophu mebyishikọta.
25 Fero bya ekua Mósisu yẹe Erọnu bya asụ phẹ: "Unu je agwaa Chileke unu ọbu
l'alị ẹka-a!"
26 Obenu lẹ Mósisu sụru: "Ọ tọ dụdu ree nno; noo kẹle iphe, anyi egudeje agwa
Chipfu, bụ Chileke anyi bụ ndu Ijiputu ẹbyi. Ọ -bụru l'anyi gude iphe, bụ ẹbyi l'ẹnya
nkephẹ gwee ngwẹja; bẹ ẹphe a-tụ-gbukwa anyi lẹ mkpuma!
27 Anyi e-jekwa ije ujiku ẹto jerwua l'echiẹgu je egweeru Chipfu, bụ Chileke anyi
ngwẹja l'ẹka ono; ẹgube ọ tụru ekemu sụ g'anyi mee."
28 Fero sụ: "Mu a-ha unu g'unu je egweeru Chipfu, bụ Chileke unu ngwẹja l'echiẹgu.
Ọle g'unu te ejenukakwa ẹka dụ ẹnya. Ngwa; unu pfuru nụru mu Chileke!"
29 Mósisu sụ iya: "Mu -lụfuepho l'atatiphu ngu; mu epfuru nụ Chipfu; k'ọphu ijiji
ono, etsu gbiigbiigbi ono a-ha gụbe Fero; waa ndu-ozi ngu; tẹme waa ndu alị ngu.
Ọle gẹ gụbe Fero te egudenụpho ẹregede ọzo mee gẹ ndu Ízurẹlu te je abarụ Chipfu
ẹja!"
30 Mósisu shi l'atatiphu Fero tụgbua; je epfuru nụ Chipfu.
31 Chipfu bya emee iphe, Mósisu rwọru iya. Ijiji ono parụ Fero; waa ndu-ozi iya;
waa ndu alị iya haa. Ọphu ọ tọ dụdu mẹ ijiji lanụ, ghuduru nụ.
32 Fero bya akpọ-chikwaphọ obu iya ọzobaa. Ọphu o to kwedu gẹ ndu Ízurẹlu
tụgbua.

9

Ọnwu iphe-edobe

1 Noo ya; Chipfu sụ Mósisu: "Jepfu Fero je asụ iya: Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke
ndu Hiburu pfuru baa: 'Haa ndibe mu g'ẹphe tụgbua; je abaarụ mu ẹja!'
2 Ọ -bụru l'ị jịkaru g'ẹphe ta tụgbushi; bya esede phẹ
3 bẹ Chipfu e-gudekwa ẹka iya zia ẹjo iphe-ememe; l'ọ bya atụko iphe-edobe unu
gbushia. Mbụ l'oo-gbushi ịnya unu; waa nkapfụ-ịgara unu; waa ịnya-kamẹlu unu;
tẹme waa eswi unu; waa atụru yẹe eghu unu.
4 Ọle Chipfu a-kpa oke l'ẹka iphe-edobe ndu Ízurẹlu; waa l'ẹka kẹ ndu Ijiputu nọ;
k'ọphu bụ l'o to nwedu anụ kẹ ndu Ízurẹlu mẹ nanụ a-nwụhu nụ."
5 Chipfu bya epfua teke oo-me iphe ono; sụ: "Echele bẹ mụbe Chipfu e-me iphe ono
l'alị-a."
6 O -rwua lẹ nchitabọhu iya; Chipfu mee ya. Iphe-edobe ndu Ijiputu tụko
nwụshihukota. Obenu l'o to nwedu kẹ ndu Ízurẹlu mẹ nanụ, nwụhuru nụ.
7 Fero zia ndu jeru je ahụma l'ọ tọ dụdu iphe-edobe ndu Ízurẹlu mẹ nanụ, nwụhuru
nụ. Obenu lẹ Fero kpọ-chileru-a ọkpoma; ọphu o to kwedu gẹ ndu Ízurẹlu tụgbua.

Ẹjo-onwo byaru ọgu

8 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósisu waa Erọnu: "Unu kpota ntụ, jiru mkpoji ẹka
l'ovokọku; gẹ Mósisu phekashịa ntụ ono l'imeli l'atatiphu Fero.

9 Oo-phekashịhu dzuru alị Ijiputu l'ophu g'urwuku; l'o mee; ẹjo-onwo
aphọkashiaha nemadzụ l'ẹhu yẹe anụ, bu l'alị ono l'ophu. Ẹjo-onwo ono efushihu;
baaha phẹ ọ́nyá.”
10 Ẹphe bya ekpota ntụ l'ovokọku; bya apfụru l'atatiphu Fero. Mósisu woru ntụ ono
phekashịa l'imeli. Ẹjo-onwo bya atụko nemadzụ; yẹe anụ wata aphọkashi; baahaa
phẹ ọ́nyá.
11 Ọphu ndu jibya adụdu ike pfụru l'atatiphu Mósisu; kẹle ẹjo-onwo ono phọkwaru
phẹ phọ g'ọ phọru ndu Ijiputu ndu ọphu g'ẹphe ha.
12 Obenu lẹ Chipfu kpọ-chiru Fero obu; ọphu ọ tọ ngabẹduru Mósisu yẹe Erọnu
nchị; gẹ Chipfu pfuru Mósisu ono.

Akamini byaru ọgu

13 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósisu: “Nmaa ẹwa l'ụtsu je apfụru l'atatiphu Fero; sụ
iya: Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Hiburu pfuru baa: ‘Haa ndibe mu g'ẹphe
tụgbua; je a-barụ mu ẹja.
14 Ọdumeka bẹ ọgiya bẹ mu e-me g'ẹjo iphe-ẹhuka, l'a-lọ ngu ẹka lẹ meji byapfuta
ngu; gụ lẹ ndu-ozi ngu; yẹe ndu alị ngu. Ọo ya bụ g'ị maru l'ọ tọ dụdu onye dụ gẹ
mbẹdua lẹ mgboko l'ophu.
15 Noo kẹle mu gege amachịhawa ẹka mu gude ẹjo iphe-ememe gbushia gụ lẹ ndu
alị ngu; unu achịhu lẹ mgboko-a.
16 Obenu l'iphe, kparụ iphe, mu gude haa ngu bụ k'ọphu mu e-goshi ngu g'ọkpehu
mu habe shii. Ọo ya bụ g'eepfukashị-dzuru ẹpha mu lẹ mgboko l'ophu.
17 Obenu l'iigude opfu ẹhu ndibe mu eku onwongu; jịka l'ị tịi hadụ phẹ g'ẹphe la.
18 Ẹgube nta-a echele bẹ mu a-tụ ẹjo akamini ẹgube teke atụ-swee l'alị Ijiputu e
-shi teke o beberu dụ byasụ ntanụ-a.
19 Zikwaa ozi nta-a g'e je achịbata iphe-edobe ngu l'ẹka iphe e-gbobuta iya; noo
kẹle akamini ono a-tụ-gbushikọta nemadzụ; yẹe iphe-edobe, nọ l'ẹgu, a chịbataduru
unuphu; ẹphe anwụshihukota.’ ”
20 Ndu-ozi Fero ndu ọphu atsụ Opfu Chipfu ebvu bya emee ẹgwegwa chịbata ohu
phẹ; waa iphe-edobe phẹ l'ime ụlo.
21 Obenu lẹ ndu agụbeduru Opfu Chipfu iphe bẹ harụ ohu phẹ; waa iphe-edobe
phẹ l'ẹgu.
22 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósisu g'ọ machịa ẹka l'akpaminigwe g'akamini awata
adashị l'alị ndu Ijiputu tụ-gbushia nemadzụ mẹ iphe-edobe; waa irwu, dụkotakpo
l'alị Ijiputu.
23 Mósisu machịepho mgbọro iya l'akpaminigwe; Chipfu zia egbigwe; yẹe akamini;
ọ wata adada. Ebemu nọdu alọ l'akpaminigwe. Chipfu dzee akamini l'alị Ijiputu.
24 Akamini yẹe ọku-egbigwe tụko ghaa ẹghirigha nọdu atụ gbaagbaa. Ẹjo oke
phẹrephere, ha shii; nọdu ezi. Mbụ l'ọo phẹrephere ono kakọta shii lẹ phẹrephere,
zijekpọoru l'alị ndu Ijiputu e -shi teke e beberu alị ndu Ijiputu dụ.
25 L'alị ndu Ijiputu mgburugburu bẹ akamini ono tụ-gbushikọtaru iphemiphe,
nọkota l'ẹgu; nemadzụ mẹ iphe-edobe. Ọ tụpyashia iphemiphe, futaru l'ẹgu; bya
ezijashicha iphe, bụ oshi, dụ l'ẹgu ezijashị.
26 Ẹka ọ tụduru akamini ono kpoloko bụ l'alị Goshẹnu, bụ ẹka ndu Ízurẹlu bu.
27 Noo ya; Fero zia g'e je ekua Mósisu yẹe Erọnu; bya asụ phẹ: “Mu mewaru iphe-
ẹji. Ọo Chipfu bẹ iswi dụ maa; mbẹdua, bụ Fero; waa ndibe mu achọ opfu.
28 Pfuru nụ Chipfu; noo kẹle egbigwe ono; yẹe akamini ono tụta-shiwaru. Mu je
a-ha unu g'unu laa; ọ tọ gbaẹduru g'unu nọdukwadu.”

29 Mósisu sụ: “Mu -lụfuepho lẹ mkpụkpu-a; mu achị-lia ẹka imeli; pfuru nụ Chipfu.
Egbigwe adabuhu; igwe atụ-buhu akamini. Ọo ya bụ g'ị maru lẹ mgboko-a bụ kẹ
Chipfu.
30 Obenu lẹ mu maru-a lẹ gụbedua waa ndu-ozi ngu ta atsụadaa Chipfu, bụ Chileke
ebvu.”
31 Owu fulakusu; waa balị bẹ akamini ono mebyishichaaru; noo kẹle balị eyeshiwa
mebyi; owu fulakusu bụkwaduru ige bẹ ọotu.
32 Obenu lẹ witi; waa supélutu bẹ o to mebyishiduru; noo l'ọ tọ bụdu teke ono bẹ
ọomije.
33 Mósisu parụ Fero haa; shi lẹ mkpụkpu ono tụgbua. Ọ bya apaliaru Chipfu ẹka
imeli. Egbigwe; waa akamini tụkoru bụru kẹ nyọo; igwe dzebuhu mini l'alị ono.
34 Fero hụmaepho lẹ mini; waa akamini; waa egbigwe ono bụwaa kẹ nyọnyoronyo;
o mekwaa iphe-ẹji ọzo. Yẹbedua yẹe ndu-ozi iya kpọ-chikwa obu phẹ ọzo.
35 Ọkpoma Fero bya akpọ-chikwa; ọphu o kwedu aha ndu Ízurẹlu g'ẹphe tụgbua,
bụ iya bụ gẹ Chipfu shihawaa l'ọnu Mósisu pfua ya.

10

Igube byaru ọgu

1 Noo ya; Chipfu sụ Mósisu: “Jepfu Fero; noo kẹle mu kpọ-chiru iya obu; kpọ-
chia kẹ ndu-ozi iya; k'ọphu mu e-meshigbaa oke iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri
l'echilabọ phẹ;
2 k'ọphu unu a-kọru ụnwu unu; mẹ ụnwu nwanwa unu gẹ mu gude kpaa ndu
Ijiputu ẹhu; tẹme waa gẹ mu gude mee oke iphe-ọhubama nụ phẹ. Ọo ya bụ g'unu
amaru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu.”
3 Ọo ya bụ; Mósisu yẹe Erọnu bya ejepfu Fero sụ iya: “Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke
ndu Hiburu pfuru baa: ‘?Bụ teke ole bẹ ịijika-beru ewoze onwongu alị l'atatiphu mu?
Haa ndibe mu g'ẹphe la; k'ọphu ẹphe e-je abaarụ mu ẹja!
4 Ọ -bụru l'ị jịkaru g'ẹphe ta tụgbushi bẹ mu e-gude igube bata l'alị ngu echele.
5 Ọo-bya atụko alị unu nyịnwua; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu ẹka aahụma ụzo l'alị ono.
L'ọ tụko iphe, akamini mebyishiphodoru tapyashịkota; mẹchaa iphe, bụ oshi, pfụru
l'ẹgu unu.
6 Ẹphe abya atụko ụlo ngu; mẹ ụlo ndu-ozi ngu; mẹkpoo alị Ijiputu l'ophu sweta.
Iphe ono bụ iphe, nna ngu; mẹ nna ngu oche phẹ teke ahụma-swee l'alị-a; e -shi teke
ẹphe lwarụ ẹka-a byasụ nta-a.’ ” Mósisu dakọbe; parụ Fero haa; ọ bụru iya atụgbu.
7 Ndu ozi Fero sụ Fero: “?Bụ teke ole bẹ nwoke-a a-chị-beru anyi ọkpu akpọhu?
Haa ndu-a g'ẹphe tụgbua je abaarụ Chipfu, bụ Chileke phẹ ẹja. ?Tị madụ l'alị ndu
Ijiputu bụwaa mkpurupyata?”
8 Noo ya; a bya eduphuta Mósisu yẹe Erọnu azụ l'iphu Fero. Ọ sụ: “Unu je abaarụ
Chileke unu ẹja! Ọle ọ bụ; ?bụlaje ndu ole e-je?”
9 Mósisu sụ: “Anyi l'ụnwegirima anyi; waa ndu bụ ọgerenya anyi; waa ụnwu anyi
kẹ nwoke; waa kẹ nwanyị a-tụkokwa swịru; anyi atụko atụru anyi; waa eswi anyi
rwuta. Noo kẹle anyi a-bọru Chipfu anyi ọbo-iphe.”
10 Fero sụ phẹ: “Gẹ Chipfu swikwaru unu eswiru ọme ọo kẹ gẹ mu haa unu g'unu
l'ụnwegirima unu swịru tụgbua! Nta-a bẹ mu makpọoru l'ọo ẹjo-iphe bẹ unu arị
k'ememe.
11 Waawakwa-o; g'ọ bụru ndu k'unwoke kpoloko bẹ unu e-rwuta gude je abarụ
Chipfu ẹja; eshi ọphu ọ bụ iphe ono bẹ unu shi teke-a rwọta!” Noo ya; a chịfu
Mósisu yẹe Erọnu l'iphu Fero.
12 Chipfu sụ Mósisu: “Machịa ẹka maa l'alị Ijiputu; g'igube wụbata l'alị ono bya
atụko iphe, futaru l'ẹgu l'alị ono tapyashịkota; mbụ iphe, akamini mebyishiphodoru.”

13 Ọo ya bụ; Mósisu bya eworu mgbọro iya maa l'alị ndu Ijiputu. Chipfu bya emee;
phẹrephere shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa wata ezizi. Phẹrephere ono zikọta l'alị ono
eswe l'ẹnyashi. A fụtashia l'ụtsu; phẹrephere ono vubatawa igube l'alị ono.
14 Igube tụko Ijiputu sweta; bya anọepho l'ẹkameka l'alị ono kẹ nyịmunyimu. Igube
teke ekpofutaswe ẹgube ono; tẹme ọphu ọ byadu awụbataba l'ọtu ẹgube ono ọzo.
15 Ẹphe nyịnwuepho alị ono l'ophu; k'ọphu bụ l'ẹkameka jihukọtaru kẹ kpakpalu.
Ẹphe bya atụko iphe, phọduru nụ g'akamini byachaaru tapyashịkota; mbụ iphe,
rwutakpọoru irwu l'ẹgu; mẹchaa akpụru oshi. Ẹkwo oshi; mẹ k'iphe, a kọru l'ẹgu te
nwedu mẹ nanụ, phọduru nụ l'alị Ijiputu l'ophu.
16 Fero bya ekua Mósisu yẹe Erọnu ẹgwegwa; sụ phẹ: "Mu meswewaru Chipfu, bụ
Chileke; bya emeswee unu.
17 Jiko gụfuaru mu nvụ ugbo lanụ ọwa-a; je epfuru nụ Chipfu, bụ Chileke unu g'o
wofuru mu ẹjo iphe-ẹhuka-a!"
18 Mósisu parụ Fero haa; lụfu je epfuru nụ Chipfu.
19 Ọo ya bụ; Chipfu bya agbanwee phẹrephere ono; mee ya; ọ bụru eze phẹrephere,
ha shii, shi l'ụzo ẹnyanwu-arịba bya ezikotachaa igube ono g'ọ ha je achịru ye lẹ Eze-
ẹnyimu Uswe-uswe. Ọphu ọ tọ dụdu mẹ igube lanụ, ghuduru l'alị ndu Ijiputu.
20 Ọle Chipfu kpọ-chilerua obu Fero; ọphu o kwedu haa ndu Ízurẹlu g'ẹphe tụgbua.

Ọchii byaru ọgu

21 Noo ya; Chipfu sụ Mósisu g'ọ machịa ẹka maa l'akpaminigwe; g'ọchii bya asọ-
kpute ẹkameka l'alị ndu Ijiputu. Ọchii, e-me g'ẹkameka gbahụ kẹ tsụkiribaa.
22 Ọo ya bụ; Mósisu bya amachịa ẹka maa l'akpaminigwe. Alị ndu Ijiputu l'ophu
gbahụkota tsụrikitiki; nọ abalị ẹto.
23 Ọphu ọ dụdu onye hụmaru nwibe iya; tẹme ọphu ọ dụdu onye hụmaru ụzo kẹ
g'o shi l'ẹka o bu kpụriberu; jasụ abalị ẹto ono. Obenu lẹ ndu Ízurẹlu bẹ ìphóró dụ
l'ẹka ẹphe bu.
24 Noo ya; Fero kua Mósisu bya asụ: "Unu je abaarụ Chipfu ẹja! Unu dutachaa
ụnwanyi mẹ ụnwegirima unu g'unu swịru! Iphe, unu a-ha kpoloko bụ atụru; waa
eswi unu."
25 Obenu lẹ Mósisu sụru iya: "Ịi-hafụkwapho anyi g'anyi gude iphe, anyi e-gude
nụ Chipfu, bụ Chileke anyi ngwẹja-akpọ-ọku; waa ngwẹja mmanụ ọzo.
26 Ọo ya bụ l'anyi e-rwuta iphe-edobe anyi. A taa hakwa g'ọ ka mma l'ọo ichiripfu
ọkpa eswi; k'ọphu anyi a-harụ iphe-edobe ono hata gude baarụ Chipfu, bụ Chileke
anyi ẹja. Anyi ejerwuduru ẹka ono bẹ anyi ta amadụ ndu ọphu anyi e-gude baarụ
Chileke ẹja."
27 Ọle Chipfu kpọ-chilerua obu Fero; ọphu o kwedu haa ndu Ízurẹlu g'ẹphe tụgbua.
28 Fero sụ Mósisu: "Makwarụ onwongu! Gbẹshi mu l'iphu! Gẹ mu ta
ahụmabaekwa ngu ọzo l'atatiphu mu. Mbọchi, ị byabaaru apfụru mu l'iphu bẹ ịi-
nwụhukwa!"
29 Mósisu sụ iya: "G'ọ dụ nụ g'i pfuru. Mu ta abyabaẹdu ngu apfụru l'iphu ọzobaa."

11

Mgbu-ọnwu a-bya ọgu

1 Noo ya; Chipfu sụ Mósisu: "Mu e-gudefụa oke iphe-ẹhuka lanụ byapfuta Fero; yẹle
ndu Ijiputu. E -mechaẹpho bẹ oo-kwechaa g'unu wụfu l'ẹka-a. Tẹme o -kweẹpho ono
bẹ ọo-chịfukota unu g'unu ha.
2 Pfuaru ndu Ízurẹlu; g'unwoke phẹ; waa ụnwanyi phẹ; jepfu ndu obutobu phẹ je
asụ phẹ g'ẹphe nụ phẹ iphe, e meru lẹ mkpọla-ọchaa; waa ọphu e meru lẹ mkpọla-
ododo!"

3 Chipfu bya emee; ndu Ízurẹlu tụba ndu Ijiputu l'obu; mekwaaphọ gẹ ndu-ozi Fero;
waa ndu Ijiputu l'ophu kwabẹ Mósisu l'onwiya eze ùbvù, ha shii.
4 Ọo ya bụ; Mósisu sụ: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa. Ọ sụru lẹ ya e-gude ụzo
echi abalị jedzuru alị Ijiputu l'ophu.
5 Iphe, bụkota ndu bụ ọkpara lẹ nwoke l'alị Ijiputu bẹ a-nwụshihukota nụ; a -
gbẹ l'ọkpara Fero, bụ onye nọ l'aba-eze; je akpaa l'ọkpara nwanyị, bụ ohu, bụ onye
egwejeru iya iphe; mẹkwapho iphe-edobe, e vuru ụzo nwụa l'ẹpho ne iya.
6 Oke ụzu-ẹkwa, parụ ẹka a-tụ l'alị Ijiputu l'ophu. Mbụ ụzu-ẹkwa, ẹtu iya
adụjeduru; ọphu ọ byadu l'a-dụbaa.
7 Obenu l'ẹka ndu Ízurẹlu bu bẹ ọ tọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo nkụta bya agbọ ire kpua
nemadzụ; ọzoo anụ. Ọo ya bụ g'unu amaru lẹ Chipfu kparụ oke; dokaha Ijiputu yẹe
Ízurẹlu.
8 No teke ndu-ozi ngu-a a-wụ-pfuta mu bya ephozeru mu bya asụ mu: 'Unu
tụgbuwaro-o! Tụkokpoo ndu ndu-unu l'ophu rwuta tụgbua-o!' Ọ -nwụchaepho
nno; mu atụgbua." No iya; Mósisu gude ẹhu-eghu lụfu-shia l'iphu Fero.
9 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asụ Mósisu: "Fero te ekwekwa angabẹru ngu nchị; gẹ
mu eshi nno meshia igwerigwe iphe-ọhumalenya l'alị Ijiputu."
10 Noo ya; Mósisu yẹe Erọnu bya emeshikọta iphe-ọhumalenya ono l'iphu Fero.
Obenu lẹ Chipfu kpọ-chileru-a Fero obu; ọphu o to kwedu haa ndu Ízurẹlu g'ẹphe
shi l'alị iya wụfu lashịa.

12

Ọbo Ojeghata

1 Chipfu sụ Mósisu yẹe Erọnu l'alị ndu Ijiputu:
2 "Ọnwa-a, a nọ-a; a-bụjeru unu ọnwa mbụ l'apha.
3 Pfuaru ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha l'o -rwua mbọku, ọnwa-a a-dụ l'abalị iri gẹ nwoke,
nọnu kpụta nwatụru lanụ dobe kẹ yẹe ndibe iya.
4 Ọ -bụru lẹ ndibe onye ọbu hanụkaru nwanshịi; k'ọphu bụ lẹ nwatụru ophu parụ
phẹ ẹka; ẹphe ejepfu ndu kachaa phẹ ebukube ntse; g'ẹphe gbarụ mgba lẹ nwatụru
lanụ; m'ẹphe gụchaa onwophẹ maru ole, ẹphe dụ. Unu lee ẹnya lẹ g'onyemonye
a-taberu.
5 Anụ, unu a-họta l'a-bụru anụ, gbaru apha; bụru okee ya; bya abụru ọphu adụdu
ẹka iphe mebyiru iya. Unu -eshidu l'atụru họta iya; unu ahọta iya l'eghu mmanụ.
6 Unu leta iya ẹnya gbiriri jasụ mbọku, ọnwa-a l'a-dụ l'abalị iri l'ẹno. Noo mbọku,
ndu Ízurẹlu l'ophu e-gbushikọta iya g'ọ ha l'ụzenyashi iya.
7 Ẹphe aharu mee ya nata techaa l'agụga mgbo; waa l'eli oshi-mgbo, nọkota l'ụlo,
ẹphe nọ ata anụ nwatụru ono.
8 Ẹnyashi ono bẹ ẹphe a-ta anụ nwatụru, a hụru ahụhu l'ọku; yẹe ẹkwo oshi, atsọ
ilu; waa buredi, e yedụru iphe, ekoje buredi.
9 Unu te eshikwa anụ ono eshishi; ẹbe unu atakwa iya l'oyii. Ọo ẹpho g'unu hụshia
ya l'ọku; mbụ ishi iya; mẹ ọkpa iya; mẹchaa iphe-ẹpho iya.
10 G'o to nwekwa ọphu unu a-ha g'ọ bọo nchi. Ọ -bụru l'o nweru ọphu a harụ; ọ
nọo fụta ụtsu; unu akpọo ya ọku.
11 Waa g'unu e-gude taa ya baa: Unu gude akpọ tubuta uwe unu; unu eye akpọkpa
unu l'ọkpa; bya ewota mgbọro unu parụ l'ẹka. Unu ataa ya wobuwobuwobu; kẹle
ọo ọbo Ojeghata kẹ Chipfu.
12 "Ẹnyashi ono kwaphọ bẹ mu e-jedzuru alị Ijiputu; gbushigbua iphe, bụ ọkpara
nemadzụ mẹ iphe-edobe. Iphe, bụkpoo agwa ndu Ijiputu l'ophu bẹ mu a-nụkota
chịipfuu. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.

13 Mee ono a-bụru iphe-ọhubama, e-goshije ụlo ọphu unu nọ. Ọo ya bụ; mu -
hụmaepho mee ono; mu aghata unu. O to nwedu ẹjo iphe-ememe, e-byi unu ẹka
teke mu a-nọdu egbushi ndu Ijiputu ono.
14 "Mbọku ono l'a-bụru unu mbọku ọbo-iphe, unu e-gudeje nyata iphe-a. E shi
l'ọgbo sweru ọgbo bẹ unu a-bọje iya g'ọ bụru ọbo-iphe kẹ Chipfu. Ekemu ono a-dụ
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
15 Ujiku ẹsaa bẹ unu a-ta buredi, e yedụru iphe, ekoje buredi. Mbọku mbụ bẹ unu
e-wofukọta iphe, ekoje buredi l'ụlo unu. Noo kẹle iphe, bụkpoo onye tarụ iphe, e yeru
iphe, ekoje buredi; a -gbẹ lẹ mbọku mbụ ono jasụ lẹ mbọku k'ẹsaa ono bẹ ee-bufu lẹ
Ízurẹlu.
16 Mbọku kẹ mbụ bẹ unu e-nweru ndzukọ, dụ nsọ; bya enwekwarụpho ọzo mbọku
k'ẹsaa. G'ọ tọ dụkwa iphe, unu e-je l'ujiku labọ ono; gbahaẹpho nri, unu e-ri bẹ unu
e-shije. Noo iphe, unu e-meje bụ ono kpoloko.
17 "Unu bọo ọbo-iphe buredi, ekoduru ekoko; noo kẹle ọo mbọku ono gẹdegede bẹ
mu dufutaru unu g'unu hakọta l'alị Ijiputu. Unu bọje mbọku ono ọbo-iphe; g'ọ bụru
ekemu, a-nọ jasụ l'ojejoje; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo.
18 L'ọnwa mbụ phọ bẹ unu a-taję buredi, e yedụru iphe, ekoje buredi; a -gbẹ
l'ụzenyashi mbọku, ọnwa ono dụ l'abalị iri l'ẹno jasụ l'ụzenyashi mbọku, ọ dụ
l'ụkporo abalị l'abalị lanụ.
19 Ujiku ẹsaa bẹ a ta abyadụ ahụma iphe, ekoje buredi l'ụlo unu. Onye rikpọoru
iphe, e yeru iphe ekoje buredi bẹ ee-bufu lẹ ndu Ízurẹlu; m'onye ono bụ nlwamụlwa;
ọzoo onye a nwụru anwụnwu l'alị ono.
20 G'o tọ dụkwa iphe, e yeru iphe, ekoje buredi, unu e-de ọnu. Ẹka unu e-buhabẹ;
unu taa buredi, ekoduru ekoko!"
21 Tọbudu iya bụ; Mósisu bya ekukọo ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu g'ẹphe ha; bya asụ
phẹ: "Unu tụgbua nta-a nta-a; je ahọta anụ ọphu unu lẹ ndibe unu e-gbu gude bọo
ọbo Ojeghata k'unu.
22 Unu ewota ẹkwo ịsopu, dụ jipfujipfu tsẹe lẹ mee anụ phọ, a nakọberu lẹ
gbamụgbamu phọ tee l'eli oshi-mgbo ono; waa l'agụga iya ibe k'ẹbo ẹbo. G'o to
nwekwa g'unu ha onye a-lụfu etezi jasụ l'ụtsu.
23 Ọo ya bụ; Chipfu -jeshiẹpho egbushi ndu Ijiputu; l'ọ hụma mee, e teru l'eli oshi-
mgbo waa l'agụga iya ono; l'ọ ghata ọnu mgbo k'ono. O too kwedu gẹ mgbugbụmadzu
ono bata l'ụlo unu bya egbushia unu.
24 "Unu mejekwa iphe-a g'ọ bụru nsọ, a-dụru unu l'oshilọkpa unu jasụ l'ojejoje.
25 Unu -bahụepho l'alị ono, Chipfu a-nụ unu ono, bụ iya bụ iphe, o kweru ukwe iya
ono; unu mejekwa omelalị ono.
26 Ọ -bụru l'ụnwu unu jịru unu sụ: '?Bụ gụnu bẹ unu emedojeru omelalị ono?'
27 unu asụ phẹ: 'Ọo ngwẹja egbu anụ ọbo Ojeghata, eegweru Chipfu, bụ onye
ghataru ụlo ndu Ízurẹlu l'alị ndu Ijiputu je egbushia ndu Ijiputu; mbụ onye harụ
unuphu ibe anyi; ọphu o gbuduru ndibe anyi.' " Ndu Ízurẹlu -nụmaepho iphe ono;
ẹphe phozeta; baarụ Chipfu ẹja.
28 Ndu Ízurẹlu bya emee iphe ono; gẹ Chipfu tọru Mósisu yẹle Erọnu ọkpa iya; ọ
bụru ẹgube ono bụ g'ẹphe meru iya.
29 O -rwua l'echi-abalị; Chipfu bya egbushia ọkpara ndu Ijiputu l'ophu; a -gbẹ
l'ọkpara Fero, bụ onye nọ l'aba-eze; jasụ l'ọkpara onye mkpọro, a tụ-chiru l'ọka-
mkpọro; wakwaphọ nwa ivuzọ iphe-edobe.
30 Fero; yẹe ndu-ozi iya g'ẹphe ha; waa ndu Ijiputu l'ophu tehu l'ẹnyashi. Ụzu-ẹkwa
nọdu atụwaa l'alị Ijiputu; noo kẹle o to nwedu ụlo, nọ l'alị ono l'ophu, nemadzụ ata
nwụhuduru.

Awụfu ụnwu Ízurẹlu lẹ Ijiputu

31 Fero bya ekua Mósisu yẹe Erọnu l'ẹnyashi ono; sụ phẹ: “Unu gbẹshi; unu lẹ ndu
Ízurẹlu; jewarọ. Unu parụ ndu alị mu haa; tụgbuwaro je abaarụ Chipfu ẹja, bụ iya
bụ iphe, unu epfukpọo.
32 Unu rwuta atụru unu; waa eswi unu gude tụgbua, bụ iphe, unu epfu. Ọle unu
gọkwaaru mu ọnu-ọma.”
33 Ndu Ijiputu nọdu alwụru ndu Ízurẹlu ụlwu g'ẹphe mee ẹgwegwa lụfu l'alị ẹka
ono; kẹle ẹphe sụru l'ọdumeka bẹ ẹphebe ndu Ijiputu a-nwụshihukotakwa.
34 Ẹphe kpota iphe, eegudeje eghe buredi kpojia ochi buredi; gude uwe phẹ kechia
ya; nmakobe iya l'ukuvu; ọphu ẹphe eyeduru iya iphe, ekoje buredi.
35 Ndu Ízurẹlu mee gẹ Mósisu ziru phẹ; bya arwọkoo ndu Ijiputu iphe, e meru lẹ
mkpọla-ọchaa; waa mkpọla-ododo; waa uwe.
36 Chipfu mee; ndu Ízurẹlu tụba ndu Ijiputu l'obu; k'ọphu ẹphe nụru phẹ
iphemiphe, ẹphe rwọru phẹ. Ẹphe shi nno kwaa iphe ndu Ijiputu l'ọkwata gude
tụgbua.
37 Ndu Ízurẹlu shi lẹ mkpụkpu Rameseṣu jeshia mkpụkpu Sukọtu. Unwoke ndu
ọphu gude ọkpa eje rwuru ụkporo ụnu mgbo ụkporo ẹto; l'ụkporo ụnu ugbo iri l'ise;
a -gụfukwa ụnwanyi waa ụnwegirima.
38 Ndu ọzo, dụkwapho igwerigwe tsokwaru phẹ phọ; wakwaphọ ikpoto iphe-edobe;
mbụ atụru mẹ eswi.
39 Iphe, eegheje buredi, ẹphe shi l'alị Ijiputu gude bẹ ẹphe gude ghee akara, e
yedụru iphe, ekoje buredi. Iphe meru g'o gude ọphu iphe, ekoje buredi adụdu iya bụ
l'a chịfuru phẹ achịfu l'alị Ijiputu; ọphu ụzo k'akwakọbe kẹ nri, ẹphe e-ri adụduru
phẹ.
40 Iphe, ndu Ízurẹlu nọru l'alị Ijiputu bụ ụnu apha l'apha ụkporo l'iri.
41 O -rwuẹpho lẹ mbọku, ụnu apha l'apha ụkporo l'iri ono bvụru gẹdegede; ndibe
Chipfu g'ẹphe ha, bụ iya bụ ndu Ízurẹlu; wụfukota l'alị ndu Ijiputu.
42 Eshi ọphu Chipfu nwụru ẹnya l'ẹnyashi ono g'oo-me dufuta phẹ lẹ Ijiputu bẹ
ẹphebe ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha a-nwụjekwarupho Chipfu ẹnya l'ẹnyashi ono gude
kwabẹ iya ùbvù; e shi l'ọgbo sweru ọgbo.

K'eme k'ọbo Ojeghata

43 Chipfu sụ Mósisu waa Erọnu: “Waa g'unu e-meje k'ọbo Ojeghata baa:
“G'o to nwekwa nlwamụlwa, l'a-taję anụ ọbo-iphe ono.
44 Ohu, unu gbatarụ agbata bẹ unu e-bujeada úbvù; tẹme l'ọ taa ya.
45 Ọle g'onye, byaru abyabya; ọzoo onye e beru ozi ba atajẹkwa iya.
46 “Aa-nọduje l'ime ụlo lanụ taa ya. G'o to nwekwa anụ ọbu; ọphu ee-gude lụfuta
etezi. Ọphu ọ dụkwa ọkpu iya mẹ nanụ, unu a-nyakwo anyakwo.
47 Ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha bẹ a-tụkoje bọo ọbo-iphe ono.
48 “Ọ -bụru l'onye lwarụ alwalwa, bu lẹ ndunu bẹ ọ dụ gẹ ya yịru l'ọbo Ojeghata
kẹ Chipfu ono; g'o bushikọta ndibe iya ndu k'unwoke úbvù g'ẹphe ha. Ọo ya bụ l'ọ
yịwaruro bọaha ya g'onye a nwụru l'alị ono. G'o to nwekwa nwoke, ebuduru úbvù,
a-ta iya nụ.
49 Ọo ekemu lanụ-a dụru onye a nwụru anwụnwu l'alị-a; bya adụru onye lwarụ
alwalwa; unu ẹya tụko buru.”
50 Ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha bya emekọta iphe, Chipfu pfuru Mósisu yẹe Erọnu.
51 Ọ bụru lẹ mbọku ono gẹdegede bẹ Chipfu dufutaru ndu Ízurẹlu g'ẹphe hakọta
l'alị Ijiputu.

13

Eye ndu bụ ọkpara l'ẹka Chileke

1 Chipfu sụ Mósisu:
2 “Doberu mu ọkpara unu iche. Iphe-mbụ, vu-kpọoru ụzo waa ẹkpa-nwa l'ẹpho
ne iya lẹ Ízurẹlu: mẹ nemadzụ mẹ iphe-edobe; bụ nkemu.”
3 Noo ya; Mósisu sụ ndu Ízurẹlu: “Unu nyata ntanụ-a; mbụ mbọku, unu wụfutaru
lẹ Ijiputu, bụ ẹka unu shi bụru ohu. Ntanụ-a bụ mbọku, Chipfu gude ọkpehu iya
dufuta unu. G'ọ tọ dụkwa onye a-ta iphe, e yeru iphe, ekoje buredi.
4 Ọo ntanụ-a l'ime ọnwa Abibu-a bẹ unu atụgbu.
5 Teke Chipfu durwuẹrupho unu l'alị ndu Kénanu; waa kẹ ndu Hetu; waa kẹ ndu
Amọru; waa kẹ ndu Hevu; tẹme waa kẹ ndu Jiebusu; alị ono, o riburu nna unu oche
phẹ angụ lẹ ya a-nụ unu; alị, mini ẹra-eswi waa manụ-ẹnwu jiru kẹ pyịmu pyịmu;
unu dobejekwa omelalị-a l'ọnwa-a.
6 Ujiku ẹsaa bẹ unu a-takọta buredi, e yedụru iphe, ekoje buredi. O -rwua lẹ mbọku
k'ẹsaa; unu abọoru Chipfu ọbo-iphe.
7 Unu takọtaje buredi, e yedụru iphe, ekoje buredi l'ime ujiku ẹsaa ono. G'o to
nwekwa iphe, e yeru iphe, ekoje buredi, aa-hụma l'echilabọ unu. Tẹme g'ọ tọ dụkwa
iphe, ekoje buredi, aa-hụma l'alị unu.
8 Mbọku ono bẹ unu a-sụ ụnwu unu l'iphe, kparụ iphe, unu gude eme iya bụ iphe,
Chipfu meru unu mbọku, unu lụfutaru l'alị Ijiputu.
9 G'omelalị ono bụkwaru iphe-ọhubama, e byiru unu gẹ mbo l'ẹka; dee ya unu g'uri
l'iphu; g'e gude nyatajẹru unu l'ekemu Chipfu bụ iphe, unu a-kpụjeru l'ọnu; kẹle ọo
Chipfu ono gude ọkpehu iya dzọta unu l'alị Ijiputu.
10 Unu meje ekemu-a mẹ o -rwuẹpho teke emeje iya; apha g'apha.
11 “Chipfu -durwuchaẹpho unu alị Kénanu ono; bya anụ ẹya phọ unu g'o riburu
iya unu lẹ nna unu oche phẹ lẹ nte;
12 bụkwa g'unu nụje Chipfu iphe-mbụ, vukpọoru ụzo waa ẹkpa-nwa l'ẹpho ne iya.
Anụ mbụ, bụ okee ya, vuru ụzo waa ẹkpa-nwa l'ẹpho ne iya l'iphe-edobe unu a-bụru
kẹ Chipfu.
13 Iphe, bụ nkapfụ-ịgara, vuru ụzo waa ẹkpa nwa l'ẹpho ne iya bẹ unu e-gudeje
nwatụru gbata. Ọ -bụru l'unu ta agbatadu iya agbata; unu aswịkwoo ya olu aswịkwo.
Iphe, bụ ọkpara unu lẹ nwoke bẹ unu a-gbatajẹkwapho agbata.
14 “O -be l'atatiphu; ụnwu unu -jịa unu sụ: ‘?Bụ gụnu bẹ eemedojeru iphe-a?’ Unu
sụ phẹ: ‘Chipfu gude ọkpehu iya dufuta anyi l'alị ndu Ijiputu; mbụ dufuta anyi l'ẹka
ono, anyi shi bụru ohu ono.
15 Lẹ teke Fero kpọ-chiru obu jịka lẹ ya ta ahadụ anyi g'anyi tụgbua bẹ Chipfu
gbushiru ọkpara l'alị ndu Ijiputu; nemadzụ mẹ iphe-edobe. Noo iphe, meru g'o gude
anyi nọdu akpụtaje anụ, bụ okee ya, vuru ụzo waa ẹkpa-nwa l'ẹpho ne iya; gbuaru
Chipfu; bya egude iphe gbata ndu bụ ọkpara l'ẹpho ne phẹ lẹ nemadzụ.’
16 G'omelalị ono bụkwaru iphe-ọhubama, e byiru unu gẹ mbo l'ẹka; dee ya unu
g'uri l'iphu; gude goshi lẹ Chipfu gude ọkpehu iya dufuta unu l'alị Ijiputu.”

Ndu Ízurẹlu l'awụgha Eze-ẹnyimu Uswe-uswe

17 Fero haẹpho ndu Ízurẹlu; ẹphe tụgbua; ọphu Chipfu eduduru phẹ shia ụzo alị
ndu Filisitayinu; a makwarụ-a l'ono bẹ ka ntse. Noo kẹle Chipfu sụru: “?A maru ?
ẹphe -vubaa ọgu bẹ ẹphe ta agbanwedu nụ egomunggo; lashịa azụ l'alị Ijiputu?”
18 Ọo ya bụ; Chipfu duru ndu Ízurẹlu gbaa mgburugburu; shia ụzo echiẹgu l'ibe
iya k'ụzo Eze-ẹnyimu Uswe-uswe. Ndu Ízurẹlu ono shi l'alị Ijiputu wụru tụgbua;
kwakọbe onwophẹ k'ọgu.

19 Mósisu bya achịta ọkpu Jiósẹfu gude; noo kẹle Jiósẹfu meru ụnwu Ízurẹlu; ẹphe
riaru iya nte l'ẹphe e-me nno. Ọ sụru: "Mu maru lẹ Chileke be e-mechaa bya eyeru
unu ẹka. Ọle g'unu chịtakwa ọkpu mu l'ẹka-a mẹ unu tụgbushia."
20 Ẹphe wụfuta lẹ Sukọtu; je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Etamu l'agụga echiẹgu.
21 O -rwua l'eswe; Chipfu egude urwukpu, kpụru oronmono edu phẹ ụzo. O -rwua
l'ẹnyashi l'ọ nwụberu phẹ ọku, kpụru oronmono g'ẹphe gude hụma ìphóró; k'ọphu
ẹphe a-nọduje eje ije: eswe l'ẹnyashi.
22 Urwukpu ono, kpụru oronmono ono, oogudeje edu phẹ l'eswe; waa ọku ono,
kpụru oronmono ono, oogudeje edu phẹ l'ẹnyashi ta alụfujedu alụfu l'atatiphu ndu
Ízurẹlu.

14

1 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósisu:
2 "Pfuaru ndu Ízurẹlu g'ẹphe laphu azụ je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ mgboru
mkpụkpu Pi-Hahirọtu, nọ lẹ mgbaka mkpụkpu Mịgudolu yẹe eze-ẹnyimu. Ẹphe
akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ ono l'agụga eze-ẹnyimu; g'ọ gha iphu lẹ mkpụkpu Belu-Zefọnu
nhamụnha.
3 Ọo ya bụ lẹ Fero a-sụ l'unubẹ ndu Ízurẹlu nmawaru l'agaga; l'unu kwawaru
l'echiẹgu.
4 Mu a-kpọ-chia Fero obu; l'ọ chịpfuru phẹ. Obenu l'ee-shi l'iphe, a-nwụ l'ẹhu Fero;
yẹe ndu ojọgu iya; kwabẹ mu ùbvù. Ọo ya bụ; ndu Ijiputu amaru l'ọo mbẹdua bụ
Chipfu." Noo ya; ndu Ízurẹlu mee nno.
5 A bya epfuaru eze ndu Ijiputu lẹ ndu Ízurẹlu gbalaakwarụ; Fero yẹe ndu-ozi iya
gbanwee obu phẹ l'ẹka ẹphe nọ; sụ: "?Bụ gụnu bẹ anyi meru ẹgube-a? ?Anyi gbẹ
haa ndu Ízurẹlu g'ẹphe tụgbua parụ ozi, ẹphe eje haa?"
6 Ọo ya bụ; a bya edoziaru Fero ụgbo-ịnya iya ree; o duta ndu ojọgu yeru onwiya.
7 Ọ chịta ụgbo-ịnya, kachaa ree ụnu l'ụkporo iri; mẹwaro ụgbo-ịnya Ijiputu g'ọ
hakọta. Ọ byakwaphọ eworu ndu-ishi ojọgu yegbachaa l'ụgbo-ịnya ono.
8 Chipfu kpọ-chia obu Fero, bụ eze ndu Ijiputu; ọ chịpyabe ndu Ízurẹlu g'ẹphe azọ
garamu garamu; awụfu.
9 Ịnya Fero l'ophu; waa ụgbo-ịnya iya; waa ndu agba l'ịnya; waa ikpoto ndu
ojọgu iya; mbụ ndu Ijiputu l'ophu chịpyabe ndu Ízurẹlu bya agbapfu phẹ l'ẹka ẹphe
kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ l'agụgu eze-ẹnyimu; lẹ mgboru Pi-Hahirọtu, gharu iphu lẹ
Belu-Zefọnu nhamụnha.
10 Fero nọdu akpịritaru ntse; ndu Ízurẹlu palia ẹnya imeli; ọ bụwaru ndu Ijiputu
bẹ etso phẹ nụ. Ndzụ rwuta phẹ; ẹphe bya araku Chipfu.
11 Ẹphe sụ Mósisu: "?Bụ l'ilu ta adụdu l'alị Ijiputu meru g'o gude i dufuta anyi g'anyi
bya anwụshihu l'echiẹgu? ?Bụnua gụnu meru; g'o gude i dufuta anyi l'alị Ijiputu?
12 ?Anyi ta asụduru ngu l'alị Ijiputu g'ị parụ anyi haa; g'anyi jerurọ ndu Ijiputu
ozi? ?Togọ kadụru anyi mma l'anyi ejeru ndu Ijiputu ozi; eme l'anyi nwụshihuru
l'echiẹgu?"
13 Mósisu sụ phẹ: "Gẹ ndzụ ba agụshi unu! Unu pfụru pfụshia ike; g'unu ahụma
iphe, Chipfu e-me gude dzọta unu ntanụ-a. Ndu Ijiputu ono, unu ele ẹnya ntanụ-a
bẹ unu ta ahụmabaekwa ọzo.
14 Unu nọdu nggujingguji; Lẹ Chipfu a-lwụ-chiru-a unu ọgu!"
15 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósisu: "?Bụ gụnu bẹ ịiraku mu? Karụ ndu Ízurẹlu g'ẹphe
tụgbua jeshia iphe, ẹphe eje.
16 Wolia mgbọro ngu; maa l'eze-ẹnyimu ono g'o kekaha mini ono ẹbo; k'ọphu ndu
Ízurẹlu e-gude ọkpa phẹ jee ije l'alị ọkponku l'ọma ẹnyimu ono; wụghaa.

17 Mu akpọ-chia obu ndu Ijiputu; k'ọphu ẹphe e-tsopyabẹ phẹ. Ọo ya bụ; l'e shi
l'iphe, a-nwụru Fero; yẹe ndu ojọgu iya; waa ụgbo-ịnya iya; mẹ ndu agba l'ịnya;
kwabẹ mụbe Chipfu ùbvù.
18 Ọo ya bụ gẹ ndu Ijiputu eshi nno maru lẹ mu bụ Chipfu; mbụ teke ee-shi l'iphe,
a-nwụru Fero; yẹe ndu ojọgu iya; waa ụgbo-ịnya iya; mẹ ndu agba l'ịnya; kwabẹ mu
ùbvù."
19 Noo ya; Ojozi Chileke, shi vuru ụzo edu ndu Ízurẹlu phọ bya atsụlaa azụ bya
etsoaha phẹ etsotso. Urwukpu phọ, kpụru oronmono phọ bya eshikwaphọ l'atatiphu
laa l'azụ; je anọdu phẹ l'okotazụ;
20 je anọkaha ndu ojọgu ndu Ijiputu; waa ndu Ízurẹlu. L'ẹnyashi ono mgburugburu
bẹ urwukpu ono gbakọtaru ọchii l'ẹka lanụ bya acha ọku l'ẹka lanụ. Iphe ono mee;
ọphu ọ dụdu ndu ọphu jekuberu nwibe phẹ ntse l'ẹnyashi ono l'ophu.
21 Tọbudu iya bụ; Mósisu bya amachịa ẹka iya l'eli eze-ẹnyimu ono. Ẹnyashi ono
l'ophu bẹ Chipfu gude oke phẹrephere, shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa ziphu eze-ẹnyimu
ono azụ; ọ bya aghọo alị ọkponku. Mini ono kekaha ẹbo.
22 Ndu Ízurẹlu bya azọo ọkpa l'alị ọkponku gude wụghaa eze-ẹnyimu ono. Mini
eze-ẹnyimu ono kpụa g'igbulọ; nọdu phẹ l'ẹkutara; waa l'ẹkicha teke ẹphe awụgha.
23 Ndu Ijiputu chịpyabe phẹ. Ịnya Fero; waa ụgbo-ịnya iya; waa ndu agba l'ịnya
tụko tsoru phẹ wụba l'ime eze-ẹnyimu ono.
24 O -rwua l'ụzo nchi-abọhu; Chipfu shi l'ọku; waa l'urwukpu ono, kpụru oronmono
ono lee ndu ojọgu ndu Ijiputu ẹnya; bya atụ phẹ ẹberebete.
25 O mee; ọkpa ụgbo-ịnya phẹ wata agbaphe mgburugburu; k'ọphu agbagba iya
tsụahaaru phẹ l'ẹhu. Ndu Ijiputu sụ: "G'anyi halẹkwaa ndu-a; laphu azụ; kẹle ọ kwa
Chipfu l'etso anyi ọgu l'iswi ẹhu phẹ."
26 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósisu g'ọ machịa ẹka maa l'eze-ẹnyimu ono gẹ mini ono
bya asọ-kpute ndu Ijiputu; waa ụgbo-ịnya phẹ; waa ndu agba l'ịnya phẹ.
27 Mósisu bya amachịa ẹka; maa l'eze-ẹnyimu ono. O -rwua l'ụtsu; mini ono sọahaa
g'o shi asọ. Ndu Ijiputu nọdu agba g'ẹphe nahụ mini ono; Chipfu zarụ phẹ ye l'eze-
ẹnyimu ono.
28 Mini ono bya asọgbabe; rikọta ụgbo-ịnya ono; yẹe ndu agba l'ịnya. Mbụ lẹ ndu
ojọgu Fero, chịpyaberu ndu Ízurẹlu chịa phẹ jasụ l'eze-ẹnyimu ono ta adụdu g'ọ ka
mma l'ọo onye lanụ, lwarụ nụ.
29 Obenu lẹ ndu Ízurẹlu jeru ije l'alị ọkponku ghaa eze-ẹnyimu ono. Mini eze-
ẹnyimu ono kpụa g'igbulọ; nọdu phẹ l'ẹkutara; mẹ l'ẹkicha.
30 Mbọku ono bẹ Chipfu dzọtaru ndu Ízurẹlu l'ẹka ndu Ijiputu. Ndu Ízurẹlu hụma
ndu Ijiputu g'ẹphe nwụshihuru dabyichaaru l'agụga mini.
31 Ndu Ízurẹlu hụma ike-ọkpu, Chipfu gude lwụ-kpee ndu Ijiputu; ẹphe tsụahaa
Chipfu ebvu; bya ekweta nkiya; waa k'onye-ozi iya, bụ Mósisu.

15

Ebvu Mósisu

1 Noo ya; Mósisu; waa ndu Ízurẹlu gụa ebvu-a nụ Chipfu sụ:
Mu a-gụ ebvu nụ Chipfu;
kẹle o goshiwaru l'ọ parụ ẹka.
Ịnya mẹ ndu agba iya nụ
bẹ o nwuru ye l'eze-ẹnyimu.
2 Chipfu bụ ọkpehu mu
bya abụru onye mu agụ-ku l'ebvu.
Ọ bụru yẹbedua bụ onye dzọtaru mu nụ.

Ọo ya bụ Chileke mu; mu a-nọdu aja iya ajaja.
Ọ bụru iya bụ Chileke nna mu;
mu a-nọdu ekutse ẹpha iya.
3 Chipfu bụ ojọgu.
Ọo Chipfu bụ ẹpha iya.
4 Ụgbo-ịnya Fero yẹe ndu ojọgu iya
bẹ o nwuru ye l'eze-ẹnyimu.
Ndu kachaa ree lẹ ndu-ishi ụgbo-ịnya Fero
bẹ mini riru lẹ Eze-ẹnyimu Uswe-uswe
5 Ogbumini riru phẹ;
ẹphe bụru tụbukungu
l'ọhu-mini gẹ mkpuma.
6 Ẹkutara gụbe Chipfu
bẹ ọkpehu,
dụ iya nụ dụ biribiri.
Ẹkutara gụbe Chipfu
bẹ gwerụ ndu ọhogu ngu uji.
7 I gude ọdu-biribiri ngu,
parụ ẹka kwatsushia ndu
wụ-lihuru etso ngu opfu.
Ị haa oke ẹhu-eghu ngu,
enwu g'ọku;
ọ bya etsua phẹ g'ọku,
etsu ẹswa ọkponku.
8 Ọo unme bẹ i ziru l'imi;
eze-ẹnyimu kọo obvudu.
Utso ono pfụru rọo g'igbulọ.
Ogbumini hụkoo l'ọhu eze-ẹnyimu.
9 Ndu ọhogu sụru:
“Anyi a-chị phẹ ọso gude.
Anyi a-kwa iphe phẹ l'ọkwata; kee;
gude phẹ mee iphe,
agụ anyi ẹgu ememe.
Anyi a-mịta ogu-echi anyi;
tụko phẹ gbushia.”
10 Obenu l'ị tụru unme;
eze-ẹnyimu tụko phẹ rigbushikọta.
Ẹphe bụru tụbukungu
l'eze-ẹnyimu g'ọta-njele.
11 ?Dẹnu agwa,
atụru gụbe Chipfu?
?Bụ onye dụ gẹ ngu?
G'ị dụ-be nsọ bẹ dụ biribiri.
G'ị dụ-be akpabiri dụkwapho ebvu.
Iimeje iphe, dụgbaa biribiri.
12 Ẹkutara ngu bẹ ị machịru;
mgboko bya atụko ndu ọhogu
anyi lwee.
13 Ndu ị gbafụtaru
bẹ ii-gude n-yemobu ngu; dua.
Ọ bụru ẹka ono, i bu, dụ nsọ ono

bẹ ii-gude ọkpehu ngu durwua phẹ.
14 Ọhamoha, nụmaru iya nụ
bẹ ndzụ e-rwuta.
Ndzụ e-rwuta ndu Filisitayinu.
15 Ndu-ishi ndu Edọmu
bẹ meji a-tọfu.
Ẹhu anmaa ndu-ishi Mówabu
anmanma.
Ndu Kénanu erwushihu.
16 Ndzụ-agụgu; waa ẹhu-anmanma
e-gude phẹ.
Ọ bụru ọkpehu, dụ ngu l'ẹkutara
bẹ ii-gude mee
g'ẹphe dabyichaaru gẹ mkpuma;
gbiriri jasụ ndibe gụbe Chipfu wụghata;
mbụ ndu ono, ị gbafụtaru l'ohu,
ẹphe shi bụru ono.
17 Ii-dubata phẹ;
bya eye phẹ l'eli úbvú nkengu;
mbụ ẹka gụbe Chipfu họtaru
g'ọ bụru ibe ngu;
mbụ ụlo, dụ nsọ ọphu i
gude ẹka ngu kpụa.
18 Ọo gụbe Chipfu a-bụru eze
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
19 Teke ịnya Fero; waa ụgbo-ịnya iya; waa ndu agba l'ịnya bahụru l'eze-ẹnyimu ono bẹ Chipfu vutaru mini ono sọ-kpute phẹ. Obenu lẹ ndu Ízurẹlu jeru ije l'alị ọkponku ghaa eze-ẹnyimu ono.
20 Noo ya; Miriyamu, nwanyị, epfuchiru Chileke, bụ nwune Erọnu bya ewota nkwa; ụnwanyi l'ophu wụ-tsoru iya; akụ nkwa bya ete iya etete.
21 Miriyamu nọdu agụru phẹ ebvu ono; asụje:
Unu gụa ebvu nụ Chipfu;
noo kẹle o goshiwaru l'ọ parụ ẹka.
Ịnya yẹe ndu agba iya nụ
bẹ o nwuru ye l'echi eze-ẹnyimu.

Mini Mara; waa Elimu.

22 Tọbudu iya bụ; Mósisu dua ndu Ízurẹlu gbẹ lẹ Eze-ẹnyimu Uswe-uswe duru phẹ bahụ l'echiẹgu Shuru. Ẹphe jee ije ujiku ẹto l'echiẹgu; ọphu ẹphe ahụmaduru mini.
23 Ẹphe rwua Mara; ọphu ẹphe adụdu ike ngụa mini iya; noo kẹle mini ono atsọ ilu. Noo iphe ono, kparụ iphe, a gụru ẹka ono Mara.
24 Ẹphe gụaharu Mósisu aphụ; sụ: "?Bụ gụnu bẹ anyi a-ngụ?"
25 Noo ya; Mósisu raku Chipfu. Chipfu bya egoshi iya mkpirikpu oshi. O wota iya chie lẹ mini ono. Mini ono tsọahaa ụtso mini.
Ọ kwa l'ẹka ono bẹ Chipfu tụru ekemu nụ phẹ; bya atọoru phẹ ọkpa iya. Ọ bụkwarupho l'ẹka ono bẹ ọ nọ hụa phẹ ama.
26 Chipfu sụ phẹ: "Ọ -bụru l'unu ngabẹru nchị l'opfu mụbe Chipfu, bụ Chileke unu; bya eme iphe, pfụru ọto l'ẹnya mu; ọ -bụru l'unu anga nchị l'iphe, mu sụru g'unu meje; bya etsoẹpho iphe, mu tọru ọkpa sụ g'unu tsoje; bẹ ọ tọ dụdu ẹjo iphe-ememe ono, mu gude byapfuta ndu Ijiputu ono, mu bya egude byapfuta unu. Noo kẹle ọo mbẹdua bụ Chipfu onye emeje unu g'unu ka mma l'iphe-ememe."

27 E mechaa; ẹphe bya ejerwua Elimu; ẹka ọgba-mini iri l'ẹbo nọ; waa upfu mpfụ
ụkporo ẹto l'iri. Ẹphe bya akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ mgboru mini ono.

16

Mana waa ọ̀kwà

1 Ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha wụfu lẹ Elimu; bya erwua echiẹgu Sinu, nọ lẹ mgbaka
Elimu yẹe úbvú Sayịnayi lẹ mbọku, ọnwa k'ẹbo dụ l'abalị iri l'ise g'ẹphe shichaẹpho
l'alị ndu Ijiputu fụta.
2 G'ẹphe ha gụru aphụ kpua Mósisu yẹe Erọnu l'echiẹgu ono;
3 sụ phẹ: "Ọme Chipfu gude ẹka iya gbushia anyi l'alị Ijiputu; m'ẹhu akakwa anyi
guu! Ẹka ono, anyi shi anọ-pheje ite-anụ mgburugburu; eriji ẹpho. Obenu l'unu
chịfutaru anyi bya edobe l'echiẹgu l'ẹka-a g'unu kpọ-gbushia anyịbe igwe ọha-a
l'ẹgu."
4 Chipfu sụ Mósisu: "Mu e-shi l'imigwe dzeeru unu nri gẹ mini. Gẹ ndu Ízurẹlu
lụfutaje mbọkumboku bya ekpota ọphu a-sụru phẹ eriri kẹ mbọku ono. Gẹ mu eshi
ẹgube ono hụa phẹ ama; maru; ?ẹphe e-kweta-a meje iphe, mu tụru phẹ ekemu iya.
5 O -rwua lẹ mbọku k'ishii; ẹphe eshia nri ọphu ẹphe kpotaru. Mbọku ono bẹ ẹphe
e-kpota iya g'ọ ha g'ọphu ẹphe ekpotajehawa mbọku ọzo ugbo labọ."
6 Ọo ya bụ; Mósisu yẹe Erọnu sụ ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha: "Ụzenyashi-a bẹ unu
a-hụma l'ọo Chipfu bụ onye dufutaru unu l'alị Ijiputu.
7 O -rwua l'ụtsu bẹ unu a-hụma ọdu-biribiri Chipfu; noo kẹle ọ nụmawaru aphụ,
unu agụ ekpu iya. ?Bụ onye bẹ anyịbedua bụ; ọphu unu a-nọdu agụru anyi aphụ?"
8 Mósisu sụkwapho: "Unu a-maru l'ọ bụ Chipfu eviya. Ọo-nụ unu anụ, unu a-ta
l'ụzenyashi-a; waa nri, a-sụru unu eriri l'ụtsu; noo kẹle ọ nụmawaru aphụ, unu gụru
kpua ya. ?Bụ onye bẹ anyi bụ? Unu ta agụkwaru anyi aphụ; ọ kwa Chipfu bẹ unu
agụru iya!"
9 Mósisu sụ Erọnu: "Sụ ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha; g'ẹphe tụko bya l'atatiphu Chipfu.
Kẹle ọ nụmawaru aphụ, ẹphe agụ."
10 Erọnu nọdukwadu epfu eyeru ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha; ẹphe ghaa ẹnya l'echiẹgu;
bya ahụma ọdu-biribiri Chipfu g'o nwuru kẹ phoo l'urwukpu ono, kpụru oronmono
ono.
11 Chipfu sụ Mósisu:
12 "Mu nụmawaru aphụ, ndu Ízurẹlu agụ. Pfuaru phẹ l'ẹphe a-ta anụ lẹ nchi-ejihu.
O -rwua l'ụtsu l'e gude nri zụ-jia phẹ ẹpho. Ọo ya bụ g'ẹphe amaru l'ọo mbẹdua bụ
Chipfu, bụ Chileke phẹ."
13 O -rwua l'ụzenyashi ono; ọ̀kwà bya atụko ẹka ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ dzuru.
A fụtashia l'ụtsu; iji kwashịwaa ike; kwaphee ẹka ono, ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ
ono mgburugburu.
14 Iji ono phosahuẹpho; o nweru nwa iphe, wụshiru l'alị l'echiẹgu ono, dụgbaa
yẹgeyege; bya adụ g'iji, oyi meru; ọ hụko ahụko.
15 Ndu Ízurẹlu hụmae ya phọ; ẹphe sụ nwibe phẹ: "?Bụ gụnu baa?" Noo kẹle ẹphe
te eshidu maru iphe ọbu.
Mósisu sụ phẹ: "Ọo nri, Chipfu nụru unu g'unu ria.
16 Waa ekemu, Chipfu tụru baa: 'G'onyenọnu kpotajẹ ọphu a-sụru iya eriri. Ndu
bu l'ụlo-ẹkwa unu bẹ unu e-kpotajẹru ogbongu lanụ ogbongu lanụ.' "
17 Ndu Ízurẹlu mee g'e pfuru phẹ. O nweru ndu ọphu kpotaru shii; o nweru ndu
ọphu kpotaru nwanshịi.

18 E mechaa; ẹphe gude ogbongu gbaa ya; ọphu ndu kpotaru shii; ekpotanụkaduru;
ọphu ndu kpotaru nwanshịi; ekpopeteduru. Onyenọnu kpotaẹrupho ọphu sụru iya
nụ.
19 Mósisu sụ phẹ: "G'o to nwekwa onye e-dobe nkiya g'ọ fụta l'ụtsu."
20 Ọle o nwelẹru-a ndu ọphu angabẹduru Mósisu nchị, haphodoru nkephẹ dobe; ọ
nọdu fụta l'ụtsu. A fụtashia l'ụtsu; ẹka jiwa iya ejiji; tẹme ọ nọdu eshiakwaphọ ishi.
Ẹhu-eghu iphe ono, ẹphe meru ono ghuahaa Mósisu.
21 Ụtsu mbọkumboku; onyenọnu ekpota ọphu a-sụru yẹe ndibe iya eriri. Teke
anwụ chishijeẹru phọ ike; ọphu phọduru l'alị azashịhu.
22 O -rwua mbọku k'ishii; ẹphe kpota ọphu ha g'ọphu ẹphe ekpotajẹ mgbo labọ.
Ogbongu labọ bẹ ẹphe kpotaru onye lanụ. Ndu-ishi ndu Ízurẹlu bya epfuaru iya
Mósisu.
23 Ọ sụ phẹ: "Waa ekemu, Chipfu tụru baa: 'Echele bụ eswe Sabatụ; mbụ eswe-
atụta-unme, dụ nsọ kẹ Chipfu. Ọo ya bụ; unu ghee iphe, dụ unu k'egheghe; shia, iphe
dụ unu k'eshishi ntanụ-a. Unu edobe ọphu ghuduru nụ jasụ l'ụtsu.' "
24 Ẹphe haa ya; ọ bọo nchi, bụ iphe, Mósisu pfuru; ọphu o shiduru ishi; ọphu ẹ̀kà
aladụru iya.
25 Mósisu sụ phẹ: "Unu ria ono ntanụ-a! Noo kẹle ntanụ-a bụ eswe-atụta-unme kẹ
Chipfu; ọphu ọ tọ dụdu nri, unu a-hụma l'etezi ntanụ-a.
26 Unu e-kpotajẹ nri ono ujiku ishii; ọle o -rwua mbọku k'ẹsaa, bụ eswe-atụta-unme
bẹ ọ tọo dụdu."
27 Ọle o nwelẹru-a ndu tụgburu lẹ mbọchi k'ẹsaa jeshia ekpota nri; obenu l'o to
nwedu ọphu ẹphe hụmaru.
28 Chipfu sụ Mósisu: "?Bụ teke ole bẹ unu a-jịkaberu eme ekemu mu; waa opfu
mu?
29 Nyatakwa l'ọo Chipfu bẹ nụru unu eswe-atụta-unme. Noo iphe, meru g'o gude ọ
nọdu abụjeru: o -rwua mbọku k'ishii; l'ọ nụ unu nri, a-sụru unu ujiku ẹbo. O -rwua
mbọku k'ẹsaa; g'onyemonye nọdujeepho l'ẹka ọ nọ. G'o to nweshiru onye a-lụfuje
alụfu."
30 Ọo ya bụ; ndu ono dzua ike lẹ mbọku k'ẹsaa.
31 Ndu Ízurẹlu kua nri ono mana. Ọocha ụcha g'akpụru koriyanda; tẹme ọ nọdu
atsọje g'ẹcha mbekee, e gude manụ-ẹnwu mee.
32 Mósisu sụ: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu kpota ogbongu mana lanụ
doberu ọgbo ọphu nọ l'iphu. Ọo ya bụ g'ẹphe ahụma nri, mu nụru unu; unu ria
l'echiẹgu; teke mu dufutaru unu l'alị Ijiputu.' "
33 Ọo ya bụ; Mósisu sụ Erọnu: "Wota ite; kporu ogbongu mana lanụ ye iya. Dobe
iya l'atatiphu Chipfu; g'e doberu iya ọgbo ọphu nọ l'iphu."
34 Erọnu woru iya dobe l'atatiphu okpoko ono, e yeru ẹkwo ekemu Chipfu ono;
k'ọphu ee-dobe iya; gẹ Chipfu pfuru Mósisu.
35 Ndu Ízurẹlu ria mana ụkporo apha labọ; gbiriri jasụ ẹphe jerwua alị ẹka e bu
ebubu. Mbụ l'ẹphe riru mana gbiriri jasụ ẹphe rwua l'oke alị Kénanu.
36 Ogbongu lanụ bụ oke-lanụ-l'ụzo-iri l'iphe, jiru nkwẹka.

17

Mini, shi lẹ mkpuma

1 Ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha bya wulihu l'echiẹgu Sinu tụgbua; ẹphe -gbẹ l'ibe iya
ọphuu; ẹphe abahụ l'ibe iya ọphuu; ọ bụerupho gẹ Chipfu ziru phẹ bụ gẹ ẹphe eje
iya. Ẹphe je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Refidimu. Obenu lẹ mini, ẹphe a-ngụ ta adụdu
l'ẹka ono.
2 Ọo ya bụ; ẹphe baaharụ Mósisu mba sụ: "Nụ anyi mini g'anyi ngụa!"

Mósisu sụ: “?Bụ gụnu bẹ unu abarụ mu mba? ?Bụ gụnu kparụ iphe unu ahụ Chipfu ama?”
3 Obenu lẹ ndu Ízurẹlu bẹ ẹgu mini agụshi ike; ẹphe nọdu agụru Mósisu aphụ; sụ: “?Bụnua gụnu kparụ iphe i dufutaru anyi; waa ụnwu anyi; waa iphe-edobe anyi l'alị Ijiputu bya edobe g'ẹgu mini gbushia?”
4 Ọo ya bụ; Mósisu raku Chipfu sụ: “?Dẹnu gẹ mu e-me ndu-a? Ẹphe a-byaakwa mu atụ-gbu lẹ mkpuma.”
5 Chipfu sụ Mósisu: “Vuta ụzo gẹ ndu Ízurẹlu tso ngu l'azụ. L'ị harụ ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu duta; l'i wota mgbọro ono, i chiru l'ẹnyimu Nayịlu ono gude jeshia.
6 Mu a-pfụru ngu l'atatiphu lẹ mkpuma Horẹbu. I -rwua ẹka ono; chia mgbọro ngu lẹ mkpuma ono. Mini, ndu Ízurẹlu a-ngụ e-shi iya lwashịhu.” Mósisu bya emee nno l'atatiphu ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu ono.
7 Ọ bya agụa ẹka ono “Masa”; gụkwaa ya phọ “Meriba”; noo kẹle ndu Ízurẹlu barụ mba; bya ahụa Chipfu ama; sụ: “?Chipfu nọa l'echilabọ anyi tọo tọ nọdu iya?”

Aalwụ-kpee ndu Amalẹku

8 Ndu Amalẹku bya etso ndu Ízurẹlu ọgu lẹ Refidimu.
9 Mósisu sụ Jioshuwa: “Harụ unwoke anyi họta g'unu je awọta ndu Amalẹku ọgu. Echele bẹ mu e-gude mgbọro Chipfu l'ẹka je apfụru l'eli úbvú.”
10 Ọo ya bụ; Jioshuwa bya awọta ndu Amalẹku ọgu, dụ gẹ Mósisu ziru iya. Mósisu; waa Erọnu; waa Huru bya enyihu eli úbvú; je anọdu lẹ mkpakpọnu iya.
11 Ọ nọdu abụjeru; Mósisu -chiliẹpho ẹka imeli; ndu Ízurẹlu alwụ-kpeahaa. Teke ọ chizetaru ẹka; ndu Amalẹku alwụ-kpeahaa.
12 A nọnyaa; ẹka tsụhu Mósisu mẹe; ẹphe pata mkpuma; bya edoberu iya; ọ nọdu anọo. Erọnu; waa Huru bya apalia ya ẹka imeli; onye lanụ l'ẹkutara; onye ọphuu l'ẹkicha. Ọo ya bụ; ẹka nọdue ya phọ l'imeli ẹgube ono gbiriri jasụ nchi jihu.
13 Ọo ya bụ; Jioshuwa phẹ lwụ-kpee ndu Amalẹku.
14 Noo ya; Chipfu sụ Mósisu: “Dee iphe-a l'ẹkwo g'o bụru iphe, ee-gudeje nyata iya. Tẹme l'i mekwaaphọ gẹ Jioshuwa nụma lẹ mu e-me gẹ ndu Amalẹku chịhu lẹ mgboko; g'a ta nyatabahẹ phẹ.”
15 Mósisu bya akpụa ọru-ngwẹja; bya agụa ya “Ọ kwa Chipfu bụ onye emeje g'ẹka mu kangoo l'ọgu”.
16 Ọ sụ: “Iphe, meru iphe, mu gụru iya nno bụ l'a chị-liru ẹka pfuru nụ Chipfu l'aba-eze iya. Chipfu a-nọduepho etso ndu Amalẹku ọgu; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo.”

18

Jieturo akpapfuta Mósisu

1 Noo ya; Jieturo, onye uke ndu Midiyanu, bụkwapho nna nyee Mósisu; bya anụmakota iphemiphe, Chileke mekọtaru Mósisu waa ndu nkiya, bụ Ízurẹlu; tẹme waa gẹ Chipfu gude dufuta ndu Ízurẹlu l'alị ndu Ijiputu.
2 Teke Mósisu dutaru nyee ya, bụ Zipora dulaa ibe Jieturo, bụ nna nyee ya ono; bẹ Jieturo ono nabataru nyee Mósisu ọbu;
3 waa ụnwu iya unwoke labọ. Onye lanụ bẹ ẹpha iya bụ Geshọmu; noo kẹle Mósisu sụru: “Mu bụ onye lwarụ alwalwa l'alị ndu ọhozo.”
4 Ẹpha onye ọphuu bụru Eliyéza; noo kẹle ọ sụru: “Ọo Chileke nna mu bụ onye yeru mu ẹka. Ọ dzọtaru mu gẹ Fero te egbu mu.”
5 Jieturo, bụ nna nyee Mósisu duru ụnwu Mósisu; waa nyee Mósisu ọbu byapfuta iya l'echiẹgu l'ẹka ọ kpọberu ụlo-ẹkwa lẹ mgboru úbvú Chileke.

6 Jieturo zihawaru g'e je asụ iya: “Mụbe Jieturo, bụ nna nyee ngu bẹ dukwa nyee
ngu; waa ụnwegirima ibe ngu abya.”
7 Ọo ya bụ; Mósisu gba iya ndzuta bya ephozeru iya ishi; bya anma iya akpa. Ẹphe
kelechaa; bya bahụ l'ụlo-ẹkwa Mósisu.
8 Mósisu kọkotaru nna nyee ya ono iphemiphe, Chipfu meru Fero waa ndu Ijiputu
l'iswi ẹhu ndu Ízurẹlu; tẹme waa iphe-ẹhuka, ẹphe jekọtaru l'ụzo; waa gẹ Chipfu
gude dzọta phẹ.
9 Ẹhu tsọo Jieturo ụtso g'ọ nụmaru k'iphe, dụ ree, Chipfu mekọtaru Ízurẹlu; dzọta
phẹ l'ẹka ndu Ijiputu.
10 Ọ sụ: “G'ajaja bụru kẹ Chipfu, bụ onye nafụtaru ngu l'ẹka ndu Ijiputu; yẹle ẹka
Fero; mbụ onye nafụtaru ndu Ízurẹlu l'ẹka ndu Ijiputu.
11 Nta-a bẹ mu maru lẹ Chipfu bẹ kakọta agwa l'ophu shii. Noo kẹle ọo ndu nmarụ
ndu Ízurẹlu phulaphula bẹ o meru iphe-a.”
12 Noo ya; Jieturo, bụ nna nyee Mósisu bya egweeru Chipfu ngwẹja-akpọ-ọku;
gwekwaarụ iya phọ ngwẹja ọzowaro. Erọnu duta ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu bya
g'ẹphe lẹ Jieturo ria nri l'atatiphu Chileke.

Aahọta ndu l'e-doshijeru ndu Ízurẹlu opfu

13 O -rwua nchitabọhu iya; Mósisu bya eje anọdu l'ẹka ọonoduje; kpeaharụ ndu
Ízurẹlu ikpe. Ẹphe shi l'ụtsu nọ-phee ya mgburugburu jasụ l'ụzenyashi.
14 Nna nyee Mósisu bya ahụma iphe, Mósisu emeru ndu Ízurẹlu; ọ sụ: “?Bụ gụnu
bẹ iimeru ndu Ízurẹlu ẹgube ono? ?Bụ gụnu kparụ iphe, ọ bụ gụbedua nwẹkinyi
ngu a-nọduje ekperu ndu ono ikpe; kẹ g'ẹphe shije l'ụtsu nọ-phee ngu mgburugburu
jasụ l'ụzenyashi?”
15 Mósisu sụ iya: “Ọ kwa phẹ abyajẹ mu akpata ishi iphe, bụ uche Chipfu.
16 Teke ọ bụ l'ọo opfu adaru phẹ; ẹphe ewotaru mu iya; mu edoshiaru phẹ iya; bya
akaru phẹ iphe, Chipfu tọru ọkpa sụ g'e tsoje; waa ekemu iya.”
17 Nna nyee Mósisu sụ iya: “Iphe, iime ta adụdu ree.
18 Ọo egbugbu bẹ gụbedua; waa ndu ono, awụ-pfutajẹ ngu nụ ono egbu onwunu.
Ozi ono kariru ngu ẹka; i tii jekọtadu iya nwẹkinyi ngu.
19 Ngabẹ nchị gẹ mu kpọ-ziaru ngu ụzo g'ii-meje iya. Gẹ Chipfu swikwaru ngu. Ọo
gụbedua a-nọchi ẹnya ndu-a l'atatiphu Chileke. Ii-wotajẹ iphe, adaru phẹ nụ dooru
iya.
20 Zia phẹ iphe, Chipfu tọru ọkpa sụ g'e tsoje; waa ekemu iya; bya egoshi phẹ ụzo,
ẹphe e-tsoru; waa iphe, gbaru phẹ l'ememe.
21 L'ị bya eshi l'ime ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha họta ndu ike dụ; mbụ ndu atsụ Chileke
ebvu, bụ ndu e gude ire phẹ ẹka; bya abụru ndu te eridu ụphalazu. Họta phẹ g'ẹphe
bụru ndu-ishi ụnu ụmadzu labọ l'ụkporo iri iri; waa ndu-ishi ụmadzu ụkporo ise ise;
waa ndu-ishi ụmadzu ụkporo ẹbo l'iri iri; tẹme waa ndu-ishi ụmadzu iri iri.
22 Họta phẹ g'ẹphe doshikọtajeru ndu Ízurẹlu opfu tekenteke. Ọle g'ẹphe wotajẹru
ngu opfu ọphu shihuru ike. Ẹphe edoshije opfu ọphu dụ nphe nwẹka phẹ. Ono e-me
g'ivu ngu ka nphe; noo kẹle unu l'ẹphe tụkoru evu iya.
23 I -mee ya nno; ọ -bụru uche Chileke; bẹ ịi-dụkwa ike vua ivu-ẹrwa ono; tẹme
ndu ono -nọdu ala unuphu; ẹphe egude ẹhu-ụtso ala.”
24 Mósisu ngabẹru nna nyee ya ono nchị; bya emekọta iphemiphe, o pfuru.
25 Ọ bya ahọta ndu ọkpehu dụ l'echilabọ Ízurẹlu l'ophu; bya emee phẹ ndu-ishi ndu
dụ ụnu labọ l'ụkporo iri iri; waa ndu-ishi ndu dụ ụkporo ise ise; waa ndu-ishi ndu
dụ ụkporo ẹbo l'iri iri; tẹme waa ndu-ishi ndu dụ iri iri.

26 Ẹphe nọdu anọduje edoshikọtaru ndu Ízurẹlu opfu. Opfu ọphu shihuru ike bẹ
ẹphe ewotajẹru Mósisu. Opfu ọphu dụ nphe bẹ ẹphe edoshije nwẹka phẹ.
27 Noo ya; Mósisu haa nna nyee ya ono; ọ lashịa alị iya.

19

Úbvú Sayịnayi

1 O be mbọku, kwe ndu Ízurẹlu ọnwa ẹto gẹdegede, ẹphe wụfuru l'alị Ijiputu;
ẹphe byarwuta echiẹgu Sayịnayi.
2 Ẹphe shi lẹ Refidimu bya erwua echiẹgu Sayịnayi, bya akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'ẹka
ono l'ọkpa úbvú ono.
3 Mósisu nyihu eli úbvú ono nyipfu Chileke. Chipfu bya agbẹ l'úbvú ono kua ya sụ:
"Waa iphe, ii-zi ndu ọnu-ụlo Jiékọpu baa; mbụ iphe, ii-pfuru ndu Ízurẹlu:
4 'Unubẹdua l'onwunu hụmaru iphe, mu meru ndu Ijiputu; waa gẹ mu gude hee
unu g'ugo, he nwa iya; hepfuta onwomu.
5 Ọ -bụru l'unu ngabẹru mu nchị; bya edobe ọgbandzu mu bẹ unu a-bụru okiphe,
dụru mu iche l'echilabọ ọhamoha. A makwarụ-a lẹ mgboko l'ophu bụ nkemu;
6 ọle unu a-bụru mu alị-eze ndu-uke; waa ọha, dụ nsọ.' Noo iphe, ii-pfuru ndu
Ízurẹlu bụ ono."
7 Ọo ya bụ: Mósisu bya alaphu azụ; bya ekukọo ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu; bya
atụko iphemiphe ono, Chipfu ziru iya g'o pfua ono; pfukọtaru phẹ.
8 Ndu Ízurẹlu tụko zụa mgbede sụ: "Iphemiphe, Chipfu pfuru bẹ anyi e-mekọta."
Ọo ya bụ; Mósisu bya egude ọnu, ẹphe yeru jepfu Chipfu ọzo.
9 Chipfu sụ Mósisu: "Mu a-nọdu l'urwukpu, jihuru kpakpalu byapfuta ngu; k'ọphu
ndu Ízurẹlu a-nọdu anụ ẹka mu epfu eyeru ngu; g'ẹphe a-chịru ụpfu kwẹwaro l'ẹka
ị nọ." Ọo ya bụ; Mósisu bya epfuaru Chipfu ọnu, ẹphe yeru.

Edobe ndu Ízurẹlu nsọ

10 Chipfu sụ Mósisu: "Jepfu ndu Ízurẹlu je edoo phẹ nsọ ntanụ-a; waa echele. G'ị
pfuaru phẹ g'ẹphe saa uwe phẹ asasa.
11 O -rwutashịa mbọku k'ẹto; g'ẹphe kwakọbe-ghewa; noo kẹle mbọku ono bẹ
Chipfu e-nyizeta bya anọdu l'úbvú Sayịnayi; ndu Ízurẹlu ahụmakota iya g'ẹphe ha.
12 Kpaarụ phẹ oke l'úbvú ono mgburugburu. Pfuaru phẹ g'ẹphe letakwa ẹnya
g'ọkpa phẹ te jekubekwa mgboru úbvú ono ejekube; ọphu ọ bụro k'enyihu iya enyihu.
Onye ẹhu iya rwutaru l'úbvú ono bẹ ee-gbu egbugbu.
13 G'a tụgbua ya lẹ mkpuma; ọzo gbagbua ya l'apfụ; g'e te denyikwa iya ẹka. Ọ -bụ
nemadzụ; ọzoo anụ; g'e te kwekwa g'ọ nọdu ndzụ. Ọ bụepho teke a nọnyaru; e gbua
opu bẹ ẹphe e-bebe jekube úbvú ọbu."
14 Mósisu shichaẹpho l'eli úbvú ono nyizeta byapfuta ndu Ízurẹlu. Ọ bya edoo phẹ
nsọ g'ẹphe dụru Chileke iche; ẹphe bya asashịa uwe phẹ.
15 Ọ sụ phẹ: "O -rwutashịa mbọku k'ẹto; unu kwakọbechaakwa onwunu! Unu
hakwaa ejepfu nwanyị!"

Mósisu enyipfu Chileke l'úbvú Sayịnayi

16 O belephọ l'ụtsu mbọku k'ẹto ono; ebemu-igwe wata akụ kẹ phoophoophoo;
egbigwe nọdu ada; tẹme urwukpu, jihuru kpakpalu sọ-kputa eli úbvú ono. Opu,
adashị ọda ike shi l'úbvú ono ada. Onyemonye, nọ l'ụlo-ẹkwa iya phụhu kẹ
kpaakpaakpaa.
17 Mósisu bya edufuta phẹ l'ẹka ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ g'o duru phẹ byapfuta
Chileke. Ẹphe bya tụko pfụru l'ọkpa úbvú ono.

18 Ẹnwuru-ọku tụko úbvú Sayịnayi sweta; noo kẹle Chipfu gude ọku nyizeta l'úbvú
Sayịnayi ono. Ẹnwuru-ọku ono nọdu akpụ kẹ tụutuutuu zelihu g'ẹnwuru shi l'ọku,
enwu phoophoophoo. Úbvú ono l'ophu nọdu anmakọta jiijiijii ẹhuka ẹhuka.
19 Ọda opu ono nọdu aka shii eje. Mósisu nọdu epfu opfu; a nọdu anụkwapho olu
Chileke ẹka oopfu eyeru Mósisu.
20 Ọ bụru iya bụ lẹ Chipfu enyizeta l'eli úbvú Sayịnayi; bya ekua Mósisu g'o nyipfuta
iya lẹ mkpakpọnu úbvú ono. Mósisu nyihu eli úbvú ono.
21 Chipfu sụ iya: "Nyizeta l'alị je anmaaru ndu Ízurẹlu ọkwa g'ẹphe ta akpahẹ ụzo
g'ẹphe hụma Chipfu; ọdumeka bẹ ẹphe a-dụkwa igwerigwe laa l'iyi.
22 Mbụkponu ndu-uke, eme g'ẹphe byakube mụbe Chipfu ntse bẹ e-do onwophẹ
nsọ g'ẹphe dụru mu iche; ọdumeka mu anụa phẹ aphụ."
23 Mósisu sụ Chipfu: "Ndu Ízurẹlu te enyitakwa úbvú Sayịnayi; noo kẹle ị tụru anyi
ekemu sụ g'anyi dobe úbvú ono nsọ; tẹme anyi akpaa ya oke gbaphee mgburugburu."
24 Chipfu sụ: "Nyizeta l'alị je eduta Erọnu g'unu l'iya swịru. Ọle gẹ ndu-uke; waa
ndu Ízurẹlu ọphu ta akpaghatakwa oke ono byapfuta mụbe Chipfu; ọdumeka bẹ mu
a-nụkwa phẹ aphụ."
25 Mósisu nyizeta bya epfuaru ndu Ízurẹlu iphe, Chipfu pfuru.

20

Ekemu iri, shi l'ẹka Chileke

1 Chipfu bya epfukọta iphemiphe-a; sụ:
2 "Ọo mbẹdua bụ Chipfu, bụ Chileke unu, bụ onye dufutaru unu l'alị Ijiputu; mbụ
alị ẹka ono, unu shi bụru ohu ono.
3 "Unu ta adụkwa iphe, unu a-bajẹru ẹja; gbahaa mụbe Chileke kpụrumu.
4 "Unu te emetakwaru onwunu ntẹkpe, e meru; o yee iphe, nọ l'imigwe; ọzoo iphe,
nọ lẹ mgboko-a; mẹ iphe, bu lẹ mini-ime-alị.
5 Unu ta abajẹkwaru phẹ ẹja; ọphu unu ejejekwaru phẹ ozi. Noo kẹle mụbe Chipfu,
bụ Chileke unu eko okophoo. Mu nọdu anụje ndu mu dụ ashị aphụ k'iphe, dụ ẹji,
ẹphe meru mu; gude iya nụa ụnwu phẹ aphụ; mẹ ụnwu nwanwa phẹ; mẹ ụnwu
nwanwanwaranwa phẹ.
6 Obenu l'iphe, bụkpoo ndu yeru mu obu bya emeje iphe, mu pfuru bẹ mu
emejekwanụ gẹ n-yemobu mu bụru o-je-lẹ-nwanwa l'ẹhu phẹ.
7 "Unu te ekujekwa ẹpha mụbe Chipfu, bụ Chileke unu l'ụzo, apfụduru-ọto. Noo
kẹle mụbe Chipfu ta ahakwa ndu eme nno; gẹ mu ta nụ phẹ aphụ.
8 "Unu nyataje mee mbọku Sabatụ, bụ eswe-atụta-unme g'ọ dụ nsọ.
9 Ọo ujiku ishii bẹ unu e-seje akanya; jekọta ozi unu;
10 Obenu lẹ mbọku k'ẹsaa bụ eswe atụta-unme kẹ Chipfu, bụ Chileke unu. G'ọ tọ
dụkwa ozi, unu e-jeje mbọku onoya. Ọphu unu ekwekwa gẹ nwa unu; m'onye unu
gbaru ohu; mẹ iphe-edobe unu; m'onye lwarụ alwalwa, bu l'ibe unu; jee ozi mbọku
ono.
11 Noo kẹle ọo ujiku ishii bẹ mụbe Chipfu meru igwe; bya emee eliphe; yẹe eze-
ẹnyimu; mẹ iphemiphe, dụkota iya nụ. O be lẹ mbọku k'ẹsaa; mu tụta unme. Ọ bụru
iphe ono kparụ iphe, mụbe Chipfu gọru ọnu-ọma nụ eswe-atụta-unme; bya emee ya;
ọ dụ nsọ.
12 "Unu kwabẹjekwa ne unu mẹ nna unu ùbvù. Ọo ya bụ g'unu enweru ndzụ
ogologo; buru l'alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anụnu ono.
13 "Unu te egbujekwa ọchi.
14 "Unu te erijekwa ogori.
15 "Unu te ezijekwa iphuru.

16 “Unu ta adzụjekwa ụka kpua nemadzụ ibe unu.
17 “G'ụlo nwibe unu; mẹ nyee ya; mẹ ohu, ọ gbatarụ agbata; mẹ iphe-edobe iya; mẹkpoo iphe, o nweru enweru g'ọ ha ta adụjekwa unu g'a sụ l'ọo unu nwe iya.”
18 Ndu Ízurẹlu hụmaepho egbigwe; waa ebemu; bya anụma opu; bya ahụma g'úbvú ono akpụshi ẹnwuru-ọku; ẹphe nmahụ kẹ rwuurwuu lẹ ndzụ-agụgu. Ẹphe pfụru ụzenya;
19 sụ Mósisu: “Pfujeru yeru anyi gụbedua; anyi a-ngabẹ-a nchị. Gẹ Chileke te epfuhẹkwa opfu yeru anyi l'onwiya; ọdumeka bẹ anyi a-nwụshihukwa.”
20 Mósisu sụ ndu Ízurẹlu: “Gẹ ndzụ ba agụshi unu. Chileke byaru g'ọ hụa unu ama; k'ọphu unu a-nọdu atsụje iya ebvu; haa eme iphe-ẹji.”
21 Ndu Ízurẹlu pfụru ụzenya; Mósisu bya ejekube ọchii ono ntse, bụ ẹka Chileke nọ.

Aakpụ ọru-ngwẹja Chipfu

22 Chipfu sụ Mósisu: “Sụ ndu Ízurẹlu lẹ-a: Unu hụmawaru l'onwunu lẹ mu shi l'imigwe pfuru yeru unu.
23 G'ọ tọ dụkwa agwa, unu e-meta swikube mu. Unu te egudekwa mkpọla-ọchaa; ọzoo mkpọla-ododo meta agwa doberu onwunu.
24 “Ọ bụru ẹja, shi l'alị bẹ ee-gudeje kpụaru mu ọru-ngwẹja, bụ ẹka ee-gbuje atụru; waa eghu; waa eswi; gude gweeru mu ngwẹja-akpọ-ọku; waa ngwẹja-ẹhu-guu. Ẹkameka mu meru g'a nọduje; nyata ẹpha mu bẹ mu a-byapfutajẹ unu bya ekebe unu l'ọma.
25 Ọ -bụru l'unu gude mkpuma akpụru mu ọru-ngwẹja; unu te egudekwa mkpuma, a rwaru arwarwa. Noo kẹle unu -kụa ya ọngu bẹ unu tụrwuwaru iya.
26 Ọphu unu akpụkwa ọru-ngwẹja ono g'ọ dụ l'eli; tụa ya ocho k'ọphu ee-nyihuje iya enyihu; a nọnyaa; unu jịa onwunu uwele l'ọru-ngwẹja ono.”

21

Ndu Hiburu, a gbaru ohu

1 “Waa ekemu, ii-zi phẹ baa:
2 “Ọ -bụru l'ị gbaru onye Hiburu ohu bẹ iphe, oo-jeru ngu ozi bụ apha ishii. O -be l'apha k'ẹsaa l'o nweru onwiya; a taa pfụdu ụgwo l'ishi iya.
3 Teke ọ bụ l'ọ swị nwẹkinyi iya teke ọ byaru; l'ọ laa nwẹkinyi iya. Ọ -bụkwanuru lẹ yẹe nyee ya swị teke ọobya; nyee ya ono etsoru iya mẹ ọ lashịa.
4 Teke ọ bụ lẹ nnajịuphu iya lụtaru iya nwanyị; ọ nwụtaru iya ụnwegirima; nyee ya ono mẹ ụnwegirima iya ono a-tụko bụru kẹ nnajịuphu iya. Ọ bụerupho nwoke a-la nwẹkinyi iya.
5 “Obenu ọ -bụru l'ohu ono sụru lẹ ya yeru nnajịuphu iya obu; bya eye nwanyị ono, ọolu ono; waa ụnwegirima iya; ọphu ya alụfudu eje enweru onwiya;
6 g'onye nwe iya nụ duru iya je l'iphu ndu-ikpe. L'o duru iya je l'ọnu-mgbo; ọzo l'ọkpa mgbo; je egude oji kpọ-fua ya nchị. L'ọ bụru ohu iya jasụ g'ọo-nọ-beru.”
7 “Ọ -bụru lẹ nwoke reru nwa iya nwanyị g'ọ bụru ohu; a ta abyadụ aha iya g'ọ laa g'aahajẹ unwoke phọ.
8 Teke e reru iya onye arị kẹ g'ọ lụru iya; a nọnyaa; ọphu ọ dụedu iya ree; g'ọ hakwaa g'a gbata iya. Ọ tọ gbakwarụ gẹ nnajịuphu iya ono ree ya ndu ọhozo; noo kẹle o to meẹduru ohu iya ọbu iphe, o kweru ukwe iya.
9 Ọ -bụru l'ọo nwa iya nwoke bẹ ọ zụ-doru iya g'ọ lụru; g'o mejekwa nwamgbọko ọbu gẹ nwa, ọ nwụru anwụnwu.
10 Ọ -bụru lẹ nwoke lụtaru nwanyị ọzo; g'ọ nụjekwa nyee ya kẹ mbụ nri; nmajẹru iya ẹkwa; emeru iya iphemiphe, eemejeru nwanyị, aalụ alụlu.

11 O -bụru l'o too medụru iya ụzo iphe ẹto ono; gẹ nwanyị ono lụfu; ọle g'ọ tọ dụkwa mẹ afụ, aa-pfụ nwoke ono.”

Emeka onye ọzo iphe

12 “Onye chiru nemadzụ iphe chigbua ya; g'ọ lakwaa l'ọchi iya.
13 Ọle ọ -bụru l'o to lekebedụru ẹnya chigbua ya; ọ -bụru l'ọo Chileke harụ iya g'ọ nwụa nno; bẹ o nweru ẹka mu e-goshi unu g'onye dụ nno gbajẹru laa.
14 Obenu; ọ -bụru lẹ nemadzụ lekeberu ẹnya; gude ẹregede gbua nemadzụ ibiya; unu kpụta onye ọbu kpụru lụfu l'ọru-ngwẹja mu; je egbua l'ẹka ọzo.”
15 “Onye tsoru ne iya; ọzoo nna iya ọgu bẹ ee-gbu egbugbu.”
16 “Onye parụ nwibe iya je eree; ọzoo l'ọ nọkwadu iya l'ẹka teke e guderu iya; g'e gbua onye ọbu egbugbu.”
17 “Onye phuru ne iya iphu; ọzoo nna iya; g'e gbukwaa onye ono egbugbu.”
18 “Ọ -bụru l'unwoke labọ bẹ opfu adaru; onye lanụ tụa onye ọphuu mkpuma; ọzoo l'ọ pfụpfuberu ẹka tsua ya; ọphu onye ono anwụhuduru anwụhu; ọ bụru iphe bẹ o mekarụ iya; ọ zẹeru iya azẹe; g'ọ tọ dụkwa iphe, ee-me onye ono, mekarụ iya iphe ono;
19 m'ọ bụru l'onye ono mechaarụ-a; ọ nọdu adụje ike gude mgbọro ejephe l'etezi. Ọle onye ọphu mekarụ iya iphe, a-pfụkwanu iya ụgwo azẹe ono, o shi zẹe kẹ mmanụ ono; bya aghakwaa ya phọ jasụ l'ọ kaẹbe mma ree.”
20 “Ọ -bụru l'o nweru onye chiru ohu iya iphe; m'ọ bụ ohu iya kẹ nwoke; ọzo kẹ nwanyị; ohu ono shi l'iphe ono, e chiru iya ono nwụhu; g'a nụkwaa onye ono, chigburu iya nụ ono aphụ.
21 Obenu l'ọ -bụru l'ohu ono nọru ujiku ẹbo; ọzoo ẹto bya ewekọrohu; g'ọ tọ dụkwa iphe, ee-me onye chiru iya iphe; eshinu ohu ono bụ ẹku iya bẹ ọ bụ.”
22 “Ọ -bụru l'o nweru unwoke, alwụ ọgu; ẹphe meka nwanyị, dụ ime iphe; mee k'ọphu ẹpho lụfuru iya; ọphu ọ dụdu ẹka a kwatarụ meka iya iphe ọzo; g'e retakwaa onye ọphu mekarụ iya iphe ọbu nre lẹ g'ọodu ji nwanyị ono ree; waa gẹ ndu-ikpe kpeburu.
23 Obenu; ọ -bụru l'e mekarụ iya iphe shii; gẹ ndzụ laaru ndzụ;
24 g'ẹnya laaru ẹnya; eze alaaru eze; ẹka alaaru ẹka; ọkpa alaaru ọkpa.
25 Ọ -bụru ọku bẹ ọ hụru iya; l'a hụlata iya. Teke o mefuru iya ọ́nyá l'ẹhu; l'e melata iya. Teke o tsuru mkpụkpu-mee ye iya l'ẹhu; l'e tsukwarụpho mkpụkpu-mee ye yẹbedua l'ẹhu.”
26 “Ọ -bụru l'o nweru onye chiru ohu iya iphe l'ẹnya; k'ọphu o chipyaru iya ẹnya lanụ; g'onye ono hakwaa ohu ono g'ọ laa; je enweru onwiya; g'ọ bụru ụgwo ẹnya ono, o chipyaru iya ono.
27 Ọ -bụru l'o chikwofuru iya eze lanụ; g'ọ hakwaa ohu ono g'ọ laa je enweru onwiya; g'ọ bụru ụgwo eze iya ono.”
28 “Ọ -bụru l'oke-eswi gude mpu dụ-gbua nemadzụ; g'a tugbua eswi ono lẹ mkpuma; tẹme g'a ta takwa anụ iya atata; ọle g'ọ tọ dụkwa iphe, ee-me onye nwe iya nụ.
29 Obenu; ọ -bụru l'oke-eswi ọbu eme ẹna; e pfuhawaru iya onye nwe iya nụ; ọphu ọ tọ kpọ-chiduru iya l'ọka; ọo ya bụ; ọ -bụru l'ọ dụ-gburu nemadzụ; l'a tugbua eswi ono lẹ mkpuma; onye nwe iya nụ alaa l'ọchi onye ọ dụ-gburu.
30 Ọle ọ -bụru l'ọ dụ ndu ono g'ẹphe gbuaru onye nwe eswi ono nre; g'ọ pfụkotakwa iphemiphe, e gbuburu iya; shi nno gbata onwiya.
31 Ekemu ono bụkwapho iphe lanụ m'ọ -bụru l'oke eswi dụ-gburu nwokoro; ọzoo nwamgbọko.
32 Ọ -bụru l'oke-eswi ono bẹ dụ-gburu ohu; g'onye nwe eswi ono pfụa onye nwe ohu ono okpoga mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya rwuru ụkporo shẹkelu lẹ shẹkelu iri; tẹme l'a tụ-gbukwaaphọ eswi ono lẹ mkpuma.”

33 “Ọ -bụru lẹ nemadzụ kpufuru iphe lẹ nsụ; ọzoo l'onye ono tụru nsụ; ghebe ọnu;
oke-eswi; ọzoo nkapfụ-ịgara je adalahụ iya; nwụhu;
34 g'onye nwe nsụ ono pfụkwaa ụgwo anụ ono. Mbụ-a; g'onye ono pfụkwaa onye
nwe anụ phọ dalahụru lẹ nsụ phọ ụgwo iya; patawarọ ono, nwụhuru nụ ono.
35 “Ọ -bụru lẹ nemadzụ bẹ oke-eswi iya dụ-gburu oke-eswi onye ọzo; g'ụmadzu
labọ ono gbarụ mgba ree oke-eswi ọphu dzụ ndzụ; kee aswa iya ẹnya-nhamụnha.
Ẹphe ekekwaaphọ anụ iya ọphu nwụhuru anwụhu ẹnya-nhamụnha.
36 Ọle ọ -bụru l'onye nwe oke-eswi ono maru l'oke-eswi iya eme ẹna; ọphu ọ tọ
kpọ-chiduru iya l'ọka; g'onye nwe oke-eswi ono kpẹe onye ọphuu oke-eswi ọzo; pata
ọphu nwụhuru nụ phọ.”

22

Akwabẹru ẹku ẹnya

1 “Teke o nweru onye kpụru eswi; ọzoo atụru onye ọzo l'oshi; gbua; ọzoo l'o reru
iya erere; g'o gude eswi ise pfụa ụgwo eswi ono. Ọ -bụru atụru; l'ọ bụru atụru ẹno.
2 “Ọ -bụru l'a hụmaru iphuru l'ẹka ootsukpọ ụlo onye ọzo gẹ ya bahụ; e meka iya
iphe; o shi nno nwụhu; bẹ onye ono, gburu iya nụ ono te egbuduru ọchi.
3 Obenu; ọ -bụru l'iphe ono nwụru g'ẹnyanwu wachaaru bẹ onye chigburu iya nụ
gbukwaru ọchi.
“Onye oshi pfụfutaje ụgwo iphe, o zitaru. Teke ọ bụ l'o to nwedu iphe, o nweru;
l'e ree yẹbedua l'onwiya; gude aswa iya pfụa ụgwo iphe, o zitaru.
4 “Ọ -bụru l'iphe ono, o zitaru ono bẹ a hụmaru iya l'ẹka; iphe ọbu nọdukwadua
ndzụ; ọ bụ oke-eswi-o; ọzoo nkapfụ-ịgara; mẹ atụru; g'onye ono pfụa ụgwo iya
mpfụkwase.
5 “Ọ -bụru lẹ nemadzụ chịru iphe-edobe iya ye; o je ataa iphe e meberu l'opfu onye
ọzo; ọzoo opfu-vayịnu onye ọzo; ọzoo l'ọ harụ iya ẹka; o je ataa iphe e meberu l'opfu
onye ọzo; g'onye nwe iphe-edobe ono gude iphe, kachaa ree, shi l'opfu iya; ọzoo
opfu-vayịnu iya; gude pfụa onye ọphuu ụgwo iphe iya.
6 “Ọ -bụru l'ọku nahụru laa l'ẹgbudu; k'ọphu o tsuru ereshi, e gburu egbugbu;
ọzoo ọphu pfụru apfụru; ọzoo l'o tsugburu opfu ono l'ophu; g'onye tụru ọku ono
pfụa ụgwo iya.
7 “Ọ -bụru l'o nweru onye nụru onye ọzo okpoga; ọzoo iphe ọzo g'o doberu iya; a
bya ezita iya l'ụlo ibe onye ono; ọ -bụru l'e guderu onye-oshi ono; l'ọ pfụa ụgwo iya
mpfụkwase.
8 Teke ọ bụkwanu l'e te egudeduru iphuru ọbu; g'onye nwe ụlo ono fụta l'atatiphu
ndu-ikpe; bya egude ẹpha Chipfu gụa ẹnwa g'a maru l'ọ tọ bụdu iya kpamiru iya.
9 Ọ -bụru l'ọ dụru iphe, tuphahụru etuphahụ; a hụma iya onye ọzo l'ẹka; mbụ iphe,
dụ g'eswi; ọzoo nkapfụ-ịgara; ọzoo atụru; ọzoo iphe eye l'ẹhu; mbụ iphe, bụkpoo
iphe, eenwejeru enweru; l'e duta ụmadzu labọ, adzọ iphe ono bya l'atatiphu ndu-ikpe.
Onye ọphu ikpe nmarụ l'ọ pfụa onye ọphuu mpfụkwase.
10 “Ọ -bụru l'o nweru onye kpẹru onye ọzo nkapfụ-ịgara; ọzoo oke-eswi; ọzoo
atụru; mẹwaro anụ ọzo g'o doberu iya; ọ nwụhu; ọzoo l'e mekarụ iya iphe; ọzoo l'o
tuphahụru; ọphu ọ dụdu onye maru iphe, meru iya nụ;
11 g'ee-shi doshia opfu ono bụ g'onye ono bya l'atatiphu Chipfu je agụa ẹnwa l'ọ tọ
makwa iphe, meru ẹku onye ọphuu. G'onye nwe iya nụ kwetakwa nno; g'a ta pfụkwa
iya ụgwo iya.
12 Ọle ọ -bụkwanuru l'a kpụru iya k'iphuru l'ibe onye ono, e doberu iya ono; g'onye
ono pfụkwaa onye nwe iya nụ ụgwo iya.
13 Ọ -bụru l'ọo anụ-ẹgbudu gburu iya; l'o wota anụ iya ọphu ọ taphodoru je egoshi;
g'a maru l'ọo anụ-ẹgbudu gburu iya. G'a ta asụkwa g'ọ pfụa ụgwo iya.

14 “Ọ -bụru l'o nweru onye rwọtaru iphe-edobe onye ọzo; iphe-ẹhuka meka iya;
ọzoo l'ọ nwụhuru teke onye nwe iya nụ ta nọdu l'ẹka ono; g'onye rwọtaru iya nụ
pfụkwaa ụgwo iya.
15 Obenu; ọ -bụru l'onye nwe iya nụ nọ l'ẹka ono teke ono; g'onye jeru arwọta iya
nụ ta pfụshi ụgwo iya. Teke ọ bụ l'ọ pfụru ụgwo; ngụta eswi ono; g'okpoga ono, a
pfụru ono nọ-chiwarọ uburu ọbu.”

Iphe, gbaru l'ememe

16 “Ọ -bụru l'o nweru onye kparụ nwamgbọko, nwoke teke ejepfuswee; ọphu ọ
dụdu onye ejewa iya alụlu; ẹphe l'iya kwaa; g'ọ kwarụ aswa nụ ndibe phẹ; duta iya
je alụru.
17 Ọ -bụru lẹ nna nwamgbọko ono jịkaru sụ lẹ ya te ekedu iya ya; g'ọ kwaakwaphọ
aswa, aakwaję l'ishi nwamgbọko, nwoke teke ejepfuswee; nụ nna iya.
18 “Unu ta ahajękwa nwanyị, eme ọmamanshi g'ọ nọdu ndzụ.
19 “Onye jepfuru anụ; ẹphe l'iya kwaa bẹ ee-gbuje egbugbu.
20 “Onye gwerụ ngwęja nụ iphe ọzo, abụdu mbędua, bụ Chipfu nwękinyi mu bẹ
ee-gbu egbugbu.
21 “Unu ta akpajękwa ndu lwarụ alwalwa ẹhu; ọphu unu emejekwa phẹ ewere;
noo kęle unu shi bụru ndu lwarụ alwalwa l'alị Ijiputu.
22 “Unu te emejekwa ụnwanyi, ji phẹ anọedu; waa ụnwu-ogbee ewere.
23 Teke unu meru phẹ ewere; ẹphe -wolia olu; raku mụbe Chipfu bẹ mu a-nụmakwa
olu phẹ.
24 Ẹhu a-watakwa mu eghushi eghu ike; mu egude ọgu bya atụko unu gbuębe.
Unyomu unu abụru ụnwanyi, ji phẹ anọedu; ụnwegirima unu abụru ndu enweędu
nna.
25 “Ọ -bụru l'unu jieru ndu kẹ mụbe Chipfu, mkpa byaru ụgwo l'echilabọ unu; unu
te emekwa gẹ ndu ejịeje ụgwo-ntụkwase. Unu ta asụkwa g'ẹphe tụkwase iya iphe.
26 Ọ -bụru lẹ nwibe unu yeru unu uwe l'itumo; unu wolaaru iya ya tẹmanu ẹnyanwu
arịba.
27 Noo kęle ọo uwe ono bụ iphe, oogudeje gbobuta ẹhu iya. ?Bụhunu gụnu bẹ oo-
gude kuru mgbẹnya? Ọ -raku mụbe Chipfu bẹ mu a-nụmakwa olu iya. Noo kęle mu
aphụje obu-imemini.
28 “Unu ta anmakwa Chileke phulaphula; ọphu unu ephukwa ndu bụ ndu-ishi alị
unu iphu.
29 “Unu ta ahakwa egweru mụbe Chipfu ngwęja, shi l'akpụru iphe, unu kpatarụ
l'opfu; waa ọphu shi lẹ mẹe, unu pyịtaru apyịta.
“Unu kujeru ọkpara unu nwoke nụ mu.
30 Unu mekwaaphọ eswi unu; waa atụru unu nno. Unu haję phẹ g'ẹphe nọo l'ẹhu
ne phẹ ujiku ẹsaa. O -rwua mbọku k'ẹsato; unu akpụta iya wotaru mu.
31 “Unu a-bụru ndu dụru mu nsọ. Unu ta atajękwa iphe, anụ-ẹgbudu gburu. Unu
tọgbojeru iya nkụta.”

23

Ekemu, a tụru swibe ikpe, pfụru ọto; waa k'obu-imemini

1 “Ta asụjekwa asụlasu. Ta agbajękwa ẹjo ekebe gude eyeru ẹjo nemadzụ ẹka.
2 “Te etsojekwaru igwe-ọha ye ẹka l'eme iphe, adụdu ree. Teke ị pfụru l'iphu ndu-
ikpe; te egudekwa l'iime g'i pfua iphe l'a-dụ ọha ree; woru ikpe nma onye iswi dụ
mma.
3 Te egudekwa lẹ nemadzụ bụ onye ụkpa; gbaaru iya ọdzori l'iphu ndu-ikpe.
4 “Ọ -bụru l'ị hụmaru oke-eswi; ọzoo nkapfụ-ịgara onye ọhogu ngu ẹka
ootuphahụwa etuphahụ; kpụta iya kpụ-jeru iya.

5 Ọ -bụru l'ị hụmaru nkapfụ-ịgara onye ị dụ ashị ẹka ivu, o vu nyị-tsutarụ iya; ta
ahakwa iya. Tụgbukwaa je eyeru iya ẹka.
6 “Ta jịkakwa ekperu onye ụkpa ikpe, pfụru ọto l'ụlo-ikpe.
7 G'a ta anmajẹkwa onye e boru ibo ikpe; tẹme ọphu eemegbujekwa onye
pfụberekoto, adụdu iphe, o meru. Noo kẹle onye meru ẹjo-iphe, dụ nno bẹ mu
ta ahadụ gẹ mu ta anma iya ikpe.
8 “Ta anatajẹkwa iphe-ụphalazu; kẹle iphe-ụphalazu emejekwa g'a tụa ẹnya mkpu
l'iphe, e gege ahụma; tẹme ọ nọdu emeje g'a nmaa onye pfụberekoto ikpe.
9 “Unu ta akpajẹkwa ndu lwarụ alwalwa ẹhu; kẹle unu maru g'ọ dụje onye lwarụ
alwalwa; noo kẹle unu shiwaa bụru ndu lwarụ alwalwa l'alị Ijiputu.”

Ekemu eswe-atụta-unme

10 “Apha ishii bẹ unu a-kọje alị unu; kpata iya iphe, e meberu iya.
11 O -be l'apha k'ẹsaa; unu ahaa alị ono g'ọ tọ dụkwa iphe, unu a-kọ iya; k'ọphu
ndu Ízurẹlu ndu ọphu akpa nri e-je akpa l'ẹka ono; tẹme anụ-ẹgbudu erifufuwarọ
ughudu iya. Unu mekwaphọ opfu-vayịnu; waa ẹgu olivu unu nno.
12 “Ujiku ishii bẹ unu e-jeje ozi; o -be lẹ mbọku k'ẹsaa; unu te ejekwa ozi. Ọo ya bụ
g'oke-eswi unu; waa nkapfụ-ịgara unu edzutajẹ ike; tẹme waa g'ohu, a nwụru l'ibe
unu; m'onye lwarụ ibe unu alwalwa a-tụtakwapho unme.
13 “Unu kwabẹkwa ẹnya mekọta iphemiphe-a, mu pfushiru unu-a. Unu ta adụkwa
iphe, bụ iphe, aagwa agwagwa, unu a-kpọ-kuje. Unu te ephotajẹkwa ẹpha iya ephota
ophu.”

Ụzo ọbo-iphe ẹto

14 “Ugbo ẹto l'apha bẹ unu a-bọjeru mu ọbo-iphe.
15 “Unu bọo ọbo-iphe buredi, ekoduru ekoko. Ujiku ẹsaa bẹ unu a-tajẹ buredi, e
yedụru iphe, ekoje buredi, bụ iphe, mu tụru unu l'ekemu. Unu meje iya teke ono,
aabọje ọbo-iphe ono l'ọnwa Abibu; noo kẹle ọo l'ọnwa ono bẹ unu lụfutaru l'alị
Ijiputu.
“G'o to nwekwa onye a-gbajẹru ẹka bya l'atatiphu mu.
16 “Unu gudeje mebyi-iphe-mbụ, iphe unu meberu l'alị mịtaru; gude bọo Ọbo
Mebyi-iphe-mbụ.
“Unu bọo Ọbo-M̀kpù l'ishi apha; mẹ unu metajẹepho iphe, unu meberu l'alị.
17 “Ugbo ẹto l'apha bẹ unwoke unu g'ẹphe ha a-tụkoje bya l'atatiphu Nnajịuphu,
bụ Chipfu.
18 “Unu ta adụkwa iphe, e yekọberu iphe, ekoje buredi, unu e-yekọbe lẹ mee anụ,
unu gude egweru mu ngwẹja. Ọphu ọ dụkwa ẹba-anụ ono, e gude abọ ọbo-iphe ono,
aa-ha g'ọ bọo nchi.
19 “Iphe-mbụ, vuru ụzo kaa l'opfu unu bẹ unu e-gudeje bya l'ụlo Chipfu, bụ Chileke
unu.
“Unu te egudejekwa mini-ẹra ne eghu shia nwa iya.”

Ojozi Chileke bẹ a-bọru ndu Ízurẹlu ụzo

20 “Unu hụma lẹ mu e-zi ojozi-imigwe g'o vutaru unu ụzo; eche unu nche; waa g'o
dua unu durwua ẹka ono, mu kwakọbewaru akwakọbe ono.
21 Unu ngabẹjeru ojozi-imigwe ono nchị; mee iphemiphe, ọ sụru g'unu mee. Unu
te kwefukwaru iya ike; kẹle ọ tọo gụkwaru unu nvụ; eshinu ọ bụ ẹpha mu bẹ o gude
eje.
22 Ọ -bụru l'unu jikpọerupho obu oyi; ngabẹ nchị l'iphemiphe, o pfuru; bya emekọta
iphe, mu sụru g'unu meje; mu abụru ọhogu ndu ọhogu unu; ẹphe adụ mu ashị; mbụ
ndu unu dụ ashị.

23 Ojozi mu e-vuta ụzo duru unu bahụ l'alị ndu Amọru; waa kẹ ndu Hetu; waa kẹ
ndu Pẹ́rezu; waa kẹ ndu Kénanu; waa kẹ ndu Hevu; waa kẹ ndu Jiebusu; tẹme mu
atụkoepho ndu ono mee g'ẹphe chịhu l'alị ono.
24 Unu te ephozejekwaru iphe, bụ iphe, aagwa agwagwa; ọphu unu abajẹkwaru
iya ẹja; ophu unu etsojekwaru phẹ mee omelalị phẹ. Unu mebyishia agwa phẹ; unu
etsukpọshia mkpuma, ẹphe doberu l'ọru-ngwẹja phẹ.
25 Unu bajẹru mụbe Chipfu, bụ Chileke unu ẹja. Mu e-meru unu iphe-ọma lẹ nri
waa lẹ mini; bya ewofu iphe-ememe l'echilabọ unu.
26 L'alị unu te enwedu nwanyị, ẹpho bya alụfu; ọzoo onye ata atsụdu ime. Mu e-me
g'unu kajẹ nka ọkpobe akaka.
27 "Mu e-me g'a tsụje unu ebvu. Iphe, bụ ọhamoha, unu l'ẹphe alwụ ọgu bẹ mu
e-meje g'ẹphe mehu bọtorii. Mu emee ndu ọhogu unu g'ẹphe ghakọbeje; gbaaru
unu ọsọ.
28 Mu e-ye evu g'o vuru ụzo je je agbaa ndu Hevu; yẹe ndu Kénanu; yẹe ndu Hetu
gbakashịa phẹ g'ẹphe gbẹshiru unu.
29 Ọle mu ta achịfu-gbudu phẹ l'apha lanụ; noo kẹle alị ono a-bya bụru okorobo-
ẹgu; tẹme anụ-ẹgbudu apanụkaru iya unu ẹka.
30 Mu a-tọkpoepho nwẹhu achịshi phẹ; gbiriri jasụ unu aka igwerigwe; dụ ike
nwekọtaru alị ono.
31 "Mu emee g'oke alị unu gbẹ lẹ Eze-ẹnyimu Uswe-uswe je akpaa l'eze-ẹnyimu ndu
Filisitayinu; l'ọ bya agbẹ l'echiẹgu nọo jasụ l'ẹnyimu Yufurétisu. Mu eworu ndu bu
l'alị ono ye unu l'ẹka; g'unu chịfu phẹ l'atatiphu unu.
32 G'unu l'ẹphe; ọzoo agwa phẹ ta agbakwa ndzụ.
33 Unu te ekwekwa g'ẹphe buru l'alị unu; ọdumeka bẹ ẹphe a-kpatakwa; unu
emee iphe-ẹji meswee mụbe Chipfu. Noo kẹle unu -baarụ agwa phẹ ẹja bẹ unu
nmalahụakwaru l'ọ́nyà."

24

Eme g'ọgbandzu ngụru angụru

1 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósisu: "Gẹ gụbedua; waa Erọnu; waa Nadabu; waa Abihu;
waa ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu ụkporo ụmadzu ẹto l'ụmadzu iri nyipfuta mụbe
Chipfu; bya anọdu ụzenya; baarụ mu ẹja.
2 Ọo Mósisu nwẹkinyi iya bụ onye a-byapfuta mụbe Chipfu; gẹ ndu ọphuu be
ejekwa mu akpịritaru ntse; ọphu ndu Ízurẹlu etsokwa Mósisu nyikota imeli."
3 Mósisu bya eje epfukọtaru ndu Ízurẹlu iphe, Chipfu pfushiru; waa ekemu iya.
Ẹphe tụko gude olu lanụ zụa; sụ: "Iphemiphe, Chipfu pfuru bẹ anyi e-mekọta."
4 Mósisu bya atụko iphemiphe, Chipfu pfuru dekọta l'ẹkwo.
Ọ gbẹshi l'ọnmewa ụtsu; bya akpụa ọru-ngwẹja l'ọkpa úbvú; bya apfụbe mkpuma
iri l'ẹbo, nọ-chiru ẹnya ọkpa-ipfu iri l'ẹbo ndu Ízurẹlu.
5 Ọo ya bụ; ọ bya ezia ụnwokorobya ndu Ízurẹlu; ẹphe je egwee ngwẹja-akpọ-
ọku nụ Chipfu; bya egbushikwaaphọ ụnwu oke-eswi gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu nụ
Chipfu.
6 Mósisu bya ekee mee anụ ono ẹbo woru nanụ wụru ye lẹ gbamụgbamu; bya
ewota ọphuu phee l'ọru-ngwẹja.
7 Ọ bya ewota Ẹkwo Ọgbandzu ono gụaru ndu Ízurẹlu. Ẹphe zụa mgbede
sụ: "Iphemiphe, Chipfu pfuru bẹ anyi e-mekọta; mbụ l'anyi e-mekọtajekpoepho
iphemiphe, o pfuru."
8 Mósisu bya ewota mee ono phee ndu Ízurẹlu l'ẹhu bya asụ: "Waa mee, egoshi
ọgbandzu, Chipfu meru; unu l'iya gbaa lẹ k'opfu, o pfuru-a."

9 Mósisu; yẹe Erọnu; waa Nadabu; yẹe Abihu; waa ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu
ụkporo ụmadzu ẹto l'ụmadzu iri bya enyihu eli úbvú ono;
10 bya ahụma Chileke ndu Ízurẹlu. Iphe, ọ pfụru l'eli iya bụru iphe, e meru lẹ
mkpuma, aswa dụ, bụ sáfàyà; o doẹpho rịsaa g'akpaminigwe.
11 Ọphu ọ dudu iphe, Chileke meru ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu; ẹphe hụma Chileke;
bya eria nri; ngụa iphe, aangụ angụngu.
12 Chipfu sụ Mósisu: "Nyipfuta mu l'úbvú-a bya anọdu l'ẹka-a gẹ mu nụ ngu
mkpuma, dụ bachịbachi, mu deru ekemu; waa iphe, mu sụru g'ẹphe meje, a-nọduje
akpọ-ziru phẹ ụzo."
13 Noo ya; Mósisu; yẹe Jioshuwa, bụ onye eyejeru iya ẹka gbalihu swịru; je enyihu
úbvú Chileke.
14 Mósisu sụ ndu bụ ọgerenya ono: "Unu nọdu l'ẹka-a ngabẹru anyi gbiriri jasụ
teke anyi a-byapfuta unu ọzo. Erọnu yẹe Huru bẹ unu l'ẹphe nọ l'ẹka-a; onye opfu
dapfutaru; g'o jepfuje phẹ."
15 Mósisu nyihuẹpho úbvú ono; urwukpu sọ-kpute iya.
16 Ogbunwịinwii Chipfu bya atụko úbvú Sayịnayi ono sweta. Urwukpu ono nọkota
l'úbvú ono ujiku ishii. O be lẹ mbọku k'ẹsaa; Chipfu gbẹ l'urwukpu ono kua Mósisu
oku.
17 Ogbunwịinwii Chipfu ono duẹpho ndu Ízurẹlu g'ọku, enwu enwunwu l'eli úbvú
ono.
18 Mósisu nọdu enyiribẹbaaru l'úbvú ono; ọ nọdu abahụba l'ime urwukpu ono. Ọ
nọo l'eli úbvú ono ụkporo abalị labọ eswe l'ẹnyashi.

25

Iphe, ee-gude mee ụlo-ẹkwa
(Awụ 35:4-9)

1 Chipfu sụ Mósisu:
2 "Pfuaru ndu Ízurẹlu g'ẹphe shi l'iphe, ẹphe nweru enweru hata iphe bya anụ mu.
Iphe, ịi-nataję bụ iphe, onye gude obu iya wota bya anụ.
3 Iphe, ẹphe a-nụ bụ mkpọla-ododo; waa mkpọla-ọchaa; waa onyirubvu;
4 waa owu urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa ọphu dụ uswe-uswe;
waa ọkpobe owu ọchaa; waa ẹji eghu;
5 waa akpọ ebili, a tsẹru l'uswe; waa akpọ umoro-ẹnyimu; waa oshi akesha;
6 waa manụ olivu, ee-gudeje anwụ ọku; waa iphe, eeyeje lẹ manụ k'awụ l'ishi g'o
shia mkpọ; mẹ ọphu eeyeje l'ụnwù-isẹnsu g'o shia kwẹekweekwee;
7 waa mkpuma ónìkùsù; mẹwaro mkpuma ọzo, aswa dụgbaa. Mkpuma ono bẹ
ee-mechaa gbapyabẹ l'uwe-ukuvu onye-ishi ndu-uke; yẹle uwe-ọkpoma iya.
8 "Pfuaru phẹ g'ẹphe kpụaru mụbe Chipfu ụlo, dụ nsọ; gẹ mu eburu l'echilabọ phẹ.
9 Unu mekwa ụlo-ẹkwa ono; yẹe iphemiphe, a-nọdukota l'ime iya g'ọ duẹpho gẹ
mu e-goshi unu g'e mee ya."

Okpoko Ọgbandzu
(Awụ 37:1-9)

10 "G'ẹphe gudekwa oshi akesha kụa okpoko. G'ogologo iya dụ nkwo-ẹka labọ lẹ
mkpirikpu iya. Ọsa iya adụ nkwo-ẹka lanụ lẹ mkpirikpu iya. Eli iya adụkwapho
nkwo-ẹka lanụ lẹ mkpirikpu iya.
11 L'ị wụa ọkpobe mkpọla-ododo l'ime iya; waa l'azụ iya. L'i gudekwaphọ mkpọla-
ododo wụ-phee mgburẹku iya mgburugburu.
12 L'ị kpụta echi mkpọla-ododo ẹno depfubegbaa l'ọkpa iya ẹphen'ẹno; mbụ g'i
wota ẹbo depfube l'ibe lanụ; wota ẹbo k'ọphuu depfube l'ibe iya ọphuu.

13 L'i gude oshi akesha pyịta mgbọro labọ; wụa ya mkpọla-ododo.
14 L'i woru mgbọro ono ẹphenebo pyochaa l'echi ono, e depfubegbaaru lẹ mgburẹku okpoko ono g'ọ bụru iphe, ee-gudeje apa iya.
15 Mgbọro ono a-nọduwaro l'echi okpoko ono. G'e te wofubaẹkwa iya ewofu.
16 L'i woru iphe, e deru ekemu mụbe Chipfu, bụ iphe, mu e-mechaa nụ unu dobe l'ime okpoko ono.
17 "L'i gude ọkpobe mkpọla-ododo meta opfu okpoko; ẹka aapfụje ụgwo iphe-ẹji, nemadzụ meru. G'ogologo iya dụ nkwo-ẹka labọ lẹ mkpirikpu iya. Ọsa iya adụ nkwo-ẹka lanụ lẹ mkpirikpu iya.
18 L'i gude mkpọla-ododo mee chierobu labọ, a-nọduchaa l'ishi opfu okpoko ono. G'ọ bụru mkpọla-ododo, e tsusaru etsusa bẹ ii-gude mee ya.
19 L'i woru chierobu lanụ dobe l'ishi ibe lanụ; woru ọphuu dobe l'ishi iya ọphuu. L'i mee gẹ chierobu labọ ono, nọgbaa l'ishishi okpoko ono ẹphenebo yẹle okpoko ono bụru iphe lanụ.
20 Chierobu ono bẹ ee-me g'ọ jashịa ǹkù l'ụzo imeli; k'ọphu ǹkù iya ono e-kpuchite opfu okpoko ono. G'ẹphe ghagbabẹ iphu tụko lee ẹnya l'eli okpoko ono kwaphọ.
21 L'i wota opfu okpoko ono kpuchia ya; woru iphe ono, e deru ekemu mu ono, bụ iphe, mu e-mechaa nụ unu ono; yekwaphọ l'ime okpoko ono.
22 Ọ bụru l'eli opfu okpoko ono; mbụ lẹ mgbaka chierobu labọ ono, nọ l'eli okpoko ono, bụ iya bụ ẹka ono, e doberu iphe, e deru ekemu mu ono bẹ mu a-byapfuta ngu bya akaru ngu iphemiphe, ndu Ízurẹlu e-meje."

Teburu ono
(Awụ 37:10-16)

23 "Gude oshi akesha meta teburu. G'ogologo iya dụ nkwo-ẹka labọ. Ọsa iya adụ nkwo-ẹka lanụ. Eli iya adụ nkwo-ẹka lanụ lẹ mkpirikpu iya.
24 L'ị wụa ya ọkpobe mkpọla-ododo; bya egudekwaphọ mkpọla-ododo wụ-phee lẹ mgburẹku iya mgburugburu.
25 L'i wota wẹrere oshi, ọsa iya ha g'ọbochi-ẹka wụ-phee mgburẹku iya mgburugburu; bya egudekwaphọ mkpọla-ododo kpụ-phee oshi ono.
26 Kpụta echi mkpọla-ododo ẹno depfubegbaa lẹ mgburẹku ọkpa teburu ono.
27 Echi ono a-nọ-kubechakwaa wẹrere oshi phọ; k'ọphu ọo-dụkwanu ike gudeshia mgbọro, ee-gudeje apa teburu ono.
28 L'i gude oshi akesha pyịshia mgbọro ono; wụa ya mkpọla-ododo g'ọ bụru mgbọro, ee-gudeje apa teburu ono.
29 L'i gude ọkpobe mkpọla-ododo meshia gbamụgbamu; waa ite; waa okoro; mẹ nkwẹka ee-gudeje gweeru mu ngwẹja-mẹe. Iphemiphe ono bụ iphe, aa-tụ-kobeje l'eli teburu ono.
30 G'e dobeje buredi l'iphu mu. Ọ bụru l'eli teburu ono bẹ aa-tụ-kobeje iya; k'ọphu ọo-dụje l'iphu mu tekenteke."

Iphe, aapfụbeje orọku
(Awụ 37:17-24)

31 "Gude ọkpobe mkpọla-ododo, e tsusaru etsusa mee iphe, aapfụbeje orọku. Mee ya g'o nweru oshi; waa ẹkali. L'o nweru ochi; nweru nkwo iya; nweru iphe, dụ gẹ nwopu okoko; waa iphe, dụ g'okoko, jawaru àjàjà. Tụkokwa iphemiphe ono mee gẹ yẹle iphe ono, aapfụbeje orọku ono dzepfua bụru nanụ.
32 Oshi iya ono e-nweru ẹkali ishii. G'ẹkali ẹto nọdu lẹ mgburẹku iya lanụ; ẹto k'ọphuu anọdu lẹ mgburẹku iya ọphuu.

33 G'ẹkali iya lanụ nwejeru okoro ẹto. Okoro ono bẹ ee-mechaa g'ọ dụgbaa g'okoko
oshi alụmondu. L'e mekwaaphọ nwopu okoko ye iya; yẹe okoko ọphu jawaru àjàjà.
Noo g'ọo-dụkota l'ẹkali iya ono ẹphe n'ishii, dzepfugbaaru l'oshi iya ono.
34 G'oshi iya ono nwekwarụ okoro ẹno, e meru; ọ dụ g'okoko oshi alụmondu. L'o
nwekwarụpho iphe, e meru; ọ dụ gẹ nwopu okoko; yẹe iphe, dụ g'okoko ọphu jawaru
àjàjà.
35 Nwopu okoko lanụ bẹ ee-me g'ọ nọdu lẹ mkpula ẹkali iya labọ ono, nọ l'ụzo alị
iya. K'ẹbo anọdu lẹ mkpula ẹkali iya labọ k'echi. K'ẹto anọdu lẹ mkpula ẹkali iya
labọ k'ụzo eli. Mbụ l'ọo-nọduchaa lẹ mkpula ẹkali iya ono ẹphe n'ishii.
36 Nwopu okoko iya ono; yẹe ẹkali iya ẹkali iya ono bẹ ee-me gẹ yẹle oshi iya tụko
dzepfuru. Ọ bụru ọkpobe mkpọla-ododo, e tsusaru etsusa bẹ ee-gude mee ya.
37 "L'ị bya emeta orọku ẹsaa pfụbegbaa l'eli iphe ono, aapfụbeje orọku ono. G'e
dobekwa iya k'ọphu ìphóró iya a-ngakọtaje iphu ẹka ọ nọ.
38 Akpaa ya; waa iphe, aagụjeru ọku iya ye bụkwa ọkpobe mkpọla-ododo bẹ ee-
gude mekwaa ya phọ.
39 Iphe, aapfụbeje orọku ono; yẹe ngwa iya g'ọ hakọta bụ ọkpobe mkpọla-ododo,
ẹrwa iya dụ talẹntu lanụ bẹ ee-gude mee ya.
40 Letakwa ẹnya g'e mee iphemiphe ono g'ọ dụ g'e goshiru ngu iya l'eli úbvú ono."

26

Mkpù-ẹkwà
(Awụ 36:8-38)

1 "Ọzoo bụ lẹ-a; ii-meta ụlo-ẹkwa. Gude owu ọchaa, a swịru ụdo; waa ọphu dụ
urwukpu-urwukpu; waa ọphu dụ uswe-uswe; yẹe ọphu eke mee-mee; kwee ẹkwa
kweta iya upfu ẹkwa iri. G'onye maru eme ọna gude owu ono kwee chierobu ye
l'upfu ẹkwa ono.
2 G'upfu ẹkwa ono tụkokwa harụ ẹnya nhamụnha. G'ogologo iya dụ nkwo-ẹka
ụkporo l'ẹsato. Ọsa iya adụ nkwo-ẹka ẹno.
3 L'i wota upfu ẹkwa ono ise gbagbabẹ g'ọ bụru nlọchiru lanụ; l'i wotakwaphọ ụzo
ise ọphuu gbagbabẹ nanụ.
4 Nlọchiru iya ono kẹ mbụ bẹ ii-gude owu, dụ urwukpu-urwukpu yeshia ya nkoloba
l'igburọnu upfu ẹkwa iya ono k'ikpazụ. L'ị bya emekwaaphọ nno l'upfu ẹkwa k'ikpazụ
lẹ nlọchiru iya k'ẹbo.
5 Nkoloba ụkporo labọ l'iri bẹ ii-ye l'ishishi nlọchiru lanụ; l'i yekwaphọ nkoloba
ụkporo labọ l'iri l'ishishi nlọchiru lanụ ọphuu. Nkoloba ono a-tụko ghagbabẹ iphu.
6 Gude mkpọla-ododo meta iphe, kweru nko ishi labọ ụzo ụkporo labọ l'iri. L'i gude
iya dzegbabẹ nlọchiru ẹkwa ono ẹphenebo g'ọ tụko bụru nanụ.
7 "L'ị bya egude ẹji eghu kwee ẹkwa; kweta iya upfu ẹkwa iri lẹ nanụ, ee-gude
phụ-chite eli ụlo-ẹkwa ono.
8 G'upfu ẹkwa ono ẹphe n'iri lẹ nanụ tụkokwa harụ ẹnya nhamụnha. G'ogologo
iya dụ nkwo-ẹka ụkporo l'iri. Ọsa iya adụ nkwo-ẹka ẹno.
9 L'ị bya achịta upfu ẹkwa ono ise gbagbabẹ g'ọ bụru nlọchiru lanụ; chịta ụzo upfu
ẹkwa ishii ọphuu gbagbabẹkwapho nanụ. Upfu ẹkwa lanụ ọphu meru nlọchiru lanụ;
ọ dụ upfu ishii phọ bẹ ịi-pyaji ẹbo dobe g'o gboru l'atatiphu ụlo-ẹkwa ono.
10 Nkoloba ụkporo labọ l'iri bẹ ii-ye l'ishishi nlọchiru lanụ; l'i yekwaphọ nkoloba
ụkporo labọ l'iri l'ishishi nlọchiru lanụ ọphuu.
11 L'i gude onyirubvu meta iphe, kweru nko ishi labọ ụzo ụkporo labọ l'iri. L'i gude
iya kotagbaa nkoloba nlọchiru ẹkwa ono ẹphenebo; gude iya dzegbabẹ ụlo-ẹkwa ono
g'ọ bụru nanụ.

12 A bya l'upfu ẹkwa, tsufuru l'ụlo-ẹkwa ono; mbụ nkeru-ẹbo upfu ẹkwa ono bẹ
ee-me g'ọ wụ-zeta l'azụ ụlo-ẹkwa ono.
13 Nlọchiru upfu ẹkwa ono, e gude phụ-chite nlọchiru k'ime iya phọ bẹ e-gudekọta
nkwo-ẹka lanụ ka k'ime iya phọ ọsa lẹ mgburẹku iya ibekẹboebo. Ndu k'ono bẹ aa-ha
g'ọ wụ-zeta l'ụzo alị iya g'e gude iya kwechia mgburẹku iya.
14 L'i wota akpọ ebili, a tsẹru l'uswe mee iphe, ee-gude phụ-chia eli ụlo-ẹkwa ono
ọzo. L'ị bya egudekwaphọ akpọ umoro-ẹnyimu mee iphe, ee-gude kwechite eli akpọ
k'ebili ono.
15 "Gude oshi akesha metachaa oshi, ee-gudeje kpọbe ụlo-ẹkwa ono.
16 Oshi ono bẹ aa-rụchaa g'ọ dụgbaa nkwo-ẹka iri l'eli. Ọsa iya adụ nkwo-ẹka lẹ
mkpirikpu iya.
17 Oshi ono bẹ aa-pyịtachaa ọkpa labọ ye l'ibekẹboebo. Ọ bụru ẹgube ono bẹ
ii-mekọta oshi ụlo-ẹkwa ono g'ọ ha.
18 A bya l'ụlo-ẹkwa ono ibiya ọphu gharu iphu l'ụzo ọhali; bụ ụkporo oshi bẹ ịi-rụta
yegbaa ya.
19 L'i gude mkpọla-ọchaa meshia ẹnya ẹka aa-kpọgbaaru ọkpa oshi ono ye. L'i meta
iya ụzo ụkporo labọ. Iphe, bụ oshi ono g'ọ ha e-nweru ẹnya ẹka labọ, aa-kpọjeru
ọkpa iya ye.
20 A bya l'ibiya ọphuu; mbụ ibiya ọphu gharu iphu l'ụzo isheli; bụkwapho ụkporo
oshi bẹ ịi-rụta; yeshia ya.
21 Gude mkpọla-ọchaa meshia ẹnya ẹka aa-kpọgbaaru ọkpa oshi ono ye. L'i meta
iya ụzo ụkporo labọ. Iphe, bụ oshi ono g'ọ ha e-nweru ẹnya ẹka labọ, aa-kpọjeru
ọkpa iya ye.
22 A bya l'okotazụ ụlo-ẹkwa ono; mbụ ibiya ọphu gharu iphu l'ụzo ẹnyanwu-arịba
bụ oshi ishii bẹ ịi-rụta; yeshia ya.
23 L'ị metachaa oshi ẹbo ẹbo; yechaa lẹ mgburẹku mgburẹku ụlo-ẹkwa ono l'ụzo
okotazụ iya ono.
24 Oshi labọ ono, ee-yechaa lẹ mgburẹku iya ono bẹ a-dụgbaa nkwegba ẹbo ẹbo.
Oo-shi l'ụzo alị dụ nkwegba ẹbo jasụ l'imeli. Tẹme ọ bụru echi lanụ bẹ aa-kụbe iya.
Ẹphenebo a-tụko dụkota nno.
25 Ọo ya bụ l'ọo-dụ oshi ẹsato l'ụzo okotazụ ụlo-ẹkwa ono. L'e gude mkpọla-ọchaa
meshia ẹnya ẹka aa-kpọgbaaru ọkpa oshi ono ye ụzo iri l'ishii. Iphe, bụ oshi ono g'ọ
ha e-nwegbaarụ ẹnya ẹka labọ, aa-kpọjeru ọkpa iya ye.
26 "Gude oshi akesha rwashịa oshi, dụgbaa gbẹrere, ee-gude swebushia l'oshi ono.
Ụzo ise bẹ ii-swebe l'oshi mgburẹku ụlo-ẹkwa ono ibe lanụ;
27 l'i swebekwaphọ ụzo ise ọzo lẹ mgburẹku ibe iya ọphuu. Ụzo ise ọzo abụru
k'okotazụ ụlo-ẹkwa ono; ibiya ọphu gharu iphu l'ụzo ẹnyanwu-arịba.
28 Oshi ọphu ee-swebe l'echi iya bẹ aa-rwa g'ọ gbẹ l'ishi lanụ lụfu l'ishi iya ọphuu.
29 L'ị wụkota mkpọla-ododo l'oshi ono, eegudeje kpọbe ụlo-ẹkwa ono. L'i
gudekwaphọ mkpọla-ododo meshia echi, e-gudeshigbaa oshi ono, dụgbaa gbẹrere
ono. Tẹme l'ị wụkwapho mkpọla-ododo lẹ gbẹrere oshi ono.
30 "Rụkwaa ụlo-ẹkwa ono g'a tụru ngu ọnu iya l'eli úbvú Sayịnayi.
31 "L'i gude owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu dụ uswe-uswe; waa ọphu eke
mee-mee; yẹe owu ọchaa, a swịru ụdo; kwee ẹkwa. G'onye maru eme ọna gudekwa
owu ono kweshia chierobu ye l'ẹkwa ono.
32 L'i gude oshi akesha rwaa itso ẹno; wụa ya mkpọla-ododo. L'i woru itso ono
kpọbechaa l'ẹnya ẹka e meshiru lẹ mkpọla-ọchaa. L'i gude iphe, kweru nko, e gude
mkpọla-ododo mee kobe ẹkwa ono l'itso ono
33 lẹ mkpula iphe phọ, kweru nko ishi labọ phọ, e gude dzegbabẹ nlọchiru ẹkwa
phọ, e gude phụ-chite eli ụlo-ẹkwa ono. L'i woru okpoko-ekemu ono sụbe l'ẹka ono,

e kobutaru ẹkwa ono. Ẹkwa ono bẹ ee-gude kekahaa ẹka-dụ-nsọ; yẹle ẹka-kakọta-adụ-nsọ.
34 L'e woru opfu okpoko ono, bụ ẹka aapfụje ụgwo iphe-ẹji, nemadzụ meru ono;
kpube l'eli okpoko-ekemu ono, a sụberu l'ẹka-kakọta-adụ-nsọ ono.
35 L'ị pata teburu phọ sụbe l'iphu ẹkwa ono, e gude kobuta ẹka-kakọta-adụ-nsọ
ono. Ẹka aa-sụbe iya bụ l'ime ụlo-ẹkwa ono l'ibiya ọphu gharu iphu l'ụzo isheli. L'i
woru iphe phọ, aapfụbeje orọku phọ sụbe l'ibiya ọphu gharu iphu l'ụzo ndọhali;
g'ẹphe lẹ teburu phọ ghagbabẹ iphu.
36 "G'onye gude ngga ekwe ẹkwa gude owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke
mee-mee; waa ọphu dụ uswe-uswe; yẹe owu ọchaa, a swịru ụdo; kwee ẹkwa, ee-
gudeje kochite ọnu-abata ụlo-ẹkwa ono.
37 L'i gude mkpọla-ododo meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ẹkwa ono l'itso.
L'i gude oshi akesha rwata itso ise; wụkwaa ya phọ mkpọla-ododo; gude onyirubvu
kpụshia ẹnya ẹka aa-kpọbegba itso ono ẹphe n'ise.

27

Ọru-ngwẹja-akpọ-ọku
(Awụ 38:1-8)

1 "Gude oshi akesha rụta ọru-ngwẹja. G'eli iya dụ nkwo-ẹka ẹto. G'ogologo iya waa
ọsa iya tụkokwa harụ ẹnya nhamụnha. Iphe, ọo-dụchaa bụ nkwo-ẹka ise ise.
2 L'ị rụtachaa mpu mobechaa l'ishi ishi mgburẹku iya ẹphen'ẹno. Gẹ mpu ono; yẹe
ọru-ngwẹja ono rwagbakwaa bụru nanụ. I -mechaa ya nno; l'i woru onyirubvu wụa
ya.
3 L'i gude onyirubvu meshia iphemiphe, ee-gudeje eje ozi l'ọru-ngwẹja ono, bụ iya
bụ ite ekpo ntụ; waa iphe, eegudeje ekpo ntụ eye l'ite ono; waa gbamụgbamu; waa
oji; mẹ iphe, aagụje ọku.
4 L'i gude onyirubvu meta iphe, dụ nggafu-nggafu g'ụgbu; bya enweru mgburẹku
ẹno. L'i gudekwaphọ onyirubvu meta echi ẹno hebechaa lẹ mgburẹku iphe ono.
5 L'i wota iphe ono kwechia ụzo alị mgburẹku ọru-ngwẹja ono. G'a gbẹ l'ụzo alị iya
kwechia ya jasụ l'echilabọ iya.
6 L'i gude oshi akesha pyịta mgbọro labọ, ee-gudeje apa iya. L'ị wụkwapho mgbọro
ono onyirubvu.
7 L'e wochaaru mgbọro ono nwua l'ẹnya echi phọ ibekẹboebo. Mgbọro ono
ẹphenebo a-nọdujecha lẹ mgburẹku iya ẹphenebo mẹ a -nọdu apa iya.
8 Gudekwa ibiribe oshi mee ọru-ngwẹja ono g'ụzo dụ iya l'echi. Mee ya g'ọ dụ gẹ
mu goshiru ngu iya l'eli úbvú ono."

Ọma-unuphu ono
(Awụ 38:9-20)

9 "Meeru ụlo-ẹkwa ono ọma-unuphu. Gude owu ọchaa, a swịru ụdo; kwee ẹkwa,
dụ ụkporo nkwo-ẹka ise l'ogologo; g'e gude gebuta ibiya ọphu ọma-unuphu ono gharu
iphu l'ụzo ndọhali.
10 L'i gude onyirubvu meta ụkporo itso, aa-kpọbe iya; yẹe ẹnya ẹka aa-kpọbechaa
itso ono. L'i gude mkpọla-ọchaa meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ẹkwa ono
l'itso ono; yẹe iphe, ee-swebe l'itso ono.
11 Ụzo isheli iya bụkwapho ẹkwa, dụ ụkporo nkwo-ẹka ise l'ogologo bẹ ee-kwe;
gude gebuta iya. Itso, aa-kpọbe l'ụzo isheli ono; yẹe ẹnya ẹka aa-kpọbe itso ono
a-dụchaa ụkporo ụkporo. Ọ bụkwarupho onyirubvu bẹ ee-gude metachaa ya. Ọ
bụkwanuru mkpọla-ọchaa bẹ ee-gude meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ẹkwa
ono l'itso ono; yẹe iphe, ee-swebe l'itso ono.

12 “A -bya l'ọsa ọma-unuphu ono l'ụzo ẹnyanwu-arịba iya; bụkwa ẹkwa, dụ ụkporo
nkwo-ẹka labọ lẹ nkwo-ẹka iri l'ogologo bẹ ee-kwe; gude gebuta iya. G'e meta itso iri,
aa-kpọbe l'ụzo ẹnyanwu-arịba ono; metakwaphọ ẹnya ẹka aa-kpọbechaa itso ono
ụzo iri.
13 Ọsa ọma-unuphu ono l'ụzo ẹnyanwu-awawa iya a-dụkwapho ụkporo nkwo-ẹka
labọ lẹ nkwo-ẹka iri l'ogologo.
14 L'e kwee ẹkwa, dụ nkwo-ẹka iri l'ise l'ogologo; gude gebuta agụga ọnu-abata
ọma-unuphu ono ibe lanụ. Itso, aa-kpọbe iya; yẹe ẹnya ẹka aa-kpọbechaa itso ono
a-dụchaa ẹto ẹto.
15 A -bya l'ẹka agụga ọnu-abata ọma-unuphu ono ibe iya ọphuu; bụkwapho ẹkwa,
dụ nkwo-ẹka iri l'ise l'ogologo bẹ ee-kwe; gude gebuta iya. Itso, aa-kpọbe iya; yẹe
ẹnya ẹka aa-kpọbechaa itso ono a-dụchakwapho ẹto ẹto.
16 “L'e gude owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa k'usweuswe; yẹe owu ọchaa, a swịru ụdo; gude kwee ẹkwa, dụ nkwo-ẹka ụkporo l'ogologo;
gude gebuta ọnu-abata ọma-unuphu ono. G'ọ bụkwaru onye maru egude ngga kwee
ẹkwa bẹ e-me iya nụ. Ọnu-abata iya ono bẹ ee-metaru itso ẹno; waa ẹnya ẹka aa-
kpọbechaa itso ẹno ono.
17 Iphe, ee-swebegbaa l'itso, ee-gude kpọ-buta ọma-unuphu ono mgburugburu; yẹe
iphe, kweru nko, ee-gudechaa kobe ẹkwa ono l'itso ono bụkota mkpọla-ọchaa bẹ ee-
gude meta iya. Tẹme ẹnya ẹka aa-kpọbechaa itso ono bẹ ee-gude onyirubvu mekọta.
18 Ọma-unuphu ono a-dụ ụkporo nkwo-ẹka ise l'ogologo; dụ ụkporo nkwo-ẹka labọ
l'iri l'ọsa. Ee-gude ẹkwa, e kweru l'owu ọchaa, a swịru ụdo; gebuta iya. Eli ẹkwa ono
a-dụ nkwo-ẹka ise. Tẹme l'a wụkota onyirubvu l'ẹnya ẹka aa-kpọbechaa itso iya.
19 Iphemiphe ọzo, ee-gudejekpọ eje ozi l'ụlo-ẹkwa ono; m'obeta ọ bụru gụnu bẹ
e gude iya eme; je akpaa lẹ nggu, ee-libegbaa eri ụlo-ẹkwa ono; mẹkwapho k'ọma-
unuphu ono; bẹ ee-gude onyirubvu mekọta.”

Manụ orọku ono
(Uke 24:1-4)

20 “Pfuaru ndu Ízurẹlu g'ẹphe wotaru ngu ọkpobe manụ olivu, a tsụru l'ikwe, ee-
yeje l'orọku; g'ọku orọku ono nwuje mkpụrumkpuru.
21 Gẹ Erọnu; yẹle ụnwu iya yeje ọku l'orọku ono l'atatiphu Chipfu l'ime ụlo-ẹkwa-
ndzukọ ono; mbụ l'okotazụ ẹkwa phọ, e gude kobuta okpoko-ekemu phọ. G'ẹphe
mejekwa orọku ono g'o shije l'ụzenyashi nwuje jasụ l'ụtsu. Gẹ ndu Ízurẹlu dobekwa
ekemu-a; a -gbẹ l'ọgbo sweru ọgbo.”

28

Uwe ndu-uke
(Awụ 39:1-7)

1 “G'e shi l'echilabọ ndu Ízurẹlu dufutaru ngu nwune ngu, bụ Erọnu; yẹle ụnwu
iya, bụ Nadabu; yẹe Abihu; waa Eleyaza; yẹe Itama; g'ẹphe bụru ndu-uke; jejeru mu
ozi.
2 L'a kwaaru nwune ngu, bụ Erọnu uwe, dụ nsọ; g'e shi nno mee ya g'ọ dụ akpabiri
l'ẹnya; k'ọphu aa-kwabẹje iya ùbvù.
3 Pfuaru ndu maru eme ọna; mbụ ndu mu meru g'ẹphe nweru mmamiphe g'ẹphe
maru eme iphe, dụ nno; g'ẹphe kwaaru Erọnu uwe, ee-gude doo ya nsọ; k'ọphu ọo-
bụru onye uke; jejeru mu ozi.
4 Wakwa ẹgube uwe, ẹphe a-kwagbaaru iya bụ ọwa-a: uwe-ọkpoma; yẹe uwe-
ukuvu; waa uwe-mgbalanụ; yẹe uwe ime-ẹhu; waa okpu-ẹkwa; yẹe ẹkwa-atụ-buta-
l'upfu. G'ẹphe kwaaru nwune ngu, bụ Erọnu; waa ụnwu iya; uwe ono, dụ nsọ;
k'ọphu ẹphe a-bụru ndu-uke; jejeru mu ozi.

5 Iphe, ẹphe e-gude kwee ẹkwa uwe ono bụ owu, e meru lẹ mkpọla-ododo; yẹe
owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; yẹe owu
ọchaa, a swịru ụdo.

Uwe Ukuvu
(Awụ 39:2-7)

6 "G'onye maru eme ọna gude ẹkwa, e kweru l'owu mkpọla-ododo; waa owu, eke
urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; waa k'ọchaa, a swịru
ụdo; kpaa uwe-ukuvu.
7 G'a kwaa uwe ukuvu ono; woru wẹrere ẹkwa labọ yechaa ya l'ishi ukuvu iya ibe
ẹka ẹbo. L'e gudeje wẹrere ẹkwa ono ẹphenebo lita k'atatiphu yẹe k'azụ.
8 L'e kwekwaphọ wẹrere ẹkwa, ee-gudeje tụ-buta iya l'upfu ye iya. Wẹrere ẹkwa
ono bẹ yẹe uwe-ukuvu ono a-tụko bụru iphe lanụ. Iphe, ee-gude kwaa ya bụ owu,
e meru lẹ mkpọla-ododo; yẹe owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee;
yẹe k'uswe-uswe; yẹe owu ọchaa, a swịru ụdo.
9 "Wota mkpuma ónìkùsù labọ; deshia ẹpha ụnwu Ízurẹlu l'eli iya.
10 Deshia ẹpha ono lẹ g'e gude nwụshia phẹ. Ẹpha ishii bẹ ii-de lẹ mkpuma lanụ.
L'i dee ẹpha ishii ọphuu lẹ mkpuma k'ọphuu.
11 Ọo g'onye apyịje mkpuma, vu oke aswa akashịje iya ẹpha; gude mee ya iphe-
ọhubama-a bụ g'ịi-kakọta ẹpha ụnwu Ízurẹlu l'ophu l'eli mkpuma labọ ono. L'ị wụa
mkpọla-ododo l'igburọnu mkpuma ono mgburugburu.
12 L'ị dzụpyabe mkpuma labọ ono l'eli uwe-ukuvu phọ ẹphenebo; k'ọphu mụbe
Chipfu e-gudeje iya nyata ụnwu Ízurẹlu. Ẹpha ụnwu Ízurẹlu ono a-dụ l'ukuvu Erọnu
ẹphenebo g'ọ bụru iphe, mu e-gudeje nyata phẹ.
13 L'ị wụa mkpọla-ododo l'igburọnu mkpuma ono.
14 L'i gude owu ọkpobe mkpọla-ododo swịta ụdo gwọgirigwo labọ. L'i woru
gwọgirigwo ono ẹphenebo lipfubechaa lẹ mkpọla-ododo ono, a wụru l'igburọnu
mkpuma ono."

Uwe-Ọkpoma

15 "G'onye maru eme ọna kwee uwe-ọkpoma, ee-gudeje achọ iphe, bụ uche mụbe
Chipfu. G'e gude iphe ono, e gude kwee uwe-ukuvu ono kwee ya, bụ iya bụ owu,
e meru lẹ mkpọla-ododo; yẹe owu, dụ urwukpu-urwukpu; yẹe ọphu eke mee-mee;
waa k'uswe-uswe; waa owu ọchaa, a swịru ụdo.
16 G'e kwekwaa ya g'o nweru mgburẹku ẹno; dụ nkwegba labọ. Gẹ mgburẹku iya
ono ẹphen'ẹno tụkokwa harụ ẹnya nhamụnha. G'ogologo iya dụ nkwo-ẹka lanụ; ọsa
iya adụkwapho nkwo-ẹka lanụ.
17 "Dzụpyabe mkpuma, vu oke aswa g'ọ kpọo giriri ụzo ẹno l'ẹkwa ono. Mkpuma,
a-nọdu l'ogiri kẹ mbụ bụ rubi; yẹe tópàzù; waa bérìlù.
18 O -be l'ogiri k'ẹbo; bụ tọ̀kwásù; yẹe sáfàyà; waa émèràlùdú bẹ ee-do iya.
19 O -bekwa l'ogiri k'ẹto; l'e doo ya jiásìntù; yẹe ágètù; waa ámìtìsùtù.
20 Teke o beru l'ogiri k'ẹno; l'e doo ya kìrísòlàyìtù; yẹe ónìkùsù; waa jiásùpà; l'a
wụa mkpọla-ododo l'igburọnu mkpuma ono.
21 Iphe, ọo-dụ bụ mkpuma iri l'ẹbo. G'ẹphe ha nanụ nanụ nọ-chichaa ẹnya ụnwu
Ízurẹlu. G'e dechaa ẹpha ụnwu Ízurẹlu ono lẹ mkpuma ono g'ọ dụ g'iphe-ọhubama
nọchia ẹnya ọkpa-ipfu iri l'ẹbo ndu Ízurẹlu.
22 "L'i gude ọkpobe mkpọla-ododo swịshia ụdo gwọgirigwo, ee-lipfubegbaa l'uwe-
ọkpoma ọbu.
23 L'i gude mkpọla-ododo meta echi labọ; yechaa l'ishi uwe-ọkpoma ono.
24 L'i woru gwọgirigwo phọ libechaa l'echi ono, e yegbaaru l'ishi uwe-ọkpoma ono.

25 L'e wota ishi gwọgirigwo ono ishi iya ọphuu lipfubekwaphọ lẹ mkpọla-ododo phọ, a wụru l'igburọnu mkpuma labọ phọ, e lipfuberu l'eli uwe-ukuvu phọ.
26 L'i gude mkpọla-ododo meta echi labọ ọzo; lipfube l'ishi uwe-ọkpoma phọ l'ụzo alị iya. Lipfubekwa iya l'ime uwe-ọkpoma ọbu; ibiya ọphu tukoru l'eli uwe-ukuvu ono.
27 L'i gude mkpọla-ododo metafua echi labọ ọzo; libechaa l'ishishi wẹrere ẹkwa labọ phọ l'ụzo alị iya; mbụ wẹrere ẹkwa ono, e liberu l'eli uwe-ukuvu ono. Libekwa iya l'eli ẹka ono, a nmarụ wẹrere ẹkwa, a tụ-butaru l'upfu uwe-ukuvu ono.
28 Echi k'uwe-ọkpoma phọ bẹ ee-gude eri, e gude owu, dụ urwukpu-urwukpu swịa; libechaa l'echi uwe-ukuvu ọbu; k'ọphu ọo-nọdu lẹ mgboru wẹrere ẹkwa, atụ-buta l'upfu phọ; g'uwe-ọkpoma phọ ta nọdujeshi akụ pẹepee l'eli uwe-ukuvu ono.
29 "Ọo ya bụ; g'ọ bụru teke Erọnu abahụ l'ẹka-dụ-nsọ; ẹpha ụnwu Ízurẹlu anọdu iya l'obu; mbụ l'ẹpha ono a-nọdu l'uwe-ọkpoma, eegudeje achọ iphe, bụ uche Chileke; shi nno mee gẹ Chipfu gudeje iya nyata phẹ tekenteke.
30 L'i yekọbefukwapho ido, Urimu waa Tumimu l'uwe-ọkpoma ọbu; g'ọ tụ-kojeru Erọnu l'obu l'iphe, bụkpoo teke ọobya l'atatiphu Chipfu. Noo gẹ Erọnu e-gudeje parụ iphe, eegudeje achọ iphe, bụ uche Chileke l'ẹhu ndu Ízurẹlu bya l'atatiphu Chipfu tekenteke bụ ono."

Uwe ọzo, ndu-uke e-yeje

31 "Gude ẹkwa, dụ urwukpu-urwukpu kwee uwe mgbalanụ, ee-yeje uwe-ukuvu ono l'eli iya.
32 Kwekwaa ya g'ẹka, eepyoje iya ishi nọdu iya l'echilabọ. L'i swia igburọnu iya ọnu g'eeswije olu uwe-a; g'ọ tọ lakahụ.
33 Gude owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; yẹe ọphu dụ uswe-uswe; kpachaaru akpụru itorokuma; dophee ọnu uwe ono mgburugburu. L'i gudekwaphọ mkpọla-ododo meshia ọkunmengu dokahajẹ iya l'echilabọ.
34 G'ọkunmengu mkpọla-ododo ono; waa itorokuma ono; nọ-phekwaa igburọnu uwe ono mgburugburu. L'e dongakọta phẹ edonga l'ọnu uwe ono.
35 Gẹ Erọnu yeje iya m'ọ nọdu eje ozi l'atatiphu Chipfu; g'ọ tọ nwụhu. Ọda ọkunmengu ono bẹ aa-nọduje anụ m'ọ nọdu abahụ l'ẹka-dụ-nsọ ono; waa m'ọ lụfutashia.
36 "Gude ọkpobe mkpọla-ododo meta iphe, dụ g'okwekpu; dee ya iphe g'eedeje gude mee iphe-ọhubama-a. Iphe, ee-de iya bụ: Onye-a dụru Chipfu nsọ.
37 L'i wota eri, e gude owu, dụ urwukpu-urwukpu swịa; libe l'iphe ono, dụ g'okwekpu ono; woru iya lipyabẹ l'atatiphu okpu-ẹkwa phọ.
38 Erọnu -kpuru okpu-ẹkwa ono; g'ọ nọdu iya l'egedegee ọnu-iphu; g'ọ bụru yẹbedua bẹ ọo-tụ-koru l'ishi; mbụ atụrwu, a atụrwuru iphe, ndu Ízurẹlu doberu Chipfu nsọ; m'obeta ọ bụru iphe, dụ ịdu-agha bẹ ẹphe doberu mu nsọ ọbu. Iphe ono, dụ g'okwekpu ono a-nọdujeepho Erọnu l'egedegee ọnu-iphu; g'iphe ono, e doberu nsọ ono adụkwanu mụbe Chipfu ree k'anata.
39 "L'i gude owu ọchaa kwee uwe ime-ẹhu phọ; yẹe okpu-ẹkwa phọ. G'ọ bụkwaru onye maru egude ngga kwee ẹkwa bẹ e-me ẹkwa-atụ-buta-l'upfu phọ.
40 A -bya l'ẹhu ụnwu Erọnu; kweeru phẹ uwe-ime-ẹhu; yẹe ẹkwa-atụ-buta-l'upfu; waa okpu ndu-uke; g'e shi nno mee phẹ g'ẹphe dụ akpabiri l'ẹnya; k'ọphu aa-kwabẹje phẹ ùbvù.
41 I -yechaẹpho nwune ngu Erọnu; waa ụnwu iya uwe ono; l'ị wụa phẹ manụ l'ishi; gude mee g'ẹphe bụru ndu-uke. L'i dobe phẹ iche g'ẹphe bụru ndu-uke; jejeru mu ozi.
42 "L'i gude ẹkwa ọchaa metaru phẹ nwịba, ẹphe e-yeje. G'ẹphe yeje iya g'ọ gbẹ ẹphe l'upfu rwua phẹ l'ụtapfu.

43 Gẹ Erọnu; yẹe ụnwu iya yejekwa nwịba ono m'ẹphe nọdu abahụ l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; ọzoo l'ẹphe eje ejeru mụbe Chipfu ozi l'ọru-ngwẹja, nọ l'ẹka-dụ-nsọ; k'ọphu ẹphe tee metadu iphe-ụta kpua onwophẹ; shi nno nwụshihu.

"G'ekemu ono dụkwaru Erọnu; yẹe awa iya jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii."

29

Edobe ndu-uke nsọ

1 "Waa iphe, ii-me gude dobe phẹ nsọ; k'ọphu ẹphe a-bụru ndu-uke; jejeru mu ozi bụ ọwa-a: Kpụta nwa oke-eswi lanụ; waa ebili labọ, enwedu ẹka ntụcha dụ iya l'ẹhu;
2 l'i gude ukpokutu iphe, e yedụru iphe, ekoje buredi; gude ghee buredi. Hatakwa iya phọ gwọo lẹ manụ; gude ghee akara. L'i gudekwa iya phọ ghee ẹcha-mbekee, a gbashịru manụ.
3 L'ị tụko iya gwerụ ye lẹ nkata pataru mu; ẹphe l'oke-eswi phọ; yẹe ebili labọ phọ.
4 E -mechaa nno; l'i duta Erọnu; yẹe ụnwu iya bya l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ; gude mini wụa phẹ ẹhu.
5 L'ị chịta uwe ndu-uke phọ yee Erọnu. Vuru ụzo yee ya uwe ime-ẹhu phọ; tẹme l'i yee ya uwe mgbalanụ phọ, ee-ye uwe-ukuvu l'eli iya phọ. L'ị gbẹ teke ono yee ya uwe-ukuvu ono l'onwiya; mẹfua uwe-ọkpoma phọ. L'i gude wẹrere ẹkwa phọ, e kweru g'e gudeje tụ-buta uwe-ukuvu ono; gude tụ-buta iya.
6 L'i wota okpulishi-ẹkwa phọ kpube iya; wota iphe, dụ g'okwekpu phọ, e doberu nsọ phọ libe l'okpulishi ono.
7 L'i wota manụ, aawụje l'ishi wụa ya l'ishi gude mee ya onye uke.
8 L'i duta ụnwu iya yeshia phẹ uwe mgbalanụ;
9 bya ewochaaru okpu ndu-uke kpubegbaa phẹ l'ishi. L'i wotakwaphọ ẹkwa-atụ-buta-l'upfu phọ; webegbaa Erọnu; yẹe ụnwu iya l'upfu. Ekemu, mụbe Chipfu tụru phẹ bụkwa g'ẹphe bụru ndu-uke jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ii-gude mee Erọnu; yẹe ụnwu iya g'ẹphe bụru ndu-uke bụ ono.
10 "E -meẹbechaa nno; l'ị kpụta oke-eswi phọ gude bya l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono. Gẹ Erọnu; yẹe ụnwu iya byabẹ iya ẹka l'ishi;
11 l'ị nọdu l'iphu Chipfu gbua ya l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono.
12 L'i meta mee oke-eswi ono gude mkpụshi-ẹka ngu tee ya lẹ mpu, nọgbaa l'ọru-ngwẹja ono. L'i woru ọphu ghuduru nụ wụshia l'ọkpali ọru-ngwẹja ono.
13 Tụko ẹba, nọkota l'iphe-ẹpho iya g'ọ ha heta. L'ị bọtakwapho anya iya; waa àkpụrù iya ẹphenebo; yẹe ẹba, nọkota iya nụ; kpọo ọku l'ọru-ngwẹja ono.
14 Anụ oke-eswi ono; waa akpọ iya; yẹe nshị iya bẹ ii-gude je akpọo ọku l'azụ ẹka ndu Ízurẹlu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ.
15 "L'ị kpụta ebili phọ nanụ gude bya gẹ Erọnu yẹe ụnwu iya byabẹ iya ẹka l'ishi;
16 l'i gbua ya; nakọbe mee ya; pata mee ya ono phedzuru lẹ mgburẹku ọru-ngwẹja ono mgburugburu.
17 L'i bushia anụ ebili ono iphiriba iphiriba; chịta iphe-ẹpho iya; yẹe ọkpa iya; saa asasa. L'i woru iphe-ẹpho iya ono; yẹe ọkpa iya ono; chịkobe l'ishi iya; yẹe iphiriba iphiriba iya phọ.
18 L'ị tụko anụ ebili ono g'ọ ha kpọo ọku l'ọru-ngwẹja ono. G'ọ bụru ngwẹja, a kpọru ọku nụ Chipfu; mkpọ iya dụ iya ree.
19 "L'ị kpụta ebili ọphuu gude bya gẹ Erọnu yẹe ụnwu iya byabẹkwa iya phọ ẹka l'ishi;
20 l'i gbua ya; harụ mee ya meta; tee Erọnu; yẹe ụnwu iya l'atakpa-nchị ẹkutara; waa lẹ mkpụshi-ẹka ezeke-ẹka ẹkutara; waa lẹ mkpụshi-ọkpa ezeke-ọkpa ẹkutara. L'i woru mee ono phedzuru lẹ mgburẹku ọru-ngwẹja ono mgburugburu.

21 L'i meta mee ono, sụru l'ọru-ngwẹja ono; metakwaphọ manụ awụ l'ishi phọ
phedzuru Erọnu l'ẹhu; phekọta iya l'uwe iya; phedzukwaru iya phọ ụnwu Erọnu;
mẹ l'uwe phẹ. Noo g'ee-shi mee gẹ Erọnu; yẹe ụnwu iya; waa uwe phẹ; dụ nsọ bụ
ono.
22 "Ebili ono bẹ ii-heshikọta ẹba; hetachaa ẹba, dụ l'upfumọdzu iya; waa ẹba,
nọkota l'iphe-ẹpho iya g'ọ ha; bọtakwapho anya iya; waa àkpùrù iya ẹphenebo; yẹe
ẹba, nọkota iya nụ. L'i wota ụtapfu ọkpa ẹkutara iya tụkwase iya. Ebili ono bụkwa
ọphu e gude eme Erọnu yẹe ụnwu iya g'ẹphe bụru ndu-uke.
23 L'i je lẹ nkata ono, e yeru buredi, e gudedu iphe, ekoje buredi ghee ono, nọwaa
l'iphu Chipfu ono; hata iya ishi buredi lanụ; hatakwaphọ ishi akara lanụ l'akara ono,
a gwọru lẹ manụ ghee ono; waa ẹcha-mbekee lanụ.
24 L'ị tụko iphemiphe ono g'ọ ha dẹe Erọnu; yẹe ụnwu iya l'ẹka g'ẹphe woru iya
maa l'atatiphu Chipfu g'ọ bụru ngwẹja-amama.
25 E -mechaa nno; l'ị nata phẹ iphemiphe ono; l'ị tụko yẹle ngwẹja-akpọ-ọku phọ
kpọo ọku l'ọru-ngwẹja ono; g'ọ bụru ngwẹja, a kpọru ọku; nụ Chipfu; mkpọ iya dụ
iya ree.
26 E -mechaa; l'i wota ǹdụ́ ebili ono, e gude mee Erọnu g'ọ bụru onye uke ono; woru
maa l'iphu Chipfu g'ọ bụru ngwẹja-amama. Ono a-bụru oke iya nkengu.
27 "Anụ ebili ono, e gude mee Erọnu g'ọ bụru onye uke ono bẹ ii-do nsọ; mbụ ẹka
ono, rwuberu Erọnu; yẹe ụnwu iya ono, bụ iya bụ ǹdụ́ iya phọ, a màru amàmà phọ;
waa ụtapfu iya phọ, e doberu mụbe Chipfu phọ.
28 Ndu Ízurẹlu -gude iphe ngwẹja bya; gẹ ǹdụ́ iya; waa ụtapfu iya bụjekwaru oke,
aa-hẹje Erọnu yẹe ụnwu iya. Ono bụ okiphe ọphu ndu Ízurẹlu e-dobejeru mụbe
Chipfu iche m'ẹphe bya egwe ngwẹja-ẹhu-guu.
29 "Uwe, dụ nsọ kẹ Erọnu ono bẹ a-bụkwarupho k'awa iya. Ọ bụru uwe ono bẹ
ẹphe e-yeje teke aawụ phẹ manụ gude eme phẹ g'ẹphe bụru ndu-uke.
30 Gẹ nwa Erọnu onye ọphu eeme g'ọ nọchia ẹnya iya l'ọkwa uke; jeje l'ụlo-ẹkwa-
ndzukọ; je ejee ozi l'ẹka-dụ-nsọ; yejekwa uwe ono ujiku ẹsaa.
31 "Wota anụ ebili ono, e gude mee Erọnu; ọ bụru onye uke ono; je eshia l'ẹka dụ
nsọ.
32 Gẹ Erọnu yẹe ụnwu iya nọdu l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ taa anụ ebili ono;
waa buredi phọ, e yeru lẹ nkata phọ.
33 Ọ kwa ẹphebedua a-ta anụ ngwẹja ono, e gude pfụa ụgwo iphe-ẹji phẹ; teke
aawụ phẹ manụ l'ishi; e shi nno dobe phẹ nsọ g'ẹphe bụru ndu-uke. G'ọ tọ dụkwa
onye ọzo, a-ta iya nụ; noo kẹle ọ dụ nsọ.
34 Ọ -bụru l'ọ dụru anụ ebili ono, e gude mee Erọnu; ọ bụru onye uke ono; ọzoo
buredi phọ; ọphu a taphodoru; ọ kwaa akwakwa fụta l'ụtsu; g'e jekwa akpọo ya ọku.
G'o tọ dụkwa onye a-ta iya nụ; kẹle ọ dụ nsọ.
35 "Sụ-a; mekwaaru Erọnu yẹe ụnwu iya iphe, mu tụru ngu ekemu sụ g'i meeru
phẹ-a. Gude ujiku ẹsaa mee phẹ g'ẹphe bụru ndu-uke.
36 Gbujekwa oke-eswi mbọkumboku l'ime ujiku ẹsaa ono g'ọ bụru ngwẹja-iphe-ẹji,
e gude apfụ ụgwo iphe-ẹji. Nokwaphọ g'ii-gwe ngwẹja-iphe-ẹji gude pfụa ụgwo iphe-
ẹji; shi nno safụ emeswe, dụ l'ọru-ngwẹja ono. Tẹme l'ị wụkwaa ya phọ manụ gude
mee ya g'ọ dụ nsọ.
37 Gude ujiku ẹsaa gwee ngwẹja, e gude apfụ ụgwo iphe-ẹji; shi nno safụ ntụrwu,
dụ l'ọru-ngwẹja ono; k'ọphu ọo-dụ nsọ. Ọo ya bụ g'ọ dụ nsọ shii; k'ọphu iphemiphe,
rwuru iya nụ a-dụ nsọ.
38 "Mbọkumboku bụ iphe, ii-gudeje gwee ngwẹja ono l'ọru-ngwẹja ono bụ nwatụru
labọ, nọgbaaru mgbarapha.
39 Gbua nanụ l'ụtsu; l'i gbua nanụ ọphuu l'ụzenyashi.

40 Atụru kẹ mbụ phọ bẹ ii-yekọbeje ukpokutu iphe je egwee; mbụ ụzo lanụ l'ime nkwẹka ukpokutu iphe, e keru ụzo iri; gwọo lẹ manụ, a tsụru l'ikwe; manụ, e-ji eze ekpemu ẹno. L'i wotakwaphọ nkeru-ẹno ọtu-lupfu otumu mẹe; ye iya g'ọ bụru ngwẹja-mẹe.
41 O -be l'ụzenyashi; l'ị kpụta atụru ọphuu gbua. L'i yekọbekwa iya phọ ngwẹja-nri; waa ngwẹja-mẹe g'e yeru lẹ k'ụtsu phọ; g'ọ bụru ngwẹja, a kpọru ọku nụ Chipfu; mkpọ iya dụ iya ree.
42 "G'e gwejekwa ngwẹja-akpọ-ọku-a tekenteke l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ, bụ iya bụ l'atatiphu mụbe Chipfu; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo. Ọo l'ẹka ono bẹ mu a-byapfuta ngu bya epfuru yeru ngu.
43 Ọ bụkwarupho ẹka ono bẹ mu a-byapfuta ndu Ízurẹlu; ogbunwịinwii mu emee ẹka ono l'ọ dụ nsọ.
44 "Noo gẹ mu e-shi mee g'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; yẹe ọru-ngwẹja ono; dụ nsọ; mekwaphọ gẹ Erọnu; yẹe ụnwu iya; dụ nsọ; bụru ndu-uke; jejeru mu ozi.
45 Teke ono; mu eburu l'echilabọ ndu Ízurẹlu bụru Chileke phẹ.
46 Ọo ya bụ g'ẹphe amaru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu, bụ Chileke phẹ; onye dufutaru phẹ l'alị Ijiputu gẹ mu eburu l'echilabọ phẹ. Ọo mbẹdua bụ Chipfu, bụ Chileke phẹ."

30

Ọru-ngwẹja ụnwù-isẹnsu
(Awụ 37:25-28)

1 "Gude oshi akesha kụa ọru-ngwẹja, bụ ẹka aa-kpọje ụnwù-isẹnsu ọku.
2 G'ogologo iya waa ọsa iya tụkokwa harụ ẹnya nhamụnha. Iphe, ọo-dụchaa bụ nkwo-ẹka lanụ. Eli iya adụ nkwo-ẹka labọ. Gẹ mpu iya; yẹe ọru-ngwẹja ono rwagbakwaa bụru nanụ.
3 Wụkotakwa eli iya; yẹe mgburẹku iya; waa mpu iya ọkpobe mkpọla-ododo. L'i gudekwaphọ mkpọla-ododo kpụ-phee mgburẹku iya mgburugburu.
4 L'i meta echi mkpọla-ododo ẹbo ẹbo yegbaa lẹ mgburẹku iya ibekẹboebo. Yekwa iya g'ọ nọduchaa lẹ mkpula iphe ono, a kpụ-pheru iya mgburugburu ono. Ọ bụru l'echi ono bẹ ee-yeje mgbọro, ee-gudeje apa iya.
5 Gude oshi akesha pyịta mgbọro ono; wụa ya mkpọla-ododo.
6 L'i dobe ọru-ngwẹja ono l'iphu ẹkwa phọ, e gude kochite okpoko-ekemu; mbụ opfu okpoko phọ, aa-nọduje apfụ ụgwo iphe-ẹji phọ, e gude kpuchia okpoko-ekemu. Ọo ẹka ono bụ ẹka mu a-byapfutajẹ ngu.
7 "Gẹ Erọnu kpọjekwa ụnwù-isẹnsu, eshi mkpọ ọku l'ọru-ngwẹja ono l'ụtsu mẹ o -jeshia emezi orọku phọ.
8 G'ọ kpọjekwapho ụnwù-isẹnsu ọku l'ọru-ngwẹja ono l'ụzenyashi mẹ o -jeshia eye ọku l'orọku ono; k'ọphu ọku ụnwù-isẹnsu a-nọduje enwu l'atatiphu Chipfu; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo.
9 G'ọ tọ dụkwa ụnwù-isẹnsu ọzo, gbaru iche, ee-gudeje bya akpọo ọku l'ọru-ngwẹja ono. Ọphu e gudejekwa ngwẹja-akpọ-ọku; ọzoo ngwẹja-nri; ọzoo ngwẹja-mẹe bya l'ọru-ngwẹja ono.
10 Ugbo lanụ l'apha bẹ Erọnu e-teje mee lẹ mpu ọru-ngwẹja ono gude pfụa ụgwo iphe-ẹji. Ọ bụru mee anụ ngwẹja-iphe-ẹji, e gude apfụ ụgwo iphe-ẹji; bẹ ee-teje lẹ mpu ono aphagapha. G'e mejekwa iya nno; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo. Ẹka ono bụkwa ẹka kachaa adụru mụbe Chipfu nsọ."

Ụtu ụlo-ẹkwa-ndzukọ

11 Noo ya; Chipfu sụ Mósisu:

12 “Teke ịi-gụ ndu Ízurẹlu ọgu g'ị maru g'ẹphe ha; g'onyenọnu pfụjekwa mụbe
Chipfu aswa ishi onwiya gude gbata onwiya; mẹ a gụe ya phọ. Ọo ya bụ g'ọ tọ dụ ẹjo
iphe-ẹhuka, a-byapfuta phẹ nụ teke aa-gụ phẹ ọgu ọbu.
13 G'onye a gụru pfụjekwa okpoga mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya rwuru nkeru-ẹbo
shẹkelu; tẹme l'o jepfu ndu ọphu a gụwaru. G'ẹrwa shẹkelu ono, onye ono a-nụ
ono bụkwaru iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo mụbe Chileke bẹ ee-gude tụa ya.
Ẹrwa shẹkelu lanụ bụ ụkporo gera. Ọ bụru nkeru-ẹbo ẹrwa shẹkelu ono bẹ a-bụru
iphe, ee-doberu mụbe Chipfu iche.
14 Iphe, bụ onye a gụru ọgu; a -gbẹ l'onye nọru ụkporo apha kwasẹru bẹ a-nụ mụbe
Chipfu iphe.
15 Gẹ ndu nweru iphe ta nụghatakwa nkeru-ẹbo ẹrwa shẹkelu ono; ọphu ndu ụkpa
anụ-petekwanụ iya; mẹ unu -nọdu anụ mụbe Chipfu iphe unu gude pfụa ụgwo iphe-
ẹji, unu meru.
16 Nata okpoga ndu Ízurẹlu ono, e gude apfụ ụgwo iphe-ẹji phẹ ono; gude jee ozi
l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono. Ono bụ iphe, mụbe Chipfu e-gude anyata ndu Ízurẹlu; bya
abụru iphe, ee-gude pfụa ụgwo iphe-ẹji, ẹphe meru.”

Eze gbamụgbamu ono
(Awụ 38:8)

17 Noo ya; Chipfu sụ Mósisu:
18 “Gude onyirubvu mee eze gbamụgbamu, ee-gudeje wụa ẹhu. Gudekwa iya phọ
mee ọkpa iya. L'ị sụbe iya lẹ mgbaka ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; yẹe ọru-ngwẹja ono;
kuru mini ye iya.
19 Gẹ Erọnu; yẹe ụnwu iya kwọje ẹka yẹe ọkpa lẹ mini ono.
20 Ẹphe -nọdu abahụ l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; ọzoo l'ẹphe ejekube ọru-ngwẹja ono
eje anụ mụbe Chipfu ngwẹja, aakpọ ọku; g'ẹphe kwọshijekwa onwophẹ mini; k'ọphu
ẹphe ta anwụshihudu.
21 Mbụ-a; g'ẹphe kwọjekwaa ẹka yẹe ọkpa; k'ọphu ẹphe ta anwụshihudu. Ono bụ
ekemu, a-dụru Erọnu; yẹe awa iya; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo.”

Manụ awụ l'ishi
(Awụ 37:29)

22 Noo ya; Chipfu sụ Mósisu:
23 “Wota ọkpobe iphe, eshi mkpọ gude bya. Iphe, ii-wota bụ: Mẹru mini ọphu ẹrwa
iya dụ ụnu shẹkelu l'ụkporo shẹkelu ise; waa sịnamonu, eshi mkpọ ọphu ẹrwa iya
dụ ụkporo shẹkelu iri l'ẹbo lẹ shẹkelu iri, bụ iya bụ nkeru-ẹbo mẹru phọ; waa oshi
ọmanko, eshi mkpọ ọphu ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu iri l'ẹbo lẹ shẹkelu iri;
24 waa kashiya ọphu ẹrwa iya dụ ụnu shẹkelu l'ụkporo shẹkelu iri. G'ọ ha
bụkwaru iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo mụbe Chileke bẹ ee-gude tụa ya.
L'i wotakwaphọ manụ olivu, jiru eze ekpemu ẹno.
25 G'onye maru eme manụ-mbeleke tụko iphemiphe ono gwakọbe g'ọ bụru manụ,
dụ nsọ bya eshi mkpọ, aawụje l'ishi. Ọo-bụru manụ, dụ nsọ, aa-wụje l'ishi.
26 L'i gude manụ ono wụ-dzuru ụlo-ẹkwa-ndzukọ; waa okpoko-ekemu;
27 waa teburu; yẹe iphemiphe, nọkota iya nụ; waa iphe, aapfụbeje orọku; yẹe
ngwa iya g'ọ ha; waa ọru-ngwẹja ụnwù-isẹnsu;
28 waa ọru-ngwẹja, bụ ẹka ee-gweje ngwẹja-akpọ-ọku; yẹe ngwa iya g'ọ ha; waa
eze gbamụgbamu; yẹe ọkpa iya.
29 Tụko iphemiphe ono doo nsọ; g'ọ bụru iphe, kakọta nsọ; g'ọ bụru iphe,
rwutakpọru iya nụ; l'ọ dụkwapho nsọ.
30 “Wụa Erọnu; yẹe ụnwu iya manụ l'ishi; doo phẹ nsọ; k'ọphu ẹphe a-abụru ndu-
uke jeahaarụ mụbe Chipfu ozi.

31 Pfuaru ndu Ízurẹlu l'ọwa-a bụ manụ mu, dụ nsọ, aa-wụje l'ishi; e -shi l'ọgbo
sweru ọgbo.
32 G'a ta wụjekwa iya nemadzụ mmanụ; tẹme ọphu agwajẹkwa manụ ọzo g'ọ dụ
g'ọwa-a. Ọ kwa manụ, dụ nsọ. Ọo ya bụ g'e dobeje iya nsọ.
33 Ọ -dụru onye gwarụ manụ ọzo; ọ dụ gẹ manụ ọwa-a; ọzoo l'ọ wụru iya nemadzụ
mmanụ l'ishi, abụdu onye uke; g'e bufukwa iya lẹ ndu nkiya."

Ụnwù-isẹnsu

34 Noo ya; Chipfu sụ Mósisu: "Wota iphe, eshi mkpọ gude bya. Iphe ii-wota bụ:
etse; yẹe onika; waa galubanumu; yẹe ọkpobe furankisẹnsu. Tụa ya l'iphe, eegudeje
atụ ẹrwa iphe g'ọ tụko harụ ẹnya nhamụnha.
35 G'onye maru eme manụ-mbeleke tụko iphemiphe ono gwakọbe g'ọ bụru ụnwù-
isẹnsu, eshi mkpọ. G'a pyashị iya únú. G'ọ bụkwaru iphe ono, a gụshiru ono kpoloko
bẹ ee-gude mee ụnwù-isẹnsu ọbu. Ọo-bụru ụnwù-isẹnsu, dụ nsọ.
36 Harụ iya gwee egwegwe dobe l'atatiphu okpoko-ekemu, nọ l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ,
bụ iya bụ ẹka ono, mu a-byapfuta unu ono. G'ọ bụkwaru unu ụnwù-isẹnsu, kakọta
adụ nsọ.
37 Unu te emekwa ụnwù-isẹnsu k'unu g'ọ dụ g'ọwa-a. Unu doberu iya mụbe Chipfu
nsọ.
38 Ọ -dụru onye meru ụnwù-isẹnsu ọzo, dụ g'ọwa-a; doberu onwiya gẹ manụ-
mbeleke; g'e bufukwa iya lẹ ndu nkiya."

31

Bezalẹlu; waa Oholiyabu

1 Noo ya; Chipfu sụ Mósisu:
2 "Lenu; mu họtawaru Bezalẹlu nwa Uri, bụ nwanwa Huru; onye ọkpa-ipfu Jiuda;
3 bya emewaa; unme mụbe Chileke ji iya ẹhu; g'o nweru mmamiphe; yẹe
nkwamẹnya; g'iphe edoje iya ẹnya ree; k'ọphu ọo-makọtaru g'eemema iphemiphe
emema;
4 g'ọ maru g'eemeje iphe-ẹrengete lẹ mkpọla-ododo; yẹe mkpọla-ọchaa; waa
onyirubvu;
5 makwarụpho g'aawa mkpuma, aswa dụ; waa g'aawụje mkpọla-ododo l'igburọnu
iya; bya amakwarụpho g'aapyịje iphe apyịpyi; mẹwaro g'eeshije eme ọna ọzo,
dụgbaa iche iche.
6 Tẹme mu họtafuakwaru Oholiyabu nwa Ahisamaku; onye ọkpa-ipfu Danu; g'o
yeru iya ẹka; bya anụkotakwapho ndu maru eme ọna g'ẹphe ha ike g'ẹphe mekọta
iphemiphe, mu sụru g'unu mee.
7 Iphe, ẹphe e-me bụ: ụlo-ẹkwa-ndzukọ; waa okpoko-ekemu; yẹe opfu okpoko ono,
aanọduje apfụ ụgwo iphe-ẹji ono; mẹwaro iphemiphe ọzo, eegudeje eje ozi l'ime ụlo-
ẹkwa ono;
8 dụnaa gẹ teburu; yẹe iphemiphe, nọkota iya nụ; waa iphe, aapfụbeje orọku, e
meru l'ọkpobe mkpọla-ododo; yẹe ngwa iya g'ọ ha; waa ọru-ngwẹja ụnwù-isẹnsu;
9 waa ọru-ngwẹja-akpọ-ọku; yẹe ngwa iya g'ọ ha; waa eze gbamụgbamu; yẹe ọkpa
iya;
10 wafụa uwe, e kweru ekwekwe; mbụ uwe, dụ nsọ, Erọnu, bụ onye uke e-yeje;
waa uwe, ụnwu iya e-yeje gude eje ozi ndu-uke;
11 waa manụ awụ l'ishi; waa ụnwù-isẹnsu, eshi mkpọ k'ẹka-dụ-nsọ. Ọ bụepho
g'ẹphe mee ya g'ọ dụ gẹ mu sụru ngu g'e mee ya."

Eswe-atụta-unme

12 Noo ya; Chipfu sụ Mósisu:

13 “Waa iphe ii-pfuru ndu Ízurẹlu baa: Unu ba adụkwa iphe unu e-jeje l'eswe-atụta-unme kẹ mụbe Chipfu. Ọwaa a-bụru iphe-ọhubama, a-nọdu l'echilabọ mu l'unu; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo. Ọo ya bụ g'unu amaru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu, bụ onye eme unu g'unu dụ nsọ.

14 “Unu nyataję eswe-atụta-unme; noo kẹle mbọku ono dụru unu nsọ. Ọ -dụru onye dakaru iya nụ; g'e gbukwaa onye ọbu egbugbu. Iphe, bụ onye jeru ozi mbọku ono bẹ ee-bufu ebufu lẹ ndu nkiya.

15 Ọo ujiku ishii bẹ unu e-gudeje jee ozi unu. Mbọku k'ẹsaa bụ eswe Sabatụ, bụ iya bụ eswe-atụta-unme; bya abụru mbọku, dụru mụbe Chipfu nsọ. Ọ -dụru onye jeru ozi l'eswe-atụta-unme; g'e gbukwaa onye ọbu egbugbu.

16 Gẹ ndu Ízurẹlu dobeje eswe-atụta-unme; mee ekemu iya; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo; g'ọ bụru iphe, a-nọdu egoshi ọgbandzu mu l'unu jasụ l'ojejoje.

17 Ọo-bụru iphe-ọhubama, a-nọdu lẹ mgbaka mu lẹ ndu Ízurẹlu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii; noo kẹle ọo ujiku ishi bẹ mụbe Chipfu gude mee igwe; yẹe alị. O -rwua lẹ mbọku k'ẹsaa; mu haa ozi; tụta unme.”

18 Noo ya; Chipfu pfughechaẹpho opfu nụ Mósisu l'eli úbvú Sayịnayi; bya anụ iya bachịbachi mkpuma labọ, e deru Ekemu. Mkpuma ono bụ Chileke gude mkpụshi-ẹka iya dee ya iphe nwẹkiya.

32

Nweswi, a kpụru lẹ mkpọla-ododo

1 Ndu Ízurẹlu nọnyaa bya asụ lẹ Mósisu anọnukawa ọdu l'eli úbvú ono; ẹphe bya edzukọbe gbaphee Erọnu mgburugburu bya asụ iya: “Ngwa; metaru anyi Chileke, a-nọdu edu anyi! Ọ -bụru Mósisu-a, dufutaru anyi l'alị ndu Ijiputu-a bẹ anyi ta amakwa iphe, meru iya nụ.”

2 Erọnu sụ phẹ: “Unu yeshia iphe-nchị mkpọla-ododo, unyomu unu; waa ụnwu unu unwoke; mẹ k'ụnwanyi unu yeru lẹ nchị; chịtaru mu!”

3 Noo ya; ndu ono g'ẹphe ha bya eyeshia iphe-nchị phẹ bya achịjeru Erọnu.

4 Ọ bya achịta iphe ono, ẹphe nụru iya ono gude meta agwa; bya akpụa ya; ọ dụ gẹ nweswi; bya egude ngwa ọru mee ya ọna. Noo ya; ẹphe sụ: “Unubẹ ndu Ízurẹlu; waa Chileke unu baa; mbụ onye dufutaru unu l'alị Ijiputu!”

5 Noo ya; Erọnu hụmaepho iphe ono bya akpụa ọru-ngwẹja l'atatiphu nweswi ono bya araa sụ: “Echele bẹ a-bọ Chipfu!”

6 Ọo ya bụ; o rwua nchitabọhu iya; ndu Ízurẹlu tehu l'ọnma-ẹwa-ụtsu; bya egwee ngwẹja-akpọ-ọku; bya egweeru iya ngwẹja-ẹhu-guu. E -mechaa; ẹphe bya anọshia ria nri; bya angụa mẹe; bya awụ-lihu meahaa ẹmereme.

7 Noo ya; Chipfu sụ Mósisu: “Nyize l'alị; noo kẹle ndu nkengu ono; mbụ ndu i dufutaru l'alị ndu Ijiputu ono bẹ merwushiwaru onwophẹ.

8 Ẹphe meru ẹgwegwa gbado ekemu ono, mu tụru phẹ ono; bya emetawaru onwophẹ agwa, ẹphe kpụru; ọ dụ gẹ nweswi. Ẹphe phozewaru ishi baarụ iya ẹja; bya agwawaa ya agwagwa sụ: ‘Unubẹ ndu Ízurẹlu; waa Chileke unu, bụ onye dufutaru unu l'alị Ijiputu baa!’ ”

9 Chipfu sụ Mósisu: “Mu hụmawaru lẹ ndu-a bụnukaru ndu ẹjo-ọkpoma.

10 Nta-a bụkwa g'ị haa mu gẹ mu gude oke ẹhu-eghu mu dapfu phẹ bya emebyishia phẹ. Mu eworu gụbe Mósisu mee ọha, parụ ẹka.”

11 Mósisu rwọahaa Chipfu, bụ Chileke iya sụ: “Jiko Chipfu; g'ẹhu te eghunụkashi nụ ngu eghu nno l'opfu ẹhu ndu nkengu ono, i gude ọkpehu ngu dufuta l'alị Ijiputu ono nọ!

12 Gẹ ndu Ijiputu ta asụ l'iphe, kparụ iphe, i gude dufuta ndu nkengu bụ g'ị bya
egbushia phẹ l'úbvú úbvú-a g'ẹphe chịhu lẹ mgboko. Jiko gbanaa mini l'obu; parụ
haa; te emebyishishi nụ ndu nkengu.
13 Nyatanụ ndu-ozi ngu, bụ Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Ízurẹlu, bụ ndu i gude
ẹpha ngu riaru nte sụ l'ii-me awa phẹ g'ẹphe ha gẹ kpokpode, nọ l'igwe; tẹme l'ị nụ
awa phẹ alị-a, i kwekọtaru phẹ ukwe iya-a; l'ọ bụwa okiphe phẹ jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii."
14 Noo ya; egomunggo lwa Chipfu azụ; o woru ẹjo iphe-ẹhuka ono, o shi epfu l'oo-
gude byapfuta phẹ ono parụ haa.
15 Mósisu bya aghachi nyizetashịa l'eli úbvú ono; yẹe mkpuma labọ ono, dụ
bachịbachi, e deru ekemu ono, o gude l'ẹka ono. Mkpuma ono bẹ e deru iphe l'iphu;
dee ya l'azụ.
16 Mkpuma ono bụ Chileke gude ẹka iya mee ya. Iphe ono, e deru iya ono, bụru
Chileke gude ẹka iya dee ya l'eli mkpuma ono.
17 Noo ya; Jioshuwa nụmaepho ụzu, ndu Ízurẹlu atụ; ọ sụ Mósisu: "Aatụkwa ụzu
ọgu l'ẹka anyi kpọberu ụlo-ẹkwa anyi."
18 Mósisu sụ iya:
"Ọ tọo dakwa g'ụzu ndu lwụ-kperu l'ọgu;
ọphu ọ tọo dakwanụ g'ụzu ndu a lwụ-kperu.
Iphe, mu anụ bụkwa ụzu ebvu."
19 Mósisu bya erwua lẹ mgboru ẹka a kpọberu ụlo-ẹkwa ono; bya ahụma nweswi
ono; waa ndu ete ebvu ono. Ẹhu kwatakpọo ghushia ya eghu ike; o woru mkpuma
ono, ọ gude l'ẹka ono tụkposhia l'ọkpa úbvú ono.
20 Ọ bya ewota nweswi ono, ẹphe kpụru ono tsua ọku bya egwee ya; ọ dụ gẹ ntụ;
bya awụru iya ye lẹ mini; mee ndu Ízurẹlu; ẹphe ngụa ya.
21 Ọ sụ Erọnu: "?Bụ gụnu bẹ ndu-a kabẹkpoo mee ngu; meru g'o gude i duru phẹ
ye l'eme iphe-ẹji, habe ẹgube-a?"
22 Erọnu sụ iya: "Jiko g'ẹhu te eghukwa ngu eghu; nnajịuphu mu. Ị mahawarụ gẹ
ndu-a bụ-be ndu gharu iphu l'eme ẹjo-iphe.
23 Ẹphe sụru gẹ mu metaru phẹ Chileke, a-nọdu edu phẹ nụ! Kẹle Mósisu, bụ onye
dufutaru phẹ l'alị Ijiputu bẹ ẹphe ta amakwa iphe, meru iya nụ.
24 Ọo ya bụ; mu sụ phẹ: 'G'onye nwekpọoru iphe, e meru lẹ mkpọla-ododo; yefụta
iya.' Noo ya; ẹphe chịtaru mu mkpọla-ododo ono; mu chịru iya ye l'ọku; iphe, shi
iya nụ fụta bụru nweswi-a."
25 Mósisu bya ahụma lẹ ndu Ízurẹlu zụwaru onwophẹ l'ẹka nafụ; lẹ Erọnu mewaru
phẹ; ọphu ẹphe ekweẹdu g'a chịkobe phẹ; ẹphe nọdu emewaa phukuphuku l'iphu
ndu ọhogu phẹ;
26 ọ bya apfụru l'ọnu-abata ẹka a kpọberu ụlo-ẹkwa ono bya asụ: "Onye bụ kẹ
Chipfu byapfuta mu!" Ndu Lívayi g'ẹphe ha wụ-pfuta iya.
27 Noo ya; ọ sụ phẹ: "Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu pfuru baa:
'G'onyenọnu kebe onwiya ogu-echi iya l'upfu; jee l'okotazụ; waa l'atatiphu; mẹkpoo
l'ẹkameka l'ẹka a kpọberu ụlo-ẹkwa ono. G'onyenọnu gbushia nwanna iya; waa ọ̀nyà
iya; mẹ obutobu iya.' "
28 Oshilọkpa Lívayi bya emee gẹ Mósisu ziru phẹ. Ndu nwụshihuru nụ mbọku ono
bẹ rwuru iphe, dụ g'ụnu ụmadzu ẹsaa l'ụkporo iri.
29 Noo ya; Mósisu sụ: "A họtawaru unu doberu Chipfu iche ntanụ-a; noo kẹle unu
tsoru ụnwu unu; mẹ unwune unu ọgu. Tẹme ọ gọwaru ọnu-ọma nụ unu ntanụ-a."

30 O -rwua nchitabọhu iya; Mósisu sụ ndu Ízurẹlu: “Unu mekwarụ eze iphe-ẹji,
parụ ẹka. Nta-a bẹ mu ejepfuwa Chipfu. ?A maru; mu a-dụ ike rwọ-buta iya g'ọ
gụaru unu nvụ l'iphe-ẹji ono, unu meru ono?”
31 Ọo ya bụ; Mósisu bya ejepfu Chipfu bya asụ: “Oowaa! Iphe-ẹji, ndu-a meru
kwatakwa paa ẹka! Ẹphe gudewaa mkpọla-ododo metaru onwophẹ agwa.
32 Ọle jiko gụaru phẹ rọ nvụ l'iphe-ẹji ono; teke ọ dụdu hufukwa ẹpha mu l'ẹkwo,
i deru ẹpha ndu nkengu.”
33 Chipfu sụ Mósisu: “Ọo onye mesweru mu nụ bẹ mu e-hufu ẹpha iya l'ẹkwo mu.
34 Ngwa; tụgbua nta-a je edurwua ndu Ízurẹlu ẹka mu pfuru opfu iya ono; lẹ Ojozi
mu a-nọdu edu unu. Ọle o -rwuẹpho teke mu a-nụ phẹ aphụ; mu anụa phẹ iya
k'iphe-ẹji phẹ.”
35 Chipfu bya egude ẹjo iphe-ememe byapfuta ndu Ízurẹlu; k'iphe ono, ẹphe gude
nweswi ono, Erọnu kpụru ono mee.

33

1 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósisu: “Unu tụgbua l'ẹka-a; unu lẹ ndu ono, i dufutaru
l'alị ndu Ijiputu ono! Tụgbua jeshia l'alị ono, mu kweru ukwe bya eriru nte yeru
Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékọpu sụ: ‘Mu a-nụ iya awa unu.’
2 Mu e-zi ojozi g'o duru unu je; je achịshiaru unu ndu Kénanu; waa ndu Amọru;
waa ndu Hetu; waa ndu Pẹ́rezu; waa ndu Hevu; waa ndu Jiebusu.
3 Unu tụgbua jeshia l'alị ono, bụ alị, mini ẹra-eswi; waa manụ-ẹnwu asọ
gborogboro. Ọle mu te etsoduru unu; noo kẹle unu bụnukaru ndu ẹjo-ọkpoma; kẹle
ọ -bụru gẹ mu tsoru unu bẹ o nwekwarụ g'ọo-dụ; mu emebyishia unu l'ụzo.”
4 Ndu Ízurẹlu nụmaepho njọ-nzi ono; ẹphe waa ẹkwa; ọphu ọ dụdu onye kwarụ
onwiya akwa.
5 Noo kẹle Chipfu sụru Mósisu: “Pfuaru ndu Ízurẹlu l'ẹphe bụnukaru ndu ẹjo-
ọkpoma. Mbụ l'ọ -bụru gẹ mu tsoru unu hata mẹ ntụ-ọkpa lanụ bẹ o nwekwarụ
g'ọo-dụ; mu emebyishia unu. Ngwa; unu kwashịa onwunu akwa, unu kwarụ gẹ mu
chịa ìdzù iphe, mu e-me unu.”
6 Noo ya; ndu Ízurẹlu woru akwa phẹ kwashịa l'úbvú Horẹbu.

Mkpù-ẹ́kwà Ndzukọ

7 Mósisu shi aphụtaje ụlo-ẹkwa je akpọbe ụzenya l'azụ ẹka ndu Ízurẹlu
kpọbechaaru ụlo-ẹkwa nkephẹ; kua ya “ụlo-ẹkwa-ndzukọ.” Iphe, bụ onye eje akpata
ishi l'iphu Chipfu nọdu ejeje l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono, nọ l'azụ ẹka ndu Ízurẹlu nọ ono.
8 Ọ nọdu abụjeru; Mósisu -gbalihu jeshia l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; ndu Ízurẹlu
g'ẹphe ha awulihu je apfụgbaaru l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa nkephẹ elekpọepho Mósisu
ẹnya; gbiriri jasụ l'ọobahu l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono.
9 Ọ nọdu abụjeru; Mósisu -bahụchaepho l'ụlo-ẹkwa ono; urwukpu ono, kpụru
oronmono ono alwazeta bya anọ-chia ọnu-abata teke Chipfu epfu anụ Mósisu.
10 Ndu Ízurẹlu hụmaepho urwukpu ono, kpụru oronmono ono g'ọ nọ l'ọnu-abata
ụlo-ẹkwa ono; ẹphe atụko gbẹshi baarụ Chipfu ẹja. Onyenọnu nọdu anọduje l'ọnu-
abata ụlo-ẹkwa nkiya baarụ Chipfu ẹja ono.
11 Chipfu nọdu epfuje eyeru Mósisu l'iphu l'iphu gẹ nemadzụ yẹe ọ̀nyà iya anọduje
abọ ụja-a. Teke e mechaarụ; Mósisu alwaphuta azụ l'ẹka ndu Ízurẹlu nọ; ọphu
nwokorọbya ono, bụ onye n-yemẹka iya ono, bụ Jioshuwa nwa Nunu alụfujedu alụfu
l'ụlo-ẹkwa ono.

Mósisu yẹe ogbunwịinwii Chipfu

12 Mósisu sụ Chipfu: “I shiẹpho teke-a pfutaru mu gẹ mu dua ndu-a; ọle i tiki
mekpọdaa gẹ mu maru onye ii-yeru mu gẹ mu l'iya swịru. Ị sụru l'ị maru ẹpha mu;
tẹme mu dụ ngu l'obu.
13 Ọ -bụru phọ lẹ mu dụ ngu l'obu k'eviya; goshinu mu ụzo ngu; k'ọphu mu a-maru
ngu; tẹme mu adụ ngu l'obu kwasẹru. Nyatakwa l'ọha-a bụ ndu nkengu.”
14 Chipfu sụ iya: “Mu e-tsoru-a unu l'onwomu; tẹme mu emee gẹ meji nmapfuru
ngu.”
15 No iya; Mósisu sụ iya: “Ọ -bụru l'i tii tsoduru anyi l'onwongu; te emekwa g'anyi
hata ọkpa ahata tụgbua l'ẹka-a!
16 ?Dẹnu g'ee-shi maru lẹ mbẹdua; waa ndu nkengu dụ ngu l'obu; abụdu l'i tso
anyi? ?Bụ gụnu ọzo e-goshi lẹ mbẹdua waa ndu nkengu dụ iche l'ẹka ndu mgboko
l'ophu nọ?”
17 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósisu: “Mu e-meẹpho iphe ono, ị sụru gẹ mu meeru ngu
ono. Noo kẹle ị dụ mu l'obu; tẹme mu maru ẹpha ngu.”
18 Mósisu sụ iya: “Jiko goshinu mu ogbunwịinwii ngu.”
19 Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ iya: “Mu e-me g'ị hụma gẹ mu dụ-be ree; tẹme mu
anọdu l'atatiphu ngu kua onwomu iphe, mu aza. Onye ọ dụ mu gẹ mu meeru eze-
iphe-ọma; mu emeeru iya ya; onye ọ dụ mu gẹ mu phụaru obu-imemini; mu aphụaru
iya ya.
20 Ọle ị tịi hụmadu iphu mu; noo kẹle o to nwedu onye gude ẹnya iya hụma mu,
a-nọdu ndzụ.”
21 Chipfu sụ: “O nweru ẹka nọ-kube mu nụ, ịi-pfụru lẹ mkpuma.
22 Teke ogbunwịinwii mu ghatajẹerupho; mu eworu ngu dobe lẹ mgbaka agbara-
mkpuma; bya egude ẹka mu gbobuta ngu; gbiriri jasụ mu aghata-gbua.
23 Mu agbẹ teke ono wofu ẹka; l'ị hụma mu okpurukpu. Ọ -bụru iphu mu bẹ a taa
hụmajekwa ahụma.”

34

Bachịbachi mkpuma k'ẹbo

1 Chipfu sụ Mósisu: “Je awata bachịbachi mkpuma labọ ọzo, a-dụ gẹ kẹ mbụ phọ.
Gẹ mu dekwaa ya iphe, shi nọdu lẹ kẹ mbụ phọ, ị tụkporu phọ.
2 Kwakọbe l'ụtsu echele; nyikota úbvú Sayịnayi; bya egoshi mu onwongu l'eli úbvú
ono.
3 G'o to nwekwa onye e-tsoru ngu nụ; ọzo onye aa-hụma l'úbvú ono l'ophu l'ophu;
g'o to nwekwa atụru; ọzoo eswi, a-nọdu ata nri l'atatiphu úbvú ono.”
4 Noo ya; Mósisu mee gẹ Chipfu ziru iya; bya awata bachịbachi mkpuma labọ ọzo,
dụkwa phọ gẹ kẹ mbụ phọ; bya egude nyihu úbvú Sayịnayi l'ọnmewa ụtsu. Ọ parụ
bachịbachi mkpuma labọ ono l'ẹka.
5 Noo ya; Chipfu bya anọdu l'urwukpu nyizeta; bya araa ya arara l'ẹpha iya bụ
Chipfu.
6 Ọ bya aghata l'atatiphu Mósisu etushi onwiya ẹpha sụ: “Ọo mu bụ Chipfu; ọo mu
bụ Chipfu; bya abụru Chileke k'obu-imemini; bya abụkwarupho Chileke k'eze-iphe-
ọma. Onye ẹhu ete eghujedu eghu ẹgwegwa; onye n-yemobu iya; waa apfụshi ike
iya parụ ẹka.
7 Ụnubuku ụnwu-eliphe bẹ mu anọduje egoshi lẹ mu yeru obu. Mu agụjeru phẹ
nvụ l'ẹjo-iphe, ẹphe meru; mẹ l'atụpya, ẹphe tụpyaru mu; waa l'iphe-ẹji, ẹphe meru
mu. Ọle mu ta ahajẹkwanu onye-ikpe nmarụ gẹ mu ta ahù iya ahùhù. Ndu ẹjo-iphe
bẹ mu ahùje ahùhù k'ẹjo-iphe, ẹphe meru mu; hụ-rwua ya l'ẹka ụnwu nwanwa phẹ
nọ; waa l'ẹka nwanwanwaranwa phẹ nọ; hụ-rwua phẹ l'ọgbo k'ẹno.”
8 Mósisu bya ephoze iphu l'alị teke ono teke ono bya abaarụ Chipfu ẹja.

9 Ọ sụ: “Gụbe Chipfu; ọ -bụru lẹ mu dụ ngu l'obu eviya; jiko gẹ gụbe Chipfu tsonụru
anyi. A makwarụ-a lẹ ndu-a bụnukaru ndu ẹjo-ọkpoma; ọle jiko gụnaru anyi nvụ
l'ẹjo-iphe; waa iphe-ẹji anyi; wotarọ anyi g'anyi bụru okiphe ngu.”
10 Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ: “Anyi lẹ ngu a-gba ndzụ. L'atatiphu ndu nkengu l'ophu
bẹ mu e-me oke iphe, dụ biribiri, mu teke emeswe l'ọhamoha, nọ lẹ mgboko l'ophu.
Ndu ono, unu bu l'echilabọ phẹ ono a-hụmakota g'iphe, mụbe Chipfu e-mekọta dụ-be
ebvu.
11 Unu ngabẹ nchị mee ekemu-a, mu atụru unu ntanụ-a. Mu a-chịfuru unu ndu
Amọru; waa ndu Kénanu; waa ndu Hetu; waa ndu Pẹ́rezu; waa ndu Hevu; tẹme waa
ndu Jiebusu.
12 Ọle g'unu kwabẹ ẹnya g'unu lẹ ndu bu l'alị ono, unu ala ono ta agba ndzụ;
ọdumeka bẹ ẹphe e-mechakwaa bụru ọ́nyà nmata unu.
13 Unu gbukpọshia ọru-ngwẹja phẹ; tẹme unu etsukpọshia mkpuma, ẹphe doberu
nsọ. Tẹme unu aphọkashikwapho itso, e doberu agwa phẹ, bụ Ashera.
14 Unu ta adụkwa iphe ọzo, unu a-bajẹru ẹja gbahaa mụbe Chipfu kpụrumu. Noo
kẹle mụbe Chipfu, ẹpha iya bụ Okophoo bẹ bụkwa Chileke, ekoje okophoo.
15 “Unu kwabẹkwa ẹnya g'ọ tọ dụshi ndu bu l'alị ono, unu l'ẹphe a-gba ndzụ. Noo
kẹle ẹphe -nọdu agwa agwa phẹ ono; bẹ ẹphe e-zi unu lẹ nri; unu eje eria iphe, ẹphe
gude gwaa iphe ono.
16 Ọ -bụru l'unu harụ ụnwada phẹ lụtaru ụnwu unu g'ẹphe bụru unyomu phẹ; ndu
ono nọdu agwa agwa phẹ ono bẹ ẹphe e-dukwarụpho ụnwu unu; ẹphe eje emee nno.
17 “Unu ta akpụkwa ntẹkpe!
18 “Unu bọje ọbo-iphe buredi, ekoduru ekoko. Ujiku ẹsaa bẹ unu a-tajẹ buredi, e
yedụru iphe, ekoje buredi ẹgube ono, mu sụru g'unu meje iya. Unu bọje ọbo-iphe
ono teke ono, e doberu iya ono l'ọnwa Abibu; noo kẹle ọo l'ọnwa ono bẹ unu shi l'alị
ndu Ijiputu wụfuta.
19 “Iphe-mbụ, vuru ụzo waa ẹkpa ne iya bụ kẹ mụbe Chipfu. Iphe, bụ nwa mbụ
iphe-edobe unu nwụru, bụ oke ya yịchakwaa ya; m'ọ bụ eswi; ọzoo atụru; ọzoo eghu.
20 Unu gudeje nwatụru gbata nkapfụ-ịgara, bụ kẹ mbụ l'ẹpho ne iya. Obenu l'ọ
-bụru l'unu ta agbataduru iya agbata; unu aswịkwoo ya olu.
“G'o to nwekwarụ onye a-gbajẹru ẹka bya l'atatiphu mu.
21 “Ujiku ishii bẹ unu e-jeje ozi unu; o -rwua mbọku k'ẹsaa; unu edzua ike. Unu te
ejejekwa ozi lẹ mbọku k'ẹsaa; m'obeta ọ bụru aakọ ọkoro; ọzoo teke aakpata iphe, e
meberu l'ẹgu.
22 “Witi-mbụ, unu vuru ụzo kpata bẹ unu e-gudeje bọo Ọbo-Idzu. Unu abọo ọbo-
iphe, a kpatarụ l'opfu lẹ mbvụcha apha.
23 “Ugbo ẹto l'apha bẹ unwoke unu g'ẹphe ha a-kpakọje bya l'atatiphu Nnajịuphu,
bụ Chipfu.
24 Mu a-chịshiru unu ọhamoha; bya emee g'alị unu kabaa shii. Ọphu ọ dụdu onye
bya eme g'ọ nata unu alị unu ono; mẹ unu jeje l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu; mbụ
ọphu unu ejeje ụgbo ẹto l'apha.
25 “Unu ta adụkwa iphe e yekọberu iphe ekoje buredi, unu e-yekọbe lẹ mee anụ,
unu gude egweru mu ngwẹja.
“Tẹme ọphu ọ dụkwa anụ ngwẹja ono, e gude abọ ọbo Ojeghata, aa-ha g'ọ bọo nchi.
26 “Iphe-mbụ, vuru ụzo kaa l'opfu unu bẹ unu e-gudeje bya l'ụlo Chipfu, bụ Chileke
unu.
“Unu te egudejekwa mini-ẹra ne eghu shia nwa iya.”
27 Noo ya; Chipfu sụ Mósisu: “Dekọta opfu ono g'ọ ha l'ẹkwo. Noo kẹle ọo opfu
ono bẹ mu lẹ gụbedua; mẹ ndu Ízurẹlu gude gbaa ndzụ.”

28 Mósisu bẹ yẹe Chipfu nọru l'ẹka ono ụkporo abalị labọ; eswe l'ẹnyashi; ọphu
o riduru nri; ẹbe ọ ngụtaduru mẹ mini. Ọ bya edee opfu ọgbandzu ono, bụ iya bụ
ekemu iri ono, shi l'ẹka Chileke ono l'eli bachịbachi mkpuma ono.

Iphu Mósisu egbu nwịinwii

29 Mósisu shiẹpho l'úbvú Sayịnayi nyizeta; yẹe bachịbachi mkpuma labọ ono, e
deru ekemu Chipfu ono, o gude l'ẹka; ọphu ọ madụ l'iphu egbu iya nwịinwii; noo
kẹle ẹphe lẹ Chipfu bọgbaberu ụja.
30 Erọnu; yẹe ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha hụma Mósisu g'iphu egbu iya nwịinwii; ndzụ
ejekube iya ntse gụahaa phẹ.
31 Mósisu bya ekua phẹ; ọo ya bụ; Erọnu; yẹe ndu-ishi ọha ono g'ẹphe ha gbẹ teke
ono bya ejekube iya ntse; ọ bya epfuru yeru phẹ.
32 E mechaa; ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha byakube iya ntse; ọ bya atụshikotaru phẹ
ekemu, Chipfu nụru iya l'úbvú Sayịnayi.
33 Mósisu pfughechaaru phẹ opfu bya aphụ-chia ẹkwa l'atatiphu.
34 Ọ nọdu abụjeru; teke Mósisu bahụru l'ụlo-ẹkwa l'atatiphu Chipfu gẹ yẹle iya
bọgba; l'ọ phụfu ẹkwa ono l'atatiphu iya gbiriri jasụ l'ọ futa. Ọ -fụtaepho l'ọobya
epfukọtaru ndu Ízurẹlu iphe, e ziru iya;
35 ẹphe ahụma l'iphu egbu iya kẹ nwịinwii. Ọo ya bụ; Mósisu abya ewota ẹkwa
phụ-chia iphu ọzo gbiriri jasụ o jeshia gẹ yẹle Chipfu bọgbabe.

35

Eswe-atụta-unme

1 Mósisu bya ekukọbe ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha; sụ phẹ: “Wakwa iphe, Chipfu sụru
g'unu mee bụ ọwa-a:
2 Ọ sụru l'ọo ujiku ishii bẹ unu e-jeje ozi unu; o -be lẹ mbọku k'ẹsaa; unu edobe
iya nsọ; g'ọ bụru eswe-atụta-unme kẹ Chipfu. Ọ dụru onye jeru ozi mbọku ono; g'e
gbukwaa onye ọbu egbugbu.
3 G'ọ tọ dụkwa onye a-phụ-nwu ọku l'ibe iya l'eswe-atụta-unme.”

Iphe, ee-gude mee ụlo-ẹkwa
(Awụ 25:1-7; 35:10-19)

4 Mósisu sụ ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha: “Wakwa iphe, Chipfu sụru g'e mee bụ ọwa-a:
5 Unu shi l'iphe, unu nweru hata iphe bya anụ yẹbe Chipfu. Onye oohe ihee g'ọ nụ
yẹbe Chipfu iphe bẹ iphe, oo-gude bya anụ iya bụ mkpọla-ododo; waa mkpọla-ọchaa;
waa onyirubvu;
6 waa owu urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa ọphu dụ uswe-uswe;
waa owu ọchaa; waa ẹji eghu;
7 waa akpọ ebili, a tsẹru l'uswe; waa akpọ umoro-ẹnyimu; waa oshi akesha;
8 waa manụ olivu, ee-gudeje anwụ ọku; waa iphe, eeyeje lẹ manụ k'awụ l'ishi g'o
shia mkpọ; mẹ ọphu eeyeje l'ùnwù-isẹnsu g'o shia kwẹekweekwee;
9 waa mkpuma ónìkùsù; mẹwaro mkpuma ọzo, aswa dụgbaa. Mkpuma ono bẹ
ee-mechaa gbapyabẹ l'uwe-ukuvu onye-ishi ndu-uke; yẹle uwe-ọkpoma iya.
10 “G'iphe, bụkpoo ndu maru eme ọna l'echilabọ unu fụta bya emekọta iphemiphe,
Chipfu tụru ọnu g'e mee-a;
11 mbụ ụlo-ẹkwa ono; waa ẹkwa, aa-phụshi l'eli ụlo-ẹkwa ono; waa iphe iya ono,
nweru nkoloba ishi labọ ono; waa mgbo ono, ee-gude kụ-chite ụlo-ẹkwa ono; waa
oshi ono, ee-gudegbaa swebushia lẹ mgbo ono; waa itso iya ono; waa ẹnya ẹka aa-
kpọgbaaru iya ye; mbụ itso ono; yẹe ọkpa mgbo ono;

12 waa okpoko ono; yẹe mgbọro ono, ee-gudeje apa iya ono; waa opfu okpoko ono,
aa-nọduje apfụ ụgwo iphe-ẹji ono; waa ẹkwa ono, ee-gude kochite iya;
13 waa teburu ono; yẹe mgbọro ono, ee-gudeje apa iya ono; yẹe ngwa iya; yẹe
buredi ono, ee-dobeje l'iphu Chipfu ono;
14 waa iphe ono, aapfụbeje orọku ono, e-meje g'ìphóró dụ; yẹe ngwa iya; waa orọku
iya ono; mẹ manụ ono, ee-gudeje anwụ ọku ono;
15 waa ọru-ngwẹja-ụnwù-isẹnsu ono; yẹe mgbọro ono, ee-gudeje apa iya ono; waa
manụ ono, aa-wụ l'ishi ono; yẹe ụnwù-isẹnsu ono, eshi mkpọ ono; waa ẹkwa ono,
ee-kochite ọnu-abata ụlo-ẹkwa ono;
16 waa ọru-ngwẹja ono, bụ ẹka ee-gweje ngwẹja-akpọ-ọku ono; yẹe iphe iya ono,
dụ g'ụgbu, ee-gude onyirubvu mee ono; waa mgbọro ono, ee-gudeje apa ọru-ngwẹja
ono; yẹe ngwa iya g'ọ ha; yẹkwapho eze gbamụgbamu ono, ee-gude onyirubvu mee
ono; yẹe ọkpa iya;
17 waa ẹkwa ono, ee-gude gebuta ọma-unuphu ụlo-ẹkwa ono; waa itso ọma-unuphu
ono; yẹe ẹnya ẹka aa-kpọbegba itso ono; waa ẹkwa ono, ee-gude gechite ọnu-abata
ọma-unuphu ono;
18 waa nggu ụlo-ẹkwa ono; yẹe k'ọma-unuphu iya; mẹ eri iya;
19 waa uwe ono, e kweru ekwekwe, ee-yeje gude eje ozi l'ụlo-nsọ ono; mbụ uwe,
e doberu nsọ kẹ Erọnu, bụ onye uke; yẹe k'ụnwu iya, ẹphe e-yeje gude eje ozi gẹ
ndu-uke."
20 Ndu Ízurẹlu wụkahu l'atatiphu Mósisu.
21 Iphe, bụkpoo onye oohe ihee; waa onye o rwuru l'ẹhu g'ọ nụ Chipfu iphe;
gudegbaa iphe bya anụ iya; mbụ iphe, ee-gude mee ụlo-ẹkwa-ndzukọ; mẹwaro iphe,
ee-gude eje ozi l'ime iya; mẹkwapho ọphu ee-gude kwee uwe, dụ nsọ.
22 Iphe, bụkpoo onye oohe ihee; unwoke mẹ ụnwanyi; gudegbaa iphe, e gude
mkpọla-ododo mee bya anụ; mbụ iphe, dụgbaa gẹ ngga agbabẹ; mẹ eregede-nchị;
mẹ iphe-ẹka; mẹwaro iphe ọzo, dụgbaa ẹgube ono. Ẹphe gudegbaa mkpọla-ododo
phẹ ono bya anụ Chipfu g'ọ bụru ngwẹja-amama.
23 Ndu nweru owu wotagbaakwaru iya phọ; mbụ owu, dụ urwukpu-urwukpu; ọzoo
ọphu eke mee-mee; ọzoo ọphu dụ uswe-uswe; ọzoo owu ọchaa; ọzoo ẹji eghu; ọzoo
akpọ ebili, a tsẹru l'uswe; ọzoo k'umoro-ẹnyimu.
24 Ndu dụ ike nụ mkpọla-ọchaa; ọzoo onyirubvu; nụkwaru iya phọ Chipfu. Ndu
nweru oshi akesha, nweru ẹka ee-gude iya jee ozi ono nụkwa iya phọ.
25 Iphe, bụkpoo nwanyị, maru eme ọna gbaa owu bya anụ. Ọ dụru ndu bụ owu
urwukpu-urwukpu bẹ ẹphe gbaru; ndu bụ owu, eke mee-mee; dụru ndu bụ owu
uswe-uswe; ndu abụru owu ọchaa bẹ ẹphe gbaru gude bya.
26 Ụnwanyi, oohe ihee; tẹme ẹphe je adụ ike mekọta iya; bụ ẹji eghu bẹ ẹphe gude
gbaa owu nkephẹ.
27 Ndu-ishi wotagbaaru mkpuma ónìkùsù; mẹwaro mkpuma ọzo, aswa dụgbaa;
g'a gbapyabẹ l'uwe-ukuvu onye-ishi-uke; yẹle uwe-ọkpoma iya.
28 Ẹphe nụfukwapho iphe, eshi mkpọ; waa manụ olivu, ee-gudeje anwụ ọku; waa
k'ọphu ee-yeje lẹ manụ awụ l'ishi; waa k'ụnwù-isẹnsu, eshi mkpọ.
29 Ndu Ízurẹlu l'ophu; unwoke mẹ ụnwanyi; mbụ ndu oohe ihee wotaru Chipfu
iphe, ẹphe tụru obu phẹ onyo nụ g'e gude meeru Chipfu iphe ono, o shi l'ọnu Mósisu
pfua sụ g'e meeru iya ono.
30 Noo ya; Mósisu sụ ndu Ízurẹlu: "Unu maru lẹ Chipfu họtawaru Bezalẹlu nwa
Uri, bụ nwanwa Huru, onye ọkpa-ipfu Jiuda;
31 bya emewaa; unme yẹbe Chileke ji iya ẹhu; g'o nweru mmamiphe; yẹe
nkwamẹnya; g'iphe doje iya ẹnya ree; k'ọphu ọo-makọtaru g'eemema iphemiphe
emema;

32 g'ọ maru g'eemeje iphe-ẹrengete lẹ mkpọla-ododo; yẹe mkpọla-ọchaa; waa onyirubvu;
33 makwarụpho g'aawa mkpuma, aswa dụ; waa g'aawụje mkpọla-ododo l'igburọnu iya; bya amakwarụpho g'aapyije iphe apyịpyi; mẹwaro g'eeshije eme ọna ọzo, dụgbaa iche iche.
34 Tẹme ọ nụkwapho yẹe Oholiyabu nwa Ahisamaku, onye ọkpa-ipfu Danu mmamiphe g'ẹphe zia ndu ọzo g'eeme ọna ọbu.
35 O mekwarụ gẹ mmamiphe k'eme iphe-ẹrengete ji phẹ ẹhu; mbụ g'ẹphe maru eme ọna; waa g'ẹphe maru g'eegudeje owu urwukpu-urwukpu; yẹe ọphu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; waa owu ọchaa dengashịa iphe edengashị. Ẹphenebo bụ ndu tụkoru makọtaru g'eemeje iphe ọna g'ọ maa mma.

36

1 "Ọo ya bụ; Bezalẹlu; yẹe Oholiyabu; waa iphe, bụkpoo ndu maru iphe, Chipfu nụru mmamiphe; yẹe iphe edo ẹnya g'ẹphe maru g'eeme iphemiphe, larụ lẹ k'akpụ ụlo-nsọ ono bụekwapho g'ẹphe mee ya gẹ Chipfu pfuru sụ g'e meeru iya ya."
2 Tọbudu iya bụ; Mósisu kua Bezalẹlu; yẹe Oholiyabu; waa iphe, bụkpoo onye maru iphe, Chipfu nụru mmamiphe; ọ nọdu ehekwa iya phọ ihee g'o jee ozi ono.
3 Mósisu chịru iphe, ndu Ízurẹlu tụtaru g'e gude kpụa ụlo-nsọ ono nụ phẹ. Ndu Ízurẹlu nọdu atụkokpoepho iphe ono l'ụtsu mbọku anwụta anwụta g'ẹphe atụ iya.
4 Ndu maru eme ọna, akpụ ụlo-nsọ ono tụko g'ẹphe ha parụ iphe, ẹphe eme haa;
5 tụgbua je asụ Mósisu: "Ndu-a tụtaakwaru iphe, sụru egude mee iphe, Chipfu sụru g'e mee; atụwa k'etsutsu iya eye iya."
6 Mósisu tụa ekemu sụ: "G'ọ tọ dụkwa nwoke; ọzoo nwanyị, a-kpataba iphe akpakpa bya anụ sụ l'ọo iphe, o gude eyeta ẹka k'ụlo-nsọ ono." E woru iphe ono, Mósisu pfuru ono pfudzuru l'ụlo-ẹkwa ndu Ízurẹlu l'ophu. E shi nno kpọshia ndu Ízurẹlu g'ọ tọ dụhe iphe, ẹphe e-wotaba;
7 noo kẹle iphe, a tụtawaru g'e gude jee ozi ụlo ono sụwaru g'ee-gude iya jee ozi ono; l'o tsufu etsufu.

Ḿkpù-ẹ́kwà ono
(Awụ 26:1-14)

8 Iphe, bụ ndu ọphu maru iphe lẹ ndu-ozi ono gude owu ọchaa, a swịru ụdo; waa ọphu dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu dụ uswe-uswe; yẹe ọphu eke mee-mee; kwee ẹkwa kweta iya upfu ẹkwa iri. Onye maru eme ọna gude owu ono kwee chierobu ye l'upfu ẹkwa ono.
9 Upfu ẹkwa ono tụkokwa harụ ẹnya nhamụnha. Ogologo iya dụ nkwo-ẹka ụkporo l'ẹsato; ọsa iya dụ nkwo-ẹka ẹno.
10 Ẹphe wotaru upfu ẹkwa ono ise gbagbabẹ; ọ bụru nlọchiru lanụ; bya ewotakwaphọ ụzo ise ọphuu gbagbabẹ nanụ.
11 Ishimishi-ophoko-ẹkwa ono kẹ mbụ bẹ ẹphe gude owu, dụ urwukpu-urwukpu yeshia ya nkoloba l'igburọnu iya. Ẹphe bya emekwaaphọ nno l'ishimishi-ophoko-ẹkwo ono k'ẹbo.
12 Nkoloba ụkporo labọ l'iri bẹ ẹphe yeru l'ishishi nlọchiru lanụ; ẹphe yekwaphọ nkoloba ụkporo labọ l'iri l'ishishi nlọchiru lanụ ọphuu. Nkoloba ono tụko ghagbabẹ iphu.
13 Ẹphe gude mkpọla-ododo meta iphe, kweru nko ishi labọ ụzo ụkporo labọ l'iri; gude iya dzegbabẹ nlọchiru ẹkwa ono ẹphenebo; ọ tụko bụru nanụ.
14 Ẹphe bya egude ẹji eghu kwee ẹkwa; kweta iya upfu ẹkwa iri lẹ nanụ, ee-gude phụ-chite eli ụlo-ẹkwa ono.

15 Upfu ẹkwa ono ẹphe n'iri lẹ nanụ tụko harụ ẹnya nhamụnha. Ogologo iya dụ nkwo-ẹka ụkporo l'iri. Ọsa iya dụ nkwo-ẹka ẹno.
16 Ẹphe bya achịta upfu ẹkwa ono ise gbagbabẹ; ọ bụru nlọchiru lanụ; chịta ụzo upfu ẹkwa ishii ọphuu gbagbabẹkwapho nanụ.
17 Nkoloba ụkporo labọ l'iri bẹ ẹphe yeru l'ishishi nlọchiru lanụ; yekwaphọ nkoloba ụkporo labọ l'iri l'ishishi nlọchiru lanụ ọphuu.
18 Ẹphe gude onyirubvu meta iphe, kweru nko ishi labọ ụzo ụkporo labọ l'iri; gude iya kotagbaa nkoloba nlọchiru ẹkwa ono ẹphenebo; gude iya dzegbabẹ ụlo-ẹkwa ono; ọ bụru nanụ.
19 E mechaa; ẹphe gude akpọ ebili, a tsẹru l'uswe; mee iphe, ee-gude phụ-chia eli ụlo-ẹkwa ono ọzo; bya egudekwaphọ akpọ umoro-ẹnyimu mee iphe, ee-gude kwechite eli akpọ k'ebili ono.

20 Ẹphe gude oshi akesha meta oshi, ee-gudeje kpọbe ụlo-ẹkwa ono.
21 Oshi ono bẹ e mekọtaru; ọ dụgbaa nkwo-ẹka iri iri l'eli. Ọsa iya dụgbaa nkwo-ẹka lẹ mkpirikpu iya.
22 Oshi ono bẹ ẹphe pyịtachaaru ọkpa labọ ye l'ibekẹboebo. Ọ bụru ẹgube ono bẹ ẹphe mekọtaru oshi ụlo-ẹkwa ono g'ọ ha.
23 A bya l'ụlo-ẹkwa ono ibiya ọphu gharu iphu l'ụzo ndọhali; bụ ụkporo oshi bẹ ẹphe rụtaru yegbaa ya.
24 Ẹphe gude mkpọla-ọchaa meshia ẹnya ẹka aa-kpọgbaaru ọkpa oshi ono ye; meta iya ụzo ụkporo labọ. Iphe, bụ oshi ono g'ọ ha nweru ẹnya ẹka labọ, aa-kpọjeru ọkpa iya ye.
25 A bya l'ibe iya ọphuu; mbụ ibiya ọphu gharu iphu l'ụzo isheli; bụkwapho ụkporo oshi bẹ ẹphe rụtaru; yeshia ya.
26 Ẹphe gude mkpọla-ọchaa meshia ẹnya ẹka aa-kpọgbaaru ọkpa oshi ono ye; meta iya ụzo ụkporo labọ. Iphe, bụ oshi ono g'ọ ha nweru ẹnya ẹka labọ, aa-kpọjeru ọkpa iya ye.
27 A bya l'okotazụ ụlo-ẹkwa ono; mbụ ibiya ọphu gharu iphu l'ụzo ẹnyanwu-arịba bụ oshi ishii bẹ ẹphe rụtaru; yeshia ya;
28 bya emetacha oshi ẹbo ẹbo; yechaa lẹ mgburẹku mgburẹku ụlo-ẹkwa ono l'ụzo okotazụ iya ono.
29 Oshi labọ ono, ee-yechaa lẹ mgburẹku iya ono bẹ dụgbaa nkwegba ẹbo ẹbo. O shi l'ụzo alị dụ nkwegba ẹbo jasụ l'imeli. Tẹme ọ bụru echi lanụ bẹ a kụberu iya. Ẹphenebo tụko dụkota nno.
30 Ọo ya bụ l'ọ dụ oshi ẹsato l'azụ ụlo-ẹkwa ono. E gude mkpọla-ọchaa meshia ẹnya ẹka aa-kpọgbaaru ọkpa oshi ono ye ụzo iri l'ishii. Iphe, bụ oshi ono g'ọ ha nwegbaarụ ẹnya ẹka labọ, aa-kpọjeru ọkpa iya ye.

31 Ẹphe gude oshi akesha rwashịa oshi, dụgbaa gbẹrere, ee-gude swebushia l'oshi ono. Ụzo ise bẹ ẹphe sweberu l'oshi mgburẹku ụlo-ẹkwa ono ibe lanụ;
32 swebekwaphọ ụzo ise ọzo lẹ mgburẹku ibe iya ọphuu. Ụzo ise ọzo bụru k'okotazụ ụlo-ẹkwa ono; ibiya ọphu gharu iphu l'ụzo ẹnyanwu-arịba.
33 Oshi ọphu ee-swebe l'echi iya bẹ ẹphe rwaru g'ọ gbẹ l'ishi lanụ lụfu l'ishi iya ọphuu.
34 Ẹphe wụkota mkpọla-ododo l'oshi ono, eegudeje kpọbe ụlo-ẹkwa ono; bya egudekwaphọ mkpọla-ododo meshia echi, e-gudeshigbaa oshi ono, dụgbaa gbẹrere ono. Ẹphe bya awụkwapho mkpọla-ododo lẹ gbẹrere oshi ono.

35 Ẹphe gude owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu dụ uswe-uswe; waa ọphu eke mee-mee; yẹe owu ọchaa, a swịru ụdo; kwee ẹkwa. Onye maru eme ọna bya egude owu ono kweshia chierobu ye l'ẹkwa ono.

36 Ẹphe gude oshi akesha rwaa itso ẹno; bya awụa ya mkpọla-ododo; bya
egudekwaphọ mkpọla-ododo meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ẹkwa ono l'itso
ono. Ẹphe bya egude mkpọla-ọchaa kpụshia ẹnya ẹka aa-kpọbe itso ono ụzo ẹno.
37 Ẹphe gude owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa ọphu dụ
uswe-uswe; yẹe owu ọchaa, a swịru ụdo; kwee ẹkwa, ee-gudeje kochite ọnu-abata
ụlo-ẹkwa ono. Ọ bụru ndu gude ngga ekwe ẹkwa meru iya.
38 Ẹphe gude oshi akesha rwata itso ise; bya emekwaphọ iphe, kweru nko, ee-gude
kobe ẹkwa ono l'itso ono. Ẹphe bya awụa ishi itso ono; waa iphe, ee-swebe l'itso ono
mkpọla-ododo; bya egude onyirubvu kpụshia ẹnya ẹka aa-kpọbegba itso ono ẹphe
n'ise.

37

Okpoko ono
(Awụ 25:10-22)

1 Bezalẹlu gude oshi akesha kụa okpoko. Ogologo iya dụ nkwo-ẹka labọ lẹ
mkpirikpu iya. Ọsa iya dụ nkwo-ẹka lanụ lẹ mkpirikpu iya. Eli iya dụkwapho nkwo-
ẹka lanụ lẹ mkpirikpu iya.
2 Ọ wụa ọkpobe mkpọla-ododo l'ime iya; waa l'azụ iya. O gudekwaphọ mkpọla-
ododo wụ-phee mgburẹku iya mgburugburu.
3 Ọ kpụta echi mkpọla-ododo ẹno depfubegbaa l'ọkpa iya ẹphen'ẹno; mbụ wota
ẹbo depfube l'ibe lanụ; wota ẹbo k'ọphuu depfube l'ibe iya ọphuu.
4 O gude oshi akesha pyịta mgbọro labọ; wụa ya mkpọla-ododo.
5 O woru mgbọro ono ẹphenebo pyochaa l'echi ono, e depfubegbaaru lẹ mgburẹku
okpoko ono g'ọ bụru iphe, ee-gudeje apa iya.
6 O gude ọkpobe mkpọla-ododo meta opfu okpoko; ẹka aapfụje ụgwo iphe-ẹji,
nemadzụ meru. Ogologo iya dụ nkwo-ẹka labọ lẹ mkpirikpu iya. Ọsa iya dụ nkwo-
ẹka lanụ lẹ mkpirikpu iya.
7 O gude mkpọla-ododo mee chierobu labọ, a-nọduchaa l'ishi opfu okpoko ono. Ọ
bụru mkpọla-ododo, e tsusaru etsusa bẹ o gude mee ya.
8 O woru chierobu lanụ dobe l'ishi ibe lanụ; woru ọphuu dobe l'ishi iya ọphuu; bya
emee; chierobu labọ ono, nọgbaa l'ishishi okpoko ono ẹphenebo yẹle okpoko ono
bụru iphe lanụ.
9 Cherubimu ono bẹ o meru; ọ jashịa ǹkù l'ụzo imeli; ǹkù iya ono kpuchite opfu
okpoko ono. Ẹphe ghagbabẹ iphu; tụko ele ẹnya l'eli okpoko ono kwaphọ.

Teburu ono
(Awụ 25:23-30)

10 Ẹphe gude oshi akesha meta teburu. Ogologo iya dụ nkwo-ẹka labọ. Ọsa iya dụ
nkwo-ẹka lanụ. Eli iya dụ nkwo-ẹka lanụ lẹ mkpirikpu iya.
11 Ẹphe wụa ya ọkpobe mkpọla-ododo; bya egudekwaphọ mkpọla-ododo wụ-phee
eli iya mgburugburu.
12 Ẹphe wota wẹrere oshi, ọsa iya ha g'ọbochi-ẹka wụ-phee mgburẹku iya
mgburugburu; bya egudekwaphọ mkpọla-ododo kpụ-phee wẹrere oshi ono.
13 Ẹphe kpụta echi mkpọla-ododo ẹno depfubegbaa lẹ mgburẹku ọkpa teburu ono.
14 Echi ono nọ-kubechaa wẹrere oshi phọ; k'ọphu ọo-dụkwanu ike gudeshia
mgbọro, ee-gudeje apa teburu ono.
15 Mgbọro, ee-gudeje apa teburu ono bụ oshi akesha bẹ ẹphe gude pyịshia ya; bya
awụa ya mkpọla-ododo.
16 Ẹphe gude ọkpobe mkpọla-ododo meshia ngwa, aa-tụ-kobeje l'eli teburu ono;
mbụ gbamụgbamu; waa ite; waa okoro; mẹ nkwẹka ee-gudeje gweeru Chipfu
ngwẹja-mẹe.

Iphe, aapfụbeje orọku
(Awụ 25:31-40)

17 Ẹphe gude ọkpobe mkpọla-ododo, e tsusaru etsusa mee iphe, aapfụbeje orọku. Ẹphe meru iya; o nweru oshi; waa ẹkali. Ọ bya enweru ochi; nweru nkwo iya; nweru iphe, dụ gẹ nwopu okoko; waa iphe, dụ g'okoko, jawaru àjàjà. Ẹphe tụko iphemiphe ono mee gẹ yẹle iphe ono, aapfụbeje orọku ono dzepfua bụru nanụ.
18 Oshi iya ono nweru ẹkali ishii. Ẹkali ẹto nọdu lẹ mgburẹku iya lanụ; ẹto k'ọphuu nọdu lẹ mgburẹku iya ọphuu.
19 Ẹkali iya lanụ nweru okoro ẹto. Okoro ono bẹ e mechaarụ; ọ dụgbaa g'okoko oshi alụmondu. E mekwaaphọ nwopu okoko ye iya; yẹe okoko ọphu jawaru àjàjà. Noo g'ọ dụkota l'ẹkali iya ono ẹphe n'ishii, dzepfugbaaru l'oshi iya ono.
20 Oshi iya ono nweru okoro ẹno, e meru; ọ dụ g'okoko oshi alụmondu. O nwekwarụpho iphe, e meru; ọ dụ gẹ nwopu okoko; yẹe iphe, dụ g'okoko ọphu jawaru àjàjà.
21 Nwopu okoko lanụ bẹ e meru; ọ nọdu lẹ mkpula ẹkali iya labọ ono, nọ l'ụzo alị iya. K'ẹbo nọdu lẹ mkpula ẹkali iya labọ k'echi. K'ẹto nọdu lẹ mkpula ẹkali iya labọ k'ụzo eli. Mbụ l'ọ nọchaa lẹ mkpula ẹkali iya ono ẹphe n'ishii.
22 Nwopu okoko iya ono; yẹe ẹkali iya ẹkali iya ono bẹ e meru; yẹle oshi iya tụko dzepfuru. Ọ bụru ọkpobe mkpọla-ododo, e tsusaru etsusa bẹ e gude mee ya.
23 Ẹphe gudekwaphọ ọkpobe mkpọla-ododo meta orọku ẹsaa, aa-pfụbegbaa l'eli iphe ono, aapfụbeje orọku ono; bya emetakwaphọ ákpà iya; waa iphe, aagụje ọku iya.
24 Iphe, aapfụbeje orọku ono; yẹe ngwa iya g'ọ hakọta bụ ọkpobe mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ talẹntu lanụ bẹ e gude mee ya.

Ọru-ngwẹja ụnwù-isẹnsu
(Awụ 30:1-5)

25 Ẹphe gude oshi akesha kụa ọru-ngwẹja, bụ ẹka aa-kpọje ụnwù-isẹnsu ọku. Ogologo iya waa ọsa iya tụko harụ ẹnya nhamụnha. Iphe, ọ dụchaa bụ nkwo-ẹka lanụ. Eli iya dụ nkwo-ẹka labọ. Mpu iya; yẹe ọru-ngwẹja ono tụko rwagbabẹ bụru nanụ.
26 Ẹphe wụkota eli iya; yẹe mgburẹku iya; waa mpu iya ọkpobe mkpọla-ododo. Ẹphe gudekwaphọ mkpọla-ododo kpụ-phee mgburẹku iya mgburugburu.
27 Ẹphe meta echi mkpọla-ododo ẹbo ẹbo depfubegbaa lẹ mgburẹku iya ibekẹboebo. Ẹphe depfuberu iya; ọ nọduchaa lẹ mkpula iphe ono, a kpụ-pheru iya mgburugburu ono. Ọ bụru l'echi ono bẹ ee-yeje mgbọro, ee-gudeje apa iya.
28 Ẹphe gude oshi akesha pyịta mgbọro ono; wụa ya mkpọla-ododo.
29 Ẹphe mekwaaphọ manụ ono, dụ nsọ bya eshi mkpọ, aawụje l'ishi ono; waa ọkpobe ụnwù-isẹnsu ono, eshi mkpọ ono. Ọ bụru ndu maru eme manụ-mbeleke meru iya.

38

Ọru-ngwẹja ẹka ee-gweje ngwẹja-akpọ-ọku
(Awụ 27:1-8)

1 Ẹphe gude oshi akesha kụta ọru-ngwẹja. Eli iya dụ nkwo-ẹka ẹto. Ogologo iya waa ọsa iya tụko harụ ẹnya nhamụnha. Iphe, ọ dụchaa bụ nkwo-ẹka ise ise.
2 Ẹphe rụtachaa mpu mobechaa l'ishi ishi mgburẹku iya ẹphen'ẹno. Mpu ono; yẹe ọru-ngwẹja ono rwagbaa bụru nanụ. Ẹphe mechaa ya nno; bya eworu onyirubvu wụa ya.

3 Ẹphe gude onyirubvu meshia iphemiphe, ee-gudeje eje ozi l'ọru-ngwẹja ono, bụ iya bụ ite; waa iphe, eegudeje ekpo ntụ; waa gbamụgbamu; waa oji; mẹ iphe, aagụje ọku.
4 Ẹphe gude onyirubvu meta iphe, dụ nggafu-nggafu g'ụgbu; bya enweru mgburẹku ẹno. Ẹphe woru iya kwechia ụzo alị mgburẹku ọru-ngwẹja ono. A -gbẹ l'ụzo alị iya kwechia ya jasụ l'echilabọ iya.
5 Ẹphe gudekwaphọ onyirubvu meta echi ẹno hebechaa lẹ mgburẹku iphe ono, dụ nggafu-nggafu g'ụgbu ono, e meru l'onyirubvu ono; g'ọ bụru ẹnya ẹka ee-pyocha mgbọro, ee-gudeje apa ọru-ngwẹja ono.
6 Ẹphe gude oshi akesha pyịta mgbọro labọ; wụa ya onyirubvu;
7 wochaaru mgbọro ono nwua l'ẹnya echi phọ ibekẹboebo. Mgbọro ono ẹphenebo a-nọdujechaa lẹ mgburẹku iya ẹphenebo mẹ a -nọdu apa iya. Ẹphe gude iberibe oshi mee ọru-ngwẹja ono; ụzo dụ iya l'echi.

Eze gbamụgbamu ono
(Awụ 30:17-21)

8 Ẹphe gude onyirubvu mee eze gbamụgbamu; yẹe ọkpa iya. Onyirubvu ono, ẹphe gude mee ya ono shi l'onyo ụnwanyi, anọduje eje ozi l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ.

Ọma-unuphu
(Awụ 27:9-19)

9 Ẹphe bya emee ọma-unuphu. Ẹphe gude owu ọchaa, a swịru ụdo; kwee ẹkwa, dụ ụkporo nkwo-ẹka ise l'ogologo; g'e gude gebuta ibiya ọphu ọma-unuphu ono gharu iphu l'ụzo ndọhali.
10 Ẹphe gude onyirubvu meta ụkporo itso, aa-kpọbe iya; yẹe ẹnya ẹka aa-kpọbechaa itso ono; bya egude mkpọla-ọchaa meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ẹkwa ono l'itso ono; yẹe iphe, ee-swebe l'itso ono.
11 Ụzo isheli iya bụkwapho ẹkwa, dụ ụkporo nkwo-ẹka ise l'ogologo bẹ e kweru gude gebuta iya. Itso, aa-kpọbe l'ụzo isheli ono; yẹe ẹnya ẹka aa-kpọbe itso ono dụchaa ụkporo ụkporo. Ọ bụkwarupho onyirubvu bẹ e gude metachaa ya. Ọ bụkwanuru mkpọla-ọchaa bẹ e gude meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ẹkwa ono l'itso ono; yẹe iphe, ee-swebe l'itso ono.
12 A bya l'ọsa ọma-unuphu ono l'ụzo ẹnyanwu-arịba iya; bụkwa ẹkwa, dụ ụkporo nkwo-ẹka labọ lẹ nkwo-ẹka iri l'ogologo bẹ e kweru; gude gebuta iya. Ẹphe bya emeta itso iri, aa-kpọbe l'ụzo ẹnyanwu-arịba ono; metakwaphọ ẹnya ẹka aa-kpọbechaa itso ono ụzo iri. Ẹphe bya egude mkpọla-ọchaa meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ẹkwa ono l'itso ono; yẹe iphe, ee-swebe l'itso ono.
13 Ọsa ọma-unuphu ono l'ụzo ẹnyanwu-awawa iya dụkwapho ụkporo nkwo-ẹka labọ lẹ nkwo-ẹka iri l'ogologo.
14 Ẹphe bya ekwee ẹkwa, dụ nkwo-ẹka iri l'ise l'ogologo g'e gude gebuta agụga ọnu-abata ọma-unuphu ono ibe lanụ. Itso, aa-kpọbe iya; yẹe ẹnya ẹka aa-kpọbechaa itso ono dụchaa ẹto ẹto.
15 A bya l'ẹka agụga ọnu-abata ọma-unuphu ono ibe iya ọphuu; bụkwapho ẹkwa, dụ nkwo-ẹka iri l'ise l'ogologo bẹ ẹphe kweru g'e gude gebuta iya. Itso, aa-kpọbe iya; yẹe ẹnya ẹka aa-kpọbechaa itso ono dụchakwapho ẹto ẹto.
16 Iphe, bụ ẹkwa, ee-gude gebuta ọma-unuphu ono mgburugburu bụkota owu ọchaa, a swịru ụdo bẹ ẹphe gude kwee ya.
17 Ẹnya ẹka aa-kpọbechaa itso, ee-gude kpọ-buta ọma-unuphu ono mgburugburu bụ onyirubvu bẹ ẹphe gude meshia ya. Iphe, kweru nko, ee-gude kobe ẹkwa ono l'itso ono; yẹe iphe, ee-swebegbaa l'itso ono bụkwanuru mkpọla-ọchaa bẹ ẹphe gude meshia ya. Ishi itso ono bẹ ẹphe wụru mkpọla-ọchaa. Iphe, ee-swebechaa l'itso ono,

ee-gude kpọ-buta ọma-unuphu ono mgburugburu ono bụ mkpọla-ọchaa bẹ ẹphe gude meshia ya.
18 Ẹphe gude owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; yẹe owu ọchaa, a swịru ụdo; gude kwee ẹkwa, dụ nkwo-ẹka ụkporo l'ogologo; g'e gude gechite ọnu-abata ọma-unuphu ono. Ọ bụru ndu gude ngga ekwe ẹkwa meru iya.
19 Ẹphe gude onyirubvu metaru ọnu-abata iya ono itso ẹno; waa ẹnya ẹka aa-kpọbechaa itso ẹno ono. Iphe, kweru nko, ee-gude kobe ẹkwa ono l'itso ono; waa iphe, ee-swebechaa l'itso ono bẹ ẹphe mekọtaru lẹ mkpọla-ọchaa. Ẹphe wụkotakwapho mkpọla-ọchaa l'eli itso ono.
20 Iphe, bụ nggu, ee-libegbaa eri ụlo-ẹkwa ono; mẹkwapho k'ọma-unuphu ono bẹ ẹphe gude onyirubvu mekọta.

Iphe, e gude jee ozi ọbu.

21 Ọwaa bụ mkpakọ iphe, e gude mee ụlo-ẹkwa ọbu; mbụ ụlo-ẹkwa Ekemu ono. Ọo Mósisu sụru gẹ ndu oshilọkpa Lívayi dekọta iphemiphe ono l'ẹkwo. Onye-ishi phẹ bụ Itama nwa Erọnu, bụ onye uke.
22 Bezalẹlu nwa Uri, bụ nwanwa Huru, bụ oshilọkpa Jiuda mekọta iphemiphe gẹ Chipfu tụru Mósisu ọnu g'e mee ya.
23 Onye ẹphe l'iya tụko mee ya bụ Oholiyabu nwa Ahisamaku; oshilọkpa Danu; bụ onye maru eme ọna; yẹe ẹrengete; bya abụru onye maru g'eegudeje owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa ọphu dụ uswe-uswe; waa owu ọchaa dengashịa iphe edengashị.
24 Ẹrwa mkpọla-ododo, a tụtaru lẹ ngwẹja-amama, a nụru g'e gude mee ụlo ono, dụ nsọ ono dụ ụkporo talẹntu lẹ talẹntu tete; waa ụnu shẹkelu; l'ụkporo shẹkelu iri l'ishii; lẹ shẹkelu tete. G'ọ ha bụkwa iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo Chileke bẹ e gude tụa ya.
25 Ẹrwa mkpọla-ọchaa, ndu Ízurẹlu tụtaru teke ono, a gụru phẹ ọgu ono dụ ụkporo talẹntu ise; waa ụnu shẹkelu ẹno; l'ụkporo shẹkelu ẹsato; lẹ shẹkelu iri l'ise. G'ọ ha bụkwa iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo Chileke bẹ e gude tụa ya.
26 Iphe, mkpọla-ọchaa ọbu gbaru phẹ l'ẹhu l'ẹhu bụ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya bụ nkeru-ẹbo shẹkelu. G'ọ ha bụkwa iphe, eegudeje atụ̀ ẹrwa iphe l'eze-ụlo Chileke bẹ e gude tụ̀a ya. Ndu a gụru teke ono, a gụru ndu Ízurẹlu ọgu ono bụ; a -gbẹ lẹ ndu nọru ụkporo apha kwasẹru. Iphe, ẹphe dụ bụ ụkporo ụnu nemadzụ ugbo ụkporo ẹto l'iri l'ise; l'ụnu nemadzụ ẹsato; l'ụkporo ụmadzu iri l'ẹsaa; l'ụmadzu iri.
27 Mkpọla-ọchaa ono, ẹrwa iya dụ ụkporo talẹntu ise ono bẹ e gude kpụshigbaa ẹnya ẹka aa-kpọbegba ọkpa mgbo ono, ee-gude kụ-chite ụlo-ẹkwa ono ụzo ụkporo ise. Mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ talẹntu lanụ bẹ eegudeje kpụa ẹnya iya lanụ.
28 Ẹphe gude ụnu shẹkelu mkpọla-ọchaa ẹno; l'ụkporo shẹkelu ẹsato; lẹ shẹkelu iri l'ise kpụshia iphe, nweru nkoloba, ee-gude kobe ẹkwa ono l'itso ono; bya egudekwa iya phọ wụkota l'ishi itso ono; bya egude iya mekwaphọ iphe, ee-swebegbaa l'itso ono.
29 Ẹphe tụtakwarupho onyirubvu, ẹrwa iya dụ ụkporo talẹntu ẹto lẹ talẹntu iri; waa ụnu shẹkelu ishii lẹ ngwẹja-amama ono.
30 Ẹphe gude iya kpụa ẹnya ẹka aa-kpọbegba itso k'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; bya egudekwa iya phọ kpụa ọru-ngwẹja ono, bụ ẹka ee-gweje ngwẹja-akpọ-ọku ono; yẹe iphe ono, dụ g'ụgbu ono; waa ngwa ọru-ngwẹja ono g'ọ ha.
31 Ẹphe gudekwa iya phọ kpụa ẹnya ẹka aa-kpọbegba itso, ee-gude kpọ-buta ọma-unuphu ono; wakwaphọ k'ọnu-abata iya; waa nggu, ee-libegbaa eri ụlo-ẹkwa ono; mẹkwapho k'ọma-unuphu iya.

39

Uwe ndu-uke
(Awụ 28:1-14)

1 Ẹphe gude owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; yẹe ọphu dụ uswe-uswe; kweeru ndu-uke uwe, ẹphe e-yeje gude eje ozi l'ụlo-ẹkwa ono. Ẹphe kwekwarụpho Erọnu uwe, dụ nsọ, bụ iya bụ gẹ Chipfu sụru Mósisu g'e mee ya.

Uwe ifọdu

2 Ẹphe gude owu mkpọla-ododo; yẹe owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; waa ọphu dụ uswe-uswe; waa owu ọchaa, a swịru ụdo; kwee uwe-ukuvu.
3 Ẹphe woru mkpọla-ododo tsusaa etsusa; mee ya; ọ dụ phẹripheri; woru iya washịa agwara; gude agwara ono tsokọta lẹ mgbaka owu urwukpu-urwukpu phọ; yẹe ọphu eke mee-mee; yẹe ọphu dụ uswe-uswe; waa owu ọchaa, a swịru ụdo phọ. Ọ bụru onye maru eme ọna meru iya.
4 Ẹphe woru wẹrere ẹkwa labọ libechaa l'uwe-ukuvu ono ibekẹboebo; g'a nyajẹ iya l'ukuvu; g'e gudeje wẹrere ẹkwa ono ẹphenebo lita k'atatiphu yẹe k'azụ.
5 Ẹphe bya ekwekwaphọ wẹrere ẹkwa, ee-gudeje tụ-buta iya l'upfu ye iya. Wẹrere ẹkwa ono bẹ yẹe ifọdu ono tụko bụru iphe lanụ. Iphe, e gude kwee ya bụ owu mkpọla-ododo; yẹe owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; yẹe k'uswe-uswe; yẹe owu ọchaa, a swịru ụdo, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru Mósisu ọnu g'e mee ya.
6 Mkpuma ónìkùsù phọ bẹ ẹphe wụru mkpọla-ododo l'igburọnu iya. Ọ bụru ẹgube ono, onye apyịje mkpuma, vu oke aswa akashịje ẹpha lẹ mkpuma; gude mee ya iphe-ọhubama ono bụ g'ẹphe kakọtaru ẹpha ụnwu Ízurẹlu lẹ mkpuma ono.
7 Ẹphe bya adzụpyabe mkpuma labọ ono l'eli uwe-ukuvu phọ ẹphenebo; k'ọphu Chipfu e-gudeje iya nyata ụnwu Ízurẹlu, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru Mósisu ọnu g'e mee ya.

Uwe-Ọkpoma

8 Ẹphe bya ekwee uwe-ọkpoma phọ, ee-gudeje achọ iphe, bụ uche Chipfu phọ. Ẹphe kweru iya; ọ dụ g'uwe-ukuvu phọ, e kweru l'owu mkpọla-ododo; yẹe owu, dụ urwukpu-urwukpu; yẹe ọphu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; waa owu ọchaa, a swịru ụdo. Ọ bụru onye maru eme ọna meru iya.
9 O nweru mgburẹku ẹno; dụ nkwegba labọ. Mgburẹku iya ono ẹphen'ẹno tụkokwa harụ ẹnya nhamụnha. Ogologo iya dụ nkwo-ẹka lanụ; ọsa iya dụkwapho nkwo-ẹka lanụ.
10 Ẹphe bya adzụpyabe mkpuma, vu oke aswa l'ogiri l'ogiri ụzo ẹno l'ẹkwa ono. Mkpuma, nọ l'ogiri iya kẹ mbụ bụ rubi; yẹe tópàzù; waa bérìlù.
11 Ogiri iya k'ẹbo; bụ tọ̀kwásù; yẹe sáfàyà; waa émèràlụ̀dú bẹ ẹphe doru iya.
12 O be l'ogiri iya k'ẹto; ọ bụru jiásìntù; yẹe ágètù; waa ámìtìsùtù bẹ ẹphe doru iya.
13 Teke o beru l'ogiri k'ẹno; bụ kìrísòlàyìtù; yẹe ónìkùsù; waa jiásùpà bẹ ẹphe doru iya. Ẹphe bya awụa mkpọla-ododo l'igburọnu mkpuma ono.
14 Iphe, ọ dụ bụ mkpuma iri l'ẹbo. G'ẹphe ha nanụ nanụ nọ-chichaaru ẹnya ẹpha ụnwu Ízurẹlu. Ẹphe bya edechaa ẹpha ụnwu Ízurẹlu ono lẹ mkpuma ono; ọ dụ g'iphe-ọhubama nọchia ẹnya ọkpa-ipfu iri l'ẹbo ndu Ízurẹlu.
15 Ẹphe gude owu ọkpobe mkpọla-ododo swịshia gwọgirigwo, ee-lipfubegbaa l'uwe-ọkpoma ọbu; mbụ swịshia ya; ọ dụ g'onye swịru ụdo.
16 Ẹphe gude mkpọla-ododo meta echi labọ; yechaa l'ishi uwe-ọkpoma ono;
17 bya eworu gwọgirigwo phọ libechaa l'echi ono, e yegbaaru l'ishi uwe-ọkpoma ọbu.

18 Ẹphe bya ewota ishi gwọgirigwo ono ishi iya ọphuu lipfubekwaphọ lẹ mkpọla-ododo phọ, a wụru l'igburọnu mkpuma labọ phọ, e lipfuberu l'eli uwe-ukuvu phọ.
19 Ẹphe bya egude mkpọla-ododo meta echi labọ ọzo; lipfube l'ishi uwe-ọkpoma ọbu l'ụzo alị. Ẹphe lipfuberu iya l'ime uwe-ọkpoma ọbu; ibiya ọphu tukoru l'eli uwe-ukuvu phọ.
20 Ẹphe bya egude mkpọla-ododo metafua echi labọ ọzo; libechaa l'ishishi wẹrere ẹkwa labọ phọ l'ụzo alị iya; mbụ wẹrere ẹkwa ono, e liberu l'eli uwe-ukuvu ono. Ẹphe liberu iya tẹmanu l'e rwua ẹka ono, a nmarụ wẹrere ẹkwa, a tụ-butaru l'upfu uwe-ukuvu ono.
21 Echi k'uwe-ọkpoma phọ bẹ ẹphe gude eri, e gude owu, dụ urwukpu-urwukpu swịa; litachaa l'echi uwe-ukuvu ọbu; k'ọphu ọo-nọdu lẹ mgboru wẹrere ẹkwa, atụ-buta l'upfu phọ; g'uwe-ọkpoma phọ ta nọdujeshi akụ pẹepee l'eli uwe-ukuvu ọbu, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru Mósisu ọnu g'e mee ya.

Uwe uke ọzo

22 Ẹphe gude ẹkwa, dụ urwukpu-urwukpu mee uwe mgbalanụ, ee-yeje uwe-ukuvu ono l'eli iya. Ọ bụru onye maru ekwe ẹkwa ree kweru iya.
23 Ẹphe kweru iya; ẹka eepyoje iya ishi nọdu iya l'echilabọ; bya eswia igburọnu iya ọnu g'eeswije olu uwe-a; g'ọ tọ lakahụ.
24 Ẹphe gude owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; yẹe ọphu dụ uswe-uswe; waa owu ọchaa, a swịru ụdo; metachaa iphe, dụgbaa g'akpụru itorokuma; dophee ọnu uwe ono mgburugburu.
25 Ẹphe bya egude ọkpobe mkpọla-ododo meshia ọkunmengu dophee igburọnu uwe ono mgburugburu lẹ mgbaka iphe ono, dụgbaa g'akpụru itorokuma ono.
26 Ọkunmengu ono; waa iphe ono, e meru; ọ dụ g'akpụru itorokuma ono; nọ-phee igburọnu uwe ono mgburugburu. E dongakọtaru phẹ edonga l'ọnu uwe ono, ee-yeje ejeru Chipfu ozi ono, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru Mósisu ọnu g'e mee ya.
27 Ẹphe gude owu ọchaa kweeru Erọnu; yẹe ụnwu iya uwe mgbalanụ. Ọ bụru onye maru ekwe ẹkwa ree kweru iya.
28 Ẹphe gudekwaphọ owu ọchaa kwee okpulishi-ẹkwa ono; waa okpu ndu-uke ono; gude owu ọchaa, a swịru ụdo kwee nwịba ono.
29 Ẹphe gude owu ọchaa, a swịru ụdo; waa owu, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; yẹe ọphu dụ uswe-uswe kwee ẹkwa-atụ-buta-l'upfu ono. Ọ bụru onye maru ekwe ẹkwa kweru iya; bya abụru gẹ Chipfu tụru Mósisu ọnu g'e mee ya.
30 Ẹphe gude ọkpobe mkpọla-ododo meta iphe, dụ g'okwekpu; dee ya iphe g'eedeje l'iphe-ọhubama-a. Iphe, ẹphe deru iya bụ: IPHE, DỤRU CHIPFU NSỌ.
31 Ẹphe bya ewota eri, e gude owu, dụ urwukpu-urwukpu swịa; libe l'iphe ono, dụ g'okwekpu ono; woru iya lipyabẹ l'atatiphu okpulishi-ẹkwa, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru Mósisu ọnu g'e mee ya.

Mósisu eje agbaphe ụlo-ẹkwa ono.

32 Nta-a bẹ ụlo-ẹkwa ono; mbụ ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono bẹ e meghewaru. Ndu Ízurẹlu tụkoeru iya phọ mekọta gẹ Chipfu sụru Mósisu g'e mee ya.
33 Noo ya; ẹphe chịta iphe ụlo-ẹkwa ono g'ọ ha chịtaru Mósisu; mbụ ụlo-ẹkwa ono; mẹ ngwa iya, dụ g'iphe iya ono, nweru nkoloba ono; waa mgbo ono, ee-gude kụ-chite ụlo-ẹkwa ono; waa oshi ono, ee-gudegbaa swebushia lẹ mgbo ono; waa itso iya ono; yẹe ẹnya ẹka aa-kpọbechaa itso ono; waa ọkpa mgbo ono.
34 Ẹphe chịtakwarupho akpọ ebili ono, a tsẹru l'uswe, ee-gude kpua ụlo-ẹkwa ono; waa akpọ umoro-ẹnyimu ono; waa ẹkwa ono, ee-gude kobuta ẹka-kakọta-adụ-nsọ ono;

35 waa okpoko-ekemu ono; yẹe mgbọro ono, ee-gudeje apa iya ono; waa opfu
okpoko ono, aa-nọduje apfụ ụgwo iphe-ẹji ono;
36 waa teburu ono; yẹe ngwa iya; waa buredi ono, ee-dobeje l'iphu Chipfu ono;
37 waa iphe ono, aapfụbeje orọku ono, e meru l'ọkpobe mkpọla-ododo ono; waa
orọku iya ono; yẹe ngwa iya; waa manụ ono, ee-gudeje anwụ ọku ono;
38 waa ọru-ngwẹja ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono; waa manụ ono, aa-wụ l'ishi
ono; waa ụnwù-isẹnsu ono, eshi mkpọ ono; waa ẹkwa ono, ee-kochite ọnu-abata
ụlo-ẹkwa ono;
39 waa ọru-ngwẹja ono, bụ ẹka ee-gweje ngwẹja-akpọ-ọku ono, e gude onyirubvu
mee ono; waa iphe iya ono, dụ g'ụgbu ono; waa mgbọro iya; yẹe ngwa iya g'ọ ha;
waa eze gbamụgbamu ono; yẹe iphe ono, aa-sụbeje iya ono;
40 waa ẹkwa ono, ee-gude gebuta ọma-unuphu ono; yẹe itso iya; waa ẹnya ẹka
aa-kpọbechaa itso ono g'ọ ha; waa ẹkwa, ee-gude gechite ọnu-abata ọma-unuphu
ono; waa eri iya; yẹe nggu iya; yẹe iphemiphe, ee-gude eje ozi l'ụlo-ẹkwa ono; mbụ
ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono;
41 waa uwe ono, e kweru ekwekwe, ee-yeje gude eje ozi l'ụlo-nsọ ono; mbụ uwe,
dụ nsọ kẹ Erọnu, bụ onye uke; yẹe k'ụnwu iya, ẹphe e-yeje m'ẹphe nọdu eje ozi uke
phẹ.
42 Ndu Ízurẹlu tụkoepho iphemiphe ono mekọta gẹ Chipfu tụru Mósisu ọnu iya.
43 Mósisu bya elee ẹnya l'ozi ono; hụma l'ẹphe jekọtaeru iya phọ gẹ Chipfu sụru g'e
mee ya. Ọo ya bụ; ọ bya agọru ọnu-ọma nụ phẹ; gude kele phẹ ekele ozi ono, ẹphe
jeru ono.

40

Akpọbe ụlo-ẹkwa ono

1 Noo ya; Chipfu sụ Mósisu:
2 “Kpọbe ụlo-ẹkwa ono; mbụ ụlo-ẹkwa-ndzukọ; lẹ mbọku, ọnwa mbụ fụerupho.
3 Parụ okpoko-ekemu ono sụbe iya l'ime; l'i wota ẹkwa ono gude kobuta iya.
4 L'ị pabata teburu ono; yẹe ngwa iya. L'ị pabatakwapho iphe ono, aapfụbeje orọku
ono; dozichaa orọku, dụ iya nụ.
5 L'ị patakwaphọ ọru-ngwẹja-ùnwù-isẹnsu ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono; sụbe
l'atatiphu okpoko-ekemu ono; gude ẹkwa ono kobuta ọnu-abata ụlo-ẹkwa ono.
6 “L'ị sụbe ọru-ngwẹja ono, bụ ẹka ee-gweje ngwẹja-akpọ-ọku ono l'atatiphu ọnu-
abata ụlo-ẹkwa ono; mbụ ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono.
7 L'ị pata eze gbamụgbamu ono sụbe lẹ mgbaka ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; yẹe ọru-
ngwẹja ono, bụ ẹka ee-gweje ngwẹja-akpọ-ọku ono; kuru mini ye iya.
8 L'ị chịta ẹkwa ọma-unuphu ono gude kobuta ọma-unuphu mgburugburu;
wotakwaphọ ẹkwa ọnu-abata ọma-unuphu ono kochite ọnu-abata iya.
9 L'i wota manụ ono, aa-wụ l'ishi ono; wụa l'ụlo-ẹkwa ono; yẹe iphemiphe, nọkota
iya nụ; shi nno doo yẹe iphemiphe, nọ iya nụ nsọ; g'ọ dụ nsọ.
10 L'ị wụkwapho ọru-ngwẹja ono, bụ ẹka ee-gweje ngwẹja-akpọ-ọku ono manụ;
yẹe ngwa iya g'ọ ha; shikwaphọ nno doo ya nsọ; g'ọ bụru iphe, dụ nsọ shii.
11 L'ị wụkwapho eze gbamụgbamu ono; yẹe ọkpa iya manụ; shi nno doo ya nsọ.
12 “L'i duta Erọnu; yẹe ụnwu iya bya l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; wụa phẹ
ẹhu.
13 L'ị chịta uwe ono, dụ nsọ ono yee Erọnu; wụa ya manụ l'ishi gude doo ya nsọ;
k'ọphu ọo-bụru onye uke; jeeru mu ozi.
14 L'i dutakwaphọ ụnwu iya yeshia phẹ uwe mgbalanụ phẹ.

15 L'ị wụa phẹ manụ l'ishi g'ị wụru nna phẹ; g'ẹphe bụru ndu-uke jeeru mu ozi.
Manụ ono, ịi-wụ phẹ l'ishi ono e-me phẹ; g'ẹphe bụru ndu-uke; e -shi l'ọgbo sweru
ọgbo."
16 Mósisu tụko iphemiphe mekọta gẹ Chipfu tụru iya ọnu g'o mee ya.
17 O be l'apha k'ẹbo lẹ mbọku, ọnwa mbụ fụru; e woru ụlo-ẹkwa ono kpọbe.
18 Mósisu woru ẹnya ẹka aa-kpọbechaa mgbo ụlo-ẹkwa ono; waa itso iya;
pfụbegbaa; bya akpọbe iya mgbo ono; bya eye iya iphe ono, ee-gude swebushia
lẹ mgbo ono; bya kpọbekwa iya phọ itso ono; shi nno kpọbe ụlo-ẹkwa ono teke ono.
19 O wota ẹkwa ono phụshi l'eli ụlo-ẹkwa ọbu; bya achịta iphe phụ-chite ụlo-ẹkwa
ono, bụ iya bụ gẹ Chipfu sụru g'e mee ya.
20 Ọ pata ekemu ono ye l'ime okpoko ono; woru mgbọro iya ono pyochaa l'okpoko
ono; bya apata opfu okpoko ono, aa-nọdu apfụ ụgwo iphe-ẹji ono; sụbe iya l'eli.
21 Ọ gbẹ teke ono pata okpoko ono pabata l'ụlo-ẹkwa ono; bya eworu ẹkwa ono
kobuta okpoko-ekemu ono, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru iya ọnu g'o mee ya.
22 Mósisu bya apata teburu ono sụbe l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono l'ụzo isheli; l'okotazụ
ẹkwa, e gude kobuta ẹka-kakọta-adụ-nsọ ono.
23 O woru buredi ono dobe l'atatiphu Chipfu, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru iya ọnu g'o
mee ya.
24 Ọ pata iphe ono, aapfụbeje orọku ono sụbe l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono l'ụzo ndọhali;
yẹle teburu ono ghagbabẹ iphu;
25 bya anọdu l'iphu Chipfu l'ẹka ono mezichaa orọku, dụ iya nụ, bụ iya bụ gẹ Chipfu
tụru iya ọnu g'o mee ya.
26 Ọ patakwaphọ ọru-ngwẹja ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono sụbe l'atatiphu
ẹkwa ono, e gude kobuta ẹka-kakọta-adụ-nsọ ono;
27 bya akpọ ụnwù-isẹnsu ọku l'ọru-ngwẹja ono, bụ iya bụ gẹ Chipfu ziru iya g'o
mee ya.
28 O wota ẹkwa ono gude kochite ọnu-abata ụlo-ẹkwa ono;
29 bya eworu ọru-ngwẹja ono, bụ ẹka ee-gweje ngwẹja-akpọ-ọku ono sụbe lẹ
mgboru ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; bya egweeru Chipfu ngwẹja-akpọ-ọku; yẹe
ngwẹja-nri l'ọru-ngwẹja ono, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru iya ekemu g'o mee ya.
30 Ọ bya apata eze gbamụgbamu ono sụbe lẹ mgbaka ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; yẹe
ọru-ngwẹja ono, bụ ẹka ee-gweje ngwẹja-akpọ-ọku ono.
31 Ọ bụru eze gbamụgbamu ono bẹ Erọnu yẹe ụnwu iya; waa Mósisu gude kwọo
ẹka; yẹe ọkpa.
32 Ọ nọdu abụjeru; ẹphe -mee g'ẹphe bahụ l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; ọzoo g'ẹphe
kpịritaru ntse l'ọru-ngwẹja ono, bụ ẹka eegweje ngwẹja-akpọ-ọku ono; ẹphe
akwọadaa ẹka yẹe ọkpa, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru phẹ ekemu g'ẹphe meje iya.
33 Mósisu bya achịtakwapho ẹkwa ọma-unuphu ono gude kobuta ọma-unuphu ụlo-
ẹkwa ono yẹle ọru-ngwẹja ono mgburugburu; wotakwaphọ ẹkwa ọnu-abata ọma-
unuphu ono kochite ọnu-abata iya. Ọ bụru iya bụ lẹ Mósisu ejeghee ozi ọbu.

Akpabiri Chipfu

34 Noo ya; urwukpu ono bya asọ-kpute ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; akpabiri Chipfu bya
eji ụlo-ẹkwa ono ejiji.
35 Ọphu Mósisu adụkpodanu ike ye ishi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; noo kẹle urwukpu
sọ-kputeru iya; tẹme akpabiri Chipfu ji ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono ejiji.
36 Ndu Ízurẹlu nọdu abụjeru; teke urwukpu ono wụkahuru l'eli ụlo-ẹkwa ono;
ẹphe akwalia.
37 Teke urwukpu ono atụgbuduru; ẹphe anọdu l'ẹka ẹphe nọ gbiriri jasụ mbọku,
urwukpu ono a-tụgbu.

38 Ọo ya bụ; urwukpu Chipfu, nọ asọ-kputajẹ ụlo-ẹkwa ono l'eswe; teke o beru
l'ẹnyashi l'o nwuahaa g'ọku l'atatiphu ndu Ízurẹlu. Ọ bụru g'o mekọtaru bụ ono jasụ
ndu Ízurẹlu jeghee ije phẹ ono.

Ẹkwo
Ndu Uke

Ngwẹja-akpọ-ọku

1 Chipfu gbẹ l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ kua Mósisu oku bya epfuru yeru iya; sụ iya:

2 “Waa opfu, ii-pfuru nụ ụnwu Ízurẹlu baa: Ọ -dụru g'unu ha onye gude ngwẹja abya anụ Chipfu; g'onye ono jejekwa l'ẹka eswi; ọzoo atụru mẹ eghu iya dọru je akpụta nanụ gude bya anụ iya.

3 “Ọ -bụru onye bụ eswi bẹ o gude abya egweru mu ngwẹja-akpọ-ọku; g'onye ono kpụtakwa oke-eswi, adụdu ẹka iphe mebyiru iya; bya anụ l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ; k'ọphu Chipfu a-natakwanụ iya.

4 G'onye ono byabẹ anụ ono, ọ nụru g'ọ bụru ngwẹja-akpọ-ọku ono ẹka l'ishi. Aa-nata iya g'ọ nọchia ẹnya onye ono; bụru iphe, ee-gude pfụa ụgwo iphe-ẹji, onye ono meshiru.

5 G'onye ono nọdu l'iphu Chipfu gbua oke-eswi ono. Ụnwu Erọnu, bụ ndu-uke egude mee oke-eswi ono phephee ọru-ngwẹja mgburugburu; mbụ l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono.

6 G'ọ swakwaa anụ ono akpọ; bushia anụ iya iphiriba iphiriba.

7 Ụnwu Erọnu ono, bụ onye uke ono abya akpọbe ọku l'ọru-ngwẹja ono; bya eworu nkụ doo byẹmubyemu l'ọku ono.

8 Ndu uke ono, bụ iya bụ ụnwu Erọnu ono abya eworu iphiriba iphiriba anụ ono; mẹkpoo ishi iya; yẹe ẹbà iya doo lẹ nkụ ono, e doru l'ọku ono, a kpọberu l'ọru-ngwẹja ono.

9 Iphe-ẹpho iya; waa ẹka iya; mẹ ọkpa iya bẹ onye ono e-gude mini saa asasa. E -mechaa; onye uke atụko iphemiphe ono kpọo ọku l'ọru-ngwẹja ono; g'ọ bụru ngwẹja-akpọ-ọku; mbụ ngwẹja, aakpọ ọku anụ Chipfu, mkpọ iya dụ Chipfu ree.

10 “Ọ -bụru l'onye ọbu bụ eghu; ọzoo atụru bẹ o gude bya egwe ngwẹja-akpọ-ọku; g'ọ bụkwaru iphe, oo-wota bụ okee ya, adụdu ẹka iphe mebyiru iya.

11 G'onye ono gha iphu l'ụzo isheli woru iphe-ngwẹja ono gbua lẹ mgburẹku ọru-ngwẹja ono l'atatiphu Chipfu. Ụnwu Erọnu, bụ ọgbo-uke eworu mee anụ ono phephee mgburugburu ọru-ngwẹja ono.

12 Onye ono eworu anụ ngwẹja ono bushia iphiriba iphiriba. Onye uke abya achịru yẹle ishi iya; yẹe ẹbà iya doo byẹmubyemu l'eli nkụ ono, nọ l'ọku ono, a kpọberu l'ọru-ngwẹja ono.

13 Iphe-ẹpho iya; waa ẹka iya; yẹe ọkpa iya bẹ onye ono e-gude mini saa asasa. Onye uke atụko iphemiphe ono kpọo ọku l'ọru-ngwẹja ono; g'ọ bụru ngwẹja-akpọ-ọku; mbụ ngwẹja, aakpọ ọku anụ Chipfu, mkpọ iya dụ Chipfu ree.

14 “Ọ -bụru l'ọo iphe furu ǹkù bẹ onye ọbu gude bya egweru Chipfu ngwẹja-akpọ-ọku ọbu; g'ọ bụkwaru ndo; ọzoo kparaka bẹ oo-gude bya.

15 Onye uke anwụta iya bya l'ọru-ngwẹja ono; bya aswị-bufu iya ishi woru iya kpọo ọku l'ọru-ngwẹja onoya. L'ọ haa mee ya g'ọ lashịa l'agụga ọru-ngwẹja ono.

16 L'ọ bya achịfuta iya ọkpa-nri; bya anmashịa ya ẹba bya eworu iya wụshi l'ibiya k'ụzo ẹnyanwu-awawa ọru-ngwẹja ono; mbụ l'ụzo ẹka ono, aawụshije ntụ ono.

17 L'ọ gbẹ lẹ ǹkù ẹnu ono lajaa ya ẹbo g'o gheru ọnu; ọle g'ọ tọ lajahashị iya ẹbo g'ọ nọdu iche iche. Onye uke abya eworu iya kpọo ọku l'ọru-ngwẹja; mbụ l'eli nkụ ono, e doru l'eli iya ono; g'ọ bụru ngwẹja-akpọ-ọku; mbụ ngwẹja, aakpọ ọku anụ Chipfu, mkpọ iya dụ Chipfu ree.”

2

Ngwẹja-nri

1 “Ọ -bụru onye gude ngwẹja-nri abya agwa Chipfu; g'onye ono gude ukpokutu iphe
gude bya. L'ọ gbashị iya manụ; yekwa iya phọ ụnwù-isẹnsu.
2 O -mechaa ya nno l'o woru iya nụ ụnwu Erọnu, bụ ndu-uke. G'onye uke woru
ukpokutu iphe ọphu jiru mkpoji-ẹka a gbashịru manụ; bya eworu iphe, bụ ụnwù-
isẹnsu, e yeru iya kpọo ọku l'ọru-ngwẹja ono; g'ọ nọchia ẹnya ngwẹja-nri ono; g'ọ
bụru iphe, aakpọ ọku anụ Chipfu, mkpọ iya dụ Chipfu ree.
3 Ngwẹja-nri ono ọphu ghuduru nụ a-bụwaro kẹ Erọnu yẹe ụnwu iya. Ọ dụ nsọ
shii kẹle o shi lẹ ngwẹja, aakpọ ọku anụ Chipfu.
4 “Teke ọ bụ ngwẹja-nri, e gheru lẹ ntụ-ọku bẹ i wotaru; g'ọ bụkwaru akara, e
yedụru iphe, ekoje buredi, e meru l'ukpokutu witi, a gwọru lẹ manụ; ọdumeka l'ọ
bụru ẹcha-mbekee, e yedụru iphe, ekoje buredi, a gwọru lẹ manụ.
5 Teke ọ bụ lẹ ngwẹja ngu bụ ngwẹja-nri ọphu e gheru lẹ mbeji; g'ọ bụkwaru
ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ; mbụ ereshi, e yedụru iphe, ekoje buredi.
6 Gwepyashịa ya egwepyashị; l'ị bya agbashị iya manụ l'eli; kẹle ọ bụkwa ngwẹja-
nri.
7 Teke ọ bụ lẹ ngwẹja ngu bụ ngwẹja-nri, e shiru l'ite; g'ọ bụkwaru ukpokutu ereshi,
e yeru manụ bẹ ii-gude mee ya.
8 Ọ bụru ngwẹja-nri, dụgbaa ẹgube ono bẹ unu e-gudeje byapfuta Chipfu. Teke e
gwetarụ iya bya anụ onye uke; l'o gude iya bya l'ọru-ngwẹja ono.
9 Onye uke ono e-wota ọphu a-nọ-chi ẹnya ngwẹja ono je akpọo ọku l'ọru-ngwẹja;
g'ọ bụru ngwẹja, aakpọ ọku anụ Chipfu, mkpọ iya dụ Chipfu ree.
10 Ngwẹja-nri ono ọphu phọduru nụ bụwaa kẹ Erọnu yẹe ụnwu iya. Ọ dụ nsọ shii
kẹle o shi lẹ ngwẹja, aakpọ ọku anụ Chipfu.
11 “G'ọ tọ dụkwa ngwẹja-nri, unu gude abya agwa Chipfu, unu e-yeje iphe, ekoje
buredi. Mbụ-a; g'ọ tọ dụkwa iphe, e yeru iphe, ekoje buredi; ọzoo manụ-ẹnwu, unu
e-ye lẹ ngwẹja, unu akpọ ọku anụ Chipfu.
12 Unu e-yekọbeje iya lẹ ngwẹja akpụru mbụ, iphe, unu kọru l'opfu unu mịtaru
abya anụ Chipfu. Obenu lẹ-a; g'a ta kpọkwa iya ọku l'ọru-ngwẹja g'ọ bụru ngwẹja,
mkpọ iya dụ Chipfu ree.
13 G'onye gude ngwẹja-nri abya agwa Chipfu yejekwa iya únú. Ọphu i kwejekwa
g'únú ọgbandzu Chileke ngu ono ta adụ lẹ ngwẹja-nri ngu. Mbụ-a; yejekwa únú
l'iphe, bụkpoo ngwẹja, iigwekpọo egwegwe.
14 “Ọ -bụru l'unu gude akpụru mbụ, iphe, unu kọru l'opfu unu mịtaru gude abya
egweru Chipfu ngwẹja-nri; unu gbutakwa ishi ereshi, dụkwadu oyii; hụa ahụhù gude
gwee ngwẹja-nri ọbu; unu tsukwaa ya etsutsu.
15 Unu gbashịkwa iya manụ; yekwa iya phọ ụnwù-isẹnsu; kẹle ọ bụkwa ngwẹja-
nri.
16 G'onye uke hata nwọphu a-nọ-chi ẹnya ngwẹja ono kpọo ọku; mbụ iphe, shi
l'ereshi ono, e tsuru etsutsu gbashị iya manụ ono; mẹkpoo iphe, bụ ụnwù-isẹnsu, e
yeru iya. Ọ bụakwaa ngwẹja, aakpọ ọku anụ Chipfu.”

3

Ngwẹja-ẹhu-guu

1 “Ọ -bụru onye gude ngwẹja-ẹhu-guu abya agwa Chipfu; ọ -bụru oke-eswi; ọzoo
ne iya bẹ o gude abya agwa Chipfu ọbu; g'onye ono gudekwa ọphu adụdu ẹka iphe
mebyiru iya.

2 G'onye ono woru ẹka byabẹ iphe ngwẹja ono l'ishi. O -mechaa nno l'o woru iya
gbua l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ. E -gbuchaa ya; ụnwu Erọnu, bụ ndu-uke egude
mee-iphe ono je ephephee ọru-ngwẹja mgburugburu.
3 L'ọ gbẹ l'iphe ngwẹja-ẹhu-guu ono bọta anụ, aa-kpọ ọku nụ Chipfu. Iphe, aa-bọta
bụ ẹba, kwechiru iphe-ẹpho iya; waa ọphu nọkota l'iphe-ẹpho iya l'ophu.
4 L'ọ bọtakwapho àkpụ̀rù iya ẹphenebo yekọbe iya; waa ẹba, dụ iya nụ, bụ ọphu
nọ l'ụzo ose iya. G'ọ tụko anya iya ẹphe l'àkpụ̀rù iya ono bọfuchaa.
5 G'ụnwu Erọnu woru iya kpọo ọku l'ọru-ngwẹja l'eli ngwẹja-akpọ-ọku ono, nọ l'eli
nkụ, e doru l'ọku ono; g'ọ bụru ngwẹja, aakpọ ọku anụ Chipfu, mkpọ iya dụ Chipfu
ree.
6 "Ọ -bụru onye bụ atụru; ọzoo eghu bẹ o gude abya anụ Chipfu ngwẹja-ẹhu-guu;
ọ -bụ okee ya-o; ọzoo nyee ya-o; g'ọ nụkwa ọphu adụdu ẹka iphe mebyiru iya.
7 Ọ -bụru nwatụru bẹ onye ono kpụ bya anụ kẹ ngwẹja ọbu; g'ọ kpụkwaru iya bya
l'iphu Chipfu.
8 G'onye ono woru ẹka byabẹ iphe ngwẹja ono l'ishi; woru iya gbua l'ọnu-abata ụlo-
ẹkwa-ndzukọ. E -mechaa; ụnwu Erọnu egude mee anụ ono je ephephee ọru-ngwẹja
mgburugburu.
9 Onye ono abya agbẹ l'anụ ngwẹja-ẹhu-guu ono buta anụ, ee-gude gweeru Chipfu
ngwẹja, aa-kpọ ọku nụ iya. Ẹba iya g'ọ ha bẹ ee-hetagbu; tẹme l'a gbẹ lẹ mgboru ọkpu
okpurukpu iya gbujita upfumọdzu iya l'ophu, bụ ẹka ẹba adụje ono. Ẹba, kwechiru
iphe-ẹpho iya; waa ọphu nọkota l'iphe-ẹpho iya bẹ ee-hetafua.
10 L'ọ bọtakwapho àkpụ̀rù iya ẹphenebo yekọbe iya; waa ẹba, dụ iya nụ, bụ ọphu
nọ l'ụzo ose iya. G'ọ tụko anya iya; ẹphe lẹ àkpụ̀rù iya ono bọfuchaa.
11 Onye uke ewota iya je akpọoru Chipfu ọku l'ọru-ngwẹja; kẹle ọ bụ nri; mbụ
ngwẹja, aakpọ ọku anụ Chipfu.
12 "Ọ -bụru onye bụ eghu bẹ ọ kpụ bya egwe ngwẹja ọbu; g'onye ono kpụtakwa iya
phọ bya l'iphu Chipfu.
13 G'onye ono wokwarụpho ẹka byabẹ eghu ono l'ishi; woru iya gbua l'atatiphu ụlo-
ẹkwa-ndzukọ. Ụnwu Erọnu eworu mee ya je ephephee l'ọru-ngwẹja mgburugburu.
14 Iphe, oo-wofuta l'anụ ono gude gweeru Chipfu ngwẹja, aakpọ ọku bụ ẹba,
kwechiru iphe-ẹpho iya; mẹ ọphu nọkota l'iphe-ẹpho iya.
15 L'ọ bọtakwapho àkpụ̀rù iya ẹphenebo yekọbe iya; waa ẹba, dụ iya nụ, bụ ọphu
nọ l'ụzo ose iya. G'ọ tụko anya iya ẹphe l'àkpụ̀rù iya ono bọfuchaa.
16 Onye uke ewota iya je akpọo ọku l'ọru-ngwẹja; g'ọ bụru nri, e gwerụ ngwẹja,
aakpọ ọku, mkpọ iya dụ Chipfu ree. Ẹba anụ l'ophu bụkota kẹ Chipfu.
17 Ekemu-a bụ ekemu, a-nọ; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo l'ẹka bụkpoo ẹka unu bu:
Unu ta atajẹkwa ẹba-iphe; ọzoo mee ya."

4

Ngwẹja-iphe-ẹji

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ Mósisu:
2 "Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurẹlu baa: Teke ọ dụru onye meru iphe-ẹji l'amagama;
mee iphe, Chipfu tụru ekemu sụ g'e te emeshi.
3 "Ọ -bụru onye uke, a wụru manụ l'ishi meru iphe-ẹji ọbu; shi nno meta ikpe-
anmanma kpua ọha l'ophu; g'onye ono kpụtakwa oke-eswi, adụdu ẹka iphe mebyiru
iya; gude bya ewotaru Chipfu g'ọ bụru ngwẹja-iphe-ẹji k'iphe-ẹji ono, o meru ono.
4 G'onye ono kpụta oke-eswi ono gude bya l'iphu Chipfu l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-
ndzukọ. L'o woru ẹka byabẹ oke-eswi ono l'ishi; gbua ya l'iphu Chipfu l'ẹka ono.
5 G'onye uke ono, a wụru manụ l'ishi ono harụ meta mee oke-eswi ono gude bahụ
l'ime ụlo-ẹkwa-ndzukọ.

6 L'ọ tsẹe mkpụshi-ẹka lẹ mee ono phee mgbo ẹsaa l'atatiphu Chipfu; mbụ l'atatiphu
ẹkwa ono, dụ nsọ ono.
7 Onye uke ono abya emetakwaphọ mee anụ ono wụru ye lẹ mpu phọ, e
mobegbaaru l'ọru-ngwẹja ụnwù-isẹnsu; mbụ ọru-ngwẹja ono, nọ l'atatiphu Chipfu
l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ. L'ọ pata mee ọphu phọduru nụ je awụru ye l'ọkpali ọru-ngwẹja
ẹka eegweje ngwẹja-akpọ-ọku, nọ l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ.

8 "L'ọ bya eheshikọta iphe, bụ ẹba, dụ l'oke-eswi ono, e gude egwe ngwẹja-iphe-
ẹji ono; mbụ ẹba, kwechiru iphe-ẹpho iya; mẹkpoo ẹba, kweru iphe-ẹpho iya ono
l'ophu.
9 L'ọ bya abọfu iya àkpùrù iya ẹphenebo; bya eheshikọta iya ẹba, dụ iya nụ, bụ
ọphu nọ l'ụzo ose iya. G'ọ tụko anya iya; ẹphe l'àkpùrù iya ono bọfuchaa.
10 Ọo ẹgube ono, eeheshije ẹba l'oke-eswi, e gude egwe ngwẹja-ẹhu-guu ono bụ
g'ee-heshikwaphọ ọwa. E -mechaa ya nno; onye uke ono ewota iya je akpọo ọku
l'ọru-ngwẹja ẹka eegweje ngwẹja-akpọ-ọku.
11 Akpọ oke-eswi ono; mẹ anụ iya l'ophu; je akpaa l'ishi iya; mẹ ẹka iya; mẹ ọkpa
iya; waa iphe-ẹpho iya; mẹ nshị iya;
12 mbụ anụ eswi ono g'ọ hakọta bẹ oo-gude lụfu l'ẹka ndu Ízurẹlu kpọbegbaaru ụlo-
ẹkwa phẹ. G'o gude iya je l'ẹka e te merwushiduru emerwụshi; mbụ l'ẹka aawụshije
ntụ ono; je akpọo ya ọku l'eli ntụ ono.

13 "Teke ọ bụ l'ọo ndu Ízurẹlu l'ophu meru iphe-ẹji l'amagama; shi nno mee iphe,
Chipfu tụru ekemu sụ g'e te emeshi; obeta ọ bụru l'ẹphe ta amadụ iphe, meru nụ; bẹ
ikpe nmakwaru phẹ.
14 Teke ọ bụkwanu l'iphe, ẹphe meru bẹ ẹphe byaru amaru; gẹ ndu Ízurẹlu
kpụtakwa nwa oke-eswi gude bya l'iphu ụlo-ẹkwa-ndzukọ bya egweeru Chileke
ngwẹja-iphe-ẹji ono.
15 Gẹ ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu byabẹ oke-eswi ono ẹka l'ishi l'atatiphu Chipfu;
l'e woru nwa oke-eswi ono gbua l'ẹka ono.
16 G'onye uke, a wụru manụ l'ishi meta mee oke-eswi ono gude bahụ l'ụlo-ẹkwa-
ndzukọ;
17 tsẹe mkpụshi-ẹka lẹ mee anụ ono; phee mgbo ẹsaa l'atatiphu Chipfu; mbụ l'iphu
ẹkwa ono.

18 "L'o metakwaphọ mee ono wụru ye lẹ mpu, e moberu l'ọru-ngwẹja; mbụ ọru-
ngwẹja ono, nọ l'atatiphu Chipfu l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono. L'ọ pata mee ono ọphu
phọduru nụ je awụru ye l'ọkpali ọru-ngwẹja ẹka eegweje ngwẹja-akpọ-ọku, bụ ọphu
nọ l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
19 Ẹba anụ ono l'ophu bẹ oo-heshikọta kpọo ọku l'ọru-ngwẹja ono.
20 Ọo ẹpho g'o meru oke-eswi ono, e gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji ono bụ g'oo-mekọta
oke-eswi ọwa-a. Ọo ẹgube ono bụ g'onye uke ono e-shi pfụaru phẹ ụgwo iphe-ẹji ọbu,
ẹphe meru ọbu; k'ọphu aa-gụkwanuru phẹ nvụ.
21 L'ọ pata anụ oke-eswi ono gude lụfu l'azụ ẹka ndu Ízurẹlu kpọbegbaaru ụlo-
ẹkwa phẹ je akpọo ọku g'a kpọru oke-eswi k'ivuzọ phọ. Ono abụru ngwẹja-iphe-ẹji
ọha l'ophu.

22 "Ọ -bụru onye-ishi meru iphe-ẹji l'amagama; mbụ mee iphe, Chipfu, bụ Chileke
iya tụru ekemu sụ g'e te emeshi; bẹ ikpe nmaakwaru onye ọbu.
23 Ọ -bụru l'iphe-ẹji ono, o meru bẹ e meru; ọ maru; iphe, oo-wota bụ mkpi, adụdu
ẹka iphe mebyiru iya g'ọ bụru ngwẹja iya.
24 L'ọ byabẹ mkpi ono ẹka l'ishi woru iya gbua l'ẹka eegbuje anụ, e gude egwe
ngwẹja-akpọ-ọku l'atatiphu Chipfu. Ọ kwa ngwẹja-iphe-ẹji bẹ ọ bụ.

25 G'onye uke tsẹe mkpụshi-ẹka lẹ mee anụ ono tee lẹ mpu, e mobegbaaru l'ọru-ngwẹja ẹka eegweje ngwẹja-akpọ-ọku. L'ọ bya eworu mee ono, phọduru nụ ono wụru ye l'ọkpali ọru-ngwẹja ọbu.
26 Ẹba anụ ono l'ophu bẹ oo-heshikọta kpọo ọku l'ọru-ngwẹja; g'a kpọru kẹ ngwẹja-ẹhu-guu phọ. Onye uke eshi nno pfụa ụgwo iphe-ẹji ọbu, onye ono meru ọbu; g'eeshi nno gụkwanaaru onye ono nvụ l'iphe-ẹji iya ọbu.
27 "Ọ -bụru l'ọ dụru onye Ízurẹlu mmanụ ọzo, meru iphe-ẹji l'amagama; mbụ mee iphe, Chipfu tụru ekemu sụ g'e te emeshi; bẹ ikpe nmaakwaru onye ọbu.
28 Ọ -bụru l'iphe-ẹji ono, o meru ono bẹ e meru; ọ maru; iphe, oo-wota bụ nyee eghu, adụdu ẹka iphe mebyiru iya; g'ọ bụru ngwẹja k'iphe-ẹji ono, o meru ono.
29 G'ọ byabẹ ẹka l'ishi anụ ono; woru iya gbua l'ẹka eegbuje anụ, e gude egwe ngwẹja-akpọ-ọku.
30 G'onye uke tsẹe mkpụshi-ẹka lẹ mee anụ ono tee lẹ mpu, e mobegbaaru l'ọru-ngwẹja ẹka eegweje ngwẹja-akpọ-ọku. L'ọ bya eworu mee ono, phọduru nụ ono wụru ye l'ọkpali ọru-ngwẹja ọbu.
31 L'ọ bya eheshikọta ẹba, nọ l'anụ ono; mbụ ẹgube ono, eemeje kẹ ngwẹja-ẹhu-guu ono. Onye uke akpọo ya ọku l'ọru-ngwẹja; g'ọ bụru ngwẹja, mkpọ iya dụ Chipfu ree; g'o shi nno pfụa ụgwo iphe-ẹji, onye ọbu meru; k'ọphu aa-gụkwanuru iya nvụ.
32 "Teke ọ bụ atụru bẹ onye ono gude bya anụnu kẹ ngwẹja-iphe-ẹji ọbu; g'onye ono gudekwa ada atụru, adụdu ẹka iphe mebyiru iya.
33 G'o wokwarụpho ẹka byabẹ l'ishi anụ ono; woru iya gbua; g'ọ bụru ngwẹja-iphe-ẹji. Ẹka ọo-nọdu gbua ya bụ ẹka eegbuje anụ, e gude egwe ngwẹja-akpọ-ọku.
34 G'onye uke tsẹe mkpụshi-ẹka lẹ mee anụ ono tee lẹ mpu ono, e mobegbaaru l'ọru-ngwẹja ẹka eegweje ngwẹja-akpọ-ọku. L'ọ bya eworu mee ono, phọduru nụ ono wụru ye l'ọkpali ọru-ngwẹja ọbu.
35 L'ọ bya eheshikọta ẹba, nọ l'anụ ono; mbụ ẹgube ono, eemeje kẹ ngwẹja-ẹhu-guu ono. Onye uke akpọo ya ọku l'ọru-ngwẹja; g'ọ bụru ngwẹja, mkpọ iya dụ Chipfu ree; g'o shi nno pfụa ụgwo iphe-ẹji, onye ọbu meru; k'ọphu aa-gụkwanuru iya nvụ."

5

Iphe, bụ nemadzụ -mee ya; l'o gwee ngwẹja-iphe-ẹji

1 "Ọ -bụru lẹ nemadzụ meru iphe-ẹji; kẹle ọ hụmaru iphe, nwụru nụ; ọzoo l'e meru ọ maru iphe, nwụru nụ; a raarụ iya ọha arara g'onye hụmaru nụ bya agbaa ekebe; ọphu o jeduru agba ekebe ọbu; bẹ ẹjo-iphe ono, o meru ono tukowaru onye ono l'ishi.
2 "Ọzoo l'ọ dụru onye denyiru ẹka l'iphe, aasọ nsọ; mbụ l'iphe, dụ g'odzu anụ-ẹgbudu, aasọ nsọ; ọzoo l'ọo odzu iphe-edobe, aasọ nsọ; ọzoo l'odzu iphe, akpụ wuruwuru l'alị, aasọ nsọ; bẹ onye ọbu bụakwaa onye aasọ nsọ; m'obeta ọphu ọ tọ madụ l'o denyiru iya ẹka; bẹ ọ bụakwaa onye ikpe nmarụ.
3 "Ọzoo l'o denyiru ẹka l'iphe, aasọ nsọ, shi nemadzụ l'ẹhu; g'iphe, aasọ nsọ ọbu adụhabe, bụ iphe, emeje gẹ nemadzụ bụru onye aasọ nsọ; m'obeta ọphu ọ madụ l'o denyiru iya ẹka; bẹ ọo-bụkwaru onye ikpe nmarụ mẹ ọ maẹrupho.
4 "Onye arịduru iphe ọriri; ọ pfụ-bilihuẹpho rịa angụ sụ lẹ ya e-me iphe; m'ọ bụ iphe, dụ ree; m'ọ bụ ẹjo iya; ọ tọ dụkpodaa m'obeta ọ bụru ẹgube gụnu bẹ onye ọbu riru angụ ememe; l'ẹbe o vuadaru ụzo rịa ya ọriri; bẹ ikpe nmaakwaru iya; m'ọ maẹrupho.
5 "Ọ -bụru l'ọ dụru onye meru iphe-a, a gụshiru-a; shi nno mee; ikpe nma iya; g'onye ono pfukwaa iphe, o meru.
6 G'onye ono, mesweru nụ ono shi l'ẹka eghu iya mẹ atụru iya dọru; kpụta ada atụru; ọzoo ada eghu bya anụ Chipfu g'ọ bụru ngwẹja-iphe-ẹji. Onye uke eshi nno pfụa ụgwo iphe-ẹji ọbu, onye ono meru ọbu.

7 “Ọ -bụru l'ẹka onye ọbu te erwuduru lẹ nwatụru; l'o wotaru Chipfu ndo labọ; ọzoo
kparaka labọ k'iphe-ẹji ono, o meru ono. Gẹ nanụ bụru kẹ ngwẹja-iphe-ẹji; ọphuu
abụru kẹ ngwẹja-akpọ-ọku.
8 G'onye ono chịru ụnwu-ẹnu ono je achịe onye uke. Onye uke ono evuru ụzo gwee
ọphu bụ ngwẹja-iphe-ẹji. Ọo-swịkwo iya olu; ọle g'o to bufukwa iya ishi.
9 L'o meta mee ngwẹja-iphe-ẹji ono phee lẹ mgburẹku ọru-ngwẹja ono; haa mee
ya ọphu phọduru nụ g'ọ lwashịa l'ọkpali ọru-ngwẹja ono. Ọ kwa ngwẹja-iphe-ẹji bẹ
ọ bụ.
10 L'ọ bya eworu ẹnu k'ẹbo gwee ngwẹja-akpọ-ọku; mee ya g'eemeje iya; shi nno
gude iya pfụa ụgwo iphe-ẹji, onye ọbu meru; l'a gụaru iya nvụ.
11 “Ọle ọ -bụkwanuru l'onye ono bẹ ta adụdu ike gbata ndo labọ; ọzoo kparaka
labọ; g'onye ono wota nkeru-iri nkwẹka ukpokutu ereshi; g'ọ bụru ngwẹja-iphe-ẹji
k'iphe-ẹji ono, o meru. G'o to yekwa iya manụ; ọphu o yekwa iya ụ̀nwù-isẹnsu; kẹle
ọo ngwẹja-iphe-ẹji bẹ ọ bụ.
12 G'onye ono gude iya wojeru onye uke. G'onye uke hata iya ọphu jiru mkpoji-ẹka
g'ọ nọchia ẹnya ngwẹja ono; l'ọ kpọo ya ọku l'eli ọru-ngwẹja; l'eli ngwẹja, aakpọ ọku
anụ Chipfu; kẹle ọo ngwẹja-iphe-ẹji.
13 Ọ bụru; e -mee ya nno; l'ọ bụru iya bụ l'onye uke apfụa ụgwo iphe-ẹji, onye ọbu
meshiru; l'a gụaru iya nvụ. Iphe-ngwẹja ono ọphu phọduru nụ abụru k'onye uke
ono; ẹgube eemeje kẹ ngwẹja-nri ono.”

Ngwẹja-apfụ-ụgwo

14 Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
15 “Ọ -dụru onye mesweru iphe; mbụ l'o meru iphe-ẹji l'amagama; ọphu ọ nụduru
Chipfu iphe, gbaru iya nụ; g'onye ono shi l'ẹka eghu iya mẹ atụru iya dọru; kpụta
ebili, adụdu ẹka iphe mebyiru iya; bya anụ Chipfu g'ọ bụru ngwẹja-apfụ-ụgwo. G'e
gudekwa ẹrwa shẹkelu k'eze-ụlo Chileke maru aswa ebili ono. Ọo ngwẹja-apfụ-ụgwo
bẹ ọ bụ.
16 G'onye ono mezia iphe ono, o mesweru ono; kẹle ọ tọ nụduru Chipfu iphe, gbaru
iya nụ; l'o yekwakwa iya phọ oke lanụ l'ụzo ise l'iphe ono; tụko iya chịru nụ onye uke.
Onye uke ono egude ebili phọ gwee ngwẹja-apfụ-ụgwo; shi nno pfụa ụgwo iphe-ẹji,
onye ono meru; l'a gụaru iya nvụ.
17 “Ọ -dụru onye meru iphe-ẹji; mbụ l'o meru iphe, Chipfu tụru ekemu sụ g'e te
mejeshi; m'obeta ọphu ọ madụ; bẹ ikpe nmaakwaru iya; tẹme ẹjo-iphe ono tukoru
onye ono l'ishi.
18 G'onye ono shi l'ẹka eghu iya mẹ atụru iya dọru; kpụtakwa ebili, adụdu ẹka
iphe mebyiru ya; g'ọ bụru ngwẹja-apfụ-ụgwo. G'e gudekwa mkpọla-ọchaa k'eze-ụlo
Chileke maru aswa ebili ono. G'ọ nụ iya onye uke g'o gude iya pfụa ụgwo amagama
ono, bụ iphe ono, o meru; ọphu ọ madụ ono; l'a gụaru iya nvụ.
19 Ọ kwa ngwẹja-ikpe-anmanma bẹ ọ bụ; kẹle ikpe nmarụ onye ono l'iphu Chipfu.”

6

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
2 “Ọ -dụru onye meru iphe-ẹji; shi nno meswee Chipfu; mbụ l'ọ dzụru nemadzụ
ibiya ụka l'iphe, a nụru iya sụ g'o dobe; ọzoo g'o leta ẹnya; ọzoo l'ọ narụ nwibe iya
nfụ; ọzoo l'o riru nwibe iya urwu;
3 ọzoo l'ọ tụrutaru iphe, tuphahụru etuphahụ; ọphu o kwedu lẹ ya hụmaru iya;
ọzoo l'onye ono kpapyabẹru iphe, o meru gụa ẹnwa; ọzoo l'onye ono meru iphe,
dụgbaa ẹgube ono; shi nno mee iphe-ẹji;

4 onye ono, meru iphe-ẹji ono; shi nno meta iphe, ikpe nmarụ iya; bụ iphe, oo-me
bụ g'o wolata iphe, ọ natarụ lẹ nfụ; m'ọ bụ ọphu o ritaru l'urwu; m'ọ bụ ọphu a nụru
iya g'o leta ẹnya; o ria ya; m'ọ bụ iphe onye ọzo, tuphahụru nụ; ọ tụruta iya;
5 m'ọ bụ iphe, dụgbaa ẹgube ono, o meru; ọ kpapyabẹ iya gụa ẹnwa. G'onye ono
pfụkwaa ụgwo iphe ono g'ọ ha; tẹme l'o wotafụa ọphu ha g'e kee iphe ono ụzo ise;
tukobe iya woru nụ onye nwe iphe ono. Mbọku, ọo-tụko iphemiphe ono nụ bụ mbọku
ono, oo-gude ngwẹja-apfụ-ụgwo gude bya anụ ono.
6 Ngwẹja-apfụ-ụgwo, oo-gweru Chipfu bẹ oo-wotaru onye uke. G'o shi l'ẹka eghu
iya mẹ atụru iya dọru kpụta ebili, adụdu ẹka iphe mebyiru iya. G'e gudekwa mkpọla-
ọchaa k'eze-ụlo Chileke maru aswa ebili ono.
7 Onye uke ono eshi ẹgube ono nọdu l'atatiphu Chipfu pfụa ụgwo iphe-ẹji, onye
ono meru; l'a gụkotaru iya nvụ l'iphemiphe ono, o meru; ikpe iya nmarụ iya ono."

Ngwẹja-akpọ-ọku

8 Noo ya; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
9 "Waa ekemu ịi-tụru Erọnu yẹe ụnwu iya bụ ọwa: Ekemu ọwa-a bụ kẹ ngwẹja-
akpọ-ọku bẹ a tụ-doru iya sụ: Gẹ ngwẹja-akpọ-ọku nọkotajekwa l'ọku, dụ l'ọru-
ngwẹja ẹnyashi ophu; jasụ gẹ nchi bọhu. Ọku, nọ l'ọru-ngwẹja ono enwuẹ ya phọ
l'eli.
10 Teke o rwuru l'ụtsu; g'onye uke ono chịta uwe iya ono yee; mbụ uwe ono, e meru
l'oghu ọchaa ono. L'ọ chịtakwapho nwịba phọ yeada l'ime ẹhu. L'ọ bya ekpota ntụ,
shi lẹ ngwẹja-akpọ-ọku ono, bụ ọphu ọku kepyashịru l'ọru-ngwẹja ono; je asụbe lẹ
mgburẹku ọru-ngwẹja ono.
11 L'ọ bya eyefu uwe iya ono; bya achịta uwe ọzo yee; pata ntụ ono lụfu l'azụ ẹka
ndu Ízurẹlu kpọbegbaaru ụlo-ẹkwa phẹ; je asụbe l'ẹka e merwuduru emerwụ.
12 G'ọku ono, nọ l'ọru-ngwẹja ono nwuẹkwapho g'oonwu l'eli iya; g'e te menyikwa
iya emenyi. G'onye uke yejekwa iya nkụ l'ụtsu mbọkumboku. L'ọ bya eworu anụ
ngwẹja-akpọ-ọku doo giriri l'eli iya; l'ọ kpọkwapho ẹba, shi l'anụ ngwẹja-ẹhu-guu
ọku l'eli iya.
13 G'ọku ono nwujeẹpho l'eli ọru-ngwẹja ono mkpụrumkpuru; g'ọ tọ nyịhujekwa
anyịhu."

Ngwẹja-nri

14 "Waa ekemu lẹ g'ee-gudeje egwe ngwẹja-nri baa: Ọo ụnwu Erọnu a-nọduje l'iphu
Chipfu gwee ngwẹja ono; l'iphu ọru-ngwẹja ono.
15 G'onye uke hata ukpokutu ereshi ono, a gwọru lẹ manụ ono ọphu jiru mkpoji-
ẹka; wotakwaphọ iphe, bụ ụnwù-isẹnsu, e yeru lẹ ngwẹja-nri ono; je akpọo ọku
l'ọru-ngwẹja ono g'ọ nọchia ẹnya ngwẹja ono; bụru ngwẹja, mkpọ iya dụ Chipfu ree.
16 E -mechaa; gẹ Erọnu yẹe ụnwu iya ria ọphu ghuduru nụ; ọle g'ẹphe te eyekwa
iya iphe, ekoje buredi; tẹme g'ẹka ẹphe a-nọdu ria ya bụkwaru ẹka dụ nsọ. G'ẹphe
nọdukwa l'ọma-unuphu ụlo-ẹkwa-ndzukọ ria ya.
17 G'e te eyekọbejekwa iya iphe, ekoje buredi; mẹ a -nọdu eghe iya. Ono bẹ mu
nụru phẹ g'ọ bụru oke iya nkephẹ lẹ ngwẹja, aakpọ ọku ono. Ọ kakọta nsọ gẹ kẹ
ngwẹja-iphe-ẹji; waa kẹ ngwẹja-apfụ-ụgwo.
18 Onyemonye, bụ nwoke l'oshilọkpa Erọnu bẹ e-rije iya nụ. Ọ bụru g'ee-meje iya
bụ ono jasụ l'ojejoje l'ọgbo unu; mbụ g'ee-meje iphe, bụkpoo ngwẹja, aakpọ ọku anụ
Chipfu. Onyemonye, denyiru ẹka lẹ ngwẹja ono a-dụkwa nsọ."
19 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
20 "Ọwa-a bụ ngwẹja, oshilọkpa Erọnu e-gudeje gweeru Chipfu mbọku, a wụru
iya manụ l'ishi: Iphe, ẹphe e-gudeje bụ nkeru-iri nkwẹka ukpokutu ereshi; g'ọ bụru

ngwẹja-nri ono, eegweje mkpụrumkpuru ono. Nkerẹbo iya bẹ ee-gwe l'ụtsu; nkeru-ẹbo iya ọphuu bụru l'ụzenyashi.
21 G'e ye iya lẹ mbeji; gwọo ya lẹ manụ ree; woru iya ghee egheghe pabata. L'ị bya eworu iya gwepyashịa egwepyashị; gude bya egweeru Chipfu; g'ọ bụru ngwẹja-nri, mkpọ iya dụ Chipfu ree.
22 Ọ bụru onye ono, bụ oshilọkpa Erọnu ono, a wụru manụ g'ọ nọchia ẹnya iya bụru onye uke ono bẹ e-gwe ngwẹja ono l'onwiya. Iphe ono bụ iphe, a tọru ọkpa iya g'e meje iya jasụ l'ojejoje. G'a kpọkotajekwa iya ọku g'ọ ha.
23 Mbụ l'iphe, bụkpoo ngwẹja-nri, onye uke gwerụ bẹ aa-kpọ ọku l'ophu; g'e te rikwa iya eriri."

Ngwẹja-iphe-ẹji

24 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
25 "Waa iphe, ii-pfuru yeru Erọnu yẹe ụnwu iya baa: Ọwaa bụ ekemu kẹ ngwẹja-iphe-ẹji. Ọo l'ẹka ono, eegbuje anụ e gude egwe ngwẹja-akpọ-ọku ono bụkwapho ẹka ee-gbuje anụ, e gude egwe ngwẹja-iphe-ẹji; mbụ l'aa-nọduje l'atatiphu Chipfu gbua anụ ọbu. Ọ kwa ngwẹja, dụ nsọ shii bẹ ọ bụ.
26 G'onye uke, bụ iya gwerụ ngwẹja-iphe-ẹji ono rikwaa ya. Ọo l'ẹka dụ nsọ bẹ ọo-nọdu ria ya. Ẹka ọo-nọdu ria ya bụ l'ọma-unuphu ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
27 Onyemonye, denyiru ẹka l'anụ ono a-dụkwa nsọ. Ọ -bụru lẹ mee anụ ono daru l'uwe; g'a nọdukwa l'ẹka dụ nsọ saa uwe ọbu.
28 Ọ -bụru ite, a kpụru l'ụrwa bẹ e gude shia anụ ono; g'a tụkpokwaa ite ono; teke ọ bụ ite-igwe; g'e huchakwaa ya ehucha; tẹme l'a saa ya asasa.
29 Ndu bụ nwoke lẹ ndibe onye uke g'ẹphe ha l'e-rikọta iya. Ọ kwa ngwẹja, dụ nsọ shii bẹ ọ bụ.
30 Ọle-a; g'e te rikwa anụ ngwẹja-iphe-ẹji, bụ ọphu e gude mee ya woba l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ g'e gude pfụa ụgwo iphe-ẹji l'ẹka-dụ-nsọ. G'a kpọkotakwa iya ọku."

7

Ngwẹja-apfụ-ụgwo

1 "Ọwaa bụ ekemu kẹ ngwẹja-apfụ-ụgwo. Ọ kwa iya bụ ngwẹja, dụ nsọ shii.
2 Ọo l'ẹka eegbuje anụ, e gude egwe ngwẹja-akpọ-ọku bẹ ee-gbuje anụ, e gude egwe ngwẹja-apfụ-ụgwo. L'e phephee mee ya l'ọru-ngwẹja mgburugburu.
3 Ẹba anụ ono l'ophu bẹ ee-gude gwekọtaru Chileke; mbụ ẹba, shi l'upfumọdzu iya; mẹ ọphu kwechiru iphe-ẹpho iya;
4 waa àkpùrù iya ẹphenebo; yẹe ẹ̀bà, nọ l'ụzo ose iya; waa anya iya bẹ aa-tụko yẹe àkpùrù iya phọ wota.
5 G'onye uke tụkokwa iya kpọo ọku l'ọru-ngwẹja; g'ọ bụru ngwẹja, aakpọ ọku anụ Chipfu. Ọ kwa ngwẹja-apfụ-ụgwo bẹ ọ bụ.
6 Iphe, bụkpoo onye bụ nwoke lẹ ndu bụ uke l'e-rije iya. Ọ bụru l'ẹka dụ nsọ bẹ aa-nọduje ria ya; noo kẹle ọ bụ ngwẹja, dụ nsọ shii.
7 "G'ọ bụkwarupho ẹgube ono, a tụru ọnu g'e meje iphe ngwẹja-iphe-ẹji ono bụ g'ee-meje kẹ ngwẹja-onye-ikpe-nmarụ. Ọ bụru onye uke, gude iya apfụ ụgwo iphe-ẹji ono bẹ e-nweru iya nụ.
8 Ọ bụru onye uke, gwerụ nemadzụ ngwẹja-akpọ-ọku bẹ e-nworu akpọ iya.
9 Iphe, bụ ngwẹja-nri, e gheru lẹ ntụ-ọku; ọzoo ọphu e shiru l'ite; ọzoo ọphu e gheru lẹ mbeji bụkwa onye uke, gwerụ iya nụ nwe iya.
10 Tẹme iphe, bụkpoo ngwẹja-nri ọphu a gwọru lẹ manụ; mẹ k'ọkponku; tụkokwarupho bụkotaru k'ụnwu Erọnu g'ẹphe ha. G'ẹphe kejekwa iya ẹnya nhamụnha."

Ngwẹja-ẹhu-guu

11 “Ọwaa bụ ekemu kẹ ngwẹja-ẹhu-guu, nemadzụ gude bya anụ Chipfu.
12 Ọ -bụru l'onye ọbu anụ iya g'o gude iya kele Chipfu ekele; bẹ iphe, onye ono
e-gude tsoru iphe ngwẹja ono bụ akara, a gwọru lẹ manụ; ọphu e yedụru iya iphe,
ekoje buredi; waa ẹcha-mbekee, e meru manụ; ọphu e yedụru iya iphe, ekoje buredi;
waa akara, e meru l'ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ rengurengu.
13 Iphe oo-gwerụ yekọbe lẹ ngwẹja-ẹhu-guu ono, o gude ekele Chipfu ono bụ akara,
e yekọberu iphe ekoje buredi.
14 L'ooshije lẹ ngwẹja ono wota nggụru akara lanụ l'iphe ngwẹja ono iche iche woru
gwee g'ọ bụru ngwẹja, e gwerụ nụ Chipfu. Ọ bụru onye e-ri iya nụ bụ onye uke ono,
pheru mee ngwẹja-ẹhu-guu phọ.
15 Anụ ngwẹja-ẹhu-guu ono, o gude bya ekele Chipfu ekele ono bẹ aa-takọta lẹ
mbọku, a nụru iya Chipfu. G'ọ tọ dụkwa ọphu aa-ha g'ọ kwaa akwakwa fụta ụtsu.
16 “Ọle ọ -bụkwanuru lẹ ngwẹja onye ọbu bụ ngwẹja, o gude eme iphe, o riburu
angụ ememe; ọzoo ngwẹja, ọ tụru obu iya onyo abya egwegwe; l'a taa anụ ono
mbọku, a nụru iya. Ọ -bụru l'a ta tagbuduru iya; g'a tafụfua ya lẹ nchitabọhu iya.
17 Teke ọ bụ l'ọ phọdukwarupho lẹ mbọku k'ẹto; g'a kpọo ya ọku.
18 Ọ -bụru l'ọ dụru anụ ngwẹja-ẹhu-guu ono ọphu a tarụ lẹ mbọku k'ẹto bẹ aa-
jịkakwa ngwẹja ọbu; ọphu aagụduru iya eyeru onye gwerụ iya nụ. Ọo-bụru ẹbyi bẹ
o meru; tẹme onye rikwanụru iya nụ bẹ ẹjo-iphe, o meru a-tụ-koru l'ishi.
19 “Anụ ono ọphu rwuru l'iphe, aasọ nsọ; g'a ta takwa iya atata; g'e wokwaru iya
kpọo ọku. Ọle ọ -bụkwanuru l'ọo anụ ọzo; g'onye a ta sọdu nsọ taa ya.
20 Ọ -dụru onye aasọ nsọ, tarụ anụ ngwẹja-ẹhu-guu kẹ Chipfu; g'e bufukwa iya lẹ
ndu nkiya.
21 Ọ -bụkwarupho l'ọ dụru onye denyiru ẹka l'iphe, aasọ nsọ; dụ g'iphe, aasọ nsọ,
shi nemadzụ l'ẹhu; ọzoo anụ, aasọ nsọ; ọzoo iphe ọzo, bụgbaa iphe, aasọ nsọ; o
-mechaa bya ataa anụ ono, e gude gweeru Chipfu ngwẹja-ẹhu-guu ono; g'e bufukwa
onye ọbu lẹ ndu nkiya.”
22 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
23 “Pfuaru ndu Ízurẹlu sụ phẹ-a: Unu ta adụkwa ẹba iphe, unu a-taję, dụ g'ẹba
eswi; ọzoo ẹba atụru; ọzoo ẹba eghu.
24 Teke ọ bụ ẹba-anụ, nwụhuru l'onwiya; ọzoo ọphu anụ-ẹgbudu gburu bẹ ọ -dụ
unu ree; unu gudejekwa iya mee iphe; ọle g'unu ba tsọkwa iya ọnu.
25 Iphe, bụ onye tarụ ẹba-anụ, e gude gwee ngwẹja, aakpọ ọku anụ Chipfu; g'e
bufukwa iya lẹ ndu nkiya.
26 Obetakpọo unu laa awe je eburu; unu te erijekwa mee-iphe; mbụ mee ẹnu; ọzoo
mee anụ.
27 Onye riru mee-iphe; unu bufukwa onye ono lẹ ndu nkiya.”
28 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
29 “Pfuaru ndu Ízurẹlu sụ phẹ-a: Onye gude ngwẹja-ẹhu-guu abya egweru nụ
Chipfu; g'o wotakwa ẹka iya ọphu rwuberu Chipfu gweeru iya;
30 mbụ g'o gude ẹka iya wota ngwẹja, aa-kpọ ọku nụ Chipfu. L'o wota ẹba iya;
waa ǹdụ́ iya bya anụ Chipfu; woru ǹdụ́ iya ono maa amama l'iphu Chipfu g'ọ bụru
ngwẹja-amama.
31 Onye uke ewota ẹba iya ono kpọo ọku l'ọru-ngwẹja. Ọle ǹdụ́ iya bụ kẹ Erọnu
yẹe ụnwu iya.
32 G'unu kwata ụtapfu ọkpa ẹkutara anụ ngwẹja-ẹhu-guu unu ono woru nụ onye
uke ono g'ọ bụru ụtu, a tụru iya.
33 Ụnwu Erọnu onye ọphu gude mee anụ ono; yẹe ẹba iya je egwee ngwẹja-ẹhu-guu
ọbu bẹ aa-nụ ụtapfu ọkpa ẹkutara iya ono g'ọ bụru oke iya nkiya;

34 kẹle mu shiwaa lẹ ngwẹja-ẹhu-guu ono, ndu Ízurẹlu egwejeru nụ mu ono wota
ǹdụ́ iya ono, aamajẹ amama ono; yẹe ụtapfu iya ono, a tụru l'ụtu ono; woru nụ Erọnu
yẹe ụnwu iya; g'ọ bụru okiphe, ẹphe e-ketajẹ l'ẹka ndu Ízurẹlu jasụ l'ojejoje.
35 Ọwaa bụ okiphe, shi lẹ ngwẹja, aakpọje ọku anụ Chipfu, bụ ọphu e doberu g'a
nụje Erọnu yẹe ụnwu iya; eshi mbọku, a họfutaru phẹ iche; g'ẹphe bụru ndu-uke
jejeru Chipfu ozi.
36 Mbọku ono, a wụru phẹ manụ l'ishi ono bẹ Chipfu tụru ekemu sụ gẹ ndu Ízurẹlu
nụje phẹ ẹka ono g'ọ bụru okiphe phẹ; tẹme ọ bụkwarupho g'aa-nụje iya ụnwu phẹ
bụ ono; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo jasụ l'ojejoje."
37 Ọo ekemu-a bẹ ee-tsoje mẹ a -nọdu egwe ngwẹja-akpọ-ọku; waa ngwẹja-nri; waa
ngwẹja-iphe-ẹji; waa ngwẹja-apfụ-ụgwo; waa ngwẹja, e gude eme nemadzụ g'ọ bụru
onye uke; waa ngwẹja-ẹhu-guu;
38 bụ iya bụ ekemu ono, Chipfu tụru nụ Mósisu l'úbvú Sayịnayi lẹ mbọku ono, ọ
sụru gẹ ndu Ízurẹlu wotaru yẹbe Chipfu ngwẹja l'echiẹgu Sayịnayi ono.

8

Edobe ndu-uke nsọ
(Awụ 29:1-37)

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu; sụ iya:
2 "Duta Erọnu yẹe ụnwu iya; l'ị chịta uwe ndu-uke ono; bya ewota manụ awụ l'ishi
ono; l'ị kpụta oke-eswi ono, ee-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji ono; waa ebili labọ ono;
bya apata nkata buredi ono, e yedụru iphe, ekoje buredi ono.
3 L'ị bya ekukọ ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha g'ẹphe dzukọbe l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-
ndzukọ."
4 Tọbudu iya bụ; Mósisu bya emekọta gẹ Chipfu ziru iya g'o mee; ndu Ízurẹlu bya
edzukọbe l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
5 Mósisu bya asụ ndu Ízurẹlu ono: "Wakwa iphe, Chipfu sụru g'e mee baa."
6 Mósisu bya eduta Erọnu; yẹe ụnwu iya lụfuta; bya egude mini wụa phẹ ẹhu.
7 O wota uwe ime-ẹhu ono yee Erọnu; bya egude ẹkwa-atụ-buta-l'upfu ono kebuta
iya. Ọ bya ewota uwe mgbalanụ ono yepyabẹ iya; bya ewota uwe-ukuvu ono yechite
l'uwe mgbalanụ ono; gude wẹrere ẹkwa ono, ee-gude tụ-buta uwe-ukuvu ono l'upfu
ono; gude tụ-buta iya.
8 O wota uwe-ọkpoma ono yekwaa ya phọ; bya ewota ido Urimu; waa Tumimu ye
l'uwe-ọkpoma ono.
9 Ọ bya eworu okpulishi-ẹkwa ono kpube iya; bya eworu iphe ono, dụ g'okwekpu,
e meru lẹ mkpọla-ododo ono; mbụ okpu ono, dụ nsọ ono; libe l'okpulishi-ẹkwa ono
l'ụzo atatiphu, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru Mósisu ekemu sụ g'o mee ya.
10 Noo ya; Mósisu bya ewota manụ awụ l'ishi ọbu; bya awụkota l'ụlo-ẹkwa ono;
mẹ iphemiphe, nọkota iya nụ; shi nno mee ya; ọ dụkota nsọ.
11 O meta manụ ono phee mgbo ẹsaa l'ọru-ngwẹja ono; mẹkpoo ngwa iya g'ọ ha;
mẹkpoo eze gbamụgbamu ono; yẹe ọkpa iya; shi nno mee ya; ọ dụkota nsọ.
12 Ọ bya ewota manụ awụ l'ishi ono wụa Erọnu l'ishi gude mee ya; ọ dụ nsọ.
13 No iya; Mósisu byakwaphọ bya eduta ụnwu Erọnu fụta; bya eworu uwe
mgbalanụ yee phẹ; bya egude ẹkwa-atụ-buta-l'upfu webegbaa phẹ; bya ewota okpu
ndu-uke kpubegbaa phẹ l'ishi, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru Mósisu ọnu g'o mee ya.
14 Ọ bya akpụta oke-eswi ono, ee-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji ono bya; Erọnu yẹe
ụnwu iya woru ẹka byabẹ oke-eswi ono l'ishi.
15 Mósisu woru oke-eswi ono gbua; bya emeta mee ya gude mkpụshi-ẹka iya tee ya
lẹ mpu, nọgbaa l'ọru-ngwẹja ono; shi nno swafụ ntụrwu, dụ iya nụ. O woru ọphu

ghuduru nụ wụa l'ọkpali ọru-ngwẹja ono; gude mee ya; ọ dụ nsọ; pfụa ụgwo iphe-ẹji;
shi nno swafụ ntụrwu, dụ iya nụ.
16 Mósisu bya eheshikọta ẹba, nọ l'iphe-ẹpho iya g'ọ ha; bọtakwapho anya iya; waa
àkpùrù iya ẹphenebo; yẹe ẹba, nọkota iya nụ; woru kpọo ọku l'ọru-ngwẹja ono.
17 Ọ bụru anụ oke-eswi ono; waa akpọ iya; yẹe nshị iya bẹ o gude je akpọo ọku
l'azụ ẹka ndu Ízurẹlu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ, bụ iya bụ gẹ Chipfu sụru Mósisu g'o
mee ya.
18 Ọ bya akpụta ebili ono, ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku ono; Erọnu yẹe ụnwu
iya bya eworu ẹka byabẹ ebili ono l'ishi.
19 Mósisu gbua ebili ono; nakọbe mee ya; pata mee ya ono phedzuru lẹ mgburẹku
ọru-ngwẹja ono mgburugburu.
20 O gbubushia anụ ebili ono mkpirikpu mkpirikpu; mbụ Mósisu; bya eworu ishi
iya yẹe mkpirikpu mkpirikpu iya ono; mẹ ẹba iya kpọkota ọku.
21 O gude mini saa iphe-ẹpho iya; waa ẹka iya; yẹe ọkpa iya asasa; bya atụko anụ
ebili ono kpọo ọku l'ọru-ngwẹja ono; ọ bụru ngwẹja-akpọ-ọku, a nụru Chipfu; mbụ
ngwẹja, aakpọ ọku anụ Chipfu, mkpọ iya dụ iya ree, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru Mósisu
ekemu g'o mee ya.
22 Ọ bya akpụta ebili ọphuu. Ebili k'ono bụ ọphu ee-gude mee Erọnu; yẹe ụnwu
iya g'ẹphe bụru ndu-uke. Erọnu yẹe ụnwu iya je eworu ẹka byabẹ iya l'ishi.
23 Mósisu gbua ebili k'ono; harụ mee ya meta; tee Erọnu l'atakpa-nchị ẹkutara; mẹ
lẹ mkpụshi-ẹka ezeke-ẹka ẹkutara; waa lẹ mkpụshi-ọkpa ezeke-ọkpa ẹkutara.
24 Mósisu dufutakwaphọ ụnwu Erọnu; bya etekwa phẹ phọ mee ono l'atakpa-
nchị ẹkutara; waa lẹ mkpụshi-ẹka ezeke-ẹka ẹkutara; waa lẹ mkpụshi-ọkpa ezeke-
ọkpa ẹkutara. Mósisu bya eworu mee ono phedzuru lẹ mgburẹku ọru-ngwẹja ono
mgburugburu.
25 Ọ bya eheta ẹba iya; hetachaa ẹba, dụ l'upfumọdzu iya; waa ọphu nọkota l'iphe-
ẹpho iya g'ọ ha; bọtakwapho anya iya; waa àkpùrù iya ẹphenebo; yẹe ẹba, nọkota
iya nụ; wota ụtapfu ọkpa ẹkutara iya tụkwase iya.
26 O je lẹ nkata ono, e yeru buredi ono, e gudedu iphe, ekoje buredi ghee ono, nọ
l'atatiphu Chipfu ono; bya ahata ishi buredi lanụ; hatakwaphọ ishi akara lanụ l'akara
ono, a gwọru lẹ manụ ghee ono; waa ẹcha-mbekee lanụ. O wota iya yekọbe l'ẹba
iya phọ; yẹe ụtapfu ọkpa ẹkutara iya phọ.
27 Ọ tụko iphemiphe ono g'ọ ha dẹe Erọnu yẹe ụnwu iya l'ẹka; ẹphe bya eworu iya
maa amama l'iphu Chipfu g'ọ bụru ngwẹja-amama.
28 Mósisu bya anata phẹ iphemiphe ono; tụko yẹle ngwẹja-akpọ-ọku phọ kpọo ọku
l'ọru-ngwẹja ono; ọ bụru ngwẹja, e gude mee nemadzụ g'ọ bụru onye uke; mbụ
ngwẹja, aakpọ ọku anụ Chipfu, mkpọ iya dụ iya ree.
29 O wotakwaphọ ǹdụ́ iya, bụ iya bụ oke, a hẹru Mósisu l'ebili ono, e gude mee
Erọnu phẹ g'ẹphe bụru ndu-uke ono; makwaphọ amama l'iphu Chipfu; g'ọ bụru
ngwẹja-amama, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru Mósisu l'ekemu g'o mee ya.
30 Noo ya; Mósisu bya emeta manụ awụ l'ishi ono; bya emetakwaphọ mee ono, nọ
l'ọru-ngwẹja ono; bya eworu phee Erọnu yẹe ụnwu iya l'ẹhu; waa l'uwe phẹ. Ọo ya
bụ; o mee Erọnu yẹle uwe iya; waa ụnwu iya yẹle uwe nkephẹ; ẹphe tụko dụkota
nsọ.
31 Mósisu sụ Erọnu yẹe ụnwu iya: "Unu je eshia anụ ono l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-
ndzukọ. Unu anọdu l'ẹka ono taa ya; yẹle buredi ono, nọ lẹ nkata ono, e yeru ngwẹja,
e gude mee unu g'unu bụru ndu-uke ono, bụ iya bụ iphe, mu tụru ekemu sụ gẹ Erọnu
yẹe ụnwu iya rije.
32 Anụ ono yẹe buredi ono ọphu phọduru nụ bẹ unu e-woru je akpọo ọku.

33 Unu ta tụgbukwa l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono jasụ unu anọ-rwua ya ujiku ẹsaa; mbụ jasụ l'e meghee k'eme unu g'unu bụru ndu-uke ono; noo kẹle ọo ujiku ẹsaa ono bẹ ee-gude mekọta k'eme unu g'unu bụru ndu-uke ono.
34 Iphe, e meru ntanụ-a bụ iphe, Chipfu tụru ekemu sụ g'e mee; gude pfụa ụgwo iphe-ẹji, unu meru.
35 Noo g'o gude unu je l'anọdu l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ eswe l'ẹnyashi nọo ya ujiku ẹsaa; shi nno mee iphe, Chipfu sụru g'e meje; g'ọnwu te egbu unu; kẹle ọ kwa g'a tụru mu ekemu iya bụ ono."
36 Noo ya; Erọnu yẹe ụnwu iya mekọta iphe, Chipfu shi l'ọnu Mósisu sụ g'ẹphe mee.

9

Ndu uke awata eje ozi phẹ

1 O be lẹ mbọku k'ẹsato; Mósisu kua Erọnu; yẹe ụnwu iya; waa ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu.
2 Ọ sụ Erọnu-a: "Kpụta nwa oke-eswi, ii-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; yẹe ebili, ii-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku; mbụ ọphu adụdu ẹka iphe mebyiru iya; kpụru iya bya l'iphu Chipfu.
3 Pfuaru ụnwu Ízurẹlu sụ phẹ: Unu kpụta mkpi g'e gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; unu akpụta nweswi yẹe nwatụru; ẹphenebo a-bụcharu ọphu nọwaru mgbarapha; ọphu ọ dụdu ẹka iphe mebyiru iya; gude je g'e gwee ngwẹja-akpọ-ọku.
4 Unu akpụtakwapho oke-eswi; waa ebili, ee-gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu; g'e gude gwee ngwẹja l'iphu Chipfu; mẹkwapho ngwẹja-nri, a gwọru lẹ manụ; kẹle ntanụ-a bẹ Chipfu e-goshikwa unu onwiya."
5 Ẹphe gweta iphe ono, Mósisu gụshiru ono; bya l'iphu ụlo-ẹkwa-ndzukọ. Iphe, bụkpoo ndu Ízurẹlu l'ophu wụritaru bya akụru l'iphu Chipfu.
6 Noo ya; Mósisu sụ: "Wakwa iphe, Chipfu sụru g'unu mee baa; gẹ ya egoshikwanụ unu ọdu-biribiri iya."
7 Tọbudu iya bụ; Mósisu sụ Erọnu: "Tụgbua je l'ọru-ngwẹja je egwee ngwẹja-iphe-ẹji ngu ọbu; yẹe ngwẹja-akpọ-ọku ngu ọbu; gude pfụaru onwongu ụgwo iphe-ẹji; yẹe ụgwo iphe-ẹji ndu Ízurẹlu. Gwee ngwẹja ono gude pfụa ụgwo iphe-ẹji phẹ, bụ iya bụ gẹ Chipfu pfuru sụ g'e mee ya."
8 Noo ya bụ; Erọnu bya eje l'ọru-ngwẹja ono; je egbua nwa oke-eswi ono, oo-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji nkiya ono.
9 Ụnwu iya bya apataru iya mee nwa oke-eswi ono. O gude mkpụshi-ẹka meta mee ono tee lẹ mpu, e mobegbaaru l'ọru-ngwẹja ono; bya eworu mee ono ọphu phọduru nụ; wụru ye l'ọkpali ọru-ngwẹja ono.
10 Ọ bya eworu ẹba-anụ ono, o gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji ono; waa àkpùrù iya ẹphenebo; waa anya iya; kpọo ọku l'ọru-ngwẹja ono, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru Mósisu ọnu g'e mee ya ono.
11 Anụ iya; waa akpọ iya bẹ ọ kpọru ọku l'azụ ẹka ndu Ízurẹlu kpọberu ụlo-ẹ́kwà phẹ ono.
12 Erọnu bya akpụta anụ ono, oo-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku ono gbua. Ụnwu iya bya apataru iya mee anụ ono; ọ bya ephephee ya l'ọru-ngwẹja ono mgburugburu.
13 Ẹphe haa anụ ngwẹja-akpọ-ọku ono nanụ nanụ nụ iya; ẹphe nụchaa ya; nụ iya mẹ ishi iya; ọ tụko iya g'ọ ha kpọo ọku l'ọru-ngwẹja ono.
14 O gude mini saa iphe-ẹpho iya; waa ẹka iya; waa ọkpa iya asasa; bya akpọkwaa ya phọ ọku l'eli ngwẹja-akpọ-ọku ono, nọhawa l'ọru-ngwẹja ono.

15 Erọnu gwefuta iphe ngwẹja ndu Ízurẹlu; kpụta eghu ono, oo-gude gwee ngwẹja-
iphe-ẹji nkephẹ ono gbua; gude iya gwee ngwẹja-iphe-ẹji; ẹgube ono, o gwerụ kẹ
mbụlembu phọ.
16 Ọ bya akpụta anụ ono, oo-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku ono; bya egude iya gwee
ngwẹja ọbu g'a tụru ọnu sụ g'e meje iya.
17 Ọ wotakwaphọ ngwẹja-nri ono; bya ahata iya ọphu jiru mkpoji-ẹka; kpọo ya ọku
l'ọru-ngwẹja; a -gụfukwaro ngwẹja-akpọ-ọku, eegweje l'ụtsu.
18 Ọ bya egbua oke-eswi phọ; yẹe ebili phọ; gude gweeru ndu Ízurẹlu ngwẹja-
ẹhu-guu. Ụnwu iya pataru iya mee anụ ono; ọ nata iya phephee ọru-ngwẹja ono
mgburugburu.
19 Ẹphe wotakwaru iya phọ ẹba oke-eswi ono; yẹe k'ebili ono; mbụ ẹba, shi
l'upfumọdzu iya; waa ẹba, kwechiru iphe-ẹpho iya; waa àkpụ̀rù iya ẹphenebo; waa
anya iya.
20 Ẹphe woru ẹba-anụ ono tukobe lẹ ǹdụ́ iya. Erọnu bya eworu ẹba ono kpọo ọku
l'ọru-ngwẹja ono;
21 ọle ǹdụ́ iya ono; waa ụtapfu ọkpa ẹkutara iya; bẹ o woru maa amama l'iphu
Chipfu g'ọ bụru ngwẹja-amama, bụ iya bụ gẹ Mósisu sụru g'e mee ya.
22 Tọbudu iya bụ; Erọnu chilia ẹka imeli l'ụzo ẹka ndu Ízurẹlu nọ; bya agọru ọnu-
ọma nụ phẹ; bya eshi l'ẹka o shi egwe ngwẹja-iphe-ẹji phọ; yẹe ngwẹja-akpọ-ọku
phọ; mẹ ngwẹja-ẹhu-guu phọ; nyizeta.
23 Mósisu yẹe Erọnu tụko bahụ l'ime ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono. Ẹphe fụtaepho; ẹphe
gọru ọnu-ọma nụ ndu Ízurẹlu; Chipfu goshi ndu ono l'ophu ogbunwịinwii ya.
24 Ọku shi l'iphu Chipfu daa bya ekee ngwẹja-akpọ-ọku ono; yẹe ẹba ono, nọ l'eli
ọru-ngwẹja ono. Ndu Ízurẹlu hụmaepho iphe ono, nwụru nụ ono; ẹphe tụshia ụzu
ẹhu-ụtso; bya adakọta kpurumu woru iphu bubechaa l'alị.

10

Anwụhu Nadabu yẹe Abihu

1 Ụnwu Erọnu, bụ Nadabu; yẹe Abihu wotachaa iphe, aagụje ọku phẹ l'ẹhu l'ẹhu;
bya anwụru ọku ye iya; bya eye iya ụnwù-isẹnsu. Ọ bụru ọku adụdu nsọ bẹ ẹphe
gude bya l'iphu Chipfu; bụ iphe ọ sụru g'ẹphe te emejeshi.
2 Tọbudu iya bụ; ọku shi l'iphu Chipfu bya eworu phẹ tsua; ẹphe nọdu l'iphu Chipfu
l'ẹka ono nwụshihu.
3 Mósisu sụ Erọnu: "Ọ kwa iphe-a bẹ Chipfu pfuru teke ono sụ: 'Ndu abya mu ntse
bẹ mu e-goshije onwomu g'ẹphe maru lẹ mu dụ nsọ; mu emee gẹ ndu Ízurẹlu l'ophu
hụma ọdu-biribiri mu.' " Erọnu nọduepho nggujingguji.
4 Mósisu kua Mishẹlu; waa Ẹluzafanu, bụ ụnwu Uzẹlu. Uzẹlu ono bụ nwune nna
Erọnu. Ọ sụ phẹ: "Unu kpịritaru ntse bya apata ụnwunna unu pafụ l'ụlo-ẹkwa
Chileke; parụ je l'azụ ẹka ndu Ízurẹlu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ."
5 No iya; ẹphe jekube iya; je apata phẹ; ẹphe l'uwe mgbalanụ phẹ ono pafụ l'azụ
ẹka ndu Ízurẹlu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ ono, bụ iya bụ gẹ Mósisu sụru g'ẹphe mee
ya.
6 Noo ya; Mósisu sụ Erọnu; yẹe ụnwu iya, bụ Eleyaza; waa Itama: "Unu te emekwa
ishi unu njọ ememe; ọphu ọ dukwa onye a-laka uwe iya; kẹle ọ -bụru l'unu meru nno
bẹ unu a-nwụhukwa; mbụ Chipfu atukoshi ndu Ízurẹlu l'ophu oke ẹhu-eghu iya. Ọo
ụnwunna unu, bụ ndu Ízurẹlu l'ophu a-ra ẹkwa ndu Chipfu gude ọku kegbushia.
7 Unu ta lụfukwa alụfu l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ; anọnyakwa unu nwụshihu;
noo kẹle Chipfu wụru unu manụ l'ishi." Ẹphe mekọtaepho iphemiphe, Mósisu sụru
g'ẹphe mee.

Ekemu kẹ ndu-uke

8 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Erọnu sụ iya:
9 “Ta ngụjekwa mẹe; ọphu ị ngụjekwa iphemiphe, atsụ atsụtsu; gụbedua
l'onwongu; mẹkpoo ụnwu ngu; teke unu abahụ l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ; ọdumeka bẹ unu
a-nwụshihukwa. Ọ bụru g'ọo-dụ bụ ono ojejoje l'ọgbo unu; eshi l'ọgbo swewarụro
ọgbo.
10 Ọo ya bụ; g'unu edokahajẹ iphe, dụ nsọ; yẹe iphe, adụdu nsọ; dokaha iphe, aasọ
nsọ; yẹe iphe, a ta sọdu nsọ.
11 Unu ezije ụnwu Ízurẹlu iphe, bụ ekemu ono g'ọ ha, bụ ọphu Chipfu shi l'ẹka
Mósisu tụaru phẹ.”
12 Tọbudu iya bụ; Mósisu bya epfuru yeru Erọnu; yẹe ụnwu iya ndu ọphu phọduru
nụ, bụ iya bụ Eleyaza yẹe Itama; sụ phẹ: “Unu wota ngwẹja-nri ọphu phọduru nụ
lẹ ngwẹja ono, a kpọru ọku nụ Chipfu. Unu woru iya ria lẹ mgboru ọru-ngwẹja ono.
Ọle g'unu te eyekwa iya iphe, ekoje buredi. Noo kẹle ọ bụ ngwẹja, dụ nsọ shii.
13 Unu nọdukwa l'ẹka dụ nsọ ria ya; noo kẹle ọo iphe, rwuberu ngu nụ; bya abụru
iphe, rwuberu ụnwu ngu; mbụ ngwẹja ono, aakpọ ọku anụ Chipfu ono; kẹle ọo g'a
tụru mu ekemu iya bụ ono.
14 Obenu lẹ-a; gụbedua gụ l'ụnwu ngu unwoke; yẹe ụnwu ngu ụnwanyi bẹ a-tajẹ
ǹdụ́ anụ ono, e gude gwee ngwẹja-amama ono; yẹe ụtapfu iya ono, a nụru ono.
Unu nọdujekwa l'ẹka dụ nsọ taa ya; kẹle ọo iphe, rwuberu ngu nụ; bya abụru iphe,
rwuberu ụnwu ngu, shi l'iphe, ụnwu Ízurẹlu gude bya egwe ngwẹja-ẹhu-guu.
15 Ụtapfu iya ono, a nụru ono; waa ǹdụ́ iya ono, a maru amama ono bẹ ẹphe e-
yekọbeje ẹba-anụ ngwẹja ono, aakpọ ọku ono wota; g'a maa amama l'iphu Chipfu g'ọ
bụru ngwẹja-amama. Ono abụru nkengu; yẹe k'ụnwu ngu; l'ọ bụru iphe, rwuberu
unu jasụ l'ojejoje, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru ekemu sụ g'e meje iya ono.”
16 Mósisu kpaa ishi g'e meru eghu phọ, e gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji phọ; bya amaru
l'a kpọru iya ọku. Ẹhu ghuahaa ya eghu l'iphe, ụnwu Erọnu ndu ọphu nọkwadu ndzụ
ono meru, bụ iya bụ Eleyaza; yẹe Itama. Ọ bya asụ phẹ:
17 “?Bụ gụnu kparụ iphe, unu ta nọdu l'ime ụlo-ẹkwa Chileke taa anụ ono, e gude
gwee ngwẹja-iphe-ẹji ono; eshinu ọ bụ iphe, dụ nsọ shii; bya abụru iphe, a nụru
unu g'unu gude safụ ẹjo-iphe, ọha l'ophu meru; unu apfụa ụgwo iphe-ẹji phẹ l'iphu
Chipfu?
18 Eshinu e te egudedu mee anụ ono bahụ l'ẹka-dụ-nsọ bẹ unu gege anọdu l'ụlo-
ẹkwa Chileke taa anụ ono, bụ iya bụ gẹ mu sụru g'e meje iya.”
19 Erọnu sụ Mósisu: “Ọ kwa ntanụ-a bẹ ẹphe nọ l'iphu Chipfu gwee ngwẹja-iphe-
ẹji phẹ; yẹe ngwẹja-akpọ-ọku phẹ; tẹme iphe, dụ ẹgube-a bya anwụjehawaru mu!
Ọme mu jeru je ataa anụ ngwẹja-iphe-ẹji ono ntanụ-a; Chipfu ?o gogo nata iya-a?”
20 Mósisu nụmaepho iphe ono, o pfuru ono; o jiẹ ya phọ ẹpho.

11

Nri, aasọ nsọ; yẹe nri, a ta sọdu nsọ
(Dit 14:3-21)

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu yẹe Erọnu; sụ phẹ:
2 “Unu pfuru yeru ndu Ízurẹlu; sụ phẹ-a: Wakwa ụduru anụ, unu a-tajẹ l'iphe, bụ
anụ, nọkota lẹ mgboko-a baa:
3 Unu tajẹ iphe, bụ anụ, nweru ụjarabvu-ọkpa; tẹme ọ nọdu anwafụtaje nri taphu
azụ l'iphe, bụkpoo ụnwu anụ.

4 Ọ dụkwaru ndu ọphu anwafụtaje nri taphu azụ; ọphu ẹphe enwedu ụjarabvu-ọkpa; bya enwekwarụpho ndu ọphu nweru ụjarabvu-ọkpa; ọphu ẹphe anwafụtajedu nri taphu azụ. Unu ta tajẹkwa ndu k'ono. Ịnya-kamẹlu bẹ anwafụtaje nri taphu azụ; obenu l'o to nwedu ụjarabvu-ọkpa. Ọo ya bụ l'ẹhu unu bẹ ọ bụ anụ, aasọ nsọ.
5 Unu ta tajẹkwa nchi-ọ̀gbà; kẹle ọonwafutaje nri taphu azụ; obenu l'o to nwedu ụjarabvu-ọkpa. Ọ bụkwaru unu anụ, aasọ nsọ.
6 Nggamachị bụkwarupho unu anụ, aasọ nsọ; kẹle ọonwafutaje nri taphu azụ; obenu l'o to nwedu ụjarabvu-ọkpa.
7 Tẹme g'ezi bụkwarupho unu anụ, aasọ nsọ; noo kẹle o nweru ụjarabvu-ọkpa; obenu l'ọ tọo nwafụtaje nri taphu azụ.
8 Unu ta tajẹkwa ẹgube anụ ono; ọphu unu edenyijekwa odzu phẹ ẹka; noo kẹle ẹphe bụkota unu anụ, aasọ nsọ.

9 "Wakwanụ ọphu unu a-tajẹ baa l'anụ, bụ ndu ọphu bu lẹ mini; anụ nweru m̀kpọ́; yẹe ọphu nweru ẹkiri; buru l'eze-ẹnyimu; mẹ lẹ nggele; unu tajẹ ndu k'ono.
10 O -be lẹ ndu ọphu g'ẹphe ha; mbụ ndu ọphu bu l'eze-ẹnyimu; mẹ lẹ nggele; ọphu o to nwedu m̀kpọ́; ọphu o to nwedu ẹkiri; mẹkpoo iphemiphe, bụ iphe, bu lẹ mini; mẹkpoo iphe, bụ iphe, dzụ ndzụ; buru lẹ mini g'ọ ha bụkotakwa unu ẹbyi.
11 Eshinu ọ bụ unu ẹbyi; unu ta tajẹkwa anụ iya; g'odzu iya bụkwarupho unu ẹbyi.
12 Mbụ l'iphemiphe, bu lẹ mini, enwedu m̀kpọ́; ọphu o nwedu ẹkiri a-bụkotajekwaru unu ẹbyi.

13 "Waa ẹnu ndu ọphu a-bụru unu ẹbyi baa; ndu k'ono bẹ unu ta atajẹdu anụ iya; kẹle ọ bụ ẹbyi. Ndu k'ono bụ ugo; waa udele; waa udele-ojii;
14 waa égbé; waa ivu l'ụdu iya l'ụdu iya;
15 mẹkpoo okpoko-ọ́hà l'ụdu iya l'ụdu iya;
16-18 waa mgbashị-ujiku l'ụdu iya l'ụdu iya; waa ẹnu gọlu; waa ọkpo-ngwere l'ụdu iya l'ụdu iya; waa ọgu-ịkporo; waa ugo-mini;
19 wakwaphọ eze-ọku-eswi-ụda; waa apyarị-nhọko l'ụdu iya l'ụdu iya; waa ovu; waa ụtsu-nwankụta.

20 "Iphe, bụkpoo ogu, furu ẹba, bụ iphe, gude ọkpa ẹno eje ije a-bụkotajeru unu ẹbyi.
21 Ọle ọ dụkwaru-a ogu, furu ẹba, egudeje ọkpa ẹno eje ije, unu a-tajẹ. Ọphu unu a-tajẹ bụ ọphu nweru ọgba-kpịi, oogudeje apfụ mpfụ.
22 Ọphu unu a-tajẹ bụ igube l'ụdu iya l'ụdu iya; waa ọkaka l'ụdu iya l'ụdu iya; waa atsụ-ẹgu l'ụdu iya l'ụdu iya; waa mgbagbaramatsụ l'ụdu iya l'ụdu iya.
23 O be l'iphe, bụkpoo ogu ọzo, furu ẹba bya egude ọkpa ẹno eje ije l'a-tụko bụru unu ẹbyi.

24 "Ụnwu iphe ono g'ẹphe ha l'e-me; unu abụru ndu aasọ nsọ. Onye denyikwanụru odzu iya ẹka bẹ aa-nọdu asọ nsọ jasụ nchi ejihu.
25 Iphe, bụ onye pataru odzu iya l'a-sa uwe iya asasa; tẹme l'ọ bụru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu.
26 Iphe, bụkpoo anụ, nweru ụpyi-ọkpa; ọphu o nwedu ụjarabvu-ọkpa; waa ọphu ta anwafụtajedu nri taphu azụ; bụkwaru unu anụ, aasọ nsọ. Iphe, bụkpoo onye denyiru odzu iya ẹka l'a-bụkwarupho onye aasọ nsọ.
27 G'iphe, bụkpoo anụ, nweru ọkpa ẹno, bụ ndu ọphu akọbeje nvọ eje ije bụkwaru unu anụ, aasọ nsọ. Onye denyiru odzu iya ẹka a-bụkwaru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu.
28 Onye pataru odzu iya a-sa uwe iya asasa; tẹme l'ọ bụru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. Ụnwu anụ ono bụkotaru unu anụ, aasọ nsọ.

29 “A -bya l'anụ, awụ l'ẹpho; ndu ọwa-a bụ ndu ọphu unu a-nọdu asọ nsọ: uphẹga;
waa okerepfu; waa ngwere l'ụdu iya l'ụdu iya;
30 waa agụlo; waa awala; waa okporoko; waa orinvụru; waa oguba.
31 Ono bụkota anụ, unu a-sọje nsọ l'anụ, awụ l'ẹpho. Onye dụru ọphu o denyiru
ẹka l'ẹka ọ nwụhuru anwụhu l'a-bụru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu.
32 Iphe, bụ iphe, odzu iya ọphu nwụhuru anwụhu dapyabẹru bụakwaa iphe,
aasọ nsọ; m'ọ bụ iphe, e gude oshi pyịa; ọzoo uwe; ọzoo akpọ-anụ; mẹ uwe-aphụ;
mbụkpoo iphe, bụ ngwa, e gude emekpọo iphemiphe; g'e dekwaa ya lẹ mini; l'ọ nọo
bụru iphe, aasọ nsọ jasụ nchi ejihu; l'a tụrwua ya.
33 Teke ọ dụru g'ẹphe ha ọphu daru l'ite ụrwa; iphe, bụkpoo iphe, dụ l'ite ono
bụkotaakwa iphe, aasọ nsọ; unu tụkpokwaa ite ọbu atụkpo.
34 Nri, e gude ite, dụ nno kuta mini shibe bụakwaa nri, aasọ nsọ; tẹme iphe, aangụ
angụngu shi l'ite, dụ nno bụakwaa iphe-angụngu, aasọkwapho nsọ.
35 Iphe, odzu anụ ono, a gụshiru ono daru bụakwaa iphe, aasọ nsọ. Ọ -bụru l'ọ
daru l'ite-ọku; ọzoo l'epfu, eeshi ite g'a phọtakwa iya je atụkposhia. Ẹphe bụwaa
iphe, aasọ nsọ; ọo ya bụ; unu mekwaa ya phọ iphe, aasọ nsọ.
36 Ọ -bụru l'ọ daru l'ẹnya ẹka mini eshije anwụshi; ọzoo l'obvu, mini dụ shii bẹ
dụebekwa ree; ọle onye denyiru odzu iya ono ẹka bẹ bụakwaa onye aasọ nsọ.
37 Ọ -bụru l'ọ dụru odzu anụ ono ọphu daru lẹ mebyi iphe, eemebe l'alị bẹ mebyi
iphe ono ta abụkwa iphe, aasọ nsọ.
38 Obenu; ọ -bụru l'e yewaru mini lẹ mebyi iphe ọbu; odzu anụ ono dalahụ iya bẹ
ọ bụakwaa unu iphe, aasọ nsọ.
39 “Ọ -bụru l'ọo anụ ọphu a harụ g'unu tajẹ anụ iya nwụhuru bẹ onye denyiru iya
ẹka a-bụkwaru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu.
40 Onye takwanụru odzu iya l'a-sa uwe iya asasa; bụru onye aasọ nsọ jasụ nchi
ejihu. Onye patakpọrunu odzu iya apata l'a-sakwaphọ uwe iya; bụru onye aasọ nsọ
jasụ nchi ejihu.
41 “Iphe, bụkpoo iphe, awụ awụwu, bụ ọphu akpụ wuruwuru l'alị l'a-bụkotakwaru
ẹbyi; ọphu e rijekwa iya eriri.
42 Unu ta tajẹkwa iphemiphe, awụ awụwu lẹ mgboko-a; m'ọ bụ ọphu gude ẹpho
awụ; ọzoo ọphu gude ọkpa ẹno eje; ọzoo ọphu gude igwe ọkpa eje; kẹle ẹphe tụkoru
bụru ẹbyi.
43 G'ọ tọ dụkwa iphe, awụ l'ẹpho, unu e-gude mee onwunu ẹbyi. Ọphu unu
egudekwa phẹ mee onwunu ndu aasọ nsọ; g'unu te shi l'ẹphe bụru ndu e merwuru
emerwụ;
44 kẹle ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu. Ọo ya bụ; unu sachaa
onwunu; unu adụ nsọ; kẹle mbẹdua dụ nsọ; ọphu unu atụrwukwa onwunu l'iphe,
awụ awụwu, bụ ọphu akpụ wuruwuru l'alị g'ọ dụhabe;
45 kẹle ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu, onye shi l'alị Ijiputu dufuta unu gẹ mu bụru
Chileke unu. Ọo ya bụ lẹ-a; unu dụkwa nsọ; kẹle mbẹdua dụkwa nsọ.”
46 “Ono bụ ekemu, a tụru swibe anụ; waa ẹnu; waa iphe, bụ iphe, dzụ ndzụ, bu
l'ime mini; mẹkpoo iphe ọzo, bụ iphe, awụ awụwu, bụ ọphu akpụ wuruwuru l'eliphe;
47 g'e gude dokaha iphe, aasọ nsọ; yẹe iphe, a ta sọdu nsọ; dokaha anụ, bụ ọphu
ee-rije eriri; yẹe ọphu e te ridu eriri.”

12

Aswafụ ntụrwu nwanyị mẹ o -zedacha

1 Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:

2 “Pfuru yeru ụnwu Ízurẹlu; sụ phẹ-a: Nwanyị -tsụta ime bya anwụa nwa nwoke;
g'ọ bụkwaru onye aasọ nsọ nọo abalị ẹsaa; mbụ l'ọo ẹpho g'aasọ-bejeru iya nsọ mẹ
ọ -nọdu anọ nsọ nwanyị-a bụ g'aa-sọ-berु iya nsọ.
3 O -be lẹ mbọku k'ẹsato l'e bua nwata ọbu úbvù.
4 E -mechaa; nwanyị ono anọo ụkporo abalị l'abalị iri l'ẹto g'e gude swafụ iya
ntụrwu mee, larụ iya nụ. G'ọ tọ dụkwa iphe, e doberu nsọ, oo-denyi ẹka; tẹme ọphu
ọ bahụkwa lẹ Ụlo-dụ-nsọ jasụ mbọku, nsọ aswafụ ntụrwu iya a-bvụ.
5 “Ọ -bụru l'ọo nwa nwanyị bẹ ọ nwụru bẹ nwanyị ọbu a-bụru onye aasọ nsọ ujiku
iri l'ẹno; ẹgube ono, aanọduje asọ iya nsọ mẹ ọ -nọdu anọ nsọ nwanyị ono. Iphe,
ọo-nọ g'e gude swafụ iya ntụrwu mee alala bụ ujiku ụkporo ẹto l'ishii.
6 “Teke eswe mbọku aswafụ ntụrwu iya ono bvụerupho; l'onye nwụru nwoke ọzoo
nwanyị; gẹ nwanyị ono kpụta nwatụru mgbapha g'e gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku.
L'ọ nwẹkwapho nwa ndo; ọzoo kparaka; g'e gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji. G'o gude iya
bya l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ bya anụ onye uke.
7 Onye uke ono egude iphe ono je egwee ngwẹja nụ Chipfu gude pfụa ụgwo iphe-ẹji
iya; l'ọ bya adụebe ree lẹ mee, larụ iya nụ. Noo ekemu, dụru nwanyị, nwụru nwa
nwoke; ọzoo nwa nwanyị.
8 “Teke ọ bụ l'onye ọbu ta adụdu ike agbata nwatụru; g'ọ nwụtaru iya kparaka
labọ; ọzoo nwa ndo labọ. L'a nwụta nanụ gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku; gude ọphuu
gwee ngwẹja-iphe-ẹji. Onye uke egude iya pfụa ụgwo iphe-ẹji iya; l'ọ bya adụebe
ree.”

13

Onye ekpenta eme

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu yẹe Erọnu; sụ phẹ:
2 “Ọ -bụru l'o nweru ọ́nyá, nọ nemadzụ l'ẹhu; ọzoo l'ọo iphe, dụ g'ẹ́kpá; ọzoo l'iphe,
tụkashiru iya poopoo l'ẹhu, bụgbaa iphe, nweru g'ọo-dụ; l'ọ ghọo ekpenta; nọdu onye
ono l'akpọ-ẹhu; g'e dutakwa onye ọbu duru jepfu Erọnu, bụ onye uke; ọzoo l'e duru
iya jepfu onye bụ nwa iya, bụkwapho uke.
3 G'onye uke ono lee ẹnya l'ọ́nyá ono, nọ onye ọbu l'akpọ-ẹhu ono. Teke ọ bụ l'ẹji,
futaru l'ẹka ono ghọhuru aghọhu acha ụcha; tẹme ẹka ono dalahụ adalahụ; bẹ ẹka-
iphe-nọ ọbu bụakwaa ekpenta; nọdu onye ono l'akpọ-ẹhu. G'onye uke lee ya ẹnya
gụa ya l'onye aasọ nsọ.
4 Teke ọ bụ l'ẹka ọbu acha iya ụcha l'akpọ-ẹhu; e lee ya ẹnya ọphu ọ dalahụduru
adalahụ; ọphu ẹji, nọ iya nụ aghọhuduru aghọhu acha ụcha; g'onye uke gụ-chia onye
ono l'ụlo nọo ujiku ẹsaa.
5 O -be lẹ mbọku k'ẹsaa; g'onye uke je elebaa onye ọbu ẹnya l'ẹhu; teke ekpenta
ono dụ g'ọ dụ; ọphu ọ kadụ asa ọsa; g'onye uke ono gụ-chifua ya l'ụlo ujiku ẹsaa
ọzo.
6 O -bekwa lẹ mbọku k'ẹsaa; g'onye uke jekwaphọ elebaa onye ọbu ẹnya l'ẹhu. Ọ
-bụru l'ẹka-iphe-nọ iya ọbu dụwaa inchi inchi; ọphu ọ kadụ asa ọsa; g'onye uke gụa
ya onye a ta sọdu nsọ. Iphe, ọ bụ bẹ bụ ẹ́kpá mmanụ. G'ọ saa uwe iya asasa; bụru
onye a ta sọdu nsọ.
7 Obenu lẹ-a; teke iphe ono bakahụru ka iya ọsa l'ẹhu; g'onye uke hụmachaaru iya
sụ l'a taa sọdu iya nsọ phọ; g'o jekwa egoshibaa onwiya onye uke ono ọzo.
8 Teke onye uke ono leru iya ẹnya bya ahụma l'ọosa iya ọsa l'ẹhu; mbụ iphe ono;
g'onye uke ono gụkwaa ya l'onye aasọ nsọ; ọ kwa ekpenta eme onye ono.
9 “Ọ -bụru lẹ nemadzụ bẹ iphe eme l'akpọ-ẹhu, bụ iphe, eswe nswe; g'e dukwaru
onye ọbu jepfu onye uke.

10 G'onye uke ono lee ya ẹnya; teke o nweru ọ́nyá, nọ onye ono l'ẹhu, acha nmalanmala; o mewaa; ẹji, nọ iya nụ ghọhuwaa aghọhu; tẹme o nweru iphe, dụ g'àjí, dụ iya nụ;
11 bẹ ọ kwa alagala ekpenta nọ onye ono l'akpọ-ẹhu. G'onye uke gụkwaa ya l'onye aasọ nsọ. G'o to jekwa iya agụ-chi l'ụlo; kẹle ọ bụakwaa onye aasọ nsọ.
12 Teke ọ bụ l'ekpenta ono vọshiru nemadzụ l'akpọ-ẹhu; ọ tụko onye ọbu ẹhu sweta; mbụ shi iya l'ishi vụa ya kpatakpata jasụ l'ọkpa; mbụ iphe, bụkpoo ẹka onye uke ono lekpọru iya ẹnya bụkotaru iya;
13 g'onye uke ono lebakwaa ya ẹnya. Ọ -bụru l'ekpenta ono mewaru iya; kpọhu; ẹka ono nọdu achawa ụcha; g'ọ gụkwaa onye ono l'onye a ta sọdu nsọ; kẹle ọ bụwaa ichii-iphe; ọ tọ bụedu ekpenta.
14 Ọle ọ -nọnyakwanaa; ájì fụta l'ẹka-iphe-nọ iya ono; l'ọ bụru onye aasọ nsọ.
15 Onye uke ono -hụmaepho ájì ono; g'ọ gụa onye ono l'onye aasọ nsọ; kẹle ájì bụ iphe, aasọ nsọ. Ọ kwa ekpenta eme onye ono.
16 Ọ -bụru l'ájì ono nọnyaaru gbanwee; bya aghọhu chaahaa ụcha; g'onye ọbu jepfukwa onye uke ọzobaa.
17 G'onye uke ono lee ya ẹnya; ọ -bụru l'ẹka ono iphe shi eme iya ono kpọhuwaru; achawa ụcha; g'onye uke ono pfukwaa l'onye ono, iphe shi eme ono bẹ a taa sọedu nsọ. Teke ono; onye ono abya abụru onye a ta sọdu nsọ.
18 "A bya l'ẹhu onye bụ ẹjo-onwo shi phọo ya; ọ kawaa mma;
19 a bya l'ẹka ono, ẹjo-onwo shi phọo ya ono; ọ -bụru l'ọ byaru ahụta ahụta acha ụcha; ọzoo l'o nweru ẹka acha ụcha bya adụ nwa uswe-uswe; g'e jekwa egoshi iya onye uke.
20 G'onye uke ono lekwaa ya ẹnya; ọ -bụru l'ẹka ono dalahụru adalahụ; tẹme ẹji, futaru l'ẹka ono ghọhuwaa aghọhu acha ụcha; g'onye uke ono gụa ya l'onye aasọ nsọ; kẹle ọ kwa ekpenta larụ onye ono l'ẹka ono, ẹjo-onwo shi phọo ya ono.
21 Ọle ọ -bụru l'onye uke ono leru ẹka ọbu ẹnya; ọphu ẹji, furu l'ẹka ono aghọhuduru aghọhu; ọphu ọ dalahụduru adalahụ; ọ rwakputewa arwakpute; g'onye uke ono gụ-chia onye ono l'ụlo g'ọ nọo ujiku ẹsaa.
22 Teke ọ bụ l'ẹka-iphe-nọ iya ọbu kabaa asa ọsa eviya; g'onye uke ono pfukwaa l'ọ bụ onye aasọ nsọ; kẹle ọ bụ ekpenta eme iya.
23 Teke ọ bụ l'ẹka-iphe-nọ iya ono dụepho g'ọ dụ; ọphu ọ sadụ ọsa; l'a maru l'ọo ichii ẹjo-onwo phọ bẹ ọ bụ; g'onye uke ono gụa ya l'onye a ta sọdu nsọ.
24 "Teke ọ bụ l'ọku hụru nemadzụ l'ẹhu; ẹka ono, ọku hụru iya ono chaahaa ụcha; bya adụkwapho nwa uswe-uswe; ọzoo l'ọocha ụcha;
25 g'onye uke ono lekwaa ya ẹnya; ọ -bụru l'ẹji, futaru l'ẹka ono ghọhuwaru aghọhu acha ụcha; tẹme ẹka ono dalahụ adalahụ; bẹ ọ bụkwa ekpenta larụ onye ọbu l'ẹka ono, ọku hụru iya ono. Ọo ya bụ g'onye uke gụkwaa ya l'onye aasọ nsọ; kẹle ọ kwa ekpenta eme onye ono.
26 Obenu lẹ-a; ọ -bụru l'onye uke ono leru iya ẹnya; ọphu ẹji, nọ iya l'ẹka ono aghọhuduru aghọhu acha ụcha; tẹme ọphu ẹka ono adalahụduru adalahụ; tẹme ẹka ono rwakputewa arwakpute; g'onye uke ono gụ-chia ya l'ụlo g'ọ nọo ujiku ẹsaa.
27 O -be lẹ mbọku k'ẹsaa g'onye uke ono lebaa ya ẹnya l'ẹhu. Teke ọ kabaa ya asa ọsa l'ẹhu eviya; g'onye uke ono pfukwaa l'ọ bụ onye aasọ nsọ; kẹle ọ kwa ekpenta eme iya.
28 Ọle ọ -bụkwanuru l'ẹka-iphe-nọ iya ono dụepho g'ọ dụ; ọphu ọ kadụ iya asa ọsa l'ẹhu; ọ gbẹchianu arwakpute arwakpute bẹ ọ bụkwa ọku ono, hụru iya nụ ono switaru iya eswita; g'onye uke ono gụkwaa ya l'onye a ta sọdu nsọ; kẹle ọo ichii ọku phọ bẹ ọ bụ.
29 "Ọ -bụru lẹ nwoke; ọzoo nwanyị bẹ ọ́nyá dụ l'ishi; ọzoo l'agba;

30 g'onye uke lekwaa ẹnya l'ọ́nyá ọbu. Ọ -bụru l'ọ dalahụru adalahụ; mbụ ọ́nyá ọbu;
tẹme ẹjí, furu iya nụ dụ manụ-manụ; bya adụ kẹ zịtazita; g'onye uke ono gụkwaa
ya l'onye aasọ nsọ; kẹle ọo ẹjo akụruba; mbụ l'ọo ekpenta tụru onye ono l'ishi; ọzoo
l'agba.
31 Ọle ọ -bụru l'onye uke ono lechaaru ẹnya l'ẹjo akụruba ọbu; ọphu ọ dụdu l'ẹnya
g'ọ dalahụru adalahụ; tẹme ọphu ẹjí, dụ iya nụ ejidu uji; g'onye uke ono gụ-chia onye
ono l'ụlo g'ọ nọo ujiku ẹsaa.
32 O -be lẹ mbọku k'ẹsaa g'onye uke ono lebaa ẹnya l'iphe-ememe ono; ọ -bụru
l'ẹjo akụruba ono ta abakahụduru abakahụ; ọphu ẹjí, dụ iya nụ adụdu manụ-manụ;
ọphu akụruba ono adụdu l'ẹnya g'ọ dalahụru adalahụ;
33 g'a kpụshia onye ono ishi; kpụ-buru ẹka akụruba ono dụ haa; g'onye uke ono
gụ-chifua ya l'ụlo g'ọ nọo ujiku ẹsaa ọzo.
34 Teke o rwuru mbọku k'ẹsaa; g'onye uke ono lee ẹnya l'akụruba ono; ọ -bụru l'ọ
tọ bakahụduru abakahụ; e lee ya ẹnya; ọphu ọ dalahụduru adalahụ; g'onye uke ono
gụa ya l'onye a ta sọdu nsọ. G'onye ono saa uwe iya; bụru onye a ta sọdu nsọ.
35 Obenu lẹ-a; ọ -bụru l'akụruba ono bakahụru iya l'akpọ-ẹhu eviya g'a gụwaru iya
l'onye a ta sọdu nsọ-a;
36 g'onye uke ono lebaa ya ẹnya. Ọ -bụru l'akụruba ono bakahụru iya l'ẹhu; g'onye
uke te jeẹkwa ele ẹnya g'a maru ẹjí iya; ?ọ dụ manụ-manụ. Onye ono bụakwaa onye
aasọ nsọ.
37 Ọ -bụru l'akụruba ọbu bẹ dụepho g'ọ dụ l'ẹnya; tẹme ẹjí ojii rwutawaa l'ẹka ono
bẹ akụruba ọbu kpọhuakwaru; ọ bụakwaru onye a ta sọdu nsọ; g'onye uke gụa ya
l'onye a ta sọdu nsọ.
38 "Ọ -bụru lẹ nwoke; ọzoo nwanyị bẹ iphe-ọchaa tụkashiru poopoo l'ẹhu; achagbaa
ụcha;
39 g'onye uke lekwa onye ọbu ẹnya l'ẹhu. Ọ -bụru l'ẹka ọbu ta achadu ọkpobe ụcha;
l'a maru l'ọo ụ́gwò bẹ tụkashiru onye ọbu l'ẹhu; l'onye ọbu bẹ a ta sọdu nsọ.
40 "Ẹgbushi -rishihu onye nwoke l'ishi; bụkwa ishi-ọnmo bẹ ọ bụ; obenu l'a taa
sọdu iya nsọ.
41 Teke ọ bụ l'ọo l'ọnu-iphu bẹ ẹgbushi rishihuru iya; bẹ onye ọbu bụkwa ishi ọnmo
ọnu-iphu; obenu l'a taa sọdu iya nsọ.
42 Ọle ọ -bụru l'ọ dụru ọ́nyá, acha ụcha; bya adụkwapho nwa uswe-uswe, nọ iya
l'ishi-ọnmo ọbu; ọzoo l'ishi-ọnmo ọnu-iphu ọbu; bẹ ọ bụakwaa ekpenta bẹ tụru iya
l'ishi-ọnmo ọbu; ọzoo l'ishi-ọnmo ọnu-iphu ọbu.
43 Ọo ya bụ; g'onye uke lee ya ẹnya. Teke ọ bụ l'ọ́nyá, dụ onye ono l'ishi; ọzoo
l'ọnu-iphu acha ụcha; bya adụkwapho nwa uswe-uswe; mbụ dụ g'ekpenta ono, eswe
nswe, emeje nemadzụ l'akpọ-ẹhu ono;
44 ọo ya bụ l'onye ọbu bụ onye ekpenta; ọ bụru onye aasọ nsọ eviya. G'onye uke
ono gụa ya l'onye aasọ nsọ; kẹle ekpenta nkiya tụru iya l'ishi.
45 "G'onye ekpenta ono lakakwaa uwe iya; haa ẹgbushi iya g'ọ yagashịhu
ayagashịhu; woru ẹkwa gbobuta ụgbo-ọnu; chia mkpu sụ lẹ ya bụkwa onye aasọ
nsọ; ya bụkwa onye aasọ nsọ.
46 Ọo-bụru onye aasọ nsọ jasụ teke ọo-ka mma. G'ọ bụru onye aasọ nsọ je eburu
nkịnyi iya l'azụ ẹka ndu Ízurẹlu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ.

Ekemu k'iphe, tsụru evu

47 "Ọ -bụru l'o nweru uwe, tsụru evu; ọzoo uwe ẹji anụ; ọzoo uwe ọchaa;
48 ọzoo ẹkwa, e kweru l'oghu ọchaa; ọzoo ọphu e gude ẹji anụ kwee; ọzoo l'akpọ;
ọzoo l'iphe, e meru l'akpọ;
49 teke ọ bụ l'ẹka ono, tsụru evu ono dụ oyingo-oyingo; ọzoo l'ọ dụ uswe-uswe; bẹ
ọ bụkwa ekpenta. G'e jekwa egoshi iya onye uke.

50 G'onye uke ono lekwaa ẹnya l'ẹka ono, tsụru evu ono; woru iphe ọbu, tsụru evu
ọbu gụ-chia l'ụlo g'ọ nọo ujiku ẹsaa.
51 O -be lẹ mbọku k'ẹsaa; g'onye uke ono je elebaa ya ẹnya ọzo. Ọ -bụru l'evu
ọbu kabaa asakahụ l'uwe ọbu; g'a makwarụ l'ọ bụ ekpenta. Iphe ono, tsụru evu ono
bụakwaa iphe, aasọ nsọ.
52 G'onye ono kpọkwaa uwe ono ọku; m'ọ bụ uwe ẹji anụ; ọzoo uwe ọchaa; m'ọ
bụ ẹkwa, e kweru l'oghu ọchaa; ọzoo ọphu e gude ẹji anụ kwee; ọzoo l'iphe, e meru
l'akpọ, bụ ọphu evu ono dụ; g'a kpọkwaa ya ọku; kẹle ọ bụ ekpenta.
53 "Ọle ọ -bụru l'onye uke ono leru iya ẹnya; ọphu evu ọbu asakahụduru asakahụ
l'iphe ono;
54 g'onye uke ono zia g'a saa iphe ono, tsụru evu ono asasa; l'ọ bya agụ-chia ya l'ụlo
g'ọ nọo ujiku ẹsaa ọzo.
55 G'onye uke ono lee ẹnya l'iphe ono; mẹ a sachaa ya ono; ọ -bụru l'iphe ọbu ta
agbanwedụru ụdudu iya; obetakpọru ọphu ọ sakahụduru asakahụ; bẹ ọ bụkwa iphe,
aasọ nsọ; g'a kpọkwaa ya ọku; mẹ evu ọbu; ?ọ nọ iya l'iphu; m'ọ nọ iya l'azụ.
56 Ọ -bụru l'onye uke ono jeshiaru iya ele ẹnya; ẹka ono, tsụru evu ono rwakputewa
arwakpute g'a sachaaru iya ono; g'ọ lakafụkwa ẹka ono, tsụru evu ono; mbụ l'uwe
ono; ọzoo l'akpọ ono; ọzoo l'ẹkwa ono, e kweru ekwekwe ono; ọzoo l'ọphu a kparụ
akpakpa.
57 Ọle ọ -bụru l'ọ watawarụ atsụ evu ono ọzo l'uwe ono; ọzoo l'iphe ono, e kweru
ekwekwe; ọzoo l'ọphu a kparụ akpakpa; m'ọ bụ l'iphe ono, e meru l'akpọ-anụ ono; l'a
maru l'ọ bụ iphe, asakahụ asakahụ. G'a kpọkwaa iphe, bụ iphe, tsụru evu ono ọku.
58 Iphe, bụ iphe, tsụru evu, a sawaru asasa; ọphu evu ono adụedu iya; g'a saa ya
k'ugbo ẹbo g'ọ bụru iphe, a taa sọhedu nsọ."
59 Ono bụ ekemu, dụru iphe, bụ evu, tsụru l'uwe ẹji anụ; ọzoo l'uwe ọchaa; ọzoo
l'ẹkwa, e kweru ekwekwe; ọzoo l'ọphu a kparụ akpakpa; ọzoo l'ọphu e gude akpọ-anụ
mee; g'a gụa ya iphe, a ta sọdu nsọ; ọzoo l'a gụru iya l'iphe, aasọ nsọ.

14

Egoshi l'onye iphe eme l'akpọ-ẹhu dụwaa iche

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
2 "Ọwaa bụ ekemu, ee-tsoje mbọku, ee-me onye ekpenta shi eme g'a ta sọhe iya
nsọ: G'e duru iya dutaru onye uke.
3 G'onye uke ono shikwa l'ẹka ndu Ízurẹlu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ lụfu je elerwee
ya ẹnya ree. Ọ -bụru l'onye ono wekọrohuwaru l'ekpenta ono, shi eme iya l'akpọ-ẹhu
ono;
4 g'onye uke ono zia ozi g'e wotaru onye ọbu, eeme g'a ta sọhe nsọ ọbu ẹnu labọ,
nọ ndzụ, a ta sọdu nsọ; waa oshi sida; waa ẹkwa uswe-uswe; waa ẹswa ịsopu.
5 Onye uke ono asụ g'e gbua ẹnu ono nanụ l'eli ite, a kpụru l'ụrwa, e yeru mini,
doru rịsaa.
6 Ẹnu ọphu nọ ndzụ phọ bẹ ọo-nwụta; wota oshi sida phọ; waa ẹkwa uswe-uswe
phọ; waa ẹswa ịsopu phọ; tụko tsẹe lẹ mee ẹnu ono, e gburu l'eli mini ono, dụ ree
ono.
7 L'ọ bya ephee ya onye ono ugbo ẹsaa; mbụ onye ono, eeme g'a ta sọhe nsọ
l'ekpenta ono, shi eme iya nụ ono. L'ọ bya agụa ya l'onye a ta sọdu nsọ; woru ẹnu
k'ono, dzụ ndzụ ono haa g'o pheba l'ẹgu.
8 Onye ono, byaru g'e mee ya g'a ta sọhe iya nsọ ono eje eworu uwe iya saa;
kpụshikọta ẹji, dụ iya l'ẹhu g'ọ ha; mẹ ẹgbushi iya; woru ẹhu wụa lẹ mini; shi nno
bụru onye a ta sọdu nsọ. E -mechaa nno; l'ọ batawarọ l'ime ẹka ndu Ízurẹlu kpọberu
ụlo-ẹkwa phẹ; ọle g'ọ nọkwaa l'azụ ụlo-ẹkwa iya ujiku ẹsaa.

9 Ọ -nọchaa ujiku ẹsaa g'ọ kpụshikwaa ẹji, dụ iya l'ẹhu g'ọ ha ọzo. G'ọ kpụshia
ishi; yẹe éjí-agba; waa njibu-ẹnya; mẹwaro ẹji ọzo, dụgbaa ya l'ẹhu. L'ọ saa uwe
iya; woru ẹhu wụa lẹ mini; ọo ya bụ; l'ọ bụru onye a ta sọdu nsọ.
10 "Teke o rwuru lẹ mbọku k'ẹsato; g'onye ọbu kpụta ụnwu ebili labọ, adụdu ẹka
iphe mebyiru iya; waa ada atụru, gbaru apha, adụdu ẹka iphe mebyiru iya. Tẹme l'o
gude ụzo ẹto l'ime nkwẹka ukpokutu ereshi, e keru ụzo ẹto; gwọo lẹ manụ; g'e gude
iya gwee ngwẹja-nri. L'o wotakwaphọ manụ, jiru konggo ejiji tukobe iya.
11 Onye uke ono, eme iya g'a ta sọhe iya nsọ ono; abya eduta onye ọbu, eeme g'a
ta sọhe nsọ ọbu; yẹe iphemiphe ono, o gude bya ono; bya eworu dobe l'iphu Chipfu
l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
12 L'ọ bya akpụta nwa ebili ono nanụ; yẹe konggo, manụ jiru ejiji phọ; gude gwee
ngwẹja-apfụ-ụgwo. G'ọ maa ngwẹja ono l'iphu Chipfu g'ọ bụru ngwẹja-amama.
13 "L'ọ bya eworu nwa ebili ono gbua l'ụlo-dụ-nsọ; mbụ l'ẹka ono, eegbuje anụ, e
gude egwe ngwẹja-iphe-ẹji; yẹe ngwẹja-akpọ-ọku. Ọo ẹgube ono, ngwẹja-iphe-ẹji bụ
k'onye uke bụkwapho gẹ ngwẹja-apfụ-ụgwo bụkwapho nkiya; tẹme ọ bụru ngwẹja,
dụ nsọ shii.
14 Onye uke ono emeta mee anụ ono, e gude gwee ngwẹja-apfụ-ụgwo ono; ye onye
ono, eeme g'a ta sọhe nsọ ono l'atakpa-nchị ẹkutara; waa lẹ mkpụshi-ẹka ezeke-ẹka
ẹkutara; yẹe mkpụshi-ọkpa ezeke-ọkpa ẹkutara iya.
15 Onye uke ono abya emeta konggo manụ ono; bya emeru iya ye onwiya l'ọbochi-
ẹka ẹkicha;
16 l'ọ bya eworu mkpụshi-ẹka ẹkutara tsẹe lẹ manụ ono; meta iya phee ugbo ẹsaa
l'iphu Chipfu.
17 Manụ ọphu ghuduru iya l'ọbochi-ẹka bẹ ọo-tada onye ono, eeme g'a ta sọhe nsọ
ono l'atakpa-nchị ẹkutara; waa lẹ mkpụshi-ẹka ezeke-ẹka ẹkutara; waa mkpụshi-
ọkpa ezeke-ọkpa ẹkutara; waa l'eli mee anụ ono, e gude gwee ngwẹja-apfụ-ụgwo
ono.
18 Manụ ọphu ghuduru nụ bẹ oo-hu onye ono, byaru g'e mee ya g'a ta sọhe iya nsọ
ono l'ishi; gude pfụa ụgwo iphe-ẹji onye ono l'iphu Chipfu.
19 "Onye uke ono abya egwee ngwẹja-iphe-ẹji ono; gude pfụa ụgwo iphe-ẹji, onye
ono meru; mbụ onye ono byaru g'e mee ya g'a ta sọhe iya nsọ ono. E -mechaa; l'o
woru anụ ono, ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku ono gbua;
20 woru ngwẹja-akpọ-ọku ono; yẹe ngwẹja-nri, tso iya nụ l'ọru-ngwẹja; gude pfụa
ụgwo iphe-ẹji onye ono l'ọ bya abụru onye a ta sọdu nsọ.
21 "Ọle ọ -bụru l'onye ọbu akpa nri; ọphu ọ dụdu ike anụ iphemiphe ono, a gụshiru
ono; g'onye ọbu kpụta nwa ebili lanụ nụ g'ọ bụru kẹ ngwẹja-apfụ-ụgwo; l'e woru iya
maa g'ọ bụru ngwẹja-amama, e gude apfụ ụgwo iphe-ẹji. Tẹme l'o wota nkeru-iri
nkwẹka ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ; g'ọ bụru ngwẹja-nri; waa manụ, jiru
konggo;
22 mẹ ndo labọ; ọzoo kparaka labọ; ọphu rwukpọeru iya phọ ẹka. Nanụ bẹ ee-gude
gwee ngwẹja-iphe-ẹji; l'e gude ọphuu gwee ngwẹja-akpọ-ọku.
23 O -be lẹ mbọku k'ẹsato l'ọ chịru iphemiphe ono byapfuta onye uke g'e gude mee
ya g'a ta sọhe iya nsọ; gude iya bya l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ l'iphu Chipfu.
24 G'onye uke ono kpụta nwatụru ono; yẹe konggo, manụ jiru ejiji ono je amaa
l'iphu Chipfu g'ọ bụru ngwẹja-amama.
25 L'o woru nwatụru ono gbua; meta mee ya tada onye ọbu, eeme g'a ta sọhe nsọ
ọbu l'atakpa-nchị ẹkutara; waa lẹ mkpụshi-ẹka ezeke-ẹka ẹkutara; wakwaphọ lẹ
mkpụshi-ọkpa ezeke-ọkpa ẹkutara.
26 Onye uke ono abya emeta manụ ono bya emeru ye onwiya l'ọbochi-ẹka ẹkicha;
27 l'o woru mkpụshi-ẹka ẹkutara iya phee manụ ono ugbo ẹsaa l'iphu Chipfu.

28 Onye uke ono abya emeta manụ ono, dụ iya l'ọbochi-ẹka ono tada l'ẹka ono, ọ
tadaru mee anụ ono, e gude gwee ngwẹja-apfụ-ụgwo ono, bụ iya bụ l'atakpa-nchị
ẹkutara onye ono, eeme g'a ta sọhe iya nsọ ono; waa lẹ mkpụshi-ẹka ezeke-ẹka
ẹkutara; waa lẹ mkpụshi-ọkpa ezeke-ọkpa ẹkutara iya.
29 Manụ ọphu ghuduru iya l'ọbochi-ẹka bẹ oo-hu onye ono, byaru g'e mee ya g'a ta
sọhe iya nsọ ono l'ishi; gude pfụa ụgwo iphe-ẹji iya l'iphu Chipfu.
30 L'ọ nwụta ndo ono; ọzoo kparaka ono, bụ ọphu onye ono dụru ike gbata; gude
gwee ngwẹja.
31 Nanụ bẹ oo-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; l'o gude ọphuu gwee ngwẹja-akpọ-ọku;
yẹe ngwẹja-nri. Ọo ẹgube ono bụ g'onye uke a-nọdu l'iphu Chipfu pfụa ụgwo iphe-ẹji
onye ono, eeme g'a ta sọhe nsọ ono.
32 Ono bụ ekemu, dụru onye oome; mbụ ekpenta ono; ọphu ọ dụdu ike gbata iphe,
ee-gude mee g'a ta sọhe iya nsọ.”

Ẹka igbulọ tsụru evu

33 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu yẹe Erọnu; sụ phẹ:
34 “Unu -laẹpho alị Kénanu ono, bụ ẹka mu abya anụ unu g'ọ bụru okiphe unu ono;
ọ -bụru l'ọ dụru ụlo, nọ l'alị ono, mu meru; o nweru ẹka tsụru evu;
35 g'onye nwe ụlo ono jekwa akọoru onye uke l'ụlo iya gbẹkwa dụ iya g'ọ tsụru evu.
36 Onye uke ono a-sụ g'e gweshigbua iphe l'ụlo ono; tẹme l'ọ bahụ jeshia ahụma
ẹka tsụru evu ọbu; ọo ya bụ g'ọ tọ tụko ụlo ono; yẹe iphe, nọ iya nụ gụa l'iphe, aasọ
nsọ. E -gweshikọtachaa iphe l'ụlo ono; g'onye uke ono bahụ l'ụlo ọbu je elee ya ẹnya.
37 G'o lee ẹnya l'igbulọ ẹka tsụru evu ọbu; teke ọ bụ l'ọ dụ oyingo-oyingo; ọzoo l'ọ
dụ uswe-uswe; tẹme ẹka ọbu dalahụ adalahụ;
38 g'onye uke ono lụfuta l'ụlo ono; woru ọnu iya gụ-chia g'ọ nọo ujiku ẹsaa.
39 O -be lẹ mbọku k'ẹsaa; g'onye uke laphu azụ je elee ẹnya l'ụlo ọbu ọzo. Ọ -bụru
l'evu ọbu sakahụru l'ọma igbulọ ono;
40 l'ọ sụ g'e bvufu mkpuma ono, tsụru evu ono je etuphaa l'ẹka aasọ nsọ l'azụ
mkpụkpu.
41 L'e kwoshia igbulọ ime ụlo ono ekwoshi mgburugburu; kpota iphe, e kwoshiru
iya je awụshia l'azụ mkpụkpu l'ẹka aasọ nsọ.
42 L'e wota mkpuma ọzo gude tụ-chishia ẹnya iya ọphu e bvukpọfugbaaru phọ;
tẹme l'a kụtakwapho ẹpuchi ọzo gude rwaa ụlo ọbu ọzo.
43 “Teke ọ bụ l'evu ọbu chafụtaru l'ụlo ọbu ọzo g'e bvukpọfuchaaru mkpuma
mkpuma phọ; e kwoshichaa ya; bya arwaphu iya azụ ọbu;
44 g'onye uke laphu azụ jee elee ya ẹnya ọzo; teke ọ bụ l'evu ọbu bakahụru l'ụlo
ọbu bẹ ọ bụkwa evu, asakahụ asakahụ dụ l'ụlo ono; ọo ya bụ; l'a maru l'ụlo ọbu
bụwaa ụlo, aasọ nsọ.
45 G'e woru ụlo ọbu gbukaa; vuta mkpuma ụlo ọbu; mẹ oshi iya; waa ẹja, e gude
rwaa ya je awụshia l'azụ mkpụkpu l'ẹka aasọ nsọ.
46 Onye bahụru l'ụlo ono teke ono, a gụ-chikwaduru iya agụ-chi ono; bẹ a-bụru
onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu.
47 Onye zẹru l'ụlo ono kua mgbẹnya; ọzoo ria nri; g'onye ono sakwaa uwe iya asasa.
48 “Ọle ọ -bụru l'onye uke byaru g'o lee ụlo ono ẹnya; ọ hụma l'evu ono ta adụedu
ẹka ọ nọba l'ụlo ono g'a rwaphuchaaru iya azụ; g'ọ gụa ụlo ono l'ụlo, a ta sọdu nsọ;
noo kẹle evu ọbu ta adụedu.
49 Iphe, oo-gude mee ụlo ono g'ọ tọ bụhe ụlo, aasọ nsọ; bụkwa g'ọ nwụta ẹnu labọ;
wotakwaphọ oshi sida; waa ẹkwa uswe-uswe; waa ẹswa ịsopu.
50 L'o woru ẹnu lanụ gbua l'eli ite, a kpụru l'ụrwa, e yeru mini, doru rịsaa.

51 L'o wota oshi sida phọ; waa ẹswa ịsopu phọ; waa ẹkwa uswe-uswe phọ; yẹe ẹnu phọ, dzụ ndzụ phọ; tụko tsẹe lẹ mee ẹnu ọphu e gburu egbugbu phọ; yẹle mini phọ, dụ ree phọ; woru iya phee l'ụlo ono akpọ ẹsaa.
52 Oo-gude mee ẹnu phọ; waa mini phọ, dụ ree phọ; waa ẹnu ọphu nọ ndzụ phọ; waa oshi sida phọ; waa ẹswa ịsopu phọ; waa ẹkwa uswe-uswe phọ mee ụlo ono g'a ta sọhe iya nsọ.
53 L'o gude ẹnu k'ọphu nọ ndzụ phọ lụfu azụ mkpụkpu je ahaa ya g'o pheba l'ọma ẹgu. Ọ kwa ẹgube ono bẹ oo-shi pfụa ụgwo iphe-ẹji; shi nno safụ ntụrwu, dụ l'ụlo ono. Ọo ya bụ l'ụlo ọbu abụru ụlo, a ta sọdu nsọ."
54 Ono bụ ekemu, g'ee-meje k'ekpenta, dụkpoo l'ụdu iya l'ụdu iya; yẹe ẹjo akụruba;
55 waa k'evu, tụru l'uwe; yẹe ọphu tụru l'ụlo;
56 waa k'onye ọ́nyá dụ l'ẹhu; ọzoo iphe dụ g'ẹ́kpá; ọzoo onye iphe tụkashiru poopoo l'ẹhu;
57 g'e shi ẹgube ono goshi teke iphe, bụ iphe, aasọ nsọ; waa teke ọ bụ iphe, a ta sọdu nsọ. Ono bụ ekemu, g'ee-meje k'ekpenta; waa k'iphe, tsụru evu.

15

Onye iphe asọshi l'ẹhu

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu yẹe Erọnu:
2 "Unu pfuru yeru ndu Ízurẹlu; sụ phẹ-a: Ọ -dụru onye nweru iphe, asọshi iya asọshi l'ẹhu; bẹ iphe ono, asọshi iya l'ẹhu ono bụkwa iphe, aasọ nsọ.
3 Iphe ono meakwaru onye ọbu; ọ bụru onye aasọ nsọ; mẹ iphe ọbu nọdu asọshi g'ọososhi; ọzoo l'ọ dụru iphe, e gude gbobuta iya bẹ ọ bụekwapho iphe, meru; a nọdu asọ iya nsọ.
4 Iphe, bụkpoo iphe-azẹe, onye ono, iphe asọshi l'ẹhu ono zẹru azẹe bẹ bụakwaa iphe, aasọ nsọ; tẹme iphemiphe, bụ iphe, ọ nọru anọo l'a-bụkwarupho iphe, aasọ nsọ.
5 G'onye denyiru ẹka l'iphe-azẹe onye ọbu; sakwaa uwe iya asasa; wụa ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ.
6 Onye nọru anọo l'iphe, onye iphe shi l'ẹhu asọshi shi nọdu anọo; g'onye ono sakwaa uwe iya; wụa ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ.
7 G'onye denyiru onye iphe shi l'ẹhu asọshi ẹka sakwaa uwe iya; wụa ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ.
8 Onye ono, iphe asọshi l'ẹhu ono -gbụa onye a ta sọdu nsọ ọnu-mini; g'onye ọbu sakwaa uwe iya; wụa ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ.
9 Tẹme iphe, aagbajẹkpo agbagba, onye ono, iphe asọshi ono nọru gbaa bẹ bụakwaa iphe, aasọ nsọ;
10 tẹme onye denyiru ẹka l'iphe, onye ọbu shi nọdu anọo; g'a sọkwaa onye ọbu nsọ jasụ nchi ejihu. Onye wotaru iphe ọbu bẹ a-sakwa uwe iya wụa ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ.
11 Onye iphe shi l'ẹhu asọshi -denyi onye ọzo ẹka; ọphu ọ kwọduru ẹka; g'onye ono sakwaa uwe iya asasa; wụa ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ.
12 Ọ -bụru ite, a kpụru l'ụrwa bẹ onye ọbu denyiru ẹka; g'a tụkpokwaa ya; teke ọ bụ iphe, e gude oshi mee; g'e gudekwa mini saa iphe ọbu asasa.
13 "Onye ono, iphe asọshi l'ẹhu ono -kaẹpho mma; g'ọ gụtaru onwiya ujiku ẹsaa nọo g'e gude mee ya g'a ta sọhe iya nsọ; l'ọ saa uwe iya; gude mini, doru rịsaa wụa ẹhu; l'ọ bya abụru onye a ta sọdu nsọ.
14 O -be lẹ mbọku k'ẹsato l'ọ nwụta kparaka labọ; ọzoo ụnwu ndo labọ gude bya l'atatiphu Chipfu l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ; bya anụ iya onye uke.

15 Onye uke anwụta iya gude gwee ngwẹja. Nanụ bẹ oo-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji;
l'o gude ọphuu gwee ngwẹja-akpọ-ọku. Noo g'ee-shi bụ ono l'ọ pfụa ụgwo iphe-ẹji
onye ono, iphe asọshi l'ẹhu ono l'iphu Chipfu.

16 "Teke nwoke gbọshiru ụnwuda; g'ọ wụkotakwa ẹhu iya l'ophu. A -nọwaa jasụ
nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ.
17 Ẹkwa; ọzoo akpọ, a gbọru ụnwuda kpua bẹ ee-gude mini saa asasa. A -nọwaa
jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ.
18 Nwoke yẹe nyee ya -kwaa akwakwa; ọ -bụru lẹ nwoke ono gbọru iphe;
g'ẹphenebo jekwa awụa ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu phẹ nsọ."

Nwanyị, anọ nsọ

19 "Ọ -bụru lẹ nwanyị bẹ nsọ-nwanyị eme bẹ ọo-bụru onye mmerwu dụ l'ẹhu abalị
ẹsaa; tẹme onye denyiru iya ẹka a-bụru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu.
20 Iphe, bụ iphe, ọ zẹkpooru azẹe teke ono, ọono nsọ ono; ọzoo iphe, ọ nọru anọo
bẹ tụkoakwaru bụru iphe, aasọ nsọ.
21 Onye denyiru iphe-azẹe ya ẹka; a-sa uwe iya asasa; wụa ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi
jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ.
22 Onye denyiru iphe, ọ nọru anọo ẹka; a-sa uwe iya asasa; wụa ẹhu. A -nọwaa
jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ.
23 Onye denyiru iphe-azẹe ya ẹka; ọzoo oshi, ọonoje anọo ẹka bẹ bụakwaa onye
aa-sọ nsọ jasụ nchi ejihu.
24 Ọ -bụru lẹ nwoke jepfuru nwanyị, anọ nsọ; mee ono, ala nwanyị ono -rwua ya
l'ẹhu; g'a sọkwaa ya nsọ nọo abalị ẹsaa. Tẹme iphe, nwoke ono zẹru azẹe g'ọ ha
abụkotaru iphe, aasọ nsọ.

25 "Ọ -bụru lẹ nwanyị bẹ mee larụ ujiku olemole lẹ teke ọ tọo nọdu nsọ; ọzoo lẹ
mee ọbu laghataru onye ọbu ujiku ole, ọonoje nsọ; g'a sọkwaa onye ọbu nsọ g'aasọje
iya mẹ ọ -nọdu anọ nsọ phọ.
26 Iphe, bụkpoo iphe-azẹe, ọ zẹru azẹe l'iphe, bụkpoo mbọku lẹ mbọku ono, mee
ono ala iya ono; bẹ aa-sọkwapho nsọ g'a sọru iphe-azẹe, ọozeje mẹ ọ -nọdu anọ nsọ
phọ. Iphe, bụ iphe, ọ nọru anọo; g'a sọkwaa ya phọ ẹgube ono, aasọje iya mẹ ọ -nọdu
anọ nsọ ono.
27 Iphe, bụ onye denyiru ẹka l'iphe ono bụakwaa onye aasọ nsọ. G'onye ono sakwaa
uwe iya; wụa ẹhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bẹ a taa sọhedu iya nsọ.
28 Obenu lẹ-a; mee ọbu -labuhuẹ ya phọ; g'ọ gụtaru onwiya ujiku ẹsaa nọo. E
-mechaa l'ọ bya abụru onye a ta sọdu nsọ
29 O -be lẹ mbọku k'ẹsato g'onye ọbu nwụta kparaka labọ; ọzoo ụnwu ndo labọ;
nwụtaru onye uke l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
30 G'onye uke ono nwụta ẹnu lanụ gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; l'o gude ọphuu gwee
ngwẹja-akpọ-ọku. Onye uke ono e-shi nno pfụa ụgwo iphe-ẹji nwanyị ono l'iphu
Chipfu lẹ kẹ mee ono, larụ iya nụ ono, shi mee ya; ọ bụru onye aasọ nsọ ono.

31 "Noo g'unu e-shije dobe ụnwu Ízurẹlu iche l'iphe, e-me g'ẹphe bụru ndu aasọ
nsọ; g'ẹphe ta abụru ndu aasọ nsọ; nwụhu; m'ẹphe tụrwua ụlo-ẹkwa mu ono, nọ
l'echilabọ phẹ ono."

32 Ono bụ ekemu, a tụru doberu nwoke, iphe asọshi asọshi l'ẹhu; yẹe nwoke, gbọru
ụnwuda; shi nno bụru onye aasọ nsọ;
33 bya abụkwarupho kẹ nwanyị, nsọ-nwanyị eme. Ọ bụ k'onye iphe asọshi l'ẹhu;
m'ọ bụ nwoke-o; m'ọ bụ nwanyị-o; yẹe k'onye jepfuru nwanyị, aasọ nsọ.

16

Eswe apfụ ụgwo iphe-ẹji
(Uke 23:26-32; Ọgú 29:7-11)

1 O be lẹ g'ụnwu Erọnu dụchaa ẹbo nwụhu; g'ẹphe jekubeẹrupho l'atatiphu Chipfu phọ;
Chipfu bya epfuru yeru Mósisu;
2 sụ iya: "Pfuru yeru nwune ngu, bụ Erọnu sụ iya g'ọ tọ bụjekwarupho teke dụ
iya ree bẹ ọo-byajẹ l'ẹka-kakọta-adụ-nsọ ono; mbụ l'ẹka ono, e gude ẹkwa kobuta
ono, bụ iya bụ l'iphu ẹka aapfụje ụgwo iphe-ẹji, bụ ọphu nọ l'eli okpoko Chileke ono;
ọdumeka bẹ ọo-nwụhukwa. Noo kẹle mu anọduje l'urwukpu bya l'eli ẹka aapfụje
ụgwo iphe-ẹji ono.
3 Waa gẹ Erọnu e-gudeje bahụ l'ẹka-kakọta-adụ-nsọ ono baa: Oo-gude nwa oke-
eswi, oo-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; bya egude ebili, oo-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku.
4 "L'ọ chịta uwe-ime-ẹhu ọchaa, e doberu nsọ phọ yee; bya eyekwaaphọ nwịba
ọchaa, eeyeje l'ime ẹhu; l'o wota ẹkwa-ọchaa atụ-buta-l'upfu gude tubuta onwiya;
bya ewota okpu-ẹkwa ọchaa kpuru. Uwe ono g'ọ ha dụkota nsọ; noo g'o gude o je
l'a-wụada ẹhu tẹme l'o gude uwe ono kwaa onwiya akwa ono.

5 "Gẹ ndu Ízurẹlu kpẹe Erọnu mkpi labọ g'o gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; waa ebili
lanụ, oo-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku.
6 Gẹ Erọnu kpụta oke-eswi phọ gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji kẹ nkiya; shi nno pfụa
ụgwo iphe-ẹji, o meru; yẹe kẹ ndibe iya l'atatiphu Chipfu.
7 L'ọ bya akpụta mkpi labọ phọ bya l'atatiphu Chipfu l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
8 Erọnu abya eworu ido tụaru mkpi labọ ono. Ido lanụ a-bụru kẹ Chipfu; ọphuu
abụru kẹ Azazẹlu.
9 Erọnu abya akpụta mkpi ọphu ido Chipfu daru gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji;
10 obenu lẹ mkpi ọphu ido kẹ Azazẹlu daru bẹ aa-kpụta lẹ ndzụ bya l'atatiphu
Chipfu g'e gude iya pfụa ụgwo iphe-ẹji; tẹme l'a kpụtawa iya rọ je ahaa l'echiẹgu g'ọ
lapfu Azazẹlu.
11 "Erọnu abya akpụta oke-eswi phọ, oo-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; gude pfụa
ụgwo iphe-ẹji onwiya yẹe kẹ ndibe iya phọ. L'o woru oke-eswi ono gbua g'ọ bụru
ngwẹja-iphe-ẹji k'onwiya ono.
12 L'o wota iphe, aagụje ọku; vọta ọku l'ọru-ngwẹja, nọ l'atatiphu Chipfu; vọ-jia ya
avọ-ji; bya ahata ụnwù-isẹnsu ọphu e-ji mkpoji ẹka labọ, e gwerụ rwukuru rwukuru;
gude bahụ l'ẹka ono, e kobutaru ẹkwa ono.
13 L'ọ bya eworu ụnwù-isẹnsu ono tukobe l'eli ọku ono, nọ l'atatiphu Chipfu ono;
k'ọphu ẹnwuru-ọku ụnwù-isẹnsu ono a-kpụ tụuu kpụ-chia ẹka ono, aanọduje apfụ
ụgwo iphe-ẹji ono, nọ l'eli okpoko ono, e doberu ekemu ono. Ọo ya bụ k'ọphu ọ tọo
nwụhudu.
14 L'o meta mee oke-eswi ono; gude mkpụshi-ẹka phee ya l'eli ẹka ono, aapfụje
ụgwo iphe-ẹji ono; l'o gudekwaphọ mkpụshi-ẹka phee mee-iphe ono mgbo ẹsaa l'iphu
ẹka ono, aapfụje ụgwo iphe-ẹji ono.

15 "L'o woru mkpi phọ, e gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji ndu Ízurẹlu phọ; woru gbua
egbugbu; gude mee ya bahụ l'ime ẹka ono, e kobutaru ẹkwa ono; woru mee ya ono
mee g'o meru mee oke-eswi phọ; mbụ phee ya l'eli ẹka ono, aapfụje ụgwo iphe-ẹji
ono; yẹle iphu ẹka ono, aapfụje ụgwo iphe-ẹji ono.
16 Ọ bụru ẹgube ono bẹ oo-shi pfụa ụgwo iphe-ẹji k'ẹka-kakọta-adụ-nsọ ono; kẹle
ndu Ízurẹlu bẹ bụwaa ndu aasọ nsọ; waa kẹle ẹphe meswewaru iphe l'iphe-ẹji, ẹphe
mekọtaru g'ọ ha. Ọ bụkwarupho nno bụ g'oo-me iya lẹ k'ụlo-ẹkwa-ndzukọ, bụ ọphu
nọ l'echilabọ phẹ teke ono, ẹphe bụ ndu aasọ nsọ ono.

17 G'ọ tọ dụkwa onye a-nọdu l'ime ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; mẹ Erọnu bahụepho
l'ẹka-kakọta-adụ-nsọ ono je anọdu apfụ ụgwo iphe-ẹji; jasụ l'ọ pfụ-ghee ụgwo iphe-
ẹji k'onwiya; yẹe kẹ ndibe iya; yẹe kẹ ndu Ízurẹlu l'ophu; lụfuta.
18 E -mechaa l'o jeshia l'ọru-ngwẹja ono, nọ l'atatiphu Chipfu ono; je apfụa ụgwo
iphe-ẹji k'ẹka ono. L'o meta mee oke-eswi phọ; yẹe mee mkpi phọ; wụru ye lẹ mpu,
e mobegbaaru l'ọru-ngwẹja ono.
19 L'o meta mee ono gude mkpụshi-ẹka iya phee ya l'ọru-ngwẹja ono mgbo ẹsaa;
shi nno swafụ iya asọ nsọ kẹ ndu Ízurẹlu; dobe iya nsọ ọzo."

Mkpi, vu iphe-ẹji, ndu Ízurẹlu meru

20 "Erọnu -pfụchaa ụgwo iphe-ẹji, e meru l'ẹka-kakọta-adụ-nsọ ono; yẹe k'ụlo-
ẹkwa-ndzukọ ono; yẹe k'ọru-ngwẹja ono; l'ọ bya akpụfuta mkpi phọ, nọ ndzụ phọ.
21 L'ọ bya eworu ẹka labọ byabẹ mkpi k'ono, nọ ndzụ ono l'ishi; mbụ Erọnu; bya
atụko ẹjo-iphe, ndu Ízurẹlu mekọtaru; mẹkpoo emeswe, ẹphe meswekọtaru; yẹe
iphe-ẹji, ẹphe mekọtaru g'ọ ha; pfushikọta kpua ya; l'ọ tụko iya byabẹ mkpi ono
l'ishi; kpụru iya kpẹe onye a tụru ẹka g'o je ahaa ya l'echiẹgu.
22 Ọ bụru mkpi ono e-vutakọta ẹjo-iphe phẹ g'ọ ha laa l'ọma-ẹgu; ẹka e budu ebubu;
je anọdu. Ọ bụru ẹka oo-je ahaa mkpi ono bụ l'echiẹgu.
23 "Erọnu abahụ l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ je eyefu uwe ọchaa ono, o yeru tẹme ọ
bahụshia l'ẹka-kakọta-adụ-nsọ ono. O -yefuchaa ya l'ọ haa ya l'ẹka ono.
24 L'ọ nọdu l'ẹka dụ nsọ wụa ẹhu; woru uwe iya ye; lụfuta bya egwee ngwẹja-akpọ-
ọku kẹ nkiya; yẹe kẹ ndu Ízurẹlu; shi nno pfụa ụgwo iphe-ẹji k'onwiya yẹe kẹ ndu
Ízurẹlu.
25 L'o woru ẹba-anụ, e gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji phọ kpọo ọku l'ọru-ngwẹja.
26 Onye phọ, jeru je ahaa mkpi phọ; g'ọ lapfu Azazẹlu phọ; l'a-sakwaphọ uwe iya;
wụa ẹhu; tẹme l'ọ batawarọ l'ime ẹka ndu Ízurẹlu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ.
27 Oke-eswi phọ; yẹe mkpi phọ, e gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji phọ, bụ ọphu e
wobataru mee ya l'ẹka-kakọta-adụ-nsọ g'e gude pfụa ụgwo iphe-ẹji phọ; bẹ aa-parụ
lụfu l'azụ ẹka ndu Ízurẹlu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ; l'e woru akpọ iya; waa anụ iya;
mẹkpoo nshị iya kpọo ọku.
28 G'onye ono, jeru akpọo ya ọku ono sakwaa uwe iya asasa; wụa ẹhu; tẹme l'ọ bata
l'ime ẹka ndu Ízurẹlu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ."

Ekemu eswe apfụ ụgwo iphe-ẹji

29 "No iya; g'iphe-a bụkwaru iphe, Chileke tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje, unu e-meje
jasụ l'ojejoje. Mbụ-a; o -rwuje l'ọnwa ẹsaa; lẹ mbọku, ọnwa ono dụ l'abalị iri; unu
aswịje ẹgu. Unu te ejekwa ozi ejeje ophu; mbụ unubẹ ndu a nwụru lẹ Ízurẹlu; mẹ
ndu lwarụ alwalwa, bu l'echilabọ unu;
30 kẹle ọo mbọku ono bẹ aa-pfụ ụgwo iphe-ẹji, unu meru; g'e gude sachafụ unu
iphe-ẹji, unu meru g'ọ ha; unu abụru ndu a ta sọdu nsọ l'iphu Chipfu.
31 Mbọku ono a-bụru unu eswe Sabatụ, bụ eswe-atụta-unme; unu aswịa ẹgu. Iphe
ono bụ iphe, Chileke tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje, unu e-meje jasụ l'ojejoje.
32 Ọ bụru onye uke, a wụru manụ l'ishi dobe nsọ g'ọ bụru onye uke l'ọzori nna iya
bụ onye a-pfụ ụgwo iphe-ẹji ọbu. Oo-yeje uwe ọchaa ono, dụ nsọ ono.
33 L'ọ pfụa ụgwo iphe-ẹji, e meru l'ẹka-kakọta-adụ-nsọ; mẹ k'ụlo-ẹkwa-ndzukọ; mẹ
k'ọru-ngwẹja; l'ọ bya apfụa ụgwo iphe-ẹji, ndu-uke meru; mẹ kẹ ndu Ízurẹlu l'ophu.
34 Ono a-bụwaruro iphe, Chileke tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje, unu a-nọdu emewarọ
jasụ l'ojejoje; mbụ l'aa-pfụje ụgwo iphe-ẹji, ụnwu Ízurẹlu l'ophu mekọtaru. Ọ bụru
mgbo lanụ l'apha bẹ ee-meje iya."

E mekọtaepho iphemiphe gẹ Chipfu sụru Mósisu g'e mee ya.

17

Ekemu g'a ta tajẹshi mee-iphe

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:

2 “Waa iphe, ii-pfuru yeru Erọnu yẹe ụnwu iya; yẹe ụnwu Ízurẹlu l'ophu baa; sụ phẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu tụru ekemu iya baa:

3 Ọ -dụru onye Ízurẹlu gburu eswi; ọzoo nwatụru; ọzoo eghu l'ime ẹka ẹphe kpọbegbaaru ụlo-ẹ́kwà phẹ; ọzoo l'azụ ẹka ono;

4 ọphu onye ono egudedu iya bya l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ g'e gude gwee ngwẹja nụ Chipfu l'iphu ụlo-ẹkwa Chipfu ono; onye ono bẹ ikpe ọchi nmaakwaru; ọ bụakwaa ọchi bẹ o gburu. G'e bufukwa iya lẹ ndu nkiya.

5 Iphe, meru iphe, a tụru ekemu-a bụ g'o mee gẹ ndu Ízurẹlu wotajẹ ngwẹja ono, ẹphe anọduje egwe l'ọma ẹgu ono; bya egweru nụ Chipfu; mbụ g'ẹphe woru iya nụ onye uke l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ; g'o gbua ya g'ọ bụru ngwẹja-ẹhu-guu, e gwerụ Chipfu.

6 Onye uke ono ephee mee anụ ono l'ọru-ngwẹja l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ; bya akpọo ẹba iya ọku g'ọ bụru ngwẹja, mkpọ iya dụ Chipfu ree.

7 Ẹphe te egweẹduru ngwẹja phẹ anụ agwa, a kpụru; ọ dụ g'eghu; mbụ agwa ono, meru ẹphe dụ ghẹleghelegheleghele ono. Ono bụ iphe, Chipfu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje, ẹphe a-nọdu eme jasụ l'ojejoje; ẹphe eme iya; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo.

8 “Sụ phẹ lẹ-a: Onye bụ onye Ízurẹlu; ọzoo onye lwarụ alwalwa, ẹphe l'ẹphe bu, bụ onye gwerụ ngwẹja-akpọ-ọku; ọzoo l'ọ dụru ngwẹja ọzo, ọ nụru;

9 ọphu o gudedu iya bya l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ bya egweru nụ Chipfu; g'e bufukwa onye ọbu lẹ ndu nkiya.

10 “Iphe, bụkpoo onye Ízurẹlu; ọzoo onye lwarụ alwalwa l'alị Ízurẹlu, tarụ mee-iphe bẹ mu a-nọduepho achị lẹ njọ; mbụ l'onye ono, tarụ mee-iphe ono; bẹ mu e-bufu lẹ ndu nkemu.

11 Noo kẹle ndzụ iphemiphe, e meru ememe dobe bụ lẹ mee bẹ ọ dụ. Ọ kwa mee ono bẹ mu nụru unu g'unu gudeje iya bya apfụa ụgwo iphe-ẹji unu l'ọru-ngwẹja. Ọ bụru mee bẹ eegudeje apfụ ụgwo ndzụ nemadzụ.

12 Ọo ya kparụ iphe, mu sụru unubẹ ndu Ízurẹlu: G'ọ tọ dụkwa g'unu ha onye a-tajẹ mee-iphe; ọphu ọ dụkwa onye lwarụ alwalwa, unu l'ẹphe bu ebubu, a-tajẹ mee-iphe.

13 “Ọ -dụru onye Ízurẹlu; ọzoo onye lwarụ alwalwa, unu l'ẹphe bu, akpa l'ẹgbudu; ọ -gbua anụ; ọzoo ẹnu, a ta sọdu nsọ; g'onye ono phụshikwaa mee ya l'alị kpochia ya ẹja.

14 Noo kẹle iphemiphe, nọ ndzụ, e meru ememe bụ lẹ mee bẹ ndzụ iya nọ. Ọ bụru iya kparụ, iphe, mu sụru ndu Ízurẹlu: ‘Unu ta adụkwa mee iphe, unu a-tajẹ; kẹle ndzụ iphemiphe, e meru ememe bụkota lẹ mee bẹ ọ nọ; l'onyemonye tarụ iya nụ bẹ ee-bufukwa ebufu.’

15 “Onyemonye kpọ; m'ọ bụ onye a nwụru lẹ Ízurẹlu; m'ọ bụ onye lwarụ alwalwa, bụ onye tarụ iphemiphe, bụ iphe, nwụhuru anwụhu; ọzoo iphe, anụ dzugburu; bẹ a-sa uwe iya asasa; wụa ẹhu; l'ọ bụru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu; tẹme l'ọ bụru onye a ta sọdu nsọ.

16 Ọle ọ -bụru l'onye ọbu ta saduru uwe iya; ọphu ọ wụduru ẹhu; bẹ ẹjo-iphe ọbu, o meru tukokwaru iya l'ishi.”

18

Akwakwa nwoke yẹe nwanyị ọphu adụdu ree

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
2 “Waa iphe, ii-pfuru yeru ụnwu Ízurẹlu baa; sụ phẹ-a: Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu;
bya abụru Chileke unu.
3 Unu te emekwa g'eemeje lẹ Ijiputu, bụ iya bụ ẹka ono, unu shi buru ono; tẹme
ọphu unu emekwa g'eemeje l'alị Kénanu, bụ alị ẹka ono, mu edu unu ala ono. Unu
te etsokwa ẹka phẹ.
4 Unu mejekwa iphe, mu tụru l'ekemu; waa iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; kẹle
ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu.
5 Unu tsojekwa iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; unu emekwaphọ iphe, mu tụru
l'ekemu, bụ iphe, onye meru iya nụ e-gude nọdu ndzụ. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.
6 “G'ọ tọ dụkwa onye e-jepfu onye ẹphe l'iya bụ ọkpobe abụbu g'ẹphe l'iya kwaa;
kẹle ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.
7 Te ejekwa g'unu lẹ ne ngu kwaa; shi nno mee nna ngu iphe-iphere; noo kẹle onye
ọbu bụ ne ngu. G'unu lẹ ne ngu ta akwakwaa akwakwa nwoke yẹe nwanyị.
8 Te jepfukwa nyee nna ngu; kẹle ọ kwa eme nna ngu iphe-iphere.
9 Te jepfukwa onye unu l'iya bụ nwune ọzoo nwanna; m'ọ bụ l'unuphu lanụ bẹ e
yeru unu; ọzoo l'e yeru iya l'ibe onye ọzo.
10 Te jepfukwa nwanwa ngu; m'ọ bụ nwa ngu nwoke nwụru iya; ọzoo nwa ngu
nwanyị nwụru iya; kẹle ono bụkwa eme onwongu iphe-iphere.
11 Te jepfukwa nwada nyee nna ngu; mbụ onye e yeru nna ngu; noo kẹle ọ bụ
nwanna ngu nwanyị.
12 Te jepfukwa nwune nna ngu; noo kẹle ẹphe lẹ nna ngu bụ mee lanụ.
13 Te jepfukwa nwune ne ngu; noo kẹle ẹphe lẹ ne ngu bụ mee lanụ.
14 Te jepfukwa nyee nwune nna ngu; shi nno mee nwune nna ngu ọbu iphe-iphere,
noo kẹle ọo nyee nwune nna ngu.
15 Te jepfukwa nyee nwa ngu; kẹle ọo nyee nwa ngu bẹ ọ bụ. Be jepfukwa iya.
16 Te jepfukwa nyee nwune ngu; kẹle ọ kwa eme nwune ngu iphe-iphere.
17 Te jepfukwa nwanyị; yẹe nwa iya; ọphu i jepfukwa nwanwa nwanyị ono; ọzoo
onye ọphu nwa iya nwoke nwụru; ọzoo onye nwa iya nwanyị nwụru; noo kẹle ẹphe
l'iya bẹ bụ mee lanụ. Onye eme nno eme ẹjo-ememe.
18 Te ejekwa alụta nwune nyee ngu g'ẹphe lẹ nwune iya bya anọdu kpaaha ẹnya
l'ibe ngu. Tẹme unu l'iya akwaa akwakwa nwoke yẹe nwanyị l'ẹka nyee ngu nọkwadu
ndzụ.
19 “Te jepfukwa nwanyị teke ọono nsọ; mbụ teke aasọkwadu iya nsọ kẹ nsọ-nwanyị
ono, eme iya nụ ono.
20 Te jepfukwa nyee nwoke obutobu ngu; shi nno merwua onwongu.
21 Ta adụkwa ụnwu ngu ọphu ii-kwe g'e gude kpọo ọku gude gwaa agwa ono, bụ
Molẹku; mbụ-a; te shikwa ẹgube ono merwua ẹpha Chileke ngu. Ọ kwa mbẹdua bụ
Chipfu.
22 Te jepfukwa nwoke ibe ngu g'unu l'iya kwaa akwakwa nwoke yẹe nwanyị; kẹle
ono bụkwa ẹbyi.
23 Te jepfukwa anụ; shi nno merwua onwongu. G'ọ tọ dụkwa nwanyị, a-tọgbo
onwiya g'anụ jepfu iya; kẹle ono bụkwa ẹjo ahụma bẹ ọ bụ.
24 “G'ọ tọ dụkwa iphe ono mẹ nanụ, unu e-gude merwua onwunu; noo kẹle ọo
iphemiphe-a bẹ ọhamoha gude merwushia onwophẹ; mbụ ndu-a, mu abya achịfu
l'iphu unu-a.

25 Umere phẹ ono woru alị ẹka ono merwushia; mu nụa ndu ẹka ono aphụ; alị ono
gbọshia ndu bu iya nụ g'onye gbọru ẹgbo.
26 Ọle-a; unu tsojekwa iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; waa iphe, mu tụru
l'ekemu. Ọphu ọ dụkwa onye e-je eme iphe ono, bụ ahụma ono mẹ nanụ. G'onye a
nwụru lẹ Ízurẹlu te emekwa iya; ọphu onye lwarụ alwalwa emekwa iya;
27 kẹle ọo ahụma ahụma ono g'ọ ha bẹ ndu alị-a meru; mbụ ndu ono, vuru unu
ụzo bua l'ẹka-a; ẹphe merwushia alị-a.
28 Ọ kwa k'ọphu alị ono ata agbọshidu unu g'onye gbọru ẹgbo; mẹ unu merwushiẹ
ya phọ; ẹgube ono, ọ gbọshiru ọha ono, vu unu ụzo ono.
29 Kẹle ọ -dụru onye meru ahụma ahụma ono; bẹ ee-bufukwa onye ono lẹ ndu
nkiya.
30 “Noo g'o gude unu je l'emeje iphe, mu sụru g'e meje; g'ọ tọ dụ ẹjo omelalị ono
ọphu unu e-meje, bụ ọphu e shi emeje tẹme unu lwa ono; ọphu unu egude iya
merwushia onwunu; kẹle ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu.”

19

Ekemu, ekemu ọzo dụgbaa nụ

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
2 “Waa iphe, ii-pfuru yeru ụnwu Ízurẹlu l'ophu baa; sụ phẹ lẹ-a: Unu dụkwa nsọ;
kẹle mbẹdua, bụ Chipfu bya abụru Chileke unu dụkwa nsọ.
3 G'onyenọnu l'ime unu kwabẹjekwa ne iya ẹphe lẹ nna iya ùbvù. Unu edobeje
ekemu eswe-atụta-unme mu; kẹle ọ kwa mu bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu.
4 “Unu te jejekwa l'agwa; ọphu unu akpụkwa agwa akpụkpu doberu onwunu; kẹle
ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu.
5 “Unu -nọdu egweru Chipfu ngwẹja-ẹhu-guu; unu gwejekwa iya l'ụzo, ọo-nata iya
unu.
6 G'a tajẹkwa iphe ngwẹja ọbu lẹ mbọku, unu gwerụ iya; ọzoo lẹ nchitabọhu iya.
Ọ -bụru l'o dụru ọphu phọduru jasụ lẹ mbọku k'ẹto; g'a kpọo ya ọku.
7 Ọ -bụkwanuru l'a tarụ iya ilile lẹ mbọku k'ẹto ono bẹ ọ bụakwaa ahụma bẹ e
meru; ọphu a taa nataẹkwa iya.
8 Ọo ya bụ l'onyemonye, bụ onye tarụ iya nụ bẹ ẹjo-iphe, o meru a-tukoru l'ishi;
kẹle o merwuru iphe, dụru Chipfu iche. Onye ono bẹ ee-bufukwa lẹ ndu nkiya.
9 “Unu -nọdu akpata iphe, unu meberu l'ẹgu; unu ta akparwujekwa okoke; ọphu
unu atụrutajekwa ọphu nashịhuru ndu akparu iya unu daa l'alị.
10 Unu te jejekwa mkpakwa akpụru vayịnu l'opfu-vayịnu unu; ọphu unu
atụrutajekwa ọphu dashịhuru l'alị. Unu pajẹru ndu k'ono haarụ ndu ụkpa; waa
ndu lwarụ alwalwa; noo kẹle ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu.
11 “Unu te ezijekwa iphuru; ọphu unu adzụjekwa ụka; ọphu unu aghọjekwaru
nwibe unu ụgho.
12 Unu ta akpapyabẹjekwa iphe, unu meru gude ẹpha mu gụa ẹnwa; shi nno
merwua ẹpha Chileke unu. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.
13 “Te erijekwa nemadzụ ibe ngu urwu; ọphu ị najẹkwa iya nfụ. G'aswa ozi onye i
butaru k'ozi ta akwajẹkwa ngu akwakwa l'ẹka fụta ụtsu.
14 Te ephujekwa onye ada nkụchi iphu; ọphu i dochijekwa onye ata aphụdu ụzo
iphe l'ụzo. Tsụje Chileke ngu ebvu; noo kẹle ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.
15 “Unu te ekpejekwa ikpe, apfụduru-ọto. Unu te elejekwa onye ụkpa ẹnya l'iphu
haarụ iya enge; kẹle ọ bụ onye ụkpa; ọphu unu akwabẹjekwa onye ha shii ùbvù
haarụ iya enge; kẹle ọ bụ onye ha shii. G'ikpe, unu e-kpeje nemadzụ ibe unu bụru
ikpe, pfụru ọto.

16 Te etsokwaru aghaphe asụphe asụlasu; ọphu ị nọdujekwa lẹ mpfụbe g'e gbua nwibe ngu. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.
17 “Gẹ nwune ngu ta adụjekwa ngu ashị l'ime ọkpoma. Gudeje obu ngu baarụ iya mba g'i ti tsoru keta oke l'ẹjo-iphe, onye ọbu meru.
18 Te emelatajẹkwa iphe, ụnwu ndibe unu meru ngu; ọphu ọ dụkwa onye ọphu ii-vujeru aphụ l'obu. Ọ chịa g'i yee nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.
19 “Unu mejekwa iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje. G'a ta hajẹkwa anụ-ụlo g'o shia ọphu yẹe ya abụdu ụdu anụ lanụ. Ọphu ị kụjekwa uzi iphe labọ l'opfu ngu; ọphu i yejekwa uwe, abụdu ụdu ẹkwa lanụ bẹ e gude kwaa ya.
20 “Ọ -dụru onye jepfuru nwamgbọko, a gbaru ohu, e kwetawaru l'ee-ke nwoke ọzo; tẹme ọphu ọ bụdu l'a gbafụtawaru iya g'o nweru onwiya; g'e kpekwaa ya ekpekpe nụkwa ndu ọbu aphụ, rwuberu phẹ nụ. Ọle g'e te egbukwa phẹ egbugbu; noo kẹle nwamgbọko ono bụkwadu ohu.
21 G'onye kẹ nwoke kpụtakwa ebili gude bya anụ l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ; g'e gude gweeru iya ngwẹja-apfụ-ụgwo l'iphu Chipfu.
22 Onye uke egude ebili ono, e gude gwee ngwẹja-apfụ-ụgwo ono pfụa ụgwo iphe-ẹji onye ono l'iphu Chipfu; l'a gụaru iya nvụ l'iphe-ẹji ono, o meru ono.
23 “Unu -bahụepho l'alị ono; unu bya eyeshia ya oshi-ọmi, dụgbaa iche iche, eeri mebyi iya eriri; unu sọjekwa mebyi iya nsọ. G'a sọkwaa ya nsọ ono apha ẹto; g'e te erikwa iya eriri.
24 Teke o beẹrupho l'apha k'ẹno g'e doo akpụru, oshi ono mịtaru nsọ; woru gweeru Chipfu ngwẹja-ekele.
25 O -be l'apha k'ise; unu awatawarọ eri akpụru oshi ọbu. Ọ bụru nno bụ g'ee-shi; iphe, unu meberu l'alị emehuaha; eevu aka shii eje. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu.
26 “Unu ta atajẹkwa anụ, mee dụkwadu. Unu te emejekwa ọmamanshi; ọphu unu emejekwa mgbashị.
27 Unu ta akpụfubebejekwa ẹgbushi, nọ unu l'ishi; ọphu unu akpụ-byishijekwa ẹjí-agba unu akpụbyishi.
28 Unu te eyebatajẹkwa onwunu ọ́nyá l'ẹhu opfu lẹ nemadzụ nwụhuru; ọphu unu ebyikashịjekwa onwunu mbo. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu ọbu.
29 “Te emekwa nwada ngu g'ọ bụru nwanyị-ovuọba; shi nno merwua nwa ngu ọbu; a -nọnyakwa; ọ bụru ndu agba ụkpara e-sweta ndu unu; ẹjo-ememe eji alị ono bushihu.
30 Unu dobeje ekemu eswe-atụta-unme mu; unu akwabẹje ụlo mu ono, dụ nsọ ono ùbvù; kẹle ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.
31 “Unu te ejejekwa ajị maa l'ibe ndu aphụ ọphulenya; ọzoo ndu jibya; noo kẹle ẹphe e-merwu unu. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu.
32 “Gbẹshijekwaru ndu-ishi-ẹwó l'oshi. Kwabẹje ndu bụ ọgerenya ùbvù; l'ị tsụje Chileke ebvu. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.
33 “Ọ -dụru onye lwarụ alwalwa l'alị unu; unu te emekpakwa iya ẹhu.
34 G'e mejekwa onye lwarụ alwalwa, bu l'alị unu g'eemeje onye a nwụru lẹ Ízurẹlu. Unu yekwaa onye ono obu g'unu yeru onwunu; noo kẹle unubẹdua shikwaphọ bụru ndu lwarụ alwalwa l'alị Ijiputu. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu bya abụru Chileke unu.
35 “Unu -nọdu atụ ogologo iphe; ọzoo ẹrwa iphe; ọzoo g'iphe habe l'igwerigwe; unu te emejekwa iya l'ụzo, apfụduru-ọto.
36 Unu gudejekwa iphe, darwuru nụ gude mee ya; mbụ iphe, e gude atụ ẹrwa iphe ọphu bụ ọkpobe iya; yẹe ọkpobe nkwẹka; yẹe ọkpobe ekpemu bẹ bụgbaa iphe, unu

e-gudeje tụ̀a iphe. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu; onye dufutaru unu l'alị Ijiputu.
37 Ọo ya bụ lẹ-a; unu tsokọtaje iphe, bụkpoo iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; waa iphe, mu tụru l'ekemu g'ọ ha. Unu meje iya nno; noo kẹle ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu."

20

Ahù onye meru iphe-ẹji

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
2 "Waa iphe, ii-pfuru yeru ụnwu Ízurẹlu baa: Iphe, bụkpoo onye Ízurẹlu; ọzoo onye lwarụ alwalwa bya eburu lẹ Ízurẹlu, kpụtaru nwa iya je anụ Molẹku; g'e gbukwa onye ono egbugbu. Gẹ mkpụkpu ono l'ophu wụfutakwa je atugbua ya lẹ mkpuma.
3 Mbẹdua l'onwomu a-gbanwụberu onye ono iphu mu; bufu iya lẹ ndu nkiya; kẹle o gude nwa iya gwaa Molẹku; shi nno merwua ụlo mu ono, dụ nsọ ono; bya arwụtoshia ẹpha mu ono, dụ nsọ ono.
4 Ọ -bụru lẹ ndu mkpụkpu ono hụmaru onye kpụtaru nwa iya je anụ Molẹku; ẹphe nyịa nchị manụ; ọphu ẹphe egbuduru onye ọbu;
5 bẹ mu a-gbanwụbekwaru onye ọbu iphu mu; yẹe ndibe iya; bufu phẹ lẹ ndu nkephẹ; mẹkpoo iphe, bụ ndu ono, yẹe ya eshiswe ụzo; jeru; ẹphe lẹ Molẹku nọdu eri ogori ono.
6 "Onye ejeje ajị maa l'ibe ndu jibya; shi nno dụ ghẹlegheleghele; bẹ mu a-gbanwụbekwa iphu; bufu iya lẹ ndu nkephẹ.
7 Unu dobekwa onwunu iche; unu adụ nsọ; noo kẹle ọo mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu.
8 Unu dobe iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; meje iya ememe; kẹle ọo mbẹdua bụ Chipfu, emeje unu g'unu dụ nsọ.
9 "Onye phuru nna iya; ọzoo ne iya iphu; g'e gbukwaa onye ọbu egbugbu; kẹle ọo nna iya; ọzoo ne iya bẹ o phuru iphu; gẹ mee ya tụ-kokwaru iya l'ishi.
10 "Ọ -bụru lẹ nwoke jepfuru nyee nwoke ibe iya; ẹphe shi nno ria ogori; g'e gbukwaa nwoke ọbu yẹe nwanyị ọbu egbugbu.
11 Ọzo bụ l'onye jepfuru nyee nna iya bụkwa nna iya bẹ o meru iphe-iphere. G'e gbukwaa ẹphenebo egbugbu; ishi ọchi phẹ atụ-koru phẹ l'ishi; mbụ ndu ono, e gburu ono.
12 Onye -jepfuru nyee nwa iya; g'a tụko ẹphenebo gbua; noo kẹle iphe, ẹphe meru bụ akpamara. Ishi ọchi phẹ bụkwa onwophẹ bẹ ọ tụ-koru l'ishi.
13 Ọ -bụru lẹ nwoke jepfuru nwoke ibe iya; ẹphe l'iya kwaa akwakwa nwoke yẹe nwanyị; bẹ ẹphenebo mekwarụ ẹbyi. G'e gbukwaa ẹphenebo egbugbu. Ishi ọchi onwophẹ bụkwa ẹphebedua bẹ ọ tụ-koru l'ishi.
14 Onye jeru alụta nwanyị; bya emechaa je alụtafua ne nyee ya ono mekwarụ ẹjo-ememe. G'a kpụtakwaa nwoke ono; yẹe ụnwanyi labọ phọ je akpọo ọku. Ọo ya bụ; g'ẹjo-ememe, dụ ẹgube ono ta adụ l'echilabọ unu.
15 Teke ọ bụ lẹ nwoke jepfuru anụ; g'e gbukwaa ya egbugbu; gbukwaphọ anụ ọbu.
16 Ọ -bụru lẹ nwanyị tọgboru onwiya g'anụ jepfu iya; g'e gbukwaa nwanyị ọbu yẹe anụ ọbu. Ishi ọchi onwophẹ atụ-koru phẹ l'ishi.
17 "Teke ọ bụ lẹ nwoke lụtaru nwune iya; ọzoo nwanna iya; o -jepfu iya; bẹ ọ bụkwa iphe-iphere. G'a nọdukwa l'edzudzu-ọha ndu nkephẹ bufu phẹ ebufu. Ọ kwa nwune iya bẹ o meru iphe-iphere. Iphe, o meru tụ-koru iya l'ishi.
18 Onye jepfuru nwanyị teke ọono nsọ bẹ bvuakwaru ẹnu-mee nwanyị ono; mbụ lẹ yẹbe nwanyị kpuhawarụ ẹnu-mee ya ghebe ọnu. Ọo ya bụ; g'a tụkokwa ẹphenebo bufu ebufu lẹ ndu nkephẹ.

19 “Te jepfukwa nwune ne ngu; ọzoo nwune nna ngu; kẹle onye meru nno bụ onye
yẹle iya bụ mee lanụ bẹ o meru iphe-iphere. Iphe, unu meru a-tụ-kokwaru unu l'ishi.
20 Onye jepfuru nyee nwune nna iya; ọzoo nyee nwune ne iya; bẹ bụkwa nwune
nna iya ono; ọzoo nwune ne iya ono bẹ o meru iphe-iphere. G'iphe, ẹphe meru
tụ-kokwaru phẹ l'ishi. Ẹphenebo ta abyadụ atọgbo akọ lẹ mgboko.
21 Onye tụgburu je alụta nyee nwune iya bẹ mekwarụ iphe, aasọ nsọ; bya emee
nwune iya ọbu iphe-iphere. Ẹphe ta abyadụ atọgbo akọ lẹ mgboko.
22 “Ọo ya bụ lẹ-a; unu tsoje iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje g'ọ ha; waa iphe, mu
tụru l'ekemu. Unu meje iya ememe; k'ọphu alị ono, mu edu unu ala ono ata agbọdu
unu g'onye gbọru ẹgbo.
23 Unu te emejekwa iphe, ẹphe emeje; mbụ ọha ono, mu abya achịfu l'iphu unu
ono; noo kẹle ọ kwa iphemiphe ono, ẹphe meru ono meru g'o gude mu sọo phẹ oyi.
24 Mbụ lẹ mu sụru unu-a: Ọ kwa unu e-nworu alị phẹ; mbụ lẹ mu a-nụ iya unu g'ọ
bụru okiphe unu; mbụ alị ono, mini ẹra-eswi waa manụ-ẹnwu asọ gborogboro ono.
Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu, bụ onye họfutaru unu l'echilabọ
ndiphe.
25 Ọo ya bụ; unu mejekwa iya g'o doo ẹnya; mbụ ọdu-iche, dụ l'anụ, aasọ nsọ; yẹe
anụ, a ta sọdu nsọ; yẹe ọdu-iche, dụ l'ẹnu, a ta sọdu nsọ; yẹe ẹnu, aasọ nsọ. Unu te
egudekwa anụ; ọzoo ẹnu; mẹwaro iphe, awụ l'ẹpho merwua onwunu; mbụ anụ ono;
waa ẹnu; mẹwaro iphe ọzo ono, mu gụshiru unu sụ g'unu sọje nsọ ono.
26 Unu dụkwaru mu nsọ; noo kẹle mbẹdua, bụ Chipfu dụ nsọ; tẹme mu họfutawa
unu l'echilabọ ndiphe g'unu bụru nkemu.
27 “Nwoke; ọzoo nwanyị, ajị maa; ọzoo onye jibya g'e gbukwaa onye ọbu. G'e gude
mkpuma tugbua onye ọ bụ. Ishi ọchi onwiya atụ-koru iya l'ishi.”

21

Ekemu, a tụru ndu-uke

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asụ Mósisu: “Waa iphe, ii-pfuru ndu-uke baa; mbụ
ụnwu Erọnu. Sụ phẹ g'ọ tọ dụkwa onye ọphu e-gudeje k'onye nwụhuru anwụhu l'ibe
phẹ mee onwiya onye aasọ nsọ;
2 gbahaẹpho l'onye ọbu nwụhuru nụ ọbu bẹ ẹphe l'onye uke ọbu bụ mee lanụ; mbụ
l'ọo ne iya; ọzoo nna iya; ọzoo nwa iya nwoke; ọzoo nwa iya nwanyị; ọzoo nwune
iya nwoke;
3 ọzoo nwune iya nwanyị, eteke alụdu ji; ọ bụru iya bẹ ọ nọ l'ẹka opfu l'ọ tọ lụdu
ji; odzu ẹgube onye ono gbakwarụ g'o gude iya mee onwiya onye aasọ nsọ.
4 G'o to mekwa onwiya onye aasọ nsọ l'ẹka ọ bụ onye-ishi l'echilabọ ndibe phẹ; mbụ
shi nno merwua onwiya.
5 “G'ẹphe ta akpụshijekwa ishi; ọphu ẹphe akpụ-byishijekwa agụga agụga ẹjí-agba
phẹ; ọphu ẹphe ebyijekwa mbo l'ẹhu ebyibyi ophu.
6 G'ẹphe dụkwaru Chileke phẹ nsọ; g'ẹphe ta tụrwu ẹpha Chileke phẹ ono; kẹle
ngwẹja ono, aakpọje ọku nụ Chipfu ono; mbụ nri ono, aanụje Chileke phẹ ono bẹ bụ
phẹ agwajẹ iya. Ọo ya bụ lẹ-a; g'ẹphe bụkwaru ndu dụ nsọ.
7 G'ẹphe ta lụjekwa nwanyị, gude agba ụkpara merwushiwa onwiya; ọphu ẹphe
alụjekwa nwanyị, ji iya chịfuru; noo kẹle onye uke dụru Chileke iya nsọ.
8 Unu meje onye uke g'ọ bụru onye dụ nsọ; kẹle ọo yẹbedua l'agwarụ unu Chileke.
G'ọ bụkwaru onye dụru unu nsọ; kẹle mbẹdua, bụ Chipfu, bụ onye meru g'unu dụ
nsọ bụkwa onye dụ nsọ.
9 Ọ -bụru lẹ nwada onye uke watarụ agba ụkpara shi nno merwua onwiya bụakwaa
nna iya bẹ o merwuru. G'a kpọkwaa nwamgbọko ono ọku.

10 “G'onye bụ onye-ishi uke l'echilabọ unwune iya; mbụ onye ono, a wụru manụ
l'ishi; bya abụru onye e meru g'o yeje uwe ndu-uke; g'onye ono ta ahajẹkwa ẹgbushi
iya g'ọ dụ yagalayagalayagala; ọphu ọ lakajẹkwa uwe iya alaka.
11 G'onye ono ta abahụjekwa l'ẹka odzu zẹ. G'ọ tọ dụkwa m'obetaru ọ bụru nna iya
ọzoo ne iya nwụhuru; l'ọ bahụ ẹka ono je eme onwiya onye aasọ nsọ.
12 G'ọ tọ lụfujekwa alụfu l'ụlo, dụ nsọ kẹ Chileke; ọphu o merwukwa ụlo ọbu; noo
kẹle ọo manụ Chileke iya bẹ a wụru iya l'ishi. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.
13 Gẹ nwanyị, ọo-lụ bụru nwanyị, adụdu nwoke jepfujeru iya nụ.
14 G'ọ tọ lụkwa nwanyị, ji iya ta anọedu; ọphu ọ lụkwa nwanyị, a chịfuru achịfu;
ọzoo nwanyị, agba ụkpara; shi nno merwua onwiya. Gẹ nwanyị, ọo-lụ bụkwaru
onye adụdu nwoke, jepfujeru iya nụ; tẹme ọ bụkwarupho onye Ízurẹlu.
15 Ọo ya bụ; g'o to shi nno mee oshilọkpa iya g'ẹphe bụru ndu ndibe phẹ asọ nsọ.
Ọ kwa mbẹdua, bụ Chipfu bụ onye meru iya; ọ dụ nsọ.”
16 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
17 “Waa iphe, ii-pfuru Erọnu baa; sụ iya: Iphe, bụkpoo onye bụ oshilọkpa ngu; e
-shi l'ọgbo sweru ọgbo, bụ onye nweru ẹka iphe mebyiru iya; g'ọ tọ byajẹkwa g'ọ nụ
Chileke iya nri.
18 G'iphe, bụ onye nweru ẹka iphe mebyiru iya ta abyakubejekwa Chileke ntse; mbụ
onye atsụ ishi; ọzoo onye bụ ẹniyeni; ọzoo onye iphe mebyiru ẹka ọzo;
19 ọzoo onye iphe lọnwuru ọkpa lanụ; ọzoo ẹka lanụ;
20 ọzoo onye okwebe kweberu; ọzoo onye chịkpirihuru achịkpirihu; ọzoo onye
iphe eme l'ẹnya; ọzoo onye iphe eme l'akpọ-ẹhu; ọzoo onye a hárụ aháhá.
21 G'ọ tọ dụkwa oshilọkpa Erọnu, bụ onye uke, dụru ẹka iphe mebyiru iya, a-byajẹ
ntse k'abya egweru Chipfu ngwẹja, aakpọ ọku. Eshinu ọ dụru ẹka iphe mebyiru iya
g'ọ tọ kpịritakwaru ntse k'anụ Chileke iya nri.
22 G'o rijekwarọ nri, a nụru Chileke iya; mbụ ọphu dụ nsọ; mẹ ọphu dụ nsọ shii.
23 Ọle eshinu ọ dụru ẹka iphe mebyiru iya g'o to jekubejekwa mgboru ẹkwa, e
gude kobuta ẹka-kakọta-adụ-nsọ; ọphu oojekubejekwa ọru-ngwẹja; g'o to shi nno
merwua ụlo mu ono, dụ nsọ ono; kẹle ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu, bụ onye meru phẹ;
ẹphe dụ nsọ.”
24 Tọbudu iya bụ; Mósisu bya eworu iphemiphe ono kọkotaru Erọnu; waa ụnwu
iya; yẹe ndu Ízurẹlu g'ẹphe hakọta.

22

Ndu uke yẹe iphe, dụ nsọ kẹ Chileke

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
2 “Pfuaru Erọnu yẹe ụnwu iya g'ẹphe kwabẹjekwaru iya ẹnya; mbụ iphe ono, ndu
Ízurẹlu doberu mu nsọ; g'ẹphe te egude iphe ono merwua ẹpha mu ono, dụ nsọ; kẹle
ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.”
3 L'ị sụ phẹ-a: “Iphe, bụ onye bụ oshilọkpa unu; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo, bụ onye
aasọ nsọ, byakuberu iphe, ndu Ízurẹlu doberu mụbe Chipfu nsọ; g'e bufukwa onye
ono l'atatiphu mu. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.
4 “Ọ -bụru l'o nweru oshilọkpa Erọnu, iphe, eswe nswe eme l'akpọ-ẹhu; ọzoo l'iphe
alwashị iya l'ẹhu; g'onye ono te erikwa iphe, dụ nsọ; jasụ teke ọo-dụ iche l'iphe ọbu,
eme iya nụ ọbu; bụru onye a taa sọhedu nsọ. Teke ọ bụkwanu l'o nweru onye denyiru
iphe, aasọ nsọ ẹka; dụ gẹ l'o meru odzu ẹka; ọzoo nwoke, gbọru ụnwuda;
5 ọzoo l'onye ono denyiru iphe, awụ l'ẹpho ẹka bụ iphe, ee-me iya g'ọ bụru onye
aasọ nsọ; ọzoo l'o denyiru onye aasọ nsọ ẹka; ọzoo l'ọ dụru iphe ọzo, meru iya; ọ
bụru onye aasọ nsọ; bẹ ọ bụakwaa onye aasọ nsọ.

6 Onye denyiru iphe, dụ nno ẹka a-bụru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. G'ọ tọ dụkwa
iphe, e doberu nsọ, oo-ri; gbahaa l'o gude mini wụa onwiya ẹhu.
7 Ẹnyanwu -nyịhuepho; bẹ a taa sọhedu onye ọbu nsọ. A -gbẹ teke ono bẹ onye
ono a-watawarọ eri iphe, e doberu nsọ; noo kẹle ọo nri iya bụ ono.
8 G'o to rijekwa iphe, nwụhuru anwụhu; ọzoo iphe, anụ-ẹgbudu dzugburu; g'o to
shi nno merwua onwiya. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.
9 "Gẹ ndu-uke mejekwa iphe, mu sụru g'ẹphe meje. Ọ -bụru l'ẹphe te emedu iya;
ẹphe emeta iphe-ẹji kpua onwophẹ; tẹme l'o gbukwaa phẹ phọ. Ọ kwa mbẹdua bụ
Chipfu, bụ onye meru phẹ; ẹphe dụ nsọ.
10 "G'o tọ dụkwa onye abụdu eri ndu-uke, e-rije iphe, e doberu nsọ. G'onye byaru
onye uke ẹbyaa; ọzoo onye o butaru ebuta ozi te erijekwa iphe, dụ nsọ.
11 Ọle ọ -bụru l'onye uke gude okpoga iya gbata ohu; ọzoo l'a nwụru iya ohu
l'unuphu; gẹ ndu k'ono rijekwa nri ono.
12 Nwada onye uke -je alụru onye abụdu onye uke; g'onye ọbu te erijeẹkwa iphe
ono, dụ nsọ ono, aanụje ndu-uke ono.
13 Obenu teke ọ bụ lẹ nwada onye uke bẹ teke anwụtadu nwa; ji iya nwụhu; ọzoo
l'a chịfuru iya achịfu; ọ laa ibe nna iya; g'o rijekwa nri ono, bụ nri nna iya ono; g'o shi
erije iya teke ọ bụ nwata. Ọle ọ bụ; g'onye abụdu onye oshilọkpa ndu-uke te erikwa
iya.
14 "Onye riru iphe, e doberu nsọ l'amagama; g'onye ono pfụkwaa onye uke ụgwo
iya. Ọ -pfụchaa ụgwo iya l'o wota iphe ono ọzo, ha nno; kee ụzo ise woru oke lanụ
tukobe l'ono, o gude apfụ ụgwo iya ono.
15 Gẹ ndu-uke te emerwụkwa iphe ono, dụ nsọ ono, shi l'ẹka ndu Ízurẹlu ono, bụ
ọphu ẹphe nụru Chipfu;
16 shi ẹgube ono mee g'ẹphe bụru ndu ẹjo-iphe tukoru l'ishi; tẹme ẹphe abụru
ndu-ikpe nmarụ; kẹle ẹphe riru iphe ono, ẹphe doberu nsọ ono; kẹle ọ kwa mbẹdua
bụ Chipfu, bụ onye meru phẹ; ẹphe dụ nsọ."
17 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
18 "Waa iphe, ii-pfuru Erọnu; yẹe ụnwu iya; yẹe ndu Ízurẹlu l'ophu baa; sụ phẹ-a:
Ọ -dụru onye bụ onye Ízurẹlu gẹdegede; ọzoo onye lwarụ alwalwa, bu lẹ Ízurẹlu,
gude iphe abya g'e gude iya gweeru Chipfu ngwẹja-akpọ-ọku k'iphe, o kweru ukwe
lẹ ya e-me; ọzoo iphe, ọ tụru obu iya onyo anụ;
19 g'onye ono kpụtakwa anụ, bụ okee ya, adụdu ẹka iphe mebyiru iya bya. Iphe,
oo-gude bya bụ oke-eswi; ọzoo ebili; ọzoo mkpi; k'ọphu aa-nafụkwanu iya unu l'ẹka.
20 Unu te wotakwa iphe, nweru ẹka iphe mebyiru iya gude bya egwee ngwẹja ọbu;
kẹle a taa natakwa iya unu l'ẹka.
21 Onye kpụtaru eswi; ọzoo atụru; ọzoo eghu gude abya egweru Chipfu ngwẹja-
ẹhu-guu; shi nno emekọta iphe, o kweru ukwe iya; ọzoo g'ọ bụru iphe, ọ tụru obu
iya onyo anụ; g'onye ono wotakwa anụ, adụdu ẹka iphe mebyiru iya; k'ọphu aa-
natakwanụ iya ya l'ẹka.
22 "Unu ba anụjekwa Chipfu anụ, atsụ ishi; ọzoo ọphu e mekarụ iphe; ọzoo ọphu
iphe mebyiru ibe lanụ; ọzoo ọphu iphe alwashị l'ẹhu; ọzoo ọphu iphe eme l'akpọ-ẹhu.
Unu te egudekwa anụ, dụ ẹgube ono je akpọru Chipfu ọku l'eli ọru-ngwẹja.
23 Ọ -bụru ngwẹja, a tụru obu onyo anụ; g'onye egwe iya nụ nụjekwaro eswi; ọzoo
atụru, nweru ẹka iphe mebyiru iya; aa-nafụ iya ya-a l'ẹka. Ọle ọ -bụru ọphu onye
ono gude emekọta iphe, o kweru ukwe iya bẹ a taa nafụkwa iya ya l'ẹka.
24 Unu ta nụjekwa Chipfu anụ, e mekarụ iphe l'akpụru-anwụ; ọzoo ọphu e tsupyaru
nkiya etsupya; ọzoo ọphu iphe lajaru nkiya; m'ọ bụ ọphu e bufuru nkiya ebufu. Unu
te emejekwa iphe, dụ ẹgube ono l'alị unu-a.

25 Unu ta nụjekwa anụ, shi l'ẹka onye ọhozo; g'ọ bụru nri, unu anụ Chileke unu.
Eshinu ẹgube anụ ono dụ g'anụ, nweru ẹka iphe mebyiru iya bẹ a taa nafụkwa iya
unu l'ẹka."
26 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
27 "Nwa eswi, a nwụru k'ọphúú; ọzoo atụru; ọzoo eghu bẹ aa-hajẹkwa gẹ yẹle ne
iya nọadaa ujiku ẹsaa. A -gbẹ lẹ mbọku, kwe anụ ono ujiku ẹsato tụgbua; bẹ a
-kpụta iya bya anụ g'e gude gweeru Chipfu ngwẹja, aakpọ ọku bẹ aa-natakwa iya-a.
28 Unu ta tụkojekwa ne-eswi yẹe nwa iya; m'ọ bụ atụru yẹe nwa iya gbua ujiku
lanụ.
29 Unu -nọdu egweru Chipfu ngwẹja-ekele; unu mejekwa iya l'ụzo, dụ ree; k'ọphu
aa-nata iya unu l'ẹka.
30 G'a tụkokwa anụ, e gude gwee ngwẹja ọbu takọta mbọku ono; g'ọ tọ dụkwa ọphu
aa-ha g'ọ nọo fụta ụtsu. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.
31 "Ọo ya bụ lẹ-a; unu dobekwa ekemu mu; unu emeje iya ememe. Ọ kwa mbẹdua
bụ Chipfu.
32 Ọphu unu emerwụkwa ẹpha mu ono, dụ nsọ ono; ọ chịkwa gẹ ndu Ízurẹlu dobe
ẹpha mu iche l'echilabọ phẹ; kẹle ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu, bụ onye meru; unu dụ
nsọ;
33 bya abụru onye dufutaru unu l'alị Ijiputu gẹ mu bụru Chileke unu. Ọ kwa
mbẹdua bụ Chipfu."

23

Ọbo-iphe kẹ Chipfu

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ Mósisu:
2 "Wakwa iphe, ii-pfuru ndu Ízurẹlu baa; sụ phẹ-a: Wakwa ọbo-iphe, mụbe Chipfu
doberu baa; mbụ ọbo-iphe, unu a-ra arara l'ọo ya bẹ a-bụru ndzukọ ọphu dụ nsọ.
3 Ọo ujiku ishii bẹ unu e-jeje ozi; mbọku k'ẹsaa a-bụru eswe Sabatụ, bụ eswe-atụta-
unme. Mbọku ono a-bụru eswe ndzukọ ọphu dụ nsọ. Unu te jejekwa ozi mbọku ono;
kẹle ọ bụ eswe-atụta-unme kẹ Chipfu l'ẹkameka unu bukpọ.
4 Ọwaa bụ ọbo-iphe, Chipfu doberu; mbụ ndzukọ, dụ nsọ, unu e-dzukọbeje m'o
-rwua teke e doberu iya."

Ọbo Ojeghata
(Ọgú 28:16-25)

5 "Ọbo Ojeghata Chipfu bụ mbọku, aa-bọje iya bụ mbọku, ọnwa mbụ dụ l'abalị iri
l'ẹno l'ụzenyashi.
6 O -be lẹ mbọku k'iri l'ise l'ọnwa ono kwaphọ; bẹ unu a-bọjeru Chipfu Ọbo-Buredi,
ekoduru ekoko. Ujiku ẹsaa bẹ unu a-ta buredi, e yedụru iphe, ekoje buredi.
7 Mbọku mbụ k'ọbo-iphe ono bẹ unu e-nweru ndzukọ, dụ nsọ; g'ọ tọ dụkwa ozi,
unu e-je mbọku ono.
8 Ujiku ẹsaa bẹ unu a-nọduepho egweru Chipfu ngwẹja, aakpọ ọku. Teke o
rwuẹrupho lẹ mbọku k'ẹsaa; unu enweru ndzukọ, dụ nsọ; g'ọ tọ dụkwa ozi, unu
e-je mbọku ono."
9 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
10 "Wakwa iphe, ii-pfuru ndu Ízurẹlu baa; sụ phẹ-a: Unu -bahụepho l'alị ono, mu
abya anụ unu ono; teke unu kpatarụ iphe, e meberu l'alị ono; unu ewota upfu lanụ
l'iphe mbụ, unu e-vuru ụzo kpata je anụ onye uke.
11 G'onye uke ono wota upfu iphe ono maa l'iphu Chipfu. Ọo ya bụ gẹ Chileke anata
iya unu l'ẹka. Ọ bụru lẹ nchitabọhu iya; mẹ eswe-atụta-unme -bvụepho bẹ ọo-ma
iya ọbu.

12 Mbọku ono, unu a-ma upfu iphe ono l'iphu Chipfu ono bẹ unu e-gudekwaphọ nwa
ebili, nọwaru apha lanụ, adụdu ẹka iphe mebyiru iya; bya egwee ngwẹja-akpọ-ọku
nụ Chipfu.
13 Ngwẹja-nri, a-yịkwaru iya phọ a-bụru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ, jiru
nkwẹka e keru ụzo iri wota uzi labọ, ee-gude gweeru Chipfu ngwẹja, aakpọ ọku,
mkpọ iya dụ ree; tẹme l'e yekọbekwa iya phọ mẹe, jiru nkeru-ẹno ọtu-lupfu otumu
g'ọ bụru ngwẹja-mẹe.
14 Ọphu unu adụkwa buredi, unu a-ta; ọphu unu atakwa ereshi, a hụru ahụhu;
ọphu unu atakwa ọphu dụ oyii; gbiriri jasụ mbọku ono, unu e-wotaru Chileke unu
ngwẹja ono. Ono a-bụru iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje jasụ l'ojejoje; mbụ l'oo-
shije l'ọgbo sweru ọgbo l'ẹkameka unu bụ."

Ọbo-Idzu
(Ógú 28:26-31)

15 "O -be lẹ nchitabọhu mbọku ono, unu byaru egude upfu iphe gwee ngwẹja-
amama ono; mẹ eswe-atụta-unme bvụchaepho; unu agbẹ mbọku ono nọ-dzua idzu
ẹsaa.
16 Teke a nọ-dzuẹrupho ụkporo abalị labọ l'abalị iri; o -rwua lẹ nchitabọhu eswe-
atụta-unme k'ẹsaa; unu abyakwa egweeru Chipfu ngwẹja-nri, unu e-gude ereshi
ọphúú gwee.
17 Unu gbẹ l'ẹka unu bu wota ishi buredi ẹbo, e gheru l'ukpokutu ereshi, jiru
nkwẹka e keru ụzo iri wota uzi labọ, e yeru iphe, ekoje buredi; bya anụ g'e gude
gwee ngwẹja-amama g'ọ bụru akpụru-iphe-mbụ, a nụru Chipfu.
18 Iphe, unu e-wotafụa yekọberu ishi buredi ono bụ ụnwu ebili ẹsaa, nọkotaru
mgbarapha; tẹme ọ bụru ọphu adụdu ẹka iphe mebyiru iya; waa nwa oke-eswi lanụ;
waa ebili labọ. G'e gude anụ ono g'ọ ha; waa ngwẹja-nri, etso iya nụ; yẹe ngwẹja-
mẹe, etso iya nụ; gwee ngwẹja-akpọ-ọku nụ Chipfu; mbụ ngwẹja, aakpọ ọku, mkpọ
iya dụ Chipfu ree.
19 Ọo ya bụ; unu abya akpụta mkpi lanụ gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; bya akpụta
ụnwu ebili labọ, nọgbaaru mgbarapha gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu.
20 G'onye uke ono woru ụnwu ebili labọ ono; waa buredi ono, e meru l'akpụru-
iphe-mbụ, a kpatarụ l'opfu ono maa l'iphu Chipfu g'ọ bụru ngwẹja-amama. Iphe
ngwẹja ono bụkota ngwẹja, dụ nsọ kẹ Chipfu; ọ bụru onye uke bụ onye e-ri iya nụ.
21 Mbọku ono kwaphọ bẹ unu e-nweru ndzukọ, dụ nsọ. Unu ta adụkwa ozi, unu
e-je mbọku ono l'ophu. Ono a-bụru iphe, a tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje jasụ l'ojejoje;
mbụ l'oo-shije l'ọgbo sweru ọgbo; unu emeje iya l'ẹkameka unu bukpọ.
22 "Unu -nọdu akpata iphe, unu meberu l'ẹgu; unu ta akparwujekwa okoke; ọphu
unu atụrutajekwa ọphu nashịhuru ndu akparu iya unu daa l'alị. Unu hajẹru ndu
ụkpa; yẹe ndu lwarụ alwalwa ọphu daru l'alị. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru
Chileke unu."

Ọbo Apha-ọphúú
(Ógú 29:1-9)

23 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
24 Wakwa iphe, ii-pfuru yeru ụnwu Ízurẹlu baa; sụ phẹ-a: "Iphe, bụkpoo mbọku
mbụ l'ọnwa k'ẹsaa bụkwa unu eswe-atụta-unme; mbụ mbọku, unu a-nọje ndzukọ,
dụ nsọ. O -be mbọku ono g'e gbua opu gude karụ onyemonye.
25 Unu ta adụkwa ozi, unu e-je mbọku ono l'ophu; iphe, unu e-mejechia bụ l'unu
a-nụje Chipfu ngwẹja, aakpọ ọku."

Eswe apfụ ụgwo iphe-ẹji
(Uke 16:1-34; Ógú 29:7-11)

26 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
27 “Mbọku, ọnwa ẹsaa ono dụ l'abalị iri l'a-bụjeru unu eswe apfụ ụgwo iphe-ẹji.
Mbọku ono bẹ unu a-nọje ndzukọ, dụ nsọ; unu a-swị ẹgu; gwee ngwẹja, aakpọ ọku
anụ Chipfu.
28 Unu ta adụkwa ozi, unu e-je mbọku ono; noo kẹle mbọku ono bụ eswe apfụ ụgwo
iphe-ẹji; mbụ mbọku, aa-nọdu l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu pfụa ụgwo iphe-ẹji, unu
meru.
29 Kẹle onyemonye, ta aswịdu ẹgu mbọku ono bẹ ee-bufukwa ebufu lẹ ndu nkephẹ.
30 Teke ọ dụru onye jeru ozi mbọku ono; mu e-me onye ono g'ọ chịhu l'echilabọ
ndu nkephẹ.
31 G'ọ tọ dụkwa ozi g'ọ dụhabe, unu e-je. Ono a-bụru iphe, a tọru ọkpa iya sụ g'e
tsoje jasụ l'ojejoje; mbụ l'oo-shije l'ọgbo sweru ọgbo. Unu emeje iya l'ẹkameka unu
bu.
32 Mbọku ono a-bụru unu eswe-atụta-unme. Unu aswịa ẹgu mbọku ono. Unu e-
shije l'ụzenyashi mbọku, ọnwa dụ l'abalị tete tụta unme jasụ l'ụzenyashi kẹ mbọku,
ọnwa a-dụ l'abalị iri.”

Ọbo-Ḿkpù
(Ọ́gú 29:12-40; Dit 16:13-17)

33 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
34 “Wakwa iphe, ii-pfuru yeru ụnwu Ízurẹlu baa; sụ phẹ-a: Teke ọnwa ẹsaa ono
dụepho l'abalị iri l'ise g'a bọo Ọbo-Ḿkpù kẹ Chipfu. Iphe, aa-bọru iya Chipfu bụ ujiku
ẹsaa.
35 Mbọku mbụ bẹ unu e-nweru ndzukọ, dụ nsọ; g'ọ tọ dụkwa ozi, unu e-je mbọku
ono l'ophu.
36 Ujiku ẹsaa ono bẹ unu a-nụje Chipfu ngwẹja, aakpọ ọku. O -be lẹ mbọku k'ẹsato;
unu anọje ndzukọ, dụ nsọ; bya anụkwapho Chipfu ngwẹja, aakpọ ọku. Ndzukọ ono
bụkwa ndzukọ, dụ nsọ; ọo ya bụ g'ọ tọ dụkwa ozi, unu e-je mbọku ono l'ophu.”
37 “Ono bụ ọbo-iphe, Chipfu doberu; mbụ ọphu unu a-ra arara g'ọ bụru ndzukọ, dụ
nsọ. G'a nụ Chipfu ngwẹja, aakpọ ọku, bụ iya bụ ngwẹja-akpọ-ọku; yẹe ngwẹja-nri;
waa ngwẹja-mẹe; mẹwaro ngwẹja ọzo. Iphe, bụ ngwẹja ono bẹ aa-nọdujeepho egwe
lẹ mbọku, gbaru iya nụ.
38 A gụfukpokwaru ngwẹja k'eswe-atụta-unme; bya agụfu iphe, unu anụje Chipfu
anụnu; gụfu l'onye-a apfụ iphe, o kweru ukwe iya; gụfu iphe-anụnu ọphu unu tụru
obu unu onyo anụ, bụ ọphu unu anụ Chipfu.
39 “O -rwua mbọku, ọnwa ẹsaa dụepho l'abalị iri l'ise; m'unu kpatachaẹpho iphe,
unu meberu l'alị; unu abọoru Chipfu ọbo-iphe ujiku ẹsaa. Mbọku abahụ iya bẹ unu
a-tụta unme ozi; unu atụtakwapho unme lẹ mbọku k'ẹsato.
40 Mbọku mbụ l'ọbo-iphe ono bẹ unu a-hata akpụru oshi, kachaa ree l'akpụru oshi,
unu wọtaru; unu egbuta igu; mẹ ẹkali-oshi, ẹkwo dụ shii; waa ẹkali-oshi wilo. Unu
gweta iphe ono gude je anọdu l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu tee ẹswa ujiku ẹsaa.
41 Unu bọjekwaru Chipfu ọbo-iphe ono ujiku ẹsaa ono aphagapha. Ono bụ iphe,
a tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje jasụ l'ojejoje; mbụ l'oo-shije l'ọgbo sweru ọgbo. Ọnwa,
aa-bọje iya bụ l'ọnwa ẹsaa.
42 Ọ bụru lẹ m̀kpù bẹ unu e-buru abalị ẹsaa ono; mbụ l'iphe, bụkpoo ndu a nwụru
lẹ Ízurẹlu e-bukọtaru lẹ m̀kpù teke ono.
43 Ọo ya bụ; g'ọgbo l'ọgbo a-maru lẹ mu meru g'ụnwu Ízurẹlu bua lẹ m̀kpù teke
ono, mu shi lẹ Ijiputu dufuta phẹ ono. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru Chileke
unu.”
44 Ọo ya bụ; Mósisu bya atụko ọbo-iphe, Chipfu doberu kakọtaru ndu Ízurẹlu.

24

Eleta orọku ẹnya
(Awụ 27:20-21)

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
2 “Pfuaru ndu Ízurẹlu g'ẹphe wotaru ngu ọkpobe manụ olivu, a tsụru l'ikwe, ee-yeje
l'orọku g'ọku orọku ono nwuje mkpụrumkpuru.
3 Gẹ Erọnu; yẹle ụnwu iya yeje ọku l'orọku ono l'atatiphu Chipfu l'ime ụlo-ẹkwa-
ndzukọ ono; mbụ l'okotazụ ẹkwa phọ, e gude kobuta okpoko-ekemu phọ. G'ẹphe
mejekwa orọku ono g'o nwuje shita l'ụzenyashi jasụ l'ụtsu. Gẹ ndu Ízurẹlu dobekwa
ekemu-a; a -gbẹ l'ọgbo sweru ọgbo.
4 Gẹ Erọnu dozije ọku l'orọku ono l'eli iphe, aapfụbeje orọku ono, e meru lẹ mkpọla-
ododo ono; g'o nwuje enwunwu l'atatiphu Chipfu mkpụrumkpuru.”

Buredi, e doberu Chileke nsọ

5 “Gude ukpokutu ereshi gheta ishi buredi iri l'ẹbo. L'ishi buredi lanụ bẹ ii-yeje
ukpokutu ereshi, jiru nkwẹka e keru ụzo iri wota uzi labọ.
6 L'i woru buredi ọbu doo l'ogiri labọ l'eli teburu ono, e gude ọkpobe mkpọla-ododo
mee dobe l'atatiphu Chipfu ono. Ishi buredi ishii l'ẹka lanụ; ishi buredi ishii ọphuu
l'ẹka iya ọphuu.
7 L'ị bya eworu ọkpobe ụnwù-isẹnsu dokubegbaa ogiri iya ogiri iya ono; g'ọ bụru
iphe, nọ-chiru ẹnya buredi ono; tẹme g'e gude iya gweeru Chipfu ngwẹja, aakpọ ọku.
8 Iphe, bụkpoo eswe-atụta-unme, a-nwụta anwụta bẹ Erọnu e-dozije iya l'iphu
Chipfu. Ọ bụru ndu Ízurẹlu bẹ ọo-nọdu emejeru iya; g'ọ bụru ọgbandzu, a-nọ jasụ
l'ojejoje.
9 Buredi ono bụ Erọnu yẹe oshilọkpa iya nwe iya. G'ẹphe nọdujekwa l'ẹka dụ nsọ
taa ya; kẹle ọ dụ nsọ shii; kẹle ọ bụ oke iya nkephẹ lẹ ngwẹja, aakpọ ọku anụ Chipfu
jasụ l'ojejoje.”

Onye pfubyiru ẹpha Chileke

10 O nweru nwoke, ne iya bụ onye Ízurẹlu; nna iya bụru onye Ijiputu; ẹphe lẹ ndu
Ízurẹlu swịru. A nọnyaa; ọgu daru ẹphe l'onye Ízurẹlu l'ẹka ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa
phẹ.
11 Onye ono, ne iya bụ onye Ízurẹlu ono wata epfubyishi ẹpha Chipfu. A kpụta iya
kpụjeru Mósisu. Ẹpha ne nwata ono bụ Shelomotu; nwada Dibiri onye bụ oshilọkpa
Danu.
12 A kpụta iya je atụ-chia kwabẹru Chipfu g'ọ karụ phẹ iphe, bụ uche iya.
13 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
14 “Kpụta onye ono, pfubyiru ẹpha mu ono kpụfu l'azụ ẹka unu kpọberu ụlo-ẹkwa
unu. G'iphe, bụkpoo ndu nụmaru teke oopfubyi ẹpha mu ono byabẹ iya ẹka l'ishi;
g'ọha wulihu woru iya tugbua lẹ mkpuma.
15 Sụ ndu Ízurẹlu: Onye pfubyiru ẹpha Chileke iya bụkwa onye ọbu bẹ iphe-ẹji iya
ọbu tụ-koru l'ishi.
16 Onye pfubyiru ẹpha Chipfu bẹ ee-gbu egbugbu. G'ọha zefutakwa je atugbua onye
ọbu lẹ mkpuma. Onye ọbu -bụru onye lwarụ alwalwa; ọzoo l'ọ bụ onye a nwụru lẹ
Ízurẹlu; o pfubyia ẹpha Chipfu ono; g'e gbua onye ọbu egbugbu.
17 “Onye gburu nemadzụ ibiya; g'e gbukwaa yẹbedua.
18 G'onye gburu iphe-edobe onye ọzo pfụkwaa ụgwo iya. Ọphu dzụ ndzụ bẹ oo-
gude dochia ọphu nwụhuru nụ.
19 “Onye mebyiru nwibe iya ibe ẹhu lanụ; bụkwapho g'ee-mebyi yẹbedua ibe ẹhu
lanụ.

20 Onye gbajiru nwibe iya ọkpu g'a gbajilatakwa iya phọ. Teke ọ bụ ẹnya bẹ o
meru; ọ pyahụ onye ọbu; g'e mekwaphọ gẹ nkiya pyahụlata. Teke ọ bụ eze bẹ o
chikwofuru onye ono; g'e chikwofulatakwa iya phọ eze. Ọo g'o mekaberu onye ọzo
iphe, bụ g'ee-mekaberu iya.
21 Onye gburu anụ nemadzụ ibiya; g'ọ pfụkwaa ụgwo iya; teke ọ bụ l'ọo nemadzụ
bẹ o gburu g'e gbukwaa yẹbedua.
22 Ekemu-a dụ swiru ndu a nwụru anwụnwu lẹ Ízurẹlu; yẹe ndu lwarụ iya alwalwa.
Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu."
23 Mósisu pfuchaaru iya ndu Ízurẹlu; ẹphe kpụta onye ono, pfubyiru ẹpha Chipfu
ono; kpụfu l'azụ ẹka ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ je eworu iya tugbua lẹ mkpuma.
Ndu Ízurẹlu shi nno mee iphe, Chipfu tụru Mósisu ekemu g'ẹphe mee.

25

Apha-atụta-unme
(Dit 15:1-11)

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu l'eli úbvú Sayịnayi sụ iya:
2 "Wakwa iphe, ii-pfuru yeru ụnwu Ízurẹlu baa; sụ phẹ-a: Teke unu bahụerupho
l'alị ono, mu abya anụ unu ono; unu hajẹkwa alị ono g'ọ nọoru Chipfu apha-atụta-
unme.
3 Unu mebeje iphe l'alị unu apha ishii; unu akọchaje opfu-vayịnu unu akọcha apha
ishii; wọo akpụru iya.
4 O -be l'apha k'ẹsaa l'a haa alị ono g'ọ tụta unme. Ono bụ apha-atụta-unme kẹ
Chipfu. Unu be mebekwa iphe l'alị unu apha ono; ọphu unu akọchakwa opfu-vayịnu
unu.
5 Unu te ejekwa akpata iphe, daru ẹda. Teke vayịnu, e mechaduru emecha mịru
amịmi; unu ta awọtakwa iya; noo kẹle apha ono bẹ alị ono atụta unme.
6 Iphe, alị mịtaru l'apha k'ono, alị atụta unme ono; a-bụru nri unu; waa k'ohu unu;
waa ndu-ozi, unu butaru ebuta; mẹ ndu lwarụ alwalwa, bu l'echilabọ unu.
7 Ọ kwaphọ iphe, daru ẹda l'alị ono a-bụru nri iphe-edobe unu; waa anụ-ẹgbudu,
bu l'alị unu."

Apha-ẹhu-ụtso

8 "Unu gụa apha-atụta-unme gụta apha ẹsaa; mbụ apha ẹsaa ẹsaa mgbo ẹsaa.
Apha-atụta-unme ẹsaa ono bụ iphe, ọo-dụ bụ apha ụkporo labọ l'apha tete.
9 Ọnwa k'ẹsaa -dụepho l'abalị iri, bụ iya bụ eswe-apfụ-ụgwo-iphe-ẹji; l'i zia g'e
gbua opu gude jedzuru l'alị unu ono.
10 Unu edoo apha k'ụkporo ẹbo l'iri nsọ; unu epfua g'onyemonye l'alị ono
mgburugburu nweru onwiya. Apha ono a-bụru unu apha-ẹhu-ụtso; noo teke
onyenọnu a-la alị iya; mbụ l'onyenọnu a-lapfu ndibe iya.
11 G'apha k'ụkporo ẹbo l'iri ono bụkwaru unu apha-ẹhu-ụtso. Unu ta akọbekwa
iphe l'alị; ọphu unu ejejekwa akpata ọphu daru ẹda l'apha ono; ọzoo ọphu mịtaru lẹ
vayịnu, a kọchaduru akọcha.
12 Eshinu apha ono bụru unu apha-ẹhu-ụtso bẹ unu e-dobe iya nsọ. Ọo iphe, daru
ẹda l'alị ono bẹ unu e-ri l'apha ono.
13 "O -rwua l'apha-ẹhu-ụtso ono; g'onyenọnu lakwaa alị iya.
14 Ọ -bụru l'ọ dụru iphe, i reru nwibe ngu; ọzoo l'ọ dụru iphe, ị zụtaru l'ẹka nwibe
ngu; unu mekwaa ya g'ọ tọ dụ onye e-ri nwibe iya urwu.
15 G'ii-gudeje zụa nwibe ngu iphe, bụ: a -gbẹ lẹ g'a bọcharu ọbo-iphe apha-ẹhu-
ụtso. Mbụ l'ọo g'ọo-nọ-beru l'aakpata iphe, e meberu l'alị bụ g'oo-gude ree ngu iphe,
ịizu iya.

16 Teke ọ bụ l'apha a-dụ igwerigwe nwụa tẹme l'o rwua apha-ẹhu-ụtso; aswa alị ọbu aha shii. Teke ọ bụ l'apha habe nwahabe l'i gbuzeta aswa iya; noo kẹle iphe, ịizu ele ẹnya iya gụbedua l'azụ azụzu bụ iphe i-meta l'alị ọbu.
17 G'ọ tọ dụkwa onye ọphu e-ri nwibe iya urwu; ọ chịa iphe, unu e-meje bụ g'unu tsụje Chileke unu ebvu. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu."

Iphe, atsụ l'ẹhu lẹ k'apha k'ẹsaa ono

18 "Ọo ya bụ lẹ-a; unu tsojekwa iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; unu emeje iphe, mu tụru l'ekemu; k'ọphu unu e-buru l'alị ono; ọ tọ dụdu iphe, eme unu.
19 Ọo ya bụ; g'alị emehuaha iphe, a kọberu iya; unu erijiaha ẹpho; buru iya; ọ tọ dụdu iphe, eme unu.
20 "Unu a-jịkwanu sụ: '?Bụ gụnu bẹ anyi e-ri l'apha k'ẹsaa ọbu; m'anyi adụdu iphe, anyi kọru; ọphu ọ dụkwapho iphe, anyi kpatarụ?'
21 Ọle mu e-kebe unu l'ọma l'apha k'ishii; k'ọphu apha ono e-mehu iphe; unu enweru akpụru-iphe, a-sụru unu apha ẹto.
22 O -be l'apha k'ẹsato; unu awata akọbe iphe l'alị. Ọ bụru akahụ iphe, unu metaru bẹ unu a-nọdu eri jasụ l'apha kẹ tete; teke unu a-kpata iphe, unu meberu l'alị."

Agbafụta iphe, e reru erere

23 "G'ọ tọ dụkwa onye e-rebuje alị iya erebu; noo kẹle alị bụkwa mbẹdua nwe iya. Unubẹdua bụ abyabya bẹ unu byaru; ọ bụru anụnu bẹ mu nụru iya unu g'unu buru.
24 "Unu sụbeje iphe, ee-gude agbata alị ono, bụ oke alị unu ono l'ophu.
25 Ọ -bụru lẹ nwune ngu bẹ ụkpa byaru; k'ọphu ọ harụ alị iya ree; g'onye a-bya agbata alị ono, o reru ono; bụkwaru onye yẹle iya bụ ọkpobe abụbu.
26 Ọle ọ -bụkwanuru l'onye ọbu te nwedu onye e-je agbafụta iya nụ; obenu lẹ yẹbedua nwewaru iphe k'ọphu ọo-dụ ike gbata iya;
27 g'ọ gbakọo apha, nwụwaru nụ e -shi teke o reru iya; l'ọ pfụa onye o reru alị ono ụgwo apha ọphu o tokọ kọdu alị ọbu; laphu azụ l'alị iya.
28 Ọle ọ -bụkwanuru l'onye ọbu ta amadụ ụzo, oo-shi gbafụta iya; g'alị ono, o reru ono nọdukwa l'ẹka onye zụru iya nụ jasụ l'apha-ẹhu-ụtso. O -be l'apha-ẹhu-ụtso g'onye zụru iphe ọbu haa ya; g'onye ono, nwe iya nụ ono laphu azụ l'alị ono.
29 "Ọ -dụru onye reru ụlo-ebubu lẹ mkpụkpu, e gude igbulọ kpụ-phee mgburug-buru; g'ọ gbatakwa iya l'ime mgbatapha, o reru iya ono. Ọo l'ime teke ono bẹ ọo-gbata iya.
30 Ọle ọ -bụru l'ọ tọ gbataduru iya jasụ apha gbaru; ọo ya bụ l'ụlo ono, dụ lẹ mkpụkpu, a kpụ-pheru mgburugburu ono bẹ ee-me g'ọ bụwaruro k'onye zụru iya nụ; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo. Ọ tọo kụfukpokwaa ya nụ l'ẹka l'apha-ẹhu-ụtso.
31 Obenu l'ụlo, nọgbaa l'ọma mkpụkpu, a kpụ-pheduru igbulọ mgburugburu bụ g'eemeje ọma ẹgu bẹ ee-meje iya. Ẹphebedua dụ k'agbata; tẹme o jee l'akụfu onye zụru iya nụ l'ẹka mẹ o -rwua l'apha-ẹhu-ụtso.
32 O bekwanụ lẹ-a; a bya lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu kẹ ndu Lívayi; ụlo, nọgbaa l'ọma mkpụkpu, bụ nkephẹ bẹ ndu Lívayi ono a-gbataję teke dụ phẹ ree.
33 Teke ọ dụru onye zụru onye Lívayi ụlo; ọphu onye Lívayi ono adụdu ike gbafụta iya; g'ụlo ono, e reru ono, nọ lẹ mkpụkpu ono, bụ phẹ nwe iya ono; laphukwa iya azụ l'ẹka; noo kẹle ụlo ndu Lívayi lẹ mkpụkpu ono, a nụru phẹ ono bụ iphe phẹ l'echilabọ ndu Ízurẹlu.
34 G'ọ tọ dụkwa iphe, e-me g'ẹphe ree alị ẹka ẹphe echeje atụru phẹ; mbụ ọphu nọ lẹ mkpụkpu phẹ; noo kẹle ono bụ okiphe phẹ jasụ l'ojejoje."

Ejie ndu ụkpa ụgwo

35 “Ọ -bụru l'onye Ízurẹlu ibe ngu bẹ ụkpa byaru; ọphu ọ dụedu ike azụ onwiya
l'obutobu ngu; yejeru iya ẹka ẹgube ono, eeyejeru onye lwarụ alwalwa; ọzoo onye
byaru abyabya ono; k'ọphu oo-bukube ngu g'o bukube ngu.
36 Ta natakwa iya ntụkwase; ọ chịkwa g'ị tsụ Chileke ngu ebvu; k'ọphu nwune ngu
ono e-bukube ngu g'o bukube ngu.
37 Te jiekwa iya okpoga sụ iya g'ọ tụkwaseru ngu iya iphe; ọphu i lekwa ẹnya urwu
lẹ nri, ị nụru iya.
38 Ọ kwa mbędua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu, bụ onye dufutaru unu l'alị
Ijiputu gẹ mu nụ unu alị Kénanu; tẹme mu abụru Chileke unu.”

Aha ohu g'o nweru onwiya

39 “Ọ -bụru l'onye Ízurẹlu ibe ngu, gụ l'iya bu obutobu bẹ ụkpa byaru; k'ọphu o
woru onwiya ree ngu; be mekwa iya g'o jejeru ngu ozi g'ohu.
40 Ọo g'iimeje onye i beru ozi; ọzoo onye byaru abyabya bụ g'ii-me iya; l'o jeeru ngu
ozi nno jasụ l'apha-ẹhu-ụtso.
41 O -rwua teke ono l'ị haa ya; mẹkpoo ụnwu iya; l'ọ laa lapfu ndibe phẹ; lapfu
okiphe nna iya.
42 Kẹle eshinu ndu Ízurẹlu bụ ohu nkemu, mu shi l'alị Ijiputu dufuta bẹ e tee redu
phẹ g'ẹphe bụru ohu.
43 Ta dụkwaru onye Ízurẹlu ibe ngu ẹhuka; l'ị tsụjekwa Chileke ngu ebvu.
44 Gẹ ndu unu a-gbajẹ ohu; unwoke mẹ ụnwanyi; bụkwaru ndu shi l'ọhozo, nọ-
pheru unu mgburugburu. Nokwa ndu unu a-gbajẹ ohu bụ ono.
45 Ndu ọzo, unu a-gbajẹfua ohu bụ ndu byaru abyabya, unu l'ẹphe tụko buru; ọzoo
ndibe ndu ono, unu l'ẹphe tụkokwapho buru ono, bụ ndu ẹphe nọ l'alị unu nwụshia.
Unu -gbaa phẹ ohu; unu enwowarụ phẹ rọ.
46 Ndu k'ono bẹ unu e-me g'ẹphe buru okiphe, unu ketarụ ụnwu unu, l'etso unu
l'azụ; g'ẹphe keta phẹ g'ẹphe bụru ohu phẹ jasụwaruro. O -be l'unwune unu, bụ
ụnwu Ízurẹlu; unu ta adụkwaru phẹ ẹhuka.
47 “Ọ -bụru l'onye lwarụ alwalwa; ọzoo onye byaru abyabya, unu l'iya tụko buru
nọnyaru bya enweru iphe; onye Ízurẹlu ibe ngu, yẹe ya bukube -daa ụkpa bya eworu
onwiya ree onye lwarụ alwalwa ono, bukube ngu nụ ono; ọzoo l'o woru onwiya ree
abụbu onye ono, lwarụ alwalwa ono;
48 e -rechakpọo ya nụ bẹ aa-gbafụtale iya-a; onye lanụ l'ime unwune iya a-
gbafụtakpoo ya.
49 Gẹ nwune nna onye ọbu; ọzoo nwa nwune nna iya; ọzoo onye ọzo, ẹphe l'iya
bụ abụbu jekwaa agbafụta iya. Ọ -bụru l'onye ọbu nọnyaru bya enweru iphe k'ọphu
ọo-dụ ike gbafụta onwiya; g'onye ọbu gbafụtakwa onwiya.
50 G'onye reru onwiya; yẹe onye zụru iya nụ; nọdukwa gbakọo maru apha ole, dụ
nụ; a -gbẹ l'apha onye ọbu reru onwiya jasụ l'apha-ẹhu-ụtso. G'a gbẹ l'iphe, onye
o-gburu-mịta ejetajẹ ujiku lanụ; gbakọo okpoga apha, ghuduru nụ; karụ iya iphe,
ọo-pfụ gude gbata onwiya.
51 Ọ -bụru l'apha, ghuduru nụ hakwadụ shii; g'onye ono keta okpoga ono, o shi
gude ree onwiya ono ọphu kwata ka shii pfụa gude gbata onwiya.
52 Teke ọ -bụkwanu l'apha, ghuduru nụ habewa nwahabe g'o rwua l'apha-ẹhu-ụtso;
g'ẹphe l'iya gbakọo ya; g'ọ pfụa g'apha ole, ghuduru nụ ha gbata onwiya.
53 G'e mejekwa onye ono g'eemeje onye-ozi, e butaru ebuta aphagapha. G'e leta
ẹnya g'onye ono, ọ nọ l'ẹka ono ta adụkwaru iya ẹhuka.
54 Ọ -bụru l'a taa gbafụtadu iya l'ụzo, dụ ẹgube ono; g'a hakwaa yẹe ụnwegirima
ibe iya mẹ o -rwuẹpho l'apha-ẹhu-ụtso.

55 Noo kẹle ndu Ízurẹlu bụ ohu mu. Ẹphe bụ ohu mu, mu dufutaru l'alị Ijiputu. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu.”

26

Obunggo, ee-bu onye emeje iphe,
a sụru g'o mee
(Dit 7:12-24; 28:1-14)

1 “G'ọ tọ dụkwa agwa; ọzoo ntẹkpe, a pyịru apyịpyi; ọzoo mkpuma, a kpọberu g'itso, unu e-dobe l'alị unu. Ọphu ọ dụkwa mkpuma, a pyịru apyịpyi, unu ee-dobe l'alị unu wata abarụ ẹja. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu.
2 Unu dobeje eswe nkemu, bụ eswe-atụta-unme iche; unu akwabẹje ụlo mu, dụ nsọ ùbvù. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.
3 “Unu -nọdu atụkojewa iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje etso; bya emekọta iphe, mu sụru g'unu mee;
4 bẹ mu a-nọduepho edzeru unu mini l'orwuberu iya; iphe, e meberu l'alị emehu emehu; tẹme oshi, nọ l'ẹgu amịshigbaa mebyi iya.
5 Iphe a-nọdu emehuru unu shii; k'ọphu bụ l'unu a-nọdu echi ereshi jasụ ògè awọ akpụru vayịnu erwua. Unu egude awọ akpụru vayịnu jasụ ògè emebe iphe l'alị erwua ọzo. Unu a-nọdu eri nri eriji ẹpho; unu eburu l'alị ono; ọ tọ dụdu iphe, eme unu.
6 “Mu e-me g'unu buru l'ẹhu-guu l'alị ono; k'ọphu bụ l'unu a-zẹ pyakọo; ọ tọ dụdu onye eye unu ebvu. Mu emee g'ẹjo anụ-ẹgbudu chịhu l'alị ono; ọphu a byadu alwụ ọgu l'alị unu ono.
7 Unu a-chị ndu ọhogu unu gbushia phẹ.
8 Unu -dụ ise; unu achịa ụmadzu ụkporo ise; teke unu dụ ụkporo ise; unu achịa ụnu ụkporo l'ise. Unu e-gude ogu-echi unu gbushia ndu ọhogu unu.
9 Mu a-nọdu eleta unu ẹnya; mee unu g'unu zụa azụzù kabaa l'ọtu. Ọgbandzu mu l'unu bẹ mu e-me g'ọ ngụru angụru.
10 Ọzo bụ l'unu e-rije akahụ iphe, unu kpatarụ jasụ unu akpata k'ọphúú; mbụ a -nọnyaa unu achịshiaha akahụ iya k'ọphu ee-wobata k'ọphúú.
11 Tẹme mu eworu ụlo-ẹkwa mu kpọbe l'echilabọ unu; ọphu unu adụbaedu mu ideyideyi.
12 Mu a-nọdu ejephe l'echilabọ unu; mu abụru Chileke unu; unu abụru ndibe mu.
13 Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru Chileke unu, bụ onye dufutaru unu l'alị Ijiputu; g'unu ta abụheru ohu ndu Ijiputu. Mu mebyiwaa ike ono, ẹphe shi gude mee g'unu bụru ohu phẹ ono; shi nno mee unu g'unu phafụta ishi.”

Aphụ, aa-nụ onye te emejedu iphe,
a sụru g'o mee
(Dit 28:15-68)

14 “Ọle ọ -bụru l'unu ta ngabẹduru mu nchị; ọphu unu emedu iphe, mu sụru g'unu meje g'ọ ha;
15 mbụ ọ -bụru l'unu ta agụbeduru iya iphe; mbụ iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; ọzoo l'obu unu woru iphe, mu tụru l'ekemu mee; ọ dụ ideyideyi; k'ọphu bụ l'unu te emejedu iphe, mu sụru g'unu meje g'ọ ha; unu eshi nno woru ọgbandzu, mu l'unu gbaru mebyia;
16 bụkwa iphe, mu e-me unu bụ ọwa: Mu e-me gẹ ndzụ-agụgu rwuta unu; tẹme ụkwaranta eseahaa unu; yẹe ẹjo ẹhu-ọku, e-woru unu ẹnya mebyia; ndzụ unu ala kẹ mmanụ. Unu -kọbe iphe l'alị l'ọ bụru iphe-mmanụ; noo kẹle ọo ndu ọhogu unu e-mechaa ria ya.
17 Mu a-gharu unu iphu lẹ kẹ njọ; ndu ọhogu unu alwụ-kpee unu l'ọgu. Ndu unu dụ ashị a-bụru ndu-ishi unu; unu agbaaha ọso teke adụdu onye achị unu.

18 “Ọ -bụru lẹ mu mechaarụ unu nno; ọphu unu angabẹduru nchị; mu anụbaa unu
aphụ iphe-ẹji unu ono ọphu ha g'ọwa mgbo ẹsaa.
19 Mu e-me g'unu kubuhu onwunu; mbụ mee akpaminigwe, unu vu l'ishi g'ọ dụ
gbọrojii gẹ mkpụrukpu-ígwè; bya emee alị, unu zọberu ọkpa g'ọ ha ngerengere
g'onyirubvu.
20 Ọkpehu, unu gude kọo alị a-bụru unu kẹ mmanụ; noo kẹle alị ta adụedu iphe,
oo-meta; tẹme oshi-ọmi, pfụru l'alị ono amị-buhu mebyi.
21 “Teke ọ bụ l'unu emekwaphọ iphe, mu sụru g'unu te emejeshi; k'ọphu bụ l'unu
ta angakwaru mu phọ nchị bẹ mu e-gude iphe-ẹhuka, ka iphe-ẹji, unu meru mgbo
ẹsaa; nụa unu aphụ.
22 Mu a-chịru anụ-ẹgbudu ye g'ẹphe bya adakaa unu; bya atụko ụnwegirima unu
nakọta unu l'ọkpehu; tụko iphe-edobe unu mebyishichaa; mee; unu ta abaẹdu ishi;
eze gbororo unu adabyiru iphoro.
23 “Teke mu mechakpọoru unu iphemiphe ono; ọphu unu agbanwekwarụpho; unu
nọdu emekwaphọ iphe, mu sụru g'unu te emejeshi
24 bẹ mu e-mekwaphọ unu iphe, mu tege emedu unu; mbụ lẹ mu a-nụ unu aphụ
iphe-ẹji ono, unu eme ono mgbo ẹsaa.
25 Mu a-ha g'ọgu dapfu unu; gude iya gwata unu ụgwo ọgbandzu ono, unu mebyiru
ono. Unu -dzukọbeepho l'ọma mkpụkpu unu; mu emee g'ẹjo iphe-ememe dapfu unu;
shi nno woru unu yee ndu ọhogu unu l'ẹka.
26 Teke mu gbuchiru unu ụzo, eeshije akọta nri ono; bẹ ụnwanyi iri a-dụje ike
ghekọta buredi g'unu ha l'ovokọku lanụ. Ẹphe -ghechaa ya; ẹphe egude iphe,
eegudeje atụ ẹrwa iphe keeru iya unu. Unu -richaa ya; ẹgu agụroo unu l'ẹka ọogu
unu.
27 “Ọle ọ -bụru lẹ mu mechaarụ unu iphemiphe ono; unu nọdu emekwaphọ iphe,
mu sụru g'unu te emeshi
28 bẹ mu e-gude ẹhu-eghu mee unu iphe, mu tege emedu unu; mbụ l'ọo mbẹdua
l'onwomu e-chi unu iphe mgbo ẹsaa k'iphe-ẹji, unu eme.
29 Noo teke unu a-wata eri anụ ụnwu unu unwoke; mbụ richaa ria anụ ụnwu unu
ụnwanyi.
30 Mu e-mebyishi ẹka unu agwajẹ iphe; bya enwutsushia ọru-ngwẹja ẹka unu
akpọje ụnwù-isẹnsu ọku. Mu eworu odzu unu tụkaa l'eli nshi unu ono, bụhukwapho
odzu l'onwiya ono. Unu adụe mu phọ ideyideyi l'obu.
31 Mu emee mkpụkpu lẹ mkpụkpu unu g'ọ bụru iphe, dabyigbaaru iphoro. Mu
emee ụlo unu, dụ nsọ g'ọ bụru okorobo ụlo. Teke ono bẹ mkpọ ngwẹja, unu gwerụ
ta abyaẹdu adụ mu ree.
32 Alị ono bẹ mu e-me g'ọ bụru ochobu; k'ọphu bụ lẹ ndu ọhogu unu, bụ ndu
e-mechaa buchia ya nụ bẹ ọo-dụ biribiri.
33 Ọzo bụ lẹ mu a-tụka unu nanụnanu l'alị ndu ọhozo. Ọ bụru ogu-echi bẹ mu a-
mịta gude tsoru unu. Alị unu adabyiru iphoro. Mkpụkpu lẹ mkpụkpu unu abụkotaru
ochobu.
34 Noo teke ẹhu a-wata atsọ alị ono lẹ ya atụta unme; mbụ teke ono, ọ dabyikpọoru
iphoro; unubẹdua nọdu l'alị ndu ọhogu unu ono. Teke ono bẹ alị ono a-nọdukpoepho
ete ẹswa lẹ ya atụta unme.
35 Teke ono, alị ono dabyiru iphoro ono bụ unme bẹ ọotuta; kẹle o to shidu
atụtajekwadu unme l'apha-atụta-unme unu teke unu shi buru iya.
36 “A bya lẹ ndu ọphu ghuduru nụ l'echilabọ unu; ndu k'ono bẹ mu e-me g'ẹphe dụ
ogozi l'ime obu phẹ l'alị ndu ọhogu phẹ; k'ọphu bụ l'ẹkwo, a nmarụ yigayiga l'e-me
g'ẹphe ye ọkpa l'ọso; gbalaa gẹ ndu e gude ogu-echi achị. Ẹphe adaa l'ẹbe adụ onye
achị phẹ ọso.

37 Ẹphe e-vukotajẹ nwibe phẹ daa dapyabẹ phẹ gẹ ndu e gude ogu-echi achị l'ẹbe
abụ l'ọ dụru onye achị phẹ nụ. Ọphu unu adụbaedu ike apfụru l'iphu ọhogu unu.
38 Unu a-nwụshihu l'alị ndu ọhozo. Ọ bụru alị ndu ọhogu unu e-ri ishi unu.
39 Tẹme nwa ndu ọphu phọduru nụ l'echilabọ unu bẹ a-nọdu eyifu eyifu l'alị ndu
ọhogu unu. Ọ bụru ẹjo-iphe, ẹphe meshiru; waa ọphu nna phẹ oche phẹ meshiru
bẹ ẹphe e-gude yifu ono.
40 "Ọle ọ -bụru l'ẹphe pfushiru ẹjo-iphe, ẹphe eme; yẹe ẹjo-iphe, nna phẹ oche
meshiru; mẹkpoo emeswe, ẹphe mesweru mu; yẹe ememe, ẹphe emeje iphe, mu
sụru g'ẹphe te emeshi,
41 bụ iphe, meru; mu mee phẹ iphe, mu tege emedu phẹ; chịru phẹ jeye l'alị ndu
ọhogu phẹ. Ọ -bụru l'ọkpoma phẹ ono, ẹjo-iphe jiru ejiji ono bẹ ẹphe e-woze alị; bya
apfụa ụgwo ẹjo-iphe, ẹphe mekọtaru;
42 bẹ mu a-nyatakwa-a ọgbandzu mu lẹ Jiékọpu; yẹe ọgbandzu mu lẹ Áyizaku; mu
anyatakwaphọ ọgbandzu mu lẹ Ébirihamu; nyatakwaphọ alị ono.
43 Obenu l'alị ono bẹ ẹphe a-ha g'ọ dabyiru iphoro; gude ẹhu-ụtso nyaa ọku. Noo
teke ẹphe a-pfụ ụgwo ẹjo-iphe, ẹphe meru; noo kẹle ẹphe ta adụdu iphe, ẹphe
gụberu iphe, mu tụru l'ekemu; wafụa l'ẹphe woru iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e
tsoje mee; ọ dụ ideyideyi.
44 Ọle g'ọ dụhabe bẹ teke ono, ẹphe a-nọdu l'alị ndu ọhogu phẹ ono bẹ mu ta
ajịkakwa phẹ; ọphu mu edobekwa phẹ gẹ ndu dụ ideyideyi; kẹ gẹ mu mebyishikọta
phẹ kpamu; mebyia ọgbandzu mu l'ẹphe; kẹle ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya abụru
Chileke phẹ.
45 Ọle mu e-gude iswi ẹhu phẹ nyata ọgbandzu mu lẹ ndu ndiche phẹ, bụ ndu mu
shi l'alị Ijiputu dufuta l'atatiphu ọhamoha; k'ọphu mu a-bụru Chileke phẹ. Ọ kwa
mbẹdua bụ Chipfu."
46 Ono bụ iphe, Chipfu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; waa iphe, ọ tụru l'ekemu; waa
ekemu, Chipfu tụru dobe l'echilabọ ẹphe lẹ ndu Ízurẹlu l'eli úbvú Sayịnayi. Ọ bụru
Mósisu bẹ ọ nụru iya g'ọ nụ phẹ.

27

Ekwe ukwe emeru Chipfu iphe

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya:
2 "Pfuaru ụnwu Ízurẹlu; sụ phẹ-a: Ọ -bụru lẹ nemadzụ rifuru angụ lẹ ya e-woru
nemadzụ nụ Chipfu; g'ọ pfụkwaa ụgwo l'ishi onye ọbu:
3 "Ọ -bụru nwoke, nọwaru a -gbẹ l'ụkporo apha rwua ụkporo apha ẹto; bẹ iphe,
aa-pfụ l'ishi iya bụ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu labọ lẹ shẹkelu iri.
G'ọ bụkwaru iphe, eegudeje atù ẹrwa iphe l'eze-ụlo Chileke bẹ ee-gude tùa ya.
4 "Ọ -bụru nwanyị; bẹ iphe, aa-pfụ l'ishi iya bụ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo
shẹkelu lẹ shẹkelu iri.
5 "Ọ -bụru nwokoro, nọru a -gbẹ l'apha ise jasụ l'ụkporo apha; bẹ iphe, aa-pfụ l'ishi
iya bụ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu; ọ -bụru nwanyị; iphe, aa-pfụ
l'ishi iya abụru mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ shẹkelu iri.
6 "Ọ -bụru nwata kẹ nwoke, nọru a -gbẹ l'ọnwa lanụ jasụ l'apha ise; bẹ iphe, aa-pfụ
l'ishi iya bụ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ shẹkelu ise. Ọ -bụru nwata kẹ nwanyị; iphe,
aa-pfụ l'ishi iya abụru mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ shẹkelu ẹto.
7 "Nwoke, nọ-ghataru ụkporo apha ẹto bụ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ shẹkelu iri
l'ise bẹ aa-pfụ l'ishi iya; teke ọ bụ nwanyị l'a pfụa mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ shẹkelu
iri.

8 “Ọ -bụru l'onye ono, riburu angụ ono bẹ akpa nri; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu ike apfụ
iphe, a sụru g'ọ pfụa; g'o duru onye ọbu, o riru angụ iya ọbu; dujeru onye uke. Onye
uke ono elee ya ẹnya kọoru iya iphe, ọo-pfụ. Ọ bụru g'ike onye ono, riburu angụ ono
habe bụ g'ee-gbuberu iya iphe, ọo-pfụ.
9 “Teke ọ bụkwanu l'ọo anụ bẹ nemadzụ gude bya anụ Chipfu iphe ngwẹja; mbụ anụ
ọphu gbaru g'anụ iya Chipfu; iphe, bụkpoo anụ, a nụru Chipfu ẹgube ono dụkotakwa
nsọ.
10 G'o to wotakwa anụ ọzo dochia ẹnya iya; g'o to wotakwa anụ ọzo ka ẹji; ọzoo
ọphu ka ree gude gbanweta anụ k'ono, o riburu angụ l'ọo-nụ ono. Ọ -bụru l'o gude
anụ ọzo je agbanweta iya bẹ anụ ọphu o gude je iya agbanweta; yẹe anụ, o jeru
agbanweta tụkoakwa bụru anụ, dụru Chileke nsọ.
11 Obenu; ọ -bụru l'iphe, o riburu angụ l'ọo-nụ bụ anụ, aasọ nsọ; mbụ anụ ọphu e
tee gudejedu egweru Chipfu ngwẹja; g'a kpụtakwa anụ ọbu kpụjeru onye uke.
12 G'onye uke ono lee ya ẹnya maru m'ọ dụ ree tọo ọ dụ ẹji; ọ bụru iphe, onye uke
ono sụkpoerupho g'ọ pfụa bụ iphe, ọo-pfụ.
13 Ọ -bụru l'onye nwe iya nụ bẹ ọ dụ g'ọ gbata iya; g'onye ono kee aswa iya ụzo ise
wota oke lanụ tụkwase l'aswa iya pfụa gude gbata iya.
14 “Ọ -bụru l'ọ dụru onye woru ụlo iya nụ g'ọ dụru Chipfu nsọ; bụkwa onye uke
bẹ ọ dụru epfu l'ụlo ono dụ ree; ọzoo l'ọ dụ ẹji. Ọ bụru iphe, onye uke sụkpoerupho
l'ọo aswa iya bụ aswa iya.
15 Ọ -bụru l'onye woru ụlo ono doberu Chipfu nsọ bẹ ọ dụ g'ọ gbata iya; g'onye ọbu
kee aswa iya ụzo ise wota yekọbe l'aswa iya pfụa; tẹme ụlo ọbu abụbaru nkiya.
16 “Ọ -bụru lẹ nemadzụ butaru alị-ihe iya nụ g'ọ bụru kẹ Chipfu; g'ee-gude maru
iphe, bụ aswa iya bụ gẹ mebyi iphe, aa-kọbe l'alị ono habe shii. Alị, aa-kụ-gbu balị,
jiru nkwẹka iri bẹ aswa iya bụ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu labọ lẹ
shẹkelu iri.
17 Ọ -bụru l'ọo apha-ẹhu-ụtso bẹ ọ nụru alị iya g'ọ bụru kẹ Chipfu ọbu; bụepho
iphe, a sụru g'a pfụa bẹ aa-pfụ.
18 Ọle ọ -bụru l'apha-ẹhu-ụtso ghatawaru; tẹme o ribua angụ l'oo-woru alị ono
doberu Chileke nsọ; g'onye uke gụa apha ole, phọduru nụ; tẹme l'o rwua l'apha-ẹhu-
ụtso ọzo; shi nno karụ onye ono iphe, aswa iya bụ. Ọo ya bụ l'ee-gbubọta iphe l'iphe,
a sụru g'a pfụa.
19 Ọ -bụru l'onye woru alị ono doberu Chileke nsọ bẹ ọ dụ g'ọ gbata iya; g'o kekwaa
aswa iya ụzo ise woru oke lanụ yekọbe l'aswa iya pfụa gude gbata iya. O -mechaa
nno; alị ono abụwaruro nkiya g'o shi bụru iya.
20 Ọle ọ -bụru l'onye ono ta agbataduru alị ono; o woru iya ree onye ọzo; bẹ alị ọbu
kwawaru; ọphu ọ dụedu ike gbata iya.
21 O -rwuẹpho l'apha-ẹhu-ụtso; bẹ alị ono a-dụru Chipfu nsọ; ọ bụru ndu-uke bẹ
ọo-dụ l'ẹka; eshinu ọ bụ alị, e dobehawaru Chipfu nsọ.
22 “Ọ -dụru onye riburu angụ anụ Chipfu alị, ọ zụru azụzu, abụdu alị iya, shi l'ẹnya
unuphu ibe phẹ;
23 g'onye uke gụa apha ole, phọduru nụ; tẹme l'o rwua l'apha-ẹhu-ụtso; shi nno
karụ onye ono iphe, aswa iya bụ. Ọ bụru mbọku ono bẹ onye ono a-pfụ aswa iya ọbu
g'ọ bụru iphe, dụru Chipfu nsọ.
24 O -rwua l'apha-ẹhu-ụtso; g'alị ono laphu azụ l'ẹka onye a zụru iya l'ẹka iya; mbụ
onye alị ono bụ nkiya gẹdegede.
25 “G'iphe, bụkpoo aswa iphe, aapfụkpoo apfụpfu bụkwaru iphe, eegudeje atù ẹrwa
iphe l'eze-ụlo Chileke bẹ ee-gudeje tụa ya; g'a maru shẹkelu ole, ọ dụ. Ẹrwa shẹkelu
lanụ bụ ụkporo gera.

26 “G'ọ tọ dụkwa onye a-kpụtaje anụ mbụ, vuru ụzo waa ẹkpa ne iya; bya anụ g'e
doberu Chileke nsọ; kẹle anụ, vuru ụzo waa ẹkpa ne iya bụkwa kẹ Chipfu; m'ọ bụ
eswi; ọzoo atụru; g'ọ ha tụkoru bụru kẹ Chipfu.
27 Ọ -bụru anụ, aasọ nsọ; g'onye ono pfụa iphe, a sụru g'ọ pfụa gude gbata iya; g'o
kekwaphọ aswa iya ụzo ise; wota oke lanụ yekọbe l'aswa iya ono pfụa. Teke ọ bụ l'ọ
tọ dụdu ike gbata iya g'e ree ya onye ọzo iphe, a sụru l'ọ bụ aswa iya.
28 “Ọle g'ọ dụhabe; g'ọ tọ dụkwa iphe, nemadzụ gọru nụ Chipfu, ee-re erere; ọzoo
gbata iya agbata. Mbụ iphe, shi l'iphe, nemadzụ nweru enweru; m'ọ bụ nemadzụ;
ọzoo anụ; ọzoo alị, bụ iya nwe iya; iphemiphe, a gọru nụ Chipfu dụkwaru Chipfu
nsọ shii.
29 G'ọ tọ dụkwa onye e doberu k'egbugbu, aa-gbataję agbata; g'e gbukwaa onye ọbu
egbugbu.
30 “Oke-lanụ-l'ụzo-iri l'iphe, e metaru l'alị; m'obeta ọ bụru mebyi iphe, a kpatarụ
l'iphe, a kọru l'alị; ọzoo akpụru, oshi mịtaru; bụkotakwa kẹ Chipfu; ọ dụru Chipfu
nsọ.
31 Ọ -dụru onye eme g'ọ gbata oke-lanụ-l'ụzo-iri nkiya; g'onye ono kekwaa iphe, bụ
aswa iya ụzo ise; wota oke lanụ yekọbe l'aswa iya ono gude gbata iya.
32 A bya l'oke-lanụ-l'ụzo-iri, shi l'eswi; ọzoo ọphu shi l'eghu mẹ atụru; mẹkpoo
ọphu shi l'iphe, bụ anụ, eye ishi l'ọka; g'oke-lanụ-l'ụzo-iri, shi iya nụ dụkotajeru
Chipfu nsọ.
33 G'o to jejekwa iya enyocha kẹ ?a maru ọ dụ ree tọo ọ dụ ẹji; ọphu ọ gbakwa iya
inwe. A -gbakwanaa ya inwe agbagba ophu; g'ono yẹe ọphu e gude agbanweta iya
tụkokwa bụru iphe, dụ nsọ; ọphu a byadu agbata iya agbata.”
34 Ono bụ ekemu, Chipfu tụshiru nụ Mósisu l'úbvú Sayịnayi g'o je anụ ndu Ízurẹlu.

Ẹkwo
Ọgú

Agụ ndu Ízurẹlu ọgu

1 Chipfu pfuru opfu yeru Mósisu l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ndu Ízurẹlu lẹ g'ẹphe nọ
l'echiẹgu Sayịnayi l'abalị mbụ l'ọnwa k'ẹbo l'apha, kwe ndu Ízurẹlu apha labọ, ẹphe
shi l'alị Ijiputu wụfuta. Ọ sụru iya:
2 "Unu gụa ndu Ízurẹlu g'ẹphe hakọta ọgu. Gụa phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-
unuphu l'ẹnya-unuphu. Unwoke bẹ ii-deshikọta ẹpha phẹ nanụ nanụ.
3 Gẹ gụ lẹ Erọnu tụko iphe, bụ unwoke lẹ Ízurẹlu gụkota ọgu; mbụ ndu nọwaru
ụkporo apha kwasẹru; bya abụru ndu sụwaru eje ọgu.
4 Unu họtachaa nwoke lanụ l'ọkpa-ipfu l'ọkpa-ipfu g'o yetarụ unu ẹka. Ndu unu
a-họta bụ ndu-ishi l'ẹnya-unuphu ibe phẹ.
5 Waa ẹpha ndu ono, unu a-họta g'ẹphe yeru unu ẹka ọbu baa:
"Onye unu a-họta l'ọkpa-ipfu Rúbẹnu bụ Elizuru nwa Shediyọ.
6 "Onye unu a-họta l'ọkpa-ipfu Simiyọnu bụru Shelumẹlu nwa Zurishadayi.
7 "Onye unu a-họta l'ọkpa-ipfu Jiuda bụru Náshọnu nwa Amínadabu.
8 "Onye unu a-họta l'ọkpa-ipfu Isaka bụru Netanẹlu nwa Zuwa.
9 "Onye unu a-họta l'ọkpa-ipfu Zebulọnu bụru Eliyabu nwa Helọnu.
10 "A -bya l'ọkpa-ipfu k'ụnwu Jiósẹfu; onye unu a-họta l'ọkpa-ipfu Ifuremu bụ
Elishama nwa Amihudu. Unu ahọta Gamalẹlu nwa Pedazọ l'ọkpa-ipfu kẹ Manásẹ.
11 "Onye unu a-họta l'ọkpa-ipfu Benjiaminu bụru Abidanu nwa Gidiyọni.
12 "Onye unu a-họta l'ọkpa-ipfu Danu bụru Ahiyeza nwa Amishadayi.
13 "Onye unu a-họta l'ọkpa-ipfu Asha bụru Pagẹlu nwa Ọkuranu.
14 "Onye unu a-họta l'ọkpa-ipfu Gadu bụru Ẹliyasafu nwa Diyuwẹlu.
15 "Onye unu a-họta l'ọkpa-ipfu Nafụtali bụru Ahira nwa Enanu."
16 Ndu ono bẹ bụ unwoke, a họtaru lẹ Ízurẹlu l'ophu. Ẹphe bụkota ndu-ishi l'ọkpa-
ipfu, shi lẹ ndiche phẹ; bya abụchaaru ishi l'ẹnya-unuphu, dụ lẹ Ízurẹlu.
17 Mósisu yẹle Erọnu bya achịta ndu ono, a gụshiru ẹpha phẹ ono;
18 ẹphe kukọbe ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha; deshia ẹpha phẹ l'ẹkwo l'abalị mbụ l'ọnwa
k'ẹbo ono. Ẹphe deshiru ẹpha onyemonye l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-
unuphu. Iphe, bụkpoo unwoke, nọwaru ụkporo apha kwasẹru bẹ e dekọtaru ẹpha
phẹ nanụ nanụ;
19 ẹgube ono, Chipfu sụru Mósisu g'o mee ya ono. Ọo ya bụ; Mósisu gụa ndu
Ízurẹlu ọgu l'echiẹgu Sayịnayi.

Ụmadzu ole, a gụtaru l'ipfu l'ipfu

20 A -bya l'oshilọkpa Rúbẹnu, bụ ọkpara Ízurẹlu; iphe, bụkota unwoke, nọwaru
ụkporo apha kwasẹru; mbụ ndu sụwaru eje ọgu bẹ a gụkotaru; deshikọta ẹpha phẹ
nanụ nanụ l'ẹkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-
unuphu.
21 Iphe, a gụtaru l'ipfu Rúbẹnu bẹ bụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ise l'ụnu iri l'ishii
l'ụkporo ụmadzu ise.
22 Oshilọkpa Simiyọnu bẹ a gụkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha
kwasẹru, bụ ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ nanụ nanụ l'ẹkwo. E deshiru
ẹpha phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.

23 Iphe, a gụtaru l'ipfu Simiyọnu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ẹsaa l'ụnu ẹsato
l'ụmadzu ụkporo ise.
24 Oshilọkpa Gadu bẹ a gụkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha kwasẹru,
bụ ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ nanụ nanụ l'ẹkwo. E deshiru ẹpha
phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.
25 Iphe, a gụtaru l'ipfu Gadu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ise l'ụnu iri l'ẹno
l'ụmadzu ụkporo labọ l'iri.
26 Oshilọkpa Jiuda bẹ a gụkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha kwasẹru,
bụ ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ nanụ nanụ l'ẹkwo. E deshiru ẹpha
phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.
27 Iphe, a gụtaru l'ipfu Jiuda bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo tete l'ụnu ishii
l'ụmadzu ụkporo iri.
28 Oshilọkpa Isaka bẹ a gụkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha kwasẹru,
bụ ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ọnulo
l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.
29 Iphe, a gụtaru l'ipfu Isaka bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ishii l'ụnu iri l'ishii.
30 Oshilọkpa Zebulọnu bẹ a gụkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha
kwasẹru, bụ ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshiru ẹpha
phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.
31 Iphe, a gụtaru l'ipfu Zebulọnu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ẹsaa l'ụnu ẹto
l'ụmadzu ụkporo iri.
32 A -bya l'oshilọkpa Jiósẹfu; mbụ awa Ifuremu bẹ a gụkotaru iphe, bụ unwoke,
nọwaru ụkporo apha kwasẹru, bụ ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ. E
deshiru ẹpha phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.
33 Iphe, a gụtaru l'ipfu Ifuremu bẹ dụ ụnu nemadzụ ụkporo ise l'ụnu lanụ l'ụmadzu
ụkporo ise.
34 Awa Manásẹ bẹ a gụkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha kwasẹru,
bụ ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ọnulo
l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.
35 Iphe, a gụtaru l'ipfu Manásẹ bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ẹno l'ụmadzu
ụkporo iri.
36 A -bya l'oshilọkpa Benjiaminu bẹ a gụkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo
apha kwasẹru, bụ ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshiru ẹpha
phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.
37 Iphe, a gụtaru l'ipfu Benjiaminu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ẹno l'ụnu
ẹsato l'ụmadzu ụkporo iri.
38 Oshilọkpa Danu bẹ a gụkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha kwasẹru,
bụ ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshiru phẹ l'ọnulo l'ọnulo;
mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.
39 Iphe, a gụtaru l'ipfu Danu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ẹsaa l'ụnu iri l'ishii
l'ụmadzu ụkporo iri l'ise.
40 Oshilọkpa Asha bẹ a gụkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha kwasẹru,
bụ ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshiru ẹpha phẹ l'ọnulo
l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.
41 Iphe, a gụtaru l'ipfu Asha bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ise l'ụnu ẹto
l'ụmadzu ụkporo iri l'ise.
42 Oshilọkpa Nafụtali bẹ a gụkotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha
kwasẹru, bụ ndu sụwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshiru ẹpha
phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.

43 Iphe, a gụtaru l'ipfu Nafụtali bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ishii l'ụnu iri
l'ẹto l'ụmadzu ụkporo iri.
44 Ndu ono bẹ bụ ndu Mósisu yẹle Erọnu gụru ọgu. Ndu yetarụ phẹ ẹka gụa
ọgu ono bụ ndu-ishi ndu Ízurẹlu ụmadzu iri l'ẹbo ono, nọ-chigbaaru ẹnya-unuphu
unuphu phẹ ono.
45 Iphe, bụ unwoke Ízurẹlu l'ophu, nọwaru ụkporo apha kwasẹru, bụ ndu sụwaru
ejeru ndu Ízurẹlu ọgu bẹ a gụkotaru l'ẹnya-unuphu phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ.
46 Mkpakọ iphe, ẹphe dụ g'ẹphe ha bẹ bụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ụkporo ẹto
l'ụmadzu ụkporo iri l'ise; l'ụnu ụmadzu ẹsato; l'ụmadzu ụkporo iri l'ẹsaa; l'ụmadzu
iri.

A gụfuru ipfu Lívayi

47 Ọle ipfu Lívayi bẹ a ta gụduru teke a gụru ndu Ízurẹlu ọphuna.
48 O noo kẹle Chipfu bẹ sụru Mósisu lẹ-a:
49 "Ndu ị tịi gụdu kpoloko bụ ipfu Lívayi. Ta gụkobekwa phẹ mẹ ị gụje ndu Ízurẹlu
ọphuna.
50 Iphe, l'ii-mechia bụ g'ị họta ndu Lívayi ono g'ẹphe letajẹ ẹnya l'ụlo-ẹkwa,
eedobeje ẹkwo-ekemu Chileke; ẹphe eletajẹ ẹnya l'ivu, dụ iya nụ; mẹ iphemiphe,
bụ iphe, adụje l'ụlo-ẹkwa ono. Ọo ẹphebedua bẹ a-nọduje apa ụlo-ẹkwa ono; mẹ
iphe, bụ ivu, dụkota iya nụ. Ọ bụru phẹ a-nwụberu iya ẹnya; ẹphe egudeje ụlo-
ẹkwa nkephẹ kpọ-phee ụlo-ẹkwa ono mgburugburu.
51 Iphe, bụ teke ụlo-ẹkwa ono abya atụgbu; g'ọ bụru ndu Lívayi bẹ a-phọ-tsutajẹ
iya. Iphe, bụ teke aakpọbe ụlo-ẹkwa ono; g'ọ bụkwarupho ndu Lívayi bẹ a-kpọbeje
iya nụ. Onye ọzo mmanụ, jekuberu iya ntse bẹ ee-gbu egbugbu.
52 Ndu Ízurẹlu a-kpọbeje ụlo-ẹkwa phẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo. Iphe, bụ nwoke nọnu
a-kpọbeje ụlo-ẹkwa iya l'ọnu-ogo nkephẹ l'ẹka ẹphe kpọberu ẹkwa-ọhubama ipfu
phẹ.
53 Obenu lẹ ndu Lívayi bẹ e-gude ụlo-ẹkwa nkephẹ kpọ-pheta ụlo-ẹkwa ono,
eedobeje ẹkwo-ekemu Chileke mgburugburu; k'ọphu Chileke ẹta atụ-koshidu
edzudzu-ọha Ízurẹlu oke ẹhu-eghu iya. Ọo ndu Lívayi bẹ a-nọdu eleta ụlo-ẹkwa
ẹka eedobeje ẹkwo-ekemu Chileke ono ẹnya."
54 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu mekọtaepho iphemiphe ono ẹgube ono, Chipfu sụru
Mósisu g'o mee ya.

2

Ekeshi ẹka ndu ipfu nọnu a-kpọbe ụlo-ẹkwa nkephẹ

1 Chipfu bya epfuaru Mósisu waa Erọnu; sụ phẹ:
2 "Gẹ ndu Ízurẹlu kpọbeje ụlo-ẹkwa phẹ g'ọ gha iphu l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ. Ẹphe
ebuphee ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono mgburugburu. G'onyenọnu kpọbejekwa ụlo-ẹkwa
nkiya l'ọnu-ogo nkephẹ l'ẹka ndu ẹnya-unuphu phẹ kpọberu ẹkwa-ọhubama phẹ."

Ipfu ọphu a-kpọbe ụlo-ẹkwa ebubu phẹ laaru ụzo ẹnyanwu-awawa

3 "Ndu Jiuda bụ ẹphebedua a-kpọbe ụlo-ẹkwa nkephẹ l'ụzo ẹnyanwu-awawa;
l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo; l'ẹka ipfu ono kpọberu ẹkwa-ọhubama phẹ. Onye a-bụru ishi
ndu Jiuda bụ Náshọnu nwa Amínadabu.
4 Iphe, a gụtaru l'ipfu Jiuda ono bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo tete l'ụnu ishii
l'ụmadzu ụkporo iri.
5 "Ndu a-kpọbe ụlo-ẹkwa nkephẹ tsota phẹ bẹ bụ ndu ipfu kẹ Isaka. Onye a-bụru
ishi l'oshilọkpa Isaka bụ Netanẹlu nwa Zuwa.
6 Iphe, a gụtaru l'ipfu Isaka bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ishii l'ụnu iri l'ishii.

7 “Ndu ọzo, a-kpọbe nkephẹ tsota phẹ bẹ bụ ndu ipfu kẹ Zebulọnu. Onye a-bụru
ishi l'oshilọkpa Zebulọnu bụ Eliyabu nwa Helọnu.
8 Iphe, a gụtaru l'ipfu Zebulọnu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ẹsaa l'ụnu ẹto
l'ụmadzu ụkporo iri.
9 “Ipfu ono, a họtaru g'ẹphe l'ipfu Jiuda kpọ-kube ụlo-ẹkwa phẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo
ono bẹ tụkoru dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ụkporo l'ụnu ishii. Ọ bụru ẹphebedua
e-vutajẹ ụzo; ndu ọzo etso phẹ.”

Ipfu ọphu a-kpọbe ụlo-ẹkwa ebubu nkephẹ laaru ụzo ndọhali

10 “Ndu ọphu a-kpọbe ụlo-ẹkwa ebubu nkephẹ l'ụzo ndọhali bẹ bụ ipfu Rúbẹnu
bẹ a-kpọbe iya l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo. Onye a-bụru ishi l'oshilọkpa Rúbẹnu bụ Elizuru
nwa Shediyọ.
11 Iphe, a gụtaru l'ipfu Rúbẹnu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ise l'ụnu iri l'ishii
l'ụmadzu ụkporo ise.
12 “Ndu a-kpọbe ụlo-ẹkwa nkephẹ tsota ipfu Rúbẹnu bẹ bụ ipfu kẹ Simiyọnu. Onye
a-bụru ishi l'oshilọkpa Simiyọnu bụ Shelumẹlu nwa Zurishadayi.
13 Iphe, a gụtaru l'ipfu Simiyọnu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ẹsaa l'ụnu ẹsato
l'ụmadzu ụkporo ise.
14 “Ndu ọphu a-kpọbe nkephẹ tsota phẹ bẹ bụ ipfu Gadu. Onye a-bụru ishi
l'oshilọkpa Gadu bụ Ẹliyasafu nwa Diyuwẹlu.
15 Iphe, a gụtaru l'ipfu Gadu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ise l'ụnu iri l'ẹno
l'ụmadzu ụkporo labọ l'iri.
16 “Ipfu ono, a họtaru g'ẹphe l'ipfu Rúbẹnu kpọ-kube ụlo-ẹkwa phẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-
ogo ono bẹ tụkoru dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo iri l'ẹsato l'ụnu iri l'ẹsato; l'ụkporo
ụmadzu iri l'ẹbo l'ụmadzu iri. Ọ bụru ẹphebedua bụ ndu k'ẹbo, a-palihuje mẹ a -
gbẹshi ije.
17 “Ọo ya bụ; ndu Lívayi evuta ụlo-ẹkwa-ndzukọ nọdu l'echilabọ ndu ipfu ono
tụgbushia. Ọo ẹpho g'ẹphe gude kpọo ụlo-ẹkwa phẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo ono bụ
g'ẹphe e-gudeje gbẹshi ije phẹ. Ndu nọnu ẹphe apagbaaru ẹkwa-ọhubama phẹ.”

Ipfu ọphu a-kpọbe ụlo-ẹkwa ebubu nkephẹ l'ụzo ẹnyanwu-arịba

18 “Ndu ọphu a-kpọbe ụlo-ẹkwa ebubu nkephẹ l'ụzo ẹnyanwu-arịba bẹ bụ ipfu kẹ
Ifuremu; l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo. Onye a-bụru ishi l'oshilọkpa Ifuremu bụ Elishama nwa
Amihudu.
19 Iphe, a gụtaru l'ipfu Ifuremu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ise; l'ụnu
nemadzụ; l'ụmadzu ụkporo ise.
20 “Ndu a-kpọbe ụlo-ẹkwa nkephẹ tsota ipfu Ifuremu bẹ bụ ipfu Manásẹ. Onye
a-bụru ishi l'oshilọkpa Manásẹ bụ Gamalẹlu nwa Pedazọ.
21 Iphe, a gụtaru l'ipfu Manásẹ bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ẹno; l'ụmadzu
ụkporo iri.
22 “Ndu ọphu a-kpọbe ụlo-ẹkwa nkephẹ tsota phẹ bẹ bụ ndu ipfu kẹ Benjiaminu.
Onye a-bụru ishi l'oshilọkpa Benjiaminu bụ Abidanu nwa Gidiyọni.
23 Iphe, a gụtaru l'ipfu Benjiaminu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ẹno; l'ụnu
ụmadzu ẹsato; l'ụmadzu ụkporo iri.
24 “Ipfu ono, a họtaru g'ẹphe l'ipfu Ifuremu kpọ-kube ụlo-ẹkwa phẹ l'ọnu-ogo
l'ọnu-ogo ono bẹ tụkoru dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo iri l'ẹto; l'ụnu ụmadzu iri;
l'ụmadzu ụkporo ise. Ọ bụru ẹphebedua bụ ndu k'ẹto, a-palihuje mẹ a -gbẹshi ije.”

Ipfu ọphu a-kpọbe ụlo-ẹkwa ebubu nkephẹ l'ụzo isheli

25 “Ndu ọphu a-kpọbe ụlo-ẹkwa ebubu nkephẹ l'ụzo isheli bẹ bụ ipfu Danu; l'ọnu-
ogo l'ọnu-ogo. Onye a-bụru ishi l'oshilọkpa Danu bụ Ahiyeza nwa Amishadayi.

26 Iphe, a gụtaru l'ipfu Danu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ẹsaa; l'ụnu ụmadzu
iri l'ishii; l'ụmadzu ụkporo iri l'ise.
27 “Ndu l'a-kpọbe ụlo-ẹkwa nkephẹ tsota ipfu Danu bẹ bụ ipfu Asha. Onye a-bụru
ishi l'oshilọkpa Asha bụ Pagẹlu nwa Ọkuranu.
28 Iphe, a gụtaru l'ipfu Asha bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ise; l'ụnu ụmadzu
ẹto; l'ụmadzu ụkporo iri l'ise.
29 “Ndu ọphu a-kpọbe ụlo-ẹkwa nkephẹ tsota phẹ bẹ bụ ndu ipfu Nafụtali. Onye
a-bụru ishi l'oshilọkpa Nafụtali bụ Ahira nwa Enanu.
30 Iphe, a gụtaru l'ipfu Nafụtali bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ishii; l'ụnu
ụmadzu iri l'ẹto; l'ụmadzu ụkporo iri.
31 “Ipfu ono, a họtaru g'ẹphe l'ipfu Danu kpọ-kube ụlo-ẹkwa phẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-
ogo ono bẹ tụkoru dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo iri lẹ tete; l'ụnu ụmadzu iri l'ẹno.
Ọ bụru ẹphebedua bẹ e-kpejeru azụ l'ije phẹ ono; pagbaarụ ẹkwa-ọhubama phẹ.”
32 Ndu ono bẹ bụ ndu Ízurẹlu; g'e gude gụa phẹ ọgu l'ẹnya-unuphu phẹ l'ẹnya-
unuphu phẹ. Mkpakọ ndu nọkota l'ẹka a kpọberu ụlo-ẹkwa, bụ ndu a gụru ọgu
l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo ẹto; l'ụkporo ụmadzu iri l'ise;
l'ụnu ụmadzu ẹsato; l'ụmadzu ụkporo iri l'ẹsaa; l'ụmadzu iri.
33 Ọle ndu Lívayi bẹ a ta gụkobeduru lẹ ndu Ízurẹlu ọphuu; ọ bụru ẹgube ono bẹ
Chipfu sụru Mósisu g'o mee ya.
34 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu mekọtaepho iphemiphe, Chipfu tụru Mósisu ekemu iya. Ọ
bụru ẹgube ono bẹ ẹphe kpọbechaaru ụlo-ẹkwa phẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo; pfụbechaa
ya ẹkwa-ọhubama phẹ. Nokwaphọ g'ẹphe eshije gbẹshi tụgbua; ndu ọphu nọnu
ẹphe lẹ ndu ọnu-ụlo nkephẹ; mẹ ndu ẹnya-unuphu nkephẹ.

3

Ndu Lívayi

1 Ọwaa bụ oshilọkpa Erọnu yẹle Mósisu lẹ teke ono, Chipfu pfuru yeru Mósisu
l'úbvú Sayịnayi phọ:
2 Ẹpha ụnwu Erọnu bẹ bụ Nadabu, bụ iya bụ ọkpara iya; waa Abihu; mẹ Eleyaza;
waa Itama.
3 Noo ẹpha ụnwu Erọnu, bụ ndu a wụru manụ l'ishi; mbụ ndu ono, a họtaru dobe
g'ẹphe bụru ndu-uke Chileke.
4 Ọle Nadabu yẹle Abihu bẹ daru l'atatiphu Chipfu nwụshihu; kẹle ẹphe gude ọku,
ta adụdu nsọ kpọoru Chipfu ngwẹja ọku l'echiẹgu Sayịnayi. Ọphu ẹphe emetadụru
ụnwegirima; ọ bụru Eleyaza yẹle Itama bẹ jeahaarụ ozi ndu-uke Chileke lẹ teke ono,
nna phẹ, bụ Erọnu nọkwaduro ndzụ.
5 Ọo ya bụ Chipfu bya asụ Mósisu:
6 “Chịta ipfu Lívayi jeye l'ẹka Erọnu, bụ onye uke Chileke; k'ọphu ẹphe a-nọdu
ejebude iya ozi.
7 Ẹphe a-nọdu ejeru Erọnu ozi; bya ejeru ndu Ízurẹlu l'ophu ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ;
mbụ l'ẹphe a-nọdu eje ozi, rwuberu phẹ nụ l'ụlo Chileke.
8 Ẹphe a-nọduje eleta ivu, dụ l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono ẹnya; shi nno ejeru ndu
Ízurẹlu ozi, rwuberu phẹ nụ l'ụlo Chileke.
9 Tụko ndu Lívayi l'ophu ye Erọnu yẹle ụnwu iya l'ẹka; mbụ l'a họfutawaru phẹ
g'ẹphe hakọta l'echilabọ ndu Ízurẹlu l'ophu woru ye iya l'ẹka.
10 L'ị tụa Erọnu mẹ ụnwu iya ẹka g'ẹphe bụru ndu-uke Chileke. Iphe, bụ onye ọzo
mmanụ, jekuberu mgboru ụlo-nsọ ono bẹ ee-gbu egbugbu.”
11 Chipfu byakwa epfuaru Mósisu ọzo sụ iya:

12 “Lenu; mu shiwaa l'echilabọ ndu Ízurẹlu họta ndu Lívayi g'ẹphe nọchia ẹnya
iphe, bụ ọkpara; mbụ iphe, bụ nwoke, vu ụzo waa ne iya ẹkpa-nwa lẹ Ízurẹlu. Ọo
ya bụ lẹ ndu Lívayi bẹ bụ nkemu;
13 noo kẹle ndu bụkota ọkpara bụ nkemu. Mbọku ono, mu gbushiru ndu bụ ọkpara
l'alị Ijiputu ono bẹ mu wotaru iphe, bụ ọkpara ndu Ízurẹlu; doberu onwomu; mbụ e
shikpọo lẹ nemadzụ je akpaa l'anụ. Ẹphe a-bụru nkemu. Ọo mbẹdua bẹ bụ Chipfu.”

Agụ ndu Lívayi ọgu.

14 No iya; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu l'echiẹgu Sayịnayi sụ iya:
15 “Gụa ndu Lívayi ọgu; gụa phẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu; mẹ l'ọnulo l'ọnulo.
Ndu ịi-gụ bẹ bụ unwoke, nọwaru a -gbẹ l'ọnwa lanụ kwasẹru.”
16 Tọbudu iya bụ; Mósisu gụa phẹ ẹgube ono, Chipfu pfuru iya ya ono.
17 Waa ẹpha ụnwu Lívayi baa: Geshọnu; mẹ Kohatu; waa Merari.
18 Ọwaa bụ ẹpha ụnwu Geshọnu l'ẹnya-unuphu phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ: Libuni
waa Shimeyi.
19 Ụnwu kẹ Kohatu l'ẹnya-unuphu phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ bẹ bụ Amụramu; mẹ
Izuha; mẹ Hẹburonu; waa Uzẹlu.
20 Ụnwu kẹ Merari l'ẹnya-unuphu phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ bẹ bụ Mahuli waa Mushi.
Ndu ono tụkoru bụru ipfu Lívayi; ẹgube ẹphe dụ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu phẹ.
21 Ụnwu Geshọnu bụ ndu ọnu-ụlo Libuni waa ndu ọnu-ụlo Shimeyi. Ọ bụru phẹ
bụ ndu ọnu-ụlo Geshọnu.
22 Unwoke, nọwaru ọnwa lanụ kwasẹru l'ọnulo Geshọnu bẹ dụ ụnu nemadzụ iri
l'ẹsato; l'ụmadzu ụkporo iri l'ise.
23 Ndu ọnu-ụlo Geshọnu bẹ akpọbeje ụlo-ẹkwa ebubu phẹ l'ụzo ẹnyanwu-arịba;
l'azụ ụlo-ẹkwa Chileke.
24 Onye bụ ishi l'ọnulo Geshọnu bụ Ẹliyasafu nwa Layẹlu.
25 Ozi, e yeru ụnwu Geshọnu ono l'ẹka g'ẹphe jeje l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono bụ eleta
ụlo-ẹkwa Chileke ẹnya; waa ẹkwa, e gude kpua ya; mẹ eleta ẹkwa, e gude gbobuta
ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono ẹnya;
26 mẹ eleta ẹkwa, e gude gbobuta ọma-unuphu; waa ẹkwa, e gude gbobuta
ọnu-abata ọma-unuphu ono, nọ-pheru ụlo-ẹkwa Chileke ono; waa ọru-ngwẹja
mgburugburu; mẹ eleta ụdo ẹnya; waa iphe, bụkpoo ozi, gbaru phẹ nụ.
27 Ụnwu Kohatu bụ ndu ọnu-ụlo Amụramu; mẹ ndu ọnu-ụlo Izuha; mẹ ndu ọnu-ụlo
Hẹburonu; mẹ ndu ọnu-ụlo Uzẹlu. Ọ bụru phẹ bụ ndu ọnu-ụlo Kohatu.
28 Unwoke, nọwaru ọnwa lanụ kwasẹru lẹ ndu ọnu-ụlo Kohatu bẹ dụ ụkporo ụnu
nemadzụ; l'ụnu ụmadzu lanụ; l'ụmadzu ụkporo iri. Ọ bụru phẹ bẹ ọ dụru; mbụ ozi,
eeje l'ụlo dụ nsọ.
29 Ndu ọnu-ụlo Kohatu bẹ akpọbeje ụlo-ẹkwa ebubu phẹ l'ụzo ndọhali ụlo-ẹkwa
Chileke.
30 Onye bụ ishi l'ọnulo Kohatu bụ Elizafanu nwa Uzẹlu.
31 Ozi, dụru phẹ nụ bụ eleta okpoko Chileke ẹnya; mẹ teburu; mẹ iphe, aapfụbeje
orọku; mẹ ọru-ngwẹja; mẹ ivu, dụ l'ụlo-nsọ, ndu-uke egudeje eje ozi; mẹ ẹkwa, e
gude gbobuta ẹka-kakọta-adụ-nsọ; waa iphe, bụkpoo ozi ọzo, gbaru phẹ nụ.
32 Onye-ishi ndu-ishi ndu Lívayi l'ophu bụ Eleyaza nwa Erọnu, bụ onye uke Chileke.
Ọo yẹbedua bẹ a họtaru g'ọ bụru onye-ishi ndu eleta ẹnya l'ụlo-nsọ ono.
33 Ụnwu kẹ Merari bẹ bụ phẹ bụ ndu ọnu-ụlo Mahuli waa ndu ọnu-ụlo Mushi. Ọ
bụru ndu ono bụ ọnu-ụlo Merari.
34 Unwoke, nọwaru ọnwa lanụ kwasẹru lẹ ndu ọnu-ụlo Merari dụ ụnu nemadzụ
iri l'ise l'ụmadzu ụkporo iri.
35 Onye bụ ishi l'ọnulo Merari ono bụ Zuriyẹlu nwa Abihelu. Ndu ọnu-ụlo Merari
akpọbeje ụlo-ẹkwa ebubu phẹ l'ụzo isheli ụlo-ẹkwa Chileke.

36 Ozi, e yeru ụnwu Merari l'ẹka k'ejeje bụ: eleta mgbo ụlo-ẹkwa Chileke ono ẹnya;
mẹ oshi, e swebushiru lẹ mgbo ono; mẹ itso iya; mẹ ẹnya ẹka aakpọbeje ọkpa mgbo
ono; waa itso ono; mẹ iphe, bụ ngwa, dụkota iya nụ; waa ozi ọzo, gbaru phẹ nụ.
37 Ozi ọzo, e yeru phẹ l'ẹka g'ẹphe jeje bụ: eleta ẹnya l'itso, e gude kpọ-pheta ọma-
unuphu ono mgburugburu; mẹ ọkpa iya; mẹ nggu, a kpọru l'ụlo-ẹkwa Chileke ono;
mẹ eri, e kegbaaru iya.
38 Ndu bụ phẹ a-kpọbeje ụlo-ẹkwa ebubu nkephẹ l'ụzo ẹnyanwu-awawa ụlo-ẹkwa
Chileke; mbụ l'atatiphu ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; bẹ bụ Mósisu; yẹle Erọnu; mẹ ụnwu
Erọnu. Ọo phẹ e-jekọtaje iphe, bụ ozi, eeje ejeje l'ụlo Chipfu. Onye ọzo mmanụ,
jekuberu mgboru ụlo Chipfu bẹ ee-gbu egbugbu.
39 Iphe, bụ ndu a gụru ọgu l'ipfu Lívayi; mbụ ndu Mósisu yẹle Erọnu gụru ọgu
l'ọnulo l'ọnulo, bụ gẹ Chipfu sụru g'ẹphe mee ya; mbụ unwoke, nọwaru ọnwa lanụ
kwasẹru bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo labọ l'ụnu iri l'ise.
40 Chipfu bya asụ Mósisu: "Gụkota unwoke, bụ ọkpara l'alị Ízurẹlu l'ophu ọgu;
mbụ unwoke, nọwaru a -gbẹ l'ọnwa lanụ kwasẹru; woru ẹpha phẹ deshia.
41 L'i woru ndu Lívayi doberu mụbe Chipfu iche; g'ẹphe nọdu l'ụgwo ndu bụ ọkpara
l'ụlo l'ụlo lẹ Ízurẹlu. L'i woru anụ, bụ iphe-edobe ndu Lívayi ono doberu mu; g'ẹphe
nọdu l'ụgwo anụ, vuru ụzo waa ẹkpa-nwa l'iphe-edobe ndu Ízurẹlu l'ophu."
42 Ọo ya bụ; Mósisu gụa iphe, bụ ọkpara l'alị Ízurẹlu l'ophu ọgu; ẹgube ono, Chipfu
sụru g'o mee ya.
43 Mkpakọ ndu bụ ọkpara l'iphe, bụ unwoke l'alị Ízurẹlu l'ophu; mbụ unwoke,
nọwaru a -gbẹ l'ọnwa lanụ kwasẹru bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo labọ; l'ụnu iri
l'ise; l'ụmadzu ụkporo iri l'ẹto; l'ụmadzu iri l'ẹto. A gụru phẹ ọgu; deshia ẹpha phẹ
l'ẹkwo.
44 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asụ Mósisu:
45 "Woru ndu Lívayi doberu mu iche; g'ẹphe nọdu l'ụgwo ndu bụ ọkpara l'ụlo
l'ụlo lẹ Ízurẹlu. L'i woru anụ, bụ iphe-edobe ndu Lívayi ono doberu mu; g'ẹphe nọdu
l'ụgwo anụ, vuru ụzo waa ẹkpa-nwa l'iphe-edobe ndu Ízurẹlu l'ophu. Ọ kwa mbẹdua
bẹ bụ Chipfu.
46 A -bya abya l'ụkporo ụmadzu iri l'ẹto l'ụmadzu l'iri l'ẹto ono, bụ iphe, ọkpara
ndu Ízurẹlu gude ka oshilọkpa Lívayi shii ono; iphe, aa-pfụ gude gbata phẹ bẹ bụ
47 mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ shẹkelu ise, bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo
Chileke bẹ e gude tụa ya. Ẹrwa shẹkelu lanụ bụ ụkporo gera. Ụgwo ono bẹ aa-pfụ
l'ishi onye l'onye.
48 L'i woru okpoga ono, ee-gude gbata ụmadzu ole ono, ẹphe gude ka ndu Lívayi
shi ono nụ Erọnu yẹle ụnwu iya."
49 Ọo ya bụ; Mósisu nakọo okpoga ono, ee-gude gbata ndu ono; l'ẹka ndu ono, a
gụru ọgu; ẹphe ka ndu Lívayi shii ono.
50 Iphe, Mósisu natakọtaru l'ẹka ndu bụ ọkpara l'alị Ízurẹlu bẹ bụ mkpọla-ọchaa,
ẹrwa iya dụ ụnu shẹkelu ẹto; l'ụkporo shẹkelu ẹsato lẹ shẹkelu ise, bụ iphe, eegudeje
atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo Chileke bẹ e gude tụa ya.
51 Mósisu wota okpoga-agbafụta ono nụ Erọnu yẹle ụnwu iya; ẹgube ono, Chipfu
tụru iya ya l'ekemu.

4

Awa Kohatu

1 Chipfu bya epfuru yeru Mósisu yẹle Erọnu; sụ phẹ:
2 "Unu gụa ụnwu Kohatu, bụ ndu shi l'eri Lívayi ọgu. Unu gụa phẹ l'ọnulo l'ọnulo;
mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.

3 Ndu unu a-gụ bẹ bụ iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha l'apha iri je akpaa
l'ụkporo apha labọ l'apha iri; mbụ ndu sụwaru eje ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
4 “Ozi, ụnwu Kohatu a-nọdu eje l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono bụ: eleta iphe, kakọta adụ
nsọ ẹnya.
5 Ndu Ízurẹlu -nọdu abya aphọta ụlo-ẹkwa phẹ tụgbua; gẹ Erọnu yẹle ụnwu iya
bahụ l'ime ụlo-ẹkwa-ndzukọ je atọfuta ẹkwa, eegudeje gbobuta ẹka-kakọta-adụ-nsọ;
gude iya phụ-chia okpoko-ekemu.
6 Ọo ya bụ; ẹphe ewota akpọ umoro-ẹnyimu phụ-kputa iya; gude ẹkwa, dụkota
urwukpu-urwukpu phụa ya l'eli; bya eworu mgbọro, eegudeje ẹka apa iya ye iya.
7 “L'eli teburu phọ, eedobeje buredi ono, adụje l'iphu Chipfu ono bẹ ee-kwebeje
ẹkwa, dụ urwukpu-urwukpu; l'e wota gbamụgbamu tụ-kobe iya l'eli; mẹ ite; mẹ
nkwẹka; waa okoro, ngwẹja-mẹe adụje. Aatụ-kobekwa iya phọ buredi ono, adụje
l'atatiphu Chileke mkpụrumkpuru ono.
8 Ẹphe abya eworu ẹkwa uswe-uswe tụsaa l'eli iphemiphe ono; kwechita iya akpọ
umoro-ẹnyimu; wota mgbọro, eegudeje ẹka apa iya ye iya.
9 “Ẹphe abya egude ẹkwa, dụ urwukpu-urwukpu kwechia iphe, aatukobeje orọku,
e gude anwụ ọku; gude iya kwechia orọku l'onwiya; mẹ iphe, apajẹ oghu iya; mẹ
iphe, aagụje ọku; mẹ iphemiphe, eeyeje manụ, e gude anwụ ọku.
10 Ọo ya bụ; ẹphe egude akpọ umoro ẹnyimu phụ-kputa iphemiphe ono; mẹ ivu,
dụkota iya nụ; woru dọbe l'eli iphe, aa-dọbeje iya gude apa iya.
11 “Ẹphe a-phụshi ẹkwa, dụ urwukpu-urwukpu l'eli ọru-ngwẹja ono, e meru lẹ
mkpọla-ododo ono; gude akpọ umoro ẹnyimu kwechia ya; woru mgbọro, eegudeje
apa iya ye iya.
12 “Ẹphe ewotakọta iphe, bụ ivu, eegudeje eje ozi l'ụlo Chipfu; gude ẹkwa, dụ
urwukpu-urwukpu kekọbe iya; bya egude akpọ umoro ẹnyimu kwechita iya; woru
iya tukobe l'eli iphe, eegudeje apa iya.
13 “Ẹphe e-kpofu ntụ, nọ l'ọru-ngwẹja ono; woru ẹkwa oruswe oruswe tụsaa l'eli
iya.
14 Noo ya; ẹphe ewota iphe, bụ ivu, eegudeje eje ozi l'ọru-ngwẹja ono; tukobe l'eli
ẹkwa oruswe oruswe ono. Mbụ l'ẹphe a-tukobe iya iphe, aagụje ọku; mẹ oji; mẹ iphe,
eegudeje ekpo ntụ; mẹ gbamụgbamu. Iphemiphe ono bẹ ee-kwechita akpọ umoro
ẹnyimu; woru mgbọro, eegudeje apa iya ye iya.
15 “Erọnu yẹle ụnwu iya -kwechishigbuchaẹpho ụlo Chipfu; mẹ ivu, dụ iya nụ; ndu
Ízurẹlu -byaẹpho aphọta ụlo-ẹkwa phẹ tụgbua; g'ọ bụru ụnwu Kohatu e-vuta iphe
ono. Ọle ọo g'ẹphe te edenyikwa ẹka l'iphe, dụ nsọ; ọdumeka bẹ ẹphe a-nwụhukwa.
Ọo ụnwu Kohatu bẹ e-vutajẹ iphe ono, dụ l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono.
16 “Eleyaza nwa Erọnu, bụ onye uke Chileke bẹ kẹ manụ, eegudeje anwụ ọku dụ
l'ẹka; mẹ ụnwù-isẹnsu, anọduje eshi mkpọ; mẹ ngwẹja-nri, eegweje mbọkumboku;
mẹ manụ, aawụje l'ishi. Ọo yẹbedua bẹ a-nọdu eleta ụlo-ẹkwa Chileke l'ophu ẹnya;
mẹ iphemiphe, dụ iya nụ; mbụ ụlo Chipfu; mẹ ivu, dụkota iya nụ.”
17 Chipfu sụ Mósisu yẹle Erọnu:
18 “Unu te ekwekwa g'ọnulo Kohatu chịhu l'ipfu ndu Lívayi.
19 Waa iphe, unu e-meru phẹ; k'ọphu ẹphe a-nọdu ndzụ; ẹphe taa nwụhudu m'ẹphe
jekube iphe, kakọta-adụ-nsọ ntse baa: G'ọ bụru Erọnu yẹle ụnwu iya a-bahụje l'ime
ụlo Chipfu je akaru onyenọnu ozi ọphu oo-je; mẹ ivu, oo-vuta.
20 Ọle g'oshilọkpa Kohatu ta abahụkwa je ele ẹnya l'iphe, dụ nsọ ono; m'obeta ọ
bụru g'ọ chaa ya ẹnya achacha mgbo lanụ; ọdumeka bẹ ẹphe a-nwụshihukwa.”

Ụnwu Geshọnu

21 Chipfu bya asụ Mósisu:

22 “Gụkwaapho ụnwu Geshọnu ọgu. Gụa phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu
l'ẹnya-unuphu.
23 Ndu ịi-gụ bụ iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha l'apha iri jeye l'ụkporo apha
labọ l'apha iri; mbụ ndu sụwaru eje ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
24 “Iphe, a-bụru ozi ndu ọnu-ụlo Geshọnu l'ozi, eeje ejeje l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ; mẹ
iphe, eevu evuvu bẹ bụ:
25 Ẹphe e-vutajẹ ẹkwa, e gude mee ụlo-ẹkwa Chileke; mbụ vuta ụlo-ẹkwa-ndzukọ
ono, mẹ ẹkwa, e gude kpua ya; mẹ akpọ umoro-ẹnyimu, e gude kwechia ya; mẹ ẹkwa,
eegudeje gbobuta ọnu-ụlo-ẹkwa-ndzukọ;
26 mẹ ẹkwa, eekobutajẹ mgburugburu l'ọma-unuphu ono, nọ-pheru ụlo-ẹkwa
Chileke ono; mẹ ọru-ngwẹja ono; waa ẹkwa, eekobutajẹ l'ọnuzo; mẹ eri, e gude
gebe iya; mẹ iphe, bụkota ngwa, eegudeje eje ozi, dụ iya nụ. Ọo ndu Geshọnu ono
bẹ e-gude iphe ono g'ọ ha mee iphe, ọ gbaru g'e gude iya mee.
27 Iphe, bụkpoo ozi, ụnwu Geshọnu ejekpọ ejeje; obeta ọ bụru evu ivu; ọzoo eje
ozi ọzo; bẹ bụ Erọnu yẹle ụnwu iya bẹ e-goshije g'ẹphe e-je iya. Ọo unubẹdua bẹ
e-goshije phẹ ivu, gbaru phẹ l'evuvu.
28 Noo ozi, ndu ọnu-ụlo Geshọnu a-nọduje eje l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ bụ ono. Iphe, bụ
ozi phẹ bẹ bụ Itama nwa Erọnu, bụ onye uke Chileke bẹ a-nọdu egoshije phẹ g'ẹphe
e-je iya.”

Ụnwu Merari

29 “A -bya abya l'ụnwu Merari; gụa phẹ ọgu l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu
l'ẹnya-unuphu.
30 Ndu ịi-gụ bụ iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha l'apha iri jeye l'ụkporo apha
labọ l'apha iri; mbụ ndu sụwaru eje ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
31 Waa iphe, gbaru ụnwu Merari l'ememe teke ẹphe eje ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ baa:
Ẹphe e-vutajẹ mgbo ụlo-ẹkwa Chileke; mẹ oshi, e swebushiru lẹ mgbo ono; mẹ itso
iya; mẹ ọkpa mgbo.
32 Ẹphe e-vutajẹkwapho itso, nọ-pheru ọma-unuphu mgburugburu; mẹ ọkpa itso
ono; mẹ nggu, a kpọru l'ụlo-ẹkwa ono; mẹ ụdo iya; mẹwaro ivu, etsoje iya nụ g'ọ
ha; waa iphemiphe, e gude eje ẹgube ozi ono. Unu ketarụ onyenọnu iphe, gbaru iya
l'evuvu.
33 “Noo ozi, ndu ọnu-ụlo Merari a-nọduje eje l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ bụ ono. Ọ bụru
Itama nwa Erọnu, bụ onye uke Chileke bẹ a-nọduje egoshi phẹ g'ẹphe e-je ozi ono.”

Iphe, ndu Lívayi kpakọru dụ

34 No iya; Mósisu yẹle Erọnu; mẹ ndu-ishi ndu Ízurẹlu bya atụko ndu Kohatu
gụkota ọgu; gụa phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.
35 Ndu bụ unwoke, nọwaru shita l'ụkporo apha l'apha iri jeye l'ụkporo apha labọ
l'apha iri; mbụ ndu sụwaru eje ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ;
36 mbụ ndu a gụru l'ọnulo Kohatu bẹ dụ ụnu nemadzụ ishii; l'ụmadzu ụkporo iri
l'ẹsaa l'ụmadzu iri.
37 Noo mkpakọ unwoke, a gụru ọgu l'ipfu Kohatu bụ ono; mbụ ndu jeru ozi l'ụlo-
ẹkwa-ndzukọ. Mósisu yẹle Erọnu gụru ọgu ono ẹgube Chipfu tụru Mósisu ekemu
g'ọ gụa ya.
38 Ụnwu Geshọnu bẹ a gụkwarupho ọgu l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-
unuphu.
39 Iphe, bụ unwoke, nọwaru shita l'ụkporo apha l'apha iri jeye l'ụkporo apha labọ
l'apha iri, bụ ndu sụwaru eje ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ
40 bẹ a gụru ọgu l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu phẹ. Iphe, a
gụtaru bẹ dụ ụnu nemadzụ ishii l'ụkporo iri lẹ nanụ l'ụmadzu iri.

41 Noo mkpakọ unwoke, a gụru ọgu l'ọnulo Geshọnu; mbụ ndu sụru eje ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ teke Mósisu yẹle Erọnu gụru phẹ ọgu gẹ Chipfu tụru phẹ iya l'ekemu.
42 Ụnwu Merari bẹ a gụkwarupho ọgu l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.
43 Iphe, bụ unwoke, nọwaru shita l'ụkporo apha l'apha iri jeye l'ụkporo apha labọ l'apha iri, bụ ndu sụwaru eje ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ
44 bẹ a gụru ọgu l'ọnulo l'ọnulo; gụta ụnu ụmadzu ẹsato damụ.
45 Noo mkpakọ unwoke, a gụtaru l'ọnulo Merari bụ ono. Ọ bụerupho gẹ Chipfu pfuru iya Mósisu bụ gẹ Mósisu yẹle Erọnu gụru phẹ ọgu ono.
46 Ọo ya bụ; Mósisu yẹle Erọnu; mẹ ndu-ishi ndu Ízurẹlu gụkota ndu Lívayi l'ophu ọgu; l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.
47 Ndu ẹphe gụru bẹ bụ iphe, bụ unwoke, nọwaru shita l'ụkporo apha l'apha iri jeye l'ụkporo apha labọ l'apha iri, bụ ndu sụwaru eje ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ; mẹ evu ivu.
48 Iphe, ẹphe tụkoru dụ bụru ụkporo ụnu nemadzụ; l'ụnu ụmadzu lanụ; l'ụmadzu ụkporo tete.
49 E goshichaa ndu nọnu l'ẹhu l'ẹhu ozi, ẹphe a-nọduje eje; mẹ ivu, ẹphe a-nọduje evu. Ọ bụerupho gẹ Chipfu sụru Mósisu g'o mee ya bụ g'o meru iya.

5

Edobe ẹka ndu Ízurẹlu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ nsọ

1 Chipfu bya asụ Mósisu:
2 "Pfuaru ndu Ízurẹlu g'ẹphe chịshia iphe, bụ ndu ekpenta eme l'ẹka ono, ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa ebubu phẹ ono; ẹphe achịshia ndu iphe alwashị alwashị l'ẹhu. Ẹphe achịshikwaapho ndu denyiru ẹka l'odzu; shi nno merwua onwophẹ.
3 Unu chịfukota phẹ; unwoke; mẹ ụnwanyi. Unu chịshia phẹ l'ẹka ono, unu kpọberu ụlo-ẹkwa unu g'ẹphe be merwu iya; mbụ l'ẹka ono, mu bu l'echilabọ unu ono."
4 Ndu Ízurẹlu mee ya ẹgube ono; bya achịshikota ndu ono l'ẹka ono, ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ ono. Ọ bụru gẹ Chipfu pfuru iya Mósisu bụ g'ẹphe meru iya.

K'apfụ ụgwo iphe, e mebyiru

5 Chipfu sụ Mósisu:
6 "Pfuaru ndu Ízurẹlu lẹ-a: Teke nemadzụ; mbụ nwoke; ọzoo nwanyị mesweru nwibe iya ẹgube ono, ndiphe emeje; mbụ shi nno meswee Chipfu; bẹ ikpe nmaakwaru onye ọbu.
7 Onye ọbu bẹ e-pfu iphe-ẹji ono, o meru ono. L'ọ pfụ-dzukọta ụgwo ẹjo-iphe ọbu, o meru ọbu g'ọ ha; wota ụzo lanụ l'ụzo ise l'iphe iya yekọbe iya nụ onye ono, o mesweru ono.
8 Ọ -bụru l'onye ono, e mesweru ono te nwedu abụbu, bụ onye aa-pfụ ụgwo iphe ono; ọo ya bụ; ụgwo ono abụru kẹ Chipfu. Onye aa-nụ iya bẹ bụ onye uke Chileke. Aakpụru ebili, e gude apfụ ụgwo iphe-ẹji yekọbe iya.
9 Iphe, bụ iphe, ndu Ízurẹlu doberu nsọ g'ẹphe nụ Chipfu, bụ iphe, ẹphe wotaru bya anụ onye uke Chileke bụkota k'onye uke ono.
10 Iphe, onye doberu nsọ gẹ ya nụ Chileke bẹ bụ onye uke Chileke bẹ nwe iya nụ. Iphe, bụkpoo iphe, a nụru onye uke Chileke bụru onye uke Chileke ono nwe iya."

Kẹ nwanyị, ji iya ele ẹnya l'oori ogori

11 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asụ Mósisu:
12 "Pfuaru ndu Ízurẹlu; sụ phẹ: Ọ -bụru lẹ nwoke bẹ nyee ya akpa njọ ụri; shi nno emeswe ji iya;

13 mbụ; ọ -bụru lẹ yẹle nwoke ọzo kwarụ; o shi nno merwua onwiya; ọphu ji iya
ta amadụ; tẹme ọphu egechiduru iya teke oome iya; ọphu ọ dụdu onye gbaru ekebe
l'ọo iphe, o meru bụ ono;
14 mbụ; ọ -bụru lẹ nwoke ono bẹ nọnyaaru; o koaharụ nyee ya ono okophoo;
leahaa ya ẹnya l'o merwuwaru onwiya; lẹ teke nwanyị ono merwuru onwiya; ọzoo
l'a nọnyaaru; o koaharụ nyee ya ono okophoo; leahaa ya ẹnya l'o merwuru onwiya
l'ẹbe abụ l'o merwuru onwiya;
15 gẹ nwoke ono duta nyee ya ono jepfu onye uke Chileke. L'o gude ụzo lanụ l'ime
nkwẹka ukpokutu balị, e keru ụzo iri, ee-gude gwee ẹja ẹhu nyee ya ono. G'o to yekwa
manụ l'ukpokutu balị ono; ọphu o yekwa iya ụnwù-isẹnsu; noo kẹle ọo ngwẹja-nri,
e gwerụ lẹ k'okophoo; mbụ ngwẹja, e gude anyata ẹjo-iphe.
16 "G'onye uke Chileke duritaru nwanyị ono ntse g'ọ pfụru l'atatiphu Chipfu.
17 Ọo ya bụ; onye uke Chileke ono ekuta mini, e doberu nsọ l'ite, a kpụru l'ụrwa;
kpota udzu ẹja, shi l'ọma-ụlo ụlo-ẹkwa Chileke wụru ye l'ime mini ono.
18 Onye uke Chileke -pfụbechaepho nwanyị ono l'atatiphu Chipfu; l'ọotofu iya iphe,
o keberu l'ishi; pata ngwẹja-nri ono, e gude anyata ẹjo-iphe ono nụ iya g'ọ parụ l'ẹka;
mbụ ngwẹja-nri ono, e gwerụ lẹ k'okophoo ono. Onye uke Chileke ono l'onwiya aparu
mini, atsọ ilu ono, emeje gẹ nemadzụ bụru onye a tụru ọnu ono.
19 Ọ bụru teke ono bẹ onye uke Chileke a-nụ nwanyị ono nte g'o ria sụ: 'Ọ -bụru l'ọ
tọ dụdu nwoke ọzo, gụ l'iya kwajẹru; ọphu ị tị kpadụru njọ ụri; shiwaa nno merwua
onwongu l'ẹhu-nwoke ọzo, gbahakwa ji ngu-a; gẹ mini, atsọ ilu-a, emeje gẹ nemadzụ
bụru onye a tụru ọnu-a ta adụkwa iphe, oo-me ngu.
20 Ọloburu l'ị nọ l'ẹka ji ngu-a; bya akpaa njọ ụri; gụ lẹ nwoke ọzo kwaa gbahakwa
ji ngu-a; i shi nno merwua onwongu;
21 gẹ Chipfu mekwaa g'ẹkpa-nwa chihu ngu; mbụ g'ị tị tụ nwa l'ụtapfu; g'ị bụru
onye aa-nọduje ephu l'iphu; bya anma l'ẹjo ẹtu l'ibe unu.' Noo nte, onye uke Chileke
ono a-sụ nwanyị ono g'o ria; tụa onwiya ọnu bụ ono.
22 'Mbụ; gẹ mini, atsọ ilu-a, emeje gẹ nemadzụ bụru onye a tụru ọnu-a kpobakwa
ngu l'ẹpho; k'ọphu ẹkpa-nwa e-chihu ngu; g'ị tị tụ nwa l'ụtapfu.'

"Ọo ya bụ; nwanyị ono asụ: 'G'ọ dụ nụ g'i pfuru. G'ọ dụ nụ g'i pfuru.'

23 "Onye uke Chileke ono abya atụko ẹjo ẹnwa ono, ọ gụru ono deshikọta l'ẹkwo;
l'ọ bya asaru iphe ono, o deru ono ye lẹ mini, atsọ ilu ono.
24 L'ọ bya eworu mini, atsọ ilu ono, emeje nemadzụ g'ọ bụru onye a tụru ọnu ono
nụ nwanyị ono g'ọ ngụa. Ọ -ngụe ya phọ; mini ono anọdu iya l'ẹpho; mee g'ẹjo
iphe-ẹhuka, tsọhuru ilu dapfuta iya.
25 Lẹ teke ono bẹ onye uke Chileke ono a-nata nwanyị ono ngwẹja-nri ono, e gwerụ
lẹ k'okophoo ono, nwanyị ono pa l'ẹka ono; l'ọobya amaa ya amama l'atatiphu Chipfu;
woru iya je edobe l'ọru-ngwẹja.
26 Onye uke Chileke ono abya ahajia ngwẹja-nri ono mkpoji-ẹka; woru kpọo ọku
l'ọru-ngwẹja ono. Ngwẹja ono a-bụru ngwẹja, e gude anyata ẹjo-iphe ono. O -
mechaẹpho nno; l'ọ bya anụ nwanyị ono mini ono g'ọ ngụa.
27 Ọ -bụru l'o merwurwu onwiya; mbụ l'o meswerụ ji iya; bẹ bụ teke a nụeru iya
phọ mini ono; ọ ngụa; ọ bahụ iya l'ẹpho bẹ oo-me g'ẹjo iphe-ẹhuka, atsọ ilu dapfuta
iya. Oo-me g'ẹkpa-nwa chihu iya; g'ọ tọ tụ nwa l'ụtapfu; tẹmanu ọ bụru onye vu ọnu
l'ibe phẹ.
28 Teke ọ bụ lẹ nwanyị ono bẹ te emerwụduru onwiya; mbụ-a; ọ -bụru lẹ nwanyị
ono dụ ree; bẹ ọ tọ dụdu iphe, bya l'e-me iya nụ; ọo-nọdu anwụshi ụnwegirima.
29 "Noo ekemu, a tụru swiberu nwanyị, ji iya ekoru okophoo; mbụ nwanyị, nọ l'ẹka
ji iya; ọ nọdu akpajẹ njọ ụri; emerwụshi onwiya;

30 ọzoo l'a nọnyaaru nwoke koaharụ nyee ya okophoo; leahaa ya njọ ẹnya. G'onye
uke Chileke pfụbe nwanyị ọbu l'iphu Chipfu mekọta iya iphemiphe ono, a tụru
l'ekemu ono.
31 Nwoke ono l'onwiya bẹ ta adụkwa ẹjo-iphe, a-tukoru iya l'ishi. Ọo nwanyị ono
e-vuru ẹjo-iphe, o metaru kpua onwiya."

6

Onye woru onwiya doberu Chipfu iche

1 Chipfu sụ Mósisu:
2 "Pfuru yeru ndu Ízurẹlu sụ phẹ-a: O -nweru nwoke; ọzoo nwanyị, kweru ukwe,
gbaru iche sụ lẹ ya a-dụru Chipfu iche; mbụ lẹ ya e-dobe onwiya gẹ ya bụru onye
gbaru iche l'ẹnya Chipfu;
3 g'onye ọbu ta ngụjekwa mẹe; ọzoo iphe, aangụ angụngu, atsụ atsụtsu. Ọphu ọ
ngụjekwa mẹe-venịga; ọzoo ọphu e meru l'iphe, aangụ angụngu ọzo, atsụ atsụtsu.
G'ọ tọ ngụjekwa mini akpụru vayịnu; ọphu o rijekwa akpụru vayịnu oyii; ọzoo ọphu
e gheru egheghe.
4 G'o to rijekwa iphe, shi l'oshi vayịnu; m'ọ bụ akpụru vayịnu ọbu l'onwiya; ọzoo
ẹgbo vayịnu jeye teke ọo-bụ-beru onye dụru Chipfu iche.
5 "Akwọ ta abyadụ e-rwu iya l'ishi jeye g'ọo-bụ-beru onye doberu onwiya iche ono.
Ọo-dụepho iche g'ọ dụ iya jasụ; teke ono, o doberu onwiya Chipfu iche ono edzua.
Ẹgbushi, nọ iya l'ishi bẹ ọo-ha g'o rwuchia erwuchi.
6 L'ògè teke ono, ọ dụru Chipfu iche ono bẹ ọ tọ byadu e-je lẹ mgboru ẹka odzu nọ.
7 Mbụ; obeta ọ bụru l'ọo nna iya nwụhuru; ọzoo l'ọo ne iya nwụhuru; ọzoo l'ọo
nwune iya kẹ nwoke; ọzoo nwune iya kẹ nwanyị bẹ ọ tọ bụdu iya e-me g'ọ tụrwua
onwiya; kẹle abụbu, ọ bụ onye dụru Chileke iche; tukoru iya l'ishi.
8 Lẹ teke ono ọo-nọkotakpo bụru onye doberu onwiya iche ono bẹ ọ bụ onye dụru
Chipfu nsọ.
9 "Teke o nweru onye gbabuhuru nwụhu lẹ mgboru ẹka ọ nọ; o shi nno tụrwua
onwiya l'abụbu ono, ọ bụ onye dụru Chileke iche ono, bụ ọphu tukoru iya l'ishi ono;
g'ọ nọo abalị ẹsaa; o -rwuẹpho lẹ mbọku k'ẹsaa; l'ọ kpụshia ishi; shi nno rọo onwiya
ẹhu ọzo.
10 O -be lẹ mbọku k'ẹsato; l'o wota ndo labọ; ọzoo ụnwu kparaka labọ wojeru onye
uke Chileke l'ọnu ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
11 Ọo ya bụ; onye uke Chileke ono abya ewota nanụ gwee ngwẹja-iphe-ẹji; l'o wota
nanụ ọphuu gwee ngwẹja-akpọ-ọku gude pfụa ụgwo iphe-ẹji ono, o meru ono; mbụ
l'ọ nọru lẹ mgboru ẹka nemadzụ nwụhuru. Ọ bụru mbọku onokwaphọ bẹ oo-me
g'ishi iya dụ-phu nsọ azụ.
12 L'ọ byakwa abụru onye dụru Chipfu iche g'o shi bụru iya. Ọ -nọ-dzua ya; l'ọ kpụta
ebili, gbaru apha je anụ g'e gude gweeru iya ngwẹja-apfụ-ụgwo. Ọphu, ọ nọhawaru
phọ bẹ a taa gụkwa eye iya; kẹle ọ nọ iya tụrwua onwiya.
13 "Ọwaa bụ ekemu, dụru onye woru onwiya doberu Chipfu iche; nọo ya nọ-dzua.
Ee-duru onye ọbu bya l'ọnu ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
14 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ọo-nọdu woru iphe, ọonu Chipfu nụ iya. Ọo-nụ iya ebili,
gbaru apha, te nwedu ẹka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku; l'ọ bya
anụ nwada atụru, gbawaru apha, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya g'e gude gwee
ngwẹja-iphe-ẹji; l'ọ nụ ebili, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngwẹja-
ẹhu-guu.
15 Iphe ọzo, oo-yekọbe iya bụ nkata buredi, e te yedụru iphe ekoje buredi; waa
akara, e meru l'ukpokutu witi, gwọo lẹ manụ; mẹ ẹcha-mbekee, a wụru manụ l'eli;
waa ngwẹja-nri; yẹle ngwẹja-mẹe, ayịjeru iya nụ.

16 “Iphe ono g'ọ ha bẹ onye uke Chileke e-gwerụ nụ Chipfu. L'o gwee ngwẹja-iphe-ẹji
ono; waa ngwẹja-akpọ-ọku ono.
17 Onye uke Chileke ono bẹ e-woru nkata buredi ono, ekoduru ekoko ono nụ Chipfu;
bya egbua ebili phọ gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu nụ Chipfu; bya eyekọbekwa iya phọ
ngwẹja-nri; yẹe ngwẹja-mẹe, etsoje iya nụ tụko gwee.
18 Ọ bụru l'ọnu ụlo-ẹkwa-ndzukọ bẹ onye ono, woru onwiya doberu Chipfu iche
ono a-nọdu kpụshia ishi ono, o shi doberu Chileke iche ono. L'o kpota ẹgbushi iya
ono ye l'ọku, nọ lẹ mkpula ẹka iphe, e gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu nọ.
19 “Onye ono, dụru Chipfu iche ono -kpụshichaepho ishi ono, o doberu iche ono;
g'onye uke Chileke wota ẹka ebili ono ọphu e shiru eshishi dẹe ya l'ẹka; l'ọ bya
ewotafụa akara lanụ, te koduru ekoko lẹ nkata ono; waa ẹcha-mbekee lanụ, te
koduru ekoko nụ iya.
20 Ọo ya bụ; onye uke Chileke ono abya amaa ya amama l'iphu Chipfu g'ọ bụru
ngwẹja amama. Iphe ono bẹ dụ nsọ; ọ bụru onye uke Chileke bẹ nwe iya nụ; yẹle
ǹdụ́ ebili ono, a maru amama; mẹ ụtapfu iya ono, a nụru Chipfu ono. E -mechaa
nno; onye ono, dụru Chipfu iche ono angụwaro mẹe.
21 “Ono bụ ekemu dụru onye woru onwiya doberu Chipfu iche; mbụ onye kwetarụ
ukwe lẹ ya e-woru onwiya doberu Chipfu iche; wakwaphọ iphe, ọo-nụje Chipfu mẹ
ọ nọ-dzuẹ ya phọ; a -gụfukwa iphe ọzo, ọo-dụ ike gbatafụa. Ọle o medzufụtaje iphe,
o kweru ukwe iya; lẹ g'ekemu onye dụru Chipfu iche gude dụ.”

Ọnu-ọma ndu-uke Chileke l'ẹhu ndu Ízurẹlu

22 Chipfu bya asụ Mósisu:
23 “Pfuaru Erọnu yẹle ụnwu iya sụ phẹ g'ẹphe gọjeru ndu Ízurẹlu ọnu-ọma. Waa
g'ẹphe epfuje iya baa:
24 “ ‘Gẹ Chipfu gọru ọnu-ọma nụ unu; chee unu.
25 Gẹ Chipfu mee g'atatiphu iya gbuaru unu nwịinwii;
l'o meeru unu eze-iphe-ọma.
26 Gẹ Chipfu ghaaru unu iphu;
mee g'ẹhu dụ unu guu.’
27 “Ọo ya bụ; ẹphe -gude ẹpha mu gọru ọnu-ọma nụ ndu Ízurẹlu; mu agọru ọnu-
ọma nụ phẹ.”

7

Ngwẹja, e gude edobe ụlo-ẹkwa Chipfu iche

1 Tọbudu iya bụ; Mósisu bvubechaẹpho ụlo-ẹkwa Chipfu ono; ọ wụa ya manụ; bya
edobe iya iche; bya edobekwaphọ iphe, bụ ivu nọ iya nụ g'ọ ha iche. Nokwaphọ g'ọ
wụru manụ l'ọru-ngwẹja; dobe iya iche; bya edobekwaphọ iphe, bụ ivu ọru-ngwẹja
ono g'ọ ha iche.
2 Ọo ya bụ; ndu-ishi ndu Ízurẹlu, bụ ndu-ishi l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu; mbụ
ndu-ishi l'ipfu l'ipfu, bụ iya bụ ndu ono, bụ ishi ndu ọphu a gụru ọgu ono bya eworu
iphe nụ.
3 Iphe, ẹphe nụru Chipfu bẹ bụ ọgba-kperekpere ishii, e kpuchiru iphe; mẹ oke-
eswi iri l'ẹbo. Ndu-ishi ono bẹ nụchaaru oke-eswi lanụ oke-eswi lanụ l'ẹhu l'ẹhu.
Ẹphe dụ ẹbo ẹbo nụcha ọgba-kperekpere lanụ. Noo iphe, ẹphe wotaru bya anụ
l'iphu ụlo-ẹkwa Chipfu bụ ono.
4 Chipfu sụ Mósisu:
5 “Natakọta phẹ iphe ono, ẹphe nụru; k'ọphu ee-gude iya eje ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
L'i woru iya nụ ndu Lívayi. Onyenọnu bẹ ịi-nụcha ya lẹ g'ozi iya gbaru.”

6 Ọo ya bụ; Mósisu bya ewota ọgba-kperekpere ono; mẹ oke-eswi ono nụ ndu
Lívayi.
7 Ụnwu Geshọnu bẹ ọ nụru ọgba-kperekpere labọ; waa oke-eswi ẹno g'ẹphe gude
jeje ozi, gbaru phẹ nụ.
8 Ọ nụ ụnwu Merari ọgba-kperekpere ẹno; waa oke-eswi ẹsato g'ẹphe gude jeje
ozi, gbaru phẹ nụ. G'ẹphe ha bẹ nọkota l'ẹka Itama nwa Erọnu, bụ onye uke Chileke
eje ozi phẹ.
9 Obenu l'ọ tọ dụdu ọphu ọ nụru ụnwu Kohatu; kẹle ọo ẹphebedua bẹ evu iphe,
dụ nsọ ono l'ukuvu dụru.
10 Mbọku, a wụru manụ l'ọru-ngwẹja Chileke g'e gude woru iya ye Chileke l'ẹka bẹ
ndu-ishi ono wotagbaaru iphe bya anụ Chileke l'iphu ọru-ngwẹja ono.
11 Chipfu bya asụ Mósisu: “Gẹ ndu-ishi ono byajẹ nanụ nanụ lẹ mbọku lẹ mbọku
bya anụ iphe ngwẹja phẹ g'e gwee l'ọru-ngwẹja ono; shi nno woru iya ye Chileke
l'ẹka.”
12 Onye wotaru iphe nkiya bya anụ lẹ mbọku kẹ mbụ bẹ bụ Náshọnu nwa
Amínadabu, bụ onye-ishi ndu Jiuda.
13 Iphe, ọ nụru bụ gbamụgbamu mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu
ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ
ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo
Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nọnu bẹ e yejishikọtaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ
manụ; g'e gude gwee ngwẹja-nri.
14 Iphe ọzo, ọ nụru bẹ bụ agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ shẹkelu
iri; iphe, jiru iya nụ bụ ụnwù-isẹnsu;
15 bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha,
ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku;
16 waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji;
17 mẹ oke-eswi labọ; waa ebili ise; mẹ mkpi ise; mẹ ụnwu ebili ise, gbachaaru apha,
ee-gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu. Noo iphe, Náshọnu nwa Amínadabu wotaru bya anụ
bụ ono.
18 O be lẹ mbọku k'ẹbo; Netanẹlu nwa Zuwa, bụ onye-ishi l'ipfu Isaka wota iphe
nkiya bya anụ.
19 Iphe, ọ nụru bụ gbamụgbamu mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu
ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ
ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo
Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nọnu bẹ e yejishikọtaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ
manụ; g'e gude gwee ngwẹja-nri.
20 Iphe ọzo, ọ nụru bẹ bụ agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ shẹkelu
iri; iphe, jiru iya nụ bụ ụnwù-isẹnsu;
21 bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha,
ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku;
22 waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji;
23 mẹ oke-eswi labọ; waa ebili ise; waa mkpi ise; mẹ ụnwu ebili ise, gbachaaru
apha, ee-gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu. Noo iphe, Netanẹlu nwa Zuwa wotaru bya anụ
bụ ono.
24 O be lẹ mbọku k'ẹto; Eliyabu nwa Helọnu, bụ onye-ishi ndu kẹ Zebulọnu wota
iphe nkiya bya anụ.
25 Iphe, ọ nụru bụ gbamụgbamu mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu
ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ
ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo

Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nọnu bẹ e yejishikọtaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ; g'e gude gwee ngwẹja-nri.
26 Iphe ọzo, ọ nụru bẹ bụ agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ shẹkelu iri; iphe, jiru iya nụ bụ ụnwù-isẹnsu;
27 Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha, ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku;
28 waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji;
29 waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; mẹ ụnwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu. Noo iphe, Eliyabu nwa Helọnu wotaru bya anụ bụ ono.

30 O be lẹ mbọku k'ẹno; Elizuru nwa Shediyọ, bụ onye-ishi, ụnwu Rúbẹnu wota iphe nkiya bya anụ.
31 Iphe, ọ nụru bụ gbamụgbamu mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nọnu bẹ e yejishikọtaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ; g'e gude gwee ngwẹja-nri.
32 Iphe ọzo, ọ nụru bẹ bụ agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ shẹkelu iri; iphe, jiru iya nụ bụ ụnwù-isẹnsu;
33 Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha, ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku;
34 waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji;
35 waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa ụnwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu. Noo iphe, Elizuru nwa Shediyọ wotaru bya anụ bụ ono.

36 O be lẹ mbọku k'ise; Shelumẹlu nwa Zurishadayi, bụ onye-ishi ụnwu Simiyọnu wota iphe nkiya bya anụ.
37 Iphe, ọ nụru bụ gbamụgbamu mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nọnu bẹ e yejishikọtaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ; g'e gude gwee ngwẹja-nri.
38 Iphe ọzo, ọ nụru bẹ bụ agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ shẹkelu iri; iphe, jiru iya nụ bụ ụnwù-isẹnsu;
39 Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; mẹ nwa ebili lanụ, gbaru apha, ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku;
40 waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji;
41 waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa ụnwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu. Noo iphe, Shelumẹlu nwa Zurishadayi wotaru bya anụ bụ ono.

42 O be lẹ mbọku k'ishii; Ẹliyasafu nwa Diyuwẹlu, bụ onye-ishi ụnwu Gadu wota iphe nkiya bya anụ.
43 Iphe, ọ nụru bụ gbamụgbamu mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nọnu bẹ e yejishikọtaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ; g'e gude gwee ngwẹja-nri.
44 Iphe ọzo, ọ nụru bẹ bụ agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ shẹkelu iri; iphe, jiru iya nụ bụ ụnwù-isẹnsu;

45 Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; mẹ nwa ebili lanụ, gbaru apha,
ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku;
46 waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji;
47 waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa ụnwu ebili ise, gbachaaru
apha, ee-gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu. Noo iphe, Ẹliyasafu nwa Diyuwẹlu wotaru bya
anụ bụ ono.

48 O be lẹ mbọku k'ẹsaa; Elishama nwa Amihudu, bụ onye-ishi ndu Ifuremu wota
iphe nkiya bya anụ.
49 Iphe, ọ nụru bụ gbamụgbamu mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu
ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ
ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo
Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nọnu bẹ e yejishikọtaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ
manụ; g'e gude gwee ngwẹja-nri.
50 Iphe ọzo, ọ nụru bẹ bụ agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ shẹkelu
iri; iphe, jiru iya nụ bụ ụnwù-isẹnsu;
51 Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha,
ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku;
52 waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji;
53 waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa ụnwu ebili ise, gbachaaru
apha, ee-gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu. Noo iphe, Elishama nwa Amihudu wotaru bya
anụ bụ ono.

54 O be lẹ mbọku k'ẹsato; Gamalẹlu nwa Pedazọ, bụ onye-ishi ndu ipfu Manásẹ
wota iphe nkiya bya anụ.
55 Iphe, ọ nụru bụ gbamụgbamu mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu
ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ
ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo
Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nọnu bẹ e yejishikọtaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ
manụ; g'e gude gwee ngwẹja-nri.
56 Iphe ọzo, ọ nụru bẹ bụ agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ shẹkelu
iri; iphe, jiru iya nụ bụ ụnwù-isẹnsu;
57 Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha,
ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku;
58 waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji;
59 waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise, waa mkpi ise; waa ụnwu ebili ise, gbachaaru
apha, ee-gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu. Noo iphe, Gamalẹlu nwa Pedazọ wotaru bya
anụ bụ ono.

60 O be lẹ mbọku kẹ tete; Abidanu nwa Gidiyọni, bụ onye-ishi ndu Benjiaminu wota
iphe nkiya bya anụ.
61 Iphe, ọ nụru bụ gbamụgbamu mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu
ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ
ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo
Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nọnu bẹ e yejishikọtaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ
manụ; g'e gude gwee ngwẹja-nri.
62 Iphe ọzo, ọ nụru bẹ bụ agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ shẹkelu
iri; iphe, jiru iya nụ bụ ụnwù-isẹnsu;
63 Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha,
ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku;
64 waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji;

65 waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa ụnwu ebili ise, gbachaaru
apha, ee-gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu. Noo iphe, Abidanu nwa Gidiyọni wotaru bya
anụ bụ ono.
66 O be lẹ mbọku k'iri; Ahiyeza nwa Amishadayi, bụ onye-ishi ndu ipfu Danu wota
iphe nkiya bya anụ.
67 Iphe, ọ nụru bụ gbamụgbamu mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu
ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ
ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo
Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nọnu bẹ e yejishikọtaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ
manụ; g'e gude gwee ngwẹja-nri.
68 Iphe ọzo, ọ nụru bẹ bụ agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ shẹkelu
iri; iphe, jiru iya nụ bụ ụnwù-isẹnsu;
69 Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha,
ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku;
70 waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji;
71 waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa ụnwu ebili ise, gbachaaru
apha, ee-gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu. Noo iphe, Ahiyeza nwa Amishadayi wotaru bya
anụ bụ ono.
72 O be lẹ mbọku k'iri lẹ nanụ; Pagẹlu nwa Ọkuranu, bụ onye-ishi ndu ipfu Asha
wota iphe nkiya bya anụ.
73 Iphe, ọ nụru bụ gbamụgbamu mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu
ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ
ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo
Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nọnu bẹ e yejishikọtaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ
manụ; g'e gude gwee ngwẹja-nri.
74 Iphe ọzo, ọ nụru bẹ bụ agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ shẹkelu
iri; iphe, jiru iya nụ bụ ụnwù-isẹnsu;
75 Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha,
ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku;
76 waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji;
77 waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa ụnwu ebili ise, gbachaaru
apha, ee-gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu. Noo iphe, Pagẹlu nwa Ọkuranu wotaru bya
anụ bụ ono.
78 O be lẹ mbọku k'iri l'ẹbo; Ahira nwa Enanu, bụ onye-ishi ụnwu Nafụtali wota
iphe nkiya bya anụ.
79 Iphe, ọ nụru bụ gbamụgbamu mkpọla-ọchaa lanụ, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu
ishii lẹ shẹkelu iri; bya anụkwapho ochi lanụ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ
ụkporo shẹkelu ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo
Chileke bẹ e gude tụa ya. Ọphu nọnu bẹ e yejishikọtaru ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ
manụ; g'e gude gwee ngwẹja-nri.
80 Iphe ọzo, ọ nụru bẹ bụ agọ lanụ, e meru lẹ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ shẹkelu
iri; iphe, jiru iya nụ bụ ụnwù-isẹnsu;
81 Ọ bya anụ nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; waa nwa ebili lanụ, gbaru apha,
ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku;
82 waa mkpi lanụ, ee-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji;
83 waa oke-eswi labọ; mẹ ebili ise; waa mkpi ise; waa ụnwu ebili ise, gbachaaru
apha, ee-gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu. Noo iphe, Ahira nwa Enanu wotaru bya anụ
bụ ono.
84 Iphe ono bẹ bụ iphe, ndu-ishi ndu Ízurẹlu wotaru bya anụ g'e gude woru ọru-
ngwẹja ono ye Chileke l'ẹka; mbụ teke ono, a wụru iya manụ ono. Iphe, ẹphe nụru

bẹ bụ: gbamụgbamu mkpọla-ọchaa iri l'ẹbo; waa ochi mkpọla-ọchaa iri l'ẹbo; waa agọ mkpọla-ododo iri l'ẹbo.
85 Gbamụgbamu lanụ bẹ ẹrwa iya adụje ụkporo shẹkelu mkpọla-ọchaa ishii lẹ shẹkelu iri. Ẹrwa ochi lanụ nọdu adụje ụkporo shẹkelu mkpọla-ọchaa ẹto lẹ shẹkelu iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo Chileke bẹ e gude tụa ya.
86 Agọ mkpọla-ododo ono dụ iri l'ẹbo; tẹme e yejishichaa ya ụnwù-isẹnsu. Ẹrwa iya nọdu abụjeru shẹkelu mkpọla-ododo iri iri. G'ọ ha bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo Chileke bẹ e gude tụa ya. Mkpọla-ododo, e gude mee agọ ono bẹ ẹrwa iya tụko dụ ụkporo shẹkelu mkpọla-ododo ishii.
87 Iphe mkpakọ anụ, ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku ono dụkota bẹ bụ; ụnwu oke-eswi iri l'ẹbo; waa ebili iri l'ẹbo; waa ụnwu ebili iri l'ẹbo, gbachaaru apha; yẹle ngwẹja-nri tso iya nụ; waa mkpi iri l'ẹbo, ee-gude gwee ngwẹja iphe-ẹji.
88 Anụ, ee-gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu bẹ tụkoru dụ oke-eswi ụkporo l'ẹno; waa ebili ụkporo ẹto; mẹ mkpi ụkporo ẹto; waa ụnwu ebili ụkporo ẹto, gbachaaru apha. Noo iphe, a nụru g'e gude woru ọru-ngwẹja ono ye Chileke l'ẹka; mbụ teke ono, a wụru iya manụ ono.
89 O be teke Mósisu bahụru gẹ yẹle Chipfu bọgba l'ime ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; ọ nụma olu-opfu, a nọ l'eli opfu okpoko ono; ẹka aapfụje ụgwo iphe-ẹji ono epfu, bụ iya bụ ẹka ono, e doberu ekemu Chipfu ono. Opfu ono bẹ a nọ lẹ mgbaka chierobu labọ phọ epfu eyeru Mósisu.

8

Edobe orọku

1 Chipfu bya asụ Mósisu:
2 “Pfuaru Erọnu sụ iya l'ọ -bya adọbe orọku; g'ọ dọbe orọku ẹsaa ono k'ọphu ìphóró iya a-nga atatiphu iphe ono, a tukoberu iya ono.”
3 Erọnu mee ya ẹgube ono, a sụru g'o mee ya ono; mbụ dọbe orọku ono; k'ọphu ìphóró iya ngakọtaru atatiphu iphe ono, a tụ-koberu iya ono, bụ iya bụ gẹ Chipfu karụ Mósisu g'e mee ya.
4 Waa g'e gude mee iphe ono, aatukobeje orọku ono baa: Ọo mkpọla-ododo, e tsusaru etsusa bẹ e gude mekọta iya shita l'ike iya jeye lẹ nchị iya. Iphe ono, aatukobeje orọku ono bẹ e meẹrupho ẹgube Chipfu goshiru iya Mósisu.

Edobe ndu Lívayi iche

5 Chipfu byakwa asụ Mósisu:
6 “Họta ndu Lívayi l'echilabọ ndu Ízurẹlu; mee phẹ g'ẹphe dụebe ree.
7 Waa g'ii-shi mee phẹ g'ẹphe dụebe ree baa: Wota mini ntụrwu phee phẹ l'ẹhu; ẹphe akpụshikota iphe, bụ ẹji, dụ phẹ l'ẹhu; bya asashịkota uwe phẹ shi nno sachaa onwophẹ ree.
8 Ẹphe ewota nwa oke-eswi; yẹle ngwẹja-nri, ayịru iya nụ, bụ iya bụ ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ. L'i wota nwa oke-eswi ọzo, ee-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji.
9 L'i duru ndu Lívayi ọbu je l'iphu ụlo-ẹkwa-ndzukọ; kukọbe iphe, bụ ndu Ízurẹlu l'ophu g'ẹphe dzukọta l'ẹka ono.
10 L'i duru ndu Lívayi ono bya l'atatiphu Chipfu. Ndu Ízurẹlu ebyibe phẹ ẹka l'ishi.
11 Ọ bụru Erọnu e-woru ndu Lívayi ono ye Chipfu l'ẹka; ẹphe abụru ngwẹja-amama, shi l'ẹka ndu Ízurẹlu; k'ọphu ẹphe a-nọdu ejeru Chipfu ozi.
12 Ọo ya bụ; ndu Lívayi ono abya ebyibegbaa oke-eswi ono ẹka l'ishi. L'i gude nanụ gwee ngwẹja-iphe-ẹji; gude nanụ gwee ngwẹja-akpọ-ọku nụ Chipfu; shi nno pfụa ụgwo iphe-ẹji ndu Lívayi.

13 “L'i mee; ndu Lívayi ono abya atụko pfụru l'iphu Erọnu yẹle ụnwu iya. L'i woru phẹ ye l'ẹka Chipfu g'ẹphe abụru iya ngwẹja-amama.
14 Noo g'ii-shi dobe ndu Lívayi iche l'ẹka ndu Ízurẹlu ọphuna nọ bụ ono; mee ndu Lívayi ono g'ẹphe bụru nkemu.
15 Ị -sachaẹpho ndu Lívayi ono; bya eworu phẹ dobe g'ẹphe dụ gẹ ngwẹja-amama; ẹphe ejeahaa ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
16 Ọo ẹphebedua g'ẹphe hakọta bẹ e shi lẹ ndu Ízurẹlu họta ye mu l'ẹka. Mu nata phẹ; mee phẹ; ẹphe bụru nkemu; nọchia ẹnya ndu bụ ọkpara l'alị Ízurẹlu; mbụ iphe, bụkota unwoke mbụ, vu ụzo waa ẹkpa-nwa l'alị Ízurẹlu.
17 Iphe, bụ ọkpara l'ophu l'alị Ízurẹlu; nemadzụ-o; mẹ anụ bẹ bụkota nkemu. Lẹ teke ono, mu gbushikọtaru iphe, bụ ọkpara l'alị Ijiputu bẹ mu doberu phẹ iche g'ẹphe bụru nkemu.
18 Nta-a bẹ mu wowaru ndu Lívayi mee; ẹphe nọchia ẹnya ndu bụ ọkpara l'alị Ízurẹlu l'ophu.
19 Mbụ lẹ mu shiwaa l'echilabọ ndu Ízurẹlu l'ophu họta ndu Lívayi woru ye Erọnu yẹle ụnwu iya l'ẹka; g'ẹphe jejeru ndu Ízurẹlu ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ; ẹphe apfụje ụgwo iphe-ẹji ụnwu Ízurẹlu; k'ọphu mgbu-ọnwu ete egbudu phẹ m'ẹphe jekube ụlo Chipfu ono ntse.”
20 Mósisu; waa Erọnu; mẹ iphe, bụ ndu Ízurẹlu l'ophu bya emeeru ndu Lívayi ẹgube ono, Chipfu tụru iya Mósisu l'ekemu sụ g'e mee ndu Lívayi. Ọ bụru gẹ ndu Ízurẹlu meru phẹ iya bụ ono.
21 Ndu Lívayi bẹ safụru onwophẹ ntụrwu; bya asaa uwe phẹ asasa. Ọo ya bụ; Erọnu woru phẹ nụ Chipfu g'ẹphe dụ gẹ ngwẹja amama; bya apfụa ụgwo iphe-ẹji phẹ shi nno safụ phẹ ntụrwu.
22 E mechaa; ndu Lívayi nọdu Erọnu yẹle ụnwu iya l'ẹka wata eje ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ. Ọ bụru gẹ Chipfu gude tụaru iya Mósisu l'ekemu bụ g'ẹphe meru ndu Lívayi ono.
23 Chipfu bya asụ Mósisu:
24 “Iphe-a bẹ bụ ndu Lívayi bẹ ọ dụru: Unwoke nọwaru a -gbẹ l'ụkporo apha l'apha ise kwasẹru bẹ a-wataję eje ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
25 Ẹphe -nọwa ụkporo apha labọ l'apha iri; ẹphe ahaa eje ozi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; ẹphe te ejebaẹdu iya.
26 Ọle ọ -bụru l'ọ dụ phẹ g'ẹphe yejeru ụnwunna phẹ ẹka l'ozi ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; g'ẹphe yekpọoro ẹka. Obenu l'ẹphebedua l'onwophẹ bẹ l'e-jebuhu ozi. Noo g'ii-shi nụ ndu Lívayi ozi, ẹphe a-nọduje eje bụ ono.”

9

Ọbo Ojeghata

1 L'ọnwa mbụ l'apha, kwe ndu Ízurẹlu apha labọ, ẹphe shi l'alị Ijiputu lụfuta bẹ Chipfu pfuru yeru Mósisu l'echiẹgu Sayịnayi sụ iya:
2 “Gẹ ndu Ízurẹlu bọkwaa ọbo Ojeghata teke a bọje iya.
3 Ọnwa-a -dụepho l'abalị iri l'ẹno; unu bọo ọbo Ojeghata ono teke a bọje iya. Teke unu a-wata iya abọbo bẹ bụ mẹ ẹnyanwu rịbajeepho. Unu bọo iphe ono g'ekemu iya gude dụ waa gẹ nsọ iya gude dụ.”
4 Ọo ya bụ; Mósisu bya epfuaru ndu Ízurẹlu g'ẹphe bọo ọbo Ojeghata ono.
5 Ẹphe woru ọbo Ojeghata ono bọo l'echiẹgu Sayịnayi g'ọnwa mbụ ono dụ l'abalị iri l'ẹno; g'ẹnyanwu abyawaa arịba. Ẹphe tụko iphemiphe mekọta gẹ Chipfu sụru Mósisu g'emeje iya.

6 Ọle o nwekwanụru ndu ọphu ayịdu lẹ ndu bọru ọbo Ojeghata ono mbọku ono.
Ishi iya bụ l'ẹphe tụrwuru onwophẹ kẹle ẹphe denyiru onye nwụhuru anwụhu ẹka.
Ndu ono byapfuta Mósisu yẹle Erọnu lẹ mbọku ono;
7 bya asụ Mósisu: "Nta-a bẹ ntụrwu dụ anyi l'ẹhu kẹle anyi denyiru onye nwụhuru
anwụhu ẹka. Ọle-a; ?dẹnu g'o gude ọphu e te ekwedu g'anyi tsoru ndu Ízurẹlu
ọphuna nụ Chipfu ngwẹja teke a nụje iya?"
8 Mósisu sụ phẹ: "Unu ngabẹ; gẹ mu maru iphe, Chipfu l'e-pfu l'opfu ẹhu unu."
9 Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ Mósisu:
10 "Pfuaru ndu Ízurẹlu sụ phẹ: O -nweru onye shi l'ime unu; ọzoo l'onye ọbu bụ
oshilọkpa unu, denyiru ẹka l'odzu; shi nno tụrwua onwiya; ọzoo l'onye ọbu jeru ẹka
dụ ẹnya ẹnya; g'onye ono bọlekwa-a ọbo Ojeghata kẹ Chipfu ono.
11 Teke ẹphe a-bọ iya bẹ bụ l'abalị iri l'ẹno l'ọnwa k'ẹbo iya; mẹ ẹnyanwu
rịbajeepho. Iphe, ẹphe e-gude bọo ya bụ: buredi, ekoduru ekoko; waa mkpẹekwo,
atsọgbaa ilu.
12 G'ọ tọ dụkwa iphe ono ọphu ẹphe a-ha g'ọ bọo nchi; ọphu ọ dụkwa ọkpu iya,
ẹphe a-nyakwo anyakwo. Ọo g'ekemu ọbo Ojeghata ono dụkota bụ g'ẹphe e-gude
bọo ya.
13 Ọle onye ntụrwu adụdu l'ẹhu; ọphu o jeduru iphe; ọphu onye ọbu abọduru ọbo
Ojeghata ono bẹ ee-bufu l'echilabọ ndibe phẹ; noo kẹle ọ tọ nụduru Chipfu ngwẹja
iya teke a tụru ọnu iya. Onye ono bẹ iphe-ẹji, o meru a-tukoru l'ishi.
14 "Onye lwarụ alwalwa; unu l'iya buru; ọ -dụ iya g'o tsoru unu bọo ọbo Ojeghata
kẹ Chipfu ono; g'onye ọbu mekwaa ya g'ekemu iya; waa nsọ iya gude dụ. Ọo nsọ lanụ
bẹ dụru onye a nwụru anwụnwu l'alị-a waa onye lwarụ alwalwa."

Urwukpu asọ-kputa
ụlo-ẹkwa Chileke
(Awụ 40:34-38)

15 Mbọku ono, a kpọberu ụlo-ẹkwa Chipfu, bụ iya bụ ụlo-ẹkwa, ẹka eedobeje ẹkwo
ekemu Chipfu ono; bẹ urwukpu sọ-kputeru iya. L'ụzenyashi bẹ urwukpu ono dụepho
g'ọku l'eli ụlo-ẹkwa ono; dụepho nno jasụ l'ụtsu.
16 Ọ bụerupho g'ọ dụ kwasẹru bụ ono. L'eswe bẹ urwukpu ono asọ-kputajẹ ụlo-
ẹkwa Chipfu ono; o -be l'ẹnyashi; l'o nwua kẹ phoo g'ọku.
17 Ọ nọdu abụjeru teke urwukpu ono shi l'eli ụlo-ẹkwa ono palihu imeli imeli;
ndu Ízurẹlu awụ-lihu tụgbua ije phẹ. Ẹka ẹphe jeberu; urwukpu ono keshiru; ẹphe
akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'ẹka ono; nọshia.
18 Ọ nọdu abụjeru Chipfu -sụ ndu Ízurẹlu g'ẹphe wụ-lihu tụgbua; ẹphe awụfu
tụgbua. Teke ọ bụ l'ọ sụru phẹ g'ẹphe nọdu; ẹphe akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ nọshia. Ọ
bụru g'urwukpu ono nọ-beru l'eli ụlo-ẹkwa Chipfu ono bụ g'ẹphe anọ-bejeru l'ẹka
ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ ono.
19 Teke urwukpu ono nọru ọdu l'eli ụlo-ẹkwa Chileke ono; ndu Ízurẹlu emeẹpho gẹ
Chipfu pfuru phẹ; nọpyabe; ẹphe ta atụgbudu.
20 Teke ọ bụ l'urwukpu ono nọru l'eli ụlo-ẹkwa Chipfu ono; nọo ya nwujiku olemole;
bẹ bụ Chipfu -sụ g'ẹphe nọdu; ẹphe akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ nọshia. Teke ọ sụru phẹ
g'ẹphe wụ-lihu tụgbua; ẹphe awụfu tụgbua.
21 Teke ọ bụ l'urwukpu ono nọru shita l'ụzenyashi jasụ l'ụtsu; o -rwua l'ụtsu ọ
palihu imeli imeli; ẹphe awụfu tụgbua. Obetakpọo ọ bụru l'eswe bẹ urwukpu ono
palihuru imeli; ọzoo l'ẹnyashi; bẹ bụepho teke ọ palihuru bẹ ndu Ízurẹlu awụfuje
tụgbua.
22 Obetakpọo urwukpu ono nọdu l'eli ụlo-ẹkwa Chipfu ono nọo ya abalị labọ; ọzoo
nọo ya ọnwa ophu; ọzoo l'ọo apha ophu; bẹ ndu Ízurẹlu a-nọdujeepho l'ẹka ẹphe

kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ g'ẹphe nọ iya; ọphu ẹphe ta abyadụ atụgbu atụgbu. Obenu lẹ teke a nọnyaaru urwukpu ono palihu imeli; ẹphe awụfu tụgbua.
23 Ọ nọdu abụjeru; Chipfu -sụ phẹ g'ẹphe nọdu; ẹphe akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ nọshia. Teke ọ sụru phẹ g'ẹphe tụgbua; ẹphe awụfu tụgbua. Iphemiphe, Chipfu pfuru phẹ bẹ ẹphe mekọtaru ẹgube ọ tụru iya Mósisu l'ekemu.

10

Opu labọ, e meru lẹ mkpọla-ọchaa

1 Chipfu sụ Mósisu:
2 "Gude mkpọla-ọchaa, e tsusaru etsusa meta opu labọ; k'ọphu ii-gudeje iya eku ndu Ízurẹlu g'ẹphe dzukọbe; gudejekwa iya phọ karụ phẹ teke ẹphe a-phụtaje ụlo-ẹkwa phẹ tụgbua.
3 Teke a tụkoru opu labọ ono gbua bẹ bụ iphe, oopfu bụ g'iphe, bụ ndu Ízurẹlu l'ophu dzukọbe l'iphu ngu l'ọnu ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
4 Ọ -bụru l'ọo opu lanụ kpoloko bẹ e gburu; iphe, oopfu bụ g'iphe, bụ ndu-ishi dzukọbekota l'atatiphu ngu; mbụ ndu bụgbaa ishi ipfu ipfu ndu Ízurẹlu.
5 Teke opu ono daru ugbo lanụ; iphe, oopfu bụ g'iphe, bụ ipfu, kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ l'ụzo ẹnyanwu-awawa wulihu tụgbua.
6 Teke i gburu opu ono k'ugbo ẹbo; gẹ ndu ọphu kpọberu ụlo-ẹkwa nkephẹ l'ụzo ndọhali wulihu tụgbua. Ee-gbuje opu ono g'ọ gbajẹ ama teke ẹphe a-wụfu tụgbua.
7 Unu -byaẹpho eku edzudzu-ọha g'ẹphe dzukọbe; unu egbua opu ono; ọle ọo g'ọ tọ dashị g'ọphu e gude agba ama.
8 Ọo ụnwu Erọnu, bụ iya bụ ndu-uke Chileke bẹ e-gbuje opu ono. Ọo-bụru omelalị, a-dụru unu jasụru asụru; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo.
9 Teke ọ bụ l'unu eje etso ndu ọhogu unu ọgu l'alị unu; mbụ ndu akpa unu ẹhu; unu gbua opu ono g'ọ dashia ọda ike; k'ọphu Chipfu, bụ Chileke unu a-nyata unu; bya adzọta unu l'ẹka ndu ọhogu unu ono.
10 Nokwaphọ g'unu e-gbuje opu mẹ ẹhu nọdu atsọ unu; mẹ teke unu abọ ọbo-iphe, unu abọjegbaa; mẹ teke unu abọ iphe k'ọnwa ọ̀phúú* unu; unu -gwechaẹpho ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ ngwẹja-ẹhu-guu ono, unu egweje ono; unu egburu opu ye iya; k'ọphu Chileke e-gude iya nyata unu. Ọo mbẹdua bụ Chipfu, bụ Chileke unu."

Ndu Ízurẹlu awụfu l'echiẹgu Sayịnayi

11 O be lẹ g'ọnwa k'ẹbo dụ l'ụkporo abalị; l'apha k'ẹbo iya; urwukpu ono shi l'eli ụlo-ẹkwa Chipfu ono, bụ ẹka ẹkwo ekemu adụje ono palia imeli imeli.
12 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu bya eshi l'echiẹgu Sayịnayi ono; ọ bụru phẹ atụgbu. Ẹphe jee jasụ l'echiẹgu Paranu, bụ ẹka urwukpu ono jeberu keshiru.
13 Onoya bụ kẹ mbụ, ẹphe tụgburu ije phẹ ono; ẹgube ono, Chipfu tụru iya Mósisu l'ekemu.
14 Ọ bụru ipfu Jiuda bẹ vutaru ụzo ije ono. Ẹphe dzebe l'ọkpa l'ọkpa; parụ ẹkwa-ọhubama ipfu phẹ wụru tụgbua. Ọ bụru Náshọnu nwa Amínadabu bẹ bụ onye-ishi ipfu Jiuda ono.
15 Netanẹlu nwa Zuwa bụru onye-ishi ipfu Isaka;
16 Eliyabu nwa Helọnu bụru onye-ishi ipfu Zebulọnu.
17 Ọo ya bụ; a phọ-tsuta ụlo-ẹkwa Chipfu ono; oshilọkpa Geshọnu; mẹ oshilọkpa Merari pata iya; ọ bụru phẹ atụgbu.

---

* **10:10 10:10** Ọbo-iphe-a bẹ ndu Ízurẹlu abọje ujiku ophu teke ọnwa ọ̀phúú fụru. Hụma g'ẹphe emeje iya lẹ Ọgú 28:18.

18 Ipfu ọzo, l'etsota l'atụgbu ono bẹ bụ ndu ipfu kẹ Rúbẹnu. Ẹphe dzebekwaphọ
l'ọkpa l'ọkpa; gude ẹkwa-ọhubama ipfu phẹ wụru tụgbua. Ọ bụru Elizuru nwa
Shediyọ bụ onye-ishi ipfu Rúbẹnu ono.
19 Shelumẹlu nwa Zurishadayi bụru onye-ishi ndu ipfu Simiyọnu;
20 Ẹliyasafu nwa Diyuwẹlu bụru onye-ishi ipfu Gadu.
21 Tọbudu iya bụ; ndu Kohatu vuta iphe, dụ nsọ ono gude tụgbushia. Ẹphe
jerwushia; a kpọbewa nụ ụlo-ẹkwa Chipfu.
22 Ipfu ọzo, l'etsota phẹ nụ bụru ndu Ifuremu. Ipfu ọzo, l'etsota l'atụgbu ono bẹ
bụ ndu ipfu kẹ Rúbẹnu. Ẹphe dzebekwaphọ l'ọkpa l'ọkpa; gude ẹkwa-ọhubama ipfu
phẹ wụru tụgbua. Ọ bụru Elishama nwa Amihudu bụ onye-ishi ndu ipfu Ifuremu
ono.
23 Gamalẹlu nwa Pedazọ bụru onye-ishi ndu ipfu Manásẹ;
24 Abidanu nwa Gidiyọni bụru onye-ishi ndu ipfu Benjiaminu.
25 Ipfu ọzo, l'etsota nụ; bya abụru ipfu ọphu ekpejeru azụ l'ije ono bụru ndu Danu.
Ipfu ọzo, l'etsota l'atụgbu ono bẹ bụ ndu ipfu kẹ Rúbẹnu. Ẹphebedua dzebekwaphọ
l'ọkpa l'ọkpa; gude ẹkwa-ọhubama ipfu phẹ wụru tụgbua. Ọ bụru Ahiyeza nwa
Amishadayi bụ onye-ishi ipfu Danu ono.
26 Pagẹlu nwa Ọkuranu bụru onye-ishi ipfu Asha.
27 Ahira nwa Enanu bụru onye-ishi ipfu Nafụtali.
28 Noo gẹ ndu Ízurẹlu edzebeje l'ọkpa l'ọkpa wụfu m'ẹphe gbẹshi ije phẹ bụ ono.
29 Mósisu bya epfuaru Hobabu nwa Ruwẹlu, bụ onye Midiyanu; bya abụru ọgo
iya sụ iya: "Nta-a bẹ anyi atụgbuwa ala alị ẹka ono, Chipfu pfuru anyi l'ọo-nụ anyi
ono. Tsonụru anyi g'anyi je. Anyi e-mekwarụ ngu ree; kẹle Chipfu kweshikwaru ndu
Ízurẹlu ukwe-iphe, dụgbaa ree."
30 Hobabu sụ iya waawaa; lẹ ya te etsoduru phẹ; lẹ ya alaphuwa azụ l'alị iya; lapfu
ndu ẹphe l'iya bụ.
31 Obenu lẹ Mósisu sụru iya: "Jiko ta ahashịnu anyi. Eshinu ọbu ngu maru ẹka anyi
a-kpọbeje ụlo-ẹkwa anyi l'echiẹgu-a; nọdunu g'ị bụru ẹnya, anyi gude aphụ ụzo.
32 I -tsoru anyi bẹ anyi lẹ ngu a-gbarụ mgba l'iphe, bụkpoo iphe-ọma, Chipfu e-
mekọtaru anyi."

Okpoko Chileke waa urwukpu

33 Noo ya; ẹphe shi l'úbvú Chipfu ono tụgbua; jee ije abalị ẹto. Okpoko ọgbandzu
Chipfu vuta ụzo l'ime abalị ẹto ono; g'ọ chọtaru phẹ ẹka ẹphe a-nọdu tụta unme.
34 Ọ nọdu abụjeru; o -beẹpho l'eswe; urwukpu, shi l'ẹka Chipfu nọ abya atụkoru
phẹ l'ishi; mbụ teke ono, ẹphe shi l'ẹka ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ tụgbua ono.
35 Teke e vutaẹrupho okpoko ono tụgbua; Mósisu asụ: "Zilihunu gụbe Chipfu. Gẹ
ndu ọhogu ngu gbakashịhukwa nanụ nanụ. Gẹ ndu ono, ị dụ ashị shikwa ngu l'iphu
gbalachaa."
36 Teke a pazetaru okpoko ono; Mósisu asụ: "Lwaphuta azụ gụbe Chipfu; lwapfuta
ụnu-kụru-ụnu ndu Ízurẹlu-a."

11

Ọku, shi l'ẹka Chipfu

1 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu wata akụ photophoto epfu l'ẹphe eje iphe-ẹhuka.
Photophoto ono, ẹphe akụ ono bya erwua Chipfu lẹ nchị; ẹhu ghuahaa ya eghu. Ọku
shinu l'ẹka Chipfu bya ekegbushikọta ndu Ízurẹlu ndu ọphu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ
l'ụzo ishi ishi.
2 Ndu Ízurẹlu bya araku Mósisu; o pfuru nụ Chipfu; ọku ono nyịshihu.

3 Ọo ya bụ; e kuahaa ẹpha ẹka ono Tabera, bụ iya bụ "ọku-ekeke"; kẹle ọku, shi l'ẹka Chipfu bya ekegbushia phẹ.

Nri, bụ Mana

4 Ikpoto ndu ono, ẹphe lẹ ndu Ízurẹlu gwarụ ọgwaramogwa, bụ ndu tsoru phẹ nụ g'ẹphe gbẹshiru ije ono; wata eze nzeri nri. Ndu Ízurẹlu watanụ ara ẹkwa ọzo sụ: "?Bụ onye a-nụkpo anyi anụ g'anyi taa?
5 Anyi nyatarụ teke anyi shi anọduje ata anụ ẹma l'alị Ijiputu; anyi ta apfụdu ụgwo; teke ono bẹ anyi shi anọduje eri ata kukumba; bya eri ashị; eri liku; mẹ alịbasa; waa galiku.
6 Ọle nta-a bẹ ọ tọ dụedu iphe, agụkwadu anyi ẹgu; ọphu ọ dụdu iphe, anyi ahụmaje ria; gbahaa mana-a!"
7 Nri ono, bụ mana bẹ ụgbugba iya dụ g'akpụru koriyanda. I -lee ya ẹnya; l'ọ nyakụ anyakụ; eshi mkpọ g'etse bedelọmu.
8 Ndu Ízurẹlu nọdu ejeje ekpokọo ya; gwee ya egwegwe; ọzoo tsua ya etsutsu l'ikwe. Ẹphe ahajẹru shia ya eshishi; harụ ghee ya egheghe. Ọonoduje atsọ g'iphe, e gude manụ olivu ghee.
9 Teke mana ono adajẹru phẹ bụ teke iji daahaẹrupho l'ẹka ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ l'ẹnyashi.

Mósisu edoru Chipfu edo

10 Mósisu bya anụma gẹ ndu Ízurẹlu wụshigbaaru l'ọnu ụlo-ẹkwa phẹ aragbaa ẹkwa; onyenọnu tụko nọdugbaa l'ọnulo l'ọnulo akwa ntụmatu; ẹhu nọdu eghu Chipfu eghu eghushikpọo ya ya ike. Ọ tsụahaa Mósisu l'ẹhu.
11 Noo ya; Mósisu jịahaa Chipfu sụ iya: "?Dẹnu g'o gude ọ bụru mụbe onye-ozi ngu bẹ i meru g'ẹgube iphe-ẹhuka ọwa-a dapfuta? ?Bụ lẹ mu ta adụdu ngu l'obu meru g'o gude ị parụ ivu ẹhu ndu-a l'ophu bo mu?
12 ?Bụ mbẹdua bẹ yeru ime ndu-a g'ẹphe ha; tọo mu nwụshiru phẹ; meru g'o gude ị sụ gẹ mu heru phẹ l'ụtapfu gẹ nna he nwa iya, angụkwadu ẹra. Gẹ mu heru phẹ nno jasụ l'alị ono, i riburu nna phẹ oche nte l'ịi-nụ phẹ ono.
13 ?Bụ awe bẹ mu a-hụma anụ, mu a-nụgbabe ndu-a; g'ẹphe echiru mu mkpu ọwa-a, ẹphe echi-a; sụ g'a nụ phẹ anụ g'ẹphe taa!
14 Mu taa dụkwa ike ehekọta ndu-a nwẹkinyi mu; ivu ẹhu phẹ anyị-gbukwa mu anyị-gbu.
15 Ọ -bụru l'ọo ẹgube-a bẹ ii-mee mu iya; gbuchikwa mu egbugbu nta; m'ọ -bụru lẹ mu dụ ngu-a l'obu; gẹ mu ta anọdukwanu ndzụ gude ẹnya hụma ẹjo ọnodu mu."
16 Chipfu bya eyeeru Mósisu ọnu sụ iya: "Chịta ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu ụmadzu ụkporo ẹto l'iri g'ẹphe byapfuta mu; mbụ ndu ị hụberu ama l'ẹphe bụpho ndu bụ ọgerenya; bụru ndu-ishi phẹ. Chịta phẹ gẹ gụ l'ẹphe tụko bya apfụru l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
17 Mu e-nyizeta byapfuta ngu l'ẹka ono; mu lẹ ngu epfugba opfu; mu aharu unme, dụ ngu l'ẹhu habọta woru ye ndu ono l'ẹhu nkephẹ; k'ọphu ẹphe e-yeta ẹka vubude ngu ivu ono; g'i ti vuhẹ iya nwẹkinyi ngu.
18 Pfuaru ndu Ízurẹlu g'ẹphe dobe onwophẹ iche kwabẹru echele; l'o -rwua echele bẹ ẹphe a-ta anụ; kẹle mụbe Chipfu nụmawaru ẹkwa ono, ẹphe ara sụ: '?Bụ onye a-nụ anyi anụ g'anyi taa? Teke anyi shi nọdu lẹ Ijiputu bẹ shikwa karụ anyi lẹ ree.' Nta-a bẹ Chipfu a-nụ unu anụ g'unu taa.
19 Anụ ono bẹ unu ta atagbudu l'ujiku lanụ; ọphu unu atagbudu iya l'ujiku labọ; ọzoo l'ime ujiku ise; ọzoo l'ime ujiku iri; ọzoo l'ime ujiku ụkporo.

20 Unu a-ta anụ ono ọnwa ophu; taa ya jasụ l'o bushihu unu l'imi; mbụ jasụ ọo-
tụshihu unu ayị; noo kẹle unu jịkaru Chipfu, bụ onye swiru unu; mbụ rarụ ẹkwa
kpua ya sụ: '?Bụ gụnu meru g'o gude anyi shi l'alị Ijiputu fụta?' "
21 Tọbudu iya bụ; Mósisu sụ Chipfu: "Ị hụmanuaru-a l'ọo ụkporo ụnu nemadzụ
mgbo ụkporo ẹto; l'ụkporo ụnu nemadzụ iri l'ise bẹ mu l'ẹphe gude ọkpa eje ẹgube-
a. Ọ bụru phẹ bẹ ị sụru l'ịi-nụ anụ, ẹphe a-ta ọnwa ophu.
22 E -gbushigbua atụru mẹ eswi; ?bụ g'o dzuru phẹ? Mbụ-a; ?bụ g'o dzuru phẹ
obetakpọo e gbushikọtaru phẹ ẹma, nọkota l'eze-ẹnyimu?"
23 Chipfu sụ Mósisu: "?Bụ l'ẹka mu ta asụdu iya ememe tọo? Nta-a bẹ ịi-hụma;
iphe, mu sụru l'oo-meru ngu; ?oo-me tọo too medu?"

Ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu epfuchiru Chileke

24 Noo ya; Mósisu bya alụfu je akaru ndu Ízurẹlu iphe, Chipfu pfuru. Ọ chịta ndu bụ
ọgerenya ụkporo ẹto l'iri ono; ẹphe bya apfụ-phee ụlo-ẹkwa Chileke mgburugburu.
25 Ọo ya bụ; Chipfu gude urwukpu nyizeta bya epfuru yeru Mósisu; harụ unme, dụ
Mósisu l'ẹhu habọta woru ye ndu bụ ọgerenya ụkporo ẹto l'iri ono l'ẹhu. Unme
ono byaẹ phẹ phọ l'ẹhu; ẹphe wata epfuchiru Chileke teke ono; obenu l'ẹphe te
epfuchibaẹduru iya ọzobaa.
26 Ọle o nweru ụmadzu labọ ọzo, nọpyaberu l'ụlo-ẹkwa phẹ. Ẹpha onye lanụ bụ
Ẹludadu; ẹpha onye ọphuu bụru Medadu. Ẹphe yị lẹ ndu bụ ọgerenya ono, e deru
ẹpha phẹ ono; ọle ẹphe te ejeduru l'ụlo-ẹkwa Chileke ono. Obenu lẹ Unme Chileke
byalẹru-a bya eji ẹphebedua ẹhu; ẹphe nọdu l'ụlo-ẹkwa phẹ ono; pfuchiahaaru
Chileke.
27 Nwata nwokoro lanụ gbagbụa je asụ Mósisu: "Ẹludadu yẹle Medadu nọkwa
l'ẹka a kpọberu ụlo-ẹkwa epfuchiru Chileke."
28 Jioshuwa nwa Nunu, bụ onye shi teke ọ bụ nwata jetaru Mósisu ozi tụfuekwapho
ọnu sụ: "Nnajịuphu mu, bụ Mósisu; pfunụru phẹ g'ẹphe dobe ọnu doo."
29 Mósisu sụ iya: "?Bụ ọdzori bẹ ịigbaru mu ẹgube ono tọo? Ọ gege adụ mu ree;
ọ -bụ l'ọo gẹ ndu kẹ Chipfu g'ẹphe ha gbẹ bụkotaru ndu mpfuchiru; mbụ gẹ Chipfu
gbẹ yekọta phẹ Unme nkiya l'ẹhu."
30 E mechaa; Mósisu mẹ ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu ono laphu azụ l'ẹka ẹphe
kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ.

Chipfu woru ọ̀kwà mee anụ atata

31 Noo ya; phẹrephere bya eshi l'ẹka Chipfu nọ ziahaa; o shi l'eze-ẹnyimu chịkashia
ọ̀kwà; ẹphe bya adabyigbaaru lẹ mgboru ẹka ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ ono. Ẹphe
tụko ẹka ono g'ọ ha dzuru rwua iphe, ha g'ẹka nemadzụ a-dụ ike jee l'ọkpa ujiku ophu.
G'ẹphe epheberu l'eli bẹ bụ iphe, rwuru ntụ-ọkpa ẹto mẹ a -gbẹ l'ọmali.
32 Mbọku ono l'ophu; mẹ ẹnyashi ono l'ophu; mẹkwapho nchitabọhu iya bẹ ẹphe
tsoru je anwụko ọ̀kwà ono. Onye nwụtanukaru nwanshịi bẹ nwụ-jiru gbamụgbamu-
nkwẹka ụkporo ise. Ẹphe woru iya kpasaaru onwophẹ; ọ tụko ẹka ono, ẹphe
kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ ono dzuru mgburugburu.
33 Ẹphe kpụkwaduru-a anụ ọ̀kwà ono l'ọnu ata; mbụ l'ẹphe teke atagbudu iya;
Chipfu watawaa phẹ atụ-koshi oke ẹhu-eghu iya. Ọ lọru ẹjo mgbu-ọnwu tụ phẹ.
34 Ọo ya bụ; e kuahaa ẹka ono Kiburotu-Hatava, bụ iya bụ "ọchieja ndu ẹkpiri";
kẹle ọo l'ẹka ono bẹ e liru iphe, bụ ndu ono, meru ẹkpiri ono.
35 Ẹphe shi lẹ Kiburotu-Hatava l'ẹka ono wụfu; je adọru lẹ Hazerotu.

12

Miriyamu yẹle Erọnu etso Mósisu opfu

1 Tọbudu iya bụ; Miriyamu yẹle Erọnu wata epfubyishi Mósisu lẹ kẹ nwanyị Kushi,
ọ lụru. Noo kẹle Mósisu lụtakwanuru onye Kushi.
2 Ẹphe sụ: “?Bụ Mósisu kpoloko bẹ Chipfu eshije l'ọnu iya pfua opfu? ?To shijedu
l'ọnu k'anyịbedua pfukwaphọ opfu?” Chipfu nụmanu iphe ono, ẹphe pfuru ono.
3 Sụ-a; nwoke ono, bụ Mósisu bẹ bụnukaru onye eme odoo. Ọo ya kachakpọo eme
odoo l'iphe, bụ ndu mgboko l'ophu.
4 G'e jia epfu; Chipfu pfuaru Mósisu; waa Erọnu; mẹ Miriyamu sụ phẹ: “Unu n'ẹto
tụko fụta byakọta l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ.” Ẹphe n'ẹto ono bya afụta tụgbua jeshia.
5 Ọo ya bụ; Chipfu nọdu l'urwukpu, kpụru oronmono nyizeta bya apfụru l'ọnu
ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; bya ekua Erọnu yẹle Miriyamu oku; ẹphe kpịritaru.
6 Chipfu sụ phẹ: “Unu ngabẹ nchị nụma iphe, mu epfuru unu: Ọobujeru;
onye mpfuchiru Chipfu -nọdu l'echilabọ unu; mụbe Chipfu egoshi iya onwomu
l'ọphulenya; bya epfuru yeru iya lẹ nrwọ.
7 Obenu l'ọ tọ dụdu nno l'ẹhu onye-ozi mu, bụ Mósisu. Yẹbedua bẹ mu yekọtaru
ndibe mu l'ophu l'ẹka.
8 Tẹme mu l'iya nọdu abọgbaje ụja l'iphu l'iphu; mbụ l'anyi l'epfuje opfu doru ẹnya
yeru onwanyi; ọ tọ bụdu ẹtu-opfu. Ọohumaje gẹ mụbe Chipfu gbaru ụgbugba. Ọo
ya bụ; ?bụ gụnu meru g'o gude ọphu unu atsụdu ebvu; unu nọdu epfutọshi onye-ozi
mu ono, bụ Mósisu?”
9 Chipfu tukoshi phẹ ẹhu-eghu iya; bya abụru iya atụgbu.
10 Urwukpu ono shiẹpho l'eli ụlo-ẹkwa ono palia imeli imeli; a bya l'amarụ; ekpenta
nmawaa Miriyamu swọkoswoko. Ẹhu chahụe ya phọ kẹ roboo. Erọnu bya elee
Miriyamu ẹnya bya ahụma g'ekpenta tụkoru iya ẹhu sweta.
11 Erọnu sụ Mósisu: “Oowaa nnajịuphu mu; ba nụshinu anyi aphụ l'ọo l'anyi gude
eme eswe mee iphe-ẹji.
12 Te ekweshinụ gẹ nwanyị-a chahụ roboo gẹ nwata, byaru l'afụta l'ẹpho ne iya; ọ
nwụhuwaa anwụhu; ibe ẹhu iya rekashịhuwa erekashị.”
13 Tọbudu iya bụ; Mósisu bya araku Chipfu sụ: “Jiko gụbe Chileke; menaa ya g'o
wekọrohu!”
14 Chipfu sụ Mósisu: “Ọ -bụ lẹ nna nwanyị-a vụru ọnu-mini kpua ya l'iphu; ?iphere
iya tege adụdu abalị ẹsaa tọo? Nwuru iya ye l'azụ ẹka ono, a kpọru ụlo-ẹkwa gụ-buru
iya ye g'ọ nọo ujiku ẹsaa; ọ -nọ-chaẹpho ujiku ẹsaa ono; l'e duphuta iya azụ.”
15 Tọbudu iya bụ; a bya enwufu Miriyamu gụ-buru iya ye l'azụ ẹka ono, ẹphe
kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ ono; ọ nọo ujiku ẹsaa. Ọphu ndu Ízurẹlu agbẹshiduru ije
jeye teke e duphutaru iya azụ.
16 E mechaa; ẹphe shi lẹ Hazerotu l'ẹka ono lụfu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'echiẹgu
Paranu.

13

Anwụ ngge l'alị Kénanu
(Dit 1:19-33)

1 Chipfu sụ Mósisu:
2 “Yefụ ndu e-je alị Kénanu je anwụa ya ngge; mbụ alị ono, mu eme gẹ mu nụ ndu
Ízurẹlu ono. Shi l'ipfu l'ipfu, bụ ipfu ndiche phẹ họtachaa onye lanụ, e-je nụ. Ndu
ịi-hota bẹ bụ unwoke, bụgbaa ishi l'ipfu, nọnu.”
3 Mósisu bya ahọo phẹ ẹgube ono, Chipfu pfuru ono; bya ezia phẹ sụ g'ẹphe shi
l'echiẹgu Paranu tụgbua jeshia. Ndu ono, o ziru ozi ono bụkotaerupho ndu-ishi ndu
Ízurẹlu.
4 Ọwaa bẹ bụ ẹpha phẹ:
Onye shi l'ipfu Rúbẹnu bụ Shamuwa nwa Zaku;

5 onye shi l'ipfu Simiyọnu bụru Shafatu nwa Họru;
6 onye shi l'ipfu Jiuda bụru Kalẹbu nwa Jiefune;
7 onye shi l'ipfu Isaka bụru Igalu nwa Jiósẹfu;
8 onye shi l'ipfu Ifuremu bụru Hosiya nwa Nunu;
9 onye shi l'ipfu Benjiaminu bụru Paliti nwa Rafu;
10 onye shi l'ipfu Zebulọnu bụru Gadiyẹlu nwa Sodi;
11 onye shi l'ipfu Manásẹ, bụ iya bụ ipfu Jiósẹfu bẹ bụ Gadi nwa Susi;
12 onye shi l'ipfu Danu bụru Amiyẹlu nwa Gemali;
13 onye shi l'ipfu Asha bụru Seturu nwa Mayịkelu;
14 onye shi l'ipfu Nafụtali bụru Nahubi nwa Vofusi;
15 onye shi l'ipfu Gadu bụru Geyuwẹlu nwa Maki.

16 Noo ẹpha unwoke ono, Mósisu yeru g'ẹphe je anwụa ngge l'alị Kénanu bụ ono. Mósisu woru Hosiya nwa Nunu gụbe Jioshuwa.

17 Mósisu bya ezia phẹ g'ẹphe jeshia ngge l'alị Kénanu sụ phẹ: "Unu tsoru echiẹgu ndọhali bahụ l'alị úbvú úbvú ẹka ono.
18 Unu je ahụma g'alị ono gbaru; mẹ gẹ ndu bu iya nụ dụ. Unu maru ?ọkpehu dụ phẹ; tọo ?ẹphe rwụhuru arwụhu? ?Ẹphe ha l'ọtu; tọo ?ẹphe habe ahabe?
19 Unu maru ?bụ alị, dụ ree; tọo alị, dụ ẹji? Unu maru mkpụkpu, ẹphe bugbaa: ?bụ mkpụkpu, a ta kpụ-pheduru igbulọ mgburugburu; tọo mkpụkpu, a kpụshiru ike?
20 Unu amaru g'alị phẹ dụ. Unu maru ?bụ alị emehuje iphe, e meberu iya; tọo ẹjo alị? Unu amaru ?oshi dụ iya; tọo ?oshi ta adụdu iya? G'obu shihukwa unu ike. Unu egude akpụru oshi, shi l'alị ono lwa." Teke ono bẹ bụ teke akpụru vayịnu mbụ anọduje achashịgbaa.

21 Noo ya; ẹphe tụgbua jeshia je anwụkota alị ono ngge; shita l'echiẹgu Zinu je akpaa lẹ Rehobu; mẹ a -nọdu eje Hamatu.
22 Ẹphe tsoru echiẹgu ndọhali ono jeye ẹphe rwua mkpụkpu Hẹburonu, bụ ẹka Ahimanu; mẹ Sheshayi; mẹ Talụmayi, bụ ndu shi l'eri Anaku bu ebubu. (A kpụru mkpụkpu Hẹburonu; ọ nọo apha ẹsaa; tẹmanu a kpụa mkpụkpu Zowanu ọphu dụ l'alị Ijiputu.)
23 Ẹphe jerwuẹpho lẹ nsụda Ẹshukolu; ẹphe gbukwota ẹkali vayịnu lanụ, akpụru wọpfuru awọpfuru. Ụmadzu labọ l'ime phẹ pyokafu iya l'oshi, dụ ogologo parụ; onye lanụ parụ iya l'ishi lanụ; onye ọphuu parụ iya l'ishi lanụ. Ẹphe wọkokwaapho akpụru itorokuma; mẹ akpụru oshi figu wolata.
24 A gụbe ẹka ono nsụda Ẹshukolu, bụ iya bụ "wọpfulaa"; kẹle ọo l'ẹka ono bẹ ndu Ízurẹlu gbukwotaru ẹkali vayịnu, akpụru wọpfuru awọpfuru vulata.

25 Ẹphe nọru ụkporo abalị ugbo labọ g'ẹphe jeru anwụ ngge l'alị ono; tẹmanu ẹphe lwa.
26 Ẹphe bya alwapfuta Mósisu mẹ Erọnu; waa ndu Ízurẹlu l'ophu l'echiẹgu Paranu, dụ lẹ mkpụkpu Kadẹshi. Ẹphe bya edooru Mósisu; mẹ Erọnu; waa ndu Ízurẹlu l'ophu g'ẹphe jeru; bya egoshi phẹ akpụru oshi, shi l'alị ono.
27 Waa iphe, ẹphe pfuru Mósisu baa: "Anyi jewaru je ahụma alị ono, ị sụru g'anyi je ahụma. Alị ono bụ alị, mini ẹra-eswi yẹe manụ-ẹnwu asọ gborogboro. Waa akpụru oshi, shi l'alị ono baa.
28 Ọle ndu bu l'alị ono bẹ ọkpehu dụ; mkpụkpu, dụ iya nụ hagbaa shii; bya abụru mkpụkpu, e gude igbulọ kpụ-phee mgburugburu. Anyi hụmacharuro ndu shi l'eri Anaku l'ẹka ono.
29 Ndu Amalẹku bẹ bu l'echiẹgu ndọhali. Ndu Hetu; mẹ ndu Jiebusu; mẹ ndu Amọru buru l'alị úbvú úbvú ẹka ono; ndu kẹ Kénanu bua kụbe ẹhu l'eze-ẹnyimu; bukwarupho l'agụga ẹnyimu Jiọ́danu."

30 Tọbudu iya bụ; Kalẹbu bya emee ndu Ízurẹlu daa jii l'iphu Mósisu; bya asụ phẹ:
"Unu g'anyi je alwụta alị ono g'ọ bụru nkanyi; noo kẹle anyi a-dụ ike lwụta iya."
31 Obenu lẹ ndu ono, ẹphe lẹ Kalẹbu swị je ije ono bẹ sụru: "Anyi ta adụkwa ike
eje adatso ndu ono ọgu; noo kẹle ẹphe kakwa anyịbedua ọkpehu."
32 Ọ bụru ẹjo nzì bẹ ẹphe byaru ezia ndu Ízurẹlu lẹ k'alị ono, ẹphe jeru anwụa ngge
ono sụ: "Alị ono, anyi jeru anwụa ngge ono bẹ egbukwa ndu bu iya nụ mgbu-ọnwu.
Tẹme ndu anyi hụmakotaru l'ẹka ono bụkotaru ndu hagbaa kẹ phengara phengara.
33 Anyi hụmaru ndu gbaru oke mkparawa l'ẹka ono. (Oshilọkpa Anaku ono bụ
l'ẹhu ndu ono, gbaru oke mkparawa ono bẹ ẹphe shi fụta.) Anyi dehucharu onwanyi
edehu l'ẹnya dụgbaa g'ụnwu ogu; ọ bụru g'anyi dụ ẹphebedua bụ ono."

14

Jioshuwa yẹle Kalẹbu bẹ epfu l'alị Kénanu dụ ree

1 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu l'ophu rakọta ẹkwa l'ẹnyashi ono rashịa ya ike.
2 Ẹphe tụko g'ẹphe ha gụru aphụ kpua Mósisu yẹle Erọnu. Ẹphe nọdu epfugbaa
sụ: "O gege akakwaru anyi ree l'anyi nwụshihuru l'alị Ijiputu; ọzoo l'echiẹgu-a!
3 ?Bụ gụnu meru g'o gude Chipfu nọdu eme g'o duru anyi je edobe l'alị ono g'ẹphe
gbushia anyi? Unyomu anyi phẹ; mẹ ụnwegirima anyi phẹ bẹ a-bya abụru ndu a
kpụtacharu lẹ ndzụ. ?To gege akadụru anyi ree g'anyi laphu azụ l'alị Ijiputu?"
4 Ẹphe pfuaharu nwibe phẹ asụje: "G'anyi họta onye lanụ; mee ya ishi g'o duru
anyi laphu azụ l'alị Ijiputu."
5 Mósisu yẹle Erọnu daa kpurumu l'atatiphu igwe-ọha ndu Ízurẹlu ono l'ophu.
6 Jioshuwa nwa Nunu; yẹe Kalẹbu nwa Jiefune, bụ ndu yị lẹ ndu jeru ngge l'alị
Kénanu ono gude ẹhu-eghu lajashịa uwe, ẹphe yeru l'ẹhu;
7 akụ opfu ekpu edzudzu-ọha Ízurẹlu ono sụ phẹ: "Alị ono, anyi jeru aghaphee bya
anwụa ya ngge ono bẹ bụkwa alị, dụshikpoo ree ike.
8 Ọ -bụru l'anyi dụ Chipfu ree bẹ oo-duru anyi bahụ l'alị ono; nụ iya anyi; kẹle alị
ono bụ alị, mini ẹra-eswi waa manụ-ẹnwu asọ gborogboro.
9 Iphe, dụ iya nụ kpoloko bụepho g'unu te kwefuru Chipfu ike. Iphe ọzo bụru
g'unu ba tsụshi ndu alị ono ebvu. Noo kẹle anyi e-ri phẹ gẹ nri. Ẹphe te nwedu onye
egbobuta phẹ nụ; obenu l'anyịbedua bẹ Chipfu swiru eswiru. G'anyi ba tsụshinu phẹ
ebvu."
10 Obenu l'iphe, bụ ndu Ízurẹlu ono g'ẹphe ha bẹ sụru g'a tụ-gbushia phẹ lẹ
mkpuma. Tọbudu iya bụ; ọdu-biribiri kẹ Chipfu bya enwuaru ndu Ízurẹlu g'ẹphe
ha kẹ phoo l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono.

Mósisu arwọ Chipfu l'iswi ẹhu ndu Ízurẹlu

11 Chipfu bya asụ Mósisu: "?Bụ teke ole bẹ ndu-a a-kpọ-beru mu ẹbo l'afụ-a? ?
Bụkpoo teke ole bẹ ẹphe a-jịka-beru ekweta nkemu; yekwarụ iphe-ọhumalenya ono,
mu meshigbabẹru l'ẹka ẹphe nọ ono?
12 Mu e-gude ẹjo iphe-ememe gbushia phẹ; mee phẹ; ẹphe abụru mkpurupyata.
Mu eworu gụbedua mee l'ị bụru ọha l'ophu; ọha, parụ ẹka apaa; bya aka ọkpehu
eme l'ẹphebedua."
13 Mósisu sụ Chipfu: "Oowaa! Ndu Ijiputu bẹ a-nụmakwa iya mẹ i -mee ya nno.
Nyatakwa l'i gude ọkpehu ngu dufuta ndu-a l'ẹka ndu Ijiputu ono.
14 Ẹphe e-pfukwaru iya ndu bu l'alị-a; kẹle ẹphe nụmakotawaru lẹ gụbe Chipfu
swiru phẹ eswiru; nụmawa l'ẹphe egudeje ẹnya phẹ hụma gụbe Chipfu; tẹme
l'urwukpu nkengu bẹ anọduje phẹ l'eli; tẹme l'ọobujeru; o -rwua l'eswe; l'i gude

urwukpu, kpụru oronmono edu phẹ; o -rwua l'ẹnyashi l'i gude ọku, kpụru oronmono edukwa phẹ phọ.
15 Ọ -bụru l'i gbushiru ndu-a l'ugbo lanụ nta-a bẹ ọha ono, nụmajewaru ụdù ngu ono bẹ a-sụkwa:
16 'Lẹ gụbe Chipfu ta adụedu ike durwua phẹ l'alị ono, i kweru phẹ ukwe iya; ribua lẹ nte l'ịi-nụ phẹ ono; i woru phẹ gbushia l'echiẹgu.'
17 Ọo ya bụ; gụbe Nnajịuphu; mu arwọ ngu g'i goshinu l'ị bụ onye ike parụ ẹka apaa; mbụ ẹgube ono, i pfujehawaru sụ:
18 'Chipfu bụ onye ẹhu te eghujedu eghu ẹgwegwa; bya abụru onye n-yemobu iya nyịberu anyịbe; bya abụru onye agụje nvụ l'iphe-ẹji; mẹ l'emeswe, e mesweru iya. Obenu l'ọ bụkwapho onye ta ahajẹdu onye-ikpe nmarụ kẹ mmanụ. Ọogwaje ụnwegirima ọchi iphe-ẹji, ndu nwụru phẹ nụ meru jasụ l'ọgbo k'ẹto rwua lẹ k'ẹno.'
19 Iphe, mu arwọ ngu bụ g'i gudenụ obu-imemini ngu ono, nyịberu anyịbe ono gụaru ndu-a nvụ l'ẹjo-iphe, ẹphe meru ngu; mbụ ẹgube ono, i shirọ l'alị Ijiputu gụtaru phẹ nvụ byasụ nta-a ono."
20 Chipfu bya asụ Mósisu: "Mu gụwaru phẹ nvụ ẹgube ono, ị rwọru.
21 Ọle; eshinu mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a; ọdu-biribiri nkemu sweta mgboko g'o swetaru iya-a;
22 bẹ ndu-a, gudewaa ẹnya phẹ hụma ọdu-biribiri mu-a; mẹ iphe-ọhumalenya ono, mu meshiru l'alị Ijiputu ono; mẹ ọphu mu meshiru l'echiẹgu; mbụ ndu ono, mecharu dale mu adale mgbo iri ono; ọphu ẹphe angaduru mu nchị ono;
23 bẹ ọ tọ dụdu onye ọphu byaru egude ẹnya hụma alị ono, mu riburu lẹ nte kwe nna phẹ ukwe iya ono. Ọphu ọ tọ dụdu iphe, bụ ndu ono, kpọru mu ẹbo ẹbo l'afụ ono, byaru ahụma iya nụ.
24 Ọle a -bya l'ẹhu k'onye-ozi mu ono, bụ Kalẹbu; eshi ọphu ọ bụ onye obu iya gbaru iche; tẹme ọ bụru onye gude obu iya g'ọ ha etso ụzo nkemu bẹ mu e-duru iya bahụ l'alị ono, ọ bahụru je anwụa ngge ono; ọ bụru oshilọkpa iya bẹ e-nweru alị ono.
25 Ọo ya bụ; eshinu ndu Amalẹku; mẹ ndu Kénanu bu lẹ nsụda nsụda; o -rwuẹpho echele; unu dakọbe shia ụzo echiẹgu ono, dụ l'ụzo, e shi eje Eze-ẹnyimu Uswe-uswe."

Chipfu anụ ndu Ízurẹlu aphụ
(Dit 1:34-40)

26 Chipfu bya asụ Mósisu yẹle Erọnu:
27 "?Bụ teke ole bẹ ndu ẹjo-ememe-a a-gụnyaaru mu aphụ gụ-buhu? Mu nụmakotawaru aphụ, ndu Ízurẹlu nọ gụshia kpua mu.
28 Unu karụ phẹ lẹ mụbe Chipfu sụru-a: 'Eshinu mu nọ-a ndzụ gẹ mu nọ iya-a; bẹ mu a-tụkokpoo iphemiphe ono, mu nụmaru, unu pfushiru ono; mee unu.
29 Ọo l'echiẹgu-a bẹ odzu unu a-wụshiru; mbụ iphe, bụ ndu ono, nọwaru a -gbẹ l'ụkporo apha kwasẹru ono; mbụ ndu a gụru ọgu teke aagụ ọgu, bụ ndu ono, yị lẹ ndu ono, gụru ẹjo aphụ kpua mu ono.
30 Ọ tọ dụdu m'onye lanụ l'ime unu bya a-bahụ l'alị ono, mu woliru ẹka mu imeli kweta lẹ mu a-nụ unu g'unu buru ono; gbahaẹpho Kalẹbu nwa Jiefune; waa Jioshuwa nwa Nunu.
31 Ọ bụru ụnwegirima unu ono, unu sụru l'aa-kpụ lẹ ndzụ ono bẹ mu e-duru bahụ l'alị ono; g'ẹphe je amaru alị ono, unu jịkaru ono.
32 A -bya l'unubẹdua; ọo l'ọma echiẹgu-a bẹ odzu unu a-wụshiru.
33 Ụnwegirima unu bẹ a-nọdu awụ-phe l'ọma echiẹgu-a gẹ ndu eche atụru; ghaphee nno nọo ụkporo apha labọ sụgba ishi; jee iphe-ẹhuka k'ekwegekwe unu ono; gbiriri jasụ odzu unu akwashịa l'ọma echiẹgu ono.

34 Iphe, unu nọru teke unu jeru anwụ ngge l'alị ono bụ ụkporo abalị labọ. Ọ bụru
ụkporo apha labọ bẹ unu e-je iphe-ẹhuka ẹjo-ememe, unu meru ye iya. Ujiku lanụ
anwụtaru unu apha ophu. Ọo ya bụ g'unu a-makwanụru iphe, bụ lẹ mu bụ onye
opfu unu.
35 Mụbe Chipfu bẹ pfuakwaru nkemu; mu mefụtajekwa iphemiphe ono l'ẹhu ndu
ẹjo-ememe ono; mbụ ndu ono, dọkoberu etso mu opfu ono. Ẹphe a-tụko bụru
mkpurupyata l'echiẹgu-a; mbụ l'ọo l'ẹka-a bẹ ẹphe a-tụko nwụshihukota.’ ”
36 Noo ya; iphe, bụ ndu ono, Mósisu yeru; ẹphe je anwụa ngge l'alị ono, lwarụ
nụ bya atụa ọnu alị ono lẹ njọ ono; mbụ shi nno mee ndu Ízurẹlu gụru aphụ kpua
Mósisu ono;
37 ndu ono, bụ phẹ tụru ọnu alị ẹji ẹji ono bẹ ẹjo iphe-ememe gbushikọtaru l'iphu
Chipfu.
38 Ọ bụru Jioshuwa nwa Nunu yẹle Kalẹbu nwa Jiefune bẹ bụ ndu phọduru nụ
l'iphe, bụ ndu ono, jeru anwụa ngge l'alị ono.

Aalwụ-gbu ndu Ízurẹlu lẹ Họma (Dit 1:41-46)

39 Mósisu bya eworu iphe ono pfuaru ndu Ízurẹlu l'ophu; o rwua phẹ l'ẹhu; ẹphe
kwatakpọo raa ẹkwa onwophẹ.
40 O -rwua l'ọnmewa ụtsu ọphu etsota mbọku ono; ẹphe tụgbua jeshia l'alị úbvú
úbvú Kénanu je anọdu asụje: “Anyi mewaru iphe-ẹji. Unu g'anyi wụfukwa jeshia
ẹka ono, Chipfu kweru anyi ukwe iya ono.”
41 Mósisu sụ: “?Bụ gụnu meru iphe unu e-me g'unu mebyia iphe, ekemu Chipfu
pfuru? Ọ tọo dụkwaru unu lẹ ree!
42 Unu te ejekwa; kẹle Chipfu ta nọkwa swiru unu. Unu -jee bẹ ndu ọhogu unu
e-chigbushikwa unu;
43 noo kẹle ndu Amalẹku mẹ ndu Kénanu bẹ nọ unu l'ụzo atatiphu l'ẹka ono.
Ẹphe e-gudekwa ogu-echi gbushikọta unu. Chipfu te eswikwaru unu; kẹle unu
gbakụtawaru iya azụ.”
44 Obenu l'ẹphe ta akpadụruro ishi; ẹphe tụgbua jeshia l'alị úbvú úbvú ono; ọle
Mósisu waa okpoko ọgbandzu Chipfu te tsodu phẹ lụfu l'ẹka ono, ẹphe kpọberu
ụlo-ẹkwa phẹ.
45 Tọbudu iya bụ; ndu Amalẹku mẹ ndu Kénanu, bu l'alị úbvú úbvú ono datso phẹ
ọgu; lwụ-kpee; chịa phẹ jeye lẹ mkpụkpu Họma.

15

Ekemu, dụ lẹ ngwẹja, dụ iche iche

1 Chipfu bya asụ Mósisu:
2 “Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurẹlu baa: Unu -laẹpho alị ono, unu eje eburu ono, bụ
alị ono, mu a-nụ unu ono;
3 unu -gwejeẹpho ngwẹja nụ Chipfu; unu shi l'ikpoto ẹku unu họta anụ gbua kpọo
ọku gude gwee ngwẹja ọbu g'ọ bụru ngwẹja, mkpọ iya dụ Chipfu ree. Unu e-meje iya
nno lẹ ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ ngwẹja, e gude apfụ ukwe-iphe e kweru; mẹ teke unu
anụ iphe, shi unu l'obu; ọzoo teke unu egwe ngwẹja ọbo-iphe.
4 Onye wotaru ngwẹja ono e-yekọbeje iya ngwẹja-nri bya anụ Chipfu; mbụ wota uzi
lanụ l'ime nkwẹka ukpokutu ereshi, e keru ụzo iri; gwọo lẹ manụ, jiru eze ekpemu.
5 “Iphe, bụ nwatụru, e gude egwe ngwẹja-akpọ-ọku; ọzoo ngwẹja mmanụ bẹ unu
e-yekọbeje ngwẹja-mẹe; mbụ mẹe, jiru nkeru-ẹno ọtu-lupfu otumu.

6 “A bya l'iphe, bụ ebili, e gude egwe ngwẹja; unu yekọbeje iya ngwẹja-nri; mbụ ụzo
labọ l'ime nkwẹka ukpokutu ereshi, e keru ụzo iri; gwọo lẹ manụ, jiru eze ekpemu
lanụ l'úbvù iya.
7 Ngwẹja-mẹe ono bẹ unu e-gude mẹe, jiru nkerẹto ọtu-lupfu otumu gwee. Unu
meje iya g'ọ bụru ngwẹja, mkpọ iya dụ Chipfu ree.
8 “Teke ọ bụ l'ọo nwa oke-eswi bẹ unu gude abya egweru Chipfu ngwẹja-akpọ-ọku;
ọzoo ngwẹja, e gude apfụ ukwe-iphe; ọzoo ọphu e gude egwe ngwẹja-ẹhu-guu;
9 g'onye egwe ngwẹja ono yekọbekwa iya ngwẹja-nri; mbụ ụzo ẹto l'ime nkwẹka
ukpokutu ereshi, e keru ụzo iri; gwọo lẹ manụ, jiru eze ekpemu labọ.
10 Nokwaphọ g'unu e-wota mẹe, jiru nkeru-ẹbo ọtu-lupfu otumu gude gwee ngwẹja-
mẹe. Ngwẹja ono bẹ a-bụru ngwẹja, a kpọru ọku, mkpọ iya dụ Chipfu ree.
11 “Ọ bụru ẹgube ono bụ g'unu e-medzujeru iya l'iphe, bụ oke-eswi; ọzoo ebili; ọzoo
nwatụru; m'ọ bụ nweghu, unu gude egwe ngwẹja.
12 Noo g'unu e-medzujeru iya bụ ono l'iphe, bụ ngwẹja, unu egwekpọ egwegwe; g'ọ
hahabẹ igwerigwe.
13 Iphe, bụ onye a nwụru anwụnwu lẹ Ízurẹlu bẹ bụ ẹgube ono bẹ oo-meje ngwẹja,
oogwe anụ Chipfu; mbụ ngwẹja, a kpọru ọku shi nno mee gẹ mkpọ iya dụ Chipfu
ree.
14 Shita l'ọgbo k'unu-a je akpaa l'ọgbo ọphu abya l'atatiphu; onye bụ onye lwarụ
alwalwa, bu ebubu l'echilabọ unu -wota ngwẹja bya gẹ ya gwerụ nụ Chipfu; mbụ
ngwẹja, a kpọru ọku; shi nno mee gẹ mkpọ iya dụ Chipfu ree; g'ọ bụkwaru ẹgube
unu emeje bẹ oo-me.
15 Ọo omelalị lanụ ono dụru unubẹ ndu Ízurẹlu l'ophu; mẹ iphe, bụ ndu lwarụ
alwalwa, bu l'echilabọ unu. Omelalị ono a-nọepho shita l'ọgbo unu sweru ọgbo
ọphu abya nụ jasụru asụru. Ọo g'unu dụ l'atatiphu Chipfu bụ gẹ ndu lwarụ alwalwa
dụkwapho.
16 Ọ bụru ekemu lanụ; waa omelalị lanụ bẹ dụru unu lẹ ndu lwarụ alwalwa; unu
l'ẹphe buru.”

Anụ Chipfu iphe-mbụ

17 Chipfu bya asụ Mósisu:
18 “Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurẹlu baa: Unu -rwuẹpho alị ono, mu edu unu eje ono;
19 unu -rijeẹpho nri, shi l'alị ono; unu ketakwa oke iya bya anụ Chipfu.
20 Unu gude ukpokutu-iphe, shi l'akpụru-iphe-mbụ, unu metaru l'alị ono gheta
buredi nụ Chipfu g'ọ bụru ngwẹja, shi l'ẹka eechije balị.
21 Ngwẹja ukpokutu iphe-mbụ, unu metaru l'alị ono bẹ unu a-nụje Chipfu jasụru
asụru; mbụ e -shi l'ọgbo sweru ọgbo.”

Ngwẹja k'iphe-ẹji, e lekebedụru ẹnya mee

22 “Sụ-a; ọ -bụru l'o nweru onye elekebuduru ẹnya darwụa ekemu-a, Chipfu tụshiru
ye Mósisu l'ẹka-a;
23 mbụ ekemu ono, Chipfu shi l'ẹka Mósisu nụkota unu ono; g'ọ ha; mbụ e -shi lẹ
mbọku, Chipfu tụru iya nụ unu jasụwaruroya; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo;
24 bẹ ọ -bụru lẹ ndu Ízurẹlu te elekebeduru ẹnya darwụa ekemu ono; mbụ l'ọha
Ízurẹlu l'ophu ta amadụ teke ẹphe meru iphe-ẹji ono; gẹ ndu Ízurẹlu l'ophu kpụta
nwa oke-eswi gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku; mbụ ngwẹja, e meru; mkpọ iya dụ Chipfu
ree. L'e yekọbekwa iya phọ ngwẹja-nri; mẹ ngwẹja-mẹe, ayịkwaru iya phọ; waa
mkpi, ee-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji.
25 G'onye uke Chileke gwee ngwẹja ono gude pfụa ụgwo iphe-ẹji ndu Ízurẹlu ono
l'ophu; g'aa-gụaru phẹ nvụ l'iphe-ẹji ono, ẹphe meru ono; kẹle ẹphe te elekebeduru

ẹnya mee ya; tẹme ẹphe bya egwewaru ngwẹja nụ Chipfu lẹ k'emeswe ono, ẹphe mesweru ono; mbụ ngwẹja, a kpọru ọku; mẹ ngwẹja-iphe-ẹji.
26 Ndu Ízurẹlu l'ophu; mẹ ndu lwarụ alwalwa, bu l'echilabọ phẹ bẹ aa-gụkotaru nvụ; noo kẹle ẹphe tụkoru mee iphe-ẹji ono; ọle ẹphe te elekebeduru ẹnya mee ya.
27 "Ọle-a; ọ -bụru l'ọo onye lanụ bẹ meru iphe-ẹji ono; ọphu o lekebedụru ẹnya mee ya; g'onye ọbu wota nwada eghu, gbaru apha g'e gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji ono, o meru ono.
28 Onye uke Chileke bẹ a-nọdu l'iphu Chipfu pfụa ụgwo iphe-ẹji ono, onye ono elekebeduru ẹnya mee ono. A -pfụwa ụgwo iphe-ẹji ono, onye ono meru ono; bẹ a gụwaru iya nvụ.
29 Ọo ekemu lanụ ono bẹ dụru iphe, bụ onye meru iphe-ẹji, o lekebedụru ẹnya mee; m'ọ bụ onye a nwụru anwụnwu lẹ Ízurẹlu; m'ọ bụ onye lwarụ alwalwa."

Ngwẹja k'iphe-ẹji, e lekeberu ẹnya mee

30 "O bekwanụ l'onye lekeberu ẹnya mee iphe-ẹji; mẹ a nwụru onye ọbu anwụnwu lẹ Ízurẹlu; ọzo l'ọ bụ onye lwarụ alwalwa; bẹ onye ọbu pfubyiakwaru ẹpha Chipfu. Onye dụ nno bẹ ee-bufu ebufu l'echilabọ ndibe phẹ.
31 Eshi ọphu onye ono ta adụdu iphe, ọ gụberu Opfu Chipfu; bya emebyiwaa ekemu Chipfu; bẹ ee-bufuje onye ọbu ebufu; iphe-ẹji, o meru atụ-koru iya l'ishi."

Nwoke, darwụru nsọ eswe-atụta-unme

32 Lẹ teke ndu Ízurẹlu nọkwadu l'echiẹgu bẹ o nweru nwoke lanụ, e guderu g'ọokpa nkụ l'eswe-atụta-unme.
33 Ndu hụmaru iya l'ẹka ọokpa nkụ ono kpụta iya kpụ-pfushiaru Mósisu yẹle Erọnu; mẹ ndu Ízurẹlu l'ophu.
34 Ẹphe kpụta iya tụ-chia atụ-chi; kẹle e teke pfukahadu iphe, ee-me iya.
35 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósisu: "Nwoke ono bẹ ee-gbukwa egbugbu. Gẹ ndu Ízurẹlu l'ophu kpụfukwa iya azụ ẹka ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ je atugbua ya lẹ mkpuma."
36 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu bya akpụta iya kpụfu azụ ẹka ono, ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ ono; je eworu iya tugbua lẹ mkpuma, bụ gẹ Chipfu sụru Mósisu g'e mee ya.

Iphe, a kparụ akpakpa gude mengashịa ọnu uwe

37 Chipfu bya asụ Mósisu:
38 "Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurẹlu baa: Unu kpajẹru ịyanguyangu ye lẹ mgburẹku uwe mgbalanụ unu ishi ẹno. Iphe, unu e-gudeje kpaa ịyanguyangu ono abụru oghu, dụ urwukpu-urwukpu. Noo g'unu e-meje iya bụ ono; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo.
39 Ịyanguyangu ono bẹ unu e-leje ẹnya gude nyatakọta ekemu mụbe Chipfu; k'ọphu unu a-nọduje eme iya ememe; haa ẹgu ẹjo-iphe ono, anọduje agụgbaa obu unu; mẹ ọphu ẹnya unu ahụmagbabe ono; mbụ ẹjo-iphe ono, unu shi anọduje emegbaa ono.
40 Ọo ya bụ; k'ọphu unu a-nyataję ekemu; bya eme iya ememe; shi nno dụru Chileke unu nsọ.
41 Ọo mbędua bụ Chipfu; bụru Chileke unu; mbụ onye ono, dufutaru unu l'alị Ijiputu; gẹ mu bụru Chileke unu ono. Ọo mu bụ Chipfu, bụ Chileke unu."

16

Kora; Detanu; waa Abiramu

1 O be teke ono; Kora nwa Izuha, bụ nwanwa Kohatu; onye eri Lívayi; waa Detanu; mẹ Abiramu, bụ ụnwu Eliyabu; mẹ Ọnu nwa Pẹleti, bụ ndu ipfu Rúbẹnu bya achịta nemadzụ yeru onwophẹ;

2 ẹphe wulihu tsoahaa Mósisu opfu. Ndu ono, tso phẹ nụ ono bụgbaa ndu a họtaru
g'ẹphe bụru ndu-ishi ndu Ízurẹlu; bya abụru ndu a maru ẹpha phẹ lẹ Ízurẹlu l'ophu.
Iphe, ẹphe dụ bụ ụkporo ụmadzu iri l'ẹbo l'ụmadzu iri.
3 Ẹphe kpakọ onwophẹ byapfutashịa Mósisu yẹle Erọnu bya asụ phẹ: "Unu
metawaru iphe ọbu; o tsobe paa! Ndu Ízurẹlu l'ophu bẹ unu maru l'ẹphe dụ nsọ l'ẹhu
l'ẹhu; tẹme Chipfu swiru phẹ eswiru. ?Bụ gụnu meru g'o gude unu palia onwunu eli
eli dobe doghata ndu kẹ Chipfu l'ophu?"
4 Mósisu nụmaepho iphe ono, ẹphe pfuru ono; ọ daa kpupyabẹ iphu l'alị.
5 Ọ sụ Kora yẹle ndu ẹphe l'iya swị: "O -rwua l'ụtsu echele bẹ Chipfu e-goshiwarọ
onye ọphu bụ nkiya; waa onye dụ nsọ; onye ọ họtaru bẹ oo-me g'ọ byakube iya ntse.
6 Waa iphe, unu l'e-me baa: Gẹ gụbedua, bụ Kora; gụ lẹ ndu etso ngu nụ; wota
iphe, aagụje ọku;
7 o -be echele; unu agụru ọku ye iya; bya eye iya ụnwù-isẹnsu l'atatiphu Chipfu.
Onye bụ onye Chipfu họtaru bẹ a-bụru onye dụ nsọ. Unubẹ eri Lívayi metawaru iphe
ọbu; o tsobe paa!"
8 Mósisu bya asụkwapho Kora: "Unu ngabẹ nchị; unubẹ eri Lívayi!
9 Chileke kẹ Ízurẹlu họtaru unu dobe iche lẹ Ízurẹlu l'ophu; mee g'unu nọdu iya
ntse; eje ozi, dụ l'ụlo-ẹkwa kẹ Chipfu; mẹ g'unu pfụjeru l'atatiphu ndu Ízurẹlu l'ophu
jeru phẹ ozi; ọphu ono asụdu unu.
10 O meru gẹ gụbedua; mẹ ndu Lívayi ibe ngu phẹ nọdu iya ntse; nta-a bẹ unu
achọfua ụzo, unu e-shi bụru ndu-uke Chileke.
11 Ọ kwa Chipfu bẹ gụ lẹ ndu etso ngu nụ g'ẹphe ha tụkoru etso opfu. ?Bụ onye bẹ
Erọnu bụ kẹ g'unu tanyịru iya ntanyị?"
12 Ọo ya bụ; Mósisu bya ezia g'e je ekua Detanu; mẹ Abiramu, bụ ụnwu Eliyabu.
Ẹphe sụ l'ẹphe ta abyadụ.
13 Sụ: "?I rwutaru anyi rwufuta l'alị ono, ẹra-eswi waa manụ-ẹnwu asọ gborogboro
ono; ọphu ono asụdu ngu. Ị nọdu emefua g'i woru anyi gbushia l'echiẹgu l'ẹka-a; bya
emefukwaphọ g'i mee onwongu onye-ishi anyi.
14 Ọphu ka njọ bụ l'i ti dubaduru anyi l'alị, ẹra-eswi waa manụ-ẹnwu asọ
gborogboro; mbụ alị ẹka anyi a-kọbeje iphe; waa ẹka anyi e-me opfu-vayịnu. ?Iime
g'i mee ndu-a mkpurukpuru-ẹnya tọo? Waawaa! Anyi ta abyadụ!"
15 Ọo ya bụ; ẹhu ghushiahaa Mósisu eghu ike; ọ sụ Chipfu: "G'ọ tọ dụkwa ngwẹja,
ndu-a gwerụ nụ ngu, ịi-nata. Mu ta natajẹkwaru phẹ g'ọ ka mma l'ọo nkapfụ-ịgara
phẹ mẹ nanụ; ọphu mu emekajẹduru phẹ iphe mẹ onye lanụ."
16 Mósisu sụ Kora: "Gẹ gụbedua yẹe ndu etso ngu nụ g'ẹphe ha tụko bya l'iphu
Chipfu echele. Gẹ gụbedua; waa ẹphebedua; waa Erọnu tụko byakọta.
17 G'onyenọnu gudekwa iphe, aagụje ọku; ye iya ụnwù-isẹnsu gude bya l'atatiphu
Chipfu. Iphe, ọo-dụ; mbụ iphe ono, aagụje ọku ono bụ ụkporo iri l'ẹbo l'iri. Gụbedua,
bụ Kora l'onwongu e-gudekwaphọ nkengu; Erọnu egude nkiya bya."
18 Tọbudu iya bụ; onyenọnu wota iphe ono, aagụje ọku ono; bya agụru ọku ye iya;
ye iya ụnwù-isẹnsu je apfụgbaaru l'ọnu ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono. Ẹphe lẹ Mósisu mẹ
Erọnu tụko pfụru l'ẹka ono.
19 Kora bya achịkobe ọha Ízurẹlu ono l'ophu; l'ọnu ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono g'ẹphe
tso Mósisu yẹle Erọnu opfu. No iya; ọdu-biribiri kẹ Chipfu sọpyabe ọha Ízurẹlu ono
l'ophu.
20 Chipfu sụ Mósisu yẹle Erọnu:
21 "Unu shi l'echilabọ igwe ọha ono fụta gẹ mu bya atụko phẹ mebyishikọta lẹ ntabu
ẹnya lanụ."

22 Mósisu yẹle Erọnu daa; kpube iphu l'alị chishia sụ: “Oowaa! Gụbe Chileke; mbụ
Chileke bụ ishi ndzụ iphe, bụ nemadzụ l'ophu; ?ii-gude k'iphe-ẹji, onye lanụ metaru
tụ-koshi ọha l'ophu oke ẹhu-eghu ngu tọo?”
23 Chipfu bya asụ Mósisu:
24 “Pfuaru ọha Ízurẹlu ono l'ophu g'ẹphe kpụriberu l'ibiya ọphu ụlo-ẹkwa Kora;
mẹ Detanu; waa Abiramu nọ.”
25 Mósisu gbalihu; yẹle ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu swịru jepfushia Detanu waa
Abiramu.
26 Ọ sụ igwe ọha ono: “Unu lụfutakwa l'ụlo-ẹkwa ndu ẹjo-ememe ono! Unu te
edenyikwa ẹka l'iphe, bụ nkephẹ; ọdumeka bẹ Chipfu e-gudekwa k'iphe-ẹji, ẹphe
meru woru unu megbushia.”
27 Ọo ya bụ; onyemonye buru ụbara yeru ụlo-ẹkwa Kora; mẹ kẹ Detanu; waa kẹ
Abiramu.
Detanu yẹle Abiramu bya afụta pfụru l'ọnu ụlo-ẹkwa phẹ; ẹphe l'unyomu phẹ; mẹ
ụnwu phẹ unwoke; waa ụnwegirima phẹ.
28 Mósisu sụ: “Ọo iphe-a bẹ unu e-gude maru l'ọo Chipfu ziru mu gẹ mu mee
iphemiphe ono; l'ọ tọ bụdu iphe, gbatarụ mu l'uche bẹ mu emeje.
29 Ọ -bụru lẹ ndu-a bẹ nwụhuru gẹ nemadzụ mmanụ anwụhuje; mbụ-a; ọ -bụru
l'ọo g'ọonwujeru nemadzụ l'ophu bẹ ọ nwụru phẹ; ọo ya bụ l'ọ tọ bụdu Chipfu ziru
mu iphe ono, mu eme ono.
30 Ọle ọ -bụru lẹ Chipfu meru g'iphe te emejeduru nụ mee; mbụ; alị -saa ọnu
lwegbushia phẹ; mẹ iphemiphe, ẹphe nweru enweru; mbụ; ẹphe bụru ndu wụbaru
l'alị-maa lẹ ndzụ; ọo ya bụ; unu amaru l'ọ tọ dụdu iphe, ẹphe gụberu Chipfu.”
31 Epfughe, Mósisu epfughe opfu ono; alị ono, Detanu phẹ pfụru ono kejaha ẹbo;
32 alị ono saa ọnu lwekọta phẹ; mẹ ndibe phẹ; mẹ ndu kẹ Kora; mẹ ivu phẹ.
33 Ẹphe wụbakota l'alị-maa lẹ ndzụ; mẹ iphemiphe, ẹphe nweru enweru; alị
kpupyabẹ phẹ; ẹphe tụko g'ẹphe ha lakọta l'iyi l'echilabọ ndu Ízurẹlu.
34 Ọ bụru mkpu, ẹphe chishiru bẹ meru; ndu Ízurẹlu, nọ-pheru ẹka ono
mgburugburu ye ọkpa l'ọso; arajẹ sụ: “Alị abyakwa anyi elwelwe-o!”
35 Noo ya; ọku, shi l'ẹka Chipfu bya ekegbushikọta ụmadzu ụkporo iri l'ẹbo
l'ụmadzu iri phọ, shi akpọ ụnwù-isẹnsu ọku phọ.

Gbamụgbamu, dụ nsọ, aagụjeru ọku ye

36 Chipfu sụ Mósisu:
37 “Pfuru Eleyaza, bụ nwa Erọnu; bya abụru onye uke Chileke g'ọ lọshia iphe ono,
aagụje ọku l'ime ọku ono; vọshia icheku-ọku, dụ iya nụ tụkaa nanụ nanụ; noo kẹle
iphe ono dụ nsọ;
38 mbụ iphe ono, aagụje ọku ono, bụ kẹ ndu ono, meru iphe-ẹji shi nno tuphaa
ndzụ phẹ ono. Ọ -lọshichaa ya; g'a kụsaa ya akụsa g'o chisaa echisa g'e kpubeje iya
l'eli ọru-ngwẹja Chipfu. Noo kẹle a nụwaru iya Chipfu; ọ bụru iya bụ l'ọ dụwaa nsọ.
Iphe ono bẹ a-bụru iphe-ọhubama l'ẹka ndu Ízurẹlu nọ.”
39 Ọo ya bụ; Eleyaza, bụ onye uke Chileke bya achịkoo iphe ono, aagụje ọku ono, bụ
onyirubvu bẹ e gude mee ya ono; mbụ iphe ono, ndu ono, ọku kegbushiru gude bya
akpọ ụnwù-isẹnsu ọku ono. A kụsaa ya ọsa k'ọphu ee-kpubeje iya l'eli ọru-ngwẹja
Chipfu;
40 g'ọ bụru iphe, ndu Ízurẹlu e-gudeje nyata l'ọ tọ dụdu onye ọzo, bụ onye ta abụdu
oshilọkpa Erọnu, a-kpụritajeru bya g'ọ kpọ ụnwù-isẹnsu ọku l'atatiphu Chipfu;
ọdumeka bẹ ọo-dụkwaru onye ono ẹgube ono, ọ dụru Kora yẹle ndu tsoru iya nụ;
mbụ ẹgube ono, Chipfu shi l'ẹka Mósisu pfua ya ono.

Ọnwu egbushi ndu Ízurẹlu

41 O -rwuẹpho nchitabọhu iya; ndu Ízurẹlu l'ophu wata agụru Mósisu yẹle Erọnu
aphụ asụje: "Ọ kwa ụnwu Chipfu bẹ unu gbushiru ẹgube ono."
42 Tọbudu iya bụ; ọha Ízurẹlu ono l'ophu bya akpakọbe onwophẹ g'ẹphe wata
etso Mósisu yẹe Erọnu opfu. Ẹphe jeshia ele ẹnya l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ; urwukpu sọ-
kputewa iya; ọdu-biribiri kẹ Chipfu bya enwua kẹ phoo.
43 Mósisu yẹle Erọnu bya ejeshia l'atatiphu ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono;
44 Chipfu sụ Mósisu:
45 "Unu shi l'echilabọ igwe ọha ono lụfuta gẹ mu bya atụko phẹ mebyishikọta lẹ
ntabu ẹnya lanụ." Ẹphe daẹpho kpurumu l'iphu Chipfu.
46 Tọbudu iya bụ; Mósisu sụ Erọnu: "Wota iphe, ịiguje ọku; shi l'ọru-ngwẹja Chipfu
gụta ọku ye iya. L'i woru ụnwù-isẹnsu ye iya mee ẹgwegwa gude jepfu igwe ọha
ono g'ị pfụa ụgwo iphe-ẹji phẹ. Noo kẹle oke ẹhu-eghu, shi l'ẹka Chipfu bẹ talihuru
nụ; ẹjo iphe-ememe dapfutawa phẹ."
47 Ọo ya bụ; Erọnu wota iphe ono ẹgube Mósisu pfuru iya ono; bya agbagbụa
bahụ l'echilabọ igwe ọha ono. O jerwushia; ẹjo iphe-ememe ono nọdu egbushiwaa
ndu ono. Ọ bya akpọoru Chipfu ụnwù-isẹnsu ono ọku; bya apfụa ụgwo iphe-ẹji ndu
ono.
48 Ọ pfụru l'echilabọ ndu ọphu nwụhuwaru anwụhu; waa ndu ọphu nọ ndzụ; ẹjo
iphe-ememe ono bụru bugemu.
49 Ndu ẹjo iphe-ememe ono gbushiru bẹ dụ ụkporo ụnu ụmadzu; l'ụnu ụmadzu iri
l'ishii; l'ụkporo ụmadzu iri l'ise; a -gụfukwa ndu ọphu nwụhuru l'opfu ẹhu Kora.
50 Erọnu mechaa bya ejepfushia Mósisu l'ọnu ụlo-ẹkwa-ndzukọ; noo kẹle ẹjo iphe-
ememe ono mebuhuwaru.

17

Mgbọro Erọnu bẹ rwutaru irwu

1 Chipfu sụ Mósisu:
2 "Pfuaru ndu Ízurẹlu g'ẹphe chịe ngu mgbọro iri l'ẹbo. Gẹ ndu-ishi l'ipfu, nọnu
nụchaa ngu mgbọro nanụ nanụ. L'i deshia ẹpha onyemonye lẹ mgbọro nkiya.
3 Onye ii-de ẹpha iya lẹ mgbọro k'ipfu Lívayi bụ Erọnu. Kẹle onyenọnu lẹ ndu-ishi
l'ipfu l'ipfu e-nweru mgbọro lanụ.
4 L'ị chịta mgbọro ono je awụshi l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ l'iphu okpoko-ekemu, bụ ẹka
ono, mu abyapfutajẹ unu ono.
5 Mgbọro k'onye ọphu mu họtaru bẹ a-kpofuta ome. Ọo ya bụ gẹ mu e-shi nno mee
gẹ ndu Ízurẹlu wofu mụbe Chipfu ọnu l'ẹhu l'aphụ ono, ẹphe anọduje agụshi ekpu
unu tekenteke ono."
6 Tọbudu iya bụ; Mósisu bya epfuaru iya ndu Ízurẹlu. Ndu-ishi l'ipfu nọnu bya
anụgbaa ya mgbọro nanụ nanụ; ọ tụko dụ mgbọro iri l'ẹbo. Mgbọro kẹ Erọnu
yịkwaru iya phọ.
7 Mósisu chịta iya je edobe l'atatiphu Chipfu l'ụlo-ẹkwa l'ẹka ono, okpoko-ekemu
Chileke nọ ono.
8 O -rwua nchitabọhu iya; Mósisu bahụ l'ụlo-ẹkwa ẹka ono, okpoko-ekemu Chileke
nọ ono; bya ahụma gẹ mgbọro kẹ Erọnu, bụkwanu onye nọ-chiru ẹnya ipfu kẹ Lívayi
kpofushiru ome; rwushia irwu; tụshikwapho ige; bya amịshia akpụru alụmondu.
9 Ọo ya bụ; Mósisu bya achịfuta mgbọro ono g'ọ ha l'atatiphu Chipfu chịjeru ndu
Ízurẹlu. Ẹphe lee ya ẹnya; onyenọnu wotachaa mgbọro ọphu bụ nkiya.
10 Chipfu sụ Mósisu: "Woru mgbọro kẹ Erọnu dobephu azụ l'iphu okpoko-ekemu
ono; g'ọ dụ l'ẹka ono bụru iphe-ọhubama nọduru ndu ono, ekwefuje ike ono; g'ọ

bụru iphe, a-nọduje alọ phẹ ẹka lẹ nchị g'ẹphe haa agụ-phe aphụ ekpu mụbe Chipfu; a -nọnyaa ẹphe nwụshihu."
11 Ọ bụerupho gẹ Chipfu sụru gẹ Mósisu mee ya bụ g'o meru iya.
12 Ndu Ízurẹlu sụ Mósisu: "Anyi a-nwụshihuchaakwa! Anyi laakwaru maa! Anyi lakọtaakwaru maa g'anyi ha!
13 Onyemonye, jekubekpọoru ụlo-ẹkwa Chipfu ntse bẹ a-nwụhukwa nụ. ?Anwụhu a-tụko anyi gbuẹbe tọo?"

18

Ozi, dụru ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi

1 Chipfu sụ Erọnu: "Gụbedua l'onwongu; waa ụnwu ngu; mẹ iphe, bụ ọnu-ụlo nna ngu l'ophu bẹ ọ tụ-koru l'ishi; mbụ ẹjo-iphe, e meru l'ụlo mu; ọ bụru gụbedua l'onwongu kwaphọ; mẹ ụnwu ngu bẹ ọ tụ-kokwarụpho l'ishi; mbụ ẹjo-iphe, e meru meswee k'abụ uke.
2 Duta ụnwunna ngu phẹ, bụ iya bụ eri Lívayi, bụ ipfu nna ngu g'ẹphe yejeru ngu ẹka; gụbedua waa ụnwu ngu phẹ bẹ a-nọdu l'atatiphu ụlo-ẹkwa ẹka okpoko-ekemu Chileke nọ eje ozi.
3 Ẹphe a-nọdu eje ozi, i ziru phẹ; mẹ ozi, dụkota l'ụlo-ẹkwa. Ọle ọo ẹpho g'ẹphe te jekubekwa mgboru ụlo Chipfu; waa mgboru ọru-ngwẹja Chileke; ọ -dụdu bẹ gụ l'ẹphe a-tụkokwa nwụshihu.
4 Gụ l'ẹphe a-tụgba nanụ; ẹphe eje ozi, dụ l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ; mbụ iphe, bụkota ozi, dụ l'ụlo-ẹkwa ono. G'onye abụdu onye Lívayi ta abyakubejekwa unu ntse.
5 Ọo unubẹdua a-nọdu eje ozi, dụ l'ụlo Chipfu; mẹ ozi k'ọru-ngwẹja Chileke; k'ọphu Chileke ata atụ-koshiẹdu ndu Ízurẹlu oke ẹhu-eghu iya ọzo.
6 Sụ-a; mu họtawaru ndu Lívayi, bụ ụnwunna unu l'echilabọ ndu Ízurẹlu. Ẹphe bụ ndu e woru nụ unu; bụru ndu e doberu mụbe Chipfu iche g'ẹphe jeje ozi, dụ l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
7 Gụbedua waa ụnwu ngu bẹ a-nọdu eje ozi k'egweru Chileke ẹja; mbụ l'unu a-nọdu ejekọta ozi k'ọru-ngwẹja Chileke; waa ozi, dụ l'ime ẹka ẹkwa-mgbochi nọ. Noo ozi, unu a-nọdu eje bụ ono. Mu yeru unu k'egwe ngwẹja ono l'ẹka g'ọ bụru iphe-ọma, mu meru unu. Onye ọzo, abụdu oshilọkpa Lívayi -byaru lẹ mgboru ụlo Chipfu bẹ a-nwụhukwanu."

Oke, rwuberu ndu-uke Chileke

8 No iya; Chipfu sụ Erọnu: "Nta-a bẹ mu woakwaru iphemiphe, bụ iphe, aanụje mu anụnu ye ngu l'ẹka. Iphemiphe, bụ iphe, ndu Ízurẹlu doberu mu nsọ; bụwaa ngu bẹ mu nụkotaru iya g'ọ bụru okiphe ngu; bụru okiphe ụnwu ngu jasụru asụru.
9 Ọwaa bẹ a-bụfuaru okiphe unu l'iphe, kakọta adụ nsọ ono, bụ ọphu a ta kpọduru ọku: Iphe, ẹphe gudekọta bya egwe ngwẹja nụ mu; mbụ iphe, shi lẹ ngwẹja-nri; mẹ iphe, shi lẹ ngwẹja-iphe-ẹji; mẹ ọphu shi lẹ ngwẹja-apfụ-ụgwo; mbụ iphemiphe ono, ẹphe nụru mu g'ọ bụru ngwẹja, kakọta adụ nsọ ono. Ndu k'ono bẹ bụkota okiphe, rwuberu gụbe Erọnu; waa ụnwu ngu phẹ.
10 Unu nọduje l'ẹka kakọta adụ nsọ ria ya. Ọ bụru unwoke kpoloko bẹ e-rije iya nụ. G'ọ bụkwaru unu iphe, dụ nsọ.
11 "Iphe, bụ iphe, ndu Ízurẹlu doberu mu iche; mbụ iphe, shikọta lẹ ngwẹja-amama bẹ bụ nkengu. Mu wowaru iya nụ gụ l'ụnwu ngu unwoke; mẹ ụnwada ngu jasụru asụru. Iphe, bụ ndibe ngu, ntụrwu adụdu l'ẹhu bẹ e-tsojeru ria ya.
12 Iphe, ndu Ízurẹlu nụru Chipfu l'ọo iphe-mbụ, shi l'iphe, ẹphe metaru l'alị bẹ bụ ngu nwe iya; mbụ iphe, bụ manụ olivu, kakọta ree; mẹ iphe, bụ mẹe ọ̀phúú, kakọta ree; waa iphe, bụ ereshi, kakọta ree.

13 Iphe, bụkota iphe, ẹphe wotaru Chipfu l'ọo akpụru-iphe-mbụ, ẹphe metaru l'alị phẹ bụ nkengu. Iphe, bụ ndibe ngu, ntụrwu adụdu l'ẹhu bẹ l'e-tsojeru ria ya.
14 "Iphe, bụ iphe, e yeru Chipfu l'ẹka l'alị Ízurẹlu bẹ bụkota nkengu.
15 "Iphe, bụ iphe, vuchakpọo ụzo waa ẹkpa-nwa ne iya; anụ mẹ nemadzụ; mbụ ọphu e woru nụ mụbe Chipfu a-bụkotajeru nkengu. Obenu l'aa-pfụje ụgwo gude gbata iphe, bụ ọkpara, shi l'ẹhu nemadzụ; nokwaphọ g'aa-pfụje ụgwo gude gbata iphe, bụ anụ mbụ, shi l'ẹhu anụ, aasọ nsọ fụta.
16 Ẹphe -nọwaa ọnwa ophu bẹ aa-pfụje mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ shẹkelu ise gude gbata phẹ; mbụ mkpọla-ọchaa, bụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe l'eze-ụlo Chileke bẹ e gude tụa ya.
17 Obenu lẹ nweswi, ne iya vuru ụzo nwụa; mẹ nwatụru, ne iya vuru ụzo nwụa; mẹ nweghu, ne iya vuru ụzo nwụa bẹ aa-hajẹ agbata. Ndu k'ono bẹ dụ nsọ. Unu gbuje iya; phee mee ya l'eli ọru-ngwẹja ono; unu akpọje ẹba iya ọku gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku; mbụ ngwẹja, mkpọ iya dụ Chipfu ree.
18 Anụ iya a-bụru nkengu; ẹgube ono, ǹdụ́-iphe, e gude gwee ngwẹja-amama; mẹ ụtapfu ọkpa ẹkutara anụ bụ nkengu ono.
19 "Iphemiphe, Ízurẹlu doberu nsọ g'ẹphe nụ Chipfu bẹ mu nụwaru gụ l'ụnwu ngu unwoke; mẹ ụnwada ngu phẹ g'ọ bụru nkunu jeye lẹ gbururu. Ono bụ nrakụnraku ọgbandzu mu lẹ ngu; mẹ awa ngu l'ophu. Ọgbandzu ono a-nọ jasụru asụru. O to nwedu echihu."
20 Chipfu bya asụ Erọnu: "Gẹ ndu Ízurẹlu te emejekwa alị gbaa unu; ọphu ẹphe ahẹjekwa unu okiphe. Ọ kwa mbẹdua bụ okiphe, unu hatarụ. Ọo mu bụ okiphe, unu ketarụ l'ẹka ndu Ízurẹlu."

Oke-lanụ-l'ụzo-iri bụ oke, dụru ndu Lívayi

21 "A bya abya l'ẹhu ndu Lívayi; eshinu ẹphe eje ozi, dụ l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ bẹ mu nụkotawaru phẹ iphe, shi l'oke-lanụ-l'ụzo-iri, ndu Ízurẹlu anụje mu. Ono bụwaa okiphe phẹ.
22 Shita nta-a kwasẹru bẹ ọ tọ dụdu onye Ízurẹlu ọzo, e-jekube mgboru ụlo-ẹkwa-ndzukọ; ọdumeka bẹ iphe-ẹji onye ọbu a-tukokwaru iya l'ishi; onye ono a-nwụhukwa.
23 Ọo ndu Lívayi bẹ eje ozi, dụ l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ dụ l'ẹka; ọ bụru phẹ bẹ ẹjo-iphe, e meru l'ẹka ono tukoru l'ishi. Iphe ono, a-bụru nsọ, a-dụ jasụru asụru; mbụ jasụ l'ọgbo sweru ọgbo. Ọ tọ dụdu iphe, ẹphe eketa l'ẹka ndu Ízurẹlu.
24 Oke-lanụ-l'ụzo-iri, ndu Ízurẹlu anụje mu; bẹ mu nụwaru ndu Lívayi g'ọ bụru okiphe phẹ. Ọo ya meru g'o gude mu pfua opfu ẹhu phẹ sụ: 'Ẹphe ta ahatadu okiphe l'ẹka ndu Ízurẹlu.' "

Oke-lanụ-l'ụzo-iri kẹ ndu Lívayi

25 Chipfu sụ Mósisu:
26 "Pfuaru ndu Lívayi sụ phẹ lẹ-a: Ọ -bụru l'unu natarụ ndu Ízurẹlu oke-lanụ-l'ụzo-iri ono, mu nụru unu g'ọ bụru okiphe unu ono; unu shije l'ime iya woru oke-lanụ-l'ụzo-iri nụkwapho Chipfu.
27 Iphe, unu nụru bẹ aa-nọduje agụru unu g'ọ bụ ereshi, shi l'ẹka l'eechije ereshi; a gụkwaa ya phọ gẹ mẹe, shi l'ẹka aakụje mẹe.
28 Ọo ya bụ l'unu e-shije l'oke-lanụ-l'ụzo-iri ono, unu anataję l'ẹka ndu Ízurẹlu ono woru oke-lanụ-l'ụzo-iri iya nụkwapho Chipfu. Ọ bụru l'oke-lanụ-l'ụzo-iri ono bẹ unu e-shi woru kẹ Chipfu nụ Erọnu, bụ onye uke Chileke.
29 Unu wojeru iphe, gbaru Chipfu nụ iya l'iphemiphe, a nụru unu; unu shije l'ọphu bụ iya kakọta ree nụ iya ya; mẹ l'ọphu kakọta adụ nsọ.

30 Ọo ya bụ; pfuaru ndu Lívayi sụ phẹ lẹ teke ẹphe woru iphe, kakọta ree nụ Chipfu
ono bẹ aa-gụru phẹ iya g'iphe, shi l'ẹka eechije balị; a gụkwaa ya phọ gẹ mẹe, shi
l'ẹka aakụje mẹe.
31 Unu lẹ ndibe unu a-nọduje l'ẹka dụ unu ree ria ndu ọphuu; kẹle ọo obunggo ozi,
unu eje l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
32 Ọ tọ dụdu iphe-ẹji, bya a-tukoru unu l'ishi m'ọ bụru l'unu wotaru iphe ono ọphu
kachaa ree nụ mu. Tẹme ọphu unu e-merwudu iphe, ndu Ízurẹlu doberu nsọ g'ẹphe
nụ mu; k'ọphu unu ta anwụshihudu.”

19

Mini, e gude asafụ ntụrwu

1 Chipfu bya asụ Mósisu yẹle Erọnu:
2 “Waa ekemu, Chipfu tụru sụ: Pfuaru ndu Ízurẹlu g'ẹphe kpụtaru ngu nwada eswi,
eke uswe-uswe; ọphu ọ dụdu ẹka iphe mebyiru iya; ọphu ọ dụdu ntụji, dụ iya nụ;
tẹme ọphu e gudejeada ya jee ozi.
3 Unu kpụta nwada eswi ono kpẹe Eleyaza, bụ onye uke Chileke; g'a kpụfu iya l'azụ
ẹka a kpọberu ụlo-ẹkwa je egbua l'ẹka Eleyaza nọ.
4 Gẹ Eleyaza, bụ onye uke Chileke tsẹe mkpụshi-ẹka lẹ mee ya phee l'ụzo atatiphu
ụlo-ẹkwa-ndzukọ ugbo ẹsaa.
5 Nwada eswi ono bẹ aa-kpọ ọku l'iphu Eleyaza; kpọo akpọ iya ọku; mẹ anụ iya;
waa mee ya; mẹ nshị iya.
6 Onye uke Chileke ono bẹ e-wota oshi sida; mẹ ẹswa ịsopu; mẹ oghu uswe-uswe
chịru ye l'echilabọ ọku ono, e gude akpọ nwada eswi ono ọku ono.
7 Teke ono bẹ onye uke Chileke ono e-gude mini saa uwe iya; gude mini wụa ẹhu.
O -megheẹ ya phọ nno; l'ọ batawarọ l'ime ẹka ono, a kpọberu ụlo-ẹkwa ono. Ọle
ọo-bụru onye aasọ nsọ nọo jasụ l'ụzenyashi mbọku ono.
8 Onye bụ iya kpọru nwada eswi ono ọku bẹ e-gudekwaphọ mini saa uwe iya; gude
mini wụa ẹhu; l'ọ bụkwarupho onye aasọ nsọ nọo jasụ l'ụzenyashi mbọku ono.
9 Onye a ta sọdu nsọ bẹ e-kpota ntụ, shi l'ọku ono, e gude kpọo nwada eswi ono
ọku. Oo-kpota iya je awụshi l'ẹka ntụrwu ta adụdu; l'azụ ẹka a kpọberu ụlo-ẹkwa.
Ọ bụru l'ẹka ono bẹ aa-wụshiru iya ndu Ízurẹlu g'ẹphe gude meje kẹ mini, eegudeje
asafụ nemadzụ ntụrwu; gude iya eme k'asafụ iphe-ẹji.
10 Onye bụ iya kpotaru ntụ ono bẹ a-sa uwe iya asasa. L'ọ bụru onye aasọ nsọ nọo
jasụ l'ụzenyashi mbọku ono. Omelalị ono bẹ a-dụ gbururu jeye lẹ gbururu. Ọo-dụru
ndu Ízurẹlu; dụru ndu lwarụ alwalwa; ẹphe l'ẹphe buru.”

Edenyi odzu ẹka

11 “Onye denyiru odzu onye nwụhuru anwụhu ẹka bẹ a-bụru onye aasọ nsọ nọo
ujiku ẹsaa.
12 Onye ọbu bẹ e-gude mini ono, eegudeje asafụ ntụrwu saa onwiya lẹ mbọku k'ẹto
iya; waa lẹ mbọku k'ẹsaa ya; tẹme l'ọo-dụ ree. Ọle ọ -bụru l'ọ tọ sachaduru onwiya
lẹ mbọku k'ẹto iya ono; mẹ lẹ mbọku k'ẹsaa ya ono bẹ ọ tọo dụdu ree.
13 Iphe, bụ onye meru odzu onye nwụhuru anwụhu ẹka; ọphu onye ọbu ta
sachaduru onwiya bẹ bụkwa ụlo-ẹkwa Chipfu bẹ ootụrwu. Onye ọbu bẹ ee-bufu l'ẹka
ndu Ízurẹlu nọ. Ọo-bụru onye aasọ nsọ; noo kẹle e te pheduru iya mini, eegudeje
asafụ ntụrwu; emeswe ono bẹ dụkwadu iya l'ẹhu g'ọ dụ iya.
14 “Ọwaa bụ ekemu, dụ lẹ k'onye nọ l'ime ụlo nwụhu. Iphe, bụ onye bahụru l'ime
ụlo ono teke ono; mẹ iphe, bụ onye nọ iya l'ime teke ono bẹ a-bụru onye aasọ nsọ
abalị ẹsaa.

15 Iphe, bụ ivu, dụ l'ụlo ono, e gheberu ọnu; ọphu e kpubeduru iya iphe bẹ aa-
sọakwapho nsọ.
16 Iphe, bụ onye nọ l'ọma ẹgu denyi ẹka l'odzu onye e gburu lẹ mma; ọzoo odzu
onye nwụhuru anwụhu mmanụ; ọzoo l'o denyiru ẹka l'ọkpu onye nwụhuru anwụhu;
m'ọ bụ l'ilu; bẹ a-bụru onye aasọ nsọ nọo abalị ẹsaa.
17 "A -bya lẹ kẹ ndu aasọ nsọ; g'ẹphe kpota ntụ ono, shi l'ọku, e gude kpọo ngwẹja-
iphe-ẹji ọku ono ye l'iphe; ẹphe eje l'ẹka mini, doru rịsaa dụ; kuta mini ye iya.
18 Ọo ya bụ; onye a ta sọdu nsọ ewota ẹswa ịsopu tsẹe l'ime mini ono; phee ya
l'eli ụlo-ẹkwa ono; mẹ l'eli ivu, dụ l'ụlo-ẹkwa ono; mẹ l'ẹhu ndu nọ l'ime ụlo-ẹkwa
ono. Nokwaphọ g'oo-phe iya iphe, bụkpo onye denyiru ẹka l'ọkpu onye nwụhuru
anwụhu; mẹ onye denyiru ẹka l'odzu onye e gburu lẹ mma; ọzoo onye denyiru onye
nwụhuru anwụhu mmanụ ẹka; mẹ onye denyiru ẹka l'ilu.
19 Onye ọbu, a ta sọdu nsọ ọbu bẹ e-phe onye ono, aasọ nsọ ono mini ono lẹ mbọku
k'ẹto; waa lẹ mbọku k'ẹsaa. O -rwua lẹ mbọku k'ẹsaa ono; l'ọ safụ iya ntụrwu
ono. Onye ono, a sarụ ono asaa uwe iya asasa; gude mini wụa ẹhu; l'ọ bya adụ
ree l'ụzenyashi mbọku ono.
20 "Obenu l'onye aasọ nsọ; ọphu ọ sachaduru onwiya asacha bẹ ee-bufu l'echilabọ
ndu Ízurẹlu; kẹle o merwuwaru ụlo Chipfu. Eshinu e te pheduru iya mini, eegudeje
asafụ nemadzụ ntụrwu bẹ ọ bụ onye aasọ nsọ.
21 Ono bụ ekemu, a-dụru phẹ nụ jasụru asụru. Onye ono, bụ iya epheje mini ono,
eegudeje asafụ nemadzụ ntụrwu ono bẹ a-sakwaphọ uwe iya asasa. Onye meru ẹka
lẹ mini ono, eegudeje asafụ ntụrwu ono bẹ a-bụru onye aasọ nsọ jeye l'ụzenyashi
mbọku ono.
22 Iphe, onye aasọ nsọ denyiru ẹka bẹ a tụrwuwaru atụrwu; onye denyiru ẹka l'iphe
ọbu bẹ aa-nọdu asọ nsọ jasụ l'ụzenyashi mbọku ono."

20

Anwụhu Miriyamu

1 Tọbudu iya bụ; o rwua l'ọnwa mbụ l'apha; ndu Ízurẹlu l'ophu jerwua echiẹgu
Zinu. Ẹphe nọshia lẹ Kadẹshi. Miriyamu nọdu l'ẹka ono nwụhu; e lia ya l'ẹka
onokwaphọ.

Mini, shi lẹ mkpuma

2 Teke ono bẹ mini ta adụdu k'ọphu ndu Ízurẹlu a-ngụ; ẹphe kpakọ onwophẹ
tsoahaa Mósisu yẹle Erọnu opfu.
3 Ẹphe wata abarụ Mósisu mba sụ: "O gege akaru anyi ree; ọ bụ l'anyi nwụshihuru
teke phọ ndibe anyi phẹ nwụshihuru l'iphu Chipfu phọ.
4 ?Bụ gụnu meru g'o gude ị chịta anyịbe ndu kẹ Chipfu bya awụshi l'echiẹgu l'ẹka-a
g'anyi l'iphe-edobe anyi nwụshihu?
5 ?Bụ gụnu meru g'o gude i dufuta anyi l'alị Ijiputu bya eduru dobe lẹ mkpọkoro
ẹka-a, ta adụdu ereshi, dụ iya nụ; ọphu oshi figu adụdu iya; ọphu vayịnu adụdu iya;
ọphu oshi itorokuma adụdu iya; ọphu ọ dụdu mini, anyi a-ngụ, dụ iya nụ?"
6 Tọbudu iya bụ; Mósisu yẹle Erọnu lụfu l'ẹka ono, ndu Ízurẹlu dọru ono tụgbua
jeshia l'ọnu ụlo-ẹkwa-ndzukọ je adaa; kpupyabẹchaa iphu l'alị. O-gbu-nwịinwii kẹ
Chipfu nwuaru phẹ kẹ phoo.
7 Chipfu sụ Mósisu:
8 "Wota mgbọro phọ gẹ gụ lẹ nwune ngu Erọnu chịkobe ndu Ízurẹlu. Pfuru yeru
mkpuma ono l'ẹka ẹphe ele ngu ẹnya gẹ mini shi iya sọfuta. Noo ụzo, ii-shi mee
gẹ mkpuma ono sọfutaru phẹ mini bụ ono; k'ọphu ndu Ízurẹlu mẹ iphe-edobe phẹ
a-ngụ mini."

9 Tọbudu iya bụ; Mósisu bya ewota mgbọro ono l'atatiphu Chipfu l'ẹka ono gude tụgbua; gẹ Chipfu sụru iya g'o mee ya.
10 Mósisu yẹle Erọnu bya achịkobe ndu Ízurẹlu l'iphu mkpuma ono. Mósisu sụ phẹ: "Unu ngabẹ nchị nta-a unubẹ ndu okwefurike ono. ?Bụ g'anyi kuta mini lẹ mkpuma-a nụ unu tọo?"
11 Ọo ya bụ; Mósisu halia ẹka iya imeli byia mgbọro ono ugbo labọ l'eli mkpuma ono. Mini shi lẹ mkpuma ono nwụshihu; ndu Ízurẹlu; mẹ iphe-edobe phẹ ngụa ya.
12 Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ Mósisu yẹle Erọnu: "Eshi ọphu unu te kwetadụru nkemu; ọphu unu emeduru mu gẹ mu dụ nsọ l'ẹnya ndu Ízurẹlu bẹ unu te edurwuẹkwa ndu-a alị ono, mu nụru phẹ ono."
13 Ọwana bụ mini Meriba, bụ iya bụ "ụswo"; kẹle ọo l'ẹka ono bẹ ndu Ízurẹlu nọ tsoo Chipfu ụswo; Chipfu goshi phẹ lẹ ya dụ nsọ.

Ndu Edọmu ajịka gẹ ndu Ízurẹlu ta aghatashị l'alị phẹ

14 Mósisu bya eshi lẹ Kadẹshi zia ozi g'e je zia eze ndu Edọmu sụ: "Ọwaa bụ iphe, Ízurẹlu, bụ nwune ngu pfuru: Unu mawaru ẹgube iphe-ẹhuka, byapfutaru anyi g'ọ ha.
15 Unu mawaru gẹ nna anyi oche phẹ gude chịru anyi laa alị Ijiputu; je ebua ẹka ono nọo ọdu. Ndu Ijiputu kpaa nna anyi phẹ ono ẹhu shii; bya akpakwaaphọ anyịbedua.
16 Obenu lẹ teke anyi rakuru Chipfu bẹ ọ nụmaru olu anyi; bya ezia ojozi; ọ bya edufuta anyi lẹ Ijiputu. Nta-a bẹ anyi nọwa lẹ Kadẹshi, bụ mkpụkpu, unu l'ẹphe maru oke alị.
17 Jiko unu hanaa g'anyi shia alị unu ghata. Anyi te eshidu ẹgu unu aghata; ọzoo ẹka unu gbaru opfu-vayịnu; ọphu ọ dụdu wẹlu unu, anyi bya l'e-kuta mini ngụa. Anyi e-tsoẹrupho ọma oji unu ogologo ghata. Anyi ta abyadụ a-swịba aswịba l'ụzo ẹkutara; ọzoo l'ụzo ẹkicha jasụ anyi aghatakọta l'alị unu."
18 Ọle eze ndu Edọmu yeru iya ọnu sụ: "Unu ta aghatakwa l'alị anyi; ọ dụdu bẹ mu e-gudekwa ogu-echi byapfuta unu ọgu."
19 Ndu Ízurẹlu sụ iya: "Anyi e-tsoẹrupho ọma oji ghata. Ọ -bụru l'anyi ngụru mini unu; ọzoo l'ọo iphe-edobe anyi ngụru mini unu; anyi apfụa unu ụgwo iya. Unu haarọ g'anyi gude ọkpa ghata; ọ tọ dụkwa iphe ọzo."
20 Ọle eze ndu Edọmu bẹ sụru g'ẹphe ta aghatashị. Ọo ya bụ; ndu Edọmu chịta ikpoto unwoke phẹ, bụ ndu ọkpehu dụ jepfushia ndu Ízurẹlu ọgu.
21 Ọ bụru iya bụ lẹ ndu Edọmu ajịka gẹ ndu Ízurẹlu ta aghatashị. Ẹphe dakọbe shia ibiya ọzo.

Anwụhu Erọnu

22 Ndu Ízurẹlu l'ophu wụ-lihu lẹ Kadẹshi dzebe; jasụ ẹphe jerwua l'úbvú Họru.
23 Ọ bụru l'úbvú Họru ono, nọ-kube oke alị Edọmu ono bẹ Chipfu nọ sụ Mósisu yẹle Erọnu:
24 "Erọnu bẹ abya anwụhu lapfu ndiche ya phẹ. O too jerwudu alị ono, mu nụru ndu Ízurẹlu ono; kẹle unu kwefuru ike l'ekemu, mu tụru lẹ kẹ mini Meriba.
25 Duta Erọnu yẹle Eleyaza, bụ nwa iya g'unu nyihu eli úbvú Họru;
26 l'i yeshia Erọnu uwe iya woru yee Eleyaza, bụ nwa iya; noo kẹle Erọnu a-nọdu l'ẹka ono nwụhu lapfu ndiche ya phẹ."
27 Mósisu mee iphe, Chipfu sụru g'o mee. Ndu Ízurẹlu nọdu ele phẹ ẹnya; ẹphe nyihu eli úbvú Họru ono.
28 Mósisu yeshia Erọnu uwe iya woru yee Eleyaza, bụ nwa iya. Erọnu nwụhu l'eli úbvú l'ẹka ono. Mósisu yẹle Eleyaza shi l'eli úbvú ono nyizeta.

29 Ndu Ízurẹlu l'ophu hụmaepho lẹ Erọnu bẹ nwụhuwaru nụ; iphe, bụ ndu Ízurẹlu
l'ophu rakọta ẹkwa iya ụkporo abalị l'abalị iri.

21

Ndu Ízurẹlu alwụ-kpe ndu Aradu

1 O be teke onye Kénanu, bụ eze ndu Aradu; mbụ onye ono, bu l'echiẹgu ndọhali
ono nụmaru lẹ ndu Ízurẹlu bẹ shi l'ụzo Atarimu abya; o je etsoo ndu Ízurẹlu ọgu;
kpụta ndu ọphu ọ kpụtaru lẹ ndzụ.
2 Ndu Ízurẹlu ribuaru Chipfu nte sụ: "Ọ -bụru l'ii-woru ndu-a yee anyi l'ẹka bẹ anyi
e-woru mkpụkpu phẹ g'ọ ha mebyishikọta."
3 Chipfu ngabẹru ndu Ízurẹlu nchị l'olu; bya eworu ndu Kénanu ye phẹ l'ẹka. Ẹphe
mee ndu ono; mẹ mkpụkpu phẹ omeliwe; mbụ ẹphe bụkotaru mkpurupyata. Ọo ya
bụ; e kuahaa ẹka ono Họma, bụ iya bụ "mkpurupyata".

Agwọ, e meru l'ope

4 Ndu Ízurẹlu bya eshi l'úbvú Họru tụgbua; ẹphe tsoru ụzo, larụ Eze-ẹnyimu Uswe-
uswe; k'ọphu ẹphe e-shi nno jee alị Edọmu mgburugburu. Ẹphe jenyaa l'ụzo ono;
ọphu ẹphe adụhedu ike takọta nshi.
5 Ẹphe wata epfutọshi Chileke yẹle Mósisu sụ: "?Bụ gụnu kparụ iphe, unu dufutaru
anyi lẹ Ijiputu bya awụshi l'echiẹgu-a g'anyi nwụshihu? Ẹka nri ta adụdu! Ọphu mini
adụdu iya! Njọ nri-a, anyi tsoru eriphe-a bẹ tụhuakwaru anyi ayị!"
6 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya achịru ẹjo agwọ yeru ndu Ízurẹlu ono. Agwọ ono wata
phẹ atagbushi. Ọ tagbua ndu dụkpoo igwerigwe.
7 Ndu Ízurẹlu byapfuta Mósisu bya asụ iya: "Anyi mewaru iphe-ẹji; kẹle anyi
pfutọshiwaru Chipfu; waa gụbedua. Pfunuru nụ Chipfu; k'ọphu oo-wofuru anyi
agwọ ono." Ọo ya bụ; Mósisu bya eworu opfu ẹhu ndu Ízurẹlu ono pfuru nụ Chipfu.
8 Chipfu sụ Mósisu: "Meta ẹjo agwọ dobe l'eli itso lanụ; k'ọphu bụ onye agwọ phọ
-tarụ ẹru; l'o lee ya ẹnya; dzụru ndzụ."
9 Ọo ya bụ; Mósisu gude onyirubvu meta agwọ bya atukobe iya l'eli itso lanụ. Ọ
nọdu abụjeru; onye agwọ tarụ; o -lewa ẹnya l'agwọ ono, e meru l'ope ono; l'ọo-dzụru
ndzụ.

Ndu Ízurẹlu eje ala Mówabu

10 Ndu Ízurẹlu bya atụgbua; rwua Obotu; ẹphe kpọbe ụlo-ẹkwa phẹ.
11 Ẹphe gbẹ lẹ Obotu tụgbua; je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Iye-Abarimu l'echiẹgu ono,
nọ chebe iphu lẹ Mówabu l'ụzo ẹnyanwu-awawa ono.
12 Ẹphe shi l'ẹka ono tụgbua bya erwua nsụda Zẹredu; bya akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ
l'ẹka ono.
13 Ẹphe shikwaphọ l'ẹka ono tụgbua je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'azụ ẹnyimu Anọnu
azụ iya ọphuu; ẹka ono, nọ l'echiẹgu, nọ kpaa l'oke alị ndu Amọru; noo kẹle ọo
ẹnyimu Anọnu bụ oke alị ndu Mówabu; mbụ nọkaharu ndu Mówabu ẹphe lẹ ndu
Amọru.
14 Ọo ya meru g'o gude e pfua l'ẹkwo, e deru k'ọ̀gù, Chipfu lwụru sụ: "Mkpụkpu
Wahebu ono, dụ lẹ Sufa; yẹle nsụda nsụda ẹnyimu Anọnu;
15 mẹ lẹ mkpọ-ze mkpọ-ze ono, dụ lẹ nsụda nsụda, nọ je akpaa lẹ mkpụkpu Aru;
bya anọdu nno jasụ l'oke alị ndu Mówabu."
16 Ẹphe gbalihu l'ẹka ono kwasẹru jerwua Biye, bụ iya bụ wẹlu ono, Chipfu sụru
Mósisu: "Chịkobe ndu Ízurẹlu l'ẹka lanụ gẹ mu nụ phẹ mini g'ẹphe ngụa."
17 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu gụa ebvu-a sụ:

“Nwụfuta mini; gụbe wẹlu!
G'a gụru ebvu nụ iya.
18 Ọo ndu-ishi bvuru wẹlu ono;
mbụ l'ọo ndu a maru ẹpha phẹ lẹ Ízurẹlu bẹ tụru iya nụ.
Ọ bụru mgbọro ndu eze; mẹ mgbọro ndu a maru ẹpha phẹ
bẹ ẹphe gude bvua ya.”
Tọbudu iya bụ; ẹphe shi l'echiẹgu jeshia Matana;
19 shi lẹ Matana lụfu lẹ Nahalẹlu; shi lẹ Nahalẹlu lụfu lẹ Bamọtu;
20 shi lẹ Bamọtu lụfu lẹ nsụda, nọ l'alị Mówabu lẹ mgboru úbvú Pisiga, bụ ẹka aagbẹje ele alị, dabyiru mgbegere.

Ízurẹlu alwụ-kpe Sihọnu,
bụ eze ndu Amọru
(Dit 2:26-37)

21 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu zia ozi g'e je zia Sihọnu, bụ eze ndu Amọru sụ:
22 “G'anyi ghatanụ l'alị unu. Anyi ta aswịbakwa l'ẹgu unu; ọphu anyi ta aswịbadu l'opfu-vayịnu unu. Ọphu ọ dụdu wẹlu unu, anyi bya l'e-kuta mini ngụa; ọo ẹpho ọma oji bẹ anyi e-tsoru jasụ anyi aghatagbua l'alị unu.”
23 Obenu lẹ Sihọnu te ekwedu gẹ ndu Ízurẹlu ghata l'alị iya. Ọ chịkobe ndu nkiya g'ẹphe ha; ẹphe jepfushia ndu Ízurẹlu ọgu l'echiẹgu. Ẹphe rwuẹpho mkpụkpu Jiahazu; ẹphe datso ndu Ízurẹlu ọgu l'ẹka ono.
24 Ndu Ízurẹlu gude ogu-echi sụa phẹ pyaapyaa; nata phẹ alị phẹ ono; shita l'ẹnyimu Anọnu je akpaa l'ẹnyimu Jiabọku; jeyewarụro l'alị ndu Amọnu; oke alị ndu Amọnu bẹ a kpụru igbulọ mgburugburu; o shihu ike.
25 Ndu Ízurẹlu lwụtakota mkpụkpu ndu Amọru g'ọ ha; buchikọta iya; lwụtachaa mkpụkpu Hẹshibonu; mẹ mkpụkpu, nọ-pheru iya mgburugburu.
26 Hẹshibonu bẹ bụ mkpụkpu Sihọnu, eze ndu Amọru. Yẹle onye shi bụru eze ndu Mówabu lwụjeru ọgu; Sihọnu lwụtakota alị iya je akpaa l'ẹnyimu Anọnu.
27 Ọo ya meru g'o gude ndu àkàkà ebvu nọdu agụje sụ:
“Bya mkpụkpu Hẹshibonu; g'a kpụ-phu iya azụ;
mbụ g'a kpụ-phu mkpụkpu Sihọnu azụ;
kpụa ya g'o shihu ike.
28 Noo kẹle ọku shi lẹ Hẹshibonu kpụfu;
mbụ l'ire-ọku shi lẹ mkpụkpu Sihọnu kpụfu.
O tsuwaru mkpụkpu Aru kẹ ndu Mówabu;
mbụ ndu nwe úbvú, dụgbaa lẹ mgboru ẹnyimu Anọnu.
29 Nshịo unubẹ ndu Mówabu!
E mebyishiwaru unu; unubẹ ndu anọduje agwa agwa Kemọshi!
Ụnwegirima unu unwoke bẹ o mewaru;
ẹphe gbalakọta lashịa alị ọzo.
Ụnwegirima unu ụnwanyi bẹ o mewaru;
ẹphe bụwaru ndu a kpụru lẹ ndzụ
nụ Sihọnu, bụ eze ndu Amọru.
30 Anyi kwatsuwaru phẹ.
Mkpụkpu Hẹshibonu bụwaa mkpurupyata je akpaa lẹ mkpụkpu Dibọnu.
Anyi gwewaru phẹ arakabya jasụ lẹ mkpụkpu Nofa;
mbụ je akpaa lẹ mkpụkpu Medeba.”

Ízurẹlu alwụ-kpe Ọgu,
bụ eze Beshanu
(Dit 3:1-11)

31 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu buru l'alị ndu Amọru.
32 Mósisu bya ezia ndu e-je anwụa ngge lẹ mkpụkpu Jiaza; ẹphe jechaẹpho; ndu
Ízurẹlu je alwụa mkpụkpu, dụ iya nụ; chịkashia ndu Amọru, shi buru l'ẹka ono.
33 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu ghakọbe shia ụzo ọphu shiru jeshia alị Beshanu. Ọgu, bụ
eze ndu Beshanu chịta ndu nkiya g'ẹphe ha jepfushia phẹ ọgu lẹ mkpụkpu Edereyi.
34 Chipfu sụ Mósisu: "Ta tsụkwa iya ebvu; noo kẹle mu wowaru iya ye ngu l'ẹka;
mẹ ndu nkiya; waa alị iya. Mekwaa ya iphe, i meru Sihọnu, bu eze, bu lẹ Hẹshibonu
bụru onye-ishi ndu Amọru."
35 No iya; ndu Ízurẹlu gbua Ọgu; gbushia ụnwegirima iya; mẹ ndu nkiya g'ẹphe
ha; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu onye phọduru nụ l'ime phẹ. Ndu Ízurẹlu nata alị iya nworu.

22

Belaku ezi g'e je ekua Belamu

1 Ndu Ízurẹlu bya atụgbua jerwua phorokoto alị ndu Mówabu; ẹphe kpọbe ụlo-
ẹkwa phẹ l'agụga ẹnyimu Jiọ́danu, nọ chebe iphu lẹ mkpụkpu Jieriko.
2 Belaku nwa Zipo hụma iphemiphe, ndu Ízurẹlu meru ndu Amọru.
3 Ndzụ-agụgu rwuta ndu Mówabu kẹle ndu Ízurẹlu dụ igwerigwe. Ndzụ ndu
Ízurẹlu gụshiahaa ndu Mówabu ike.
4 Ndu Mówabu jepfu ndu bụ ọgerenya ndu Midiyanu je asụ phẹ: "Nta bẹ ikpoto
ndu Ízurẹlu-a a-tụko iphe, bụ ndu gbaru anyi mgburugburu lwụkota g'eswi, atụkoje
ẹswa, nọ l'ẹgu lwụkota-a." Teke ono bẹ bụ Belaku nwa Zipo bẹ bụ eze ndu Mówabu.
5 Ọ bya ezia g'e je ekua Belamu nwa Beyọ, bụ onye nọ lẹ mkpụkpu Petọ l'alị Amawu,
dụ lẹ mgboru ẹnyimu Yufurétisu. Iphe, Belaku ziru iya bụ: "O nweru ndu shi l'alị
Ijiputu fụta; bya atụko mgboko l'ophu dzuru. Nta-a bẹ ẹphe nọakwa mu lẹ mgboru.
6 Iphe, mu arwọ ngu nta-a bụkwa g'ị bya atụaru mu ndu ono ọnu; noo kẹle ẹphe ka
mu ọkpehu. ?A maru; mu alwụ-kpe phẹ; chịa phẹ l'alị-a? Noo kẹle mu maru l'onye ị
gọru ọnu-ọma nụ bẹ bụwaa onye a gọru ọnu-ọma nụ; onye ị tụru ọnu bụwaru onye
a tụru ọnu."
7 Ọo ya bụ; ndu bụ ọgerenya ndu Mówabu; mẹ ndu bụ ọgerenya ndu Midiyanu
gude ụgwo, aapfụje g'a gbaa ẹja tụgbua jepfushia Belamu; je ezia ya ozi, Belaku ziru
iya ono.
8 Belamu sụ phẹ: "Unu kwaa l'ẹka-a l'ẹnyashi-a k'ọphu mu a-karụ unu iphe, Chipfu
e-pfuru yeru mu." Ọo ya bụ; Belamu yẹle ndu-ishi Mówabu ono tụko nọdu.
9 Chileke bya abyapfuta Belamu bya ajịa ya sụ: "?Bụ ndu ole bẹ gụ l'ẹphe nọ ono?"
10 Belamu sụ Chileke: "ọ kwa Belaku nwa Zipo, bụ eze ndu Mówabu bẹ ziru phẹ
ozi g'ẹphe bya asụ mu
11 l'o nweru ndu shi l'alị Ijiputu fụta bya atụko mgboko l'ophu dzuru. L'ọo gẹ mu
bya atụaru iya ndu ono ọnu; g'a maru ?Ya a-lwụ-kpee phẹ? chịshia phẹ l'alị phẹ."
12 Chileke sụ Belamu: "Te etsokwa phẹ je; ta tụkwa ndu ono ọnu; kẹle ẹphe bụkwa
ndu a gọru ọnu-ọma nụ."
13 O -rwua l'ụtsu iya; Belamu fụta bya epfuaru ndu-ishi ono, ejeru Belaku ozi; sụ
phẹ: "Unu lashịa alị unu lẹ Chipfu te ekwedu gẹ mu tsoru unu je."
14 Ọo ya bụ; ndu-ishi Mówabu ono tụgbua lashịa je asụ Belaku lẹ Belamu jịkakwaru
lẹ ya te etsoduru phẹ.

15 Belaku bya ezikwaa ndu-ishi ọzo, kaba igwerigwe; mbụ ndu a ka akwabẹ ùbvù
eme lẹ ndu kẹ mbụ phọ.
16 Ẹphe byapfuta Belamu bya asụ iya: “Waa iphe, Belaku nwa Zipo pfuru baa: ‘Jiko
g'ọ tọ dụkwa iphe, ii-kwe g'ọ kpọshia ngu abya ibe mu.
17 Noo kẹle mu a-kwabẹ ngu ùbvù, parụ ẹka; bya emeeru ngu iphe, ị sụru gẹ mu
meeru ngu. Jiko byanụ atụaru mu ndu-a ọnu.’ ”
18 Belamu sụ ndu-ozi Belaku ono: “O -betakpọ Belaku je a-nụ mu ụlo iya ono,
mkpọla-ododo waa mkpọla-ọchaa jiru ejiji ono; bẹ mu te emeghatadu iphe, Chipfu,
bụ Chileke mu pfuru. Mu te ewofudu iya iphe; ọphu mu te eyekwadu iya iphe.
19 Jiko unu kwakwaaphọ akwakwa l'ẹka-a l'ẹnyashi-a gẹ mu maru mẹ o -nweru
iphe, Chipfu e-pfubaa yeru mu.”
20 Chileke bya abyapfuta Belamu l'ẹnyashi bya asụ iya: “Ọ -bụru l'ọo oku bẹ ndu-a
byaru ngu ekuku; gbalihu tsoru phẹ; ọle ọo iphe, mu sụru g'i mee bẹ ii-me kpoloko.”

Nkapfụ-ịgara Belamu epfu opfu

21 Belamu bya agbalihu l'ụtsu dozia nkapfụ-ịgara iya tsoru ndu-ishi Mówabu ono;
ẹphe tụgbua.
22 Ọle ẹhu ghuru Chileke eghu shii g'ọ tụgburu jeshia ono. Ojozi Chipfu je apfụru
kwachia ya ụzo. Teke ono bẹ Belamu nọ l'eli nkapfụ-ịgara iya agba eje; yẹle ndu-ozi
iya ụmadzu labọ swịru.
23 Nkapfụ-ịgara ono hụmaepho ojozi Chipfu ono g'ọ pfụru l'ụzo; mịfuta ogu-echi
iya gude l'ẹka; ọ haa ụzo swịba l'ẹgbudu. Belamu chiahaa nkapfụ-ịgara ono iphe g'ọ
gọ-zia ya g'ọ laphu azụ l'ụzo.
24 Ojozi Chipfu ono je apfụru l'owere ụzo, nọ lẹ mgbaka opfu-vayịnu labọ, igbulọ
nọchaa ibekẹboebo.
25 Tọbudu iya bụ; nkapfụ-ịgara ono hụmaepho ojozi Chipfu ono; o je akwaa onwiya
l'igbulọ ono; woru Belamu ọkpa hua l'igbulọ ono. Belamu chikwaa ya iphe ọzo.
26 Ojozi Chipfu ono bya atụgbukwa je apfụru l'ẹka dụ kparagụ. Ẹka ono te nwedu
ụzo, ee-shi swịa ẹkutara; ọzoo swịa ẹkicha.
27 Nkapfụ-ịgara ono hụmaepho ojozi Chipfu ono; ọ nmakpuru lẹ mkpula Belamu;
ẹhu ghuahaa Belamu eghu; o chiahaa ya mgbọro iya.
28 Chipfu kụhaa nkapfụ-ịgara ono ọnu; o pfuru opfu yeru Belamu sụ: “?Bụ gụnu
bẹ mu meru ngu; meru g'o gude i nọdu echi mu ẹgube ono? Ọwaa kweakwa ugbo
ẹto, i chiru mu iphe-a?”
29 Belamu sụ nkapfụ-ịgara ono: “Iphe, mu gude echi ngu ẹgube ono bụ l'iime mu
sukusuku. Ọ -bụ lẹ mu gude ogu-echi l'ẹka bẹ mu eworu ngu gbua nta-a.”
30 Nkapfụ-ịgara ono sụ Belamu: “?Mu ta abụdu nkapfụ-ịgara, i nwe enwenwe tọo?
I shihawaa gbata mu byasụ ntanụ-a. ?Mu mejewaru ngu ẹgube-a?”
Belamu sụ iya: “Waawaa.”
31 Noo ya; Chipfu bya emee g'ẹnya sahụ Belamu; ọ hụma ojozi Chipfu ono g'ọ pfụru
l'ụzo; mịfuta ogu-echi iya parụ l'ẹka. Belamu phozeta ishi ephozeta; bya adaa kpube
iphu l'alị.
32 Ojozi Chipfu ono jịa ya sụ: “?Bụ gụnu meru iphe, i chiru nkapfụ-ịgara ngu iphe
ugbo ẹto-a? Mu byaru gẹ mu kwachia ngu ụzo; noo kẹle ụzo, i phoberu bẹ dụ
gbajọgbajogbajo l'ẹnya nkemu.
33 Ugbo ẹto bẹ nkapfụ-ịgara-a hụmaru mu; bya agbangochaa mu. Ọ -bụ l'ọ tọ
gbango mu; mẹ mu asụwaa ngu pyaapyaa; haa yẹbedua g'ọ nọdu ndzụ.”
34 Belamu sụ ojozi Chipfu ono: “Mu mewaru iphe-ẹji; kẹle mu ta amadụ l'i pfụru
kwachia mu ụzo. Ọo ya bụ; ọ -bụru l'ọ tọ dụdu ngu ree gẹ mu je; mu a-laphu azụ.”

35 Ojozi Chipfu ono sụ Belamu: “Tsorurọ ndu ono jeshia; ọle ọo g'ọ bụkwaru iphe,
mu sụru g'i pfua bẹ ii-pfu kpụrumu.” Ọo ya bụ; Belamu yẹle ndu-ishi ono, ejeru
Belaku ozi ono tụgbua; ọ bụru phẹ ejeje.

Belamu nọ l'ibe Belaku

36 Belaku nụmaepho lẹ Belamu abyawaa; ọ lụfu jeshia ya ndzuta lẹ mkpụkpu, nọ
l'alị Mówabu l'oke ẹnyimu Anọnu; mbụ l'ime ime ẹka oke alị ono beru.
37 Belaku sụ Belamu: “Mu ziru ozi, dụ ọku-ọku g'a bya ekua ngu g'ị bya. ?Bụhunu
gụnu meru iphe, ị tị byakebedụru? ?Bụ lẹ mu ta adụdu ike akwabẹ ngu ùbvù tọo?”
38 Belamu sụ Belaku: “Ọ dụ ree; mu byawaru. Ọle ọ bụ; ?ọ dụhunuru iphe, mu adụ
ike epfu; abụedupho opfu, Chileke yeru mu l'ọnu gẹ mu pfua.”
39 Ọo ya bụ; Belamu tsoru Belaku; ẹphe jeshia Kiriyatu-Huzotu.
40 Belaku gbushia eswi mẹ atụru gude gwee ngwẹja; bya aharu nụ Belamu yẹle
ndu-ishi ono, yẹe ya tụko swịru ono.

Opfu mbụ, Belamu natarụ l'ẹka Chipfu

41 O bẹ l'ụtsu echele iya; Belaku duta Belamu; ẹphe tụgbua jeshia Bamọtu-Belu;
Belamu gbẹ l'ẹka ono harụ hụma ndu Ízurẹlu.

23

1 Belamu sụ Belaku: “Kpụaru mu ọru-ngwẹja ụzo ẹsaa. L'ị kpụtaru mu oke-eswi
ẹsaa; waa ebili ẹsaa.”
2 Belaku bya emee gẹ Belamu pfuru. Belaku yẹle Belamu gbua oke-eswi; mẹ ebili
ono nanụ nanụ l'ọru-ngwẹja ono.
3 Belamu sụ Belaku: “Pfụru lẹ mgboru ngwẹja-akpọ-ọku ono gẹ mu
kpịribeeshikwaru. G'a maru; ?Chipfu abyapfuta mu? Iphe, bụkpoo iphe, o goshiru
mu bẹ mu a-kọru ngu-a.” Ọ tụgbua jeshia l'eli nwubvu, adụdu iphe, dụ iya nụ.
4 Chileke byapfuta Belamu. Belamu sụ Chileke: “Mu doziwaru ọru-ngwẹja ụzo
ẹsaa; mu gbuwa oke-eswi yẹle ebili nanụ nanụ l'ọru-ngwẹja ono ẹphe n'ẹsaa.”
5 Tọbudu iya bụ; Chipfu ye Belamu opfu l'ọnu sụ iya: “Laphu azụ jepfu Belaku je
ezia ya ozi-a.”
6 O jepfushia Belaku; bya ahụma iya g'ọ pfụru lẹ mgboru ngwẹja-akpọ-ọku ono;
yẹle ndu-ishi Mówabu g'ẹphe ha.
7 Belamu pfuahaa sụ:
“Belaku bẹ byaru eduta mu l'alị Arámu.
Eze ndu Mówabu bya eduta mu l'úbvú úbvú ụzo ẹnyanwu-awawa.
Ọ sụru gẹ mu bya atụaru iya ụnwu Jiékọpu ọnu;
gẹ mu bya epfubyia ụnwu Ízurẹlu.
8 ?Dẹnu gẹ mu e-shi bya eworu ọnu tụa ndu Chileke atụduru ọnu?
?Dẹnu gẹ mu e-shi pfubyia ndu Chipfu te epfubyiduru?
9 Ọo l'eli eze mkpuma bẹ mu anọduje hụma phẹ.
Ọ bụru l'eli úbvú bẹ mu anọduje ele phẹ ẹnya;
mbụ ndu ono, bu iche ono, adụdu ndu ẹphe l'ẹphe buru ẹghirigha ono.
Ẹphe ta agụjeduru onwophẹ yeru ọhozo.
10 ?Bụ onye bẹ a-dụ ike gụta ụnwu Jiékọpu l'ọgu;
mbụ ndu ha g'urwuku, nọ l'alị.
Mbụ-a; ?bụ onye a-dụ ike gụta nkeru-ẹno ụnwu Ízurẹlu l'ọgu?
Gẹ mu nwụhukwa anwụhu onye pfụberekoto!
Gẹ mu lakwaa gẹ ndu pfụberekoto larụ!”
11 Belaku sụ Belamu: “?Bụ gụnu bẹ i meru mu ẹgube ono? Mu sụru ngu g'ị bya
atụa ndu ọhogu mu ọnu; ọ gbẹ bụru ọnu-ọma bẹ ị gọru nụ phẹ!”

12 Belamu sụ: “?Bụ gẹ mu te epfushi iphe, Chipfu yeru mu l'ọnu gẹ mu pfua?”

Opfu k'ẹbo, Belamu natarụ l'ẹka Chipfu

13 Belaku sụ Belamu: “Tsoru mu g'anyi je l'ẹka ọzo, ịi-nọdu hụma phẹ. Ọo aharu bẹ ịi-harụ phẹ hụma; ị tịi hụma-gbudu phẹ g'ẹphe ha. Gbẹ l'ẹka ono tụaru mu phẹ ọnu.”
14 Belaku duta Belamu; ẹphe jeshia l'ẹgu mkpụkpu Zofimu, nọ l'eli úbvú Pisiga; ọ kpụa ọru-ngwẹja ụzo ẹsaa. Ẹphe gbushia oke-eswi yẹle ebili nanụ nanụ l'ọru-ngwẹja ono.
15 Belamu sụ Belaku: “Pfụkwaru lẹ mgboru ngwẹja-akpọ-ọku ono gẹ mu jepfu Chipfu l'ẹka phọ.”
16 Chipfu byapfuta Belamu; bya eye iya opfu l'ọnu sụ iya: “Jepfu Belaku ọzo je ezia ya ozi-a.”
17 Belamu bya ejepfu Belaku; hụma iya g'ọ pfụru lẹ mgboru ngwẹja-akpọ-ọku ono; yẹle ndu-ishi Mówabu, yẹe ya tụko nọdu. Belaku sụ Belamu: “?Bụ gụnu bẹ Chipfu pfuru?”
18 Belamu pfushiahaa sụ:
“Gụbe Belaku; gbalihu agbalihu ngabẹ nchị!
Nụma iphe, mu epfu; gụbe nwa Zipo.
19 Chileke ta abụkwa nemadzụ; k'ọphu ọo-bya adzụaha ụka.
Ọphu ọ bụdu nwa ndiphe; kẹ g'ọ gbanwee uche iya.
?O pfujewaru opfu; ọphu o medụru g'o pfuru?
?O kwejeru ukwe-iphe; g'o to medzu ukwe-iphe ọbu?
20 Sụ-a; ekemu, mu natarụ bụkwa gẹ mu gọoru ndu ono ọnu-ọma.
Chileke gọwaru ọnu-ọma nụ phẹ.
Ọphu mu ta a-dụkwa ike agbanwe iya.
21 Ọ tọ dụdu ẹjo-iphe, e levuru l'ẹhu ụnwu Jiékọpu.
Ọphu ọ dụdu iphe, ta adụdu ree, ọ hụmaru l'ẹhu ụnwu Ízurẹlu.
Chipfu, bụ Chileke phẹ swiru phẹ ọkpobe eswiru.
Ẹphe anọduje atụ ụzu l'ọ bụ eze phẹ.
22 Chileke bẹ dufutaru phẹ l'alị Ijiputu;
bya emee phẹ; ẹphe nweru ọkpehu g'atsụ.
23 A ta abyadụ egude oswe keta ụnwu Jiékọpu.
Ọphu a byadu e-shi l'ọmamanshi mekata ụnwu Ízurẹlu.
Nta-a bẹ ee-pfu opfu ẹhu ụnwu Jiékọpu;
pfua opfu ẹhu ụnwu Ízurẹlu sụ:
‘Lewarọ iphe, Chileke megbabẹru!’
24 Sụ-a; ndu Ízurẹlu angụ-lihuje gẹ ne oduma.
Ẹphe anọduje ebu nggada g'oduma;
mbụ oduma, ta azẹjedu azẹe jasụ l'ọ labushia anụ eriri iya;
mbụ jasụ l'ọ ngụa mee-iphe, o guderu.”
25 Ọo ya bụ; Belaku sụ Belamu: “Ta atụekwa phẹ ọnu ilile; ọphu ị gọekwaru phẹ ọnu-ọma ililekpọo!”
26 Belamu sụ Belaku: “?Mu te epfuduru ngu l'ọo iphe, Chipfu pfuru bẹ mu e-me?”

Opfu k'ẹto, Belamu natarụ l'ẹka Chipfu

27 Tọbudu iya bụ; Belaku sụ Belamu: “Bya gẹ mu duru ngu je ẹka ọzo. ?G'a maru ọ-dụ Chileke ree g'ị gbẹ l'ẹka ono tụaru mu phẹ ọnu?”
28 Belaku duta Belamu; ẹphe nyihu ọnonu úbvú Peyọ; mbụ úbvú ono, nọ chebe iphu l'alị, dabyiru mgbegere.

29 Belamu sụ Belaku: “Kpụaru mu ọru-ngwẹja ụzo ẹsaa l'ẹka-a; l'ị kpụtaru mu
oke-eswi ẹsaa waa ebili ẹsaa.”
30 Belaku mee ya gẹ Belamu sụru g'o mee ya. Ẹphe gbua oke-eswi ono yẹle ebili
ono nanụ nanụ l'ọru-ngwẹja ono.

24

1 Belamu bya ahụmaepho l'iphe, dụ Chipfu ree bụ g'a gọru ọnu-ọma nụ ndu Ízurẹlu;
ọphu o to jeẹduru l'ajị ẹgube oojejehawa. Iphe, o meru bụ l'o woru iphu ghaa l'ụzo
echiẹgu.
2 Belamu bya apalia ẹnya imeli hụma ndu Ízurẹlu g'ẹphe kpọbegbaaru ụlo-ẹkwa
phẹ l'ipfu l'ipfu. Unme Chileke bya iya l'ẹhu;
3 o pfushiahaa sụ:
“Waa iphe, Belamu nwa Beyọ epfu.
Ọ kwa opfu, onye ono, e meru; ẹnya sahụ ono epfu.
4 Opfu, onye anụmaje opfu, shi l'ọnu Chileke epfu;
mbụ onye ono, ahụmaje iphe, Ọkalibe-kangokọtaru-nụ egoshi; daa kpurumu
kpupyabẹ iphu;
onye ono, e meru; ẹnya dụ sarịmu ono.
5 Ẹgube g'ụlo-ẹkwa ngu amabe mma; gụbe Jiékọpu;
mbụ ẹka gụbe Ízurẹlu bukpọ ebubu!
6 Ọo gẹ nsụda nsụda adụje-a bụ g'ọ sụsaru asụsa.
Ọ dụ gẹ mgbabu, a gbaru l'agụga ẹnyimu.
Ọ dụ g'oshi alowe, Chipfu yeru l'onwiya;
bya adụ g'oshi sida, bvuru l'agụga ẹnyimu.
7 Mini e-shije l'ite-mini Ízurẹlu asọshihu asọshihu.
Oshilọkpa phẹ bẹ e-nweru mini nweru k'etsutsu iya.
Eze phẹ bẹ a-ka eze Agagu shii.
Alị-eze phẹ bẹ aa-pali eli.
8 Chileke dufutaru phẹ l'alị Ijiputu;
bya emee phẹ; ẹphe nweru ọkpehu g'atsụ.
Ẹphe a-lwụcha ọhamoha, ẹphe dụ ashị;
mbụ kụpyashia ọkpu phẹ yọgiri yọgiri.
Ẹphe e-gude arwa phẹ nmafushia phẹ ẹpho.
9 Ízurẹlu bẹ nmakpuru anmakpuru; bya azẹe l'alị g'oduma.
Ẹphe dụ gẹ ne oduma; ?bụ onye a-dụ ike kpatsu phẹ?
G'iphe, bụ ndu gọru ụnwu Ízurẹlu ọnu-ọma bụkwaru ndu a gọru ọnu-ọma nụ.
G'iphe, bụ ndu tụru unu ọnu bụkwaru ndu a tụru ọnu.”
10 Tọbudu iya bụ; Belamu mee; ẹhu ghushiaha Belaku eghu ike. Ọ kụa ẹka kpaa;
bya asụ Belamu: “Nta-a bẹ mu kuru ngu g'ị bya atụaru mu ndu ọhogu ọnu; ọ bụ-
chiaru ọnu-ọma bẹ ị gọcharu nụ phẹ ugbo ẹto-a.
11 Ngwa; keta ọso tụgbua lashịa ibe ngu ẹgwegwa! Mu shi rịa kẹ gẹ mu kwabẹ
ngu ùbvù, parụ ẹka; obenu lẹ Chipfu bẹ nafụwaru ngu ùbvù ọbu.”
12 Belamu sụ Belaku: “?Mu te epfuduru iya ndu i ziru g'ẹphe bya ekua mu sụ:
13 ‘Obetakpọo Belaku nụ mu ụlo iya ono, mkpọla-ododo mẹ mkpọla-ọchaa jiru
pyịmu ono bẹ mu te emeghatakwa iphe, Chipfu sụru gẹ mu mee; ọphu mu egudekwa
uche k'onwomu eme iphe, dụ ree; ọzoo iphe, dụ ẹji. Ọo ẹpho iphe, Chipfu pfuru bẹ
mu e-pfu.’
14 Nta-a bẹ mu alawa; alapfu ndibe mu. Ọle-a; byakwa gẹ mu nmaaru ngu ọkwa;
gẹ mu pfuaru ngu iphe, ndu-a e-mechaa mee ndibe unu lẹ teke dụ l'iphu.”

Opfu k'ẹno, Belamu natarụ l'ẹka Chipfu

15 Ọo ya bụ; Belamu pfuahaa sụ:
“Waa iphe, Belamu nwa Beyọ epfu.
Ọ kwa opfu, onye ono, e meru; ẹnya sahụ ono epfu.
16 Opfu, onye anụmaje opfu, shi l'ọnu Chileke epfu;
mbụ onye ono, maru iphe, shi Ọkalibe-kakọta-shii l'ẹka;
onye ono, ahụmaje iphe, Ọkalibe-kangokọtaru-nụ egoshi; daa kpurumu kpupyabẹ iphu;
onye ono, e meru; ẹnya dụ sarịmu ono.
17 Mu hụmaru onye ono; ọle ọ tọ bụdu nta-a.
Mu ele onye ọbu ẹnya; ọle ọ tọ nọdu ntse.
Kpokpode bẹ e-shi l'ọnulo Jiékọpu fụta.
Mgbọro-eze bẹ a-fụta lẹ Ízurẹlu.
Mówabu bẹ ọo-tụko egedegee ọnu-iphu gwee arakabya.
L'ọo-tụko ụnwu Sheti l'ophu mebyishikọta.
18 Ndu Edọmu bẹ aa-lwụta l'ọgu.
Nokwaphọ g'aa-lwụta ndu Siye, bụ ndu ọhogu Ízurẹlu.
Obenu lẹ ndu Ízurẹlu bẹ a-nọdu aka ike eje.
19 Onye-ishi bẹ e-shi l'ọnulo Jiékọpu fụta;
bya emebyishia ndu ọphu phọduru nụ lẹ mkpụkpu ono.”
20 Belamu bya elee ndu Amalẹku ẹnya bya asụ:
“Ndu Amalẹku bẹ bụ ivuzọ l'echilabọ ọhamoha;
obenu l'ẹphe a-bụru mkpurupyata l'ikpazụ.”
21 Ọ bya elee ndu Kénu ẹnya bya asụ:
“Ẹka unubẹ ndu Kénu bu ebubu bẹ e meru; o shihu kẹ dụngudungu.
Nwamkpu, unu tụru bẹ unu tụru l'eli mkpuma.
22 Ọle unubẹ ndu Kénu bẹ aa-lwụkwa alwụlwu.
Ndu Asiriya bẹ a-kpụko unu lẹ ndzụ.”
23 Tọbudu iya bụ; o pfua sụ:
“Oowaa! ?Bụ onye a-nọdu ndzụ lẹ teke Chileke a-nọdu eme iphe ono?
24 Ụgbo-mini e-shi agụga ẹnyimu l'alị Kitimu bya;
bya emekpaa ndu Asiriya yẹle ndu Eba ẹhu;
obenu l'ẹphebedua bẹ a-bụkwarupho mkpurupyata.”
25 Tọbudu iya bụ; Belamu pfuchaa nno bya agbalihu; ọ bụru iya ala ibe iya; Belaku tụgbukwapho lashịa.

25

Ndu Mówabu eduswe ndu Ízurẹlu ụzo

1 A nọnyaepho lẹ teke ono, ndu Ízurẹlu bu lẹ nsụda Shitimu ono; ẹphe l'ụnwada ndu Mówabu wata apharwụshi onwophẹ.
2 Ụnwanyi Mówabu ono wata eku ndu Ízurẹlu ono g'ẹphe tsoru phẹ je agwa agwa phẹ. Ndu Ízurẹlu nọdu erije iphe, e shiru l'agwa ono; bya abaarụ agwa ndu Mówabu ono ẹja.
3 No iya; ndu Ízurẹlu woru onwophẹ tụgbabe l'agwa Balụ-Peyọ. Eshi nno; ndu Ízurẹlu kpatsu Chipfu ẹhu-eghu.
4 Chipfu bya asụ Mósisu: “Chịtakota ndu-ishi ndu Ízurẹlu l'ophu megbushia l'atatiphu mu; gbaa phẹ l'anwụ; k'ọphu mu e-wofu ẹhu-eghu mu, ata pfụpfupfu l'ẹhu ndu Ízurẹlu.”

5 Ọo ya bụ; Mósisu sụ ndu ọgbo-ikpe ndu Ízurẹlu: “G'onyenọnu lẹ g'unu ha l'ẹhu
l'ẹhu gbushia ndu nkiya, bụ ndu woru onwophẹ tụgbabe l'agwa Balụ-Peyọ.”
6 Ndu Ízurẹlu dọkwaduru-a l'ọnu ụlo-ẹkwa-ndzukọ aragbaa ẹkwa. A bya ele ẹnya;
onye lanụ l'ụnwu Ízurẹlu duwaru nwanyị Midiyanu bahụ ibe iya l'ẹka Mósisu phẹ
tụkoru ele iya ẹnya; mẹ ndu Ízurẹlu l'ophu.
7 Finehasu nwa Eleyaza; mbụ nwanwa Erọnu, bụ onye uke Chileke hụmaepho iphe
ono; o kwolihu l'ẹka ono, igwe-ọha ono kụru ono; je adụchata arwa iya.
8 O tsopyabẹ nwoke Ízurẹlu ono bahụ l'ime ụlo iya; je eworu arwa ono nmaa ya
l'eli nwanyị ono; o shi l'ẹka a nmarụ iya nwoke foo kẹ nwanyị ono l'ẹpho; nkephẹ
bvụ. Ọo ya bụ; ẹjo iphe-ememe ono haa ndu Ízurẹlu.
9 Ọle ndu ẹjo iphe-ememe ono gburu egbugbu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ ugbo
ẹto.
10 Chipfu sụ Mósisu:
11 “Finehasu nwa Eleyaza; mbụ nwanwa Erọnu, bụ onye uke Chileke bẹ mewaru
ọphu ẹhu-eghu ndu Ízurẹlu adụeduru mu. Noo kẹle o wotaru okophoo, mu gege
ekoru ndu Ízurẹlu kooru phẹ; shi nno mee ọphu mu egudeẹdu okophoo mu ono mee
gẹ ndu Ízurẹlu laa l'iyi.
12 Ọo ya bụ lẹ-a; sụ iya lẹ mu l'iya nọwaa l'ọgbandzu ẹhu-guu.
13 Ọgbandzu ono a-bụru nkiya waa k'awa iya phẹ, bụ ndu ọphu etso iya etsotso.
Ọgbandzu ono bẹ bụ l'ẹphe a-bụru uke jasụwaruroya; kẹle o gude iswi ẹhu Chileke
iya koo okophoo; mbụ shi nno pfụa ụgwo iphe-ẹji, ndu Ízurẹlu meru.”
14 Ẹpha nwoke Ízurẹlu ono, e gburu yẹle nwanyị Midiyanu ono bẹ bụ Zimiri nwa
Salu. Nna iya, bụ Salu bẹ bụ onye-ishi l'ẹnya-unuphu, nọ l'ipfu Simiyọnu.
15 Ẹpha kẹ nwanyị Midiyanu ono, e gbukwarụpho ono bụ Kozubi nwada Zuru. Nna
iya, bụ Zuru bẹ bụ onye-ishi l'ẹnya-unuphu ndu Midiyanu.
16 Chipfu bya asụ Mósisu:
17 “Bụru ọhogu ndu Midiyanu; woru phẹ gbushia.
18 Noo kẹle ẹphe gude ẹregede bụru ọhogu unu; deru unu ye l'agwa agwa Balụ-
Peyọ ono; waa lẹ kẹ Kozubi, bụ nwada onye-ishi ndu Midiyanu; mbụ nwune ndu
Midiyanu kẹ nwanyị, bụ onye ono, e gburu teke ono, kẹ Peyọ meru; ẹjo iphe-ememe
bya ono.”

26

Agụ ndu Ízurẹlu ọgu k'ugbo labọ

1 O be g'ẹjo iphe-ememe ono lachaaru; Chipfu bya epfuru Mósisu yẹle Eleyaza nwa
Erọnu, bụ onye uke Chileke sụ:
2 “Unu gụa ndu Ízurẹlu l'ophu ọgu l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu; e -shi lẹ ndu
nọwaru ụkporo apha kwasẹru; mbụ ndu sụwaru eje ọgu lẹ Ízurẹlu.”
3 Ọ bụru lẹ baswaa alị Mówabu, nọ l'agụga ẹnyimu Jiọ́danu lẹ mgboru mkpụkpu
Jieriko bẹ Mósisu yẹle Eleyaza, bụ onye uke Chileke nọ pfuaru ndu Ízurẹlu sụ:
4 “Unu gụa ndu Ízurẹlu l'ophu ọgu; e -shi lẹ ndu nọwaru ụkporo apha kwasẹru;
mbụ ẹgube ono, Chipfu tụru iya Mósisu l'ekemu.”

Waa ndu Ízurẹlu, shi l'alị Ijiputu fụta baa:

5 Ndu bụ oshilọkpa Rúbẹnu, bụ ọkpara Ízurẹlu bụ: Hanọku, onye metaru ipfu
Hanọku; mẹ Palu, onye metaru ipfu Palu;
6 mẹ Hẹzuronu, onye metaru ipfu Hẹzuronu; mẹ Kami, onye metaru ipfu Kami.

7 Ipfu ono g'ẹphe ha tụkoru bụru oshilọkpa Rúbẹnu. Ndu ọphu a gụru ọgu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ ugbo ise l'ụnu tete l'ụkporo ụmadzu ishii l'ụmadzu iri.
8 Nwa Palu kẹ nwoke bụ Eliyabu.
9 Ụnwu kẹ Eliyabu unwoke bụru: Nemẹlu; mẹ Detanu; waa Abiramu. Ọo Detanu waa Abiramu-a bẹ a họtajeru g'ẹphe bụru ishi lẹ Ízurẹlu; ẹphe tsoru ndu kẹ Kora kwefuru Mósisu yẹle Erọnu ike; mbụ teke ono, ẹphe kwefujeru Chipfu ike phọ.
10 Alị saa ọnu tụko ẹphe lẹ Kora lwekọta; ndu shi etso iya nụ bẹ nwụshihuru nụ; mbụ lẹ teke ono ọku kegbushijeru ụkporo ụmadzu iri l'ẹbo l'ụmadzu iri phọ. Iphe ono bụru iphe alọ ẹka lẹ nchị.
11 Ọle ụnwu Kora ta anwụshihuduru.
12 Ndu bụ oshilọkpa Simiyọnu l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Nemẹlu, onye metaru ipfu Nemẹlu; mẹ Jiaminu, onye metaru ipfu Jiaminu; mẹ Jiakinu, onye metaru ipfu Jiakinu;
13 mẹ Zera, onye metaru ipfu Zera; mẹ Shawulu, onye metaru ipfu Shawulu.
14 Ipfu ono bẹ tụkoru bụru oshilọkpa Simiyọnu. Ndu ọphu a gụru ọgu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ ugbo labọ l'ụnu iri l'ise l'ụkporo ụmadzu iri.
15 Ndu ọphu bụ oshilọkpa Gadu l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Zefọnu, onye metaru ipfu Zefọnu; mẹ Hagi, onye metaru ipfu Hagi; mẹ Shuni, onye metaru ipfu Shuni;
16 mẹ Ozuni, onye metaru ipfu Ozuni; mẹ Eri, onye metaru ipfu Eri;
17 mẹ Arodi, onye metaru ipfu Arodi; waa Areli, onye metaru ipfu Areli.
18 Ipfu ono bẹ tụkoru bụru oshilọkpa Gadu. Ndu ọphu a gụru ọgu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ ugbo ise l'ụnu nemadzụ; l'ụmadzu ụkporo ise.
19 Jiuda bẹ nwụtaru unwoke labọ, ẹpha phẹ bụ Ẹru; waa Ọnanu. Ọle ẹphenebo nwụshihuru l'alị Kénanu.
20 Ndu bụ oshilọkpa Jiuda l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Shela, onye metaru ipfu Shela; mẹ Pẹ́rezu, onye metaru ipfu Pẹ́rezu; mẹ Zera, onye metaru ipfu Zera.
21 Ụnwu kẹ Pẹ́rezu bụ: Hẹzuronu, onye metaru ipfu Hẹzuronu; waa Hamulu, onye metaru ipfu Hamulu.
22 Ipfu ono bẹ tụkoru bụru oshilọkpa Jiuda. Ndu ọphu a gụru ọgu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ ugbo tete l'ụnu iri lẹ nanụ l'ụkporo ụmadzu ise.
23 Ndu bụ oshilọkpa Isaka l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Tola, onye metaru ipfu Tola; mẹ Puwa, onye metaru ipfu Puwa;
24 mẹ Jiashubu, onye metaru ipfu Jiashubu; waa Shimurọnu, onye metaru ipfu Shimurọnu.
25 Ipfu ono bẹ tụkoru bụru oshilọkpa Isaka. Ndu ọphu a gụru ọgu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ ugbo ẹsato l'ụkporo ụmadzu iri l'ise.
26 Ndu bụ oshilọkpa Zebulọnu l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Sẹredu, onye metaru ipfu Sẹredu; mẹ Elọnu, onye metaru ipfu Elọnu; waa Jiahulẹlu, onye metaru ipfu Jiahulẹlu.
27 Ipfu ono bẹ tụkoru bụru oshilọkpa Zebulọnu. Ndu ọphu a gụru ọgu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ ugbo ẹsaa l'ụnu iri lẹ nanụ l'ụkporo ụmadzu ise.
28 Ndu bụ oshilọkpa Jiósẹfu l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Manásẹ; waa Ifuremu.
29 Ụnwu kẹ Manásẹ bụ: Makiya, onye metaru ipfu Makiya. Makiya bụ nna Giladu. Giladu meta ipfu Giladu.
30 Ụnwu Giladu bụ: Iyeza, onye metaru ipfu Iyeza; mẹ Helẹku, onye metaru ipfu Helẹku;
31 mẹ Asụrelu, onye metaru ipfu Asụrelu; mẹ Shẹkemu, onye metaru ipfu Shẹkemu;
32 mẹ Shemida, onye metaru ipfu Shemida; waa Hefa, onye metaru ipfu Hefa.

33 Zelofehadu, bụ nwa Hefa bẹ ta nwụtaduru unwoke. Ọo ụnwanyi bẹ ọ nwụshiru.
Ẹpha ụnwanyi ono, ọ nwụshiru ono bụ Mahula; mẹ Nuwa; mẹ Họgula; mẹ Milika;
waa Tịza.
34 Ipfu ono tụkoru bụru oshilọkpa Manásẹ. Ndu ọphu a gụru ọgu dụ ụkporo ụnu
nemadzụ ugbo ishii l'ụnu iri lẹ nanụ l'ụkporo ụmadzu iri l'ise.
35 Ụnwu kẹ Ifuremu l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Shutela, onye metaru ipfu Shutela; mẹ
Beka, onye metaru ipfu Beka; waa Tahanu, onye metaru ipfu Tahanu.
36 Ụnwu Shutela bụ Eranu, onye metaru ipfu Eranu.
37 Ipfu ono bẹ tụkoru bụru oshilọkpa Ifuremu. Ndu ọphu a gụru ọgu bẹ dụ ụkporo
ụnu nemadzụ ugbo ẹno l'ụnu nemadzụ l'ụkporo ụmadzu ise.
Ndu ono bẹ tụkoru bụru oshilọkpa Jiósẹfu l'ipfu l'ipfu phẹ.
38 Ndu bụ oshilọkpa Benjiaminu bụ: Bela, onye metaru ipfu Bela; mẹ Ashịbelu,
onye metaru ipfu Ashịbelu; mẹ Ahiramu, onye metaru ipfu Ahiramu;
39 mẹ Shefufamu, onye metaru ipfu Shefufamu; waa Hufama, onye metaru ipfu
Hufamu.
40 Ụnwu Bela bụ: Arụdu; mẹ Nemanu. Arụdu, bụ iya metaru ipfu Arụdu; Nemanu
bụru iya metaru ipfu Nemanu.
41 Ndu ono bẹ tụkoru bụru oshilọkpa Benjiaminu l'ipfu l'ipfu phẹ. Ndu ọphu a
gụru ọgu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ ugbo ise l'ụnu ụmadzu iri l'ẹno.
42 Ndu bụ oshilọkpa Danu l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Shuhamu, onye metaru ipfu
Shuhamu. Ndu ono bẹ tụkoru bụru oshilọkpa Danu l'ipfu l'ipfu phẹ.
43 Ẹphe tụkoru bụru ipfu Shuhamu. Ndu ọphu a gụru ọgu bẹ dụ ụkporo ụnu
nemadzụ ẹsato l'ụnu nemadzụ lanụ.
44 Ndu bụ oshilọkpa Asha bụ: Imuna, onye metaru ipfu Imuna; mẹ Ishivi, onye
metaru ipfu Ishivi; waa Beraya, onye metaru ipfu Beraya.
45 Ụnwu Beraya bụ: Heba, onye metaru ipfu Heba; waa Malukẹlu, onye metaru
ipfu Malukẹlu.
46 Ọ bụru nwa nwanyị lanụ bẹ Asha nwụtaru; ẹpha iya bụ Sera.
47 Ndu ono bẹ tụkoru bụru oshilọkpa Asha. Ndu ọphu a gụru ọgu bẹ dụ ụnu ụkporo
ugbo ishii l'ụnu iri l'ẹto l'ụkporo ụmadzu iri.
48 Ndu bụ oshilọkpa Nafụtali l'ipfu l'ipfu phẹ bụ: Jiahuzẹlu, onye metaru ipfu
Jiahuzẹlu; mẹ Guni, onye metaru ipfu Guni;
49 mẹ Jieza, onye metaru ipfu Jieza; waa Shilemu, onye metaru ipfu Shilemu.
50 Ndu ono bẹ tụkoru bụru oshilọkpa Nafụtali l'ipfu l'ipfu phẹ. Ndu ọphu a gụru
ọgu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ ugbo ise l'ụnu iri l'ẹto l'ụkporo ụmadzu iri.
51 Noo ya; iphe, ndu Ízurẹlu tụkoru dụ bụru ụkporo ụnu nemadzụ ugbo ụkporo
ẹto l'ụkporo ụnu ugbo iri l'ise l'ụnu nemadzụ ẹno l'ụkporo ụmadzu ishii l'ụmadzu
iri.

Ndu Ízurẹlu awa alị ono, ẹphe eje eburu ono

52 Chipfu sụ Mósisu:
53 "Ọo ndu-a bẹ aa-washịru alị ono g'ọ bụru okiphe, ẹphe ketarụ. Ndu nọnu e-keta
oke lẹ g'ẹphe ha teke a gụru phẹ ọgu.
54 Ndu ha shii bẹ ịi-wẹ alị, ha shii; ndu ọphu ha nwanshịi; wẹe phẹ alị, ha nwanshịi.
Ndu ọphu nọnu e-keta oke lẹ g'ẹphe ha teke a gụru phẹ ọgu.
55 Alị ono bẹ bụ ido bẹ aa-tụ gude washịa ya. Aa-wa iya l'ipfu l'ipfu; ipfu nọnu l'o
keta oke iya nkephẹ.
56 Ọ bụru ido bẹ aa-tụ gude washịaru ndu ọphu ha shii; mẹ ndu ọphu ha nwanshịi
alị ono."

Agụ eri Lívayi ọgu

57 Waa oshilọkpa Lívayi baa; waa g'e gude gụa phẹ ọgu l'ipfu l'ipfu: Geshọnu,
onye metaru ipfu Geshọnu; mẹ Kohatu, onye metaru ipfu Kohatu; waa Merari, onye
metaru ipfu Merari.
58 Ipfu-a bẹ bụkwapho oshilọkpa Lívayi: Ipfu Libuni; mẹ ipfu Hẹburonu; mẹ ipfu
Mahuli; mẹ ipfu Mushi; mẹ ipfu Kora. Kohatu bụ nna Amụramu.
59 Ẹpha nyee Amaramu bẹ bụ Jiekobẹdu, bụ nwada Lívayi. Jiokebẹdu bụ nwa
nwanyị, a nwụru Lívayi l'alị Ijiputu. Ndu ọ nwụtaru Amụramu bụ Erọnu; waa
Mósisu; mẹ Miriyamu. Miriyamu bụru nwune phẹ kẹ nwanyị.
60 Erọnu bụ nna Nadabu; mẹ Abihu; mẹ Eleyaza; waa Itama.
61 Nadabu yẹle Abihu bẹ nwụhuru lẹ teke ẹphe gude ọku, adụdu nsọ kpọoru Chipfu
ngwẹja ọku.
62 Ndu a gụru ọgu l'eri Lívayi; mbụ unwoke phẹ, nọwaru shita l'ọnwa lanụ kwasẹru
bẹ tụkoru dụ ụkporo ụnu nemadzụ ugbo labọ; l'ụnu ụmadzu iri l'ẹsaa; l'ụkporo
ụmadzu iri. Ọphu a gụduru phẹ teke a gụru ndu Ízurẹlu ọphuna; kẹle ẹphe te
ketaduru oke l'echilabọ ndu Ízurẹlu.
63 Ndu ono bẹ bụ ndu Mósisu yẹle Eleyaza, bụ onye uke Chileke gụru ọgu; mbụ
ndu ono, gụru ndu Ízurẹlu ọgu lẹ baswaa alị Mówabu l'agụga ẹnyimu Jiọdanu lẹ
mgboru Jieriko.
64 Ndu ono ta adụdu g'ẹphe ha, yị lẹ ndu ọphu Mósisu yẹle Erọnu, bụ onye uke
Chileke gụjeru ọgu teke phọ, ẹphe gụru ndu Ízurẹlu ọgu l'echiẹgu Sayịnayi phọ.
65 Noo kẹle Chipfu sụru ndu Ízurẹlu ono l'ẹphe nwụhufutaje l'echiẹgu ono. Ọ tọ
dụdu g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ, aphọdu nụ l'ime ndu ono; a -gụfuepho Kalẹbu nwa
Jiefune; yẹle Jioshuwa nwa Nunu.

27

Oke alị ụnwada Zelofehadu
(Ọgú 36:1-12)

1 Tọbudu iya bụ; ụnwada Zelofehadu bya atụko je apfụru l'ọnu ụlo-ẹkwa-ndzukọ.
Zelofehadu l'onwiya bụ nwa Hefa; Hefa bụru nwa kẹ Giladu; Giladu bụru nwa kẹ
Makiya; Makiya bụru nwa kẹ Manásẹ. G'ẹphe ha bụkota oshilọkpa Manásẹ. Manásẹ
bụru nwa kẹ Jiósẹfu. Ẹpha ụnwada Zelofehadu ono bụ: Mahula; mẹ Nuwa; mẹ
Họgula; mẹ Milika; waa Tịza.
2 Ụnwada Zelofehadu ono bya apfụru l'atatiphu Mósisu; waa l'atatiphu Eleyaza,
bụ onye uke Chileke; mẹ l'atatiphu ndu-ishi; mẹ l'atatiphu ndu Ízurẹlu l'ophu l'ọnu
ụlo-ẹkwa-ndzukọ pfuahaa sụ:
3 "Nna anyi bẹ nwụhuru l'echiẹgu. Ọle ọ tọ yịkwa lẹ ndu ono, chịkoberu onwophẹ
tsoo Chipfu opfu ono; mbụ ndu ono, tsoru Kora ono. Nna anyi bẹ bụkpoepho iphe-ẹji,
o metaru l'onwiya gburu iya; ọphu ọ nwụtaduru nwa nwoke.
4 ?Ee-gude kẹle nna anyi ta nwụtaduru nwa-nwoke; ẹpha iya echihu l'ipfu iya? G'a
hẹkwa anyi oke l'echilabọ ndibe nna anyi."
5 Ọo ya bụ; Mósisu wota opfu ụnwada Zelofehadu ono papfu Chipfu.
6 Chipfu sụ Mósisu:
7 "Ụnwada Zelofehadu pfuru iphe, gbaru nụ. Unu shi l'oke alị ndu nna phẹ wẹe
phẹ alị; k'ọphu ẹphe e-keta okiphe nna phẹ.
8 Pfuaru ndu Ízurẹlu; sụ phẹ-a: Ọ -bụru lẹ nwoke bẹ nwụhuru nụ; ọphu ọ
nwụtaduru nwa-nwoke; g'e wotajẹ okiphe, rwuberu iya nụ woru nụ nwada iya.
9 Ọ -bụru l'onye ọbu ta nwụtafudaru nwa-nwanyị; g'e wotajẹ okiphe, rwuberu iya
nụ ọbu woru nụ unwune iya kẹ nwoke g'ọ bụru iphe phẹ.

10 Teke ọbu l'o to nwefuda unwune nwoke; g'e woru okiphe ono, rwuberu iya nụ
woru nụ nwune nna iya phẹ kẹ nwoke g'ọ bụru iphe phẹ.
11 Ọ -bụru lẹ nna, nwụru onye ọbu te nwedu unwune nwoke; g'e woru okiphe,
rwuberu iya nụ ọbu nụ ndu ẹphe l'iya bụ ọkpobe abụbu g'ọ bụru iphe phẹ. Iphe
ono bụ omelalị, a tọru ọkpa iya doberu ndu Ízurẹlu; ẹgube Chipfu tụru iya Mósisu
l'ekemu."

Jioshuwa anọ-chi ẹnya Mósisu
(Dit 31:1-8)

12 Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ Mósisu: "Nyihu eli úbvú Abarimu-a je anọdu
hụmakota alị ono, mu nụru ndu Ízurẹlu ono.
13 Ị -hụmachaẹ ya phọ bẹ ịi-nwụhu lapfushia ndibe unu; ẹgube ono nwune ngu
nwoke, bụ Erọnu nwụhuru.
14 Iphe, kparụ iya nụ bụ l'unu kwefuru ike l'opfu mu lẹ teke ono, ndu Ízurẹlu gụjeru
aphụ lẹ mgboru mini ono, dụ l'echiẹgu Zinu ono. Ọphu unu adụdu ike dobe mu nsọ
l'iphu phẹ." (Mini ono bụ mini Meriba, dụ lẹ Kadẹshi lẹ mgbẹgu Zinu.)
15 Mósisu sụ Chipfu:
16 "Gẹ Chipfu; mbụ Chileke ọphu gude ndzụ onyemonye họta nụ onye a-nọdu edu
ndu Ízurẹlu.
17 Onye e-vutajẹru phẹ ụzo l'ejeje mẹ l'alwalwa; mbụ onye a-nọdu edu phẹ eje ejeje
alwa alwalwa; gẹ ndibe gụbe Chipfu ta adụshi g'atụru, te enwedu onye eche iya nụ."
18 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósisu: "Duta Jioshuwa nwa Nunu, bụ onye Unme kẹ mụbe
Chipfu bu l'ẹhu; byabẹ iya ẹka l'ishi.
19 Duru iya g'o je apfụru l'atatiphu Eleyaza, bụ onye uke Chileke; mẹ l'atatiphu ndu
Ízurẹlu l'ophu; g'ị nọdu l'atatiphu ndu ono woru ozi ono ye iya l'ẹka.
20 Harụ ike nkengu ye iya l'ẹka; k'ọphu iphe, bụ Ízurẹlu l'ophu a-nọduje eme iphe,
ọ sụru g'ẹphe mee.
21 Gẹ Jioshuwa pfụru l'atatiphu Eleyaza, bụ onye uke Chileke. Eleyaza egude ido,
urimu jee l'iphu Chipfu je ajịa Chipfu g'ọ maru g'o pfuru opfu ẹhu iya. Ọ bụru iphe,
Jioshuwa sụru gẹ ndu Ízurẹlu mee bẹ ẹphe a-tụkoje mee. Ọ -sụ gẹ ndu Ízurẹlu
tụgbua; ẹphe atụgbua; ọ -sụ g'ẹphe bata; yẹle ẹphe a-tụko bata."
22 Mósisu mee gẹ Chipfu pfuru iya. O duta Jioshuwa pfụbe l'atatiphu Eleyaza, bụ
onye uke Chileke; mẹ l'atatiphu edzudzu-ọha Ízurẹlu.
23 Ọo ya bụ; o byibe Jioshuwa ẹka l'ishi woru ozi ono ye iya l'ẹka bụ iphe, Chipfu
shi l'ọnu Mósisu pfua.

28

Ngwẹja, eegweje mbọkumboku
(Awụ 29:38-46)

1 Chipfu sụ Mósisu:
2 "Tụru ekemu nụ ndu Ízurẹlu; sụ phẹ: Unu leta ẹnya nụje mu ngwẹja, rwuberu
mu nụ; mbụ nri, e gude egweru mu ngwẹja; mbụ ngwẹja ono, a kpọru ọku, mkpọ
iya dụ mu ree. Unu nụje mu iya lẹ teke bụ orwuberu iya.
3 Sụ phẹ lẹ-a: 'Waa ngwẹja, a kpọru ọku, unu e-gweje nụ Chipfu baa: ụnwu
ebili labọ, gbachaaru apha; ọphu 'adụdu ẹka iphe mebyiru iya. Unu gweje iya
mbọkumboku; g'ọ bụru ngwẹja-akpọ-ọku, unu e-gweje tekenteke.
4 Unu gbuje ebili lanụ l'ụtsu; unu egbua ebili lanụ l'ụzenyashi.
5 Unu yeje iya ngwẹja-nri gwee; mbụ ụzo lanụ l'ime nkwẹka ukpokutu ereshi, e
keru ụzo iri; gwọo lẹ manụ, a tsụru l'ikwe; manụ e-ji eze ekpemu.

6 Ọo ya bụ ngwẹja-akpọ-ọku, eegweje mbọkumboku, bụ iya bụ g'e meru iya dobe
l'úbvú Sayịnayi; mbụ ngwẹja ono, a kpọru ọku, mkpọ iya dụ Chipfu ree.
7 Unu -gbua ebili lanụ; unu yekọbe iya ngwẹja-mẹe gwee; mbụ mẹe, jiru nkeru-ẹno
ọtu-lupfu otumu. Ọ bụru l'ẹka-dụ-nsọ bẹ unu a-gbashịjeru Chipfu ngwẹja-mẹe ono;
mbụ mẹe, shihuru ike.
8 Unu egbufua ebili lanụ l'ụzenyashi; yekọbekwa iya phọ ngwẹja-nri; waa ngwẹja-
mẹe ẹgube ono, ọ dụ lẹ k'ụtsu phọ. Unu gwee ngwẹja ono; g'ọ bụru ngwẹja, a kpọru
ọku, mkpọ iya dụ Chipfu ree.' "

Ngwẹja, eegweje l'eswe-atụta-unme

9 "A -bya l'eswe-atụta-unme; unu gbuje ebili labọ, gbachaaru apha, 'adụdu ẹka iphe
mebyiru iya; gude gwee ngwẹja. Unu egude ụzo labọ l'ime nkwẹka ukpokutu ereshi,
e keru ụzo iri; gwọo lẹ manụ; gude gwee ngwẹja-nri. Unu yekọbe iya ngwẹja-mẹe,
ayịjeru iya nụ.
10 Ono bụ ngwẹja-akpọ-ọku, unu e-gweje l'eswe-atụta-unme; yekwarụ ngwẹja-
akpọ-ọku, eegweje mbọkumboku phọ; yẹle ngwẹja-mẹe, ayịjeru iya nụ."

Ngwẹja, eegweje l'ọnwa òphúú

11 "Mbọku mbụ, ọnwa fụru gẹdegede bẹ unu e-gwejeru Chipfu ngwẹja-akpọ-ọku.
Unu gudeje ụnwu oke-eswi labọ; waa ebili lanụ; mẹ ụnwu ebili ẹsaa, gbachaaru
apha, adụdu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngwẹja ono.
12 Unu -gbua oke-eswi ono nanụ bẹ unu e-yekọbeje iya ngwẹja-nri gwee; mbụ ụzo
ẹto l'ime nkwẹka ukpokutu ereshi, e keru ụzo iri; gwọo lẹ manụ. Unu -gbua ebili
ono; unu yekọbe iya ngwẹja-nri gwee; mbụ ụzo labọ l'ime nkwẹka ukpokutu ereshi,
e keru ụzo iri; gwọo lẹ manụ.
13 Unu -gbua nwa ebili lanụ; unu eyekọbe iya ngwẹja-nri gwee; mbụ ụzo lanụ l'ime
nkwẹka ukpokutu ereshi, e keru ụzo iri; gwọo lẹ manụ. Ono bụ ngwẹja-akpọ-ọku,
mkpọ iya dụ Chipfu ree; mbụ ngwẹja, a kpọru ọku gweeru Chipfu.
14 Ngwẹja-mẹe, a-yịjeru iya nụ bụ: unu -gbua oke-eswi; unu eyekọbe iya mẹe, jiru
nkeru-ẹbo ọtu-lupfu otumu. Ọ -bụru l'ọo ebili; unu eyekọbe iya mẹe, jiru nkerẹto
ọtu-lupfu otumu gwee. Unu -gbua nwa ebili; unu eyekọbe iya mẹe, jiru nkeru-ẹno
ọtu-lupfu otumu gwee. Noo kẹ ngwẹja-akpọ-ọku, unu e-gweje l'ọnwa l'ọnwa; mbụ
l'ọnwa, dụkota l'ime apha.
15 Unu gbuje mkpi lanụ gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji nụ Chipfu; a -gụfukwa ngwẹja-
akpọ-ọku, eegweje mbọkumboku; yẹle ngwẹja-mẹe, ayịjeru iya nụ."

Ọbo Ojeghata
(Uke 23:5-14)

16 Mbọku k'iri l'ẹno l'ọnwa mbụ bẹ bụ ọbo Ojeghata kẹ Chipfu.
17 Mbọku k'iri l'ise l'ọnwa mbụ ono bẹ bụ ọbo-iphe. Ujiku ẹsaa l'ophu bẹ unu
a-takọtaje buredi, te koduru ekoko.
18 Mbọku mbụ, unu watarụ ọbo-iphe ono bẹ unu a-nọje ndzukọ, dụ nsọ. G'ọ tọ
dụkwa ozi, unu e-jeje mbọku ono l'ophu.
19 Sụ-a; unu gweje ngwẹja-akpọ-ọku nụ Chipfu. Unu gbua ụnwu oke-eswi labọ;
waa ebili lanụ; mẹ ụnwu ebili ẹsaa, gbachaaru apha, adụdu ẹka iphe mebyiru iya;
gude gwee ya.
20 Ngwẹja-nri bẹ unu e-gudeje ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ gwee. Oke-eswi
lanụ bụ nkwẹka ukpokutu ereshi, e keru uzi iri bẹ unu e-yeje iya uzi lanụ gude gwee
ya. Teke ọ bụ ebili ono; unu eworu ụzo labọ l'ime nkwẹka ukpokutu ereshi, e keru
ụzo iri; gwọo lẹ manụ.
21 Ọ bụru ụzo lanụ l'ime ụzo iri bẹ unu e-gweje l'ishi nwa ebili ono nanụ nanụ ẹphe
n'ẹsaa.

22 Unu e-gbukwaphọ mkpi lanụ gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; shi nno pfụa ụgwo
iphe-ẹji, unu meru.
23 Unu a-tụkoje ngwẹja ono gwekọta; yekọbe lẹ ngwẹja-akpọ-ọku ono, eegweje
l'ụtsu, bụ iya bụ ngwẹja ono, eegweje mbọkumboku.
24 Ọ bụru ẹgube ono bẹ unu a-nọduje egwe ngwẹja ono mbọkumboku abalị ẹsaa
ono; g'ọ bụru ngwẹja-nri, a kpọru ọku; mkpọ iya dụ Chipfu ree. Unu gweje ngwẹja
ono; yekọbefua lẹ ngwẹja-akpọ-ọku ono, unu egweje mbọkumboku; mẹ ngwẹja-mẹe,
ayịjeru iya nụ.
25 O -rwua mbọku k'ẹsaa; unu anọo ndzukọ, dụ nsọ. G'ọ tọ dụkwa ozi, unu e-jeje
lẹ mbọku ono l'ophu.

Ọbo-Idzu

26 Ọzo bụ; o -be mbọku, unu abọ ọbo-iphe k'akpụru-iphe-mbụ unu; unu nọjee
ndzukọ, dụ nsọ. G'ọ tọ dụkwa ozi, unu e-jeje mbọku ono l'ophu. Mbọku ono bẹ unu
a-gbajẹ l'upfu-ọha k'ọbo Idzu. Ọ bụru mbọku ono bẹ unu a-nụje Chipfu akpụru-iphe
ọphúú, unu metaru.
27 Unu gwee ngwẹja-akpọ-ọku; mbụ ngwẹja, mkpọ iya dụ Chipfu ree. Unu gbuje
ụnwu oke-eswi labọ; waa ebili lanụ; mẹ ụnwu-ebili ẹsaa, gbachaaru apha; gude gwee
ngwẹja ono.
28 Ngwẹja-nri, ee-yekọbeje l'oke-eswi lanụ bẹ bụ ụzo ẹto l'ime nkwẹka ukpokutu
ereshi, e keru ụzo iri; gwọo lẹ manụ. Teke ọ bụ ebili; unu yekọbe iya ụzo labọ l'ime
nkwẹka ukpokutu ereshi, e keru ụzo iri; gwọo lẹ manụ.
29 Ọ bụru ụzo lanụ l'ime nkwẹka ukpokutu ereshi, e keru ụzo iri; gwọo lẹ manụ bẹ
unu e-yekọbeje lẹ nwa ebili nanụ nanụ gwee ẹphe n'ẹsaa.
30 Unu egbuje mkpi lanụ gude pfụa ụgwo iphe-ẹji, unu meru.
31 Unu tụkoje ngwẹja ono g'ọ ha gwekọtaje; yekọberu ngwẹja-akpọ-ọku, unu
egweje; mẹ ngwẹja-nri, ayịjeru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe, ayịjekwaru iya phọ nụ. Ọle
ọo g'unu nwụbe ẹnya g'ọ tọ dụkwa anụ ono, a-dụru ọphu nweru ẹka iphe mebyiru
iya.

29

Ọbo Apha-ọphúú
(Uke 23:23-25)

1 "Lẹ mbọku mbụ l'ọnwa ẹsaa bẹ unu a-nọje ndzukọ, dụ nsọ. G'ọ tọ dụkwa ozi,
unu e-jeje lẹ mbọku ono. Mbọku ono bụ mbọku, unu e-gbuje opu.
2 Unu egwee ngwẹja-akpọ-ọku; mbụ ngwẹja, mkpọ iya dụ Chipfu ree. Unu egbua
nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; mẹ ụnwu-ebili ẹsaa, gbachaaru apha, adụdu ẹka
iphe mebyiru iya; gude gwee ngwẹja ono.
3 Ngwẹja-nri, ayịjeru iya nụ bẹ bụ ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ. Oke-eswi
ono bẹ unu e-yekọbeje ụzo ẹto l'ime nkwẹka ukpokutu ereshi, e keru ụzo iri gwọo lẹ
manụ. Ebili ono bẹ unu e-yekọbeje ụzo labọ l'ime nkwẹka ukpokutu ereshi, e keru
ụzo iri gwọo lẹ manụ.
4 A -bya l'ụnwu-ebili ẹsaa phọ; nanụ bẹ unu e-yekọbeje uzi lanụ l'ime nkwẹka
ukpokutu ereshi, e keru ụzo iri gwọo lẹ manụ.
5 Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; shi nno pfụa ụgwo iphe-ẹji,
unu meshiru.
6 Unu a-tụkoje ngwẹja ono g'ọ ha gwekọta; yekọberu ngwẹja-akpọ-ọku phọ,
eegweje l'ọnwa l'ọnwa; mẹ mbọkumboku; yẹle ngwẹja-nri, ayịjeru iya nụ; mẹ
ngwẹja-mẹe, ayịjekwaru iya phọ ya; mbụ g'a sụru g'e meje iya; mbụ ngwẹja ono,
mkpọ iya dụ ree, bụ iya bụ ngwẹja, a kpọru ọku nụ Chipfu."

Eswe apfụ ụgwo iphe-ẹji
(Uke 16:1-34; 23:26-32)

7 “Sụ-a; lẹ mbọku k'iri l'ọnwa ẹsaa ono bẹ unu a-nọje ndzukọ, dụ nsọ. Mbọku ono
bẹ unu a-swị ẹgu; g'ọ tọ dụkwa ozi, unu e-je mbọku ono.
8 Unu egwee ngwẹja-akpọ-ọku nụ Chipfu; mbụ ngwẹja, mkpọ iya dụ ree. Unu gbua
nwa oke-eswi lanụ; waa ebili lanụ; mẹ ụnwu-ebili ẹsaa, gbachaaru apha, adụdu ẹka
iphe mebyiru iya; gude gwee ngwẹja ono.
9 Ngwẹja-nri, a-yịru iya nụ bụ ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ bẹ unu e-gudeje
gwee ya. Oke-eswi ono bẹ unu e-yekọbeje ụzo ẹto l'ime nkwẹka ukpokutu ereshi, e
keru uzi iri. Ebili ono bẹ unu e-yekọbeje ụzo labọ l'ime nkwẹka ụtu-ereshi, e keru
ụzo iri.
10 A -bya l'ụnwu-ebili ẹsaa phọ; nanụ bẹ unu e-keje nkwẹka okpokutu ereshi ụzo
iri; wota ụzo lanụ gude gwee ya.
11 Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; a -gụfukwa ngwẹja-iphe-ẹji,
eegweje gude pfụa ụgwo iphe-ẹji; mẹ ngwẹja-akpọ-ọku ono, eegweje mbọkumboku
ono; yẹle ngwẹja-nri, ayịjeru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe, ayịjekwaru iya phọ nụ.”

Ọbo-Ḿkpù
(Uke 23:33-43; Dit 16:13-17)

12 “Lẹ mbọku k'iri l'ise l'ọnwa ẹsaa bẹ unu a-nọje ndzukọ, dụ nsọ. G'ọ tọ dụkwa
ozi, unu e-jeje mbọku ono. Unu bọoru Chipfu ọbo-iphe abalị ẹsaa.
13 Unu e-gwe ngwẹja-akpọ-ọku; mbụ ngwẹja, a kpọru ọku, mkpọ iya dụ Chipfu ree.
Unu egbua ụnwu oke-eswi iri l'ẹto; mẹ ebili labọ; waa ụnwu ebili iri l'ẹno, gbachaaru
apha, adụdu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngwẹja ono.
14 Ngwẹja-nri, a-yịjeru iya nụ bụ ukpokutu ereshi, a gwọru lẹ manụ bẹ unu e-gudeje
gwee ya. Ụnwu oke-eswi ono nanụ nanụ ẹphe n'iri l'ẹto bẹ unu e-yekọbeje ụzo ẹto
l'ime nkwẹka ukpokutu ereshi, e keru ụzo iri; gwọo lẹ manụ. Ebili labọ phọ; nanụ
iya bẹ unu e-yekọbeje ụzo labọ l'ime nkwẹka ukpokutu ereshi, e keru ụzo iri; gwọo
lẹ manụ.
15 Ụnwu ebili iri l'ẹno phọ; nanụ nanụ bẹ unu e-yekọbeje ụzo lanụ l'ime nkwẹka
ukpokutu ereshi, e keru ụzo iri; gwọo lẹ manụ.
16 Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; a -gụfukwa ngwẹja-akpọ-ọku
ono, unu egweje mbọkumboku; yẹle ngwẹja-nri, ayịjeru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe,
ayịjekwaru iya phọ nụ.

17 “Sụ-a; lẹ mbọku k'ẹbo bẹ unu e-gbu ụnwu oke-eswi iri l'ẹbo; mẹ ebili labọ; waa
ụnwu ebili iri l'ẹno, gbachaaru apha, adụdu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngwẹja
ono.
18 A bya l'ụnwu oke-eswi ono; yẹle ebili ono; mẹ ụnwu ebili ono g'ọ ha; unu
yekọbeje iya ngwẹja-nri, ayịjeru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe, ayịjekwaru iya phọ nụ;
bụ g'a sụru g'e meje iya.
19 Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; a -gụfukwa ngwẹja-akpọ-ọku
ono, unu egweje mbọkumboku; yẹle ngwẹja-nri, ayịjeru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe,
ayịjekwaru iya phọ nụ.

20 “Sụ-a; lẹ mbọku k'ẹto bẹ unu e-gbu ụnwu oke-eswi iri lẹ nanụ; mẹ ebili labọ;
mẹ ụnwu ebili iri l'ẹno, gbachaaru apha, adụdu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee
ngwẹja ono.
21 A bya l'ụnwu oke-eswi ono; yẹle ebili ono; mẹ ụnwu ebili ono g'ọ ha; unu e-
yekọbeje iya ngwẹja-nri, ayịjegbaaru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe, ayịjegbakwaaru iya
phọ nụ; bụ g'a sụru g'e meje iya.

22 Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; a -gụfukwa ngwẹja-akpọ-ọku
ono, unu egweje mbọkumboku; yẹle ngwẹja-nri, ayịjeru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe,
ayịjekwaru iya phọ nụ.
23 "Sụ-a; lẹ mbọku k'ẹno bẹ unu e-gbu ụnwu oke-eswi iri; mẹ ebili labọ; mẹ ụnwu
ebili iri l'ẹno, gbachaaru apha, adụdu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngwẹja ono.
24 A bya l'ụnwu oke-eswi ono; yẹle ebili ono; mẹ ụnwu ebili ono g'ọ ha; unu
yekọbeje iya ngwẹja-nri, ayịjegbaaru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe, ayịjegbakwaaru iya
phọ ya; bụ g'a sụru g'e meje iya.
25 Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; a -gụfukwa ngwẹja-akpọ-ọku
ono, unu egweje mbọkumboku; yẹle ngwẹja-nri, ayịjeru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe,
ayịjekwaru iya phọ nụ.
26 "Sụ-a; lẹ mbọku k'ise bẹ unu e-gbu ụnwu oke-eswi tete; mẹ ebili labọ; mẹ ụnwu
ebili iri l'ẹno, gbachaaru apha, adụdu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngwẹja ono.
27 A bya l'ụnwu oke-eswi ono; yẹle ebili ono; mẹ ụnwu ebili ono g'ọ ha; unu
yekọbeje iya ngwẹja-nri, ayịjegbaaru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe, ayịjegbakwaaru iya
phọ ya, bụ g'a sụru g'e meje iya.
28 Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; a -gụfukwa ngwẹja-akpọ-ọku
ono, unu egweje mbọkumboku; yẹle ngwẹja-nri, ayịjeru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe,
ayịjekwaru iya phọ ya.
29 "Sụ-a; lẹ mbọku k'ishii bẹ unu e-gbu ụnwu oke-eswi ẹsato; mẹ ebili labọ; mẹ
ụnwu ebili iri l'ẹno, gbachaaru apha, adụdu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngwẹja
ono.
30 A bya l'ụnwu oke-eswi ono; yẹle ebili ono; mẹ ụnwu ebili ono g'ọ ha; unu
yekọbeje iya ngwẹja-nri, ayịjegbaaru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe, ayịjegbakwaaru iya
phọ ya; bụ g'a sụru g'e meje iya.
31 Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; a -gụfukwa ngwẹja-akpọ-ọku
ono, unu egweje mbọkumboku; yẹle ngwẹja-nri, ayịjeru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe,
ayịjekwaru iya phọ nụ.
32 "Sụ-a; lẹ mbọku k'ẹsaa bẹ unu e-gbu ụnwu oke-eswi ẹsaa; mẹ ebili labọ; mẹ
ụnwu ebili iri l'ẹno, gbachaaru apha, adụdu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngwẹja
ono.
33 A bya l'ụnwu oke-eswi ono; yẹle ebili ono; mẹ ụnwu ebili ono g'ọ ha; unu
yekọbeje iya ngwẹja-nri, ayịjegbaaru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe, ayịjegbakwaaru iya
phọ ya, bụ g'a sụru g'e meje iya.
34 Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; a -gụfukwa ngwẹja-akpọ-ọku
ono, unu egweje mbọkumboku; yẹle ngwẹja-nri, ayịjeru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe,
ayịjekwaru iya phọ ya.
35 "Lẹ mbọku k'ẹsato bẹ unu a-nọje ndzukọ, dụ nsọ. G'ọ tọ dụkwa ozi, unu e-jeje
lẹ mbọku ono.
36 Unu egwee ngwẹja-akpọ-ọku; mbụ ngwẹja, a kpọru ọku, mkpọ iya dụ Chipfu
ree. Unu egbua oke-eswi lanụ; mẹ ebili lanụ; mẹ ụnwu ebili ẹsaa, gbachaaru apha,
adụdu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngwẹja ono.
37 A bya l'ụnwu oke-eswi ono; yẹle ebili ono; mẹ ụnwu ebili ono g'ọ ha; unu
eyekọbeje iya ngwẹja-nri, ayịjegbaaru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe, ayịjegbakwaaru iya
phọ nụ; bụ g'a sụru g'e meje iya.
38 Unu egbua mkpi lanụ gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; a -gụfukwa ngwẹja-akpọ-ọku
ono, unu egweje mbọkumboku; yẹle ngwẹja-nri, ayịjeru iya nụ; mẹ ngwẹja-mẹe,
ayịjekwaru iya phọ nụ.
39 "Ngwẹja ono g'ọ ha bẹ unu e-gweje nụ Chipfu lẹ teke unu abọ ọbo-iphe unu,
gechaaru egeru; a -gụfukwa iphe, unu kweru Chipfu ukwe iya; mẹ iphe, unu tụru

obu unu onyo l'unu l'a-nụ Chipfu; mẹ ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ ngwẹja-nri; mẹ ngwẹja-mẹe; mẹfua ngwẹja-ẹhu-guu."
40 Mósisu bya atụko ekemu ono, Chipfu tụshiru ye iya l'ẹka ono pfukọtaru ndu Ízurẹlu.

30

Ekwe Chipfu ukwe-iphe

1 Mósisu bya epfuaru ndu-ishi l'ipfu l'ipfu ndu Ízurẹlu; sụ phẹ: "Waa iphe, Chipfu tụru l'ekemu baa:
2 Nwoke -kweta Chipfu ukwe-iphe; ọzoo l'o nweru iphe, o riburu nte iya lẹ ya te emedu; gẹ nwoke ọbu te emebyikwa opfu, o pfuru. G'o mekọtakwa iphemiphe, shi iya l'ọnu fụta.
3 "Teke nwamgbọko, bukwadu l'ibe nna iya kweru Chipfu ukwe-iphe; ọzoo l'o nweru iphe, o riburu nte iya lẹ ya te emedu;
4 nna iya -nụma k'ukwe-iphe ono, o kweru ono; mẹ k'iphe ono, o riburu nte iya lẹ ya te emedu ono; ọphu ọ dụdu iphe, nna iya ono pfuru yeru iya; ọo ya bụ l'ukwe-iphe ono, o kweru ono e-keru; iphe ono, o riburu nte iya lẹ ya te emedu ono ekekwarụpho.
5 Teke ọ bụ lẹ nna iya nụmachaaru l'o kweru ukwe-iphe; bya anọdu lẹ mbọku ono, ọ nụmaru iya ono jịka lẹ ya te ekwetaduru; ọo ya bụ l'ọ tọ dụdu ukwe-iphe ono, o kweru ono; mẹ iphe ono, o riburu nte lẹ ya te emedu ono, dụru ọphu e-keru nụ. Sụ-a; Chipfu bẹ a-gụru nwamgbọko ono nvụ; noo kẹle ọo nna iya bẹ te kwetadụru g'o mee ya.
6 "Teke ọ bụ lẹ nwamgbọko ono bẹ kweadaru ukwe-iphe ono; tẹme ọ lụa ji; mbụ l'o nweru iphe, o gudewaa ọnu iya ribua nte lẹ ya te emedu;
7 ji iya ono -nụma iya; ọphu ọ dụdu iphe, o pfuru yeru iya lẹ mbọku ono, ọ nụmaru iya ono; ọo ya bụ l'ukwe-iphe ono, o kweru ono e-keru; iphe ono, o riburu nte lẹ ya te emedu ekekwarụpho.
8 Ọle ọ -bụru lẹ ji iya ono bẹ nụmachaaru l'o kweru ukwe-iphe; bya anọdu lẹ mbọku ono, ọ nụmaru iya ono jịka lẹ ya te kwetadụru; ọo ya bụ l'ukwe-iphe ono, o kweru ono; mẹ iphe ono, o gudewa ọnu iya ribua nte lẹ ya te emedu ono te eveẹduru ire; Chipfu agụru nwamgbọko ono nvụ.
9 "Nwanyị, ji iya anọedu ndzụ; ọzoo nwanyị, ji iya chịfuru achịfu -kwee Chipfu ukwe-iphe; bẹ o mefụtajekwa iphe ono, o kweru ukwe iya ono.
10 "Ọ -bụru l'ọo nwanyị, nọ l'ibe ji iya bẹ kweru Chipfu ukwe-iphe; ọzoo l'o nweru iphe, o riburu nte lẹ ya te emedu;
11 ji iya bya anụma iya; ọphu ọ dụdu iphe, o pfuru yeru iya; mbụ ọphu ọ jịkaduru; ọo ya bụ l'ukwe-iphe ono, nwanyị ono kweru ono e-keru; iphemiphe, o riru nte lẹ ya te emedu ekekwarụpho.
12 Ọle ọ -bụkwanuru lẹ ji iya ono bẹ nụmaru iya nụ; bya anọdu lẹ mbọku ono, ọ nụmaru iya ono jịka; sụ g'o to vushiru ire; bẹ iphemiphe, shi nwanyị ono l'ọnu fụta l'ukwe-iphe ono, o kweru ono; mẹkpoo iphe ono, o riru nte lẹ ya te emedu ono te ekeẹduru. Chipfu agụaru nwanyị ono nvụ; kẹle ọo ji iya bẹ sụru g'o to vushiru ire.
13 Iphe, bụkpoo ukwe-iphe, nwanyị ono kweru; mẹ iphemiphe, o riburu nte lẹ ya te emedu bụ ji iya bẹ ọ dụ l'ẹka. Ji iya -sụ g'o keru; l'o keru; ọ -sụ g'o to vushiru ire; o too vuduru ire.
14 Ọ -bụru lẹ ji iya bẹ nụmacharu iya; ọphu ọ dụdu iphe, oopfujeru yeru iya mbọkumboku; bẹ ukwe, o kweru g'ọ ha e-keru; iphemiphe, o riru nte lẹ ya te emedu e-kekwarụpho. Ji nwanyị ono bẹ sụru g'o keru; noo kẹle ọ tọ dụdu iphe, o pfuru mbọku, ọ nụmaru iya.

15 Ọle ọ -nụmachaa ya; bya emecha mee g'o to vushiru ire; bẹ oo-vuru ẹjo-iphe,
nwanyị ono gege evuru."
16 Noo iphe, Chipfu tọru Mósisu ọkpa iya sụ g'e tsoje g'ọ dụru nwoke yẹe nyee ya;
dụru nna yẹe nwa iya nwanyị; mbụ nwamgbọko, bukwadu l'ibe nna iya.

31

Aagwata ndu Midiyanu ụgwo iphe, ẹphe mejeru ndu Ízurẹlu

1 Chipfu bya epfuaru Mósisu sụ:
2 "Gwata ndu Midiyanu ụgwo iphe ono, ẹphe mejeru ndu Ízurẹlu-a. Ị -gwatachaẹ
phẹ iya phọ bẹ ịi-nwụhu lapfu ndibe unu phẹ."
3 Ọo ya bụ; Mósisu sụ ndu Ízurẹlu: "Unu harụ kwaa onwunu ngwọgu jepfu ndu
Midiyanu ọgu je agwataru Chipfu ụgwo iphe ono, ẹphe mejeru ndu Ízurẹlu ono.
4 Ipfu, nọnu lẹ Ízurẹlu bẹ unu a-họta ụnu ụmadzu labọ l'ụmadzu ụkporo iri g'ẹphe
je ọgu ono."
5 Noo ya; e shi l'ipfu, nọnu lẹ Ízurẹlu họtachaa ụnu nemadzụ ugbo labọ l'ụmadzu
ụkporo iri. Ọ bụru ụkporo ụnu nemadzụ l'ụnu nemadzụ iri bẹ bụ ndu a họtakotaru;
kwaa phẹ ngwọgu.
6 Mósisu zia phẹ g'ẹphe jeshia ọgu ono. Ipfu, nọnu bẹ họtaru ụnu nemadzụ ugbo
labọ l'ụmadzu ụkporo iri k'ọgu ono. Ẹphe lẹ Finehasu nwa Eleyaza, bụ onye uke
Chileke swịru. Finehasu gude ivu, shi l'ụlo Chipfu; mẹ opu-ọgu, eegudeje echi mkpu
ọgu.
7 Ẹphe jepfushia ndu Midiyanu ọgu ẹgube Chipfu tụru iya Mósisu l'ekemu; tụko
iphe, bụ unwoke ndu Midiyanu gbushikọta.
8 Ẹphe gbukwaapho ndu eze ise, bụ ndu-ishi ndu Midiyanu; mbụ Evi; mẹ Rẹkemu;
mẹ Zuru; mẹ Huru; mẹ Reba; yekwarụ ndu ọzo, e gbukwarụpho egbugbu. Ẹphe
gudekwaphọ ogu-echi gbua Belamu nwa Beyọ.
9 Ndu Ízurẹlu kpụkota ụnwanyi ndu Midiyanu lẹ ndzụ; mẹ ụnwegirima phẹ. Ẹphe
rwuta eswi phẹ; mẹ ẹku phẹ; bya atụko iphe, ẹphe nweru enwuru kwaa l'ọkwata;
10 bya atụshia ọku lẹ mkpụkpu ẹka ndu Midiyanu bukọta; mẹ ẹka ẹphe kpọberu
ụlo-ẹkwa phẹ g'ọ ha.
11 Ẹphe rwutakọta iphe, ẹphe kwatarụ l'ọkwata; mẹ iphe, ẹphe lwụtaru l'ọgu; mbụ
nemadzụ; mẹkpoo iphe-edobe.
12 Ẹphe chịta ndu ono, ẹphe lwụtaru l'ọgu ono; mẹ ivu ono, ẹphe vutaru; mẹ iphe,
ẹphe kwatarụ l'ọkwata wolataru Mósisu yẹle Eleyaza, bụ onye uke Chileke; mẹwaro
ndu Ízurẹlu l'ophu l'ẹka ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ lẹ baswaa alị Mówabu l'agụga
ẹnyimu Jiọ́danu lẹ mgboru mkpụkpu Jieriko.

Ekemu, Mósisu tụru teke ndu Ízurẹlu shi ọgu Midiyanu lwa

13 Tọbudu iya bụ; Mósisu; mẹ Eleyaza, bụ onye uke Chileke; mẹ ndu-ishi ndu
Ízurẹlu l'ophu wụru jeshia phẹ ndzuta l'azụ ẹka ono, ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ
ono.
14 Ndu-ishi ndu ojọgu ono, shi l'ọgu lwa ono; mbụ ndu-ishi ụnu ndu ojọgu labọ
l'ụkporo iri; yẹe ndu-ishi ndu ojọgu ụkporo ise ise; mee; ẹhu ghuahaa Mósisu eghu.
15 Mósisu sụ phẹ: "?Ọ kwa l'unu hakọtaru ụnwanyi-a g'ẹphe nọdu ndzụ?
16 ?Tọbudu ụnwanyi-a bẹ Belamu ziru; ẹphe mee gẹ ndu Ízurẹlu meswee Chipfu
l'opfu ẹhu agwa, dụ lẹ Peyọ; eshi nno; ẹjo iphe-ememe bya adaa l'echilabọ ndu kẹ
Chipfu ono.
17 Ngwa; unu tụko ụnwegirima phẹ unwoke gbushikọta g'ẹphe ha; unu eg-
bushikọta iphe, bụ nwanyị, yẹle nwoke kwajẹwaru l'ime phẹ.

18 Ndu ọphu unu a-harụ onwunu bụepho ụnwumgboko, ẹphe lẹ nwoke ta akwajẹduru.
19 A -bya lẹ g'unu ha bụru ndu gburu nemadzụ ono; mẹ ndu denyiru onye e gburu egbugbu ẹka; gẹ ndu ono jekwa l'azụ ẹka ono, a kpọberu ụlo-ẹkwa je anọo abalị ẹsaa. O -rwuẹpho lẹ mbọku k'ẹto iya waa mbọku k'ẹsaa ya; g'ẹphe safụ onwophẹ ntụrwu; safụkwapho ndu ono, unu kpụtaru lẹ ndzụ ono ntụrwu.
20 Unu mechaa uwe unu emecha; unu emechaa iphe, e meru l'akpọ; mẹ iphe, e meru l'ẹji eghu; mẹ iphe, a pyịru l'oshi."
21 Eleyaza, bụ onye uke Chileke sụ ndu ojọgu ono, jeru ọgu ono: "Waa omelalị, dụ l'ekemu ono, Chipfu tụru nụ Mósisu baa:
22 Ọo mkpọla-ododo kpoloko; mẹ mkpọla-ọchaa; mẹ onyirubvu; mẹ ígwè; mẹ gbamụgbamu; mẹ ọta-njele;
23 mbụ l'iphe, ọku te ekepyashịduru bẹ unu a-hụ l'ọku g'ọ dụ ree. Ọle e gudefụtaje mini ono, eegudeje asafụ ntụrwu mechaa ya emecha. Obenu l'iphe, ọku e-ke mẹ a -hụa ya l'ọku bẹ unu e-ye lẹ mini ono gude mee ya g'ọ dụ ree.
24 Lẹ mbọku k'ẹsaa bẹ unu safụtaje uwe unu asasa; unu abya adụ ree. Unu -mechaa nno; unu abatawarọ l'ẹka ono, a kpọberu ụlo-ẹkwa ono teke ono."

Eekeshi iphe, a lwụtaru l'ọgu Midiyanu

25 Chipfu sụ Mósisu:
26 "Gẹ gụbedua; mẹ Eleyaza, bụ onye uke Chileke; mẹ ndu-ishi lẹ ndu-unuphu ndu-unuphu ndu Ízurẹlu tụko iphemiphe ono, ẹphe lwụtaru l'ọgu ono gụkota ọgu; mbụ nemadzụ; mẹkpoo iphe-edobe ono.
27 Unu ekekaha iphe ono, a lwụtaru l'ọgu ono uzi labọ. Unu kekaharụ iya ndu ono, jeru ọgu ono waa igwe-ọha Ízurẹlu.
28 Unu shi l'ime ndu k'ono, unu keru nụ ndu ono, jeru ọgu ono tụaru Chipfu ụtu. Onye lanụ bẹ unu e-wofuta l'ime ụnu nemadzụ l'ụkporo ise; unu ewofuta iphe-edobe lanụ l'ime ụnu iphe-edobe l'ụkporo ise; mbụ eswi; mẹ nkapfụ-ịgara; mẹ atụru; mẹ eghu.
29 Unu shi l'oke iya nkephẹ ono wota iya nụ Eleyaza, bụ onye uke Chileke g'ọ bụru iphe, aa-nụ Chipfu.
30 Unu eshikwaphọ l'iphe ono, unu keru nụ ndu Ízurẹlu wofutachaa nanụ nanụ l'ime ụkporo labọ l'iri; mbụ lẹ nemadzụ; mẹ l'eswi; mẹ lẹ nkapfụ-ịgara; mẹ l'atụru; mẹ l'eghu; mẹ l'anụ ọzo. Unu eworu iya nụ eri Lívayi, bụ ndu eleta ụlo-ẹkwa Chipfu ẹnya."
31 Ọo ya bụ; Mósisu yẹle Eleyaza, bụ onye uke Chileke mee gẹ Chipfu tụru iya Mósisu l'ekemu.
32 Waa iphe, phọduru nụ l'iphe ono, ndu ono, jeru ọgu lwụtaru l'ọgu baa: Atụru, phọduru nụ bụ ụkporo ụnu atụru ugbo ụkporo ẹno l'ụkporo ụnu ẹno l'ụnu ẹsaa l'ụkporo iri.
33 Eswi, phọduru nụ bụru ụkporo ụnu eswi ugbo tete.
34 Nkapfụ-ịgara, phọduru nụ bụru ụkporo ụnu nkapfụ-ịgara ugbo ẹsaa l'ụnu iri l'ẹbo l'ụkporo iri.
35 A -bya lẹ nemadzụ; ụnwanyi, ẹphe lẹ nwoke ta akwajẹduru bẹ dụ ụkporo ụnu ụnwanyi ugbo ẹno.
36 Waa g'iphe, e keru nụ ndu ono, jeru ọgu ono ha baa: Atụru dụ ụkporo ụnu atụru ugbo ụkporo labọ l'ụkporo ụnu ugbo labọ l'ụnu ẹto l'ụkporo iri l'ise.
37 L'ime atụru ono; ọphu bụ iya ụtu, aatụ anụ Chipfu bụ ụnu atụru l'ụkporo iri l'ẹto l'atụru iri l'ise.

38 Eswi dụ ụkporo ụnu eswi ugbo ẹno l'ụnu iri. L'ime eswi ono; ọphu bụ iya ụtu,
aatụ anụ Chipfu bụ ụkporo eswi ẹto l'eswi iri l'ẹbo.
39 Nkapfụ-ịgara dụ ụkporo ụnu nkapfụ-ịgara ugbo ẹto l'ụnu iri l'ishii l'ụkporo ise.
L'ime nkapfụ-ịgara ono; ọphu bụ iya ụtu, aatụ anụ Chipfu dụ ụkporo nkapfụ-ịgara
ẹto lẹ nkapfụ-ịgara lanụ.
40 A bya lẹ nemadzụ; iphe, ẹphe dụ bụ ụkporo ụnu nemadzụ ugbo labọ. Iphe, bụ
ndu e gude atụ ụtu anụ Chipfu l'ime phẹ bụ ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri l'ẹbo.
41 Tọbudu iya bụ; Mósisu bya eworu ụtu ono, a tụru nụ Chipfu ono nụ Eleyaza, bụ
onye uke Chileke g'ọ bụru iphe, aanụ Chipfu. Ono bụru gẹ Chipfu tụru iya Mósisu
l'ekemu.
42 Waa g'iphe ono, e keru nụ ndu Ízurẹlu ono ha baa; mbụ iphe ono, Mósisu wofuru
l'ọphu e keru nụ ndu ono, jeru ọgu Midiyanu ono.
43 Iphe, e keru nụ igwe-ọha Ízurẹlu ono bẹ atụru dụ ụkporo ụnu atụru ụkporo
ugbo labọ l'ụkporo ụnu ugbo labọ l'ụnu ẹto l'ụkporo iri l'ise.
44 Eswi dụ iya ụkporo ụnu eswi ugbo ẹno l'ụnu iri.
45 Nkapfụ-ịgara dụ iya ụkporo ụnu nkapfụ-ịgara ugbo ẹto l'ụnu iri l'ishii l'ụkporo
ise.
46 Ndu nemadzụ, e ketarụ nụ phẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ ugbo labọ.
47 Mósisu bya eshi l'iphe ono, e keru nụ ndu Ízurẹlu ono wotachaa iphe nanụ nanụ
l'ime ụkporo labọ l'iri iri; mbụ lẹ nemadzụ; mẹ l'iphe-edobe; o woru iya nụ eri Lívayi,
bụ ndu eleta ụlo-ẹkwa Chipfu ẹnya; bụ gẹ Chipfu tụru iya Mósisu l'ekemu.
48 Noo ya; ndu-ishi, achị ndu ojọgu ono; mbụ ndu-ishi, ụnu ndu ojọgu ugbo labọ
l'ụkporo iri; mẹ ndu-ishi ndu ojọgu ụkporo ise ise wụru byapfutashịa Mósisu.
49 Ẹphe sụ Mósisu: "Anyịbe ndu-ozi ngu bẹ gụakwaru ndu ojọgu ono, anyi chị jee
ọgu ono ọgu; ọphu ọ dụdu m'onye lanụ, aachọ achọcho l'ime phẹ.
50 Ọwaa bụ iphe, anyi ewota g'a nụ Chipfu. Onyenọnu gude iphe, ọ lwụtaru l'ọgu
ono; mbụ iphe, e meru lẹ mkpọla-ododo, bụ iya bụ ịyagba-upfu; mẹ echi mgbalẹka;
mẹ echi mkpụshi-ẹka; mẹ iphe-nchị; mẹ ịyagba-olu. Anyi wotaru iya g'e gude pfụa
ụgwo iphe-ẹji l'iphu Chipfu."
51 Mósisu yẹle Eleyaza, bụ onye uke Chileke nata phẹ iphe ono, e meshiru lẹ mkpọla-
ododo ono; mbụ iphemiphe, e mekọtaru ọna.
52 Iphe ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono, ndu-ishi ụnu ndu ojọgu ugbo labọ
l'ụkporo iri; mẹ ndu-ishi ndu ojọgu ụkporo ise ise nụru Chipfu ono bẹ bụ mkpọla-
ododo, ẹrwa iya dụ ụkporo ụnu shẹkelu labọ l'ụnu lanụ l'ụkporo shẹkelu iri l'ẹsaa
lẹ shẹkelu iri.
53 Ndu ojọgu ono l'ẹhu l'ẹhu gudechaa iphe, ẹphe kwatarụ l'ọkwata lwa.
54 Mósisu yẹle Eleyaza, bụ onye uke Chileke nata iphe ono, e meru lẹ mkpọla-
ododo ono l'ẹka ndu-ishi ụnu ndu ojọgu labọ l'ụkporo iri; mẹ l'ẹka ndu-ishi ndu
ojọgu ụkporo ise ise. Ẹphe nata phẹ iya je edobe l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ l'ẹka ọo-nọdu
l'atatiphu Chipfu; gẹ ndu Ízurẹlu e-gudeje iya nyata ọgu ono.

32

Alị, a nụru ọkpa-ipfu Rúbẹnu;
waa ọkpa-ipfu Gadu
(Dit 3:12-22)

1 Ụnwu Rúbẹnu waa ụnwu Gadu bẹ nweru iphe-edobe shingushingu. Ẹphe bya
ahụma l'alị Jiaza; mẹ alị Giladu bẹ dụ ree g'e dobe iya iphe-edobe.
2 Ọo ya bụ; ụnwu Gadu; mẹ ụnwu Rúbẹnu ono bya ejepfu Mósisu; waa Eleyaza,
bụ onye uke Chileke; mẹ ndu-ishi ndu Ízurẹlu je asụ:

3 “Mkpụkpu Atarotu; mẹ mkpụkpu Dibọnu; mẹ mkpụkpu Jiaza; mẹ mkpụkpu
Nimura; mẹ mkpụkpu Hẹshibonu; mẹ mkpụkpu Eleyale; mẹ mkpụkpu Sebamu; mẹ
mkpụkpu Nebo; mẹ mkpụkpu Beyọnu;
4 mbụ alị ono, Chipfu meru gẹ ndu Ízurẹlu lwụta bẹ bụkwa alị, dụ ree k'edobe
iphe-edobe; tẹmanu anyịbe ndu-ozi ngu bụru ndu nweru iphe-edobe.
5 Sụ-a; ọ -bụru l'anyi dụ ngu l'obu; nụnu anyịbe ndu-ozi nkengu alị ono g'ọ
bụwaruro oke alị nkanyi. Unu te edutashịnu anyi dafụ azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ
iya ọphuu.”
6 Mósisu sụ ụnwu Gadu; mẹ ụnwu Rúbẹnu: “?Ụnwunna unu a-nọdu eje ọgu;
unubẹdua anọ-kirishia l'ẹka-a tọo?
7 ?Bụ gụnu meru iphe, unu eme g'obu te shihushi ndu Ízurẹlu ike g'ẹphe la l'alị
ono, Chipfu nụru phẹ ono?
8 Ọo ẹgube ono bụ gẹ nna unu phẹ meru teke mu ziru phẹ g'ẹphe gbẹ lẹ Kadẹshi-
Baneya je ahụma alị ono;
9 kẹle ẹphe jerwuru nsụda Ẹshukolu; je ahụmabebe alị ono; bya eteyia ndu Ízurẹlu
obu; mee g'ẹphe ta abahụ l'alị ono, Chipfu nụru phẹ ono.
10 Ẹphe shi nno kpatsu Chipfu ẹhu-eghu lẹ mbọku ono. O ribua angụ sụ:
11 ‘Ọ tọ dụdu onye nwoke Ízurẹlu, shi lẹ Ijiputu fụta; shita l'onye nọwaru ụkporo
apha kwasẹru, bya l'e-gude ẹnya iya hụma alị ono; mbụ alị ono, mu riburu lẹ nte lẹ
mu l'a-nụ Ébirihamu; mẹ Áyizaku; mẹ Jiékọpu; noo kẹle ẹphe te egudedu obu phẹ
g'ọ ha etso mu;
12 Gbahaẹpho Kalẹbu nwa Jiefune k'eri Kenazu; mẹ Jioshuwa nwa Nunu; kẹle ẹphe
gude obu phẹ g'ọ ha tsoru Chipfu.’
13 Chipfu swibenuru ndu Ízurẹlu ẹhu-eghu iya; o mee phẹ; ẹphe tsoru echiẹgu
ghaphee ụkporo apha labọ; jeye teke ọgbo ono, meru ẹjo-iphe l'ẹnya Chipfu ono
bvụkotaru.
14 O rwukwaa nta; unubẹ ụnwu-a, ndu eme iphe-ẹji nwụshiru-a byakwa apfụru
l'ọzori nna unu phẹ; g'unu mee g'ẹhu-eghu Chipfu kaba atangịrihu l'ẹhu ndu Ízurẹlu.
15 Kẹle-a; unu -gbakụta iya azụ sụ l'unu te etsohẹdu iya nta; bẹ ọo-pakwarụ phẹ
haa l'echiẹgu; ọo-bụru l'ọo unu bẹ kpatarụ gẹ ndu Ízurẹlu laa l'iyi.”
16 Tọbudu iya bụ; ụnwu Gadu ono; mẹ ụnwu Rúbẹnu ono byapfuta Mósisu bya
asụ iya: “Ọo-dụ anyi ree g'anyi meta ẹka iphe-edobe anyi a-nọdu; mẹ g'anyi kpụshia
mkpụkpu ẹka ụnwegirima anyi phẹ a-nọdu.
17 Ọle anyi jịkobewaru k'achịta ngwọgu vutaru ndu Ízurẹlu ụzo jeshia; jeye teke
anyi e-durwu phẹ ẹka ono, ẹphe e-buru ono. Ụnwu anyi phẹ bẹ e-buru lẹ mkpụkpu-a,
a kpụchaaru; o shihu ike-a; gẹ ndu alị-a te sweta iya.
18 Anyi ta abyadụ alwa ibe anyi jeye teke ndu Ízurẹlu e-ketadzuru oke, rwuberu
phẹ nụ g'ẹphe ha.
19 Ọle anyịbedua te etsoduru phẹ eketa oke l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu;
iphe, kparụ iya nụ bụ l'oke k'anyi bẹ nọ l'azụ iya ọwa l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu
Jiọ́danu.”
20 Ọo ya bụ; Mósisu sụ phẹ: “Ọ -bụru l'unu e-me iya ẹgube ono; ọ -bụru l'unu
a-kwa onwunu ngwọgu unu l'atatiphu Chipfu vuta ụzo k'ọgu ono;
21 ọ -bụru lẹ g'unu ha bẹ a-chịru ngwọgu unu daa ẹnyimu Jiọ́danu l'atatiphu Chipfu;
lwụa ọgu ono jasụ teke Chipfu chịfuru ndu ọhogu iya ono l'atatiphu iya.
22 A -lwụa alị ono lwụtaru Chipfu; unu alwatashịwaro teke ono; ikpe ta anmaẹdu
unu l'iphu Chipfu; mẹ l'iphu ndu Ízurẹlu l'ophu. Alị ọwa abụwaruro k'unu l'atatiphu
Chipfu.

23 Ọle ọ -bụru l'unu te emeduru iphe, unu pfuru; ọo ya bụ l'unu meru Chipfu iphe-ẹji; g'o dokwaa unu ẹnya l'iphe-ẹji, unu meru bẹ unu e-je iphe-ẹhuka iya.
24 Unu kpụshia mkpụkpu, ụnwegirima unu phẹ a-nọdu; unu emeta ẹka iphe-edobe unu a-nọdu; unu emeẹbekpoe ya phọ g'unu pfuru iya."
25 Ụnwu Gadu ono; mẹ ụnwu kẹ Rúbẹnu sụ Mósisu: "Anyịbe ndu-ozi ngu phẹ l'e-me gẹ gụbe nnajịuphu pfuru anyi.
26 Ụnwegirima anyi phẹ; mẹ unyomu anyi phẹ; mẹ iphe-edobe anyi bẹ a-nọdu lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, dụ l'alị Giladu.
27 Ọle anyịbedua, bụ ndu-ozi ngu phẹ bẹ a-da ẹnyimu; anyi a-chịgbaaru ngwọgu l'ẹhu l'ẹhu k'ọgu ono l'atatiphu Chipfu ẹgube ono, gụbe nnajịuphu anyi pfuru anyi."
28 Noo ya; Mósisu bya atụa ekemu nụ Eleyaza, bụ onye uke Chileke; mẹ Jioshuwa nwa Nunu; mẹ ndu-ishi, achịgba ẹnya-unuphu nọnu l'ipfu Ízurẹlu lẹ k'opfu ẹhu ụnwu Gadu ono; mẹ k'opfu ẹhu ụnwu Rúbẹnu.
29 Ọ sụ phẹ: "Ọ -bụru l'ụnwu Gadu; mẹ ụnwu Rúbẹnu bẹ chịtaru ngwọgu phẹ; tsoru unu daa ẹnyimu Jiọ́danu; bya etsoru unu nọdu l'iphu Chipfu lwụa ọgu ono lwụta; unu l'ẹphe -lwụtachaepho alị ono; unu nụkwaa phẹ alị Giladu g'ọ bụru oke alị phẹ.
30 Ọle ọ -bụru l'ẹphe ta achịtaduru ngwọgu tsoru unu daa ẹnyimu; ẹphe etsoru unu keta oke l'alị Kénanu."
31 Ụnwu Gadu; mẹ ụnwu Rúbẹnu ono sụ: "Ọo gẹ Chipfu pfuru anyịbe ndu-ozi ngu phẹ bụ g'anyi e-me iya.
32 Anyi a-chịru ngwọgu daa ẹnyimu Jiọ́danu bahụ l'alị Kénanu l'atatiphu Chipfu; ọle oke alị anyi bẹ a-dụkota l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọwa."
33 Tọbudu iya bụ; Mósisu bya eworu alị-eze Sihọnu, bụ eze ndu Amọru; mẹ alị-eze Ọgu, bụ eze ndu Beshanu woru nụ ụnwu Gadu; mẹ ụnwu kẹ Rúbẹnu; mẹ nkeru-ẹbo ipfu Manásẹ, bụ nwa Jiósẹfu. Ọ nụru phẹ alị ono l'ophu; mẹ mkpụkpu, dụkota iya nụ g'ọ ha; mbụkpoo mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọ-pheru alị ono mgburugburu.
34 Ụnwu Gadu kpụa mkpụkpu Dibọnu; mẹ Atarotu; mẹ Arowa;
35 mẹ Atarotu-Shofanu; mẹ Jiaza; mẹ Jiogbeha;
36 mẹ Bẹtu-Nimura; mẹ Bẹtu-Haranu. Ẹphe kpụkotaru mkpụkpu ono; o shihuchaa ike; bya emetagbaa ẹka iphe-edobe phẹ a-nọduje.
37 Ụnwu kẹ Rúbẹnu kpụa mkpụkpu Hẹshibonu; mẹ Eleyale; mẹ Kiriyatayimu;
38 mẹkwapho Nebo; mẹ Belu-Meyọnu. Ẹphe kpụkwapho mkpụkpu Sibuma. Ẹphe gbanweshikọta ẹpha mkpụkpu ono g'ọ ha; bya eworu ẹpha ọzo gụshia mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono, ẹphe kpụshiru ono.
39 Ụnwu Makiya, bụ nwa Manásẹ jee ọgu l'alị Giladu; je alwụta iya; chịshia ndu Amọru, bu l'ẹka ono.
40 Ọo ya bụ; Mósisu woru alị Giladu nụ Makiya, bụ nwa Manásẹ; o buru l'ẹka ono.
41 Jiayi, bụkwapho oshilọkpa Manásẹ lwụta ụnwu mkpụkpu lẹ mkpụkpu, dụ iya nụ; ọ gụa ẹpha mkpụkpu ono Havọtu-Jiayi.
42 Noba lwụta mkpụkpu Kenatu; mẹ nwa mkpụkpu, nọ-pheru iya mgburugburu. Ọ gụbe mkpụkpu ono Noba, bụ ẹpha, yẹbedua aza.

33

Ije ndu Ízurẹlu e shi lẹ Ijiputu jasụ lẹ Mówabu

1 Ọwaa bụ gẹ ndu Ízurẹlu gude jee ije phẹ teke ẹphe fụtaru l'alị Ijiputu. Ẹphe dzeberu lẹ mkpa lẹ mkpa; ọ bụru Mósisu yẹle Erọnu bẹ edu phẹ nụ.
2 Ọ bụru Mósisu bẹ deru g'ẹphe gude jee ije ono l'ẹkwo gẹ Chipfu pfuru iya ya. Waa g'ẹphe gude jee ije phẹ ono baa e shi lẹ Ijiputu:

3 Ndu Ízurẹlu gbalihuru ije l'ọnwa mbụ; l'abalị iri l'ise l'ọnwa mbụ ono. Lẹ mbọku,
tsotaru mbọku ọbo Ojeghata kẹ Chipfu bẹ ẹphe watarụ ije phẹ. Ẹphe shi lẹ mkpụkpu
Rameseṣu wụru gọromii wụfuta k'ẹhuka tụgbua. Ndu Ijiputu dọru chikafụchaepho
ẹnya ele phẹ; ẹphe nọdu awụ atụgbu.
4 Lẹ teke ono bẹ ndu Ijiputu eligbaa odzu ndu bụ ọkpara phẹ ono, Chipfu
chigbushiru l'echilabọ phẹ ono. Chipfu bya ekpekwaa phọ agwa phẹ ikpe.

5 Noo ya; ndu Ízurẹlu shi lẹ Rameseṣu wụru tụgbua. Ẹphe rwua Sukọtu; bya
akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ.
6 Ẹphe gbẹshi lẹ Sukọtu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Etamu, nọ l'agụga echiẹgu.
7 Ẹphe gbẹshi lẹ Etamu; bya adakọbe laphu azụ lẹ Pi-Hahirọtu, nọ l'ụzo ẹnyanwu-
awawa Belu-Zefọnu; ẹphe kpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ mgboru Mịgudolu.
8 Ẹphe gbẹshi lẹ Pi-Hahirọtu; bya adaa eze-ẹnyimu bahụ l'echiẹgu. Ẹphe jee ije
abalị ẹto lẹ mgbẹgu Etamu; bya erwua Mara; ẹphe kpọbe ụlo-ẹkwa phẹ.
9 Ẹphe gbẹshi lẹ Mara; bya ejerwua Elimu. Elimu bẹ nweru ẹnya-obvu mini iri
l'ẹbo, nọ iya nụ; mpfụ ụkporo ẹto l'iri nọdu iya; ẹphe kpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'ẹka ono.

10 Ẹphe gbẹshi lẹ Elimu bya erwua agụga Eze-ẹnyimu Uswe-uswe; ẹphe kpọbe
ụlo-ẹkwa phẹ.
11 Ẹphe gbẹshi lẹ Eze-ẹnyimu Uswe-uswe bya eje akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'echiẹgu
Sinu.
12 Ẹphe gbẹshi l'echiẹgu Sinu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Dọfuka.
13 Ẹphe gbẹshi lẹ Dọfuka je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Alushi.
14 Ẹphe gbẹshi lẹ Alushi je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Refidimu. Ẹka ono bẹ mini ta
adụdu gẹ ndu Ízurẹlu ngụa.

15 Ẹphe gbẹshi lẹ Refidimu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'echiẹgu Sayịnayi.
16 Ẹphe gbẹshi l'echiẹgu Sayịnayi je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Kiburotu-Hatava.
17 Ẹphe gbẹshi lẹ Kiburotu-Hatava je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Hazerotu.
18 Ẹphe gbẹshi lẹ Hazerotu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Ritima.
19 Ẹphe gbẹshi lẹ Ritima je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Rịmonu-Pẹ́rezu.
20 Ẹphe gbẹshi lẹ Rịmonu-Pẹ́rezu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Libuna.
21 Ẹphe gbẹshi lẹ Libuna je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Risa.
22 Ẹphe gbẹshi lẹ Risa je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Kehelata.
23 Ẹphe gbẹshi lẹ Kehelata je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'úbvú Shefa.
24 Ẹphe gbẹshi l'úbvú Shefa je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Harada.
25 Ẹphe gbẹshi lẹ Harada je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Makelotu.

26 Ẹphe gbẹshi lẹ Makelotu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Tahatu.
27 Ẹphe gbẹshi lẹ Tahatu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Tera.
28 Ẹphe gbẹshi lẹ Tera je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Mitika.
29 Ẹphe gbẹshi lẹ Mitika je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Hashimona.
30 Ẹphe gbẹshi lẹ Hashimona je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Moserotu.
31 Ẹphe gbẹshi lẹ Moserotu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Bene-Jiakanu.
32 Ẹphe gbẹshi lẹ Bene-Jiakanu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Họru-Hagidigadu.
33 Ẹphe gbẹshi lẹ Họru-Hagidigadu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Jiọtubata.
34 Ẹphe gbẹshi lẹ Jiọtubata je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Aburona.
35 Ẹphe gbẹshi lẹ Aburona je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Eziyọnu-Geba.
36 Ẹphe gbẹshi lẹ Eziyọnu-Geba je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Kadẹshi, nọ l'echiẹgu
Zinu.
37 Ẹphe gbẹshi lẹ Kadẹshi je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'úbvú Họru, nọ l'oke alị ndu
Edọmu.

38 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹphe nọ; Chipfu sụ Erọnu, bụ onye uke Chileke g'o nyihu eli úbvú Họru ono. Erọnu nyihu úbvú ono nọdu iya nwụhu; lẹ mbọku mbụ l'ọnwa ise l'apha, kwe ndu Ízurẹlu ụkporo apha labọ, ẹphe shi l'alị Ijiputu lụfuta.
39 Erọnu bẹ nọwaru ụkporo apha ishii l'apha ẹto lẹ teke ọ nwụhuru l'úbvú Họru.
40 Onye Kénanu, bụ eze ndu Aradu; bu l'echiẹgu ndọhali l'alị Kénanu ono; nụma lẹ ndu Ízurẹlu l'awụ abya.
41 Ndu Ízurẹlu gbẹshi l'úbvú Họru je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Zalumona.
42 Ẹphe gbẹshi lẹ Zalumona je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Punọnu.
43 Ẹphe gbẹshi lẹ Punọnu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Obotu.
44 Ẹphe gbẹshi lẹ Obotu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Iye-Abarimu, nọ l'oke alị Mówabu.
45 Ẹphe gbẹshi lẹ Iye-Abarimu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Dibọnu-Gadu.
46 Ẹphe gbẹshi lẹ Dibọnu-Gadu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Alụmonu-Dibulatayimu.
47 Ẹphe gbẹshi lẹ Alụmonu-Dibulatayimu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'úbvú úbvú Abarimu; l'atatiphu úbvú Nebo.
48 Ẹphe gbẹshi l'úbvú úbvú Abarimu je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ lẹ baswaa alị ndu Mówabu; l'agụga ẹnyimu Jiọ́danu lẹ mgboru mkpụkpu Jieriko.
49 Ẹphe kpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'agụgu ẹnyimu Jiọ́danu; e -shi lẹ Bẹtu-Jieshimọtu je akpaa lẹ Abẹlu-Shitimu lẹ baswaa alị ndu Mówabu ono.
50 Ọ bụru lẹ baswaa alị ndu Mówabu ono, nọ l'agụga ẹnyimu Jiọ́danu lẹ mgboru Jieriko ono bẹ Chipfu pfuru yeru Mósisu sụ:
51 "Pfuaru ndu Ízurẹlu sụ phẹ-a: Unu -daẹpho ẹnyimu Jiọ́danu bahụ l'alị Kénanu;
52 unu tụko ndu bu l'alị ono g'ẹphe ha chịfukota. Unu emebyishikọta mkpuma, ẹphe pyịru apyịpyi; mebyishia iphe, bụ ntẹkpe, ẹphe kpụshiru doberu onwophẹ. Unu atụko iphe, bụkpoo ẹka ẹphe agwajẹ iphe nwukpọshia.
53 Unu anata phẹ alị ono buru; kẹle mu nụwaru iya unu g'ọ bụru k'unu.
54 Unu a-tụ ido washịa alị ono l'ipfu l'ipfu. Ipfu ọphu ha shii; unu awẹe phẹ alị, ha shii; ipfu ọphu ha nwanshịi; unu awẹe phẹ alị, ha nwanshịi. Ẹka a tụru ido; ọ dabarụ ndu ọphu ọ dabarụ; ẹphe enworu ẹka ọbu. Onyenọnu a-wata oke alị nkiya l'ipfu nna iya.
55 Ọle ọ -bụru l'unu ta achịfuduru ndu bu l'alị ono l'atatiphu unu bẹ ndu ono, unu harụ ono e-mechakwaa bụru mkpọ kpọahaa unu l'ẹnya; bụru obvu dzụahaa unu lẹ mgburẹku. Ẹphe a-nọduepho akpa unu ẹhu l'alị ono, unu e-buru ono.
56 Teke ono; mu emee unu iphe, mu kwakọberu gẹ mu mee phẹ."

34

Oke alị Kénanu

1 Chipfu sụ Mósisu:
2 "Pfuaru ndu Ízurẹlu sụ phẹ-a: Teke unu bahụru l'alị Kénanu, bụ alị ono, unu eje eketa g'ọ bụru oke alị unu ono; bụ g'oke alị ono a-dụ bụ ọwana:
3 Ụzo ndọhali unu bẹ e-shi l'echiẹgu Zinu; nọ-tsoru oke ndu Edọmu ogologo. L'ụzo ẹnyanwu-awawa bẹ oke alị ụzo ndọhali unu a-wata l'ishi ẹka Eze-ẹnyimu Únú jeberu.
4 Oke alị unu ono e-shi l'ụzo ndọhali gojia fụta l'elikoro Akurabimu; shi l'ẹka ono jee je afụta lẹ mgbẹgu Zinu. L'ọ bya ejee nno fụta l'ụzo ndọhali Kadẹshi-Baneya; shikwaphọ nno lụfuta lẹ Hazarada; ghabua ẹka ono rwua Azụmonu.
5 Oke alị ụzo ndọhali unu ono e-shi lẹ Azụmonu gojia fụta lẹ nggele Ijiputu. Ẹka oo-jeberu; mbụ oke alị ono bụ l'eze-ẹnyimu.
6 "A bya l'oke alị ụzo ẹnyanwu-arịba; oke iya a-bụru l'oke-ẹnyimu. Noo ẹka a-bụru oke alị ụzo ẹnyanwu-arịba unu bụ ono.

7 “A bya l'oke alị ụzo isheli unu; unu shi l'oke-ẹnyimu kpaa oke alị ono jeye l'úbvú Họru.
8 Unu eshi l'úbvú Họru kpaa oke alị ono jeye l'ẹka eeshije abahụ Hamatu. Ẹka oke alị ono e-beru bụ lẹ Zedadu.
9 L'o shi l'ẹka ono nọo jeye lẹ Zifurọnu. Ẹka oke alị ụzo isheli unu ono e-beru abụru lẹ Haza-Enanu. Noo ẹka a-bụru oke alị ụzo isheli unu bụ ono.
10 “A bya l'oke alị ụzo ẹnyanwu-awawa unu; unu shi lẹ Haza-Enanu kpaa oke alị ono jeye lẹ Shefamu.
11 Oke alị ono e-shikwaphọ lẹ ndọhali Shefamu lụfuta lẹ Ribula; l'ụzo ẹnyanwu-awawa Ayịnu. O -rwua ẹka ono l'o tsoẹrupho ụzo ndọhali ono fụta l'úbvú úbvú, dụ l'ụzo ẹnyanwu-awawa eze-ẹnyimu Kinẹretu.
12 L'ọ kwasẹru; mbụ oke alị ọbu jasụ l'ẹnyimu Jiọ́danu. Ẹka oo-beru abụru lẹ Eze-ẹnyimu Únú.
“Noo ẹka a-bụru alị unu bụ ono; mẹ oke iya mgburugburu.”
13 Mósisu bya epfuaru ndu Ízurẹlu sụ phẹ: “Noo alị, unu a-tụ ido gude washịa g'ọ bụru oke alị unu ọbu bụ ono. Ọo ya bụ alị ono, Chipfu sụru g'a nụ ipfu tete lẹ nkeru-ẹbo ipfu.
14 Noo kẹle ipfu ụnwu Rúbẹnu; mẹ ipfu k'ụnwu Gadu bẹ natawaru oke alị nkephẹ l'ẹnya-unuphu phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ; wakwaphọ nkeru-ẹbo ipfu Manásẹ.
15 Ipfu labọ ono; mẹ nkeru-ẹbo ipfu Manásẹ ono bẹ natarụ oke alị nkephẹ l'ụzo ẹnyanwu-awawa l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu lẹ mgboru mkpụkpu Jieriko l'ụzo ẹka ẹnyanwu eshije awata.”

Unwoke, a họtaru g'ẹphe washịa alị ono

16 Chipfu sụ Mósisu:
17 “Waa ẹpha unwoke, a-washị alị ono nụ unu g'ọ bụru oke alị unu baa: Eleyaza, bụ onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu.
18 Unu họtachaa onye-ishi lanụ l'ipfu l'ipfu g'ẹphe yeta ẹka g'a washịa alị ono.
19 Ẹpha unwoke ono bụ: Kalẹbu nwa Jiefune, bụ onye shi l'ipfu Jiuda;
20 mẹ Sámẹlu nwa Amihudu, bụ onye shi l'ipfu Simiyọnu;
21 mẹ Elidadu nwa Kisulọnu, bụ onye shi l'ipfu Benjiaminu;
22 mẹ Buki nwa Jioguli; onye-ishi ndu ipfu Danu;
23 mẹ Hanẹlu nwa Efọdu; onye-ishi l'ipfu Manásẹ, bụ nwa Jiósẹfu;
24 mẹ Kemẹlu nwa Shifutanu; onye-ishi l'ipfu Ifuremu, bụkwapho nwa Jiósẹfu;
25 mẹ Elizafanu nwa Panaku; onye-ishi l'ipfu Zebulọnu;
26 mẹ Palụtelu nwa Azanu; onye-ishi l'ipfu Isaka;
27 mẹ Ahihudu nwa Shelomi; onye-ishi l'ipfu Asha;
28 mẹ Pedahẹlu nwa Amihudu; onye-ishi l'ipfu Nafụtali.”
29 Noo ẹpha unwoke ọbu Chipfu sụru g'ẹphe washịa alị ono g'ọ bụru oke alị ndu Ízurẹlu l'alị Kénanu.

35

Mkpụkpu, ipfu Lívayi e-buru

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu pfuru yeru Mósisu lẹ baswaa alị Mówabu l'agụga Jiọ́danu l'ẹka ono, nọ lẹ mgboru Jieriko sụ iya:
2 “Pfuaru ndu Ízurẹlu g'ẹphe shi l'oke alị, ẹphe ketarụ nụgbaa eri Lívayi mkpụkpu lẹ mkpụkpu, ẹphe e-buru. Unu anụkwapho ndu Lívayi ono alị ẹka iphe-edobe phẹ a-kpajẹ nri lẹ mgburugburu mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono, aa-nụ phẹ ono.
3 Mkpụkpu ono g'ọ ha bẹ a-bụru ẹka ipfu Lívayi e-buru eburu; alị ono abụru ẹka eswi phẹ; mẹ ẹku phẹ; mẹkpoo iphe-edobe phẹ l'ophu a-nọduje ata nri.

4 Alị ẹka ono, unu a-nụ ipfu Lívayi g'iphe-edobe phẹ kpajẹ nri ono bẹ a-dụ ụnu ntụ-ọkpa ẹto lẹ ntụ-ọkpa ụkporo iri l'ise. Oo-shi l'azụ igbulọ mkpụkpu ono nọdu gbaa mgburugburu.
5 "Ụzo ẹnyanwu-awawa azụ mkpụkpu ono bẹ unu a-tụta ụnu ntụ-ọkpa ẹsaa lẹ ntụ-ọkpa ụkporo iri; unu atụta ụnu ntụ-ọkpa ise l'ụzo ndọhali azụ mkpụkpu ono. Unu atụta ụnu ntụ-ọkpa ise l'ụzo ẹnyanwu-arịba azụ mkpụkpu ono; tụta ụnu ntụ-ọkpa ise l'ụzo isheli mkpụkpu ono. Mkpụkpu phẹ ono anọdu l'echilabọ. Azụ mkpụkpu ono abụru ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri.
6 Mkpụkpu ishii l'ime mkpụkpu ono, unu a-nụ ipfu Lívayi ono bẹ a-bụru mkpụkpu ẹka aa-nọduje ezeru ndzụ. Onye gburu ọchi; l'ọ gbaru laa lẹ mkpụkpu ono je anọdu zeeru ndzụ. Unu anụfua phẹ ụkporo mkpụkpu labọ lẹ mkpụkpu labọ ọzo yekọberu phẹ lẹ mkpụkpu ono.
7 Mkpụkpu, unu a-nụ ipfu Lívayi bẹ a-kpakọta dụ ụkporo mkpụkpu labọ lẹ mkpụkpu ẹsato; yẹle alị ẹka iphe-edobe phẹ a-nọduje akpa nri.
8 A bya lẹ mkpụkpu, unu e-shi l'alị ụnwu Ízurẹlu nụ ipfu Lívayi ono; unu shikwa l'ipfu ọphu alị phẹ ha shii nụ phẹ mkpụkpu, dụ igwerigwe. Unu eshi l'ipfu ọphu alị phẹ pehuru nụ-pete phẹ mkpụkpu. Ọo ẹpho g'oke alị ndu nọnu habe bụ g'aa-nụ-beru ipfu Lívayi ono mkpụkpu ọbu."

Mkpụkpu, onye gburu nemadzụ
a-nọduje ezeru ndzụ
(Dit 4:41-43; 19:1-13; Jios 20:1-9)

9 Chipfu sụ Mósisu:
10 "Pfuaru ndu Ízurẹlu sụ phẹ: Unu -daẹpho ẹnyimu Jiọ́danu bahụ l'alị Kénanu;
11 unu họta mkpụkpu, unu a-nọduje ezeru ndzụ; mbụ ẹka bụ: onye -gbua nemadzụ; ẹbe o lekebedụru ẹnya; l'ọ gbaru laa ẹka ono.
12 Mkpụkpu ono a-bụru unu ẹka unu a-nọduje zeeru ndzụ; gbalaaru onye agwata ụgwo ọchi; g'onye ono, gburu nemadzụ ono ta nwụhu jeye teke ọo-fụta bya apfụru l'iphu edzudzu-ọha g'e kpee ya ikpe.
13 Ọ bụru mkpụkpu ishii ono, unu a-nụ ipfu Lívayi ono a-bụru mkpụkpu ezeru ndzụ ọbu.
14 Unu a-nụ mkpụkpu, ee-zejeru ndzụ ono ẹto l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọwa-a; unu anụ ẹto ọzo l'alị Kénanu.
15 Mkpụkpu ishii ono bẹ a-bụru mkpụkpu ẹka ndu Ízurẹlu; mẹ ndu abụdu ndu Ízurẹlu; mẹ ndu lwarụ alwalwa, bu l'echilabọ phẹ a-gbabajẹ je anọdu zeeru ndzụ. Ọ bụru onye gburu nemadzụ; ẹbe o lekebedụru ẹnya; bẹ a-gbajẹru laa l'ẹka ono.
16 "Obenu lẹ-a; ọ -bụru lẹ nemadzụ bụ iphe-ígwè bẹ o gude chigbua nemadzụ ibiya; bẹ onye ọbu bụakwaa onye gburu ọchi. Onye ono, gburu ọchi ono lafụtajekwa l'ọchi, o gburu.
17 Ọzoo ọ -bụru l'o nweru onye tụru nemadzụ mkpuma tugbua ya; bẹ onye ọbu bụakwaa onye gburu ọchi. Onye ono, gburu ọchi ono lafụtajekwa l'ọchi, o gburu.
18 Ọzoo l'o nweru onye wotaru oshi chia nemadzụ; woru iya chigbua; bẹ onye ọbu bụakwaa ọchi bẹ o gburu. Onye ono, gburu ọchi ono lafụtajekwa l'ọchi, o gburu.
19 Onye bụ iya agwata ụgwo ọchi ono bẹ ee-gbu onye ono, gburu ọchi ono. Mbụ-a; g'onye ono, bụ iya agwata ụgwo ọchi ono gbua ya l'ẹka o jepfukpọoru iya.
20 "Onye gude kẹle nemadzụ bẹ dụ iya ashị; o nwutsua ya; ọ nwụhu; ọzoo l'ọ kwabẹru ẹnya tụa ya iphe shi nno tugbua ya;
21 ọzoo gude kẹle yẹle onye ọbu dụ l'opfu; o je echia ya ẹka chigbua ya; bẹ onye ono, chigburu nemadzụ ono bẹ e gbufutajẹkwa; noo kẹle o gburu ọchi. Onye agwata ụgwo ọchi ono e-gbu onye ono, gburu ọchi ono teke o jepfuru iya.

22 “Ọle ọ -bụru l'o nweru onye nwutsuru nemadzụ l'ọtulupfu; ọ nwụhu; ọphu ọ
bụdu lẹ yẹle onye ọbu dụ l'opfu; ọzoo l'o to lekebedụru ẹnya tua ya iphe;
23 ọzoo l'ọo mkpuma, a-dụ ike tugbua nemadzụ bẹ ọ tọ hụmaduru onye ono; ọ tụa
ya woru onye ono tugbua; bẹ eshi ọphu onye ono, ọ tụ-gburu ono bẹ yẹle iya ta
adụdu l'opfu; ọphu ọ gbadụru ẹnya gẹ ya meka ya iphe;
24 g'edzudzu-ọha kpeshiaru iya onye ono, gburu nemadzụ ono yẹle onye ono,
agwata ụgwo ọchi onye ono, o gburu ono. Waa g'ee-gude doshiaru phẹ iya baa:
25 G'edzudzu-ọha nafụta onye ono, gburu nemadzụ ono l'ẹka onye ono, bụ iya
agwata ụgwo ọchi onye ono, o gburu ono; ẹphe eduru iya je edobephu azụ lẹ
mkpụkpu ono, aa-nọduje ezeru ndzụ ono, bụ ẹka ọ gbaru laa. Ọ nọdu lẹ mkpụkpu,
aa-nọduje ezeru ndzụ ono jeye teke onye-ishi ndu-uke Chileke, bụ onye ono, a wụru
manụ, dụ nsọ l'ishi a-nwụhu.
26 Ọle ọ -bụru l'onye ono, gburu ọchi ono bẹ nweru teke ọ nọnyaru; ọ kpọghata
oke mkpụkpu, ọ nọ ezeru ndzụ ono; mbụ mkpụkpu ono, ọ gbaru je anọdu ono;
27 onye ono, bụ iya agwata ụgwo ọchi ono -hụma iya l'oke azụ mkpụkpu, ọ nọ
ezeru ndzụ ono; ọ -bụru l'onye ono, bụ iya agwata ụgwo ọchi ono bẹ gburu iya nụ;
bẹ ikpe ọchi ta anmakwaru iya.
28 Noo kẹle onye ono, gburu ọchi ono nọdufutaje lẹ mkpụkpu, ọ nọ ezeru ndzụ
ono jeye teke onye-ishi ndu-uke Chileke a-nwụhu. Ọo ẹpho; onye-ishi uke Chileke
-nwụhuada tẹme l'ọ lawarọ alị iya.
29 Iphe ono a-bụkotaru omelalị, a tọru ọkpa iya, a-dụru ọgbomogbo l'ẹka unu
bukọtakpoo.
30 “Ọo ya bụ l'iphe, bụ onye gburu nemadzụ; bẹ onye ono gburu nemadzụ ono bẹ
e gbufutajẹ egbugbu; m'ọ -bụru l'ọ dụru ndu agba iya ekebe ọchi, o gburu. Ọle g'ọ tọ
bụkwa ekebe, onye lanụ agba bẹ ee-gude gbua nemadzụ.
31 G'ọ tọ dụkwa iphe, unu a-natajẹ g'e gude gbata ndzụ onye gburu ọchi, bụ onye ọ
gbaru g'ọ nwụhu anwụhu. E gbufutajẹ iya egbugbu.
32 Onye gbaru laa lẹ mkpụkpu, eezejeru ndzụ; bya eworu iphe nụ l'ụgwo g'a haa
ya g'ọ laa alị phẹ tẹme onye-ishi ndu-uke Chileke anwụhu; unu ta natakwa iya iphe
ọbu.
33 Unu te emerwụshikwa alị ono, unu eje eburu ono emerwụshi; noo kẹle mee
ọchi atụrwujekwa alị. Ọ tọ dụdu g'ee-shi pfụa ụgwo ẹjo-iphe alị ẹka e gburu ọchi;
gbahaẹpho l'e gburu onye ono gburu ọchi ono.
34 Unu ta tụrwukwa alị ono, unu eje eburu ono; noo kẹle mbẹdua, bụ Chipfu bẹ bu
l'echilabọ unubẹ ndu Ízurẹlu.”

36

Òkè alị ụnwada Zelofehadu
(Dit 27:1-11)

1 Ndu-ishi l'ẹnya-unuphu l'unuphu, nọgbaa l'ipfu Giladu bya abyapfuta Mósisu; mẹ
ndu-ishi l'ẹnya-unuphu l'unuphu ndu Ízurẹlu. Giladu bụ nwa Makiya; Makiya bụru
nwa Manásẹ. Manásẹ l'onwiya bẹ shi l'ọnulo Jiósẹfu.
2 Ẹphe byapfuta phẹ bya asụ: “Chipfu bẹ sụru gẹ gụbe nnajịuphu anyi, bụ Mósisu
tụa ido gude washịa alị ono keeru ndu Ízurẹlu g'ọ bụru oke alị phẹ. Chipfu sụkwapho
gẹ gụbe nnajịuphu anyi woru oke alị ọphu rwuberu Zelofehadu, bụ nwune anyi woru
nụ ụnwada iya.
3 Ọle-a; ọ -bụru l'o nweru onye shi l'ipfu ọzo, nọ lẹ Ízurẹlu; bya alụta phẹ; ọniya bụ
l'aa-gụfu okiphe phẹ l'ime okiphe, shi lẹ ndiche anyi phẹ; je eworu yekọbe lẹ k'ipfu
ono, ẹphe larụ ji ono. Ọo ya bụ; eeshi nno wofu iphe l'okiphe, anyi ketarụ.

4 O -rwuẹpho l'apha-ẹhu-ụtso kẹ ndu Ízurẹlu; ee-wota okiphe phẹ yekọberu ipfu
ono, ẹphe larụ ji ono. Okiphe phẹ bẹ aa-gụfu l'okiphe ipfu nna anyi phẹ."
5 Tọbudu iya bụ; Mósisu bya epfuaru ndu Ízurẹlu iphe, Chipfu pfuru iya sụ: "Iphe,
ipfu ụnwu Jiósẹfu epfu bẹ pfụkwaru nhamụnha.
6 Wakwa iphe, Chipfu pfuru l'opfu ẹhu ụnwada Zelofehadu ba. Ọ sụru: G'ẹphe
lụru onye dụkpoo phẹ ree. Ọle ẹka ẹphe a-lụ ji bụ l'ẹnya-unuphu ipfu nna phẹ.
7 G'okiphe ndu Ízurẹlu te shikwa l'ipfu dasweru ipfu. Iphe, bụ ndu Ízurẹlu bẹ
e-gudeshichaa okiphe, ẹphe ketarụ l'ipfu nna phẹ.
8 Iphe, bụ nwa nwanyị, ketarụ oke l'ipfu Ízurẹlu bẹ lụfutaje ji l'ipfu nna iya; k'ọphu
ee-shi nno g'iphe, bụ ndu Ízurẹlu nwekọtaru okiphe nna phẹ.
9 Ọo ya bụ l'òkè-iphe te eshidu l'ipfu adasweru ipfu ọzo; noo kẹle ipfu nọnu lẹ
Ízurẹlu bẹ e-gudeshi òkè-iphe nkephẹ."
10 Ọ bụru iphe ono, Chipfu pfuru Mósisu ono bẹ ụnwada Zelofehadu meru.
11 Noo kẹle ụnwada Zelofehadu ono, ẹpha phẹ bụ Mahula; mẹ Tịza; mẹ Họgula;
mẹ Milika; waa Nuwa bẹ bụ ụnwu nwune nna phẹ lụru phẹ.
12 A lụru phẹ lụbata l'ipfu ụnwu Manásẹ, bụ nwa Jiósẹfu; okiphe phẹ nọdu g'ọ nọ
l'ipfu nna phẹ.
13 Noo ekemu, Chipfu tụru; mẹ omelalị, ọ gbẹ Mósisu l'ẹka nụ ụnwu Ízurẹlu lẹ
baswaa alị Mówabu; l'agụga ẹnyimu Jiọ́danu lẹ mgboru Jieriko bụ ono.

Ẹkwo
Ditoronomi

Ekemu k'alụfu l'úbvú Horẹbu

1 Ọwaa bụ iphe, Mósisu pfuru nụ ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha l'echiẹgu ụzo ẹnyanwu-
awawa Jiọ́danu, bụ iya bụ nsụda Araba, nọ gha iphu l'ụzo Sufu. Ọ nọ lẹ mgbaka
Paranu l'azụ lanụ; waa Tofẹlu; waa Lebanụ; waa Hazerotu; yẹe Dizahabu l'azụ iya
ọphuu.
2 E -shi l'úbvú Horẹbu eje Kadẹshi-Baneya bẹ ee-jegbuje ije ujiku iri lẹ nanụ tẹme
l'e rwua ya mẹ e tsoru ụzo úbvú Siye.
3 O be l'apha, kwe phẹ mgbarapha ụkporo labọ; lẹ mbọku, ọnwa k'iri lẹ nanụ fụru
gẹdegede; Mósisu raarụ iya ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha arara; mbụ iphe, Chipfu tụru iya
l'ekemu lẹ k'opfu ẹhu phẹ.
4 Ono bụ g'ọ lwụ-kpechaeruphọ Sihọnu, bụ eze ndu Amọru; bụ onye shi buru lẹ
Hẹshibonu. Tẹme o jekwaphọ Edereyi je alwụ-kpee Ọgu, bụ eze ndu Beshanu; bụ
onye shi buru lẹ Ashịtoretu.
5 Ọ bụru l'ụzo ẹnyanwu-awawa Jiọ́danu l'ẹka ono l'alị ndu Mówabu bẹ Mósisu nọ
wata phẹ atọkashiru ekemu ono; sụ:
6 "Chipfu, bụ Chileke anyi nọ l'úbvú Horẹbu pfuru nụ anyi sụ: 'Unu nọnukakwaru
ọdu l'úbvú-a.
7 Unu phọkashia ụlo-ẹkwa unu tụgbua jeshia alị úbvú úbvú ndu Amọru; waa alị
ndu nọ-kube phẹ nụ lẹ nsụda Araba; mẹ l'alị úbvú úbvú; mẹ l'alị ọkpa-úbvú, nọ
l'ụzo ẹnyanwu-arịba; waa ndu bu l'ụzo echiẹgu ndọhali; waa ndu bu l'ụzo agụga
eze-ẹnyimu; mbụ kwasẹru ụzo alị ndu Kénanu; yẹe úbvú úbvú Lébanọnu; mbụ
kwasẹru rwuchaa ẹnyimu ono, bụ ẹnyimu Yufurétisu.
8 Lekwaa; mu woakwaru alị ono dobe l'iphu unu. Unu wụbakwa je alwụta alị
ọbu nworu; mbụ alị ono, Chipfu riru angụ lẹ ya a-nụ nna unu oche phẹ ono, bụ
Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékọpu; yẹe oshilọkpa phẹ g'ẹphe ha.' "

Mósisu ahọta ndu-ikpe
(Awụ 18:13-27)

9 "Ọ bụru teke ono bẹ mu sụru unu: 'Mu ta adụkwa ike evukọta ivu-ẹrwa unu
nwẹkinyi mu.
10 Sụ-a; nta-a bẹ Chipfu, bụ Chileke unu mewaru; unu ka l'ọtu k'ọphu bụ lẹ nta-a
bẹ unu hawa gẹ kpokpode, nọ l'igwe.
11 Mu nọdu epfukwaphọ gẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna unu phẹ mekwarọ g'unu
kabaa l'ọtu eme lẹ g'unu ha nta-a ugbo ụkporo l'ụnu; tẹme l'ookebekwaphọ unu
l'ọma, bụ iphe, o kweru unu ukwe iya.
12 ?Dẹnu gẹ mbẹdua nwẹka mu a-dụ ike vukọta ivu-ẹrwa unu; mẹ iphe, atsụ unu
l'ẹhu; edoshikọtaru unu opfu?
13 Sụ-a; unu shigbaa l'ọkpa-ipfu unu l'ọkpa-ipfu unu họtakota ndu maru iphe; mbụ
ndu bụ ndu iphe edoje ẹnya; bya abụru ndu a maru ẹpha phẹ; gẹ mu mee phẹ g'ẹphe
bụru ndu-ishi unu.'
14 "Unu yeeru mu ọnu sụ l'iphe, mu pfuru bụ iphe, ọ gbaru g'unu mee.
15 Ọo ya bụ; mu bya ahọtagbaa ndu bụ ndu nweru ẹnya l'ọkpa-ipfu unu iche iche
bụru ndu maru iphe; bụkwarupho ndu a maru ẹpha phẹ; mee phẹ g'ẹphe bụru ndu-
ishi unu. Ọ dụru ndu ọphu mu meru; ẹphe bụru ishi ụnu ụmadzu labọ l'ụkporo
ụmadzu iri iri; ọ dụru ndu ọphu bụ ishi ụmadzu ụkporo ise. Ọ dụkporuro ndu ọphu

bụ ishi ụmadzu ụkporo ẹbo l'iri; dụru ndu ọphu bụ ishi ụmadzu iri; tụko g'ẹphe ha mee ndu-ishi l'ipfu l'ipfu.

16 “Mu tụaru ndu-ikpe unu ekemu teke ono; sụ phẹ: ‘Unu ngabẹjekwaru unwune unu, opfu adaru nchị; g'ẹphe dooru unu iphe, adaru phẹ nụ. Ẹphe -dochaa ya; unu edoshiaru phẹ opfu ọbu l'ụzo pfụru ọto; m'ọ bụ ndu Ízurẹlu lẹ ndu Ízurẹlu bẹ ọodaru; m'ọ bụ onye Ízurẹlu yẹle onye lwarụ alwalwa.

17 Unu te elejekwa nemadzụ ẹnya l'iphu ekpe ikpe. Unu ngabẹjekwaru ụmadzu labọ, opfu adaru nchị; g'ẹphe doo iphe, adaru phẹ nụ; m'ẹphe bụ ndu ha nwanshịi; m'ẹphe bụ ndu ha shii. Unu ta atsụjekwa nemadzụ ebvu; kẹle onye-ikpe dụ l'ẹka bụkwa Chileke. Teke ọ bụ opfu, kariru unu ẹka; unu egude iya byapfuta mbẹdua gẹ mu nụma.’

18 Mbụ lẹ teke ono bẹ mu tụkoerupho iphe, gbaru unu l'ememe kakọtaru unu g'unu mee.”

Anwụ ngge l'alị Kénanu
(Ógú 13:1-33)

19 “Noo ya; gẹ Chipfu, bụ Chileke anyi sụru g'anyi wụfu l'úbvú Horẹbu; bẹ anyi wụfuru kwasẹru ụzo, e shi eje alị úbvú úbvú ndu Amọru; jekọta ije l'echiẹgu ono, parụ ẹka bya adụ ebvu ono, unu hụmakotaru ono; jasụ anyi rwua Kadẹshi-Baneya.

20 Tọbudu iya bụ; mu sụ unu: ‘Nta bẹ unu rwuakwaru alị úbvú úbvú ndu Amọru, bụ iya bụ alị, Chipfu, bụ Chileke anyi abya anyi anụnu.

21 Unu lenu; lẹ Chipfu, bụ Chileke unu nụakwaru unu alị ọbu. Unu tụgbukwa je anata alị ọbu, bụ iya bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ nna anyi oche phẹ pfuru. Gẹ ndzụ ba agụkwa unu; ọphu ẹhu anmakwa unu anmanma!’

22 “Obenu l'unu byapfutaru mu bya asụ l'ọ kakwa ree g'anyi họta ndu nemadzụ zia g'ẹphe je anwụaru anyi ngge l'alị ono; g'ẹphe bya akaru anyi ụzo, anyi ee-shi bahụ iya; tẹme waa mkpụkpu, anyi e-shi bahụ.

23 “Iphe ono, unu pfuru ono dụ mu ree shii; ọo ya bụ; mu bya ahọta ụmadzu iri l'ẹbo; ọkpa-ipfu, nọnu onye lanụ.

24 Ndu ono tụgbua kwasẹru ụzo alị úbvú úbvú ono; lụfuta lẹ nsụda Ẹshukolu; nwụkota alị ọbu ngge.

25 Ẹphe hachaaru akpụru oshi, nọ l'alị ono wọta gude lwapfuta anyi; bya asụ anyi: ‘Alị ọbu, Chipfu, bụ Chileke anyi abya anyi anụnu ọbu dụkwa ree.’ ”

Ndu Ízurẹlu ekwefụru Chipfu ike

26 “Obenu l'unu nụmachaaru iya; bya ekwefu ike ejeje; jịka eme iphe, Chipfu, bụ Chileke anyi sụru g'unu mee.

27 Unu nọdu l'ụlo-ẹkwa unu agụshi aphụ sụ: ‘Chipfu bẹ anyi dụkwa ashị; ọ kwa iphe ono meru iphe, o dufutaru anyi l'alị ndu Ijiputu; woru anyi ye ndu Amọru l'ẹka g'ẹphe megbushia anyi.’

28 Unu sụ: ‘?Bụ ole bẹ anyi e-shi abahụ nta; g'ụnwunna anyi-a mewaru; meji tsukahụ anyi-a? kẹle ẹphe sụru lẹ ndu bu l'alị ono ka anyi l'ọtu; bya akagbaa anyi ogologo; tẹme mkpụkpu phẹ pagbaa ẹka; yẹe phengara phengara igbulọ mkpụkpu ono, aakpụjegbaa l'oorwua akpaminigwe. Ọzo, ka njọ bụ l'anyi hụmacharu ụnwu ndu Anaku l'alị ẹka ono.’

29 “Mu sụ unu: ‘Gẹ meji te tsukahụshi unu! Mbụ-a; gẹ ndzụ phẹ ba agụshi unu!

30 Lẹ Chipfu, bụ Chileke unu, bụ onye vutaru unu ụzo bẹ a-lwụ-chiteru-a unu ọgu; ẹgube ono, ọ lwụ-chiteru iya unu l'alị ndu Ijiputu ono; bụ ọphu unu gude ẹnya unu hụma-a.

31 Tẹme wakwaphọ g'ọ lwụ-chiteru iya unu l'echiẹgu; ẹka unu hụmaru gẹ Chipfu,
bụ Chileke unu hetarụ unu gẹ nna ehetajẹ nwatibe iya-a; hekpọepho unu gbiriri jasụ
unu rwua ẹka-a.'
32 Unu lephukọta opfu mu ono; mbụ bya ajịka achịru ụpfu kwẹ l'ẹka Chipfu, bụ
Chileke unu nọ,
33 bụ onye vutaru unu ụzo l'ije unu ọbu. Tẹme ọ bụru yẹbedua bẹ anọduje eleru
unu ẹnya ẹka unu a-kpọbe ụlo-ẹkwa ono. Onye abụjeru; o -be l'ẹnyashi l'ọ nwụberu
unu ọku; teke o beru l'eswe l'o doberu unu urwukpu; shi nno egoshi unu ụzo unu a-
nọdu eshi; tẹme ọ bụru yẹbedua anọduje eleru unu ẹnya ẹka unu a-kpọbe ụlo-ẹkwa
unu."

Chipfu anụ ndu Ízurẹlu aphụ
(Ọgú 14:20-45)

34 "Chipfu nụma iphe, unu pfuru; ẹhu ghuahaa ya eghu; o buta angụ ria sụ:
35 'Ọ tọ dụkwa mẹ onye lanụ l'ọgbo ndu ẹjo-ọkpoma-a, byaru ahụma ẹguru alị ono
ẹnya; mbụ alị ono, mu riru angụ sụ lẹ mu a-nụ nna unu oche phẹ ono;
36 gbahaa Kalẹbu nwa Jiefune. Yẹbedua a-hụma iya; mbụ lẹ yẹbedua bẹ mu a-nụ
ẹka ọ zọkporu ọkpa l'alị ono; tẹme mu anụkwa iya phọ ụnwu iya. Iphe, kparụ iya
nụ bụru l'o gude obu iya g'ọ ha tsoo Chipfu.'
37 Ọ bụkwarupho opfu ẹhu unu meru g'o gude; ẹhu ghuahaa Chipfu eghu l'ẹka mu
nọ. O pfua sụ: 'Gụbedua ta abahụkwa iya phọ.
38 L'ọo onye eyejeru mu ẹka bụ Jioshuwa nwa Nunu bẹ a-bahụ iya nụ.' Sụ:
'Gbakwaa ya unme g'obu shihu iya ike; noo kẹle ọo yẹbedua e-du ndu Ízurẹlu g'ẹphe
je alwụta alị ono nworu.
39 A -bya l'ụnwegirima kẹ nshịi, bụ ndu ọphu unu sụru l'aa-kpụ lẹ ndzụ ono; mbụ
ụnwegirima unu ndu ọphu teke amadụru iphe, dụ ree; mẹ iphe, dụ ẹji lẹ teke ono;
ndu k'ono bụ ndu a-bahụ l'alị ono. Ọ bụru ẹphebedua bẹ mu a-nụ alị ọbu; ẹphe
enworu iya g'ọ bụru okiphe phẹ.
40 A -bya l'unubẹdua; unu laphukwa azụ; unu wụkwaru shia ụzo echiẹgu lashịa
l'ụzo Eze-ẹnyimu Uswe-uswe.'

Aalwụ-gbu ndu Ízurẹlu
(Ọgú 14:39-45)

41 "Tọbudu iya bụ; unu yeeru mu ọnu sụ: 'Anyi mesweakwaru Chipfu. Anyi e-
jewarọ alwụa ọgu ọbu; mekọta iphemiphe, Chipfu, bụ Chileke anyi sụru g'anyi mee.'
Ọo ya bụ; unu tụko g'unu ha kwakọbe k'eje ọgu. Unu dobesụ l'abahụ l'alị úbvú úbvú
ono dụ nphe.
42 "Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ mu: 'Kakwaru phẹ g'ẹphe te ejekwa abahụ; ọphu
ẹphe ejekwa alwụ ọgu; noo kẹle mu ta nọ-kubekwa unu. Unu -jee bẹ ndu ọhogu
unu a-lwụkwa unu.'
43 Mu pfuaru iya unu; ọphu unu angaduru nchị; unu jịka eme iphe, Chipfu sụru
g'unu mee; gude eku onwunu wụfu jeshia l'alị úbvú úbvú.
44 Ndu Amọru, bu l'alị úbvú úbvú ono wụfuta tsopfuru unu ọgu. Ẹphe vụpyabe
unu g'ẹnwu; gbushia unu. Ẹphe chịpfuru unu egbushi unu eshi lẹ Siye jasụ lẹ Họma.
45 Unu lwaphuta azụ bya egude olu ẹkwa raku Chipfu; ọphu o yedụru ọnu yeru
unu; ọ gbagbua ya lẹ nkụchi.
46 Ọ bụru iya bụ l'unu adọru lẹ Kadẹshi nọo ujiku, dụ igwerigwe."

2

Aghaphe bọtorii l'echiẹgu

1 “Anyi dakọbe wụ-phu azụ l'echiẹgu; wụru shia ụzo Eze-ẹnyimu Uswe-uswe, bụ
iya bụ gẹ Chipfu sụru mu g'e mee ya. Anyi wụ-phekpọo nọo ọdu l'alị úbvú úbvú Siye
l'ẹka ono.
2 “A nọnyaa Chipfu sụ mu:
3 ‘Unu wụ-pheshitaakwaru l'alị úbvú úbvú-a. Iphe, unu e-me nta-a bẹ bụ g'unu
shia ụzo isheli.
4 Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurẹlu baa: Nta-a bẹ unu abyakwa awụghata ẹka
ụnwunna unu, bụ oshilọkpa Ịso bu; mbụ ndu bu l'alị Siye. Ẹphe a-nọdukwa atsụ
unu ebvu; ọle-a; unu kwabẹkwaru onwunu ẹnya!
5 Unu ta akpakokwaru phẹ k'ọgu; noo kẹle ọ tọ dụdu alị phẹ mẹ ẹka lanụ, mu a-nụ
unu; m'o beta ọ bụru ntọkpa lanụ. Mu nụakwaru Ịso alị úbvú úbvú Siye g'ọ bụru
nkiya.
6 Unu gudekwa okpoga zụta phẹ nri, unu e-ri; unu egudekwaphọ okpoga zụta phẹ
mini, unu a-ngụ.’
7 “Chipfu, bụ Chileke unu kebekwaru unu l'ọma l'iphe, bụ ozi, unu gude ẹka unu
jee. Ọ bụru yẹbedua letakọtaru unu ẹnya l'ije, unu jekọtaru l'echiẹgu-a, parụ ẹka
apa-a. L'ime ụkporo apha labọ-a bẹ Chipfu, bụ Chileke nọ-kubekọtakwaru unu; ọphu
ọ dụdu iphe, ụko iya dụjeru unu mẹ nanụ.
8 “Tọbudu iya bụ; anyi bya aghata ẹka ụnwunna anyi ono, bụ oshilọkpa Ịso bu l'alị
Siye. Anyi bya ajị-chi ụzo nsụda Araba, bụ ụzo, shi mkpụkpu Elatu; bya eshikwaphọ
mkpụkpu Eziyọnu-Geba. Anyi kwasẹru ụzo echiẹgu Mówabu tụgbua.
9 Noo ya; Chipfu sụ mu: ‘Unu ta chọkwa ndu Mówabu opfu; ọphu unu
akpakokwaru phẹ k'ọgu; kẹle ọ tọ dụkwa alị phẹ mẹ ẹka lanụ, mu a-nụ unu; eshinu
mu wowaru alị Aru nụ oshilọkpa Lọtu g'ọ bụru nkephẹ.’ ”
10 Ndu shi buru l'ẹka ono bụ ndu Emu. Ẹphe bụ ndu ọkpehu dụ; tẹme ẹphe dụ
igwerigwe. Ẹphe hachaẹpho kpaphere kpaphere gẹ ndu Anaku.
11 Ọ kwaphọ ẹgube ono, aasụje lẹ ndu Anaku bụ oshilọkpa Rafa; bụkwapho
g'aasụje l'ẹphebedua bụ. Ndu Mówabu ekuje phẹ ndu Emu.
12 Ọ bụru ndu Họru shi buru l'alị Siye; ọle oshilọkpa Ịso chịfuru phẹ gbushia phẹ
l'ẹka ono bya ebuchia ẹka ẹphe shi buru; ẹgube ono, ndu Ízurẹlu meru l'alị ono,
Chipfu nụru phẹ g'ọ bụru nkephẹ ono.
13 “Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ: ‘Unu wụ-lihu je adaghaa nggele Zẹredu ono.’ Anyi
wụ-lihu je adaghaa nggele Zẹredu ọbu.
14 A -gbẹ lẹ teke anyi gbẹshiru lẹ Kadẹshi-Baneya gbiriri jasụ teke anyi jeru je
adaghaa nggele Zẹredu ọbu bẹ bụ ụkporo apha l'apha iri l'ẹsato. O rwutashịa teke
ono; ọgbo, shi sụru eje ọgu lẹ Ízurẹlu laẹbewa mpfulome, bụ iya bụ iphe, Chipfu
riburu angụ lẹ ya e-me.
15 Kẹle Chipfu dabẹru phẹ ẹka; gbushikọta jasụ ẹphe chịhu l'ọdu ụnwu Ízurẹlu.
16 “Tọbudu iya bụ; o be teke ndu sụru eje ọgu l'echilabọ ndu Ízurẹlu
nwụhubebechaerupho;
17 Chipfu sụ mu:
18 ‘Ntanụ-a bẹ unu a-ghabu alị ndu Mówabu, bụ iya bụ Aru.
19 Ọle teke unu rwuru l'alị ndu Amọnu; unu ta chọkwa phẹ opfu; ọphu unu
akpakokwaru phẹ k'ọgu; noo kẹle ọ tọ dụdu alị, bụ kẹ ndu Amọnu, mu byaru anụ
unu. Alị ọbu bẹ mu nụwaru oshilọkpa Lọtu g'ọ bụru nkephẹ.
20 “ ‘Ndu shi buru l'alị ono bụkwapho ndu aasụje l'ẹphe bụ oshilọkpa Rafa. Mbụ
l'ọo ndu Rafa shi buru iya teke ndiche. Ndu Amọnu bụ ndu Zamuzumimu bẹ ẹphe
ekuje phẹ.

21 Ẹphe bụ ndu ọkpehu shi dụ shii; tẹme ẹphe shi dụ l'ọtu; bụkwarupho ndu shi
hagbaa kpaphere-kpaphere gẹ ndu Anaku. Obenu lẹ Chipfu mebyishiru phẹ l'iphu
ndu Amọnu. Ndu Amọnu chịfu phẹ buru l'ẹka ẹphe shi buru.
22 Ọ bụkwapho nno bụ gẹ Chipfu meru iya oshilọkpa Ịso, shi buru l'alị Siye. O
mebyishiru phẹ ndu Họru, shi buru l'ẹka ono. Oshilọkpa Ịso chịfu phẹ buru l'ẹka
ẹphe shi buru gbiriri jasụ ntanụ-a.
23 Ndu Ava, shi bugbaaru l'ụnwu mkpụkpu, nọru jasụ lẹ mkpụkpu Gaza bẹ ndu
Kafụto, shikwaphọ l'alị Kafụto wụfuta byaru bya emebyishia; chịfu phẹ; buchia ẹka
ẹphe shi buru.

Ízurẹlu alwụ-kpe Sihọnu,
bụ eze ndu Amọru
(Ọgú 21:21-30)

24 " 'Unu gbẹshi je aghabua nsụda Anọnu. Unu lenu; mu woakwaru Sihọnu onye
Amọru, bụ eze Hẹshibonu; yẹe alị iya ye unu l'ẹka. Unu je awata phẹ achịfu. Unu
je akpakoru iya k'ọgu.
25 Mu agbẹ ntanụ-a wata eme gẹ ndzụ unu wata agụ onyemonye, nọ lẹ mkpula
akpaminigwe-a l'ophu; mbụ g'ẹphe tụko g'ẹphe ha wata aphụ kpaakpaakpaa l'opfu
ẹhu unu. Ẹphe a-nụma iphe, unu eme; meji etsukahụ phẹ; ẹphe awata ete kparịkpari
l'ẹka ndzụ unu agụ phẹ.' "
26 "Mu gbẹ l'echiẹgu Kedemotu zia ndu-ozi g'ẹphe je ezia Sihọnu, bụ eze Hẹshibonu
ozi nchị-odoo; sụ iya:
27 'Jiko g'anyi ghatanụ l'alị unu. Ọo ẹpho l'ọma eze gbororo bẹ anyi e-tsoru. Anyi
ta ahakwa gbororo ono; swịa ụzo ọzo.
28 Nri, anyi a-nọdu eri; waa mini, anyi a-nọdu angụ bẹ anyi a-zụje unu l'okpoga.
Iphe, anyi arwọ unu kpoloko bụ g'anyi zọo ọkpa anyi l'alị unu ghata.
29 Mbụ ẹgube ono, oshilọkpa Ịso, bu l'alị Siye shi ereje iya anyi-a; ndu Mówabu,
bu l'alị Aru shi erejekwa iya phọ anyi nno. Unu reje iya anyi nno gbiriri jasụ anyi
aghaa ẹnyimu Jiọ́danu bahụ l'alị, Chipfu, bụ Chileke anyi anụ anyi.'
30 "Obenu lẹ Sihọnu, bụ eze Hẹshibonu jịkaru g'anyi ta aghatashị. Noo kẹle Chipfu,
bụ Chileke unu meru g'ọ bụru onye ẹjo-ọkpoma waa g'ọ kpọ-chia obu; g'ee-shi g'o
woru iya ye unu l'ẹka; bụnu iya bụ iphe, o mewaru-a.
31 "Chipfu sụkwaru mu: 'Lenu; mu wataakwaru eworu Sihọnu; yẹe alị iya ye unu
l'ẹka. Unu watakwa iya alwụta; k'ọphu alị iya e-mechaa bụru okiphe unu.'
32 Tọbudu iya bụ; Sihọnu yẹe ndu nkiya g'ẹphe ha wụfuta byapfuta anyi ọgu lẹ
Jiahazu.
33 Chipfu, bụ Chileke anyi woru iya ye anyi l'ẹka; anyi lwụ-kpee ya; waa ụnwu iya;
yẹe ndu nkiya iya g'ẹphe ha.
34 Anyi nata mkpụkpu lẹ mkpụkpu iya g'ọ ha teke ono; bya emebyishikọta iya
l'ophu; unwoke; mẹ ụnwanyi; mẹ ụnwegirima. Ọphu ọ dụdu mẹ onye lanụ, anyi
harụ g'ọ phọdu.
35 Iphe-edobe; mẹ iphe ọzo, anyi kwatarụ l'ọkwata lẹ mkpụkpu ono, anyi lwụ-kperu
ono bẹ anyi gwetarụ; ọ bụru k'anyi.
36 A -gbẹ lẹ mkpụkpu Arowa, nọ l'oke nsụda Anọnu; mẹ lẹ mkpụkpu ono, nọ l'ime
nsụda Anọnu ono je akpaa l'alị Giladu ta adụdu mẹ mkpụkpu lanụ, ọkpehu nkephẹ
nyịberu k'anyi; kẹle Chipfu, bụ Chileke anyi tụkoru iya g'ọ ha nụkota anyi.
37 Obenu l'alị ndu Amọnu; mẹ alị, nọ l'agụga nggele Jiabọku; mẹ lẹ mkpụkpu,
nọgbaa l'úbvú úbvú bẹ unu gbangoru, bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke anyi sụru g'anyi
mee."

3

Ízurẹlu alwụ-kpe Ọgu,
bụ eze ndu Beshanu
(Ógú 21:31-35)

1 "Tọbudu iya bụ; anyi gbẹ teke ono gha iphu l'ụzo Beshanu. Ọgu, bụ eze ndu
Beshanu; yẹe ndu alị iya wụfuta; byapfuta anyi ọgu lẹ mkpụkpu Edereyi.
2 Chipfu sụ mu: 'Unu ta atsụkwa iya ebvu; kẹle mu woakwaru iya; yẹe ndu alị iya;
waa alị iya l'ophu ye unu l'ẹka. Unu mekwaa phẹ iphe, unu meru Sihọnu, bụ eze ndu
Amọru, bu lẹ Hẹshibonu.'
3 "Noo ya; Chipfu, bụ Chileke anyi woru Ọgu, bụ eze ndu Beshanu; yẹe ndu alị iya
l'ophu ye anyi l'ẹka. Anyi gbushiaha phẹ; lwụa phẹ gbiriri jasụ ọphu ọ dụedu onye
phọdukwaduru nụ.
4 Anyi nata mkpụkpu iya g'ọ ha teke ono; ọphu ọ dụdu mẹ mkpụkpu lanụ, l'ime
ụkporo mkpụkpu ẹto, o nweru, anyi nataphodoru; mbụ alị Agọbu l'ophu, bụ iya bụ
alị-eze Ọgu, nọ l'alị Beshanu.
5 Mkpụkpu ono g'ọ ha b'e gude igbulọ kpụ-phekọta mgburugburu; tẹme a
kpụkotakwapho igbulọ ọbu; ọ hakọta ephekerephe ephekerephe; bya eyekọta mgbo-
ígwè l'ọnu-abata iya; tuchikọta iya atụchi. Tẹme ọ dụkwarupho mkpụkpu lẹ
mkpụkpu ọzo, dụ igwerigwe, a kpụduru igbulọ, anyi lwụtachaaru ye iya.
6 Anyi tụko mkpụkpu ono g'ẹphe ha mebyishikọta; ẹgube anyi meru kẹ Sihọnu,
bụ eze ndu Hẹshibonu; mbụ tụko unwoke; mẹ ụnwanyi; mẹ ụnwegirima mkpụkpu
ono mebyishikọta.
7 Iphe-edobe phẹ; mẹ iphe, ẹphe nweru enweru bẹ anyi kwatarụ l'ọkwata; g'ọ bụru
k'anyi.
8 "Ọ bụru teke ono bẹ anyi natarụ ndu eze ndu Amọru ono ẹphenebo alị, nọ l'ụzo
ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiọ́danu; a -gbẹ lẹ nsụda Anọnu jasụ l'úbvú Hamọnu.
9 Úbvú Hamọnu bẹ ndu Sayịdonu ekuje Siriyọnu; ndu Amọru nọdu ekuje iya Seniru.
10 Anyi natakọtaru mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọkota lẹ baswaa uswe iya ono l'ophu;
waa alị Giladu l'ophu; mẹkwapho alị Beshanu g'ọ ha; jasụ lẹ mkpụkpu Saleka; yẹe
Edereyi, tụkokwapho yịru l'alị Beshanu; ẹka Ọgu bụ ishi.
11 "Ọo Ọgu, bụ eze ndu Beshanu bẹ shi phọdu nụ l'oshilọkpa Rafa. Mbụ l'iphe,
ọozeje azẹe bụ l'ígwè bẹ e meru iya. Ogologo iphe-azẹe ọbu dụ nkwo-ẹka tete.
Uswekete iya dụ nkwo-ẹka ẹno; mbụ nkwo-ẹka mmanụ. Iphe-azẹe ya ọbu dụkwa lẹ
mkpụkpu Raba, dụ l'alị ndu Amọnu byasụ ntanụ-a."

Aawẹshi alị ono
(Ógú 32:1-42)

12 "Anyi lwụtachaepho alị ono; mu woru ụzo isheli mkpụkpu Arowa, bụ ọphu dụ
l'agụga nsụda Anọnu; waa nkeru-ẹbo alị úbvú úbvú Giladu mẹ mkpụkpu, dụkota
iya nụ; nụ oshilọkpa Rúbẹnu; waa oshilọkpa Gadu.
13 Mu bya ekee ọkpa-ipfu Manásẹ ẹbo bya eworu alị Giladu ibiya ọphu ghuduru nụ
phọ; waa alị Beshanu l'ophu; ẹka shikọta bụru alị-eze Ọgu; woru nụ oke lanụ l'ụzo
labọ ndu Manásẹ ono."
Alị Agọbu l'ophu, nọ l'alị Beshanu bẹ aza alị oshilọkpa Rafa.
14 Ọ bụru Jiayi, bụ oshilọkpa Manásẹ wotakọtaru alị Agọbu ono l'ophu; jasụchaa
l'oke ẹphe lẹ ndu Geshu; waa ndu Maka. E woru ẹpha iya gụa alị ono; k'ọphu bụ l'a
-gbẹ teke ono byasụ ntanụ-a bẹ a watarụ eku uswe ẹka ono Havọtu-Jiayi.
15 "Mu woru alị Giladu nụ Makiya.
16 A bya abya l'ụnwu Rúbẹnu; yẹe ụnwu Gadu; ọ bụru ẹka mu nụru phẹ bụ a -gbẹ
l'alị Giladu tụgbua jee jasụ lẹ nsụda nggele Anọnu. Ọ bụru echilabọ nsụda ono bẹ

oke iya kparụ. Tẹme mu nụkwa phẹ phọ alị ọphu shi l'ẹka ono nọo jasụ lẹ nggele Jiabọku, bụ iya bụ ẹka alị ndu Amọnu kparụ.
17 Mu nụkwa phẹ phọ nsụda Jiọ́danu, gbẹ l'eze-ẹnyimu Gálili nọo jasụ l'eze-ẹnyimu nsụda Araba, bụ iya bụ Eze-ẹnyimu Únú, nọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa úbvú úbvú Pisiga. Ọ bụru l'ẹnyimu Jiọ́danu bẹ oke iya kparụ.
18 "Mu tụaru iya unu l'ekemu teke ono sụ: 'Chipfu, bụ Chileke unu nụakwaru unu alị-a g'ọ bụru k'unu. G'unwoke unu ndu ike dụ l'ọgu kwakwaa onwophẹ k'ọgu; vuru unwune unu ndu Ízurẹlu ụzo daa ẹnyimu Jiọ́danu.
19 Ọle g'unyomu unu; yẹe ụnwegirima unu; mẹkpoo iphe-edobe unu nọdukwa lẹ mkpụkpu ono, mu nụru unu ono. Lẹ mu makwarụ-a l'unu nwenụkaru iphe-edobe.
20 Unu tsokwaru phẹ je ọgu gbiriri jasụ teke Chipfu e-mefụa g'unwune unu ono nọpyabe g'o meru g'unubẹdua nọpyabe-a; mbụ m'ẹphe nata alị nkephẹ, bụ alị ono, Chipfu abya phẹ anụnu l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu. Ọ -nwụchaepho nno; ndu nọnu alaphushiwarọ azụ l'oke alị ọphu mu nụru phẹ ono.'
21 "Mu bya akaru Jioshuwa teke ono sụ iya: 'Nta bẹ i gudewaa ẹnya ngu ẹbo ẹbo hụma iphe, Chipfu, bụ Chileke unu meru ndu eze labọ-a. Ọ kwaphọ ẹgube ono bụ gẹ Chipfu e-me alị-eze ọphu nọkota l'azụ-ẹnyimu azụ iya ọphu unu eje phọ.
22 Unu ta tsụkwa phẹ ebvu; kẹle ọ kwa Chipfu, bụ Chileke unu l'onwiya a-lwụ-chiru unu ọgu ọbu.' "

Aadabuta Mósisu g'ọ tọ ghatashị ẹnyimu Jiọ́danu

23 "Ọ bụru teke ono bẹ mu rwọru Chipfu sụ:
24 'Gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu; nta-a bẹ ị watawarụ egoshi mụbe onye-ozi ngu g'i habe shii; yẹe ọkpukpu-ike ngu. ?Bụ agwa, dụ ịdu-agha, nọ l'eliphe-a; ọzoo l'imigwe sụru eme iphe, parụ ẹka iimegbabẹ-a?
25 Hanaa mu jiko gẹ mu daghaa ẹnyimu-a je ahụma ẹguru alị ono, nọ l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu ono; mbụ ẹguru alị úbvú úbvú ono; waa úbvú úbvú Lébanọnu ono!'
26 "Obenu l'ọo opfu ẹhu unu bẹ Chipfu gude tukoshi mu oke ẹhu-eghu iya; ọphu o kwedu ngabẹru mu nchị. Chipfu gbẹnu sụ mu: 'Be pfuẹkwa iya ọzo! Ta rwọekwa mu iphe ono, ịirwo mu ono!
27 Nyihukwa úbvú Pisiga; lee ẹnya l'ụzo ẹnyanwu-arịba; lee l'ụzo isheli; lee l'ụzo ndọhali; waa l'ụzo ẹnyanwu-awawa. Nọdu l'ẹka ono lee ẹnya l'alị ono; kẹle ị tịi dakwa ẹnyimu Jiọ́danu-a alụfu azụ iya ọphuu.
28 Ọo g'i zia Jioshuwa iphe, oo-me; l'i mee g'obu shihu iya ike; g'o to te etete; kẹle ọo yẹbedua bụ onye e-du ndu-a g'ẹphe lụfu azụ iya ọphuu je enworu alị ono, ịi-hụma ono.'
29 "Ọ bụru iya bụ; anyi dọshia lẹ nsụda ono, nọ-kube mkpụkpu Bẹtu-Peyọ."

4

Mósisu epfu gẹ ndu Ízurẹlu meje iphe, a tụru l'ekemu

1 "Unubẹ ụnwu Ízurẹlu; unu ngabẹkwa nchị gẹ mu zia unu iphe, Chipfu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; yẹe iphe, ọ sụru g'e meje. Unu mekwaa ekemu-a g'unu anọdu ndzụ; je alwụta alị ono nworu; mbụ alị ono, Chipfu, bụ Chileke nna unu phẹ abya unu anụnu ono.
2 Unu te eyekwakwa iphe, l'opfu-a, mu epfuru unu-a; ọphu unu ahabọtakwa iya iphe; k'ọphu unu a-nọdu eme ekemu Chipfu, bụ Chileke unu, bụ ekemu ono, mu atụru unu ono.
3 Unu gudewaa ẹnya unu hụma iphe, Chipfu meru l'opfu ẹhu agwa Balụ-Peyọ. Chipfu, bụ Chileke unu meru iphe, bụ ndu shi l'ime unu tsoru agwa, bụ Balụ-Peyọ; ẹphe bụkotaru mkpurupyata.

4 Obenu lẹ g'unu ha, bụ ndu nọshiru ike l'ime Chipfu, bụ Chileke unu bẹ nọ ndzụ
rwua ntanụ-a.
5 “Unu lekwa; mu ziakwaru unu iphe, Chipfu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; bya ezia
unu iphe, ọ sụru g'e meje, bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke mu sụru gẹ mu zia unu; k'ọphu
unu a-wata iya ememe mẹ unu laẹpho l'alị ono, unu eje alwụta ono.
6 Unu dobekwa ekemu ono; meje iya ememe; kẹle ọo ya bụ mmamiphe unu; bya
abụru iya bụ l'iphe edoje unu ẹnya l'iphu ndiphe, bụ ndu e-mechaa nụma iphemiphe
ono, Chipfu tọru ọkpa iya ono; pfuahaa sụ: ‘Ọkpobe-opfu bụ l'ọha-a, parụ ẹka-a
bụkwa ọha, maru iphe; bya abụru ọha, iphe edoje ẹnya!’
7 “Mbụ-a; ?dẹnu ọhozo, ha shii, agwa phẹ nọ-kube ntse ọkpobe anọ-kube gẹ Chipfu,
bụ Chileke anyi anọ-kubeje anyi mẹ anyi raku iya-a?
8 Tọo; ?dẹnu ọhozo, habaa shii, nweru ekemu, pfụru ọto gẹ ndu ọwa-a, mu atụshiru
unu ntanụ-a?
9 Ọo ẹpho g'unu kwabẹru onwunu ẹnya; unu anwụberu ndzụ unu ọkpobe ẹnya; a
-nọnya unu zọha iphe, unu gude ẹnya unu hụma; mbụ g'ọ tọ lụfu unu alụfu l'ọkpoma
jeye g'unu a-nọ-beru ndzụ. Ọ chịa g'unu zia ya ụnwu unu; unu ezia ya ụnwu nwanwa
unu phẹ.
10 Unu nyatakwa mbọku ono, unu pfụru l'atatiphu Chipfu, bụ Chileke unu l'úbvú
Horẹbu ono; mbụ mbọku ono, ọ sụru mu: ‘Kukọbe ndu Ízurẹlu g'ẹphe dzukọbe
l'atatiphu mu; g'ẹphe nụma olu mu; k'ọphu ẹphe a-nwụta g'ẹphe e-shije akwabẹ mu
ùbvù; jasụ g'ẹphe a-nọ-beru l'alị ono; tẹme ẹphe ezikwaa ya phọ ụnwu phẹ.’
11 “Ọ bụru iya bụ; unu kpịritaru ntse bya apfụru lẹ mgboru ọkpa úbvú ono;
ọku, enwu phoophoophoo l'eli úbvú ono nọdu ebulihuje erwu echilabọ imigwe.
Ẹkameka gbakọta ọchii; urwukpu nọdu akpụ kẹ tụutuutuu; ẹkameka gbahụkota
kẹ tsụkiribaa.
12 Chipfu gbẹ l'ọku ono epfu anụ unu. Unu nọdu anụ olu-opfu; obenu l'unu ta
ahụmaduru onye epfu iya nụ. Ọ bụepho olu-opfu kpoloko bẹ unu nụmaru.
13 O mee g'unu maru ọgbandzu iya, ọ sụru g'unu dobe, bụ iya bụ ekemu iri ono. O
wokwaru iya phọ deeru unu lẹ mkpuma labọ, dụ bachịbachi.
14 Chipfu bya akaru mu teke ono sụ mu gẹ mu zia unu iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e
tsoje; yẹe iphe, ọ sụru g'e meje; k'ọphu unu a-nọdu eme iya l'alị ono, unu adagha eje
enweru ono.”

Eebuchi abarụ agwa ẹja

15 “Ọo ya bụ lẹ-a; eshinu ọ dụdu ụgbugba iphe, unu hụmaru mbọku ono, Chipfu
gbẹ l'ọku pfuru yeru unu l'úbvú Horẹbu ono; unu kwabẹkwaru onwunu ẹnya ọkpobe
akwabẹ;
16 a nọnya; unu pyịa ntẹkpe; gude merwua onwunu; pyịa ya; o yee iphe, oo-ye;
ọphu l'o yeru nwoke; ọzoo nwanyị.
17 Ọzoo l'o yeru ụdu anụ ọphu oo-ye l'eliphe-a; ọzoo l'o yeru ẹnu, ephe lẹ
phẹrephere;
18 ọzoo l'o yeru iphe, akpụ wuruwuru l'alị; ọzoo ẹma, bu lẹ mini.
19 Mbụ-a; unu kwabẹkwa ẹnya; a -nọnya; unu jeshia apali ẹnya imeli bya ahụma
ẹnyanwu; ọzoo ọnwa; ọzoo kpokpode; mbụkpoo iphemiphe, nọkota l'akpaminigwe;
ọ gụahaa unu ẹgu k'abarụ ẹja; unu wata phẹ ejeru ozi; mbụ iphemiphe ono, Chipfu,
bụ Chileke unu meru; keshigbaaru ndiphe, nọkota lẹ mkpula akpaminigwe-a l'ophu.
20 Obenu l'unubẹdua bẹ Chipfu lọfutaru l'ọ-ta-pfụpfupfu ọku, ekeje mkpụrukpu-
ígwè; mbụ l'o dufutaru unu l'alị Ijiputu g'unu bụru iya ndu o ketarụ l'oke; g'unu bụnu
iya-a ntanụ-a.

21 Tẹmanukwapho; mbẹdua bẹ Chipfu tukoshiakwaru ẹhu-eghu iya l'opfu ẹhu unu;
bya eribua ya l'angụ lẹ mu ta adaghatadu ẹnyimu Jiọ́danu; ọphu mu abahụdu l'ẹguru
alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu nụru unu g'ọ bụru okiphe unu ono;
22 lẹ mu nwụhufutaje l'alị ẹka-a; l'ọ tọ dụdu iphe, e-me gẹ mu daghata ẹnyimu
Jiọ́danu. L'ọo unubẹdua a-daghata iya je enworu ẹguru alị ono.
23 Unu kwabẹkwa ẹnya g'unu ta azọha ọgbandzu Chipfu, bụ Chileke unu meru;
unu l'iya gbaa. G'ọ tọ dụkwa iphe ono, Chipfu, bụ Chileke unu sụru g'unu ta abashịru
ẹja ono, unu a-kpụ; ọzoo pyịa ntẹkpe, yeru iya nụ.
24 Noo kẹle Chipfu, bụ Chileke unu bụkwa ọku, ekepyashije iphe, ọ hụmaru; bya
abụru Chileke, te ekwedu g'e koo ya ọkpa l'ishi.
25 "Ọ -bụru l'unu buchaaru l'alị ono; nọo ọdu; k'ọphu unu nwụshichawaru
ụnwegirima; bya enwechawaru ụnwu nwanwa; bya agbẹ teke ono mebyishiaha
onwunu; mbụ je emeta ntẹkpe g'unu emehabe iya; ọ dụ; shi nno mee ẹjo-iphe l'iphu
Chipfu, bụ Chileke unu bya akpatsu iya ẹhu-eghu;
26 mbụ lẹ mu ekukwa igwe l'alị oku; g'ẹphe bya agbaa unu ekebe ntanụ-a l'unu ta
adụkwa g'unu a-nọ-beru; unu alakọta l'iyi l'alị ono, unu abya ada ẹnyimu Jiọ́danu
eje enworu ono. Unu te ebukwaru iya nọo ọdu; l'e mewaa unu; unu echihu.
27 Ọzo bụ lẹ Chipfu a-chịkashi unu g'unu dzuru ọhamoha; l'ọ bụru nwa ndu habe
nwahabe l'a-wafụ l'ọhamoha ono, Chipfu a-chịru unu laa ono.
28 Ẹka ono bẹ unu a-barụ agwa, nemadzụ gude ẹka mee ẹja; mbụ iphe, bụ mkpuma;
yẹe mkpụrukpu oshi bẹ ọ bụ. Iphe, ta aphụdu ụzo; ọphu ọonudu iphe lẹ nchị; ọphu
oorijedu nri; tẹme ọphu ọonudu ishishi iphe.
29 Ọle unu -nọdu l'ẹka ono chọo Chipfu, bụ Chileke unu bẹ unu a-chọtakwa iya-a;
m'ọ bụru l'unu gude obu unu g'ọ ha; mẹ ndzụ unu g'ọ ha gude chọo ya.
30 Teke unu jeahaarụ iphe-ẹhuka ono; mbụ teke iphemiphe-a nwụkotaru kpua unu
bẹ o -be l'ikpazụ iya bẹ unu a-dakọbe woru iphu ghaaru Chipfu, bụ Chileke unu; bya
emeahaa opfu iya.
31 Eshinu Chipfu, bụ Chileke unu bụ Chileke, aphụje obu-imemini; bẹ ọ tọo jịkakwa
unu; ọphu oomebyishikwa unu; ọphu ọozohakwa ọgbandzu ono, yẹle nna unu oche
phẹ gbaru ono, bụ ọphu o riru angụ yeru phẹ."

Abụbu, Chipfu bụ Chileke

32 "Mbụ-a; unu gbẹeshikwa nta-a kpaa ishi iphe, meru lẹ teke k'azụ; tẹme a nwụa
unu; mbụ e -shi teke Chileke meru nemadzụ lẹ mgboko. Unu kpaẹshikwa ishi
jeye l'ẹka imigwe beru; alị beru; g'unu maẹshikwaru mẹ iphe, paberu ẹka ẹgube-
a mejewaru; ọzoo l'a nụmajewaru ẹtu iya.
33 ?Ọ dụru ndu ọzo, nụmajewaru ẹka Chileke gbẹ l'ọku epfu opfu; g'unu nụmaru-a;
mechaa nọdu ndzụ?
34 Tọo ?ọ dụru agwa, tụjeru ama anafụtaru onwiya ọha, nọ l'ẹka ndu ọhozo? Mbụ-
a gude ọhutama; waa iphe-ọhumalenya; waa iphe, dụ biribiri; waa ọgu; gude ike
mẹ agburẹhu iya; yẹe oke n-yemebvu; ẹgube ono, Chipfu, bụ Chileke unu meru unu
l'alị ndu Ijiputu; unu gude ẹnya unu hụma ono?
35 E goshiru unu iphe ono; k'ọphu unu a-maru l'ọo Chipfu bụ Chileke; l'ọ tọ dụedu
Chileke ọzo, dụ nụ.
36 Ọ gbẹ l'imigwe mee g'unu nụma olu iya; shi nno lọo unu ẹka lẹ nchị. O goshi
unu ọ-ta-pfụpfupfu ọku iya l'eliphe; unu nụma olu-opfu, ọ gbẹ l'ime ọku ono epfu.
37 Ọo kẹle o yeru nna unu oche phẹ obu; họta oshilọkpa phẹ; meru g'o gude
yẹbedua l'onwiya gude ọkpukpu-ike iya dufuta unu l'alị Ijiputu;
38 bya achịfuru unu ọhozo, kagbaa unu shii; ka unu ọkpehu; bya edubata unu l'alị
phẹ ono; woru iya nụ unu g'ọ bụru okiphe unu, bụnu iya bụ g'ọ dụ ntanụ-a.

39 Ọo ya bụ l'iphe, unu a-maru ntanụ-a; l'ọ dụkwapho unu l'ọkpoma bụ l'ọo Chipfu
bụ Chileke l'imigwe ọphu nọ ephekerephe; bya abụru iya l'eli alị ọphu nọ iya lẹ
mkpula; l'ọ tọ dụedu Chileke ọzo.
40 Ọo ya bụ lẹ-a; unu tsojekwa iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; unu emejekwaphọ
ekemu ya ono, bụ ekemu, mu atụru unu ntanụ-a. Ọo ya bụ g'iphe adụru unu lẹ
ree; dụru ụnwu unu m'unu nọchaa laa; waa k'ọphu ndzụ unu a-dụ ogologo l'alị ono,
Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anụnu g'ọ bụru k'unu jasụ l'ojejoje ono."

Mkpụkpu, onye gburu nemadzụ
a-nọduje ezeru ndzụ
(Ógú 35:9-34; Dit 19:1-13; Jios 20:1-9)

41 Ọo ya bụ; Mósisu kpafụ mkpụkpu ẹto dobe iche l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu
Jiọ́danu;
42 ẹka onye gburu nemadzụ ibiya; ẹbe o lekebedụru ẹnya; a-gbajẹru laa; m'ọ bụdu
l'onye ono dụjehawaru onye ọbu ashị. G'onye dụ nno gbaru laa lẹ mkpụkpu lanụ
l'ime mkpụkpu ẹto ono je anọdu; zeeru ndzụ iya.
43 Ẹpha mkpụkpu ono bụ: Beza, nọ l'echiẹgu, dabyiru baswaa. Ono bụ ẹka
oshilọkpa Rúbẹnu a-gbajẹru laa. Mkpụkpu ọzo bụru Ramatu, nọ l'alị Giladu; bụ
ẹka oshilọkpa Gadu a-gbajẹru laa. Ọzo bụru Golanu; nọ l'alị Beshanu, bụ iya bụ ẹka
oshilọkpa Manásẹ a-gbajẹru laa.

Mósisu eme g'ekemu doo ẹnya

44 Ọwaa bụ ekemu, Mósisu tụru doberu ndu Ízurẹlu.
45 Ọwaa bụru iphe, Chipfu tụru l'ekemu; bya abụru iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e
tsoje; waa iphe, ọ sụru g'e meje; mbụ iphe Mósisu pfushikọtaru nụ ụnwu Ízurẹlu
g'ẹphe shichaa l'alị Ijiputu wụfuta;
46 mbụ teke ẹphe nọ lẹ nsụda, nọ lẹ mgboru mkpụkpu Bẹtu-Peyọ, l'ụzo ẹnyanwu-
awawa ẹnyimu Jiọ́danu; l'alị Sihọnu, eze ndu Amọru, bụ onye shi buru lẹ mkpụkpu
Hẹshibonu, bụ onye ono, Mósisu yẹle ndu Ízurẹlu lwụ-gburu g'ẹphe shi l'alị Ijiputu
wụfuta ono.
47 Ẹphe nworu alị Sihọnu ono; yẹe alị Ọgu, bụ eze ndu Beshanu. Ndu eze labọ ono
bụ ndu eze ndu Amọru, shi buru l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiọ́danu.
48 Alị ono gbẹ lẹ mkpụkpu Arowa, nọ l'agụga nsụda nggele Anọnu; rwua úbvú
Siriyọnu, bụ iya bụ úbvú Hamọnu.
49 Nsụda Araba l'ophu l'ụzo ẹnyanwu-awawa Jiọ́danu; gbiriri jasụ l'eze-ẹnyimu
nsụda Araba; mbụ gbazeta l'úbvú Pisiga tụko yịkotaru iya.

5

Ekemu iri
(Awụ 20:1-17)

1 Tọbudu iya bụ; Mósisu bya ekukọbe ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha bya asụ phẹ-a: "Unubẹ
ndu Ízurẹlu; unu nụmakwa iphe, Chipfu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; yẹe iphe, ọ sụru
g'e meje, mu epfu eye unu lẹ nchị ntanụ-a. Unu nwụa ya ọnwu-ẹkwo; unu edobe iya
edobe; eme iya ememe.
2 Chipfu, bụ Chileke anyi bẹ mekwarụ; anyi l'iya gbaa ndzụ l'úbvú Horẹbu.
3 Ọ tọ bụkwa nna anyi oche phẹ bẹ ẹphe lẹ Chipfu gbaru ndzụ ọbu; ọ kwa
anyịbedua; mbụ g'anyi hakọta, bụ ndu nọ ndzụ l'ẹka-a ntanụ-a.
4 Chipfu gbẹkwa l'ime ọku pfuru opfu nụ unu l'iphu l'iphu l'eli úbvú.
5 Teke ono bẹ mu pfụru lẹ mgbaka unu lẹ Chipfu; epfuru unu iphe, Chipfu pfuru;
noo kẹle ndzụ ọku ono agụ unu; ọphu unu enyihuduru úbvú ono. Iphe, o pfuru bụ:

6 “ ‘Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu, bụ Chileke unu, bụ onye dufutaru unu l'alị Ijiputu;
mbụ l'alị ẹka ono, unu shi bụru ohu ono.
7 “ ‘Ta adụkwa iphe ọzo, ịi-bajẹru ẹja; gbahaa mbẹdua.
8 “ ‘G'ọ tọ dụkwa ntẹkpe, ii-metajẹ dobe; mbụ iphe, dụkpoo g'iphe, dụ l'imigwe
l'ephekerephe; ọzoo iphe, nọ l'eli alị lẹ mkpula igwe; ọzoo iphe, bu lẹ mini-ime alị.
9 Ta abajẹkwaru phẹ ẹja; ọphu i jekwaru phẹ ozi; kẹle mbẹdua, bụ Chipfu; bya
abụru Chileke ngu bụkwa Chileke, l'ekoje okophoo. Mu ahụjekwa ndu kpọru mu ashị
ahụhù k'ẹjo-iphe, ẹphe meru mu; hụchaa mẹ ụnwu phẹ; hụrwuchaa ya ọgbo k'ẹto
mẹ k'ẹno.
10 Mu nọdu aphụjekwanu obu-imemini l'ẹhu ụnu-kụru-ụnu ndu yeru mu obu bya
edobe ekemu mu.
11 “ ‘Te ekujekwa ẹpha Chipfu, bụ Chileke ngu kẹ mmanụ; kẹle onye eku ẹpha
Chipfu kẹ mmanụ bẹ ọ tọo hakwa g'ọ tọ nma iya ikpe.
12 “ ‘Dobekwa eswe-atụta-unme nsọ, bụ iya bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke ngu sụru
g'i meje.
13 Ọo ujiku ishii bẹ ii-seje akanya; jekọta ozi ngu g'ọ ha.
14 Obenu l'abalị k'ẹsaa bụ eswe-atụta-unme kẹ Chipfu, bụ Chileke ngu. G'ọ tọ
dụkwa ozi, ii-je mbọku ono. Te ejekwa ozi; ọphu nwa ngu nwoke ejekwa; ọphu
nwa ngu nwanyị ejekwa; ọphu onye nwoke, ị gbaru ohu ejekwa; ọphu onye nwanyị,
ị gbaru ohu ejekwa; ọphu oke-eswi ngu ejekwa; ọphu nkapfụ-ịgara ngu ejekwa; ọphu
ọ dụkwa iphe-edobe ngu ọphu e-je nụ; ọphu onye byaru abyabya, nọ l'ibe ngu ejekwa;
g'onye nwoke, ị gbaru ohu; yẹe onye nwanyị, ị gbaru ohu tụtakwa unme g'ịituta.
15 Tẹme; nyatakwa l'i shi bụru ohu l'alị Ijiputu; l'ọo Chipfu, bụ Chileke ngu gude
ike; mẹ agburẹhu iya dufuta ngu l'ẹka ono. Noo g'o gude Chipfu, bụ Chileke ngu nọdu
atụru ngu iya l'ekemu sụ g'ị tụtajekwa unme l'eswe-atụta-unme.
16 “ ‘Kwabẹjekwa nna ngu yẹe ne ngu ùbvù, bụ iya bụ iphe ono, Chipfu, bụ Chileke
ngu sụru g'i meje ono-a; k'ọphu ịi-nọriberu ndzụ; mẹ k'ọphu iphe a-dụru ngu lẹ ree
l'alị ono, Chipfu, bụ Chileke ngu abya ngu anụnu ono.
17 “ ‘Te egbujekwa ọchi.
18 “ ‘Ọphu i rijekwa ogori.
19 “ ‘Ọphu i zijekwa iphuru.
20 “ ‘Ọphu ị gbajẹkwa nwibe ngu ekebe ntuphu-ire.
21 “ ‘Ọphu nyee nwibe ngu agụjekwa ngu. Ọphu ụlo nwibe ngu; ọzoo alị iya; ọzoo
ndu ọ gbaru ohu; ọzoo oke-eswi iya; ọzoo nkapfụ-ịgara iya; ọzoo iphe, bụkpoo iphe,
nwibe ngu nweru enweru adụjekwa ngu g'a sụ l'ọo ngu nwe iya.’
22 “Ono bụ opfu, Chipfu gbẹ l'ime ọku raa arara ye unu lẹ nchị l'eli úbvú l'ẹka unu
dzuru edzudzu. Mbụ l'úbvú ono, urwukpu yẹe ọchii sọpyaberu ono. Ọ tọ dụdu iphe
ọzo, o yekọberu iya. O woru iya dee l'eli mkpuma labọ, dụ bachịbachi nụ mu ono.”

Ndzụ agụ ndu Ízurẹlu
l'úbvú Sayịnayi
(Awụ 20:18-21)

23 “Tọbudu iya bụ; o be g'unu nụmaru olu ono, gbẹ l'ime ọchii epfu anụ unu ono;
kẹle ọku ono bụ l'eli úbvú ono bẹ ootsu; iphe, bụkpoo ndu-ishi l'ọkpa-ipfu l'ọkpa-ipfu
unu; yẹe ndu bụ ọgerenya unu wụ-pfuta mu.
24 Unu bya asụ mu: ‘Nta bẹ Chipfu, bụ Chileke anyi goshiwaru anyi akpabiri iya;
waa g'ọ habe shii. Tẹme anyi nụmakwapho olu-opfu iya, ọ gbẹ l'ime ọku ono epfu.
Ntanụ-a bẹ anyi hụmawaru lẹ Chileke pfuru opfu yeru nemadzụ; ọ nọduele-a ndzụ.
25 Ọle nta-a; ?bụ g'anyi nwụshihu tọo? Kẹle ẹjo ọku-a l'e-kegbushikwa anyi; mbụ
l'anyi -nụmabaa olu Chipfu, bụ Chileke anyi ọzobaa bẹ anyi a-nwụhukwa.

26 Noo kẹle ọ tọ dụdu nemadzụ mmanụ nụmajewaru ẹka Chileke, dzụ ndzụ; gbẹ
l'ọku epfu opfu; g'anyi nụmaru iya-a; mechaa dzụru ndzụ-a.’
27 Unu sụ mu gẹ mu jekubechia Chipfu, bụ Chileke anyi ntse; je anụmakota
iphemiphe, oopfu. E -mechaa; mu abyawarọ bya akọoru unu iphe, Chipfu, bụ Chileke
anyi pfuru. L'unu angabẹ-a nchị; mee iphe, o pfuru.
28 “Tọbudu iya bụ; Chipfu bya anụma iphe, unu epfu teke ono, unu epfu eyeru mu
ono; bya asụ mu: ‘Mu nụmakotaru iphe, ndu ono pfuru ngu. Iphemiphe, ẹphe pfuru
dụkwa ree.
29 Ọme l'ọo kẹ g'obu phẹ dụwaro g'ọ dụ-a je asụru; mbụ g'ẹphe tsụje mu ebvu;
dobe iphemiphe, mu tụru l'ekemu; mẹ iphe adụkwaru phẹ lẹ ree; yẹe ụnwu phẹ jasụ
l'ojejoje!
30 Tụgbua; je asụ phẹ g'ẹphe laphuchawarọ azụ l'ụlo-ẹkwa phẹ.
31 Ọle gẹ gụbedua nọ-kubekwa mu l'ẹka-a; k'ọphu mu a-kọru ngu iphemiphe, mu
tụru l'ekemu; yẹe iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; yẹe iphe, mu sụru g'e meje; bụ
iphe, ii-zi phẹ g'ẹphe meje l'alị ono, mu abya phẹ anụ g'ẹphe nworu ono.’
32 “Ọo ya bụ; unu kwabẹkwa ẹnya; meje iphe, Chipfu, bụ Chileke unu sụru g'unu
meje. Unu ta ahakwa iya; meahaa iphe ọzo.
33 Unu tụkojekwa ụzo ono shije; mbụ ụzo ono, Chipfu, bụ Chileke unu sụru g'unu
shije ono; k'ọphu unu a-nọdu ndzụ; waa k'ọphu iphe adụru unu lẹ ree; wafụa k'ọphu
unu a-karọ nka l'alị ono, unu e-nworu ono.”

6

Iphe, a tụ-doru ekemu ọbu

1 “Ọwaa bụgbaa iphe, Chipfu tụru l'ekemu; waa iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje;
waa iphe, ọ sụru g'e meje, bụ ọphu Chipfu, bụ Chileke unu sụru gẹ mu zia unu g'unu
meje l'alị ono, unu adagha ẹnyimu Jiọ́danu eje enworu ono;
2 mbụ k'ọphu unubẹdua; mẹ ụnwu unu; mẹ ụnwu nwanwa unu a-nọ atsụ Chipfu,
bụ Chileke unu ebvu; emeje iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; waa iphe, ọ tụru
l'ekemu, bụ iphe, mu epfuru unu g'unu meje jasụ g'unu a-nọ-beru; k'ọphu unu a-ka
nka.
3 Unubẹ ndu Ízurẹlu; unu ngabẹ nchị. Unu letakwa ẹnya mee iphemiphe ono;
k'ọphu iphe a-dụru unu lẹ ree; tẹme unu ajaa àjàjà ka l'ọtu l'alị ono, bụ alị, mini
ẹra-eswi yẹe manụ-ẹnwu asọ gẹ mini ono, bụ iya bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke nna
unu phẹ kweru unu ukwe iya.
4 “Unubẹ ndu Ízurẹlu; unu nụmakwa iya: Chipfu, bụ Chileke anyi bụkwa Chileke
lanụ bẹ ọ bụ.
5 Ọo ya bụ g'unu gude obu unu g'ọ ha; yẹe ndzụ unu g'ọ ha; waa ike unu g'ọ ha ye
Chipfu, bụ Chileke unu obu.
6 G'ekemu-a, mu atụru unu ntanụ-a bukwaru unu eburu l'ọkpoma.
7 Unu zijekwa iya ụnwegirima unu ọkpobe ezizi. Unu egude iya abọ l'ụja mẹ unu
nọdu anọo l'ọma ụlo unu; mẹ teke unu eje ije lẹ gbororo; mẹ teke unu zẹ azẹe;
mẹkpoo teke unu pfụru apfụru.
8 Unu gbajẹru iya l'ẹka g'ọ bụru iphe-ọhubama; unu epfubeje iya l'ọnu-iphu; k'ọphu
unu a-nyataję iya.
9 Unu dee ya edede l'ọkpa mgbo ụlo unu; wafụa l'ọguzo ibe unu.
10 “K'ọphu bụ lẹ-a; teke Chipfu, bụ Chileke unu dubataẹrupho unu l'alị ono, o riru
angụ lẹ ya a-nụ nna unu oche phẹ, bụ Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékọpu ono;
mbụ eze mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono, dụgbaa ree, abụdu unu kpụru iya l'onwunu
ono;

11 nụkwapho unu ụlo, bụgbaa iphe, dụ ree jiru iya; iphe, abụdu unu kwarụ iya ye
l'ụlo ọbu; nụ unu ọmi-mini ono, abụdu unu tụru iya ono; nụ unu opfu-vayịnu; yẹe
oshi olivu, abụdu unu yegbaaru iya ono; teke ono, unu a-nọdu eri nri eriji ẹpho ono;
12 unu kwabẹkwa ẹnya; g'unu ta azọha Chipfu, bụ iya dufutaru unu l'alị Ijiputu
ono, bụ ẹka ono, unu shi bụru ohu ono.
13 Unu tsụje Chipfu, bụ Chileke unu ebvu. Unu jejeru iya ozi. Unu egudeje ẹpha iya
eri angụ.
14 Unu te etsokwaru agwa ọzogba; mbụ agwa ndu ono, bupheru unu mgburugburu
ono.
15 Ọdumeka bẹ ẹhu-eghu Chipfu, bụ Chileke unu a-dapfutakwa unu; mebyia unu;
mee unu; unu achịhu l'eliphe-a; kẹle Chipfu, bụ Chileke unu bụkwa Chileke, l'eko
okophoo.
16 “Unu ta ahụkwa Chipfu, bụ Chileke unu ama; ẹgube ono, unu hụru iya ya lẹ
Masa.
17 Unu tụbekwa nvọ; hụma l'unu emeje iphemiphe, Chipfu, bụ Chileke unu sụru
g'unu meje; mẹ iphe, ọ tụru l'ekemu; yẹe iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje.
18 G'iphe, unu e-meje bụkwaru iphe, pfụru nhamụnha bya abụru iphe, dụ ree l'ẹnya
Chipfu; k'ọphu iphe a-dụru unu lẹ ree; waa k'ọphu unu a-dụ ike bahụ je enworu ẹguru
alị ono, bụ ọphu Chipfu rifuru nna unu oche phẹ angụ iya;
19 sụ lẹ ya a-chịfukotaru unu ndu ọhogu unu phẹ g'ẹphe lụfu unu l'iphu, bụ iya bụ
gẹ Chipfu pfuru iya.
20 “Teke o beru l'iphu; ụnwu unu -jịa unu sụ: ‘?Bụ gụnu bẹ ọ bụ; mbụ iphe, Chipfu,
bụ Chileke anyi tụru l'ekemu-a; yẹe iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje-a; waa iphe, ọ
sụru g'e meje-a?’
21 Iphe, unu e-pfuru ụnwu unu ono bụ l'unu shi bụru ohu Fero l'alị Ijiputu; Chipfu
gude ọkpehu, dụ iya l'ẹka dufuta unu.
22 Tẹme unu gude ẹnya unu hụma iphe-ọhumalenya; waa oke iphe, daru kpaakpaa,
Chipfu meru kpua alị Ijiputu; yẹe Fero; waa ndu alị iya l'ophu.
23 L'o dufutaru unu l'ẹka ono; bya anụ unu alị ono, o kweru nna unu oche phẹ ukwe
iya; bya eriru angụ yeru phẹ iya ono;
24 bya asụ unu g'unu tsokọtaje iphe-a, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje-a; tẹme unu
atsụjekwapho Chipfu, bụ Chileke unu ebvu; g'iphe adụru unu lẹ ree; wafụa g'unu
akaa nka; bụnu iya bụ g'ọ dụ ntanụ-a.
25 L'ọ -bụru l'unu kwabẹru ẹnya; dobekọta iphe, bụkpoo ekemu-a l'atatiphu
Chipfu, bụ Chileke unu, bụ iya bụ iphe, ọ sụru g'unu meje-a; bẹ unu bụakwaa ndu
pfụberekoto l'iphu iya.”

7

Ndibe Chipfu
(Awụ 34:11-16)

1 “Teke Chipfu, bụ Chileke unu durwutaẹruphọ unu alị ono, unu eje enworu ono;
bya achịshierupho unu ikpoto ọha ono; mbụ ndu Hetu; waa ndu Gigashi; waa ndu
Amọru; waa ndu Kénanu; waa ndu Pẹ́rezu; waa ndu Hevu; wakwaphọ ndu Jiebusu;
ọhamoha ẹsaa, kachaa unu shii; bya akachaa unu ọkpehu ono;
2 mbụ-a; teke Chipfu, bụ Chileke unu -woẹru phẹ phọ ye unu l'ẹka; unu
gbushikọtakwa phẹ; unu tụkokwaphe mebyishibebe. G'unu l'ẹphe ta agbakwa ndzụ;
ọphu unu aphụkwaru phẹ obu-imemini.
3 G'unu l'ẹphe te kegbakwaru nwanyị. Unu te ekukwaru ụnwada unu kee ụnwu
phẹ; ọphu unu alụtajekwa ụnwada phẹ.

4 Noo kẹle ẹphe e-mekwa ụnwu unu ono; ẹphe ahaa ya etsotso; je awata ejeru
agwa ọzogba ozi. Noo teke unu e-me; ẹhu eghuahaa Chileke eghu; l'oomee unu; unu
achịhu nchịhu lanụ.
5 Waa iphe, unu e-me phẹ bụ ọwa-a: Unu tụko ọru-ngwẹja phẹ mebyishikọtachaa;
unu etsukpọshichaa mkpuma, ẹphe doberu nsọ; unu atụko itso Ashera phẹ
gbutsushia; woru ntẹkpe phẹ l'ophu kpọkota ọku.
6 Noo kẹle unu bụ ọha, dụru Chipfu, bụ Chileke unu nsọ. Mbụ lẹ Chipfu, bụ Chileke
unu họtawaru unu g'unu bụru ọha, o doberu iche g'ọ bụru nkiya. O doberu unu;
unu nọ-ngoo iphe, bụ ndu nọkota l'eliphe l'ophu.
7 "Iphe, kparụ iphe, unu dụ Chipfu l'obu; ọ họta unu ta abụkwa l'unu ka ndu ọzo
igwerigwe; g'ọ gbẹ bụru unu bẹ kachaa nwanshịi lẹ ndiphe l'ophu-a.
8 Ọchia l'ọo lẹ Chipfu yeru unu obu; waa kẹle iphe ono, o rifuru angụ iya l'iphu
nna oche unu phẹ lẹ ya e-meru unu ono bẹ o mefụtaje; meru g'o gude Chipfu gude
ọkpehu, dụ iya l'ẹka dufuta unu; bya agbafụta unu l'ẹka ono, unu shi bụru ohu ono;
mbụ l'ẹka Fero, bụ eze ndu Ijiputu.
9 Ọo ya bụ lẹ-a; makwarụ lẹ Chipfu, bụ Chileke ngu bụkwa Chileke; mbụ Chileke,
apfụshije ike l'iphe, o kweru ukwe iya; bụru Chileke, edobeje ọgbandzu, yẹe ndu
yeru iya obu gbaru; tẹme ọ nọdu egoshije phẹ l'o yeru phẹ obu; mbụ ndu ono, yeru
iya obu bya emeje iphe, ọ sụru phẹ g'e meje. Iphe ono bẹ oomeje ụnu-kụru-ụnu ọgbo.
10 Ọ nọdu apfụje ndu kpọru iya ashị ụgwo l'iphu phẹ; mbụ l'oomeje; ẹphe abụru
mkpurupyata. Mbụ-a; ndu kpọru iya ashị bẹ ọ tọo kpọkwa ụpfu emelata.
11 Ọo ya bụ lẹ-a; unu kwabẹkwa ẹnya mejekwa iphe, Chipfu tụru l'ekemu; unu
etsoje iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; waa iphe, ọ sụru g'e meje; gẹ mu atụru iya
unu ntanụ-a."

Obunggo, ee-bu onye emeje iphe,
a sụru g'o mee
(Uke 26:1-13; Dit 28:1-14)

12 "Sụ-a; ọ -bụru l'unu ngabẹru nchị l'ekemu-a; unu dobe iya; eme iya ememe; bẹ
Chipfu, bụ Chileke unu e-dobekwa ọgbandzu iya ono; yẹe n-yemobu iya ono, bụ ọphu
o riburu nna oche unu phẹ angụ l'oo-me.
13 Oo-ye unu obu; kebe unu l'ọma; l'o mee unu; unu adụ igwerigwe. L'ọ
gọkwarupho ọnu-ọma nụ ụnwu unu; waa iphe, unu meberu l'alị; mbụ ereshi unu;
mẹ mẹe unu; mẹ manụ unu; mee g'eswi unu; yẹe atụru unu; waa eghu unu nọdu
azụ azụzu l'alị ono, o riburu nna unu oche phẹ angụ lẹ ya a-nụ unu ono.
14 G'oo-shi kebe unu l'ọma a-kachaa kẹ ndu ọzo shii. Ọ tọ dụdu nwoke, te eyedu
ime; ọzoo nwanyị, ta atsụdu ime, byaru adụ l'echilabọ unu; ọphu ọ dụdu l'iphe-edobe
unu.
15 Ọzo bụ lẹ Chipfu a-tụko iphe-ememe wofu l'ẹhu unu; ọphu ọ dụdu ẹjo o-me-l'ẹhu
ndu Ijiputu ono, unu maru ono mẹ nanụ, ọ byaru ekwe g'o mee unu. Ọo ndu unu dụ
ashị bẹ oo-gude iya dapfu.
16 Unu tụkokwa ndu ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu eye l'ẹka ono gbushia.
Unu ta aphụjekwaru phẹ obu-imemini; ọphu unu ejejekwaru agwa phẹ ozi; kẹle ono
a-bụkwaru ọ́nyà bẹ a gbabẹru unu.
17 "Unu a-gbẹkwaro sụ: 'Ọhamoha-a kagbakwa anyi ọkpehu. ?Dẹnu g'anyi e-shi
lwụa phẹ?'
18 Obenu lẹ-a; unu ta atsụkwa phẹ ebvu. Unu nyatakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke
unu meru Fero; yẹe ndu Ijiputu l'ophu.
19 Unu gude ẹnya unu ẹbo ẹbo hụma oke ọhutama; waa iphe-ọhumalenya; waa
iphe, dụgbaa biribiri, Chipfu, bụ Chileke unu gude ike; mẹ agburẹhu iya dufuta unu.

Noo gẹ Chipfu, bụ Chileke unu e-me iphe, bụkpoo ndu ono, unu atsụ ebvu ono bụ ono.
20 Ọzo bụ lẹ Chipfu, bụ Chileke unu l'e-ye èvù g'o je adatsu phẹ; gbagbushiaha phẹ gbiriri jasụ teke ọo-gbagbushibẹbe mẹcha ndu ọphu nahụru unu je edomia onwophẹ.
21 G'ẹphe be yekwa unu ebvu; kẹle Chipfu, bụ Chileke unu nọkwa l'echilabọ unu; mbụ Chileke ono, parụ ẹka bya abụru onye aatsụ ebvu ono.
22 Chipfu, bụ Chileke unu a-tọ nwẹhu chịshiaru unu ọhamoha ono, nọ-chiru unu ụzo ono. Unu ta adụkwa ike erwushikọta phẹ mgbo lanụ; ọdumeka bẹ ẹjo anụ-ẹgbudu a-pakwa ẹka l'echilabọ unu.
23 Obenu lẹ Chipfu, bụ Chileke unu e-wokwanụru phẹ ye unu l'ẹka. Oo-meje g'ùtsú daa l'echilabọ phẹ jasụ unu atụko phẹ gbushichaa.
24 Ọo-tụko ndu eze phẹ g'ẹphe ha yekọta unu l'ẹka; unu emee g'ẹpha phẹ chịhu lẹ mkpula akpaminigwe-a. Ọ tọ dụdu onye adụ ike apfụru g'unu l'iya mee jasụ teke unu e-mebyishibẹbe phẹ g'ẹphe ha.
25 Ntẹkpe agwa phẹ bẹ unu a-kpọ ọku. Gẹ mkpọla-ọchaa; ọzoo mkpọla-ododo, a wụru lẹ ntẹkpe ono ta agụjekwa unu agụgu ophu. Ọphu unu ewotajẹkwa iya nworu enworu; ọdumeka bẹ ọo-bụkwaru ọ́nyà nmata unu; kẹle ọ bụkwa eme ahụma l'ẹhu Chipfu, bụ Chileke unu.
26 Ọphu unu ewobatajẹkwa ẹjo ahụma ono l'ụlo unu; a nọnyakwa unu bụru ndu a tụru ọnu g'ẹphe bụ-a. Ọchia iphe, unu e-me bụ g'unu kpọkotaje iya ashị; unu asọkota iya oyi; noo kẹle ọ bụ iphe, a tụru ọnu.”

8

Ta azọhakwa Chipfu

1 “Unu kwabẹkwa ẹnya tsoru ekemu-a, mu atụru unu ntanụ-a; k'ọphu unu a-nọdu ndzụ jaa àjàjà ka l'ọtu; jekwaphọ enworu alị ono, Chipfu kweru nna unu oche phẹ ukwe iya; bya eriru angụ yeru phẹ iya ono.
2 Unu nyatakwa gẹ Chipfu, bụ Chileke unu gude dua unu ụkporo apha labọ l'echiẹgu; gude nno gọ-zeta unu; hụkwaapho unu ama; gẹ ya maru iphe, dụ unu l'obu; mbụ gẹ ya maru; ?mẹ unu e-meje-a ekemu iya; tọo unu te emedu?
3 Ọ gọ-zetaru unu mee g'ẹgu gụa unu; bya anụ-a unu mana, bụ nri unu amahadaa; ọphu nna unu oche phẹ amadụ iya; k'ọphu unu a-maru l'ọ tọ bụdu nri kpụrumu bẹ amadụ e-gudeje nọdu ndzụ. Iphe, amadụ e-gude nọdu ndzụ bụ iphe, bụkpoo opfu, shi Chipfu l'ọnu.
4 L'ime ụkporo apha labọ ono bẹ uwe unu akahụduru; ọphu ọkpa abyadụru unu ẹrwa.
5 Ọo ya bụ g'o dokwaa unu ẹnya ree; l'ọo g'amadụ ahụje nwa iya ahụhù-a bụ gẹ Chipfu, bụ Chileke unu ahụje unu.
6 Noo g'o gude unu jee edobe ekemu Chipfu, bụ Chileke unu; tsoje ụzo iya; tsụje iya ebvu;
7 kẹle Chipfu, bụ Chileke unu edu unu ala l'alị, dụ ree; alị, mini, shi l'ime alị anwụ shọkoshoko; tẹme nggele nọdu asọ iya gborogboro.
8 Mbụ alị, witi; mẹ balị; mẹ vayịnu; mẹ oshi figu; mẹ oshi itorokuma jiru ejiji; mbụ alị, oshi olivu; mẹ manụ-ẹnwu jiru ejiji.
9 Ọ bụ alị, ụko nri ta abyadụ adụru unu; ọphu ọ dụdu mẹ iphe lanụ, ụko iya, bya adụru unu l'alị ono. Mkpuma, nọ iya nụ bụkota mkpụrukpu-ígwè; tẹme úbvú úbvú, nọgbaa ya nụ bẹ unu a-nọdu ebvutajẹ onyirubvu.
10 Teke unu richaaru nri; ẹpho ji unu; unu tujekwa Chipfu, bụ Chileke unu ẹpha k'ẹguru alị ono, ọ nụru unu ono.

11 “Unu kwabẹkwa ẹnya g'unu ta azọha Chipfu, bụ Chileke unu; mbụ g'unu ta aha
emeje ekemu iya; yẹe iphe, ọ sụru g'e meje; yẹe iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje, bụ
iya bụ ekemu ono, mu atụru unu ntanụ ono.
12 Unu kwabẹkwa ẹnya g'ọ tọ bụ; unu -rijeẹpho nri rijiaha ẹpho; bya awata akpụshi
ụlo, dụgbaa ree buru l'ime iya;
13 eswi unu yẹe atụru unu; mẹ eghu unu -wataẹpho azụshi; mkpọla-ọchaa unu;
mẹ mkpọla-ododo; mẹwaro iphemiphe, unu nweru enweru bya adụepho shii;
14 unu eworu ọkpoma kpọ-vube; zọhaa Chipfu, bụ Chileke unu, bụ iya dufutaru
unu l'alị Ijiputu ono; mbụ l'ẹka ono, unu shi bụru ohu ono.
15 Mbụ onye ono, duru unu ghakọta echiẹgu ono, parụ ẹka bya eye ebvu ono; ẹka
ẹjo-agwọ dụgbaa; akpị dụ iya; tẹme ọ kpọhu nkụ; ọphu mini adụdu iya; ọ bụru lẹ
mkpuma, kpọru jegengu bẹ o shi ekufutajẹru unu mini.
16 Mbụ onye bụ iya nụru unu mana l'echiẹgu, bụ nri, nna unu oche phẹ amadụ.
Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ l'oome g'ọ gọ-zeta unu; hụa unu ama; meeru unu ree
l'ikpazụ iya.
17 Unu ta asụnupho l'ime obu unu: ‘Ọ kwa ike unu; waa ike ẹka unu bẹ unu gude
kpatakọta ẹku-a.’
18 Obenu lẹ-a; unu nyatajẹkwa Chipfu, bụ Chileke unu; kẹle ọo yẹbedua nụru unu
ike, unu gude akpa ẹku ọbu; k'ọphu oo-me g'ọgbandzu ono keru, bụ ọphu o riru nna
unu oche phẹ angụ iya ono; ẹgube ọ dụ ntanụ-a.
19 Ọ -bụkwanuru l'unu zọharu Chipfu, bụ Chileke unu ililekpọo; bya awata etso
agwa; jeahaarụ phẹ ozi; baaharụ phẹ ẹja bẹ mu agbakwarụ unu ama ntanụ-a sụ: L'ọ
tọ dụkwa iphe, e-me g'unu ta laẹbe l'iyi.
20 Ọ kwa g'ọhamoha ono, Chipfu nọ l'iphu unu mebyishia ono lakọtaru l'iyi bụ
g'unu a-lakọta l'iyi; m'ọ -bụru l'unu te emeduru olu Chipfu, bụ Chileke unu.”

9

Ekwefu ike ndu Ízurẹlu

1 “Unubẹ ndu Ízurẹlu; unu gebekwaphọ. Ọ kwa ntanụ-a bẹ unu abya adaghata
ẹnyimu Jiọ́danu; g'unu je enworu ọhamoha, kakọta unu shii; bya akakọta unu
ọkpehu; mkpụkpu lẹ mkpụkpu, kagbaa unu shii; tẹme e gudegbaa igbulọ, sụ-pfuru
l'imigwe kpụ-phee ya mgburugburu.
2 Mbụ ndu parụ ẹka bya ahagbaa kẹ phengara phengara; mbụ ndu Anaku, bụ ndu
unu maru amaru; tẹme unu nọdu anụmajewaa ẹtu, aanmajẹ sụ: ‘?Bụ onye sụru
akpafụ ụnwu Anaku l'iphu?’
3 Ọle ọ bụ; g'o dokwaa unu ẹnya ntanụ-a l'ọo Chipfu, bụ Chileke unu bụ onye e-
vutaru unu ụzo g'ọku, enwu enwunwu. Oo-mebyishi phẹ; bya akapyabẹ phẹ l'iphu
unu; k'ọphu unu a-chịfu phẹ ẹgwegwa; mee; ẹphe abụru mkpurupyata; bụ iphe,
Chipfu kweru unu ukwe iya.
4 “Teke Chipfu, bụ Chileke unu chịfuchaeru phẹ phọ l'iphu unu; unu ta awatakwa
arị l'ime ọkpoma unu sụ: ‘Ọ kwa l'ọo l'unu pfụberekoto meru g'o gude Chipfu dubata
unu g'unu bya enworu alị-a.’ Waawakwa; iphe, Chipfu gude achịfu phẹ l'iphu unu
bụkwa l'ọhamoha ono menụkaru ẹjo-iphe.
5 Ọ tọ bụkwa kẹ l'unu pfụberekoto; ọzoo l'obu unu gụru ìphóró meru g'o gude unu
nọdu eje enworu alị phẹ. Ọ bụchia l'ọha ono wenụkaru iwashị meru g'o gude Chipfu,
bụ Chileke unu nọdu achịfu phẹ l'iphu unu; wafụa k'ọphu oo-me iphe ono, o riru nna
unu oche phẹ angụ iya ono; mbụ Ébirihamu; waa Áyizaku; mẹ Jiékọpu.

6 Ọo ya bụ; g'o dokwaa unu ẹnya l'ọ tọ bụdu l'ọo l'unu pfụberekoto meru g'o gude
Chipfu, bụ Chileke unu nụ unu ẹguru alị-a g'unu nworu; kẹle unubẹdua bụkwa ndu
ẹjo-ọkpoma.”

Nweswi, a kpụru akpụkpu

7 “Unu nyatakwa iphe-a; mbụ-a; unu ba azọhakwa g'unu gude kpatsua Chipfu, bụ
Chileke unu oke ẹhu-eghu l'echiẹgu. A -gbẹ lẹ mbọku ono, unu gbẹshiru l'alị Ijiputu
ono; jasụ unu byarwuta ẹka-a bẹ unu shiẹpho kwefutaru Chipfu ike.
8 L'úbvú Horẹbu bẹ unu kpatsukwarụpho Chipfu oke ẹhu-eghu iya. Ẹhu ghutabe
Chipfu eghu; k'ọphu o gogo mebyishi unu.
9 Teke mu nyihuru úbvú je anata mkpuma, dụ bachịbachi ono; mbụ mkpuma
ọgbandzu, unu lẹ Chipfu gbaru ono; bẹ mu nọru l'eli úbvú ono ụkporo abalị labọ;
eswe l'ẹnyashi; ọphu mu eriduru nri; ọphu mu angụduru mini.
10 Chipfu nụ mu mkpuma labọ, dụ bachịbachi; mbụ mkpuma, bụ Chileke l'onwiya
gude ẹka iya dee ya iphe. Ọ bụru lẹ mkpuma labọ ono bẹ e dekotaru ekemu ono; mbụ
ekemu ono, Chipfu nọ l'ọku, enwu enwunwu l'eli úbvú tụaru unu g'unu dzukọberu
ono.
11 Ụkporo abalị labọ; eswe l'ẹnyashi ono bvụchaepho; Chipfu nụ mu mkpuma labọ
ono; mbụ mkpuma ọgbandzu ono.
12 “Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ mu: ‘Gbẹshikpodapho; shikwa l'ẹka-a nyizeta
ẹgwegwa; noo kẹle ndibe ngu-a, i dufutaru l'alị Ijiputu-a merwuakwaru onwophẹ.
Ọ tọ dụekwa g'ẹphe nọ-bekwaduru; ẹphe gbakụtawa azụ l'ụzo ono, mu tụru phẹ
ekemu g'ẹphe shije ono; bya akpụtawaru onwophẹ iphe a kpụru akpụkpu.’
13 “Chipfu bya asụkwa mu phọ: ‘Mu hụmawaru lẹ ndu-a bụnukaru ndu ẹjo-
ọkpoma eviya!
14 Hakwaa mu gẹ mu mebyishia phẹ; hufu ẹpha phẹ l'eliphe. Mu -mechaa; mu
emee ngu g'ị bụru ọha, ka phẹ ọkpehu; tẹme l'ị ka phẹ l'ọtu.’
15 “Tọbudu iya bụ; mu dachi shi l'eli úbvú ono, ọku enwu phoophoophoo ono
nyizetashịa; parụ mkpuma ọgbandzu labọ phọ, dụ bachịbachi phọ l'ẹka.
16 Mu bya elee ẹnya; bya hụma eviya l'unu meswewaru Chipfu, bụ Chileke unu;
mbụ l'unu kpụtawaru iphe, a kpụru akpụkpu, dụ gẹ nweswi doberu onwunu. L'unu
gbakụtawaru ụzo, Chipfu tụru unu ekemu g'unu shia ono azụ; ẹbe eteke adụ g'a
nọ-beru.
17 Mu woru mkpuma labọ phọ, mu pa l'ẹka phọ tụkposhia l'atatiphu unu.
18 Mu byakwa adaa kpurumu l'iphu Chipfu ọzo; nọo ụkporo abalị labọ; eswe
l'ẹnyashi; ọphu mu eriduru nri; ọphu mu angụtaduru mini. Ọ bụru iphe, kparụ
iya nụ bụ iphe-ẹji, unu meru l'iphu Chipfu; shi nno kpatsua ya ẹhu-eghu.
19 Ndzụ oke ẹhu-eghu Chipfu shiwaa rwuta mu; noo kẹle ẹhu ghutabewaru iya
eghu k'ọphu o shiwaa abya unu emebyishi. Obenu lẹ Chipfu mechaarụ ngabẹru mu
nchị teke ono kwaphọ.
20 Erọnu shikwaphọ kpatsu Chipfu ẹhu-eghu; k'ọphu o shikwaphọ abya iya
emebyishi. Mu pfukwarụpho nụ Chipfu l'iswi ẹhu iya.
21 Mu bya eworu iphe ono, unu gude mee iphe-ẹji, bụ iya bụ nweswi ono, unu
kpụru ono woru kpọo ọku; bya eworu iya tsukpọshia; bya egwee ya; ọ dụ rwukuru
rwukuru g'urwuku. Mu woru urwuku iya ono wụru ye lẹ nggele ono, shi l'úbvú
asọshi ono.
22 “Unu kpatsukwarụpho Chipfu ẹhu-eghu lẹ Tabera; mẹ lẹ Masa; mẹkwapho lẹ
Kiburotu-Hatava.
23 O be teke Chipfu gbẹ lẹ Kadẹshi-Baneya zia unu; sụ g'unu tụgbua je alwụta alị
ono, ya nụru unu ono; unu kwefu ike jịka eme iphe, Chipfu, bụ Chileke unu sụru
g'unu mee. Unu jịka akpọru obu ye l'ẹka ọ nọ; jịka eme opfu iya.

24 Eshikpọo teke mu beberu maru unu bẹ unu gudeẹpho ekwefụru Chipfu ike byasụ
nta-a.
25 “Iphe, mu gude daa kpurumu nọdu l'iphu Chipfu ụkporo abalị labọ; eswe
l'ẹnyashi phọ; bụkwa l'ọo lẹ Chipfu sụru lẹ ya e-mebyishi unu.
26 Mu pfuru nụ Chipfu sụ: ‘Gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu; jiko te emebyishishinu ndu
bụ nkengu; bya abụru okiphe ngu, ị gbafụtaru l'ike-ọkpu ngu; bya egude ọkpehu ngu
dufuta l'alị Ijiputu.
27 Jiko nyatanụ ndu-ozi ngu; mbụ Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékọpu! Te
eleshinu g'ẹjo-ọkpoma ndu-a; waa ẹjo-iphe phẹ; mẹ g'iphe-ẹji phẹ habe shii!
28 Ọdumeka bẹ ndu ono, i dufutaru anyi l'alị phẹ ono a-sụkwa l'ọ kwa lẹ Chipfu ta
adụdu ike edurwu phẹ alị ono, o kweru phẹ ukwe iya ono; tẹme ndu ono dụ iya ashị;
meru iphe, o dutaru phẹ bya egbushia l'echiẹgu.
29 Obenu l'ẹphe ta adụdu ngu ashị; ẹphe gbẹchia bụru ndu nkengu; bụru okiphe
ngu, i gude eze ike ngu; mẹ agburẹhu ngu dufuta.’ ”

10

Bachịbachi mkpuma k'ẹbo
(Awụ 34:1-10)

1 “Ọ bụru teke ono bẹ Chipfu sụru mu: ‘Je awata mkpuma labọ, dụ bachịbachi gẹ
kẹ mbụ phọ gude nyipfuta mu l'eli úbvú. Tẹme l'i gudekwaphọ oshi kụta okpoko.
2 Mu e-wota iphe, e shi dee lẹ mkpuma kẹ mbụ phọ, ị tụkporu phọ dee ya. L'ị chịta
iya ẹphenebo yee l'ime okpoko ono.’
3 “Noo ya; mu gude oshi akesha rụta okpoko ono; bya awata mkpuma labọ, dụ gẹ
kẹ mbụ phọ. Mu gude mkpuma labọ ono l'ẹka nyihu eli úbvú ono.
4 Chipfu bya eworu iphe, o shi dee lẹ mbụ phọ; woru dephu azụ lẹ mkpuma ono,
bụ iya bụ ekemu iri ono, ọ gbẹ l'ime ọku l'eli úbvú mee g'unu madzuru lẹ mbọku
ono, unu dzukọberu ono; bya eworu iya nụ mu.
5 Mu bya eshi l'eli úbvú ono nyizeta; woru mkpuma ono ye l'ime okpoko ono, mu
rụtaru ono, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru mu ekemu gẹ mu mee ya. Mkpuma ono nọkwa
l'ime okpoko ono nta-a.”
6 Ndu Ízurẹlu shi lẹ wẹlu ndu Jiakanu jerwua Moserotu. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ Erọnu
nwụhuru; e lia ya. Eleyaza, bụ nwa iya nwoke bụru onye uke nọchia ẹnya iya.
7 Ẹphe gbẹ l'ẹka ono jeshia Gudugoda. Ẹphe shi Gudugoda; ọ bụru phẹ eje
Jiọtubata. Alị k'ono bụ ẹka nggele dụgbaa.
8 Ọ bụru teke ono bẹ Chipfu họtaru ọkpa-ipfu Lívayi dobe iche; g'ẹphe paję okpoko
ọgbandzu yẹbe Chipfu; waa g'ẹphe pfụjeru l'iphu yẹbe Chipfu ejeru iya ozi; waa
g'ẹphe gudeje ẹpha iya gọo ọnu-ọma. Ẹphe emekwa iya byasụ ntanụ-a.
9 Ọ bụru iphe ono kparụ iphe, oshilọkpa Lívayi te nwedu okiphe l'ẹka ụnwunna
phẹ ndu ọphuu nọ. Ọ bụru Chipfu bụ okiphe phẹ, bụ iya bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke
ngu kweru iya ukwe iya.
10 “Noo ya; mu byakwa anọo l'eli úbvú ono ụkporo abalị labọ; eswe l'ẹnyashi; gẹ
mu nọru kẹ mbụ phọ. Chipfu ngabẹkwaru mu phọ nchị g'o ngabẹru mu ọgiya ọphuu.
Ọphu o mebyishiẹduru unu.
11 Chipfu sụ mu: ‘Tụgbua je edua ndu Ízurẹlu g'ẹphe je enworu alị ono, mu riburu
angụ lẹ mu a-nụ nna phẹ oche ono.’ ”

Tsụje Chipfu ebvu

12 “Ọo ya bụ lẹ-a; unubẹ ndu Ízurẹlu; ?bụbaa gụnu bẹ Chipfu, bụ Chileke unu ele
ẹnya g'unu mee, abụdu g'unu tsụje Chipfu, bụ Chileke unu ebvu; unu etsokọta ụzo

iya g'ọ ha; unu eyee ya obu; gude obu unu g'ọ ha; yẹe ndzụ unu l'ophu ejeru Chipfu ono, bụ Chileke unu ozi.
13 Ọzo bụ g'unu meje iphemiphe, Chipfu sụru g'e meje; waa iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; mbụ ekemu-a, mu atụru unu ntanụ-a; g'ọ dụru unu lẹ ree.
14 Unu lewarọ ẹnya; eligwe; yẹe imigwe, nọghataru eligwe bụkwa Chipfu, bụ Chileke unu nwe iya. Eliphe bụkwarupho nkiya; mẹkpoo iphemiphe, nọ iya nụ.
15 Ọ bụepho lẹ Chipfu bẹ nna unu oche phẹ dụepho l'obu; k'ọphu o yeru phẹ obu; bya ahọta oshilọkpa phẹ; ọphu ọ họtaduru ọhozo, nọgbaa nụ; g'ọ dụnaa ntanụ-a.
16 Ọo ya bụ lẹ-a; unu bunaa onwunu úbvù; bufu akpapyị ọphu nọ unu l'ime obu; ba apfụbehe olu kanganaa;
17 kẹle Chipfu, bụ Chileke unu bụkwa Chileke, ka agwa, nọkota nụ; bya abụru Nnajịuphu, kakọta iphe, bụkpoo ndu bụ nnajịuphu. Ọ bụ Chileke, parụ ẹka bya adụ akpabiri; dụ ebvu l'ẹnya; ọphu ọ dụdu onye ooleje ẹnya l'iphu; tẹme ọphu o ridu ụphalazu.
18 Ọo yẹbedua ahajẹru ndu enwedu nna; yẹe ụnwanyi, ji phẹ anọedu enge. Ndu lwarụ alwalwa bẹ ooyeje obu; azụ phẹ lẹ nri; yẹe iphe, anma l'upfu.
19 Ọo ya bụ lẹ-a; unu yejekwa ndu lwarụ alwalwa obu; noo kẹle unubẹdua shikwaphọ bụru ndu lwarụ alwalwa l'alị ndu Ijiputu.
20 Unu tsụje Chipfu, bụ Chileke unu ebvu; ọ bụru iya bẹ unu a-nọdu ejeru ozi kpoloko; bụru iya bẹ unu a-kụkuru; bụru ẹpha iya bẹ unu e-gudeje eri angụ.
21 Ọo yẹbedua bẹ unu a-nọduje aja ajaja; ọ bụru iya bụ Chileke unu, bụ onye meru unu eze iphe-a, dụ ebvu l'ẹnya-a, bụ ọphu unu gude ẹnya unu hụma-a.
22 Nna unu oche phẹ bẹ teke ẹphe larụ alị ndu Ijiputu bụ ụmadzu ụkporo ẹto l'iri bẹ ẹphe dụ; obenu lẹ nta-a bẹ Chipfu, bụ Chileke unu mewaru; unu dụ gẹ kpokpode, nọ l'igwe; ọ bụru g'unu habe igwe."

11

Eye Chipfu obu; anụru iya opfu

1 "Ọo ya bụ lẹ-a; yee Chipfu, bụ Chileke ngu obu; meje iphe, ọ karụ ngu g'i meje; l'i meje iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; mẹ iphe, ọ sụru g'i meje; meje ekemu iya tekenteke.
2 Ọphu unu a-maru ntanụ-a bụ ọwa-a. Ndu mu epfuru iphe-a ta abụkwa ụnwu unu; ndu ata amadụ; ọphu ẹphe ahụmajeduru ahụhù ono, Chipfu, bụ Chileke unu hụru unu ono; ọzoo akpabiri iya; ọzo ike mẹ ọkpehu iya;
3 waa iphe-ọhubama iya ono; waa iphe ono, o meru l'alị ndu Ijiputu l'ophu ono; mbụ iphe, o meru Fero, bụ eze ndu Ijiputu; yẹe alị iya l'ophu;
4 waa iphe ono, o meru ndu ojọgu ndu Ijiputu; mẹ ịnya phẹ; mẹ ụgbo-ịnya phẹ; waa g'o gude mee gẹ Eze-ẹnyimu Uswe-uswe bya utso byapyabẹ phẹ teke ono, ẹphe achị unu ọso ono; tẹme waa gẹ Chipfu mecharu gude mee; ẹphe bụkotaru mkpurupyata byasụ ntanụ-a;
5 mẹkpoo iphemiphe ono, o meru unu l'echiẹgu gbiriri jasụ unu byarwuta ẹka-a ono;
6 waa iphe ono, o meru Detanu; yẹe Abiramu; ụnwu Eliyabu, bụ nwa Rúbẹnu; teke ono, alị sarụ ọnu l'echilabọ ndu Ízurẹlu lwekọta; ẹphe lẹ ndibe phẹ g'ẹphe ha; mẹ ụlo-ẹkwa phẹ; mẹkpoo iphe, dzụ ndzụ ọphu bụ nkephẹ.
7 Ọo unubẹdua gude ẹnya unu hụmakota eze iphe ono, Chipfu mekọtaru ono.
8 "Ọo ya bụ; unu tụko ekemu, mu atụru unu ntanụ-a dobekọta. Ọo ya bụ g'ike adụkwanu unu; g'unu je alwụta alị ono, unu abya ada ẹnyimu Jiọ́danu eje enworu ono.

9 Tẹme g'unu enwekwarụpho ndzụ ogologo l'alị ono, Chipfu riburu nna unu phẹ
angụ lẹ ya a-nụ phẹ; yẹle awa phẹ ono; mbụ alị ono, mini ẹra-eswi; yẹe manụ-ẹnwu
asọ gborogboro ono;
10 kẹle alị ono, unu eje anata ono ta adụkwa g'alị Ijiputu, bụ ẹka unu shi lụfuta, bụ
ẹka unu shi akọje iphe l'alị l'onwunu; unu ejee l'ọkpa unu je agbaa ya mini g'aagbajẹ
l'ẹka a kọru ẹkwo-ophe-a.
11 Obenu l'alị ono, unu eje enworu ono bụ alị, dụ úbvú úbvú; bya enweru nsụda
nsụda; ọ bụru igwe edzeje mini agba iya l'ọonwu shọkoshoko.
12 Ọo alị, Chipfu, bụ Chileke unu nwụberu ẹnya. Mbụ l'ẹnya Chipfu, bụ Chileke unu
adụjeepho l'alị ono mkpụrumkpuru; mbụ e -shi lẹ mgbube ishi apha jasụ l'abvụbvu
iya.

13 “K'ọphu bụ lẹ; ọ -bụru l'unu kwetarụ mee ekemu, mu atụru unu ntanụ-a, bụ iya
bụ g'unu yee Chipfu, bụ Chileke unu obu; unu egude obu unu g'ọ ha; mẹ ndzụ unu
l'ophu jeeru iya ozi
14 bẹ Chipfu e-me g'igwe dzejeru mini l'orwuberu iya wụshiru unu l'alị unu; o -
dzeeru unu mini ishi-apha; l'o dzekwaphọ mini ụla-apha; k'ọphu onyenọnu a-kpata
iphe, o meberu l'alị; mbụ g'i gbuta ereshi ngu; kụa mẹe ngu; mee manụ ngu.
15 Oo-me g'ẹswa dụ l'ẹgu ngu; g'eswi ngu tajẹ; k'ọphu ịi-nọdu eri nri eriji ẹpho.
16 Unu kwabẹkwaru onwunu ẹnya; g'e te dephu unu g'unu dakọbe wata ejeru agwa
ozi baaharụ phẹ ẹja.
17 Unu -mee ya nno bẹ Chipfu a-tukoshikwa unu oke ẹhu-eghu iya; l'o woru imigwe
guchia g'igwe te edzehẹ mini. Ọphu o nweẹdu iphe, a kọberu l'alị, emehuba emehu.
Ọ tọ dụedu g'a nọ-beru; unu abụru mkpurupyata l'ẹguru alị ono, Chipfu abya unu
anụnu ono.

18 “Ọo ya bụ lẹ-a; unu woru opfu-a, mu epfuru unu ntanụ-a kwachia l'ime obu unu;
yẹfua lẹ ndzụ unu. Unu gbaru iya l'ẹka g'ọ bụru iphe-ọhubama; l'o kejekwarụpho
unu l'egedegee iphu g'ọ bụru unu iphe-ọhubama.
19 Unu zije iya ụnwegirima unu. Ị -nọdu l'ibe ngu l'ị bọ iya l'ụja; teke iije l'ụzo l'ịibo
iya. Ị -zẹe azẹe l'iipfu iya; teke ị gbalihuru l'i pfukwa iya phọ.
20 L'i dekwaa ya phọ l'oshi mgbo ụlo ngu; waa l'oshi mgbo ọguzo ngu.
21 Ọo ya bụ k'ọphu gụ l'ụnwegirima ngu a-ka nka l'alị ono, Chipfu riburu angụ lẹ
ya a-nụ nna ngu oche phẹ ono; g'ẹphe buru jasụ teke mgboko a-nọ-beru.

22 “Kẹle-a; ọ -bụru l'unu tụkoru ekemu-a, mu atụru unu g'unu dobe-a tsokọta; mbụ
g'unu ye Chipfu, bụ Chileke unu obu-a; tsoo ụzo iya; chịru ụpfu kwẹe ya;
23 bẹ Chipfu a-chịfukwaru unu ọhamoha, nọ unu l'iphu ono. Unu a-chịfu ọha,
kagbaa unu shii; bya aka unu ọkpehu; buru l'alị phẹ.
24 Ẹka unu wotawaru ọkpa unu zọbe a-bụru k'unu; mbụ a -gbẹ l'echiẹgu rwua úbvú
úbvú Lébanọnu; yẹe a -gbẹ l'ẹnyimu Yufurétisu rwua eze-ẹnyimu ụzo ẹnyanwu-
arịba.
25 Ọ tọ dụdu onye byaru adụ ike akpafụ unu l'iphu; kẹle Chipfu, bụ Chileke unu
e-me g'a tsụje unu ebvu l'alị ono l'ophu. Mbụ l'iphe, bụkpoo ẹka unu zọru ọkpa bẹ
ndzụ-agụgu e-rwutajẹ phẹ, bụ iya bụ iphe, o kweru unu ukwe iya.

26 “Unu lenu! Ntanụ-a bẹ mu edoberu unu ọnu-ọma; yẹe mburọnu.
27 Ọo-bụru ọnu-ọma dụru unu; mẹ ọ -bụru l'unu ngabẹru nchị mee ekemu Chipfu,
bụ Chileke unu, bụ iya bụ ekemu, mu atụru unu ntanụ-a.
28 Ọo-bụru mburọnu dụru unu; mẹ ọ -bụru l'unu jịkaru eme ekemu Chipfu, bụ
Chileke unu-a; unu bya agbakụta azụ l'ụzo-a, mu atụru unu ekemu iya ntanụ-a; sụ
g'unu shije-a; je etsoaha agwa ọzo, bụ ọphu unu amahaada.

29 Sụ-a; teke Chipfu, bụ Chileke ngu dubaẹru ngu phọ l'alị ono, unu eje enworu
ono; teke ono bẹ unu e-pfufuta k'ọnu-oma phọ l'úbvú Gerizimu; waa k'atụ ọnu phọ
l'úbvú Ebalu.
30 Úbvú ono ẹphenebo nọepho mẹ a dafụta ẹnyimu Jiọ́danu. Ọ nọ l'ẹka ụzo gbororo
ono ibe iya ọphu ẹnyanwu arịbaje; lẹ mgboru ibe iya ọphu oshi More pfụgbaaru;
mbụ l'alị ndu Kénanu, bu lẹ nsụda Araba; lẹ mgboru mkpụkpu Gilugalu.
31 Nta-a bẹ unu abyawaa ada ẹnyimu Jiọ́danu je g'unu nworu alị ono, Chipfu, bụ
Chileke unu abya unu anụnu ono. Unu -nataẹ ya phọ nworu;
32 unu kwabẹkwa ẹnya mekọtaje iphe, Chipfu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; waa iphe,
ọ sụru g'e meje, bụ ọphu mu egoshi unu ntanụ-a."

12

Ọru-ngwẹja kẹ Chipfu

1 "Ọwaa bụ iphe, Chipfu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; waa iphe, ọ sụru g'e emeje, bụ
iphe, unu e-leta ẹnya; meje ọkpobe ememe l'alị ono, Chipfu, bụ Chileke nna unu phẹ
anụ unu g'ọ bụru k'unu jasụ g'unu a-nọ-beru l'eliphe-a.
2 Unu tụkokpoo ẹka ọhamoha ono agwaję agwagwa mebyishicha; mbụ ọha ono,
unu eje enworu alị phẹ ono. Unu mebyishicha agwa, ẹphe agwaję l'eli úbvú, ha shii;
mẹ l'eli úbvú, ha nwanshịi; mẹ lẹ mkpula oshi, jaru àjàjà.
3 Unu tụko ọru-ngwẹja phẹ nwukpọshia; unu atụko mkpuma, ẹphe doberu nsọ
tsukpọshia; tsua itso Ashera phẹ ọku. Unu tụkokwapho ntẹkpe agwa phẹ gbujishia;
g'ẹpha iya chịhuchaa; g'ọ tọ dụhekpo adụdu ophu l'ẹka ono.
4 "Ọ tọ bụkwa g'ẹphe emeje k'agwa phẹ bụ g'unu e-meje kẹ Chipfu, bụ Chileke unu.
5 Iphe, unu e-mechia bụ g'unu chọo ẹka Chipfu, bụ Chileke unu a-họta l'ọkpa-ipfu
unu g'ọ bụru ẹka ee-dobe ẹpha iya; l'o buru iya eburu. Ọ bụru ẹka ono bẹ unu e-jeje.
6 Ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ ngwẹja mmanụ ọzo; mẹ oke-lanụ-l'ụzo-iri; mẹ iphe ọzo,
unu nụru iya; mẹ iphe, unu riburu angụ anụnu; waa ngwẹja onye tụru obu iya onyo;
mẹ nwa eswi yẹe atụru, bụ ọkpara l'ẹpho ne iya; bụkota l'ẹka ono bẹ unu a-tụkoje
iya wota bya anụ.
7 Ọ bụru l'atatiphu Chipfu, bụ Chileke unu l'ẹka ono bẹ unu lẹ ndibe unu a-tụkoje
nọdu ria nri. Ẹhu atsọjekwapho unu l'iphemiphe, unu kụberu ẹka k'ememe; noo
kẹle Chipfu, bụ Chileke unu kebewaru unu l'ọma.
8 "G'ọ tọ bụkwaru g'anyi eme l'ẹka-a ntanụ-a bụ g'unu e-meje l'ẹka ono. L'ẹka-a bẹ
onyenọnu anọduje eme iphe, dụ iya ree l'ẹnya nkiya.
9 Noo kẹle nta-a bẹ unu teke erwudu ẹka unu a-tụta unme, bụ ẹka Chipfu, bụ
Chileke abya unu anụnu g'ọ bụru okiphe unu.
10 Ọle unu -daẹpho ẹnyimu Jiọ́danu je eburu l'alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya
unu anụnu ono; mbụ o -meẹpho; unu nweru onwunu l'ẹka iphe, bụ ndu ọhogu unu,
bupheru unu mgburugburu; k'ọphu unu bu lẹ nchị-odoo;
11 ọ bụru teke ono bẹ unu e-wotaję iphemiphe-a, mu tụshiru unu l'ekemu-a gude
bya l'ẹka ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-họta g'e dobe ẹpha iya; l'o buru iya eburu.
Iphemiphe ono bụ iya bụ ngwẹja-akpọ-ọku; waa ngwẹja mmanụ ọzo; mẹ oke-lanụ-
l'ụzo-iri; mẹ iphe ọzo, unu anụ iya anụnu; mẹkpoo iphe, kachaa ree l'iphe, unu
nweru enweru, bụ iphe, unu riburu angụ l'unu a-nụ Chipfu.
12 Ọ bụru l'atatiphu Chipfu, bụ Chileke unu ono bẹ unu a-nọduje; tee ẹswa.
Unubẹdua l'onwunu; waa ụnwu unu unwoke; mẹ ụnwu unu ụnwanyi; waa ohu unu
unwoke; mẹ ohu unu ụnwanyi; waa ndu Lívayi, bu lẹ ndu-unu, bụ ndu ọphu adụdu
alị ẹka a nụru phẹ; ọphu ọ dụdu iphe, ẹphe ketarụ g'ọ bụru okiphe phẹ.
13 Unu kwabẹkwa ẹnya g'ọ tọ bụepho ẹka dụ unu ree bẹ unu e-jeje anọdu gwee
ngwẹja-akpọ-ọku.

14 G'ẹka unu e-gweje ngwẹja-akpọ-ọku ono bụekwarupho l'ẹka Chipfu a-họta
l'ọkpa-ipfu unu nanụ. Ọ bụru ẹka ono bẹ unu a-tụkoje iphemiphe-a, mu tụru unu
ekemu iya-a emekọta.

15 "Ọle ọ bụ; unu gbujekwaa anụ, dụ unu ree; taa lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu unu g'ọ
ha; mbụ iphe, bụkpoo anụ, gụru unu ẹgu atata. Ọo gẹ Chipfu, bụ Chileke kebeberu
nemadzụ l'ọma bụ g'ọo-tabejeru. G'onye dụebe ree; ọzoo onye aasọ nsọ tajẹkwa iya
rọ. G'a tajẹ iya g'ọ bụ mgbada; ọzoo umoro bẹ aata.
16 Ọ bụepho g'unu ta tajẹkwa mee ya; unu wụshijekwa iya l'alị g'onye wụshiru
mini.
17 Ọphu unu anọdujekwa l'ọma mkpụkpu unu ria iphe, a tụru oke-lanụ-l'ụzo-iri
l'ereshi unu; ọzoo mẹe unu; ọzoo manụ unu; ọzoo nwa mbụ, ọ nwụru mbụ eswi
unu; ọzoo iphe-edobe unu ọzo; ọzoo iphe, onye kweru ukwe iya; ọzoo iphe ngwẹja,
nemadzụ tụru obu iya onyo anụ; ọzoo iphemiphe ọzo, dụ iche, a nụru anụnu.
18 Ọchia g'unu nọduje l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu rije iya; mbụ l'ẹka ono, Chipfu,
bụ Chileke unu a-họta ono. Unubẹdua l'onwunu e-rije iya; waa ụnwu unu unwoke;
waa ụnwu unu ụnwanyi; waa ohu unu kẹ nwoke; waa ohu unu kẹ nwanyị; waa
ndu Lívayi, bu lẹ mkpụkpu unu. Unu nọduje l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu tee ẹswa
iphemiphe, unu kụberu ẹka k'ememe.
19 Unu kwabẹkwa ẹnya g'unu ta akwasweru ndu Lívayi ẹnya jasụkpoo g'unu a-nọ-
beru l'alị unu ono.

20 "Chipfu, bụ Chileke unu -meẹpho g'oke alị unu ka shii, bụ iya bụ iphe, o kweru
unu ukwe iya; onye ẹgu anụ agụ; ọ -nọnyaa bya asụ: 'Anụ agụkwa mu!' G'onye ono
takwaa ya g'ọogu iya.
21 Ọ -bụru l'ẹka Chipfu, bụ Chileke unu a-họta g'ọ bụru ẹka oo-dobe ẹpha iya bẹ
parụ ẹnya; ọo ya bụ g'onye ọbu gbua eswi iya ọbu; ọzoo iphe-edobe iya ọbu, bụ ọphu
Chipfu nụru iya, bụ iya bụ gẹ mu tụru iya unu l'ekemu ono; onye ọbu anọdu l'ọma
mkpụkpu unu taa ya g'ọ gụru iya.
22 Ọ bụepho g'aataję mgbada; ọzoo umoro bụ g'unu a-tajẹ iya. Gẹ ndu aasọ nsọ;
waa ndu a ta sọdu nsọ tụkojekwa taa ya.
23 Ọ bụepho g'unu kwabẹ ẹnya g'unu te erije mee ya; kẹle ọo mee bụ ndzụ. Ọo ya
bụ; unu te erijekwa ndzụ iphe; taa anụ iya.
24 Unu be rijekwa mee-iphe. Unu wụshijekwa iya g'onye wụshiru mini.
25 Unu be erijekwa iya; k'ọphu ọo-dụru unu lẹ ree; dụru ụnwu unu lẹ ree, bụ ndu
a-nọdu etso unu l'azụ; kẹle unu eme iphe, pfụru ọto l'iphu Chipfu.
26 Obenu l'iphe ono, unu doberu Chipfu nsọ ono; yẹe iphe ono, unu kweru ukwe
iya ono bẹ unu e-gudeje je l'ẹka Chipfu a-họta.
27 Ẹka unu e-gweje ngwẹja-akpọ-ọku; mbụ anụ ọbu mẹkpoo mee ya; l'a-bụru l'eli
ọru-ngwẹja kẹ Chipfu, bụ Chileke unu. L'a gbashị mee-iphe ono l'eli ọru-ngwẹja
Chipfu, bụ Chileke unu ono; unu eworu anụ iya taa.
28 Unu kwabẹkwa ẹnya; mekọtaje iphe, bụ opfu-a, mu epfu anụ unu; atụru iya
unu l'ekemu-a; k'ọphu ọo-dụru unu lẹ ree; dụru ụnwu unu, etso unu l'azụ ree jasụ
l'ojejoje; kẹle unu eme iphe, pfụru ọto l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu.

29 "Teke ono, Chipfu, bụ Chileke unu e-me g'ẹphe chịhu l'atatiphu unu; mbụ
ọhamoha ono, unu eje enworu alị phẹ ono; unu bya anọchia ẹnya phẹ; bya ebuchia
alị phẹ;
30 unu kwabẹkwaru onwunu ẹnya mẹ a lwụepho ndu ono l'iphu unu: g'a ta kwarụ
unu ye g'unu wata anwụ ẹka phẹ; mbụ g'unu wata akpa ishi agwa phẹ; jịahaa sụ:
'?Dẹnu g'ọhamoha-a egudeje abarụ agwa phẹ ẹja; g'anyịbedua awata eme g'ẹphe
emeje.'

31 Unu ba abajẹkwaru Chipfu, bụ Chileke unu ẹja g'ẹphe abajẹru agwa phẹ; kẹle ọ bụekwapho ahụma ahụma, Chipfu kpọru ashị bẹ ẹphe emejeru agwa phẹ; mbụ l'ụnwu phẹ unwoke; yẹe ụnwu phẹ ụnwanyi bẹ ẹphe akpọjechaa ọku; nụ agwa phẹ.
32 "Sụ-a; iphemiphe-a, mu atụru unu ekemu iya-a; unu letakwa ẹnya mee ya. Unu te eyekwa iya iphe; ọphu unu ahabọtakwa iya iphe!"

13

Abarụ agwa ọhozo ẹja

1 "Ọ -bụru l'ọ nọnyaaru; onye shi l'echilabọ unu bya abụru onye mpfuchiru; ọzoo ọ-rwọ-nrwọ; ọ bya emeaharu unu iphe-ọhubama; ọzoo iphe-ọhumalenya;
2 e mechaa; iphe-ọhubama ono; waa iphe-ọhumalenya ono vụa g'o pfuru iya; ọ bya epfuahaarụ unu sụ: 'Unu g'anyi tsopyabẹ agwa ọzo, unu amahaada je awata phẹ ejeru ozi';
3 unu ta angakwa nchị l'opfu ẹgube onye mpfuchiru ono; ọzoo opfu ọ-rwọ-nrwọ, dụ nno; kẹle ọ kwa Chipfu, bụ Chileke unu ahụ unu ama gẹ ya maru: ?unu gude-a obu unu g'ọ ha; mẹ ndzụ unu g'ọ ha yee Chipfu, bụ Chileke unu obu?
4 Ọ kwa Chipfu, bụ Chileke unu bụ onye unu e-tsojeru; ọ bụru iya kpoloko kpẹekpu bụ onye unu a-tsụje ebvu. Unu dobeje ekemu iya; ngabẹjeru iya nchị; jeeru iya ozi; chịjeru ụpfu kwẹe ya.
5 G'e gbukwaa onye mpfuchiru ono; ọzoo ọ-rwọ-nrwọ ono egbugbu; noo kẹle o ziru unu g'unu kwefu ike; haa etso Chipfu, bụ Chileke unu, bụ onye dufutaru unu l'alị Ijiputu; bya agbafụta unu l'alị ẹka unu shi bụru ohu ono. Onye ono bụ iphe, oome bụ g'ọ kpọshia unu g'unu te tsoshi ụzo ono, Chipfu tụru unu ekemu g'unu tsoo ono. Ọ kwa ẹgube ono bẹ unu e-shije wofu ẹjo-iphe l'echilabọ unu.
6 "Ọ -bụru nwune ngu; mbụ onye gụ l'iya shi lẹ ne lanụ; ọzoo nwa ngu nwoke; ọzoo nwa ngu nwanyị; ọzoo nyee ngu, dụ ngu l'obu; ọzo ẹguru ọ̀nyà ngu, gụ l'iya nọ lẹ ndzụ; byapfutaru ngu lẹ mpya bya emeahaa g'ọ rata ngu g'unu je awata ejeru agwa ọzogba ozi; mbụ agwa, gụbedua l'onwongu amahaadaa; ọphu nna ngu phẹ amahadaa ya;
7 mbụ agwa ndu bupheru unu mgburugburu; ndu ọphu nọ unu ntse; mẹ ndu ọphu nọ unu ẹnya; jasụkpoo l'ẹka igwe beru; alị beru.
8 Unu te kwetakwa iphe onye ono pfuru; ọphu unu angabẹkwaru iya nchị. Unu ta aphụkwaru onye ono obu-imemini. Unu te edobekwa iya ndzụ; ọphu unu ewohakwa onye ọbu ewoha.
9 Unu gbukwaa onye ọbu egbugbu. Gẹ gụbedua vuru ụzo dabẹ iya ẹka ọnwu l'ẹhu; tẹmanu ndu ọphuu l'ophu awụpyabewa iya rọ.
10 Unu gude mkpuma tugbua ya; kẹle o meru g'o dufu unu l'ẹka Chipfu, bụ Chileke unu, bụ onye dufutaru unu l'alị Ijiputu, bụ ẹka unu shi bụru ohu.
11 Ọo ya bụ gẹ ndu Ízurẹlu l'ophu anụma iya tsụhu ebvu; ọ tọ dụedu onye byaru emebaa ẹjo-iphe, dụ g'ono l'echilabọ unu.
12 "Ọ -bụru l'unu shi lẹ mkpụkpu lanụ l'ime mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-nụ unu g'unu buru ono nụma;
13 l'ọ dụru ndu bụ ọgalemkpa, nọ iya nụ; ọ bụru l'echilabọ unu bẹ ẹphe shi; bya erwutawaa ndu bu lẹ mkpụkpu ono; sụ phẹ: 'Unu g'anyi je awata ejeru agwa ọzo ozi'; mbụ agwa, unu amahaada;
14 unu kpakwaa ishi; bua ẹka iya ọkpobe ebubu; jịa ajị mkpọnwu mkpọnwu. Teke e mechaarụ ọ bụru eviya; iphe ọbu mee ememe eviya; mbụ l'ẹjo ahụma, dụ nno meru l'echilabọ unu;

15 unu egude ogu-echi gbushikọta ndu bu lẹ mkpụkpu ono; mebyishikọta iya g'ọ ha;
mẹkpoo iphemiphe, nọ l'ime iya; mẹkpoo iphe-edobe nọ iya nụ; unu gude ogu-echi
gbushichaa ya.
16 Unu abya atụko iphemiphe, nọ lẹ mkpụkpu lwụa; bya akụbe l'ọma edupfu
mkpụkpu ono. Unu eworu mkpụkpu ono; yẹe iphemiphe, nọ iya nụ kpọo ọku; g'ọ
bụru ngwẹja-akpọ-ọku l'ophu, a nụru Chipfu, bụ Chileke unu. Gẹ mkpụkpu ono
bụkwaru ikpọzu jasụ l'ojejoje; ọphu a kpụ-phukwa iya azụ ọzo.
17 G'ọ tọ dụkwa iphe ono, e doberu k'emebyishi ono mẹ nanụ, aa-hụma nemadzụ
l'ẹka; k'ọphu Chipfu e-woru onwu-phuruphuru oke ẹhu-eghu iya ono sephu azụ;
imemini unu adụ iya; l'ọ phụaru unu obu-imemini; l'o mee unu aka igwerigwe, bụ
iphe, o rifuru nna unu oche phẹ angụ iya;
18 m'ọ -bụru l'unu ngabẹru Chipfu, bụ Chileke unu nchị; dobekọta ekemu iya-a, mu
atụru unu ntanụ-a g'ọ ha; bya emekwaphọ iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu, bụ Chileke
unu."

14

Nri, aasọ nsọ; yẹe nri,
a ta sọdu nsọ
(Uke 11:1-47)

1 "Ọ kwa unu bụ ụnwu Chipfu, bụ Chileke unu. Unu te eyebatajẹkwa onwunu
ọ́nyá l'ẹhu; ọphu unu akpụshijekwa onwunu ẹgbushi ọnu-iphu mẹ unu -nọdu akwa
nemadzụ.
2 Noo kẹle unu bụ ọha, dụru Chipfu, bụ Chileke unu nsọ; tẹme lẹ Chipfu shiwaa
l'echilabọ ọha, nọ l'eliphe mgburugburu họta unu dobe g'unu bụru ọha, bụ yẹbedua
kpoloko nwe unu.
3 "Unu te erijekwa iphe, bụ ẹbyi.
4 Waa anụ, unu a-tajẹ bụ ọwa-a: eswi; waa atụru; waa eghu;
5 waa ele; waa anịgo; waa eghu-ọswa; waa atsụ; waa atụru-ọswa.
6 Unu tajẹ iphe, bụ anụ, nweru ụjarabvu-ọkpa; bya anwafụtaje nri taphu azụ.
7 Ọle ọ bụ; anụ ọphu anwafụtaje nri taphu azụ; ọzoo ọphu nweru ụjarabvu-ọkpa,
unu ata tajẹdu bụ: ịnya-kamẹlu; waa nggamachị; waa nchi-ọ̀gbà. Ndu k'ono bụ
anụ, unu a-nọdu asọ nsọ; noo kẹle ọonwafutaje nri taphu azụ; obenu l'o to nwedu
ụjarabvu-ọkpa.
8 Ezi bụkwapho anụ, unu a-nọdu asọ nsọ; a makwarụ-a l'o nweru ụjarabvu-
ọkpa; obenu l'ọ tọ nwafụtajedu nri taphu azụ. Unu ta tajẹkwa anụ iya; ọphu unu
edenyijekwa odzu iya ẹka.
9 "Iphe, bu lẹ mini bẹ ọphu unu a-tajẹ bụ ọphu nweru m̀kpọ́ yẹe ẹkiri.
10 Ndu ọphu enwedu m̀kpọ́ yẹe ẹkiri bụkwa anụ, unu a-nọdu asọ nsọ; unu ta
atajẹkwa iya.
11 "Iphe, bụkpoo ẹnu, a ta sọdu nsọ; unu tajẹ iya.
12 Ọle ndu ọphu unu ta atajẹdu bụ: ugo; waa udele; waa udele-oji;
13 waa égbé l'ụdu iya l'ụdu iya; waa ivu;
14 mẹkpoo okpoko-ọ́hà l'ụdu iya l'ụdu iya;
15-17 waa mgbashị-ujiku l'ụdu iya l'ụdu iya; waa ẹnu gọlu; waa ọkpo-ngwere l'ụdu
iya l'ụdu iya; waa ugo-mini; waa ọgu-ịkporo;
18 waa eze ọku-eswi-ụda; waa apyarị-nhọko l'ụdu iya l'ụdu iya; waa ovu; waa
ụtsu-nwankụta.
19 "Iphe, bụkpoo ogu, furu ẹba bụkotakwa anụ, unu a-nọdu asọ nsọ; unu ta
atajẹkwa iya.
20 Obenu l'iphe, bụkpoo iphe, furu ẹba g'ọ ha, a ta sọdu nsọ bẹ unu a-takọtaje.

21 “Unu ta atajẹkwa iphe, nwụhuru anwụhu. Unu nụje iya ndu lwarụ alwalwa, bu lẹ ndu unu g'ẹphe taa. Ọzoo unu eje eree ya ndu ọhozo. Kẹle unubẹdua bụ ndu dụru Chipfu, bụ Chileke unu nsọ.
“Unu te egudejekwa mini-ẹra ne eghu shia nwa iya.”

Oke-lanụ-l'ụzo-iri

22 “Unu nụjekwa oke-lanụ-l'ụzo-iri l'iphemiphe, unu kpatarụ l'opfu unu aphagapha.
23 Ọ kwa l'atatiphu Chipfu, bụ Chileke unu l'ẹka ono, ọo-họta; dobe ẹpha iya; buru iya eburu ono bẹ unu a-nọduje ria oke-lanụ-l'ụzo-iri ono, bụ iya bụ iphe, shi l'ereshi unu; waa lẹ mẹe unu; waa lẹ manụ unu; waa l'iphe mbụ, shi l'eswi unu; yẹe eghu unu mẹ atụru unu; k'ọphu unu e-shi nno nwụta atsụ Chipfu, bụ Chileke unu ebvu tekenteke.
24 Ọ -bụru l'ẹka ono bẹ parụ unu ẹnya; k'ọphu bụ lẹ teke Chipfu, bụ Chileke unu keberu unu l'ọma shii; bẹ unu ta adụdu ike evukọta iya eje ẹka ono, Chipfu a-họta g'ọ bụru ẹnya ẹka ẹpha iya a-dụ ono; kẹle ọ parụ unu ẹnya;
25 unu eree ya erere; reta iya okpoga; gudepyabẹ l'ẹka gude je ẹka ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-họta ono.
26 “Unu -rwua; unu egude okpoga ono mee iphe, dụ unu ree; unu egude iya zụta eswi; ọzoo gude iya zụa atụru; ọzoo gude iya gaa mẹe; ọzoo gude iya gaa iphe-angụngu ọzo, atsụ atsụtsu; ọzoo zụkpoe ya phọ iphe, dụ unu ree. Unu anọdu l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu l'ẹka ono ria ya; tee ẹswa; unu lẹ ndibe unu l'ophu.
27 A bya lẹ ndu Lívayi, bu lẹ ndu-unu; unu ta akwaswekwaru phẹ ẹnya; noo kẹle ọ tọ dụdu alị ẹka a nụru phẹ; ọphu ọ dụdu iphe, ẹphe ketarụ g'ọ bụru okiphe phẹ.
28 Iphe, bụkpoo apha ẹto a-nwụta anwụta; mẹ apha k'ẹto ono bvụje abvụbvu bẹ unu a-chịtakotaje oke-lanụ-l'ụzo-iri l'iphe, bụ iphe, unu meberu l'alị l'apha ono; bya akụbegbaa l'ẹka aa-kwakọbechaa ya lẹ ndu-unu;
29 k'ọphu ẹphe a-byajẹ bya eria rijia ẹpho; mbụ ndu Lívayi, bụ ndu ọphu adụdu alị ẹka a nụru phẹ; ọphu ọ dụdu iphe, ẹphe ketarụ g'ọ bụru okiphe phẹ; waa ndu lwarụ alwalwa; mẹ ndu enweẹdu nna; waa ụnwanyi, ji phẹ anọedu, bugbaa lẹ ndu-unu. Ọo ya bụ gẹ Chipfu, bụ Chileke unu ekebe unu l'ọma l'iphemiphe, bụ akanya, unu gude ẹka unu ese.”

15

Apha, onyemonye e-nweru onwiya
(Uke 25:1-7)

1 “Iphe, bụkpoo apha ẹsaa; mẹ apha k'ẹsaa ono bvụje abvụbvu bẹ unu a-hajẹ ụgwo, e ji ejiji g'ọ laa nno.
2 Waa g'ee-gudeje mee k'aha ụgwo ono baa: G'onye jieru nwibe iya ụgwo hajẹkwaaru iya ya. G'o to jeẹkwa anata onye Ízurẹlu ibe iya ono; ọzoo nwune iya ụgwo ono; kẹle iphe, e kuru apha ono bụ apha, Chipfu sụru gẹ k'ụgwo laa.
3 Ọ -bụru ọphu onye ọhozo ji ngu; jerọ je anata ono; obenu ọphu dagbaru gụ lẹ nwune ngu; hakwaa ẹka l'ono.
4 “Ọ tọ dụkwa onye ụkpa, byaru l'adụ l'echilabọ unu; kẹle Chipfu, bụ Chileke unu a-kwatakwa kebe unu l'ọma l'alị ono, oome gẹ ya nụ unu g'ọ bụru okiphe unu ono;
5 m'ọ -bụru l'unu ngabẹru Chipfu, bụ Chileke unu nchị; leta ẹnya; mekọta ekemu-a, mu atụru unu ntanụ-a.
6 Noo kẹle Chipfu, bụ Chileke unu e-kebekwa unu l'ọma, bụ iya bụ iphe, o kweru ukwe iya. Unu e-jieje ọhamoha, dụ igwerigwe ụgwo; ọle unu ta abyadụ ejita; tẹme unu abụru ishi ikpoto ọha; ọle ọ tọ dụdu ndu byaru a-bụru ishi unubẹdua.

7 “Ọ -bụru l'o nweru nwune unu, bụ onye ụkpa, unu l'iya tụko buru lẹ mkpụkpu;
l'alị-a, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anụnu-a; unu te edobekwaru iya ọkpoma
mgbashị; ọphu unu ekekwaru nwune unu ono, bụ onye ụkpa ono ẹka mbvu.
8 Ọ chia ẹka bẹ unu a-nọdu asajẹru iya ọkpobe asaru. Unu ejiejee iya ụgwo, a-sụru
iya eme iphe, bụ mkpa iya; gẹ mkpa ọbu ahahabẹ.
9 Unu letakwa ẹnya g'ẹjo ọriri ta abatajẹkwa unu l'obu kẹ g'unu sụ l'apha k'ẹsaa,
bụ iya bụ apha aa-ha g'ụgwo-a laa dụkwaa ntse; woru iphu gbanwụberu nwune unu
ono, mkpa byaru ono; ọ tọ dụdu iphe, unu anụ iya. Onye ono a-kpọkwaru Chipfu
yeru unu; l'ọ bụru unu iphe-ẹji.
10 Unu gudejekwa obu unu; nụ iya iphe, ọ sụru g'unu nụ iya; ọphu unu anọdukwa
agụ aphụ anụ iya ya; kẹle Chipfu, bụ Chileke unu e-gudekwa k'iphe ono, unu nụru
iya ono kebe unu l'ọma l'iphemiphe, unu tụru ama ememe; mẹkpoo l'iphemiphe, unu
yeru ẹka wata ememe.
11 Kẹle ndu ụkpa ta abyadụ abvụ abvụbvu l'alị-a. Noo g'o gude mu nọdu atụru
iya unu l'ekemu epfu sụ: Unu sajẹkwaaru unwune unu ẹka ọkpobe asasa; yẹe ndu
ụkpa; mẹ ndibe unu, nọ lẹ mkpa l'alị unu ono.”

Aha ndu bụ ohu
g'ẹphe nweru onwophẹ
(Awụ 21:1-11)

12 “Ọ -bụru l'o nweru onye Hiburu ibe ngu, ị gbatarụ l'ohu; m'ọ -bụ nwoke; ọzo
nwanyị; o jewaru ngu ozi apha ishii; o -be l'apha k'ẹsaa; hakwaa ya g'ọ laa; je enweru
onwiya l'ẹka ngu.
13 Teke ono, ị harụ iya g'o shi ngu l'ẹka lashịa ono; ta agbabẹkwa iya ẹka ọto.
14 Sakwaa ẹka asasa; nụ iya iphe, shi l'ẹku ngu; mẹ ọphu shi l'ụlo balị ngu; mẹ
ọphu shi l'ẹka ịikuje mẹe. Ọo iphemiphe ono, Chipfu, bụ Chileke ngu gude kebe ngu
l'ọma ono; bụ iphe, ịi-nụ iya.
15 Unu nyatakwa l'unu shi bụru ohu l'alị Ijiputu; Chipfu, bụ Chileke unu bya
agbafụta unu. Ọ bụru iphe ono meru iphe, mu atụru unu ekemu-a ntanụ-a.
16 “Ọle ọ bụ; teke ọ bụkwanu l'ohu ngu ono sụru ngu lẹ ya ta alụfudu ngu l'ẹka;
kẹle o yeru ngu obu; bya eyee ndibe ngu obu; tẹme gụ l'iya dụ lẹ ree;
17 l'i wota oji; dobe iya nchị lẹ mgbo; kpọ-fua; onye ono abụwaruro ohu ngu
jasụwaruroya. Ọ bụkwarupho ẹgube ono bẹ ii-mekwaphọ ohu ngu kẹ nwanyị.
18 G'aha ohu ngu g'o nweru onwiya te ejekwa ngu atsụ l'ẹhu; kẹle ozi, yẹbedua
nwẹkiya jeru ngu apha ishii ono kakwa shii ugbo labọ; eme l'ozi, onye e butaru ebuta
gege jeru ngu. I -mee ya nno; Chipfu, bụ Chileke ngu ekebe ngu l'ọma l'iphemiphe,
iime.”

Anụ, vuru ụzo waa ẹkpa-nwa ne iya

19 “Iphe, bụ eswi unu; waa atụru yẹe eghu unu; bẹ nwa mbụ, o vuru ụzo nwụa,
bụ okee ya bẹ unu e-dobekọtajeru Chipfu, bụ Chileke unu iche. Unu te egudejekwa
oke-eswi, bụ iya vuru ụzo waa ẹkpa-nwa ne iya eje ozi ẹgu; ọphu unu ebushijekwa
atụru, bụ iya vuru ụzo waa ẹkpa-nwa ne iya ẹji.
20 Apha g'apha bẹ unu lẹ ndibe unu a-nọduje l'atatiphu, Chipfu, bụ Chileke unu taa
ya; l'ẹka Chipfu a-họta.
21 Ọle ọ -bụkwanuru l'anụ ono nweru ẹka iphe mebyiru iya; mbụ l'ọ bụ ẹniyeni;
ọzoo l'ọotsu ishi; ọzoo l'ọ dụru ẹka ọzo, iphe mebyiru iya shii; unu te egudekwa iya
gweeru Chipfu, bụ Chileke unu ngwẹja.
22 Unu nọdujekwa lẹ ndu-unu taa ya. Unu taa ya g'aataję mgbada; ọzoo umoro-a.
Onye aasọ nsọ a-ta iya; onye dụebe ree ataa ya.
23 Ọ bụepho g'unu ta taję mee ya. Unu wụshije iya l'alị g'onye wụshiru mini.”

16

Ọbo Ojeghata
(Awụ 12:1-20)

1 “Unu bọje ọbo Ojeghata kẹ Chipfu, bụ Chileke unu l'ọnwa Abibu; noo kẹle ọo
l'ọnwa Abibu ono bẹ Chipfu, bụ Chileke unu duru unu l'ẹnyashi dufuta l'alị Ijiputu.
2 Unu gwejeru Chipfu, bụ Chileke unu ngwẹja Ojeghata ono. Ọ bụru atụru; ọzoo
eghu; ọzoo eswi bẹ unu e-gudeje egwe ngwẹja ono l'ẹka Chipfu a-họta; dobe ẹpha
iya; buru iya eburu.
3 Unu te egudejekwa buredi, e yeru iphe, ekoje buredi taa ya. Ujiku ẹsaa bẹ unu
a-tajẹ buredi, e yedụru iphe, ekoje buredi, bụ iya bụ buredi iphe-ẹhuka. Noo kẹle ọo
ẹphuru-ọku bẹ unu gude wụfuta l'alị Ijiputu. Unu meje iya jasụkpoo g'unu a-nọ-beru
gudeje nyata teke unu shi lẹ Ijiputu wụfuta.
4 G'ọ tọ dụkwa onye aa-hụma iphe, ekoje buredi l'ibe iya l'alị ono mgburugburu
gbiriri jasụ ujiku ẹsaa ono abvụ. Ọphu e kwejekwa g'anụ ono, e gburu l'ụzenyashi
mbụ phọ nọo fụta l'ụtsu.
5 “Unu ta nọdujekwa lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya
unu anụnu ono bọo ọbo Ojeghata.
6 Ẹka ee-gweje iya bụ l'ẹka ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-họta; dobe ẹpha iya;
buru iya eburu ono. Noo ẹka aa-nọduje gwee ngwẹja Ojeghata ọbu l'ụzenyashi; mẹ
ẹnyanwu rịbaahaepho; l'ẹgube teke ono, unu shi l'alị Ijiputu wụfuta ono.
7 Ọ bụru ahụhu bẹ aa-hùje anụ iya taa l'ẹka ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-họta
ono. O -be l'ụtsu; onyenọnu adakọbe lashịa ibe iya.
8 Ujiku ishii bẹ aa-tajẹ buredi, e yedụru iphe, ekoje buredi; o -be lẹ mbọku k'ẹsaa;
unu edzukọo l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu. G'ọ tọ dụkwa onye e-je ozi mbọku ono.”

Ọbo-Idzu
(Awụ 34:22; Uke 23:15-21)

9 “Idzu ẹsaa bẹ unu a-gụtaje dobe. Teke aa-wataję agụ idzu ono bụ mẹ a wataẹpho
egbuta ereshi.
10 Noo teke unu a-bọjeru Chipfu, bụ Chileke unu Ọbo-Idzu. A -nọdu abọ iya;
g'onyenọnu wotajẹkpoepho iphe, ọ tụru obu iya onyo je anụ Chipfu; g'onyenọnu
nụjeekwapho gẹ Chipfu, bụ Chileke unu kebeberu iya l'ọma.
11 Unu adọru l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu; mee ẹmereme; onyemonye yẹe
ụnwegirima iya unwoke mẹ ụnwanyi; mẹ ohu iya unwoke mẹ ụnwanyi; mẹkpoo
ndu Lívayi, nọ lẹ mkpụkpu unu; mẹ ndu lwarụ alwalwa; mẹ ndu enwedu nna; mẹ
ụnwanyi, ji phẹ nwụhuwaru, bụ ndu unu l'ẹphe tụkoru nọdu. Ẹka aa-nọdu mee ya
bụ l'ẹka ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-họta; dobe ẹpha; buru iya eburu ono.
12 Unu nyatajẹkwa l'unu shi bụru ohu l'alị Ijiputu; k'ọphu oo-me g'unu kwabẹ ẹnya
mekọtaje iphe-a, mu tọru ọkpa iya; sụ g'e meje-a.”

Ọbo-M̀kpù
(Uke 23:33-43; Ọ́gú 29:12-38)

13 “Unu bọo Ọbo-M̀kpù ujiku ẹsaa; mẹ unu gbutachaẹpho balị unu; kụtachaa mẹe
unu.
14 Unu -nọdu abọ iphe ọbu; unu eme ẹmereme; unubẹdua l'onwunu; mẹkpoo
ụnwu unu unwoke mẹ ụnwanyi; mẹ ohu unu unwoke mẹ ụnwanyi; mẹ ndu Lívayi;
mẹ ndu lwarụ alwalwa; mẹ ndu enwedu nna; mẹ ụnwanyi, ji phẹ nwụhuwaru, bụ
ndu unu l'ẹphe tụkoru nọdu.
15 Ọ bụru l'ẹka Chipfu, bụ Chileke unu a-họta bẹ unu a-nọdu bọoru iya ọbo-iphe
ono ujiku ẹsaa. Noo kẹle Chipfu, bụ Chileke unu bẹ e-kebe unu l'ọma l'iphe, unu

kpatarụ l'ẹgu; waa l'iphemiphe, unu byibekpọru ẹka k'ememe; k'ọphu ẹhu a-tsọ unu ụtso tsọfu l'ishi.
16 “Ugbo ẹto l'apha g'apha bẹ unwoke unu g'ẹphe ha a-byakọtaje l'atatiphu Chipfu,
bụ Chileke unu l'ẹka ọo-họta. Ẹphe a-bya lẹ Ọbo-Buredi, e yedụru iphe ekoje buredi;
waa lẹ Ọbo-Idzu; waa lẹ Ọbo-Ṁkpù. Ẹphe -nọdu abya ono; g'ẹphe ta agbajẹkwaru
ẹka bya l'iphu Chipfu.
17 G'onyenọnu nụjeepho iphe, ọo-dụ ike nụ. G'ọ bụjeerupho gẹ Chipfu, bụ Chileke
unu kebekpọerupho onyemonye l'ọma beru bụ g'ọo-nụ-beru.”

Ahọta ndu-ikpe

18 “Unu họtakwa ndu-ikpe; mẹ ndu-ishi l'ọkpa-ipfu, nọnu lẹ mkpụkpu, nọkota nụ,
Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anụnu ono. Ọ bụru ndu ono, aa-họta ono a-nọduje
ekpe ndu Ízurẹlu ikpe, pfụru ọto.
19 Unu ta nmajẹkwa ikpe inmaphu; ọphu unu elejekwa ẹnya l'iphu kpee ikpe. Unu
te erijekwa ụphalazu; noo kẹle ụphalazu apyị-chijekwa onye maru iphe ẹka l'ẹnya;
tẹme ọ nọdu emeje g'opfu onye pfụberekoto dụ ghẹleghelegheleghele.
20 Ọ bụekwapho ikpe, pfụru ọto kpoloko kpẹekpu bẹ unu a-nọduje ekpe; k'ọphu
unu a-nọdu ndzụ; alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anụnu ono abụru k'unu.”

Abarụ agwa ẹja

21 “Unu ta akpọbejekwa itso Ashera lẹ mgboru ọru-ngwẹja, unu doberu Chipfu, bụ
Chileke unu.
22 Ọphu ọ dụkwa mkpuma, unu e-dobeje ọnu wata agwagwa; mbụ iphe ono, Chipfu,
bụ Chileke unu kpọru ashị ono.”

17

1 “Unu te egudekwa oke-eswi; ọzoo atụru, ntụcha dụ l'ẹhu; ọzoo ọphu nweru ẹka
iphe mebyiru iya; bya egweeru Chipfu, bụ Chileke unu ngwẹja; kẹle ono bụkwa
akpamara l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu.
2 “Ọ -dụru nwoke; ọzoo nwanyị, unu l'iya bu lẹ mkpụkpu lanụ l'ime mkpụkpu ono,
Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anụnu ono, a hụmaru l'ẹka oome iphe, dụ ẹji l'ẹnya
Chileke; shi nno emebyi ọgbandzu Chileke;
3 mbụ; ọ -bụru l'onye ono watarụ agwa agwa ọzogbaa; mbụ wata abarụ phẹ ẹja;
phozeaharu ẹnyanwu; ọzoo ọnwa; ọzo kpokpode, bụ iphe, mu sụru g'e be emejeshi-a;
4 e pfuaru iya unu; unu nụma; unu kparwetakwa ishi iya rengurengu; ọ -bụru
eviya; l'iphe ọbu meru ememe; mbụ l'ẹgube ahụma ono bẹ e meru l'alị Ízurẹlu;
5 g'a kpụta onye ọbu, meru ẹjo iphe ọbu; m'ọ bụ nwoke; ọzoo nwanyị kpụfu l'ọnu-
abata mkpụkpu unu ono; gude mkpuma tugbua ya.
6 Onye ee-kpe mpfugbu bẹ aa-dụada ẹbo; ọzoo ẹto; gbaa ekebe tẹme l'e gbuje onye
ọbu. G'ọ tọ dụkwa onye e-gbu mẹ ọ -bụru onye lanụ agba iya ekebe.
7 G'ọ bụkwaru ndu ekebe ono, e-vuru ụzo dabẹ iya ẹka ọnwu l'ẹhu; tẹme ndu
ọphuu g'ẹphe ha awụpyabewa iya rọ. Ọ kwa ẹgube ono bẹ unu e-shije wofu ẹjo-
iphe l'echilabọ unu.”

Ụlo-ikpe

8 “Ọ -bụru l'ọ dụru opfu, daru nụ, dụnukaru unu ẹhuka ekpekpe; opfu kẹ l'e gburu
ọchi te egbu; ọzoo l'e tsuru nemadzụ iphe te tsu; ọ bụru opfu dahaa lẹ mkpụkpu unu;
unu gude opfu ono je l'ẹka ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-họta ono;
9 gude iya jepfu ndu-uke, bụ oshilọkpa Lívayi; waa onye-ikpe, nọ l'ọkwa lẹ teke
ono; pafụru phẹ ikpe ọbu g'ẹphe kpee; pfua g'ọ gbaru g'e mee ya.

10 G'onye e kperu ikpe iya mekwaa iphe ono, ẹphe kperu ono; mbụ ikpe ono, ẹphe
nọ l'ẹnya ẹka ono, Chipfu a-họta ono kpee ono. Unu kwabẹkwa ẹnya g'ọ bụerupho
iphe, ẹphe sụru g'e mee bẹ ee-me.
11 Unu tụkokwa ekemu, ẹphe tụru unu g'ọ ha; waa ikpe, ẹphe kperu unu g'ọ ha
mekọtaje. Unu ta ahakwa iphe, ẹphe pfuru unu; meahaa iphe ọzo.
12 Onye jịkaru eme iphe onye-ikpe kperu; ọzoo iphe, o kperu mbụ onye uke, nọ
l'ẹka ono ejeru Chipfu, bụ Chileke unu ozi bẹ ee-gbu egbugbu. Ọ bụru ẹgube ono bẹ
unu l'e-shi wofu ẹjo-iphe l'alị ndu Ízurẹlu.
13 Onyemonye a-nụma iya; ndzụ agụhu iya. Ọ tọ dụedu onye byaru emebaa iphe,
dụ ẹgube ono ọzobaa.

Ahọta Eze

14 "Teke unu bahụerupho l'alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anụnu ono; ọ -
laẹpho unu l'ẹka; unu buru iya eburu; unu wata epfu sụ: 'Unu g'anyi họta eze, a-bụru
onye-ishi anyi g'ọhozo, nọ-phegbaaru anyi mgburugburu họtagbaaru nkephẹ-a.'
15 G'o dokwaa unu ẹnya l'onye unu a-tụ ẹka bụ onye Chipfu, bụ Chileke unu họtaru.
Mbụ-a; g'ọ bụkwaru onye Ízurẹlu ibe unu bẹ unu a-họta. Unu ta ahọtakwa onye
ọhozo g'ọ bụru onye-ishi unu; mbụ onye abụdu onye Ízurẹlu.
16 G'onye ọbu ta abụkwaru onye a-nọdu achịko ịnya akụberu onwiya; ọphu o
mekwa gẹ ndu Ízurẹlu laphu azụ lẹ Ijiputu; ọ bụru g'ee-shi gẹ ya nmakọbaa ịnya
doberu onwiya. Noo kẹle Chipfu pfuwaru iya unu sụ: 'Unu ta alaphubaẹkwa azụ
l'ẹka ono ọzobaa.'
17 Ọphu onye ọbu abụkwa onye a-nọdu alụko nwanyị akụberu onwiya; ọdumeka
bẹ ụzo a-kpọ-swehukwa iya. G'ọ tọ chịtakwa mkpọla-ododo; waa mkpọla-ọchaa
kụberu onwiya.
18 Onye ono -bahụepho l'ọkwa eze ono g'o wota ẹkwo, a phụru aphụphu detakọtaru
onwiya iphe, nọkota l'ẹkwo ekemu-a, bụ ẹkwo, nọ l'ẹka ndu-uke, bụ oshilọkpa Lívayi.
19 G'o gudeje ẹkwo ono tekenteke; l'ọoguje iya mbọkumboku jasụ gẹ ndzụ iya a-
nọ-beru. Ọo ya bụ g'o shi nno nwụta g'oo-shije atsụ Chipfu, bụ Chileke iya ebvu; shi
nno kwabẹ ẹnya mekọtaje iphe, bụkpoo ekemu Chipfu; yẹe iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ
g'e tsoje.
20 G'onye ono ta arịkwa lẹ ya ka ụnwunna iya ndu ọphuu shii; shi nno parụ ekemu
ono haa; meahaa iphe ọzo. Mbụ l'ọ kwa g'onye ọbu anọriberu ndzụ l'aba-eze iya
ọbu; yẹbedua yẹe ụnwegirima iya l'echilabọ ndu Ízurẹlu."

18

Oke, rwuberu ndu-uke

1 "Ndu uke, bụ iya bụ oshilọkpa Lívayi; mbụ ndu ọkpa-ipfu Lívayi g'ẹphe ha bẹ a
taa hẹdu oke alị; ọphu ọ dụdu okiphe ọzo, e-rwube phẹ nụ l'alị Ízurẹlu. Iphe, ẹphe
e-gude buru bụ iphe ngwẹja, a kpọ-phodoru ọku l'iphu Chipfu; kẹle ono bụ okiphe
phẹ.
2 Ẹphe te enwedu okiphe g'ụnwunna phẹ; ọo Chipfu bụ okiphe nkephẹ, bụ iya bụ
iphe, o kweru phẹ ukwe iya.
3 "Waa iphe, rwuberu ndu-uke baa mẹ ndu Ízurẹlu gude oke-eswi; ọzoo atụru bya
egweru Chipfu ngwẹja: iphe, aa-nụ onye uke bụ ẹka iya; waa agba iya; waa opfuru
iya.
4 Iphe ọzo, unu a-nụjekwa phẹ phọ bụ ereshi, unu vuru ụzo gbuta; waa mẹe ọ̀phúú;
yẹe manụ; waa ẹ́jí mbụ, unu bushiru l'atụru unu;

5 noo kẹle Chipfu, bụ Chileke unu shiwaa l'ọkpa-ipfu unu l'ophu họta phẹ; ẹphe
l'oshilọkpa phẹ; g'ẹphe gude ẹpha Chipfu pfụjeru l'iphu iya; ejeru iya ozi tekenteke.
6 "Ọ -bụru l'onye shi l'ọkpa-ipfu Lívayi shi lẹ mkpụkpu ẹka o bu l'alị Ízurẹlu; gude
obu iya l'ophu byatashịa ẹka Chipfu, bụ Chileke a-họta;
7 g'a hakwaa ya g'o gude ẹpha Chipfu, bụ Chileke iya jejeru iya ozi gẹ ndu oshilọkpa
Lívayi ibe iya; bụ ndu nọ l'atatiphu Chipfu ẹka ono ejeru iya ozi.
8 G'ẹphe kejekwaa iphe, gbaru phẹ nụ ẹnya nhamụnha; g'a -gụfukwaro ọphu onye
k'ono ketarụ l'iphe, e retaru l'iphe ndu unuphu ibe phẹ."

Etso ẹka ndu amadụ Chileke

9 "Teke unu bahụerupho l'alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anụnu ono;
unu te ejekwa anwụ eme ahụma ahụma ono, ndu ọhamoha ono anọduje eme ono.
10 G'ọ tọ dụkwa g'unu ha onye a-kpọ nwa iya nwoke; ọzoo kẹ nwanyị ọku. Ọphu ọ
dụkwa onye a-nọdu agba ẹja; ọzoo eme ọmamanshi; ọphu ọ dụkwa onye e-jeje l'ẹja.
11 Ọphu ọ dụkwa onye e-keje oswe; ọphu ọ dụkwapho onye e-jeje l'ajị maa;
12 kẹle iphe, bụkpoo onye eme iphemiphe ono bụkwa ahụma bẹ oome l'iphu Chipfu;
ọ bụru ahụma ahụma ono, ọhamoha ono eme ono meru g'o gude Chipfu, bụ Chileke
unu je achịfu phẹ l'iphu unu.
13 Unu bụkwaru ndu ụta adụdu l'ẹhu l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu."

Onye mpfuchiru ono

14 "Ọhamoha ono, unu a-chịfu ono anọduje angaru ndu eme ọmamanshi mẹ ndu
agba ẹja nchị. Ọle unubẹdua bẹ Chipfu, bụ Chileke unu te ekwekwa g'unu mee nno.
15 Chipfu, bụ Chileke unu e-shi l'echilabọ unu họfutaru unu onye mpfuchiru; onye
ono a-bụru onye shi l'ụnwunna unu gẹdegede; bụru onye dụ gẹ mu dụ. Noo onye
unu a-ngabẹjeru nchị bụ ono.
16 "Kẹle mbọku ono, unu dzukọberu l'úbvú Horẹbu ono bụkwa iphe ono bẹ unu
rwọru Chipfu, bụ Chileke unu sụ: 'Jiko g'anyi ta anụhenu olu Chipfu, bụ Chileke anyi;
ọphu anyi ahụmahe ọku-a, parụ ẹka-a; ọdumeka bẹ anyi a-nwụhukwa.'
17 Chipfu sụ mu: 'Iphemiphe ono, ẹphe pfuru ono bẹ ẹphe pfukwaru ree.
18 Mu e-shikwa l'echilabọ ụnwunna phẹ wofutarụ phẹ onye mpfuchiru, dụ gẹ
gụbedua. Mu eworu opfu mu ye onye ọbu l'ọnu; l'ọotuko iphe, mu pfuru iya
kọkotajeru phẹ.
19 Onye ta ngabẹduru nchị l'opfu, onye ono a-nọdu epfu epfuchiteru mu ono; bụ
mbẹdua bẹ a-jị ajị iya.
20 Ọle onye mpfuchiru, nọnyaaru wata eku onwiya bya epfuahaa iphe, mu
epfuduru; ọzoo onye ọphu e-gude ẹpha agwa ọzo epfu; g'e gbukwaa onye mpfuchiru
ono egbugbu.'
21 "Unu a-jịkwaro onwunu; sụ: '?Dẹnu g'anyi e-shi maru ozi ọphu abụdu Chipfu
ziru iya?'
22 Ọ -bụru l'onye mpfuchiru gude ẹpha Chipfu ezi ozi; teke ọ bụ l'ozi, o ziru te
egeduru egeru; ọzoo l'o to medụru g'o pfuru iya; nokwa iphe, Chipfu epfuduru bụ
ono. Ọ kwa onye mpfuchiru ono gude eku-onwonye pfua opfu ọbu. G'a ba tsụjekwa
ẹgube onye ono ebvu."

19

Mkpụkpu, onye gburu nemadzụ
a-nọduje ezeru ndzụ
(Ógú 35:9-28; Dit 4:41-43; Jios 20:1-9)

1 “Teke Chipfu, bụ Chileke unu meẹrupho g'ọhamoha ono chịhu; mbụ ndu ono,
Chipfu, bụ Chileke unu abya eworu alị phẹ nụ unu; g'unu nọchia ẹnya phẹ; buchia
mkpụkpu lẹ mkpụkpu phẹ; yẹe unuphu l'unuphu phẹ ono;
2 unu họfutakwa mkpụkpu ẹto dobe iche l'echilabọ alị ono, bụ alị ọphu Chipfu, bụ
Chileke a-nụ unu g'ọ bụru k'unu ono.
3 Unu e-gude ẹka unu kpaa oke; gude kee alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu
anụnu g'ọ bụru nkunu ono ụzo ẹto. Oke alị ono ẹphe n'ẹto e-nwekọtaru mkpụkpu,
agbabẹ ezeeru ndzụ nanụ nanụ l'ime iya. L'a bya tụa oji g'o rwua ẹka ono; k'ọphu
onye gburu nemadzụ a-gbajẹru laa ẹka ono.
4 “Waa g'ọo-dụjeru onye gburu ọchi gbalaa laa ẹka ono baa; k'ọphu ọo-nọdu ndzụ;
mbụ onye elekebeduru ẹnya gbua nwibe iya; ọphu ọ bụdu l'opfu dụhawaru yẹe onye
ọbu;
5 dụ gẹ lẹ nemadzụ bẹ yẹe nwibe iya swị je l'ọswa je awata nkụ; ọ halia ẹka gbua
kẹ swịi gẹ ya gbutsua oshi ono; ishi ogbunkụ ono mịfu je atụa nwibe iya ono woru
iya tugbua; g'onye ono gbalaa laa mkpụkpu lanụ l'ime mkpụkpu ẹto ono je adzụru
ndzụ.
6 Ọdumeka bẹ onye eme g'ọ gwata ụgwo ọchi onye ono, e gburu ono e-gudekwa
ẹhu-eghu chịpfuru onye ono, gburu nwibe iya ono; gbapfu iya; kẹle ụzo dụ ẹnya; je
eworu iya gbua; l'ẹbe abụ l'onye ọbu gbaru g'ọ nwụhu; eshinu abụdu lẹ yẹe nwibe
iya ono shi dụhawaa l'opfu.
7 Noo g'o gude mu nọdu atụru iya unu l'ekemu sụ g'unu họta mkpụkpu ẹto doberu
onwunu.
8 “Teke ọ bụ lẹ Chipfu, bụ Chileke unu kparụ oke alị unu; ọ kabaa ọsa, bụ iphe, o
riburu ndiche unu phẹ angụ lẹ ya e-me; e mechaa; ọ nụkota unu iphe, bụkpoo alị
ono, o kweru ukwe lẹ ya a-nụ ndiche unu phẹ ono;
9 ọ -bụru l'unu doberu-a ekemu-a g'ọ ha eme iya ememe, bụ ọphu mu atụru unu
ntanụ-a; mbụ g'unu yee Chipfu, bụ Chileke unu obu; g'ọ bụru ụzo iya bẹ unu a-
nọdujekpoepho etso; unu eyekwabaa mkpụkpu ẹto ọzo lẹ mkpụkpu ẹto ọphuu;
10 k'ọphu e tee gbujedu onye iswi dụ mma l'alị unu ono, bụ ọphu Chipfu, bụ Chileke
unu nụru unu g'ọ bụru okiphe unu ono; shi nno mee g'ikpe ọchi tukoru unu l'ishi.
11 “Obenu; teke ọ bụ lẹ nemadzụ bẹ opfu dụru yẹe nwibe iya; o je akwabẹru iya
l'ụzo; tsoo ya ọgu; megbua ya; bya agbaru laa lẹ mkpụkpu-a nanụ;
12 gẹ ndu bụ ọgerenya mkpụkpu ono zia g'e je akpụta iya l'ẹka ono; kpẹe onye
agwataje ụgwo ọchi onye e gburu; g'o gbua.
13 G'a ta aphụkwaru iya obu-imemini. Onye gburu onye adụdu iphe, o meru; bẹ
ee-wofujekwa ndzụ iya l'alị Ízurẹlu; g'ọo-dụru unu lẹ ree.”

Iphe, e gude kpaa oke alị

14 “G'ọ tọ dụkwa onye e-wofuje mkpuma, e gude kpaarụ yẹle nwibe iya oke alị;
mbụ iphe, ndiche meru l'alị ono, bụ okiphe, unu e-keta l'alị ono, Chipfu, bụ Chileke
unu abya unu anụnu g'unu nworu ono.”

Agba ekebe

15 “G'e te egudejekwa ekebe onye lanụ gbaru; nma nemadzụ ikpe ẹjo-iphe; ọzo
iphe-ẹji, a sụru l'o meru. Nemadzụ -mee iphe-ẹji; g'a dụ ẹbo; ọzo ẹto gbaa ya ekebe;
tẹme l'e kpebua ikpe onye ọbu.
16 Teke ọ bụ l'onye-ekebe ẹregede watarụ agba nemadzụ ekebe; gbaahaa ya ekebe,
abụdu eviya;
17 g'uzi ụmadzu labọ ọbu, opfu adaru ọbu bya apfụru l'iphu Chipfu: l'iphu ndu-uke
mẹ ndu-ikpe, bụ ndu nọ l'ọkwa teke ono.

18 Gẹ ndu-ikpe ono jịa phẹ ajị njịnwuru-njịnwuru. Teke ọ bụ l'onye-ekebe ono bẹ
epfu iphe, abụdu eviya; k'ọphu bụ l'ọ watarụ epfu iphe, nwibe iya emedụru;
19 unu eworu iphe ono, o shi arị l'ee-me nwibe iya ono woru mee ya. Ọ kwa ẹgube
ono bẹ unu e-shije wofu ẹjo-iphe l'echilabọ unu.
20 Ọo ya bụ; k'ọphu ndu ọzo a-nụma iya; tsụhu ebvu; ọ tọ dụhedu onye emebaa
ẹgube ẹjo-iphe ono ọzo l'echilabọ unu.
21 Unu ta aphụjekwa obu-imemini. Ọ kwa gẹ ndzụ laaru ndzụ; ẹnya alaaru ẹnya;
eze alaaru eze; ẹka alaaru ẹka; ọkpa alaaru ọkpa."

20

Ekemu, dụru ọgu ndu Ízurẹlu

1 "Unu -hụma ịnya ndu ọhogu unu; waa ụgbo-ịnya phẹ; waa ndu ojọgu phẹ; l'ẹka
unu ejepfu phẹ ọgu; ẹphe ka k'unu shii; gẹ ndzụ phẹ ta agụjekwa unu. Noo kẹle
Chipfu, bụ Chileke unu, bụ onye dufutaru unu l'alị Ijiputu bẹ nọkwa swiru unu
eswiru.
2 Unu -bya awata ọgu ono; g'onye uke fụtakwa bya epfuru opfu yeru ndu ojọgu
unu.
3 G'ọ sụ phẹ: 'Unubẹ ndu Ízurẹlu; unu ngabẹkwa nchị; ntanụ-a bẹ unu ejepfu ndu
ọhogu unu ọgu. Gẹ meji ta atọfukwa unu; ọphu ndzụ agụkwa unu. G'ẹhu te etekwa
unu etete; ọphu ẹphe eyekwa unu ebvu;
4 kẹle ọo Chipfu, bụ Chileke unu bẹ unu l'iya swị; g'ọ lwụ-chiteru unu ọgu l'iphu
ndu ọhogu unu; shi nno mee g'unu lwụ-kpee phẹ.'
5 "Gẹ ndu-ishi unu byakwaphọ bya epfuru nụ ndu ono; sụ phẹ: '?Ọ dụru g'unu
ha, onye kpụru ụlo ọphúú; ọphu o toko yedu iya Chileke l'ẹka? G'onye ono lakwa
unuphu; a nọnyakwa ọ nwụhu l'ọgu; onye ọzo je eworu ụlo ọbu ye Chileke l'ẹka.
6 ?Ọ dụru onye gbaru opfu-vayịnu ọphu o toko ridu iphe, shi iya nụ? G'onye ono
lakwa unuphu; a nọnyaa; ọ nwụhu l'ọgu; onye ọzo ria ya.
7 ?Ọ dụru onye kweru nwanyị ukwe l'ọo-lụ iya; ọphu o tokọ lụdu iya? G'onye ono
lakwa unuphu; a nọnyakwa onye ono nwụhu l'ọgu; onye ọzo je alụa onye ọbu.'
8 "Gẹ ndu-ishi ono pfukwarụpho yebaaru ndu ojọgu ono; sụ phẹ: '?Ọ -dụru onye
ndzụ agụ; ọzoo onye meji atọfu atọfu? G'onye ono lakwa unuphu; a nọnyakwa o
mee; meji tọfuahaa ndu ọphuu g'ọotofu iya.'
9 Teke ndu-ishi ono pfughechaẹrupho iphemiphe ono nụ ndu ojọgu ono; ẹphe abya
ahọtagbaa ndu-ishi ojọgu dobe, bụ ndu a-nọdu edu phẹ eje.
10 "Teke unu wụfuru ejepfu mkpụkpu ọgu; unu vukwaru ụzo kua phẹ; g'unu l'ẹphe
doshia; gẹ nchị dụ doo.
11 Ọo ya bụ; teke ọ bụ l'ẹphe zarụ unu oku nchị-adụ-doo ono; bya agụhaaru unu
ụzo phẹ; ọo ya bụ; iphe, bụkpoo ndu bu lẹ mkpụkpu ono abụkotaru ndu unu a-
nọduje ezi ozi mkpọnwu-ẹhu.
12 Teke ẹphe te ekwedu g'unu l'ẹphe nọdu lẹ nchị-odoo; ẹphe gbẹnu wata unu etso
ọgu; unu ekee ọgu kephee mkpụkpu ono mgburugburu.
13 Teke Chipfu, bụ Chileke unu woẹrupho mkpụkpu ono ye unu l'ẹka; unu gude
ogu-echi tụko unwoke, nọkota iya nụ gbushigbua.
14 Obenu l'ụnwanyi phẹ; mẹ ụnwegirima; mẹ iphe-edobe phẹ; mẹwaro iphemiphe
ọzo, nọ l'ime mkpụkpu ono; mẹkpoo iphe akwa l'ọkwata g'ọ hakọta; bẹ unu e-
gwetakọta g'ọ bụru k'unu. Mbụ-a; unu e-ripya iphe, unu gwetarụ l'ẹka ndu ọhogu
unu, bụ ọphu Chipfu, bụ Chileke unu nụru unu.
15 Noo g'unu e-mekọtaje iphe, bụ mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono l'ophu, bụ ndu ọphu
nọchaa unu ụzenya, bụ ndu ọphu ayịdu l'ọhamoha ọwa-a, bugbaa l'ẹka-a.

16 “Ọle ọ -bụru mkpụkpu ndu ọwa-a, nọ l'alị, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu
anụnu g'ọ bụru okiphe unu-a; g'ọ tọ dụkwa iphe, atụ unme mẹ nanụ, unu a-ha g'ọ
nọdu ndzụ.
17 Unu tụkokwa phẹ g'ẹphe ha gbushikọta; mbụ ndu Hetu; mẹ ndu Amọru; mẹ
ndu Kénanu; mẹ ndu Pẹ́rezu; mẹ ndu Hevu; mẹ ndu Jiebusu, bụ iya bụ gẹ Chipfu, bụ
Chileke unu tụru ekemu; sụ g'unu mee;
18 g'ẹphe te ezi unu ahụma ahụma, ẹphe anọduje eme, bụ ọphu ẹphe anọduje eme
eyeru agwa phẹ; unu eshi nno meswee Chipfu, bụ Chileke unu.
19 “Teke unu keru ọgu kephee mkpụkpu mgburugburu nọo ọdu; l'ẹka unu etso iya
ọgu g'unu lwụa ya lwụta; unu te emebyishikwa oshi, pfụgbaaru lẹ mkpụkpu ono;
kẹ g'unu gude ogbunkụ wata iya egbutsushi. Unu hakwaa ya; wọtaje mebyi iya ria
eriri; unu te egbutsushikwa iya egbutsushi. ?Unu eke ọgu ekephefụa oshi, bvuru
l'ẹgu mgburugburu? Oshi; ?ọ bụ nemadzụ?
20 Ọ bụepho oshi ndu ọphu unu maru l'ọ tọ bụdu oshi, eeri mebyi iya eriri; noo
ndu ọphu unu e-mebyishi. Unu gbutsushia ndu k'ono. Unu akpụa ose-ọgu kpụ-phee
mkpụkpu ono, etso unu ọgu ono mgburugburu jasụ teke unu emekpe phẹ.”

21

Onye e gburu; ọphu a madụ onye gburu iya nụ

1 Ọ -bụru l'a hụmaru odzu onye e gburu egbugbu; ọphu a madụ onye gburu iya nụ
l'ẹka ọ dabyiru l'ẹgu; l'alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya anụ unu g'ọ bụru okiphe
unu ono;
2 gẹ ndu bụ ọgerenya unu phẹ; mẹ ndu-ikpe unu phẹ wụfutakwa; bya agbẹ l'ẹka
onye ono, e gburu ono zẹ; tụa iphe atụtù jasụchaa lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọ-pheru
iya mgburugburu.
3 Gẹ ndu bụ ọgerenya, shi lẹ mkpụkpu ọphu ka anọ-kube onye ono, e gburu ono
ntse kpụta ada eswi, e teke gudeswee jee ozi; ọphu a tụgbabejeduru iya lẹ nwibe
iya;
4 gude bahụ lẹ nsụda, mini asọ asọso; mbụ nsụda, e teke akọ-swe akọko; ọphu e
teke akụ-swee ya iphe, aakụ akụku. Gẹ ẹphe nọdu lẹ nsụda ono; swị-kwoo ada eswi
ono olu.
5 Gẹ ndu-uke, bụ ụnwu Lívayi lụfuta l'atatiphu bya apfụru. Noo kẹle Chipfu, bụ
Chileke unu họtaru phẹ g'ẹphe jejeru iya ozi; wafụa g'ẹphe gudeje ẹpha Chipfu gọoru
nemadzụ ọnu-ọma. Teke opfu adaru nemadzụ yẹe nwibe iya; ọzoo lẹ nemadzụ
mekarụ nwibe iya iphe; l'ọ bụru ẹphe e-kpe iya.
6 Ndu bụ ọgerenya, shi lẹ mkpụkpu ọphu ka anọ-kube ntse l'ẹka onye e gburu phọ
zẹe g'ẹphe hakọta akwọo ẹka l'eli ada eswi ono, a swị-kworu olu lẹ nsụda ono.
7 Ẹphe epfua sụ: “Ẹka anyi ta adụkwa l'ọchi onye-a; ọphu anyi ahụmakwaru teke
eegbu iya.
8 Jiko Chipfu; natanụ ụgwo-a, aapfụ k'iphe-ẹji, ndu nkengu, bụ ndu Ízurẹlu meru-
a; mbụ ndu ono, ị gbafụtaru. G'ọchi onye adụdu iphe o meru ta atukokwaru ndu
nkengu, bụ ndu Ízurẹlu l'ishi. Ọo ya bụ; e shi ẹgube ono pfụa ụgwo ọchi onye ono,
e gburu ono.
9 Ọ bụru ẹgube ono bụ g'unu e-shi nwefu onwunu ọchi onye adụdu iphe, o meru
ono l'echilabọ unu; kẹle unu mewaru, iphe, pfụru ọto l'iphu Chipfu.

K'alụ nwanyị, a lwụtaru l'ọgu

10 “Ọ -bụru l'unu jepfuru ndu ọhogu unu ọgu; Chipfu, bụ Chileke unu woru phẹ ye
unu l'ẹka; unu kpụa phẹ lẹ ndzụ;

11 ọ -bụru lẹ ndu ono, unu kpụru lẹ ndzụ ono bẹ ọ dụru nwanyị, ama mma, nweru
g'unu ha onye ọ dụ ree; tẹme ọ nọdu agụ onye ono ẹgu g'onye ono duta iya g'ọ bụru
nyee ya;
12 g'onye ono duta iya laa ibe iya je akpụshia ya ishi; bee ya nvọ ebebe.
13 L'o yefụ uwe, o shi ye teke a kpụtaru iya phọ. L'o buru l'ibe onye ọbu; kwaa
ẹkwa ne iya yẹe nna iya ọnwa ophu. E -mechaa; yẹe onye ọbu awatawarọ akwakwa;
onye ọbu abụru ji iya; l'ọ bụru nyee ya.
14 Ọ -bụru l'e mechaarụ; ọphu nwanyị ọbu adụedu onye ọbu ree; g'ọ pakwarụ iya
haa g'o je ẹka dụ iya ree. Ọ bụepho g'i ti re iya erere k'ereta okpoga; ọphu i mekwa
iya g'eemeje ohu; noo kẹle i mewaru iya iphe-iphere."

Iphe, rwuberu ọkpara

15 "Ọ -bụru lẹ nwoke alụ ụnwanyi labọ; o yee onye lanụ obu; onye ọphuu dụ iya
ashị; ẹphe tụko nwụtawaru iya ụnwegirima; mẹ onye ọphu e yeru obu yẹe onye
ọphu a kpọru ashị; teke ọ bụ l'ọo onye ọphu a kpọru ashị yeru ọkpara lẹ nwoke;
16 mbọku, oo-ke ekpe gude keeru ụnwu iya ẹku iya; g'o to wotakwa nwa onye ọphu
o yeru obu phọ dobe l'ọnodu ọkpara; hachia nwa nke onye ono, ọ kpọru ashị phọ,
gbẹchia bụru iya bụ ọkpara.
17 G'onye ono mekwaaru ọkpara iya ono, bụ nwa nwanyị ono, ọ kpọru ashị ono
iphe, rwuberu iya nụ. Mbụ-a; g'ọ hẹe ya oke labọ; l'iphemiphe, o nweru enweru;
kẹle ọo nwata ono bụ nwa mbụ, goshiru l'ọ dụje ike yee ime. Iphe, rwuberu ọkpara
bụkwa iya nwe iya."

Nwa, kariru ndu nwụru iya nụ ẹka

18 "Ọ -bụru lẹ nemadzụ nwụtaru nwa, kariru iya ẹka; k'ọphu bụ l'ọ tọo ngadụ nchị
l'opfu ndu nwụru iya nụ; mbụ l'o too mejedu iphe, nna iya pfuru; ọphu o medu iphe,
ne iya pfuru; tẹmanu; teke ẹphe chiru iya iphe; o too yedụru phẹ ọnu;
19 gẹ nna iya; yẹe ne iya kpụtakwa iya kpụjeru ndu bụ ọgerenya l'ọnu-abata
mkpụkpu phẹ.
20 Ẹphe asụ ndu bụ ọgerenya mkpụkpu ono: 'Nwatibe anyi-a kariru anyi ẹka;
k'ọphu bụ l'ọ tọo ngajẹdu nchị l'opfu anyi; ọphu oomejedu iphe, anyi sụru g'o mee.
Ọ bụ oke-ẹkpiri; tẹme ọ ngụnuka mẹe.'
21 G'unwoke mkpụkpu ono g'ẹphe ha wụfuta; woru iya tugbua lẹ mkpuma. Ọ kwa
ẹgube ono bẹ unu e-shije wofu ẹjo-iphe l'echilabọ unu; k'ọphu ndu Ízurẹlu l'ophu
a-nụma iya; tsụhu ebvu."

Ekemu, dụ iche iche

22 "Ọ -bụru lẹ nemadzụ meru iphe, ọ gbaru g'ọ nwụhu; e woru iya gbua; unu kobe
odzu onye ono l'eli oshi;
23 g'odzu iya te kokwaru l'eli oshi l'ẹka ono jasụ nchị abọhu. Unu likwaa ya
mbọku ono gẹdegede; kẹle onye koru l'eli oshi bẹ bụ onye Chileke tụru ọnu. Unu
te emerwụshikwa alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anụnu; g'ọ bụru okiphe
unu ono."

22

1 "Ọ -bụru l'ị hụmaru eswi; ọzoo atụru nemadzụ ibe ngu l'ẹka ọokpaphuhu
akpaphuhu; te emekwa ẹnya g'ị tị hụmaduru iya; kukebekwa ẹhu kpụta iya
kpuphuru nwibe ngu ono azụ.
2 Teke ọ bụ l'onye ono te ebukubedu ngu ntse; ọzoo l'ị tị madụ onye ọbu; kpụta iya
laa ibe ngu je edobe jasụ teke onye ono a-chọru iya bya; l'ị kpụru iya nụ iya.

3 Nokwaphọ g'ii-meje nkapfụ-ịgara iya; ọ bụkwarupho nno bụ g'ii-meje uwe iya;
mẹkpoo iphemiphe, bụ kẹ nwibe ngu, tuphahụru etuphahụ; mbụ ọphu tuphahụru
nụ; ị hụma iya. Te emekwa ẹnya g'ị tị hụmaduru iya.
4 "Ọ -bụru l'ị hụmaru nkapfụ-ịgara nemadzụ ibe ngu; ọzoo eswi iya l'ẹka ọ daru
l'agụga gbororo; te emekwa ẹnya g'ị tị hụmaduru iya. Kukebekwa ẹhu je eyeru onye
ọbu ẹka g'ọ palia ya.
5 "Gẹ nwanyị ta akwajẹkwa ngwa nwoke; ọphu nwoke akwajẹkwa ngwa nwanyị;
kẹle onye eme iphe, dụ nno bụkwa ẹbyi bẹ oome l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu.
6 "Ị -nọdu aghata lẹ gbororo; ị hụma ẹpfune ẹnu, kparụ l'eli oshi; ọzoo l'alị; ọ bụru
ụnwu ẹnu nọ iya; ọzoo l'ọ bụkwadu ẹkwa iya; ne iya kpuru l'eli ụnwu iya ono; ọzoo
l'eli ẹkwa iya ono; ba anwụpyabekwa ne ẹnu ono; yẹe ụnwu iya.
7 Kukebekwa ẹhu kpatsu ne iya g'o phefu; l'ị nwụtawaro ụnwu iya; k'ọphu ọo-dụru
ngu lẹ ree; waa k'ọphu ịi-karịberu nka.
8 "Ị -nọdu akpụ ụlo ọphúú; kpụsakwaa uko iya ọsa; swia ya ọnu mgburugburu; g'ọ
tọ dụ onye e-shi l'ẹka ono wefu bya adaa; g'ọchi ta akwa l'ụlo ngu ono.
9 "Ị -gbaa opfu-vayịnu; ta akụkwa iya iphe ẹghirigha. I -mee ya nno bẹ aa-natakwa
ngu mebyi iphe ono, ị kọru ono; natakwa ngu phọ akpụru, vayịnu ngu mịtaru je
edobe l'ụlo, dụ nsọ.
10 "Te eligbabejekwa eswi yẹe nkapfụ-ịgara gude atụpya alị mgbo lanụ.
11 "Te eyejekwa uwe, a kwarụ ẹghirigha; dụ gẹ l'e wotaru ẹkwa baragidi je
akwagbabẹ lẹ gẹrebe-gẹrebe ẹkwa mmanụ.
12 "Kpajẹkwaru ịyanguyangu ye lẹ mgburẹku uwe mgbalanụ ngu ishi ẹno."

Emebyi k'alụlu

13 "Ọ -bụru lẹ nwoke lụtaru nwanyị; ẹphe lẹ nwanyị ọbu kwachaẹpho; ọ kpọo ya
ashị;
14 boaha ya ibo gude epfubyishi iya sụ: 'Mu lụtaru nwanyị-a; mu jepfu iya; ọphu
ọ dụdu iphe, egoshi l'o shi bụru nwamgbọko, yẹle nwoke teke akwaswee.'
15 Gẹ nna nwamgbọko ono yẹe ne iya gude iphe, egoshi lẹ nwamgbọko ono shi bụru
onye yẹle nwoke teke akwaswee je egoshi ndu bụ ọgerenya l'ọnu-abata mkpụkpu.
16 Nna nwamgbọko ono asụ ndu bụ ọgerenya ono: 'Nwa mu nwanyị-a bẹ mu keru
nwoke-a; ọle nta-a bẹ nwamgbọko ono dụwaa iya ashị.
17 Ọle-a; unu lewarọ lẹ nta-a bẹ ọ watarụ iya ebo ibo asụje lẹ nwatibe mu ọbu ta
adụkwa iphe, egoshi lẹ yẹle nwoke teke akwaswee! Ọle ọ bụ; wakwa iphe, egoshi
lẹ nwatibe mu ọbu bẹ yẹe nwoke teke akwaswee baa.' Ẹphe abya eworu ẹkwa ono
phụshi l'iphu ndu bụ ọgerenya mkpụkpu ono.
18 Ndu bụ ọgerenya mkpụkpu ono akpụta nwoke ono chia ya ẹchachi;
19 reta iya nre ụkporo mkpọla-ọchaa ise; woru nụ nna nwamgbọko ono; noo kẹle
nwoke ono boru nwamgbọko Ízurẹlu ibo. Nwamgbọko ono abụru nyee ya ẹka ọ bụ
iya; ọphu ọ byadu achịfubaa nwanyị ono jasụ g'ọo-nọ-beru.
20 "Ọle ọ -bụkwanuru l'ibo ono, e boru iya ono bụ eviya; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu iphe,
e gude goshi lẹ nwamgbọko ono bẹ yẹle nwoke teke akwaswee;
21 ọo ya bụ; g'ẹphe kpụfutakwa nwamgbọko ono l'ọnu ẹswulo l'ibe nna iya; unwoke
mkpụkpu iya atụa ya mkpuma; woru iya tugbua; kẹle o meru ẹjo ememe l'alị Ízurẹlu.
O shi nọdu l'ibe nna iya agba ụkpara. Ọ kwa ẹgube ono bẹ unu e-shije wofu ẹjo-iphe
l'echilabọ unu.
22 "Ọ -bụru l'e ge-chiru nwoke l'ẹka ẹphe lẹ nyee onye ọzo akwa; g'e gbukwaa
nwoke ono, jepfuru nwanyị ọbu; yẹe nwanyị, o jepfuru egbugbu. Ọ kwa ẹgube ono
bẹ unu e-shije wofu ẹjo-iphe l'alị Ízurẹlu.

23 “Ọ -bụru lẹ nwamgbọko, yẹle nwoke teke akwaswee; mbụ nwamgbọko, e
jebuwaru k'alụlu; bẹ yẹle nwoke ọzo kwarụ l'ime mkpụkpu;
24 unu tụkokwa ẹphenebo kpụta kpụfu l'ọnu-abata mkpụkpu ono; tụko ẹphenebo
tụ-gbukọta lẹ mkpuma. Nwamgbọko ono bẹ aa-tụ-gbu; noo kẹle ọ nọ l'ọma mkpụkpu
ọphu o chiduru mkpu. Nwoke bẹ aa-tụ-gbukwaphọ; kẹle o merwuru nyee onye ọzo.
Ọ kwa ẹgube ono bẹ unu e-shije wofu ẹjo-iphe l'echilabọ unu.
25 “Obenu; ọ -bụru l'ọo l'azụ ẹgu bẹ nwoke guderu nwamgbọko, onye ọzo jebuwaru
k'alụlu; ẹphe l'iya kwaa; bụkwa nwoke kpoloko bẹ ee-gbu.
26 G'ọ tọ dụkwa iphe, unu e-me nwamgbọko ono; ọ tọ dụkwa iphe-ẹji, o metaru,
ee-gude gbua ya. Noo kẹle ọwa-a dụkwapho g'onye je afụaru nemadzụ ibiya l'ụzo;
gbua.
27 Mbụ lẹ nwoke ono guderu nwamgbọko ono, onye ọzo jebuwaru k'alụlu ono l'azụ
ẹgu; o chia mkpu; ọphu ọ dụdu onye nafụtaru iya nụ.
28 “Ọle ọ -bụkwanuru lẹ nwoke zuguderu nwamgbọko, adụdu onye eje iya nụ;
ẹphe l'iya kwaa; a hụma phẹ;
29 gẹ nwoke ono pfụkwaa nna nwamgbọko ono ụkporo shẹkelu mkpọla-ọchaa
labọ lẹ shẹkelu mkpọla-ọchaa iri. G'onye ọbu lụkwaru nwamgbọko ono; noo kẹle o
mebyishiwaru iya. Ọphu ọ byadu achịfu nwamgbọko ono gbiriri jasụ g'ọo-nọ-beru.
30 “Gẹ nwoke ba lụkwa nyee nna iya; shi nno mee nna iya iphe-iphere.”

23

Ebufu nemadzụ lẹ ndzukọ

1 “G'onye e tsupyaru akpụru-anwụ; ọzoo onye e bufuru útsù ta abatajẹkwa l'ẹka
ndu kẹ Chipfu dzukọberu.
2 “G'ọ tọ dụkwa onye a gbatarụ l'ụkpara; abataję l'ẹka ndu kẹ Chipfu dzukọberu.
Ọphu oshilọkpa iya; mbụ je eyee l'ọgbo k'iri abatajẹkwa l'ẹka ndu kẹ Chipfu
dzukọberu.
3 “G'ọ tọ dụkwa onye Amọnu; ọzoo onye Mówabu, abataję l'ẹka ndu kẹ Chipfu
dzukọberu; ọphu oshilọkpa phẹ jeye l'ọgbo k'iri abatajẹkwa; mbụ g'ẹphe ta
abatajẹkpo l'ẹka ndu kẹ Chipfu dzukọberu jeye l'ojejoje.
4 Noo kẹle ẹphe te egudedu nri; yẹe mini gbaa unu ndzuta teke unu shi l'alị Ijiputu.
Iphe, ẹphe meru bụ l'ẹphe gbẹchia je ebuta Belamu nwa Beyọ, shi mkpụkpu Petọ
l'alị Mesopotémiya g'ọ bya atụa unu ọnu.
5 Obenu lẹ Chipfu, bụ Chileke unu ta ngabẹduru Belamu nchị; ọ gbẹ-chia ghazia
ọnu ono; ọ bụru ọnu-ọma; kẹle Chipfu, bụ Chileke unu yeru unu obu.
6 Unu ta achọkwa ụzo, ee-shi g'ẹhu dụ phẹ guu; ọzoo g'ọ dụru phẹ lẹ ree jasụ g'unu
a-nọ-beru.
7 “Gẹ ndu Edọmu ta adụkwa unu ashị; noo kẹle ẹphe bụ unwune unu. Ọphu ndu
Ijiputu adụkwa unu ashị; noo kẹle unu shi bụru ndu lwarụ alwalwa l'alị phẹ.
8 G'a hajẹkwa oshilọkpa phẹ ọgbo k'ẹto g'ẹphe bata l'ẹka ndu kẹ Chipfu
dzukọberu.”

Eme ọdu-ọgu g'ọ tọ dụ ideyideyi

9 “Ọ -bụru l'unu jepfuru ndu ọhogu unu ọgu; unu dọkwaduru l'ọdu-ọgu unu; unu
kwabẹkwa ẹnya g'unu te eye ẹka l'eme ẹjo-iphe.
10 Ọ -bụru l'o nweru onye lanụ l'echilabọ unu, byaru bya abụru onye aasọ nsọ; kẹle
ọ gbọru ụnwuda kpua onwiya l'ẹnyashi; g'onye ono lụfukwa je anọdu l'azụ ọdu-ọgu;
g'ọ tọ nọdukwa l'ime iya.
11 O -be l'ụzenyashi l'o gude mini wụa ẹhu. Ẹnyanwu -nyịhuchaepho; l'ọ batawarọ
l'ọdu-ọgu ono.

12 “Unu eje l'azụ ọdu-ọgu ono je emeta ẹka unu e-jeje ejelụkpo.
13 Unu yekọbeje ikworo lẹ ngwọgu unu; ọo ya bụ g'ọ bụru; onye eje anyị nshị; l'o gude ikworo ono tụa nsụ; nyịru iya yee; ghakọbe woru iya kpochia.
14 Noo kẹle Chipfu, bụ Chileke unu etsojeru ọma ọdu-ọgu ejephe; adzọ unu ndzụ; waa g'o woru ndu ọhogu unu ye unu l'ẹka. Noo g'o gude; ọdu-ọgu unu je l'adụ nsọ; g'ọ tọ hụma iphe, aasọ nsọ l'ẹka unu nọ; dakọbe parụ unu haa.”

Ụnwu ekemu ọzo

15 “Ohu -shi l'ẹka nnajịuphu iya gbapfuta ngu; ta akpụtakwa iya kpuphuru nnajịuphu iya ono azụ.
16 Hakwaa ya g'unu l'iya buru; l'o buru l'ẹka dụ iya ree lẹ mkpụkpu, dụkpoe ya phọ ree. Ọphu a kpakwa iya ẹhu.
17 “G'ọ tọ dụkwa ụnwada Ízurẹlu onye a-nọdu agbaru agwa ụkpara; ọphu ọ dụkwa onye nwoke Ízurẹlu a-nọdu agbaru agwa ụkpara.
18 Mbụ-a; g'e be wotajẹkwa ụgwo, a pfụru nwanyị-ovuọba; ọzoo ụgwo, a pfụru nkụta-ụrwuali ono; gude bya l'ụlo Chipfu, bụ Chileke unu bya apfụ ụgwo iphe, unu riburu l'angụ k'ememe; kẹle ẹphenebo bụ ẹbyi l'ẹnya Chipfu, bụ Chileke unu.
19 “Be jiekwa onye Ízurẹlu ibe ngu ụgwo ntụkwase; ntụkwase l'okpoga; ọzoo ntụkwase lẹ nri; ọzoo l'iphemiphe, bụkpoo iphe, eejieje ụgwo ntụkwase.
20 Onye ii-jie ụgwo ntụkwase bụ onye ọhozo; obenu l'onye bụ nwune ngu bẹ i tii jiẹdu ntụkwase; ọo ya bụ gẹ Chipfu, bụ Chileke ngu ekebe ngu l'ọma l'iphemiphe, i byibekpọru ẹka ememe l'alị ono, iije alwụta ono.
21 “Ọ bụru l'i riburu angụ emeru Chipfu, bụ Chileke ngu iphe; ta akpọkwa ụpfu ememe iya; kẹle Chipfu, bụ Chileke ngu a-wata ele ngu ẹnya g'i mee ya; tẹme l'ị bụru onye-ikpe nmarụ l'i meru iphe-ẹji.
22 Ọle ọ -bụkwanuru l'i selaru onwongu azụ l'eribu angụ eme iphe; bẹ ikpe ta nmakwaru ngu.
23 Iphe, shikpọwa ngu l'ogbogboromọnu fụta; letakwa ẹnya g'i meẹbekota iya. Noo kẹle ọo gụbedua tụru obu ngu onyo gudekpọo ọnu ngu gẹdegede ribuaru Chipfu, bụ Chileke ngu angụ.
24 “Ọ bụru l'ị bahụru l'opfu-vayịnu nemadzụ ibe ngu; ritakpọepho akpụru vayịnu g'ọ dụkpoe ngu phọ ree; ọle g'ọ tọ dụkwa ọphu ii-ye lẹ nkata ngu.
25 Teke ị -bahụru l'ẹgu nemadzụ ibe ngu; ọ -dụ ngu g'ị wọta iphe, ọ kụru akụku ria; wọtakwa iya; ọle g'ọ tọ dụkwa upfu iphe ono ọphu ii-gude mma gbutsua.

24

1 “Ọ -bụru lẹ nwoke lụchaaru nwanyị; ọphu nwanyị ono adụedu iya ree; kẹle ọ hụmaru iphe, adụdu ree l'ẹhu nwanyị ọbu; ọ bya ederu ẹkwo achịfu nwanyị nụ iya; bya achịfu iya;
2 ọ -bụru l'ọ lụfuru g'o jerọ je alụru nwoke ọzo;
3 teke ọ bụkwanu l'onye k'ono byakwarụpho bya akpọo ya ashị; bya edekwaphọ ẹkwo achịfu ọzokwa bya eyekwa iya phọ l'ẹka; bya achịfukwa iya phọ l'ibe iya; ọzoo l'onye k'ono bụ anwụhu bẹ ọ nwụhuru; mbụ onye k'ono, shi duta iya alụ alụlu ono;
4 gẹ ji iya kẹ mbụ phọ, chịfuru iya nụ phọ ta laphukwa azụ jeshia ya alụlu g'e merwushichawaru iya ono; kẹle ọ bụkwa ẹbyi l'iphu Chipfu. Unu te emetakwa ẹbyi kpube alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anụnu g'ọ bụru okiphe unu ono.”

Ekemu, dụ iche iche

5 “Ọ -bụru lẹ nemadzụ lụru nwanyị k'ọphúú; g'e te zikwa iya g'o je ọgu; ọphu ọ dụkwa ozi ọzo, ee-zi iya. G'onye ono nọ-gbukwaa mgbarapha l'unuphu; mee nyee ya ono, ọ lụtaru ono g'ẹhu tsọo ya ụtso.

6 “Gẹ nemadzụ ta patakwa mkpuma, egweje nri; ọzoo nggu-mkpuma; g'ọ bụru iphe,
e yeru iya l'itumo; kẹle ono dụakwaa g'onye woru ishi nemadzụ ophu sụbe l'itumo.
7 “Ọ -bụru lẹ nemadzụ bẹ e guderu l'ẹka ọ pataru onye Ízurẹlu ibe iya l'oshi eme
iya g'ohu; ọzoo l'oore onye ọbu erere; g'e gbukwa onye ọpaleda ono egbugbu. Ọ kwa
ẹgube ono bẹ unu e-shije wofu ẹjo-iphe l'echilabọ unu.
8 “Ọ -bụru onye ẹhu-ọchaa byaru; unu letakwa ẹnya mee iphemiphe, ndu-uke, bụ
oshilọkpa Lívayi sụru g'unu mee. Unu tụkokpoepho iphemiphe, mu tụru phẹ ekemu
sụ g'ẹphe meje mekọta.
9 Unu nyatakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke unu meru Miriyamu teke unu nọ l'ụzo;
g'unu wụfutachaaru l'alị Ijiputu.
10 “Teke i jieru nemadzụ ibe ngu ụgwo; m'obeta ọ bụru ụgwo, dụ ịdu-agha; ta
abahụkwa l'ụlo iya je ewota iphe, ọ sụberu ngu l'itumo.
11 Nọdukwa l'etezi g'onye ọbu, i jieru ụgwo ọbu wofutarụ ngu iphe, ọ sụberu ngu
l'itumo ọbu.
12 Ọ -bụru l'onye ọbu akpa nri; te egudekwa iphe ono, o yeru ngu l'itumo ono lashịa
unuphu je akwaa gẹ nchị bọhu.
13 Nchi -jihushia; wophutakwaru iya ukpo ono, o yeru ngu l'itumo ono azụ; k'ọphu
ọo-zẹ iya; kua mgbẹnya; gọru ọnu-ọma nụ ngu. Ọo ya bụ g'a gụaru ngu iya
l'apfụbekoto l'iphu Chipfu, bụ Chileke ngu.
14 “Onye adụdu g'ọ dụ iya; ọ nọdu akpa nri -byaru ngu ozi; te emekwa iya omeliwe;
m'obeta onye ọbu bụru onye Ízurẹlu ibe ngu; ọzoo onye lwarụ alwalwa, bu l'alị unu
l'ime mkpụkpu unu.
15 Pfụjekwa iya aswa ogburumịta iya; tẹme ẹnyanwu anyịhu mbọkumboku; kẹle
onye ọbu akpa nri; ọ gbawaru aswa ozi iya ono ye lẹ mkpa. Teke ọdumeka bẹ oo-
chikukwa ngu l'ẹjo mkpu l'iphu Chipfu; iphe ọbu abụru ngu iphe-ẹji, iimeta iya.
16 “Gẹ ndu bụ nna ta lajẹkwa l'iphe, nwa phẹ metaru; ọphu ụnwu alajẹkwa l'iphe,
nna phẹ metaru. G'onye metaru iphe ọnwu lajẹkwa l'iphe, o meru.
17 “Unu ta anafụjekwa nemadzụ iswi-ọdumma iya opfu l'ọ bụ onye lwarụ alwalwa;
ọzoo onye enwedu nna; ọphu unu anatajẹkwa ẹkwa nwanyị, ji iya anọedu l'itumo.
18 Unu nyatajẹkwa l'unubẹdua shi bụru ohu l'alị Ijiputu; Chipfu, bụ Chileke unu
gbata unu l'ẹka ono; noo iphe, meru g'o gude mu nọdu atụru unu ekemu epfu g'unu
meje iphemiphe ono.
19 “Unu -nọdu akpata iphe, unu meberu l'opfu unu; unu zọhaa tiyọtiyoo iya ophu
l'ẹgu; unu ba laphuhẹkwa azụ je iya achịta. Unu hajẹkwa iya g'ọ dụru ndu lwarụ
alwalwa; yẹe ndu nna phẹ anọedu; yẹe ụnwanyi, ji phẹ anọedu; k'ọphu Chipfu, bụ
Chileke unu e-kebe unu l'ọma l'iphemiphe, unu byiberu ẹka unu k'ememe.
20 Unu -nọdu ajị-koshi akpụru, mịru l'oshi olivu unu; unu ta ajịjekwa iya njị labọ.
Unu hakwa ọphu phọduru nụ g'ọ dụru ndu lwarụ alwalwa; yẹe ndu nna phẹ anọedu;
yẹe ụnwanyi, ji phẹ anọedu.
21 Teke ọ bụ l'unu awọ akpụru vayịnu l'opfu-vayịnu unu; unu te ejekwa mkpakwa
iya m'e mechaa. Unu hajẹkwa ọphu phọduru nụ g'ọ dụru ndu lwarụ alwalwa; yẹe
ndu nna phẹ anọedu; mẹ ụnwanyi, ji phẹ anọedu.
22 Unu nyatajẹkwa l'unubẹdua shi bụru ohu l'alị Ijiputu; noo iphe, meru g'o gude
mu nọdu atụru unu ekemu epfu g'unu meje iphemiphe ono.”

25

Ekemu k'echi nemadzụ ẹchachi

1 “Ọ -bụru l'ụmadzu labọ bẹ opfu adaru; g'ẹphe gude iya je l'ụlo-ikpe gẹ ndu-ikpe
kpeeru phẹ iya; haarụ onye ọphu iswi dụ mma enge; nma onye ọphu achọ opfu ikpe.

2 Teke ọ bụ l'onye ọphu ikpe nmarụ bẹ ọ gbaru g'e chia iphe; g'onye-ikpe mekwaa
ya g'ọ zẹe azẹe; g'e chia ya iphe ọbu l'iphu iya; chia ya ọnu ẹchachi ole yẹle iphe o
meru ha.
3 Iphe, ee-chi iya bụ ọnu ẹchachi ụkporo labọ. G'e te chighatakwa iya ẹgube ono.
E -chighata iya ẹgube ono bẹ ọ bụakwaa eme nwune ngu ono g'ọ tọ dụdu iphe, ọ bụ
l'iphu ngu.
4 "Te ekechijekwa eswi ọnu mẹ ọ -nọdu azọshiru ngu ereshi."

Onye nwune iya nwụhuru; gbado nyee ya

5 "Ọ -bụru l'unwune labọ bu; onye lanụ nọnyaa bya anwụhu; ẹbe ọ nwụta nwa;
gẹ nyee ya ta lụkwa ndu unuphu ọzo. Gẹ nwune ji iya dutakwa iya lụru; lajẹru iya
l'ụlo. Nwune ji iya ono eshi nno medzukọta iphe, gbaru iya nụ l'ẹhu nwanyị ono.
6 Nwa nwoke mbụ, ọ nwụtaru; mbụ nwanyị ono bẹ a-zarụ ẹpha la l'ẹpha nwune
iya ono, nwụhuru nụ ono g'ẹpha iya te echihu l'alị Ízurẹlu.
7 Ọle ọ -bụru l'ọ tọ dụdu onye ono g'ọ lụru nyee nwune iya ono; gẹ nwanyị ono
jepfu ndu bụ ọgerenya mkpụkpu ono l'ọnu-abata mkpụkpu ono je asụ phẹ: 'Nwune
ji mu jịkawaru eme g'ẹpha nwune iya te echihu lẹ Ízurẹlu. Ọ jịkakwaru lẹ ya te
emeduru mu iphe, nemadzụ emejeru nyee nwune iya.'
8 Ọo ya bụ; ndu bụ ọgerenya mkpụkpu ono ekua nwoke ono; pfuaru iya opfu. Ọ
-bụru l'iphe, oopfu bẹ oopfu epfushi iya ike; sụ lẹ ya ta abyakpọdaa alụru nwanyị
ono m'obeta gụnu mee;
9 gẹ nyee nwune iya ono gbẹshi l'atatiphu ndu bụ ọgerenya ono je eyeta akpọkpa
nwoke ono nanụ; gbụta ọnu-mini tụa ya l'iphu sụ: 'Noo iphe, eemeje onye ta chọduru
eme g'unuphu ibe nwune iya keru bụ ono.'
10 Iphe, ee-ku ibe nwoke ono lẹ Ízurẹlu bụ 'ibe onye e yetarụ akpọkpa.'
11 "Ọ -bụru l'unwoke labọ alwụ ọgu; nyee onye lanụ byatashịa ọdzori ji iya; bya
azụ nwoke ọphu l'ẹhu-nwoke;
12 g'e gbubufukwa nwanyị ono ẹka; g'a ta aphụkwaru iya obu-imemini.
13 "Unu te eyejekwa iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe ụzo labọ l'ẹda unu; ọphu bụ
ọkpobe iya; mẹ ọphu abụdu ọkpobe iya.
14 Ọphu unu enwekwaru iphe, eegudeje akpọ iphe ụzo labọ l'ibe unu; ọphu bụ
ọkpobe iya; mẹ ọphu abụdu ọkpobe iya.
15 Unu gudeje ọkpobe iphe, ụgho adụdu tụa ẹrwa iphe. Unu egudejekwaphọ
ọkpobe iphe, ụgho adụdu; kpọo iphe; k'ọphu unu a-nọriberu ndzụ l'alị ono, Chipfu
bụ Chileke unu abya unu anụnu ono;
16 kẹle iphe, bụkpoo onyemonye, eme ẹgube iphe ono; mbụkpoo onyemonye, eme
iphe l'ụgho emekọtakwa ẹbyi l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu."

A tụru ekemu g'e gbushia ndu Amalẹku

17 "Unu nyatakwa iphe, ndu Amalẹku meru unu teke unu nọ l'ụzo; g'unu
lụfutacharu lẹ Ijiputu.
18 Ọ bụ teke ike ije bvụwaru unu; ọphu ike adụziedu unu bẹ ẹphe shiru unu azụ
byapfuta unu ọgu l'ụzo; gbushia ndu ọphu kpe azụ; ọphu ẹphe atsụduru Chileke
ebvu.
19 Ọo ya bụ; Chipfu, bụ Chileke unu -meẹpho; unu nweru onwunu l'ẹka iphe, bụ
ndu ọhogu unu, bupheru unu mgburugburu l'alị ono, ọobya unu anụnu ono; g'ọ bụru
okiphe unu ono; unu mekwaa g'a ta nyatabahẹ ndu Amalẹku lẹ mkpula akpaminigwe.
Unu ta azọhakwa iya ememe!"

26

Akpụru-iphe-mbụ; waa oke-lanụ-l'ụzo-iri

1 “Ị -bahụepho l'alị ono, Chipfu, bụ Chileke abya unu anụnu g'ọ bụru okiphe unu
ono; mbụ unu -nataẹ ya phọ buru;
2 hatajẹkwa akpụru-iphe-mbụ l'iphe, i kọtakpooru l'alị ono, Chipfu abya ngu anụnu
ono; chịru ye lẹ nkata; vuru je l'ẹka Chipfu, bụ Chileke ngu a-họta; dobe ẹpha iya;
buru iya eburu.
3 L'i vuru iya jepfu onye bụ onye uke teke ono je asụ iya: ‘Ntanụ-a bẹ mu pfụwaru
epfuru Chipfu, bụ Chileke ngu lẹ mu lwarwutaru l'alị ono, Chipfu riru nna anyi oche
phẹ angụ lẹ ya a-nụ anyi ono.’
4 “Onye uke ono anata ngu nkata ono; sụbe l'atatiphu ọru-ngwẹja Chipfu, bụ
Chileke ngu.
5 L'ị nọdukwapho l'atatiphu Chipfu, bụ Chileke ngu pfua sụ: ‘Nnana mu shi bụru
onye Arámu, aghaphe aghaphe. O gude ndu ha nwanshịi laa Ijiputu je abụru onye
lwarụ alwalwa l'ẹka ono. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ o je eburu; bụru oke mba, ọkpehu dụ;
tẹme ẹphe dụ igwerigwe.
6 Obenu lẹ ndu Ijiputu nụru anyi aphụ; bya emee g'anyi jee iphe-ẹhuka; mee g'anyi
jee ozi mkpọnwu-ẹhu.
7 Tọbudu iya bụ; anyi chia mkpu raku Chipfu, bụ Chileke kẹ nna anyi oche phẹ.
Chipfu nụma olu anyi; bya ahụma iphe-ẹhuka, anyi eje; waa ozi mkpọnwu-ẹhu, anyi
eje; mẹ g'e gude emebe anyi ewere.
8 No iya; Chipfu bya egude ike mẹ agburẹhu iya; yẹe ebvu, ooye; yẹe iphe-ọhubama;
mẹkpoo iphe, dụ biribiri; gude dufuta anyi lẹ Ijiputu.
9 Ọ bya edubatawa anyi l'ẹka-a; bya eworu alị-a nụ anyi; mbụ alị, bụ mini ẹra-eswi
yẹe manụ-ẹnwu asọ iya gborogboro-a.
10 Nta-a bẹ mu wotawaru ngu akpụru-iphe-mbụ, shi l'iphe, mu meberu l'alị-a, gụbe
Chipfu nụru mu-a.’ L'ị bya eworu iya dobe l'iphu Chipfu, bụ Chileke ngu; bya abaarụ
Chipfu, bụ Chileke ngu ono ẹja.
11 L'ị bya etee ẹswa iphemiphe ono, dụ ree ono, Chipfu, bụ Chileke ngu nụru gụ lẹ
ndibe ngu ono. Ndu Lívayi; mẹ ndu lwarụ alwalwa, unu l'ẹphe bu etekwaphọ ẹswa.”

Ụzo-lanụ-l'ụzo-iri k'apha k'ẹto

12 “Ị -pfụchaa oke-lanụ-l'ụzo-iri l'iphemiphe, i setarụ l'apha k'ẹto, bụ apha, aapfụje
oke-lanụ-l'ụzo-iri; mbụ; i -wochaaru iya nụ ndu Lívayi; yẹe ndu lwarụ alwalwa; yẹe
ndu nna phẹ anọedu; mẹ ụnwanyi, ji phẹ anọedu; k'ọphu ẹphe a-nọdu lẹ ndunu eriji
ẹpho;
13 l'ị nọdu l'iphu Chipfu, bụ Chileke ngu pfua sụ: ‘Mu wofuakwaru iphe ono, dụ nsọ
ono l'ụlo mu; tẹme mu wowaru iya nụ ndu Lívayi; waa ndu lwarụ alwalwa; mẹ ndu
nna phẹ anọedu; mẹ ụnwanyi, ji phẹ anọedu, bụ ekemu, ị tụru nụ mu. Ọ tọ dụkwa
ekemu ono, ị tụru nụ mu ono, dụru ọphu mu etsotaduru; ọphu ọ dụkwa ọphu mu
zọharu.
14 Ọ tọ dụkwa oke-lanụ-l'ụzo-iri ono ọphu mu riru teke mu nọ l'aphụ; ọphu ọ dụkwa
ọphu mu wofuru teke mu bụ onye aasọ nsọ; ọphu ọ dụdu ọphu mu nụjeru ndu maa.
Mu meẹrupho olu Chipfu, bụ Chileke mu; mbụ l'ọo iphemiphe, ị sụru gẹ mu mee bẹ
mu meru.
15 Shinu l'ibe ngu ono, dụ nsọ ono lezeta ẹnya; mbụ-a; shinu l'imigwe lezeta ẹnya;
gọru ọnu-ọma nụ ndibe ngu ono, bụ ndu Ízurẹlu; l'ị gọru ọnu-ọma nụ alị ono, ị nụru
anyi ono, bụ alị, mini ẹra-eswi yẹe manụ-ẹnwu asọ gborogboro ono; eshinu ono bụ
iphe, i riru nna anyi oche phẹ angụ iya.’
16 “Ntanụ-a bẹ Chipfu, bụ Chileke ngu tụwaru ngu ekemu sụ g'i meje iphe-a, ya tọru
ọkpa iya sụ g'e tsoje-a; waa iphe-a, ya sụru g'e meje-a. Zikwaa obu l'alị; gude ndzụ
ngu g'ọ ha yẹle obu ngu g'ọ ha meje iphemiphe ono.

17 Ntanụ-a bẹ i pfuwaru kẹ Chipfu hoo haa; sụ l'ọo ya bụ Chileke ngu; l'ọo ụzo, ọ tọru bẹ ịi-nọdu etso; eme iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e meje; emekwaphọ iphe, ọ tụru l'ekemu; mẹkpoo iphe, ọ sụru g'e meje; tẹme l'i mekwaphọ olu iya.
18 Tẹme Chipfu bya epfuakwaa ya hoo haa ntanụ-a; sụ l'unu bụwaa ndibe iya, ya nwe k'iche, bụ iphe, o kwehawaru unu ukwe iya; bya asụ g'unu mekọtaje iphe, ọ sụru g'unu meje l'ophu.
19 Ọzo bụ lẹ ya e-me g'unu ha shii; kakọta ọhamoha ọzo, ya meru ememe shii. Unu aka phẹ enweru ẹpha; ọha m'ọha ono aka unu etu ẹpha; ka unu akwabẹ ùbvù. Unu abụru ọha, dụru Chipfu, bụ Chileke unu nsọ, bụ iphe, o pfuhawaru."

27

Ọru-ngwẹja, nọ l'úbvú Ebalu

1 Noo ya; Mósisu yẹe ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu bya atụaru ndu Ízurẹlu ono ekemu-a; sụ phẹ: "Unu tụkokwa ekemu-a, mu atụru unu ntanụ-a dobekọta.
2 Teke unu gharu ẹnyimu Jiọ́danu bahụ l'alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anụnu ono; unu patachaa mkpuma, ha shii kpọkobe; unu emeta ụrwa gude rwaa ya arwarwa.
3 Unu woru ekemu-a g'ọ ha dekọta iya mẹ unu ghachaẹpho ẹnyimu ono bahụ l'alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anụnu ono; mbụ alị ono, ẹra-eswi yẹe manụ asọ gborogboro ono. Ono bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke nna unu oche phẹ kweru unu ukwe iya.
4 Ọo ya bụ; teke unu dachaẹrupho ẹnyimu Jiọ́danu; unu akpọkobe mkpuma ono, mu atụru unu ekemu iya ntanụ ono. Ọ bụru l'eli úbvú Ebalu bẹ unu a-kpọkobe iya. Unu egude ụrwa rwaa ya arwarwa.
5 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ unu a-kpụru Chipfu, bụ Chileke unu ọru-ngwẹja. Ọ bụru mkpuma bẹ ee-gude kpụa ya; mbụ mkpuma, adụdu iphe, e meru l'ígwè, a kụjeru iya.
6 Ọ bụru mkpuma, fụru ophu bẹ unu e-gude kpụaru Chipfu, bụ Chileke unu ọru-ngwẹja ọbu. Tẹme ọ bụru l'eli iya bẹ unu egweje ngwẹja-akpọ-ọku; nụ Chipfu, bụ Chileke unu.
7 Unu gwejekwaphọ ngwẹja-ẹhu-guu l'ẹka ono. Unu atụko nọdu l'ẹka ono ria ya; tee ẹswa l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu.
8 Unu tụkokwa ekemu-a g'ọ ha dekọta g'o shia ekiri lẹ mkpuma ono, unu kpọbegbaaru ono."

Mburọnu, a nọ l'úbvú Ebalu tọgbo

9 Mósisu waa ndu-uke, bụ oshilọkpa Lívayi bya epfuru yeru ndu Ízurẹlu l'ophu; sụ phẹ: "Unu gebekwa-o; unubẹ ndu Ízurẹlu; unu ngabẹkwa nchị. Ntanụ-a bẹ unu bụakwaa ndibe Chipfu, bụ Chileke unu.
10 Ọo ya bụ lẹ-a; unu mejekwa olu Chipfu, bụ Chileke unu. Unu dobekwa ekemu iya; meje iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje, bụ iphe, mu atụru unu ekemu iya ntanụ-a."
11 Ọ bụkwarupho mbọku ono bẹ Mósisu tụru ndu Ízurẹlu ekemu sụ:
12 "Teke unu dachaẹrupho ẹnyimu Jiọ́danu; waa ọkpa-ipfu, a-pfụru l'eli úbvú Gerizimu gọru ọnu-ọma nụ ndu Ízurẹlu baa: Ọkpa-ipfu Simiyọnu; waa ipfu Lívayi; waa ipfu Jiuda; waa ipfu Isaka; waa ipfu Jiósẹfu; waa kẹ Benjiaminu.
13 Ọkpa-ipfu ọwa-a a-bụru ndu ọphu a-pfụru l'eli úbvú Ebalu tọgbo mburọnu: Ọkpa-ipfu Rúbẹnu; waa ipfu Gadu; waa ipfu Asha; waa ipfu Zebulọnu; waa ipfu Danu; waa kẹ Nafụtali.
14 Ndu Lívayi ewolia olu; raarụ iya unwoke ndu Ízurẹlu l'ophu arara sụ:

15 “ ‘Mburọnu dụru onye edobe ntẹkpe, a pyịru apyịpyi; ọzoo ọphu a kpụru akpụkpu. Iphe ono bụkwa eme ẹbyi l'iphu Chipfu; mbụ iphe ono, bụ ndu eme ọna bẹ meru iya nụ; bya eworu iya dobe; agwa lẹ mpya!’

“Ndu Ízurẹlu atụko g'ẹphe ha sụ: ‘G'ọ dụ ẹgube ono-o!’

16 “ ‘Mburọnu dụru onye nmarụ nna iya; ọzoo ne iya phulaphula!’

“Ndu Ízurẹlu atụko g'ẹphe ha sụ: ‘G'ọ dụ ẹgube ono-o!’

17 “ ‘Mburọnu dụru onye wofuru mkpuma oke alị nemadzụ ibiya!’

“Ndu Ízurẹlu atụko g'ẹphe ha sụ: ‘G'ọ dụ ẹgube ono-o!’

18 “ ‘Mburọnu dụru onye duswerु onye atsụ ishi ụzo!’

“Ndu Ízurẹlu atụko g'ẹphe ha sụ: ‘G'ọ dụ ẹgube ono-o!’

19 “ ‘Mburọnu dụru onye anafụje nemadzụ iswi-ọduma; opfu l'ọ bụ onye lwarụ alwalwa; ọzoo onye nna iya anọedu; ọzoo nwanyị, ji iya anọedu!’

“Ndu Ízurẹlu atụko g'ẹphe ha sụ: ‘G'ọ dụ ẹgube ono-o!’

20 “ ‘Mburọnu dụru onye jepfuru nyee nna iya; noo kẹle ọo nna iya bẹ o meru iphe-iphere.’

“Ndu Ízurẹlu atụko g'ẹphe ha sụ: ‘G'ọ dụ ẹgube ono-o!’

21 “ ‘Mburọnu dụru onye jepfuru anụ; ụdu anụ, ọ bụhabe!’

“Ndu Ízurẹlu atụko g'ẹphe ha sụ: ‘G'ọ dụ ẹgube ono-o!’

22 “ ‘Mburọnu dụru onye jepfuru nwune iya nwanyị; m'obeta ọ bụru ada nna iya; ọzoo ada ne iya!’

“Ndu Ízurẹlu atụko g'ẹphe ha sụ: ‘G'ọ dụ ẹgube ono-o!’

23 “ ‘Mburọnu dụru onye jepfuru ne nyee ya!’

“Ndu Ízurẹlu atụko g'ẹphe ha sụ: ‘G'ọ dụ ẹgube ono-o!’

24 “ ‘Mburọnu dụru onye gburu nemadzụ ibiya lẹ mpya!’

“Ndu Ízurẹlu atụko g'ẹphe ha sụ: ‘G'ọ dụ ẹgube ono-o!’

25 “ ‘Mburọnu dụru onye natarụ ụphalazu je egbua onye adụdu iphe, o meru!’

“Ndu Ízurẹlu atụko g'ẹphe ha sụ: ‘G'ọ dụ ẹgube ono-o!’

26 “ ‘Mburọnu dụru onye atụkoduru iphemiphe, a tụru l'ekemu-a emekọta!’

“Ndu Ízurẹlu atụko g'ẹphe ha sụ: ‘G'ọ dụ ẹgube ono-o!’ ”

28

Obunggo, ee-bu onye emeje iphe,
a sụru g'o mee
(Uke 26:1-13; Dit 7:12-24)

1 “Teke ọ bụkwanu l'unu ngabẹru nchị ọkpobe angabẹ l'olu Chipfu, bụ Chileke unu; kwabẹru ekemu iya g'ọ ha ẹnya; eme iya ememe; mbụ ekemu ono, mu atụru unu ntanụ-a ono; bẹ Chipfu, bụ Chileke unu e-me g'unu kakọta ọhamoha, nọgbaa lẹ mgboko-a shii.

2 Ọnu-ọma-a g'ọ ha a-sọru sọ-pfuta unu etso unu pụrupuru; m'ọ bụru l'unu a-nọdu anụru Chipfu, bụ Chileke unu olu.

3 “Ọnu-ọma a-nọdu etso unu l'ọma mkpụkpu; etso unu l'ọma ẹgu.

4 “Ọnu-ọma a-nọdu etso ụnwu, unu nwụtaru anwụta; etsokwaphọ ụnwu iphe, unu meberu l'alị; etsokwaphọ ụnwu iphe-edobe unu nwụshiru. Mbụ l'eswi unu; waa eghu yẹe atụru unu a-nọdu azụ azụzu; azụshi iya ike.

5 “Ọnu-ọma a-nọdu etso nkata, unu evuje eje l'ẹgu; waa ikwe, unu atsụje nri.

6 “Ọnu-ọma a-nọdu etso unu mẹ unu -nọdu abata abata; l'o tsokwaphọ unu mẹ unu -nọdu alụfu alụfu.

7 “Chipfu e-me g'unu lwụ-kpee ndu ọhogu unu, wụ-lihuru etso unu ọgu. Ẹphe
e-dzebe edzebe byapfuta unu ọgu; ọle ẹphe e-mechaa gbaa nanụ nanụ; gbakashịhu.
8 “Chipfu e-me g'ọnu-ọma iya tsoru ọba unu; mẹkpoo l'iphemiphe, unu byiberu ẹka
k'ememe; mbụ l'ọo-gọru ọnu-ọma nụ unu l'alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu
anụnu ono.
9 “Chipfu e-me g'unu ngụru angụru; mee unu g'unu bụru ndu dụru iya nsọ, bụ
iphe, o rifuhawaru unu angụ iya; ọle ọ kwa mẹ ọ -bụru l'unu e-dobe ekemu Chipfu,
bụ Chileke unu; bya etsokwaphọ ụzo, ọ tọru.
10 Ụnwu-eliphe l'ophu ahụma l'unu zarụ ẹpha laaru Chipfu; ẹphe atsụahaa unu
ebvu.
11 Tẹme Chipfu emee g'unu nweru iphe ọkpobe enweru; nwụshia ụnwu ọkpobe
anwụshi; ụnwu iphe-edobe unu anwụshi nwa ọkpobe anwụshi; ụnwu iphe, unu
meberu l'alị emehu ọkpobe emehu l'alị ono, Chipfu riburu nna unu phẹ angụ lẹ ya
a-nụ unu ono.
12 Chipfu a-gụharu unu ụlo ẹka oodobeje ẹku iya l'imigwe; g'igwe dzeje mini gbaa
l'alị unu; l'orwuberu iya; l'ọ gọru ọnu-ọma nụ iphe, bụkpoo ozi, unu gude ẹka unu
jee. Unu ejieje ikpoto ọha ụgwo; unu ta adụdu ndu unu eje ejita.
13 Chipfu e-meje unu g'unu bụru ishi; unu ta anọdu ndu ọzo l'ẹka. L'o mee; unu
akaẹpho shingushingu eje; unu ta abyadụ alwa alị alị; ọle ọ kwa mẹ unu -nọdu angabẹ
nchị l'ekemu Chipfu, bụ Chileke unu, bụ ọphu mu atụru unu ntanụ-a sụ g'unu leta
ẹnya; meje iya ememe.
14 Unu ta agbakụtakwaru ekemu-a, mu atụru unu ntanụ-a azụ mẹ nanụ. Unu ta
ahakwa iya; meahaa iphe ọzo; tsolahaa agwa ọzo, unu a-nọdu abarụ ẹja.

Aphụ, aa-nụ onye te emejedu iphe,
a sụru g'o mee
(Uke 26:14-46)

15 “Ọle o -bụkwanurua l'unu ta angadu nchị l'olu Chipfu, bụ Chileke unu; ọphu
unu eletaduru ẹnya eme ekemu iya g'ọha; ọphu unu etsoduru iphe, ọ tọru ọkpa
iya sụ g'e tsoje, bụgba iphe, mu atụru unu l'ekemu ntanụ-a; bẹ mburọnu-a g'ọ ha
a-byapfutakwa unu; etso unu pụrupuru.
16 “Mburọnu a-nọdu etso unu l'ọma mkpụkpu; etso unu l'ẹgu.
17 “Mburọnu a-nọdu etso nkata, unu evuje eje l'ẹgu; waa ikwe, unu atsụje nri.
18 “Mburọnu a-nọdu etso ụnwu, unu nwụtaru anwụta; etso ụnwu iphe, unu
meberu l'alị; etso ụnwu, eswi unu nwụshiru; mẹkpoo ikpoto eghu mẹ atụru unu.
19 “Mburọnu a-nọdu etso unu mẹ unu -nọdu abata abata; l'o tsokwaphọ unu mẹ
unu -nọdu alụfu alụfu.
20 “Chipfu a-tụ unu ọnu; tụ unu ẹberebete; meru ghajọghajoghajo nụ unu
l'iphemiphe, unu byiberu ẹka ememe. Oo-me iya unu ẹgube ono gbiriri jasụ unu
abụru mkpurupyata; mbụ ọla-l'iswi atụ unu l'ụzorehu; l'ẹjo-ememe, unu watarụ
ememe; gwọbe Chileke.
21 Chipfu e-gudeẹpho ẹjo iphe-ememe swiru unu gbiriri jasụ unu abvụebe l'alị ono,
unu abahụ eje alwụta g'ọ bụru k'unu ono.
22 Chipfu a-tụ unu ẹhu, amị mini; yẹe ẹhoku; yẹe ẹhu-ekoko; yẹe oke okpomọku; l'o
mee; anwụ akpọbe; iphe unu meberu l'alị achashịa manụ; l'e gude ogu-echi gbushia
unu. Iphemiphe ono emekpaa unu ẹhu jasụ unu abụru mkpurupyata.
23 Akpaminigwe-a, unu vu l'ishi-a a-bụru onyirubvu; alị, unu zọberu ọkpa abụru
mgbọro-ígwè.
24 Chipfu e-me gẹ mini, gege edze l'alị unu bụru urwuku; yẹe udzu. Ọ bụru igwe
a-nọdu edze urwuku yẹe udzu ono ekpu unu gbiriri jasụ unu abvụebe.

25 “Chipfu a-ha gẹ ndu ọhogu unu lwụ-kpee unu. Unu e-dzebe edzebe byapfuta
ndu ọhogu unu ọgu; ọle unu a-gba nanụ nanụ; gbakashịhu. Unu abụru ndu alị-eze
ndu mgboko l'ophu a-nọdu asọ oyi.
26 Odzu unu a-bụru nri ẹnu, ephe l'eli; yẹe anụ, bu l'eliphe; ọphu ọ dụdu onye bya
eye phẹ ebvu; chịfu phẹ.
27 Chipfu a-tụ unu ẹjo-onwo ndu Ijiputu; waa oke-ẹjo-onwo; waa onwo, aba yoyoyo;
waa ẹkpa-ebyi; ọphu unu abyadụ aka mma l'iphe-ememe ọbu.
28 Chipfu e-me g'ọbvu bya unu; unu atsụahaa ishi; egomunggo eswehu unu.
29 Echilabọ eswe bẹ unu a-wata ebyiphe ẹka ebyiphe g'ẹka onye atsụ ishi ebyiphe
ẹka l'ọchii. Ọphu ọ dụkpodaa iphe, unu byiberu ẹka k'ememe, byaru ekeru ekeru.
Aa-nọduepho akpa unu ẹhu; ana unu nfụ mbọkumboku; ọphu unu abyadụ enweru
onye a-gbaru unu mkpu.
30 “Ii-je lẹ nwanyị jebua; ọo-bụru onye ọzo e-mechaa jepfuaha ya. L'ị kpụa ụlo
kpụ-ghe; ọle i ti buduru iya. L'ị kọo opfu-vayịnu; ị tịi ghọtadu mebyi iya.
31 Oke-eswi ngu bẹ aa-nọdu l'atatiphu ngu gbua; ọle ị tịi tadụ anụ iya. Nkapfụ-ịgara
ngu bẹ aa-nata ngu l'ọkpehu; ọphu a byadu akpụ-phutaru ngu iya azụ. Atụru ngu
bẹ ee-rwuta chịru nụ ndu ọhogu ngu; ọphu ọ dụdu onye agbaru ngu mkpu.
32 Ụnwu unu unwoke; yẹe kẹ nwanyị bẹ aa-chịru nụ ndu ọhozo. Ẹnya adụepho unu
l'ụzo mbọkumboku gbiriri jasụ ẹnya agbahụ unu tsụkiribaa. Ẹka unu bẹ e-rishihu
erine; ọle ọ tọ dụdu iphe unu adụ ike ememe.
33 Ndu unu amadụ bẹ e-ri iphe, unu kọru l'opfu; mbụ iphe, unu setarụ l'akanya.
Iphe, a-nọduepho etso unu kpoloko bụ mkpamẹhu; yẹe mkpawere mbọkumboku;
34 k'ọphu bụ l'iphe, unu e-gude ẹnya unu hụma a-gbaghaa unu iphu.
35 Chipfu a-tụ unu ẹjo-onwo, eme ẹjo ẹhuka l'ikpere; mẹ l'ọkpa l'ophu; mbụ
ẹjo-onwo, ata byadụ akpọhu akpọhu. Ẹjo-onwo ono e-shiẹpho unu l'ọbochi-ọkpa
phọkota jasụ l'ishi.
36 “Chipfu a-chịta unu; yẹe onye unu họtaru g'ọ bụru eze unu; laa ọha, unu ta
amadụ; ọphu nna unu oche phẹ amajẹduru ọha ọbu. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ unu a-
nọdu baarụ agwa ẹja; mbụ agwa, e gude oshi; yẹe mkpuma mee.
37 Unu a-bụru ndu ẹka ono, Chipfu a-chịru unu laa ono iphe, anyị ishi ẹdzu; iphe,
e gude anma l'ẹjo ẹtu; waa iphe, e gude agba mgbọnu.
38 “Unu e-mebekwa iphe, ha shii l'alị; ọle iphe, unu a-kpata iya ta abadu ishi; noo
kẹle igube e-mebyishi iya.
39 Unu a-gba opfu-vayịnu kọo ya opfu; ọle unu ta angụdu mẹe, shi iya nụ; ọphu
unu awọtadu akpụru, shi iya nụ; noo kẹle ụnwehu a-tafụ iya.
40 Oshi olivu a-tụko alị unu sweta; ọle unu ta abyadụ ete onwunu manụ, shi iya
nụ; noo kẹle akpụru iya e-rishihu; dashịa.
41 Unu a-nwụshi unwoke; yẹe ụnwanyi; ọle ẹphe ta abadụru unu urwu; kẹle aa-kpụ
phẹ lẹ ndzụ laa ọhozo.
42 Iphe, bụ oshi, pfụru l'alị unu; waa iphe, unu meberu emebe bẹ igube a-
tapyashịbebe.
43 “Ndu lwarụ alwalwa, bu l'echilabọ unu bẹ ẹka phẹ l'a-kangoje k'unu ọkpobe
akango; unubẹdua akaẹpho alwa alị alị eje.
44 Ẹphe e-jieje unu ụgwo; ọle unu tee nwedu ọphu unu e-jie phẹ. Ọ bụru
ẹphebedua a-bụjeru ishi; unubẹdua anọdu phẹ l'ẹka.
45 “Mburọnu ono g'ọ hakọta l'a-dapfuta unu; chịa unu kpabẹ kpabẹ; jasụ l'o gude
unu; mee; unu abụru mkpurupyata. Noo kẹle unu ta ngabẹduru Chipfu, bụ Chileke
unu nchị mee ekemu iya; mẹ iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje.
46 Mburọnu ono a-dụ unu l'ẹhu; bụru unu iphe-ọhubama; yẹe iphe, dụ biribiri;
dụkwapho oshilọkpa unu l'ẹhu jasụ l'ojejoje.

47 Eshinu unu te egudedu ẹhu-ụtso; tee ẹswa; jeeru Chipfu, bụ Chileke unu ozi teke
iphe shi ejehuru unu lẹ ree;
48 bẹ unu a-swị ẹgu nri; waa ẹgu mini; gbaru ọto; tẹme ụko iphemiphe adụru unu;
unu ejeeru ndu ọhogu unu ozi; mbụ ndu ono, Chipfu e-ye g'ẹphe bya etsoo unu ọgu
ono. L'o woru odogoro-ígwè nyabẹ unu l'olu; jasụ unu abụru mkpurupyata.
49 Chipfu e-duta ọha, shi ụzenya; mbụ l'ẹka igwe beru alị beru; g'ẹphe zia phaa
g'ugo bya ezikọta unu. Ọha ono a-bụru ndu unu ta anụdu olu phẹ.
50 Ọha ono bẹ iphu a-gba igirigiri; k'ọphu bụ l'ẹphe ta agụbedu ndu bụ ọgerenya
iphe; ọphu ẹphe aphụduru ụnwegirima obu-imemini.
51 Ẹphe e-ripya ụnwu iphe-edobe unu; waa ụnwu iphe, unu meberu l'alị; jasụ e
mebyishibẹbe unu. Ọ tọ dụdu ereshi unu; mẹ mẹe ọphúú unu; mẹ manụ unu; ọzoo
eswi unu; mẹ ụnwu atụru unu, ẹphe byaru aharu unu gbiriri jasụ unu alakọta l'iyi.
52 Ẹphe a-nọ-phekọta mkpụkpu, nọgbaa l'alị unu mgburugburu gbiriri jasụ igbulọ,
ha l'eli ono, a kpụshiru ike ono, unu chịru ụpfu kwẹe ono aphọfu daa. Ẹphe a-nọ-
phekọta mkpụkpu unu l'ophu, nọgbaa l'alị unu l'ophu mgburugburu; mbụ alị ono,
Chipfu, bụ Chileke unu nụru unu ono.
53 "Shita l'iphe-ẹhuka, ndu ọhogu unu e-me g'unu je teke ẹphe a-nọ-phe mkpụkpu
unu ono mgburugburu bẹ e-me; unu awata ata iphe, shi unu l'ẹhu; mbụ wata ata
ụnwu unu unwoke; mẹ ụnwanyi, bụ ụnwu, Chipfu, bụ Chileke unu nụru unu.
54 Ọo-dụ-tabe ẹji; k'ọphu bụ lẹ nwoke, kachakpọo enweru obu-imemini; bya abụru
onye iphe kachaa erwu l'ẹhu bẹ imemini nwune iya nwoke; ọzoo nyee ya, o yeru
obu; ọzoo ụnwu iya, ghuduru nụ ta adụedu.
55 Ọphu ọ byadu ebuta anụ nwa iya ono, ọota ono; bee onye lanụ lẹ ndu ono. Iphe,
a-kpata iya nụ abụru l'ọ tọ dụedu iphe ọzo, phọdubaaru iya l'ẹka; kẹle ndu ọhogu
unu nọ-pheru unu mgburugburu; unu nọdu eje iphe-ẹhuka.
56 Nwanyị, kachakpọo enweru obu-imemini; bya abụru onye iphe kachaa erwu
l'ẹhu l'echilabọ unu; mbụ onye anọduje arwọ alị gẹ ya zọbe ọkpa lẹ g'o nweberu
obu-imemini; yẹe g'iphe erwube iya l'ẹhu; bẹ imemini ji iya, o yeru obu; mẹ nwa iya
nwoke yẹe kẹ nwanyị ta adụkwa.
57 Ụnwu, ọo-nọdu anwụshi; mẹkpoo eze, l'etsoje nwa bẹ oo-meje lẹ mpya gẹ ya
atụko iya taa nkịnyi iya. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ ọkpa-nri, a-dụ nụ; yẹe
iphe-ẹhuka, ndu ọhogu unu e-me g'unu jee teke ono, ẹphe a-nọ-phe mkpụkpu unu
mgburugburu ono.
58 "Ọ -bụru l'unu te eletaduru ẹnya meje iphemiphe, e pfuru l'ekemu-a, e deru
l'ẹkwo-a; k'ọphu unu a-nọdu akwabẹ ẹpha-a ùbvù; mbụ ẹpha ono, dụ akpabiri bya
adụ ebvu ono, bụ iya bụ Chipfu, bụ Chileke unu;
59 bẹ Chipfu e-mekwa g'ẹjo iphe-ẹhuka, ẹtu iya adụjeduru dapfu unu l'awa unu;
mbụ ẹjo iphe-ẹhuka, a-pa ẹka; tẹme l'ọonoo ọdu alala; wafụa ẹjo iphe-ememe, a-dụ
iberezi; tẹme l'oomee ẹriri nggẹringge.
60 L'o wofutakwarụpho unu iphe, bụ ẹjo iphe-ememe ono, l'emeje ndu Ijiputu ono,
bụ ọphu unu shi atsụje ebvu ono g'ọ bya arakụwaruro unu arakụru l'ẹhu.
61 Ọ bụkwarupho iphe, bụ iphe-ememe; mẹ iphe, bụ iphe-ẹhuka, e deduru l'ẹkwo
ekemu-a bẹ Chipfu e-vuru byabẹ unu l'ishi gbiriri jasụ unu abụru mkpurupyata.
62 Unu abya abụru ndu a-phọdu nwanshịi nwanshịi; l'unubẹ ndu shi dụtabe
igwerigwe gẹ kpokpode, nọ l'igwe. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ l'unu te emeduru
Opfu Chipfu, bụ Chileke unu.
63 Ọ bụru ẹgube ono, Chipfu gude ẹhu-ụtso mee g'iphe dụru unu lẹ ree; bya
emee g'unu ka l'ọtu ono; nokwaphọ gẹ Chipfu e-gude ẹhu-ụtso; mee; unu abụru
mkpurupyata; mekwaaphọ; ọ tọ dụhedu iphe, unu a-bụ; l'e phefu unu l'alị ono, unu
eje alwụta ono.

64 “Chipfu a-chịka unu; mee unu edzuru mgboko l'ophu; e -shi l'ishi mgboko ishi
iya-a jasụ l'ishi iya ọphuu. Ẹka ono bẹ unu a-nọdu baarụ agwa ẹja; mbụ agwa, e
meru l'oshi; yẹe mkpuma. Iphe ono bụru iphe, unu ta mahaada; tẹme ọphu nna unu
oche phẹ amajẹduru iya.
65 Ọle iphe ta abyadụ adụ unu lẹ nphe l'echilabọ ọha m'ọha ono; ọphu ọkpa abyadụ
adụ unu doo. Ọ chịa iphe, Chipfu e-me bụ l'oo-me g'obu te unu etete l'ẹka ono; ẹnya
agbahụkota unu ọchii; aphụ eji unu obu.
66 Ndzụ unu a-nọdu awa awawa; mbụ l'eswe l'ẹnyashi bẹ unu a-nọduje lẹ ndzụ-
agụgu. Ọ to nwedu onye a-maru; ?ya a-dzụru-a ndzụ; tọo ya ta adzụdu.
67 Teke o beru l'ụtsu bẹ unu a-sụ: ‘Ọme ọ bụkponu l'ụzenyashi!’ Teke ọ bụ
l'ụzenyashi; unu asụ: ‘Ọme ọ bụkponu l'ụtsu!’ Iphe, a-kpata iya nụ abụru oke ndzụ-
agụgu, a-nọdu l'ime ọkpoma unu; yẹe ẹjo-iphe, unu e-gude ẹnya unu ahụmagbabe.
68 Chipfu e-ye unu l'ụgbo-mini; mee unu alaphu azụ l'alị Ijiputu, bụ ẹka ono, ya
sụru l'unu te ejebaẹdu ọzo ono. Ẹka ono bẹ unu a-kpọbe onwunu k'erere; gẹ ndu
ọhogu unu zụa unu g'unu bụru ohu phẹ unwoke; mẹ k'ụnwanyi; ọle ọ tọ dụdu onye
e-kwe azụ unu.”

29

Ọgbandzu, Chileke yẹle ndu Ízurẹlu gbaru lẹ Mówabu

1 Ọwaa bụ iphe, e pfuru l'ọgbandzu ono, Chipfu tụru Mósisu ekemu sụ g'o mee gẹ
yẹle ndu Ízurẹlu gbaa l'alị ndu Mówabu ono; a -gụfukwa ọgbandzu ọphu yẹle ẹphe
gbaru l'úbvú Horẹbu.
2 Mósisu bya ekukọbe ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha; sụ phẹ: “Unu gudewaa ẹnya unu
hụma iphemiphe, Chipfu meru Fero; waa ndu-ozi iya l'ophu; waa alị iya l'ophu l'alị
ndu Ijiputu.
3 Ẹnya unu ẹbo ẹbo bẹ unu gude hụma iphe-ọhutama, parụ ẹka ono; yẹe iphe-
ọhumalenya ono; mẹ iphe, dụgbaa oke biribiri, nwụru nụ ono.
4 Ọle Chipfu ta nụduru unu uche, emeje g'iphe doo ẹnya; waa ẹnya, unu e-gude
hụma ụzo; waa nchị, unu e-gude anụ iphe jasụ ntanụ-a.
5 Mu duru unu ụkporo apha labọ l'echiẹgu; ọphu uwe unu akahụduru unu l'ẹhu;
ọphu akpọ-ọkpa unu akahụduru unu l'ọkpa.
6 Unu ta tadụru buredi; ọphu unu angụduru mẹe; ọzoo iphe ọzo, atsụ atsụtsu;
k'ọphu unu a-maru l'ọo mu bụ Chipfu bya abụru Chileke unu.
7 O be teke anyi rwuru alị ẹka ono; Sihọnu, bụ eze ndu Hẹshibonu; waa Ọgu, bụ
eze ndu Beshanu lụfuta bya adatso anyi ọgu; anyi lwụ-kpee phẹ.
8 Anyi lwụta alị phẹ bya eworu iya nụ ọkpa-ipfu Rúbẹnu; waa Gadu; waa ọkpa-ipfu
Manásẹ, e keru ẹbo; woru iya nụ phẹ g'ọ bụru okiphe phẹ.
9 Ọo ya bụ lẹ-a; unu dobekwa opfu, e pfuru l'ọgbandzu-a; unu emeje iya ememe;
g'iphe, unu kụberu ẹka ememe abụjeru unu ụpete.
10 “G'unu ha ntanụ-a pfụkotaru l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu; mbụ ndu-ishi unu;
ọkpa-ipfu unu; waa ndu bụ ọgerenya unu; waa ndu nweru ẹnya, nọgbaa l'echilabọ
unu; mẹkwapho ndu bụ nwoke lẹ ndu Ízurẹlu l'ophu;
11 yẹe ụnwegirima unu; mẹ ụnwanyi, unu alụ alụlu; waa ndu lwarụ alwalwa, bu
l'ẹka unu kpọberu ụlo-ẹkwa unu, bụ ndu awaru unu nkụ; ekuru unu mini;
12 k'ọphu unu lẹ Chipfu, bụ Chileke unu a-gba ndzụ; unu ayịru l'angụ ono, Chipfu,
bụ Chileke unu eriru unu ntanụ onoya.
13 G'ee-shi g'o mee unu ntanụ-a g'unu bụru ndibe iya; g'ọ bụru Chileke unu, bụ iya
bụ iphe, o pfuru; bya abụru iphe, o riburu nna unu oche phẹ, bụ Ébirihamu; waa
Áyizaku; waa Jiékọpu l'angụ.

14 Ọgbandzu-a, mu nọ l'ẹka-a eme g'unu gbaa ntanụ-a; mẹ angụ-a, mu eri eye iya-a
ta abụkwa unubẹdua bẹ yị ya nụ kpoloko.
15 Ọ yị ya; mbụ onye anyi l'iya tụko pfụru l'atatiphu Chipfu, bụ Chileke anyi l'ẹka-a;
ọ yịru iya; mbụ onye anyi l'iya ta nọdu l'ẹka-a ntanụ-a.
16 "Unubẹdua l'onwunu bẹ o doru ẹnya ree g'anyi shi buru l'alị ndu Ijiputu; waa
g'anyi shi ghakọta alị ndu ọhozo; jee gbiriri; jasụ anyi rwua ẹka-a.
17 Tẹme unu hụmawaa ahụma ahụma, ẹphe emeshi; mẹ agwa phẹ, bụ iphe, ẹphe
pyịru l'oshi; mẹ ọphu ẹphe watarụ lẹ mkpuma; waa ọphu a kpụru lẹ mkpọla-ọchaa;
waa mkpọla-ododo.
18 Unu letakwa ẹnya g'ọ tọ dụ nwoke; ọzoo nwanyị; ọzoo ipfu; ọzoo ọkpa-ipfu
obu iya a-lụfu l'ẹka Chipfu, bụ Chileke anyi nọ; tụgbua je abaaharụ agwa ndu ọhozo
ono ẹja. Unu te ekwekwa g'ẹjo-iphe, egbu egbugbu bya atsọ ilu ẹgube ono kpofuta
l'echilabọ unu.
19 G'ọ tọ dụkwa onye a-nụmacha ẹjo ọnu, aatụ-a l'ọowata agọru ọnu-ọma anụ
onwiya sụ l'ẹhu a-dụ iya-a guu; m'obeta ya tsoru ọkpoma-mgbashị, shi iya l'obu.
Kẹle ẹgube iphe ono -dụ bẹ alị, mini dụ yẹe k'ọkponku a-tụko bụru mkpurupyata.
20 Chipfu ta abyakwa agụru onye ọbu nvụ. Ẹhu-eghu Chileke; yẹe okophoo ya a-
nọduwaro swiru onye ọbu. Tẹme mburọnu ono, e deshiru l'ẹkwo-a a-dapfuta iya;
tẹme Chipfu e-hufu ẹpha onye ono lẹ mkpula akpaminigwe-a.
21 Chipfu a-họta onye ono l'ọkpa-ipfu Ízurẹlu l'ophu dobe g'ẹjo-iphe nwụaru iya;
mbụ ẹjo ọnu ono, e pfuru opfu iya l'ẹkwo ekemu-a, e deru ọgbandzu-a.
22 "Ụnwu unu, bụ ọgbo ọphu e-tsota k'unu; mẹ ndu bụ nlwamụlwa, shi l'ẹka dụ
ẹnya a-hụma ẹjo-iphe, a-nwụ l'alị ono; waa iphe-ememe, Chipfu e-gude kpakaa alị
ono.
23 Alị ono g'ọ ha bẹ iphe, e-jiru iya nụ bụ ọku nshị-egbe; waa únú; yẹe onwu-
phuruphuru; k'ọphu bụ l'a taa kọdu iphe l'alị ono; ọphu ọ dụdu iphe, emehu iya nụ;
ọphu ẹswa efukpọdaa ya nụ. Mbụ l'ee-me iya iphe, e meru Sọdomu; yẹe Gọmóra;
mee ya iphe, e meru Adama; yẹe Zebowimu; bụ ndu Chipfu gude oke ẹhu-eghu iya
mebyishia ono.
24 Ọhamoha l'ophu atụko jịahaa sụ: '?Bụ gụnu kparụ iphe, Chipfu meru alị-a
ẹgube-a; mbụ iphe, kparụ iphe, ọ tụ-koshiru alị-a ẹjo oke ẹhu-eghu iya ẹgube-a?'
25 "Noo teke ndiphe e-yeru phẹ ọnu sụ: 'Iphe, kparụ iya nụ bụkwa lẹ ndu ono
gbakụtaru azụ l'ọgbandzu Chipfu, bụ Chileke nna phẹ oche, bụ ọphu ẹphe l'iya gbaru
teke ono, o dufutaru phẹ l'alị Ijiputu ono.
26 Ẹphe gbafụru je abaaharụ agwa ẹja; bya ephozeaharu iya; mbụ agwa ẹphe
amadụ; tẹme ọphu ọ bụdu yẹbedua nụru phẹ iya.
27 Ọo iphe ono kparụ iphe, oke ẹhu-eghu Chipfu gbanwuhuru ọku l'ẹka alị-a nọ;
k'ọphu ọ tụkoru ẹjo ọnu, a tụru dee l'ẹkwo ekemu-a kpukposhi phẹ l'ẹhu.
28 Tọbudu iya bụ; Chipfu phefu phẹ l'alị ono g'onye phefuru ọgbarabvu-oshi; ọ
bụru oke ẹhu-eghu iya; yẹe ẹnya, ata iya kpịtikpiti bẹ o gude nwuru phẹ ye l'alị ndu
ọzo g'ọ dụnaa nta.'
29 "Iphe, e domiru edomi bụ kẹ Chipfu, bụ Chileke anyi; obenu l'iphe, e meru g'a
maru bụ k'anyịbedua; waa ụnwu anyi jasụ l'ojejoje; k'ọphu anyi e-meje iphemiphe,
e pfuru dee l'ẹkwo ekemu-a."

30

Iphe e-jehuru onye izimanụ lwarụ azụ

1 "Ọo ya bụ; teke iphemiphe-a mejeẹrupho unu; mbụ agọ ọnu-ọma yẹe atụ ọnu
ono, mu tọgboru unu ono; unu nọdu l'echilabọ ọhamoha ono, Chipfu, bụ Chileke
unu chịkashiru unu; unu laa je anọdu ono; nyata iya; k'ọphu o rwuru unu l'uche;

2 k'ọphu unu lwaphutaru azụ lwapfuta Chipfu, bụ Chileke unu; bya emeahaa olu
iya, bụ iphemiphe ono, mu atụru unu ekemu iya ntanụ ono; mbụ unubẹdua unu
l'ụnwegirima ibe unu; unu gude obu unu g'ọ ha; yẹe ndzụ unu l'ophu lwa
3 bẹ Chipfu, bụ Chileke unu e-dophu unu azụ l'ọnodu unu; mbụ l'ọo-phụru unu
obu-imemini; bya edufutakọta unu l'ọhamoha ono, bụ ẹka Chipfu, bụ Chileke unu
chịru unu ye onoya.
4 O -nwekpọoru ndibe unu ono ọphu a chịru jeye l'ẹka igwe beru alị beru; Chipfu,
bụ Chileke unu ejelẹ-a ẹka ono je eduphuta phẹ azụ; mbụ l'oo-jekpọepho l'ẹka ono
je ekua unu.
5 Mbụ lẹ Chipfu, bụ Chileke unu e-duphuta unu azụ l'alị ono, bụ kẹ nna unu oche
phẹ ono; l'ọ bụru k'unu. L'o meeru g'iphe dụru unu lẹ ree; mee g'unu barahụ jaa
àjàjà ka nna unu oche phẹ shii.
6 Chipfu, bụ Chileke unu e-bu unu úbvù l'ime obu; bukwaphọ awa unu úbvù l'ime
obu; k'ọphu bụ l'unu e-ye Chipfu, bụ Chileke unu obu unu g'ọ ha; gude ndzụ unu
l'ophu yee ya obu; k'ọphu unu a-nọdu ndzụ.
7 Ọo ya bụ; Chipfu, bụ Chileke unu atụko ọtu-ọnu-a byabẹ l'ishi ndu ọhogu unu;
waa l'ishi ndu kpọru unu ashị eme unu ewere.
8 Noo teke unu a-lwaphuta azụ bya emeahaa opfu, o pfuru; mbụ Chipfu, bụ Chileke
unu; bya awata emekọta iphe, bụkpoo ekemu iya, bụ ọphu mu atụru unu ntanụ-a.
9 Chipfu, bụ Chileke unu e-me g'iphe, unu kụberu ẹka ememe jehuru unu;
mekwaphọ g'unu nwụshia ụnwu; waa g'iphe-edobe zụshiaru unu; tẹme iphe, unu
meberu l'alị emehukwaphọ; kẹle Chipfu e-mechaa gude ẹhu-ụtso ọzobaa mee g'iphe
jehuru unu; ẹgube ono, o gude ẹhu-ụtso meeru iya nna unu oche phẹ ono;
10 mẹ ọ -bụru l'unu ngabẹru nchị l'opfu Chipfu, bụ Chileke unu; meje ekemu iya;
waa iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje, bụchaa iphe, e deru l'ẹkwo ekemu-a; yẹfua
m'ọ bụru-a l'unu e-gude obu unu g'ọ ha; waa ndzụ unu l'ophu dakọbe lwaphuta azụ
lwapfuta Chipfu, bụ Chileke unu."

Opfu mkpọchi-ishi

11 "Noo kẹle ekemu-a, mu atụru unu ntanụ-a ta atsụnukakwa unu l'ẹhu ememe;
ọphu ọ karikwaru unu ẹka.
12 Opfu ono ta nọdu l'imigwe k'ọphu unu a-jị sụ: '?Bụ onye e-nyihu imigwe je ewota
iya bya araaru anyi arara; k'ọphu anyi a-ngabẹ iya nchị mee ya?'
13 Tẹme ọphu ọ nọdu l'azụ eze-ẹnyimu azụ iya ọphuu; k'ọphu unu a-jị sụ: '?Bụ
onye a-da eze-ẹnyimu je ewota iya raarụ anyi arara k'ọphu anyi a-nụma iya meahaa
ya?'
14 Obenu l'opfu ọbu nọkpoo unu ntse ọkpobe anọno; mbụ l'unu kpụ iya akpụkpu
l'ọnu; tẹme ọ nọdu unu l'obu; k'ọphu unu e-mekwanụ iya ememe.
15 "Unu lenu; ntanụ-a bẹ mu dobekwaru unu ndzụ; waa ẹka-atụtu; bya edoberu
unu anwụhu; yẹe ọla-l'iswi.
16 Ọ -bụru l'unu yeru Chipfu, bụ Chileke unu obu; bya etsokọta ụzo iya; mbụ edobe
iphe, ọ tụru l'ekemu; waa iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; waa iphe, ọ sụru g'e meje,
bụ iya bụ iphe, mu ezi unu ntanụ-a; bẹ unu a-nọdukwa ndzụ; jaa ka l'ọtu; tẹme
Chipfu, bụ Chileke unu ekebe unu l'ọma l'alị ono, unu abahụ eje alwụta nworu ono.
17 Ọle ọ -bụru l'unu wofuru ọkpoma unu l'ẹka Chipfu nọ; ọphu unu ekwedu angabẹ
nchị; unu haa; e deta unu; unu je ephozeaharu agwa; baaharụ iya ẹja;
18 bẹ mu arajakwaru iya unu araja ntanụ-a sụ l'unu a-lakwa l'iyi. Ọphu unu ebukwa
nọo ọdu l'alị ono, unu abya ada ẹnyimu Jiọ́danu eje alwụta nworu ono.
19 Ntanụ-a bẹ mu ekukwa igwe yẹe alị g'ọ bya agbaa unu ekebe lẹ mu dobeakwaru
unu ndzụ; bya edoberu unu anwụhu; doberu unu ọnu-ọma; yẹe mburọnu. Ọo ya

bụ lẹ-a; unu hatalẹkwaa ndzụ; k'ọphu unu lẹ ndu a-bụru oshilọkpa unu a-tụko nọdu ndzụ;
20 k'ọphu unu e-ye Chipfu, bụ Chileke unu obu; waa k'ọphu unu e-meje opfu iya;
waa k'ọphu unu l'iya arakụru; noo kẹle ọo yẹbedua bụ ndzụ unu. Ọ bụru iya bụ
l'unu nọ ndzụ ogologo; k'ọphu unu e-buru l'alị ono, Chipfu rifuru nna unu oche phẹ
l'angụ lẹ ya anụ phẹ ono; mbụ ndiche unu phẹ, bụ Ébirihamu; waa Áyizaku; yẹe
Jiékọpu."

31

Jioshuwa anọ-chi ẹnya Mósisu

1 Tọbudu iya bụ; Mósisu nọdu epfukpọekwapho opfu-a anụ ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha;
2 sụ phẹ: "Nta-a bẹ mu kawaru nka nọwa ụkporo apha ishii; ọphu mu adụedu ike
edu unu eje ejeje alwa alwalwa. Tẹme Chipfu sụakwa mu phọ gẹ mu ta adafụkwa
azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu.
3 Ọ bụru Chipfu, bụ Chileke unu e-vuta ụzo; unu etso iya je adaa ẹnyimu ono. Ọ
bụru iya a-tụko ọhamoha-a mebyishiaru unu; mee; unu alwụta alị phẹ nworu. Ọ
bụru Jioshuwa e-vutaru unu ụzo; unu etso iya je adaa ẹnyimu ono, bụ iya bụ gẹ
Chipfu pfuru iya.
4 Chipfu emee phẹ ẹgube ono, o meru ndu eze ndu Amọru, bụ Sihọnu yẹe Ọgu; bụ
ndu o mebyishiru; yẹe alị phẹ.
5 Mbụ lẹ Chipfu e-woru phẹ ye unu l'ẹka; ọle g'unu mekọtakwa phẹ gẹ mu sụru
g'unu mee phẹ.
6 G'ọkpehu dụkwa unu; unu eshihu obu ike. Gẹ ndzụ ba agụkwa unu; ọphu unu
atsụkwa phẹ ebvu. Noo kẹle ọo Chipfu, bụ Chileke unu l'onwiya bụ onye du unu eje.
Ọ tọ byadu aha unu; ọphu o leswedu unu ẹnya."
7 Mósisu bya ekua Jioshuwa; bya anọdu l'atatiphu ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha sụ iya:
"G'ọkpehu dụkwa ngu; l'i shihu obu ike; kẹle ọ kwa ngu e-tsoru ndu-a bahụ l'alị ono,
Chipfu riburu angụ l'ọo-nụ nna phẹ oche ono. Ọ bụru gụbedua l'e-me g'ẹphe lwụta
iya nworu.
8 Ọ bụru Chipfu l'onwiya e-vutakwanụru ngu ụzo; tẹme l'ọ nọdukwapho swiru ngu
eswiru. Ọ tọ byadu aha ngu; ọphu o leswedu ngu ẹnya. Gẹ ndzụ ba agụkwa ngu;
ọphu obu etekwa ngu etete!"

Agụ ekemu ono

9 Noo ya; Mósisu bya edee ekemu ono edede woru nụ ndu-uke, bụ phẹ bụ oshilọkpa
Lívayi, bya abụru phẹ apajẹ okpoko ọgbandzu Chipfu; nụkwa iya phọ ndu bụ
ọgerenya lẹ Ízurẹlu g'ẹphe ha.
10 Mósisu bya atụkwaru phẹ phọ ekemu sụ phẹ: "A -nọjechaepho apha ẹsaa; ọ
bvụjeepho, bụ iya bụ l'apha akagbu ụgwo; mbụ teke ono, aabọje Ọbo-Ṁkpù ono;
11 teke ndu Ízurẹlu wụfutakotaerupho l'iphu Chipfu, bụ Chileke phẹ l'ẹka ọo-họta
dobe g'unu dzukọje; teke ẹphe dzukọerupho; unu agụa ekemu-a gẹ Ízurẹlu l'ophu
nụmakota g'ẹphe ha.
12 Unu dzukọbe phẹ l'ẹka lanụ; unwoke mẹ ụnwanyi; yẹe ụnwegirima; mẹ ndu
lwarụ alwalwa, bu lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu unu; k'ọphu ẹphe a-tụko ngabẹ nchị;
nwụta atsụ Chipfu, bụ Chileke unu ebvu; tẹme ẹphe eleta ẹnya emekọta iphe, e
pfuru l'ekemu ono g'ọ ha.
13 Ụnwu phẹ ndu ọphu teke amadụ ekemu-a bẹ aa-nụmakwa iya phọ nwụta atsụ
Chipfu, bụ Chileke unu ebvu jasụ g'unu e-buberu l'alị ono, unu ada ẹnyimu Jiọ́danu
eje enworu ono."

Aanma ọkwa lẹ ndu Ízurẹlu e-mechaa kwefuru Chileke ike

14 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya: “Mbọku, ịi-nwụhu
erwuakwa ntse. Kua Jioshuwa; g'unu l'iya tụko swịru bya apfụru l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ
gẹ mu karụ iya iphe, oo-me.” Mósisu yẹe Jioshuwa bya ejerwua je apfụru l'ụlo-ẹkwa-
ndzukọ ọbu.
15 Chipfu gude urwukpu, kpụru oronmono bya l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono. Urwukpu
ono kpụa oronmono l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono.
16 Chipfu sụ Mósisu: “Nta bẹ ịibyakwa alapfu nna ngu oche phẹ. Ọle ndu-a
ta adụkwa g'ẹphe a-nọ-beru; ẹphe awata apharwụshi onwophẹ g'ụnwanyi ụkpara
l'abarụ agwa ndu alị ono, ẹphe abahụ ono ẹja. Ẹphe a-gwọbe mu; mebyia ọgbandzu
ono, anyi l'ẹphe gbaru ono.
17 Ọ bụru teke ono bẹ ẹhu-eghu mu e-nwuahaa phuruphuru. Mu agwọbe phẹ;
woru iphu wohaaru phẹ. L'e woru phẹ mebyishia. Ikpoto ẹjo-iphe; mẹ iphe-ẹhuka
a-dapfu phẹ; k'ọphu ẹphe a-wata epfu l'eswe mbọku ono sụ: ‘Iphe, meru g'o gude
ẹjo-iphe-a byapfuta anyi bụkwa l'ọo lẹ Chileke anyi ta anọedu l'echilabọ anyi.’
18 Mbọku ono bẹ mu wohafụtajeru phẹ atatiphu mu. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ
iphe, bụkota ẹjo-iphe, ẹphe e-mekọta; merwua k'ọphu bụ l'ẹphe a-gharu agwa ọzo
iphu.
19 “Nta-a bụ g'i woru ebvu-a dee l'ẹkwo dobe; gụjeru onwongu; l'i zikwaa ya phọ
ndu Ízurẹlu g'ẹphe maru iya agụgu; g'ọ bụru iphe, mu e-gude agba phẹ ekebe.
20 Mu -durwutaẹ phẹ phọ l'alị ono, manụ-ẹnwu yẹe mini ẹra-eswi asọ gborogboro
ono; mbụ l'alị, mu kweru nna phẹ oche phẹ ukwe iya; bya eriru angụ yeru phẹ iya
ono; ẹphe -rijiaha ẹpho bya adụ okporokpo; bẹ ẹphe a-gharu agwa ọzo iphu; jeahaarụ
phẹ ozi; nmaahaa mu phulaphula; bya emebyia ọgbandzu mu.
21 Ikpoto ẹjo-iphe; mẹ iphe-ẹhuka -dapfuẹ phẹ phọ; ebvu ono agbaa phẹ ẹjo ekebe;
kẹle oshilọkpa phẹ ta abyadụ agụ-buhu iya agụ-buhu. Noo kẹle mu mahawarụ idzu
iphe, ẹphe achị k'ememe; tẹmanu mu durwutajẹ phẹ alị, mu riburu angụ anụnu-a.”
22 Ọo ya bụ; Mósisu dee ebvu ono mbọku ono; bya eworu iya zia ndu Ízurẹlu.
23 Chipfu pfuaru Jioshuwa nwa Nunu iphe, oo-me; sụ iya: “G'ọkpehu dụkwa ngu;
l'i shihu obu ike; kẹle ọo gụbedua e-du ndu Ízurẹlu laa l'alị ono, mu riburu angụ lẹ
mu a-nụ phẹ ono. Mbẹdua e-swiẹru ngu phọ eswiru.”
24 Mósisu dekọtachaepho ekemu-a l'ẹkwo; e -shi l'ishi jeye l'ẹka ọ bvụru;
25 o pfuaru oshilọkpa Lívayi, bụ ndu apajẹ okpoko ọgbandzu Chipfu; sụ phẹ:
26 “Unu nata ẹkwo ekemu-a dobe lẹ mgburẹku okpoko ọgbandzu Chipfu, bụ Chileke
unu ono; g'ọ nọdu l'ẹka ono agba unu ẹjo ekebe.
27 Kẹle mu maru g'unu bụ-be ndu ekwefụje ike; waa g'unu bụ-be ndu ẹjo-ọkpoma.
Ọ -bụru l'unu shiwaa nta-a, mu nọkwadu swiru unu-a bụru ndu kwefuru Chipfu ike;
lewarọ g'ọo-dụ mẹ mu nwụhuepho!
28 Unu kukọberu mu ndu bụ ọgerenya l'ọkpa-ipfu l'ọkpa-ipfu nọnu g'ẹphe ha; yẹe
ndu-ishi unu; gẹ mu pfua opfu-a ye phẹ lẹ nchị; mu ekua igwe yẹe alị g'ọ bya agbaa
phẹ ekebe.
29 Kẹle o dokpọoru mu ẹnya rengurengu lẹ mu -nwụhuchaa bẹ unu a-wata eme
ẹjo umere, rehuru erehu; mbụ unu ahaa ụzo-a, mu tụru unu l'ekemu sụ g'unu tsoje-
a. L'iphu bẹ ẹjo-iphe a-dapfukwa unu; noo kẹle unu a-nọdu eme iphe, dụ ẹji l'iphu
Chipfu; shi nno gude iphe, unu gude ẹka unu meta kpatsu iya ẹhu-eghu.”

Ebvu, Mósisu gụru

30 Tọbudu iya bụ; Mósisu shiẹpho l'ishi gụshiaru phẹ iphe, e deru l'ebvu ono gbiriri
jasụ ọ bvụ. Ndu Ízurẹlu, dzukọberu nụ g'ẹphe ha nụmakota iya.

32

1 Gụbe igwe; ngabẹru mu nchị
gẹ mu pfua opfu!
Gụbe alị; nụmakwa opfu,
shi mu l'ọnu!
2 G'iphe, mu ezi dzekwaa
gẹ mini.
G'opfu, shi mu l'ọnu
kwakwaa g'iji.
G'o dzekwaa gẹ mini,
alwa yẹgeyege l'irwu ẹswa;
mbụ g'o dzekwaa g'oke mini,
alwa wọowoowoo l'eli
irwu oshi.
3 Mu a-rakwa ẹpha Chipfu arara.
Unu janaa ẹpha Chileke anyi ono ajaja;
kẹle ọ parụ ẹka!
4 Ọ bụ iya bụ oke mkpuma ono!
Iphemiphe, oome nọdu adụebeje ree;
tẹme ụzo iya pfụkotaru nhamụnha.
Ọ bụ Chileke, apfụshije ike l'iphe,
o pfuru;
ọphu ọ dụdu iphe,
apfụduru-ọto, oomeje.
Ọ pfụberekoto; tẹme obu gụa
ya ìphóró.
5 Ẹphe watawarụ eme ẹjo umere,
rehuru erehu l'ẹka ọ nọ.
Mbụ lẹ ntụcha, dụ phẹ l'ẹhu
meakwaru; ọphu ẹphe
abụedu ụnwu iya.
Ẹphe bụru ọgbo,
menụkaru ẹjo-iphe;
mbụ ọgbo, ụzo phẹ gberu nggọ.
6 ?Bụ ẹgube iphe-a bẹ unu gude
apfụ Chipfu ụgwo;
unubẹ ndu-a, bụ ndu eswe;
bya abụru ndu amadụ iphe-a?
?Tọbudu iya bụ nna unu;
bya abụru onye meru unu?
Mbụ-a; ?tọ bụdu iya meru unu
g'unu a-dụ; bya emee;
unu ngụru angụru?
7 Unu nyatakwa teke k'ichee!
Unu arịa ọriri nyata ọgbo,
ghatawaru nụ!
Unu jịa nna unu g'ẹphe
kọoru iya unu!
Unu ajịkwaa ya phọ ndu bụ
ọgerenya unu;
g'ẹphe kọkwaaru iya phọ unu!

8 Teke Ọkalibe-kakọta-shii
hẹru ọhamoha okiphe phẹ;
mbụ teke o kekashịru ụnwu-eliphe;
bẹ ọ tụ-bugbaaru ụnwu-eliphe oke
ẹka ẹphe e-jeberu l'ẹhu l'ẹhu;
g'ụnwu Ízurẹlu habe l'ọtu;
9 kẹle okiphe Chipfu bụ ndibe iya;
mbụ l'ọo ndu Jiékọpu bụ okiphe
ọphu ọ họtaru.
10 Ọo l'echiẹgu bẹ ọ chọru phẹ
chọta; mbụ l'ọo l'alị,
dabyiru mgbegere ẹka
aanụgbaa njọ ọ́rà;
bẹ ọ nọ-pheru phẹ mgburugburu;
eleta phẹ ẹnya.
Ọ nwụberu phẹ ẹnya
g'aanwụbejeru akpụru
ẹnya ojii-a.
11 Ọo ẹgube ono, ugo anọduje
ephephe ẹpfune iya;
erwuphe l'eli ụnwu iya-a;
mbụ ẹgube ono,
ọosashije ǹkù iya pakọo ụnwu iya;
mbụ parụ phẹ l'igburọnu ǹkù iya;
12 bụ gẹ Chipfu nwẹkinyi iya
duru phẹ;
ọphu ọ dụdu agwa ndu ọhozo,
yeru iya ẹka.
13 O doberu phẹ l'ẹka ha l'eli
lẹ mgboko;
g'ẹphe bụru ishi.
Ọ bụru akpụru-iphe,
mịru l'ẹgu bẹ ẹphe riru.
O mekwaaphọ; ẹphe ria manụ-ẹnwu,
shi lẹ mkpuma;
yẹe manụ, shi l'alị,
dụ epfu epfu.
14 Manụ ẹra-eswi;
yẹe mini-ẹra atụru;
waa nwatụru, tsụru ẹba; yẹe ebili;
waa iphe-edobe,
shi l'alị Beshanu; yẹe eghu;
waa ọkpobe witi
bẹ o gudekwaphọ zụ-jia phẹ ẹpho.
Tẹme ẹphe ngụkwaapho
mẹe uswe-uswe,
shi l'akpụru vayịnu.
15 Ọle Jieshurunu* datachaẹrupho okporokpo; o kwefu ike.
Ọ daru okporokpo;

* **32:15 32:15** Iphe Jieshurunu bụ bẹ bụ ‘onye pfụberekoto’ bụ iya bụ l'ọo ndu Ízurẹlu bẹ eepfu ama ẹka.

bya adụwa bọgili-bọgili.
Ọ tsụwaru onwiya ẹba;
tẹme ọ gbẹ teke ono
bya ajịka Chileke,
meru iya nụ.
Ọ bụru oke mkpuma ono,
dzọtaru iya nụ ono
bẹ o gude weaha
gbẹgele-gbẹgele.
16 Ẹphe shi nno kpata;
o koaharụ phẹ okophoo
k'agwa ndu ọhozo
ẹphe jetaru dobegba.
Ọ bụru ahụma ahụma ono,
ẹphe eme ono bẹ ẹphe gude mee;
ẹhu ghuahaa ya eghu.
17 Ẹphe watarụ egwe ngwẹja
nụ ọbvu, abụdu Chileke;
mbụ agwa, ẹphe amajẹduru;
agwa ọ̀phúú, bụa mgboru nta-a
bẹ ọ fụtaru; agwa, nna unu oche
phẹ atsụjeduru ebvu.
18 Ọ kwa oke mkpuma ono,
zụfutaru unu ono bẹ unu
gbakụtaru azụ;
mbụ l'ọo Chileke ono,
bụ onye nwụru unu ono bẹ
unu zọharu.
19 Tọbudu iya bụ;
Chipfu bya ahụma iphe ono,
ẹphe eme ono;
bya asọaha phẹ oyi;
noo kẹle ụnwu iya nwoke;
mẹ kẹ nwanyị bẹ kpatsuru iya
ẹhu-eghu.
20 Ọ sụ: “Mu e-wofu phẹ ẹnya;
gẹ mu hụmaeshikwa iphe,
ẹphe e-mechaa bụru.
Noo kẹle ẹphe bụ ọgbo,
ụzo phẹ gberu nggọ;
mbụ ụnwegirima,
ta apfụshijedu ike l'iphe,
ẹphe pfuru.
21 Ẹphe gude iphe, abụdu Chileke
eme gẹ mu wata eko okophoo;
gude ụnwu agwa,
bụchaa iphe-mmanụ akpatsu
mu ẹhu-eghu.
Mu e-gudekwanụ ọha,
abụdu ọkpobe ọha
meru okophoo ye phẹ l'ẹhu;

gude ọha, eme eswe kpatsu
phẹ ẹhu-eghu;
22 kẹle oke ẹhu-eghu mu bẹ gbanwuhuwaru ọku;
ọku ọbu jee eke gbiriri jasụ
l'o kerwua ime ime alị-maa.
Ọo-kekọta mgboko; yẹe iphe,
a kpatarụ dobe iya;
l'o woru ọku tụa l'ẹka úbvú futaru.
23 Mu a-tụpyabe phẹ iphe-ẹhuka.
Ọ bụru phẹ bẹ mu a-nọdu
awụ apfụ mu l'ẹhu.
24 Mu e-me g'ẹjo ọkpa-nri
byapfuta phẹ;
l'o mee g'ẹphe korofu ẹnya.
Mu emee; okpomọku
erebushi phẹ anụ;
ẹjo iphe-ememe,
atụko phẹ gbushia.
Mu e-me g'ẹjo anụ-ẹgbudu
gude ẹpyii-eze bya atajashịa phẹ;
ẹjo agwọ, awụ l'alị,
atagbushia phẹ l'ẹru.
25 Ogu-echi bẹ ee-gude egbu phẹ pyaapyaa l'etezi.
Ndzụ-agụgu anma phẹ ẹhu
godagoda l'ime ụlo.
Ụnwokorobya;
mẹ ụnwumgboko;
mẹ ụnwegirima nshịi;
mẹ ndu ẹwó befuru l'ishi
atụko bụru mkpurupyata.
26 Mu shi sụ lẹ mu achịkashi phẹ;
ẹphe edzuru ẹkameka;
bya emee g'a ta nyatabahẹ
phẹ l'eliphe.
27 Obenu l'ọo ẹjo opfu ndu ọhogu
phẹ bẹ mu ezeru;
mbụ; a -nọnyakwa;
ndu ọhogu phẹ pfua iphe,
abụdu ire-lanụ.
G'ẹphe ta anọnya wata epfu sụ:
'L'ọ kwa ẹphebedua gude
ẹka phẹ lwụ-kpe phẹ;
l'ọ tọ bụebekwa Chipfu
meẹberu iphemiphe ono!' "
28 Sụ-a; ndu Ízurẹlu bụkwa ọha, egomunggo swehuru.
Ọ tọ dụkpodaa iphe,
edoje phẹ ẹnya mẹ nanụ.
29 Ọme l'ọ dụru mmamiphe,
dụ phẹ l'ẹhu;
mẹ iphe-a edokwa phẹ ẹnya.

Mbụ m'ẹphe amakwaru-a
g'o mechaa nwụaru phẹ
teke ikpazụ.
30 ?Dẹnu g'onye lanụ e-shi
chịa ụnu ụmadzu labọ
l'ụmadzu ụkporo iri ọso?
Mbụ-a; ?dẹnu g'ụmadzu labọ
e-shi chịa ụnu ụmadzu ise ọso
g'ẹphe gbala; gbahaa l'onye ono,
bụ Agbara-mkpuma phẹ ono
bẹ gbahawaru phẹ ẹka;
mbụ lẹ Chipfu mịwaru phẹ ẹnya?
31 Kẹle mkpuma nkephẹ ta adụdu gẹ Agbara-mkpuma k'anyi.
Ndu ọhogu anyi makwarụ-a l'ọo
g'ọ dụ bụ ono.
32 Vayịnu nkephẹ shi lẹ vayịnu
kẹ ndu Sọdomu.
Ọ bụru l'ẹgu ndu Gọmóra
bẹ akpụru vayịnu phẹ shi.
Akpụru vayịnu phẹ nọdu
egbu egbugbu.
Itoto iya nọdu atsọkota ilu.
33 Mẹe phẹ bụkwa obire ẹjo agwọ;
tẹme ọ bụru ẹjo ọnu-mini,
shi óghù l'ọnu.
34 “Mu woru iphemiphe ono
kwakọbe ree;
mbụ lẹ mu kwachiwaru iya l'ẹka
mu doberu ẹku,
mu nweru enweru.
35 Ọ kwa mbẹdua nwe emelata.
Ọo mbẹdua a-pfụ
phẹ ụgwo phẹ.
O -beẹpho teke ono bẹ ọkpa
e-chifu phẹ.
Mbụ lẹ mbọku, ẹphe a-bụru
mkpurupyata nọakwa ntse.
Ọla-l'iswi gudeakwa ọso achị
phẹ kpabẹ kpabẹ.”
36 Ọ kwa Chipfu a-harụ
ndibe iya enge.
Ọ bụru iya a-phụru
ndu-ozi iya obu-imemini;
mẹ ọ -hụmaepho l'ike
ta adụedu phẹ mẹ nanụ;
mbụ l'ọ tọ dụedu onye
ghuduru nụ: ohu mẹ amadụ.
37 Ọo-sụ phẹ:
“?Dẹnu agwa phẹ ọbu;
mbụ mkpuma phẹ ono,
ẹphe agbabajẹ je

anọdu eze ndzụ?
38 Mbụ agwa,
ataję ẹbà anụ ngwẹja phẹ;
bya angụa mẹe ngwẹja phẹ ono.
G'ọ gbẹshinu bya eyeru
unu ẹka!
G'ọ gbobutanu unu!
39 Unu hụmakwa;
ọ kwa mbẹdua kpoloko
bụ Chileke!
Ọ tọ dụekwa Chileke ọzo, dụ nụ;
gbahaa mbẹdua.
Ọ kwa mbẹdua emeje g'a nwụhu;
tẹme mu nọdu emeje
g'a nọdu ndzụ.
Ọo mbẹdua emekaję iphe;
ọ bụru mu emeje g'e wekọrohu;
ọphu ọ dụdu onye adụ ike
anafụ mu onye mu guderu.
40 Mu paliru ẹka mu mabẹ
l'imigwe ria angụ sụ:
Ọo gẹ mu bụ onye a-nọ ndzụ
jasụ l'ojejoje-a bụ gẹ mu
epfu sụ:
41 Mu -baẹpho ogu-echi mu ono,
egbu nwịinwii ono ababa;
bya aparu iya l'ẹka;
gude kpeahaa ikpe;
bẹ mu e-melata ndu ọhogu mu;
mbụ pfụa ndu kpọru mu ashị ụgwo.
42 Mu e-me gẹ mee nemadzụ
ngụguchaa apfụ mu angụgu;
mbụ mee ndu e gburu egbugbu;
waa ndu a kpụru lẹ ndzụ.
Tẹme ogu-echi mu asụa
nemadzụ pyaapyaa;
gbushia ishi ndu bụ
ndu-ishi ndu ọhogu mu ono.”
43 Unu tee ẹswa;
unubẹ ọhamoha!
G'unu lẹ ndibe Chileke tee ẹswa!
Noo kẹle ọo-gwata ụgwo
ishi ọchi ụnwu iya.
Ndu ọhogu iya bẹ oo-melata
ụgwo iphe, ẹphe eme iya.
L'ọ pfụa ụgwo iphe-ẹji,
ndu nkiya meru l'alị iya.
44 Mósisu ẹphe lẹ Jioshuwa nwa Nunu swịru bata; bya agụkota ebvu ono; ndu Ízurẹlu l'ophu nụmakota.
45 Tọbudu iya bụ; Mósisu pfuchaẹrupho ndu Ízurẹlu iphemiphe ono;

46 bya asụkwa phẹ phọ: “Unu vukwaru opfu-a, mu rarụ unu arara ntanụ-a l'obu.
Ọo ya bụ; g'unu ezia ụnwu unu g'ẹphe kwabẹ ẹnya mekọtaje iphemiphe, e deru
l'ekemu-a.
47 G'opfu-a ta abụkwaru unu opfu, enwedu ishi; kẹle ọ kwa ẹka ono bẹ ndzụ unu
nọ. Ọ bụru iphemiphe ono e-me g'unu karịberu nka l'alị ono, unu adagha ẹnyimu
Jiọ́danu eje alwụta nworu ono.”

Eepfu lẹ Mósisu a-nwụhu
l'eli úbvú Nebo

48 Noo ya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu l'eswe mbọku ono gẹdegede sụ:
49 “Nyihu úbvú-a, bụ úbvú úbvú Abarimu-a; mbụ úbvú Nebo, nọ l'alị Mówabu; bya
anọdukwapho l'okotazụ mkpụkpu Jieriko; je ahụma alị Kénanu, bụ alị, mu abya anụ
ndu Ízurẹlu g'ẹphe nworu.
50 Ọo l'eli úbvú ono, ii-nyihu ono bẹ ịi-nọdu nwụhu lapfu ndiche ngu phẹ; ẹgube
ono, nwune ngu, bụ Erọnu nwụhuru l'úbvú Họru; lapfu ndiche iya phẹ ono.
51 Iphe, a-kpa iya nụ bụru l'unu nọ l'echilabọ ndu Ízurẹlu lẹ mini Meriba kẹ Kadẹshi,
nọ l'echiẹgu Zinu kwefuru mu ike; mbụ l'ọo l'unu te emeduru g'a maru gẹ mu dụ-be
nsọ l'echilabọ ndu Ízurẹlu.
52 Ọo ya meru iphe, bụ ụzenya bẹ ịi-gbẹ hụma alị ono; ọle ị tịi bahụdu l'alị ọbu,
mu a-nụ ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu ono.”

33

Mósisu agọ ọnu-ọma anụ ọkpa-ipfu Ízurẹlu

1 Ọwaa bụ ọnu-ọma, onye kẹ Chileke, bụ Mósisu gọru nụ ụnwu Ízurẹlu tẹme ọ
nwụhu.
2 Ọ sụru:
“Chipfu shi l'úbvú úbvú Sayịnayi bya.
Mbụ-a; ọ gbẹ l'ụzo alị Siye nwuaru phẹ kẹ phoo gẹ nchi-abọhu.
Ọ gbẹ l'úbvú Paranu echiru phẹ kẹ swachaswacha;
chịru ụnubuku ndu dụ nsọ abya;
bya aparu ọku, enwu enwunwu l'ẹkutara.
3 Sụ-a; ndiphe bẹ o yeru obu;
mbụ l'iphe, bụ ndu dụ nsọ nọkota iya l'ẹka.
Ẹphe nọdu adajẹ kpurumu lẹ mgboru ọkpa iya; phozeta baarụ iya ẹja.
Ọ bụru iphe, o pfuru bẹ ẹphe emeje.
4 Mósisu tụru ekemu doberu anyi;
ọ bụru okiphe k'oshilọkpa Jiékọpu l'ophu.
5 Chipfu bụru eze ndu Jieshurunu
teke ono, ndu-ishi lẹ Ízurẹlu;
ẹphe l'ọkpa-ipfu ndu Ízurẹlu l'ẹhu l'ẹhu dzukoru ono.
6 Gẹ ndzụ bụkwaru k'ọkpa-ipfu Rúbẹnu!
G'ọ tọ chịhukwa; ọphu awa iya epehukwa!”
7 Ọwaa bụ iphe, o pfuru l'ẹhu ọkpa-ipfu Jiuda:
“Jiko Chipfu; nụmajekwa olu ndu Jiuda!
Dutakwa phẹ dupfuta ndu nkephẹ;
l'i mee g'ẹka shihuje phẹ ike l'ọgu!
Jiko yejenuru phẹ ẹka g'ẹphe lwụ-kpee ndu ọhogu phẹ!”
8 Ọkpa-ipfu Lívayi bẹ o pfuru nkephẹ; sụ:
“Gụbe Chipfu; menaa g'ọkpa-ipfu Lívayi tụjeru ngu ido,
bụ iya bụ tumimu yẹe urimu ngu; gudeje maru iphe, bụ obu ngu;

mbụ ndu ị hụru ama lẹ Masa;
tẹme gụ l'ẹphe see opfu l'agụga mini Meriba.
9 Ọo phẹ pfuru kẹ nna phẹ; yẹe kẹ ne phẹ;
sụ l'ẹphe ta akpadu phẹ ishi.
Ẹphe mịa ụnwu, ẹphe nwụru anwụnwu ẹnya;
mịkwaapho unwune phẹ ẹnya.
Obenu l'ẹphe letaru ẹnya mee opfu ngu;
bya eletakwaphọ ọgbandzu ngu ẹnya.
10 Ọ bụ phẹ e-zije ndibe Jiékọpu iphe, ị sụru g'e meje.
Ẹphe ezia ndu Ízurẹlu iphe, ị tụru l'ekemu.
Ọ bụru phẹ e-dobejeru ngu ụnwù-isẹnsu;
bụru phẹ e-dobeje ngwẹja-akpọ-ọku l'ọru-ngwẹja ngu.
11 Jiko Chipfu; gọru ọnu-ọma ye l'akanya, oose!
Jiko g'ozi, o gude ẹka iya jee dụjekwa ngu ree!
Ndu ono, wụ-lihuru etso iya opfu ono;
mẹ ndu ono, kpọru iya ashị ono; nyakashinaa phẹ ọkpu-nka;
k'ọphu ẹphe ta adụbaedu ike egbeli ishi ọzo!”
12 Ọkpa-ipfu Benjiaminu bẹ o pfuru nkiya; sụ:
“Onye Chipfu yeru obu l'a-nọdu nọ-kube iya; tụsaru ẹhu.
Ọ bụru Chipfu anọduje egbobuta iya eswe l'ẹnyashi.
Ọ bụru l'echi ọkpoma Chipfu bẹ ọo-nmakojeru.”
13 Ọkpa-ipfu Jiósẹfu bẹ o pfuru nkiya; sụ:
“G'alị iya bụkwaru alị, Chipfu gọru ọnu-ọma nụ.
G'ọ kwajẹru phẹ ẹguru iji, shi l'imigwe;
l'ọ nwụru phẹ mini ime alị shọkoshoko.
14 G'ẹnyanwu mekwaa g'ẹguru akpụru-iphe, ọ kọberu l'alị mehuru iya!
G'iphe, e meberu l'alị byaru iya gbụkugbuku l'ọnwa l'ọnwa!
15 G'a nụkwa iya iphe, kachakpọo ree, shi l'úbvú úbvú ndiche ono;
yẹe ẹguru iphe, shigbaa lẹ nwa-obvù ojejoje onoya!
16 G'e gudekwa iphe, kachaa ree, jiru eliphe kebe iya l'ọma!
Gẹ Jiósẹfu tụbakwa onye ono l'ẹnya;
mbụ onye ono, nọ l'irwu nwoshi ono, enwu ọku ono!
G'iphemiphe-a bụkotakwaru kẹ Jiósẹfu;
onye bụ onye-ishi l'echilabọ unwune iya.
17 Ọ dụ akpabiri g'oke-eswi, vu ụzo l'ẹpho ne iya.
Mpu iya dụ gẹ k'atsụ.
Ọ bụru mpu iya ono bẹ oo-gude adụ-tsushi ọhamoha l'ophu;
mbụ je akpaa lẹ ndu bu l'ẹka igwe beru alị beru.
Nokwaphọ g'ụnubuku oshilọkpa Ifuremu dụ;
bya abụkwarupho nno bụ g'agụta agụta oshilọkpa Manásẹ dụ.”
18 Ọkpa-ipfu Zebulọnu bẹ o pfuru nkiya; sụ:
“G'ẹhu tsọje ngu ụtso; Zebulọnu; teke ịilufu alụfu.
G'ẹhu tsọkwa ngu phọ; Isaka; mẹ ị nọdu l'ibe ngu.
19 Ẹphe e-ku ndiphe g'ẹphe dzukọo l'úbvú.
Ẹphe anọdu l'úbvú ono gwee ngwẹja l'ụzo, pfụru ọto.
Ọ bụru iphe-ọma, kụru l'eze-ẹnyimu;
waa ẹku, domigbaaru onwiya l'alị-evevee
bẹ ẹphe e-gude buru.”
20 Ọkpa-ipfu Gadu bẹ o pfuru nkiya; sụ:
“G'ajaja bụru k'onye meru g'alị Gadu jaa àjàjà.

Ipfu Gadu tọkpoepho nwẹhu zẹ; kụpyabe ishi g'oduma.
Iphemiphe, ọ hụmaru bẹ oozijashịje ẹka; zijashịa ya ishi.
21 Ọ họtaru alị, kakọta ree doberu onwiya;
kẹle ọ bụ ẹka oke alị kẹ ndu-ishi ndu ojọgu nọ
bẹ ndu-ishi ndu Ízurẹlu edzukobeje;
mee iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu;
bya edobe iphe, ọ sụru g'e meje."
22 Ọkpa-ipfu Danu bẹ o pfuru nkiya; sụ:
"Danu bụkwa nwa oduma, shi lẹ Beshanu apfụ shọoshoo eje abya."
23 Ọkpa-ipfu Nafụtali bẹ o pfuru nkiya; sụ:
"Nafụtali bẹ tụbaakwaru Chipfu l'ẹnya.
Tẹme ọnu-ọma Chipfu bụkwarupho nkiya.
Oke alị iya bẹ shi l'ụzo eze-ẹnyimu Gálili; je akpaa l'ụzo ndọhali."
24 Ọkpa-ipfu Asha bẹ o pfuru nkiya; sụ:
"G'ọnu-ọma ụnwu kẹ Asha kakọta k'ụnwegirima ọzo shii.
G'ọ tụbakwa unwune iya l'ẹnya.
G'ọkpa iya dekwaru ederu lẹ manụ.
25 G'iphe, ii-gudeje gụ-chia ọguzo ngu bụkwaru ígwè; yẹe onyirubvu.
Ike ngu; yẹe ujiku ole, ịi-nọ a-haẹrupho ẹnya nhamụnha.
26 Ọ tọ dụkwa onye dụ gẹ Chileke kẹ Jieshurunu;
onye aghajaẹ akpaminigwe ẹbo bya eyeru unu ẹka;
tẹme ọ nọdu adụje akpabiri l'ẹka ọogha l'urwukpu.
27 Ọ kwa Chiojejoje bụ onye ịi-nọduje l'ime iya eze ndzụ.
Ọ bụru oshi-ẹka ojejoje iya ono bẹ ọodeje ngu lẹ mkpula; kuta; heru eheru.
Ọ nọdu achịfuje ndu ọhogu ngu l'atatiphu ngu; sụ ngu:
'Ngwa; tụko phẹ gbushia!'
28 Ọo ya bụ lẹ ndu Ízurẹlu e-buru; tụsaru ẹhu;
ọ tọ dụdu iphe, byaru eme phẹ nụ.
Mbụ l'eri Jiékọpu e-buru mbvulẹhu phẹ l'alị, ereshi yẹe mẹe dụ.
Tẹme igwe akwaaru phẹ iya iji.
29 Ẹhutso bẹ a gọru nụ unubẹ ndu Ízurẹlu.
?Bụ onye dụ g'unu; unubẹ ndu Chipfu dzọtaru?
Ọo yẹbedua bụ onye egbobutaje unu; bya abụru onye eyejeru unu ẹka.
Ọ bụkwarupho yẹbedua bụ ogu-echi, unu gude eku onwunu.
Ndu ọhogu unu e-gude ndzụ-agụgu byapfuta unu;
unu azọpyashia ẹka ẹphe agwaẹ iphe azọpyashi."

34

Anwụhu Mósisu

1 Noo ya; Mósisu gbẹ lẹ nsụda Mówabu nyihu úbvú Nebo, bụ iya bụ úbvú, kachaa l'eli l'ime úbvú úbvú Pisiga, nọ ghaaru mkpụkpu Jieriko iphu. Chipfu bya egoshikọta iya alị ono g'ọ ha; a -gbẹ l'alị Giladu jasụ l'alị ndu Danu;
2 goshigbua ya alị ndu Nafụtali l'ophu; yẹe alị ndu Ifuremu; waa alị ndu Manásẹ; mẹkpoo alị ndu Jiuda l'ophu je akpaa l'eze-ẹnyimu ụzo ẹnyanwu-arịba;
3 goshigbua ya echiẹgu ndọhali; mẹkpoo uswe iya ono l'ophu; eshikpọo lẹ nsụda kẹ mkpụkpu Jieriko, bụ iya bụ ndu Ọha-mpfụ; je akpaa lẹ mkpụkpu Zowa.
4 Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ iya: "Ọwaa bụ alị ono, mu riburu Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékọpu angụ lẹ mu a-nụ oshilọkpa phẹ ono. Mu hawaru ngu g'i gude ẹnya ngu hụma iya; ọle ị tịi bahụdu iya abahụ."

5 Ọo ya bụ; onye-ozi Chipfu ono, bụ Mósisu nwụhu l'ẹka ono l'alị ndu Mówabu;
ẹgube Chipfu pfuru iya.
6 O woru iya lia lẹ nsụda l'alị ndu Mówabu l'ẹka nọ ghaaru mkpụkpu Bẹtu-Peyọ
iphu; ọle ọ tọ dụdu onye maru nhamụnha ẹka e liru iya jasụ ntanụ-a.
7 Mósisu nọru ụkporo apha ishii; tẹme ọ nwụhu; ọle ọ tọ phụjeduru ragaraga;
ọphu ọkpehu iya alwajẹduru alị.
8 Ndu Ízurẹlu nọdu lẹ nsụda Mówabu ono kwaa ẹkwa Mósisu ụkporo abalị l'abalị
iri. Ẹphe nọchaa nno; eswe mbọku, eegude akwa Mósisu bvụ.
9 Unme mmamiphe bya eji Jioshuwa nwa Nunu ẹhu; noo kẹle Mósisu byiberu iya
ẹka l'ishi. Ndu Ízurẹlu nọdu emeje iphe, o pfuru; ẹphe shi nno mekọtaepho iphe
ono, Chipfu tụru Mósisu ekemu iya ono.
10 Eshi teke ono ta adụkwa onye mpfuchiru, fụtajeru l'alị Ízurẹlu, dụ gẹ Mósisu;
mbụ onye Chipfu maru iphu l'iphu.
11 Ọ tọ dụdu onye dụ g'ọo ya l'eme iphe-ọhumalenya; yẹe iphe, dụ biribiri, bụ ọphu
Chipfu ziru iya; o je emeshia l'alị Ijiputu; mbụ meeru Fero; yẹe ndu-ozi iya; mẹ ndu
alị iya l'ophu.
12 Ọphu ọ dụdu onye dụ gẹ Mósisu l'enweru oke agburẹhu; yẹe eme iphe, parụ ẹka
bya adụ ebvu l'ẹnya, bụ ọphu ọ nọ l'iphu ndu Ízurẹlu l'ophu meshia.

Ẹkwo
JIOSHUWA

Chipfu ezi Jioshuwa ozi

1 Tọbudu iya bụ; onye-ozi Chipfu, bụ Mósisu nwụhuchaepho; Chipfu sụ Jioshuwa
nwa Nunu, bụ onye shi anọduje eyeru Mósisu ẹka:
2 "Onye-ozi mu, bụ Mósisu bẹ nwụhuwaru nụ. Nta-a bụkwa g'ị gbẹshi; g'unu lẹ
ndu Ízurẹlu l'ophu je adaa ẹnyimu Jiọ́danu-a bahụ l'alị ono, mu abya phẹ anụnu ono.
3 Iphe, bụkpoo ẹka unu zọru ọkpa bẹ mu a-nụkota unu, bụ iya bụ gẹ mu pfuru iya
Mósisu.
4 Alị unu a-gbẹ l'echiẹgu nọdu jasụ l'úbvú úbvú Lébanọnu l'ẹka ono. L'ọ gbẹkwapho
l'oke-ẹnyimu Yufurétisu nọdu je akpaa l'oke eze-ẹnyimu, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba. Alị
ndu Hetu l'ophu ayịkwaru iya phọ.
5 Ọ tọ dụkpodaa onye byaru adụ ike pfuchia ngu ụzo gbiriri jasụ teke ịi-nọ-beru.
Ọo ẹgube ono, mu shi swiru Mósisu ono bụ gẹ mu e-swikwaru ngu phọ; ọphu mu
abyadụ aha ngu nwẹkinyi ngu; tẹme ọphu mu agwọbekwa ngu.
6 "G'obu shihu ngu ike; gẹ ndzụ ba agụkwa ngu; noo kẹle ọo gụbedua bẹ e-duru
ndu-a je g'ẹphe je anata alị ono, mu riru nna phẹ oche angụ lẹ mu a-nụ phẹ ono.
7 Ọo ẹpho g'obu shihukwa ngu ike; gẹ ndzụ ba agụkwa ngu agụgu ophu. Ọo
g'ị kwabẹ ẹnya dobekọta ekemu ono, onye-ozi mu, bụ Mósisu nụru ngu ono. Ta
agbakụtakwaru iya azụ; ọphu i yekwarụ iya ẹka lanụ. Ọo ya bụ g'ụpete agbajẹru
ngu l'ẹkameka i jekpọru.
8 Ta ahakwa ẹkwo ekemu ono g'ọ gbatehu ngu l'ọnu. Rịje iya l'ọriri eswe l'ẹnyashi;
ọo ya bụ l'i-leta ẹnya mekọtaje iphemiphe, e deru l'ime iya. Ọo ya bụ; g'ẹso etsoje
ngu l'iphemiphe, iimekpọo ememe; ụpete agbakwaaru ngu phọ.
9 ?Tọ bụnaa mbẹdua sụru g'obu shihu ngu ike? Gẹ ndzụ ba agụshi ngu; ọphu meji
atọfukwa ngu. G'ọ tọ dụkwa teke ịi-la azụ azụ. Noo kẹle Chipfu, bụ Chileke ngu bẹ
e-swiru ngu nụ l'ẹkameka iijekpọ."

10 Jioshuwa bya ezia ndu-ishi ndu Ízurẹlu sụ:
11 "Unu jedzuru ẹka ndu Ízurẹlu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ je epfuaru phẹ g'ẹphe
kwakọbe nri eriri phẹ ree; kẹle o ghuduru ujiku ẹto; unu adaa ẹnyimu Jiọ́danu je
anata alị ono, Chipfu bụ Chileke unu a-nụ unu; g'ọ bụru k'unu ono."
12 O be l'ọkpa-ipfu Rúbẹnu; waa ọkpa-ipfu Gadu; waa ụnwunna ọkpa-ipfu Manásẹ,
e keru ẹbo; Jioshuwa sụ phẹ:
13 "Unu nyatakwa ekemu, onye-ozi Chipfu, bụ Mósisu tụru nụ unu g'unu meje!
Chipfu, bụ Chileke unu abya eme g'unu tụta unme; woru alị-a nụ unu g'ọ bụru k'unu.
14 Ọo ya bụ l'unyomu unu; waa ụnwegirima unu; mẹ iphe-edobe unu bẹ a-nọdu
l'alị phọ, Mósisu nụru unu l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiọ́danu phọ. Obenu lẹ
ndu alwụru unu ọgu bẹ e-vuru ụnwunna unu-a ụzo dafụ azụ iya ọphuu; je eyeru
ụnwunna unu ẹka;
15 gbiriri jasụ teke Chipfu e-me g'ẹphe tụta unme; g'o meru unubẹdua; bya emee;
ẹphe anata alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-nụ phẹ g'ọ bụru nkephẹ ono. Teke e
mecharu; unu alaphuwarọ azụ je eburu l'alị k'ono, onye-ozi Chipfu, bụ Mósisu nụru
g'ọ bụru k'unu l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu; l'ụzo ẹnyanwu-awawa."
16 Ẹphe sụ Jioshuwa: "Iphemiphe, ị sụru g'anyi mee bẹ anyi e-mekọtaje. Ẹka ị sụru
g'anyi je be anyi e-je.

17 Ọo ẹgube ono, anyi ngabẹkotaru Mósisu nchị l'iphemiphe ono bụ g'anyi a-ngabẹjeru ngu iya. Ọle ọo ẹpho gẹ Chipfu, bụ Chileke ngu nọ-kube ngu; g'o shi nọ-kube Mósisu.
18 Onye jịkakporu l'o too medu opfu ngu; m'obeta ọ bụru gụnu bẹ i ziru iya bẹ ee-gbuje egbugbu. Ọle ọ bụekwapho g'obu shihu ngu ike; ọphu ndzụ agụkwa ngu!"

2

Réhabu; yẹe ndu ngge

1 Noo ya; Jioshuwa nwa Nunu bya agbẹ lẹ Shitimu zia ndu ngge labọ lẹ mpya. Sụ phẹ: "Unu je agbaphee alị ono; kelekelekpọ kẹ mkpụkpu Jieriko." Tọbudu iya bụ; ẹphe tụgbua bya eje abahụ l'ụlo ibe nwanyị ovuọba, aza Réhabu je anọdu.
2 Ama bya agbaarụ eze ndu Jieriko sụ l'o nwekwarụ ndu Ízurẹlu batarụ lẹ mkpụkpu-a l'ụzenyashi-a; bya anwụ ngge l'alị-a.
3 Eze ndu Jieriko bya ezia ozi sụ g'e je asụ Réhabu g'o je achịfuta unwoke ono, bataru ibe iya ono; noo kẹle ẹphe byaru anwụ ngge l'alị-a l'ophu.
4 Obenu l'e jeshiaru; nwanyị ono dutawa unwoke labọ ono je ewoha. Ọ sụ phẹ: "Unwoke ono byakwaru-a; ọle mu ta amakwa ẹka ẹphe shi bya.
5 O be l'ụzenyashi; g'o rwuwaru mgboru teke aabya agụ-chi ọguzo mkpụkpu; ẹphe tụgbua. Ọphu mu amaẹkwa ibe iya ọphu ẹphe shiru. Ọ -bụru l'unu tụgburu nta-a gbakwasẹru ụzo bẹ unu a-gbapfukwa phẹ-a l'ụzo."
6 (Ama l'o dutaru phẹ je ewohaa lẹ mkpula oghu ọchaa, a sụsagbaaru l'eli ụlo ono.)
7 Unwoke ono gbakwasẹru ụzo, eeshije je adaa ẹnyimu Jiọ́danu; jeshia achọ ndu ngge ono. Ẹphe lụfuepho azụ mkpụkpu; e woru ọguzo mkpụkpu ono gụ-chia.
8 Ndu ngge ono bya l'ala l'ụlo; nwanyị ono byapfuta phẹ l'eli ụlo ono;
9 bya asụ phẹ: "Mu mawaru lẹ Chipfu nụwaru unu alị-a. Akpabiri unu gudewaru anyi g'anyi hakọta. Ndu bukọta l'alị-a bẹ anmakọta rwuurwu l'ẹka ẹphe atsụ unu ebvu.
10 Anyi nụmawaru gẹ Chipfu gude meeru unu gbororo l'echi Eze-ẹnyimu Uswe-uswe lẹ teke unu shi l'alị ndu Ijiputu wụfuta; wafụa g'unu woru eze ndu Amọru ụmadzu labọ ono, bụ Sihọnu; waa Ọgu mee umerekete l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiọ́danu.
11 Anyi nụmachaa nno; meji tọfu anyi; ike bvụkwapho anyi l'opfu ẹhu unu; noo kẹle anyi maru lẹ Chipfu, bụ Chileke unu bụ Chileke k'imigwe; waa k'eliphe.
12 Nta-a bụkwa g'unu gude ẹpha Chipfu riaru mu nte l'unu e-meru mu lẹ ndibe mu iphe-ọma; eshinu mbẹdua mekwarụpho unu iphe-ọma. Unu anụ mu iphe-ọhubama iya;
13 l'unu a-dzọ nna mu ndzụ; waa ne mu; waa unwune mu nwoke; waa unwune mu kẹ nwanyị; mẹkpoo ndibe anyi l'ophu; mbụ l'unu a-dzọta anyi g'anyi ta anwụhu."
14 Ẹphe sụ iya: "Anyi e-gude kẹle ị dzọru anyi ndzụ; dzọo ndzụ nkengu. Ọ -bụru l'o to nwedu onye i pfuru iphe, anyi byaru ememe-a; bẹ Chipfu -nụepho anyi alị ono bẹ anyi e-doberu ngu ire-lanụ meeru gụ lẹ ndibe ngu iphe-ọma."
15 Ọ bya epyofu eri lẹ windo; ẹphe gude iya ẹka lụfu azụ iya ọphuu; noo kẹle o bu l'ụlo, a kpụru l'eli igbulọ, e gude kpụ-phee mkpụkpu ono mgburugburu.
16 Ọ sụ phẹ: "Unu tụgbukwaa je ewohaa onwunu l'úbvú gẹ ndu ono, achọ unu ono ta ahụma unu. Unu wohaa onwunu l'ẹka ono ujiku ẹto gẹ ndu ono lwaphutaada azụ; tẹme unu atụgbuwaro jeshia iphe, unu eje."
17 Unwoke ono sụ iya; "Nte-a, i meru anyi ria tee gudekwa anyi;
18 gbahaa l'anyi byatashịaru; i lipfube eri-a, dụ uswe-uswe-a, i gude yeru anyi ẹka; anyi nyifu-a lẹ windo, anyi pyoru ono. Tẹme i duta nna ngu; yẹe ne ngu; waa unwune ngu; mẹkpoo ndibe ngu l'ophu dobe l'ụlo ngu.

19 Onye tụgburu lụfu gbororo; iphe me iya; bẹ bụkwa iya paa ishi ọchi onwiya; ọ to bụkwa anyịbedua. Ọo ndu ọphu nọ l'ime ụlo ngu gẹdegede bẹ anyịbedua paa ishi ọchi phẹ m'ọ dụru onye denyiru phẹ ẹka.
20 Ọle ọ -bụkwanuru l'ị tụgburu je epfukashịa iphe, anyi byaru ememe-a; bẹ nte ono, ị sụru g'anyi riaru ngu ono tee gudeẹkwa anyi."
21 Ọ sụ: "Ee! Mu kwetarụ!" G'ọ dụ g'unu pfuru; o dufu phẹ; ẹphe tụgbua. O wota eri uswe-uswe ono lipfube lẹ windo ono.
22 Ẹphe tụgbua je ewohaa onwophẹ l'úbvú ujiku ẹto; gbiriri jasụ ndu achị phẹ nụ chọkota phẹ l'ụzo ono; ọphu ẹphe ahụmaduru phẹ; ẹphe laphu azụ.
23 Noo ya; unwoke labọ ono bya afụta; ọ bụru phẹ alala. Ẹphe bya akpọ-zeta l'ọkpa úbvú ono; bya adaa ẹnyimu lapfushia Jioshuwa nwa Nunu. Ẹphe je akọkotaru iya iphe, nwụkotaru phẹ nụ.
24 Ẹphe sụ Jioshuwa: "Alị ono g'ọ ha bẹ Chipfu woakwaru ye anyi l'ẹka. G'ẹphe ha tụkoepho aphụ kẹ kpaakpaakpaa l'ẹka ndzụ anyi agụ phẹ."

3

Ndu Ízurẹlu awụgha ẹnyimu Jiọ́danu

1 O be l'ọnmewa-ụtsu; Jioshuwa; yẹle ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha wụfu lẹ Shitimu; jeshia ẹnyimu Jiọ́danu. Ẹphe woru ụlo-ẹkwa phẹ kpọbegba l'ẹka ono g'ẹphe nọduadaa; tẹme ẹphe aghaa ẹnyimu ono.
2 A nọepho ujiku ẹto; ndu-ishi ndu ojọgu bya ejedzukọtaru ẹka ẹphe dọru ono;
3 bya asụ ndu Ízurẹlu: "Unu -hụmaepho okpoko ọgbandzu kẹ Chipfu, bụ Chileke unu; waa ndu-uke, bụ phẹ bụ oshilọkpa Lívayi l'ẹka ẹphe pa iya; unu wụ-lihukwa l'ẹka unu nọ tsoru iya.
4 Ọo ya bụ g'unu amaru ụzo, unu e-shi; eshi ọphu unu teke eshiswee ụzo ọwa-a. Ọle g'unu te etsokubekwa iya ntse ntse. Unu a-kparụ ụnu nkwo-ẹka ise yeru okpoko ono."
5 Noo ya; Jioshuwa sụ ndu ono: "Unu doo onwunu nsọ; noo kẹle echele bẹ Chipfu e-me iphe, dụ biribiri l'echilabọ unu!"
6 Jioshuwa sụ ndu-uke: "Ngwa; unu pata okpoko ọgbandzu ono ghata ndu Ízurẹlu vuru ụzo!" Ẹphe bya apata iya ghata vuru ụzo.
7 Chipfu sụ Jioshuwa: "Ntanụ-a bẹ mu e-kutse ngu l'atatiphu ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha; k'ọphu ẹphe a-maru lẹ mu nọ-kube ngu ẹgube ono, mu shi nọ-kube Mósisu ono.
8 Pfuaru ndu-uke, pa okpoko ọgbandzu sụ phẹ: 'Teke unu rwuru ẹnyimu Jiọ́danu; unu rwuba l'ime ẹnyimu ono je apfụru!' "
9 Jioshuwa sụ ndu Ízurẹlu: "Unu dzua l'ẹka-a bya angabẹ nchị l'opfu Chipfu, bụ Chileke unu.
10 Waa g'unu e-shi maru lẹ Chileke ọphu dzụ ndzụ bu l'echilabọ unu baa; tẹme l'ọo-chịfuru unu ndu Kénanu; waa ndu Hetu; waa ndu Hevu; waa ndu Pẹ́rezu; waa ndu Gigashi; waa ndu Amọru; waa ndu Jiebusu.
11 Unu hụma l'okpoko ọgbandzu kẹ Chipfu ọphu nwe mgboko l'ophu bẹ e-vuru unu ụzo rwuba l'ẹnyimu Jiọ́danu.
12 Nta-a bụkwa g'unu họo unwoke nanụ nanụ l'ọkpa-ipfu l'ọkpa-ipfu; họta ụmadzu iri l'ẹbo dobe.
13 Ndu uke, pa okpoko ọgbandzu Chipfu; Chipfu ọphu nwe mgboko l'ophu; -yeẹpho ọkpa lẹ Jiọ́danu; bẹ mini ono, asọ ala l'ụzo ndọhali ono e-bukahụ ẹbo kpụa oronmono."
14 Ọo ya bụ; ẹphe bya aphọkashia ụlo-ẹkwa phẹ g'ẹphe daa ẹnyimu Jiọ́danu; ndu-uke bya apata okpoko ọgbandzu ghata vuru ụzo.

15 Teke ono bẹ ẹnyimu Jiọ́danu byakpọọru utso shingushingu; kẹle ọ bụ teke eemeta
iphe, e meberu l'alị. Ọle ndu-uke Chileke, pa okpoko ono rwubaẹrupho l'ẹnyimu
Jiọ́danu; mbụ l'ọo ẹpho erwurwu, ọkpa phẹ erwu lẹ mini ono;
16 mini, shi l'ishi nggele sọ-buhu asọso. Mini ono bya akọcha obvudu ụzenya
ụzenya lẹ mkpụkpu Ádamu, nọ lẹ mgboru Zaretanu; mini ono, asọ ala lẹ Eze-ẹnyimu
nsụda Araba, bụ iya bụ Eze-ẹnyimu Únú tabuha ẹbo. Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu bya
awụghaa dafụ azụ iya ọphuu gha iphu lẹ mkpụkpu Jieriko.
17 Ndu uke, pa okpoko ọgbandzu Chipfu ono; parụ iya pfụru pfụshia ike l'echilabọ
ẹnyimu Jiọ́danu, bụwaa alị ọkponku ono; ndu Ízurẹlu nọdu awụgha. Ẹphe pfụru
gbiriri jasụ ọha ono l'ophu jekọta ije ghata l'echilabọ ẹnyimu Jiọ́danu ono, bụwaa alị
ọkponku ono.

4

Mkpuma, e gude anyata iphe, Chipfu meru

1 Ndu Ízurẹlu ghatagbuchaẹpho ẹnyimu Jiọ́danu; Chipfu bya epfuru yeru Jioshuwa
sụ iya:
2 "Họo unwoke nanụ nanụ l'ọkpa-ipfu l'ọkpa-ipfu; họta ụmadzu iri l'ẹbo l'echilabọ
ndu Ízurẹlu;
3 zia phẹ g'ẹphe pata mkpuma iri l'ẹbo l'echilabọ ẹnyimu Jiọ́danu l'ẹka ndu-uke
Chileke pfụru. G'ẹphe pata mkpuma ono pafụta l'ẹnyimu ono; parụ jeshia ẹka unu
a-kwa. Ẹphe -rwua; ẹphe atụko zia mkpuma ono l'ẹka ono."
4 Ọo ya bụ: Jioshuwa bya ekukọbe unwoke iri l'ẹbo ono, ọ họru nanụ nanụ l'ọkpa-
ipfu l'ọkpa-ipfu ndu Ízurẹlu ono;
5 bya asụ phẹ: "Unu tụgbua je l'ẹka ono, a pa okpoko ọgbandzu Chipfu, bụ Chileke
unu pfụru l'echilabọ Jiọ́danu ono. Unu je apatachaa mkpuma lanụ mkpuma lanụ
nmakobechaa l'ukuvu; gbiriri jasụ unu apatadzua ya ọkpa-ipfu iri l'ẹbo, ndu Ízurẹlu
dụ.
6 Ono a-bụru iphe-ọhubama, unu doberu l'echilabọ unu; k'ọphu bụ teke ụnwu unu,
eje l'iphu jịru nna phẹ sụ: '?Bụ gụnu bẹ unu dobedoru mkpuma ọwa-a?'
7 Unu asụ phẹ lẹ teke e gude okpoko ọgbandzu Chipfu rwubata l'ẹnyimu Jiọ́danu
bẹ ẹnyimu ono tabuharu ẹbo. Mbụ l'okpoko ono daẹrupho ẹnyimu Jiọ́danu; mini
ono tabuha ẹbo. Mkpuma ono bụ iphe, ndu Ízurẹlu e-gudeje nyata iphe ono, nwụru
nụ ono jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii."
8 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu bya emee gẹ Jioshuwa ziru phẹ; je apata mkpuma iri l'ẹbo
l'echilabọ ẹnyimu Jiọ́danu, bụ iya bụ g'ọkpa-ipfu Ízurẹlu ha; bya abụru gẹ Chipfu
pfuru iya Jioshuwa. Ẹphe parụ mkpuma ono ghaa ẹnyimu Jiọ́danu; je edobe l'ẹka
ẹphe kwarụ.
9 Jioshuwa bya apakọbe mkpuma iri l'ẹbo l'echilabọ ẹnyimu Jiọ́danu l'ẹnyoru phọ,
ndu-uke Chileke, shi parụ okpoko ọgbandzu Chileke pfụru phọ. Ọ nọekwapho l'ẹka
ono byasụ ntanụ-a.
10 Ndu uke, pa okpoko ono pfụkpoerupho l'echilabọ ẹnyimu Jiọ́danu ono gbiriri
jasụ ndu Ízurẹlu mekọta iphe, Chipfu sụru Jioshuwa g'e mee. E meẹbekota iya gẹ
Mósisu tụru Jioshuwa ọnu sụ g'e mee ya. Nokwaphọ gẹ ndu Ízurẹlu wụru ẹgwegwa
wụghaa.
11 Ẹphe wụghataepho je akụru l'azụ iya ọphuu; ele ẹnya; ndu-uke parụ okpoko
ọgbandzu Chipfu lụfuta nkephẹ.

12 Ndu ọkpa-ipfu Rúbẹnu; waa kẹ Gadu; waa ndu ọkpa-ipfu Manásẹ, e keru ẹbo;
bya akwaa onwophẹ ngwọgu gẹ Mósisu sụru g'ẹphe mee; wụfuta bya awụghaa
l'atatiphu ụnwu Ízurẹlu.
13 Ndu kwarụ onwophẹ ngwọgu wụghata l'atatiphu Chipfu, bụ ndu kwakọberu
k'ọgu; wụru jeshia lẹ baswaa alị, nọ lẹ mgboru mkpụkpu Jieriko; dụ ụkporo ụnu
unwoke ise.
14 Mbọku ono bẹ Chipfu tuliru Jioshuwa ẹka l'eli l'atatiphu ndu Ízurẹlu. Ẹphe wata
akwabẹ Jioshuwa ùbvù. Ọ bụerupho g'e shi akwabẹ Mósisu ùbvù bụ g'a kwabẹru
iya ya jasụ ọ nwụhu.
15 Noo ya; Chipfu bya epfuru nụ Jioshuwa sụ iya:
16 "Ngwa; kawarụro ndu-uke, pa okpoko-ekemu ono g'ẹphe lụfutawaro l'ẹnyimu
Jiọ́danu l'ẹka ono, ẹphe pfụru ono."
17 Tọbudu iya bụ; Jioshuwa bya akaru ndu-uke ono sụ phẹ: "Ngwa; unu shiwarọ
l'ẹnyimu Jiọ́danu ono fụta!"
18 Tọbudu iya bụ; ndu-uke Chileke parụ okpoko ono lụfuta. Ọ bụerupho azọbe
ọkpa phẹ l'eli mgboko; mini ẹnyimu Jiọ́danu ono sọgbabe; bya abyaa utso; bya adụ
g'o shihawaa dụ.
19 O -rwua lẹ mbọku, ọnwa mbụ dụ l'abalị iri; ẹphe gbẹ l'ẹnyimu Jiọ́danu jeshia
mkpụkpu Gilugalu lẹ mgboru oke alị mkpụkpu Jieriko l'ụzo ẹnyanwu-awawa.
20 Jioshuwa woru mkpuma iri l'ẹbo, a pataru l'ẹnyimu Jiọ́danu ono; woru kpọkobe
lẹ Gilugalu.
21 Ọ sụ ndu Ízurẹlu: "O -rwuẹpho l'atatiphu; teke ụnwu unu a-jị unu sụ: '?Bụ gụnu
bẹ e dobedoru mkpuma ọwa-a?'
22 Unu asụ phẹ l'ụnwu Ízurẹlu gharu ẹnyimu Jiọ́danu l'alị ọkponku.
23 Kẹle Chipfu, bụ Chileke unu meru ọma ẹnyimu ọ kpọhu nkụ l'iphu unu gbiriri
jasụ unu wụghakota. Ọo ẹpho iphe ono, Chipfu, bụ Chileke unu meru lẹ Eze-ẹnyimu
Uswe-uswe ono bẹ o meru l'ẹnyimu Jiọ́danu ono. Mbụ teke ono, o meru Eze-ẹnyimu
Uswe-uswe ọ tabuha; ọma alị iya kpọhu jegiri-jegiri nọo jasụ anyi tụko wụghakota
ono.
24 Iphe, kparụ iphe, o meru iya bụ g'ụnwu-eliphe amaru lẹ Chipfu nweru ọkpehu;
ọo ya bụ g'unu atsụje Chipfu, bụ Chileke unu ebvu."

5

1 Tọbudu iya bụ; eze ndu Amọru, bu l'ụzo ẹnyanwu-arịba ẹnyimu Jiọ́danu; waa eze
kẹ ndu Kénanu, bu lẹ mgboru eze-ẹnyimu; nụmaepho lẹ Chipfu meru ọma ẹnyimu
Jiọ́danu kpọhu nkụ; ụnwu Ízurẹlu bya awụgha g'ẹphe hakọta; ndzụ rwuta phẹ.
Akpabiri ụnwu Ízurẹlu ono mee; ọphu ụvohu adụkpoedu phẹ ililekpọo.

Ndu Ízurẹlu ebushi úbvù lẹ Gilugalu

2 Ọ bụru teke ono bẹ Chipfu sụru Jioshuwa: "Gude mma, atsụ nkọ bushia ụnwu
Ízurẹlu úbvù! Ono bụ k'ugbo ẹbo, e buru ụdu úbvù ono lẹ Ízurẹlu."
3 Ọo ya bụ; Jioshuwa bya egude mkpuma mee mma gude bushia ụnwu Ízurẹlu
úbvù lẹ Úbvú Akpapyị ono.
4 Waa iphe, meru g'o gude Jioshuwa bushia phẹ úbvù baa: Unwoke, shi l'alị Ijiputu
fụta; mbụ ndu sụru eje ọgu bẹ nwụshihukotarunu l'echiẹgu, g'ẹphe shichaẹpho l'alị
Ijiputu lụfuta.
5 Iphe, bụkota ndu ono g'ẹphe ha bẹ bushikọtaru úbvù. Obenu l'ụnwegirima, a
nwụru l'echiẹgu teke ẹphe shiwaa l'alị Ijiputu lụfuta bẹ e te buduru úbvù.
6 Kẹle ụnwu Ízurẹlu nọru ụkporo apha labọ l'echiẹgu. Ụnwu Ízurẹlu, bụ ndu sụru
eje ọgu; mbụ ndu ono, shi lẹ Ijiputu fụta ono nọdu l'ẹka ono nwụshihu-gbua; kẹle

ẹphe te ekwedu mee iphe, Chipfu sụru g'ẹphe mee. Ọo ya bụ; Chipfu ria nte sụ l'ẹphe ta abyadụ ahụma alị ono, ya kweru nna phẹ oche ukwe lẹ ya a-nụ phẹ; mbụ alị, manụ-ẹnwu yẹle ẹra-eswi asọ gborogboro.
7 Noo ya; o mee ụnwu phẹ bya evutachaa nọchia ẹnya nna phẹ. Ọ bụru ndu ono bẹ Jioshuwa bushiru úbvù-a; kẹle ẹphe shi bụru akpapyị; l'e te buduru phẹ úbvù teke ẹphe eje l'echiẹgu.
8 E bushichaa ẹphebe ọha ophu ono úbvù g'ẹphe ha; ẹphe nọdu l'ụlo-ẹkwa phẹ nyaa ya gbiriri jasụ ẹphe ka mma.
9 No iya; Chipfu sụ Jioshuwa: "Ntanụ-a bẹ mu swafụwaru unu iphere ono, shi unu lẹ teke unu gbẹshiru l'alị Ijiputu ono!" Ọo ya bụ; e woru ẹka ono gụa Gilugalu, bụ iya bụ "eswifu."
10 Ọ bụru teke ndu Ízurẹlu nọ lẹ Gilugalu bẹ ẹphe bọru ọbo Ojeghata; l'ụzenyashi mbọku, ọnwa ono dụepho abalị iri l'ẹno; lẹ baswaa alị, nọ lẹ mgboru mkpụkpu Jieriko.
11 O be lẹ nchitabọhu mbọku ọbo Ojeghata; ẹphe ria iphe, shi l'alị ono. Ẹphe tarụ buredi, ekoduru ekoko; bya ataa akpe, a hụru ahụhu.
12 A -gbẹ lẹ mbọku, ẹphe beberu wata eri iphe, shi l'alị ono bẹ mana dabuhuru. Ọphu mana adabaẹduru ndu Ízurẹlu; ẹphe gbẹ l'apha ono rikwasẹru nri, a kọtaru l'alị ndu Kénanu.

Jioshuwa yẹe onye pa ogu-echi

13 Jioshuwa nọduepho lẹ mgboru mkpụkpu Jieriko l'ẹka ono; ọ palia ẹnya hụma nwoke, mịtawaru ogu-echi iya parụ l'ẹka pfụru iya l'atatiphu. Jioshuwa bya ejepfu iya sụ: "?Ị bụ anyi? Tọo ?Ị bụ kẹ ndu ọhogu anyi?"
14 Ọ sụ iya: "Waawakwa; mu bụkwa onye-ishi ndu ojọgu kẹ Chipfu. Ọ bụru iphe ono bẹ mu byaru."
Jioshuwa bya adaa kpurumu; woru iphu kpube l'alị baarụ iya ẹja bya asụ iya: "?Bụ gụnu bẹ Nnajịuphu ziru mụbe onye-ozi iya?"
15 Onye-ishi ndu ojọgu Chipfu ono sụ Jioshuwa: "Yefụ akpọkpa ngu; kẹle ẹka ono, ị pfụru ono bụkwa ẹka dụ nsọ!" Jioshuwa kwe doo bya emee g'o pfuru.

6

Adada Jieriko

1 Tọbudu iya bụ; ndu mkpụkpu Jieriko woẹrupho ọnuzo ẹka eeshije abahụ l'ime mkpụkpu phẹ tụ-chia. Ọphu ọ dụedu onye abata abata; ọphu ọ dụedu onye alụfu alụfu; l'ẹka ẹphe atsụ ndu Ízurẹlu ebvu.
2 No iya; Chipfu sụ Jioshuwa: "Hụmakwa; mu woakwaru mkpụkpu Jieriko yẹe onye eze phẹ; yẹe ndu ojọgu phẹ; ye ngu l'ẹka.
3 Chịta ndu ojọgu ngu g'unu je azọ-phee mkpụkpu ono mgburugburu ugbo lanụ lẹ mbọku. Unu emee ya nno abalị ishii.
4 Ndu uke Chileke ụmadzu ẹsaa apagbaaru opu mpu ebili l'ẹhu l'ẹhu; vuru ụzo; aaparu okpoko ọgbandzu etso phẹ. O -be lẹ mbọku k'ẹsaa; unu ejephee mkpụkpu ono mgburugburu ugbo ẹsaa. Ndu uke atụko wata egbu opu ono.
5 Teke ẹphe gbuẹrupho opu ono mkpẹelanu; ndu Ízurẹlu nụma opu ono; gẹ ndu Ízurẹlu l'ophu wata agbọ ọgboo ẹhuka ẹhuka. Noo teke igbulọ mkpụkpu ono e-zekpọshihu; onyemonye echebeẹpho iphu nhamụnha."
6 Noo ya; Jioshuwa nwa Nunu bya ekua ndu-uke Chileke bya asụ phẹ: "Unu je apata okpoko ọgbandzu Chipfu parụ. Gẹ ndu-uke Chileke ụmadzu ẹsaa gudegbaa opu mpu ebili l'ẹhu l'ẹhu; vuru ụzo; unu aparu okpoko-ọgbandzu Chipfu ono etso phẹ."

7 Ọ bya edzukọbe ndu Ízurẹlu sụ phẹ: “Unu wụ-lihu jephee mkpụkpu ono
mgburugburu. Gẹ ndu gude ngwọgu vuru ụzo; gẹ ndu pa okpoko ọgbandzu Chipfu
nọdu etso phẹ!”
8 Jioshuwa ziębechaa phẹ iya ẹgube ono; ndu-uke ẹsaa, pa opu mpu ebili l'ẹhu
l'ẹhu; bya evuta ụzo; egbu opu ono l'atatiphu Chipfu. Okpoko ọgbandzu Chipfu nọdu
etso phẹ.
9 Ndu kwarụ ngwọgu bya awụghata ndu-uke, egbu opu ono awụghata je evuta ụzo.
Ndu ojọgu ọzo nọdu etso okpoko ọgbandzu. Ndu uke Chileke ono nọdu egbuẹpho
opu ono eje l'iphu l'iphu.
10 Jioshuwa pfuhawaru phẹ sụ phẹ g'ọ tọ dụkwa onye a-gbọ ọgboo; ọphu e chikwa
mkpu; gbiriri jasụ mbọku, ya a-sụ g'ẹphe gbọwaro ọgboo; tẹme ẹphe agbọwaro
ọgboo.
11 Ọo ya bụ; ẹphe byanụ apata okpoko ọgbandzu Chipfu ono bya egude iya wụ-
phee mkpụkpu ono. Ẹphe wụ-phee mkpụkpu ono mgbo lanụ; bya awụ-phu azụ l'ẹka
ẹphe dọru je azẹshia.
12 O -rwua l'ọnmewa-ụtsu echele iya; Jioshuwa gbẹshi; ndu-uke gbẹshi; pata
okpoko ọgbandzu Chipfu.
13 Ndu uke ẹsaa, gudegbaa opu mpu ebili l'ẹhu l'ẹhu nọdu egbu opu ono eje
l'atatiphu okpoko ọgbandzu Chipfu ono. Ndu chị ngwọgu vuru ụzo; ndu ojọgu ọzo
nọdu awụ etso phẹ l'azụ.
14 Lẹ mbọku k'ẹbo ono; bẹ ẹphe wụfutaru; bya awụ-phee mkpụkpu ono
mgburugburu mgbo lanụ; bya awụ-phu azụ l'ẹka ẹphe dọru. Ẹphe wụ-phee nno
abalị ishii.
15 O be lẹ mbọku k'ẹsaa; ẹphe gbẹshi l'ọnmewa-ụtsu; je awụ-phee mkpụkpu ono
mgburugburu g'ẹphe awụ-phejehawa iya. Ọle mbọku ono bẹ ẹphe wụ-pheru iya
ugbo ẹsaa.
16 Ẹphe nọduepho lẹ k'ugbo ẹsaa ono; ndu-uke woru opu phẹ gbua; Jioshuwa sụ
ụnwu Ízurẹlu: “Unu tụa okoo; kẹle Chipfu wowaru mkpụkpu-a yee unu l'ẹka!
17 Lẹ mkpụkpu ono; mẹ iphemiphe, nọ iya nụ; bẹ a nmarụ mkpurophu dobe g'e
mebyiaru Chileke g'ọ bụru iya iphe ngwẹja. Ọo ẹpho nwanyị ovuọba ono, bụ Réhabu
bẹ aa-ha; yẹe onyemonye, nọkpoo l'ụlo iya; noo kẹle o woharu ndu ngge, anyi zijeru
phọ.
18 Ọle unu kwabẹkwa ẹnya g'ọ tọ dụkwa iphemiphe ono, e doberu k'emebyishi ono,
unu e-wota k'enworu; ọdumeka bẹ unu e-mekwa onwunu g'unu bụru ndu e doberu
k'emebyishi; kẹle unu wotaru iphe, e doberu k'emebyishi; unu emee; ndu Ízurẹlu
l'ophu abụru iphe, e doberu k'emebyishi; shi nno kpatarụ phẹ opfu.
19 Obenu l'iphe, bụ mkpọla-ọchaa; waa mkpọla-ododo; waa iphe, e meru
l'onyirubvu; ọzoo l'ígwè; dụchaaru Chipfu nsọ. Ndu k'ono bẹ ee-gweta dobe l'ụlo-ẹku
kẹ Chipfu.”
20 Ndu Ízurẹlu bya agbọo ọgbo. Mbụ l'opu ono wataẹrupho adada; ẹphe tụko
g'ẹphe ha wata agbọ ọgboo; igbulọ, e gude kpụ-phee mkpụkpu ono mgburugburu
zekpọshihu bụru l'alị gwoo. Ụnwu Ízurẹlu wụba l'ime mkpụkpu ono; onyemonye
chebeẹpho iphu nhamụnha; ẹphe lwụa mkpụkpu ono lwụta.
21 Tọbudu iya bụ; ẹphe tụko iphemiphe, dụ lẹ mkpụkpu ono mebyishikọta;
ụnwanyi mẹ unwoke; nwata mẹ ọgerenya; mẹ eswi; waa atụru; waa nkapfụ-ịgara.
Iphemiphe ono bẹ ẹphe gude ogu-echi sụa pyaapyaa.
22 No iya; Jioshuwa bya asụ unwoke labọ phọ, nwụru ngge phọ: “Unu bahụ je l'ụlo
nwanyị ovuọba ono je edufuta iya; yẹe ndibe iya g'ẹphe ha. Unu je emeeru iya iphe
ono, unu riru angụ l'unu e-meru iya ono.”

23 Ọo ya bụ; unwoke labọ ono, jeru anwụa ngge ono bya abahụ l'ụlo Réhabu je
edufuta iya; dufuta nna iya yẹe ne iya; mẹ unwune iya; mẹkpoo iphe, bụ ndu ẹphe
l'iya nọ; mẹkpoo abụbu iya l'ophu; chịta phẹ je edobe l'azụ ẹka ndu Ízurẹlu dọru.
24 Ẹphe tụfu ọku lẹ mkpụkpu ono; ọ tụko iphe, nọkota iya nụ tsufu. O be lẹ mkpọla-
ọchaa; waa mkpọla-ododo; waa iphe, e meru l'onyirubvu; ọzoo l'ígwè; ẹphe vuta
ndu k'ono je edobe l'ụlo-ẹku kẹ Chipfu.
25 Ọle nwanyị ovuọba ono, bụ Réhabu; yẹe ndibe iya; waa abụbu iya l'ophu bẹ
Jioshuwa doberu ndzụ; noo kẹle o woharu ndu Jioshuwa yeru g'ẹphe je anwụa ngge
lẹ Jieriko. A haa; o buru l'echilabọ ndu Ízurẹlu gbiriri jasụ ntanụ-a.
26 Tọbudu iya bụ; Jioshuwa bya epfua ya pfushia ya ike sụ l'iphe, bụkpoo onye
nọnyaru bya ejeshia akpụkwa mkpụkpu Jieriko-a bụakwaa onye a tụru ọnu l'iphu
Chipfu. Sụ:
"G'onye ono bụkwaru ọkpara iya
bẹ oo-gude tụa ọkpa igbulọ ono.
Tẹme iphe, onye ono e-gude chia ya mgbo
abụru mbuhu ime iya."
27 Ọo ya bụ; Chipfu swikpọerupho Jioshuwa; tẹme ụdù Jioshuwa ono tụko alị ẹka
ono vọo pfurupfuru.

7

Iphe-ẹji Ekanu

1 Obenu l'iphe ono, Chipfu sụru g'e mebyishiaru iya ono; bẹ ụnwu Ízurẹlu
emeẹbeeduru gẹ Chipfu sụru g'e mee ya. Ekanu nwa Kami, bụ nwanwa Zabudi;
bya abụru nwanwanwaranwa Zera; bụru onye shi l'ọkpa-ipfu Jiuda; bẹ harụ iphe
ono, a sụru g'e mebyishia ono gweta k'enworu. Chipfu vụaharu ndu Ízurẹlu ọvuma.
2 Noo ya; Jioshuwa gbẹ lẹ mkpụkpu Jieriko zia unwoke g'ẹphe je mkpụkpu Eyayi,
nọ-kube mkpụkpu Bẹtu-Avẹnu; l'ụzo ẹnyanwu-awawa mkpụkpu Bẹtelu; sụ phẹ
g'ẹphe je anwụa ngge l'ọnu-ẹgu ibe iya ono. Ọo ya bụ; unwoke ono je anwụa
mkpụkpu Eyayi ngge.
3 Ẹphe lwa bya asụ Jioshuwa-a: "Gẹ ndu Ízurẹlu l'ophu ta awụkwaru je k'ọgiya-a.
Ọ kwa ụnu unwoke ise; ọzoo ụnu ẹsaa l'ụmadzu ụkporo iri bẹ ee-ye g'ẹphe je alwụta
ndu Eyayi ọbu. G'a ta chịtakwa ndu Ízurẹlu l'ophu g'ẹphe je ese nsegbu akanya; kẹle
ndu ono bụ-a nwọchileka mkpụkpu."
4 Ọo ya bụ; a byanụ ezia ụnu ụmadzu ẹsaa l'ụmadzu ụkporo iri; ẹphe jeshia alwụ
Eyayi. Ẹphe jerwua; ndu Eyayi chịa phẹ ịkpabaka.
5 Ẹphe gbua ndu Ízurẹlu iphe, rwuru ụmadzu ụkporo l'iri l'ishii. Ẹphe shiẹpho l'ẹka
eeshije abahụ lẹ mkpụkpu Eyayi chịa ndu Ízurẹlu ọso jasụ l'ẹka aakwọje mkpuma;
bya egbushia ndu dụ igwerigwe g'ẹphe agbazeta lẹ nsụda ono; k'ọphu bụ lẹ meji
tọfuru ndu Ízurẹlu; ẹphe rwushihu.
6 Tọbudu iya bụ; Jioshuwa yeẹpho ẹka l'uwe iya laa tarara; bya adaa kpurumu;
woru iphu bube l'alị l'atatiphu okpoko Chipfu gbiriri jasụ nchi jihu. Ọ bụru ẹphe lẹ
ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu tụkoru wụshiru l'ẹka ono; vọtachaa urwuku kpube
onwophẹ l'ishi.
7 Jioshuwa bya asụ: "Gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu; ?Bụ iphe, i dughataru anyi
ẹnyimu Jiọ́danu bụ g'ị bya eworu anyi ye ndu Amọru l'ẹka g'ẹphe gbushia? Anyi
gege anọdukwaro l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu!
8 Gụbe Nnajịuphu; ?bụ gụnu bẹ mu e-pfujekpọo nta-a; gẹ ndu ọhogu ndu Ízurẹlu
achị anyi kpabẹkpabe ẹgube-a?

9 Noo kẹle ọ -bụru lẹ ndu Kénanu; waa ndu ọzo, bukọta l'alị-a nụmaru iya bẹ ẹphe
a-byakwa atụko anyi lwụebe; mbụ mee; anyi achịhu lẹ mgboko-a. Ọ -bụkwanuru l'ọ
dụ nno; ?bụ gụnu bẹ ii-me g'ẹpha ngu ono, parụ ẹka ono pfụru?"
10 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Jioshuwa: "Gbẹshi agbẹshi! ?Bụ gụnu kparụ iphe, ị zẹ woru
iphu kpube l'alị?
11 Ọ kwa ndu Ízurẹlu meru iphe-ẹji. Ẹphe wowaru ọgbandzu ono, mu sụru g'ẹphe
dobe ono gbukaa. Kẹle ẹphe hatarụ iphe ono, mu sụru g'e mebyishia ono woru je
achịkobe l'iphe, ẹphe nweru. Ẹphe ziakwaru iphuru; bya adzụa ụka.
12 Noo iphe, kparụ iphe, ndu Ízurẹlu adụdu ike pfụshia ike l'iphu ndu ọhogu
phẹ. Ẹphe dakọbe ye ọkpa l'ọso; kẹle ẹphe bụ ndu e doberu k'emebyishi. Unu -
atụkoduru iphemiphe ono, mu sụru g'e mebyishia ono chịfuta mebyishikọta bẹ mu
ta anọ-kubebaẹkwa unu ọzobaa.
13 "Gbalihu je emee ndu Ízurẹlu g'ẹphe dụ nsọ. Iphe, ii-pfuru phẹ bụ: Unu dobe
onwunu nsọ kwabẹru echele. Lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu
epfu baa: O nwekwarụ iphe, e doberu k'emebyishi, dụ l'echilabọ unubẹ ndu Ízurẹlu.
Ọphu unu adụkwa ike apfụshibaa ike l'iphu ndu ọhogu unu; abụdu l'unu wofuru
iphe ono, e doberu k'emebyishi ono l'echilabọ unu.
14 "O -rwua l'ụtsu bẹ aa-chịru unu bya l'ẹka-a l'ipfu l'ipfu. Ipfu ọphu Chipfu tụru
ẹka afụta bya l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu. Ẹnya-unuphu ọphu Chipfu tụru ẹka
abyaa l'ọnulo l'ọnulo. Ọnu-ụlo ọphu Chipfu tụru ẹka abyaa l'onye l'onye.
15 Iphe, bụkpoo onye a hụmaru iphe ono, e doberu k'emebyishi ono l'ẹka; unu
kpọo ya ọku; yẹe ndibe iya; mẹkpoo iphemiphe, o nweru enweru g'ọ ha. Onye ọbu
gbukarụ ọgbandzu Chipfu; bya emewaa akpamara l'alị ndu Ízurẹlu."
16 O -rwua l'ọnmewa-ụtsu; Jioshuwa bya ekua ndu Ízurẹlu g'ẹphe wụfuta bya anọo
l'ipfu l'ipfu. A họta ipfu Jiuda.
17 Ọkpa-ipfu Jiuda bya anọo l'ọnulo l'ọnulo; ọ nmaa ọnu-ụlo Zera. A bya edoo ndu
ọnu-ụlo Zera l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu; ọ nmaa ẹnya-unuphu Zabudi.
18 Ọ bya achịfuta ẹnya-unuphu Zabudi bya edoo phẹ l'onye l'onye; ọ nmaa Ekanu
nwa Kami; mbụ nwanwa Zabudi; bya abụru nwanwanwaranwa Zera; bụru onye shi
l'ọkpa-ipfu Jiuda.
19 Noo ya; Jioshuwa bya asụ Ekanu: "Nwa mu; jiko kwabẹkwa Chipfu, bụ Chileke
ndu Ízurẹlu ùbvù. Pfuaru mu iphe, i meru; mbụ-a; pfukpọeru mu phọ iphe, i meru.
Pfuaru mu iya nta-a; b'emekwarụ mu iya lẹ mpya!"
20 Ekanu bya eyeeru Jioshuwa ọnu sụ iya: "Ọ kwa eviya; mu mesweakwaru Chipfu,
bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu. Wakwa iphe, mu meru baa.
21 Mu hụmaru uwe mgbalanụ, ama mma; uwe ndu Bábilọnu, yị l'iphe ono, aakwa
l'ọkwata ono; bya ahụma mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu iri; waa
mkpirikpu mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu labọ lẹ shẹkelu iri. Ọ gụahaa
mu ẹgu enworu; mu jenụ achịta iya nworu. Mu bya eje ebvua nsụ l'ime ụlo-ẹkwa
mu woru iya libe; mu woru mkpọla-ọchaa phọ dobe l'ọhu nsụ ono."
22 Ọo ya bụ; Jioshuwa bya eye nemadzụ; a gbaru jeshia ibe Ekanu. E jeshia; o
domiwaa ya l'ụlo ibe iya eviya; mkpọla-ọchaa phọ nọduepho l'ọhu nsụ l'ẹka o domiru
iya.
23 Ẹphe bya avọta iphe ono l'ụlo ibe iya l'ẹka ono gbaru bya achịe Jioshuwa yẹe
ụnwu Ízurẹlu g'ẹphe ha. E woru iya tọsaa l'alị l'atatiphu Chipfu l'ẹka ono.
24 Noo ya; Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha bya akpụta Ekanu, bụ onye ọnu-ụlo
Zera; waa ụnwu iya nwoke; mẹ kẹ nwanyị; bya achịta mkpọla-ọchaa ono; yẹe uwe
mgbalanụ ono; waa mkpirikpu mkpọla-ododo ono; waa ụlo-ẹkwa iya; bya akpụta

eswi iya; waa nkapfụ-ịgara iya; waa atụru iya; mẹkpoo iphe, o nweru enweru g'ọ ha gude je adọru lẹ nsụda Akọru.
25 No iya; Jioshuwa sụ iya: "?Dẹnu g'o gude ị kpatarụ anyi opfu? Ntanụ bẹ Chipfu e-mekwanụ g'opfu rikpute ngu ishi."

Noo ya; ndu Ízurẹlu wụpyabe yẹe ndibe iya woru phẹ tụgbushia lẹ mkpuma; bya eworu phẹ kpọo ọku.
26 Ẹphe tụtua mkpuma, dụ igwerigwe kụbe Ekanu l'eli. Mkpuma ono nọ l'ẹka ono gbiriri jasụ ntanụ-a. Ọ bụru iya bụ lẹ Chipfu avụ-buhuru ndu Ízurẹlu ọvuma. Ọo ya bụ; a wata eku ẹka ono nsụda Akọru, bụ iya bụ "iphe-ẹhuka". E kumaru ẹka ono ẹpha ono byasụ ntanụ-a.

8

Aalwụ-kpe ndu Eyayi

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ Jioshuwa: "Gẹ ndzụ ba agụshi ngu; ọphu meji atọfukwa ngu. Rwuta ndu ojọgu g'ẹphe ha gude jepfu ndu Eyayi ọgu. Kẹle-a; mu woakwaru onye eze ndu Eyayi; yẹe ndibe iya; mẹkpoo mkpụkpu iya; waa alị iya woru ye ngu l'ẹka.
2 Ọo ẹpho iphe, unu meru ndu Jieriko; waa onye eze phẹ; bẹ unu e-me ndu Eyayi; yẹe onye eze phẹ. Ọle iphe phẹ, a lwụtaru l'ọgu; waa iphe-edobe phẹ bẹ unu te emebyishidu emebyishi. Unu a-tụko iya gweta g'ọ bụru nkunu. Unu je edomia onwunu l'azụ mkpụkpu ono."

3 Ọo ya bụ; Jioshuwa yẹe ndu ojọgu ndu Ízurẹlu l'ophu tsulihu jeshia ọgu lẹ Eyayi. Jioshuwa bya ahọta ndu ojọgu, ike dụ l'ọgu; ụnu ụkporo ẹto l'iri l'ise; dufu phẹ l'ẹnyashi.
4 Iphe, o pfuru phẹ bụ: "Unu lekwa; unu je edomia onwunu l'azụ mkpụkpu ono kwabẹru phẹ. Unu ta anọdukwa mkpụkpu ono ẹnya; ọo ẹpho g'unu kwakọbe akwakọbe.
5 Mbẹdua lẹ ndu mu l'ẹphe swị e-je emeeru ndu mkpụkpu ono bugagangu. Teke ẹphe wụfutaru byatashịa anyi etso ọgu; g'ẹphe tsoru iya anyi ọgiya ọphuu; anyi eye ọkpa l'ọso gbalaaha.
6 Ẹphe achịa anyi gbiriri jasụ anyi edefutagbua phẹ; k'ọphu ẹphe nọwa mkpụkpu ono ụzenya; noo kẹle ẹphe a-sụ l'anyi a-gbakwarụ phẹ ọso g'anyi gbaru lẹ mbụ phọ. Ọo ya bụ; teke anyi yeẹrupho ọkpa l'ọso gbalashịaru phẹ;
7 unu eshi l'ẹka unu woharu onwunu wụbata lẹ mkpụkpu ono; kẹle Chipfu, bụ Chileke unu wowaru iya yee unu l'ẹka.
8 Unu -wụbaepho lẹ mkpụkpu ono; unu tụfu iya ọku. Unu mekwaa ya gẹ Chipfu sụru g'e mee ya. Unu tụkokwa iphemiphe-a, mu sụru g'unu mee-a; mekọta!"

9 Tọbudu iya bụ; Jioshuwa sụ g'ẹphe je; ẹphe tụgbua je ewohaa onwophẹ lẹ mgbaka Bẹtelu yẹe Eyayi; l'ụzo ẹnyanwu-awawa Eyayi. Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu nọdu l'unuphu l'ẹnyashi ono.
10 O -rwua l'ọnmewa-ụtsu; Jioshuwa dzua ndu nkiya. Ẹphe lẹ ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu vuta ụzo duru phẹ jeshia mkpụkpu Eyayi.
11 Ndu ojọgu, ẹphe l'iya swị g'ẹphe ha wụ-tsoru iya; jasụ ẹphe jerwua atatiphu mkpụkpu ono. Ẹphe kpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'ụzo isheli mkpụkpu Eyayi. Nsụda nọkaha ẹphe lẹ mkpụkpu Eyayi l'echilabọ.
12 Jioshuwa bya eduta unwoke, rwuru ụnu iri l'ẹbo l'ụkporo iri je edomia lẹ mgbaka mkpụkpu Bẹtelu yẹe mkpụkpu Eyayi; l'ụzo ẹnyanwu-arịba mkpụkpu ono.

13 Ọ bya edoo ndu ojọgu ono g'ẹphe a-nọdu k'ọgu. O woru ndu bụkpoo ndu alwụ
ọgu gẹdegede dobe l'ụzo isheli mkpụkpu ono; bya achịru ndu ọphu phọduru nụ
dobe l'ụzo ẹnyanwu-arịba. Jioshuwa l'onwiya nọdu lẹ nsụda ono.
14 Eze ndu Eyayi hụmaepho iphe ono; yẹle ndu mkpụkpu iya ono gude ọso wụfuta
lẹ mkpụkpu ono l'ọnmewa-ụtsu; chebe iphu l'ụzo nsụda Araba jepfushia ndu Ízurẹlu
ọgu. Ọphu ọ tọ madụ l'o nweru ndu woharu onwophẹ l'azụ mkpụkpu ono kwabẹru
phẹ.
15 Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha meahaa g'ọ bụ l'eemekpe phẹ emekpe. Ẹphe
chịpyabe phẹ; chịa phẹ gbaa ụzo echiẹgu.
16 E kukọta unwoke, bu lẹ mkpụkpu Eyayi l'ophu; ẹphe zefụta tụko chịpyabe
phẹ. Ẹphe gude achị Jioshuwa phẹ ọso gbiriri jasụ ndu Eyayi ono wụfu-gbua l'ọma
mkpụkpu phẹ.
17 Ọphu ọ tọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo nwoke lanụ, bu lẹ mkpụkpu Eyayi; ọzoo
mkpụkpu Bẹtelu, alụfuduru chịru ndu Ízurẹlu kwasẹru. Ẹphe gbadokọta mkpụkpu
phẹ; ghebe iya ọnu; chịru ndu Ízurẹlu tụgbua.
18 Noo ya; Chipfu sụ Jioshuwa: “Ngwa; wolia arwa ngu maa amama l'ụzo mkpụkpu
Eyayi; gẹ mu bya bya eworu mkpụkpu ono ye ngu l'ẹka!” Tọbudu iya bụ; Jioshuwa
bya ewolia arwa iya bya eworu maa l'ụzo mkpụkpu Eyayi.
19 Ewoli, Joshuwa ewoli arwa ono; ndu phọ, woharu onwophẹ k'ọgu phọ shi l'ẹka
ẹphe nọ wụfutagbaa wụba lẹ mkpụkpu ono je alwụa ya lwụta teke ono teke ono
woru ọku tụfu iya.
20 Unwoke Eyayi jeshia agha ẹnya l'azụ; ẹnwuru-ọku shiwaa lẹ mkpụkpu phẹ
kpụwaa oronmono tsoru akpaminigwe l'okotazụ phẹ; ọphu ẹphe amaẹdu ụzo, ẹphe
e-shi gbalaa; kẹle ndu Ízurẹlu ono, shi tsoru ụzo echiẹgu agbaru phẹ ọso ono
kpọrawaru etsowa phẹ ọgu.
21 O be gẹ Jioshuwa; yẹe ndu Ízurẹlu l'ophu hụmaerupho lẹ ndu ono, geparu
egeparu ono wụbawaru lẹ mkpụkpu ono; l'ẹnwuru-ọku, shi lẹ mkpụkpu ono
kpụfuwaru; ẹphe ghakọbe wata egbushi ndu Eyayi.
22 Ndu ọphuu shi l'ime mkpụkpu ono alwụ phẹ eje abya; mbụ lẹ ndu ọphuu nọ
phẹ l'iphu; ndu ọphuu nọdu phẹ l'azụ; ẹphe kwaa ìphè l'echi nọdu lẹ mgbaka ndu
Ízurẹlu. Ndu Ízurẹlu gbua phẹ pyaapyaa gbiriri jasụ ọphu ọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo
onye lanụ nahụru gbala.
23 Ẹphe kpụa onye eze ndu Eyayi lẹ ndzụ; kpụta iya kpụjeru Jioshuwa.
24 O be gẹ ndu Ízurẹlu gbuẹberu ndu Eyayi ono; mbụ l'ẹphe gude ogu-echi sụa phẹ
pyaapyaa; jasụ ẹphe bvụebe lẹ mgbẹgu ono; mbụ l'echi-ẹgu l'ẹka ono, ẹphe chị-beru
phẹ ono; ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha gbẹ teke ono bya awụba lẹ mkpụkpu Eyayi je egude
ogu-echi gbushikọta ndu nọ iya nụ.
25 Ndu Eyayi, e gburu mbọku ono rwuru ụnu nemadzụ ụkporo l'ụnu iri; unwoke
mẹ ụnwanyi. Mbụ lẹ ndu Eyayi bẹ e gbuẹberupho mbọku ono.
26 Kẹle Jioshuwa te wophuduru ẹka arwa iya azụ. O mabẹeru iya phọ g'ọ mabẹru
iya gbiriri jasụ e gbuẹbe ndu bu lẹ mkpụkpu Eyayi l'ophu.
27 Ndu Ízurẹlu je akpụkoo iphe-edobe ndu ẹka ono; bya atụko iphe ndu mkpụkpu
ono kwaa l'ọkwata je enworu, bụ iya bụ gẹ Chipfu sụru Jioshuwa g'e mee ya.
28 Ọo ya bụ; Jioshuwa woru ọku tụfu lẹ mkpụkpu Eyayi; mee ẹka ono; ọ bụru
ikpọzu ojejoje. Ẹka ono bụru ochobu byasụ ntanụ-a.
29 Ọ kpụta eze ndu Eyayi je akpọpyabe l'eli oshi. Ọ kpọru l'ẹka ono gbiriri jasụ
l'ụzenyashi. Ẹnyanwu gbuzeẹpho; Jioshuwa tụa ekemu; e je je apazeta odzu iya l'eli
oshi ono; je atọgbo l'ọnu-abata mkpụkpu ono. Ẹphe kwakọo mkpuma kụa ya l'eli
jasụ ọ kụta l'ikpo l'ikpo. Ẹphe haa ya; ọ nọdu nno gbiriri byasụ ntanụ-a.

Ọgbandzu, a gbaziru l'úbvú Ebalu

30 Noo ya; Jioshuwa bya akpụaru Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurẹlu ọru-ngwẹja l'eli úbvú Ebalu;
31 meẹbekota iya g'onye-ozi Chipfu, bụ Mósisu tụru ekemu sụ gẹ ndu Ízurẹlu meje iya l'ẹkwo ekemu Mósisu. Mbụ-a; e gude mkpuma, fụru ophu kpụa ya; mbụ mkpuma, adụdu onye kụjeru iya iphe-ígwè gbengu. Ọ bụru l'eli iya bẹ ẹphe gwerụ Chipfu ngwẹja-akpọ-ọku; waa ngwẹja-ẹhu-guu.
32 Jioshuwa nọdu l'iphu ndu Ízurẹlu l'ẹka ono deru ekemu Mósisu ono ye lẹ mkpuma; mbụ ekemu ono, o shihawaa dee ono.
33 Ndu Ízurẹlu l'ophu; ndu bụ nlwamụlwa mẹ ndu bụ ọkpobe Ízurẹlu; waa ndu bụ ọgerenya phẹ; mẹ ndu-ishi phẹ; mẹ ndu-ikpe phẹ; pfụgbaru okpoko ọgbandzu Chipfu ono lẹ mgburẹku labọ; ghagbaru ndu-uke, bụ oshilọkpa Lívayi, pa iya nụ iphu. Ndu ono ụzo lanụ pfụru gha iphu l'úbvú Gerizimu; ndu ọphuu pfụru gha iphu l'úbvú Ebalu. Mbụ pfụerupho ẹgube onye-ozi Chipfu, bụ Mósisu sụru g'ẹphe pfụru teke ono, ọ tụru ekemu g'a gọru ọnu-ọma nụ phẹ ono.
34 E mechaa; Jioshuwa bya atụko ekemu ono g'ọ ha gụshikotaru phẹ; ọnu-ọma mẹ atụ ọnu; mbụ gụeru phẹ iya phọ g'e deru iya l'ẹkwo ekemu.
35 Ọ tọ dụdu mẹ akpụru opfu lanụ, Mósisu pfuru, Jioshuwa agụfutaduru; ndu Ízurẹlu l'ophu nụmakota; je akpaa l'ụnwanyi; waa ụnwegirima; mẹ ndu lwarụ alwalwa, ẹphe l'ẹphe buru ẹghirigha.

9

Ẹregede, ndu Gibiyọnu gbaru ndu Ízurẹlu

1 Tọbudu iya bụ; ndu eze, bukọta l'ụzo ẹnyanwu-arịba ẹnyimu Jiọ́danu; ndu bu l'alị úbvú úbvú; mẹkpoo ndu ọphu bu l'alị ọkpa úbvú, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba; mẹ ndu ọphu buru dẹe ike l'oke-ẹnyimu ono; je akpaa l'úbvú úbvú Lébanọnu; mbụ ndu Hetu; waa ndu Amọru; waa ndu Kénanu; waa ndu Pẹ́rezu; waa ndu Hevu; waa ndu Jiebusu nụmaepho iphe, nwụru nụ ono;
2 ẹphe dzukọbe tụgba nanụ jeshia etso Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu ọgu.
3 Obenu lẹ ndu mkpụkpu Gibiyọnu nụmaru iphe, Jioshuwa meru ndu Jieriko waa ndu Eyayi;
4 ẹphe je eworu ẹregede gbaa wata eme umere gẹ ndu dụru ndu ẹphe nọ-chiru ẹnya phẹ; je eworu nkịrika ẹda-ukpo; waa akahụ ẹda, eeyeje mẹe, lakashịhucharu alakashịhu; tẹme a dzụkwachakwaa ya phọ adzụkwa; woru dojicha nkapfụ-ịgara phẹ edoji.
5 Ẹphe wota nkịrika akpọkpa, a dzụkwanyaru ike bvụ; woru yee. Ẹphe bya eworu nkịrika uwe yekwaphọ; bya ewota buredi, kpọhuru nkụ; bya atsụa evu gude.
6 Noo ya; ẹphe bya ejepfu Jioshuwa phẹ l'ẹka ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Gilugalu; je epfuru nụ Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu sụ phẹ: "Anyi bụkwa ndu shi ẹka dụ ẹnya bya g'anyi l'unu gbaa ndzụ."
7 Ndu Ízurẹlu sụ ndu Hevu ono: "?A maru tọ bụkwanu lẹ mgboru anyi l'ẹka-a bẹ unu bu? ?Dẹnu g'anyi l'unu e-shi agba ndzụ?"
8 Ẹphe sụ Jioshuwa: "Anyi bụkwa ndu-ozi ngu."
Jioshuwa sụ phẹ: "?Bụ onye bẹ unu bụ? Tẹme ?bụ awe bẹ unu shi?"
9 Ẹphe sụ iya: "Anyịbe ndu-ozi ngu shikwa ọha, dụ ẹnya. Iphe, kparụ anyi abyabya bụkwa l'anyi nụmaru iphe, dụ biribiri, Chipfu, bụ Chileke unu meru. Anyi nụmakotaru k'iphe, o meru; mbụ k'iphe, o mekọtaru l'alị ndu Ijiputu;

10 waa iphe, o meru ndu eze ndu Amọru ono ẹphenebo, bu l'ụzo ẹnyanwu-awawa
ẹnyimu Jiọ́danu; mbụ Sihọnu, bụ eze Hẹshibonu; waa Ọgu, bụ eze ndu Beshanu, bu
lẹ mkpụkpu Ashịtoretu.
11 Ọo ya bụ; ndu bụ ọgerenya anyi; waa onyemonye, bu l'alị anyi sụ anyi g'anyi
kwakọbe iphe, anyi e-ri l'ụzo; gbẹshi byatashịa unu ndzuta; bya asụ unu l'anyi
bụakwaa ndu ejeru unu ozi. G'unu kwenu g'onye l'unu gbaa ndzụ.
12 Sụ-a; buredi anyi-a shikwa evugbaa ọku teke anyi chịtaru iya gude gbẹshi
ije mbọku, anyi gbẹshiru abyapfuta unu; ọle lewarọ ẹnya hụma lẹ nta-a bẹ ọ
kpọshihuwaru nkụ; tsụchaa evu.
13 Ẹda-a, eeyeje mẹe-a bẹ shikwa bụru k'ọ̀phúú teke anyi yeru iya mẹe. Ọle lewa
iya rọ ẹnya g'ọ lakashịhuchaaru. Uwe anyi; mẹ akpọkpa anyi bụ g'anyi nọ l'ụzo bẹ
ọ tụkocharu kashịhu; noo kẹle ẹka anyi shi dụ ẹnya."
14 Ndu Ízurẹlu nata iphe, ẹphe gude bya eworu ria; ọphu ẹphe ejeẹduru akpata
Chipfu ishi g'a maru g'ẹphe e-me iya.
15 No iya; Jioshuwa bya ekweta l'ẹphe l'ẹphe te enwedu opfu; ẹphe l'ẹphe bya agbaa
ndzụ ye iya; kweta l'ẹphe a-ha phẹ g'ẹphe nọdu ndzụ. Ndu-ishi Ízurẹlu bya eworu
ẹgo riaru phẹ.
16 A nọepho ujiku ẹto, ẹphe lẹ ndu Gibiyọnu riru nte ndzụ ono; ndu Ízurẹlu nụma
l'ẹphe bụ ndu ẹphe l'ẹphe bụ obutobu mkpụkpu.
17 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu bya awụfu nụ; jeẹpho ije ujiku ẹto; ẹphe rwua ndu ẹka
ono. Mkpụkpu, nọgbaa l'ẹka ono bụ Gibiyọnu; waa Kefira; waa Berotu; waa Kiriyatu-
Jiarimu.
18 Obenu lẹ ndu Ízurẹlu te etsoduru phẹ ọgu; noo kẹle ndu-ishi phẹ gudewaa ẹpha
Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurẹlu riaru phẹ angụ l'ẹphe ta abyadụ etso phẹ ọgu.
Ndu Ízurẹlu wata ata ndu-ishi phẹ ụta l'ẹphe meru iphe, dụ nno.
19 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi ono g'ẹphe hakọta bya asụ ikpoto ọha ono l'ophu: "Anyi
gudeakwa ẹpha Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu riaru ndu-a nte. Nta-a ta adụekwa
iphe, anyi emekwadu phẹ.
20 Iphe, anyi e-me bụ l'anyi a-ha phẹ g'ẹphe nọdu ndzụ; k'ọphu ẹjo-iphe ata
abyapfutadu anyi lẹ nte ono, anyi riru phẹ ono."
21 Ndu-ishi ono nọdu epfukwaru phẹ phọ sụ phẹ: "Unu g'anyi haa phẹ g'ẹphe nọdu
ndzụ; wajẹru anyi nkụ; kujeru anyi mini." E shi ẹgube ono; ndu-ishi mee iphe ono,
ẹphe kweru ukwe l'ẹphe e-me ono; mbụ ẹphe parụ ndu ono haa; ẹphe nọdu dzụ.
22 Tọbudu iya bụ; Jioshuwa bya ekukọbe ndu mkpụkpu Gibiyọnu; bya asụ phẹ: "?
Dẹnu g'o gude unu gbabẹru anyi ẹregede sụ anyi l'unu shi ọha, dụ ẹnya; l'unubẹ
ndu anyi l'unu tụkoru buru l'ẹka-a?
23 Nta-a bẹ unu bụakwaa ndu a tụru ọnu. Ọ bụakwaa ohu anyi bẹ unu bya l'abụru
je adụwaruroya. Ọo unu a-nọdu awa nkụ; eku mini edo l'eze-ụlo Chileke mu."
24 Ẹphe sụ Jioshuwa: "Anyịbe ohu ngu bẹ a kọchakwaru gẹ Chipfu, bụ Chileke unu
gude tụa ekemu nụ onye-ozi iya, bụ Mósisu sụ g'ọ nụ unu alị-a l'ophu; wafụa g'ọ tụko
ndu bu l'alị-a gbushikọtaru unu. Tọbudu iya bụ; ndzụ unu rwutanụ anyi. Ọ bụru
iphe ono, meru g'o gude anyi mee iphe ono, anyi meru ono.
25 Nta-a bẹ anyi nọakwa ngu l'ọbochi-ẹka. Ọ kpọepho g'i mee anyi iphe, dụkpoe
ngu phọ ree."
26 Ọo ya bụ; Jioshuwa nafụta phẹ l'ẹka ndu Ízurẹlu; ọphu ẹphe e gbuduru phẹ.
27 Jioshuwa woru ndu Gibiyọnu mee ndu awa nkụ; mẹ ndu ekuru ndu Ízurẹlu
l'ophu mini. Ẹphe nọdu awakwaphọ nkụ bya eku mini, eegudeje eme iphe l'ẹka
Chipfu họtaru g'ọ bụru ẹka aa-kpụru iya ọru-ngwẹja. Ọ bụru iphe ono bẹ ẹphe bụ
gbiriri jasụ ntanụ-a.

10

Ẹnyanwu ekeshiru l'ẹka lanụ

1 Tọbudu iya bụ; eze ndu Jierúsalẹmu, bụ Adoni-Zẹdeku bya anụma lẹ Jioshuwa
lwụ-kpewaru ndu Eyayi; mee mkpụkpu phẹ; ọ bụru mkpurupyata. Mbụ l'o meru
ndu Eyayi; yẹe onye eze phẹ g'o meru ndu Jieriko; yẹe onye eze phẹ. Tẹme ọ bya
anụma lẹ ndu mkpụkpu Gibiyọnu tụgburu jepfu ndu Ízurẹlu; ẹphe l'ẹphe ria nte
nchị-adụ-doo; ẹphe l'ẹphe tụkowa buru.
2 Iphe ono kwatakpọo rwua ẹphe lẹ ndu alị iya l'ẹhu; noo kẹle mkpụkpu Gibiyọnu
kwatakpọoru nweru ọkpehu ọkpobe enweru; bya abụru mkpụkpu, dụta-be mkpa
g'ọha ndu eze. Tẹme ọ bụru mkpụkpu, ka kẹ ndu Eyayi shii; tẹme unwoke mkpụkpu
Gibiyọnu bụru ndu ike dụ l'ọgu.
3 Ọo ya bụ; Adoni-Zẹdeku, bụ eze ndu Jierúsalẹmu; zia ozi g'e je ezia Hohamu,
bụ eze ndu Hẹburonu; yẹe Piramu, bụ eze ndu Jiarumutu; yẹe Jiafiya, bụ eze ndu
Lakishi; yẹe Debi, bụ eze ndu Ẹgulonu; sụ phẹ:
4 "Unu byanụ bya eyetaru mu ẹka g'anyi je etsoo ndu mkpụkpu Gibiyọnu ọgu; kẹle
ẹphe tụgburu jepfu Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu; ẹphe ria nte nchị-adụ-doo."
5 Noo ya; ndu eze ise ono, bụ eze ndu Amọru ono bya edzukọbe, bụ iya bụ eze ndu
Jierúsalẹmu; waa kẹ ndu Hẹburonu; waa kẹ ndu Jiarumutu; waa kẹ ndu Lakishi;
wafụa eze ndu Ẹgulonu. Ẹphe chịtanu ndu ojọgu phẹ je akpọbe ụlo-ẹkwa phẹ l'iphu
mkpụkpu Gibiyọnu; bya awata etso ndu Gibiyọnu ọgu.
6 Ndu Gibiyọnu zia ozi g'e je zia Jioshuwa l'ẹka ndu Ízurẹlu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ
lẹ Gilugalu. Sụ iya: "Jiko ta agbadoshinu anyịbe ohu ngu phẹ! Kukeberọ ẹhu bya
ẹgwegwa bya adzọo anyi; lẹ ndu eze ndu Amọru, bu l'úbvú úbvú dzukọbeakwaru;
abya anyi alwụlwu."
7 Tọbudu iya bụ; Jioshuwa rwutanụ ndu ojọgu iya l'ophu; mẹkpoo iphe, bụ ndu ike
dụ l'ọgu; ẹphe shi lẹ Gilugalu wụfuta; ọ bụru phẹ eje mkpụkpu Gibiyọnu.
8 Chipfu sụ Jioshuwa: "Ba atsụkwa phẹ ebvu; kẹle mu woakwaru phẹ ye ngu l'ẹka.
Ọ tọ dụkwa g'ẹphe ha bya l'ekeru ọkpa l'atatiphu unu."
9 Noo ya; Jioshuwa phẹ gude ẹnyashi ono shi lẹ Gilugalu tụgbua jekọta ije l'ẹnyashi
ono je atụ phẹ l'ụzorehu.
10 Chipfu mee phẹ; ẹphe mehu butsu-butsu-butsu l'iphu ndu Ízurẹlu. Ndu Ízurẹlu
gbua phẹ pyaapyaa lẹ mkpụkpu Gibiyọnu gbushikpọo phẹ ike; chịa phẹ kpara-kpara-
kpara chịpyabe phẹ kwasẹru ụzo, shiru jeshia mkpụkpu Bẹtu-Horonu; saa phẹ
ọsa-mpfụ l'ụzo, shiru jeshia mkpụkpu Azeka; waa mkpụkpu Makeda (bụ iya bụ a
-ghachaa mkpụkpu Bẹtu-Horonu).
11 Ẹphe nọdu agba agbalarụ ndu Ízurẹlu ono; kwasẹru ụzo Bẹtu-Horonu; eje ala
mkpụkpu Azeka ono; Chipfu gbẹ l'imigwe wata phẹ atụ akamini-mkpuma, parụ ẹka;
gude tụ-gbushiahaa phẹ. Ndu akamini-mkpuma ono tụ-gburu ka igwerigwe eme lẹ
ndu ọphu ndu Ízurẹlu gude ogu-echi sụa pyaapyaa.
12 Lẹ mbọku ono, Chipfu woru ndu Amọru yee ndu Ízurẹlu l'ẹka ono bẹ Jioshuwa
pfụru l'iphu ndu Ízurẹlu sụ Chipfu:
"Gụbe ẹnyanwu; keshiru lẹ mkpụkpu Gibiyọnu!
Gụbe ọnwa; kwakwaa lẹ nsụda Ajialọnu!"
13 Ọo ya bụ; ẹnyanwu keshiru l'ẹka-lanụ; ọnwa keshiru l'ẹka o jeberu nọkirishia
gbiriri jasụ ndu Ízurẹlu mee ndu ọhogu phẹ g'o ghuru phẹ. Iphe-a bẹ e dekwaru
l'ẹkwo Jiasha; l'ẹnyanwu keshiru l'echi akpaminigwe; nọo ujiku ophu; ọphu ọ
rịbaduru arịba.

14 Eshinu ta adụdu mbọku dụjehewaru gẹ mbọku ono; e -mecha ọphu
ọ dụbaekwapho mbọku ọzo nwụbaaru gẹ mbọku ono; mbụ mbọku, Chipfu
ngabẹjebaaru amadụ nchị gẹ mbọku ono. Gẹ mu gbukwaa ya tororo; ọ kwa Chipfu
lwụ-chiru ndu Ízurẹlu ọgu mbọku ono.
15 E mechaa; Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu wụfu lashịa l'ẹka ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa
phẹ lẹ Gilugalu.

Eegbushi ndu eze ndu Amọru; ẹphe n'ise

16 Tọbudu iya bụ; ndu eze ise ono gbagbụa je ewohaa onwophẹ l'ọgba, nọ lẹ
Makeda.
17 A bya epfuaru Jioshuwa lẹ ndu eze ise ono bẹ a hụmakwaru l'ẹka ẹphe woharu
onwophẹ l'ọgba, nọ lẹ mgboru mkpụkpu Makeda.
18 Jioshuwa sụ: "Unu je eswita eze mkpuma gude swichia ọnu ọgba ono. Unu aharu
nemadzụ họta ye g'e che iya nche.
19 Unu alwụro ọgu, unu alwụ. Unu chịru ndu ọhogu unu ono ọso tụgbua; unu
eje atụko ndu ọphu nọ l'ụzo okotazụ phẹ gbushia. Unu te ekwekwa g'ẹphe gbarwua
mkpụkpu phẹ; noo kẹle Chipfu wowaru phẹ ye unu l'ẹka."
20 Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu tụko phẹ mebyishikọta. Ọ phọduru nwanshịi mẹ a sụ
l'o to nwedu mẹ onye lanụ warụ nụ. Ọle nwa ụmadzu olemole, warụ nụ bẹ larụ lẹ
mkpụkpu phẹ ono, bụ mkpụkpu, a kpụshiru ike.
21 E mechaa; ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha wụfu lẹ chiriri lẹ werere lapfushia Jioshuwa
l'ẹka ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ lẹ mgboru mkpụkpu Makeda; ọphu ọ dụdu onye
halibaru ọnu k'epfuru ndu Ízurẹlu.
22 Jioshuwa sụ: "Unu swifu mkpuma ono l'ọgba ono; kpụfutaru mu ndu eze ise-a!"
23 Ọo ya bụ; ẹphe bya akpụfuta ndu eze ise ono. Mbụ eze ndu mkpụkpu
Jierúsalẹmu; waa kẹ ndu Hẹburonu; waa kẹ ndu Jiarumutu; waa kẹ ndu Lakishi;
waa kẹ ndu Ẹgulonu.
24 Ẹphe kpụtacharu Jioshuwa ndu eze ono; ọ bya ekukọ unwoke Ízurẹlu; bya ekua
ndu-ishi ndu ojọgu, bụ ndu ẹphe l'iya swị; sụ phẹ: "Ngwa; unu bya l'ẹka-a bya
azọbecha phẹ ọkpa l'olu!" Ọo ya bụ; ẹphe wụfuta bya eworu ọkpa zọbechaa phẹ
l'olu.
25 Jioshuwa sụ phẹ: "Unu ta atsụkwa ebvu; ọphu meji atọfukwa unu. G'obu
shihukwa unu ike; ọphu ndzụ agụkwa unu; kẹle ọo ẹgube-a bẹ Chipfu e-mekọta
iphe, bụkpoo ndu ọhogu unu, unu eje etso ọgu."
26 E mechaa; Jioshuwa woru ndu eze ono gbushia; woru odzu phẹ kobegbaa l'eli
oshi iche iche uzi ise. A parụ phẹ haa l'eli oshi l'ẹka ono, e kobegbaru phẹ ono jasụ
l'ụzenyashi.
27 O be l'ụzenyashi; Jioshuwa zia; e je ekofuta phẹ l'eli oshi ẹka ono; je eworu
nwua l'ọgba ẹka ẹphe shi wohaa onwophẹ phọ. Ẹphe pata oke mkpuma, hagbaa shii
swichia ọnu ọgba ono. Mkpuma ono dụ l'ẹka ono gbiriri byasụ ntanụ-a.
28 Ọ bụru mbọku ono bẹ Jioshuwa lwụtaru mkpụkpu Makeda. Ọ tụko ndu bu lẹ
mkpụkpu ono; waa onye eze phẹ gbushikọta. Ọphu ọ tọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo onye
lanụ, nọ lẹ mkpụkpu ono, warụ nụ. Ọo ẹpho g'o meru eze ndu Jieriko bụ g'o meru
kẹ ndu Makeda.

Aalwụ-kpe ndu ndọhali

29 Noo ya; Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha gbẹ lẹ mkpụkpu Makeda jeshia ọgu
lẹ mkpụkpu Libuna.
30 Chipfu wokwarụpho ndu mkpụkpu ono; yẹe eze phẹ ye ndu Ízurẹlu l'ẹka.
Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu tụko ndu bu lẹ mkpụkpu ono gbuẹbe. Ọphu ọ dụdu g'ọ ka

mma l'ọo onye lanụ, warụ nụ. Ọ bụkwarupho g'o meru eze ndu Jieriko bụ g'o meru eze ndu Libuna.
31 Tọbudu iya bụ; Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu l'ophu gbẹ lẹ mkpụkpu Libuna jeshia mkpụkpu Lakishi; je eworu ụlo-ẹkwa phẹ kpọbe l'ẹka ono; bya awata phẹ etso ọgu.
32 Chipfu bya eworu mkpụkpu Lakishi ye ndu Ízurẹlu l'ẹka. O be lẹ mbọku k'ẹbo; Jioshuwa lwụta iya. Ọ tụkoepho ndu bu iya nụ gbushigbua; g'o gbushiru ndu mkpụkpu Libuna.
33 Horamu, bụ eze ndu Geza bya g'o yeru eze ndu Lakishi ẹka; Jioshuwa phẹ lwụ-kpekwaa ya phọ yẹle ndu ojọgu iya; ọphu ọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ, warụ nụ.
34 Noo ya; Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu l'ophu gbẹ lẹ mkpụkpu Lakishi jeshia mkpụkpu Ẹgulonu; je eworu ụlo-ẹkwa phẹ kpọbe l'ẹka ono; bya awata phẹ etso ọgu.
35 Ẹphe lwụ-kpee ya lẹ mbọku ono kwaphọ; bya egude ogu-echi gbuẹbekota onyemonye, bu iya nụ; mbụ l'iphe, bụkpoo nemadzụ, bu lẹ mkpụkpu ono bẹ e gbukọtaru pyaapyaa mbọku ono; bụ nwune iphe, o meru ndu Lakishi.
36 Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu l'ophu bya agbẹ lẹ mkpụkpu Ẹgulonu jeshia mkpụkpu Hẹburonu; je etsoo ndu ẹka ono ọgu.
37 Ẹphe lwụta mkpụkpu ono; bya egude ogu-echi gbushia ndu bu iya nụ; ẹphe lẹ ndu eze phẹ; waa ndu bu lẹ mkpụkpu, nọgbaa ya mgburugburu g'ẹphe hakọta. Ọphu ọ dụdu m'onye lanụ, warụ nụ. E mee phẹ iphe, e meru ndu Ẹgulonu. Mbụ l'ọ tụkoerupho mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono g'ẹphe hakọta; mẹkpoo iphe, bụ nemadzụ, bukọta iya nụ; sụa pyaapyaa.
38 Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu l'ophu bya alwatashịa; bya abahụ lẹ mkpụkpu Debi je etsoo phẹ ọgu.
39 Ẹphe lwụta mkpụkpu ono; waa onye eze phẹ; waa mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọgbaa ya mgburugburu; bya egude ogu-echi tụko phẹ gbushia; mbụ l'ẹphe tụkoru nemadzụ, bukọta l'ẹka ono sụebe pyaapyaa; ọphu ọ dụdu m'onye lanụ, wafụru nụ; bụ nwune iphe, o meru ndu Hẹburonu. Noo iphe, o meru ndu Debi; yẹe onye eze phẹ bụ ono; tẹme ọ bụkwarupho nwune iphe, o meru ndu Libuna; yẹe onye eze phẹ bẹ o meru phẹ ono.
40 Ọo ya bụ; Jioshuwa phẹ tụko ndu alị ẹka ono lwụ-kpee; mbụ ndu bu l'alị úbvú úbvú; yẹe ndu ọphu bu l'echiẹgu ndọhali; waa ndu bu l'alị ọkpa úbvú, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba; waa ndu ọphu bu lẹ mgbaka úbvú; ẹphe lẹ ndu eze phẹ l'ophu. Ọphu ọ dụdu mẹ onye lanụ, warụ nụ. Ẹphe tụko iphe, bụkpoo iphe, atụ unme l'ẹka ono gbushikọta. O meẹ ya phọ gẹ Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurẹlu tụru ekemu sụ g'o mee ya.
41 Jioshuwa phẹ shiẹpho lẹ mkpụkpu Kadẹshi-Baneya lwụa phẹ gbiriri jasụ lẹ mkpụkpu Gaza; bya atụko mkpụkpu, nọkota lẹ Goshẹnu lwụkota; je akpaa lẹ mkpụkpu Gibiyọnu.
42 Ndu eze ono; me alị phẹ bẹ Jioshuwa lwụtakotaru l'akpọ ephopho lanụ; noo kẹle Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurẹlu bụ iya alwụ-chiru phẹ ọgu.
43 Tọbudu iya bụ; Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu mechaa bya awụfu lashịa l'ẹka ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Gilugalu.

11

Aalwụ-kpe ndu eze ndu isheli

1 Tọbudu iya bụ; Jiabinu, bụ eze ndu Hazọ nụmaepho iphemiphe ono, eme nụ ono; o zia sụ g'e je ekua Jiobabu, bụ eze ndu Madọnu; kukwaphọ eze ndu Shimurọnu; waa eze ndu Akụshafu;

2 waa ndu eze, bu l'alị úbvú úbvú l'ụzo isheli; waa ndu ọphu bu lẹ nsụda Araba,
nọ l'ụzo ndọhali eze-ẹnyimu Kinẹretu; waa ndu ọphu bu l'alị ọkpa úbvú, nọ l'ụzo
ẹnyanwu-arịba; tẹme wakwaphọ ndu bu lẹ mgboru mkpụkpu Nafatu-Dọru, nọ l'ụzo
ẹnyanwu-arịba.
3 Ọ byakwaphọ ezia g'e je ekua ndu Kénanu ndu ọphu bu l'ụzo ẹnyanwu-awawa;
ẹphe lẹ ndu ọphu bu l'ụzo ẹnyanwu-arịba; wakwaphọ ndu Amọru; waa ndu Hetu;
waa ndu Pẹ́rezu; waa ndu Jiebusu, bugbaa l'alị úbvú úbvú; waa ndu Hevu, bu l'ọkpa
úbvú Hamọnu l'alị Mizupa.
4 Ẹphe tụko rwuta ndu ojọgu phẹ gude bya. Ndu ojọgu phẹ haẹpho l'ọtu g'ẹja, nọ
l'agụga eze-ẹnyimu. Ẹphe chịkwarupho ịnya; waa ụgbo-ịnya, dụ igwerigwe.
5 Ndu eze ono g'ẹphe ha bya achịgbabe ndu ojọgu phẹ ono; bya eworu ụlo-ẹkwa
phẹ kpọbe l'agụga nggele Meromu g'ẹphe tsoo ndu Ízurẹlu ọgu.
6 Chipfu sụ Jioshuwa: “Ba atsụkwa phẹ ebvu; kẹle o -rwutashịa ẹgube nta-a echele
bẹ mu woakwaru phẹ ye unubẹ ndu Ízurẹlu l'ẹka g'unu gbushibẹbe. Unu ebushikọta
ịnya phẹ akwara azụ ọkpa; unu eworu ụgbo-ịnya phẹ kpọkota ọku.”
7 Jioshuwa yẹe ndu ojọgu ndu Ízurẹlu wụfuta; bya atụ phẹ l'ụzorehu lẹ nggele
Meromu; daru ivoyi kpua phẹ.
8 Chipfu woru phẹ ye ndu Ízurẹlu l'ẹka; ẹphe lwụ-kpee phẹ; chịpyabe phẹ kwasẹru
ụzo eze mkpụkpu Sayịdonu; mẹ ụzo mkpụkpu Misurefotu-Mayimu. Ẹphe chịkwaa
phẹ phọ shia ụzo ẹnyanwu-awawa; mbụ chịa phẹ gbiriri jasụ lẹ nsụda Mizupa. Ẹphe
gbua phẹ gbiriri jasụ teke adụedu mẹ onye lanụ, ghuduru nụ.
9 Jioshuwa mee phẹ gẹ Chipfu sụru g'ẹphe mee phẹ. Ẹphe tụko ịnya phẹ bushikọta
akwara azụ ọkpa; bya achịkobe ụgbo-ịnya phẹ tụa ọku.
10 Teke ono kwaphọ bẹ Jioshuwa phẹ wụ-phuru azụ je alwụa mkpụkpu Hazọ; bya
eworu onye eze phẹ gbua. Hazọ shi bụru ishi mkpụkpu ono g'ọ hakọta.
11 Ẹphe gude ogu-echi tụko nemadzụ, bu lẹ mkpụkpu ono sụa pyaapyaa; tụko phẹ
gbuẹbekota; ọphu ọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo onye atụ unme mẹ nanụ, phọduru nụ. E
woru ọku lọkpua lẹ mkpụkpu Hazọ; o tsufu iya.
12 Jioshuwa tụko mkpụkpu ndu eze ono g'ọ hakọta; ẹphe lẹ ndu eze phẹ, lwụtakota;
bya egude ogu-echi sụkota phẹ pyaapyaa; tụko phẹ gbushibẹbe; g'onye-ozi Chipfu,
bụ Mósisu tụru iya ekemu sụ g'o mee ya.
13 Obenu l'iphe, bụkpoo mkpụkpu ono, a kpụru l'eli úbvú ono bẹ Jioshuwa phẹ ta
akpọduru ọku mẹ nanụ; gbahaa Hazọ kpoloko bẹ Jioshuwa phẹ kpọru ọku.
14 Ndu Ízurẹlu tụko ẹku ndu mkpụkpu ono gweta; bya akpụkoo iphe-edobe phẹ lẹ
ndzụ je edoberu onwophẹ. Obenu lẹ nemadzụ bẹ ẹphe gude ogu-echi sụa pyaapyaa;
jasụ teke ẹphe tụkoru g'ẹphe ha gbushibẹbekota.
15 Ọ bụerupho gẹ Chipfu tụru iya onye-ozi iya, bụ Mósisu l'ekemu bụ gẹ Mósisu tụru
iya Jioshuwa; tẹme ọ bụekwarupho gẹ Jioshuwa mekọtaru iya. Ọphu ọ dụkpodaa
mẹ iphe lanụ, o medụru l'iphemiphe ono, Chipfu tụru Mósisu l'ekemu ono.
16 Ọo ya bụ; Jioshuwa phẹ lwụtakota alị ẹka ono l'ophu: ndu bu l'alị úbvú úbvú;
yẹe ndu ọphu bu l'echiẹgu ndọhali; waa ndu bu l'alị Goshẹnu l'ophu; waa ndu ọphu
bu l'alị ọkpa úbvú, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba; waa ndu bu lẹ nsụda Araba; mbụ ndu
bu l'úbvú úbvú Ízurẹlu; yẹe ndu bu l'ọkpa úbvú iya.
17 Ẹphe gbẹ l'úbvú Halaku, nọ l'ụzo Siye; lwụta alị ono jasụ lẹ mkpụkpu Belu-Gadu,
nọ lẹ nsụda Lébanọnu l'ụzo ndọhali úbvú Hamọnu. Ọ kpụtachaa ndu eze phẹ lẹ
ndzụ gbushia.
18 Jioshuwa tsokpọo ndu eze ono ọgu nọo ọdu.
19 A -gụfu ndu Hevu, bu lẹ mkpụkpu Gibiyọnu bẹ ọ tọ dụdu ndu ẹphe lẹ ndu Ízurẹlu
gbabaaru ndzụ. Ndu Ízurẹlu lwụtacharu ndu k'ọphuu g'ẹphe ha.

20 Kẹle ọo Chipfu l'onwiya kpọ-chiru phẹ ọkpoma g'ẹphe tsoje ndu Ízurẹlu ọgu;
k'ọphu oo-shi nno gbuẹbe phẹ rengurengu; mee g'ẹphe chịhu; g'a ta phụru phẹ obu-
imemini, bụ iya bụ iphe, Chipfu tụru Mósisu ekemu sụ g'o mee.
21 Ọ bụkwarupho teke ono bẹ Jioshuwa phẹ byaru bya emee gẹ ndu Anaku
chịhu l'alị úbvú úbvú; mẹ ndu ọphu bu lẹ mkpụkpu Hẹburonu; mẹ ndu ọphu bu
lẹ mkpụkpu Debi; waa mkpụkpu Anabu; waa ndu ọphu bu l'alị úbvú úbvú ndu
Jiuda l'ophu; wakwaphọ ndu bu l'alị úbvú úbvú Ízurẹlu l'ophu. Jioshuwa tụko phẹ
mebyishikọta; ẹphe lẹ mkpụkpu phẹ.
22 Ọphu ọ tọ dụdu ndu Anaku, phọduru l'alị ụnwu Ízurẹlu ono mẹ onye lanụ. Ẹka
nemadzụ phọduru bụ lẹ mkpụkpu Gaza; waa lẹ mkpụkpu Gatu; waa lẹ mkpụkpu
Ashịdodu.
23 Ọo ya bụ lẹ Jioshuwa atụko alị ono l'ophu lwụtakota; mbụ ẹgube ono, Chipfu
sụru Mósisu g'o mee ya. Ọ lwụtachaa ya; bya eworu iya keeru ụnwu Ízurẹlu l'ọkpa-
ipfu l'ọkpa-ipfu; ọ bụru okiphe phẹ.
E mechaa; alị ono kabẹ daa jii; haa alwụ ọgu.

12

Ndu eze, Mósisu lwụtaru

1 Ọwaa bụ ẹpha ndu eze ndu alị ono, ụnwu Ízurẹlu sụru pyaapyaa natachaa alị
phẹ nworu l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu l'ụzo ẹnyanwu-awawa; a -gbẹ lẹ ndu
bu lẹ nsụda nggele Anọnu; jasụ lẹ ndu bu l'úbvú Hamọnu; mẹkpoo ndu bu l'ụzo
ẹnyanwu-awawa nsụda Araba.
2 Eze kẹ mbụ bụ Sihọnu, bụ eze ndu Amọru. Yẹbedua shi buru lẹ mkpụkpu
Hẹshibonu. Alị-eze iya kee alị Giladu ẹbo; ọ bụru eze l'ụzo lanụ. Alị-eze iya ono gbẹ
lẹ mkpụkpu Arowa, nọ l'agụga agụga nsụda nggele Anọnu; bya agbẹ lẹ mkpụkpu
ono, nọ l'echilabọ nsụda nggele Anọnu ono je akpaa lẹ nggele Jiabọku, bụ oke alị ndu
Amọnu.
3 O shikwaphọ bụru eze ndu ọphu bu lẹ nsụda Araba; a -gbẹ l'ụzo ẹnyanwu-awawa
eze-ẹnyimu Gálili je akpaa lẹ mkpụkpu Bẹtu-Jieshimọtu, dụ l'ụzo ẹnyanwu-awawa
Eze-ẹnyimu Únú; bya agọ-jia shia ụzo ndọhali lụfuta lẹ mgbaze mgbaze úbvú Pisiga.
4 Onye eze ọzo bụ Ọgu, bụ eze ndu Beshanu. Alị ẹka o shi bụru eze phẹ bẹ a
lwụtakwarupho. Yẹbedua shi buru lẹ mkpụkpu Ashịtoretu; yẹe mkpụkpu Edereyi.
Ọgu ono bụ onye ikpazụ l'eri Rafa.
5 Alị-eze iya rwuchaaru úbvú Hamọnu; waa mkpụkpu Saleka; waa alị Beshanu
l'ophu; je akpaa l'oke alị ndu Geshu; mẹ kẹ ndu Maka; mẹ nkeru-ẹbo alị Giladu; nọo
jasụ ẹphe l'onye eze, bụ Sihọnu je amaa oke lẹ mkpụkpu Hẹshibonu.
6 Ndu eze labọ ono bụ onye-ozi Chipfu, bụ Mósisu; yẹe ndu Ízurẹlu lwụ-kperu phẹ.
Mósisu bya eworu alị ono nụ ọkpa-ipfu Rúbẹnu; waa kẹ Gadu; waa kẹ nkeru-ẹbo
ọkpa-ipfu Manásẹ g'ọ bụru okiphe phẹ.

Ndu eze ọphu Jioshuwa lwụ-kperu l'onwiya

7 Ọwa-a bụ ndu eze ọphu bu l'ụzo ẹnyanwu-arịba ẹnyimu Jiọ́danu, bụ ndu
Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu lwụ-kpekọtaru. Alị ndu eze ono gbẹ lẹ mkpụkpu Belu-
Gadu, nọ lẹ nsụda Lébanọnu; je akpaa l'úbvú Halaku, nọ l'ụzo, e shi eje Siye.
Jioshuwa bya eworu alị ono keeru ndu Ízurẹlu l'ọkpa-ipfu l'ọkpa-ipfu g'ọ bụru okiphe
phẹ.
8 Alị, shi tụko yịkotaru iya nụ bụ: alị úbvú úbvú; waa alị ọkpa úbvú, nọ l'ụzo
ẹnyanwu-arịba; waa nsụda Araba; waa alị, nọ lẹ mgbaka mgbaka úbvú; waa ọma
echiẹgu; waa echiẹgu ndọhali. Alị ono shi tụkoru bụkotaru alị ndu Hetu; waa kẹ

ndu Amọru; waa kẹ ndu Kénanu; waa kẹ ndu Pẹ́rezu; waa kẹ ndu Hevu; mẹ kẹ ndu
Jiebusu.
9 Ndu Ízurẹlu lwụ-kperu onye eze ndu Jieriko;
waa onye eze ndu Eyayi, nọ-kube mkpụkpu Bẹtelu;
10 waa onye eze ndu Jierúsalẹmu;
mẹ onye eze ndu Hẹburonu;
11 waa onye eze ndu Jiarumutu;
mẹ onye eze ndu Lakishi;
12 waa onye eze ndu Ẹgulonu;
mẹ onye eze ndu Geza;
13 waa onye eze ndu Debi;
mẹ onye eze ndu Geda;
14 waa onye eze ndu Họma;
mẹ onye eze ndu Aradu;
15 waa onye eze ndu Libuna;
mẹ onye eze ndu Adulamu;
16 waa onye eze ndu Makeda;
mẹ onye eze ndu Bẹtelu;
17 waa onye eze ndu Tapuwa;
mẹ onye eze ndu Hefa;
18 waa onye eze ndu Afẹku;
mẹ onye eze ndu Lasharọnu;
19 waa onye eze ndu Madọnu;
mẹ onye eze ndu Hazọ;
20 waa onye eze ndu Shimurọnu-Merọnu;
mẹ onye eze ndu Akụshafu;
21 waa onye eze ndu Tanaku;
mẹ onye eze ndu Megido;
22 waa onye eze ndu Kadẹshi;
mẹ onye eze ndu Jiokuneyamu, nọ l'úbvú Kamẹlu;
23 waa onye eze ndu Dọru, nọ lẹ Nafatu-Dọru;
mẹ onye eze ndu Goyimu, nọ l'alị Gálili;
24 wafụa onye eze ndu Tịza.
Iphe, ndu eze ono tụkoru dụ bụ ndu eze ụkporo l'iri lẹ nanụ.

13

Alị ọphu ee-mechakwaphọ je alwụta

1 Tọbudu iya bụ; Jioshuwa bụerupho ọgerenya; bya akapfụhuchawa akapfụhu;
Chipfu sụ iya: “Nta bẹ ị bụwaa ọgerenya bya akapfụhuchawa akapfụhu; tẹme alị,
aa-lwụta kpọkwaduro kẹ barara-a.
2 Alị ndu ọphu ghuduru nụ, ee-je alwụtafua bụ ọnu-ẹgu ndu Filisitayinu; waa kẹ
ndu Geshu;
3 mbụ alị, gbẹ lẹ nggele Shihọ, nọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa alị ndu Ijiputu; je
akpaa lẹ mkpụkpu Ẹkuronu l'ụzo isheli. Alị ono, ndu-ishi ndu Filisitayinu ise shi
bụru eze phẹ ono bẹ agụchaaru yeru alị ndu Kénanu, bụ iya bụ: mkpụkpu Gaza;
waa mkpụkpu Ashịdodu; waa mkpụkpu Ashikelọnu; waa mkpụkpu Gatu; wafụa
mkpụkpu Ẹkuronu. Ọzoo bụ alị ndu Ava,
4 nọ l'ụzo ndọhali; waa alị ndu Kénanu l'ophu; mẹ ndu mkpụkpu Meyara, bụ alị
ndu Sayịdonu; je akpaa lẹ mkpụkpu Afẹku, bụ oke alị ndu Amọru;

5 wafụa alị ndu Gebalu; waa alị úbvú úbvú Lébanọnu l'ophu l'ụzo ẹnyanwu-
awawa; a -gbẹ lẹ mkpụkpu Belu-Gadu, bụ ndọhali úbvú Hamọnu; je akpaa lẹ
mkpụkpu Lebo-Hamatu;
6 wafụa alị ndu Sayịdonu ndu ọphu bu l'alị úbvú úbvú, nọ lẹ mgbaka úbvú úbvú
Lébanọnu; yẹle mkpụkpu Misurefotu-Mayimu. Iphe, bụ ndu ono, mu gụshiru ono
bẹ mu a-chịfukotaru ndu Ízurẹlu. Ọle g'ị tụa ido gude keshiaru ndu Ízurẹlu alị ono
g'ọ bụru okiphe phẹ; mbụ gẹ mu sụru g'i keeru phẹ iya ono.
7 Ọo ya bụ; gbẹshi nta-a woru alị ono keeru ọkpa-ipfu tete phọ; waa nkeru-ẹbo
ọkpa-ipfu Manásẹ ndu ọphu ghuduru nụ phọ; g'ọ bụru okiphe phẹ."

Eeke alị, nọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiọ́danu

8 Ọkpa-ipfu Rúbẹnu; waa kẹ Gadu; waa nkeru-ẹbo ọkpa-ipfu Manásẹ bẹ natawaru
alị, onye-ozi Chipfu, bụ Mósisu nụru phẹ; l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiọ́danu;
9 natakwaphọ alị, nọru jasụ lẹ mkpụkpu Arowa. Ndu Arowa bu lẹ nsụda ono, nọ
l'agụga nggele Anọnu; tẹme ọ bụru iya bụ mkpụkpu ono, pharu l'echi nggele ono;
mẹkpoo baswaa alị ono, nọ l'ụzo mkpụkpu Medeba; je akpaa lẹ mkpụkpu Dibọnu.
10 Ẹphe natakwarụpho alị, nọru je akpaa l'oke alị ndu Amọnu l'ụzo ẹnyanwu-
awawa, bụ iya bụ mkpụkpu Sihọnu, bụ eze ndu Amọru, shi buru lẹ mkpụkpu
Hẹshibonu;
11 natakwaphọ alị Giladu; waa alị ndu Geshu; waa kẹ ndu Maka; waa úbvú Hamọnu
l'ophu; wafụa alị Beshanu l'ophu je akpaa lẹ mkpụkpu Saleka;
12 mbụ alị Beshanu ono, shi bụru alị-eze Ọgu, bụ onye phọduru nụ l'oshilọkpa
Rafa, bụ onye shi bua lẹ mkpụkpu Ashịtoretu; yẹe mkpụkpu Edereyi. Ọle Mósisu
lwụchawaru ndu ono; chịfu phẹ l'alị ono.
13 Obenu lẹ ndu Ízurẹlu ta achịfuduru ndu Geshu; waa ndu Maka. Ẹphe parụ phẹ
haa; ẹphe lẹ ndu Ízurẹlu tụko buru byasụ ntanụ.
14 A bya l'ọkpa-ipfu Lívayi; ọphu a hẹduru phẹ alị; kẹle Chipfu kwewaru phẹ ukwe
sụ l'okiphe, ẹphe e-keta bụ iphe-ngwẹja, a kpọru ọku nụ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu
Ízurẹlu.

Alị ọkpa-ipfu Rúbẹnu

15 Ọkpa-ipfu Rúbẹnu bẹ Mósisu mekwarụpho alị ono hẹe l'ipfu l'ipfu.
16 Alị nkephẹ shiẹpho lẹ mkpụkpu Arowa nọduta. Ndu Arowa bu lẹ nsụda ono, nọ
l'agụga nggele Anọnu; tẹme ọ bụru iya bụ mkpụkpu ono, pharu l'echi nggele ono;
mẹkpoo baswaa alị ono, nọ l'ụzo mkpụkpu Medeba;
17 waa mkpụkpu Hẹshibonu; waa mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọkota lẹ baswaa alị, bụ
iya bụ: Dibọnu; waa Bamọtu-Belu; waa Bẹtu-Belu-Meyọnu;
18 waa Jiahazu; waa Kedemotu; waa Mefahatu;
19 waa Kiriyatayimu; waa Sibuma; waa Zẹretu-Shaha, bụ iya bụ mkpụkpu ọphu
nọ l'eli úbvú, nọ l'ime nsụda;
20 wafụa mkpụkpu Bẹtu-Peyọ; waa mkpoze úbvú Pisiga; wafụa mkpụkpu Bẹtu-
Jieshimọtu;
21 waa iphe, bụkpoo mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọkota lẹ baswaa alị; mẹkpoo iphe, bụ
ọhamoha ono, onye eze ndu Amọru ono, bụ Sihọnu shi buru lẹ mkpụkpu Hẹshibonu
bụru onye-ishi phẹ ono. E mechaa; Mósisu lwụ-kpee ya; lwụ-kpekwaphọ ndu-ishi
ndu Midiyanu, bụ iya bụ Evi; waa Rẹkemu; waa Zuru; waa Huru; waa Reba. G'ẹphe
hakọta shi nọchia ẹnya Sihọnu bụgbaaru ishi ndu alị ono.
22 Belamu nwa Beyọ, bụ onye jibya yị lẹ ndu ọphu ndu Ízurẹlu gburu l'ọgu.
23 Ẹka oke alị ndu ọkpa-ipfu Rúbẹnu kparụ l'ụzo ẹnyanwu-arịba bụ l'ẹnyimu
Jiọ́danu. Noo oke alị, ndu ọkpa-ipfu Rúbẹnu ketarụ bụ ono. E woru mkpụkpu

lẹ mkpụkpu, nọgbaa ya nụ; mẹkpoo ụnwu mkpụkpu, nọ-pheru iya mgburugburu keeru phẹ l'ipfu l'ipfu.

Alị ọkpa-ipfu Gadu

24 Ọkpa-ipfu Gadu bẹ Mósisu nụkwarupho oke alị ono; ẹphe haa l'ipfu l'ipfu.
25 Alị nkephẹ l'ophu bẹ mkpụkpu Jiaza yịkotakpo; mẹ iphe, bụkota mkpụkpu, nọ l'alị Giladu l'ophu; waa alị ndu Amọnu jasụ lẹ mkpụkpu Arowa, bụ iya bụ ụzo ẹnyanwu-awawa mkpụkpu Raba.
26 Alị ono bya agbẹ lẹ mkpụkpu Hẹshibonu; je akpaa lẹ mkpụkpu Ramatu-Mizupa; waa mkpụkpu Betonimu. Ọ gbẹkwapho lẹ Mahanayimu nọo jasụ l'oke alị Lodeba.
27 Mkpụkpu, nọgbaa lẹ nsụda, bụ iya bụ Bẹtu-Haramu; waa Bẹtu-Nimura; waa Sukọtu; waa Zafọnu yịchaaru iya; mẹkpoo iphe, bụ ọhamoha ono, onye eze ono, bụ Sihọnu shi buru lẹ Hẹshibonu bụru eze phẹ ono. Mkpụkpu ono bụkota oke alị ọkpa-ipfu Gadu l'ụzo ẹnyanwu-arịba ẹnyimu Jiọ́danu je akpaa l'eze-ẹnyimu Gálili l'ụzo isheli iya.
28 Ono bụkpoepho alị, e woru keeru ọkpa-ipfu Gadu. E keru phẹ iya l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu; mbụ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọgbaa ya nụ; mẹkpoo nwa mkpụkpu, nọ-pheru iya mgburugburu.

Alị nkeru-ẹbo ọkpa-ipfu Manásẹ

29 Nkerẹbo ọkpa-ipfu Manásẹ bẹ Mósisu nụkwarupho oke alị ono; ẹphe haa l'ipfu l'ipfu.
30 Alị nkephẹ bụ ẹka o swetaru bụ a -gbẹ lẹ mkpụkpu Mahanayimu; je atụko alị Beshanu l'ophu sweta; mẹkpoo ọhamoha, onye eze ono, bụ Ọgu, shi bụru eze ndu Beshanu waa ụkporo mkpụkpu ẹto, bụ mkpụkpu ndu Jiayi; Jiayi ono nọkwapho lẹ Beshanu.
31 Nkerẹbo alị Giladu yịkwa iya phọ; waa mkpụkpu Ashịtoretu; waa mkpụkpu Edereyi. Mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono shi bụchaaru ọhamoha, onye eze, bụ Ọgu shi bụru onye-ishi phẹ a -gbẹ lẹ Beshanu ẹka o shi buru. Ono, a gụshiru ono bụ ọphu a nụru oke lanụ l'oshilọkpa Makiya nwa Manásẹ. Ẹphe keshia ya l'ipfu l'ipfu.

Iphe, e doberu oshilọkpa Lívayi

32 Alị ono bụ lẹ baswaa alị ndu Mówabu, nọ l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu; l'ụzo ẹnyanwu-awawa mkpụkpu Jieriko; bẹ Mósisu nọ keshia ya.
33 Obenu l'ọkpa-ipfu Lívayi bẹ Mósisu ta ahẹduru oke alị; kẹle ọ sụru phẹ l'ọo Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu bụ okiphe nkephẹ.

14

Eeke alị ụzo ẹnyanwu-arịba ẹnyimu Jiọ́danu

1 Ọwaa bụkota alị ndu Kénanu; ibe iya ọphu ndu Ízurẹlu natagbaaru; ọ bụru okiphe phẹ, bụ iya bụ gẹ Eleyaza, bụ onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu; waa ndu-ishi ọkpa-ipfu ndu Ízurẹlu gude keeru phẹ iya.
2 Oke alị phẹ ono bụ ido bẹ a tụru gude keeru iya ọkpa-ipfu tete lẹ nkeru-ẹbo iya phọ, bụ iya bụ gẹ Chipfu sụru Mósisu g'e mee ya.
3 Mósisu nụwaru ọkpa-ipfu labọ lẹ nkeru-ẹbo iya ọphuu oke alị nkephẹ l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiọ́danu. Obenu l'ọkpa-ipfu kẹ ndu Lívayi ta adụdu ọphu a nụru phẹ g'a nụru ndu ọphuu;
4 mbụ l'ọkpa-ipfu Jiósẹfu dụwaa ọkpa-ipfu labọ, bụ iya bụ ọkpa-ipfu Manásẹ; waa kẹ Ifuremu. Ndu Lívayi bẹ a ta nụduru alị. Nwẹka a nụru phẹ bụepho mkpụkpu ẹka ẹphe e-buru; yẹe ẹka ẹphe e-cheje iphe-edobe phẹ.
5 Ndu Ízurẹlu woru alị ono kee gẹ Chipfu sụru Mósisu g'e kee ya.

Aanụ Kalẹbu mkpụkpu Hẹburonu

6 Noo ya; ndu shi l'ọkpa-ipfu Jiuda wụ-pfuta Jioshuwa lẹ Gilugalu. Tọbudu iya bụ;
Kalẹbu nwa Jiefune, shi l'ipfu ndu Kenazu sụ iya: "?Ọ kwa l'ị makwaduru-a iphe,
Chipfu pfuru onye-ozi iya, bụ Mósisu l'opfu ẹhu mu lẹ ngu lẹ Kadẹshi-Baneya?
7 Iphe, mu nọwaru eshinu a nwụru mu bụ ụkporo apha labọ teke onye-ozi Chipfu,
bụ Mósisu nọ lẹ mkpụkpu Kadẹshi-Baneya zia mu sụ gẹ mu je anwụa ngge l'alị-a.
Mu jechaa bya ewota iphe, mu hụmaru kọkotaru iya; kọeru iya phọ g'ọ dụ mu l'obu.
8 Obenu lẹ ndu ọphu anyi l'ẹphe swị jeru je emee; ndzụ rwuta ndu Ízurẹlu. Ọle
mbẹdua gudeẹpho obu mu g'ọ ha tsoru Chipfu, bụ Chileke mu.
9 Ọo ya bụ; ọ bụru lẹ mbọku ono gẹdegede bẹ Mósisu rifuru angụ sụ l'alị ono, mu
zọru ọkpa ono a-bụru okiphe mu l'ụnwu mu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii; kẹle mu
gude obu mu l'ophu etso Chipfu, bụ Chileke kẹ yẹbe Mósisu.
10 "Chipfu mechaa mee iphe ono, o kweru mu ukwe iya ono; dobe mu ndzụ; k'ọphu
bụ lẹ nta-a bẹ mu nọwaru ụkporo apha labọ l'apha ise; e -shi teke ono, o pfuru Mósisu
iphe ono, bụ iya bụ teke ono, ndu Ízurẹlu shi aghaphe l'echiẹgu ono. Waa mu baa
ntanụ-a; mụbe onye nọwaru ụkporo apha ẹno l'apha ise eshinu a nwụru mu!
11 Tẹme mu bụkwaduru ọbya gẹ mu bụ iya eshi teke Mósisu ziru mu ozi ono. Ọo
g'ike dụ mu teke ono bụ g'ọ dụ mu nta-a k'eje ọgu jee lwa.
12 Ọ bụru iphe, mu epfu bụ g'i phenaaru mu ẹka l'oboto-ẹgu ndu-a, bu l'alị úbvú
úbvú-a, bụ alị ẹka Chipfu kweru mu ukwe iya mbọku ono. Ọ dụnaa g'ị nụmanuru-a
teke ono lẹ ndu bu l'ẹka ono bụ oshilọkpa Anaku; lẹ mkpụkpu phẹ parụ ẹka; wafụa
l'ẹphe gude igbulọ kpụ-phee mkpụkpu phẹ ono mgburugburu; obenu lẹ Chipfu e-
yetarụ mu-a ẹka; mu achịfu phẹ nata alị phẹ; bụ iphe, o pfuru mu."
13 Noo ya; Jioshuwa bya agọru ọnu-ọma nụ Kalẹbu nwa Jiefune; bya eworu
Hẹburonu nụ iya g'ọ bụru okiphe iya.
14 Ọo ya bụ; mkpụkpu Hẹburonu bụru kẹ Kalẹbu nwa Jiefune, shi l'ipfu ndu Kenazu
e -shi teke ono; noo kẹle o gude obu iya g'ọ ha tsoru ụzo Chipfu, bụ Chileke ndu
Ízurẹlu.
15 Hẹburonu bẹ e shi ekuje Kiriyatu-Araba. Aba ono bụ nwoke, bụ iya shi kachaa
shii l'oshilọkpa Anaku.
Ọo ya bụ; e mechaa; ẹphe tụta unme k'alwụ ọgu.

15

Alị ọkpa-ipfu Jiuda

1 Alị, a tụru ido; ọ dabarụ ọkpa-ipfu Jiuda; ẹphe haa ya l'ipfu l'ipfu nọru gbiriri
jasụ l'oke ẹphe lẹ ndu Edọmu; l'ụzo echiẹgu Zinu; l'ẹka alị ono jeberu l'ụzo ndọhali
iya.
2 Oke alị phẹ l'ụzo ndọhali gbẹ l'agụga Eze-ẹnyimu Únú l'ibiya k'ụzo ndọhali;
3 kwasẹru ụzo ndọhali úbvú "akpị"; bya agbẹwaro l'ẹka ono pfụkwaseru nọo jasụ
l'echiẹgu Zinu. Tẹme ọ gbẹkwapho l'ẹka ono lụfu lẹ ndọhali mkpụkpu Kadẹshi-
Baneya. O shijaa mkpụkpu Hẹzuronu bahụ lẹ mkpụkpu Adaru; gbajia uswe bahụ lẹ
mkpụkpu Karaka.
4 O shikwaphọ l'ẹka ono kwasẹru jasụ lẹ mkpụkpu Azụmonu; bya anọwaro lụfuta
l'ọnu nggele ndu Ijiputu. Alị phẹ ono l'ophu bụru lẹ nggele ono bẹ ọ kparụ. Ọ bụru
ẹka alị phẹ jeberu l'ụzo ndọhali bụ ono.
5 Oke iya l'ụzo ẹnyanwu-awawa shi lẹ Eze-ẹnyimu Únú kwasẹru jasụ l'ẹka ẹnyimu
Jiọ́danu asọba lẹ Eze-ẹnyimu Únú ono.
Oke iya l'ụzo isheli gbẹ l'ẹka ono

6 nọo jasụ lẹ mkpụkpu Bẹtu-Họgula; nọwaro gbiriri jasụ l'ụzo isheli mkpụkpu
Bẹtu-Araba; jasụ lẹ Mkpuma Bohanu. Bohanu ono bụ nwa Rúbẹnu.
7 Oke-alị ono bya agbẹ lẹ nsụda Akọru kwasẹru ụzo mkpụkpu Debi; bya agbẹ l'ẹka
ono kwasẹru ụzo ndẹgu jasụ lẹ mkpụkpu Gilugalu, nọ gha iphu l'úbvú Adumimu, nọ
l'ụzo ndọhali nsụda nggele, nọ l'ẹka ono. Ọ gbẹ l'ẹka ono pfụkwaseru Enu-Shẹmeshi;
kwasẹru lụfuta lẹ Enu-Rogelu.
8 Noo ya; oke alị phẹ ono gbẹ lẹ nsụda Hịnomu, nọ l'ụzo ndọhali mkpụkpu Jiebusu,
bụ iya bụ Jierúsalẹmu; nyikota úbvú, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba nsụda Hịnomu; mbụ
l'ụzo isheli nsụda Refayimu.
9 Oke-alị ono bya agbẹ l'eli úbvú ono nọo jasụ l'ẹnya-mini Nefutowa; bya agbẹ l'ẹka
ono lụfuta lẹ mgboru mkpụkpu, nọgbaa lẹ mgboru úbvú Ẹfuronu; bya aswị-jia fụta
lẹ mkpụkpu Bala, bụ iya bụ Kiriyatu-Jiarimu.
10 Ọ gbẹ lẹ mkpụkpu Bala gbajia ụzo ẹnyanwu-arịba jasụ l'úbvú Siye; shiwarọ l'ẹka
ono kwasẹru ụzo isheli úbvú Jiarimu, bụ iya bụ úbvú Kesalọnu; bya eshi l'ẹka ono
gbazeta mkpụkpu Bẹtu-Shẹmeshi; bya aghabua mkpụkpu Timuna.
11 Ọ gbẹ l'ẹka ono pfụkwaseru úbvú, nọ l'ụzo ndẹgu mkpụkpu Ẹkuronu; bya
agbajia shita mkpụkpu Shikerọnu; je aghabua úbvú Bala; bya erwua Jiabunẹlu. Oke
iya jeẹpho je asụbe l'eze-ẹnyimu.
12 Oke iya l'ụzo ẹnyanwu-arịba bụ Eze Ẹnyimu.
Noo g'e gude meeru ọkpa-ipfu Jiuda alị bụ ono; ẹphe haa ya l'ipfu l'ipfu.

Ọtuniyelu alwụta mkpụkpu Debi
(Ikpe 1:10-15)

13 No iya; ọ bụru l'ẹka oke alị ọkpa-ipfu Jiuda dụ bẹ Jioshuwa meru alị nụ Kalẹbu
nwa Jiefune. Ọ bụru ẹgube ono bẹ Chipfu tụru iya ya l'ekemu sụ g'o mee ya. Alị
ẹka ọ nụru iya bụ mkpụkpu Kiriyatu-Araba, bụ iya bụ Hẹburonu. Aba ono bụ nna
Anaku.
14 Kalẹbu bya agbẹ lẹ Hẹburonu chịfu ipfu ndu Anaku ẹphe n'ẹto, bụ iya bụ ndu
Sheshayi; waa ndu Ahimanu; waa ndu Talụmayi. G'ẹphe ha tụkoru bụru oshilọkpa
Anaku.
15 Ọ gbẹ l'ẹka ono jeshia ndu mkpụkpu Debi ọgu. Iphe, e shi ekuje Debi bụ Kiriyatu-
Sefa.
16 No iya; Kalẹbu sụ: "Onye -gbẹshikpowaru je alwụa ndu Kiriyatu-Sefa lwụta; mu
ekee onye ọbu nwatibe mu, bụ Akụsa g'ọ lụru."
17 Ọ bụru Ọtuniyelu nwa Kenazu, bụ nwune Kalẹbu bẹ jeru alwụta mkpụkpu ono.
Ọo ya bụ; Kalẹbu kee ya nwada iya ono, bụ Akụsa; ọ lụru.
18 Ọ lwaẹpho ibe Ọtuniyelu; ọ sụ iya g'o je epfuaru nna iya, bụ Kalẹbu g'ọ wẹe ya
alị.
Akụsa bya enyizeta l'eli nkapfụ-ịgara iya; Kalẹbu jịa ya sụ: "?Bụ gụnu bẹ mu e-
meru ngu?"
19 Ọ sụ iya: "Menaarụ mu iphe-ọma. Eshinu ị sụru gẹ mu laa echiẹgu ndọhali;
nụfunaa mu alị l'ẹka mini, anwụ shọkoshoko." Ọo ya bụ; Kalẹbu bya eworu ẹka
mini anwụ shọkoshoko l'ẹka dụ dagere-dagere mẹ l'ẹka bụ ọhu iya woru nụ iya.
20 Waa oke alị, e meru nụ ọkpa-ipfu Jiuda l'ipfu l'ipfu g'ọ bụru okiphe phẹ baa:
21 Mkpụkpu, a nụgbaru ọkpa-ipfu Jiuda l'alị ndu ndọhali lẹ mgboru oke alị ndu
Edọmu bụ: Kabụzelu; waa Eda; waa Jiagu;
22 waa Kina; waa Dimona; waa Adada;
23 waa Kadẹshi; waa Hazọ; waa Itunanu;
24 waa Zifu; waa Tẹlemu; waa Beyalotu;
25 waa Hazọ Hadata; waa Keriyotu-Hẹzuronu, bụ iya bụ Hazọ;
26 waa Amamu; waa Shema; waa Molada;

27 waa Haza-Gada; waa Hẹshimonu; waa Bẹtu-Pẹletu;
28 waa Haza-Shuwalu; waa Biye-Sheba; waa Biziyotiya;
29 waa Bala; waa Imu; waa Ezemu;
30 waa Ẹlutoladu; waa Kesilu; waa Họma;
31 waa Zikulagu; waa Madumana; waa Sansana;
32 waa Lebawọtu; waa Shilihimu; waa Ayịnu; wafụa Rịmonu. Iphe, ọ tụkoru dụ bụ ụkporo mkpụkpu lẹ mkpụkpu tete; yẹe ụnwu mkpụkpu, nọgbaa phẹ mgburugburu.
33 Ẹka a nụru ọkpa-ipfu Jiuda l'alị ọkpa úbvú, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba bụ Ẹshutolu; waa Zora; waa Ashụna;
34 waa Zanowa; waa Enu-Ganimu; waa Tapuwa; waa Enamu;
35 waa Jiarumutu; waa Adulamu; waa Soko; waa Azeka;
36 waa Sharayimu; waa Aditemu; waa Gedera; wafụa Gederotayimu. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu iri l'ẹno; yẹe ụnwu mkpụkpu, nọgbaa phẹ mgburugburu.
37 Wafụa Zenanu; waa Hadasha; waa Mịgudalu-Gadu;
38 waa Dilanu; waa Mizupa; waa Jiọkutelu;
39 waa Lakishi; waa Bọzukatu; waa Ẹgulonu;
40 waa Kabọnu; waa Lahụmamu; waa Kitulishi;
41 waa Gederotu; waa Bẹtu-Dagọnu; waa Nama; wafụa Makeda. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu iri l'ishii; yẹe ụnwu mkpụkpu, nọgbaa phẹ mgburugburu.
42 Wafụa Libuna; waa Eta; waa Ashanu;
43 waa Ifuta; waa Ashụna; waa Nezibu;
44 waa Keyila; waa Akuzibu; wafụa Maresha. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu tete; yẹe ụnwu mkpụkpu, nọgbaa phẹ mgburugburu.
45 Ọzo bụ mkpụkpu Ẹkuronu; yẹe mkpụkpu ọzo, nọgbaa lẹ mgboru ẹka ono; yẹe ụnwu mkpụkpu, nọgbaa phẹ mgburugburu.
46 Ọzo bụ iphe, bụ mkpụkpu, nọ lẹ mgboru Ashịdodu; lẹ mgbaka ụzo ẹnyanwu-arịba mkpụkpu Ẹkuronu; yẹe eze-ẹnyimu.
47 Ọzo bụ mkpụkpu Ashịdodu l'onwiya; waa mkpụkpu Gaza; waa mkpụkpu ọzo, nọgbaa lẹ mgboru ẹka ono; waa nwa mkpụkpu, nọgbaa iphe, bụ mkpụkpu ono mgburugburu; gbiriri je akpaa lẹ nggele, bụ oke alị ndu Ijiputu; waa l'oke-ẹnyimu.
48 Ọwaa bụ mkpụkpu, nọ l'alị úbvú úbvú, a nụru ọkpa-ipfu Jiuda baa: Shamiru; waa Jiatiru; waa Soko;
49 waa Dana; waa Kiriyatu-Sana, bụ iya bụ Debi;
50 waa Anabu; waa Eshutemowa; waa Animu;
51 waa Goshẹnu; waa Holọnu; wafụa Gilo. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu iri lẹ nanụ; yẹe ụnwu mkpụkpu, nọgbaa phẹ mgburugburu.
52 Wafụa Arabu; waa Duma; waa Eshanu;
53 waa Jianimu waa Bẹtu-Tapuwa; waa Afeka;
54 waa Humuta; waa Kiriyatu-Araba, bụ iya bụ Hẹburonu; waa Ziyọ. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu tete; yẹe ụnwu mkpụkpu, nọgbaa phẹ mgburugburu.
55 Wafụa Mawonu; waa Kamẹlu; waa Zifu; waa Jiuta;
56 waa Jiezerẹlu; waa Jiokudeyamu; waa Zanowa;
57 waa Kénu; waa Gibiya; wafụa Timina. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu iri; yẹe ụnwu mkpụkpu, nọgbaa phẹ mgburugburu.
58 Wafụa Haluhulu; yẹe Bẹtu-Zuru; waa Gedo;
59 waa Maratu; waa Bẹtu-Anọtu; wafụa Elitekonu. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu ishii; yẹe ụnwu mkpụkpu, nọgbaa phẹ mgburugburu.
60 Wafụa Kiriyatu-Belu, bụ iya bụ Kiriyatu-Jiarimu; waa Raba. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu labọ; yẹe nwa mkpụkpu, nọgbaa ya mgburugburu.

61 Ọwaa bụgbaa mkpụkpu, nọ l'echiẹgu, a nụru ọkpa-ipfu Jiuda: Bẹtu-Araba; waa
Midinu; waa Sekaka;
62 waa Nibushanu; waa Únú; waa Enu-Gedi. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu ishii; yẹe
ụnwu mkpụkpu, nọgbaa phẹ mgburugburu.
63 Ọphu ndu Jiuda adụdu ike chịfu ndu Jiebusu, bu lẹ Jierúsalẹmu. Ndu Jiuda ẹphe
lẹ ndu Jiebusu ono bua ẹghirigha e -shi teke ono byasụ ntanụ-a.

16

Alị ọkpa-ipfu Ifuremu waa Manásẹ

1 Oke alị ọphu a tụru ido gude hẹe oshilọkpa Jiósẹfu; gbẹ l'ụzo ẹnyanwu-awawa
obvu mini kẹ mkpụkpu Jieriko, nọ lẹ mgboru ẹnyimu Jiọ́danu; ghata mkpụkpu Jieriko;
kwasẹru echiẹgu lụfu l'alị úbvú úbvú je akpaa lẹ mkpụkpu Bẹtelu.
2 O shi lẹ mkpụkpu Bẹtelu kwasẹru mkpụkpu Luzu; bya eshi l'ẹka ono rwua
mkpụkpu Atarotu, nọ l'alị ndu Akụ.
3 Ọ gbẹ l'ẹka ono kwasẹru ụzo ẹnyanwu-arịba lụfu l'oke ẹphe lẹ ndu Jiafuleti;
nọduwaro ẹgube ono kwasẹru alị ndu Bẹtu-Horonu; shiwarọ l'ẹka ono nọo jasụ
lẹ mkpụkpu Geza; o kwasẹru je asụbe l'eze-ẹnyimu.
4 Noo oke alị, ọkpa-ipfu Manásẹ; yẹe kẹ Ifuremu, oshilọkpa Jiósẹfu natarụ g'ọ bụru
okiphe phẹ.
5 Waa g'oke alị oshilọkpa Ifuremu l'ipfu l'ipfu jeru baa: Ọ gbẹ lẹ mkpụkpu Atarotu-
Ada, nọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa kwasẹru mkpụkpu Bẹtu-Horonu ọphu nọ l'ụzo eli
iya;
6 shikwaphọ l'ẹka ono nọo jasụ l'eze-ẹnyimu; l'ụzo ndọhali mkpụkpu Mikumetatu.
Ọ gbẹ l'ẹka ono gbajia ụzo ẹnyanwu-awawa nọo jasụ lẹ mkpụkpu Tanatu-Shilo; bya
agbẹ l'ẹka ono pfụkwaseru ụzo ẹnyanwu-awawa nọo jasụ lẹ mkpụkpu Jianowa.
7 Ọ gbẹwaro l'ẹka ono gbazeta jasụ lẹ mkpụkpu Atarotu; waa mkpụkpu Nara; bya
ehuru ẹhu lẹ mkpụkpu Jieriko; gbẹ l'ẹka ono lụfuta l'ẹnyimu Jiọ́danu.
8 L'ibiya ọphuu bẹ oke alị ndu Ifuremu gbẹ lẹ mkpụkpu Tapuwa kwasẹru lụfu lẹ
nggele Kana; nọwaro nno kpọda l'eze-ẹnyimu. Ono bụkota oke alị ndu Ifuremu l'ipfu
l'ipfu;
9 yẹe mkpụkpu olemole ọzo, e bufuru ndu Ifuremu l'alị ọphu a nụru ndu Manásẹ.
10 Ọle ẹphe ta achịfuduru ndu Kénanu, bu lẹ mkpụkpu Geza. Ẹphe lẹ ndu Ifuremu
buru ẹghirigha byasụ ntanụ-a; ẹphe nọdu ekebutajẹ ndu Kénanu ono g'ẹphe jeru
phẹ ozi.

17

1 Ọwaa bụ òkè alị ọphu a tụru ido gude keeru oshilọkpa Manásẹ; kẹle ọo ya bụ
ọkpara Jiósẹfu. Ọkpara Manásẹ, bụ Makiya, bụ nna Giladu bẹ a nụwaru alị Giladu;
waa alị Beshanu, nọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiọ́danu. Noo kẹle o goshiru l'ọ
bụ onye ike dụ l'ọgu.
2 A tụkwapho ido gude mee alị nụ ọkpa-ipfu Manásẹ ọphu ghuduru nụ; ẹphe haa
l'ipfu l'ipfu, bụ iya bụ ụnwu Abiyeza; waa ụnwu Helẹku; waa ụnwu Asụrelu; waa
ụnwu Shẹkemu; waa ụnwu Hefa; waa ụnwu Shemida. G'ẹphe ha tụkoru bụkotaru
ụnwu Manásẹ; Manásẹ bụkwanuru nwatibe Jiósẹfu. Ọ bụru g'ẹphe harụ alị ono
l'ipfu l'ipfu bụ ono.
3 A bya lẹ Zelofehadu; yẹbedua ta nwụtaduru nwa nwoke. Ọo ụnwu nwa nwanyị bẹ
ọ nwụshiru. Zelofehadu ono bụ nwa Hefa; Hefa bụru nwa Giladu; Giladu bụru nwa
Makiya; Makiya bụkwanuru nwa Manásẹ. Ẹpha ụnwanyi ono, Zelofehadu nwụshiru
ono bụ Mahula; yẹe Nuwa; yẹe Họgula; yẹe Milika; yẹe Tịza.

4 Ụnwu iya ụnwanyi ono wụru bya ejepfu onye uke Chileke, bụ Eleyaza; waa Jioshuwa nwa Nunu; yẹe ndu bụ ndu-ishi je asụ phẹ: “Chipfu tụkwaru ekemu nụ Mósisu sụ iya g'ọ hẹe anyi oke alị g'a hẹru ụnwunna anyi phẹ.” Ọo ya bụ; Jioshuwa bya emeẹpho gẹ Chipfu pfuru; mee alị nụ phẹ g'a nụru ụnwunna phẹ.
5 Ọkpa-ipfu Manásẹ bẹ a nụru ụzo alị iri; a -gụfukwa alị Giladu; waa alị Beshanu, bụ ọphu nọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu;
6 kẹle ụnwuada Manásẹ bẹ a nụru alị g'a nụru ụnwu iya unwoke. Ụnwu Manásẹ ndu ọphuu bụru alị Giladu bụ oke alị phẹ.
7 Alị ndu Manásẹ shi l'oke ẹphe l'ọkpa-ipfu Asha nọo je akpaa lẹ mkpụkpu Mikumetatu, bụ ụzo ẹnyanwu-awawa mkpụkpu Shẹkemu. Oke alị ono gbẹ l'ẹka ono kwasẹru ụzo ndọhali; kpabuta ndu bu lẹ Enu Tapuwa yekọbe iya.
8 Alị ndu Tapuwa l'ophu bụkota kẹ ndu Manásẹ; obenu lẹ mkpụkpu Tapuwa ọbu gẹdegede laaru ndu Ifuremu; kẹle ọ nọ lẹ mgbaka ndu Manásẹ ẹphe lẹ ndu Ifuremu.
9 Oke alị ono gbẹ l'ẹka ono kwasẹru ụzo ndọhali lụfu lẹ nsụda nggele Kana. O nweru mkpụkpu olemole, nọ l'ụzo ndọhali nggele ono, bụ kẹ ndu Ifuremu. Ọle alị ono bụ ndu Manásẹ nwe iya. Oke alị ndu Manásẹ gbẹ l'ẹka ono laphu azụ l'ụzo ndẹgu nggele ono bya akwasẹru nno jasụ l'eze-ẹnyimu.
10 Alị ono l'ụzo ndọhali nggele ono bẹ bụ kẹ ndu Ifuremu; ụzo isheli bụru kẹ ndu Manásẹ. Nkephẹ nọru je akpaa l'eze-ẹnyimu; ẹphe lẹ ndu Asha je amaa oke l'ụzo isheli; ẹphe lẹ ndu Isaka je amaa oke l'ụzo ẹnyanwu-awawa.
11 L'ime alị ndu Isaka; waa kẹ ndu Asha bẹ o nweru mkpụkpu olemole, bụ kẹ ndu Manásẹ, bụ iya bụ Bẹtu-Shanu; waa Ibulamu; mẹkwapho mkpụkpu kẹ ndu Dọru; waa Enu-Dọru; mẹ Tanaku; mẹkwapho Megido; tẹme wakwaphọ ndu bupheru iya mgburugburu. Mkpụkpu ọphu kwe k'ẹto lẹ mkpụkpu ono, a gụshiru ono bụ Nafatu.
12 Ọle oshilọkpa Manásẹ ta adụdu ike chịfu ndu Kénanu, bu lẹ mkpụkpu ono; ndu Kénanu buẹrupho l'alị ono g'ẹphe bu iya.
13 O be gẹ ndu Ízurẹlu nọnyaru bya evuta kapyabẹ ndu Kénanu; ẹphe kebuta ndu Kénanu; ẹphe jeahaarụ phẹ ozi; ọphu ẹphe achịfuduru phẹ achịfu.
14 O -rwua ujiku lanụ; oshilọkpa Jiósẹfu jepfu Jioshuwa je asụ iya: “?Dẹnu g'ọ nwụru ọ bụ uzi alị lanụ kpoloko bẹ a tụru ido nụ anyi sụ g'ọ bụru oke alị anyi; l'anyịbe ndu Chileke keberu l'ọma mee; anyi bụru ndu dụ igwerigwe ẹgube-a?”
15 Jioshuwa sụ phẹ: “Ọ -bụru l'unu ha l'igwe k'ọphu bụ l'alị úbvú úbvú ndu Ifuremu parụ unu nwanshịi; unu je asụta ọswa l'alị ndu Pẹ́rezu; waa k'oshilọkpa Rafa yebaa ya!”
16 Oshilọkpa Jiósẹfu ono sụ iya: “Alị úbvú úbvú ono ta asụkwa anyi; tẹme ndu Kénanu, bu lẹ nsụda nsụda, nọ lẹ mgboru ẹka ono bụru ndu nwechaaru ụgbo-ịnya, e meru l'ígwè; mbụ ndu bu lẹ Bẹtu-Shanu; mẹ ndu bupheru iya mgburugburu; waa ndu bu lẹ nsụda Jiezerẹlu.”
17 Jioshuwa sụ oshilọkpa Jiósẹfu, bụ iya bụ ndu Ifuremu; waa ndu Manásẹ: “Unu dụ igwe shii; tẹme ọkpehu dụ unu; ọ tọ bụdu uzi alị lanụ kpoloko bẹ ido iya a-dabarụ unu.
18 Alị úbvú úbvú l'ophu a-bụru k'unu. Ọ bụ eviya l'ọswa dụ iya. Unu sụa ya; g'oke iya g'ọ hakọta bụkotaru k'unu. A makwarụ-a lẹ ndu Kénanu bẹ nweru ụgbo-ịnya, e meru l'ígwè; tẹme ọkpehu dụ phẹ; ọle unu a-dụ-a ike chịshichaa phẹ l'ẹka ono!”

18

Eeme alị ọphu ghuduru nụ

1 Ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha bya edzukọbe lẹ mkpụkpu Shilo; woru ụlo-ẹkwa-ndzukọ kpọbe. Ẹphe sepyabẹwaa alị ono; ọ nọdukota phẹ l'ẹka.
2 Ọle ọkpa-ipfu Ízurẹlu ẹsaa teke anatadụ oke alị nkephẹ.

3 Ọo ya bụ; Jioshuwa sụ ndu Ízurẹlu: “?Bụkpoo teke ole bẹ unu a-nọ-beru; tẹme
unu atụgbua je anata alị ono, Chipfu, bụ Chileke kẹ nna unu oche phẹ nụru unu ono?
4 Ngwa; g'ọkpa-ipfu nọnu họta unwoke ẹto ẹto g'ẹphe bya gẹ mu zia phẹ g'ẹphe je
agbaphe alị ono; bya edee ya l'ẹkwo kọo g'ee-gude kee ya. Ẹphe -meẹbe nno; ẹphe
ewotaru mu iya.
5 Alị ono bẹ ẹphe e-ke uzi ẹsaa. Ndu Jiuda a-nọdu l'alị ọphu a nụru phẹ l'ụzo
ndọhali; ndu Jiósẹfu anọdu l'ọphu a nụru phẹ l'ụzo isheli.
6 Unu pfua g'ee-me alị ono ụzo ẹsaa; dee ya l'ẹkwo; unu abya epfuaru mu g'unu
meru iya; mu atụa ido l'iphu Chipfu, bụ Chileke anyi g'unu gude haa ya.
7 Unu te emekwa alị gbaa ndu Lívayi; kẹle okiphe nkephẹ bụ abụbu ono, ẹphe
bụ ndu-uke Chileke ono. Tẹme ọphu ndu Gadu; waa ndu Rúbẹnu; waa ndu Manásẹ
ẹka lanụ ahatakwaphọ alị ono; kẹle ẹphebedua bẹ a nụwaru oke alị nkephẹ l'ụzo
ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiọ́danu. Ọ bụru onye-ozi Chipfu, bụ Mósisu bẹ nụru phẹ
alị nkephẹ.”
8 Tọbudu iya bụ; unwoke ono wụ-lihuẹpho g'ẹphe je emee alị ono dee ya l'ẹkwo;
Jioshuwa nmaaru phẹ ọkwa sụ phẹ: “Unu tụgbua je ejedzuru alị ono mgburugburu;
unu edee g'ọ gbaru l'ẹkwo wotaru mu; gẹ mu nọdu l'ẹka-a tụa ido l'iphu Chipfu lẹ
Shilo l'ẹka-a g'unu gude haa ya.”
9 Ọo ya bụ; unwoke ono tụgbua je ejedzuru alị ono. Ẹphe bahụ lẹ mkpụkpu lẹ
mkpụkpu ọzo je emee alị ono ụzo ẹsaa; dekọta g'alị ono gbaru l'ẹkwo; wolataru
Jioshuwa l'ẹka ndu Ízurẹlu kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ lẹ Shilo.
10 Jioshuwa bya atụaru phẹ ido l'iphu Chipfu lẹ Shilo; shi nno doziaru ndu Ízurẹlu
alị ono; ẹphe haa lẹ g'e keru iya.

Alị ndu Benjiaminu

11 Ido ono daaru ọkpa-ipfu Benjiaminu l'ipfu l'ipfu. Alị ọphu a nụru phẹ nọdu lẹ
mgbaka alị ndu Jiuda yẹe kẹ ndu Jiósẹfu.
12 L'ụzo isheli bẹ oke alị phẹ gbẹ l'ẹnyimu Jiọ́danu nọo jasụ l'ụzo ibiya k'isheli
mkpụkpu Jieriko; bya adasweru alị úbvú úbvú l'ụzo ẹnyanwu-arịba; gbẹ l'ẹka ono
lụfuta l'echiẹgu, nọ lẹ mkpụkpu Bẹtu-Avẹnu.
13 Oke alị phẹ ono gbẹ l'ẹka ono dasweru ụzo mkpụkpu Luzu; mbụ l'o jeẹrupho
je adakoru Luzu, bụ iya bụ Bẹtelu; l'ụzo ndọhali; bya agbẹ l'ẹka ono gbazeta lẹ
mkpụkpu Atarotu-Ada l'eli úbvú, nọ l'ụzo ndọhali mkpụkpu Bẹtu-Horonu.
14 Oke alị ndu Benjiaminu gbẹ l'úbvú, gharu iphu lẹ mkpụkpu Bẹtu-Horonu l'ụzo
ndọhali; gbajia ụzo ndọhali; kwasẹru ụzo ẹnyanwu-arịba úbvú ono; bya alụfuta lẹ
Kiriyatu-Belu, bụ iya bụ Kiriyatu-Jiarimu, bụ mkpụkpu, nọ l'alị ndu Jiuda. Noo oke
alị ndu Benjiaminu k'ụzo ẹnyanwu-arịba bụ ono.
15 L'ụzo ndọhali bẹ ọ gbẹ l'oke Kiriyatu-Jiarimu; pfụkwaseru lụfu lẹ mgboru ẹnya-
mini Nefutowa.
16 Oke alị ono bya agbẹ l'ẹka ono dasweru ọkpa úbvú, nọ gha iphu lẹ nsụda
Hịnomu; mbụ l'ụzo isheli nsụda Refayimu. Ọ gbẹ l'ẹka ono gbazeta lẹ nsụda Hịnomu,
nọ l'ụzo ndọhali mkpụkpu Jiebusu; jee jasụ ọ lụfu lẹ Enu-Rogelu.
17 Ọ gbẹ l'ẹka ono gbajia ụzo isheli lụfu l'ụzo mkpụkpu Enu-Shẹmeshi; nọwaro jasụ
lẹ mkpụkpu Gelilotu, nọ gha iphu l'úbvú Adumimu; gbẹ l'ẹka ono gbafụ lẹ Mkpuma
Bohanu. Bohanu ono bụ nwa Rúbẹnu.
18 Ọ gbẹkwapho l'ẹka ono nọo jasụ l'ụzo isheli mkpụkpu Bẹtu-Araba; gbẹ l'ẹka ono
lụfu lẹ nsụda Araba.
19 Ọ kwasẹru ụzo isheli mkpụkpu Bẹtu-Họgula; bya ebufuta l'ụzo isheli Eze-ẹnyimu
Únú l'ẹka ẹnyimu Jiọ́danu asọba l'eze-ẹnyimu ono l'ụzo ndọhali. Noo oke alị ndu
Benjiaminu k'ụzo ndọhali bụ ono.

20 L'ụzo ẹnyanwu-awawa bẹ oke iya bụ l'ẹnyimu Jiọ́danu. Ono bụ oke alị ndu
Benjiaminu. Ọ bụ alị nkephẹ bụ ono gbaa mgburugburu; ọ bụru g'ẹphe harụ alị phẹ
bụ ono l'ipfu l'ipfu.
21 Waa mkpụkpu, bụ k'ọkpa-ipfu Benjiaminu l'ipfu l'ipfu baa: Jieriko; waa Bẹtu-
Họgula; waa Emẹku-Kezizu;
22 waa Bẹtu-Araba; waa Zemarayimu; waa Bẹtelu;
23 waa Ava; waa Para; waa Ọfura;
24 waa Kefa-Amoni; waa Ofuni; wafụa Geba. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu iri l'ẹbo; yẹe
ụnwu mkpụkpu, nọgbaa phẹ mgburugburu.
25 Mkpụkpu ọzo bụ kẹ ndu Benjiaminu bụ Gibiyọnu; waa Rama; waa Berotu;
26 waa Mizupa; waa Kefira; waa Moza;
27 waa Rẹkemu; waa Ipẹlu; waa Tarala;
28 waa Zela; waa Hẹlefu; waa mkpụkpu ndu Jiebusu, bụ iya bụ Jierúsalẹmu; waa
Gibiya; waa Kiriyatu-Jiarimu. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu iri l'ẹno; yẹe ụnwu mkpụkpu,
nọgbaa phẹ mgburugburu.
Ono bụ g'ọ hakọta; mbụ okiphe ụnwu Benjiaminu; g'e keru iya l'ipfu l'ipfu.

19

Alị ndu Simiyọnu

1 A bya atụa ido k'ẹbo; ọ daaru ọkpa-ipfu Simiyọnu l'ipfu l'ipfu. Oke alị, a nụru
phẹ nọ l'ime alị ndu Jiuda.
2 Mkpụkpu, yị l'ọphu a nụru phẹ bụ: Biye-Sheba, bụ iya bụ Sheba; waa Molada;
3 waa Haza-Shuwalu; waa Bala; waa Ezemu;
4 waa Ẹlutoladu; waa Betulu; waa Họma;
5 waa Zikulagu; waa Bẹtu-Makabọtu; waa Haza-Susa;
6 waa Bẹtu-Lebawọtu; wafụkwaapho Sharuhenu. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu iri l'ẹto;
yẹe ụnwu mkpụkpu, nọgbaa phẹ mgburugburu.
7 Mkpụkpu ọzo, yịkwapho l'alị ndu Simiyọnu bụ Ayịnu; waa Rịmonu; waa Eta;
wafụa Ashanu. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu ẹno; yẹe ụnwu mkpụkpu, nọgbaa phẹ
mgburugburu;
8 mẹwaro iphe, bụ ụnwu mkpụkpu ọzo, nọ-phegbaaru mkpụkpu ono, a gụshiru
ono mgburugburu; je akpaa lẹ Balatu-Biye, bụ iya bụ Rama, dụ l'echiẹgu ndọhali.
Noo oke alị, a nụru ọkpa-ipfu Simiyọnu l'ipfu l'ipfu bụ ono.
9 Alị kẹ ndu Simiyọnu bụ alị, a watarụ l'alị ọphu a nụru ndu Jiuda; noo kẹle ọphu
a nụru oshilọkpa Jiuda parụ ẹka k'ọphu bụ l'ẹphe ta adụdu ike buchia ya. Noo iphe,
meru g'o gude a wata alị ndu Jiuda nụ phẹ.

Alị ndu Zebulọnu

10 A bya atụa ido k'ẹto; ọ daaru Zebulọnu l'ipfu l'ipfu. Oke alị nkephẹ kparụ lẹ
Saridi.
11 Ọ gbẹ l'ẹka ono kwasẹru ụzo ẹnyanwu-arịba mkpụkpu Marala; bya eshita
mkpụkpu Dabeshetu; bya anọdu nno gbiriri jasụ lẹ nggele, nọ gha iphu lẹ mkpụkpu
Jiokuneyamu.
12 L'ibiya kẹ mkpụkpu Saridi bẹ ọ kwasẹru ụzo ẹnyanwu-awawa jasụ l'oke alị
ndu mkpụkpu Kisulotu-Tabọ; shiwarọ l'ẹka ono nọo jasụ lẹ mkpụkpu Daberatu; bya
ejerwucha mkpụkpu Jiafiya.
13 Ọo ya bụ; ọ kwasẹkpoerupho ụzo ẹnyanwu-awawa lụfu lẹ mkpụkpu Gatu-
Hefa; waa mkpụkpu Ẹtu-Kazinu; o bufuta lẹ mkpụkpu Rịmonu; bya ekwojia okotazụ
Mkpụkpu Neya.

14 O -rwua ẹka ono; ọ kwasẹru ụzo ndẹgu lụfu lẹ mkpụkpu Hanatọnu; je akpaa lẹ
nsụda Ifutahẹlu.
15 Mkpụkpu, nọ l'oke ibe iya ono bụ Katatu; waa Nahalọlu; waa Shimurọnu; waa
Idala; wafụa Bẹtulehemu. Iphe, ọ tụkoru dụ bụ mkpụkpu iri l'ẹbo; yẹe ụnwu
mkpụkpu, nọgbaa phẹ mgburugburu.
16 Mkpụkpu ono; yẹe ụnwu mkpụkpu ono, nọ-pheru phẹ mgburugburu ono tụkoru
bụru okiphe ndu Zebulọnu l'ipfu l'ipfu.

Alị ndu Isaka

17 O -rwua l'ido k'ẹno; ọ daaru ndu Isaka l'ipfu l'ipfu.
18 Mkpụkpu, nọ l'alị ọphu a nụru phẹ bụ:
Jiezerẹlu; waa Kesulotu; waa Shunemu;
19 waa Hafarayimu; waa Shiyọnu; waa Anaharatu;
20 waa Rabiti; waa Kishọnu; waa Ẹbezu;
21 waa Rẹmetu; waa Enu-Ganimu; waa Enu-Hadahu; wafụa Bẹtu-Pazẹzu.
22 Oke alị phẹ rwuchaaru úbvú Tabọ; waa Shahazuma; waa Bẹtu-Shẹmeshi; shi
l'ẹka ono lụfu l'ẹnyimu Jiọ́danu. Iphe, ọ tụkoru dụ bụ mkpụkpu iri l'ishii; yẹle ụnwu
mkpụkpu, nọgbaa phẹ mgburugburu.
23 Mkpụkpu ono; yẹe ụnwu mkpụkpu ono, nọgbaa ya mgburugburu ono g'ọ ha
tụkoru bụru k'ọkpa-ipfu Isaka. Ẹphe kee ya l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu mẹ lẹ
mkpụkpu lẹ mkpụkpu waa l'ọnu-ẹgu l'ọnu-ẹgu.

Alị ndu Asha

24 A bya atụa ido k'ise; ọ daaru ọkpa-ipfu Asha l'ipfu l'ipfu.
25 Mkpụkpu, nọ l'alị ọphu a nụru phẹ bụ:
Hẹlukatu; waa Hali; waa Betenu; waa Akụshafu;
26 waa Alamẹleku; waa Amadu; wafụa Mishalu. Ẹka a kparụ oke alị ọbu l'ụzo
ẹnyanwu-arịba bụ úbvú Kamẹlu; waa mkpụkpu Shihọ-Libinatu.
27 Ọ bya agbajia ụzo ẹnyanwu-awawa shita Bẹtu-Dagọnu; bya erwua alị ndu
Zebulọnu; waa nsụda Ifutahẹlu; bya agbẹ l'ẹka ono kwasẹru ụzo ndẹgu jasụ lẹ
mkpụkpu Bẹtu-Emẹku; waa mkpụkpu Niyẹlu; bya aghabua mkpụkpu Kabulu l'ụzo
ẹkicha.
28 Ọ kwasẹru ẹgube ono shita mkpụkpu Ẹburonu; waa Rehobu; waa Hamọnu;
wafụa Kana; jasụ o rwua eze mkpụkpu ono, bụ Sayịdonu.
29 Oke alị ono bya agbẹ l'ẹka ono laphu azụ kwasẹru ụzo mkpụkpu Rama; bya
erwua mkpụkpu Taya, bụ mkpụkpu, a kpụ-pheru igbulọ mgburugburu. Ọ bya agbẹ
l'ẹka ono gbajia uswe lụfu lẹ mkpụkpu Hosa; bya ebufuta l'eze-ẹnyimu. Mkpụkpu,
nọgbaa l'ime alị ono bụ Mahalabu; waa Akuzibu;
30 waa Uma; waa Afẹku; wafụa Rehobu. Iphe, ọ tụkoru dụ bụ ụkporo mkpụkpu lẹ
mkpụkpu labọ; yẹe ụnwu mkpụkpu, nọgbaa ya mgburugburu.
31 Mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono; yẹle ụnwu mkpụkpu, nọ-pheru iya mgburugburu
ono g'ọ ha tụkoru bụru okiphe ọkpa-ipfu Asha. Ẹphe haa ya l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-
unuphu; mẹ l'ọnu-ẹgu l'ọnu-ẹgu.

Alị ndu Nafụtali

32 A byakwa atụa ido k'ishii; ọ daaru Nafụtali. Ẹphe haa ya l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-
unuphu.
33 Oke alị ono gbẹ lẹ mkpụkpu Hẹlefu; waa lẹ mgboru eze oshi Zananimu; ghata
mkpụkpu Adaminẹkebu; waa mkpụkpu Jiabunẹlu; gbẹ l'ẹka ono lụfu lẹ mkpụkpu
Lakumu; kwasẹru nno jasụ l'ẹnyimu Jiọ́danu.
34 Oke alị ono bya agbajia ụzo ẹnyanwu-arịba ghabua mkpụkpu Azụnotu-Tabọ;
bya eshia fụta lẹ mkpụkpu Hukoku. Ọ bya erwua alị ndu Zebulọnu l'ụzo ndọhali;

waa kẹ ndu Asha l'ụzo ẹnyanwu-arịba; waa kẹ ndu Jiuda l'ụzo ẹnyanwu-awawa lẹ mgboru ẹnyimu Jiọ́danu.
35 Mkpụkpu, nọ l'alị ẹka ono, a kpụ-pheru igbulọ mgburugburu bụ Zidimu; waa Zẹru; waa Hamatu; waa Rakatu; waa Kinẹretu;
36 waa Adama; waa Rama; waa Hazọ;
37 waa Kadẹshi; waa Edereyi; waa Enu-Hazọ;
38 waa Yirọnu; waa Mịgudalu-Ẹlu; waa Horẹmu; waa Bẹtu-Anatu; waa Bẹtu-Shẹmeshi. Iphe, ọ kpakọtaru dụ bụ mkpụkpu iri lẹ tete; yẹe ụnwu mkpụkpu, nọgbaa phẹ mgburugburu.
39 Mkpụkpu ono; yẹe ụnwu mkpụkpu ono, nọ-pheru iya mgburugburu ono g'ọ ha tụkoru bụkotaru okiphe ọkpa-ipfu Nafụtali l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu; lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu mẹ l'ọnu-ẹgu l'ọnu-ẹgu.

Alị ndu Danu

40 Tọbudu iya bụ; a bya atụa ido k'ẹsaa; ọ daaru ọkpa-ipfu Danu.
41 Mkpụkpu, nọ l'alị ọphu a nụru phẹ bụ:
Zora; waa Ẹshutolu; waa Iru-Shẹmeshi;
42 waa Shalubimu; waa Ajialọnu; waa Ịtula;
43 waa Elọnu; waa Timuna; waa Ẹkuronu;
44 waa Eluteke; waa Gibetọnu; waa Balatu;
45 waa Jiehudu; waa Bene-Baraku; waa Gatu-Rịmonu;
46 waa Mejakọnu; wafụa Rakọnu; wakwaphọ alị ọphu nọ gha iphu lẹ Jiọpa.
47 Obenu lẹ ndu Danu bẹ alwụta alị nkephẹ tsụru l'ẹhu. Ọo ya bụ; ẹphe gbẹshi je adatso ndu mkpụkpu Lẹshemu ọgu; lwụ-kpee phẹ bya atụko phẹ gbushia; nata alị phẹ buru. Ẹphe je eburu lẹ mkpụkpu Lẹshemu; bya eworu mkpụkpu ono gụa ẹpha nna phẹ oche, bụ Danu.
48 Mkpụkpu ono; yẹe ụnwu mkpụkpu, nọ-pheru phẹ mgburugburu tụkoru bụkotaru okiphe ọkpa-ipfu Danu l'ipfu l'ipfu.

Alị Jioshuwa

49-50 A tụebe ido gude washịaru ndu Ízurẹlu alị ono g'ẹphe nworu ndu Ízurẹlu bya eworu alị nụ Jioshuwa nwa Nunu nọ l'echilabọ phẹ. Ọ bụerupho iphe, Chipfu sụru g'ẹphe mee bẹ ẹphe meru; mbụ l'ẹphe nụeru iya phọ ẹka ọ tụru ẹka sụ g'a nụ iya. Alị, ẹphe nụru iya bụ Timunatu-Sera, bụ mkpụkpu, nọ l'alị úbvú úbvú Ifuremu. Ọ kpụkwaa mkpụkpu ono buru.
51 Alị ono g'ọ ha bẹ Eleyaza, onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu; waa ndu-ishi ndu Ízurẹlu l'ọkpa-ipfu l'ọkpa-ipfu nọ l'atatiphu Chileke lẹ mkpụkpu Shilo; l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ tụa ido gude washịaru iya ndu Ízurẹlu. Ọ bụru ẹgube ono bụ g'ẹphe gude kee alị ono g'ọ ha keghee.

20

Mkpụkpu, onye gburu nemadzụ a-nọduje ezeru ndzụ

(Ógú 35:9-34; Dit 4:41-43; 19:1-13)

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ Jioshuwa:
2 “Pfuaru ndu Ízurẹlu g'ẹphe họta mkpụkpu ono, aa-nọduje ezeru ndzụ ono, mu shi l'ọnu Mósisu pfuaru unu ono;
3 k'ọphu bụ: ọ -dụru onye gburu nemadzụ; ẹbe o lekebedụru ẹnya; l'ọ gbaru laa ẹka ono je ezeeru ndzụ; gẹ ndu nwe onye ono, e gburu ono te egude ẹnya-mee gbua ya gwata ụgwo ọchi onye k'ono, e gburu ono.

4 “Onye ono -nọdu agba ala lẹ mkpụkpu lanụ lẹ mkpụkpu ono bụ a -gbabe aadzụru
ono; teke onye ono gbarwuẹrupho l'ọnu-abata mkpụkpu ono; g'onye ono pfụkwaru
l'ẹka ono dooru ndu bụ ọgerenya mkpụkpu ono iphe, darụ nụ. E -mecha; ẹphe
edubata onye ọbu lẹ mkpụkpu ono, nụ iya alị; ẹka oo-buru.
5 Ọ -bụru l'o nweru onye achị onye ọbu g'o melata iya; gẹ ndu bụ ọgerenya
mkpụkpu ono ta ahakwa iya g'onye abya emelata ọbu melata iya; noo kẹle o to
lekebedụru ẹnya gbua onye ọbu; tẹme ọphu ọ bụdu l'opfu, shiwaa dụru ẹphe l'onye
ọbu.
6 Onye ono ebua l'ẹka ono, ọ gbaru laa ono gbiriri jasụ teke ọo-bya apfụru l'iphu
ndiphe; ẹphe ekpee ya ikpe. E -kpechaa ya ikpe; l'o bukwarụpho l'ẹka ono; jasụ
onye-ishi-uke Chileke, ejeru Chileke ozi teke ono anwụhu. Ono -mechaẹpho; onye
ono alashịwaro l'ẹka o shi buru lẹ mkpụkpu ono, ọ gbẹ gbala gbaru lashịa mkpụkpu
a -gbabe aadzụru ono.”
7 Ọo ya bụ; ẹphe họta mkpụkpu Kadẹshi, nọ l'alị úbvú úbvú kẹ ndu Nafụtali l'alị
Gálili; waa mkpụkpu Shẹkemu, nọ l'alị úbvú úbvú kẹ ndu Ifuremu; waa mkpụkpu
Kiriyatu-Araba, bụ iya bụ Hẹburonu, nọ l'alị úbvú úbvú kẹ ndu Jiuda.
8 O -rwua l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiọ́danu; mbụ baswaa alị, tụ-koru l'eli
úbvú, nọ l'echiẹgu l'ụzo ẹnyanwu-awawa mkpụkpu Jieriko; ẹphe họta mkpụkpu
Beza, nọ l'alị ọkpa-ipfu Rúbẹnu; waa mkpụkpu Ramatu, nọ l'alị Giladu l'alị k'ọkpa-
ipfu Gadu; waa mkpụkpu Golanu, nọ l'alị Beshanu l'alị ọkpa-ipfu kẹ Manásẹ.
9 Mkpụkpu ono g'ọ hakọta bẹ a họtaru doberu ndu Ízurẹlu; waa ndu bụ
nlwamụlwa; g'onye gburu nemadzụ; ọphu o lekebedụru ẹnya gbajẹru laa; g'ọ tọ
dụ iphe, onye eme g'ọ gwata ụgwo ọchi onye ọzo e-me iya; gbiriri jasụ teke onye ono
a-pfụru l'iphu ndiphe g'e kpee ya ikpe.

21

Mkpụkpu ọphu a nụru ndu Lívayi

1 Noo ya; ndu-ishi ndu unuphu ndu Lívayi bya edzukọbe; wụru jepfu Eleyaza onye
uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu; waa ndu-ishi ndu unuphu ndu Ízurẹlu ọphuu
2 lẹ mkpụkpu Shilo l'alị Kénanu bya asụ phẹ: “Chipfu shikwa l'ọnu Mósisu tụa
ekemu sụ g'a nụ anyi mkpụkpu olemole g'anyi buru; wafụa alị, iphe-edobe anyi a-
nọduje ata nri.”
3 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu bya emee gẹ Chileke tụru ekemu sụ g'ẹphe mee; bya eshi
l'oke iya nkephẹ buta mkpụkpu; waa ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri woru nụ oshilọkpa
Lívayi.
4 Ido kẹ mbụ, e vuru ụzo tụa daaru oshilọkpa Kohatu l'ipfu l'ipfu. A nụ ndu Lívayi
ndu ọphu bụ oshilọkpa Erọnu, bụ onye uke Chileke mkpụkpu iri l'ẹto, shi l'alị ọkpa-
ipfu Jiuda; waa kẹ Simiyọnu; waa kẹ Benjiaminu.
5 Oshilọkpa Kohatu ndu ọphu ghuduru nụ bẹ a nụru mkpụkpu iri, shi l'alị ọkpa-ipfu
Ifuremu; waa kẹ Danu; wafụa kẹ nkeru-ẹbo ọkpa-ipfu Manásẹ.
6 Oshilọkpa Geshọnu bẹ a nụru mkpụkpu iri l'ẹto, shi l'alị ọkpa-ipfu Isaka; waa kẹ
Asha; waa kẹ Nafụtali; waa nkeru-ẹbo ọkpa-ipfu Manásẹ, bu l'alị Beshanu.
7 Oshilọkpa Merari l'ipfu l'ipfu bẹ a nụru mkpụkpu iri l'ẹbo, shi l'alị ọkpa-ipfu
Rúbẹnu; waa kẹ Gadu; wafụa kẹ Zebulọnu.
8 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu bya atụa ido gude nụ ndu Lívayi mkpụkpu lẹ
mkpụkpu nkephẹ; waa ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, bụ iya bụ gẹ Chipfu tụru Mósisu
ekemu sụ g'e mee ya.

9-10 A -gbẹ l'alị k'ọkpa-ipfu Jiuda; waa kẹ Simiyọnu woru mkpụkpu-a, aabya agụshia
nụ g'ọ bụru alị nkephẹ. Ndu a nụru iya bụ oshilọkpa Erọnu, shi l'ipfu ụnwu Kohatu
bụ ọkpa-ipfu Lívayi; kẹle ọophe bẹ ido mbụ vuru ụzo daaru.
11 Ẹphe nụru phẹ alị kẹ mkpụkpu Kiriyatu-Araba, bụ iya bụ Hẹburonu; yẹle ẹka
iphe-edobe a-taję nri, nọ mkpụkpu ono mgburugburu. Hẹburonu ono nọ l'alị úbvú
úbvú ndu Jiuda. Aba bụ nna oche Anaku.
12 O be l'alị ẹgu; waa nwa mkpụkpu, nọ-pheru mkpụkpu ono mgburugburu; ẹphe
woru iya nụ Kalẹbu nwa Jiefune g'ọ bụru okiphe iya.
13 Oshilọkpa Erọnu, bụ onye uke Chileke bẹ a nụru mkpụkpu Hẹburonu g'ọ bụru
mkpụkpu ẹka onye gburu ọchi a-gbajẹru laa je anọdu; bya anụ iya mkpụkpu Libuna;
14 waa Jiatiru; waa Eshutemowa;
15 waa Holọnu; waa Debi;
16 waa Ayịnu; waa Jiuta; wafụa Bẹtu-Shẹmeshi; yẹe ẹka iphe-edobe ataję nri, nọ-
pheru iya mgburugburu. Mkpụkpu tete bẹ a watarụ l'alị k'ọkpa-ipfu labọ k'ono.
17 A bya l'alị k'ọkpa-ipfu Benjiaminu; a wẹe phẹ mkpụkpu Gibiyọnu; waa Geba;
18 waa Anatọtu; waa Alụmonu; tẹme wakwaphọ ẹka iphe-edobe ataję nri, nọ-pheru
iya mgburugburu. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu ẹno.
19 Mkpụkpu, a nụru ndu-uke, bụ oshilọkpa Erọnu dụ iri l'ẹto; yẹe ẹka iphe-edobe
phẹ a-taję nri.
20 Oshilọkpa Kohatu, bụ ọkpa-ipfu Lívayi ndu ọphu ghuduru nụ bẹ e butaru
mkpụkpu olemole l'alị kẹ Ifuremu nụ.
21 Alị úbvú úbvú Ifuremu bẹ e butaru mkpụkpu Shẹkemu; nụ phẹ g'ọ bụru ẹka
onye gburu ọchi a-gbajẹru laa je anọdu; waa Geza;
22 waa Kibuzayimu; waa Bẹtu-Horonu; tẹme yẹe ẹka iphe-edobe phẹ a-taję nri,
nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu ẹno.
23 Ọkpa-ipfu Danu nụ phẹ Eluteke; waa Gibetọnu;
24 waa Ajialọnu; wafụa Gatu-Rịmonu; yẹe ẹka iphe-edobe phẹ a-taję nri, nọ-pheru
iya mgburugburu. Iphe, ọ dụkwapho bụ mkpụkpu ẹno.
25 E shi lẹ nkeru-ẹbo ọkpa-ipfu Manásẹ, woru Tanaku nụ phẹ; bya anụ phẹ Gatu-
Rịmonu; yẹle ẹka iphe-edobe phẹ a-taję nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dụ
bụ mkpụkpu labọ.
26 Mkpụkpu iri ono; yẹe ẹka iphe-edobe ataję nri ono bẹ a nụkotaru oshilọkpa
Kohatu ndu ọphu ghuduru nụ.
27 Waa mkpụkpu, a nụru oshilọkpa Lívayi, bụ ipfu ụnwu Geshọnu baa:
Ọkpa-ipfu Manásẹ, be e keru ẹbo nụ phẹ Golanu, nọ l'alị Beshanu g'ọ bụru ẹka onye
gburu ọchi a-gbajẹru laa je anọdu; waa Beshitera; yẹe ẹka iphe-edobe phẹ a-taję nri,
nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu labọ.
28 Ọkpa-ipfu Isaka nụ phẹ Kishọnu; waa Daberatu;
29 waa Jiarumutu; wafụa Enu-Ganimu; yẹe ẹka iphe-edobe phẹ a-taję nri, nọ-pheru
iya mgburugburu. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu ẹno.
30 Ọkpa-ipfu Asha nụ phẹ Mishalu; waa Abụdonu;
31 waa Hẹlukatu; waa Rehobu; tẹme wakwaphọ ẹka iphe-edobe phẹ a-taję nri, nọ-
pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu ẹno.
32 Ọkpa-ipfu Nafụtali nụ phẹ Kadẹshi, nọ l'alị Gálili g'ọ bụru ẹka onye gburu ọchi
a-gbajẹru laa je anọdu; waa Hamọtu-Dọru; wafụa Katanu; yẹe ẹka iphe-edobe phẹ
a-taję nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu ẹto.
33 Mkpụkpu ọphu a nụru ipfu ụnwu Geshọnu ẹphe kee l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-
unuphu dụ iri l'ẹto; yẹle ẹka iphe-edobe phẹ a-taję nri, nọ-pheru iya mgburugburu.
34 Waa mkpụkpu, a nụru oshilọkpa Lívayi ndu ọphu ghuduru nụ, bụ ipfu ụnwu
Merari baa.

Ọkpa-ipfu Zebulọnu nụru phẹ Jiokuneyamu; waa Kata;
35 waa Dịmuna; wafụa Nahalọlu; yẹe ẹka iphe-edobe phẹ a-taję nri, nọ-pheru iya
mgburugburu. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu ẹno.
36 Ọkpa-ipfu Rúbẹnu nụ phẹ Beza; waa Jiahazu;
37 waa Kedemotu; wafụa Mefahatu; yẹe ẹka iphe-edobe phẹ a-taję nri, nọ-pheru
iya mgburugburu. Iphe, ọ dụ bụ mkpụkpu ẹno.
38 Ọkpa-ipfu Gadu nụ phẹ Ramatu, nọ l'alị Giladu g'ọ bụru ẹka onye gburu ọchi
a-gbajẹru laa je anọdu; bya anụkwa phẹ phọ Mahanayimu;
39 waa Hẹshibonu; tẹme waa Jiaza; yẹle ẹka iphe-edobe phẹ a-taję nri, nọ-pheru
iya mgburugburu. Iphe, ọ tụkoru dụ bụ mkpụkpu ẹno.
40 Mkpụkpu ọphu a nụru ipfu ụnwu Merari, bụ phẹ bụ oshilọkpa Lívayi ndu ọphu
phọduru nụ; dụ iri l'ẹbo.
41 Mkpakọta mkpụkpu, a nụru oshilọkpa Lívayi l'ime alị ndu Ízurẹlu dụ ụkporo
mkpụkpu labọ lẹ mkpụkpu ẹsato; yẹle alị ẹka iphe-edobe phẹ a-taję nri.
42 Mkpụkpu ono g'ọ hakọta iche iche bẹ nwekọtachaaru ẹka iphe-edobe a-taję nri
nọ-phechaaru iya mgburugburu.
43 Ọo ya bụ; Chipfu nụkota ndu Ízurẹlu alị ono, o riburu ndiche phẹ angụ l'ọo-nụ
phẹ ono; ẹphe je alwụta alị ono buru.
44 Chipfu mee; ọphu ọ dụedu ndu emekpakwadu phẹ ẹhu, bụ iphe, o kweru ndiche
phẹ ukwe sụ lẹ ya e-meru phẹ. Ọphu ọ dụedu ndu ọhogu phẹ, dụru ndu ọphu
adụjekwadu ike gbelia ishi l'ẹka ẹphe nọ. Chipfu wokọtaru ndu ọhogu phẹ ono
g'ẹphe ha yekọta phẹ l'ẹka.
45 Ọphu ọ dụdu iphemiphe, dụ ree ono, Chipfu kweru ndu Ízurẹlu ukwe iya ono,
dụru ọphu o medụru phẹ. Ọ tụkoru iya g'ọ ha mekọtaru phẹ.

22

1 Noo ya; Jioshuwa bya ekukọbe ndu Rúbẹnu; waa ndu Gadu; waa ndu Manásẹ ibe
lanụ;
2 bya asụ phẹ: “Nta bẹ unu mekọtawaru iphe, Mósisu, bụ onye-ozi Chipfu tụru
unu ekemu sụ g'unu mee; tẹme unu ngabẹkotaru yẹbe Jioshuwa nchị mekọta iphe,
ya ziru unu g'ọ ha.
3 E -shi teke ama byasụ ntanụ-a bẹ unu ta ahadụru ụnwunna unu; unu letakpọepho
ẹnya je ozi, Chipfu yeru unu l'ẹka.
4 Nta-a, Chipfu mewaru iphe, o kweru ukwe iya-a; bya emee; ọphu ọ dụedu ndu
akpakwadu ụnwunna unu ẹhu-a; bụkwa g'unu lashịwaro ibe unu l'alị ono, Mósisu
onye-ozi Chipfu nụru unu l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu.
5 Ọle g'unu letakwa ẹnya meje iphemiphe ono, Chipfu sụru g'emeje; yẹle ekemu
iya ono, Mósisu tụru nụ unu ono, bụ iya bụ g'unu yee Chipfu, bụ Chileke unu obu;
shije iphe, bụkpoo ụzo, ọ sụru g'unu shije; tụkota ekemu iya g'ọ ha mekọta. Tẹme
unu achịru ụpfu kwẹe l'ẹka ọ nọ gude obu unu g'ọ ha ejeru iya ozi.”
6 Jioshuwa bya agọchaaru ọnu-ọma nụ phẹ; bya edufu phẹ; ẹphe wụfu; ọ bụru
phẹ ala ibe phẹ.
7 Ọkpa-ipfu Manásẹ ibe lanụ bẹ Mósisu nụru alị lẹ Beshanu; Jioshuwa bya anụ ibe
lanụ k'ọphuu alị l'ẹka ọ nụru ụnwunna phẹ alị l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu
l'ụzo ẹnyanwu-arịba. Jioshuwa bya akarụ phẹ g'ẹphe lashịa bya agọru ọnu-ọma nụ
phẹ
8 sụ: “Unu tụkochaa gude ẹku unu, parụ ẹka lashịchaa ibe unu; mbụ mẹ igwe
iphe-edobe unu; mẹ mkpọla-ọchaa unu; mẹ mkpọla-ododo unu; mẹ onyirubvu unu;
mẹ ígwè unu; mẹkpoo ẹkwa unu, parụ ẹka. G'unu l'ụnwunna unu kekwa iphe ono,
unu kwatarụ l'ọkwata l'alị ndu ọhogu unu ono.”

9 Ọo ya bụ; ndu Rúbẹnu; waa ndu Gadu; waa ndu Manásẹ ibe lanụ haa ndu Ízurẹlu
lẹ Shilo, nọ l'alị Kénanu lashịa alị Giladu, bụ alị nkephẹ, bụ iya bụ alị ono, Chipfu
tụru ekemu sụ gẹ Mósisu nụ phẹ ono.

10 Noo ya; ẹphe jerwuẹpho mkpụkpu Gelilotu lẹ mgboru ẹnyimu Jiọ́danu l'alị
Kénanu; ndu Rúbẹnu; waa ndu Gadu; waa ndu Manásẹ ibe lanụ bya eworu ọru-
ngwẹja, ha shii kpụa lẹ mgboru ẹnyimu Jiọ́danu l'ẹka ono.
11 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu nụmaepho l'ẹphe kpụru ọru-ngwẹja lẹ mkpụkpu
Gelilotu, bụ oke alị Kénanu lẹ mgboru ẹnyimu Jiọ́danu l'azụ iya kẹ ndu Ízurẹlu azụ
iya-a;
12 ndu Ízurẹlu l'ophu bya edzukọbe lẹ mkpụkpu Shilo g'ẹphe je etso phẹ ọgu.

13 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu bya ezia Finehasu, bụ nwa Eleyaza, bụ onye uke g'o je l'alị
Giladu; jepfu ndu Rúbẹnu; waa ndu Gadu; waa ndu Manásẹ ibe lanụ.
14 Ẹphe bya eyeru iya ndu-ishi ụmadzu iri; ụmadzu iri ono shicha l'ọkpa-ipfu ndu
Ízurẹlu nanụnanu. G'ẹphe ha bụchaaru ishi l'ẹnya-unuphu, ndu Ízurẹlu l'ẹhu l'ẹhu.

15 Ẹphe jerwuẹpho Giladu jepfu ndu Rúbẹnu; waa ndu Gadu; waa ndu Manásẹ ibe
lanụ bya asụ phẹ:
16 "Ndibe Chipfu l'ophu sụkwaru: '?Dẹnu g'ọ nwụru unu mebyiru ekemu, Chileke
tụru? Mbụ; ?dẹnu g'ọ nwụru unu gbakụtaru Chipfu azụ je akpụaru onwunu ọru-
ngwẹja; shi nno kwefuru iya ike?
17 ?Iphe-ẹji, anyịbe ndu Ízurẹlu meru lẹ mkpụkpu Peyọ teke ahụdu anyi ahụ̀hù?
Ọ kwa l'unu maru l'eshi teke ono byasụ nta-a bẹ anyi teke adụebedu ree lẹ k'iphe-ẹji
ono; mbụkponu je akpaa lẹ g'ẹjo ahụma-a dapfutachakpọru anyi ono.
18 ?Unu tọwaa nwẹhu akpọ gẹegeegee akpọfu l'ẹka Chipfu tọo?

" 'Unu makwarụ l'ọ -bụru l'unu kwefuru Chipfu ike ntanụ-a bẹ o -rwutashịa echele
bẹ Chipfu tukoshiakwaru anyịbe ndu Ízurẹlu l'ophu oke ẹhu-eghu iya.
19 Ọ -bụru l'ọ dụ unu g'alị nkunu bẹ e merwushiwaru; unu lwakwa l'alị kẹ Chipfu
l'azụ iya-a; l'ẹka ụlo-ẹkwa kẹ Chipfu nọ g'anyi l'unu tụko buru. Unu ta akpụshiru
onwunu ọru-ngwẹja, abụdu ọru-ngwẹja Chipfu, bụ Chileke anyi; shi nno kwefuru
Chipfu; waa anyịbedua ike.
20 Teke ono, Ekanu nwa Zera mebyiru ekemu, Chipfu tụru lẹ k'iphe, dụru iya
nsọ ono; ?Chipfu ta atụ-koshiduru ndu Ízurẹlu l'ophu oke ẹhu-eghu iya tọo? Ọ tọ
bụekwapho yẹbedua nwẹkinyi iya bẹ nwụhuru nụ.' "

21 Noo ya; ndu Rúbẹnu; waa ndu Gadu; waa ndu Manásẹ ibe lanụ sụ ndu-ishi ndu
Ízurẹlu:
22 "Chipfu, bụ Chileke; bya abụru Ọkalibe-Kakọta-Ike makwarụ! Mbụ lẹ Chipfu,
bụ Chileke; bya abụru Ọkalibe-Kakọta-Ike tụkokwaru iphemiphe maẹberu. G'unubẹ
ndu Ízurẹlu makwarụ iya phọ! L'ọ tọ bụdu iphe, anyi gude kpụa ya bụ l'anyi eme
g'anyi kwefuru iya ike. Ọo ya bụ lẹ teke unubẹ ndu Ízurẹlu mecharu bya amaru l'iphe,
anyi gude kpụa ya bụ g'anyi kwefuru Chileke ike; unu tụkoepho anyi gbushigbua
ntanụ-a.
23 Ọzoo; ọ -bụru l'iphe, anyi gude kpụa ọru-ngwẹja k'ẹka anyi; bụ g'anyi gwajẹ iya
agwagwa; g'anyi shi nno gbakụtaru Chipfu azụ; wata iya anụ ngwẹja-akpọ-ọku; ọzoo
ngwẹja-nri; ọzoo ngwẹja-ẹhu-guu; gẹ Chipfu gwatakwa anyi ụgwo iya l'onwiya!"

24 Sụ: "Waawakwa! L'iphe, anyi gude mee ya bụkwa ndzụ-agụgu. ?A maru ?
tọ bụdunu; a -nọnyaa; awa unu asụ l'ẹphe e-bufu anyi sụ l'ọ tọ dụdu iphe, anyi lẹ
Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu jigba?

25 Mbụ; ẹphe asụ lẹ Chipfu mewaru; oke anyi l'unu bụru ẹnyimu Jiọ́danu; l'anyịbe
ndu Rúbẹnu; waa ndu Gadu bẹ ta agbadu lẹ Chipfu. Ọo ya bụ; eshi nno; awa unu
emee awa nkanyi ababuhuru Chipfu ẹja."
26 Sụ: "Ọ kwa iphe, meru g'o gude anyi kpụa ọru-ngwẹja bụ ono. Ọ tọ bụkwa iphe,
anyi kpụ-doru iya bụ g'anyi egweahaa ngwẹja-akpọ-ọku; ọzoo ngwẹja ọzo l'eli iya.
27 Iphe, anyi kpụ-doru iya bụkwa g'ọ bụru iphe, a-nọdu agba anyi l'unu ekebe;
waa ọgbo ọphu nọ l'iphu; l'anyi e-gudeje ngwẹja-akpọ-ọku; waa ngwẹja-ẹhu-guu;
wafụa ngwẹja ọzo bya abaarụ Chipfu ẹja l'ụlo iya, dụ nsọ. G'ọ tọ dụkwanu teke bụ:
a -nọnyaa; awa unu asụ k'anyịbedua l'anyi l'unu ta agbadu lẹ Chipfu.
28 "A -ta asụ; ọ -bụru l'a nọnyaru awa unu pfuaru anyi; ọzoo ụnwu anyi nno; ọo ya
bụ g'anyịbedua asụkwanu phẹ: 'Unu hụmakwa ọru-ngwẹja ọphu ẹphe lẹ kẹ Chipfu
gba nanụ; mbụ ọphu nna anyi oche phẹ kpụru l'onwophẹ. Ọle anyi ta akpụkwaru
iya g'anyi egwejeru Chipfu ngwẹja-akpọ-ọku; ọzoo ngwẹja ọzo l'eli iya; obenu l'anyi
kpụru iya g'ọ bụru iphe, a-nọdu agba anyi l'unu ekebe.'
29 "Tụswekwa! Anyi ta abyadụ ekwefụru Chipfu ike; ọphu anyi abyakwa aha etso
ụzo iya; je akpụa ọru-ngwẹja ọzo, ee-gweje ngwẹja-akpọ-ọku; ọzoo ngwẹja-nri; ọzoo
ngwẹja ọzo; abụdu ọru-ngwẹja Chipfu, bụ Chileke anyi ono, nọ l'atatiphu ụlo-ẹkwa
iya ono."
30 Tọbudu iya bụ; Finehasu, bụ onye uke; waa ndu-ishi ndu Ízurẹlu, bụ phẹ bụ
ndu-ishi, shigbachaa lẹ ndu unuphu ndu Ízurẹlu nụmaepho iphe, ndu Rúbẹnu; waa
ndu Gadu; waa ndu Manásẹ pfuru; ẹhu tsọahaa phẹ ụtso.
31 Noo ya; Finehasu, bụ nwa Eleyaza, bụ onye uke bya eyeru ndu Rúbẹnu; waa ndu
Gadu; waa ndu Manásẹ ọnu sụ phẹ: "Nta-a bẹ anyi mawaru lẹ Chipfu nọ swiru anyi;
noo kẹle unu te emebyiduru ekemu Chipfu. Nta-a bẹ unu nafụtawaru anyịbe ndu
Ízurẹlu l'ẹka Chipfu."
32 Ọo ya bụ; Finehasu, bụ nwa Eleyaza, bụ onye uke; waa ndu-ishi gbẹ l'alị Giladu
ẹka ẹphe lẹ ndu Rúbẹnu; waa kẹ Gadu shi nọdu ndzukọ ono lashịa alị Kénanu je
akọoru ndu Ízurẹlu g'ẹphe jeru.
33 Ẹphe nụmachaa g'ẹphe jeru iya; ẹhu tsọo phẹ ntụmatu; tẹme ẹphe bya ekele
Chileke ekele. Ẹphe gbẹ teke ono gbụtoshia ẹka k'eje etso ndu Rúbẹnu; waa kẹ Gadu
ọgu; mbụ ọgu, ẹphe shi akwakọbe g'ẹphe je etso phẹ; mebyishia alị phẹ.
34 Ndu Rúbẹnu waa ndu Gadu bya eworu ẹpha gụa ọru-ngwẹja ono. Iphe, ẹphe
gụru iya bụ: "Iphe, agba anyi ekebe lẹ Chipfu bụ Chileke."

23

Ekpe, Jioshuwa eke anụ ndu Ízurẹlu

1 A nọnyakpowaro gẹ Chipfu mechaarụ; ẹhu dụ ndu Ízurẹlu guu; ọphu ọ dụedu
ndu ọhogu phẹ akpakwadu phẹ ẹhu; gẹ Jioshuwa kahụkpowaru kẹ lịbaliba.
2 O -rwua ujiku lanụ; o kukọbe ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha. O kuru ndu bụ ọgerenya
phẹ; waa ndu-ishi; waa ndu-ikpe; waa ndu ọzo, dụgbaa mkpa bya asụ phẹ: "Nta bẹ
mu bụwaa ọgerenya; tẹme mu kapfụhuchawa akapfụhu.
3 Unubẹdua gudewaa ẹnya unu hụma iphemiphe, Chipfu, bụ Chileke unu meru
ọhamoha-a l'opfu ẹhu unu. Ọo Chipfu ono, bụ Chileke unu ono bụ onye lwụ-chiteru
unu ọgu.
4 Unu nyatakwa gẹ mu gude washịaru unu alị ndu k'ono, e teke alwụtadu; waa alị
ndu k'ono, mu lwụtawaru ono; mbụ alị ono, nọ lẹ mgbaka ẹnyimu Jiọ́danu yẹe Eze
Ẹnyimu, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba ono.

5 Ọo Chipfu, bụ Chileke unu l'onwiya bẹ a-chịfuru phẹ unu; chịa phẹ g'ẹphe
b'anọduhe l'atatiphu unu. Unu anata iya; l'ọ bụru alị unu, bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke
unu kweru unu ukwe iya.
6 "Unu dekwa ẹnya lẹ mini tụko iphemiphe, e deru l'ẹkwo ekemu Mósisu mekọta;
ẹbe unu agbakụtakwaru iya azụ shia ụzo ẹka-ịcha; ọzoo ẹkutara.
7 G'ọ tọ dụkwa iphe, unu l'ọha, ghuduru nụ, bukube unu e-megbajẹ mẹ ililekpọo.
Unu te epfujekwa mabẹeru agwa phẹ; ophu unu egudejekwa phẹ ria angụ. Unu te
ephozejekwaru agwa phẹ ono; ọphu unu abajẹkwaru phẹ ẹja.
8 Ọ bụchia g'unu chịru ụpfu kwẹe lẹ Chipfu, bụ Chileke unu; ẹgube ono, unu shi
teke ama meta byasụ nta-a ono.
9 "Chipfu chịshiru unu ọha, hagbaa shii, ọkpehu pagbaarụ ẹka. Eshi teke ono
byasụ ntanụ-a ta adụkpodaa ọha ọphu dụjeru ike pfụru wọta unu ọgu.
10 Onye lanụ l'ime unu bẹ a-dụ ike chịshia agụta agụta nemadzụ; noo kẹle Chipfu,
bụ Chileke unu anọduje alwụ-chiru unu ọgu, bụ iphe, o kweru unu ukwe iya.
11 Ọo ya bụ; g'unu pfụshikpoepho ike l'eye Chipfu, bụ Chileke unu obu g'unu yeru
iya.
12 "Obenu l'ọ -bụru l'unu nọnyaaru gbakụta iya azụ; bya eje; unu l'ọha ọwa, a
lwụ-phodoru-a tụgba bụru nanụ; ọzoo l'unu l'ẹphe watarụ alụgba nwanyị; wata
emegbaa l'iphemiphe;
13 unu makwarụ lẹ Chipfu, bụ Chileke unu bẹ taa achịfuekwaru unu ọha ono. Ọ chia
iphe, e-me nụ bụ l'ẹphe a-bụru ọ́nyà nmata unu. Ẹphe abụru ẹchachi, ee-mechaa
gude ahù unu ahụ̀hù; bụkwarupho obvu, a-nọdu adzụkashi unu l'ẹhu; gbiriri jasụ
teke unu a-tụko bụru mkpurupyata l'ẹguru alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu nụru unu
ono.
14 "Ọ gbabewaru mu l'alala, bụ iphe, dụru ndiphe l'ophu. Unu gudewaa obu; waa
uche unu maru l'ọ tọ dụdu iphe, Chipfu, bụ Chileke unu kweru ukwe iya, dụru ọphu
o mephodoru unu mẹ nanụ. Ọ tụkoru ukwe-iphe ono g'ọ ha mekọta. Ọphu ọ dụdu
g'ọ ka mma l'ọo nanụ, ọ harụ; ọ laa kẹ mmanụ.
15 Ọle ọ kwa ẹgube ono, iphe, dụ ree, Chipfu, bụ Chileke unu kwekọtaru ukwe iya
vụkotaru ono; bụkwapho g'ẹjo-iphe, Chipfu pfuru unu opfu iya ono a-vụkota; bya
atụko unu mebyishikọta l'ẹguru alị-a, ọ nụru unu-a;
16 m'ọ bụru l'unu mebyiru ekemu, dụ l'ọgbandzu ono, unu lẹ Chipfu gbaru ono.
Ọ -bụru l'unu jeru ephozeaharu agwa ishi bya abaaharụ phẹ ẹja bẹ Chipfu a-
tụ-koshikwa unu oke ẹhu-eghu iya; ọphu ọ dụkwa g'unu a-nọ-beru; unu abụru
mkpurupyata l'ẹguru alị ono, Chipfu nụru unu g'unu buru ono."

24

Ozi ikpazụ, Jioshuwa ziru ndu Ízurẹlu

1 Noo ya; Jioshuwa bya ekukọbe ọkpa-ipfu ndu Ízurẹlu l'ophu; ẹphe dzugbua lẹ
mkpụkpu Shẹkemu. Ọ bya ekugbua ndu bụ ọgerenya; waa ndu-ishi; waa ndu-ikpe;
waa ndu ọzo, dụgbaa mkpa, shi lẹ ndu Ízurẹlu; ẹphe dzugbua l'iphu Chileke.
2 Jioshuwa sụ ndu ono g'ẹphe ha: "Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu
epfu baa: 'Teke ndiche bẹ nna unu oche phẹ; shi abarụ agwa ẹja; je akpachaa lẹ Tera,
bụ nna Ébirihamu; waa Nahọ; shi buru l'azụ ẹnyimu Yufurétisu azụ iya ọphuu.
3 Obenu lẹ mu dufutaru nna unu, bụ Ébirihamu l'alị ono, nọ l'azụ ẹnyimu azụ iya
ọphuu ono; bya edua ya; o jedzukọtaru alị Kénanu l'ophu; tẹme mu mee ya; o nweru
awa, dụ igwerigwe. Mu nụru iya Áyizaku;
4 bya emee; Áyizaku nwụta Jiékọpu; yẹe Ịso. Mu woru alị úbvú úbvú Siye nụ Ịso;
obenu lẹ Jiékọpu yẹe ụnwu iya larụ alị Ijiputu.

5 “ ‘Mu zia Mósisu yẹe Erọnu ozi; bya egude phẹ mee ndu Ijiputu; ẹphe jee iphe-ẹhuka; shi nno dufuta unu l'ẹka ono.
6 Teke mu dufutaru nna unu phẹ l'alị Ijiputu bẹ ẹphe rwuru eze-ẹnyimu. Ẹphe bya ele ẹnya; ndu Ijiputu gudewaa ụgbo-ịnya; waa ndu agba l'ịnya achị phẹ; ẹphe chịa phẹ jasụ lẹ Eze-ẹnyimu Uswe-uswe.
7 Obenu l'ẹphe rakuru Chipfu sụ g'ọ dzọo phẹ. O woru ọchii dobe lẹ mgbaka nna unu phẹ lẹ ndu Ijiputu. Ọ chịru phẹ ye l'ọma eze-ẹnyimu; o woru phẹ ria. Unu gude ẹnya unu hụma iphe, mu meru ndu Ijiputu. E mechaa; unu buru l'echiẹgu nọo ọdu.
8 “ ‘Mu dua unu; jasụ l'alị ndu Amọru, bụ ndu shi buru l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiọ́danu. Ẹphe bya etsoo unu ọgu; obenu lẹ mu wotaẹru phẹ phọ ye unu l'ẹka; mbụ woẹrupho nkephẹ meghee l'atatiphu unu; unu nata alị phẹ; ọ bụru nkunu.
9 Teke ono, Belaku nwa Zipo, bụ eze ndu Mówabu kwakọberu g'ọ bya etsoo ndu Ízurẹlu ọgu; bẹ o ziru g'e je ekuaru iya Belamu nwa Beyọ g'ọ bya atụa unu ọnu.
10 Obenu lẹ mu ta ngabẹduru Belamu nchị; ọ bụru iphe ono kparụ iphe, ọ watarụ agọru unu ọnu-ọma; ọ -gọchaa l'ọ gọbaa; mu shi nno nafụta unu l'ẹka iya.
11 “ ‘Noo ya; unu dachaa ẹnyimu Jiọ́danu; bya abyarwuta mkpụkpu Jieriko. Ndu bu lẹ Jieriko tsoo unu ọgu. Ndu Amọru; waa ndu Pẹ́rezu; waa ndu Kénanu; waa ndu Hetu; waa ndu Gigashi; waa ndu Hevu; wafụa ndu Jiebusu bya etsokwaphọ unu ọgu. Obenu lẹ mu tụkoru phẹ g'ẹphe ha yekọta unu l'ọbochi-ẹka; unu lwụ-kpee phẹ.
12 Mu ziru kịrikiti-mgbọ g'o vutaru unu ụzo ọgu; ọ bụru iya chịfuru phẹ unu; tẹme unu byarwuta; mbụ je akpachaa ndu-eze labọ, shi bụru ndu-eze ndu Amọru phọ. Noo kẹle ọ tọ bụdu ogu-echi; ọzoo apfụ unu bẹ unu gude mee ya.
13 Mu nụru unu alị, unu te seduru akanya iya; mbụ mkpụkpu, abụdu unu gude ẹka unu kpụa ya. Unu bya eburu l'ime iya eri iphe, shi l'akpụru vayịnu, unu ta akụduru; bya eri iphe, shi l'oshi olivu, unu eyeduru l'onwunu.’
14 “Nta bụkwa g'unu tsụje Chipfu ebvu bajẹru iya ẹja. Unu tuphashikọta nshi, nna unu oche phẹ shi abarụ ẹja l'azụ ẹnyimu Yufurétisu azụ iya ọphuu; wafụa l'alị ndu Ijiputu; wata ejeru Chipfu ozi.
15 Obenu ọ -bụru l'ejeru Chipfu ozi dụ unu ẹji; ọo ya bụ; unu ahatawarọ onye ọphu unu a-nọdu ejeru ozi ntanụ-a: l'agwa ọphu nna unu oche phẹ shi abarụ ẹja l'azụ ẹnyimu; l'agwa kẹ ndu Amọru, bụ ndu ọphu shi buru l'ẹka unu bu-a. Obenu lẹ mbẹdua; waa ndibe mu l'ophu; bụkwa Chipfu bẹ anyi a-nọdu ejeru ozi!”
16 Ndu Ízurẹlu tụko pfua sụ: Tụswekwa! “Anyi ta abyakwa aha Chipfu je ejeahaaru agwa ozi.
17 Ọo Chipfu, bụ Chileke l'onwiya bẹ dufutaru anyi; waa nna anyi oche phẹ l'alị ndu Ijiputu; ẹka anyi shi bụru ohu. Ọ bya emeshigbaa iphe, dụ biribiri anyi hụma. Ọ bụru yẹbedua bụ onye gbochiteru anyi l'ẹka ọhamoha, anyi ghakọtaru teke anyi nọ l'ije ono.
18 Tẹme Chipfu bya achịfuru anyi ọhamoha; waa ọha kẹ ndu Amọru-a, shi buru l'alị-a. Anyịbedua a-tụkokwapho jeeru Chipfu ozi; noo kẹle ọo ya bụ Chileke anyi.”
19 Jioshuwa sụ phẹ: “Unu taa adụkwa ike ejekọtaru Chipfu ozi; noo kẹle ọo Chileke, dụ nsọ; tẹme ọphu ọ dụkwa onye ookweje g'o koo ya ọkpa l'ishi. Ọ tọo hakwa unu kẹ mmanụ mẹ unu kwefuru iya ike mee iphe-ẹji.
20 Ọ -bụru l'a nọnyaaru; unu gbakụta Chipfu azụ; bya awata ejeru agwa ndu ọhozo ozi; bẹ Chipfu a-ghakọbekwa meka unu iphe; mekwaaphọ unu achịhu lẹ g'oomeẹbechaerupho unu ree ono.”
21 Obenu lẹ ndu Ízurẹlu sụru Jioshuwa: Waawaa-o! Anyi a-nọdu-a abarụ Chipfu ẹja-o!
22 Noo ya; Jioshuwa sụ phẹ: “Unu bụakwaa ekebe onwunu l'unu họtaru l'unu a-nọdu abarụ Chipfu ẹja.”

Ẹphe tụko sụ: “Ee; anyi bụwaa ekebe onwanyi.”
23 Jioshuwa sụ phẹ: “Nta bụkwa g'unu tụko agwa unu g'ọha lwụa; unu eworu obu
unu nụ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu.”
24 Ndu Ízurẹlu tụko sụ Jioshuwa: “Anyi a-bajẹru-a Chipfu ẹja bya angabẹjeru iya
nchị mee iphe, ọ sụru g'anyi mee.”
25 Ọ bụru mbọku ono bẹ Jioshuwa yẹe ndu Ízurẹlu nọ lẹ Shẹkemu gbaa ndzụ; tẹme
ọ tụaru phẹ ekemu; karụ phẹ iphe, ẹphe e-meje.
26 Ọ bya atụko iphemiphe ono dekọta l'ẹkwo ekemu Chileke; tẹme ọ pata mkpuma,
ha shii pfụbe l'upfu achị, nọ-kube ụlo, dụ nsọ kẹ Chipfu.
27 Ọ sụbechaa ya; bya asụ ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha: “Mkpuma-a a-nọdu agba anyi
ekebe. Ọ tụkowaru iphemiphe, Chipfu pfuru anyi nụmakota. Teke e mecharu; ọphu
unu emeẹduru iphe, unu kweru Chipfu ukwe iya; mkpuma ono agbaa unu ẹjo ekebe!”

Anwụhu Jioshuwa

28 Noo ya; Jioshuwa parụ phẹ haa; ẹphe lashịa. Onyenọnu lashịa ibe iya ọphu a
wẹru phẹ.
29 E meẹbechaepho iphemiphe ono; Jioshuwa nwa Nunu; onye ejeru Chipfu ozi;
nwụhu g'ọ nọchaaru ụkporo apha ise l'apha iri.
30 E lia ya l'ẹka a nụru iya alị; mbụ lẹ mkpụkpu Timunatu-Sera l'alị úbvú úbvú ndu
Ifuremu l'ụzo ndẹgu úbvú Gashị.
31 Ndu Ízurẹlu bakọtakpoerupho Chipfu ẹja lẹ teke Jioshuwa; waa ndu bụ
ọgerenya, gude ẹnya phẹ hụma iphemiphe, Chipfu mekọtaru ndu Ízurẹlu; nọkwadu
ndzụ.
32 Ọkpu Jiósẹfu, ndu Ízurẹlu shi lẹ Ijiputu chịru bẹ ẹphe liru lẹ mkpụkpu Shẹkemu
l'alị, Jiékọpu zụru ụnwu Hamọ, bụ nna Shẹkemu l'ụkporo mkpọla-ọchaa ise. Ẹka
ono mechawarọ bụru alị k'oshilọkpa Jiósẹfu.
33 Tẹme Eleyaza, bụ nwa Erọnu nwụhu; e lia ya lẹ mkpụkpu Gibiya, bụ ẹka a wẹru
nwa iya, bụ Finehasu l'alị úbvú úbvú ndu Ifuremu.

Ẹkwo
Ndu-ikpe

Ndu Ízurẹlu etso ndu Kénanu ọphu phọduru nụ ọgu

1 Jioshuwa nwụhuchaepho; ndu Ízurẹlu bya akpata Chipfu ishi sụ iya: “?Bụ onye
e-vuru ụzo je etsooru anyi ndu Kénanu ọgu?”
2 Chipfu sụ phẹ: “Ọo ndu Jiuda bẹ e-je nụ; mu wowaru alị ono ye phẹ l'ẹka.”
3 Tọbudu iya bụ; ndu Jiuda bya asụ ndu kẹ Simiyọnu, bụ unwune phẹ: “Unu bya
g'anyi tụko je l'alị ono, a nụru anyi ono je etsoo ndu Kénanu ọgu. E -mechaa anyi
ee-tsoru unu jee ọgu k'unu.” Ọo ya bụ; ndu Simiyọnu tsoru phẹ jeshia.
4 No iya; ndu Jiuda jenụ etsoo phẹ ọgu ono. Chipfu woru ndu Kénanu waa ndu
Pérezu ye phẹ l'ẹka; ẹphe gbua ụkporo ụnu nemadzụ l'ụnu ise lẹ mkpụkpu Bẹzeku.
5 Ọ bụru lẹ mkpụkpu Bẹzeku ono bẹ ẹphe hụmaru Adoni-Bẹzeku; bya etsokwaa
ya phọ ọgu. Ọ bụru iya bụ l'ẹphe alwụ-kpee ndu Kénanu waa ndu Pérezu.
6 Adoni-Bẹzeku ye ọkpa l'ọso. Ẹphe chịa ya gude; bushia ya mkpụshi-ẹka ezekẹka
waa mkpụshi-ọkpa ezekọkpa.
7 No iya; Adoni-Bẹzeku sụ: “Ụkporo ndu eze ẹto lẹ ndu eze iri, e bushiru ezekẹka
mẹ ezekọkpa shi atụtuje ẹkputara lẹ mkpula teburu mu. Nta-a bẹ Chileke pfụwaru
mu ụgwo iphe, mu meru phẹ.” Ẹphe kpụru iya jeshia Jierúsalẹmu; ọ bụru l'ẹka ono
bẹ o mechaarụ nọdu nwụhu.
8 Ndu Jiuda tsokwaaphọ mkpụkpu Jierúsalẹmu ọgu; lwụta iya. Ẹphe gude ogu-echi
gbufu mkpụkpu ono; tụfu iya ọku.
9 E mechaa; ndu Jiuda jepfushia ndu Kénanu ọgu; mbụ ndu Kénanu ọphu bu l'alị
úbvú úbvú; mẹ l'echiẹgu ndọhali; mẹ l'alị ọkpa úbvú, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba.

Ọtuniyelu alwụta mkpụkpu Debi
(Jios 15:13-19)

10 Ndu kẹ Jiuda ono bya ejekwaphọ je etsoo ndu Kénanu ọphu bu lẹ mkpụkpu
Hẹburonu ọgu; lwụta ndu Sheshayi; mẹ ndu Ahimanu; waa ndu Talụmayi. Iphe, e
shi ekuje Hẹburonu lẹ mbụ bụ Kiriyatu-Araba.
11 Ẹphe gbẹ l'ẹka ono wụru jeshia ndu mkpụkpu Debi ọgu. Iphe, e shi ekuje Debi
bụ Kiriyatu-Sefa.
12 No iya; Kalẹbu sụ: “Onye gbẹshikpowaru je etsoo ndu Kiriyatu-Sefa ọgu; lwụa
phẹ lwụta; mu e-ke onye ọbu nwatibe mu, bụ Akụsa g'ọ lụru.”
13 Ọtuniyelu nwa Kenazu, nwune Kalẹbu kẹ nwata tụgbua je alwụta mkpụkpu ono.
Ọo ya bụ; Kalẹbu kee ya nwada iya ono, bụ Akụsa; ọ lụru.
14 Ọ lwaẹpho ibe Ọtuniyelu; ọ sụ iya g'o je epfuaru nna iya, bụ Kalẹbu g'ọ wẹe ya
alị.
Akụsa bya enyizeta l'eli nkapfụ-ịgara iya; Kalẹbu jịa ya sụ: “?Bụ gụnu bẹ mu e-
meru ngu?”
15 Ọ sụ iya: “Menaarụ mu iphe-ọma. Eshinu ị sụru gẹ mu laa echiẹgu ndọhali;
nụfunaa mu alị l'ẹka mini, anwụ shọkoshoko.” Ọo ya bụ; Kalẹbu bya eworu ẹka
mini anwụ shọkoshoko l'ẹka dụ dagere-dagere mẹ l'ẹka bụ ọhu alị woru nụ iya.
16 Oshilọkpa ọgo Mósisu, bụ iya bụ ndu Kénu bẹ yẹe ndu Jiuda shi lẹ mkpụkpu
Jieriko, bụ iya bụ ndu Ọha-mpfụ tụko wụfu jeshia echiẹgu ndu Jiuda, bụ iya bụ ẹka
ono, nọ l'echiẹgu ndọhali lẹ mgboru mkpụkpu Aradu. Ọo ya bụ; ẹphe tụko buru
l'ẹka ono.

17 Tọbudu iya bụ; ndu Jiuda mẹ ndu Simiyọnu, bụ ụnwunna phẹ tụgbabe nanụ je
etsoo ndu Kénanu ọphu bu lẹ mkpụkpu Zefatu ọgu; mekọta mkpụkpu ono l'ophu; ọ
chịhu. Ọo ya bụ e kuahaa mkpụkpu ono Họma, bụ iya bụ "mkpurupyata".
18 Ndu Jiuda lwụtakwarupho alị Gaza; mẹ alị Ashikelọnu; mẹ alị Ẹkuronu;
lwụtakota mkpụkpu, nọkota iya nụ.
19 Chipfu nọ swiru ndu Jiuda; ẹphe lwụta ndu bu l'ẹka dụ úbvú úbvú. Ndu ọphu
bu lẹ nsụda bẹ kpọbaru phẹ achịshi kẹle ndu k'ono bẹ nweru ụgbo-ịnya ọgu, e gude
ígwè mee.
20 Mkpụkpu Hẹburonu bẹ a nụru Kalẹbu; kẹle Mósisu kwehawaru iya ukwe iya.
Kalẹbu bya achịshia ụnwu Anaku ẹto, bu l'ẹka ono.
21 Ndu Benjiaminu bẹ ta achịfuduru ndu Jiebusu, bu lẹ Jierúsalẹmu. Ndu
Benjiaminu yẹe ndu Jiebusu tụko buru ẹghirigha lẹ Jierúsalẹmu byasụ ntanụ-a.
22 Ndu ọnu-ụlo kẹ Jiósẹfu bẹ jekwarụpho etsoo mkpụkpu Bẹtelu ọgu; Chipfu
swikpọru phẹ eswiru.
23 Ẹphe bya ezia ndu e-je anwụa ngge lẹ Bẹtelu ono, bụ iphe, o shi aza bụ Luzu.
24 Ndu ono hụma nwoke, shi lẹ mkpụkpu ono alụfuta. Ẹphe sụ iya: "Jiko goshinu
anyi ọnu-abata mkpụkpu-a. Anyi e-mekwarụ ngu-a iphe-ọma."
25 Ọo ya bụ; o goshi phẹ ọnu-abata mkpụkpu ono. Ẹphe tsoo ndu mkpụkpu ono
ọgu; gude ogu-echi gbushikọta phẹ. Ọle ẹphe harụ nwoke ono; waa ndibe iya l'ophu.
26 Tọbudu iya bụ; nwoke ono kwafụ lashịa alị ndu Hetu, bụ ẹka o buwarọ jaa bụru
mkpụkpu ẹka iya. Ọ gụbe mkpụkpu ono Luzu, bụ iya bụ iphe, ọoza byasụ ntanụ-a.

Ọha, ndu Ízurẹlu ta achịfuduru

27 Ndu Manásẹ bẹ ta achịfuduru ndu alị Bẹtu-Shanu waa mkpụkpu iya; mẹ ndu
alị Tanaku; mẹ ndu alị Dọru; mẹ ndu alị Ibulamu; mẹ ndu alị Megido; mẹ mkpụkpu
lẹ mkpụkpu, nọgbaa phẹ nụ; kẹle ndu Kénanu ono bẹ kpọfuru ishi phẹ ye l'alị ono.
28 A nọnyaa; ndu Ízurẹlu bya enweru agburẹhu; ẹphe kebuta ndu Kénanu; ẹphe
jeahaarụ phẹ ozi; kẹle ẹphe ta achịfu-gbuduru ndu Kénanu ono.
29 Ndu Ifuremu bẹ ta achịfukwarupho ndu Kénanu ndu ọphu bu lẹ mkpụkpu Geza;
ẹphe l'ẹphe tụko bua ẹghirigha l'ẹka ono.
30 Ndu kẹ Zebulọnu bẹ ta achịfuduru ndu ọphu bu lẹ mkpụkpu Kiturọnu; mẹ ndu
ọphu bu lẹ mkpụkpu Nahalọlu. Ndu Kénanu ono, bu l'echilabọ phẹ ono; jeahaarụ
phẹ ozi.
31 Ndu kẹ Asha bẹ ta achịfuduru ndu bu lẹ mkpụkpu Akọ; mẹ ndu ọphu bu lẹ
mkpụkpu Sayịdonu; mẹ ndu mkpụkpu Ahụlabu; mẹ ndu mkpụkpu Akuzibu; mẹ
ndu mkpụkpu Hẹluba; mẹ ndu mkpụkpu Afẹku; mẹ ndu mkpụkpu Rehobu.
32 Ọo ya bụ; ndu Asha buru l'echilabọ ndu Kénanu, bụ ndu vuhawaa ụzo buru l'alị
ono; kẹle ndu Asha bẹ ta achịfuduru phẹ.
33 Ndu Nafụtali bẹ ta achịfuduru ndu bu lẹ mkpụkpu Bẹtu-Shẹmeshi; waa ndu
bu lẹ mkpụkpu Bẹtu-Anatu. Ẹphe buru l'echilabọ ndu Kénanu, bụ ndu vuhawa ụzo
buru l'alị ono. Ẹphe mee ndu Bẹtu-Shẹmeshi; waa ndu Bẹtu-Anatu; ẹphe jeahaarụ
phẹ ozi.
34 Ndu Amọru bẹ nwularu ndu Danu azụ; chịru phẹ ye l'alị úbvú úbvú. Ọphu ẹphe
te ekwedu g'ẹphe wụ-pfuta phẹ lẹ nsụda.
35 Ọo ya bụ; ndu Amọru kebe l'ẹphe bufutajẹ l'úbvú Hẹresu; mẹ lẹ mkpụkpu
Ajialọnu; mẹ lẹ mkpụkpu Shalubimu. A nọnya ndu ọnu-ụlo Jiósẹfu bya aja àjàjà
ka l'ọtu; bya aka enweru ọkpehu; ẹphe kebuta ndu Amọru ẹphe jeahaarụ phẹ ozi
mkpọnwu-ẹhu.
36 Oke-alị ndu Amọru bẹ shi l'ụzo isheli úbvú "Akpị" nọo jasụ lẹ mkpụkpu Sela;
bya akwasẹwaruro ya.

2

Aabarụ ndu Ízurẹlu mba

1 Ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu bya agbẹ lẹ mkpụkpu Gilugalu jeshia lẹ mkpụkpu
Bokimu je asụ: “Mu dufutaru unubẹ ndu Ízurẹlu l'alị Ijiputu; duru unu ye l'alị ono,
mu riburu nte lẹ mu a-nụ nna unu ono. Mu sụ lẹ mu ta abyadụ emebyi ọgbandzu,
mu lẹ unu gbaru.
2 L'unubẹdua bẹ bụ iphe, dụru unu bụ g'unu lẹ ndu bu l'alị-a ta gbashị ndzụ; unu
e-chikpọshikota ọru-ngwẹja phẹ. Obenu l'unu jịkaru eme iphe ono, mu pfuru unu
g'unu mee ono. ?Bụ gụnu kparụ iphe, unu meru ẹgube ono?
3 Eshinu ọ dụ nno bẹ iphe, mu epfuru unu nta-a bụ lẹ mu taa chịfuekwaru unu ndu
ono. Ẹphe a-bụru unu aghamẹhu; tẹme agwa phẹ, a-bụru ọ́nyà, unu a-nmalahụje.”
4 Ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu ono pfuchaẹrupho ndu Ízurẹlu iphe ono; ẹphe
tụshia ụzu-ẹkwa.
5 Ọo ya bụ; ẹphe gụbe ẹka ono “Bokimu, ụzu-ẹkwa.” Ẹphe nọdu l'ẹka ono gwaa
Chipfu.

Anwụhu Jioshuwa

6 Tọbudu iya bụ Jioshuwa sụchaa gẹ ndu Ízurẹlu lashịa; onyenọnu laa je
enwechaarụ oke alị nkiya.
7 Ẹphe bakọtaru Chipfu ẹja lẹ teke Jioshuwa nọ ndzụ; mẹkwapho lẹ teke ndu bụ
ọgerenya ọphu ka Jioshuwa aka nka nọ ndzụ, bụ iya bụ ndu ono, hụmakotaru iphe,
dụ biribiri, Chipfu meshiru ndu Ízurẹlu ono.
8 Onye-ozi Chipfu, bụ Jioshuwa; nwa Nunu bẹ nọru ụkporo apha ise l'apha iri; ọ
nwụhu.
9 Ẹphe lia ya l'ẹka o nweru alị lẹ mkpụkpu Timunatu-Hẹresu, nọ l'alị úbvú úbvú
Ifuremu l'ụzo isheli úbvú Gashị.
10 Ọgbo k'ono nwụshihu-gbuchaẹpho lapfuchaa nna phẹ; ọgbo ọzo bya alụfuta,
bụ ndu ta amadụ Chipfu; ọphu epfurọ k'iphe, dụ biribiri ono, o meshiru ndu Ízurẹlu
ono.

Ndu Ízurẹlu abarụ Balụ ẹja

11 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu meahaa ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu; bya awata abarụ
Balụ ẹja;
12 mbụ; parụ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna phẹ haa, bụ onye ono, dufutaru phẹ l'alị
Ijiputu ono. Ẹphe tsoru iphe, bụ agwa ndu bupheru phẹ mgburugburu baaharụ ẹja.
Ẹphe kpatsunụ Chipfu ẹhu-eghu;
13 kẹle ẹphe parụ Chipfu haa; baaharụ agwa Balụ; waa Ashịtoretu ẹja.
14 Tọbudu iya bụ; oke ẹhu-eghu Chipfu dapfuta ndu Ízurẹlu; o woru phẹ ye l'ẹka
ndu ọ-lwụa-ọlaa; ẹphe lwụa phẹ alwụlwu. O nwuru phẹ nụ ndu ọhogu phẹ, bupheru
phẹ mgburugburu, bụ ndu ẹphe ta adụedu ike wọtaba ọgu ọzoba.
15 Ẹkameka, ẹphe jekpọru bẹ Chipfu ahajẹe phẹ phọ; g'e emekpee phẹ; mbụ ẹgube
ono, o pfuhawaru phẹ l'ọo-nọdu anwụru phẹ ono. Ọ bụnuru iya bụ l'ẹphe anọdunu
l'oke iphe-ẹhuka.
16 A nọnya Chipfu bya emee ẹphe nweru ndu-ikpe, bụ ndu adzọje phẹ l'ẹka ndu
lwụtaru phẹ nụ.
17 Obenu l'ẹphe ta angabẹkwarupho ndu-ikpe phẹ ono nchị; kẹle ẹphe tsolẹru-a
apharwụshi onwophẹ l'abarụ agwa ẹja. Ẹphe dakọberu gbakụta azụ l'etso ụzo ono,
nna phẹ tsoru ono, bụ iya bụ; eme ekemu Chipfu. Ẹphe te emeduru gẹ nna phẹ.
18 Ọ nọdu abụjeru teke Chipfu meru g'ẹphe nweru Onye-ikpe; o swiru onye-ikpe
ono eswiru; gude onye-ikpe ono dzọtakota phẹ l'ẹka ndu ọhogu phẹ jasụ g'onye-ikpe

ono a-nọ-beru ndzụ. Iphe, kparụ iya nụ bụru l'ude, ẹphe atsụje lẹ k'ishi, ndu ono akpapya phẹ; mẹ k'ẹhu, ẹphe anọduje emekpa phẹ; bẹ l'emeje imemini phẹ adụ Chipfu.

19 Teke onye-ikpe ono nwụhuerupho; ẹphe adakọbe; kabaa apharwụshi onwophẹ eme lẹ gẹ nna phẹ meru; mbụ ephozeru agwa abarụ iya ẹja. Ẹphe te ekwedu haa ẹjo-ememe phẹ; ọphu ẹphe ta ahadụru ekwefụru Chipfu ike.

20 No iya; oke ẹhu-eghu Chipfu dapfuta ndu Ízurẹlu; ọ sụ: "Eshinu ọha-a mebyiwarụ ọgbandzu ono, mu meru doberu nna phẹ ono; ọphu ẹphe ta angajẹedu nchị l'iphe, mu pfuru;

21 bẹ mu ta abyadụ achịfukwaduru phẹ ọha ono, Jioshuwa ta chịshiduru; tẹme ọ nwụhu ono.

22 Mu e-gude phẹ hụta ndu Ízurẹlu ama; maẹduru ?ẹphe a-wata etso mụbe Chipfu ẹgube nna phẹ oche tsoru mu?"

23 Ọo ya bụ; Chipfu parụ ọha ono haa; ọphu o woduru phẹ ye Jioshuwa l'ẹka; mbụ shi nno chịshi-kebe phẹ ẹgwegwa.

3

Ọha, Chipfu ta achịshiduru ndu Ízurẹlu

1 Waa ọha ono, Chipfu parụ haa g'o gude hụa ndu Ízurẹlu ama; mbụ ndu Ízurẹlu, ndu ọphu ta amadụ k'ọgu ono, alwụru l'alị Kénanu ono.

2 Iphe, kparụ iphe o meru iphe-a bụ g'o gude iya zia ụnwu Ízurẹlu ndu ọphu te eshidu maru g'aalwụje ọgu ẹgube aalwụje iya.

3 Ọha ono bụ ụmadzu ise, bụ ndu-ishi ndu Filisitayinu; mẹ ndu Kénanu l'ophu; mẹ ndu Sayịdonu; mẹ ndu Hevu, bukọta l'úbvú úbvú Lébanọnu; e-shikpọo l'úbvú Belu-Hamọnu je akpaa lẹ mkpụkpu Lebo-Hamatu.

4 Chipfu ta achịshiduru phẹ g'o gude phẹ hụtaje ndu Ízurẹlu ama g'ọ maru; ?ẹphe e-meje-a ekemu Chipfu; mbụ ekemu ono, o shi l'ẹka Mósisu tụru nụ nna phẹ ono.

5 Ndu Ízurẹlu buru l'echilabọ ndu Kénanu; mẹ ndu Hetu; mẹ ndu Amọru; mẹ ndu Pẹ́rezu; mẹ ndu Hevu; waa ndu Jiebusu.

6 Ndu Ízurẹlu wata alụ ụnwada ndu ono; bya ewojekwarụpho ụnwada nkephẹ kee unwoke ndu ọhozo ono; bya abaahakwarụpho agwa phẹ ẹja.

Ọtuniyelu adzọ ndu Ízurẹlu

7 Ndu Ízurẹlu bya emee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Ẹphe zọharu Chipfu, bụ Chileke phẹ; baaharụ Balụ mẹ Ashera ẹja.

8 Tọbudu iya bụ; Chipfu swibenuru ndu Ízurẹlu ẹhu-eghu; k'ọphu o nwuru phẹ ye l'ẹka Kushanu-Rishatayimu, bụ iya bụ eze ndu Mesopotémiya. Ndu Ízurẹlu nọdu Kushanu-Rishatayimu l'ẹka apha ẹsato.

9 A nọnyaa; ndu Ízurẹlu raku Chipfu; ọ nụ phẹ onye ndzọta, bụ Ọtuniyelu nwa Kenazu; mbụ Kenazu, bụ nwune Kalẹbu kẹ nwata; ọ dzọta phẹ.

10 Unme Chipfu bya eji iya ẹhu; ọ bya abụru onye-ikpe ndu Ízurẹlu. Ọ tụgbua jeshia ọgu; Chipfu woru Kushanu-Rishatayimu, bụ eze ndu Mesopotémiya ye iya l'ẹka; ọ lwụ-kpee Kushanu-Rishatayimu.

11 Tọbudu iya bụ; alị ono buru lẹ nchị-odoo ụkporo apha labọ. Ọo ya bụ Ọtuniyelu, bụ nwa Kenazu bya anwụhu.

Ehudu adzọ ndu Ízurẹlu l'ẹka ndu Mówabu

12 No iya; ndu Ízurẹlu bya emekwaa ẹjo-ememe ọzobaa l'ẹnya Chipfu. Ọo ya bụ;
Chipfu gude nụ k'ẹjo-ememe ono ẹphe meru ono mee Ẹgulonu, bụ eze ndu Mówabu
ọ kapyabẹ phẹ.
13 Ọo ya bụ; Ẹgulonu je akpakọ ndu Amọnu; waa ndu Amalẹku; ẹphe je alwụ-kpee
ndu Ízurẹlu. Ẹphe nata phẹ mkpụkpu Ọha-mpfụ ono.
14 Ndu Ízurẹlu nọo l'ẹka Ẹgulonu, bụ eze ndu Mówabu ono apha iri l'ẹsato.
15 Ọle ndu Ízurẹlu rakuẹrupho Chipfu; ọ nụ phẹ onye ndzọta, bụ Ehudu; nwa Gera;
bya abụru onye shi l'ọkpa-ipfu Benjiaminu. Ọ bụ onye eme ẹkicha. O be teke ndu
Ízurẹlu byaru atụru ụtu nụ iya g'o je anụ Ẹgulonu, bụ iya bụ eze ndu Mówabu;
16 Ehudu bya emeta ogu-echi, atsụ nkọ akpata iphu labọ, ogologo iya habe gẹ nkwo-
ẹka lanụ; woru nwua l'ime uwe iya l'ụtapfu ọkpa ẹkutara.
17 O je eworu ụtu ono nụ Ẹgulonu, bụ eze ndu Mówabu. Ẹgulonu bẹ bụ onye dụ
okporokpo.
18 Ọ nụebechaa ya iphe ono; ọ bya edufu ndu ono, shi vuru iphe ono, ẹphe tụtaru
ono.
19 E rwuẹpho l'agwa, nọ-kube mkpụkpu Gilugalu; ọ ghakọbe lashịa azụ je asụ:
"Jiko eze; ọ dụru ozi, mu e-zi ngu lẹ mpya."
Eze ono sụ ndu-ozi iya: "Unu gebeẹshikwa-o!" Ọo ya bụ; ẹphe tụko gbado iya
tụgbua.
20 Noo ya; Ehudu bya ejekube iya ntse l'ẹka ọ nọ nkịnyi iya l'ime mkpuru ụlo-eli
ono, bụ ẹka ka ejidata ejidata; je asụ iya: "Ọ dụru ozi, shi Chileke l'ẹka mu eme gẹ
mu zia ngu." Eze gbalihuẹpho l'oshi, ọ nọ anọo;
21 Ehudu gudeẹpho ẹkicha mịfuta ogu-echi ono l'ụtapfu ọkpa ẹkutara iya ono;
woru iya nmaa eze ono l'ẹpho.
22 Ogu-echi ono bahụgbua ya l'ẹpho jeye l'ishi iya; ẹba rimia ogu-echi ono; k'ọphu
bụ lẹ Ehudu bẹ harụ iya amịfuta. Akụrepho kposhihu iya.
23 Tọbudu iya bụ; Ehudu bya abahụ l'ọma ụlo ono; woru mgbo k'ụlo-eli ono gụ-
chishikọta; guburu iya ye; woru iya tụ-chishia.
24 Ọ tụgbuchaepho; ndu ejeru eze ono ozi bya eje ahụma lẹ mgbo ụlo-eli ono bẹ
a tụ-chishikọtaru atụ-chishi; ẹphe sụ: "Ọo-bụkwaru unme bẹ ọotuta l'ime mkpuru
ụlo-eli ono."
25 Ẹphe nọdu kwabẹ gbiriri jasụ ọdu tsụru phẹ; ẹphe ghadashịaha; ọphu ọ tọ
gụhaduru phẹ ụzo. Ẹphe bya ewota ire-igodo tụhashia ụzo ono. Ẹphe bya ahụma
nnajịuphu phẹ ono g'ọ dabyiru l'ọma-ụlo ono; nwụhuwaa anwụhu.
26 Ehudu bụ teke ono, ẹphe nọ kwabẹ phọ bẹ o pyofuru gbalaa; shia ụzo ẹka ono,
agwa nọ ono; gbaru lashịa mkpụkpu Seyira.
27 Ọ gbarwuẹpho l'ẹka ono; ọ nọdu l'alị úbvú úbvú Ifuremu woru opu gbua; ndu
Ízurẹlu wụru tsoru iya; a -gbẹ l'úbvú ono; yẹbedua vuta ụzo.
28 Ọ sụ phẹ: "Unu tso mu! Chipfu yeakwaru unu ndu ọhogu unu, bụ ndu Mówabu
l'ẹka." Ọo ya bụ; ẹphe wụru tsoru iya; je anọ-chishikọta ẹnyimu Jiọ́danu l'ẹka dụkota
chara chara, bụ ẹka eeshije gude ọkpa dafụ mkpụkpu Mówabu; ọphu ẹphe ekwedu
g'o nweru m'onye lanụ a-dafụ azụ iya ọphuu.
29 Ẹphe gbua ndu Mówabu ono iphe, rwuru ụkporo ụnu nemadzụ l'ụnu ise lẹ teke
ono; mbụ ndu bụkota mkparawa ọkpehu dụkota; ọphu ọ dụdu m'onye lanụ, nahụru
nụ.
30 Ndu Ízurẹlu lwụta ndu Mówabu lẹ mbọku ono; ẹphe nọdu phẹ lẹ mkpula.
Tọbudu iya bụ; alị ono nọdu lẹ nchị-odoo ụkporo apha ẹno.

Shamụga l'adzọta ndu Ízurẹlu

31 Ehudu bụghechaepho ishi; Shamụga, bụ nwa Anatu bya abụru ishi. Ọ bụru
yẹbedua gude mgbọro chigbushia ndu Filisitayinu ụnu nemadzụ l'ụkporo ụmadzu
iri. Yẹbedua bụkwapho onye dzọru ndu Ízurẹlu.

4

Debora mẹ Baraku adzọta ndu Ízurẹlu l'ẹka ndu Kénanu

1 Tọbudu iya bụ; Ehudu nwụhuchaa; ndu Ízurẹlu meahaa ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu
ọzo.
2 Chipfu woru phẹ ye Jiabinu, bụ eze ndu Kénanu l'ẹka. Ẹka ọ nọ bụru eze bẹ
bụ lẹ mkpụkpu Hazọ. Onye-ishi ndu ọhogu iya bụru Sizera, onye bu lẹ mkpụkpu
Haroshetu-Hagoyimu.
3 Ọ gude kẹle o nweru ụgbo-ịnya, e meru l'ígwè; ụnu labọ l'ụkporo ise kpaa ndu
Ízurẹlu owechọrochoro apha ụkporo. Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu raku nụ Chipfu
g'ọ gbaaru phẹ mkpu.
4 Debora, bụ nwanyị epfuchiru Chileke; mbụ nyee Lapidọtu bụ onye-ikpe ndu
Ízurẹlu teke ono.
5 Ẹka o shi anọduje bụ lẹ mkpula mpfụ Debora, nọ lẹ mgbaka mkpụkpu Rama yẹle
mkpụkpu Bẹtelu l'alị úbvú úbvú Ifuremu; ndu Ízurẹlu awụ ejepfu iya g'o kpeeru phẹ
ikpe.
6 Ọo ya bụ; ọ bya ezia e je ekua Baraku nwa Abinowamu, shi lẹ mkpụkpu Kadẹshi,
nọ l'alị ndu Nafụtali. Ọ sụ iya: "Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurẹlu bẹ ziru ngu sụ
g'ị tụgbua je achịta unwoke ndu Nafụtali; mẹ unwoke ndu Zebulọnu ụkporo ụnu
nemadzụ l'ụnu ise yeru onwongu; duru phẹ g'unu shia ụzo úbvú Tabọ.
7 Mu e-me Sizera, bụ onye-ishi ndu ojọgu Jiabinu; g'ọ chịru ụgbo-ịnya iya; yẹle ndu
ojọgu iya; bya l'ẹnyimu Kishọnu; mu eworu Sizera ye ngu l'ẹka."
8 Baraku sụ iya: "Ọ -bụru l'ii-tsoru mu je; bẹ mu e-jekwa-a; teke i tii tsodu mu je bẹ
mu tee jekwa."
9 Debora sụ iya: "Ọ dụepho ree; mu lẹ ngu a-swịru-a je; ọle ùbvù, nọ l'iphe-a, ịibya
ejeje-a bẹ taa bụekwanuru nkengu. Ishi iya bụ l'ọo nwanyị bẹ Chipfu e-me; l'o gude
Sizera." No iya; Debora gbalihu tsoru Baraku; ẹphe jeshia Kadẹshi.
10 Ọ bụru lẹ Kadẹshi bẹ Baraku rwukọberu ndu Zebulọnu waa ndu Nafụtali ẹphe
dọru. Ndu o gude jee bụ ụkporo ụnu nemadzụ l'ụnu ise. Debora tsokwaru phẹ phọ.
11 No iya; Heba, bụ onye Kénu, bụ iya bụ oshilọkpa Hobabu, bụ nwune nyee Mósisu;
bufu onwiya l'ẹka ndu Kénu nọ. Ọ tụgbua je eworu ụlo-ẹkwa iya kpọbe l'upfu achị,
nọ lẹ mkpụkpu Zananimu, nọ lẹ mgboru alị Kadẹshi.
12 Tọbudu iya bụ; epfuaru Sizera lẹ Baraku nwa Abinowamu bẹ jeshiakwaru l'úbvú
Tabọ;
13 Sizera chịtakota ụkporo ụnu ụgbo-ịnya ígwè iya labọ l'ụkporo ụgbo-ịnya ígwè
ise; mẹ unwoke, ẹphe l'iya nọ l'ophu; shi lẹ mkpụkpu Haroshetu-Hagoyimu jeshia
l'ẹnyimu Kishọnu.
14 Noo ya; Debora sụ Baraku: "Ngwa! Ọo ntanụ-a bẹ Chipfu woru Sizera ye ngu
l'ẹka." Sụ iya: "Chipfu vutahaakwaru ụzo." Ọo ya bụ; Baraku chịru ụkporo ụnu
ojọgu labọ l'ụkporo iri nyizetakọta l'úbvú Tabọ.
15 Chipfu gude ogu-echi Baraku meru ẹberebete tụ Sizera; mẹ ụgbo-ịnya iya l'ophu;
waa ndu ojọgu iya g'ẹphe ha. Sizera pfụfuta l'ụgbo-ịnya iya chie ọkpa l'ọso.
16 Baraku chịpyabe ndu ojọgu Sizera; mẹ ụgbo-ịnya phẹ jasụ ẹphe rwua Haroshetu-
Hagoyimu. Ọ bụru ogu-echi bẹ e gude gbushikọta ndu ojọgu Sizera. Ọphu ọ dụdu
m'onye lanụ, phọduru nụ.

Jiayẹlu egbu Sizera

17 No iya; Sizera gude ọkpa gbaru lashịa l'ụlo-ẹ́kwà Jiayẹlu, bụ nyee Heba; onye
Kénu. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ Jiabinu, bụ eze ndu Hazọ bẹ yẹle ndibe Heba,
bụ iya bụ onye Kénu ono dụ lẹ ree.
18 Jiayẹlu gbagbụa je agba Sizera ndzuta; bya asụ iya: "Nnajịuphu mu tọkwa ẹhu!
Gbabata! Ta atsụshi ebvu!" Ọ gbapfu nụ iya l'ụlo-ẹ́kwà ono; ọ bya eworu ẹkwa kpube
iya.
19 Ọ sụ iya: "Jiko kenaa mu mini gẹ mu ngụa; kẹle ẹgu mini agụkwa mu." O
kpuhaa iphe, ooyeje mini-ẹra-eswi; gbata iya nụ iya; ọ ngụa. Ọ bya ewokwaru ẹkwa
ono kpuchia ya.
20 Ọ sụ nwanyị ono: "Pfụkwaru l'ọnu-abata ụlo-ẹ́kwà ono; k'ọphu bụ; ọ -dụru onye
byaru bya ajịa ngu sụ: '?Ọ nweru onye nọ l'ẹka-a?' l'ịi-sụkwanu iya: 'Waawaa!' "
21 Obenu lẹ Jiayẹlu, bụ nyee Heba gbẹ wota nggu, eegudeje kpọbe ụlo-ẹkwa; bya
ewota ọngu; pyaa mpya jepfu iya; je egude ọngu ono kpọbe iya nggu ono l'ishi nchị.
O foo ya bahụ l'alị; kẹle mgbẹnya tụ-rwewaru iya atụ-rwe; tẹme ike bvụshikwa iya
phọ. Ọ bụru iya anwụhu.
22 A bya l'amarụ; Baraku nọdu agbaghawaa l'ẹka ọochikwanu Sizera; Jiayẹlu lụfuta
gbapfuta iya; bya asụ iya: "Bya; gẹ mu goshi ngu nwoke ono, ịicho ono." Tọbudu
iya bụ; ọ bya etsoru nwanyị ono bahụ; bya ahụma Sizera g'ọ dabyiru nwụhuwaa
anwụhu; nggu kpọru iya l'ishi-nchị.
23 Ọ bụru lẹ mbọku ono bẹ Chileke meru Jiabinu, eze ndu Kénanu; ọ laa ndu Ízurẹlu
l'ẹka.
24 Ike ndu Ízurẹlu bya akapyabẹ kẹ Jiabinu, bụ eze ndu Kénanu ọkpobe akapyabẹ
gbiriri jasụ ẹphe lwụ-kpee ya.

5

Ebvu, Debora yẹe Baraku gụru

1 Lẹ mbọku ono bẹ Debora yẹe Baraku nwa Abinowamu gụru ebvu-a sụ:
2 "Ndu-ishi ndu Ízurẹlu vutaru ụzo ọgu;
ndu Ízurẹlu l'ophu gude obu phẹ tsoru phẹ;
unu jaa Chipfu ajaja!
3 Unu nụma iphe-a; unubẹ ndu eze!
Unu ngabẹ nchị; unubẹ ndu-ishi!
Mu a-gụ ebvu nụ Chipfu; mu a-gụ ebvu gụ-ku iya;
mbụ lẹ mu e-gude ebvu jaa Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurẹlu ajaja.
4 Gụbe Chipfu; teke ị lụfuru l'alị Siye;
mbụ teke ị zọru garamugaramu lụfu l'alị ndu Edọmu
bẹ mgboko nmahụru jiijiijii;
igwe rwua erwurwu; wa mini.
5 Úbvú bẹ nmakọtaru jiijiijii l'iphu gụbe Chipfu;
mbụ jeyekpọ l'úbvú Sayịnayi bẹ nmacharu jiijiijii
l'iphu gụbe Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu.
6 Lẹ teke kẹ Shamụga nwa Anatu; waa Jiayẹlu
bẹ a gwọberu eshi eze gborororo;
ndu ije pyoaha ntubo.
7 Iphe, bụ mkpụkpu, nọ lẹ Ízurẹlu dabyikọtaru iphoro;
gbiriri jasụru Debora fụta;
bya abụru ne ndu Ízurẹlu.
8 G'ẹphe hatarụ agwa ọ̀phúú; bẹ ọgu watarụ ada l'alị Ízurẹlu gbaa mgburugburu;

ọphu ọ dụdu mẹ iphe, eegudeje egbobuta onwonye; ọzoo arwa, a hụmaru
l'echilabọ ụkporo ụnu nemadzụ ise, nọ l'alị Ízurẹlu.
9 Ndu-ishi ndu Ízurẹlu dụ mu l'obu;
mbụ ndu tụru obu phẹ onyo wofuta onwophẹ onoya.
Unu jaa Chipfu ajaja!
10 Unubẹ ndu ono agba l'eli nkapfụ-ịgara ọchaa;
mbụ unubẹ ndu ono, nọ l'eli ukpo, a wukoberu l'eli nkapfụ-ịgara;
mẹ unubẹ ndu eje l'ọkpa;
11 unu geẹdukwa olu-ebvu ndu ono, agụ ebvu l'ẹka eekutajẹ mini ono.
Ọo l'ẹka ono bẹ ẹphe a-nọdu gụa ebvu k'iphe, pfụru ọto, Chipfu mekọtaru;
mbụ iphe, pfụru ọto, o mekọtaru ndibe iya lẹ Ízurẹlu.
Tọbudu iya bụ; ndibe Chipfu wụfu jeshia l'ọnu-abata mkpụkpu.
12 'Gbalihukpọdapho! Debora gbalihu!
Gbalihu! Gbalihu! Chiswee ebvu!
Baraku; gbalihu!
Gụbe nwa Abinowamu; duta ndu ị kpụru lẹ ndzụ.'
13 Tọbudu iya bụ; unwoke ọphu phọduru nụ wụ-pfushia ndu-ishi.
Ndibe Chipfu wụru byapfuta mu g'anyi tsoo ndu ọkpehu dụ ọgu.
14 Ndu Ifuremu, bụ ndu ọphu gbaru ọgbarabvu l'úbvú úbvú Amalẹku
wụfuta tsoru gụbe Benjiaminu; gụ lẹ ndibe ngu.
Ndu-ishi-ojọgu, shi l'alị ndu Makiya wụfutakwapho;
ndu shi l'alị Zebulọnu bụru ndu gude mgbọro onye-ishi-ojọgu.
15 Ndu-ishi ndu Isaka; ẹphe lẹ Debora tụko swịru.
Nokwaphọ gẹ ndu Isaka l'onwophẹ wụkwarupho tsoru Baraku; gbazeta lẹ nsụda ono.
Ọphu obu anọdu ndu Rúbẹnu l'ẹka lanụ.
16 ?Bụ gụnu bẹ unu dọru l'ọdu atụru eme?
?Bụ g'unu nụma okwe onye eche atụru akpọ gude ekukọbe atụru iya tọo?
Ndu Rúbẹnu bẹ agba egomunggo shii.
17 Ndu Giladu bẹ kwarụ l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu.
?Bụ gụnu bẹ ndu Danu gụgaru kwaa l'ụgbo-mini?
Ndu Asha kwaa l'agụga ẹnyimu;
mbụ l'ọdu ụgbo-mini.
18 Ndu Zebulọnu mịa ẹnya lẹ ndzụ kweta ọnwu.
Nokwaphọ gẹ ndu Nafụtali mịkwarupho ẹnya lẹ ndzụ bụ ono;
mbụ l'ẹgu ọgu ono.
19 Ndu eze byaru; ẹphe lwụa ọgu ono.
Ndu eze ndu Kénanu bẹ lwụru ọgu lẹ mkpụkpu Tanaku;
lẹ mgboru mini mkpụkpu Megido;
ọphu ẹphe alwụtaduru mẹ mkpọla-ọchaa.
20 Kpokpode bẹ gbẹchaa l'akpaminigwe alwụ ọgu;
mbụ l'ẹphe shichaa l'ẹka ẹphe eshije; etso Sizera ọgu.
21 Ẹnyimu Kishọnu tụko phẹ kpota;
mbụ ẹnyimu shi l'ichee ono, bụ iya bụ ẹnyimu Kishọnu.
Gụbe obu mu; gude ike zọru je l'iphu!
22 No iya; igiji ọkpa ịnya nọdu ada g'egbigwe.
Mbụ ịnya, ọkpehu dụ nọdu agbagbaa kẹ kwaakwa.
23 Ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu sụru: 'Unu tụa mkpụkpu Merọzu ọnu;
mbụ; unu tụa phẹ ẹjo ọnu;
kẹle ẹphe ta abyadụru eyetaru Chipfu ẹka l'ọgu;
mbụ yetarụ Chipfu ẹka lwụa ndu ike dụ l'ọgu.'

24 Gẹ Jiayẹlu; mbụ nyee Heba, bụ onye Kénu bụkwaru onye aa-kachaa agọru ọnu-ọma nụ l'iphe, bụ ụnwanyi;
g'ọ bụru iya bẹ aa-kachaa agọru ọnu-ọma nụ l'iphe, bụ ụnwanyi, bu l'ụlo-ẹ́kwà.
25 Ọ rarụ ọ́rà mini; ọ nụ iya mini-ẹra-eswi.
Mbụ l'ọo l'iphe, gbaru ndu eze bẹ o yeru iya mini ẹra-eswi.
26 Ọ dzụ-liru nggu ụlo-ẹ́kwà;
bya egude ẹkutara palia ọngu ndu-ozi;
kpọbe iya Sizera l'ishi-nchị;
tsupyabẹ iya ishi l'alị; kpọ-fua ụzo.
27 Ọ bụru lẹ mgboru ọkpa iya bẹ o phozeru; dabyiru.
Mbụ l'ọo lẹ mgboru ọkpa iya bẹ o phozeru dabyiru nwụhu.
Ọ bụru l'ẹka o phozeru ono bẹ ọ daru; nwụhu.
28 Lẹ windo bẹ ne Sizera gbẹ pyofu ẹnya.
Ọ nọdu l'ọnu-ụzo ụlo-eli ara ẹkwa sụ:
'?Bụ gụnu kparụ iphe, ụgbo-ịnya anọ ọdu alwalwa?
?Bụ gụnu meru iphe, a ta nụada ụkporo ọkpa ụgbo-ịnya iya?'
29 Ụnwumgboko ibe eze ndu ọphu kachaa amaru iphe nọdu azụ eyeru iya l'iphe, oopfu;
tẹme yẹbedua nọdu azụkwa iya phọ ekwe l'onwiya.
30 Ẹphe nọdu asụje iya: '?Tọbudu iphe, ẹphe a-kwata l'ọkwata bẹ ẹphe achọ; bya ekekwa iya phọ ekeke?
Nwoke nọnu e-keta nwamgbọko lanụ; ọzoo ẹbo.
Sizera eketachaa uwe, ama ntụmatu;
mbụ l'oo-ketachaa uwe, ama ntụmatu, akwaru k'ẹrengete;
waa ẹkwa, dụ ẹguru, mu a-tụ-phuje l'olu;
mbụ ?ọ bụkotaru iphe, a kwatarụ l'ọkwata?'
31 Gẹ ndu ọhogu gụbe Chipfu lakọta l'iyi ẹgube ono.
Ọle gẹ ndu yeru ngu obu gbukwa kẹ nwịinwii g'ẹnyanwu, agbakota agbakota."
Tọbudu iya bụ; alị ono nweru nchị-odoo nọ ụkporo apha labọ.

6

Ndu Midiyanu akpa ndu Ízurẹlu ẹhu

1 Ndu Ízurẹlu mekwa ẹjo-ememe l'iphu Chipfu ọzo. Chipfu woru phẹ yee ndu Midiyanu l'ẹka; ẹphe nọo phẹ l'ẹka apha ẹsaa.
2 Ndu Midiyanu kpaa phẹ ẹhu k'ọphu ẹphe larụ l'úbvú je emeshia ụlo waa m̀kpù lẹ mgbaka mgbaka mkpuma; mẹ l'ọgba; mẹ l'ẹka a kpụshigbaaru ike je ebugbaaru.
3 No iya; ọ nọdu abụjeru teke ndu Ízurẹlu kọru opfu; ndu Midiyanu; mẹ ndu Amalẹku; mẹwaro ndu buchaa l'ụzo ẹnyanwu-awawa awụru bya etsoo phẹ ọgu naa phẹ iya.
4 Ẹphe nọdu ejeje anmaa anmanma ọgu l'alị ono; tụko iphe, ẹphe meberu l'alị mebyishikọta; mbụ mebyishikọta iya nno je akpaa lẹ mkpụkpu Gaza. Ọphu ọ dụdu mẹ iphe, dzụ ndzụ, ẹphe ahajẹ lẹ Ízurẹlu; je akpachaa l'atụru; waa eswi; mẹ nkapfụ-ịgara.
5 Ẹphe achịjeru ẹku phẹ; waa ụlo-ẹkwa phẹ zeru gbiigbiigbi g'igube; mbụ k'ọphu a ta majẹduru g'e-shi agụta phẹ l'ọgu ẹphe l'ịnya-kamẹlu phẹ; ẹphe abya aphụnwua alị ono gbaa ya ophorokpo.
6 Ndu Midiyanu ono mee ndu Ízurẹlu; ẹphe kwata daa ụkpa ọkpobe adada. No iya; ẹphe bya araku Chipfu g'ọ gbaaru phẹ mkpu.
7 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu rakuẹpho Chipfu lẹ k'iphe ndu Midiyanu eme phẹ ono;

8 o zitaru phẹ onye mpfuchiru Chileke, bụ onye pfuru ndu Ízurẹlu sụ: “Waa iphe,
Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurẹlu epfu baa: Ọo mu bụ onye ono, dufutaru unu l'alị
Ijiputu; mbụ l'alị ono, unu shi bụru ohu ono.
9 Mu nafụtaru unu l'ẹka ndu Ijiputu mẹ l'ẹka ndu shi akpa unu ẹhu; mu
chịshikotaru unu ndu ono l'alị phẹ; woru iya nụ unu.
10 Mu pfuaru unu sụ l'ọo mbẹdua, bụ Chipfu, bụ Chileke unu. G'unu ta abakwaru
agwa ndu Amọru ẹja l'alị ono, unu bu ono. Ọle unu te eyeduru mu ọnu.”
11 Noo ya; ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu bya bya anọdu l'upfu achị, nọ lẹ mkpụkpu
Ọfura. Onye nwe achị ono bụ Jiowashi, bụ onye shi l'ipfu ndu Abiyeza. Nwatibe iya,
bụ Gidiyọnu nọdu l'ẹka aazọshije mẹe l'akpụru vayịnu; echishi witi g'o wohaa ya gẹ
ndu Midiyanu ta ahụma iya.
12 Ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu ono bya achaa Gidiyọnu l'iphu bya asụ iya: “Chipfu
nọkwa swiru ngu; gụbe ojọgu, ike dụ.”
13 Gidiyọnu sụ iya: “Oowaa; nnajịuphu mu; ọ -bụru lẹ Chipfu nọ swiru anyi; ?bụ
gụnu meru g'o gude iphe-a nọdu anwụkotaru anyi? ?Dẹnuhunu iphe-ọhumalenya
iya ono, nna anyi phẹ kọru anyi ono; mbụ l'ẹphe sụru: ‘L'ọo Chipfu dufutaru anyi
l'alị Ijiputu.’ Ọle nta-a bẹ Chipfu ọbu gbẹ gwọbewaa anyi; woru anyi ye l'ẹka ndu
Midiyanu.”
14 No iya; Chipfu bya adakọbe sụ iya: “Gude ike, i nweru je anafụta ndu Ízurẹlu
l'ẹka ndu Midiyanu. Ọ kpọkwaa mbẹdua gẹdegede bẹ ezi ngu sụ ngu g'i je.”
15 Gidiyọnu sụ iya: “Oowaa; nnajịuphu mu; ?mu e-me ime-agha dzọo ndu Ízurẹlu?
Hụmanu l'ọ kwa unuphu k'anyi bẹ ẹnya kachakpọo alwalwa l'ipfu Manásẹ; tẹme ọ
bụru mu bẹ kachaa alwa alị l'ọnulo ibe nna mu.”
16 Chipfu sụ iya: “Mu e-swiru ngu-a; mbụ l'ịi-tụko ndu Midiyanu lwụ-kpekọta
g'ẹphe bụ onye lanụ.”
17 Gidiyọnu yeeru iya ọnu sụ: “Ọ -bụru lẹ mu dụwaa ngu l'obu; goshinu mu iphe,
e-me gẹ mu maru l'ọ bụ-a gụbedua bẹ epfu eyeru mu nụ.
18 Jiko ta atụgbukwa l'ẹka-a jasụ gẹ mu byapfuta ngu; gẹ mu je ewota iphe, mu
a-nụ ngu bya edoberu ngu l'atatiphu.”
Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ iya: “Mu a-nọdu-a jeye ịilwa azụ.”
19 Tọbudu iya bụ; Gidiyọnu bya abahụ l'ụlo je eworu mkpi gbua shia; bya ewota ụtu
iphe, egudeje eme buredi, jiru nkwẹka gheta buredi, e te yedụru iphe, ekoje buredi.
Ọ bya agụshia anụ ono ye lẹ nkata; wụru ụrwukurwuku iya ye l'itoshi. O gweta iya
wojeru iya l'upfu achị ono.
20 Ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chileke ono bya asụ iya: “Gweta anụ ono; mẹ buredi
ono dobe l'eli mkpuma-a; ịiwufutakwapho ụrwukurwuku iya ono.” Gidiyọnu bya
emekọta iya nno.
21 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu ono bya eworu ọnonu mgbọro,
ọ gude l'ẹka denyi l'anụ yẹle buredi ono. Ọku shi lẹ mkpuma ono gbanwuhu;
kepyashịkota anụ; mẹ buredi ono. Ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu ono phuhu.
22 Gidiyọnu maẹrupho l'ọo Ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu; ọ rashịa: “Nnajịuphu,
bụ Chileke mu-e! Alashịkwa mu-o! Kẹle ọ kwa Ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu bẹ mu
gude ẹnya mu hụma ono-o!”
23 Chipfu sụ iya: “G'ẹhu dụkwa ngu guu! Ta atsụshi ebvu. Ị tịi nwụhuduro.”
24 Tọbudu iya bụ; Gidiyọnu kpụaru Chipfu ọru-ngwẹja l'ẹka ono; gụbe iya: “Chipfu
bụ ẹhu-guu.” Ọru-ngwẹja ono bẹ nọepho lẹ mkpụkpu Ọfura, nọ l'alị ndu Abiyeza
byasụ ntanụ-a.
25 L'ẹnyashi mbọku onokwaphọ bẹ Chipfu sụru iya: “Kpụta oke-eswi k'ẹbo l'eswi
nna ngu; mbụ ọphu gbawaru apha ẹsaa. Je enwukpọshia ẹnya ẹka nna ngu agwajẹ
Balụ; gbutsushia itso Ashera, nọ iya l'agụga.

26 I -mechaa g'ị kpụaru Chipfu, bụ Chileke ngu ọru-ngwẹja, dụkpoo rengurengu
l'ẹka-a, ha l'eli-a. Ịi gbẹ teke ono kpụta oke-eswi k'ẹbo ono; chịta itso Ashera ono, i
gbutsushiru ono gude nkụ iya gwee ngwẹja-akpọ-ọku."
27 Tọbudu iya bụ; Gidiyọnu bya achịta ndu-ozi iya unwoke iri; bya emee gẹ Chipfu
pfuru iya ono. Ọ bụru l'ẹnyashi bẹ o mekọtaru iphemiphe ono. Ọphu o medụru iya
l'eswe; kẹle ọotsu ndibe phẹ waa unwoke mkpụkpu ono ebvu.
28 Ndu mkpụkpu ono lụfutashia l'ọnmewa ụtsu; bya ahụma l'a gbẹ meby-
ishikọtawa nụ ẹka ẹphe agwajẹ Balụ; gbutsushiwa itso Ashera, nọ l'agụga iya; bya
eworu oke-eswi k'ẹbo ono kpọo ọku l'eli ọru-ngwẹja ono, a gbẹ kpụwaanu l'ẹka ono.
29 Ndu mkpụkpu ono bya ajịahaa: "?Bụ onye meru iphe ọwa?" Ẹphe kpanyaa ishi;
jịkashinyaa; a sụ phẹ l'ọ kwa Gidiyọnu nwa Jiowashi bẹ meru iya nụ.
30 No iya; ndu mkpụkpu ono bya epfuaru Jiowashi sụ iya: "Je edufuta nwa ngu.
Ọo-nwụhu; kẹle o tsukpọshiru ẹnya ẹka aagwajẹ Balụ; bya egbutsushia itso Ashera,
nọ l'agụga iya."
31 Iphe, Jiowashi pfuru ndu ono, nọ-pheru iya mgburugburu ẹhuka ẹhuka ono bẹ
bụ: "?Unu agbaru Balụ ọdzori? Tọo g'unu dzọo ya bẹ unu eme? Onye agbatarụ
Balụ bẹ ee-gbukwa l'ụtsu. Ọ -bụru-a lẹ Balụ bẹ bụ ọkpobe agwa bẹ teke nemadzụ
mebyishiru ọru-ngwẹja iya be ọo-dụ nụ ike gbaarụ onwiya ọdzori."
32 Ọ bụru lẹ mbọku ono bẹ a gụberu Gidiyọnu "Jieru-Balụ;" bụ iya bụ: "Gẹ Balụ
gbaa mkpu onwiya"; kẹle Gidiyọnu bẹ tsukpọshiru ẹnya ẹka aagwajẹ Balụ.
33 Tọbudu iya bụ; ndu Midiyanu l'ophu; mẹ ndu Amalẹku; waa ndu bugbaa l'ụzo
ẹnyanwu-awawa bya atụko ndu ojọgu phẹ dzukọbe; bya awụfu azụ ẹnyimu Jiọ́danu
azụ iya ọphuu; je anmaa lẹ nsụda Jiezerẹlu.
34 Ọo ya bụ; Unme Chipfu bya eji Gidiyọnu ẹhu; o woru opu gbua gude kukọta
ụnwu Abiyeza g'ẹphe tsoru iya.
35 Ọ byakwaphọ eye ndu-ozi ẹphe zikọta ozi l'alị ndu Manásẹ l'ophu g'ẹphe kwaa
ngwọgu; bya ekukọkwapho ndu Asha; mẹ ndu Zebulọnu; waa ndu Nafụtali; ẹphe
wụru byapfuta phẹ.
36 Gidiyọnu bya asụ Chileke: "Ọ -bụru l'ii-shi l'ẹka mu dzọo ndu Ízurẹlu ẹgube ono,
i kweru mu ukwe iya;
37 lenu; mu a-kụbe ẹji atụru l'ẹka eechishije witi-a. Ọ -bụru l'ọo l'ẹji atụru-a bẹ iji
dashịru kpoloko; ọphu ọ tọ dashịduru l'ọma alị l'ophu; mu amaru l'ii-shi-a l'ẹka mu
dzọo ndu Ízurẹlu ẹgube ono, i pfuru iya ono."
38 No iya; o meẹpho ẹgube ono, Gidiyọnu pfuru ono. Ọ bya agbalihu lẹ nchitabọhu
iya je apyịa ẹji atụru ono mini; pyịta iya mini, jiru gbamụgbamu, eku mini.
39 Tọbudu iya bụ; Gidiyọnu sụ Chileke: "Jiko g'ẹhu-eghu ngu te ejekwa abụru ọku
dapfuta mu; gẹ mu rwọfuna ngu iphe lanụ. Gẹ mu gudeẹshi ẹji atụru ono hụtafua
ama ugbo lanụ. K'ọgiya-a; mee g'ẹji atụru ono kpọhukota nkụ; l'i mee g'iji dashịkota
l'ọma alị l'ẹka ono."
40 L'ẹnyashi mbọku ono bẹ Chileke meẹru iya phọ ẹgube ono. Ẹji atụru ono kpoloko
bẹ iji ta adashịduru; ọ dashịkota l'ọma alị l'ophu.

7

Gidiyọnu alwụ ndu Midiyanu

1 O -rwua l'ọnmewa ụtsu; Jieru-Balụ, bụ iya bụ Gidiyọnu yẹe ndu ojọgu iya l'ophu
wụ-lihu je anmaa anmanma ọgu lẹ mgboru obvu-mini Harọdu. Ndu Midiyanu dọru
lẹ nsụda, nọ l'ụzo isheli ibiya ọphu ẹphebedua nọ; lẹ mgboru úbvú More.

2 Chipfu bya asụ Gidiyọnu: “Ndu ojọgu ngu bẹ hanụkakwaru mu igwerigwe gẹ
mu e-woru ndu Midiyanu ye phẹ l'ẹka. Iphe, ii-me nta-a gẹ ndu Ízurẹlu ta anọdushi
epfuru mu l'ọo ike phẹ bẹ ẹphe gude dzọo onwophẹ
3 bụ g'i je araaru iya ẹphe arara nta-a sụ phẹ: ‘Teke ọ dụkwaru onye ẹhu anmaa
anmanma lẹ ndzụ-agụgu; g'onye ọbu shikwa l'úbvú Giladu-a lashịa.’ ” No iya;
ụkporo ụnu nemadzụ ugbo labọ l'ụnu iri l'ise zehu lashịa; ọ bụwaru ụkporo ụnu
nemadzụ l'ụnu ise bẹ phọduru nụ.
4 Obenu lẹ Chipfu pfulẹru-a Gidiyọnu sụ: “Ndu ono bẹ panụkakwarupho
igwerigwe. Chịta phẹ je lẹ mini gẹ mu hụchaaru ngu ẹphe ama l'ẹka ono. Onye
mu sụru l'oo-tsoru ngu je; bẹ e-je nụ. Onye ọphu mu sụkwanuru l'o too tsoduru ngu
eje bẹ te ejekwa.”
5 Ọo ya bụ; Gidiyọnu duta ndu ono jeshia lẹ mini. Chipfu sụ iya: “Dobe ndu ọphu
gude ire angụ mini gẹ nkụta angụje-a iche; l'i dobekwaphọ ndu ọphu gbushiru ikpere
angụ iya iche.”
6 Ọ bụru ụmadzu ụkporo iri l'ise bẹ gude ẹka kwọta mini ono ye l'ọnu. Ndu ọphuu
l'ophu bẹ tụkoru gbushikọta ikpere g'ẹphe ngụta iya.
7 No iya; Chipfu sụ Gidiyọnu: “Ọo ụmadzu ụkporo iri l'ise ono, gude ẹka kwọta
mini ye l'ọnu ono bẹ mu e-gude dzọo unu; mbụ woru ndu Midiyanu ye unu l'ẹka. Gẹ
ndu ọphuu tụko lashịchaa ibe phẹ.”
8 Ọo ya bụ; ndu k'ọphuu vulia nri; bya achịta opu-ọgu ndu k'ọphuu. Gidiyọnu sụ
phẹ g'ẹphe lashịchaa unuphu. Ọ bụru ụmadzu ụkporo iri l'ise phọ bẹ ọ harụ. Ẹka
ndu Midiyanu dọru bụru l'ụzo alị lẹ nsụda ẹka ono, Gidiyọnu phẹ dọru ono.
9 O -rwua l'ẹnyashi mbọku ono; Chipfu sụ Gidiyọnu: “Gbalihu; je adatso ndu
Midiyanu ọgu; kẹle mu wowaru phẹ ye ngu l'ẹka.
10 Ọ -bụru l'ịitsu ebvu eje phẹ etso ọgu; gẹ gụ lẹ Pura, bụ onye-ozi ngu swịru je
l'ọdu-ọgu phẹ ono.
11 Ịi-nụmawaro iphe, ẹphe epfu. Ị -nụmachaa ya bẹ oo-me-a g'obu shihu ngu ike
g'i je ọgu l'ọdu ono.” Tọbudu iya bụ; yẹle Pura, bụ iya bụ onye-ozi iya ono swịru
jerwua azụ ẹka ndu ojọgu ono dọru.
12 Ndu Midiyanu ono; mẹ ndu Amalẹku; mẹ ndu shikọta l'ụzo ẹnyanwu-awawa
tụko nmaa ẹrupfu g'igube lẹ nsụda ono. Ịnya-kamẹlu phẹ bụru agụta agụta; mbụ
byiẹrupho g'ẹja, nọ l'agụga eze-ẹnyimu.
13 Gidiyọnu jerwua; bya ahụma gẹ nwoke lanụ ezeru ọ̀nyà iya nrwọ, ọ rwọru asụje
iya: “Mu rwọru nrwọ g'ishi buredi, dụ mgburugburu, e meru lẹ balị ewe kperekpere
ewebata l'ẹka ndu Midiyanu nmarụ anmanma ọgu. Ishi buredi balị ono weru bya
asụa l'ụlo-ẹkwa; sụta iya tụa; ọ daa gwoo; kpọo mkpomishakụ.”
14 Ọo ya bụ; ọ̀nyà iya ono sụ iya: “Iphe-a ta adụkwa iphe ọzo, ọ bụ; abụdu ogu-echi
Gidiyọnu nwa Jiowashi, bụ onye Ízurẹlu; kẹle Chileke woakwaru ndu Midiyanu waa
ndu ojọgu phẹ l'ophu ye iya l'ẹka.”
15 Tọbudu iya bụ; Gidiyọnu nụma nrwọ ono, e zeru ono; waa iphe, ọ bụ; ọ bya
abaarụ Chileke ẹja. Ọ bụru iya ala azụ l'ọdu-ọgu ndu Ízurẹlu; je asụ phẹ: “Unu
wụ-lihu-o! Chipfu woakwaru ndu ojọgu Midiyanu ye unu l'ẹka.”
16 Ọ bya eworu ụmadzu ụkporo iri l'ise ono kèé uzi ẹto; bya eworu opu-ọgu nụchaa
phẹ; wakwaphọ ite nshịi, dụchaa iphoro, ọ́wá nọchaa l'ime.
17 Ọ sụ phẹ: “Unu lee mu ẹnya! Unu meje gẹ mu meru. Teke mu rwuẹrupho l'ọnu
ẹka ono, ẹphe dọru ono; unu tsokwaru mu mejekpoẹpho gẹ mu meru.
18 Teke mu lẹ ndu ọphu mu l'ẹphe swị gburu opu-ọgu; g'unubẹdua nọdukwapho
l'ẹka unu nọ gbaa ọdu phẹ ono mgburugburu gbua nkunu; chia mkpu sụ: ‘A kwa
ogu-echi kẹ Chipfu waa Gidiyọnu-o!’ ”

19 Tọbudu iya bụ; Gidiyọnu yẹle ụmadzu ụkporo ise ono, ẹphe l'iya tụko swịru
ono jerwua l'ọnu ẹka ono, ndu Midiyanu ono dọru ono lẹ teke a watawarụ eche nche
k'echi abalị. Ọ bụerupho teke ono bẹ ndu ọphu nọ lẹ nche lụfuru; ndu ọzo bahụwaa
lẹ nche. Gidiyọnu phẹ woru opu-ọgu phẹ ono gbua; bya eworu ite nshịi ono, ẹphe
gudechaa l'ẹka phọ tụkposhia.
20 G'ẹphe hakọta uzi ẹto ono woru opu-ọgu nkephẹ gbua; bya atụkposhichaa ite
ono. Ẹphe pagbaarụ ọ́wá phọ l'ẹkicha; gudegbaa opu-ọgu, ẹphe e-gbu l'ẹkutara; bya
echishia sụ: "A kwa ogu-echi kẹ Chipfu waa Gidiyọnu-o!"
21 Onyenọnu pfụgbaaru l'ẹkiya nkiya; ẹphe gbaphee ẹka ndu Midiyanu dọru ono
mgburugburu. Ndu Midiyanu ono l'ophu ye ọkpa l'ọso; echi mkpu agba agbala.
22 Ọo ya bụ; ẹphe gbuẹpho opu-ọgu ụkporo iri l'ise ono; Chipfu mee onyemonye, nọ
l'ọdu ndu Midiyanu ono wata egbu nwibe iya ogu-echi. Ndu ojọgu ono gbaru lashịa
mkpụkpu Bẹtu-Shịta; l'ụzo mkpụkpu Zerera; mbụ gbaa gbarwua oke mkpụkpu
Abẹlu-Mehola, nọ-kube mkpụkpu Tabatu.
23 Ndu Ízurẹlu, shi l'ọkpa-ipfu Nafụtali; mẹ ipfu Asha; waa ipfu Manásẹ bẹ e
kukọtaru; ẹphe chịpyabe ndu Midiyanu.
24 Gidiyọnu ye ndu-ozi; ẹphe je ezidzuru iphe, bụ ndu bukọta l'alị úbvú úbvú ndu
Ifuremu g'ẹphe wụfuta je agbabua ndu Midiyanu iphu l'ẹnyimu Jiọ́danu; je akpakpọ
lẹ mkpụkpu Bẹtu-Bara. Tọbudu iya bụ: e kukọo ndu Ifuremu l'ophu; ẹphe wụfuta
je anọ-chia ẹnyimu Jiọ́danu; je akpaa lẹ Bẹtu-Bara.
25 Ọo ya bụ; ẹphe gude ndu-ishi ndu Midiyanu ụmadzu ẹbo. Ẹpha ndu-ishi labọ
ono bụ Orẹbu waa Zeyẹbu. Orẹbu b'ẹphe gburu lẹ mkpuma Orẹbu; gbua Zeyẹbu
l'ẹka aakụje mẹe lẹ mkpuma Zeyẹbu. Ẹphe nọdu achịkpoepho ndu Midiyanu ono;
bya apata ishi Orẹbu waa Zeyẹbu palataru Gidiyọnu l'ẹka ọ nọ l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu.

8

Gidiyọnu alwụ ndu Midiyanu ọphu phọduru nụ

1 Tọbudu iya bụ; ndu Ifuremu sụ Gidiyọnu: "?Dẹnu g'o gude i mee ya anyi ẹgube-
a? Mbụ; ?dẹnukpoo g'o gude ọphu i ti kuduru anyi teke i jeru etso ndu Midiyanu
ọgu?" Ẹphe gbachaẹ ya phọ opfu agbagba ẹhuka ẹhuka.
2 Gidiyọnu sụ phẹ: "?Dẹnu iphe, mu gbẹ mee, ka ọphu unu meru shii? ?Ọ dụ
g'akpa mkpakwa akpụru vayịnu kẹ ndu Ifuremu ta akadụ ree; eme l'akpụru vayịnu
kẹ Abiyeza l'ophu?
3 Chileke bẹ woru Orẹbu waa Zeyẹbu, bụ ndu-ishi ndu Midiyanu ye unu l'ẹka. ?
Dẹnu iphe, mu gbẹ mekpọ, ka ọphu unu meru shii?" O pfuchaẹpho iphe ono; obu
jizeta phẹ.
4 Gidiyọnu yẹe ụmadzu ụkporo iri l'ise phọ bya erwua ẹnyimu Jiọ́danu; bya
aghabua ya aghabu. Teke ono bẹ ike bvụshichakpowaru phẹ ree; ọle ẹphe achịepho
ndu ọhogu phẹ ono kpabẹ kpabẹ.
5 Ẹphe rwua mkpụkpu Sukọtu; ọ sụ ndu mkpụkpu ono: "Jiko unu nụnu ndu ojọgu
mu nri lẹ m̀bà atụkwa phẹ atụtu. Ọ kwa Zeba waa Zalụmuna, bụ ndu eze ndu
Midiyanu bẹ anyi achị ọso."
6 No iya; ndu-ishi Sukọtu ono sụ iya: "?Unu gudeakwanaru Zeba yẹe Zalụmuna
ọbu meru g'o gude anyi je anụ ndu ojọgu ngu nri?"
7 Tọbudu iya bụ: Gidiyọnu sụ phẹ: "Ọ dụa ree; teke Chipfu woẹrupho Zeba yẹe
Zalụmuna ye mu l'ẹka bẹ bụ ọgara-mbo, shi l'echiẹgu; waa ọbyambvu bẹ mu e-gude
lakashịa anụ unu alakashị."
8 Ọ bya agbẹ l'ẹka ono jeshia mkpụkpu Peniyẹlu; bya eje arwọkwa phẹ phọ nno;
ẹphe pfukwaphọ gẹ ndu Sukọtu pfuru phọ.

9 Ọo ya bụ; ọ sụ ndu Peniyẹlu: “Mu -lwụ-kpee l'ọgu ono lwajẹepho alwalwa; bẹ
mu e-tsukpọshi ụlo-eli unu-a.”
10 Zeba waa Zalụmuna bẹ nọ lẹ mkpụkpu Kakọ ẹphe lẹ ndu ojọgu phẹ, dụ ụkporo
ụnu nemadzụ l'ụnu iri l'ẹsaa l'ụkporo nemadzụ iri, bụkota ndu ojọgu, e gbuphodoru
lẹ ndu ojọgu, shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa. Ndu ojọgu ono bẹ e gbuwaru ụkporo ụnu
nemadzụ ugbo iri l'ise, bụkota ndu pagbaa ogu-echi.
11 Gidiyọnu bya eje eshia ụzo ndu ije eshije; l'ụzo ẹnyanwu-awawa mkpụkpu Noba
waa mkpụkpu Jiogbeha; je etsoo ndu ojọgu ono ọgu lẹ teke ẹphe tụzohuru ẹhu.
12 Eze ndu Midiyanu ono ẹphenebo, bụ iya bụ Zeba yẹe Zalụmuna ye ọkpa l'ọso;
a chịa phẹ je egude; bya edukaa ndu ojọgu phẹ.
13 Gidiyọnu, bụ nwa Jiowashi lwajẹepho ọgu ono o shia ụzo úbvú Hẹresu.
14 Ọo ya bụ; o gude nwokoro lanụ, shi lẹ mkpụkpu Sukọtu bya ajịahaa ya ajị.
Nwokoro ono deshiaru iya ẹpha ndu-ishi waa ndu bụ ọgerenya mkpụkpu Sukọtu;
deta ụmadzu ụkporo ẹto l'iri l'ẹsaa.
15 Tọbudu iya bụ; Gidiyọnu bya ejepfu ndu mkpụkpu Sukọtu ono je asụ phẹ:
“Wakwa Zeba yẹe Zalụmuna ba; mbụ ndu ono, unu shi epfuru mu kwaphukwaphu
sụ: ‘?Mu gudeakwanaru Zeba waa Zalụmuna; meru g'o gude unu je anụ ndu ojọgu
mu, ike bvụshiru nri g'ẹphe ria-a?’ ”
16 No iya; ọ bya akpụkoo ndu bụ ọgerenya mkpụkpu Sukọtu; gude ọgara-mbo, shi
l'echiẹgu; waa ọbyambvu gude nụa phẹ aphụ.
17 Ọ bya etsukpọshia ụlo-eli ndu mkpụkpu Peniyẹlu; bya egbushikwaaphọ ndu
mkpụkpu ono.
18 Tọbudu iya bụ; Gidiyọnu bya ajịa Zeba waa Zalụmuna sụ phẹ: “?Bụ ẹgube ndu
gụnu bẹ unu gbushiru l'úbvú Tabọ?”
Ẹphe sụ iya: “?Ọ kwa unwoke, dụkotaepho g'unubẹdua; mbụ l'onye ọphu nọnu
dụchaepho gẹ nwa onye eze.”
19 Gidiyọnu sụ phẹ: “Ndu ono bẹ bụkotakwa unwune mu; mbụ l'ẹphe bụkota
unwoke, ne mu nwụshiru. Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bẹ mu tege egbukwa
unu ọme unu doberu phẹ ndzụ.”
20 Ọo ya bụ; ọ sụ ọkpara iya, bụ Jieta g'o gbushia phẹ. Ọphu ọ dụdu ike milia
ogu-echi iya gbua; kẹle ọ bụnukaru nwatanshịi; ndzụ nọdu agụ iya.
21 Tọbudu iya bụ; Zeba waa Zalụmuna sụ iya: “Gbalihu; bya egbua anyi l'onwongu.
Ọo gẹ nwoke ha bụ g'ike iya ahajẹ.” Ọo ya bụ; Gidiyọnu zilihu; woru phẹ gbushia;
bya anyafụchaa ịnya-kamẹlu phẹ iphe, e gude mee phẹ ọna, bụ iphe, e shi nyabẹchaa
phẹ l'olu.
22 E mechaa; ndu Ízurẹlu sụ Gidiyọnu: “Bụru Onye-ishi anyi; gụ lẹ nwa ngu; mẹ
nwanwa ngu; eshinu ọ bụ ngu dzọtaru anyi l'ẹka ndu Midiyanu.”
23 Gidiyọnu sụ phẹ: “Mu taa bụkwaru onye-ishi unu; ọphu nwa mu abụkwaru
onye-ishi unu. Ọ kwa Chipfu a-bụru Onye-ishi unu.”
24 Ọ sụ phẹ: “Iphe lanụ, mu arwọ unu bụ g'onyenọnu nụchaa mu iphe-nchị, yị
l'iphe, ọ kwatarụ l'ọkwata.” Ndu Midiyanu eyeje iphe-nchị; noo kẹle ẹphe bụ ndu kẹ
Ishimẹlu.
25 Ẹphe yee ọnu sụ: “Anyi e-gudekpọo ẹhu-ụtso nụ ngu iya.” Ẹphe bya eworu ẹkwa
phụshi l'alị; onyenọnu wotachaa iphe-nchị, yị l'iphe, ọ kwatarụ l'ọkwata chie l'ẹkwa
ono.
26 Iphe-nchị mkpọla-ododo ono, ọ sụru g'ẹphe nụ iya ono bẹ ẹrwa iya ha g'ụnu
ẹkpa mkpọla-ododo ẹno l'ụkporo ẹkpa mkpọla-ododo ise; a -gụfukwa iphe, e gude
eme ome mma; mẹ ịyagba-olu; mẹ uwe uswe, ndu eze ndu Midiyanu eyeje; waa
gwọgirigwo, ndu eze ono nyabẹchaaru ịnya-kamẹlu phẹ l'olu.

27 Gidiyọnu gude iphe-nchị mkpọla-ododo ono kpụta uwe-ukuvu; dobe iya ọnu lẹ
mkpụkpu iya ono, bụ Ọfura. Ndu Ízurẹlu bya agwaahaa ya; gude pharwụshiahaa
onwophẹ. Ọ bya abụru ọ́nyà; nmata Gidiyọnu yẹe ndibe iya.
28 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu bya akapyabẹ ndu Midiyanu; ọphu ndu Midiyanu
egbelibaẹduru ishi ọzobaa. Lẹ teke Gidiyọnu nọ ndzụ bẹ alị ono bukọtaru lẹ nchị-
odoo ụkporo apha labọ.

Anwụhu Gidiyọnu

29 Jieru-Balụ, nwa Jiowashi bya alaa ibe iya je eburu.
30 Ọ nwụtaru unwoke ụkporo ẹto l'iri; kẹle ọ lụru ụnwanyi igwerigwe.
31 O nwekwarụpho nwanyị, ọ tọ lụdu ọkpobe alụlu, bu lẹ mkpụkpu Shẹkemu.
Yẹbedua nwụtaru iya nwa nwoke lanụ. Iphe, ọ gụru nwata ono bụ Abimẹleku.
32 Gidiyọnu, nwa Jiowashi nwụhu teke ọ kahụwaru ọkpobe akahụ. E lia ya l'ilu
nna iya, bụ Jiowashi lẹ Ọfura, bụ iya bụ mkpụkpu ndu Abiyeza.
33 Anwụhu, Gidiyọnu anwụhu; ndu Ízurẹlu dakọbe wata apharwụshi onwophẹ;
mbụ wata abarụ Balụ, nọgbaa l'alị ono ẹja. Ẹphe woru Belu-Beritu dobe; ọ bụru
agwa phẹ.
34 Ọphu ẹphe anyataẹduru Chipfu, bụ Chileke phẹ ono, bụ iya dzọtakotaru phẹ
l'ẹka ndu ọhogu phẹ mgburugburu egede ono.
35 Ọphu ẹphe emejeduru ndibe Jieru-Balụ, bụ iya bụ Gidiyọnu ree lẹ kẹ ree ono, o
mekọtaru ẹphebe ndu Ízurẹlu ono.

9

Ẹjo-idzu, Abimẹleku chịru

1 Tọbudu iya bụ; Abimẹleku nwa Jieru-Balụ gbẹshi bya ejeshia lẹ mkpụkpu
Shẹkemu l'ibe nwune ne iya phẹ; jekọta l'iphe, bụ ipfu kẹ ndu ne iya je asụ phẹ:
2 “Unu jịkotakpoo iphe, bụ ndu Shẹkemu sụ phẹ: ‘?Bụ ole karụ unu ree? ?Bụ
g'ụnwu Jieru-Balụ ụmadzu ụkporo ẹto l'iri ono bụru onye-ishi unu; tọo ?g'onye lanụ
bụru onye-ishi unu?’ Ọzo bụ g'unu nyatakwaphọ lẹ mu bụ ọkpu, shi unu l'ẹhu waa
mee unu.”
3 Ndu ne iya ono je eworu iphe ono pfukọtaru iphe, bụ unwoke ndu Shẹkemu; ọ
bụru iphe, ọkpoma phẹ natarụ bụ g'ẹphe tsoru Abimẹleku; kẹle ẹphe pfuru sụ: “Ọo
nwune anyi bẹ ọbu.”
4 Ẹphe bya anụ iya ụkporo mkpọla-ọchaa ẹto lẹ mkpọla-ọchaa iri, shikọta l'ụlo
agwa phẹ ono, bụ Belu-Beritu. Abimẹleku bya egude mkpọla-ọchaa ono bukọo ndu
ọgalemkpa waa ndu eme gaphu-gaphu-gaphu; ẹphe wụru tsoahaa ya.
5 Ọ bya ejeshia l'ibe nna iya lẹ mkpụkpu Ọfura; je egbushikọta ụnwunna iya ono,
bụ iya bụ ụnwu Jieru-Balụ ono, dụ ụmadzu ụkporo ẹto l'iri ono l'eli mkpuma lanụ.
Ọo ẹpho Jiótamu, bụ iya kachakpọo abụru nwata l'ụnwu Jieru-Balụ ono bẹ bụ onye
phọduru nụ; kẹle o jeru edomia onwiya.
6 No iya; ndu Shẹkemu mẹkpoo ndu mkpụkpu Bẹtu-milo je atụko dzukọbe l'upfu
achị, nọ lẹ mgboru itso, dụ nsọ, bvuru lẹ Shẹkemu; woru eze mee Abimẹleku.
7 G'e pfuẹrupho Jiótamu iphe ono, ẹphe meru ono; o je enyihu mkpakpọnu úbvú
Gerizimu; raarụ phẹ iya arara sụ: “Unubẹ ndu Shẹkemu; unu ngabẹkpodaru mu phọ
nchị-o; k'ọphu Chileke a-ngabẹkwarupho unu nchị!
8 Sụ-a; ọ nweru teke oshi gbẹshikotaru jeshia ahọta oshi, a-bụru eze phẹ. Ẹphe
pfuaru oshi olivu g'ọ bụru eze phẹ.
9 Oshi olivu sụ phẹ: ‘?Mu a-parụ manụ mu haa, bụ iphe, eegudeje akwabẹ Chileke
mẹ nemadzụ ùbvù bya eletaha oshi l'ophu ẹnya?’
10 Ẹphe bya epfukwaarụpho oshi figu g'ọ bụru eze phẹ.

11 Oshi figu sụ phẹ: ‘?Mu a-parụ ẹguru akpụru ono, mu amịje ono, atsọje ntụmatu
ono haa bya eletaaha oshi l'ophu ẹnya?’
12 Tọbudu iya bụ; ẹphebe oshi ono bya asụ vayịnu g'ọ bụru eze phẹ.
13 Vayịnu sụ phẹ: ‘?Bụ gẹ mu parụ mẹe mu, emeje g'obu tsọ Chileke waa nemadzụ
ụtso ono haa bya eletaaha oshi l'ophu ẹnya?’
14 E mechaa; oshi ono g'ẹphe ha sụ gẹ ọgara-mbo bya abụru eze phẹ.
15 Ọgara-mbo sụ phẹ: ‘Teke ọ dụ unu gẹ mu bụru eze unu; unu wụbata nụ
lẹ mkpula mu bya ezee ndzụ; ọ -dụdu; g'ọku shikwa lẹ mụbe ọgara-mbo bya
ekepyashịkota iphe, bụ oshi sida, nọkota l'úbvú Lébanọnu!’ ”
16 Noo ya; Jiótamu sụ phẹ: “Ọ -bụru l'ọo iphe, gbaru unu bẹ unu meru ono; mbụ ọ
-bụru l'ọo ree bẹ unu meru ono; woru Abimẹleku mee eze; mbụ-a; ọ -bụkpooru l'ọo
iphe, dụta adụta bẹ unu meru Jieru-Balụ yẹe ndibe iya ono; mbụ ọ -bụkpooru l'ọo
ẹgube, ọ gbaru g'unu mee ya ya bẹ unu meru iya ya ono;
17 mbụ nna mu ono, lwụru unu ọgu; tụa ishi ndzụ iya; dzọta unu l'ẹka ndu
Midiyanu ono;
18 bẹ ọ gbẹchia rwua ntanụ ọwa; unu gbẹ tsopyabẹ ndu unuphu ibe nna mu ono;
woru ụnwu iya ụkporo ụmadzu ẹto l'iri gbushia l'eli mkpuma lanụ. Unu bya eworu
Abimẹleku, bụ nwatibe ohu, nna mu gbatarụ agbata mee eze ndu Shẹkemu; kẹle ọ
bụ nwune unu.
19 Ọ -bụru l'ọo iphe, gbaru unu bẹ unu meru ono; mbụ ọ -bụru l'ọo ree bẹ unu meru
Jieru-Balụ yẹe ndibe iya lẹ ntanụ-a; gẹ Abimẹleku bụkwaru unu ẹhu-ụtso; unubẹdua
abụkwarupho yẹbedua!
20 Teke ọ tọ dụdu; g'ọku shikwa l'ẹhu Abimẹleku bya ekepyashịa unubẹ ndu
Shẹkemu waa ndu Bẹtu-milo; g'ọku shikwaphọ l'ẹhu unubẹ ndu Shẹkemu; waa ndu
Bẹtu-milo bya ekepyashịa Abimẹleku!”
21 Noo ya; Jiótamu pfuchaa nno; bya agbalaa lashịa mkpụkpu Biye je ebuwarụro
l'ẹka ono; kẹle ọotsu nwanna iya ono, bụ Abimẹleku ebvu.
22 Abimẹleku bụru onye-ishi ndu Ízurẹlu nọo apha ẹto;
23 Chileke zia ẹjo maa; o je anọdu l'echilabọ Abimẹleku yẹle ndu Shẹkemu; ẹphe
meahaaru Abimẹleku ghẹleghẹleghele.
24 Ọ bụru Chileke meru gẹ ndu Shẹkemu meje nno; g'ee-shi g'a pfụa Abimẹleku
ụgwo ẹjo-iphe ono, o meru ụnwunna iya ono; mbụ g'a gwata iya ụgwo ọchi
ụnwu Jieru-Balụ, dụ ụmadzu ụkporo ẹto l'iri; mbụ ụnwunna iya ono, o gbushiru
ono. Aagwatakwaphọ ndu Shẹkemu, bụ ndu yetarụ Abimẹleku njọ ẹka g'o gbushia
ụnwunna iya ono ụgwo ọchi phẹ.
25 Tọbudu iya bụ; ndu Shẹkemu bya eye ndu jeru akwakaaru iya l'eli úbvú, nọgbaa
l'ẹka ono g'ẹphe mekata iya. Ọ nọdu abụjeru onye ghatakpọoru l'ụzo ibe iya ono;
ẹphe anaa ya nfụ. E je agbaarụ Abimẹleku ama.
26 Noo ya; Galu, bụ nwa Ẹbedu gbẹshi duta ụnwunna iya; ẹphe wụru jeshia
Shẹkemu. O jerwua; ndu Shẹkemu woru onwophẹ ye iya l'ẹka ọkpobe eyeye.
27 Ẹphe bya awụfu jeshia l'ẹgu je awọkoo akpụru vayịnu l'opfu-vayịnu phẹ. Ẹphe
wọkobechaa ya; bya azọshia mẹe l'akpụru vayịnu ono wata abọ ọbo-iphe l'ụlo agwa
phẹ. Ẹphe nọdu eri; bya angụ; tẹme ẹphe nọdu epfubyishikwaphọ Abimẹleku.
28 Tọbudu iya bụ; Galu nwa Ẹbedu sụ: “?Bụ onye bẹ Abimẹleku bụnu-a? ?Bụkpoo
gụnu aa-kpata g'anyịbe ndu Shẹkemu nọdu iya l'ẹka? ?Ọ kwa l'ọo nwatibe Jieru-Balụ
bẹ ọ bụ? Mbụ ?tọ bụdu Zebulu bẹ etsota iya nụ l'abụru ishi? Unu jechiaru ndu Hamọ,
bụ iya bụ nna ndu Shẹkemu ozi! ?Bụ gụnu aa-kpata g'anyi bya ejeahaaru Abimẹleku
ozi?
29 Ọ dụ g'a sụkwanu lẹ ndu-a bẹ nọ mu l'ẹka! Mu gege emegheana kẹ Abimẹleku.
Mu gege asụ Abimẹleku g'ọ kwakọbe ndu ojọgu iya gude lụfuta!”

30 No iya; Zebulu, bụ onye-ishi mkpụkpu ono nụmaepho iphe ono, Galu nwa Ẹbedu
pfuru ono; ọ vọru ọku wụa ẹhu.
31 Ọ bya ezia ndu-ozi iya lẹ mpya; ẹphe je ezia Abimẹleku ozi sụ iya: "Lenu; Galu
nwa Ẹbedu bẹ yẹle ndu unuphu ibe phẹ byaakwaru Shẹkemu. Ẹphe tụkoakwa iphe,
bụ ndu mkpụkpu-a kpalia g'ẹphe tso ngu opfu.
32 Ọo ya bụ; iphe, ii-me nta-a bụ g'ị gbẹshi l'ẹnyashi; waa ndu ọphu gụ l'ẹphe nọ;
je akwakachaa l'ime ẹgbudu.
33 O -beẹpho l'ụtsu; mbụ mẹ ẹnyanwu -waẹpho; unu gbẹshi je etsoo mkpụkpu ono
ọgu. Galu yẹe ndu ono -byatashịa g'ẹphe tso ngu ọgu; mee phẹ g'ẹka ha ngu."
34 Ọo ya bụ; o be l'ẹnyashi; Abimẹleku yẹle ndu ojọgu iya l'ophu kee onwophẹ uzi
ẹno; je akwakachaa l'agụga mkpụkpu Shẹkemu.
35 No iya; Galu nwa Ẹbedu gbẹshi je apfụru l'ọnu ẹka eeshije abahụ lẹ mkpụkpu
ono. Abimẹleku yẹle ndu ojọgu iya shichaa l'ẹka ono, ẹphe domishiru onwophẹ ono
wụfuta.
36 Galu hụmae phẹ phọ; ọ rashịaru Zebulu sụ: "Lenu-o! Ndu nemadzụ shikwa l'eli
úbvú awụ abya!"
Zebulu sụ iya: "Ọo onyonyo úbvú ono bẹ ị hụmaru; ọ gbẹ dụchaa ngu nụ g'ọ bụ
nemadzụ."
37 Galu bya epfukwaa ya phọ ọzo sụ: "Ọphu lekpọdapho; ndu nemadzụ shikwa
l'echilabọ mkpụkpu eje abya; tẹme ọ dụkwarupho ndu ọphu shi l'ụzo upfu achị ndu
jibya eje abya."
38 Zebulu sụ iya: "?Dẹnuhunu ọnu ono, i shi apashị-a; mbụ ọnu, i gude sụ: '?Bụ
onye bẹ Abimẹleku bụ kẹ g'anyi bya ejeahaaru iya ozi-a?' ?Tọbunaa ndu-a bẹ i shi
epfutọshi-a? Jenụ je adatso phẹ ọgu!"
39 No iya; Galu bya eduta ndu Shẹkemu; ẹphe je etsoo Abimẹleku ọgu.
40 Abimẹleku chịa phẹ ọso; ẹphe ye ọkpa l'ọso. Igwerigwe ndu ojọgu kẹ Galu
dachaa iko; mekachaa iphe-ẹhuka. Ẹphe daepho pọopoo jasụ l'ọnu ẹka eeshije abahụ
lẹ mkpụkpu ono.
41 E mechaa; Abimẹleku lashịa mkpụkpu Arụma je anọdu. Ọ bụru Zebulu bẹ
chịfuru Galu yẹle ụnwunna iya ono lẹ Shẹkemu.
42 Tọbudu iya bụ; ọ bya ebekwa lẹ nchitabọhu iya; ndu Shẹkemu bya ejeshikwaa
l'ẹgu; e je epfuaru iya Abimẹleku.
43 Ọo ya bụ; ọ chịta ndu ojọgu iya; woru phẹ kèé uzi ẹto; ẹphe je akwakachaa
l'ẹgbudu l'ẹgbudu. O leẹpho ẹnya; hụma gẹ ndu Shẹkemu shi lẹ mkpụkpu ono awụ
abya; ọ gbẹshi datso phẹ ọgu; woru phẹ gbushia.
44 Tọbudu iya bụ; Abimẹleku waa ndu ọphu yẹe ya swị bya awụfu-kebe jeshia
l'ibiya k'ọnu ẹka eeshije abahụ lẹ mkpụkpu ono. Uzi labọ k'ọphuu wụfu je adatso
ndu Shẹkemu ndu ọphu nọ l'ẹgu phọ ọgu; woru phẹ gbushia.
45 Lẹ mbọku ono l'ophu bẹ Abimẹleku lwụkotaru ọgu lẹ mkpụkpu ono. Ọ lwụta
iya; gbushia ndu bu iya nụ; mebyishikọta mkpụkpu ono; bya eworu únú ghakọta iya.
46 Ndu bu l'ụlo-eli ono, nọ lẹ Shẹkemu ono nụmapho iphe ono; ẹphe wụbakota
l'ime ẹka a kpụshiru ike l'eze ụlo agwa, bụ Ẹlu-Beritu.
47 No iya; ama bya agbaarụ Abimẹleku lẹ ndu bu l'ụlo-eli Shẹkemu bẹ
kụkobekwaru l'ẹka lanụ.
48 Ọo ya bụ; Abimẹleku waa ndu ọphu yẹe ya swị bya ejeshia úbvú Zalụmonu.
Ẹphe rwua l'ẹka ono; Abimẹleku bya egude ogbunkụ gbukwoshia nkụ; chịta tụa
l'ukuvu. Ọ bya asụ ndu ono, yẹe ya swị ono: "Ngwa! Iphe, unu hụmaru, mu meru;
unu mee ẹgube ono!"
49 Noo ya; onyenọnu bya ebukọo nkụ; vuta tsoru Abimẹleku. Ẹphe je eworu iya
doo l'ime ẹka ono, a kpụshiru ike ono; mbụ l'eli ndu nọ l'ime iya ono; woru ọku

tua ya. Ọku tsua ụlo-eli ono; kegbushikọta ndu nọ iya nụ, rwuru ụnu ụmadzu labọ l'ụkporo ụmadzu iri; unwoke mẹ ụnwanyi. Ẹphe nwụshihukota.

Anwụhu Abimẹleku

50 E mechaa Abimẹleku bya ejeshia mkpụkpu Tebẹzu; je ekephee mkpụkpu ono; lwụta iya.
51 Ọle o nwekwanụru ụlo-eli, a kpụshiru ike nọ lẹ mkpụkpu ono. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ unwoke mẹ ụnwanyi; mbụ ndu bukọta lẹ mkpụkpu ono gbaru la je anọdu. Ẹphe gụ-chishikọta onwophẹ l'ime iya; bya awụru lashịa l'ime mkpotsu ụlo-eli ono.
52 Abimẹleku bya ejeshia l'ụlo-eli ono g'o tsoo ndu nọ ya nụ ọgu. O rwutashịa ọnu-abata ụlo-eli ono ntse g'ọ tụfu iya ọku;
53 nwanyị lanụ l'ime ndu ono, nọ l'ụlo-eli ono pataẹpho nggu-mkpuma uswe woru tụa Abimẹleku l'ishi; woru iya ọkpu ishi tụpyashia atụpyashị.
54 Ọ bya ekukebe nwokorọbya, achịjeru iya ngwọgu iya sụ iya: "Mịta-kebe ogu-echi ngu gbugbua mu; k'ọphu ẹphe taa anọdudu epfu sụ: 'Ọ kwa nwanyị bẹ gburu iya nụ.' " Ọo ya bụ; onye-ozi iya ono wota ogu-echi sụa ya; ọ nwụhu.
55 Ndu Ízurẹlu hụmaepho lẹ Abimẹleku bẹ nwụhuwaru nụ; onyenọnu tụgbuchaa lashịa unuphu.
56 Ọ bụru ẹgube ono bẹ Chileke shiru gwata Abimẹleku ụgwo ẹjo-iphe ono, o meru nna iya ono; mbụ k'ụnwunna iya, dụ ụkporo ẹto l'iri, o gbushiru ono.
57 Chileke bẹ mekwarụpho g'ẹjo-iphe, ndu Shẹkemu meru ono tukoru phẹ l'ishi. Ọnu ono, Jiótamu nwa Jieru-Balụ tụru bẹ mechaa nwụa l'ẹhu phẹ.

10

Tola; onye-ikpe ndu Ízurẹlu

1 No iya; gẹ Abimẹleku bụchaaru onye-ikpe ndu Ízurẹlu; bẹ onye ọzo shi l'ọkpa-ipfu Isaka byaru afụta g'ọ dzọta ndu Ízurẹlu. Ẹpha nwoke ono bụ Tola; nwa Puwa; mbụ nwanwa Dodo. Ẹka o bu bụ lẹ mkpụkpu Shamiru, nọ l'alị úbvú úbvú ndu Ifuremu.
2 Ọ bụru onye-ikpe ndu Ízurẹlu ụkporo apha l'apha ẹto; bya anwụhu; e lia ya lẹ mkpụkpu Shamiru.

Jiayi; onye-ikpe ndu Ízurẹlu

3 Jiayi, bụ onye Giladu bya etsota iya; bya ekpeeru ndu Ízurẹlu ikpe ụkporo apha l'apha labọ.
4 Ọ nwụta unwoke ụkporo l'iri. Ụnwu iya ono nọdu agbakọta nkapfụ-ịgara l'ẹhu l'ẹhu. Onye ọphu nọnu; nwechaaru mkpụkpu nkiya l'alị Giladu. Mkpụkpu ono g'ọ hakọta bẹ aza Havọtu-Jiayi byasụ lẹ ntanụ.
5 E mechaa; Jiayi nwụhu; e lia ya lẹ mkpụkpu Kamọnu.

Jiẹfuta; onye-ikpe ndu Ízurẹlu

6 Ndu Ízurẹlu bya emee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu ọzobaa; mbụ baaharụ agwa Balụ ẹja; mẹ Ashịtoretu; mẹ agwa ndu Arámu; mẹ agwa ndu Sayịdonu; mẹ agwa ndu Mówabu; mẹ agwa ndu Amọnu; waa agwa ndu Filisitayinu. Ẹphe parụ Chipfu haa; ọphu ẹphe ta abajẹeduru iya ẹja.
7 Oke ẹhu-eghu Chipfu dapfuta nụ ndu Ízurẹlu. Chipfu nwuru phẹ ye ndu Filisitayinu waa ndu Amọnu l'ẹka.
8 Ẹphe mekpaa phẹ ẹhu; gwee phẹ arakabya l'apha ono. Apha iri l'ẹsato bẹ ẹphe mekpakọtaru ndu Ízurẹlu, bukọta l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiọ́danu ẹhu; mbụ l'alị Giladu, nọ l'alị ndu Amọru.

9 Ndu Amọnu bya adafụ azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu g'ẹphe je adatso ndu
Jiuda; mẹ ndu Benjiaminu; waa ụnwu Ifuremu ọgu. Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu nọdunu
l'oke iphe-ẹhuka.
10 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu bya araku Chipfu; sụ iya: "Anyi mesweakwaru ngu;
kẹle anyi parụ gụbe Chileke anyi haa; je abapheahaarụ agwa, bụ Balụ ẹja."
11 No iya; Chipfu sụ phẹ: "?Tọ bụnu mu-a bẹ dzọtaru unu l'ẹka ndu Ijiputu; mẹ ndu
Amọru; mẹ ndu Amọnu; mẹkpoo ndu Filisitayinu?
12 Mẹkpoo teke ndu Sayịdonu; mẹ ndu Amalẹku; waa ndu Mawonu shi akpapya
unu ishi ono bẹ unu rakuru mu gẹ mu gbaaru unu mkpu; mu dzọta unu l'ẹka phẹ.
13 Unu gbẹ parụ mu haa je abapheahaarụ agwa ẹja. Eshinu ọ dụ nno bẹ mu ta
abyakwa adzọtabaa unu ọzo.
14 Unu tụgbua jenụ araku agwa, bụ ọphu unu hatarụ g'ẹphe bya adzọta unu teke
unu nọ l'iphe-ẹhuka!"
15 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu sụ Chipfu: "Anyi meakwaru iphe-ẹji. Mee anyi iphe,
dụkpoe ngu phọ ree. Ọle-a; jiko dzọnaa anyi ntanụ-a."
16 Tọbudu iya bụ; ẹphe wofukọta agwa ndu ọhozo ono, ẹphe dobechaaru ono; bya
abaaharụ Chipfu ẹja. Aphụ, ndu Ízurẹlu nọ ono rwutabe iya l'ẹhu k'ọphu ọ tọ dụedu
ike taa nshi.
17 No iya; a bya ekukọo ndu Amọnu k'ọgu; ẹphe je anmaa anmanma ọgu l'alị
Giladu. Ndu Ízurẹlu bya edzukọbekwapho; je anmaa anmanma ọgu lẹ mkpụkpu
Mizupa.
18 No iya; ndu-ishi Giladu sụ nwibe phẹ: "Onye vukpọoru ụzo je etsoo ndu Amọnu
ọgu bẹ bụ onye ono a-bụru onye-ishi ndu Giladu l'ophu."

11

1 Jiẹfuta, bụ onye Giladu bẹ bụ onye ojọgu ike dụ; ọle ọ bụ nwatibe nwanyị ụkpara.
Nna Jiẹfuta bẹ bụ Giladu.
2 Unyomu Giladu bẹ nwụshiru iya ụnwu. O be teke ụnwegirima unyomu iya ono
byaru evushichaa; ẹphe chịfu Jiẹfuta sụ iya: "I tii ketakwa oke l'unuphu ibe anyi;
kẹle ọo nwanyị ọzo bẹ nwụru ngu nụ."
3 Tọbudu iya bụ; Jiẹfuta gbafụru unwune iya ono gbaru lashịa alị Tobu je eburu.
O buru l'ẹka ono; ndu ọgalemkpa wụ-pfuta iya bya etsoahaa ya.
4 A nọnyaa; ndu Amọnu bya etsoo ndu Ízurẹlu ọgu.
5 Ọ bụru teke ono, ndu Amọnu tsoaharu ndu Ízurẹlu ọgu ono bẹ ndu bụ ọgerenya
ndu Giladu tụgburu je ekua Jiẹfuta l'alị Tobu;
6 sụ iya: "Bya bya abụru onye-ishi anyi; k'ọphu anyi a-dụ ike datsoo ndu Amọnu
ọgu."
7 Jiẹfuta sụ phẹ: "?Unu ta akpọnuru mu-a ashị; chịfu mu l'unuphu ibe nna mu? ?
Bụ gụnu kparụ iphe, ọ bụ nta-a, unu nọ l'iphe-ẹhuka-a bẹ unu chọaharu mu bya?"
8 Ndu bụ ọgerenya Giladu sụ: "Ọo ya meru g'o gude anyi byapfutashịa ngu-a;
k'ọphu ii-tsoru anyi je etsoo ndu Amọnu ọgu; l'ị bụru onye-ishi ndu bukọta l'alị
Giladu."
9 Ọo ya bụ; Jiẹfuta sụ phẹ: "Unu -duta mu lashịa azụ gẹ mu je etsoo ndu Amọnu
ọgu; ?mu a-bụru-a onye-ishi unu k'eviya mẹ Chipfu mee mu lwụ-kpee phẹ?"
10 Ndu bụ ọgerenya Giladu ono sụ iya: "Ọ bụepho Chipfu bẹ bụ onye-ekebe anyi
lẹ ngu. Anyi ee-mejeẹpho iphe, i pfuru."
11 Tọbudu iya bụ; Jiẹfuta bya etsoru ndu bụ ọgerenya ndu Giladu ono. Ndu ono
mee ya onye-ishi waa onye-ishi ojọgu phẹ. Jiẹfuta nọdu lẹ Mizupa pfushikọta iphe
ono, o pfuhawaru ono l'iphu Chipfu.

12 No iya; Jiẹfuta bya ezia ndu-ozi g'ẹphe je ajịa eze ndu Amọnu sụ iya: “?Bụ gụnu bẹ anyi meru ngu, meru g'o gude ị byatashịa anyi etso ọgu l'alị anyi?”
13 Eze ndu Amọnu bya ezia ndu ono, Jiẹfuta ziru ozi ono; sụ phẹ: “Iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ teke ndu Ízurẹlu shi l'alị Ijiputu wụfuta bẹ ẹphe natakọtaru mu alị mu shita l'ẹnyimu Anọnu jeye l'ẹnyimu Jiabọku; mbụ jasụ l'ẹnyimu Jiọ́danu. Unu nụ-phuchaa mu alị ọbu azụ nta-a lẹ nchị-odoo.”
14 Jiẹfuta bya ezikwaa ndu-ozi iya ọzo g'ẹphe je eziphu eze ndu Amọnu ono azụ;
15 sụ iya: “Waa iphe, Jiẹfuta pfuru baa: Ndu Ízurẹlu ta natakwaru alị ndu Mówabu; ọphu ẹphe anatadụru ndu Amọnu alị phẹ.
16 Teke ndu Ízurẹlu shi l'alị Ijiputu lụfuta bẹ ẹphe shiru ụzo echiẹgu lụfu lẹ Eze-ẹnyimu Uswe-uswe; gbẹ l'ẹka ono bahụ lẹ mkpụkpu Kadẹshi;
17 Ọ bụru lẹ Kadẹshi ono bẹ ndu Ízurẹlu nọ zia ndu-ozi g'ẹphe je epfuaru eze ndu Edọmu sụ: ‘Jiko g'anyi shijana-a alị ngu ghata.’ Ọphu eze ndu Edọmu ta angadụru phẹ nchị. Ẹphe byakwaphọ eje ezia eze ndu Mówabu ẹgube ono; yẹbedua jịkakwapho. Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu kwaa lẹ Kadẹshi.
18 Tọbudu iya bụ; ẹphe wulihu kwasẹru echiẹgu; tsoru alị ndu Edọmu waa kẹ ndu Mówabu gbaa mgburugburu; bya alụfuta l'ụzo ẹnyanwu-awawa alị ndu Mówabu ono. Ẹphe je adọru l'azụ ẹnyimu Anọnu azụ iya ọphuu; ọle ẹphe ta abahụduru l'alị ndu Mówabu; kẹle ọo ẹnyimu Anọnu bụ oke alị ndu Mówabu ono.
19 Ndu Ízurẹlu byakwa ezia ndu-ozi g'ẹphe je ezia Sihọnu, bụ eze ndu Amọru, mbụ onye bu lẹ mkpụkpu Hẹshibonu sụ iya: ‘G'anyi shijana-a alị ngu ghata lashịa alị nkanyi.’
20 “Ọphu Sihọnu ekwekwaphọ gẹ ndu Ízurẹlu ghata l'alị iya. Ọ bya ekukọbekota ndu nkiya l'ophu; ẹphe wụfu je adọru lẹ mkpụkpu Jiahazu; ẹphe lẹ ndu Ízurẹlu lwụgbabe ọgu.
21 Tọbudu iya bụ; Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu woru Sihọnu; mẹ ndu nkiya l'ophu ye ndu Ízurẹlu l'ẹka. Ẹphe lwụ-kpee phẹ. Ndu Ízurẹlu nakọta alị ndu Amọru, bụ ndu bu l'ẹka ono.
22 Ẹphe lwụtakota alị ndu Amọru; e shi lẹ Anọnu jasụ lẹ Jiabọku; mẹkwapho; a -gbẹ l'echiẹgu jasụ l'ẹnyimu Jiọ́danu.
23 Ọo ya bụ; eshi ọphu Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu chịshichawaru ndu Amọru; bya eworu alị phẹ nụ ndu nkiya, bụ ndu Ízurẹlu; ?ọ gbaru g'a nụ-phu ngu iya azụ ọzo tọo?
24 ?Tọbudu iphe, agwa ngu, bụ Kemọshi nụru ngu bụ ọphu ịi-kwẹ ẹka? Nokwaphọ g'anyịbedua e-nweru iphe, Chipfu, bụ Chileke anyi nụru anyi g'anyi nweru bụ ono.
25 ?Ị ka eze ndu Mówabu, bụ Belaku nwa Zipo ree? ?O tsoru ndu Ízurẹlu opfu? Tọo; ?ẹphe l'iya lwụru ọgu?
26 Ndu Ízurẹlu bukọtaru lẹ Hẹshibonu; mẹ Arowa; mẹ nwa mkpụkpu, nọ-pheru phẹ mgburugburu; mẹkwapho lẹ mkpụkpu, nọchaa l'agụga ẹnyimu Anọnu ụkporo apha iri l'ise ophu. ?Bụ gụnu meru iphe, ị tị natachadaru alị ọbu lẹ teke ono?
27 Mbẹdua te emeswekwaru ngu. Ọo gụbedua, byaru etsoaha mu ọgu bẹ gbẹ achọ mu opfu. Ọle-a; gẹ Chipfu, bụ onye-ikpe, bukafụkwa opfu ono, dụru ndu Ízurẹlu yẹe ndu Amọnu lẹ ntanụ.”
28 Ọle eze ndu Amọnu bẹ ta ngakpọdaru nụ nchị l'ozi ono, Jiẹfuta ziru g'e zia ya ono.

Jiẹfuta alwụ ndu Amọnu

29 Tọbudu iya bụ; Unme Chipfu bya eji Jiẹfuta ẹhu. Ọ bya eshijaa alị Giladu; waa alị ndu Manásẹ; bya eshijaa mkpụkpu Mizupa, nọ l'alị Giladu. Ọ bụru lẹ mkpụkpu Mizupa ono bẹ ọ gbẹ jeshia etso ndu Amọnu ọgu.
30 Jiẹfuta bya ekwee Chipfu ukwe; sụ: "Ọ -bụru l'i woru Amọnu ye mu l'ẹka;
31 bẹ iphe, vukpọ ụzo gbafụta l'ụlo mu bya agba mu ndzuta mẹ mu -lwụ-kpee ndu Amọnu lwajẹ; bẹ a-bụru kẹ Chipfu. Mu e-gudeẹle iya phọ gwee ngwẹja-akpọ-ọku."
32 Tọbudu iya bụ; Jiẹfuta bya atụgbua jeshia etso ndu Amọnu ọgu. Chipfu woru phẹ ye iya l'ẹka.
33 E -shi lẹ mkpụkpu Arowa jasụ l'ụzo, eeshije abahụ lẹ mkpụkpu Minitu bẹ o mekọtaru mkpụkpu ụkporo umerekete; mbụ gbua phẹ pyaapyaa jasụ lẹ mkpụkpu Abẹlu-Keramimu. Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu bya akapyabẹ ndu Amọnu.

Jiẹfuta eworu nwatibe iya kẹ mgbọko anụ Chipfu

34 No iya; Jiẹfuta lwarutaẹpho unuphu ibe iya lẹ mkpụkpu Mizupa; a bya ele ẹnya; nwatibe iya kẹ mgbọko nọdu akụwa nkwa; ete ebvu; agba iya ndzuta. Nwamgbọko ibe iya ono bụ nwa lanụ, ọ nwụtaru kpẹekpu. Mbụ l'a -gụfu iya bẹ o to nweẹdu nwa nwoke; ọzo nwa nwanyị ọzo ọ nwụtabaaru.
35 Jiẹfuta hụmae ya phọ; o woru uwe iya lajashịa; bya arashịa: "Oowa-e! Nwada mu-e! I mewaru aphụ tsọru mu; mbụ mu bya abụru onye gba ẹka nwa; kẹle ukwe-iphe, mu kweru Chipfu bẹ mu ta adụkwa ike gẹ mu te emeru iya ya."
36 Nwa iya nwanyị ono sụ iya: "Nnana mu! Iphe, i pfuru Chipfu bẹ i pfuwaru iya. Mee mu ẹgube ono, i kwetawaru ukwe iya; eshinu Chipfu mewaru g'ị gwata ndu ọhogu ngu bụ ndu Amọnu ụgwo iphe, ẹphe meru."
37 Sụ iya: "Ọle-a; iphe, ii-mekpọeru mu phọ kpoloko bụ g'ị haarụ mu ọnwa labọ gẹ mu lẹ ndu ọ̀nyà mu swịru je l'úbvú; je araa ẹkwa; kẹle mu ta abyadụ alụru ji."
38 Tọbudu iya bụ; ọ sụ iya: "Jenụ." O dufu iya; o je l'úbvú je anọo ọnwa labọ yẹle ụnwumgboko, bụ ọ̀nyà iya. Ẹphe raa ẹkwa kẹle ọ tọ byadu alụru ji.
39 Ọnwa labọ ono -bvụepho; ọ lapfushia nna iya. O woru iya mee ẹgube ono, o kweru ukwe iya ono; ọphu yẹe nwoke akwajẹduru jasụru ọ nwụhu. Ọo ya bụ; ọ bya abụru omelalị, dụ l'alị ndu Ízurẹlu;
40 k'ọphu bụ l'aphagapha bẹ akatikpo ụnwumgboko ndu Ízurẹlu awụfuje je anọo ujiku ẹno gude nyata nwada Jiẹfuta ono; mbụ Jiẹfuta, onye Giladu ono.

12

Jiẹfuta yẹle ndu Ifuremu

1 Tọbudu iya bụ; ndu Ifuremu bya edzukọbe k'ọgu; bya adafụ azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu jeshia lẹ mkpụkpu Zafọnu je ajịa Jiẹfuta; sụ iya: "?Bụ gụnu meru iphe, i jeru alwụa ndu Amọnu; ọphu i kuduru anyi? Anyi ejeakwa atụ ụlo ngu ọku g'o tsupyabẹ gụbedua."
2 Jiẹfuta sụ phẹ: "?Ọ kwa lẹ mu lẹ ndibe mu bẹ yẹle ndu Amọnu shi nọdu l'ụkukanyi; mu kua unu; ọphu unu ekwedu bya adzọo mu l'ẹka phẹ.
3 Mu hụmaepho l'unu ta agbadụru mu mkpu; mu woru ishi ndzụ mu tụa; dafụ azụ ẹnyimu Jiọ́danu je adatso ndu Amọnu ọgu. Chipfu meẹkwapho; mu lwụ-kpee phẹ. ?Bụhunu ole bẹ unu gbẹ nta-a byatashịa mu etso ọgu?"
4 Tọbudu iya bụ; Jiẹfuta bya ekukọbe ndu Giladu; ẹphe je etsoo ndu Ifuremu ono ọgu. Ndu Giladu lwụ-kpee ndu Ifuremu; kẹle ndu Ifuremu sụru phẹ: "Unubẹ ndu Giladu; unu bụ nlwamụlwa, bya eburu l'echilabọ ndu Ifuremu waa ndu Manásẹ."
5 Ndu Giladu je akwachishichaa ẹka eerwuje erwurwu l'ẹnyimu Jiọ́danu lụfu lẹ mkpụkpu Ifuremu. Ọ nọdu abụjeru teke onye Ifuremu, nahụru nụ gbarwutaru l'ẹka

ono; ọosu phẹ: “Gẹ mu ghataẹshikwa.” Ndu Giladu ono ajịa ya sụ iya ?Ị bụ onye Ifuremu? Teke onye ọbu sụru: “Waawaa.”
6 Ẹphe asụ iya: “Ọ dụ ree; pfuẹdukwa: ‘Shiboletu.’ ” Ọ nọdu abụjeru; onye jeru iya ekuku; o -kuswee ya kua ya “Siboletu”; ẹphe egude iya woru gbua l'ẹka ono, eerwuje ẹnyimu Jiọ́danu erwurwu ono. Lẹ teke ono bẹ e gburu ndu Ifuremu, dụ ụkporo ụnu nemadzụ ise l'ụnu ise.
7 Noo ya; Jiẹfuta ono, bụ onye Giladu ono; bụru onye-ikpe ndu Ízurẹlu apha ishii. Ọ nwụhu; e lia ya lẹ mkpụkpu lanụ, nọ l'alị Giladu ọbu.

Ibuzanu; onye-ikpe ndu Ízurẹlu

8 Onye ọzo, byaru abụru Onye-ishi, ndu Ízurẹlu gẹ Jiẹfuta nwụhuchaaru ono bẹ bụ Ibuzanu, onye mkpụkpu Bẹtulehemu.
9 Ọ nwụtaru ụkporo unwoke l'unwoke iri; waa ụkporo ụnwanyi l'ụnwanyi iri. Ụnwumgboko ibe iya ono bẹ o keshichaaru ji l'ipfu ọzo. Ụnwu iya unwoke ono bẹ o jekwarụpho alụtachaaru ụnwumgboko l'ipfu ọzo. Ibuzanu bụru ishi ndu Ízurẹlu apha ẹsaa;
10 nwụhu; e lia ya lẹ mkpụkpu Bẹtulehemu.

Elọnu; onye-ikpe ndu Ízurẹlu

11 Ibuzanu bụchaaru ishi; Elọnu, bụ onye Zebulọnu bya abụru ishi ndu Ízurẹlu apha iri.
12 Tọbudu iya bụ; Elọnu, bụ onye Zebulọnu bya anwụhu; e lia ya lẹ mkpụkpu Ajialọnu l'alị ndu Zebulọnu.

Abụdonu; onye-ikpe ndu Ízurẹlu

13 Noo ya; Elọnu nwụhuchaa; Abụdonu; nwa Hilẹlu onye shi lẹ mkpụkpu Piratọnu bya abụru onye-ikpe ndu Ízurẹlu.
14 Ọ nwụtaru ụkporo unwoke labọ; bya enweru ụnwu nwanwa, dụ ụkporo unwoke l'unwoke iri. Ẹphe nweru ụkporo nkapfụ-ịgara ẹto lẹ nkapfụ-ịgara iri. Abụdonu bụru onye-ikpe ndu Ízurẹlu apha ẹsato.
15 Abụdonu; nwa Hilẹlu, bụ onye Piratọnu nwụhu; e lia ya lẹ Piratọnu, nọ l'alị ndu Ifuremu l'alị úbvú úbvú ndu Amalẹku.

13

Anwụnwu Samụsinu

1 Ndu Ízurẹlu bya emee iphe-ẹji l'ẹnya Chipfu ọzobaa. Ọo ya bụ; o nwuru phẹ ye; ẹphe nọo ndu Filisitayinu l'ẹka ụkporo apha labọ.
2 O nweru nwoke lanụ, bụ onye mkpụkpu Zora, ẹpha iya bụ Manowa. Ọ bụ onye shi l'ipfu kẹ Danu. Ọ lụru nwanyị; ọphu nyee ya ono ta atsụdu ime; ọ nọdu ọphu ọ tọ nwụtaduru nwa.
3 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe, kẹ Chipfu bya ehee nwanyị ono l'iphu; sụ iya: “Lenu; nta-a bẹ ị tịi tsụdu ime; ọphu ọ dụdu nwa, ị nwụtaru; ọle ịi-tsụta ime; nwụa nwa nwoke.
4 Nta-a bụ g'ị kwabẹekwapho ẹnya g'ị tị ngu mẹe; ọphu ị ngụkwa iphe, atsụ atsụtsu; ọphu i rikwa iphe, aasọ nsọ;
5 kẹle ịi-tsụta ime nwụa nwa nwoke. G'a ta kpụkwa iya ishi; noo kẹle ọo-bụru onye dụru Chileke iche e -shi l'ẹpho. Ọo-wata adzọ ndu Ízurẹlu l'ẹka ndu Filisitayinu.”
6 Tọbudu iya bụ; nwanyị ono tụgbua je epfuaru ji iya sụ iya: “Onye kẹ Chileke byapfutakwaru mu. Ọ dụepho akpabiri g'ojozi-imigwe kẹ Chileke. Ọle mu ta jịkwanuru iya ẹka o shi; ọphu ọ kọkwanuru mu ẹpha iya.

7 Ọle ọ sụru mu lẹ mu a-tsụta ime; nwụa nwa nwoke. Lẹ nta-a bẹ bụkwa gẹ mu ba angụshi mẹe; ọphu mu angụkwa iphe, atsụ atsụtsu; ọphu mu erikwa iphe, aasọ nsọ;
kẹle nwata ono a-bụru onye dụru Chileke iche e -shi teke ọ nọ l'ẹpho jeye mbọku,
ọo-nwụhu."
8 Tọbudu iya bụ; Manowa bya epfuru nụ Chipfu sụ: "Nnajịuphu; jiko menaa g'onye
kẹ Chileke ono, i ziru; ọ byapfuta anyi ono lwaphuta azụ ọzo bya egoshi anyi g'anyi
e-shi hee nwata ono, aa-nwụ onoya."
9 Chileke nụma iphe ono, Manowa pfuru ono. Ojozi-imigwe kẹ Chileke ono byapfuta
nwanyị ono ọzo lẹ teke ọ nọ l'ẹgu; ọle Manowa, bụ ji iya bẹ yẹle iya ta atụkoduru
nọdu l'ẹka ono.
10 Nwanyị ono gbaẹpho ẹgwegwa je epfuaru iya ji iya sụ: "Lenu-o! Nwoke ono,
byapfutajẹru mu mbọku phọ-a bẹ rwuakwaru ọzo!"
11 Manowa gbalihu tsoru nyee ya ono jeshia. Ọ bya abyapfuta nwoke ono; ọ jịa ya
sụ: "?Bụ ngu bẹ pfujeru opfu nụ nyee mu-a?"
Ọ sụ iya: "Ọo mu."
12 Ọo ya bụ; Manowa sụ iya: "Teke iphe ono, i pfuru ono vụkotaerupho; ?dẹnu
ẹgube anyi ee-gude hee nwata ono? Tẹme; ?bụ gụnu a-bụru ozi iya?"
13 Ojozi-imigwe kẹ Chipfu ono sụ iya: "Gẹ nyee ngu mekọtaepho iphe, mu pfuru
iya ono.
14 G'o to rikwa iphe, shikpọ l'akpụru vayịnu; ọphu ọ ngụkwa mẹe; ọphu ọ ngụkwa
mẹe, atsụ atsụtsu; ọphu o rikwa iphe, aasọ nsọ. Iphemiphe ono, mu tụshiru iya
ekemu iya ono bẹ oo-mekọta."
15 Manowa sụ ojozi-imigwe kẹ Chipfu ono: "Jiko g'anyi sede nụ ngu g'ị nọdu g'anyi
gude nwa mkpi meeru ngu nri."
16 Ojozi-imigwe kẹ Chipfu ono sụ: "Unu e-sedekpọkwa mu; ọle mu tee erikwa nri
unu. Ọle ọ -bụru l'ọo ngwẹja-akpọ-ọku bẹ unu eme g'unu gwee; unu gwerụ iya nụ
Chipfu." Ọphu Manowa amakwanụ l'ọo ojozi-imigwe kẹ Chipfu bẹ ọ bụ.
17 Tọbudu iya bụ; ọ bya ajịa ojozi-imigwe kẹ Chipfu ono; sụ iya: "?Ịiza gụnu; k'ọphu
anyi a-kwabẹkwanu ngu ùbvù mẹ iphe ono, i pfuru ono vụkotaepho?"
18 Ojozi-imigwe kẹ Chipfu ono sụ iya: "?Bụ gụnu kparụ iphe, ịiji mu iphe, mu aza?
Ẹpha mu dakikwaru uche amadụ."
19 Tọbudu iya bụ; Manowa bya akpụta nweghu yekọbe iya ngwẹja-nri; bya
egweshiru iya Chipfu l'eli mkpuma. Manowa yẹe nyee ya nọdukpoepho ele ẹnya;
Chipfu mee iphe, dụ biribiri;
20 noo kẹle ọku gbanwuhuẹrupho l'eli ẹka ono, eegweje ẹja ono; kpụmia ala l'igwe;
ojozi-imigwe kẹ Chipfu ono bahụ l'irọku ono. Manowa yẹe nyee ya hụmaepho iphe
ono; ẹphe dachaa woru iphu kpube l'alị.
21 Ojozi-imigwe kẹ Chipfu ono mechaa; ọphu ọ chafụtabaeduru l'iphu Manowa yẹe
nyee ya. Manowa gbẹ teke ono maru l'ọo ojozi-imigwe kẹ Chipfu bẹ ọ bụ.
22 Ọ sụ nyee ya ono: "Anyi a-nwụhukwa; noo kẹle ọo Chileke bẹ anyi hụmaru ono!"
23 Nyee ya ono sụ iya: "Ọme ọ dụ Chipfu g'o gbua anyi egbugbu mẹ o togọ natadụnu
ngwẹja-akpọ-ọku waa ngwẹja-nri ono, anyi nụru iya ono; ọphu o togo goshidụnu anyi
iphemiphe-a; ọphu o togo pfukwarụpho anyi iphemiphe-a, o goshiru anyi-a."
24 Nwanyị ono mechaa bya atsụta ime; nwụa nwa nwoke; bya agụa ya Samụsinu.
Nwata ono bya evuta; Chipfu kebe iya l'ọma.
25 No iya; Unme Chipfu bya emeahaa ya ire l'ẹhu lẹ teke ọ nọ lẹ mkpụkpu Mahane-
Danu, nọ lẹ mgbaka mkpụkpu Zora waa mkpụkpu Ẹshutolu.

14

Samụsinu alụ nwamgbọko Filisitayinu

1 O be ujiku lanụ; Samụsinu jeshia mkpụkpu Timuna. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ọ
hụmaru nwamgbọko Filisitayinu lanụ.
2 Ọ bya alarwua unuphu; je asụ ne iya yẹe nna iya lẹ ya jekwaru mkpụkpu Timuna;
ya hụma nwamgbọko ndu Filisitayinu lanụ. Sụ g'e jekwa alụtaru iya ya g'ọ bụru nyee
ya.
3 Nna iya waa ne iya ono sụ iya: "?Tọ dụkpodaa nwanyị, dụ ngu ree l'ime ụnwada
abụbu ngu phẹ; ọzoo lẹ ndibe anyi? Gụbedua; ?bụ l'ibe ndu Filisitayinu, bụ ndu te
ebuduru úbvù ono bẹ ii-jeshia alụ nwanyị?"
Ọle Samụsinu sụleru-a nnana iya g'o je alụtaru iya ya; l'ọo ya bụ nwamgbọko ama
iya mma shii.
4 Ọphu nna iya yẹe ne iya ta amadụ l'ọo Chipfu bẹ iphe ono shi l'ẹka; mbụ lẹ
Chipfu achọ g'oo-shi mekata ndu Filisitayinu; kẹle teke ono bẹ ndu Ízurẹlu nọ l'ẹka
ndu Filisitayinu.
5 Tọbudu iya bụ; Samụsinu yẹe nna iya waa ne iya tụko swịru jeshia Timuna. Ẹphe
rwuẹpho l'opfu-vayịnu, nọgbaa lẹ Timuna ono; a bya l'amarụ; nwa oduma lụfutawa;
aba hanyịhanyi azọ-kube Samụsinu.
6 Unme Chipfu bya abya iya l'ẹhu k'ike. Ọ zụepho oduma ono gburumu; gude ẹka
labushia ya g'onye labushiru nweghu nshịi. Ọphu o pfuduru nna iya; waa ne iya iphe
ono, o meru ono.
7 Ọo ya bụ; ọ bya atụgbua jepfushia nwanyị ono, oopfu k'alụlu ono; yẹe ya
bọgbabechaa; nwanyị ono nọdu ama iya mma shii.
8 E mechaa g'a nọnyaaru; ọ laphushia azụ je iya alụta; ọ swịba gẹ ya hụma odzu
oduma phọ. Ọ hụma l'ẹnwu gbawaru iya ite; manụ-ẹnwu dụwa iya.
9 O gude ẹka kụkuta iya ritsoru ụzo. O jepfuẹpho nna iya waa ne iya; ọ nụ phẹ;
ẹphe ria. Ọphu o pfukwanụru phẹ l'ọo l'odzu oduma phọ bẹ ọ kụkutaru manụ-ẹnwu
ọbu.

Ílú, Samụsinu tụru

10 Tọbudu iya bụ; nna iya bya ejeshia g'ọ hụma nwanyị ono. Samụsinu bya eshia
nri ekele-nwanyị l'ẹka ono; kẹle ọo g'unwoke, alụ nwanyị l'ẹka ono emejekpọo bụ
ono.
11 No iya; ẹphe hụmaepho Samụsinu; ẹphe duru ụmadzu ụkporo l'iri yeru iya
g'ẹphe l'iya tụko nọdu.
12 Samụsinu bya asụ phẹ: "Gẹ mu tụkpodarupho unu ílú lanụ. Ọ -bụru l'unu kọru
mu iphe, ọ bụ l'ime abalị ẹsaa, a nọ lẹ nri-a bẹ mu a-nụ unu uwe mgbalanụ ụkporo
l'iri waa uwe, dụ iche iche ụkporo l'iri.
13 Teke ọ bụ l'unu ta akọtaduru iya; unu anụ mbẹdua uwe mgbalanụ ụkporo l'iri
waa uwe, dụ iche iche ụkporo l'iri."
Ẹphe sụ iya: "Tụeshiduru anyi ílú ngu ọbu; g'anyi nụma."
14 Ọ bya atụaru phẹ iya sụ:
"Iphe, erije iphe bẹ iphe, eeri eriri shi lụfuta.
Iphe, nweru ọkpehu bẹ iphe, atsọ ụtso shii lụfuta."
A nọo abalị ẹto; ọphu ẹphe adụdu ike kọo iphe, ílú ono bụ.
15 O be lẹ mbọku k'ẹno; ndu ono sụ nyee Samụsinu ono: "Dee ji ngu edede g'ọ karụ
anyi iphe, ílú ono bụ; ọdumeka bẹ anyi e-tsukwa ngu ọku; gụ lẹ ndibe nna ngu. ?Bụ
iphe, i yeru anyi g'anyi bya bụ g'ị nata anyi iphe, anyi nweru tọo?"
16 Tọbudu iya bụ; nyee Samụsinu ono bya anọdu iya l'iphu raahaa ẹkwa; sụ iya:
"Mu dụ ngu ashị! I ti yedụru mu obu ilile! Ị tụru ndibe anyi ílú; ọphu ị tị kadụru mu
iphe, ílú ọbu bụ!"
Ọ sụ iya: "Mu ta akọduru iya nna mu; ọzoo ne mu; ?dẹnu gẹ mu e-shi bya akọ-
chiaru iya gụbedua?"

17 Nwanyị ono rakọta ẹkwa ujiku ẹsaa, ẹphe nọ lẹ nri ono. Ọo ya bụ; o be lẹ
mbọku k'ẹsaa ono; o woru iya kọoru iya; kẹle oopfukpọeru iya phọ g'ọ kọoru iya ya.
Yẹbedua je eworu iphe, ílú ono bụ kọoru ndibe phẹ ono.
18 Ẹnyanwu bya arịba lẹ mbọku k'ẹsaa ono; ndu mkpụkpu ono sụ Samụsinu:
“?Bụ gụnu bẹ ka manụ-ẹnwu ụtso?
?Bụ gụnu bẹ ka oduma ọkpehu?”
Samụsinu sụ phẹ:
“Ọ tọ bụ l'unu kụlaru l'ẹka ada-eswi mu nọ;
bẹ unu tege adụkwa ike kọo iphe, ilu mu ono bụ.”
19 Tọbudu iya bụ; Unme Chipfu bya iya l'ẹhu k'ike; ọ bụru iya eje mkpụkpu Ashikelọnu
je echigbushia ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri; natakọta phẹ iphe, ẹphe nweru. Ọ chịru
uwe phẹ, dụ iche iche chịru nụ ndu ono, kọtaru ílú ono, ọ tụru ono. O gude ẹhu-eghu,
enwu iya phuruphuru l'ẹhu lashịa ibe nna iya.
20 Ẹphe woru nyee Samụsinu ono kee ọ̀nyà Samụsinu, yeru iya ẹka lẹ teke ọolu
nwanyị ono.

15

Samụsinu atụ ọku l'iphe, ndu Filisitayinu meberu l'alị

1 O rwuẹrupho teke eebuje witi; Samụsinu kpụta nwada eghu; kpapfushia nyee ya
ono. Ọ rwua ọ sụ ọgo iya ono: “Mu e-jepfuakwa nyee mu lẹ mkpuru nkiya.”
Ọphu nna nyee ya ono te ekwedu g'ọ bahụ l'ime ụlo;
2 sụ iya: “Mu maru lẹ nyee ngu ono bẹ dụ ngu ashị ọkpobe adụdu. Ọo ya meru g'o
gude mu kee ya ọ̀nyà ngu.” Sụ iya: “?Nwune iya kẹ nwata ta akadụ iya ama mma
tọo? Dutachinaa yẹbedua.”
3 Samụsinu sụ phẹ: “Nta bẹ mu nweru ẹka mu a-gbabẹ ọkpa meshia ndu
Filisitayinu iphe ike; ọphu ụta taa dụdu mu iya.”
4 Ọo ya bụ; ọ tụgbua je akpụkoo uphẹga lẹ ndzụ; kpụta phẹ ụkporo iri l'ise; gude
phẹ l'ite-ọdzu ligbabẹchaa phẹ ẹbo ẹbo. Ọ bya eworu ọ́wá lipyabẹchaa phẹ lẹ mgbaka
ite-ọdzu ono.
5 Ọ bya anwụru ọku yekọta l'ọ́wá ono; parụ uphẹga ono hashịchaa ẹka l'ẹka witi
ndu Filisitayinu nọ. Ọ tụkota ọku lẹ witi, e gbushiwaru egbushi; mẹ ndu ọphu e teke
egbushidu egbushi; je akpaa l'opfu-vayịnu mẹkpoo oshi olivu phẹ.
6 Tọbudu iya bụ; ndu Filisitayinu sụ: “?Bụ onye meru iphe ọwa?”
A sụ phẹ: “L'ọo Samụsinu, bụ ọgo nwoke Timuna bẹ meru iya nụ; kẹle e dutaru
nyee ya kee ọ̀nyà iya.” Ọo ya bụ ndu Filisitayinu tụgbuepho je egude nyee Samụsinu
ono; waa nna iya kpọo ọku.
7 Samụsinu sụ phẹ: “Eshinu unu gbẹ mee ẹgube-a bẹ mu ta abyadụ aha unu; jasụ
mu emelataada unu!”
8 O tsoo phẹ ọgu ẹhuka ẹhuka; gbushia ndu dụ igwerigwe l'ime phẹ. O mechaa
bya atụgbua je anọdu l'ọgba, nọ l'oke mkpuma lẹ mkpụkpu Etamu.
9 Tọbudu iya bụ; ndu Filisitayinu wụfu je adọru l'alị Jiuda k'ọgu; nọchaa jasụ lẹ
mkpụkpu Lehi.
10 Ndu Jiuda jịa sụ: “?Bụkwa ole bẹ unu byaru anyi etso ọgu?”
Ẹphe sụ: “Anyi byaru g'anyi gude Samụsinu melata iya ụgwo iphe, o meru anyi.”
11 Ọo ya bụ; ụnu nemadzụ ẹsaa l'ụkporo iri, shi l'alị Jiuda zafụ jepfushia Samụsinu
l'ọgba, nọ l'oke mkpuma lẹ mkpụkpu Etamu ono je asụ iya: “?Bụ ẹgube gụnu bẹ i
meru anyi ọwana? ?Tị madụ l'anyi nọ l'ẹka ndu Filisitayinu?”
Ọ sụ phẹ: “Ọo iphe, ẹphe meru mu bẹ mu melataru phẹ.”
12 Ẹphe sụ iya: “Anyi byakwaru g'anyi kee ngu ẹgbu; kpụta je anụ ndu Filisitayinu.”
Samụsinu sụ phẹ: “Unu riaru mu angụ l'unu te egbudu mu l'onwunu.”

13 Ẹphe sụ iya: “Waawaa; anyi te egbukwa ngu. A kwa ẹgbu bẹ anyi e-ke ngu
kpoloko; kpụta ngu je anụ phẹ.” Ẹphe bya egude ọkpukpu ọ̀phúú labọ kee ya ẹgbu;
bya akpụfuta iya l'oke mkpuma ono.
14 O rwutashịa lẹ mkpụkpu Lehi; ndu Filisitayinu tụru oko kpua ya; gbapfushia
ya. Unme Chipfu bya iya l'ẹhu k'ike. Ọkpukpu ono, e kekọtaru iya l'ẹka ono
ribushihuẹphoo g'ẹba-oghu, e gude ọku dabua; ẹgbu ono, e kekọtaru iya ono
gbabushihukọta iya l'ẹka dashịhu.
15 Ọ hụmaekwapho ọkpu-agba nkapfụ-ịgara, dụ ọ̀phúú ọ̀phúú; ọ dzụkotae l'iya
phọ; gude iya chigbushia ụnu ụmadzu labọ l'ụmadzu ụkporo iri.
16 Tọbudu iya bụ; Samụsinu sụ:
“Ọkpu-agba nkapfụ-ịgara bẹ mu gude mee;
ẹphe kụta l'ikpo l'ikpo;
mbụ; l'ọo ọkpu-agba nkapfụ-ịgara
bẹ mu gude gbushia ụnu ụmadzu labọ l'ụmadzu ụkporo iri.”
17 O pfuẹbechaa nno; o tuphaa ọkpu-agba nkapfụ-ịgara ono; woru ẹka ono gụbe
“Ramatu-Lehi”, bụ iya bụ “obvudu ọkpu-agba”.
18 Tọbudu iya bụ; ẹgu-mini bya agụshiaha ya ike; ọ raku Chipfu; sụ iya: “Ọo ngu
bẹ meru g'onye-ozi ngu lwụ-kpe k'ọphu parụ ẹka ẹgube-a. Nta; ?bụ-chia ẹgu-mini
bẹ a-gbẹ gbua mu; mu adaba ndu ono, bụgba akpapyị ono l'ẹka?”
19 Chileke woru ẹka dụ nsụda lẹ mkpụkpu Lehi gbawaa; mini sọshiahaa ya.
Samụsinu bya angụchaa mini ono; ike bya adụ iya; obu guzeta iya. O woru ẹka ono
gụbe Enu-Hakore, bụ iya bụ “obvu-mini onye rakuru nụ”. Obvu-mini ono nọepho lẹ
mkpụkpu Lehi byasụ ntanụ.
20 Samụsinu bụru Onye Ikpe ndu Ízurẹlu ụkporo apha lẹ teke kẹ ndu Filisitayinu
ono.

16

Samụsinu aphọkata ọguzo, eeshije abahụ lẹ mkpụkpu Gaza

1 Samụsinu bya ejee mkpụkpu Gaza; je ahụma nwanyị ụkpara; o jee yẹe ya kwaa.
2 Tọbudu iya bụ; a bya epfuaru ndu Gaza sụ: “Samụsinu bẹ byakwaru l'ẹka-a!” Ọo
ya bụ; ndu mkpụkpu ono je asọ-phee ẹka ono nọdu kwabẹkotaru iya l'ẹnyashi ono
l'ophu; nọdukota nggujingguji l'ọnu ẹka eeshije abahụ lẹ mkpụkpu ono kwabẹkotaru
iya l'ẹnyashi ono l'ophu asụje: “L'ìphóró nchi-abọhu bẹ anyi e-woru iya gbua.”
3 Samụsinu zẹ l'ẹka ono jeye l'echilabọ abalị. Ọ gbẹ teke ono gbalihu je aphọkata
mgbo-ọguzo, e yeru l'ọnu-abata mkpụkpu ono; phọkatachaa yẹe itso labọ, e gude
yee ọguzo ono; mbụ phọta mẹ mgbo-ígwè g'ọhakota dẹe l'ukuvu. O vutakọta iya je
enyihu mkpakpọnu úbvú ono, nọ gha iphu lẹ mkpụkpu Hẹburonu ono.

Samụsinu yẹe Delayila

4 Tọbudu iya bụ; a nọnyaepho; ọ bya eje eyee nwanyị, bu lẹ nsụda Sorẹku obu.
Ẹpha nwanyị ono bụ Delayila.
5 Ndu-ishi ndu Filisitayinu bya ejepfu nwanyị ono je asụ iya: “Dejibekpọe ya phọ
g'o goshi ngu ẹka ọkpehu iya ono, parụ ẹka ono nọkpoo; dekwaa ya phọ g'ọ karụ ngu
g'anyi e-shi gude iya kee ya ẹgbu; bya akapyabẹ iya.” Ẹphe sụ nwanyị ono l'ẹphe
a-nụchaa ya ẹkpa mkpọla-ọchaa iri lẹ nanụ l'ẹhu l'ẹhu.
6 Ọo ya bụ; Delayila jepfu Samụsinu je asụ iya: “Jiko kanụru mu iphe, meru g'o
gude ẹjo ọkpehu dụ ngu ẹgube-a; ịikafuaru mu ẹgube ee-me gudekpọo ngu kee ngu
ẹgbu; mee ngu ewere.”
7 Samụsinu sụ iya: “Ọ -bụru l'e gude ọkpukpu ẹsaa, a swịru k'ọ̀phúú, ta
akpọhuduru nkụ kee mu ẹgbu; bẹ mu a-byaẹpho adụ arwụhu; mu abya adụ g'onye
ọzo dụ.”

8 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi ndu Filisitayinu bya achịe Delayila ọkpukpu ẹsaa, a swịru
k'ọ̀phúú, ta akpọhuduru nkụ; o gude iya kee ya ẹgbu.
9 A chịru nemadzụ domishia l'ime mkpuru; ẹphe nọdu kwagebe akwagebe. O
keẹbechaa ya ya; ọ sụ iya: "Samụsinu! Ndu Filisitayinu abyakwa ngu egude!" Ọ
gbabushia ọkpukpu ono g'ọ bụ ẹba-oghu bẹ e gude ọku dabua. Ọo ya bụ l'a ta chọ-
vuduru ẹka ọkpehu iya nọ.
10 No iya; Delayila sụ Samụsinu: "Iichi mu eswe; bya adzụ-pheru mu ụka. Jiko
kanụru mu g'ee-shikpọ kee ngu ẹgbu."
11 Ọ sụ iya: "Ọo e -gude eri ọ̀phúú, ta adụdu iphe, e mejewaru iya kee mu pyataa;
mu abya adụ arwụhu; dụ g'onye ọzo dụ."
12 Ọo ya bụ; Delayila bya achịta ọkpukpu ọ̀phúú gude kee ya ẹgbu. O nweru
unwoke, domiru onwophẹ l'ime mkpuru; kwabẹru iya. Ọ sụ iya: "Samụsinu! Ndu
Filisitayinu abyakwa ngu egude!" Ọ lwubilihu; woru ọkpukpu ono, o keru iya l'ẹka
ono gbabushia g'ọ bụ ẹba-oghu.
13 Delayila bya asụ Samụsinu: "Ime teke i shikwanụ chita mu eswe; bya adzụ-pheru
mu ụka. Kanụru mu ẹgube ee-shikpọ kee ngu ẹgbu ọbu."
Ọ sụ iya: "Ọ -bụru l'ị hakaharu ẹgbushi mu-a ụzo ẹsaa; bya eworu iya ganga l'iphe,
eegudeje ekwe ẹkwa; mbụ kwepyabẹchaa ẹgbushi mu ono l'iphe iigudeje ekwe ẹkwa
ono; bya egude ngga, i gudeje ekwe ẹkwa kpọpyabeshia ya ike l'iphe iikweje ẹkwa
ono bẹ mu a-bya adụ arwụhu; mbụ bya adụ g'onye ọzo dụ."
14 Tọbudu iya bụ; Samụsinu kuẹrupho mgbẹnya; Delayila bya alọta ẹgbushi ono,
a hakaharu uzi ẹsaa ono kwepyabẹ l'oghu, e gudeje ekwe ẹkwa; bya egude ngga, e
gude ekwe ẹkwa kpọpyabeshia ya ikike. Ọ bya asụ iya: "Samụsinu! Ndu Filisitayinu
abyakwa ngu egude!" O zilihu lẹ mgbẹnya, ooku; mị-lita ngga ono; waa iphe, e gudeje
ekwe ẹkwa; mẹ oghu, e gudeje ekwe ẹkwa ono.
15 Ọ sụ iya: "?Dẹnu g'ii-shi sụ l'i yeru mu obu l'ẹbe abụ l'obu ngu nọ l'ẹka mu
nọ? Ọwaa kwewa ugbo ẹto, i chikọtachaaru mu eswe; ọphu i kwedu kọoru mu ẹka
ọkpehu ngu ono, parụ ẹka ono nọkpoo."
16 Tọbudu iya bụ; ọ tụ-chinyaa ya nchị; epfupheru iya iphe ono mbọkumboku;
mbụ pfutabe iya k'ọphu bụ l'ike bvụchaaru Samụsinu bvụ ẹsha iya.
17 Ọo ya bụ; ọ bya eworu obu iya pfukọtaru iya; sụ iya: "A ta adajẹduru mu akwọ
l'ishi; kẹle mu shi l'ẹpho ne mu bụru onye dụru Chileke iche." Sụ iya: "Ọ -bụru l'a
kpụshiru mu ishi; ike mu alụfu mu l'ẹhu; mu abya adụ arwụhu; mbụ dụ g'onye ọzo
mmanụ."
18 Delayila maẹrupho l'o pfuwaru iya obu iya; o zia ozi g'e je ezia ndu-ishi ndu
Filisitayinu ono; sụ phẹ-a: "Unu lwafụa azụ ọgiya-a l'o pfugbuwaru mu iphemiphe."
Ọo ya bụ; ndu-ishi ndu Filisitayinu gude okpoga ono, ẹphe kweru iya ukwe iya ono
byatashia.
19 Ọ bya emee Samụsinu ọ nọdu iya l'ụtapfu kuru mgbẹnya. O kua nwoke lanụ; ọ
bya akpụshia ya ẹgbushi iya ono, a swịngashiru uzi ẹsaa ono. Ọ kpụshichaa ya ya;
Delayila kapyabẹ iya; ọkpehu iya ono phefuwa iya l'ẹhu.
20 Tọbudu iya bụ; ọ sụ iya: "Samụsinu! Ndu Filisitayinu abyakwa ngu egude!" Ọ
bya etehu lẹ mgbẹnya ono gbẹ rịa sụ: "Gẹ mu bya emee gẹ mu emejehawaa; mu
a-nyịkofu nweru onwomu." Ọphu ọ tọ madụ lẹ Chipfu bẹ pawaru iya haa.
21 No iya; ndu Filisitayinu bya egude iya; woru iya ẹnya swọshia; kpụru iya jeshia
mkpụkpu Gaza. Ẹphe bya ekee ya ẹgbu; woru ẹgbirigba onyirubvu tụa ya; kpụta
iya ye lẹ mkpọro o je egweaha ereshi l'ụlo mkpọro.
22 A nọnyaa ẹgbushi, nọ iya l'ishi ono bya erwutaaha ọzo g'a kpụshicharu iya ya
ono.

Anwụhu Samụsinu

23 Ndu-ishi ndu Filisitayinu bya edzukọbe g'ẹphe gwee ngwẹja, parụ ẹka nụ agwa
phẹ, bụ iya bụ Dagọnu; tekwaaphọ ẹswa; kẹle ẹphe epfu sụ: "Agwa anyi bẹ wowaru
onye ọhogu anyi, bụ Samụsinu ye anyi l'ẹka."
24 Ndu ono hụmaerupho Samụsinu; ẹphe wata etu agwa phẹ ẹpha; asụje: "Agwa
anyi bẹ wowaru onye ọhogu anyi ye anyi l'ẹka; mbụ onye ono meru; alị anyi bụru
mkpurupyata ono; mbụ onye bụ iya gbushiru igwerigwe l'ime anyi ono."
25 Ẹmereme jiẹ phẹ phọ ẹhu; ẹphe tụshia ụzu; sụ: "G'e dufutaẹdurunu anyi
Samụsinu g'o meeru anyi iphe, ezi ọnochi." Ọo ya bụ; a bya edufuta iya l'ụlo-mkpọro;
ọ bya emeahaaru phẹ iya. O be teke ẹphe meru iya ọ pfụru lẹ mgbaka itso, gudegbaa
ụlo ono;
26 Samụsinu pfuaru nwokoro, sekpu iya l'ẹka sụ: "Meẹkwa mu gẹ mu mevuchaa
itso ono, gudechaa ụlo ono k'ọphu bụ lẹ mu a-daphube iya."
27 Ụlo ono bẹ unwoke mẹ ụnwanyi jiru ejiji tsụa ẹrupfu. Iphe, bụ ndu-ishi ndu
Filisitayinu g'ẹphe ha bẹ nọkota l'ẹka ono. L'eli ụlo ono bẹ unwoke l'ụnwanyi, nọ iya
nụ rwuru ụnu ẹsaa l'ụkporo iri, bụ ndu nọkota ele Samụsinu l'ẹka oomeru phẹ iphe,
ezi ọnochi ono.
28 Tọbudu iya bụ; Samụsinu bya epfuru nụ Chipfu sụ iya: "Gụbe Nnajịuphu, bụ
Chipfu; nyatanụ mu! Gụbe Chileke; jiko menaa g'ike dụfua mu ugbo lanụ-a; k'ọphu
mu e-gude ugbo lanụ-a gwata ndu Filisitayinu ụgwo ẹnya mu ẹphenebo-a."
29 No iya; Samụsinu bya awọru ẹka l'itso labọ, bụ iya gude ụlo ono. Ọ bya azụ-
bẹshichaa ya ẹka ike; mbụ zụ-be ọphu nọ iya l'ẹkutara; bya azụbe ọphu nọ iya
l'ẹkicha.
30 Samụsinu bya asụ: "Gẹ mu lẹ ndu Filisitayinu tụkowaro nwụshihukota!" Ọ bya
atsụ-rweta; gude ike iya l'ophu nwubekọta l'itso labọ ono; ụlo ono daa; tụpyabekota
ndu-ishi ono; mẹ ndu ọzo nọkota l'ime ụlo ono. Ọo ya bụ lẹ ndu Samụsinu gburu lẹ
teke ọ nwụhuru bẹ ka igwerigwe eme lẹ ndu ọphu o gbushiru teke ọ nọ ndzụ.
31 Tọbudu iya bụ; ụnwunna iya waa ndibe phẹ tụgbua je apata iya. Ẹphe je eworu
iya lia lẹ mgbaka mkpụkpu Zora waa mkpụkpu Ẹshutolu l'ilu Manowa, bụ nna iya.
Samụsinu bẹ kperu ikpe lẹ Ízurẹlu ụkporo apha.

17

Mayịka agwọ ọbvu

1 Ọ dụru nwoke lanụ, ẹpha iya bụ Mayịka, shi l'alị úbvú úbvú ndu Ifuremu.
2 Ọ nọnyaepho ọ sụ ne iya: "Ẹkpa mkpọla-ọchaa iri lẹ nanụ ngu ono, e
wotajẹrupho; mbụ mu nụmajeru ẹka ịitu onye wotaru iya nụ ọnu ono bẹ bụkwa
mu gude iya; mbụ l'ọo mbẹdua bẹ wotaru iya nụ."
Ne iya ono sụ iya: "Gẹ Chipfu kebekwa ngu l'ọma; nwa mu!"
3 Ọ bya eworu ụnu mkpọla-ọchaa labọ l'ụkporo mkpọla-ọchaa iri l'ise ono nụ-phu
ne iya azụ. Ne iya ono sụ: "Mkpọla-ọchaa, shikọta mu l'ẹka bẹ mu tụkowaru doberu
Chipfu iche gẹ nwa mu gude iya meta ntẹkpe, a pyịru apyịpyi; waa ọbvu, a kpụru
akpụkpu. Ọo ya bụ lẹ nta-a bẹ mu a-nụ-phu ngu iya azụ."
4 Ọo ya bụ; ọ bya eworu mkpọla-ọchaa ono nụ-phukọta ne iya ono azụ; ne iya ono
ye ẹka lẹ mkpọla-ọchaa ono wota iya ụkporo mkpọla-ọchaa iri je achịe onye akpụje
mkpọla-ọchaa. O gude iya kpụta ntẹkpe; waa ọbvu. E je eworu iya dobekọta l'ụlo
Mayịka.
5 Mayịka nweru ụlo-nshi; bya enwekwarụpho uwe-ukuvu; mẹkwapho ọbvu
ọzobaa. O woru onye lanụ l'ụnwu iya unwoke mee onye agwajẹ iphe.
6 Teke ono bẹ ndu Ízurẹlu eshidu nweru ndu eze; onyemonye nọdu anọduje eme
g'ọ dụ iya.

7 Tọbudu iya bụ; o dụru nwokorọbya lanụ, bụ onye Lívayi, shi lẹ mkpụkpu
Bẹtulehemu, nọ l'alị Jiuda. O shi buru l'echilabọ ndu ipfu Jiuda.
8 Nwoke ono lụfu lẹ mkpụkpu ono tụgbua jeshia achọ ẹka ọzo, oo-buru. O jenyaa
bya abahụ ibe Mayịka l'alị úbvú úbvú ndu Ifuremu ono.
9 Mayịka jịa ya sụ: "?Bụ awe bẹ i shi?"
Ọ sụ iya: "Mu bụkwa onye Lívayi. Mu shi lẹ Bẹtulehemu, nọ l'alị Jiuda; mu nọdu
achọ ẹka mu e-buru."
10 Tọbudu iya bụ; Mayịka sụ iya: "Gẹ mu lẹ ngu bunuru; g'ị bụru nna mu waa onye
a-nọduje agwarụ mu iphe. Mu a-nụje ngu mkpọla-ọchaa iri l'apha; akpọru ngu uwe;
bya azụkwa ngu phọ lẹ nri."
11 No iya; onye Lívayi ono kweta gẹ yẹe nwoke ono buru. Nwokorọbya-a bya adụ
Mayịka g'ọ bụ onye lanụ l'ụnwu iya.
12 Tọbudu iya bụ; Mayịka bya emee onye Lívayi ono onye agwajẹru iya iphe; ọ bya
abụru onye gwaaharụ iya iphe; buwarụroo ya l'ibe Mayịka.
13 Ọo ya bụ Mayịka pfua sụ: "Nta-a bẹ mu makpọoru lẹ Chipfu ee-me g'iphe dụru
mu lẹ ree; eshi ọphu onye Lívayi bụwa iya agwajẹru mu iphe."

18

Ndu Danu achọ alị, ẹphe e-buru

1 Teke ono bẹ ndu Ízurẹlu te nwedu onye eze. Ọ bụru teke ono bẹ ipfu Danu shi
achọ ẹka ẹphe e-buru; kẹle ọ tọ dụdu alị, a hẹru phẹ, g'ọ bụru oke alị phẹ l'echilabọ
ọkpa-ipfu ndu Ízurẹlu.
2 Ọo ya bụ; ndu Danu ono bya ezia ndu ojọgu ụmadzu ise, shi lẹ mkpụkpu Zora
waa mkpụkpu Ẹshutolu g'ẹphe je anwụa ngge l'alị ono; maru g'ọ gbaru. Ndu ono bẹ
nọ-chikọtaru ẹnya unuphu phẹ g'ọ ha. Ẹphe sụ phẹ g'ẹphe tụgbua je anwụa ngge
l'alị ono. Ndu ono jerwua l'alị úbvú úbvú ndu Ifuremu; bya abahụ l'ibe Mayịka je
akwaa akwakwa l'ẹnyashi ono.
3 Ẹphe nọ-kubeẹpho ibe Mayịka ntse; ẹphe nụma olu-opfu nwokorọbya, bụ onye
Lívayi phọ; bya amamobeẹrupho l'ọo ya bẹ epfu opfu. Ọo ya bụ; ẹphe bahụ l'ẹka
ono; je ajịa ya sụ: "?Bụ onye du ngu bya l'ẹka-a? ?Bụ gụnu bẹ iime l'ẹka-a? ?Bụ gụnu
meru iphe, ị nọ l'ẹka-a?"
4 Ọ bya edoshikọtaru phẹ iphe, Mayịka meshikọtaru iya; sụ phẹ: "Mayịka bẹ butaru
mu ebuta gẹ mu bụru onye agwajẹru iya iphe."
5 Tọbudu iya bụ; ẹphe sụ iya: "Jiko jịtaeduru anyi Chileke g'anyi maru ije anyi-a;
?oo-nweru-a ishi?"
6 Onye uke ono sụ phẹ: "Unu jee lẹ chịriri werere. Chipfu bẹ tọwaru unu ụzo l'ije
unu ono."
7 Tọbudu iya bụ; ụmadzu ise ono tụgbua bya ejerwua mkpụkpu Layishi. Ẹphe
rwua l'ẹka ono bya ahụma gẹ ndu bu iya nụ tụsaru ẹhu. Ẹphe bukpọepho nwajii;
nweru onwophẹ gẹ ndu Sayịdonu bu; kẹle ọ tọ dụdu onye-ishi, emekpa phẹ ẹhu l'alị
ono m'ilile. Ẹphe bukwaphọ ndu Sayịdonu ụzenya; ọphu ọ dụdu ndu ọzo, ẹphe
l'ẹphe emegbaa.
8 Ẹphe bya alaphu azụ lẹ Zora; mẹ lẹ Ẹshutolu. Ụnwunna phẹ jịa phẹ sụ: "?Dẹnu
g'unu jeru iya?"
9 Ẹphe sụ: "Unu wulihu g'anyi je etsoo phẹ ọgu; kẹle anyi hụmawaru l'alị ọbu bẹ
dụ rengurengu. Mbụ; ?unu nọkwadua gbụligbuli? Unu te ejekwa anmarwụbe k'eje
alwụta alị ono.
10 Teke unu rwuẹrupho ẹka ono bẹ unu a-hụma gẹ ndu bu iya nụ tụzoshihukotaru
ẹhu; hụmakwapho g'alị ono ha kẹ phorokotokongu. Chileke woakwaru alị ono ye
unu l'ẹka; mbụ alị, ta adụdu iphe, dụ lẹ mgboko-a dụru ọphu dụ iya ụko."

11 Tọbudu iya bụ; ụnu unwoke lẹ unwoke ụkporo iri, bụ ndu ipfu Danu ono bya
akwaa ngwọgu shi lẹ Zora mẹ Ẹshutolu wụfu jeshia.
12 Ẹphe jenyaa; ẹphe je adọru lẹ mgboru mkpụkpu Kiriyatu-Jiarimu, nọ l'alị Jiuda.
Ọo ya meru iphe, ụzo ẹnyanwu-arịba Kiriyatu-Jiarimu aza Mahane-Danu, bụ iya bụ
"ọdu Danu" byasụ ntanụ-a.
13 Ọ bụru ẹka ono bẹ ẹphe shi jeshia l'alị úbvú úbvú ndu Ifuremu; bya awụba ibe
Mayịka.

Ndu Danu apata ọbvu Mayịka

14 Tọbudu iya bụ; ụmadzu ise ono, jeru anwụa ngge l'alị ndu Layishi ono pfuaru
ụnwunna phẹ ono sụ: "?Unu maru l'ụlo-a, nọkota ẹgube-a bẹ o nweru uwe-ukuvu;
waa ọbvu unuphu; mẹkwapho ntẹkpe, a pyịru apyịpyi; waa ọphu a kpụru akpụkpu
nọgbaa ya nụ? Nta-a bụakwaaro g'unu; maru iphe, unu ee-me."
15 Ọo ya bụ; ẹphe swịba l'ẹka ono; bahụ l'ụlo ọphu nwokorọbya bụ onye Lívayi
ono bu l'ibe Mayịka. Ẹphe bya ekele iya ekele.
16 Ndu Danu ono, dụ ụnu nemadzụ l'ụkporo iri ono, bụkota ndu kwarụ onwophẹ
ngwọgu phọ tụko pfụkotaru l'ọnu ọguzo.
17 Ụmadzu ise phọ, jejeru anwụa ngge l'alị ono phọ bahụ l'ụlo nshi ono je apata
ntẹkpe, a pyịru apyịpyi ono; waa uwe-ukuvu ono; waa ọbvu unuphu ono; mẹ ntẹkpe,
a kpụru akpụkpu ono. Onye agwajẹ iya nụ pfụru l'ọnu ọguzo yẹle ụnu ụmadzu
ụkporo iri ono, kwarụ onwophẹ ngwọgu phọ.
18 O be teke ndu ono bahụru l'ụlo Mayịka je achịkoo ntẹkpe ono, a pyịru apyịpyi
ono; waa uwe-ukuvu ono; mẹ ọbvu unuphu ono; mẹkpoo ntẹkpe, a kpụru akpụkpu
ono; onye ono, agwajẹ iphe ono jịa phẹ; sụ: "?Bụ gụnu bẹ unu eme ẹgube ono?"
19 Ẹphe sụ iya: "Dobekwa ọnu doo. Te epfukwa mẹ akpụru opfu lanụ. Bya etsoru
anyi g'ị bụru nna anyi waa onye a-nọdu agwajẹru anyi iphe." Sụ iya: "?Ọ ka ngu ree
g'ọ bụru unuphu onye lanụ bẹ ịi-nọdu agwajẹru iphe; eme lẹ g'ị gwajẹru ipfu waa
ndu unuphu ndu Ízurẹlu iphe?"
20 Tọbudu iya bụ; ẹhu tsọahaa onye agwajẹ iphe ono ntụmatu. Ọ bya ewota uwe-
ukuvu ono; waa ọbvu unuphu; mẹ ntẹkpe, a pyịru apyịpyi ono tsoru ndu ono.
21 Ẹphe bya adakọbe ọ bụru phẹ atụgbu. Ẹphe kparụ ụnwegirima vuru ụzo; mẹ
iphe-edobe phẹ; mẹkpoo iphemiphe, ẹphe nweru enweru.
22 Ẹphe jeribeẹrupho ụzenya; mẹ a -gbẹ l'ibe Mayịka; a bya ekukọo ndu bunyabẹ
Mayịka; ẹphe zefu je agbabua ndu Danu iphu.
23 Ẹphe wata echi mkpu eekpu ndu Danu. Ndu Danu ghakọbe sụ Mayịka: "?Bụ
gụnu eme ngu meru g'o gude ị chịta nemadzụ byatashịa anyi etso ọgu?"
24 Ọ sụ phẹ: "Unu gwetarụ ọbvu mu; bya eduta onye agwajẹru mu iya nụ tụgbua."
Sụ phẹ: "?Bụ gụnu bẹ bụ iphe, mu nwebakwadaaru ọzobaa? ?Dẹnuhunu g'unu gbẹ
jịahaa mu sụ: '?Bụ gụnu bẹ e me ngu nụ?' "
25 Ndu Danu ono sụ iya: "Ta byakwa apfụru g'anyi lẹ ngu saka iya; ọdumeka bẹ
ndu obu ọku a-byakwa ngu l'ẹhu; gụ lẹ ndibe ngu e-tuphaa ishi ndzụ unu."
26 Ọo ya bụ; ndu Danu wụru tụgbua jeshia iphe, ẹphe eje. Mayịka bya ahụma
l'ẹphe ka iya ọkpehu; o kwe doo ghakọbe; ọ bụru iya ala unuphu.
27 Tọbudu iya bụ; ẹphe gweta iphe ono, Mayịka meshiru ono; duta onye ono,
agwajẹru iya iphe ono tụgbua. Ẹphe jeshia Layishi je etsoo ndu ono, bukpọepho
lẹ nchi odoo; tụsaru ẹhu ono ọgu. Ẹphe gude ogu-echi gbua phẹ pyaapyaa; woru
ọku tụfu lẹ mkpụkpu ono.
28 Ọphu ọ tọ dụdu onye byaru adzọta phẹ nụ; kẹle ẹphe bu ndu Sayịdonu ụzenya;
tẹme ọphu ọ dụdu iphe, ẹphe lẹ ndu ọzo emegbajẹ. Ẹka mkpụkpu ono, bụ Layishi nọ

bẹ bụ lẹ nsụda úbvú, nọ-kube mkpụkpu Bẹtu-Rehobu. Ndu Danu woru mkpụkpu ono kpụkwaa; buru.
29 Ẹphe gụbe mkpụkpu ono Danu, bụ iya bụ ẹpha nna phẹ oche, bụ onye ono a nwụru Ízurẹlu. Ọle iphe, mkpụkpu ono shi aza bẹ bụ Layishi.
30 Ọo l'ẹka ono bẹ ndu Danu doberu ntẹkpe ono, a kpụru akpụkpu ono. Ọ bụru Jionatanu nwa Geshọmu; mbụ nwanwa Manásẹ waa ụnwu iya bẹ bụ ndu gwaaharụ ndu ipfu Danu iphe gbiriri jasụ teke a byaru akpụa ndu alị ono lẹ ndzụ.
31 G'ụlo Chileke nọ-bekpọru lẹ Shilo bẹ ẹphe gwakọtaerupho ntẹkpe Mayịka ono; mbụ ntẹkpe ono a pyịru apyịpyi ono.

19

Onye Lívayi yẹe nwanyị, ọ tọ lụdu ọkpobe alụlu

1 Teke ndu Ízurẹlu te enwedu onye eze bẹ ọ dụru nwoke lanụ, bụ onye Lívayi, bu l'imime alị úbvú úbvú ndu Ifuremu. O duta nwanyị, ọ tọ lụdu ọkpobe alụlu lẹ mkpụkpu Bẹtulehemu, nọ l'alị Jiuda.
2 Ọle nwamgbọko ono watarụ agba ụkpara; bya alụfu lashịa ibe nna iya lẹ Bẹtulehemu, nọ l'alị Jiuda. Ọ nọchaepho ọnwa ẹno l'ibe nna iya ono;
3 ji iya gbẹshi jeshia ya arwọrwo g'ọ lwa azụ. Ọ gbẹshi kpụta nkapfụ-ịgara labọ; duta nwozi iya ẹphe swịru jeshia. Ẹphe rwua; nwamgbọko ono duta iya; ẹphe bahụ l'ụlo nna iya ono. Nna nwamgbọko ono hụma ẹ ya phọ; bya egude ẹhu-ụtso gba iya ndzuta.
4 Ọgo iya ono, bụ iya bụ nna nwamgbọko ono sede iya; yẹe ya nọo ujiku ẹto. Ọ nọdu l'ẹka ono eri; angụ bya ekujekwaphọ mgbẹnya l'ẹka ono.
5 Tọbudu iya bụ; o be lẹ mbọku k'ẹno; ẹphe tehu l'ọnmewa ụtsu; ọ kwakọbe g'ọ lashịa; nna nwamgbọko ono sụ ọgo iya ono: "Ria nri g'ẹhu shihu ngu ike tẹme l'ịilashijewaro."
6 Ọo ya bụ; ẹphenebo tụko nọdukota ria; ngụa. E mechaa; nna nwamgbọko ono sụ iya: "Jiko nọdufunaa l'ẹnyashi-a; mee g'ẹhu tsọfua ngu ụtso."
7 Nwoke ono bya agbẹshi gẹ ya lashịa; ọgo iya ono rwọpyabe iya; k'ọphu bụ l'ọ kwafụaru akwakwa l'ẹnyashi mbọku ono.
8 Ọ bya erwua l'ụtsu mbọku, kwe iya ujiku ise; ọ gbẹshi lẹ ya alawa; nna nwamgbọko ono sụkwa iya: "Ria iphe g'ẹhu dụ ngu gbụkuu; g'ịinodu teke o beru l'eswe l'ịilashiwaro." Ọo ya bụ; ẹphenebo bya atụko nọdu; rigba nri.
9 Tọbudu iya bụ; o be teke nwoke ono; yẹe nyee ya ono; mẹ nwozi iya phọ gbẹshiru g'ẹphe lashịa; ọgo iya ono, bụ iya bụ nna nwamgbọko ono sụ iya: "Lenu; nta-a bẹ ọ bụakwaa ụzenyashi; jiko kwafụa akwakwa l'ẹnyashi-a. Mbụ-a; lenu lẹ nchi ejihuakwa. Nọdukwa; kwaa akwakwa l'ẹnyashi-a g'ẹhu tsọo ngu ụtso. Teke o beru l'ọnmewa ụtsu echele; ịigbeshi lashịa unuphu ibe ngu."
10 Obenu lẹ nwoke ono bẹ ọ tọ dụedu g'ọ kwabaa akwakwa ọzo. Ọ gbẹshi tụgbua; ọ bụru iya alala. O duta nyee ya ono; kpụta nkapfụ-ịgara labọ ono, o bochaaru ivu; ọ bụru phẹ atụgbu kwasẹru ụzo mkpụkpu Jiebusu, bụ iya bụ Jierúsalẹmu.
11 Ẹphe nọduepho Jiebusu ntse; nchi nọdu ejihugbuwa. Nwozi ono pfuaru nnajịuphu iya ono sụ iya: "Jiko bya g'anyi bahụ lẹ mkpụkpu ndu Jiebusu je akwaa l'ẹnyashi-a."
12 Nnajịuphu iya ono sụ iya: "Waawaa; anyi taa bahụdu mkpụkpu ndu ọhozo, ta abụdu ndu Ízurẹlu. Anyi e-jechia jerwua mkpụkpu Gibiya."
13 Sụ iya: "Bya g'anyi kukebe ẹhu jerwua mkpụkpu Gibiya; ọzoo mkpụkpu Rama g'anyi akwaa l'ẹka lanụ l'ẹka ono."

14 Ọo ya bụ; ẹphe tụgbukwa; nchi jipfu phẹ lẹ g'ẹphe erwuwaa mkpụkpu Gibiya,
nọ l'alị Benjiaminu.
15 Ẹphe rwua; bya aswịba; bahụ lẹ mkpụkpu Gibiya g'ẹphe kwaa l'ẹka ono. Ẹphe
je anọdu l'edupfu mkpụkpu ono; kẹle ọ tọ dụdu onye dutaru phẹ nụ g'ẹphe bahụ ibe
iya je akwaa.
16 No iya; a bya ele ẹnya; nwoke ọgerenya shiwaa l'ozi ẹgu eje alwa l'ụzenyashi
ono. Nwoke ono bẹ bụ onye shi l'alị úbvú úbvú ndu Ifuremu. O bu ebubu lẹ Gibiya.
Ndu bu l'ẹka ono bẹ bụ ndu Benjiaminu bẹ ẹphe bụ.
17 Nwoke ọgerenya ono bya apalia ẹnya hụma onye ije, nọ l'edupfu ono; ọ jịa ya;
sụ: "?Bụ awe bẹ iije? Tẹme ?bụ aweya bẹ i shi?"
18 Ọ sụ iya: "Anyi shikwa Bẹtulehemu, nọ l'alị Jiuda eje ala l'imime alị úbvú úbvú
ndu Ifuremu. Ọo l'ẹka ono bẹ mu bu. Mu shi je Bẹtulehemu; mu nọdu alawa l'ụlo
Chipfu; ọphu ọ dụdu onye dutaru mu duba l'ibe iya.
19 Anyi gudekwaru nkapfụ-ịgara anyi ẹswa ọkponku, ẹphe a-zẹ azẹe; waa nri,
ẹphe e-ri; bya egudekwaphọ nri waa mẹe k'anyịbe ndu-ozi ngu; mbụ kẹ mbẹdua;
waa kẹ nwozi ngu kẹ nwanyị; mẹ kẹ nwokoro-a, anyi l'iya tụko swịru-a. Ọ tọ dụkwa
iphe, ụko iya dụru anyi."
20 Ọo ya bụ; nwoke ọgerenya ono; sụ phẹ: "G'ẹhu dụkwa unu guu. Unu hakpọoro
ẹka; mu e-meeru unu iphe, mkpa iya dụru unu. Unu be jekwa k'azẹ l'edupfu."
21 No iya; o duta phẹ; lashịa ibe iya. Ọ bya anụkota nkapfụ-ịgara nwoke ono nri.
Ẹphe bya akwọebechaa ọkpa; bya eria; ngụa.
22 Ẹphe nọdukwadu-a eme ẹmereme; ndu iwashị shi lẹ mkpụkpu ono bya agbaa
ụlo ono, ẹphe nọ ono mgburugburu. Ẹphe bya etsuaha ẹka lẹ mgbo; epfuru nwoke
ọgerenya, nwe ụlo ono asụje: "Dufutaru anyi nwoke ono, bataru l'ụlo ngu ono g'anyi
jepfu!"
23 Onye ono, nwe ụlo ono bya ekpufu etezi je asụ phẹ: "Ndu mu; waawakwa! Unu
te eweshinụ iwashị. Unu te emeshinụ ẹgube iphe-iphere ọwana; eshinu nwoke-a bụ
ibe mu bẹ ọ byaru.
24 Waa nwa mu nwanyị, nwoke teke ejepfuswee baa; wakwaphọ nwanyị, nwoke
ono ta alụdu ọkpobe alụlu. Mu e-dufuta phẹ nta-a g'unu gude phẹ jepfu; mee phẹ
ẹgube dụkpoepho unu ree. Ọle-a; unu te ejekwa eme nwoke-a ẹgube iphe-iphere
dụ nno."
25 Ọle ndu ono ta ngadụru iya nchị. Ọo ya bụ; nwoke ono, byaru ẹbyaa ono bya
edufuta nwanyị ono, ọ tọ lụdu ọkpobe alụlu ono l'etezi; nụ phẹ. Ẹphe gude iya
phakọta iya l'ẹnyashi ono mgburugburu. Nchi bọhujeepho; ẹphe parụ iya haa; g'ọ
tụgbua.
26 Nchi bọhushia; nwanyị ono kpọta onwiya je adaa gburugudugungu l'ọnu mgbo
ụlo nwoke ono, nnajịuphu iya nọ ono. Ọ dabyiru l'ẹka ono gbiriri jeye nchi bọhu.
27 Nnajịuphu nwanyị ono bya etehu l'ụtsu; gụhaa ụzo gẹ ya lụfu lashịa; nwanyị
ono ọ tọ lụdu ọkpobe alụlu ono dabyiwaru l'ọnulo ono; wụshi ẹka l'ọnu-abata.
28 Ọ sụ iya: "Gbẹshi g'anyi la!" Ọ bụru rịgbidii. O kwe bya apata iya tụ-kobe l'eli
nkapfụ-ịgara iya; ọ bụru iya ala unuphu.
29 O larwua unuphu bya ewota mma gbubushia nwanyị ono, ọ tọ lụdu ọkpobe alụlu
ono lẹ nkwo lẹ nkwo. Kwakashịa ụzo iri l'ẹbo; chịta je ekeeru ndu Ízurẹlu l'ipfu l'ipfu.
30 Onyemonye hụmaru iya nụ; nọdu asụje: "Ẹgube iya ọwa bẹ ẹnya ta
ahụmajekwaru l'alị Ízurẹlu; ọphu e te mejekwaru ẹgube iya ọwa e shikpọo teke
ndu Ízurẹlu shi l'alị Ijiputu lụfuta gbiriri byasụ ntanụ-a. Unu rịkwaa ya ọriri; unu
achịaru iya idzu; pfua iphe, anyi e-me."

20

Ndu Ízurẹlu akwakọbe etso ndu Benjiaminu ọgu

1 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu l'ophu bya azafụtakota e shi lẹ mkpụkpu Danu jeye
lẹ mkpụkpu Biye-Sheba; mbụ jeye l'alị Giladu. Ikpoto ọha ono bya edzukọbe g'onye
lanụ l'iphu Chipfu lẹ mkpụkpu Mizupa.
2 Ndu-ishi Ízurẹlu l'ipfu l'ipfu l'alị Ízurẹlu l'ophu bya edzukọta l'iphu ndu kẹ Chileke,
dzukọberu nụ ono. Iphe, ndu ojọgu phẹ, gude ọkpa; bya apagbaaru ogu-echi dụ bẹ
bụ ụnu ugbo ụnu labọ l'ụnu ụkporo iri.
3 Ndu Benjiaminu bya anụma lẹ ndu Ízurẹlu bẹ jerwuwaru mkpụkpu Mizupa.
Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu bya asụ: "Unu kọkpeeduru anyi g'ẹjo-iphe ọwana
shikpọo nwụa."
4 No iya; onye Lívayi ono, bụ iya bẹ alụ nwanyị ono, e gburu ono bya akọahaa
ya sụ: "Mu lẹ nyee mu bẹ bahụru lẹ mkpụkpu Gibiya, nọ l'alị Benjiaminu g'anyi je
akwaa akwakwa.
5 O be l'ẹnyashi; unwoke ndu Gibiya byapfutashịa mu; bya agbaa ụlo, mu nọ
mgburugburu. Ẹphe nọdu eme g'ẹphe gbua mu. Ọ bụru nyee mu bẹ ẹphe guderu
k'ẹhuka jepfu jasụ ọ nwụhu.
6 Tọbudu iya bụ; mu pata nyee mu ono gbubushia; chịta iya wojechaa l'alị Ízurẹlu
mgburugburu; kẹle ẹphe rwụru alị; bya emee ẹbyi l'alị Ízurẹlu.
7 Nta-a; unubẹ ndu Ízurẹlu l'ophu; unu pfua g'ee-me iya."
8 No iya; ndu Ízurẹlu wulihukọta g'onye lanụ; sụ: "Ọ tọ dụkwa m'onye lanụ l'ime
anyi byaru a-la unuphu. Mbụ l'ọ tọ dụdu m'onye byaru a-la ibe iya.
9 Ọle nta-a bẹ iphe, anyi e-me ndu Gibiya ta adụkwa abụdu g'anyi tụa ido; ẹgube
ido ono meru bẹ bụ g'anyi e-me phẹ.
10 L'ọkpa-ipfu Ízurẹlu l'ophu bẹ e-wofuta ụmadzu iri l'ime ndu ọphu dụ ụkporo ise;
a họta ụmadzu ụkporo ise l'ime ndu ọphu dụ ụnu labọ l'ụkporo iri; a bya ahọta ụnu
ụmadzu labọ l'ụkporo iri l'ime ụnu ụkporo l'ise g'ẹphe bụru ndu a-nọdu evujeru ndu
ojọgu nri. Ọo ya bụkwanu ẹphe -jerwua mkpụkpu Gibiya, nọ l'alị Benjiaminu; ẹphe
emee phẹ iphe, gbaru phẹ nụ lẹ k'ẹbyi ono, ẹphe meru l'alị Ízurẹlu ono."
11 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu l'ophu bya edzukọbekota g'onye lanụ g'ẹphe tsoo mkpụkpu
ono ọgu.
12 No iya; ọkpa-ipfu ndu Ízurẹlu bya ezia unwoke; ẹphe jegbabẹ ipfu Benjiaminu
sụ phẹ: "?Ẹbyi ọwana, e meru l'echilabọ unu-a bụkpoo gụnu?
13 Unu dufutaru anyi ndu iwashị ono nta-a; mbụ ndu Gibiya ono g'anyi gbushia;
g'anyi shi nno wofu ẹjo-iphe ono l'alị Ízurẹlu." Ọle ndu Benjiaminu ta ngadụru nchị
l'iphe ono, ụnwunna phẹ, bụ ndu Ízurẹlu pfuru phẹ ono.
14 Ọ bụru iphe, ndu Benjiaminu meru bụ l'ẹphe jeru edzukọbe lẹ mkpụkpu Gibiya
g'ẹphe tsoo ndu Ízurẹlu ọgu.
15 Ẹphe bya edzukọbe ụkporo ụnu nemadzụ ẹto l'ụnu ise, bụkota ndu pagbaa
ogu-echi, bụ ndu shikọta lẹ mkpụkpu kẹ ndu Benjiaminu; tẹme waa ụnu nemadzụ
l'ụmadzu ụkporo iri l'ise, bụ ndu e shi lẹ mkpụkpu Gibiya họta.
16 L'ime ndu ojọgu ono g'ẹphe ha bẹ ụnu l'ụkporo iri l'ise bụ ndu a họtaru, emegbaa
ẹkicha. Ẹphe bụ ndu maru g'agba mgbẹka l'ẹhu l'ẹhu; k'ọphu bụ l'ẹphe a-dụ ike gude
mkpuma gbata akpụru ẹgbushi lanụ; ọphu ẹphe agbaswedu iya agbaswe.
17 Ndu Ízurẹlu; a -gụfukwa ndu Benjiaminu; bya edzukọbe ụnu unwoke ugbo ụnu
labọ l'ụnu ụkporo iri, bụ ndu pagbaa ogu-echi. G'ẹphe ha bụkota ndu alwụje ọgu.

Ndu Ízurẹlu etso ndu Benjiaminu ọgu

18 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu bya awụ-lihu jeshia mkpụkpu Bẹtelu; je ajịtaada Chileke;
sụ: "?Bụ ndu ole l'ime anyi bẹ e-vuru ụzo je etsoo ndu Benjiaminu ọgu?"
Chipfu sụ phẹ: "Ọo ndu Jiuda bẹ e-vuru ụzo je."
19 Tọbudu iya bụ; o be l'ụtsu iya; ndu Ízurẹlu wụ-lihu je adọru kwabẹru mkpụkpu
Gibiya.
20 Ndu Ízurẹlu bya awụfu jeshia etso ndu Benjiaminu ọgu. Ẹphe woru onwophẹ
dozichaa g'ẹphe a-nọdu tsoo phẹ ọgu ono lẹ mkpụkpu Gibiya.
21 Ndu Benjiaminu bya eshi lẹ mkpụkpu Gibiya wụfuta bya egbua ndu Ízurẹlu
ụkporo ụnu ụmadzu labọ l'ụnu iri l'ise lẹ mbọku ono.
22 Ọle ndu Ízurẹlu bẹ byaru eyeeru nwibe phẹ njima; bya edozichaa onwophẹ k'ọgu
l'ẹka ono, ẹphe shi nọdugbaa lẹ mbọku k'ivuzọ ono.
23 No iya; ndu Ízurẹlu bya awụfu je araa ẹkwa l'iphu Chipfu gbiriri jasụ l'ụzenyashi.
Ẹphe jịkwaapho Chipfu sụ iya: "?Bụ g'anyi je etsobaa ụnwunna anyi, bụ ndu
Benjiaminu ọgu ọzo tọo?"
Chipfu sụ phẹ: "Unu jenụ."
24 Tọbudu iya bụ; o be lẹ mbọku k'ẹbo; ndu Ízurẹlu wụfutakwa bya g'ẹphe tsoo
ndu Benjiaminu ọgu.
25 Lẹ mbọku k'ẹbo iya ono bẹ ndu Benjiaminu byaru eshikwaphọ lẹ Gibiya wụfuta
je etsoo ndu Ízurẹlu ọgu. Ẹphe gbua ndu Ízurẹlu ụkporo ụnu ụmadzu labọ l'ụnu ise,
bụkota ndu pagbaa ogu-echi.
26 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu l'ophu wụfu jeshia Bẹtelu je anọdu kwaa ẹkwa l'iphu
Chipfu. Ẹphe swịkota ẹgu mbọku ono jasụ l'ụzenyashi. Ẹphe bya egweeru Chipfu
ngwẹja-akpọ-ọku waa ngwẹja-ẹhu-guu.
27 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu bya ajịta Chipfu; kẹle teke ono bẹ bụ l'ẹka ono bẹ okpoko
ọgbandzu Chileke shi nọdu.
28 Ọ bụru Finehasu nwa Eleyaza; mbụ nwanwa Erọnu bẹ bụ onye eleta iya ẹnya.
Ẹphe jịa Chipfu sụ iya: "?Bụ g'anyi je je etsoo ndu Benjiaminu, bụ ụnwunna anyi ọgu
ọzo; tọ g'anyi te ejeshi?"
Chipfu sụ phẹ: "Unu je; kẹle echele bẹ mu e-woru phẹ ye unu l'ẹka."

Ndu Ízurẹlu alwụ ndu Benjiaminu

29 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu bya eye ndu nemadzụ; ẹphe kpukọtaru ekpuru gbaa
mkpụkpu Gibiya mgburugburu.
30 Ndu Ízurẹlu bya awụfu jepfushia ndu Benjiaminu ọgu lẹ mbọku k'ẹto ono. Ẹphe
je edozichaa onwophẹ ẹgube ono, ẹphe emejehawa iya ono nọdu kwabẹru ndu
Gibiya.
31 No iya; ndu Benjiaminu wụfuta g'ẹphe bapfu ndu Ízurẹlu. Ndu Ízurẹlu defụta
phẹ edefuta. Ẹphe shi lẹ mkpụkpu phẹ ono wụfuta. Ẹphe bya awata egbushi ndu
Ízurẹlu ẹgube ono, ẹphe egbujehawaa phẹ ono; k'ọphu bụ lẹ ndu Ízurẹlu, ẹphe
gbushiru l'ẹgu; mẹ lẹ gbororo ụzo, e shi eje Bẹtelu; mẹ ọphu e shi eje Gibiya bẹ
dụ ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri.
32 Tọbudu iya bụ; ndu Benjiaminu nọdu epfu sụ: "Anyi egbushiakwaa phẹ ẹgube
anyi gbushiru phẹ lẹ k'ivuzọ phọ!"
Ndu Ízurẹlu nọdu epfu sụ: "Unu g'anyi kpọlaa azụ g'ẹphe wụfuta-gbua lẹ
mkpụkpu; bya anọdukota lẹ gbororo."
33 No iya; ndu Ízurẹlu l'ophu lụfukota l'ẹka ẹphe nọ; je akwakachaa k'ọgu lẹ
mkpụkpu Belu-Tama. Ndu Ízurẹlu, bụ ndu ọphu kpugbaaru ekpuru l'ẹgbudu shichaa
l'ẹka ẹphe nọ zefụta l'ụzo ẹnyanwu-arịba mkpụkpu Gibiya.

34 Tọbudu iya bụ; ụkporo ụnu nemadzụ l'ụnu ụmadzu ise, a họtaru l'ime ndu
Ízurẹlu l'ophu bya awụfu jeshia etso ndu Gibiya ọgu. Ọgu ono kpohu ọku; k'ọphu
bụ lẹ ndu Benjiaminu ta amadụ lẹ teke ẹphe a-bụru mkpurupyata bẹ rwuwaru nụ.
35 Chipfu gude ndu Ízurẹlu lwụa ndu Benjiaminu mbọku ono. Ndu Ízurẹlu gbua
ndu Benjiaminu ono ụkporo ụnu nemadzụ ẹto l'ụnu labọ l'ụkporo ụmadzu iri l'ise,
bụ ndu pagbaa ogu-echi.
36 Ọo ya bụ; ndu Benjiaminu hụma l'a lwụ-kpewaru phẹ.

Ndu Ízurẹlu parụ ndu Benjiaminu haa laphushia azụ; kẹle ẹphe kpọru obu ye lẹ
ndu k'ono, ẹphe yeru ẹphe kwakaa l'ẹgbudu lẹ mgboru mkpụkpu Gibiya ono.
37 No iya; ndu ono, domishiru onwophẹ l'ẹgbudu ono gbaẹpho ẹgwegwa bapfu ndu
Gibiya; bya agbakashịhu gude ogu-echi gbushikọta ndu bu lẹ mkpụkpu ono l'ophu.
38 Ndu Ízurẹlu bẹ ẹphe lẹ ndu ono, domishiru onwophẹ l'ẹgbudu ono chịhawaru
iya achịchi l'ẹphe e-me g'ẹnwuru-ọku kpụfu lẹ mkpụkpu ono.
39 Ọo ya bụ; teke ono ndu Ízurẹlu ghakọberu tsụ-phuahaa azụ l'ọgu ono; ndu
Benjiaminu wata egbushi ndu Ízurẹlu; gbua phẹ ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri phọ;
bẹ ndu Benjiaminu watarụ epfupfu asụje: "Anyi alwụakwaa phẹ ẹgube anyi lwụru
phẹ lẹ mbọku k'ivuzọ phọ!"
40 Ẹnwuru ọku kpụfuepho lẹ mkpụkpu ono; ndu Benjiaminu bya aghaa ẹnya
hụma lẹ mkpụkpu phẹ ono l'ophu bẹ ẹnwuru-ọku, shi iya nụ akpụ kẹ tụutuutuu
ala l'akpaminigwe.
41 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu ghakọbe wụpyabe phẹ. Ndzụ-agụgu rwuta ndu
Benjiaminu; kẹle ẹphe mawaru lẹ teke ẹphe a-bụru mkpurupyata bẹ rwuwaru nụ.
42 Ọo ya bụ; ẹphe chie ọkpa l'ọso gbalaaharu ndu Ízurẹlu; agba ala l'ụzo echiẹgu.
Ọle ẹphe ta awaduru l'ọgu ono. Ndu Ízurẹlu ndu ọphu shi lẹ mkpụkpu ono awụfuta
bẹ kwabutaru phẹ woru phẹ gbushia l'ẹka ono.
43 Ẹphe gbaa ndu Benjiaminu mgburugburu; chịa phẹ je agbabua phẹ iphu; zọo
phẹ pyakapyaka gbiriri jasụ l'ụzo ẹnyanwu-awawa mkpụkpu Gibiya.
44 Ndu Benjiaminu, e gburu egbugbu bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ labọ l'ụnu ise,
bụkota ndu ojọgu, ike dụ l'ọgu.
45 Ẹphe ghakọbe gbaru lashịa l'echiẹgu l'oke mkpuma Rịmonu. Ndu Ízurẹlu
gbutsukwaapho ụnu ụmadzu iri l'ẹbo l'ụkporo ụmadzu iri lẹ gbororo. Ẹphe chịa ndu
Benjiaminu kpabẹkpabe jasụ lẹ mkpụkpu Gidọmu; bya egbutsushifụa ụnu ụmadzu
ise ọzo.
46 Mbọku ono bẹ ndu Benjiaminu, e gburu egbugbu, bụ iya bụ ndu pagbaa ogu-echi
bẹ dụ ụkporo ụnu nemadzụ ẹto l'ụnu ụmadzu labọ l'ụkporo ụmadzu iri. G'ẹphe
hakọta bẹ bụgbaa ndu ike dụ l'ọgu.
47 Ọle ụnu nemadzụ l'ụkporo ụmadzu iri bẹ dụru ike nahụ gbarwua echiẹgu oke
mkpuma, Rịmonu. Ẹphe nọkota l'ẹka ono ọnwa ẹno mgburugburu.
48 No iya; ndu Ízurẹlu bya alaphu azụ; bapfu ndu Benjiaminu; je egude
ogu-echi tụko ndu bu lẹ mkpụkpu ono gbushikọta; mbụ gbukọta iphe-edobe;
mẹkpoo iphemiphe, ẹphe hụmaru. Iphe, bụkpoo mkpụkpu, ẹphe jepfuru bẹ ẹphe
tụshichaaru ọku.

21

Ụnwanyi, ndu Benjiaminu a-lụru

1 Ndu Ízurẹlu bẹ ribuhawaru angụ lẹ mkpụkpu Mizupa sụ l'ọ tọ dụdu m'onye lanụ
l'ime phẹ byaru ekuta nwada iya kee onye Benjiaminu.

2 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu ono zafụ je akụru lẹ Bẹtelu; nọdu l'iphu Chileke kwaa ẹkwa
kwashịa ya ike; gbiriri jasụ l'ụzenyashi.
3 Ẹphe nọdu ara sụ: "Oowaa! Gụbe Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu; ?bụ gụnu
kparụ iphe, ẹgube iphe ọwana dapfutaru ndu Ízurẹlu? ?Bụ gụnu kparụ iphe, ipfu
lanụ a-nọdu achịhu achịhu lẹ Ízurẹlu ntanụ?"
4 O beẹpho l'ọnmewa ụtsu lẹ nchitabọhu iya; ẹphe woru ọru-ngwẹja kpụa l'ẹka
ono; bya egwee ngwẹja-akpọ-ọku; waa ngwẹja-ẹhu-guu l'eli iya.
5 No iya; ndu Ízurẹlu bya ajịa sụ: "?Bụ ndu ole l'ipfu ndu Ízurẹlu l'ophu bẹ te
etsodu bya g'anyi dzukọo l'iphu Chipfu l'ẹka-a?" Noo kẹle ẹphe ribuhawaru oke nte
sụ l'onye ta abyadụru g'ẹphe dzukọbe l'iphu Chipfu lẹ mkpụkpu Mizupa bẹ e-gbu
egbugbu.
6 Tọbudu iya bụ; aphụ rwua ndu Ízurẹlu l'ẹhu l'opfu ụnwunna phẹ ono, bụ ndu
Benjiaminu. Ẹphe sụ: "Nta-a bẹ ipfu lanụ chịhuru lẹ Ízurẹlu."
7 Sụ: "?Dẹnukpoo g'anyi e-me lụshiaru ndu ọphu phọduru nụ nwanyị; eshinu anyi
gudewaa ẹpha Chipfu ribua nte l'ọ tọ dụdu nwada anyi, anyi byaru eke phẹ-a."
8 Ọo ya bụ ẹphe bya ajịa sụ: "?Bụnu-a ndu ole l'ipfu ndu Ízurẹlu bẹ ta abyadụru
g'anyi dzukọbe l'iphu Chipfu lẹ mkpụkpu Mizupa?" No iya; ẹphe bya amaru lẹ ndu
mkpụkpu Jiabẹshi-Giladu bẹ ta adụdu m'onye lanụ, byaru nụ;
9 noo kẹle ẹphe byaru edzua onwophẹ maru l'ọ tọ dụdu ndu Jiabẹshi-Giladu m'onye
lanụ nọ l'ẹka ono.
10 Tọbudu iya bụ; ndu ono, dzukọberu l'ẹka ono bya eye ụkporo ụnu ndu ojọgu
l'ụnu ndu ojọgu iri g'ẹphe je egude ogu-echi gbushikọta ndu bu lẹ Jiabẹshi-Giladu;
je akpachaa l'ụnwanyi; mẹ ụnwegirima.
11 Ẹphe sụ phẹ: "Iphe, unu ee-me baa: Unu gbushia iphe, bụkpoo unwoke; mẹ
ụnwanyi, nwoke jepfujewaru."
12 L'ime ndu ono, bu lẹ Jiabẹshi-Giladu ono bẹ bụ ụnu ụnwumgboko bẹ ẹphe
hụmaru, bụ ndu nwoke teke ejepfuswee. Ẹphe duta phẹ jeshia l'ọdu phẹ lẹ mkpụkpu
Shilo l'alị Kénanu.
13 Tọbudu iya bụ; ndu ono, dzukọberu nụ ono l'ophu bya ezia ozi g'e je ezia ndu
Benjiaminu ono, nọ l'oke mkpuma Rịmonu l'ẹphe l'ẹphe bẹ dụwaa lẹ ree.
14 Ọo ya bụ; ndu Benjiaminu lwatashịa lẹ teke ono; a bya eduru ụnwumgboko ono,
a harụ ẹphe nọdu ndzụ, bụ ndu shi Jiabẹshi-Giladu phọ nụ phẹ g'ẹphe lụru; obenu
l'ụnwumgboko ono ta asụdu phẹ.
15 No iya; aphụ ndu Benjiaminu bya erwua phẹ l'ẹhu; kẹle Chipfu yewaru ụwara
l'ipfu ndu Ízurẹlu.
16 Tọbudu iya bụ; ndu bụ ọgerenya lẹ ndu ono, dzukọberu nụ ono bya asụ: "?
Dẹnu g'anyi e-me k'ụnwanyi, ndu ọphu phọduru nụ a-lụru; g'a tụkowaru ụnwanyi,
nọ l'alị ndu Benjiaminu gbushigbua?"
17 Ẹphe sụ: "Ọ tọ dụkwa g'ee-me gẹ ndu Benjiaminu, phọduru nụ te enweru okiphe;
k'ọphu bụkwanu l'ipfu lanụ ta a-chịhudu lẹ Ízurẹlu."
18 Sụ: "Ọle anyi te e-kekwanụ phẹ ụnwada anyi; eshinu anyịbe ndu Ízurẹlu
ribuwaru nte sụ: 'Onye keru ndu Benjiaminu nwada iya; g'onye ọbu bụkwaru onye
a tụru ọnu!' "
19 Ẹphe sụ: "Lenu! Anyi nwekwarụ ọbo-iphe, anyi abọjeru Chipfu l'aphagapha lẹ
Shilo, nọ l'ụzo isheli mkpụkpu Bẹtelu; mbụ l'ụzo ẹnyanwu-awawa ụzo, shiru Betẹlu
jeshia mkpụkpu Shẹkemu; waa l'ụzo ndọhali mkpụkpu Lebona."
20 Ọo ya bụ; ẹphe pfuaru ndu Benjiaminu sụ phẹ: "Unu tụgbua je edomishia
onwunu l'opfu-vayịnu;

21 kwagebekpọepho. Teke ụnwumgboko Shilo wụfutaerupho bya ete ebvu;
g'onyenọnu gbafụtachaa l'opfu-vayịnu ono je egude nwamgbọko lanụ, ọo-lụru; gude
gbaru lashịa alị ndu Benjiaminu.
22 Teke ndu nna ụnwumgboko ono; ọzoo unwune phẹ unwoke jeru epfupfu bẹ
anyi a-sụ phẹ g'ẹphe meeruro anyi ree; yetarụ unu ẹka; kẹle ọ tọ dụdu nwoke, anyi
gbuphoduru nwanyị, ọo-lụru lẹ teke anyi lwụru ọgu ono. L'iswi dụkwa phẹ mma;
eshinu ọ tọ bụdu ẹphebedua kutaru ụnwada phẹ kee unu.”
23 Ọo ya bụ; ndu Benjiaminu mee nno. O be teke ụnwumgboko ono ete ebvu; nwoke
nọnu gbafụtachaa je azụ-gude nwamgbọko lanụ; pata iya gbalaa g'o je a bụru nyee
ya. No iya; ẹphe lashịa l'oke alị phẹ; je eworu mkpụkpu ono kpụkwa-zia; buru.
24 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu wụkahu l'ẹka ono teke ono; onyenọnu lashịa unuphu
l'ipfu nkiya; mbụ onyenọnu shi l'ẹka ono lashịa l'oke alị nkiya.
25 Teke ono bẹ ndu Ízurẹlu eshidu nweru onye bụ eze phẹ; onyemonye shi anọduje
eme g'ọ dụ iya.

Ẹkwo
Rutu

Nawomi yẹe Rutu

1 Teke ndu-ikpe shi abụjekwaduru ndu-ishi ndu Ízurẹlu bẹ ọkpa-nri byaru l'alị ono. Ọ dụru nwoke lanụ, shi lẹ mkpụkpu Bẹtulehemu, nọ l'alị Jiuda; yẹe nyee ya; mẹ ụnwu iya unwoke ẹphenebo gbẹshi lashịa alị Mówabu.
2 Ẹpha nwoke ono bụ Elimẹleku; ẹpha nyee ya bụru Nawomi. Ẹpha unwoke labọ, ọ nwụtaru bụru Mahụlonu waa Kiliyọnu. Ẹphe bụ ndu mkpụkpu Bẹtulehemu, nọ lẹ Ifurata, l'alị Jiuda. Ẹphe gweta lashịa alị Mówabu je eburu.
3 Ẹphe bunyaa l'ẹka ono; Elimẹleku, bụ iya bụ ji Nawomi nwụhu; gbado nwanyị ono yẹe ụnwu iya unwoke labọ phọ.
4 Ẹphe bya alụchaa ụnwanyi Mówabu. Unyomu phẹ ono bẹ onye lanụ aza Ọpa; onye ọphuu bụru Rutu. Ẹphe buẹpho l'ẹka ono iphe, rwuru apha iri;
5 Mahụlonu yẹe Kiliyọnu bya anwụshihukotakwapho. Ọo ya bụ; ẹphenebo gbado Nawomi ẹgube ono, ji iya gbadokwaru iya phọ ono.
6 A nọnyaa ọ nụma lẹ Chipfu byawarụ agbaarụ ndibe iya mkpu; mee g'ẹphe nweru nri eriri; Nawomi; yẹe unyomu ụnwu iya ẹphenebo jịkobe shi l'ẹka ono lashịa ibe phẹ.
7 Noo ya; yẹe unyomu ụnwu iya ono ẹphenebo tụko shi l'alị ono, ẹphe shi buru ono gbẹshi; kwasẹru ụzo, shiru lashịa alị Jiuda.
8 Nawomi bya epfuaru unyomu ụnwu iya ono ẹphenebo sụ: "Unu tụgbukwaa la azụ lapfuchaa ne unu l'ụlo phẹ. Gẹ Chipfu mekwaaru unu ree g'unu meru iya ndu ọphu nwụhuwaru nụ-a; waa mbẹdua.
9 Mbụ; gẹ Chipfu mekwaa gẹ meji nmapfuru unu l'ibe onye unu a-lụcharu l'ẹhu l'ẹhu."
O pfuẹbe nno o tsutsuchaa phẹ ọnu; ẹphe tụko bungee ẹkwa; raa ntụmatu;
10 sụ iya: "Waawaa-o! Anyi a-tụko swịru lapfu ndibe unu."
11 Ọle Nawomi sụru phẹ: "Ụnwada mu; ọphu g'unu laphu azụ. ?Bụ k'ishi gụnu bẹ unu e-gude tsoru mu? ?Bụ gẹ mu a-nwụtakwadu ụnwu; k'ọphu aa-sụ l'ọo g'ẹphe alụru unu?
12 Unu laphu azụ ụnwada mu; kẹle mu kahụnukaakwaru k'alụ ji ọzo; ọle ọ -bụkpoorunu l'ọo gẹ mu sụ lẹ mu elekwadu ẹnya k'alụ ji; mbụ; mu -lụru ji l'ẹnyashi-a; bya anwụshia ụnwegirima unwoke;
13 ?unu a-nọdukpoepho kwabẹru phẹ g'ẹphe vutaada tọo? Mbụ-a; unu a-ha eje alụru ji; nọdukpoepho kwabẹru phẹ tọo? Waawaa; ụnwada mu; kẹle mbẹdua bẹ ọ kakwa abụru aphụ eme l'unubẹdua; noo kẹle Chipfu bẹ tụfuwaru ẹka byia mu l'ẹhu."
14 O pfuchaa nno; ẹphe tụko waa ẹkwa ọzo. No iya; Ọpa kwe bya etsutsua ne ji iya ono ọnu; ọ bụru iya ala azụ. Obenu l'onye ọphu bụ Rutu tụru Nawomi swịswi-a.
15 Nawomi sụ iya: "Lenu; nyee nwune ji ngu alapfuakwa ndibe phẹ; waa agwa phẹ. Tsokwaru iya la azụ."
16 Rutu sụ iya: "Ta asụhe mu gẹ mu haa ngu; ọzoo gẹ mu laphu azụ; l'ọ kwa ẹka iije bẹ mu e-je. Ọ bụru ẹka ị kwarụ bẹ mu a-kwakwaphọ. Ndibe unu a-bụru ndibe nkemu; Chileke ngu abụkwarupho Chileke nkemu.
17 Ẹka ị nwụhuru bẹ mu a-nwụhu. Ọ bụkwarupho ẹka e liru ngu bẹ ee-li mu. Gẹ Chileke mekwaa mu ọphu, ka njọ m'ọ bụdu anwụhu bụ iphe, e-kekaha mu lẹ ngu."
18 Nawomi maẹrupho lẹ Rutu pfuwaru iya obu iya; ọ parụ iya haa.

19 Tọbudu iya bụ; ụnwanyi labọ ono kpọchibe iya; jee gbiriri jasụ ẹphe rwua Bẹtulehemu. Ẹphe bahụepho Bẹtulehemu; mkpụkpu ono l'ophu swọngahu l'opfu ẹhu phẹ. Ụnwanyi nọdu ebu mkpu asụje: "?Mbụ; bụ Nawomi dụ ẹgube-a tọo?"
20 Ọ sụ phẹ: "Ndu mu; unu te ekuhẹkwa mu Nawomi. Unu kujechia mu 'Mara'; kẹle Ọkalibe-kangokọtaru-nụ mewaru; ndzụ mu bụru nwa-ọtso-ilu.
21 Teke mu eje ejeje bẹ mu vu l'ishi parụ l'ẹka. Ọle Chipfu mewaru gẹ mu gbaru ẹka lwatashịa. ?Bụ k'ishi gụnu bẹ unu a-nọdu eku mu Nawomi l'ẹka Chipfu nụwaru mu chịipfuu? Mbụ lẹ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ meakwaru iphe-ẹhuka dapfuta mu."
22 Ọo ya bụ; Nawomi yẹe nyee nwa iya, bụ Rutu, bụ onye Mówabu tụko swịru lwarwuta Bẹtulehemu lẹ g'aabahụ lẹ teke akpataję balị.

2

Rutu eje ákpá l'opfu Bówazu

1 O nweru nwoke lanụ, yẹe ji Nawomi bụ abụbu. Nwoke ono bụ onye unuphu Elimẹleku phẹ. Ọ bụ onye nweru iphe shii. Ẹpha iya bụ Bówazu.
2 O be ujiku lanụ; Rutu, bụ iya bụ nwanyị, shi Mówabu ono sụ Nawomi: "Jiko gẹ mu jenụ l'okabyi ndiphe je amaru; ?ọ dụru onye mu a-tụba l'ẹnya, e-kwe gẹ mu je ákpá l'okabyi iya."
Nawomi sụ iya: "Jenụ nwada mu."
3 Ọo ya bụ; ọ tụgbua je akpaahaa ákpá; etsokpọepho ndu akpata iphe l'okabyi azụ l'azụ akpa mkpakwa iya. Iphe emeje iphe; ọ bụerupho l'opfu Bówazu, bụ onye shi l'ẹnya unuphu Elimẹleku phẹ bẹ ọ bahụru ọbu.
4 A bya ele ẹnya; Bówazu shiwaa lẹ Bẹtulehemu bya. Ọ bya ekele phẹ sụ: "Gẹ Chipfu swikwaru unu-o!"
Ẹphe sụ iya: "Gẹ Chipfu kebekwa ngu l'ọma."
5 Tọbudu iya bụ; Bówazu bya ajịa onye-ishi ndu akparu iya iphe l'ẹgu ono sụ iya: "?Bụ nwamgbọko ibe onye bụ ọwa-a?"
6 Onye-ishi ndu akpata iphe l'ẹgu ono sụ iya: "Ọ kwa nwamgbọko, shi Mówabu, tso Nawomi lwa.
7 Ọ sụkwaru: Jiko g'a hanaa ya g'o tsoru ndu ebu balị l'azụ; kpa mkpakwa iya ọphu nashịhuru l'upfu iya ọphu, e keshiru ekeshi. O shiẹpho l'ụtsu jeta ozi byasụ nta; gbahaẹpho ugbo lanụ bẹ o je atụta unme nwanshịi l'ime Mkpù."
8 No iya; Bówazu sụ Rutu: "Ngabẹru mu nchị jiko nwada mu. Ba adụkwa teke ii-je ákpá l'ẹgu k'onye ọzo. Ta atụgbubaekwa l'ẹka-a. Gẹ gụ l'ụnwumgboko, ejeru mu ozi tụkokwa nọdu l'ẹka-a.
9 Leta ẹnya l'ẹka-a, ẹphe akpata iphe l'okabyi-a. Tsojekpọe phẹ phọ l'azụ. Mu pfuakwaru ụnwokorobya ono sụ g'ọ bọ dụkwa onye a-chọ ngu opfu. Teke mini gụtaru ngu; jeje angụta mini, unwoke ono kutaru ye l'itemini phọ."
10 Bówazu pfuchaa nno; Rutu gbushi ikpere; bya ephozeta ishi l'alị kele iya ekele sụ: "?Bụ gụnu meru iphe, mu gude dụ-beru ngu l'obu ẹgube-a; mbụ kẹ g'ị nyata mụbe onye ọhozo?"
11 Bówazu sụ iya: "A kọkotaakwaru mu iphemiphe, i mekọtaru ne ji ngu ono; k'eshi teke ono, ji ngu nwụhuru; mẹkwapho g'i gude haa nna ngu; waa ne ngu; mẹ alị ẹka a nwụru ngu anwụnwu ono bya gẹ gụ lẹ ndu ị tị mahaada buru.
12 Gẹ Chipfu pfụkwaa ngu ụgwo iphe, i meru ono. Gẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu, bụ iya bụ onye ono, ị gbabataru l'ime iya bya ezeru ndzụ ono; pfụkwaa ngu ụgwo iya mpfụ-ngo lẹ k'ọma."
13 Ọ sụ iya: "Nnajịuphu mu; jiko gẹ mu dụjenu ngu l'obu tekenteke gẹ mu dụ ngu iya-a; kẹle i gudewaa opfu ọma ngu dụa onye-ozi ngu nwanyị obu; l'ẹbe abụ lẹ mu dụkpoo nụ g'onye lanụ l'ụnwumgboko, ejeru ngu ozi."

14 Ọ gbabeẹpho l'eri nri; Bówazu sụ iya: “Bya anọdu l'ẹka-a taa buredi; g'i tsutajẹ
iya lẹ mẹe-veniga; taa.” Ọo ya bụ; ọ bya anọ-kubeẹpho ndu ono, egbu balị ono;
Bówazu woru balị, a hụru ahụhu nụ iya. Ọ taa ya tajia ẹpho; taphodo ataphodo.
15 Ọ gbẹshiepho akpa ụkpa balị ọzo; Bówazu sụ ndu-ozi iya g'ẹphe hakwaa ya g'ọ
kpajẹchaa ụkpa iya kpaa l'ọphu, e swekọberu eswekọbe; g'ọ tọ dụkwa onye e-je iya
abarụ mba.
16 Iphe, unu a-gbẹ mejechia bụ g'unu lekebeje ẹnya hata ọphu unu sweru esweswe
wụshi k'ọphu ọo-tụtuje iya. Unu ta abakwaru iya mba.
17 No iya; Rutu kpaẹpho ụkpa balị l'opfu ono jasụ l'ụzenyashi. Ọ bya echishia ọphu,
ọ kpatarụ ono; ọ bụru iphe, dụ gẹ nkwẹka labọ bẹ balị ono jiru.
18 O vuta iya lashịa unuphu. Ne ji iya ono hụma g'ọphu ọ kpatarụ ha. Rutu bya
ewofutafụa nri, o riphodoru eriphodo l'ẹka ono; woru nụ iya.
19 Ne ji iya ono jịa ya sụ: “?Bụ awe bẹ i jeru akpa kẹ ntanụ? ?Bụ awe bẹ i jeru iya?
G'onye ono, nyatarụ ngu nụ ono bụkwaru onye a gọru ọnu-ọma nụ!”
Ọo ya bụ; Rutu bya epfuaru ne ji iya ono onye o jeru akpa l'ẹgu iya. Ọ sụ iya:
“Ẹpha onye mu jeru l'ẹgu iya ntanụ bụkwa Bówazu.”
20 Nawomi sụ nyee nwa iya ono: “Gẹ Chipfu kebekwa iya l'ọma; mbụ onye taa
ahajẹdu egoshi ndu nọ ndzụ mẹ ndu nwụhuru anwụhu lẹ ya yeru phẹ obu.” Ọ
sụkwa iya phọ: “Nwoke ono bẹ anyi l'iya bụkwa ọkpobe abụbu; mbụ l'ọo onye lanụ
lẹ ndu ọ gbaru g'ẹphe leta anyi ẹnya.”
21 No iya; Rutu, bụ nwanyị Mówabu ono sụ iya: “L'ọphu kachakpọo nụ bụkwa l'ọ
sụru gẹ mu byajẹkpoepho bya etsoru ndu-ozi iya jasụ teke ee-gbuẹbe balị nkiya.”
22 Nawomi sụ Rutu; mbụ nyee nwa iya ono: “Ọ dụkwa ree nwada mu; g'i tsojeru
ụnwumgboko, ejeru iya ozi; kẹle i -jee ẹka ọzo bẹ aa-chọkwa ngu opfu.”
23 Ọo ya bụ; Rutu tsoahaa ụnwumgboko, ejeru Bówazu ozi; akpajẹkpoepho ụkpa
witi; waa balị jeye teke e buẹberu iya. No iya; Rutu yẹe ne ji iya ono tụkokpoepho
buru g'ẹphe bu.

3

Rutu yẹle Bówazu l'ẹka eechije balị

1 O be ujiku lanụ; Nawomi, bụ ne ji Rutu sụ iya: “Ada mu; ?tọ dụdu ree gẹ mu
chọtaru ngu unuphu ẹka aa-nọdu eleta ngu ẹnya ree; mbụ ẹka ẹhu a-dụ ngu guu?
2 Bówazu; mbụ onye ono, gụ l'ụnwumgboko, ejeru iya ozi shi atụkoje nọdu ono
bẹ bụkwa ọkpobe abụbu anyi. L'ẹnyashi ntanụ-a bẹ ọo-nọdukwa aphụcha balị l'ẹka
eechije balị ono.
3 Wụchachaa ẹhu ree; nyịa manụ, eshi mkpọ; chịta uwe ngu ọphu kachaa ree yee.
I mechaa nno; tụgbua jeshia l'ẹka ono, eechije balị ono; ọle ọo g'i tii mekwa g'ọ maru
l'ị nọ l'ẹka ono jasụru oo-righee nri; ngụa iphe, angụngu.
4 Teke ọ zẹ-zetaẹrupho azẹe; tọnwube ẹnya maru ẹka ọ zẹ; tụgbua je aphụ-lia ya
iphe, ọ phukputeru onwiya l'ọkpa; zẹ-kube iya. Ọo-karụ ngu-a iphe, ii-me.”
5 Rutu sụ iya: “Iphemiphe, ị sụru gẹ mu mee bẹ mu e-mekọta.”
6 Ọo ya bụ; ọ tụgbua jeshia l'ẹka ono, eechije balị ono je emekọta iphemiphe ono,
ne ji iya sụru iya g'o mee ono.
7 No iya; Bówazu richaa nri; ngụa iphe angụngu; ẹhu tsọahaa ya ụtso; o je azẹ
l'ishi ẹka a kụberu balị ono. Rutu pyakpọepho mpya je aphụfu iya iphe l'ọkpa bya
azẹ-zeta azẹe.
8 O beẹpho l'echi-abalị; ọ lwụ-bilihu; chizia nchizi; bya amaru l'ọ dụru nwanyị, zẹ
l'ụzo ọkpa iya.
9 Ọ sụ: “?Bụ onye bẹ ị bụ?”

Rutu sụ: “Ọ kwa mbędua Rutu; onye-ozi ngu. Hepyabẹnu mu; kẹle ọo ngu bụ abụbu anyi, gbaru g'o leta anyi ẹnya.”
10 Bówazu sụ iya: “Gẹ Chipfu kebekwa ngu l'ọma; nwada mu. Ree ọphu i meru l'ikpazụ-a kakwa ọphu i mehawaru lẹ mbụ phọ shii; kẹle ị tị kpadụru ishi g'ị gbaru tsoru unwokoro; m'ẹphe nweru iphe-o; m'ọ bụ l'ẹphe daru ụkpa-o.
11 Sụ-a nwada mu; ba tsụshi ebvu; mu e-mekọtaru ngu iphemiphe, ị rwọru; kẹle onyemonye, nọ lẹ mkpụkpu-a bẹ makọtaru l'ị bụ nwanyị, umere iya dụshi ree ike.
12 Ọ bụ eviya l'abụbu mu l'unu dụ ntse shii; ọle o nweru onye ọzo, abụbu unu l'iya kabaa nkemu ntse.
13 Nọdu l'ẹka-a l'ẹnyashi-a. Teke o beru l'ụtsu; ọ -bụru l'oo-meru ngu iphe, gbaru g'abụbu nemadzụ meeru iya bẹ ọ dụkwa ree g'o mee ya. Teke ọ bụ l'o to medụru ngu iphe, gbaru g'abụbu nemadzụ meeru iya bẹ eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bẹ mu e-meru ngu-a iphe, g'onye bụ abụbu nemadzụ emejeru iya. Zẹro l'ẹka jasụ gẹ nchi bọhu.”
14 Ọo ya bụ; Rutu zẹ l'ụzo ọkpa iya jasụ l'ụtsu. Ọ gbalihu l'ọnma-ẹwa-ụtsu l'ahụma onye ama ẹpha iya tụgbushia. Bówazu sụ iya: “Be mekwa g'a maru lẹ nwanyị byaru l'ẹkikiya-a, eechishije balị-a.”
15 Ọ sụkwa iya phọ: “Tọfuta ukpo, i gude phukpute onwongu ono; tọsaa ya atọsa.” Ọ bya eworu iya tọsaa; Bówazu bya egude iphe gbata balị ono ugbo ishii yeru iya l'ẹkwa ono; woru iya bo iya; o vuru lashịa.
16 Tọbudu iya bụ; Rutu lwapfutaẹpho ne ji iya, bụ Nawomi; ọ jịa ya sụ: “?Ọ nwụru ịnwa; nwada mu?” Ọ tụko iphe-ọma, nwoke ono meru iya dokọtaru iya;
17 sụ iya: “O gude iphe gbata balị ono ugbo ishii nụ mu; bya asụ gẹ mu ta agbashịru ẹka lapfu ne ji mu.”
18 Nawomi sụ iya: “Nọdukpoepho doo nwada mu; jasụru teke ịi-maru iphe, e-me nụ; kẹle nwoke ono ta abyakwa atụta unme ntanụ-a jasụ teke ọ hụmaru iya ishi.”

4

Bówazu alụ Rutu

1 Noo ya; Bówazu tụgbua je anọdu l'ọnu-abata mkpụkpu. A bya ele ẹnya; onye k'ono, ẹphe l'iya ka abụbu ono, Bówazu pfuru opfu iya phọ nọdu aghatawa. O kua ya oku sụ iya g'ọ byakpọdapho bya anọdu anọo. Ọ laphu azụ je anọ-zeta anọo.
2 Bówazu bya ekua ndu bụ ọgerenya iri lẹ mkpụkpu ono sụ phẹ: “Unu byakwa bya anọdu anọo l'ẹka-a.” Ẹphe kwe bya anọ-zeta.
3 Ọ bya asụ abụbu phẹ: “Nawomi, bụ onye ono shi l'alị Mówabu lwa ono bẹ abyaakwaa ere alị nwanna anyi, bụ Elimẹleku.
4 Ọo ya bụ; mu rịa sụ lẹ mu e-pfuru ngu g'ị nọdu l'atatiphu ndu-a, nọ l'ẹka-a zụa ya; waa l'iphu ndu bụ ọgerenya anyi-a. Ọ -bụru l'ịi-gbata iya; gbatakwa iya. Teke ọ bụ l'ị tịi gbatadu iya; karụ mu gẹ mu maru. Kẹle o to nwedu onye ọzo, o rwuberu l'agbata iya; agụfu gụbedua. A -kpọghata gụbedua; bụ mu bẹ o rwuberu.”
Nwoke ono sụ: “Mu a-gbata iya-a.”
5 Bówazu sụ iya: “Ị -zụwa Nawomi yẹe Rutu, bụ nwanyị Mówabu alị ono bẹ ịi-lụpyabekwapho nyee nwoke ono, nwụhuwaru nụ ono; k'ọphu ọo-tọgbo akọ mee g'ẹpha onye ono, nwụhuwarunu ono te echihu l'alị iya ono.”
6 Onye abụbu phẹ ono sụ: “Ọ -dụkwa nno bẹ mu taa gbatakwa iya; kẹle mu e-shi nno woru okiphe mu tsebe l'ọnu ẹta. Gbatachiwaru mu iya rọ; kẹle mu ta agbatakọtadu iya.”
7 Lẹ teke k'ichee lẹ Ízurẹlu bẹ ọobujeru; ọ -bụru l'aagbata iphe agbata; ọzoo l'aagbanweta iya agbanweta bẹ onye lanụ eyetajẹ akpọkpa iya nụ onye ọphuu. Ọ bụru ẹgube ono bẹ eeshije goshi l'iphe bẹ e mewaru; o keru ekeru lẹ Ízurẹlu.

8 Ọo ya bụ; abụbu phẹ ono sụ Bówazu: “Zụnaa ya gụbedua.” Ọ bya eyefuta
akpọkpa iya.
9 Bówazu bya asụ ndu bụ ọgerenya; mẹ ndu ono l'ophu: “Unu bụakwaa ndu ekebe
lẹ ntanụ-a bẹ Nawomi rekọtawaru mu iphemiphe, bụ kẹ Elimẹleku; mẹ kẹ Kiliyọnu;
waa kẹ Mahụlonu.
10 Tẹme mu lụpyabeakwapho Rutu, bụ nwanyị Mówabu; g'ọ bụru nyee mu; mbụ
onye ono, ji iya, bụ Mahụlonu nwụhuwaru ono; k'ọphu ọo-tọgbo akọ mee g'ẹpha
onye ono, nwụhuwarunu ono te echihu l'alị iya. Mbụ g'ẹpha iya ta achịhu l'ọkpoku
ibe phẹ; ọphu ọ chịhu lẹ mkpụkpu phẹ. Ntanụ-a bẹ unu tụkowaru bụru ndu ekebe
mu.”
11 Tọbudu iya bụ; ndu bụ ọgerenya ono; mẹ iphe, bụ ndu nọkota l'ọnu-abata ono
zụa mgbede sụ: “Anyi bụkota ndu ekebe. Gẹ Chipfu mekwaa nwanyị ono, alwa ibe
ngu ono g'ọ dụ gẹ Rechiẹlu waa Lii; bụ phẹ bụ ndu nwụshiru ipfu ndu Ízurẹlu. Gẹ
gụbedua nwekwarụ iphe l'alị Ifurata; bụkwaru onye a maru amaru lẹ Bẹtulehemu.
12 Gẹ Chipfu shikwa l'ụnwu, oo-me gẹ nwata nwanyị ono nwụshiaru ngu mee
g'ọnulo ngu dụ gẹ kẹ Pẹ́rezu, bụ onye ono Tema yeru Jiuda.”

Eri Dévidi

13 Ọo ya bụ; Bówazu duta Rutu lụru. Ọ bya ejepfu iya; Chipfu mee ya; ọ tsụta ime;
nwụa nwa nwoke.
14 Ụnwanyi tụko epfuru Nawomi sụ: “G'ajaja bụkwaru kẹ Chipfu; mbụ onye ono
meru g'i nweru abụbu, l'e-leta ngu ẹnya ntanụ-a. G'ẹpha iya tụkokwa Ízurẹlu
ngakọta.
15 Ọ bụ iya e-me g'i tsefu ẹpa; bya abụru iya e-le ngu nka. Noo kẹle ọo nyee nwa
ngu ono, yeru ngu obu ono; mbụ onye ono, ka ngu ree eme l'ụnwu-nwa-nwoke ẹsaa
ono bẹ nwụru nwata ọbu.”
16 Tọbudu iya bụ; Nawomi bya ekuta nwata ono heru l'ụtapfu. Ọ bụwaru iya rọ
ehe iya.
17 Ụnwanyi obutobu iya pfua sụ: “Nawomi bẹ a nwụtawaru nwa nwoke!” Ẹphe
gụa ya Óbẹdu. Óbẹdu bụ nna Jiesi; Jiesi bụru nna Dévidi.
18 Waa oshilọkpa Pẹ́rezu baa:
Pẹ́rezu bụ nna Hẹzuronu.
19 Hẹzuronu bụru nna Ramu.
Ramu bụru nna Amínadabu.
20 Amínadabu bụru nna Náshọnu.
Náshọnu bụru nna Sálụmonu.
21 Sálụmonu bụru nna Bówazu.
Bówazu bụru nna Óbẹdu.
22 Óbẹdu bụru nna Jiesi.
Jiesi bụru nna Dévidi.

Ẹkwo Sámẹlu kẹ mbụ

Hana yẹe Penina

1 Ọ dụru nwoke lanụ, shi lẹ mkpụkpu Ramatayimu-Zofimu; mbụ l'alị úbvú úbvú
ndu Ifuremu. Ẹpha nwoke ono bụ Ẹlukana; nwa Jierohamu; mbụ nwanwa Elihu.
Elihu ono bụ nwa kẹ Tohu; Tohu bụru nwa kẹ Zufu, bụ onye Ifuremu.
2 Ẹlukana ono bẹ lụru ụnwanyi labọ; onye lanụ aza Hana; onye ọphuu nọdu aza
Penina. Penina bẹ nwụshiru ụnwegirima; obenu lẹ Hana ta adụdu nwa, ọ nwụtaru.
3 Aphagapha bẹ nwoke ono eshije lẹ mkpụkpu iya jeshia mkpụkpu Shilo je abarụ
Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ẹja; gwerụ ngwẹja nụ iya. Ọ bụru ụnwu Elayi, ẹpha
phẹ bụ Hofini waa Finehasu bẹ bụ ndu-uke kẹ Chipfu l'ẹka ono.
4 Ọ nọdu abụjeru teke Ẹlukana gwerụ ngwẹja ono; o woru oke anụ hẹe nyee ya,
bụ Penina; bya ahẹchaa ụnwu iya unwoke; mẹ ụnwu iya ụnwanyi.
5 Ọle Hana bẹ ọonmeje anụ anmẹe; kẹle o yeru iya obu; egudekpọro lẹ Chipfu
mechiru iya ẹkpa nwa; ọphu ọotsudu ime.
6 Ọ bụru kẹle Chipfu mechiru iya ẹkpa nwa; ọphu ọ tsụdu ime ono kpatarụ iphe,
nyeji iya anọduje adụka iya l'ọ́nyá ono gude akpatsushi iya aphụ.
7 Ọ bụru nno bụ g'ọonoduje anwụ aphagapha. Ọ nọdu abụjeru gẹ Hana jekpọoru
l'eze-ụlo Chipfu; nyee ji iya ono akpatsu iya aphụ; k'ọphu bụ l'ọokwaje ẹkwa; jịka eri
nri.
8 Ẹlukana, bụ ji iya abya asụ iya: "Hana; ?bụ gụnu bẹ ịikwaru ẹkwa kẹ te eri nri?
?Bụ gụnu bẹ aphụ jiru ngu obu? Mu ta akadụ ngu ụnwu iri abụru iphe tọo?"
9 Tọbudu iya bụ; Hana kwolihu g'ẹphe righechaaru nri; bya angụa iphe-angụngu
lẹ Shilo. Teke onoya bẹ Elayi, bụ onye uke Chileke nọ anọo l'oshi, dụ l'ọnu eze-ụlo
Chipfu.
10 Hana gude obu aphụ raa ẹkwa; pfuru nụ Chipfu.
11 O ribua nte sụ: "Gụbe Chipfu, bụ Ọkalibe-katọta-ike; ọ -bụru l'ii-le ẹnya l'aphụ,
byaru mụbe nwozi ngu; mbụ nyata mu; ọphu ị tị zọhaduru mụbe nwozi ngu; i -
mewaa mu nwụta nwa nwoke bẹ mu e-woẹkwaru iya phọ nụ gụbe Chipfu g'ọ bụru
nkengu jasụ g'ọo-nọ-bekpọru ndzụ. Ọphu rịzo abyadụ erwu iya l'ishi."
12 Tọbudu iya bụ: ọ nọdu epfu anụ Chipfu ono; Elayi nọdu elekpọe ya phọ ẹnya
l'ọnu.
13 Hana gudekpọepho obu iya epfu anụ Chileke; ọ bụru ogbogboromọnu bẹ eme
iya ụkporo; ọle a ta nụmakwanuru iphe, oopfu. Elayi nọdu arị l'ọo mẹe atsụ iya.
14 Ọ bya asụ iya "?Bụ teke ole bẹ ịi-ngubekpọru mẹe? Panụru mẹe haa!"
15 Hana sụ iya: "Ọ tọ dụkwa nno; nnajịuphu mu. Mu bụkwa nwanyị, aphụ jiru
obu. Mu ta angụkwaru mẹe; ọzoo iphe ọzo, atsụ atsụtsu. Ọ kwa g'ọ harụ mu l'obu
bẹ mu shi akọshiru Chipfu.
16 Ta arịkwa lẹ nwozi ngu nwanyị bụ onye iphere bvụru l'iphu. Ọ kwa g'aphụ ono
habe mu shii; waa g'ọotsu-be mu l'ẹhu bẹ mu shi teke ono pfushitaru Chileke."
17 Ọo ya bụ Elayi sụ iya: "Laa l'ẹhu-guu! Gẹ Chileke kẹ Ízurẹlu mekwaaru ngu
iphe, ị rwọru iya."
18 Hana sụ iya: "Gẹ nwozi ngu nwanyị dụkwa ngu l'obu." Ọo ya bụ; Hana tụgbua
je eria nri; iphu bya atụsahu iya.

19 O -rwua l'ọnmewa ụtsu echele iya; ẹphe gbẹshi bya abaarụ Chipfu ẹja tụgbua
laphushia azụ l'ibe phẹ lẹ mkpụkpu Rama. Ẹlukana bya ejepfu nyee ya ono, bụ Hana;
Chipfu nyata nwanyị ono.
20 Tọbudu iya bụ; ọ tsụta ime. O rwuẹ ya phọ l'ezeda; ọ nwụa nwa nwoke. Ọ gụa
ya Sámẹlu sụ: "Iphe, kparụ iya nụ bụ l'ọo Chipfu bẹ mu rwọtaru iya."

Hana eye Sámẹlu l'ẹka Chileke

21 O be teke nwoke ono, bụ Ẹlukana yẹe ndibe iya tụgburu jeshia anụ Chileke
ngwẹja; mẹkwapho g'o mee iphe, o kweru Chileke ukwe iya, bụ g'oomeje aphagapha;
22 ọphu Hana ejeduru; kẹle ọ sụru ji iya: "Mu tee jekwa jasụru teke a nafụadaru
nwata-a ẹra; gẹ mu ekutakwa nụ iya je edobe l'ụlo Chipfu. Ọ bụwaruro l'ẹka ono bẹ
oo-buru jasụru asụru."
23 Ji iya, bụ Ẹlukana sụ iya: "Mee ẹgube dụkpoe ngu phọ ree. Nọdunu jasụ teke
ịi-nafụ iya ẹra. Ọo gẹ Chipfu mee g'opfu iya vụa." Ọo ya bụ; nwanyị ono nọdu
l'unuphu; hee nwa iya ono gbiriri jasụ ọ nafụ iya ẹra.
24 Ọ nafụchaepho nwata ono ẹra; o kuta iya; yẹe ya swịru; bya akpụta oke-eswi,
gbaru apha ẹto; wota ukpokutu-nri, jiru, nkwẹka labọ; bya egude otumu mẹe; duru
iya jeshia l'ụlo Chipfu lẹ mkpụkpu Shilo; e -gudekpọoro lẹ nwata ono hakwadụ
nwanshịi.
25 Ẹphe gbuchaa oke-eswi ono; ẹphe duta nwata ono dujeru Elayi.
26 Hana bya asụ Elayi: "Eshinu ị nọ ndzụ g'ị nọ iya-a; nnajịuphu mu; bẹ ọ kwa mu
bụ nwanyị ono, pfụ-kubejeru ngu nụ l'ẹka-a; epfu anụ Chipfu ono.
27 Mu rwọru g'ọ nụ mu nwata-a; Chipfu mewaaru mu iphe ono, mu rwọru iya ono.
28 Ọo ya bụ lẹ nta-a bẹ mu ekuwaru iya anụ Chipfu. Ọo-bụru kẹ Chipfu jasụkpooru
g'ọo-nọ-beru." Ẹphe baarụ Chipfu ẹja l'ẹka ono.

2

Hana epfu anụ Chileke

1 Tọbudu iya bụ; Hana pfuru nụ Chipfu sụ:
"Obu mu ete ẹswa l'ime Chipfu; ọ bụru l'ime Chipfu ono bẹ a paliru mpu mu imeli.
Mu nọdu asawaa kpaakpaa l'iphu ndu ọhogu mu; kẹle mu ete ẹswa l'ị dzọtaru mu.
2 Ọ tọ dụkwa onye dụbaa nsọ gẹ Chipfu; ọphu ọ dụekwa onye ọzo, l'atụru ngu nụ.
O to nwedu oke mkpuma, dụ gẹ Chileke anyi.
3 Ọphu g'unu haa egude etsetse aba l'abaa;
g'opfu etsetse te eshihẹkwa unu l'ọnu afụshi; noo kẹle Chipfu bụ Chileke, bụ iya
nwe mmamiphe.
Ọ bụru iya bụ onye enyochajẹ umere, nemadzụ emekọta ememe.
4 Apfụ ndu ọkpehu bẹ anyakwoshiakwaru; ọle ndu ike bvụru bẹ a kwawaru ọkpehu
g'onye kwarụ ngwọgu.
5 Ndu rijiru ẹpho bẹ wowaru onwophẹ nụ l'opfu nri; obenu lẹ ndu ọphu m̀bà shi atụ
bẹ ẹgu ta abyadụ agụbaa.
Nwanyị ono, te eshidu atsụ ime bẹ nwụtawaru ụnwu ẹsaa; ọle onye ọphu nwụshiru
ụnwu igwerigwe bẹ anwụpyashihuwaa anwụpyashihu.
6 Ọo Chipfu adụje ike gbua egbugbu;
ọ bụkwaru iya phọ emeje g'a dzụru ndzụ.
Ọo ya bẹ enwubajẹ nemadzụ l'alị-maa;
ọ bụkwaru iya phọ emeje g'e teta nọdu ndzụ.
7 Ọo Chipfu bẹ emeje g'a daa ụkpa; ọ bụkwaru iya phọ bẹ emeje g'e nweru iphe.
Ọo ya ewozetajẹ nemadzụ alị; ọ bụkwaru iya phọ bụ onye ewolije nemadzụ eli.
8 Ookulije ndu ụkpa, gwọru l'urwuku;

ndu adụdu g'ọ dụ phẹ bẹ ookufutajẹ l'ikpọzu.
Oowojeru phẹ dobe l'echilabọ ndu-ishi;
mbụ dobe phẹ l'ẹka ẹphe anọduje eri ùbvù.
Ẹka a tụru ọkpali mgboko bụkota kẹ Chipfu; ọ bụru l'eli iya bẹ o bvugabẹru mgboko.
9 Ọo-nọduje abọru ndu dụru iya nsọ ụzo; ọle ndu ẹjo-ememe bẹ oomeje g'ẹphe tabuhu ọnu l'ọchii.
Ọ tọ bụkwa ọkpehu bẹ nemadzụ egudeje phafụta ishi;
10 ndu achọ Chipfu opfu bẹ aa-nyakwoshi yẹgiriyegiri.
Oo-shi l'imigwe gude egbigwe bapfuta phẹ; ọo Chipfu e-kpe mgboko l'ophu ikpe jasụ l'ẹka o jeberu.
Ọo-nụ Onye eze iya ike; mbụ woru mpu onye nkiya, a wụru manụ l'ishi palia eli."
11 Tọbudu iya bụ; Ẹlukana phẹ tụgbua lashịa ibe phẹ lẹ mkpụkpu Rama. Nwata ono, bụ Sámẹlu nọdu l'ẹka Elayi, bụ onye uke kẹ Chileke jeahaarụ Chipfu ozi.

Iwashị ụnwegirima ibe Elayi

12 Ụnwegirima ibe Elayi bya abụkotaru ndu iwashị; ọphu ẹphe ta agụbeduru Chipfu iphe.
13 Iphe, ndu-uke Chileke emejekpọo bụ l'ọobujeru teke o nweru onye gwerụ ngwẹja; bẹ nwozi onye uke Chileke egudeje ójì, nweru ọnu ẹto bya mẹ anụ ono shikwaduru l'epfu.
14 Ọ -bya l'oo-bvua ya l'ite-ọku ono; ọzoo nwitoshi ono; ọzoo l'eze ite ono; ọzoo l'ite ono, e gude eshi anụ ono. Iphe, ójì ono rwụtaru bẹ onye uke kẹ Chileke ewotajẹ l'ọo-bụru nkiya. Noo g'ẹphe emegbabẹje iya iphe, bụkpoo ndu Ízurẹlu l'ophu, gude iphe-ngwẹja bya lẹ Shilo bụ ono.
15 Tẹme ọ nọdu abụjeru; a -bya l'akpọ ẹba-iphe ono, e gude egwe ngwẹja ono ọku; nwozi onye uke Chileke ono abyapfuta onye ọbu, egwe ngwẹja ọbu; bya asụ iya: "Nụkwa mu anụ, onye uke Chileke a-hụ ahụhù; l'ọ tọo natakwa ọphu e shiru eshishi; gbahaa k'oyii."
16 Ọ -bụru l'onye ono, byaru egwe ẹja ono sụru: "G'e vuadaru ụzo kpọo ẹba-anụ ono ọku; tẹme l'ii-wotawarọ ẹgube dụkpoe ngu phọ ree." Nwozi ono asụ: "Waawaa! Ye mu iya l'ẹka nta-a; ọ dụdu mu ewota iya k'ẹhuka."
17 Iphe-ẹji, ụnwokorobya ono eme kwata paa ẹka apaa l'ẹnya Chipfu; noo kẹle iphe, a nụru Chipfu bẹ ẹphe anọduje emebyishi emebyishi.

Sámẹlu ejeru Chipfu ozi

18 Sámẹlu bụ nwata nwokoro nshịi, ejeru Chipfu ozi, eyeje akpawuru uwe ọchaa, ndu-uke Chileke eyeje.
19 Aphagapha bẹ ne iya akwajẹ nwa uwe kpowula-kpowula; chịtaru iya mẹ yẹe ji iya je egwe ẹja, ẹphe egweje aphagapha.
20 Elayi nọdu agọjeru ọnu-ọma nụ Ẹlukana yẹe nyee ya ono sụ: "Gẹ Chipfu mee gẹ nwanyị-a nwụtaru ngu ụnwegirima, l'a-nọ-chi ẹnya Sámẹlu, onye ono, nwanyị-a rwọjeru Chipfu; o mechaa kuru iya nụ-phu Chipfu azụ-a." E -mechaa ẹphe atụgbua lashịa ibe phẹ.
21 Chipfu bya emeeru Hana iphe-ọma; ọ tsụta ime bya anwụtafua ụnwegirima unwoke ẹto; waa ụnwanyi labọ. Nwata ono, bụ Sámẹlu nọdu l'iphu Chipfu vuta.

Elayi abarụ ụnwegirima ibe iya mba

22 Nta-a bẹ Elayi kahụwaru ọkpobe akahụ. Ọ nọdu anụmakotaje iphemiphe, ụnwegirima ibe iya eme ndu Ízurẹlu l'ophu; waa l'ẹphe ejepfuje ụnwanyi, eje ozi l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ.

23 Ọo ya bụ; ọ sụ phẹ: “?Bụ gụnu meru g'o gude unu nọdu eme ẹgube iphe, dụ
nno? Onyemonye bẹ epfukọtaeru mu phọ k'iwashị, unu ewegbabẹ.
24 Waawakwa ụnwu mu. Iphe ono, mu anụ l'ẹka epfu iya l'echilabọ ndu kẹ Chileke
ono ta abụkwa iphe, dụ ree bẹ ọ bụ; kẹ g'unu nọduje eme ndibe Chipfu g'ẹphe shiswee
ụzo.
25 Ọ -bụru lẹ nemadzụ mesweru nemadzụ ibiya bẹ bụkwa Chileke e-doshiru phẹ
iya; ọle ọ -bụkwanuru l'ọo Chipfu bẹ nemadzụ mesweru; ?bụ onye a-gbaru nemadzụ
ono ọdzori?” Ụnwegirima ibe iya ono nyịele-a nchị manụ l'opfu nna phẹ ono; noo
kẹle Chipfu tụ-buwaru lẹ ya e-gbushi phẹ.
26 Nwokoro nshịi ono, bụ Sámẹlu nọdu evukpọepho evuvu eje. Ọ bụru onye dụ
Chipfu mẹ ndiphe l'obu.

Ẹjo-iphe, a-dapfuta ọnu-ụlo Elayi

27 Onye kẹ Chileke bya abyapfuta Elayi bya asụ iya: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
‘?Mu te ewonuru-a onwomu goshi ọnu-ụlo nna ngu rengurengu lẹ teke ono, ẹphe nọ
Fero l'ẹka l'alị Ijiputu ono tọo?
28 ?Tọ bụnaa mbẹdua họtaru nna ngu l'ime ipfu ndu Ízurẹlu l'ophu g'ọ bụru onye
uke nkemu; g'ọ bụru iya e-jeje l'ọru-ngwẹja mu; g'ọ kpọje ụnwù-isẹnsu ọku; yeje
uwe-ukuvu nọdu mu l'iphu? ?Mu ta atụkoduru iphe ngwẹja, ndu Ízurẹlu nụru, ee-
gude kpọo ọku nụkotakwapho ọnu-ụlo nna ngu?
29 ?Bụ gụnu meru iphe, unu ta agụbeduru ngwẹja mu iphe; mẹ iphe, aanụje mu
anụnu ono, mu tụru ekemu sụ g'a nụje mu l'eze-ụlo ẹka mu bu ebubu ono? ?Bụ gụnu
meru g'o gude ị ka akwabẹ ụnwegirima ngu ùbvù eme lẹ mbẹdua; mbụ unu nọdu
agbavụ iphe, kakọta ree l'iphe, ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu nụru mu anụnu; eri iya
ada rẹpfurepfu?’
30 “Ọo ya bụ lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu epfu sụ-a: ‘Ọo eviya lẹ mu pfuru
sụ l'ọo ọnu-ụlo ngu; waa ọnu-ụlo nna ngu bụ phẹ a-nọduje eje ozi l'iphu mu jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii’; ọle nta-a bẹ mụbe Chipfu epfu sụ-a: ‘G'ọ tọ bụkwaru mu!
L'ọ kwa ndu akwabẹ mu ùbvù bẹ mu akwabẹje ùbvù. Ndu ọphu akpọ mu ẹbo l'afụ
bẹ a taa gụbedu iphe ilile.
31 Tụbekwa nvọ l'ọo-gbabeakwa teke mu e-gbushi ndibe ngu; mẹ ndu ọnu-ụlo nna
ngu; k'ọphu bụ l'o too nweduru m'onye lanụ, bụ ọgerenya, a-dụbaa nụ l'ẹnya unuphu
ibe unu.
32 Ii-gude ẹnya ngu hụma g'ẹka ono, mu bu ono nọ l'iphe-ẹhuka. Iphe, dụ ree bẹ
mu e-mekpọkwaru ndu Ízurẹlu; ọle-a; l'ẹnya unuphu ibe unu bẹ ta adụdu onye bụ
ọgerenya, byaru l'adụbaa ya nụ.
33 Onyemonye l'ime unu, bụ onye mu te ebufuduru l'ọru-ngwẹja mu ono bẹ a-
nọdukwa-a ndzụ; ọle ọo-bụru unu iphe-aphụ; mbụ iphe, unu a-kwa ẹkwa ẹnya adụ
unu ragaraga. Iphe, bụ ndu-shi l'ọnulo ngu bẹ a-gbabuhuje nwụhu l'oyii.
34 “ ‘Iphe, a-nwụ l'ẹhu ụnwegirima unwoke ngu ono ẹphenebo, bụ Hofini yẹe
Finehasu bẹ a-bụru ngu iphe-ọhubama. Ẹphe a-tụko nwụshihukota l'ujiku lanụ.
35 Mu e-gude ẹka mu họta onye a-bụru uke mụbe Chileke; mbụ onye e gude ire
iya ẹka; bya abụru onye anọduje eme uche mu; waa obu mụbe Chileke. Mu e-me
g'ọnulo onye ọbu pfụshia ike. Ọo-nọdu l'iphu onye nkemu ono, mu wụru manụ l'ishi
ono eje ozi jasụru asụru.
36 Ọ bụru g'ọo-nwụ bụ l'iphe, bụ onye phọduru nụ l'ẹnya unuphu ibe unu l'a-byajẹ
bya ephozeru iya; arwọ iya okpoga; waa nri; arwọkwa iya phọ g'e ye iya gẹ ya bụru
onye-ozi l'ẹka ndu-uke Chileke anọduje eje ozi; k'ọphu ya a-tụrutajekponu ẹkpu nri
ria.’ ”

3

Chipfu eku Sámẹlu oku

1 Nwata nwokoro ono, bụ Sámẹlu nọdukpoepho l'ẹka Elayi ejeru Chipfu ozi.
Teke ono bẹ Chipfu te eshidu akwatajẹkwadu epfu eyeru nemadzụ; ọphu e shidu
akwatajẹkwadu aphụ ọphulenya.
2 O rwua l'ẹnyashi ujiku lanụ; Elayi zẹ l'ẹka ọozeje. Teke ono bẹ nka lawarụ iya
l'ẹnya k'ọphu bụ l'ọ tọ kwatadu aphụ-rwekwadu aphụ-rwe.
3 Ọphu orọku, dụ l'eze-ụlo Chileke teke anyịhudu teke ono. Sámẹlu zẹ azẹe l'ime
eze-ụlo Chipfu ono l'ẹka okpoko ọgbandzu Chileke nọ.
4 Chipfu bya ekua Sámẹlu oku. Sámẹlu za iya: "Waa mu baa!"
5 O gude ọso gbapfushia Elayi je asụ iya: "Waa mu baa; ?I kuru mu oku?" Elayi
sụ iya: "Mu te ekukwaru ngu; jekwa azẹ azẹe!" Ọo ya bụ; ọ tụgbua je azẹ-zetakwa
azẹe ọzo.
6 Chipfu byakwa ekua ya oku ọzo sụ: "Sámẹlu!" Sámẹlu gbalihukwa bya ejepfushia
Elayi je asụ iya: "Waa mu baa; ?I kuru mu oku?" Elayi sụ iya: "Nwa mu; mu te
ekukwaru ngu oku; jekwa je azẹ azẹe."
7 Teke ono bẹ Sámẹlu teke amadụru Chipfu; ọphu Chipfu teke emedu g'ọ maru opfu
nkiya.
8 Chipfu byakwa ekua Sámẹlu oku k'ugbo ẹto; Sámẹlu zilihukwa jepfushia Elayi je
asụ iya: "Waa mu baa; ?I kuru mu oku?" Ọ bya erwua Elayi l'ẹhu l'ọo Chipfu bẹ eku
nwata ono oku.
9 Ọo ya bụ; Elayi sụ Sámẹlu: "Tụgbua je azẹ azẹe. O -kuẹ ngu phọ ọzo; sụ iya:
'Pfua iphe, ọ bụ Chipfu; kẹle nwozi ngu ngabẹru-a nchị.' " Sámẹlu bya atụgbua je
azẹ-zetakwa azẹe l'ẹka ọ zẹhawaa.
10 Chipfu bya bya apfụru l'ẹka ono; bya ekuahaa ya g'o shihawaa eku iya teke ọphuu
sụ: "Sámẹlu! Sámẹlu!" Sámẹlu bya asụ: "Pfua iphe, ọ bụ; kẹle nwozi ngu ngabẹru-a
nchị."
11 Chipfu bya epfuaru Sámẹlu sụ iya: "Lenu; iphe, mu a-bya ememe l'alị Ízurẹlu bẹ
a-bụru onye nụmaru iya nụ; ọo-gbaa ya anwịrinwa lẹ nchị.
12 Lẹ mbọku ono bẹ mu e-me g'iphe, mu pfuru l'ẹhu ọnu-ụlo Elayi nwụkota; e -shi
l'ishi jeye l'ẹka ọ bvụru.
13 Mu pfuwaru Elayi lẹ mu abyawaa anụ ọnu-ụlo iya aphụ shita nta-a jasụru asụru
lẹ k'ẹjo-iphe ono, ọ machacharu l'ụnwu iya eme ono; mbụ l'ẹphe bụ ndu anọduje
epfubyi ẹpha Chipfu; ọphu o selajẹduru phẹ azụ g'ẹphe te eme nno.
14 Ọo ya meru g'o gude mu riaru ọnu-ụlo Elayi angụ sụ l'ẹjo-iphe, ọnu-ụlo Elayi
metaru kpua onwophẹ bẹ ngwẹja; ọzoo iphe-anụnu ta asụkwa asafụ jasụwaroya."
15 Sámẹlu zẹwaro jasụ l'ụtsu; bya agbẹshi je agụhaa ụzo ụlo Chipfu ono. Ọle
Sámẹlu bẹ ndzụ agụ g'oo-shi pfuaru Elayi iphe, e pfuru iya l'ọphulenya ono.
16 Tọbudu iya bụ; Elayi bya ekua ya oku sụ iya: "Nwa mu, Sámẹlu." Sámẹlu za iya:
"Waa mu baa!"
17 Ọ jịa Sámẹlu sụ: "?Bụ gụnu bẹ Chipfu pfuru ngu-a? Be ewohakwaru mu iya
ewoha. Teke o nweru iphe ono, o pfuru ngu ono dụru ọphu i woharu mu ewoha
ọphu iipfuduru mu iya; gẹ Chipfu mekwaa ngu iphe ono; mbụ-a; g'o mekwaa ngu
ọphu kabaarọ shii."
18 Ọo ya bụ; Sámẹlu tụko iphe ono pfushikọtaru iya; ọphu ọ dụdu ọphu ọ wachiru
iya awachi. Elayi bya asụ: "Ọ bụ iya bụ Chipfu; g'o mekwaa iphe, dụkpoe ya phọ
ree."
19 Sámẹlu nọdu evukpoẹpho eje; Chipfu swiẹru iya phọ eswiru; ọphu ọ dụdu opfu,
o pfuru, adajẹ l'alị gbarụ ẹka.

20 Iphe, bụkota ndu Ízurẹlu; e -shikpọo lẹ mkpụkpu Danu jasụ lẹ mkpụkpu Biye-
Sheba makọtaerupho lẹ Sámẹlu bụ ọkpobe onye mpfuchiru kẹ Chipfu.
21 Chipfu bya achafụta lẹ Shilo; kẹle ooshije l'opfu iya egoshi Sámẹlu onwiya.

4

Ndu Filisitayinu alwụta okpoko ọgbandzu Chipfu

1 Tọbudu iya bụ; iphe, Sámẹlu pfuru nwụkotaru ndu Ízurẹlu l'ophu. Lẹ teke ono
bẹ ndu Ízurẹlu wụfuru g'ẹphe je etsoo ndu Filisitayinu ọgu. Ndu Ízurẹlu je akwabẹ
k'ọgu lẹ Ebeneza; ndu kẹ Filisitayinu nọdu kwabẹ lẹ mkpụkpu Afẹku.
2 Ndu Filisitayinu bya edzuchaa onwophẹ k'ọgu bya abapfushia ndu Ízurẹlu. Ọgu
ono shihuẹpho ike; ndu Filisitayinu lwụ-kpee ndu Ízurẹlu; gbua iphe, rwuru ụnu
ụmadzu iri* l'iphu ọgu ono.
3 Ndu ojọgu ndu Ízurẹlu laphuẹpho azụ l'ọdu phẹ; ndu bụ ọgerenya phẹ jịa phẹ sụ:
"?Bụ gụnu meru iphe, Chipfu kweru gẹ ndu Filisitayinu lwụ-kpee anyi l'ọgu ntanụ-a?
G'anyi je apata okpoko ọgbandzu Chipfu lẹ Shilo k'ọphu oo-tsoru anyi je adzọta anyi
l'ẹka ndu ọhogu anyi."
4 Ọo ya bụ; ndu ono bya ezia ndu tụgburu jeshia Shilo je apata okpoko ọgbandzu
Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ono; mbụ onye ono, bvugaru l'eli chierobu ono. Hofini
yẹe Finehasu, bụ ụnwegirima Elayi nọkwapho l'ẹka ono; waa okpoko ọgbandzu
Chileke ono.
5 A pabataẹpho okpoko ọgbandzu Chipfu ono l'ọdu ndu Ízurẹlu; ụzu tụ kẹ wọo;
k'ọphu bụ l'alị nmahụchaaru jiijiijii.
6 Ndu Filisitayinu nụmaepho gẹ ndu Ízurẹlu atụ ụzu ono; ẹphe jịahaa sụ: "?Bụkpoo
gụnu bẹ aatụ oke ụzu ọwana l'ọdu ndu Hiburu?" Tọbudu iya bụ; ẹphe bya amaru
l'ọo okpoko ọgbandzu Chipfu bẹ a pabataru l'ọdu ono.
7 Ndzụ gụhu ndu Filisitayinu ono. Ẹphe pfuahaa sụ: "Oke-agwa bẹ bataakwaru
l'ọdu ndu Ízurẹlu!" "Anyi lashịakwaru mma! Ẹgube iphe, ọwa-a teke anwụ-
swekwaa!
8 Nshịo anyi! ?Bụ onye a-dzọta anyi l'ẹka oke-agwa ọwa? Ọ kwa phẹ bụ agwa ono,
gudegbaa ẹjo iphe-ememe, dụgbaa l'ụdu iya l'ụdu iya gbushia ndu Ijiputu l'echiẹgu
ono-a.
9 Unu shihukwa ike; unubẹ ndu Filisitayinu! Unu mekwaa gẹ nwoke; g'unu ta
abụru ohu ndu Hiburu ẹgube ono ẹphe shihawaa bụru ohu unu ono-a. Ọo ya bụ;
unu rụkota onwunu tsoo phẹ ọgu gẹ nwoke!"
10 Ọo ya bụ; ndu Filisitayinu lwụa ọgu ono; lwụ-kpee ndu Ízurẹlu k'ọphu onyenọnu
gbalachaaru lashịa ibe iya. Ndu e gburu egbugbu kwata paa ẹka apaa; kẹle ụnu
nemadzụ ugbo ụkporo ẹto l'iri l'ise,† bụ ndu ojọgu eje l'ọkpa lẹ ndu Ízurẹlu bẹ larụ
l'ọgu ono.
11 Ẹphe lwụta okpoko Chileke ono. E gbua ụnwegirima ibe Elayi ẹphenebo, bụ
Hofini waa Finehasu l'ọgu ono.

Anwụhu Elayi

12 L'ujiku lanụ onokwaphọ bẹ onye Benjiaminu gude ọso shi l'iphu ọgu ono jeshia
Shilo; yẹe uwe iya, ọ gbajashịru agbajashị; waa ẹja, o kporu kpua onwiya l'ishi.
13 Teke ọ bataru bẹ Elayi nọepho anọo lẹ nggada iya ele ẹnya l'ụzo; noo kẹle obu
ete iya ophe lẹ k'okpoko Chileke ono. Nwoke ono bata l'ime mkpụkpu; bya epfua
iphe, nwụru nụ. Ụzu-ẹkwa bụru wọo lẹ mkpụkpu ono l'ophu.

---

* **4:2 4:2** Bụ iya bụ 4,000 lẹ mbekee. † **4:10 4:10** Bụ iya bụ 30,000, lẹ mbekee.

14 Elayi bya anụmaepho ụzu-ẹkwa ono; ọ jịahaa sụ: "?Bụ gụnu bẹ aatụkpooru
wọowoowoo ọphuna?" Nwoke ono meẹpho ẹgwegwa bya ejepfu Elayi.
15 Elayi bẹ dụ ụkporo apha ẹno l'apha iri l'ẹsato. Ọphu ọ kwataẹduru aphụ ụzo
ree; mbụ l'ọphuwaa ragaraga.
16 Nwoke ono sụ Elayi: "Mu bụkwa onye shi l'iphu ọgu. Ọ kwa ọso bẹ mu gude shi
l'iphu ọgu ono gbalaa ntanụ-a." Elayi bya ajịa sụ: "Nwa mu; ?Dẹnu g'ọ nwụru?"
17 Nwoke ono, byaru ezi ozi ono sụ iya: "Ndu Ízurẹlu bẹ gbakwarụ ọso l'iphu ndu
Filisitayinu. Ndu Ízurẹlu bẹ e gburu k'ọphu parụ ẹka apaa. Tẹme l'ụnwegirima ibe
ngu ẹphenebo; mbụ Hofini waa Finehasu bẹ nwụhucharu nụ; a bya anatakwaphọ
okpoko Chileke."
18 No iya; teke o kuẹrupho okpoko Chileke ono; Elayi shi lẹ nggada ono dafụ dalaa
azụ l'agụga ọnu-abata ẹka ono. Ọ daa sụru olu ye l'ekwe; ọ bụru iya anwụhu; kẹle
ọ bụwaa nwoke ọgerenya; bya anyịkwapho ẹrwa. Ọ bụru ụkporo apha labọ bẹ ọ
bụru onye-ishi ndu Ízurẹlu.
19 Nyee nwa iya, bụ Finehasu, bẹ dụ ime; ọ gbabewa iya l'ezeda. Nwanyị ono
nụmaepho l'okpoko Chileke bẹ a natarụ; tẹme lẹ nna, nwụru ji iya waa ji iya bẹ
nwụhuwaru nụ; ime wata iya ememe; ọ bụru iya ezeda. Ọle ime ono megharụ iya
ẹka.
20 Ọ jiphuahaẹpho ajiphu k'anwụhu; ụnwanyi, eswi iya ime sụ iya: "Gude ẹka
l'obu; ọo nwa nwoke bẹ ị nwụru." Ọphu o pfuduru opfu yeru phẹ; ọphu ọ ngadụru
phẹ nchị.
21 Ọ bya agụa nwata ono Ikabọdu sụ: "Ọdu-biribiri Chileke bẹ lụfuwaru l'alị
Ízurẹlu." Ishi iya bụ l'a natarụ okpoko Chileke; tẹme waa lẹ nna, nwụru ji iya; waa
ji iya nwụhuru.
22 Ọ bya asụ: "Ọdu-biribiri Chileke bẹ lụfuwaru l'alị Ízurẹlu; kẹle okpoko Chileke
be a natawaru."

5

Ndu Filisitayinu ẹphe l'okpoko ọgbandzu Chileke

1 Ndu Filisitayinu natachaa okpoko Chileke ono; bya apafụ iya lẹ Ebeneza je edobe
lẹ mkpụkpu Ashịdodu.
2 Ẹphe parụ iya je edobe l'ime ụlo agwa phẹ, bụ Dagọnu; woru iya dokube Dagọnu
l'onwiya.
3 Ọ bya ebe gẹ ndu Ashịdodu tehuru l'ọnmewa ụtsu lẹ nchitabọhu iya; Dagọnu
dawaa; kpube iphu l'alị l'atatiphu okpoko Chileke ono. Ẹphe bya apalia Dagọnu woru
iya dophu azụ l'ẹka o shi dụ.
4 Ẹphe bya etehukwa l'ọnmewa ụtsu ọphu tsotaru mbọku k'ono; bya ejeshia ele
ẹnya; Dagọnu dawaa; kpube iphu l'alị l'atatiphu okpoko Chipfu ono. Ishi iya mẹ ẹka
iya tụko chikwoshihu dabyiru l'ọma ụlo; ọ bụru ogwẹhu kpoloko bẹ phọduru nụ.
5 Ọo ya kparụ iphe ndu agwajẹ Dagọnu lẹ mkpụkpu Ashịdodu; mẹkpoo ndu
abahụje l'ụlo Dagọnu taa zọjedu ọkpa l'ọnu-ẹswa ụlo ono byasụ ntanụ-a.
6 Chipfu gude kẹ njọ ada ndu Ashịdodu ẹka l'ẹhu; mẹwaro ndu obutobu phẹ. O
mee phẹ umerekete; mbụ lọru oke-ẹjo-onwo tụ phẹ; gude iya mekpaaha phẹ ẹhu.
7 Unwoke Ashịdodu bya ahụma g'ọonwuru phẹ; ẹphe sụ: "Okpoko Chileke kẹ ndu
Ízurẹlu bẹ taa nọduekwa eswiru anyi l'ẹka-a; noo kẹle o gudewaa kẹ njọ adawaa
anyi l'agwa anyi, bụ Dagọnu ẹka l'ẹhu."
8 Ọo ya bụ; ẹphe zia ozi; kukọo ndu-ishi ndu Filisitayinu l'ophu; bya ajịahaa phẹ
sụ: "?Bụkpoo imeagha bẹ anyi e-me okpoko Chileke kẹ ndu Ízurẹlu-a?" Ẹphe sụ:

“G'a pafụkwa okpoko Chileke kẹ ndu Ízurẹlu je edobe lẹ mkpụkpu Gatu.” Ọo ya bụ; ẹphe pafụ okpoko Chileke kẹ ndu Ízurẹlu ono.
9 Tọbudu iya bụ; ẹphe pafụchae ya phọ paba lẹ Gatu; Chipfu ghaziaru iya ndu mkpụkpu k'ono; gude kẹ njọ daahakwa phẹ phọ ẹka l'ẹhu; mbụ k'ọphu ndzụ-agụgu rwutaru phẹ. O mee oke-ẹjo-onwo phọkashiahaa ndu mkpụkpu ono; mbụ ẹgirima mẹ ọgerẹnya.
10 Ọo ya bụ; ẹphe gulia okpoko Chileke ono je edobe lẹ mkpụkpu Ẹkuronu. Okpoko Chileke ono nọdu abahụ lẹ mkpụkpu Ẹkuronu; ndu Ẹkuronu chishia sụ: “Ẹphe pataakwaru okpoko Chileke ndu Ízurẹlu bya edobe l'ẹka-a g'o gbushia anyi lẹ ndibe anyi-o!”
11 Ọo ya bụ; ẹphe bya ezia ozi; kukọo ndu-ishi ndu Filisitayinu l'ophu; bya asụ phẹ: “Unu pafụ okpoko Chileke kẹ ndu Ízurẹlu g'ọ laphu azụ l'ẹka o shi; ọ -dụdu bẹ oo-gbushibẹbekwa anyi lẹ ndibe anyị.” Mgbu-ọnwu dzuẹrupho mkpụkpu ono l'ophu; mee ndzụ-agụgu rwuta phẹ. Noo kẹle Chileke gude kẹ njọ ada phẹ ẹka l'ẹhu.
12 Ndu ọphu nwụhu-phodoru nụ bẹ oke-ẹjo-onwo phọkashiru; ẹkwa, ndu mkpụkpu ono ara rwua imigwe.

6

Okpoko ọgbandzu Chileke alaphu azụ l'alị Ízurẹlu

1 Okpoko Chipfu ono nọo ọnwa ẹsaa l'alị ndu Filisitayinu.
2 Ndu Filisitayinu bya ekukọo ndu l'agbajẹ ẹja mẹ ndu jibya bya ajịa phẹ sụ: “?Bụ imeagha bẹ anyi e-me k'okpoko Chipfu ono? Unu pfuaru anyi g'anyi e-gude paphu iya azụ l'ẹka o shi.”
3 Ndu agbajẹ ẹja mẹ ndu jibya ono, e kukọru ono sụ: “Teke ọbu l'unu ewola okpoko Chileke kẹ ndu Ízurẹlu; unu ta agbabẹkwa iya ẹka ọto wolaa. Unu gwekwarụ ngwẹja-apfụ-ụgwo nụ iya. Ọo ya bụ unu agbẹ teke ono dụ iche l'iphe-ememe, eme unu; tẹme unu abyakwaphọ amaru iphe, meru g'o gude ọphu o tokọ hadụ egude kẹ njọ ada unu ẹka l'ẹhu.”
4 Ndu Filisitayinu ono bya ajịa sụ: “?Bụ gụnu gbaru kẹ g'anyi nụ iya lẹ kẹ ngwẹja-apfụ-ụgwo ọbu?” Ẹphe sụ phẹ: “Ọo Oke-ẹjo-onwo ise, e gude mkpọla-ododo kpụa; waa okerepfu ise, e gude mkpọla-ododo kpụa, bụ iya bụ gẹ ndu-ishi ndu Filisitayinu hatabe l'igwe. Noo kẹle ọo nchịka-ẹhu lanụ bẹ shi tụko eme unu lẹ ndu-ishi unu.
5 Unu kpụa iphe, dụ g'oke-ẹjo-onwo ono, aphọ unu ono; waa okerepfu ono, eyi alị unu iyi ono; unu abya akwabẹ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu ùbvù; g'a maru; ?ọo-tuwo ẹka l'egude kẹ njọ ada unu l'agwa unu; mẹ alị unu ẹka l'ẹhu?
6 “?Dẹnuhunu g'o gude unu kpochia obu gẹ ndu Ijiputu waa Fero kpochiru nkephẹ? Teke ono Chileke meshiaharu phẹ iphe-ọhumalenya ono; ?ẹphe te emechaẹduru palẹru-a ndu Ízurẹlu haa?
7 Ọo ya bụ; unu mee ọgba-kperekpere ọ̀phúú. Unu akpụta ne-eswi labọ, he ụnwu; mbụ ọphu e teke gudeswee odogoro tụgbabe ẹbo. Unu woru ne-eswi labọ ono tụgbabe l'ọgba-kperekpere ono. Unu apata ụnwu eswi ono paphuchaa azụ l'unuphu; pahaaru phẹ iya ne phẹ ono.
8 Unu aparu okpoko Chipfu ono tukobe l'ọgba-kperekpere ono bya eworu iphe ono, unu gude mkpọla-ododo kpụshia ono; mbụ ngwẹja-apfụ-ụgwo ono ye l'ime okpoko, dụ l'agụga okpoko Chipfu ono. Unu mechaa nno; unu ewehaa ya; g'ọ lashịa ẹka o shi.
9 Ọle ọo g'unu lekpọe ya phọ ẹnya. Ọ -bụru l'ọ tụgburu; chebe ụzo ẹka o shi; l'ụzo mkpụkpu Bẹtu-Shẹmeshi; unu amaru l'ọo Chipfu bẹ meru g'oke ẹjo-iphe ono

dapfuta anyi. Teke ọ tọ dụdu; anyi amaru l'ọ tọ bụdu iya gbushiru anyi ono; l'a nọnyakpoerupho iphe ono melahaa anyi."

10 Ọo ya bụ; ẹphe mee ya nno. Ẹphe woru ne-eswi labọ ono libe l'ọgba-kperekpere ono; bya achịta ụnwu iya je akpọ-chishia l'ọka-eswi l'unuphu.

11 Ẹphe parụ okpoko Chipfu ono tukobe l'ọgba-kperekpere ono; parụ okpoko, a chịru okerepfu mkpọla-ododo ono; waa iphe ono, dụgbaa g'oke-ẹjo-onwo phẹ ono, e gudekwaphọ mkpọla-ododo kpụshia ono ye iya.

12 Ọo ya bụ; ne-eswi labọ ono kwasẹerupho ụzo Bẹtu-Shẹmeshi nhamụnha. Ẹphe kwasẹkpoepho gbororo ono; egbukpọepho ọrà eje; ọphu ọ tọ dụdu ẹka ẹphe swịjiru aswịji. Ndu-ishi ndu Filisitayinu nọdu etso phẹ azụ azụ jasụ l'oke ẹphe lẹ mkpụkpu Bẹtu-Shẹmeshi.

13 Teke ono bẹ ndu Bẹtu-Shẹmeshi akpata witi lẹ nsụda nsụda alị phẹ. Ẹphe bya apalia ẹnya; hụma okpoko Chileke ono; ẹhu tsọo phẹ ntụmatu l'ẹphe hụmaru iya.

14 Ọgba-kperekpere ono rwua l'ẹgu Jioshuwa kẹ Bẹtu-Shẹmeshi; bya apfụru l'agụga eze mkpuma, nọ l'ẹka ono. Ndu ono gbujashịa oshi, e gude kụa ọgba-kperekpere ono egbujashi; bya eworu ne-eswi labọ ono gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku nụ Chipfu.

15 Ndu Lívayi bya apazeta okpoko Chipfu ono waa okpoko ono, e yeru iphe ono, a kpụshiru lẹ mkpọla-ododo phọ; bya eworu iya tukobekọta l'eli eze mkpuma ono. Ndu Bẹtu-Shẹmeshi bya egweeru Chipfu ngwẹja-akpọ-ọku; waa ngwẹja ọzo lẹ mbọku ono gẹdegede.

16 Ndu-ishi ndu Filisitayinu ẹphe n'ise nọduchaa hụma iphe ono g'ọonwu; ẹphe dakọbe laphushia azụ lẹ mkpụkpu Ẹkuronu lẹ mbọku ono kwaphọ.

17 Ọwana bẹ bụ mkpọla-ododo ono, a kpụshiru ọ dụ g'oke-ẹjo-onwo ono; mbụ ono, ndu Filisitayinu nụru Chipfu g'ọ bụru ngwẹja-apfụ-ụgwo ono. Mkpụkpu Ashịdodu nụru nanụ; nanụ bụru kẹ ndu Gaza; nanụ bụru kẹ mkpụkpu Ashikelọnu; nanụ bụru kẹ ndu Gatu; nanụ bụru kẹ ndu Ẹkuronu.

18 Okerepfu ono, e gude mkpọla-ododo kpụa phọ bẹ hatabeẹpho igwerigwe gẹ mkpụkpu, ndu Filisitayinu, ndu-ishi ise phọ bụ eze phẹ phọ; mbụ mkpụkpu ono, a kpụ-phegbaaru mgburugburu; mẹ mkpụkpu mkpụkpu, dụgbaa ya nụ. Eze mkpuma ono, atụ-koberu okpoko Chileke ono; nọepho bụru iphe, ọhubama l'ẹgu Jioshuwa kẹ Bẹtu-Shẹmeshi byasụ ntanụ-a.

19 Chileke bya awata echigbushi unwoke ndu Bẹtu-Shẹmeshi; kẹle ẹphe nyoru okpoko ọgbandzu Chipfu enyonyo. O chigbua ụkporo ụmadzu ẹto l'ụmadzu iri. Ndu Ízurẹlu gụa aphụ kẹle ndu Chileke chigbushiru bẹ kwatarụ paa ẹka apaa.

20 Ndu Bẹtu-Shẹmeshi sụ: "?Bụ onye a-dụ ike pfụru Chipfu, bụ Chileke, dụ nsọ l'iphu? ?Bụkpoo onye bẹ anyi a-pajẹru iya?"

21 Tọbudu iya bụ; ẹphe bya ezia ndu-ozi g'ẹphe jepfu ndu mkpụkpu Kiriyatu-Jiarimu je ezia phẹ sụ: "Ndu Filisitayinu bẹ palataakwaru okpoko Chipfu. Unu byakwa apata iya je edobe l'ibiya k'unu!"

7

1 Ọo ya bụ; unwoke mkpụkpu Kiriyatu-Jiarimu bya eje apata okpoko Chipfu ono. Ẹphe parụ iya je edobe l'ụlo Abinadabu l'eli úbvú; bya edobe nwa iya, bụ Eleyaza nsọ g'o letajẹ okpoko Chipfu ono ẹnya.

Aadzọta ndu Ízurẹlu l'ẹka ndu Filisitayinu

2 Tọbudu iya bụ; okpoko ọgbandzu ono nọkpoo ọdu lẹ mkpụkpu Kiriyatu-Jiarimu. Ọ nọru iya ụkporo apha ophu. Ndu Ízurẹlu tụko akwakọta ẹkwa; achọ Chipfu.

3 Tọbudu iya bụ; Sámẹlu bya epfuaru ndu Ízurẹlu l'ophu sụ: "Ọ -bụru l'unu
gudewaa obu unu g'ọ ha alwapfuta Chipfu; unu wofuchaa agwa ndu ọhozo ono;
waa agwa Ashịtoretu. Unu kpọru obu unu ye l'ẹka Chipfu nọ; g'ọ bụru iya kpoloko
bẹ unu a-nọdu abarụ ẹja; ọo ya bụ l'ọ nafụtakwanu unu l'ẹka ndu Filisitayinu."
4 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu wofukọta agwa Balụ waa kẹ Ashịtoretu, ẹphe dobegbaaru;
bya abaaharụ Chipfu ẹja nwẹkinyi ya.
5 Sámẹlu bya asụ: "Unu tụko dzukọbe lẹ mkpụkpu Mizupa unubẹ ndu Ízurẹlu
l'ophu; gẹ mu pfuru nụ Chipfu l'iswi ẹhu unu."
6 No iya ẹphe dzukọbeepho lẹ mkpụkpu Mizupa ono; ẹphe kuta mini gbashị l'alị
l'iphu Chipfu. Ẹphe swịa ẹgu; nọdu l'ẹka ono pfushikọta iphe-ẹji phẹ sụ: "Anyi
mesweakwaru Chipfu." Ọ bụru Sámẹlu bụ onye-ikpe ndu Ízurẹlu lẹ Mizupa.
7 Ndu Filisitayinu byaẹpho anụma lẹ ndu Ízurẹlu bẹ dzukọberu nụ lẹ mkpụkpu
Mizupa; ndu-ishi ndu Filisitayinu jeshia g'ẹphe tsoo ndu Ízurẹlu ọgu. Ndu Ízurẹlu
nụmae ya phọ; ndzụ ndu Filisitayinu wata phẹ agụgu.
8 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu pfuaru Sámẹlu sụ: "Ta ahakwa araku Chipfu, bụ Chileke
anyi l'iswi ẹhu anyi; k'ọphu ọo-gbafụta anyi l'ẹka ndu Filisitayinu!"
9 Sámẹlu kwe; bya ewota nwatụru, angụkwadu ẹra gweeru Chipfu ngwẹja-akpọ-
ọku. Ọ bya araku Chipfu l'iswi ẹhu ndu Ízurẹlu. Chipfu nụma olu iya.
10 Sámẹlu gudekwadụa ngwẹja-akpọ-ọku ono l'ẹka egwe; ndu Filisitayinu zakube-
waa ndu Ízurẹlu ntse k'ọgu. Chipfu bya egude egbigwe raarụ ndu Filisitayinu oke
ọ́rà lẹ mbọku ono; mbụ tụ phẹ ẹberebete.
11 Ndu Ízurẹlu wụfuta lẹ Mizupa; bya achịpfuru ndu Filisitayinu ono; egbutsushi
phẹ l'ụzo jeye lẹ mkpọda mkpụkpu Bẹtu-Karụ.
12 Ọo ya bụ; Sámẹlu woru mkpuma dobe l'echilabọ mkpụkpu Mizupa waa Shẹnu;
bya eworu iya gụbe Ebeneza; bya epfua sụ: "Chipfu bẹ yetakọtaru anyi ẹka byasụ
nta-a."
13 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu kapyabẹ ndu Filisitayinu; ọphu ẹphe te eyebaẹduru ọkpa
l'alị ndu Ízurẹlu ọzo. Chipfu gude kẹ njọ adaẹpho ndu Filisitayinu ẹka l'ẹhu jasụ gẹ
Sámẹlu nọ-beru ndzụ.
14 Mkpụkpu, ndu Filisitayinu shi natakọta ndu Ízurẹlu bẹ ndu Ízurẹlu byaru
anataphukọta azụ; mbụ e shikpọo lẹ mkpụkpu Ẹkuronu jasụ lẹ mkpụkpu Gatu. Ndu
Ízurẹlu nafụtachaa ndu ẹphe l'ẹphe bukube l'ẹka ndu Filisitayinu. Nchị bya adụ doo
l'echilabọ ndu Ízurẹlu ẹphe lẹ ndu Amọru.
15 Sámẹlu bụru iya bụkotaru ishi ndu Ízurẹlu jasụ g'ọ nọ-beru ndzụ.
16 Aphagapha bẹ o shijeẹpho lẹ mkpụkpu Bẹtelu bahụ lẹ mkpụkpu Gilugalu; lụfu
lẹ mkpụkpu Mizupa; eekperu ndu Ízurẹlu ikpe l'ẹka ono g'ọ hakọta.
17 Ọ nọdu abụjeru; o -jechaa g'o jeru; l'ọ laphu azụ lẹ mkpụkpu Rama, bụ ẹka ibe
iya nọ. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ọonoduje edoshiru ndu Ízurẹlu opfu. Ọ kpụaru Chipfu
ọru-ngwẹja l'ẹka ono.

8

Ndu Ízurẹlu achọ onye a-bụru eze phẹ

1 Tọbudu iya bụ; Sámẹlu kahụepho; ọ chịru ụnwegirima iya unwoke ye g'ẹphe
kpejeru ndu Ízurẹlu ikpe.
2 Ẹpha ọkpara iya bẹ bụ Jiowẹlu; ẹpha otsota iya bụru Abáyijia. Ẹka ẹphe tụkoru
bụru ndu-ikpe bụ lẹ mkpụkpu Biye-Sheba.

3 Obenu l'ụnwu iya ono te etsodu ụzo, o tsoru. Iphe, ẹphe gharu iphu bụ eri urwu
l'ụzo, apfụduru-ọto; bya eriphe ụphalazu; ekpephe ikpe, apfụduru nhamụnha.

4 Ọo ya bụ; ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu bya edzukọbe; jepfu Sámẹlu lẹ mkpụkpu
Rama.
5 Ẹphe sụ iya: "Lenu; nta-a bẹ ị kahụwaru akahụ; tẹme ọphu ụnwu ngu te eshidu
ụzo ono, i shiru ono. Nta-a bụkwa g'ị họtaru anyi onye a-bụru eze anyi ẹgube ono
ndu ọzo nwegbaarụ ono."
6 Iphe ono, ẹphe pfuru sụ g'a nụ phẹ onye a-bụru eze phẹ ono dụ Sámẹlu ẹji. O
woru iya pfuaru Chipfu.
7 Chipfu pfuaru Sámẹlu sụ iya: "Ngabẹkwaru ndu ono nchị l'iphe, bụkpoo iphe,
ẹphe epfuru ngu opfu iya. Ọ tọ bụkwa ngu bẹ ẹphe jịkaru; ọ gbẹ-chikwaa bụru
mụbe Chipfu bẹ ẹphe jịkaru gẹ mu ta abụheru eze phẹ.
8 Ọo ẹgube ono, bẹ ẹphe shi e -shi kẹ mbọku, mu dufutaru phẹ l'alị Ijiputu meta
byasụ ntanụ-a; mbụ k'ọphu bụ l'ẹphe gwọberu mu; je abaaharụ agwa ndu ọzo ẹja.
Nokwaphọ g'ẹphe gwọberu gụbedua bụ ono.
9 Ngabẹkpooru phẹ rọo nchị l'iphe, ẹphe epfu. Ọle ọo g'ị nmashịaru phẹ ọkwa ike;
mee g'ẹphe maru g'onye ọbu, a-bụru eze phẹ ọbu a-nọdu eme."

10 Ọo ya bụ; Sámẹlu bya atụko iphe, Chipfu pfuru iya ono dooru ndu ono, epfu g'o
goshi phẹ onye a-bụru eze phẹ ono.
11 Ọ sụ phẹ: "Waa iphe, onye a-bụru eze unu a-nọdu e-me baa: Ọo-chịko ụnwu
unu unwoke dobe g'ẹphe gbajẹru iya ụgbo-ịnya; mẹ ịnya l'onwiya gude ejeru iya
ozi; mbụ l'ẹphe e-vutajẹru ụgbo-ịnya iya ono ụzo.
12 O nweru ndu ọphu ọo-harụ zia g'ẹphe bụru ishi ndu ojọgu, dụ ụnu labọ l'ụkporo
iri iri; ndu ọphu abụru ndu-ishi ụkporo ndu ojọgu labọ lẹ ndu ojọgu iri iri; nweru
ndu ọphu a-nọdu akọru iya ọkoro l'ẹgu; mẹ ndu ọphu a-nọdu akpataru iya iphe, o
meberu l'alị; mẹ ndu ọphu a-nọdu emeru iya ngwọgu waa ngwa, l'etsoje ụgbo-ịnya
iya.
13 Ọo-chịru ụnwada unu ye g'ẹphe meje manụ, eshi mkpọ. Hakwaru phẹ phọ mee
ndu eshije nri; mẹ ndu egheje iphe egheghe.
14 Ọo-nashịchaa unu alị unu; waa opfu-vayịnu unu; mẹ mgbabu oshi olivu unu,
ọphu kachakpọo ree; woru iya nụkota ndu-ozi iya.
15 Oo-vukọ ereshi unu; waa akpụru vayịnu unu oke lanụ iya l'ime ụzo iri woru nụ
ndu-ishi mẹ ndu-ozi iya.
16 Ohu unu unwoke mẹ ụnwanyi; mẹkpoo ụnwokorobya unu ndu ọphu ike ozi
kachakpọo; mẹ nkapfụ-ịgara unu bẹ ọo-tụko chịtakota g'ẹphe jejeru iya ozi.
17 Atụru unu mẹ eghu unu bẹ oo-rwuta uzi lanụ l'ime ụzo iri. Unubẹdua l'onwunu
atụko ejekọtaru iya ozi.
18 O -rwuẹpho teke ono bẹ unu a-raswerehukwa g'a nafụta unu l'ẹka onye ono, unu
gude ẹka unu họta g'ọ bụru eze unu ono; ọle Chipfu bẹ ta abyadụ angaru unu nchị
lẹ teke ono."

19 Obenu lẹ ndu ono jịkaru angabẹru Sámẹlu nchị. Ẹphe sụ iya: "Waawaa-o! G'a
họtaru anyi eze-o;
20 k'ọphu anyi a-dụ gẹ ndu alị ọzo dụgbaa; nweru onye a-bụru eze anyi; vutajẹru
anyi ụzo; alwụru anyi ọgu, anyi alwụkpo alwụlwu."
21 Sámẹlu bya anụmakotachaa iphemiphe ono, ndu ono pfuru ono; ọ tụko iya
kọkotaru Chipfu.
22 Chipfu pfuaru Sámẹlu sụ: "Nụma iphe, ẹphe pfuru ngu; woru onye eze nụ phẹ."
Tọbudu iya bụ Sámẹlu pfuaru unwoke Ízurẹlu sụ: "G'onyenọnu lashịchaa mkpụkpu
iya."

9

Sámẹlu awụ Sọlu manụ l'ishi

1 O nweru nwoke, bụ onye Benjiaminu, ẹpha iya bụ Kishi; nwa Abiyẹlu; Abiyẹlu
bụ nwa Zerọ; Zerọ bụru nwa Bekoratu; Bekoratu bụru nwa Afaya onye Benjiaminu.
Kishi ono bụ onye ọkpehu parụ ẹka.
2 Ọ nwụtaru nwata nwoke, ẹpha iya bụ Sọlu; mbụ nwokoro, amaghe mma amaghe;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu onye atụru iya nụ lẹ ndu Ízurẹlu. Shitakpọo l'ukuvu kwasẹru
ụzo imeli bẹ ọ kakọta onyemonye l'eli.
3 O be teke nkapfụ-ịgara Kishi, bụ nna Sọlu tuphashịhuru; Kishi pfuaru nwa iya
ono, bụ Sọlu sụ: "Duta nwozi lanụ gẹ gụ l'iya je achọgbaa nkapfụ-ịgara ono."
4 Ọo ya bụ; ẹphe tụgbua ghajaa alị úbvú úbvú ndu Ifuremu; bya aghajaa alị
Shalisha; ọphu ẹphe ta ahụmaduru iya. Ẹphe bya atụgbua; shia ụzo alị ndu Shalimu;
ọphu ọ tọ dụdu nkapfụ-ịgara ono, ọphu nọ l'ẹka ono. Ẹphe tụko ẹka iya kẹ ndu
Benjiaminu jekọta; ọphu ẹphe ta ahụmaduru iya.
5 Ẹphe bya erwuẹpho l'alị Zufu; Sọlu pfuaru nwozi ono, yẹe ya swị ono sụ: "Bya
g'anyi laphu azụ; ọdumeka bẹ nna mu a-gbẹkwa haa arị kẹ nkapfụ-ịgara; wata akụ
photophoto k'ẹhu anyi."
6 Nwozi ono sụ iya: "Lenu; o nwekwarụ onye kẹ Chileke bu lẹ mkpụkpu-a. Ọ
bụ onye aakwabẹ ùbvù shii; tẹme iphemiphe, o pfuru nọdu erekọtaje g'o pfuru iya.
G'anyi jeẹdukwa ẹka ono; je amaru; ?ọo-karụ anyi ẹka anyi a-hụma iya?"
7 Sọlu bya asụ iya: "?Ọle-a; lekpọdanu; ọ -bụru l'anyi jeru; ?bụ gụnu bẹ anyi a-nụ
nwoke ọbu? Nri, dụ lẹ nwẹda anyi bẹ bvụwaru nụ; ọphu ọ dụdu iphe, anyi a-nyako
onye kẹ Chileke ono. ?Bụkpoo gụnu bẹ ẹka anyi tụ-pheru?"
8 Nwozi ono bya eyeeru Sọlu ọnu ọzo sụ iya: "Lenu; iphe, dụ mu l'ẹka bẹ bụkwa
mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ nkeru-ẹno shẹkelu. Mu e-woru iya nụ onye kẹ Chileke
ono k'ọphu ọo-karụ anyi ụzo ọphu anyi e-shi iya."
9 Teke mbụ l'alị Ízurẹlu bẹ shi abụjeru -nemadzụ nọdu eje ajịta Chileke iphe; l'ọo-
sụ: "Unu bya g'anyi jepfu onye aphụ ọphulenya." Noo kẹle ndu ono, eekuje ndu
mpfuchiru Chileke nta-a ono bẹ e shi ekuje ndu aphụ ọphulenya lẹ teke ono.
10 Sọlu sụ nwozi iya ono: "I pfuru ree! Ngwa bya g'anyi je." Ọo ya bụ; ọ bụru phẹ
eje mkpụkpu ono, onye kẹ Chileke bu ono.
11 Ẹphe nọdu enyikpọepho òbvù abahụ lẹ mkpụkpu ono, ẹphe l'ụnwumgboko, eje
ekuta mini dzuda. Ẹphe jịa phẹ sụ: "?Bụ ẹka-a bẹ onye aphụje ọphulenya-a bụ?"
12 Ụnwumgboko ono sụ phẹ: "Ee! Ọ nọ-a unu l'ụzo atatiphu l'ẹka ono. Unu mekebe
ẹgwegwa nta-a; kẹle ọ bụ-a ntanụ bẹ ọ byaru mkpụkpu-a; noo kẹle ndu ọha bẹ egwe
ngwẹja l'ẹka aagwajẹ iphe.
13 Unu -bahụepho l'ime mkpụkpu ono bẹ unu a-hụma iya; tẹme l'oo-jeshia l'ẹka
aagwajẹ iphe jeshia eri nri. Noo kẹle ndu ono tee ridu nri jasụru l'ọobya; kẹle ọo-
gọfutajeadaru ọnu-ọma ye l'ẹja, e gwerụ ono; e -mechaa; ndu e yeru lẹ nri ono
eriwarọ nri. Unu tụgbua je nta-a; unu a-hụma iya-a!"
14 Ẹphe tụgbua je abahụ lẹ mkpụkpu ono. Ẹphe nọdu abahụ lẹ mkpụkpu ono; a
bya ele ẹnya Sámẹlu nọdu ejewa abyapfuta phẹ; eje ala l'ẹka aagwajẹ iphe.
15 Ọle Chipfu goshihawaru Sámẹlu iphe ono l'ụnyaphu iya tẹme Sọlu bya ono sụ:
16 "Ẹgube nta echele bẹ mu e-zi nwoke, shi l'alị ndu Benjiaminu g'ọ byapfuta ngu. Ọ
-byarwutaẹpho; wụa ya manụ l'ishi g'ọ bụru iya a-bụru onye-ishi, ndibe mu ono, bụ
Ízurẹlu; je anafụta phẹ l'ẹka ndu Filisitayinu. Lẹ mu lewaru ndibe mu ẹnya; ẹkwa,
ẹphe ara rwuwaa mu lẹ nchị."
17 Ahụma, Sámẹlu ahụma Sọlu; Chipfu sụ iya: "Lekwa nwoke ono, mu pfuru ngu
opfu iya ono; ọo ya bẹ a-bụru eze ndibe mu."

18 Ọo ya bụ; Sọlu bya ejepfu Sámẹlu l'ọnu-abata mkpụkpu ono bya ajịa ya sụ: "Jiko kanụru mu ụlo, ẹka onye ono, aphụje ọphulenya ono bu."
19 Sámẹlu sụ iya: "Ọo mbẹdua bụ onye aphụje ọphulenya ọbu. Vuru mu ụzo nyihu eli ẹka ono, aagwaję iphe ono; noo l'ẹnyashia bẹ mu lẹ ngu a-tụko rigba nri. Teke e rwuẹrupho l'ụtsu; mu ahaa unu g'unu lashịwaro; mu akakọtakwaru ngu phọ iphe, dụ ngu l'obu.
20 A bya lẹ kẹ nkapfụ-ịgara unu ono, tuphashịhuru e -shi k'abalị ẹto, larụ alala ono; unu ta arịhe ọriri iya; noo kẹle a hụmakotawaru iya. Sụ: ?Tọ bụnu ngu-a bẹ iphe ono, ndu Ízurẹlu tụkoru achọshi ike ono kwarụ l'ẹka? Mbụ; ?tọ bụnua gụbedua; waa ọnu-ụlo nna ngu bẹ ọbu?"
21 Sọlu sụ iya: "Ọle-a; ?ọ kwa lẹ mu bụ onye Benjiaminu; mbụ l'ọo ipfu, kakọta alwa alị l'ipfu ndu Ízurẹlu bẹ mu shinụ-a; tẹme ọ bụru unuphu ibe anyi bẹ kakọta nwanshịi l'ipfu Benjiaminu? ?Bụ gụnu kparụ iphe iipfuru mu ẹgube iphe-a?"
22 Ọo ya bụ; Sámẹlu bya eduta Sọlu yẹe nwozi iya bahụ l'ime phorokoto ụlo, dụ l'ẹka ono, aagwaję iphe ono; bya eworu phẹ dobe g'ẹphe nọdu l'ishi ndu ono, e yeru g'ẹphe bya, bụ ndu rwuru ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri ono.
23 Sámẹlu bya epfuaru onye eshi nri sụ: "Wota nụ anụ ono, mu nụru ngu ono; mbụ onoya, mu sụru g'i dobe iche phọ."
24 Ọo ya bụ; onye ono, eshi nri ono bya ewolia ụtapfu anụ ono yẹe iphe, tukoru iya nụ; bya edoberu iya Sọlu l'iphu. Sámẹlu sụ: "Nokwa iphe, e doberu ngu. Ria ya; noo kẹle ọo gụbedua be e doberu iya kwabẹru e -shi teke ono, mu pfuru sụ lẹ mu eshiru ndu nemadzụ ite ẹbyaa ono."
No iya; Sọlu yẹe Sámẹlu tụko rigba nri lẹ mbọku ono.
25 E mechaa; ẹphe tụko shi l'eli ẹka ono, aagwaję iphe ono lụfuta bahụshia l'ime mkpụkpu. Sámẹlu yẹe Sọlu nọdu l'eli ụlo iya bọo ụja.
26 Ẹphe bya etehu l'ọnmewa lẹ teke nchi abọhuwaa; Sámẹlu kua Sọlu l'eli ụlo ono; bya asụ iya: "Gbẹshi gẹ mu dukwa ngu." Ọo ya bụ Sọlu bya agbẹshi; yẹe Sámẹlu tụko lụfushia etezi.
27 Ẹphe nọdu ejerwuwaa ishishi mkpụkpu ono; Sámẹlu sụ Sọlu: "Pfuaru nwozi ono g'ọ tụgbua vuru anyi ụzo." "Gụbedua angabẹ nwanshịi k'ọphu mu e-zi ngu ozi, Chileke ziru." Nwozi ono bya evuru ụzo tụgbua.

10

1 Ọo ya bụ; Sámẹlu wota mgbere, manụ dụ; woru manụ ono wụa Sọlu l'ishi bya etsutsua ya ọnu sụ: "Chipfu bẹ wụwaru ngu manụ l'ishi g'ị bụru onye-ishi, a-nọdu edu ndibe iya, bụ ndu Ízurẹlu.
2 Ị -haẹ mu phọ tụgbua ntanụ-a bẹ o nweru unwoke labọ, gụ l'ẹphe e-dzuda lẹ mgboru ilu Rechiẹlu lẹ mkpụkpu Zeluza l'oke alị ndu Benjiaminu. Ẹphe a-sụ ngu lẹ nkapfụ-ịgara ono, i jeru achọcho ono bẹ a hụmakotaakwaru; tẹme lẹ nna ngu ta arịekwa kẹ nkapfụ-ịgara; l'ọ gbẹkwanu ayọ ọshi ngu; epfu sụ: '?Bụ imeagha bẹ mu e-me kẹ nwa mu-a?'
3 "Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ii-shiwarọ lụfu l'upfu eze oshi, dụ lẹ Tabọ. Ọo l'ẹka ono bẹ gụ l'unwoke ẹto, eje mkpụkpu Bẹtelu je abarụ Chileke ẹja e-dzuda. Onye lanụ bẹ a-kpụru ụnwu-eghu ẹto; onye ọphuu achịru ishi buredi ẹto; onye ọphuu aparu otumu mẹe.
4 Ẹphe e-kele ngu ekele; bya achịru ishi buredi labọ nụ ngu; l'ị nata phẹ iya.
5 "E -mechaa bẹ ii-jerwu l'úbvú Chileke, dụ lẹ mkpụkpu Gibiya; mbụ ẹka ono, ndu Filisitayinu kwakachaaru ono. I -rwujeẹpho mkpụkpu ono bẹ ịi-hụma ndu mpfuchiru Chileke l'ẹka ẹphe dzeberu shi l'eli ẹka aagwaję iphe chịru ogumogu; mẹ nkwa; mẹ opu; waa une akụ eje l'ụzo. Ẹphe a-nọdu epfuchiru Chileke.

6 Noo teke Unme Chipfu a-bya ngu l'ẹhu ẹhuka ẹhuka; l'i tsoru phẹ pfuchiaharu
Chileke bya agbanwee teke ono bụru onye dụ iche.
7 Iphe-ọhubama-a -mekọtaepho; mee iphemiphe, ii-dụ ike mee; noo kẹle Chileke
nọwaa swiru ngu.
8 "Ọo ya bụ l'ii-vuru mu ụzo jeshia Gilugalu. E -mechaa bẹ mu a-byapfuta ngu l'ẹka
ono; bya egwee ngwẹja-akpọ-ọku; wakwaphọ ngwẹja-ẹhu-guu. Ọle ọo g'ị kwabẹ nọo
ujiku ẹsaa jasụru mu abyapfuta ngu bya egoshi ngu iphe, ii-me."
9 Sọlu ghakọbepho gẹ ya haa Sámẹlu tụgbua; Chileke gbanwee obu iya; iphe-
ọhubama ono mekọtaepho mbọku ono.
10 Ẹphe bya erwua mkpụkpu Gibiya ono; ẹphe lẹ ndu mpfuchiru Chileke, dzeberu
nụ bya edzuda. Unme Chileke bya iya l'ẹhu ẹhuka ẹhuka; yẹe ẹphe tụko pfuchiaharu
Chileke.
11 Tọbudu iya bụ; ndu mahawarụ iya nụ bya ahụma iya gẹ yẹe ndu mpfuchiru
Chileke tụkoru epfuchiru Chileke; ẹphe jịahaa onwophẹ sụ: "?Bụkwa ole bẹ
byapfutaru nwatibe Kishi? Sọlu; ?ọ yịfua lẹ ndu mpfuchiru Chileke tọo?"
12 Nwoke, bu l'ẹka ono sụ: "?Bụ onye bẹ bụ nna phẹ?" Ọo ya bụ; a nmalahaa ya
l'ẹtu sụ: "Sọlu; ?ọ yịfua lẹ ndu mpfuchiru Chileke tọo?"
13 Sọlu pfuchibuhuẹrupho Chileke ono; ọ tugbua jeshia l'ẹka eegweje ngwẹja.
14 Tọbudu iya bụ; nwune nna Sọlu bya ajịa yẹe nwozi iya ono sụ: "?Bụ aweya bẹ
unu shi jee?"
Sọlu sụ: "Anyi shikwa je achọ nkapfụ-ịgara-a. Anyi chọnyaa ya; bya amaru l'anyi
taa hụmadu iya; anyi chọru Sámẹlu jeshia."
15 Nwune nna Sọlu ono sụ iya: "Jiko pfunaaru mu iphe, Sámẹlu pfuru unu."
16 Sọlu sụ iya: "O pfuru iya anyi hoo haa l'a hụmachawaru nkapfụ-ịgara ọbu." Ọle
o to pfukwanụru iya iphe ono, Sámẹlu pfuru iya lẹ k'abụru eze phọ.

Eeme Sọlu eze ndu Ízurẹlu

17 Sámẹlu bya ekukọbe ndu Ízurẹlu l'iphu Chipfu lẹ mkpụkpu Mizupa.
18 Ọ bya epfuaru ndu Ízurẹlu sụ: "Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu
epfu baa: 'Mu dufutaru unubẹ ndu Ízurẹlu l'alị ndu Ijiputu; nafụta unu l'ẹka ndu
Ijiputu; mẹkpoo l'ẹka ndu alị ndu ọzo, shi akpa unu ẹhu.'
19 Obenu lẹ nta-a bẹ unu jịkawaru Chileke unu ono, adzọtaje unu l'oke iphe-ẹhuka
mẹ l'oke aphụ ono. Unu sụ: 'Waawaa; l'ọo g'e doberu unu onye a-bụru eze unu.' Ọo
ya bụ lẹ-a; unu bya edoo onwunu l'iphu Chipfu; unu edoo onwunu l'ipfu l'ipfu; mẹ
l'unuphu l'unuphu unu."
20 Sámẹlu bya achịkobechaa ipfu ndu Ízurẹlu l'ẹka lanụ; ọ bụru ipfu Benjiaminu
bẹ a họtaru.
21 Ọ bya achịkobe ipfu Benjiaminu ono l'unuphu l'unuphu l'iphu Chileke; ọ bụru
unuphu kẹ Matiri bẹ a họfutaru. E mechaa; ọ bụru Sọlu; nwa Kishi bẹ a họtaru. A
chọahaa ya; ọphu a hụmaduru iya.
22 Ọo ya bụ; ẹphe bya eje ajịtabaa l'iphu Chipfu sụ: "?Onye ọbu; ọ nọwa-a l'ẹka-a
tọo?"
Chipfu sụ: "Ee; o domiru onwiya l'ẹka a kụberu ivu."
23 Ẹphe gude ọso je akpụfuta iya l'ẹka ono. Ọ pfụru apfụru. Ọ gbẹ l'ukuvu kakọta
onyemonye l'eli.
24 Sámẹlu bya asụ ndu nọkota l'ẹka ono: "?Unu hụmawaru onye Chipfu họtaru?
Ọ tọ dụkwa onye dụ g'ọ dụ lẹ ndu Ízurẹlu l'ophu."
Ndu Ízurẹlu ono tụa ụzu sụ: "Nọdukwa ndzụ ogologo gụbe eze!"

25 Sámẹlu bya epfuaru ndu Ízurẹlu ekemu, dụ nụ lẹ k'onye eze ono. Ọ tụko iya
dekọta edede l'ẹkwo; bya eworu iya dobe l'iphu Chipfu. Ọo ya bụ; Sámẹlu haa phẹ;
onyenọnu lashịa ibe iya.
26 Sọlu lashịkwaapho ibe iya lẹ mkpụkpu Gibiya. Ndu ọkpehu dụ, bụ ndu Chileke
yeru iya l'obu tsoru iya.
27 Obenu l'o nweru ndu mkpaka sụru "?Dẹnu g'onye ọwana e-shi dzọo anyi?" Ẹphe
kpọo ya ẹbo l'afụ; ọphu ọ dụdu iphe, ẹphe nụru iya. Ọle Sọlu te eyeduru phẹ ọnu.

11

Sọlu Adzọ mkpụkpu Jiabẹshi

1 Ọo ya bụ; Nahashi, bụ eze ndu Amọnu tụgbua je ekephee mkpụkpu Jiabẹshi-
Giladu k'ọgu. Ndu Jiabẹshi l'ophu sụ iya: "G'anyi lẹ ngu gbanaa ndzụ g'anyi jeahaarụ
ngu ozi."
2 Eze ndu Amọnu ono, bụ Nahashi sụ phẹ: "Tẹme anyi l'unu agbaa ndzụ bụepho
mẹ mu tụkoru unu l'ẹhu l'ẹhu swọshichaa ẹnya ẹkutara; shi nno meru iphe-iphere
kpua ndu Ízurẹlu l'ophu."
3 Ndu bụ ọgerenya ndu Jiabẹshi sụ iya: "Nụ anyi abalị ẹsaa g'anyi ye ndu-ozi
g'ẹphe zidzuru ozi l'alị Ízurẹlu. Ọ -bụru l'ọ tọ dụdu onye a-dzọta anyi; anyi atụkonu
wụru byapfutashịa ngu."
4 Tọbudu iya bụ; ndu ezi ozi ono bya erwua mkpụkpu Gibiya, bụ iya bụ ẹka Sọlu
bu; bya epfuaru ndu ono iphe ono. Ẹphe tụko tụshia ụzu-ẹkwa.
5 Ọ bụerupho teke ono bẹ Sọlu shi l'ẹgu chịru oke-eswi alwa. Ọ jịa sụ: "?Bụ gụnu
bẹ eme ndu-a meru g'o gude ẹphe nọdu ara ẹkwa?" Ọo ya bụ; ẹphe bya epfuaru iya
iphe ono, ndu Jiabẹshi pfuru ono.
6 Tọbudu iya bụ; Sọlu nụmachaa iphe ono, ẹphe pfuru ono; Unme Chileke bya iya
l'ẹhu ẹhuka ẹhuka; ẹhu wata iya eghushi eghu ike.
7 Ọ kpụta oke-eswi labọ gbua; bya ebushia anụ iya ebushi chịru nụ ndu-ozi g'ẹphe
goshidzuru iya l'alị Ízurẹlu l'ophu. Ẹphe nọdu ara iya arara asụje: "Ọo ẹgube-a bẹ
bụ g'ee-me oke-eswi onye ono, te ekwedu etso Sọlu yẹe Sámẹlu."
Tọbudu iya bụ; ndzụ-agụgu Chipfu rwupyabẹ ndu ono; ẹphe tụko meẹpho kẹ
kpukumu byakọta-gbua.
8 Sọlu bya agụkota phẹ ọgu lẹ mkpụkpu Bẹzeku. Unwoke ndu Ízurẹlu dụ ụnu
ụmadzu ugbo ụnu; l'ụnu ụkporo iri l'ẹsaa l'ụnu iri.* Ndu kẹ Jiuda bẹ dụ ụnu ụkporo
ẹto l'iri l'ise.†
9 Ẹphe bya ezia ndu-ozi ono, byaru nụ ono sụ: "Unu zia unwoke mkpụkpu Jiabẹshi-
Giladu l'aa-dzọta phẹ echele lẹ teke anwụ eswe shihuẹrupho ike." O -rwua gẹ ndu-ozi
ono jeẹrupho ezia ndu Jiabẹshi ozi ono; ẹhu tsọo phẹ ụtso.
10 Ndu Jiabẹshi bya epfuaru ndu Amọnu sụ: "O -rwua echele bẹ anyi a-wụ-pfuta
unu; g'unu mee anyi g'ọ dụ unu ree."
11 Ọ bya erwua echele iya ono; Sọlu woru ndu nkiya kèé uzi ẹto. A bya erwua
teke eecheje nche ikpazụ l'ẹnyashi; ẹphe wụba l'ime ọdu ndu Amọnu je egbua phẹ
pyaapyaa jasụru anwụ eswe shihu ike. Ndu ọphu phọduru nụ gbaa nanụ nanụ;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu onye yẹe ibe iya gbaru ụzo lanụ.
12 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu ono bya asụ Sámẹlu: "?Dẹnu onye ono, sụru: 'Sọlu
?ọo-dụ-a ike bụru onye eze anyi-a?' Dufutaru anyi ndu ono g'anyi gbushia."
13 Sọlu sụ: "Ọ tọ dụkwa onye eegbu egbugbu ntanụ; kẹle ọo ntanụ-a bẹ Chipfu
dzọru ndu Ízurẹlu."

---

* **11:8 11:8** Bụ iya bụ 300,000 lẹ mbekee. † **11:8 11:8** Bụ iya bụ 30,000 lẹ mbekee.

14 Sámẹlu bya asụ ndu ono: “Unu bya g'anyi je mkpụkpu Gilugalu; je emee gẹ
k'abụru eze iya ono kabaa evuru ìrè l'ẹka ono.”
15 Ọo ya bụ; ẹphe tụko g'ẹphe ha jeshia mkpụkpu Gilugalu je anọdu l'iphu Chipfu
mee Sọlu onye eze. Ẹphe bya egweeru Chipfu ngwẹja-ẹhu-guu l'ẹka ono. Sọlu mẹ
ndu Ízurẹlu l'ophu tụko teshia ẹswa ike l'ẹka ono.

12

Opfu, Sámẹlu pfuru nụ ndu Ízurẹlu

1 Tọbudu iya bụ; Sámẹlu bya epfuaru ndu Ízurẹlu l'ophu sụ: “Mu nụmakotaru
iphemiphe, unu pfuru mu; bya ewowaru eze, a-bụru onye-ishi unu doberu unu.
2 Nta-a bẹ unu nwewaa eze, a-nọdu edu unu. Mbẹdua l'onwomu bẹ kahụwaru
akahụ; ishi bụkotawaru mu ẹwó. Ụnwu mu unwoke bẹ unu l'ẹphe tụkokwaru nọdu.
Mu shi lẹ nwata duta unu byasụ ntanụ-a.
3 Unu eleanaa; waẹkwa mu phọ baa. Unu gbaẹshidu mu ekebe l'iphu Chipfu waa
l'iphu onye ono, ọ wụru manụ l'ishi ono l'ọo waa iphe, dụ ẹji, mu yejeru ẹka. ?Bụ
eswi onye bẹ mu kpụtajeru? ?Tọo nkapfụ-ịgara onye bẹ mu kpụtajeru? ?Bụ onye
bẹ mu mekputajẹru? ?Bụ onye bẹ mu kpajẹkporu ẹhu? Tọo ?mu rijeru onye iphe
ụphalazu shi nno mee ẹnya g'o to nwedu iphe, mu hụmaru? Ọ -bụru l'o nweru iphe
ono ọphu mu mejeru bẹ mu a-pfụepho ụgwo iya.”
4 Ẹphe sụ iya: “I ti mekputajẹkwaru anyi; ọphu ị tị kpajẹkwaru anyi ẹhu; ọphu o
nwekwa onye ị natajẹru iphe.”
5 Sámẹlu sụ phẹ: “Ọ kwa Chipfu bẹ bụ onye-ekebe; onye-a, e meru eze-a
bụkwarupho onye-ekebe ntanụ-a l'ọ tọ dụdu iphe, unu a-gbabẹ ọkpa ebo mu ibo.”
Ẹphe zụa sụ: “Ọo ya bẹ bụ onye-ekebe.”
6 Sámẹlu bya asụ phẹ: “Ọo Chipfu bẹ họtaru Mósisu yẹe Erọnu; bya edufutakwaphọ
nna unu phẹ l'alị Ijiputu.
7 Ọo ya bụ; unu pfụkwaru g'unu pfụru; gẹ mu nyatarụ unu l'iphu Chipfu iphe ono,
bụkota iphe, dụ ree, Chipfu meshiru unu waa nna unu phẹ ono.
8 Teke Jiékọpu lachaaru l'alị Ijiputu; nna unu phẹ bya araku Chipfu g'ọ gbaaru phẹ
mkpu; bẹ Chipfu yeru Mósisu yẹe Erọnu, bụ ndu dufutaru nna unu phẹ l'alị Ijiputu;
bya emee ẹphe buru l'ẹka-a.
9 Obenu l'ẹphe zọharu Chipfu, bụ Chileke phẹ; o nwuru phẹ ye l'ẹka Sizera, bu
onye-ishi ojọgu ndu Hazọ; woru phẹ yekwaphọ l'ẹka ndu Filisitayinu; mẹ l'ẹka eze
ndu Mówabu, bụ ndu tsochaaru phẹ ọgu.
10 Ẹphe bya araku Chipfu sụ: ‘Anyi meakwaru iphe-ẹji; kẹle anyi parụ Chipfu haa
bya abaaharụ Balụ mẹ Ashịtoretu ẹja. Ọle-a; dzọnaaro anyi l'ẹka ndu ọhogu anyi
l'anyi a-barụ ngu-a ẹja.’
11 Ọo ya bụ; Chipfu bya ezia Jieru-Balụ; mẹ Baraku; mẹ Jiẹfuta; waa Sámẹlu; gude
phẹ nafụta unu l'ẹka ndu ọhogu unu, nọ-pheru unu anọ-phe ono. Unu bya eburu
l'ẹhu-guu.
12 O be teke unu byaru ahụma lẹ Nahashi, bụ eze ndu Amọnu bẹ abyawaa unu etso
ọgu; unu sụ mu: Waawaa; g'a nụ unu onye a-bụru eze unu; l'ẹka Chipfu, bụ Chileke
unu gbẹkwa bụru onye eze unu.
13 “Nta bụ g'unu hụma onye eze ọbu, unu hatarụ ọbu; mbụ onye ono, unu sụru g'a
nụ unu-a. Unu hụma iya lẹ Chipfu nụwaru unu onye eze ọbu.
14 Ọ -bụru l'unu a-nọdu atsụ Chipfu ebvu; ejeru iya ozi; anụru iya opfu; ọphu unu
ekwefujedu ike l'eme ekemu Chipfu ono; mbụ-a; unu l'onye ono, bụ onye eze unu
ono tụko etso Chipfu, bụ Chileke unu; bẹ ọ dụkwa-a ree.

15 Obenu l'ọ -bụru l'unu ta anụduru Chipfu opfu; mbụ unu nọdu ekwefuje ike
l'ekemu, ọ tụru bẹ oo-gudekwa kẹ njọ byia unu ẹka l'ẹhu; ẹgube o byiru iya nna
unu phẹ ono.
16 Nta-a bụ g'unu gebekpọekwapho g'unu ahụma eze iphe, Chipfu e-me l'ẹnya unu.
17 ?Tọo bụnaa ọnanwu teke aakpataję witi baa? Mu a-kpoku Chipfu g'ọ tụa egbigwe;
dzee mini. Ọo ya bụ g'unu eshikwanu nno maru g'ẹjo-iphe, unu metaru l'iphu Chipfu
habe shii; mbụ lẹ k'onye eze ono, unu sụru g'a nụ unu ono."
18 Ọo ya bụ; Sámẹlu bya araku Chipfu. Chipfu tụa egbigwe; bya edzee mini lẹ
mbọku ono. Ndu ono g'ẹphe ha wata atsụshi Chipfu yẹe Sámẹlu ebvu ike.
19 Ndu Ízurẹlu ono tụko sụ Sámẹlu: "Pfunuru nụ Chipfu, bụ Chileke ngu l'opfu ẹhu
ndu-ozi ngu g'anyi ta anwụshihu; kẹle anyi byaru eyekọbe ẹjo-ememe l'iphe-ẹji ono,
anyi meru ono; g'anyi byaru epfuahaa g'a nụ anyi onye eze."
20 Sámẹlu sụ phẹ: "Unu ba atsụshi ebvu. Ọ bụ eviya l'unu mekọtaru ẹjo-iphe ono;
ọle ọo g'unu ba agwọbekwa etso Chipfu; unu gbẹchikwaa gude obu unu g'ọ ha jeeru
Chipfu ozi.
21 Unu ta adakọbekwa tsoahaa agwa, bụ iphe-mmanụ; iphe, taa badu urwu; ọphu
ọ nafụtadu unu; noo kẹle ẹphe bụkota iphe-mmanụ.
22 Chipfu e-gudekwa l'ẹpha iya parụ ẹka apaa; ọ tọo mịdu ndibe iya ẹnya; kẹle ọo
l'ọ dụ iya ree bẹ o gude mee unu g'unu bụru ndibe iya.
23 A -bya lẹ mbẹdua; tụswekwa! G'iphe ọphu e-me gẹ mu ta anọdu epfu anụ Chipfu
l'iswi ẹhu unu; mbụ shi nno meswee Chipfu ta abyakwaru mu. Mu e-zi unu ụzo, dụ
ree; bya abụru ụzo, pfụru ọto.
24 Ọo ẹpho g'unu tsụje Chipfu ebvu; unu egude ire-lanụ; wofuta obu unu abarụ iya
ẹja. Unu nyatakwa eze iphe, o megbabẹru unu.
25 Ọle ọ -bụru l'unu kwasẹru l'eme ẹjo-ememe bẹ unu l'eze unu ọbu a-tụkokwa
bụru ọla-l'iswi."

13

Ndu ojọgu Sọlu waa kẹ ndu Filisitayinu alwụ ọgu

1 Sọlu bẹ dụ ụkporo apha l'apha iri teke ọ watarụ abụru eze. Ọ bụru eze ono
nọchaepho apha labọ;
2 ọ họta ndu Ízurẹlu ụnu unwoke ẹsaa l'ụkporo unwoke iri* dobe. Ụnu ụmadzu
ise† bẹ ẹphe lẹ Sọlu ono tụkoru nọdu lẹ mkpụkpu Mikumashi; waa l'alị úbvú úbvú
mkpụkpu Bẹtelu. Ndu ọphu dụ ụnu labọ l'ụkporo iri bẹ ẹphe lẹ Jionatanu tụkoru
nọdu lẹ mkpụkpu Gibiya, nọ l'alị ndu Benjiaminu. Ndu ọphunapho bẹ ọ sụru g'ẹphe
tụko lashịchaa ibe phẹ.
3 Jionatanu lwụ-kpee ndu Filisitayinu, nọ l'ọdu-ọgu phẹ lẹ mkpụkpu Geba. Ndu
Filisitayinu ono nụma-dzuru iya. Sọlu gbua opu l'alị ono l'ophu sụ: "Gẹ ndu Hiburu
nụmakwa iya-o!"
4 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu nụma-dzuru lẹ Sọlu bẹ tsowaru ndu Filisitayinu ọgu
l'ọdu-ọgu phẹ; tẹme lẹ ndu Ízurẹlu bẹ dụ-tabewa ndu Filisitayinu ashị; k'ọphu ẹphe
eshichiwaa phẹ imi. A bya ekukọbe ndu Ízurẹlu sụ g'ẹphe jepfu Sọlu lẹ mkpụkpu
Gilugalu.
5 Ndu Filisitayinu bya atụgba nanụ jeshia etso ndu Ízurẹlu ọgu. Ẹphe chilia ụgbo-
ịnya phẹ, dụ ụnu ugbo ụkporo ẹto l'ụnu ụkporo iri l'ise; waa ndu ụgbo-ịnya, dụ
ụnu ụmadzu iri l'ise gude eje. Ndu ojọgu mmanụ ghashịerupho g'ẹja, nọ l'agụga

* **13:2 13:2** Bụ iya bụ 3,000 lẹ mbekee. † **13:2 13:2** Bụ iya bụ 2,000 lẹ mbekee.

eze-ẹnyimu. Ẹphe wulihu je akwakaa k'ọgu lẹ mkpụkpu Mikumashi l'ụzo ẹnyanwu-awawa mkpụkpu Bẹtu-Avẹnu.

6 Ndu Ízurẹlu bya ahụma l'alị arwụhuwaa arwụhu; lẹ ndu nkephẹ bẹ udele atụwaa ọnu lẹ meji; ẹphe domishiahaa onwophẹ l'ime ọgba; mẹ l'ime ẹpfukala; mẹ lẹ mkpula oke mkpuma; mẹ l'ime iduma; mẹkpoo l'ime obvu mini.

7 O nwechaaru ndu Hiburu ono harụ dafụchaa azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu bahụ l'alị Gadu; mẹ l'alị Giladu.

Sọlu nọ-kirishia lẹ mkpụkpu Gilugalu. Ndu ojọgu ọphu yẹe ya swị tụko anmagbaa pyaapyaapyaa l'ẹka ndzụ agụ phẹ.

8 Sọlu nọkota l'ẹka ono ujiku ẹsaa, bụ iya bụ teke Sámẹlu tụru ọnu abyabya; obenu lẹ Sámẹlu ta abyadụru mkpụkpu Gilugalu. Ndu ẹphe lẹ Sọlu nọ gbakashịhuaha agbakashịhu.

9 Ọo ya bụ; Sọlu sụ: "Wotaru mu nụ iphe ngwẹja-akpọ-ọku ono; waa iphe ngwẹja-ẹhu-guu ono." Sọlu bya eworu ngwẹja-akpọ-ọku ono gwee.

10 Ọ kwadụa g'oome gweghee ngwẹja-akpọ-ọku ono; a bya ele ẹnya Sámẹlu rwuwaa. Sọlu gbẹshi gba iya ndzuta g'o kele iya ekele.

11 Sámẹlu jịa ya sụ: "?Bụ gụnu bẹ i meru ono?"

Sọlu sụ iya: "Ọ kwa lẹ mu byaru elee ẹnya lẹ ndu mu l'ẹphe swị bẹ agbakashịhuwaa agbakashịhu; ọphu ị tị byaẹduru teke ị tụru ọnu; tẹme ndu Filisitayinu nọdu edzuwaa lẹ mkpụkpu Mikumashi.

12 Mu rịa sụ: 'Nta bẹ ndu Filisitayinu a-byapfutaakwa mu ọgu lẹ Gilugalu l'ẹka-a l'ẹbe abụ lẹ mu rwọwaru Chipfu g'o doberu mu obu-ọmaa ya.' Sụ iphe ono tsụtabe mu l'ẹhu k'ọphu mu woru ngwẹja-akpọ-ọku ono gwee."

13 Sámẹlu sụ iya: "Ọo iphe onye-eswe bẹ i meru ono. I ti dobeduru ekemu, Chipfu, bụ Chileke ngu tụru nụ ngu. Ọ -bụ l'i doberu iya mẹ Chipfu gege emekwa-a g'abụbu ị bụ eze ndu Ízurẹlu shihu ike jasụwaruroya.

14 Obenu lẹ nta-a bẹ ị tịi bụeduru eze kwasẹru; kẹle Chipfu hụmawaru nwoke lanụ, dụ iya ree l'obu; bya atụwa iya ẹka g'ọ bụru iya a-bụru onye-ishi ndibe iya; noo l'i ti dobeduru ekemu Chipfu tụru nụ ngu."

15 Ọo ya bụ; Sámẹlu shi lẹ Gilugalu tụgbua; ọ bụru iya eje mkpụkpu Gibiya, nọ l'alị Benjiaminu. Sọlu bya agụa unwoke, ẹphe l'iya tụkoru nọdu l'ẹka ono ọgu. Ẹphe dụ ụnu l'ụkporo iri.

16 Sọlu yẹe nwa iya, bụ Jionatanu; mẹ ndu ẹphe l'iya swị tụko nọdu lẹ mkpụkpu Gibiya, dụ l'alị Benjiaminu. Ndu Filisitayinu nmaa anmanma ọgu lẹ mkpụkpu Mikumashi.

17 Ndu ọ-lwụa-ọlaa bya edzebe ụzo ẹto shi l'ọdu ndu Filisitayinu wụfuta. Ụzo lanụ bẹ wụru shia ụzo mkpụkpu Ọfura, nọ l'alị Shuwalu.

18 Ụzo lanụ ọzo wụru kwasẹru ụzo mkpụkpu Bẹtu-Horonu; ndu ọphuu phobe ibiya k'oke-alị ono, nọ laaru nsụda mkpụkpu Zebowimu ono; mbụ nọ chebe iphu l'echiẹgu ono.

19 Ọphu ọ dụdu mẹ onye-ụ́zú lanụ, dụ l'alị Ízurẹlu mgburugburu; kẹle ndu Filisitayinu te ekwedu. "Ẹphe sụru l'a -hawaa phẹ bẹ ndu Hiburu ono a-wata akpụshi ogu-echi ọzoo arwa!"

20 Ọ bụru l'alị ndu Filisitayinu bẹ ndu Ízurẹlu ejeje je abaa iphe, ẹphe egudeje atụpya alị; mẹ ọgu; mẹ ogbunkụ; waa mma phẹ.

21 Ẹphe nọdu apfụje ụgwo, ha shii gude baa iphe, eegudeje atụpya alị; waa ikworo; mẹ ayọ; mẹ ogbunkụ; mẹkpoo gude iya mee g'iphe, eegudeje achị eswi tụpyia ọnu.

22 Ọo ya bụ; o be mbọku, aa-lwụ ọgu ono; ọphu ọ dụdu ndu ojọgu Sọlu waa Jionatanu dụru m'onye lanụ, gude ogu-echi; ọzoo arwa l'ẹka. Ọ bụerupho Sọlu yẹe nwa iya, bụ Jionatanu bẹ gude iya nụ.

23 Ndu Filisitayinu bya ahakata ndu ojọgu phẹ; ẹphe wụfu je anọchia ụzo lẹ
mkpụkpu Mikumashi.

14

Jionatanu etso ndu Filisitayinu ọgu

1 O be ujiku lanụ; Jionatanu; nwa Sọlu sụ nwokorọbya, achịjeru iya ngwọgu: "Bya
g'anyi je azụ iya ọphuu l'ẹka ndu Filisitayinu dọru." Ọle o to pfukwanụru iya nna
iya.
2 Sọlu nọdu l'ime ime mkpụkpu Gibiya l'upfu itorokuma, nọ lẹ mkpụkpu Mịguronu.
Ndu ẹphe l'iya tụkoru nọdu bẹ rwuru ụnu nemadzụ l'ụkporo iri;
3 tẹme waa Ahayịjia, bụ onye yeru uwe-ukuvu, ndu-uke Chileke eyeje. Ahayịjia
ono bẹ bụ nwa Ahitubu, bụ nwanna Ikabọdu. Onye nwụru Ahitubu bụru Finehasu,
bụ nwatibe Elayi, bụ onye uke Chipfu lẹ mkpụkpu Shilo. Ọphu ọ dụdu onye maru lẹ
Jionatanu bẹ tụgbuwaru nụ.
4 Lẹ mgbaka úbvú ono, Jionatanu eme g'o shia ghata je l'ẹka ndu Filisitayinu dọru
ono bẹ mkpuma kpụkotaru oronmono nọchikota ibekẹboebo. Ẹka lanụ bẹ eekuje
Bozẹzu; ẹka ibe iya ọphuu bụru Sene.
5 Mkpuma ono bẹ nanụ bvugaru l'ụzo isheli laaru mkpụkpu Mikumashi. Ọphuu
bvugaru l'ụzo ndọhali laaru ụzo mkpụkpu Geba.
6 Jionatanu bya asụ nwokorọbya ono, achịru iya ngwọgu ono: "Bya g'anyi daghata
je l'ẹka ndu ono, ebuduru úbvù onoya dọru ono. ?A maru; Chipfu alwụ-chiru anyi
ọgu? Kẹle ọ tọ dụdu ẹgube iphe, kpọbaru Chipfu egude dzọo nemadzụ; mẹ a dụ
igwerigwe; mẹ a ha nwanshịi."
7 Onye ono, achịru iya ngwọgu ono sụ: "Mekpọepho iphe, dụ ngu l'obu. Mu pfụru
ngu l'azụ; ọ bụru uche ngu bụ uche mu."
8 Jionatanu sụ: "Ngwa g'anyi jenụ. Anyi e-nyighataẹpho jepfu ndu ono; mee k'ọphu
ẹphe a-hụma anyi.
9 Ọ -bụru l'ẹphe sụru anyi: 'Unu ngabẹ g'anyi byapfuta unu'; anyi apfụru nọ-
kirishia l'ẹka anyi nọ; anyi tee jeẹdu phẹ ejepfu.
10 Teke ẹphe sụru: 'Unu nyipfutanu anyi'; anyi amaru lẹ Chipfu wowaru phẹ ye
anyi l'ẹka."
11 Ọo ya bụ; ẹphenebo bya ephuphee onwophẹ l'iphu ndu Filisitayinu. Ndu
Filisitayinu ono sụ: "Lekpọdapho!" "Ndu Hiburu bẹ ekpufutaakwa l'ime ẹnu, l'ẹka
ẹphe shi domishia onwophẹ."
12 Unwoke ono, dọru kwakachaa k'ọgu ono raarụ Jionatanu yẹe onye ono, achịru
iya ngwọgu ono ọ́rà sụ: "Unu byapfutanụ anyi g'anyi bya egoshi unu ụzo!"
Ọo ya bụ; Jionatanu sụ onye ono, achịru iya ngwọgu: "Nyikota tso mu l'azụ lẹ
Chipfu wowaru phẹ ye ndu Ízurẹlu l'ẹka."
13 Jionatanu gude ọkpa yẹe ẹka enyikokpọepho ẹka ono. Onye ono, achịru iya
ngwọgu ono nọdu etso iya l'azụ. Ndu Filisitayinu nọdu adashị pọopoo l'iphu
Jionatanu; onye ono, achịru iya ngwọgu ono tsoru iya egbushikwa phẹ phọ.
14 L'ọgu kẹ mbụ ono, bẹ Jionatanu yẹe onye ono achịru iya ngwọgu ono gburwuru
ụmadzu ụkporo. Ogologo alị ẹka e tsopyabẹru ndu ono gbushia bẹ hakwa gẹ nkeru-
ẹbo ẹka e gude eswi labọ tụpyaa atụpya.
15 Akparajiji iya tụko ndu ojọgu ono l'ophu gudeshichaa; mbụ ndu ọphu nọ l'ẹka
ẹphe dọru; mẹ l'ẹgu; mbụ je akpaa lẹ ndu ọphu nọ kwakachaa k'ọgu; waa ndu k'ọ-
lwụa-ọlaa. Alị nmahụ jiijiijii. Akparajiji ọbu paa ẹka apaa.

Ndu Ízurẹlu achịka ndu Filisitayinu

16 Ndu ojọgu Sọlu ndu ọphu nọ lẹ nche lẹ mkpụkpu Gibiya, dụ l'alị Benjiaminu bya
ahụma g'ikpoto ndu ono anmagbaa rwuurwuu; ebu ishi kpụrukpuru.
17 Sọlu bya asụ ndu ẹphe l'iya nọ: "Unu dzuẹdukwa ndu ojọgu ono g'a maru onye
ọphu lụfuru nụ l'ime anyi." A bya edzua phẹ; ọ bụru Jionatanu yẹe onye ono, achịru
iya ngwọgu ono bẹ ta anọedu iya.
18 Sọlu sụ Ahayịjia: "Pataẹkwaru mu okpoko Chileke ono." Ishi iya bụ l'okpoko
Chileke ono nọkwadu swiru ndu Ízurẹlu lẹ teke ono.
19 Sọlu nọdu epfu eyeru onye uke Chileke ono; ụzu ono nọdu ada adashị ike l'ọdu-
ọgu ndu Filisitayinu; mbụ kabaa aswọ-lihu eje. Ọo ya bụ; Sọlu sụ onye uke Chileke
ono: "Hawa iya rọ!"
20 Sọlu yẹe ndu ojọgu iya bya edzukọo; ọ bụru phẹ eje ọgu. Ẹphe bya ahụma
lẹ ndu Filisitayinu ta amaẹdu iphe, ẹphe eme; noo l'ẹphe gudegbaa ogu-echi phẹ
egbushi nwibe phẹ.
21 Ndu Hiburu ono, bụ ndu ọphu shi tụru íkè yeru ndu Filisitayinu lẹ mbụ; tsoru
phẹ laa l'ẹka ẹphe nmarụ anmanma ọgu phọ; bya atụa ike ituphu wụ-pfushia ndu
Ízurẹlu ọphu nọ l'ẹka iya kẹ Sọlu yẹle Jionatanu.
22 O be teke ndu Ízurẹlu ono, domishiru onwophẹ l'alị úbvú úbvú, ndu Ifuremu
nụmaru lẹ ndu Filisitayinu bẹ l'agbawaa ọso; ẹphe wụfuta; chịpyabeshia phẹ ikike
l'ọgu ono.
23 Ẹphe lwụa ọgu ono gbiriri jasụ ẹphe ghata mkpụkpu Bẹtu-Avẹnu. Ọo ya bụ;
Chipfu nafụta ndu Ízurẹlu lẹ mbọku ono.

Jionatanu eri manụ-ẹnwu

24 Mbọku ono bẹ ndu Ízurẹlu jeru iphe-ẹhuka; kẹle Sọlu guderu phẹ; nụa phẹ nte
sụ: "Onye wotaru nri ria tẹme e rwua l'ụzenyashi bẹ bụakwaa onye a tụru ọnu; mbụ
onye ta anọdu kwabẹ jasụ teke mu gwatadaaru ndu ọhogu mu ụgwo iphe, ẹphe meru
mu ono." Ọo ya bụ; ọphu ọ dụdu onye ọphu riru nri.
25 Ndu Ízurẹlu ono l'ophu tụko zehu wụba l'ọswa. Alị ono bụru ẹka manụ-ẹnwu
dụ.
26 Ẹphe wụbachaa l'ime ọswa ono; ẹphe hụma gẹ manụ-ẹnwu ono alwashịhu;
ọphu ọ tọ dụdu onye meru iya ẹka dee l'ọnu; kẹle ẹphe atsụ ebvu nte phọ, ẹphe riru
phọ.
27 Ọle Jionatanu te eshidu nụma lẹ nna iya nụru ndu Ízurẹlu nte; o je eworu ishishi
mgbọro, o gude l'ẹka rwụa l'ẹbakala ẹnwu ono; bya akpaa ya ẹka dee l'ọnu; ọ bya
arọkota ike.
28 Onye lanụ lẹ ndu ono sụ iya: "Nna ngu gudekwaru anyi; anyi ribua nte sụ: 'Onye
wotaru nri ria ntanụ-a bẹ bụakwaa onye a tụru ọnu!' Ọo ya meru iphe mba atụshi
onyemonye-a."
29 Jionatanu sụ: "Nnana mu bẹ meakwaru g'iphe-ẹhuka dapfuta ndu alị-a. Lewarọ
g'ẹnya byaru ekosahụ mu nta-a lẹ nwa manụ-ẹnwu, ha nwanshịi-a, mu deru l'ọnu-a.
30 Mbụ-a; ?Iphe tege akabadaa ree; ọme a harụ ndu Ízurẹlu; ẹphe harụ ria iphe,
ẹphe kwatarụ l'ọkwata l'ẹka ndu ọhogu phẹ ntanụ-a? ?Ẹphe tege akadụ egbushi ndu
Filisitayinu ọbu igwerigwe tọo?"
31 Mbọku ono bẹ ẹphe gbushikpọoru ndu Filisitayinu e -shi lẹ mkpụkpu Mikumashi
jasụ lẹ mkpụkpu Ajialọnu. A nọnyaa; mba tụshiahaa ndu Ízurẹlu ono.
32 Ẹphe bya avụpyabe iphe, a kwatarụ l'ọkwata ono; kpụkaa eghu; mẹ atụru; waa
eswi; yẹe ụnwu iya; woru phẹ gbushia l'alị ono; taa l'oyii.
33 Tọbudu iya bụ; e pfuaru Sọlu sụ iya: "Lekwa-a; lẹ ndu Ízurẹlu egbukwa anụ; ata
l'oyii; gude nno emeswe Chipfu."

Sọlu sụ: “Unu ta apfụshiekwaru ike l'iphe, unu pfuru; unu swiritaru mu eze mkpuma ntanta!
34 Sụ: Unu tụgbua jechaa l'echilabọ ndu ono je asụ phẹ g'onyenọnu wotachaaru mu eswi waa atụru l'ẹhu l'ẹhu; bya eworu iya gbushia l'ẹka-a taa. G'ẹphe ha ata anụ, mee nọ gude nno emeswe Chipfu.” Ọo ya bụ; onyenọnu kpụtachaa eswi nkiya l'ẹnyashi ono bya egbua l'ẹka ono.
35 Sọlu bya akpụaru Chipfu ọru-ngwẹja. Onoya bụru kẹ mbụ, Sọlu kpụru Chipfu ọru-ngwẹja.
36 Sọlu sụ: “Unu g'anyi bapfu ndu Filisitayinu l'ẹnyashi; je akwaa iphe phẹ l'ọkwata jasụ lẹ nchiabọhu. G'ọ tọ dụkwa m'onye lanụ, anyi e-dobe ndzụ l'ime phẹ.”
Ẹphe sụ: “Iphe, dụkpoe ngu phọ ree mee ya.”
Onye uke Chileke sụ: “G'anyi kpaadakwaa Chileke ishi l'ẹka-a.”
37 Ọo ya bụ; Sọlu bya ajịa Chileke sụ: “?Bụ gẹ mu bapfuwarọ ndu Filisitayinu tọo? ?Ii-woru phẹ-a ye ndu Ízurẹlu l'ẹka tọo?” Ọphu Chileke eyeduru iya ọnu mbọku onoya.
38 Sọlu kwe bya asụ: “Unu byakọta l'ẹka-a unubẹ ndu ono, bụkota ndu-ishi-ojọgu ono; g'anyi chọeshikwa g'anyi gude meswee lẹ ntanụ-a.
39 Eshinu Chipfu, bụ onye ono, adzọje ndu Ízurẹlu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bẹ o betakpọoru ọ buru ọkpara mu, bụ Jionatanu bẹ ọ nmarụ; bẹ ọ nwụhufutajekwa.” Ọphu ọ dụdu m'onye lanụ l'ime ndu ono yeru iya ọnu.
40 Sọlu bya epfuaru ndu Ízurẹlu l'ophu sụ: “Unu pfụru l'ẹka phọ; g'anyi l'ọkpara mu, bụ Jionatanu pfụru l'ẹka-a.”
Ndu ono pfua sụ iya: “Iphe, dụkpoe ngu phọ ree; mee ya.”
41 Sọlu bya epfuru nụ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu sụ: “Yenaaru mu ọkpobe ọnu.” A bya atụa ido; ọ bụru Jionatanu waa Sọlu bẹ ọ nmarụ. Ọphu ẹka ndu ọphuu adụdu iya.
42 Sọlu sụ: “Unu tụeduru mu lẹ nwa mu, bụ Jionatanu ido ọbu.” A bya atụa ya; ọ bụru Jionatanu bẹ ọ nmarụ.
43 Tọbudu iya bụ; Sọlu bya asụ Jionatanu: “Pfuẹdukwaru mu iphe, i meru.”
Ọo ya bụ; Jionatanu sụ iya: “Ọo nwa manụ-ẹnwu, mu gude mgbọro, mu gude l'ẹka rwụkata bẹ mu kparụ l'ọnu. Wakwa mu baa; mu nwụhufutajenu!”
44 Sọlu sụ iya: “Gẹ Chileke mekwaa mu nno; mbụ g'o mekwaa mu ọphu ka-njọ; m'ọ -bụru l'ị tịi nwụhuduru; gụbe Jionatanu.”
45 Ndu ono bya asụ Sọlu: “?Ọ gbaru gẹ Jionatanu nwụhu; mbụ onye ono, dzọru ndu Ízurẹlu ndzụ k'ọphu parụ ẹka apaa? Tụswekwa! Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bẹ ọ tọ dụkwa mẹ ẹgbushi lanụ, shi iya l'ishi, byaru a-darwu alị; noo kẹle ọo Chileke bẹ yetarụ iya ẹka; o mee iphe ono lẹ ntanụ.” Ndu Ízurẹlu shi nno nafụta Jionatanu; ọphu e gbuẹduru iya.
46 Sọlu parụ achị ndu Filisitayinu ọso haa; ndu Filisitayinu wuphu azụ lashịa alị phẹ.

Ndu Sọlu tsogbaaru ọgu

47 Lẹ teke ono, Sọlu byaru abụru eze ndu Ízurẹlu ono; bẹ ọ tụkoru ndu ọhogu phẹ, nọgbaa mgburugburu tsokọta ọgu, bụ iya bụ ndu Mówabu; mẹ ndu Amọnu; mẹ ndu Edọmu; mẹ ndu eze ndu Zoba; mẹ ndu Filisitayinu. Ndu ọphu ọ ghachiru jepfu ọgu; bẹ ọonujeepho aphụ.
48 Ọ lwụru ọgu mkparawa lwụ-gbua ndu Amalẹku; shi nno nafụta ndu Ízurẹlu l'ẹka ndu shi kwagbaa iphe phẹ l'ọkwata.
49 Unwoke, Sọlu nwụshiru bụ: Jionatanu; waa Ishivi; waa Malukishuwa. Ẹpha nwa iya nwanyị k'ọgerenya bụ Merabu; ẹpha kẹ nwata bụru Mikalu.

50 Ẹpha nyee ya bụ Ahinowamu, bụ nwada Ahimaazu. Ẹpha onye-ishi ndu ojọgu
Sọlu bu Ábụna; nwa Nẹru. Nẹru bụkwanuru nwune nna Sọlu.
51 Nna Sọlu bụru Kishi; yẹe nna Ábụna, bụ Nẹru bẹ tụkoru bụru ụnwu Abiyẹlu.
52 Teke Sọlu shi bụru eze bẹ bụepho ọgu ọgu bẹ ẹphe lẹ ndu Filisitayinu shi anọduje
alwụ-phe. Ọ nọdu abụjeru Sọlu -hụma onye bụ mkparawa; ọzoo l'ọo onye ike dụ
l'ọgu; l'ooduta iya yeru onwiya.

15

Aalwụ-kpee ndu Amalẹku

1 Tọbudu iya bụ; Sámẹlu bya asụ Sọlu: "Ọo mbẹdua bẹ bụ onye ono, Chipfu ziru
gẹ mu bya awụa ngu manụ l'ishi g'ị bụru eze ndibe iya, bụ ndu Ízurẹlu. Sụ-a; ngabẹ
nchị l'ozi, Chipfu ziru g'e zia ngu.
2 Waa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: 'Mu a-nụ ndu Amalẹku aphụ
iphe ono, ẹphe meru ndu Ízurẹlu lẹ teke ono, ẹphe jeru akwaaru phẹ l'ụzo g'ẹphe
shi l'alị Ijiputu alụfuta ono.
3 Tụgbua nta-a je etsoo ndu Amalẹku ono ọgu. Tụkokpoo iphe, bụ iphe, ẹphe
nweru enweru mebyishikọta. Ta aphụkwaru phẹ obu-imemini. Gbushikọta unwoke
mẹ ụnwanyi; ụnwegirima mẹ ndu e he l'ẹka; mẹ eswi; mẹ atụru; mẹ ịnya-kamẹlu;
mẹkpoo nkapfụ-ịgara.' "
4 Ọo ya bụ; Sọlu bya akpakọ-dzua ndu Ízurẹlu lẹ mkpụkpu Telayimu. Ọ gụa phẹ
ọgu. Ndu ojọgu, eje l'ọkpa dụ ụkporo ụnu nemadzụ ugbo ụkporo l'ise;* ndu ọphu
shi l'alị Jiuda dụ ụnu nemadzụ ugbo ụkporo l'ise.†
5 Sọlu phẹ tụgbua jeshia mkpụkpu ndu Amalẹku; je edomishia onwophẹ
kwabẹgbaaru phẹ lẹ nsụda.
6 Ọ bya asụ ndu Kénu: "Unu tụgbukwaa lụfu l'echilabọ ndu Amalẹku; k'ọphu anyi
ta atụkodu unu l'ẹphe gbushia; noo kẹle unu meru ndu Ízurẹlu l'ophu ree teke ono,
ẹphe shi l'alị Ijiputu lụfuta ono." Ọo ya bụ; ndu Kénu shi l'echilabọ ndu Amalẹku
wụfu.
7 No iya; Sọlu bya eshi lẹ Havila tsụa ndu Amalẹku ẹpfu jasụ l'echiẹgu Shuru, nọ
l'ụzo ẹnyanwu-awawa alị Ijiputu.
8 Ọ kpụta Agagu, bụ eze ndu Amalẹku lẹ ndzụ. O gude ogu-echi tụko ndu kẹ Agagu
ono gbushikọta.
9 Obenu lẹ Sọlu yẹe ndu ojọgu iya doberu Agagu ndzụ; mẹ iphe, bụkota atụru,
kachaa ree; mẹ eswi; mẹ ụnwu eswi, tsụgbaaru ẹba; mẹ ụnwu atụru. Mbụ l'ẹphe
hakọtaru iphemiphe, dụ ree; ọphu ẹphe te emebyishikọtaduru iya. Ọ bụru ụnwu
jọgojogojogo iphe; mẹ iphe, ta abadu urwu bẹ ẹphe mebyishiru.

Chipfu anafụ Sọlu ọkwa-eze iya

10 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuaru Sámẹlu sụ iya:
11 "Mu tarụ onwomu ụta lẹ mu meru Sọlu g'ọ bụru eze; kẹle ọ gbakụtawaru mu
azụ; haa etso mbẹdua; ọphu o to mejedu iphe, mu tụru ekemu iya." Iphe ono tsụa
Sámẹlu l'ẹhu shii. Ọ rakọta ẹkwa l'ẹnyashi ono l'ophu raku Chipfu.
12 O be l'ọnmewa ụtsu; Sámẹlu bya agbalihu jepfushia Sọlu. E pfuaru Sámẹlu sụ
iya lẹ Sọlu bẹ jeshiakwaru úbvú Kamẹlu. L'ọ kpụakwaru iphe, ee-gudeje nyata iya;
bya adachi jeshia mkpụkpu Gilugalu.
13 Sámẹlu jepfuẹpho Sọlu; Sọlu sụ iya: "Gẹ Chipfu gọkwaru ọnu-ọma nụ ngu. Mu
meakwaru iphe, Chipfu sụru g'e mee."

---

* **15:4 15:4** Bụ iya bụ 200,000 lẹ mbekee. † **15:4 15:4** Bụ iya bụ 10,000 lẹ mbekee.

14 Sámẹlu sụ iya: “?Ọ́rà atụru phọ, mu anụ-a ?bụ gụnu? ?Eswi, egbugbaa ọ́rà phọ
?bụru gụnu bẹ ọ bụ?”
15 Sọlu sụ iya: “Ono bụkwa ọphu ẹphe shi lẹ Amalẹku gude lwa. Ndu ọphu kakọta
ree l'atụru phẹ mẹ l'eswi phẹ bẹ e dobekọtaru ndzụ, ee-gude gweeru Chipfu, bụ
Chileke ngu ngwẹja. Ndu ọphuu bẹ anyi tụkoru mebyishikọta kpakparakpa.”
16 Sámẹlu sụ Sọlu: “Ngabẹkpodapho gẹ mu karụ ngu iphe, Chipfu pfuru mu
l'ẹnyashi.”
Sọlu sụ iya: “Ngwa; pfunaaru mu iya.”
17 Sámẹlu sụ: “Teke ono, i shi ha onwongu nwanshịi l'ẹnya; ?tọ bụnu ngu-a bẹ e
woru mee onye-ishi l'ọkpa-ipfu ndu Ízurẹlu tọo? Chipfu bya awụkwa ngu phọ manụ
l'ishi g'ị bụru eze ndu Ízurẹlu.
18 Chipfu ziru ngu ozi sụ g'i je atụko ndu ẹjo-ememe ono, bụ ndu Amalẹku
gbushikọta; g'i je etsoo phẹ ọgu jeye teke ẹphe a-bụkotaru mkpurupyata.
19 ?Bụ gụnu kparụ iphe, i ti medụru iphe, Chipfu pfuru? ?Dẹnu g'o gude unu gbaa
ẹgwegwa je avụpyabe iphe-ọkwata; mbụ shi nno mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu?”
20 Sọlu bya asụ Sámẹlu: “Mu mekwarụ-a iphe, Chipfu pfuru; bya ejee ozi ono,
Chipfu ziru mu ono. Mu tụkoru ndu Amalẹku gbushikọta; bya akpụta Agagu, bụ eze
phẹ kpụlata.
21 Ọle ndua kwakwanuru ọkwata. Ẹphe kpụkoru atụru; mẹ eswi ndu ọphu kakọta
ree l'iphe ono, e doberu k'emebyishi ono; g'ee-gude iya gweeru Chipfu, bụ Chileke
ngu ngwẹja lẹ mkpụkpu Gilugalu.”
22 Sámẹlu sụ:
“?I dobesu lẹ ngwẹja akpọkotaru ọku mẹ
ngwẹja mmanụ ọzowaro bẹ ka adụ
Chipfu ree;
karia eme opfu iya g'ọ sụru
g'e mee ya tọo?
Lekwa-a! Eme iphe, a sụru g'e mee kakwa
ree karia egwe ngwẹja;
mbụa; anụma iphe lẹ nchị kakwa ree
karia egude anụ tsụru ẹba gwee ngwẹja.
23 Ekwefu-ike bẹ dụta-bekwa ẹji g'agwọ ọbvu;
eku onwonye dụta-bekwaphọ ẹji g'agwọ nshi.
Eshi ọphu ị jịkaru opfu, Chipfu pfuru; bẹ ọ
jịkaakwaru ngu phọ g'ị tị bụheru eze.”
24 Ọo ya bụ; Sọlu bya asụ Sámẹlu: “Mu mewaru iphe-ẹji. Mu mebyiakwaru ekemu
Chipfu waa opfu i pfuru. Ọ kwa kẹle ndzụ ndua l'agụ mu meru g'o gude mu kweta
mee iphe, ẹphe pfuru.
25 Nta-a jiko; gụnaaru mu nvụ l'iphe-ẹji, mu meru. Tsonụru mu laphu azụ gẹ mu
je abaarụ Chipfu ẹja.”
26 Sámẹlu sụ iya: “Mu te etsokwaru ngu alaphu azụ. Noo kẹle ị jịkaru Opfu Chipfu.
Chipfu jịkaakwa ngu phọ g'ị tị bụheru eze ndu Ízurẹlu!”
27 Sámẹlu bya aghakọbe gẹ ya tụgbua; Sọlu wọru ẹka l'ọnu uwe-mgbalanụ iya; ọ
lakahụ.
28 Sámẹlu sụ iya: “Ntanụ-a bẹ Chileke lakafụtaakwaru alị-eze ndu Ízurẹlu l'ẹka
ngu; mbụ woakwaru iya nụ onye lanụ lẹ ndu obutobu ngu phẹ; mbụ onye ọphu ka
ngu abụru ọkpobe nemadzụ.

29 Chipfu, bụ iya bụ ọkpehu kẹ ndu Ízurẹlu bẹ ta abyakwa adzụ ụka; ọphu ọogba-
nwedu iphe, dụ iya l'uche; noo kẹle ọ tọ bụdu nemadzụ mmanụ; k'ọphu bụ l'ọo-
gbanwe iphe, dụ iya l'uche."
30 Tọbudu iya bụ; Sọlu sụ iya: "Mu meswewaru. Ọle-a; jiko kwabẹnu mu ùbvù
l'iphu ndu bụ ọgerenya ndibe mu; mẹkwapho l'iphu ndu Ízurẹlu; mbụ g'i tsoru mu
rọ laphu azụ k'ọphu bụ lẹ mu a-barụ Chipfu, bụ Chileke ngu ẹja."
31 Sámẹlu kwe bya etsoru Sọlu laphushia azụ; Sọlu baarụ Chipfu ẹja.
32 Sámẹlu bya asụ: "Kpụtaru mu Agagu, bụ eze ndu Amalẹku ono l'ẹka-a!" Agagu
bya egude ẹhu-ụtso jepfushia ya; bya asụ: "O doru mu ẹnya lẹ teke anwụhu shi
erwuphe mu bẹ ghatawaru nụ."
33 Obenu lẹ Sámẹlu sụru: "Ọo ẹgube ono, i gude ogu-echi mee ụnwanyi; ẹphe gbaru
ẹka nwa ono; bụkwapho gẹ ne ngu a-bụru onye gba ẹka nwa l'echilabọ ụnwanyi."
Sámẹlu woru Agagu gbua pyaapyaa l'iphu Chipfu lẹ mkpụkpu Gilugalu.
34 Ọo ya bụ; Sámẹlu tụgbua lashịa mkpụkpu Rama. Sọlu tụgbua lashịa mkpụkpu
Gibiya, bụ ibe iya.
35 Ọphu Sámẹlu te ejebaẹduru gẹ ya hụma Sọlu jasụru mbọku, yẹbe Sámẹlu
nwụhuru. Iphe ono, Sọlu meru ono bụru aphụ tsọru Sámẹlu. Chipfu sụ lẹ ya tege
emedu Sọlu eze ndu Ízurẹlu.

16

Sámẹlu awụ Dévidi manụ l'ishi g'ọ bụru eze

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asụ Sámẹlu; "?Bụ teke ole bẹ ịi-gụ-bekpọru aphụ
Sọlu; l'ẹka mu gbẹ jịkawa iya g'ọ tọ bụhe eze ndu Ízurẹlu. Gbajia manụ l'ụpyi ngu
tụgbushia gẹ mu zia ngu ibe Jiesi, bụ onye Bẹtulehemu; noo lẹ mu họtawaru onye
lanụ l'ụnwu iya unwoke g'ọ bụru eze."
2 Sámẹlu sụ: "?Mu e-me imeagha jee? Sọlu -nụma iya bẹ oo-gbukwa mu."
Chipfu sụ: "Kpụta nwada eswi; sụ l'ọo Chipfu bẹ ị byaru egweru ngwẹja.
3 Zia Jiesi g'ọ bya l'ẹka ono, eegwe ngwẹja ono. Mu e-goshi ngu-a iphe, ii-me. Ọo
onye ọphu mu pfuru ngu bẹ ịi-wụru mu manụ l'ishi g'ọ bụru eze ọbu."
4 Sámẹlu bya emee iphe, Chipfu pfuru. O -rwuẹpho mkpụkpu Bẹtulehemu; ndu bụ
ọgerenya mkpụkpu ono tụko anma rwuurwu lẹ k'abyabya, ọ byaru ono. Ẹphe nọdu
ajịgbaa: "?Bụ-a k'ọma bẹ ị byaru?"
5 Sámẹlu sụ phẹ: "Ee; ọ kwa-a k'ọma. Ọo Chipfu bẹ mu byaru egweru ngwẹja. Unu
je eme onwunu g'unu dụ nsọ; g'unu abya etsoru mu je kẹ ngwẹja ọbu." Ọo ya bụ; ọ
bya emee Jiesi yẹe ụnwu iya unwoke; ẹphe dụ nsọ k'eje kẹ ngwẹja ono. Ọ bya ekua
phẹ g'ẹphe bya ngwẹja ono.
6 Ẹphe tụko jerwuẹpho; Sámẹlu hụma Eliyabu; bya arịa sụ: "O doru ẹnya l'ọo onye
ono, Chipfu họtaru g'a wụa manụ l'ishi ono bẹ pfụru Chipfu l'iphu-a."
7 Obenu lẹ Chipfu sụru Sámẹlu: "Te eleshirọ ẹnya l'ụgbugba iya; ọzoo g'ọ habe
l'eli; noo lẹ mu jịkaru iya ajịka. Noo kẹle ọ tọ bụdu gẹ nemadzụ eleje ẹnya l'iphe, bụ
gẹ Chipfu eleje iya. Nemadzụ anọduje ele ụgbugba eli ẹhu; obenu lẹ Chipfu anọduje
ele ẹnya l'ime obu."
8 Ọo ya bụ; Jiesi bya ekua Abinadabu; bya emee g'ọ ghabua l'iphu Sámẹlu. Sámẹlu
sụ: "Onye ọwana bẹ Chipfu ta ahọtakwarupho."
9 Jiesi bya emee gẹ Shama ghabua. Sámẹlu sụ: "Onye ọwana bẹ ta abụkwapho
onye ọphu Chipfu họtaru."
10 Jiesi mee g'ụnwu iya unwoke ẹsaa ghagbua l'iphu Sámẹlu. Sámẹlu sụkota l'ọ tọ
dụdu onye ọphu Chipfu họtaru l'ime phẹ.
11 Sámẹlu bya ajịa Jiesi sụ: "?Bụ mkpakọ ụnwegirima ngu unwoke baa?"

Jiesi sụ iya: “Ọ phọdukwaduru onye ọphu kachakpọo abụru nwata; ọle oochek-
wanu atụru.”
Sámẹlu sụ: “Ye nemadzụ g'e je ekua ya; kẹle anyi taa nọdukwa anọo jasụ l'ọo-bya.”
12 Ọo ya bụ; o zia e je ekua ya ọ bya. Nwata ono dụ kẹ nwa putuputu. Ẹnya nọdu
egbu iya kẹ nwa shịishii; ọ dụ ùbvù l'ẹnya. No iya; Chipfu sụ Sámẹlu: “Gbalihu wụa
ya manụ l'ishi; kẹle ọo ya bẹ bụ onye ọphu ọbu.”
13 Sámẹlu bya ewota ụpyi ono, o yeru manụ ono bya egude wụa ya manụ ono l'ishi
l'iphu unwune iya. E -shi mbọku ono; Unme Chipfu bya Dévidi l'ẹhu k'ike. Sámẹlu
tụgbuwaro lashịa mkpụkpu Rama.

Dévidi akpọru Sọlu une

14 Nta-a bẹ Unme Chipfu lụfuwaru Sọlu l'ẹhu; Chipfu bya ezia ẹjo maa; ọ
kpangashịahaa ya ẹhu.
15 Ndu ozi Sọlu sụ iya: “?Lewarọ; nta-a bẹ ẹjo maa, Chileke ziru akpangashị ngu
ẹhu?
16 Gẹ gụbe nnajịuphu anyi zinaa anyịbe ndu-ozi ngu g'anyi je achọo onye maru
g'aakpọje une; k'ọphu bụ ẹjo maa ono, Chileke ziru ozi ono -kparwutaẹ ngu phọ
l'ẹhu; onye ono akpọoru ngu iya; l'ịi-ka nwa mma.”
17 Ọo ya bụ; Sọlu sụ ndu-ozi iya: “Unu chọo onye akpọje une rengurengu dutaru
mu.”
18 Onye lanụ lẹ ndu-ozi ono sụ iya: “O nweru nwata mu hụmaru lẹ mkpụkpu
Bẹtulehemu; nwatibe Jiesi. Nwata ọ bụ bẹ akpọ une doru ẹnya ree. Ọ bụ onye
ọkpehu dụ-ghe adụ-ghe; bụru onye ike dụ l'ọgu; bya amaru g'eepfuje opfu ree; bya
amakwaphọ mma; bụru onye Chipfu swiru eswiru.”
19 Sọlu bya ezia ndu oozije ozi g'ẹphe je ibe Jiesi je asụ iya: “Denaa mu nwa ngu
nwoke ono, bụ Dévidi, bụ iya bụ onye ọphu eche atụru ono.”
20 Ọo ya bụ; Jiesi bya akpụta nkapfụ-ịgara; chịru buredi doo ya l'eli; pata otumu
mẹe bya akpụta nweghu ye iya; bya eduru nwatibe iya ono, bụ Dévidi nụ phẹ g'ẹphe
dujeru Sọlu.
21 No iya; Dévidi lapfu Sọlu je ejeahaaru iya ozi. Sọlu kwatakpọo ye Dévidi obu
ọkpobe eyeye. Dévidi bya abụwaruro onye achịjeru iya ngwọgu.
22 Tọbudu iya bụ; Sọlu bya ezia ozi g'e ziaru iya Jiesi sụ: “Jiko hanaa gẹ Dévidi
buwarụro jeru mu ozi; kẹle ọ dụ mu l'obu.”
23 Ọ nọdu abụjeru teke ẹjo maa ono, Chileke ziru ono kparwutaẹrupho Sọlu l'ẹhu;
Dévidi ewota une iya kpọahaa. Sọlu agbẹ teke ono bya enweru onwiya; l'ọ bya aka
mma; ẹjo maa ono aparu iya haa.

17

Dévidi yẹe Golayatu

1 Ndu Filisitayinu bya atụko ndu ojọgu phẹ kpakọo k'ọgu. Ẹphe dzukọbe lẹ
mkpụkpu Soko, dụ l'alị Jiuda. Ọ bụru lẹ mkpụkpu Efẹsu-Damimu, nọ lẹ mgbaka
Soko yẹe mkpụkpu Azeka bẹ ẹphe nmarụ anmanma ọgu.
2 Sọlu yẹe ndu Ízurẹlu dzukọbe bya anmaa anmanma ọgu lẹ nsụda Ela bya akpọo
giriri g'ẹphe tsoo ndu Filisitayinu ọgu.
3 Ndu Filisitayinu nọdu l'eli úbvú lanụ; ndu Ízurẹlu nọdu l'eli úbvú lanụ l'ibiya
ọphuu. Ọ bụru nsụda úbvú labọ ono bẹ nọ-buharu phẹ l'echi.
4 Tọbudu iya bụ; onye bụ ọ-lwụa-ọodoru, shi lẹ mkpụkpu Gatu, ẹpha iya bụ
Golayatu bya eshi l'ọdu ndu Filisitayinu lụfuta. Ogologo iya bẹ dụ nkwo-ẹka tete.

5 Okpu-igwe, o kpuchiru ishi bẹ bụ onyirubvu bẹ e gude mee ya. Tẹme uwe-ọgu,
o yeru l'ẹhu bẹ bụkwapho onyirubvu bẹ e gude mee ya; tẹme e mee ya ọ dụ ẹkiri
ẹkiri. Uwe-ọgu ono bẹ ẹrwa iya dụ ụnu shẹkelu iri l'ẹbo l'ụkporo iri.
6 O woru iphe, e gude onyirubvu mee kechia ogboro; bya ewofuaru arwa, e gude
onyirubvu mee nyakoru l'azụ.
7 Oshi arwa iya ọphu o gude l'ẹka dụepho g'ígwè, shihuru ike, onye ekweje ẹkwa
egudeje ekwe ẹkwa. Pyịpyipyi igwe, e moberu l'ishishi arwa iya ono bẹ ẹrwa iya dụ
ụnu shẹkelu l'ụkporo shẹkelu iri. Onye apajẹru iya iphe, l'oogbobeje ezeru onwiya
bya evutaru iya ụzo.
8 Golayatu bya ebvuru; raarụ ndu ojọgu ndu Ízurẹlu ọrà sụ phẹ: "?Dẹnu g'o gude
unu fụta bya akpọo giriri k'ọgu? Mbẹdua bụ onye Filisitayinu; unubẹdua bụru ndu-
ozi Sọlu. Unu họta onye lanụ l'ime unu g'ọ byapfuta mu ọgu!
9 Ọ -bụru l'ọo-dụ ike tsoo mu ọgu; gbua mu; anyi anọdu unu l'ẹka; ọle ọ -
bụkwanuru lẹ mbẹdua kapyabẹru iya; woru iya gbua; unu abụru ndu a-nọdu anyi
l'ẹka; jeahaarụ anyi ozi!"
10 Onye Filisitayinu ono bya asụ: "Ntanụ-a bẹ mu tụnwaaru ndu ojọgu ndu Ízurẹlu!
Unu họta onye lanụ yeru mu gẹ mu l'iya zụgbabe iya!"
11 Sọlu yẹe ndu Ízurẹlu nụmaepho iphe, onye Filisitayinu ono pfuru; ẹhu rwụshihu
phẹ; oke ndzụ-agụgu rwuta phẹ.

Dévidi abya agbaphe ndu Ízurẹlu

12 Dévidi bẹ bụ nwatibe onye Ifurata ono, ẹpha iya bụ Jiesi, shi lẹ mkpụkpu
Bẹtulehemu, nọ l'alị Jiuda. Jiesi bẹ nwụtaru unwoke ẹsato. Ọ bụwaa ọgerenya
shii; bụru onye yị lẹ ndu kawaru nka nọo ọdu teke Sọlu bụ eze.
13 Ụnwu Jiesi ụmadzu ẹto ọphu kachaa abụru ọgerenya bẹ tso Sọlu jee ọgu. Ẹpha
ọkpara iya bụ Eliyabu. Otsota bụru Abinadabu. Onye k'ẹto bụru Shama.
14 Ọ bụru Dévidi bẹ kakọta abụru nwata l'ime phẹ. Ụmadzu ẹto ọphu kachaa abụru
ọgerenya bẹ tso Sọlu.
15 Dévidi nọdu eshije l'ibe Sọlu eje eche atụru nna iya lẹ Bẹtulehemu. O -jechaa;
l'ọ laphushia azụ l'ibe Sọlu.
16 Ụkporo abalị labọ bẹ onye Filisitayinu ono afụtakotaje l'ụtsu mẹ l'ụzenyashi bya
ebvugabẹ onwiya.
17 Tọbudu iya bụ; Jiesi sụ nwa iya, bụ Dévidi: "Wota nkwẹka ereshi, a hụru ahụhu
waa ishi buredi iri-a mee ẹgwegwa wojeru iya unwune ngu l'ẹka ẹphe dọru k'ọgu
ono.
18 Gudekwaphọ chiizu-a ẹphe n'iri; woru nụ onye-ishi ndu ojọgu phẹ. L'ị maru mẹ
?ẹhu dụa unwune ngu ono ree? L'ịibyawaro edooru mu g'ọnodu phẹ dụ.
19 Ẹphe lẹ Sọlu; mẹ ndu Ízurẹlu l'ophu bẹ tụkoru nọdu lẹ nsụda Ela etso ndu
Filisitayinu ọgu."
20 Ọo ya bụ; o be l'ọnmewa ụtsu; Dévidi gbẹshi parụ atụru iya haarụ onye eletaru
iya ya ẹnya; bya akwakọbe ivu tụgbua jeshia gẹ nna iya, bụ Jiesi ziru iya ono. Ọ bụru
teke o rwuru l'ọdu ono bụ teke ndu ojọgu ono azụ ebvu ọgu; awụfu ejewaa l'iphu
ọgu.
21 Ndu Ízurẹlu waa ndu Filisitayinu bya akpọo giriri chebegbaaru onwophẹ iphu.
22 Dévidi tụko ivu ono, o gude bya; haarụ onye l'eche ivu ndu ojọgu nche; gude ọso
gbapfu unwune iya l'ẹka a kpọru giriri k'ọgu je ekele phẹ.
23 Ẹphe kpụkwadurua opfu l'ọnu; ọ-lwụa-ọodoru ndu Filisitayinu, bụ Golayatu, bụ
onye shi lẹ mkpụkpu Gatu; shiẹpho l'ẹka ẹphe kpọru giriri k'ọgu hefuta; bya awata
atụnwa ndu ojọgu ndu Ízurẹlu g'ọotunwajehawa phẹ phọ. Dévidi nụma iya.

24 Ndu Ízurẹlu l'ophu bya elevu nwoke ono; ndzụ-agụgu rwutanụ phẹ; ẹphe tụko tsu ọso.
25 Ndu Ízurẹlu tụko epfu sụ: "?Unu hụmaru-a gẹ nwoke-a l'anọdujeepho afụta-phe tekenteke? Iphe, ọofutajeepho bụ g'ọ tụnwaa ndu Ízurẹlu. Onye dụru ike gbua ya bẹ eze e-vukwaru ẹku, parụ ẹka apaa nụ. Oo-kekwaphọ onye ọbu nwada iya; bya agụfu ndu unuphu ibe nna onye ọbu l'atụ akịriko l'alị Ízurẹlu."
26 Dévidi bya ajịa ndu pfụ-kube iya nụ sụ: "?Bụ gụnu bẹ ee-meru onye gburu nwoke Filisitayinu ono; wofu ndu Ízurẹlu iphe-iphere ọwana l'iphu? ?Bụ gụnu bẹ onye Filisitayinu-a, te ebuduru úbvù-a bụ kẹ g'ọ tụnwaa ndu ojọgu kẹ Chileke ọphu nọ ndzụ?"
27 Ẹphe bya eyeeru iya ọnu; sụ iya: "Ọo iphe ono, anyi shi pfuhawaa ono bẹ ee-meru onye gburu iya nụ."
28 Eliyabu, bụ nwune Dévidi k'ọgerenya bya anụma gẹ yẹe ndu ono epfu; ọ vọru ọku wụa ẹhu l'iphe ono, Dévidi pfuru ono sụ: "?Ị byaru eme gụnu l'ẹka-a? Mbụ ?bụ onye bẹ ị gbadoru atụru olemole phọ l'echiẹgu? Mu maru-a g'i kube onwongu; bya amakwaruphọ g'ẹjo ọkpoma dụ-be ngu. Iphe, ị byanụru bụ g'ị bya ahụma g'e gude alwụ ọgu."
29 Dévidi sụ iya: "?Bụ gụnu bẹ mu meru nta-a? ?Bụ gẹ mu te epfushi opfu?"
30 Ọ ghakọbe ghaaru onye ọzo iphu wata ajị iphe, ọoji. A bya epfukwaaru iya iphe ono, e pfuhawaru iya phọ.
31 Ndu ọzo nụma ọnu, Dévidi yeru; bya atụgbua je edooru iya Sọlu. Sọlu zia g'e je ekua ya.
32 Dévidi bya asụ Sọlu: "G'ọ tọ dụkwa onye obu e-te ophe l'opfu ẹhu onye Filisitayinu-a. Nwozi ngu bẹ e-je-a etsoo ya ọgu."
33 Sọlu sụ iya: "Ị tị hakwa k'eje etso onye Filisitayinu ono ọgu; ị bụkwadu nwata nwokoro nshịi; obenu lẹ yẹbedua bụwaa onye bụ ọgerenya, shi teke ọ bụ okorọbya lwụta ọgu."
34 Dévidi sụkwanu Sọlu: "Nwozi ngu bẹ bụ atụru nna iya bẹ o shihawaa ụzenya cheta. Teke oduma; ọzoo ẹjo anụ, bụ bịye byaru apata nwatụru mu lanụ l'ẹka ẹphe dọru;
35 bẹ mu etsopyabẹje iya; chia ya iphe; nafụ iya nwatụru ono l'ọnu. Teke ọ ghakọberu tsopfuru mu; mu awọru iya; kwaa ya agba; woru iya gbua.
36 Nwozi ngu bẹ gbuwaru oduma yẹe ẹjo anụ, bụ bịye. Onye Filisitayinu-a, te ebuduru úbvù-a je l'adụ ẹgube ono; noo kẹle ọ tụnwaru ndu ojọgu kẹ Chileke ọphu nọ ndzụ.
37 Chipfu ono, bụ onye dzọtaru mu l'ẹnya-nvọ oduma waa l'ẹnya-nvọ ẹjo anụ, bụ bịye ono bẹ bụ iya a-dzọta mu l'ẹka onye Filisitayinu ono."
Sọlu sụ Dévidi: "Jeshia. Gẹ Chipfu swikwaru ngu eswiru-o!"
38 Sọlu bya achịta akpawuru uwe iya kpua Dévidi; bya eworu okpu-ọgu, e meru l'ope kpube iya l'ishi; bya achịta uwe-ọgu iya yefụa ya.
39 Dévidi bya eworu ogu-echi iya kepyabẹ l'uwe-ọgu ono; bya ejeshia g'o gude iya jephee ejephe; ọphu ọ dụdu ike; kẹle o tokọ kwọduru iya ẹhu; mbụ ẹgube ngwa ono. Ọ sụ Sọlu: "Mu ta adụkwa ike eye ẹgube iphe ọwa-a eje; kẹle o tokọ kwọduru mu ẹhu." Ọo ya bụ; o woru iya yeshikọta.
40 Ọ bya ewota oshi-mpalẹka iya kpapfụru; bya ahọta mkpuma, a gba ẹnu ụzo ise, akwọgbachaa akwọkwo lẹ nggele l'ẹka ono; chịru ye lẹ nwẹkpa, nọ l'ẹda, ndu eche atụru o gude. O gude rọbo iya l'ẹka; bya ejepfushia onye Filisitayinu ono ọgu.
41 No iya; onye Filisitayinu ono kparụ onye apajẹru iya iphe, eegudeje gbobuta onwonye vuru ụzo; ejekpọepho abyapfuta Dévidi.

42 Ọ bya elevu Dévidi; bya ahụma l'ọ bụ nwata nwokoro nshịi, dụ nwa putuputu;
bya acha nwa rweerweerwe; ọ gbẹ lephee ya ẹnya.
43 Ọ sụ Dévidi: "?Mu bụ nkụta meru iphe ị chị oshi abyapfuta mu?" Onye
Filisitayinu ono gude agwa ibe phẹ ephu Dévidi iphu;
44 bya asụ iya: "Bya l'ẹka-a gẹ mu eworu anụ ngu keeru anụ-ẹgbudu yẹe ẹnu, ephe
l'eli!"
45 Dévidi sụ onye Filisitayinu ono: "Ọ bụ eviya l'i gude ogu-echi; mẹ arwa, dụ
iche iche abyapfuta mu ọgu; obenu lẹ mbẹdua gude ẹpha Chipfu, bụ Ọkalibe-
kangokọtaru-nụ; mbụ Chileke kẹ ndu ojọgu ndu Ízurẹlu, bụ iya bụ onye ono, ị
tụnwaru ono.
46 Ntanụ-a bẹ Chipfu l'e-me g'ị daba mu l'ẹka; mu echitsua ngu l'alị; gbuta ngu
ishi. Ntanụ-a bẹ mu l'e-me g'anụ-egbụdu yẹe ẹnu, ephe l'eli ria odzu ndu ojọgu ndu
Filisitayinu. Ọo ya bụ gẹ mgboko l'ophu amakwanụru lẹ Chileke dụa lẹ Ízurẹlu.
47 Tẹme ndu-a, dọru l'ẹka-a bẹ a-makwarụpho l'ọ tọ bụdu ogu-echi yẹe arwa bẹ
Chipfu egudeje adzọ nemadzụ; kẹle ọgu-a bẹ bụ kẹ Chipfu. Ọo-chịkotaru unu ye
anyi l'ẹka."
48 O be g'onye Filisitayinu ono jepfushiaru iya ntse k'ọgu; Dévidi gude ọso agba eje
l'iphu ọgu ono g'ẹphe l'iya zụgbabe iya.
49 Dévidi bya eye ẹka l'ẹkpa iya; wofutaẹpho mkpuma lanụ; bya eye lẹ rọbo iya
ono; bya esetaẹ ya phọ gbaa; o je adaẹpho onye Filisitayinu ono l'egedegee ọnu-iphu.
Mkpuma ono bụru iya kẹ tsụrumu l'egedegee ọnu-iphu ono. O behuẹpho ebehu daa
kẹ gworogodogo woru iphu bua l'alị.
50 Ọo ya bụ; Dévidi gude mkpuma waa rọbo lwụ-kpee onye Filisitayinu ono; mbụ
gbatsua ya; woru iya gbua; ọphu ọ dụdu mẹ ogu-echi, o gude l'ẹka.
51 Dévidi gude ọso je apfukota iya l'eli. Ọ wọru ẹka l'ogu-echi onye Filisitayinu ono;
mịfuta iya l'ọbo iya; gude ogu-echi ono gbua ya; bya egbuta iya ishi.
Ndu Filisitayinu hụmaepho l'ọ-lwụa-ọodoru phẹ ono bẹ nwụhuwaru nụ; ẹphe
dakọbe ye ọkpa l'ọso.
52 Unwoke Ízurẹlu waa ndu kẹ Jiuda wulihu atụ oko; achị ndu Filisitayinu; chịa
phẹ chị-rwua mkpụkpu Gatu; mẹ l'ẹka eeshije abahụ lẹ mkpụkpu Ẹkuronu. Ndu
Filisitayinu, e gbushiru dakachaa l'ụzo, e shi eje mkpụkpu Sharayimu; mbụ jasụ lẹ
mkpụkpu Gatu mẹ Ẹkuronu.
53 Ndu Ízurẹlu chị-gheẹpho ndu Filisitayinu ono lwaphuta azụ; bya eje akwaa
ọkwata l'ọdu ndu Filisitayinu ono.
54 E mechaa; Dévidi pata ishi onye Filisitayinu ono je edobe lẹ Jierúsalẹmu. Ọ bya
achịkoo ngwọgu onye Filisitayinu ono dobe l'ụlo-ẹkwa yẹbe Dévidi gẹdegede.

Eedu Dévidi edupfu Sọlu

55 No iya; Sọlu bya ahụma Dévidi g'oojepfu onye Filisitayinu ono ọgu; ọ jịahaa
onye-ishi ndu ojọgu iya, bụ Ábụna; sụ: "?Nwata ono bụnaa nwatibe onye?"
Ábụna sụ iya: "Gụbe eze; gẹ ndzụ dụkwa ngu. Mu ta amakwa nwata ọbu."
56 Eze sụ iya: "Kpataẹdukwa ishi nwatibe onye nwokorọbya ono bụ."
57 Dévidi lwaẹpho egbu onye Filisitayinu ono; Ábụna duta iya dupfutashia Sọlu lẹ
gẹ Dévidi pakwadụa ishi onye Filisitayinu ono l'ẹka.
58 Sọlu bya ajịa ya sụ: "Nwokorọbya; ?ị bụnaa nwatibe onye?"
Dévidi sụ iya: "Mu bụkwa nwatibe nwozi ngu, bụ Jiesi kẹ mkpụkpu Bẹtulehemu."

18

Ọnyà Dévidi yẹe Jionatanu

1 Dévidi yẹe Sọlu bọ-ghechaẹpho ụja ono; obu Jionatanu yẹe kẹ Dévidi je atụgba;
Jionatanu yee Dévidi obu g'o yeru onwiya.
2 E shi mbọku ono, bẹ Sọlu kutaphuru Dévidi azụ swibe onwiya; ọphu o to
kwebaẹdu g'ọ laphu azụ l'ibe nna iya.
3 Dévidi yẹe Jionatanu woru ndzụ gbaa kẹle o yeru Dévidi obu g'o yeru onwiya.
4 Jionatanu yefụ uwe-mgbalanụ, o yeru l'ẹhu chịe Dévidi; yẹe uwe-ọgu iya; mẹ
ogu-echi iya; mẹ apfụ iya; waa akpọ, ookebeje l'uwe.
5 Iphe, Sọlu zikọtaru Dévidi g'o mee bẹ oomekọtajeepho rengurengu. Sọlu woru iya
mee onye-ishi ndu ojọgu iya. Ọ tụko atsọkota ndu Ízurẹlu ụtso; jeakpaa lẹ ndu-ozi
Sọlu.

Dévidi adụwaa Sọlu ashị

6 Ndu ojọgu wataẹpho alwa ọgu ono gẹ Dévidi gbuchaaru onye Filisitayinu phọ;
ụnwanyi shi lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, dụ lẹ Ízurẹlu l'ophu wụfuta chịru nkwa; mẹ
une; azụ ebvu ẹhu-ụtso; bya ete iya etete gude agba eze phẹ, bụ Sọlu ndzuta.
7 Ẹphe nọdu agụ ebvu ono; ete asụje: "Sọlu gbuwaru ụnubuku ndu ojọgu; Dévidi
gbukwanaa ụnubuku ugbo iri."
8 Tọbudu iya bụ; ẹhu ghuahaa Sọlu eghu shii; kẹle iphe ono, ẹphe epfu ono bẹ
dụ iya ẹji. Ọ bya arịa sụ: "Dévidi bẹ eepfu l'o gburu ụnubuku ugbo iri; mbẹdua
bụru ụnubuku lanụ kpoloko. ?Bụ gụnu bẹ ọo-natabaa ọzo; ta abụadaa alị-eze ndu
Ízurẹlu?"
9 E shi kẹ mbọku ono bẹ Sọlu jiahaaru Dévidi ijiẹnya.
10 O rwua nchitabọhu iya; ẹjo maa, shi l'ẹka Chileke; bya eji Sọlu l'ẹhu k'ike. Ọ
nọdu anọduje epfushi ọbvu ọbvu l'ime ụlo iya. Dévidi nọdu anọduje akpọru iya une
ẹgube ọokpojehawa iya ono. Sọlu nọdu egudejekwanụ arwa l'ẹka.
11 Sọlu bya arịa sụ: "Gẹ mu bya egude arwa-a tụpyabe Dévidi l'igbulọ." Ọ tụa ya
ugbo labọ; Dévidi zekọta iya.
12 Sọlu tsụahaa Dévidi ebvu; kẹle Chipfu pawaru iya haa; je eswiwaru Dévidi
eswiru.
13 Ọo ya bụ; Sọlu bya edufu Dévidi l'ẹka yẹbe Sọlu nọ; woru iya mee onye-ishi ụnu
ndu ojọgu labọ l'ụkporo iri. Dévidi nọdu edujeru ndu ono eje ọgu.
14 Iphemiphe, o yeru ẹka nọdu abụjeeru iya phọ ụpete; kẹle Chipfu nọ swiru iya
eswiru.
15 Sọlu hụmaepho g'iphe gude ekweberu Dévidi; ọ tsụahaa ya ebvu.
16 Obenu l'iphe, bụ ndu Ízurẹlu; mẹ ndu Jiuda l'ophu tụkoru ye Dévidi obu; kẹle ọo
ya anọduje edu phẹ eje ọgu.

Dévidi alụ nwada Sọlu

17 Sọlu bya asụ Dévidi: "Waa Merabu, bụ nwada mu k'ọgerenya baa. Ọoepho g'i
gude ike ngu g'ọ ha jeru mu ozi; l'ị lwụ-chiru Chipfu ọgu ẹhu mu." Noo lẹ Sọlu
rịru l'ime onwiya sụ; "Mu te ebyikpọdaa Dévidi ẹka. G'ọ bụruro ndu Filisitayinu bẹ
oo-bugbaru ẹphe l'iya!"
18 Noo ya; Dévidi sụ Sọlu: "?Bụ onye bẹ mu bụkwanu? ?Bụ gụnu bẹ ndu unuphu
anyi; ọzoo ipfu nna mu bụkwanu l'alị Ízurẹlu kẹ gẹ mu bya abụru ọgo eze?"
19 Tọbudu iya bụ; ọ gbabe teke ọ gbaru g'e kee Dévidi nwada Sọlu ono, bụ Merabu;
a gbẹ woru iya kee Adụrelu, bụ onye mkpụkpu Mehola.
20 Mikalu, bụkwapho nwada Sọlu bya eyee Dévidi obu. E je edooru iya Sọlu; ẹhu
tsọo ya ntụmatu.
21 Sọlu rịa sụ: "Mu e-woru iya kee ya g'ọ bụru ọ́nyà nmata iya; k'ọphu ndu
Filisitayinu a-daaha ya ẹka njọ l'ẹhu." Ọo ya bụ; Sọlu bya asụ Dévidi: "Nta bẹ bụwaa
k'ugbo ẹbo, ụzo dụru ngu g'ị bụru ọgo mu."

22 Ọo ya bụ; Sọlu zia ndu-ozi iya sụ: “Unu kuchi Dévidi ekuchi sụ iya: ‘Lenu; ị dụkwa eze ree; tẹme ndu-ozi iya yekọta ngu obu. Bụnuru ọgo eze ọbu nta-a.’ ”
23 Ndu ozi ono je eworu iphe ono pfuaru Dévidi. Dévidi sụ: “?Unu dobesu l'ọ dụ nphe abụru ọgo eze? Lẹ mụbe onye adụdu g'ọ dụ mu; ọphu a ta kwatadu maru mu amaru.”
24 Ndu ozi Sọlu je epfuaru iya iphe, Dévidi pfuru;
25 Sọlu sụ: “Unu sụ Dévidi lẹ-a: ‘Eze te eledu ẹnya g'a kwaaru iya aswa l'ishi nwanyị ono; iphe oole ẹnya bụ g'e butaru iya akpapyị ndu Filisitayinu ụkporo ise; kẹle oomee g'o shi nno melata ndu ọhogu iya ono.’ ” Iphe, Sọlu gude eme iphe ono bụru g'o mee gẹ Dévidi daba ndu Filisitayinu l'ẹka.
26 Ndu ozi eze bya epfuchaaru Dévidi iphe, eze pfuru ono; ọ bya adụ iya ree g'ọ bụru ọgo eze. Ọo ya bụ; ọphu o toko rwukpọdanu teke a tuburu;
27 Dévidi gbalihu yẹe ndu etsoje iya nụ je egbua ndu Filisitayinu ụkporo ụmadzu iri. Ọ chịlata akpapyị phẹ; bya agụ-dzua ya agụ-dzu nụ eze; k'ọphu ọo-bụkwanuru ọgo eze. Sọlu bya ekuru nwada iya ono, bụ Mikalu kee ya; ọ lụru.
28 Tọbudu iya bụ; Sọlu bya amaru lẹ Chipfu nọ swiru Dévidi eswiru; bya ahụma lẹ nwatibe iya kẹ mgbọko, bụ Mikalu yekwarụ iya phọ obu;
29 Sọlu bya akabaa ya atsụ ebvu. Dévidi bụwaruro ọhogu Sọlu jasụwaruro ya.
30 Ndu ojọgu ndu Filisitayinu nọdu anọduje ejepfu ndu Ízurẹlu ọgu njepyabẹ. Ẹphe -byaa ọgu ono; Dévidi akaẹpho emekpe ndu ọhogu phẹ; e me lẹ ndu-ishi ndu ojọgu Sọlu l'ophu. E shiwarọ nno; ẹpha Dévidi deahaa edede.

19

Sọlu eme g'o gbua Dévidi

1 Sọlu bya ezia nwa iya, bụ Jionatanu mẹ ndu-ozi iya l'ophu g'ẹphe gbua Dévidi. Obenu lẹ Jionatanu bẹ yeru Dévidi obu shii.
2 Jionatanu je je edooru Dévidi sụ iya: “Nna mu, bụ Sọlu bẹ achọkwa ụzo, oo-shi gbua ngu. Ọo ya bụ; kwabẹkwaru onwongu ẹnya l'ụtsu echele. Jekwa anọdu l'ẹka dụ l'ịcha domia onwongu.
3 Mu e-tsoru nnana mu je anọdu l'ẹgu l'ẹka ono, ị nọ ono; mu a-chị-koshiẹdu iya idzu ẹhu ngu. Iphe, mu nụmaru iya l'ọnu k'idzu ẹhu ngu ono; mu abya edooru ngu iya.”
4 Jionatanu pfushiaru Sọlu, bụ nna iya kẹ Dévidi l'ọma sụ iya: “Gụbe eze; te emekwa nwozi ngu Dévidi ẹji. Ọ tọ dụkwa ẹka o mewaru ngu ẹji. Iphe, o megbabẹru bẹ i ritakpọru urwu, ha shii.
5 Kẹle-a; ọ tụru ishi ndzụ iya teke ono, o jeru egbua onye Filisitayinu phọ. Chipfu dzọo ndu Ízurẹlu l'ophu; k'ọphu parụ ẹka apaa. Ị hụmakwaru iya; bya etee ẹswa. ? Dẹnuhunu g'o gude i je emeswe onye adụdu iphe, o meru; mbụ g'i woru Dévidi gbua l'ẹbe adụ iphe, ịi-gụru nụ iya?”
6 Sọlu nụma iphe, Jionatanu pfuru bya eribua nte sụ: “Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bẹ a ta abyadụ egbu Dévidi.”
7 Ọo ya bụ; Jionatanu bya ekua Dévidi tụko iphe ono dokọtaru iya. O mechaa duta Dévidi dujeru Sọlu; ẹphe tụko nọdu g'ẹphe shihawaa nọdu lẹ mbụ.
8 Ọgu bya adakwaa ọzo; Dévidi gbalihukwa je etsoo ndu Filisitayinu ọgu. Ọ tsụa phẹ ọtsu-ẹpfu; ẹphe gbachaa ịkpabaka.
9 Chipfu bya ezia ẹjo maa; ọ bya Sọlu l'ẹhu lẹ g'ọ nọ l'ime ụlo iya ujiku lanụ parụ arwa l'ẹka. Dévidi gudekwadụ une iya l'ẹka akpọ;
10 Sọlu meahaa gẹ ya gude arwa ono tụpyabe Dévidi l'igbulọ; Dévidi zee ya; arwa ono je eguru l'igbulọ. Dévidi pyofu gbalaa l'ẹnyashi ono.

11 Sọlu bya ezia ndu-ozi g'ẹphe je l'ụlo Dévidi je eche iya nche; g'ẹphe egbua ya
l'ụtsu. Mikalu, bụ nyee Dévidi pfuaru iya ya sụ: "Ọ -bụru l'ị tị dzọduru ishi ndzụ ngu
l'ẹnyashi-a bẹ ee-gbukwa ngu echele."
12 Ọo ya bụ; Mikalu shi lẹ windo kuzeta iya; ọ gbafụ gbalaa.
13 Mikalu bya ewota ntẹkpe nyebe l'iphe-azẹe; bya achịru ẹkwa phukpute iya; bya
eworu pyilo, e meru l'ẹji eghu dobe iya l'ụzo ishi.
14 O beẹpho teke Sọlu ziru g'e je egude Dévidi; Mikalu sụ phẹ: "Iphe emekwa iya."
15 Sọlu bya eziphu ndu ono azụ ọzo g'ẹphe je ahụma Dévidi; bya asụ phẹ: "Unu
pata iya l'iphe-azẹe ọbu bya k'ọphu mu e-gbuwa iya rọ."
16 Obenu lẹ ndu ono byaru abata; ọ bụru ntẹkpe bẹ zẹ l'iphe-azẹe ono; waa pyilo,
e meru l'ẹji eghu, nọ iya l'ụzo ishi.
17 Sọlu sụ Mikalu: "?Dẹnu g'o gude ị ghọoru mu ụgho ẹgube-a; mbụ woru ọhogu
mu dufu g'ọ gbalaa?"
Mikalu sụ Sọlu: "Ọ kwa l'ọo l'ọ sụru mu gẹ mu haa ya gẹ ya gbalaa! Ọ -dụdu bẹ ya
e-gbukwa mu!"
18 Dévidi nahụepho gbalaa ono; o jepfushia Sámẹlu lẹ mkpụkpu Rama je atụko
iphe, Sọlu mekọtaru iya dooru iya. Ọo ya bụ; yẹe Sámẹlu swịru jeshia mkpụkpu
Nayotu je anọdu.
19 Ozi bya erwua Sọlu nchị lẹ Dévidi bẹ nọ lẹ mkpụkpu Nayotu, dụ lẹ mkpụkpu
Rama.
20 O zia g'e je egude Dévidi. E jerwua bya ahụma ọgbo ndu mpfuchiru Chileke
l'ẹka ẹphe epfuchiru Chileke. Ọ bụru Sámẹlu bẹ pfụru l'ẹka ono; bụru onye-ishi phẹ.
Unme Chileke bya ndu ono, Sọlu ziru ozi ono l'ẹhu; ẹphe pfuchiahaaru Chileke.
21 A bya epfuaru iya Sọlu; o zia ndu ọzo; ẹphe jerwua bya epfuchikwarụpho
Chileke. Sọlu bya ezia ndu k'ẹto; ẹphe pfuchikwarụpho Chileke.
22 Tọbudu iya bụ; ọ bya atụgbua jeshia Rama l'onwiya bya erwua l'eze wẹlu ono,
dụ lẹ Seku; ọ jịa sụ: "?Bụ awe bẹ Sámẹlu yẹe Dévidi nọ?" Ẹphe sụ iya: "Ẹphe nọkwa
lẹ Nayotu, dụ lẹ mkpụkpu Rama."
23 Ọo ya bụ; Sọlu tụgbua jeshia Nayotu, dụ lẹ Rama ono; Unme Chileke byakwa iya
phọ l'ẹhu; o tsoru ụzo epfuchiru Chileke jasụru o rwua Nayotu, dụ lẹ Rama.
24 Ọ lafụchaa uwe iya gbarụ ọto pfuchiaharu Chileke l'iphu Sámẹlu. Ọ gbaru ọto
dabyiru l'ẹka ono eswe mẹ l'ẹnyashi ono l'ophu. Ọo ya meru iphe, ndiphe asụje:
"Sọlu ?ọ yịfua lẹ ndu mpfuchiru Chileke tọo?"

20

Jionatanu yẹle Dévidi

1 Dévidi bya eshi lẹ Nayotu, dụ lẹ mkpụkpu Rama gbalaa jepfushia Jionatanu je asụ
iya: "?Bụkpoo gụnu bẹ mu meru? ?Bụ gụnu bụ ẹjo-iphe, mu mekpọru? ?Bụ iphe-ẹji
gụnu bẹ mu meru nna ngu, meru g'o gude ọ nọdu achọ ishi ndzụ mu?"
2 Jionatanu sụ iya: "Tụswekwa! Ishi ngu tee tuphahụkwa. Lekpọdapho; nna mu ta
adụkwa iphe, ọ byaru eme; ọphu o vuru ụzo pfuadaru mu iya; m'obeta ọ bụru iphe,
ha shii ọzoo ọphu ha nwanshịi. ?Dẹnu g'o gude o je l'emeru mu ọwana lẹ mpya? Ọ
tọo dụkwa nno!"
3 Dévidi bya eria angụ sụ: "Nna ngu bẹ o doru ẹnya ree lẹ mu lẹ ngu dụ lẹ ree.
O pfuwa iya hoohaa l'ime onwiya sụ: 'Jionatanu ta abyadụ amaru iphe ya eme. Ọ
-maru bẹ oo-ghu iya eghu.' Ọle-a; eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; gụbedua nọdu
ndzụ g'ị nọ iya-a; bẹ bụkwapho g'ọ bụ ire-lanụ lẹ ndzụ mu tsọ-geewaru atsọ-geru."
4 Jionatanu sụ Dévidi: "Iphe, ị sụkporu gẹ mu meeru ngu bẹ mu l'e-meru ngu."

5 Ọo ya bụ; Dévidi sụ iya: “Lenu; echele bụkwa ọnwa ọphúú; ọ gbaru gẹ mu
l'eze tụko rigba nri. Ọle-a; haa mu gẹ mu je edomia onwomu l'ẹgu jasụ l'ụzenyashi
nwarechi.
6 Ọ -bụru lẹ nna ngu kpajẹru ishi mu; sụ iya lẹ mụbe Dévidi bẹ rwọshikwaru ngu
ike g'ị haa mu gẹ mu gbaru je Bẹtulehemu, bụ ibe anyi; kẹle eegwe ngwẹja, ndu ipfu
anyi l'ophu eegweje aphagapha l'ẹka ono.
7 Ọ -bụru l'ọ sụru l'ọ dụa ree; l'ị maru lẹ mụbe nwozi ngu bẹ a-dzụ-a. Ọ -bụkwanu
l'ẹhu ghuru iya eghu; l'ị maru l'ọoriru mu ẹjo ọriri.
8 A -bya lẹ kẹ gụbedua; mejekwaru mụbe nwozi ngu iphe-ọma; noo kẹle mu lẹ ngu
tụkokwaru nọdu l'iphu Chipfu gbaa ndzụ. O -nweru ẹjo-iphe, mu meru; gbukwaa
mu l'onwongu. Kẹle-a ?bụ kẹ gụnu bẹ ii-gude kpụru mu je anụ nna ngu?”

9 Jionatanu sụ: “Tụswekwa! Ọ -bụru lẹ mu maru lẹ nna mu arịru ngu ẹjo ọriri; ?
mu te epfuduru ngu iya tọo?”

10 Dévidi jịa ya sụ: “?Bụ onye e-pfukwanụru mu iya; m'ọ -bụru lẹ nna ngu yeru
ngu iya ọnu karabaa?”

11 Jionatanu sụ: “Bya g'anyi je l'ẹgu ọbu.” Ọo ya bụ; ẹphe bya atụko jeshia l'ẹgu
ono.
12 Jionatanu bya asụ Dévidi: “Gẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu bụkwaru onye-
ekebe anyi; lẹ mu a-jịta nnana mu iphe ono ẹgube nta-a echele; ọzoo nwarechi. Ọ
-bụru l'ọochiru ngu idzu ọma bẹ mu e-pfuru ngu iya-a g'ị maru.
13 Ọ -bụkwanuru lẹ nna mu bẹ l'achọ g'o meka ngu iphe; gẹ Chipfu mekwaa mụbe
Jionatanu ọphu ka njọ; m'ọ -bụru lẹ mu te emeduru g'ị maru; mbụ dufu ngu g'ị gbalaa
l'ẹhu-guu. Tẹme gẹ Chipfu swikwaru ngu eswiru g'o shi swiru nna mu ono.
14 Ọle-a; jasụkpooru gẹ mu a-nọ-bekpọru ndzụ; goshijeẹkwa mu phọ n-yemobu,
shi l'ẹka Chipfu; mbụ g'e shi ẹgube ono g'e te egbu mu.
15 Mbụ-a; gẹ n-yemobu ngu ono te ebuhukwa ebuhu l'ẹhu ndibe mu; m'o
betakpọoru Chipfu wofukọtachaa ndu ọhogu gụbe Dévidi l'eli mgboko-a.”
16 Ọo ya bụ; Jionatanu yẹe ọnu-ụlo Dévidi gbaa ndzụ. Ọ sụ: “Gẹ Chipfu jịkwaa ndu
ọhogu Dévidi 'ọka-lẹ-aji.”

17 Jionatanu bya emee gẹ Dévidi ribuaru iya nte; gude goshi iya l'o yeru yẹbe
Jionatanu obu; noo kẹle Jionatanu yeru Dévidi obu g'o yeru onwiya.
18 Jionatanu bya asụ Dévidi: “Echele bẹ bụ ọbo-iphe k'ọnwa ọphúú. A taa hụmadu
ngu; oshi, ịinoduje egheru ọnu.
19 Teke o beru nwarechi; je anọdu l'ẹka phọ, i domijeru onwongu lẹ teke ono, iphe-a
watarụ adada lẹ mbụ phọ. Nọdu kwabẹ l'agụga mkpuma ono, bụ Ezẹlu.
20 Mu -bya bẹ mu a-gba ọnu apfụ ẹto l'ụzo ibiya ono; mbụ gbaa ya g'ọ bụ l'o nweru
iphe, mu tụberu agbagba.
21 Teke ono bẹ mu e-zi nwata nwokoro sụ iya: ‘Tụgbua je achọo apfụ ono.’ Teke
mu sụru iya g'ọ chịta apfụ ọbu; l'ọ kwa iya nọ iya l'ụzo ẹka ibiya ọphuu; fụtawaro
teke ono; ono goshiru l'eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bẹ ọ tọ dụdu iphe, bya
l'eme ngu nụ.
22 Teke bụkwanu lẹ mu sụru nwata nwokoro ono: ‘Lenu; apfụ ọbu bẹ dụkwadu
ngu l'ụzo atatiphu!’ Ọo ya bụ; l'ị tụgbua; kẹle Chipfu bẹ dufuwaru ngu g'ị tụgbua.
23 A -bya abya l'iphe ọphu anyi shi pfua; nyatakwa l'ọo Chipfu bụ onye-ekebe mu
lẹ ngu jasụ l'ojejoje.”

24 Ọo ya bụ; Dévidi domia onwiya l'ẹgu. Ọ bya erwua g'ọbo ọnwa ọphúú ono
rwuru; eze bya anọdu gẹ ya ria nri ọbo-iphe ono.
25 Eze nọdu l'ẹka ọonoduje lẹ mgboru igbulọ. Jionatanu nọdu anọ ghaaru iya iphu.
Ábụna nọ-kube Sọlu lẹ mgburẹku. Obenu l'ẹka Dévidi anọduje dabyiru iphoro.

26 Ọphu Sọlu te nwedu iphe, o pfuru mbọku ono; kẹle ọ rịkwanuru sụ: “O
nweruphọ g'ọ nwụru Dévidi ọphu ọ tọ dụdu nsọ. Sụ l'ọo-bụru phọ eviya l'ọo nsọ
bẹ Dévidi ta adụdu.”
27 O be lẹ nchitabọhu iya, bụ iya bụ mbọku k'ẹbo l'ọnwa ọ̀phúú ono; ẹka Dévidi
anọduje dabyikwaru iphoro ọzo. Ọo ya bụ; Sọlu sụ nwatibe iya, bụ Jionatanu: “?Bụ
gụnu meru iphe, nwatibe Jiesi ta abyadụru eri nri ụnyaphu ọzoo ntanụ?”
28 Jionatanu sụ iya: “Dévidi rwọshikwaru mu ike gẹ mu haa ya gẹ ya je
Bẹtulehemu.
29 Ọ sụru l'ọo gẹ ya je; kẹle ndu ipfu phẹ bẹ eegwe ngwẹja lẹ mkpụkpu phẹ; nwune
iya sụkwanu gẹ ya bya. L'ọ -bụru lẹ ya dụ mu l'obu; gẹ ya jenụ gẹ yẹe unwune iya
hụmagbabe. Noo iphe, meru g'o gude ọphu ọ tọ byaduru eri nri eze bụ ono.”
30 Teke ono Sọlu tukoshi Jionatanu ẹhu-eghu sụ iya: “Gụbe nwa, ẹjo nwanyị; mbụ
nwa, nwanyị, ekwefuje ike nwụru-a! ?Ọ dụ ngu gẹ mu ta amadụ l'ị tụru íkè yeru
nwatibe Jiesi; eme iphe-iphere ekpu unu lẹ ne, nwụru ngu nụ?
31 Lẹ gẹ nwatibe Jiesi a-nọ-bekpọru ndzụ lẹ mgboko-a bẹ ẹhu ngu mẹ alị-eze ngu ta
abyakwa l'ekeru ekeru. Ngwa; zia g'e je ekuaru mu iya nta-a; kẹle ọ nwụhufutaje!”
32 Jionatanu bya ajịa nna iya sụ: “?Bụ k'ishi gụnu bẹ ee-gude gbua ya? ?Bụ gụnu
bẹ o meru?”
33 Sọlu woẹrupho arwa iya tụa ya gẹ ya nmagbua ya. Ọ tụswee ya. Jionatanu
maẹkwarupho lẹ nna iya chịbuwaru l'oo-gbu Dévidi.
34 Jionatanu gude ẹhu-eghu, enwu iya phuruphuru g'ọku l'ẹhu shi l'ẹka a nọ eri
nri ono kwolihu lụfu. O gude aphụ k'iphe-iphere ono, nna iya eme ekpu Dévidi ono;
ọphu o to riduru nri lẹ mbọku k'ẹbo l'ọnwa ọ̀phúú ono.
35 O be l'ụtsu iya; Jionatanu gbẹshi jepfushia Dévidi l'ẹgu g'ẹphe l'iya dzuda. O
duta nwata nwokoro nshịi; ẹphe l'iya swịru.
36 Ọ sụ nwata ono: “Gbagbụa je achọo apfụ-a, mu abya agbagba-a.” Nwata ono
nọdu agbagbụkwadu; ọ gbaa apfụ ono l'ụzo atatiphu nwata ono.
37 Nwata bya erwu l'ẹka apfụ ono, Jionatanu gbaru phọ daru; o kua nwata oku sụ:
“?Tọbudu l'ụzo atatiphu ngu bẹ apfụ ono darụ?”
38 Ọ rashịaru nwata ono ọ́rà ike sụ iya: “Mee ẹgwegwa! Lọbaru ije! Ta apfụkwaru
apfụru!” Nwata ono tụruta apfụ ono; gbapfutashia nnajịuphu iya.
39 Ọphu nwata ono amakpọdanu iphe, akọ nụ; gbahaẹpho Jionatanu yẹe Dévidi
maru iphe, anwụ nụ.
40 Ọo ya bụ; Jionatanu chịru ngwọgu iya chiẹ nwata sụ iya: “Jewarọ; chịru iya
chịlaa unuphu.”
41 Nwata ono tụgbuchaepho; Dévidi shi l'agụga mkpuma ono l'ụzo ndọhali bya
bya ebuaru Jionatanu iphu l'alị ugbo ẹto. Ẹphe bya etsutsua onwophẹ ọnu; bya
atụko chiswee ẹkwa; ọle Dévidi ka ara ẹkwa ọbu.
42 Jionatanu sụ Dévidi: “Laa l'ẹhu-guu; kẹle anyi gudewaa ẹpha Chipfu ribua nte
lẹ mu lẹ ngu bẹ a-bụru ọ̀nyà. ‘Ọ kwa Chipfu bẹ bụ onye-ekebe mu lẹ ngu; mbụ mẹ
oshilọkpa ngu waa oshilọkpa nkemu jasụ l'ojejoje.’ ” Ọo ya bụ; Dévidi tụgbushia;
Jionatanu laphushia azụ l'unuphu.

21

1 Dévidi tụgbua jepfushia Ahimẹleku, bụ onye uke Chileke lẹ mkpụkpu Nobu. Ẹhu
nmaa Ahimẹleku anmanma g'ọ hụmaru Dévidi. Ọ sụ Dévidi: “?Bụ gụnu meru iphe,
ị swị nwẹkinyi ngu? ?Bụ gụnu meru iphe o to nwedu onye unu l'iya swị?”
2 Dévidi sụ Ahimẹleku, bụ onye uke Chileke: “Eze bẹ nweru iphe, o ziru mu gẹ mu
mee. Ọ sụru mu g'ọ tọ dụkwa onye mu e-me g'ọ maru iphe ono, o ziru mu ono; mbụ

iphe ono, ọ tụru mu ekemu iya ono. Ndu ozi mu bẹ o nwewaru ẹka mu sụru g'anyi l'ẹphe dzuda.
3 Sụ-a; ?o nweru g'ọ dụ ngu l'ẹka tọo? Nụnu mu ishi buredi ise; ọzokpoepho iphe
ọzo, dụ ngu nụ."
4 Onye uke Chileke ono sụ Dévidi: "Buredi mmanụ ta adụkwa mu; gbahaẹpho
buredi, dụ nsọ. Lẹ mu anụ ngu iya bụkwa m'ọ bụru l'unwokoro ono bẹ ẹphe
l'ụnwanyi ta akwadụru."
5 Dévidi yeeru onye uke Chileke ono ọnu sụ: "Iphe, bụ ire-lanụ bụ l'anyi l'ụnwanyi
te emegbakwaru e -shi k'ujiku ẹto, anyi gbẹshiru ije. Ono bụru g'ọodujekpoo mẹ
anyi -gbẹshi ije. Mbụ l'ẹhu-nwoke agbẹjenu dụ nsọ mẹ anyi -nọdu eje iphe mmanụ
ọzo; ọphu ọ bụro kẹ ntanụ-a!"
6 Ọo ya bụ; onye uke Chileke ono woru buredi ono, dụ nsọ ono woru nụ iya; eshi
ọphu ọ tọ dụedu buredi ọzo, dụ l'ẹka ono; gbahaẹpho buredi k'ono e shi dobe l'iphu
Chipfu ono. Mbụ buredi k'ono, a chịfuru bya egude ọphu evu ọku dochia ẹnya iya lẹ
mbọku ono, e wofuru iya ono.
7 Noo ya onye lanụ lẹ ndu ejeru Sọlu ozi nọdu l'ẹka ono mbọku ono. Kẹle iphe
sederu iya nụ bụ g'oo-shi meẹbe nsọ nsọ abarụ Chileke ẹja. Ẹpha iya bụ Dowẹgu; ọ
bụ onye Edọmu; bụru onye-ishi ndu eche-atụru Sọlu.
8 Dévidi jịa Ahimẹleku sụ: "?Unu nweru arwa; ọzoo ogu-echi l'ẹka-a? Kẹle mu te
egudedu ogu-echi mu; ọzoo ngwọgu ọzo; noo kẹle ozi ono, eze ziru ono bẹ dụ ọku
ọku."
9 Onye uke Chileke ono sụ: "Ọo ogu-echi Golayatu, bụ onye Filisitayinu ono, i gburu
lẹ nsụda Ela bẹ dụ l'ẹka-a. A phụ-chiru iya l'ẹkwa dobe l'azụ uwe-ukuvu, onye uke,
eyeje. Ọ -bụru l'ii-wota ono; l'i wota iya; eshinu ọ tọ dụedu ogu-echi ọzo, dụ l'ẹka-a;
gbahaa onoya."
Dévidi sụ: "Ọ tọ dụdu ọphu dụbaa g'ono; nụ mu iya rọ."
10 Lẹ mbọku ono bẹ Dévidi gbafụru lapfushia Akishi, bụ eze mkpụkpu Gatu l'ẹka
ọo gbalarụ Sọlu.
11 Ndu ozi Akishi sụ iya: "?Tọ bụnaa Dévidi ọwa bẹ bụ eze ndu alị ono-a? ?Tọ bụnaa
yẹbedua bẹ ẹphe agụ-kuje l'ebvu l'ẹka ẹphe ete ebvu sụ: 'Sọlu gbuwaru ụnubuku
ndu ojọgu; Dévidi gbukwanaa ụnubuku ndu ojọgu ugbo iri?' "
12 Opfu ono rwua Dévidi l'ẹhu; ọ tsụshiahaa Akishi, bụ eze ndu Gatu ebvu ike.
13 Ọ bya elekebe ẹnya ghaa umere; meahaa ọbvu ọbvu l'atatiphu phẹ l'ẹka ono; mbụ
nọdu phẹ l'ẹka meahaa g'onye ọbvu eme. Ọ nọdu akakashị mgbo, e yeru l'ọnu-ọguzo;
alwashị ọnu-mini ekpu onwiya l'ẹji-agba.
14 Akishi sụ ndu-ozi iya: "Unu lenu; ọbvu emekwa nwoke-e! ?Bụ gụnu bẹ unu
dutashịaru mu iya?
15 ?Ndu ọbvu eme bẹ akọru mu ụko meru g'o gude unu duta onye-a g'ọ bya emeahaa
ọbvu ọbvu l'iphu mu. ?Ọ bụ ekemu l'onye-a batafụtajeru mu l'ụlo tọo?"

22

Sọlu egbushi ndu-uke Chileke

1 No iya; Dévidi shi lẹ mkpụkpu Gatu gbaru je anọdu l'ọgba, dụ lẹ mkpụkpu
Adulamu. Unwune iya waa ndibe nna iya l'ophu nụma ẹ ya phọ; ẹphe wụru jepfushia
ya l'ẹka ono.
2 Ndu bụkpoo ndu iphe atsụ l'ẹhu; mẹ ndu ji ụgwo; waa ndu iphe, eemegbabẹ l'alị
ono ta adụdu ree tụko wụ-pfuta iya bya adọ-phee ya mgburugburu. Ọ bya abụru
onye-ishi phẹ. Unwoke, yẹe ya tụkoru nọdu bẹ dụ ụnu nemadzụ.

3 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ Dévidi shi jeshia mkpụkpu Mizupa, dụ l'alị Mówabu. O rwua
je asụ eze ndu Mówabu: "?Jiko kwenu gẹ ne mu waa nna mu lwapfuta ngu gẹ gụ
l'ẹphe nọdu jeye teke mu a-maru iphe, Chileke l'e-meru mu?"
4 Ọo ya bụ; ọ parụ phẹ haarụ eze ndu Mówabu; yẹle ẹphe bukọtaru
mkpụrumkpuru teke ono Dévidi bukọtaru l'ọgba ẹka ọ gbaru laa je anọdu ezeru
ndzụ ono.

5 Onye mpfuchiru Chileke, bụ Gadu bya asụ Dévidi: "Ba nọduhekwa l'ọgba ezeru
ndzụ. Tụgbukwa lashịa alị ndu Jiuda." Ọo ya bụ; Dévidi shi l'ẹka ono lụfu laa l'ọswa
Hẹretu.

6 Sọlu bya anụma l'a hụmawaru Dévidi waa ndu etsoje iya nụ. Teke ono bẹ Sọlu
nọ lẹ mkpula oshi tamarisuku, nọ l'eli úbvú, dụ lẹ mkpụkpu Gibiya. Sọlu gude arwa
l'ẹka; ndu-ozi iya l'ophu tụko pfụ-phee ya mgburugburu.
7 Sọlu sụ phẹ: "Unu ngabẹkpodapho; unubẹ ndu Benjiaminu! Nwatibe Jiesi; ?l'ọo-
nụkota unu okabyi; waa opfu-vayịnu tọo? ?Oo-mekọta unu ndu-ishi ụnu ndu ojọgu
labọ l'ụkporo iri iri; mẹ ndu-ishi ụkporo ndu ojọgu ise ise tọo?
8 Mbụ meru iphe g'unu hakọta agbaru mu ẹjo idzu; ọphu ọ tọ dụdu onye ọphu meru
gẹ mu maru teke ọkpara mu waa nwatibe Jiesi gbaru ndzụ. Ọphu ọ tọ dụdu g'unu
ha onye ọphu kparụ mu ishi; ọzoo pfuaru mu l'ọkpara mu bẹ yewaru nwozi mu, bụ
Dévidi dụbe dụbe g'o je edomia onwiya kwabẹru mu; mbụ ẹgube ọ kwagebenuru
mu-a ntanụ-a."

9 Tọbudu iya bụ; Dowẹgu, onye Edọmu, yẹle ndu-ishi ozi Sọlu tụkoru pfụru l'ẹka
ono sụ: "Mu hụmakwaru nwatibe Jiesi g'ọ byapfutaru Ahimẹleku nwa Ahitubu lẹ
mkpụkpu Nobu.
10 Ahimẹleku jee akpataru iya ishi l'ẹka Chipfu. O gwekwarụpho iphe, eri eriri
gwerụ nụ iya; woru ogu-echi Golayatu, onye Filisitayinu phọ woru nụfua ya."

11 Noo ya; eze bya ezia g'e je ekuaru iya onye uke Chileke, bụ Ahimẹleku nwa
Ahitubu; mẹ ndibe nna iya l'ophu, bụ ndu ono, bụ ndu-uke Chileke lẹ mkpụkpu
Nobu. Ẹphe tụko wụ-pfuta eze.
12 Sọlu bya asụ: "Ngabẹ nchị nta-a gụbe nwa Ahitubu!"

Ahimẹleku sụ iya: "Hm; nnajịuphu mu."

13 Sọlu sụ iya: "?Bụ gụnu meru g'o gude unu lẹ nwatibe Jiesi gbaaru mu ẹjo idzu.
Mbụ ị nụ iya buredi yẹe ogu-echi; bya akpataru iya ishi l'ẹka Chileke; k'ọphu ọ byaru
ekwefụru mu ike; je akwageberu mu g'ọ kwagebenuru mu-a ntanụ-a?"

14 Ahimẹleku yeeru eze ọnu sụ: "?Dẹnukpoo onye ọzo, egudebakpọo ire iya ẹka
lẹ ndu-ozi ngu l'ophu g'ọgo eze, bụ Dévidi; mbụ onye-ishi lẹ ndu eche ngu nche; bya
abụru onye a kakọta akwabẹ ùbvù lẹ ndibe ngu l'ophu?
15 ?Bụ mbọku ono bụ mbọku mbụ, mu kpatarụ ishi opfu ẹhu iya l'ẹka Chileke?
Tụswekwa! Gẹ gụbe eze te ejekwa atukobe nwozi ngu opfu; ọzoo m'onye lanụ lẹ
ndibe nna mu; noo kẹle nwozi ngu ta amadụ iphe, ada nụ."

16 Eze sụ iya: "Ị bụakwaa maa Ahimẹleku; mbụ gụbedua l'ishi onwongu waa ndibe
nna ngu l'ophu."
17 Eze sụ ndu eche iya nche, nọ-kube iya nụ: "Unu ghakọbe gbushia ndu-uke
Chipfu; noo kẹle ẹphebedua tụkwarupho íkè yeru Dévidi. Ẹphe machacharu teke
ọogbala; ọphu ẹphe abyadụru epfuaru mu iya." Ọle ndu-ozi eze ta adụdu onye ọphu
ọ dụ nphe gẹ ya halia ẹka gbua ndu-uke Chipfu.
18 Eze bya asụ Dowẹgu: "Ngwa; ghakọbe gbushia ndu-uke Chileke ono!" Ọo ya
bụ; Dowẹgu, onye Edọmu bya aghakọbe gbushiahaa phẹ. Lẹ mbọku ono bẹ o gburu
ụkporo ụmadzu ẹno l'ụmadzu ise, bụ ndu yeru uwe-ukuvu.

19 O gudekwaphọ ogu-echi tụko ndu Nobu, bụ mkpụkpu ndu-uke Chileke
gbushikọta; mbụ gbushikọta unwoke, bu iya nụ; mẹ ụnwanyi; mẹ ụnwegirima; je
akpaa lẹ ndu ọphu angụkwadu ẹra; mẹkpoo eswi; mẹ nkapfụ-ịgara; mẹ atụru.
20 Ọle nwoke lanụ, ẹpha iya bụ Abyiyata, bụ onye lanụ l'ime ụnwegirima unwoke,
Ahimẹleku nwa Ahitubu nwụtaru nahụru gbalaa; gbapfushia Dévidi.
21 Abyiyata dooru Dévidi lẹ Sọlu bẹ tụkokwaru ndu-uke Chipfu gbushikọta.
22 Dévidi bya asụ Abyiyata: "Mu malẹru-a mbọku ono lẹ Dowẹgu, bụ onye Edọmu
bẹ pfufutajẹru iya Sọlu; eshi ọphu ọ nọ l'ẹka ono. Egbugbu ono, e gbushikọtaru ndu
unuphu ibe nna ngu ono bẹ bụ mbẹdua bẹ o shi l'ẹka.
23 Ta atsụshi ebvu; nọdu l'ẹka-a; kẹle onye ono l'achọ ishi ndzụ ngu ono bẹ
l'achọkwapho kẹ mbẹdua, bụ Dévidi. O to nwedu iphe, e-me ngu nụ mẹ mu lẹ ngu
-nọdu."

23

Dévidi adzọ ndu mkpụkpu Keyila

1 Tọbudu iya bụ; a bya edooru Dévidi sụ iya: "Lenu; ndu Filisitayinu bẹ etsoakwa
ndu mkpụkpu Keyila ọgu; bya anawa phẹ nfụ l'ẹka ẹphe echije balị phẹ."
2 Dévidi bya akpata Chipfu ishi sụ: "?Bụ gẹ mu je etsoo ndu Filisitayinu ono ọgu
tọo?"
Chipfu sụ iya: "Jenụ je etsoo ndu Filisitayinu ọbu ọgu; dzọta ndu Keyila."
3 Ndu ẹphe lẹ Dévidi aswịje sụ iya: "Lewarọ; l'alị ndu Jiuda l'ẹka-a bẹ anyi
atsụkpoada ebvu. ?Dẹnukwanu g'ọo-dụwaro mẹ ọ -bụru l'anyi jeshiaru etso ndu
Filisitayinu ọgu lẹ mkpụkpu Keyila!"
4 Dévidi byakwa akpata Chipfu ishi ọzo. Chipfu sụ iya: "Gbalihu jeshia Keyila; noo
kẹle mu e-woru ndu Filisitayinu ye ngu l'ẹka."
5 Ọo ya bụ; Dévidi yẹe ndu etsoje iya nụ tụgbua jeshia mkpụkpu Keyila je etsoo ndu
Filisitayinu ọgu; gbua phẹ pyaapyaa; rwukọo ẹku phẹ; shi nno dzọta ndu mkpụkpu
Keyila.
6 Teke ono, Abyiyata nwa Ahimẹleku gbalarụ gbapfuta Dévidi lẹ mkpụkpu Keyila
ono bẹ ọ chị uwe-ukuvu ono.
7 E je edooru Sọlu lẹ Dévidi bẹ nọkwa lẹ Keyila. Sọlu sụ: "Chileke mewaru gẹ Dévidi
daba mu l'ẹka; kẹle ọ kwawaru; eshinu o jeru abahụ lẹ mkpụkpu, e gude igbulọ
kpụ-pheta mgburugburu; yee ya mgbo waa mkpụrukpu-ígwè, eegudeje atuchi iya
atuchi."
8 Sọlu bya atụko ndu ojọgu iya kukọbe k'ọgu; mbụ g'ẹphe jeshia mkpụkpu Keyila
je ekephee Dévidi yẹe ndu ẹphe l'iya swị.
9 O be gẹ Dévidi byaru amaru lẹ Sọlu bẹ achịwaru iya ẹjo idzu; ọ sụ Abyiyata, bụ
onye uke Chileke: "Chịtaru mu nụ uwe-ukuvu ono."
10 Dévidi bya asụ: "Gụbe Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu; mụbe nwozi ngu bẹ
o tsuwaru etsutsu lẹ nchị lẹ Sọlu bẹ eme g'oo-shi bya Keyila bya egude opfu ẹhu mu
mebyishia mkpụkpu-a.
11 ?Ndu Keyila a-kpụta mu nụ iya tọo? Gụbe Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu;
pfuaruro mụbe nwozi ngu gẹ mu maru: ?Sọlu a-bya l'ẹka-a dụ gẹ mu nụmaru iya
ono?"
Chipfu sụ iya: "Ọo-byakwa."
12 Dévidi bya ajịkwaa ya ọzo: "?Ndu Keyila a-kpụta mu lẹ ndu-a, l'etsoje mu nụ-a
nụ Sọlu tọo?"
Chipfu sụ: "Ee; ẹphe a-kpụkwaru unu nụ iya."
13 Ọo ya bụ; Dévidi yẹe ndu ẹphe l'iya swị, bụ ndu rwuru ụnu nemadzụ l'ụmadzu
ụkporo iri gbẹshi lụfushia lẹ mkpụkpu Keyila; tsoru je aghapheahaa l'ẹka ẹphe

jebekpọerupho. A bya edooru Sọlu lẹ Dévidi gbafụwaru lẹ mkpụkpu Keyila; ọphu o to jeẹduru ẹka ono.

Dévidi nọ l'echiẹgu

14 Dévidi nọ-kirishiwarọ l'ime ọgba mgbẹgu-evevee; mbụ nọduwaro l'alị úbvú úbvú l'echiẹgu, nọ lẹ mkpụkpu Zifu. Sọlu nọdu etsojeru achọ-phe iya mbọkumboku; obenu lẹ Chileke te ekwedu gẹ Dévidi daba iya l'ẹka.
15 Ọ bụru gẹ Dévidi nọ l'alị Horẹshi l'echiẹgu, nọ lẹ mkpụkpu Zifu bẹ o nụmaru lẹ Sọlu l'abya g'o gbua ya.
16 Jionatanu, bụ nwa Sọlu gbẹshi jepfushia Dévidi lẹ Horẹshi. Ọ bya eyetaru iya ẹka mee g'ọkpoma shihu iya ike l'ime Chileke.
17 Ọ sụ Dévidi: "Ta atsụkwa ebvu; kẹle ẹka nna mu, bụ Sọlu ta abyakwa erwu ngu l'ẹhu. Ọo ngu l'a-bụru eze ndu Ízurẹlu; mbẹdua e-kwe ngu ẹbo. Nna mu, bụ Sọlu bẹ makaharụ onoya."
18 Ẹphenebo bya atụko gbaa ndzụ l'iphu Chipfu. E mechaa; Dévidi nọ-kirishiwarọya l'alị Horẹshi ono; Jionatanu lashịa ibe iya.
19 No iya; ndu Zifu wupfu Sọlu lẹ mkpụkpu Gibiya je asụ iya: "Dévidi domikwaru onwiya l'echilabọ anyi. Ọ nọkwa l'ọgba, nọ l'alị Horẹshi; mbụ l'eli úbvú Hakila, nọ lẹ ndọhali Jieshimonu.
20 Ọle-a gụbe eze; nta-a bụ g'ị bya teke dụkpoe ngu phọ ree k'abyabya; ọo anyịbedua bẹ ọ dụwaruro g'anyi kpụta iya ye gụbe eze l'ẹka."
21 Sọlu sụ phẹ: "Gẹ Chipfu gọkwaru ọnu-ọma nụ unu; kẹle unu phụtaru mu.
22 Unu je akwakọbebaa; unu eje achọo ẹka Dévidi ọbu anọduje; hụmakwanu ẹka ọbu; makwarụpho onye ọphu hụmawaru iya nụ; kẹle mu nụmaru l'ọ gbanụkaru ẹregede.
23 Ọo ya bụ; g'unu je elerweta ẹnya getachaa ẹka oodomije onwiya; unu alwaphutakwanụ azụ bya epfuaru mu ọkpobe-opfu. Unu -byakwanụ; mu l'unu aswịwaruro: ọ -bụru l'ọ nọ l'alị ẹka ono bẹ mu l'a-chọkota iya l'ẹnya-unuphu, dụkota l'ipfu Jiuda mgburugburu."
24 No iya; ẹphe tụgbua vuru Sọlu ụzo jeshia mkpụkpu Zifu. Dévidi yẹe ndu ẹphe l'iya swị bẹ gbẹ nọduwaa l'echiẹgu mkpụkpu Mawonu; mbụ lẹ nsụda Araba, nọ l'ụzo ndọhali Jieshimonu.
25 Sọlu mẹ ndu yẹe ya tụkoru swịru bya awata achọkashi Dévidi. A bya edooru iya Dévidi; ọ tụgbua lashịa eze mkpuma ono, nọ l'echiẹgu Mawonu je anọdu. Sọlu bya anụma iya; bya achịru Dévidi jeshia l'ẹka ono.
26 Sọlu nọdu eje l'azụ úbvú ono ẹka iya ọphuu; Dévidi yẹe ndu nkiya nọdu eje l'azụ ibiya ọphuu; agba g'ẹphe gbalaaru Sọlu. O be gẹ Sọlu yẹe ndu ojọgu iya eme g'ẹphe gbaa Dévidi phẹ mgburugburu g'ẹphe gude phẹ;
27 onye ezije ozi rwua bya asụ Sọlu: "Bya ẹgwegwa-o! Ndu Filisitayinu bẹ byaakwaru etso ndu alị anyi ọgu."
28 Sọlu ghakọbeekwapho parụ achị Dévidi haa; ọ bụru iya ejepfu ndu Filisitayinu. Ọo ya kparụ iphe, ẹphe ekuje ẹka ono Sela-Hamalekọtu.*
29 Dévidi bya eshi l'ẹka ono tụgbua je eburu l'ọgba, nọ lẹ mkpụkpu Enu-Gedi.

24

Dévidi edobe Sọlu ndzụ

1 Tọbudu iya bụ; Sọlu chịfuchaepho ndu Filisitayinu ono bya alwa; a bya edooru iya lẹ Dévidi nọkwa l'echiẹgu, nọ lẹ mkpụkpu Enu-Gedi.

---

* **23:28 23:28** Iphe, Sela-Hamalekọtu bụ bẹ bụ Mkpuma Ogbode-ọgu.

2 Ọo ya bụ; Sọlu bya achịta ụnu ụmadzu ẹsaa l'ụkporo iri, bụ ndu a họtaru ahọta
l'ime ndu Ízurẹlu l'ophu ẹphe wụfu chọru Dévidi yẹe ndu l'etsoje iya nụ jeshia l'ibiya
kẹ "Mkpuma Eghu Ọswa".
3 Sọlu bya erwua l'ẹka a kpụru nwụlo atụru l'agụga gbororo; o nweru ọgba, nọ
l'ẹka ono; Sọlu bahụ l'ime ọgba ono gẹ ya je atụta unme. A ma lẹ Dévidi waa ndu
yẹe ya swị; nọ l'ime ime ọgba ono.

4 Ndu ono, etso Dévidi ono sụ iya: "Lewarọ ya! Ọ kwa ntanụ-a bụ mbọku ono,
Chipfu pfuru ngu opfu iya sụ g'ị hụma lẹ ya e-woru ndu ọhogu ngu ye ngu l'ẹka; g'i
woru phẹ mee g'ọ dụ ngu ree." Ọo ya bụ; Dévidi bya epyofuta tọepho nwẹhu pyaa
mpya je ebyibuta ọnu uwe-mgbalanụ Sọlu.
5 E mechaẹpho; obu wata anma Dévidi ikpe kẹle o byibutaru ọnu uwe-mgbalanụ
Sọlu ono.
6 Ọ sụ ndu ono, l'etsoje iya nụ ono: "Gẹ Chipfu te ekwekwa gẹ mu mee nnajịuphu
mu ẹgube iphe ono; mbụ onye ono, Chipfu wụru manụ l'ishi ono; ọzoo kẹ gẹ mu
halia ẹka denyi iya; kẹle ọ bụ onye Chipfu wụru manụ l'ishi."
7 Ọ bụru opfu ono bẹ Dévidi gude gbọoru ndu etsoje iya nụ ụja; ọphu ọ tọ hadụru
phẹ g'ẹphe tsoo Sọlu ọgu. No iya; Sọlu shi l'ọgba ono lụfu jeshia mkpa iya.
8 Dévidi mechaa bya eshi l'ime ọgba ono lụfuta kuahaa Sọlu oku sụ: "Nnajịuphu
mu, bụ eze!" Sọlu bya aghaa ẹnya l'azụ. Dévidi bya adaa kpurumu phozeta; bya
eworu iphu kpube l'alị;
9 sụ Sọlu: "Bụ gụnu kparụ iphe, ịinoduje angaru ndiphe nchị; mbụ ndu anọduje
edoru ngu lẹ Dévidi l'achọ g'o meka ngu iphe?
10 Hụmanu! Ntanụ-a bẹ i gudewaa ẹnya ngu hụma gẹ Chipfu meru; ị daba mu l'ẹka
l'ime ọgba phọ. O nweru ndu sụru gẹ mu gbua ngu; obenu lẹ mu dobelẹru ngu-a
ndzụ. Mu sụ lẹ mu ta abyakwa ahali ẹka mu byia nnajịuphu mu; noo kẹle ọ bụ onye
Chipfu wụru manụ l'ishi g'ọ bụru eze.
11 Nna mu; lekpọdapho ẹnya; hụmawaro ọnu uwe-mgbalanụ ngu gẹ mu gude iya
l'ẹka! Mu byibutaru ọnu uwe ngu ono; ọphu mu te egbuduru ngu. G'o dokwaa ngu
ẹnya nta-a tẹme l'ịi-makwarụpho lẹ mu te emeswedurụ ngu; ọphu mu te ekwefudụru
ngu ike. Ọ tọ dụdu ẹjo-iphe, mu meru ngu; ọle ịichie mu phọ kpabẹkpabe g'i gbua
mu.
12 Gẹ Chipfu kpekwaa ikpe ẹhu mu lẹ ngu; mbụ gẹ Chipfu gwatakwa ngu ụgwo
ẹjo-iphe ono, iime mu ono; ọle ?mu byahụnuru edenyi ngu ẹka.
13 Ọ dụa g'ẹtu ndiche, nmarụ sụ: 'Ẹjo-ememe bụ l'ẹka ndu iwashị bẹ ooshije';
obenu lẹ mbẹdua ta abyadụ l'edenyi ngu ẹka.
14 ?Bụnua onye bẹ eze ndu Ízurẹlu pafụtaru onwiya g'o gbua? ?Bụ onye bẹ ịichi
ọso? ?Tọ bụnaa odzu nwankụta-a? ?Tọ bụnaa nwogu, agbadụru ẹbà-a?
15 Ọo Chipfu bẹ e-kperu mu lẹ ngu ikpe; pfua onye ọphu iswi adụdu mma. G'o lee
ya ẹnya; haarụ mu enge nafụta mu l'ẹka ngu."

16 Dévidi pfughechaẹpho nno; Sọlu jịa ya sụ: "?Bụ gụbedua epfu iphe ono; nwa
mu, Dévidi?" Sọlu bya echishia mkpu ẹkwa.
17 Ọ bya asụ: "Oowa-e! Ị kakwa mu apfụbekoto; noo kẹle iimeru mu ree; obenu lẹ
mbẹdua eme ngu ẹjo-iphe.
18 Lẹ ntanụ-a bẹ i goshiwaru l'iimeru mu ree; mbụ lẹ Chipfu meru mu daba ngu
l'ẹka; ọphu i ti gbuduru mu.
19 Teke nemadzụ hụmaru ọhogu iya; ?ọohaje iya g'ọ laa kẹ mmanụ? Ọo ya bụ gẹ
Chipfu pfụkwaa ngu ụgwo iphe-ọma ono, i meru mu ntanụ-a ono!
20 Ọle nta-a bẹ o dowarụ mu ẹnya l'ị bụfutaje eze; tẹmanu ọ bụru ngu bẹ alị-eze
ndu Ízurẹlu l'ophu a-dụ l'ẹka.

21 Gude ẹpha Chipfu ribuaru mu angụ nta-a sụ l'ị tị byadu l'akpabufu awa mu akpabufu; ọzoo mee g'ẹpha mu chịhu achịhu l'unuphu ibe nna mu!”
22 Ọo ya bụ; Dévidi bya eribuaru Sọlu angụ ẹgube ono. Sọlu lashịa ibe iya.
Dévidi yẹe ndu etsoje iya nụ wụfu laphushia azụ l'ọgba.

25

Nebalụ aswarụ Dévidi ụswara

1 Ọo ya bụ; Sámẹlu bya anwụhu; ndu Ízurẹlu bya edzukọbe raa ẹkwa iya. Ẹphe bya elia ya l'ibe iya lẹ mkpụkpu Rama.
Dévidi bya atụgbua lashịa echiẹgu Paranu.
2 Ọ dụru nwoke lanụ bụ lẹ mkpụkpu Mawonu. Ọ bụ onye nweru ẹku lẹ mkpụkpu Kamẹlu; bya abụru onye nweru iphe shii. Atụru, o nweru enweru dụ ụnu ẹsaa l'ụkporo iri. Eghu iya dụ ụnu labọ l'ụkporo iri. Ọ nọdu lẹ Kamẹlu eseshi atụru iya ono ẹji l'ẹhu.
3 Ẹpha nwoke ono bụ Nebalụ; ẹpha nyee ya bụru Abigelu. Nyee ya ono bụru onye maru iphe ọkpobe amaru; bya amakwaphọ mma. Ọle ji iya bẹ dụ ẹhuka bya abụru onye ẹjo-obu l'iphe, oomekpọo ememe. Ọ bụ onye shi l'eri Kalẹbu.
4 Dévidi nọdu l'echiẹgu nụma lẹ Nebalụ bẹ eseshi atụru iya ẹji l'ẹhu.
5 Ọ bya ezia ụmadzu iri l'ime ụnwokorobya, ẹphe l'iya swị sụ phẹ: “Unu jepfu Nebalụ lẹ mkpụkpu Kamẹlu; unu ekeleru mu iya.
6 Unu sụ iya: ‘Gẹ ndzụ ngu tsekwaa ogologo. G'ẹhu dụkwa ngu guu lẹ ndibe ngu; mẹkpoo iphemiphe, i nweru enweru!
7 Mu nụmaru l'i bushi atụru ngu ẹji. Teke anyi lẹ ndu nche-atụru ngu shi tụko nọdu l'ẹka lanụ bẹ anyi te emekpajẹkwaru phẹ ẹhu; ọphu ọ tọ dụdu iphe phẹ, phuhujeru nụ l'iphe, bụ teke anyi l'ẹphe nọkotaru lẹ Kamẹlu.
8 Ị -jịa ya ndu-ozi ngu bẹ ẹphe a-kọru ngu iya-a. Ọo ya bụ; g'obu ngu dụnu l'ẹka ụnwokorobya mu-a nọ eshi ọphu anyi byaru l'ọbo-iphe-a. Jiko nụnu ndu-ozi ngu; mẹ nwa ngu, bụ Dévidi iphe, ẹka ngu rwukpọerupho.’ ”
9 Ndu ozi Dévidi ono rwuẹpho; ẹphe bya eworu ozi ono, Dévidi ziru ono bya ezia Nebalụ; bya adaa ngabẹru iya.
10 Nebalụ bya asụ ndu-ozi Dévidi ono “?Bụ onye bụ Dévidi? Mu sụru: nwa Jiesi ?ọ bụ onye? Ndu nta-a bẹ dụakwaa igwerigwe anashịhu nnajịuphu phẹ agbakashịhu.
11 ?Bụ k'ishi gụnu bẹ mu e-wota nri mu waa mini; mẹ anụ, mu gburu ndu ebushiru mu atụru mu ẹji woru nụ ndu mu ta amadụ ẹka ẹphe shi?”
12 Ụnwokorobya ono dakọbe laphushia azụ je edokọtaru Dévidi iphe ono, o pfuru ono.
13 Dévidi sụ phẹ: “Ngwa; onyenọnu wota ogu-echi iya turu!” Ọo ya bụ; onyenọnu bya ewotachaa ogu-echi iya turu. Dévidi bya etukwarụpho nkiya. Ndu ọphu tso Dévidi bẹ rwuru ụnu nemadzụ. Ụmadzu ụkporo iri nọdu swiru ivu phẹ.
14 Nwokorọbya lanụ l'ime ndu-ozi Nebalụ je edooru nyee Nebalụ, bụ Abigelu sụ: “Lekpọdapho lẹ Dévidi bẹ nọ l'echiẹgu zia ndu-ozi iya g'ẹphe bya ekeleru iya nnajịuphu; ọ gbẹ meru iphe-iphere kpua phẹ.
15 Ọle ndu ono mekwanụru anyi ree shii; ọphu ẹphe emekpajẹduru anyi ẹhu; ọphu iphe anyi te ephuhujeduru lẹ teke ono, anyi l'ẹphe tụkoru nọkotakpo lẹ mgbẹgu ono.
16 Eswe l'ẹnyashi mbọkumboku bẹ ẹphe shi abụjeru igbo-ụlo gbobuta anyi lẹ teke ono, anyi shi anọ-kubeje phẹ eche atụru anyi ono.
17 Nta bụkwa g'ị rịedu iya ọriri maru iphe, ii-me; noo kẹle ẹjo-iphe abyakwa adapfuta nnajịuphu anyi yẹe ndibe iya l'ophu; kẹle ọ kwatarụ bụru onye iwashị k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu onye ejiru iya ọnu dẹe.”

18 Abigelu bya emekebe ẹgwegwa je achịta ishi buredi ụkporo iri; waa otumu mẹe labọ; waa atụru ise, e gburu hụchaa ya ahùhù; bya ajaa ya àjàjà dobe; waa akpe, a hụru yejia ogbongu ise; waa ẹcha-mbekee ụkporo ise, e gude akpụru vayịnu ghee; waa ẹcha-mbekee ọphu dụ ụkporo iri, e gude akpụru figu ghee. O gwekọo ya tukobegbaa l'eli nkapfụ-ịgara.
19 Ọ bya asụ ndu-ozi iya: "Unu tụgbua vuta ụzo; mu a-nọdu-a etso unu l'azụ." Ọle o to pfukwanụru iya ji iya, bụ Nebalụ.

20 Ọ nọdu l'eli nkapfụ-ịgara iya agba agbazeta l'ụwuru, nọ l'úbvú ono; ọ bya l'amarụ Dévidi yẹle ndu ẹphe l'iya swị nọdu agbazetawaa abyapfuta iya. Ọ bya agba phẹ ndzuta.
21 Ọ bụru teke ono bẹ Dévidi pfukwadụru-a sụ: "Ọ tọ dụdu urwu, ọ barụ mu mbụ echeche, mu shi echeru nwoke-a ẹku iya l'echiẹgu; mbụ chekọta iya k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu iphe, o nweru enweru dụru ọphu tuphahụru nụ. Ọ bụru ẹjo-iphe bẹ o gude pfụa mu ụgwo ree, mu meru iya.
22 Gẹ Chileke mekwaa mu iphe, o meru ndu ọhogu Dévidi; m'ọ bụru l'e rwuru l'ụtsu mu dobe m'onye lanụ, bụ nwoke ndzụ lẹ ndu o nwekọtaru."

23 Abigelu bya ahụmaepho Dévidi; o nyizetakebe l'eli nkapfụ-ịgara iya ono; bya ephozeta l'iphu Dévidi bya eworu iphu kpube l'alị.
24 Nwanyị ono daa gbushi ikpere l'iphu Dévidi sụ iya: "Nnajịuphu mu; g'ọ bụru mu rọ bẹ aa-ta ụta iya nwẹkinyi mu. Jiko gẹ mụbe nwozi ngu nwanyị pfunuru opfu yeru ngu. Ngabẹnuru mụbe nwozi ngu nwanyị nchị.
25 Ọ -bụru kẹ nnajịuphu mu; ba ngakwaru mkpọkoro nwoke ono, bụ Nebalụ nchị; kẹle ọo ẹpho g'ẹpha iya dụ bụ g'ọ dụ. Ọoza onye-eswe l'ẹpha; tẹme ọ nọdu emehukwaphọ eswe. Obenu lẹ mụbe nwozi ngu nwanyị gbẹ ọphu mu ta ahụmaduru ndu-ozi ono, gụbe nnajịuphu mu yeru ono.
26 Ọle-a nnajịuphu mu; bẹ eshinu Chipfu sephuwaru ngu azụ g'i ti je egbua ọchi waa g'ị tị gwata ụgwo iphe, e meru ngu l'ẹka onwongu; bẹ Chipfu -nọdu-a ndzụ g'ọ nọ iya-a; gụbedua nọdu; bẹ bụkwa gẹ Nebalụ dụ bụ gẹ ndu ọhogu ngu waa iphe, bụkota ndu l'achọ g'ẹphe e-shi mekata gụbe nnajịuphu mu a-dụ.
27 G'e wonụru iphe-a, mụbe nwozi ngu nwanyị guderu gụbe nnajịuphu mu-a nụ ụnwokorobya ono, unu l'ẹphe swị ono.
28 Jiko gụaruro nwozi ngu nwanyị nvụ l'ẹka mu mesweru; noo kẹle a makahawaru lẹ Chipfu e-me g'abụ eze kẹ gụbe nnajịuphu mu nọo ọdu; kẹle ọo ọgu Chipfu bẹ ịilwu. G'ọ tọ dụkwa ẹjo-iphe, aa-hụma ngu l'ẹhu jasụ teke ịi-nọ-beru.
29 O betakpọoru nemadzụ nọdu achị ngu k'egbugbu bẹ Chipfu, bụ Chileke ngu e-woẹrupho ndzụ gụbe nnajịuphu mu kwachia rengurengu l'ite ndzụ. Ọle ndzụ ndu ọhogu ngu phẹ bẹ aa-gbáphù ẹgube aagbaphuje mkpuma rọbo-a.
30 Tọbudu iya bụ; teke Chipfu meẹrupho gụbe nnajịuphu mu iphe, dụ ree ono, o kweshigbaaru ngu ukwe iya ono; bya eworu ngu mee onye-ishi l'alị Ízurẹlu;
31 ọ tọo bụeduru nnajịuphu mu aphụ; ọzoo g'obu waahaa ngu mini l'i gburu ọchi enwedu ishi; ọzoo l'ị gwataru ụgwo iphe, e meru ngu. Lẹ teke ono, Chipfu e-meshiru gụbe nnajịuphu mu iphe, dụ ree ono; nyatakwa mụbe nwozi ngu nwanyị."

32 Dévidi sụ Abigelu: "G'ajaja bụru kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; mbụ onye ziru ngu g'ị gba mu ndzuta ntanụ-a.
33 Gẹ mmamiphe ngu bụkwaru iphe, a gọru ọnu-ọma nụ; tẹme g'a gọkwarupho ọnu-ọma nụ gụbedua gbobutaru mu gẹ mu te egbu ọchi lẹ ntanụ-a; waa gẹ mu te egude ẹka onwomu gwata ụgwo iphe, e meru mu.
34 Ọme ọ tọ bụ l'ị gbaru ẹgwegwa bya mu ndzuta-a; bẹ mu shiakwa ribua nte sụ: 'L'eshinu Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono,

gbobutaru ọphu mu te emekaẹduru ngu iphe ono; bẹ ọ tọ dụkwa onye nwoke l'ibe Nebalụ m'onye lanụ mu gege egbuphodo mẹ o -rwutashịa l'ụtsu echele.’ ”
35 Ọo ya bụ; Dévidi bya anata iya iphe ono, o gwetarụ iya ono; sụ iya: “Tọkwa ẹhu. Mu nụmawaru iphe, i pfuru bya ekwetawaa iphe, ị rwọru.”
36 Abigelu bya alapfu Nebalụ je ahụma l'ọ nọroo abọ-iphe l'ibe iya; ẹgube ono, onye eze emeje ono. Ẹhu nọdu atsọ Nebalụ ụtso; kẹle mẹe atsụshi iya ike. Ọphu ọ tọ dụdu iphe, Abigelu pfuru iya jasụ nchi bọhu.
37 O -rwua l'ụtsu iya lẹ teke mẹe ono sahụwaru Nebalụ; nyee ya bya atụko iphemiphe ono dokọtaru iya; meji tọfu iya; ọ kpọ-kerehu gẹ mkpuma.
38 A bya anọchaa iphe, dụ g'abalị iri; Chipfu chitsua Nebalụ; ọ bụru iya anwụhu.

Dévidi alụta Abigelu

39 O be teke Dévidi byaru anụma lẹ Nebalụ nwụhuwaru ọ sụ: “G'ajaja bụru kẹ Chipfu; mbụ onye ono, gwataru ụgwo iphe-iphere ono, mu natarụ l'ẹka Nebalụ. Ọ bya egbobutakwaphọ mụbe nwozi iya gẹ mu te eye ẹka l'ẹjo-iphe. Chipfu bẹ wowaru ẹjo-ememe, Nebalụ meru kpukposhi iya l'ishi nkiya.”
Ọo ya bụ; Dévidi zia g'e je ezia Abigelu g'ọ bya gẹ ya lụru iya.
40 Ndu ozi Dévidi jeshia mkpụkpu Kamẹlu je ezia Abigelu sụ iya: “Dévidi bẹ zikwaru anyi g'anyi bya eduta ngu g'ị bụru nyee ya.”
41 Abigelu gbalihu bya ephozeta iphu iya l'alị sụ: “Waa mụbe nwozi unu nwanyị baa; mbụ onye a-nọdu asajẹ ndu-ozi nnajịuphu mu ọkpa.”
42 Abigelu jịkobe ẹgwegwa bya eduta ụnwumgboko ise, l'ejeru iya ozi yeru onwiya; o nyikota eli nkapfụ-ịgara tsoru ndu ono, Dévidi ziru ozi ono; o je alụru Dévidi.
43 Dévidi bẹ alụhawaa Ahinowamu, bụ onye shi lẹ mkpụkpu Jiezerẹlu; yẹe Abigelu bya atụko bụru unyomu Dévidi.
44 Teke ono bẹ Sọlu kutawaru nwada iya, bụ Mikalu; mbụ nyee Dévidi woru kee Paliti nwa Layishi; mbụ onye shi lẹ mkpụkpu Galimu.

26

Dévidi aha Sọlu ndzụ ọzobaa

1 Ndu mkpụkpu Zifu bya atụgbua je edooru Sọlu lẹ mkpụkpu Gibiya sụ: “Dévidi bẹ domikwaru onwiya l'úbvú Hakila, nọ gha iphu lẹ Jieshimonu.”
2 Sọlu bya atụgbua jeshia l'echiẹgu mkpụkpu Zifu; yẹe ụnu unwoke ẹsaa l'ụkporo iri, a họtaru l'alị Ízurẹlu tụko swịru jeshia achọ Dévidi.
3 Sọlu phẹ bya adọru l'agụga gborоro l'úbvú Hakila ono, nọ gha iphu lẹ Jieshimonu. Dévidi nọduro ya l'echiẹgu. Ọ hụmaepho lẹ Sọlu chọwaru iya byatashịa ẹka ono;
4 o zia ndu anwụ ngge ẹphe jee; bya eme ọ marweta l'ọo eviya lẹ Sọlu byawaru.
5 Ọo ya bụ; Dévidi gbẹshi bya ejeshia l'ẹka ono, Sọlu phẹ dọru ono. O -rwua je ahụma ẹka Sọlu yẹe Ábụna nwa Nẹru, bụ onye-ishi ndu ojọgu zẹ. Sọlu zẹe l'ime ọdu ono; ndu ojọgu iya dọ-phee ya mgburugburu.
6 Dévidi bya ajịa Ahimẹleku, bụ onye Hetu waa Abishayi nwa Zeruya; mbụ nwune Jiowabu sụ phẹ: “?Bụ onye ole bẹ e-tsoru mu g'anyi jepfu Sọlu l'ẹka ẹphe dọru ono?”
Abishayi sụ: “Ọo mbẹdua l'e-tsoru ngu je.”
7 Ọo ya bụ; Dévidi yẹe Abishayi tụgbua jepfu ndu ojọgu ono l'ẹnyashi. Ẹphe jerwua bya ahụma Sọlu l'ẹka ọ zẹ eku mgbẹnya l'ime ime ọdu ono; yẹe arwa iya, o woru bvube l'alị l'ụzo ishi iya. Ábụna yẹe ndu ojọgu ono zẹ-phee ya mgburugburu.
8 Abishayi sụ Dévidi: “Ntanụ-a bẹ Chileke mewaru g'ọhogu ngu daba ngu l'ẹka. Jiko hanaa nta-a gẹ mu gude arwa-a sụpyabe iya l'alị ugbo lanụ; mu ta a-sụkwa iya ya ugbo ẹbo.”

9 Obenu lẹ Dévidi sụru Abishayi: “Te emeghekwa nkiya! Mbụ-a; ?Bụ onye a-hali ẹka byia onye ono, Chipfu wụru manụ l'ishi g'ọ bụru eze; g'e -mecha g'onye ono laa kẹ mmanụ?”
10 “Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bẹ bụkwa Chipfu l'onwiya bẹ l'e-gude ẹka iya chigbua ya. Ọphuu l'anwụhu iya rwuru; ọ nwụhu; ọzoo l'o jeru ọgu; je alaa l'ọgu.
11 Gẹ Chipfu te ekwekwa gẹ mu halia ẹka byia onye ono, Chipfu wụru manụ l'ishi ono. Iphe, e-me nụ bụ g'i wota arwa ono waa iphe, aangụ mini ono, nọ iya l'ụzo ishi ono g'anyi tụgbua.”
12 Ọo ya bụ; Dévidi tuta arwa ono; bya ewota iphe, aangụ mini ono, nọ Sọlu l'ụzo ishi ono ọ bụru phẹ atụgbu. Ọphu ọ tọ dụdu onye hụmaru iya nụ; ọphu ọ dụdu onye maru nụ; ọphu ọ dụdu onye ọphu tehuru etehu. Ẹphe tụkoepho ekugbaa mgbẹnya; kẹle Chipfu meru g'oke mgbẹnya tụ phẹ.
13 No iya; Dévidi bya adafụ azụ iya ọphuu; je enyikota eli úbvú; nọdu nwụzenya ụzenya. Ẹka nọ-buharu phẹ l'echilabọ kwatakpọo dụ ọsa shii.
14 Dévidi bya ekua ndu ojọgu ono oku; kua mẹ Ábụna nwa Nẹru sụ phẹ: “Ábụna; t'ịi zadụ ẹnu; Ábụna?”
Ábụna za ẹnu bya asụ: “?Ị bụ onye; gụbe nwọphu eku eze oku?”
15 Dévidi sụ Ábụna: “?Tị bụnaa nwoke, dụ ike l'ọgu? ?Bụ onye bẹ atụkpooru ngu nụ l'alị Ízurẹlu? ?Dẹnu g'ọ nwụru i ti letaduru nnajịuphu ngu, bụ eze ẹnya; k'ọphu bụ l'o nweru onye byaru gẹ ya gbua nnajịuphu ngu, bụ eze?
16 Iphe ono, i meru ono ta adụkwa ree. Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bẹ iphe, gbaru unu g'unu ha bụkwa anwụhu. Noo kẹle unu te eletaduru nnajịuphu unu ẹnya; mbụ onye ono, Chipfu wụru manụ l'ishi ono. Chịkaedu ẹnya achịka. ?Dẹnu arwa eze yẹe iphe, ọonguje mini, o shi dobe lẹ mgboru ishi iya ono?”
17 Sọlu maẹkwarupho l'ọo olu-opfu Dévidi bya asụ: “?Bụ olu-opfu ngu bụ ono nwa mu, bụ Dévidi?”
Dévidi sụ iya: “Ee! Ọ kwa iya-a nnajịuphu mu, bụ eze.”
18 Ọ sụkwapho: “?Bụ kẹ gụnu bẹ gụbe nnajịuphu mu achịhunuru nwozi ngu? ?Bụhunu gụnu bẹ mu meru? ?Bụ ẹjo-iphe gụnu bẹ ẹka mu dụkpoo?
19 Jiko gẹ gụbe nnajịuphu mu, bụ eze ngabẹnuru nwozi ngu nchị nta. Ọ -bụru l'ọo Chipfu bẹ kpaliru ngu g'ị chịahaa mu nno; g'ọ natakwa ngwẹja. Teke ọbu l'ọo ndiphe bẹ eme iya nụ; g'ẹphe bụkwaru ndu vu ọnu l'atatiphu Chipfu. Nta-a bẹ ẹphe chịfuwaru mu l'echilabọ ndibe Chipfu. Ẹphe sụ gẹ mu je ejeahaaru agwa ọzo ozi!
20 Ọle-a; gẹ mee mu te egedakwa l'alị l'ẹka dụ ẹnya l'iphu Chipfu; kẹle eze ndu Ízurẹlu bẹ lụfutawaru bya achịahaa nwogu, teke agbadu ẹ́bà g'onye achị nta ọ̀kwà l'úbvú.”
21 Tọbudu iya bụ Sọlu sụ: “Mu meakwaru iphe-ẹji. Lwanụ azụ; nwa mu, Dévidi. Mu taa tụbaedu ama emeka ngu iphe ọzo; noo kẹle ị gụberu ndzụ mụbe Sọlu iphe ntanụ-a. Ọo eswe bẹ mu meru; mbụ lẹ mu meswekpọwaru k'ọphu parụ ẹka apaa.”
22 Dévidi sụ: “Wakwa arwa gụbe eze baa. G'unwokoro ngu onye lanụ tụghata bya ewota iya.
23 Ọo Chipfu a-pfụ onyenọnu ụgwo apfụbekoto iya waa k'apfụshi ike l'iphe, onye pfuru. Ntanụ-a bẹ Chipfu meru; ị daba mu l'ẹka; ọle mu taa halikwanụ ẹka ebyi onye ono, Chipfu wụru manụ l'ishi ono.
24 G'ọ bụnuru gẹ mu gụberu ndzụ ngu iphe ntanụ-a; bụkwapho gẹ Chipfu a-gụbe ndzụ nkemu iphe; mbụ g'ọ nafụtakota mu l'iphe-ẹhuka, byaru mu nụ.”
25 Ọo ya bụ; Sọlu bya asụ Dévidi: “G'e kebekwa ngu l'ọma nwa mu, bụ Dévidi. Ii-me iphe, nyịberu anyịbe; mbụ mee ya mekọta!”
Ọo ya bụ; Dévidi tụgbushia; Sọlu laphushia azụ l'ibe iya.

27

Dévidi alapfu ndu Filisitayinu

1 Dévidi bya arịa l'ime onwiya sụ: “Nta bẹ ujiku lanụ bẹ mu e-mechakwaa shi l'ẹka Sọlu laa l'iyi. O to nwedu iphe ọzo, kabakpọo ree; ta abụdu gẹ mu gbaru lashịa alị ndu Filisitayinu. Ọo ya bụ Sọlu akabẹ haa mu achọ-phe l'alị Ízurẹlu; mbụ mu e-shi nno ya nahụ iya.”

2 Ọo ya bụ; Dévidi yẹe unwoke ono, dụ ụnu nemadzụ l'ụkporo iri ono, bụ ndu yẹe ya aswịje ono gbẹshi lapfushia Akishi, bụ onye eze mkpụkpu Gatu; mbụ nwatibe Mawọku.

3 Dévidi phẹ lapfu Akishi je eburu lẹ mkpụkpu Gatu. Onyenọnu bẹ yẹle ndibe iya tụkochaaru buru. Dévidi bẹ yẹle unyomu iya labọ tụkoru buru; mbụ Ahinowamu kẹ mkpụkpu Jiezerẹlu waa Abigelu kẹ Kamẹlu, bụ iya bụ nwanyị ono, ji iya, bụ Nebalụ ta anọedu-a.

4 O be teke e doẹrupho Sọlu lẹ Dévidi gbalawaru lashịa Gatu; ọphu ọ tọ chọbaeduru iya.

5 Ọo ya bụ Dévidi bya asụ Akishi: “Ọ -bụru lẹ mu dụ ngu l'obu; wofutanu mkpụkpu lanụ l'alị-a; nụ mu gẹ mu buru. ?Dẹnu g'ọ bụ mụbe nwozi ngu bẹ unu l'iya atụko buru lẹ mkpụkpu lanụ l'ẹka eze bu?”

6 Ọo ya bụ; Akishi woru mkpụkpu Zikulagu woru nụ iya mbọku ono. Ọ bụru iya meru iphe Zikulagu bụ mkpụkpu ndu eze ndu Jiuda byasụ ntanụ-a.

7 Dévidi bẹ bugbaru apha ophu l'ọnwa ẹno l'alị ndu Filisitayinu ono.

8 Dévidi yẹe ndu etsoje iya nụ bya atụgbua je alwụa ndu Geshu; mẹ ndu Gizi; mẹ ndu Amalẹku. Ndu-a bẹ shihawaa teke dụ ẹnya butaru l'alị ono; mbụ shitakpọo mẹ a -nọdu eje Shuru jasụ l'alị ndu Ijiputu.

9 Ọ nọdu abụjeru ndu ọphu Dévidi bapfuwaru l'ọgu ono; l'oogbushikọta phẹ. Ọ tọ dụdu nwoke ọzoo nwanyị, oodobeje ndzụ. Ọ bya akpụko atụru; mẹ eghu; mẹ eswi; mẹ nkapfụ-ịgara; mẹ ịnya-kamẹlu; bya achịkochaa uwe. O -mechaa; ọolapfushia Akishi.

10 Teke Akishi jịru iya: “?Bụ ibiya ole bẹ i jeru alwụa ntanụ-a?” Dévidi asụ iya: “Ọ kwa echiẹgu ndọhali mkpụkpu Jiuda.” Ọzoo l'ọosu iya l'ọo echiẹgu ndọhali kẹ mkpụkpu ndu Jierahụmelu; ọzoo l'ọo echiẹgu ndọhali Kénu.

11 Ọ tọ dụdu nwoke ọzoo nwanyị, oodobeje ndzụ kẹ kpụru bya Gatu; kẹle ọonoduje arị sụ: “Ẹphe e-jekwa agba anyi ama sụ l'ọwakwa iphe, Dévidi meru baa.” Ọ bụru gẹ Dévidi shi emeje iya bụ ono lẹ teke o bukọtaru l'alị ndu Filisitayinu.

12 Akishi daru Dévidi ye l'ẹhu; asụje onwiya: “Dévidi bẹ a-bụwaruro nwozi mu jasụru asụru; noo kẹle ndibe phẹ, bụ ndu Ízurẹlu bẹ kpọwaru iya ashị mebyi akpọkpo.”

28

1 Ọ bya erwua teke ono; ndu Filisitayinu bya akpakọo ndu ojọgu phẹ g'ẹphe tsoo ndu Ízurẹlu ọgu. Akishi je asụ Dévidi: “G'o dokwaa ngu ẹnya ree l'unu l'unwoke ngu bẹ e-dujekwa mu ọgu.”

2 Dévidi sụ iya: “Ọ n'iya bụ l'ịi-hụmawaro iphe, onye-ozi ngu e-me.”

Akishi sụ Dévidi: “Ọ dụepho ree; mu e-mewaa ngu rọ g'ị bụru onye a-nọdu eche mu nche jeye ndzụ mu abvụ.”

Sọlu yẹe nwanyị, aphụje ọphulenya, bu lẹ Ẹnudo

3 Nta-a bẹ Sámẹlu nwụhuwaru; ndu Ízurẹlu l'ophu tụko raa ẹkwa iya; bya elia ya lẹ mkpụkpu iya lẹ Rama. Sọlu bẹ tụkowaru ndu emeje ọmamanshi; mẹ ndu aphụje ọphulenya rwushikọta l'alị ono.

4 Ndu Filisitayinu bya edzukọbe bya adọru k'ọgu lẹ mkpụkpu Shunemu. Sọlu bya akpakọo ndu Ízurẹlu l'ophu ẹphebedua dọru nkephẹ l'úbvú Gilubowa.
5 O be gẹ Sọlu hụmaerupho ndu ojọgu ndu Filisitayinu; ndzụ gụhu iya; tẹme obu nọdu etekwa iya phọ ophe.
6 O mee g'ọ kpata Chipfu ishi; ọphu Chipfu ta adụdu iphe, ọ gbẹ lẹ nrwọ; ọzoo l'ido urimu pfuaru iya; ọzokpoonu l'ọnu ndu mpfuchiru iya.
7 Sọlu bya asụ ndu ejeru iya ozi: "Unu leeru mu ẹnya nwanyị, aphụje ọphulenya k'ọphu mu e-je akpata iya ishi."
Ẹphe sụ iya l'o nweru onye lanụ, bu lẹ mkpụkpu Enu-Dọru.
8 Sọlu bya eworu onwiya gbugabẹ; chịta uwe mmanụ yee. O be l'ẹnyashi yẹe unwoke labọ swịru jepfushia nwanyị ono. Sọlu rwua bya asụ iya: "Kpataẹduru mu maa ishi. Onye ọphu mu kukpọerupho ẹpha iya bẹ ịi-kpokuta."
9 Nwanyị ono sụ iya: "Lenu; ị manụrua iphe, Sọlu meru. Mbụ lẹ ndu ajịje iphe; mẹ ndu aphụje ọphulenya bẹ ọ tụkoru rwushikọta l'alị-a. ?Dẹnu g'o gude ị bya ekweberu mu ẹregede; gẹ mu eshi nno nwụhu?"
10 Sọlu bya egude ẹpha Chipfu ribuaru iya angụ sụ: "Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bẹ ọ tọ dụkwa aphụ, a bya l'anụ ngu l'opfu iphe-a."
11 Nwanyị ono bya ajịa ya sụ: "?Bụ onye bẹ mu a-kpokuru ngu?"
Ọ sụ iya: "Ọo Sámẹlu bẹ ịi-kpoku."
12 Nwanyị ono bya ahụmaepho Sámẹlu bya echishia mkpu sụ Sọlu: "?Dẹnu g'o gude ị gbaaru mu ẹregede? Ọ kwa ngu bụ Sọlu!"
13 Eze, bụ Sọlu bya asụ nwanyị ono: "Ta atsụshi ebvu. ?Bụ gụnu bẹ ị hụmaru?"
Nwanyị ono sụ iya: "Mu hụmaru maa g'o shi l'alị afụta."
14 Ọ jịa ya sụ: "?Ọ dụkwanu ịdagha?"
Nwanyị ono sụ: "Ọo akahụ nwoke ọgerenya, yeru uwe-mgbalanụ bẹ alụfutanu ọbu."
Sọlu maẹkwarupho l'ọo Sámẹlu. O phozeta woru iphu kpupyabẹ l'alị.
15 Sámẹlu bya epfua opfu sụ Sọlu: "?Bụ gụnu bẹ iikuru mu; i gude akpọshi mu atụta unme, mu atụta-a?"
Sọlu sụ iya: "Mu nọ l'oke iphe-ẹhuka; kẹle ndu Filisitayinu bẹ etso mu ọgu; tẹme Chileke pawaru mu buhaa; ọphu ooyejeẹdu ọnu yeru mu e -shi lẹ ndu mpfuchiru iya; ọzoo lẹ nrwọ. Ọo ya kpatarụ iphe, mu eku ngu g'ị karụ mu ụzo, mu e-shi iya."
16 Sámẹlu sụ iya: "?Ị chọru mu gụnu nta-a, Chipfu pawaru ngu buhaa; ọ bụwaru onye opfu ngu-a?
17 Ọo iphe ono, Chipfu shi mu l'ọnu gbaaru ngu ama iya ono bẹ avụkota nno. Chipfu bẹ nafụwaru ngu aba eze ono woru iya nụ onye ọzo, bụ Dévidi.
18 Kẹle i ti medụru Opfu Chipfu; mbụ l'i ti tukoshiduru ndu Amalẹku oke-ẹhu-eghu Chipfu. Ọ bụru iya meru g'o gude; o mee ngu iphe ono, o meru ngu ntanụ-a ono.
19 Ọphu kachakpọo nụ bụ lẹ Chipfu a-chịru unu lẹ ndu Ízurẹlu ye ndu Filisitayinu l'ẹka; mbụ l'echele ọwa-a bẹ unu l'ụnwu ngu unwoke a-lwapfuta mu lẹ maa. Nokwaphọ gẹ Chipfu a-chịru ndu ojọgu ndu Ízurẹlu chịru ye ndu Filisitayinu l'ẹka."
20 Ndzụ-agụgu iphe ono, Sámẹlu pfuru ono gude Sọlu; ọ ngabufu daa l'alị teke ono teke ono. Ike bvụ iya; kẹle o to riduru nri eswe mẹ kẹ ẹnyashi mbọku ono l'ophu.
21 Nwanyị ono bya bya ahụma g'ẹhu anmashịberu Sọlu anmanma ike bya asụ iya: "Lenu; mụbe nwozi ngu nwanyị bẹ nụkwaru ngu opfu; mee iphe, i ziru mu ememe. Mu tụru ishi ndzụ mu mekọta iphemiphe, ị sụru gẹ mu mee.
22 Ọo ya bụ jikonu; ngabẹnuru nwozi ngu nwanyị nchị; mbụ gẹ mu nụnu ngu nri g'i ria; k'ọphu ike a-dụ ngu g'i gude lashịa."
23 Sọlu jịka sụ lẹ ya te eridu nri. Ọle ndu-ozi iya waa nwanyị ono tụkoru rwọahaa ya; ọ gbẹ teke ono kweta. Ọ bya agbẹshi l'ẹka ọ zẹ l'alị bya anọ-zeta l'iphe-azẹe.

24 Nwanyị ono bẹ nweru nweswi, tsụru ẹba, nọ l'ụlo iya. O woru iya gbua teke ono
teke ono. Ọ bya ewota ukpokutu-nri gwọ-phube gude ghee buredi, eeyeduru iphe,
ekoje buredi.
25 Nwanyị ono bya akwashịaru Sọlu phẹ iphe ono; ẹphe ria. E mechaa; ẹphe tụgbua
l'ẹnyashi ono lashịa.

29

Ndu-ishi ndu Filisitayinu achịfu Dévidi l'iphu ọgu

1 Ndu Filisitayinu bya edzukọbe-gbua ndu ojọgu phẹ lẹ mkpụkpu Afẹku. Ndu
Ízurẹlu je anmaa anmanma ọgu lẹ mgboru ẹka mini anọduje anwụshi lẹ mkpụkpu
Jiezerẹlu.
2 O be gẹ ndu-ishi ndu Filisitayinu keshiru ndu ojọgu phẹ; ẹphe dzebegbaa ụkporo
ise ise; ndu ọphu adụ ụnu labọ l'ụkporo iri iri; Dévidi yẹe ndu etsoje iya nụ nọdu
awụ etso phẹ azụ azụ ẹphe lẹ Akishi.
3 Ndu-ishi ndu Filisitayinu bya ajịa sụ: "?Bụ gụnu bẹ ndu Hiburu ọwana eme l'ẹka-
a?"
Akishi sụ phẹ: "Ọ kwa Dévidi ono, shi bụru nwozi Sọlu, bụ eze ndu Ízurẹlu-a. Mu
l'iya bughataakwaru apha ophu. Ọle eshinu ọ gbafụtaru l'ibe Sọlu lwapfuta mu bẹ
ta adụkwa ntụcha, mu hụmajeru iya l'ẹhu."
4 Ẹhu ghuahaa ndu-ishi ndu Filisitayinu ono eghu; ẹphe sụ iya: "Duphukwa phẹ
azụ g'ẹphe je anọduro l'ẹka ono, ị nụru phẹ g'ẹphe buru ono. G'o to tsokwaru anyi je
ọgu; a -nọnyanu; e rwua lẹ teke aalwụ ọgu; ọ gbẹ ghakọbe tsoahaa anyi ọgu. Kẹle-a;
?tọo kabadaa nphe g'ee-shi gẹ yẹe nnajịuphu iya bya adụ lẹ ree ọzo mẹ o -gbushia
anyi ishi?
5 ?Tọ bụnaa Dévidi ọwana bẹ ẹphe agụje l'ebvu ete sụ: 'Sọlu gbuwaru ụnubuku
ndu ojọgu; Dévidi gbukwanaa ụnubuku ndu ojọgu ugbo iri?' "
6 Ọo ya bụ; Akishi bya ekua Dévidi sụ iya: "Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bẹ
ị bụepho onye pfụru ọto; tẹme ọ dụhukwa mu phọ ree kẹ g'i tsoru anyi g'anyi tụko
swịru jee ọgu-a; noo kẹle e -shi mbọku ono, ị lwapfutaru mu ono byasụ ntanụ-a bẹ ọ
tọ dụdu ntụcha, mu hụmajeru ngu l'ẹhu. Ọle ọo ndu-ishi ono bẹ ị tị dụdu ree l'ẹnya.
7 Ghakọbe lashịa lẹ nchị-odoo; be ejekwa eme iphe, ta adụdu ndu-ishi ndu
Filisitayinu ree."
8 Dévidi jịa ya sụ: "?Bụkwanu gụnu bẹ mu mehunuru? ?Bụkpoo gụnu bẹ ị hụmaru
l'ẹhu mụbe nwozi ngu shitakpọo lẹ mbọku, mu lwapfutaru ngu byasụ nta-a? ?Dẹnu
iphe, bụ lẹ mu tee jedu etsoo ọhogu gụbe nnajịuphu mu, bụ eze ọgu?"
9 Akishi sụ iya: "Mu maru-a l'ị dụ mu ree l'ẹnya; mbụ l'ị dụ-tabeẹ mu phọ g'ojozi-
imigwe Chileke; ọle ndu-ishi ndu Filisitayinu pfuwaru sụ l'ị tị byadu etso anyi je ọgu
ono.
10 Nta-a bụkwa g'i tehu l'ọnma ẹwa ụtsu unu lẹ ndu-ozi nnajịuphu ngu ono; mbụ
ndu ono, unu l'ẹphe tụkoru swịru ono; g'unu tụgbua lẹ gẹregere nchi-abọhu."
11 Ọo ya bụ; Dévidi yẹle ndu etsoje iya nụ gbẹshi l'ọnmewa ụtsu laphushia azụ l'alị
ndu Filisitayinu; ndu Filisitayinu tụgbua; ọ bụru phẹ eje Jiezerẹlu.

30

Dévidi etso ndu Amalẹku ọgu

1 Ọ bya ebe gẹ Dévidi yẹe unwoke iya rwuẹrupho mkpụkpu Zikulagu lẹ mbọku
ọphu kwe iya ẹto, ẹphe gbẹshiru; ẹphe hụma lẹ ndu Amalẹku byawaru alwụa ndu
bu l'echiẹgu ndọhali waa ndu mkpụkpu Zikulagu alwụlwu. Ẹphe lwụru Zikulagu
woru ọku tụfu iya.

2 Ndu Amalẹku ono kpụkotachaa ụnwanyi, nọ iya nụ lẹ ndzụ; kpụtachaa ẹgirima
mẹ ọgerenya. Ọphu ọ tọ dụdu mẹ onye lanụ ẹphe gburu egbugbu; gbahaẹpho
akpụko bẹ ẹphe kpụkoru phẹ lashịa.
3 Noo ya; Dévidi yẹe unwoke iya ono bya abyarwuta Zikulagu; bya ahụma g'ọku
mebyishiru iya; tẹme a kpụkoo unyomu phẹ; mẹ ụnwegirima phẹ lẹ ndzụ.
4 Tọbudu iya bụ; Dévidi yẹe ndu ono, yẹe ya tụkoru swịru ono chishia mkpu ẹkwa;
raẹ ya phọ jasụ ike ẹkwa bvụshikota phẹ.
5 Unyomu Dévidi ẹphe n'ẹbo, bụ iya bụ Ahinowamu, onye Jiezerẹlu; mẹ Abigelu,
ọphu ji iya, bụ Nebalụ nwụhuwaru; mbụ onye Kamẹlu bẹ a kpụtachaaru.
6 Iphe ono tsụshia Dévidi l'ẹhu ike; kẹle ndu ono bẹ epfu g'ẹphe tugbua ya lẹ
mkpuma. Onyenọnu l'ime phẹ bẹ ẹhu gbangahụchaaru lẹ k'ụnwu phẹ unwoke mẹ
ụnwada phẹ, a kpụtaru. Ọle Dévidi bẹ gbatarụ onwiya ike l'ime Chipfu, bụ Chileke
iya.
7 Tọbudu iya bụ; Dévidi bya epfuaru Abyiyata, onye uke Chileke; mbụ nwa
Ahimẹleku sụ iya: "Wotaru mu nụ uwe-ukuvu ono!" Abyiyata chịta iya chịjeru iya.
8 Dévidi bya ajịa Chipfu sụ: "?Bụ gẹ mu chịpfuru ikpoto ndu ọ-lwụa-ọla-a? ?Mu
a-gbapfu phẹ-a tọo?"
Ọ sụ iya: "Chịpyabe phẹ; ịi-gbapfu phẹ-a; mbụ nashịchaa phẹ iphe ono g'ọ ha."
9 Dévidi yẹe unwoke, yẹe ya swị, dụ ụnu l'ụkporo iri bya agbarwua nggele Besọ.
O rwua l'ẹka ono o nweru ndu ọphu harụ nọshia;
10 kẹle ụmadzu ụkporo iri l'ime phẹ bẹ ike bvụeberu k'ọphu ẹphe ta adụdu ike
daa nggele ono. Ọ bụru Dévidi waa ụnu nemadzụ k'ọphuu bẹ chịkwaseru ndu ono.
11 Ẹphe gbata je ahụma onye Ijiputu lẹ mgbẹgu. Ẹphe duta iya dupfu Dévidi. Ẹphe
bya eworu nri nụ iya o ria; bya echebe iya mini ọ ngụa.
12 Ẹphe woru ibiribe ẹcha-mbekee, e gude akpụru oshi figu mee nụ iya; wafụa
ọphu e gude akpụru vayịnu ghee. Ọ bya eria ya rọkota ike; kẹle o to riduru nri;
ọphu ọ tọ ngụduru mini e -shi k'abalị ẹto; eswe l'ẹnyashi.
13 Dévidi jịa ya sụ: "?Bụ onye kẹ ndu ole bẹ ị bụ? Tẹme ?bụ awe bẹ i shi bya?"
Nwokorọbya ono sụ iya: "Mu bụkwa onye Ijiputu; bụkwarupho nwohu onye
Amalẹku. Nnajịuphu mu gbadoru mu e -shi k'abalị ẹto, larụ alala; kẹle iphe-ememe
zụpyaberu mu.
14 Anyi jeru alwụa ndu Kereti, bu l'ụzo ndọhali; mẹ ndu bu l'ẹka iya kẹ ndu Jiuda;
mẹ ndu Kalẹbu, bu l'echiẹgu ndọhali. Anyi tụa ọku lẹ mkpụkpu Zikulagu."
15 Dévidi jịa ya sụ: "?Ịi-dụ ike duru mu je egoshi mu ikpoto ndu ọ-lwụa-ọlaa ono?"
Ọ sụ: "I -gude ẹpha Chileke ribuaru mu nte l'ị tị byadu l'e-gbu mu; ọphu ị kpụduru
mu anụ nnajịuphu mu; mu e-duru ngu je egoshi ngu ẹka ẹphe nọ."
16 O duru Dévidi phẹ rwua. Ndu Amalẹku ono dọru l'alị ono; eri angụ; bya eme
ẹmereme k'ikpoto iphe ono, ẹphe gwekọru l'alị ndu Filisitayinu; mẹ kẹ ndu Jiuda
ono.
17 Dévidi phẹ datso phẹ ọgu; shi l'ụzenyashi mbọku ono lwụa phẹ jasụ l'ụzenyashi
echele iya. Ọphu ọ tọ dụdu m'ọ onye lanụ, gbalarụ nụ; a -gụfuepho ụnu
ụnwokorobya, nyihuru eli ịnya-kamẹlu gbala.
18 Dévidi phẹ tụkokpoo iphemiphe ono, ndu Amalẹku gwekọru phọ nafụtachaa;
lụfuchaa l'unyomu iya phọ ẹphe n'ẹbo.
19 Ọphu ọ dụdu iphe phẹ ọphu tuphahụru etuphahụ; onye upfu mẹ onye nta;
unwokoro mẹ ụnwumgboko; iphe, a kwatarụ l'ọkwata; mẹkpoo iphe mmanụ ọzo,
ẹphe gwekọru egwekọ. Dévidi phẹ tụko iya naphutachaa azụ.
20 Dévidi phẹ bya akpụkochaa atụru ndu Amalẹku; mẹ eghu phẹ; mẹ eswi phẹ.
Ndu ojọgu Dévidi kparụ ẹku ono vuru ụzo asụje: "Ọwa-a bụ iphe, Dévidi kwatarụ
l'ọkwata."

21 Ọo ya bụ; Dévidi bya abyapfuta ụmadzu ụkporo iri phọ bụ ndu ono, ike bvụshiru k'ọphu ẹphe ta adụedu ike tsoru iya phọ; mbụ ndu ono, a harụ l'azụ nggele Besọ azụ iya ọphu-a. Ẹphe wụfuta g'ẹphe gba Dévidi yẹe ndu ọphu yẹe ya swị ndzuta. Dévidi jerwua bya ekele phẹ ekele.
22 Ndu ẹjo nemadzụ mẹ ndu mkpaka l'ime ndu ono, tso Dévidi ono bya asụ: "Eshi ọphu anyi l'ẹphe ta aswịdu jee ọgu bẹ anyi tee kekwa iphe ono, anyi kwatarụ l'ọkwata ono agba phẹ. Iphe, e-mechia nụ bụ l'onyenọnu l'e-duta nyee ya waa ụnwu iya lashịa."
23 Dévidi sụ phẹ: "Waawakwa; ụnwunna mu; unu be jekwa egude iphe, Chipfu nụru anyi mee nno. Ọo Chipfu bụ onye gbobutaru anyi; bya eworu ndu byaru anyi etso ọgu ye anyi l'ẹka.
24 ?Ọ dụ unu g'onye angaru unu nchị l'iphe ono, unu epfu ono? Iphe, onye nọ swiru ivu ketarụ bẹ bụ iphe, onye tso je ọgu e-keta. Ẹphe e-ketagbaa iphe lanụ."
25 Dévidi tụa ya; ọ bụru ekemu bya abụru omelalị ndu Ízurẹlu e -shi mbọku ono byasụru ntanụ-a.
26 Dévidi bya alarwuẹpho mkpụkpu Zikulagu; ọ harụ iphe ono, ẹphe kwatarụ l'ọkwata ono nụ g'e je anụ ndu ẹphe l'iya eshi ọ̀nyà, bụ ndu bụ ọgerenya ndu Jiuda. Ọ sụ g'a sụ phẹ: "Ọwaa bụ iphe, mu anụ unu l'iphe, anyi natarụ ndu ọhogu Chipfu l'ọgu."
27 Ọ nụru iphe ono g'a nụ ndu ọphu bu lẹ mkpụkpu Bẹtelu; mẹ ndu ọphu bu lẹ mkpụkpu Ramotu, dụ l'echiẹgu ndọhali; mẹ ndu kẹ mkpụkpu Jiatiru;
28 mẹ ndu kẹ mkpụkpu Arowa; mẹ ndu kẹ mkpụkpu Sifumotu; mẹ ndu kẹ mkpụkpu Eshutemowa;
29 mẹ ndu kẹ mkpụkpu Rakalu; mẹ ndu kẹ mkpụkpu ndu Jierahụmelu; mẹ ndu kẹ mkpụkpu ndu Kénu;
30 mẹ ndu kẹ mkpụkpu Họma; mẹ ndu kẹ mkpụkpu Borashanu; mẹ ndu kẹ mkpụkpu Ataku;
31 mẹ ndu kẹ mkpụkpu Hẹburonu; mẹwaro ndu ẹka Dévidi mẹ ndu nkiya shi anọduje aghaphegbaa.

31

Anwụhu Sọlu yẹe ụnwu iya
(1Iphe 10:1-12)

1 Tọbudu iya bụ; ndu Filisitayinu wata etso ndu Ízurẹlu ọgu; ndu Ízurẹlu yeru phẹ ọkpa l'ọso. E gbushia ndu Ízurẹlu ndu ọphu dụ igwerigwe l'úbvú Gilubowa.
2 Ndu Filisitayinu chịpfuru Sọlu waa ụnwu iya ẹhuka ẹhuka. Ẹphe gbua ụnwu iya, bụ Jionatanu; mẹ Abinadabu; waa Malukishuwa.
3 Ọgu ono kpohu ọku mebyi ekpohu l'ibe iya ọphu Sọlu nọ. Ndu chị apfụ chịpyabe Sọlu woru apfụ gbaa ya; meka iya iphe ọkpobe emeka.
4 Sọlu sụ onye achịjeru iya ngwọgu: "Mịfuta ogu-echi ngu nmagbua mu; a -nọnyaa nụ ndu ono, ebuduru úbvù ono rwua bya eworu mu nmagbua; meru iphere kpua mu." Ọle onye ono, achịjeru iya ngwọgu ono bẹ ndzụ agụ; ọphu o kwedu gbua ya. Ọo ya bụ; Sọlu woru ogu-echi iya gha ịgharaphu; woru ẹpho chie ya.
5 Onye achịjeru Sọlu ngwọgu ono hụmaepho lẹ Sọlu nwụhuwaru; ọ dafụa l'eli ogu-echi nkiya; ẹphe l'iya tụko nwụshihu.
6 Ọo ya bụ; Sọlu yẹe ụnwu iya unwoke ẹphe n'ẹto; mẹ onye achịjeru iya ngwọgu; mẹ ndu ojọgu iya g'ẹphe ha tụko nwụshihukota l'ujiku lanụ ono.
7 O be teke ndu Ízurẹlu ọphu bu l'azụ nsụda azụ iya ọphuu; mẹ ndu ọphu bu l'agụga ẹnyimu Jiọ́danu hụmaerupho lẹ ndu ojọgu Ízurẹlu bẹ yewaru ọkpa l'ọso;

bya ahụmakwapho lẹ Sọlu yẹe ụnwu iya unwoke tụkowaru nwụshihu; ẹphe tụko haa mkpụkpu phẹ gbalachaa; ndu Filisitayinu bya bya eburu iya.
8 O beẹpho lẹ nchitabọhu iya; gẹ ndu Filisitayinu byaru g'ẹphe yeshia ndu ono, e gburu l'ọgu ono iphe, ẹphe yeru l'ẹhu; ẹphe hụma odzu Sọlu yẹe ụnwu iya unwoke ẹphe n'ẹto g'ẹphe dabyigbaaru l'úbvú Gilubowa.
9 Ẹphe bya egbuta Sọlu ishi; yeshikọta iya ngwọgu, ọ kwarụ onwiya; bya eye ndu-ozi g'ẹphe jedzuru alị Filisitayinu mgburugburu je arakashịa ya k'ọphu agwa phẹ; mẹ ndiphe a-nụma-dzuru iya.
10 Ẹphe woru ngwọgu iya ono dobe l'ụlo agwa, bụ Ashịtoretu; bya eworu ogwẹhu iya kpọpyabe l'igbulọ mkpụkpu Bẹtu-Shanu.
11 O be teke ndu bu lẹ mkpụkpu Jiabẹshi-Giladu nụmaerupho iphe ono, ndu Filisitayinu meru Sọlu ono;
12 unwoke l'ophu, bụ ndu ọkpehu dụ lẹ mkpụkpu ono tụko wụfu l'ẹnyashi jeshia Bẹtu-Shanu. Ẹphe je apazeta odzu Sọlu yẹe k'ụnwu iya l'eli igbulọ Bẹtu-Shanu; pata jeshia Jiabẹshi je akpọchaa phẹ ọku.
13 Ẹphe bya atụtukobe ọkpu phẹ lia l'upfu oshi tamarisuku, dụ lẹ Jiabẹshi; bya aswịa ẹgu abalị ẹsaa.

Ẹkwo Sámẹlu k'ẹbo

Anwụhu Sọlu erwu Dévidi lẹ nchị

1 Tọbudu iya bụ; Sọlu nwụhuchaepho; Dévidi shi l'ọgu ono, o gbushiru ndu
Amalẹku ono lwa; bya anọo abalị labọ lẹ mkpụkpu Zikulagu.
2 O -rwua mbọku ọphu kwe iya ẹto; a bya ele ẹnya; nwoke lanụ, shiwaa l'ọdu-ọgu
Sọlu phẹ rwua; yẹe uwe iya, a gbajashịchaaru agbajashị; kporu urwuku kpua onwiya
l'ishi. Ọ byapfutaẹpho Dévidi; bya adaa kpurumu l'alị gude kwabẹ iya ùbvù.
3 Dévidi jịa ya sụ iya: "?Bụ aweya bẹ i shi?"

Ọ sụ Dévidi: "Mu shikwa l'ọdu-ọgu ndu Ízurẹlu gbalaa."
4 Dévidi sụ iya: "?Dẹnu g'ọ nwụru? Jiko kọeshiduru mu iya."

Ọ sụ Dévidi: "Ndu Ízurẹlu gbakashịhukwaru l'iphu ọgu ono. Ndu ọphu dụ
igwerigwe bẹ daru nwụshihu; k'ọphu bụ lẹ Sọlu yẹe nwa iya, bụ Jionatanu bẹ tụkoru
nwụshihukota."
5 Tọbudu iya bụ; Dévidi bya ajịa nwokorọbya ono, byaru bya akọoru iya iphe ono sụ
iya: "?Dẹnu g'i shi maru lẹ Sọlu yẹle nwa iya, bụ Jionatanu bẹ tụkoru nwụhuchaa?"
6 Nwokorọbya ono, byaru akọoru Dévidi iphe ono sụ: "O nweẹrupho g'o meru;
mu nọdu l'úbvú Gilubowa; Sọlu l'onwiya nọdu l'ẹka ono nmakpuru l'eli arwa iya.
Ụgbo-ịnya ndu ọhogu iya; yẹle ndu agba l'ịnya ono nọdu achịwa iya kpabẹ kpabẹ.
7 No iya; Sọlu bya aghaa ẹnya l'azụ hụma mu; bya araku mu. Mu jịa ya sụ: '?Bụ gẹ
mu mee gụnu?'
8 Ọ jịa mu: '?Bụ onye bẹ ị bụ?' Mu sụ iya lẹ mu bụ onye Amalẹku.
9 Ọ sụ mu jiko gẹ mu bya apfụ-kube iya gbua ya; noo kẹle ya nọ ndzụ, ọnwu ka
mma!
10 Mu jenụ apfụ-kube iya; woru iya gbua; noo kẹle o doru mu ẹnya l'ọ -darwuwa
alị bẹ ọ bụwaa iya ọnwu. Mu bya ekputa iya okpu-eze, o kpu l'ishi; bya agbata iya
echi, ọ gba l'ẹka; ọ bụru iya bẹ mu gude wotaru gụbe nnajịuphu mu l'ẹka-a."
11 Noo ya; Dévidi yẹle ndu ẹphe l'iya swị ye ẹka l'uwe phẹ gbajashịchaa.
12 Ẹphe tụko raa ẹkwa; gụa aphụ; swịa ẹgu jeye l'ụzenyashi l'opfu ẹhu Sọlu; mẹ
nwa iya nwoke, bụ Jionatanu; mẹ kẹ ndu ojọgu Chipfu, bụ ọnu-ụlo Ízurẹlu ono, e
gude ogu-echi gbushia ono.
13 Dévidi bya ajịa nwokorọbya ono, byaru iya edoru iphe ono sụ iya: "?Ị bụ onye
awe?"
Ọ sụ: "Mu bụkwa nwatibe onye Amalẹku, bụ mbyambya."
14 Dévidi jịa ya sụ: "?Bụ gụnu bẹ ị tị tsụduru ebvu k'ahali ẹka gbua onye Chipfu
wụru manụ l'ishi?"
15 Dévidi bya ekua onye lanụ l'ụnwokorobya iya sụ: "Je egbuta nwoke ono tụa!"
O je egbuta iya tụa; ọ nwụhu.
16 Dévidi sụ iya: "G'ọchi ngu tukokwaru ngu l'ishi; noo kẹle i gudewaa ọnu ngu
gbaa onwongu ama sụ l'ọo ngu gburu onye Chipfu wụru manụ l'ishi."

Dévidi agụ aphụ Sọlu yẹle Jionatanu

17 Tọbudu iya bụ; Dévidi bya agụa ebvu-aphụ ẹhu Sọlu yẹe nwa iya, bụ Jionatanu;
18 bya asụ g'e zia ndu Jiuda g'aagụje ebvu-aphụ ono. Ẹpha ebvu ono bụ "apfụ."
Ẹka e deru ebvu ọbu bụ l'ẹkwo Jiasha.

19 “Ùbvù, ị dụ gụbe Ízurẹlu bẹ
e gbuwaru tọgbo l'eli úbvú!
Gẹ ndu ọkpehu dụ
tụko dabyigbaaru!
20 G'e te pfukwa iya lẹ
mkpụkpu Gatu;
ọphu a rakwa iya arara tsoru
gbororo ọma mkpụkpu
Ashikelọnu; a -nọnyaa;
ẹhu je atsọahaa ụnwada
Filisitayinu ụtso;
mbụ a -nọnyaa;
ụnwada ndu ono,
e buduru úbvù ono
tụahaa okoo.
21 Unubẹ úbvú úbvú Gilubowa;
g'iji ta akwabaẹkwa kpua unu;
ọphu mini edzebaẹkwaru unu;
ọphu unu enweẹkwaru alị,
emehuje iphe.
Noo kẹle ọo l'eli unu bẹ a nọ
merwua iphe, ndu ọkpehu dụ
egudeje egbobuta
onwophẹ l'ọgu.
Mbụ l'iphe, Sọlu egudeje
egbobuta onwiya l'ọgu
bẹ a taa nyịbaedu manụ.
22 Apfụ Jionatanu bẹ ta
akpọlajeduru azụ g'ọ tọ
nmọpfuta ẹba ndu ọkpehu dụ;
ọphu ogu-echi Sọlu
ta alwajẹduru l'ẹbe abụ
l'o gburu nemadzụ jasụru
o ji iya.
23 Sọlu waa Jionatanu;
teke unu nọ ndzụ bẹ unu
shi ama ntụmatu;
tẹme unu bụru ndu
e yeru obu.
Ọphu unu ekekahadụru
ekekahaa jasụ l'ọnwu.
Unu shi ka ugo eme barabara;
tẹme unu shikwaphọ ka
oduma ọkpehu.
24 Unubẹ ụnwada Ízurẹlu;
unu kwaa ẹkwa Sọlu;
mbụ onye ono,
yeru unu uwe uswe-uswe,
ama mma ono;
onye ono, gude
mkpọla-ododo
memashịa uwe,

unu yeru l'ẹhu ememashị ono.
25 Lewarọ gẹ ndu ọkpehu dụ
dabyigbaaru l'ẹka ẹphe
larụ l'ọgu!
L'eli úbvú bẹ e gburu
Jionatanu tọgbo.
26 Mu agụ aphụ ẹhu ngu;
nwune mu Jionatanu.
I shi bụnukaru mu onye vu
oke aswa.
N-yemobu, i shi yee mu bẹ
dụkwa biribiri.
Ọ ka n-yemobu k'ụnwanyi
adụ biribiri.
27 Lewarọ gẹ ndu ọkpehu
dabyigbaaru!
Ngwọgu, eegudeje alwụ ọgu
bụkotawa ọla-l'iswi!”

2

Eechi Dévidi eze ndu Jiuda

1 Tọbudu iya bụ; e mechaa; Dévidi je akpata Chipfu ishi; sụ: “?Bụ gẹ mu tụgbua lashịa mkpụkpu lanụ lẹ Jiuda?”
Chipfu sụ iya: “Ngwanụ!”
Dévidi jịa ya sụ: “?Bụ aweya bẹ mu a-la?”
Chipfu sụ iya: “Lashinaa Hẹburonu!”
2 Ọo ya bụ; Dévidi lashịa ẹka ono; yẹle unyomu iya ẹphenebo; mbụ Ahinowamu kẹ Jiezerẹlu; waa Abigelu kẹ Kamẹlu, bụ nwanyị ono, ji ya, bụ Nebalụ anọedu ono.
3 Dévidi bya achịtakwapho unwoke yẹe ya swị; onyenọnu duta ndibe iya; ẹphe je eburu lẹ mkpụkpu Hẹburonu waa mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọgbaa ya nụ.
4 Ọo ya bụ; ndu Jiuda byatashịa Hẹburonu. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹphe nọ wụa Dévidi manụ l'ishi g'ọ bụru eze ndu ọnu-ụlo Jiuda.
A bya epfuaru Dévidi l'ọo ndu Jiabẹshi-Giladu bẹ liru Sọlu.
5 Dévidi bya ezia ndu oozije ozi g'ẹphe je ezia unwoke mkpụkpu Jiabẹshi-Giladu sụ phẹ: “Gẹ Chipfu gọru ọnu-ọma nụ unu k'ùbvù ono, unu kwabẹru Sọlu, bụ nnajịuphu unu; woru iya lia ono.
6 Gẹ Chipfu goshikwa unu n-yemobu ọmaa ya; goshikwaphọ unu lẹ ya gbaru g'e gude ire iya ẹka l'opfu ẹhu unu! Mbẹdua, bụ Dévidi l'onwomu e-mekwarụpho unu iphe-ọma eshi ọphu unu meru ẹgube iphe-a.
7 Ọo ya bụ; g'ẹka shihukwa unu ike; unu abụru ndu ike dụ; noo kẹle nnajịuphu unu, bụ Sọlu bẹ nwụhuwaru nụ; ndu ọnu-ụlo Jiuda wụwa mu manụ l'ishi gẹ mu bụru eze phẹ.”

Eechi Ishibosheti eze ndu Ízurẹlu

8 Ábụna nwa Nẹru, bụ onye-ishi ndu ojọgu Sọlu bya edufuta nwatibe Sọlu, bụ Ishibosheti duru bya lẹ mkpụkpu Mahanayimu.
9 Ọ bya emee ya eze ndu Giladu; mẹ ndu Ashuru; mẹ ndu Jiezerẹlu; mẹcha ndu Ifuremu; mẹ ndu Benjiaminu; mẹwaro ndu Ízurẹlu l'ophu.
10 Nwatibe Sọlu ono, bụ Ishibosheti bẹ nọwaru ụkporo apha labọ teke e meru iya eze ndu Ízurẹlu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze ono bụ apha labọ.

Ọle ndu ọnu-ụlo Jiuda bụ Dévidi bẹ ẹphebedua awụ etso.
11 Dévidi buru lẹ mkpụkpu Hẹburonu bụru eze ndu ọnu-ụlo Jiuda. Iphe, ọ nọru
l'aba-eze bụ apha ẹsaa l'ọnwa ishii.

Ọgu adaru ndu kẹ Dévidi; ẹphe lẹ ndu kẹ Ishibosheti

12 No iya; Ábụna nwa Nẹru yẹle ndu ejeru Ishibosheti, bụ nwa Sọlu ozi shi lẹ
Mahanayimu tụgbua jeshia mkpụkpu Gibiyọnu.
13 Jiowabu; nwa Zeruya yẹle ndu ejeru Dévidi ozi tụgbua jepfushia phẹ l'okpuru,
nọ lẹ Gibiyọnu. Ndu ọphuu dọru l'azụ okpuru ono ibe lanụ; ndu ọphuu dọru l'ibiya
ọphuu.
14 Ábụna bya asụ Jiowabu: "G'ụnwokorobya-a haẹduru gbalihu l'iphu anyi je
g'ẹphe lẹ nwibe phẹ lwụpfuru."
Jiowabu sụ: "Ngwanụ; g'ẹphe gbalihunu je."
15 Ọo ya bụ; ẹphe bya awụ-lihu; a bya agụta phẹ ụmadzu iri l'ẹbo l'ẹka iya kẹ ndu
Benjiaminu yẹle Ishibosheti, bụ nwa Sọlu; bya gụta ụmadzu iri l'ẹbo l'ẹka iya kẹ
Dévidi.
16 Ọo ya bụ; onyenọnu bya awọcharu nwibe iya l'ishi; woru ogu-echi nmachaa ibe
phẹ lẹ mgburẹku; ẹphe tụko daa nwụshihu l'ugbo lanụ. Noo iphe, meru g'o gude e
kuahaa ẹka ono "Ẹgu Ogu-echi". Ẹka ono bẹ nọ lẹ mkpụkpu Gibiyọnu.
17 Ọgu mbọku ono kpohu ọku. Ndu kẹ Dévidi lwụ-kpee Ábụna yẹle unwoke
Ízurẹlu.
18 No iya; ụnwegirima unwoke Zeruya ẹphe n'ẹto nọdukota l'ẹka ono; mbụ
Jiowabu; mẹ Abishayi; yẹle Asahẹlu. Asahẹlu bẹ bụ onye emebe barabara gẹ mgbada.
19 Asahẹlu chịpyabe Ábụna kparakpara; l'ẹbe ele ẹnya l'ẹkutara; ọzo ẹkicha; kẹ gẹ
ya dakọbe; haa ya achị ọso.
20 Ábụna bya aghaa ẹnya hụma iya. Ọ jịa ya sụ: "Asahẹlu; bụ gụbedua?"
Ọ sụ iya: "Ọo mbẹdua bẹ ọ bụ."
21 Ọo ya bụ; Ábụna bya asụ iya: "Laphu azụ. Shia ẹkutara ngu; ọzoo ẹkicha; gude
onye lanụ l'ụnwokorobya ono; nashịchaa ya ngwọgu iya!" Ọphu Asahẹlu te ekwedu
haa ya achị ọso.
22 Ábụna bya anmaarụ Asahẹlu ọkwa ọzo; sụ iya: "Laphu azụ; ba achịhe mu! Mu
-gbutsukpọo ngu nta-a; ?mu e-shi ishiagha palia iphu l'ẹka nwune ngu, bụ Jiowabu
nọ?"
23 Ọphu Asahẹlu ekwedu lẹ ya a-ha iya achị ọso. Ọo ya bụ; Ábụna bya eworu
ọnuonu arwa iya sụa Asahẹlu l'ẹpho; o foo ya l'okpurukpu. Ọ daa nwụhu l'ẹka ono.
Ọ nọdu abụjeru; onye jetaru bya ebu ishi l'ẹka ono, Asahẹlu dabyiru ono; l'ọopfuru.
24 Jiowabu yẹle Abishayi chịpyabe Ábụna. Ọ bụru g'ẹnyanwu arịbawa bẹ ẹphe
chirwuru iya l'úbvú Ama, nọ chebe iphu lẹ mkpụkpu Giya l'ụzo ibiya ọphu eeshije
eje l'echiẹgu mkpụkpu Gibiyọnu.
25 Unwoke Benjiaminu dzukọbe tụko pfụru Ábụna l'azụ. Ẹphe tụgba onwophẹ
nanụ; bụru ọgbogu lanụ; je atụko pfụru l'eli úbvú lanụ.
26 Ábụna bya ekua Jiowabu sụ iya: "Bụwaro ya mma bẹ anyi e-gude egbushi
onwanyi jasụru? ?Tị madụ l'ikpetemazụ bẹ iphe-a e-mechaa bụru anyi aphụ? ?
Bụ teke ole bụ a -nọ-beadaru tẹme l'i pfuaru ndu nkengu g'ẹphe haa achị ụnwunna
phẹ?"
27 Jiowabu yee ọnu sụ: "Eshinu Chileke nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bẹ ọ tọ bụ l'i pfuru
opfu; mẹ ndu-a anọduekwapho achị ụnwunna phẹ-a g'ẹphe achị phẹ jasụ l'ụtsu."
28 Ọo ya bụ; Jiowabu bya eworu opu gbua; ndu ojọgu ono parụ achị ndu Ízurẹlu
ọso haa; ọphu ẹphe alwụbaeduru ọgu ọzo.

29 Ábụna yẹle unwoke, ẹphe l'iya swị; shia nsụda Araba jekọta ije l'ẹnyashi mbọku onoya. Ẹphe daa ẹnyimu Jiọ́danu. Ẹphe jekọta ije l'ụtsu iya fụta lẹ mkpụkpu Mahanayimu.
30 Ọo ya bụ Jiowabu bya eshi lẹ k'achị Ábụna ono lwa; bya akpakọo ndu nkiya. Ụmadzu iri lẹ tete bụru ndu achọ achọcho lẹ ndu kẹ Dévidi; a -gụfukwa Asahẹlu.
31 Ọle ndu kẹ Dévidi ono gbukwanụru ụkporo ụmadzu iri l'ẹsato, bụ ndu ipfu Benjiaminu mẹ ndu ẹphe lẹ Ábụna aswịje.
32 Ẹphe pata Asahẹlu je elia l'ilu nna iya lẹ Bẹtulehemu. Ọo ya bụ; Jiowabu yẹle ndu nkiya tụgbua l'ẹnyashi ono; ọ bụru lẹ nchi-abọhu bẹ ẹphe jerwuru Hẹburonu.

3

1 Ọnu-ụlo kẹ Sọlu waa kẹ Dévidi bẹ ọgu, daru phẹ nụ bẹ ẹphe lwụkporu nọo ọdu. Ọkpehu kẹ Dévidi nọdu aka shii eje; ike ka abvụ ọnu-ụlo kẹ Sọlu abvụbvu eje.

Ụnwegirima, a nwụshiru Dévidi lẹ Hẹburonu (1Iphe 3:1-4)

2 A nwụshiru Dévidi unwoke teke o bu lẹ Hẹburonu. Ọkpara iya bụ Amụnonu. Onye nwụru iya nụ bụ Ahinowamu kẹ Jiezerẹlu.
3 Nwa iya k'ẹbo bụ Kilabu. Onye nwụru iya nụ bụ Abigelu, bụ onye shi bụru nyee Nebalụ kẹ Kamẹlu. Nwa iya k'ẹto bụ Abụsalomu. Onye nwụru iya nụ bụ Maka nwada Talụmayi, bụ eze ndu Geshu.
4 Nwa iya k'ẹno bụ Adonijia. Onye nwụru iya nụ bụ Hagitu. Nwa iya k'ise bụru Shefataya. Onye nwụru iya nụ bụ Abitalu.
5 Nwa iya k'ishii bụru Ituramu. Onye nwụru iya nụ bụ nyee ya, bụ Ẹgula. Ndu-a bẹ a nwụshikotaru Dévidi teke o bu lẹ Hẹburonu.

Ábụna etsoru Dévidi

6 No iya; ọ bụru teke ono, ọgu adaru ndu ọnu-ụlo Sọlu waa ndu ọnu-ụlo Dévidi ono bẹ Ábụna nọ l'ẹka ụlo kẹ Sọlu; alwụshi ọgu ike.
7 Sọlu bẹ nweru nwanyị, o to shidu alụ ọkpobe alụlu. Ẹpha iya bụ Rizupa, nwada Aya. O be ujiku lanụ; Ishibosheti bya ekua Ábụna sụ iya: “?Dẹnu iphe, meru g'o gude unu lẹ nwanyị, nna mu ta lụdu ọkpobe alụlu nọdu akwajẹ?”
8 Tọbudu iya bụ; ẹhu ghushiahaa Ábụna eghu ike lẹ k'opfu ono, Ishibosheti pfuru ono. Ọ sụ Ishibosheti: “?Ịiri lẹ mu bụ oke nkụta ndu Jiuda; k'ọphu mu e-shi eshi teke ono bya eye ntanụ-a; gude obu mu g'ọ ha tụru íkè yeru nna ngu Sọlu; mẹ ndibe iya; mẹ ndu yẹe ya eshi ọ̀nyà. Mu nọdu alwụkpoepho ọgu ẹhu unu gẹ ndu kẹ Dévidi ta alwụta unu; ị gbẹ nta-a bya ekobe mu opfu ẹhu nwanyị-a.
9 Gẹ Chileke gwakwa mu ọchi; mbụ g'o mekwa mu ọphu ka njọ m'ọ bụru lẹ mu te emeduru Dévidi iphe ono, Chipfu riburu lẹ nte; kwee ya ukwe iya ono;
10 mbụ lẹ mu a-nafụ ọnu-ụlo Sọlu aba-eze ono; woru Dévidi mee g'ọ bụru eze ndu Ízurẹlu mẹ Jiuda; e -shi lẹ Danu jasụ lẹ Biye-Sheba.”
11 Ọphu Ishibosheti ahalibaẹduru ọnu k'epfu opfu yeru Ábụna ọzo; kẹle ọotsu iya ebvu.
12 Ọo ya bụ; Ábụna bya ezia ndu oozije ozi g'ẹphe jeru iya ibe Dévidi lẹ Hẹburonu je asụ iya: “?Bụnaa onye bẹ alị-a dụ l'ẹka? Gẹ mu lẹ ngu gbanaa ndzụ; gẹ mu eyeta ẹka mee gẹ ndu Ízurẹlu l'ophu lwakọta ngu l'ẹka.”
13 Noo ya; Dévidi sụ: “Ọ dụ ree! Mu lẹ ngu a-gba ndzụ ọbu. Ọle mu elekwanụ ẹnya iphe lanụ l'ẹka ngu, bụ iya bụ g'i ti shitakwa ẹka mu nọ gbahaa l'i du Mikalu, bụ nwada Sọlu dutaru mu m'ị byajẹepho gẹ mu lẹ ngu hụma!”

14 Dévidi bya eye ndu-ozi g'ẹphe jepfu Ishibosheti, bụ nwa Sọlu je asụ iya: "Dee mu
nyee mu Mikalu, bụ onye ono mu butaru akpapyị ndu Filisitayinu ụkporo ise gude
kwaa aswa iya ono."
15 Ọo ya bụ; Ishibosheti zia; e je anata Mikalu l'ẹka ji iya, bụ Palụtelu nwa Layishi.
16 Ji nwanyị ono nọdu ara ẹkwa etso iya l'azụ jeye ẹphe jerwua mkpụkpu Bahurimu.
Ábụna sụ iya: "Tụgbule-a lashịa ibe ngu!" Ọ laphushia azụ.

17 Ábụna bya ekua ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu l'ìdzù sụ phẹ: "Unu shiwaa teke
dụ ẹnya seta g'unu e-shi mee Dévidi eze unu.
18 Ngwa; unu mee ya ya nta! Noo kẹle Chipfu kwewaru Dévidi ukwe sụ: 'Ọo
l'ẹka nwozi mu, bụ Dévidi bẹ mu e-shi nafụta ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu l'ẹka ndu
Filisitayinu; mẹ l'ẹka ndu ọhogu phẹ l'ophu.' "
19 Ábụna l'onwiya bya epfukwarụpho yeru ndu Benjiaminu. Ọ bya atụgbua jeshia
Hẹburonu je edooru Dévidi iphemiphe, ndu Ízurẹlu; mẹ ndu ipfu Benjiaminu l'ophu
abya ememe.

20 O beẹpho teke Ábụna yẹle unwoke ụkporo, yẹe ya swị jeru ibe Dévidi lẹ
mkpụkpu Hẹburonu; Dévidi shiaru iya nri; yẹe ndu yẹe ya swị.
21 Ábụna bya asụ Dévidi: "Gẹ mu bya eje nta-a je ekukọoru gụbe eze, bụ nnajịuphu
mu ndu Ízurẹlu l'ophu gẹ gụ l'ẹphe gbaa ndzụ; k'ọphu ịi-bụkotaru eze ndu ono, ọogu
obu ngu ẹgu g'ị bụru ono." Ọo ya bụ; Dévidi dukwa Ábụna; ọ tụgbua lashịa l'ẹhu-
guu.

Jiowabu egbu Ábụna

22 Ọ bụkpoerupho teke ono bẹ ndu-ozi Dévidi waa Jiowabu shi ọgu ndu ọ-lwụa-
ọlaa, ẹphe jeru bata; vuru iphe, parụ ẹka ẹphe kwatarụ l'ọkwata lwa. Ọle Ábụna ta
anọekwanu l'ibe Dévidi lẹ Hẹburonu; kẹle Dévidi dukwawaru iya; ọ tụgbua lashịa
l'ẹhu-guu.
23 Jiowabu yẹle ndu ojọgu, yẹe ya swị bataẹpho; e pfuaru iya lẹ Ábụna nwa Nẹru
bẹ shikwa byapfuta eze; o dukwawa iya ọ lashịa l'ẹhu-guu.
24 Ọo ya bụ; Jiowabu jepfushia eze je asụ iya: "?Bụ gụnu bẹ i meru ẹgube ono? ?Bụ
gụnu meru g'o gude Ábụna byapfuta ngu; ị haa ya; ọ lashịa? Nta-a bẹ ọ lashịghawaru!
25 Mbụ-a; ị maru-a onye Ábụna nwa Nẹru bụ. Ọ kwa ụgho bẹ ọ byaru ngu aghọru;
bya g'ọ makọtacharu g'iije iya ala; gẹ ya makọtaru iphemiphe, iimekpọo ememe."
26 Jiowabu bya atụgbua lụfu l'iphu Dévidi. Ọ bya ezia ndu-ozi iya g'ẹphe gbapfu
Ábụna. Ẹphe gbapfu Ábụna lẹ wẹlu Sira kuphuta iya azụ; ọphu Dévidi ta amadụ.
27 Ábụna lwaphutaẹpho azụ lẹ Hẹburonu; Jiowabu kuchi iya ekuchi l'ọnu-ọguzo
g'ọ bụ l'o nweru iphe, oome g'o pfuaru iya lẹ mpya. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ Jiowabu nọ
nmafua ya ẹpho; ọ nwụhu. O shi nno gwata ụgwo ọchi nwune iya phọ bụ Asahẹlu.
28 E mechaa; Dévidi bya anụma iya. Ọ sụ: "Mu lẹ ndu alị-eze mu bẹ ikpe ta
anmakwaru l'iphu Chipfu jasụru asụru lẹ k'egbugbu, e gburu Ábụna nwa Nẹru.
29 G'ọ bụkwaru Jiowabu; mẹ ọnu-ụlo nna iya l'ophu bẹ ọchi Ábụna a-tụ-koru l'ishi!
G'onye vu atashị ta abvụkwa abvụbvu l'ọnulo Jiowabu; ọzoo onye ekpenta eme; ọzoo
onye gude mgbọro ete ọkpa; mẹ onye e gburu l'ike; mẹ onye akpa nri."
30 Ọ bụru Jiowabu yẹle nwune iya nwoke, bụ Abishayi bẹ gburu Ábụna kẹle ọo ya
gburu Asahẹlu, bụ nwune phẹ l'ọgu lẹ mkpụkpu Gibiyọnu.

Eeli Ábụna

31 Dévidi bya asụ Jiowabu mẹ ndu ẹphe l'iya nọ: “Unu gbajashịa uwe unu; unu
achịta uwe-aphụ yee; tụko raa ẹkwa Ábụna.” Eze, bụ Dévidi nọdu etso igbe-odzu
ono l'azụ.
32 Ẹphe lia Ábụna lẹ Hẹburonu; eze kwaa idemini l'ilu Ábụna. Ndu nọkota l'ẹka
ono rakọta ẹkwa.
33 Eze, bụ Dévidi bya agụa ebvu-aphụ ẹhu Ábụna sụ:
“?Ọ gbaru g'ọ bụru Ábụna bẹ a-nwụhu anwụhu onye-eswe-a?
34 E te keduru ngu ẹgbu l'ẹka; ọphu a tụduru ngu mkpọro l'ọkpa.
Ị larụ l'ike g'onye dabarụ ndu ẹjo-iphe l'ẹka.”
Ndu nọkota l'ẹka ono tụko tụ ụzu-ẹkwa iya ọzo.
35 Ndu ono g'ẹphe ha bya atụko rwọahaa Dévidi g'o ria nri lẹ teke ọ bụkwadu l'eswe.
Obenu lẹ Dévidi riburu nte sụ: “Gẹ Chileke gwakwa mu ọchi; mbụ g'o mekwa mu
ọphu ka njọ mẹ mu wotawaa nri dee l'ọnu; ọzoo wota iphe ọzo, ria tẹme ẹnyanwu
arịba!”
36 Ndu ono l'ophu tụbe iphe ono nvọ; tẹme ọ tsọo phẹ ụtso; mbụ-a; iphemiphe, eze
Dévidi meru dụkota phẹ ree.
37 Ọo ya bụ; ndu ono g'ẹphe ha; je akpaa lẹ ndu Ízurẹlu l'ophu tụko maru l'eze, bụ
Dévidi bẹ ẹka iya ta adụdu l'egbugbu ono, e gburu Ábụna nwa Nẹru.
38 E mecha; eze je asụ ndu-ozi iya: “?Unu ta amadụ l'onye-ishi; mbụ oke amadụ bẹ
nwụhuru nụ l'alị Ízurẹlu ntanụ-a?
39 Ọ bụ eviya l'a wụru mu manụ l'ishi gẹ mu bụru eze; obenu l'ike ta adụdu mu
ntanụ-a; noo kẹle ụnwegirima Zeruya bẹ nabarụ mu ẹka. Gẹ Chipfu pfụkwa ndu
eme ẹji ụgwo g'ẹjo-ememe, ẹphe meru habe!”

4

Eegbu Ishibosheti

1 Tọbudu iya bụ; Ishibosheti; nwa Sọlu nụmaepho lẹ Ábụna bẹ nwụhuwaru nụ lẹ
Hẹburonu; ike bvụ iya; ndzụ gụhu ndu Ízurẹlu l'ophu.
2 Nwa Sọlu ono bẹ nweru unwoke labọ, bụ ndu-ishi ọ-lwụa-ọlaa. Ẹpha onye lanụ
bụ Bana; ẹpha onye ọphuu bụru Rekabu. Ẹphe tụkoru bụru ụnwu Rịmonu, bụ onye
ipfu Benjiaminu bya abụru onye mkpụkpu Berotu. Berotu ono bẹ a gụkoberu l'ẹkiya
kẹ Benjiaminu;
3 kẹle ndu Berotu gbaru ọso laa mkpụkpu Gitayimu je ebuwarụro l'ẹka ono bụru
ndu lwarụ alwalwa byasụ ntanụ-a.
4 No iya; Jionatanu, bụ nwa Sọlu bẹ nweru nwa iya nwoke, iphe lọnwuru ọkpa labọ.
Ọ bụru teke nwata ono nọwaru apha ise bẹ e shi lẹ Jiezerẹlu bya edoo k'anwụhu Sọlu
yẹle Jionatanu. Nwanyị, ehe nwata ono nụmaepho iphe ono; o kwoo gburumu jeshia
gẹ ya kuta nwata ono gbalaa; nwata nyịfu iya daa; mechaa bụru ẹniyeni. Ẹpha nwata
ono bu Mefiboshẹti.
5 Noo ya; Rekabu waa Bana, bụ ụnwu Rịmonu, bụ onye Berotu ono bya atụgbua
mbọku ono; ọ bụru phẹ eje ibe Ishibosheti. Ọ bụru l'echilabọ eswe bẹ ẹphe jerwuru
ibe Ishibosheti lẹ teke ọ nọ atụta unme eswe.
6 Ẹphe bya abahụ l'ime ụlo iya g'ọ bụ l'ẹphe eje ahata witi. Ẹphe nmafua ya ẹpho
l'ime ẹka ono; bya epyofu; gbalaa.
7 Ọ bụru teke Ishibosheti zẹ azẹ l'iphe-azẹe ya bẹ ẹphe bapfuru iya l'ime mkpuru
l'ẹka ọozeje l'ime ụlo iya. Ẹphe nmaa ya mma; nmagbua ya; bya egbuta iya ishi.
Ẹphe pata ishi iya ono tụgbua jekọta ije l'ụzo nsụda Araba l'ẹnyashi mbọku ono
l'ophu.

8 Ẹphe pata ishi iya ono pataru Dévidi lẹ Hẹburonu; bya asụ iya: “Waa ishi nwa Sọlu ono, bụ Ishibosheti ba; mbụ ọhogu ngu ono, shi achọ ishi ndzụ ngu ono. Ntanụ-a bẹ Chipfu gwatawaru Sọlu yẹle eri iya ụgwo iphe, ẹphe meru gụbe nnajịuphu anyi, bụ eze.”
9 No iya; Dévidi bya eyeeru Rekabu yẹle nwune iya nwoke, bụ Bana ọnu; mbụ ụnwu Rịmonu, bụ onye Berotu ono; sụ phẹ: “Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, nafụtaru mu l'iphe-ẹhuka;
10 bẹ ọo-nwụru unu g'ọ nwụru onye ono teke ọ byaru asụ mu lẹ Sọlu bẹ nwụhuakwaru nụ ono. Ọ gbẹnu arị lẹ ya byaru mu ezi ozi, dụ ree; obenu lẹ mu zuguderu iya gbua lẹ mkpụkpu Zikulagu. Ono bụru obunggo, mu buru iya l'ozi, ọ byaru ezizi.
11 ?Tọo kabadarọ njọ l'ẹka ọ bụ ndu ẹjo-iphe jeru egbua nwoke, adụdu iphe, o meru l'ime ụlo iya; mbụ l'iphe, ọozeje azẹe? ?Tọ bụedupho gẹ mu gwata unu ụgwo mee ọchi iya l'ishi unu nta; mbụ wofu unu lẹ mgboko-a?”
12 Ọo ya bụ; Dévidi bya ezia ụnwokorobya iya; ẹphe gbushia phẹ. Ẹphe kwashịa phẹ ẹka yẹe ọkpa; pakọo ogwẹhu phẹ je ekobe lẹ mgboru okpuru, nọ lẹ Hẹburonu. Ẹphe pata ishi Ishibosheti je elia l'ilu Ábụna lẹ Hẹburonu.

5

Eeme Dévidi eze ndu Ízurẹlu l'ophu
(1Iphe 11:1-9)

1 Tọbudu iya bụ; ipfu ndu Ízurẹlu l'ophu tụko byapfuta Dévidi lẹ Hẹburonu bya sụ iya: “Anyi lẹ ngu tụkoru bụru mee lanụ waa ogwẹhu lanụ.
2 Tẹme; teke Sọlu shi bụru eze anyi; bẹ bụkwa gụbedua shi edujeru ndu Ízurẹlu eje ejeje alwa alwalwa l'ọgu. Ọ bụru ngu bẹ Chipfu sụru l'ọo ngu a-nọdu eche ndu nkiya, bụ ndu Ízurẹlu g'onye eche atụru; mbụ l'ọo ngu a-bụru onye-ishi phẹ.”
3 Ọo ya bụ; iphe, bụ ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu bya awụ-pfu eze, bụ Dévidi lẹ Hẹburonu; ẹphe l'iya gbaa ndzụ l'iphu Chipfu; ẹphe wụa Dévidi manụ g'ọ bụru eze ndu Ízurẹlu.
4 Dévidi nọwaru ụkporo apha l'apha iri teke e meru iya eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ ụkporo apha labọ.
5 Teke o bu lẹ Hẹburonu bẹ ọ nọru l'aba-eze ndu Jiuda apha ẹsaa l'ọnwa ishii. Ọ bya anọdu lẹ Jierúsalẹmu bụru eze ndu Ízurẹlu l'ophu yẹle ndu Jiuda ụkporo apha l'apha iri l'ẹto.
6 Eze, bụ Dévidi yẹle ndu nkiya wụru jeshia ọgu lẹ Jierúsalẹmu, bụ iya bụ Jiebusu. Ọ bụru ndu Jiebusu bẹ bụ l'alị ono teke ono. Ndu Jiebusu ono bya asụ Dévidi: “?A sụru ngu l'ị dụ ike abata l'ẹka-a; mbụ l'ọ kwa ndu atsụ ìshì; mẹ ndu ẹniyeni bẹ a-chiphu ngu azụ; mẹ ị -byatashia.” No kẹle ẹphe rịru lẹ Dévidi ta abyadụ adụ ike bata l'alị phẹ.
7 Ọle Dévidi mechalẹru-a lwụta ẹka a kpụshiru ike, nọ l'eli úbvú Zayọnu, mecharu bụru mkpụkpu Dévidi.
8 Mbọku ono bẹ Dévidi sụru: “Onye a-dụ ike lwụa ndu Jiebusu bẹ e-tsoru ọ̀swà-mini bapfu ndu atsụ ishi mẹ ndu ẹniyeni ono, dụ Dévidi ashị ono.” Ọo ya bụ iphe ono, eepfuje sụ: “Ndu atsụ ishi mẹ ndu ẹniyeni ta abyadụ a-bahụ l'ụlo.”
9 Dévidi bya akwata unuphu l'ẹka ono, a kpụshiru ike ono. O woru iya gụa mkpụkpu Dévidi. Ọ kpụa igbulọ mkpụkpu ono mgburugburu. O shi l'agbarike igbulọ mkpụkpu ono kpụa ya bahụ l'ime.
10 Dévidi nọdu aka ike ejekpọepho; kẹle Chipfu; mbụ Chileke, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike swiru iya eswiru.

11 Tọbudu iya bụ; Hiramu, bụ eze ndu Taya bya eye ndu-ozi iya g'ẹphe vutaru
Dévidi oshi sida; bya eyekwaphọ ndu kapyịnta; mẹ ndu edoje ẹja ụlo; ẹphe tụko
swịru je akpụaru Dévidi ụlo.
12 Dévidi bya amaru lẹ Chipfu bẹ mewaru gẹ ya ngụru angụru l'abụ eze ndu Ízurẹlu;
tẹme lẹ Chipfu bẹ gudewaa iswi ẹhu ndibe iya ono, bụ ndu Ízurẹlu palia alị-eze iya
imeli.
13 Dévidi bya alụfutachaepho lẹ Hẹburonu; ọ lụtabaa ụnwanyi, ndu ọphu abụ-zidu
unyomu iya lẹ Jierúsalẹmu; bya alụshia igwerigwe ụnwanyi. A bya nwụshibakwaru
iya phọ ụnwegirima; unwoke mẹ ụnwanyi.
14 Waa ẹpha ụnwegirima, a nwụshiru iya lẹ Jierúsalẹmu baa: Shamuwa; mẹ
Shobabu; mẹ Nétanu; mẹ Sólomọnu;
15 mẹ Ibuha; mẹ Elishuwa; mẹ Nẹfegu; mẹ Jiafiya;
16 mẹ Elishama; mẹ Ẹliyada; mẹ Elifẹletu.

Dévidi alwụ-kpee ndu Filisitayinu
(1Iphe 14:8-17)

17 Ndu Filisitayinu bya anụmaepho l'a wụwaru Dévidi manụ l'ishi g'ọ bụru eze ndu
Ízurẹlu; ẹphe tụko zelihu; chọru Dévidi jeshia. Dévidi nụma iya; bya abahụ l'ẹka ono,
a kpụshiru ike ono.
18 Ndu Filisitayinu bya bya ejerwua je edokaa onwophẹ; ẹphe dzuru nsụda
Refayimu.
19 Ọo ya bụ; Dévidi bya eje ajịta Chipfu sụ: “?Bụ gẹ mu jepfu ndu Filisitayinu ọgu
tọo? ?Ii-woru phẹ-a ye mu l'ẹka?”
Chipfu yeeru iya ọnu sụ iya: “Jerọ ya; lẹ mu e-woru-a ndu Filisitayinu ọbu ye ngu
l'ẹka.”
20 Ọo ya bụ; Dévidi jeshia mkpụkpu Belu-Perazimu; je alwụ-kpee phẹ l'ẹka ono. Ọ
sụ: “Ọo g'ukporo-mini ekpoje-a bụ gẹ Chipfu kpotaru ndu ọhogu mu l'atatiphu mu.”
Ọo ya meru g'o gude a gụa ẹka ono Belu-Perazimu.
21 Ndu Filisitayinu gbadochaa agwa phẹ l'ẹka ono; Dévidi yẹle ndu nkiya chịtakota
iya tụgbua.
22 E mechaa; ndu Filisitayinu byakwa bya edokaa onwophẹ dzuru nsụda Refayimu.
23 Dévidi byakwa eje ajịta Chipfu ọzo; Chipfu sụ iya: “Unu te eshikwa phẹ atatiphu
nhamụnha; unu shichikwaa phẹ okotazụ; nọ-phee phẹ mgburugburu l'iphu ẹka ono,
oshi balusamu pfụgbaaru ono tsoo phẹ ọgu.
24 Teke unu bebeẹrupho nụma iphe, ada g'igiji ọkpa l'eli oshi balusamu ono; unu
emekebe ẹgwegwa; noo kẹle ọo teke ono bẹ Chipfu vutawaru unu ụzo g'unu je
egbushia ndu ojọgu ndu Filisitayinu.”
25 Noo ya; Dévidi mee ya ẹgube ono, Chipfu ziru iya ono. O shiẹpho lẹ mkpụkpu
Geba gbushia ndu Filisitayinu jasụ lẹ mkpụkpu Geza.

6

Eedobe Okpoko Ọgbandzu Chileke l'ibe Óbẹdu-Edọmu
(1Iphe 13:1-14; 15:1—16:3,43)

1 Dévidi byakwa akpakọ-dzua ndu a họtaru lẹ ndu Ízurẹlu. Iphe, ẹphe dụ bụ
ụkporo ụnu ụmadzu ugbo ẹto l'ụnu iri l'ise.*
2 Dévidi yẹle ndu nkiya l'ophu tụgbua jeshia mkpụkpu Belu, nọ l'alị Jiuda g'ẹphe je
apalata okpoko Chileke; mbụ okpoko ono, a gụru ẹpha Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-
Ike; mbụ onye ono, aba-eze iya nọ lẹ mgbaka cherubimu ono.

* **6:1 6:1** Bụ iya bụ 30,000 lẹ mbekee.

3 Ẹphe bya apafụta okpoko Chileke ono l'ụlo Abinadabu parụ tukobe l'eli ọgba-kperekpere ọ̀phúú. Ụlo Abinadabu ono tukoru l'eli úbvú. Ọ bụru Uza waa Ahiyo, bụ ụnwu Abinadabu kẹ nwoke bẹ anga ọgba-kperekpere ọ̀phúú ono.
4 Ẹphe ngarụ ọgba-kperekpere ono, a tukoberu okpoko Chileke ono lụfuta l'ibe Abinadabu. Ahiyo vuru okpoko ono ụzo.
5 Dévidi yẹe ndu Ízurẹlu l'ophu tụko gude ike phẹ g'ọ ha ete ẹswa l'iphu Chipfu. Ẹphe nọdu agụ ebvu; akpọ ogumogu; mẹ une; bya akụ nkwa; egbu opu; akụ ogelenda.
6 Ẹphe rwuẹpho ẹka eechishije ẹswa lẹ balị lẹ Nakọnu; Uza tụfu ẹka gẹ ya wọta okpoko Chileke ono; kẹle eswi, alọkpu ọgba-kperekpere, a tukoberu iya ono bẹ vukotaru iphe.
7 Chipfu tukoshi Uza ẹhu-eghu iya; kẹle ọ tọ sọduru okpoko Chileke ono nsọ. Chileke woru iya chigbua; ọ nwụhu lẹ mgboru okpoko Chileke l'ẹka ono.
8 Ẹhu daa Dévidi kẹ dzụu; kẹle oke-ẹhu-eghu Chipfu dapfutaru Uza. A nọdu ekuje ẹka ono Pẹ́rezu-Uza byasụ ntanụ.
9 Ọo ya bụ; ndzụ Chipfu gụhu Dévidi lẹ mbọku ono; ọ sụ: "?Dẹnukpoo g'e-me palata okpoko Chipfu-a?"
10 Ọphu o to vuẹdu Dévidi evuvu g'ọ palata okpoko Chipfu ono lẹ mkpụkpu Dévidi. Ọ patawa iya rọ je edobe l'ibe Óbẹdu-Edọmu, bụ onye Gatu.
11 Okpoko Chipfu ono nọo ọnwa ẹto l'ibe Óbẹdu-Edọmu onye Gatu. Chipfu kebe Óbẹdu-Edọmu waa ndibe iya l'ophu l'ọma.

Eevulata okpoko Chileke lẹ Jierúsalẹmu
(1Iphe 15:25-29)

12 Noo ya; a bya edooru eze, bụ Dévidi sụ: "Chipfu gudekwa k'okpoko Chileke-a kebewaa ndibe Óbẹdu-Edọmu l'ọma; mẹkpoo iphemiphe, o nweru enweru." Ọo ya bụ; Dévidi teru ẹswa je apafụta okpoko Chileke ono l'ibe Óbẹdu-Edọmu; palaa lẹ mkpụkpu Dévidi.
13 Ọ nọdu abụjeru; ndu pa okpoko Chipfu ono -tụa ntọkpa ishii; Dévidi egbua oke-eswi waa nweswi, ẹba dụ gude gweeru Chileke ngwẹja.
14 Dévidi nmarụ ẹkwa ọchaa l'upfu; bya egude ike iya g'ọ ha ete ebvu l'iphu Chipfu.
15 Noo ya; Dévidi yẹle ndu Ízurẹlu l'ophu nọdu apalata okpoko Chipfu ono; akpọ okwe etso iya; bya egbu opu.
16 A nọdu apabata okpoko Chipfu ono lẹ mkpụkpu Dévidi; nwada Sọlu, ẹpha iya bụ Mikalu pyofu ẹnya lẹ windo; hụma eze, bụ Dévidi g'ọonma-lihuje anmalihu bya ete ebvu l'iphu Chipfu; ọ nmaa ya phulaphula l'ime obu iya.
17 Ọo ya bụ; ẹphe bya apabata okpoko Chipfu ono; woru iya dobe l'ẹka rwuberu iya nụ l'ime ụlo-ẹkwa ono, Dévidi kpọberu g'e dobe iya ono. Dévidi bya egweshia ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ ngwẹja-ẹhu-guu l'iphu Chipfu.
18 Dévidi gweghechaẹpho ngwẹja-akpọ-ọku ono; waa ngwẹja-ẹhu-guu ono; o gude ẹpha Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike gọru ọnu-ọma nụ ndu Ízurẹlu.
19 Ọ bya ekeeru ndu ono ishi buredi nanụ nanụ l'ẹhu l'ẹhu; mẹ akara, e meru l'akpụru oshi detu; mẹ akara, e meru l'akpụru vayịnu; kedzuru iya ndu Ízurẹlu ono l'ophu; unwoke; mẹ ụnwanyi. E mechaa; ndu ono l'ophu wụkashihu lashịchaa ibe phẹ l'ẹhu l'ẹhu.
20 O be teke Dévidi larwuru; g'ọ gọru ọnu-ọma nụ ndibe iya; nwada Sọlu, bụ Mikalu gbafụta gba Dévidi ndzuta bya asụ iya: "Eze ndu Ízurẹlu bvubenụkakwaru onwiya ebvube ntanụ-a. Ọ gbabẹchakwaru onwiya ọto l'iphu ụnwumgboko, bụ ohu ndu e jeru iya ozi; mbụ ẹgube ono, iphere abvụje mkpọkoro nemadzụ l'iphu; l'ọogbabe onwiya ọto-a."

21 Dévidi sụ Mikalu: “Ọo l'iphu Chipfu bẹ ọ bụ; mbụ onye ono, harụ nna ngu mẹ onye ọzo, shi l'ọnulo nna ngu họtachia mbẹdua gẹ mu bụru onye-ishi ndu kẹ Chipfu ono, bụ ndu Ízurẹlu; mbụ-a; mu a-nọdu ete ẹswa l'iphu Chipfu.
22 Mu a-kabakpọkwanu eme g'o to nwedu iphe, mu bụ; eme l'ọwana, mu meru-a. L'ẹnya nkemu bẹ mu a-bụru onye e wozetaru alị; obenu l'ụnwumgboko ono, bụ ohu, iipfuru ono bẹ a-gbẹnu akwabẹ mu ùbvù.”
23 Ọo ya bụ; ọphu nwada Sọlu ono, bụ Mikalu anwụtaduru nwa jasụ mbọku, ọ nwụhuru.

7

Ozi, Nétanu ezi Dévidi
(1Iphe 17:1-15)

1 Tọbudu iya bụ; ọ bya ebe teke eze bukpọwaa ebubu l'ibe iya; Chipfu mewa; obu rwua ya alị; ọphu ọ tsụhedu ebvu ndu ọhogu iya, nọ-pheru iya mgburugburu;
2 eze pfuaru onye mpfuchiru Chileke, bụ Nétanu sụ iya: “Lenu; mbẹdua bu l'ụlo, e gude oshi sida kpụa; okpoko Chileke bụru l'ụlo-ẹkwa bẹ ọ nọ.”
3 Nétanu sụ iya: “Iphe, bụkpoo iphe, dụ ngu l'obu; tụgbua je emee ya; lẹ Chipfu bẹ swiru ngu eswiru.”
4 O be l'ẹnyashi mbọku ono; Chipfu pfuru yeru Nétanu; sụ iya:
5 “Je ezia nwozi mu, bụ Dévidi lẹ mụbe Chipfu sụru-a: ?Bụ gụbedua bẹ bụ onye a-kpụru mu ụlo, mu e-buru?
6 Eshi mbọku, mu dufutaru ndu Ízurẹlu l'alị Ijiputu byasụ ntanụ-a bẹ mu te ebujekwaru l'ụlo. Mu shihawaa jepheta ejephe; bukpọerupho l'ụlo-ẹkwa.
7 L'ẹkameka ono, mu lẹ ndu Ízurẹlu jekọtaru ono; ?o nweru teke mu jịjeru ndu-ishi ipfu Ízurẹlu; mbụ ndu ono, mu sụru g'ẹphe cheje ndibe mu, bụ Ízurẹlu g'onye eche atụru ono iphe, meru g'o gude ọphu ẹphe akpụduru mu ụlo sida?
8 “Sụ nwozi mu Dévidi lẹ-a: ‘Mụbe Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chipfu sụru-a: Mu dufutaru ngu l'ẹgu; ẹka ẹku ataję nri; g'i ti tsophehẹ atụru; g'ị byachia bya abụru onye-ishi ndibe mu, bụ Ízurẹlu.
9 Mu shi eswijekpọeru ngu phọ l'ẹkameka, iije; mu tụko ndu ọhogu ngu g'ẹphe ha gbufu l'iphu ngu. Nta-a bẹ mu e-me ẹpha ngu g'ọ paa ẹka g'ẹpha ndu oke amadụ, e nwegbaarụ lẹ mgboko.
10 Mu a-nụ ndibe mu, bụ Ízurẹlu alị ẹka phẹ. Mu a-dzabẹ phẹ g'oshi l'alị ono; k'ọphu ẹphe e-buru l'alị ẹka phẹ. Ẹka ono ta adụdu onye byaru l'a-chọbaa phẹ opfu ọzo. Ọphu ndu ẹjo-iphe ta abyadụ emekpabaa phẹ ẹhu g'e shi emekpa phẹ iya lẹ mbụ phọ;
11 mbụ g'e shi emekpa phẹ iya; a -gbẹ teke ono, mu họtaru ndu-ikpe g'ẹphe dua ndibe mu, bụ Ízurẹlu ono. Mu e-mekwaphọ g'ọgu dabuhuru gụ lẹ ndu ọhogu ngu; obu erwua ngu alị. Mụbe Chipfu bẹ epfukwaru ngu phọ lẹ mu e-me g'ọnulo ngu ngụru angụru.
12 Teke ndzụ ngu bvụerupho; mbụ ị -lapfuẹpho nna ngu phẹ; bẹ mu e-shi l'ụnwu ngu wofuta onye a-nọ-chi ẹnya ngu; mbụ onye e-shi l'ẹhu ngu gẹdegede. Mu emee g'alị-eze iya ngụru angụru.
13 Ọ bụru onye ono bẹ a-kpụru mụbe Chileke ụlo. Mu emee g'aba-eze iya ngụru angụru jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
14 Mu a-bụru nna iya; yẹbedua abụru nwa mu. O -mee ẹjo-iphe; mu egude ẹchachi ndiphe hụá ya àhụhù; mbụ chia ya ẹchachi ụnwu-eliphe.
15 Mu ta abyadụ e-wofu n-yemobu mu l'ẹhu phẹ; ẹgube ono, mu wofuru iya l'ẹhu Sọlu; mbụ onye ono, mu wofuru l'iphu ngu ono.

16 Ọnu-ụlo ngu waa alị-eze ngu bẹ e-keru ekeru l'iphu mu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Mbụ-a; aba-eze ngu bẹ ee-me g'ọ ngụru angụru jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.' "
17 Noo ya; Nétanu kọkotaru Dévidi iphe ono ẹgube e pfuru iya ya; mẹ g'ọ hụmaru iya l'ọphulenya.

Dévidi epfu anụ Chileke
(1Iphe 17:16-27)

18 Ọo ya bụ; eze, bụ Dévidi gbẹshi bahụ l'ime ụlo-ẹkwa Chileke je anọdu l'iphu Chipfu bya asụ: "Gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu; ?bụ onye bẹ mu bụ? tẹme ọnu-ụlo mu ?bụkwanu gụnu; kẹ g'i wolia mu je apfụbe l'ẹka ha l'eli ẹgube-a?
19 Ọphu ono atsụdu iya gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu l'ẹnya; ị bya atụfua ọnu g'ọnulo onye-ozi ngu a-dụ l'iphu yekọbefua ya. ?Bụ ẹgube ono bụ g'iigudeje ehe nemadzụ; gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu?
20 ?Bụ gụnu ọzo bẹ mụbe Dévidi e-pfubaaru ngu? Ị makọtaru gẹ mụbe onye-ozi ngu gbaru; gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu.
21 I gude k'iphe, i pfuru; waa g'ọ dụ ngu l'obu; mee eze iphe, ha ẹgube-a; bya emee gẹ mụbe onye-ozi ngu maru iya.
22 "Ẹgube g'ị habekwanụ shii gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu! Ọ tọ dụdu onye dụ gẹ ngu; ọphu ọ dụdu Chileke ọzo, dụ nụ; gbahaa gụbedua; mbụ ẹgube ono, anyi gude nchị anyi nụmawa iya ono.
23 ?Dẹnukpoo ndu ọzo, dụbaa gẹ ndu nkengu, bụ ndu Ízurẹlu; mbụ ọha lanụ lẹ mgboko-a, gụbe Chileke jeru je agbafụta g'ẹphe bụru ndu nkengu; bya egude phẹ mee g'a maru ẹpha ngu amaru; bya emee iphe, pagbaarụ ẹka; bya adụ biribiri l'alị phẹ; l'iphu ndibe ngu ono, bụ ndu ono, ị gbafụtaru l'ẹka ndu Ijiputu; tẹme ị chịkashikwaapho ọhamoha ọzo yẹle agwa, ẹphe agwagbaa l'iphu ndibe ngu ono?
24 I mewaru gẹ ndu nkengu, bụ ndu Ízurẹlu ngụru angụru; bụru ndu nkengu gẹdegede jeyewarọya; tẹme gụbe Chipfu bya abụwaru Chileke phẹ.
25 "Gụbe Chipfu, bụ Chileke; mekwa g'o keru; mbụ ukwe-iphe ono, i kweru l'ẹhu mụbe onye-ozi ngu; mẹ l'ẹhu ọnu-ụlo mu ono. G'o rekwaa g'i pfuru jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Mekwaa g'i pfuru;
26 k'ọphu ẹpha ngu a-pa ẹka apaa jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Ọ bụru teke ono bẹ ndiphe a-sụ l'ọo gụbe Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu! Tẹme ọnu-ụlo mụbe onye-ozi ngu, bụ Dévidi angụkwarupho angụru l'iphu ngu.
27 "Eshi ọphu ọ bụ gụbe Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya abụru Chileke kẹ ndu Ízurẹlu bẹ goshiru mụbe onye-ozi ngu iphe-a sụ l'ii-me g'ọnulo mu ngụru angụru; bẹ bụ iya meru g'o gude ọnu dụ mụbe onye-ozi ngu k'anọdu epfu anụ ngu.
28 Gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu; ọo ngu bụ Chileke! Opfu ngu bẹ bụkota ọkpobe-opfu. Ị bya ekweshia mụbe onye-ozi ngu ukwe iphe-ọma, dụgbaa ẹgube-a.
29 G'ọ dụnu ngu l'obu; mbụ g'ị gọru ọnu-ọma ọbu nụwaro ọnu-ụlo onye-ozi ngu; k'ọphu ẹphe a-nọdu eje kwasẹru l'iphu ngu; noo kẹle ọo gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu bẹ pfuru iya nụ. G'ọnu-ọma ngu ono dụkwaru ọnu-ụlo onye-ozi ngu jasụ l'ojejoje."

8

Ọgu, Dévidi lwụgbaberu
(1Iphe 18:1-17)

1 E mechaa; Dévidi bya alwụ-kpee ndu Filisitayinu; mee ẹphe nọdu iya l'ẹka. Ọ nafụ ndu Filisitayinu ono mkpụkpu Metegama.

2 Dévidi bya alwụ-kpekwaaphọ ndu Mówabu; mee ẹphe zẹshikota azẹe; kpọo
onwophẹ giriri l'alị. Ọ bya ewota eri, dụ ogologo tụa phẹ g'ẹphe zẹ giriri ono.
Ọobujeru; ọ -tụta eri ono ugbo labọ l'o woru ndu k'ono gbushikọta. Ọ bya atụta k'ẹto
l'o dobe ndu k'ono ndzụ. Ọo ya bụ; ndu Mówabu nọdu Dévidi l'ẹka; bya atụkwapho
ụtu anụ iya.
3 Dévidi bya alwụ-kpekwaphọ Hadadeza nwa Rehobu, bụ eze ndu Zoba lẹ teke o
jeru gẹ ya mee g'alị, nọru je akpaa l'ẹnyimu Yufurétisu lwakọta iya l'ẹka.
4 Dévidi nata iya ụgbo-ịnya, dụ ụnu labọ l'ụkporo iri; bya anatakwa iya phọ ndu
ojọgu o-je-l'ọkpa, dụ ụkporo ụnu ugbo labọ l'ụnu iri.
5 Ndu Arámu, bu lẹ Damasụkosu byaẹpho g'ẹphe yetarụ eze ndu Zoba, bụ Hadadeza
ẹka; Dévidi gbua phẹ ụkporo ụnu ugbo labọ l'ụnu iri l'ise.*
6 Dévidi bya emeta ọdu ndu ojọgu l'alị ndu Arámu kẹ Damasụkosu; harụ ndu ojọgu
iya chịta dobe iya. Ndu Arámu ono nọdu Dévidi l'ẹka; atụ ụtu anụ iya. Chipfu nọdu
emejeẹpho gẹ Dévidi lwụ-kpee l'ẹkameka, o jekpọoru ọgu.
7 Dévidi chịkoo iphe, ndu-ozi Hadadeza egbobeje gude ezeru onwophẹ ọphu e gude
mkpọla-ododo meshia chịlata lẹ Jierúsalẹmu.
8 Dévidi shikwaphọ lẹ mkpụkpu Beta; mẹ lẹ mkpụkpu Berotayi, bụkota mkpụkpu,
nọ l'ẹka Hadadeza; vukọo onyirubvu, hakpọo shii.
9 Tọbudu iya bụ; Toyi, bụ eze ndu Hamatu nụmaepho lẹ Dévidi bẹ lwụ-
kpekọtawaru ndu ojọgu Hadadeza;
10 o ye nwa iya nwoke, ẹpha iya bụ Jióramu g'o je ekele eze, bụ Dévidi ekele; jaa
ya ajaja; kẹle ọ lwụ-kperu Hadadeza. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ Hadadeza bẹ
yẹle Toyi shi anọduje alwụ ọgu. Ọ bụru iphe, Jióramu gude bya bụ ivu, e megbaaru
lẹ mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo; mẹ l'onyirubvu.
11 Eze, bụ Dévidi woru ivu ono dobechaaru Chipfu iche; ẹgube ono, o dobehawaru
mkpọla-ọchaa; yẹe mkpọla-ododo, shikọta l'ọhamoha, ọ lwụ-kpekọtaru phọ;
12 mbụ ọphu shi lẹ Edọmu; mẹ Mówabu; mẹ kẹ ndu Amọnu; mẹ ndu Filisitayinu;
waa ndu Amalẹku. Nokwaphọ g'o woru iphe, ọ natarụ eze ndu Zoba, bụ Hadadeza
nwa Rehobu l'ọgu doberu Chipfu iche bụ ono.
13 Dévidi bya abụru onye a maru amaru g'o shichaẹpho Nsụda Únú lwa; mbụ ẹka
ono, ọ nọ gbua ndu Edọmu ụkporo ụnu nemadzụ ugbo labọ l'ụnu ise.†
14 Ọ bya emeshia ọdu ndu ojọgu l'alị ndu Edọmu l'ophu; chịta ndu ojọgu yekọta iya.
Ndu Edọmu l'ophu nọdukota Dévidi l'ẹka. Chipfu nọdu emeje gẹ Dévidi lwụ-kpee
l'ẹkameka, o jekpọru ọgu.
15 Ọo ya bụ; Dévidi bụru eze ndu Ízurẹlu l'ophu; ekperu ndu nkiya ono l'ophu ikpe
l'ụzo, dụ ree; mẹ l'ụzo, pfụru ọto.
16 Ọ bụru Jiowabu nwa Zeruya bẹ bụ onye-ishi ndu ojọgu. Jiehoshafatu nwa
Ahiludu bụru onye akwakọbeje iphe, meru ememe.
17 Zadọku nwa Ahitubu; yẹle Ahimẹleku nwa Abyiyata bụru ndu-uke Chileke;
Seraya bụru onye edeje ẹkwo.
18 Benaya nwa Jiehoyada bụru onye-ishi ndu Kereti waa ndu Pẹleti, bụ ndu anọduje
eche eze nche. Ụnwu Dévidi unwoke bụru ndu mgbazi eze.

9

Iphe-ọma, Dévidi meru Mefiboshẹti

1 Tọbudu iya bụ; Dévidi bya ajịa sụ: "?O nwekpọru onye shi l'ọnulo Sọlu, phọduru
nụ gẹ mu gude iswi ẹhu Jionatanu meeru onye ọbu iphe-ọma?"

* **8:5 8:5** Bụ iya bụ 22,000 lẹ mbekee. † **8:13 8:13** Bụ iya bụ 18,000, lẹ mbekee.

2 O nweru nwozi ndu ọnu-ụlo Sọlu, ẹpha iya bụ Ziba. Ẹphe kua ya; ọ bya l'iphu
Dévidi. Eze, bụ Dévidi jịa ya sụ: "?Bụ gụbedua bẹ bụ Ziba?"
Ziba sụ iya: "Ọ kwa-a mụbe nwozi ngu bẹ bụ iya nụ."
3 Eze jịa ya sụ: "?O nwekpọru onye phọduru nụ l'ọnulo Sọlu gẹ mu meeru iya
iphe-ọma, shi l'ẹka Chileke?"
Ziba bya asụ eze: "O nweru nwa Jionatanu lanụ, nọkwadu nụ, bụ onye ọkpa labọ
nwụhuru anwụhu."
4 Eze jịa ya sụ: "?Bụ l'awe bẹ ọ nọ?"
Ziba sụ l'ọ nọkwa l'ibe Makiya nwa Amiyẹlu lẹ mkpụkpu Lodeba.
5 No iya; eze, bụ Dévidi zia g'e je Lodeba l'ibe Makiya nwa Amiyẹlu je eduta iya.
6 Nwanwa Sọlu ono, bụ Mefiboshẹti; nwa Jionatanu ono rwuẹpho l'iphu Dévidi; ọ
daa l'alị phozeru Dévidi gude kwabẹ iya ùbvù. Dévidi bya ekua ya sụ: "Mefiboshẹti!"
Ọ za iya ẹnu sụ: "Ọo nwozi ngu bẹ mu bụ."
7 Dévidi sụ iya: "Ta atsụkwa ebvu; noo kẹle mu e-gude iswi ẹhu nna ngu, bụ
Jionatanu meeru ngu iphe-ọma. Alị nna ngu oche, bụ Sọlu bẹ mu a-nuphukọta ngu
azụ; tẹme ọ bụru lẹ teburu mu bẹ ịi-nọduje eri nri mbọkumboku."
8 Mefiboshẹti phozeta l'alị sụ: "?Bụ gụnu bẹ mụbe nwozi ngu bụkwanu kẹ g'ị nyata
odzu nkụta, dụ gẹ mbẹdua?"
9 Ọo ya bụ; eze bya ekua Ziba, bụ nwozi Sọlu bya asụ iya: "Mu wowaru iphe, bụ
iphe kẹ Sọlu je akpaa lẹ kẹ ndu ọnu-ụlo iya gẹdegede woru nụ nwanwa nnajịuphu
ngu.
10 Gụbedua waa ụnwu ngu; mẹ ndu-ozi ngu bẹ a-kọjeru iya alị iya ono; kọtaje nri
k'ọphu nri a-dụru nwanwa nnajịuphu ngu. Ọzo bụ lẹ nwanwa nnajịuphu ngu ono,
bụ Mefiboshẹti bẹ a-nọduje eri nri lẹ teburu mbẹdua, bụ Dévidi." Teke ono bẹ Ziba
nwụtaru unwoke iri l'ise; bya enweru ndu-ozi ụkporo.
11 Tọbudu iya bụ; Ziba sụ eze: "Mụbe nwozi ngu bẹ e-mekọtaepho iphe, gụbe
nnajịuphu mu, bụ eze ziru mu gẹ mu mee."
No iya; Mefiboshẹti riahaa nri lẹ teburu Dévidi g'ọ bụ nwatibe eze.
12 Mefiboshẹti bẹ nwụtaru nwata nwoke nshịi, ẹpha iya bụ Mayịka. Ndibe Ziba
l'ophu tụkoru bụkotaru ndu-ozi Mefiboshẹti.
13 Ọo ya bụ; Mefiboshẹti buru lẹ Jierúsalẹmu; kẹle ọo-nọduje eri nri lẹ teburu eze;
tẹme ọ bụru ẹniyenu, ọkpa labọ nwụshihuchaaru anwụshihu.

10

Ọgu, Dévidi yẹle ndu Amọnu alwụ
(1Iphe 19:1-19)

1 A nọnyaa; eze ndu Amọnu bya anwụhu. Nwa iya nwoke, bụ Hanunu bya abụru
eze nọchia ẹnya iya.
2 Dévidi bya epfua sụ: "Mu e-meru Hanunu nwa Nahashi ree; ẹgube nna iya meru
mbẹdua." Ọo ya bụ; Dévidi zia ndu-ozi g'ẹphe je akpọru Hanunu iphu nna iya ono.
O be gẹ ndu-ozi Dévidi ono rwuru alị ndu Amọnu;
3 ndu-ishi ndu Amọnu sụ Hanunu, bụ nnajịuphu phẹ: "?Ịiri l'ọo ùbvù bẹ Dévidi
akwabẹ nna ngu ẹgube ono meru g'o gude o zia g'a bya akpọru ngu iphu nna ngu? ?
Tọbudu ezizi bẹ Dévidi ziru g'ẹphe nwụa mkpụkpu-a ngge; genwushia ya ẹhu; woru
iya lwụa?"
4 Ọo ya bụ; Hanunu gudeshia ndu ono, Dévidi ziru ozi ono kpụshichaa phẹ ẹjí-agba
ibe lanụ ibe lanụ; bya eshi lẹ nhamụnha ike bukashịa uwe-mgbalanụ phẹ; nwufu phẹ;
ẹphe lashịa.

5 O be teke e pfuru iya Dévidi; o zia g'a gba phẹ ndzuta; kẹle e meru phẹ iphe-iphere
parụ ẹka. Eze zia ozi sụ phẹ: “Unu nọdu lẹ Jieriko jeye teke éjí-agba unu erwudzu;
tẹme unu alwatashịwaro.”
6 Ndu Amọnu bya amaẹrupho l'ẹphe eshiwaa tụkurubaa l'imi Dévidi; ẹphe je ebuta
ndu ojọgu ndu Arámu, bu lẹ Bẹtu-Rehobu; mẹ ndu kẹ Zoba. Ẹphe tụkoru bụru ndu
ojọgu, eje l'ọkpa. Iphe, ẹphe tụkoru dụ bụ ụkporo ụnu unwoke ugbo labọ l'ụnu
unwoke iri. Ẹphe butafụa eze ndu Maka; yẹle ndu ojọgu, dụ ụnu labọ l'ụkporo iri;
bya ebutafụa ndu Tobu ụnu unwoke ụkporo l'iri yeru onwophẹ.
7 Anụma, Dévidi anụma iya; o yefụ Jiowabu yẹe ndu ojọgu iya g'ẹphe ha.
8 Ndu Amọnu wụfuta bya akpọo giriri k'ọgu l'iphu ẹka eeshije abahụ lẹ mkpụkpu
ono. Ndu kẹ Arámu phọ, shi lẹ Zoba; mẹ Rehobu; mẹ ndu shi l'alị Tobu; waa ndu kẹ
Maka nọdu l'ọma ẹgu.
9 Jiowabu hụmaepho l'e gburu iya giriri iphu l'azụ k'ọgu ono; ọ họkoo ndu Ízurẹlu
ndu ọphu kachaa amaru k'ọgu chịru phẹ ye g'ẹphe kwabẹru ndu kẹ Arámu.
10 Ọ chịru ndu ọphuu dobe g'ẹphe nọdu nwune iya, bụ Abishayi l'ẹka kwabẹru ndu
kẹ Amọnu.
11 Jiowabu sụ: “O -bụru lẹ ndu Arámu-a lwụkpeaharu mu; unu abya eyetaru mu
ẹka; teke ọ bụkwanu l'ọo ndu kẹ Amọnu lwụkpeaharu unu; anyi abya eyetaru unu
ẹka.
12 G'obu shihu unu ike; g'anyi lwụa ọgu ẹhu ndibe anyi gẹ ndu bụ mkparawa; mbụ
g'anyi lwụa ọgu l'iswi ẹhu mkpụkpu kẹ Chileke. Chipfu e-me-a iphe, dụ iya ree l'ẹnya
nkiya.”
13 Ọo ya bụ; Jiowabu yẹle ndu nkiya tụko wụ-pfuahaa ndu Arámu k'ọgu ono; ẹphe
ye ọkpa l'ọso gbalaaharu iya agbala.
14 Ndu kẹ Amọnu hụmaepho lẹ ndu Arámu gbalarụ; ẹphebedua yefụa ọkpa l'ọso
nkephẹ gbalaaharu Abishayi; gbaru gbaba l'ime mkpụkpu phẹ. Ọo ya bụ; Jiowabu
shi l'ọgu ẹphe lẹ ndu Amọnu ono lwatashịa Jierúsalẹmu.
15 Ndu Arámu hụmaepho lẹ ndu Ízurẹlu lwụ-kpewaru phẹ; ẹphe je edzukọbe.
16 Hadadeza zia ndu Arámu, nọ l'azụ ẹnyimu Yufurétisu; ẹphe bya. Shobaku, bụ
onye-ishi ndu ojọgu Hadadeza duta phẹ; ẹphe wụru laa mkpụkpu Helamu.
17 E pfuẹru iya phọ Dévidi; ọ kpakọo ndu Ízurẹlu l'ophu; ẹphe daa azụ ẹnyimu
Jiọdanu jeshia Helamu. Ndu Arámu ono kpọo giriri; tsoo Dévidi phẹ ọgu.
18 Ndu Arámu ono mechaa gbaaru ndu Ízurẹlu ọso. Dévidi gbua ndu ụgbo-ịnya,
dụ ụnu l'ụkporo iri l'ise; bya egbua ndu ojọgu o-je-l'ọkpa, dụ ụkporo ụnu ise;* bya
egbutsua Shobaku, bụ onye-ishi ndu ojọgu phẹ; ọ nwụhu l'ẹka ono.
19 Ọo ya bụ; ndu eze ono, ẹphe lẹ Hadadeza shi tụko nmagba bụru nanụ ono
hụmaepho lẹ ndu Ízurẹlu lwụ-kpewaru phẹ; ẹphe je; ẹphe lẹ ndu Ízurẹlu doshia;
ẹphe nọdu ndu Ízurẹlu l'ẹka. Ndu Arámu tsụahaa ebvu jịka eyetaru ndu Amọnu ẹka
ọzo.

11

Dévidi anata Uráya nyee ya

1 O be lẹ mini-ọduu; mbụ teke ndu eze ejeje ọgu; Dévidi bya ezia Jiowabu yẹle ndu-
ozi iya; mẹ ndu Ízurẹlu l'ophu; ẹphe je emebyishia ndu Amọnu; kephee mkpụkpu
Raba. Dévidi l'onwiya nọdukwanu lẹ Jierúsalẹmu.
2 O be l'ụzenyashi ujiku lanụ; Dévidi gbẹshi l'iphe-azẹe ya gẹ ya kpaphe akpaphe
l'eli ụlo ibe-eze iya. Ọ nọdu l'eli ẹka ono tụfu ẹnya hụma nwanyị, awụ ẹhu. Nwanyị
ono nọdu amashịkpoo mma ike.

* **10:18 10:18** Bụ iya bụ 40,000, lẹ mbekee, mbụ ndu ọphu eje l'ọkpa.

3 Ọo ya bụ; Dévidi zia nemadzụ g'o je akpaaru iya ishi onye nwanyị ono bụ. Onye o
ziru sụ iya: "Ọ kwa Batusheba, bụ nwada Eliyamu. Ọ bụ nyee Uráya, bụ onye Hetu."
4 Dévidi bya eye ndu-ozi iya g'ẹphe je edutaru iya ya. Batusheba byaẹpho; Dévidi
duta iya; yẹe ya kwaa. Ọ bụru teke ono bẹ Batusheba fụtaerupho l'eme nsọ aswafụ
ntụrwu, eemeje mẹ nwanyị nọ-ghechaa nsọ nwanyị. E mechaa nwanyị ono tụgbua
lashịa.
5 Nwanyị ono bya atsụta ime; bya ezia Dévidi sụ iya lẹ ya dụkwa ime.
6 Ọo ya bụ; Dévidi bya ezia Jiowabu sụ iya g'o ziaru iya Uráya, bụ onye Hetu g'ọ
lwa. Jiowabu bya ezia Uráya g'o je aza Dévidi ẹnu.
7 Uráya bya abyapfuta iya; Dévidi jịa ya ajị Jiowabu; mẹ ndu ojọgu iya; mẹ g'ọgu
eje ala.
8 Ọo ya bụ; Dévidi bya asụ Uráya: "Lashịwaro ibe ngu je atụta unme." Ọo ya bụ;
Uráya bya agbẹshi l'ibe eze tụgbushia. Eze gwerụ iphe nụ g'e wolaaru iya unuphu.
9 Obenu lẹ Uráya bẹ mechaarụ kwaa l'ọnu-abata ibe eze. Ẹphe lẹ ndu ejeru
nnajịuphu iya ozi tụko zẹe l'ẹka ono. Ọphu ọ larwuẹduru unuphu ibe iya.
10 A bya epfuaru Dévidi lẹ Uráya ta laẹkwaru unuphu. Ọ bya ajịa ya sụ: "?Tọ bụnaa
ẹka dụ ẹnya bẹ i shi lwa nta? ?Bụ gụnu meru iphe ị tị larwuduru unuphu?"
11 Uráya sụ Dévidi: "Okpoko Chipfu; mẹ ndu Ízurẹlu; mẹ ndu Jiuda; mẹ nnajịuphu
mu, bụ Jiowabu; mẹ ndu-ozi iya phẹ bẹ tụkoru wụshi l'ẹgu ọgu. ?Dẹnu g'ee-shi gẹ
mbẹdua lashịa unuphu je eria; ngụa; mu lẹ nyee mu akwaa? Eshinu ị nọ ndzụ g'ị nọ
iya-a bẹ mu ta abyakwa e-me nno!"
12 Tọbudu iya bụ; Dévidi sụ iya: "Nọ-gbufụwaro ntanụ-a; o -rwua echele mu aha
ngu g'i laphushia azụ." Ọo ya bụ; Uráya nọo lẹ Jierúsalẹmu mbọku ono; waa echele
iya.
13 Dévidi bya ekua ya; ọ bya; yẹle iya tụko ria ngụa. Dévidi kwatakpọo cheshia ya
mẹe ike. E mechaẹla; o rwua l'ẹnyashi; Uráya gbẹshikwa je azẹe l'ẹka ọ zẹ ụnyaphu
iya; ẹphe lẹ ndu ejeru nnajịuphu iya ozi; ọphu ọ tọ ladụru ibe iya.
14 O be l'ụtsu; Dévidi deeru Jiowabu ẹkwo-ozi; woru nụ Uráya g'ọ nụ iya.
15 O deru l'ẹkwo-ozi ono sụ: "Duru Uráya ye l'atatiphu ẹka ọgu kachaa ekpohu
ọku. I -ducharu iya ye; unu alaphu azụ g'e meka ya iphe; g'ọ nwụhu."
16 E mechaa; ọ bụru teke Jiowabu chịru ndu ojọgu iya gbaa mkpụkpu ono
mgburugburu bẹ o duru Uráya ye l'ẹka ọ maru l'ọo ẹka ono bẹ ndu ọhogu iya phẹ,
ike kachaa adụdu nọ.
17 Ndu mkpụkpu ono wụfutaepho jepfu Jiowabu phẹ ọgu; a harụ ndu ojọgu Dévidi
gbushia. Uráya, bụ onye Hetu yịru lẹ ndu nwụhuru nụ.
18 Jiowabu bya ezia ozi kọoru Dévidi g'ọgu ono gude jee.
19 Jiowabu pfuaru onye ono, o ziru sụ iya: "I -doghechaẹrupho eze g'ọgu ọbu jeru
la;
20 bẹ ọ -bụru l'ẹhu-eghu byaru iya l'ẹhu; ọ -jịahaa ngu sụ: '?Dẹnu g'o gude unu je
anọdunuka mkpụkpu ọbu ntse alwụ ọgu? ?Unu ta amahaada l'ẹphe a-gbẹ l'eli igbulọ
agba apfụ?
21 ?Bụnaa onye bẹ gburu Abimẹleku nwa Jierubẹshetu? ?Tọ bụnaa nwanyị, nọ l'eli
igbulọ mkpụkpu Tebẹzu gude mkpuma, eegudeje egwe nri tugbua ya; ọ nwụhu? ?
Dẹnu g'o gude unu je anọdunuka igbulọ ọbu ntse?' Sụ-a; ọ -bụru l'ọ jịru ngu ẹgube
ono; sụ iya lẹ nwozi iya, bụ Uráya onye Hetu bẹ nwụhufukwarupho ya."
22 Nwozi ono tụgbua jeshia. O jerwua je atụko iphe, Jiowabu ziru iya zikọta Dévidi.
23 Nwozi ono sụ iya: "Ndu ono bẹ nabarụ anyi ẹka; wụru wụ-pfuta anyi ọgu l'ọma
ẹgu. Ọle anyi chị-phuru phẹ azụ jeye anyi rwua l'ọnu ẹka eeshije abahụ lẹ mkpụkpu
phẹ.

24 Ọo ya bụ; ndu chị arwa nọdu l'eli igbulọ atụ ndu-ozi ngu arwa. Ẹphe harụ tụ-
gbushia ndu-ozi gụbe eze. Ọzo bụ lẹ nwozi ngu, bụ Uráya onye Hetu yịkwapho lẹ
ndu nwụhuru nụ."
25 Dévidi bya ezia nwozi ono; sụ iya: "Iphe, ii-pfuru nụ Jiowabu bụ lẹ mu sụru
g'ẹhu be jekwa unu arwụshihu; noo kẹle ọo gẹ nkogo tarụ ishi onye lanụ bụ g'ọo-ta
k'onye ọzo. Unu kukebekwa ẹhu tsoo mkpụkpu ono ọgu; lwụa phẹ lwụta. Je epfuaru
Jiowabu ẹgube ono gude mee g'obu shihu iya ike."
26 Nyee Uráya nụmaepho lẹ ji iya nwụhuwaru; o raa ẹkwa iya.
27 Batusheba raghechaẹpho ẹkwa ono ẹgube araję iya; Dévidi je eduta iya lụahaa.
Ọ nwụaru iya nwa nwoke. Ọle iphe ono, Dévidi meru ono dụ Chipfu ẹji.

12

Nétanu abarụ Dévidi mba k'ẹjo-iphe, o meru

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya ezia Nétanu g'o je ibe Dévidi. Nétanu jerwua bya asụ
iya: "O nweru unwoke labọ, bu lẹ mkpụkpu lanụ. Onye lanụ bẹ nweru iphe; onye
ọphuu bụru onye ụkpa.
2 Onye k'ono nweru iphe ono bẹ kwatakpọoru nweru atụru waa eswi, parụ ẹka
apaa.
3 Obenu l'onye ụkpa phọ te enwedu iphe, o nweru; gbahaa nwada atụru, ọ zụtaru
azụta; chee ya jasụ ọ nọdu yẹle ụnwegirima ibe iya l'ẹka vuta. Nwoke ono yẹle atụru
iya ono nọdu anọduje erigba nri; tụko angụ mini l'okoro lanụ; mbụ je akpachaa
k'ọphu bụ l'oohejeru nwatụru ono eheru l'o ku mgbẹnya. Atụru ono nọdu ọnodu
nwada iya.
4 Tọbudu iya bụ; ẹbyaa byaru nwoke ono, nweru iphe ono; ọ haa akpụta atụru
iya ono nanụ; ọzoo eswi iya phọ nanụ gbua gude shiaru onye byaru ibe iya nri; ọ
gbẹ-chia je akpụta nwada atụru k'onye ụkpa phọ gbua gude shiaru onye byaru nụ
ono nri."
5 Dévidi vọru ọku wụa ẹhu l'opfu ẹhu onye ono; bya asụ Nétanu: "Eshinu Chipfu
nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bẹ iphe, gbaru onye meru ẹgube iphe ono bẹ bụkwa anwụhu!
6 Ọ pfụfutaje ụgwo atụru ono ugbo ẹno; eshinu o meru ẹgube iphe ono; ọphu
imemini onye ụkpa ono adụdu iya."
7 Tọbudu iya bụ; Nétanu sụnu Dévidi: "Ọo gụbedua bụ onye ọbu! Chipfu, bụ
Chileke kẹ Ízurẹlu pfuru sụa: 'Mu wụru ngu manụ l'ishi g'ị bụru eze, ndu Ízurẹlu.
Mu byakwaphọ anafụta ngu l'ẹka Sọlu.
8 Mu woru ụlo Sọlu, bụ nnajịuphu ngu ye ngu l'ẹka; wochaaru unyomu iya ye ngu
l'ẹka. Mu woru alị-eze ndu Ízurẹlu; mẹ kẹ Jiuda woru ye ngu l'ẹka. Mbụ; ọ -bụru
l'iphemiphe ono bẹ pehuru nụ; bẹ mu gege eyekwabakpọru ngu iya iphe.
9 ?Dẹnu g'o gude; ọ bụru Opfu Chipfu bẹ ị kpọru ẹbo l'afụ; shi nno mee iphe, dụ
iya ẹji l'ẹnya? I gude ogu-echi gbua Uráya onye Hetu; duta nyee ya lụahaa. Ọ bụru
ogu-echi ndu Amọnu bẹ i gude gbua ya.
10 Iphe, ịi-maru bụ l'egbu ọchi ta abyadụ abvụ abvụbvu l'ibe ngu jasụru asụru; noo
kẹle o to nwedu iphe, ị gụberu mu; tẹme ị nata Uráya, bụ onye Hetu nyee ya lụahaa.'
11 "Chipfu sụru-a: 'Mu e-shi l'ibe ngu vọfuta ẹjo-iphe kpube ngu l'ẹhu. Ịi-nọdu
rakafụ ẹnya; mu anashịa ngu unyomu ngu phẹ woru nụ onye ọzo; mbụ l'oo-jepfu
unyomu ngu phẹ ono l'echilabọ eswe ọchaa.
12 I meru nkengu lẹ mpya; ọle mu e-mekwanụ ngu nkengu l'atatiphu ndu Ízurẹlu
l'ophu; l'echilabọ eswe ọchaa.' "
13 Dévidi sụ Nétanu: "Mu meswekwaru Chipfu."
Nétanu sụ iya: "Chipfu gụwaru ngu nvụ l'iphe-ẹji, i meru ono. Ị tịi nwụhudu.

14 Obenu l'eshinu ndu ọhogu Chipfu gudewaa iphe-a, i meru-a epfubyishi iya; bẹ nwata ono, a nwụru ngu ono ta adzụkwaru ndzụ."
15 E mechaa; Nétanu tụgbua; ọ bụru iya ala unuphu.

Anwụhu nwatibe Dévidi ono

Tọbudu iya bụ; Chipfu danaa nwata ono ẹka kẹ njọ; mbụ nwata ono, nyee Uráya nwụtaru ono. Iphe-ememe zụpyabe nwata ono.
16 Dévidi rwọahaa Chileke l'iswi ẹhu nwata ono. Ọ swịa ẹgu; bahụ l'ime ụlo iya je azẹkota l'alị l'ẹnyashi ono l'ophu.
17 Ndu bụ ọgerenya l'ibe iya bya apfụ-kube iya g'ẹphe kpụ-lia ya l'ọma alị ono, ọ zẹ ono; ọphu o to kwedu; tẹme ọphu o kwekwaphọ tsoru phẹ ria nri.
18 O be lẹ mbọku k'ẹsaa; nwata ono nwụhu. Ndu ozi Dévidi nọdu atsụ ebvu g'ẹphe e-me pfuaru iya lẹ nwata ono nwụhuwaru; kẹle ẹphe sụru: "Teke nwata ono nọkwadu ndzụ bẹ anyi pfuru yeru Dévidi; ọphu ọ tọ ngadụru anyi nchị. ?Dẹnu g'anyi e-shi pfuaru iya lẹ nwata ọbu nwụhuwaru? Oo-mekakwa onwiya iphe."
19 Dévidi bya ahụma gẹ ndu-ozi iya achị-phe nwirinwiri l'ime onwophẹ; o rwua ya l'ẹhu lẹ nwata ono bẹ nwụhuwaru nụ. Ọ jịa phẹ sụ: "?Nwata ọbu nwụhuwaru tọo?"
Ẹphe sụ iya: "Ee; ọ nwụhuakwaru."
20 Ọo ya bụ; Dévidi bya agbẹshi l'ọmali ẹka ọ zẹ ono je awụa ẹhu; nyịa manụ. Ọ bya agbanwee uwe iya bahụ l'ime ụlo Chipfu je abaarụ iya ẹja. O mechaa nno bya alashịa ibe iya. Ọ larwua bya asụ g'a nụ iya nri gẹ ya ria. A nụ iya ya; o ria.
21 Ndu ozi iya bya ajịa ya; sụ: "?Dẹnu g'o gude ị nọdu emee ẹgube umere ọwa-a? Teke nwata ono nọkwadu ndzụ bẹ i shi akwa ẹkwa; aswị ẹgu. Ọ bụ-chiaru nta-a, ọ nwụhuwaru-a bẹ ị gbẹshiru ria nri!"
22 Dévidi sụ phẹ: "Mu shi akwa ẹkwa; aswị ẹgu teke nwata ono shi nọdukwadu ndzụ; kẹle mu rịru sụ: '?Bụ onye maru mẹ Chipfu e-meru mu eze-iphe-ọma dobe nwata ono ndzụ?'
23 Ọle nta-a g'ọ nwụhuwaru-a; ?bụ gụnu bẹ mu a-nọdu aswị-doru ẹgu? ?Mu a-dụ ike wophuta iya azụ ọzo tọo? Mu e-mechaa jepfu iya; ọle yẹbedua ta alwaẹdu azụ alwapfuta mu ọzo."

Anwụnwu Sólomọnu

24 Ọo ya bụ; Dévidi bya adụa nyee ya, bụ Batusheba obu. Ọ bya alapfu iya; yẹe ya kwaa. Ọ nwụaru iya nwa nwoke. Dévidi gụa nwata ono Sólomọnu. Chipfu yee nwata ono obu.
25 Chipfu gude kẹ n-yemobu ono, o yeru iya ono zia onye mpfuchiru iya, bụ Nétanu g'o je agụa ya Jiedidaya, bụ iya bụ "onye Chipfu yeru obu."

Jiowabu alwụta mkpụkpu Raba
(1Iphe 20:1-3)

26 No iya; Jiowabu je etsoo mkpụkpu Raba ọgu. Mkpụkpu ono dụ l'alị ndu Amọnu. Ọ lwụa ya lwụta ẹka onye eze phẹ bu.
27 Jiowabu bya ezia ndu-ozi iya g'e je ezia Dévidi ozi; sụ iya-a: "Mu tsoakwarụ mkpụkpu Raba ọgu; natachawa phẹ ẹka ẹphe shi angụ mini.
28 Ọo ya bụ; kpakọo ndu ojọgu ọphu phọduru nụ bya ekepheta mkpụkpu ono; nata iya; teke mu a-gbẹ nata iya; e woru ẹpha mu gụa mkpụkpu ono."
29 Ọo ya bụ; Dévidi bya akpakọo ndu ojọgu ono g'ẹphe ha; bya achịru phẹ jeshia mkpụkpu Raba. O -rwua; bya abapfu phẹ ọgu; lwụta mkpụkpu ono.
30 O kputa eze phẹ okpu-eze, o kpu l'ishi. Ẹrwa mkpọla-ododo, e gude mee okpu-eze ono bẹ dụ talẹntu lanụ. Ọ bụru mkpuma, vu oke aswa bẹ nọ iya nụ. E woru okpu-eze ono kpube Dévidi l'ishi. Dévidi kwatakwaphọ ọkwata, parụ ẹka lẹ mkpụkpu ono.

31 O rwukọo ndu mkpụkpu ono dobe g'ẹphe gudeje sọya; yẹle ikworo-ígwè; waa
ogbunkụ jeaha ozi; bya eye phẹ g'ẹphe yọje ẹja ụlo. Ọ bụru ẹgube ono bẹ o mekọtaru
mkpụkpu, nọkota l'alị ndu Amọnu l'ophu. E mechaa; Dévidi yẹle ndu ojọgu iya l'ophu
laphushia azụ lẹ Jierúsalẹmu.

13

Amụnonu emerwụ nwanna iya, bụ Tama

1 Abụsalomu; nwa Dévidi nweru nwune nwanyị, ama mma, ẹpha iya bụ Tama. A
nọnyaa; nwa nwoke Dévidi ọzo, aza Amụnonu bya eyee Tama obu.
2 Ẹhu gbangahụ Amụnonu k'ọphu ọ bụwaro iphe-ememe zụpyabe iya lẹ k'opfu ẹhu
nwanna iya ono, bụ Tama. Ọ bụru iphe, nyịberu Amụnonu g'oo-shi gẹ ya kpabata
iya; kẹle Tama bụ nwamgbọko, yẹe nwoke ta akwajẹduru.
3 Noo ya; Amụnonu ono bẹ nweru ọ̀nyà, ẹpha iya bụ Jionadabu nwa Shimeya; mbụ
nwa nwune Dévidi. Jionadabu ono bụ onye ẹregede.
4 Ọ bya ajịa Amụnonu sụ: "?Bụ gụnu kparụ iphe, ọ bụ nnata gụbe nwatibe eze
abụjeru ụtsu g'ụtsu; l'ị nwụpyashihu ẹgube-a? ?Tịi kadụru mu iphe ọbu?"
Amụnonu sụ iya: "Mu yeru Tama obu; mbụ nwune Abụsalomu, bụ nwanna mu
ono."
5 Jionadabu sụ iya: "Je azẹ azẹe l'iphe-azẹe ngu; mekiritaru g'iphe-ememe eme ngu.
Nna ngu -byaẹ ngu phọ ajịji; sụ iya l'ịirwo iya g'ọ haa Tama, bụ nwanna ngu nwanyị
g'ọ bya anụ ngu nri g'i ria. G'ọ nọdukwanu ngu l'iphu mee nri ọbu gude ẹka iya nụ
ngu iya g'i ria."
6 Ọo ya bụ; Amụnonu kwe je azẹe g'onye iphe-ememe eme.
Eze byaẹ ya phọ ajịji; Amụnonu sụ iya: "Jiko gẹ nwanna mu nwanyị, bụ Tama
byanụ bya anọdu mu l'iphu ghee akara nụ mu gẹ mu taa."
7 Tọbudu iya bụ; Dévidi zia g'e zia Tama l'ẹka ọ nọ l'unuphu; sụ iya g'ọ tụgbua je
l'ụlo nwanna iya, bụ Amụnonu je emeeru iya nri.
8 Tama bya atụgbua jeshia l'ụlo nwanna iya Amụnonu; o rwua; Amụnonu zẹ azẹe.
Tama bya ekpota ukpokutu iphe, eegudeje eme akara bya agwọkobe iya gude mee
akara l'iphu iya; bya eworu iya ghee egheghe.
9 Ọ bya achịru akara ono ye lẹ gbamụgbamu woru nụ iya. Ọ jịka iya eriri.
Amụnonu sụ: "Karụ onyenọnu g'ọ lụfukota l'ẹka-a!" Onyenọnu bya atụko lụfuchaa.
10 Ọo ya bụ; Amụnonu bya asụ Tama: "Wobata nri ọbu l'ime mkpuru gude ẹka ngu
nụje mu iya gẹ mu ria." Ọo ya bụ; Tama pata akara ono, o gheru ono wojeshiaru
nwanna iya, bụ Amụnonu l'ime mkpuru iya.
11 Tama bya ewoẹrupho nri ono nụ iya g'o ria; Amụnonu zụkobe iya sụ iya: "Bya
gẹ mu lẹ ngu kwaa; nwanna mu."
12 Tama sụ iya: "Waawakwa; nwanna mu! Te egudekwa mu k'ike! E te emejekwa
ẹgube iphe ono l'alị Ízurẹlu! Ọphu te emekwa ẹbyi ọwana.
13 A -bya l'ẹhu nkemu; ?bụ aweya bẹ mu a-parụ ẹgube iphe-iphere ọwa je? Tẹme
gụbedua l'onwongu bẹ a-yịkwaru lẹ ndu emeshi eswe ike l'alị Ízurẹlu. Jiko pfunuru
yeru eze; ọ tọo jịkadu g'ị tị lụ mu."
14 O pfua nta; pfua imo; ọphu Amụnonu angadụru iya nchị; o gude iya jepfu k'ike;
kẹle ọ ka iya ọkpehu.
15 E mechaa; Tama bya adụ Amụnonu ashị k'ọphu parụ ẹka apaa. Ashị, ọ dụ iya
bya aka shii; e me lẹ g'o shi yeberu iya obu. Amụnonu bya asụ iya: "Gbẹshi tụgbua
lashịa!"
16 Tama jịka; sụ iya: "Waawaa! Achịchi ọwa-a, ịichi mu gẹ mu lụfu-a kabakwa ẹji;
eme l'ọphu i mewaru mu." Ọphu Amụnonu angaduru iya rọ nchị.

17 O kua onye-ozi iya, eyetajẹru iya ẹka sụ iya: “Kpụfuru mu nwanyị-a l'iphu;
guburu iya ye l'etezi; swọ-chia iphe lẹ mgbo!”
18 Ọo ya bụ; nwozi iya ono nwufu iya; guburu iya ye l'etezi swọbe iphe lẹ mgbo
ono. Tama bẹ yeru ẹguru uwe mgbalanụ, nweru ẹka ogologo; kẹle ọo ẹgube uwe
ono bẹ ụnwada eze ndu ọphu bụkwadu ụnwumgboko, nwoke teke ejepfuswee eyeje.
19 Tama kpota ntụ kpube onwiya l'ishi; woru ẹguru uwe mgbalanụ ono, o ye ono
gbajashịa. Ọ chịru ẹka kwẹe l'ishi; rarụ ẹkwa lashịa.
20 Nwune iya, bụ Abụsalomu hụma iya bya ajịa ya sụ: “?Ọ dụ gẹ nwanna ngu, bụ
Amụnonu mebyiwarụ ngu? Nọduro nwadoo nwune mu. Ọo nwanna ngu bẹ ọ bụ; te
ejekwa evuru iphe ono l'obu.” Ọo ya bụ; Tama je eburu l'ibe nwune iya Abụsalomu
nọdu bụru nwanyị, e bufuru ebufu.
21 Eze Dévidi nụmaepho iphe nwụru nụ; ẹhu ghushiahaa ya eghu ike.
22 Abụsalomu gbaa nkụchi; ọphu o pfujeduru opfu ọma; ọzoo ẹjo opfu yeru
Amụnonu. Amụnonu dụ iya ashị; kẹle o guderu nwune iya nwanyị, bụ Tama jepfu
k'ike.

Abụsalomu egbu Amụnonu

23 A bya anọchaa apha labọ lẹ teke ndu ebushijeru Abụsalomu atụru iya éjí nọ lẹ
mkpụkpu Belu-Hazọ, nọ-kube oke alị ndu Ifuremu; Abụsalomu zia iphe, bụ unwoke,
eze nwụru nzi g'ẹphe byakọtaru iya lẹ nri.
24 Abụsalomu jepfu eze l'onwiya je asụ iya: “Mụbe nwozi ngu bẹ ndu ebushije
atụru éjí byakwaru ozi. Mu nọdu arwọ gụbe eze gẹ gụ lẹ ndu-ozi ngu tsonụru mu je
ẹka ono.”
25 Eze sụ iya: “Waawaa; nwa mu. Anyi ta atụkodu abya; kẹle anyi a-bya abụru
ivu-ẹrwa dụru ngu.” Ọ rwọo ya nta-a rwọo imo; ọphu o to kwedu lẹ ya e-je. Ọ bụru
ọnu-ọma bẹ ọ gọru nụ iya.
26 Abụsalomu bya asụ iya: “Ọ -bụru l'ị tịi byadu; jiko gẹ nwanna mu Amụnonu
tsonụru anyi je!”
Eze jịa ya; sụ: “?Bụ kẹ gụnu bẹ oo-gude tsoru unu je?”
27 Abụsalomu rwọshiahaa ya ike; o kweta gẹ Amụnonu yẹle ụnwu eze Dévidi ndu
k'ọphuu tsokọtaru iya je.
28 Noo ya; Abụsalomu bya akaru ndu-ozi iya; sụ phẹ: “Unu tọnwube ẹnya maru
teke Amụnonu ngụwaru mẹe; ọ nọdu atsụ iya atsụtsu. Mu -sụ unu g'unu chitsua
Amụnonu; unu woru iya chigbua. Unu ta atsụkwa ebvu. Ọo mbẹdua ziru iya unu.
Unu shihu obu ike; mee ọkpehu!”
29 Ndu ozi Abụsalomu mee Amụnonu iphe, o ziru g'ẹphe mee ya. Ọo ya bụ; unwoke,
eze nwụshiru ono wụ-lihu; onyenọnu pfukotachaa ịnya-mulu iya; gbalaa.
30 Ẹphe nọdukwaduro l'ụzo; ozi gbẹ rwuwanụ Dévidi nchị lẹ Abụsalomu
gbushikọtawaru unwoke, eze nwụru; l'o to nwedu onye ọphu phọduru nụ.
31 Eze zilihu; ye ẹka l'uwe iya gbajashịa. Ọ gwọdoshihu l'alị. Ndu ozi iya pfụ-kube
iya l'ẹka ono tụko uwe phẹ gbajashịkwaapho.
32 Jionadabu; nwa Shimeya; mbụ nwa nwune Dévidi bya asụ: “Nnajịuphu mu; ba
arịshi l'ụnwu-eze bẹ e gbushikọtawaru. Ọo Amụnonu kpoloko bẹ nwụhuru nụ. Ọo
iphe Abụsalomu shihawaa rịta k'ememe e -shi mbọku ono, Amụnonu guderu nwune
iya nwanyị, bụ Tama k'ẹhuka jepfu phọ.
33 Sụ-a; gẹ nnajịuphu mu, bụ eze ba chịshiru uche ye l'a sụru l'ụnwu-eze
nwụshihukotawaru. Ọo Amụnonu kpoloko bẹ nwụhuru nụ.”
34 E mechaa; Abụsalomu ye ọkpa l'ọso gbala.
Ọo ya bụ; nwoke, echeje nche palia ẹnya hụma ikpoto ndu nọ lẹ gbororo l'ụzo azụ
iya; g'ẹphe shi l'agụga úbvú eje abya.

35 Jionadabu bya asụ eze: “Lenu; ụnwu gụbe eze alwaakwa. Ọo ẹpho gẹ mụbe
nwozi ngu pfuru bụ g'ọ nwụru.”
36 Ọo ya bụ; epfughe, oopfughe nno; ụnwu-eze ono wụbata; chiahaa mkpu ẹkwa.
Eze yẹle ndu-ozi iya g'ẹphe ha tụko chiswee ẹkwa; rashikpọo ya ike.
37 Abụsalomu gbalaa lapfushia Talụmayi; nwa Amihudu; mbụ eze ndu Geshu.
Dévidi nọdu anọduje ara ẹkwa nwa iya ono mbọkumboku.
38 Abụsalomu gbaru laa Geshu ono je anọo apha ẹto l'ẹka ono.
39 A nọnyaa; oghoroko Abụsalomu bya adụshia eze, bụ Dévidi ike; kẹle a dụtawaru
iya lẹ k'anwụhu Amụnonu.

14

Abụsalomu alwaphuta azụ lẹ Jierúsalẹmu

1 Noo ya; Jiowabu; nwa Zeruya bya amaru l'oghoroko Abụsalomu bẹ dụshi eze ike.
2 Ọo ya bụ; ọ bya eye nemadzụ g'o je mkpụkpu Tekowa je ekuaru iya nwanyị, maru
iphe l'ẹka ono; sụ iya: “Mekiritaru g'ị bụ onye nọ l'aphụ. Yee uwe onye nọ l'aphụ. Ta
anyịkwa manụ mbeleke. Mekpọepho g'ị bụ nwanyị, shi teke dụ ẹnya nọduta l'aphụ
onye nwụhuru anwụhu.
3 L'i jepfu eze je epfuaru iya ẹgube ono.” Ọo ya bụ; Jiowabu bya ezikọta iya iphe
oo-pfu.
4 Nwanyị Tekowa ono bya ejepfu eze gẹ ya pfuru yeru iya; bya adaa kpurumu
l'iphu iya; woru iphu kpube l'alị gude kwabẹ iya ùbvù. Ọ bya asụ eze: “Gụbe eze;
jiko yenụru mu ẹka!”
5 Eze jịa ya sụ: “?Bụ gụnu bẹ atsụ ngu l'ẹhu?”
Ọ sụ iya: “Mu bụ nwanyị, ji iya anọedu; mbụ lẹ ji mu nwụhuwaru.
6 Mụbe nwozi ngu nwanyị bụru unwoke labọ bẹ mu nwụtaru. Sụ-a; ẹphenebo
wata alwụ ọgu l'ẹgbudu; ọphu ọ dụdu onye nọ l'ẹka ono; k'ọphu e gbokaharu phẹ.
Onye lanụ chita ibe iya tụa; woru iya chigbua.
7 Noo ya; ndibe anyi l'ophu wụ-lihu ripyabẹ mụbe nwozi ngu nwanyị sụ mu gẹ
mu kpụfutafuaru phẹ onye ọphuu chigburu nwune iya nwoke phọ g'ẹphe gbua gude
gwata ụgwo ọchi nwune iya nwoke ono, o gburu ono; mbụ l'ẹphe e-wofụfua ndzụ
onye ọphu e-ri iphe nna phẹ. Sụ-a; ẹphe eshi nno menyia nwa akpụru icheku-ọku
lanụ ono, mu tọgboru ono; mbụ mee g'ẹpha ji mu mẹ awa iya chịhu l'eliphe-a.”
8 Eze bya asụ nwanyị ono: “Tụgbua lashịa ibe ngu; gẹ mu bya atụru ekemu nụ phẹ
l'opfu ẹhu ngu.”
9 Nwanyị Tekowa ono bya asụ iya: “Gụbe nnajịuphu mu, bụ eze; g'ụta, e gege ata
ngu tukokwaru mu l'ishi; mẹ l'ishi ọnu-ụlo nna mu. G'ọ tọ dụkwaro onye eje ata eze;
yẹe aba-eze iya ụta.”
10 Eze sụ iya: “O -nwekpọwaru onye jeru ngu epfuru; duta iya byapfuta mu; g'onye
ọbu aha ngu epfuchi nchị.”
11 Ọo ya bụ; nwanyị ono sụ: “Jiko gụbe eze kpọ-kunu Chipfu, bụ Chileke ngu;
k'ọphu onye ọ dụ l'ẹka; mbụ agwata ụgwo ọchi ono a-ha egbu nwa mu nwoke ono.”
Eze sụ iya: “Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bẹ ẹgbushi, nọ nwa ngu l'ishi ta
abyakwa erifu mẹ nanụ daa l'alị.”
12 Noo ya; nwanyị ono sụ: “Gẹ mụbe nwozi ngu nwanyị pfufunaaru akpụru opfu
lanụ yeru gụbe nnajịuphu mu, bụ eze.”
Ọ sụ iya: “Pfukpọoroo ya.”
13 Nwanyị ono sụ iya: “?Dẹnu g'o gude gụbe eze mee ndibe Chileke ẹgube ẹjo-iphe
ọwa-a? ?T'ọ bụdu ikpe bẹ gụbe eze anma onwongu l'iphe ono, iipfu nta-a ono; kẹle
nwa ngu phọ, a chịfuru achịfu phọ bẹ gụbe eze teke eduphutadụ azụ.

14 G'anyi ha nwụhufutaje anwụhu. Anyi dụ gẹ mini, wụshihuru l'alị, te nweẹdu
g'ee-shi kukọbe iya l'iphe ọzobaa. O to nwedu onye Chileke gụfuru anwụhu l'ẹhu
iya. Ọ chia iphe, oomeje bụ l'ọochoje ụzo, ee-shi g'onye a chịfuru achịfu lwaphuta
azụ lwapfuta iya.
15 Sụ-a; mu byaru gẹ mu pfuaru iya gụbe nnajịuphu mu, bụ eze; kẹle ndiphe
mewaru ndzụ nọdu agụ mu. Mụbe nwozi ngu nwanyị rịa sụ lẹ mu e-pfuru yeru
gụbe eze; ?a maru; ?l'i-meru nwozi ngu iphe, ọo rwọ ngu.
16 Mbụ; ?a maru gụbe eze a-nụma opfu mu nafụta mụbe nwozi ngu l'ẹka nwoke
ono, achọ ụzo, oo-shi gbua mu lẹ nwa mu; nafụ anyi okiphe, Chileke nụru anyi ono?
17 Ọo ya bụ; mụbe nwozi ngu nwanyị pfua sụ: 'Jiko g'opfu gụbe nnajịuphu mu,
bụ eze mekwaa gẹ meji nmapfuru mu'; noo kẹle nnajịuphu mu, bụ eze dụ g'ojozi
Chileke, amajẹru iphe, dụ ree waa iphe, dụ ẹji. Gẹ Chipfu, bụ Chileke ngu swikwaru
ngu eswiru."
18 Ọo ya bụ; eze bya ajịa nwanyị ono sụ: "Ta awachikwaru mu iphe-a, mu eme gẹ
mu jịa ngu-a awachi."
Nwanyị ono sụ iya: "Jịnaa mu iphe ọbu; gụbe nnajịuphu mu, bụ eze."
19 Eze bya ajịa ya sụ: "?Ẹka Jiowabu dụ l'iphemiphe-a, iipfu-a tọo?"
Nwanyị ono sụ iya: "Gụbe nnajịuphu mu, bụ eze; eshinu ị nọ ndzụ g'ị nọ iya-a ?bụ
onye bẹ a-lọkata iphe, gụbe nnajịuphu mu, bụ eze pfuru shia ẹkutara; ọzoo lọru laa
l'ẹkicha? Ee; ọo nwozi ngu Jiowabu bẹ bụ onye ziru gẹ mu mee iphe-a; ọ bụkwaru
iya phọ bẹ sụru gẹ mu pfua gẹ mu epfua.
20 Ọo nwozi ngu, bụ Jiowabu bẹ meru iphemiphe ono; k'ọphu ọnodu-a, a nọ nta-
a l'a-gbanwe. Gụbe nnajịuphu bẹ maru mmamiphe g'ojozi Chileke; k'ọphu bụ l'ị
makọtaru iphemiphe, eme lẹ mgboko-a."
21 No iya; eze bya asụ Jiowabu: "Ọ dụ ree; mu e-me iphe ono. Tụgbua je edulata
nwokorọbya ono, bụ Abụsalomu."
22 Jiowabu daa kpurumu woru iphu kpube l'alị gude kwabẹ iya ùbvù; bya etua eze
ẹpha. O pfua sụ: "Ntanụ-a bẹ mụbe nwozi ngu marwetaru lẹ mu dụ gụbe nnajịuphu
mu, bụ eze l'obu; noo kẹle i meru mu iphe, mu pfuru g'i meeru mu."
23 Ọo ya bụ; Jiowabu tụgbua jeshia mkpụkpu Geshu je eduphuta Abụsalomu azụ
lẹ Jierúsalẹmu.
24 Ọle eze sụkwanuru g'o jeẹkwapho eburu l'ụlo ẹka iya; g'ọ tọ hụmakwa iya ẹnya.
Noo ya; Abụsalomu je eburu l'ụlo nkiya; ọphu ọ tọ hụmajeduru eze atatiphu.

Jiowabu edoshiru Abụsalomu yẹe Dévidi opfu

25 L'alị Ízurẹlu mgburugburu bẹ ọ tọ dụdu nwoke ọzo, a jaberu ajaja kẹ mma, ọoma
g'a ja Abụsalomu. E -shi l'ishi jasụ l'ọbochi-ọkpa bẹ ọ tọ dụdu ẹka iphe, takụru iya
l'ẹhu.
26 Ọ nọdu abụjeru; ọ -kpụshia ẹgbushi, dụ iya l'ishi; kẹle ọokpuje iya aphagapha
m'ọ nyijee ya phọ ẹrwa; l'o wota iya tụa atụtù maru g'ọonyita-be ẹrwa. Ẹrwa ẹgbushi
iya bụru shẹkelu ụkporo iri bẹ ọobujeru; mẹ e -gude iphe, ndu eze egudeje atụ ẹrwa
iphe tụa ya.
27 Ụnwegirima unwoke ẹto; waa nwata nwanyị lanụ bẹ Abụsalomu nwụtaru. Ẹpha
nwa iya nwanyị ono bụ Tama; ọ bụru nwanyị, ama mma.
28 Abụsalomu bua apha labọ lẹ Jierúsalẹmu; ọphu ọ tọ hụmajeduru eze iphu.
29 Ọo ya bu; Abụsalomu zia g'e ziaru iya Jiowabu g'ọ bya gẹ ya zia ya ibe eze. Ọphu
Jiowabu ekwedu bya iya aza ẹnu. Ọ bya ezia ya k'ugbo ẹbo; ọ jịkakwapho abyabya.
30 Tọbudu iya bụ; ọ bya ezia ndu-ozi iya; sụ phẹ: "Unu lenu; ẹgu, Jiowabu kọru
balị bẹ nọ-kube nkemu. Unu je atụa ya ọku." Ndu ozi iya ono tụgbua je eworu ọku
tụa ya.

31 Ọo ya bụ; Jiowabu tụgbua jepfu Abụsalomu l'ibe iya je asụ iya: “?Bụ gụnu meru
g'o gude ndu-ozi ngu je atụa ọku l'ẹgu mu?”
32 Abụsalomu sụ Jiowabu: “Mu ziru ozi g'e zia ngu g'ị bya gẹ mu zia ngu g'i jepfu
eze je ajịa ya: ‘?Bụhunu gụnu meru iphe, mu shi mkpụkpu Geshu lwatashịa? O gege
akaru mu ree lẹ mu nọkwadu l'ẹka ono.’ Ọo ya bụ lẹ-a; mee gẹ mu hụma eze iphu.
Ọ -bụru l'o nweru ẹjo-iphe, mu meru; g'o gbua mu rọ egbugbu.”
33 Ọo ya bụ; Jiowabu tụgbua je epfuaru eze iphe ono. Eze bya ekua Abụsalomu. Ọ
byarwuta l'atatiphu iya; bya adaa kpurumu woru iphu kpube l'alị. Eze bya etsutsua
Abụsalomu ọnu.

15

Ẹjo idzu, Abụsalomu achịru Dévidi

1 Tọbudu iya bụ; Abụsalomu bya enweru ụgbo-ịnya; waa ịnya k'ẹkiya; waa
unwoke ụkporo labọ l'iri, bụ ndu evutajẹru iya ụzo.
2 Ọ nọdu abụjeru o -rwua l'ọnmewa ụtsu; Abụsalomu agbẹshi je apfụru l'agụga
gbororo eeshije bahụ l'ime mkpụkpu ono. Teke ọ bụ l'o nweru onye eje echiru eze
ichi g'eze kpee opfu ono; Abụsalomu ekua ya jịa ya sụ: “?Bụ mkpụkpu awe bẹ i shi?”
Onye ono asụ iya: “Nwozi ngu shikwa l'ipfu lanụ l'ime ipfu ndu Ízurẹlu.”
3 Onye ọbu -pfuchaa iphe ọ byaru; Abụsalomu asụ iya: “Iphe, i pfuru dụkwa ree;
bya abụru iphe, pfụru ọto; obenu l'o to nwedu onye a-nọ-chi ẹnya eze nụma iphe,
adaru unu.”
4 Iphe ọzo, Abụsalomu epfujefua bụ: “Ọme ọ bụ l'ọo g'a họtaekwadu mu phọ gẹ
mu bụru onye-ikpe l'alị-a; m'ọ bụjekwaru iphe, bụ onye wotaru mu opfu; ọzoo onye
byaru echia mu ichi; mu ekpejeẹpho ikpe ono; kperu iswi-ọdu-mma nụ iya.”
5 Nokwaphọ g'ọ bụjeru; ọ -dụru onye byapfutaru iya nụ gẹ ya phozeta l'iphu iya;
kele iya ekele; l'ọ machịa ẹka; nmatachia onye ọbu akpa; tsutsua ya ọnu.
6 Noo gẹ Abụsalomu shi emeje iphe, bụ ndu Ízurẹlu, gude ikpe abya ibe eze bụ ono.
O shi nno mee; ọ bụru yẹbedua bẹ ndu Ízurẹlu yeru obu.
7 Apha ẹno lachaẹpho; Abụsalomu sụ eze: “Jiko; hana mu gẹ mu je mkpụkpu
Hẹburonu je emeeru Chipfu iphe, mu kweru iya ukwe iya.
8 Noo kẹle teke ono, mụbe nwozi ngu nọkwadu lẹ mkpụkpu Geshu l'alị Arámu bẹ
mu kweru ukwe sụ: ‘Chipfu -mewaa mu lwaphuta azụ lẹ Jierúsalẹmu bẹ mu a-barụ
iya ẹja.’ ”
9 Eze sụ iya: “Jekwaa l'ẹhu-guu!” Ọo ya bụ; ọ tụgbua jeshia Hẹburonu.
10 Abụsalomu bya ezia ndu-ozi ẹphe je ejekọta lẹ mpya l'ipfu ndu Ízurẹlu l'ophu
sụ phẹ: “Unu -nụmaepho ọda opu; unu tụa ụzu sụ: ‘Abụsalomu bụakwa eze lẹ
Hẹburonu.’ ”
11 Ndu ẹphe lẹ Abụsalomu shi lẹ Jierúsalẹmu swịru bẹ dụ unwoke ụkporo iri. Ndu
ono bẹ bụ ndu e ziru nzi g'ẹphe bya ẹbyaa. Ẹphe gude obu ìphóró jeshia; ọphu ẹphe
amadụ iphe, anwụ nụ.
12 Abụsalomu gudekwadụ ngwẹja ono l'ẹka egwe; bya ezia g'e je ekuaru iya
Ahitofẹlu, bụ onye mkpụkpu Gilo lẹ mkpụkpu iya bụ Gilo g'ọ bya. Ahitofẹlu ono
bẹ bụ onye mgbazi Dévidi. Noo ya; ẹjo idzu ono, aachịru Dévidi kabaa eshihu ike;
ndu awụ etso Abụsalomu nọdu aka shii eje.

Dévidi agbafụ lẹ Jierúsalẹmu

13 Tọbudu iya bụ; nwozi lanụ gbaru bya asụ Dévidi: “?Ị maru-a l'obu ndu Ízurẹlu
l'ophu bụwaa l'ẹka Abụsalomu nọ bẹ ọ dụkota?”
14 Dévidi bya epfuru yeru ndu-ozi iya g'ẹphe ha, bụ ndu yẹe ya tụkoru nọdu lẹ
Jierúsalẹmu sụ phẹ: “Unu wụ-lihukwa g'anyi gbalachaa; ọdumeka bẹ ọ tọ dụkwa

onye byaru l'anahụ Abụsalomu. Unu mekebe ẹgwegwa g'anyi tụgbua; a nọnyanu o mee ẹgwegwa gbabuta anyi bya emeru ẹjo-iphe kpua anyi; mbụ gude ogu-echi gbugbushia ndu mkpụkpu-a."

15 Ndu ozi eze tụko sụ iya: "Ọo iphe, gụbe nnajịuphu anyi, bụ eze tụru ẹka l'ọo iphe, ee-me bẹ anyịbe ndu-ozi ngu e-mekọtaepho."
16 Ọo ya bụ; eze tụgbua; ndibe iya l'ophu tsoru iya. Eze bya ahaa ụmadzu iri, bụ ụnwanyi, ndu ọphu abụ-zidu unyomu iya g'ẹphe letaru iya ẹnya l'unuphu.

17 Ọo ya bụ; eze tụgbua; waa ndu yẹe ya swịkota; ẹphe jekpọepho jerwua ẹka dụ ẹnya; tẹme ẹphe bebe dọshia.
18 Ndu ozi iya bya awụghakota iya; mbụ ndu Kereti; mẹ ndu Pẹleti; mẹ ụnu nemadzụ l'ụkporo iri ono, shi lẹ mkpụkpu Gatu tsoru iya phọ. Ẹphe ghata eze; vuta ụzo.
19 Tọbudu iya bụ; eze bya asụ Itayi, bụ onye Gatu: "?Bụ gụnu meru g'o gude i tsoru anyi? Laphukwa azụ lapfu eze, bụ Abụsalomu; kẹle ị bụ onye ọhozo; tẹme ị bụru onye akpụru lẹ ndzụ l'ibe unu.
20 ?Dẹnu g'ee-shi l'ọo-bụru gụbe onye byaru ụnyaphu bẹ bụwaa ntanụ-a mu abya emee g'i tsoru anyi ghapheaha aghaphe l'ẹbe abụ lẹ mu maru ẹka mu eje ala. Chịta ndibe unu laphu azụ. Gẹ Chipfu phụkwaaru ngu obu-imemini; goshi ngu l'ọ bụ onye apfụshije ike l'iphe, o pfuru."

21 Noo ya; Itayi yeeru eze ọnu; sụ iya: "Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; tẹme gụbe nnajịuphu mu, bụ eze nọdu ndzụ g'ị nọ iya-a; bẹ bụkwa ẹka gụbe nnajịuphu mu, bụ eze nọ bẹ mụbe nwozi ngu a-nọdu; mẹ lẹ ndzụ; mẹ l'ọnwu."

22 Dévidi sụ Itayi: "Ngwa; ghata vuru ụzo g'anyi je!" Ọo ya bụ; Itayi, bụ onye Gatu bya aghata; mẹ ndu yẹe ya swị; waa ụnwegirima, tso iya nụ.
23 Noo ya; ụzu-ẹkwa nọdu atụ wọowoowoo l'alị ono l'ophu gẹ ndu ono tụkoru awụghagbaa. Eze waa ndu ono, yẹe ya swị ono je adaghaa nggele Kidirọnu; kwasẹru chebe ụzo echiẹgu.

24 Abyiyata bya aghata; Zadọku ghatakwaphọ; mẹ ndu Lívayi l'ophu, bụ ndu pa okpoko ọgbandzu Chileke. Ẹphe bya apazeta okpoko Chileke ono dobe l'alị jeye teke ndu ono tụkoru wụfutakota lẹ mkpụkpu ono.
25 Eze sụ Zadọku: "Paphu okpoko Chileke ono azụ l'ime mkpụkpu ono. Ọ -bụru lẹ mu dụ Chipfu l'obu bẹ oo-duphuta mu-a azụ; mee gẹ mu hụmabaa okpoko Chileke ono ọzo; waa ẹka ono, ọonoduje ono.
26 Teke ọ bụ l'ẹhu ta tsọdu Chileke ụtso l'opfu ẹhu mu; wanaa mu-a baa; g'o mekwaa mu g'ọ dụ iya ree."
27 Eze pfukwaarụpho Zadọku, bụ onye uke Chileke ono sụ iya: "?Tịi bụnaa onye aphụje ọphulenya? Laphushia azụ l'ime mkpụkpu ono l'ẹhu-guu; unu lẹ nwa ngu, bụ Ahimaazu; waa Jionatanu, bụ nwa Abyiyata.
28 Mu a-nọdu kwabẹ l'ọkpa ẹnyimu Jiọ́danu l'ibe iya ọphu eerwuje iya erwurwu l'ụzo echiẹgu jasụ unu ezia ozi g'e zia mu."
29 Ọo ya bụ; Zadọku yẹe Abyiyata pata okpoko Chileke ono laphushia azụ lẹ Jierúsalẹmu je anọ-kirishia l'ẹka ono.

30 Dévidi tụgbua kwasẹru ara ẹkwa enyikota eli úbvú olivu. O kpuchia iphe l'ishi gbaru ọkpa ọto eje. Ndu ẹphe l'iya swị g'ẹphe ha tụko kpuchishikọta iphe l'ishi awụ etso iya; bya ara ẹkwa g'ẹphe ejekpọepho ono.
31 A bya epfuaru Dévidi sụ iya: "Ahitofẹlu bẹ tsokwa Abụsalomu achị ẹjo idzu ono." Ọo ya bụ; Dévidi pfuru nụ Chileke sụ: "Jiko Chipfu; menaa gẹ mgbazi ono, Ahitofẹlu agbazi ono bụru iphe-mmanụ."

32 Dévidi nyirwuẹpho mkpakpọnu úbvú ono, bụ ẹka aanọduje abarụ Chileke ẹja;
ọ bya amaru Hushayi, bụ onye Akụ gbawa iya ndzuta. Uwe Hushayi gbajashịhucha
agbajashịhu; tẹme o kporu ntụ kpua l'ishi.
33 Dévidi sụ iya: "I -tsowaru mu bẹ ịi-bụkwaru ivu-ẹrwa dụru mu.
34 Ọ -bụru l'ị laphuru azụ lẹ Jierúsalẹmu je asụ Abụsalomu: 'Mu a-bụru nwozi ngu
gụbe eze; mbụ ẹgube ono, mu shi bụru nwozi nna ngu Dévidi phọ. Nta-a bẹ mu
a-bụru nwozi ngu.' I -mee nno; bẹ ii-yetarụ mu ẹka gbanwe ẹjo idzu ono, Ahitofẹlu
achị ono.
35 Zadọku yẹle Abyiyata, bụ ndu-uke Chileke bẹ unu l'ẹphe a-tụkona-a nọdu l'ẹka
ono. Iphemiphe, ị nụmakporu l'ibe eze; pfujeru phẹ iya.
36 Ụnwu phẹ ẹphenebo; mbụ Ahimaazu nwa Zadọku; waa Jionatanu nwa Abyiyata
bẹ ẹphe l'ẹphe tụkoru nọdu l'ẹka ono. Iphe, bụkpoo iphe, Ị nụmaru zia phẹ g'ẹphe
bya epfuaru mu iya."
37 Ọo ya bụ; erwurwu, ọ̀nyà Dévidi, bu Hushayi erwu Jierúsalẹmu; Abụsalomu
nọdu abatakpọepho abata l'ime mkpụkpu ono.

16

Dévidi yẹle Ziba

1 Tọbudu iya bụ; Dévidi jeribeẹrupho nwanshịi lẹ mkpakpọnu úbvú ono; ọ bya
l'amarụ; ọ hụma nwozi Mefiboshẹti, bụ Ziba g'ọ nọwa kwabẹru iya g'ọ gba iya ndzuta.
Ọ chịru nkapfụ-ịgara olemole, e dozichaaru ree bya ebo iya ishi buredi ụkporo iri;
waa ẹcha-mbekee ụkporo ise, e gude akpụru vayịnu ghee; waa akpụru oshi-ọmi
ụkporo ise; waa otumu mẹe lanụ.
2 Eze bya ajịa Ziba sụ iya: "?Bụ kẹ gụnu bẹ i vutaru iphe ọwa-a?"
Ziba sụ iya: "Nkapfụ-ịgara ono bụ iphe, ndibe eze a-nọ-kojeru agbaphe. Ọphu bụ
buredi; yẹe akpụru oshi-ọmi phọ bẹ bụ iphe, unwoke, tso ngu nụ a-nọduje ata. Mẹe
phọ bụ ndu ike bvụru l'echiẹgu bẹ a-ngụtaje iya gude rọkota ike."
3 Eze jịa ya sụ: "?Dẹnu nwanwa nnajịuphu ngu?"
Ziba sụ iya: "Ọ nọkwa lẹ Jierúsalẹmu; epfuje sụ lẹ ntanụ-a bẹ ndu Ízurẹlu e-woru
alị-eze nna iya oche nụ-phu iya azụ."
4 Ọo ya bụ; eze sụ Ziba: "Iphemiphe, shi bụru iphe Mefiboshẹti bẹ bụwaa nkengu
nta."
Ziba sụ iya: "Mu wozeru onwomu alị ephozeru ngu; jiko gẹ mu tụbajekwa ngu
l'ẹnya gụbe nnajịuphu mu, bụ eze."

Shimeyi ephu Dévidi iphu

5 O be teke eze, bụ Dévidi erwu mkpụkpu Bahurimu; a bya l'amarụ nwoke lanụ,
yẹe Sọlu shi l'ẹnya-unuphu lanụ shiwaa l'ẹka ono fụta. Ẹpha iya bụ Shimeyi; nwa
Gera. Ọ nọdu ephushi iphu eje abya.
6 Ọ tụahaa Dévidi; yẹle ndu-ozi iya g'ẹphe ha mkpuma; l'ẹka ndu yẹe ya swị mẹ
ndu ojọgu iya nọkakwaru iya rọ l'ẹkutara mẹ l'ẹkicha.
7 Shimeyi nọdu ephu iphu ono asụje: "Tụgbua! Tụgbua; gụbe ogbu-ọchi ono; gụbe
onye ẹjo-iphe ono!
8 Chipfu gwatawaru ngu ụgwo ọchi ndu i gbushiru l'ọnulo Sọlu; mbụ onye ono, ị
nọ l'aba-eze, o shi nọdu ono. Chipfu nafụwaru ngu alị-eze ono woru nụ nwa ngu, bụ
Abụsalomu. Hụmanu l'ẹjo-ememe, iime gudeshiwaru ngu; kẹle ị bụ o-gbu-ọchi!"
9 Ọo ya bụ; Abishayi; nwa Zeruya sụ eze: "?Dẹnu g'o gude odzu nkụta-a nọdu ephu
gụbe nnajịuphu mu, bụ eze iphu? Jiko hanaa mu gẹ mu je egbubufu iya ishi."

10 Eze sụ iya: “?Bụ gụnu bẹ mu l'unu jigba; unubẹ ụnwu Zeruya? Ọ -bụru l'ọo
Chipfu ziru iya g'ọ phu mu iphu ọbu; ?bụ onye a-dụ ike jịa ya sụ: ‘?Bụ gụnu kparụ
iphe, iime nno?’ ”
11 No iya; Dévidi bya epfuaru Abishayi yẹle ndu-ozi iya g'ẹphe ha sụ: “Unu lewarọ
l'ọo nwa mu, shi mu l'ẹpho bẹ achọ ishi ndzụ mu. ?Bụ-chia onye ọwana, bụ onye
Benjiaminu-a bẹ ta a-kabadarọ njọ? Unu parụ iya haa g'o phu mu iphu ọbu; kẹle ọo
Chipfu ziru iya ya.
12 O nweru-a g'ọo-dụ; Chipfu elee ẹnya hụma ẹgube ẹjo-iphe, dapfutaru mu nụ;
l'oo-meeru mu iphe-ọma gude pfụa mu ụgwo iphu-a, eephushi mu ntanụ-a.”
13 Noo ya; Dévidi yẹle ndu nkiya ono kwasẹkpoerupho gbororo ụzo ono; Shimeyi
kwasẹru agụga úbvú, nọ chebe iphu l'ibiya ọphu Dévidi nọ. Ọ nọdu eje bya ephushi
iya iphu; atụ iya mkpuma; bya aphụru iya ntụ.
14 Eze yẹle ndu ono, yẹe ya tụko swịru ono bya e-jerwu ẹka ẹphe eje; ike
bvụshikotawa phẹ; ẹphe jerwua bya anọdu l'ẹka ono rọkota ike.

Ahitofẹlu ezi Abụsalomu ẹjo-nzi

15 Tọbudu iya bụ; Abụsalomu yẹle ndu ono l'ophu; mbụ unwoke Ízurẹlu wụru
zebata lẹ Jierúsalẹmu. Ahitofẹlu tsokwaru phẹ phọ.
16 Ọo ya bụ; Hushayi, bụ onye Akụ, bụ ọ̀nyà Dévidi jepfu Abụsalomu je asụ iya:
“Nọdukwa ndzụ ogologo; gụbe eze! Gụbe eze! Nọdukwa ndzụ ogologo!”
17 Abụsalomu bya asụ Hushayi: “?Bụ n-yemobu, i yeru ọ̀nyà ngu ọbu-a baa? ?Bụ
gụnu meru g'o gude ọphu unu l'ọ̀nyà ngu ta aswịdu?”
18 Hushayi sụ Abụsalomu: “Waawaa; kẹle ọo onye ọphu Chipfu; mẹ ndu-a; waa
ndu Ízurẹlu l'ophu họtaru bẹ mu a-bụru nkiya. Ọ bụru iya bẹ mu l'iya a-nọduwaro
ya.
19 Tẹmanu; ?bụ onye bẹ ọ gbaru gẹ mu jeru ozi; bụ nna tọo nwa? Ọo nwa bẹ mu
e-jeru ozi. Ọo ẹgube mu shi ejeru nna ngu ozi bụ gẹ mu e-jekwarụpho gụbedua ozi.”
20 Abụsalomu bya asụ Ahitofẹlu: “Chị-koshikwa mu idzu iphe, anyi e-me.”
21 Ahitofẹlu pfunaaru Abụsalomu sụ iya: “Je ejepfukọta ụnwanyi ono, ndu ọphu
abụ-zidu unyomu nna ngu ono; mbụ g'unu l'ẹphe kwa akwakwa nwoke yẹle nwanyị;
mbụ ụnwanyi ono, ọ harụ g'ẹphe leta ibe eze ẹnya ono. Ọo teke ono bẹ ndu Ízurẹlu
l'ophu a-nụma l'i mewaru onwongu ị nọdu eshiwaa nna ngu tụkuruba; tẹme obu
akabakwaphọ eshihu ndu ono, etso ngu nụ ono ike.”
22 Ọo ya bụ; a bya akpọberu Abụsalomu ụlo-ẹkwa l'eli mkpotsu-ụlo ibe eze;
Abụsalomu jepfu ụnwanyi ono, abụ-zidu unyomu nna iya ono l'ẹka ndu Ízurẹlu
l'ophu ele iya ẹnya.
23 Teke ono bẹ mgbazi Ahitofẹlu shi adụjeepho g'ẹgube, eejeje l'ajị l'ẹka Chipfu-a.
Ọ bụru ẹgube ono bẹ Dévidi yẹle Abụsalomu shi ewotaje mgbazi Ahitofẹlu.

17

Hushayi ezi Abụsalomu ẹjo-nzi

1 Ahitofẹlu bya ekua Abụsalomu sụ iya: “Haa gẹ mu họta ụnu unwoke ụkporo l'iri
g'anyi tụgbua je achịa Dévidi ọso l'ẹnyashi-a.
2 Mu a-bapfu iya teke ike bvụshiwaru iya; ọ dụwaa gọlogolo. Mu emee gẹ ndzụ-
agụgu rwuta iya gẹ ndu ono, yẹe ya swị l'ophu ono gbakashịhu. Mu agbẹ teke ono
woru eze gbugbua nwẹkinyi iya.
3 Mu e-duphutakọtaru ngu ndu ono azụ. Onye ono, ịicho -nwụhuwaa bẹ ndu ọphuu
g'ẹphe ha lwakọtawaru azụ. Ndu ono g'ẹphe ha bẹ ta adụdu mẹ onye lanụ, a byaru
e-merwu ẹhu.”
4 Iphe ono tụko dụ Abụsalomu yẹe ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu l'ophu ree.

5 Abụsalomu bya asụ: “Unu kufua Hushayi, bụ onye Akụ g'anyi nụmafua iphe,
oo-pfu.”
6 Hushayi byapfuta ẹ ya phọ; Abụsalomu sụ iya: “Wakwa iphe Ahitofẹlu pfuru baa.
?Bụ g'anyi mee iphe, o pfuru? Teke ọdumeka yekwaa ọnu nkengu.”
7 Ọo ya bụ; Hushayi bya asụ Abụsalomu: “Idzu, Ahitofẹlu chị-koshiru ngu k'ọgiya-
a ta adụkwa ree.
8 Ị mahawarụ gẹ nna ngu gbaru; mẹ ndu nkiya. Ẹphe bụkota ndu ike dụ l'ọgu;
emebe ẹhuka g'agụ, a chịtaru ụnwu iya. A -gụfukpooro ono bẹ nna ngu bụ onye
k'ọgu doru ẹnya; yẹle ndu ọphuu ta abyadụ azẹ l'ẹka lanụ l'ẹnyashi-a.
9 Lenu; nta-a bẹ o domiwaru onwiya l'ime ọgba ọzoo l'ẹka ọzo. Ọ -bụru l'ọ fụtaru
bya etsoo unu ọgu nta-a; ndu ojọgu ngu harụ nwụhu; bẹ onye nụmakporu iya nụ
a-sụkwa: ‘E gbushiakwaru nemadzụ shii l'echilabọ ndu etso Abụsalomu.’
10 Je akpachaa lẹ ndu ike dụ l'ọgu; mbụ ndu ono, obu shihuchaaru ike g'oduma ono
bẹ ndzụ-agụgu e-rwutachakwaa; noo kẹle ndu Ízurẹlu l'ophu bẹ maru lẹ nna ngu bẹ
bụ onye ike dụ l'ọgu; tẹme ndu yẹe ya swị bụ-chaaru ndu ọkpehu dụ.
11 Sụ-a; iphe, bụ idzu nkemu bụ gẹ ndu Ízurẹlu l'ophu dzukọbe byapfuta ngu; e
shikpọo lẹ Danu jasụ lẹ Biye-Sheba; mbụ g'ẹphe zahụ g'ẹja, nọ l'agụga eze-ẹnyimu;
gụbedua l'onwongu e-duru phẹ jeshia ọgu ọbu.
12 Ọo ya bụ; anyi etsoo ya ọgu l'ẹka anyi chọ-vukpoẹru iya phọ. Anyi adapyabẹ
iya ẹgube ono, iji ụtsu anọduje adashị l'alị-a. Yẹbedua l'onwiya waa ndu yẹe ya swị
l'ophu bẹ ta adụdu onye ọphu e-dobe ndzụ m'onye lanụ.
13 Ọ -bụru l'o nweru mkpụkpu, o pyobaru; ndu Ízurẹlu l'ophu e-gude eri bya lẹ
mkpụkpu ono; bya eworu iya lọ-tsua; lọo ya wuruwuru nwuru ye lẹ nsụda; k'ọphu
bụ l'a ta abyadụ a-hụma m'ibiribe ẹja lanụ l'ẹka ono.”
14 Abụsalomu mẹ ndu Ízurẹlu l'ophu tụko zụa sụ: “Idzu kẹ Hushayi, onye Akụ bẹ
kakwa kẹ Ahitofẹlu ree.” Iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ Chipfu chị-buwaru gẹ ya shi nno
kpakashịa ọkpobe idzu ono, Ahitofẹlu chị-koshiru ono; k'ọphu Chipfu e-shi nno mee
g'ẹjo-iphe dapfuta Abụsalomu.

Ama gbaru Dévidi; ọ gbalaa

15 Tọbudu iya bụ; Hushayi bya akaru Zadọku yẹe Abyiyata, bụ ndu-uke Chileke
idzu ono, Ahitofẹlu chị-koshiru Abụsalomu yẹle ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu ono;
waa ọphu yẹbedua l'onwiya chị-koshiru phẹ.
16 Sụ: “Unu mee ẹgwegwa zia ozi g'e zia Dévidi sụ iya g'ọ tọ kwakwa akwakwa
l'ẹka eerwuje ẹnyimu Jiọ́danu erwurwu l'echiẹgu ono. G'ọ tọ dụkwa iphe, e-me g'ọ
tọ dafụ azụ iya ọphuu; ọ -dụdu bẹ aa-tụkokwa yẹbedua bụ eze waa ndu yẹe ya swị
kpo g'eekpoje ntụ-a.”
17 Teke ono bẹ Jionatanu yẹle Ahimaazu anọduje lẹ Enu-Rogelu; kẹle ẹphe ta tụdu
ama abahụ lẹ mkpụkpu Jierúsalẹmu. Ọ bụru nwata nwamgbọko, eje ozi bẹ eezije
g'o je ezia phẹ ozi; ẹphe eje ezia ya eze, bụ Dévidi.
18 Ọle o nweru nwokorọbya lanụ hụmaru phẹ nụ; o je edooru iya Abụsalomu.
Ẹphenebo meẹpho ẹgwegwa lụfu l'ẹka ono tụgbua jeshia ibe nwoke, bu lẹ mkpụkpu
Bahurimu. Nwoke ono nweru wẹlu l'ọma-unuphu ibe iya. Ẹphe nyiba l'ime wẹlu ono.
19 Nyee nwoke ono chịta iphe kpuchite ọnu wẹlu ono; bya eworu akpụru mebyi
iphe sụsaa l'eli iya. Ọphu ọ tọ dụdu onye maru nụ.
20 Ndu ozi Abụsalomu byapfutaẹpho nwanyị ono l'ụlo; ẹphe jịa ya sụ: “?Bụ aweya
bẹ Ahimaazu yẹe Jionatanu nọ?”
Nwanyị ono sụ phẹ l'ẹphe daakwaru azụ nggele phọ tụgbua.
Ẹphe chọo phẹ; ọphu ẹphe ahụmaduru phẹ; ẹphe laphushia azụ lẹ Jierúsalẹmu.

21 Ndu ono lashịchaepho; Ahimaazu yẹe Jionatanu shi lẹ wẹlu ono nyifuta tụgbua
jeshia ezi eze, bụ Dévidi ozi ono. Ẹphe rwua bya akọoru iya ẹgube idzu, Ahitofẹlu
chịru; bya asụ iya g'o tụgbuekwapho nta-a dafụ azụ ẹnyimu azụ iya ọphuu.
22 Noo ya; Dévidi yẹe ndu yẹe ya swị tụgbua je adaa ẹnyimu Jiọ́danu. Nchi
bọhushia; ọphu o nweẹdu onye ọphu phọduru nụ; ẹphe dafụkotawa azụ ẹnyimu
Jiọ́danu.
23 Ahitofẹlu hụmaepho l'ọ tọ bụdu idzu nkiya bẹ e tsoru; o nyikota eli nkapfụ-ịgara
iya gbagbụa; ọ bụru iya ala ibe iya lẹ mkpụkpu, o shi. Ọ larwua bya edozichaa ibe
iya g'ọo-du; o je aswị-gbua onwiya. Ọo ya bụ; ọ nwụhu; e lia ya l'ilu nna iya.
24 Dévidi tụgbua jeshia mkpụkpu Mahanayimu; Abụsalomu yẹe unwoke ndu
Ízurẹlu l'ophu, ẹphe l'iya swị, daa ẹnyimu Jiọ́danu kwasẹru.
25 Abụsalomu woru Amasa mee onye-ishi ndu ojọgu iya l'ọzo Jiowabu. Amasa bẹ bụ
nwatibe onye Ízurẹlu, ẹpha iya bụ Itura. Itura ono bẹ lụru Abigelu, nwada Nahashi
bya abụru nwune Zeruya, bụ ne Jiowabu.
26 Abụsalomu yẹe ndu Ízurẹlu je adọru l'alị Giladu.
27 Dévidi byarwutaẹpho Mahanayimu; Shobi nwa Nahashi kẹ mkpụkpu Raba, dụ
l'alị ndu Amọnu; mẹ Makiya nwa Amiyẹlu kẹ mkpụkpu Lodeba; mẹ Bazịlayi, bụ onye
Giladu, shi lẹ mkpụkpu Rogelimu;
28 vukọo iphe vutaru Dévidi yẹe ndu yẹe ya swị g'ẹphe rije. Iphe, ọ bụ bụru iphe-
azẹe; mẹ eze gbamụgbamu; mẹ iphe, a kpụshiru l'ẹja; mẹ witi; mẹ balị; mẹ ereshi,
e gwerụ egwegwe; mẹ ọphu a hụru ahụhu; mẹ azamụ; mẹ ọkpa;
29 mẹ manụ-ẹnwu; mẹ mini ẹra-eswi, tọru atọto; mẹ atụru; mẹ mini ẹra-eswi,
hụkoru ahụko. Noo kẹle ẹphe sụru lẹ Dévidi phẹ bẹ ẹgu agụwa; ike bvụshiwa phẹ;
tẹme ẹgu mini nọdu agụkwa phẹ phọ l'echiẹgu.

18

Anwụhu Abụsalomu

1 Tọbudu iya bụ; Dévidi bya akpakọo ndu yẹe ya swị; bya ahọta ndu-ishi ojọgu
kẹ ndu ọphu dụ ụnu labọ l'ụkporo iri iri; bya ahọta ndu-ishi ojọgu kẹ ndu ọphu dụ
ụkporo ise ise.
2 Dévidi bya eye ndu ojọgu ono g'ẹphe tụgbua. Nkerẹto lẹ ndu ojọgu ono bẹ bụ
Jiowabu bụ onye-ishi phẹ; nkerẹto ọzo bụru Abishayi; nwa Zeruya; mbụ nwune
Jiowabu, bụ onye-ishi phẹ; nkerẹto ọzo bụru Itayi onye Gatu bẹ bụ onye-ishi phẹ.
Eze sụ ndu ono: "Mbẹdua l'onwomu a-fụtakwapho bya etsoru unu jeshia."
3 Obenu lẹ ndu ono sụru iya: "Ọ tọ dụkwa iphe bya eme g'i tsoru anyi je; kẹle
ọ -bụru l'anyi yeru ọkpa l'ọso bẹ ẹphe ta akpadu anyi ishi. Ọ -bụru lẹ nkeru-ẹbo
l'ime anyi nwụshihuru bẹ ẹphe ta abyadụ akpa anyi ishi. Gụbedua l'onwongu ha
g'anyịbedua ụkporo ụnu nemadzụ l'ụnu ise. Sụ-a; iphe, kachia ree bụ g'ị nọduchia
lẹ mkpụkpu; gbẹ l'ẹka ono bụchiaru agbarike anyi."
4 Eze sụ phẹ: "Ọo iphe, unu rịkpoerupho l'ọ kaa ree bẹ mu e-me." Ọo ya bụ; eze
bya apfụcha l'agụga ọnu-abata mkpụkpu ono; ndu ono nọdu awụghatagbaa; ndu
ọphu adụ ụkporo ise ise; ndu ọphu adụ ụnu labọ l'ụkporo iri iri.
5 Eze nmarụ ọkwa nụ Jiowabu; mẹ Abishayi; mẹ Itayi sụ: "Unu gudekwarọ iswi
ẹhu mbẹdua haa eme nwokorọbya ono, bụ Abụsalomu iphe kpanganga-a." Ndu ono
l'ophu nụmakota g'eze nmarụ ọkwa ẹhu Abụsalomu yechaa ndu-ishi ndu ojọgu ono
l'ẹka.
6 Ọo ya bụ; ndu ono wụru jeshia l'ọma ẹgu je etsoo ndu Ízurẹlu ọgu. Ọ bụru l'ọswa
Ifuremu bẹ ẹphe nọ lwụa ọgu ono.

7 Ndu kẹ Dévidi nọdu l'ẹka ono lwụ-kpee ndu ojọgu ndu Ízurẹlu. Ndu e gburu
egbugbu mbọku ono paa ẹka apaa. Ẹphe dụ ụkporo ụnu nemadzụ ugbo labọ l'ụnu
iri.*
8 Ọgu ono swọkobe dzuru alị ono l'ophu. Ndu nwụhuru nụ l'ime ọswa mbọku ono
ka ndu ọphu e gude ogu-echi gbushia.
9 A nọdu alwụ ọgu ono; Abụsalomu yẹle ndu ojọgu Dévidi dzugbabẹ. Teke ono bẹ
Abụsalomu agba ịnya-mulu iya; ịnya-mulu ono gbaba lẹ mkpula eze achị. Ẹkali achị
ono kota Abụsalomu l'ishi; ọ kwaa ìphè l'echi; kụahaa eregede l'ẹkali achị. Ịnya-mulu
ono, o shi agba ono gbakwasẹru tụgbua.
10 Nwoke lanụ hụma iya; je edooru iya Jiowabu sụ: "Lenu; mu hụmakwaru
Abụsalomu g'ọ kwakoru akụ eregede l'achị."
11 Jiowabu jịa nwoke ono, pfuru iya iphe ono sụ: "?Ị sụru l'ọo gụnu? ?Ị hụmaru
iya l'ẹnya tọo? ?Bụ gụnu meru g'o gude ọphu i ti chitadụru iya tụa l'alị l'ẹka ono. Mu
gege anụe ngu phọ shẹkelu mkpọla-ọchaa iri; waa akpọ, eekebutajẹ l'upfu."
12 Nwoke ono sụ Jiowabu: "Obetakpọo e jee aparu shẹkelu mkpọla-ọchaa, dụ ụnu
labọ l'ụkporo iri dẹe mu l'ẹka; mu tege ahalikwa ẹka k'egbutsu nwatibe eze; l'ẹka
anyi nụmakwaru-a ọkwa, eze nmarụ ye unu lẹ Abishayi; mẹ Itayi l'ẹka sụ: 'G'unu
gudekwa kẹ yẹbe eze gbobuta nwokorọbya ono, bụ Abụsalomu.'
13 Sụ-a; ọ -bụ lẹ mu jeru etsebe ndzụ mu l'ọnu ẹta; woru Abụsalomu gbua; g'o
to nwedu iphe, eedomiru eze edomi-a; mẹ unu apfụribecharu je apfụru parụ mu
buhaa."
14 Tọbudu iya bụ; Jiowabu sụ: "Mu taa kwabẹkotaduru ngu ẹgube ono." Ọ chịta
arwa ẹto je anmaa Abụsalomu l'obu; lẹ gẹ Abụsalomu nọkwadu ndzụ l'eli achị ono.
15 Ụnwokorobya iri, bụ ndu achịjeru Jiowabu ngwọgu nọ-phee Abụsalomu
mgburugburu woru iya gbugbua; ọ nwụhu.
16 Noo ya; Jiowabu bya egbua opu gude sephuta ndu ojọgu ono azụ. Ọo ya bụ;
ẹphe haa achị ndu Ízurẹlu ọso.
17 Ẹphe bya apata odzu Abụsalomu chie l'eze iduma, nọ l'ọswa l'ẹka ono; kwaa ikpo
mkpuma kụbe iya l'eli. Ndu Ízurẹlu gbẹ teke ono tụko tsukahụ; onyenọnu lashịa ibe
iya.
18 Teke Abụsalomu nọ ndzụ bẹ ọ pataru òbvúrú je ebvube lẹ Nsụda Eze g'ọ bụru
iphe, ee-gudeje nyata iya; kẹle ọ rịru sụ: "Mu te enwedu nwa nwoke, ee-gudeje nyata
ẹpha mu." O woru ẹpha nkiya gụbe òbvúrú ono. A nọdu anọduje eku iya iphe, e
gude anyata Abụsalomu byasụ ntanụ-a.

Eepfuru Dévidi k'anwụhu Abụsalomu

19 No iya; Ahimaazu nwa Zadọku sụ: "Gẹ mu bya agbagbụa je ezia eze lẹ Chipfu
bẹ nafụtawaru iya l'ẹka ndu ọhogu iya."
20 Jiowabu sụ iya: "Ọ tọ bụdu gụbedua bẹ ọ gbaru g'i jeshia ezi ozi ntanụ-a. O
-rwua mbọku ọzo; l'i jewarọ ezia ya ozi. Ọ -bụru kẹ ntanụ-a bẹ ọ tọ gbadụru g'i je
ezia ya ozi; noo kẹle nwatibe eze bẹ nwụhuru nụ."
21 Ọo ya bụ; Jiowabu pfuaru nwoke, shi l'alị Kushi sụ iya: "Tụgbua je akọoru eze
iphe, ị hụmaru." Onye Kushi ono phozeru Jiowabu iphu l'alị; bya agbagbụa; ọ bụru
iya ejeje.
22 Ahimaazu nwa Zadọku bya epfukwaaru Jiowabu ọzo; sụ iya: "Haarọ gẹ mu
gbatsoru onye Kushi ono azụ l'azụ; obetakpọo gụnu je e-me."
Jiowabu sụ iya: "Nwa mu; ?bụ gụnu meru g'o gude ọ dụ ngu g'i je? O to nwedu
obunggo, ee-bu ngu l'ozi ono."
23 Ọ sụ iya: "Obetakpọo gụnu je e-mee bẹ mu jefụtaje."

---

* **18:7 18:7** Bụ iya bụ 20,000, lẹ mbekee.

Ọo ya bụ; Jiowabu sụ iya: “Gbagbụnaa!” Ọo ya bụ; Ahimaazu gbagbụa shia ụzo nsụda ẹnyimu Jiọ́danu shi nno gbaghata onye Kushi phọ.
24 Teke ono bẹ Dévidi nọ lẹ mgbaka echilabọ ọnu-abata ime mkpụkpu ono; waa ọphu nọ mẹ a -nọdu alụfu alụfu. Onye-nche nyihu eli igbulọ ono, e gude kpụa ọnu-abata ono je apfụru l'eli iya. Onye-nche ono jeshia ele ẹnya; ọ hụma nwoke, agbakpọepho ọso nwẹkinyi iya.
25 Onye-nche ono kua eze oku; pfuaru iya ya. Eze sụ: “Ọ -bụru l'ọ swị nkịnyi iya; bẹ bụ ozi, dụ ree bẹ ọobya ezizi.” Nwoke ono nọdu agbakpọepho abya ntse ntse.
26 Ọo ya bụ; onye-nche ono tụfu ẹnya hụma nwoke ọzo, agbakwaphọ ọso abya. O kua onye-nche ọnu-abata mkpụkpu sụ: “Lenu; onye ọzo agbakwa ọso nwẹkinyi iya abya!”
Eze sụ: “Ọo ozi, dụ ree bẹ ọobyakwapho ezizi.”
27 Onye-nche ono sụ: “Onye kẹ mbụ phọ bẹ ọso iya gbẹ dụ mu g'ọ bụ kẹ Ahimaazu nwa Zadọku.”
Eze sụ: “Ọo ọkpobe nemadzụ bẹ ọbu; ọ bụru ozi, dụ ree bẹ ọobyaje ezizi.”
28 Noo ya; Ahimaazu gbarwuta bya ekua eze sụ iya: “Iphemiphe dụkotaekwapho ree-o!” O phozeta buaru eze iphu l'alị sụ: “G'ajaja bụru kẹ Chipfu, bụ Chileke ngu! O wofuwarụ ndu ono, haliru ẹka g'ẹphe gbua gụbe nnajịuphu mu, bụ eze.”
29 Eze jịa ya sụ: “?To nwedụnu iphe, meru nwokorọbya ono, bụ Abụsalomu?”
Ahimaazu sụ iya: “Mu hụmaru g'aatụ ẹjo ụzu lẹ teke ono, Jiowabu eme g'o zia mụbe nwozi gụbe eze ozi-a. Ọle mu ta amakwanụ ishi ụzu ono, aatụ ono.”
30 Eze sụ iya: “Ghakọbe pfụru l'ẹka-a.” Ọo ya bụ; ọ bya aghachi pfụru l'ẹka ono.
31 Ọo ya bụ; onye Kushi ono byarwuta bya asụ: “Gụbe nnajịuphu mu, bụ eze; nụmakwa ozi ẹhu-ụtso! Lẹ ntanụ-a bẹ Chipfu nafụtakotawaru ngu l'ẹka ndu wulihuru etso ngu opfu.”
32 Ọo ya bụ; eze jịa onye Kushi ono sụ iya: “?To nwedụnu iphe, meru nwokorọbya ono, bụ Abụsalomu?”
Onye Kushi ono sụ iya: “G'iphe, bụkpoo ndu ọhogu nnajịuphu mu, bụ eze; mẹkpoo iphe, bụ ndu wulihuru etso ngu opfu dụkotaekwapho gẹ nwokorọbya ono.”
33 Iphe ono rwua eze l'ẹhu shii; ọ nyịgobe jeshia l'ụlo ọphu a kpụru l'eli ọnu-abata mkpụkpu je anọdu raahaa ẹkwa. Ọ nọdu eje bya arajẹ sụ: “Gụbe nwa mu Abụsalomu; nwa mu-ee; nwa mu Abụsalomu! Ọ -bụ l'ọo mbẹdua nwụhuru; gụbedua nọduroya. Gụbe nwa mu Abụsalomu; nwa mu-ee; nwa mu-ee!”

19

Jiowabu abarụ Dévidi mba

1 Tọbudu iya bụ; e je edooru Jiowabu sụ iya: “Eze bẹ agụkwa aphụ; bya ara ẹkwa Abụsalomu.”
2 Alwụ-kpe ono, ndu ojọgu lwụ-kperu mbọku ono bya aghaa ịgharaphu bụru ndu ojọgu ono g'ẹphe haa iphe aphụ; noo kẹle ẹphe nụmaru g'aasụje l'eze bẹ akwakwa ẹkwa nwa iya ono nwụhuru nụ ono.
3 Ẹphe tọ nwẹhu zitachaa onwophẹ ezita pyoba l'ime mkpụkpu mbọku ono; g'ẹgube ono, ndu iphere dụ l'ẹphe gbaru ọso l'ọgu ezitajẹ onwophẹ ezita pyobata ono-a.
4 Eze kpuchia onwiya iphe l'iphu chia mkpu ẹkwa sụ: “Gụbe nwa mu Abụsalomu! Oowa-e Abụsalomu nwa mu; nwa mu-ee!”
5 Noo ya; Jiowabu bya ejepfu eze l'ime ụlo je asụ iya: “Nta-a bụ ndu nkengu, dzọru ngu ndzụ; dzọo ụnwu ngu; mẹ unyomu ngu; mẹ ụnwanyi, abụ-zidu unyomu ngu-a bẹ ị tụkoru meru iphe-iphere kpua ntanụ-a;
6 Ọ bụru ndu ị dụ ashị bẹ i yeru obu; kpọ-chia ndu yeru ngu obu ashị. Umere ngu ntanụ-a mewaru o doo ẹnya l'ọ tọ dụdu iphe, ị gụberu ndu-ishi ndu ojọgu ngu;

waa ndu-ozi ngu phẹ. Mu hụmawaru l'ẹhu gege agbẹ atsọ ngu ụtso ọme ọ -bụ lẹ Abụsalomu nọ ndzụ ntanụ-a; anyịbedua tụko g'anyi ha nwụshihukota.
7 Ngwa; tụgbukwaa jepfu ndu-ozi ngu je eyeru phẹ njima. Mu gudekwa ẹpha Chipfu eriburu ngu angụ; l'ọ -bụru l'ị tị gbẹshiduru je; bẹ anyi a-wụfu-gbukwa gbado ngu; o to nwedu mẹ onye lanụ ịihumakwadu lẹ mgboru ngu l'ẹnyashi-a. Ọ bụru ono a-bya akakọta ngu atsụ l'ẹhu eme l'ẹjo-iphe, shikpọ teke ị bụ nwokorọbya nwụtaru ngu byasụ ntanụ-a."
8 Ọo ya bụ; eze bya agbẹshi pata oshi iya je anọdu l'ọnu ẹka eeshije abahụ lẹ mkpụkpu ono. A bya akọoru ndu ono sụ phẹ: "Unu lenu; eze nọkwa l'ọnu ẹka eeshije abata lẹ mkpụkpu-a." Ndu ono tụko g'ẹphe ha wụ-pfuta iya.

Dévidi alaphu azụ lẹ Jierúsalẹmu

Teke ono bẹ ndu Ízurẹlu gbakashịhuwaru; onyenọnu lashịchawa ibe iya.
9 Ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha swọaha ụswo l'ipfu nọnu; ndu nọnu ẹphe epfugbaa; asụje: "Ọo eze bẹ nafụtaru anyi l'ẹka ndu ọhogu anyi; bya adzọta anyi l'ẹka ndu Filisitayinu. Obenu lẹ nta-a bẹ ọ gbafụru l'alị-a; ọ bụru opfu ẹhu Abụsalomu bẹ o gude gbafụ ọbu.
10 Abụsalomu-a, bụ onye ono, anyi wụru manụ l'ishi g'ọ bụru eze anyi ono-a byawanu anwụhu l'ọgu. Sụ-a; ?bụ gụnu meru g'o gude ọphu e te yedu ọnu g'ee-shi g'e duphuta eze azụ?"
11 Eze, bụ Dévidi bya ezia ozi g'e zia Zadọku yẹle Abyiyata, bụ ndu-uke Chileke sụ: "Unu jịedu ndu bụ ọgerenya ndu Jiuda sụ phẹ: '?Bụ gụnu meru g'o gude ọ bụru unubẹdua eme g'unu kperu azụ l'eme g'eze lwaphuta azụ l'ibe iya; l'ẹka iphemiphe, ndu Ízurẹlu l'ophu epfu rwuchawaru l'ẹka mụbe eze nọ l'ibe mu?
12 Unubẹdua bẹ bụ ụnwunna mu; mbụ lẹ mu l'unu tụkoru bụru anụ-ẹhu waa mee lanụ. Sụ-a; ?dẹnuhunu g'o gude; ọ bụru unubẹdua bụ ikpazụ lẹ g'ee-shi mee g'eze lwaphuta azụ?'
13 Unu asụ Amasa lẹ mu sụru-a: '?Mu lẹ ngu ta abụdu anụ-ẹhu lanụ waa mee lanụ tọo? Ọo gụbedua bẹ mu e-gude dochia ẹnya Jiowabu g'ị bụru ishi ndu ojọgu mu shita ntanụ-a kwasẹru; ọ -dụdu nno; gẹ Chileke gwakwa mu ọchi; mbụ g'o mekwa mu ọphu ka njọ!' "
14 Ọo ya bụ; o pfubuta ndu Jiuda; obu bya abụru phẹ nanụ. Ẹphe bya ezia sụ g'e zia eze sụ iya g'ẹphe lẹ ndu nkiya tụko lwatashịa.
15 Eze bya alwatashịa; lwaberu ẹnyimu Jiọ́danu. Teke ono bẹ ndu Jiuda jewaru anọdu lẹ mkpụkpu Gilugalu g'ẹphe gba iya ndzuta; g'ẹphe edughatawa iya rọ l'ẹnyimu Jiọ́danu.
16 Tọbudu iya bụ; Shimeyi; nwa Gera, bụ onye Benjiaminu kẹ mkpụkpu Bahurimu mekebeẹpho ẹgwegwa tsoru ndu Jiuda; ẹphe jeshia agba eze, bụ Dévidi ndzuta.
17 Ndu ipfu Benjiaminu, ẹphe l'iya swị bẹ dụ ụnu labọ l'ụkporo iri; waa onye-ozi ọnu-ụlo Sọlu, bụ Ziba; yẹle ụnwu iya unwoke, dụ iri l'ise; waa ndu-ozi iya ụmadzu ụkporo. Ẹphe mee ẹgwegwa je agba eze ndzuta l'ọnenyimu Jiọ́danu l'ẹka ọ nọ.
18 Ẹphe rwughata ẹnyimu Jiọ́danu g'ẹphe kughata ndibe eze; tẹme waa g'ẹphe meeru eze iphe, ọ dụ iya g'e meeru iya.

Dévidi agụru Shimeyi nvụ

O be gẹ Shimeyi; nwa Gera daẹrupho ẹnyimu Jiọ́danu; ọ daa kpurumu l'atatiphu eze;
19 sụ iya: "Pakwarụ haa; jiko nnajịuphu mu l'ẹka mu mesweru ngu. Te ejekwa anyata iphe, dụ ẹji, mụbe nwozi ngu meru gụbe nnajịuphu mu, bụ eze lẹ mbọku ono, i shi Jierúsalẹmu tụgbua ono. Eze; jiko wofukwa iya l'obu ngu.

20 Noo kẹle mụbe nwozi ngu maru-a lẹ mu meru iphe-ẹji; ọle ọ kwanụ mbẹdua bụ
onye ivuzọ l'ọnulo Jiósẹfu l'ophu, byaru ntanụ-a bya agba gụbe nnajịuphu mu, bụ
eze ndzuta."
21 Ọo ya bụ; Abishayi; nwa Zeruya sụ: "Ọ gbaru g'e gude k'iphe-a gbua Shimeyi;
noo kẹle ọo iphu bẹ o phuru onye Chipfu wụru manụ g'ọ bụru eze."
22 Dévidi sụ: "?Bụ gụnu bẹ mu l'unu jigba; unubẹ ụnwu Zeruya; meru g'o gude unu
je a-bụru ndu etso mu opfu lẹ ntanụ-a? ?Ọ gbaru g'o nweru onye ee-gbu egbugbu
l'alị Ízurẹlu ntanụ-a? ?Tọ lẹ mu ta amadụ l'ọo mbẹdua bụ eze ndu Ízurẹlu ntanụ-a?"
23 Ọo ya bụ; ọ sụ Shimeyi: "E tee gbudu ngu rọ ya." Eze kwee ya ukwe ribuaru iya
nte.

Dévidi emeru Mefiboshẹti iphe-ọma

24 Nwanwa Sọlu, bụ Mefiboshẹti tụgbukwapho jeshia eze ndzuta. Ọ tọ
nwụbejeduru ọkpa iya ẹnya; ọphu ọ tọ kpụbotajeduru ẹjí-agba iya akpụbota; ọphu
ọ sajẹduru uwe iya asasa e -shi mbọku ono, eze lụfuru tụgbua; jasụ mbọku, ọ
lwaphutaru azụ l'ẹhu-guu.
25 O shiẹpho Jierúsalẹmu bya gẹ ya gba eze ndzuta; eze jịa ya sụ: "Mefiboshẹti; ?
bụ gụnu meru g'o gude ọphu i ti tsoduru mu tụgbua?"
26 Ọ sụ: "Gụbe nnajịuphu mu, bụ eze; eshinu mụbe nwozi ngu bụ ẹniyeni bẹ mu
sụkwaru nwozi mu g'o doziaru mu nkapfụ-ịgara mu gẹ mu nọdu iya gbaru tsoru
gụbe eze; obenu lẹ nwozi mu ono, bụ Ziba ghọru mu ụgho.
27 Tẹme ọ byawa bya epfutọshia mụbe nwozi ngu l'ẹka gụbe nnajịuphu mu, bụ eze
nọ. Ọle gụbe nnajịuphu mu, bụ eze bẹ dụ-a g'ojozi Chileke. Iphe, dụkpoe ngu phọ
ree; mee ya.
28 Iphe, shi rwube ndu ọnu-ụlo nna mu l'ophu bụ g'ẹphe nwụshihu l'iphu nnajịuphu
mu, bụ eze; ọle e mecharu i woru mụbe Mefiboshẹti, bụ nwozi ngu dobe gẹ mu yịru lẹ
ndu a-nọduje eri nri lẹ teburu nkengu gẹdegede. O to rwubeẹkwaru mu mẹ ililekpọo
gẹ mu rajẹbaaru kpua gụbe eze."
29 Eze sụ iya: "?Bụ opfu ẹhu ngu bẹ ii-gudewarọ epfupfu? Mu sụwaru gẹ gụ lẹ Ziba
kekaha alị ono!"
30 Mefiboshẹti sụ eze: "Haa gẹ Ziba wotakọtaro iphemiphe; eshinu e mecharu gụbe
nnajịuphu mu, bụ eze lwarwuta ibe ngu l'ẹhu-guu."

Dévidi emeru Bazilayi iphe-ọma

31 Bazịlayi kẹ Giladu bẹ shi lẹ mkpụkpu Rogelimu bya gẹ ya tsoru eze daa ẹnyimu
Jiọ́danu; mbụ gẹ ya dughata iya ẹnyimu Jiọ́danu.
32 Bazịlayi bẹ bụwaa ọgerenya shii. Ọ nọwaru ụkporo apha ẹno. Ọ bụ nwoke
nweru iphe shii k'ọphu bụ l'ọo ya shi anụje eze nri teke ọ nọ lẹ Mahanayimu.
33 Eze sụ Bazịlayi: "Tsoru mu daa ẹnyimu-a; g'anyi je anọdu lẹ Jierúsalẹmu k'ọphu
mu a-nọdu eleta ngu ẹnya ree."
34 Bazịlayi sụ eze: "?Mu a-nọfua apha ole nta-a kẹ gẹ mu tsoru gụbe eze lashịa
Jierúsalẹmu?
35 Iphe, mu nọwaru nta-a bụkwa ụkporo apha ẹno. ?Mu makwaduru iphe, dụ ree
waa iphe, dụ ẹji? Tọ ?mu adụ ike amakwaduru ụtso iphe, mu eri eriri; ọzoo ọphu mu
angụ angụngu? Tọ ?mu adụ ike anụmakwadu olu-ebvu unwoke; ọzoo k'ụnwanyi? ?
Bụ kẹ gụnu bẹ mụbe nwozi ngu a-bya abụru ivu-ẹrwa dụru gụbe nnajịuphu mu, bụ
eze?
36 Mụbe nwozi ngu bụa gẹ mu duribẹru ngu nwanshịi l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ
iya ọphuu. ?Bụ kẹ gụnu bẹ gụbe eze e-gude bua mu obunggo ọphu ha ẹgube ono?
37 Haarọ gẹ mụbe nwozi ngu lashịa k'ọphu mu a-nọdu lẹ mkpụkpu ẹka mu shi
nwụhu; mbụ l'ẹka nọ-kube ilu nna mu waa kẹ ne mu ntse. Sụ-a; waa nwozi ngu, bụ

Kimuhamu baa; g'o tsoru gụbe nnajịuphu mu, bụ eze dafụ azụ iya ọphuu; l'iimeeru iya iphe, dụkpoe ngu phọ ree.”
38 Eze sụ iya: “Kimuhamu bẹ e-tsoru mu-a dafụ azụ iya ọphuu; ọ bụru iphe, dụ ngu ree bẹ mu e-meru iya. Ọzo bụru l'ọo iphe, ị sụkpoerupho gẹ mu meeru ngu bẹ mu e-meru ngu.”
39 Ọo ya bụ; ndu ono l'ophu dafụkota azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu; eze bya adafụkwapho. Eze bya eworu ọnu tsutsua Baziịlayi; gọru ọnu-ọma nụ iya. Baziịlayi lashịa ibe iya.

Ndu Ízurẹlu ekoru ndu Jiuda okophoo

40 Eze bya adaa ẹnyimu ono jeshia mkpụkpu Gilugalu; Kimuhamu tsokwaru iya phọ. Ndu Jiuda l'ophu mẹ nkeru-ẹbo ndu Ízurẹlu tụko tsoru edu eze.
41 Noo ya; iphe, bụ ndu Ízurẹlu l'ophu zahụ byapfuta eze bya asụ iya: “?Dẹnu g'o gude ụnwunna anyi phẹ, bụ ndu Jiuda bya eduta gụbe eze lẹ mpya; mbụ duta gụ lẹ ndibe ngu; mẹ ndu gụ l'ẹphe swị l'ophu dafụta azụ ẹnyimu Jiọ́danu?”
42 Ndu Jiuda l'ophu tụko g'ẹphe ha yeeru ndu Ízurẹlu ọnu sụ phẹ: “Iphe, kparụ iya nụ bẹ bụ l'anyi l'eze bẹ ka abụbu. Sụ-a; ?bụ gụnu meru iphe, ẹhu eghu unu eghu lẹ k'iphe ono? ?O nweru iphe, shi eze l'ẹka anyi riru? Tọ; ?o nweru iphe, anyi natarụ g'ọ bụru nkanyi?”
43 Ọo ya bụ; ndu kẹ Ízurẹlu yeeru ndu Jiuda ọnu; sụ phẹ: “Ẹka anyi dụkwa l'ẹhu eze ugbo iri. Ọzo bụkpooru nụ l'anyi kakwa iya unu enweru. ?Dẹhunu g'o gude; ọphu unu agụbeduru anyi iphe? ?Tọ bụna anyịbedua vu ụzo wata epfu g'ee-shi g'e duphuta eze azụ?”
Ọle ndu kẹ Jiuda gbẹ kabaanụ eyeru ndu Ízurẹlu ọnu ẹhuka ẹhuka.

20

1 Tọbudu iya bụ; o nweru ọgalemkpa nemadzụ, nọ l'ẹka ono, ẹpha iya bụ Sheba nwa Bikiri. Ọ bụ onye ipfu Benjiaminu. O woru opu gbua chishia mkpu sụ:
“Ọ tọ dụkwa òkè, anyi nweru l'ẹhu Dévidi.
Ọ tọ dụkwa okiphe, anyi nweru l'ẹhu nwa Jiesi!
Unubẹ Ízurẹlu; g'onyenọnu lashịa ibe iya-o!”
2 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu l'ophu gbadochaa Dévidi je awụ-tsoru Sheba nwa Bikiri. Ọle ndu kẹ Jiuda nọepho nọnyabe eze shitakpọo l'ẹnyimu Jiọ́danu jasụ lẹ Jierúsalẹmu.
3 Dévidi bya alarwua ibe iya lẹ Jierúsalẹmu; bya achịta ụnwanyi iri ono, abụ-zidu unyomu iya ono, ọ harụ g'ẹphe nọdu leta ibe eze ẹnya ono. Ọ chịru phẹ ye l'ụlo ẹka a nọ eche phẹ nche. Ọ nọdu azụ phẹ lẹ nri; ọle o to jepfujeduru phẹ. E wuchia phẹ l'ime ụlo; ẹphe nọdu ọnodu ụnwanyi, ji phẹ anọedu jasụru ẹphe nwụshihu.
4 No iya; eze bya bya ezia Amasa sụ iya: “Gude ujiku ẹto kukọoru mu ndu Jiuda g'unu l'ẹphe tụko wụ-pfuta mu l'ẹka-a.”
5 O be teke Amasa jeru gẹ ya kukọo ndu Jiuda ọbu; o je anọghata teke eze tụ-buru iya.
6 Dévidi bya asụ Abishayi: “Ẹjo-iphe, Sheba nwa Bikiri e-me anyi bẹ kakwa ọphu Abụsalomu meru. Chịta ndu-ozi mụbe nnajịuphu ngu chịpyabe iya; ọdumeka bẹ ọo-bahụkwa lẹ mkpụkpu, a kpụ-pheru igbulọ mgburugburu; nahụ anyi gbalaa.”
7 Ọo ya bụ; Abishayi chịtanu ndu ojọgu Jiowabu; mẹ ndu Kereti; mẹ ndu Pẹleti; mẹ ndu bụkpoo ndu ike dụ l'ọgu; ẹphe shi lẹ Jierúsalẹmu tụgbua jeshia achị Sheba nwa Bikiri.
8 O be teke ẹphe nọkwadu l'oke mkpuma, nọ lẹ mkpụkpu Gibiyọnu; Amasa byapfutashịa phẹ. Teke ono bẹ Jiowabu yeru uwe ojọgu iya; gude akpọ, o we l'upfu

gude kebuta ogu-echi, a tsụru ọbo. O jeshia ahata ọkpa; ogu-echi ono shi l'ọbo iya mịfu daa.
9 Jiowabu bya ajịa Amasa sụ iya: "?Ẹhu dụ ngu-a ree; nwanna mu?" Jiowabu bya
eworu ẹkutara dẹe Amasa l'ẹji-agba gẹ ya tsutsua ya ọnu.
10 Ọphu Amasa te elerwetaduru ẹnya hụma ogu-echi, Jiowabu kpapyabẹru l'ẹka.
Ọo ya bụ; Jiowabu woru iya nmaa ya l'ẹpho; akụrepho iya kposhihu l'alị. Ọphu ọ
nmaẹduru iya ogu-echi ono ọzo; ọ bụwaru iya nụ anwụhu.
Ọo ya bụ; Jiowabu yẹle nwune iya, bụ Abishayi chịpyabe Sheba nwa Bikiri.
11 Onye lanụ lẹ ndu ojọgu Jiowabu je apfụru lẹ mgboru Amasa asụje: "Onye sụru lẹ
Jiowabu dụ iya l'obu; mbụ onye sụru lẹ ya bụ kẹ Dévidi; g'onye ọbu tsonụru Jiowabu!"
12 Noo ya; Amasa dabyiru l'echilabọ gborororo l'ẹka ono arwaswi onwiya lẹ mee ya.
Ọ nọdu abụjeru; onye jetaru rwua ẹka ono; l'ọ kpọo beru. Nwoke ono hụmaepho
l'ọobujeru; onye jetaru rwua ẹka ono; l'ọ kpọo beru; ọ lọcha Amasa l'ẹgbudu; chịta
kpowula-kpowula uwe phukputa iya.
13 Ọ bụru g'a pafụeru iya phọ l'ụzo ono bẹ ndu ojọgu ono l'ophu tụkoru wụru tsoru
Jiowabu chịahaa Sheba nwa Bikiri.

14 Sheba ghajakọta iphe, bụ ipfu, dụ l'alị ndu Ízurẹlu je akpaa lẹ mkpụkpu Abẹlu-
Bẹtu-Maka. Ndu shi l'ipfu Bikiri g'ẹphẹ ha kpakodzua wụ-tsoru iya.
15 Jiowabu mẹ ndu ojọgu iya phẹ bya bya ekephee mkpụkpu Abẹlu-Bẹtu-Maka
mgburugburu; kebuta Sheba l'ẹka ono. Ẹphe bya akụbe ẹja gude kpụ-buta mkpụkpu
ono; ẹja ono nọdu rwua l'igbulọ mkpụkpu ono. Ẹphe nọdu etsukpọshi igbulọ
mkpụkpu ono; g'ọophofukwanu daa.
16 O nweru nwanyị maru mmamiphe, bu lẹ mkpụkpu ono, ara ọ́rà sụ: "Unu
ngabẹkpodapho-o! Unu ngabẹkpodapho-o! Jiko ziaru mu Jiowabu g'ọ bya gẹ mu
pfuru yeru iya."
17 Jiowabu bya ejekubeshia ya; nwanyị ono jịa ya sụ: "?Bụ gụbedua bẹ bụ
Jiowabu?"
O sụ iya: "Ee."
Nwanyị ono sụ iya: "Ngabẹkwa nchị l'iphe, mụbe nwozi ngu nwanyị abya epfupfu."
Jiowabu sụ iya: "Mu ngabẹru-a nchị."
18 Nwanyị ono sụ: "Teke ndiche bẹ e shi asụje: 'G'e jekwa akpata ishi lẹ mkpụkpu
Abẹlu!' A -kpatawa ishi ono; eeshi nno doshia opfu, ada nụ.
19 Sụ-a; anyi bụ ndu dụ àgù; tẹme anyi bụru ndu e gude ire anyi ẹka l'alị Ízurẹlu.
Nta-a bẹ iime g'i mebyishia mkpụkpu, nọ ọnodu ne l'alị Ízurẹlu. ?Dẹnu g'o gude ị
nọdu eme g'ị lwụa ndu bụ okiphe Chipfu?"
20 Jiowabu sụ: "Tụswekwa! Tụswekwa! G'ọ tọ bụkwaru mu a-lwụ mkpụkpu unu;
ọzoo mebyishia ya.
21 Ọ tọ bụkwa g'ọ dụ bụ ono. Ọle o nwekwanụru nwoke lanụ, ẹpha iya bụ Sheba
nwa Bikiri, shi l'alị úbvú úbvú ndu Ifuremu, bụ onye kwefuru eze, bụ Dévidi ike. Unu
-kpụtawa nwoke ono ye mu l'ẹka; mu alụfu lẹ mkpụkpu-a."
Nwanyị ono sụ Jiowabu: "Ee-shi l'eli igbulọ tụfuru ngu ishi nwoke ọbu."
22 Tọbudu iya bụ; nwanyị ono gude mmamiphe iya ono jepfu ndu mkpụkpu ono;
ẹphe gbuta ishi Sheba nwa Bikiri woru tụfuru Jiowabu. O woru opu gbua; ndu ojọgu
ono wụfu lẹ mkpụkpu ono; onyenọnu lashịchaa ibe iya. Jiowabu laphu azụ jepfushia
eze lẹ Jierúsalẹmu.

Ndu-ishi Dévidi

23 Ọo Jiowabu bẹ bụ onye-ishi iphe, bụkpoo ndu ojọgu l'alị ndu Ízurẹlu. Benaya
nwa Jiehoyada bụru onye-ishi ndu Kereti mẹ ndu Pẹleti.

24 Adoniramu bụru onye-ishi ọgbo ozi. Jiehoshafatu nwa Ahiludu bụru onye
akwakọbeje iphe, meru ememe.
25 Sheva bụru onye edeje ẹkwo. Ọ bụru Zadọku yẹe Abyiyata bụ ndu-uke Chileke.
26 Ira kẹ mkpụkpu Jayi bụkwarupho onye uke Chileke kẹ Dévidi.

21

Ẹgu-ememe waa g'e gude gbushia ụnwu Sọlu

1 O nweru teke ẹgu mejeru l'alị Ízurẹlu mkpụrumkpuru apha ẹto lẹ teke Dévidi bụ
eze. Dévidi bya akpaa Chipfu ishi iphe ono. Chipfu sụ: "Iphe, kparụ iya nụ bụ l'ikpe
ọchi tụkoru Sọlu yẹe ọnu-ụlo iya l'ishi; kẹle o gbushiru ndu Gibiyọnu."
2 Ndu Gibiyọnu ono bẹ ta abụdu ndu Ízurẹlu gẹdegede. Ẹphe bụ ndu phọduru nụ
lẹ ndu Amọru. Ndu Ízurẹlu riburu phẹ nte l'ẹphe e-dobe phẹ ndzụ. Sọlu gudekwanụ
'amẹnya kẹ ndu Ízurẹlu waa ndu Jiuda bya egbushigbua phẹ. Ọo ya bụ; eze, bụ
Dévidi bya akpakọ ndu Gibiyọnu pfuru yeru phẹ.
3 Ọ jịa phẹ sụ: "?Bụ gụnu bẹ mu e-meru unu? ?Dẹnu gẹ mu e-me mezita unu;
k'ọphu unu a-gọru ọnu-ọma nụ ndu ono, bụ okiphe Chipfu?"
4 Ndu Gibiyọnu ono sụ iya: "Anyi ta akpadu ishi mkpọla-ọchaa ọzoo mkpọla-
ododo, shi Sọlu l'ẹka; ọzoo ọphu shi l'ẹka ndibe iya. Ọphu ọ tọ dụkpodanu anyi
l'ẹka g'anyi gbua nemadzụ l'alị Ízurẹlu."
Ọ sụ phẹ: "Ọo iphe, unu sụkpoerupho gẹ mu meeru unu bẹ mu e-meru unu."
5 Ọo ya bụ; ẹphe sụ eze: "Ọo nwoke ono, bụ iya gbushiru anyi ono; bya achịpyaa
g'ee-shi g'e gbushigbua anyi; g'anyi ta aphọduhe l'alị Ízurẹlu l'ophu ono;
6 bẹ ee-duta ụnwegirima iya unwoke ẹsaa dufutaru anyi g'anyi je megbushia l'iphu
Chipfu lẹ Gibiya, bụ mkpụkpu Sọlu, bụ onye ono, Chipfu họtaru ono."
Ọo ya bụ; eze bya asụ phẹ: "Mu e-duta phẹ nụ unu."
7 Obenu l'eze, bụ Dévidi gude k'ọgbandzu yẹle Jionatanu, bụ nwa Sọlu nọ l'iphu
Chipfu gbaa dobe Mefiboshẹti ndzụ. Mefiboshẹti bụ nwa Jionatanu; bya abụru
nwanwa Sọlu.
8 Ọ bụru Amoni waa Mefiboshẹti, bụ unwoke labọ, Rizupa, bụ nwada Aya nwụtaru
Sọlu bẹ ọ kpụru nụ phẹ. Ọ kpụtakwapho unwoke ise, nwada Sọlu, bụ Merabu
nwụtaru nụ phẹ. Ẹpha ji nwanyị ono bẹ bụ Adụrelu nwa Baziḷayi, bụ onye shi
mkpụkpu Mehola.
9 Dévidi kpụru phẹ nụ ndu Gibiyọnu ono; ẹphe je megbushia phẹ l'eli úbvú l'iphu
Chipfu. Ẹphe n'ẹsaa ono lakọta l'ugbo lanụ. Ọ bụru mbọku mbụ lẹ teke aawataję
akpata iphe, e meberu l'alị; mbụkpoepho lẹ teke aabya awata egbu balị bẹ e gbushiru
phẹ.
10 Noo ya; Rizupa, bụ nwada Aya je achịta uwe-aphụ phụshi l'eli oke mkpuma; zẹe.
Nwanyị ono shi lẹ teke aawataję akpata iphe, e meberu l'alị; nọdu l'ẹka ono swiru
odzu ụnwu iya ono jeye mini, shi l'igwe dzeru kpua phẹ. Ọphu o to kwejeduru g'ọ
dụru ẹnu, ephe l'eli, a-bya ebvua odzu phẹ ọnu l'eswe; ọzoo anụ-ẹgbudu a-byapfuta
phẹ l'ẹnyashi.
11 E pfuẹrupho Dévidi iphe, nwada Aya ono, bụ Rizupa meru; mbụ nwanyị ono,
Sọlu ta lụdu ọkpobe alụlu ono;
12 ọ tụgbua je achịta ọkpu Sọlu yẹe kẹ nwa iya, bụ Jionatanu l'ẹka ndu mkpụkpu
Jiabẹshi-Giladu wụshiru iya. Ndu Jiabẹshi jeru lẹ mpya je achịta iya l'eze edupfu,
nọ lẹ mkpụkpu Bẹtu-Shanu l'ẹka ndu Filisitayinu gburu phẹ woru kobe l'eli úbvú
Gilubowa.
13 Dévidi tụko ọkpu Sọlu mẹ kẹ nwa iya, bụ Jionatanu g'ọ ha chịlata e -shi l'ẹka
ono; mẹkpoo kẹ ndu ọphu e megbushiru emegbushi.

14 E mechaa; ẹphe woru ọkpu Sọlu yẹle kẹ nwa iya, bụ Jionatanu je elia lẹ mkpụkpu
Zela, nọ l'alị ndu Benjiaminu l'ilu Kishi, bụ nna Sọlu. Ẹphe tụko iphe, eze karụ phẹ
g'ẹphe mee; mekọta. E mechaa; Chileke meeru phẹ iphe, ẹphe rwọru iya l'opfu ẹhu
alị ono.

Ọgu ọzo, ndu Ízurẹlu waa ndu Filisitayinu nọ lwụgbabe
(1Iphe 20:4-8)

15 A nọnyakwaa ọzo; ọgu daru ndu Filisitayinu waa ndu Ízurẹlu. Dévidi tụgbua
yẹe ndu ojọgu iya jeshia etso ndu Filisitayinu ọgu. A nọnyaa; ọphu ike adụedu
Dévidi.
16 Ishibibenobu, bụ onye lanụ l'eri Rafa rịa l'ọowa gẹ ya gbua Dévidi. Nwoke ono bẹ
ẹrwa arwa iya dụ shẹkelu onyirubvu ụkporo iri l'ise. Tẹme o turu ogu-echi ọphúú.
17 Ọle Abishayi nwa Zeruya bẹ byaru agbatarụ Dévidi; bya echitsua onye
Filisitayinu ono; woru iya gbua. Ọo ya bụ; ndu ojọgu Dévidi ribuaru iya angụ sụ
l'ọ tọ byadu etsobaa phẹ je ọgu ọzo k'ọphu a taa tsọnyidu orọku ndu Ízurẹlu.
18 Tọbudu iya bụ; e mechaa; ọgu ọzo daaru ẹphe lẹ ndu Filisitayinu lẹ mkpụkpu
Gobu. Ọ bụru teke ono bẹ Sibekayi, bụ onye mkpụkpu Husha gburu Safu, bụ onye
lanụ l'eri Rafa.
19 Ọgu ọzo bya adaaru ẹphe lẹ ndu Filisitayinu lẹ mkpụkpu Gobu. Ẹluhananu nwa
Jiayi, bụ onye mkpụkpu Bẹtulehemu gbua Lahumi, bụ nwune Golayatu, bụ onye
Gatu; mbụ onye ono, igbidigbi arwa, o gude dụ gẹ k'oshi, onye ekweje ẹkwa egudeje
ekwe ẹkwa.
20 Ọgu ọzo bya adaa lẹ mkpụkpu Gatu. L'ẹka ono bẹ o nweru nwoke lanụ, haẹpho
kẹ kpikpirikpii. O fuchaaru mkpụshi-ẹka ishii ishii l'ẹka iya ẹphenebo; waa mkpụshi-
ọkpa ishii ishii l'ọkpa iya ẹphenebo. Mkpụshi-ẹka iya; mẹ k'ọkpa iya tụkoru dụ
ụkporo l'ẹno. Nwoke ono bụkwapho eri Rafa.
21 Nwoke ono bya awataẹpho akọ ndu Ízurẹlu ọnu; nwa nwune Dévidi, bụ
Jionatanu nwa Shimeya woru iya gbua.
22 Ndu ono ẹphen'ẹno shikọta l'eri Rafa, bụ onye mkpụkpu Gatu. Ọ bụru l'ẹka
Dévidi yẹle ndu-ozi iya bẹ ẹphe shikọta nwụshihu.

22

Ebvu ajaja, Dévidi gụru
(Ebvu 18:1-50)

1 Dévidi gụru ebvu-a nụ Chipfu lẹ mbọku, Chipfu nafụtakotaru iya l'ẹka ndu ọhogu
iya l'ophu; kelekele kẹ Sọlu.
2 Ọ gụru sụ:
Ọo Chipfu bụ agbara-mkpuma nkemu;
bya abụru ụlo-ezeru-ndzụ mu; bụru onye agbafụtaje mu nụ.
3 Ọo Chileke mu bụ agbara-mkpuma, mu agbabaję je edomia onwomu.
Ọo ya egbobutaje mu g'ọ tọ dụ iphe, e-me mu nụ.
Ọ bụru iya bụ onye eegudeje ọkpehu iya dzọo mu.
Ọo l'ime iya bẹ mu agbabaję je anọdu zeeru ndzụ.
Tẹme ọ bụru iya bụ onye ndzọta mu;
ọo yẹbedua adzọje mu l'ẹka ndu eme mu mkpawere.
4 Ọo Chipfu ono, bụ onye gbaru g'a jaję iya ajaja ono bẹ mu arakuje;
l'ọ dzọta mu l'ẹka ndu ọhogu mu.
5 Anwụhu shiwaa chie mu ẹgbirigba l'olu.
Ọla-l'iswi nọdu asọ gborogboro gẹ mini asọ-pfuta mu.
6 Ẹkpa oyi alị-maa nwụa mu kpalaa.

Anwụhu shiwaa woru ọ́nyà gbabẹru mu.
7 Ọle teke mu eje iphe-ẹhuka bẹ mu rakuru Chipfu.
Mu rakuru Chileke mu.
Ọ gbẹ l'eze-ụlo iya nụma olu mu;
mkpu, mu chiru chiku iya rwua ya nchị.
8 Noo ya bụ; eliphe l'ophu tehu kparịkpari; nmakọta jiijiijii.
Ẹka a tụru ọkpa imigwe l'ophu nmaghukọta anmaghu;
kẹle Chileke bẹ ẹhu eghu eghu.
9 Ẹnwuru ọku, shi iya l'imi akpụ kẹ tụutuutuu.
Ọku, shi iya l'ọnu afụshi tụkoepho iphemiphe ekepyashị.
Icheku-ọku iphe, o kepyashịru tụko ẹkameka ata pfụpfupfu.
10 Ọ dọjaha akpaminigwe kẹ tararara; ọ bụru iya alụfuta.
Ọchii, gbahụru kẹ tsụkiribaa nọdu iya lẹ mkpula ọkpa.
11 Ọ nọdu l'eli chierobu phezeta.
Ọ bụru lẹ ǹkù phẹrephere bẹ o degeru ezi phuphuphu.
12 O woru ọchii kpuchia onwiya;
mbụ l'urwukpu, mini jiru ejiji bẹ nọ-pheru iya mgburugburu.
13 Icheku-ọku, ata pfụpfupfu
shi l'ogbunwịinwii ya agụshihugba.
14 No iya; Chipfu gbẹ l'akpaminigwe tụa egbigwe.
A nụma olu onye ono, bụ Ọkalibe-kakọta-shii ono.
15 Ọ gbaa apfụ gude chịkaa ndu ọhogu iya.
Ebemu-igwe bẹ ọ kụru kẹ phoo;
ẹphe zẹkota l'ọso gbalachaa.
16 Chipfu ziru unme fuu gbọoru ndu ọhogu iya ụja.
Eze Ẹnyimu sọkahu ẹbo; k'ọphu a hụmachaaru ọhu-ẹnyimu l'ẹnya;
kpuhachaa ẹka a tụru ọkpa-alị mgboko; a hụma.
17 Chipfu gbẹ l'imigwe tụfu ẹka;
zụ mu gburumu; gụfuta mu l'ogbu-mini.
18 Ọ nafụtakwaru mu phọ l'ẹka ndu ọhogu mu, ọkpehu dụ;
mẹ l'ẹka iphe, bụkpoo ndu mu dụ ashị;
noo kẹle ẹphe kariru mu ẹka.
19 Mbọku ono, mu eje iphe-ẹhuka ono bẹ ẹphe tsoru mu ọgu;
obenu l'ọo Chipfu gbatarụ mu ike.
20 Ọo yẹbedua kutaru mu dobe l'ẹka mu nọ tụsaru ẹhu.
O yeru mu ẹka nafụta mu l'ọgu; kẹle mu dụ iya l'obu.
21 Chipfu buru mu nggo; kẹle mu bụ onye pfụberekoto;
mbụ kẹle mu bụ onye iswi dụ mma.
22 Noo kẹle ọ bụepho ụzo, Chipfu tọru bẹ mu anọduje etso.
Ọphu mu egudejedu eme ẹjo-iphe gbakụta Chileke azụ.
23 Ekemu Chipfu bẹ mu nwụbekotaru ẹnya g'ọ ha.
Tẹme ọphu mu aghajẹduru iphe, ọ sụru g'e meje okotazụ.
24 Ọ tọ dụkpodaa ẹka ụta dụ mu l'ẹhu l'atatiphu iya.
Mu sedekpọerupho onwomu; ọphu ọ dụdu ẹjo-iphe, mu yejeru ẹka.
25 Chipfu buru mu nggo; kẹle mu bụ onye pfụberekoto;
mbụ l'o buru mu nggo; kẹle mu bụ onye iswi dụ mma l'iphu iya.
26 Ndu yeru ngu obu bẹ iigoshije l'i yeru obu.
Ndu dụebe ree bẹ ịiduebejeru ree.
27 Ndu obu phẹ gụru ìphóró bẹ iidobejeru obu ìphóró.
Ị nọdu emejeru ndu doberu ụzo phẹ nggọdogo nggọdogo g'umere phẹ gbaru.

28 Ndu wozeru onwophẹ alị bẹ ịidzotaje;
obenu l'ẹnya ngu adụje l'ẹka ndu eku onwophẹ nọ g'i wozeta phẹ alị.
29 Ọo gụbedua, bụ Chipfu bụ orọku mu.
Ọo gụbe Chipfu emeje g'ìphóró dụru mu l'ẹka ọchii agba.
30 Eshinu iiyeru mu ẹka bẹ mu e-tso ikpoto ndu ojọgu ọgu.
Igbulọ mkpụkpu phẹ bẹ mu e-nyi; eshinu mu lẹ Chileke swị.
31 Ụzo Chileke bẹ ntụcha adụdu m'ilile;
opfu Chipfu bụkota ọkpobe opfu.
Oogbobutaje ndu gbabarụ l'ime iya je anọdu ezeru ndzụ.
32 ?Bụ onye bụbaa Ọkalibe, dụ nụ, abụdu Chipfu kpoloko?
?Bụ onye bụba agbara-mkpuma, abụdu Chileke anyi?
33 Ọo Chileke emeje g'ike dụ mu.
Ọ bụru iya meru ụzo mu; ọphu ntụcha adụdu iya.
34 Oomeje gẹ mu pfụ shọoshoo gẹ mgbada;
mbụ l'oomeje gẹ mu pfụru pfụshia ike l'eli úbvú.
35 Ọ ziru mu; mu maru g'aalwụje ọgu;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu m'obeta ọ bụru apfụ, e kweru l'igwe; mu adụele-a ike gbaa ya.
36 Ọo gụbe Chipfu egbobutaje mu; shi ẹgube ono dzọo mu ndzụ.
Ẹka iiyeru mu ekutseje mu.
37 I mesataru ụzo mu ọsa; g'ọkpa te echiswafu mu.
38 Mu gude ọso chịa ndu ọhogu mu; gwee phẹ arakabya;
ọphu mu anmadụru nggụ; jasụ mu mee phẹ; ẹphe bụru mkpurupyata.
39 Mu chiru phẹ pyakapyaka; k'ọphu ẹphe ta adụedu ike gbelibaa ishi ọzo.
Ẹphe zẹgbaepho kẹ manyọo lẹ mgboru ọkpa mu.
40 Ọo ike nkengu bẹ mu gude eje ọgu.
Ndu etso mu opfu bẹ i meru; ẹphe gbushiru mu ikpere.
41 Ndu ọhogu mu bẹ i meru; ẹphe chie ọkpa l'ọso.
I mee; mu tụko ndu mu dụ ashị gbushikọta.
42 Ẹphe chia mkpu; ọphu ọ dụdu onye gbaru phẹ mkpu.
Ẹphe raku Chipfu; ọphu o yedụru phẹ ọnu.
43 Mu gwerụ phẹ uji mee phẹ; ẹphe dụ g'urwuku, dụ l'alị.
Mu tsụa phẹ ọtsuepfu; zọo phẹ tọlitoli g'ẹpuchi, nọ lẹ gbororo.
44 Ị nafụtaru mu l'ẹka ndu etso mu opfu;
bya emee mu; mu bụru ishi ọhamoha;
k'ọphu ndu mu eshidu maru byaru alwakọta mu l'ẹka.
45 Ndu ọhozo ephozekọtaru mu.
Ẹphe -nụma l'ọwa-a iphe, mu sụru g'e mee baa; ẹphe emee ya ẹgwegwa.
46 Meji tọfukota iphe, bụ ndu ọhozo ono;
tẹme ẹphe nọdu eshijegbaa l'ẹka ẹphe shi wohaa onwophẹ phụru yẹyeye byapfuta mu.
47 Chipfu nọkwa ndzụ; unu tua agbara-mkpuma nkemu ono ẹpha!
Unu kutsee Chileke; l'ọo ya bụ onye adzọje mu nụ!
48 Ọo Chileke ejeje agwata ụgwo iphe, ndu ọhogu mu meru mu.
O meru; ụnwu-eliphe nọdu mu lẹ mkpula.
49 Ọonafutaje mu l'ẹka ndu ọhogu mu;
oowolije mu eli woru mu doghaa ndu etso mu opfu.
Ọogbafutaje mu l'ẹka ndu emeje nemadzụ iphe-kpangangaa.
50 Noo g'o gude mu je a-pfụru l'iphu ọhamoha kele gụbe Chipfu ekele.
Mu a-gụ ebvu gude tua ngu ẹpha.

51 Onye eze, ọ họtaru bẹ oomeje g'o mekpee l'ọgu.
N-yemobu iya bẹ ọonoduje egoshi onye ọ wụru manụ l'ishi,
bụ Dévidi yẹe oshilọkpa iya jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.

23

Opfu ikpazụ, Dévidi pfuru

1 Ọwaa bụ opfu ikpazụ Dévidi:
"Ọwaa bụ iphe, Dévidi; nwa Jiesi pfuru;
mbụ opfu nwoke ono, Chileke woliru eli;
mbụ nwoke ono, Chileke kẹ Jiékọpu wụru manụ l'ishi g'ọ bụru eze ono;
mbụ onye ono, agụjeru ndu Ízurẹlu ebvu, atsọ ụtso ono.
2 Unme Chipfu bẹ shi l'ọnu mu epfu opfu.
Opfu iya degeru mu edegeru l'ire.
3 Chileke kẹ Ízurẹlu bẹ pfuwaru opfu.
Oke mkpuma kẹ ndu Ízurẹlu bẹ sụru mu lẹ-a:
'Teke eze eme iphe, pfụru ọto;
mbụ teke oome atsụ Chileke ebvu
4 bẹ ọoduje g'ìphóró nchi-abọhu lẹ teke ẹnyanwu awa awawa;
mbụ lẹ mbọku igwe dụ kọrokoro.
Ọoduje g'anwụ, emeje g'ẹswa, akpọ-futa akpọ-futa l'alị sha kẹ biribiri
mẹ mini dzegheẹpho.'
5 Ọo ẹgube ono bẹ ndibe mu ẹphe lẹ Chileke dụ lẹ ree.
Noo kẹle o meru; mu l'iya gbaa ndzụ, a-nọ jasụ l'ojejoje.
O meru iya ọ ngụru angụru l'iphemiphe;
bya emee ya g'ọ tọ dụ iphe, e-mebyi iya nụ.
Chileke e-me gẹ ndzọta mu dzua oke;
tẹme iphemiphe, agụ mu nụ bẹ oo-meru mu.
6 Obenu lẹ ndu bụ ọgalemkpa bẹ ee-tuphachaa etupha g'onye tupharu obvu;
kẹle e te egudejedu ẹka achịta phẹ.
7 Onye edenyi ẹka l'obvu ono gudefụtaje iphe-ígwè ọzoo oshi arwa;
ọ bụru ọku bẹ aakpọkotaje iya l'ẹka ọ wụshiru."

Ndu a maru amaru lẹ ndu ojọgu Dévidi
(1Iphe 11:10-19)

8 Waa ẹpha ndu ojọgu, ike kakọta lẹ ndu ojọgu Dévidi baa: Ishubelu onye Hakụmonu. Ọo ya shi bụru onye-ishi ụmadzu ẹto, kachakpọo mkparawa. O gudeje arwa jepfu ụnu ụmadzu labọ ọgu; gbushikọta phẹ l'ugbo lanụ.
9 Onye ọphu etsota iya nụ bụ Eleyaza nwa Dodo; onye shi l'eri Ahowa. Yẹbedua yịkwapho l'ụmadzu ẹto ono, kachakpọo mkparawa ono. O tso Dévidi pfubyishia ndu Filisitayinu lẹ teke ẹphe dzukọberu k'ọgu lẹ Pasu-Damimu. Ndu Ízurẹlu tsụlaaharu azụ;
10 yẹbedua pfụshiepho ike gbua ndu Filisitayinu jasụru ẹka tsụshihu iya mẹe; mbụ ẹka kwekọbechaa ya ekwekọbe nyakụru l'ogu-echi, ọ pa. Chipfu mee; ọ lwụ-kpee k'ọphu parụ ẹka apaa lẹ mbọku ono. E mechaa; ndu ọphu wụ-phu azụ. Ọ bụwaru iphe, ẹphe wụ-phudoru azụ bụ g'ẹphe gwee ivu ndu e gbushiru egbushi.
11 Onye k'ẹto, etsota iya nụ bẹ bu Shama nwa Agee; onye Hararu. Ujiku lanụ bẹ ndu Filisitayinu kpakọ-dzujeru onwophẹ k'ọgu lẹ Lehi; mbụ l'ẹgu, azamụ jiru ejiji ono. Ndu ojọgu ndu Ízurẹlu yekọta ọkpa l'ọso gbalachaa.
12 Obenu lẹ Shama pfụshierupho ike l'echilabọ ẹgu ono; tsoo ndu Filisitayinu ọgu; gbushia phẹ. Chipfu mee; ọ lwụ-kpee k'ọphu parụ ẹka apaa.

13 O be lẹ teke akpata iphe l'alị; ụmadzu ẹto l'ime ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri,
bụgbaa ndu-ishi ọgu wụru jepfu Dévidi l'ọgba Adulamu. Teke ono bẹ ikpoto ndu
Filisitayinu wụfutaru bya adọru lẹ nsụda Refayimu.
14 Teke ono bẹ Dévidi nọ l'ime ẹka ọ kpụru; o shihu ike. Ndu ojọgu ndu Filisitayinu
dọru lẹ mkpụkpu Bẹtulehemu.
15 Ẹgu-mini wata agụshi Dévidi ike; ọ sụ: "Oowa-e; ọ dụ mu g'a sụ l'o nweru onye
gbẹ je ekutaru mu mini lẹ wẹlu, nọ-kube ẹka eeshije abahụ lẹ Bẹtulehemu gẹ mu
ngụa!"
16 Ọo ya bụ; unwoke ẹto ono, kachakpọo mkparawa ono kpata ụzo ghata ndu ojọgu
ndu Filisitayinu l'ẹka ẹphe dọru ono; je ekuta mini lẹ wẹlu ono, nọ-kube l'ẹka ono,
eeshije abahụ lẹ Bẹtulehemu ono; wotaru Dévidi. Ọle Dévidi te ekwedu ngụa mini
ono; o woru iya wụshiaru Chipfu;
17 bya asụ: "Tụswekwa! Jiko Chipfu; te ekwekwa gẹ mu mee ẹgube iphe ọwa-a.
?Mini-a ta adụada ụdudu gẹ mee ndu-a, woru ndzụ phẹ tsebe l'ọnu ẹta g'ee-shi g'e
kuta iya-a tọo?" Ọo ya bụ; ọphu ọ ngụduru mini ono. Nochaa eze iphe, unwoke ẹto
ono, kachakpọo mkparawa ono megbabẹru bụ ono.
18 Abishayi, bụ nwune Jiowabu nwa Zeruya bụ onye-ishi ụmadzu ẹto ono. Abishayi
bẹ gudeje arwa iya jepfu ụmadzu ụkporo iri l'ise ọgu; gbushikọta phẹ; e shiwarọ nno;
a maru ẹpha iya gẹ k'ụmadzu ẹto ono.
19 Ọo yẹbedua bẹ a kachaa akwabẹ ùbvù l'ime ụmadzu ẹto ono. Ọ bụru yẹbedua
bụ onye-ishi phẹ; ọle a ta gụkwanuru iya ye l'ụmadzu ẹto ono.
20 Benaya nwa Jiehoyada bụ onye ọkpehu dụ shii. Ẹka o shi bụ Kabụzelu. Yẹbedua
mekwarụpho eze iphe, parụ ẹka apaa. Ọo yẹbedua gburu unwoke Mówabu labọ
ono, ọkpehu dụ-be g'oduma ono. Ọ bụkwaru iya phọ jejeru egbua oduma l'ime nsụ
lẹ mbọku, akamini, kpụkoru akpụko dashịru.
21 Benaya gbujekwarụpho oke mkparawa onye Ijiputu, pa arwa. Iphe, yẹbedua
gude bapfu iya bụ mgbọro; bya anata nwoke Ijiputu ono arwa, o gude l'ẹka; gude
nmagbua ya.
22 Noo gẹ Benaya nwa Jiehoyada meberu ike bụ ono. E shiwarọ nno; a maru ẹpha
iya gẹ k'ụmadzu ẹto phọ, kachakpọo mkparawa phọ.
23 Ọ bụ onye a kwatakpọo akwabẹ ùbvù l'ime ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri phọ.
Ọle a ta gụkobeduru iya l'ime ụmadzu ẹto phọ. Dévidi meru iya onye-ishi lẹ ndu
ojọgu, eche iya nche.
24 Asahẹlu, bụ nwune Jiowabu yị l'ime ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri ono. Ndu ọzo
bụ Ẹluhananu nwa Dodo kẹ Bẹtulehemu;
25 waa Shama kẹ Harọdu; waa Elika kẹ Harọdu;
26 waa Hẹlezu kẹ Pẹleti; waa Ira nwa Ikeshi kẹ Tekowa;
27 waa Abiyeza kẹ Anatọtu; waa Mebunayi kẹ Husha;
28 waa Zalụmonu, bụ onye shi l'eri Ahowa; waa Maharayi kẹ Netofa;
29 waa Helẹbu nwa Bana kẹ Netofa; waa Itayi nwa Ribayi kẹ Gibiya, dụ l'alị ndu
Benjiaminu;
30 waa Benaya kẹ Piratọnu; waa Hịdayi, shi l'ụzo nggele Gashị;
31 waa Abiyalụbonu kẹ nsụda Jiọdanu; waa Azụmavetu kẹ Bahurimu;
32 waa Ẹliyahuba kẹ Shalụbonu; waa ụnwu Jiashẹnu; waa Jionatanu;
33 waa Shama kẹ Hararu; waa Ahayamu nwa Shararu kẹ Hararu;
34 waa Elifẹletu nwa Ahasụbayi kẹ Maka; waa Eliyamu nwa Ahitofẹlu kẹ Gilo;
35 waa Hezuro kẹ Kamẹlu; waa Parayi kẹ Arabu;
36 waa Igalu; nwa Nétanu kẹ Zoba; waa Bani; onye ipfu Gadu;
37 waa Zelẹku, bụ onye Amọnu; waa Naharayi kẹ Berotu, bụ onye achịjeru Jiowabu
nwa Zeruya ngwọgu;

38 waa Ira kẹ Itiru; waa Garẹbu kẹ Itiru kwaphọ;
39 mẹfua Uráya, bụ onye Hetu. Ẹphe tụkoru dụ ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri l'ẹsaa.

24

Dévidi agụ ndu Ízurẹlu ọgu
(1Iphe 21:1-6)

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu vọru ọku wụa ẹhu l'opfu ẹhu ndu Ízurẹlu. Ọ kpalia Dévidi
g'o mee g'iphe-ẹhuka dapfuta phẹ; bya asụ iya: "Tụgbua je agụa ndu Ízurẹlu waa
ndu Jiuda ọgu."
2 Ọo ya bụ; eze, bụ Dévidi zia Jiowabu; mẹ ndu-ishi ndu ojọgu, ẹphe l'iya nọ
sụ: "Unu jegbabẹkota ipfu, dụkota lẹ Ízurẹlu; e -shi lẹ mkpụkpu Danu je akpaa
lẹ mkpụkpu Biye-Sheba gụkota phẹ ọgu k'ọphu mu a-maru g'ẹphe ha."
3 Jiowabu sụ: "Gẹ Chipfu, bụ Chileke ngu mekwaa gẹ ndu ono kabaa igwerigwe
ugbo ụkporo ise eme lẹ g'ẹphe ha nta-a; tẹme gẹ gụbe nnajịuphu mu, bụ eze
gudekwaphọ ẹnya ngu hụma iya. Ọle ?bụkwanu kẹ gụnu meru g'o gude gụbe
nnajịuphu mu, bụ eze nọdu eme g'i mee ẹgube iphe ono?"
4 E mechaa; opfu eze dagbunaa kẹ Jiowabu; yẹle kẹ ndu-ishi ndu ojọgu iya ono.
Ọo ya bụ; Jiowabu waa ndu-ishi ndu ojọgu ono shi l'iphu eze tụgbua jeshia agụ ndu
Ízurẹlu ọgu ono.
5 Ẹphe bya adaẹpho ẹnyimu Jiọ́danu; ẹphe dọshia lẹ mgboru mkpụkpu Arowa;
mbụ l'ụzo ndọhali mkpụkpu, nọ l'echilabọ nsụda; bya agbẹ l'ẹka ono jeshia l'alị ndu
Gadu jerwuchaa mkpụkpu Jiaza.
6 Ẹphe bya abahụ l'alị Giladu; mẹ mkpụkpu Tatimu-Hodushi. Ẹphe gbẹ l'ẹka ono
bahụ lẹ mkpụkpu Danu-Jianu; bya agbajia lụfu jeshia mkpụkpu Sayịdonu.
7 Ẹphe bya eshi nno chebewarọ mkpụkpu ndu Taya, a kpụshiru ike; jekọta
mkpụkpu, dụkota l'alị ndu Hevu yẹle ndu Kénanu. Ẹphe mechaa kpọ-chia ya ishi lẹ
mkpụkpu Biye-Sheba, nọ l'echiẹgu ndọhali l'alị ndu Jiuda.
8 Ẹphe jeru iya ọnwa tete l'ujiku ụkporo tẹme ẹphe lwaphuta azụ lẹ Jierúsalẹmu.
9 Jiowabu bya akọoru eze, bụ Dévidi gẹ ndu ono, ọ gụru ọgu ono hakọtakpoo. Ndu
Ízurẹlu dụ ụkporo ụnu unwoke ugbo ụkporo ise,* bụ ndu ike dụ l'ọgu; bya abụru
ndu adụje ike paa ogu-echi. Ndu Jiuda dụ ụkporo ụnu unwoke ugbo ụkporo ẹto l'ụnu
unwoke ugbo ụkporo labọ l'iri.†
10 Dévidi gụchaepho ndu ono ọgu ono; meji tsukaha iya. Ọo ya bu; ọ sụ Chipfu:
"Mu meakwaru iphe-ẹji, parụ ẹka lẹ k'iphe-a, mu meru-a. Ọle-a; jiko Chipfu; wofunu
ẹjo-iphe ono, mụbe onye-ozi ngu meru ono; kẹle ọo eswe bẹ mu meru ono."
11 Dévidi bya etehushia lẹ nchitabọhu iya; Chipfu pfuwaru Gadu, bụ onye
mpfuchiru Chileke; mbụ onye aphụjeru Dévidi ọphulenya sụ iya:
12 "Je asụ Dévidi lẹ Chipfu sụru-a: Uzi iphe ẹto bẹ mu doberu ngu; g'ị hata nanụ,
mu e-me ngu."
13 Ọo ya bụ; Gadu jepfu Dévidi je asụ iya: "?Bụ g'ẹjo ọkpa-nri byapfuta ngu nọo
apha ẹto l'alị-a? Tọo ?bụ g'ị gbaa ọso ọnwa ẹto l'ẹka ndu ọhogu ngu achị ngu? Tọo
?bụ g'ẹjo iphe-ememe bya emee nọo ujiku ẹto l'alị ngu? Nta-a bụkwa g'ị rịa ya arịri
karụ mu; gẹ mu maru iphe, mu e-je epfuaru onye ono, ziru mu nụ ono."
14 Dévidi bya asụ Gadu: "Mu nọakwa l'oke iphe-ẹhuka. Ọle ọ kakwa ree g'anyi
daba l'ẹka Chipfu; eme l'anyi dabarụ nemadzụ l'ẹka; noo kẹle obu-imemini Chipfu
parụ ẹka apaa."

---

* **24:9 24:9** Bụ iya bụ 800,000, lẹ mbekee. † **24:9 24:9** Bụ iya bụ 500,000, lẹ mbekee.

15 Ọo ya bụ; Chipfu lọru ẹjo iphe-ememe tụ ndu Ízurẹlu shita l'ụtsu mbọku ono
jeye mbọku, ọ tụ-buru phẹ. E -shi lẹ Danu jasụ lẹ Biye-Sheba bẹ ẹphe dụ ụkporo ụnu
nemadzụ ugbo ẹsato l'ụnu iri l'ise nwụshihu.
16 Ojozi-imigwe ono machịepho ẹka gẹ ya mebyishia mkpụkpu Jierúsalẹmu; o rwua
Chipfu l'ẹhu; mbụ ẹjo-iphe ono, dapfuru phẹ nụ ono. O pfuaru ojozi-imigwe ono,
egbushi ndu ono sụ iya: "Ọ dụwaa ree! Sephu ẹka ngu azụ parụ phẹ haa!" Teke
ono bẹ ojozi Chipfu ono nọwaa l'ọma ẹka Arawuna, bụ onye Jiebusu anọduje echishi
ẹswa lẹ balị iya.
17 Dévidi hụmaepho g'ojozi-imigwe ono gude echitsushi ndu ono; ọ sụ Chipfu:
"Oowa-e; ọ kwa mbẹdua meru iphe-ẹji; mbụ l'ọo mbẹdua bẹ meru iphe, adụdu ree.
?Ụnwu atụru-a mehunuru ole? G'ọ bụ-chiaru mbẹdua waa ndibe nna mu bẹ ịi-da
ẹjo ẹka l'ẹhu!"
18 Ọ bụru mbọku ono bẹ Gadu byaru abyapfuta Dévidi bya asụ iya: "Tụgbua
je akpụaru Chipfu ọru-ngwẹja l'ọma ẹka ono, Arawuna, bụ onye Jiebusu anọduje
echishi ẹswa lẹ balị ono."
19 Ọo ya bụ; Dévidi tụgbua jeshia eme ẹgube ono, Chipfu shi l'ọnu Gadu zia ya ono.
20 Arawuna tụfuepho ẹnya hụma eze, bụ Dévidi yẹle ndu-ozi iya g'ẹphe eje
abyapfuta iya; o je je adaa kpurumu l'atatiphu eze phozeta kwabẹ iya ùbvù.
21 Arawuna sụ: "?Bụkwa ole bẹ nnajịuphu mu, bụ eze byapfutashịaru onye-ozi
iya?"
Dévidi sụ iya: "Mu byaru gẹ mu zụa ngu ẹka iichishije balị gẹ mu kpụaru Chipfu
ọru-ngwẹja; k'ọphu ẹjo iphe-ememe-a, emenua e-buhu."
22 Arawuna sụ Dévidi: "Gẹ gụbe nnajịuphu mu, bụ eze wotakpọepho iphe, dụ ngu
ree gude gwee ngwẹja ọbu. Waa eswi, ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku nụ Chipfu;
waa iphe, eegudeje echishi ẹswa l'ereshi; mẹ odogoro, eegudeje tụgbabe eswi g'ọ
bụru nkụ.
23 Gụbe eze; iphemiphe ono g'ọ ha bụ mụbe Arawuna nụru ngu iya." Arawuna bya
asụkwa iya phọ: "Gẹ Chipfu, bụ Chileke ngu natakwarọ ngwẹja ngu."
24 Eze, bụ Dévidi sụ Arawuna: "Waawakwa; mu a-pfụ ngu ụgwo iya. Mu te egudedu
iphe, adụdu iphe, o phuru mu egweru Chipfu, bụ Chileke mu ngwẹja-akpọ-ọku." Ọo
ya bụ; Dévidi zụa ọma ẹka aanọduje echishi ẹswa lẹ balị ono azụzu; mẹ eswi ono. Ọ
bụru mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu labọ lẹ shẹkelu iri bẹ o gude zụa
ya.
25 Dévidi bya akpụaru Chipfu ọru-ngwẹja l'ẹka ono; bya egwee ngwẹja-akpọ-ọku;
mẹ ngwẹja-ẹhu-guu l'eli iya. Chipfu nụma arwọrwo, ọ rwọru iya l'opfu ẹhu alị
Ízurẹlu ono; ẹjo iphe-ememe ono, eme nụ ono mebuhu.

Ẹkwo
Ndu eze
kẹ mbụ

Teke Dévidi bụwaa ọgerenya

1 Teke ono bẹ eze, bụ Dévidi kahụwaru; nọwaa apha, dụ igwerigwe. Oyi nọdu anọduje atsụ iya m'obeta a phukputechaa ya ukpo.
2 Ọo ya bụ; ndu-ozi iya bya asụ iya: “G'anyi lenaaru gụbe nnajịuphu anyi, bụ eze ẹnya nwamgbọko, nwoke teke ejepfuswee; g'ọ bya eswiru gụbe eze; letajẹ ngu ẹnya. Tẹme ọoze-kubeje ngu; k'ọphu bụ l'oo-meje g'ẹhu vu gụbe nnajịuphu anyi, bụ eze ọku.”
3 Ọo ya bụ; ẹphe tụko alị Ízurẹlu l'ophu tụkota jịi; l'ẹka ẹphe achọ nwamgbọko, ama mma. Ẹphe bya ahụma nwamgbọko, ẹpha iya bụ Abishagu; onye mkpụkpu Shunemu. Ẹphe dutaru iya eze.
4 Nwamgbọko ono bẹ ama ntụmatu. Ọ nọdu eletajẹ eze ẹnya; bya ejeru iya ozi. Ọle eze te ejepfujeduru iya.

Adonijia eme g'o mee
onwiya eze ndu Ízurẹlu

5 Noo ya; Adonijia, bụ nwatibe nwanyị ono, bụ Hagitu wata ekuli onwiya eli asụje: “Mu a-bụru eze.” Ọ bya akwakọberu onwiya ụgbo-ịnya; mẹ ndu agbajẹ l'ịnya; bya edobe ụkporo ụmadzu labọ l'ụmadzu iri g'ẹphe vutajẹru iya ụzo.
6 Ọphu nna iya abajẹduru iya mba lẹ k'iphe ono kẹ g'ọ jịa ya sụ: “?Bụ gụnu meru g'o gude ị nọdu eme iphe, dụ nno?” Adonijia ono bẹ amashị mma ike. Ọ bụru iya bẹ a nwụru tsobe Abụsalomu.
7 Adonijia je achị-koshi Jiowabu, bụ nwatibe nwanyị aza Zeruya; waa Abyiyata, bụ onye uke idzu iya; ẹphe tsoru iya; tụru íkè yeru iya.
8 Obenu lẹ Zadọku, bụ onye uke Chileke; mẹ Benaya; nwa Jiehoyada; mẹ Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; waa Shimeyi; mẹ Reyi; mẹ ndu ojọgu, eche Dévidi nche ta adụdu g'ẹphe ha, tụru íkè yeru Adonijia.
9 Adonijia je anọdu lẹ “mkpuma agwọ” lẹ mgboru Enu-Rogelu gbushia atụru; mẹ oke-eswi; mẹ eswi, tsụgbaaru ẹba gude shia nri. O kua ụnwunna iya l'ophu, bụ iya bụ ụnwu eze; bya ekukwaphọ unwoke ndu Jiuda, bụ ndu eje ozi l'ibe eze lẹ nri ono.
10 Ọle o to kuduru Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; ọphu o kuduru Benaya; mẹ ndu ojọgu, eche eze nche; waa Sólomọnu, bụ nwanna iya.

Batusheba ejepfu Dévidi
l'opfu ẹhu Adonijia

11 Tọbudu iya bụ; Nétanu bya epfuaru Batusheba, bụ ne Sólomọnu; sụ iya: “?Tịi nụmaduru lẹ Adonijia, bụ nwa kẹ Hagitu bẹ bụwaa eze; ọphu nnajịuphu anyi amadụ?”
12 Byakwaphọ nta-a gẹ mu karụ ngu g'ii-me dzọta ishi ndzụ ngu; waa kẹ nwa ngu, bụ Sólomọnu.
13 Tụgbuekwapho nta-a bapfu eze, bụ Dévidi je asụ iya: “Nnajịuphu mu, bụ eze; ?ti ribunuru-a mụbe nwozi ngu nte l'ọo nwa ngu, bụ Sólomọnu bẹ a-bụru eze nọ-tsota ngu l'aba-eze ngu? ?Ọ nwụhunuru ịnwuagha bẹ ọ gbẹ bụwarunu Adonijia bụ eze ọbu?”

14 Sụ: teke ono, ị nọ l'ẹka ono; unu l'eze kpụru opfu ono l'ọnu epfu ono; bẹ mu
a-bata bya agbaru ido yeru ngu l'opfu ono.
15 Ọo ya bụ; Batusheba bya atụgbua bapfu eze l'ụlo iya. Eze l'onwiya bụwaa
ọkpobekpo nwoke ọgerenya. Abishagu, bụ onye Shunemu ono bụru iya eleta iya
ẹnya.
16 Batusheba bya adaa kpurumu byishi ikpere l'iphu eze.
Eze jịa ya sụ: "?Bụ gụnu bẹ mu e-meru ngu?"
17 Batusheba sụ iya: "Nnajịuphu mu; i gude ẹpha Chipfu, bụ Chileke ngu ribuaru
mụbe nwozi ngu nwanyị nte sụ lẹ nwa ngu, bụ Sólomọnu bẹ a-bụru eze nọ-tsota ngu
l'aba-eze ngu.
18 Ọle-a; hụmawaro lẹ Adonijia gbẹ bụwaru nụ eze ọbu nta-a; ọphu gụbe
nnajịuphu mu, bụ eze ta amadụ.
19 O gbushiwaru ikpoto oke-eswi; mẹ eswi, tsụchaaru ẹba; mẹ atụru; bya ekuwa
ụnwu eze l'ophu; kua Abyiyata, bụ onye uke Chileke; mẹ Jiowabu, bụ onye-ishi ndu
ojọgu; ọphu o to kuduru nwa ngu, bụ Sólomọnu.
20 Gụbe nnajịuphu mu, bụ eze; nta-a bẹ ndu Ízurẹlu l'ophu nọakwa ele ngu ẹnya;
g'ẹphe maru onye ii-mechaa sụ g'ọ nọdu l'aba-eze gụbe nnajịuphu mu, bụ eze nọ-
tsota ngu.
21 Teke ọ dụdu bẹ ọo-bụkwaru a -nọnyaepho mgbẹnya tụ ngu; ị lapfushia nna ngu
phẹ; aawata eme mu lẹ nwa mu, bụ Sólomọnu gẹ ndu meru ẹjo-iphe."
22 Noo ya; Batusheba yẹe eze kpụkwaduru-a opfu ono l'ọnu epfu; Nétanu, bụ onye
mpfuchiru Chileke bata.
23 A bya ezia eze lẹ Nétanu, onye mpfuchiru Chileke bẹ byakwaru nụ. Ọ bata; bya
adaa kpurumu l'atatiphu eze phozeru iya.
24 Nétanu bya asụ: "Gụbe nnajịuphu mu, bụ eze; ?ọ dụ g'ị sụwaru l'ọo Adonijia
a-bụru eze nọchia ẹnya ngu; mbụ l'ọo ya a-nọdu l'aba-eze ngu?
25 Ntanụ-a bẹ o jewaru egbushia oke-eswi; mẹ eswi, tsụchaaru ẹba; mẹ ikpoto
atụru; tẹme o kuwa ụnwu eze l'ophu; bya ekua ndu-ishi ndu ojọgu, bụ Jiowabu; mẹ
Abyiyata, bụ onye uke Chileke; mbụ lẹ nta-a bẹ ẹphe nọkwa eri; angụ epfuje sụ:
'Nọdukwa ndzụ ogologo; eze, bụ Adonijia!'
26 Ọle mbẹdua, bụ onye-ozi ngu; mẹ Zadọku, bụ onye uke Chileke; mẹ Benaya; nwa
Jiehoyada bẹ o to kuduru; ọphu o kuduru nwozi ngu, bụ Sólomọnu.
27 ?Bụ gụbe nnajịuphu mu, bụ eze bẹ meru iphe, dụ nno; ọphu ị tị kabẹdu mee
g'anyịbe ndu-ozi ngu maru l'ọphuu onye ọphu a-nọdu l'aba-eze ngu nọ-tsota ngu?"

Dévidi eme Sólomọnu eze

28 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Dévidi sụ: "Kuaru mu nụ Batusheba." Ọo ya bụ; ọ bata
bya apfụru l'iphu eze.
29 Eze ribua nte sụ: "Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, nafụtaru
ndzụ mu l'iphe-ẹhuka l'ophu ono;
30 bẹ nte ono, mu gude ẹpha Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu ribuaru ngu ono bẹ mu
e-mekọtakwa ntanụ-a; mbụ nte ono, mu riburu sụ l'ọo nwa ngu, bụ Sólomọnu bẹ
a-bụru eze l'ọzori mu; ọ bụru iya a-nọchi ẹnya mu l'aba-eze mu ono."
31 Tọbudu iya bụ; Batusheba daa kpurumu; phozeta kwabẹ eze ùbvù; bya asụ: "Gẹ
nnajịuphu mu, bụ eze Dévidi nọdukwa ndzụ ojejoje!"
32 Eze, bụ Dévidi sụ: "Kuaru mu nụ Zadọku, bụ onye uke Chileke; mẹ Nétanu,
bụ onye mpfuchiru Chileke; mẹ Benaya; nwa Jiehoyada." Ọo ya bụ; ẹphe byarwuta
l'iphu eze.
33 Eze sụ phẹ: "Unu lẹ ndu-ozi mụbe nnajịuphu unu swịru. Gẹ Sólomọnu, bụ nwa
mu nwoke nọdu l'eli ịnya-mulu kẹ mbẹdua g'unu duru iya jeshia lẹ nggele Gihọnu.

34 Unu -rwuẹpho ẹka ono; gẹ Zadọku, bụ onye uke Chileke; waa Nétanu, bụ onye
mpfuchiru Chileke wụa ya manụ l'ishi g'ọ bụru eze ndu Ízurẹlu. Teke ono; unu egbua
opu; raa ya sụ: 'Nọdukwa ndzụ ogologo; eze, bụ Sólomọnu!'
35 E -mechaa; unu awụru tsoru iya g'ọ bya anọdu l'aba-eze mu bụru eze l'ọzori
mu; noo kẹle mu tụwaru iya ẹka g'ọ bụru iya a-bụru eze ndu Ízurẹlu; bụru eze ndu
Jiuda."
36 Benaya nwa Jiehoyada zụa mgbede sụ: "Nokwa g'ọ dụ! Gẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ
gụbe nnajịuphu mu, bụ eze pfufukwaa g'i pfuru ono.
37 G'ọ bụkwaru gẹ Chipfu swiru gụbe nnajịuphu mu, bụ eze bụ g'oo-swiru
Sólomọnu; bya emee g'abụbu ọ bụ eze kangoo kẹ nnajịuphu mu, bụ eze Dévidi."
38 Ọo ya bụ; Zadọku, bụ onye uke Chileke; mẹ Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke;
mẹ Benaya nwa Jiehoyada; mẹwaro ndu Kereti mẹ ndu Pẹleti doziaru Sólomọnu
ịnya-mulu eze, bụ Dévidi; ọ nọdu iya l'eli agba; ẹphe jeshia Gihọnu.
39 Ẹphe jerwuẹpho ẹka ono; Zadọku, bụ onye uke Chileke shi l'ụlo-ẹkwa wota ụpyi,
manụ nọ; wụa Sólomọnu l'ishi. Tọbudu iya bụ; ẹphe gbua opu; onyenọnu tụko tụa
ụzu sụ: "Nọdukwa ndzụ ogologo; eze, bụ Sólomọnu!"
40 Ndu ono g'ẹphe ha nọdu awụ etso iya l'azụ. Ẹphe nọdu egbu opu; atụ ụzu ẹhu-
ụtso; k'ọphu alị anmachaa jiijiijii l'ụzu, ẹphe atụ.

Ndzụ Sólomọnu agụ Adonijia

41 Adonijia yẹe ndu o kuru lẹ nri ono bụru g'ẹphe erighewa nri ono bẹ ẹphe nụmaru
ụzu, aatụ. Jiowabu bya anụma ọda opu, eegbu; ọ jịa sụ: "?Bụ ụzu gụnu ada l'ime
mkpụkpu ẹgube phọ?"
42 Ọ kpụkwaduru iya l'ọnu epfu; Jionatanu nwa Abyiyata, bụ onye uke Chileke bụru
phẹreketeke. Adonijia sụ iya: "Gude ozi-ọma bata; kẹle ị bụ ọkpobe nemadzụ."
43 Jionatanu sụ iya: "Tụswekwa! Nnajịuphu anyi, bụ eze, bụ Dévidi bẹ meakwaru
Sólomọnu eze.
44 Eze bẹ yeru iya Zadọku, bụ onye uke Chileke; mẹ Nétanu, bụ onye mpfuchiru
Chileke; mẹ Benaya; nwa Jiehoyada; mẹ ndu Kereti; mẹ ndu Pẹleti. Ẹphe mee
Sólomọnu ọ nọdu l'eli ịnya-mulu eze agba.
45 Ọ bụru lẹ Gihọnu ono bẹ Zadọku, bụ onye uke Chileke; waa Nétanu, bụ onye
mpfuchiru Chileke wụru iya manụ l'ishi g'ọ bụru eze. Ẹphe shiwaa l'ẹka ono gude
ẹhu-ụtso wụfuta; k'ọphu bụ lẹ mkpụkpu bẹ phụhuru ẹphu. Ọ kwa iya bụ ụzu ono,
unu anụ ono.
46 Mbụ lẹ Sólomọnu gbẹkwa nọduwanu l'aba-eze ọbu.
47 Ndu ozi eze nọdukwapho etu nnajịuphu anyi, bụ eze Dévidi ẹpha asụje: 'Gẹ
Chileke ngu mekwa ẹpha Sólomọnu g'ọ ka nkengu edede; bya emekwaaphọ g'aba-
eze iya ka nkengu shii!' Eze l'onwiya nọduwaa l'iphe-azẹe ya phozeta baarụ Chileke
ẹja;
48 bya asụ: 'G'ajaja bụru kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu, bụ onye ono, doberu mu
ndzụ; gẹ mu gude ẹnya mu labọ hụma onye bụ eze nọchia ẹnya mu ntanụ-a!' "
49 Ndzụ-agụgu rwuta ndu ono, Adonijia kuru lẹ nri ono. Onyenọnu gbalihu; ẹphe
gbakashịhu.
50 Ndzụ Sólomọnu nọdu agụ Adonijia; ọ gbagbụa je akwẹe ẹka lẹ mpu, e moberu
l'ọru-ngwẹja Chipfu.
51 Ama bya agbaarụ Sólomọnu sụ iya lẹ Adonijia gudekwa ndzụ gụbe Sólomọnu,
agụ iya nụ je akwẹe ẹka lẹ mpu, e moberu l'ọru-ngwẹja Chipfu; epfuje sụ: "G'eze, bụ
Sólomọnu ribuaru mu nte ntanụ-a l'ọ tọ byadu egude ogu-echi gbua mụbe onye-ozi
iya!"

52 Sólomọnu sụ: “Ọ -bụru l'ọo-nọdu egoshi lẹ ya bụ ọkpobe nemadzụ; bẹ ẹgbushi
ta abyadụ eshi iya l'ishi darwua alị mẹ nanụ. Ọle ọ -bụru l'a hụmaru ẹjo-iphe lẹ ndzụ
iya bẹ ọ lajẹkwa maa.”
53 Ọo ya bụ; eze, bụ Sólomọnu bya eye ndu jeru je edufuta iya l'ọru-ngwẹja ono.
Adonijia bya ephozeru eze, bụ Sólomọnu. Sólomọnu sụ iya: “Tụgbua lashịa ibe ngu.”

2

Dévidi eke ekpe anụ Sólomọnu

1 Ọ gbabeẹpho teke Dévidi abya anwụhu; o keru ekpe nụ nwa iya, bụ Sólomọnu
sụ:
2 “Ọ gbabewaru mu l'alala, bụ iphe, dụru ndiphe l'ophu. Shihukwa ike; goshije l'ị
bụ nwoke.
3 Mejekwa iphe, Chipfu, bụ Chileke ngu ele ẹnya iya; mbụ g'i tsoru ụzo iya; l'iimeje
iphe, ọ tọru ọkpa iya; mẹ ekemu iya; mẹ omelalị iya; mẹ iphe, o pfuru; ẹgube ono, e
deru iya l'ẹkwo ekemu Mósisu; k'ọphu bụ l'ẹkameka; mẹ iphemiphe, iime a-bụjeeru
ngu phọ ụpete;
4 wafụa k'ọphu Chipfu e-meẹbe iphe ono, o kweru mu ukwe iya sụ: ‘Ọ -bụru l'ụnwu
ngu kwabẹru onwophẹ ẹnya; gude obu phẹ g'ọ ha; mẹ ndzụ phẹ g'ọ ha pfụshia ike
l'etsotso, ẹphe etso mu; bẹ nwa ngu nwoke ta abyadụ a-nọdu-buhuje l'aba-eze ndu
Ízurẹlu anọ-dubuhu.’
5 “Ọzo bụ; l'ị manụru-a iphe, Jiowabu nwa Zeruya meru mu. Mbụ iphe ono, o meru
ụmadzu labọ, bụ ndu-ishi ndu ojọgu Ízurẹlu ono, bụ Ábụna nwa Nẹru; yẹe Amasa
nwa Jieta. O gbushiru phẹ lẹ teke nchị dụ doo; woru phẹ gbushia g'ọ bụ l'ọo teke
aalwụ ọgu. Ọ gbẹ bụru mbẹdua bẹ byaru evuru ishi ọchi phẹ; ana mburọnu iya.
6 Gude mmamiphe ngu maru iphe, ii-me iya; ọle ọo g'i ti kwekwa g'ọ kaa nka nwụhu
anwụhu mgboshi.
7 “A -bya l'ụnwu Bazịlayi kẹ mkpụkpu Giladu; mejeru phẹ ree. G'ẹphe yịkwaru lẹ
ndu a-nọduje eri nri lẹ teburu ngu; noo kẹle ọo g'ẹphebedua mekwarụ mu phọ ree
bụ ono lẹ teke ono, mu shi agbalarụ nwanna ngu, bụ Abụsalomu.
8 “Onye ọzo bụ Shimeyi nwa Gera; onye mkpụkpu Bahurimu, dụ l'alị Benjiaminu.
Ọo yẹbedua phuru mu ẹjo iphu mbọku ono, mu jeru Mahanayimu. Ọle teke ọ
byapfutaru mu lẹ Jiọdanu bẹ mu gude ẹpha Chipfu ribuaru iya angụ lẹ mu ta abyadụ
egude ogu-echi gbugbua ya.
9 Ọle ọ bụ; nta-a ba ahakwa iya kẹ mmanụ. Ị bụ onye maru iphe. Ii-maru-a iphe,
ii-me iya. Mee ya g'o gude ishi-ẹwó iya ono lọkaru mee kpuba l'ilu.”

Anwụhu Dévidi
(1Iphe 29:26-28)

10 Tọbudu iya bụ; Dévidi bya anwụhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya lẹ mkpụkpu
Dévidi.
11 Iphe, ọ nọru l'aba-eze ndu Ízurẹlu bụ ụkporo apha labọ. Ọ bụru eze apha ẹsaa
lẹ Hẹburonu; bya anọo l'aba-eze lẹ Jierúsalẹmu ụkporo apha l'apha iri l'ẹto.
12 Ọo ya bụ; Sólomọnu bya anọdu l'aba-eze nna iya, bụ Dévidi. Alị-eze iya bya
angụru angụru k'ọphu parụ ẹka apaa.

Eegbu Adonijia

13 Noo ya; Adonijia, bụ nwa Hagitu bya ejepfu Batusheba, bụ ne Sólomọnu.
Batusheba jịa ya sụ: “?Bụ-a k'ọma bẹ ị byaru?”
Adonijia sụ: “Ee; ọ kwa-a k'ọma;”
14 bya asụ: “O nweru iphe, mu byaru ngu epfuru.”
Batusheba sụ iya: “Pfunaa iphe ọbu.”

15 Adonijia bya awata epfupfu sụ: "Ị maru l'ọo mbẹdua bẹ ọ gbaru gẹ mu bụru eze.
Tẹme ndu Ízurẹlu l'ophu bụru mu bẹ ẹphe shi ele ẹnya l'ọo mbẹdua a-bụru eze. Ọle
e mecharu ọ nwụa ịnwu-phu; ọ bụru nwanna mu bẹ ọ larụ l'ẹka; noo kẹle ọo Chipfu
bẹ meru g'ọ bụru nkiya.
16 Ọle nta-a bẹ o nweru iphe lanụ, mu eme gẹ mu rwọta ngu. Ta ajịkakwa."
Batusheba sụ iya: "Pfunaa iphe ọbu."
17 Ọo ya bụ; Adonijia sụ iya: "Jiko pfunaaru eze, bụ Sólomọnu g'o dee mu Abishagu,
bụ nwamgbọko ono, shi Shunemu g'ọ bụru nyee mu. Ọ tọo jịkadu m'i pfuaru iya ya."
18 Batusheba sụ: "Ọ dụ ree." "Mu e-pfuru-a yeru eze l'iswi ẹhu ngu."
19 Ọo ya bụ; Batusheba tụgbua jepfu Sólomọnu g'o pfuaru iya opfu ẹhu Adonijia.
Eze gbalihu gba iya ndzuta; bya ephozeta l'iphu iya; bya anọ-zeta anọo l'aba-eze iya;
bya eye; e je apata aba-eze doberu ne iya ono; ọ nọdu anọo l'ụzo ẹkutara iya.
20 Batusheba bya asụ: "O nweru iphe, ha nwanshịi, mu eme gẹ mu rwọo ngu."
"Jiko ba ajịkakwa."
Eze sụ iya: "Rwọo iphe ọbu ne mu; mu taa jịkadu iya ememe."
21 Batusheba sụ iya: "G'e dunuru Abishagu, onye Shunemu kee nwanna ngu, bụ
Adonijia g'ọ bụru nyee ya."
22 Eze, bụ Sólomọnu yeeru ne iya ọnu sụ: "?Bụ k'ishi gụnu bẹ i gude sụ g'e duru
Abishagu, onye Shunemu kee Adonijia? I gege asụfuna g'a haarụ iya alị-eze-a; eshi
ọphu ọ bụ nwanna mu k'ọgerenya; mbụ g'a haarụ iya yẹe Abyiyata, bụ onye uke
Chileke waa Jiowabu nwa Zeruya!"
23 Noo ya; eze, bụ Sólomọnu gude ẹpha Chipfu ribua angụ sụ: "Gẹ Chileke gwakwa
mu ọchi; mbụ mee mu ọphu ka njọ m'ọ -bụru l'ishi Adonijia ta aladuru l'iphe ono, o
pfuru ono!"
24 Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, meru mu kpọo abara l'aba-
eze nna mu, bụ Dévidi ono; bya emewaa gẹ mu nweru ọnu-ụlo, ndu eze e-shije fụta
bya abụru eze; ẹgube ono, o kweru mu ukwe iya; bẹ ee-gbukwa Adonijia ntanụ-a.
25 Ọo ya bụ; eze, bụ Sólomọnu zia Benaya; nwa Jiehoyada; o je egbugbua Adonijia.

Iphe meru Abiyata; yẹe Jiowabu

26 A bya lẹ kẹ Abyiyata, bụ onye uke Chileke; eze sụ iya: "Tụgbua lashịa ẹka i shi;
lẹ mkpụkpu Anatọtu. Ị gbaru k'anwụhu; ọle mu tee gbudu ngu nta; noo kẹle ọo ngu
shi apajẹru okpoko Nnajịuphu, bụ Chileke lẹ teke nna mu, bụ Dévidi bụ eze; tẹme i
tsoru nna mu jekọta iphe-ẹhuka, byapfutakọtaru iya nụ."
27 No iya; Sólomọnu wofu Abyiyata g'ọ tọ bụhe onye-uke kẹ Chipfu. Eshi nno; opfu,
Chipfu pfujeru lẹ mkpụkpu Shilo l'opfu ẹhu ọnu-ụlo Elayi vụa.
28 Jiowabu bya anụmaepho iphe, nwụru nụ; ọ gbaba l'ụlo-ẹkwa Chipfu je akwẹe
ẹka lẹ mpu, e mobegbaaru l'ọru-ngwẹja Chipfu; kẹle Jiowabu bẹ shi etso Adonijia;
ọle o to tsojeduru Abụsalomu.
29 A bya epfuaru eze, bụ Sólomọnu lẹ Jiowabu bẹ gbakwarụ laa l'ụlo-ẹkwa Chipfu;
mbụ l'ọ pfukubekwa ọru-ngwẹja. Ọo ya bụ; Sólomọnu zia Benaya; nwa Jiehoyada
sụ: "Je egbua ya."
30 Ọo ya bụ; Benaya jeshia l'ụlo-ẹkwa Chipfu ono je asụ Jiowabu: "Eze sụkwaru g'ị
lụfuta l'ẹka ono!"
Jiowabu sụ: "Waawaa. Ọo l'ẹka-a bẹ mu a-nwụhu."
Benaya laphushia azụ je akaru eze iphe, Jiowabu yeru ọnu.
31 Eze sụ iya: "Mee ya g'o pfuru. Gbugbua ya; woru lia; k'ọphu bụ lẹ mbẹdua waa
ọnu-ụlo nna mu te evuẹduru ọchi ndu ono, o gbushiru l'ẹbe adụ iphe, ẹphe meru
ono.
32 Chipfu e-me g'ụgwo ọchi, o gburu tukoru iya l'ishi. Mbụ ọchi ụmadzu labọ ono,
o tsoru ọgu gbugbushia ọphu nna mu, bụ Dévidi amadụ ono; mbụ egbugbu ono, o

gburu Ábụna nwa Nẹru, bụ onye-ishi ndu ojọgu Ízurẹlu; waa Amasa nwa Jieta, bụ onye-ishi ndu ojọgu Jiuda. Ndu ono bẹ kakọta iya apfụbekoto; bya aka iya ree.
33 G'ọchi phẹ tukokwaru Jiowabu waa oshilọkpa iya l'ishi jeye lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Obenu lẹ Dévidi; mẹ oshilọkpa iya; mẹ ọnu-ụlo iya; mẹ aba-eze iya bẹ Chipfu a-nụ ẹhu-guu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii."
34 Tọbudu iya bụ; Benaya nwa Jiehoyada tụgbua je egbua Jiowabu. E je elia ya l'ibe iya l'echiẹgu.
35 Eze bya ewota Benaya nwa Jiehoyada dochia ẹnya Jiowabu g'ọ bụru onye-ishi ndu ojọgu; bya eworu Zadọku, bụ onye uke Chileke dochia ẹnya Abyiyata.
36 Tọbudu iya bụ; eze bya ezia ozi; e je ekua Shimeyi. Ọ sụ iya: "Kpụa ụlo lẹ Jierúsalẹmu buru. Ba adụkwa teke ịi-lụfu alụfu l'ẹka ono jee ẹka ọzo.
37 Mbọku, ị lụfuru daa nggele Kidirọnu bẹ bụkwa g'o doo ngu ẹnya l'ịi-nwụhu; ọchi ngu a-tukoru ngu l'ishi."
38 Shimeyi sụ eze: "Iphe, i pfuru dụ ree. Ọo gẹ gụbe nnajịuphu mu, bụ eze pfuru bụ gẹ mụbe onye-ozi ngu e-me." Ọo ya bụ; Shimeyi buru lẹ Jierúsalẹmu; bukpọo ya nọo ọdu.
39 A bya anọo apha ẹto; ohu Shimeyi dụ ụmadzu labọ gbafụ gbapfushia Akishi nwa Maka, bụ eze ndu Gatu. A bya epfuaru iya Shimeyi sụ iya: "Ohu ngu phẹ nọkwa lẹ Gatu."
40 Shimeyi gbalihu bya edozia nkapfụ-ịgara iya gbagbụa; ọ bụru iya eje Gatu l'ibe Akishi je ele ẹnya ohu iya phẹ ono. O je eduta ohu iya phẹ ono lẹ Gatu.
41 E je edooru Sólomọnu lẹ Shimeyi shi lụfu lẹ Jierúsalẹmu jee Gatu; bya alwaphutawa azụ.
42 Eze bya ezia nzi; e je ekua Shimeyi. Ọ sụ iya: "?Mu te emenuru ngu-a g'i gude ẹpha Chipfu ria nte; tẹme mu bya anmashịaru ngu ọkwa iya ike sụ ngu; g'o dokwaa ngu ẹnya lẹ mbọku, ị lụfuru alụfu jee ẹka ọzo bẹ ịi-nwụhu? ?Tị sụduru l'ọ dụkwa ngu-a ree; mbụ l'ii-mekwaa nno?
43 ?Bụhunu gụnu meru g'o gude ọphu i ti meẹduru iphe, i riburu Chipfu angụ l'ii-meru iya ono; waa ekemu ono, mu tụru nụ ngu ono?"
44 Eze bya asụkwapho Shimeyi: "L'ime obu ngu bẹ ị makọtaru ẹjo-iphe, i meru nna mu, bụ Dévidi. Nta-a bẹ Chipfu a-tukobe ngu ẹjo-iphe ono, i meru l'ishi.
45 Ọle eze, bụ Sólomọnu bẹ aa-gọru ọnu ọma nụ; tẹme aba-eze Dévidi bẹ a-ngụru angụru l'iphu Chipfu jasụ lẹ tuutuutuu-mịimiimii."
46 Ọo ya bụ; eze bya akaru Benaya nwa Jiehoyada; o je egbugbua Shimeyi.
Ọ bụru teke ono bẹ alị-eze ono byaru angụru angụru l'ẹka Sólomọnu.

3

Sólomọnu epfu gẹ Chipfu nụ iya mmamiphe
(2Iphe 1:1-13)

1 Sólomọnu bya alụta nwada Fero, bụ eze ndu Ijiputu; ẹphe shi nno gbaa ndzụ. O duta nwada Fero ono bya edobe lẹ mkpụkpu Dévidi; ọ nọdu l'ẹka ono jasụ ọ kpụ-ghee ụlo-ibe-eze iya; mẹ ụlo Chipfu; mẹ igbulọ, nọ-pheru Jierúsalẹmu mgburugburu.
2 Ọ bụru l'ẹka aagwajẹ iphe bẹ ndu Ízurẹlu shi agwajẹ Chileke; kẹle e teke akpụdu ụlo Chipfu teke ono.
3 Sólomọnu yee Chipfu obu; bya etsokọta iphe, Dévidi, bụ nna iya tọru ọkpa iya. A gụfuepho l'o shi egweje ngwẹja; bya akpọje ụnwù-isẹnsu ọku l'ẹka aagwajẹ iphe.
4 Eze, bụ Sólomọnu bya ejeshia egwe ngwẹja lẹ Gibiyọnu, bụ ishi ẹka aagwajẹ iphe; bya eworu ngwẹja-akpọ-ọku ụnu labọ l'ụkporo iri gwee l'ọru-ngwẹja, nọ l'ẹka ono.
5 O -rwua l'ẹnyashi; Chipfu byapfuta Sólomọnu lẹ nrwọ lẹ Gibiyọnu l'ẹka ono bya asụ iya: "Pfua iphe, bụkpoo iphe, ọ dụ ngu gẹ mu nụ ngu."

6 Sólomọnu sụ: “I goshiwaru l'i yeru nwozi ngu Dévidi, bụ nna mu obu shii; kẹle ọ
bụ onye ire-lanụ; bya abụru onye pfụberekoto; bụkwarupho onye obu gụru ìphóró
l'iphu ngu. Ọ bụru n-yemobu ono bẹ i yekpọeru iya phọ; k'ọphu ị nụru iya nwa,
a-nọdu l'aba-eze iya ntanụ-a.
7 “Gụbe Chipfu, bụ Chileke mu; nta-a bẹ i mewaru mụbe onye-ozi ngu gẹ mu bụru
eze nọchia ẹnya nna mu, bụ Dévidi; lẹ mụbe nwatanshịi, ta amadụ gẹ mu e-shije
mee iphe, gbaru mu l'ememe.
8 Mụbe nwozi ngu bẹ nọwaa l'echilabọ ndu ono, ị họtaru; mbụ ndu ono, parụ ẹka
apaa; bya abụru agụta agụta ono.
9 Ọo ya bụ; nụnu mụbe nwozi ngu egomunggo mu e-gude bụru eze ndibe ngu ọbu;
waa gẹ mu majẹru iphe, dụ ree; l'iphe, dụ ẹji. Noo kẹle ọ tọ dụdu onye sụru abụru
eze ndibe ngu-a l'ophu.”
10 Iphe ono, Sólomọnu rwọru ono dụ Nnajịuphu ree.
11 Ọo ya bụ; Chileke sụ Sólomọnu: “Eshi ọphu ọ bụ iphe ono bẹ ị sụru g'e meeru
ngu; ọphu i pfuduru kẹ ndzụ ogologo; ọphu ị sụduru g'a nụ ngu ẹku; ọphu i pfuduru
kẹ gẹ ndu ọhogu ngu nwụshihu; ọ bụ-chiaru egomunggo, ii-gude bụru eze l'ụzo,
pfụru ọto bẹ ị sụru g'a nụ ngu;
12 bẹ mu e-meẹru ngu phọ iphe ono, i pfuru sụ g'e meeru ngu ono. Mbụ lẹ mu a-nụ
ngu mmamiphe bya anụ ngu egomunggo; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu onye eze ọzo byaru
atụru ngu nụ, dụjeru nụ; ọphu ọ dụdu onye eze ọzo byaru atụru ngu nụ, byaru a-dụ
nụ.
13 Mu a-nụkwa ngu phọ iphe, ị tị rwọduru gẹ mu nụ ngu; mbụ lẹ mu e-me g'i nweru
iphe; bya emee g'a kwabẹje ngu ùbvù; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu eze ọzo, bya a-tụru ngu
nụ lẹ ndzụ ngu.
14 Ọ -bụru l'i tsoru ụzo mu; bya eme iphe, mu tọru ọkpa iya; waa ekemu mu ẹgube
ono nna ngu, bụ Dévidi meru ono; bẹ mu e-me g'ị kaa nka.”
15 Teke ono; Sólomọnu tehu lẹ mgbẹnya ono; bya amaru l'ọo nrwọ bẹ ya shi arwọ.
Tọbudu iya bụ; ọ lwatashịa Jierúsalẹmu; o je apfụru l'iphu okpoko ọgbandzu
Chipfu gwee ngwẹja-akpọ-ọku; waa ngwẹja-ẹhu-guu; bya abọoru ndu-ozi iya g'ẹphe
ha ọbo-iphe.

Sólomọnu ekpe ikpe, atsụ l'ẹhu

16 O nweru ụnwanyi ụkpara labọ, byapfutaru eze bya apfụru iya l'iphu.
17 Onye lanụ sụ: “Nnajịuphu mu; mu lẹ nwanyị-a bẹ gba mgba buru l'ụlo lanụ; mu
bya ezeda. Mu l'iya tụko buru l'ụlo ono teke mu zedaru.
18 Lẹ mbọku, kwe iya ẹto gẹ mu zedacharu ono bẹ yẹbedua byaru ezedakwaphọ
nkiya. Ọphu ọ tọ dụdu onye ọzo, nọ l'ụlo ghaha anyi n'ẹbo bẹ nọ iya nụ.
19 “O -rwua l'ẹnyashi; o gude njọ azẹe dagbua nwa nkiya.
20 O beẹpho l'echi-abalị lẹ teke mụbe nwozi ngu ekuwaa mgbẹnya; ọ gbalihu pata
odzu nwa iya ono bya enyekube mu; bya ekuta nwa kẹ mbẹdua nyekube onwiya.
21 A fụta l'ụtsu iya; mu bya agbalihu gẹ mu chebe nwa mu ẹra; ọ bụwaru nụ odzu.
Nchi bọhuepho ree; mu bya atọ nwẹhu lerwee nwata ono ẹnya; bya ahụma l'ọ tọ
bụdu nwa nkemu.”
22 Nwanyị ọphuna swọ-lihu sụ: “Waawaa! Nwata ọphu nọ ndzụ bẹ bụ nwa mu;
nwata ọphu nwụhuru anwụhu bụru nwa nkengu.”
Nwanyị k'ivuzọ phọ sụ: “Waawaa; nwata ọphu nwụhuru anwụhu bụ nwa nkengu;
nwata ọphu nọ ndzụ bụru nwa nkemu.” Ẹphe nọdu adzọkashi iya nno l'iphu eze.
23 Tọbudu iya bụ; eze bya asụ: “Onye ọwa-a sụru: ‘Lẹ nwa, nọ ndzụ bụ nkiya;
onye ọphu nwụhuru anwụhu bụru nwa k'onye ọphuu.’ Onye ọphuu sụ: ‘Waawaa;
l'ọo nwa nkengu nwụhuru; ọ bụru nwa nkemu nọ ndzụ.’ ”

24 Eze bya asụ: “Unu wotaẹshikwaru mu nụ ogu-echi.” A bya ewotaru eze ogu-echi
ono.
25 Ọ sụ: “Ngwa; sụkaha nwata ọphu nọ ndzụ ẹbo; woru ibe lanụ nụ onye lanụ; l'i
woru ibe lanụ nụ onye ọphuu.”
26 Tọbudu iya bụ; imemini nwata ono bya adụshia nwanyị ọphu nwa iya nọ ndzụ
ike. O chishia sụ eze: “Jiko nnajịuphu mu; kururọ nwata ono, dzụ ndzụ ono kee ya;
g'e te egbukwa iya egbugbu!”
Nwanyị ọphuna sụ: “Mu lẹ ngu ta adụdu onye ọphu e-nweru nwa ono. G'a sụkaha
iya ẹbo!”
27 Tọbudu iya bụ; eze bya ebua ikpe ono; sụ: “Kuru nwata ono nụ nwanyị ivuzọ
phọ. Te egbuhẹkwa iya egbugbu. Ọo nwanyị ono bụ ne, nwụru iya nụ.”
28 Ndu Ízurẹlu l'ophu nụmaepho g'eze gude kpee ikpe ono; ẹphe tsụahaa ya ebvu;
kẹle ẹphe maru l'ọo Chileke bẹ nụru iya mmamiphe, o gude kpee ikpe, pfụru ọto
nno.

4

Ndu gude ọkwa l'aba-eze Sólomọnu

1 Noo ya; eze, bụ Sólomọnu bụru eze ndu Ízurẹlu l'ophu.
2 Waa ndu gude ọkwa l'aba-eze iya baa:
Azaríya nwa Zadọku bẹ bụ onye uke Chileke.
3 Elihorefu yẹe Ahayịjia, bụ ụnwu Shisha bẹ bụ ndu ederu eze ẹkwo.
Jiehoshafatu; nwa Ahiludu bụru onye akwakọbeje iphe, meru ememe.
4 Benaya; nwa Jiehoyada bụ onye-ishi ndu ojọgu.
Zadọku waa Abyiyata bụru ndu-uke Chileke.
5 Azaríya nwa Nétanu bụ onye-ishi ndu ọchi-ọha.
Zabudu nwa Nétanu bụru onye uke Chileke; wakwaphọ onye agbazijeru eze idzu.
6 Ahisha bụ onye-ishi l'ibe-eze.
Adoniramu; nwa Abụda bụru onye-ishi ọgbo ozi.

Ndu Sólomọnu meru ndu-ishi;
mẹ ẹkali ibiya ọphu ẹphe bụgbaa ishi

7 Sólomọnu bẹ nweru ndu-ishi iri l'ẹbo, bụ ndu-ishi Ízurẹlu l'ophu. Ọ bụru phẹ
anọduje ewotaru eze yẹe ndibe iya nri, ẹphe erije. Onye lanụ ewotajẹru iya nri
l'ọnwa lanụ l'ime apha.
8 Waa ẹpha ndu ono baa:
Nwa Họru bụ ishi l'alị úbvú úbvú Ifuremu.
9 Nwa Deka bụru ishi lẹ Makazu; mẹ Shalubimu; mẹ Bẹtu-Shẹmeshi; waa Elọnu-
Bẹtu-hananu.
10 Nwa Hesedu bụru ishi lẹ Arụbotu. Soko; mẹ alị Hefa l'ophu bụkotaru nkiya.
11 Nwa Abinadabu, bụ ishi ndu Nafatu-Dọru, bụ iya bẹ alụ nwada Sólomọnu, bụ
Tafatu.
12 Bana, bụ nwa Ahiludu bụru ishi lẹ Tanaku; mẹ Megido; mẹ Bẹtu-Shanu l'ophu;
mbụ ẹka ono, nọ-kube Zaretanu; nọ lẹ nsụda Jiezerẹlu; mbụ e -shi lẹ Bẹtu-Shanu je
akpaa lẹ Abẹlu-Mehola; je aghaa Jiokumeyamu.
13 Nwa Geba bụ ishi lẹ Ramotu, nọ l'alị Giladu. Mkpụkpu Jiayi, bụ iya bụ ẹka nwa
Manásẹ shi buru lẹ Giladu l'ophu bụkotaru nkiya; mẹ ẹkali mkpụkpu Agọbu l'alị
Beshanu; mbụ eze mkpụkpu ụkporo ẹto ono, e gude igbulọ kpụ-phetagbaa ono; bya
egudeje mgbọro onyirubvu kpọ-chia ọnu-ọguzo iya ono.
14 Ahinadabu nwa Ido bụru ishi lẹ Mahanayimu.
15 Ahimaazu ọphu alụkwapho nwada Sólomọnu ono, bụ Basumatu nọdu bụru ishi
lẹ Nafụtali.

16 Bana nwa Hushayi bụ ishi lẹ Asha mẹ Beyalotu.
17 Jiehoshafatu nwa Paruwa bụru ishi lẹ Isaka.
18 Shimeyi nwa Ela bụ ishi lẹ Benjiaminu.
19 Geba nwa Uri bụru ishi lẹ Giladu, bụ iya bụ alị, ẹka Sihọnu shi; onye shi bụru eze ndu Amọru; bụkwarupho alị, ẹka Ọgu shi; onye shi bụru eze ndu Beshanu. Ọ bụru yẹbedua kpoloko shi bụru ọchi-ọha l'alị ono.

Iphe, eewotajẹru Sólomọnu l'ujiku lanụ

20 Ndu Jiuda mẹ ndu Ízurẹlu bẹ ha igwerigwe g'ẹja, nọ l'agụga eze-ẹnyimu. Ẹphe nọdu anọduje eri; bya angụ; ẹhu nọdu anọduje atsọ phẹ ụtso.
21 Sólomọnu bụru eze ndu alị ono l'ophu; e -shi l'ẹnyimu Yufurétisu jasụ l'alị ndu Filisitayinu; je akpaa l'oke ẹphe lẹ ndu Ijiputu. Iphe, bụ alị-eze, nọkota l'uswe iya ono g'ẹphe ha nọdu atụkota akịriko anụ Sólomọnu; tẹme ẹphe nọdukota iya l'ẹka jasụ g'ọ nọ-beru.
22 Iphe, eewotajẹru Sólomọnu mbọkumboku bẹ bụ ẹkpa ukpokutu ereshi, e tsuru etsutsu ụkporo ẹkpa l'ẹkpa iri; waa ẹkpa ereshi, a kwọru akwọkwo, dụ ẹkpa ụkporo ẹto;
23 mẹ eswi iri, tsụchaaru ẹbà; mẹ ụkporo eswi, akpa l'onwiya; mẹ ụkporo atụru ise; mẹkwapho ele; mẹ mgbada; mẹ anịgo; mẹ ọku, phuru l'ẹnya.
24 Sólomọnu bụru eze alị ono, dụkota l'ụzo ẹnyanwu-arịba ẹnyimu Yufurétisu ono l'ophu; mẹkpoo ndu eze, bukọta l'ụzo ẹnyanwu-arịba ẹnyimu ono; mbụ e -shi lẹ Tifusa je akpaa lẹ Gaza. Tẹme nchị dụkota iya doo mgburugburu egede.
25 Teke Sólomọnu nọ ndzụ bẹ ndu Jiuda mẹ ndu Ízurẹlu tụkoru buru lẹ ntụsarehu; e -shi lẹ Danu je akpaa lẹ Biye-Sheba. Onyenọnu nwegbaarụ opfu-vayịnu; mẹ oshi figu nkiya.
26 Sólomọnu bẹ nweru ụlo, dụ ụnu ụkporo ise, bụ ẹka oodobeje ịnya, anọduje akpụ ụgbo-ịnya iya; bya enweru ụkporo ụnu nemadzụ iri, bụ ndu agbajẹ ịnya.
27 Ndu ọchi-ọha ono bẹ ewotajẹru eze, bụ Sólomọnu nri; mẹkwapho kẹ ndu ọonu nri. Onyenọnu bẹ ewotajẹ nkiya l'ọnwa ọphu rwuberu iya nụ. Ọ tọ dụdu iphe, ẹphe ekweje g'ụko iya dụru iya.
28 Nokwaphọ g'ẹphe ewotajẹ balị; mẹ ẹswa ereshi, ịnya-ọgu; waa ịnya ọzo mmanụ atajẹ bya edobe l'ẹka gbaru nụ. Onyenọnu ewotajẹ iphe, gbaru iya l'ewota.

Mmamiphe Sólomọnu

29 Chileke bẹ nụru Sólomọnu mmamiphe; bya emee g'iphe doje iya ẹnya k'ọphu parụ ẹka apaa; bya eye iya egomunggo, ha g'ẹja, dụ l'agụga eze-ẹnyimu l'ẹhu.
30 Sólomọnu bẹ mmamiphe iya kangokọtaru mmamiphe kẹ ndu ụzo ẹnyanwu-awawa l'ophu; bya akangokwaphọ mmamiphe kẹ ndu Ijiputu l'ophu.
31 Mmamiphe nkiya kakọta kẹ nemadzụ ọzo l'ophu shii. Mmamiphe iya kakwaphọ kẹ Etanu, bụ onye shi l'eri Ẹzura; bya aka kẹ Hemanu; mẹ kẹ Kalụkolu; mẹ kẹ Dada, bụ ụnwu Maholu. Ụdù Sólomọnu ono ngakọta ọhamoha, nọ-pheru iya mgburugburu.
32 Ẹtu ẹtu, ọ nmashịru dụ ụnu ẹsaa l'ụkporo iri*; bya agụa ụnu ebvu labọ l'ụkporo iri l'ebvu ise.
33 Ọotuje ọnu ụgbugba oshi; mbụ e shikpọ l'ụgbugba oshi sida, dụ lẹ Lébanọnu je akpaa l'ẹswa ịsopu, efushije l'igbulọ. Nokwaphọ g'ọotuje ọnu ụgbugba anụ; mẹ ẹnu; mẹ ụgbugba anụ, l'awụ l'ẹpho; mẹ kẹ ẹma.
34 Ndu eze ọhamoha, nọkota lẹ mgboko-a bẹ nụmakotaru kẹ mmamiphe Sólomọnu ono; ẹphe nọdu eyeje ndu e-je anụma opfu mmamiphe, oopfu ọbu.

---

* **4:32 4:32** Bụ iya bụ 3,000 lẹ mbekee.

5

Sólomọnu akwakọbe akpụ eze-ụlo Chipfu
(2Iphe 2:1-16)

1 Hiramu, bụ eze ndu Taya bẹ yẹe Dévidi shi eshi ọ̀nyà. Ọ nụmaepho lẹ Sólomọnu
bẹ a wụwaru manụ l'ishi g'ọ bụru eze, a-nọchi ẹnya nna iya, bụ Dévidi; o zia ndu-ozi
iya g'ẹphe byapfuta Sólomọnu.
2 Sólomọnu l'onwiya bya ezia Hiramu ozi sụ:
3 "Ị mawaru lẹ Dévidi, bụ nna mu ta akpụduru Chipfu, bụ Chileke iya ụlo; mkpata
iya bụru ọgu ono, ndu ọhogu iya shi eshije l'ẹkameka etso iya ono; jasụru Chipfu
mee ndu ọhogu iya ono nọdukota iya lẹ mkpula ọkpa.
4 Obenu lẹ nta-a bẹ Chipfu, bụ Chileke mu mewaru; nchị dụ mu doo l'ẹkameka; o
to nwedu onye opfu dụru mu l'iya; ọphu ọ dụdu ẹjo-iphe, dapfutawaru mu nụ.
5 Ọo ya bụ; mu nọdu arị k'akpụru Chipfu, bụ Chileke mu ụlo; ẹgube ono o pfuru
iya nna mu, bụ Dévidi sụ: 'Ọo nwa ono, mu e-dobe g'ọ nọchia ẹnya ngu l'aba-eze ngu
bẹ a-kpụru mu ụlo.'
6 "Nta bụkwa g'i zia ndu e-je egbuaru mu oshi sida, dụ lẹ Lébanọnu. Ndu ozi mu
bẹ ẹphe lẹ ndu-ozi nkengu a-tụko yekọta ẹka l'ozi, dụ iya nụ. Mu a-pfụ ngu ụgwo ozi
ndu nkengu ono; iphe, ị sụkpoerupho gẹ mu pfụa; kẹle ị manụru-a l'ọ tọ dụdu onye
maberu ẹnya g'eegbuje oshi l'ime anyi gẹ ndu Sayịdonu."
7 Tọbudu iya bụ; Hiramu nụmaepho ozi ono, Sólomọnu ziru ono; ẹhu tsọshia ya
ụtso ike. Ọ sụ: "G'ajaja bụru kẹ Chipfu ntanụ-a; mbụ onye ono, nụru Dévidi nwa,
maru iphe ẹgube-a g'ọ bụru ishi ọha, parụ ẹka ono!"
8 Hiramu bya ezia Sólomọnu sụ iya: "Mu nụmawaru ozi, i ziru mu. Mu e-
mekọtacha iphe, ị sụru gẹ mu mee lẹ k'oshi sida mẹ oshi payịnu ono.
9 Ndu ozi mu e-shi lẹ Lébanọnu vua oshi ono vufutakọta l'ọnu eze-ẹnyimu. Mu
esweshi iya esweshi gude iya kpọghata l'eze-ẹnyimu; je edobe l'ẹka ị tụru ẹka g'e
dobe iya. Ọo l'ẹka ono bẹ ee-dokashị iya; unu abya evutawa iya rọ. Iphe, dụ mu ree
g'i meeru mu iya bụ g'ị nụje ndibe mu nri."
10 No iya; Hiramu nụkota Sólomọnu oshi sida mẹ oshi payịnu, mkpa iya dụru iya
g'ọha.
11 Sólomọnu nọdu anụje Hiramu ụnu ẹkpa witi mgbo ụkporo labọ l'ụnu iri g'ọ bụru
nri, ndibe iya; bya eye iya ụnu ite-mkpa manụ olivu, a tsụru l'ikwe ụnu ụkporo labọ
l'iri. Ọ bụru gẹ Sólomọnu anụje iya Hiramu bụ ono l'aphagapha.
12 Chipfu nụerupho Sólomọnu mmamiphe g'o kweru iya ukwe iya. Sólomọnu yẹe
Hiramu tụko nọdu lẹ nchị-odoo; ẹphenebo woru ndzụ gbaa.

Ndu ọgbo-ozi Sólomọnu
(2Iphe 2:17-18)

13 Eze, bụ Sólomọnu bya ahọta ndu ọgbo-ozi l'alị Ízurẹlu l'ophu. Ndu ọgbo-ozi ono
bẹ tụkoru dụ ụkporo ụnu unwoke ẹto l'ụnu iri l'ise.
14 Ọ nọdu ezije phẹ ụkporo ụnu l'ụnu ise ise g'ẹphe je Lébanọnu; ẹphe nọdu ejeje
je anọo ọnwa ophu l'ẹka ono; ẹphe alwa bya anọo ọnwa labọ l'unuphu. Ọ bụru
Adoniramu bẹ bụ onye-ishi ndu ọgbo-ozi ono.
15 Sólomọnu bẹ nwekwarụpho ụkporo ụnu ụmadzu ugbo ẹsato l'ụnu iri l'ise, bụ
ndu evuje iphe; bya enweru ụkporo ụnu ụmadzu ugbo iri, bụ ndu anọduje awa
mkpuma l'úbvú úbvú alị ono.
16 Tẹme wafụkwapho ụnu ụmadzu ẹsato l'ụmadzu ụkporo ise, bụ ndu-ishi, eleta
ẹnya l'ozi ono.
17 Eze bya atụa ekemu sụ g'ẹphe gbakpọshia oke mkpuma, vu aswa kwachashịa ya
g'e gude tụa ọkpa ụlo ono.

18 Ọo ya bụ; ndu emeru Sólomọnu ọna; waa ndu emeru Hiramu ọna; mẹ ndu
Gebalu bya egbushia oshi woru kwakọbe; bya agbakpọshia mkpuma, ee-gude kpụa
ụlo ono.

6

Sólomọnu akpụ eze-ụlo Chipfu
(2Iphe 3:1-14)

1 Tọbudu iya bụ; Sólomọnu wata akpụ eze-ụlo Chipfu ono l'apha, kwe ndu Ízurẹlu
ụnu apha l'ụkporo apha ẹno g'ẹphe shichaa l'alị ndu Ijiputu fụta; mbụ apha, kwe
Sólomọnu apha ẹno, e -shi teke ọ watarụ abụru eze ndu Ízurẹlu; mbụ l'ọnwa, ọnwa
Zivu, bụ iya bụ ọnwa k'ẹbo l'apha.
2 Eze-ụlo ono, eze, bụ Sólomọnu kpụru Chipfu ono bẹ ogologo iya dụ ụkporo nkwo-
ẹka ẹto; uswekete iya dụ ụkporo nkwo-ẹka; eli iya dụ ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka
iri.
3 Nwụlo, a kpụru; dupfube l'atatiphu eze-ụlo ono bẹ ogologo iya dụ ụkporo
nkwo-ẹka. Ogologo iya bẹ yẹle uswekete eze-ụlo ono l'onwiya ha ẹnya nhamụnha.
Uswekete kẹ nwụlo ono dụ nkwo-ẹka iri.
4 Eze-ụlo ono bẹ windo, o yeru iya dụgbaa wẹrere wẹrere.
5 Ọ kpụ-phetaru igbulọ eze-ụlo ono; waa ime ẹka-kakọta-adụ-nsọ mgburugburu.
Ọ kpụa ya nno; bya eyekọta iya mkpuru; ọ nọ-phee ụlo ono mgburugburu.
6 Ụlo k'alị iya bẹ ọsa iya dụ nkwo-ẹka ise; ọsa iya k'echilabọ bụru nkwo-ẹka ishii;
ọsa iya k'ẹto bụru nkwo-ẹka ẹsaa. A kpụshiru òbvúrú doo mgburugburu l'azụ eze-
ụlo ono. Ọ bụru l'eli òbvúrú ono bẹ a tukobegbaaru oswebe; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu
iphe, asupfukwadụru l'ime igbulọ eze-ụlo ono.
7 Teke aakpụ eze-ụlo ono bẹ mkpuma, e gude kpụa ya bụ l'ẹka aanọduje agbakpọshi
mkpuma bẹ a nọ kwachakọta mkpuma ọbu. Ọphu ọ tọ dụdu teke a nụmajeru ọda
ọngu; ọzoo ọda ogbunkụ; ọphu a nụmajeduru ọda iphe-ígwè, e gudeje eme k'ụlo
teke aakpụ iya.
8 Ọnu ẹka eeshije abahụ l'ọma ụlo ono k'alị bẹ nọ laaru ụzo ndọhali eze-ụlo ono.
O nweru ẹka eenyije enyinyi nyiba lẹ mkpopfu ụlo ono k'echilabọ; bya agbẹwaro lẹ
k'echilabọ ono nyihu mkpopfu k'ẹto.
9 Noo ya; Sólomọnu kpụa eze-ụlo ono kpụ-tsee. O gude oswebe oshi sida; mẹ oshi
sida, a washịru awashị gude kụ-chia eli iya.
10 A kpụshikwarupho nwụlo, dụ mkpopfu mkpopfu; ọ dụ-pfuchaaru l'eze-ụlo ono
mgburugburu. Iphe, ẹphe dụgbaa l'eli bụ nkwo-ẹka ise ise. Ọ bụru oshi sida bẹ e
gude gbapfube iya l'eze-ụlo ono.
11 Chipfu bya epfuru yeru Sólomọnu sụ:
12 “A -bya lẹ k'eze-ụlo-a, ịikpu-a; ọ -bụru l'iitsoje iphe, mu tọru ọkpa iya g'e tsoje;
bya edobe nsọ mu; bya edobekọta ekemu mu g'ọ ha; bya emeje iya ememe; bẹ mu
e-shi l'ẹka ngu mee g'opfu ono, mu pfuru nna ngu, bụ Dévidi ono vụkota.
13 Mbụ lẹ mu e-buru l'echilabọ ndu Ízurẹlu; ọphu mu ta abyadụ aha ndibe mu ono,
bụ ndu Ízurẹlu.”

G'e mengashịru ime eze-ụlo ono; ọ dụ
(2Iphe 3:8-14)

14 Ọo ya bụ; Sólomọnu bya akpụa eze-ụlo ono kpụ-tsee.
15 O gude oshi sida, a washịru awashị kwechishia igbulọ ime eze-ụlo ono; shita
l'ọkpa-alị jeye l'eli iya ẹka a kụ-chiru akụ-chi. Ọma-ụlo iya bụru oshi payịnu bẹ o
gude kwechishia ya.

16 O gude oshi sida, a washịru awashị kụ-buta ẹka dụ ụkporo nkwo-ẹka l'ime ime
eze-ụlo ono gude meta mkpuru, bụ iya bụ ẹka-kakọta-adụ-nsọ. E shi l'ọma iya kụa
ya oshi sida ono jeye l'eli iya.
17 Nwụlo ọphu dụ l'iphu ẹka-kakọta-adụ-nsọ ono bẹ ogologo iya dụ ụkporo nkwo-
ẹka labọ.
18 Ime eze-ụlo ono bẹ bụ oshi sida bẹ e gude kwechishikọta iya l'ophu; k'ọphu bụ
l'ọ tọ dụdu mkpuma, e gude kpụa ụlo ono dụru ọphu a hụmaru l'ẹnya. A pyịshigbaa
iphe, dụ g'otumu; mẹ okoko, jawaru àjàjà l'oshi sida ono.
19 Ọ kpụru ẹka-kakọta-adụ-nsọ dobe l'ime ime eze-ụlo ono g'ọ bụru ẹka aasụbeje
okpoko ọgbandzu Chipfu.
20 Ẹka-kakọta-adụ-nsọ l'ime ime ụlo ono bẹ dụ ụkporo nkwo-ẹka l'ogologo iya.
Uswekete iya dụ ụkporo nkwo-ẹka; eli iya dụ ụkporo nkwo-ẹka. Ọ wụkota iya
mkpọla-ododo, guru egugu. O gudekwaphọ oshi sida kụta ọru-ngwẹja.
21 Sólomọnu gude ọkpobe mkpọla-ododo kwechishikọta ime eze-ụlo ono l'ophu;
bya eswebushia gwọgirigwo, e gude mkpọla-ododo mee l'ọnu ime mkpuru ẹka-
kakọta-adụ-nsọ ono; bya awụa ya mkpọla-ododo gude kwechia ya.
22 Eze-ụlo ono l'ophu bẹ ọ wụkotaru mkpọla-ododo l'ime iya. Nokwaphọ g'ọ
wụkotaru mkpọla-ododo l'ọru-ngwẹja ono, dụ l'ẹka-kakọta-adụ-nsọ ono.
23 O gude oshi olivu meta chierobu labọ, eli iya dụgbaa nkwo-ẹka iri iri woru pfụbe
l'ẹka ono, kakọta-adụ-nsọ ono.
24 Ǹkù chierobu ono nanụ bẹ dụ nkwo-ẹka ise; nanụ ọphu dụ nkwo-ẹka ise. E -shi
l'ishishi ǹkù ọphuu jasụ l'ọphuu bẹ dụ nkwo-ẹka iri.
25 Chierobu k'ẹbo bẹ dụkwapho nkwo-ẹka iri l'eli. Chierobu ono ẹphenebo bẹ
hakọta ẹnya nhamụnha; gbakọta ụgbugba lanụ.
26 Chierobu ono nanụ bẹ dụ nkwo-ẹka iri l'eli; ọ bụru nno bụ g'ọphuu dụ.
27 Ọ pfụbekota chierobu ono l'ime ẹka ono, kakọta nsọ l'eze-ụlo ono. Ǹkù phẹ tụko
jashịchaa ajashị. Ǹkù kẹ chierobu lanụ bẹ nọ je asụ-pfuru l'igbulọ ibe lanụ; ǹkù
k'ọphuu nọdu je asụ-pfuru l'igbulọ ibe iya ọphuu. Ǹkù phẹ ono bya asụ-pfuchaaru
lẹ kẹ nwibe phẹ l'echilabọ ụlo ono.
28 Ọ bụru mkpọla-ododo bẹ ọ wụru l'eli chierobu ono.
29 Ọ pyịshia chierobimu; pyịshia mpfụ; mẹ okoko l'eli igbulọ ime ụlo, dụ nsọ ono;
mẹkota azụ iya mgburugburu.
30 Ọma eze-ụlo ono bẹ ọ wụkotaru mkpọla-ododo l'ime iya mẹ azụ iya.
31 L'ọnu-abata ẹka-kakọta-adụ-nsọ bẹ o yeru mgbo, dụ nkwegba labọ, e gude oshi
olivu pyịa. Ọkpa mgbo ono k'imeli yẹe kẹ mgburẹku bẹ tụkoru nweru mgburẹku ise.
32 Ọ pyịshia chierobimu; mẹ mpfụ; waa okoko, jawaru àjàjà l'eli mgbo labọ ono,
e gude oshi olivu pyịa ono; bya ekwekọta phẹ mkpọla-ododo l'eli. O woru mkpọla-
ododo wụa l'eli chierobu waa mpfụ ono.
33 Nokwaphọ g'o meru ọkpa mgbo, nweru mgburẹku ẹno, e gude oshi olivu mee;
woru ye l'ọnu eze-ụlo ono gẹdegede.
34 Ọ bya egude oshi payịnu pyịa mgbo labọ. Mgbo ono bẹ aagụjeru tukobe l'ibe iya.
35 Ọ pyịshikwaapho chierobu; mẹ mpfụ; waa okoko, jawaru àjàjà l'eli mgbo ono;
bya egude mkpọla-ododo kwee l'eli iphe ono, ọ pyịshiru lẹ mgbo ono; mbụ chibechaa
ya echibe.
36 Ọ kpụ-butaru ọma-unuphu ye l'ime eze-ụlo ono. Igbulọ, e gude kpụ-buta iya bẹ
aatụ-kobeje oshi sida lanụ l'eli mkpuma, a kwacharu akwacha, e doru mkpopfu ẹto.
37 Sólomọnu tụru ọkpa eze-ụlo Chipfu ono l'apha, kwe iya apha ẹno, ọ watarụ
abụru eze; mbụ l'ọnwa Zivu.

38 Ọ bụru l'apha, kwe iya apha iri lẹ nanụ, o shi bụtaru eze; l'ọnwa Bulu, bụ iya bụ
ọnwa k'ẹsato bẹ a kpụ-tsekọtaru ụlo ono l'ophu; kpụkota iya ẹgube, a rịru k'akpụkpu
iya. Ọ bụru apha ẹsaa bẹ Sólomọnu gude kpụa ụlo ono.

7

Sólomọnu akpụ ụlo ibe-eze iya

1 Sólomọnu gude apha iri l'ẹto kpụa ụlo ibe-eze iya kpụ-tse.
2 Ụlo ibe-eze ono bẹ o gude oshi sida, shi l'ọswa úbvú úbvú Lébanọnu kpụa.
Ogologo ụlo ono dụ ụkporo nkwo-ẹka ise; uswekete iya dụ ụkporo nkwo-ẹka labọ lẹ
nkwo-ẹka iri; eli iya dụ ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka iri. Ụlo ibe-eze ono bẹ a kpọru
itso akpaa sida giriri uzi ẹno; bya eworu oswebe oshi sida swee l'eli itso ono.
3 Ọ bụru oshi sida bẹ e gude kpuchia ya l'eli oswebe ono, e swebegbaaru l'eli itso
ono. Itso ono bẹ dụ ụkporo labọ l'ise. Iphe, ọ dụ l'ogiri l'ogiri bụru iri l'ise ise.
4 Windo, e yeru iya bẹ a kpọru giriri uzi ẹto; ọ nọdu chegbabẹgbaa windo ibe iya
iphu.
5 Mgbo, e yekọtaru l'ụlo ono; mẹ windo, e yeru iya bẹ e meru ọkpa iya o nweru
mgburẹku ẹno ẹno. Windo ono bẹ a kpọru giriri uzi ẹto; ẹphe ghagbabẹgbaa windo
ibe phẹ iphu.
6 Ọ bya emeta ọma-ụlo ọphu bụ Ụlo-Itso. Ogologo iya dụ ụkporo nkwo-ẹka labọ
lẹ nkwo-ẹka iri; uswekete iya dụ ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka iri. O nweru nwụlo
ọphu a kpụru dụ-pfube l'ọnu ẹka eeshije abahụ iya; bya ekpua ya iphe l'eli; ọ bụru
itso ono gudeshi iya.
7 Ọ bya akpụta Ọma-ụlo Aba-Eze, bụ iya bụ Ọma Ụlo-Ikpe; mbụ ẹka ọo-nọduje
ekpe ikpe. Ọ bụru oshi sida bẹ e kweru iya; e -shi l'ọma iya jasụ l'eli iya.
8 Ọphu bụkpoo ụlo-ebubu Sólomọnu bẹ nọ lẹ nkulahụ ọma-unuphu ono, dụ l'ụzo
ụlo-ikpe ono. Ụlo ono bẹ e meru; ọ gbaa ụgbugba lanụ. Ọ bụkwarupho ẹgube ụlo
lanụ ono bẹ ọ kpụru nyee ya; mbụ nwada Fero, bụ eze ndu Ijiputu phọ, ọ lụtaru phọ.
9 Ụlo ono g'ọ hakọta shita l'ẹka a tụru ọkpa iya jasụ l'eli iya; mẹkwapho gbẹ
l'etezi jasụ l'eze ọma-unuphu ono bẹ bụ mkpuma, vu oke aswa bẹ e gude kpụkota
iya. Mkpuma ono bẹ a gbakpọshiru g'ọ ha; o nweru mgburẹku; bya egude sọya
kwachashịa ya iphu l'azụ iya.
10 Mkpuma, e gude tụa ọkpa ụlo ono bẹ vugbaa oke aswa bya ahagbaa
shingushingu. O nweru ndu ọphu dụ nkwo-ẹka ẹsato; bya enweru ndu ọphu dụ
nkwo-ẹka iri.
11 E gude mkpuma, a washịru awashị, vugbaa oke aswa; waa oswebe oshi sida doo
l'eli iya.
12 A kpụ-pheru igbulọ mgburugburu gude meta eze ọma-unuphu. Igbulọ ono
abụjeru; a -kpụa mkpopfu mkpuma ẹto; a tụ-kobe iya oswebe oshi sida lanụ l'eli
ẹgube ono, e meru iya l'igbulọ, e gude kpụ-pheta ọma-unuphu eze-ụlo Chipfu phọ;
waa nwụlo ono, eeshije abahụ l'eze-ụlo Chipfu ono.

Iphe, e meru dobe l'eze-ụlo Chipfu
(2Iphe 3:15-17; 4:1-10)

13 Eze, bụ Sólomọnu bya ezia g'e je ekuaru iya Hiramu lẹ mkpụkpu Taya.
14 Hiramu ono bẹ bụ nwatibe nwanyị, ji iya anọedu, shi l'ipfu Nafụtali. Nna iya bẹ
bụ onye Taya; bya abụru onye maru g'e gudeje onyirubvu eme ọna. Hiramu bẹ bụ
onye nweru mmamiphe; iphe nọdu edoje iya ẹnya; ọ makọtaru g'e gudeje onyirubvu
eme ọna. Ọ bya ibe Sólomọnu bya emekọta iphemiphe, a sụru g'o mee.

Itso, e meru l'onyirubvu
(2Iphe 3:15-17)

15 Ọ bya egude onyirubvu kpụa itso labọ, dụchaa nkwo-ẹka iri l'ẹsato l'eli; waa
nkwo-ẹka iri l'ẹbo lẹ mgburugburu iya.
16 O gudekwaphọ onyirubvu, a dazeru adaze kpụta nchị-itso labọ, aa-tụ-kobe l'eli
itso ono. Nchị-itso ono l'ẹhu l'ẹhu bẹ bụ iphe, ọ dụchaa l'eli bẹ bụ nkwo-ẹka ise ise.
17 Ọ bya akpata iphe, dụ g'ụgbu; waa iphe, dụ gẹ gwọgirigwo yechaa lẹ nchị-itso
ono, dụ l'eli itso ono. Iphe, ọ dụchaa bụ ẹsaa ẹsaa lẹ nchị-itso lanụ.
18 Tẹme ọ bya emeshia iphe, dụ g'akpụru itorokuma doo giriri uzi labọ l'eli nchị-itso
ono gude dophechaa iphe ono, a kparụ akpakpa phọ mgburugburu; gude memashịa
ya ememashị.
19 Nchị-itso ono, a tụ-koberu l'eli itso ono, a kpọberu l'ọnu nwụlo ono, eeshije
abahụ l'eze-ụlo Chipfu ono bẹ ọ kpụru; ọ dụ g'ojimbvu. Ọ bụru nkwo-ẹka ẹno bẹ ọ
dụchaa l'eli.
20 Ọ bụru l'eli nchị-itso ono g'ẹphe ha; mbụ l'ẹka e meru; ọ gwọo kokoroko ono,
nọ-kube iphe, a kparụ akpakpa ono bẹ e doru iphe ono, dụ g'akpụru itorokuma ono
giriri uzi labọ. Ishi itso ono l'ẹhu l'ẹhu bẹ e dokọtaru ụkporo akpụru itorokuma iri
iri gbaa mgburugburu.
21 Ọ bya akpọbe itso ono ẹphenebo l'iphu nwụlo ono, eeshije abahụ l'eze-ụlo Chipfu
ono. Itso ọphu ọ kpọberu l'ụzo ndọhali bẹ ọ gụberu Jiakinu. Ọphu ọ kpọberu l'ụzo
isheli bẹ ọ gụberu Bówazu.
22 Nchị-itso ono g'ọ hakọta bẹ e mekọtaru ọ dụ g'ojimbvu. Ọo ya bụ; ozi k'itso bvụ.

Iphe, e meru l'onyirubvu dobe g'e yeje mini
(2Iphe 4:2-5)

23 Tọbudu iya bụ; Hiramu bya adazee onyirubvu gude kpụta iphe, dụ mgburugburu,
ee-yeje mini g'ọ dọru chi ririri. Igburọnu iya mgburugburu bẹ dụ nkwo-ẹka iri. G'ọ
habe l'eli bụ nkwo-ẹka ise. Mgburugburu iya dụ ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka iri.
24 Lẹ mkpula igburọnu iya bẹ a kpụpyaberu iphe, dụ g'otumu uzi iri iri l'ẹnya nkwo-
ẹka nanụ nanụ; woru iya kpọo giriri uzi labọ. E mee ya; yẹle mini ono, echi ririri
ono rwagbabẹ.
25 Iphe ono, ee-yeje mini ono bẹ a dọberu l'eli oke-eswi iri l'ẹbo, a kpụru
l'onyirubvu. Oke-eswi ono ẹto bẹ a gharu iphu l'ụzo isheli; ghaa ẹto iphu l'ụzo
ẹnyanwu-arịba; ghaa ẹto iphu l'ụzo ndọhali; ghaa ẹto iphu l'ụzo ẹnyanwu-awawa;
ghakọta phẹ ike ye l'ụzo ime iya.
26 Iphe ono, ee-yeje mini ono bẹ igbidigbi iya ha g'mpfụpfumeka. Igburọnu iya bẹ
o meru; ọ dụ g'igburọnu okoro; mbụ ọ dụepho g'okoko ojimbvu. Mini, alajẹ iya nụ
bẹ e-rwu iphe, dụ g'ụnu galọnu ụkporo labọ l'iri.
27 O gudekwaphọ onyirubvu meta ọgba-kperekpere iri. Ọgba-kperekpere ono
l'ẹhu l'ẹhu dụchaa nkwo-ẹka ẹno ẹno l'ogologo; waa nkwo-ẹka ẹno l'uswekete iya;
eli iya dụ nkwo-ẹka ẹto.
28 Waa g'e gude mee ọgba-kperekpere ono bụ ọwa: O nweru iphe, e gude degbabẹ
iya, e swebuhacharu iya l'echilabọ.
29 L'eli iphe ono, o swebuhacharu l'echilabọ iya ono bẹ ọ kpụru oduma; waa oke-
eswi; mẹ chierobu dobegbaa. Ọ bya egude ọngu tsua onyirubvu jeye ọ dụ g'iphe, a
kparụ akpakpa; woru iya hebe l'eli oduma ono; mẹ oke-eswi ono; hebekwa iya phọ
lẹ mkpula iya.
30 Ọgba-kperekpere ono nwechaaru ọkpa ẹno l'ẹhu l'ẹhu, e meru l'ope; bya enweru
iphe, emeje g'ọkpa iya ono wephe ewephe, bụkwapho onyirubvu bẹ e gude mee ya.
O gude onyirubvu meta iphe, aasụbeje eze gbamụgbamu lẹ mgburẹku iya ẹno; bya
akpaa iphe akpakpa; gude memashịa ya ememashị.
31 Eli ọgba-kperekpere ono bẹ a kpofuru ụzo; bya eyephee ya iphe mgburugburu
l'ụzo ono. Ẹka ono, a kpofuru iya ụzo ono bẹ omilomi iya dụ nkwo-ẹka lanụ. Ụzo

ono bẹ gbaru mgburugburu dụ g'iphe, a dọberu iya adọbe lẹ mkpula. Ọnu iya yẹe iphe ono, e yeru iya lẹ mkpula ono tụko dụ nkwo-ẹka lẹ mkpirikpu iya. A pyịshia iphe, dụ iche iche gude gbakọta ẹka ono, a kpofuru iya ụzo ono mgburugburu. A kụru ọgba-kperekpere ono; o nweru mgburẹku ẹno; a ta kụduru iya mgburugburu.
32 E meru ọkpa iya ẹphen'ẹno ye lẹ mkpula iphe ono, e gude kụa ọgba-kperekpere ono. Iphe ono, emeje ọkpa iya ewephe ono bẹ e meru; o lipfuchaaru elipfuru l'ọgba-kperekpere ono. Ọkpa iya nanụ bẹ dụ nkwo-ẹka lẹ mkpirikpu iya l'eli.
33 Ọkpa iya ono bẹ e meru; ọ dụ g'ọkpa ụgbo-ịnya. Ọ bụru onyirubvu bẹ a dazeru adaze gude meta iphe ono, emeje g'ọkpa iya wephe ewephe ono; mẹ igburọnu ọkpa iya; mẹ nggara supoku iya; waa iphe, aagajẹru nggara supoku ye.
34 Ọgba-kperekpere ono nwekọtaru iphe, adọbeje iphe ụzo ẹno ẹno. Iphe ono bẹ nọchaa nanụ nanụ lẹ mgburẹku iya. Iphe ono bẹ e meru; yẹe ọgba-kperekpere ono tụko lipfuru.
35 L'eli ọgba-kperekpere ono bẹ e yeru iphe, dụ mgburugburu, dụ uzi ẹto l'ime nkeru-ẹbo nkwo-ẹka lanụ l'eli. Iphe ono, aadọbeje iphe ono; waa iphe, e gude kụa ọgba-kperekpere ono bẹ e meru; ọ tụko lipfuru l'eli iya ono.
36 Ọ bya apyịshia chierobu; mẹ oduma; mẹ mpfụ l'eli iphe ono, aadọbeje iphe ono; pyịshikwaa ya phọ l'eli iphe ono, e gude kụa ọgba-kperekpere ono; mbụ l'ẹka ta adụdu iphe nọ-chiru iya nụ; bya akpaa iphe-akpakpa l'eli iya gude mee ya ọna.
37 Noo g'o gude mee ọgba-kperekpere iri bụ ono. O meru iya; ọ bụru iphe lanụ; ẹphe hakọtaru ẹnya nhamụnha; gbakọta ụgbugba lanụ.
38 Ọ bya egude onyirubvu mee eze gbamụgbamu iri. Ọphu nọnu bẹ anataję ụkporo galọnu mini ugbo iri lẹ nanụ lẹ galọnu iri. Gbamụgbamu ono l'ẹhu l'ẹhu bẹ dụchaa nkwo-ẹka ẹno ẹno l'ọsa. Gbamụgbamu ono bẹ aa-dọbechaa nanụ nanụ l'ọgba-kperekpere ono ẹphe n'iri.
39 Ọ bya apfụbe ọgba-kperekpere ono ise l'ụzo ndọhali eze-ụlo Chipfu; bya apfụbe ise l'ụzo isheli eze-ụlo ono. Ẹka ọ dọberu eze iphe phọ, ee-yeje mini phọ bụ l'ẹkutara l'eze-ụlo ono; laaru ụzo ẹnyanwu-awawa l'ibiya k'ụzo ndọhali.
40 Iphe ọzo, Hiramu mefụaru bụ ite; mẹ iphe, eegudeje ekpo ntụ; waa gbamụgbamu.

Mkpakọ iphe, Hiramu kpụshiru dobe l'eze-ụlo Chipfu (2Iphe 4:11-22)

Tọbudu iya bụ; Hiramu tụko ozi ono, o jeru eze, bụ Sólomọnu l'eze-ụlo Chipfu ono jeẹbekota.
Ọwaa bụ iphe, ọ kpụshiru l'eze-ụlo Chipfu ono:
41 Itso labọ; waa nchị-itso labọ, gwọcharu kẹ kokoroko, ọ tụ-kobecharu l'eli itso labọ ono; mẹ iphe-akpakpa labọ, ọ kparụ gude memashịa nchị-itso labọ ono, gbaru yororo ono;
42 mẹ akpụru itorokuma, dụkota ụnu lanụ, o dopheru iphe, a kparụ akpakpa labọ ono. O doru iya giriri uzi labọ lẹ nchị-itso ono, gbaru yororo ono; mbụ l'eli itso ono;
43 mẹ ọgba-kperekpere iri; waa eze gbamụgbamu iri, a dọbechaaru iya l'eli;
44 mẹ iphe, eeyeje mini, echi ririri; mẹ oke-eswi iri l'ẹbo, a dọberu iphe ono l'eli;
45 mẹ ite; mẹ iphe, eegudeje ekpo ntụ; waa gbamụgbamu.
Iphemiphe, Hiramu meshikọtaru eze, bụ Sólomọnu lẹ k'eze-ụlo Chipfu ono bẹ bụ onyirubvu, aphụgbaa kẹ ngerengere bẹ o gude mekọta iya.
46 Eze bẹ ziru g'a dazee onyirubvu ono gude kpụshia iphe ono lẹ phorokoto alị Jiọdanu; mbụ alị ụrwa, dụ lẹ mgbaka Sukọtu waa Zaretanu.
47 Sólomọnu ta tụduru ẹrwa iphe ono atụtu; kẹle ọ panụkaru igwerigwe. Ẹrwa onyirubvu, larụ iya nụ bẹ a ta makahadụ g'ọ habe.

48 Sólomọnu meshikọtaru ivu, dụ l'eze-ụlo Chipfu ono, bụ iya bụ: Ọru-ngwẹja, e
gude mkpọla-ododo mee; mẹ teburu, e gude mkpọla-ododo mee, eedobeje buredi,
dụ nsọ l'iphu Chipfu;
49 mẹ iphe, aapfụbeje orọku, e meru l'ọkpobe mkpọla-ododo. Ise bẹ o doberu
l'ẹkutara; dobe ise ọphuu l'ẹkicha l'iphu mkpuru ẹka-kakọta-adụ-nsọ ono; mẹ iphe,
dụ g'okoko; mẹ orọku; mẹ iphe, eegudeje akpapyata iphe. Iphemiphe ono bẹ e
mekọtaru lẹ mkpọla-ododo;
50 mẹ gbamụgbamu; mẹ iphe, apajẹ oghu orọku; mẹ agọ; mẹ iphe, aagụje ọku. E
gudekọta ọkpobe mkpọla-ododo mekọta iya; mẹ ẹnya ọkpa-mgbo ime mkpuru, bụ
iya bụ mkpuru ẹka-kakọta-adụ-nsọ; yẹe ẹnya ọkpa-mgbo eze-ụlo ono l'onwiya, e
gude mkpọla-ododo mee.
51 Noo ya; ozi, eze, bụ Sólomọnu ejekọta l'eze-ụlo Chipfu ono bya abvụkota. Ọ
bya ewobatakọta iphemiphe, Dévidi, bụ nna iya shi dobe nsọ bya eworu dobe l'ẹka
eedobeje ẹku l'eze-ụlo Chipfu ono; mbụ mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo; mẹ ivu,
dụ iche iche.

8

Aapabata okpoko Chipfu l'eze-ụlo Chipfu
(2Iphe 5:2—6:2)

1 Tọbudu iya bụ; Sólomọnu bya ekukọo ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu; mbụ ndu-
ishi l'ipfu l'ipfu; mẹ ndu-ishi l'ẹnya-unuphu ndu Ízurẹlu; g'ẹphe byapfuta iya lẹ
Jierúsalẹmu; k'ọphu ẹphe a-pafụta okpoko ọgbandzu Chipfu l'úbvú Zayọnu, bụ iya
bụ mkpụkpu Dévidi.
2 O -rwuẹpho teke ẹphe abọje iphe l'ọnwa Etanimu, bụ iya bụ ọnwa k'ẹsaa; unwoke
Ízurẹlu l'ophu tụko g'ẹphe ha dzukọo l'iphu Sólomọnu.
3 Ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu l'ophu dzukọo; ndu-uke Chileke pata okpoko ono.
4 Ẹphe pata okpoko Chipfu; bya aphọta ụlo-ẹkwa-ndzukọ; gwetakọta iphe, bụ ivu,
dụ nsọ, dụ iya nụ. Ọ bụru ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi bẹ vutaru iya nụ.
5 Eze, bụ Sólomọnu mẹ ikpoto ndu Ízurẹlu, ẹphe l'iya dzukọberu l'ẹka ono tụko
nọdu l'iphu okpoko ono; egbushi atụru mẹ eswi. Ẹphe gbushiru ikpoto anụ, a ta
tụkotadu ọnu iya; tẹme ọphu a ta gụtadu iya l'ọgu.
6 Noo ya; ndu-uke Chileke ono pata okpoko ọgbandzu Chipfu ono je edobe l'ẹka dụ
nsọ, e metaru doberu iya l'ime mkpuru eze-ụlo ono, bụ iya bụ ẹka-kakọta-adụ-nsọ;
woru iya dobe lẹ mkpula ǹkù chierobu.
7 Chierobu ono bẹ sashịgbaaru ǹkù l'eli ẹka ono, okpoko ono nọ ono; shi nno
gbobuta okpoko ono; waa oshi, eegudeje apa iya.
8 Oshi ono bẹ dụ ogologo k'ọphu bụ l'aagbẹje l'ẹka-dụ-nsọ ono, dụ l'iphu ẹka-
kakọta-adụ-nsọ ono ele ishishi iya g'o tsefutaru. Ọle a ta gbẹjekwanu l'ẹka ọzo hụma
iya. Ẹphe dụkwa-a l'ẹka ono byasụ lẹ ntanụ.
9 Ọ tọ dụdu iphe, dụ l'okpoko ono; gbahaa mkpuma labọ, dụ bachịbachi, Mósisu
yeru iya l'úbvú Horẹbu l'ẹka ono, Chipfu yẹe ndu Ízurẹlu nọ gbaa ndzụ g'ẹphe fụtaru
l'alị Ijiputu ono-a.

Ọdu-biribiri Chipfu
(2Iphe 5:11-14)

10 Ndu uke Chileke ono shiẹpho l'ẹka-dụ-nsọ lụfuta; urwukpu bya eji eze-ụlo Chipfu
ono ejiji.
11 Urwukpu ono mee k'ọphu ndu-uke Chileke ono ta adụedu ike jee ozi, ẹphe eje;
noo kẹle ọdu-biribiri Chipfu bẹ jiru eze ụlo Chipfu ono.

Opfu, Sólomọnu pfuru
(2Iphe 6:3-11)

12 Tọbudu iya bụ; Sólomọnu sụ: "Chipfu sụru l'ọo l'urwukpu, gbahụru kẹ tsụkiribaa
bẹ ya e-buru.
13 Nta-a bẹ mu kpụwaru ngu eze-ụlo, parụ ẹka apaa, bụ ẹka ii-buru jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii."
14 Ndu Ízurẹlu ono, dzukọberu nụ ono pfụru l'ẹka ono; Sólomọnu bya aghachiru
phẹ iphu; gọru ọnu-ọma nụ phẹ;
15 sụ phẹ: "G'ajaja bụru kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; mbụ onye ono, gude ọnu
iya kwee Dévidi, bụ nna mu ukwe; bya egudewaa ẹka iya meẹbekota iya g'o pfuru.
Kẹle o pfuru sụ:
16 'Eshi mbọku, mu dufutaru ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu l'alị Ijiputu bẹ ọ tọ dụdu
mkpụkpu, mu họfutaru l'ipfu Ízurẹlu l'ophu g'ọ bụru ẹka aa-kpụru mu ụlo; g'ẹpha
mu reje ire l'ẹka ono. Ọle mu họtaru Dévidi g'ọ bụru onye-ishi ndibe mu, bụ ndu
Ízurẹlu.'
17 "Nna mu, bụ Dévidi bẹ o shikpọo dụ g'a sụ l'ọ kpụru Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu
Ízurẹlu eze-ụlo.
18 Obenu lẹ Chipfu sụru nna mu, bụ Dévidi: 'Eshi ọphu i vu iya l'obu g'ị kpụaru
mu eze-ụlo bẹ ọ dụkwa-a ree l'ọ dụ ngu l'obu.
19 Ọle-a; ọ tọ bụdu gụbedua bẹ a-kpụ ụlo ọbu. Onye a-kpụ iya nụ bụ nwa ngu, ị
nwụru anwụnwu. Ọo yẹbedua bẹ a-kpụru mu eze-ụlo ọbu.'
20 "Nta bẹ Chipfu meẹbewaru ukwe ono, o kweru; kẹle mu fụtawaru bya anọ-
chia ẹnya nna mu, bụ Dévidi; mu nọduwaa l'aba-eze ndu Ízurẹlu ẹgube ono, Chipfu
kweru ukwe iya; tẹme mu bya akpụwa eze-ụlo Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu ono.
21 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ mu metawaru ẹka okpoko Chipfu nọ; mbụ okpoko ono, e
yeru ẹkwo ọgbandzu ono, Chipfu yẹe nna anyi phẹ gbaru lẹ teke ono, o dufutaru phẹ
l'alị Ijiputu ono."

Sólomọnu epfu anụ Chileke
(2Iphe 6:12-42)

22 Tọbudu iya bụ; Sólomọnu pfụru l'iphu ọru-ngwẹja Chipfu; l'iphu edzudzu-ọha
ndu Ízurẹlu ono; chilia ẹka iya labọ imeli;
23 pfuahaa sụ: "Gụbe Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; ọ tọ dụdu Chileke ọzo, dụbaa
gẹ gụbedua l'imigwe waa l'eliphe; mbụ gụbe onye edobeje ọgbandzu, unu lẹ ndibe
ngu gbaru; bya egoshije l'i yeru ndu-ozi ngu obu; mbụ ndu gude obu phẹ g'ọ ha etso
ụzo ngu.
24 Gụbe onye ono, mekọtaru ukwe-iphe, i kweru onye-ozi ngu ono, bụ nna mu
Dévidi. I gude ọnu ngu kwee ya ukwe-iphe; bya egude ẹka ngu mee iphe, i kweru
iya ukwe iya; g'i meru iya ntanụ-a.
25 "Gụbe Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; nta-a bụ g'i mefụnaa ukwe-iphe ono, i
kweru onye-ozi ngu ono, bụ nna mu Dévidi; mbụ ono, i kweru iya sụ: 'Ọ tọ dụdu
iphe, bya l'e-me g'ụnwu ngu nọ-buhu l'aba-eze ndu Ízurẹlu; m'ọ bụru-a l'ụnwu ngu
ọbu bẹ a-kwabẹru onwophẹ ẹnya; etso ụzo mu; ẹgube ono, gụbedua tsoru iya ono.'
26 Jiko Chileke kẹ Ízurẹlu; g'opfu ono, i pfuru yeru onye-ozi ngu, bụ nna mu Dévidi
ono vụkotakwa.
27 "Obenu; ?Chileke e-buru l'eliphe k'eviya tọo? Sụ-a; igwe; mbụ igwe ọphu kakọta
l'eli ta asụdu ngu anọdu; ?bụ-chia eze-ụlo ọwa-a, mu kpụru-a l'asụru ngu?

28 Ọle-a; nụmanu epfupfu, onye-ozi ngu epfu anụ ngu; mẹ arwọrwo, ọorwo ngu.
Gụbe Chipfu, bụ Chileke mu; ngabẹnu nchị lẹ mkpu, onye-ozi ngu echiku ngu; waa
epfupfu, ọ nọ l'iphu ngu epfu anụ ngu ntanụ-a.
29 Mbụ; g'ẹnya ngu dụjenu l'eze-ụlo-a eswe l'ẹnyashi. Mbụ ẹka-a ị sụru l'ii-buru-a;
k'ọphu bụ teke mụbe onye-ozi ngu gharu iphu l'eze-ụlo-a pfuru nụ ngu; l'ị ngabẹru
mu nchị.
30 Ngabẹjenu nchị l'arwọrwo, onye-ozi ngu; mẹ ndibe ngu, bụ ndu Ízurẹlu arwọ
ngu; lẹ teke ẹphe gharu iphu l'ẹka-a epfu anụ ngu. Shikwa l'imigwe, bụ ẹka i bu
ebubu nụma iya. Teke ị nụmaru iya; gụkwaaru phẹ nvụ l'iphe-ẹji phẹ.

31 "Ọ -bụru l'o nweru onye mesweru ibe iya; a nọdu ele ẹnya g'onye ọbu ria nte;
onye ono -bya l'ọru-ngwẹja ngu, nọ l'eze-ụlo-a; bya eria nte ọbu;
32 shikwa l'imigwe nụma iya; l'iimee iphe, gbaru ngu nụ. Kpee ndu-ozi ngu ono
ikpe l'onwongu. Onye ọphu ikpe nmarụ; nmaa ya ikpe; tụ-kobe iya iphe, o metaru
l'ishi. Onye ọphu iswi dụ mma; haarụ iya enge; meeru iya iphe, gbaru iya nụ lẹ
k'apfụbekoto iya.

33 "Ọ -bụru l'ọhogu lwụ-kperu ndibe ngu, bụ ndu Ízurẹlu; kẹle ẹphe mesweru ngu;
ẹphe -bya aghaa umere lwapfuta ngu; bya ekuahaa ẹpha ngu; nọdu l'eze-ụlo-a pfuru
nụ ngu; rwọo ngu;
34 shikwa l'imigwe nụma iya; l'ị gụaru ndibe ngu ono, bụ ndu Ízurẹlu nvụ l'iphe-ẹji
phẹ ono. L'ị bya eduphuta phẹ azụ l'alị ono, i nụru nna phẹ ono.

35 "Teke ọ bụ l'igwe buru mini; mini dzebuhu; kẹle ọo l'ẹphe meru iphe-ẹji; ẹphe
byakwanụ aghaa iphu l'ụzo ẹka-a pfuru nụ ngu; kuahaa ẹpha ngu; bya agbakụta
iphe-ẹji phẹ ono azụ; kẹle i mewaru ẹphe jee iphe-ẹhuka;
36 shikwa l'imigwe nụma iya; gụaru ndu-ozi ngu ono, bụ ndu Ízurẹlu nvụ l'iphe-ẹji
ono. L'i zia phẹ ụzo, pfụru ọto, ẹphe a-nọdu etso. L'i mee gẹ mini dzee l'alị ono, ị
nụru ndibe ngu g'ọ bụru okiphe phẹ ono.

37 "Ọ -bụru l'ọo ẹgu-ememe byaru l'alị-a; ọzoo ẹjo iphe-ememe; m'ọbu iphe,
emebyishije nri, a kọru l'opfu; ọzoo ọphu emeje g'ọ tsụa evu; ọzoo igube; m'ọbu
ntaka, atakashije iphe; ọzoo l'ọo ọhogu phẹ byaru bya ekepheta phẹ lẹ mkpụkpu,
dụ l'alị phẹ; mbụ; o betakpọoru ọ bụru ẹjo iphe-ememe gụnu; ọzoo iphe-ememe, dụ
ịdu-agha bẹ byaru nụ;
38 o -nwekpọru onye machịru ẹka iya l'ụzo ụlo-a pfuru nụ ngu; ọzoo l'ọo ndibe
ngu, bụ ndu Ízurẹlu l'ophu bẹ pfuru nụ ngu; bya arwọo ngu; kẹle ọo onyenọnu maru
g'iphe-ẹhuka ono atsụ-beru iya l'ẹhu l'obu iya;
39 shikwa l'imigwe, bụ ẹka ono, i bu ebubu ono nụma iya. Gụkwaaru phẹ nvụ; mee
iphe, gbaru ngu nụ; l'i meeru onyenọnu g'iphe, oome gbaru; eshi ọphu ị maru obu
onyemonye. Noo kẹle ọo gụbedua kpoloko bẹ maru obu ụnwu-eliphe l'ophu;
40 k'ọphu ẹphe a-nọdu atsụ ngu ebvu mbọkumboku; jeye g'ẹphe a-nọ-bekpọru l'alị-
a, ị nụru nna anyi phẹ-a.

41 "A bya l'onye bụ onye ọhozo; mbụ onye ta abụdu onye Ízurẹlu, bụ ndibe ngu;
mbụ onye ono, gude k'ẹpha ngu shi l'ẹka dụ ẹnya bya;
42 kẹle ndiphe a-nụma k'ẹpha ngu ono, parụ ẹka apaa ono; mẹ k'ọkpehu ngu; waa
k'iphe, dụ biribiri, ịinoduje emegbabẹ. Teke onye ọbu byaru bya aghaa iphu l'eze-
ụlo-a; pfuru nụ ngu;
43 shikwa l'imigwe, bụ ẹka i bu ebubu; nụma iya; meeru onye ọhozo ono iphemiphe,
o gude araku ngu; k'ọphu ndu mgboko l'ophu a-madzuru ẹpha ngu; shi nno atsụ ngu
ebvu gẹ ndibe ngu, bụ ndu Ízurẹlu atsụ ngu. Tẹme ẹphe amakwarụpho l'eze-ụlo-a,
mu kpụru-a bẹ bụ ẹpha ngu bẹ e gude kpụa ya.

44 “Ọ -bụru lẹ ndu nkengu jeru etso ndu ọhogu phẹ ọgu l'ẹka bụkpoo ẹka i ziru phẹ; ẹphe -chebewa iphu lẹ mkpụkpu-a, ị họtaru-a; mẹ l'eze-ụlo-a, mu kpụru ngu-a pfuru nụ gụbe Chipfu;
45 nọdukwa l'imigwe nụma epfupfu ono, ẹphe pfuru nụ ngu ono; mẹ arwọrwo, ẹphe rwọru ngu; bya agbaarụ phẹ mkpu.
46 “Teke ọ bụ l'ọo iphe-ẹji bẹ ẹphe meru ngu; kẹle ọ tọ dụdu onye te emejedu iphe-ẹji; ẹhu ghuahaa ngu eghu; i woru phẹ ye ndu ọhogu l'ẹka; k'ọphu bụ l'ọhogu kpụru phẹ lẹ ndzụ lashịa alị phẹ l'ẹka dụ ẹnya; ọzoo ẹka dụ ntse;
47 ẹphe -nọdu l'alị ono, a kpụru phẹ lẹ ndzụ laa ono; egomunggo lwa phẹ azụ; izimanụ lwa phẹ azụ; ẹphe nọdu l'alị ndu ono, kpụru phẹ lẹ ndzụ ono rwọo ngu sụ l'ẹphe mewaru iphe-ẹji; bya emewaa iphe, ta apfụduru-ọto; mewaa ẹjo-ememe;
48 mbụ; ọ -bụru l'ẹphe nọ l'alị ndu ọhogu phẹ ono, kpụru phẹ lẹ ndzụ ono gude obu phẹ g'ọ ha; mẹ ndzụ phẹ g'ọ ha lwapfuta ngu ọzo; ẹphe gha iphu l'alị-a, bụ alị, ị nụru nna phẹ-a; mbụ lẹ mkpụkpu-a, ị họtaru-a; mẹ l'eze-ụlo-a, mu kpụru ngu-a; pfuru nụ ngu;
49 shikwa l'imigwe, bụ ẹka i bu ebubu nụma epfupfu ono, ẹphe pfuru nụ ngu ono; mẹ arwọrwo ono, ẹphe rwọru ngu ono; gbaaru phẹ mkpu.
50 Gụaru ndibe ngu ono, meru ngu iphe-ẹji ono nvụ. Gụaru phẹ nvụ l'emeswe, ẹphe mesweru ngu. L'i mee gẹ ndu ono, lwụtaru phẹ nụ ono phụjeru phẹ obu-imemini.
51 Noo kẹle ẹphe bụ ndibe ngu; bya abụru okiphe nkengu ono, i dufutaru lẹ Ijiputu; mbụ l'ẹjo ọ-ta-rịriri ọku ono, adazeje iphe-ígwè ono.
52 G'ẹnya dụnu ngu l'iphe, nwozi ngu arwọ ngu; waa iphe, ndibe ngu ono, bụ ndu Ízurẹlu arwọ ngu; ngabẹjenuru phẹ nchị teke bụkpoo teke ẹphe rakuru ngu.
53 Noo kẹle; ẹphe bụ ndu i wofutarụ dobe iche l'echilabọ ọhamoha, dụkota lẹ mgboko-a; g'ẹphe bụru okiphe ngu; mbụ ẹgube ono, i shi l'ọnu onye-ozi ngu, bụ Mósisu pfua ya lẹ teke ono, gụbe Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chipfu dufutaru nna anyi phẹ lẹ Ijiputu phọ.”
54 No iya; Sólomọnu bya epfughechaẹpho nụ Chipfu; arwọkota iya iphemiphe ono; ọ gbalihu l'ọru-ngwẹja Chipfu ono, o byishiru ikpere ono woru ẹka labọ chị-lia imeli.
55 Ọ bya apfụru apfụru; wolia olu ewoli; gọoru edzudzu-ọha Ízurẹlu ono l'ophu ọnu-ọma sụ:
56 “G'ajaja bụru kẹ Chipfu, bụ onye ono, meru gẹ ndu Ízurẹlu tụta unme; ẹgube, o kweru ukwe iya. Ukwe-iphe, dụ ree ono, o shi l'ẹka onye-ozi iya, bụ Mósisu kwee ono bẹ ta adụdu mẹ nanụ, larụ kẹ mmanụ.
57 Gẹ Chipfu, bụ Chileke anyi swiru anyi eswiru; ẹgube ono, o swiru nna anyi phẹ ono. G'ọ tọ pakwarụ anyi haa; ọphu ọ gwọbekwa anyi.
58 G'o mekwaa g'anyi kpọru obu anyi yeru iya; tsoje ụzo iya l'ophu; meje ekemu iya; mẹ iphe, ọ tọru ọkpa iya g'e tsoje; mẹ omelalị iya, bụ iya bụ iphe, o pfuru nna anyi phẹ.
59 G'epfupfu ọwa-a, mu nọ l'iphu Chipfu pfuru nụ iya-a nọdukwa yẹbe Chipfu, bụ Chileke anyi ntse eswe l'ẹnyashi; k'ọphu ọo-gbajẹru nwozi iya; mẹ ndibe iya, bụ ndu Ízurẹlu mkpu lẹ mkpa, dụru phẹ nụ mbọkumboku.
60 K'ọphu bụ lẹ ndu mgboko l'ophu a-maru l'ọo Chipfu bẹ bụ Chileke ọbu; l'ọ tọ dụedu Chileke ọzo, dụ nụ.
61 Sụ-a; unu wotakọta obu unu g'ọ ha ye l'ẹka Chipfu, bụ Chileke nọ; unu etsoje iphe, ọ tọru ọkpa iya; meje iphe, ekemu iya pfuru; mbụ g'ọ dụ ntanụ-a.”

Eeye eze-ụlo Chipfu l'ẹka Chileke
(2Iphe 7:4-10)

62 Tọbudu iya bụ; eze yẹle ndu Ízurẹlu l'ophu, bụ ndu yẹle iya nọ l'ẹka ono woru
ngwẹja gwee l'iphu Chipfu.
63 Anụ, Sólomọnu gburu gude gweeru Chipfu ngwẹja-ẹhu-guu bẹ dụ ụkporo ụnu
eswi ugbo labọ l'ụnu iri l'ise*; mẹ ụkporo ụnu atụru ugbo iri l'ise†. Ọo ya bụ; eze
yẹle ndu Ízurẹlu ono g'ẹphe ha tụgba woru eze-ụlo ono ye Chipfu l'ẹka.
64 Ọ bụkwarupho mbọku ono bẹ eze doberu echilabọ ọma-unuphu ono, nọ
l'atatiphu eze-ụlo Chipfu ono nsọ. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ọ nọ gwee ngwẹja-akpọ-ọku;
mẹ ngwẹja-nri; mẹ ẹba-anụ, e gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu. Noo kẹle ọru-ngwẹja
ono, e gude onyirubvu mee ono, nọ l'iphu Chipfu ono bẹ ha nwanshịi; k'ọphu bụ lẹ
ngwẹja-akpọ-ọku ono; mẹ ngwẹja-nri ono; mẹ ẹba-anụ, e gude gwee ngwẹja-ẹhu-guu
ono taa lakọtadu iya.
65 Ọo ya bụ; Sólomọnu mẹ ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha ono, ẹphe l'iya nọ l'ẹka ono;
mbụ ikpoto ọha, shi lẹ mkpụkpu Lebo-Hamatu; je akpaa lẹ nggele Ijiputu tụko nọdu
teke ono bọo ọbo-iphe l'iphu Chipfu, bụ Chileke anyi; mbụ bọo ya abalị ẹsaa; bya
abọkwase iya abalị ẹsaa ọzo; mbụ bọo ya ujiku iri l'ẹno.
66 O be lẹ mbọku k'ẹsato; ọ sụ phẹ g'ẹphe lashịa. Ẹphe gọru ọnu-ọma nụ eze;
bya awụkashihu lashịa; eje ete ẹswa lẹ k'iphe-ọma, Chipfu mekọtaru onye-ozi iya bụ
Dévidi; mẹ ndibe iya, bụ ndu Ízurẹlu.

9

Chipfu epfu eyeru Sólomọnu
(2Iphe 7:11-22)

1 Noo ya; Sólomọnu kpụ-tsechaa eze-ụlo Chipfu; mẹ ụlo nkiya; bya emekọta
iphemiphe, ọ tụberu k'ememe;
2 Chipfu byapfuta iya k'ugbo ẹbo ẹgube ono, ọ byapfutahawaru iya lẹ Gibiyọnu
phọ.
3 Chipfu bya asụ iya: “Mu nụmawaru epfupfu, i pfuru nụ mu; waa iphe, ị rwọru
mu. Mu dobewaru eze-ụlo-a, ị kpụru-a nsọ; bya emewaa iya g'ọ bụru ẹka ẹpha mu
a-nọdu ere ire jasụ l'ojejoje. Ẹnya mu; waa obu mu bẹ a-dụje l'ẹka ono tekenteke.
4 “A bya lẹ gụbedua; ọ -bụru l'ii-gude obu, gụru ìphóró etso mu ẹgube ono Dévidi,
bụ nna ngu meru; bya eme iphemiphe, mu tụru ngu l'ekemu;
5 bẹ mu e-me g'aba-eze ngu lẹ Ízurẹlu ngụru angụru jasụru asụru; ẹgube ono, mu
kweru iya nna ngu, bụ Dévidi ukwe iya lẹ teke ono, mu sụru iya l'o to nwedu iphe,
bya l'eme gẹ gụ l'ụnwu ngu nọ-buhu l'aba-eze ndu Ízurẹlu.
6 “Ọle-a; ọ -bụru lẹ gụbedua; ọzoo ụnwegirima ngu nọnyaaru ọphu unu te etsoẹdu
mu; tẹme ọphu unu emejeẹdu ekemu ono, mu tụru unu ono; mbụ unu je agwaahaa
agwa; baaharụ phẹ ẹja;
7 bẹ mu e-wofukwa Ízurẹlu l'alị ono, mu nụru phẹ ono; mu amịa ẹnya l'eze-ụlo-a,
mu doberu nsọ g'ẹpha mu reje ire-a. Ízurẹlu abụru ndu ndu ọzo a-nọdu anma l'ẹjo
ẹtu; bụru ndu aa-nọdu eme iphe ọchi.
8 Eze-ụlo-a, ha imelimeli ẹgube-a bẹ a-bụru onye aghata iya nụ; ishi anyịa ya ẹdzu;
l'ọ kpọ-yia ukuvu sụ: ‘?Bụ gụnu meru g'o gude Chipfu mee alị-a; waa eze-ụlo-a ẹgube-
a?’
9 Ndiphe epfua sụ: ‘Ọo kẹle ẹphe harụ Chipfu, bụ Chileke phẹ; mbụ onye dufutaru
nna phẹ l'alị Ijiputu; gbẹ woru obu phẹ kpọru yeru agwa; gwaahaa ya; abarụ iya ẹja.
Noo iphe, meru g'o gude Chipfu wopfuta phẹ ẹgube ẹjo iphe-ẹhuka-a.’ ”

* **8:63 8:63** Bụ iya bụ 22,000 lẹ mbekee. † **8:63 8:63** Bụ iya bụ 120,000 lẹ mbekee.

Iphe ọzo, Sólomọnu megbabẹru
(2Iphe 8:1-18)

10 Noo ya; ụkporo apha ono bvụchaepho, bụ iya bụ teke Sólomọnu gude kpụa ụlo
labọ phọ; mbụ eze-ụlo Chipfu yẹe ụlo nkiya;
11 eze, bụ Sólomọnu woru mkpụkpu ụkporo, dụ lẹ Gálili nụ Hiramu, bụ eze ndu
Taya. Noo kẹle ọo Hiramu bẹ nụkotaru iya oshi sida; mẹ oshi payịnu; mẹ mkpọla-
ododo g'ọ gụru iya.
12 Hiramu bya eshi lẹ Taya bya gẹ ya hụma mkpụkpu ọbu, Sólomọnu nụru iya ọbu.
Ọ hụmachaa ya; ọphu ọ tọ dụdu iya ree.
13 Tọbudu iya bụ; ọ jịa sụ: "?Bụ ẹgube mkpụkpu gụnu bẹ ị nụru mu ẹgube-a?" O
woru mkpụkpu ono gụbe alị Kabulu, bụ iya bụ alị, nwahụru anwahụ. E kumaru iya
ẹpha ono byasụ ntanụ-a.
14 Iphe, Hiramu nụru eze bụ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ ụkporo talẹntu ishii.
15 Ọwaa bụ iphe, ndu ọgbo-ozi ono, eze Sólomọnu họtaru ono megbabẹru; mbụ
ndu ọ họtaru g'ẹphe kpụa eze-ụlo Chipfu; mẹ ụlo nkiya; waa igbulọ Jierúsalẹmu; mẹ
agbarike iya; mẹ mkpụkpu Hazọ; mẹ mkpụkpu Megido; waa mkpụkpu Geza.
16 Fero, bụ eze ndu Ijiputu bẹ jeru ọgu lẹ mkpụkpu Geza je alwụta iya; tụfu iya
ọku; bya egbushia ndu Kénanu, bụ phẹ bu lẹ mkpụkpu ono; bya eworu iya nụ nwa
iya nwanyị ono, Sólomọnu lụru ono; g'ọ bụru iphe, o gude laa ji.
17 Ọo ya bụ; Sólomọnu bya akpụkwaa mkpụkpu Geza ono. Ọ kpụa mkpụkpu Bẹtu-
Horonu ọphu nọ l'ụzo ndọhali;
18 mẹ mkpụkpu Balatu. Ọ bya akpụa mkpụkpu Tama* ono, nọ l'echiẹgu alị Jiuda;
19 kpụkwapho mkpụkpu, ọokwakobeje iphe; mẹ mkpụkpu, ee-dobeje ụgbo-ịnya
iya; mẹ ọphu ndu agbarụ iya ịnya a-nọduje. Sólomọnu tụkoru iphemiphe, dụ iya
g'ọ kpụa ya lẹ Jierúsalẹmu kpụkota; mẹ l'úbvú úbvú Lébanọnu; mẹkpoo l'alị-eze iya
l'ophu.
20 A bya lẹ ndu ọphu phọduru nụ lẹ ndu Amọru; mẹ ndu Hetu; mẹ ndu Pẹ́rezu; mẹ
ndu Hevu; mẹ ndu Jiebusu; mbụ ndu ono, ta abụdu ndu Ízurẹlu ono;
21 bẹ awa ndu ono, phọduru nụ l'alị ono; mbụ ndu ọphu ndu Ízurẹlu ta adụdu
ike gbushikọta; bẹ Sólomọnu meru g'ẹphe bụru ohu, eje ozi mkpọnwu-ẹhu byasụ
ntanụ-a.
22 A bya lẹ ndu Ízurẹlu bẹ ọ tọ dụdu onye ọphu Sólomọnu meru ohu. Ẹphebedua
bẹ o meru ndu ojọgu iya; mẹ ndu-ishi ozi iya; mẹ ndu-ishi ndu ojọgu iya; mẹ ndu-ishi
ụgbo-ịnya iya; mẹ ndu agbaru iya ịnya.
23 Ọo ẹphe bụ ndu-ishi l'iphe, Sólomọnu gude l'ẹka eme; ẹphe dụ ụnu nemadzụ
l'ụmadzu ụkporo ẹsaa l'iri bụ ndu eleta ndu-ozi ono ẹnya.
24 Ọo ẹpho gẹ nwada Fero phọ shi lẹ mkpụkpu Dévidi lwa bya eburu l'ụlo ono,
Sólomọnu kpụru iya ono; bẹ Sólomọnu kpụru agbarike igbulọ mkpụkpu ono.
25 Ugbo ẹto l'apha bẹ Sólomọnu egweje ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ ngwẹja-ẹhu-guu l'eli
ọru-ngwẹja ono, ọ kpụru Chipfu ono. Ọ nọdu akpọjekwapho ụnwụ-isẹnsu ọku l'iphu
Chipfu; shi nno meẹbekota iphemiphe, eemeje l'eze-ụlo Chipfu.
26 Eze, bụ Sólomọnu bya akụshia ụgbo-mini dobe lẹ Eziyọnu-Geba ono, nọ-kube
mkpụkpu Elatu ọphu dụ l'alị ndu Edọmu l'agụga Eze-ẹnyimu Uswe-uswe.
27 Noo ya; Hiramu ye ndu nkiya, maru g'aakpọje ụgbo-mini, bụ ndu mahawarụ
eze-ẹnyimu ono; g'ẹphe tsoru ndu kẹ Sólomọnu meje k'ụgbo ono.
28 Ẹphe jeshia alị Ofi; bya eshi l'ẹka ono wolata mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ ụnu
talẹntu lẹ talẹntu ụkporo bya akụberu eze, bụ Sólomọnu.

---

* **9:18 9:18** Ọ kwa iya phọ bụ mkpụkpu Tadụmo.

10

Eze-nwanyị ndu Sheba akpapfuta Sólomọnu
(2Iphe 9:1-12)

1 Tọbudu iya bụ; eze-nwanyị ndu Sheba bya anụma ụdù Sólomọnu; waa gẹ yẹe
Chipfu gude nọdu; ọ bya g'o gude ajị, shihuru ike dalee ya.
2 Ọ chịru ikpoto nemadzụ bya Jierúsalẹmu; chịru ịnya-kamẹlu, vugbaa manụ, eshi
kwẹekweekwee; waa igwerigwe mkpọla-ododo; mẹ mkpuma, vugbaa oke aswa. Ọ
byapfuta Sólomọnu; bya atụko iphemiphe, dụ iya l'obu pfukọtaru iya.
3 Sólomọnu yekọtaru iya ọnu l'ajị, ọ jịkotaru iya. Ọphu ọ dụdu ajị, ọ jịru eze, kpuru
iya ẹka l'ẹnya kẹ g'ọ tọ sarụ iya ya.
4 Eze-nwanyị ndu Sheba ono bya ahụmaepho ẹgube mmamiphe, Sólomọnu nweru;
waa ẹgube ụlo, ọ kpụru;
5 mẹ ẹgube nri, oorije; mẹ ụdu oshi, ndu-ozi iya anọduje anọo; mẹ gẹ ndu-ozi
iya gude eje ozi; waa ẹgube uwe, ẹphe eye l'ẹhu; mẹ ndu etsujeru iya ọnu lẹ mẹe;
mẹkpoo ngwẹja-akpọ-ọku, oogweje l'ụlo Chipfu; ọ tụfu iya ẹhu.
6 Ọ bya asụ eze: "Akọ, mu nọ l'alị anyi nụma k'opfu iphe, i meshiru; mẹ kẹ
mmamiphe ngu bẹ bụkota eviya.
7 Mu te eshidu kweta l'akọ ono bụ eviya; jasụ gẹ mu byaru bya egude ẹnya mu
hụmakota iya-a. Lenu; a ta kọjahaduru mu iya ẹbo. Mmamiphe ngu; waa iphe, i
nweru bẹ ka g'a tụru ọnu iya.
8 Ọo ẹpho lẹ ndibe ngu bẹ iphe kweru! Iphe kweru ndu-ozi ngu phẹ, bụ ndu
anọduje l'iphu ngu mkpụrumkpuru anụma opfu mmamiphe, iipfu!
9 G'ajaja bụru kẹ Chipfu, bụ Chileke ngu, bụ onye ono, ị dụ ree; o woru ngu dobe
l'aba-eze ndu Ízurẹlu. Ọo kẹle Chipfu yeru ndu Ízurẹlu obu ojejoje meru g'o gude; o
mee ngu eze phẹ; k'ọphu ii-nọdu ekpe ikpe, pfụru nhamụnha; meje iphe, pfụru ọto."
10 Tọ budu iya bụ; eze-nwanyị ono bya eworu mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ ụkporo
talẹntu ishii nụ eze; bya anụ iya manụ, parụ ẹka apaa, eshi kwẹekweekwee; waa
mkpuma, vugbaa oke aswa. Manụ ono, eze-nwanyị ndu Sheba nụru eze, bụ Sólomọnu
ono bẹ parụ ẹka shii; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu manụ, a nụjebaaru iya habe g'onoya.
11 Ụgbo-mini Hiramu nọdu eshije l'alị Ofi vulata mkpọla-ododo. Nokwaphọ
g'ooshije l'ẹka ono evulata oshi alugumu, ha igwerigwe; mẹ mkpuma, vugbaa oke
aswa.
12 Ọ bụru oshi alugumu ono bẹ eze gude meshia itso ye l'ụlo Chipfu; mẹ l'ụlo ibe
eze; bya egudekwa iya phọ mee une; waa ogumogu, ndu ebvu egudeje agụ ebvu. Oshi
alugumu, ha ẹgube ono bẹ e te vulatabaẹduru; ọphu a ta hụmajeduru ụdu iya ono
byasụ ntanụ-a.
13 Eze, bụ Sólomọnu bya anụkota eze-nwanyị ndu Sheba ono iphemiphe, dụ iya
ree, ọ sụru g'ọ nụ iya; a -gụfukwa ẹbyaa, ọ sahawaru obu iya kwaaru iya. Ọo ya bụ;
eze-nwanyị ono dakọbe lashịa alị phẹ; yẹle ndu-ozi iya.

Ẹku Sólomọnu
(2Iphe 1:13-17; 9:13-28)

14 Mkpọla-ododo, eevulatajẹru Sólomọnu aphagapha bẹ ẹrwa iya adụje ụnu
talẹntu; l'ụkporo talẹntu iri l'ẹto lẹ talẹntu ishii;
15 a -gụfukwa iphe, l'eshije l'ẹka ndu nghọ; mẹ l'ẹka ndu agba eze nghọ; waa ọphu
eshije l'ẹka ndu eze ndu Arabu; mẹ ọphu eshije l'ẹka ndu ọchi-ọha alị ono.
16 Eze, bụ Sólomọnu gude mkpọla-ododo, e tsusaru ọsa meta iphe, eegudeje
egbobuta onwonye, hagbaa galagala; ụzo ụkporo iri. Mkpọla-ododo, larụ lẹ nanụ
bẹ dụchaa ụnu shẹkel; lẹ shẹkelu ụkporo iri.

17 O gudekwaphọ mkpọla-ododo, e tsusaru ọsa meta iphe ono, eegudeje egbobuta onwonye ono kẹ nshịi; ụzo ụkporo iri l'ise. Mkpọla-ododo, larụ lẹ nanụ bụ shẹkelu ụkporo ẹsaa; lẹ shẹkelu iri. Ẹka eze doberu iya bụ l'ụlo ono, e gude oshi, shi l'ọswa, nọ l'úbvú úbvú Lébanọnu kpụa ono.

18 Nokwaphọ g'eze gude eze-enyi meta aba-eze, ha shii; bya awụkota iya ọkpobe mkpọla-ododo l'eli.

19 Ẹka eshije enyikota aba-eze ono, bẹ dụ ntọkpa ishii; ẹka aadaphubeje iya bẹ eli iya dụ kẹ kokoroko. E metaru iya ẹka aatukobeje ẹka ibekẹboebo; kpụa oduma labọ pfụ-kubechaa iphe ono, aatukobeje ẹka ono ẹphenebo.

20 A kpụa oduma iri l'ẹbo pfụbechaa ibekẹboebo l'eli ntọkpa ishi ono, e shije enyikota aba-eze ono. Ọ tọ dụdu aba-eze ọzo, e mejewaru; ọ dụ ẹgube ono.

21 Iphe, eze egudeje angụ iphe-angụngu bụ mkpọla-ododo bẹ e gude mekọta iya. Ivu, dụkota l'ụlo ono, e gude oshi, shi l'ọswa úbvú úbvú Lébanọnu kpụa ono be bụ ọkpobe mkpọla-ododo bẹ e gude mee ya. Ọ tọ dụdu iphe ono, dụru ọphu e meru lẹ mkpọla-ọchaa; noo kẹle ọ tọ dụdu iphe, a gụberu mkpọla-ọchaa lẹ teke Sólomọnu bụ eze.

22 Eze nwegbaarụ ụgbo-mini, e gude agbaru iya nghọ. Ụgbo-mini ono bẹ ẹphe l'ụgbo-mini kẹ Hiramu atụkoje swịru. Ọ bụru ugbo lanụ l'ime apha ẹto bẹ ụgbo-mini ono alwajẹ; vulata mkpọla-ododo; mẹ mkpọla-ọchaa; mẹ eze-enyi; mẹ adaka; mẹ enwe.

23 Ọ bụru eze, bụ Sólomọnu bẹ kakọta enweru ẹku; bụru iya kakọta enweru mmamiphe l'iphe, bụ ndu eze ndu mgboko l'ophu.

24 Eliphe l'ophu nọdu abyajẹ l'iphu Sólomọnu g'ẹphe anụma opfu mmamiphe, Chileke nụru iya.

25 Aphagapha abụjeru: onye -byatashịa; l'o gude iphe bya anụ iya; mbụ iphe, e meru lẹ mkpọla-ọchaa; mẹ ọphu e meru lẹ mkpọla-ododo; mẹ uwe mgbalanụ; mẹ ngwọgu; mẹ manụ, eshi kwẹekweekwee; mẹ ịnya; mẹkpoo ịnya-mulu. Iphe, aanụje iya bẹ apajẹ ẹka apaa.

26 Sólomọnu bya akụberu onwiya ụgbo-ịnya; mẹ ndu agba l'ịnya. O nweru ụnu ụgbo-ịnya ẹto l'ụkporo iri; bya enweru ndu agba l'ịnya, dụ ụkporo ụnu l'ụnu iri. O nweru ndu ọphu yẹbe eze doberu lẹ mkpụkpu, eedobeje ụgbo-ịnya; dobe ndu ọphuu lẹ Jierúsalẹmu swibe onwiya.

27 Eze bẹ meru; mkpọla-ọchaa kụru g'ẹja lẹ Jierúsalẹmu; bya emee g'oshi sida dzuru ẹkameka g'oshi sịkamo, tụkoru alị ọkpa úbvú, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba sweta-a.

28 Ọo l'alị Ijiputu yẹle alị Kuwe bẹ e shi anmatajẹru Sólomọnu ịnya. Ọ bụru ndu agbaru eze nghọ shi anmatajẹru iya ịnya ọbu.

29 Iphe, ẹphe shi egudeje azụ ụgbo-ịnya lẹ Ijiputu bụ ụnu shẹkelu mkpọla-ọchaa lẹ shẹkelu mkpọla-ọchaa iri; bya egudeje ụkporo shẹkelu mkpọla-ọchaa ẹsaa l'iri nmata ịnya. Ndu ono, agbaru eze nghọ ono; shikwaphọ evujejeru ndu eze ndu Hetu; mẹ ndu eze ndu Arámu iphe, shi l'alị nkephẹ.

11

Sólomọnu alụshi igwe nwanyị

1 Noo ya; Sólomọnu bya eyee igwerigwe ụnwanyi ndu ọhozo obu. O je alụshia ụnwanyi, shi Mówabu; mẹ Amọnu; mẹ Edọmu; mẹ Sayịdonu; waa Hetu; yekọberu nwada Fero phọ, ọoluhawaa phọ.

2 Ndu ono shikọta l'ọha ono, Chipfu nmarụ ụnwu Ízurẹlu ọkwa iya sụ: “Unu l'ẹphe te kegbakwaru nwanyị; noo kẹle ẹphe e-mekwa g'unu kpọru obu unu yeru agwa phẹ.” Ọle Sólomọnu gbẹ yeshia phẹ obu ike.

3 Unyomu iya bẹ dụ ụnu ụnwanyi l'ụnwanyi ụkporo mgbo iri l'ise. Ẹphe tụkoru bụkotaru ada-eze ada-eze. Ọ bya enweru ụnwanyi, ndu ọphu abụ-zidu unyomu iya, dụ ụnwanyi ụkporo mgbo iri l'ise. Unyomu iya ono mee; obu iya lụfu l'ẹka Chipfu nọ.
4 Ọ bụru gẹ Sólomọnu kahụwaru bẹ unyomu iya meru ọ kpọru obu ye l'agwa; ọphu obu iya l'ophu adụedu l'ẹka Chipfu, bụ Chileke iya nọ; ẹgube ono, obu nna iya, bụ Dévidi shi dụ iya ono.
5 Sólomọnu bya etsoaha Ashịtoretu, bụ agwa ndu Sayịdonu; mẹ Molẹku, bụ ẹjo agwa ndu Amọnu.
6 Ọo ya bụ; Sólomọnu mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu; ọphu o to gudeẹdu obu iya g'ọ ha tsoo Chipfu; ẹgube nna iya, bụ Dévidi tsoru iya.
7 L'úbvú ụzo ẹnyanwu-awawa Jierúsalẹmu bẹ Sólomọnu kpụru ẹka aagwajẹ agwa Kemọshi, bụ ẹjo agwa ndu Mówabu; mẹ Molẹku, bụ ẹjo agwa ndu Amọnu.
8 Nokwaphọ g'ọ kpụshiru unyomu iya ono, shigbaa ọhozo ono ẹka ẹphe anọduje akpọ ụnwù-isẹnsu ọku; agwa agwa phẹ.
9 Chipfu bya edoberu Sólomọnu ẹhu-eghu; noo kẹle obu iya lụfuwaru l'ẹka yẹbe Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu nọ; mbụ onye ono, byapfutacharu iya mgbo labọ ono.
10 Chipfu tụhawaru Sólomọnu ekemu; sụ iya g'o to tsokwa agwa. Obenu l'ọ jịkaru edobe iphe ono, Chipfu tụru iya ekemu iya ono.
11 Ọo ya bụ; Chipfu sụ Sólomọnu: "Eshi ọphu i meru iphe, dụ ẹgube-a; mbụ ọphu i ti dobeduru ọgbandzu mu; waa iphe, mu tọru ọkpa iya; mbụ iphe ono, mu tụru ngu ekemu iya-a; bẹ mu a-nafụ ngu alị-eze ono; woru iya ye onye-ozi ngu l'ẹka.
12 Ọle mu e-gude kẹ nna ngu, bụ Dévidi; haa ya anafụ nta-a, ị nọ ndzụ-a. Mu a-nafụ ngu iya l'ẹnya kẹ nwa ngu nwoke.
13 Ọle-a; mu ta anafụ-gbudu iya alị-eze ono g'ọ ha. Mu e-gude k'onye-ozi mu, bụ Dévidi; mẹ kẹ Jierúsalẹmu, bụ ẹka mu họtaru ono; woru ipfu lanụ nụ nwa ngu nwoke."

Ndu ọhogu Sólomọnu

14 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya emee gẹ Hadadu, bụ onye Edọmu bụru onye a-nọdu etso Sólomọnu opfu. Ọ bụ onye shi l'eri ndu eze ndu Edọmu.
15 Ọ bụru teke Dévidi yẹe ndu Edọmu lwụjeru ọgu; bẹ Jiowabu, bụ onye-ishi ndu ojọgu jeru eli odzu ndu e gbushiru l'ọgu ono; o jerwua je atụko unwoke Edọmu ono gbushia.
16 Jiowabu yẹe ndu Ízurẹlu nọo ọnwa ishii l'ẹka ono; jasụ ẹphe gbushikọta unwoke ndu Edọmu g'ẹphe ha.
17 Ọle Hadadu tsoru ndu Edọmu, shi ejeru nna iya ozi gbalaa lashịa alị ndu Ijiputu. Teke ono bẹ ọ bụkwadu nwatanshịi.
18 Ẹphe shi lẹ Midiyanu gbẹshi; bya alụfuta lẹ Paranu. Ẹphe shi lẹ Paranu chịta unwoke; ẹphe l'ẹphe swịru jeshia Ijiputu; ẹphe bya ejepfu Fero, bụ iya bụ eze ndu Ijiputu. Ọ nụ Hadadu ụlo; nụ iya alị; bya anụ iya nri.
19 Hadadu bya atụba Fero l'ẹnya shii; k'ọphu bụ lẹ Fero keru iya nwune nyee ya g'ọ lụru; mbụ nwune eze-nwanyị ono, bụ Tahupenesu.
20 Nwune Tahupenesu ono bya anwụtaru iya nwa nwoke, ẹpha iya bụ Genubatu. Tahupenesu, bụ eze-nwanyị hee nwata ono hetsee l'ibe-eze. Genubatu yẹe ụnwu Fero tụko buru vuta.
21 Hadadu bya anọdu lẹ Ijiputu nụma lẹ Dévidi nwụhuwaru lapfushia nna iya phẹ; tẹme lẹ Jiowabu, bụ onye-ishi ndu ojọgu bẹ nwụhuwaru nụ; o sụ Fero: "Haa gẹ mu tụgbua lashịa alị mu."
22 Fero sụ iya: "?Bụ gụnu bẹ ụko iya dụru ngu l'ẹka mu nọ; meru g'o gude ị nọdu achọ g'ị lashịa alị unu?"

Hadadu sụ iya: “Haa mu rọ gẹ mu lashịa.”
23 Chileke bya akpalia onye ọzo, ẹpha iya bụ Rezọnu nwa Ẹliyada; ọ bụru onye tsoaharu Sólomọnu opfu. Rezọnu bẹ gbafụjeru l'ibe nnajịuphu iya, bụ Hadadeza, bụ eze ndu Zoba.
24 Lẹ gẹ Dévidi gbushichaaru ndu ojọgu ndu Zoba; bẹ Rezọnu chịtaru ndu nemadzụ swikaa onwiya; woru onwiya mee onye-ishi phẹ; bya eme phẹ g'ẹphe kwefuje ike. Ẹphe tụgbua jeshia Damasụkosu. Ẹphe je eburu l'ẹka ono bụru ndu-ishi.
25 Rezọnu bẹ tsokọtaerupho ndu Ízurẹlu opfu jeye gẹ Sólomọnu nọ-beru; yekọbewaro emekpa ẹhu, Hadadu shi emekpa phẹ. Rezọnu ọbu bụru eze ndu Arámu; bya emekpa ndu Ízurẹlu ẹhu.

Jierobowamu ekwefụru Sólomọnu ike

26 Jierobowamu nwa Nebatu bya awatakwaphọ ekwefụru Sólomọnu ike. O shi bụru onye lanụ l'ime ndu-ozi Sólomọnu. Ọ bụ onye ipfu Ifuremu; ẹka o shi bụru mkpụkpu Zereda. Ne iya bẹ bụ nwanyị, ji iya anọedu, ẹpha iya bụ Zeruwa.
27 Waa g'o shi kwefuru Sólomọnu ike ọbu baa: Sólomọnu bẹ kpụru agbarike igbulọ, e gude kpụ-pheta mkpụkpu Dévidi, bụ nna iya mgburugburu; bya akpụ-chishia ẹka gbaru ọru l'igbulọ ono.
28 Jierobowamu bụkwanuru nwoke dụ ike. Tọbudu iya bụ; Sólomọnu bya ahụma lẹ nwokorọbya ono bẹ bụ onye ejeshi ozi ike; o mee ya onye-ishi ndu ọgbo ozi ọnu-ụlo Jiósẹfu l'ophu.
29 O -rwua teke ono; Jierobowamu shi lẹ Jierúsalẹmu jeshia iphe; Ahayịjia, bụ onye mpfuchiru Chileke, shi mkpụkpu Shilo hụma iya lẹ gbororo. Ahayịjia yeru uwe ọ̀phúú. Ọ bụru ẹphenebo ono nọ nwẹka phẹ lẹ mgbẹgu ono.
30 Ọo ya bụ; Ahayịjia ye ẹka l'uwe ọ̀phúú ono, o yeru ono; zijaha uzi iri l'ẹbo;
31 bya asụ Jierobowamu: “Hata mpekala uwe-a iri, ọphu ii-nworu. Noo kẹle Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu sụru-a: ‘Mu abyawaa a-nafụ alị-eze ono l'ẹka Sólomọnu; nụ ngu ipfu iri.
32 Ọle mu e-gude k'onye-ozi mu, bụ Dévidi; mẹ kẹ Jierúsalẹmu, bụ mkpụkpu, mu họtaru l'ipfu ndu Ízurẹlu l'ophu; haarụ iya ipfu lanụ kpoloko.
33 Iphe, mu e-gude mee ya nno bẹ bụ l'ẹphe harụ mbẹdua; baaharụ Ashịtoretu, bụ agwa ndu Sayịdonu ẹja; mẹ Kemọshi, bụ agwa ndu Mówabu; waa Molẹku, bụ agwa ndu Amọnu. Ọphu o to tsoduru ụzo mu; meje iphe, pfụru nhamụnha l'ẹnya mu; mee iphe, mu tọru ọkpa iya; mẹ omelalị mu; ẹgube ono, nna iya, bụ Dévidi tsoru iya.
34 “ ‘Ọle-a; mu taa nafụ-gbukwa iya alị-eze ono l'ophu l'ẹka. Mu e-gude k'onye-ozi mu, bụ Dévidi, bụ onye mu họtaru; bya abụru onye doberu iphe, ekemu mu pfuru; mẹ iphe, mu tọru ọkpa iya; haa ya g'ọ bụru onye-ishi jeye g'ọo-nọ-beru.
35 Ọo l'ẹka nwa iya nwoke bẹ mu a-nafụ alị-eze ono; woru ipfu iri l'ime iya nụ ngu.
36 Nwa iya bẹ mu a-nụ ipfu lanụ; k'ọphu onye-ozi mu, bụ Dévidi e-nweru onye a-bụru ishi lẹ Jierúsalẹmu, bụ mkpụkpu, mu họtaru dobe g'ọ bụru ẹka ẹpha mu a-nọdu ere ire.
37 Gụbedua l'onwongu bẹ mu e-me g'ị bụru ishi l'ẹka ono, ọogu ngu g'ị bụru ishi ono; mbụ l'ịi-bụru ishi lẹ Ízurẹlu.
38 Ọo ya bụ; ọ -bụru l'ị ngabẹru mu nchị l'iphemiphe, mu tụru ngu ekemu iya; etso ụzo nkemu; bya eme iphe, pfụru nhamụnha l'ẹnya mu; mbụ etso iphe, mu tọru ọkpa iya; mẹ ekemu mu; ẹgube onye-ozi mu, bụ Dévidi tsoru iya; bẹ mu e-swiru ngu eswiru; mee g'alị-eze ngu nọduwaro jasụru gẹ kẹ Dévidi. Mu eworu Ízurẹlu nụkota ngu.
39 Mu e-gude k'iphe ono, meru nụ ono hụa ụnwu Dévidi ahụ̀hù. Ọle ahụ̀hù ono bẹ taa bụduru jasụru asụru.’ ”

40 Tọbudu iya bụ; Sólomọnu chọkashiahaa ụzo ya e-shi gbua Jierobowamu.
Jierobowamu gbalaa lashịa Ijiputu; lapfushia Shishaku, bụ eze ndu Ijiputu. Ọ
nọduwaro lẹ Ijiputu jasụru Sólomọnu nwụhu.

Anwụhu Sólomọnu
(2Iphe 9:29-31)

41 Iphe ọzo, Sólomọnu megbabẹru; mẹ kẹ mmamiphe iya; bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-
akọ, e deshiru iphe, Sólomọnu meru.
42 Sólomọnu bẹ nọ lẹ Jierúsalẹmu bụru eze ndu Ízurẹlu ụkporo apha labọ.
43 Tọbudu iya bụ; ọ nwụhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya lẹ mkpụkpu Dévidi, bụ
nna iya. Nwa iya nwoke, bụ Rehobówamu bụru eze nọchia ẹnya iya.

12

Ndu Ízurẹlu ekwefụru Rehobówamu ike
(2Iphe 10:1-19)

1 Tọbudu iya bụ; Rehobówamu tụgbua jeshia Shẹkemu; kẹle ndu Ízurẹlu l'ophu
wụwaru jeshia l'ẹka ono g'ẹphe mee ya eze.
2 Teke ono bẹ Jierobowamu nwa Nebatu nọkwadu lẹ Ijiputu, bụ ẹka ono, ọ gbaru
laa teke ọogbaru eze, bụ Sólomọnu ọso. Ọ nụma kẹ Rehobówamu ono; o shi lẹ Ijiputu
lwatashịa.
3 Ọo ya bụ; e zia g'e je ekua ya; yẹle ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha bya awụ-pfu
Rehobówamu je asụ iya:
4 "Nna ngu boru anyi ivu, anyị ẹrwa. Ọ -bụru l'ii-me g'ozi aphụ ono, nna ngu shi
kpabẹ anyi ono; mẹ ivu ono, o boru anyi ono ka alwa alị; bẹ anyi a-nọdukwa-a ejeru
ngu ozi."
5 Rehobówamu sụ phẹ: "Unu lashịa je anọo ujiku ẹto; g'unu alwaphutawarọ azụ."
Ọo ya bụ; ẹphe wụkashihu.
6 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Rehobówamu jeshia akpata ishi l'ẹka ndu bụ ọgerenya
ono, shi ejeru nna iya, bụ Sólomọnu ozi teke ọ nọ ndzụ ono. Ọ jịa phẹ sụ: "?Dẹnu
g'unu sụru gẹ mu yeeru ndu-a ọnu?"
7 Ẹphe sụ iya: "Ọ -bụru l'ịi-bụru onye-ozi ndu-a ntanụ-a; mbụ wụaru phẹ ẹpho
l'alị; bya epfuaru phẹ opfu ọma; bẹ ẹphe a-bụkwaru ndu-ozi ngu jasụru asụru."
8 Obenu lẹ Rehobówamu jịkaru idzu ono, ndu bụ ọgerenya chịtaru iya ono. O
jepfushia ụnwokorobya, bụ ndu yẹe ya tụkoru bụru ọgbo; tẹme ẹphe nọdu ejeru
iya ozi; gẹ ya kpata phẹ ishi.
9 Ọ jịa phẹ sụ: "?Dẹnu g'unubẹdua sụru gẹ mu yeeru phẹ ọnu? ?Bụ gụnu bẹ anyi
e-pfuru ndu-a, sụru gẹ mu mee g'ivu, nna mu boru phẹ ka alwa alị-a?"
10 Ụnwokorobya ono, bụ ụnwu ọgbo iya ono sụ iya: "Iphe, ii-pfuru ndu ono, sụru
ngu lẹ nna ngu boru phẹ ivu, anyị ẹrwa ono; l'ọo g'i mee ya g'ọ ka alwa alị ono bụ
lẹ-a: mkpụshi-ẹka-nwọtsutso ngu bẹ ka upfu nna ngu igbi.
11 L'eshi ọphu nna ngu boru phẹ ivu, anyị ẹrwa bẹ ii-me g'ọ kaba anyị ẹrwa. Eshi
ọphu ọ bụ ẹchachi bẹ nna ngu shi echije phẹ bẹ ịi-gbaahaa phẹ akpị."
12 Ọo ya bụ; o -rwuẹpho lẹ mbọku k'ẹto ono; Jierobowamu yẹle ndu Ízurẹlu l'ophu
byapfuta eze, bụ Rehobówamu ọzo; ẹgube ono, o pfuru phẹ g'ẹphe bya lẹ mbọku
k'ẹto ono.
13 Eze jịka idzu phọ, ndu bụ ọgerenya chikoshiru iya phọ; yeeru ndu ono ọnu
ẹhuka ẹhuka.
14 O je etsoru idzu ono, ụnwokorobya chikoshiru iya ono sụ phẹ: "Nna mu boru
unu ivu, anyị ẹrwa; ọle mbẹdua e-me g'ọ kaba anyị ẹrwa. Nna mu bụ ẹchachi bẹ o
shi echije unu; ọle mbẹdua bẹ a-gbaahaa unu akpị."

15 Ọo ya bụ; ọphu eze angadụru ndu Ízurẹlu ono nchị; noo kẹle ọo Chipfu bẹ meru
g'ọ dụ nno; k'ọphu iphe ono, Chipfu shije l'ọnu Ahayijia kẹ mkpụkpu Shilo pfuaru
Jierobowamu nwa Nebatu ono a-vụkota.
16 Ndu Ízurẹlu ono l'ophu bya ahụmaepho l'eze ta angadụru phẹ nchị; ẹphe sụ iya:
"?Bụ gụnu bẹ anyi lẹ
Dévidi jigba?
Ọ tọ dụkwa okiphe,
anyi nweru l'ẹhu nwa Jiesi.
Unubẹ Ízurẹlu;
g'onyenọnu lashịa
unuphu ibe iya-o!
Gẹ Dévidi letawarọ ọnu-ụlo
nkiya ẹnya!"
Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu wụkashihu lashịa unuphu ibe phẹ.
17 Ọ bụwaruro ndu Ízurẹlu ọphu bu lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, dụ l'alị Jiuda bẹ
Rehobówamu bụ eze phẹ.
18 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Rehobówamu zia Adoniramu, bụ onye-ishi ọgbo ozi;
g'o jepfu ndu Ízurẹlu. O -rwua; ẹphe tụko g'ẹphe ha gude mkpuma tugbua ya.
Eze, bụ Rehobówamu mekebe ẹgwegwa nyita ụgbo-ịnya iya gbalaa; ọ bụru iya ala
Jierúsalẹmu.
19 E shi teke ono; ndu Ízurẹlu wata ekwefụru ọnu-ụlo Dévidi ike byasụ ntanụ-a.
20 Noo ya; ndu Ízurẹlu l'ophu nụma lẹ Jierobowamu bẹ lwawaru nụ; ẹphe zia g'e
je ekua ya. Ọ bya lẹ ndzukọ phẹ; ẹphe mee ya eze ndu Ízurẹlu l'ophu. Ọphu ọ dụedu
ndu ọzo, ẹphe l'ọnulo kẹ Dévidi tụgbaru; gbahaa ipfu Jiuda kpoloko.

Ozi, Shemaya ezi Rehobówamu
(2Iphe 11:1-4)

21 Rehobówamu larwuẹpho Jierúsalẹmu; ọ chịkobe iphe, bụ ndu ojọgu ndu Jiuda;
mẹ ndu ipfu Benjiaminu; ụkporo ụnu unwoke ugbo ụkporo l'iri l'ẹbo, bụ ndu a
họtaru ahọta; g'ẹphe je etsoo ndu Ízurẹlu ọgu; k'ọphu ẹphe a-nataphu alị-eze ono
azụ woru nụ Rehobówamu, bụ nwa Sólomọnu.
22 Obenu lẹ Chileke byaru epfuru yeru Shemaya, bụ onye kẹ Chileke; sụ:
23 "Je akaru Rehobówamu nwa Sólomọnu; mbụ eze ndu Jiuda; l'ị karụ ndu Jiuda;
mẹ ndu Benjiaminu l'ophu; mẹwaroya ndu ọphuu g'ẹphe ha
24 lẹ Chipfu sụru-a: 'Unu te ejekwa etso ụnwunna unu, bụ ndu Ízurẹlu ọgu.
G'onyenọnu lashikwaa ibe iya; noo kẹle ọo mu bẹ iphe ono shi l'ẹka.' " Ọo ya
bụ; ẹphe nụma iphe, Chipfu pfuru; laphu azụ ẹgube ono, Chipfu pfuru ono.

Nwa eswi labọ, e gude
mkpọla-ododo kpụa

25 Tọbudu iya bụ; Jierobowamu bya akpụa mkpụkpu Shẹkemu l'alị úbvú úbvú
Ifuremu kpụshia ya ike; buru l'ẹka ono. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ o shi je akpụa mkpụkpu
Peniyẹlu.
26 Jierobowamu bya epfua l'ime obu iya sụ: "Alị-eze-a bẹ e-mechakwaa laphu ọnu-
ụlo Dévidi azụ l'ẹka.
27 Ọ -bụru lẹ ndu-a ejeje egwe ngwẹja l'eze-ụlo Chipfu; lẹ Jierúsalẹmu bẹ obu phẹ
a-laphukwa azụ l'ẹka nnajịuphu phẹ nọ; mbụ Rehobówamu, bụ eze ndu Jiuda. Ẹphe
eworu mu gbua; lapfushia Rehobówamu, bụ eze ndu Jiuda."

28 Ọo ya bụ; eze bya ejecha akpata ishi; o gude mkpọla-ododo kpụa ụnwu-eswi labọ; bya asụ phẹ: "Eje Jierúsalẹmu bẹ dụnukaru unu ẹnya. Unubẹ ndu Ízurẹlu; unu waa Chileke unu baa; mbụ onye dufutaru unu l'alị Ijiputu!"
29 O woru nanụ dobe lẹ mkpụkpu Bẹtelu; dobe nanụ ọphuu lẹ mkpụkpu Danu.
30 Iphe ono bụru iphe-ẹji; noo kẹle ẹphe baaharụ ụnwu-eswi ono ẹja; je akpaa l'ọphu nọ lẹ Danu.
31 Jierobowamu kpụshikwapho ụlo-agwa l'ẹka aagwaję iphe; bya eshi l'ime ndu Ízurẹlu ono l'ophu họta ndu abụdu ndu Lívayi ẹphe nọdu anọduje egwe ẹja l'ẹka ono.
32 Ọ bya edobe ọbo-iphe l'ọnwa ẹsato lẹ mbọku, ọ dụ l'abalị iri l'ise, bụkwapho ẹgube ọbo-iphe ọphu aabọje l'alị Jiuda. Tẹme ọ nọdu egwejewarọ ngwẹja l'ọru-ngwẹja. Nokwaphọ g'o meru iya lẹ Bẹtelu bụ ono; mbụ ọ wata agwa ụnwu-eswi ono, ọ kpụshiru ono. Ọ bya edobekwaphọ ndu a-nọduje egwe ngwẹja lẹ Bẹtelu l'ẹka ono, aagwaję iphe ono.
33 O -rwuẹpho g'ọnwa ẹsato dụ l'abalị iri l'ise, bụ iya bụ mbọku ono, ọ họfutaru l'obu iya doberu ndu Ízurẹlu g'ẹphe bọje ọbo-iphe ono; ọ bya eje l'ọru-ngwẹja ono, ọ kpụru lẹ mkpụkpu Bẹtelu ono; je anọdu iya kpọo ụnwù-isẹnsu ọku.

13

Onye kẹ Chileke, shi l'alị Jiuda

1 Noo ya; ọ bụerupho gẹ Jierobowamu pfụru l'iphu ọru-ngwẹja ono akpọ ụnwù-isẹnsu ọku ono bẹ onye kẹ Chileke shi l'alị Jiuda gude opfu, shi Chipfu l'ọnu byarwuta Bẹtelu.
2 Onye ono raa opfu ono, Chipfu pfuru ono arara kpua ọru-ngwẹja ono sụ: "Gụbe ọru-ngwẹja-a! Chipfu sụru-a: 'Ee-mechaa nwụa nwa nwoke l'ọnulo Dévidi. Ẹpha iya a-bụru Jiosáya. Nwata ono bẹ e-gude ndu-uke ono, egweje ẹja l'eli ẹka ono, aagwaję iphe ono gwee ẹja; mbụ ndu ono, anọduje ngu l'eli akpọ ụnwù-isẹnsu ọku ono. Ọkpu nemadzụ bẹ aakpọ ọku l'eli ngu!' "
3 Onye kẹ Chileke ono bya emee iphe-ọhubama sụ: "Ọwaa bụ iphe-ọhubama, Chipfu pfuru opfu iya sụ: 'Ọru-ngwẹja-a bẹ a-dakpọshihu; ntụ, dụ iya nụ awụshihu!' "
4 Eze, bụ Jierobowamu nụmaepho iphe ono, onye kẹ Chileke ara ekpu ọru-ngwẹja ono, nọ lẹ mkpụkpu Bẹtelu ono; ọ gbẹ l'ọru-ngwẹja ono machịa ẹka sụ: "Unu gude iya!" Ẹka ono, ọ mabẹru iya ono nwụa ya lwaa; kpọhu iya nkụ k'ọphu bụ l'ọ tọ dụedu ike sephu iya azụ.
5 Ọru-ngwẹja ono dakpọshihu; ntụ iya wụshihu, bụ iya bụ iphe-ọhubama ono, onye kẹ Chileke pfuhawaru lẹ Chipfu sụru l'oo-me ono.
6 Eze sụ onye kẹ Chileke ono: "Rwọnaa Chipfu, bụ Chileke ngu; mbụ pfunuru nụ iya l'iswi ẹhu mu; k'ọphu ẹka mu a-dụ g'o shi dụ." Onye kẹ Chileke ono bya arwọo Chipfu; o mee; ẹka eze dụ g'o shihawaa dụ lẹ mbụ.
7 Eze sụ onye kẹ Chileke ono: "Tsoru mu g'anyi je l'unuphu g'iiria nri; gẹ mu anyakokwa ngu phọ iphe."
8 Onye kẹ Chileke ono sụ eze: "O betakpọru i jee e-ke iphe, dụ l'ụlo ngu ẹbo; nụ mu uzi lanụ; bẹ mu tee tsodu ngu abahụ. Tẹme ọphu mu ta abyadụ e-ri nri; ọzoo ngu-a mini l'ẹka-a.
9 Noo kẹle Chipfu nmarụ mu ọkwa iya anmanma sụ: 'Be rikwa nri; ọphu ị ngụkwa mini; g'ọ tọ bụkwaru ụzo, i shiru bya bẹ ii-shi laa.' "
10 Ọo ya bụ; o tsoru ụzo ọzo; ọphu ọ bụedu ụzo ọphu o shiru g'ọobya Bẹtelu bẹ o shiru lashịa.

Onye mpfuchiru Chileke, shi Bẹtelu

11 O nweru nwoke ọgerenya, bụ onye mpfuchiru Chileke, bu lẹ Bẹtelu. Ụnwu
nwoke ono je edokọtaru iya iphemiphe, onye kẹ Chileke phọ byaru emee lẹ Bẹtelu
mbọku ono. Opfu, o pfukọtaru eze bẹ ẹphe pfukọtaru nna phẹ ono.
12 Nna phẹ jịa phẹ sụ: "?Bụ ụzo ole bẹ o shiru?" Ọo ya bụ; ụnwegirima iya ono
bya egoshi iya ụzo ọphu onye kẹ Chileke ono, shi Jiuda ono shiru.
13 Ọ sụ ụnwegirima iya ono: "Ngwa; unu doziaru mu nkapfụ-ịgara!" Ọo ya bụ;
ẹphe doziaru iya nkapfụ-ịgara ono; o nyikota iya;
14 gbagbụa chịpyabe onye kẹ Chileke ono. O je ahụma iya l'ẹka ọ nọ anọo l'upfu
achị. Ọ jịa ya sụ: "?Bụ gụbedua bụ onye kẹ Chileke ono, shi Jiuda?"
Ọ sụ iya: "Ee; ọo mbẹdua."
15 Ọ sụ iya: "Tsoru mu g'anyi je l'unuphu g'ii-ria nri."
16 Onye kẹ Chileke ono sụ iya: "Mu tee tsokwaru ngu alaphu azụ; ọphu mu
etsokwaru ngu abahụ ibe ngu; ọphu mu erikwa nri; ọphu mu angụkwa mini l'ẹka-a.
17 Noo kẹle Chipfu tụru mu ekemu sụ gẹ mu te erikwa nri; ọphu mu angụkwa mini
l'ẹka-a; tẹme g'ọ tọ bụkwaru ụzo ọphu mu shiru bya bẹ mu e-shi laa."
18 Ọ sụ iya: "Mbẹdua l'onwomu bụkwapho onye mpfuchiru g'ị bụ. Ojozi, shi l'ẹka
Chipfu bẹ pfuru yeru mu sụ gẹ mu bya eduphuta ngu azụ g'anyi je ibe mu; g'i ria nri;
ngụa mini." Obenu l'ọo ụka bẹ ọ dzụru iya ẹgube ono.
19 Ọo ya bụ; onye kẹ Chileke ono tsoru iya; ẹphe je eria; ngụa l'ibe iya.

Oduma adzụ-gbu onye kẹ Chileke, shi Jiuda

20 Noo ya; ẹphe gudekwadụa nri l'ẹka eri; Chipfu pfuru yeru onye mpfuchiru, ọphu
ka abụru ọgerenya ono, duphutaru iya azụ phọ.
21 Ọ raswerehu sụ onye kẹ Chileke ono, shi Jiuda ono: "Chipfu sụru-a: 'L'eshinu i ti
medụru iphe, Chipfu pfuru ngu; ọphu i ti dobeẹduru ekemu ono, Chipfu, bụ Chileke
ngu tụru ngu ono;
22 ị lwaphuta azụ; bya eria nri; ngụa mini l'ẹka ono, o sụru ngu g'ị ti rikwa nri;
ọphu ị ngụkwa mini ono; bẹ e tee likwa odzu ngu l'ilu nna ngu phẹ!' "
23 Onye kẹ Chileke ono richaẹpho nri; ngụa mini; onye mpfuchiru ono, duphutaru
iya azụ ono je edoziaru iya nkapfụ-ịgara iya.
24 Ọ lashịa; yẹe oduma dzuda l'ụzo. Oduma ono dzụ-gbua ya; parụ odzu iya tọgbo
lẹ gbororo; nkapfụ-ịgara iya; mẹ oduma ono pfụru iya lẹ mgboru.
25 Ndu nemadzụ ghatashịa; bya ahụma odzu iya g'ọ dabyiru l'ụzo; waa oduma,
pfụru iya lẹ mgboru; ẹphe bahụ lẹ mkpụkpu, nwoke ọgerenya, bụ onye mpfuchiru
phọ bu; je edoo ya.
26 Teke onye mpfuchiru ono, bụ iya dubataru iya l'ibe iya ono nụmaru iphe, meru
nụ; ọ sụ: "Ọ kwa onye kẹ Chileke ono, te emeduru iphe, Chipfu pfuru ono. Chipfu
wowaru iya nụ oduma; ọ dzụa ya; dzụ-gbua; ẹgube ono, Chipfu pfuru iya ya ono."
27 Ọ sụ ụnwegirima iya: "Unu doziaru mu nkapfụ-ịgara." Ẹphe bya edozia ya.
28 O je je ahụma odzu ono g'ọ dabyiru l'ụzo. Nkapfụ-ịgara; waa oduma pfụru iya
lẹ mgboru. Ọphu oduma ono ta atadụru odzu iya ono; ọphu ọ dzu-gbuduru nkapfụ-
ịgara ono.
29 Tọbudu iya bụ; onye mpfuchiru ono pata odzu onye kẹ Chileke ono tukobe l'eli
nkapfụ-ịgara; vulaa mkpụkpu iya; je araa ẹkwa iya; woru iya lia.
30 Ọ bụru l'ilu nkiya bẹ o liru iya. Ẹphe raa ẹkwa iya sụ: "Oowa-e; nwune mu-e!"
31 O lichaẹ ya phọ; ọ sụ ụnwegirima iya: "Mu -nwụhuepho; unu lia odzu mu l'ilu
ono, e liru onye kẹ Chileke ono; unu chịru ọkpu mu dokube ọkpu nkiya.
32 Noo kẹle ozi ono, Chipfu ziru iya; ọ bya araru kpua ọru-ngwẹja ono, dụ lẹ
mkpụkpu Bẹtelu ono; mẹ ụlo-agwa ono, dụgbaa l'ẹka aagwajẹ iphe lẹ mkpụkpu,
dụkota l'alị Saméria ono bẹ a-vụkotakwa."

33 Iphe ono mechakpọ; ọphu Jierobowamu ta aghaduru umere; haa eme ẹjo-iphe, oome. Iphe, o mechiaru bụ l'ọ gbẹ bya ahọtagbaa ndu a-nọdu egwe ẹja l'ẹka aagwaję iphe ono. Iphe, bụ onye ọ dụ g'ọ bụru uke gweje ngwẹja l'ẹka ono, aagwaję iphe ono bẹ ọonabataje; doo ya nsọ; mee ya onye egweje ngwẹja l'ẹka aagwaję iphe ono.
34 Iphe ono bya abụru iphe-ẹji, dụ l'ọnulo Jierobowamu. Ọ bụru iya kpatarụ iphe, e meru ẹphe chịhu lẹ mgboko; woru phẹ mee ẹphe bụru mkpurupyata.

14

Ozi, Chipfu ziru Ahayịjia g'o zia Jierobowamu

1 Lẹ teke ono bẹ iphe-ememe guderu Abáyịjia, bụ nwa Jierobowamu.
2 Jierobowamu sụ nyee ya: "Gbẹshi; mee onwongu g'ị gbaa iche; g'ọ tọ dụ onye a-hụbe ngu ama l'ị bụ nyee mụbe Jierobowamu. Tụgbua jeshia mkpụkpu Shilo. Ịi-hụma onye mpfuchiru Chileke, bụ Ahayịjia l'ẹka ono; mbụ onye ono, sụru lẹ mu a-bụru eze ndu Ízurẹlu ono.
3 Guderu iya ishi buredi iri; waa akara; mẹ ite manụ-ẹnwu; g'ọ karụ ngu iphe, e-mechaa nwụa l'ẹhu nwata-a."
4 Nyee Jierobowamu bya emee ya nno; bya agbẹshi tụgbua; ọ bụru iya eje mkpụkpu Shilo l'ibe Ahayịjia.
Ahayịjia bẹ ta aphụ-rweẹdu aphụ-rwe; kẹle nka lawarụ iya l'ẹnya.
5 Ọle Chipfu bẹ pfuhawaru Ahayịjia sụ: "Nyee Jierobowamu bẹ abyakwa ngu akpata ishi ẹhu nwa iya, iphe eme. Ọ bụru iphe, ii-pfuru iya bụ ẹgube-a; waa ẹgube-a. Noo kẹle teke ọ byarwutaru; bẹ oo-meahaa g'ọ bụ onye ọzo dụ iche."
6 No iya; Ahayịjia bya anụmaepho igiji ọkpa iya g'ooje abya l'ọnu ụlo; ọ sụ: "Bata-o; nyee Jierobowamu! ?Bụ gụnu meru g'o gude ị nọdu eme g'a sụ l'ị bụ onye ọzo? E zikwaru mu ozi, dụ ẹji gẹ mu zia ngu.
7 Lashịa; je ezia Jierobowamu sụ iya lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu sụru-a: 'Mu kutseru ngu l'echilabọ ndu Ízurẹlu; mee ngu; ị bụru onye-ishi ndibe mu, bụ Ízurẹlu.
8 Mu bukafụ alị-eze ono l'ọnulo kẹ Dévidi woru iya nụ ngu; ọphu ị tị dụdu gẹ nwozi mu, bụ Dévidi, bụ onye ono, mekọtaru ekemu mu; bya egude obu iya g'ọ ha tsoo mu; bya abụerupho iphe, pfụru nhamụnha kpẹekpu bẹ o shi emeje l'iphu mu.
9 Ẹjo-iphe, i meru bẹ kakọta kẹ ndu ọphu vu ngu ụzo. I meshiru onwongu agwa; gude igwe kpụshia ụnwu ntẹkpe; shi nno kpatsua mu ẹhu-eghu; tẹme i wowaru mu docha edocha l'azụ ngu.
10 " 'Sụ-a; iphe ono, i meru ono; bẹ e-mekwa gẹ mu wobata ẹjo-iphe l'ibe Jierobowamu. Iphe, bụ nwa nwoke shi l'ibe iya; m'ọ bụ ohu; m'ọ bụ amadụ lẹ Ízurẹlu bẹ mu e-me g'ẹphe chịhu. Ọo g'eekpoje ntụ-a bụ gẹ mu e-kpofu ndibe Jierobowamu; jasụ ibe iya l'ophu abvụkota.
11 Onye shi l'ọnulo Jierobowamu -nwụhu lẹ mkpụkpu bẹ bụ nkụta a-ta anụ iya; onye ọphu nwụhuru l'azụ ẹgu bụ udele bẹ a-vụka anụ iya. Nokwa gẹ Chipfu pfuru bụ ono.'
12 "A bya lẹ gụbedua; tụgbua lashịa ibe ngu. I -bebeẹpho tụa ọkpa lẹ mkpụkpu unu bẹ nwata ono a-nwụhu.
13 Ndu Ízurẹlu l'ophu bẹ a-kwa ẹkwa nwata ono; woru iya lia. Ọo ya kpoloko l'iphe, bụ ụnwu Jierobowamu bụ onye ee-li elili; noo kẹle ọo ya kpoloko bụ onye Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu hụmaru iphe, dụ ree l'ẹhu l'ibe Jierobowamu l'ophu.
14 "Ọzo bụ l'ọo Chipfu l'onwiya a-pfụbe onye a-bụru eze ndu Ízurẹlu. Ọ bụru onye ono e-kpo ndibe Jierobowamu g'eekpoje ntụ-a. Mbụ; ọ bụakwaa iphe nta; e tee dobeẹkwa iya edobe.

15 Chipfu bẹ a-da ndu Ízurẹlu ẹka kẹ njọ l'ẹhu; k'ọphu ẹphe a-dụ g'ekperema,
enwunga enwunga lẹ mini. Oo-pheshi phẹ epheshi l'alị ọma ono, ọ nụru nna phẹ ono;
woru phẹ tụkashia nanụ nanụ l'azụ ẹnyimu Yufurétisu. Noo kẹle ẹphe gudewaa itso
Ashera ono, ẹphe kpọbegbaaru ono kpatsu Chipfu ẹhu-eghu.
16 Oo-gude k'iphe-ẹji ono, Jierobowamu meru ono; mẹ k'iphe-ẹji ono, o meru ndu
Ízurẹlu ye ẹka ono; mịa ndu Ízurẹlu ẹnya.”
17 Tọbudu iya bụ; nyee Jierobowamu gbalihu; ọ bụru iya ala Tịza. Atụtu, ọotu
ọkpa l'ọnulo; nwata ono nwụhu.
18 Ízurẹlu l'ophu lia ya; kwaa ẹkwa iya ẹgube ono, Chipfu shi l'ọnu onye-ozi iya, bụ
Ahayijia, onye mpfuchiru Chileke pfuhawa iya ono.

Anwụhu Jierobowamu

19 Iphe ọzo, nwụgbaberu nụ teke Jierobowamu bụ eze; mẹ ọgu, ọ lwụru; mẹ g'o
gude bụru eze bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurẹlu meru.
20 Jierobowamu bẹ bụru eze ụkporo apha l'apha labọ. Ọ nwụhu lapfushia nna iya
phẹ. Nadabu, bụ nwa iya bụru eze nọchia ẹnya iya.

Teke Rehobówamu bụ eze ndu Jiuda

21 Rehobówamu; nwa Sólomọnu bụru eze lẹ Jiuda. Ọ nọwaru ụkporo apha labọ
l'apha lanụ; teke ọ bya abụru eze ọbu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha iri l'ẹsaa lẹ
Jierúsalẹmu, bụ iya bụ mkpụkpu ono, Chipfu họfutaru l'ipfu Ízurẹlu l'ophu g'ọ bụru
ẹka ẹpha iya e-reje ire ono. Ẹpha ne iya bụ Nama onye Amọnu.
22 Ndu Jiuda bya emee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Iphe-ẹji, ẹphe meru kpatsu Chipfu
okophoo; kẹle ẹphe meru iphe-ẹji, ka ọphu nna phẹ meru.
23 Ẹphe kpụtakwarupho ẹka aagwajẹ iphe doberu onwophẹ; dobegbaa mkpuma,
dụ nsọ; mẹ itso Ashera l'úbvú; mẹ lẹ mkpula mkpula oshi, kpugbaaru kẹ gayii.
24 L'alị ono l'ophu bẹ ẹphe nwekwarụpho unwoke, agba ụkpara l'ụlo agwa phẹ.
Ụrwuali ono, ọhamoha shi arwụ ono; mbụ ọhamoha ono, Chipfu chịfuru l'alị phẹ
woru iya nụ ndu Ízurẹlu ono; bẹ ẹphe arwụkota g'ọ ha.

Ndu Ijiputu ezebata lẹ Jierúsalẹmu
(2Iphe 12:1-11)

25 O be l'apha, kwe Rehobówamu apha ise, ọ watarụ abụru eze; Shishaku, bụ eze
ndu Ijiputu byatashịa ọgu lẹ Jierúsalẹmu.
26 Ọ bya evukọchaa ẹku, dụ l'ụlo Chipfu; mẹ ẹku, dụ l'ụlo eze. O vutakọta
iphemiphe; mbụ chịtachaa iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono g'ọ ha, Sólomọnu
gude mkpọla-ododo kpụshia phọ.
27 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Rehobówamu bya egude onyirubvu kpụ-phukọta iphe
ono azụ; gude dochia ẹnya iya ọphuu; bya eworu iya ye l'ẹka ndu-ishi ndu eche ọnu
ẹka eeshije abahụ l'ibe eze nche; g'ẹphe leta iya ẹnya.
28 Ọ nọdu abụjeru teke eze eje l'ụlo Chipfu; ndu nche ono aparu iphe, eegudeje
egbobuta onwonye ono. E -mechaa; ẹphe ewophuta iya azụ bya edobe l'ụlo-nche.

Anwụhu Rehobówamu
(2Iphe 12:15-16)

29 Iphe ọzo, Rehobówamu megbabẹru; mẹ iphemiphe, o mekọtaru bẹ e dekọtaru
l'ẹkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru.
30 Rehobówamu yẹe Jierobowamu ta alwụ-buhujeduru ọgu alwụ-buhu.
31 Rehobówamu bya anwụhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya l'ẹka e liru nna iya
phẹ lẹ mkpụkpu Dévidi. Ẹpha ne iya bụ Nama onye Amọnu. Abyíjiam, bụ nwa iya
nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

15

Teke Abyíjiam bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 13:1—14:1)

1 O be l'apha, kwe Jierobowamu nwa Nebatu apha iri l'ẹsato, ọ watarụ abụ eze ndu
Ízurẹlu; Abyíjiam bahụ l'aba-eze ndu Jiuda.
2 Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalẹmu bụ apha ẹto. Ẹpha ne iya bụ Maka nwada
Abishalọmu.
3 Abyíjiam bẹ mekọtaru iphe-ẹji, nna iya mehawaru. Obu iya l'ophu bẹ ọ tọ
kpọduru ye l'ẹka Chipfu, bụ Chileke iya nọ; ẹgube ono obu Dévidi, bụ nna iya oche
shi dụ phọ.
4 Ọle ọo opfu ẹhu Dévidi bẹ Chipfu, bụ Chileke iya gude nụ iya nwa, a-nọchia ẹnya
iya lẹ Jierúsalẹmu; bya emee gẹ Jierúsalẹmu pfụshia ike.
5 Iphe, kparụ iya nụ bụru lẹ Dévidi bẹ meru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu. Ọ tọ
hajẹduru eme iphe, Chipfu tụru iya ekemu iya jasụ g'ọ nọ-beru; a -gụfuepho k'opfu
ẹhu Uráya, bụ onye Hetu.
6 Ọgu gudeẹpho adapheru Rehobówamu yẹe Jierobowamu jeye gẹ Abyíjiam nọ-
beru.
7 Iphe ọzo, Abyíjiam megbabẹru; mẹ iphemiphe, o mekọtaru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo
akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru.
8 Ọo ya bụ; Abyíjiam nwụhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya lẹ mkpụkpu Dévidi.
Asa, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

Teke Asa bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 15:16—16:6)

9 L'apha, kwe Jierobowamu ụkporo apha, e -shi teke o beberu bụru eze ndu Ízurẹlu
bẹ Asa byaru abụru eze ndu Jiuda.
10 Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ ụkporo apha labọ l'apha lanụ lẹ Jierúsalẹmu. Ẹpha ne
iya oche bụ Maka nwada Abishalọmu.
11 Asa bẹ meru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu; ẹgube Dévidi, bụ nna iya meru.
12 Ọ chịshikotaru iphe, bụ unwoke, agba ụkpara l'ụlo agwa l'alị ono l'ophu; bya
alwụkota nshi, nna phẹ gwọtaru dobe.
13 Ọ nafụcharu Maka, bụ ne iya oche ọkwa eze-nwanyị, ọ bụ; kẹle o doberu ẹjo itso
agwa Ashera. Asa bẹ gbukwoshiru itso Ashera ono je akpọo ya ọku lẹ nsụda nggele
Kidirọnu.
14 A -gụfukpooro lẹ Asa ta aphọshiduru ẹka ono, aagwajẹ iphe ono; obu iya g'ọ ha
bẹ ọ kpọkotaru ye l'ẹka Chipfu nọ jeye g'ọ nọ-beru.
15 O wotaru iphe, nna iya doberu nsọ; mẹ iphe, yẹbedua doberu nsọ bya edobe
l'eze-ụlo Chipfu; mbụ mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo; mẹwaro ivu ọzo.

Asa etso Basha ọgu
(2Iphe 16:1-6)

16 Ọgu gudeẹpho adaru Asa yẹe Basha, bụ eze ndu Ízurẹlu teke ẹphenebo bụ ishi.
17 Basha, bụ eze ndu Ízurẹlu bapfu ndu Jiuda ọgu; bya akpụaha mkpụkpu Rama
g'o shihu ike; g'ee-shi g'ọ tọ dụ onye e-shi lẹ kẹ Asa, bụ eze ndu Jiuda lụfu; ọzoo bahụ
iya abahụ.
18 Tọbudu iya bụ; Asa wotakọta mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo, phọduru nụ
l'ẹku, dụ l'eze-ụlo Chipfu; mẹ l'ẹku, dụ l'ibe eze; woru ye ndu-ozi iya l'ẹka; bya ezia
phẹ g'ẹphe je ibe Bẹnu-Hadadu nwa Tabụrimonu; mbụ nwanwa Heziyọnu, bụ eze
ndu Arámu. Ẹka o bu bụ lẹ Damasụkosu. G'ẹphe je ezia ya sụ:

19 “Gẹ mu lẹ ngu tụgbanu bụru nanụ; ẹgube nna mu yẹle nna ngu shi tụgba ono.
Ọwaa bụ mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo, mu achịe ngu. Jiko tụgbunaa je emebyia
atụgba ono, unu lẹ Basha, bụ eze ndu Ízurẹlu tụgbaru ono; k'ọphu ọo-parụ mu haa.”
20 Ọo ya bụ; Bẹnu-Hadadu kweta iphe ono, eze, bụ Asa pfuru ono. O yefụ ndu-
ishi ndu ojọgu iya; ẹphe jeshia ọgu lẹ mkpụkpu, dụgbaa l'alị Ízurẹlu. Ẹphe lwụta
mkpụkpu Ijionu; mẹ mkpụkpu Danu; mẹ mkpụkpu Abẹlu-Bẹtu-Maka; mẹ mkpụkpu
Kinẹretu l'ophu; mẹkpoo alị ndu Nafụtali l'ophu.
21 Basha nụmaepho iphe, meru nụ; ọ haa akpụ mkpụkpu Rama g'o shihu ike; ọ
bụru iya ala Tịza.
22 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Asa bya atụaru ndu Jiuda l'ophu ekemu; ọphu ọ dụdu onye
ọ gụfuru. Ọ sụ g'ẹphe je evutakọta mkpuma ono; yẹe oshi ono, Basha shi gude akpụ
mkpụkpu Rama g'o shihu ike ono. Ọ bụru iya bẹ eze, bụ Asa gude kpụa mkpụkpu
Geba, dụ l'alị Benjiaminu; o shihu ike; waa mkpụkpu Mizupa.

Anwụhu Asa
(2Iphe 16:11-14)

23 Iphe ọzo, Asa megbabẹru; mẹ ẹhuka ẹhuka, o mekọtaru; waa iphemiphe, o
meru; mẹkpoo mkpụkpu, ọ kpụshiru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu
eze ndu Jiuda meru. Ọ bụru g'ọ kahụwaru bụru ọgerenya bẹ iphe-ememe meaharu
iya l'ọkpa.
24 Ọo ya bụ; Asa bya anwụhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'ẹka e liru nna iya phẹ
lẹ mkpụkpu Dévidi, bụ nna iya. Jiehoshafatu, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia
ẹnya iya.

Teke Nadabu bụ eze ndu Ízurẹlu

25 Nadabu, bụ nwa Jierobowamu bya abụru eze ndu Ízurẹlu l'apha, kwe Asa, bụ
eze ndu Jiuda apha labọ. Iphe, Nadabu nọru l'aba-eze ndu Ízurẹlu bụ apha labọ.
26 O mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu; tsokọta ụzo nna iya tsoru; mbụ mee iphe-ẹji
ono, ọ kpatarụ ndu Ízurẹlu ye ẹka ono.
27 Basha nwa Ahayịjia k'ọnulo Isaka bya agbaarụ Nadabu ẹjo-idzu; woru iya gbua
lẹ mkpụkpu Gibetọnu, dụ l'alị Filisitayinu; lẹ teke ono, Nadabu yẹe ndu Ízurẹlu l'ophu
kephetaru mkpụkpu ono.
28 Ọ bụru l'apha, kwe Asa apha ẹto, ọ bụ eze ndu Jiuda bẹ Basha gburu Nadabu;
bya abụru eze nọchia ẹnya iya.
29 Basha bebeẹrupho bụru eze; o gbushikọta ndibe Jierobowamu g'ẹphe ha. Ọphu ọ
dụdu onye ọ harụ g'ọ nọdu ndzụ l'ibe Jierobowamu. Ọ tụko phẹ g'ẹphe ha gbushikọta
ẹgube ono, Chipfu shi l'ọnu onye-ozi iya, bụ Ahayịjia kẹ Shilo pfua l'ọo-dụ ono.
30 Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ k'iphe-ẹji ono, Jierobowamu meru; mẹ ọphu ọ
kpatarụ ndu Ízurẹlu ye ẹka ono; mẹ k'ẹhu-eghu ono, ọ kpatsuru Chipfu, bụ Chileke
Ízurẹlu.

Anwụhu Nadabu

31 Iphe ọzo, nwụgbaberu nụ teke Nadabu bụ eze; mẹ iphemiphe, o meru bẹ e
dekọtaru l'ẹkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurẹlu meru.
32 Ọgu gudeẹpho adaru Asa yẹe Basha, bụ eze ndu Ízurẹlu teke ẹphenebo bụ ishi.

Teke Basha bụ eze ndu Ízurẹlu

33 Ọ bụru l'apha, kwe Asa apha ẹto, ọ bụ eze ndu Jiuda; bẹ Basha nwa Ahayịjia
byaru abụru eze kẹ ndu Ízurẹlu lẹ mkpụkpu Tịza. Iphe, ọ nọru l'aba-eze ono bụ
ụkporo apha l'apha ẹno.

34 O mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu; tsoẹpho ụzo kẹ Jierobowamu; mekọta iphe-ẹji
ono, ọ kpatarụ ndu Ízurẹlu mee ono.

16

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuaru Jiehu; nwa Hanani iphe larụ lẹ k'ẹhu Basha
sụ:
2 "Eshi ọphu mu kulitaru ngu l'ime urwuku; bya emee ngu g'ị bụru onye edu ndibe
mu, bụ ndu Ízurẹlu; ị gbẹ ghaa ọhu tsochiaru ụzo kẹ Jierobowamu; bya emewaa gẹ
ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu mee iphe-ẹji; mbụ g'ẹphe gude iphe-ẹji phẹ ono kpatsu mu
ẹhu-eghu;
3 bẹ mu e-me gẹ Basha; mẹ ndibe iya chịhu. Mu e-me ndibe ngu ẹgube ono, mu
meru ndibe Jierobowamu; nwa Nebatu.
4 Ndibe Basha phẹ onye ọphu, nwụhuru lẹ mkpụkpu bụ nkụta a-ta iya. Onye ọphu,
nwụhuru lẹ mgbẹgu abụru ẹnu, ephe l'eli a-vụka anụ iya."

Anwụhu Basha

5 Iphe ọzo, nwụgbaberu nụ teke Basha bụ eze; mẹ iphe, o meru; mẹ ẹhuka ẹhuka,
o mekọtaru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurẹlu meru.
6 Basha bya anwụhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya lẹ mkpụkpu Tịza. Ela, bụ nwa
iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.
7 Opfu, Chipfu ono, onye mpfuchiru Chileke, bụ Jiehu; nwa Hanani pfuru l'opfu ẹhu
Basha yẹle ndibe iya phọ vụkotaepho. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ k'ẹjo-iphe, o
megbabẹru l'ẹnya Chipfu; shi nno kpatsu iya ẹhu-eghu; mbụ bya emeahaa gẹ ndibe
Jierobowamu; ọle ọ gbẹkwa bụru yẹbedua gbushiru phẹ.

Teke Ela bụ eze ndu Ízurẹlu

8 Ọ bụru l'apha, kwe Asa ụkporo apha l'apha ishii, o shi bụtaru eze ndu Jiuda; bẹ
Ela nwa Basha byaru abụru eze ndu Ízurẹlu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze ono bụ apha labọ
lẹ Tịza.
9 Onye-ozi iya, bụ Zimiri, bụ onye-ishi nkeru-ẹbo ụgbo-ịnya iya bya agbaarụ iya
ẹjo-idzu. Teke ono bẹ Ela nọro l'ụlo Aza, bụ onye-ishi l'ibe-eze lẹ mkpụkpu Tịza angụ
mẹe angụ-sweshi iphu.
10 Zimiri bapfu iya je echitsua ya l'alị; woru iya gbua. Ọ bụru l'apha, kwe Asa
ụkporo apha l'apha ẹsaa, o shi bụtaru eze ndu Jiuda bẹ Zimiri gburu Ela ọbu; bya
abụru eze nọchia ẹnya iya.
11 Zimiri bụerupho eze; ọ bụru anọzeta, ọ nọzetaru l'aba-eze ono; ọ tụko ndibe
Basha gbushikọta. Ọphu ọ dụdu nwa nwoke, o gbuphodoru mẹ nanụ. O gbukọtaru
abụbu iya phẹ; mẹ ndu ẹphe l'iya eshi ọ̀nyà.
12 Ọo ya bụ; Zimiri bya emee; ndibe Basha l'ophu bụkotaru mkpurupyata. E shi
nno; ọ vụa mbụ opfu ono, Chipfu shi l'ọnu Jiehu, bụ onye mpfuchiru iya pfua lẹ k'ẹhu
Basha ono.
13 Iphe, kpatarụ iya nụ bụru iphe-ẹji ono, Basha yẹe nwa iya, bụ Ela meshiru; tẹme
ẹphe kpata gẹ ndu Ízurẹlu mekwaa ya phọ ono; mbụ gude ọgalemkpa agwa ono,
ẹphe agwa ono; shi nno kpatsu Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu ẹhu-eghu.
14 Iphe ọzo, nwụgbaberu nụ teke Ela bụ eze; mẹ iphe, o meshiru bẹ e dekọtaru
l'ẹkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurẹlu meru.

Teke Zimiri bụ eze ndu Ízurẹlu

15 Ọ bụru l'apha, kwe Asa ụkporo apha l'apha ẹsaa, o shi bụtaru eze ndu Jiuda;
bẹ Zimiri nọru abalị ẹsaa l'aba-eze lẹ mkpụkpu Tịza. Teke ono bẹ ndu ojọgu ndu
Ízurẹlu dọru lẹ mkpụkpu Gibetọnu ono, dụ l'alị Filisitayinu.

16 Ndu ono, dọru nụ ono bya anụma lẹ Zimiri bẹ gbaru eze ẹjo-idzu; gbua ya; ẹphe nọdu mbọku ono l'ẹka ono, ẹphe dọru ono mee Omuri, bụ onye-ishi ndu ojọgu ono
g'ọ bụru eze ndu Ízurẹlu.
17 Ọo ya bụ; Omuri yẹe ndu Ízurẹlu ono, yẹe ya nọkota lẹ Gibetọnu; shi l'ẹka ono
wụfu tụgbua je ekephee mkpụkpu Tịza.
18 Zimiri hụmaepho l'aanatawa mkpụkpu ono; ọ bahụ l'ime ụlo, dụ l'ibe-eze, bụ
ẹka aanọduje zeeru onwonye; nọdu iya l'ime nwụru ọku ye l'ụlo-eze ono; o tsugbua
ya.
19 Mkpata iya bụru iphe-ẹji, o megbabẹru. O meru ẹjo-iphe l'ẹnya Chipfu; bya etsoo
ụzo Jierobowamu; mee iphe-ẹji ono, ọ kpatarụ gẹ ndu Ízurẹlu ye ẹka ono.
20 Iphe ọzo, nwụgbaberu nụ teke Zimiri bụ eze; mẹ ẹjo-idzu, ọ gbaru bẹ e dekọtaru
l'ẹkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurẹlu meru.

Teke Omuri bụ eze ndu Ízurẹlu

21 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu bya ekekaha onwophẹ ẹbo. Ndu lanụ tụru íkè yeru
Tibuni; nwa Ginatu g'ẹphe mee ya eze; ndu ọphuu tụru íkè yeru Omuri.
22 Ọle ndu ọphu tsoru Omuri bẹ ka ndu ọphu tsoru Tibuni; nwa Ginatu ọkpehu. E
mechaa; Tibuni nwụhu; Omuri bụru eze.
23 Ọ bụru l'apha, kwe Asa ụkporo apha l'apha iri lẹ nanụ, o shi bụtaru eze ndu
Jiuda; bẹ Omuri byaru abụru eze ndu Ízurẹlu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha iri
l'ẹbo. Apha ishii bẹ ọ bụru eze lẹ mkpụkpu Tịza.
24 Ọ bya azụta úbvú Saméríya l'ẹka Shemeru. Ọ bụru mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya
dụ talẹntu labọ bẹ ọ zụru iya. Ọ bya akpụa mkpụkpu l'eli úbvú ono; woru iya gụa
Saméríya, bụkwapho ẹpha Shemeru ono, bụ onye shihawaa nweru úbvú ono.
25 Omuri bẹ meru ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Ẹjo-iphe, o meru bẹ kakọta kẹ ndu
vuhawa iya ụzo.
26 Noo kẹle o tsoru ụzo Jierobowamu; nwa Nebatu; bya emee iphe-ẹji ono, o meru
gẹ ndu Ízurẹlu ye ẹka ono; mbụ gude agwaphe ọgalemkpa agwa shi nno kpatsua
Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu ẹhu-eghu.

Anwụhu Omuri

27 Iphe ọzo, nwụgbaberu nụ teke Omuri bụ eze; mẹ iphe, o meru; mẹ ẹhuka ẹhuka,
o mekọtaru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurẹlu meru.
28 Omuri nwụhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya lẹ Saméríya. Éhabu, bụ nwa iya
nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

Teke Éhabu bụ eze ndu Ízurẹlu

29 Ọ bụru l'apha, kwe Asa ụkporo apha l'apha iri l'ẹsato, e -shi g'ọ byaru abụru eze
ndu Jiuda; bẹ Éhabu nwa Omuri byaru abụru eze ndu Ízurẹlu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze
bụ ụkporo apha l'apha labọ lẹ Saméríya.
30 Éhabu nwa Omuri bya emee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu kangokọtachaa ndu ọphu
vuhawa iya ụzo bụru eze.
31 Ọ tọ bụlekwaa l'o meru iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru kpoloko;
obenu l'ọ lụkwarupho Jiezebẹlu nwada Ẹtu-Belu, bụ eze ndu Sayịdonu. Ọ gwarụ
agwa ono bụ Balụ; bya abaarụ iya ẹja.
32 Ọ kpụru Balụ ọru-ngwẹja l'ụlo Balụ, ọ kpụru lẹ mkpụkpu Saméríya.
33 Éhabu dobekwarụpho ntẹkpe Ashera; bya emebaa iphe ọzo gude kpatsu Chipfu,
bụ Chileke kẹ Ízurẹlu ẹhu-eghu; mbụ kangokọta ndu ọphu vuhawa iya ụzo.

34 Ọo teke Éhabu bụ eze bẹ Hiyẹlu kẹ Bẹtelu kpụru mkpụkpu Jieriko. Teke ọ tụru
ọkpa igbulọ mkpụkpu ono bẹ o phuru iya ishi ọkpara iya nwoke, bụ Abiramu; o
phua ya ishi mbuhu ime iya nwoke, bụ Segubu teke ooye ọnu ẹka ee-shije abahụ lẹ
mkpụkpu ono. Ọ dụepho ẹgube ono, Chipfu pfuhawaru iya e -shi l'ọnu Jioshuwa
nwa Nunu.

17

Okpoko-ọ́hà aanụ Elayịjia nri

1 Noo ya; Elayịjia, bụ onye mkpụkpu Tishibe, dụ l'alị Giladu bya asụ Éhabu: "Eshinu
Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, mu ejeru ozi; bẹ
iji ta abyadụ l'a-da; ọphu mini ta abyadụ e-dze l'ime apha olemole; gbahaẹpho lẹ mu
sụru g'o dzee."
2 Chipfu bya epfuaru Elayịjia sụ:
3 "Tụgbua lụfu l'ẹka-a; swịa ụzo ẹnyanwu-awawa je edomia onwongu lẹ mgboru
nggele Keritu, dụ l'ụzo ẹnyanwu-awawa Jiọ́danu.
4 Ọo lẹ nggele ono bẹ ịi-ngụje mini; tẹme mu pfuwaru okpoko-ọ́hà g'ọ patajẹru ngu
nri l'ẹka ono."
5 Ọo ya bụ; Elayịjia tụgbua je emee gẹ Chipfu sụru iya g'o mee. Ọ tụgbua je anọdu
lẹ mgboru nggele Keritu ono, dụ l'ụzo ẹnyanwu-awawa Jiọ́danu.
6 Okpoko-ọ́hà nọdu apatajẹru iya nri waa anụ l'ụtsu; pataru iya nri waa anụ
l'ụzenyashi. Ọ bụru lẹ nggele ono bẹ ọonguje mini.
7 A nọnyaa; nggele ono tahụ; kẹle igwe te edzeduru mini l'alị ono.

Elayịjia yẹe nwanyị Zarefatu, ji iya anọedu

8 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuaru Elayịjia sụ:
9 "Gbalihuẹkwapho jeshia mkpụkpu Zarefatu ono, dụ lẹ Sayịdonu je anọdu l'ẹka
ono. O nweru nwanyị, ji iya anọedu bu l'ẹka ono, mu pfuwaru g'ọ nụje ngu nri."
10 Ọo ya bụ; Elayịjia tụgbua; ọ bụru iya eje mkpụkpu Zarefatu. O -rwuẹpho ọnu-
abata mkpụkpu ono; o nweru nwanyị, ji iya anọedu, nọ l'ẹka ono akpata nkụ.
Elayịjia kua ya sụ: "Jiko kutaẹshikwa nwamini ye l'iphe wotaru mu gẹ mu ngụa"
11 Nwanyị ono tụgbua gẹ ya je ekutaru iya mini ọbu; Elayịjia kua ya sụ: "Jiko
wotafụkwaaru mu rọ nwibiribe buredi."
12 Nwanyị ono sụ: "Ọo gẹ Chipfu, bụ Chileke ngu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bụ g'ọ bụ
ire-lanụ lẹ mu te enwedụ buredi. Iphe, mu nweru kpoloko bụkwa nwamkpoji-ẹka
nwa ukpokutu-nri, dụ l'ite; waa nwa manụ, dụ l'ite-mkpa. Ọo ya bẹ mu akpata nkụ-a
gẹ mu ala je emee ya gẹ mu lẹ nwa mu ria. Anyi -richaa ya; anyi anọduwaro ẹgu
jasụ anyi anwụhu."
13 Elayịjia sụ iya: "Ta atsụshi ebvu. Laa je emee ya ẹgube ono, i pfuru ono. Ọle ọo
g'i vuadaru ụzo gude nwukpokutu iphe ono gheta akara, ha nwanshịi wotaru mu. E
-mechaa; l'i ghetawarọ kẹ gụ lẹ nwa ngu.
14 Noo kẹle Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu sụru-a: 'Nwa ukpokutu-nri ono taa byadu
a-bvụ abvụbvu l'ite ono; ọphu ite-mkpa manụ ono ta abyadụ a-dụ iphoro gbiriri jasụ
mbọku, Chipfu e-me g'igwe dzee mini lẹ mgboko.' "
15 Ọ tụgbuekwapho je emee gẹ Elayịjia pfuru iya. Noo ya; nwanyị ono waa ndibe
iya; mẹ Elayịjia bya enweru nri ẹphe erije mbọkumboku.
16 Ọphu nwa ukpokutu-nri ono abvụjeduru abvụbvu l'ite ono; tẹme ọphu ite-mkpa
ono ta adụjeduru iphoro; ẹgube ono, Chipfu shi l'ọnu Elayịjia pfua ya ono.
17 A nọnyaa iphe-ememe gude nwa nwanyị ono, bụ iya nwe ụlo ono. Iphe-ememe
ọbu nọdu aka iya njọ eje; jasụ o woru iya gbua.

18 Nwanyị ono sụ Elayịjia: “Gụbe onye kẹ Chileke; ?bụ gụnu bẹ ịi-sụ lẹ mu mekataru
ngu? ?Ị byaru g'ị nyatarụ mu iphe-ẹji, mu meru; shi nno gbua nwa mu-a?”
19 Elayịjia sụ iya: “Kee mu nwa ngu ọbu!” Elayịjia bya ekuta iya l'ụtapfu nwanyị
ono; bya ekuba l'ụlo eli, l'ẹka ọonoduje; je enyebe iya l'oshi-azẹe ya.
20 Ọ bya araku Chipfu; sụ: “Gụbe Chipfu, bụ Chileke mu; ?i mefụaru g'ẹjo akpamara
ọwa-a dapfuta nwanyị-a, ji iya anọedu-a, mu nọ l'ibe iya-a; mbụ kẹ g'i mee gẹ nwa
iya nwụhu?”
21 Tọbudu iya bụ; Elayịjia dakoru nwata ono l'eli ugbo ẹto machịa onwiya; bya
araku Chipfu sụ: “Jiko Chipfu, bụ Chileke mu; menaa gẹ ndzụ nwata-a lwaphutaru
iya azụ!”
22 Chipfu nụma olu Elayịjia. Ndzụ nwata ono bya alwaphutaru iya azụ; ọ
gbakerehu.
23 Elayịjia kulita nwata ono shi l'ụlo-eli ono nyizeta lẹ k'alị. O kuru iya nụ ne iya
sụ: “Wa nwa ngu baa; ọ nọwa ndzụ.”
24 Nwanyị ono sụ Elayịjia: “Ọo nta-a bẹ mu maru l'ị bụ onye kẹ Chileke; tẹme l'opfu,
Chipfu shi l'ọnu ngu pfua bẹ bụ ọkpobe-opfu.”

18

Elayịjia yẹe Obedaya

1 A nọnyakpowaro-o; nọ-rwua apha k'ẹto; Chipfu sụ Elayịjia: “Je egoshi Éhabu
onwongu; gẹ mu bya e-me g'igwe dzee mini lẹ mgboko.”
2 Ọo ya bụ; Elayịjia jeshia egoshi Éhabu onwiya.
Teke ono bẹ ẹgu kabaa emeshi ike lẹ Saméríya.
3 Éhabu bya ekua Obedaya, bụ onye-ishi l'ibe iya. Obedaya bụ onye Chipfu dụru lẹ
nsọ shii.
4 Noo kẹle teke Jiezebẹlu shi egbushi ndu mpfuchiru Chipfu bẹ bụ Obedaya chịtaru
ndu mpfuchiru Chipfu ono ụkporo ụmadzu ise je edomishia l'ọgba. O dobecharu
phẹ ụkporo labọ l'ụmadzu iri iri l'ọgba lanụ; azụ phẹ lẹ nri; bya ekeje phẹ mini.
5 Éhabu sụ Obedaya: “G'anyi jegbabẹkota alị-a l'ẹka obvu-mini dụ; mẹ nsụda nsụda
dụkota nụ; g'a maru; ?anyi a-hụma irwu-ẹswa; shi nno dzọo ịnya anyi; mẹ ịnya-mulu
anyi ndzụ. G'o to nweru ọphu anyi e-gbu l'opfu l'ẹgu emeshiwa iya ike.”
6 Ọo ya bụ; ẹphe bya ekee alị ono ekeke g'ẹphe e-shi jegbabẹkota iya. Éhabu tsoru
ẹka lanụ; Obedaya tsoru ẹka iya ọphuu.
7 Obedaya jenyakpọepho; yẹe Elayịjia bya edzuda. Obedaya hụbeekwa iya phọ
ama; bya ephozeru iya iphu l'alị sụ: “Nnajịuphu mu, bụ Elayịjia! ?Bụ ngu baa?”
8 Elayịjia sụ iya: “Ọo mbẹdua bẹ ọ bụ. Tụgbua je akaru nnajịuphu ngu lẹ Elayịjia
nọ l'ẹka-a.”
9 Obedaya sụ: “?Bụ ẹjo-iphe gụnu bẹ mu meru; meru g'o gude ị nọdu eme g'i nwuru
mụbe nwozi ngu ye l'ẹka Éhabu; g'o woru mu gbua?
10 Ọo gẹ Chipfu, bụ Chileke ngu, nọ ndzụ; g'ọ nọ iya-a; bẹ bụkwapho g'ọ bụ ire-lanụ
l'ọ tọ dụdu ọha; mẹ alị-eze, nnajịuphu mu teke ezidu g'e je achọo ngu. Ọha; ọzoo alị-
eze ọphu sụru l'ị tị nọdu lẹ ndu phẹ; l'ọ nụa phẹ nte g'ẹphe ria l'ẹphe ta ahụmaduru
ngu.
11 Ọ bụru iya bẹ ị byaru nta-a bya asụ gẹ mu tụgbua je akaru nnajịuphu mu lẹ
gụbe Elayịjia nọ l'ẹka-a.
12 ?Mu maru ẹka Unme Chipfu e-duta ngu je edobe mẹ mu haẹ ngu phọ tụgbua.
Mu -jeẹpho je epfuaru iya Éhabu; ọ bya; ọphu ọ tọ hụmaduru ngu; l'o woru mu gbua.
Ọle mụbe onye-ozi ngu bẹ Chipfu shikwa teke mu bụ nwokoro dụtaru lẹ nsọ.

13 Nnajịuphu mu; ?tị nụmajeduru iphe, mu meru teke ono, Jiezebẹlu shi egbushi
ndu mpfuchiru Chipfu; mbụ gẹ mu gude wohaa ndu mpfuchiru Chipfu ono ụkporo
ise l'ọgba? Mu wohachaaru phẹ ụkporo labọ l'ụmadzu iri iri l'ọgba lanụ; azụ phẹ lẹ
nri; bya eku mini anụ phẹ.
14 Ọ bụru nta-a bẹ ị byaru asụ gẹ mu tụgbua je akaru nnajịuphu mu lẹ Elayịjia nọ
l'ẹka-a. Oo-gbukwa mu!"
15 Elayịjia sụ iya: "Eshinu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ
onye ono, mu ejeru ozi; bẹ mu goshifụtajekwa Éhabu onwomu ntanụ-a."

Éhabu yẹle Elayịjia edzuda

16 Ọo ya bụ; Obedaya tụgbua jepfushia Éhabu je ezia ya ya. Éhabu jepfushia
Elayịjia.
17 Éhabu hụmaepho Elayịjia bya asụ iya: "?Bụ ngu baa; gụbe onye ono, l'akpa ndu
Ízurẹlu ẹhu-a?"
18 Elayịjia sụ: "Ọ tọ bụkwa mbẹdua akpa ndu Ízurẹlu ẹhu. Ọ kwa gụbedua; gụ lẹ
ndibe nna ngu bẹ ọ bụ; kẹle unu harụ eme ekemu Chipfu; tsoahaa Balụ."
19 "Ngwa; zia g'e je ekua ndu Ízurẹlu l'ophu g'ẹphe byapfuta mu l'úbvú Kamẹlu.
Chịta ụnu ụmadzu l'ụkporo labọ l'iri ono, bụ ndu epfuchiru Balụ; waa ụnu nemadzụ
ono, bụ ndu epfuchiru Ashera; mbụ ndu ono, Jiezebẹlu anụ nri ono g'ẹphe bya."

Elayịjia yẹe ndu epfuchiru Balụ

20 Ọo ya bụ; Éhabu bya ezia nzi ekukọta ndu Ízurẹlu l'ophu; waa ndu epfuchiru
Balụ; ẹphe dzukọta l'úbvú Kamẹlu.
21 Elayịjia bya apfụru ndu Ízurẹlu ono l'iphu g'ẹphe ha sụ: "?Bụ jasụ teke ole bẹ unu
a-nọ-bekpọru ọgazi-ẹnya-labọ ono unu nọ ono? Ọ -bụru l'ọo Chipfu bẹ bụ Chileke;
unu tsoru iya. Teke ọbu l'ọo Balụ bẹ bụ Chileke; unu tsonụru iya."
O pfuchaa nno; ọphu ẹphe epfuduru opfu yeru iya.
22 Tọbudu iya bụ; Elayịjia sụ ndu ono: "Ọo mbẹdua kpoloko bẹ phọduru nụ lẹ ndu
epfuchiru Chipfu. Obenu lẹ ndu epfuchiru Balụ bẹ dụ ụnu nemadzụ l'ụkporo labọ
l'iri.
23 G'a kpụtaru anyi oke-eswi labọ. G'ẹphe hata oke-eswi lanụ; gbua; bọkashia; doo
l'eli nkụ; ọle ọo g'ẹphe ta nwụkwaru ọku ye iya. Mbẹdua bẹ e-gbu oke-eswi lanụ
ọphuu; bọkashia; doo l'eli nkụ; mu taa nwụduru ọku eye iya.
24 Unu araku ẹpha agwa unu; gẹ mbẹdua arakukwaphọ ẹpha Chipfu. Onye ọphu
gude ọku za ẹnu; aamaru l'ọo ya bụ Chileke."
Ndu ono g'ẹphe ha zụkota mgbede sụ: "Iphe, i pfuru dụ ree."
25 Elayịjia sụ ndu epfuchiru Balụ: "Unu vuru ụzo hata oke-eswi lanụ gbua; eshi
ọphu unu dụ igwerigwe. Unu araku ẹpha agwa unu; ọle ọo g'unu ta anwụkwaru
ọku ye l'anụ ono."
26 Ẹphe bya akpụta oke-eswi lanụ l'ime oke-eswi, a nụru phẹ; gbua.
Ẹphe kpọ-kua ẹpha Balụ shita l'ụtsu jasụ l'eswe asụje: "Gụbe Balụ; zanụ anyi oku!"
Ọphu ọ dụdu ọphu, meru nụ; mbụ ọphu e yedụru phẹ ọnu. Ẹphe tsoru ọru-ngwẹja
ono, ẹphe meru ono etephe ebvu mgburugburu.
27 O be l'eswe; Elayịjia chịaha phẹ ọchi; sụ phẹ: "Unu kushibaa ya oku ike; kẹle ọo
agwa bẹ ọ bụ. ?A maru; ?ọ nọ l'oke ọriri; ?tọo oome iphe; ?tọo o jeru iphe; ?tọo bụ
mgbẹnya bẹ ooku; g'unu ekutee ya."
28 Ọo ya bụ; ẹphe rashịa ya ike; gude mma; mẹ arwa ebvujashị onwophẹ l'ụzo
omelalị phẹ; jasụ mee, shi phẹ l'ẹhu alwashị.

29 Echi-eswe bya aghata g'ẹphe chiphenyaru okorobo mkpu ono, ẹphe echi ono. A
bya erwua teke eegweje ngwẹja ụzenyashi; ọphu ọ dụkwapho ọphu meru nụ; ọphu
e yedụru phẹ ọnu; mbụ ọphu ọ dụdu iphe nwụru nụ.

Chipfu gude ọku eke ngwẹja Elayịjia

30 Tọbudu iya bụ; Elayịjia sụ ndu ono g'ẹphe ha: "Unu wụritaru mu ntse." Ẹphe
bya awupfu iya ntse. Elayịjia bya edozia ọru-ngwẹja Chipfu ono, e nwutsushiwaru
enwutsushi ono.
31 Ọ bya apata mkpuma iri l'ẹbo, nọ-chiru ẹnya ipfu iri l'ẹbo, bụ ụnwu Jiékọpu;
mbụ onye ono, Chipfu pfujeru sụ: "Ẹpha ngu a-bụru Ízurẹlu-a."
32 O gude mkpuma ono kpọkoberu Chipfu ọru-ngwẹja. Ọ bya ebvua nsụ, ha ọsa
bvuphee ọru-ngwẹja ono mgburugburu.
33 Ọ bya edoo nkụ g'ọo-dụ; bya egbua oke-eswi ono bọkashia; doo l'eli nkụ ono. Ọ
sụ: "Unu je ekujishia mini l'ite-mini ẹno; bya awụa l'eli ngwẹja-akpọ-ọku-a; waa lẹ
nkụ-a."
34 Ọ sụ phẹ: "Unu je ekutafụa ya kẹ mgbo ẹbo" Ẹphe je ekutafụa kẹ mgbo labọ.
Ọ sụ phẹ: "Unu je ekutafụa kẹ mgbo ẹto." Ẹphe je ekuta iya kẹ mgbo ẹto.
35 Mini ono nọdu asọshihu l'eli ọru-ngwẹja ono; bya eji nsụ ono, e bvupheru
mgburugburu ono ejiji.
36 O be teke eegweje ngwẹja ụzenyashi; Elayịjia, bụ onye mpfuchiru Chipfu bya
akpụritaru ntse sụ: "Gụbe Chipfu, bụ Chileke kẹ Ébirihamu; mẹ kẹ Áyizaku; mẹ kẹ
Ízurẹlu; menaa g'a maru ntanụ-a l'ọo ngu bẹ bụ Chileke lẹ Ízurẹlu; tẹme waa g'a
maru lẹ mu bụ onye-ozi ngu; waa l'iphe-a, mu meru-a bẹ bụ iphe, ị sụru gẹ mu mee.
37 Zanụ mu oku gụbe Chipfu; zanụ mu oku; k'ọphu ndu-a a-maru l'ọo gụbe Chipfu
bụ Chileke; tẹme ọ bụru ngu bụ onye e-me g'obu phẹ lwaphuta azụ l'ẹka ị nọ."
38 Tọbudu iya bụ; ọku shi l'ẹka Chipfu bụru phaa; bya ekekọta ngwẹja-akpọ-ọku
ono; mẹ nkụ ono; mẹ mkpuma ono; mẹ urwuku, nọ l'alị; bya erichachaa mini ono,
dọru lẹ nsụ ono ericha.
39 Ndu ono l'ophu hụma iphe ono; bya adashịhu kpurumu; rashịa sụ: "Ọo Chipfu
bẹ bụ Chileke! Ọo Chipfu bẹ bụ Chileke!"
40 Elayịjia sụ phẹ: "Unu gudechaa ndu mpfuchiru Balụ. Unu te ekwekwa g'ọ dụru
onye ọphu e-pyofu l'ime phẹ!" Ẹphe gude phẹ; Elayịjia chịta phẹ je lẹ nsụda Kishọnu
je eworu phẹ gbushikọta l'ẹka ono.

Igwe abya mini

41 No iya; Elayịjia sụ Éhabu: "Tụgbua je eria; ngụa; kẹle ẹphu oke mini aphụwaa."
42 Éhabu tụgbua gẹ ya je eria; ngụa. Elayịjia nyihu mkpakpọnu úbvú Kamẹlu ono;
phozeta kpupyabẹ iphu lẹ mgbaka ikpere iya.
43 Ọ sụ nwozi iya: "Tụgbua nta-a je eleẹdu ẹnya l'ụzo eze-ẹnyimu."
Nwozi iya ono tụgbua je elee ẹnya; bya asụ iya: "Ọ tọ dụkwa iphe, nọ l'ẹka ono."
O zia ya nno mgbo ẹsaa.
44 O be lẹ k'ẹsaa; nwozi iya ono sụ: "Lenu; urwukpu, habeẹpho nwanshịi gẹ
mpfụpfumeka nemadzụ bẹ shi l'eze-ẹnyimu erwu eje abya."
Elayịjia sụ iya: "Tụgbua je akaru Éhabu sụ iya: 'Dozia ụgbo-ịnya ngu gbagbụa
lashịa; a -nọnyaa oke mini nmaburu ngu ye.' "
45 A nọtaepho nwanshịi; igwe rwua erwurwu; jihu kpakpalu; phẹrephere ziahaa;
oke mini wata edzedze. Éhabu gbaru lashịa mkpụkpu Jiezerẹlu.
46 Ike Chipfu bya Elayịjia l'ẹhu; ọ rụkota iphe, o yeru l'ẹhu; gbagbụa je agbaghata
Éhabu; vuru iya ụzo gbarwua mkpụkpu Jiezerẹlu.

19

Elayịjia agbaru Jiezebẹlu ọso

1 Éhabu bya akọkotaru Jiezebẹlu iphemiphe, Elayịjia meru; waa g'o gude ogu-echi
gbushikọta ndu mpfuchiru Balụ.
2 Ọo ya bụ; Jiezebẹlu zia nzi g'e je ezia Elayịjia sụ: "G'agwa gwakwa mu ọchi; mbụ
g'o mekwaa mu ọphu ka njọ m'o -betashịa ẹgube nta-a echele ọphu mu emeduru
ndzụ ngu g'ọ dụ g'i meru kẹ ndu mpfuchiru Balụ ono."
3 Elayịjia tsụhu ebvu; bya agbaahaa ọso ndzụ iya. O -rwuẹpho mkpụkpu Biye-
Sheba, dụ l'alị Jiuda; ọ haa nwozi iya l'ẹka ono.
4 Yẹbedua l'onwiya jee ije ujiku ophu bahụ l'echiẹgu. O -rwua l'upfu oshi junipa; ọ
nọ-zeta anọo; bya epfuahaarụ Chileke g'o mee gẹ ya nwụhu. Ọ sụ Chileke: "O jiwaru
mu ẹpho; jiko Chipfu; wotanụ ndzụ mu; kẹle mu ta akadụ ndiche mu phẹ ree."
5 O pfuchaa nno; bya azẹ-zeta l'upfu oshi ono; mgbẹnya tụ iya.
A bya l'amarụ; ojozi-imigwe lanụ bya akpaa ya ẹka sụ: "Gbẹshi; ria nri."
6 Elayịjia bya achịkaa ẹnya hụma ishi buredi, e gheru l'ovokọku waa ite, mini nọ,
a sụberu iya l'ụzo ishi. Ọ bya eria; ngụa; bya azẹ-zeta ọzo.
7 Ojozi Chipfu ono bya alwaphuta azụ kẹ mgbo labọ; bya akpaa ya ẹka sụ: "Gbẹshi;
ria nri; ọdumeka bẹ ije ọbu a-panụkakwa ngu ẹka."
8 Ọ bya agbalihu ria; ngụa. O gude ike nri ono, o riru ono jee ije ụkporo abalị labọ;
eswe l'ẹnyashi jasụ o jerwua úbvú Horẹbu, bụ iya bụ úbvú Chileke.
9 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ọ bahụru l'ọgba je akwaa l'ẹnyashi iya. Chipfu bya epfuaru
iya opfu sụ: "?Bụ gụnu bẹ iime l'ẹka-a Elayịjia?"
10 Elayịjia sụ: "Iphe kẹ gụbe Chipfu; mbụ Chileke, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ aphụ
mu l'obu aphụshi mu iya ike. Noo kẹle ndu Ízurẹlu bẹ gwọbewaru ọgbandzu ngu;
bya enwutsushiwa ọru-ngwẹja ngu; gude ogu-echi tụko ndu mpfuchiru ngu gbushia;
ọ bụwaru mbẹdua nkịnyi mu bẹ phọduru nụ. Nta-a bẹ ẹphe achọfuwaa ishi ndzụ
mu."
11 Chipfu sụ: "Ngwa; lụfu je apfụru l'iphu Chipfu l'eli úbvú; kẹle Chipfu abya
aghata."
Tọbudu iya bụ; oke phẹrephere, parụ ẹka bya eziahaa; agbawashị úbvú ono; bya
agbakpọshi eze mkpuma, dụgbaa l'úbvú ono kẹ yọgiri yọgiri l'iphu Chipfu. Ọle
Chipfu ta anọdu lẹ phẹrephere ono. Phẹrephere ono zibuhuẹpho; alị wata anma
jiijiijii. Ọphu Chipfu ta nọdu l'alị-ọnma-jiijiijii ono.
12 Alị ono, nmabuhuẹpho jiijiijii; ọku bya nkiya; ọphu Chipfu ta nọdu l'ọku ono.
Ọku ono nyịhuepho; e pfua nwa nwirinwiri opfu.
13 Elayịjia nụma iya; bya egude uwe iya kwechia onwiya iphu; lụfuta bya apfụru
l'ọnu ọgba ono.
Ọ dụru olu-opfu sụru iya: "?Bụ gụnu bẹ iime l'ẹka-a Elayịjia?"
14 Elayịjia sụ: "Iphe kẹ gụbe Chipfu; mbụ Chileke, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ aphụ
mu l'obu aphụshi mu iya ike; noo kẹle ndu Ízurẹlu bẹ gwọbewaru ọgbandzu ngu;
tẹme ẹphe nwutsushiwa ọru-ngwẹja ngu; gude ogu-echi tụko ndu mpfuchiru ngu
gbushia; ọ bụwaru mbẹdua nkịnyi mu bẹ phọduru nụ. Nta-a bẹ ẹphe achọfuwaa
ishi ndzụ nkemu."
15 Chipfu sụ iya: "Laphu azụ shia ụzo ọphu i shiru jeshia echiẹgu Damasụkosu.
Teke i jerwuẹrupho; wụa Hazẹlu manụ l'ishi g'ọ bụru eze ndu Arámu.
16 L'ị wụa Jiehu; nwa Nimushi manụ l'ishi g'ọ bụru eze ndu Ízurẹlu; l'ị wụa Elayịsha
nwa Shafatu kẹ mkpụkpu Abẹlu-Mehola manụ l'ishi g'ọ nọchia ẹnya ngu bụru onye
mpfuchiru Chileke.

17 Onye ọphu gbalarụ nụ ọphu Hazẹlu e gudedu ogu-echi gbua ya; Jiehu egbua ya.
Onye gbalarụ nụ ọphu Jiehu e gudedu ogu-echi gbua ya; Elayịsha egbua ya.
18 G'ọ dụhabekponu bẹ mu dobeẹleru-a ụnu ụmadzu iri l'ẹsaa l'ụkporo ụmadzu
iri l'alị Ízurẹlu, bụ ndu te wotajẹduru ikpere phẹ gbushiru Balụ; baarụ iya ẹja; ọphu
ẹphe te tsutsujeduru iya ọnu."

Elayịjia yẹe Elayịsha

19 Ọo ya bụ; Elayịjia shi l'ẹka ono lụfu; je ahụma Elayịsha nwa Shafatu l'ẹka o gude
oke-eswi ụkporo l'ẹno, a jịgbaaru ẹbo ẹbo arwaze alị. Elayịjia jeru jepfushia ya; bya
ewota ukpo iya gbaphua ya l'ẹhu.
20 Elayịsha gbadogbua oke-eswi ono; gbatsoru Elayịjia. Elayịsha sụ: "Gẹ mu
tsutsufua ne mu waa nna mu ọnu gẹ mu abyawarọ etsoru ngu." Elayịjia sụ iya:
"Laphu azụ. ?Ii-tsoru mu kẹ gụnu?"
21 Elayịsha parụ iya haa laphushia azụ; je egbushikọta oke-eswi iya phọ. O gude
oshi ono, e gude gakọo phẹ ono shia anụ phẹ; woru iya kekashịaru ndiphe; ẹphe taa.
Ọ gbẹ teke ono gbalihu tsoru Elayịjia; jeahaarụ iya ozi.

20

Bẹnu-Hadadu etso ndu Saméríya ọgu

1 Bẹnu-Hadadu, bụ eze ndu Arámu bya achịkobe ndu ojọgu iya l'ophu. Yẹle ndu eze
ụkporo l'iri l'ẹbo tụko swịru; waa ịnya; mẹ ụgbo-ịnya. Ẹphe je ekepheta mkpụkpu
Saméríya; tsoo phẹ ọgu.
2 O zia ndu-ozi g'e je l'ime mkpụkpu je ezia Éhabu, bụ eze ndu Ízurẹlu sụ iya lẹ
Bẹnu-Hadadu sụru-a:
3 "Mkpọla-ọchaa ngu waa mkpọla-ododo ngu bụkotawa nkemu; unyomu ngu waa
ụnwegirima ngu ndu ọphu kakọta ama mma bụkwarupho nkemu."
4 Eze ndu Ízurẹlu sụ: "Gụbe eze, bụ nnajịuphu mu; ọo g'i pfuru buẹpho g'ọ dụ;
mbẹdua mẹ iphemiphe, mu nweru bẹ bụkota nkengu."
5 Ndu ozi ono bya alaphu azụ ọzo je asụ: "Bẹnu-Hadadu bẹ sụru lẹ-a: 'Mu zihawaru
g'ị chịta mkpọla-ọchaa ngu; mẹ mkpọla-ododo ngu; mẹ unyomu ngu phẹ; waa
ụnwegirima ngu nụ mu.
6 Ọle-a; ẹgube nta-a echele bẹ mu e-ye ndu-ozi mu g'ẹphe bya etsoru ụlo ngu; mẹ
ụlo ndu-ozi ngu vọchachaa pfurupfuru. Iphe, bụkpoo iphe, dụ ngu ùbvù l'ẹnya bẹ
ẹphe e-gwetakọta.' "
7 Tọbudu iya bụ; eze ndu Ízurẹlu bya ekukọbe ndu bụ ọgerenya alị ono l'ophu sụ
phẹ: "?Unu hụmadupho gẹ nwoke-a achọ mu opfu? O ziru ozi gẹ mu nụ iya unyomu
mu; mẹ ụnwegirima mu; mẹ mkpọla-ọchaa mu; waa mkpọla-ododo mu; ọphu mu
ta jịkakwaru."
8 Ndu bụ ọgerenya ono g'ẹphẹ ha; mẹ ndu Ízurẹlu l'ophu sụ: "Ta ngashịru iya nchị;
ọphu i kwetakwa iphe, o pfuru."
9 Ọo ya bụ; Éhabu ziphu ndu ono, Bẹnu-Hadadu ziru ozi ono azụ sụ: "Unu karụ
nnajịuphu mu, bụ eze sụ iya lẹ-a: 'Iphe ono, i vu ụzo sụ gẹ mụbe onye-ozi ngu mee
ono bẹ mu e-mekọta. Ọle k'ikpazụ-a bẹ mu ta adụdu ike eme-o!' " Ndu ono, byaru
ozi ono lụfu; je ezia Bẹnu-Hadadu iphe, e ziru phẹ.
10 Bẹnu-Hadadu bya ezia Éhabu ozi ọzo; sụ: "G'agwa gwakwa mu ọchi; mbụ g'o
mekwaa mu ọphu ka njọ m'urwuku, nọ lẹ mkpụkpu Saméríya phọdukpowaa ọphu
sụru gẹ ndu tso mu nụ e-kpotachaa ya mkpoji-ẹka."
11 Eze ndu Ízurẹlu sụ: "Unu karụ iya l'onye kwarụ onwiya ngwọgu ta abajẹdu aba;
gbahaẹpho teke ọ lwụ-kpecharu l'ọgu."

12 Ọ bụru gẹ Bẹnu-Hadadu nọ lẹ m̀kpù angụ mẹe yẹe ndu eze, yẹe ya nọ bẹ a byaru
ezia ya ozi ono. Ọ sụ ndu nkiya: "Unu kwakọbe k'ọgu." Ọo ya bụ; ẹphe kwakọbe
onwophẹ k'etso mkpụkpu Samériya ọgu.

Éhabu alwụ-kpee Bẹnu-Hadadu

13 No iya; o nweru onye mpfuchiru Chileke, byapfutaru Éhabu, bụ eze ndu Ízurẹlu
bya asụ iya: "Chipfu sụru-a: '?Ị hụmaru ikpoto ndu-a? Mu e-woru phẹ ye ngu l'ẹka
ntanụ-a; g'ịi-makwanụru l'ọo mu bụ Chipfu.' "
14 Éhabu sụ: "?Bụ onye bẹ e-me iya nụ?"
Onye mpfuchiru Chileke ono sụ: "Chipfu sụru: 'Ọo ụnwokorobya ndu ojọgu ndu-
ishi ọhamoha ono bẹ e-me iya nụ.' "
Tọbudu iya bụ: Éhabu sụ: "?Bụ ndu ole a-wata ọgu ọbu?"
Onye mpfuchiru Chileke ono sụ: "Ọo unubẹdua."
15 Tọbudu iya bụ; ọ bya achịkobe ụnwokorobya, bụ ndu ojọgu ndu-ishi ọhamoha
ono. Iphe, ẹphe dụ bụru ụkporo ụmadzu iri lẹ nanụ l'ụmadzu iri l'ẹbo. E mechaa;
ọ bya achịkobe ndu Ízurẹlu ndu ọphu tụkoru dụ ụnu nemadzụ iri l'ẹsaa l'ụkporo
ụmadzu iri.
16 Ọ bụru l'eswe bẹ ẹphe tụgburu jeshia; mbụ teke Bẹnu-Hadadu nọ lẹ m̀kpù
ngụwaa mẹe k'ọphu ọ tsụ iya atsụtsu; yẹle ndu eze ụkporo l'iri l'ẹbo phọ, eeyetaru
iya ẹka phọ.
17 Ụnwokorobya ndu ojọgu ndu-ishi ọhamoha ono vuru ụzo tụgbua.
Ndu Bẹnu-Hadadu yefuhawaru g'ẹphe kwabẹ; bya agbaarụ iya ama; sụ: "Unwoke
shikwa lẹ Samériya eje abya."
18 Bẹnu-Hadadu sụ: "Teke ẹphe byaru kẹ nchị-ọdu-doo; unu kpụkoo phẹ lẹ ndzụ;
teke ọ bụ k'ọgu bẹ ẹphe abya; unu kpụkokwa phẹ phọ lẹ ndzụ."
19 Ụnwokorobya ndu ojọgu ono vuru ụzo wụfuta lẹ mkpụkpu; ndu ojọgu ọzo nọdu
etso phẹ etsotso.
20 Onyenọnu gbukọtaepho onye ọphu yẹ ya wọgbaberu ọgu. Ọ nwụepho nno; ndu
Arámu yee ọkpa l'ọso; ndu Ízurẹlu chịpyabe phẹ. Bẹnu-Hadadu, bụ eze ndu Arámu
nọdu l'eli ịnya iya gbalaa. Yẹe ndu agbaru iya l'ịnya tụko gbalaa.
21 Eze ndu Ízurẹlu chịpyabe phẹ je egudegbaa ịnya phẹ; mẹ ụgbo-inya phẹ; bya
egbua ndu Arámu k'ọphu parụ ẹka apaa.
22 E mechaẹpho; onye mpfuchiru Chileke ono byapfuta eze ndu Ízurẹlu ono bya
asụ iya: "Unu jekwa emee onwunu g'unu kaba eshihu ike; maru iphe, unu e-me. Noo
kẹle apha gbaẹrupho bẹ eze ndu Arámu a-byakwa etsoo ngu ọgu ọzo."
23 No iya; ndu-ishi ozi eze ndu Arámu bya epfuaru iya sụ: "Iphe, meru g'o gude
ndu Ízurẹlu ka anyi ọkpehu bụ l'agwa phẹ bụ agwa eli úbvú. Ọ -bụru l'anyi l'ẹphe
lwụru ọgu ono l'ẹka dụ baswaa; bẹ anyi a-kakwa phẹ ọkpehu.
24 Iphe, ii-me bụ g'i wofuchaa ndu eze phọ l'ọnodu phẹ; wotachia ndu-ishi ndu
ojọgu dochia ẹnya phẹ.
25 L'ị chịta ndu ojọgu, ha gẹ ndu e gburu egbugbu yekwaa lẹ ndu ojọgu; mẹ ịnya, ha
g'ọphu tuphashịhuru nụ; mẹ ụgbo-ịnya, ha g'ọphu tuphashịhuru nụ kwaphọ; g'anyi
jepfu phẹ ọgu l'ẹka dụ baswaa. Anyi kafụtaje phẹ ọkpehu." Ọo ya bụ; Bẹnu-Hadadu
kweta; bya emee iphe, ẹphe pfuru iya.
26 Apha sụgbaepho ishi; Bẹnu-Hadadu chịkobe ndu Arámu; ẹphe jeshia mkpụkpu
Afẹku; g'ẹphe je etsoo ndu Ízurẹlu ọgu.
27 A bya akpakọo ndu Ízurẹlu; ẹphe kwakọbekwapho; bya awụ-pfushia phẹ. Ndu
Ízurẹlu dọru uzi labọ g'ụnwu ndọkobe eghu; ghaaru ndu Arámu iphu; obenu lẹ ndu
Arámu tụkoru obotẹgu sweta.

28 Onye kẹ Chileke bya eje asụ eze ndu Ízurẹlu: “Chipfu sụru-a: ‘Eshi ọphu ndu
Arámu gude ọnu phẹ sụ lẹ Chipfu bẹ bụ agwa, ereje ire l'eli úbvú; l'ọ tọ bụdu agwa
ereje ire lẹ nsụda nsụda; bẹ mu a-chịta ikpoto ndu-a g'ẹphe ha ye ngu l'ẹka; g'ị
makwanụru l'ọo mu bụ Chipfu.’ ”
29 Ẹphe dọru chebegbachaa ibe phẹ iphu ẹgube ono abalị ẹsaa. O be lẹ mbọku
k'ẹsaa; ẹphe wọgbabe ọgu ono. Ndu Ízurẹlu gbua ndu Arámu ụkporo ụnu unwoke
iri l'ẹbo; l'ụnu iri*, bụ ndu ojọgu o-je-l'ọkpa l'ujiku lanụ.
30 Ndu ọphu e gbuphodoru gbaba lẹ mkpụkpu Afẹku; igbulọ mkpụkpu ono zeshihu
tugbua ụkporo ụnu nemadzụ ugbo ẹto; l'ụnu ẹsaa; l'ụkporo ụmadzu iri†. Bẹnu-
Hadadu gbalaa je edomia onwiya l'ime ime ụlo, dụ lẹ mkpụkpu ono.

Éhabu edobe Bẹnu-Hadadu ndzụ

31 Ndu ozi Bẹnu-Hadadu bya asụ iya: “Lenu; anyi nụmaru lẹ ndu eze ndu Ízurẹlu
bẹ aphụje obu-imemini. G'anyi gbaphua uwe-aphụ l'upfu; rịkua onwanyi eri l'ishi;
jepfushia eze ndu Ízurẹlu. ?A maru; o-dobe ngu ndzụ.”
32 Ọo ya bụ; ẹphe bya agbaphua uwe-aphụ l'upfu; rịkua eri l'ishi jepfushia eze ndu
Ízurẹlu je asụ iya: “Onye-ozi ngu Bẹnu-Hadadu sụru jiko g'i dobe nụ iya ndzụ.”
Eze jịa sụ: “?Ọ nọkwadu-a ndzụ? Ọo nwune mu bẹ ọ bụ.”
33 Ndu ozi Bẹnu-Hadadu ono nọdu egekpọepho iphe, e-shi iya l'ọnu fụta. Ẹphe
nalitakebe iya opfu ono l'ọnu; sụ: “Ee; mbụ nwune ngu Bẹnu-Hadadu.”
Ọ sụ phẹ: “Unu je eduta iya g'ọ bya.” Bẹnu-Hadadu byaẹpho; Éhabu mee g'o
nyikota ụgbo-ịnya iya.
34 Bẹnu-Hadadu sụ iya: “Mkpụkpu ono, nna mu natarụ nna ngu ono bẹ mu a-nụ-
phukọta ngu azụ; l'i meta ẹka aa-nọduje azụru ngu aswa lẹ Damasụkosu ẹgube ono,
nna mu meru lẹ Saméríya.”
Éhabu sụ: “Mu e-gude k'ọgbandzu-a haa ngu g'ị lashịa.” Ọo ya bụ; yẹe ya gbaa
ndzụ; Éhabu parụ iya haa; ọ lashịa.

Aanma Éhabu ikpe ẹhu Bẹnu-Hadadu

35 O nweru onye lanụ l'ime ọgbo ndu mpfuchiru Chileke, Chipfu byaru epfuaru g'ọ
sụ onye ọphuu: “Jiko chia mu iphe.” Onye ono jịka iya echi iphe ono.
36 Tọbudu iya bụ; onye mpfuchiru Chileke ono sụ iya: “Lenu; eshi ọphu ị jịkaru
eme iphe, Chipfu pfuru; bẹ i -bebeẹpho haa mu l'ẹka-a lụfu; oduma adzugbua ngu.”
Alụfu, nwoke ono harụ iya lụfu; oduma hụma iya woru iya dzugbua.
37 Onye mpfuchiru Chileke ono bya ahụma onye ọzo bya asụ iya: “Jiko chia mu
iphe.” Onye ono wagọchaa ya awagọ; chibashịa ya ẹhu ọ́nyá.
38 Onye mpfuchiru Chileke ono lụfu; je apfụru l'agụga ụzo; nọdu kwabẹru eze. O
gude iphe kechia onwiya iphu; g'a ta maru iya.
39 O be teke eze ghatajẹerupho; onye mpfuchiru Chileke ono kua ya oku sụ: “Mụbe
onye-ozi ngu bẹ bahụru l'echilabọ ọgu; o nweru nwoke lanụ ghakọberu duta onye
ọ kpụtaru lẹ ndzụ bya asụ mu: ‘Chee onye-a nche; ọ -bụru l'ọ gbalarụ; bẹ ii-gude
ishi ndzụ nkengu pfụa ụgwo iya; teke ọdumeka l'ị pfụa mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ
talẹntu lanụ.’
40 Tọbudu iya bụ; mụbe onye-ozi ngu gbẹ phube iphu eme iphe ọzo; nwoke ono
gbalaa.”
Eze ndu Ízurẹlu sụ iya: “Ọo iphe, gbaru ngu nụ bụ ono. Ọ bụru ngu bẹ o
shiẹkwapho l'ọnu.”

---

* **20:29 20:29** Bụ iya bụ 100,000 lẹ mbekee. † **20:30 20:30** Bụ iya bụ 27,000 lẹ mbekee.

41 Ọo ya bụ; onye mpfuchiru Chileke ono; bya aphụfu-kebe iphe ono, o gude kechia onwiya iphu ono; eze ndu Ízurẹlu bya amaru l'ọo onye lanụ lẹ ndu mpfuchiru Chileke bẹ ọ bụ.
42 Ọ sụ eze: "Chipfu sụru-a: 'Eshinu ị harụ onye mu sụru g'e mee omeliwe; ọ laa kẹ mmanụ; bẹ ishi ndzụ ngu a-laa l'ụgwo ishi ndzụ nkiya; ndu nkengu alaa l'ụgwo ndu nkiya.' "
43 Eze ndu Ízurẹlu gude iwe; mẹ ẹhu-eghu tụgbua lashịa ibe iya lẹ Saméríya.

21

Mgbabu vayịnu Nabọtu

1 O nweru opfu-vayịnu, nọ lẹ mkpụkpu Jiezerẹlu lẹ mgboru ibe Éhabu, bụ eze lẹ Saméríya. Onye nwe iya nụ bụ Nabọtu, onye mkpụkpu Jiezerẹlu.
2 A nọnyaa; Éhabu sụ Nabọtu: "Nụnu mu opfu-vayịnu ngu-a gẹ mu mee mgbabu, mu a-kọbeje ẹba; eshi ọphu ọ nọ-kube ibe mu. Mu e-gude opfu-vayịnu ọphu kakpọroo ya ree gbanweta ngu iya; ọzoo lẹ mu gude okpoga pfụa ngu aswa iya; mẹ obeta aswa iya bụru gụnu."
3 Nabọtu sụ Éhabu: "Gẹ Chipfu te ekwekwa gẹ mu woru oke alị nna mu phẹ nụ ngu."
4 Éhabu gude ẹhu-eghu; vụa ọvuma lashịa ibe iya; kẹle Nabọtu, bụ onye Jiezerẹlu bẹ sụru lẹ ya taa nụdu iya oke alị nna iya phẹ. O je azẹe l'iphe-azẹe ya; gbanwụbe iphu; jịka eri nri.
5 Jiezebẹlu, bụ nyee ya bya abyapfuta iya; bya asụ iya: "?Bụ gụnu kpatarụ iphe, ẹhu eghu ngu eghu kẹ g'i ti ri nri?"
6 Éhabu sụ iya: "Iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ mu pfuru Nabọtu onye Jiezerẹlu g'ọ nụ mu opfu-vayịnu iya gẹ mu pfụa ya aswa iya l'okpoga; ọdumeka gẹ mu gbẹchia nụ iya opfu-vayịnu ọzo l'ụgwo iya; m'ọ -bụru l'ọ dụ iya ree. Obenu l'ọ sụru lẹ ya ta anụdu mu opfu-vayịnu iya anụnu ophu."
7 Nyee ya ono, bụ Jiezebẹlu sụ iya: "?Bụkwadu ngu-a bụ eze ndu Ízurẹlu tọo? Gbalihu ria nri; g'ẹhu tsọo ngu ụtso. Mu a-natarụ ngu-a opfu-vayịnu Nabọtu, bụ onye Jiezerẹlu ono."
8 No iya; Jiezebẹlu bya egude ẹpha Éhabu deshia ẹkwo-ozi; gude iphe-ọhubama, Éhabu egudeje anyachishi ẹkwo ozi nyachishia ya; woru iya keshiaru ndu bụ ọgerenya; mẹ ndu nweru ẹnya, bụ ndu ẹphe lẹ Nabọtu tụkoru buru lẹ mkpụkpu.
9 Iphe, o deru l'ẹkwo-ozi ono bụ:
"Unu tụa ọnu mbọku unu a-swị ẹgu. O -be mbọku ono; unu dobe Nabọtu l'ọnodu, ha shii l'echilabọ ọha.
10 Unu eyeru iya ndu bụ ọgalemkpa nemadzụ labọ g'ẹphe nọdu iya l'iphu; boo ya ibo; sụ l'o pfubyiru Chileke; bya epfubyia eze. Teke ono; unu akpụfu iya je atugbua lẹ mkpuma."
11 Tọbudu iya bụ; ndu mkpụkpu ono; mbụ ndu bụ ọgerenya; mẹ ndu nweru ẹnya, bu lẹ mkpụkpu Nabọtu phẹ mee gẹ Jiezebẹlu pfuru phẹ l'ẹkwo-ozi ono, o deru keshiaru phẹ ono.
12 Ẹphe bya atụa ọnu mbọku aswị ẹgu; woru Nabọtu dobe l'ọnodu, ha shii l'echilabọ phẹ.
13 Ndu ọgalemkpa labọ bata bya anọdu iya l'iphu; boahaa ya ibo sụ: "Nabọtu pfubyishiru Chileke; bya epfubyishikwaphọ eze." Noo ya bụ; ẹphe kpụfu iya l'azụ mkpụkpu; je atugbua ya lẹ mkpuma.

14 Tọbudu iya bụ; ẹphe zia Jiezebẹlu; sụ: "A tugbuakwaru Nabọtu lẹ mkpuma; ọ
nwụhuwaa ọbu."
15 Anụma, Jiezebẹlu anụma l'a tụ-gbuwaru Nabọtu lẹ mkpuma; ọ sụ Éhabu:
"Tụgbua je anata opfu-vayịnu Nabọtu onye Jiezerẹlu phọ; mbụ ono, ọ jịkaru lẹ ya taa
nụdu ngu g'ị pfụa ya okpoga ono. Noo kẹle Nabọtu ta anọhedu ndzụ; ọ nwụhuwaru."
16 Tọbudu iya bụ; Éhabu nụmaepho lẹ Nabọtu bẹ nwụhuwaru nụ; ọ gbalihu jeshia
l'opfu-vayịnu Nabọtu, bụ onye Jiezerẹlu ono; gẹ ya nata iya nworu.

Elayịjia epfu iphe, e-me Éhabu

17 Noo ya; Chipfu bya epfuaru Elayịjia, bụ onye Tishibe sụ:
18 "Gbalihu; je Saméríya; jepfu Éhabu, bụ eze ndu Ízurẹlu ono. Ẹka ọ nọ nta-a bụ
l'opfu-vayịnu Nabọtu; l'ẹka-a, oome g'ọ nata iya nworu.
19 Karụ iya lẹ Chipfu sụru-a: '?I gbuchaaru nemadzụ; bya anafụa ya iphe iya?' Sụ
iya lẹ Chipfu sụru-a: 'Ọo ẹka ono, nkụta nọ richaa mee Nabọtu ono bẹ nkụta a-nọdu
richaa mee nkengu!' "
20 Éhabu sụ Elayịjia: "?Ị chọwaru mu bya; gụbe onye ọhogu mu?"
Elayịjia sụ iya: "Ee; mu chọwaru ngu bya; kẹle i wowaru onwongu haarụ eme
ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu.
21 Hụma ahụma lẹ mu e-me g'ẹjo-iphe dapfuta ngu. Awa ngu bẹ mu a-za l'ẹza;
tẹme iphe, bụkpoo onye bụ nwoke l'ibe gụbe Éhabu bẹ mu e-kpo g'e kpoje ntụ-a l'alị
Ízurẹlu: ohu; mẹ amadụ.
22 Mu e-me ọnu-ụlo ngu gẹ kẹ Jierobowamu nwa Nebatu; mẹ kẹ Basha nwa Ahayịjia;
noo kẹle ị kpatsuru mu ẹhu-eghu; tẹme i mee gẹ ndu Ízurẹlu mee iphe-ẹji.
23 "A bya l'ẹhu Jiezebẹlu bẹ Chipfu pfukwarụpho sụ: 'Ọo nkụta a-ta Jiezebẹlu l'ime
mkpụkpu Jiezerẹlu.'
24 "Ndibe Éhabu phẹ onye ọphu nwụhuru lẹ mkpụkpu bẹ bụ nkụta a-ta onye ọbu.
Onye ọphu nwụhuru l'ọma ẹgu bẹ bụ ẹnu, ephe l'eli a-vụka anụ iya."
25 Ọ tọ dụdu onye ẹjo-iphe nkiya dụta-bejeru gẹ kẹ Éhabu. O woru onwiya ree
eme ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Ọ bụru nyee ya, bụ Jiezebẹlu bẹ kwarụ iya ye.
26 O meru akpamara; kẹle ọ gwarụ agwa gẹ ndu Amọru ono, Chipfu chịfuru l'iphu
ndu Ízurẹlu ono.

Iphe, Ehabụ meru erwu iya l'ẹhu

27 Noo ya; Éhabu nụmachaepho opfu ono; ọ gbajashịa uwe iya; yee uwe-aphụ;
swịahaa ẹgu; azẹjeepho l'uwe-aphụ ono; bya anọduje ejephe kẹ gọlogolo.
28 Chipfu bya epfuaru Elayịjia, bụ onye Tishibe sụ:
29 "?Ị hụmaru gẹ Éhabu gbẹ bya ewozeta onwiya alị l'iphu mu? Eshinu o wozetaru
onwiya alị l'iphu mu bẹ mu tee meẹdu g'ẹjo-iphe ono bya teke ọ nọ ndzụ. Mu e-
doberu iya ọnu-ụlo iya yẹle ụnwu iya."

22

Mayịkaya aphụ ọphulenya ẹhu Éhabu
(2Iphe 18:2-27)

1 A nọo apha ẹto; ọphu ndu Arámu waa ndu Ízurẹlu ta alwụduru ọgu.
2 Ọ bụru l'ime apha k'ẹto ono bẹ Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda kpapfuru Éhabu,
bụ eze ndu Ízurẹlu.

3 Eze ndu Ízurẹlu bẹ pfuhawaru ndu-ozi iya sụ: "?Unu maru-a l'ọo anyịbedua nwe
mkpụkpu Ramotu, dụ l'alị Giladu; ọphu ọ dụdu iphe, anyi eme g'ee-shi g'anyi je anata
iya eze ndu Arámu?"
4 Ọo ya bụ; ọ jịahaa Jiehoshafatu; sụ: "?Ii-tsoru mu jee ọgu lẹ mkpụkpu Ramotu,
dụ l'alị Giladu tọo?"
Jiehoshafatu sụ eze ndu Ízurẹlu ono: "Mu lẹ ngu tụkokwaru bụru nanụ. Ndibe
mu; waa ndu nkengu bụru nanụ; ịnya mu; mẹ ịnya nkengu bụru nanụ."
5 Jiehoshafatu sụ iya: "Vuadaru ụzo maru iphe, Chipfu e-pfu."
6 Tọbudu iya bụ; eze ndu Ízurẹlu bya achịkobe ndu mpfuchiru, rwuru l'ụnu
nemadzụ bya ajịa phẹ; sụ: "?Bụ gẹ mu je etsoo ndu mkpụkpu Ramotu, dụ l'alị Giladu
ọgu; tọo gẹ mu te ejeshi?"
Ẹphe sụ iya: "Jeshia; lẹ Nnajịuphu e-worụ-a mkpụkpu ono ye gụbe eze l'ẹka."
7 Jiehoshafatu sụ: "?Tọ dụedu onye mpfuchiru kẹ Chipfu, nọ l'ẹka-a g'anyi kpata
iya ishi?"
8 Eze ndu Ízurẹlu sụ Jiehoshafatu: "O nwefukwaru onye lanụ, anyi e-shi l'ẹka iya
kpata Chipfu ishi ọbu. Ọle ọ dụ mu ashị; noo kẹle o to pfujeduru opfu ọma l'ẹhu mu;
gbahaẹpho ẹjo iya. Onye ọ bụ bẹ bụ Mayịkaya nwa Imula."
Jiehoshafatu sụ: "Eze; te epfubaẹkwa ẹgube ono."
9 Tọbudu iya bụ; eze ndu Ízurẹlu bya ekua onye-ozi iya lanụ sụ iya: "Je ekua
Mayịkaya nwa Imula g'ọ bya ntanta-a."
10 No iya; eze ndu Ízurẹlu yẹe Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda yegbachaa uwe eze
phẹ; sụgachaaru l'aba-eze phẹ l'ẹka eechije balị, nọ l'ọnu-abata mkpụkpu Saméríya;
ndu mpfuchiru ono g'ẹphe ha nọdu phẹ l'iphu epfugbaa iphe, ẹphe epfu.
11 Zedekaya, bụ nwa Kenana bya egude iphe-ígwè meshia ụpyi; bya asụje: "Chipfu
sụru-a: 'Ọo ụpyi-a bẹ ịi-dụ ndu Arámu jasụ ẹphe alakọta l'iyi.' "
12 Ndu mpfuchiru ono g'ẹphe ha nọdu epfukọta iphe lanụ; asụje: "Jeshia ọgu lẹ
mkpụkpu Ramotu, dụ l'alị Giladu; je alwụ-kpee; kẹle Chipfu e-woru-a mkpụkpu ono
ye gụbe eze l'ẹka."
13 Tọbudu iya bụ; onye-ozi ono, jeru eku Mayịkaya ono bya asụ iya: "Lenu; ndu
mpfuchiru ọphuu bẹ tụkokwaru wụa ọnu nanụ; tụko epfu lẹ k'ọma a-dụru eze. Jiko
g'opfu unu l'ẹphe bụkwaru nanụ; g'i pfua opfu, dụ ree."
14 Mayịkaya sụ: "Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bẹ bụepho iphe, Chipfu pfuru
mu bẹ mu e-pfu."
15 Mayịkaya bya ejerwua ibe eze; eze sụ iya: "Mayịkaya; ?bụ g'anyi jee ọgu lẹ
mkpụkpu Ramotu, dụ l'alị Giladu; tọo g'anyi te ejeshi?"
Mayịkaya sụ iya: "Ngwanụ! Unu jenụ je alwụ-kpee phẹ. Chipfu e-woru-a mkpụkpu
ono ye gụbe eze l'ẹka."
16 Eze bya asụ iya: "?Bụ ugbo ole bẹ mu a-rwọ ngu g'i gude ẹpha Chipfu ribuaru
mu angụ l'ọ tọ dụdu iphe ọzo, ii-pfuru mu; gbahaẹpho ọkpobe-opfu?"
17 Ọo ya bụ; Mayịkaya sụ: "Mu hụmaru gẹ ndu Ízurẹlu l'ophu gbakashịhuru nanụ
nanụ aghaphe l'ọma úbvú g'atụru, enwedu onye-nche. Chipfu sụ: 'Ndu-a bẹ te
enwedu nnajịuphu; g'onyenọnu lashịa ibe iya l'ẹhu-guu.' "
18 Eze ndu Ízurẹlu sụ Jiehoshafatu: "?Mu ta asụduru ngu l'ọ tọ byadu epfu iphe, dụ
ree l'ishi mu; gbahaẹpho ẹjo iya?"
19 Mayịkaya nọdu epfu iphe, oopfu sụ: "Ngwa; ngabẹ nchị nụma iphe, Chipfu pfuru:
Mu hụmaru Chipfu g'ọ nọ l'aba-eze iya; ndu ojozi-imigwe pfụ-phee ya mgburugburu;
pfụru iya l'ụzo ẹkutara; mẹ l'ụzo ẹkicha.
20 Chipfu sụ phẹ: '?Bụ onye e-je epfubuta Éhabu g'o jeshia ọgu lẹ mkpụkpu Ramotu,
dụ l'alị Giladu; k'ọphu oo-je anwụhu l'ẹka ono?'

"Onye lanụ -fụta; l'ọ sụ l'ọo g'ee-me iya baa; onye ọzo -bya; l'ọ sụ l'ọo g'ee-me iya bụ ọphuu.
21 E mechaa; ojozi lanụ fụta bya apfụru l'iphu Chipfu sụ: 'Ọo mbędua e-pfubuta iya.'
22 "Chipfu sụ iya: '?Dęnu g'ii-shi pfubuta iya ọbu?'
"Ọ sụ: 'Mu e-je je abụru nwamaa ntuphu-ire je anọdu l'ọnu ndu mpfuchiru Éhabu.'
"Chipfu sụ iya: 'Je; l'ii-pfubuta iya-a; je emee ya nno.'
23 "Ọo ya bụ g'ị maru lę Chipfu yewaru nwamaa ntuphu-ire; ọ nọdukota ndu mpfuchiru ngu-a l'ọnu; tęme Chipfu pfuwaa lę ya e-merwu ngu ęhu."
24 Tọbudu iya bụ; Zedekaya nwa Kenana je erepyaa Mayịkaya ęka l'upfuru nchị; sụ: "?Dęnu gę Unme Chipfu shi lụfu mu l'ęhu; bya epfuru yeru ngu?"
25 Mayịkaya sụ: "Mbọku, ịi-maru bụ mbọku ono, ii-je edomia onwongu l'ime ime mkpuru ono."
26 Eze ndu Ízuręlu bya asụ: "Unu kpụta Mayịkaya kpụ-pfu Amọnu, bụ ọchi-ọha mkpụkpu; waa Jiowashi, bụ nwa eze.
27 Unu asụ phę l'eze sụru-a: 'Unu tụ-chia onye-a l'ọka-mkpọro; nụje iya nri, ha nwanshịi; waa mini jasụ mu ejee lwa l'ęhu-guu.' "
28 Mayịkaya sụ: "Ị -lwawaa l'ęhu-guu; l'ị maru l'ọ tọ bụdu Chipfu bę gbę mu l'ọnu pfua opfu." Ọ bya asụ ndu nọ l'ęka ono g'ęphe tụbe nvọ l'opfu iya ono.

Eegbu Éhabu l'ọgu
(2Iphe 18:28-34)

29 Tọbudu iya bụ; eze ndu Ízuręlu waa Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda chịta ndu ojọgu phę tụgbua jeshia mkpụkpu Ramotu ono, dụ l'alị Giladu.
30 Eze ndu Ízuręlu bya asụ Jiehoshafatu: "Mu e-me onwomu g'a ta maru onye mu bụ; bahụ l'ọgu ono. Gụbedua eyee akpawuru-uwe ngu." Eze ndu Ízuręlu bya emee onwiya g'a ta maru iya bahụ l'ọgu ono.
31 Eze ndu Arámu bę pfuhawaru ndu-ishi ụgbo-ịnya iya, dụ ụmadzu ụkporo l'iri l'ębo; sụ phę: "Unu te etsokwa onye upfu m'ọ bụ onye nta ọgu. Onye unu a-nọdu etso ọgu kpoloko bụ eze ndu Ízuręlu."
32 Ndu-ishi ụgbo-ịnya ono hụmaepho Jiehoshafatu; ęphe sụ: "Wakwa eze ndu Ízuręlu ọbu-o!" Ọo ya bụ; ęphe ghaaru iya iphu g'ęphe tsoo ya ọgu. Jiehoshafatu chishia mkpu.
33 Ndu-ishi ụgbo-ịnya ono bya amaru l'ọ tọ bụdu eze ndu Ízuręlu; ęphe dakọbe haa ya achịchi.
34 O nweru onye ọphu agbaępho apfụ iya l'ęka ọ hụmaru; woru iya gbaa eze ndu Ízuręlu l'ęhu lę mgbaka ęka ngwọgu, ọ kwarụ onwiya dzepfuru edzepfuru. Eze rashịaru onye angaru iya ụgbo-ịnya sụ: "Kpọlaa azụ; pafụ mu l'ọgu-a; kęle e mekawarụ mu iphe ọkpobe emeka."
35 Ọgu ono kpohu ọku lę mbọku ono; e kepyabę eze ekepyabę l'ụgbo-ịnya ono; ęphe lę ndu Arámu nọdu alwụ ọgu ono. Mee, shi l'ęka ono, e mekarụ iya iphe ono nọdu asọshihu l'ọma ụgbo-ịnya ono. O be l'ụzenyashi iya; ọ nwụhu.
36 Ęnyanwu rịbajeepho; e chishia mkpu l'ęka ndu ojọgu ono nọ sụ: "G'onyenọnu lashịa mkpụkpu iya-o; g'onyemonye lashịa alị iya!"
37 Tọbudu iya bụ; eze nwụhu; a palata odzu iya lę mkpụkpu Saméríya bya elia.
38 Ęphe je asaa ụgbo-ịnya ono asasa l'okpuru, dụ lę mkpụkpu Saméríya, bụ ęka ndu agba ụkpara awụje ęhu. Nkụta richaa mee ya ęgube ono, Chipfu pfuhawaru iya ono.

39 A bya l'iphe ọzo, nwụgbaberu nụ teke Éhabu bụ eze; mẹ iphemiphe, o mekọtaru;
mẹ k'ụlo-eze, ọ kpụru gude eze-enyi memaa ya; mẹ kẹ mkpụkpu, ọ kpụshigbaaru
ike bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurẹlu meru.
40 No iya; Éhabu kua mgbẹnya ikpazụ; bya alapfushia nna iya phẹ. Éhazaya, bụ
nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

Teke Jiehoshafatu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 20:31—21:1)

41 Jiehoshafatu nwa Asa bya abụru eze ndu Jiuda l'apha, kwe Éhabu apha ẹno, e
-shi teke ọ watarụ abụru eze ndu Ízurẹlu.
42 Jiehoshafatu nọwaru ụkporo apha l'apha iri l'ise teke ọ watarụ abụru eze. Ọ nọo
l'aba-eze iya ụkporo apha l'apha ise lẹ Jierúsalẹmu. Ẹpha ne iya bụ Azụba nwada
Shilihi.
43 Jiehoshafatu bya etsokọtae phọ ụzo, nna iya, bụ Asa tsoru. Ọphu ọ dụdu ọphu ọ
harụ mẹ nanụ. O meru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu. Ọle ọ tọ lwụduru ẹka aagwajẹ
iphe. Ndu Ízurẹlu nọdu ejeje egwe ngwẹja; bya akpọ ụnwù-isẹnsu ọku l'ẹka ono.
44 Jiehoshafatu mekwarụpho; yẹle eze ndu Ízurẹlu nọdu lẹ nchị-odoo.
45 Iphe ọzo, Jiehoshafatu megbabẹru; mẹ ẹhuka ẹhuka, o mekọtaru; waa g'o gude
lwụa ọgu bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru.
46 Unwoke, anọduje agba ụkpara l'ụlo agwa, bụ ndu ọphu phọduru nụ lẹ teke nna
iya bụ eze; bẹ ọ chịshikotaru l'alị ono.
47 Teke ono bẹ ndu Edọmu te enwedu onye eze; ọ bụru onye nọ-tsotaru eze bẹ bụ
onye-ishi.
48 Jiehoshafatu bya achịru ụgbo-mini, ee-gude agbaru iya nghọ ye g'e gude je alị Ofi
je evuta mkpọla-ododo. Ọle ụgbo-mini ono tsukpọshihuru lẹ Eziyọnu-Geba; ọphu o
to jeẹduru.
49 Ọ bụru teke onoya bẹ Éhazaya nwa Éhabu sụru Jiehoshafatu: “Gẹ ndu-ozi mu
waa ndu-ozi ngu swịjenuru l'ụgbo-mini ono.” Jiehoshafatu jịka.
50 Noo ya; Jiehoshafatu kuru mgbẹnya ikpazụ; bya alapfushia nna iya phẹ. E lia
ya l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ mkpụkpu Dévidi, bụ nna iya. Jiehoramu, bụ nwa iya
nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

Teke Éhazaya bụ eze ndu Ízurẹlu

51 Éhazaya nwa Éhabu bya abụru eze ndu Ízurẹlu l'apha, kwe Jiehoshafatu apha iri
l'ẹsaa, ọ bahụru l'aba-eze ndu Jiuda; ọ bụru eze ndu Ízurẹlu apha labọ lẹ Saméríya.
52 O mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu; bya etsoo ụzo nna iya; mẹ kẹ ne iya; bya etsoo
ụzo Jierobowamu nwa Nebatu; mbụ onye ono, kpatarụ; ndu Ízurẹlu mee iphe-ẹji
ono.
53 Ọ barụ Balụ ẹja; bya ephozeru iya; shi nno kpatsu Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu
ẹhu-eghu, bụ iphe, nna iya meru.

Ẹkwo
Ndu eze
k'ẹbo

Éhazaya ezi g'e jeru iya l'agwa Balụ-Zebọbu

1 Tọbudu iya bụ; Éhabu nwụhuepho; ndu Mówabu wata ekwefụru ndu Ízurẹlu ike.
2 Ọ bụru teke ono bẹ Éhazaya shi l'ọnuzo ụlo-eli iya lẹ Saméríya kabafụ bya adaa meka iphe. Ọ bya ezia ndu-ozi; sụ phẹ: "Unu jeẹshikwa l'ajị lẹ Balụ-Zebọbu, bụ agwa ndu Ẹkuronu g'a maru ?mu l'a-kaa mma l'iphe-a, mu mekarụ-a?"
3 Ọle ojozi Chipfu jeru asụ Elayịjia, onye mkpụkpu Tishibe: "Gbalihu jepfu ndu-ozi eze ndu Saméríya phọ je asụ phẹ: '?Bụ lẹ Chileke ta nọdu l'alị ndu Ízurẹlu meru g'o gude; unu nọdu eje l'ajị lẹ Balụ-Zebọbu, bụ agwa ndu Ẹkuronu?'
4 Ọo ya bụ lẹ-a; Chipfu sụru-a: 'Ị tị byadu agbẹshi agbẹshi l'iphe-azẹe, ẹka i dabyiru ono. Ị nwụhufutajekwa.' " Ọo ya bụ; Elayịjia jeshia.
5 Ndu ozi ono lwaphuta azụ; bya abyapfuta eze; ọ sụ phẹ: "?Dẹnu g'ọ nwụru; unu lwatashịaru azụ?"
6 Ẹphe sụ iya: "O nweru nwoke, byapfutaru anyi bya asụ anyi: 'Unu jepfu eze ono, ziru unu ozi ono je asụ iya lẹ Chipfu sụru-a: ?Bụ lẹ Chileke ta anọdu l'alị Ízurẹlu meru g'o gude i zia g'e jeru ngu l'ajị lẹ Balụ-Zebọbu, bụ agwa ndu Ẹkuronu? Sụ-a; ị tị byadu agbẹshi agbẹshi l'iphe-azẹe ẹka ị dabyiru ono. Ị nwụhufutajekwa.' "
7 Eze bya asụ phẹ: "?Ọ dụ ịdu-agha; mbụ nwoke ono, byapfutaru unu bya epfuaru unu iphe ono?"
8 Ẹphe sụ iya: "O yeru uwe, e meru l'ẹji anụ; iphe, o keru l'upfu bụru akpọ-anụ."
Éhazaya sụ: "Ọ kwa Elayịjia kẹ Tishibe bẹ ọ bụ."

Éhazaya ezi g'e je egude Elayịjia

9 Tọbudu iya bụ; eze bya ezia onye-ishi ndu ojọgu ụkporo labọ l'iri; bya eyeru iya ndu ojọgu iya ono g'ẹphe je egude Elayịjia. Ẹphe rwua; onye-ishi ndu ojọgu ono bya ejepfu Elayịjia lẹ mkpakpọnu úbvú l'ẹka ọ nọ; je asụ iya: "Gụbe onye kẹ Chileke; eze sụru g'i nyizeta!"
10 Elayịjia sụ onye-ishi ndu ojọgu ụkporo labọ l'iri ono: "Ọ -bụru lẹ mu bụ onye kẹ Chileke; g'ọku shikwa l'imigwe bya ekegbushia unu lẹ ndu ojọgu ụkporo labọ l'iri ono, unu l'ẹphe swị ono." Tọbudu iya bụ; ọku shinu l'imigwe bya ekegbushia yẹle ndu ojọgu ụkporo labọ l'iri ono.
11 Eze byakwa ezia onye-ishi ndu ojọgu ụkporo labọ l'iri ọzo; bya eyeru iya ndu ojọgu ụkporo labọ l'iri g'ẹphe je egude Elayịjia. Ẹphe rwua; onye-ishi ndu ojọgu ono sụ iya: "Gụbe onye kẹ Chileke; eze sụru g'i nyizeta ẹgwegwa!"
12 Elayịjia sụ: "Ọ -bụru lẹ mu bụ onye kẹ Chileke; g'ọku shikwa l'imigwe bya ekegbushia unu lẹ ndu ojọgu ụkporo labọ l'iri ono, unu l'ẹphe swị ono." Tọbudu iya bụ; ọku kẹ Chileke shi l'imigwe bya ekegbushikọta yẹle ndu ojọgu ụkporo labọ l'iri ono.
13 Ọo ya bụ; eze byakwa ezia onye-ishi ndu ojọgu ụkporo labọ l'iri k'ẹto iya; bya eyeru iya ndu ojọgu ụkporo labọ l'iri ono. Ẹphe rwua; onye-ishi ndu ojọgu ụkporo labọ l'iri k'ẹto iya ono nyikota; bya ejepfu Elayịjia; je adaa gbushi ikpere l'iphu iya; rwọahaa ya; sụ: "Gụbe onye kẹ Chileke; jiko gụbenu ndzụ mu iphe; mẹ ndzụ ụmadzu ụkporo labọ l'iri-a, bụ ndu-ozi ngu-a. Gụbenu phẹ iphe l'ẹnya nkengu.

14 Lewarọ g'ọku shi l'imigwe bya ekegbushia ndu-ishi ndu ojọgu labọ phọ, vuhawa ụzo bya; mẹ ndu ojọgu ụkporo labọ l'iri iri phọ, ẹphe l'ẹphe swịgbaa phọ. Jiko gụbero ndzụ mu iphe l'ẹnya nkengu."
15 Tọbudu iya bụ; ojozi Chipfu sụ Elayịjia: "Tsoru iya nyize. Ba atsụshi iya ebvu!" Ọo ya bụ; Elayịjia gbalihu tsoru iya nyizeta; ẹphe jepfu eze.
16 Elayịjia sụ eze: "Chipfu sụru-a: '?Bụ lẹ Chileke ta anọdu l'alị ndu Ízurẹlu bẹ meru g'o gude i zia ndu-ozi g'ẹphe jeshiaru ngu l'ajị lẹ Balụ-Zebọbu, bụ agwa ndu Ẹkuronu. Eshi ọphu i meru iya nno bẹ ị tị byadu agbẹshi agbẹshi l'iphe-azẹe ono, ị dabyiru ono. Ị nwụhufutajekwa.' "
17 No iya; Éhazaya nwụhu ẹgube ono, Chipfu shi l'ọnu Elayịjia pfua ya ono.

Jióramu bya abụru eze nọchia ẹnya iya; kẹle Éhazaya ta anwụtaduru nwa nwoke. Ọ bụru l'apha, kwe Jiehoramu, bụ nwa Jiehoshafatu apha labọ, o shi bụtaru eze ndu Jiuda bẹ Jióramu, bụ iya bụ nwune iya byaru abụru eze ndu Ízurẹlu.
18 Iphe ọzo, nwụru nụ teke Éhazaya bụ eze; mẹ iphe, o meru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurẹlu megbabẹru.

2

Chipfu ekuba Elayịjia l'imigwe

1 Teke Chipfu abya egude oke phẹrephere, l'aswore aswore kuba Elayịjia l'imigwe bẹ Elayịjia yẹle Elayịsha nọ l'ije a -gbẹ lẹ mkpụkpu Gilugalu.
2 Elayịjia sụ Elayịsha: "Nọdukwa l'ẹka-a; kẹle Chipfu zikwaru mu gẹ mu je mkpụkpu Bẹtelu."
Elayịjia sụ iya: "Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; tẹme gụbedua nọdu ndzụ g'ị nọ iya-a; bụ g'ọ bụ ire-lanụ lẹ mu ta byadụ aha ngu." Ọo ya bụ ẹphe swịru jeshia Bẹtelu.
3 Ọ bụru lẹ Bẹtelu bẹ ọgbo ndu mpfuchiru Chileke, bu iya nụ wụ-pfutaru Elayịsha bya asụ iya: "?Ị maru-a lẹ Chipfu abya ekuta nnajịuphu ngu ntanụ-a?"
Elayịsha sụ: "Ee; mu makwarụ-a; ọlobu; unu haarọ ono."
4 Elayịjia sụ Elayịsha: "Nọdukwa l'ẹka-a Elayịsha; kẹle Chipfu zikwaru mu gẹ mu je mkpụkpu Jieriko."
Elayịsha sụ iya: "Ọo gẹ Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; tẹme gụbedua nọdu ndzụ g'ị nọ iya-a; bụ g'ọ bụ ire-lanụ lẹ mu ta abyadụ aha ngu." Ọo ya bụ; ẹphe swịru jeshia Jieriko.
5 Ndu ọgbo mpfuchiru Chileke, bu lẹ Jieriko bya awụ-pfu Elayịsha; bya asụ iya: "?Ị maru-a lẹ Chipfu abya ekuta nnajịuphu ngu ntanụ-a?"
Elayịsha sụ: "Ee; mu makwarụ-a; ọlobu; unu haarọ ono."
6 Tọbudu iya bụ; Elayịjia sụ Elayịsha: "Nọdukwa l'ẹka-a; lẹ Chipfu zikwaru mu gẹ mu je ẹnyimu Jiọ́danu."
Elayịsha sụ: "Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; tẹme gụbedua nọdu ndzụ g'ị nọ iya-a; bụ g'ọ bụ ire-lanụ lẹ mu ta abyadụ aha ngu." Ọo ya bụ; ẹphenebo kpọchibe iya.
7 Ụmadzu ụkporo labọ l'ụmadzu iri lẹ ndu ọgbo ndu mpfuchiru Chileke tsoru phẹ; je apfụru ụzenya ele phẹ g'ẹphenebo pfụru l'agụga ẹnyimu Jiọ́danu ono.
8 Elayịjia yefụta uwe-mgbalanụ iya; bya aphụkoo ya aphụko; chia lẹ mini ono; mini ono kekaha ẹbo; ọphuu wụru laa l'ibe iya ọphuu; ọphuu wụru laa l'ibe iya ọphuu; k'ọphu bụ l'ẹphenebo ghaburu l'alị ọkponku.
9 Ẹphe ghabuchaẹpho; Elayịjia sụ Elayịsha: "Pfuaru mu iphe, mu e-meru ngu tẹmanu l'e kuta mu kufu l'ẹka ị nọ."
Elayịsha sụ: "Jiko g'unme, ha gẹ nkengu ugbo labọ dụnu mu l'ẹhu."

10 Elayịjia sụ: "Iphe i pfuru g'e mee atsụkwa l'ẹhu ememe. Ọle-a; ọ -bụru l'ị hụmaru
mu mẹ Chileke kutajẹe mu phọ bẹ ọo-bụkwaru-a nkengu; ọ -dụdu bẹ ọ tọo dụkwa
nno."
11 Noo ya; ẹphe nọdu abọshikpoepho ụja eje; a bya l'amarụ; ụgbo-ịnya, enwu ọku;
mẹ ịnya, enwugbakwaphọ ọku chaa phẹ l'echilabọ; bya ekekaha phẹ. Elayịjia tsoru
oke phẹrephere ono, aswore aswore ono bahụ l'imigwe.
12 Elayịsha hụma iya; o chishia sụ: "Nna mu-e! Nna mu-e! Gụbe onye ono, bụ
ụgbo-ịnya; bya abụru ọ-gba-l'ịnya-ọgu ndu Ízurẹlu!" Ọ hụma-beru iya. Elayịsha ye
ẹka l'uwe, o yeru l'ẹhu zijaha ẹbo.

Elayịsha awata eje ozi iya

13 No iya; Elayịsha chịta uwe Elayịjia, dafụru nụ; ghakọbe laphu azụ je apfụru
l'ọnu ẹnyimu Jiọ́danu.
14 O woru uwe Elayịjia ono, dafụru nụ ono chia lẹ mini; sụ: "?Dẹnu Chipfu; mbụ
Chileke kẹ Elayịjia?" O chiẹ ya phọ lẹ mini ono; o bukaha ẹbo; ọphuu wụru laa ibiya
ọphuu; ọphuu wụru laa ibiya ọphuu. Elayịsha ghata.
15 Ndu ọgbo mpfuchiru Chileke phọ, shi Jieriko phọ; mbụ ndu phọ, shi pfụru
ụzenya ele phẹ ẹnya phọ; hụmaepho Elayịsha; ẹphe sụ: "Unme Chileke ono, shi
dụ Elayịjia l'ẹhu ono dụkwaa Elayịsha l'ẹhu-o!" Ẹphe zefu je agba iya ndzuta; bya
ephozeta l'alị l'iphu iya.
16 Ẹphe sụ iya: "Lenu; anyịbe ndu-ozi ngu bẹ nweru ụkporo ụmadzu labọ l'ụmadzu
iri, ọkpehu dụkota. Jiko g'ẹphe jenụ achọo nnajịuphu ngu; g'a maru; ?Unme Chipfu
pataru iya je edobe l'úbvú; ọzoo lẹ nsụda."
Elayịsha sụ phẹ: "Waawakwa; unu te ezikwa phẹ."
17 Ẹphe pfunyaaru iya ya; iphere iya dụ iya; ọ sụ phẹ: "Ngwa; unu zinaa phẹ iya."
Ọo ya bụ; ẹphe zia ụkporo ụmadzu labọ l'ụmadzu iri ono. Ẹphe chọo ya abalị ẹto
ọphu ẹphe ta ahụmaduru iya.
18 Ẹphe lwaphutaẹpho azụ byapfuta Elayịsha l'ẹka ọ nọ lẹ mkpụkpu Jieriko; ọ sụ
phẹ: "?Mu ta asụnuru-a unu g'unu te ejeshi?"

Iphe ọhumalenya, Elayịsha meshigbabẹru

19 No iya; unwoke mkpụkpu ono bya epfuaru Elayịsha sụ: "Nnajịuphu anyi;
lekpọdapho lẹ mkpụkpu-a bẹ nọkpoo l'ẹka dụ ree; ọle mini, nọ iya nụ bẹ dụ ẹji;
tẹme ọphu alị-a te emehujedu iphe."
20 Elayịsha sụ phẹ: "Unu jeye únú lẹ gbamụgbamu ọ̀phúú wotaru mu." Ọo ya bụ;
ẹphe bya ewotaru iya ya.
21 Ọ bya atụgbua jeshia l'ẹnya-mini ono je agharu únú ono ye iya sụ: "Chipfu sụru-
a: 'Mu mewaru mini-a g'ọ dụ ree. Ọ tọ byadu e-gbubaa egbugbu ọzo; ọphu ọ byadu
e-mebaa g'alị-a te emehujehẹ iphe ọzobaa.' "
22 Mini ono bya adụ ree; bya asụ ntanụ-a, bụ iya bụ ẹgube ono, Elayịsha pfuru iya.
23 Elayịsha shi l'ẹka ono jeshia Bẹtelu. Ọ nọdu eje l'ụzo; unwokoro shi l'ime
mkpụkpu ono wụfuta; bya achịahaa ya ọchi; asụje iya: "Tụgbua je iphe iije; gụbe
ishi-ọnmo ono! Tụgbua; gụbe ishi-ọnmo ono!"
24 Elayịsha bya aghakọbe hụma phẹ; o gude ẹpha Chipfu tụa phẹ ọnu. Ẹjo anụ-
ẹgbudu labọ, bụ biye, bụgbaa nyee ya shi l'ọswa fụta bya alabushia anụ unwokoro
ụkporo ụmadzu labọ l'ụmadzu labọ ono alabushi.
25 Elayịsha shi l'ẹka ono ọ bụru iya eje l'úbvú Kamẹlu; ọ bụru l'ẹka ono bẹ o shi
lashịa Saméríya.

3

Ọgu, ndu Ízurẹlu; waa ndu Mówabu

1 Jiehoramu nwa Éhabu bẹ byaru abụru eze ndu Ízurẹlu l'apha, kwe Jiehoshafatu
apha iri l'ẹsato, o shi bụtaru eze ndu Jiuda. Ẹka Jiehoramu nọ bụru eze bụ lẹ
Saméríya. Iphe ọ nọru l'aba-eze bụ apha iri l'ẹbo.
2 O mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu; ọle o to mebeduru iya gẹ nna iya; mẹ gẹ ne iya
meru. Ọ phọfuru itso, dụru Balụ nsọ ono, nna iya kpọberu ono.
3 Obenu l'o yelẹru-a ẹka l'iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbụ iphe-
ẹji ono, o meru ndu Ízurẹlu mee ono. Ọ tọ dụdu ọphu ọ harụ ememe.
4 No iya; Mesha, bụ eze ndu Mówabu bẹ azụ atụru. Aphagapha bẹ ọokpujeru
ụkporo ụnu ụnwu atụru iri l'ẹbo l'ụnu iri kpẹe eze ndu Ízurẹlu; nụkwa iya phọ ẹjí,
shi l'ebili ụkporo ụnu iri l'ẹbo l'ụnu ebili iri.
5 Ọle Éhabu nwụhuerupho; eze ndu Mówabu wata ekwefụru eze ndu Ízurẹlu ike.
6 Ọo ya bụ; eze, bụ Jiehoramu lụfu lẹ Saméríya je akpakọo ndu Ízurẹlu l'ophu.
7 Ọ bya ezia Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda sụ: "Eze ndu Mówabu bẹ kwefukwaru
mu ike. ?Ii-tsoru mu g'anyi je etsoo ndu Mówabu ọgu tọo?"
Jiehoshafatu sụ iya: "Mu e-tsoru ngu-a je. Mbẹdua bẹ dụwaa gẹ gụbedua; ndibe
mu dụwaa g'ẹphe bụ ndu nkengu; ịnya mu dụakwapho g'ọ bụ ịnya nkengu."
8 Ọ jịa sụ: "?Bụ ụzo ole bẹ anyi e-shi jeshia ọgu ọbu?"
Jiehoramu sụ: "Anyi e-shi echiẹgu ndu Edọmu."
9 Ọo ya bụ; eze ndu Ízurẹlu; waa eze ndu Jiuda; mẹ eze ndu Edọmu tụko swịru
jeshia. Ẹphe jeẹpho ngbango ụzo abalị ẹsaa mgburugburu; mini phẹ bvụ; ọphu ọ
dụedu ọphu ndu ojọgu ono; mẹ ẹku, ẹphe chị a-ngu.
10 Eze ndu Ízurẹlu chishia sụ: "Hae! Chipfu kuakwaru anyịbe ndu eze ẹto-a g'ọ
chịru anyi ye ndu Mówabu l'ẹka."
11 Jiehoshafatu jịa sụ: "?Tọ dụdu onye mpfuchiru Chipfu, nọ l'ẹka-a; k'ọphu anyi
e-shi iya l'ẹka jịta Chipfu g'ije anyi gbaru?"
Onye lanụ l'ime ndu-ozi eze ndu Ízurẹlu sụ: "Elayịsha nwa Shafatu bukwa l'ẹka-a.
Ọo ya shi agbashịje Elayịjia mini l'ẹka."
12 Jiehoshafatu sụ: "Ọ kwa onye Opfu Chipfu bu l'ẹhu bẹ ọ bụ." Ọo ya bụ; eze ndu
Ízurẹlu waa Jiehoshafatu; mẹ eze ndu Edọmu jepfushia ya.
13 Elayịsha sụ eze ndu Ízurẹlu: "?O nweru iphe, mu lẹ ngu jigba tọo? Jepfu ndu
mpfuchiru ono, nna ngu; mẹ ne ngu shi ejepfuje ono."
Eze ndu Ízurẹlu sụ iya: "Waawakwa. Ọ kwa Chipfu kukọbewaru anyịbe ndu eze
ẹto-a g'ọ chịru anyi ye ndu Mówabu l'ẹka."
14 Elayịsha sụ: "Ọo gẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ
onye mu ejeru ozi; bẹ bụ g'ọ bụ ire-lanụ; lẹ mu tege eledu ngu ẹnya; ọphu ọ bụ kẹ
gẹ mu hụma ngu; ọme ọ tọ bụ Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda, nọnu-a bẹ mu akwabẹ
ùbvù.
15 Ngwa-a; unu je ekuaru mu onye akpọje ogumogu." Onye ogumogu ono byaẹpho
bya awata iya akpọkpo; ike Chipfu bya akparwuta Elayịsha l'ẹhu.
16 Ọ sụ: "Waa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu tụshia nsụ g'ọ tụko nsụda nsụda-a
sweta.'
17 Kẹle Chipfu sụru-a: 'Unu ta abyadụ a-hụma ẹka phẹrephere ezi; ọphu ọ bụro
kẹle ọo mini eedze; ọle mini e-jikọta nsụda ono pyịmu. Ọo ya bụ g'unubẹdua; mẹ
eswi unu; mẹ anụ unu angụa mini.
18 Ọ bụ iphe, dụ nphe l'ẹnya Chipfu. Oo-wokwarụpho ndu Mówabu ye unu l'ẹka.
19 Iphe, bụkota mkpụkpu, a kpụshiru ike bẹ unu a-lwụkota; mẹ mkpụkpu,
nwegbaarụ ẹnya. Unu egbutsushikọta iphe, bụ oshi, dụ ree; tụko ẹnya-obvu mini
nwuchishia; kwakọo mkpuma kụbechaa l'ọkpobe alị phẹ; gude mebyishia ya.' "

20 O be l'ụtsu echele iya; lẹ teke egweje ngwẹja ụtsu; mini shi l'ụzo ibe iya kẹ Edọmu asọ gborogboro; bya ejikọta alị ono ejiji.
21 Ndu Mówabu nụmaepho lẹ ndu eze ono byaru phẹ etso ọgu; ẹphe bya ekukọbe unwoke, a-dụ ike kwaa ngwọgu; e -shi lẹ ndu ha nwanshịi je akpaa lẹ ndu ha shii; ẹphe je apfụkachaa l'oke alị phẹ.
22 Ẹphe tehushia l'ọnmewa ụtsu; anwụ ụtsu nọdu echi lẹ mini ono. Ndu Mówabu hụma mini ono l'azụ iya ọphuu; ọ dụ phẹ uswe-uswe l'ẹnya gẹ mee.
23 Ẹphe sụ: "Ọ kwa mee dụ ẹgube phọ! Ndu eze ono lwụakwaru ọgu gbushia onwophẹ. Unubẹ ndu Mówabu; ngwa; g'anyi je akwaa iphe phẹ l'ọkwata."
24 Ndu Mówabu wụba nụ l'ọdu ndu Ízurẹlu. Ndu Ízurẹlu wụ-lihu tsoahaa phẹ ọgu; jeye ẹphe ye ọkpa l'ọso. Ndu Ízurẹlu zehu tsoru phẹ; zeba l'alị phẹ; je awata phẹ egbushi.
25 Ẹphe mebyishikọta mkpụkpu lẹ mkpụkpu phẹ l'ophu. Onyenọnu kwaa mkpuma kụbechaa l'ọkpobe alị phẹ; gude mebyishia ya; jeye ẹphe kụ-jikọta mkpuma l'alị ndu ẹka ono. Ẹphe nwuchishichaa ẹnya-obvu mini phẹ; gbutsushichaa oshi, dụ ree lẹ mkpụkpu ono. Ẹka ẹphe harụ mkpuma, nọ iya nụ ọ nọdu l'ẹka ọ nọ bẹ bụ mkpụkpu Kiru-Harẹsetu kpoloko. Ọle ndu agbajẹ mgbẹka nọ-phekwanụru iya mgburugburu; lwụa ya lwụta.
26 Eze ndu Mówabu hụmaepho l'ọgu ono nabawaru iya ẹka; ọ chịta ụnu ụmadzu ụkporo l'ụmadzu iri l'ise, bụ ndu chịgbaa ogu-echi; g'ẹphe kpata ụzo jepfushia eze ndu Edọmu. Ọle ẹphe ta akpatadụru ụzo.
27 Tọbudu iya bụ; ọ kpụta ọkpara iya nwoke, bụ onye gege abụru eze nọchia ẹnya iya gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku l'eli igbulọ mkpụkpu ono. Ndzụ rwuta ndu Ízurẹlu; ẹphe tsuphu azụ; lashịa alị phẹ.

4

Manụ, nwanyị, ji iya anọedu

1 O nweru nwanyị, bụ onye lanụ l'ọgbo ndu mpfuchiru shi alụ iya. Ọ byapfuta Elayịsha bya araku iya sụ: "Onye-ozi ngu, bụ iya bụ ji mu bẹ nwụhuakwaru nụ. O doru ngu ẹnya l'onye-ozi ngu ono shi atsụ Chipfu ebvu. Ọle nta-a bẹ onye o ji ụgwo bẹ byaru g'ọ nata mu ụnwu mu: unwokoro mu labọ l'opfu ụgwo ono; g'ẹphe bụru ohu iya."
2 Elayịsha sụ nwanyị ono: "?Bụ gụnu bẹ mu e-meru ngu? ?Bụ gụnu bụ iphe, i nweru l'ụlo ngu? Karụ mu iya."
Nwanyị ono sụ: "Nwozi ngu nwanyị ta adụkwa iphe, o nweru l'ụlo; gbahaẹpho nwite-mkpa manụ lanụ."
3 Tọbudu iya bụ; ọ sụ: "Je arwọkokpo ndu obutobu unu phẹ ite iphoro. Rwọtakpoo ya igwerigwe.
4 Teke i mechaarụ nno; g'unu l'ụnwu ngu bahụ l'ụlo; swọ-chia onwunu l'ụzo. Unu wụ-jishikọta ite ono g'ọ hakọta lẹ manụ; ọphu jiẹrupho; unu edocha iya."
5 Ọo ya bụ; nwanyị ono haa ya lụfu; je aswọ-chite onwiya; mẹ ụnwegirima iya l'ụlo. Ẹphe nọdu apatagbaaru iya ite ono; ọ nọdu awụ manụ eye iya.
6 O be g'ite ono jikọtachaaru g'ọ ha; ọ sụ nwa iya: "Patabanaaru mu ite ọzo!" Ọ sụ iya: "Ọ tọ dụekwa ite ọzo, dụkwadu nụ." Tọbudu iya bụ; manụ ono sọshi-buhu.
7 Nwanyị ono tụgbua je epfuaru iya onye kẹ Chileke ono.
Ọ sụ iya: "Je ereshia manụ ono gude pfụa ụgwo ọbu. Unu l'ụnwu ngu egude ọphu phọduru nụ buru."

Eme nwatibe nwanyị Shunemu g'o teta nọdu ndzụ

8 O -rwua ujiku lanụ; Elayịsha jeshia mkpụkpu Shunemu. O nweru nwanyị, nweru
iphe, bu l'ẹka ono, shiru iya ite ẹbyaa. Ọ nọdu abụjewaruro; ọ -nọdu aghata l'ẹka
ono; l'ọ bahụ je eria nri.
9 Tọbudu iya bụ; nwanyị ono sụ ji iya: "Lenu; nta-a bẹ mu hụmawaru lẹ nwoke-a,
anọduje abya ẹka-a tekenteke-a bẹ bụ onye kẹ Chileke, dụ nsọ.
10 G'anyi meta nwụlo nshịi kpọ-pfube l'eli iya nkanyi; doberu iya ya iphe-azẹe; mẹ
teburu; mẹ oshi-anọo; mẹ iphe, aapfụbeje orọku; k'ọphu bụ ọ -byaẹpho; l'ọ nọduje
iya."
11 O be ujiku lanụ gẹ Elayịsha byaru l'ẹka ono; ọ bahụ lẹ nwụlo ono je azẹe.
12 Ọ sụ nwozi iya, bụ Gehazi: "Je ekuaru mu nụ nwanyị Shunemu ono." O kua ya;
ọ bya bya apfụru iya l'iphu.
13 Elayịsha sụ nwozi iya g'ọ sụ nwanyị ono: "?Bụ gụnu bẹ ee-meru ngu lẹ
k'onwongu, ịilashi lẹ k'iswi ẹhu anyi-a? ?Bụ g'anyi pfuru opfu ẹhu ngu yeru eze;
tọ g'anyi pfua ya yeru onye-ishi ndu ojọgu?"
Nwanyị ono sụ: "Ọ tọ dụkwa iphe mkpa iya dụru mu. Mu bukwa tụsaru ẹhu
l'echilabọ ndu nwe mu nụ."
14 Elayịsha jịa sụ: "?Bụ gụnu bẹ ee-meru nwanyị ono?"
Gehazi sụ: "Ọkpobe opfu bụ l'ọ tọ nwụtaduru nwa; tẹme ji iya kahụwaa akahụ."
15 Elayịsha sụ: "Kuẹshidukwa iya." O bya ekua ya; nwanyị ono jeta bya apfụru
l'ọnu mgbo.
16 Elayịsha sụ: "Ẹgube nta-a apha ọzo bẹ l'ii-hewaru nwa nwoke l'ẹka."
Nwanyị ono sụ: "Waawaa; nnajịuphu mu; ba kabẹshinu dzụaru mu ụka gụbe onye
kẹ Chileke."
17 E mechaa; nwanyị ono tsụta ime; nwụa nwa nwoke l'ẹgube teke ono, Elayịsha
pfuru iya opfu iya ono lẹ mgbatapha iya.
18 O be ujiku lanụ gẹ nwata ono vutawaru; ọ tụgbua jepfushia nna iya l'ẹgu l'ẹka
yẹe ndu akpata iphe, ọ kọru l'opfu tụkoru nọdu.
19 A nọnyaa; ọ rashịaru nna iya sụ: "Ishi mu-o! Ishi mu-o!"
Nna iya sụ onye-ozi iya: "Kuta iya kulaaru ne iya."
20 Onye-ozi iya ono bya ekuta nwata ono kulaaru ne iya; ne iya heru iya l'ụtapfu
jeye o rwua l'eswe; nwata ono nwụhu.
21 O je eworu iya nyebe l'iphe-azẹe onye kẹ Chileke ono; gụ-buru iya ye l'ime ụlo
ono; tụgbushia.
22 Tọbudu iya bụ; ọ bya ekua ji iya sụ: "Jiko yenụru mu onye-ozi lanụ; waa nkapfụ-
ịgara lanụ gẹ mu gbaru ẹgwegwa je ibe onye kẹ Chileke; gẹ mu alwa."
23 Ji iya sụ: "?Bụkwa gụnu bẹ iije ibe iya ntanụ-a; g'ọ tọ bụdu l'ọo ọnwa ọ̀phúú;
ọzoo eswe-atụta-unme-a?"
Nwanyị ono sụ: "Ọ bụkwa k'ọma bẹ ọ bụ."
24 Ọo ya bụ; o dozia nkapfụ-ịgara ono; sụ nwozi ono: "Gbaru iya g'anyi je; te ejekwa
iya atọ nwẹhu; gbahaa lẹ mu sụru g'ị tọ nwẹhu."
25 Nwanyị ono gbagbụa; bya ejepfu onye kẹ Chileke l'úbvú Kamẹlu.
Teke ọ nọkwaduro ụzenya bẹ onye kẹ Chileke ono hụmaru iya; ọ sụ Gehazi, bụ
onye-ozi iya: "Lenu; ọ kwa nwanyị Shunemu phọ bụ ọphuu.
26 Gbagbụa je agba iya ndzuta; g'ị jịa ya sụ: ?Bụa k'ọma? ?Ẹhu dụa ji iya ree? ?
Nwatibe iya bẹ ẹhu dụa ree?"
Nwanyị ono sụ iya: "Ọ bụkwa ọma ayị ayị."
27 Nwanyị ono byapfutaẹpho onye kẹ Chileke ono, l'úbvú ono; ọ wọru iya ẹka l'ọkpa.
Gehazi byatashịa ya enwufu; onye kẹ Chileke ono sụ: "Parụ iya haa; kẹle aphụ jiru
iya obu. Ọphu Chipfu ta abụdu l'o meru gẹ mu maru; tẹme ọphu o pfuduru mu iya."

28 Tọbudu iya bụ; nwanyị ono sụ: “Nnajịuphu mu! ?Mu pfunaru ngu-a opfu nwa?
?Mu ta asụnuru ngu-a g'i ti kobeshi mu obu l'eli?”
29 Elayịsha sụ Gehazi: “Rụkota onwongu; wota oshi-mpalẹka mu phọ gude jeshia.
Teke unu lẹ nemadzụ dzudaru; te kelekwa iya ekele; ọphu ọ dụkwa onye ii-kwe ekele
mẹ o -kele ngu. Je atụ-kobe nwata ono oshi-mpalẹka mu ono l'atatiphu!”
30 Ne nwata ono sụ: “Ọo gẹ Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; tẹme gụbedua nọdua ndzụ
g'ị nọ iya-a; bụ g'ọ bụ ire-lanụ lẹ mu ta abyadụ aha ngu!” Ọo ya bụ; Elayịsha gbalihu
tsoru iya jeshia.
31 Gehazi vuru ụzo tụgbua je atụ-kobe nwata ono oshi-mpalẹka ono l'atatiphu.
Ọphu nwata ono ta tsụkpodaru nụ mẹ pfụu; ọzoo mee ụkporo. Ọo ya bụ; ọ laphu
azụ jepfu Elayịsha je asụ iya: “Nwata ọbu te etetakwaru.”
32 Elayịsha bya abahụ l'ụlo; bya ahụma gẹ nwata ono nwụhuru; nyeru l'iphe,
ọozeje azẹe.
33 Ọo ya bụ; ọ bahụ l'ime ụlo; bya aswọ-chia ụzo; ọ bụru yẹe nwata ono bẹ nọ l'ụlo
ono; ọ nọdu epfu anụ Chipfu.
34 Ọ bya agbalihu je azẹ-koru nwata ono l'eli; woru ọnu nkiya tsupfube iya
l'ọnu nkiya; pfube iya ẹnya iya l'ẹnya nkiya; woru ẹka iya dobe l'ẹka nkiya. Ọ
machịnyaepho onwiya l'eli nwata ono; ẹhu bya evuahaa nwata ono ọku.
35 Elayịsha bya agbalihu; jephee l'ụlo ono; bya alaphu azụ je azẹe machịa onwiya
l'eli nwata ono. Nwata zee uze ugbo ẹsaa; bya eworu ẹnya saa.
36 Tọbudu iya bụ; Elayịsha kua Gehazi sụ: “Kuẹshidu nwanyị Shunemu-a!” Ọo ya
bụ; o kua ya. Nwanyị ono bya abya; Elayịsha sụ iya: “Kutawarọ nwa ngu.”
37 Nwanyị ono bata bya adaa kpurumu l'iphu Elayịsha; phozeru iya; bya eduta nwa
iya ọ bụru iya atụgbu.

Ine, egbu egbugbu, nọ l'ite

38 O be teke Elayịsha lashịaru mkpụkpu Gilugalu; ẹgu nọdu eme l'alị ono. Ọgbo
ndu mpfuchiru bya adọru iya l'iphu; ọ sụ nwozi iya: “Wota eze ite phọ gwọoru ndu
ọgbo mpfuchiru ine g'ẹphe ria.”
39 No iya; onye lanụ tụgbua bahụ l'ẹgbudu gẹ ya kpata ẹba, ee-ye l'ine ono. O je
ahụma vayịnu ọswa. Ọ wọkoo mebyi iya; phụkobe uwe-mgbalanụ iya chịru iya yejia
ya eyeji. Ọ lwaẹpho; o byia ya ebyibyi chịru ye l'ite ono, e shiberu ine ono; ọphu ọ
dụdu onye maru iphe ọ bụ.
40 A gwọ-gheẹ ya phọ; a wụfuta iya yeru ndu ono g'ẹphe ria. Ẹphe rijeẹpho ine ono;
ẹphe chishia mkpu; sụ: “Gụbe onye kẹ Chileke; iphe, nọ l'ite-a egbukwa egbugbu!”
Ọphu ẹphe adụhedu ike ria ya.
41 Elayịsha sụ: “Kpotaẹduru mu ukpokutu iphe.” E kpotaru iya ya. O kpota iya ye
l'ite ono; bya asụ: “Wụfutawa iya rọ; nụ ndu ono g'ẹphe ria.” A wụfuta iya; ọphu ọ
dụedu iphe, egbu egbugbu nọkwadu lẹ nri ono.

Elayịsha anụ ụmadzu ụkporo ise nri

42 No iya; nwoke lanụ, shi lẹ mkpụkpu Belu-Shalisha wotaru onye kẹ Chileke
ishi buredi ụkporo, e gude ukpokutu balị, bụ akpụru-iphe-mbụ ghee; mẹ ishi akpe
olemole, o gbutaru k'ọ̀phúú ye l'ẹda iya. Elayịsha sụ nwozi iya: “Woru iya nụ ndu
ono g'ẹphe ria.”
43 Nwozi iya ono sụ: “?Dẹnu gẹ mu e-shi doberu ụmadzu ụkporo ise iphe-a l'iphu?”
Elayịsha sụ: “Woru iya nụ phẹ rọo g'ẹphe ria; kẹle Chipfu sụru-a: ‘Ẹphe e-ri iya
riphodo eriphodo.’ ”
44 Ọo ya bụ; ọ bya edoberu phẹ iya l'iphu; ẹphe ria ya riphodo eriphodo; bụ iphe
ono, Chipfu pfuru ono.

5

Nemanu; onye ekpenta

1 Nemanu bụ onye-ishi ndu ojọgu eze ndu Arámu. Ọ bụ oke amadụ l'ẹnya
nnajịuphu iya; tẹme ọ bụru onye aakwabẹ oke ùbvù; kẹle ọo l'ẹka iya bẹ Chipfu
shi mee ndu Arámu nọdu alwụ-kpeje l'ọgu. Ọ bụebekpo onye ojọgu, ike dụ l'ọgu
ẹgube ono; ọle ekpenta emekwanụ iya.

2 O nweru teke ndu ojọgu ọ-lwụa-ọlaa, shi l'alị Arámu jeru ọgu l'alị Ízurẹlu; ẹphe
kpụta nwamgbọko lanụ lẹ ndzụ bya edobe; ọ nọdu ejeru nyee Nemanu ozi.
3 O -rwua ujiku lanụ; nwamgbọko ono sụ nyee nnajịuphu iya ono: "Ọ dụ mu g'a sụ
lẹ nnajịuphu mu jeru ahụma onye mpfuchiru Chileke, nọ lẹ Saméríya. O gege eme
iya l'ọ ka mma l'ekpenta ono, eme iya nụ ono."

4 Ọo ya bụ; Nemanu je epfuaru nnajịuphu iya ono sụ: "Nwamgbọko ono, shi l'alị
ndu Ízurẹlu ono bẹ pfukwaru ẹgube-a; bya epfua ẹgube-a."

5 Eze ndu Arámu sụ: "Jewarọ. Mu e-deru-a ẹkwo-ozi nụ g'e je anụ eze ndu Ízurẹlu."
Ọo ya bụ; Nemanu tụgbuna jeshia. Iphe, o gude bụ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ
talẹntu iri; waa mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ ụnu shẹkelu iri l'ise; waa akpawuru-
uwe iri.
6 O je eworu ẹkwo-ozi ono nụ eze ndu Ízurẹlu. Ẹkwo-ozi ono bẹ sụru: "Mu gude
ẹkwo-ozi-a ezi onye-ozi mu, bụ Nemanu g'ọ byapfuta ngu; g'i mee ya g'ọ ka mma
l'ekpenta, eme iya nụ."

7 Eze ndu Ízurẹlu bya agụa ẹkwo-ozi ono; bya eworu uwe iya zijashịa; bya echishia;
sụ: "?Bụ mu bụ Chileke? ?Mu a-dụ ike gbua egbugbu bya anụ-phu ndzụ azụ ọzo tọo;
mbụ meru g'o gude nwoke-a zia onye-a g'ọ bya gẹ mu mee ya g'ọ ka mma l'ekpenta,
eme iya nụ? Unu lewa iya rọ ẹnya; tọ bụdu g'ọ daru mu l'iya bẹ ọocho ono."

8 Elayịsha onye kẹ Chileke bya anụma l'eze ndu Ízurẹlu bẹ zijashịru uwe iya; o zia
eze nzi sụ: "?Bụ gụnu meru iphe, i zijashịru uwe ngu? Gẹ nwoke ono byapfuta mu;
g'ọo-maru l'onye mpfuchiru Chileke nọ lẹ Ízurẹlu."
9 Ọo ya bụ Nemanu chịru ịnya iya; mẹ ụgbo-inya iya byarwuta ọnu-ụlo Elayịsha;
bya apfụru.
10 Elayịsha zia onye-ozi g'o je asụ iya: "Je je awụa ẹhu ugbo ẹsaa l'ẹnyimu Jiọ́danu!
Ọo ya bụ; ẹhu ngu abya adụ g'o shi dụ; l'ịibya adụ iche."

11 Obenu lẹ Nemanu gude ẹhu-eghu tụgbua asụje: "Mu gbẹkwa rịa l'o gege afụta
byapfuta mu; bya apfụru kpoku ẹpha Chipfu, bụ Chileke iya; mbụ phuphechakpọnu
ẹka iya l'ẹka ono, ekpenta l'eme mu ono; bya emee mu gẹ mu dụ iche.
12 Ẹnyimu Abana; mẹ ẹnyimu Farụpa, dụgbaa lẹ Damasụkosu; ?ta akakọtadu mini,
dụkota lẹ Ízurẹlu ree? Mu e-jenụ je awụa ẹhu ọbu l'ẹka ono dụwaro iche ọbu." Ọo
ya bụ; ọ ghakọbe gude ẹhu-eghu tụgbua lashịa.

13 Ndu ozi Nemanu jepfu iya je asụ iya: "Nna; ọ -bụ l'onye mpfuchiru Chileke ono
sụru g'i mee iphe ọzo, kabaa shii; ?ti g'i medu iya tọo? ?Dẹnuwaro g'ọ dụ l'ẹka ọ sụru
ngu g'i je awụa ẹhu; dụ iche?"
14 Ọo ya bụ; Nemanu tụgbua je atsụa ọtsiri l'ẹnyimu Jiọ́danu ụgbo ẹsaa ẹgube
ono, onye kẹ Chileke pfuru ono; akpẹhu iya bya alwa azụ dụ gẹ kẹ nwatanshịi; ọ bya
ewekọrohu.

15 Teke ono; Nemanu yẹe ndu-ozi iya swịru laphu azụ jepfu onye kẹ Chileke ono.
O rwua bya apfụru iya l'iphu sụ: "Nta-a bẹ mu kabẹwa maru l'ọ tọ dụdu ẹka Chileke
nọbaa lẹ mgboko-a l'ophu; gbahaa lẹ Ízurẹlu. Jiko natanụ iphe, mụbe nwozi ngu anụ
ngu."

16 Elayịsha sụ: "Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, mu ejeru ozi;
bẹ ọ bụ ire-lanụ l'ọ tọ dụdu iphe, mu anata." Nemanu rwọkota iya nta rwọo imo g'ọ
nata iya; ọ jịka.
17 Nemanu sụ: "Ọ -bụru l'ị tịi natadụ iya; jiko kponaa mụbe onye-ozi ngu ẹja, ịnya-
mulu labọ a-dụ ike vua. Noo kẹle mụbe onye-ozi ngu ta abyadụ egwebaa ngwẹja-
akpọ-ọku; m'ọ bụ ngwẹja ọzo nụ agwa ọzo; gbahaẹpho Chipfu.
18 Ọle-a; gẹ Chipfu gụaru mụbe onye-ozi ngu nvụ l'iphe lanụ kpoloko. Iphe ono bụ
ọ -bụru lẹ nnajịuphu mu jeshiaru l'ụlo agwa Rịmonu eje iya abarụ ẹja; mu duru iya
ọ nọdu eje; mu -jerwua je etsoru iya phozetakwaphọ l'ụlo agwa Rịmonu ono; jiko gẹ
Chipfu gụnaaru iya mụbe onye-ozi ngu nvụ."
19 Elayịsha sụ iya: "Tọkwa ẹhu-o."
Nemanu bya atụgbua jeribẹru ụzenya nwanshịi;
20 Gehazi, bụ onye-ozi onye kẹ Chileke, bụ Elayịsha pfuahaa l'ime onwiya; sụ: "Nta-
a bẹ nnajịuphu mu harụ Nemanu, onye Arámu-a kẹ mmanụ; ọphu ọ dụdu iphe, o
gude bya, ọ natarụ iya. Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bẹ ọbu g'ọ bụ ire-lanụ lẹ
mu a-gbapfu iya je anata iya iphe."
21 Ọo ya bụ; Gehazi gbapfushia Nemanu. Nemanu hụmaepho onye agba agbapfuta
iya nụ; o shi l'ụgbo-ịnya iya nyizeta jeshia ya ndzuta; bya asụ iya: "?Bụ-a k'ọma tọo?"
22 Gehazi sụ "Ee; ọ bụkwa-a k'ọma. Ọo nnajịuphu mu bẹ ziru mu gẹ mu bya asụ
ngu l'ọo nta-a bẹ unwokoro labọ, bụ ndu shi l'ọgbo ndu mpfuchiru gbẹ shi l'alị úbvú
úbvú ndu Ifuremu bya ibe iya. Sụ-a; jiko g'ị nụnu phẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ
talẹntu lanụ; waa upfu ẹkwa labọ."
23 Nemanu sụ: "Wotarọo ya mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ talẹntu labọ." Ọ rwọahaa
Gehazi g'ọ nata iya rọ. O kekọbe mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ talẹntu labọ l'ime ẹda
labọ; ye iya akpawuru-uwe labọ ono woru bo ndu-ozi iya ụmadzu labọ; ẹphe vuta
iya vuru Gehazi ụzo.
24 Gehazi rwuẹpho l'úbvú ono; ọ nata ndu-ozi ono iphe ono woru pahaa l'ụlo. Ọ
bya edufu ndu ono; ẹphe lashịa.
25 Tọbudu iya bụ; ọ bya abahụ l'ụlo je apfụru l'iphu nnajịuphu iya. Elayịsha jịahaa
ya sụ:
"Gehazi; ?Bụ awe bẹ i shi jee?"
Gehazi sụ: "Ọ tọ dụkwa ẹka onye-ozi ngu shi jee."
26 Elayịsha sụ iya: "?Unme mu te eshinu-a etso ngu teke ono, nwoke ono shi l'ụgbo-
ịnya iya nyizeta byapfutashịa ngu phọ? ?Bụ nta-a bẹ ọ gbaru g'a nata okpoga; mẹ
ẹkwa; mẹ mgbabu olivu; mẹ opfu-vayịnu; mẹ igwe atụru; mẹ eswi; mẹ ndu-ozi
unwoke mẹ ụnwanyi?
27 Ekpenta ono, shi eme Nemanu l'e-sweru unu l'awa ngu jasụ l'ojejoje." Ọo ya
bụ; Gehazi shi l'iphu Elayịsha lụfu; ekpenta dzuru iya ẹhu. Ọ chanwehu; chaaha
g'aka-mini-suno.

6

Ire ogbunkụ, ese eli

1 O rwuru ujiku lanụ; ọgbo ndu mpfuchiru sụ Elayịsha: "Lenu; ẹka-a, anyi lẹ ngu
tụkoru buru-a ta asụekwa anyi eburu.
2 G'anyi jenụ Jiọ́danu, bụ ẹka onyenọnu e-gbuta oswebe, anyi e-gude meta ẹka anyi
l'a-nọduje l'ẹka ono."
Elayịsha sụ: "Unu jenụ."
3 Tọbudu iya bụ; onye lanụ l'ime phẹ sụ: "Jiko tsonụru anyịbe ndu-ozi ngu jee."
Elayịsha sụ: "Mu e-je-a."
4 Ọo ya bụ; o tsoru phẹ jeshia.

Ẹphe rwuẹpho Jiọ́danu; ẹphe wata egbutsushi oshi.
5 Onye lanụ nọdu egbuta oswebe nkiya; ire ogbunkụ, o gude kpọfu dalahụ lẹ mini.
O chishia mkpu; sụ: "Nnajịuphu mu-e; nshịo mu-e! Ọ kwa angụta bẹ mu ngụtaru
iya-o."
6 Ọo ya bụ; Elayisha, bụ onye kẹ Chileke ono sụ: "?Bụ l'awe bẹ ọ dalahụru?" O
goshi iya ẹka ọ dalahụru. Elayịsha gbuta oshi chiee l'ẹka ono. Ire ogbunkụ ono see
eli.
7 Ọ sụ: "Ngwa-a; gụtawa iya rọ." Nwoke ono machịa ẹka gụta iya.

Ndu ojọgu ndu Arámu atsụ ishi

8 A nọnyaa; eze ndu Arámu tsoahaa ndu Ízurẹlu ọgu. Yẹe ndu-ishi ojọgu iya bya
achịa idzu sụ: "Ẹka phọ; mẹ ẹka dụ ẹgube phọ bẹ mu e-dobe ọdu-ọgu."
9 Onye kẹ Chileke bya ezia eze ndu Ízurẹlu; sụ: "Kwabẹkwaru onwongu ẹnya g'ị tị
ghata ẹka ono aghata; kẹle ndu Arámu ejekwa ala l'ẹka ono."
10 Ọo ya bụ; eze ndu Ízurẹlu zia g'e jeshia l'ẹka ono, onye kẹ Chileke pfuru iya opfu
iya ono. Elayịsha nọdu anọduje agbaru eze ama tekenteke; k'ọphu ọ kwabẹkwanuru
onwiya ẹnya l'ẹgube ẹka dụ nno.
11 Iphe ono ghushiaha eze ndu Arámu eghu ike. Ọ bya ekua ndu-ishi ojọgu iya sụ
phẹ: "Unu karụ mu onye ọphu tụru íkè yeru eze ndu Ízurẹlu l'ime anyi."
12 Onye lanụ l'ime ndu-ishi ono sụ: "Nnajịuphu mu, bụ eze; ọ tọ dụkwa. Ọo
Elayịsha, bụ onye mpfuchiru Chileke, bu l'alị Ízurẹlu bẹ epfukọtajeru iya iphemiphe,
ị nọ l'ime mkpuru-azẹe ngu pfua."
13 Eze ndu Arámu sụ: "Unu je achọo ẹka Elayịsha ọbu nọ; k'ọphu mu e-ye ndu e-je
egude iya nụ." A bya epfuaru iya l'ọ nọ lẹ mkpụkpu Dotanu.
14 Ọ bya eyefu ikpoto ndu ojọgu; ẹphe chịgbaaru ịnya; mẹ ụgbo-ịnya. Ẹphe gude
ẹnyashi je je asọ-phee mkpụkpu ono mgburugburu.
15 O be teke nwozi onye kẹ Chileke ono tehuru l'ọnmewa ụtsu; bya alụfu etezi.
O jeshia ele ẹnya; ikpoto ndu ojọgu; mẹ ịnya phẹ; waa ụgbo-ịnya phẹ sọ-phewaa
mkpụkpu ono mgburugburu. Nwozi iya ono chishia sụ: "Owa-e! Nnajịuphu mu; ?Bụ
gụnu bẹ anyi e-me?"
16 Onye mpfuchiru Chileke ono sụ: "Ba tsụshi ebvu; noo kẹle ndu ọphu nọ swiru
anyi bẹ ka ndu ọphu nọ swiru ẹphebedua shii."
17 Elayịsha bya epfuru nụ Chileke sụ: "Jiko Chipfu; menaa g'ẹnya sahụ nwozi mu-
a; k'ọphu ọo-hụma ụzo." Ọo ya bụ; Chipfu bya eme ẹnya sahụ nwokoro ono; ọ
hụma l'iphe, jiru úbvú ono gbaphe Elayịsha mgburugburu bụ ịnya; mẹ ụgbo-inya,
l'enwugbaa ọku.
18 Gẹ ndu ojọgu Arámu ono abyapfuta Elayịsha ọgu bẹ o pfuru nụ Chipfu sụ:
"Menaa gẹ ndu-a tsụkotaaha ishi." Chipfu meru ishi tụ phẹ; ẹgube ono, Elayịsha
pfuru nụ iya ono.
19 Tọbudu iya bụ; Elayịsha sụ phẹ: "Ẹka-a ta abụkwa ụzo; ọphu ọ tọ bụkwa
mkpụkpu ono baa. Unu tsoru mu gẹ mu duta unu jepfu onye unu achọ." O duru
phẹ jeshia Saméríya.
20 Ẹphe bahụepho lẹ Saméríya; Elayịsha pfuru nụ Chipfu sụ: "Gụbe Chipfu; menaa
gẹ ndu-a saa ẹnya; phụahaa ụzo." Ọo ya bụ; Chipfu bya emee ẹnya sahụ phẹ. Ẹphe
bya elee ẹnya hụma l'ọo l'echilabọ Saméríya bẹ ẹphe nọ.
21 Tọbudu iya bụ; eze ndu Ízurẹlu hụmae phẹ phọ; ọ sụ Elayịsha: "Nnana mu; ?Bụ
gẹ mu gbushia phẹ tọo? ?Mu gbushiwa phẹ rọ?"
22 Elayịsha sụ iya: "Te gbushikwa phẹ. ?Ndu i gude ogu-echi ngu waa apfụ ngu
kpụta lẹ ndzụ bẹ iigbushije tọo? Nụ-chia phẹ nri; l'i doberu phẹ mini; k'ọphu ẹphe
e-ri; ngụa; lapfushia nnajịuphu phẹ."

23 Ọo ya bụ; eze ndu Ízurẹlu bya eshiaru phẹ ọkpobe ite ẹbyaa. Ẹphe rijishia ẹpho;
ngụ-jishia ẹpho; o dufu phẹ; ẹphe lapfushia nnajịuphu phẹ. Ọo ya bụ; ndu ojọgu
ọ-lwụa-ọlaa, shi l'alị ndu Arámu byaberu ọgu l'alị ndu Ízurẹlu.

Ọkpa-nri, dụ lẹ Samériya

24 E mechaa; Bẹnu-Hadadu, bụ eze ndu Arámu bya akpakọo ndu ojọgu iya l'ophu;
chịta phẹ; ẹphe jeshia je ekephee mkpụkpu Samériya.
25 Ọkpa-nri bya apaa ẹka lẹ mkpụkpu Samériya ono. Ẹphe kepheru iya nọo ọdu
k'ọphu bụ l'e reaharu ishi nkapfụ-ịgara lanụ ụkporo mkpọla-ọchaa ugbo ẹno; bya
ereaha nshị ndo, habe nwahabe mkpọla-ọchaa ise.
26 O be teke eze ndu Ízurẹlu eje aghata l'eli igbulọ, e gude kpụ-pheta mkpụkpu ono
mgburugburu; nwanyị lanụ rashịaru iya sụ: "Nnajịuphu mu, bụ eze; gbanaaru mu
mkpu!"
27 Eze sụ: "Ọ -bụru lẹ Chipfu ta agbadụru ngu mkpu; ?bụ awe bẹ mu e-shi gbaaru
ngu mkpu? ?Mu e-shi l'ẹka eechije balị; tọ l'ẹka aazọshije mẹe?"
28 Eze bya ajịa ya sụ: "?Bụ gụnu eme ngu?"
Nwanyị ono sụ iya: "Ọo nwanyị-a bẹ sụru gẹ mu wota nwa mu g'anyi taa anụ iya
ntanụ; o -rwua echele; o wota nwa nkiya g'anyi taa anụ iya.
29 Ọo ya bụ; anyi woru nwa nkemu shia taa anụ iya. O be lẹ nchitabọhu iya; mu
sụ iya g'o wota nwa nkiya g'anyi taa anụ iya; o wowaru iya wohaa."
30 Eze nụmachaepho iphe ono, nwanyị ono kọru ono; bya alajashịa uwe iya. Teke
ọoghata l'eli igbulọ ono; ndu nọ l'ẹka ono lee ẹnya hụma g'o yeru uwe-aphụ l'ime
ẹhu.
31 O pfua sụ: "Gẹ Chileke gwakwaa mu ọchi; mbụ g'o mekwaa mu ọphu ka njọ m'ọ
bụru l'ishi Elayịsha nwa Shafatu bẹ kpopfuru iya nụ ntanụ-a!"
32 Teke ono bẹ Elayịsha yẹe ndu bụ ọgerenya mkpụkpu tụkokporuro nọdu l'ibe
iya. Eze bya ezia onye-ozi; o vuru iya ụzo jeshia ibe Elayisha. Onye ọbu, e ziru
ozi ọbu bya ejerwu; Elayịsha vuwaru ụzo pfuaru ndu bụ ọgerenya ono sụ: "?Unu
hụmawaro onye mgbugbụmadzu-a g'o yeru onye a-bya egbuta mu ishi? Onye ono,
o ziru ozi ono -byaẹpho; unu gụ-chia ụzo; swọ-chia ya iphe g'ọ tọ bata. ?Tọbudu
igiji-ọkpa nnajịuphu iya bẹ mu anụ g'ootso iya l'azụ phọ?"
33 Elayịsha kpụkwaduru-a iphe ono l'ọnu epfu; onye ono, e ziru ozi ono byapfutawa
iya. Eze sụ: "Iphe-ẹhuka-a bụ l'ẹka Chipfu bẹ o shi. ?Bụ kẹ gụnu bẹ mu a-da
ngabẹbaaru Chipfu ọzobaa?"

7

1 Tọbudu iya bụ; Elayịsha sụ: "Unu nụmadupho iphe, Chipfu pfuru. Chipfu sụru-a:
'Ẹgube nta-a echele bẹ aa-nọdu ere ogbongu ụtu-iphe, eegudeje eme buredi mkpọla-
ọchaa, ẹrwa iya dụ shẹkelu lanụ; l'e ree ogbongu balị labọ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya
dụkwapho shẹkelu lanụ l'ọnu-abata Samériya.' "
2 Onye-ishi, anọduje eyeru eze ẹka sụ onye kẹ Chileke ono: "Ọoyapho! O-betakpọo
Chipfu gụhashia ụzo ẹku k'imigwe bẹ ọ tọ byadu adụ nno."
Elayịsha sụ iya: "Ii-gude ẹnya ngu hụma iya; ọle ị tị byadu atsọ iya ọnu."

Ndu ojọgu Arámu agba ọso

3 O nweru ụmadzu ẹno, ekpenta emegbaa, anọduje l'ọnu ẹka eeshije abahụ lẹ
mkpụkpu Samériya. Ẹphe sụ nwibe phẹ: "?Bụ gụnu meru iphe anyi a-nọdu l'ẹka-a
jasụ anyi anwụshihu?
4 Anyi -sụ g'anyi bahụ l'ime mkpụkpu bẹ anyi a-nwụshihu; kẹle ẹgu eme l'ẹka ono.
Teke anyi nọ l'ẹka-a; anyi anwụhukwapho. G'anyi jechia l'ọdu-ọgu ndu Arámu je

eworu onwanyi nụ phẹ. Ẹphe -haa anyi; ọo ya bụ anyi anọdu ndzụ; teke ẹphe gburu anyi; anyi anwụshihu nụ."

5 O be lẹ nchi-atụ-chite; ẹphe gbalihu jeshia l'ọdu-ọgu ndu Arámu ono. Ẹphe rwuẹpho l'agụga ọdu-ọgu ono; ọphu ọ tọ dụdu m'onye nọkwadu l'ẹka ono;

6 kẹle Chipfu meru gẹ ndu ojọgu ndu Arámu nụma igiji ikpoto ụgbo-ịnya; mẹ k'ịnya; mẹ igiji ikpoto ndu ojọgu; k'ọphu ẹphe sụru nwibe phẹ: "Unu lekpọdapho! Eze ndu Ízurẹlu bẹ butaakwaru eze ndu Hetu; mẹ eze ndu Ijiputu g'ẹphe bya etsoo anyi ọgu."

7 Ọo ya bụ; o be lẹ nchi-atụ-chite; ẹphe wulihu; gbalachaa; gbadochaa ụlo-ẹkwa phẹ; mẹ ịnya phẹ; mẹ nkapfụ-ịgara phẹ. Ẹphe gbado ọdu-ọgu phẹ ono g'ọ dụ; gbakashịhu; gbaahaa ọso ndzụ phẹ.

8 Ndu ekpenta ono rwuẹpho l'agụga ọdu-ọgu ono; ẹphe bahụ l'ụlo-ẹkwa lanụ; ria; bya angụa; vuta mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo; mẹ ẹkwa je eworu domia. Ẹphe bya alaphuta azụ; bya abahụ l'ime ụlo-ẹkwa ọzo; vukọo iphe, dụ iya nụ; je edomikwaphọ.

9 Tọbudu iya bụ; ẹphe sụ nwibe phẹ: "Anyi te emekwa ree. Ntanụ-a bẹ bụ eswe ozi-ọma; ọle anyi gbẹ nọ-kirishia. Ọ -bụru l'anyi kwabẹru jeye l'ụtsu bẹ aa-nụkwa anyi aphụ. Unu g'anyi jeẹkwapho nta-a je epfuaru iya ndibe eze."

10 Ọo ya bụ; ẹphe tụgbua je ekua ndu echeje nche l'ọnu-abata mkpụkpu ono pfuaru phẹ iya sụ: "Anyi jeru l'ọdu-ọgu ndu Arámu; ọphu ọ dụdu m'onye lanụ, nọ l'ẹka ono; ọphu anyi ta nụmaduru ụkporo nemadzụ. Ọ bụru ịnya; mẹ nkapfụ-ịgara bẹ likachaaru l'ẹka ono; ụlo-ẹkwa phẹ dụepho g'ọ dụ."

11 Ndu nche ono raa ozi ono arara; e je epfua ya l'ibe eze.

12 Eze gbalihu l'ẹnyashi ono; bya asụ ndu-ozi iya: "Mu a-karụ unu iphe, ndu Arámu meru anyi nta. Ẹphe maru l'ẹgu eme anyi. Ọo ya meru g'o gude ẹphe lụfu l'ọdu-ọgu phẹ ono je edomishia onwophẹ l'ẹgu. Ọriri phẹ bụ l'anyi fụtajenu phọ afụta; g'ẹphe akpụko anyi lẹ ndzụ; zebata l'ime mkpụkpu-a."

13 Onye lanụ lẹ ndu-ozi eze ono sụ: "G'anyi harụ zia unwoke g'ẹphe gude ịnya ise, phọduru lẹ mkpụkpu-a jeshia. E -gudeshia phẹ bẹ ọnodu phẹ a-dụhukwapho gẹ kẹ ndu Ízurẹlu ono, a harụ l'ẹka-a. Mbụ l'ẹphe a-dụepho g'ikpoto ndu Ízurẹlu ono, lawarụ l'iyi ono. Ọo ya bụ g'anyi ziẹkwa phẹ g'ẹphe je amaru iphe, meru nụ."

14 Ọo ya bụ; ẹphe bya achịta ụgbo-ịnya labọ; mẹgbaa ịnya. Eze bya ezia g'a chọru ndu ojọgu ndu Arámu jeshia; bya asụ phẹ: "Unu je amaru iphe, nwụru nụ."

15 Ẹphe chọo phẹ jasụ l'ẹnyimu Jiọ́danu; ẹphe hụma g'uwe mẹ ivu, ndu Arámu tuphashịru l'ẹka ẹphe agba ẹgwegwa agbala jiru lẹ gbororo. Ọo ya bụ; ndu ono, jeru ozi ono laphushia azụ je epfuaru iya eze.

16 Tọbudu iya bụ; ẹphe tụgbua je egwekọo iphe l'ọdu-ọgu ndu Arámu ono. Noo ya; e mechaa ree ogbongu ụtu-iphe, eegudeje eme buredi mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ shẹkelu lanụ; bya eree ogbongu balị labọ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụkwapho shẹkelu lanụ; ẹgube ono Chipfu pfuru l'ọo-dụ ono.

Aazọ onye-ishi ozi eze pyakapyaka

17 Eze ndu Ízurẹlu yeru onye-ishi ozi, eyejeru iya ẹka g'o leta ẹnya l'ọnu-abata mkpụkpu ono. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ e gude ọkpa zọo ya pyakapyaka; ọ nwụhu; ẹgube ono, onye kẹ Chileke pfuhawaru iya teke ono, eze jeru ibe iya-a.

18 Kẹle teke ono, onye kẹ Chileke pfuru eze sụ: "Ẹgube nta-a echele bẹ ee-re ogbongu ụtu-iphe, eegudeje eme buredi mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ shẹkelu lanụ; bya eree ogbongu balị labọ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụkwapho shẹkelu lanụ l'ọnu-abata Saméríya;"

19 bẹ onye-ishi ozi ono, eyejeru eze ẹka ono sụru: “Ọoyapho! Ọ tọ byakwa l'eme
nno; o betakpọoru Chipfu gụhashia ụzo ẹku k'imigwe.” Elayịsha sụkwanu iya: “Ii-
gude ẹnya ngu hụma iya; ọle ị tị byadu eri iya.”
20 Ọ bụru g'ọ nwụru iya bụ ono; mbụ lẹ ndiphe zọru iya pyakapyaka; ọ nwụhu
l'ọnu-abata mkpụkpu ono.

8

Aanụ-phu nwanyị Shunemu alị iya azụ

1 O nweru teke Elayịsha pfujeru nwanyị ono, o mejeru nwa iya, nwụhuru anwụhu;
o teta nọdu ndzụ phọ sụ: “Gbẹshi; duta ndibe ngu g'unu lụfu je anọdu l'ẹka unu
e-jekpọepho anọdu; kẹle Chipfu bẹ kuwaru ọkpa-nri oku g'ọ bya l'alị-a. Ọkpa-nri
ono bẹ a-nọ apha ẹsaa.”
2 Ọo ya bụ; nwanyị ono gbẹshi bya emee iphe, onye kẹ Chileke ono pfuru; duta
ndibe iya; ẹphe lụfu; je anọo apha ẹsaa l'alị ndu Filisitayinu.
3 A nọchaepho apha ẹsaa ono; nwanyị ono shi l'alị ndu Filisitayinu lwa. Ọ bya
ejepfu eze je arwọahaa ya g'a nụ-phu iya ụlo iya mẹ alị iya azụ.
4 Teke ono bẹ eze epfuru Gehazi, bụ onye-ozi onye kẹ Chileke asụje: “Kakọtanuru
mu iphe-ọhumalenya, Elayịsha meshikọtaru?”
5 Gehazi nọdu akọru eze gẹ Elayịsha gude mee g'onye nwụhuru anwụhu teta nọdu
ndzụ ọzo; a bya l'amarụ; nwanyị ono, Elayịsha meru nwa iya o teta nọdu ndzụ ono
bata bya arwọahaa eze g'a nụ-phu iya ụlo iya azụ; yẹe alị iya.
Tọbudu iya bụ; Gehazi sụ: “Gụbe nnajịuphu mu, bụ eze; ọo nwanyị ọbu ba; yẹe
nwa iya ono, Elayịsha mejeru; o teta nọdu ndzụ ono.”
6 Eze bya ajịa nwanyị ono k'iphe ono; ọ kọkotaru iya ya.
Ọo ya bụ; eze bya eduru onye-ozi lanụ yeru iya sụ: “woru iphe, bụ kẹ nwanyị ono
g'ọ ha nụ-phukọta iya azụ. Nụkota iya iphe, shikọta l'alị iya fụta; e -shi mbọku, ọ
lụfuru l'alị-a byasụ nta.”

Hazẹlu egbu Bẹnu-Hadadu

7 Tọbudu iya bụ; Elayịsha bya ejee Damasụkosu. Teke ono bẹ iphe-ememe guderu
Bẹnu-Hadadu, bụ eze ndu Arámu. A bya epfuaru iya l'onye kẹ Chileke bẹ byaru nụ.
8 Eze sụ Hazẹlu: “Wota iphe, ịi-nụ onye kẹ Chileke ono gude; g'i shi iya l'ẹka
kpataẹdu Chipfu ishi sụ: ‘?Mu a-ka-a mma l'iphe, eme mu nụ-a tọo?’ ”
9 Ọo ya bụ; Hazẹlu bya ewota iphe, dụgbaa iche iche, kakọta ree, shi lẹ Damasụkosu
dojia l'eli ịnya-kamẹlu ụkporo labọ gude jepfushia Elayịsha. O rwua bya apfụru iya
l'iphu sụ: “Nwa ngu, bụ Bẹnu-Hadadu, bụ eze ndu Arámu bẹ ziru mu gẹ mu bya ajịa
ngu mẹ ya ?a-ka-a mma l'iphe, eme iya nụ?”
10 Elayịsha sụ iya: “Je asụ iya l'ọo-ka-a mma; ọle Chipfu bẹ goshikwanụru mu l'ọ
nwụhufutaje.”
11 O woru ẹnya daziḅe Hazẹlu jeye iphere gude iya. Onye kẹ Chileke ono, raahaa
ẹkwa.
12 Hazẹlu sụ: “Nnajịuphu mu; ?bụ gụnu bẹ ịiraru?”
Elayịsha sụ: “Ishi ẹkwa mu bụ lẹ mu mawaru ẹjo-iphe, ii-me ndu Ízurẹlu. Ịi-
tụshikota ọku l'ẹkameka, ẹphe kpụru; o shihu ike; tẹme unwokoro phẹ bẹ ii-gude
ogu-echi gbushia; gwee ụnwegirima phẹ arakabya; kpafushia unyomu phẹ, dụ ime
ẹpho.”
13 Hazẹlu sụ: “?Dẹnu gẹ mụbe onye-ozi ngu, bụepho nkụta bẹ ọbu e-shi mee iphe,
parụ ẹka nno?”
Elayịsha sụ: “Chipfu bẹ goshiwaru mu l'ii-mechaa bụru eze ndu Arámu.”

14 Ọo ya bụ; Hazẹlu haa Elayịsha lapfushia nnajịuphu iya, bụ Bẹnu-Hadadu. Bẹnu-Hadadu jịa ya sụ: "?Bụ gụnu bẹ Elayịsha pfuru ngu?" Hazẹlu sụ: "Ọ sụkwaru mu l'ii-ka-a mma."
15 O rwua lẹ nchitabọhu iya; Hazẹlu wota ukpo tsẹe lẹ mini; ọ ngụgua ya angụgu; o wota iya kwechia Bẹnu-Hadadu iphu; ọ nwụhu. Hazẹlu bụru eze nọchia ẹnya iya.

Teke Jióramu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 21:1-20)

16 L'apha, kwe Jióramu nwa Éhabu apha ise, ọ watarụ abụru eze ndu Ízurẹlu, bụ iya bụ teke Jiehoshafatu shi bụru eze kẹ ndu Jiuda; bẹ Jióramu nwa Jiehoshafatu byaru abụru eze ndu Jiuda.
17 Jióramu bẹ nọwaru ụkporo apha l'apha iri l'ẹbo teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụru apha ẹsato lẹ Jierúsalẹmu.
18 O tsoo ẹka ndu eze ndu Ízurẹlu; mee gẹ ndibe Éhabu meru; kẹle ọ lụru nwada Éhabu. O meru ẹjo-iphe l'ẹnya Chipfu.
19 Ọle Chipfu gude k'onye-ozi iya, bụ Dévidi; ọphu o too vudu iya evuvu g'o mebyishia ndu Jiuda; kẹle o kwehawaru Dévidi ukwe l'ụnwu iya; mẹ awa iya ta abyadụ abubuhuru eze jasụru asụru.
20 Teke Jióramu bụ eze; bẹ ndu Edọmu kwefuru ndu Jiuda ike; bya ahọtaru onwophẹ onye a-bụru eze phẹ.
21 Noo ya bụ; Jióramu chịta ụgbo-ịnya iya g'ọ ha jeshia mkpụkpu Zayi. Ndu Edọmu bya ekephee yẹe ndu-ishi ụgbo-ịnya ono mgburugburu. O be l'ẹnyashi; ọ gbẹshi bapfu ndu Edomu ono ọgu. Ọle ndu ojọgu iya gbaru nanụ nanụ lashịa ibe phẹ.
22 Ọ bụru gẹ ndu Edọmu ekwefụru ndu Jiuda ike bụ ono byasụ ntanụ Ọ bụkwarupho teke ono bẹ ndu Libuna kwefuru ike nkephẹ.
23 Iphemiphe ọzo, Jióramu megbabẹru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ kẹ ndu eze ndu Jiuda.
24 Ọo ya bụ; Jióramu nwụhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ mkpụkpu Dévidi. Nwa iya nwoke, bụ Éhazaya bụru eze nọchia ẹnya iya.

Teke Éhazaya bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 22:1-6)

25 L'apha, kwe Jióramu nwa Éhabu apha iri l'ẹbo, ọ bụ eze ndu Ízurẹlu bẹ Éhazaya nwa Jióramu byaru abụru eze ndu Jiuda.
26 Éhazaya nọwaru ụkporo apha l'apha labọ teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha lanụ lẹ Jierúsalẹmu. Ẹpha ne iya bụ Atalaya, bụ nwanwa Omuri, bụ onye ono, bụ eze ndu Ízurẹlu ono.
27 O tsoo ẹka ndibe Éhabu; mee ẹjo-iphe l'ẹnya Chipfu ẹgube ndibe Éhabu meru; kẹle ọ bụ ọgo ndu unuphu ibe Éhabu.
28 O tsoru Jióramu nwa Éhabu; ẹphe jepfu Hazẹlu, bụ eze ndu Arámu ọgu lẹ mkpụkpu Ramotu, dụ l'alị Giladu. Ndu Arámu ono meka Jióramu iphe.
29 Ọo ya bụ; eze, bụ Jióramu lashịa mkpụkpu Jiezerẹlu g'o je anọdu nyaa iphe-ẹhuka ono, ndu Arámu mekarụ iya lẹ mkpụkpu Ramotu teke ono, o tsoru Hazẹlu, bụ eze ndu Arámu ọgu ono.

No iya; Éhazaya nwa Jióramu, bụ eze ndu Jiuda jeshia ajị Jióramu nwa Éhabu lẹ mkpụkpu Jiezerẹlu l'iphe-ẹhuka ono, e mekarụ iya ono.

9

Aawụ Jiehu manụ l'ishi g'ọ bụru eze ndu Ízurẹlu

1 Onye mpfuchiru Chileke, bụ Elayịsha bya ekua onye lanụ l'ọgbo ndu mpfuchiru
sụ iya: "Jịkobe; wota mgbere manụ-a jeshia mkpụkpu Ramotu, dụ l'alị Giladu.
2 Teke i rwuru ẹka ono; lee ẹnya Jiehu nwa Jiehoshafatu; mbụ nwanwa Nimushi.
Kuchi iya ekuchi l'ẹka ụnwunna iya nọ; duru iya g'unu bahụ l'ime ụlo.
3 Teke ono bẹ ii-wota mgbere manụ ono; woru manụ ono wụa ya l'ishi sụ: 'Chipfu
sụru-a: Mu wụru ngu manụ l'ishi g'ị bụru eze ndu Ízurẹlu.' I -mechaa nno; gụhaa
ụzo gbagbụa; ba kpọkwa ụpfu!"
4 Ọo ya bụ; nwokorọbya ono, bụ onye mpfuchiru ono tụgbua jeshia mkpụkpu
Ramotu, dụ l'alị Giladu.
5 O -rwuẹpho; ọ hụma ndu-ishi ndu ojọgu g'ẹphe nọ ndzukọ; ọ sụ: "Onye-ishi
ojọgu; mu nwekwarụ ozi, mu e-ziẹkwa ngu."
Jiehu jịa ya sụ: "?Bụ onye ole l'ime anyi bẹ iipfuru?"
Ọ sụ iya: "Ọo gụbedua; onye-ishi ojọgu."
6 Ọo ya bụ; Jiehu gbalihu ẹphe bahụ l'ime ụlo. Onye mpfuchiru ono woru manụ
ono wụa ya l'ishi sụ: "Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu sụru-a: 'Mu wụwaru ngu manụ
l'ishi g'ị bụru eze ndibe kẹ Chipfu; mbụ ndu Ízurẹlu.
7 Ịi-tụko ndu ọnu-ụlo ibe Éhabu, bụ nnajịuphu ngu gwee arakabya; k'ọphu mu
e-shi nno gwata ụgwo ọchi ndu-ozi mu ono, bụ ndu mpfuchiru; waa k'iphe, bụkpoo
ndu-ozi Chipfu, bụ ndu Jiezebẹlu gbushikọtaru.
8 Ndibe Éhabu l'ophu a-bụru mkpurupyata. Mu e-gbufu iphe, bụkpoo nwa nwoke
l'ọnulo ibe Éhabu l'alị ndu Ízurẹlu; m'ọ bụ ohu m'ọ bụ amadụ.
9 Mu e-me ibe Éhabu g'ọ dụ g'ibe Jierobowamu nwa Nebatu; mẹkwapho g'ọ dụ g'ibe
Basha nwa Ahayịjia.
10 Jiezebẹlu bẹ bụ nkụta a-ta iya l'ẹgu, dụ lẹ Jiezerẹlu. Ọ tọ dụdu onye e-li iya elili.'
" O pfuchaa nno; bya agụhaa ụzo gbafụ.
11 E mechaa; Jiehu bya ejepfushia ndu-ishi ndu ojọgu ọphuna; onye lanụ jịa ya sụ:
"?Bụ-a k'ọma? ?Bụ gụnu bẹ onye ọbvu ono achọ-doru ngu?"
Jiehu sụ: "G'unu mahawarụ onye ọbu bya amaru g'oopfuje opfu-a."
12 Ẹphe sụ: "Ọo ụka bẹ ọbu! Pfuaru anyi iphe ọbu."
Jiehu sụ: "Iphe, o pfuru mu bụ lẹ Chipfu sụru lẹ ya wụwaru mu manụ l'ishi gẹ mu
bụru eze ndu Ízurẹlu."
13 Ẹphe mekebe ẹgwegwa je achịkoo uwe phẹ bya atọoru iya l'alị g'ọ zọ ọkpa. Ẹphe
nọdu egbu opu asụje: "Jiehu bụakwaa eze!"

Jiehu egbu Jióramu

14 Noo ya; Jiehu nwa Jiehoshafatu; mbụ nwanwa Nimushi bya agbaarụ Jióramu ẹjo
idzu. Teke ono bẹ Jióramu yẹe ndu Ízurẹlu l'ophu shi etso Hazẹlu, bụ eze ndu Arámu
ọgu g'ẹphe e-shi gbobuta mkpụkpu Ramotu, dụ l'alị Giladu.
15 Ọle eze, bụ Jióramu bẹ larụ mkpụkpu Jiezerẹlu je anyaa iphe-ẹhuka ono, ndu
Arámu mekarụ iya ono; teke ẹphe lẹ Hazẹlu, bụ eze ndu Arámu lwụru ọgu ono. Ọo
ya bụ Jiehu sụ: "Ọ -bụru l'ọo uche unu bụ ono; g'ọ tọ dụkwa onye e-shi lẹ mkpụkpu-a
pyofu jeshia mkpụkpu Jiezerẹlu je edoo iphe-a."
16 Tọbudu iya bụ; Jiehu nyihu ụgbo-ịnya iya gbaru jeshia mkpụkpu Jiezerẹlu; kẹle
ọo ẹka ono bẹ Jióramu zẹ. Éhazaya, bụ eze ndu Jiuda bẹ jeru iya ajịji.
17 O be teke onye-nche, pfụru l'ụlo eli, dụ lẹ mkpụkpu Jiezerẹlu ono hụmaru Jiehu;
mẹ ndu awụ etso iya nụ g'ẹphe dzeberu abya; o chishia mkpu sụ: "O nwekwarụ ndu
mu hụmaru, awụ abyanụ-o!"
Jióramu sụ: "G'a chọta onye agba l'ịnya zia g'ọ gba phẹ ndzuta je ajịa phẹ sụ: '?
Bụ-a k'ọma tọo?' "

18 Onye agbaję ịnya gbagbụa je agba Jiehu ndzuta sụ iya: “Eze sụru: ‘?Bụ-a k'ọma tọo?’ ”
Jiehu sụ iya: “?Unu gude k'ọma eme gụnu? Ghakọbe; tso mu l'azụ!”
Onye-nche ono sụ eze: “Onye e ziru jepfuakwaru phẹ; ọle ọ gbẹ ọphu ọ tọ lwaędu azụ.”
19 Ọo ya bụ; eze; bya ezia onye agbaję ịnya lẹ k'ugbo ẹbo. Ọ bya ejepfu phẹ bya asụ: “Eze sụru-a: ‘?Bụ-a k'ọma tọo?’ ”
Jiehu sụ iya: “?Unu gude k'ọma eme gụnu? Ghakọbe; tso mu l'azụ!”
20 Onye-nche ono sụ eze: “O jepfuakwaru phẹ; ọle ọ tọ lwakwaphọ azụ. G'onye ọbu gude agba bẹ ọ dụkwa gẹ Jiehu nwa Nimushi; kẹle ọogba ẹhuka ẹhuka.”
21 Jióramu sụ: “Doziaru mu ụgbo-ịnya mu.” E doziaru iya ya. Jióramu, bụ eze ndu Ízurẹlu; yẹe Éhazaya, bụ eze ndu Jiuda gbagbụa jepfushia Jiehu. Onyenọnu nọduchaa l'ụgbo-ịnya nkiya. Ẹka ẹphe gbapfuru iya bụ l'alị Nabọtu, bụ onye Jiezerẹlu.
22 Jióramu hụmaepho Jiehu bya ajịa ya sụ: “Jiehu; ?bụ-a k'ọma tọo?”
Jiehu sụ: “?Dẹnu gẹ k'ọma e-shi dụ; l'ẹka ụrwuali; mẹ agwọ nshi ono, shi ne ngu, bụ Jiezebẹlu l'ẹka; kụtaru l'ikpo l'ikpo ẹgube-a?”
23 Ọo ya bụ; Jióramu ghakọbe; gbagbụa arajẹru Éhazaya sụ: “Éhazaya; ọ bụ ọgu-o!”
24 Jiehu gudeẹpho ike iya g'ọ ha seta apfụ iya gbaa Jióramu lẹ mgbaka ukuvu; o foo ya l'obu; ọ daa dakoru l'eli ụgbo-ịnya iya.
25 Ọo ya bụ; Jiehu pfuaru onye-ishi ụgbo-ịnya iya, ẹpha iya bụ Bidika sụ: “Pata iya je etuphaa l'alị Nabọtu, onye Jiezerẹlu phọ. Nyatakwa lẹ teke phọ, mu lẹ ngu tụkojeru gude ụgbo-ịnya agbatso nna iya, bụ Éhabu l'azụ phọ bẹ Chipfu pfuru opfu ẹhu iya sụ:
26 ‘Ụnyaphu bẹ mu hụmaru mee Nabọtu; mẹ mee k'ụnwu iya, e gburu egbugbu. Nnajịuphu pfua sụ; mu a-gwata ngu ụgwo iya l'alị-a. Noo iphe, Chipfu epfu bụ ono.’ Ọo ya bụ; pata iya je etuphaa l'alị ono; ẹgube Chipfu pfuru iya ono.”

Eegbu Éhazaya

27 Éhazaya, bụ eze ndu Jiuda hụmaepho iphe, e me nụ; o ye ọkpa l'ọso tsoru ụzo, shiru bahụ lẹ mkpụkpu Bẹtu-Haganu gbalaaha. Jiehu chịpyabe iya; asụje: “Gbagbufụa ya l'eli ụgbo-ịnya ono!” Ẹphe gbaa ya apfụ l'ẹka ọ nọ l'ụzo, jeru lashịa mkpụkpu Guru, dụ lẹ mgboru mkpụkpu Ibulamu. Ọ gbaru laa mkpụkpu Megido; je anwụhu l'ẹka ono.
28 Ndu ozi iya gude ụgbo-ịnya pata iya jeshia Jierúsalẹmu je elia l'ilu iya l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ mkpụkpu Dévidi.
29 Ọ bụru l'apha, kwe Jióramu; nwa Éhabu apha iri lẹ nanụ, o shi bụtaru eze ndu Ízurẹlu bẹ Éhazaya byaru abụru eze ndu Jiuda.

Eegbu Jiezebẹlu

30 Noo ya; Jiehu tụgbua jeshia mkpụkpu Jiezerẹlu. Jiezebẹlu nụmaepho l'ọ byaru; o tee pẹnsuru ẹnya; memaa ẹgbushi iya emema; je eworu ẹnya pyofu lẹ windo.
31 Jiehu bya abyarwuta l'ọnu-abata; Jiezebẹlu sụ: “?Bụ-a k'ọma Zimiri; mbụ gụbe onye ono, gburu nnajịuphu ngu?”
32 Jiehu palia ẹnya l'ụzo windo ono sụ: “?Bụ onye bẹ tụru íkè yeru mu nụ? ?Bụ onye?” Tọbudu iya bụ; iphe, dụ g'ụmadzu labọ; ọzoo ụmadzu ẹto, bụ ndu eleta ibe eze ẹnya shi lẹ windo lee ya ẹnya.
33 Jiehu sụ phẹ: “Unu gbẹ l'ẹka ono pata Jiezebẹlu zee ogbu g'ọ bya ada!” Ọo ya bụ; ẹphe tụfu iya ọ bya adaa. Mee ya pfụkashihu kpua l'igbulọ; mẹ ịnya, nọgbaa l'ẹka ono. Jiehu gude ịnya gbaa ya eli; zọo ya tọlitoli.

34 Jiehu bahụ l'ime ụlo je eria; ngụa sụ: “Unu pata nwanyị ono, vu ọnu ono je elia;
kẹle ọ bụ phọ nwada eze!”
35 Ẹphe lụfushia g'ẹphe je elia ya; ọ bụwaru iphe, ẹphe hụmaru kpoloko bụ
okpokoroko ishi iya; mẹ ọkpu ogboro iya; waa ọkpu oshi-ẹka iya.
36 Ẹphe laphu azụ je epfuaru iya Jiehu; ọ sụ: “Ọo ya bụ iphe ono, Chipfu shi l'ọnu
onye-ozi iya, bụ Elayịjia kẹ Tishibe pfua sụ: ‘Ọo l'alị, dụ lẹ mkpụkpu Jiezerẹlu bẹ
nkụta a-ta anụ Jiezebẹlu.’
37 Jiezebẹlu bẹ odzu iya a-dụ gẹ nshị, a nyịru tụkaa nanụ nanụ l'alị, dụ lẹ Jiezerẹlu;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu onye byaru a-hụbe iya ama kẹ g'ọ sụ: ‘Ọo Jiezebẹlu baa.’ ”

10

Eegbushi ndibe Éhabu

1 Éhabu bẹ ụnwu iya dụ ụkporo ẹto l'ụmadzu iri lẹ Saméríya. Ọo ya bụ; Jiehu bya
edeshia ẹkwo-ozi keshiaru ndu-ishi lẹ mkpụkpu ono; mẹ ndu bụ ọgerenya; mẹ ndu
bụ phẹ mefụtaru ụnwu Éhabu ono. Ẹkwo-ozi ono bẹ o deru sụ:
2 “Eshi ọphu unu l'ụnwegirima nnajịuphu unu tụkoru nọdu; tẹme unu nweru
ụgbo-ịnya; nweru ịnya bya enweru ngwọgu; nweru mkpụkpu, a kpụshiru ike; bẹ
bụ ẹkwo-ozi-a -bebeẹpho rwu unu ẹka;
3 unu họta onye kachaa ree; mbụ onye ọ gbaru g'unu họta l'ụnwu nnajịuphu unu;
mee ya eze; g'unu lwụa ọgu see iswi ọnu-ụlo nnajịuphu unu.”
4 Ọle ndzụ-agụgu rwutaru phẹ; ẹphe sụ: “lewarọ; ndu eze labọ phọ ta adụdu ike
pfụru wọta iya ọgu. ?Dẹnu g'anyịbedua e-shi dụ ike pfụru wọta iya ọgu?”
5 Tọbudu iya bụ; onye bụ ishi l'ibe eze; mẹ onye bụ ishi mkpụkpu; mẹ ndu bụ
ọgerenya; waa ndu bụ phẹ mefụtaru ụnwu Éhabu zia Jiehu ozi sụ: “Anyi bụ ndu-
ozi ngu; ọo iphe, ị sụru g'anyi mee bẹ anyi e-me. O to nwedu onye anyi eme eze;
mekpọepho iphe, ị rịru l'ọ pfụru ọto.”
6 Jiehu bya edeeru phẹ ẹkwo-ozi k'ugbo ẹbo sụ: “Ọ -bụru l'unu tụru íkè yeru mu;
unu je a-nọdu eme iphe, mu sụru g'unu mee; unu gbukọo ishi ụnwu nnajịuphu unu
ono g'ẹphe ha vutaru mu lẹ mkpụkpu Jiezerẹlu ẹgube nta-a echele.”

Ụnwu ibe Éhabu ono, bụ iya bụ ụmadzu ụkporo ẹto l'iri ono bẹ bụ ẹphe lẹ ndu
oke amadụ lẹ mkpụkpu ono shi nọdu; ọ bụru ndu ono metseshiru phẹ.
7 Ẹkwo-ozi ono rwuẹpho ndu ono ẹka; ẹphe kpụta ụnwu ibe eze ono; gbushikọta
ẹphene ụkporo ẹto l'iri ono. Ẹphe parụ ishi phẹ yechaa lẹ nkata; vulaaru Jiehu lẹ
mkpụkpu Jiezerẹlu.
8 Onye-ozi bya ezia Jiehu sụ: “E vulataakwaru ishi ụnwu Éhabu ọbu.”
Jiehu sụ: “Kụbe phẹ l'ikpo labọ l'ọnu-abata mkpụkpu g'ẹphe nọdu l'ẹka ono jeye
l'ụtsu.”
9 O be l'ụtsu; Jiehu lụfu je apfụru pfuaru ndu ono g'ẹphe ha sụ: “Ụta ta adụkwa
unu l'ẹhu. Ọo mbẹdua bẹ gbaru nnajịuphu mu ẹjo-idzu; woru iya gbua. Ọle ọ bụ;
?bụkwanu onye bẹ gbushiru ndu ọwana?
10 Ọo ya bụ g'unu maru l'ọ tọ dụdu opfu, Chipfu pfuru lẹ k'ẹhu ndibe Éhabu dụru
ọphu tee mekọtadu nụ. Chipfu bẹ mewaru iphe, o shi l'ọnu onye-ozi iya, bụ Elayịjia
pfua.”
11 Ọo ya bụ Jiehu gbushikọta iphe, bụ ndibe Éhabu, phọduru lẹ mkpụkpu Jiezerẹlu.
O gbukọtaru ndu oke amadụ, o nweru; mẹ ndu ẹguru ọ̀nyà iya; mẹkpoo ndu-uke, o
nweru; ọphu ọ tọ dụdu m'onye lanụ, ọ harụ; ọ nọdu ndzụ l'ime phẹ.

Jiehu egbushi ndu abụbu eze Éhazaya

12 Noo ya; Jiehu bya agbẹshi jeshia mkpụkpu Samériya; o jetabeẹpho rwua ẹka
ndu nche atụru anọduje ebushi atụru ẹji;
13 yẹe ndu bụ abụbu Éhazaya ono, shi bụru eze ndu Jiuda phọ dzuda. Ọ jịa phẹ
sụ: "?Unu bụ ndu ole?"
Ẹphe sụ iya: "Anyi bụkwa abụbu Éhazaya. Iphe, anyi abya bụ g'anyi kele ụnwu
ibe eze; mẹ ụnwu ibe eze-nwanyị."
14 Jiehu sụ: "Unu kpụkoo phẹ lẹ ndzụ." Ẹphe bya akpụkoo phẹ lẹ ndzụ je egbushia;
chịru ye l'iduma, dụ l'ẹka ono, ndu nche atụru anọduje ebushi atụru ẹji ono. Ẹphe
dụ ụmadzu ụkporo labọ l'ẹbo. E gbushia phẹ; ọphu ọ tọ dụdu onye ọphu a harụ; ọ
nọdu ndzụ m'onye lanụ.

Eegbufufua ndibe Éhabu, phọduru nụ

15 Jiehu bya alụfu l'ẹka ono; ọ hụma Jiehonadabu nwa Rekabu g'ọobyapfuta iya.
Jiehu kele iya ekele bya asụ: "?Obu ngu gụru-a ìphóró l'ẹka mu nọ; g'obu nkemu
gụru l'ẹka ị nọ-a?"
Jiehonadabu sụ iya: "Ee; obu mu gụkwaru-a ìphóró."
Jiehu sụ iya: "Ọ -bụru l'ọ dụ nno; machịaru mu ẹka ngu." Ọ bya amachịaru iya
ẹka; Jiehu selita iya lọbata l'ụgbo-ịnya.
16 Jiehu sụ iya: "Tsoru mu g'ị hụma gẹ kẹ Chipfu aphụ-beru mu l'ẹhu." Ọo ya bụ;
ọ pata iya l'ụgbo-ịnya.
17 Jiehu phẹ rwuẹpho Samériya; ọ tụko iphe, bụ ndibe Éhabu, phọduru nụ l'ẹka
ono gbushikọta. O gwekọta phẹ arakabya g'ẹphe ha; ẹgube ono, Chipfu shi l'ọnu
Elayịjia pfua ya ono.

Eegbushi ndu abarụ Balụ ẹja

18 Jiehu bya akpakọo ndu Ízurẹlu l'ophu sụ phẹ: "Éhabu bẹ bapeteru Balụ ẹja;
mbẹdua a-barụ iya ẹja; barweru iya ya abarwe.
19 Ngwa; unu kukọta ndu mpfuchiru Balụ g'ẹphe ha; mẹ ndu abarụ iya ẹja; mẹ
ndu bụgbaa uke iya. G'ọ tọ dụkwa onye a-gbala nụ; noo kẹle mu abya egweru Balụ
ngwẹja, parụ ẹka. Onye gbalarụ nụ bẹ ta adzụkwaru ndzụ." Obenu lẹ Jiehu gude
ẹregede eme gẹ ya mee gẹ ndu abarụ Balụ ẹja bụkotaru mkpurupyata.
20 Jiehu sụ: "Unu tụa ndzukọ; g'e dzukọo gude kwabẹ Balụ ùbvù." Ẹphe bya araa
kẹ ndzukọ ọbu arara.
21 Jiehu bya atụko alị Ízurẹlu l'ophu zidzuru ozi; ndu bụkpoo ndu abarụ Balụ ẹja
g'ẹphe ha byakọta; ọphu ọ tọ dụdu m'onye lanụ, ta abyadụru nụ. Ẹphe wụbakota
l'ime eze ụlo Balụ ono; jikọta iya pyịmu; shita l'ishi iya ọphuu je akpaa l'ishi iya
ọphuu.
22 Jiehu bya epfuaru onye eleta ẹnya l'ụlo, eedobeje uwe sụ iya: "Chịtaru ndu
abakọtakporu Balụ ẹja awurukpata uwe g'ẹphe yee!" Ọ bya achịtaru phẹ iya.
23 Tọbudu iya bụ; Jiehu yẹe Jiehonadabu; nwa Rekabu bahụ l'ime ụlo Balụ ono.
Jiehu sụ ndu ono, abarụ Balụ ẹja ono: "Unu lerwee ẹnya maru; ?tọ dụkwanu onye
kẹ Chipfu tso unu nọdu l'ẹka-a; abụedupho ndu abarụ Balụ ẹja kpoloko."
24 Ọo ya bụ; ẹphe bya abahụ jeshia egwe ẹja; mẹ ngwẹja-akpọ-ọku.
Jiehu bẹ wowaru ụmadzu ụkporo ẹno ye g'ẹphe kwakaa l'etezi; bya asụ phẹ: "O
-nwewaru onye harụ m'onye lanụ lẹ ndu-a, mu eye unu l'ẹka-a; ọ gbalaa bẹ e-gude
ishi ndzụ nkiya pfụa ụgwo iya."
25 Egweghe, Jiehu egweghe ngwẹja-akpọ-ọku ono; ọ sụ ndu nche; mẹ ndu-ishi: "Unu
wụbawaro je egbushikọta phẹ! G'ọ bọ dụkwa onye ọphu a-gbala nụ!" Ọo ya bụ; ẹphe
gude ogu-echi gbugbushikọta phẹ. Ndu nche ono; waa ndu-ishi ono tụfuchaa odzu
phẹ l'etezi. Ndu nche ono bya abamihuchaa l'ime ime ụlo Balụ ono.

26 Ẹphe pafụtagbaa ntẹkpe, dụ l'ụlo Balụ ono; kpọo ya ọku.
27 Ẹphe bya etsukpọshia ntẹkpe Balụ; nwukpọshia ụlo Balụ ono. Ọ bụru nshị bẹ aanọduje anyi iya byasụ ntanụ-a.
28 Noo ya bụ; Jiehu mebyia k'abarụ Balụ ẹja l'alị Ízurẹlu.
29 Ọle Jiehu te wofuduru ẹka l'eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu kpatarụ gẹ ndu Ízurẹlu mee ono. Mbụ ẹja ono, ẹphe barụ ụnwu-eswi phọ, e gude mkpọla-ododo kpụa dobe lẹ mkpụkpu Bẹtelu; mẹ lẹ mkpụkpu Danu phọ.
30 Chipfu sụ Jiehu: "Eshinu i meru iphe, dụ ree; mee iphe, pfụru nhamụnha l'ẹnya nkemu; bya emee ndibe Éhabu iphe, dụ mu l'obu g'e mee phẹ iya; bẹ awa ngu a-nọdu l'aba-eze ndu Ízurẹlu jasụ l'ọgbo k'ẹno."
31 Ọle Jiehu te egudegbudu obu iya g'ọ ha dobe iphe, ekemu Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu pfuru. Ọ tọ hadụru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu meru; mbụ ono, ọ kpatarụ gẹ ndu Ízurẹlu mee ono.

Anwụhu Jiehu

32 Teke ono bẹ Chipfu watarụ akpa ndu Ízurẹlu mkpa-ẹka. Hazẹlu lwụ-kpekọta mkpụkpu lẹ mkpụkpu ndu Ízurẹlu l'ophu;
33 shita l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiọ́danu; mbụ alị Giladu l'ophu; mẹ alị ndu Gadu; mẹ kẹ ndu Rúbẹnu; mẹ kẹ ndu Manásẹ e -shi lẹ mkpụkpu Arowa, dụ lẹ mgboru nsụda Anọnu je akpaa lẹ Giladu; waa Beshanu.
34 Iphe ọzo, nwụgbaberu nụ teke Jiehu bụ eze; waa iphemiphe, o meru; mẹ ẹhuka ẹhuka, o mekọtaru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu.
35 Tọbudu iya bụ; Jiehu nwụhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya lẹ mkpụkpu Saméríya. Jiehowahazu, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.
36 Iphe, Jiehu nọru l'aba-eze ndu Ízurẹlu lẹ Saméríya bụ ụkporo apha l'apha ẹsato.

11

Atalaya yẹe Jiowashi
(2Iphe 22:10—23:15)

1 Tọbudu iya bụ; Atalaya, bụ ne Éhazaya hụmaepho lẹ nwa iya nwụhuwaru; ọ gbẹshi je atụko ndibe eze g'ẹphe ha saa ọsa-mpfụ.
2 Ọle Jiehosheba, bụ nwada eze, bụ Jióramu; bya abụru nwune Éhazaya kẹ nwanyị bẹ dutaru Jiowashi, bụ nwa Éhazaya dufu l'echilabọ ụnwu eze ono, eeme g'e gbushia ono. O duta Jiowashi yẹle onye ehe iya nụ je edomia lẹ mkpuru-azẹe; shi nno wohaaru iya Atalaya; k'ọphu bụ l'o to gbuduru iya.
3 E domiru Jiowashi; yẹle onye ehe iya nụ l'eze-ụlo Chipfu apha ishii gẹ Atalaya bụkpoepho ishi l'alị ono.

E kwefuru Atalaya ike
(2Iphe 23:1-15)

4 O be l'apha k'ẹsaa; Jiehoyada bya ezia g'e je ekua ndu bụgbaa ishi ndu ojọgu ụkporo ise ise, bụ ndu anọduje eche eze; mẹ ndu anọduje eche ibe iya; g'e duru phẹ byapfuta iya l'eze-ụlo Chipfu. Ẹphe l'ẹphe woru ndzụ gbaa; o mee; ẹphe ribuaru iya nte l'ụlo Chipfu l'ẹka ono. Ọ bya egoshi phẹ Jiowashi, bụ nwatibe eze ono.
5 Ọ bya atụaru phẹ ekemu sụ: "Waa iphe, unu e-me baa; unubẹ ndu ono, anọduje lẹ nche l'eswe-atụta-unme; unu kee onwunu uzi ẹto. G'uzi lanụ je anọdu chee nche l'ibe eze;
6 uzi lanụ eje anọdu eche lẹ Ọnu-abata Suru; uzi lanụ ọphuu a-nọdu l'azụ ndu nche ono; mbụ l'azụ ọguzo ono azụ iya ọphuu. Noo g'unu e-shi bụ ono chee ụlo ono nche.

7 Uzi labọ l'ime unubẹ ndu anọduje lẹ nche l'eswe-atụta-unme bẹ a-nọdukwapho
eche eze-ụlo Chipfu nche; gude gbobuta eze; g'ọ tọ dụ iphe e-me iya nụ.
8 Unu pagbaarụ ngwọgu unu l'ẹka nọ-phee eze, bụ Jiowashi mgburugburu. Iphe,
bụkpoo onye shitaru ẹka unu nọ; unu gbua onye ọbu. Ẹkameka, eze ejekpọ; unu
swiru iya eswiru."

9 Ndu-ishi ndu ojọgu ụkporo ise ise ono mee gẹ Jiehoyada, bụ onye uke Chileke
pfuru phẹ ono. Onyenọnu chịta ndu nkiya, bụ ndu echeje nche l'eswe-atụta-unme;
mẹ ndu ọphu afụta lẹ nche l'eswe-atụta-unme ono; ẹphe byapfutashia Jiehoyada, bụ
onye uke Chileke ono.
10 Onye uke Chileke ono bya achịta arwa; mẹ iphe, eegudeje egbobuta onwonye
ono, shi bụru kẹ Dévidi ono; mbụ ono, e doberu l'eze-ụlo Chipfu ono; woru keshiaru
ndu bụgbaa ishi ndu ojọgu ụkporo ise ise ono.
11 Ndu nche ono pagbaarụ ngwọgu phẹ l'ẹhu l'ẹhu pfụru gbaphee eze mgburugburu
lẹ mgboru ọru-ngwẹja Chipfu; waa eze-ụlo ono gẹdegede; shita l'ụzo ẹkutara jeye
l'ụzo ẹkicha.
12 Jiehoyada bya edufuta nwatibe eze ono, bụ Jiowashi; bya eworu okpu-eze kpube
iya; woru ẹkwo, e deru ekemu Chileke dẹe ya l'ẹka sụ l'ọo ya bụ eze. Ẹphe bya awụa
ya manụ l'ishi; bya atụko akụ ẹka; atụ ụzu sụ: "Nọdukwa ndzụ ogologo; gụbe eze!"

13 Atalaya nụmaepho wọowoowoo, ndu nche; mẹ ndu ọha atụ; ọ tụgbua jepfushia
phẹ l'eze-ụlo Chipfu.
14 Ọ bya eje elee ẹnya; bya ahụma eze g'ọ pfụru lẹ mgboru itso, bụ iya bụ g'ẹphe
emeje iya l'omelalị phẹ; bya ahụmakwapho ndu-ishi ndu ojọgu; mẹ ndu egbuje opu
g'ẹphe pfụ-kubegbaaru iya; mẹ gẹ ndu alị ono l'ophu tụkoru etegbaa ẹswa; egbu
opu; ọ gbajashịa uwe iya chishia sụ: "Ẹbyi anwụa-o! Ẹbyi anwụa-o!"

15 Tọbudu iya bụ; Jiehoyada, bụ onye uke Chileke bya atụaru ndu-ishi ndu ojọgu
ụkporo ise ise ono ekemu sụ: "Unu kpụfuta nwanyị ono l'echilabọ ndu nche ono.
Iphe, bụ onye ẹphe l'iya swị; unu gude ogu-echi gbua ya." Noo kẹle onye uke Chileke
ono bẹ sụru g'e tee gbukwa iya l'eze-ụlo Chipfu.
16 Ọo ya bụ; ẹphe gude iya; kpụ-rwua ọnu ẹka ịnya eshije abahụ l'ibe eze; ẹphe
woru iya gbua l'ẹka ono.

Jiehoyada edozi alị Jiuda
(2Iphe 23:16-21)

17 No iya; Jiehoyada bya emee eze ẹphe lẹ Chipfu gbaa ndzụ; bya emekwaphọ ndu
ono ẹphe lẹ Chipfu gbakwaphọ ndzụ. Ọgbandzu ọbu bụ l'ẹphe a-bụru ndibe Chipfu.
O mekwaphọ eze; ẹphe lẹ ndu ono gbaa ndzụ nkephẹ.
18 Ndu Jiuda l'ophu jeshia l'eze-ụlo Balụ je enwutsushia ya. Ẹphe tụko iphe, bụ
ọru-ngwẹja Balụ; mẹ ntẹkpe iya tsukpọshichaa yọgiri yọgiri. Ẹphe gbua Mátanu,
bụ onye uke Balụ l'iphu ọru-ngwẹja Balụ.

Ọo ya bụ; Jiehoyada, bụ onye uke Chileke bya eye ndu nche; ẹphe cheahaa eze-ụlo
Chipfu nche.
19 Ọ chịta ndu-ishi ndu ojọgu ụkporo ise ise ono, bụ ndu anọduje eche eze; waa
ndu anọduje eche ibe iya; mẹ ndu alị ono l'ophu; ẹphe dufuta onye eze ono l'eze-ụlo
Chipfu. Ẹphe shia ẹka ndu nche eshije abahụ duba iya l'ibe eze. Ọo ya bụ; eze je
anọdu l'aba-eze.
20 Noo ya; ẹhu kwatakpọo tsọo ndu alị ono l'ophu ọkpobe atsọtso. Nchị bya adụ
doo lẹ mkpụkpu ono; kẹle e gbuwaru Atalaya l'ibe eze.

21 Jiowashi nọwaru apha ẹsaa teke ọ watarụ abụru eze.

12

Teke Jiowashi bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 24:1-16)

1 L'apha, kwe Jiehu apha ẹsaa, e -shi teke o beberu bụru eze ndu Ízurẹlu; bẹ
Jiowashi bataru l'aba-eze ndu Jiuda. Iphe, ọ nọru l'aba-eze ono lẹ Jierúsalẹmu bụ
ụkporo apha labọ. Ẹpha ne iya bụ Zibaya. Ẹka ne iya ọbu shi bụ lẹ mkpụkpu Biye-
Sheba.
2 Jiowashi bẹ mekọtaru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu l'apha ono g'ọ ha, Jiehoyada,
bụ onye uke Chileke kpọ-zikọtaru iya ụzo.
3 Obenu l'ẹka aagwajẹ iphe ono bẹ a ta alwụduru; ndu alị ono nọdu egweje ẹja bya
akpọ ụnwù-isẹnsu ọku l'eli ẹka ono.
4 Tọbudu iya bụ; Jiowashi bya epfuaru ndu-uke Chileke sụ phẹ: "Unu nakọbe
iphe, bụ okpoga, dụ nsọ, eewobatajẹ l'eze-ụlo Chipfu; mbụ okpoga, atụtaje l'ụtu;
mẹ okpoga, e ketarụ onyenọnu g'ọ pfụje; mẹ okpoga, nemadzụ gude obu iya bya anụ
l'eze-ụlo Chipfu.
5 Gẹ ndu-uke Chileke l'ẹhu l'ẹhu nakọta okpoga ono l'ẹka ndu edobeje okpoga g'e
gude iya mekwakọta iphe, mebyihuru emebyihu l'ụlo Chipfu; l'ẹka bụkpoo ẹka a
hụmaru mebyihuru emebyihu."
6 Ọle a nọru jeye l'apha, kwe Jiowashi ụkporo apha l'apha ẹto; ọphu ndu-uke
Chileke ono te emekwadụru iphe, mebyishihuru l'eze-ụlo Chipfu ono.
7 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Jiowashi bya ekua onye uke Chileke, bụ Jiehoyada; mẹ
ndu-uke Chileke ọzo jịa phẹ sụ: "?Bụ gụnu meru iphe, unu te emekwaẹduru iphe,
mebyishihuru l'eze-ụlo Chipfu ọbu? Ngwa; g'ọ bọ dụkwa okpoga ọzo, unu a-natabaa
l'ẹka ndu edobeje okpoga. Iphe, unu e-mechia bụ g'unu tụko iphe, bụ okpoga unu
natawaru nụ g'e gude mekwaa eze-ụlo ọbu."
8 Ọo ya bụ; ndu-uke Chileke ono kweta l'ẹphe taa nakọedu ndu ono okpoga; ọphu
ẹphe emekwaẹdu eze-ụlo Chipfu ono l'onwophẹ.
9 Noo ya bụ; onye uke Chileke, bụ Jiehoyada bya apata okpoko; swofua ụzo l'opfu
iya; dokube iya ọru-ngwẹja Chipfu l'ẹkutara; mẹ a -nọdu abahụ l'eze-ụlo Chipfu ono.
Ndu uke Chileke, eche ọnu-abata nche tụko okpoga, e wobataru l'eze-ụlo ono yekọta
l'okpoko ono.
10 Ọ nọdu abụjeru; okpoga ono -haẹpho shii l'okpoko ono; onye ederu eze ẹkwo;
mẹ onye-ishi ndu-uke Chileke abya agụa okpoga ono ọgu; chịru ye l'ẹkpa kechia.
11 Ẹphe pyachaa okpoga ono g'ọo-dụ; ẹphe eworu iya nụ ndu-ishi ozi ọbu, eeje
l'eze-ụlo ono. Ẹphe nọdu eshije l'okpoga ono pfụa ndu eje ozi l'eze-ụlo Chipfu ono
ụgwo; mbụ ndu kapyịnta; mẹ ndu akpụ ụlo ọbu akpụkpu;
12 mẹ ndu edo ẹja edodo; mẹ ndu akwacha mkpuma. Ọ bụru l'okpoga ono bẹ ẹphe
eshije zụta oshi; mẹ mkpuma, a gbakpọshiru agbakpọshi, e gude emekwa eze-ụlo
Chipfu ono. Ọ bụru iya bẹ ẹphe eshije emephu okpoga l'iphe, l'ala, l'iphe, eemekwa
emekwa l'eze-ụlo ono.
13 Ọle ọ tọ bụdu okpoga ono, e wobataru l'eze-ụlo Chipfu ono bẹ e gude mee
gbamụgbamu mkpọla-ọchaa; mẹ iphe, apajẹ oghu orọku; mẹ gbamụgbamu ọzo; mẹ
opu; mẹwaro iphe ọzo, e gude mkpọla-ododo; mẹ mkpọla-ọchaa mee dobe l'eze-ụlo
Chipfu ono.
14 Ọ bụepho ndu eje ozi l'eze-ụlo ono bẹ a nụru iya g'ẹphe gude mekwaa eze-ụlo
ono.
15 A ta sụjeduru ndu a nụru okpoga ono g'ẹphe bya edoo g'ẹphe gude mephushia
okpoga ono; kẹle ẹphe bụ ndu gude ire-lanụ eje ozi ọbu.
16 Okpoga, shi lẹ ngwẹja-apfụ-ụgwo; mẹ kẹ ngwẹja-iphe-ẹji; bẹ e te ewobatajẹdu
l'eze-ụlo Chipfu; ndu nwe iya nụ bụ ndu-uke Chileke.

17 Ọ bụru teke ono bẹ Hazẹlu, bụ eze ndu Arámu jeru etsoo mkpụkpu Gatu ọgu;
lwụa ya lwụta. Ọ bya adakọbe jeshifụa ọgu lẹ Jierúsalẹmu.
18 Jiowashi, bụ eze ndu Jiuda wota iphemiphe, nna iya phẹ, bụ Jiehoshafatu; mẹ
Jiehoramu; mẹ Éhazaya, bụ ndu shi bụru eze ndu Jiuda doberu Chipfu iche; mẹ ọphu
yẹbedua doberu Chipfu iche; mẹkota mkpọla-ododo, a hụmaru l'ẹka eedobeje ẹku
l'eze-ụlo Chipfu; mẹ l'ụlo ibe eze; wolaaru Hazẹlu, bụ eze ndu Arámu. Ọ bụru teke
ono bẹ Hazẹlu bebe parụ Jierúsalẹmu haa tụgbua.
19 Iphe ọzo, nwụgbaberu nụ teke Jiowashi bụ eze; mẹ iphemiphe, o meru bẹ e
dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Jiuda.
20 Ndu ozi Jiowashi bya agbaarụ iya ẹjo-idzu; woru iya gbua l'ụlo Bẹtu-milo l'ụzo,
shiru jeshia Sila.
21 Ndu ozi iya, gburu iya nụ ọbu bụ Jiozaka nwa Shimeyatu; mẹ Jiehozabadu; nwa
Shoma. Tọbudu iya bụ Jiowashi nwụhu; e lia ya l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ mkpụkpu
Dévidi. Amazaya, bụ nwa iya bụru eze nọchia ẹnya iya.

13

Jiehowahazu bụ eze ndu Ízurẹlu

1 L'apha, kwe Jiowashi; nwa Éhazaya ụkporo apha l'apha ẹto; e -shi teke o beberu
bụru eze ndu Jiuda bẹ Jiehowahazu nwa Jiehu byaru abụru eze kẹ ndu Ízurẹlu lẹ
mkpụkpu Saméríya. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha iri l'ẹsaa.
2 O mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. O tsokọtaru ẹjo-iphe ono, Jierobowamu; nwa
Nebatu meru ono; mbụ ono, o meru ndu Ízurẹlu mee ono. Ọ tọ gbakụtaduru ẹjo-
ememe ono azụ.
3 Ọo ya bụ; Chipfu woru oke-ẹhu-eghu iya swibe ndu Ízurẹlu. Ọ parụ phẹ harụ
Hazẹlu bụ eze ndu Arámu; waa nwa iya bụ Bẹnu-Hadadu ẹphe ka phẹ ọkpehu nọ
ọdu.
4 Jiehowahazu bya epfuru nụ Chipfu; Chipfu ngabẹru iya nchị; kẹle ọ hụmaru g'eze
ndu Arámu gude akpaberu ndu Ízurẹlu ẹhu.
5 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya anụ ndu Ízurẹlu onye dzọru phẹ nụ; ọ bụru iya bụ
l'ẹphe anahụ ndu Arámu. Ndu Ízurẹlu bya eburu l'ibe nkephẹ g'ẹphe shihawaa buru
iya.
6 Obenu l'ẹphe ta tụ-woduru ẹka l'eme iphe-ẹji ono, ndibe Jierobowamu meru;
mbụ ono, o meru ndu Ízurẹlu g'ẹphe mee ono. Ọ tụkoru iya mekọta. Nokwaphọ
g'itso Ashera dụ lẹ Saméríya g'ọ dụ iya.
7 Ọphu ọ dụdu ndu ojọgu Jiehowahazu phọduru nụ; a -gụfuepho ndu ojọgu ụkporo
labọ l'iri, bụ ndu agbajẹ l'ịnya; mẹ ụgbo-ịnya iri; waa ụnu ndu ojọgu ugbo ụkporo
l'ise, bụ ndu ojọgu oje-l'ọkpa; kẹle eze ndu Arámu bẹ sakọtaru phẹ ọsampfu; bya
egude ọkpa gwee phẹ uji l'alị.

Anwụhu Jiehowahazu

8 Iphemiphe, nwụgbaberu nụ teke Jiehowahazu bụ eze; waa iphe, o meẹberu; mẹ
ẹhuka ẹhuka, o mekọtaru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu.
9 Jiehowahazu bya anwụhu; lapfushia nna iya phẹ; e lia ya lẹ mkpụkpu Saméríya.
Jiowashi, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

Jiowashi bụ eze ndu Ízurẹlu

10 Ọ bụru l'apha, kwe Jiowashi ụkporo apha l'apha iri l'ẹsaa, e -shi teke o beberu
bụru eze ndu Jiuda; bẹ Jehowashi nwa Jiehowahazu byaru abụru eze ndu Ízurẹlu.
Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha iri l'ishii lẹ Saméríya.

11 O mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Ọ tọ hadụru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu
nwa Nebatu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízurẹlu ẹphe mee ono. Iphe-ẹji ono bẹ o
yeru ẹka l'ememe.

Anwụhu Jiowashi

12 Iphe ọzo, nwụgbaaru nụ lẹ teke Jiowashi bụ eze; mẹ iphemiphe, o meru; mẹ
ọkpehu iya, o gude tsoo Amazaya, bụ eze ndu Jiuda ọgu; bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ
ndu eze ndu Ízurẹlu.
13 Ọo ya bụ; Jiowashi nwụhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'ẹka e liru ndu eze
ndu Ízurẹlu lẹ Saméríya. Jierobowamu, bụ nwa iya bya anọdu l'aba-eze nọchia ẹnya
iya.

Anwụhu Elayịsha

14 Lẹ teke iphe-ememe, bụ iya mechaarụ gbua Elayịsha gudeshiru iya ike bẹ
Jiowashi, bụ eze ndu Ízurẹlu jeru iya ajịji. O rwua bya araaha ẹkwa l'iphu iya sụ:
"Nna mu-e! Nna mu-e! Gụbe onye bụ ụgbo-ịnya; bya abụru ọ-gba-l'ịnya-ọgu ndu
Ízurẹlu!"
15 Elayịsha sụ iya: "Wota ụta yẹe apfụ." Jiowashi bya ewota iya.
16 Elayịsha bya asụ eze ndu Ízurẹlu ono: "Seta apfụ ono!" Ọ bya eseta iya. Elayịsha
bya atụ-kobe eze ono ẹka l'ẹka nkiya.
17 Elayịsha sụ iya: "gụhaa windo ọphu nọ laaru ụzo ẹnyanwu-awawa!" Ọ gụhaa
ya. Elayịsha sụ iya: "Gbaa apfụ ono!" Ọ gbaa ya. Elayịsha pfua sụ: "Ọwa-a bụ apfụ
Chipfu, e-gude lwụ-kpee! Ọo apfụ, ee-gude lwụ-kpee ndu Arámu; kẹle ịi-lwụ ndu
Arámu lẹ mkpụkpu Afẹku; mbụ woru phẹ saa ọsampfu."
18 Ọ sụkwa iya phọ: "wota apfụ ono!" O wota iya. Ọ sụ eze ndu Ízurẹlu ono: "Wata
iya asù l'alị!" Ọ sùa ya ụgbo ẹto; bya ahaa ya.
19 O mee; ẹhu ghuahaa onye kẹ Chileke ono eghu; ọ sụ: "I gege asụ iya ugbo ise
m'ọbu ụgbo ishii; k'ọphu i gege alwụ-kpekwanụ ndu Arámu jasụ ii-mebyishikọta
phẹ. Ọle nta-a bụ ugbo ẹto kpoloko bẹ ịi-lwụ-kpe phẹ."
20 Tọbudu iya bụ; Elayịsha nwụhu; e lia ya.

Ndu ojọgu ọ-lwụa-ọlaa, shi l'alị ndu Mówabu bẹ ezebatajẹ l'alị Ízurẹlu; mẹ a
bahụepho l'apha ọphúú.
21 O be teke o nweru ndu eli odzu; ẹphe bya amaru; ndu ojọgu ọ-lwụa-ọlaa ono
bụwaru phẹreketeke; ẹphe parụ odzu nwoke ono tụa l'ilu Elayịsha. Odzu nwoke
ono je edenyi l'ọkpu Elayịsha; o teta bya anọdu ndzụ ọzo; gbẹshi pfụru apfụru.

Ọgu ndu Ízurẹlu waa ndu Arámu

22 Hazẹlu, bụ eze ndu Arámu bẹ kpakọtaru ndu Ízurẹlu ẹhu teke Jiehowahazu bụ
eze.
23 Ọle Chipfu l'anọduje emeru ndu Ízurẹlu eze-iphe-ọma; aphụru phẹ obu-imemini;
tẹme ọ ghakwaaru phẹ phọ iphu. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ ọgbandzu ono, yẹe
Ébirihamu; mẹ Áyizaku; waa Jiékọpu gbaru ono. Byasụ ntanụ-a bẹ ọ tọ bụdu uche
iya g'o mebyishia phẹ; ọzoo g'ọ chịfu phẹ l'atatiphu iya.
24 Teke Hazẹlu, bụ eze ndu Arámu nwụhuru; bẹ nwa iya, bụ Bẹnu-Hadadu byaru
abụru eze nọchia ẹnya iya.
25 Ọ bụru teke ono bẹ Jiowashi, bụ nwa Jiehowahazu tụkoru mkpụkpu lẹ mkpụkpu
ono, Hazẹlu shi natakọta nna iya, bụ Jiehowahazu l'ọgu ono naphutakọta azụ.
Jiowashi lwụ-kpekọtaru iya ugbo ẹto; shi nno naphutakọta mkpụkpu ndu Ízurẹlu
ono azụ.

14

Teke Amazaya bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 25:1-24)

1 O be l'apha, kwe Jiowashi nwa Jiehowahazu apha labọ, e -shi teke ọ watarụ abụru
eze ndu Ízurẹlu; Amazaya nwa Jiowashi bya abụru eze kẹ ndu Jiuda.
2 Ọ nọwaru ụkporo apha l'apha ise teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze
bụru ụkporo apha l'apha tete lẹ Jierúsalẹmu. Ẹpha ne iya bụ Jiehowadinu. Ẹka ne
iya ọbu shi bụ Jierúsalẹmu.
3 Amazaya bẹ meru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu. Ọle o to mebeduru iya
g'ochooroke iya, bụ Dévidi meru. O mekọtaerupho gẹ nna iya, bụ Jiowashi meru.
4 Obenu l'ọ tọ lwụduru ẹka aagwajẹ iphe ono; ndu Jiuda nọdu anọduje egwe ẹja;
bya akpọ ụnwù-isẹnsu ọku l'eli ẹka ono.
5 Alị-eze ono laẹpho Amazaya l'ẹka ọkpobe alala; o gbushia ndu-ozi iya ono, bụ
phẹ gburu nna iya teke ọ bụ eze phọ.
6 Ọle o to gbuduru ụnwegirima ndu mgbugbụmadzu ono; kẹle o tsoru iphe ono, e
deru l'ẹkwo ekemu Mósisu l'ẹka ono, Chipfu tụru ekemu sụ: "Ndu nwụru nwa bẹ e
tee gbudu l'ụgwo iphe, ụnwu phẹ metaru; ọphu eegbukwaphọ ụnwegirima l'ụgwo
iphe, nna, nwụru phẹ nụ metaru; onyenọnu bẹ aa-lajẹ l'iphe-ẹji, o metaru."
7 Ọo yẹbedua bẹ gburu ndu Edọmu ụnu ugbo ụkporo l'ise* lẹ nsụda alị Únú; bya
alwụta mkpụkpu Sela l'ọgu; woru iya gụbe Jiọkutelu. Ọ bụru ẹpha ono bẹ ọoza
byasụ ntanụ-a.
8 Tọbudu iya bụ; Amazaya bya ezia ozi g'e je ezia eze ndu Ízurẹlu, bụ Jiowashi nwa
Jiehowahazu mbụ nwanwa Jiehu; sụ iya: "Bya g'anyi lẹ ngu zụgbabe ọgu."
9 Jiowashi, bụ eze ndu Ízurẹlu ziphu Amazaya, bụ eze Jiuda ozi azụ sụ: "Oshi uke,
dụ l'úbvú úbvú Lébanọnu bẹ ziru oshi sida, dụkwapho l'úbvú úbvú Lébanọnu sụ iya:
'Kenaa nwatibe mu kẹ nwoke nwada ngu g'ọ lụru.' Tọbudu iya bụ; anụ-ẹgbudu, bu
l'úbvú úbvú Lébanọnu ono ghatajẹepho; ọ zọo oshi úkèè ono pyaapyaa.
10 Ị lwụ-kpeanaru ndu Edọmu; ị nọdu ekuanaa onwongu. Nọdule-a l'ibe ngu ku
onwongu; k'alwụ-kpe, ị lwụ-kperu. ?Bụ gụnu bẹ iime g'ị kpatarụ onwongu opfu,
e-me g'unu lẹ ndu Jiuda daa?"
11 Ọle Amazaya ta ngadụru iya nchị. Ọo ya bụ; Jiowashi, bụ eze ndu Ízurẹlu chịta
ndu ojọgu iya jeshia; ẹphe l'eze ndu Jiuda, bụ Amazaya je aghaa ya lẹ mkpụkpu
Bẹtu-Shẹmeshi, nọ l'alị Jiuda.
12 Ndu Ízurẹlu lwụ-kpee ndu Jiuda; mee phẹ; ẹphe gbaa nanụ nanụ lashịchaa ibe
phẹ.
13 Jiowashi, bụ eze ndu Ízurẹlu bya egude Amazaya nwa Jiowashi; mbụ nwanwa
Éhazaya; mbụ eze ndu Jiuda lẹ mkpụkpu Bẹtu-Shẹmeshi. O jekwaphọ Jierúsalẹmu je
enwutsushia igbulọ Jierúsalẹmu; a -gbẹ lẹ Ọnu-abata Ifuremu; je erwua l'ọnu-abata
Mgburẹku. Ẹka o nwutsuru bẹ ogologo iya rwuru ụnu nkwo-ẹka.
14 Ọ chịtakota mkpọla-ododo; mẹ mkpọla-ọchaa; mẹwaro ivu, ọ hụmaru l'eze-ụlo
Chipfu; mẹ ọphu dụ l'ẹka eedobeje ẹku l'ụlo eze. Ọ chịtakwapho ndu a tụ-chiru
atụ-chi lashịa Saméríya.
15 Iphe, nwụgbaberu nụ teke Jiehowashi bụ eze; mbụ iphe, o meẹberu; mẹ ẹhuka
ẹhuka, o mekọtaru; waa gẹ yẹe Amazaya, bụ eze ndu Jiuda gude lwụa ọgu; bẹ e
dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu.

---

* **14:7 14:7** Bụ iya bụ 10,000 lẹ mbekee.

16 Tọ bụdụ iya bụ; Jiehowashi nwụhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'ẹka eelije
ndu eze lẹ mkpụkpu Samériya. Ọo ya bụ; Jierobowamu, bụ nwa iya bụru eze nọchia
ẹnya iya.
17 Amazaya, bụ nwa Jiowashi; mbụ eze ndu Jiuda bya anọfua apha iri l'ise; gẹ
Jiowashi nwa Jiehowahazu, bụ eze ndu Ízurẹlu nwụhuchaaru.
18 Iphe ọzo, Amazaya megbabẹru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ, ndu eze ndu Jiuda.
19 Lẹ Jierúsalẹmu bẹ a nọ gbaaru Amazaya ẹjo-idzu; ọ gbalaa lashịa mkpụkpu
Lakishi. Ẹphe ye ndu jepfuru iya lẹ Lakishi l'ẹka ono je egbua ya.
20 Ẹphe gude ịnya palata iya bya elia lẹ Jierúsalẹmu l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ
mkpụkpu Dévidi.
21 Ndu Jiuda l'ophu wofuta Azaríya, bụ onye nọwaru apha iri l'ishii mee ya eze
l'ọzo nna iya, bụ Amazaya.
22 Ọ bụru Azaríya ono mechaarụ; kpụkwaa mkpụkpu Elatu woru iya nụ-phu ndu
Jiuda azụ gẹ Amazaya nwụhuchaaru lapfushia nna iya phẹ.

Jierobowamu k'ẹbo bụ eze ndu Ízurẹlu

23 Ọ be l'apha, kwe Amazaya nwa Jiowashi apha iri l'ise, o shi bụtaru eze ndu Jiuda;
Jierobowamu nwa Jiehowashi bya abụru eze kẹ ndu Ízurẹlu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze
iya bụ ụkporo apha labọ l'apha lanụ lẹ Samériya.
24 O mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Ọ tọ hadụru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu
nwa Nebatu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízurẹlu mee ono.
25 Ọo ya bẹ e shi l'ẹka; a nataphukọta oke alị ndu Ízurẹlu azụ; e -shi lẹ mkpụkpu
Lebo-Hamatu jeye l'eze-ẹnyimu nsụda Araba†. O shi nno vụa; mbụ iphe ono, Chipfu,
bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu shihawaa l'ọnu onye-ozi iya, bụ Jiona nwa Amịtayi pfua;
mbụ onye mpfuchiru Chileke ono, shi lẹ mkpụkpu Gatu-Hefa.
26 Chipfu bẹ hụmawaru g'iphe-ẹhuka, ndu Ízurẹlu eje habe shii; mbụ lẹ g'ẹphe ha
bẹ o rwubekọtaru ẹka; mbụ iphe ẹhuka ono; shita l'ohu je akpaa l'amadụ; ọphu ọ
dụdu onye a-gbaru phẹ mkpu.
27 Ọle eshinu Chipfu ta asụduru lẹ ya e-me g'ẹpha ndu Ízurẹlu chịhu lẹ mgboko-a
bẹ o shi l'ẹka Jierobowamu, bụ nwa Jiowashi dzọta phẹ.
28 Iphe, nwụgbaberu nụ teke Jierobowamu bụ eze; mẹ iphe, o meẹberu; mẹ ẹhuka
ẹhuka, o mekọtaru; waa k'ọgu, ọ lwụgbaberu; mẹwaro g'o shi nataphu mkpụkpu
Damasụkosu; mẹ mkpụkpu Hamatu azụ l'ẹka ndu Jiuda woru nụ ndu Ízurẹlu bẹ e
dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu.
29 Tọbudu iya bụ; Jierobowamu nwụhu lapfushia nna iya phẹ, bụ ndu eze ndu
Ízurẹlu. Zekaraya, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

15

Teke Azaríya bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 26:1-5)

1 O be l'apha, kwe Jierobowamu ụkporo apha l'apha ẹsaa, e -shi teke ọ watarụ
abụru eze ndu Ízurẹlu; Azaríya nwa Amazaya bata l'aba-eze ndu Jiuda.
2 Ọ nọwaru apha iri l'ishi teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụru
ụkporo apha labọ l'apha iri l'ẹbo lẹ Jierúsalẹmu. Ẹpha ne iya bụ Jiekolaya. Ẹka ne
iya ọbu shi bụ Jierúsalẹmu.
3 Azaríya bẹ meru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu; ẹgube ono, nna iya, bụ Amazaya
meru.

† **14:25 14:25** Ọo mini ono bụkwapho 'Eze-ẹnyimu Únú'.

4 Obenu l'ọ tọ lwụduru ẹka aagwaję iphe; ẹphe nọdu egweje ẹja l'ẹka ono; bya akpọ ụnwù-isẹnsu ọku.

Ekpenta eme Azaríya
(2Iphe 26:16-23)

5 Chipfu bya alọru ekpenta tụ eze ono; ekpenta ono mee ya jasụ mbọku, ọ nwụhuru. O buru l'ụlo iche. Ọ bụru Jiótamu, bụ nwa iya nwoke bẹ bụ onye-ishi l'ibe eze; bụru iya bụ onye bụ ishi ndu alị ono.
6 Iphe ọzo Azaríya megbabẹru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Jiuda.
7 No iya; Azaríya nwụhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ mkpụkpu Dévidi. Jiótamu, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

Zekaraya bụ eze ndu Ízurẹlu

8 Ọ bụru l'apha, kwe Azaríya ụkporo apha l'apha iri l'ẹsato, e -shi teke o beberu bya abụru eze ndu Jiuda; bẹ Zekaraya nwa Jierobowamu; byaru abụru eze ndu Ízurẹlu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ ọnwa ishii lẹ Saméríya.
9 Zekaraya mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu gẹ nna iya phẹ. Ọ tọ hadụru eme iphe-ẹji, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbụ iphe-ẹji ono, o meru ndu Ízurẹlu mee ono.
10 Ọo ya bụ; Shalumu nwa Jiabẹshi gbaaru iya ẹjo-idzu; nọdu l'iphu ndu Ízurẹlu gbua ya; bya abụru eze nọchia ẹnya iya.
11 Iphe, nwụgbaberu nụ teke Zekaraya nọ bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu.
12 Ọo ya bụ; iphe ono, Chipfu pfuru Jiehu vụa; mbụ iphe ono, o pfuru iya sụ: “Oshilọkpa ngu bụ phẹ a-nọdu l'aba-eze ndu Ízurẹlu; bụru eze jeye l'ọgbo k'ẹno.”

Shalumu bụ eze ndu Ízurẹlu

13 Shalumu nwa Jiabẹshi bya abụru eze l'apha, kwe Uzáya ụkporo apha l'apha iri lẹ tete, e -shi teke o beberu bya abụru eze ndu Jiuda. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ ọnwa lanụ lẹ Saméríya.
14 Menahẹmu nwa Gadi bya eshi lẹ mkpụkpu Tịza jeshia Saméríya. Ọ nọdu lẹ Saméríya l'ẹka ono tsoo Shalumu nwa Jiabẹshi ọgu; gbua ya; bụru eze nọchia ẹnya iya.
15 Iphe, nwụgbaberu nụ teke Shalumu bụ eze; mẹ ẹjo-idzu, ọ gbaru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu.
16 Teke onoya bẹ Menahẹmu gbẹ lẹ mkpụkpu Tịza tsoo ndu mkpụkpu Tifusa ọgu; woru phẹ lwụa; mẹ ndu bukube phẹ nụ; kẹle ẹphe jịkaru iya. Ọ kpafushicha ụnwanyi, dụ ime ẹpho.

Menahẹmu bụ eze ndu Ízurẹlu

17 O be l'apha, kwe Azaríya ụkporo apha l'apha iri lẹ tete, e -shi teke ọ byaru abụru eze ndu Jiuda; Menahẹmu nwa Gadi bahụ l'aba-eze ndu Ízurẹlu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha iri lẹ Saméríya.
18 Menahẹmu mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Teke ọ bụ eze bẹ ọ tọ hadụru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru ono; mbụ ono, o meru ndu Ízurẹlu mee ono.
19 Eze ndu Asiriya, bụ Pulu bya achịta ndu ọgu zebata l'alị ndu Ízurẹlu. Menahẹmu nụ iya mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụnu talẹntu labọ l'ụkporo talẹntu iri; g'o mee g'ọ nọshia ike l'aba-eze iya.
20 Ọ bụru l'alị Ízurẹlu bẹ Menahẹmu shi wofuta okpoga ono. Ndu nweru iphe bẹ o keshiru ụtu ono; onyenọnu bẹ o keru mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo shẹkelu

labọ lẹ shẹkelu iri nụ; g'a chịkobe nụ eze ndu Asiriya. Ọo ya bụ; eze ndu Asiriya ono tụgbua laphushia azụ; ọphu ọ tọ nọdubaeduru l'alị ono.
21 Iphe ọzo, nwụgbaberu nụ teke Menahẹmu nọ; mẹ iphe, o mekọtaru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu.
22 Menahẹmu kuru mgbẹnya ikpazụ; ọ bụru iya alapfu nna iya phẹ. Pekahaya, bụ nwa iya bụru eze nọchia ẹnya iya.

Pekahaya bụ eze ndu Ízurẹlu

23 O be l'apha, kwe Azaríya ụkporo apha labọ l'apha iri, e -shi teke o beberu bụru eze ndu Jiuda; Pekahaya nwa Menahẹmu bahụ l'aba-eze ndu Ízurẹlu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha labọ lẹ Saméríya.
24 Pekahaya bẹ meru ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Ọ tọ hadụru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru ono; mbụ ono, o meru ndu Ízurẹlu ẹphe mee ono.
25 Onye-ishi ndu ojọgu Pekahaya, ẹpha iya bụ Peka nwa Remalaya gbaaru iya ẹjo-idzu; gbata ụkporo ụmadzu labọ l'iri lẹ Giladu; ẹphe tsoru iya je etsoo Pekahaya ọgu l'ẹka a kpụru o shihu ike l'ụlo-eze lẹ Saméríya; ẹphe gbua ya; gbukwaphọ Agọbu; mẹ Ariye yeru iya. Ọo ya bụ; Peka gbua Pekahaya; bụru eze nọchia ẹnya iya.
26 Iphe ọzo, nwụgbaberu nụ teke Pekahaya bụ eze; mẹ iphe, o mekọtaru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu.

Peka bụ eze ndu Ízurẹlu

27 O be l'apha, kwe Azaríya ụkporo apha labọ l'apha iri l'ẹbo, ọ byaru abụru eze ndu Jiuda; Peka nwa Remalaya bahụ l'aba-eze ndu Ízurẹlu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze ono bụ ụkporo apha lẹ Saméríya.
28 Peka meru ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Ọ tọ hadụru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu; nwa Nebatu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízurẹlu mee ono.
29 Teke Peka bụ eze ndu Ízurẹlu bẹ Tigulatu-Pilesa, bụ eze ndu Asiriya natarụ mkpụkpu Ijionu; mẹ mkpụkpu Abẹlu-Bẹtu-Maka; waa mkpụkpu Jianowa; mẹ mkpụkpu Kadẹshi; mẹ mkpụkpu Hazọ. Ọ natakwarụpho alị Giladu; mẹ alị Gálili, bụ iya bụ alị ndu Nafụtali l'ophu; kpụkoo ndu ẹka ono lẹ ndzụ lashịa Asiriya.
30 O be l'apha, kwe Jiótamu nwa Uzáya ụkporo apha, e -shi teke o beberu bya abụru eze ndu Jiuda; Hosiya nwa Ela gbaaru Peka nwa Remalaya ẹjo-idzu; woru iya gbua; bụru eze nọchia ẹnya iya.
31 Iphe ọzo, nwụgbaberu nụ teke Peka bụ eze; mẹ iphe, o mekọtaru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu.

Teke Jiótamu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 27:1-9)

32 O be l'apha, kwe Peka nwa Remalaya apha labọ, e -shi teke ọ watarụ abụru eze ndu Ízurẹlu; Jiótamu nwa Uzáya bahụ l'aba-eze ndu Jiuda.
33 Iphe, ọ nọru bụ ụkporo apha l'apha ise teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalẹmu bụ apha iri l'ishii. Ẹpha ne iya bụ Jierusha nwada Zadọku.
34 Jiótamu meru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu ẹgube ono, nna iya, bụ Uzáya meru.
35 Obenu l'ọ tọ lwụduru ẹka aagwajẹ iphe. Ndu Jiuda nọdu egweje ẹja; bya akpọ ụnwù-isẹnsu ọku l'ẹka ono. Jiótamu bụ iya kpụkwaru ọnu-abata ono, eeshije abahụ l'eze-ụlo Chipfu ono, bụ iya bụ Ọnu-abata Imeli.
36 Iphe ọzo, Jiótamu megbabẹru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Jiuda.
37 Ọo teke ono bẹ Chipfu byaru awata ezi Rezinu, bụ eze ndu Arámu; mẹ Peka nwa Remalaya g'ẹphe je etsoo ndu Jiuda ọgu.

38 No iya; Jiótamu nwụhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ
mkpụkpu Dévidi, bụ ochooroke iya. Nwa iya, bụ Éhazu bya abụru eze nọchia ẹnya
iya.

16

Teke Éhazu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 28:1-4)

1 O be l'apha, kwe Peka nwa Remalaya apha iri l'ẹsaa, e -shi teke ọ watarụ abụru
eze; Éhazu nwa Jiótamu bya abụru eze kẹ ndu Jiuda.
2 Éhazu bẹ nọwaru ụkporo apha teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ
Jierúsalẹmu bụ apha iri l'ishii. O to medụru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu, bụ Chileke
iya ẹgube ochooroke iya, bụ Dévidi meru.
3 O tsoru ẹka ndu eze ndu Ízurẹlu. Ọ kpọru nwa iya nwoke ọku gude gwee ẹja, bụ
iya bụ ẹbyi ono, ọha ono, Chipfu chịfuru l'iphu ndu Ízurẹlu shi anọduje eme ono.
4 O gwerụ ẹja; kpọo ụnwù-isẹnsu ọku l'ẹka aagwajẹ iphe; mẹ l'úbvú úbvú; mẹkpoo
lẹ mkpula mkpula oshi, jakashịru ajakashị.
5 Tọbudu iya bụ; Rezinu, eze ndu Arámu; mẹ Peka nwa Remalaya, eze ndu Ízurẹlu
bya eje ọgu lẹ Jierúsalẹmu; ẹphe kepheta Éhazu; ọle ẹphe ta alwụ-kpeduru iya.
6 Ọ bụru teke ono bẹ eze ndu Edọmu lwụta-phuru mkpụkpu Ilatu azụ nụ ndu
Edọmu. Ọ chịshikotaru ndu Jiuda lẹ mkpụkpu Elatu ono; ndu Edọmu bya ebuchishia
ya byasụ ntanụ-a.

Éhazu arwọ n-yemẹka l'ẹka ndu Asiriya
(2Iphe 28:16-21)

7 Ọo ya bụ; Éhazu bya ezia ndu-ozi g'e je ezia Tigulatu-Pilesa, bụ eze ndu Asiriya
sụ: "Mu bụ onye-ozi ngu; tẹme mu bụru nwa ngu; byanụ bya anafụta mu l'ẹka eze
ndu Arámu; mẹ l'ẹka eze ndu Ízurẹlu, bụ ndu etso mu ọgu."
8 Éhazu bya achịkoo mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo, dụ l'eze-ụlo Chipfu; mẹ
ọphu dụ l'ụlo ẹku l'ibe eze nụ g'a nụ eze ndu Asiriya onoya.
9 Eze ndu Asiriya bya ekweta iphe, Éhazu rwọru iya; chịta ndu ojọgu iya ẹphe
wụru jeshia Damasụkosu je alwụta iya; kpụkoo ndu bu l'ẹka ono lẹ ndzụ lashịa alị
Kiru; bya eworu Rezinu gbua.
10 Noo ya; eze, bụ Éhazu tụgbua jeshia Damasụkosu gẹ ya je ahụma Tigulatu-Pilesa,
bụ eze ndu Asiriya. O jerwua; bya ahụma ọru-ngwẹja lẹ Damasụkosu; o woru ọphu
dụ ẹgube ono see esese nụ g'e wolaaru Uráya, bụ onye uke; dekọta ụgbugba iya; mẹ
ẹgube, ee-gude kpụa ya woru nụ iya.
11 Ọo ya bụ; Uráya, bụ onye uke ono kpụa ọru-ngwẹja; mbụ ọphu dụepho g'ono,
Éhazu shi Damasụkosu nụ iya ono. Ọ kpụ-gheru iya tẹme eze, bụ Éhazu shi
Damasụkosu lwa.
12 Eze bya eshi Damasụkosu lwa; bya ahụma ọru-ngwẹja ono. Ọ bya ejerwua ya;
bya egwee ngwẹja l'eli iya.
13 O gwerụ ngwẹja, a kpọkotaru ọku; mẹ ngwẹja-nri; mẹ ngwẹja-mẹe; bya ephee
mee anụ, o gburu kẹ ngwẹja-ẹhu-guu l'eli ọru-ngwẹja ono.
14 Ọru-ngwẹja ono, e gude onyirubvu mee, shi nọdu l'iphu Chipfu ono bẹ ọ pafụtaru
l'atatiphu ụlo ono; mbụ ono, dụ lẹ mgbaka ọru-ngwẹja ono, a kpụru k'ọ̀phúú; yẹle
eze-ụlo Chipfu; woru iya dobe l'ụzo isheli ọru-ngwẹja ono, ọ kpụru ono.
15 No iya; eze, bụ Éhazu bya atụaru Uráya, bụ onye uke ekemu sụ: "Ọo l'eli ọru-
ngwẹja-a, a kpụru k'ọ̀phúú-a bẹ ii-gweje ngwẹja-akpọ-ọku, eegweje l'ụtsu; gwee

ya ngwẹja-nri, eegweje l'ụzenyashi; mẹ ngwẹja-akpọ-ọku; waa ngwẹja-nri, shi eze l'ẹka; mẹ ngwẹja-akpọ-ọku, shi ndu alị-a l'ẹka; mẹ ngwẹja-nri phẹ; mẹ ngwẹja-mẹe phẹ. Nokwaphọ g'ii-pheje iya mee anụ, ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ mee anụ, e gude gwee ngwẹja ọzo. Ọru-ngwẹja ono, e meru l'onyirubvu ono bẹ mu e-jeje akpata ishi iphe."

16 Uráya, bụ onye uke ono mekọta iphe, eze, bụ Éhazu kakọtaru iya g'o mee.

17 Eze, bụ Éhazu bya akpọkashia iphe ono, e swebegbaru lẹ mgburẹku mgburẹku ọgba-kperekpere phọ; pashịkwaapho eze gbamugbamu, shi nọdugbaa ya l'eli. Ọ pafụkwarupho eze dụrongu mini phọ, e doberu l'eli oke-eswi, a kpụru l'onyirubvu phọ; mbụ ono, shi nọdu iya lẹ mkpula ono; woru iya tụ-kobe l'eli mkpuma.

18 O gude gẹ ya mee iphe, a-dụ eze ndu Asiriya ree l'obu pafụ ẹka oshi-eze atụ-kojeru; bya agụ-chia ẹka eze eshije abahụ l'eze-ụlo Chipfu.

Anwụhu Éhazu
(2Iphe 28:26-27)

19 Iphe ọzo, Éhazu megbabẹru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Jiuda.

20 No iya; Éhazu nwụhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ mkpụkpu Dévidi. Hezekáya, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

17

Hosiya bụ eze ndu Ízurẹlu

1 O be l'apha, kwe Éhazu apha iri l'ẹbo, e -shi teke ọ byaru abụru eze ndu Jiuda; Hosiya nwa Ela bahụ l'aba-eze ndu Ízurẹlu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze ono bụru apha tete lẹ Saméríya.

2 Hosiya bẹ meru ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Iphe ọ bụepho kpoloko bụ l'ẹjo-iphe, o meru te erwuduru gẹ kẹ ndu vuhawa iya ụzo bụru eze l'alị Ízurẹlu.

3 Shalumanesa, bụ eze ndu Asiriya bya ejepfu Hosiya ọgu; je alwụ-kpee ya. Hosiya bya awata iya ejeru ozi; bya atụaha akịriko nụahaa ya.

4 Eze ndu Asiriya bya amaru lẹ Hosiya achịru iya ẹjo-idzu; kẹle Hosiya ziru ndu-ozi g'ẹphe je ezia So, bụ eze ndu Ijiputu g'o yetarụ iya ẹka; ọphu ọ tụedu akịriko anụ eze ndu Asiriya ẹgube ono, o shi atụje iya aphagapha ono. Ọo ya bụ; eze ndu Asiriya gude Hosiya tụ-chia lẹ mkpọro.

5 No iya; eze ndu Asiriya chịta ndu ojọgu iya ẹphe zebata l'alị Ízurẹlu l'ophu; ẹphe wụba lẹ Saméríya kephee ya apha ẹto.

6 Ọ bụru l'apha, kwe Hosiya apha tete, e -shi teke ọ bataru l'aba-eze; bẹ eze ndu Asiriya lwụtaru Saméríya; kpụkoo ndu Ízurẹlu lẹ ndzụ chịta lashịa Asiriya; je edobe phẹ ẹphe buru lẹ mkpụkpu Hala; waa l'ụzo ẹnyimu Habọ lẹ mkpụkpu Gozanu; bya achịta ndu ọphu ọ chịtaru dobe; ẹphe buru lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, dụ l'alị Midiya.

Iphe-ẹji, ndu Ízurẹlu
waa ndu Jiuda megbabẹru

7 Iphe, meru g'o gude ọ nwụaru ndu Ízurẹlu nno bụ l'ọo l'ẹphe mesweru Chipfu, bụ Chileke phẹ; mbụ onye ono, dufutaru phẹ l'alị Ijiputu l'ẹka Fero, bụ eze ndu Ijiputu ono. Ẹphe baaharụ agwa ẹja;

8 tẹme ẹphe tsoru meahaa g'ọha ono, Chipfu chịshiru l'iphu ẹphebe ndu Ízurẹlu ono shi eme; mbụ meahaa iphe ono, ndu eze ndu Ízurẹlu wobataru l'alị ono.

9 Ndu Ízurẹlu ono nọdu anọduje l'edomi eme Chipfu, bụ Chileke phẹ iphe, apfụduru-ọto. Lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu phẹ bẹ ẹphe kpụshiru ẹka aagwajẹ iphe dobegbaaru onwophẹ. Ẹphe kpụshiru iya lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, hagbaa nwanshịi je akpaa lẹ mkpụkpu, a kpụru; o shihu ike.

10 L'úbvú úbvú, nọgbaa l'alị ono; mẹ lẹ mkpula mkpula oshi, jakashịru ajakashị bẹ ẹphe dobekọtaru agwa; kpọbegba itso Ashera.
11 Ẹphe nọdu anọduje akpọ ụnwù-isẹnsu ọku l'ẹka ono, aagwajẹ iphe ono; ẹgube ono, ndu ọha ono, Chipfu chịfuru ẹphe shi akpọje iya ono. Ẹphe meru ẹjo-ememe gude kpatsua Chipfu ẹhu-eghu.
12 Ẹphe baarụ agwa ẹja; mbụ iphe ono, Chipfu sụru phẹ: "Unu be emekwa iphe, dụ nno-a!"
13 Chipfu shi l'ọnu ndu mpfuchiru iya l'ophu; mẹ ndu aphụ ọphulenya lọo ndu Ízurẹlu mẹ ndu Jiuda ẹka lẹ nchị sụ: "Unu haa eme ẹjo-ememe, unu eme. Unu meje ekemu mu; mẹ iphe, mu tọru ọkpa iya; mbụ ekemu ono, mu tụru nụ nna unu phẹ ono; mbụ ono, mu shi l'ẹka ndu-ozi mu phẹ, bụ ndu mpfuchiru nụ unu ono."
14 Obenu l'ẹphe ta angadụru nchị; ẹphe kwefuru ike; gẹ nna phẹ ono, te ekwetadụru kẹ Chipfu, bụ Chileke phẹ ono.
15 Ẹphe jịkaru eme iphe, ọ tọru ọkpa iya; mẹ ọgbandzu ono, yẹle nna phẹ gbaru ono; ẹphe kwefuru ike l'iphe, ọ nmarụ phẹ ọkwa iya. Ẹphe tsoru abapheru agwa, adụdu iphe, ọ yị ẹja; ẹphebedua l'onwophẹ bya abụfuaru ndu ta adụedu iphe, ẹphe yị. Ẹphe tsoru ẹka ndu ọha ono, bupheru phẹ mgburugburu, bụ iya bụ ndu ono, Chipfu sụru g'ẹphe te emekwa gẹ ndu ono eme ono.
16 Ekemu, Chipfu, bụ Chileke phẹ tụkotaru phẹ l'ophu bẹ ẹphe jịkakotaru. Ẹphe kpụru agwa labọ, dụ g'ụnwu oke-eswi doberu onwophẹ; bya edobekwaphọ itso Ashera; bya abaahaarụ kpokpode; mẹ Balụ ẹja.
17 Ẹphe kpọru ụnwu phẹ unwoke; mẹ ụnwada phẹ ọku; gude gwee ẹja. Ẹphe nọdu anọduje ejekwaphọ l'ẹja; bya eme ọmamanshi. Ẹphe woru onwophẹ tọgboru eme ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu; gude nno akpatsu iya ẹhu-eghu.
18 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu mee; ẹhu ghushiaha Chipfu eghu ike; ọ chịfu phẹ l'iphu iya. Ndu ọphu ọ harụ kpoloko bụru ndu ọkpa-ipfu Jiuda.
19 Ọphu ndu Jiuda edobekwarụpho ekemu Chipfu, bụ Chileke phẹ. Ẹphe jekwaphọ eye ẹka l'eme iphe ono, ndu Ízurẹlu wobataru ono.
20 Chipfu jịkakota iphe, bụ oshilọkpa Ízurẹlu; nụa phẹ aphụ bya enwuru phẹ nụ ndu kwarụ phẹ l'ọkwata; jeye ọ chịfukota phẹ l'atatiphu iya.
21 Teke Chipfu bufuẹrupho Ízurẹlu l'ọnulo Dévidi bẹ ẹphe meru Jierobowamu nwa Nebatu eze phẹ. Jierobowamu mee ndu Ízurẹlu ẹphe haa etso Chipfu; bya akpata ẹphe mee iphe-ẹji, parụ ẹka apaa.
22 Ndu Ízurẹlu bẹ yekọtaru ẹka l'eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu meru ono. Ẹphe ta ahadụru iya ememe;
23 jeye teke Chipfu chịfuru ndu Ízurẹlu ono l'iphu iya ẹgube ono, o shihawaa l'ọnu ndu-ozi iya, bụ ndu mpfuchiru pfua l'ọo-dụ ono. Noo ya; a kpụkoo ndu Ízurẹlu l'alị phẹ chịru lashịa Asiriya byasụ ntanụ-a.

Ndu ọhozo byaru ebuchishia Saméríya

24 Eze ndu Asiriya je achịta nemadzụ l'alị Bábilọnu; mẹ lẹ Kuta; mẹ lẹ Ava; mẹ lẹ Hamatu; mẹ lẹ Sefavayimu je edobe phẹ g'ẹphe buru lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, dụ l'alị Saméríya l'ọzo ndu Ízurẹlu. Ọo ya bụ; ẹphe nweru alị Saméríya; tụko mkpụkpu, dụ iya nụ buchishikọta.
25 Lẹ mbụ teke ẹphe bya eburu l'ẹka ono bẹ ẹphe te eshidu abajẹru Chipfu ẹja. Ọo ya bụ Chipfu yenu oduma; ọ nọdu l'echilabọ phẹ; harụ phẹ gbushiaha.
26 E pfuaru iya eze ndu Asiriya sụ: "Ndu-a ị chịtaru dobe g'ẹphe buru lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, dụ l'alị Saméríya-a bẹ ta amakwa nsọ Chileke alị ono. O ye oduma; ọ nọdu l'echilabọ phẹ egbushi phẹ; kẹle ẹphe ta amadụ nsọ Chileke alị ono."

27 Tọbudu iya bụ; eze ndu Asiriya tụa ekemu sụ: “Unu duta onye lanụ lẹ ndu-uke
Chileke ono, unu kpụtaru l'ẹka ono; g'o je eburu eburu l'ẹka ono; g'o zia phẹ nsọ
Chileke alị ono.”
28 No iya; onye lanụ lẹ ndu-uke Chileke ono, ẹphe shi lẹ Samériya kpụta jenụ je
eburu lẹ mkpụkpu Bẹtelu; ziahaa phẹ g'ẹphe e-shi abajẹru Chipfu ẹja.
29 Ọle ọha, nọnu bẹ metacharu agwa alị phẹ swibe onwophẹ lẹ mkpụkpu, ẹphe
bugbaa; woru iya dobechaa lẹ nwụlo-agwa, ndu Samériya kpụshiru l'ẹka ẹphe
agwajẹ iphe.
30 Ndu ọphu shi l'alị Bábilọnu metaru agwa Sukọtu-Benotu; ndu ophu shi l'alị Kutu;
meta agwa ọphu bụ Nẹgalu; ndu ọphu shi l'alị Hamatu meta agwa, bụ Ashima;
31 ndu ophu shi lẹ Ava meta agwa, bụ Nibuhazu yẹe Tataku. Ndu ọphu shi l'alị
Sefavayimu meta agwa, bụ Adụrameleku; yẹe Anamẹleku. Ndu Sefavayimu ono bẹ
akpọje ụnwu phẹ ọku gude gweeru agwa phẹ ẹja.
32 Ẹphe abajẹkwarupho Chipfu ẹja. Ọle iphe, ẹphe meru bụ l'ọo ndu nkephẹ bẹ
ẹphe họtaru g'ẹphe gwajẹru phẹ iphe lẹ nwụlo-agwa, dụgbaa l'ẹka aagwajẹ iphe
ono.
33 Ẹphe nọdu abajẹru Chipfu ẹja; obenu l'ẹphe abajẹkwarupho agwa phẹ ẹja l'ụzo
ndu alị ẹka ẹphe shi emeje.
34 Ẹphe emeẹpho g'ẹphe shi emejehawaa ono byasụ ntanụ-a. Ẹphe ta abadụru
Chipfu ẹja; ọphu ẹphe emedu iphe, ọ tọru ọkpa iya; mẹ omelalị iya; ọphu ẹphe
emedu ekemu iya; waa ekemu ono, ọ tụru nụ oshilọkpa Jiékọpu, bụ onye ono, ọ
gụberu Ízurẹlu.
35 Teke Chipfu yẹe ndu Ízurẹlu gbarụ ndzụ bẹ ọ sụru phẹ: “G'ọ tọ dụkwa agwa ọzo,
unu a-barụ ẹja; ọzoo phozeru iya; ọzoo jeeru iya ozi; ọzo gwaa ya agwagwa.
36 Ọo Chipfu, bụ onye gude ike iya, parụ ẹka; mẹ ọkpehu iya dufuta unu l'alị Ijiputu
bẹ unu a-bajẹru ẹja. Ọo yẹbedua bẹ unu e-phozejeru; ọ bụru iya bẹ unu e-gwejeru
ẹja nụ.
37 Unu kwabẹkwa ẹnya meje iphe, mu tọru ọkpa iya; mẹ omelalị mu; mẹ iphe,
mu sụru g'e meje; waa ekemu ono, mu deru doberu unu ono jasụru asụru. Unu ta
abajẹkwaru agwa ẹja.
38 Unu ta azọhakwa ọgbandzu ono, mu l'unu gbaru ono; ọphu unu abajẹkwaru
agwa ẹja.
39 Ọo Chipfu, bụ Chileke unu bẹ unu a-bajẹchiaru ẹja. Ọo ya bụ onye a-nafụta unu
l'ẹka ndu ọhogu unu l'ophu.”
40 Ọle ẹphe ta angadụru nchị; ẹphe kwaa l'eme g'ẹphe shi emejehawaa phọ.
41 Noo ya; ọha ono nọdu abarụ Chipfu ẹja; bya abakwarụpho agwa nkephẹ ẹja.
Ụnwu phẹ je akpaa lẹ nwanwa phẹ bụru gẹ nna phẹ meru bụ g'ẹphebedua eme
byasụ ntanụ.

18

Teke Hezekáya bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 29:1-2)

1 O be l'apha, kwe Hosiya nwa Ela apha ẹto, e -shi teke ọ watarụ abụru eze ndu
Ízurẹlu; Hezekáya, bụ nwa Éhazu bahụ l'aba-eze ndu Jiuda.
2 Ọ nọwaru ụkporo apha l'apha ise teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze
lẹ Jierúsalẹmu bụru ụkporo apha l'apha tete. Ẹpha ne iya bụ Abi nwada Zekaraya.
3 Hezekáya bẹ meru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu ẹgube ochooroke iya, bụ Dévidi
meru.
4 Ọ lwụru ẹka aagwajẹ iphe; bya akụpyashia mkpuma, e doberu nsọ; bya
egbutsushichaa itso Ashera. O tsupyashịkwarupho agwọ ono, Mósisu gudeje

onyirubvu mee phọ; kẹle jasụ lẹ teke ono bẹ ndu Ízurẹlu shi akpọjekwadu ụnwù-isẹnsu ọku anụ iya. E shi ekuje agwọ ono Nehushutanu.

5 Hezekáya bẹ dakoberu Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu. Ọ tọ dụdu onye eze ọzo, dụbaa g'ọo ya lẹ ndu eze ndu Jiuda g'ẹphe ha; mbụ je akpaa lẹ ndu ọphu vu iya ụzo bụru eze; mẹ ndu ọphu tsotaru iya nụ.

6 Noo kẹle ọ tụru Chipfu swịswia. O to tsonyadaru Chipfu o tsobuhu iya. O dobekọtaru ekemu ono, Chipfu tụru nụ Mósisu ono.

7 Chipfu swiru iya ọkpobe eswiru; k'ọphu bụ l'iphemiphe, o yeru ẹka l'abụjeru iya phọ ụpete. O kwefuru eze ndu Asiriya ike; ọphu o to jeduru iya ozi.

8 Ọ lwụ-kperu ndu Filisitayinu; e -shi lẹ mkpụkpu, ha nwanshịi je akpaa lẹ mkpụkpu phẹ, a kpụru; o shihu ike; mbụ je akpaa lẹ mkpụkpu Gaza; yẹe mkpụkpu, gbapheru iya mgburugburu.

9 O be l'apha, kwe Hezekáya apha ẹno, e -shi teke ọ byaru abụru eze ndu Jiuda, bụ iya bụ apha, kwe Hosiya nwa Ela apha ẹsaa, e -shi teke ọ bahụru l'aba-eze ndu Ízurẹlu; Shalumanesa, bụ eze ndu Asiriya jee ọgu lẹ Saméríya; je ekephee ya mgburugburu.

10 A nọepho apha ẹto; ẹphe naa mkpụkpu ono. Ọ bụru l'apha, kwe Hezekáya apha ishii bẹ a natarụ Saméríya, bụ iya bụ apha, kwe Hosiya apha tete, e -shi teke ọ bahụru l'aba-eze ndu Ízurẹlu.

11 Eze ndu Asiriya chịta ndu Ízurẹlu lashịa Asiriya; je edobe phẹ lẹ mkpụkpu Hala; mẹ l'ụzo ẹnyimu Habọ lẹ mkpụkpu Gozanu; mẹ lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, dụ l'alị Midiya.

12 Iphe, kparụ iphe ọ dụ nno bụ lẹ ndu Ízurẹlu jịkaru eme iphe, Chipfu, bụ Chileke phẹ sụru g'ẹphe mee; ẹphe mebyiru ọgbandzu Chileke ono. Iphe, Mósisu, bụ onye-ozi Chipfu pfukọtaru phẹ bẹ ẹphe ta angadụru nchị; ọphu ẹphe emeduru iya.

Senakeribu eye ndu Jierúsalẹmu ebvu
(2Iphe 32:1-19; Azá 36:1-22)

13 Tọbudu iya bụ; o rwua l'apha, kwe eze, bụ Hezekáya apha iri l'ẹno, ọ watarụ abụru eze; Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya bya ọgu l'alị ndu Jiuda; bya atụko mkpụkpu phẹ g'ọ ha, bụ mkpụkpu, a kpụshiru ike lwụa lwụta.

14 No iya; Hezekáya, bụ eze ndu Jiuda bya ezia ozi g'e je ezia eze ndu Asiriya l'ẹka ọ nọ lẹ mkpụkpu Lakishi sụ: "Mu chọwaru ngu opfu. Jiko laphurọ azụ. Iphe, ị sụkpoerupho gẹ mu pfụa bẹ mu a-pfụ." Eze ndu Asiriya ono sụ Hezekáya, bụ eze ndu Jiuda g'ọ nụ iya mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo talẹntu iri l'ise; yẹe mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ ụkporo talẹntu lẹ talẹntu iri.

15 Ọo ya bụ; Hezekáya chịtakota mkpọla-ọchaa, nọkota l'eze-ụlo Chipfu; mẹ l'ụlo ẹku ibe eze woru nụ eze ndu Asiriya ono.

16 Teke ono bẹ Hezekáya kweshiru mkpọla-ododo, o kweru lẹ mgbo; mẹ ọphu o kweru l'ọkpa mgbo eze-ụlo Chipfu woru nụ eze ndu Asiriya ono.

17 No iya; eze ndu Asiriya ono bya agbẹ lẹ mkpụkpu Lakishi zia ụmadzu ẹto, bụ ndu-ishi ojọgu iya; yeru phẹ ndu ojọgu, dụ igwerigwe g'ẹphe jepfu eze, bụ Hezekáya lẹ Jierúsalẹmu. Ẹphe jerwua Jierúsalẹmu; bya eje apfụru l'ishi mgba-mini okpuru ụzo eli, dụ l'ụzo ono, eeshije eje ẹka aasajẹ uwe.

18 Ẹphe zia g'e je ekuaru phẹ eze; ọ bụru Ẹliyakimu nwa Hilikaya, bụ onye-ishi l'ibe eze; waa Shebuna, onye edeje ẹkwo; waa Jiowa nwa Asafu, bụ onye nkwakọbe bẹ lụfutaru byapfutashịa phẹ.

19 Onye-ishi ndu ojọgu ono bya asụ phẹ: "Unu je akaru Hezekáya lẹ-a: Wakwa iphe, o pfuru; mbụ Ọkalibe eze, bụ eze ndu Asiriya. Ọ sụru-a: ?Bụ lẹ gụnu bẹ ị chịru nwụpfu ọphu i nweru kwẹe?

20 Ị sụru l'ị machawaru ẹregede ọgu bya enweru ike, e gude alwụ ọgu. Obenu
l'opfu ngu bụ okorobo opfu. ?Bụ onye bẹ ị dakoberu ekwefụru yẹbe eze ndu Asiriya
ike?
21 Lenu nta-a; ọ kwa ndu Ijiputu bẹ ị dakoberu; mbụ Ijiputu ono, bụ mgbawa-
ẹchara, abụjeru: onye dakoberu iya nụ; l'o yejashịa ya ẹka meka iya iphe onoya.
Ọ kwa ẹgube ono bẹ Fero dụ; mbụ eze ndu Ijiputu. Ọ kwa nno bụ g'ọ dụru iphe,
bụkpoo ndu dakoberu iya nụ.
22 Teke ị sụkwanuru mu l'ọo Chipfu, bụ Chileke unu bẹ unu dakoberu; ?tọ bụdu
Chipfu ọbu bụ ọphu Hezekáya lwụru ẹka aagwajẹ iya; bya emebyishia ọru-ngwẹja
iya; bya asụ ndu Jiuda ẹphe lẹ ndu Jierúsalẹmu g'ẹphe byajẹ abaarụ ọru-ngwẹja ono,
dụ lẹ Jierúsalẹmu ono ẹja-a?
23 "Byalẹkwa-a g'ìdzù bụru unu lẹ nnajịuphu mu, bụ eze ndu Asiriya nanụ. Mu
a-kpụru ụnu ịnya ise kpẹe ngu; mẹ ọ -bụru l'ịi-dụ ike yechaa ya ndu a-nọdu agba iya
nụ.
24 Ọdumeka; ?dẹnu g'ị rịru l'ịi-dụ ike kpafụ l'iphu onye-ishi ndu ojọgu nnajịuphu
mu; m'obeta ọ bụru onye ẹnya kachaa alwalwa lẹ ndu-ishi ndu ojọgu iya; l'ẹka ọ bụ
ndu Ijiputu bẹ ị dakoberu g'ẹphe chiẹ ngu ụgbo-ịnya; chiẹ ngu ndu agbajẹ ịnya-ọgu?
25 Ọzo bụ lẹ-a; ?i dobesụ l'ọ tọ bụdu Chipfu bẹ mu nọ l'ẹka bya ọgu l'ẹka-a gẹ mu
mebyishia ya? Ọ kwa Chipfu l'onwiya ziru mu gẹ mu bya ọgu l'alị-a mebyishia ya."
26 Tọbudu iya bụ; Ẹliyakimu nwa Hilikaya; yẹe Shebuna; waa Jiowa bya asụ onye-
ishi ndu ojọgu ono-a: "Jiko gude opfu-alị ndu Arámu* pfuru yeru anyịbe ndu-ozi ngu;
eshinu anyi anụ iya ree. Te egudeshi opfu-alị ndu Jiuda† pfuru yeru anyi; kẹle ndu
nọ l'eli igbulọ anụkwa iya."
27 Onye-ishi ndu ojọgu ono sụ phẹ: "?Bụ unu lẹ nnajịuphu unu kpoloko bẹ ọ dụ
unu gẹ nnajịuphu mu ziru mu gẹ mu bya ezia ozi-a? Waawakwa. Ọ kwa unu lẹ ndu
ono, nọ l'eli igbulọ ono; mbụ ndu ono, unu l'ẹphe e-mechaa ria nshị unu l'ọnu; ngụa
mamịni, unu gbọru bẹ mu epfuru iya."
28 Onye-ishi ndu ojọgu ono bya apfụru bya egude opfu ndu Jiuda bya arashịa ya
ike sụ: "Unu nụmakwa iphe, o pfuru; mbụ Ọkalibe eze ono, bụ eze ndu Asiriya!
29 Wakwa iphe, eze ndu Asiriya pfuru: Unu te ekwekwa gẹ Hezekáya dephua unu.
Ọ tọo dụkwa ike adzọta unu l'ẹka mu!
30 Ọphu unu ekwekwa gẹ Hezekáya deta unu g'unu dakobe Chipfu; l'ẹka oopfuru
unu asụje lẹ Chipfu ta adụkwa iphe, e-me g'ọ tọ dzọta unu. Lẹ mkpụkpu-a taa lakwa
l'ẹka eze ndu Asiriya.
31 Unu ta angakwaru Hezekáya nchị; kẹle eze ndu Asiriya sụkwaru g'unu
wụfutakwa wụ-pfuta iya gẹ yẹle unu doshia. Ọo ya bụ g'onyemonye lẹ g'unu ha
eria akpụru shi lẹ vayịnu iya; ria akpụru, shi l'oshi figu iya; bya angụa mini, dụ lẹ
wẹlu iya;
32 jasụ teke ya a-bya eduta unu; lashịa alị, dụ gẹ k'unu; mbụ alị, ereshi dụ; mẹe
ọphúú dụ iya; alị, nri dụ; tẹme opfu-vayịnu dụ iya; oshi olivu dụ iya; bya abụru alị,
manụ-ẹnwu dụ; k'ọphu unu a-nọdu ndzụ; haa anwụhu.
"Unu ta angakwaru Hezekáya nchị l'ẹka oodephu unu edephu asụje unu lẹ Chipfu
l'a-dzọta-a unu.
33 ?Ọ dụkporu ọha ọphu agwa alị phẹ nafụtajewaru l'ẹka eze ndu Asiriya?
34 ?Bụ awe bẹ agwa ndu Hamatu yẹe kẹ ndu Apadu nọ? Agwa ndu Sefavayimu; mẹ
kẹ ndu Hena; mẹ kẹ ndu Iva; ?ẹphe nọ l'awe? ?Ẹphe dụru-a ike dzọo ndu Saméríya
l'ẹka yẹbe eze ndu Asiriya tọo?
35 ?Bụ agwa ole l'ime agwa ndu alị ono bẹ dụru ike nafụta ndu alị iya l'ẹka iya? ?
Dẹnu gẹ Chipfu e-shi dụ ike nafụta ndu Jierúsalẹmu l'ẹka iya?"

---

* **18:26 18:26** Bụ iya bụ 'Aramaic' lẹ mbekee. † **18:26 18:26** Bụ iya bụ 'Hebrew' lẹ mbekee.

36 Ndu Jiuda ono, oopfu eyeru ono nọduepho nggujingguji; ọphu ọ dụdu onye ọphu
pfuru opfu yeru iya; kẹle eze, bụ Hezekáya tụru ekemu sụ g'ọ tọ dụkwa onye e-yeru
iya ọnu.
37 Tọbudu iya bụ; Ẹliyakimu nwa Hilikaya, bụ onye-ishi l'ibe eze; yẹe Shebuna,
bụ onye edeje ẹkwo; waa Jiowa nwa Asafu, bụ onye nkwakọbe tụgbua; ọ bụru phẹ
ejepfu Hezekáya. Ẹphe gbajachaa uwe phẹ agbaja. Ẹphe jerwua bya eje akọoru iya
iphe, onye-ishi ndu ojọgu ono pfuru.

19

Eepfu lẹ Chileke a-dzọta Jierúsalẹmu
(Azá 37:1-37)

1 Eze, bụ Hezekáya nụmaepho iphe ono; o ye ẹka l'uwe yẹbe eze; gbajaa kẹ tarara;
bya achịta uwe-aphụ yee; ọ bụru iya eje l'eze-ụlo Chipfu.
2 Ọ bya ezia Ẹliyakimu, bụ onye-ishi l'ibe eze; yẹe Shebuna, bụ onye edeje ẹkwo;
waa ndu-ishi lẹ ndu-uke Chileke; g'ẹphe jepfu onye mpfuchiru Chileke ono, bụ Azáya
nwa Emọzu. Ẹphe tụko yee uwe-aphụ jeshia.
3 Ẹphe je je asụ iya: "Hezekáya sụru-a: 'Ntanụ-a bụkwa mbọku, oke iphe-ẹhuka
dapfutaru anyi; bya abụru mbọku, aanụ anyi aphụ; bya abụru mbọku, iphe-iphere
jiru anyi iphu. Ọ dụkwa g'ẹgube ime anọduje eme nwanyị; ọ tọo dụdu ike nyịa ọnyi
nwụa nwata ọbu-a.
4 ?Bụ onye maru; Chipfu, bụ Chileke ngu nụmaru iphe ono, onye-ishi ndu ojọgu ono
pfuru ono; mbụ onye ono, nnajịuphu iya, bụ eze ndu Asiriya yeru g'ọ bya epfutọshia
Chileke, nọ ndzụ ono; k'ọphu bụ lẹ Chipfu a-barụ iya mba l'opfu ono, yẹbe Chipfu, bụ
Chileke ngu nụmaru ono. Ọo ya bụ; pfuru nụ Chileke l'opfu ẹhu ndu ọphu phọduru
nụ.' "
5 Ọo ya bụ; ndu ono, eze, bụ Hezekáya ziru ono bya abyapfuta Azáya;
6 Azáya sụ phẹ: "Unu je asụ nnajịuphu unu lẹ Chipfu sụru-a: 'Ba atsụkwa ebvu
lẹ k'iphe ono, ị nụmaru ono; mbụ opfu ono, ndu-ozi eze ndu Asiriya gude bya mu
epfutọshi ono.
7 Hụma lẹ mu e-woru unme lanụ ye iya l'ẹhu; k'ọphu bụ l'ọo-nụma asụlasu; lashịa
alị phẹ; mu emee g'e gude ogu-echi gbua ya l'alị phẹ gẹdegede.' "
8 Onye-ishi ndu ojọgu ndu Asiriya bya anụma l'eze ndu Asiriya lụfuwaru lẹ
mkpụkpu Lakishi; ọ lwatashịa; je ahụma l'eze ndu Asiriya ono bẹ etsowa ndu Libuna
ọgu.
9 Noo ya; a bya ezia Senakeribu ozi lẹ Tirihaka, bụ eze ndu Kushi bẹ abyapfutawa
iya ọgu; o zia ndu-ozi g'ẹphe je ezia Hezekáya sụ:
10 "Iphe, unu e-pfuru Hezekáya baa; mbụ eze ndu Jiuda: 'B'ekwekwa gẹ Chileke
ngu, bụ onye i dakoberu duphua ngu; l'ẹka oopfu lẹ Jierúsalẹmu ta alwadu l'ẹka
mụbe eze ndu Asiriya.
11 Ọphu doru ẹnya bụ l'ị nụmahawaru iphe, ndu eze ndu Asiriya meru ndu alị ọzo;
mbụ l'o mebyishikọtaru phẹ. ?Aa-nafụta-chia gụbedua tọo?
12 Mbụ-a; ọhamoha ono, nna mu oche phẹ mebyishiru ono; ?agwa phẹ nafụtaru
phẹ-a tọo? Mbụ agwa ndu Gozanu; yẹe kẹ ndu Haranu; waa kẹ ndu Rẹzefu; mẹ kẹ
ndu Édẹnu, bụ ndu shi nọdu lẹ Telasa.
13 ?Bụ awe bẹ eze ndu Hamatu nọ nta-a; mẹ eze ndu Apadu; mẹ eze ndu mkpụkpu
Sefavayimu; ọzoo eze ndu Hena; ọzoo eze ndu Iva?' "
14 Tọbudu iya bụ; Hezekáya nata ẹkwo-ozi ono l'ẹka ndu e ziru iya; bya eworu iya
gụa. Ọ bya abahụ l'eze-ụlo Chipfu bya eje eworu iya tọsaa l'iphu Chipfu.

15 Hezekáya bya epfuru nụ Chipfu sụ: “Gụbe Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu;
onye sụgaru l'aba-eze iya l'echilabọ chierobu. Ọo ngu kpoloko bụ Chileke, nwekọta
alị-eze, dụ lẹ mgboko mgburugburu. Ọo ngu meru igwe bya emee eliphe.
16 Ngabẹnu nchị gụbe Chipfu; nụma iphe, mu epfu. Sanaa ẹnya hụmakpodapho.
Ngabẹkpodapho nchị; nụma opfu ono, Senakeribu ziru g'e gude bya epfutọshia gụbe
Chileke, nọ ndzụ ono.
17 “Gụbe Chipfu; ọ kwa eviya lẹ ndu eze ndu Asiriya mebyishiwaru ọhamoha; waa
alị phẹ.
18 Ẹphe chịwaru agwa ndu ono ye l'ọku; o kepyashịa; kẹle agwa phẹ ọbu ta adụdu
iphe, ọzo ọ bụ; gbahaa nkụ; yẹe mkpuma, bụ iphe, nemadzụ gude ẹka mee.
19 Ọo ya bụ lẹ-a; gụbe Chipfu, bụ Chileke anyi; jiko dzọnaa anyi l'ẹka eze ndu
Asiriya; k'ọphu alị-eze, dụkota lẹ mgboko l'ophu a-maru l'ọo gụbedua kpoloko; mbụ
gụbe Chipfu bẹ bụ Chileke.”

Azáya aphụ ọphulenya gẹ Senakeribu e-gude daa

20 Tọbudu iya bụ; Azáya nwa Emọzu bya ezia Hezekáya ozi sụ: “Chipfu, bụ Chileke
kẹ ndu Ízurẹlu sụru-a: ‘Iphe, i pfuru nụ mu l'opfu ẹhu Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya
bẹ mu nụmawaru.
21 Waa iphe, Chipfu pfuru l'opfu ẹhu Senakeribu baa:
“ ‘ “Nwada Zayọnu, nwoke teke ejepfuswee;
ta adụkwa iphe,
ọ gụberu ngu;
tẹme ọ nọdu aja ngu ewenu.
Nwada Jierúsalẹmu ekwe
l'ishi l'ẹka ịigba ọso ndzụ.
22 ?Bụ onye bụ onye ono,
i shi ephu iphu;
bya epfutọshi iya ono?
?Bụ onye bẹ i shi atụ ụzu ekpu-a;
mbụ onye ono,
i gude eku-onwonye
vọoru ẹnya ono?
Ọ kwa Onye dụ Nsọ kẹ Ízurẹlu!
23 I ziru ndu-ozi ngu;
ẹphe bya eburu iphu
nyabẹ Nnajịuphu.
Ị sụru l'i gudewaa ikpoto
ụgbo-ịnya-ọgu ngu
nyirwuchaa mkpakpọnu
úbvú úbvú.
Mbụ l'i nyirwuwaru mkpakpọnu,
ẹka úbvú úbvú Lébanọnu jeberu;
bya egbutsushiwa oshi sida,
dụ iya nụ, bụ ndu ọphu
kachaa etse ogologo;
mẹ oshi payịnu iya ọphu
kachaa adụ ùbvù l'ẹnya;
bya ejerwuwaa ẹka ọ kachaa
abụru ẹpfukala;
mẹ ẹka ọ kachaa abụru ọswa,
dụ ree.

24 Mbụ l'ị tụwaru wẹlu l'alị
ndu ọhozo;
bya angụa ya mini;
bya egudewaa ọbochi-ọkpa
ngu zọo iphe, bụ nggele,
dụkota l'alị Ijiputu tọlitoli;
jasụ ọ tashịhukota.
25 Sụ-a; ?ọ dụ g'ị tị nụmajeduru iya?
Ọo mu tụbehawaru g'ọ dụ nno
teke dụhawaa ẹnya.
Mbụ l'ọo teke ndiche bẹ mu
chịhawaru iya rọo dobe.
Ọ bụru nta-a bẹ mu meru iya
g'ọ vụa; mbụ mee;
i woru mkpụkpu, a kpụgbaaru
o shihu ike mebyishia;
ọ bụru ikpo mkpuma.
26 Ọ bụru iya bụ;
ike bvụ ndu bu iya nụ;
ẹphe bụru ndu a tụru ẹberebete;
e meru iphe-iphere kpua phẹ.
Ẹphe bya adụ g'iphe, a kụru l'opfu;
g'iphe, rwuru irwu k'ọ̀phúú;
mbụ dụ g'ẹswa,
furu lẹ mkpotsu ụlo,
anwụ chigbushiru l'ẹbe adụ
g'o vutaberu l'eli.
27 Obenu lẹ gụbedua bẹ mụbe
Chileke maru ẹka ị nọ.
Mu maru teke ịibata abata;
maru teke ịitugbu atụgbu;
bya amaru g'ịiba-taberu
hanyịhanyi ekpu mu.
28 Eshi ọphu ọ bụ mụbe Chileke
bẹ ịibaru hanyịhanyi;
tẹme bẹebeebee, iipfuru
mu rwuwa mu nchị;
bẹ mu e-woru ịkokoro mu
dzụbe ngu l'imi;
woru mkpụrukpu-ígwè mu
ye ngu l'ọnu g'ịnya.
Mu emee ngu g'i shia ọphu
i shiru laphu azụ l'ẹka i shi.”

29 “ ‘A -bya lẹ gụbedua, bụ Hezekáya; waa iphe, a-bụru ngu iphe-ọhubama baa: apha-a bẹ ii-ri iphe, daru ẹda. O -be apha ọzo l'i ria ọphu shi l'ono futa. O -rwua l'apha k'ẹto iya; kọo opfu kpata iphe, ị kọru iya. Gbaa opfu-vayịnu; ria akpụru, e-shi iya nụ.

30 Sụ-a; nwa ndu ono, a-phọdu nụ l'ọnulo Jiuda bẹ a-gba ọgbarabvu l'ime alị; mịa mebyi l'eli mgboko;

31 noo kẹle o nweru nwa ndu a-waa nụ lẹ Jierúsalẹmu. Ikpoto ndu phọduru nụ
e-shi l'úbvú Zayọnu. Ọ bụru Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike e-gude g'ọ phụ-beru iya
l'ẹhu mee g'ọ dụ nno.
32 " 'Ọo ya bụ; waa iphe, Chipfu pfuru l'ẹhu eze ndu Asiriya baa: "Ọ tọ byadu a-bata
lẹ mkpụkpu-a; ọphu ọ byadu agba g'ọ ka mma l'ọo apfụ l'ẹka-a. O too gudekpọdanu
iphe, eegbobutajẹ onwonye abyakube iya ntse; ọphu ọ byadu ebvuphe iya ose-ọgu.
33 Ọo ụzo, o shiru bya bẹ oo-shi laa. Ọ tọ byadu abata lẹ mkpụkpu ọwa abata ophu.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
34 Sụ-a; mu e-gude k'ẹpha mu; mẹ kẹ Dévidi, bụ onye-ozi mu gbobuta mkpụkpu-a;
dzọo ya." ' "
35 Tọbudu iya bụ; o rwua l'ẹnyashi mbọku ono; ojozi Chipfu tụgbuepho bya eje
l'ẹka ndu ojọgu Asiriya dọru; bya eje egbua ụkporo ụnu ụmadzu ugbo ụkporo l'ẹto
l'ụnu ụmadzu labọ l'ụkporo ụmadzu iri* l'ime ndu ojọgu ono. E tehushia l'ụtsu; odzu
zẹshiwaa kẹ baarịi.
36 Noo ya; Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya tụgbua; ọ bụru iya alaphu azụ. Ọ
laphushia azụ lẹ Ninive je anọdu.
37 O be ujiku lanụ; ọ nọdu agwa agwa iya, bụ Nịsuroku; ụnwu iya, bụ
Adụrameleku; mẹ Shareza je egude ogu-echi gbugbua ya; gbaru lashịa alị Araratu.
Ọo ya bụ; Esahadọnu, bụ nwa iya bụru eze nọchia ẹnya iya.

20

Iphe-ememe guderu Hezekáya
(Azá 38:1-8,21-22; 2Iphe 32:24-26)

1 A nọnya iphe-ememe gude Hezekáya; k'ọphu bụ l'ọ byawa anwụhu. Onye
mpfuchiru Chileke, bụ Azáya nwa Emọzu bya ejepfu iya je asụ iya: Chipfu sụru-a:
"Dozia ibe ngu ree; kẹle ịibyawa anwụhu; ị tịi kadụ mma."
2 Noo ya; Hezekáya bya aghaa iphu l'ụzo igbulọ pfuru nụ Chipfu sụ:
3 Gụbe Chipfu; nyatanụ gẹ mu bụ-be onye gude ire-lanụ; mẹ obu mu g'ọ ha tsoo
ụzo nkengu; mẹ gẹ mu gude meberu iphe, dụ ree l'ẹnya ngu. Hezekáya raa ẹkwa
kpọo pfụla pfụla.
4 Tọbudu iya bụ; tẹmanu Azáya ghata ọma-unuphu k'echilabọ; bẹ Opfu Chipfu
kparwutaru iya l'ẹhu bya asụ:
5 "Laphu azụ je akaru Hezekáya, bụ onye-ishi ndibe mu lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ
nna ngu, bụ Dévidi sụru-a: 'Mu nụmawaru epfupfu, i pfuru nụ mu; bya ahụmawaa
ẹnya-mini, shi ngu l'ẹnya. Mu e-me ngu g'i wekọrohu. Lẹ mbọku k'ẹto bẹ ii-je l'eze-
ụlo Chipfu.
6 Mu e-yekwafụa apha iri l'ise lẹ ndzụ ngu. Ọzo bụ lẹ mu a-nafụta ngu; nafụta
mkpụkpu-a l'ẹka eze ndu Asiriya. Mu e-gude k'ẹpha mu; waa k'ẹpha Dévidi ono, bụ
onye-ozi nkemu ono; gbaaru mkpụkpu-a ọdzori.' "
7 No iya; Azáya sụ: "Unu meta iphe oshi figu." Ẹphe meta iya tụpfube Hezekáya
l'ẹjo-onwo ono, phọkashiru iya l'ẹhu ono; o wekọrohu.
8 Hezekáya bya ajịa Azáya sụ: "?Bụ gụnu bụ iphe-ọhubama, e-goshi lẹ Chipfu e-
me-a gẹ mu wekọrohu; tẹme lẹ mu e-je l'eze-ụlo Chipfu lẹ mbọku k'ẹto?"
9 Azáya sụ: "Waa iphe-ọhubama, Chipfu e-goshi ngu baa; g'i gude maru lẹ Chipfu
e-me-a iphe ono, o pfuru ono. Mbụ-a; ?bụ g'onyonyo jeru laa l'iphu jeberu ntọkpa
iri? Tọo ?bụ g'o jeru laa azụ jerwua ntọkpa iri?"
10 Hezekáya sụ: Ọ dụkwa nphe g'onyonyo jeru laa l'iphu jeberu ntọkpa iri; g'o
jechiarọ laa azụ jeberu ntọkpa iri.

* **19:35 19:35** Bụ iya bụ 185,000 lẹ mbekee.

11 Ọo ya bụ; onye mpfuchiru Chileke, bụ Azáya bya araku Chipfu; Chipfu mee
g'onyonyo ono, shi jerwuwa ntọkpa iri l'ụlo-eli Éhazu; tsụ-phu azụ jeberu ntọkpa iri.

Ndu ozi, shi Bábilọnu

12 Ọ bụru teke ono bẹ Merodaku-Baladanu; mbụ nwa Baladanu, bụ eze ndu
Bábilọnu deshiru ẹkwo-ozi nụ g'e je anụ Hezekáya; bya eyekwaru iya ya phọ iphe-
ọma g'e gude bya iya ajịji; kẹle ọ nụmaru l'iphe shi eme iya; ọ kawaa mma.
13 Hezekáya nabata ndu ono, e ziru ozi ono; bya egoshi phẹ iphe, nọkota l'ụlo-ẹku
iya; mbụ goshi phẹ mkpọla-ọchaa; yẹe mkpọla-ododo; mẹ manụ, eshi mkpọ; mẹ
ngwọgu iya; mẹ iphe, bụkota ẹku iya. Ọ tọ dụdu iphe, dụ l'ibe iya; ọzoo iphe, dụ
l'alị-eze iya l'ophu, o to goshiduru ndu ono; mbụ Hezekáya.
14 Tọbudu iya bụ; Azáya, onye mpfuchiru Chileke bya ejepfu eze, bụ Hezekáya je
ajịa ya sụ: "?Bụ awe bẹ ndu ọwa-a shi bya? ?Bụ gụnu bẹ ẹphe pfuru?"
Hezekáya sụ iya: "Ẹphe shikwa ẹka dụ ẹnya bya. Ẹphe shi Bábilọnu."
15 Azáya bya ajịa ya sụ: "?Bụ gụnu bẹ ẹphe hụmaru l'ibe ngu?"
Hezekáya sụ iya: "Ẹphe tụkokwaru iphemiphe, dụ l'ibe mu hụma-gbua. Ọ tọ
dụkwa iphe, dụ g'ẹku, mu nweru enweru, mu te egoshiduru phẹ."
16 Noo ya; Azáya bya asụ Hezekáya: "Nụma opfu, shi Chipfu l'ọnu.
17 Ọ sụru-a: Lẹ mbọku abyawaa teke iphemiphe, dụ l'ụlo eze ngu; mẹ iphe ono,
nna ngu phẹ setarụ dobe; ọ nọo byasụ nta-a a-bụru iphe, ee-vuta lashịa Bábilọnu. Ọ
tọ dụdu m'ọphu ee-wophodo. Noo iphe, Chipfu epfu.
18 Tẹme ụnwu ngu unwoke, bụ ndu a nwụtaru ngu bẹ aa-harụ kpụkaa; ẹphe eje
abụru ndu anọduje eleta ibe eze ndu Bábilọnu ẹnya."
19 Hezekáya sụ iya: "Opfu, ị sụru lẹ Chipfu pfuru dụkwaa ree." Iphe, Hezekáya
gude pfua nno bụ l'ọ rịru sụ: ?ọ kwa lẹ nchị a-dụ-a doo nta-a; mbụ l'ọ tọ byadu
ememe nta-a, mu nọkwadu ndzụ-a.

Anwụhu Hezekáya
(2Iphe 32:32-33)

20 Iphe ọzo, Hezekáya megbabẹru; mẹ ẹhuka ẹhuka, o mekọtaru; mẹkpoo g'o gude
tụa okpuru; bya ebvua ọswa-mini, bụ ẹka mini e-shije asọbata l'ime mkpụkpu ono
bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Jiuda.
21 Ọo ya bụ; Hezekáya nwụhu lapfushia nna iya phẹ. Manásẹ, bụ nwa iya bya
abụru eze nọchia ẹnya iya.

21

Teke Manásẹ bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 33:1-20)

1 Manásẹ bẹ nọwaru apha iri l'ẹbo teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze
lẹ Jierúsalẹmu bụru ụkporo apha labọ l'apha iri l'ise. Ẹpha ne iya bụ Hefuziba.
2 O mee iphe, dụ ẹji l'ẹnya Chipfu; ẹbyi, ọha ono, Chipfu chịfuru l'atatiphu ndu
Ízurẹlu ono shi eme; bẹ yẹbedua mekọtakwarupho.
3 Ẹka ono, aagwaję iphe ono, nna iya, bụ Hezekáya mebyishiru ono bẹ o woru
kpụkwaa; bya edobegbaa ẹnya ẹka aagwaję Balụ; kpọbe itso Ashera ẹgube ono,
Éhabu, shi bụru eze ndu Ízurẹlu meru. O phozekwarụpho kpokpode, nọgbaa l'igwe;
bya abakwaaru iya phọ ẹja.
4 Ọ kpụshia ẹnya ẹka aagwaję iphe l'eze-ụlo Chipfu, bụ iya bụ ẹka ono, Chipfu
pfuru sụ: Ọo Jierúsalẹmu bẹ mu e-me g'ẹpha mu reje ire.
5 L'ọma-unuphu labọ, dụ l'eze-ụlo Chipfu ono bẹ ọ kpụshiru ẹnya ẹka aagwaję
kpokpode, nọgbaa l'igwe.

6 Ọ kpọru nwa iya kẹ nwoke ọku gude gwee ẹja. O meru mgbashị; gwọo ọbvu; bya
ejeje l'ajị l'ẹka ndu maa; mẹ l'ẹka ndu aphụ ọphulenya. O meru ẹjo-iphe, parụ ẹka
l'ẹnya Chipfu; shi nno kpatsua ya ẹhu-eghu.
7 Ọ pyịru ntẹkpe Ashera woru iya je edobe l'eze-ụlo Chipfu, bụ ẹka ono, Chipfu sụru
Dévidi waa nwa iya, bụ Sólomọnu: "Ọo l'eze-ụlo-a; mẹ lẹ Jierúsalẹmu, bụ mkpụkpu,
mu họtaru l'ipfu ndu Ízurẹlu l'ophu bẹ mu e-me g'ẹpha mu reje ire jasụ l'ojejoje.
8 Ọphu mu ta abyadụ eme gẹ ndu Ízurẹlu shi l'alị ono, mu nụru nna phẹ ono hata
ọkpa lụfu alụfu ọzo; m'ọ -bụru-a l'ẹphe letaru ẹnya emekọta iphe, mu sụru g'ẹphe
meje; bya emekọta ekemu ono, Mósisu, bụ onye-ozi mu tụru nụ phẹ ono."
9 Ọle ndu Ízurẹlu ta angadụru nchị. Manásẹ bẹ dusweru phẹ ụzo; k'ọphu bụ
l'ẹphe meru ẹjo-iphe, ka ọphu ndu ọha ono, Chipfu mebyishiru l'iphu ndu Ízurẹlu
megbabẹru.
10 Noo ya; Chipfu bya e -shi l'ọnu ndu-ozi iya, bụ ndu mpfuchiru pfua sụ:
11 "Eshi ọphu Manásẹ, bụ eze ndu Jiuda mewaru akpamara; bya emewaa ẹjo-
ememe, ka ọphu ndu Amọru, bụ ndu vu iya ụzo meru; bya emekwaphọ gẹ ndu
Jiuda ye ẹka l'agwa nshi; shi nno mee iphe, dụ ẹji;
12 bẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu sụru-a: mu e-wota ẹjo-iphe bya edoberu ndu
Jierúsalẹmu mẹ ndu Jiuda; mbụ ụdu iya ọphu bụ onye nụmaru iya nụ; nchị agbachaa
ya anwịrinwa.
13 Mu e-wota iphe, mu meru ndu Saméríya; mẹ iphe, mu meru ndibe Éhabu mee
ndu Jierúsalẹmu. Mu e-hucha ndu Jierúsalẹmu ẹgube ono, onye asa gbamụgbamu
ehuchajẹ iya kpube iya iphu ono.
14 Ndu ọphu phọduru nụ l'okiphe mu ono bẹ mu a-gwọbe; woru phẹ ye l'ẹka ndu
ọhogu phẹ; g'a lwụa phẹ alwụlwu; kwaa iphe phẹ l'ọkwata.
15 Iphe, kparụ iya nụ bụru l'ẹphe meru ẹjo-iphe l'ẹnya nkemu; kpatsua mu ẹhu-
eghu; e -shi mbọku, nna phẹ shi l'alị Ijiputu lụfuta bya asụ ntanụ-a."
16 Ọphu ka njọ bụru lẹ Manásẹ bẹ gbushiru ndu adụdu iphe, ẹphe metaru; k'ọphu
bụ lẹ mee ọchi ono tụkoru Jierúsalẹmu l'ophu jikọta shita l'ishi iya ọphuu rwua l'ishi
iya ọphuu. Ono je adakpuaru iphe-ẹji ono, ọ kpatarụ ndu Jiuda mee; shi nno mee
ẹjo-iphe l'ẹnya Chipfu ono.

Anwụhu Manásẹ
(2Iphe 33:18-20)

17 Iphe ọzo, Manásẹ megbabẹru; mẹ iphe-ẹji, o meshiru; bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ
ndu eze ndu Jiuda.
18 Ọo ya bụ; Manásẹ nwụhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya lẹ mgbabu ibe iya; mbụ
lẹ mgbabu Uza. Amọnu, bụ nwa iya bụru eze nọchia ẹnya iya.

Teke Amọnu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 33:21-25)

19 Amọnu bẹ nọwaru ụkporo apha l'apha labọ teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ
nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalẹmu bụ apha labọ. Ẹpha ne iya bụ Meshulemetu nwada
Haruzu. Ẹka ne iya shi bụ mkpụkpu Jiọtuba.
20 Amọnu meru iphe, dụ ẹji l'ẹnya Chipfu gẹ nna iya, bụ Manásẹ.
21 O tsokọtaru ụzo, nna iya tsoru; mbụ l'agwa, nna iya barụ ẹja bẹ ọ bakwarụpho
ẹja bya ephozejegbaaru phẹ.
22 Ọ parụ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna iya phẹ haa; jịka etso ụzo kẹ Chipfu.
23 Ndu ozi Amọnu gbaaru iya ẹjo-idzu; woru iya gbua l'ibe iya.
24 Ndu Jiuda bya eworu ndu ono, gbaru eze, bụ Amọnu ẹjo-idzu ono gbushikọta.
Ẹphe bya eworu Jiosáya, bụ nwa iya mee eze nọchia ẹnya iya.

25 Iphe ọzo, Amọnu megbabẹru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Jiuda.
26 Ẹka e liru iya bụ lẹ mgbabu Uza. Ọo ya bụ Jiosáya, bụ nwa iya bụru eze nọchia ẹnya iya.

22

Teke Jiosáya bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 34:1-2)

1 Jiosáya bẹ nọwaru apha ẹsato teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalẹmu bụru ụkporo apha l'apha iri lẹ nanụ. Ẹpha ne iya bụ Jiedida nwada Adaya. Ẹka ne iya shi bụ lẹ mkpụkpu Bọzukatu.
2 Jiosáya meru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu. O tsokọtaru ụzo ochooroke iya, bụ Dévidi tsoru. Ọ tọ dụdu ọphu o mephodoru; mẹ nanụ.

A hụmaru ẹkwo ekemu
(2Iphe 34:8-28)

3 O be l'apha, kwe eze, bụ Jiosáya apha iri l'ẹsato, ọ watarụ abụru eze; o zia onye edeje ẹkwo, bụ Shafanu, bụ nwa Azalaya; mbụ nwanwa Meshulamu g'o jee l'eze-ụlo Chipfu. O ziru iya sụ:
4 "Jepfu Hilikaya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke; g'ọ gụkota okpoga, e wobataru l'eze-ụlo Chipfu; mbụ okpoga, ndu ono, eche nche l'ọnu eze-ụlo Chipfu natarụ ndu nemadzụ.
5 G'e woru okpoga ono ye l'ẹka ndu eleta ẹnya l'ozi ono, eeje l'eze-ụlo Chipfu; mbụ g'ẹphe woru iya nụ ndu ono, eje ozi l'eze-ụlo Chipfu g'ẹphe gude kpụkwaa ya;
6 mbụ ndu kapyịnta; mẹ ndu akpụ ụlo; mẹ ndu edo ẹja ụlo. Ẹphe egudekwa iya phọ zụa oshi; mẹ mkpuma, a gbakpọshiru agbakpọshi, ee-gude kpụkwaa eze-ụlo ono.
7 Ọ tọ gbadụru g'a kpaa phẹ ishi g'ẹphe gude mephua okpoga ono; noo kẹle ẹphe bụ ndu e gude ire phẹ ẹka."
8 Hilikaya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke pfuaru Shafanu, bụ onye edeje ẹkwo; sụ: "Mu hụmakwaru ẹkwo ekemu l'eze-ụlo Chipfu." Ọ bya eworu ẹkwo ekemu ono nụ Shafanu; ọ gụa.
9 Ọo ya bụ; Shafanu, bụ onye edeje ẹkwo laphu azụ je akaru eze; sụ: "Ndu ozi ngu bẹ wotaakwaru okpoga ọbu, dụ l'eze-ụlo Chipfu ye l'ẹka ndu eleta ẹnya l'ozi ono, e je l'ụlo Chipfu ono."
10 Shafanu, bụ onye edeje ẹkwo bya agbẹ teke ono pfuaru eze sụ: "O nweru ẹkwo onye uke Chileke, bụ Hilikaya nụru mu." Shafanu bya eworu iya gụa l'iphu eze.
11 Eze nụmaepho iphe, ọ gụtaru l'ẹkwo ekemu ono; ọ gbajashịa uwe yẹbe eze.
12 Ọ bya ekua Hilikaya, bụ onye uke Chileke; mẹ Ahikamu nwa Shafanu; mẹ Akụbo nwa Mayịkaya; mẹ Shafanu, bụ onye edeje ẹkwo; mẹ Asaya, bụ onye-ozi eze sụ phẹ:
13 "Unu je akpataru mu Chipfu ishi l'iswi ẹhu mu; mẹ l'iswi ẹhu ndu-a; waa l'iswi ẹhu ndu Jiuda l'ophu l'opfu iphe-a, a gụfutaru l'ẹkwo ono, a hụmaru ono. Noo kẹle oke ẹhu-eghu Chipfu bẹ paakwaru ẹka; nọdu swiru anyi; kẹle nna anyi phẹ ta angadụru nchị l'iphe, dụ l'ẹkwo-a; ọphu ẹphe emeduru iphe, e deru anyi l'ẹkwo ekemu ono."
14 Ọo ya bụ; Hilikaya, bụ onye uke Chileke; mẹ Ahikamu; mẹ Akụbo; mẹ Shafanu; mẹ Asaya jeshia ibe nwanyị, bụ onye mpfuchiru Chileke, ẹpha iya bụ Huluda. Huluda bẹ bụ nyee Shalumu, nwa Tikuva; mbụ nwanwa Hahasu. Shalumu bụ onye eletaję uwe ndu-uke Chileke ẹnya. Ẹka o bu bụ lẹ mkpụkpu k'ẹbo lẹ Jierúsalẹmu.
15 Nwanyị ono sụ phẹ: "Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu pfuru baa: Unu je ezia onye ziru unu g'unu byapfuta mu lẹ-a;

16 lẹ Chipfu sụru-a: Mu a-byaakwa ewotaru mkpụkpu Jierúsalẹmu; waa ndu bu
iya nụ ẹjo iphe-ẹhuka; mbụ ẹgube ono, ọ dụ l'ẹkwo ekemu ono, eze ndu Jiuda gụru
ono.
17 Eshi ọphu ẹphe gwọberu mu; kpọahaa ụnwù-isẹnsu ọku anụ agwa; ọ bụru
iphe, ẹphe gude ẹka mee bẹ ẹphe gude akpatsu mu ẹhu-eghu; bẹ oke ẹhu-eghu mu
a-nọduepho ata pfụpfupfu g'ọku l'ẹhu ndu ẹka-a; ọphu e tee gbobutadu iya egbobuta.
18 A bya l'ẹhu eze ndu Jiuda l'onwiya, bụ onye ziru unu g'unu bya akpata ishi l'ẹka
Chipfu; unu karụ iya lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu bẹ sụru-a: Lẹ k'opfu ono, ị
nụmaru ono;
19 bẹ eshi ọphu iphe ono rwuru ngu l'obu; ị bya ewozeta onwongu alị l'iphu Chipfu
teke ono, ị nụmaru iphe, mu pfuru lẹ k'ẹka-a; mẹ ndu bu iya nụ; mbụ kẹ l'ẹphe a-
bụru mkpurupyata; bụru ndu a tụru ọnu; mbụ i gude k'iphe ono gbajashịa uwe ngu;
raa ẹkwa l'iphu mu; bẹ mu nụmawaru iphe, i pfuru. Noo iphe, Chipfu pfuru bụ ono.
20 Sụ-a; mu e-me g'ị lapfu nna ngu phẹ; e-lia ngu jii. Ẹnya ngu ta abyadụ ahụma
ẹjo iphe-ẹhuka ono, mu e-wopfuta mkpụkpu ẹka-a ono."
Ọo ya bụ; ẹphe lwa bya akọoru eze gẹ nwanyị ono pfuru.

23

Jiosáya agbaphu ọgbandzu Chipfu azụ
(2Iphe 34:3-7,29-33)

1 Tọbudu iya bụ; eze bya ezia; e je ekukọo ndu bụ ọgerenya ndu Jiuda; mẹ kẹ ndu
bu lẹ Jierúsalẹmu.
2 Eze yẹle unwoke ndu Jiuda ono g'ẹphe ha; mẹ ndu bu lẹ Jierúsalẹmu; mẹ ndu-
uke Chileke; mẹ ndu mpfuchiru Chileke; mẹkpoo ndu Jiuda l'ophu; ndu upfu mẹ ndu
nta; bya atụko swịru jeshia l'eze-ụlo Chipfu. O woru ẹkwo ọgbandzu ono, a hụmaru
l'eze-ụlo Chipfu ono gụru ye phẹ lẹ nchị.
3 Ọ bya apfụru lẹ mgboru itso eze-ụlo ono; ẹphe lẹ Chipfu gbaa ndzụ; o kwee ukwe
lẹ ya a-nọdu etso Chipfu; gude obu iya g'ọ ha; mẹ ndzụ iya g'ọ ha eme ekemu iya;
mẹ iphe, ọ sụru g'e meje; mẹ iphe, ọ tọru ọkpa iya; shi nno eme iphe, ọgbandzu
ono pfuru, bụkwa iya phọ bụ iphe, e deru l'ẹkwo ọgbandzu ono. Ndu ono tụko zụa
mgbede lẹ k'ọgbandzu ono.
4 Noo ya; eze bya ezia Hilikaya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke; mẹ ndu-uke Chileke
ọphu nọ-tsotaru Hilikaya; mẹ ndu eche ọnu eze-ụlo Chipfu nche g'ẹphe je achịshikota
ivu, eegudeje abarụ Balụ ẹja; mẹ kẹ Ashera; mẹ kẹ kpokpode l'eze-ụlo ono. Ọo ya bụ;
eze je akpọ ivu ono ọku l'ọma ẹgu Kidirọnu l'azụ Jierúsalẹmu; kpota ntụ iya lashịa
Bẹtelu.
5 Ọ chịshikota ndu ono, ndu eze Jiuda yeru g'ẹphe kpọje ụnwù-isẹnsu ọku l'ẹka
ono, aagwaję iphe, dụgbaa lẹ mkpụkpu Jiuda ono; mẹ ọphu nọ-pheru Jierúsalẹmu
mgburugburu; mbụ ndu ono, akpọje ụnwù-isẹnsu ọku nụ Balụ; mẹ ẹnyanwu; mẹ
ọnwa; mẹ iphe, bụ kpokpode, nọnu ono.
6 Ọ phọfu itso Ashera, a kpọberu l'eze-ụlo Chipfu; je akpọo ọku lẹ nsụda Kidirọnu
l'azụ Jierúsalẹmu; gwee ya nukuru nukuru jeye ọ bụru ntụ; kpota ntụ iya wụshia
l'ẹka eelije ụnwu-eliphe.
7 O nwutsushia ụlo-ebubu unwoke, agba ụkpara, dụ l'eze-ụlo Chipfu, bụkwa iya
phọ bụ ẹka ụnwanyi, anọduje akpa uwe, eewebeje Ashera.
8 Ọ bya achịtakota ndu-uke, bụ ndu shi lẹ mkpụkpu, dụgbaa l'alị Jiuda; bya
atụrwua ẹka aagwaję iphe; mbụ ẹka ono, ndu ono shi akpọje ụnwù-isẹnsu ọku ono;
e -shi lẹ mkpụkpu Geba jeye lẹ mkpụkpu Biye-Sheba. O mebyishia ẹka aagwaję iphe
ono, dụ l'ọnu-ọguzo Jioshuwa, bụ onye-ishi mkpụkpu ono, bụ ọphu dụ l'ẹkicha m'ị
-nọdu l'ọnu-abata mkpụkpu ono.

9 Ndu uke ono, shi egweje ngwẹja l'ẹka aagwajẹ iphe ono te etsojekwa egwe ngwẹja
l'ọru-ngwẹja Chipfu, bụ ọphu dụ lẹ Jierúsalẹmu; ọle ẹphe etsojeru ụnwunna phẹ taa
buredi, ekoduru ekoko.
10 Ọ tụrwua Tofẹtu, bụ ẹka aagwajẹ iphe, dụ lẹ nsụda ụnwu Hịnomu; k'ọphu ọ tọo
dụedu onye a-kpọjekwadu nwa iya nwoke; ọzoo nwa iya nwanyị ọku gude gwee ẹja
nụ Molẹku.
11 O wofukọta ịnya, ndu eze Jiuda nụru ẹnyanwu, bụ ọphu nọ l'ọnu ẹka ono,
eeshije abahụ l'eze-ụlo Chipfu; bya anwụru ọku ye l'ụgbo-ịnya, e shi dobekwarụpho
ẹnyanwu iche; ọku kepyashịa ya. Ẹka ẹphe shi nọdu bụ l'ọma ẹka ono, dụ lẹ mgboru
ụlo ono, onye eleta ibe eze ẹnya, bụ Nétanu-Mẹleku bu.
12 O nwutsushia ọru-ngwẹja ono, ndu eze ndu Jiuda kpụru l'ụlo-eli Éhazu;
nwutsushia ọru-ngwẹja, Manásẹ kpụru l'ọma-unuphu labọ, dụ l'eze-ụlo Chipfu. Ọ
kụpyashiru phẹ l'ẹka ono; kụa ya pyaapyaa; chịta iphiriba iya je enwuru ye lẹ nsụda
Kidirọnu.
13 Èze tụrwukota ẹka aagwajẹ iphe, dụ l'ụzo ẹnyanwu-awawa Jierúsalẹmu;
l'ẹkutara úbvú ẹjo-ememe; mbụ ẹka aagwajẹ iphe, Sólomọnu kpụru doberu
Ashịtoretu, bụ ẹjo agwa ndu Sayịdonu; mẹ Kemọshi, bụ ẹjo agwa ndu Mówabu;
mẹ Molẹku, bụ ẹjo agwa ndu Amọnu.
14 Jiosáya bya akụ-kwoshikọta ntẹkpe, dụ l'ẹka ono; gbukwoshia itso Ashera; woru
ọkpu ndu nwụhuru anwụhu kụbe l'ẹka ono.
15 O mebyishichaaru ọru-ngwẹja, dụ lẹ mkpụkpu Bẹtelu; mbụ ẹka aagwajẹ iphe,
Jierobowamu nwa Nebatu kpụru; mbụ onye ono, kpatarụ ndu Ízurẹlu mee iphe-ẹji
ono. Ọru-ngwẹja; mẹ ẹka aagwajẹ iphe bẹ o nwutsushikọtaru. Ọ bya atụa ọku l'ẹka
aagwajẹ iphe; tsupyashịkota iya; ọ bụru ntụ; bya anwụru ọku ye l'itso Ashera.
16 No iya; Jiosáya bya achịkaa ẹnya hụma ilu, dụgbaa l'úbvú ono; o zia; e je
avọshiaru iya ọkpu, dụ l'ilu ono; ọ kpọo ya ọku l'eli ọru-ngwẹja ono; shi nno tụrwua
ya. Ọo ya bụ; ọ vụa; mbụ iphe ono, Chipfu shi l'ọnu onye mpfuchiru iya pfua ono.
17 Noo ya bụ; Jiosáya bya ajịa sụ: "?Bụ gụnu bẹ a kpụru ẹgube phọ, mu ele ẹnya
phọ?"
Ndu shi mkpụkpu ono sụ iya: Ọ kwa ilu onye kẹ Chileke phọ, shije alị Jiuda; bya
epfua k'iphe-a, i meru ọru-ngwẹja Bẹtelu-a.
18 Ọ sụ phẹ: "Unu hakwaa ya; g'ọ tọ dụkwa onye e-me ẹka l'ọkpu." Ọo ya bụ; ẹphe
parụ ọkpu onye kẹ Chileke ono haa; mẹ k'onye mpfuchiru Chileke ọphu shi mkpụkpu
Saméríya.
19 Ọ bụru gẹ Jiosáya mebyishiru ẹka aagwajẹ iphe, dụkota lẹ mkpụkpu Bẹtelu bụ
g'o mebyishikwarụpho ẹka aagwajẹ iphe, nọgbaa lẹ mkpụkpu Saméríya; mbụ ọphu
ndu eze ndu Ízurẹlu kpụshiru; shi nno kpatsu Chipfu ẹhu-eghu ono.
20 Ọ tụko iphe, bụ ndu agwajẹ iphe l'ẹka ono, aagwajẹ iphe ono gbushikọta l'eli ọru-
ngwẹja ono; bya akpọo ọkpu ndiphe ọku l'eli ọru-ngwẹja ono. E mechaa; ọ tụgbua
laphushia azụ lẹ Jierúsalẹmu.

A bọahaaru ọbo Ojeghata ọzo
(2Iphe 35:1-19)

21 Tọbudu iya bụ; eze bya epfuaru ndu Jiuda l'ophu sụ: "Unu bọoru Chipfu, bụ
Chileke unu ọbo Ojeghata ẹgube e deru iya l'ẹkwo ọgbandzu."
22 Ọ tọ dụdu ọbo Ojeghata ọphu a bọjewaru g'a bọru ono. A ta abọjeduru iya nno
teke ndu-ikpe shi bụru ishi l'alị Ízurẹlu; ọphu abọjeduru iya nno teke ndu eze nọ l'alị
Ízurẹlu; mẹ teke ndu eze nọ l'alị Jiuda.
23 Ọ bụru l'apha, kwe Jiosáya apha iri l'ẹsato, e -shi teke ọ watarụ abụru eze bẹ a
bọru Chipfu ọbo Ojeghata ono lẹ Jierúsalẹmu.

24 Iphe ọzo, Jiosáya meru bụ l'ọ chịshikotaru ndu ejeje akpata ishi l'ẹka maa; mẹ
ndu mgbashị; tụko iphe, bụ agwa; mẹ ẹjo akpamara, dụkota lẹ Jierúsalẹmu; mẹ l'alị
ndu Jiuda l'ophu wofukọta. Iphemiphe ono o mekọtaru ono mee ọ vụkota mbụ iphe,
e deru l'ẹkwo ekemu ono, Hilikaya, bụ onye uke Chileke hụmaru l'eze-ụlo Chipfu ono.
25 Ọ tọ dụdu eze ọzo, dụ gẹ Jiosáya lẹ ndu vu iya ụzo bụru eze; mẹ ndu ọphu, etso
iya l'azụ, bụ onye gudeje obu iya g'ọ ha; mẹ ndzụ iya g'ọ ha; mẹ ike iya g'ọ ha ghaaru
Chipfu iphu, bụ iya bụ g'ọ dụ l'ẹkwo ekemu Mósisu.
26 Obenu l'oke ẹhu-eghu Chipfu, ata pfụpfupfu, o kpukposhiru ndu Jiuda ono; bẹ
ta tụ-zetadụru atụ-zeta. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ iphemiphe ono, Manásẹ
megbabẹru gude kpatsu iya ẹhu-eghu ono.
27 Ọo ya meru iphe, Chipfu pfuru sụ: "Mu e-wofụfua ndu Jiuda l'atatiphu mu ẹgube
ono, mu wofuru ndu Ízurẹlu; mu ajịka Jierúsalẹmu, bụ mkpụkpu ono, mu họtaru;
mẹ eze-ụlo ono, mu sụru l'ọo ẹka ẹpha mu a-nọdu ere ire ono."

Anwụhu Jiosáya
(2Iphe 35:20—36:1)

28 Iphe ọzo, Jiosáya megbabẹru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Jiuda.
29 Ọ bụru teke Jiosáya bụ eze ono bẹ onye eze ndu Ijiputu, bụ Neko, chị ndu ojọgu
iya jeshia ẹnyimu Yufurétisu gẹ ya yetarụ eze ndu Asiriya ẹka l'ọgu. Eze, bụ Jiosáya
chịta ndu ojọgu nkiya tụgbua jepfushia ya ọgu. Eze ndu Ijiputu ono bụ Neko hụmae
ya phọ bya eworu iya gbua lẹ mkpụkpu Megido.
30 Ndu ozi iya shi lẹ Megido gude ụgbo-ịnya palata odzu iya lẹ Jierúsalẹmu; bya
elia ya l'ilu nkiya. Ndu Jiuda wofuta nwa Jiosáya kẹ nwoke, ẹpha iya bụ Jiehowahazu;
wụa ya manụ l'ishi; ọ bụru eze nọchia ẹnya nna iya.

Teke Jiehowahazu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:2-4)

31 Jiehowahazu bẹ nọwaru ụkporo apha l'apha ẹto teke ọ watarụ abụru eze. Iphe,
ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalẹmu bụ ọnwa ẹto. Ẹpha ne iya bụ Hamutalu nwada
Jieremaya kẹ mkpụkpu Libuna.
32 Jiehowahazu bẹ meru iphe, dụ ẹji l'ẹnya Chipfu gẹ nna iya oche phẹ meru.
33 Eze ndu Ijiputu bụ Neko tụ-chiru iya lẹ mkpọro lẹ mkpụkpu Ribula l'alị Hamatu;
k'ọphu bụ l'ọ tọ nọhedu lẹ Jierúsalẹmu bụru eze. Ọ bya atụ-buaru ndu Jiuda g'ẹphe
pfụa mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo talẹntu ise; waa mkpọla-ododo, ẹrwa iya
dụ talẹntu lanụ.
34 Ọ bya eworu Ẹliyakimu, bụ nwa Jiosáya mee eze l'ọzo nna iya, bụ Jiosáya. Ọ
gbanwee ẹpha iya gụbe iya Jiehoyakimu. Ọo ya bụ; o dufu Jiehowahazu je edobe l'alị
Ijiputu; ọ nọdu l'ẹka ono nwụhu.
35 Jiehoyakimu pfụa Eze ndu Ijiputu bụ Neko mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo
ono, ọ tụ-buru ndu Jiuda ono. O keru ụtu nụchaa ndu Jiuda g'ike beru onyemonye;
shi nno gbata mkpọla-ọchaa; waa mkpọla-ododo ono.

Teke Jiehoyakimu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:5-8)

36 Jiehoyakimu nọwaru ụkporo apha l'apha ise teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ
nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalẹmu bụru apha iri lẹ nanụ. Ẹpha ne iya bụ Zebida nwada
Pedaya kẹ mkpụkpu Ruma.
37 Jiehoyakimu meru iphe, dụ ẹji l'ẹnya Chipfu gẹ nna iya oche phẹ g'ẹphe ha meru.

24

1 Ọ bụru teke ono, Jiehoyakimu bụ eze bẹ Nebukadineza, bụ iya bụ eze ndu
Bábilọnu jeru ọgu l'alị ono. Jiehoyakimu nọdu iya l'ẹka apha ẹto. A nọnyaa; ọ
ghachi kwefuahaaru iya ike.
2 Chipfu bya zia ndu ojọgu ọ-lwụa-ọla, shi alị Bábilọnu; mẹ kẹ ndu Arámu; mẹ kẹ
ndu Mówabu; mẹ kẹ ndu Amọnu; ẹphe byapfutashịa Jiehoyakimu ọgu; mbụ g'ẹphe
bya emebyishia Jiuda ẹgube ono, Chipfu shi l'ọnu ndu-ozi iya, bụ ndu mpfuchiru iya
pfua l'ọo-dụ ono.
3 Iphe, doru ẹnya bụ l'iphe ono, nwụkotaru l'ẹhu ndu Jiuda ono; bẹ bụ Chipfu sụru
g'ọ nwụa; g'o shi nno wofu phẹ l'atatiphu iya l'opfu iphe-ẹji, Manásẹ megbabẹru;
mẹwaro iphemiphe, o meshiru;
4 mẹkwapho kẹ ndu ono, adụdu iphe, ẹphe meru, o gbukọtaru; ọ tụkoru
Jierúsalẹmu l'ophu gbujia ndu te nwedu iphe, ẹphe meru egbuji. Ọphu ọ dụdu Chipfu
ree; g'ọ gụa nvụ l'ono.
5 Iphe ọzo, Jiehoyakimu megbabẹru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ ndu eze Jiuda.
6 Ọo ya bụ; Jiehoyakimu nwụhu lapfushia nna iya phẹ. Jiehoyakinu, bụ nwa iya
bụru eze nọchia ẹnya iya.
7 Ọphu Eze ndu Ijiputu eshibaẹdu l'alị iya fụtabaa; kẹle eze ndu Bábilọnu bẹ
natakọtaru alị, bụ k'eze ndu Ijiputu; e -shi lẹ nggele Ijiputu je akpaa l'ẹnyimu
Yufurétisu.

Teke Jiehoyakinu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:9-10)

8 Jiehoyakinu bẹ nọwaru apha iri l'ẹsato teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru
l'aba-eze lẹ Jierúsalẹmu bụru ọnwa ẹto. Ẹpha ne iya bụ Nehushita; nwada Ẹlunatanu
kẹ Jierúsalẹmu.
9 Jiehoyakinu meru iphe, dụ ẹji l'ẹnya Chipfu gẹ nna iya meru.
10 Ọ bya erwua teke ono; ndu-ozi Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu wụru
byatashịa Jierúsalẹmu bya ekepheta mkpụkpu ono.
11 Nebukadineza l'onwiya bya abyapfuta ndu-ozi iya ono lẹ Jierúsalẹmu l'ẹka ẹphe
kephetaru iya ono.
12 Tọbudu iya bụ; Jiehoyakinu, bụ eze ndu Jiuda; mẹ ne iya; mẹ ndu-ozi iya; mẹ
ndu-ishi iya; mẹ ndu eleta ibe iya ẹnya tụko woru onwophẹ nụ eze ndu Bábilọnu.
Ọ bụru l'apha, kwe eze ndu Bábilọnu apha ẹsato, ọ byaru abụru eze bẹ ọ kpụtaru
Jiehoyakinu lẹ ndzụ.
13 O woshikọta ẹku, dụ l'eze-ụlo Chipfu; mẹ k'ụlo-eze; bya evutakọta ivu ono,
Sólomọnu gude mkpọla-ododo mekọta, dobe l'eze-ụlo Chipfu; teke ono, ọ bụ eze
ndu Ízurẹlu ono. O vutakọtaru iya ẹgube ono, Chipfu pfujehawaru opfu iya ono.
14 Ọ kpụkota ndu Jierúsalẹmu l'ophu lẹ ndzụ lashịa alị Bábilọnu; kpụta ndu-ishi;
mẹ ndu ojọgu; mẹ ndu eme ọna; mẹ ndu akpụ ụzu. Iphe, ẹphe dụ bụ ụnu ụmadzu
ugbo ụkporo l'ise*; ọ kpụa phẹ. Ọphu ọ dụdu onye phọduru nụ; gbahaa ndu kachaa
abụru ndu ụkpa l'alị ono.
15 Nebukadineza bya eshi lẹ Jierúsalẹmu kpụa Jiehoyakinu lẹ ndzụ laa alị Bábilọnu;
kpụta ne Jiehoyakinu; mẹ unyomu iya; mẹ ndu eleta ibe iya ẹnya; mẹ ndu ike dụ l'alị
ono.
16 Eze ndu Bábilọnu ono kpụtaru ndu ojọgu, dụ ụnu iri l'ẹsaa l'ụkporo ndu ojọgu
iri, bụ ndu ọkpehu dụ; bya abụru ndu maru ẹnya ọgu; bya akpụta ụnu ụmadzu labọ
l'ụmadzu ụkporo iri, bụ ndu eme ọna; mẹ ndu l'akpụ ụzu.
17 Ọo ya bụ; o wota Matanaya, bụ nwune nna Jiehoyakinu mee eze l'ọzo
Jiehoyakinu. Ọ gbanwee ẹpha iya gụbe iya Zedekaya.

* **24:14 24:14** Bụ iya bụ 10,000 lẹ mbekee.

Teke Zedekaya bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:11-12; Jier 52:1-3)

18 Zedekaya bẹ nọwaru ụkporo apha l'apha lanụ teke ọ watarụ abụru eze. Iphe,
ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalẹmu bụru apha iri lẹ nanụ. Ẹpha ne iya bụ Hamutalu
nwada Jieremaya kẹ Libuna.
19 O meru iphe, dụ ẹji l'ẹnya Chipfu gẹ Jiehoyakimu meru.
20 Ọ bụru ẹhu-eghu, eghu Chipfu bẹ iphe ono gude nwụa l'ẹhu ndu Jierúsalẹmu;
mẹ l'ẹhu ndu Jiuda; jeye teke ọ chịfuru phẹ l'atatiphu iya.
Zedekaya nọnyaa; bya ekwefuaharu eze ndu Bábilọnu ike.

25

Adada Jierúsalẹmu
(2Iphe 36:13-21; Jier 39:1-10; 52:3-11)

1 Tọbudu iya bụ; o be l'apha, kwe Zedekaya apha tete, ọ watarụ abụru eze; l'abalị
k'iri l'ọnwa iri; eze ndu Bábilọnu, bụ Nebukadineza chịta ikpoto ndu ojọgu iya; ẹphe
byatashịa Jierúsalẹmu. Ẹphe nọ-phee ya mgburugburu. Ẹphe kepheta mkpụkpu
ono; bvuphee ya ose-ọgu mgburugburu.
2 Ẹphe kepheta mkpụkpu ono jeye l'apha, kwe eze, bụ Zedekaya apha iri lẹ nanụ;
e -shi teke ọ watarụ abụru eze.
3 O rwua abalị kẹ tete l'ọnwa ẹno; ẹgu-ememe, dụ lẹ mkpụkpu ono kabaa njọ;
k'ọphu ndu bu iya nụ te nwehẹdu nri, ẹphe e-ri.
4 O rwua mbọku ono; e tsukpọo igbulọ mkpụkpu ono. O be l'ẹnyashi iya; onye
eze, bụ Zedekaya yẹle ndu ojọgu l'ophu tsukahụ gbala. Ẹka ẹphe shiru gbalaa bụ
l'ọnu ọguzo ono, dụ lẹ mgbaka igbulọ labọ ono, dụ lẹ mgboru mgbabu eze. Teke ono
bẹ ndu ojọgu ndu Bábilọnu kepheru mkpụkpu ono mgburugburu. Ọ bụru ẹka ẹphe
shiru bụ ụzo nsụda Araba.
5 Ọle ndu ojọgu ndu Bábilọnu chịpyaberu eze, bụ Zedekaya je egude iya lẹ baswaa
alị, dụ lẹ Jieriko. Ndu ojọgu iya buhaa ya tsukashịhu.
6 Ẹphe kpụa eze, bụ Zedekaya lẹ ndzụ; kpụru iya kpụ-pfu eze ndu Bábilọnu lẹ
mkpụkpu Ribula, bụ ẹka ọ nọ nmaa ya ikpe.
7 Ẹphe gbushia ụnwu Zedekaya; ọ nọdu ele phẹ ẹnya; a nọdu egbushi phẹ. E
mechaa bya aswọshia yẹbedua akpụru-ẹnya; gude ẹgbirigba, e meru l'onyirubvu
tụa iya mkpọro kpụta lashịa Bábilọnu.

Eemebyishi Jierúsalẹmu; mẹ eze-ụlo Chipfu
(Jier 52:12-23)

8 Ọ bya erwua g'ọnwa ise dụ l'abalị ẹsaa; l'apha, kwe Nebukadineza apha iri lẹ tete,
e -shi teke ọ watarụ abụru eze ndu Bábilọnu; Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojọgu,
eche Nebukadineza nche; mbụ onye-ozi eze ndu Bábilọnu ono jeshia Jierúsalẹmu.
9 O je atụa ọku l'eze-ụlo Chipfu; mẹ l'ụlo-eze; me l'ụlo, dụkota lẹ Jierúsalẹmu; mbụ
l'ụlo ndu oke amadụ bẹ ọ tụkotaru ọku.
10 Ndu ojọgu, onye-ishi ojọgu ono, echeje eze nche chịtaru je l'ẹka ono; bẹ
tsukpọshiru igbulọ, e gude kpụ-pheta Jierúsalẹmu mgburugburu.
11 Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojọgu, echeje eze nche ono bya atụko iphe, bụ
ndu ọphu phọduru lẹ mkpụkpu ono rwukọo lashịa Bábilọnu; ẹphe lẹ ndu lapfuru
eze ndu Bábilọnu alapfu; mẹkpoo ndu phọduru nụ g'ẹphe ha.
12 Onye-ishi ndu ojọgu ono bẹ ndu ọphu ọ harụ haa bụ ndu ọphu kachakpọo abụru
ndu ụkpa l'alị ono; g'ẹphe jeje ozi l'opfu-vayịnu; mẹ l'opfu.

13 Itso onyirubvu, dụ l'eze-ụlo Chipfu; mẹ ọgba-kperekpere; mẹ iphe ono, e shi
eyeje mini ono, e gude onyirubvu kpụa, dụ iya nụ; bẹ ndu Bábilọnu kụpyashichaaru
akụpyashi; vuta onyirubvu ono lashịa alị Bábilọnu.
14 Ẹphe vutakwarụpho ite; mẹ iphe, eegudeje ekpo ntụ; mẹ iphe, apajẹ oghu orọku;
mẹ gbamụgbamu; waa iphe, bụkpoo iphe, a kpụru l'onyirubvu, eegudeje eje ozi l'eze-
ụlo Chipfu;
15 mẹ iphe, aagụje ọku; mẹ gbamụgbamu; waa iphemiphe, e mekọtaru lẹ mkpọla-
ododo; mẹ lẹ mkpọla-ọchaa bẹ onye-ishi ndu ojọgu ono vutakọtaru.
16 Onyirubvu, lakọtaru l'itso labọ ono; mẹ l'iphe ono, e shi eyeje mini ono; mẹ
l'ọgba-kperekpere ono, bụchaa iphe, Sólomọnu meshiru dobe l'eze-ụlo Chipfu; bẹ
ẹrwa, dụ iya nụ dakiri atụ ọnu iya.
17 Itso ono bẹ eli iya dụgbaa nkwo-ẹka iri l'ẹsato l'ẹhu l'ẹhu. Ọ bụru onyirubvu bẹ e
gude kpụa nchị-itso tụ-kobe l'eli itso ono ẹphenebo. Nchị-itso ono dụ nkwo-ẹka ẹto
ẹto l'eli; bya enwegbaaru iphe, dụ g'ụgbu; waa iphe, dụ g'itorokuma, a kpụchaaru
l'onyirubvu, nọ-pheru iya mgburugburu. Itso k'ẹbo; yẹe iphe ono, dụ g'ụgbu, dụ iya
nụ ono bẹ bụ iphe lanụ yẹe ọphuu.

A kpụru ndu-ishi ndu Jiuda lẹ ndzụ
(Jier 52:24-27)

18 Noo ya; onye-ishi ndu ojọgu ono, bụ ndu anọduje eche eze nche ono bya akpụta
Seraya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke lẹ ndzụ; kpụta Zefanaya, bụ onye-uke, etsota
Sereya; mẹ ụmadzu ẹto, echeje nche l'ọnu-abata eze-ụlo Chipfu.
19 A bya abya lẹ ndu ọphu nọkwadu lẹ mkpụkpu; ọ bya akpụta onye-ishi ndu
ojọgu; mẹ ụmadzu ise, shi agbazijeru eze idzu; kpụta onye edejeru onye-ishi ndu
ojọgu ẹkwo, bụ iya bụ onye-ishi ndu akpụtaje ndu ẹka ono mee phẹ ẹphe abụru ndu
ojọgu; mẹ ụkporo ụmadzu ẹto, bụ unwoke alị ono, a hụmaru lẹ mkpụkpu ono.
20 Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojọgu, anọduje eche eze nche ono tụko g'ẹphe
ha kpụta kpụ-pfuta eze ndu Bábilọnu lẹ mkpụkpu Ribula.
21 Ọ bụru lẹ Ribula l'ẹka ono, dụ l'alị Hamatu bẹ eze ndu Bábilọnu nọ gbushia phẹ.
Noo g'e shi kpụa ndu Jiuda lẹ ndzụ l'alị phẹ laa alị ọzo bụ ono.

Teke Gedalaya bụ ọchi-ọha ndu Ízurẹlu
(Jier 40:1—41:15)

22 Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu bya ahọta Gedalaya, bụ nwa Ahikamu nwa
Shafanu g'ọ bụru ọchi-ọha; bụru onye-ishi ndu ọphu phọduru nụ l'alị Jiuda.
23 O be gẹ ndu-ishi ndu ojọgu ndu Jiuda g'ẹphe ha; ẹphe lẹ ndu nkephẹ nụmaru
l'eze ndu Bábilọnu họfutawaru Gedalaya g'ọ bụru ọchi-ọha; ẹphe wụ-pfuta Gedalaya
lẹ mkpụkpu Mizupa. Ndu byaru nụ bụ Ishimẹlu nwa Netanaya; yẹe Jiohananu nwa
Kareya; waa Seraya nwa Tanuhumetu, bụ onye Netofa; mẹ Jiazanaya, bụ nwa onye
Maka; ẹphe lẹ ndu nkephẹ.
24 Gedalaya bya eribuaru ẹphe lẹ ndu nkephẹ ono nte sụ: "Unu ta tsụshi ndu-ishi
ndu Bábilọnu ebvu. Unu nọdukpoepho l'alị ono jeeru eze ndu Bábilọnu ozi g'ọ dụru
unu lẹ ree."
25 No iya; o be l'ọnwa k'ẹsaa l'apha ono; Ishimẹlu, bụ nwa Netanaya, bụ nwa
Elishama; mbụ onye shi l'unuphu ndu eze; chịta ụmadzu iri jeshia mkpụkpu Mizupa
je egbua Gedalaya; mẹ ndu Jiu; mẹ ndu Bábilọnu ono, ẹphe l'iya nọkota lẹ mkpụkpu
Mizupa ono.
26 Iphe ono mee; ndu Jiuda l'ophu; ndu upfu mẹ ndu nta; je akpaa lẹ ndu-ishi ndu
ojọgu phẹ; ẹphe gude ntsụ-mebvu ndu Bábilọnu gbaru lashịa alị ndu Ijiputu.

A tụfutaru Jiehoyakinu l'ụlo-mkpọro
(Jier 52:31-34)

27 O rwua l'apha, kwe Jiehoyakinu, bụ eze ndu Jiuda ụkporo apha l'apha iri l'ẹsaa,
e -shi teke a kpụru iya lẹ ndzụ; Evilu-Merodaku, bata l'aba-eze ndu Bábilọnu. Ọ bụru
g'ọnwa iri l'ẹbo dụ l'ụkporo abalị l'abalị ẹsaa; bẹ ọ tụfutaru Jiehoyakinu, bụ eze ndu
Jiuda ono l'ụlo-mkpọro.
28 O pfuru opfu ọma yeru Jiehoyakinu; bya edobe iya l'ọnodu, kakọta kẹ ndu eze
ọzo shi, a tụkoru yẹle ẹphe kpụa lẹ ndzụ laa alị Bábilọnu.
29 Ọ bụru iya bụ lẹ Jiehoyakinu eyefu uwe mkpọro iya; bya awata eri nri lẹ teburu
eze gbiriri jasụ g'ọ nọ-beru.
30 Mbọkumboku bẹ eze anụje iya okpoga, oo-gudeje eme mkpa iya jeye g'ọ nọ-beru.

Ẹkwo
Iphe, ndu eze meru
kẹ mbụ

Ndu a nwụru e -shi l'ọgbo Ádamu
jasụ l'ọgbo kẹ Ébirihamu
(Mbụ 5:1-32; 10:1-32; 11:10-26)

1 Ádamu bụ nna Sẹtu; Sẹtu bụru nna Ẹnoshi;
2 Ẹnoshi bụru nna Kénanu; Kénanu bụru nna Mahalalẹlu; Mahalalẹlu bụru nna Jiaredi;
3 Jieredi bụru nna Inọku; Inọku bụru nna Metusela; Metusela bụru nna Lamẹku;
4 Lamẹku bụru nna Nuwa. Ụnwu Nuwa bụ Shemu; Hamu; waa Jiafẹti.
5 Ụnwu Jiafẹti bụ Goma; mẹ Magọgu; mẹ Madayi; mẹ Jiavanu; mẹ Tubalu; mẹ Mẹsheku; mẹ Tirasu.
6 Ụnwu Goma bụ Ashikenazu; mẹ Difatu; mẹ Togarama.
7 Ụnwu Jiavanu bụ Elisha; mẹ Tashishi; mẹ Kitimu; mẹ Rodaniyimu.
8 Ụnwu Hamu bụ Kushi; mẹ Ijiputu; mẹ Putu; mẹ Kénanu.
9 Ụnwu Kushi bụ Seba; mẹ Havila; mẹ Sabuta; mẹ Rama; mẹ Sabuteka. Ụnwu Rama bụru Sheba waa Dedanu.
10 Kushi bụ nna Nimurọdu. Nimurọdu ono mechaarụ bụru onye ojọgu, ọkpehu dụ l'eliphe.
11 Ijiputu bụ nna ndu Ludu; mẹ ndu Anamu; mẹ ndu Lehabu; mẹ ndu Nafutuhu;
12 mẹ ndu Paturọsu; mẹ ndu Kasuluhu. Kasuluhu bụ ẹka ndu Filisitayinu shi futa. Mizuremu bụkwarupho nna ndu Kafụto.
13 Kénanu bụ nna Sayịdonu. Sayịdonu bụ ọkpara iya. Kénanu bụkwarupho nna Hetu;
14 mẹ ndu Jiebusu; mẹ ndu Amọru; mẹ ndu Gigashi;
15 mẹ ndu Hevu; mẹ ndu Akụ; mẹ ndu Sini;
16 mẹ ndu Avadu; mẹ ndu Zemaru; mẹ ndu Hamatu.
17 Ụnwu Shemu bụ Elamu; mẹ Ashuru; mẹ Afakusadu; mẹ Ludu; mẹ Arámu; mẹ Uzu; mẹ Hulu; mẹ Geta; mẹ Mẹsheku.
18 Afakusadu bụ nna Shela; Shela bụru nna Eba.
19 Eba nwụtaru unwoke labọ. Ẹpha onye lanụ bụ Pẹlegu. Noo kẹle a nwụru iya teke ndiphe kekashịru onwophẹ ekekashị. Ẹpha nwune iya nwoke bụru Jiọkutanu.
20 Jiọkutanu bụ nna Alumodadu; mẹ Shẹlefu; mẹ Hazamaveti; mẹ Jiera;
21 mẹkwapho Hadoramu; mẹ Uzalu; mẹ Dikila;
22 mẹ Ebalu; mẹ Abimẹlu; mẹ Sheba;
23 mẹ Ofi; mẹ Havila; mẹfua Jiobabu. Ẹphe tụkoru bụkotaru ụnwu Jiọkutanu.
24 Shemu bụ nna Afakusadu; Afakusadu bụru nna Shela;
25 Shela bụru nna Eba; Eba bụru nna Pẹlegu; Pẹlegu bụru nna Rewu.
26 Rewu bụru nna Sérugu; Sérugu bụru nna Nahọ; Nahọ bụru nna Tera.
27 Tera bụru nna Ebiramu, bụ iya bụ Ébirihamu.

Eri Ishimẹlu
(Mbụ 25:12-16)

28 Ụnwu Ébirihamu bụ Áyizaku waa Ishimẹlu.

29 Waa eri phẹ baa: Nebayotu bụ ọkpara Ishimẹlu. Ndu ọzo bụ Keda; mẹ Adụbelu;
mẹ Mibusamu;
30 mẹ Mishima; mẹ Duma; mẹ Masa; mẹ Hadadu; mẹ Tema;
31 mẹ Jieturu; mẹ Nafishi; mẹ Kedema. Ẹphe bụkota ụnwu Ishimẹlu g'ẹphe ha.
32 Nwanyị, Ébirihamu ta lụdu ọkpobe alụlu, ẹpha iya bụ Ketura bẹ nwụtaru iya
Zimuranu; mẹ Jiọkushanu; mẹ Medanu; mẹ Midiyanu; mẹ Ishibaku; mẹ Shuwa.
Ụnwu Jiọkushanu bụ Sheba; mẹ Dedanu.
33 Ụnwu Midiyanu bụru Ifa; mẹ Ife; mẹ Hanọku; mẹ Abida; mẹ Ẹludaa. Ndu ono
g'ẹphe ha bụkota ụnwu Ketura.

Eri Ịso
(Mbụ 36:1-19)

34 Ébirihamu bụ nna Áyizaku. Ụnwu Áyizaku bụ Ịso waa Ízurẹlu.
35 Ụnwu Ịso bụ Elifazu; mẹ Ruwẹlu; mẹ Jieyushi; mẹ Jielamu; mẹ Kora.
36 Ụnwu Elifazu bụ Temanu; mẹ Omaru; mẹ Zefi; mẹ Getamu; mẹ Kenazu; mẹ
Timuna; waa Amalẹku.
37 Ụnwu Ruwẹlu bụ Nehatu; mẹ Zera; mẹ Shama; mẹ Miza.

Ndu ivuzọ, buru l'alị Edọmu
(Mbụ 36:1-19)

38 Ụnwu Siye bụ Lotanu; mẹ Shobalu; mẹ Zibiyọnu; mẹ Ana; mẹ Dishọnu; mẹ Eza;
mẹ Dishanu.
39 Ụnwu Lotanu bụ Hori; mẹ Homamu. Timuna bụ nwune Lotanu kẹ nwanyị.
40 Ụnwu Shobalu bụ Alayanu; mẹ Manahatu; mẹ Ebalu; mẹ Shefi; mẹ Onamu.
Ụnwu Zibiyọnu bụ Aya; mẹ Ana.
41 Nwa, Ana nwụtaru bụ Dishọnu.
Ụnwu kẹ Dishọnu bụ Hamụranu; mẹ Ẹshubanu; mẹ Ituranu; mẹ Keranu.
42 Ụnwu Eza bụ Bilihanu; mẹ Zevanu; mẹ Jiakanu.
Ụnwu Dishanu bụ Uzu; mẹ Aranu.

Ndu eze ndu Edọmu
(Mbụ 36:31-43)

43 Waa ndu eze, nọadaru l'aba-eze l'alị Edọmu; tẹmekpooro ndu Ízurẹlu bebe
nweru eze baa:
Bela; nwa Beyọ. Ẹpha mkpụkpu iya bụ Dinuhaba.
44 Bela nwụhuepho; Jiobabu nwa Zera kẹ mkpụkpu Bọzura bụru eze nọchia ẹnya
iya.
45 Jiobabu nwụhuepho; Hushamu, bụ onye alị Temanu bụru eze nọchia ẹnya iya.
46 Hushamu bya anwụhu; Hadadu nwa Bedadu bụru eze nọchia ẹnya iya. Ọo
yẹbedua bẹ lwụ-kperu ndu Midiyanu l'alị ndu Mówabu. Ẹpha mkpụkpu iya bụ
Avitu.
47 Hadadu nwụhuepho; Samụla, bụ onye mkpụkpu Masureka bụru eze nọchia
ẹnya iya.
48 Samụla nwụhuepho; Shawulu, bụ onye mkpụkpu Rehobotu, nọ lẹ mgboru
ẹnyimu Yufurétisu bụru eze nọchia ẹnya iya.
49 Shawulu nwụhuepho; Belu-Hananu nwa Akụbo bụru eze nọchia ẹnya iya.
50 Belu-Hananu nwụhuepho; Hadadu bụru eze nọchia ẹnya iya. Ẹpha mkpụkpu
iya bụ Payi. Ẹpha nyee ya bụru Mehetabẹlu; nwada Maturedi. Maturedi bụ nwada
Mezahabu.
51 Hadadu bya anwụhu.
Ndu ọwa-a bụru ndu-ishi ndu Edọmu: Timuna; mẹ Aluva; mẹ Jietẹtu;
52 mẹ Oholibama; mẹ Ela; mẹ Pinọnu;

53 mẹ Kenazu; mẹ Temanu; mẹ Mibuza;
54 mẹ Magudẹlu; mẹ Iramu. Ndu ono shi bụkotaru ndu-ishi ndu Edọmu.

2

Ụnwu Ízurẹlu

1 Ọwaa bụ ụnwu Ízurẹlu: Rúbẹnu; mẹ Simiyọnu; mẹ Lívayi; mẹ Jiuda; mẹ Isaka; mẹ Zebulọnu;
2 mẹ Danu; mẹ Jiósẹfu; mẹ Benjiaminu; mẹ Nafụtali; mẹ Gadu waa Asha.
3 Ụnwu Jiuda bụ: Ẹru; mẹ Ọnanu; mẹ Shela. Onye nwụtaru iya ụmadzu ẹto ono bụ Batushuwa, bụ nwanyị Kénanu. Ọle Ẹru, bụ iya bụ ọkpara Jiuda bẹ meru ẹjo-iphe l'ẹnya Chipfu. Chipfu woru iya gbua.
4 Tema, bụ nyee nwa Jiuda bya anwụtakwaru iya phọ Pẹ́rezu waa Zera. Iphe, ụnwu Jiuda tụkoru dụ bụ ise.
5 Ụnwu Pẹ́rezu bụ Hẹzuronu waa Hamulu.
6 Ụnwu Zera bụ Zimiri; mẹ Etanu; mẹ Hemanu; mẹ Kalụkolu; mẹ Dara. Iphe, ẹphe tụkoru dụ bụ ise.
7 Nwa Kami bụ Ekanu. Ọo ya bẹ meru iphe-ẹhuka dapfuta ndu Ízurẹlu; kẹle o mebyiru iphe ono, e pfuru sụ g'ọ tọ dụkwa onye e-wota iphe, e doberu Chileke iche ono.*
8 Nwa Etanu bụ Azaríya.
9 Ụnwu, a nwụtaru Hẹzuronu bụ Jierahụmelu; mẹ Ramu; waa Kelubayi.
10 Ramu bụ nna Amínadabu; Amínadabu bụru nna Náshọnu, onye bụ iya bụ onye-ishi ndu Jiuda.
11 Náshọnu bụ nna Salụma; Salụma bụru nna Bówazu;
12 Bówazu bụru nna Óbẹdu; Óbẹdu bụru nna Jiesi.
13 Jiesi bẹ nwụtaru ọkpara iya nwoke, bụ Eliyabu; Abinadabu bụru otsota; Shimeya bụru k'ẹto;
14 Netanẹlu bụru k'ẹno; Radayi bụru k'ise;
15 Ozẹmu bụru k'ishii; Dévidi bụru k'ẹsaa.
16 Unwune phẹ ụnwanyi bụ: Zeruya waa Abigelu.
Unwoke ẹto, Zeruya nwụtaru bụ: Abishayi; mẹ Jiowabu; waa Asahẹlu.
17 Abigelu bụ ne Amasa. Nna Amasa bụru Jieta, bụ oshilọkpa Ishimẹlu.

Eri Hẹzuronu

18 Kalẹbu nwa Hẹzuronu bẹ shi l'ẹka nyee ya, bụ Azụba nwụta Jieriyotu. Ụnwu nwanyị ono ọzo bụ Jiesha; mẹ Shobabu; mẹ Adọnu.
19 Azụba bya anwụhuepho; Kalẹbu je alụta Ifuratu; ọ nwụtaru iya Huru.
20 Huru bụ nna Uri; Uri bụru nna Bezalẹlu.
21 E mechaa; Hẹzuronu jepfu nwada Makiya, bụ nna Giladu. Ọ lụru iya teke yẹbe Hẹzuronu nọwaru ụkporo apha ẹto; ọ nwụtaru iya Segubu.
22 Segubu bụ nna Jiayi; onye ụkporo mkpụkpu lẹ mkpụkpu ẹto l'alị Giladu shi dụ l'ẹka.
23 Ọle ndu Geshu waa ndu Arámu bẹ natarụ phẹ mkpụkpu Havọtu-Jiayi; waa Kenatu; mẹ ụnwu mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọpheru iya mgburugburu. Mkpụkpu ọbu tụkoru dụ mkpụkpu ụkporo ẹto. Ndu ono, bụkota oshilọkpa Makiya, bụ nna Giladu.
24 Hẹzuronu, bụ nna Kalẹbu nwụhuchaepho; ọ lụpyabe Ifurata, bụ nyee nna iya; ọ nwụtaru iya Ashuru. Ashuru nwụta Tekowa.

Eri Jieramẹlu; nwa Hẹzuronu

* **2:7 2:7** Gụnaa Jios 7:1-26.

25 Ụnwu Jierahụmelu, bụ ọkpara Hẹzuronu bụ: Ramu, bụ ọkpara iya; mẹ Buna;
mẹ Orẹnu; mẹ Ozẹmu; mẹ Ahayijia.
26 Jierahụmelu bẹ lụkwarupho nwanyị ọzo, ẹpha iya bụ Atara. Yẹbedua bụ ne
Onamu.
27 Ụnwu Ramu, bụ ọkpara Jierahụmelu bụ: Mazu; mẹ Jiaminu; mẹ Eka.
28 Ụnwu Onamu bụ: Shamayi waa Jiada. Ụnwu Shamayi bụru Nadabu waa
Abishuru.
29 Ẹpha nyee Abishuru bụ Abihelu. Ọ nwụtaru iya Ahụbanu waa Molidu.
30 Ụnwu Nadabu bụ: Seledu waa Apemu. Seledu nwụhuru; ọphu ọ tọ tọgboduru
akọ.
31 Nwa Apemu bụ Ishi. Ishi bụru nna Sheshanu; Sheshanu bụru nna Ahụlayi.
32 Ụnwu Jiada; mbụ nwune Shamayi kẹ nwoke bụ: Jieta waa Jionatanu. Jieta
nwụhuru; ọphu ọ tọ tọgboduru akọ.
33 Ụnwu Jionatanu bụ: Pẹleti waa Zaza. Ndu ono bụkota oshilọkpa Jierahụmelu.
34 Sheshanu ta anwụtaduru unwoke. Ọo ụnwanyi bẹ ọ nwụshiru kpoloko. O shi
nweru onye Ijiputu, shi ejeru iya ozi, ẹpha iya bụ Jiaruha.
35 Sheshanu woru nwa iya nwanyị kee Jiaruha, bụ onye-ozi iya g'ọ lụru. Ọ nwụtaru
iya Atayi.
36 Atayi bụ nna Nétanu; Nétanu bụru nna Zabadu;
37 Zabadu bụru nna Ẹfulalu; Ẹfulalu bụru nna Óbẹdu;
38 Óbẹdu bụru nna Jiehu; Jiehu bụru nna Azaríya;
39 Azaríya bụru nna Hẹlezu; Hẹlezu bụru nna Eleyasa;
40 Eleyasa bụru nna Sisumayi; Sisumayi bụru nna Shalumu;
41 Shalumu bụru nna Jiekamaya; Jiekamaya bụru nna Elishama.

Eri Kalẹbu

42 Ụnwu Kalẹbu, bụ nwune Jierahụmelu kẹ nwoke bụ: Misha, bụ ọkpara iya. Misha
ono bụ nna Zifu. Nwa Kalẹbu ọzo bụ Maresha, bụ iya bụ nna Hẹburonu.
43 Ụnwu Hẹburonu bụ: Kora; mẹ Tapuwa; mẹ Rẹkemu; mẹ Shema.
44 Shema bụ nna Rahamu. Rahamu bụru nna Jiọkamu. Rẹkemu bụ nna Shamayi.
45 Nwa Shamayi bụru Mawonu. Mawonu bụru nna Bẹtu-Zuru.
46 Nwanyị, Kalẹbu ta alụdu ọkpobe alụlu, ẹpha iya bụ Efa bẹ nwụtaru Haranu; mẹ
Moza waa Gazezu. Haranu bụ nna Gazezu.
47 Ụnwu kẹ Jiahudayi bụ Rẹgemu; mẹ Jiótamu; mẹ Geshanu; mẹ Pẹleti; mẹ Efa;
mẹ Shafu.
48 Nwanyị, Kalẹbu ta alụdu ọkpobe alụlu, ẹpha iya bụ Maaka bẹ nwụru Shẹberu
waa Tirihana.
49 Ọ bụkwaru iya phọ nwụru Shafu, bụ onye bụ nna Madumana; bya anwụta Sheva,
bụ onye bụ nna Makubena waa Gibiya.
Nwada Kalẹbu bẹ bụ Akụsa.
50 Ndu ono bụkota oshilọkpa Kalẹbu.
Ụnwu Huru, bụ ọkpara Ifuratu bụ: Shobalu, bụ onye bụ nna Kiriyatu-Jiarimu;
51 mẹ Salụma, bụ onye bụ nna Bẹtulehemu; mẹ Harefu, bụ onye bụ nna Bẹtu-
Gaderu.
52 Ụnwu Shobalu, bụ nna Kiriyatu-Jiarimu bụ: Harowe; waa nkeru-ẹbo ndu
Menuhotu.
53 Ẹnya-unuphu Kiriyatu-Jiarimu bụ: ndu Itiru; mẹ ndu Putu; mẹ ndu Shumatu;
mẹ ndu Mishira. Ọ bụru l'eri ndu ono bẹ ndu Zora; mẹ ndu Ẹshutolu shi futa.
54 Ụnwu Salụma bụ: ndu mkpụkpu Bẹtulehemu; mẹ ndu mkpụkpu Netofa; mẹ
ndu mkpụkpu Atarotu-Bẹtu-Jiowabu; mẹ nkeru-ẹbo ndu mkpụkpu Manahatu; mẹ
ndu mkpụkpu Zora.

55 Ndu bụ ẹnya-unuphu ndu edeje ẹkwo, bụ ndu bu lẹ mkpụkpu Jiabẹzu bụ: ndu
Tiratu; mẹ ndu Shimeya; mẹ ndu Suka. Ndu ono bụ ndu Kénu; mbụ ndu shi l'eri
Hamatu, bụ nna ndu ọnu-ụlo Rekabu.

3

Ụnwu, Dévidi nwụshiru
lẹ Hẹburonu
(2Sám 3:2-5)

1 Waa ụnwu Dévidi baa; mbụ ndu a nwụshiru iya teke o bu lẹ Hẹburonu. Ọkpara
iya bụ Amụnonu. Onye nwụru iya nụ bụ Ahinowamu kẹ Jiezerẹlu. Nwa iya k'ẹbo bụ
Danẹlu. Onye nwụru iya nụ bụ Abigelu kẹ Kamẹlu.
2 Nwa iya k'ẹto bụ Abụsalomu. Onye nwụru iya nụ bụ Maka nwada Talụmayi, bụ
eze ndu Geshu. Nwa iya k'ẹno bụ Adonijia. Onye nwụru iya nụ bụ Hagitu.
3 Nwa iya k'ise bụru Shefataya. Onye nwụru iya nụ bụ Abitalu. Nwa iya k'ishii
bụru Ituramu. Onye nwụru iya nụ bụ nyee ya, bụ Ẹgula.
4 Ụmadzu ishii bẹ Dévidi nwụtaru teke o bu lẹ Hẹburonu, bụ ẹka ọ nọru bụru eze
apha ẹsaa l'ọnwa ishii.
Ọ nọkwarupho l'aba-eze ụkporo apha l'apha iri l'ẹto lẹ Jierúsalẹmu.
5 Ndu a nọ lẹ Jierúsalẹmu nwụshiaru iya bụ: Shimeya; mẹ Shobabu; mẹ Nétanu;
mẹ Sólomọnu. Onye nwụtaru iya ụmadzu ẹno ono bụ Batusheba nwada Amiyẹlu.
6 Ụnwu iya ọzo bụ Ibuha; mẹ Elishama; mẹ Elifẹletu;
7 mẹ Noga; mẹ Nẹfegu; mẹ Jiafiya;
8 mẹ Elishama; mẹ Ẹliyada; mẹ Elifẹletu; ụmadzu tete ono.
9 Ndu ono l'ophu bụkota unwoke, Dévidi nwụshiru a -gụfukwa unwoke ọphu
ụnwanyi, abụ-zidu unyomu iya nwụshiru. Tama bẹ bụ nwune phẹ kẹ nwanyị.

Ndu-eze Jiuda

10 Nwa Sólomọnu bụ Rehobówamu; Abáyijia bụru nwa Rehobówamu; Asa bụru
nwa Abáyijia; Jiehoshafatu bụru nwa Asa.
11 Jióramu bụru nwa Jiehoshafatu; Éhazaya bụru nwa Jióramu; Jiowashi bụru nwa
Éhazaya;
12 Amazaya bụru nwa Jiowashi; Azaríya bụru nwa Amazaya; Jiótamu bụru nwa
Azaríya;
13 Éhazu bụru nwa Jiótamu; Hezekáya bụru nwa Éhazu; Manásẹ bụru nwa
Hezekáya;
14 Amọnu bụru nwa Manásẹ; Jiosáya bụru nwa Amọnu;
15 Ụnwu Jiosáya bụ: Jiohananu bụ ọkpara iya; Jiehoyakimu bụru otsota; Zedekaya
bụru k'ẹto; Shalumu bụru k'ẹno.
16 Ụnwu Jiehoyakimu bụ: Jiękonáya bụ nwa Jiehoyakimu; Zedekaya bụru nwa
Jiękonáya.

Ụnwu Jiękonáya

17 Ụnwu Jiękonáya, bụ nwoke ono, a kpụru lẹ ndzụ ono, bụ: Sheyalutiyẹlu;
18 mẹ Malukiramu; mẹ Pedaya; mẹ Shenaza; mẹ Jiekamaya; mẹ Hoshama; mẹ
Nedabaya.
19 Ụnwu Pedaya bụ Zerúbabelu waa Shimeyi. Ụnwu Zerúbabelu bụru Meshulamu
waa Hananaya. Shelomotu bẹ bụ nwune phẹ kẹ nwanyị.
20 Ọ nwụtakwarupho ụmadzu ise ọzo, ẹpha phẹ bụ Hashuba; mẹ Ohẹlu; mẹ
Berekaya; mẹ Hasadaya; mẹ Jiushabu-Hẹsedu.
21 Ụnwu kẹ Hananaya bụ: Pelataya; mẹ Jieshaya; mẹ ụnwu Refaya; mẹ ụnwu
Ananu; mẹ ụnwu Obedaya; mẹ ụnwu Shekanaya.

22 Ụnwu Shekanaya bụru: Shemaya mẹ ụnwu iya, bụ Hatushi; mẹ Igalu; mẹ Baraya;
mẹ Neyaraya; mẹ Shafatu. Ẹphe tụkoru dụ ishii.
23 Ụnwu Neyaraya bụ Eliyowenayi; mẹ Hezekáya; mẹ Azurikamu. Ẹphe tụkoru dụ
ẹto.
24 Ụnwu Eliyowenayi bụ Hodavaya; mẹ Ẹliyashibu; mẹ Pelaya; mẹ Akubu; mẹ
Jiohananu; mẹ Delaya; mẹ Anani. Ẹphe tụkoru dụ ẹsaa.

4

Oshilọkpa Jiuda

1 Ụnwu Jiuda bụ: Pẹ́rezu; mẹ Hẹzuronu; mẹ Kami; mẹ Huru; mẹ Shobalu.
2 Shobalu bụ nna Reyaya. Reyaya bụru nna Jiahatu. Jiahatu bụru nna Ahụmayi;
mẹ Lahadu. Ndu ono bụkota ẹnya-unuphu ndu Zora.
3 Waa ụnwu Etamu baa: Jiezerẹlu; mẹ Ishima; mẹ Idubashi. Ẹpha nwune phẹ kẹ
nwanyị bụ Hazeleponi.
4 Penuwẹlu bụ nna ndu Gedo. Eza bụru nna Husha. Ndu ono bụ ụnwu Huru, bụ
iya bụ ọkpara Efuratu; bya abụru iya bụ nna ndu Bẹtulehemu.
5 Ashuru, bụ nna ndu Tekowa. Ọ lụru ụnwanyi labọ; ẹpha phẹ bụ Hela; mẹ Nara.
6 Nara bẹ nwụtaru iya Ahụzamu; mẹ Hefa; mẹ Temeni; waa Hahashutari. Ndu ono
bụ ụnwu Nara.
7 Ụnwu kẹ Hela bụ Zẹretu; mẹ Zoha; mẹ Ẹtunanu;
8 Kozu bụ nna Anubu; mẹ Zobeba; bya abụkwarupho nnajị ndu ẹnya-unuphu
Ahahẹlu, bụ nwa Harumu.
9 Jiabẹzu bẹ a ka akwabẹ ùbvù eme l'ụnwunna iya. Ne iya bẹ gụberu iya Jiabẹzu
sụ: "Mu jeru iphe-ẹhuka tẹme mu nwụa ya."
10 Jiabẹzu raku Chileke kẹ Ízurẹlu sụ iya: "Jiko kebenu mu l'ọma. Menaa g'oke alị
mu ka ọsa. Gudenụ ẹka ngu heru mu jiko Chileke. Wofujenuru mu ẹjo-iphe; g'o to
mekajẹ mu iphe!" Ọo ya bụ; Chileke meeru iya iphe, ọ sụru g'o meeru iya.
11 Kelubu, bụ nwune Shuha bẹ bụ nna Mehiru. Mehiru bya abụru nna Ẹshutonu.
12 Ẹshutonu bụru nna Bẹtu-Rafa; mẹ Paseya; mẹ Tehina; onye bụ nna ndu Iru-
Nahashi. Ndu ono bụ phẹ bụ unwoke mkpụkpu Reka.
13 Ụnwu Kenazu bụ Ọtuniyelu; mẹ Seraya. Ụnwu kẹ Ọtuniyelu bụru Hatatu mẹ
Meyonotayi.
14 Meyonotayi ono bụru nna Ọfura. Seraya bụ nna Jiowabu, onye bụ nna ndu Ge-
harashimu. Ge-harashimu ono bụ nsụda ndu emeje ọna; kẹle ndu bu iya nụ bụ ndu
emeje ọna.
15 Ụnwu Kalẹbu, bụ nwa Jiefune bụ Iru; mẹ Ela; mẹ Namu. Nwa kẹ Ela bụ Kenazu.
16 Ụnwu Jiehalelẹlu bụ: Zifu; mẹ Zifa; mẹ Tiraya; waa Asarẹlu.
17 Ụnwu Ẹzura bụ Jieta; mẹ Mẹredu; mẹ Ife; mẹ Jialọnu. Nyee Mẹredu bẹ nwụru
Miriyamu; mẹ Shamayi; mẹ Ishiba, bụ nna ndu Eshutemowa.
18 Nwanyị ọzo, Mẹredu lụtaru l'ipfu Jiuda bẹ nwụtaru iya Jiẹredu, bụ nna ndu
Gedo; bya anwụta Heba, bụ nna ndu Soko; tẹme ọ nwụtakwapho Jiekutiyẹlu, bụ nna
ndu Zanowa. Ndu ono bụkota ụnwu Bitiya, bụ nwada Fero, Mẹredu lụru.
19 Ụnwu nyee Hodaya, bụ nwune Nahumu kẹ nwanyị bẹ bụ phẹ bụ nna Keyila, bụ
onye Gami; mẹ nna Eshutemowa, bụ onye Maka.
20 Ụnwu Shimọnu bụ Amụnonu; mẹ Rina; mẹ Bẹnu-Hananu waa Tilọnu.
Ụnwegirima ibe Ishi bụ: Zohetu waa Bẹnu-Zohetu.
21 Ụnwu Shela, bụ nwa Jiuda bụ: Ẹru, bụ nna Leka; mẹ Lada, bụ nna Maresha;
bya abụkwaru iya phọ bụ nna ndu ẹnya-unuphu ono, anọduje ekwe ẹkwa-ọchaa lẹ
mkpụkpu Bẹtu-Ashubeya;

22 mẹ Jiokimu; mẹ unwoke Kozeba; mẹ Jiowashi; mẹ Sarafu, bụ onye ono, shi bụru
ishi l'alị Mówabu; mbụ onye ono, mechaarụ laa mkpụkpu Bẹtulehemu. Iphe ono bẹ
shi l'ichee.
23 Ọo phẹ bụ ndu akpụje ite, bu lẹ mkpụkpu Netayimu; mẹ lẹ mkpụkpu Gedera.
Ẹphe bu l'ẹka ono ejeru eze phẹ ozi.

Oshilọkpa Simiyọnu

24 Ụnwu Simiyọnu bụ: Nemẹlu; mẹ Jiaminu; mẹ Jiaribu; mẹ Zera; mẹ Shawulu.
25 Shalumu bụ nwa kẹ Shawulu; Mibusamu bụru nwa Shalumu; Mishima bụru nwa
kẹ Mibusamu.
26 Nwa kẹ Mishima bụ Hamẹlu; Zaku bụru nwa Hamẹlu; Shimeyi bụru nwa Zaku.
27 Shimeyi nwụtaru unwoke iri l'ishii; bya anwụta ụnwanyi ishii. Ọle unwune iya
kẹ nwoke ta anwụshiduru ụnwu igwerigwe. Ọ bụru iya meru ọphu ẹnya-unuphu
phẹ akwatadu jaa àjàjà ẹgube ndu Jiuda jaru.
28 Ẹka ẹphe bugbabẹ bụ lẹ mkpụkpu Biye-Sheba; mẹ lẹ mkpụkpu Molada; mẹ lẹ
mkpụkpu Haza-Shuwalu;
29 mẹ lẹ mkpụkpu Biliha; mẹ lẹ mkpụkpu Ezemu; mẹ lẹ mkpụkpu Toladu;
30 mẹ lẹ mkpụkpu Betuwẹlu; mẹ lẹ mkpụkpu Họma; mẹ lẹ mkpụkpu Zikulagu;
31 mẹ lẹ mkpụkpu Bẹtu-Makabọtu; mẹ lẹ Haza-Susimu; mẹ lẹ Bẹtu-Biri; mẹ lẹ
mkpụkpu Sharayimu. Ọo lẹ mkpụkpu ono g'ọ ha bẹ ẹphe shi buru jasụ teke Dévidi
bụ eze.
32 Ụnwu mkpụkpu phẹ bụ: Etamu; mẹ Ayịnu; mẹ Rịmonu; mẹ Tokenu waa Ashanu.
Mkpụkpu ise bẹ ọ tụkoru dụ;
33 yekọberu ụnwu mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọ-pheru mkpụkpu ono mgburugburu je
akpaa lẹ mkpụkpu Belu. Noo ẹka ẹphe bugbabẹ bụ ono. Ẹphe nwekwarụpho ẹkwo,
akọ g'e gude nwụshia phẹ.
34 Meshobabu; mẹ Jiamuleku; mẹ Jiosha; nwa Amazaya;
35 mẹ Jiowẹlu; mẹ Jiehu; nwa Jioshibaya. Jioshibaya bụru nwa Seraya; Seraya bụru
nwa Asiyẹlu;
36 Eliyowenayi; mẹ Jiakoba; mẹ Jieshohaya; mẹ Asaya; mẹ Adiyẹlu; mẹ Jiesimẹlu;
mẹ Benaya;
37 mẹ Ziza; nwa Shifi. Shifi bụ nwa Alọnu; Alọnu bụru nwa Jiedaya; Jiedaya bụru
nwa Shimiri; Shimiri bụru nwa Shemaya.
38 Ndu ono, a gụshiru ẹpha phẹ ono bụgbaa ndu-ishi l'ẹnya-unuphu phẹ. Ọnu-ụlo
nna phẹ bẹ zụru azụzu k'ọphu parụ ẹka apaa.
39 Ẹphe buru je akpaa l'ọnu ẹka eeshije abahụ lẹ mkpụkpu Gedo; mbụ jeye l'ụzo
ẹnyanwu-awawa nsụda ono l'ẹka ẹphe achọ nri, ẹku phẹ a-nọduje ata.
40 Ọ bụru ẹka ono bẹ ẹphe chọ-vuru ọkpobe nri; mẹ nri, dụ ree, ẹku phẹ a-tajẹ. Alị
ọbu bẹ ha ọsa shii; bya ejia oyi; tẹme nchị dụ doo l'ẹka ono. Ndu shi buru l'ẹka ono
bụ ndu shi l'eri Hamu.
41 Ndu ono, e deshiru ẹpha phẹ ono bẹ byaru mkpụkpu Gedo lẹ teke Hezekáya shi
bụru eze ndu Jiuda. Ẹphe tsoo oshilọkpa Hamu ono ọgu l'ẹka ẹphe bu; mẹkwapho
ndu Meyuni, ẹphe hụmaru l'ẹka ono. Ẹphe woru phẹ mee ẹphe bụru mkpurupyata,
bụ iya bụ g'ẹphe dụ byasụ ntanụ-a. Ẹphe bya ebuchishia ẹka ẹphe shi buru; kẹle nri
dụru ẹku phẹ l'ẹka ono.
42 Ụnwu Simiyọnu ono harụ tụgbua jeshia l'úbvú Siye. Iphe, ẹphe dụ bụ ụnu
unwoke l'unwoke ụkporo ise. Ndu du phẹ nụ bụ: Pelataya; mẹ Neyaraya; mẹ Refaya
waa Uzẹlu. Ẹphe bụ ụnwegirima ibe Ishi.
43 Ẹphe gbushikọta ndu phọduru nụ lẹ ndu Amalẹku ono, gbalajẹru nụ phọ. Ẹphe
buru l'ẹka ono byasụ ntanụ-a.

5

Oshilọkpa Rúbẹnu

1 Ụnwu Rúbẹnu, bụ iya bụ ọkpara Ízurẹlu; (Ọo yẹbedua bụ ọkpara; ọle o jepfuru
nyee nna iya; e shi nno nafụ iya ọnodu ọkpara ono, ọ bụ; woru iya nụ ụnwu Jiósẹfu,
bụkwapho nwa Ízurẹlu. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ọphu e deduru l'ọo ya bụ
ọkpara l'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwụa phẹ.
2 E -gudekpọoro l'ọo Jiuda kachakpọo ike l'ụnwunna iya; tẹme ọ bụru l'eri iya bẹ
onye-ishi shi fụta; obenu l'ọnodu ọkpara bụele-a Jiósẹfu bẹ ọ larụ.)
3 Ụnwu Rúbẹnu, bụ ọkpara Ízurẹlu bụ: Hanọku; mẹ Palu; mẹ Hẹzuronu waa Kami.
4 Eri Jiowẹlu bụ: Jiowẹlu bụ nna Shemaya; Shemaya bụru nna Gogu; Gogu bụru
nna Shimeyi.
5 Shimeyi bụru nna Mayịka; Mayịka bụru nna Reyaya; Reyaya bụru nna Belu;
6 Belu bụru nna Bera. Bera bẹ Tigulatu-Pilesa, bụ eze ndu Asiriya kpụru lẹ ndzụ.
Ọ bụkwaru iya phọ shi bụru ishi l'ipfu Rúbẹnu.
7 Waa ndu bụ abụbu phẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu phẹ; mẹ lẹ g'e shi dee ẹpha
phẹ l'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwụa phẹ baa: Onye-ishi phẹ bụ Jieyẹlu; mẹ Zekaraya;
8 mẹ Bela; nwa Azazu. Azazu bụ nwa Shema; Shema bụru nwa Jiowẹlu. Ẹka o
bu bụ lẹ mkpụkpu Arowa. O bua nno je akpaa lẹ mkpụkpu Nebo; mẹ lẹ mkpụkpu
Belu-Meyọnu.
9 O bukwaphọ je akpaa l'ụzo ẹnyanwu-awawa; bua jasụ l'ẹka eeshije abahụ
l'echiẹgu, nọru jasụ l'ẹnyimu Yufurétisu; kẹle ẹku phẹ zụshiru kabaa igwerigwe l'alị
Giladu.
10 Lẹ teke Sọlu shi bụru eze bẹ ipfu Rúbẹnu tsoru ndu Hega ọgu; lwụ-kpee phẹ;
buchishia ụlo-ẹkwa eri Hega ono l'alị, dụkota l'ụzo ẹnyanwu-awawa alị Giladu
l'ophu.

Oshilọkpa Gadu

11 Ụnwu Gadu bẹ bu ghaaru ụnwu Rúbẹnu iphu l'alị Beshanu; bua je akpaa lẹ
mkpụkpu Saleka.
12 Jiowẹlu bụ onye-ishi phẹ. Shafamu bụru onye etsota iya nụ. Ndu ọzo bụ Jianayi;
mẹ Shafatu lẹ ndu bu l'alị Beshanu.
13 Ndu bụ abụbu phẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu phẹ bụ: Mayịkelu; mẹ
Meshulamu; mẹ Sheba; mẹ Jiorayi; mẹ Jiakanu; mẹ Ziya; mẹ Eba. Ẹphe tụkoru dụ
ẹsaa.
14 Waa ụnwu Abihelu nwa Huri baa: Huri bụ nwa Jiarowa; Jiarowa bụru nwa
Giladu; Giladu bụru nwa Mayịkelu; Mayịkelu bụru nwa Jieshishayi; Jieshishayi bụru
nwa Jiahudo; Jiahudo bụru nwa Buzu.
15 Ahi, bụ nwa Abudiyẹlu; bya abụru nwanwa Guni bẹ shi bụru ishi l'ẹnya-unuphu
ibe nna iya.
16 Ọ bụru l'alị Giladu bẹ ẹphe bu; mẹ l'alị Beshanu; mẹ lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu,
nọ iya nụ; bya enwekọtaru alị ẹka ẹku phẹ ataję nri l'alị Sharọnu je akpaa l'ẹka o
jeberu.
17 Ndu ono g'ẹphe ha bẹ e dekọtaru ẹpha phẹ l'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwụa phẹ.
Teke e deru iya bụ lẹ teke Jiótamu shi bụru eze ndu Jiuda; Jierobowamu bụru eze
ndu Ízurẹlu.
18 Ndu ipfu Rúbẹnu; mẹ ndu ipfu Gadu; mẹ nkeru-ẹbo ipfu Manásẹ bẹ nweru
ndu mkparawa ojọgu; mbụ ndu adụje ike gude iphe, eegudeje egbobuta onwonye;
mẹ ogu-echi; mbụ ndu agbaję apfụ; bya abụru ndu k'ọgu doru ẹnya ree. Ẹphe dụ
ụkporo ụnu ndu ojọgu ugbo ise l'ụnu iri lẹ nanụ; l'ụkporo iri l'ẹsato; bụkotaru ndu
ejeje ọgu.

19 Ẹphe tsoru ndu Hega ọgu; mẹ ndu Jieturu; mẹ ndu Nafishi; mẹkpoo ndu Nodabu.
20 Chileke yetarụ phẹ ẹka mee gẹ ndu Hega; mẹ ndu ẹphe l'ẹphe tụgbaru la phẹ l'ẹka; kẹle ẹphe rakuru Chileke l'ọgu ono; bya akpọru obu yeru iya; o meeru phẹ iphe, ẹphe sụru g'o meeru phẹ.
21 Ẹphe rwukọo ẹku ndu Hega. Ịnya-kamẹlu, ẹphe kpụtaru bẹ dụ ụkporo ụnu ishii l'ụnu ise. Atụru, ẹphe kpụtaru dụ ụkporo ụnu ugbo ụkporo l'iri lẹ nanụ l'ụnu ise. Nkapfụ-ịgara, ẹphe kpụtaru dụ ụnu ise. Nemadzụ, ẹphe kpụru lẹ ndzụ dụ ụkporo ụnu ugbo iri l'ẹbo l'ụnu iri.
22 Ndu dụ igwerigwe bẹ e gburu egbugbu; kẹle ọo Chileke bẹ alwụ ọgu ono. Ndu Rúbẹnu buchishia ẹka ono jeye teke a kpụru phẹ lashịa alị ọzo.

Nkerẹbo ipfu Manásẹ

23 Nkerẹbo ipfu Manásẹ bẹ dụ igwerigwe shi; ọ bụru phẹ bu l'alị ono. Ẹphe shi l'alị Beshanu bua jeye lẹ mkpụkpu Belu-Hamọnu; mẹ l'úbvú Seniru; bya ebua jasụ l'úbvú Hamọnu.
24 Waa ndu bụgbaa ndu-ishi l'ẹnya-unuphu ibe nna phẹ baa: Eferu; mẹ Ishi; mẹ Eliyẹlu; mẹ Azuriyẹlu; mẹ Jieremaya; mẹ Hodavaya; mẹ Jiahudiyẹlu. Ẹphe bụkota ndu ojọgu, ike dụ; bụru ndu a maru amaru; bya abụru ishi l'ẹnya-unuphu ibe nna phẹ.
25 Ọle ẹphe te egoshiduru l'ọ gbaru gẹ Chileke kẹ nna phẹ gude ire phẹ ẹka; ẹphe bya awata abarụ agwa ndu alị ọzo ẹja; mbụ ndu alị ono, Chileke meru ẹphe bụru mkpurupyata l'atatiphu phẹ ono.
26 Ọo ya bụ; Chileke kẹ Ízurẹlu kpalia obu Pulu, bụ eze ndu Asiriya, bụ iya bụ Tigulatu-Pilesa, ọ kpụa ipfu Rúbẹnu; mẹ ipfu Gadu; mẹ nkeru-ẹbo ipfu Manásẹ lẹ ndzụ; kpụru lashịa mkpụkpu Hala; mẹ Habọ; mẹ Hara; mẹ ẹnyimu mkpụkpu Gozanu. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹphe nọ byasụ ntanụ-a.

6

Ipfu Lívayi

1 Ụnwu Lívayi, bụ unwoke bụ: Geshọnu; mẹ Kohatu; mẹ Merari.
2 Ụnwu Kohatu, bụ unwoke bụ: Amụramu; mẹ Izuha; mẹ Hẹburonu; mẹ Uzẹlu.
3 Ụnwu Amụramu, bụ Erọnu; mẹ Mósisu waa Miriyamu.
Ụnwu Erọnu, bụ unwoke bụ Nadabu; mẹ Abihu; mẹ Eleyaza; mẹ Itama.
4 Eleyaza bụ nna Finehasu; Finehasu bụru nna Abishuwa;
5 Abishuwa bụru nna Buki; Buki bụru nna Uzi;
6 Uzi bụru nna Zerahaya; Zerahaya bụru nna Merayotu;
7 Merayotu bụru nna Amaraya; Amaraya bụru nna Ahitubu;
8 Ahitubu bụru nna Zadọku; Zadọku bụru nna Ahimaazu;
9 Ahimaazu bụru nna Azaríya; Azaríya bụru nna Jiohananu;
10 Jiohananu bụru nna Azaríya. Ọo ya shi bụru onye uke Chileke l'eze-ụlo Chileke ono, Sólomọnu kpụru lẹ Jierúsalẹmu ono.
11 Azaríya bụru nna Amaraya; Amaraya bụru nna Ahitubu;
12 Ahitubu bụru nna Zadọku; Zadọku bụru nna Shalumu;
13 Shalumu bụru nna Hilikaya; Hilikaya bụru nna Azaríya;
14 Azaríya bụru nna Seraya; Seraya bụru nna Jiehozadaku.
15 Jiehozadaku bẹ a kpụtaru lẹ ndzụ lashịa alị ọzo lẹ teke ono, Chipfu shi l'ẹka Nebukadineza kpụkoo ndu Jiuda waa ndu Jierúsalẹmu lẹ ndzụ lashịa alị ọzo ono.
16 Ụnwu Lívayi, bụ unwoke bụ Geshọnu; mẹ Kohatu; mẹ Merari.
17 Waa ẹpha ụnwu Geshọnu baa: Libuni; mẹ Shimeyi.
18 Ụnwu Kohatu bụ Amụramu; mẹ Izuha; mẹ Hẹburonu; mẹ Uzẹlu.

19 Ụnwu Merari bụ Mahuli waa Mushi.
Waa ndibe Lívayi l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu phẹ:
20 Eri Geshọnu bụ: Libuni bụ nwa Geshọnu. Jiahatu bụru nwa Libuni. Zima bụru
nwa kẹ Jiahatu;
21 Jiowa bụru nwa Zima; Ido bụru nwa Jiowa; Zera bụru nwa Ido; Jieyaterayi bụru
nwa Zera.
22 Eri Kohatu bụ: Amínadabu bụ nwa Kohatu; Kora bụru nwa Amínadabu; Asiru
bụru nwa kẹ Kora;
23 Ẹlukana bụru nwa Asiru; Ẹbyasafu bụru nwa Ẹlukana; Asiru bụru nwa
Ẹbyasafu;
24 Tahatu bụru nwa Asiru; Uriyẹlu bụru nwa Tahatu; Uzáya bụru nwa Uriyẹlu;
Shawulu bụru nwa Uzáya.
25 Ụnwu Ẹlukana bụ Amasayi waa Ahimotu.
26 Ẹlukana bụ nwa Ahimotu; Zofayi bụru nwa Ẹlukana; Nahatu bụru nwa Zofayi;
27 Eliyabu bụru nwa Nahatu; Jierohamu bụru nwa Eliyabu; Ẹlukana bụru nwa
Jierohamu; Sámẹlu bụru nwa Ẹlukana.
28 Waa ụnwu Sámẹlu baa: Jiowẹlu bụ ọkpara iya. Abáyijia bụru nwa iya k'ẹbo.
29 Waa eri Merari baa: Mahuli bụ nwa Merari; Libuni bụru nwa Mahuli; Shimeyi
bụru nwa Libuni; Uza bụru nwa Shimeyi;
30 Shimeya bụru nwa Uza; Hagaya bụru nwa Shimeya; Asaya bụru nwa Hagaya.

Ndu agụje ebvu
l'eze-ụlo Chileke

31 Waa unwoke, Dévidi yeru g'ẹphe bụru ndu-ishi ebvu l'ụlo Chipfu lẹ g'e
dobechaaru okpoko Chileke l'ẹka ono bụ ọwana.
32 Ozi phẹ bụ g'ẹphe gụje ebvu l'atatiphu ụlo-ẹkwa Chileke, bụ iya bụ ụlo-ẹkwa-
ndzukọ ono. Ẹphe nọdu anọduje iya nno jasụ Sólomọnu kpụa eze-ụlo Chipfu lẹ
Jierúsalẹmu. Ẹphe nọdu ejeje ozi phẹ ẹgube ọ gbaru g'ẹphe jeje iya.
33 Waa unwoke ono, shi bụru ọgbo-ebvu ono waa ụnwu phẹ nwoke baa:
Ndu ọphu shi l'eri Kohatu bụ: Hemanu; onye agụje ebvu agụgu. Hemanu bụ nwa
Jiowẹlu; Jiowẹlu bụru nwa Sámẹlu;
34 Sámẹlu bụru nwa Ẹlukana; Ẹlukana bụru nwa Jierohamu; Jierohamu bụru nwa
Eliyẹlu; Eliyẹlu bụru nwa Towa;
35 Towa bụru nwa Zufu; Zufu bụru nwa Ẹlukana; Ẹlukana bụru nwa Mahatu;
Mahatu bụru nwa Amasayi;
36 Amasayi bụru nwa Ẹlukana; Ẹlukana bụru nwa Jiowẹlu; Jiowẹlu bụru nwa
Azaríya; Azaríya bụru nwa Zefanaya;
37 Zefanaya bụru nwa Tahatu; Tahatu bụru nwa Asiru; Asiru bụru nwa Ẹbyasafu;
Ẹbyasafu bụru nwa Kora;
38 Kora bụru nwa Izuha; Izuha bụru nwa Kohatu; Kohatu bụru nwa Lívayi; Lívayi
bụru nwa Ízurẹlu.
39 Onye notsotaru Hemanu bụ Asafu. Ọ bụru yẹbedua anọduje Hemanu l'ẹkutara.
Asafu bụ nwa Berekaya; Berekaya bụru nwa Shimeya;
40 Shimeya bụru nwa Mayịkelu; Mayịkelu bụru nwa Baseya; Baseya bụru nwa
Malukayijia;
41 Malukayijia bụru nwa Etuni; Etuni bụru nwa Zera; Zera bụru nwa Adaya;
42 Adaya bụru nwa Etanu; Etanu bụru nwa Zima; Zima bụru nwa Shimeyi;
43 Shimeyi bụru nwa Jiahatu; Jiahatu bụru nwa Geshọnu; Geshọnu bụru nwa
Lívayi.

44 Onye ọzo, etsoje Hemanu bụ Etanu, bụ onye shi l'eri Merari. Yẹbedua anọduje
Hemanu l'ẹkicha. Etanu bụ nwa Kishi; Kishi bụru nwa Abudi; Abudi bụru nwa
Maluku;
45 Maluku bụru nwa Hashabaya; Hashabaya bụru nwa Amazaya; Amazaya bụru
nwa Hilikiya;
46 Hilikiya bụru nwa Amuzi; Amuzi bụru nwa Bani; Bani bụru nwa Shemeru;
47 Shemeru bụru nwa Mahuli; Mahuli bụru nwa Mushi; Mushi bụru nwa Merari;
Merari bụru nwa Lívayi.
48 Ụnwunna phẹ, bụ ndu Lívayi bẹ e yeru g'ẹphe jeje ozi ọzo, dụgbaa lẹ mkpu
eze-ụlo Chileke.

Ụnwu Erọnu

49 Ọo Erọnu yẹle ụnwu iya bẹ egweje ngwẹja l'ọru-ngwẹja ẹka eegweje ngwẹja-
akpọ-ọku; mẹ l'ọru-ngwẹja ẹka aakpọje ụnwù-isẹnsu ọku. Ọ bụru phẹ bẹ k'ẹka-
kakọta-adụ-nsọ dụ l'ẹka; mẹkpoo ngwẹja k'apfụ ụgwo iphe-ẹji, ndu Ízurẹlu meshiru;
ẹgube ono, Mósisu, bụ onye-ozi Chileke tụru iya l'ekemu.
50 Waa eri Erọnu baa: Eleyaza bụ nwa Erọnu; Finehasu bụru nwa Eleyaza;
Abishuwa bụru nwa Finehasu;
51 Buki bụru nwa Abishuwa; Uzi bụru nwa Buki; Zerahaya bụru nwa Uzi;
52 Merayotu bụru nwa Zerahaya; Amaraya bụru nwa Merayotu; Ahitubu bụru nwa
Amaraya;
53 Zadọku bụru nwa Ahitubu; Ahimaazu bụru nwa Zadọku.
54 Ọwaa bụ ẹka ẹphe bu ebubu; mbụ oke alị, a nụru phẹ g'ẹphe buru. Ẹka ono bụ
oshilọkpa Erọnu; mbụ eri Kohatu bẹ a nụru iya ẹphe buru; noo kẹle ọo phẹ bẹ ido
mbụ daru.
55 A nụru phẹ mkpụkpu Hẹburonu, nọ l'alị Jiuda; mẹ alị ẹka ẹku ataję nri, nọ-pheru
iya mgburugburu.
56 Ọle ẹgu, dụ lẹ mkpụkpu ono; mẹ ụnwu mkpụkpu ọzo, nọkota iya nụ bẹ a nụru
Kalẹbu; nwa Jiefune.
57 Ọ bụru oshilọkpa Erọnu bẹ a nụru mkpụkpu, eezeje ndzụ, bụ Hẹburonu; mẹ
Libuna; mẹ Jiatiru; mẹ Eshutemowa; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkotagbaa lẹ
mkpụkpu ono.
58 Ẹka ọzo bụ mkpụkpu Hilenu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ; mẹ
mkpụkpu Debi; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ;
59 mẹ mkpụkpu Ashanu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ; mẹ mkpụkpu
Bẹtu-Shẹmeshi; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ.
60 Mkpụkpu, e shi l'ipfu kẹ Benjiaminu nụ phẹ bụ; mkpụkpu Geba; yẹle alị ẹka ẹku
ataję nri, nọkota iya nụ; mẹ mkpụkpu Alemetu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota
iya nụ; mẹ Anatọtu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ. Mkpụkpu, a nụru eri
Kohatu l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu bẹ tụkoru dụ iri l'ẹto.
61 A bya atụa ido shi lẹ mkpụkpu k'ẹnya-unuphu nkeru-ẹbo ipfu Manásẹ keta
mkpụkpu iri nụ ndu phọduru nụ l'eri Kohatu.
62 E shi lẹ mkpụkpu ipfu Isaka; mẹ k'ipfu Asha; mẹ k'ipfu Nafụtali; mẹ k'ipfu
Manásẹ, bụ ndu ọphu bu l'alị Beshanu keta mkpụkpu iri l'ẹto nụ eri Geshọnu; l'ẹnya-
unuphu l'ẹnya-unuphu.
63 E shi lẹ mkpụkpu k'ipfu Rúbẹnu; mẹ l'ipfu Gadu; mẹ ipfu Zebulọnu tụa ido keta
mkpụkpu iri l'ẹbo nụ eri Merari; l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.
64 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu woru mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono nụ eri Lívayi; nụchaa
phẹ alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ.

65 Ndu Ízurẹlu tụkwapho ido shi lẹ mkpụkpu ipfu ndu Jiuda; mẹ ipfu Simiyọnu;
mẹ ipfu Benjiaminu woru mkpụkpu ono nụ phẹ, bụ iya bụ mkpụkpu lẹ mkpụkpu
ono, a gụshiru ẹpha phẹ ono.
66 O nweru ndu ọphu shi l'ẹnya-unuphu eri Kohatu, e shi l'ipfu Ifuremu nụ
mkpụkpu, ẹphe bugbaa.
67 L'alị úbvú úbvú Ifuremu, bẹ a nụru phẹ mkpụkpu Shẹkemu, bụ iya bụ mkpụkpu,
eezeje ndzụ; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ; mẹ mkpụkpu Geza; yẹle alị
ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ;
68 mẹ mkpụkpu Jiokumeyamu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ; mẹ
mkpụkpu Bẹtu-Horonu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ;
69 mẹ mkpụkpu Ajialọnu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ; mẹ mkpụkpu
Gatu-Rịmonu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ.
70 Ẹnya-unuphu, phọduru nụ l'eri Kohatu bẹ e shi l'alị nkeru-ẹbo ipfu Manásẹ nụ
mkpụkpu Ana; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ; mẹ mkpụkpu Bilamu; yẹle
alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ.
71 Ụnwu Geshọnu bẹ e shikwaphọ l'alị nkeru-ẹbo ipfu Manásẹ nụ mkpụkpu Golanu,
dụ l'alị Beshanu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ; mẹ mkpụkpu Ashịtoretu;
yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ.
72 E shi l'alị ipfu Isaka nụ phẹ mkpụkpu Kadẹshi; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota
iya nụ; mẹ mkpụkpu Daberatu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ;
73 mẹ mkpụkpu Ramatu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ; mẹ mkpụkpu
Anemu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ.
74 E shi l'alị ipfu Asha nụ phẹ mkpụkpu Mashalu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota
iya nụ; mẹ mkpụkpu Abụdonu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ;
75 mẹ mkpụkpu Hukoku; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ; mẹ mkpụkpu
Rehobu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ.
76 E shi l'alị ipfu Nafụtali nụ phẹ mkpụkpu Kadẹshi, nọ lẹ Gálili; yẹle alị ẹka ẹku
ataję nri, nọkota iya nụ; mẹ mkpụkpu Hamọnu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota
iya nụ; mẹ mkpụkpu Kiriyatayimu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ.
77 Ndu phọduru nụ l'eri Merari bẹ e shi l'alị ipfu Zebulọnu keta mkpụkpu Rịmonu;
yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ; mẹ mkpụkpu Tabọ; yẹle alị ẹka ẹku ataję
nri, nọkota iya nụ woru nụ.
78 E shi l'alị ipfu Rúbẹnu, nọ l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu l'ụzo ẹnyanwu-
awawa mkpụkpu Jieriko nụ phẹ mkpụkpu Beza, nọ l'echiẹgu; yẹle alị ẹka ẹku ataję
nri, nọkota iya nụ; mẹ mkpụkpu Jiahazu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ;
79 mẹ mkpụkpu Kedemotu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ; mẹ mkpụkpu
Mefahatu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ.
80 E shi l'alị ipfu Gadu nụ phẹ mkpụkpu Ramatu, nọ l'alị Giladu; yẹle alị ẹka ẹku
ataję nri, nọkota iya nụ; mẹ mkpụkpu Mahanayimu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota
iya nụ;
81 mẹ mkpụkpu Hẹshibonu; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ; mẹ mkpụkpu
Jiaza; yẹle alị ẹka ẹku ataję nri, nọkota iya nụ.

7

Oshilọkpa Isaka

1 Ụnwu Isaka bụ Tola; mẹ Puwa; mẹ Jiashubu; mẹ Shimurọnu. Ẹphe tụkoru dụ
ụmadzu ẹno.
2 Ụnwu kẹ Tola bụ Uzi; mẹ Refaya; mẹ Jieriyẹlu; mẹ Jiahumayi; mẹ Ibusamu; mẹ
Sámẹlu. Ẹphe bụkota ndu-ishi l'ẹnya-unuphu nna phẹ, bụ Tola. Ẹphe bụkota ndu

ojọgu, ike dụ l'ọgbo nkephẹ. Teke Dévidi shi bụru eze bẹ ẹphe dụ ụkporo ụnu ugbo labọ l'ụnu nemadzụ ugbo iri l'ishii l'ụkporo iri.
3 Nwa kẹ Uzi bụ Izurahiya. Ụnwu nwoke Izurahaya bụ Mayịkelu; mẹ Obedaya; mẹ Jiowẹlu; mẹ Ishaya. G'ẹphe hakọta ẹphe n'ise tụkoru bụkotaru ndu-ishi l'ẹhu l'ẹhu.
4 Ẹphe lụshiru ụnwanyi igwerigwe; nwụshia ụnwu igwerigwe. L'eri nkephẹ l'ẹnya unuphu nna phẹ bẹ e nweru ụkporo ụnu ugbo ẹno l'ụnu ụmadzu iri, bụchaa ndu sụwaru eje ọgu.
5 Ipfu Isaka l'ophu; mbụ ẹnya unuphu phẹ mẹ abụbu phẹ bẹ ndu bụ ojọgu dụ ụkporo ụnu ugbo iri; l'ụnu nemadzụ ugbo iri l'ẹsaa l'ụkporo iri; mbụ ẹgube e deru iya l'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwụa phẹ.

Oshilọkpa Benjiaminu

6 Ụnwu Benjiaminu bụ Bela; mẹ Beka; mẹ Jiediyẹlu. Ẹphe dụ ụmadzu ẹto.
7 Ụnwu kẹ Bela bụ Ẹzubonu; mẹ Uzi; mẹ Uzẹlu; mẹ Jierimotu; mẹ Iri. Ẹphe tụkoru dụ ụmadzu ise; bụchaaru ndu-ishi l'ẹnya unuphu ibe nna phẹ; bya abụkotaru ndu ike dụ l'ọgu. L'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwụa phẹ bẹ ẹphe dụ ụkporo ụnu ugbo labọ; l'ụnu ugbo iri l'ise; l'ụkporo l'iri l'ẹno.
8 Ụnwu kẹ Beka bụ Zemira; mẹ Jiowashi; mẹ Eliyéza; mẹ Eliyowenayi; mẹ Omuri; mẹ Jieremotu; mẹ Abáyijia; mẹ Anatọtu; mẹ Alemetu. G'ẹphe ha tụkoru bụkotaru ụnwu Beka.
9 L'ẹkwo, e deru g'e shi nwụa phẹ bẹ ẹphe dụ ụkporo ụnu ugbo labọ; l'ụnu iri l'ụkporo iri. Ẹphe bụkota ndu-ishi l'ẹnya unuphu ibe nna phẹ; bya abụkotaru ndu ojọgu.
10 Nwa Jiediyẹlu bụ Bilihanu. Ụnwu kẹ Bilihanu bụ Jieyushi; mẹ Benjiaminu; mẹ Ehudu; mẹ Kenana; mẹ Zetanu; mẹ Tashishi; mẹ Ahishaha.
11 Ụnwu Jiediyẹlu ono g'ẹphe ha bụkota ndu-ishi l'ẹnya unuphu ibe nna phẹ; bya abụru ndu ojọgu. Ndu sụwaru eje ọgu bẹ dụ ụkporo ụnu ugbo labọ l'ụnu ẹto.
12 Shupimu mẹ Hupimu bẹ bụ ụnwu Iri; Hushimu bụru nwa Aha.

Oshilọkpa Nafụtali

13 Ụnwu Nafụtali bụ Jiahazẹlu; mẹ Guni; mẹ Jieza; mẹ Shalumu. Ẹphe bụ eri Biliha.

Oshilọkpa Manásẹ

14 Ụnwu Manásẹ bụ: Asụrelu, onye ọphu nwanyị Arámu, ọ tọ lụdu ọkpobe alụlu nwụtaru iya; mẹ Makiya, bụ nna Giladu.
15 Makiya bya alụaru Hupimu yẹle Shupimu nwanyị. Ẹpha nwune Makiya kẹ nwanyị bụ Maka. Ẹpha onye k'ẹbo bụru Zelofehadu. Zelofehadu bẹ bụ ụnwanyi bẹ ọ nwụshiru kpoloko.
16 Nyee Makiya ono, ẹpha iya bụ Maka bẹ nwụtaru nwa nwoke; bya agụbe iya Pẹreshi. Ẹpha nwune Pẹreshi bụru Shẹreshi. Ụnwu Pẹreshi bụru Ulamu waa Rẹkemu.
17 Nwa kẹ Ulamu bụ Bedanu. Ndu ono bụ eri Giladu. Giladu bụ nwa Makiya; Makiya bụru nwa Manásẹ.
18 Nwune iya nwanyị, bụ Hamoleketu bẹ nwụtaru Ishodu; mẹ Abiyeza; mẹ Mahula.
19 Ụnwu kẹ Shemida bụ Ahayanu; mẹ Shẹkemu; mẹ Likihi; mẹ Anayamu.

Oshilọkpa Ifuremu

20 Ifuremu bụ nna Shutela; Shutela bụru nna Bẹredu; Bẹredu bụru nna Tahatu; Tahatu bụru nna Eleyada; Eleyada bụru nna Tahatu;
21 Tahatu bụru nna Zabadu; Zabadu bụru nna Shutela. Eza waa Eleyadu bẹ jeru ezita oshi ẹku lẹ mkpụkpu Gatu; ndu a nwụru l'ẹka ono gude phẹ gbushia.

22 Nna phẹ, bụ Ifuremu raa ẹkwa phẹ nọo ọdu; ụnwunna iya phẹ bya akpọru iya iphu.
23 Ifuremu byakwa ejepfu nyee ya ọzo; ọ tsụta ime nwụa nwa nwoke. Ẹpha, ọ gụru iya bụ Beraya; kẹle ẹjo-iphe nwụru l'ibe iya.
24 Ifuremu bẹ nwụtaru nwa nwanyị, ẹpha iya bụ Shera. Ọ bụru iya kpụru mkpụkpu Bẹtu-Horonu, dụ l'ụzo nsụda; yẹle k'isheli; bya akpụa mkpụkpu Uzenu-Shera.
25 Onye nwoke ọzo, Ifuremu nwụtaru bụ Refa. Refa bụ nna Reshẹfu; Reshẹfu bụru nna Tela; Tela bụru nna Tahanu;
26 Tahanu bụru nna Ladanu; Ladanu bụru nna Amihudu; Amihudu bụru nna Elishama;
27 Elishama bụru nna Nunu; Nunu bụru nna Jioshuwa.
28 Alị, bụ nkephẹ; mbụ ẹka ẹphe bu ebubu bụ mkpụkpu Bẹtelu; mẹ mkpụkpu, nọ-pheru iya mgburugburu; je akpaa lẹ mkpụkpu Naranu, l'ụzo ẹnyanwu-awawa; mẹ mkpụkpu Geza, dụ l'ụzo ẹnyanwu-arịba; yẹle mkpụkpu, nọkota iya nụ; mẹwaro mkpụkpu Shẹkemu; mẹ mkpụkpu, nọkota iya nụ; waa mkpụkpu Aya; mẹ mkpụkpu, nọkota iya nụ.
29 Ndu buru kwasẹru oke alị ụnwu Manásẹ bụ mkpụkpu Bẹtu-Shanu; mẹ Tanaku; mẹ Megido; mẹ Dọru; mẹ iphe, bụ mkpụkpu dụkota iya nụ.

Mkpụkpu ono g'ọ ha bụ oshilọkpa Jiósẹfu, bụ nwa Ízurẹlu bukọta iya.

Oshilọkpa Asha

30 Ụnwu nwoke Asha bụ Imuna; mẹ Ishiva; mẹ Ishivi; mẹ Beraya. Nwune phẹ kẹ nwanyị bụ Sera.
31 Ụnwu Beraya bụ Heba; mẹ Malukẹlu, bụ nna Biruzayitu.
32 Heba bụ nna Jiafuleti; mẹ Shoma; mẹ Hotamu. Nwune phẹ kẹ nwanyị bụ Shuwa.
33 Ụnwu Jiafuleti kẹ nwoke bụ Pasaku; mẹ Bimuhalu; mẹ Ashụvatu. Noo ụnwu Jiafuleti bụ ono.
34 Ụnwu Shema bụ Ahi; mẹ Rohuga; mẹ Huba; mẹ Arámu.
35 Ụnwu nwoke kẹ Helẹmu bụ Zofa; mẹ Imuna; mẹ Shelẹshi; mẹ Amalu.
36 Ụnwu Zofa bụ Suwa; mẹ Hanẹfa; mẹ Shuwalu; mẹ Beri; mẹ Imura;
37 mẹ Beza; mẹ Hodu; mẹ Shama; mẹ Shilusha; mẹ Ituranu; mẹ Bera.
38 Ụnwu Jieta bụ Jiefune; mẹ Pisupa; mẹ Ara.
39 Ụnwu Ula kẹ nwoke bụru Ara; mẹ Hanẹlu; mẹ Riziya.
40 Ndu ono g'ẹphe ha bụkota eri Asha. Ẹphe bụkota ndu-ishi l'ẹnya unuphu ibe nna phẹ; bụchaaru ndu a họru ahọho; bya abụru ndu ojọgu; bụchaaru ndu-ishi. L'ẹkwo, e deru g'e shi nwụa phẹ bẹ ẹphe tụkoru dụ ụkporo ụnu ugbo ẹto l'ụnu ise, bụ ndu sụwaru eje ọgu.

8

Ipfu Benjiaminu

1 Benjiaminu bụ Bela bụ ọkpara iya; Ashịbelu, bụ nwa iya nọdu etsota iya; Ahara bụru onye k'ẹto;
2 Nohahu, bụru k'ẹno. Onye k'ise bụru Rafa.
3 Ụnwu Bela bụ Adaru; mẹ Gera; mẹ Abihudu;
4 mẹ Abishuwa; mẹ Nemanu; mẹ Ahowa;
5 mẹ Gera; mẹ Shefufanu; waa Huramu.
6 Ụnwu Ehudu bụkota ndu-ishi l'ẹnya unuphu ibe ndu shi buru lẹ mkpụkpu Geba. Ọle a chịtaru phẹ lashịa mkpụkpu Manahatu.
7 Ẹpha phẹ bụ: Nemanu; mẹ Ahayịjia; mẹ Gera, bụ onye chịtaru phẹ nụ; bya abụru iya bụ nna Uza waa Ahihudu.

8 Shaharayimu bẹ nwụtaru ụnwu l'alị ndu Mówabu g'ọ chịfucharu unyomu iya, bụ
Hushimu yẹle Bara.
9 Nwanyị ọzo, ọ lụru, ẹpha iya bụ Hodeshu bya anwụtaru iya Jiobabu; mẹ Zibiya;
mẹ Mesha; mẹ Malukamu;
10 mẹ Jieyuzu; mẹ Sakaya; mẹ Mirima. Ndu ono bụkota ụnwu iya; tẹme ẹphe
bụkotaru ndu-ishi l'ẹnya unuphu phẹ.
11 O shikwaphọ l'ẹka Hushimu nwụta Abitubu yẹle Ẹlupalu.
12 Ụnwu Ẹlupalu bụ: Eba; mẹ Mishamu; mẹ Shẹmedi, bụ onye bụ iya metaru
mkpụkpu ono, bụ Ono; waa Lodu; mẹ mkpụkpu, dụkota iya nụ.
13 Beraya; mẹ Shema bẹ bụ ndu-ishi l'ẹnya unuphu ndu bu lẹ mkpụkpu Ajialọnu;
bụru phẹ chịfuru ndu shi buru lẹ Gatu.
14 Ụnwu Beriya bụ Ahiyo; mẹ Shashaku; mẹ Jieremotu;
15 mẹ Zebadaya; mẹ Aradu; mẹ Eda;
16 mẹ Mayịkelu; mẹ Ishupa; mẹ Jioha.
17 Ụnwu Ẹlupalu bụ Zebadaya; mẹ Meshulamu; mẹ Hiziki; mẹ Heba;
18 mẹ Ishimerayi; mẹ Izulaya; mẹ Jiobabu.
19 Ụnwu Shimeyi bụ Jiakimu; mẹ Zikiri; mẹ Zabudi;
20 mẹ Eliyenayi; mẹ Ziletayi; mẹ Eliyẹlu;
21 mẹ Adaya; mẹ Beraya; mẹ Shimuratu.
22 Ụnwu kẹ Shashaku bụ Ishupanu; mẹ Eba; mẹ Eliyẹlu;
23 mẹ Abụdonu; mẹ Zikiri; mẹ Hananu;
24 mẹ Hananaya; mẹ Elamu; mẹ Anatọtayijia;
25 mẹ Ifudeya; mẹ Penuwẹlu.
26 Ụnwu kẹ Jierohamu bụ Shamusherayi; mẹ Sheharaya; mẹ Atalaya;
27 mẹ Jiareshaya; mẹ Elayịjia; mẹ Zikiri.
28 Ndu ono bụkota ndu-ishi l'ẹnya-unuphu nna phẹ; ẹgube e deru iya l'ẹkwo, e
deshiru g'e shiru nwụa phẹ. Ẹka ẹphe bu bụ lẹ Jierúsalẹmu; bụgbaaru ndu-ishi.
29 Nna ndu Gibiyọnu, bụ Jieyẹlu bụ lẹ Gibiyọnu bẹ o bu. Ẹpha nyee ya bụ Maka.
30 Ọkpara iya bụ Abụdonu. Ọ gbẹ teke ono nwụa Zuru; mẹ Kishi; mẹ Belu; mẹ
Nadabu;
31 mẹ Gedo; mẹ Ahiyo; mẹ Zeka;
32 mẹ Mikulotu. Mikulotu bụ nna Shimeya. Ẹphebedua bẹ bukubekwaphọ
ụnwunna phẹ lẹ Jierúsalẹmu.
33 Nẹru bụ nna Kishi; Kishi bụru nna Sọlu; Sọlu bụru nna Jionatanu; mẹ
Malukishuwa; mẹ Abinadabu; mẹ Eshibelu.
34 Nwa, Jionatanu nwụtaru bụ Meribu-Belu; Meribu-Belu bụru nna Mayịka.
35 Ụnwu Mayịka bụ Pitọnu; mẹ Mẹleku; mẹ Tareya; mẹ Éhazu.
36 Éhazu bụ nna Jiehowada; Jiehowada bụru nna Alemetu; mẹ Azụmavetu; mẹ
Zimiri. Zimiri bụru nna Moza;
37 Moza bụru nna Bineya; Bineya bụru nna Rafa; Rafa bụru nna Eleyasa; Eleyasa
bụru nna Azẹlu.
38 Azẹlu bẹ nwụtaru unwoke ishii. Ẹpha phẹ bụ Azurikamu; mẹ Bokeru; mẹ
Ishimẹlu; mẹ Sheyaraya; mẹ Obedaya; mẹ Hananu. Ndu ono g'ẹphe ha bụkota ụnwu
Azẹlu.
39 Ụnwu kẹ nwune iya nwoke, bụ Eshẹku bụ: Ulamu, bụ iya bụ ọkpara iya; Jieyushi
bụ k'ẹbo; Elifẹletu bụru k'ẹto.
40 Ụnwu Ulamu bụkota ndu ojọgu, ike dụ; bụru ndu maru k'apfụ. Ẹphe nwụshiru
ụnwu igwerigwe bya enweru ụnwu nwanwa. Iphe, ẹphe tụkoru dụ bụ ụkporo ẹsaa
l'iri. Ndu ono g'ẹphe ha tụkoru bụkotaru oshilọkpa Benjiaminu.

9

Ndu a kpụru lẹ ndzụ laa Bábilọnu, alwa azụ lẹ Jierúsalẹmu

1 Noo ya; e deshikọta ẹpha ndu Ízurẹlu l'ophu l'ẹkwo g'e shi nwụa phẹ. G'ẹphe ha bẹ e deshiru l'ẹkwo ndu eze ndu Ízurẹlu.
Ndu Jiuda bẹ a kpụru lẹ ndzụ laa Bábilọnu; kẹle ẹphe mesweru Chileke.
2 Ndu mbụ, vuchakpọo ụzo bya ebubaaru ọzo l'alị ono, bụ nkephẹ ono; mbụ lẹ mkpụkpu phẹ ono bụ ndu Ízurẹlu; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹ ndu ejeje ozi l'eze-ụlo Chileke.
3 Ndu ọphu bụ ndu Jiuda; mẹ ndu Benjiaminu; mẹ ndu Ifuremu; mẹ ndu Manásẹ, bu lẹ Jierúsalẹmu bụ:
4 Utayi, bụ nwa Amihudu; Amihudu bụru nwa Omuri; Omuri bụru nwa Imuri; Imuri bụru nwa Bani; Bani shi l'eri Pẹ́rezu, bụ nwa Jiuda.
5 A bya lẹ ndu ọphu shi l'eri Shilo; ọ bụru Asaya, bụ iya bụ ọkpara; mẹ ụnwu iya.
6 A bya lẹ ndu ọphu shi l'eri Zera; ọ bụru Jiyuwẹlu. Ndu shi l'eri Jiuda bẹ dụ ụnu nemadzụ l'ụkporo iri l'ẹno; l'ụmadzu iri.
7 A bya lẹ ndu ọphu shi l'eri Benjiaminu; ọ bụru Salu, bụ nwa Meshulamu; Meshulamu bụru nwa Hodavaya; Hodavaya bụru nwa Hasenuwa;
8 tẹme waa Ibunayịjia, bụ nwa Jierohamu; mẹ Ela, bụ nwa Uzi; Uzi bụru nwa Mikiri; mẹ Meshulamu, bụ nwa Shefataya; Shefataya bụru nwa Ruwẹlu; Ruwẹlu bụru nwa Ibunayịjia.
9 Ndu shi l'eri Benjiaminu bẹ dụ ụnu nemadzụ ugbo labọ; l'ụkporo ẹsaa l'ụmadzu iri l'ishii. G'ẹphe ha bụgbaa ishi l'ẹnya-unuphu ibe nna phẹ.
10 A bya lẹ ndu-uke Chileke; ọ bụru Jiedaya; mẹ Jiehoyaribu; mẹ Jiakinu;
11 mẹ Azaríya, bụ nwa Hilikaya; Hilikaya bụru nwa Meshulamu; Meshulamu bụru nwa Zadọku; Zadọku bụru nwa Merayotu; Merayotu bụru nwa Ahitubu, bụ onye-ishi ụlo Chileke.
12 Onye ọzo bụ Adaya, bụ nwa Jierohamu; Jierohamu bụru nwa Pashọ; Pashọ bụru nwa Malukayịjia; mẹ Masayi, bụ nwa Adiyẹlu; Adiyẹlu bụru nwa Jiahuzera; Jiahuzera bụru nwa Meshulamu; Meshulamu bụru nwa Meshilemitu; Meshilemitu bụru nwa Ima.
13 Ndu bụ abụbu ndu-uke Chileke ono; mbụ ndu-ishi l'ẹnya unuphu ibe nna phẹ bẹ dụ ụnu ẹno l'ụkporo ụmadzu ẹsato. Ẹphe bụ ndu ike dụ l'eje ozi, dụ l'ụlo Chileke.
14 A bya lẹ ndu ọphu bụ eri Lívayi; ọ bụru Shemaya, bụ nwa Hashubu; Hashubu bụru nwa Azurikamu; Azurikamu bụru nwa Hashabaya, bụ onye shi l'eri Merari;
15 tẹme waa Bakụbaka; mẹ Hẹreshi; mẹ Galalu; mẹ Matanaya, bụ nwa Mayịka; Mayịka bụru nwa Zikiri; Zikiri bụru nwa Asafu;
16 mẹ Obedaya, bụ nwa Shemaya; Shemaya bụru nwa Galalu; Galalu bụru nwa Jiedutunu; waa Berekaya, bụ nwa Asa; Asa bụru nwa Ẹlukana, bụ onye bu lẹ nwa mkpụkpu ndu Netofa.
17 A bya lẹ ndu nche eze-ụlo Chileke; ọ bụru Shalumu; mẹ Akubu; mẹ Talụmonu; mẹ Ahimanu; mẹ unwune phẹ. Shalumu bụ onye-ishi phẹ.
18 Ẹka e doberu phẹ g'ẹphe che nche bụ Ọnu-ọguzo Eze, nọ laaru ụzo ẹnyanwu-awawa; mbụ bya asụ ntanụ-a. Ọo ẹphebedua shi echeje ẹka eeshije abahụ l'ẹka ndu Lívayi bu.
19 Shalumu bụ nwa Kore; Kore bụru nwa Ẹbyasafu; Ẹbyasafu bụru nwa Kora. Shalumu yẹle ụnwunna iya, bụ iya bụ ndu ẹnya unuphu phẹ, bụ ụnwu Kora bẹ o shi dụ l'ẹka; mbụ eche ẹka eeshije abahụ l'ụlo-ẹkwa Chipfu. Nokwaphọ gẹ nna phẹ shi eche ẹka eeshije abahụ l'ẹka Chipfu bu.
20 Lẹ teke ndiche bụ Finehasu nwa Eleyaza shi bụru onye-ishi phẹ. Chipfu shi swiru iya eswiru.

21 Zekaraya, bụ nwa Meshelemaya bẹ shikwaphọ eche ọnu ẹka eeshije abahụ l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono.
22 Iphe, bụkota ndu a họtaru g'ẹphe cheje nche l'ọnu ẹka eeshije abahụ ono bẹ dụ ụkporo ụmadzu iri l'ụmadzu iri l'ẹbo. E dekọtaru ẹpha phẹ l'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwụa phẹ lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu phẹ. Ọ Dévidi yẹle Sámẹlu, bụ onye aphụje ọphulenya bẹ woru ozi ono ye phẹ l'ẹka; kẹle ẹphe bụ ndu gbaru g'e gude ire phẹ ẹka.
23 Ọo ya bụ; ọ bụru ẹphe l'ụnwu phẹ bẹ ọ dụ l'ẹka g'ẹphe cheje nche ẹka eeshije abahụ l'ụlo Chipfu, bụ iya bụ ụlo-ẹkwa.
24 Ndu nche ono anọdukotaje lẹ mgburẹku ẹno k'eze-ụlo ono. Ẹphe anọduje l'ụzo ẹnyanwu-awawa; nọdu l'ụzo ẹnyanwu-arịba; nọdu l'ụzo isheli; mẹ ụzo ndọhali.
25 Ụnwunna phẹ eshije l'ime mkpụkpu bya echebude phẹ nche abalị ẹsaa. Ọ bụru g'ẹphe emeje iya bụ ono tekenteke kpọo.
26 Ụmadzu ẹno, shi l'eri Lívayi, bụ ndu-ishi nche ono bẹ anọdujeepho l'ozi phẹ mkpụrumkpuru. Ọo phẹ bẹ echeje mkpuru; mẹ ụlo, aakwakọbeje ẹku l'ụlo Chipfu.
27 Ẹphe anọ-pheje eze-ụlo Chileke ono mgburugburu; kwaa akwakwa; noo kẹle ọo ẹphebedua anọduje eche ẹka ono nche; tẹme ọ bụru phẹ agụhaje ụlo ono l'ụtsu g'ụtsu.
28 L'ime phẹ bẹ o nweru ndu ọphu eleta ẹnya l'ivu, eegudeje eje ozi l'eze-ụlo Chileke. Ọo ẹphebedua bẹ agụje iya ọgu lẹ teke a chịbataru iya; mẹ lẹ teke a chịfuru iya achịfu.
29 O nweru ndu ọphu a tụkwarupho ẹka g'ẹphe bụru ndu-ishi, eleta ngwa, dụ l'eze-ụlo ono ẹnya; mẹ ivu, dụkota nsọ; mẹ ukpokutu iphe; mẹ mẹe-vayịnu; mẹ manụ; mẹ ụnwù-isẹnsu; mẹ manụ, eshi mkpọ.
30 O nweru ndu-uke Chileke ono, ozi phẹ bụ g'ẹphe gwakọbeje manụ, eshi mkpọ.
31 Onye Lívayi, ẹpha iya bụ Matitaya; mbụ ọkpara Shalumu, bụ eri Kora bẹ bụ ozi nkiya bụ eghe iphe, bụkpoo iphe, egheje egheghe lẹ gbamụgbamu.
32 Nokwaphọ g'o nweru ụnwunna phẹ, bụ eri Kohatu, ọ dụ l'ẹka mbụ eme buredi, eedobeje l'iphu Chileke, bụ iya bụ buredi eswe atụta-unme.
33 E nwekwarụpho ndu ọgbo ebvu. Ẹphe bụgbaa ndu-ishi l'ẹnya unuphu ibe nna phẹ l'ipfu Lívayi. Ẹka ẹphe bu ebubu bụ l'eze-ụlo Chileke. O to nwedu ozi ọzo, a gụru phẹ ye; noo kẹle ẹphe anọduje l'ozi eswe l'ẹnyashi.
34 Ndu ono g'ẹphe ha bẹ bụkota ndu-ishi l'ẹnya-unuphu ndu Lívayi; noo g'e deru iya l'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwụa phẹ. Ẹphe bụgbaa ndu-ishi, bu lẹ Jierúsalẹmu.

Eri Sọlu
(1Iphe 8:29-38)

35 Jieyẹlu, bụ nna Gibiyọnu, bụ onye bu lẹ mkpụkpu Gibiyọnu. Ẹpha nyee ya bụ Maka.
36 Ọkpara iya bụ Abụdonu. Ọ gbẹ teke ono nwụa Zuru; mẹ Kishi; mẹ Belu; mẹ Nẹru; mẹ Nadabu;
37 mẹ Gedo; mẹ Ahiyo; mẹ Zekaraya; mẹ Mikulotu.
38 Mikulotu bụ nna Shimeyamu. Ẹphebedua bẹ bukubekwaphọ ụnwunna phẹ lẹ Jierúsalẹmu.
39 Nẹru bụ nna Kishi; Kishi bụru nna Sọlu; Sọlu bụru nna Jionatanu; mẹ Malukishuwa; mẹ Abinadabu; mẹ Eshibelu.
40 Nwa, Jionatanu nwụtaru bụ Meribu-Belu; Meribu-Belu bụru nna Mayịka.
41 Ụnwu Mayịka bụ: Pitọnu; mẹ Mẹleku; mẹ Tahureya; mẹ Éhazu.
42 Éhazu bụ nna Jiara; Jiara bụru nna Alemetu; mẹ Azụmavetu; mẹ Zimiri. Zimiri bụru nna Moza;

43 Moza bụru nna Bineya; Bineya bụru nna Refaya; Refaya bụru nna Eleyasa;
Eleyasa bụru nna Azẹlu.
44 Azẹlu bẹ nwụtaru unwoke ishii. Ẹpha phẹ bụ Azurikamu; mẹ Bokeru; mẹ
Ishimẹlu; mẹ Sheyaraya; mẹ Obedaya; mẹ Hananu. Ndu ono bụkota ụnwu Azẹlu.

10

Anwụhu Sọlu yẹe ụnwu iya
(1Sám 31:1-13)

1 Tọbudu iya bụ; ndu Filisitayinu wata etso ndu Ízurẹlu ọgu; ndu Ízurẹlu yeru phẹ
ọkpa l'ọso. E gbushia igwerigwe ndu Ízurẹlu l'úbvú Gilubowa.
2 Ndu Filisitayinu chịpfuru Sọlu waa ụnwu iya ẹhuka ẹhuka. Ẹphe gbua ụnwu iya,
bụ Jionatanu; mẹ Abinadabu; waa Malukishuwa.
3 Ọgu ono kpohu ọku mebyi ekpohu l'ibe iya ọphu Sọlu nọ; ndu apfụ chịpyabe Sọlu
woru apfụ gbaa ya; meka iya iphe.
4 Sọlu sụ onye achịjeru iya ngwọgu: "Mịfuta ogu-echi ngu nmagbua mu; a -nọnyaa
nụ ndu ono, ebuduru úbvù ono rwua bya emeru iphere kpua mu." Ọle onye ono,
achịjeru iya ngwọgu ono bẹ ndzụ agụ; ọphu o kwedu nmagbua ya. Ọo ya bụ; Sọlu
woru ogu-echi iya gha ịgharaphu; woru ẹpho chie ya.
5 Onye achịjeru Sọlu ngwọgu ono hụmaepho lẹ Sọlu nwụhuwaru; ọ dafụa l'eli
ogu-echi nkiya nwụhufua.
6 Ọo ya bụ; Sọlu yẹle ụnwu iya ẹphe n'ẹto; mẹ ndibe iya tụko g'ẹphe ha
nwụshihukota.
7 Ndu Ízurẹlu ndu ọphu bu lẹ nsụda bya ahụmaepho lẹ ndu ojọgu yewaru ọkpa
l'ọso; tẹme lẹ Sọlu yẹle ụnwu iya bẹ nwụshihuwaru nụ; ẹphe haa mkpụkpu phẹ
gbalachaa; ndu Filisitayinu bya ebuchia ya.
8 O beẹpho lẹ nchitabọhu iya; gẹ ndu Filisitayinu byaru g'ẹphe yeshia ndu ono, e
gburu l'ọgu ono iphe, ẹphe yeru l'ẹhu; ẹphe hụma odzu Sọlu yẹle ụnwu iya g'ẹphe
dabyigbaaru l'úbvú Gilubowa.
9 Ẹphe yeshia Sọlu iphe, o yeru l'ẹhu; bya egbuta iya ishi; chịkoo ngwọgu iya; bya
eye ndu-ozi g'ẹphe jedzuru alị Filisitayinu mgburugburu je arakashịa ya k'ọphu agwa
phẹ mẹ ndiphe a-nụma-dzuru iya.
10 Ẹphe woru ngwọgu Sọlu je edobe l'ụlo agwa phẹ; woru ishi iya kobe l'ụlo agwa,
bụ Dagọnu.
11 O be teke ndu bu lẹ mkpụkpu Jiabẹshi-Giladu nụmaerupho iphemiphe ono, ndu
Filisitayinu meru Sọlu ono;
12 unwoke l'ophu, bụ ndu ọkpehu dụ lẹ mkpụkpu ono tụko wụfu je apata odzu Sọlu
yẹle k'ụnwu iya palata mkpụkpu Jiabẹshi. Ẹphe lia ọkpu phẹ l'upfu eze oshi, dụ lẹ
Jiabẹshi; bya aswịa ẹgu abalị ẹsaa.
13 Sọlu bẹ nwụhuru nụ; kẹle o mesweru Chipfu. O to medụru iphe, Chipfu pfuru;
tẹme o jee l'ajị l'ẹká ndu maa g'ẹphe kpọ-ziaru iya ụzo;
14 ọphu ọ tọ kpatadụru Chipfu ishi. Ọo ya bụ; Chipfu woru iya gbua; woru alị-eze
ono nụ Dévidi, bụ nwa Jiesi.

11

Eeme Dévidi eze ndu Ízurẹlu l'ophu
(2Sám 5:1-10)

1 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu l'ophu tụko wụ-pfuta Dévidi lẹ mkpụkpu Hẹburonu
bya asụ iya: "Anyi lẹ ngu tụkoru bụru mee lanụ waa ogwẹhu lanụ.

2 Teke Sọlu shi bụru eze; bẹ bụkwa gụbedua shi edujeru ndu Ízurẹlu eje ejeje;
alwa alwalwa l'ọgu. Tẹme ọ bụru ngu bẹ Chipfu, bụ Chileke ngu sụru l'ọo ngu a-
nọdu eche ndu nkiya, bụ ndu Ízurẹlu g'onye eche atụru; mbụ l'ọo-bụru ngu a-bụru
onye-ishi phẹ."
3 Ọo ya bụ: iphe, bụ ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu bya awụ-pfu eze, bụ Dévidi lẹ
Hẹburonu; ẹphe l'iya gbaa ndzụ l'iphu Chipfu; ẹphe wụa Dévidi manụ g'ọ bụru eze
ndu Ízurẹlu; ẹgube ono, Chipfu shi l'ọnu Sámẹlu pfua ya ono.
4 Dévidi yẹle ndu Ízurẹlu l'ophu wụru jeshia ọgu lẹ Jierúsalẹmu, bụ iya bụ Jiebusu.
Ndu Jiebusu bẹ bụ phẹ bu l'alị ono.
5 Ndu Jiebusu ono sụ Dévidi: "Ị tị byadu adụ ike bata l'ẹka-a." Ọle Dévidi
mechalẹru-a lwụta ẹka a kpụshiru ike, nọ l'eli úbvú Zayọnu, mecharu bụru mkpụkpu
Dévidi.
6 Dévidi bẹ pfuhawaru sụ l'onye bụ iya vuchakpọo ụzo gbua onye Jiebusu bẹ a-bụru
ishi; tẹme onye ọbu abụkwarupho onye-ishi ndu ojọgu. Jiowabu; nwa Zeruya vuru
ụzo tụgbua; ọo ya bụ; ọ bya abụru onye-ishi ono.
7 Dévidi woru unuphu kwaa l'ẹka ono, a kpụshiru ike ono. E kuahaa ya mkpụkpu
Dévidi.
8 Ọ kpụa igbulọ mkpụkpu ono mgburugburu. O shi l'agbarike igbulọ mkpụkpu
ono kpụa ya jeye l'igbulọ ono gẹdegede. Ọ bụwaruro Jiowabu bẹ dozi-fụfuaru ẹka
phọduru lẹ mkpụkpu ono.
9 Dévidi nọdu aka ike ejekpọepho; kẹle Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike swiru iya
eswiru.

Ndu a maru amaru lẹ ndu ojọgu Dévidi
(2Sám 23:8-39)

10 Waa ndu-ishi lẹ ndu ojọgu Dévidi baa; mbụ ndu ẹphe lẹ ndu Ízurẹlu l'ophu tụru
íkè yeru Dévidi ọkpobe eyeru l'aba-eze iya; tẹme ọ bụru phẹ tụgbaru mee ya eze;
ẹgube ono, Chipfu kweru ndu Ízurẹlu ukwe iya ono.
11 Waa ẹpha ndu ojọgu, ike kakọta lẹ ndu ojọgu Dévidi baa: Jiashobamu, bụ onye
Hakụmonu. Ọo ya shi bụru onye-ishi ụmadzu ẹto, kachakpọo mkparawa. O gudeje
arwa iya jepfu ụmadzu ụkporo iri l'ise ọgu; gbushikọta phẹ l'ugbo lanụ.
12 Onye ọphu etsota iya nụ bụ Eleyaza nwa Dodo; onye shi l'eri Ahowa. Yẹbedua
yịkwapho l'ụmadzu ẹto ono, kachakpọo mkparawa ono.
13 O tso Dévidi nọdu lẹ Pasu-Damimu lẹ teke ono, ndu Filisitayinu dzukọberu k'ọgu
l'ẹka ono. O nweru ẹgu, a kụru balị; ọ bụru l'ẹka ono bẹ ndu Ízurẹlu yeru ọkpa l'ọso
gbalaaharu ndu Filisitayinu agbala.
14 Yẹbedua yẹe Dévidi pfụshiepho ike l'echilabọ ẹgu ono; tsoo ndu Filisitayinu ọgu;
gbushia phẹ. Chipfu mee; ẹphe lwụ-kpee k'ọphu parụ ẹka apaa.
15 Ụmadzu ẹto l'ime ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri, bụgbaa ndu-ishi ọgu wụru jepfu
Dévidi lẹ mkpuma, nọ l'ọgba Adulamu. Ikpoto ndu Filisitayinu wụfuta bya adọru lẹ
nsụda Refayimu.
16 Teke ono bẹ Dévidi nọ l'ime ẹka ọ kpụru; o shihu ike. Ndu ojọgu ndu Filisitayinu
dọru lẹ mkpụkpu Bẹtulehemu.
17 Ẹgu-mini wata agụshi Dévidi ike; ọ sụ: "Oowa-e; ọ dụ mu g'a sụ l'o nweru onye
gbẹ je ekutaru mu mini lẹ wẹlu ono, nọ-kube ẹka eeshije abahụ lẹ Bẹtulehemu ono
gẹ mu ngụa!"
18 Noo ya; unwoke ẹto ono kpata ụzo ghata ndu ojọgu ndu Filisitayinu l'ẹka ẹphe
dọru ono; je ekuta mini lẹ wẹlu ono, nọ-kube l'ẹka ono, eeshije abahụ lẹ Bẹtulehemu
ono; wotaru Dévidi. Ọle Dévidi te ekwedu ngụa mini ono; o woru iya wụshiaru
Chipfu;

19 bya asụ: “Tụswekwa! Jiko Chileke; te ekwekwa gẹ mu mee ẹgube iphe ọwa-a. ? Mini-a ta adụada gẹ mee ndu-a, woru ndzụ phẹ tsebe l'ọnu ẹta g'ee-shi g'e kuta iya-a tọo?” Ọo ya bụ; ọphu ọ ngụduru mini ono. Noo ẹhuka ẹhuka, unwoke ẹto ono, kachakpọo mkparawa ono meru bụ ono.

20 Abishayi, bụ nwune Jiowabu nwa Zeruya bụ onye-ishi ụmadzu ẹto ono. Abishayi bẹ gudeje arwa jepfu ụmadzu ụkporo iri l'ise ọgu; gbushikọta phẹ; e shiwarọ nno; a maru ẹpha iya gẹ k'ụmadzu ẹto ono.

21 Ọo yẹbedua bẹ a kachaa akwabẹ ùbvù l'ime ụmadzu ẹto ono. Ọ bụru yẹbedua bụ onye-ishi phẹ; ọle a ta gụkwanuru iya ye l'ụmadzu ẹto ono.

22 Benaya nwa Jiehoyada bụ onye ọkpehu dụ shii. Ẹka o shi bụ Kabụzelu. Ọ meru ẹhuka k'ọphu parụ ẹka apaa. Ọo yẹbedua gburu unwoke Mówabu labọ ono, ọkpehu dụ-be g'oduma ono. Ọ bụkwaru iya phọ jejeru egbua oduma l'ime nsụ lẹ mbọku, akamini, kpụkoru akpụko dashịru.

23 Benaya gbujekwarụpho nwoke Ijiputu, dụ nkwo-ẹka ise l'ogologo. Arwa, nwoke ono pa l'ẹka bẹ ha g'oshi, onye ekwe ẹkwa egudeje ekwe ẹkwa. Obenu l'iphe, yẹbedua gude bapfu iya bụ mgbọro; bya anata nwoke Ijiputu ono arwa, o gude l'ẹka; gude nmagbua ya.

24 Noo ọkpehu, Benaya nwa Jiehoyada meru bụ ono. E shiwarọ nno; a maru ẹpha iya gẹ k'ụmadzu ẹto phọ, kachakpọo mkparawa phọ.

25 Ọ bụ onye a kwatakpọoru akwabẹ ùbvù l'ime ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri phọ. Ọle a ta gụkobeduru iya l'ime ụmadzu ẹto phọ. Dévidi meru iya onye-ishi lẹ ndu ojọgu, eche iya nche.

26 Ẹpha ndu ono, ike dụ l'ọgu ono bụ: Asahẹlu, bụ nwune Jiowabu; waa Ẹluhananu nwa Dodo kẹ Bẹtulehemu;

27 waa Shamotu kẹ Harọru; waa Hẹlezu kẹ Pelọnu;

28 waa Ira nwa Ikeshi kẹ Tekowa; waa Abiyeza kẹ Anatọtu;

29 waa Sibekayi kẹ Husha; waa Ilayi, bụ onye shi l'eri Ahowa;

30 waa Maharayi kẹ Netofa; waa Helẹdu nwa Bana kẹ Netofa;

31 waa Itayi nwa Ribayi kẹ Gibiya, dụ l'alị ndu Benjiaminu; waa Benaya kẹ Piratọnu;

32 waa Hurayi, shi l'ụzo nggele Gashị; waa Abiyẹlu kẹ nsụda Jiọdanu;

33 waa Azụmavetu kẹ Baharumu; waa Ẹliyahuba kẹ Shalụbonu;

34 waa ụnwu Hashemu kẹ Gizọnu; waa Jionatanu nwa Shage kẹ Hararu;

35 waa Ahayamu nwa Saka kẹ Hararu; waa Elifalu nwa Uru;

36 waa Hefa kẹ Mekera; waa Ahayijia kẹ Pelọnu;

37 waa Hezuro kẹ Kamẹlu; mẹ Narayi nwa Ẹzubayi;

38 waa Jiowẹlu, bụ nwune Nétanu; waa Mibuha nwa Hagiri;

39 mẹ Zelẹku, bụ onye Amọnu; waa Naharayi kẹ Berotu, bụ onye achijeru Jiowabu nwa Zeruya ngwọgu;

40 waa Ira kẹ Itiru; waa Garẹbu kẹ Itiru kwaphọ;

41 waa Uráya, bụ onye Hetu; mẹ Zabadu nwa Ahụlayi;

42 waa Adina nwa Shiza, bụ onye ọkpa-ipfu Rúbẹnu. Ọo ya bụ onye-ishi ndu kẹ Rúbẹnu; bya abụru iya bụ onye-ishi ndu ojọgu ụkporo l'iri, ẹphe l'iya tụkoru nọdu.

43 Mẹ Hananu nwa Maka; waa Jioshafatu kẹ Mitanu;

44 waa Uzáya kẹ Ashịtoretu; waa Shama yẹle Jieyẹlu, bụ ụnwu Hotamu, bụ onye Arowa;

45 waa Jiediyẹlu nwa Shimiri; Jioha, bụ nwune iya. Ẹphe bụ ndu Tizu;

46 mẹ Eliyẹlu, bụ onye Mahava; waa Jieribayi yẹle Jioshavaya, bụ ụnwu Ẹlunamu; mẹ Ituma kẹ Mówabu;

47 mẹ Eliyẹlu; mẹ Óbẹdu; mẹ Jiasiyẹlu, bụ onye Mezoba.

12

Ndu ojọgu, shi l'ipfu Benjiaminu

1 Waa ndu byapfutarụ Dévidi lẹ mkpụkpu Zikulagu bụ ọwa; teke Sọlu nwa Kishi
meru iya ọphu ọ kpadụ ntụsarehu. Ndu ono yị lẹ ndu ojọgu, yetarụ iya ẹka l'ọgu.
2 Ẹphe chị ụta; bya amaru g'eegudeje ẹkutara waa ẹkicha agba apfụ; ọzoo atụ
mkpuma. Ẹphe bụ abụbu Sọlu, bụ ndu shi l'ipfu Benjiaminu.
3 Onye-ishi phẹ bụ Ahiyeza; onye ọzo bụru Jiowashi. Ẹphe tụkoru bụru ụnwu
Shema, bụ onye mkpụkpu Gibiya; tẹme waa Jieziyẹlu; mẹ Pẹleti, bụ ụnwu
Azụmavetu; mẹ Beraka; mẹ Jiehu kẹ mkpụkpu Anatọtu.
4 Ishimaya, bụ onye mkpụkpu Gibiyọnu yịru iya. Ọ bụ onye ọkpehu dụ, tso lẹ
ndu ojọgu ụkporo l'iri phọ; temanu ọ bụru iya bụ onye-ishi phẹ; mẹ Jieremaya; mẹ
Jiahaziyẹlu; mẹ Jiohananu; mẹ Jiozabadu, bụ onye mkpụkpu Gedera;
5 mẹ Eluzayi; mẹ Jierimotu; mẹ Beyalaya; mẹ Shemaraya; mẹ Shefataya kẹ
mkpụkpu Harufu.
6 Ndu ọzo bụ Ẹlukana; mẹ Ishaya; mẹ Azarẹlu; mẹ Jioweza; mẹ Jiashobamu, bụ
onye shi l'eri Kora;
7 mẹ Jiowela; mẹ Zebadaya, bụ ụnwu Jierohamu kẹ mkpụkpu Gedo.

Ndu ojọgu, shi l'ipfu Gadu

8 A bya l'ipfu Gadu; ọ dụru ndu ọphu bufuru onwophẹ jepfu Dévidi l'ẹka a kpụshiru
ike l'echiẹgu. Ndu ọbu bụ ndu ọkpehu dụ; bụru ndu ojọgu, k'ọgu doru ẹnya; bụru
ndu adụje ike parụ iphe, eegudeje egbobuta onwonye l'ọgu; mẹ arwa. Ẹphe gbaru
igiri igiri g'oduma; bya emebe barabara gẹ mgbada, nọ l'úbvú.
9 Onye-ishi phẹ bụ Eza; onye k'ẹbo bụ Obedaya; onye k'ẹto bụ Eliyabu;
10 onye k'ẹno bụru Mishimana; onye k'ise bụru Jieremaya;
11 onye k'ishii bụ Atayi; onye k'ẹsaa bụru Eliyẹlu;
12 onye k'ẹsato bụ Jiohananu; onye kẹ tete bụru Ẹluzabadu;
13 onye k'iri bụ Jieremaya; onye k'iri lẹ nanụ bụru Makubanayi.
14 Ndu ipfu Gadu ono bụkota ndu-ishi ojọgu l'ẹhu l'ẹhu. Onye ọphu ẹnya kachaa
alwalwa l'ime phẹ bụ onye-ishi ndu ojọgu ụkporo ise; onye ọphu kakọta ike l'ime
phẹ bụru onye-ishi ụnu ndu ojọgu labọ l'ụkporo iri.
15 Ọo ndu ono dajẹru ẹnyimu Jiọ́danu l'ọnwa kẹ mbụ; lẹ teke ọ byajẹru utso sọfuta
l'ọnu iya; je achịkashia iphe, bụ ndu bukọta lẹ nsụda nsụda je akpaa l'ụzo ẹnyanwu-
awawa; mẹ l'ụzo ẹnyanwu-arịba.

Ndu ojọgu, shi l'ipfu Benjiaminu; mẹ ipfu Jiuda

16 O nwekwarụpho ndu ọphu shi l'ipfu Benjiaminu; mẹ l'ipfu Jiuda; jepfuru Dévidi
l'ẹka ono, a kpụshiru ike ono.
17 Dévidi lụfu je agba phẹ ndzuta bya asụ phẹ; “Ọ -bụru l'ọo nchị-odoo bẹ unu gude
byapfuta mu g'unu yeru mu ẹka; bẹ obu mu l'unu a-tụgbakwa-a bụru nanụ. Teke ọ
bụ l'iphe, unu byaru bụ g'unu seru mu ye l'ẹka ndu ọhogu mu; l'ẹbe abụ l'ẹka mu dụ
l'ẹjo-iphe; bẹ bụkwa gẹ Chileke kẹ nna anyi phẹ lee ya ẹnya; gbọoru unu ụja.”
18 Tọbudu iya bụ; unme Chileke bya Amasayi, bụ onye-ishi ndu ojọgu ụkporo l'iri
phọ l'ẹhu; ọ sụ:
“Anyi bụkwa nkengu Dévidi!
Anyi tụru íkè yeru gụbe
nwa Jiesi!
Gẹ nchị dụkwa ngu doo!
Gẹ nchị dụkwa ngu doo!
Gẹ nchị dụkwa ndu
yeru ngu ẹka doo;

Noo kẹle Chileke ngu e-yeru
ngu ẹka.”
Ọo ya bụ; Dévidi nata phẹ; bya emee phẹ ndu-ishi ndu ojọgu ọ-lwụa-ọlaa nkiya.

Ndu ojọgu, shi l'ipfu Manásẹ

19 O nwekwarụpho ndu shi l'ipfu Manásẹ, bukafụru tsoru Dévidi lẹ teke ono, yẹle ndu Filisitayinu swị jepfu Sọlu ọgu ono. Ọle Dévidi mechaarụ; ọphu o to yetaẹduru ndu Filisitayinu ẹka; kẹle ndu-ishi phẹ chịchaaru idzu; bya achịfu iya g'o to tsoshiru phẹ. Ẹphe sụ l'ishi phẹ e-je; mẹ Dévidi bukafụ tsoru nnajịuphu iya, bụ Sọlu.
20 Ọ bụru gẹ Dévidi eje mkpụkpu Zikulagu bẹ ndu ipfu Manásẹ-a wụ-pfutaru iya; mbụ Adụna; mẹ Jiozabadu; mẹ Jiediyẹlu; mẹ Mayịkelu; mẹ Jiozabadu; mẹ Elihu; mẹ Ziletayi. Ndu ono bụkota ndu-ishi, bụ ishi ụnu ndu ojọgu labọ l'ụkporo iri iri l'ipfu Manásẹ.
21 Ẹphe yetarụ Dévidi ẹka tsoo ndu ọ-lwụa-ọlaa ọgu. Ẹphe bụkota ndu ojọgu, ike dụ; tẹme ẹphe bụru ndu-ishi lẹ ndu ojọgu iya.
22 Mbọkumboku bẹ ndu nemadzụ anọduje abya g'ẹphe yetarụ Dévidi ẹka; jasụru ẹphe bụru ikpoto ndu ojọgu, dụ gẹ ndu ojọgu Chileke.

Gẹ ndu ojọgu Dévidi ha

23 Ọwaa bụ unwoke ole, ẹphe dụ mbụ ndu ono kwarụ onwophẹ ngwọgu k'ọgu; mbụ ndu ono, byapfutaru Dévidi lẹ mkpụkpu Hẹburonu g'ẹphe nafụ Sọlu alị-eze ono woru nụ Dévidi; ẹgube ono, Chipfu pfuru l'ọo-dụ ono.
24 Ndu k'ipfu Jiuda; mbụ ndu pa iphe, e gude egbobuta onwonye; mẹ arwa bẹ dụ ụnu iri l'ẹsaa;* bụkotaru ndu kwarụ ngwọgu.
25 Ndu k'ipfu Simiyọnu bẹ dụ ụnu ndu ojọgu iri l'ẹsaa l'ụkporo iri l'ise; bụkotaru ndu ojọgu, ike dụ k'ọgu.†
26 Ndu k'ipfu Lívayi bẹ dụ ụnu iri lẹ nanụ l'ụkporo ụmadzu iri;‡
27 yekọberu Jiehoyada, bụ onye-ishi ọnu-ụlo Erọnu. Ndu ẹphe l'iya swị bẹ dụ ụnu tete l'ụkporo ise.§
28 Tẹme waa Zadọku, bụ nwokorọbya bya abụru onye ojọgu, ike dụ l'alwụ ọgu. Ndu-ishi ndu ojọgu, shi l'ọnulo nna iya bẹ dụ ụkporo l'ẹbo.
29 Ndu k'ipfu Benjiaminu, bụ iya bụ abụbu Sọlu bẹ dụ ụnu ẹsaa l'ụkporo ụmadzu iri.* Ndu ọphu ka igwerigwe l'ime phẹ bẹ tụkwaduru ike yeru Sọlu jeye teke ono.
30 Ndu k'ipfu Ifuremu bẹ dụ ụkporo ụnu ugbo labọ; l'ụnu iri l'ẹbo;† bụkotaru ndu ojọgu, ike dụ; tẹme ẹphe bụru ndu a maru ẹpha phẹ l'ẹnya unuphu ibe nna phẹ.
31 Lẹ nkeru-ẹbo ipfu Manásẹ bẹ ẹphe dụ ụkporo ụnu ugbo labọ l'ụnu ise.‡ Ndu ono bụ ndu e wofutarụ ẹpha phẹ g'ẹphe bya etsoru mee Dévidi eze.
32 Ndu k'ipfu Isaka bẹ bụkota ndu k'ọgu doru ẹnya; ẹphe makọtaru iphe, gbaru gẹ ndu Ízurẹlu mee ya. Ẹphe dụ ụkporo iri;§ bụkotaru ndu-ishi. Ndu abụbu phẹ nọdu phẹ l'ẹka.
33 Ndu k'ipfu Zebulọnu bẹ dụ ụkporo ụnu ugbo ishii; l'ụnu ụmadzu ise;* bụkotaru ndu maru k'ọgu shii; tẹme ẹphe nweru ngwọgu, dụ iche iche. Ẹphe gude obu lanụ bya g'ẹphe yeru Dévidi ẹka.
34 Ndu k'ipfu Nafụtali bẹ dụ ụnu labọ l'ụkporo iri;† bụkotaru ndu-ishi ndu ojọgu. Ndu tso phẹ nụ bẹ dụ ụkporo ụnu ugbo ẹno l'ụnu ụmadzu iri l'ẹbo l'ụkporo iri;‡ bụru ndu pa iphe, e gude egbobuta onwonye; mẹ arwa.

---

* **12:24 12:24** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 6,800. † **12:25 12:25** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 7,100. ‡ **12:26 12:26** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 4,600. § **12:27 12:27** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 3,700. * **12:29 12:29** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 3,000. † **12:30 12:30** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 20,800. ‡ **12:31 12:31** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 18,000. § **12:32 12:32** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 200. * **12:33 12:33** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 5,000. † **12:34 12:34** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 1,000. ‡ **12:34 12:34** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 37,000.

35 Ndu k'ipfu Danu bẹ dụ ụkporo ụnu ugbo ẹto l'ụnu iri lẹ nanụ l'ụkporo iri;§
bụkotaru ndu k'ọgu doru ẹnya.
36 Ndu k'ipfu Asha bẹ dụ ụnu ụkporo ise;* bụkotaru ndu maru k'ọgu shii; bụru
ndu kwakọberu k'ọgu.
37 Ndu k'ipfu Rúbẹnu; mẹ ndu k'ipfu Gadu; mẹ ndu kẹ nkeru-ẹbo ipfu Manásẹ, bụ
iya bụ ndu k'ono, bu l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu bẹ dụ ụnu ụkporo ugbo iri
l'ise;† bụru ndu nweru ngwọgu, dụ iche iche.
38 Ndu ojọgu ono g'ẹphe ha bẹ kwakọtaru ngwọgu l'ẹhu l'ẹhu. Ẹphe gudekọta obu
phẹ g'ọ ha byapfuta Dévidi lẹ mkpụkpu Hẹburonu g'ẹphe mee ya eze ndu Ízurẹlu
l'ophu. Ọ kwaphọ ẹgube ono bẹ obu ndu Ízurẹlu ọphuu bụkota nanụ g'e mee Dévidi
eze ono.
39 Ndu ono bẹ ẹphe lẹ Dévidi nọru abalị ẹto l'ẹka ono. Ẹphe nọdu eri; bya angụ;
noo kẹle ndibe phẹ tụkoru phẹ nri eriri.
40 Nokwaphọ gẹ ndu obutobu phẹ; je akpaa lẹ ndu shi l'ipfu Isaka; mẹ l'ipfu
Zebulọnu; mẹ l'ipfu Nafụtali kebegbaaru nri l'eli nkapfụ-ịgara vutaru phẹ; mẹ l'eli
ịnya-kamẹlu; mẹ l'eli ịnya-mulu; mẹkpoo l'eli oke-eswi. Nri dụ k'etsusu iya; mbụ
ụtu-ereshi; mẹ ẹcha-figu; mẹ wọpfulaa akpụru vayịnu, a mịru amịmi; mẹ mẹe; mẹ
manụ; mẹ eswi; mẹ atụru; kẹle ẹhu-ụtso bẹ jiru Ízurẹlu ejiji.

13

Eedobe Okpoko Chileke l'ibe
Óbẹdu-Edọmu
(2Sám 6:1-11)

1 Tọbudu iya bụ; Dévidi bya ejepfu ndu-ishi, ụnu ndu ojọgu labọ l'ụkporo iri iri;
mẹ ndu-ishi ụkporo ndu ojọgu ise ise g'ẹphe l'iya chịa ìdzù.
2 Dévidi bya epfuaru edzudzu-ọha ndu Ízurẹlu sụ phẹ: “Ọ -bụru l'ọ dụ unu ree;
tẹme ọ bụru uche Chipfu, bụ Chileke anyi; g'anyi zikwaa ozi g'o rwukọta unwune
anyi phẹ nchị l'alị Ízurẹlu l'ophu; zikwaa ya phọ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi,
yẹe phẹ tụkoru buru lẹ mkpụkpu phẹ l'ẹka eecheje ẹku; g'ẹphe bya g'anyi l'ẹphe
tụko tụgba;
3 mbụ g'anyi je apalata okpoko Chileke anyi ono; kẹle teke Sọlu shi bụru eze bẹ
anyi ta akpaduru ishi iya.”
4 Ndzukọ ono l'ophu kwetakọta g'e mee ya nno; kẹle iphe ono bụ iphe, dụ ree l'ẹnya
ndu ono l'ophu g'e mee ya.
5 Ọo ya bụ; Dévidi bya akpakọ-dzua Ízurẹlu l'ophu; shita l'ẹnyimu Shihọ l'alị Ijiputu
jeye l'ẹka eeshije abahụ mkpụkpu Hamatu; g'ẹphe je apafụta okpoko Chileke ono lẹ
mkpụkpu Kiriyatu-Jiarimu.
6 Dévidi yẹle ndu Ízurẹlu l'ophu zarụ jeshia mkpụkpu Bala, bụ iya bụ Kiriyatu-
Jiarimu, nọ l'alị Jiuda g'ẹphe je apalata okpoko Chileke ono; mbụ okpoko ono, a gụru
ẹpha Chipfu ono; mbụ onye ono, aba-eze iya nọ lẹ mgbaka chierobu ono.
7 Ẹphe bya apafụta okpoko Chileke ono l'ụlo Abinadabu parụ tukobe l'eli ọgba-
kperekpere ọ̀phúú. Ọ bụru Uza waa Ahiyo bẹ anga ọgba-kperekpere ono.
8 Dévidi yẹle ndu Ízurẹlu l'ophu tụko gude ike phẹ g'ọ ha ete ẹswa l'iphu Chileke.
Ẹphe nọdu agụ ebvu; akpọ ogumogu; mẹ une; bya akụ nkwa; mẹ ogelenda; egbu opu
eye iya.

§ **12:35 12:35** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 28,600. * **12:36 12:36** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 40,000. † **12:37 12:37** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 120,000.

9 Ẹphe rwuẹpho ẹka eechishije ẹswa lẹ balị lẹ Kidọnu; Uza tụfu ẹka gẹ ya wọkobe
okpoko Chileke ono; kẹle eswi, alọkpu ọgba-kperekpere, a tukoberu iya ono bẹ
vukotaru iphe.
10 Chipfu tukoshi Uza ẹhu-eghu iya; woru iya chigbua; kẹle ọ tụfuru ẹka denyi
l'okpoko ono. Ọo ya bụ; ọ nọdu l'atatiphu Chileke l'ẹka ono nwụhu.
11 Ẹhu daa Dévidi kẹ dzuu; kẹle oke-ẹhu-eghu Chipfu dapfutaru Uza. A nọdu ekuje
ẹka ono Pẹ́rezu-Uza byasụ ntanụ.
12 Ọo ya bụ; ndzụ Chileke gụhu Dévidi lẹ mbọku ono. Ọ sụ: "?Dẹnu gẹ mu e-shi
bya aparu okpoko Chileke-a dobe l'unuphu ibe mu?"
13 Ọphu Dévidi apalataẹduru okpoko Chileke ono lẹ mkpụkpu Dévidi. Ọ bụru iphe,
ọ gbẹchia mee bụ l'ọ pataru iya je edobe l'ibe Óbẹdu-Edọmu, bụ onye Gatu.
14 Okpoko Chileke ono yẹe ndibe Óbẹdu-Edọmu nọo l'unuphu iya ọnwa ẹto. Chipfu
kebe ndibe Óbẹdu-Edọmu l'ọma; mẹkpoo iphemiphe, o nweru enweru.

14

Ndibe Dévidi

1 Tọbudu iya bụ; Hiramu, bụ eze ndu Taya bya eye ndu-ozi iya g'ẹphe vutaru Dévidi
oshi sida; bya eyekwaphọ ndu edoje ẹja ụlo; mẹ ndu kapyịnta; ẹphe tụko swịru;
g'ẹphe je akpụaru Dévidi ụlo.
2 Dévidi bya amaru lẹ Chipfu bẹ mewaru gẹ ya ngụru angụru l'abụru eze ndu
Ízurẹlu; tẹme l'alị-eze iya bẹ e gudewaa iswi ẹhu ndu nkiya ono, bụ Ízurẹlu palia
imeli.
3 No iya; Dévidi bya alụshibaa ụnwanyi igwerigwe lẹ Jierúsalẹmu; bya anwụshibaa
ụnwegirima; unwoke mẹ ụnwanyi.
4 Waa ẹpha ụnwegirima, a nwụshiru iya lẹ Jierúsalẹmu baa: Shamuwa; mẹ
Shobabu; mẹ Nétanu; mẹ Sólomọnu;
5 mẹ Ibuha; mẹ Elishuwa; mẹ Ẹlupeletu;
6 mẹ Noga; mẹ Nẹfegu; mẹ Jiafiya;
7 mẹ Elishama; mẹ Beluyada; mẹ Elifẹletu.

Dévidi alwụ-kpee ndu Filisitayinu
(2Sám 15:11-16)

8 Ndu Filisitayinu bya anụmaepho l'a wụwaru Dévidi manụ l'ishi g'ọ bụru eze ndu
Ízurẹlu l'ophu; ẹphe tụko g'ẹphe ha jeshia ya egude k'ẹhuka. Dévidi nụma iya; bya
ejepfushia phẹ.
9 Teke ono bẹ ndu Filisitayinu byawaru egwee tụtua lẹ nsụda Refayimu.
10 Ọo ya bụ; Dévidi bya eje ajịta Chileke sụ: "?Bụ gẹ mu jepfu ndu Filisitayinu ọgu
tọo? ?Ii-woru phẹ-a ye mu l'ẹka?"
Chipfu yeeru iya ọnu sụ iya: "Jerọo ya; mu e-woru phẹ-a ye ngu l'ẹka."
11 Ọo ya bụ; Dévidi waa ndu nkiya jeshia mkpụkpu Belu-Perazimu; je alwụ-kpee
phẹ l'ẹka ono. Ọ sụ; "Ọo g'ukporo-mini ekpoje-a bụ gẹ Chileke shiwaa l'ẹka mu kpota
ndu ọhogu mu." Ọo ya meru g'o gude a gụa ẹka ono Belu-Perazimu.
12 Ndu Filisitayinu gbadochaa agwa phẹ l'ẹka ono. Dévidi tụa ekemu g'a kpọo ya
ọku.
13 E mechaa; ndu Filisitayinu byakwa egwee tụtua lẹ nsụda ono ọzo.
14 Dévidi byakwa eje ajịta Chileke ọzo; Chileke sụ iya: "Te eshikwa phẹ atatiphu
nhamụnha; shichia okotazụ gbaa phẹ mgburugburu l'iphu ẹka ono, oshi balusamu
pfụgbaaru ono tsoo phẹ ọgu.

15 Teke unu bebeẹrupho nụma iphe, ada g'igiji ọkpa l'eli oshi balusamu ono; unu
emekebe ẹgwegwa jeshia alwụ ọgu; noo kẹle ọo teke ono bẹ Chileke vutawaru unu
ụzo g'unu je egbushia ndu ojọgu ndu Filisitayinu."
16 Noo ya; Dévidi meẹpho gẹ Chileke ziru iya. O shiẹpho lẹ mkpụkpu Gibiyọnu
gbushia ndu ojọgu ndu Filisitayinu jasụ lẹ mkpụkpu Geza.
17 Tọbudu iya bụ; ụdù Dévidi tụko mgboko l'ophu ngakọta. Chipfu mee; ọhamoha
nọdu atsụkota iya ebvu.

15

Aapafụ okpoko Chileke l'ibe Óbẹdu-Edọmu

1 Dévidi bya akpụshichaaru onwiya ụlo lẹ mkpụkpu Dévidi; bya e dozia ẹka okpoko
Chileke a-dụ; bya akpọberu iya ụlo-ẹkwa.
2 Tọbudu iya bụ; Dévidi sụ: "Ọ tọ dụdu onye ọzo, a-parụ okpoko Chileke;
gbahaẹpho ndu Lívayi; noo kẹle ọo ẹphe bẹ Chipfu họtaru g'ẹphe paję okpoko Chipfu
ono; waa g'ẹphe jeru iya ozi jeyewarọya."
3 Dévidi bya ekukọbe ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha lẹ Jierúsalẹmu; g'ẹphe je apata okpoko
Chipfu ono bya edobe l'ẹka ono, ọ kwakọberu iya g'ọo-dụ ono.
4 O kukọbe oshilọkpa Erọnu; mẹ ndu Lívayi.
5 Oshilọkpa Kohatu, o kuru bẹ dụ ụkporo ụmadzu ishii. Ọ bụru Uriyẹlu bụ onye-ishi
phẹ.
6 Oshilọkpa kẹ Merari bẹ dụ ụkporo ụmadzu iri lẹ nanụ. Ọ bụru Asaya bụ onye-ishi
phẹ.
7 Oshilọkpa kẹ Geshọnu bẹ dụ ụkporo ishii l'ụmadzu iri. Ọ bụru Jiowẹlu bụ onye-
ishi phẹ.
8 Oshilọkpa kẹ Elizafanu bẹ dụ ụkporo ụmadzu iri. Ọ bụru Shemaya bụ onye-ishi
phẹ.
9 Oshilọkpa Hẹburonu bẹ dụ ụkporo ụmadzu ẹno. Ọ bụru Eliyẹlu bụ onye-ishi
phẹ.
10 Oshilọkpa Uzẹlu bẹ dụ ụkporo ise l'ụmadzu iri l'ẹbo. Ọ bụru Amínadabu bụ
onye-ishi phẹ.
11 Tọbudu iya bụ; Dévidi bya ekua Zadọku; yẹle Abyiyata, bụ ndu-uke Chileke; mẹ
Uriyẹlu; mẹ Asaya; mẹ Jiowẹlu; mẹ Shemaya; mẹ Eliyẹlu; mẹ Amínadabu, bụ ndu
Lívayi.
12 Ọ sụ phẹ: "Ọo unubẹdua bụ ndu-ishi l'ẹnya unuphu ibe nna unu l'ipfu Lívayi.
Unu je edobe onwunu nsọ; unu l'ụnwunna unu phẹ; k'ọphu unu a-pata okpoko
Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu bya edobe l'ẹka mu kwakọberu iya g'ọ dụ.
13 Ọo kẹle ọ tọ bụdu unubẹdua bẹ pataru iya lẹ mbụ phọ; bẹ Chipfu, bụ Chileke
gude tukoshi anyi ẹhu-eghu phọ; kẹle anyi ta ajịtaduru iya g'e-gude paa ya; k'ọphu
anyi a-pa iya g'ọ sụru g'apaję iya."
14 Ọo ya bụ; ndu-uke Chileke ono; mẹ ndu Lívayi ono bya edoo onwophẹ nsọ;
k'ọphu ẹphe e-je apata okpoko Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu ono.
15 Ndu Lívayi ono bya atukoru oshi, e gude apa okpoko Chileke ono l'ukuvu gude
parụ iya, bụ iya bụ gẹ Mósisu tụru iya l'ekemu; mbụ ẹgube Chipfu pfuru iya.
16 Tọbudu iya bụ; Dévidi bya asụ ndu-ishi ndu Lívayi g'ẹphe tụa ụnwunna phẹ ẹka
g'ẹphe bụru ndu a-nọdu agụ ebvu; mbụ gude ngwa-ebvu, bụ une; mẹ ogumogu; mẹ
ogelenda; mbụ g'ẹphe gude ẹhu-ụtso gụshia ebvu ike.
17 Ọo ya bụ; ndu Lívayi bya atụa Hemanu; nwa Jiowẹlu ẹka; mẹ Asafu; nwa
Berekaya, bụ onye lanụ l'ụnwunna iya; mẹ Etanu; nwa Kushaya, bụ oshilọkpa Merari.

18 Ụnwunna phẹ ọzo, ẹphe họtaru tsobe phẹ bụ Zekaraya; mẹ Jiaziyẹlu; mẹ
Shemiramotu; mẹ Jiehiyẹlu; mẹ Uni; mẹ Eliyabu; mẹ Benaya; mẹ Maseya; mẹ
Matitaya; mẹ Elifelehu; mẹ Mikuneya; mẹ Óbẹdu-Edọmu; mẹ Jieyẹlu, bụ ndu nche
ọnu-ọguzo.
19 Ndu ono agụ ebvu agụgu ono, bụ iya bụ Hemanu; mẹ Asafu; mẹ Etanu bẹ anọduje
akụ ogelenda, e meru l'onyirubvu.
20 Zekaraya; mẹ Aziyẹlu; mẹ Shemiramotu; mẹ Jiehiyẹlu; mẹ Uni; mẹ Eliyabu; mẹ
Maseya; mẹ Benaya bụru phẹ a-nọdu akpọ ogumogu g'ọ daję gengugengu.
21 Matitaya; mẹ Elifelehu; mẹ Mikuneya; mẹ Óbẹdu-Edọmu; mẹ Jieyẹlu; mẹ
Azazaya bụru ndu akpọ une g'ọ daję zịnguzingu.
22 Kenanaya, bụ onye-ishi ebvu ndu Lívayi bẹ bụ iya a-nọdu akpọ-zi k'ebvu ono;
kẹle o doru iya ẹnya.
23 Berekaya; yẹle Ẹlukana bụru ndu nche ọnu ẹka okpoko Chileke nọ.
24 Shebanaya; mẹ Jioshafatu; mẹ Netanẹlu; mẹ Amasayi; mẹ Zekaraya; mẹ Benaya;
mẹ Eliyéza, bụ phẹ bụ ndu-uke Chileke bẹ a-nọdu egbu opu l'atatiphu okpoko Chileke
ono. Óbẹdu-Edọmu waa Jiehaya bẹ a-bụkwarupho ndu nche ọnu ẹka okpoko ono
nọ.

Aapalata okpoko Chileke
lẹ Jierúsalẹmu
(2Sám 6:12-22)

25 Ọo ya bụ; Dévidi; mẹ ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu; mẹ ndu-ishi ụnu ndu ojọgu
labọ l'ụkporo iri iri wụbe; gude ẹhu-ụtso jeshia apata okpoko ọgbandzu Chipfu ono
l'ibe Óbẹdu-Edọmu.
26 Ẹphe gbua oke-eswi ẹsaa waa ebili ẹsaa; kẹle Chileke bẹ eyetaru ndu Lívayi ono,
pa okpoko ọgbandzu Chipfu ono ẹka.
27 Dévidi yee akpawuru uwe ọchaa; mẹkpoo ndu Lívayi ono, apa okpoko ono;
mẹkpoo ndu ebvu; mẹ Kenanaya, bụ onye-ishi ebvu ono. Dévidi nmakwarụpho ẹkwa
ọchaa l'upfu.
28 Noo ya; ndu Ízurẹlu l'ophu nọdu apalata okpoko ọgbandzu Chipfu ono; akpọ
okwe etso iya; aphụ ụpyi; bya egbu opu; akụ nkwa; bya egude ogumogu mẹ une azụ
ebvu.
29 A nọdu apabata okpoko ọgbandzu Chipfu ono lẹ mkpụkpu Dévidi; nwada Sọlu,
ẹpha iya bụ Mikalu pyofu ẹnya lẹ windo; hụma eze, bụ Dévidi g'ọonma-lihuje
anmalihu ete ebvu; ọ nmaa ya phulaphula l'ime obu iya.

16

1 Ọo ya bụ; ẹphe pabata okpoko Chileke ono; woru iya dobe l'ime ụlo-ẹkwa ono,
Dévidi kpọberu g'e dobe iya ono. Ẹphe bya egweshia ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ ngwẹja-
ẹhu-guu l'iphu Chileke.
2 Dévidi gweghechaẹpho ngwẹja-akpọ-ọku ono; mẹ ngwẹja-ẹhu-guu ono; o gude
ẹpha Chipfu gọru ọnu-ọma nụ ndu Ízurẹlu.
3 Ọ bya ekeeru ndu ono ishi buredi nanụ nanụ l'ẹhu l'ẹhu; mẹ akara, e meru
l'akpụru oshi detu; mẹ akara, e gheru l'akpụru vayịnu; kedzuru iya ndu Ízurẹlu ono
l'ophu; unwoke; mẹ ụnwanyi.
4 Ọ bya a harụ ndu Lívayi họta g'ẹphe jeje ozi l'atatiphu okpoko Chipfu ono; mbụ
g'ẹphe rwọje Chileke iphe; mẹ g'ẹphe tuje iya ẹpha; jaję Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu
ajaja.

5 Asafu bụ ishi; Zekaraya bụru otsota. Ndu ọzo bụ Jieyẹlu; mẹ Shemiramotu;
mẹ Jiehiyẹlu; mẹ Matitaya; mẹ Eliyabu; mẹ Benaya; mẹ Óbẹdu-Edọmu; mẹ Jieyẹlu.
Ẹphebedua bẹ a-nọduje akpọ une; mẹ ogumogu. Asafu akụ ogelenda.
6 Benaya yẹle Jiahaziyẹlu, bụ ndu-uke Chileke bẹ a-nọduje egbu opu tekenteke
l'atatiphu okpoko ọgbandzu Chileke ono.

Ebvu-ekele
(Ebvu 105:1-15; 96:1-13; 106:1,47-48)

7 Mbọku ono bẹ Dévidi vuru ụzo pfuaru Asafu; mẹ ndu ọgbo-ebvu iya g'ẹphe gụa
ebvu ekele nụ Chipfu.
8 Unu kele Chipfu ekele;
unu kua ẹpha iya!
Unu mee g'ọhamoha
madzuru iphe,
o meru!
9 Unu guku iya l'ebvu!
Unu gụa ebvu gude tua ya ẹpha!
Unu pfukashịkwapho iphe,
bụkpoo iphe, dụ biribiri,
ọonoduje eme!
10 Unu gude ẹpha iya ono,
dụ nsọ tua onwunu ẹpha!
G'obu ndu achọ Chipfu
teje ẹswa!
11 Unu wojeru ẹnya dabẹ
lẹ Chipfu mẹ ọkpehu iya!
Unu achọje iphu iya
mkpụrumkpuru!
12 Unu nyatakwa iphe,
dụ biribiri, o mekọtaru;
waa iphe-ọhumalenya,
o meshigbaaru; waa ikpe,
o kperu;
13 unubẹ oshilọkpa Ízurẹlu,
bụ onye-ozi iya;
unubẹ ụnwu Jiékọpu,
bụ ndu o gude ẹka iya họta!
14 Ọ kwa iya bụ Chipfu;
bya abụru Chileke anyi;
ikpe o kperu tụkoru
mgboko l'ophu sweta.
15 Unu nyataję ọgbandzu iya
jasụru asụru.
Ukwe-iphe, o kweru bẹ anọje;
e -shi l'ọgbo sweru ọgbo.
16 Ọgbandzu ono,
yẹle Ébirihamu gbaru ono;
mbụ angụ ono,
o riburu Áyizaku ono;
17 bẹ o meru; ọ bụru
ekemu l'ẹhu Jiékọpu.

Ndu Ízurẹlu bẹ o meru iya;
ọ bụru ọgbandzu,
a-nọ ojejoje;
18 sụ phẹ: "Ọo unu bẹ mu
a-nụ alị Kénanu
g'ọ bụru okiphe, unu ketarụ."
19 Teke ono bẹ ẹphe shi habe
nwahabe; mbụ teke ẹphe
shi ha nwa chịaka-chịaka;
bụru ndu lwarụ alwalwa
l'alị ono.
20 Ẹphe shi etsojeru ọhamoha
aghaphe.
Ẹphe -shi l'alị-eze ọwa-a;
ẹphe alụfu l'alị-eze ọphuu.
21 Ọphu ọ dụdu onye o
kweru g'o mee phẹ ewere.
Ọ nọdu egudeje opfu ẹhu phẹ
baarụ ndu eze mba;
22 sụ phẹ: "Unu te edenyikwa
ndibe mu, mu, a wụru manụ,
ẹka!
Ba adụkwa iphe,
unu e-me ndu epfuchiru
mu nụ!"
23 Unu gụa ebvu nụ Chipfu;
unubẹ eliphe l'ophu!
Unu rajẹ iya arara
mbọkumboku l'ọodzoje
nemadzụ!
24 Unu tụaru ndu ọhozo ọnu
g'ọ dụ-be biribiri!
Unu epfuaru ndiphe l'ophu iphe,
dụ biribiri, oomeje!
25 Noo kẹle Chipfu parụ ẹka;
bya abụru onye gbaru g'a
jajẹ iya ajaja.
G'a tsụjekwa iya phọ ebvu
l'ọ kakọta iphe,
bụ agwa ndu mgboko
l'ophu shii.
26 Kẹle agwa ndiphe l'ophu
bụkota iphe,
e gude ẹka mee;
obenu lẹ Chipfu bụ iya gude
ẹka iya mee igwe l'onwiya.
27 Akpabiri yẹe ogbunwịinwii
bẹ nọ iya l'atatiphu;
tẹme ọkpehu waa ẹhu-ụtso
tụko ẹka o bu sweta.
28 Unubẹ ipfu l'ipfu,

dụ lẹ mgboko-a;
unu kwabẹ Chipfu ùbvù!
Unu pfua g'ọ dụ-be biribiri;
yẹe g'ọkpehu iya habe shii!
29 Unu kwabẹ Chipfu ùbvù,
gbaru ẹpha iya.
Unu gude iphe bya l'iphu iya.
Unu yee adụ nsọ g'onye yeru
uwe baarụ Chipfu ẹja.
30 Unu nmahụkwa
pyaapyaapyaa l'iphu iya;
unubẹ eliphe l'ophu.
Mgboko bẹ e mewaru ọ
ngụru angụru;
ọphu ọ dụdu iphe,
sụru iya enwubata.
31 G'imigwe l'ophu tee ẹswa;
ẹhu atsọo ndiphe l'ophu ụtso!
G'ẹphe karụ ọhamoha l'ọo
Chipfu bụ eze.
32 G'eze-ẹnyimu yẹe iphemiphe,
nọ iya l'ime tụkokwa tụa
oke akparamini.
G'ẹgu l'ophu mẹkpoo iphemiphe,
nọ iya nụ tụko gbọo ọgboo!
33 Noo teke iphe, bụ oshi,
dụ l'ọswa a-gụ ebvu ẹhu-ụtso
l'iphu Chipfu.
Noo kẹle ọobyawaa gẹ ya
kpee ụnwu-eliphe ikpe.
34 Unu kele Chipfu ekele
kẹle ọ bụ onye ọma!
N-yemobu nkiya anọje jasụ
l'ojejoje.
35 Unu rarụ kpua ya sụ:
"Dzọnaa anyi; gụbe Chileke,
bụ onye ndzọta anyi!
Rwukọbenu anyi;
dzọta anyi l'ẹka ndu ọhozo ono;
k'ọphu anyi e-tu ngu ẹpha;
gụbe onye ono,
ẹpha ngu dụ nsọ ono;
gude ajaja, anyi a-ja ngu baa aba.
36 G'ajaja bụru kẹ Chipfu,
bụ Chileke kẹ Ízurẹlu;
e -shi lẹ gbururu jeye lẹ gbururu."

Noo ya; ndu Ízurẹlu l'ophu tụko zụkota mgbede sụ: "Nokwa g'ọ dụ. G'ajaja bụru kẹ Chipfu."

Eke ozi

37 Ọo ya bụ; Dévidi bya ahaa Asafu mẹ ndu ọgbo-ebvu iya l'atatiphu okpoko
ọgbandzu Chipfu ono; g'ẹphe jeje ozi dụ l'ẹka ono tekenteke; mbụ g'ọ gbarụ g'e jeje
iya mbọkumboku.
38 Ọ hakwarụpho Óbẹdu-Edọmu waa ụnwunna iya, dụ ụkporo ẹto l'ụmadzu ẹsato.
Óbẹdu-Edọmu nwa Jiedutunu; yẹle Hosa nọdu eche ọnu ẹka ono nche.
39 Ọ haa Zadọku, bụ onye uke Chileke; waa ụnwunna iya, bụkwapho ndu-uke
Chileke g'ẹphe nọdu l'atatiphu ụlo mkpu Chipfu, dụ l'ẹka aagwajẹ iphe lẹ mkpụkpu
Gibiyọnu ono.
40 Ozi phẹ bụ g'ẹphe gwejeru Chipfu ngwẹja-akpọ-ọku l'ọru-ngwẹja; eswe
l'ẹnyashi; mbụ tekenteke; ẹgube ono, e deru iya l'ẹkwo ekemu, Chipfu tụru nụ ndu
Ízurẹlu ono.
41 Ndu a gụru yeru phẹ bụ Hemanu; mẹ Jiedutunu; mẹwaro ndu a họtaru kua phẹ
l'ẹpha l'ẹpha g'ẹphe keleje Chipfu ekele kẹ n-yemobu iya ono, anọje jasụ l'ojejoje ono.
42 Hemanu; yẹle Jiedutunu bẹ egbu opu dụru; mẹ akụ ogelenda; mẹwaro ngwa-
ebvu ọzo, e gude agụ ebvu, dụ nsọ. Ụnwu Jiedutunu bẹ bụ ndu eche ọnu-ọguzo.
43 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu l'ophu wụkashihu lashịa ibe phẹ. Dévidi lashịa ibe
nkiya g'ọ gọru ọnu-ọma nụ ndibe iya.

17

Ozi, Nétanu ziru Dévidi
(2Sám 7:1-17)

1 Tọbudu iya bụ; ọ bya ebe teke Dévidi bụkpowa ebubu l'ibe iya; ọ sụ onye
mpfuchiru Chileke, bụ Nétanu: "Lenu; mbẹdua bu l'ụlo, e gude oshi sida kpụa;
okpoko ọgbandzu Chipfu bụru l'ụlo-ẹkwa bẹ ọ nọ."
2 Nétanu sụ iya: "Iphe, bụkpoo iphe, dụ ngu l'obu; tụgbua je emee ya; lẹ Chipfu bẹ
swiru ngu eswiru."
3 O be l'ẹnyashi mbọku ono; opfu Chileke kparwuta Nétanu l'ẹhu bya asụ iya:
4 "Je ezia nwozi mu, bụ Dévidi lẹ mụbe Chipfu sụru-a: 'Ọ tọ bụdu gụbedua bẹ
a-kpụru mu ụlo, mu e-buru.
5 E -shi mbọku, mu dufutaru ndu Ízurẹlu l'alị Ijiputu byasụ ntanụ-a bẹ mu te
ebujekwaru l'ụlo. Ọo mu -shi l'ụlo-ẹkwa ọwa; mu abahụ l'ụlo-ẹkwa ọzo; mu -shi
lẹ mkpu ọwa mu abahụ lẹ mkpu ọzo.
6 L'ẹkameka ono, mu lẹ ndu Ízurẹlu jekọtaru ono; ?Ọ dụru teke mu jịjeru ndu-ishi
ipfu Ízurẹlu; mbụ ndu ono, mu sụru g'ẹphe cheje ndibe mu, bụ Ízurẹlu g'onye eche
atụru ono; "?Bụ gụnu meru g'o gude ọphu unu akpụduru mu ụlo sida?" '
7 "Sụ nwozi mu Dévidi lẹ-a: 'Mụbe Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chipfu sụru-a: Mu
dufutaru ngu l'ẹgu; ẹka ẹku ataję nri; g'i ti tsophehẹ atụru; g'ị byachia abụru onye
a-bụru ishi ndibe mu, bụ Ízurẹlu.
8 Mu shi eswijekpọeru ngu phọ l'ẹkameka, iije; mu tụko ndu ọhogu ngu g'ẹphe ha
gbufu l'iphu ngu. Nta-a bẹ mu e-me ẹpha ngu g'ọ paa ẹka g'ẹpha ndu oke amadụ, e
nwegbaarụ lẹ mgboko.
9 Mu a-nụ ndibe mu, bụ Ízurẹlu alị ẹka phẹ. Mu a-dzabẹ phẹ g'oshi l'alị ono; k'ọphu
ẹphe e-buru l'alị ẹka phẹ. Ẹka ono te nwedu onye byaru l'a-chọbaa phẹ opfu ọzo.
Ọphu ndu ẹjo-iphe ta abyadụ emekpabaa phẹ ẹhu g'e shi emekpa phẹ iya lẹ mbụ
phọ;
10 mbụ g'e shi emekpa phẹ iya a-gbẹ teke ono, mu họtaru ndu-ikpe g'ẹphe dua ndibe
mu, bụ ndu Ízurẹlu ono. Ndu ọhogu ngu phẹ bẹ mu a-kapyabẹkota. Iphe ọzo, mu
epfuru ngu bụ lẹ Chipfu e-meru ngu ụlo.

11 Teke ndzụ ngu bvụerupho; mbụ ị -lapfuẹpho nna ngu phẹ; bẹ mu e-shi l'ụnwu
ngu họta onye a-nọ-chi ẹnya ngu; mbụ onye bụ nwa ngu gẹdegede. Mu emee g'alị-
eze iya ngụru angụru.
12 Ọ bụru onye ono bẹ a-kpụru mu ụlo. Mu emee g'aba-eze iya ngụru angụru jasụ
lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
13 Mu a-bụru nna iya; yẹbedua abụru nwa mu. Mu ta abyadụ e-wofu n-yemobu
mu l'ẹhu iya; ẹgube ono, mu wofuru iya l'ẹhu onye ono, vu ngu ụzo ono.
14 Tẹmanu; mu e-dobe iya g'ọ bụru onye-ishi l'ụlo mu; mẹ l'alị-eze mu jeye lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwaphọ g'aba-eze iya bẹ ee-me g'ọ ngụru angụru jasụ
lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.' "
15 Noo ya; Nétanu kọkotaru Dévidi iphe ono ẹgube e pfuru iya ya; mẹ g'ọ hụmaru
iya l'ọphulenya.

Dévidi epfu anụ Chileke
(2Sám 7:18-29)

16 Ọo ya bụ; eze, bụ Dévidi gbẹshi bahụ l'ime ụlo-ẹkwa Chileke je anọdu l'iphu
Chipfu bya asụ: "Gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu; ?bụ onye bẹ mu bụ? Tẹme; ?ọnu-ụlo
mu bụkwanu gụnu? kẹ g'i wolia mu je apfụbe l'ẹka ha l'eli ẹgube-a?
17 Ọphu ono atsụdu iya gụbe Chileke l'ẹnya; ị bya atụfua ọnu g'ọnulo onye-ozi ngu
a-dụ l'iphu yekọbefua ya. I wotaru mu mee mu bụru onye bụ iya bẹ ndiphe kachaa
apali eli; gụbe Chipfu, bụ Chileke?
18 ?Bụ gụnu ọzo bẹ mụbe Dévidi e-pfubaaru ngu l'ẹgube ùbvù ọwa-a, ị kwabẹru
mụbe onye-ozi ngu-a? Ị makọtaru gẹ mụbe onye-ozi ngu gbaru.
19 Gụbe Chipfu; i gudewaa iswi ẹhu onye-ozi ngu; waa g'ọ dụ ngu l'obu; meshia eze
iphe, hagbaa ẹgube-a; bya emee gẹ mu makọtaru eze iphe ọwa-a.
20 Ọ tọ dụdu onye dụ gẹ ngu; gụbe Chipfu; ọphu ọ dụdu Chileke ọzo, dụ nụ; gbahaa
gụbedua, mbụ ẹgube ono, anyi gude nchị anyi nụmawa iya ono.
21 ?Dẹnukpoo ndu ọzo, dụbaa gẹ ndu nkengu, bụ ndu Ízurẹlu; mbụ ọha lanụ lẹ
mgboko-a, gụbe Chileke jeru je agbafụta g'ẹphe bụru ndu nkengu; bya egude phẹ
mee g'a maru ẹpha ngu amaru; bya emee iphe, pagbaarụ ẹka; bya adụ biribiri l'iphu
ndu nkengu. Mbụ ndu ono, ị gbatarụ l'alị Ijiputu; tẹme ị chịkashikwaapho ọhamoha
ọzo l'iphu ndibe ngu ono?
22 I meru gẹ ndu nkengu, bụ ndu Ízurẹlu bụru ndu nkengu gẹdegede jasụwaroya;
tẹme gụbe Chipfu bya abụwaru Chileke phẹ.
23 "Gụbe Chipfu; mekwaa g'o keru; mbụ ukwe-iphe ono, i kweru l'ẹhu mụbe onye-
ozi ngu; mẹ l'ẹhu ọnu-ụlo mu ono. G'o rekwaa g'i pfuru jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
Mekwaa g'i pfuru;
24 g'o kekwaru; k'ọphu ẹpha ngu a-pa ẹka apaa jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Ọ
bụru teke ono bẹ ndiphe a-sụ lẹ gụbe Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; mbụ lẹ Chileke
kẹ Ízurẹlu bẹ bụ Chileke ndu Ízurẹlu eviya! Tẹme ọnu-ụlo mụbe onye-ozi ngu, bụ
Dévidi a-ngụkwarupho angụru l'iphu ngu.
25 "Ọo kẹle ọo gụbe Chileke mu bẹ goshiru mụbe onye-ozi ngu iphe-a sụ l'ii-me
g'ọnulo mu ngụru angụru; bẹ bụ iya meru g'o gude ọnu dụ mụbe onye-ozi ngu
k'anọdu epfu anụ ngu.
26 Gụbe Chipfu; ọo ngu bẹ bụ Chileke ọbu! I kweshiwaru mụbe onye-ozi ngu ukwe
iphe-ọma, dụgbaa ẹgube-a.
27 Nta-a bẹ ọ byaru adụ ngu ree g'ị gọru ọnu-ọma ọbu nụwaro ọnu-ụlo onye-ozi ngu;
k'ọphu ẹphe a-nọdu kwasẹru l'iphu ngu; noo kẹle ọo gụbe Chipfu bẹ gọru ọnu-ọma
nụ iya; o je l'abụru ọnu-ụlo, a gọru ọnu-ọma nụ jasụ l'ojejoje."

18

Ọgu, Dévidi lwụgbaberu
(2Sám 18:1-18)

1 E mechaa; Dévidi bya alwụ-kpee ndu Filisitayinu; mee ẹphe nọdu iya l'ẹka. Ọ
nata ndu Filisitayinu ono mkpụkpu Gatu; yẹle nwa mkpụkpu lẹ mkpụkpu, dụkota
iya nụ.
2 Dévidi bya alwụ-kpekwaaphọ ndu Mówabu; mee ẹphe nọdu iya l'ẹka; bya
atụkwapho ụtu anụ iya.
3 Dévidi bya alwụ-kpekwaphọ Hadadeza, bụ eze ndu Zoba; je akpaa lẹ mkpụkpu
Hamatu; lẹ teke o jeru g'o mee g'alị, nọru je akpaa l'ẹnyimu Yufurétisu lwakọta iya
l'ẹka.
4 Dévidi natarụ iya ụgbo-ịnya, dụ ụnu labọ l'ụkporo iri; bya anata iya ndu agba
l'ịnya, dụ ụnu iri l'ẹsaa l'ụkporo iri; bya anatakwa iya phọ ndu ojọgu o-je-l'ọkpa,
dụ ụkporo ụnu ugbo labọ l'ụnu iri. Dévidi tụko ịnya, anọduje alọkpu ụgbo-ịnya
gbubushikọta akwara azụ ọkpa; bya eworu ụkporo ise dobe.
5 Ndu Arámu, bu lẹ Damasụkosu byaẹpho g'ẹphe yetarụ eze ndu Zoba, bụ Hadadeza
ẹka; Dévidi gbua phẹ ụkporo ụnu ugbo labọ l'ụnu iri l'ise.
6 Dévidi bya emeta ọdu ndu ojọgu l'alị ndu Arámu kẹ Damasụkosu; harụ ndu ojọgu
iya chịta dobe iya. Ndu Arámu ono nọdu Dévidi l'ẹka; atụkwapho ụtu anụ iya. Chipfu
nọdu emejeẹpho gẹ Dévidi lwụ-kpee l'ẹkameka, o jekpọru.
7 Dévidi chịkoo iphe, ndu-ozi Hadadeza egbobeje gude ezeru onwophẹ ọphu e gude
mkpọla-ododo meshia chịlata lẹ Jierúsalẹmu.
8 Dévidi shikwaphọ lẹ mkpụkpu Tibuhatu; mẹ lẹ mkpụkpu Kunu, bụkota mkpụkpu,
dụ l'alị, Hadadeza bụ ishi iya; vukọo onyirubvu, ha shii. Ọ bụru iya bẹ Sólomọnu
mechaarụ gude mee eze iphe, eeyeje mini, nọ l'eze-ụlo Chileke; mẹ itso; mẹwaro
iphe ọzo, o gude onyirubvu meshia.
9 Tọbudu iya bụ; Towu, bụ eze ndu Hamatu nụmaepho lẹ Dévidi bẹ lwụ-
kpekọtawaru ndu ojọgu Hadadeza, bụ eze ndu Zoba;
10 o ye nwa iya nwoke, bụ Hadoramu g'o je ekele eze, bụ Dévidi ekele; jaa ya ajaja;
kẹle ọ lwụ-kperu Hadadeza. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ Hadadeza bẹ yẹle Towu
shi anọduje alwụ ọgu. Ọ bụru iphe, Hadoramu gude bya bụ ivu, e megbaaru lẹ
mkpọla-ododo; mẹ mkpọla-ọchaa; mẹ l'onyirubvu.
11 Eze, bụ Dévidi woru ivu ono dobechaaru Chipfu iche; ẹgube ono, o dobehawaru
mkpọla-ọchaa yẹle mkpọla-ododo, ọ natagbaaru ndu ọhozo phọ; mbụ ndu Edọmu;
mẹ ndu Mówabu; mẹ ndu Amọnu; mẹ ndu Filisitayinu; waa ndu Amalẹku.
12 Abishayi nwa Zeruya gburu ndu Edọmu ụkporo ụnu nemadzụ ugbo labọ l'ụnu
ụmadzu ise lẹ Nsụda Únú.
13 Ọ bya emeshia ọdu ndu ojọgu l'alị ndu Edọmu; chịta ndu ojọgu yekọta iya.
Ndu Edọmu l'ophu nọdukota Dévidi l'ẹka. Chipfu nọdu emeje gẹ Dévidi lwụ-kpee
l'ẹkameka, o jekpọru.
14 Ọo ya bụ; Dévidi bụru eze ndu Ízurẹlu l'ophu; ekperu ndu nkiya ono l'ophu ikpe
l'ụzo, dụ ree; mẹ l'ụzo, pfụru ọto.
15 Ọ bụru Jiowabu nwa Zeruya bẹ bụ onye-ishi ndu ojọgu. Jiehoshafatu nwa
Ahiludu bụru onye akwakọbeje iphe, meru ememe.
16 Zadọku nwa Ahitubu; yẹle Ahimẹleku* nwa Abyiyata bụru ndu-uke Chileke;
Shavụsha bụru onye edeje ẹkwo.
17 Benaya nwa Jiehoyada bụru onye-ishi ndu Kereti waa ndu Pẹleti, bụ ndu anọduje
eche eze nche. Ụnwu Dévidi unwoke bụru ndu-ishi, anọnyabeje yẹbe eze.

---

* **18:16 18:16** Ahimẹleku bẹ e kukwaruphọ Abimẹleku lẹ Vulugati waa l'ẹkwo ọzo, e deshiru l'opfu ndu Hiburu.

19

Ọgu, Dévidi yẹle ndu Amọnu lwụru
(2Sám 10:1-19)

1 A nọnyaa; Nahashi, bụ eze ndu Amọnu bya anwụhu. Nwa iya nwoke bya abụru
eze nọchia ẹnya iya.
2 Dévidi bya epfua sụ: "Mu e-meru Hanunu nwa Nahashi ree; ẹgube nna iya meru
mbẹdua." Ọo ya bụ; Dévidi zia ndu-ozi g'ẹphe je akpọru Hanunu iphu nna iya ono.
O be gẹ ndu-ozi Dévidi ono rwuru alị ndu Amọnu bya erwua ibe Hanunu g'ẹphe
kpọru iya iphu ono;
3 ndu-ishi ndu Amọnu sụ Hanunu: "?Ịiri l'ọo úbvú bẹ Dévidi akwabẹ nna ngu ẹgube
ono meru g'o gude o zia g'a bya akpọru ngu iphu nna ngu? ?Tọbudu iphe, ndu-ozi
iya ono byaru bụ g'ẹphe nwụa alị-a ngge; genwushia ya ẹhu; woru iya lwụa?"
4 Ọo ya bụ; Hanunu gudeshia ndu ono, Dévidi ziru ozi ono; kpụshia phẹ éjí-agba;
bya e -shi lẹ nhamụnha ike bukashịa uwe-mgbalanụ phẹ; nwufu phẹ ẹphe lashịa.
5 Tọbudu iya bụ; o nweru ndu tụgburu je epfuaru Dévidi g'e meru ndu ono; o zia
g'a gba phẹ ndzuta; kẹle e meru phẹ iphe-iphere shii. Eze zia sụ phẹ: "Unu nọdu lẹ
Jieriko jeye teke éjí-agba unu erwudzu; tẹme unu alwatashịwaro."
6 Ndu Amọnu bya amaẹrupho l'ẹphe eshiwaa tụkurubaa l'imi Dévidi; Hanunu mẹ
ndu Amọnu wota mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụnu talẹntu labọ l'ụkporo talẹntu iri
gude je ebuta ụgbo-ịnya; mẹ ndu agbajẹ ịnya l'alị Mesopotémiya; mẹ l'alị ndu Arámu-
Maka; mẹ l'alị ndu Arámu-Zoba.
7 Ẹphe je ebuta ụgbo-ịnya, dụ ụkporo ụnu ugbo ẹno; butafua eze ndu Maka yẹle
ndu ojọgu iya. Ẹphe bya adọru l'atatiphu mkpụkpu Medeba. Ndu kẹ Amọnu shigbaa
lẹ mkpụkpu phẹ gbakodzua fụta k'ọgu ono.
8 Anụma, Dévidi anụma iya; o zia Jiowabu yẹle ndu ojọgu iya g'ẹphe ha; ẹphe
jepfushia phẹ.
9 Ndu Amọnu wụfuta bya akpọo giriri k'ọgu l'iphu ẹka eeshije abahụ lẹ mkpụkpu
ono. Ndu eze phọ, byaru nụ phọ nọdu l'ọma ẹgu.
10 Jiowabu hụmaepho l'e gburu iya giriri iphu l'azụ k'ọgu ono; ọ họkoo ndu Ízurẹlu
ndu ọphu kachaa amaru k'ọgu chịru phẹ ye g'ẹphe kwabẹru ndu kẹ Arámu.
11 Ọ chịru ndu ọphuu dobe g'ẹphe nọdu nwune iya, bụ Abishayi l'ẹka kwabẹru ndu
kẹ Amọnu.
12 Jiowabu sụ: "Ọ -bụru lẹ ndu Arámu-a bẹ kariaharu mu ẹka; unu abya eyetaru
mu ẹka; teke ọ bụkwanu l'ọo ndu kẹ Amọnu bẹ kariaharu unu ẹka; anyi abya eyetaru
unu ẹka.
13 G'obu shihu unu ike; g'anyi lwụa ọgu ẹhu ndibe anyi gẹ ndu bụ mkparawa; mbụ
g'anyi lwụa ọgu l'iswi ẹhu mkpụkpu kẹ Chileke. Chipfu e-me-a iphe, dụ iya ree l'ẹnya
nkiya."
14 Ọo ya bụ; Jiowabu yẹle ndu nkiya tụko wụ-pfuahaa ndu Arámu k'ọgu ono; ẹphe
ye ọkpa l'ọso gbalaaharu iya agbala.
15 Ndu kẹ Amọnu hụmaepho lẹ ndu Arámu gbalarụ; ẹphebedua yefụa ọkpa l'ọso
nkephẹ gbalaaharu Abishayi, bụ nwune Jiowabu; gbaru gbaba l'ime mkpụkpu phẹ.
Ọo ya bụ; Jiowabu laphushia azụ lẹ Jierúsalẹmu.
16 Ndu Arámu hụmaepho lẹ ndu Ízurẹlu lwụ-kpewaru phẹ; ẹphe zia; e je
achịtakota ndu Arámu ndu ọphu nọ l'azụ ẹnyimu Yufurétisu. Ọ bụru Shofaku, bụ
onye-ishi ndu ojọgu Hadadeza bẹ edu phẹ nụ.
17 E pfuẹru iya phọ Dévidi; ọ kpakọo ndu Ízurẹlu l'ophu; ẹphe daa azụ ẹnyimu
Jiọ́danu jepfushia phẹ; je akpọo giriri g'ẹphe tsoo phẹ ọgu. Dévidi bya akpọchaa ndu
ojọgu iya ono giriri ono; ẹphe lẹ ndu Arámu ono wata ọgu.

18 Ndu Arámu ono gbaaru ndu Ízurẹlu ọso. Dévidi gbua ndu Arámu ono ụnu
unwoke iri l'ẹsaa l'ụmadzu ụkporo iri, bụ ndu egudeje ụgbo ịnya alwụ ọgu; waa
ndu ojọgu o-je-l'ọkpa, dụ ụkporo ụnu ise; gbukwaphọ Shofaku, bụ onye-ishi ndu
ojọgu phẹ.
19 Ọo ya bụ; ndu eze ono, ẹphe lẹ Hadadeza shi tụko nmagba bụru nanụ ono
hụmaepho lẹ ndu Ízurẹlu lwụ-kpewaru phẹ; ẹphe wupfu Dévidi; ẹphe l'iya doshia;
ẹphe nọdu iya l'ẹka. Ọphu ndu Arámu ejejebaẹduru eyeru ndu Amọnu ẹka ọzo.

20

Jiowabu alwụta mkpụkpu Raba
(2Sám 12:26-31)

1 Tọbudu iya bụ; apha -bvụepho, bụ teke ndu eze alụfuje jeshia ọgu; Jiowabu chịta
ndu ojọgu; ẹphe je alwụkota alị ndu Amọnu alwụlwu. Ẹphe jeshia mkpụkpu Raba
je ekephee ya. Dévidi nọdukporoo ya lẹ Jierúsalẹmu. Jiowabu tsoo ndu Raba ono
ọgu; mee ẹphe bụru mkpurupyata.
2 Dévidi kputa eze phẹ okpu-eze mkpọla ododo, o kpu l'ishi kpuru l'ishi nkiya. Ẹrwa
iya bụru talẹntu ophu. Ọ bụru mkpuma, vu oke aswa bẹ e gude mee ya ọna. Dévidi
kwatakwaphọ ọkwata, parụ ẹka lẹ mkpụkpu ono.
3 O rwukọo ndu mkpụkpu ono dobe g'ẹphe gude sọya jeahaa ozi; mẹ ọgu, e meru
l'ígwè; mẹ ogbunkụ. Ọ bụru ẹgube ono bẹ Dévidi mekọtaru mkpụkpu, nọkota l'alị
ndu Amọnu l'ophu. E mechaa; Dévidi yẹle ndu ojọgu iya l'ophu laphushia azụ lẹ
Jierúsalẹmu.

Ọgu ọzo, ndu Ízurẹlu
waa ndu Filisitayinu nọ
lwụgbabe
(2Sám 21:15-22)

4 Tọbudu iya bụ; e mechaa; ọgu daaru ẹphe lẹ ndu Filisitayinu lẹ mkpụkpu Geza.
Ọ bụru teke ono bẹ Sibekayi, bụ onye mkpụkpu Husha gburu Sipayi, bụ onye lanụ
l'eri Rafa. A kapyabẹ ndu Filisitayinu ẹnya.
5 Ọgu ọzo bya adaaru ẹphe lẹ ndu Filisitayinu. Ẹluhananu, bụ nwa Jiayi gbua
Lahumi, bụ nwune Golayatu, bụ onye Gatu; mbụ onye ono, igbidigbi arwa, o gude dụ
gẹ k'oshi, onye ekweje ẹkwa egudeje ekwe ẹkwa.
6 Ọgu ọzo bya adaa lẹ mkpụkpu Gatu. L'ẹka ono bẹ o nweru nwoke lanụ, haẹpho kẹ
kpikpirikpii. O fuchaaru mkpụshi-ẹka ishii ishii l'ẹka iya ẹphenebo; waa mkpụshi-
ọkpa ishii ishii l'ọkpa iya ẹphenebo. Mkpụshi-ẹka iya; mẹ k'ọkpa iya tụkoru dụ
ụkporo l'ẹno. Nwoke ono bụkwapho eri Rafa.
7 Nwoke ono bya awataẹpho akọ ndu Ízurẹlu ọnu; nwa nwune Dévidi, bụ Jionatanu
nwa Shimeya woru iya gbua.
8 Ndu ono shikọta l'eri Rafa, bụ onye mkpụkpu Gatu. Ọ bụru l'ẹka Dévidi yẹle
ndu-ozi iya bẹ ẹphe shikọta nwụshihu.

21

Dévidi agụ ndu Ízurẹlu ọgu
(2Sám 24:1-25)

1 Tọbudu iya bụ; Nsetanu gbẹshi gẹ ya mekata ndu Ízurẹlu; bya akpalia Dévidi g'ọ
gụa ndu Ízurẹlu ọgu.

2 Ọo ya bụ; Dévidi sụ Jiowabu mẹ ndu-ishi ndu ojọgu: “Unu je agụa ndu Ízurẹlu ọgu. Unu shi lẹ mkpụkpu Biye-Sheba gụa ya je akpaa lẹ mkpụkpu Danu. Unu -gụchae ya phọ; unu abya akaru mu; k'ọphu mu a-maru g'ẹphe ha.”
3 Jiowabu sụ: “Gẹ Chipfu mekwaa gẹ ndibe iya kabaa igwerigwe ugbo ụkporo ise e -me lẹ g'ẹphe ha nta-a. Ọle-a; gụbe nnajịuphu mu, bụ eze; ?ndu-a ta abụkotanu-a ndu-ozi ngu? ?Dẹnuhunu iphe, meru g'o gude gụbe nnajịuphu mu nọdu eme g'i mee ẹgube iphe ono? ?Bụ gụnu meru iphe, ọ bụ yẹbedua bẹ a-gbẹ meta iphe-ẹji kpube ndu Ízurẹlu?”
4 E mechaa; opfu eze dagbunaa kẹ Jiowabu. Ọo ya bụ; Jiowabu lụfu je atụko Ízurẹlu l'ophu jegbabẹkota; bya alwaphuta azụ lẹ Jierúsalẹmu.
5 Jiowabu bya akọoru Dévidi gẹ ndu ono, ọ gụru ọgu ono hakọtakpoo. Ndu Ízurẹlu l'ophu bẹ dụ ụkporo ụnu unwoke ugbo ụkporo ishii l'iri l'ẹsaa l'ụnu iri,* bụ ndu adụje ike paa ogu-echi. Ndu Jiuda dụ ụkporo ụnu unwoke ugbo ụkporo labọ l'iri l'ẹsato l'ụnu iri l'ise, bụkwapho ndu adụje ike paa ogu-echi.
6 Ọle ọ tọ gụkobeduru ipfu Lívayi; waa ipfu Benjiaminu l'ọgu ono; kẹle iphe ono, eze pfuru ono bẹ ta adụdu iya ree.
7 Iphe ono, ọ sụru g'e mee ono bụru iphe, dụ Chileke ẹji; ọo ya bụ; ọ nụa ndu Ízurẹlu aphụ.
8 Dévidi bya asụ Chileke: “Mu mewaru iphe-ẹji, parụ ẹka lẹ k'iphe-a, mu meru-a. Ọle mu arwọ ngu g'i wofunu ẹjo-iphe ono, mụbe onye-ozi ngu meru ono; kẹle ọo eswe bẹ mu meru ono.”
9 No iya; Chipfu pfuru nụ Gadu, bụ onye aphụjeru Dévidi ọphulenya sụ iya:
10 “Je asụ Dévidi lẹ Chipfu sụru-a: Ụzo iphe ẹto bẹ mu doberu ngu; g'ị hata nanụ, mu e-me ngu.”
11 Ọo ya bụ; Gadu bya ejepfu Dévidi je asụ iya: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Hata nanụ.
12 ?Ị hatarụ g'ọkpa-nri dụ apha ẹto? Tọo ?gẹ ndu ọhogu unu phẹ gude ọnwa ẹto mee unu umerekete; mbụ g'ẹphe gude ogu-echi gbushia unu? Tọo ?ị hatarụ ogu-echi kẹ Chipfu abalị ẹto, bụ iya bụ teke ẹjo iphe-ememe a-dụ l'alị-a; mbụ g'ojozi Chipfu tụkokpoepho mkpụkpu Ízurẹlu l'ophu mebyishia? Nta bụkwa g'i pfuaru mu iphe, mu e-je epfuaru onye ziru mu ozi ọbu.”
13 Dévidi bya asụ Gadu: “Mu nọakwa l'oke iphe-ẹhuka. Ọle ọ kakwa ree gẹ mu daba l'ẹka Chipfu; eme lẹ mu dabarụ nemadzụ l'ẹka; noo kẹle obu-imemini Chipfu pakpọru ẹka apaa.”
14 Ọo ya bụ; Chipfu lọru ẹjo iphe-ememe tụ ndu Ízurẹlu. Ndu nwụshihuru nụ dụ ụkporo ụnu nemadzụ ugbo ẹsato l'ụnu iri l'ise.
15 Chipfu zia ojozi-imigwe ono g'o je emebyishia Jierúsalẹmu. Ọle ojozi-imigwe ono mejeẹrupho g'o mebyishia Jierúsalẹmu; Chipfu hụma iya; o rwua ya l'ẹhu; mbụ ẹjo-iphe, dapfuru phẹ nụ ono. Ọ pfuaru ojozi-imigwe ono, egbushi ndu ono sụ iya: “Ọ dụwaa ree! Sephu ẹka ngu azụ parụ phẹ haa!” Teke ono bẹ ojozi Chipfu ono nọwaa l'ọma ẹka Ọnanu, bụ onye Jiebusu anọduje echishi ẹswa lẹ balị iya.
16 Dévidi bya apalia ẹnya imeli hụma ojozi Chipfu ono g'ọ pfụru lẹ mgbaka igwe yẹe alị; mịfuta ogu-echi mabẹ lẹ Jierúsalẹmu. Teke ono bẹ Dévidi yẹe ndu bụ ọgerenya tụkoru yegbaa uwe-aphụ; daa kpubechaa iphu l'alị.
17 Dévidi bya asụ Chileke: “Ọ kwa mbẹdua bẹ tụru ekemu g'a gụa ndu-a ọgu ono. Mbụ-a; ọo mbẹdua bẹ meru iphe-ẹji; mbụ l'ọo mbẹdua bẹ meru iphe, adụdu ree. ?Ụnwu atụru-a mehunuru ole? Jiko Chipfu, bụ Chileke mu; iphe, mu arwọ ngu bụ

* **21:5 21:5** Bụ iya bụ 1,100,000 lẹ mbekee.

g'ọ bụru mbẹdua waa ndibe nna mu bẹ ịi-da ẹjo ẹka l'ẹhu. Te kweshinu g'ẹjo-ẹhu-a dụru ndibe ngu!”

18 Tọbudu iya bụ; ojozi Chipfu ono sụ Gadu g'o je epfuaru Dévidi g'o je akpụaru Chipfu ọru-ngwẹja l'ọma ẹka ono, Ọnanu, bụ onye Jiebusu anọduje echishi ẹswa lẹ balị ono.

19 Ọo ya bụ; Dévidi tụgbua jeshia eme ẹgube ono, Gadu gude ẹpha Chipfu pfuaru iya ya ono.

20 Teke ono bẹ Ọnanu echishi witi; ọ bya aghakọbe hụma ojozi-imigwe ono; yẹle ụnwegirima iya ẹno, yẹle iya nọ tụko domichaa onwophẹ.

21 Dévidi bya ejepfushia Ọnanu; Ọnanu lee ẹnya bya ahụma Dévidi g'ooje abyapfuta iya; o shi l'ẹka oochi witi ono lụfuta; je ephozeta iphu l'alị l'atatiphu Dévidi.

22 Dévidi sụ Ọnanu: “Nụnu mu alị-a, bụ ẹka iichije balị-a gẹ mu kpụaru Chipfu ọru-ngwẹja; k'ọphu ẹjo iphe-ememe-a l'eme ndu-a l'e-buhu. Ree mu iya erere gẹ mu pfụ-dzua ngu ụgwo iya.”

23 Ọnanu sụ Dévidi: “Wota iya rọya. Gẹ gụbe nnajịuphu mu, bụ eze gudekpọe ya phọ mee iphe, dụ ngu ree. Mu a-nụ eswi, ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku ọbu. Mu anụ iphe, eegudeje echishi ẹswa l'ereshi g'ọ bụru nkụ; nụ witi g'e gude gwee ngwẹja-nri. Iphe ono g'ọ ha bẹ mu a-nụkota.”

24 Eze, bụ Dévidi sụ Ọnanu: “Waawakwa; mu a-pfụ-dzu aswa iya apfụ-dzu. Mu te ewotadu iphe, bụ iphe ngu nụ Chipfu. Ọphu mu egudedu iphe, adụdu iphe, o phuru mu egwe ngwẹja-akpọ-ọku.”

25 Ọo ya bụ; Dévidi pfụa Ọnanu mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ ụnu shẹkelu l'ụkporo shẹkelu iri g'ọ bụru ụgwo alị ono.

26 Dévidi bya akpụaru Chipfu ọru-ngwẹja l'ẹka ono; bya egwee ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ ngwẹja-ẹhu-guu l'eli iya; bya araku Chipfu; Chipfu shi l'imigwe gude ọku bya aza iya oku l'eli ọru-ngwẹja ono.

27 Tọbudu iya bụ; Chipfu karụ ojozi ono; g'ọ mị-phu ogu-echi ono azụ l'ọbo iya.

28 Teke ono; Dévidi bya ahụma lẹ Chipfu bẹ zarụ iya oku l'ẹka ono, Ọnanu, bụ onye Jiebusu echishije ẹswa lẹ balị ono; ọ nọdu l'ẹka ono gweshia ngwẹja.

29 Ishi iya bụ lẹ teke ono bẹ ụlo-ẹkwa Chipfu phọ, Mósisu meru l'echiẹgu phọ; yẹle ọru-ngwẹja ẹka eegweje ngwẹja-akpọ-ọku; bẹ bụkota l'ẹka aagwajẹ iphe lẹ mkpụkpu Gibiyọnu bẹ ọ nọkota.

30 Ọle Dévidi te ejeduru l'iphu ẹka ono g'ọ jịta Chileke; kẹle ọotsu ogu-echi ojozi Chipfu ono ebvu.

22

1 Tọbudu iya bụ; Dévidi sụ: “Ọo ẹka-a bẹ ụlo Chipfu, bụ Chileke a-dụ; ọ bụru l'ẹka-a bẹ ọru-ngwẹja a-dụkwapho; mbụ ẹka ndu Ízurẹlu a-nọduje egwe ngwẹja-akpọ-ọku.”

Aakwakọbe k'akpụ eze-ụlo Chileke

2 Ọo ya bụ; Dévidi tụa ekemu g'a chịkobe ndu bụ nlwamụlwa, nọ l'alị Ízurẹlu. Ọ bya eshi l'ime phẹ họta ndu a-nọdu akwachashị mkpuma g'ẹphe kwachaa mkpuma, ee-gude kpụa ụlo Chileke ono.

3 Ọ nụkwarupho mkpụrukpu-ígwè, dụ igwerigwe g'e gude kpụshia nggu, aa-kụpyabechaa lẹ mgbo ọnu-ọguzo; m'ọphu ee-gude jịgbabe iphe ajịgbabe; bya anụkwapho onyirubvu, dụ igwerigwe k'ọphu a ta amadụ g'ee-shi tụa ẹrwa iya.

4 Ọ bya anụ oshi sida, bụ agụta agụta; noo kẹle ndu Sayịdonu; mẹ ndu Taya bẹ vulataru Dévidi oshi sida, dụ igwerigwe.

5 Dévidi sụ: “Nwa mu Sólomọnu bẹ bụ nwatanshịi, adụdu iphe, ọ mawaru. Tẹme ụlo ọbu aa-kpụru Chipfu ọbu bẹ a-kwata paa ẹka apaa. Ụlo ọbu bẹ aa-nọdu atụ ọnu

iya; tẹme l'ọ dụ-dzuru ndiphe l'ophu biribiri. Ọo ya bụ lẹ mu a-kwakọbe ẹka iya akwakọbe.” Ọo ya bụ; Dévidi kwakọbe g'ee-gude kpụa ụlo ono; ọkpobe akwakọbe tẹme ọ nwụhuje.

6 Tọbudu iya bụ; o kua nwa iya, bụ Sólomọnu; tụaru iya ekemu sụ iya g'ọ kpụaru Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu ụlo.

7 Dévidi sụ Sólomọnu: “Nwa mu; o shi dụ mu l'obu gẹ mu kpụaru Chipfu, bụ Chileke mu ụlo.

8 Obenu lẹ Chipfu byaru epfuaru mu sụ: ‘I gbunukawaru ọchi; lwụwa ọgu, parụ ẹka apaa. Ọ tọ bụdu ngu a-kpụru mu ụlo. I gbunukawaru ọchi l'eliphe-a l'ẹnya nkemu.

9 Aa-nwụtaru ngu nwa nwoke. Nwata ọbu bẹ a-bụru onye emeje gẹ nchị dụ doo. L'oo-me gẹ yẹle ndu ọhogu iya mgburugburu zẹe jii. Ẹpha iya bẹ a-bụru Sólomọnu. Ọ bụru teke ọ bụ eze bẹ mu e-me gẹ nchị dụ ndu Ízurẹlu doo; ẹkameka adakọtaru phẹ jii.

10 Ọ bụru yẹbedua bẹ a-kpụru mu ụlo. Ọo-bụru nwa mu. Mbẹdua abụru nna iya. Mu emee g'abụbu ọ bụ eze lẹ Ízurẹlu ngụru angụru jasụru asụru.’

11 “Nwa mu; gẹ Chipfu swikwaru ngu eswiru; k'ọphu bụ l'ịi-kpụ ụlo Chipfu, bụ Chileke ngu ono kpụkota; ẹgube ono, o pfuru iya l'ẹhu ngu ono.

12 Ọo gẹ Chipfu nụ ngu ọriri; mee g'iphe doje ngu ẹnya; k'ọphu bụ lẹ teke o meru g'ike dụ ngu; g'ị bụru onye-ishi ndu Ízurẹlu; bẹ ịi-bụru onye a-nọduje eme ekemu Chipfu, bụ Chileke ngu ono.

13 Teke ono bụ; ọ -bụru l'ị nwụberu ẹnya eme iphe, ọ tụru ọkpa iya; mẹ omelalị ono, Chipfu karụ Mósisu gẹ ndu Ízurẹlu meje ono; bẹ iphe a-nọduepho ejehuru ngu. Shihukpọepho ike; shihu obu ike. Ta atsụkwa ebvu; ọphu ike abvụkwa ngu.

14 “Mu jeru iphe-ẹhuka gẹ mu e-shi dobe iphe, ee-gude mee k'ụlo Chipfu ono. Mu doberu mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ ụkporo ụnu talẹntu ugbo iri l'ẹbo l'ụnu talẹntu iri; bya edobe mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo ụnu talẹntu ugbo ụnu ẹto l'ụkporo labọ l'iri; bya akwatakpọo dobe onyirubvu; mẹ mkpụrukpu-ígwè, dụ shingushingu k'ọphu a ta atụkotadu ẹrwa iya atụtu. Mu dobekwarụpho oshi; bya edobe mkpuma. E -mechaa, l'ii-yekwabawa iya rọ iphe.

15 Ndu ozi bẹ i nweru nweru k'etsutsu iya. I nweru ndu akwachashị mkpuma; nweru ndu edoje ẹja ụlo; nweru ndu kapyịnta; mẹwaro ndu eme ọna l'ụzo, dụ iche iche;

16 ndu emeje ọna lẹ mkpọla-ododo nọ iya; mẹ ndu kẹ mkpọla-ọchaa; mẹ ndu k'onyirubvu; tẹme ndu kẹ mkpụrukpu-ígwè nọdukwa iya phọ. Ẹphe bụ agụta agụta. Gbalihu wata ozi ọbu. Gẹ Chipfu swikwaru ngu eswiru!”

17 Dévidi bya akakwarụpho ndu-ishi ndu Ízurẹlu l'ophu g'ẹphe yetarụ nwa iya, bụ Sólomọnu ẹka; sụ phẹ:

18 “?Chipfu, bụ Chileke unu ta anọnaa swiru unu tọo? ?To medụru gẹ nchị dụ unu doo l'ẹkameka tọo? O mewaru gẹ ndu bu l'alị-a lwakọta mu l'ẹka; tẹme a kapyabẹwa ndu alị-a ẹnya l'iphu Chipfu; mẹ l'ẹka ndu nkiya nọ.

19 Nta-a bụkwa g'unu gude ndzụ unu; mẹ obu unu chọo Chipfu, bụ Chileke unu. Unu wụ-lihu kpụa ẹka-dụ-nsọ kẹ Chipfu, bụ Chileke; k'ọphu aa-pata okpoko ọgbandzu Chipfu; mẹ ivu, dụ nsọ, bụ kẹ Chileke bya edobe l'ụlo ono, aa-kpụru Chipfu ono.”

23

Ozi, dụru ndu Lívayi

1 Dévidi kahụepho; nọwaa apha, dụ igwerigwe; o mee nwa iya, bụ Sólomọnu eze ndu Ízurẹlu.

2 Ọ bya ekukọbekwapho ndu-ishi ndu Ízurẹlu l'ophu; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu
Lívayi.
3 Ndu Lívayi, nọwaru e -shi l'ụkporo apha l'apha iri kwasẹru bẹ a gụkotaru ọgu.
Iphe, unwoke phẹ tụkoru dụ bụru ụkporo ụnu ugbo ẹno l'ụnu iri l'ise.
4 Dévidi sụ: "Ụkporo ụnu unwoke ugbo ẹto l'ime ndu ono bẹ a-nọdu eleta ẹnya
l'ozi, eeje l'ụlo Chipfu ono. Ụnu unwoke iri l'ise abụru ndu-ishi; mẹ ndu-ikpe.
5 Ụnu unwoke iri a-bụru ndu nche ọnu-ọguzo; ụnu unwoke iri ọzo; e gude ngwa-
ebvu, mu metaru g'e gudeje gụ ebvu ajaja; gude agụ ebvu aja Chipfu."
6 Dévidi bya ekee phẹ l'ọkpa l'ọkpa g'ẹphe dụ l'awa Lívayi, bụ iya bụ Geshọnu; mẹ
Kohatu; waa Merari.
7 Ndu ọphu eketarụ yeru ndu Geshọnu bụ: Ladanu; mẹ Shimeyi.
8 Ụnwu Ladanu bụ Jiehiyẹlu, bụ ọkpara; waa Zetamu; mẹ Jiowẹlu. Ẹto bẹ ẹphe
tụkoru dụ.
9 Ụnwu kẹ Shimeyi bụ Shelomotu; mẹ Haziyẹlu; mẹ Haranu. Ẹto bẹ ẹphe tụkoru
dụ. Ẹphe bụkotaru ndu-ishi l'ẹnya unuphu ibe Ladanu.
10 Ndu ọphu bụ eri Shimeyi bụ: Jiahatu; mẹ Zina; mẹ Jieyushi; mẹ Beraya. Ẹno bẹ
ẹphe tụkoru dụ.
11 Jiahatu bụ ọkpara; Ziza bụru otsota. Jieyushi waa Beraya bẹ ta nwụtaduru
unwoke igwerigwe; a gụa phẹ gẹ ndu ẹnya-unuphu lanụ.
12 Ụnwu Kohatu bụru: Amụramu; mẹ Izuha; mẹ Hẹburonu; mẹ Uzẹlu. Ẹno bẹ
ẹphe tụkoru dụ.
13 Ụnwu kẹ Amụramu bụ: Erọnu; mẹ Mósisu. Erọnu bẹ e doberu iche; mbụ
yẹbedua waa ụnwu iya g'ẹphe bụru ndu e-wojeru iphe, kakọta adụ nsọ dobe nsọ;
kpọje ụnwù-isẹnsu ọku l'iphu Chipfu jasụru asụru. Ọ bụru phẹ a-nọdu ejeru Chipfu
ozi; gude ẹpha iya agọ ọnu-ọma jasụ l'ojejoje.
14 A bya lẹ Mósisu, bụ onye kẹ Chileke bẹ a gụru ụnwu iya yeru ndu Lívayi.
15 Ụnwu Mósisu bụ: Geshọnu mẹ Eliyéza.
16 Ụnwu kẹ Geshọnu bụru: Shebẹlu, bụ ọkpara.
17 Ụnwu kẹ Eliyéza bụ: Rehabaya; yẹbedua bụ ọkpara. Eliyéza ta nwụtaeduru
nwa nwoke ọzo; ọle unwoke, Rehabaya nwụshiru dụkwanu igwerigwe shii.
18 Ụnwu kẹ Izuha bụ: Shelomotu, bụ iya bụ ọkpara.
19 Ụnwu kẹ Hẹburonu bụ: Jieraya, bụ ọkpara; Amaraya bụru otsota; Jiahaziyẹlu
bụru k'ẹto; Jiekameyamu bụru k'ẹno.
20 Ụnwu kẹ Uzẹlu bụ: Mayịka, bụ ọkpara; Ishaya bụru otsota.
21 Ụnwu kẹ Merari bụ: Mahuli waa Mushi. Ụnwu kẹ Mahuli bụru: Eleyaza waa
Kishi.
22 Eleyaza nwụhuru; ọphu ọ nwụtaduru unwoke. Ọo ụnwanyi bẹ ọ nwụshiru
kpoloko. Ọ bụru ụnwu Kishi, bụ abụbu phẹ bẹ lụkotaru phẹ nụ.
23 Ụnwu kẹ Mushi bụ: Mahuli; mẹ Eda; waa Jieremotu. Ẹto bẹ ẹphe tụkoru dụ.
24 Ndu ono bụkota eri Lívayi l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu phẹ. Ẹphe bụkota ndu-
ishi l'ẹnya-unuphu ibe nna phẹ; ẹgube e deru ẹpha phẹ l'ẹkwo; bya agụa phẹ ọgu
l'ẹhu l'ẹhu; mbụ ndu ono, nọwaru e -shi l'ụkporo apha kwasẹru; bya abụru ndu eje
ozi l'ụlo Chipfu ono.
25 Noo kẹle Dévidi bẹ pfuhawaru sụ: "Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu bẹ mewaru gẹ
nchị dụ ndibe mu doo; tẹme o buwaru lẹ Jierúsalẹmu g'oo-buru iya jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii.
26 Ọ tọ gbaẹduru gẹ ndu Lívayi vupheje ụlo-mkpu; mẹ iphe, e gude eje ozi l'ime
iya."
27 Ọ bụru opfu ikpazụ, Dévidi pfuru bẹ meru g'o gude a gụa ndu Lívayi ọgu e -shi
lẹ ndu nọwaru ụkporo apha kwasẹru.

Ozi, dụru ndu Lívayi l'ụlo Chipfu

28 Ozi, dụru ndu Lívayi bụ g'ẹphe yetajẹru ụnwu Erọnu ẹka l'ozi, eeje l'eze-ụlo
Chipfu; mbụ l'ọma-unuphu eze-ụlo ono; mẹ lẹ mkpuru, dụgbaa ya nụ; mẹkpoo
emecha iphemiphe, dụ nsọ emecha; mẹwaru ozi ọzo, eeje l'eze-ụlo Chileke ono.
29 Ozi ọzo, dụru phẹ nụ bụ kẹ buredi, eedobeje l'iphu Chileke; mẹ k'ukpokutu-nri,
eegudeje egwe ngwẹja-nri; mẹ k'ẹcha-mbekee, te ekoduru ekoko; mẹ k'eghe iphe
egheghe; mẹ k'iphe, bụkpoo iphe, aagwọje agwọgwo; mẹwaro atụ iphe atụtu; maru
ole, ọ dụ; mẹ g'ọ habe.
30 Ụtsugutsu bẹ ẹphe aa-pfụjeru ekele Chipfu ekele; aja iya ajaja. Ẹphe e-mejekwa
iya phọ nno l'ụzenyashi;
31 mẹkpoo teke e gwee ngwẹja-akpọ-ọku k'eswe-atụta-unme; mẹ k'ọnwa ò̩phúú;
mẹ k'ọbo-iphe, a tụru teke aabọje iya. Ẹphe a-nọduje eje ozi l'atatiphu Chipfu
tekenteke; mbụ ẹgube a tuburu phẹ g'ẹphe meje iya.
32 Ọo ya bụ l'ọo phẹ bẹ ọ dụ l'ẹka; mbụ ozi, eeje l'ụlo-ẹkwa-ndzukọ; mẹ k'ẹka-dụ-
nsọ; mbụ g'ẹphe yetajẹru ụnwunna phẹ, bụ ụnwu Erọnu ẹka l'ozi, dụ l'ụlo Chipfu
ono.

24

Ọgbo uke Chileke

1 Waa g'e gude keshia ụnwu Erọnu baa. Ụnwu Erọnu bụ: Nadabu; mẹ Abihu; mẹ
Eleyaza; waa Itama.
2 Nadabu yẹle Abihu bẹ vu nna phẹ ụzo nwụhu; ọphu ọ dụdu onye ọphu nwụtaru
nwa. Ọo ya bụ; Eleyaza yẹle Itama jeaha ozi ndu-uke Chileke.
3 Zadọku, bụ oshilọkpa Eleyaza; yẹle Ahimẹleku, bụ oshilọkpa Itama bẹ yetarụ
Dévidi ẹka kee phẹ g'ẹphe a-nọdugba eje ozi, dụru phẹ nụ.
4 L'oshilọkpa Eleyaza bẹ a ka enweru ndu-ishi eme l'oshilọkpa kẹ Itama. Waa g'ẹphe
gude keshia phẹ bụ ọwa: l'oshilọkpa kẹ Eleyaza bẹ e ketarụ ụmadzu iri l'ishii, bụgbaa
ndu-ishi l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu; bya eketa ụmadzu ẹsato, bụgbaa ndu-ishi
l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu l'eri kẹ Itama.
5 A tụru ido gude kee phẹ; ẹphe harụ ẹnya nhamụnha; noo kẹle ọo g'e nweru
ndu-ishi ozi ẹka-dụ-nsọ; mẹ ndu-ishi ozi Chileke l'oshilọkpa Eleyaza bụ g'e nweru iya
l'oshilọkpa kẹ Itama.
6 Onye edeje ẹkwo, bụ Shemaya; nwa Netanẹlu; mbụ onye Lívayi bẹ nọ l'iphu eze
deshia ẹpha phẹ; mẹ l'iphu ndu-ishi, bụ Zadọku, bụ onye uke Chileke; mẹ Ahimẹleku,
bụ nwa Abyiyata; mẹ l'iphu ndu-ishi ẹnya-unuphu ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi. E
vuru ụzo họta ẹnya-unuphu lanụ l'eri Eleyaza; bya agbẹ teke ono họta ẹnya-unuphu
lanụ l'eri Itama.
7 A tụru ido kẹ mbụ; ọ daaru Jiehoyaribu; a tụa ido k'ẹbo; ọ daaru Jiedaya.
8 Ido k'ẹto daaru Harimu; ido k'ẹno daaru Seyorimu;
9 k'ise daaru Malukayijia; k'ishii daaru Mijiaminu.
10 Ido k'ẹsaa daaru Hakọzu; k'ẹsato daaru Abáyijia;
11 kẹ tete daaru Jieshuwa; k'iri daaru Shekanaya;
12 k'iri lẹ nanụ daaru Ẹliyashibu; k'iri l'ẹbo daaru Jiakimu;
13 k'iri l'ẹto daaru Hupa; k'iri l'ẹno daaru Jieshebeyabu;
14 k'iri l'ise daaru Biliga; k'iri l'ishii daaru Ima;
15 k'iri l'ẹsaa daaru Heziru; k'iri l'ẹsato daaru Hapizezu;
16 k'iri lẹ tete daaru Petahaya; k'ụkporo daaru Jiehezekẹlu;
17 k'ụkporo lẹ nanụ daaru Jiakinu; k'ụkporo l'ẹbo daaru Gamulu;
18 k'ụkporo l'ẹto daaru Delaya; k'ụkporo l'ẹno daaru Mazaya.

19 Noo g'e gude gbaa phẹ g'ẹphe jeje ozi bụ ono lẹ teke ẹphe bahụru l'ụlo Chipfu; ẹgube ono, ocheoroke phẹ, bụ Erọnu tụru phẹ ẹka iya, bụ iya bụ gẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu tụru iya ya l'ekemu.
20 A bya l'eri Lívayi ndu ọphu phọduru nụ:
L'ụnwu Amụramu bẹ a họtaru Shubẹlu; l'ụnwu kẹ Shubẹlu bụru Jiehudeya.
21 A bya l'eri kẹ Rehabiya; onye shi l'ụnwu Rehabaya bụ Ishaya, bụ ọkpara.
22 Onye shi l'eri kẹ Izuha bụ Shelomotu; onye shi l'ụnwu Shelomotu bụru Jiahatu.
23 L'eri Hẹburonu bụ Jieraya, bụ iya bụ ọkpara; Amaraya bụru otsota; Jiahaziyẹlu bụru onye k'ẹto; Jiekameyamu bụru k'ẹno.
24 L'eri kẹ Uzẹlu bụ Mayịka; onye shi l'ụnwu Mayịka bụru Shamiru.
25 Nwune Mayịka kẹ nwoke bụ Ishaya. Onye shi l'ụnwu Ishaya bụru Zekaraya.
26 L'ụnwu kẹ Merari bẹ bụ Mahuli waa Mushi. A họta Beno; nwa Jiazaya.
27 L'eri kẹ Merari bẹ ndu shi l'ụnwu Jiazaya bụ: Beno; mẹ Shohamu; mẹ Zaku; mẹ Ibiri.
28 L'eri Mahuli bụ Eleyaza. Eleyaza ta anwụtaduru unwoke.
29 A bya l'eri Kishi bẹ bụ nwa Kishi, bụ Jierahụmelu.
30 L'ụnwu kẹ Mushi bụru Mahuli; mẹ Eda; waa Jierimotu.
Ndu ono bụkota eri Lívayi l'ẹnya-unuphu phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ.
31 Ẹphebedua bẹ tụkwarupho ido; ẹgube ono, ụnwunna phẹ, bụ oshiḷọkpa Erọnu tụru phọ. Ẹphe nọ l'iphu eze, bụ Dévidi; mẹ l'iphu Zadọku; mẹ Ahimẹleku; mẹ l'iphu ndu-ishi ẹnya-unuphu ndu-uke Chileke; mẹ kẹ ndu Lívayi tụa ido ono. Ọ bụru g'e meru ẹnya-unuphu ụnwunna phẹ k'ọgerenya bụ g'e meru ndu ọphu bụ nwata.

25

Ndu agụje ebvu

1 Dévidi yẹle ndu-ishi ndu ojọgu tụko shi l'ụnwu Asafu; mẹ Hemanu; mẹ Jiedutunu họta ndu e-gudeje ogumogu; mẹ une; mẹ ogelenda epfuchiru Chileke. Waa ẹpha ndu eje ozi ono bụ ọwa:
2 L'ụnwu kẹ Asafu bụ: Zaku; mẹ Jiósẹfu; mẹ Netanaya; mẹ Asharela. Ụnwu Asafu ono bẹ bụ Asafu bụ onye anọduje egoshi phẹ iphe, ẹphe e-me. Asafụ l'onwiya bụru eze bẹ ọ nọ l'ẹka epfuchiru Chileke.
3 A bya lẹ Jiedutunu; ndu ọphu shi l'ụnwu iya bụ: Gedalaya; mẹ Zeri; mẹ Jieshaya; mẹ Shimeyi; mẹ Hashabaya; mẹ Matitaya. Ẹphe dụ ụmadzu ishii. Ọ bụru nna phẹ, bụ Jiedutunu bẹ bụ onye ẹphe nọ l'ẹka egudeje ogumogu agụ ebvu ekele; mẹ ebvu ajaja; shi nno epfuchiru Chipfu.
4 A bya l'ụnwu Hemanu; ndu ọphu shi l'ụnwu iya bụru: Bukaya; mẹ Matanaya; mẹ Uzẹlu; mẹ Shebẹlu; mẹ Jierimotu; mẹ Hananaya; mẹ Hanani; mẹ Ẹliyata; mẹ Gidaliti; mẹ Romamiti-Eza; mẹ Jioshubekasha; mẹ Maloti; mẹ Hotiru; mẹ Mahaziyotu.
5 Ndu ono g'ẹphe ha bụkota ụnwu Hemanu, bụ onye aphụjeru eze ọphulenya. Ọ bụru shita l'ukwe, Chileke kweru iya bẹ o shi nwụshia phẹ; k'ọphu oo-shi nno bụru onye ike dụ. Chileke bẹ nụru Hemanu nwa nwoke iri l'ẹno; waa ụnwada ẹto.
6 G'ẹphe ha shi nọdukota nna phẹ l'ẹka. Ọ bụru iya egoshije phẹ ebvu, ẹphe a-nọdu agụ l'ụlo Chipfu. Ẹphe egudeje ogelenda; mẹ une; mẹ ogumogu agụ ebvu ono l'ụlo Chileke. Asafu; mẹ Jiedutunu; mẹ Hemanu bẹ shi nọdukota l'ẹka eze; eme iphe, ọ sụru g'ẹphe mee.
7 Iphe, ẹphe dụkota; mbụ ndu agụje ebvu ono bẹ bụ ụkporo iri l'ẹno l'ụmadzu ẹsato. Ẹphe bụkota ndu e ziru k'ebvu ono ezizi; bya abụru ndu k'ebvu, aagụru Chipfu doru ẹnya.
8 Ẹphe tụru ido l'ẹhu l'ẹhu gude haa ozi phẹ; mbụ ẹgirima mẹ ọgerenya; mẹ onye ezi iphe; mẹ ndu ọphu eezi iya ezizi.

9 Ido kẹ mbụ bẹ a tụru Asafu; ọ daaru Jiósẹfu;
k'ẹbo daaru Gedalaya. Yẹbedua mẹ ụnwunna iya; waa ụnwu iya bẹ dụ iri l'ẹbo.
10 K'ẹto daaru Zaku; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
11 Ido k'ẹno daaru Izuri; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
12 K'ise daaru Netanaya; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
13 K'ishii daaru Bukaya; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
14 K'ẹsaa daaru Jiesharela; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
15 K'ẹsato daaru Jieshaya; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
16 Kẹ tete daaru Matanaya; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
17 K'iri daaru Shimeyi; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
18 K'iri lẹ nanụ daaru Azarẹlu; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
19 K'iri l'ẹbo daaru Hashabaya; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
20 K'iri l'ẹto daaru Shubẹlu; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
21 K'iri l'ẹno daaru Matitaya; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
22 K'iri l'ise daaru Jieremotu; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
23 K'iri l'ishii daaru Hananaya; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
24 K'iri l'ẹsaa daaru Jioshubekasha; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
25 K'iri l'ẹsato daaru Hanani; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
26 K'iri lẹ tete bẹ daru Maloti; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
27 K'ụkporo daaru Ẹliyata; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
28 K'ụkporo lẹ nanụ daaru Hotiru; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
29 K'ụkporo l'ẹbo bẹ daru Gidaliti; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
30 K'ụkporo l'ẹto daaru Mahaziyotu; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.
31 K'ụkporo l'ẹno bẹ daru Romamiti-Eza; yẹle ụnwu iya; mẹ ụnwunna iya. Ẹphe dụ iri l'ẹbo.

26

Ndu nche ọnu-abata eze-ụlo Chileke

1 G'e gude keshia ndu eche ọnu-abata nche bẹ bụ:
Ndu shi l'eri Kora bụ Meshelemaya, bụ nwa Kore, bụ oshilọkpa Asafu.
2 Meshelemaya bẹ nwụshiru unwoke: Zekaraya bụ ọkpara iya; Jiediyẹlu bụru otsota; Zebadaya bụru onye k'ẹto; Jiatuniyẹlu bụru onye k'ẹno;
3 Elamu bụru onye k'ise; Jiehohananu bụru onye k'ishii; Eliyowenayi bụru onye k'ẹsaa.
4 Óbẹdu-Edọmu nwụshikwarupho unwoke: Shemaya bụ ọkpara; Jiehozabadu bụru otsota; Jiowa bụru onye k'ẹto; Saka bụru onye k'ẹno; Netanẹlu bụru onye k'ise;
5 Amiyẹlu bụru onye k'ishii; Isaka bụru onye k'ẹsaa; Peyuletayi bụru onye k'ẹsato; noo kẹle Chileke gọru ọnu-ọma nụ Óbẹdu-Edọmu.
6 Nwa Óbẹdu-Edọmu, bụ Shemaya bẹ nwụshikwarupho unwoke, bụgbaa ndu-ishi l'ẹnya-unuphu nna phẹ; kẹle ẹphe bụchaa ndu tsụru lẹ nwoke.
7 Ụnwu Shemaya bụ: Otuni; mẹ Refayẹlu; mẹ Óbẹdu; mẹ Ẹluzabadu. Ụnwunna phẹ, bụ Elihu; mẹ Semakaya bẹ bụkwapho ndu tsụru lẹ nwoke.
8 Ndu ono g'ẹphe ha bẹ bụkota oshilọkpa Óbẹdu-Edọmu. Ẹphe l'ụnwu phẹ mẹ ụnwunna phẹ bụkota ndu tsụru lẹ nwoke; nweru ike k'eje ozi ono. Ẹphe dụ ụkporo ẹto l'ụmadzu labọ; mbụ oshilọkpa Óbẹdu-Edọmu ono.

9 Meshelemaya bẹ nweru ụnwu; nweru ụnwunna, tsụgbaaru lẹ nwoke. Iri l'ẹsato
bẹ ẹphe kpakọta dụ.
10 Hosa, bụ oshilọkpa Merari bẹ nwụshiru ụnwu. Shimiri bụ ọkpara. Ọ tọ bụdu
yẹbedua bụ ọkpara gẹdegede; ọle nna iya wotaru iya mee ọkpara.
11 Hilikaya bụ otsota; Tebalaya bụru k'ẹto; Zekaraya bụru k'ẹno. Ụnwu Hosa g'ẹphe
ha; mẹ ụnwunna iya bẹ tụkoru dụ iri l'ẹto.
12 Ndu nche ọnu-abata ono bẹ e keshigbaaru lẹ gẹ ndu-ishi phẹ dụ. Ẹphe
nwegbaarụ ozi, ẹphe eje l'ụlo Chipfu ẹgube ono ụnwunna phẹ nweru ono.
13 Ẹphe tụa ido l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu gude keshia ọnu-abata ono; mbụ
onye upfu mẹ onye nta.
14 Ido, a tụru lẹ k'ọnu-abata ọphu nọ laaru ụzo ẹnyanwu-awawa bẹ daru
Shelemaya. A bya atụaru nwa iya, bụ Zekaraya ido; ọ daaru iya; mbụ k'ọnu-abata
ọphu nọ l'ụzo isheli. Zekaraya bụ onye mgbazi, nweru egomunggo.
15 Óbẹdu-Edọmu bẹ nkiya daru l'ọnu-abata ọphu nọ l'ụzo ndọhali. Ọ bụru ụnwu
iya bẹ ido k'ụlo, aakwakọbeje iphe daru.
16 Shupimu yẹle Hosa bẹ bụ ido k'ọnu-abata ọphu nọ chebe ụzo ẹnyanwu-arịba
bẹ daru phẹ nụ; yẹle ọguzo Shalẹketu, nọ l'agụga gborororo ụzo imeli. Nche ono bẹ a
gbaru agbagba.
17 L'ọguzo k'ụzo ẹnyanwu-awawa bẹ ndu Lívayi adụje ishii eche lẹ mbọku. L'ụzo
isheli bẹ ẹphe adụje ẹno lẹ mbọku; bya adụje ẹno l'ụzo ndọhali lẹ mbọku; bya adụje
ẹbo ẹbo l'ụlo, aakwakọbeje iphe.
18 A bya l'ọma-unuphu ono, ibiya ọphu nọ chebe ụzo ẹnyanwu-arịba bẹ aadụje
ẹno lẹ gborororo; dụ ẹbo eche ọma-unuphu ono gẹdegede.
19 Noo g'e kekashịru ndu nche ọnu-abata ono bụ ono; mbụ oshilọkpa Kora waa
Merari.

Ụlo ẹku k'ụlo Chileke

20 Ụlo ẹku k'ụlo Chileke bụ ndu Lívayi ibe phẹ bẹ ọ dụ l'ẹka; mẹ ụlo ẹku k'ẹka
aakwakọbeje iphe, e doberu nsọ. Onye bụ ishi phẹ bụru Ahayịjia.
21 A bya l'eri Ladanu; mbụ oshilọkpa Geshọnu ono, ndu ọphu shi l'eri Ladanu; mbụ
ndu bụgbaa ishi l'ẹnya-unuphu Ladanu, bụ onye Geshọnu bẹ bụ Jiehiyeli.
22 Jiehiyeli bụ nna Zetamu. Nwune Zetamu bụru Jiowẹlu. Ọo phẹ bẹ ẹku k'ụlo
Chipfu dụ l'ẹka.
23 A bya l'eri Amụramu; mẹ eri Izuha; mẹ eri Hẹburonu; mẹ eri Uzẹlu bụ:
24 Shebẹlu bẹ bụ onye-ishi ẹku k'eze-ụlo Chileke ono. Ọ bụ oshilọkpa Geshọnu, bụ
nwa Mósisu.
25 A bya l'ụnwunna iya, bụ eri Eliyéza: Eliyéza bụ nna Rehabaya; Rehabaya bụru
nna Jieshaya; Jieshaya bụru nna Jióramu; Jióramu bụru nna Zikiri; Zikiri bụru nna
Shelomotu.
26 Ọ bụru Shelomotu yẹle ụnwunna iya bẹ ọ dụ l'ẹka; mbụ ẹka ono, aakwakọbeje
iphe, e doberu nsọ; mbụ iphe, eze, bụ Dévidi; mẹ ndu-ishi ẹnya-unuphu ibe nna phẹ;
mẹ ndu-ishi ụnu ndu ojọgu labọ l'ụkporo iri; mẹ ndu-ishi ndu ojọgu ụkporo ise; mẹ
ndu-ishi ndu ojọgu ọzo doberu nsọ.
27 Iphe, ẹphe gwetarụ l'ọgu bẹ ẹphe harụ dobe nsọ g'e gude mekwaa ụlo Chipfu
ono.
28 Iphe, bụkpoo iphe, ẹphe doberu nsọ; mbụ Sámẹlu, bụ onye aphụje ọphulenya;
waa Sọlu; nwa Kishi; waa Ábụna nwa Nẹru; wafụa Jiowabu; nwa Zeruya; bẹ bụ
Shelomotu; yẹle ụnwunna iya bẹ eletakọta iya ẹnya.

Ndu e yeru l'ishi

29 E shi l'eri Izuha tụa Kenanaya; yẹle ụnwu iya ẹka g'ẹphe bụru ndu a-nọdu eje ozi,
abụdu l'eze-ụlo Chileke. A tụru phẹ ẹka g'ẹphe bụru ndu-ishi ozi waa ndu ọgbo-ikpe
kẹ Ízurẹlu.
30 E shi l'eri Hẹburonu họta Hashabaya; yẹle ụnwunna iya g'ẹphe bụru ndu eleta
ndu Ízurẹlu ẹnya; l'ụzo ẹnyanwu-arịba ẹnyimu Jiọ́danu lẹ k'iphe, bụkpoo ozi, e jeru
Chipfu; mẹ ozi, eejeru eze. Ẹphe dụ ụnu unwoke ẹno l'ụkporo ise; bụkotaru ndu
tsụru lẹ nwoke.
31 Ọ bụru Jieraya bẹ bụ onye-ishi l'eri Hẹburonu, bụ iya bụ g'e deru iya l'ẹkwo,
e deshiru g'e shiru nwụa phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ. L'apha, kwe Dévidi ụkporo apha
labọ e -shi teke o beberu bya abụru eze; bẹ ọ gụ-vuru l'ẹkwo l'o nweru ndu shi l'eri
ono, bụ ndu tsụru lẹ nwoke, bu lẹ mkpụkpu Jiaza l'alị Giladu.
32 Eze, bụ Dévidi bya ahọta Jieraya yẹle ụnwunna iya g'ẹphe bụru ndu-ishi, eleta
ipfu Rúbẹnu ẹnya; mẹ ipfu Gadu; mẹ nkeru-ẹbo ipfu Manásẹ; l'iphe, eeme l'ụzo kẹ
Chileke; mẹ iphe, eeme l'opfu ẹhu eze. Ẹphe dụ ụnu unwoke ishii l'ụkporo iri l'ise;
bụkotaru ndu tsụgbaaru lẹ nwoke; bya abụcharu ndu-ishi l'ẹnya-unuphu ibe nna
phẹ.

27

Ndu ojọgu

1 Ọwaa bụ ẹpha ndu Ízurẹlu; mbụ ndu-ishi l'ẹnya-unuphu; mẹ ndu-ishi ụnu ndu
ojọgu labọ l'ụkporo iri iri; mẹ ndu-ishi ndu ojọgu ụkporo ise ise; mẹ ndu-ishi, bụ ndu
ejeru eze ozi lẹ k'iphe, lakpọoru lẹ k'ibiya ọphu e ketarụ phẹ ye. Ọobujeru ndu ọphu
eje ejeje; ndu ọphu alwa alwalwa l'ọnwa l'ọnwa jeye apha asụgba ishi. A gbachaaru
phẹ ụnu ụkporo ẹto ẹto.
2 Onye-ishi ndu ojọgu ivuzọ; mbụ ndu k'ọnwa kẹ mbụ bẹ bụ Jiashobamu nwa
Zabudẹlu. Ndu e keru yeru iya dụ ụnu ugbo ụkporo ẹto.
3 Jiashobeyamu bẹ shi l'eri Pẹ́rezu. Ọ bụru iya bụ onye-ishi ndu-ishi ojọgu l'ọnwa
k'ivuzọ.
4 Onye-ishi ndu ojọgu k'ẹbo mbụ ndu k'ọnwa k'ẹbo bẹ bụ Dodayi, bụ onye shi l'eri
Ahowa. Mikulotu bẹ yịkwapho lẹ ndu-ishi. Ndu nkiya bẹ dụkwapho ụnu ụkporo ẹto.
5 Onye-ishi ndu ojọgu k'ẹto; mbụ ndu k'ọnwa k'ẹto bẹ bụ Benaya; nwa Jiehoyada,
bụ onye uke Chileke. Ndu nkiya bẹ dụ ụnu ụkporo ẹto.
6 Ọo yẹbedua bụ Benaya ono, yị lẹ ndu ojọgu ụkporo l'iri phọ; bụru iya bụ onye-
ishi ndu ojọgu ụkporo l'iri ono. Nwa iya, bụ Amizabadu bẹ bụ ishi lẹ ndu ojọgu, e
keru yeru iya ono.
7 Onye-ishi ndu ojọgu kẹ ẹno; mbụ ndu k'ọnwa k'ẹno bẹ bụ Asahẹlu, nwune
Jiowabu. Nwa iya, bụ Zebadaya bẹ mecharu bụru onye-ishi l'ọzo iya. Ndu nkiya
bẹ dụ ụnu ụkporo ẹto.
8 Onye-ishi ndu ojọgu k'ise; mbụ ndu k'ọnwa k'ise bẹ bụ Shamuhutu, bu onye eri
Izura. Ndibe nkiya bẹ dụ ụnu ụkporo ẹto.
9 Onye-ishi ndu ojọgu k'ishii; mbụ ndu k'ọnwa k'ishii bẹ bụ Ira; nwa Ikeshi, bụ onye
eri Tekowa. Ndibe nkiya bẹ dụ ụnu ụkporo ẹto.
10 Onye-ishi ndu ojọgu kẹ ẹsaa; mbụ ndu k'ọnwa k'ẹsaa bẹ bụ Hẹlezu, bu onye shi
l'eri Pelọnu; mbụ onye ipfu Ifuremu. Ndibe nkiya bẹ dụ ụnu ụkporo ẹto.
11 Onye-ishi ndu ojọgu k'ẹsato; mbụ ndu k'ọnwa k'ẹsato bẹ bụ Sibekayi, bụ onye
eri Husha; mbụ onye shi l'eri Zera. Ndibe nkiya bẹ dụ ụnu ụkporo ẹto.
12 Onye-ishi ndu ojọgu kẹ tete; mbụ ndu k'ọnwa kẹ tete bẹ bụ Abiyeza kẹ Anatọtu;
onye ipfu Benjiaminu. Ndibe nkiya bẹ dụ ụnu ụkporo ẹto.

13 Onye-ishi ndu ojọgu k'iri; mbụ ndu k'ọnwa k'iri bẹ bụ Maharayi kẹ Netofa; onye shi l'eri Zera. Ndibe nkiya bẹ dụ ụnu ụkporo ẹto.
14 Onye-ishi ndu ojọgu k'iri lẹ nanụ; mbụ ndu k'ọnwa k'iri lẹ nanụ bẹ bụ Benaya kẹ Piratọnu; onye ọkpa-ipfu Ifuremu. Ndibe nkiya bẹ dụ ụnu ụkporo ẹto.
15 Onye-ishi ndu ojọgu k'iri l'ẹbo; mbụ ndu k'ọnwa k'iri l'ẹbo bẹ bụ Hẹludayi kẹ Netofa; onye shi l'eri Ọtuniyelu. Ndibe nkiya bẹ dụ ụkporo ẹto.

Ndu bụgbaa ndu-ishi l'ọkpa-ipfu ndu Ízurẹlu

16 Ndu bụgbaa ndu-ishi l'ọkpa-ipfu ndu Ízurẹlu bụ ọwana:
Onye bụ ishi l'ọkpa-ipfu Rúbẹnu bẹ bụ Eliyéza nwa Zikiri.
Onye bụ ishi l'ọkpa-ipfu Simiyọnu bụru Shefataya nwa Maka.
17 Onye bụ ishi l'ọkpa-ipfu Lívayi bẹ bụ Hashabaya nwa Kemẹlu.
Onye bụ ishi l'ọkpa-ipfu Erọnu bụru Zadọku.
18 Onye bụ ishi l'ọkpa-ipfu Jiuda bẹ bụ Elihu, bụ nwune Dévidi.
Onye bụ ishi l'ọkpa-ipfu Isaka bụru Omuri nwa Mayịkelu.
19 Onye bụ ishi l'ọkpa-ipfu Zebulọnu bẹ bụ Ishimaya nwa Obedaya.
Onye bụ ishi l'ọkpa-ipfu Nafụtali bụru Jierimotu nwa Azuriyẹlu.
20 Onye bụ ishi l'ọkpa-ipfu Ifuremu bụ Hosiya nwa Azazaya.
Onye bụ ishi lẹ nkeru-ẹbo ọkpa-ipfu Manásẹ bụru Jiowẹlu nwa Pedaya.
21 Onye bụ ishi kẹ nkeru-ẹbo ọkpa-ipfu Manásẹ ọphu bu l'alị Giladu bẹ bụ Ido nwa Zekaraya.
Onye bụ onye-ishi l'ọkpa-ipfu Benjiaminu bụru Jiasiyẹlu nwa Ábụna.
22 Onye bụ ishi l'ipfu Danu bẹ bụ Azarẹlu nwa Jierohamu.
Noo ndu-ishi l'ọkpa-ipfu ndu Ízurẹlu bụ ono.
23 Dévidi bẹ ta agụduru ndu ọphu nọwaru ụkporo apha; ọzoo ndu ọphu teke erwudu iya nụ; kẹle Chipfu bẹ kweru ukwe lẹ ya e-me gẹ ndu Ízurẹlu habe igwerigwe gẹ kpokpode, nọ l'igwe.
24 Jiowabu; nwa Zeruya bẹ watarụ agụ ọgu ono; ọphu ọ tọ gụfuduru iya l'ishi. Ọ bụru k'ọgu, a gụru ono bẹ Chipfu gude tukoshi ndu Ízurẹlu oke ẹhu-eghu iya. Ọphu e te deẹduru ọgu ono l'ẹkwo, e deshiru iphe, e meru lẹ teke Dévidi bụ eze.

Ndu-ishi ibe eze

25 Onye bụ ishi l'ụlo, eze akwakọbeje ẹku iya bẹ bụ Azụmavetu; nwa Adiyẹlu. Onye bụ ishi ụlo, aakwakọbeje ẹku k'alị ono bụru Jionatanu; nwa Uzáya; mbụ ụlo ẹku, dụ lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu; mẹ lẹ mkpụkpu kẹ nshịi; mẹkpoo l'ụlo-eli l'ụlo-eli.
26 Onye-ishi ndu eje ozi ẹgu, bụ iya bụ ndu akọ opfu bụru Ezuri; nwa Kelubu.
27 Onye bụ ishi opfu-vayịnu bẹ bụ Shimeyi kẹ mkpụkpu Rama.
Onye bụ ishi, k'emefụta mẹe l'opfu-vayịnu; mẹ k'ẹka aakwakọbeje iya bụru Zabudi kẹ mkpụkpu Shifamu.
28 Onye-ishi, k'oshi olivu; mẹ oshi sịkamo, nọ l'alị ọkpa úbvú, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba dụ l'ẹka bẹ bụ Belu-Hananu kẹ mkpụkpu Geda.
Onye bụ ishi, l'ẹka eedobeje manụ bụru Jiowashi.
29 Onye-ishi, eleta ẹnya l'ẹku, ata nri l'alị Sharọnu bẹ bụ Shiturayi, bụ onye shi Sharọnu.
Onye bụ ishi, eleta ẹnya l'ẹku ọphu nọ lẹ nsụda nsụda bụru Shafatu; nwa Adụlayi.
30 Onye bụ ishi, eleta k'ịnya-kamẹlu bẹ bụ Obilu, bụ oshilọkpa Ishimẹlu.
Onye bụ ishi, eleta kẹ nkapfụ-ịgara bụru Jiehudeya, bụ onye Meronotu.
31 Onye bụ ishi, eleta k'eghu; mẹ atụru bẹ bụ Jiazizu, bụ oshilọkpa Hega.
Ndu ono g'ẹphe ha bẹ bụkota ndu eleta iphe Dévidi ẹnya.

32 Nwune nna Dévidi, bụ Jionatanu bẹ bụ onye mgbazi. Ọ bụ onye ẹnya erwuje alị; bya abụru onye edeje ẹkwo. Yẹle Jiehiyẹlu; nwa Hakumoni bẹ bụ ndu eleta ụnwegirima eze ẹnya.
33 Ahitofẹlu bẹ bụ onye mgbazi eze. Hushayi, bụ oshilọkpa Akụ bẹ bụ ẹguru ọnyà eze.
34 Ahitofẹlu bẹ bụ Jiehoyada nwa Benaya; mẹ Abyiyata bẹ mecharu nọchia ẹnya iya.
Ọ bụru Jiowabu bụ onye-ishi ndu ojọgu eze.

28

Ọkwa, Dévidi nmarụ lẹ g'ee-gude kpụa ụlo Chipfu

1 No iya; Dévidi bya ekua ndu-ishi ndu Ízurẹlu ndzukọ lẹ Jierúsalẹmu. O kuru ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; mẹkpoo ndu bụ ndu-ishi ndu ojọgu ono shigba lẹ g'e gude keshia phẹ iche iche, ejeru eze ozi ono; mẹ ndu-ishi ụnu ndu ojọgu labọ l'ụkporo iri iri; mẹ ndu-ishi ndu ojọgu ụkporo ise ise; bya ekua ndu eleta iphe eze; yẹle k'ụnwegirima iya ẹnya; mẹ ndu-ishi, eleta ẹku eze mẹ k'ụnwegirima iya ẹnya; mẹkwapho ndu eleta ibe eze ẹnya; mẹ ndu ọkpehu dụ; mẹkpoo ndu maru ẹnya k'ọgu.
2 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Dévidi gbalihu bya apfụru apfụru sụ: "Ụnwunna mu; mẹ ndibe mu; unu ngabẹru mu nchị. O shi dụ mu l'obu gẹ mu kpụa ụlo ẹka okpoko ọgbandzu Chipfu a-nọduje; mbụ okposhi, Chileke a-tukobeje ọkpa. Mu shi kwakọbewaa k'akpụ ụlo ono.
3 Ọle Chileke bẹ sụru mu l'ọ tọ bụdu mu a-kpụru iya ụlo ono; kẹle mu bụ ojọgu; mu gbuwa ndu dụ igwerigwe.
4 Obenu lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu bẹ họtaleru mu-a l'ọnulo nna mu l'ophu gẹ mu bụru eze ndu Ízurẹlu jasụwaroya. Ọo ya bẹ họtaru ipfu Jiuda g'ọ bụru ishi; bya eshi l'ụlo kẹ Jiuda họta ọnu-ụlo nna mu. A bya l'ụnwunna mu; ọ bụru mbẹdua bẹ dụ iya ree g'o mee mu eze ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha.
5 Ọ nụru mu ụnwegirima, dụ igwerigwe. A bya l'ụnwu mu ono; ọ bụru nwa mu, bụ Sólomọnu bẹ ọ họtaru g'ọ nọdu l'aba-eze k'alị-eze Chipfu; bụru eze ndu Ízurẹlu.
6 "Ọ sụru mu: 'Ọo nwa ngu Sólomọnu bẹ a-kpụru mu ụlo; mẹ ọma-unuphu mu; kẹle mu họtawaru iya g'ọ bụru nwa mu; mbẹdua abụru nna iya.
7 Mu e-me g'alị-eze iya, ngụru angụru jasụru asụru; mẹ ọ -bụru-a l'oomeje ekemu mu; waa iphe, mu tọru ọkpa iya; ẹgube ono, oome iya nta ono.'
8 "Nta bụ iphe, mu epfuru unu l'atatiphu ndu Ízurẹlu l'ophu, bụ iya bụ edzudzu-ọha kẹ Chipfu; tẹme mu nọdu epfu iya gẹ Chipfu nụma; bụkwa g'unu nwụbe ẹnya meje iphe, Chipfu tụru l'ekemu; k'ọphu unu e-nweru alị ọma-a; tẹme l'ọ nọdu nọ-doru ụnwegirima unu, bụ ndu ọphu etso unu etsotso g'ọ bụru okiphe phẹ jeye lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
9 "Gụbedua, bụ nwa mu Sólomọnu; makwarụ Chileke kẹ nna ngu. L'i gude obu ngu g'ọ ha; mẹ uche ngu g'ọ ha ejeru iya ozi; noo kẹle ọ bụ Chipfu enyochajẹ obu; tẹme iphe, nemadzụ vu l'uche; mẹ ọphu ọ rịru l'ọriri nọdu edokọtaje iya ẹnya. Ị -chọo ya bẹ ịi-chọtakwa iya. Ọle ọ -bụru l'ị gwọberu iya bẹ ọo-jịkakwa ngu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
10 Kwabẹekwapho ẹnya nta; noo kẹle Chipfu họtawaru ngu g'ị kpụaru iya ụlo, a-bụru ẹka-dụ-nsọ. Shihuẹkwapho ike jee ozi ono."
11 Tọbudu iya bụ; Dévidi woru ụgbugba nwụlo, aa-kpụ dụ-pfube l'ọnu eze-ụlo ono woru nụ nwa iya, bụ Sólomọnu. Ọ nụkwa iya phọ ụgbugba g'ụlo ono, a-dụkota; mẹ ụgbugba mkpuru ẹka aa-kwakọbeje iphe l'ụlo ono; mẹ k'ụlo-eli iya; mẹ k'ụlo ime iya; mẹ k'ẹka aa-nọduje pfụa ụgwo iphe-ẹji.

12 Ọ byakwaphọ eworu g'ụgbugba ọma-unuphu ụlo Chipfu ono a-dụ nụ iya; mẹ kẹ
mkpuru, a-gba iya mgburugburu; bya anụ iya k'ụlo ẹku k'ụlo Chileke; mẹ ụlo ẹku,
bụ ẹka aa-kwakọbeje iphe, e doberu nsọ. Iphemiphe ono bẹ ọ nụru ẹgube ọ dụ iya
l'uche g'a kpụa ya.
13 Ọ bya epfua g'ee-gude keshia ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; bya epfua k'ozi,
eejekọta l'ụlo Chipfu; mẹ k'ivu, ee-gude eje ozi l'ụlo Chipfu ono.
14 Ọ bya egoshi ẹrwa mkpọla-ododo, a-sụru eme ivu, eeme lẹ mkpọla-ododo; bya
egoshi ẹrwa mkpọla-ọchaa, a-sụru eme ivu, eeme lẹ mkpọla-ọchaa; mbụ ọphu ee-
gude eje ozi, dụ iche iche.
15 O goshi ẹrwa mkpọla-ododo, ee-gude kpụshia iphe, aapfụbeje orọku, e meshiru
lẹ mkpọla-ododo; mẹ k'orọku l'onwiya; mbụ g'ẹrwa iphe, aapfụbeje orọku ono, a-
hagbaa l'ẹhu l'ẹhu; mẹ k'orọku a-nọdu iya nụ; bya egoshi ẹrwa mkpọla-ọchaa, ee-
gude kpụshia iphe, aapfụbeje orọku, e meru lẹ mkpọla-ọchaa; mẹ k'orọku l'onwiya;
mbụ ẹgube a-sụkpoerupho iphe, aapfụbeje orọku ono l'ẹhu l'ẹhu.
16 Ọ bya egoshi ẹrwa mkpọla-ododo, ee-gude kpụshia teburu, eedobejeru Chileke
buredi; mẹ ẹrwa mkpọla-ọchaa, ee-gude mee teburu mkpọla-ọchaa.
17 O goshikwaphọ ẹrwa mkpọla-ododo, guru egugu, ee-gude mee oji; mẹ ọphu
ee-gude mee gbamụgbamu; mẹ okoro; bya egoshichaa ẹrwa mkpọla-ododo, e-gude
meshia gbamụgbamu mkpọla-ododo l'ẹhu l'ẹhu; goshi ẹrwa mkpọla-ọchaa ọphu a-
sụru emeshi gbamụgbamu mkpọla-ọchaa.
18 Ọ bya egoshi ẹrwa mkpọla-ododo, a hụru l'ọku, a-sụru eme ọru-ngwẹja
ụnwù-isẹnsu. O goshikwaphọ ụgbugba ụgbo-ịnya, ee-me lẹ mkpọla-ododo doberu
chierobu ono, sashịru ǹkù asashị gude gbobuta okpoko ọgbandzu Chipfu ono.
19 Dévidi sụru: "Iphe ono g'ọ hakọta bụ Chipfu bẹ goshiru mu iya nụ; mu dee ya
edede. Mbụ l'ọo ya meru; o doo mu ẹnya g'ọo-gbakọta ụgbugba."
20 Dévidi bya epfukwarụpho nwa iya Sólomọnu sụ: "Shihukpọepho ike; gude ẹka
l'obu jee ozi ono. Ta atsụkwa ebvu; ọphu meji atọfukwa ngu; noo kẹle Chipfu, bụ
Chileke; mbụ Chileke kẹ mbẹdua bẹ swiru ngu eswiru. Ọ tọ byadu agbakụta ngu azụ;
ọphu ọ byadu aha ngu jasụ teke ozi, dụkota l'ụlo Chipfu ono a-bvụkota.
21 Ọgbo ndu-uke Chileke; mẹ kẹ ndu Lívayi bẹ nọwa anọno lẹ k'iphe, bụkpoo ozi,
eeje l'ụlo Chileke ono. Ndu unu l'ẹphe a-gbarụ mgba jee ozi ono; bẹ bụ ndu eme ọna
l'iphe dụgbaa iche iche, ẹphe bụru ndu-ozi ono evu evuvu. Nokwaphọ gẹ ndu-ishi;
mẹ ndu Ízurẹlu l'ophu a-nọdu emekọtakpoo iphe, ị sụru g'ẹphe mee."

29

Iphe, a nụru g'e gude kpụa eze-ụlo Chileke

1 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Dévidi bya epfuaru edzudzu-ọha ono l'ophu sụ:
"Sólomọnu, bụ nwa mu ono, Chileke họtaru bẹ bụkwadu nwatanshịi, adụdu iphe, ọ
maru; tẹme ozi ono bụru ozi, parụ ẹka; kẹle eze-ụlo ono bẹ ta abụdu nemadzụ bẹ
aakpụru iya; ọo Chipfu, bụ Chileke bẹ aakpụru iya.
2 Mu dobewaru iphe, ee-gude mee k'eze-ụlo Chileke mu ono g'ike beru mu. Mu
doberu mkpọla-ododo, ee-gude mee iphe, eeme lẹ mkpọla-ododo; dobe mkpọla-
ọchaa, ee-gude mee iphe, eeme lẹ mkpọla-ọchaa; dobe onyirubvu, ee-gude mee iphe,
eeme l'onyirubvu; dobe mkpụrukpu-ígwè, ee-gude mee iphe, eeme lẹ mkpụrukpu-
ígwè; mẹ oshi, ee-gude mee iphe, eeme l'oshi. Nokwaphọ gẹ mu kụberu ikpoto
mkpuma ónìkùsù; mẹ mkpuma, ee-do edodo; mẹ mkpuma, aphụgbaa kẹ ngerengere;
mẹwaro mkpuma, dụ iche iche, vugba oke aswa; mẹ mkpuma-egbe mabụlu.
3 Ọzo bụ lẹ-a; eshinu k'ụlo Chileke mu ono dụ mu l'obu shii bẹ mu anụkwapho
mkpọla-ododo; mẹ mkpọla-ọchaa k'ẹka mu gẹdegede; mbụ anụ iya anụghata ọphu
ka ọphu mu shi kwakọbehawa g'e gude kpụa ụlo nsọ ono.

4 Mu anụ mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ ụnu talẹntu ẹsaa l'ụkporo talẹntu iri, bụ
mkpọla-ododo, shi l'alị Ofi; mu nọdu anụkwapho mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụnu
talẹntu iri l'ẹsaa l'ụkporo talẹntu iri; g'e gude wụkota l'eli igbulọ ụlo ono. Mkpọla-
ọchaa ono bẹ a hụru; o gbuchafụ egbuchafu.
5 Mkpọla-ododo ono bẹ ee-gude mee iphe, eeme lẹ mkpọla-ododo; gude mkpọla-
ọchaa mee iphe, eeme lẹ mkpọla-ọchaa; mẹ iphemiphe, ndu eme ọna emekọta. ?
Nta-e? ?Bụ onye bẹ oovu evuvu g'o woru onwiya ye l'ejeru Chipfu ozi ono?”
6 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu; mẹ ndu-ishi l'ipfu l'ipfu;
mẹ ndu-ishi ụnu ndu ojọgu labọ l'ụkporo iri iri; mẹ ndu-ishi ndu ojọgu ụkporo ise
ise; mẹkpoo ndu-ishi-ozi eze woru iphe nụ ẹgube, oovu phẹ evuvu g'ẹphe nụ.
7 Iphe, ẹphe nụru g'e gude mee k'ụlo Chileke ono bụ: mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ
ụnu talẹntu iri l'ẹbo l'ụkporo talẹntu iri; mẹ ụkporo ụnu dariku l'ụnu ise; mẹ mkpọla-
ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo ụnu talẹntu l'ụnu talẹntu ise; mẹ onyirubvu, ẹrwa iya dụ
ụkporo ụnu talẹntu ugbo labọ l'ụnu talẹntu ise; mẹ iphe-ígwè, ẹrwa iya dụ ụkporo
ụnu talẹntu iri l'ẹbo l'ụnu talẹntu iri.
8 Iphe, bụkpoo onye nweru mkpuma, vu oke aswa bẹ nụru iya g'e dobe l'ụlo ẹku
eze-ụlo Chipfu ono. Ọ bụru Jiehiyẹlu, bụ onye Geshọnu bẹ eleta iya ẹnya.
9 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu tekọta ẹswa; kẹle ndu ono bẹ o vuru evuvu g'ẹphe nụ iphe
ono; mbụ l'ẹphe gude obu phẹ g'ọ ha nụ Chipfu iphe ono. Eze, bụ Dévidi tekwaaphọ
ẹswa shii.

Dévidi epfu anụ Chileke

10 Tọbudu iya bụ; Dévidi wata aja Chipfu ajaja l'iphu edzudzu-ọha ono asụje:
“G'ajaja bụru nkengu; gụbe Chipfu, bụ Chileke kẹ nna anyi, bụ Ízurẹlu; shita l'ojejoje
jasụ l'ojejoje.
11 Gụbe Chipfu bẹ parụ ẹka apaa; tẹme ike; mẹ ùbvù; mẹ ọdu-biribiri bụkotaru
nkengu. Iphemiphe, nọ l'igwe; mẹ ọphu nọ l'eliphe bẹ bụkota nkengu. Ọo ngu bụ
eze; gụbe Chipfu; ọ bụru ngu bụ ishi iphemiphe.
12 Ẹku yẹle ọkwabe ùbvù bụ ngu bẹ o shikọta l'ẹka. Ọ bụru ngu bụ ishi iphemiphe.
Ọo ngu bẹ ike yẹle ọkpehu kwarụ l'ẹka. Eme nemadzụ g'ọ bụru oke amadụ; bụru
onye ike dụ bẹ bụ ngu bẹ ọ dụ l'ẹka.
13 Nta-a bẹ anyi ekele ngu ekele; gụbe Chileke anyi; anyi nọdu aja ẹpha ngu ono,
dụ akpabiri ono ajaja.
14 “Ọle ọ bụ; ?bụ onye bẹ mu bụ? Tọo ?bụ gụnu bẹ ndibe mu bụ; kẹ g'o vu anyi
evuvu g'anyi dụ ike nụ iphe ẹgube-a? Ọo ngu bẹ iphemiphe shikọta l'ẹka; ọ bụru
iphe, shi ngu l'ẹka bẹ anyi wotaru bya anụ ngu ono.
15 L'atatiphu ngu bẹ anyi bụ ndu mbyambya; bụru ndu nọ l'ije; ẹgube ono, nna
anyi phẹ shi bụru iya. Ndzụ, anyi nọ l'eliphe-a bẹ agba phụruphuru g'onyonyo; kẹle
ọ tọo nọdu jasụru asụru.
16 Gụbe Chipfu, bụ Chileke anyi; ikpoto iphe ọwana, anyi wofutarụ g'e gude kpụaru
ngu ụlo, bụ k'ẹpha ngu, dụ nsọ ono bẹ bụkwa l'ẹka ngu bẹ o shi bya; tẹme g'ọ ha
bụkotaru ngu nwe iya.
17 Chileke mu; mu maru l'ịidaleje obu; ọ bụru obu, gụru ìphóró adụje ngu ree. Ọ
bụru obu, gụru ìphóró bẹ mu gude nụkota ngu iphe-a g'ọ ha ẹgube oovu mu evuvu.
Nta-a bẹ mu hụmawaru ndibe mu, bụ ndu ọphu nọ l'ẹka-a g'o vu phẹ evuvu; ẹphe
gude ẹhu-ụtso anụ ngu iphe.
18 Jiko Chipfu, bụ Chileke kẹ nna anyi phẹ, bụ Ébirihamu; mẹ Áyizaku; mẹ Ízurẹlu;
mekwaa g'ẹgube ọriri ono dụ l'obu ndibe ngu jasụru asụru; l'i mee g'obu phẹ dụ l'ẹka
ị nọ.

19 Mee gẹ nwa mu, bụ Sólomọnu gude obu iya g'ọ ha meje ekemu ngu; mẹ iphe, ị sụru g'e meje; mẹ iphe, ị tọru ọkpa iya; mbụ g'o mekọtaje iphemiphe ono g'ọ ha; l'ọ kpụa eze-ụlo ono, mu dobewaru iphe, ee-gude kpụa ya ono."
20 No iya; Dévidi bya asụ edzudzu-ọha ono: "Unu jaa Chipfu, bụ Chileke unu ajaja." Edzudzu-ọha ono tụko jaa Chipfu, bụ Chileke kẹ nna phẹ ajaja. Ẹphe bya ephozeta; baarụ Chipfu ẹja; bya ephozeru eze.

Eeme Sólomọnu eze

21 O be lẹ nchitabọhu iya; ẹphe gweeru Chipfu ngwẹja. Ẹphe gburu oke-eswi, dụ ụnu labọ l'ụkporo iri; gbua ebili, dụ ụnu labọ l'ụkporo iri; mẹ ụnwu atụru, dụ ụnu labọ l'ụkporo iri; gude gweeru Chipfu ngwẹja-akpọ-ọku; yẹle ngwẹja-mẹe, ayịjegbaaru iya nụ. Ẹphe gwee ikpoto ngwẹja mmanụ ọzo l'iswi ẹhu ndu Ízurẹlu.
22 Ẹphe gude oke ẹhu-ụtso ria; ngụa l'iphu Chipfu mbọku ono.
Ẹphe bya emee Sólomọnu, bụ nwa Dévidi eze k'ugbo labọ. Ẹphe nọdu l'iphu Chipfu wụa ya manụ l'ishi g'ọ bụru onye-ishi phẹ; Zadọku bụru onye uke Chileke.
23 Ọo ya bụ; Sólomọnu nọdu l'aba-eze, Chipfu doberu; bụru eze nọchia ẹnya nna iya, bụ Dévidi. Iphe nọdu ejehuru iya; ndu Ízurẹlu l'ophu nọdu emeje iphe, ọ sụru g'e mee.
24 Iphe, bụ ndu-ishi; mẹ ndu ojọgu; mẹkpoo ụnwu Dévidi, g'ẹphe ha; tụkotaru ike yeru eze, bụ Sólomọnu.
25 Chipfu mee Sólomọnu bụru oke amadụ l'ẹnya ndu Ízurẹlu l'ophu; bya eworu ọdu-biribiri k'onye eze ye iya l'ẹhu; mbụ ụdu iya ọphu ta adụdu onye eze, vu iya ụzo nwejeru iya nụ.

Anwụhu Dévidi
(1Ndu 2:10-12)

26 Noo gẹ Dévidi nwa Jiesi gude nọo l'aba-eze ndu Ízurẹlu.
27 Iphe, Dévidi nọru l'aba-eze lẹ Ízurẹlu bụ ụkporo apha labọ. Ọ bụ eze nọo apha ẹsaa lẹ Hẹburonu; bya abụru eze lẹ Jierúsalẹmu ụkporo apha l'apha iri l'ẹto.
28 Ọ nwụhuru teke ọ kahụwaru ọkpobe akahụ. Ọ nọru apha, dụ igwerigwe; bụru onye nweru ẹku; ria ùbvù. Nwa iya, bụ Sólomọnu bya abụru eze nọchia ẹnya iya.
29 Iphemiphe, eze Dévidi megbabẹru; e -shi l'ishi jasụ l'ẹka o jeberu bẹ e dekọtaru l'ẹkwo, ẹphe deshiru iphe, meru nụ; mbụ Sámẹlu, bụ onye aphụje ọphulenya; mẹ Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; mẹ Gadu, bụ onye aphụje ọphulenya.
30 E dekọtaru iphemiphe o mekọtaru teke ọ bụ eze mẹkpoo ẹhuka ẹhuka o megbabẹru mẹ iphemiphe dapfutagbarụ iya nụ; mẹ ọphu dapfutaru ndu Ízurẹlu; mẹwaru iphe, dapfutaru alị-eze ono l'ophu.

Ẹkwo
Iphe, ndu eze meru
k'ẹbo

Sólomọnu arwọ mmamiphe
(1Ndu 3:1-15)

1 Tọbudu iya bụ; Sólomọnu, bụ nwa Dévidi bya akpọ onwiya g'abara l'alị-eze iya.
Chipfu, bụ Chileke iya swiru iya ọkpobe eswiru; bya emee ya; ọ bụru onye parụ ẹka
mebyikpọo apaa.
2 Sólomọnu bya ekukọ ndu Ízurẹlu l'ophu. Ndu o kukọru bụ ndu-ishi ndu ojọgu, dụ
ụnu labọ l'ụkporo iri iri; mẹ ndu-ishi ndu ojọgu, dụ ụkporo ise ise; mẹ ndu-ikpe; mẹ
iphe, bụ ndu-ishi ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha; mbụ ndu-ishi l'ẹnya-unuphu ibe nna phẹ.
3 Sólomọnu yẹle edzudzu-ọha Ízurẹlu tụgbua jeshia l'ẹka aagwajẹ iphe, nọ lẹ
mkpụkpu Gibiyọnu; kẹle ọo l'ẹka ono bẹ ụlo-ẹkwa-ndzukọ Chileke nọ; mbụ ono,
Mósisu, bụ onye-ozi Chipfu meru l'echiẹgu phọ.
4 Dévidi bẹ pafụtawaru okpoko Chileke lẹ mkpụkpu Kiriyatu-Jiarimu bya edobe
l'ẹka o metaru iya; kẹle ọ kpọberu iya ụlo-ẹkwa lẹ Jierúsalẹmu.
5 Ọle ọru-ngwẹja, Bezalẹlu meru l'onyirubvu; bẹ dụ lẹ Gibiyọnu l'ẹka ono; l'iphu
ụlo-ẹkwa Chipfu. Bezalẹlu bụ nwa Uri; Uri bụru nwa Huru. Sólomọnu yẹle edzudzu-
ọha ono chọahaa Chipfu l'ẹka ono.
6 Sólomọnu bya ejeshia lẹ Gibiyọnu je anọdu l'atatiphu ọru-ngwẹja, e meru
l'onyirubvu ọphu nọ l'iphu ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; mbụ l'iphu Chipfu gwee ngwẹja-
akpọ-ọku, dụ ụnu labọ l'ụkporo iri.
7 O rwua l'ẹnyashi; Chipfu byapfuta Sólomọnu bya asụ iya: “Pfuaru mu iphe,
bụkpoo iphe, ọ dụ ngu gẹ mu meeru ngu.”
8 Sólomọnu sụ Chileke: “I goshiwaru l'i yeru Dévidi, bụ nna mu obu shii; bya
emewaa gẹ mu bụru eze nọchia ẹnya iya.
9 Jiko Chipfu, bụ Chileke; g'iphe ono, i kweru nna mu, bụ Dévidi ukwe l'ii-meru iya
ono vụkota nụ; kẹle i mewaru gẹ mu bụru eze ikpoto ndu-a, ha g'ẹja, nọ l'alị-a.
10 Nụnu mu mmamiphe yẹle nkwamẹnya, mu e-gude meeru ndu-a iphe, gbaru mu
l'ememe; noo kẹle ọ tọ dụdu onye sụru abụru ishi ndu nkengu-a, parụ ẹka ẹgube-a.”
11 Chileke yeeru Sólomọnu ọnu sụ: “Eshi ọphu ọ bụ iphe ono agụ ngu ẹgu l'obu;
ọphu ị sụduru g'a nụ ngu ẹku; ọzoo iphe-enweru; ọzoo g'e mee g'a kwabẹje ngu
ùbvù; ọphu ị sụduru g'e mee gẹ ndu ọhogu ngu nwụshihu; ọphu ị sụduru g'a nụ
ngu ndzụ ogologo; gbahaa g'a nụ ngu mmamiphe; waa nkwamẹnya, ii-gude bụru eze
ndibe mu ono, mu meru g'ị bụru eze phẹ ono;
12 bẹ mu a-nụ ngu mmamiphe; mẹ nkwamẹnya ono. Mu a-nụkwa ngu phọ ẹku
waa iphe-enweru; mee g'a kwabẹje ngu ùbvù, adụdu onye eze akwabẹjeruwaru iya
lẹ ndu ọphu vu ngu ụzo; ọphu ọ dụkwapho onye ọzo; abyaru akwabebaa ya lẹ ndu
ọphu etso ngu etsotso.”
13 Ọo ya bụ; Sólomọnu shi l'ẹka aagwajẹ iphe lẹ Gibiyọnu ono nyizeta; mbụ l'iphu
ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono; ọ bụru iya ala Jierúsalẹmu je anọdu bụru onye eze ndu
Ízurẹlu.

Ẹku Sólomọnu
(1Ndu 10:14-29; 2Iphe 9:13-28)

14 Sólomọnu kụberu onwiya ụgbo-ịnya; mẹ ndu agba l'ịnya. O nweru ụnu ụgbo-ịnya ẹto l'ụkporo iri; bya enweru ndu agba l'ịnya ụkporo ụnu l'ụnu iri. O nweru ndu ọphu eze doberu lẹ mkpụkpu, eedobeje ụgbo-ịnya; dobe ndu ọphuu lẹ Jierúsalẹmu swibe onwiya.
15 Eze bẹ meru; mkpọla-ọchaa kụru g'ẹja lẹ Jierúsalẹmu; bya emee g'oshi sida sweta ẹkameka; g'oshi sịkamo, tụko alị ọkpa úbvú, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba sweta.
16 Ọo l'alị Ijiputu yẹle alị Kuwe bẹ e shi anmatajẹru Sólomọnu ịnya. Ọ bụru ndu agbaru eze nghọ shi ejeje alị Kuwe je apfụa ụgwo iya nmata iya.
17 Aswa, ẹphe shi apfụje gude zụa ụgbo-ịnya lẹ Ijiputu bẹ bụ ụnu shẹkelu mkpọla-ọchaa l'ụkporo shẹkelu mkpọla-ọchaa iri. Ịnya bẹ ẹphe shi egudeje ụkporo shẹkelu mkpọla-ọchaa ẹsaa lẹ shẹkelu iri nmaa. Ẹphe shikwaphọ evujejeru iya ndu eze ndu Hetu; mẹ ndu eze ndu Arámu.

2

Sólomọnu akwakọbe k'akpụ eze-ụlo Chipfu
(1Ndu 5:1-18)

1 No iya; Sólomọnu bya epfua ya hoo haa lẹ ya a-kpụru Chipfu eze-ụlo; tẹme ya abya akpụa ụlo-eze dobe k'ẹka iya.
2 Ọ bya agụta ụkporo ụnu unwoke ugbo ẹsato l'ụnu iri l'ise g'ẹphe bụru ndu a-nọdu evu iphe; gụta ụkporo ụnu unwoke ugbo iri g'ẹphe bụru ndu a-nọdu awashị mkpuma l'úbvú úbvú alị ono; bya agụta ụnu unwoke tete g'ẹphe bụru ndu eleta phẹ ẹnya l'ozi ono.
3 Sólomọnu bya ezia Hiramu, bụ eze ndu Taya ozi sụ: "G'ọ bụkwaru ẹgube ono, i meru nna mu, bụ Dévidi; nụ iya oshi sida g'ọ kpụa ụlo-ebubu iya ono bụ g'ii-meru mbẹdua.
4 Nta-a bẹ mu abya akpụru Chipfu, bụ Chileke mu ụlo; doberu iya ya nsọ g'ọ bụru ẹka aa-kpọje ụnwù-isẹnsu, eshi kwẹekweekwee ọku l'iphu iya; mẹkwapho g'e dobeje iya buredi, eedobeje l'iphu Chileke tekenteke; bya abụru ẹka ee-gweje ngwẹja-akpọ-ọku eswe l'ụzenyashi; mẹ l'eswe-atụta-unme; mẹ l'ọnwa ọphúú; mẹ l'ọbo-iphe, geru egeru, aabọjeru Chipfu, bụ Chileke anyi. Iphe ono bẹ e doberu g'ọ bụru omelalị, dụru ndu Ízurẹlu jasụru asụru.
5 Ụlo ono, mu abya akpụkpu ono bẹ a-pa ẹka; noo kẹle Chileke anyi bẹ kangokọtaru agwa l'ophu.
6 Ọle ọ bụ; ?bụ onye bẹ sụru g'ọo-kpụru iya ụlo? Eshi ọphu imigwe; mẹ imigwe ọphu kakọta l'eli ta asụdu iya anọdu; ?bụ onye bẹ mu bụ kẹ gẹ mu kpụaru iya ụlo? Ọo ẹpho g'akpụta ẹka aa-kpọjeru iya ụnwù-isẹnsu ọku.
7 Nta-a bụkwa g'i yeru mu onye emeje ọna lẹ mkpọla-ododo; mẹ lẹ mkpọla-ọchaa; mẹ l'onyirubvu; mẹ lẹ mkpụrukpu-ígwè; bya abụru onye maru g'eegudeje oghu uswe-uswe; mẹ oghu, eke mee-mee mẹ oghu, dụ urwukpu-urwukpu eme ọna. Onye ọbu a-bụkwarupho onye apyị iphe apyịpyi doru ẹnya. Yẹle ndibe mu, bụ ndu eme ọna, nna mu Dévidi doberu bẹ a-tụko eje ozi lẹ Jierúsalẹmu; mẹ l'alị Jiuda.
8 "G'ị nụkwa mu phọ oshi sida; mẹ oshi payịnu; mẹ oshi alugumu, shigba l'úbvú úbvú Lébanọnu; kẹle mu maru lẹ ndu nkengu bẹ awa oshi doru ẹnya. Ndu ozi mu bẹ ẹphe lẹ ndu-ozi nkengu a-tụko yekọta ẹka l'ozi, dụ iya nụ;
9 k'ọphu ẹphe a-kwakọberu mu oshi ono k'etsutsu iya; kẹle ụlo ọbu, mu abya akpụkpu ọbu bẹ a-pakwa ẹka apaa; tẹme l'ọ dụkwapho biribiri.
10 Ndu nkengu ono, egbu oshi ono bẹ mu a-nụ ukpokutu witi, jiru ụkporo ụnu ẹkpa ugbo labọ l'ụnu ẹkpa iri. Mu anụ phẹ balị, jiru ụkporo ụnu ẹkpa ugbo labọ l'ụnu ẹkpa iri; bya anụ phẹ ite mẹe, dụ ụkporo ụnu labọ l'ụnu iri; bya anụ phẹ ite manụ, dụ ụkporo ụnu labọ l'ụnu iri."

11 Tọbudu iya bụ; Hiramu, bụ eze ndu Taya dee ẹkwo-ozi gude yeeru Sólomọnu
ọnu sụ: “Ọo kẹle Chipfu yeru ndibe iya obu meru g'o gude o mee g'ị bụru eze phẹ.”
12 Hiramu pfukwaaphọ sụ: “G'ajaja bụru kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; mbụ
onye ono, meru igwe mee eliphe; mbụ onye ono, nụru eze, bụ Dévidi nwa, maru
iphe; kwaa ẹnya; bya abụru onye iphe edoje ẹnya; g'ọ bụru onye a-kpụru Chipfu
eze-ụlo; kpụaru onwiya ụlo-eze.
13 Nta-a bẹ mu ziwaru nwoke, maru eme ọna; mbụ onye iphe, edoje ẹnya, aza
Huramu-Abi g'ọ byapfuta ngu.
14 “Ọ bụ nwatibe nwanyị, shi l'ipfu Danu. Nna iya bụru onye Taya. Ọ maru g'e shi
eme ọna lẹ mkpọla-ododo; mẹ lẹ mkpọla-ọchaa; mẹ l'onyirubvu; mẹ lẹ mkpụrukpu-
ígwè; mẹ lẹ mkpuma; mẹkpoo l'oshi; tẹme ọ maru g'eegudeje oghu uswe-uswe; mẹ
oghu, dụ urwukpu-urwukpu; mẹ oghu, eke meemee; mẹ ọkpobe ẹkwa-ọchaa eme
ọna. Ọ maru g'aapyịje iphe-apyịpyi, dụ iche iche; tẹme ẹgube ẹrengete, a sụru g'o
mee bẹ oo-mekọtaepho. Yẹle ndu nkengu, bụ ndu eme ọna; mẹ ndu eme ọna ono,
nnajịuphu mu, bụ Dévidi, bụ iya bụ nna ngu doberu bẹ a-tụko jee ozi ono.
15 Nta-a bụkwa gẹ gụbe nnajịuphu mu nụwaro ndu-ozi ngu witi; mẹ balị; mẹ manụ;
mẹ mẹe ono, i pfuru opfu iya ono.
16 Ọo ya bụ; g'anyi eje awatarụ ngu oshi, dụkpoe ngu phọ ree l'úbvú úbvú
Lébanọnu; sweshia ya esweshi kpọghaa ya eze-ẹnyimu; je edobe iya lẹ Jiọpa, bụ
ẹka ọo-dụ; l'i vuta iya lashịa Jierúsalẹmu.”

Ndu ọgbo-ozi Sólomọnu
(1Iphe 5:13-18)

17 Tọbudu iya bụ; Sólomọnu bya agụa ndu lwarụ alwalwa, bukọta l'alị Ízurẹlu
ọgu; mbụ ẹgube ono, nna iya, bụ Dévidi gụru phẹ ono. Mkpakọ iphe, ẹphe dụ bụru
ụkporo ụnu ugbo iri lẹ tete l'ụnu ẹno*.
18 O woru ụkporo ụnu nemadzụ ugbo ẹsato l'ụnu iri l'ise† dobe g'ẹphe bụru
ndu evuje iphe; dobe ụkporo ụnu nemadzụ ugbo iri‡ g'ẹphe bụru ndu agbakpọshi
mkpuma l'úbvú úbvú alị ono; bya edobe ụnu tete g'ẹphe bụru ndu-ishi, eleta ẹnya
l'ozi ono; k'ọphu ẹphe a-nọdu eme gẹ ndu ono je ozi ono.

3

Sólomọnu akpụ eze-ụlo Chileke
(1Ndu 6:1-36)

1 Tọbudu iya bụ; Sólomọnu wata akpụ eze-ụlo Chipfu ono lẹ Jierúsalẹmu l'úbvú
Moriya, bụ ẹka ono, Chipfu byapfutajẹru nna iya, bụ Dévidi ono; mbụ l'ọma ẹka
Ọnanu, bụ onye Jiebusu echije balị, bụ iya bụ ẹka ono, Dévidi doberu g'a kpụa ya
ono.
2 Ọ bụru l'abalị k'ẹbo l'ọnwa k'ẹbo l'ime apha k'ẹno e -shi teke ọ watarụ abụru eze
bẹ ọ watarụ iya akpụkpu.
3 Waa gẹ Sólomọnu gude tụa ọkpa-ụlo ono, aa-kpụru Chileke ono baa: A -bya l'ọ-
gba-lẹ-mbụ iphe, e shi egudeje atụ iphe; bẹ ogologo iya dụ ụkporo nkwo-ẹka ẹto;
uswekete iya dụ ụkporo nkwo-ẹka.
4 Nwụlo, a kpụru; dupfube l'atatiphu eze-ụlo ono bẹ ogologo iya dụ ụkporo nkwo-
ẹka. Ogologo eze-ụlo ono bẹ yẹle uswe iya ha ẹnya nhamụnha. Eli nwụlo ono dụ
ụkporo nkwo-ẹka ishii. L'ime iya bẹ bụ ọkpobe mkpọla-ododo bẹ a wụkotaru iya.
5 O gude oshi Sayịpurosu kwechishia igbulọ ime eze-ụlo ono; bya awụkota iya
mkpọla-ododo, guru egugu; bya esengashia ya mpfụ mẹ gwọgirigwo l'eli iya gude
mee ya ọna.

---

* **2:17 2:17** Bụ iya bụ 153,600 lẹ mbekee. † **2:18 2:18** Bụ iya bụ 70,000 lẹ mbekee. ‡ **2:18 2:18** Bụ iya bụ 3,600 lẹ mbekee.

6 O gude mkpuma, vugbaa oke aswa memaa ụlo ono emema. Mkpọla-ododo, o
gude mee ụlo ono bẹ bụ mkpọla-ododo, shi l'alị Pavayimu.
7 Ọ wụkota mkpọla-ododo l'ụlo ono l'ophu. Ọ wụkotaru iya l'oswebe; mẹ l'ọnu-ụlo
ono; mẹ l'igbulọ ụlo ono; mẹkpoo mgbo iya; bya apyịshia chierobu doo l'eli igbulọ
ono.
8 Ọ bya akpụta mkpuru ẹka-kakọta-adụ-nsọ. Ogologo ụlo ono bẹ ọ kpụru; yẹle
uswekete iya bụru iphe lanụ. Ọ kpụru ogologo iya; ọ dụ ụkporo nkwo-ẹka; uswekete
iya dụ ụkporo nkwo-ẹka. Ọ wụkota iya ọkpobe mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ ụnu
talẹntu l'ụkporo talẹntu iri.
9 Nggu mkpọla-ododo, e gude mee k'ụlo ono bẹ ẹrwa iya dụ shẹkelu ụkporo labọ
l'iri. Ọ wụkotakwarupho mkpọla-ododo l'ụlo k'eli iya.
10 Lẹ mkpuru ẹka-kakọta-adụ-nsọ bẹ ọ kpụru chierobu labọ akpụkpu dobe; wụkota
iya mkpọla-ododo.
11 Ǹkù chierobu ono ẹphenebo bẹ tụkoru dụ ụkporo nkwo-ẹka. Ǹkù lanụ bẹ dụ
nkwo-ẹka ise l'ogologo; nọdu je asụ-pfuru l'igbulọ ụlo ono; nanụ ọphuu dụ nkwo-ẹka
ise; nọdu je asụ-pfuru lẹ ǹkù chierobu ọphuu.
12 Ǹkù chierobu ono ọphuu dụ nkwo-ẹka ise l'ogologo; nọdu je asụ-pfuru l'igbulọ
ụlo ono; nanụ ọphuu dụ nkwo-ẹka ise; nọdu je asụ-pfuru lẹ ǹkù kẹ nanụ ọphuu.
13 Chierobu ono bẹ sashịchaaru ǹkù phẹ asashị; ọ dụ ụkporo nkwo-ẹka. Ẹphe
pfụru ghagbaa iphu lẹ mkpuru ono gẹdegede.
14 O gude oghu, dụ urwukpu-urwukpu; mẹ oghu uswe-uswe; mẹ oghu eke meemee;
mẹ ọkpobe ẹkwa-ọchaa kwee ẹkwa-mgbochi; bya eseshia chierobu l'eli iya.

Itso, e meru l'onyirubvu
(1Ndu 7:15-22)

15 L'ọnu-ụlo ono bẹ o meru itso labọ bvube. Ọ dụchaa ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-
ẹka iri l'ise l'eli; bya emeta nchị-itso, eli iya dụ nkwo-ẹka ise tukobegbaa l'eli iya iche
iche.
16 Ọ bya akpata iphe, dụ gẹ gwọgirigwo yechaa lẹ nchị-itso ono, dụ l'eli itso ono;
bya akpụa iphe, dụ g'itorokuma, dụ ụkporo ise swọbechaa lẹ gwọgirigwo ono.
17 Ọ bya akpọbe itso ono ẹphenebo l'iphu eze-ụlo ono. Nanụ bẹ ọ kpọberu l'ụzo
ndọhali ụlo ono; kpọbe ọphuu l'ụzo isheli. Ọphu ọ kpọberu l'ụzo ndọhali bẹ ọ gụberu
Jiakinu; gụbe ọphu nọ l'ụzo isheli Bówazu.

4

Ọru-ngwẹja, e meru l'onyirubvu
(1Ndu 7:23-51)

1 Tọbudu iya bụ; ọ bya egude onyirubvu meta ọru-ngwẹja, dụ ụkporo nkwo-ẹka
l'ogologo; uswekete iya dụ ụkporo nkwo-ẹka; eli iya dụ nkwo-ẹka iri.

Iphe, e meru l'onyirubvu dobe g'e yeje mini
(1Ndu 7:23-26)

2 Tọbudu iya bụ; Hiramu bya adazee onyirubvu gude kpụta iphe, dụ mgburugburu,
ee-yeje mini g'ọ dọru chi ririri. Igburọnu iya mgburugburu bẹ dụ nkwo-ẹka iri. G'ọ
habe l'eli bụ nkwo-ẹka ise. Mgburugburu iya dụ ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka iri.
3 Lẹ mkpula igburọnu iya bẹ a kpụpyaberu iphe, dụ g'oke-eswi uzi iri l'ẹnya nkwo-
ẹka lanụ; woru iya kpọo giriri uzi labọ. E meru iya; yẹle mini ono, echi ririri ono
rwagbabẹ.
4 Iphe ono, eeyeje mini ono bẹ a dọberu l'eli oke-eswi iri l'ẹbo, a kpụru l'onyirubvu.
Oke-eswi ono ẹto bẹ a gharu iphu l'ụzo isheli; ghaa ẹto iphu l'ụzo ẹnyanwu-arịba;

ghaa ẹto iphu l'ụzo ndọhali; ghaa ẹto iphu l'ụzo ẹnyanwu-awawa; ghakọta phẹ ike ye l'ụzo ime iya.

5 Iphe ono, eeyeje mini ono bẹ igbidigbi iya ha gẹ mpfụpfumeka. Igburọnu iya bẹ o meru; ọ dụ g'igburọnu okoro; mbụ ọ dụepho g'okoko ojimbvu. Mini, alajẹ iya nụ bẹ e-rwu iphe, dụ g'ụnu galọnu ụkporo ẹto l'iri l'ise.

6 O mekwarụpho eze gbamụgbamu iri, ee-gudeje asa iphe. Ise bẹ ọ sụberu l'ụzo ndọhali; sụbe ise l'ụzo isheli. Ọ bụru eze gbamụgbamu ono bẹ ẹphe asajẹ iphe, e gude mee kẹ ngwẹja-akpọ-ọku. Eze iphe phọ, eeyeje mini phọ bụru ọphu ndu-uke Chileke asajẹ onwophẹ.

7 Ọ bya egude mkpọla-ododo meta iphe, aapfụbeje orọku ụzo iri dobe l'eze-ụlo ono. Ọ bụru g'a sụru g'e mee ya bụ g'o meru iya. O woru ise dobe l'ụzo ndọhali; dobe ise l'ụzo isheli.

8 O mekwaaphọ teburu iri dobe l'eze-ụlo ono. Ise bẹ o doberu l'ụzo ndọhali; dobe ise l'ụzo isheli. O gude mkpọla-ododo mee gbamụgbamu ụkporo ise.

9 Ọ bya emeta ọma-unuphu kẹ ndu-uke Chileke; mẹ eze ọma-unuphu; mẹ mgbo, ee-yegbaa l'ọnu ọma-unuphu ono. Ọ wụkota onyirubvu lẹ mgbo iya.

10 Ọ pata eze iphe phọ, eeyeje mini phọ sụbe l'ụzo ndọhali; mbụ l'ụzo ẹnyanwu-awawa ndọhali ụlo ono.

11 Iphe ọzo, Huramu mefụaru bụ ite; mẹ iphe, eegudeje ekpo ntụ; mẹ gbamụgbamu.

Mkpakọ iphe, Hiramu kpụshiru dobe l'eze-ụlo Chipfu (1Ndu 7:40-51)

Tọbudu iya bụ; Huramu tụko ozi ono, o jeru eze, bụ Sólomọnu l'eze-ụlo Chileke ono jeẹbekota.

Ọwaa bụ iphe, ọ kpụshiru l'eze-ụlo Chipfu ono:

12 Itso labọ; waa nchị-itso labọ, gwọcharu kẹ kokoroko, ọ tụ-kobecharu l'eli itso labọ ono; mẹ iphe-akpakpa labọ, ọ kparụ gude memashịa nchị-itso labọ ono, gbaru yororo ono;

13 mẹ akpụru itorokuma, dụkota ụnu lanụ, o dopheru iphe, a kparụ akpakpa ono mgburugburu. O doru iya giriri uzi labọ lẹ nchị-itso ono, gbaru yororo ono; mbụ l'eli itso ono;

14 mẹ ọgba-kperekpere; waa eze gbamụgbamu, a dọbechaaru iya l'eli;

15 mẹ iphe, eeyeje mini, echi ririri; mẹ oke-eswi iri l'ẹbo, a dọberu iphe ono l'eli;

16 mẹ ite; mẹ iphe, eegudeje ekpo ntụ; waa oji; mẹwaro ụnwu ivu ọzo, gbaru nụ.

Iphemiphe, Huramu-Abi meshikọtaru eze, bụ Sólomọnu lẹ k'eze-ụlo Chipfu ono bẹ bụ onyirubvu, aphụgbaa kẹ ngerengere bẹ o gude mekọta iya.

17 Eze bya ezia g'a dazee onyirubvu ono gude kpụshia iphe ono lẹ phorokoto alị Jiọ́danu; mbụ alị ụrwa, dụ lẹ mgbaka Sukọtu waa Zaretanu*.

18 Sólomọnu bẹ meshiru iphemiphe ono ọ dụ igwerigwe k'ọphu bụ l'ẹrwa onyirubvu, larụ iya nụ bẹ a ta amakahadu g'ọ habe.

19 Sólomọnu meshikọtaru ivu, dụ l'eze-ụlo Chipfu ono, bụ iya bụ: Ọru-ngwẹja, e gude mkpọla-ododo mee; mẹ teburu, eedobeje buredi, dụ nsọ l'iphu Chipfu;

20 mẹ iphe, aapfụbeje orọku, e meru l'ọkpobe mkpọla-ododo; yẹle orọku, a pfụbegbaaru iya g'o nwuje ọku l'iphu ẹka-kakọta-adụ-nsọ; ẹgube ono, a sụru g'ọ dụ;

21 mẹ iphe, dụ g'okoko; mẹ orọku; mẹ iphe, eegudeje akpapyata iphe. Iphemiphe ono bẹ e mekọtaru l'ọkpobe mkpọla-ododo;

---

* **4:17 4:17** Ọ kwa iya phọ bụ Zereda.

22 mẹ iphe, apajẹ oghu orọku; mẹ gbamụgbamu; mẹ agọ; mẹ iphe, aagụje ọku. E
gudekọta ọkpobe mkpọla-ododo mekọta iya; mẹkpoo mgbo eze-ụlo ono, bụ iya bụ
mgbo k'ime mkpuru ẹka-kakọta-adụ-nsọ; mẹ mgbo k'eze-ụlo ono l'onwiya.

5

1 Noo ya; ozi, Sólomọnu ejekọta l'eze-ụlo Chipfu ono bya abvụkota. Ọ bya
ewobatakọta iphemiphe, Dévidi, bụ nna iya shi dobe nsọ bya eworu dobe l'ẹka
eedobeje ẹku l'eze-ụlo Chipfu ono; mbụ mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo; mẹ ivu,
dụ iche iche.

Aapabata okpoko Chipfu l'eze-ụlo Chileke
(1Ndu 8:1-9)

2 Tọbudu iya bụ; Sólomọnu bya ekukọo ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu lẹ
Jierúsalẹmu; mbụ ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; mẹ ndu-ishi l'ẹnya-unuphu ndu Ízurẹlu;
k'ọphu ẹphe a-pafụta okpoko ọgbandzu Chipfu l'úbvú Zayọnu, bụ iya bụ mkpụkpu
Dévidi.
3 O -rwuẹpho teke ẹphe abọje iphe l'ọnwa ẹsaa; unwoke Ízurẹlu l'ophu dzukọta
l'iphu eze.
4 Ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu l'ophu dzukọo; ndu Lívayi pata okpoko ono.
5 Ẹphe pata okpoko ono; bya aphọta ụlo-ẹkwa-ndzukọ; gwetakọta iphe, bụ ivu, dụ
nsọ, dụ iya nụ. Ọ bụru ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi bẹ vutaru iya nụ.
6 Eze, bụ Sólomọnu mẹ ikpoto ndu Ízurẹlu, ẹphe l'iya dzukọberu l'ẹka ono tụko
nọdu l'iphu okpoko ono; egbushi atụru mẹ eswi. Ẹphe gbushiru ikpoto anụ, a taa
tụkotadu ọnu iya; tẹme ọphu a taa gụtadu iya l'ọgu.
7 Noo ya; ndu-uke Chileke pata okpoko ọgbandzu Chipfu ọbu je edobe l'ẹka e
metaru g'ọ nọduje l'ime mkpuru eze-ụlo ono, bụ iya bụ ẹka-kakọta-adụ-nsọ; woru
iya dobe lẹ mkpula ǹkù chierobu.
8 Chierobu ono bẹ sashịgbaaru ǹkù l'eli ẹka ono, okpoko Chipfu nọ ono; shi nno
gbobuta okpoko ono; waa oshi, eegudeje apa iya.
9 Oshi ono bẹ dụ ogologo k'ọphu bụ l'aagbẹje l'ẹka-dụ-nsọ, dụ l'iphu ẹka-kakọta-
adụ-nsọ ele ẹnya l'ishishi iya g'o tsefutaru. Ọle a ta agbẹjekwanu l'ẹka ọzo hụma iya.
Ẹphe dụkwa-a l'ẹka ono byasụ ntanụ-a.
10 Ọ tọ dụdu iphe, dụ l'okpoko ono; gbahaa mkpuma labọ, dụ bachịbachi, Mósisu
yeru iya l'úbvú Horẹbu l'ẹka Chipfu yẹe ndu Ízurẹlu nọ gbaa ndzụ g'ẹphe fụtaru l'alị
Ijiputu ono-a.

Ọdu-biribiri Chipfu
(1Ndu 8:10-11)

11 Tọbudu iya bụ; ndu-uke Chileke bya eshi l'ẹka-dụ-nsọ wụfuta. Ndu uke Chileke
ono, bụ ndu ọphu nọ l'ẹka ono bẹ dobehawaru onwophẹ nsọ g'ẹphe hakọta; ọphu
ẹphe akpaduru ishi k'ọgbo ọphu ẹphe yị.
12 Asafu; mẹ Hemanu; mẹ Jiedutunu; mẹ ụnwu phẹ; mẹ abụbu phẹ; mbụ ọgbo-ebvu
ono, shi l'eri Lívayi ono l'ophu bya bya apfụru l'ụzo ẹnyanwu-awawa ọru-ngwẹja
ono. Ẹphe yekọta uwe, e meru l'ọkpobe ẹkwa-ọchaa; chịru ogelenda; mẹ une; mẹ
ogumogu akụ ebvu. Ndu uke Chileke, dụ ụkporo ishii tụko tsoru phẹ egbu opu.
13 Ọda opu ono; waa olu ebvu ndu ono, agụ ebvu ono tụko awụkotaepho nanụ.
Ẹphe nọdu agụ ebvu ajaja; mẹ ebvu ekele anụ Chipfu. Ẹphe nọdu agụ ebvu ono
egbu opu eye iya; akụ ogelenda; mẹwaro ngwa-ebvu ọzo eye iya. Olu phẹ nọdu aha
gengugengu l'ẹka ẹphe agụru Chipfu ebvu ajaja asụje:
“Chipfu bụ onye ọma;
n-yemobu iya

a-nọje jasụ l'ojejoje.”
Tọbudu iya bụ; urwukpu bya eji ụlo ono ejiji; mbụ ụlo Chipfu ono.
14 Urwukpu ono mee k'ọphu bụ lẹ ndu-uke Chileke ono ta adụedu ike takebe eje ozi phẹ; kẹle ọdu-biribiri Chipfu byaru bya eji eze-ụlo Chileke ono ejiji.

6

Opfu, Sólomọnu pfuru
(1Ndu 8:12-21)

1 Tọbudu iya bụ; Sólomọnu sụ: “Chipfu sụru l'ọo l'urwukpu, gbahụru kẹ tsụkiribaa bẹ ya e-buru.
2 Nta-a bẹ mu kpụwaru ngu eze-ụlo, parụ ẹka apaa, bụ ẹka ii-buru jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.”
3 Ndu Ízurẹlu ono, dzukọberu nụ ono pfụru l'ẹka ono; Sólomọnu bya aghachiru phẹ iphu; gọru ọnu-ọma nụ phẹ;
4 sụ phẹ: “G'ajaja bụru kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; mbụ onye ono, gude ọnu iya kwee Dévidi, bụ nna mu ukwe; bya egudewaa ẹka iya meẹbekota iya. Kẹle o pfuru sụ:
5 ‘E -shi mbọku, mu dufutaru ndibe mu l'alị Ijiputu bẹ ọ tọ dụdu mkpụkpu, mu họtaru l'ipfu Ízurẹlu l'ophu g'ọ bụru ẹka aa-kpụru mu ụlo; g'ẹpha mu reje ire l'ẹka ono; tẹme ọphu ọ dụdu onye mu họtaru g'ọ bụru onye-ishi ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu.
6 Ọle nta-a bẹ mu họtawaru Jierúsalẹmu g'ọ bụru ẹka ẹpha mu e-reje ire; tẹme mu họtawa Dévidi g'ọ bụru onye-ishi ndibe mu ono, bụ ndu Ízurẹlu.’
7 “Nna mu, bụ Dévidi bẹ shikpọ dobesu lẹ ya a-kpụru Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu eze-ụlo.
8 Obenu lẹ Chipfu sụru nna mu, bụ Dévidi: Eshi ọphu i vu iya l'obu g'ị kpụaru mu eze-ụlo bẹ ọ dụkwa-a ree l'ọ dụ ngu l'obu.
9 Ọle-a; ọ tọ bụdu gụbedua bẹ a-kpụ ụlo ọbu. Onye a-kpụ iya nụ bụ nwa ngu, ị nwụru anwụnwu. Ọo yẹbedua bẹ a-kpụru mu eze-ụlo.
10 “Nta bẹ Chipfu mekọtawaru iphe o kweru ukwe iya; kẹle mu fụtawaru bya anọ-chia ẹnya nna mu, bụ Dévidi; mu nọduwaa l'aba-eze ndu Ízurẹlu ẹgube ono, Chipfu kweru ukwe iya; tẹme mu bya akpụwa eze-ụlo Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu ono.
11 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ mu doberu okpoko Chipfu; mbụ okpoko ono, e yeru ẹkwo ọgbandzu ono, Chipfu yẹle ndu Ízurẹlu gbaru ono.”

Sólomọnu epfu anụ Chileke
(1Ndu 8:22-53)

12 Tọbudu iya bụ; Sólomọnu pfụru l'iphu ọru-ngwẹja Chipfu; l'iphu edzudzu-ọha ndu Ízurẹlu ono; chilia ẹka iya labọ imeli.
13 Sólomọnu bẹ gude onyirubvu meta ẹka aapfụ-kojeru apfụ-koru; ogologo iya dụ nkwo-ẹka ise; ọsa iya dụ nkwo-ẹka ise; eli iya dụ nkwo-ẹka ẹto. Ọ bụru ẹka o doberu iya bụ l'ọma-unuphu ono; pfụ-koru l'eli iya. O gbushi ikpere l'atatiphu edzudzu-ọha Ízurẹlu ono; bya achị-lia ẹka imeli;
14 pfuahaa sụ: “Gụbe Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; ọ tọ dụdu Chileke ọzo, dụbaa gẹ gụbedua l'imigwe waa l'eliphe; mbụ gụbe onye edobeje ọgbandzu, unu lẹ ndibe ngu gbaru; bya egoshije l'i yeru ndu-ozi ngu obu; mbụ ndu gude obu phẹ g'ọ ha etso ụzo ngu.
15 Gụbe onye ono, meẹbekotaru ukwe, i kweru onye-ozi ngu ono, bụ nna mu Dévidi. I gude ọnu ngu kwee ya ukwe; bya egude ẹka ngu meẹbekota iya ẹgube ọ dụ ntanụ-a.

16 “Gụbe Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; nta-a bụ g'i mefụnaa ukwe-iphe ọphu, i
kweru onye-ozi ngu ono, bụ nna mu Dévidi; mbụ ono, i kweru iya sụ: ‘Ọ tọ dụdu
iphe, bya l'e-me g'ụnwu ngu nọ-buhu l'aba-eze ndu Ízurẹlu; m'ọ bụru-a l'ụnwu ngu
ọbu bẹ a-kwabẹru onwophẹ ẹnya; meje ekemu mu; ẹgube ono, i shi emeje iya ono.’
17 Jiko Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; g'opfu, i pfuru yeru onye-ozi ngu, bụ nna mu
Dévidi vụkotakwa.
18 “Obenu; ?Chileke yẹle nemadzụ mmanụ e-bukọtaru l'eliphe-a k'eviya tọo? Sụ-a;
igwe; mbụ igwe ọphu kakọta l'eli ta asụdu ngu anọdu; ?bụ-chia eze-ụlo ọwa-a, mu
kpụru-a bẹ l'asụchiaru ngu nụ?
19 Ọle-a; nụmanu epfupfu, onye-ozi ngu epfu anụ ngu; mẹ arwọrwo, ọorwo ngu.
Gụbe Chipfu, bụ Chileke mu; ngabẹnu nchị lẹ mkpu, onye-ozi ngu echiku ngu; waa
epfupfu, ọ nọ l'iphu ngu epfu anụ ngu.
20 Mbụ; g'ẹnya ngu dụjenu l'eze-ụlo-a eswe l'ẹnyashi. Mbụ ẹka-a ị sụru l'ii-buru-a;
k'ọphu bụ teke mụbe onye-ozi ngu gharu iphu l'eze-ụlo-a pfuru nụ ngu; l'ị ngabẹru
mu nchị.
21 Ngabẹjenu nchị l'arwọrwo, onye-ozi ngu; mẹ ndibe ngu, bụ ndu Ízurẹlu arwọ
ngu; lẹ teke ẹphe gharu iphu l'ẹka-a epfu anụ ngu. Shikwa l'imigwe, bụ ẹka i bu
ebubu nụma iya. Teke ị nụmaru iya; gụkwaaru phẹ nvụ l'iphe-ẹji phẹ.
22 “Ọ -bụru l'o nweru onye mesweru ibe iya; a nọdu ele ẹnya g'onye ọbu ria nte;
onye ono -bya l'ọru-ngwẹja ngu, nọ l'eze-ụlo-a; bya eria nte ọbu;
23 shikwa l'imigwe nụma iya; l'i mee iphe, gbaru ngu nụ. Kpee ndu-ozi ngu ono
ikpe l'onwongu. Onye ọphu ikpe nmarụ; nmaa ya ikpe; tụ-kobe iya iphe, o metaru
l'ishi. Onye ọphu iswi dụ mma; haarụ iya enge; meeru iya iphe, gbaru iya nụ lẹ
k'apfụbekoto iya.
24 “Ọ -bụru l'ọhogu lwụ-kperu ndibe ngu, bụ ndu Ízurẹlu; kẹle ẹphe mesweru ngu;
ẹphe -bya aghaa umere lwapfuta ngu; bya ekuahaa ẹpha ngu; nọdu l'eze-ụlo-a pfuru
nụ ngu; rwọo ngu;
25 shikwa l'imigwe nụma iya; l'ị gụaru ndibe ngu ono, bụ ndu Ízurẹlu nvụ l'iphe-ẹji
phẹ ono. L'ị bya eduphuta phẹ azụ l'alị ono, i nụru nna phẹ ono.
26 “Teke ọ bụ l'igwe buru mini; mini dzebuhu; kẹle ọo l'ẹphe meru iphe-ẹji; ẹphe
byakwanụ aghaa iphu l'ụzo ẹka-a pfuru nụ ngu; kuahaa ẹpha ngu; bya agbakụta
iphe-ẹji phẹ ono azụ; kẹle i mewaru ẹphe jee iphe-ẹhuka;
27 shikwa l'imigwe nụma iya; gụaru ndu-ozi ngu ono, bụ ndu Ízurẹlu nvụ l'iphe-ẹji
ono. L'i zia phẹ ụzo, pfụru ọto, ẹphe a-nọdu eshi. L'i mee g'igwe dzeje mini l'alị ono,
ị nụru ndibe ngu ọ bụru okiphe phẹ ono.
28 “Ọ -bụru l'ọo ẹgu-ememe byaru l'alị-a; ọzoo ẹjo iphe-ememe; m'ọbu iphe,
emebyishije nri, a kọru l'opfu; ọzoo ọphu emeje g'ọ tsụa evu; ọzoo igube; m'ọbu
ntaka, atakashije iphe; ọzoo l'ọo ọhogu phẹ byaru ekepheta phẹ lẹ mkpụkpu, dụ l'alị
phẹ; mbụ o betakpọru ọ bụru ẹjo iphe-ememe gụnu; ọzoo iphe-ememe, dụ ịdu-agha
bẹ byaru nụ;
29 o -nwekpọru onye machịru ẹka iya l'ụzo ụlo-a pfuru nụ ngu; ọzoo l'ọo ndibe
ngu, bụ ndu Ízurẹlu l'ophu bẹ pfuru nụ ngu; bya arwọo ngu; kẹle ọo onyenọnu maru
g'iphe-ẹhuka ono atsụ-beru iya l'ẹhu l'obu iya;
30 shikwa l'imigwe, bụ ẹka i bu ebubu nụma iya. Gụkwaaru phẹ nvụ; mee
iphe, gbaru ngu nụ; l'i meeru onyenọnu g'iphe, oome gbaru; eshi ọphu ị maru obu
onyemonye. Noo kẹle ọo gụbedua kpoloko bẹ maru obu ụnwu-eliphe l'ophu;
31 k'ọphu ẹphe a-nọdu atsụ ngu ebvu mbọku-mbọku; jeye g'ẹphe a-nọ-bekpọru
l'alị-a, ị nụru nna anyi phẹ-a.

32 “A bya l'onye bụ onye ọhozo; mbụ onye ta abụdu onye Ízurẹlu, bụ ndibe ngu;
mbụ onye ono, gude kẹ ẹpha ngu; waa k'ọkpehu, dụ ngu nụ; waa k'iphe, dụ biribiri,
ịinoduje emegbabẹ; shi l'ẹka dụ ẹnya bya. Teke onye ọbu byaru bya aghaa iphu
l'eze-ụlo-a; pfuru nụ ngu;
33 shikwa l'imigwe, bụ ẹka i bu ebubu; nụma iya; meeru onye ọhozo ono iphemiphe,
o gude araku ngu; k'ọphu ndu mgboko l'ophu a-madzuru ẹpha ngu; shi nno atsụ ngu
ebvu gẹ ndibe ngu, bụ ndu Ízurẹlu atsụ ngu. Tẹme ẹphe amakwarụpho l'eze-ụlo-a,
mu kpụru-a bẹ bụ ẹpha ngu bẹ e gude kpụa ya.
34 “Ọ -bụru lẹ ndu nkengu jeru etso ndu ọhogu phẹ ọgu l'ẹka bụkpoo ẹka i ziru
phẹ; ẹphe -ghawaa iphu lẹ mkpụkpu-a, ị họtaru-a; mẹ l'eze-ụlo-a, mu kpụru ngu-a
pfuru nụ gụbe Chipfu;
35 nọdukwa l'imigwe nụma epfupfu, ẹphe pfuru nụ ngu; mẹ arwọrwo, ẹphe rwọru
ngu; bya agbatarụ phẹ.
36 “Teke ọ bụ l'ọo iphe-ẹji bẹ ẹphe meru ngu; kẹle ọ tọ dụdu onye te emejedu iphe-
ẹji; ẹhu ghuahaa ngu eghu; i woru phẹ ye ndu ọhogu l'ẹka; k'ọphu bụ l'ọhogu kpụru
phẹ lẹ ndzụ lashịa l'ẹka dụ ẹnya; ọzoo ẹka dụ ntse;
37 ẹphe -nọdu l'alị ono, a kpụru phẹ lẹ ndzụ laa ono; egomunggo lwa phẹ azụ;
izimanụ lwa phẹ azụ; ẹphe nọdu l'alị ndu ono, kpụru phẹ lẹ ndzụ ono rwọo ngu sụ
l'ẹphe mewaru iphe-ẹji; bya emewaa iphe, ta apfụduru-ọto; mewaa ẹjo-ememe;
38 mbụ; ọ -bụru l'ẹphe nọ l'alị ono, a kpụru phẹ lẹ ndzụ laa ono gude obu phẹ g'ọ
ha; mẹ ndzụ phẹ g'ọ ha lwapfuta ngu ọzo; ẹphe gha iphu l'alị-a, bụ alị, ị nụru nna
phẹ-a; mbụ lẹ mkpụkpu-a, ị họtaru-a; mẹ l'eze-ụlo-a, mu kpụru ngu-a; pfuru nụ ngu;
39 shikwa l'imigwe, bụ ẹka i bu ebubu nụma epfupfu, ẹphe pfuru nụ ngu; mẹ
arwọrwo, ẹphe rwọru ngu; gbaaru phẹ mkpu. L'ị gụaru ndibe ngu ono, mesweru
ngu nụ ono nvụ.
40 “Jiko Chileke mu; g'ẹnya ngu dụjenu l'epfupfu, a nọ l'ẹka-a epfu anụ ngu;
l'ịingabejekwa iya phọ nchị.
41 “Nta bụkwa g'ị gbalihu gụbe Chipfu, bụ Chileke; jeshia l'ọkpoku ngu.

“Gbalihu gụ l'okpoko ngu
ono, egoshi l'ị bụ onye
ọkpehu dụ ono.
Gụbe Chipfu, bụ Chileke;
gẹ ndu-uke nkengu
bụkwaru ndu ee-ye
ndzọta ẹgube eeyeje
uwe-a.
Gẹ ndu dụru ngu nsọ tekwa
ẹswa l'iphe, dụ ree,
iimeru phẹ.
42 Jiko Chipfu, bụ Chileke;
ta ajịkakwa onye-ozi ngu
ono, ị họtaru bya emee
ya ọ bụru eze ono.
Nyatakwa n-yemobu ono,
i yeru Dévidi,
bụ onye-ozi ngu ono.”

7

1 Sólomọnu pfughechaẹpho nụ Chileke; ọku shi l'imigwe bụru kẹ phaa bya ekekọta
ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ ngwẹja ọzo, e gwerụ. Ọdu-biribiri Chipfu bya eji ụlo ono ejiji.

2 Ọphu ndu-uke Chileke adụdu ike bahụ l'ime ụlo Chipfu ono; kẹle ọdu-biribiri
Chipfu jiru iya ejiji.
3 Ndu Ízurẹlu hụmaepho ọku ono g'o nwuru; bya ahụma g'ọdu-biribiri Chipfu ono
nọ l'eli ụlo ono; ẹphe phozeta kpubegbaa iphu l'alị l'eli ẹka e gude mkpuma kpụ-lia
akpụ-li; ẹphe baaharụ Chipfu ẹja ekele iya ekele asụje:
"Chipfu bụ onye ọma;
n-yemobu iya anọje
jasụ l'ojejoje."

Eeye Eze-ụlo Chipfu l'ẹka Chileke
(1Ndu 8:62-66)

4 Tọbudu iya bụ; eze yẹle ndu Ízurẹlu l'ophu tụko gwee ngwẹja l'iphu Chipfu.
5 Anụ, eze, bụ Sólomọnu gburu gude gwee ngwẹja bẹ dụ ụkporo ụnu eswi ugbo
labọ l'ụnu iri l'ise;* mẹ ụkporo ụnu atụru ugbo iri l'ise.† Ọo ya bụ; eze yẹle ndu
Ízurẹlu ono g'ẹphe ha tụgba woru eze-ụlo ono ye Chipfu l'ẹka.
6 Ndu uke Chileke tụko pfụru l'ọnodu phẹ. Nokwaphọ gẹ ndu Lívayi pfụru lẹ
nkephẹ; gude ngwa ebvu Chipfu; mbụ ono, eze, bụ Dévidi meru dobe g'e gude gụje
ebvu ekele nụ Chipfu, bụ iya bụ ngwa ebvu ono, o shi egudeje agụ ebvu ekele asụje:
"N-yemobu iya anọje jasụ l'ojejoje." Ndu uke Chileke ono nọdu ghaaru ndu Lívayi
iphu egbu opu; ndu Ízurẹlu l'ophu pfụgbaaru apfụru.
7 Sólomọnu dobe echilabọ ọma-unuphu ono, nọ l'atatiphu ụlo Chipfu ono nsọ. Ọ
bụru l'ẹka ono bẹ ọ nọ gwee ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ ẹba-anụ, e gude gwee ngwẹja-ẹhu-
guu. Noo kẹle ọru-ngwẹja, e gude onyirubvu mee, nọ l'iphu Chipfu bẹ ha nwanshịi;
k'ọphu bụ lẹ ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ ngwẹja-nri; mẹ ẹba-anụ, e gude gwee ngwẹja-
ẹhu-guu ono taa alakọtadu iya.
8 Ọo ya bụ; Sólomọnu mẹ ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha, bụ ndu ẹphe l'iya nọ l'ẹka ono;
mbụ ikpoto ọha, shi lẹ mkpụkpu Lebo-Hamatu; je akpaa lẹ nggele Ijiputu, bụ ndu
tụkoru nọdu teke ono; bọo Ọbo-iphe ono abalị ẹsaa.
9 O be lẹ mbọku k'ẹsato; ẹphe nọo ndzukọ, gbaru iche; noo kẹle ẹphe meru k'edobe
ọru-ngwẹja ono nsọ ujiku ẹsaa; bọo ọbo-iphe ujiku ẹsaa.
10 O be lẹ mbọku, ọnwa ẹsaa dụ l'ụkporo abalị l'abalị ẹto; ọ gbasaa ndu ono g'ẹphe
lashịa ibe phẹ. Ẹphe gude ẹhu-ụtso lashịa; mẹ obu-ụtso lẹ k'iphe-ọma, Chileke meru
Dévidi; mẹ Sólomọnu; mẹ ndibe iya, bụ ndu Ízurẹlu.

Chipfu epfu eyeru Sólomọnu
(1Ndu 9:1-9)

11 Ọo ya bụ; Sólomọnu kpụ-tsechaẹpho eze-ụlo Chipfu ọbu; mẹ ụlo nkiya; mbụ
tụko iphemiphe, ọ tụberu k'ememe l'eze-ụlo Chipfu ono; mẹ l'ụlo nkiya mekọta;
12 Chipfu byapfuta iya l'ẹnyashi bya asụ iya: "Mu nụmawaru epfupfu, i pfuru nụ
mu; bya ahọtawa ẹka-a g'ọ bụru ẹka aa-nọduje egweru mu ngwẹja.
13 Ọ -bụru lẹ mu guchiru igwe; k'ọphu bụ l'o to dzeduru mini; ọzoo lẹ mu tụru
igube ekemu g'ọ tụko iphe, dụ l'alị ono tapyashịa; ọzoo lẹ mu ziru ẹjo iphe-ememe
g'ọ bya l'echilabọ ndibe mu;
14 ọ -bụru lẹ ndibe mu ono, bụ ndu eeku ẹpha ala l'ẹpha mu ono; wozetaru onwophẹ
alị; pfuru nụ mu; chọo atatiphu mu; bya adakọbe haa ẹjo-ememe, ẹphe eme; bẹ mu
e-shikwa l'imigwe nụma epfupfu, ẹphe epfu anụ mu; gụaru phẹ nvụ l'iphe-ẹji phẹ;
mee g'alị phẹ dụ iche.
15 Nta-a bẹ ẹnya mu; mẹ nchị mu a-dụje l'epfupfu, eepfu anụ mu l'ẹka-a.

---

* **7:5 7:5** Bụ iya bụ 22,000 lẹ mbekee. † **7:5 7:5** Bụ iya bụ 120,000 lẹ mbekee.

16 Mu họtawaru eze-ụlo-a; bya edobewa iya nsọ; mewaa iya g'ọ bụru ẹka ẹpha mu
a-nọduje ere ire jasụru asụru. Ẹnya mu; waa obu mu a-dụje l'ẹka ono tekenteke.
17 "A bya lẹ gụbedua; ọ -bụru l'i tsoru ụzo mu ẹgube ono, nna ngu Dévidi tsoru iya
ono; eme iphemiphe, mu tụru ngu l'ekemu;
18 bẹ mu e-me g'ọnodu ngu l'aba-eze ndu Ízurẹlu ngụru angụru; ẹgube ono, mu
lẹ nna ngu, bụ Dévidi gbaru iya lẹ ndzụ lẹ teke ono, mu sụru iya l'o to nwedu iphe,
byaru e-me g'ụnwu iya nọ-buhu l'aba-eze ndu Ízurẹlu.
19 "Ọle-a; ọ -bụru l'ị nọnyaaru ọphu iitsoẹdu mu; gwọbe ekemu ono, mu tụru unu
ono; mbụ je agwaahaa agwa abarụ phẹ ẹja;
20 bẹ mu a-vụkwa phẹ l'ọgbarabvu vụfu l'alị ono, mu nụru phẹ ono; mu amịa ẹnya
l'eze-ụlo-a, mu doberu nsọ g'ẹpha mu reje ire-a. Mu e-me iya g'ọ bụru iphe, ndiphe
e-gude anma l'ẹjo ẹtu; waa iphe, aa-nọdu eme iphe ọchi.
21 Eze-ụlo-a, ha imelimeli ẹgube-a bẹ a-bụru onye aghata iya nụ; ishi anyịa ya
ẹdzu; l'ọ kpọ-yiaru iya ukuvu sụ: '?Bụ gụnu meru g'o gude Chipfu mee alị-a; waa
eze-ụlo-a ẹgube-a?'
22 Ndiphe epfua sụ: 'Ọo kẹle ẹphe harụ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna phẹ; mbụ onye
ono, dufutaru phẹ l'alị Ijiputu ono; gbẹ woru obu phẹ kpọru yeru agwa; gwaahaa ya;
abarụ iya ẹja. Noo iphe, meru g'o gude Chipfu wopfuta phẹ ẹgube ẹjo iphe-ẹhuka-a.'
"

8

Iphe ọzo, Sólomọnu megbabẹru
(1Ndu 9:10-28)

1 Noo ya; a nọepho ụkporo apha sụgba ishi, bụ iya bụ teke Sólomọnu gude kpụa
eze-ụlo Chipfu ono; yẹe ụlo nkiya;
2 ọ tụko mkpụkpu, Hiramu nụru iya kpụkwashia; bya eworu ndu Ízurẹlu yekọta
iya g'ẹphe bugbaaru iya.
3 Sólomọnu bya eje ọgu lẹ mkpụkpu Hamatu-Zoba; je alwụta iya.
4 Ọ kpụa mkpụkpu Tadụmo l'echiẹgu; bya akpụshia mkpụkpu, aakwakọbeje iphe
lẹ mgboru Hamatu.
5 Ọ kpụkwaa mkpụkpu Bẹtu-Horonu k'imeli; mẹ ọphu nọ l'ụzo alị; kpụa ya; o
shihugbaa ike. O gude igbulọ kpụ-pheta iya; bya eyee ya ọguzo; mẹ mgbọrígwè, e
gude aswọ-chi iya aswọ-chi;
6 bya akpụa mkpụkpu Balatu; kpụshia mkpụkpu, ọokwakobeje iphe; mẹ
mkpụkpu, ee-dobeje ụgbo-ịnya iya; mẹ ọphu ndu agbaru iya ịnya a-nọduje.
Sólomọnu tụkoru iphemiphe, dụ iya g'ọ kpụa ya lẹ Jierúsalẹmu kpụkota; mẹ l'úbvú
úbvú Lébanọnu; mẹkpoo l'alị-eze, nọkota iya l'ẹka l'ophu.
7 A bya lẹ ndu ọphu phọduru nụ lẹ ndu Hetu; mẹ ndu Amọru; mẹ ndu Pẹ́rezu; mẹ
ndu Hevu; mẹ ndu Jiebusu; mbụ ndu ono, ta abụdu ndu Ízurẹlu ono;
8 bẹ awa ndu ono, phọduru nụ l'alị ono; mbụ ndu ọphu ndu Ízurẹlu te egbushiduru;
bẹ Sólomọnu meru g'ẹphe bụru ohu, ejeru iya ozi byasụ ntanụ-a.
9 A bya lẹ ndu Ízurẹlu bẹ ọ tọ dụdu onye ọphu Sólomọnu meru ohu, ejeru iya ozi.
Ẹphebedua bẹ o meru ndu ojọgu iya; mẹ ndu-ishi ozi iya; mẹ ndu-ishi ụgbo-ịnya iya;
mẹ ndu agbaru iya ịnya.
10 Ọo ẹphe bụ ndu-ishi ozi Sólomọnu. Ẹphe dụ ụkporo ụmadzu iri l'ẹbo l'ụmadzu
iri bụru ndu-ishi l'ozi ono.
11 Sólomọnu bya eshi lẹ mkpụkpu Dévidi dufuta nwada Fero phọ bya edobe l'ụlo
ono, ọ kpụru iya ono; kẹle Sólomọnu bẹ sụru lẹ nyee ya tee budu l'ụlo Dévidi, bụ eze
ndu Ízurẹlu; noo kẹle iphe, bụ ẹka okpoko Chipfu bahụgbaaru bẹ dụkota nsọ.

12 Sólomọnu bya egweeru Chipfu ngwẹja-akpọ-ọku l'eli ọru-ngwẹja Chipfu, ọ kpụru
l'atatiphu eze-ụlo ono.
13 Ngwẹja ono bẹ oogweje ẹgube ọ gbaru g'e gweje iya mbọku-mbọku; mbụ ẹgube
ekemu Mósisu pfuru g'e gweje iya l'eswe-atụta-unme; mẹ l'ọnwa ọ̀phúú; mẹ l'ọbo-
iphe ẹto, aabọje aphagapha ono: bụ iya bụ Ọbo-Buredi, ekoduru ekoko; mẹ Ọbo-
Idzu; mẹ Ọbo-Ṁkpù.
14 O tsoru ẹgube ono, nna iya Dévidi tọru ọkpa iya gude họo ọgbo ndu-uke Chileke
dobe phẹ l'ozi, ẹphe a-nọdu eje; mẹ ọgbo kẹ ndu Lívayi g'ẹphe bụjeru ishi l'agụ ebvu
ajaja; mẹ g'ẹphe yejeru ndu-uke Chileke ẹka l'ozi ẹgube ọ gbaru lẹ mbọku-mbọku; ọ
gbaa ọgbo ndu nche dobegbaa phẹ l'ọguzo g'ẹphe chee nche; kẹle ọo ẹgube ono bẹ
Dévidi, bụ onye kẹ Chileke tụru iya l'ekemu.
15 Ọphu ọ dụdu iphe, eze tụru ekemu iya doberu ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi
g'ẹphe meje, dụru ọphu ẹphe harụ ememe; je akpaa lẹ k'ẹka aakwakọbejegba ẹku.
16 Noo ya; ozi Sólomọnu ono bụru iphe, e jekọtaerupho e -shi lẹ mbọku, a tụru
ọkpa eze-ụlo Chipfu ono jasụru a kpụ-tsee ya. Ọ bụru iya bụ l'aakpụ-ghe ụlo Chipfu
ono.
17 Tọbudu iya bụ; Sólomọnu bya atụgbua jeshia Eziyọnu-Geba; mẹ Elatu ọphu dụ
l'alị Edọmu l'agụga eze-ẹnyimu.
18 Hiramu ye ndu nkiya, bụ ndu mahawarụ eze-ẹnyimu ono; ẹphe pataru Sólomọnu
ụgbo-mini. Ẹphe lẹ ndu kẹ Sólomọnu tụko jeshia alị Ofi; bya eshi l'ẹka ono wolata
mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ ụnu talẹntu l'ụkporo talẹntu labọ lẹ talẹntu iri bya
akụberu eze, bụ Sólomọnu.

9

Eze-nwanyị ndu Sheba akpapfuta Sólomọnu
(1Ndu 10:1-13)

1 Tọbudu iya bụ; eze-nwanyị ndu Sheba bya anụma ụdù Sólomọnu; ọ byatashịa
Jierúsalẹmu g'o gude ajị, shihuru ike dalee ya. Ọ chịru ikpoto nemadzụ; mẹ ịnya-
kamẹlu, vugbaa manụ, eshigbaa kwẹekweekwee; waa igwerigwe mkpọla-ododo;
mẹ mkpuma, vugbaa oke aswa. Ọ byapfuta Sólomọnu; bya atụko iphemiphe, ọ rịru
k'epfupfu pfukọtaru iya.
2 Sólomọnu yekọtaru iya ọnu ree l'ajị, ọ jịkotaru iya. Mbụ l'ọ tọ dụdu ajị, ọ jịru
Sólomọnu, ọ madụ yeru iya ọnu ree.
3 Eze-nwanyị ndu Sheba ono bya ahụma ẹgube mmamiphe, Sólomọnu nweru; waa
ẹgube ụlo, ọ kpụru;
4 mẹ ẹgube nri, oorije; mẹ ụdu oshi, ndu-ozi iya anọduje anọo; mẹ gẹ ndu-ozi iya
gude eje ozi; waa ẹgube uwe, ẹphe eye l'ẹhu; mẹ ndu etsujeru iya ọnu lẹ mẹe; mẹ
ẹgube uwe, ẹphe eye l'ẹhu; mẹkpoo ngwẹja-akpọ-ọku, oogweje l'ụlo Chipfu. Ọ bya
ahụmakotachaa iphemiphe ono; ọ tụfu iya ẹhu.
5 Ọ bya asụ eze: "Akọ, mu nọ l'alị anyi nụma k'iphe, i meshiru; mẹ kẹ mmamiphe
ngu bẹ bụkota eviya.
6 Mu te eshidu kweta l'akọ ono bẹ bụ eviya; jasụ gẹ mu byaru nta-a bya egude
ẹnya mu hụmakota iya-a. Lenu; gẹ kẹ mmamiphe ngu ono gude habe shii bẹ a ta
kọjahaduru mu ẹbo; noo kẹle ị dakiri g'atụru ọnu ngu.
7 Ọo ẹpho lẹ ndibe ngu bẹ iphe kweru! Iphe kweru ndu-ozi ngu phẹ, bụ ndu
anọduje l'iphu ngu mkpụrumkpuru anụma opfu mmamiphe, iipfu!
8 G'ajaja bụru kẹ Chipfu, bụ Chileke ngu; bụ onye ono, ị dụ ree; o woru ngu dobe
l'aba-eze iya g'ị bụru eze l'iswi ẹhu iya. Ọo kẹle Chileke ngu yeru ndu Ízurẹlu obu
ojejoje meru g'o gude; o mee ngu eze phẹ; k'ọphu ịi-nọdu ekpe ikpe, pfụru nhamụnha;
meje iphe, pfụru ọto."

9 Tọbudu iya bụ; eze-nwanyị ono bya eworu mkpọla-ododo, ẹrwa iya dụ ụkporo talẹntu ishii nụ eze; bya anụ iya manụ, parụ ẹka apaa, eshi kwẹekweekwee; waa mkpuma, vugbaa oke aswa. Manụ ono, eze-nwanyị ndu Sheba nụru eze, bụ Sólomọnu ono parụ ẹka shii; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu manụ, a nụjebaaru iya habe g'onoya.

10 Tẹme ndu kẹ Hiramu; mẹ ndu kẹ Sólomọnu, bụ ndu ono, evutajẹ mkpọla-ododo l'alị Ofi ono bẹ evutajẹkwapho oshi alugumu; mẹ mkpuma, vugbaa oke aswa.

11 Ọ bụru oshi alugumu ono bẹ eze gude meta ẹka aazọje ọkpa enyihu ụlo Chipfu ono; mẹ k'ụlo ibe eze; bya egudekwa iya phọ mee une; waa ogumogu, ndu ebvu egudeje agụ ebvu. Oshi alugumu, ha ẹgube ono bẹ a ta ahụmajebaeduru l'alị Jiuda.

12 Eze, bụ Sólomọnu bya anụkota eze-nwanyị ndu Sheba ono iphemiphe, dụ iya ree, ọ sụru g'ọ nụ iya; a -gụfukwa ọphu eze-nwanyị ono nụru eze l'onwiya. Ọo ya bụ; eze-nwanyị ono yẹle ndu-ozi iya dakọbe lashịa alị phẹ.

Ẹku Sólomọnu
(1Ndu 10:14-25)

13 Mkpọla-ododo, eevulatajẹru Sólomọnu aphagapha bẹ ẹrwa iya adụje ụnu talẹntu; l'ụkporo talẹntu iri l'ẹto lẹ talẹntu ishii;

14 a -gụfukwa iphe, eshije l'ẹka ndu nghọ, ẹphe agba ha nwanshịi mẹ l'ẹka ndu agba eze nghọ. Mkpọla-ododo; waa mkpọla-ọchaa bẹ eeshijekwaphọ l'ẹka ndu eze ndu Arabu; mẹ l'ẹka ndu ọchi-ọha alị ono evulataru Sólomọnu.

15 Eze, bụ Sólomọnu gude mkpọla-ododo, e tsusaru ọsa meta iphe, eegudeje egbobuta onwonye, hagbaa galagala; ụzo ụkporo iri. Mkpọla-ododo, larụ lẹ nanụ bẹ dụchaa ụnu shẹkelu; lẹ shẹkelu ụkporo iri.

16 O gudekwaphọ mkpọla-ododo, e tsusaru ọsa meta iphe ono, eegudeje egbobuta onwonye kẹ nshịi; ụzo ụkporo iri l'ise. Mkpọla-ododo, larụ lẹ nanụ iya bụ ụkporo shẹkelu iri l'ise. Ẹka eze doberu iya bụ l'ụlo ono, e gude oshi, shi l'ọswa, nọ l'úbvú úbvú Lébanọnu kpụa ono.

17 Nokwaphọ g'eze gude eze-enyi meta aba-eze, ha shii; bya awụkota iya ọkpobe mkpọla-ododo l'eli.

18 Aba-eze ono bẹ bụ ntọkpa ishii; bya enweru okposhi, e meru lẹ mkpọla-ododo ye iya g'a tukobeje ọkpa. E meru iya ẹka aatukobeje ẹka ibekẹbo; kpụa oduma labọ pfụ-kubecha iphe ono, aatukobeje ẹka ono ẹphenebo.

19 A kpụru oduma iri l'ẹbo pfụbe l'eli ntọkpa ishii ono. Ọ pfụgbaaru l'ibe lanụ; waa l'ẹka ibe iya ọphuu. Ọ tọ dụdu aba-eze ọzo, e mejewaru ọ dụ ẹgube ono.

20 Iphe, eze egudeje angụ iphe-angụngu bụ mkpọla-ododo bẹ e gude mekọta iya. Ivu, dụkota l'ụlo ono, e gude oshi, shi l'ọswa úbvú úbvú Lébanọnu mee ono be bụ ọkpobe mkpọla-ododo bẹ a wụkotaru iya. Ọ tọ dụdu iphe ono, dụru ọphu e meru lẹ mkpọla-ọchaa; noo kẹle ọ tọ dụdu iphe, a gụberu mkpọla-ọchaa lẹ teke Sólomọnu bụ eze.

21 Eze nwegbaarụ ụgbo-mini, e gude agbaru iya nghọ. Ụgbo-mini ono bẹ ẹphe lẹ ndu-ozi Hiramu atụkoje swịru. Ọ bụru ugbo lanụ l'ime apha ẹto bẹ ụgbo-mini ono alwajẹ; vulata mkpọla-ododo; mẹ mkpọla-ọchaa; mẹ eze-enyi; mẹ adaka; mẹ enwe.

22 Ọ bụru eze, bụ Sólomọnu bẹ kakọta enweru ẹku; bụru iya kakọta enweru mmamiphe l'iphe, bụ ndu eze ndu mgboko l'ophu.

23 Ndu eze ndu mgboko l'ophu nọdu abyajẹ l'iphu Sólomọnu g'ẹphe nụma opfu mmamiphe, Chileke nụru iya.

24 Aphagapha abụjeru: onye -byatashịa; l'o gude iphe bya anụ iya; mbụ iphe, e meru lẹ mkpọla-ọchaa; mẹ ọphu e meru lẹ mkpọla-ododo; mẹ uwe mgbalanụ; mẹ ngwọgu; mẹ manụ, eshi kwẹekweekwee; mẹ ịnya; mẹkpoo ịnya-mulu. Iphe, aanụje iya bẹ apajẹ ẹka apaa.

25 Sólomọnu bẹ nweru ẹka oodobeje ịnya; mẹ ụgbo-ịnya. Ẹka ono bẹ dụ ụnu iri. O
nwekwarụpho ndu agba l'ịnya ụkporo ụnu l'ụnu iri. O nweru ndu ọphu eze doberu
lẹ mkpụkpu, eedobeje ụgbo-ịnya; dobe ndu ọphuu lẹ Jierúsalẹmu swibe onwiya.
26 Ọ bụru iya bụ ishi iphe, bụ ndu eze; e -shi l'ẹnyimu Yufurétisu je akpaa l'alị ndu
Filisitayinu; je akpaa l'oke alị ndu Ijiputu.
27 Eze meru; mkpọla-ọchaa kụru gẹ mkpuma lẹ Jierúsalẹmu; bya emee g'oshi sida
dzuru ẹkameka g'oshi sịkamo, tụko alị ọkpa úbvú, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba sweta.
28 A nọdu eshije l'alị Ijiputu mẹwaro alị ndu ọzo anmataru Sólomọnu ịnya.

Anwụhu Sólomọnu
(1Ndu 10:28)

29 Iphe ọzo, Sólomọnu megbabẹru; e -shi l'ishi jeye l'ẹka o jeberu; bẹ e dekọtaru
l'ẹkwo, Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; mẹ l'ẹkwo mpfuchiru Ahayịjia, bụ onye
Shilo; mẹ l'ẹkwo ọphulenya Ido, bụ onye aphụje ọphulenya; mbụ ọphulenya, ọ
phụru lẹ k'ẹhu Jierobowamu nwa Nebatu.
30 Sólomọnu bẹ nọ lẹ Jierúsalẹmu bụru eze ndu Ízurẹlu ụkporo apha labọ.
31 Tọbudu iya bụ ọ nwụhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya lẹ mkpụkpu Dévidi, bụ
nna iya. Nwa iya nwoke, bụ Rehobówamu bụru eze nọchia ẹnya iya.

10

Ndu Ízurẹlu Ekwefụru Rehobówamu ike
(1Ndu 12:1-20)

1 Tọbudu iya bụ; Rehobówamu tụgbua jeshia Shẹkemu; kẹle ndu Ízurẹlu l'ophu
wụwaru jeshia l'ẹka ono g'ẹphe mee ya eze.
2 Teke ono bẹ Jierobowamu nwa Nebatu nọkwadu lẹ Ijiputu, bụ ẹka ono, ọ gbaru
lashịa teke ono, ọogbaru eze, bụ Sólomọnu ọso ono. Ọ nụma kẹ Rehobówamu ono;
o shi lẹ Ijiputu lwatashịa.
3 Ọo ya bụ; e zia g'e je ekua ya. Jierobowamu yẹle ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha bya
awụ-pfu Rehobówamu je asụ iya:
4 "Nna ngu boru anyi ivu, anyị ẹrwa. Ọ -bụru l'ii-me g'ozi aphụ ono, nna ngu shi
kpabẹ anyi; mẹ ivu ono, o boru anyi ono ka alwa alị; bẹ anyi a-nọdukwa-a ejeru ngu
ozi."
5 Rehobówamu sụ phẹ: "Unu lashịa je anọo ujiku ẹto; g'unu alwaphutawarọ azụ."
Ọo ya bụ; ẹphe wụkashihu.
6 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Rehobówamu jeshia akpata ishi l'ẹka ndu bụ ọgerenya
ono, shi ejeru nna iya, bụ Sólomọnu ozi lẹ teke ọ nọ ndzụ ono. Ọ jịa phẹ sụ: "?Dẹnu
g'unu sụru gẹ mu yeeru ndu-a ọnu?"
7 Ẹphe sụ iya: "Ọ -bụru l'ịi-nọdu emeru ndu-a iphe-ọma; emeru phẹ ree; bya epfuru
phẹ opfu ọma; bẹ ẹphe a-bụkwaru ndu-ozi ngu jasụru asụru."
8 Obenu lẹ Rehobówamu bẹ jịkaru idzu ono, ndu bụ ọgerenya chịtaru iya ono. O
jepfushia ụnwokorobya, bụ ndu ẹphe l'iya tụkoru tsee, ejeru iya ozi; gẹ ya kpata phẹ
ishi iphe.
9 Ọ jịa phẹ sụ: "?Dẹnu g'unubẹdua sụru gẹ mu yeeru phẹ ọnu? ?Bụ gụnu bẹ anyi
e-pfuru ndu-a, sụru gẹ mu mee g'ivu, nna mu boru phẹ ka alwa alị-a?"
10 Ụnwokorobya ono, bụ ụnwu ọgbo iya ono sụ iya: "Iphe, ii-pfuru ndu ono, sụru
ngu lẹ nna ngu boru phẹ ivu, anyị ẹrwa ono; l'ọo g'i mee ya g'ọ ka alwa alị ono bụ
lẹ-a: mkpụshi-ẹka ọtsutso ngu bẹ kakwa upfu nna ngu igbi.
11 L'eshi ọphu nna ngu boru phẹ ivu, anyị ẹrwa bẹ ii-me g'ọ kaba anyị ẹrwa. Eshi
ọphu ọ bụ ẹchachi bẹ nna ngu shi echije phẹ bẹ ịi-gbaahaa phẹ akpị."

12 Ọo ya bụ; o -rwuẹpho lẹ mbọku k'ẹto ono; Jierobowamu yẹle ndu Ízurẹlu l'ophu
wụ-pfuta eze, bụ Rehobówamu ọzo; ẹgube ono, o pfuru phẹ g'ẹphe bya lẹ mbọku
k'ẹto ono.
13 Eze, bụ Rehobówamu jịka idzu, ndu bụ ọgerenya phọ chikoshiru iya; eyeeru phẹ
ọnu ẹhuka ẹhuka.
14 O je etsoru idzu ono, unwokoro phọ chikoshiru iya sụ: "Nna mu boru unu ivu,
anyị ẹrwa; ọle mbẹdua bẹ e-me g'ọ kaba anyị ẹrwa. Nna mu bụ ẹchachi bẹ o shi
echije unu; ọle mbẹdua bẹ a-gbaahaa unu akpị."
15 Ọo ya bụ; ọphu eze angadụru ndu Ízurẹlu ono nchị; noo kẹle ọo Chileke bẹ
meru g'ọ dụ nno; k'ọphu iphe ono, o shije l'ọnu Ahayịjia kẹ mkpụkpu Shilo pfuaru
Jierobowamu nwa Nebatu ono a-vụkota.
16 Ndu Ízurẹlu ono l'ophu bya ahụmaepho l'eze ta angadụru phẹ nchị; ẹphe sụ iya:
"?Bụ gụnu bẹ anyi lẹ Dévidi
jigba?
Ọ tọ dụkwa okiphe,
anyi nweru l'ẹhu nwa Jiesi.
Unubẹ Ízurẹlu;
g'onyenọnu lashịa
unuphu ibe iya-o!
Gẹ Dévidi letawarọ ọnu-ụlo
nkiya ẹnya!"
Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu l'ophu wụkashihu lashịa unuphu ibe phẹ.
17 Ọ bụwaruro ndu Ízurẹlu ọphu bu lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, dụ l'alị Jiuda bẹ
Rehobówamu bụ eze phẹ.
18 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Rehobówamu zia Adoniramu, bụ onye-ishi ọgbo ozi; g'o
jepfu ndu Ízurẹlu. O rwua; ẹphe gude mkpuma tugbua ya. Eze, bụ Rehobówamu
mekebe ẹgwegwa nyita ụgbo-ịnya iya gbalaa; ọ bụru iya ala Jierúsalẹmu.
19 E -shi teke ono bẹ ndu Ízurẹlu shi kwefutaru ọnu-ụlo Dévidi ike byasụ ntanụ.

11

Shemaya Ezi Rehobówamu Ozi
(1Ndu 12:21-24)

1 Rehobówamu larwuẹpho Jierúsalẹmu; ọ chịkobe ndu ọnu-ụlo Jiuda; mẹ ndu
Benjiaminu; ụkporo ụnu unwoke mgbo ụkporo l'ẹbo l'ụnu unwoke iri, bụ ndu a
họtaru ahọta; g'ẹphe je etsoo ndu Ízurẹlu ọgu; k'ọphu ẹphe a-nataphu alị-eze ono
azụ woru nụ Rehobówamu.
2 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuaru Shemaya, bụ onye kẹ Chileke sụ:
3 "Je akaru Rehobówamu nwa Sólomọnu; mbụ eze ndu Jiuda; l'ị karụ ndu Ízurẹlu
l'ophu, bụ ndu ọphu nọ lẹ Jiuda mẹ lẹ Benjiaminu
4 lẹ Chipfu sụru-a: 'Unu te ejekwa etso ụnwunna unu phẹ ọgu. G'onyenọnu lashịa
ibe iya; noo kẹle ọo mu bẹ iphe ono shi l'ẹka.' " Ọo ya bụ; ẹphe nụma iphe, Chipfu
pfuru; laphu azụ. Ọphu ẹphe ejeẹduru etso Jierobowamu ọgu.

Rehobówamu akpụ Jiuda; g'o shihu ike

5 Rehobówamu bẹ bu lẹ Jierúsalẹmu. Ọ kpụshia mkpụkpu lẹ mkpụkpu, dụ l'alị
Jiuda; o shihuchaa ike; k'ọphu oo-gbobutajẹ phẹ l'ọgu.
6 Mkpụkpu, ọ kpụru bụ Bẹtulehemu; mẹ Etamu; mẹ Tekowa;
7 mẹ Bẹtu-Zuru; mẹ Soko; mẹ Adulamu;
8 mẹ Gatu; mẹ Maresha; mẹ Zifu;

9 mẹ Adoremu; mẹ Lakishi; mẹ Azeka;
10 mẹ Zora; mẹ Ajialọnu; mẹ Hẹburonu. Mkpụkpu ono bẹ bụkota mkpụkpu, a
kpụshiru ike l'alị Jiuda; mẹ l'alị Benjiaminu.
11 O mekwarụpho ẹka eedomije onwonye; o shihugbaa ike; bya achịta ndu-ishi ndu
ojọgu yechaa ya. O meta ụlo ẹka aakwakọbeje nri; mẹ manụ; mẹ mẹe yechaa ya.
12 O yekọtaru iphe, eegudeje egbobuta onwonye; mẹ arwa lẹ mkpụkpu nọnu; bya
emee; mkpụkpu ono shihu ike ọkpobe eshihu. Ọo ya bụ; Jiuda; mẹ Benjiaminu
bụwaru iya bẹ ọ dụ l'ẹka.

Ndu uke Chileke; mẹ ndu Lívayi alwa Jiuda

13 No iya; ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi, nọkota l'alị Ízurẹlu bya atụru ike yeru
iya.
14 Ndu Lívayi parụ alị ẹka ẹku phẹ ataję nri; mẹ alị phẹ haa; lashịa Jiuda; mẹ
Jierúsalẹmu; kẹle Jierobowamu yẹle ụnwu iya chịfuru phẹ g'ẹphe te ejeshiru Chipfu
ozi ndu-uke.
15 Jierobowamu gude ẹka iya họta ndu e-gweje ngwẹja l'ẹka aagwaję iphe; mẹ ndu
a-gwaję nwamkpi; yẹle oke-eswi, ọ kpụshiru dobe.
16 Iphe, bụ ndu doberu obu phẹ g'ẹphe chọo ụzo kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu
shi l'ipfu nọnu lẹ Ízurẹlu wụfu tsoru ndu Lívayi jeshia Jierúsalẹmu; g'ẹphe gweeru
Chipfu ngwẹja; mbụ Chileke kẹ nna phẹ.
17 Ẹphe mee; alị-eze ndu Jiuda ka eshihu ike; tụru íkè yeru Rehobówamu, bụ nwa
Sólomọnu apha ẹto. Ẹphe nọdu etsokọta ụzo, Dévidi; mẹ Sólomọnu tọru l'ime apha
ẹto ono.

Ndibe Rehobówamu

18 Rehobówamu bẹ lụru Mahalatu, bụ nwada Jierimotu. Jierimotu bụ nwa Dévidi
kẹ nwoke. Jierimotu ono lụa Abihelu, bụ nwada Eliyabu. Eliyabu bụ nwa Jiesi kẹ
nwoke.
19 Mahalatu nwụtaru iya unwoke, ẹpha phẹ bụ: Jieyushi; mẹ Shemaraya; mẹ
Zahamu.
20 Ọ lụchaa ya; bya alụa Maka, bụ nwada Abụsalomu. Ọ nwụtaru iya Abáyijia; mẹ
Atayi; mẹ Ziza; mẹ Shelomiti.
21 Rehobówamu bụru Maka, bụ nwada Abụsalomu ono bẹ ọ kachaa eye obu eme
l'unyomu iya ndu ọphuu; mẹkpoo ụnwanyi, ndu ọphu abụ-zidu unyomu iya. Ọ lụru
ụnwanyi iri l'ẹsato. O nweru ụnwanyi ụkporo ẹto, bụ ndu ọphu abụ-zidu unyomu
iya. Ọ nwụta unwoke ụkporo l'ẹsato; bya anwụta ụnwanyi ụkporo ẹto.
22 Ọ bụru Abáyijia, bụ nwa kẹ Maka bẹ ọ tụru ẹka g'ọ bụru onye-ishi l'echilabọ
ụnwunna iya; noo kẹle ọo ya bẹ oome gẹ ya mee eze.
23 O meru g'onye maru iphe; bya edokaa ụnwu iya; ẹphe dzuru alị Jiuda; mẹ kẹ
Benjiaminu; mbụ lẹ mkpụkpu ono, a kpụgbaaru; o shihu ike ono; mbụ nụ phẹ nri
k'etsutsu iya; bya alụshiaru phẹ nwanyị.

12

Ndu Ijiputu ezebata lẹ Jierúsalẹmu
(1Ndu 14:25-28)

1 O be teke Rehobówamu meẹrupho aba-eze iya ọ ngụru angụru shihu ọkpobe ike;
yẹle ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha gwọbe ekemu Chipfu.
2 Eshinu ẹphe ta apfụshiduru ike l'ẹka Chipfu; Shishaku, bụ eze ndu Ijiputu
byatashịa ọgu lẹ Jierúsalẹmu l'apha kwe Rehobówamu apha ise ọ watarụ abụru eze.

3 Ọ chịru ụnu ụgbo-ịnya ẹto; mẹ ndu agba l'ịnya, dụ ụnu ụmadzu ugbo ụkporo
ẹsaa l'ụnu iri bya ọgu ono. Ndu yẹe ya shi lẹ Ijiputu swiru bya ọgu ono bụru agụta
agụta; mbụ ndu Libiya; mẹ ndu Sukimu; mẹ ndu Kushi.
4 Ọ natakọta iphe, bụ mkpụkpu, a kpụshiru ike lẹ Jiuda; mbụ ẹphe byarwutachaa
Jierúsalẹmu.
5 Tọbudu iya bụ; Shemaya, bụ onye mpfuchiru Chileke byapfuta Rehobówamu;
yẹle ndu-ishi ndu Jiuda g'ẹphe dzukọberu lẹ Jierúsalẹmu l'ẹka ẹphe atsụ Shishaku
ebvu. Ọ sụ phẹ: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu pawaru mu haa; ọo ya meru
iphe, mbẹdua parụ unu haarụ Shishaku."
6 Ọo ya bụ; ndu-ishi ndu Ízurẹlu ono waa eze bya ewozeta onwophẹ alị sụ: "Chipfu
bụ onye pfụberekoto."
7 Chipfu bya ahụmaepho l'ẹphe wozetaru onwophẹ alị; Chipfu byakwa epfuaru
Shemaya sụ: "Eshinu ẹphe wozetawaru onwophẹ alị bẹ mu te emebyishiẹdu phẹ;
mu e-mechia g'a nafụta phẹ. Mu te eshiẹdu Shishaku l'ẹka tụ-koshi Jierúsalẹmu oke
ẹhu-eghu mu.
8 Ọle-a; ẹphe a-nọdu ejeru iya ozi; k'ọphu ẹphe a-maru iphe, dụ iche l'ejeru mu ozi
waa ejeru ndu eze ndu alị ọzo ozi."
9 Ọo ya bụ; Shishaku, bụ eze ndu Ijiputu byatashia ọgu lẹ Jierúsalẹmu; bya
evukọchaa ẹku, dụ l'ụlo Chipfu; mẹ ẹku, dụ l'ụlo eze. O vutakọta iphemiphe; mbụ
chịtachaa iphe, eegudeje egbobuta onwonye phọ, Sólomọnu gude mkpọla-ododo
kpụshia phọ.
10 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Rehobówamu bya egude onyirubvu kpụ-phukọta iphe
ono azụ; gude dochia ẹnya iya ọphuu; bya eworu iya ye l'ẹka ndu-ishi ndu eche ọnu
ẹka eeshije abahụ l'ibe eze nche; g'ẹphe leta iya ẹnya.
11 Ọ nọdu abụjeru teke eze eje l'ụlo Chipfu; ndu nche ono aparu iphe, eegudeje
egbobuta onwonye ono tsoru iya. E -mechaa; ẹphe ewophuta iya azụ bya edobe
l'ụlo-nche.
12 Rehobówamu wozetaẹpho onwiya alị ono; Chipfu vụ-buhuru iya ọvuma; k'ọphu
bụ l'o to medụru iya g'ọ bụru mkpurupyata; tẹme iphe bya adụaharu ndu Jiuda lẹ
ree.
13 Noo ya; eze, bụ Rehobówamu eze lẹ Jierúsalẹmu; kpọo onwiya g'abara. Ọ
nọwaru ụkporo apha labọ l'apha lanụ teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze
iya bụ apha iri l'ẹsaa lẹ Jierúsalẹmu, bụ iya bụ mkpụkpu ono, Chipfu họfutaru l'ipfu
Ízurẹlu l'ophu g'o buru ono. Ẹpha ne iya bụ Nama onye Amọnu.
14 O meru ẹjo-iphe; kẹle o to gudedu obu iya chọo Chipfu.

Anwụhu Rehobówamu
(1Ndu 14:29-31)

15 Iphe, Rehobówamu megbabẹru; e -shi l'ishi jeye l'ẹka ọ bvụru bẹ e dekọtaru
l'ẹkwo Shemaya, bụ onye mpfuchiru Chileke; mẹ l'ẹkwo Ido, bụ onye aphụje
ọphulenya. Ọphu Rehobówamu yẹle Jierobowamu alwụ-buhujeduru ọgu alwụ-
buhu.
16 Rehobówamu bya anwụhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya lẹ mkpụkpu Dévidi.
Abáyijia, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

13

Teke Abáyijia bụ eze ndu Jiuda
(1Ndu 15:1-8)

1 L'apha, kwe Jierobowamu apha iri l'ẹsato, ọ watarụ abụru eze ndu Ízurẹlu bẹ
Abáyijia watarụ abụru eze ndu Jiuda.

2 Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalẹmu bụ apha ẹto. Ẹpha ne iya bụ Mayịkaya
nwada Uriyẹlu kẹ mkpụkpu Gibiya.

Abáyijia yẹle Jierobowamu shi anọduje alwụ-phe ọgu.
3 Abáyijia bya atụgbua jeshia ọgu ono; chịta ndu ojọgu, dụ ụkporo ụnu ugbo
ụkporo labọ l'iri, bụchaa ndu ike dụ l'ọgu; bụru ndu ojọgu, a họru ahọho.
Jierobowamu chịta ndu nkiya, dụ ụkporo ụnu ndu ojọgu ugbo ụkporo ise, bụkwapho
ndu a họru ahọho; ẹphe je akwabẹru Abáyijia k'ọgu ono.

4 Tọbudu iya bụ; Abáyijia je apfụ-koru l'eli úbvú Zemarayimu ọphu nọ l'alị úbvú
úbvú Ifuremu; pfushiahaa sụ: "Gụbe Jierobowamu mẹ Ízurẹlu l'ophu; unu ngabẹru
mu nchị!

5 ?Unu ta amadụ lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu bẹ gude ọgbandzu, ta abyadụ
anwahụ anwahụ woru abụ eze ndu Ízurẹlu nụ Dévidi yẹle oshilọkpa iya jasụ l'ojejoje?

6 Ọ bụru iya bẹ Jierobowamu nwa Nebatu, bụ onye-ozi Sólomọnu nwa Dévidi
gbalihuru bya ekwefụru nnajịuphu iya ike.

7 Ọgalemkpa nemadzụ phẹ, bụ mkpọkoro nemadzụ je eswiphee ya mgburugburu.
Ẹphe nọduru Rehobówamu nwa Sólomọnu l'ụkukanyi; mbụ lẹ teke Rehobówamu
bụkwaduro nwatanshịi, adụdu iphe, ọ maru; ọphu ọ tọ dụdu ike kpafụ phẹ l'iphu.

8 "Nta-a bụ iphe, unu tụberu bụ g'unu tsoo alị-eze Chipfu ọgu; mbụ alị-eze ono, nọ
l'ẹka ụnwu Dévidi ono. Unu bụkpooru ikpoto nemadzụ; tẹme unu l'ụnwu oke-eswi
mkpọla-ododo ono, Jierobowamu meshiru g'ọ bụru agwa unu ono tụko nọdu.

9 Ọle-a; ?tọ bụnaa unu bẹ chịshiru ndu-uke kẹ Chipfu-a; mbụ oshilọkpa Erọnu
ono; mẹ ndu Lívayi; mbụ gude ẹka unu dobe ndu egweru unu ngwẹja ẹgube ono,
ndu ọhozo emeje ono? Iphe, bụ onye gude oke-eswi; yẹle ebili ẹsaa bya gẹ ya swaa
onwiya ẹja bẹ abụjewaru nụ onye egweru agwa ono, adụdu iphe, ọ bụ ngwẹja.

10 "Obenu l'anyịbedua bẹ bụ Chipfu bụ Chileke nkanyi; anyi teke ahakwa iya. Anyi
nweru ndu-uke Chileke, bụ oshilọkpa Erọnu. Ọ bụru phẹ ejeru Chipfu ozi; ndu Lívayi
nọdu eyetaru phẹ ẹka.

11 Ụtsugutsu; mẹ ụzenyashi nọnu bẹ ẹphe egwejeru Chipfu ngwẹja-akpọ-ọku; waa
ngwẹja ụnwù-isẹnsu, eshi kwẹekweekwee; bya edoo buredi, eedobeje l'iphu Chileke
l'eli teburu ono, e mecharu emecha ono. L'ụzenyashi bẹ ẹphe eyeje ọku l'orọku
ono, a tukoberu l'iphe, e meru lẹ mkpọla-ododo, aapfụbeje orọku ono. Ọ bụru iphe,
kparụ iya nụ bụ l'anyịbedua eme iphe, Chipfu, bụ Chileke anyi sụru g'emeje. Obenu
l'unubẹdua bẹ pawaru Chipfu haa.

12 Chileke bẹ swiru anyi eswiru. Ọo ya bụ onye-ishi anyi. Ndu uke iya bẹ egbuwaru
unu opu-ọgu eje abya. Unubẹ ụnwu Ízurẹlu; unu te etsokwa Chipfu ọgu; mbụ Chileke
kẹ nna unu phẹ; noo kẹle o too jehukwaru unu."

13 Jierobowamu bẹ gbẹ yewanụ ndu ojọgu kpugbaaru ekpuru k'ọphu ẹphe e-shi
l'azụ ndu Jiuda ono. Jierobowamu phẹ nọdu ndu Jiuda l'iphu; ndu ojọgu iya ọphu
kpuru ekpuru phọ nọdu ndu Jiuda ono l'azụ.

14 Ndu Jiuda bya aghaa ẹnya; hụma l'e shi l'iphu mẹ l'azụ etso phẹ ọgu ono. Ẹphe
raku Chipfu; ndu-uke Chileke woru opu gbua.

15 Tọbudu iya bụ; ndu Jiuda chishia mkpu ọgu. Ẹphe chiẹpho mkpu ọgu ono;
Chileke tụ Jierobowamu; mẹ ndu Ízurẹlu l'ophu ẹberebete l'iphu Abáyijia; yẹle ndu
Jiuda.

16 Ndu Ízurẹlu gbaaru ndu Jiuda ọso; Chileke woru phẹ ye ndu Jiuda l'ẹka.

17 Abáyijia yẹle ndu nkiya lwụ-kpee phẹ; gbua phẹ pyaapyaa; k'ọphu bụ lẹ ndu
ẹphe gburu egbugbu lẹ ndu ojọgu ndu Ízurẹlu ono bẹ dụ ụkporo ụnu ugbo ụkporo
ẹto l'ẹbo l'ụnu iri, bụ ndu ojọgu, a họru ahọho.

18 Ọo ya bụ; a kapyabẹ ndu Ízurẹlu lẹ teke ono. Ndu Jiuda lwụ-kpee; kẹle ẹphe
dakoberu Chipfu, bụ Chileke kẹ nna phẹ.
19 Abáyijia chịpyabe Jierobowamu; je anaa ya mkpụkpu Bẹtelu; yẹle ụnwu
mkpụkpu, nọkota iya nụ; mẹ mkpụkpu Jieshana; yẹle ụnwu mkpụkpu, nọkota iya
nụ; mẹ mkpụkpu Ẹfuronu; yẹle ụnwu mkpụkpu, nọkota iya nụ.
20 Ọphu Jierobowamu adụedu ike palihubaa ọzo teke Abáyijia bụ eze. Tọbudu iya
bụ; Chipfu chita iya tua; ọ nwụhu.
21 Ọle Abáyijia bẹ ike kaba shi eje. Ọ lụa ụnwanyi iri l'ẹno; nwụta unwoke ụkporo
l'ẹbo; nwụta ụnwanyi iri l'ishii.
22 Iphe ọzo, Abáyijia megbabẹru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo akọ onye mpfuchiru Chileke,
bụ Ido.

14

1 Ọo ya bụ; Abáyijia nwụhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya lẹ mkpụkpu Dévidi.
Asa, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya. Teke Asa bụ eze bẹ alị ono nọru
lẹ nchị-odoo apha iri.

Teke Asa bụ eze ndu Jiuda

2 Asa bẹ meru iphe, dụ ree; mẹ iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu, bụ Chileke iya.
3 O wofuru ẹnya ẹka eegwejeru agwa ndu ọhozo ngwẹja; wofu ẹka aagwajẹ iphe;
bya akụpyashia mkpuma, e doberu nsọ; gbutsushia itso Ashera.
4 Ọ bya atụaru ndu Jiuda ekemu sụ g'ẹphe chọo Chipfu; mbụ Chileke kẹ nna phẹ;
waa g'ẹphe meje ekemu iya mẹ iphe, ọ sụru g'e meje.
5 Nokwaphọ g'o wofuru ẹka aagwajẹ iphe, dụkota lẹ mkpụkpu ndu Jiuda; mẹ ẹnya
ẹka aakpọje ụnwù-isẹnsu ọku, dụ iya nụ. Alị-eze ono nọdu lẹ nchị-odoo teke ọ bụ
eze.
6 Ọ kpụshia mkpụkpu, a kpụ-phetaru mgburugburu l'alị Jiuda; kẹle alị ono bẹ nọ
lẹ nchị-odoo. Ọphu ọ dụdu onye tsoru iya ọgu l'apha ono; kẹle Chipfu bẹ meru; nchị
dụ iya doo.
7 Ọ bya asụ ndu Jiuda: "Unu g'anyi kpụa mkpụkpu-a; gude igbulọ kpụ-phee ya
mgburugburu; kpụshia ya ụlo-eli; yekọta iya ọguzo; mẹ mgbọrígwè, ee-gudeje aswọ-
chi iya aswọ-chi. Alị-a bẹ bụkwadu nkanyi; kẹle anyi chọru Chipfu, bụ Chileke anyi;
o mewaa gẹ nchị dụ anyi doo ibekẹboebo." Ọo ya bụ; ẹphe kpụa ya; o jehuru phẹ.
8 Asa bẹ nweru ndu ojọgu, shi l'ipfu Jiuda, ndu dụ ụkporo ụnu unwoke ugbo ụkporo
l'ugbo iri l'ẹsaa l'ụnu iri. Ndu ono egudeje eze iphe, eegudeje egbobuta onwonye;
mẹ arwa. O nweru ndu ojọgu, shi l'ipfu Benjiaminu, ndu dụ ụkporo ụnu unwoke
ụkporo l'iri l'ise. Ẹphebedua apajẹ iphe, eegudeje egbobuta onwonye kẹ nshịi; mẹ
apfụ. G'ẹphe ha bụkota ndu ike dụ l'ọgu.

Asa lwụ-kperu Zera

9 No iya; Zera, bụ onye Kushi bya achịta ụnu-kụru-ụnu ndu Ojọgu byapfutashịa
ndu Jiuda ọgu; chịru ụgbo-ịnya, dụ ụkporo iri l'ise; ẹphe byarwutacha mkpụkpu
Maresha.
10 Asa phẹ bya ejepfushia Zera phẹ ọgu. Ẹphe bya akpọ giriri k'ọgu ono lẹ nsụda
Zefata lẹ mkpụkpu Maresha.
11 Tọbudu iya bụ; Asa bya araku Chipfu, bụ Chileke iya sụ: "Jiko Chipfu; ọ tọ
dụekwa onye ọzo, dụ gẹ gụbedua, bụ onye e-yetarụ onye ọkpehu adụdu ẹka gẹ yẹle
onye ọkpehu dụ ghaa ya. Yetanụru anyi ẹka; gụbe Chipfu, bụ Chileke anyi; kẹle ọo
ngu bẹ anyi dakoberu; tẹme ọ bụru ẹpha ngu bẹ anyi gude abyapfuta ikpoto ndu-a
ọgu. Gụbe Chipfu; ọo ngu bụ Chileke anyi; te ekwekwa gẹ nemadzụ ka ngu ike."
12 Ọo ya bụ; Chipfu dukaa ndu Kushi ono l'iphu Asa yẹle ndu Jiuda. Ndu Kushi ono
ye ọkpa l'ọso.

13 Asa mẹ ndu yẹe ya swị chịa phẹ jeye lẹ mkpụkpu Gera. E gbushia ndu Kushi ono
jeye ọphu ọ dụdu onye e gbuphodoru. E gwee phẹ arakabya l'iphu Chipfu yẹle ndu
ojọgu iya. Ndu Jiuda kwatakpọo kwaa ọkwata k'ọphu parụ ẹka.
14 Mkpụkpu, nọ-phekọtaru mkpụkpu Gera mgburugburu bẹ ẹphe mebyishikọtaru;
kẹle ndzụ-agụgu, shi l'ẹka Chipfu bẹ byaru ndu mkpụkpu ono l'ẹhu. Ẹphe gwekọta
ivu ndu mkpụkpu ono; kẹle iphe, aakwata l'ọkwata parụ iya ẹka.
15 Ẹphe kwatsushikwaaphọ ụlo-ẹkwa ndu nweru iphe-edobe; kpụkoo ikpoto atụru
waa eghu ndu ono; mẹ ịnya-kamẹlu phẹ. Ẹphe gbẹ teke ono lwatashịa Jierúsalẹmu.

15

Iphe, Asa meziru emezi

1 Tọbudu iya bụ; Unme Chileke bya Azaríya nwa Odẹdu l'ẹhu.
2 Ọ lụfu jepfushia Asa je asụ iya: “Asa; mẹ ndu Jiuda; mẹ ndu Benjiaminu l'ophu;
unu ngabẹru mu nchị. Chipfu bẹ a-tụkwaru íkè yeru unu; mẹ ọ -bụru l'unu tụru íkè
yeru iya. Unu -chọo ya bẹ unu a-chọta iya. Ọle unu -haa ya; l'ọ haa unu.
3 A nọwaru ọdu, ndu Ízurẹlu nọ; ọphu ẹphe enwedu ọkpobe Chileke; ọphu ẹphe
enwedu ndu-uke Chileke, ezije phẹ iphe; tẹme ọphu ẹphe enwedu ekemu Chileke.
4 Ọle ẹphe nọepho l'iphe-ẹhuka; ẹphe dakọbe lwapfuta Chipfu, bụ Chileke kẹ
Ízurẹlu; ẹphe chọo ya; chọta iya.
5 Teke ono bẹ nemadzụ te ejedu g'ọ dụ iya ree; iphe emee ya; noo kẹle iphe, bụkpoo
ndu bu l'alị ono nọepho l'aghamẹhu.
6 Ọha anọduje egwe ọha ibe phẹ arakabya; mkpụkpu anọdu egwe mkpụkpu ibe phẹ
arakabya; kẹle Chileke bẹ gude iphe-ẹhuka, dụ iche iche akpa phẹ owechọrochoro.
7 Ọle ọo g'unubẹdua shihukpọepho ike. G'ike ta abvụkwa unu; noo kẹle ozi, unu
jeru bẹ ee-bu unu obunggo iya.”
8 Asa nụmaepho opfu; mbụ ozi, Azaríya nwa Odẹdu ziru; obu shihu iya ike. Ọ
bya ewofukọta ẹjo agwa, dụ l'alị Jiuda; mẹkpoo ọphu dụ lẹ mkpụkpu Benjiaminu
l'ophu; mẹkpoo ọphu dụ lẹ mkpụkpu, ọ lwụtakotaru l'úbvú úbvú alị Ifuremu. Ọ bya
emekwaa ọru-ngwẹja Chipfu, nọ l'atatiphu eze-ụlo Chipfu ono.
9 Tọbudu iya bụ; ọ chịkobe ndu Jiuda; mẹ ndu Benjiaminu l'ophu; mẹ ndu ọphu shi
l'ipfu Ifuremu; mẹ ndu k'ipfu Manásẹ; mẹ ndu k'ipfu Simiyọnu; mbụ ndu ono, ẹphe
l'iya bu; kẹle igwerigwe bẹ kekatarunụ lẹ ndu Ízurẹlu wụ-pfuta Asa g'ẹphe hụmaru
lẹ Chipfu, bụ Chileke iya bẹ swiru iya eswiru.
10 Ọo ya bụ; ẹphe dzua lẹ Jierúsalẹmu l'ọnwa k'ẹto l'apha, kwe Asa apha iri l'ise e
-shi teke ọ watarụ abụru eze.
11 Ẹphe gweeru Chipfu ngwẹja lẹ mbọku ono. Ọ bụru anụ, ẹphe kpụkoru l'ọgu bẹ
ẹphe hatarụ gude gwee ngwẹja ono; mbụ ụnu eswi l'ụkporo iri l'ise; mẹ ụnu atụru
iri l'ẹsaa l'ụkporo iri.
12 Ẹphe gbaa ndzụ sụ l'ẹphe e-gude obu phẹ l'ophu; mẹ ndzụ phẹ l'ophu chọo Chipfu,
bụ iya bụ Chileke kẹ nna phẹ;
13 l'onye ta achọduru Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu bẹ ee-gbu egbugbu; obeta ọ
bụru nwata ọzoo ọgerenya; ọzoo nwoke ọzoo nwanyị.
14 Ẹphe chia mkpu; tụa ụzu; gbua opu; phụa ụpyi gude ribuaru Chipfu nte.
15 Ndu Jiuda l'ophu tekọta ẹswa kẹ nte ono, ẹphe riru ono; kẹle ẹphe gude obu phẹ
g'ọ ha ribua ya; tẹme ẹphe kwatakpọo chọo Chileke ọkpobe achọcho; ẹphe chọta
iya. Chipfu bya emee; ẹphe tụta unme ibekẹboebo.
16 Eze, bụ Asa nafụ ne iya, bụ Maka ọkwa k'abụ ne eze-nwanyị; kẹle o doberu ẹjo
agwa, bụ Ashera. Asa gbujishia ntẹkpe Ashera ono; gwee ya arakabya; woru iya kpọo
ọku lẹ nggele Kidirọnu.

17 Ọle o to wofuduru ẹka aagwajẹ iphe lẹ Ízurẹlu. Obenu lẹ ntụcha ta adụdu l'obu
Asa l'ẹka Chipfu nọ jeye g'ọ nọ-beru.
18 O wota iphe, nna iya doberu nsọ; mẹ iphe, yẹbedua doberu nsọ bya edobe l'eze-
ụlo Chileke; mbụ mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo; mẹ ivu ọzo.
19 Ọphu ọgu ọzo adajẹeduru jeye l'apha, kwe Asa ụkporo apha l'apha iri l'ise, e -shi
teke ọ watarụ abụru eze.

16

Asa Etso Basha Ọgu
(1Ndu 15:16-22)

1 O be l'apha, kwe Asa ụkporo apha l'apha iri l'ishii, e -shi teke ọ watarụ abụru eze;
Basha, bụ eze ndu Ízurẹlu bapfu ndu Jiuda ọgu; bya akpụaha mkpụkpu Rama g'o
shihu ike; g'ee-shi g'ọ tọ dụ onye e-shi lẹ kẹ Asa, bụ eze ndu Jiuda lụfu; ọzoo bahụ iya
abahụ.
2 Tọbudu iya bụ; Asa wota mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo, shi l'ẹku, dụ l'eze-ụlo
Chipfu; mẹ l'ẹku, dụ l'ibe eze; wojeru eze ndu Arámu, bụ Bẹnu-Hadadu; mbụ onye
ono, bu lẹ Damasụkosu; bya asụ iya:
3 "Gẹ mu lẹ ngu tụgbanu bụru nanụ; ẹgube ono, nna mu yẹle nna ngu shi tụgba
bụru nanụ ono. Ọwaa bụ mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo, mu anụ ngu. Jiko
tụgbunaa je emebyia atụgba ono, unu lẹ Basha, bụ eze ndu Ízurẹlu tụgbaru ono;
k'ọphu ọo-parụ mu haa."
4 Ọo ya bụ; Bẹnu-Hadadu kweta iphe ono, eze, bụ Asa pfuru ono. O zia ndu-ishi ndu
ojọgu iya; ẹphe jeshia ọgu lẹ mkpụkpu, dụgbaa l'alị Ízurẹlu. Ẹphe lwụta mkpụkpu
Ijionu; mẹ mkpụkpu Danu; mẹ mkpụkpu Abẹlu-Mayimu; mẹkpoo mkpụkpu ẹka
aakwakọbeje iphe l'alị Nafụtali l'ophu.
5 Basha nụmaepho iphe, meru nụ; ọ haa akpụ mkpụkpu Rama g'o shihu ike; gwọbe
ozi, o gude l'ẹka.
6 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Asa chịtakota ndu Jiuda l'ophu; ẹphe je evutakọta
mkpuma, yẹe oshi, Basha shi gude akpụ mkpụkpu Rama g'o shihu ike. Ọ bụru iya bẹ
Asa gude kpụa mkpụkpu Geba; o shihu ike; waa mkpụkpu Mizupa.
7 Ọ bụru teke ono bẹ Hanani, bụ onye aphụje ọphulenya byapfutaru Asa, bụ eze
ndu Jiuda bya asụ iya: "Eshi ọphu i dakoberu eze ndu Arámu; ọphu ị dakobeduru
Chipfu, bụ Chileke ngu; bẹ ndu ojọgu eze ndu Arámu ono pyofuchawaru ngu l'ẹka.
8 ?Ndu Kushi; mẹ ndu Libiya ta abụna ikpoto ndu ojọgu, chị igwerigwe ụgbo-ịnya
mẹ ndu agba l'ịnya tọo? Obenu l'ọo l'ị dakoberu Chipfu bẹ o gude woru phẹ ye ngu
l'ẹka.
9 Ẹnya Chipfu bẹ ejekwa warawara lẹ mgboko l'ophu; achọ ndu kpọru obu phẹ
l'ophu yeru iya g'o mee g'ẹphe kaba eshihu ike. I mewaru umere onye-eswe; ọo ya
bụ lẹ shita nta-a kwasẹru bẹ ọgu a-nọduepho etso ngu."
10 Ọo ya bụ; Asa vọru ọku wụa ẹhu l'ẹka onye ono, aphụje ọphulenya ono nọ; o
woru iya ye l'ọka-mkpọro; kẹle ẹhu eghushi iya eghu ike lẹ k'iphe ono. Asa nweru
ndu ọphu ọ watarụ akpa ẹhu lẹ teke ono.

Anwụhu Asa
(1Ndu 15:23-24)

11 Iphe, Asa megbabẹru; e -shi l'ishi jeye l'ẹka o bvụru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo ndu
eze ndu Jiuda mẹ kẹ ndu Ízurẹlu.
12 Ọ bụru l'apha, kwe Asa ụkporo apha l'apha iri lẹ tete, e -shi teke ọ watarụ abụru
eze; bẹ iphe-ememe meaharu iya l'ọkpa. Iphe-ememe ono kabaa ya njọ. Mbụkponu

teke iphe eme iya ono bẹ ọ tọ chọkwaru Chipfu; ọ bụru ndu eme ọbvu bẹ ọ chọchiaru g'ẹphe yeru iya ẹka.
13 Ọo ya bụ; Asa bya anwụhu lapfushia nna iya phẹ. Ọ bụru l'apha, kwe iya ụkporo apha labọ l'apha lanụ, e -shi teke ọ watarụ abụru eze bẹ ọ nwụhuru.
14 Ẹphe kụa ya l'igbe odzu a wụru manụ dụ l'ụdu iya l'ụdu iya, eshigbaa kwẹekweekwee; tẹme ọ bụru ndu emeje manụ meru iya l'onwophẹ; bya e woru iya lia l'ilu, ọ tụru doberu onwiya lẹ mkpụkpu Dévidi. Ẹphe kpọbe ọku enwu phoophoophoo gude kwaa ya.

17

Jiehoshafatu; eze ndu Jiuda

1 Tọbudu iya bụ; Jiehoshafatu, bụ nwa Asa kẹ nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya. Ọ bya emee onwiya; ike kabaa ya adụdu k'etso ndu Ízurẹlu ọgu.
2 O dokashịa ndu ojọgu l'iphe, bụ mkpụkpu, e gude igbulọ kpụ-pheta mgburugburu, nọ l'alị Jiuda; bya edobe ọdu-ọgu l'alị Jiuda; mẹ lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu ndu Ifuremu, bụ ẹka ono, nna iya, bụ Asa natakọtaru l'ọgu ono.
3 Chipfu swikpọerupho Jiehoshafatu eswiru; kẹle teke ọ watarụ abụru eze bẹ o tsoru ẹka ochooroke iya, bụ Dévidi. Ọ tọ gwadụru agwa Balụ.
4 Ọo Chileke kẹ nna iya bẹ ọ chọru; eme ekemu iya; ọphu o to tsoduru ẹka ndu Ízurẹlu.
5 Ọ bụru iya meru g'o gude Chipfu mee g'alị-eze ono kwata lwa Jiehoshafatu l'ẹka ọkpobe alwalwa. Ndu Jiuda g'ẹphe ha nọdu abyajẹ anụ iya iphe; ọ bya enweru iphe k'ọphu parụ ẹka; bụru onye aakwabẹ ùbvù, parụ ẹka.
6 O wofutarụ obu iya dobe l'ẹka Chipfu nọ. Ọzo bụru l'o wofuru ẹka aagwajẹ iphe; mẹ itso Ashera l'alị Jiuda.
7 O be l'apha, kwe iya apha ẹto, e -shi teke ọ watarụ abụru eze; o zia ndu-ishi iya, bụ Bẹnu-Hayilu; mẹ Obedaya; mẹ Zekaraya; mẹ Netanẹlu; mẹ Mayịkaya; g'ẹphe je ezia iphe lẹ mkpụkpu, dụkota l'alị Jiuda.
8 Ndu Lívayi, o yeru phẹ bụ Shemaya; mẹ Netanaya; mẹ Zebadaya; mẹ Asahẹlu; mẹ Shemiramotu; mẹ Jiehonatanu; mẹ Adonijia; mẹ Tobayịjia; mẹ Tobu-Adonijia. Ndu ọphu bụ ndu-uke Chileke bụru Elishama; waa Jiehoramu.
9 Ẹphe zigbabẹkota iphe l'alị Jiuda; gude ẹkwo ekemu Chipfu ezi iya. Ẹphe jegbabẹkota mkpụkpu, nọkota l'alị Jiuda ezi phẹ iphe.
10 Iphe, bụ ndu eze ndu alị ono, buphegbaaru ndu Jiuda mgburugburu ono wata atsụ Chipfu ebvu; k'ọphu bụ l'ẹphe te etsoduru Jiehoshafatu ọgu.
11 Ndu Filisitayinu harụ wotaru Jiehoshafatu iphe; gude mkpọla-ọchaa tụru ụtu nụ iya. Ndu Arabu kpụtaru iya ebili, dụ ụnu iri lẹ tete l'ụkporo ise; mẹ mkpi, dụ ụnu iri lẹ tete l'ụkporo ise.
12 Jiehoshafatu nọdu aka ike akaka eje. Ọ bya akpụshia ẹka eedomije onwonye; kpụshia mkpụkpu ẹka aakwakọbeje iphe l'alị Jiuda;
13 bya enweru iphe, ọ kụbechaaru kẹ nyịmunyimu lẹ mkpụkpu, dụgbaa l'alị Jiuda. Ọ bya enweru ndu ojọgu, bụ ndu ike dụ l'ọgu lẹ Jierúsalẹmu.
14 Waa g'e shi doo phẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu baa: L'ipfu Jiuda bẹ onye bụ onye-ishi ndu ojọgu, dụgbaa ụnu labọ l'ụkporo iri iri bẹ bụ Adụna. Ndu ojọgu, ọ bụ ishi phẹ bẹ dụ ụkporo ụnu unwoke ugbo ụkporo l'iri l'ẹsaa l'ụnu unwoke iri.
15 Onye etsota iya nụ bẹ bụ onye-ishi ndu ojọgu, bụ Jiehohananu. Ndu ojọgu, yẹbedua bụ onye-ishi phẹ bẹ dụ ụkporo ụnu unwoke ugbo ụkporo l'iri l'ise.

16 Onye ọphu tsotaru iya nụ bụru Amazaya nwa Zikiri. Yẹbedua bẹ wofutarụ onwiya k'ejeru Chipfu ozi. Ndu ojọgu, ọ bụ onye-ishi phẹ dụ ụkporo ụnu unwoke ugbo ụkporo l'ise; mbụ ndu bụkota ndu ike dụ l'ọgu.
17 L'ipfu kẹ Benjiaminu bẹ ọ bụ Ẹliyada, bụ onye ike dụ l'ọgu. Ndu ojọgu, yẹbedua bụ onye-ishi phẹ bẹ dụ ụkporo ụnu unwoke ugbo ụkporo l'ise, bụ ndu pagbaa ụta; mẹ iphe, eegudeje egbobuta onwonye.
18 Onye etsota iya nụ bẹ bụ Jiehozabadu. Ndu ojọgu, yẹbedua bụ onye-ishi phẹ bẹ dụ ụkporo ụnu unwoke ugbo ụkporo l'ẹbo l'ụnu unwoke iri.
19 Ndu ono bụ ndu ejeru eze ozi; a -gụfukwa ndu ọphu eze doberu lẹ mkpụkpu, ọ kpụru; o shihugbaa ike l'alị Jiuda l'ophu.

18

Mayịkaya aphụ ọphulenya ẹhu Éhabu
(1Ndu 22:1-28)

1 Teke ono bẹ Jiehoshafatu nweru iphe, parụ ẹka; bya abụru onye aakwabẹ ùbvù, parụ ẹka. Yẹe Éhabu gbaa ndzụ alụgba nwanyị.
2 A nọchaa apha olemole; ọ tụgbua kpapfushia Éhabu lẹ mkpụkpu Saméríya. Éhabu gbushiaru yẹle ndu yẹe ya swị ikpoto atụru; mẹ eswi; bya akwata iya g'o je etso mkpụkpu Ramotu, dụ l'alị Giladu ọgu.
3 Éhabu, bụ eze ndu Ízurẹlu bya asụ Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda: "?Ii-tsoru mu je ọgu lẹ mkpụkpu Ramotu, dụ l'alị Giladu tọo?"
Jiehoshafatu sụ iya: "Mu lẹ ngu tụkoru bụru nanụ. Ndibe mu mẹ ndibe nkengu bụru nanụ. Anyi lẹ ngu a-tụgbabe lwụa ọgu ono."
4 Jiehoshafatu sụ iya: "Vuadaru ụzo maru iphe, Chipfu e-pfu."
5 Tọbudu iya bụ; eze ndu Ízurẹlu bya achịkobe ndu mpfuchiru, dụ ụnu nemadzụ bya ajịa phẹ sụ: "?Bụ g'anyi je etsoo ndu mkpụkpu Ramotu, dụ l'alị Giladu ọgu; tọo g'anyi te ejeshi?"
Ẹphe sụ iya: "Jeshia; lẹ Chileke bẹ e-woru-a mkpụkpu ono ye gụbe eze l'ẹka."
6 Jiehoshafatu sụ: "?Tọ dụedu onye mpfuchiru kẹ Chipfu, nọ l'ẹka-a g'anyi kpata iya ishi?"
7 Eze ndu Ízurẹlu sụ Jiehoshafatu: "O nwefukwaru onye lanụ, anyi e-shi l'ẹka iya kpata Chipfu ishi ọbu. Ọle ọ dụ mu ashị; noo kẹle o toko pfuswe opfu ọma l'ẹhu mu; gbahaẹpho ẹjo iya. Onye ọbu bụ Mayịkaya nwa Imula."
Jiehoshafatu sụ: "Eze; te epfubaẹkwa ẹgube ono."
8 Tọbudu iya bụ; eze ndu Ízurẹlu bya ekua onye-ozi iya lanụ sụ iya: "Tụgbua je ekua Mayịkaya nwa Imula g'ọ bya ntanta-a."
9 No iya; eze ndu Ízurẹlu yẹe Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda yegbaa uwe eze phẹ; sụgachaaru l'aba-eze phẹ l'ẹka eechije balị, nọ l'ọnu-abata mkpụkpu Saméríya; ndu mpfuchiru ono g'ẹphe ha nọdu phẹ l'iphu epfugbaa iphe, ẹphe epfu.
10 Zedekaya, bụ nwa Kenana bya egude iphe-ígwè meshia ụpyi; bya asụje: "Chipfu sụru-a: 'Ọo ụpyi-a bẹ ịi-dụ ndu Arámu jasụ teke ẹphe a-lakọta l'iyi.' "
11 Ndu mpfuchiru ono g'ẹphe ha nọdu epfukọta iphe lanụ; asụje: "Jeshia ọgu lẹ mkpụkpu Ramotu, dụ l'alị Giladu; je alwụ-kpee; kẹle Chipfu bẹ e-woru-a mkpụkpu ono ye gụbe eze l'ẹka."
12 Tọbudu iya bụ; onye-ozi ono, jeru eku Mayịkaya ono bya asụ iya: "Lenu; ndu mpfuchiru ọphuu bẹ tụkokwaru wụa ọnu nanụ; tụko epfu lẹ k'ọma a-dụru eze. G'opfu unu l'ẹphe bụkwaru nanụ; g'i pfua opfu, dụ ree."
13 Mayịkaya sụ: "Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bẹ bụepho iphe, Chileke mu pfuru bẹ mu e-pfu."

14 Mayịkaya bya ejerwua ibe eze; eze sụ iya: “Mayịkaya; ?bụ g'anyi je ọgu lẹ
mkpụkpu Ramotu, dụ l'alị Giladu; tọo gẹ mu kpọshia ya?”
Mayịkaya sụ: “Ngwa jenụ je alwụ-kpee; ee-woru phẹ-a ye ngu l'ẹka.”
15 Eze bya asụ iya: “?Bụ ugbo ole bẹ mu a-rwọ ngu g'i gude ẹpha Chipfu ribuaru
mu angụ l'ọ tọ dụdu iphe ọzo, ii-pfuru mu; gbahaẹpho ọkpobe-opfu?”
16 Ọo ya bụ; Mayịkaya sụ: “Mu hụmaru gẹ ndu Ízurẹlu l'ophu gbakashịhuru nanụ
nanụ aghaphe l'ọ́ma úbvú g'atụru, enwedu onye-nche. Chipfu sụ: ‘Ndu-a bẹ te nwedu
nnajị; g'onyenọnu lashịa ibe iya l'ẹhu-guu.’ ”
17 Eze ndu Ízurẹlu sụ Jiehoshafatu: “?Mu ta asụduru ngu l'ọ tọ byadụ epfu iphe, dụ
ree l'ishi mu; gbahaẹpho ẹjo iya?”
18 Mayịkaya nọdu epfu iphe, oopfu sụ: “Ngwa; ngabẹ nchị nụma iphe, Chipfu epfu:
Mu hụmaru Chipfu g'ọ nọ l'aba-eze iya; ndu ojozi-imigwe pfụ-phee ya mgburugburu;
pfụru iya l'ụzo ẹkutara; mẹ l'ụzo ẹkicha.
19 Chipfu sụ phẹ: ‘?Bụ onye e-je epfubuta Éhabu, bụ eze ndu Ízurẹlu g'o jeshia ọgu
lẹ mkpụkpu Ramotu, dụ l'alị Giladu; k'ọphu oo-je anwụhu l'ẹka ono?’
“Onye lanụ -fụta l'ọ sụ l'ọo g'ee-me iya baa; onye ọzo -bya l'ọ sụ l'ọo g'ee-me iya bụ
ọphuu.
20 E mechaa; ojozi lanụ fụta bya apfụru l'iphu Chipfu sụ l'ọo yẹbedua e-pfubuta
iya.
“Chipfu sụ iya: ‘?Dẹnu g'ii-shi pfubuta iya ọbu?’
21 “Ọ sụ lẹ ya e-je je abụru nwamaa ntuphu-ire nọdu l'ọnu ndu mpfuchiru Éhabu.
“Chipfu sụ iya: ‘Je; l'ii-pfubuta iya-a; je emee ya nno.’
22 “Ọo ya bụ g'ị maru lẹ Chipfu yewaru nwamaa ntuphu-ire; o je anọdukota ndu
mpfuchiru ngu-a l'ọnu; tẹme Chipfu pfuwa l'ẹjo-iphe a-dapfuta ngu.”
23 Tọbudu iya bụ; Zedekaya nwa Kenana je erepyaa Mayịkaya ẹka l'upfuru nchị
sụ: “?Dẹnu gẹ Unme Chipfu shi lụfu mu l'ẹhu; bya epfuru yeru ngu?”
24 Mayịkaya sụ: “Mbọku, ịi-maru bụ mbọku ono, ii-je edomia onwongu l'ime ime
mkpuru ono.”
25 Eze ndu Ízurẹlu bya asụ: “Unu kpụta Mayịkaya kpụ-pfu Amọnu, bụ ọchi-ọha
mkpụkpu; waa Jiowashi, bụ nwa eze.
26 Unu asụ phẹ l'eze sụru-a: ‘Unu tụ-chia onye-a l'ọka-mkpọro; tẹje iya nri atẹe;
waa mini jeye mu ejee lwa l'ẹhu-guu.’ ”
27 Mayịkaya sụ: “Ị -lwawaa l'ẹhu-guu; l'ị maru l'ọ tọ bụdu Chipfu bẹ gbẹ mu l'ọnu
pfua opfu.” Ọ bya asụ ndu nọ l'ẹka ono g'ẹphe tụbe nvọ l'opfu iya ono.

Éhabu ala l'ọgu
(1Ndu 22:29-35)

28 Tọbudu iya bụ; eze ndu Ízurẹlu waa Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda chịta ndu
ojọgu phẹ tụgbua jeshia mkpụkpu Ramotu ono, dụ l'alị Giladu.
29 Eze ndu Ízurẹlu bya asụ Jiehoshafatu: “Mu e-me onwomu g'a ta maru onye mu
bụ; bahụ l'ọgu ono. Gụbedua eyee akpawuru-uwe ngu.” Eze ndu Ízurẹlu bya emee
onwiya g'a ta maru iya; ẹphe bahụ l'ọgu ono.
30 Eze ndu Arámu bẹ pfuhawaru ndu-ishi ụgbo-ịnya iya sụ phẹ: “Unu ta etsokwa
onye upfu m'ọ bụ onye nta-a ọgu. Onye unu a-nọdu achị ọso kpoloko bụ eze ndu
Ízurẹlu.”
31 Ndu-ishi ụgbo-ịnya ono hụmaepho Jiehoshafatu; ẹphe sụ: “Ọo eze ndu Ízurẹlu
bẹ ọ bụ!” Ọo ya bụ; ẹphe gharu iya iphu; meahaa g'ẹphe tsoo ya ọgu. Jiehoshafatu
chishia mkpu; Chipfu gbaaru iya mkpu; mee ẹphe haa ya.

32 Ndu-ishi ụgbo-ịnya ono bya amaru l'ọ tọ bụdu eze ndu Ízurẹlu; ẹphe dakọbe
haa ya achịchi.
33 O nweru onye ọphu agbaẹpho apfụ iya l'ẹka ọ hụmaru; o woru iya gbaa eze
ndu Ízurẹlu l'ẹhu lẹ mgbaka ẹka ngwọgu, ọ kwarụ onwiya dzepfuru edzepfuru.
Eze rashịaru onye angaru iya ụgbo-ịnya sụ: "Kpọlaa azụ; pafụ mu l'ọgu-a; kẹle
e mekaakwaru mu iphe ọkpobe emeka."
34 Ọgu ono kpohu ọku lẹ mbọku ono; e kepyabẹ eze ekepyabẹ l'ụgbo-ịnya ono;
ẹphe lẹ ndu Arámu nọdu alwụ ọgu ono jasụ l'ụzenyashi.
Ẹnyanwu rịbajeepho; ọ nwụhu.

19

Mba, onye mpfuchiru Chileke barụ Jiehoshafatu

1 Tọbudu iya bụ; Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda bya alwa ibe iya lẹ Jierúsalẹmu
l'ẹhu-guu.
2 Jiehu, bụ nwa Hanani; mbụ onye aphụje ọphulenya lụfu g'o je agba iya ndzuta.
Ọ sụ eze, bụ Jiehoshafatu: "?Ọ gbaru kẹ g'i yetarụ onye ẹjo-iphe ẹka? ?Ọ gbaru g'i
yee ndu kpọru Chipfu ashị obu? Eshi ọphu i meru nno; bẹ oke ẹhu-eghu Chipfu
dapfutaakwaru ngu.
3 Ọle g'ọ dụhabe bẹ iphe, dụ ree harụ dụ ngu l'ẹhu; kẹle i wofukọtaru itso Ashera,
dụkota l'alị-a; tẹme i woru obu ngu dobe l'achọ Chipfu."

Iphe, Jiehoshafatu meziru emezi

4 Jiehoshafatu bẹ bu lẹ Jierúsalẹmu. O shi l'ẹka ono jepfu ndu Ízurẹlu; mbụ ndu
shi lẹ mkpụkpu Biye-Sheba bua jeye l'úbvú úbvú alị Ifuremu; je emee ẹphe bụru kẹ
Chipfu, bụ Chileke kẹ nna phẹ ọzo.
5 O woru ndu ọgbo-ikpe dobekọta lẹ mkpụkpu, e gude igbulọ kpụ-pheta
mgburugburu, nọ l'alị Jiuda; dobegbaa phẹ lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu.
6 Ọ sụ ndu ọgbo-ikpe ono: "Unu nwụbekwa ẹnya l'iphe, unu eme; noo kẹle ọ tọ
bụkwa nemadzụ bẹ unu ekperu ikpe; onye unu ekperu iya bụkwa Chipfu, bụ onye
ono, anọduje swiru unu l'ikpe, unu ekpe ono.
7 Nta-a bụkwa g'unu tsụa Chipfu ebvu; unu akwabẹ ẹnya l'iphe, unu eme; kẹle
Chipfu, bụ Chileke anyi bẹ ẹka iya ta adụkwa l'ikpe, apfụduru-ọto; ọphu o ledu
nemadzụ ẹnya l'iphu; tẹme ọphu o ridu ụphalazu."
8 Lẹ Jierúsalẹmu bẹ Jiehoshafatu hakwarụpho dobe ndu Lívayi; mẹ ndu-uke
Chileke; mẹ ndu-ishi l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu g'ẹphe kpeje ikpe kẹ Chipfu; waa
g'ẹphe doshije opfu. Ọ bụru lẹ Jierúsalẹmu bẹ ẹphe bu.
9 O pfuaru phẹ sụ: "Wakwa g'umere unu a-dụje baa: Unu tsụa Chipfu ebvu; pfụshia
ike l'iphe, unu pfuru; gude obu unu l'ophu mee iphe, unu eme.
10 Iphe, bụ opfu, ụnwunna unu phẹ shi lẹ mkpụkpu, ẹphe bu wotaru unu g'unu doo;
mbụ opfu l'e gburu ọchi; ọzoo opfu, larụ lẹ k'ekemu; ọzoo k'omelalị; unu lọje phẹ
ẹka lẹ nchị k'ọphu ẹphe tee metadu iphe, ikpe a-nma phẹ l'iphu Chipfu. Ọdumeka
bẹ oke ẹhu-eghu Chipfu a-dapfutakwa unu l'ụnwunna unu ono. Noo g'unu e-me iya
bụ ono; g'ikpe ta nma unu.
11 "Ọo Amaraya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke bẹ a-bụru onye-ishi unu l'iphe, eeme
ala lẹ kẹ Chipfu. Zebadaya nwa Ishimẹlu, bụ ọchi-ọha ipfu Jiuda bẹ a-bụru onye-ishi
l'iphe, eeme ala lẹ k'eze. Ndu Lívayi bẹ a-bụru ndu-ishi unu. G'obu shihukwa unu
ike l'iphemiphe, unu eme. Gẹ Chipfu swikwaru ndu eme iphe, pfụru ọto."

20

Jiehoshafatu alwụ-kpee ndu Mówabu; waa ndu Amọnu

1 E mechaa; ndu Mówabu; mẹ ndu Amọnu; mẹ ndu ọphu harụ bụru ndu Meyuni
byatashịa g'ẹphe tsoo Jiehoshafatu ọgu.
2 O nweru ndu harụ bya epfuaru Jiehoshafatu sụ iya: “Ikpoto nemadzụ awụkwa
abyapfuta ngu ọgu. Ẹphe shikwa l'azụ eze-ẹnyimu abya; mbụ l'ẹphe shi lẹ Edọmu.
Ẹphe nọduwaa lẹ Hazazọnu-tama, bụ iya bụ Enu-Gedi.”
3 Ndzụ gụhu Jiehoshafatu; o woru onwiya ghaa l'achọ Chipfu. Ọ bya araa ya arara
g'a swịkota ẹgu l'alị Jiuda l'ophu.
4 Ọo ya bụ; ndu Jiuda tụko g'ẹphe ha dzukọbe g'ẹphe chọo n-yemẹka l'ẹka Chipfu.
Ẹphe shi lẹ mkpụkpu, dụkota l'alị Jiuda l'ophu byakọta g'ẹphe chọo Chipfu.
5 Tọbudu iya bụ; Jiehoshafatu bya apfụru l'atatiphu edzudzu-ọha ndu Jiuda; mẹ
ndu Jierúsalẹmu, dzukọberu l'iphu ọma-unuphu ọ̀phúú, dụ l'eze-ụlo Chipfu;
6 bya asụ: “Gụbe Chipfu, bụ Chileke kẹ nna anyi phẹ; ?tọ bụdu ngu bụ Chileke
l'imigwe? ?Tọbudu ngu bụ ishi alị-eze, nọ l'ọhamoha tọo? Ike mẹ ọkpehu bẹ bụ
l'ẹka ngu bẹ ọ dụkota; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu onye sụru ngu akpafụ l'iphu.
7 Gụbe Chileke anyi; ?tọ bụnaa gụbedua bẹ chịfuru ndu shi buru l'alị-a l'atatiphu
ndibe ngu, bụ ndu Ízurẹlu; bya eworu alị ọbu nụ oshilọkpa Ébirihamu, bụ ọ̀nyà ngu
g'ọ bụru nkephẹ jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii?
8 Ẹphe buwa iya ebubu; nọduwa iya kpụaru ngu ụlo, bụ ẹka ẹpha ngu a-nọduje
ere ire; bya epfua sụ:
9 Ọ -bụru l'ẹjo-iphe bẹ byapfutaru anyi; o betakpọoru ọ bụru ọgu; ọzoo l'ịi-nụ anyi
aphụ; ọzoo ẹjo iphe-ememe; m'ọ bụ ọkpa-nri byaru; bẹ anyi a-pfụru l'ụlo-a; mbụ
l'atatiphu ngu-a; rarụ kpua ngu l'iphe-ẹhuka, anyi eje; l'ịi-nụma olu anyi dzọo anyi;
kẹle i bu ebubu l'ụlo-a.
10 “Sụ-a; lewarọ unwoke ndu Amọnu; mẹ ndu Mówabu; mẹ ndu k'úbvú úbvú alị
Siye; mbụ ndu ono, i ti kwedu gẹ ndu Ízurẹlu zeba l'alị phẹ lẹ teke ono, ẹphe shi l'alị
Ijiputu fụta ono. Ẹphe kwe gbangoo phẹ; haa phẹ emebyishi ono.
11 Lewarọ l'ọo iphe, ẹphe gude apfụ anyi ụgwo iya bụ l'ẹphe abya anyi achịfu l'iphe,
anyi nwe enwenwe; mbụ l'alị-a, ị nụru anyi g'ọ bụru okiphe anyi-a.
12 Oowaa Chileke anyi; ?tịi gwadụ phẹ ọchi? Noo kẹle anyi te nwedu ike, anyi gude
ejepfu ikpoto ndu-a, eze gidigidi abyapfuta anyi-a ọgu. Anyi ta amakwa iphe, anyi
e-me; ọle ọo ngu bẹ anyi chịru ẹnya dzee.”
13 Ndu Jiuda l'ophu tụko pfụru l'atatiphu Chipfu; yẹle ndu ọphu hagbaa nwanshịi;
mẹ unyomu phẹ; mẹ ụnwegirima phẹ.
14 No iya; Unme Chipfu bya Jiahaziyẹlu l'ẹhu l'echilabọ edzudzu-ọha ono. Jia-
haziyẹlu bẹ bụ nwa Zekaraya; Zekaraya bụru nwa Benaya; Benaya bụru nwa Jieyẹlu;
Jieyẹlu bụru nwa Matanaya. Jiahaziyẹlu ono bẹ bụ onye Lívayi; bụru oshilọkpa
Asafu.
15 Ọ sụ: “Unu ngabẹ nchị; unubẹ ndu Jiuda g'unu ha; mẹ ndu bu lẹ Jierúsalẹmu;
mẹ eze, bụ Jiehoshafatu. Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘Unu ta atsụkwa ebvu; ọphu
ike abvụkwa unu opfu l'unu hụmaru ikpoto ndu-a; kẹle ọgu ono ta abụdu unu a-lwụ
iya; ọo Chileke bẹ a-lwụ iya nụ.
16 Unu gbalihu echele jepfu phẹ ọgu. Ẹphe e-shi ụzo, nọ l'ibiya k'úbvú Zizu abya;
ẹka unu a-hụma phẹ bụ l'ishishi nsụda, nọ l'atatiphu echiẹgu Jieruwẹlu.
17 Mkpa g'unu lwụa ọgu alwụlwu ta adụdu. Unu dozichaa onwunu; pfụru nwadoo;
hụma adzọta, Chipfu a-dzọta unubẹ ndu Jiuda; mẹ ndu Jierúsalẹmu.’ Unu ta atsụshi
ebvu; ọphu ẹhu arwụshihukwa unu. O -be echele; unu jepfu phẹ; Chipfu e-swiru
unu eswiru.”
18 Tọbudu iya bụ; Jiehoshafatu phozeta iphu l'alị. Ndu Jiuda l'ophu; mẹ ndu bu lẹ
Jierúsalẹmu tụko g'ẹphe ha dakọta kpurumu l'atatiphu Chipfu; baahaarụ iya ẹja.

19 Ndu Lívayi, bụ ndu ọphu shi l'eri Kohatu; mẹ ndu ọphu shi l'eri Kora wulihu
wata arashị ọ́rà ike gude aja Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu ajaja.
20 O be l'ọnmewa ụtsu; ẹphe gbalihu jeshia l'echiẹgu mkpụkpu Tekowa. Ẹphe
jenyaa Jiehoshafatu pfụru apfụru sụ: "Unu nụma iphe, mu epfu; unubẹ ndu Jiuda;
mẹ ndu bu lẹ Jierúsalẹmu! Unu kweta kẹ Chipfu, bụ Chileke unu; k'ọphu unu a-ngụru
angụru. Unu ekweta iphe, ndu mpfuchiru iya epfu; k'ọphu iphe a-nọdu ejehuru unu."
21 Jiehoshafatu jechaa l'ìdzù; bya atụa ẹka lẹ ndu a-gụru Chipfu ebvu; mbụ ndu
a-nọdu aja iya ajaja; yee uwe, dụ nsọ vutaru ndu ojọgu ono ụzo; asụje:
"Unu kele Chipfu ekele;
kẹle n-yemobu iya anọje
jasụ l'ojejoje."
22 Ẹphe wataẹpho agụ ebvu gude aja Chipfu ajaja; Chipfu woru ndu ojọgu dobe
g'ẹphe kpuru ekpuru wata etso ndu Amọnu ono ọgu; mẹ ndu Mówabu; mẹ ndu
úbvú úbvú alị Siye, bụ iya bụ ndu ono, byapfutaru ndu Jiuda ọgu ono. Ndu Jiuda
lwụ-kpee phẹ l'ọgu ono.
23 Ndu Amọnu; mẹ ndu Mówabu zelihu wụpyabe ndu k'úbvú úbvú alị Siye;
mebyishikọta phẹ; ẹphe bụru mkpurupyata. Ẹphe gbushigheẹpho ndu k'úbvú úbvú
alị Siye ono; ẹphe gbushiaha onwophẹ.
24 Ndu Jiuda bya erwua l'ẹka aagbẹje lee ẹnya l'echiẹgu; ẹphe bya ele ẹnya l'ụzo
ẹka ikpoto ndu ono kụru. Iphe, ẹphe hụmaru bụru odzu, dabyigbaaru l'alị; mbụ
ọphu ọ tọ dụdu onye ọphu nahụru nụ.
25 Ọo ya bụ; Jiehoshafatu yẹle ndu nkiya wụru jeshia egwe ivu ndu ono; je asụ-vu
ikpoto iphe-edobe; mẹ ivu, bụ agụta agụta; mẹ ẹkwa; mẹ iphe, vugbaa oke aswa;
mbụ iphe, habe shii k'ọphu ẹphe ata dụdu ike egwetagbudu iya. Iphe ọkwata ono bẹ
ha shii; k'ọphu ẹphe gwerụ iya ujiku ẹto.
26 O be lẹ mbọku ọphu kwe iya ẹno; ẹphe dzukọta lẹ nsụda Beraka; nọdu l'ẹka
ono jaa Chipfu ajaja. Ọo ya meru g'o gude ẹphe kuahaa ẹka ono nsụda Beraka byasụ
ntanụ.
27 Tọbudu iya bụ; ndu Jiuda l'ophu; mẹ ndu Jierúsalẹmu tụko lwatashịa
Jierúsalẹmu. Ọ bụru Jiehoshafatu bụ onye-ishi phẹ. Ẹphe gude ẹhu-ụtso awụ alwa;
kẹle Chipfu bẹ mewaru g'ẹphe tụru okoo kpua ndu ọhogu phẹ.
28 Ẹphe wụbata lẹ Jierúsalẹmu; akpọ une; mẹ ogumogu; bya egbu opu gude abahụ
l'ụlo Chipfu.
29 No iya; iphe, bụ ndu eze ndu alị ọzo l'ophu nụmaepho lẹ Chipfu tsoru ndu ọhogu
ndu Ízurẹlu ọgu; ẹphe tsụahaa ya ebvu.
30 Ọo ya bụ; alị-eze Jiehoshafatu dakọta jii; kẹle Chileke iya bẹ meru g'ọ tụta unme
ibekẹboebo.

Mkpọchi-ishi abụ eze Jiehoshafatu
(1Ndu 22:41-50)

31 Ọ bụru iya bụ lẹ Jiehoshafatu abụru eze ndu Jiuda. Iphe, ọ nọru bụ ụkporo apha
l'apha iri l'ise teke ọ watarụ abụru eze. Ọ nọo l'aba-eze ono ụkporo apha l'apha ise
lẹ Jierúsalẹmu. Ẹpha ne iya bụ Azụba nwada Shilihi.
32 Jiehoshafatu tsoru ụzo, nna iya, bụ Asa tsoru. Ọ tọ dụdu ọphu ọ harụ mẹ nanụ.
O meru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu.
33 Ọle ọ tọ lwụduru ẹka aagwajẹ iphe; tẹme ọphu ndu Jiuda te edobeduru obu phẹ
l'ẹka Chileke kẹ nna phẹ nọ.
34 Iphe ọzo, Jiehoshafatu megbabẹru; e -shi l'ishi jeye l'ẹka ọ bvụru bẹ e dekọtaru
l'ẹkwo, e deru iphe, meru nụ teke Jiehu nwa Hanani nọ ndzụ; mbụ ọphu e deru
l'ẹkwo ndu eze ndu Ízurẹlu.

35 E mechaa; Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda; yẹle Éhazaya, bụ eze ndu Ízurẹlu je
atụgba bụru nanụ; mbụ onye ono, meru ẹjo-iphe ono.
36 Yẹle iya bẹ tụgbaru pyịshia ụgbo-mini, ee-gude agbaru iya nghọ. Ọ bụru lẹ
mkpụkpu Eziyọnu-Geba bẹ ẹphe nọ pyịshia ụgbo-mini ono.
37 Tọbudu iya bụ; Eliyéza, bụ nwa Dodavahu kẹ mkpụkpu Maresha bya epfuru
mabẹru Jiehoshafatu sụ: "Eshi ọphu gụ lẹ Éhazaya tụgbaberu bẹ Chipfu a-tụko iphe,
i mekọtaru mebyishikọta." Ụgbo ono kpukọta; ọphu ẹphe egudeẹdu iya agba nghọ.

21

Teke Jióramu bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 8:16-24)

1 Noo ya; Jiehoshafatu bya anwụhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya l'ẹka e liru nna
iya phẹ lẹ mkpụkpu Dévidi. Jióramu, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.
2 Jióramu bẹ nweru unwune nwoke, bụkwapho ụnwu Jiehoshafatu. Ẹpha unwune
iya ono bụ: Azaríya; mẹ Jiehiyẹlu; mẹ Zekaraya; mẹ Azaríya; mẹ Mayịkelu; mẹ
Shefataya. G'ẹphe ha bụkota ụnwu Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda.
3 Nna phẹ bẹ nụru phẹ igwerigwe mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo; mẹ ivu, vugba
oke aswa; bya anụkota phẹ mkpụkpu, a kpụgbaaru o shihu ike l'alị Jiuda. O woru
alị-eze nụ Jióramu; kẹle ọo ya bụ ọkpara iya.
4 Jióramu byaẹpho bya abụru eze; nọdu l'aba-eze nna iya ono; mbụ kpọo g'abara;
ọ tụko ụnwunna iya gbushikọta; hakwarụpho ndu-ishi ndu Ízurẹlu gbushia.
5 Jióramu nọwaru ụkporo apha l'apha iri l'ẹbo teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ
nọru l'aba-eze bụru apha ẹsato lẹ Jierúsalẹmu.
6 O tsoo ẹka ndu eze ndu Ízurẹlu; mee gẹ ndibe Éhabu meru; kẹle ọ lụru nwada
Éhabu. O meru ẹjo-iphe l'ẹnya Chipfu.
7 Ọle Chipfu bẹ gude k'ọgbandzu, yẹe Dévidi gbaru haa ọnu-ụlo Dévidi ono; ọphu
o to mebyishiduru iya; kẹle o kwehawaru Dévidi ukwe l'ụnwu iya; mẹ awa iya ta
abyadụ alụfubaa l'aba-eze ono jeadụru adụru.
8 Ọ bụru teke Jióramu bụ eze bẹ ndu Edọmu kwefuru ndu Jiuda ike; bya echia onye
ibe phẹ eze; woru iya dobe l'aba-eze phẹ.
9 Ọo ya bụ; Jióramu chịta ndu-ishi ndu ojọgu iya; mẹ ụgbo-ịnya iya l'ophu
gbapfushia phẹ. Ndu Edọmu bya ekephee yẹe ndu-ishi ụgbo-ịnya iya ono
mgburugburu. O be l'ẹnyashi; ọ gbẹshi bapfu ndu Edomu ono ọgu.
10 Ọ bụru gẹ ndu Edọmu ekwefụru ndu Jiuda ike bụ ono byasụ ntanụ. Ọ
bụkwarupho teke ono bẹ ndu Libuna kwefuru ike nkephẹ; kẹle Jióramu gwọberu
Chipfu, bụ Chileke kẹ nna iya phẹ.
11 Nokwaphọ gẹ Jiehoramu megbaaru ẹka aagwajẹ iphe l'úbvú úbvú alị Jiuda. O
mee gẹ ndu bu lẹ Jierúsalẹmu dụ ghẹleghelegheleghele; tẹme o duswee ndu Jiuda ụzo.
12 Tọbudu iya bụ; ẹkwo-ozi, shi l'ẹka Elayịjia, bụ onye mpfuchiru Chileke bya erwua
Jióramu ẹka. Ẹkwo-ozi ono epfu sụ: "Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ nna ngu Dévidi
pfuru baa: Eshi ọphu i ti tsoduru ụzo ọphu nna ngu, bụ Jiehoshafatu tsoru; ọphu i ti
tsoduru kẹ Asa, bụ eze ndu Jiuda;
13 ọ bụ-chiaru ẹka ndu eze ndu Ízurẹlu bẹ i tsoru; bya emee gẹ ndu Jiuda; mẹ ndu
bu lẹ Jierúsalẹmu dụ ghẹleghelegheleghele; ẹgube ono, ndibe Éhabu meru ono; tẹme i
gbushikwaaphọ ụnwunna ngu, bụ ndibe nna ngu phẹ; mbụ ndu ono, ka ngu mma
ono;
14 bụkwa g'ị hụma ahụma lẹ Chipfu e-gude ẹjo iphe-ememe daa ndibe unu ẹka; mẹ
ụnwegirima unu; mẹ unyomu unu; mẹ ẹku unu l'ophu.

15 Gụbedua l'onwongu bụ ẹpho-ekoko a-byapfuta ngu; mbụ ẹjo ẹhu, eme l'ẹpho.
Ẹhu ono e-me ngu; ẹpho achaa ngu nkiriri. Akụrepho ngu achabushihu ada pọopoo
mbọku-mbọku."

Anwụhu Jióramu

16 No iya; Chipfu bya akpalia ndu Filisitayinu; mẹ ndu Arabu, bụ iya bụ ndu ono,
bukube ndu Kushi; Jióramu dụ phẹ ashị.
17 Ẹphe bya ọgu l'alị Jiuda; zebata l'alị ono; vutakọta iphemiphe, ẹphe hụmaru
l'ụlo eze; kpụkoo ụnwu iya unwoke; mẹ unyomu iya; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu nwa iya
nwoke, a harụ iya; gbahaa Éhazaya, bụ onye ọphu kachakpọo abụru nwata l'ụnwu
iya nwoke.
18 Iphemiphe ono nwụchaepho; Chipfu bya alọru iphe-ememe, bụ alagala tụ
Jióramu l'akụru-ẹpho.
19 A nọnyaa; g'apha labọ bvụru; iphe-ememe ono mee ya; ẹpho chaa ya nkiriri. Ọ
taa kpọokpookpo nwụhu. Ọphu ndibe phẹ ta akpọbeduru iya ọku gude kwabẹ iya
ùbvù; ẹgube ono, a kpọberu nna iya phẹ.
20 Jióramu nọwaru ụkporo apha l'apha iri l'ẹbo teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ
nọru l'aba-eze bụru apha ẹsato lẹ Jierúsalẹmu. Ọ nwụhu; ọphu ọ dụdu onye yọru
ọshi iya. E lia ya lẹ mkpụkpu Dévidi; ọle e te liduru iya l'ilu ndu eze.

22

Teke Éhazaya bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 8:25-29; 9:21-28)

1 Tọbudu iya bụ; ndu bu lẹ Jierúsalẹmu mee Éhazaya, bụ nwa nwoke Jióramu
onye ọphu kachaa abụru nwata g'ọ bụru eze nọchia ẹnya nna iya; kẹle ndu ọ-lwụa-
ọlaa; yẹle ndu Arabu swị wụbata l'ọdu-ọgu ono bẹ tụkoru ndu ọphu bụ ọgerenya
gbushikọta. Ọo ya bụ; Éhazaya nwa Jióramu bya abụru eze ndu Jiuda.
2 Éhazaya bẹ nọwaru ụkporo apha ẹbo l'apha labọ teke ọ watarụ abụru eze. Iphe,
ọ nọru l'aba-eze bụ apha lanụ lẹ Jierúsalẹmu. Ẹpha ne iya bụ Atalaya, bụ nwanwa
Omuri.
3 O tsokwarụpho ẹka ndibe Éhabu; kẹle ne iya bẹ kpọ-ziru iya ụzo g'o mee ẹjo-iphe.
4 O mee ẹjo-iphe l'ẹnya Chipfu; ẹgube ono, ndibe Éhabu meru ono; kẹle nna iya
nwụhuchaaru; ẹphe kpọ-ziaharu iya ụzo; shi nno lọru iya ye l'ẹka ọla-l'iswi.
5 O tsoru ụzo, ẹphe kpọ-ziru iya; je etsoru Jióramu nwa Éhabu, bụ eze ndu Ízurẹlu;
ẹphe jepfu Hazẹlu, bụ eze ndu Arámu ọgu lẹ mkpụkpu Ramotu, dụ l'alị Giladu. Ndu
Arámu ono meka Jióramu iphe.
6 Ọo ya bụ; ọ lashịa mkpụkpu Jiezerẹlu g'o je anọdu nyaa ọ́nyá ẹka ono, ndu Arámu
mekarụ iya iphe lẹ mkpụkpu Ramotu teke ono, ọ tsoru Hazẹlu, bụ eze ndu Arámu
ọgu ono.
No iya; Éhazaya nwa Jióramu, bụ eze ndu Jiuda jeshia ajị Jióramu nwa Éhabu lẹ
mkpụkpu Jiezerẹlu lẹ k'iphe-ẹhuka ono, e mekarụ iya ono.

Jiehu Egbu Éhazaya

7 Éhazaya tụgbua jeshia ibe Jióramu; je alaa l'iswi. Ọ bụru Chileke bẹ o shi l'ẹka.
Kẹle Éhazaya byaru erwua ẹka ono; yẹle Jiehoramu je adatso Jiehu nwa Nimushi
ọgu; mbụ onye ono, Chipfu tụru ẹka g'o gbushigbua ndibe Éhabu ono.
8 No iya; ọ bụru gẹ Jiehu agwa ndibe Éhabu ọchi; bẹ ọ hụmaru ndu-ishi ndu Jiuda;
mẹ ụnwu unwune Éhazaya, bụ ndu ejeru Éhazaya ozi; ọ tụko phẹ gbushikọta.

9 Ọ wata achọkashi Éhazaya; e je egude iya l'ẹka o domiru onwiya lẹ Saméríya;
kpụru iya kpụ-pfu Jiehu; e woru iya gbua. Ẹphe lia ya elili; kẹle ẹphe sụru l'ọ bụ nwa
Jiehoshafatu, bụ onye ono, gude obu iya l'ophu chọo Chipfu ono. Ọo ya bụ; ọphu o
to nweẹdu onye ọzo, shi l'ibe Éhazaya, bụ onye a-dụ ike bụru ishi l'alị-eze ono.

Atalaya yẹle Jiowashi
(2Ndu 11:1-3)

10 Tọbudu iya bụ; Atalaya, bụ ne Éhazaya hụmaepho lẹ nwa iya nwụhuwaru; ọ
gbẹshi je atụko ndibe ndu eze, shi l'ọnu-ụlo Jiuda g'ẹphe ha saa ọsampfu.
11 Ọle Jiehosheba, bụ nwada eze, bụ Jiehoramu bẹ dutaru Jiowashi, bụ nwa Éhazaya
dufu l'echilabọ ụnwu eze ono, eeme g'e gbushia ono. O duta Jiowashi yẹle onye ehe
iya nụ je edomia lẹ mkpuru-azẹe. Noo gẹ Jiehosheba, bụ nwada eze, bụ Jiehoramu;
bya abụru nyee Jiehoyada, bụ onye uke Chileke shiru wohaa Jiowashi gẹ Atalaya
ta ahụma iya bụ ono; k'ọphu bụ l'o to gbuduru iya; kẹle Jiehosheba bẹ bụ nwune
Éhazaya kẹ nwanyị.
12 E domiru Jiowashi; yẹle phẹ nọdu l'ụlo Chileke apha ishii gẹ Atalaya bụ eze l'alị
ono.

23

E kwefuru Atalaya ike
(2Ndu 11:4-16)

1 O be l'apha k'ẹsaa; Jiehoyada bya akata obu. Yẹle ndu-ishi, bụgbaa ishi ụkporo
ndu ojọgu ise ise woru ndzụ gbaa; mẹ Azaríya nwa Jierohamu; mẹ Ishimẹlu nwa
Jiehohananu; mẹ Azaríya nwa Óbẹdu; mẹ Maseya nwa Adaya; mẹ Elishafatu nwa
Zikiri.
2 Ẹphe tụko alị Jiuda jegbabẹkota; je ekukọo ndu Lívayi, bu lẹ mkpụkpu, dụkota
l'alị Jiuda l'ophu; kua ndu-ishi l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu ndu Ízurẹlu. Ẹphe
dzukọta lẹ Jierúsalẹmu.
3 Eze waa edzudzu-ọha ono l'ophu nọdu l'ụlo Chileke gbaa ndzụ.
Jiehoyada bya asụ phẹ: “Unu lekwa nwa eze! Ọo ya a-bụru eze; ẹgube ono, Chipfu
pfuru iya l'ẹhu ụnwu Dévidi ono.
4 Waa iphe, unu e-me baa: Unubẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi ono, bụ ndu
anọduje lẹ nche l'eswe-atụta-unme; unu kee onwunu uzi ẹto. G'uzi lanụ je anọdu
chee ọnu-abata nche;
5 uzi lanụ eje anọdu eche ibe eze; uzi lanụ ọphuu eche Ọnu-abata Ọkpa-ụlo. Ndu
ọphuu l'ophu bẹ a-nọdugbaa l'ọma-unuphu eze-ụlo Chipfu.
6 G'ọ tọ dụkwa onye e-je abahụ l'ụlo Chipfu; gbahaẹpho ndu-uke Chileke; mẹ ndu
Lívayi, bụ ndu eje ozi. Ọo phẹ bụ ndu a-bahụje iya; noo kẹle ẹphe dụ nsọ. Obenu lẹ
ndu ọphuu bẹ a-kwabẹje ẹnya l'iphe, Chipfu sụru g'a kwabẹ ẹnya.
7 Ndu Lívayi a-nọ-phee eze ono mgburugburu. Onyenọnu a-pakọtaru ngwọgu iya
l'ẹka. Iphe, bụkpoo onye bahụru l'ụlo ono; unu gbua onye ọbu. Ẹkameka, eze
ejekpọo unu swiru iya eswiru.”
8 Ndu Lívayi ono; mẹ ndu Jiuda l'ophu mee gẹ Jiehoyada, bụ onye uke Chileke
pfuru phẹ ono. Onyenọnu chịta ndu nkiya; mbụ ndu anọduje lẹ nche l'eswe-atụta-
unme; mẹ ndu ọphu afụta lẹ nche l'eswe-atụta-unme ono; kẹle Jiehoyada, bụ onye
uke Chileke ta adụdu ọgbo ọphu ọ hawaru g'ẹphe lashịa.
9 Jiehoyada, bụ onye uke Chileke ono bya achịta arwa; mẹ iphe, eegudeje egbobuta
onwonye ọphu ha shii mẹ kẹ nshịi ono, shi bụru kẹ Dévidi; mbụ ono, e doberu l'eze-
ụlo Chileke ono; woru keshiaru ndu-ishi bụgbaa ishi ndu ojọgu ụkporo ise ise ono.

10 O woru ndu Jiuda l'ophu kpọo giriri; ẹphe pagbaarụ ngwọgu phẹ l'ẹhu l'ẹhu;
pfụru gbaphee eze mgburugburu lẹ mgboru ọru-ngwẹja Chipfu; waa eze-ụlo ono
gẹdegede; shita l'ụzo ẹkutara jeye l'ụzo ẹkicha.
11 Ẹphe bya edufuta nwatibe eze ono, bụ Jiowashi; bya eworu okpu-eze kpube iya;
sụ l'ọo ya bụ eze; bya eworu ẹkwo, e deru ekemu Chileke dẹe ya l'ẹka. Jiehoyada
yẹle ụnwu iya wụa ya manụ l'ishi; tụa ụzu; sụ: "Nọdukwa ndzụ ogologo; gụbe eze!"
12 Atalaya nụmaepho wọowoowoo, ndu Jiuda atụ l'ẹka ẹphe agba ọso; bya aja eze
ajaja; ọ tụgbua jepfushia phẹ l'eze-ụlo Chipfu.
13 Ọ bya eje elee ẹnya; bya ahụma eze g'ọ pfụru lẹ mgboru itso l'ọnu-abata eze
ụlo ono; bya ahụmakwapho ndu-ishi ndu ojọgu; mẹ ndu egbu opu g'ẹphe pfụ-
kubegbaaru iya; tẹme ndu alị ono l'ophu nọdu etegbaa ẹswa; egbu opu; ndu ebvu
chịru ngwa-ebvu phẹ azụ ebvu ajaja. Atalaya gbẹ teke ono gbajashịa uwe iya chishia
mkpu sụ: "Ẹjo-iphe anwụa-o! Ẹjo-iphe anwụa-o!"
14 Tọbudu iya bụ; Jiehoyada, bụ onye uke Chileke bya edufuta ndu-ishi ndu ojọgu
ụkporo ise ise ono; bya asụ phẹ: "Unu kpụfuta nwanyị ono l'echilabọ ndu nche ono.
Unu te egbukwa iya l'ụlo Chipfu. Iphe, bụ onye ẹphe l'iya swị; unu gude ogu-echi
gbua ya."
15 Ọo ya bụ; ẹphe gude iya; kpụru iya jerwuẹpho Ọnu-abata Ịnya, nọ l'ibe eze;
ẹphe woru iya gbua l'ẹka ono.

Jiehoyada edozi alị Jiuda
(2Ndu 11:17-20)

16 No iya; Jiehoyada yẹle ndu Jiuda l'ophu waa eze l'onwiya; bya agbaa ndzụ.
Ọgbandzu ọbu bụ l'ẹphe a-bụru ndu kẹ Chipfu.
17 Ndu Jiuda l'ophu jeshia l'eze-ụlo Balụ je enwutsushia ya. Ẹphe tụko iphe, bụ
ọru-ngwẹja Balụ; mẹ ntẹkpe tsukpọshichaa kẹ yọgiri yọgiri. Ẹphe gbua Mátanu, bụ
onye uke Balụ l'iphu ọru-ngwẹja Balụ.
18 Ọo ya bụ; Jiehoyada bya eye ndu nche; ẹphe cheahaa ụlo Chipfu nche. Ẹphe
nọdu l'ẹka ndu-uke Chileke, bụ oshilọkpa Lívayi; mẹ l'ẹka ndu Lívayi ono, Dévidi
yeru ozi ụlo Chipfu l'ẹka bya edobe g'ẹphe gweje ngwẹja-akpọ-ọku nụ Chipfu; ẹgube
ono, e deru iya l'ẹkwo-ekemu Mósisu. Ẹhu nọdu atsọ phẹ ụtso; ẹphe nọdu agụ ebvu
eme iya, ẹgube ono, Dévidi tụru iya l'ekemu doberu phẹ ono.
19 O woru ndu nche ono yekọta l'ọnu-abata eze-ụlo Chipfu; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu
onye aasọ nsọ, a-bahụ iya nụ.
20 Ọ chịta ndu-ishi ndu ojọgu ụkporo ise ise ono; mẹ ndu oke amadụ; mẹ ndu-ishi
ndu Jiuda; mẹ ndu alị ono l'ophu; yeru onwiya; ẹphe dufuta onye eze ono l'eze-ụlo
Chipfu ono. Ẹphe shia ụzo ọnu-ọguzo imeli duba iya l'ibe eze; bya emee ya; ọ nọdu
l'aba-eze.
21 Noo ya; ẹhu kwatakpọo tsọo ndu alị ono l'ophu ọkpobe atsọtso. Nchị bya adụ
doo lẹ mkpụkpu ono; kẹle e gbuwaru Atalaya l'ibe eze.

24

Teke Jiowashi bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 12:1-16)

1 Jiowashi bẹ nọwaru apha ẹsaa teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ
Jierúsalẹmu bụ ụkporo apha labọ. Ẹpha ne iya bụ Zibaya. Ẹka ne iya ọbu shi bụ lẹ
mkpụkpu Biye-Sheba.
2 Jiowashi bẹ mekọtaru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu jeye gẹ Jiehoyada, bụ onye
uke Chileke nọ-beru.
3 Jiehoyada bẹ lụru Jiowashi ụnwanyi labọ; ọ nwụshia unwoke; mẹ ụnwanyi.

4 A nọnyaa; Jiowashi bya achịpyaa ya l'obu iya sụ lẹ ya e-dobe ụlo Chipfu l'ọnodu, gbaru iya nụ.
5 Ọ bya ekukọbe ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi; sụ phẹ: "Unu tụko mkpụkpu, dụkota l'alị Jiuda jegbabẹkota; naa ndu Ízurẹlu okpoga, ee-gudeje emekwa ụlo Chileke l'aphagapha. Unu mee ẹgwegwa nakọo ya." Ọle ndu Lívayi ono te emeduru iya ẹgwegwa.
6 Ọo ya bụ; eze kua Jiehoyada, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke; sụ iya: "?Bụhunu gụnu meru g'o gude ọphu ị sụduru ndu Lívayi g'ẹphe wolata okpoga akịriko ono, shi l'alị Jiuda; mẹ Jierúsalẹmu ono; mbụ ono, Mósisu, bụ onye-ozi Chipfu tụ-buru g'edzudzu-ọha ndu Ízurẹlu pfụje g'e gude mee k'ụlo-ẹkwa, e doberu ekemu Chipfu ono?"
7 Ụnwu Atalaya, bụ nwanyị iwashị ono bẹ wụbatawaru l'ụlo Chipfu; mbụ gudechaa iphe, e doberu nsọ l'ụlo Chipfu ono gwaa Balụ.
8 Ọo ya bụ; eze bya asụ g'e meta okpoko dobe l'azụ ọnu ẹka eeshije abahụ l'ụlo Chipfu.
9 A bya araa ya arara l'alị ndu Jiuda; mẹ lẹ Jierúsalẹmu; g'e wolataru Chipfu okpoga akịriko ono, Mósisu, bụ onye-ozi Chileke keru nụ ndu Ízurẹlu teke ẹphe nọ l'echiẹgu ono.
10 Ndu-ishi; mẹ ndu Jiuda l'ophu gude ẹhu-ụtso wolata okpoga akịriko ono; bya ewojeru iya chie l'ime okpoko ono; jasụru ẹphe wolatagbua ya; ọ bvụ.
11 Ọ nọdu abụjeru; teke ndu Lívayi pataru okpoko ono pajẹru ndu-ishi ozi eze; ẹphe -bya ahụma l'okpoga bẹ ha iya shii; onye edejeru eze ẹkwo; yẹle onye-ozi onye-ishi ndu-uke Chileke abya ephoo okpoko ono olu; pata iya je edobenwee l'ẹka ọoduje. Ọ bụru ẹgube ono bẹ ẹphe emeje iya mbọku-mbọku; shi nno nata okpoga ono nata k'etsutsu iya.
12 Eze yẹle Jiehoyada woru okpoga ono nụ ndu-ozi ono, eeje ozi l'ụlo Chipfu ono dụ l'ẹka. Ẹphe gude iya buta ndu edoje ẹja ụlo; mẹ ndu kapyịnta g'ẹphe mezia ụlo Chipfu ono g'ọ dụ g'o shi dụ. Nokwaphọ g'ẹphe gude iya buta ndu gude mkpụrukpu-ígwè; mẹ ope eje ozi g'ẹphe gude iya mekwaa ụlo Chipfu ono.
13 Ndu eje ozi ono bẹ nwụberu iya ẹnya. Ẹphe nọdu emekwa ụlo ono eje l'iphu l'iphu. Ẹphe bya akpụkwa ụlo Chileke ono; ọ dụ g'o shi dụ lẹ mbụ; mee ya; o shihu ike.
14 Ẹphe meghechaẹpho ụlo ono; ẹphe wota okpoga ọphu phọduru nụ bya anụ eze yẹle Jiehoyada. Ọ bụru iya bẹ e gude meshia ivu, e doberu l'ụlo Chipfu ono; mbụ ivu, e gude eje ozi; mẹ ivu, e gude eme kẹ ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ gbamụgbamu; mẹ ivu, e meru lẹ mkpọla-ododo; mẹ kẹ mkpọla-ọchaa. Ẹphe gweahaa ngwẹja-akpọ-ọku l'ụlo Chipfu ono tekenteke jeye gẹ Jiehoyada nọ-beru.

Anwụhu Jiehoyada

15 Ọle Jiehoyada bẹ kakpọoru nka nọo apha, dụ igwerigwe; tẹme ọ nwụhu. Ọ nọwaru ụkporo apha ishii l'apha iri teke ọ nwụhuru.
16 Ẹphe lia ya l'ẹka e liru ndu eze lẹ mkpụkpu Dévidi; kẹle o meru iphe, dụ ree lẹ Ízurẹlu; meeru iya Chileke; waa eze-ụlo Chileke ono.

Iwashị, Jiowashi weru

17 Gẹ Jiehoyada nwụhuchaaru bẹ ndu-ishi ndu Jiuda byaru bya ephozeru eze; eze ngabẹru phẹ nchị.
18 Ẹphe parụ ụlo Chipfu, bụ Chileke kẹ nna phẹ haa; gwaahaa itso Ashera; mẹ agwa ọzo. Chileke tukoshi ndu Jiuda; mẹ ndu Jierúsalẹmu ẹhu-eghu iya; kẹle ikpe nmarụ phẹ.

19 Chipfu bya ezichaakpọ ndu mpfuchiru iya g'ẹphe duphuta phẹ azụ l'ẹka ọ nọ;
ndu mpfuchiru ono pfua nta pfua imo; ọphu ẹphe ta ngadụru nchị.
20 Tọbudu iya bụ; Unme Chileke bya Zekaraya nwa Jiehoyada, bụ onye uke Chileke
l'ẹhu. O phekoru ndu ono sụ phẹ: "Waa iphe, Chileke pfuru baa: ?Bụ gụnu meru iphe,
unu emebyishi ekemu Chileke; g'iphe te ejehuru unu? Eshi ọphu unu harụ Chipfu bẹ
Chipfu haakwaru unubẹdua."
21 Ọo ya bụ; ẹphe gbaaru iya ẹjo-idzu; eze sụ phẹ g'ẹphe tugbua ya lẹ mkpuma.
Ẹphe woru iya tugbua l'ọma-unuphu eze-ụlo Chipfu.
22 Ọphu eze, bụ Jiowashi anyatadụru ẹguru iphe-ọma, Jiehoyada, bụ nna Zekaraya
meru iya; o woru nwa iya nwoke gbua. Zekaraya nwụhuje; ọ sụ: "Gẹ Chipfu
hụmakwa iphe, unu meru-a; gwata unu ụgwo iya!"

Anwụhu Jiowashi

23 Apha gbaẹrupho; ndu ojọgu ndu Arámu bapfu Jiowashi ọgu. Ẹphe zebata l'alị
Jiuda; mẹ lẹ Jierúsalẹmu bya atụko ndu-ishi ndu Jiuda l'ophu gbushikọta. Ẹphe
vutakọta iphe, ẹphe kwatarụ l'ọkwata wolaaru eze phẹ lẹ Damasụkosu.
24 Ndu ojọgu ndu Arámu ono bẹ bụ-a ndu habe nwahabe bẹ ẹphe chị bya ọgu ono;
obenu lẹ Chipfu bẹ yeru phẹ igwerigwe ndu ojọgu ndu Jiuda l'ẹka; kẹle ẹphe harụ
Chipfu, bụ Chileke kẹ nna phẹ. Ọ bụru g'ẹphe shi bụ ono nụa Jiowashi aphụ.
25 Ndu Arámu ono tụgbuchaepho; kẹle ẹphe mekawarụ Jiowashi iphe ọkpobe
emeka; ndu-ozi iya chịaru iya ẹjo-idzu; woru iya gbua l'iphe-azẹe ya; lẹ k'ishi ọchi
nwatibe Jiehoyada ono, bụ onye uke Chileke, o gburu phọ. Ọo ya bụ; Jiowashi nwụhu;
ẹphe lia ya lẹ mkpụkpu Dévidi. Ọle ẹphe te elidụru iya l'ilu ndu eze.
26 Ndu ono chịru iya ẹjo-idzu ono bụ: Zabadu nwa Shimeyatu, bụ nwanyị Amọnu
nwụru iya; mẹ Jiehozabadu nwa Shimiritu, bụ nwanyị Mówabu nwụru iya.
27 A bya l'akọ ẹhu ụnwegirima iya; mẹ igwerigwe ozi, Chipfu zigbabẹru l'ishi iya;
mẹ g'o gude mezia ụlo Chileke g'ọ dụ g'o shi dụ; bẹ e dekọtaru l'ẹkwo, e deshiru iphe,
ndu-eze meru. Ọo ya bụ; Amazaya, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

25

Teke Amazaya bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 14:1-6)

1 Amazaya bẹ nọwaru ụkporo apha l'apha ise teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru
l'aba-eze bụru ụkporo apha l'apha tete lẹ Jierúsalẹmu. Ẹpha ne iya bụ Jiehowadanu.
Ẹka ne iya ọbu shi bụ lẹ Jierúsalẹmu.
2 Amazaya bẹ meru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu. Ọle o to gudegbudu obu iya mee
ya.
3 Aba-eze Amazaya bya angụerupho angụru; o gbushia ndu-ozi iya ono, bụ phẹ
gburu nna iya teke ọ bụ eze phọ.
4 Ọle o to gbuduru ụnwegirima ndu ono; kẹle o tsoru iphe ono, e deru l'ekemu;
mbụ l'ẹkwo Mósisu; l'ẹka ono, Chipfu tụru ekemu sụ: "Ndu nwụru nwa bẹ e tee
gbudu l'ụgwo iphe, ụnwu phẹ metaru; ọphu eegbukwaphọ ụnwegirima l'ụgwo iphe,
nna, nwụru phẹ nụ metaru; onyenọnu bẹ aa-lajẹ l'iphe-ẹji, o metaru."
5 Amazaya bya ekukọbe ndu Jiuda; doo phẹ l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu ndu bụ
nna l'ipfu Jiuda mẹ l'ipfu Benjiaminu; g'ẹphe nọdu l'ẹka ndu-ishi, bụ ishi ụnu ndu
ojọgu labọ l'ụkporo iri iri; mẹ l'ẹka ndu-ishi, bụ ishi ndu ojọgu ụkporo ise ise. Ndu
ọ gụtaru bẹ bụ ndu nọwaru shita l'ụkporo apha kwasẹru. Ọ bya ahụma l'iphe, ẹphe
dụ bụ ụkporo ụnu ugbo ụkporo l'iri l'ẹsaa l'ụnu iri. Ndu ono bụkota ndu a họru
ahọho; mbụ ndu sụwaru eje ọgu; bụru ndu a-dụ ike parụ arwa; mẹ iphe, eegudeje
egbobuta onwonye.

6 Nokwaphọ g'ọ pfụru mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo talẹntu ise gude buta
ndu ojọgu ndu Ízurẹlu, dụ ụkporo ụnu unwoke ugbo iri l'ẹbo l'ụnu iri, bụ ndu ike
dụkota.
7 No iya; onye kẹ Chileke byapfuta iya bya asụ iya: "Gụbe eze; gẹ gụ lẹ ndu ojọgu
ndu Ízurẹlu ta aswịkwaru jee ọgu ono; noo kẹle Chipfu te eswikwaru ndu Ízurẹlu;
ọphu o to swiduru ndu Ifuremu.
8 Ọle-a; i -jewaa bẹ obetakpọo ike ọgu dụchakpoo ngu ịdu-agha; bẹ Chileke e-
chitsukwa ngu l'iphu ndu ọhogu ngu; noo kẹle ọo Chileke bụ onye nweru ike, oo-
gudeje yeta ẹka; bya enweru ike, oo-gude chitsua nemadzụ."
9 Amazaya sụ onye kẹ Chileke ono: "?Bụ gụnu bẹ anyi e-mekwanụ lẹ mkpọla-ọchaa
ono, ẹrwa iya dụ ụkporo talẹntu ise ono, mu nụru ndu ojọgu ndu Ízurẹlu phọ?"
Onye kẹ Chileke ono sụ iya: "Chileke bẹ a-dụkwaa ike nụ ngu ọphu ka ono shii."
10 Tọbudu iya bụ; Amazaya chịfuta ndu ojọgu ono, shi l'alị Ifuremu byapfuta iya
ono; sụ phẹ g'ẹphe lashịa ibe phẹ. Iphe ono mee ẹhu ghushia phẹ eghu ike. Ẹphe
tarụ ẹhu chọrochoro lashịa ibe phẹ.
11 Obu bya eshihu Amazaya ike; o duta ndu nkiya; ọ bụru phẹ eje lẹ nsụda alị Únú;
je egbushia ndu Siye; ụnu unwoke ugbo ụkporo l'ise.*
12 Unwoke ndu Jiuda ono kpụtakwapho ụnu unwoke ugbo ụkporo l'ise† lẹ ndzụ;
chịta phẹ je edobe l'eli eze mkpuma; bya eshi l'ẹka ono nwuhaa phẹ; ẹphe bya adaa;
gwee onwophẹ arakabya.
13 Ọle ndu ojọgu ono, Amazaya chiphuru azụ g'ẹphe te etsoshi iya jee ọgu ono;
wụbaru lẹ mkpụkpu ndu Jiuda; je eshilẹpho lẹ Saméríya lwụa phẹ nlwụ lanụ jasụ
lẹ Bẹtu-Horonu; gbua ụnu ụmadzu ẹsaa l'ụmadzu ụkporo iri‡ lẹ ndu Jiuda ono; bya
egwee ivu phẹ shii.
14 Teke ono Amazaya shi l'ẹka o gbushiru ndu Edọmu alwa ono bẹ ọ chịgbaa agwa
ndu Siye. O dobe agwa ono; ọ bụru nkiya; bya abaaharụ iya ẹja; akpọru iya ụnwù-
isẹnsu ọku.
15 Ọo ya bụ; Chipfu tanwụberu Amazaya ẹhu-eghu iya; o zia onye mpfuchiru; o
jepfu Amazaya je asụ iya: "?Bụ gụnu meru g'o gude ọ bụru agwa, ta adụdu ike nafụta
ndu nkiya l'ẹka ngu bẹ ị chọaharu?"
16 Onye mpfuchiru ono kpụkwaduru-a opfu ono l'ọnu epfu; eze jịpfube iya sụ iya:
"?Bụ ngu bẹ anyi tụru ẹka g'ị bụru onye mgbazi eze? Dobe ọnu doo! Ọ -dụdu bẹ
ee-gbukwa ngu."
Ọo ya bụ; onye mpfuchiru ono nọ-kirishia; bya agbẹ teke ono sụ: "Mu maru lẹ
Chileke chịpyawaru g'o mee g'ị laa l'iyi; kẹle i meru iphe, dụ nno; tẹme ọphu ị
ngabẹduru nchị l'ìdzù, mu chị-koshiru ngu."

Ọgu, daru ndu Jiuda waa ndu Ízurẹlu
(2Ndu 14:8-14)

17 Tọbudu iya bụ; Amazaya, bụ eze ndu Jiuda yẹle ndu agbazijeru iya idzu bya
achịa idzu. O zia ozi g'e je zia eze ndu Ízurẹlu, bụ Jiowashi nwa Jiehowahazu mbụ
nwanwa Jiehu sụ iya: "Bya g'anyi lẹ ngu daleẹdu onwanyi l'ọgu."
18 Jiowashi, bụ eze ndu Ízurẹlu bya eziphu Amazaya, bụ eze ndu Jiuda ozi azụ
sụ: "Oshi uke, dụ l'úbvú úbvú Lébanọnu bẹ ziru oshi sida, dụkwapho l'úbvú úbvú
Lébanọnu sụ iya: 'Kenaa nwatibe mu kẹ nwoke nwada ngu g'ọ lụru.' Tọbudu iya
bụ; anụ-ẹgbudu, bu l'úbvú úbvú Lébanọnu ono ghatajẹepho; ọ zọo oshi uke ono
pyaapyaa.

---

* **25:11 25:11** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 10,000. † **25:12 25:12** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 10,000. ‡ **25:13 25:13** Iphe, ọ bụ bẹ bụ 3,000.

19 Iphe, iipfunu bụ g'a hụmanu l'ị lwụ-kpewaru ndu Edọmu. Ọ bụru iya meru g'o
gude ị nọdu ekuanaa onwongu. Nọdule-a l'ibe ngu. ?Bụ gụnu bẹ iime g'ị kpatarụ
onwongu opfu, e-me g'unu lẹ ndu Jiuda daa?”
20 Obenu lẹ Amazaya ta ngadụru iya nchị; kẹle ọo Chileke bẹ o shi l'ẹka k'ọphu
oo-woru phẹ ye ndu ọhogu phẹ l'ẹka; noo kẹle ẹphe chọaharu agwa ndu Edọmu.
21 Ọo ya bụ; Jiowashi, bụ eze ndu Ízurẹlu chịta ndu ojọgu iya jeshia; ẹphe l'eze ndu
Jiuda, bụ Amazaya je aghaa ya lẹ mkpụkpu Bẹtu-Shẹmeshi, nọ l'alị Jiuda.
22 Ndu Ízurẹlu lwụ-kpee ndu Jiuda; mee onyenọnu gbalaa lashịchaa ibe phẹ.
23 Jiowashi, bụ eze ndu Ízurẹlu bya egude Amazaya nwa Jiowashi; mbụ nwanwa
Éhazaya; mbụ eze ndu Jiuda lẹ mkpụkpu Bẹtu-Shẹmeshi. Jiowashi kpụru iya rwua
Jierúsalẹmu; bya enwutsushia igbulọ Jierúsalẹmu; a -gbẹ lẹ Ọnu-abata Ifuremu je
rwua lẹ Ọnu-abata Mgburẹku. Ẹka o nwutsuru bẹ ogologo iya rwuru ụnu nkwo-ẹka.
24 Ọ chịtakota mkpọla-ododo; mẹ mkpọla-ọchaa; mẹ iphe, bụ ivu, ọ hụmaru l'eze-
ụlo Chileke, bụ ndu ọphu nọ l'ẹka Óbẹdu-Edọmu. Ọ chịtakwapho iphe, bụ ẹku, dụ
l'ụlo eze; mẹ ndu atụ-chiru atụ-chi, lashịa Saméríya.
25 Amazaya, bụ nwa Jiowashi; mbụ eze ndu Jiuda bya anọfua apha iri l'ise; gẹ
Jiowashi nwa Jiehowahazu, bụ eze ndu Ízurẹlu nwụhuchaaru.
26 Iphe ọzo, Amazaya megbabẹru; e -shi l'ishi jeye l'ẹka ọ bvụru bẹ e dekọtaru
l'ẹkwo ndu eze ndu Jiuda mẹ kẹ ndu Ízurẹlu.
27 Eshi teke Amazaya harụ etso Chipfu bẹ a nọ lẹ Jierúsalẹmu gbaaru iya ẹjo-idzu;
ọ gbalaa lashịa mkpụkpu Lakishi. Ẹphe ye ndu jepfuru iya lẹ Lakishi l'ẹka ono je
egbua ya.
28 Ẹphe gude ịnya palata odzu iya; bya eworu iya lia l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ
mkpụkpu Dévidi.

26

Teke Uzáya bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 14:21-22; 15:1-7)

1 Tọbudu iya bụ; ndu Jiuda l'ophu duta Uzáya, bụ onye nọwaru apha iri l'ishii
eshinu, a nwụru iya; mee ya eze; ọ nọchia ẹnya nna iya, bụ Amazaya.
2 Ọo ya bẹ kpụkwaru mkpụkpu Elatu woru iya nụ-phu ndu Jiuda azụ; gẹ Amazaya
nwụhuchaaru lapfushia nna iya phẹ.
3 Uzáya bẹ nọwaru apha iri l'ishii e -shi teke a nwụru iya tẹme ọ bya abụru eze
ono. Iphe, ọ nọru l'ọkwa-eze bụru ụkporo apha labọ l'apha iri l'ẹbo lẹ Jierúsalẹmu.
Ẹpha ne iya bụ Jiekolaya. Ẹka ne iya ọbu shi bụ lẹ Jierúsalẹmu.
4 Uzáya bẹ meru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu; ẹgube ono, nna iya, bụ Amazaya
meru.
5 Ọ chọru Chileke lẹ teke Zekaraya nọ ndzụ; ọ bụru Zekaraya ono bẹ kpọ-ziru iya
ụzo g'ọ tsụje Chileke ebvu. Jasụkpoo g'ọ nọ-beru bụru onye achọ Chipfu; bẹ Chileke
meerụpho; iphe nọdu ejehuru iya.
6 Uzáya tụgbua je etsoo ndu Filisitayinu ọgu; nwutsushia igbulọ mkpụkpu Gatu; mẹ
igbulọ mkpụkpu Jiabune; mẹ igbulọ mkpụkpu Ashịdodu. Ọ bya akpụshia mkpụkpu
l'alị Ashịdodu; mẹwaro l'ẹka ọzo l'alị Filisitayinu.
7 Chileke yetarụ iya ẹka o tsoo ndu Filisitayinu ọgu; mẹ ndu Arabu ono, bu l'alị
Guru-Belu; bya eyekwaru iya phọ ẹka o tsoo ndu Meyuni ọgu.
8 Ndu Amọnu tụfuaha ụtu anụ Uzáya ono. Údù iya ngakọta je akpaa l'oke alị ndu
Ijiputu; kẹle ọ byaru abụru onye atsụ ebvu shii.
9 Ọ kpụshikwarupho ụlo-eli lẹ Jierúsalẹmu lẹ Ọnu-abata Mgburẹku; mẹ lẹ Ọnu-
abata Nsụda; mẹ lẹ nkuji nkuji igbulọ ono; kpụa ya; o shihugbaa ike.

10 Ọ kpụshia ụlo-eli l'echiẹgu; bvushia iduma mini, dụ igwerigwe; kẹle o nweru
iphe-edobe shii l'alị ọkpa úbvú, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba; mẹ lẹ phorokoto alị. O
nweru ndu akọru iya opfu; mẹ ndu eletaru iya opfu-vayịnu ẹnya l'alị úbvú úbvú; mẹ
l'alị, emehuje iphe; kẹle emebe iphe l'alị bẹ o yenụkaru ẹnya.
11 Uzáya nweru ndu ojọgu, e ziru k'ọgu ọkpobe ezizi. Ẹphe anọduje l'odze l'odze
eje ọgu; mbụ ẹgube a gụru phẹ g'ẹphe nọduje. Ndu gụru phẹ nụ bụ Jieyẹlu, bụ onye
edeje ẹkwo; waa Maseya, bụ onye-ishi ozi. Ọ bụru onye lanụ lẹ ndu-ishi ojọgu eze,
bụ Hananaya bẹ kpọ-ziru phẹ g'aa-gụ iya.
12 Iphe, ndu-ishi l'ẹnya-unuphu, bụ ndu-ishi ndu ojọgu ono dụ bẹ bụ ụnu ishii
l'ụkporo iri.
13 Ndu ojọgu, ẹphe bụ ishi phẹ dụ ụkporo ụnu ụmadzu ugbo ụkporo l'ẹsato; l'ụnu
ụmadzu ẹsato; l'ụmadzu ụkporo iri l'ise. Ẹphe bụ ndu gude ọkpehu alwụ ọgu alwụ-
chiru eze gude emekperu iya ndu ọhogu iya.
14 Uzáya nụkota ndu ojọgu ono iphe, eegudeje egbobuta onwonye; mẹ arwa; mẹ
okpu-igwe; mẹ uwe-ígwè; mẹ apfụ; mẹ mkpuma, eegudeje agba rọbo.
15 Lẹ Jierúsalẹmu bẹ o meshiru ụgbo-igwe, a-nọduje agba apfụ; bya atụ mkpuma,
ha shii dobegbaa l'eli ụlo-eli; mẹ l'eli nkuji nkuji igbulọ mkpụkpu. Ndu meru iya nụ
bụ ndu eme ọna. Ụdù Uzáya ngakọta ẹkameka; kẹle Chileke yetarụ iya ẹka l'ụzo, dụ
biribiri jasụru; ọ bụru onye aatsụ ebvu.

Ekpenta eme Uzáya
(2Ndu 15:5-7)

16 Ọle Uzáya wataẹrupho eme ike ike ono; o kuahaa onwiya; eku-onwonye ono mee
ya ọ bụru ọla-l'iswi. Ọ tọ pfụshiduru ike l'ẹka Chipfu, bụ Chileke iya; kẹle ọ bahụru
l'eze-ụlo Chipfu gẹ ya kpọo ụnwù-isẹnsu ọku l'ọru-ngwẹja ụnwù-isẹnsu.
17 Onye uke Chileke, bụ Azaríya; waa ndu-uke Chipfu, dụ ụkporo ụmadzu ẹno;
bụkotaru ndu ike dụ; tsopyabẹ Uzáya bahụ l'eze-ụlo ono.
18 Ẹphe kwachia ya ụzo; sụ iya: "Gụbe Uzáya; ọ tọ bụdu ngu bẹ ọ gbaru g'ị kpọoru
Chipfu ụnwù-isẹnsu ọku. Ndu ọ gbaru bẹ bụ ndu-uke Chileke, bụ phẹ bụ oshilọkpa
Erọnu; mbụ ndu ono, e doberu nsọ g'ẹphe kpọje ụnwù-isẹnsu ọku ono. Shi l'ẹka dụ
nsọ ono lụfu; kẹle i mewaru iphe, adụdu ree; mbụ l'ị nafụwaru onwongu ùbvù, shi
l'ẹka Chipfu, bụ Chileke."
19 No iya; ẹhu ghuahaa Uzáya eghu. Teke ono bẹ o gudewaa iphe, eegudeje akpọ
ụnwù-isẹnsu ọku l'ẹka gẹ ya kpọo ụnwù-isẹnsu ọku. Ẹhu wataẹ ya phọ eghu eghu
l'opfu ono ndu-uke Chileke epfu ono; ekpenta mifuta iya l'egedegee ọnu-iphu; l'ẹka ọ
pfụru lẹ mgboru ọru-ngwẹja ụnwù-isẹnsu, nọ l'ime ụlo Chipfu ono. Ndu uke Chileke
ono tụko ele iya ẹnya.
20 Azaríya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke ono; waa ndu-uke Chileke ono g'ẹphe ha
bya elee ya ẹnya; ẹphe hụma g'ekpenta tụkoru iya egedegee ọnu-iphu. Ẹphe mekebe
ẹgwegwa nwufu iya l'ẹka ono. Yẹbedua l'onwiya mekebekwaphọ ẹgwegwa lụfu;
kẹle Chipfu byiwaru iya ẹka.
21 Ekpenta ono bẹ meẹrupho eze, bụ Uzáya jasụ mbọku, ọ nwụhuru. O vuru
ekpenta ono buru l'ụlo iche. E bufu iya ebufu l'eze-ụlo Chipfu. Ọ bụru Jiótamu,
bụ nwa iya nwoke bẹ bụ onye-ishi l'ibe eze; bụru iya bụ onye-ishi ndu alị ono.
22 Iphe ọzo, Uzáya megbabẹru; e -shi l'ishi jeye l'ẹka ọ bvụru bẹ bụ onye mpfuchiru
Chileke, bụ Azáya nwa Emọzu bẹ deshiru iya nụ.
23 No iya; Uzáya nwụhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya l'ẹka e liru nna iya phẹ;
mbụ l'ẹgu, nọ-kube ẹka eelije ndu eze; kẹle ẹphe sụru l'ọ bụ onye ekpenta. Jiótamu,
bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

27

Teke Jiótamu bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 15:32-38)

1 Jiótamu bẹ nọwaru ụkporo apha l'apha ise teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru
l'aba-eze lẹ Jierúsalẹmu bụ apha iri l'ishii. Ẹpha ne iya bẹ bụ Jierusha nwada Zadọku.
2 Jiótamu meru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu ẹgube ono, nna iya, bụ Uzáya meru.
Ọphu ọ tọ bahụkwanuru l'eze-ụlo Chipfu ẹjo abahụ gẹ nna iya; tẹme ndu Jiuda
nọduele-a arwụ ụrwuali, ẹphe arwụ.
3 Ọ kpụkwaru ọnu-abata, dụ ephekerephe, eeshije abahụ l'eze-ụlo Chipfu. Bya
akpụkwakwapho igbulọ Ofẹlu ẹka ha shii.
4 Nokwaphọ g'ọ kpụshiru mkpụkpu l'úbvú úbvú alị ndu Jiuda; ọ kpụshia ẹka
eedomije onwonye; mẹ ụlo-eli l'ẹka ọswa dụgbaa.
5 Jiótamu bẹ tsoru eze ndu Amọnu ọgu; lwụ-kpee ya. L'apha ono bẹ ndu Amọnu
nụru iya mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo talẹntu ise; mẹ ogbongu witi, dụ ụkporo
ụnu l'ụnu ise; mẹ ogbongu balị, dụ ụkporo ụnu l'ụnu ise. Ndu Amọnu ono bẹ
nụkwaru iya phọ ọphu ha ẹgube ono l'apha k'ẹbo iya; mẹ l'apha k'ẹto iya.
6 Ọo ya bụ; Jiótamu bụru onye parụ ẹka; noo kẹle o tsoẹrupho ụzo kẹ Chipfu, bụ
Chileke iya kwasẹru.
7 Iphe ọzo, Jiótamu megbabẹru; mẹ ọgu, ọ lwụkotaru; bẹ e dekọtaru l'ẹkwo ndu
eze ndu Ízurẹlu; mẹ kẹ ndu Jiuda.
8 Ọ nọwaru ụkporo apha l'apha ise teke ọ watarụ abụru eze ono. Iphe, ọ nọru
l'aba-eze bụru apha iri l'ishii lẹ Jierúsalẹmu.
9 No iya; Jiótamu nwụhu lapfushia nna iya phẹ; ẹphe lia ya lẹ mkpụkpu Dévidi.
Nwa iya, bụ Éhazu bụru eze nọchia ẹnya iya.

28

Teke Éhazu bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 16:1-4)

1 Éhazu bẹ nọwaru ụkporo apha teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ
Jierúsalẹmu bụ apha iri l'ishii. Ọphu o medụru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu ẹgube
ochooroke iya, bụ Dévidi meru.
2 O tsoru ẹka ndu eze ndu Ízurẹlu; kpụshiaru Balụ ntẹkpe.
3 Ọ kpọo ùnwù-isẹnsu ọku lẹ nsụda Hịnomu; kpọo ụnwu iya unwoke ọku gude
gwee ẹja, bụ iya bụ ẹbyi ono, ọha ono, Chipfu chịfuru l'iphu ndu Ízurẹlu shi anọduje
eme ono.
4 O gwerụ ẹja; kpọo ùnwù-isẹnsu ọku l'ẹka aagwajẹ iphe; mẹ l'úbvú úbvú; mẹkpoo
lẹ mkpula mkpula oshi, jakashịru ajakashị.
5 Ọo ya bụ; Chipfu, bụ Chileke iya woru iya ye l'ẹka eze ndu Arámu. Ndu Arámu
lwụ-kpee ya; kpụa ikpoto ndu nkiya lẹ ndzụ; kpụru phẹ laa Damasụkosu. E wokwaru
iya phọ ye l'ẹka eze ndu Ízurẹlu, bụ onye gbushiru ndu kẹ Éhazu ono k'ọphu parụ
ẹka apaa.
6 Peka nwa Remalaya bẹ gburu ụkporo ụnu unwoke ugbo iri l'ise l'alị Jiuda l'ujiku
lanụ; mbụ ndu bụkota ojọgu, ike dụ. Iphe, kparụ iya nụ bụru l'ẹphe gwọberu Chipfu,
bụ Chileke kẹ nna phẹ.
7 Zikiri, bụ onye ojọgu, ike dụ, shi l'ipfu Ifuremu bẹ gburu Maseya, bụ nwa eze; mẹ
Azurikamu, bụ onye-ishi l'ibe eze; gbukwaaphọ Ẹlukana, bụ onye etsota eze l'ọkwa.
8 Ndu Ízurẹlu kpụkoo ụkporo ụnu ụmadzu ugbo ụkporo l'ise lẹ ndzụ l'ime ndu
Jiuda ono, bụ abụbu phẹ ono. Ẹphe kpụkoru ụnwanyi; mẹ ụnwu phẹ unwoke; mẹ
ụnwu phẹ ụnwanyi; bya egwekwaaphọ ivu k'ọphu parụ ẹka apaa vuru laa Saméríya.

9 Ọle o nweru onye mpfuchiru Chipfu, ẹpha iya bụ Odẹdu, bu lẹ Saméríya. Ọ
tụgbua je agba ndu ojọgu ono ndzuta g'ẹphe shi ọgu alwa Saméríya; je asụ phẹ:
"Unu lenu; Chipfu, bụ Chileke nna unu phẹ bẹ gude lẹ ndu Jiuda bẹ meru ẹhu nọdu
eghu iya eghu; o woru phẹ ye unu l'ẹka. Ọle unu gudewaa ẹhu-iwe ọphu rwuru
imigwe gbushia phẹ.
10 Nta-a bẹ unu tụberu g'unu dobe ndu Jiuda ono; mẹ ndu Jierúsalẹmu ono; mbụ
unwoke phẹ mẹ ụnwanyi phẹ g'ẹphe bụru ohu unu. Ọle-a; ?unubẹdua te emeadaru
Chipfu, bụ Chileke unu iphe-ẹji tọo?
11 Unu ngabẹru mu nchị nta. Unu duphu ndu abụbu unu ono, unu kpụkoru lẹ ndzụ
ono azụ; kẹle oke ẹhu-eghu Chipfu bẹ dapfutaakwaru unu."
12 Tọbudu iya bụ; Azaríya nwa Jiehohananu; mẹ Berekaya nwa Meshilemotu; mẹ
Jiehezekaya nwa Shalumu; mẹ Amasa nwa Hadulayi, bụ iya bụ ndu-ishi ndu Ifuremu
kwachia ndu ojọgu ono ụzo, mbụ ndu ojọgu ono, shi ọgu alwa ono;
13 sụ phẹ: "Unu te edubatakwa ndu ono, unu kpụru lẹ ndzụ ono l'ẹka-a; kẹle iphe,
unu tụberu bẹ bụ g'unu metabaa iphe-ẹji; mẹ iphe, Chipfu e-gude nmaa anyi ikpe;
yekọbe l'ọphu anyi mewaru ememe. Ikpe, nmarụ anyi bẹ panụkaru ẹka k'ọphu oke
ẹhu-eghu Chipfu atawa rịiriirii l'ẹhu ndu Ízurẹlu."
14 Ọo ya bụ; ndu ojọgu ono nọdu l'iphu ndu-ishi; mẹ edzudzu-ọha ono haa ndu
ono, ẹphe kpụkoru ono; mẹ ivu, ẹphe gwekọru l'ọgu ono.
15 Tọbudu iya bụ; unwoke, a gụru ẹpha phẹ bya achịta ndu ono, a kpụru lẹ ndzụ
ono; bya eye ẹka l'ivu ono, e gwekọru ono chịta uwe yee ndu ọphu gba ọto l'ime phẹ.
Ẹphe nụ phẹ iphe eye l'ẹhu; mẹ akpọkpa; mẹ nri; mẹ iphe-angụngu; bya edebe phẹ
manụ l'ẹka ọ́nyá, dụ phẹ l'ẹhu. E gude nkapfụ-ịgara pata ndu ọphu ike bvụshiru;
duru phẹ dulaaru ndu abụbu phẹ lẹ Jieriko, bụ iya bụ ndu Ọha-mpfụ. Ọo ya bụ;
ẹphe lwatashịa Saméríya.

Éhazu arwọ n-yemẹka l'ẹka ndu Asiriya
(2Ndu 16:7-9)

16 Ọ bụru teke ono bẹ eze, bụ Éhazu ziru ndu eze ndu Asiriya g'ẹphe bya eyetaru
iya ẹka.
17 Noo kẹle ndu Edọmu bẹ byaru bya etsoo ndu Jiuda ọgu ọzo; kpụkoo ndu ẹphe
kpụkoru lẹ ndzụ.
18 Ndu Filisitayinu bẹ zebatakwarụpho lẹ mkpụkpu, nọgbaa l'alị ọkpa úbvú, nọ
l'ụzo ẹnyanwu-arịba; mẹ l'echiẹgu ndọhali l'alị ndu Jiuda. Ẹphe lwụta mkpụkpu
Bẹtu-Shẹmeshi; mẹ Ajialọnu; mẹ Gederotu; mẹ Soko; yẹle ụnwu mkpụkpu, nọkota
iya nụ; bya alwụta mkpụkpu Timuna yẹle ụnwu mkpụkpu, nọ iya nụ; mẹ mkpụkpu
Gimuzo yẹle ụnwu mkpụkpu, nọ iya nụ. Ẹphe buru l'ẹka ono.
19 Chipfu gude k'iphe, Éhazu, bụ eze ndu Ízurẹlu meru wozeta ndu Jiuda alị; kẹle
Éhazu bẹ rwụru ụrwuali, dụ shii l'alị Jiuda; ọphu Chipfu egudedu ire iya ẹka.
20 Ọo ya bụ; Tigulatu-Pilesa, bụ eze ndu Asiriya labeshịa ọphu oo yeru iya ẹka; ọ
gbẹ byapfuta iya; bya anụa ya nshị kpụrukpuru.
21 Éhazu shichakpọo l'ụlo Chipfu; mẹ l'ụlo eze; mẹ l'ụlo ndu-ishi hata iphe nụ eze
ndu Asiriya ono; ọphu o to yetadụru iya ẹka.

Iphe-ẹji, Éhazu meru

22 Teke ono, eze, bụ Éhazu eje iphe-ẹhuka ono bẹ ọ kabaa abụru onye Chipfu te
egudedu ire iya ẹka.
23 O gwerụ ẹja nụ agwa ndu Damasụkosu, bụ iya bụ ndu ono, lwụ-kperu iya nụ
ono. Ọ sụ lẹ ya e-gwe ẹja nụ agwa ndu Arámu g'ẹphe yetarụ iya ẹka; eshi ọphu ẹphe

yetarụ ndu eze ndu Arámu ono ẹka. Obenu l'ọo ya mecharu mee yẹbedua waa ndu Ízurẹlu l'ophu laa l'iyi.

24 Éhazu bya achịkobe ivu, dụ l'ụlo Chileke; gbupyashịa ivu ono kẹ yọgiri yọgiri. Ọ gụ-chia mgbo ụlo Chipfu ono agụ-chi; tụko ẹkameka lẹ Jierúsalẹmu dokaa ẹnya-agwa.

25 Iphe, bụkpoo mkpụkpu lẹ mkpụkpu, dụkota l'alị Jiuda bẹ o metakọtaru ẹka aakpọje ụnwù-isẹnsu ọku l'ẹnya-agwa. O shi nno kpatsu Chipfu, bụ Chileke kẹ nna iya phẹ ẹhu-eghu.

Anwụhu Éhazu
(2Ndu 16:19-20)

26 Iphe ọzo Éhazu megbabẹru e -shi l'ishi jeye l'ẹka ọ bvụru bẹ e dekọtaru l'ẹkwo ndu eze ndu Jiuda mẹ kẹ ndu Ízurẹlu.

27 No iya; Éhazu nwụhu lapfushia nna iya phẹ. Ẹphe lia ya lẹ mkpụkpu Jierúsalẹmu. Ọle e te liduru iya l'ilu ẹka eelije ndu eze ndu Ízurẹlu. Hezekáya, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

29

Teke Hezekáya bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 18:1-3)

1 Hezekáya bẹ watarụ abụru eze teke ọ nọwaru ụkporo apha l'apha ise. Iphe, ọ nọru l'aba-eze iya lẹ Jierúsalẹmu bụ ụkporo apha l'apha tete. Ẹpha ne iya bụ Abáyijia nwada Zekaraya.

2 Hezekáya meru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu ẹgube ochooroke iya, bụ Dévidi meru.

Hezekáya emecha eze-ụlo Chipfu

3 L'ọnwa mbụ l'apha mbụ, Hezekáya watarụ abụru eze bẹ ọ gụhashiru mgbo eze-ụlo Chipfu; bya emekwachaa ya emekwa.

4 Ọ bya edubata ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; kukọbe phẹ l'edupfu, nọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa;

5 bya asụ phẹ: “Unubẹ ndu Lívayi; unu ngabẹru mu nchị! Unu dobe onwunu nsọ nta-a; unu edobe eze-ụlo Chipfu, bụ Chileke kẹ nna unu phẹ nsọ. Unu wofukọta iphe, aasọ oyi, nọ l'ẹka ono, dụ nsọ ono.

6 Noo kẹle nna anyi phẹ shi bụru ndu e gudedu ire phẹ ẹka; ẹphe mee iphe, dụ ẹji l'ẹnya Chipfu, bụ Chileke anyi. Ẹphe parụ iya haa; wofu iphu l'ẹka Chipfu bu ebubu; bya agbakụta iya azụ.

7 Ẹphe gụ-chishikwarụpho mgbo nwụlo, eeshije abahụ l'eze-ụlo Chipfu; meny-ishicha ọku l'orọku, dụ l'ụlo ono; tẹme ẹphe kpọ-buhu ụnwù-isẹnsu ọku; ẹphe gwebuhuru Chileke kẹ Ízurẹlu ngwẹja-akpọ-ọku l'ẹka ono, dụ nsọ ono.

8 Ọ bụru iya meru g'o gude oke ẹhu-eghu Chipfu dapfuta ndu Jiuda; mẹ ndu Jierúsalẹmu. O mee; ẹphe bụru iphe, anyị ishi ẹdzu; mbụ mee phẹ; ẹphe bụru iphe, aasọ oyi bya anmarụ ọtsa; ẹgube unu gude ẹnya unu elenu iya-a.

9 Ọo ya meru iphe, e gude ogu-echi gbushia nna anyi phẹ. Ọ bụru iphe ono meru iphe, ụnwu anyi unwoke; mẹ ụnwanyi; mẹ unyomu anyi phẹ bụ ndu nọ l'ẹka a kpụru phẹ lẹ ndzụ laa.

10 “Iphe, dụ mu l'obu nta-a bẹ bụ gẹ mu lẹ Chipfu gbaa ndzụ; mbụ Chileke kẹ Ízurẹlu; k'ọphu ẹhu-eghu iya ono, ata pfụpfupfu ono a-lụfu anyi l'ẹhu.

11 Ụnwu mu; unu te eyekwaru ozi unu ẹka lanụ nta-a; noo kẹle Chipfu bẹ họtaru
unu g'unu pfụru l'iphu iya; ejeru iya ozi; mbụ g'unu bụru iya ndu-ozi; mẹ ndu anọduje
akpọru iya ụnwù-isẹnsu ọku."
12 Tọbudu ya bụ; ndu Lívayi ono jịkobe k'ozi ono. Oshilọkpa Kohatu, tso iya nụ
bẹ bụ Mahatu nwa Amasayi; yẹe Jiowẹlu nwa Azaríya. Oshilọkpa Merari, tso iya nụ
bụru Kishi nwa Abudi; yẹe Azaríya nwa Jiehalelẹlu. Oshilọkpa Geshọnu, tso iya nụ
bẹ bụ Jiowa nwa Zima; yẹe Édẹnu nwa Jiowa.
13 Oshilọkpa Elizafanu, tso iya nụ bẹ bụ Shimiri; yẹe Jiyuwẹlu. Oshilọkpa Asafu,
tso iya nụ bụru Zekaraya; yẹle Matanaya.
14 Oshilọkpa Hemanu, tso iya nụ bụru Jiehiyẹlu; yẹe Shimeyi. Oshilọkpa Jiedutunu,
tso iya nụ bụru Shemaya; yẹe Uzẹlu.
15 Ẹphe bya achịkobechaa ụnwunna phẹ; bya emee onwophẹ; ẹphe dụ nsọ. Ọo ya
bụ; ẹphe bahụ je emechaa ụlo Chipfu emecha; ẹgube ono, eze tụ-buru phẹ iya; mbụ
ẹgube ono, Opfu Chipfu pfuru iya.
16 Ndu uke Chileke bya abahụ l'ime ime eze-ụlo Chipfu ono je emechaa ya emecha.
Iphemiphe, ẹphe hụmaru, aasọ nsọ, nọ l'eze-ụlo Chipfu ono bẹ ẹphe chịfutakotaru
l'ọma-unuphu ụlo ono. Ndu Lívayi ye iya ẹka vuta vufu je awụshi lẹ nsụda nggele
Kidirọnu.
17 Eze-ụlo ono bẹ ẹphe watarụ emecha lẹ mbọku mbụ l'ọnwa mbụ. O be lẹ mbọku
k'ẹsato l'ọnwa ono ẹphe metabe iya rwua lẹ nwụlo ono, eeshije abahụ l'eze-ụlo Chipfu
ono. Ọo ya bụ ẹphe gude abalị ẹsato mechaa eze-ụlo Chipfu ono l'onwiya. Ọ bụru
ujiku iri l'ishii l'ọnwa mbụ ono bẹ ẹphe megheru iya.

Eeyephu ụlo Chileke azụ l'ẹka Chileke

18 Tọbudu iya bụ; ẹphe jepfu eze, bụ Hezekáya je asụ iya: "Anyi mechaakwaru
eze-ụlo Chipfu ono l'ophu; mẹ ọru-nwẹja ẹka eegweje ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ iphe, bụ
ivu, adụje iya nụ; mẹ teburu ono, eedobeje buredi, eedobeje l'iphu Chileke ono; yẹe
ivu, adụje iya nụ.
19 Iphe, bụ ivu ono, eze Éhazu woshiru l'eze-ụlo ono teke ọ bụ eze; mbụ teke ono e
te gudedu ire iya ẹka ono bẹ e dobephuwaru azụ; tẹme anyi mechawa iya emecha.
Ẹphe dụkotawa l'iphu ọru-ngwẹja Chipfu."
20 No iya; o be l'ọnmewa ụtsu; eze, bụ Hezekáya gbalihu je ekukọta ndu-ishi
mkpụkpu ono; ẹphe jeshia l'ụlo Chipfu ono.
21 Ẹphe kpụru oke-eswi ẹsaa; mẹ ebili ẹsaa; mẹ ụnwu atụru ẹsaa; mẹ mkpi
ẹsaa, ẹphe e-gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji l'iswi ẹhu alị-eze ono; mẹ l'iswi ẹhu eze-
ụlo Chileke; mẹ l'iswi ẹhu ndu Jiuda. Eze sụ ndu-uke Chileke, bụ oshilọkpa Erọnu
g'ẹphe gwee ngwẹja ono l'ọru-ngwẹja Chipfu.
22 Ọo ya bụ; ẹphe gbua oke-eswi ono; ndu-uke Chileke nata mee ya; phee l'ọru-
ngwẹja. Ẹphe gbukwaphọ ebili ono; phee mee ya l'ọru-ngwẹja. Ẹphe bya egbua
ụnwu atụru phọ; phee mee ya l'ọru-ngwẹja.
23 Mkpi ono, e gude egwe ngwẹja-iphe-ẹji ono bẹ a kpụtakotaru je anụ eze; yẹle
edzudzu-ọha ono; ẹphe byibegbaa phẹ ẹka.
24 Ndu uke Chileke gbushia mkpi ono; bya eworu mee ya gwee ngwẹja-iphe-ẹji
l'ọru-ngwẹja; gude pfụa ụgwo iphe-ẹji, ndu Ízurẹlu l'ophu mekọtaru; kẹle eze bẹ
tụru ekemu sụ g'e gwee ngwẹja-akpọ-ọku ono; mẹ ngwẹja-iphe-ẹji ono l'iswi ẹhu
ndu Ízurẹlu l'ophu.
25 Ọ bya achịru ndu Lívayi ye l'ụlo Chipfu; nụ phẹ ogelenda; mẹ une; mẹ ogumogu;
ẹgube ono, ẹphe tụru l'ekemu; mbụ Dévidi; yẹe Gadu, bụ onye aphụjeru eze
ọphulenya; mẹ Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke. Ekemu ono bẹ bụ ekemu, Chipfu
shi l'ẹka ndu mpfuchiru iya tụa.

26 Ọo ya bụ; ndu Lívayi pfụru gudegbaa ngwa-ebvu Dévidi ono; ndu-uke Chileke
gudegbaa opu phẹ.
27 No iya; Hezekáya tụa ekemu sụ g'e gwee ngwẹja-akpọ-ọku l'ọru-ngwẹja. A
wataẹpho egwe ngwẹja ono; a wata agụ ebvu anụ Chipfu; bya egbu opu eye iya;
akụ ngwa-ebvu, bụ kẹ Dévidi ono, bụ eze ndu Ízurẹlu.
28 Edzudzu-ọha ono l'ophu nọdu abarụ Chipfu ẹja; ndu ebvu nọdu agụ ebvu; ndu
opu nọdu egbu opu. E mee ya nno jeye e gweghee ngwẹja-akpọ-ọku ono.
29 E gwegheẹpho ngwẹja ono; eze mẹ iphe, bụ ndu yẹle iya nọ l'ẹka ono tụko g'ẹphe
ha phozeta baarụ Chipfu ẹja.
30 Eze, bụ Hezekáya; yẹle ndu-ishi ndu Jiuda bya epfuaru ndu Lívayi g'ẹphe gụa
ebvu ajaja nụ Chipfu; mbụ g'ẹphe gụa ya l'ụzo Dévidi; yẹle Asafu, bụ onye aphụje
ọphulenya gụru iya. Ọo ya bụ; ẹphe gude ẹhu-ụtso gụa ebvu ajaja ono; bya ephozeta
baarụ Chipfu ẹja.
31 Tọbudu iya bụ; Hezekáya sụ: "Nta bẹ unu dobewaru onwunu Chipfu iche. Unu
gude ngwẹja; mẹ ngwẹja-ekele bya l'ụlo Chipfu." Ọo ya bụ; edzudzu-ọha ono wota
ngwẹja; mẹ ngwẹja-ekele ono. Iphe, bụkpoo ndu oovu evuvu l'obu wotagbaa iphe,
ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku.
32 Anụ, edzudzu-ọha ono nụru g'e gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku ono bẹ dụ oke-eswi
ụkporo ẹto l'iri; mẹ ụkporo ebili ise; mẹ ụkporo ụnwu atụru iri. Anụ ono g'ọ ha bẹ
bụkota ọphu ee-gude gweeru Chipfu ngwẹja-akpọ-ọku.
33 Anụ, e doberu nsọ k'egwe ngwẹja ono bẹ dụ ụnu oke-eswi l'ụkporo oke-eswi iri;
waa ụnu atụru ẹsaa l'ụkporo iri.
34 Ọle ndu-uke Chileke bẹ ha nwanshịi; k'ọphu bụ l'ẹphe ta adụdu ike swashịkota
akpọ l'anụ ono, e gude egwe ngwẹja-akpọ-ọku ono. Ọ bụru ụnwunna phẹ, bụ ndu
Lívayi bẹ yetarụ phẹ ẹka gẹ ndu ọzo, bụ ndu-uke Chileke dobefụa onwophẹ nsọ;
ẹphe yeru phẹ ẹka ono jasụ ozi, dụ iya nụ bvụ; kẹle ndu Lívayi bẹ ọ ka erwu l'ẹhu
kẹ g'ẹphe dobe onwophẹ nsọ eme lẹ ndu-uke Chileke.
35 Anụ, e gude eme kẹ ngwẹja-akpọ-ọku ono bẹ ha igwerigwe; mẹkwapho ẹba-anụ,
e gude egwe ngwẹja-ẹhu-guu; mẹ ngwẹja-mẹe, ayịjeru lẹ ngwẹja-akpọ-ọku ono.
Noo ya; ozi, eeje l'ụlo Chipfu bya alwa azụ l'ọnodu iya.
36 Hezekáya yẹle ndu Jiuda g'ẹphe ha tekọta ẹswa k'iphe, Chipfu meru ndu nkiya;
kẹle iphe ono bẹ e mekọtaru ẹgwegwa ẹgwegwa.

30

Aakwakọbe k'ọbo Ojeghata

1 Tọbudu iya bụ; Hezekáya bya ezikọta iphe, bụ ndu Ízurẹlu mẹ ndu Jiuda
ozi; dekwarụpho ẹkwo-ozi nụ ndu Ifuremu; mẹ ndu Manásẹ g'ẹphe byakọta l'eze-
ụlo Chipfu lẹ Jierúsalẹmu; k'ọphu ẹphe a-bọru Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu ọbo
Ojeghata.
2 Eze yẹle ndu-ishi; mẹ edzudzu-ọha ono, nọ lẹ Jierúsalẹmu bya achịpyaa ya l'ọo
l'ọnwa k'ẹbo bẹ ẹphe a-bọ ọbo Ojeghata ono.
3 Ẹphe ta abọduru iya teke aabọje iya; noo kẹle ndu doberu onwophẹ nsọ lẹ ndu-
uke Chileke ta ahadụ shii; ọzo bụ lẹ ndu Ízurẹlu te eshidu dzukọwaa lẹ Jierúsalẹmu.
4 Iphe ono, ẹphe chịtaru idzu iya ono tụko dụ eze yẹle ndu Jiuda l'ophu ree.
5 Tọbudu iya bụ; ẹphe pfua ya hoo haa sụ l'aa-ra iya arara l'alị Ízurẹlu
mgburugburu; e -shi lẹ Biye-Sheba jasụ lẹ Danu gẹ ndu Ízurẹlu wụru byatashịa
Jierúsalẹmu bya abọoru Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu ọbo Ojeghata ono; noo kẹle
ẹphe ta adụdu igwerigwe zefụta bya abọo ọbo-iphe ono ẹgube e deru iya l'ẹkwo.

6 Eze tụa ekemu gẹ ndu ọkpa-ẹgwa jegbabẹkota alị Ízurẹlu; mẹ alị Jiuda. Ẹphe
gude ẹkwo-ozi, eze yẹle ndu-ishi iya deru jeshia. Iphe, e deru l'ẹkwo-ozi ono bẹ
sụru:
"Unubẹ ndu Ízurẹlu; unu lwaphuta azụ lwapfuta Chipfu; mbụ Chileke kẹ
Ébirihamu; mẹ Áyizaku; mẹ Ízurẹlu; k'ọphu ọo-ghachiru unu iphu ọzo; mbụ unubẹ
nwa ndu ọphu wafụru l'ẹka ndu eze ndu Asiriya ono.
7 Unu ta adụkwa gẹ nna unu phẹ; mẹ ụnwunna unu phẹ, bụ ndu ono, dụru Chipfu,
bụ Chileke kẹ nna phẹ ghẹleghelegheleghele k'ọphu bụ lẹ Chipfu meru phẹ; ẹphe bụru
mkpurupyata ẹgube unu hụmanuru-a.
8 Unu te kwefukwa ike gẹ nna unu phẹ. Iphe, unu e-mechia bụ g'unu woru onwunu
ye Chipfu l'ẹka. Unu bya l'eze-ụlo iya ono, dụ nsọ; mbụ ụlo ono, o mewaru g'ọ dụ nsọ
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii ono. Unu abajẹru Chipfu, bụ Chileke unu ẹja; k'ọphu
ẹhu-eghu iya ono, ata pfụpfupfu ono a-lụfu unu l'ẹhu.
9 Ọ -bụru l'unu lwapfutaru Chipfu ọzo; bẹ ndu kpụru ụnwunna unu; mẹ
ụnwegirima unu phẹ lẹ ndzụ a-phụru phẹ obu-imemini; haa phẹ ẹphe alwaphuta
azụ l'alị-a; kẹle Chipfu, bụ Chileke unu bẹ bụ onye emeje eze-iphe-ọma; bya abụru
onye aphụje obu-imemini. Ọ tọ byadu ewofu iphu iya l'ẹka unu nọ; mẹ ọ -bụru l'unu
lwapfutaru iya."
10 Ọo ya bụ; ndu ọkpa-ẹgwa ono tụko mkpụkpu lẹ mkpụkpu jegbabẹkota l'alị ipfu
Ifuremu; mẹ k'ipfu Manásẹ jasụ l'alị ipfu Zebulọnu. Obenu l'ọo ọchi bẹ aachị phẹ;
aja phẹ ewenu.
11 Ọle o nwelẹru-a ndu ọphu harụ shi l'ipfu Asha; mẹ ipfu Manásẹ; mẹ ipfu kẹ
Zebulọnu, bụ ndu kweru wozeta onwophẹ alị byatashịa Jierúsalẹmu.
12 Nokwaphọ g'ẹka Chipfu dụ l'ẹhu ndu Jiuda; o mee k'ọphu obu phẹ bụ nanụ; ẹphe
nọdu eme iphe, Chipfu pfuru ẹgube eze yẹe ndu-ishi sụru phẹ g'ẹphe mee.

Aabọ ọbo Ojeghata ono

13 No iya; ikpoto nemadzụ bya edzukọo lẹ Jierúsalẹmu g'ẹphe bọo ọbo-iphe ono,
aataję buredi, ekoduru ekoko l'ọnwa k'ẹbo. Ẹphe dzukọberu k'ọphu parụ ẹka apaa.
14 Ẹphe wụ-lihu; tụko ẹnya ẹka e shi agwaję iphe lẹ Jierúsalẹmu wofukọta. Ẹphe
vutakwaphọ ẹnya ẹka aakpọje ụnwù-isẹnsu ọku je enwuru ye lẹ nsụda Kidirọnu.
15 O rwua l'abalị iri l'ẹno l'ọnwa k'ẹbo ono; ẹphe gbua nwatụru Ojeghata ono.
Iphere bya adụ ndu-uke Chileke ono; mẹ ndu Lívayi. Ẹphe je emechaa onwophẹ
emecha; gude anụ, ee-gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku byatashịa l'ụlo Chipfu ono.
16 Ẹphe je anọdukota l'ọnodu, ẹphe anọduje; ẹgube ono, o pfuru iya; mbụ ekemu
Mósisu, bụ onye kẹ Chileke. Ndu uke Chileke ono woru mee-iphe ono, ẹphe natarụ
l'ẹka ndu Lívayi ono phekọta l'ọru-ngwẹja ono.
17 Igwerigwe, ndu nọ l'igwe-ọha ono bẹ te emechadụru onwophẹ emecha. Ọ bụru
iya meru g'o gude ndu Lívayi gbuaru ndu ono, aasọ nsọ ono nwatụru Ojeghata
nkephẹ; k'ọphu ẹphe e-me iya g'ọ dụru Chipfu nsọ.
18 Ndu ọphu ka l'ọtu lẹ ndu shi l'ipfu Ifuremu; mẹ ipfu Manásẹ; mẹ ipfu Isaka; mẹ
kẹ Zebulọnu bẹ te emechadụru onwophẹ emecha; ọle ẹphe rikwanụru iphe Ojeghata
ono. Eriri, ẹphe riru iya ta abụkwa ẹgube ono bẹ e deru iya l'ẹkwo. Ọle Hezekáya
pfukwanụru nụ Chipfu l'iswi ẹhu phẹ sụ: "Gẹ Chipfu, bụ onye ono, dụ ree ono gụaru
19 onyemonye nvụ; mbụ onye gude obu iya l'ophu achọ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna
iya phẹ; e -gudekpọoro l'onye ọbu te emeduru onwiya g'ọ dụebe ree g'ekemu k'eze-
ụlo Chileke pfuru."
20 Ọo ya bụ; Chipfu nụma epfupfu, Hezekáya pfuru nụ iya; bya emee; ẹhu dụ ndu
ono ike.

21 Ndu Ízurẹlu, bụ ndu ọphu nọ lẹ Jierúsalẹmu gude ẹhu-ụtso bọo ọbo-iphe, aataję buredi, ekoduru ekoko ono ujiku ẹsaa. Ndu Lívayi mẹ ndu-uke Chileke nọdu anọduje agụ ebvu anụ Chipfu mbọku-mbọku; ẹphe nọdu egudeje ngwa-ebvu, ada ọda agụ ebvu ono.
22 Hezekáya pfuru opfu, agba unme nụ ndu Lívayi, goshiru l'o doru phẹ ẹnya; mbụ ozi, ẹphe ejeru Chipfu. Abalị ẹsaa ono bẹ ẹphe rikọtaru iphe; egwe ngwẹja-ẹhu-guu; bya ekele Chipfu, bụ Chileke kẹ nna phẹ ekele.
23 Ndu ono l'ophu bya ekweta l'ẹphe a-bọfua ọbo-iphe ono ujiku ẹsaa ọzo. Ọo ya bụ; ẹphe gude ẹhu-ụtso bọo ọbo-iphe ono abalị ẹsaa ọzo.
24 Hezekáya, bụ eze ndu Jiuda bya anụ ndu ono ụnu oke-eswi labọ l'ụkporo iri; mẹ ụnu atụru iri l'ẹsaa l'ụkporo iri. Ndu-ishi nụ phẹ ụnu oke-eswi labọ l'ụkporo iri; mẹ ụnu atụru ugbo ụkporo l'ise g'ẹphe gbushia gude bọo ọbo-iphe ono. Igwerigwe lẹ ndu-uke Chileke mechaa onwophẹ emecha.
25 Iphe, bụ ndu Jiuda l'ophu tekọta ẹswa; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹkpoo ndu shi Ízurẹlu bya ndzukọ ono; mẹkwapho ndu lwarụ alwalwa, shi l'alị Ízurẹlu bya; mẹkpoo ndu ọphu bu ebubu l'alị Jiuda.
26 Ẹhu-ụtso kwatakpọo ha shii lẹ Jierúsalẹmu; kẹle e -shi lẹ teke Sólomọnu, bụ nwa Dévidi, shi bụru eze ndu Ízurẹlu bẹ ta adụjeduru iphe, dụ nno, dụjeru lẹ Jierúsalẹmu.
27 Tọbudu iya bụ; ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi wulihu gọru ọnu-ọma nụ ndu ono; Chileke nụma olu phẹ; epfupfu, ẹphe epfu anụ Chileke rwua imigwe, bụ ẹka ono, dụ nsọ, o bu ebubu ono.

31

1 E meghechaẹpho iphemiphe ono; ndu Ízurẹlu l'ophu, nọ l'ẹka ono wụ-lihu bahụ l'ime mkpụkpu ndu Jiuda; je atụko mkpuma, e dobegbaaru nsọ kụpyashikota akụpyashi. Ẹphe gbutsushia itso Ashera; bya enwutsushia ẹka aagwaję iphe; mẹ iphe, bụ ẹnya ẹka aagwaję iphe, nọkota l'alị Jiuda l'ophu; mẹ kẹ Benjiaminu; mẹ kẹ Ifuremu; mẹ kẹ Manásẹ. Ẹphe mee ya nno jasụ ẹphe mebyishikọta iphemiphe ono. E mechaa; ndu Ízurẹlu lashịchaa mkpụkpu phẹ; onyenọnu lashịa ibe iya.

Iphe, a nụru g'e gude baarụ Chipfu ẹja

2 Hezekáya bya agbaa ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi l'ọgbo l'ọgbo. O kechaaru ozi nụ ọgbo nọnu; mbụ ozi, gbaru ndu-uke Chileke; mẹ ozi, gbaru ndu Lívayi. Ozi phẹ bụ egwe ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ egwe ngwẹja-ẹhu-guu; mẹ anọdu l'ọnu-ụlo Chipfu eje ozi; ekele Chipfu ekele; agụ ebvu ajaja anụ iya.
3 Eze bya eshi l'iphe, o nweru enweru hata anụ nụ g'e gude gwee ngwẹja-akpọ-ọku l'ụtsu mẹ l'ụzenyashi; mẹ k'eswe-atụta-unme; mẹ k'ọnwa ọphúú; mẹwaro k'ọbo-iphe, geru egeru; mbụ ẹgube ono, e deru iya l'ekemu Chipfu.
4 Ọ bya atụa ekemu gẹ ndu bu lẹ Jierúsalẹmu woru okiphe, rwuberu ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi nụ phẹ; k'ọphu ẹphe e-yeru ẹhu l'eme ekemu Chipfu.
5 Ekemu ono bya angaa ẹkameka; teke ono teke ono; ndu Ízurẹlu nụaha akpụru-iphe-mbụ phẹ; mbụ ereshi; mẹ mẹe ọphúú; mẹ manụ olivu; mẹ manụ-ẹnwu; mẹkpoo iphemiphe, shi l'ẹgu. Ẹphe vubatakwaphọ oke-lanụ-l'ụzo-iri, shi l'iphemiphe, ẹphe nweru; ọ nyịbe anyịbe.
6 Ndu Ízurẹlu; mẹ ndu Jiuda, bukọta lẹ mkpụkpu, nọgbaa lẹ Jiuda wotakwaphọ oke-lanụ-l'ụzo-iri, shi l'eswi phẹ; mẹ l'atụru phẹ; mẹ l'eghu phẹ bya anụ. Ẹphe nụkwapho oke-lanụ-l'ụzo-iri, shi l'iphe, dụ nsọ, e doberu Chipfu, bụ Chileke phẹ nsọ. Ẹphe kụbe iya l'ikpo l'ikpo.
7 Ẹphe watarụ akụbe iphe ono l'ikpo l'ikpo l'ọnwa k'ẹto; ọ bụru l'ọnwa k'ẹsaa ya bẹ ẹphe megheru iya.

8 Teke Hezekáya yẹe ndu-ishi byaru ahụma g'iphe ono kụtaru l'ikpo l'ikpo; ẹphe
jaa Chipfu ajaja; bya agọru ọnu-ọma nụ ndibe iya, bụ ndu Ízurẹlu.
9 Hezekáya bya ajịahaa ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi g'ee-me iphe ono, kụtaru
l'ikpo l'ikpo ono.
10 Azaríya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke ono; mbụ onye ọnu-ụlo Zadọku bya eyee
ọnu sụ: "Anyi watarụ eriji ẹpho e -shi teke a watarụ evubata iphe ono l'eze-ụlo Chipfu;
tẹme ọphu aphọduje aphọdu paa ẹka; noo kẹle Chipfu bẹ keberu ndibe iya l'ọma.
Ọo ya meru iphe, eze iphe, ha ẹgube-a tsufutaru etsufuta."
11 Hezekáya bya epfuaru phẹ g'ẹphe dozia mkpuru, aakwakọbeje iphe l'ụlo Chipfu;
ẹphe bya edozia ya.
12 Ẹphe yeru ẹhu vubakọta iphe ono, a nụru ono l'ime mkpuru ono; mẹkpoo oke-
lanụ-l'ụzo-iri phọ; mẹ iphe, e doberu nsọ. Ọ bụru Konanaya, bụ onye Lívayi bẹ bụ
onye-ishi, eleta phẹ ẹnya. Onye etsota iya nụ bụru nwune iya, bụ Shimeyi.
13 Eze, bụ Hezekáya; mẹ onye-ishi eze-ụlo Chipfu, bụ Azaríya bya ahọta ndu a-nọdu
l'ẹka Konanaya yẹle nwune iya, bụ Shimeyi eleta iphe ono ẹnya. Ndu ẹphe họtaru
bụ: Jiehiyẹlu; mẹ Azazaya; mẹ Nahatu; mẹ Asahẹlu; mẹ Jierimotu; mẹ Jiozabadu; mẹ
Eliyẹlu; mẹ Isumakaya; mẹ Mahatu waa Benaya.
14 Ọ bụru Kore, bụ nwatibe onye Lívayi, bụ Imuna; mbụ onye-nche ọnu-abata ụzo
ẹnyanwu-awawa bẹ iphe, a nụru Chileke ẹgube oovu nemadzụ evuvu l'obu dụ l'ẹka.
Iphe, a nụru Chipfu; mẹ iphe, kachakpọo adụ nsọ bụ iya anọduje ekeshi iya.
15 Ndu yekpọru ẹhu eyetaru iya ẹka lẹ mkpụkpu ẹka ndu-uke Chileke bu ebubu bẹ
bụ: Édẹnu; mẹ Minyaminu; mẹ Jieshuwa; mẹ Shemaya; mẹ Amaraya; mẹ Shekanaya.
Ẹphe yetarụ ẹka ekeshiru ndu-uke Chileke ibe phẹ iphe, gbaru phẹ nụ. Ẹphe keshiru
iphe ono l'ọgbo l'ọgbo. Ọ bụru g'a nụru ọgerenya bụ g'a nụru nwata.
16 Ndu ọzo, ẹphe keru iphe gbaa bẹ bụ unwoke, nọwaru shita l'apha ẹto kwasẹru,
bụ ndu ẹpha phẹ nọ l'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwụa phẹ; keru gbaa iphe, bụkpoo
ndu abahụje l'ụlo Chipfu je eje ozi mbọku-mbọku. Ẹphe keru phẹ iya g'ozi, ẹphe
ejegbaa gbaru; mẹ l'ọgbo l'ọgbo phẹ.
17 Ẹphe bya ekeru gbaa ndu-uke Chileke, e deru ẹpha phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ ẹgube
e shi nwụa phẹ; mẹ ndu Lívayi, nọwaru shita l'ụkporo apha kwasẹru. Ẹphe keeru
phẹ iphe ono g'ozi phẹ gude dụ; mẹ l'ọgbo l'ọgbo phẹ.
18 E deshichaaru ẹpha ụnwegirima phẹ; mẹ unyomu phẹ; mẹ ụnwu phẹ unwoke;
mẹ ụnwu phẹ ụnwanyi lẹ mkpụkpu ono l'ophu l'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwụshia
phẹ; kẹle ẹphe gbaru g'e gude ire phẹ ẹka l'edobe onwophẹ nsọ.
19 A bya lẹ ndu-uke Chileke, bụ oshilọkpa Erọnu; mbụ ndu ono, bu l'ẹgu, nọ-
pheru mkpụkpu phẹ mgburugburu; ẹphebedua bẹ a gụtaru unwoke lẹ mkpụkpu
lẹ mkpụkpu g'ẹphe keeru unwoke oshilọkpa Erọnu ono iphe nkephẹ; mẹkpoo ndu e
deru ẹpha phẹ l'ẹkwo, e deshiru g'e shi nwụshia ndu Lívayi.
20 Iphe ono bẹ bụ iphe, Hezekáya meru l'alị ndu Jiuda l'ophu. O meru iphe, dụ ree;
mẹ iphe, pfụru ọto; bya abụru onye e gude ire iya ẹka l'ẹka Chipfu, bụ Chileke nọ.
21 Iphemiphe, o yeru ẹka k'ememe l'ozi, dụ l'ụlo Chileke; mẹ l'eme ekemu; mẹ eme
iphe, a sụru g'e meje; mbụ l'achọ Chileke iya; bẹ o gudekọta obu iya l'ophu mee. Eshi
nno iphe nọdu ejehuru iya.

32

Senakeribu abya ọgu lẹ Jierúsalẹmu
(2Ndu 18:13-27; 19:14-19,35-37; Azá 36:1-22; 37:8-38)

1 Hezekáya meghechaẹpho iphemiphe ono, o yeru ẹhu mee ono; eze ndu Asiriya, bụ
Senakeribu chịta ndu ojọgu iya; ẹphe zebata l'alị Jiuda; bya ekephetagbaa mkpụkpu,
a kpụshiru ike. Ọ bụru iphe, ọori bụ lẹ ya a-lwụtacharu iya onwiya.
2 Hezekáya bya ahụmaepho lẹ Senakeribu byaru; tẹme l'iphe, ọ gbaru ẹnya iya bya
bụ g'ọ lwụa Jierúsalẹmu.
3 O jepfu ndu-ishi iya mẹ ndu ojọgu iya l'ìdzù; ẹphe sụ l'ẹphe a-tụko je enwuchishia
ẹnya-mini, dụ l'azụ mkpụkpu ono g'ọ gbabuhu mini. Ẹphe yetarụ iya ẹka mee ya.
4 Ikpoto nemadzụ dzukọbe; ẹphe je enwuchishia ẹnya-mini ono g'ọ ha; mẹ nggele,
asọghataje l'alị ono. Ẹphe sụ l'ẹphe tee kwedu gẹ ndu eze ndu Asiriya hụma mini,
ẹphe a-ngụ; m'ẹphe -byaẹpho.
5 Hezekáya bya ephube iphu kpụkwachaa ẹka daru adada l'igbulọ mkpụkpu ono;
bya akpụshia ụlo-eli ụlo-eli l'eli igbulọ ono. L'azụ igbulọ ono bẹ ọ kpụru igbulọ ọzo.
Ọ bya emee agbarike igbulọ mkpụkpu Dévidi; ọ kabaa eshihu ike. Ọ kpụshikwaapho
ngwọgu, dụ igwerigwe; mẹ iphe, eegudejegba egbobuta onwonye.

6 Ọ bya edobe ndu ojọgu, a-bụru ishi ndu Ízurẹlu. Ọ bya ekukọbe phẹ; ẹphe
byapfuta iya l'edupfu, nọ l'ọnu mkpụkpu ono. O pfuaru phẹ opfu, e-me g'obu shihu
phẹ ike sụ:
7 "Unu shihukwa ike; gẹ ndzụ ta agụkwa unu. Unu ta tsụkwa ebvu; ọphu ẹhu
arwụshihukwa unu lẹ k'eze ndu Asiriya; yẹle ikpoto ndu ẹphe l'iya swị; kẹle onye
nọ swiru anyi bẹ kakwa onye ọphu nọ swiru phẹ nụ ọkpehu.
8 Iphe, o nweru bẹ bụ ngwọgu nemadzụ mmanụ; obenu l'anyịbedua nweru Chipfu,
bụ Chileke anyi, bụ onye e-yetarụ anyi ẹka lwụ-chiru anyi ọgu." Iphe ono, Hezekáya,
bụ eze ndu Jiuda pfuru ono mee; meji nmapfuru ndu Jiuda.

9 A nọnyaa; eze ndu Asiriya, bụ Senakeribu; mbụ onye ono, chị ndu ojọgu iya
kepheta mkpụkpu Lakishi ono bya ezia ndu-ozi iya g'ẹphe je Jierúsalẹmu je ezia
Hezekáya, bụ eze ndu Jiuda; mẹ iphe, bụ ndu Jiuda, nọ lẹ Jierúsalẹmu ozi sụ:
10 "Waa iphe, Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya pfuru baa: ?Bụ lẹ gụnu bẹ unu chịru
ụpfu kwẹe; meru g'o gude unu nọshia lẹ Jierúsalẹmu l'ẹka e kephetaru unu ekepheta?
11 ?Unu maru-a l'ọo eduphu bẹ Hezekáya eduphu unu l'ẹka ọosuje unu lẹ Chipfu,
bụ Chileke unu a-nafụta unu l'ẹka eze ndu Asiriya? Iphe, oome bụ g'ẹgu-nri; mẹ
ẹgu-mini gbushia unu.
12 ?Tọbudu Hezekáya ono bẹ wofuru ẹka aagwaję iya; bya emebyishia ọru-ngwẹja
iya; bya asụ ndu Jiuda ẹphe lẹ ndu Jierúsalẹmu l'ọo l'atatiphu ọru-ngwẹja lanụ bẹ
ẹphe a-bajẹ ẹja; ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹphe a-kpọje ụnwù-isẹnsu ọku?
13 "?Unu ta amadụ iphe, mu lẹ nna mu phẹ meru iphe, bụ ndu alị ọzo? ?Agwa
ọhamoha ono dụkporu-a ike nafụta alị phẹ l'ẹka mu?
14 A bya l'ọha ono, nna mu phẹ meru; ẹphe bụru mkpurupyata ono; ?dẹnu agwa
ọhamoha ono ọphu dụru ike nafụta ndu nkiya l'ẹka mu? ?Dẹnu gẹ Chileke nkunu
e-shi dụ ike nafụta unu l'ẹka mu?
15 Ọphu g'unu te ekwekwa gẹ Hezekáya ghọ-gbua unu; dephushia unu
g'oodephushi unu ono. Unu te ekwetashi nkiya; kẹle ọ tọ dụkwa agwa ọha; ọzoo
k'alị-eze ọphu dụjewaru ike nafụta ndibe iya l'ẹka mu; ọzoo l'ẹka nna mu phẹ. ?
Dẹnuwaro g'ọ bụ-chia Chileke unu a-nafụta unu l'ẹka mu?"
16 Ndu ozi Senakeribu ono pfutọshibakwapho Chipfu, bụ Chileke; me onye-ozi
Chipfu ono, bụ Hezekáya.
17 Eze, bụ Senakeribu dekwaaphọ ẹkwo-ozi gude pfungashịa Chipfu, bụ Chileke kẹ
Ízurẹlu ẹhu; mbụ epfubyishi iya asụje: "Ọo ẹgube ono, agwa ndu alị ọzo ta adụdu
ike nafụta ndu nkiya l'ẹka mu phọ; bụ gẹ Chileke kẹ Hezekáya ta adụkwapho ike
anafụta ndu nkiya l'ẹka mu."

18 Ndu ozi Senakeribu ono gude opfu ndu Jiuda rashịa ya ike gẹ ndu Jierúsalẹmu
ono, nọ l'eli igbulọ mkpụkpu ono nụma iya; g'ẹphe shi nno mee gẹ ndzụ gụhu phẹ;
ẹphe atsụahaa ebvu; k'ọphu ẹphe e-shi nno nata mkpụkpu ono.
19 Ẹphe pfuaharu Chileke kẹ Jierúsalẹmu sukusuku g'ọ bụ agwa ndiphe, bụ iphe,
nemadzụ gude ẹka iya mee.
20 Eze, bụ Hezekáya waa onye mpfuchiru, bụ Azáya nwa Emọzu bya epfuru nụ
Chileke; raku iya; o rwua l'imigwe lẹ k'iphe ono.
21 Chipfu zia ojozi; ọ bya echigbushia iphe, bụ ndu ojọgu, ike dụ l'ọgu; mẹ ndu-ishi
ndu ojọgu; mẹ ndu-ishi ọzo, nọ l'ọdu-ọgu eze ndu Asiriya ono. Eze ndu Asiriya ono
gude iphere laphushia azụ l'alị iya. Ọlwa bya abahụ l'eze-ụlo agwa iya; ọ dụru ụnwu
iya unwoke gude ogu-echi je egbuta iya tụa.
22 Ọo ya bụ; Chipfu shi nno dzọo Hezekáya yẹle ndu bu lẹ Jierúsalẹmu l'ẹka
Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya; mẹwaro l'ẹka ndu ọzo. Ọ nwụberu phẹ ẹnya
ibekẹboebo.
23 Igwerigwe vuta iphe bya anụ Chipfu lẹ Jierúsalẹmu; mẹ iphe, eregbaa ire, ẹphe
nụru Hezekáya, bụ eze ndu Jiuda. E -shi teke ono bẹ ọhamoha byaru edobe iya
l'ọnodu, ha shii.

Iphe-ememe guderu Hezekáya
(2Ndu 20:1-3,12-19; Azá 38:1-3; 39:1-8)

24 A nọnyaa iphe-ememe gude Hezekáya; k'ọphu bụ l'ọ nọwaa l'ọnu ọnwu. O pfuru
nụ Chipfu; ọ za iya; bya emeru iphe-ọhumalenya nụ iya.
25 Hezekáya gbẹ wata etse etsetse l'ime obu iya; ọphu ọ dụdu iphe, o meru lẹ k'iphe-
ọma ono, ọ natarụ ono. Ọo ya bụ; oke ẹhu-eghu Chipfu dapfuta iya; mẹ ndu Jiuda;
mẹ ndu Jierúsalẹmu.
26 Tọbudu iya bụ; izimanụ etsetse ono lwa Hezekáya yẹle ndu Jierúsalẹmu azụ. Ọo
ya bụ; Chipfu haa phẹ atụ-koshi oke ẹhu-eghu iya lẹ teke Hezekáya bụ eze.

Iphe, Hezekáya nweru

27 Hezekáya bẹ nweru iphe shii; tẹme a nọdu akwabẹ iya ùbvù, ha shii. O metaru
onwiya mkpuru ẹka ọokwakobeje mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo; mẹ mkpuma,
vugbaa oke aswa; mẹ manụ, eshi mkpọ; mẹ iphe, eegudeje egbobuta onwonye;
mẹwaro ivu ọzo, vugbaa oke aswa.
28 Ọ kpụkwarupho ụlo ẹka oodobeje ereshi; mẹ ẹka oodobeje mẹe; mẹ manụ;
nweru ọka-eswi, dụ iche iche anọduje; mẹ mgbabu ẹka atụru anọduje.
29 Ọ kpụshiaru onwiya mkpụkpu lẹ mkpụkpu; nweru ikpoto atụru; mẹ eghu; mẹ
eswi; kẹle Chileke nụru iya ẹku, parụ ẹka apaa.
30 Ọo Hezekáya bẹ mechiru ẹka mini Gihọnu eshije l'ụzo imeli asọfu; bya eshi l'ụzo
alị iya gbuhaarụ iya ụzo l'ụzo ẹnyanwu-arịba mkpụkpu Dévidi. Hezekáya mekọta
iphemiphe, o meru; o jehuru iya.
31 O be teke ndu-ishi ndu Bábilọnu yeru ndu abya amaru gẹ k'iphe-ọhumalenya
phọ, Chipfu meru l'alị ono meru; Chileke haa ya g'ọ dalee ya; maru iphe, dụkota iya
l'obu.

Anwụhu Hezekáya
(2Ndu 20:20-21)

32 Iphe ọzo, Hezekáya megbabẹru; mẹ g'o gude goshi l'o yeru Chileke obu; bẹ e
dekọtaru l'ọphulenya onye mpfuchiru, bụ Azáya nwa Emọzu; mẹ l'ẹkwo ndu eze
ndu Jiuda; mẹ kẹ ndu Ízurẹlu.
33 Ọo ya bụ; Hezekáya nwụhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya l'ọkpa úbvú ẹka e
liru iphe, bụ Nwa Dévidi. Ndu Jiuda l'ophu mẹ ndu Jierúsalẹmu kwabẹ iya ùbvù teke
ọ nwụhuru. Manásẹ, bụ nwa iya bụru eze nọchia ẹnya iya.

33

Teke Manásẹ bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 21:1-9,17-18)

1 Manásẹ bẹ nọwaru apha iri l'ẹbo teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze
lẹ Jierúsalẹmu bụru ụkporo apha labọ l'apha iri l'ise.
2 O meru iphe, dụ ẹji l'ẹnya Chipfu; ẹbyi, ọha ono, Chipfu chịfuru l'atatiphu ndu
Ízurẹlu ono shi eme; bẹ yẹbedua mekọtakwarupho.
3 Ẹka ono, aagwaję iphe ono, nna iya, bụ Hezekáya mebyishiru ono bẹ o woru
kpụkwaa; bya edobegbaa ẹnya ẹka aagwaję Balụ; kpọbechaa itso Ashera. O
phozekwarụpho kpokpode, nọgbaa l'igwe; bya abakwaaru iya phọ ẹja.
4 Ọ kpụshia ẹnya ẹka aagwaję iphe l'eze-ụlo Chipfu, bụ iya bụ ẹka ono, Chipfu
pfuru sụ: "Jierúsalẹmu bẹ ẹpha mu a-dụ jeye lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii."
5 L'ọma-unuphu labọ, nọ l'eze-ụlo Chipfu ono bẹ ọ kpụshiru ẹnya ẹka aagwaję
kpokpode, nọgbaa l'igwe.
6 Ọ kpọru ụnwu iya unwoke ọku gude phẹ gwee ẹja lẹ nsụda Hịnomu. O meru
mgbashị; gwọo ọbvu; mee ọmamanshi; bya ejeje l'ajị l'ẹka ndu maa; mẹ l'ẹka ndu
aphụ ọphulenya. O meru ẹjo-iphe, parụ ẹka l'ẹnya Chipfu; shi nno kpatsu iya ẹhu-
eghu.
7 Ọ pyịru ntẹkpe dobe l'eze-ụlo Chileke, bụ ẹka ono, Chileke pfuru Dévidi waa
nwa iya, bụ Sólomọnu sụ: "Ọo l'eze-ụlo-a; mẹ lẹ Jierúsalẹmu, bụ mkpụkpu ono, mu
họtaru l'ipfu ndu Ízurẹlu l'ophu bẹ mu e-me g'ẹpha mu reje ire jasụ l'ojejoje.
8 Ọphu mu ta abyadụ eme gẹ ndu Ízurẹlu shi l'alị ono, mu tụru nna phẹ ẹka ono
hata ọkpa lụfu alụfu ọzo; m'ọ -bụru-a l'ẹphe letaru ẹnya emekọta iphe, mu tụru phẹ
l'ekemu ono, mu shi l'ẹka Mósisu nụ phẹ ono; mẹ iphe, bụ iphe, mu tọru ọkpa iya."
9 Manásẹ bẹ duswerụ ndu Jiuda; mẹ ndu bu lẹ Jierúsalẹmu; ẹphe mee ẹjo-iphe, ka
ọphu ndu ọha ono, Chipfu mebyishiru l'iphu ndu Ízurẹlu ono megbabẹru.

Izimanụ Alwa Manásẹ Azụ

10 Chipfu pfuru yeru Manásẹ; yẹle ndu nkiya; ọphu ẹphe angadụru nchị.
11 Ọo ya bụ; Chipfu chịta ndu-ishi ndu ojọgu eze ndu Asiriya; ẹphe bapfu phẹ.
Ẹphe gude ịkokoro kota Manásẹ l'imi; tụa ya ẹgbirigba, e meru l'onyirubvu kpụru
lashịa Bábilọnu.
12 Iphe ono tsụjee ya phọ l'ẹhu; ọ chọahaa g'oo-shi tụba Chipfu, bụ Chileke iya
l'ẹnya; ọ kwata wozeta onwiya alị l'iphu Chileke kẹ nna iya phẹ.
13 O pfuru nụ Chileke. Opfu ono o pfuru ono, rwua Chipfu l'ẹhu; ọ nụma opfu iya;
bya eduphuta iya azụ lẹ Jierúsalẹmu; ọ bya anọdu l'alị-eze iya. Manásẹ gbẹ teke ono
bya amaru l'ọo Chipfu bụ Chileke.
14 E mechaa; o kpụkwaa igbulọ mkpụkpu Dévidi ẹkibiya ọphu nọ l'a -nọdu afụta
afụta; mbụ lẹ nsụda, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba obvu-mini Gihọnu; kpụa ya jeye lẹ Ọnu-
abata Ẹma; bya akpụ-phee úbvú Ofẹlu mgburugburu. Ọ kpụkwaru iya phọ; ọ kabaa
l'eli. Ọ bya edokaa ndu-ishi ndu ojọgu l'iphe, bụ mkpụkpu, a kpụru; o shihukọta ike
l'alị Jiuda.
15 O wofukọta ọbvu, e jetaru ejeta; bya ewofu ntẹkpe phọ l'eze-ụlo Chipfu; bya
emebyishia ẹnya ẹka aagwaję iphe, ọ kpụshiru l'úbvú ẹka eze-ụlo Chipfu dụ; mẹ lẹ
Jierúsalẹmu. O vuta phẹ tuphaa l'azụ mkpụkpu.
16 Ọ bya edozia ọru-ngwẹja Chipfu; bya egwee ngwẹja-ẹhu-guu; mẹ ngwẹja-ekele
l'eli iya. O pfuaru ndu Jiuda g'ẹphe bajẹru Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu ẹja.
17 Ọle g'ọ dụhabe bẹ ndu Jiuda ta ahakwanụru egwe ngwẹja l'ẹka aagwaję iphe;
ọle ọo Chipfu, bụ Chileke phẹ bẹ ẹphe anọduje egwe iya anụ kpoloko.

Anwụhu Manásẹ
(2Ndu 21:17-18)

18 Iphe ọzo, Manásẹ megbabẹru; mẹ epfupfu, o pfuru nụ Chileke; mẹ iphe, ndu
aphụ ọphulenya gude ẹpha Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu pfuru nụ iya; bẹ e dekọtaru
l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu.
19 Epfupfu, o pfuru nụ Chileke; mẹ g'iphe, ọ rwọru gude rwua Chileke l'ẹhu; mẹkpoo
iphe-ẹji, o meshiru; je akpaa lẹ ndzụ ghẹleghelegheleghele, dụ iya l'ẹhu; mẹkpoo ẹka ọ
kpụshiru, aagwajẹ iphe; m'ẹka o doberu itso Ashera mẹ ntẹkpe; tẹme o wozetajẹ
onwiya alị; bẹ e dekọtaru l'ẹkwo-akọ onye aphụje ọphulenya, bụ Hozayi.
20 Ọo ya bụ; Manásẹ nwụhu lapfushia nna iya phẹ. Ẹphe lia ya l'ibe iya. Amọnu,
bụ nwa iya bụru eze nọchia ẹnya iya.

Teke Amọnu bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 21:19-26)

21 Amọnu bẹ nọwaru ụkporo apha l'apha labọ teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ
nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalẹmu bụ apha labọ.
22 O mee iphe, dụ ẹji l'ẹnya Chipfu gẹ nna iya, bụ Manásẹ. Iphe, bụ ntẹkpe Manásẹ,
bụ nna Amọnu doberu bẹ o gwerụ ngwẹja nụ; baarụ iya ẹja.
23 O to wozeduru onwiya alị l'iphu Chipfu ẹgube nna iya, bụ Manásẹ wozetaru
onwiya. Amọnu bụepho ikpe bẹ oomekọ ekpu onwiya.
24 Ndu ozi iya gbaaru iya ẹjo-idzu; woru iya gbua l'ibe iya.
25 Ndu Jiuda bya eworu ndu ono, gbaru eze, bụ Amọnu ẹjo-idzu ono gbushikọta.
Ẹphe bya eworu Jiosáya, bụ nwa iya mee eze; ọ nọchia ẹnya iya.

34

Teke Jiosáya bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 22:1-2)

1 Jiosáya bẹ nọwaru apha ẹsato teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ
Jierúsalẹmu bụru ụkporo apha l'apha iri lẹ nanụ.
2 Jiosáya meru iphe, pfụru ọto l'ẹnya Chipfu. O tsokọtaru ụzo, ochooroke iya, bụ
Dévidi tsoru. Ọ tọ dụdu ọphu o mephodoru; mẹ nanụ.
3 L'apha, kwe iya apha ẹsato, ọ watarụ abụru eze bẹ ọ watarụ achọ ụzo kẹ Chipfu,
bụ Chileke k'ochooroke iya, bụ Dévidi. Teke ono bẹ ọ bụkwaduro nwatanshịi. O be
l'apha k'iri l'ẹbo iya; ọ gwọahaa mkpụkpu Jiuda; waa Jierúsalẹmu; mbụ woshiahaa
ẹka aagwajẹ iphe, nọgbaa ya nụ; mẹ itso Ashera; mẹ ntẹkpe, a pyịru apyịpyi; mẹ
ọphu a kpụru akpụkpu.
4 O zia g'e tsukpọshia ẹnya ẹka aagwajẹ Balụ. O nwutsushia ẹnya ẹka aakpọje
ụnwù-isẹnsu ọku, dụ l'ẹka ono. Itso Ashera; mẹ ntẹkpe, a pyịru apyịpyi; mẹ ọphu a
kpụru akpụkpu bẹ o gwekọtaru ọ dụ rwukuru rwukuru; o woru iya je ephekaa l'ilu
ndu shi agwajẹ phẹ nụ.
5 Ndu egweru agwa ono ẹja bẹ ọ kpọkotaru ọkpu phẹ ọku l'eli ẹnya ẹka ono,
aagwajẹ agwa ono. Ọ tụko Jiuda waa Jierúsalẹmu mechakọta emecha.
6 Lẹ mkpụkpu ẹka ndu Manásẹ; mẹ ndu Ifuremu; mẹ ndu Simiyọnu bukọta; mbụ
je akpaa lẹ kẹ ndu Nafụtali; mẹ l'ẹka nọ-pheru iya mgburugburu, e meru; ọ bụru
mkpurupyata;
7 bẹ o nwutsushiru ẹnya ẹka aagwajẹ iphe; bya egwepyashịa itso Ashera; mẹ
ntẹkpe, dụ iya nụ; ọ dụ rwukuru rwukuru. Ọ tụko ẹnya ẹka aakpọje ụnwù-
isẹnsu ọku, dụkota l'alị Ízurẹlu nwutsushikọta. E mechaa; Jiosáya laphushia azụ
lẹ Jierúsalẹmu.

A hụmaru ẹkwo ekemu
(2Ndu 22:3-20)

8 O be l'apha, kwe Jiosáya apha iri l'ẹsato, ọ watarụ abụru eze; teke ono bẹ o
wofuchawaru iphe, dụ ẹji l'alị ono; o zia Shafanu, bụ nwa Azalaya; mẹ Maseya, bụ
ọchi-ọha mkpụkpu ono; mẹ Jiowa, bụ nwa Jiowahazu, bụ onye nkwakọbe; g'ẹphe je
emekwaa ụlo Chipfu, bụ Chileke iya.

9 Ẹphe bya ejepfu Hilikaya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke je eworu okpoga, e
wobataru l'eze-ụlo Chileke nụ iya; mbụ okpoga ono, ndu Lívayi, bụ ndu eche
nche l'ọnu eze-ụlo natarụ l'ẹka ndu Manásẹ; mẹ l'ẹka ndu Ifuremu; mẹ l'ẹka ndu
Benjiaminu l'ophu; mẹ l'ẹka ndu bu lẹ Jierúsalẹmu.
10 Ẹphe woru okpoga ono ye l'ẹka ndu eleta ẹnya l'ozi, eeje l'eze-ụlo Chipfu.
Ẹphebedua woru iya nụ ndu ono, eje ozi l'ụlo Chipfu ono g'ẹphe gude kpụkwaa
ya; mezia ya emezi.
11 Ẹphe woru okpoga ono nụ ndu kapyịnta; mẹ ndu akpụ ụlo ono g'ẹphe gude
zụa mkpuma, a gbakpọshiru agbakpọshi; mẹ oshi, aagbajẹ uko l'ụlo; mẹ oswebe,
eswebeje l'ụlo; kẹle ndu ọphu shi dụ iya nụ bẹ ndu shi bụru eze, lẹ Jiuda hakọtaru ọ
lakọta l'iyi.

12 Unwoke ono bya eyeru ẹhu jee ozi ono. Ndu e doberu g'ẹphe leta ẹnya lẹ g'e gude
eje ozi ono bẹ bụ Jiahatu; mẹ Obedaya. Ndu ono bẹ bụ ndu Lívayi, shi l'eri Merari.
Ndu ọzo bẹ bụ Zekaraya; mẹ Meshulamu, bụ oshilọkpa Kohatu. Ndu Lívayi ono, bụ
ndu ọphu emeje ọna l'akụ ngwa ebvu
13 bẹ bụ ndu-ishi kẹ ndu ọphu evu iphe, e gude eme k'ụlo ono; ọ bụru phẹ eleta
ndu eje ozi ono ẹnya l'ozi, dụgbaa ya nụ. Ndu Lívayi ono bẹ harụ bụru ndu edeje
ẹkwo; mẹ ndu-ishi ozi; mẹ ndu nche ọnu ọguzo.

14 Ọ bụru g'ẹphe ewofuta okpoga ono, e wobataru l'eze-ụlo Chipfu ono bẹ Hilikaya,
bụ onye uke Chileke hụmaru ẹkwo ekemu ono, Chipfu shi l'ẹka Mósisu nụ ono.
15 Hilikaya pfuaru Shafanu, bụ onye edeje ẹkwo; sụ: "Mu hụmakwaru ẹkwo ekemu
l'eze-ụlo Chipfu." Ọ bya eworu ẹkwo ekemu ono nụ Shafanu.
16 Ọo ya bụ; Shafanu gude ẹkwo ono jepfu eze; bya akaru iya sụ: "Iphemiphe, e
yeru ndu-ozi ngu l'ẹka g'ẹphe mee bẹ ẹphe emekwa-a.
17 Ẹphe wotaakwaru okpoga, dụ l'eze-ụlo Chipfu ye l'ẹka ndu-ishi ozi; mẹ ndu ọphu
eje ozi ọbu."
18 Shafanu, bụ onye edeje ẹkwo bya agbẹ teke ono pfuaru eze sụ iya: "O nweru
ẹkwo onye uke Chileke, bụ Hilikaya nụru mu." Shafanu bya eworu iya gụa l'iphu
eze.
19 Eze nụmaepho iphe, ọ gụtaru l'ẹkwo ekemu ono; o woru uwe iya gbajashịa.
20 Ọ bya ekua Hilikaya; mẹ Ahikamu nwa Shafanu; mẹ Abụdonu nwa Mayịka; mẹ
Shafanu, bụ onye edeje ẹkwo; mẹ Asaya, bụ onye-ozi eze sụ phẹ:
21 "Unu je akpataru mu Chipfu ishi l'iswi ẹhu mu; mẹ l'iswi ẹhu ndu phọduru nụ
lẹ Ízurẹlu; mẹ lẹ Jiuda; k'iphe ono, e deru l'ẹkwo ono, a hụmaru ono. Noo kẹle oke
ẹhu-eghu, Chipfu a-tụ-koshi anyi bẹ paakwaru ẹka; kẹle nna anyi phẹ bẹ te emeduru
iphe, Chipfu pfuru; tẹme ọphu ẹphe emeduru iphe, e deru l'ẹkwo-a."

22 Ọo ya bụ; Hilikaya; mẹ ndu ono, eze ziru ozi ono jeshia ibe nwanyị, bụ onye
mpfuchiru Chileke, ẹpha iya bụ Huluda. Huluda bẹ bụ nyee Shalumu, bụ nwa
Tokuhatu nwa Hasura. Shalumu bụ onye eletajẹ uwe ndu-uke Chileke ẹnya. Ẹka
o bu bụ lẹ mkpụkpu k'ẹbo lẹ Jierúsalẹmu. Ẹphe bya epfuaru iya k'iphe ono.

23 Nwanyị ono sụ phẹ: "Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu pfuru baa: Unu je
ezia onye ziru unu g'unu byapfuta mu lẹ-a;

24 lẹ Chipfu sụru-a: Mu a-byaakwa ewotaru mkpụkpu Jierúsalẹmu; waa ndu bu iya
nụ ẹjo iphe-ẹhuka; mbụ iphe, bụ mburọnu ono, e deshiru l'ẹkwo ono, a gụru l'iphu
eze ndu Jiuda ono.
25 Eshi ọphu ẹphe gwọberu mu; kpọahaa ụnwù-isẹnsu ọku anụ agwa; ọ bụru iphe,
ẹphe gude ẹka mee bẹ ẹphe gude akpatsu mu ẹhu-eghu; bẹ mu a-tukoshi ẹka-a oke
ẹhu-eghu mu; ọphu e tee gbobutadu oke ẹhu-eghu mu ono egbobuta.
26 A bya l'ẹhu eze ndu Jiuda l'onwiya, bụ onye ziru unu g'unu bya akpata ishi l'ẹka
Chipfu; unu karụ iya lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu bẹ sụru-a: Lẹ k'opfu ono, ị
nụmaru ono;
27 bẹ eshi ọphu iphe ono rwuru ngu l'obu; ị bya ewozeta onwongu alị l'iphu Chileke
teke ono, ị nụmaru iphe, mu pfuru lẹ k'ẹka-a; mẹ ndu bu iya nụ; mbụ eshi ọphu i
gude k'iphe ono wozeta onwongu alị l'iphu mu; bya agbajashịa uwe ngu; raa ẹkwa
l'iphu mu; bẹ mu nụmawaru iphe, i pfuru. Noo iphe, Chipfu pfuru bụ ono.
28 Sụ-a; mu e-me g'ị lapfu nna ngu phẹ; e-lia ngu jii. Ẹnya ngu ta abyadụ ahụma
ẹjo iphe-ẹhuka ono, mu e-wopfuta mkpụkpu ẹka-a; mẹ ndu bu iya nụ ono."
Ọo ya bụ; ẹphe lwa bya akọoru eze gẹ nwanyị ono pfuru.

Jiosáya agbaphu ọgbandzu Chipfu azụ
(2Ndu 23:1-20)

29 Tọbudu iya bụ; eze bya ezia; e je ekukọo ndu bụ ọgerenya ndu Jiuda; mẹ kẹ ndu
bu lẹ Jierúsalẹmu.
30 Eze yẹle unwoke ndu Jiuda ono g'ẹphe ha; mẹ ndu bu lẹ Jierúsalẹmu; mẹ ndu-
uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹkpoo ndu Jiuda l'ophu; ndu upfu mẹ ndu nta; bya
atụko swịru jeshia l'eze-ụlo Chipfu. O woru ẹkwo ọgbandzu ono, a hụmaru l'eze-ụlo
Chipfu ono gụru ye phẹ lẹ nchị.
31 Ọ bya apfụru lẹ mgboru itso iya; ẹphe lẹ Chipfu gbaa ndzụ; o kwee ukwe lẹ ya
a-nọdu etso Chipfu; gude obu iya g'ọ ha; mẹ ndzụ iya g'ọ ha eme ekemu iya; mẹ iphe,
ọ sụru g'e meje; mẹ iphe, ọ tọru ọkpa iya; shi nno eme iphe, ọgbandzu ono pfuru,
bụkwa iya phọ bụ iphe, e deru l'ẹkwo ọgbandzu ono.
32 O mee g'iphe, bụ ndu nọ lẹ Jierúsalẹmu; mẹ lẹ Benjiaminu kweta iphe ono, o
pfuru ono. Ọo ya bụ; ndu bu lẹ Jierúsalẹmu mee iphe, ọgbandzu Chileke kẹ nna phẹ
ono pfuru.
33 Jiosáya wofukọta ẹjo agwa, nọ l'alị kẹ ndu Ízurẹlu l'ophu. O mee g'iphe, bụ ndu
nọkota lẹ Ízurẹlu bajẹru Chipfu, bụ Chileke phẹ ẹja. Ọphu ẹphe ta ahajẹduru etso
Chipfu, bụ Chileke kẹ nna phẹ jasụ g'ọ nọ-beru.

35

A bọaharu ọbo Ojeghata ọzo
(2Ndu 23:21-23)

1 Tọbudu iya bụ; Jiosáya bya abọoru Chipfu ọbo Ojeghata lẹ Jierúsalẹmu. E gbua
nwatụru Ojeghata ono lẹ g'ọnwa mbụ dụ l'abalị iri l'ẹno.
2 O dobe ndu-uke Chileke l'ozi, gbaru phẹ nụ; bya agbaa phẹ unme sụ phẹ g'ẹphe
leta ẹnya l'ozi, dụ l'ụlo Chipfu.
3 Ọ bya epfuru yeru ndu Lívayi, bụ ndu ezije ndu Ízurẹlu l'ophu iphe; bya abụru
ndu dụ nsọ l'ẹka Chipfu nọ sụ phẹ: "Unu woru okpoko ono, dụ nsọ ono dobe l'ụlo,
Sólomọnu nwa Dévidi, bụ eze ndu Ízurẹlu kpụru. Unu ta apaphehẹkwa iya l'ukuvu
ọzo. Unu jeeru Chipfu, bụ Chileke unu yẹle ndibe iya, bụ ndu Ízurẹlu ozi nta-a.
4 Unu kwakọbe onwunu l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu ẹgube unu dụ l'ọgbo l'ọgbo,
bụ iya bụ ẹgube ono, Dévidi, bụ onye ono, shi bụru eze ndu Ízurẹlu; yẹle nwa iya,
bụ Sólomọnu deru iya l'ẹkwo doberu unu ono.

5 “Unu pfụru l'ẹka ono, dụ nsọ ono; unu pfụa ẹgube e gude keshia ụnwunna unu
l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu ndu Ízurẹlu. Ọgbo ndu Lívayi apfụ-kubecha ndu ọphu
nọnu.
6 Unu egbua nwatụru Ojeghata ono; mee onwunu g'unu dụ nsọ; kwakọbe nwatụru
ono k'ọphu ụnwunna unu phẹ a-nọdu eme iya gẹ Chipfu shi l'ẹka Mósisu tụa ekemu
iya.”

7 Ndu Ízurẹlu mmanụ, bụ ndu nọ l'ẹka ono bẹ Jiosáya nụru nwatụru; mẹ nweghu,
tụkoru dụ ụkporo ụnu ugbo ẹto l'ụnu iri l'ise g'ẹphe gude mee kẹ ngwẹja ọbo
Ojeghata ono. Ọ nụkwa phẹ phọ eswi, dụ ụnu ẹsaa l'ụkporo iri. Anụ ono bẹ shikọta
l'ẹku, eze nweru.

8 Nokwaphọ gẹ ndu-ishi Jiosáya woru iphe, shi phẹ l'obu nụ ndu Ízurẹlu ono; mẹ
ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi. Hilikaya; mẹ Zekaraya; mẹ Jiehiyẹlu, bụ ndu-ishi
ụlo Chileke bya eworu ụnu nwatụru ishii l'ụkporo iri; mẹ eswi ụkporo iri l'ise nụ
ndu-uke Chileke g'ẹphe gude gwee ngwẹja Ojeghata ono.
9 Konanaya; mẹ Shemaya yẹle Netanẹlu, bụ ụnwunna iya; mẹ Hashabaya; mẹ
Jieyẹlu; mẹ Jiozabadu; bụ ndu-ishi ndu Lívayi bẹ nụru ndu Lívayi ụnwu-atụru; yẹle
ụnwu-eghu, dụ ụnu iri l'ẹbo l'ụkporo iri; nụkwa phẹ phọ ụnu eswi l'ụkporo ise;
g'ẹphe gude gwee ngwẹja Ojeghata ono.

10 A kwakọbechaa nkwakọ Ojeghata ono; ndu-uke Chileke je apfụru l'ọnodu phẹ;
ndu Lívayi nọdu ẹgube e keshiru phẹ; mbụ ẹgube ono, eze sụru g'ẹphe mee.
11 Ẹphe gbushia ụnwu-atụru Ojeghata ono. Ndu uke Chileke nata mee ya phee; ndu
Lívayi swashịa anụ ono akpọ.
12 Ẹphe woru anụ, e gude eme kẹ ngwẹja-akpọ-ọku dobe iche; k'ọphu ẹphe e-
keshiru iya ndu Ízurẹlu l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu; g'ẹphe gude ẹka phẹ gweeru
iya Chipfu; ẹgube ono, e deru iya l'ẹkwo Mósisu. Ọ bụkwarupho g'ẹphe meru anụ
eswi bụ ono.
13 Ụnwu-atụru Ojeghata ono bẹ ẹphe hụru ahụhu l'ọku; ẹgube omelalị iya dụ.
Ẹphe gude ite-ọku; mẹ nwitoshi; mẹ ite-ophe shia ngwẹja ọzo, dụ nsọ eshishi; bya
emekebe ẹgwegwa pajẹru iya ndu Ízurẹlu l'ophu.
14 Ẹphe mechaa ono; bya akwakọbe nkephẹ; mẹ kẹ ndu-uke Chileke; noo kẹle
ndu-uke Chileke, bụ oshilọkpa Erọnu bẹ phuberu iphu egwe ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ
ẹba-anụ ono jasụ nchi jihu. Ọ bụru iya meru g'o gude ndu Lívayi kwakọbe nkephẹ
waa ọphu ndu-uke Chileke, bụ oshilọkpa Erọnu riru.

15 Ndu ọgbo-ebvu; mbụ oshilọkpa Asafu nọdu l'ọnodu phẹ, bụ iya bụ ọnodu,
Dévidi; mẹ Asafu; mẹ Hemanu; mẹ Jiedutunu, bụ onye aphụjeru eze ọphulenya
doberu phẹ. Ndu nche nọduchaa l'ọguzo l'ọguzo; ọphu ọ dụdu onye gbadoru ozi
nkiya; noo kẹle ụnwunna phẹ, bụ ndu Lívayi bẹ eshiru phẹ nri.

16 Tọbudu iya bụ; e jekọta ozi, e jeru Chipfu mbọku ono gude bọo ọbo Ojeghata ono;
gwee ngwẹja-akpọ-ọku ono l'ọru-ngwẹja Chipfu; ẹgube ono, eze, bụ Jiosáya karụ g'e
mee ya.
17 Ndu Ízurẹlu, bụ ndu ọphu nọ anọno l'ẹka ono bọo ọbo Ojeghata ono teke ono;
bya abọo Ọbo-iphe ono, aataję buredi, ekoduru ekoko ujiku ẹsaa.
18 Ẹgube ọbo Ojeghata ono bẹ a ta bọjeduru l'alị Ízurẹlu e -shi teke onye mpfuchiru
Chileke, bụ Sámẹlu bụ ishi. Ọphu ọ dụdu onye eze ndu Ízurẹlu, bọjeru ọbo Ojeghata
ọphu dụjeru g'ọphu Jiosáya bọru ono; mbụ yẹle ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹ
ndu Jiuda l'ophu; mẹ ndu Ízurẹlu, nọ l'ẹka ono; mẹ ndu bu lẹ Jierúsalẹmu.
19 Ọbo Ojeghata ono bẹ a bọru l'apha, kwe Jiosáya apha iri l'ẹsato, e -shi teke ọ
watarụ abụru eze.

Anwụhu Jiosáya
(2Ndu 23:28-30)

20 E meghebębechaepho iphemiphe ono; Jiosáya bya edozichaa ụlo Chipfu; ọ dụ
ree; Neko, bụ eze ndu Ijiputu chịta ndu ojọgu iya; ębhe jeshia ọgu lę Kakemishi, dụ
lę mgboru ęnyimu Yufurétisu; Jiosáya chịta ndu ojọgu nkiya jeshia gę ya wọta iya
ọgu.
21 Ọle Neko bę yeru ndu jeru ezia Jiosáya sụ iya: "?Bụ gụnu bę adaru mu lę
ngu; gụbe eze ndu Jiuda? Ọ tọ bụkwa ngu bę mu byapfutaru ọgu ntanụ; ndu mu
byapfutaru bụkwa ndu ono, mu l'ębhe alwụ ọgu ono. Chileke bę ziru mu gę mu
mekebe ęgwegwa. Ta pfụ-chikwa Chileke ụzo l'ọ kwa iya swiru mu eswiru; ọ -dụdu
bę oo-mekwa g'ị laa l'iyi."
22 Ọle Jiosáya te ekwedu haa ya; bya emee onwiya g'a ta hụbe iya ama gę yęle iya
lwụa ọgu. Ọ jịka lę ya ta angadu nchị l'opfu Neko, bụ iya bụ opfu, shi l'ọnu Chileke;
ọ tụgbule-a jepfushia ya ọgu lę phorokoto alị mkpụkpu Megido.
23 No iya; ndu agba apfụ gbanaa eze, bụ Jiosáya apfụ; ọ sụ ndu-ozi iya: "Unu pafụ
mu l'ęka-a; kęle e mekawarụ mu iphe ọkpobe emeka."
24 Ọo ya bụ; ndu-ozi iya ono pata iya pafụ l'ụgbo-ịnya iya; parụ iya ye l'ụgbo-ịnya
iya ọphu kwe ębo palata Jierúsalęmu. Ọ bụru l'ęka ono bę ọ nwụhuru; e lia ya l'ęka
e liru nna iya phę. Ndu Jiuda l'ophu; mę ndu Jierúsalęmu raa ękwa iya.
25 Jieremaya gụa ebvu-aphụ ęhu Jiosáya. Unwoke; mę ụnwanyi, agụ ebvu nọdu
agụje ebvu ęhu Jiosáya m'ębhe -nọdu erwu erwubvu. Ọ bụru g'ọ dụ bụ ono byasụ
ntanụ-a. Ębhe mee ya; ọ bụru omelalị, dụ l'alị Ízuręlu; tęme e dee ya edede l'ękwo
ebvu-aphụ.
26 Iphe ọzo, Jiosáya megbabęru; mę g'o gude mee iphe-ọma l'ụzo, ọ dụ l'ekemu
Chipfu;
27 męwaro iphe, o mekọtaru; e -shi l'ishi jeye l'ęka ọ bvụru bę e dekọtaru l'ękwo
ndu eze ndu Ízuręlu; mę kę ndu Jiuda.

36

Teke Jiehowahazu bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 23:31-35)

1 Tọbudu iya bụ; ndu alị ono wofuta Jiehowahazu, bụ nwa Jiosáya kę nwoke; mee
ya ọ bụru eze lę Jierúsalęmu nọchia ęnya nna iya.
2 Jiehowahazu bę nọwaru ụkporo apha l'apha ęto teke ọ watarụ abụru eze. Iphe,
ọ nọru l'aba-eze lę Jierúsalęmu bụ ọnwa ęto.
3 Eze ndu Ijiputu chịfu iya l'aba-eze iya lę Jierúsalęmu; bya asụ gę ndu Jiuda tụa
mkpọla-ọchaa, ęrwa iya dụ ụkporo talęntu ise; waa mkpọla-ododo, ęrwa iya dụ
talęntu lanụ.
4 Eze ndu Ijiputu ono bya eworu Ęliyakimu, bụ nwune Jiehowahazu kę nwoke; mee
ọ bụru eze ndu Jiuda; mę Jierúsalęmu. Ọ gbanwee ępha iya gụbe iya Jiehoyakimu.
Ọle Neko bę kpụtaru nwune Ęliyakimu ono, bụ Jiehowahazu lashịa Ijiputu.

Teke Jiehoyakimu bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 23:36—24:7)

5 Jiehoyakimu nọwaru ụkporo apha l'apha ise teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru
l'aba-eze lę Jierúsalęmu bụru apha iri lę nanụ. O mee iphe, dụ ęji l'ęnya Chipfu, bụ
Chileke iya.
6 Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu bya bya etsoo ya ọgu; tụa ya ęgbirigba
onyirubvu kpụru lashịa Bábilọnu.

7 Nebukadineza bẹ hakwarụpho ivu, dụ l'ụlo Chipfu vuta lashịa Bábilọnu je edobe
l'ụlo agwa iya lẹ Bábilọnu l'ẹka ono.
8 Iphe ọzo, Jiehoyakimu megbabẹru; mẹ ẹbyi, o mekọtaru; mẹ ẹjo-iphe, a hụmaru
l'oome; iphemiphe ono bẹ e dekọtaru l'ẹkwo ndu eze ndu Ízurẹlu; mẹ kẹ ndu Jiuda.
Jiehoyakinu, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

Teke Jiehoyakinu bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 24:8-17)

9 Jiehoyakinu bẹ nọwaru apha iri l'ẹsato teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ nọru
l'aba-eze lẹ Jierúsalẹmu bụru ọnwa ẹto l'abalị iri. O mee iphe, dụ ẹji l'ẹnya Chipfu.
10 Apha sụgbaepho ishi; eze, bụ Nebukadineza zia ozi g'e je ekua ya g'ọ bya
Bábilọnu; l'ọo-chịru ivu, eregbaa ire, shi l'ụlo Chipfu bya. O woru nwune nna
Jiehoyakinu ono, bụ Zedekaya mee eze ndu Jiuda waa Jierúsalẹmu.

Teke Zedakaya bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 24:18-20; Jier 52:1-3)

11 Zedekaya bẹ nọwaru ụkporo apha l'apha lanụ teke ọ watarụ abụru eze. Iphe, ọ
nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalẹmu bụru apha iri lẹ nanụ.
12 O mee iphe, dụ ẹji l'ẹnya Chipfu, bụ Chileke iya. Ọphu o wozetadụru onwiya alị
l'iphu Jieremaya, bụ onye mpfuchiru Chipfu.

Adada Jierúsalẹmu
(2Ndu 25:1-7; Jier 39:1-10; 52:3-11)

13 Zedekaya bẹ kwefukwarụpho eze, bụ Nebukadineza ike, bụ iya bụ onye ono,
meru o gude ẹpha Chileke ribua angụ ono. Ọ kpọru gagaraga; tẹme ọ kpọ-chia obu;
ọphu ọ tọ ghadụru Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu iphu.
14 Ọzo bụru lẹ ndu-ishi ndu-uke Chileke; mẹ ndu Jiuda l'ophu bẹ ghẹleghẹleghẹle
nkephẹ kabaa njọ. Ẹphe yekọtaru ẹka l'akpamara ono, ọhamoha ono anọduje eme;
tẹme ẹphe merwushia eze-ụlo Chipfu, bụ ẹka ono, o doberu nsọ lẹ Jierúsalẹmu ono.
15 Chipfu, bụ Chileke kẹ nna phẹ nọdu eshije l'ọnu ndu-ozi iya epfu opfu anụ phẹ;
o -pfuchaa l'o pfubaa; kẹle imemini ndibe iya; waa ẹka ono, o bu ebubu ono bẹ dụ
iya nụ.
16 Obenu l'ọo ewenu bẹ ẹphe anọduje aja ndu-ozi Chileke ono; akpọ opfu iya ẹbo
ẹbo l'afụ; achị ndu mpfuchiru iya ọchi. Ẹphe mee ya nno jasụ teke oke ẹhu-eghu
Chipfu tangịrihuru l'ẹhu ndibe iya; ọ bụru a-ma-g'eme iya.
17 Tọbudu iya bụ; Chipfu duta eze ndu Bábilọnu dobe g'ọ tsoo phẹ ọgu. O gude
ogu-echi gbugbushia ụnwokorobya phẹ l'eze-ụlo Chileke. Ọphu ọ dụdu onye ọphu ọ
harụ l'ụnwokorobya phẹ; mẹ l'ụnwumgboko phẹ; mẹ l'unwoke, bụwaa ọgerenya;
mẹ ndu ọphu kahụwaru akahụ. Chileke tụko phẹ g'ẹphe ha yekọta Nebukadineza
l'ẹka.
18 O gwetakọta ivu, dụ l'eze-ụlo Chileke lashịa Bábilọnu; mbụ ọphu ha shii mẹ ndu
ọphu ha nwanshịi. O vutakwaphọ ẹku, dụ l'eze-ụlo Chipfu; mẹ ẹku k'onye eze; waa
kẹ ndu-ishi iya.
19 Ẹphe tụfu ọku l'eze-ụlo Chileke; bya enwutsushia igbulọ, e gude kpụ-pheta
Jierúsalẹmu mgburugburu. Ẹphe tụfukota ọku l'ụlo ndu eze, dụkota iya nụ. Ẹphe
tụkokpoo iphe, ere ire, nọ l'ẹka ono mebyishikọta.
20 Ọ chịta nwa ndu ọphu phọduru nụ lashịa Bábilọnu; ẹphe jeahaarụ iya ozi; ejeru
ụnwu iya ozi jasụ teke ndu Peshiya watarụ abụ eze.
21 Alị ono bya atụta nwune lẹ teke ono, ọ dabyiru bụru ochobu ono; nọo ụkporo
apha ẹto l'apha iri. O shi nno vụkota; mbụ opfu, Chipfu shi l'ọnu Jieremaya pfua.*

* **36:21 36:21** Gụnaa Jier 25:11.

Sayịrosu eme gẹ ndu a kpụru lẹ ndzụ laphu azụ
(Ẹzu 1:1-4)

22 O be l'apha kẹ mbụ, Sayịrosu watarụ abụru eze ndu Peshiya; Chipfu nwụsaa ya
obu; mbụ eze ndu Peshiya ọbu; ọ raa ozi arara l'alị-eze iya l'ophu; bya edekwaphọ
ozi ono edede l'ẹkwo. Iphe ono bụru g'ee-shi g'opfu ono, Chipfu shi l'ọnu Jieremaya
pfua ono vụkota.†

23 "Waa iphe, Sayịrosu, bụ eze ndu Peshiya pfuru baa:
"Chipfu, bụ Chileke k'imigwe nụkotawaru mu alị-eze, nọkota lẹ mgboko-a; bya
asụwa mu gẹ mu kpụaru iya ụlo lẹ Jierúsalẹmu ono, dụ l'alị Jiuda. Iphe, bụkpoo
onye kẹ Chileke, nọ l'echilabọ unu; gẹ Chipfu, bụ Chileke iya swikwaru iya ọkpobe
eswiru; tẹme g'onye ono tụgbukwaa lashịa ẹka ono."

† **36:22 36:22** Gụnaa Jier 25:12; 29:10.

Ẹkwo
Ẹzura

Sayịrosu atụ ekemu gẹ ndu a kpụru lẹ ndzụ laphu azụ
(2Iphe 36:22-23)

1 O be l'apha kẹ mbụ, Sayịrosu watarụ abụru eze ndu Peshiya; Chipfu nwụsaa
Sayịrosu, bụ eze ndu Peshiya obu; ọ raa ozi arara l'alị-eze iya l'ophu; bya edekwaphọ
ozi ono edede l'ẹkwo. Iphe ono bụru g'ee-shi g'opfu ono, Chipfu shi l'ọnu Jieremaya
pfua ono vụkota.
2 Waa iphe, Sayịrosu, bụ eze ndu Peshiya pfuru baa:
"Chipfu, bụ Chileke k'imigwe nụkotawaru mu alị-eze, nọkota lẹ mgboko-a; bya
asụwa mu gẹ mu kpụaru iya ụlo lẹ Jierúsalẹmu ono, dụ l'alị Jiuda.
3 Iphe, bụkpoo onye kẹ Chileke, nọ l'echilabọ unu; gẹ Chileke iya ono swikwaru iya
ọkpobe eswiru. G'onye ọbu tụgbua lashịa Jierúsalẹmu ono, dụ l'alị Jiuda je akpụa
ụlo Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; mbụ Chileke ono, nọ lẹ Jierúsalẹmu.
4 A -bya lẹ ndu phọduru nụ l'ẹka-a ẹphe lwarụ alwalwa-a; gẹ ndu ẹphe bu l'ẹka iya
nkephẹ gude mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo yetarụ phẹ ẹka; ẹphe anụ phẹ ivu
ọzo, dụ iche iche; mẹ iphe-edobe; mẹwaro iphe ọzo, shi phẹ l'obu fụta g'ẹphe gude
je akpụa ụlo Chileke lẹ Jierúsalẹmu."
5 Tọbudu iya bụ; ndu bụgbaa ishi l'unuphu l'unuphu; l'ipfu Jiuda; mẹ kẹ
Benjiaminu; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mbụ iphe, bụkpoo onye Chileke
yeru iya l'obu tụko wulihu jeshia akpụ ụlo Chipfu ono lẹ Jierúsalẹmu.
6 Ndu obutobu phẹ gwerụ ivu mkpọla-ododo mẹ mkpọla-ọchaa nụ phẹ gude yetarụ
phẹ ẹka; me ivu ọzo, dụ iche iche; mẹ iphe-edobe; mẹ iphe, vugbaa okaswa; a -
gụfukwa iphe, shi phẹ l'obu fụta, ẹphe nụchaaru phẹ.
7 Eze, bụ Sayịrosu gwefụtakwapho ivu ụlo Chipfu ono, Nebukadineza shi gweta lẹ
Jierúsalẹmu je edobe l'ụlo agwa iya phọ.
8 Ọ bụru onye edobeje okpoga, ẹpha iya bụ Mituredatu bẹ Sayịrosu, eze ndu Peshiya
shi l'ẹka iya gwefuta ivu ono. Onye ono woru iya gụa ọgu nụ Sheshubaza, bụ onye-
ishi ndu Jiuda.
9 Waa g'ivu ono ha baa:
Gbamụgbamu mkpọla-ododo
bẹ dụ ụkporo l'iri;
gbamụgbamu
mkpọla-ọchaa dụ
ụnu labọ l'ụkporo iri;
iphe, eegudeje akpọ
ụnwù-isẹnsu ọku,
e meru lẹ mkpọla-ọchaa
dụ ụkporo lẹ tete.
10 Ochi, e meru lẹ
mkpọla-ododo dụ
ụkporo l'iri.
Ochi, e gude
mkpọla-ọchaa mee,
l'ụdu iya l'ụdu iya
dụ ụnu ochi l'ochi iri.
Ụnwu ivu ọzo, dụgbaa

nụ dụ ụnu l'ụkporo iri.
11 Ivu, e meru lẹ mkpọla-ododo; mẹ kẹ mkpọla-ọchaa bẹ dụ ụnu iri l'ẹto l'ụkporo
iri. Ivu ono g'ọ ha bụ ivu, Sheshubaza gwelataru teke ndu ono, a kpụru lẹ ndzụ laa
alị Bábilọnu ono lwarụ Jierúsalẹmu.

2

Ndu lwarụ nụ lẹ ndu ono a kpụru lẹ ndzụ ono

1 Waa ndu Ízurẹlu ono, shi l'alị Bábilọnu lwa; mbụ ndu ono, a kpụjeru lẹ ndzụ laa
alị ọzo, bụ iya bụ ndu Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu kpụkojeru laa Bábilọnu.
Ẹphe lwarụ Jierúsalẹmu; mẹ Jiuda; onyenọnu lashịchaa mkpụkpu ẹka o shi.
2 Ndu ẹphe tso lwa bẹ bụ Zerúbabelu; mẹ Jieshuwa; mẹ Nehemaya; mẹ Seraya;
mẹ Relaya; mẹ Mọdekayi; mẹ Bilishanu; mẹ Misupa; mẹ Biguvayi; mẹ Rehumu; waa
Bana.
Waa gẹ ndu Ízurẹlu ono ha bụ ọwana:
3 Oshilọkpa Paroshi bẹ dụ
ụnu ise l'ụkporo ụmadzu ẹsato;
l'ụmadzu iri l'ẹbo.
4 Oshilọkpa Shefataya dụ
ụkporo ụmadzu iri l'ẹsato
l'ụmadzu iri l'ẹbo.
5 Oshilọkpa Ara dụ ụnu
l'ụkporo iri l'ẹsato
l'ụmadzu iri l'ise.
6 Oshilọkpa Pahatu-Mówabu,
bụ iya bụ ndu shi l'eri
Jieshuwa yẹle Jiowabu
bẹ dụ ụnu ẹsaa l'iri l'ẹbo.
7 Oshilọkpa Elamu dụ ụnu
ẹto l'ụmadzu ụkporo labọ
l'ụmadzu iri l'ẹno.
8 Oshilọkpa Zatu dụ ụnu
labọ l'ụkporo ẹsaa
l'ụmadzu ise.
9 Oshilọkpa Zakayi dụ ụnu
l'ụmadzu ụkporo iri l'ẹsato.
10 Oshilọkpa Bani dụ ụnu
l'ụmadzu ụkporo ugbo iri
l'ẹbo l'ụmadzu labọ.
11 Oshilọkpa Bebayi dụ ụnu
l'ụmadzu ụkporo iri lẹ
nanụ l'onye lanụ.
12 Oshilọkpa Azụgadu dụ
ụnu ẹto l'ụmadzu ụkporo
l'ẹbo.
13 Oshilọkpa Adonikamu
dụ ụnu l'ụmadzu ụkporo
iri l'ẹto l'ụmadzu ishii.
14 Oshilọkpa Biguvayi dụ
ụnu ụmadzu ise l'ụmadzu
ụkporo labọ l'ụmadzu
iri l'ise.

15 Oshilọkpa Adinu dụ ụnu
l'ụmadzu ụkporo labọ
l'iri l'ẹno.
16 Oshilọkpa Ateya, bụ iya
bụ ndu shi l'eri Hezekáya bẹ
dụ ụkporo ẹno l'ụmadzu iri
l'ẹsato.
17 Oshilọkpa Bezayi dụ ụkporo
ụmadzu iri l'ishii l'ụmadzu ẹto.
18 Oshilọkpa Jiora dụ ụkporo
ise l'ụmadzu iri l'ẹbo.
19 Oshilọkpa Hashumu dụ
ụkporo iri lẹ nanụ
l'ụmadzu ẹto.
20 Oshilọkpa Gibaru dụ ụkporo
ẹno l'ụmadzu iri l'ise.
21 Unwoke, shi lẹ Bẹtulehemu
bẹ dụ ụkporo ishii
l'ụmadzu ẹto.
22 Ndu kẹ Netofa bẹ dụ ụkporo
labọ l'ụmadzu iri l'ise.
23 Ndu kẹ Anatọtu dụ ụkporo
ise l'ụmadzu ẹsato.
24 Ndu kẹ Azụmavetu bẹ dụ
ụkporo labọ l'ụmadzu
labọ.
25 Ndu kẹ Kiriyatu-Jiarimu;
mẹ Kefira; mẹ Berotu bẹ
dụ ụnu l'ụmadzu ụkporo
iri l'ẹsaa l'ụmadzu ẹto.
26 Ndu kẹ Rama yẹe Geba
dụ ụnu l'ụmadzu ụkporo
iri lẹ nanụ l'ụmadzu ẹto.
27 Ndu kẹ Mikumashi dụ
ụkporo ishii l'ụmadzu labọ.
28 Ndu kẹ Bẹtelu; mẹ Eyayi dụ
ụkporo iri lẹ nanụ
l'ụmadzu ẹto.
29 Ndu kẹ Nebo dụ ụkporo
labọ l'ụmadzu iri l'ẹbo.
30 Ndu kẹ Magubishi dụ ụkporo
ẹsaa l'ụmadzu iri l'ishii.
31 Ndu kẹ Elamu ọphunapho bẹ
dụ ụnu ẹto l'ụkporo
labọ l'ụmadzu iri l'ẹno.
32 Ndu kẹ Harimu dụ ụkporo
iri l'ishii.
33 Ndu kẹ Lodu; mẹ Hadidi;
mẹ Ono bẹ dụ ụnu l'ụmadzu
ụkporo iri l'ishii l'ụmadzu ise.
34 Ndu kẹ Jieriko dụ ụkporo iri
l'ẹsaa l'ụmadzu ise.

35 Ndu kẹ Senaa dụ ụnu tete
l'ụkporo l'iri.
36 A bya lẹ ndu-uke Chileke:
Oshilọkpa Jiedaya, bụ iya bụ
ndu shi l'ọnu-ụlo ndibe
Jieshuwa bẹ dụ ụnu labọ
l'ụkporo ẹsato l'ụmadzu
iri l'ẹto.
37 Oshilọkpa Ima dụ ụnu labọ
l'ụkporo iri l'ẹbo l'ụmadzu
iri l'ẹbo.
38 Oshilọkpa Pashọ dụ ụnu
ẹto l'ụkporo labọ
l'ụmadzu ẹsaa.
39 Oshilọkpa Harimu dụ ụnu
labọ l'ụkporo iri l'ụmadzu
iri l'ẹsaa.
40 A bya lẹ ndu Lívayi:
Oshilọkpa Jieshuwa; mẹ
Kadụmelu, bụ iya bụ ndu
shi l'eri Hodavaya bẹ dụ
ụkporo ẹto l'ụmadzu
iri l'ẹno.
41 A bya lẹ ndu agụje ebvu:
Oshilọkpa Asafu bẹ dụ
ụkporo ishii l'ụmadzu
ẹsato.
42 A bya lẹ ndu anọduje eche
nche l'ọnu-abata
eze-ụlo Chileke:
Oshilọkpa Shalumu; mẹ
oshilọkpa Ateya; mẹ
oshilọkpa Talụmonu;
mẹ oshilọkpa Akubu;
mẹ oshilọkpa Hatita;
mẹ oshilọkpa Shobayi;
bẹ tụkoru dụ ụkporo ise
l'ụmadzu iri lẹ tete.
43 A bya lẹ ndu anọduje eje
ozi l'eze-ụlo Chileke bụ:
Oshilọkpa Ziha; mẹ
oshilọkpa Hasufa;
mẹ oshilọkpa Tabayotu;
44 mẹ oshilọkpa Kerosu;
mẹ oshilọkpa Siyaha;
mẹ oshilọkpa Padọnu;
45 mẹ oshilọkpa Lebana;
mẹ oshilọkpa Hagaba;
mẹ oshilọkpa Akubu;
46 mẹ oshilọkpa Hagabu;
mẹ oshilọkpa Shamụlayi;
mẹ oshilọkpa Hananu;

47 mẹ oshilọkpa Gidẹlu;
mẹ oshilọkpa Gaharu;
mẹ oshilọkpa Reyaya;
48 mẹ oshilọkpa Rezinu;
mẹ oshilọkpa Nekoda;
mẹ oshilọkpa Gazamu;
49 mẹ oshilọkpa Uza;
mẹ oshilọkpa Paseya;
mẹ oshilọkpa Besayi;
50 mẹ oshilọkpa Asụna;
mẹ oshilọkpa Meyuni;
mẹ oshilọkpa Nefisimu;
51 mẹ oshilọkpa Bakụbuku;
mẹ oshilọkpa Hakufa;
mẹ oshilọkpa Hahuru;
52 mẹ oshilọkpa Bazulutu;
mẹ oshilọkpa Mehida;
mẹ oshilọkpa Hasha;
53 mẹ oshilọkpa Bakọsu;
mẹ oshilọkpa Sizera;
mẹ oshilọkpa Tema;
54 mẹ oshilọkpa Nezaya;
mẹ oshilọkpa Hatifa.
55 A bya l'oshilọkpa ndu
ojozi Sólomọnu bẹ bụ:
Oshilọkpa Sotayi;
mẹ oshilọkpa Hasofera;
mẹ oshilọkpa Peruda;
56 mẹ oshilọkpa Jiala;
mẹ oshilọkpa Dakọnu;
mẹ oshilọkpa Gidẹlu;
57 mẹ oshilọkpa Shefataya;
mẹ oshilọkpa Hatilu;
mẹ oshilọkpa
Pokẹretu-Hazebayimu;
mẹ oshilọkpa Ami.
58 Ndu anọduje eje ozi
l'eze-ụlo Chileke
g'ẹphe ha; mẹ oshilọkpa
ndu ojozi Sólomọnu
bẹ dụ ụkporo iri lẹ tete
l'ụmadzu iri l'ẹbo.
59 Waa ndu ọphu shi lẹ mkpụkpu Tẹlu-Mela; mẹ lẹ mkpụkpu Tẹlu-Hasha; mẹ lẹ mkpụkpu Kerubu; mẹ lẹ mkpụkpu Adanu; mẹ lẹ mkpụkpu Ima lwa bụ ọwana: Ọle ndu ono ta adụdu ike goshi ipfu, ẹphe bụ; mẹ oshilọkpa onye ẹphe bụ; k'ọphu ee-shi nno maru l'ẹphe bụa ndu Ízurẹlu.
60 Oshilọkpa Delaya; mẹ oshilọkpa Tobaya; mẹ oshilọkpa Nekoda bẹ dụ ụnu l'ụkporo iri l'ẹbo l'ụmadzu iri l'ẹbo.
61 A bya l'oshilọkpa ndu-uke Chileke: oshilọkpa Habaya; mẹ oshilọkpa Hakọzu; mẹ oshilọkpa Baẓilayi; nwoke ono, lụru nwada Baẓilayi kẹ Giladu; a nọdu ekuwa iya rọ ẹpha ala l'ẹpha iya.

62 Ndu ono bẹ a chọru ẹpha phẹ l'ẹkwo, e deru g'e gude nwụshia phẹ; ọle a ta
hụmaduru ẹpha phẹ l'ẹkwo ono. Ọo ya bụ; e wofu phẹ l'ọnodu ndu-uke Chileke mee
phẹ ẹphe bụru ndu aasọ nsọ.
63 Ọchi-ọha bya asụ g'ẹphe te tsojeshi ria nri, kakọta adụ nsọ jeye teke onye uke
Chileke, e-gude Urimu; waa Tumimu kpata ishi l'ẹka Chipfu.
64 Mkpakọ ndu ono, lwarụ nụ ono g'ẹphe ha dụ ụkporo ụnu ise l'ụnu ise l'ụkporo
iri l'ẹsato;*
65 a -gụfukwa ndu-ozi phẹ unwoke; mẹ ụnwanyi. Ndu k'ono dụ ụnu iri l'ẹsato
l'ụkporo ishii l'ụmadzu iri l'ẹsaa.† Ẹphe nwekwarụpho ndu agụje ebvu, dụ ụkporo
iri; ụnwanyi yẹe unwoke.
66 Ịnya phẹ dụ ụnu l'ụkporo iri l'ishii; l'ịnya iri l'ishii; ịnya-mulu phẹ dụ ụkporo iri
l'ẹbo l'ịnya-mulu ise.
67 Ịnya-kamẹlu phẹ dụ ụnu l'ụkporo l'iri l'ise; nkapfụ-ịgara dụ ụnu iri l'ishii
l'ụkporo iri l'ishii.‡
68 Ẹphe rwua l'ụlo Chipfu lẹ Jierúsalẹmu; ọ dụru ndu bụgbaa ishi l'ọnu-ụlo l'ọnu-
ụlo wotaru iphe, shi phẹ l'obu nụ g'e gude kpụkwaa ụlo Chileke ono g'ọ dụ g'oshi
dụ.
69 Ẹphe meru g'ike phẹ beru woru mkpọla-ododo, dụ ụkporo ụnu ugbo ẹsaa; l'ụnu
iri l'ẹbo; l'ụkporo iri; nụ g'e dobe l'ụlo ẹku, ee-gudeje jee ozi ono; bya anụ mkpọla-
ọchaa, dụ ụkporo ụnu ugbo ụkporo l'iri lẹ nanụ; l'ụnu ise; bya anụfua uwe ndu-uke
Chileke, dụ ụkporo ise.
70 Ndu uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹ ụphodu ndu ono; mẹ ndu agụje ebvu; mẹ
ndu echeje ọnu-ọguzo nche; mẹ ndu anọduje eje ozi l'eze-ụlo Chileke bẹ buchaa lẹ
mkpụkpu nkephẹ. Ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha bukwarụpho lẹ mkpụkpu nkephẹ.

3

Aakpụkwa ọru-ngwẹja Chileke

1 O rwua l'ọnwa k'ẹsaa; ndu Ízurẹlu tụko g'ẹphe ha gude obu lanụ dzukọbe lẹ
Jierúsalẹmu. Teke ono bẹ ndu Ízurẹlu bukọtawaa lẹ mkpụkpu ẹka ẹphe shigbaa.
2 Tọbudu iya bụ; Jieshuwa, nwa Jiozadaku ẹphe l'ụnwunna iya, bụ iya bụ ndu-uke
Chileke; mẹ Zerúbabelu, nwa Sheyalutiyẹlu ẹphe l'ụnwunna nkiya wulihu kpụaha
ọru-ngwẹja Chileke kẹ Ízurẹlu; k'ọphu ẹphe e-gwe ngwẹja-akpọ-ọku l'eli iya; g'e deru
iya l'ẹkwo-ekemu Mósisu, bụ onye kẹ Chileke.
3 Ẹphe kpụa ọru-ngwẹja ono l'eli ẹka e shi tụhawa ọkpa iya; kẹle ẹphe atsụ ndu
ono, bu l'alị ono ebvu; bya egweeru Chipfu ngwẹja-akpọ-ọku l'eli iya; mbụ ẹphe gwee
ngwẹja ono l'ụtsu mẹ l'ụzenyashi.
4 Ẹphe bọkwapho Ọbo-Ǹkpù; bọo ya g'e deru iya l'ẹkwo; bya egwee ngwẹja-akpọ-
ọku, eegweje mbọku-mbọku l'ọbo-iphe ono. Ngwẹja ono bẹ ẹphe gwerụ ugbo ole,
ekemu iya sụru g'e gweje iya lẹ mbọku lẹ mbọku.
5 E mechaa; ẹphe bya egweaha ngwẹja-akpọ-ọku ono, eegweje tekenteke ono; mẹ
ngwẹja, eegweje l'ọbo ọnwa-afụfu; mẹ ngwẹja ọzo, eegweje l'ọbo-iphe e dobegbaaru
Chipfu iche; mẹkwapho ọphu onyemonye wotagbaaru iphe, ọ tụru obu iya onyo nụ
Chipfu.
6 E -shi lẹ mbọku mbụ l'ọnwa k'ẹsaa ono bẹ ẹphe watarụ egwe ngwẹja-akpọ-ọku
anụ Chipfu. Obenu l'e teke atụdu ọkpa eze-ụlo Chipfu teke ono.

Aakpụkwa eze-ụlo Chipfu

* **2:64 2:64** Bụ iya bụ 42,360 lẹ mbekee. † **2:65 2:65** Bụ iya bụ 7,337 lẹ mbekee. ‡ **2:67 2:67** Bụ iya bụ nkapfụ-ịgara dụ 6,720 lẹ mbekee.

7 Ẹphe woru okpoga nụ ndu akpụje ụlo; mẹ ndu kapyịnta; woru nri; mẹ iphe-angụngu; mẹ manụ nụ ndu Sayịdonu; mẹ ndu Taya k'ọphu ẹphe e-shi l'úbvú úbvú Lébanọnu vufutaru phẹ oshi sida l'eze-ẹnyimu; mbụ vufutaru phẹ iya lẹ Jiọpa, bụ iya bụ gẹ Sayịrosu, bụ eze ndu Peshiya kweru g'ẹphe vuta.
8 L'ọnwa k'ẹbo l'apha, kwe apha labọ, ẹphe byarwutaru l'ụlo Chileke lẹ Jierúsalẹmu bẹ Zerúbabelu, bụ nwa Sheyalutiyẹlu; mẹ Jieshuwa, bụ nwa Jiozadaku ẹphe l'ụnwunna phẹ ndu ọphuna, bụ iya bụ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹwaro ndu ono, e shi kpụa lẹ ndzụ, bụ ndu ono, lwarụ Jierúsalẹmu ono bya atụko g'ẹphe ha wata ozi ono. Ẹphe họtagbaa ndu Lívayi, a -gbẹ lẹ ndu nọwaru ụkporo apha kwasẹru g'ẹphe bụru ndu eleta ẹnya l'ozi, eeje l'eze-ụlo Chipfu.
9 Ọ bụru Jieshuwa yẹe oshilọkpa iya; mẹ abụbu iya; mẹ Kadụmelu yẹe oshilọkpa iya, bụ ụnwu Jiuda bẹ bụ ndu eleta ẹnya l'ozi, eeje l'ụlo Chipfu; mẹkwapho oshilọkpa Henadadu; mẹ ndu Lívayi, ụnwu phẹ unwoke mẹ abụbu phẹ.
10 Ndu akpụ eze-ụlo Chipfu ono tụepho ọkpa iya; ndu-uke Chileke chịta uwe uke phẹ yee; bya apagbaaru opu. Ndu Lívayi, bụ ụnwu Asafu gudegbaa nkwa fụta; ẹphe wata aja Chipfu ajaja l'ụzo, Dévidi, bụ eze ndu Ízurẹlu tọru phẹ ọkpa iya.
11 Ebvu nọdu ada; ẹphe tụko ekwe iya ekwekwe aja Chipfu ajaja; ekele iya ekele asụje:
"Ọ bụ onye du ree.
N-yemobu iya l'anọje
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii l'ẹhu
ndu Ízurẹlu."
Ndu ono g'ẹphe ha tụko tụa oke ụzu gude jaa Chipfu ajaja; kẹle a tụru ọkpa ụlo Chipfu.
12 Ọle ikpoto ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹ ndu-ishi l'ipfu; mbụ ndu ono bụwaa ọgerenya ono, hụmahawaru ụlo kẹ mbụ phọ bẹ rarụ ẹkwa rashịa ya ike g'ẹphe hụmaru g'aatụ ọkpa ụlo ono. Igwerigwe nọdu atụro ụzu ẹhu-ụtso atụshi iya ike;
13 k'ọphu bụ lẹ ndiphe ta amadụ ọphu bụ ụzu ẹhu-ụtso; ọzo ụzu-ẹkwa, ẹphe atụ; kẹle ụzu tụkoerupho swọkobe atụ kẹ wọowoowoo; a nọdu ụzenya anụgbaa ya.

4

Ndu akpọshi g'a ta kpụ ụlo Chileke

1 Noo ya; ndu ọhogu ndu Jiuda yẹe kẹ ndu Benjiaminu nụmaepho lẹ ndu ono, e shi kpụa lẹ ndzụ ono akpụwa eze-ụlo Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu;
2 ẹphe byapfuta Zerúbabelu; mẹ ndu-ishi l'ọnu-ụlo l'ọnu-ụlo bya asụ phẹ: "G'anyi tsonụru unu yeta ẹka kpụa ụlo ono; kẹle anyịbedua abakwaru-a Chileke unu ẹja g'unubẹdua. Kẹle anyi shihawaa ụzenya gweta ngwẹja anụ iya. Anyi shirọ lẹ teke Esahadọnu bụ eze ndu Asiriya; mbụ onye ono, duru anyi lwa ẹka-a ono gweta ngwẹja ọbu."
3 Obenu lẹ Zerúbabelu; mẹ Jieshuwa; mẹ ndu ọzo, bụ ishi l'ọnu-ụlo l'ọnu-ụlo lẹ Ízurẹlu bẹ sụru phẹ: "Ọ tọ dụdu iphe, anyi l'unu jigba lẹ k'akpụru Chileke anyi ụlo. Ọo anyịbedua nwẹkinyi anyi bẹ a-kpụru Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu ụlo gẹ Sayịrosu, bụ eze ndu Peshiya tụ-buru iya anyi."
4 Ọo ya bụ; ndu alị ono mee ndu Jiu tsụahaa ebvu; ẹphe tụ-gbee ẹka l'akpụ ụlo ono.
5 Ndu ono je ebukọo ndu mkpaka g'ẹphe bya akpọshia iphe, ẹphe tụberu k'ememe. Ẹphe shiẹpho teke Sayịrosu, bụ eze ndu Peshiya; kpakashịta iphe, ẹphe eme gbiriri jasụ lẹ teke Dariyọsu bụ eze ndu Peshiya.

6 O be teke Kuzakusẹsu bataru l'aba-eze; ndu ọhogu ono dee ẹkwo gude epfu iphe,
ẹphe sụru lẹ ndu bu lẹ mkpụkpu Jiuda meru; mẹ ndu bu lẹ mkpụkpu Jierúsalẹmu.
7 O be teke Atakuzakuzẹsu bụ eze ndu Peshiya; Bishilamu; mẹ Mituredatu; mẹ
Tabẹlu; waa ndu ọzo, ẹphe l'ẹphe aswịje; dee ẹkwo-ozi nụ iya. Ẹkwo-ozi ono bẹ e
gude ẹka-ẹkwo ndu Arámu dee; ọ bụkwarupho opfu-alị ndu Arámu bẹ e gude dee
ya.
8 Ọ bụru Rehumu, bụ nnajịoha; yẹe Shimushayi, bụ onye edeje ẹkwo bẹ deru ẹkwo-
ozi ono nụ eze Atakuzakuzẹsu gude pfubyishia ndu Jierúsalẹmu. Iphe, ẹphe deru
l'ẹkwo-ozi ono bụ:
9 "Ẹkwo-ozi ọwa shi l'ẹka Rehumu, bụ nnajịoha; mẹ Shimushayi, bụ onye edeje
ẹkwo; waa ndu ọzo, ẹphe l'ẹphe aswịje; mbụ ndu-ikpe; mẹ ndu eze; mẹ ndu-ishi
ndu Peshiya; mẹ ndu-ishi ndu Ẹreku; mẹ ndu-ishi ndu Bábilọnu; mẹ ndu-ishi ndu
Susa, bụ iya bụ ndu Elamu;
10 mẹwaro iphe, bụ ọhamoha ono, parụ ẹka; bya enwegbaaru ẹnya ono, bụ ndu
Ọsunapa chịshiru; ẹphe je ebugbaaru lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, dụ lẹ Saméríya; mẹ
l'ẹka ọzo, dụchaa l'azụ ẹnyimu."
11 Waa iphe, e deru l'ime ẹkwo-ozi, ẹphe deru nụ Atakuzakuzẹsu baa:
"Ẹkwo-ozi-a bẹ anyi ede anụ gụbe eze Atakuzakuzẹsu.
"Ndu ede iya nụ bụ ndu-ozi ngu; mbụ anyịbe ndu ono, bu l'azụ ẹnyimu:
12 "Gẹ gụbe eze makwarụ lẹ ndu Jiu ono, bụ ndu shi ngu l'ẹka lwapfuta anyi-
a bẹ jeshiwaru Jierúsalẹmu. Ẹphe akpụkwawa mkpụkpu ono, ekwefuje ike;
bya abụkwarupho mkpụkpu ẹjo-ememe ono. Ẹphe akpụ-phuwa igbulọ iya azụ;
atụkwafuwa ọkpa iya.
13 Iphe ọzo bụ gẹ gụbe eze makwarụ l'a -kpụwa mkpụkpu ono; kpụa igbulọ iya bẹ
ẹphe ta tụbaekwa ụtu alị ọzo; mẹ ụtu aswa; mẹ ụtu ụzo; shi nno mee g'ụzo, okpoga
shi erwu ndu eze ẹka rwụhu.
14 Eshi ọphu ọ bụ l'ibe eze bẹ anyi shi eri nri; tẹme ọphu ọ dụdu ree g'anyi hụma
ẹka eeme eze iphe-iphere meru iphe anyi ezi ozi g'eze maru;
15 k'ọphu bụ l'e -nyochaa ẹkwo, nna unu phẹ deshiru iphe, meru nụ; unu ahụma
l'ime ẹkwo ono lẹ mkpụkpu-a bụ mkpụkpu ekwefuje ike; emejekwaphọ g'iphe tsụ
ndu eze l'ẹhu; mẹ iphe, bụkpoo alị-eze alị-eze; mbụ l'ẹjo-ememe ono bụkpowaa
iphe, ẹphe shi teke dụ ẹnya meta. Ọ bụru iya meru iphe e mebyishiru mkpụkpu ono.
16 Anyi eme gẹ gụbe eze maru l'a -kpụa mkpụkpu ono; bya akpụa igbulọ iya bẹ ọ
tọ dụdu iphe, byaru e-shikwadu l'azụ ẹnyimu erwu ngu ẹka ọzo."
17 Eze bya eyee ọnu sụ:
"Mu ekele Rehumu, bụ nnajịoha ekele; bya ekelekwaphọ Shimushayi, bụ onye edeje
ẹkwo; mẹ ndu ono, bụ ndu ẹphe l'ẹphe aswịje ono, bu lẹ Saméríya; mẹ ndu ọphu bu
l'ẹka ọzo, dụ iche iche l'azụ ẹnyimu azụ iya ọphuu.
18 "Ẹkwo-ozi, unu nụru anyi bẹ a gụwaru gbanwee l'atatiphu mu.
19 Mu bya atụwaa ekemu; a bya enyochawa hụma lẹ mkpụkpu-a te emejedu
iphe, ndu eze pfuru e -shi teke ndiche; mẹ l'ẹphe ekwefuje ike; eme gẹ ndu ọzo
ta anọdujeshi eme iphe, ndu eze pfuru.
20 Tẹmanu; lẹ Jierúsalẹmu shi nweru ndu eze, ọkpehu dụ; tẹme mkpụkpu dụ
igwerigwe shi nọdu phẹ l'ẹka l'azụ ẹnyimu. E shi anọduje atụru phẹ ụtu alị; mẹ
ụtu aswa; mẹ ụtu ụzo.
21 Nta-a bụ g'unu tụa ekemu sụ gẹ ndu ono te jehẹkwa ozi ono, ẹphe eje ono. G'ẹphe
ta akpụekwa mkpụkpu ono ọzo jasụ teke mu a-sụ g'a wata iya akpụkpu.
22 Unu te ewekwa ozi ono gbẹgele gbẹgele; l'a taa ahakwa iphe, emebyi iphe g'o
vu evuvu eje; shi nno emekata ndu eze."

23 Tọbudu iya bụ; a gụepho iphe ono, eze, bụ Atakuzakuzẹsu deru l'ẹkwo-ozi ono,
o deru nụ Rehumu; mẹ Shimushayi, bụ onye edeje ẹkwo; mẹ ndu ẹphe l'ẹphe aswịje
ono; ẹphe mekebe ẹgwegwa jepfushia ndu Jiu ono, nọ lẹ Jierúsalẹmu ono; je ekebuta
phẹ k'ike; g'ẹphe te ejehẹ ozi ono, ẹphe eje ono.
24 Noo ya; ozi ono, e gude l'ẹka eje l'ụlo Chileke lẹ Jierúsalẹmu ono; kwaa g'o jeberu;
ọphu e tee jehẹdu iya jeye o rwua l'apha, kwe Dariyọsu, bụ eze ndu Peshiya apha
labọ, ọ watarụ abụru eze.

5

Aakpuphu eze-ụlo Chileke azụ lẹ Jierúsalẹmu

1 Tọbudu iya bụ; ndu mpfuchiru Chileke, bụ Hagayị yẹle Zekaraya nwa Ido bya
awata epfu opfu Chileke nụaha ndu Jiu, bu lẹ Jierúsalẹmu; mẹ l'alị ndu Jiuda; mbụ
l'ẹphe gude ẹpha Chileke kẹ ndu Ízurẹlu, pfuaharu phẹ iya.
2 Ọo ya bụ; Zerúbabelu nwa Sheyalutiyẹlu; yẹle Jieshuwa, bụ nwa Jiozadaku wata
akpụ ụlo Chileke ono; mbụ ụlo ọphu dụ lẹ Jierúsalẹmu. Ndu mpfuchiru Chileke
tsokwaru phẹ phọ eyetaru phẹ ẹka.
3 Ọ bụru teke ono bẹ Tatenayi, bụ ọchi-ọha ndu bu l'azụ ẹnyimu; mẹ Sheta-Bozenayi
yẹle ndu ẹphe l'ẹphe aswịje wụ-pfutaru phẹ bya asụ phẹ: "?Bụ onye karụ unu g'unu
kpụa ụlo-a dozia?"
4 Ẹphe jịkwaa phẹ phọ sụ: "?Bụ gụnu bụgbaa ẹpha ndu ono akpụ ụlo ono?"
5 Ọle Chileke bẹ nwụberu ndu bụ ọgerenya ndu Jiu ono ẹnya; k'ọphu bụ lẹ ndu
ono ta akpọshiduru phẹ eje ozi, ẹphe eje; jeye teke opfu ono rwuru Dariyọsu lẹ nchị;
o dee ẹkwo-ozi nụ g'abya akarụ phẹ ọnu ya yeru lẹ k'opfu ono.
6 Ọwaa bụ iphe, e deru l'ẹkwo-ozi ono, Tatenayi, bụ ọchi-ọha ndu bu l'azụ ẹnyimu
deru; yẹe Sheta-Bozenayi; mẹ ndu ẹphe l'ẹphe aswịje, bụ ndu nọ l'oke-ọkwa, bu l'azụ
ẹnyimu; mbụ ẹkwo-ozi ono, ẹphe deru nụ eze Dariyọsu.
7 Ẹkwo-ozi ono, ẹphe deru nụ iya ono bẹ e deru sụ:
Ẹkwo-ozi-a bẹ anyi ede anụ gụbe eze Dariyọsu. Anyi ekele ngu ekele!
8 Ọwaa bụ gẹ gụbe eze maru l'anyi jeru l'ẹka ndu Jiuda bu. Anyi jeshia l'ụlo Chileke
ono, bụ onye parụ ẹka ono; bya ahụma lẹ ndu ono gudewaa mkpuma, ha shii akpụ
ụlo ono; ẹphe zụbechaa eze-itso l'ime igbulọ ono. Ẹphe yeru ẹhu l'ozi ono; ọ nọdu
eje ẹgwegwa ẹgwegwa l'ẹka phẹ.
9 Anyi jịa ndu ọphu bụ ọgerenya ndu Jiuda ono sụ phẹ: "?Bụ onye karụ g'unu kpụa
ụlo ono dozia?"
10 Anyi bya ajịkwaa phẹ phọ ẹpha phẹ; k'ọphu anyi e-de ẹpha phẹ ono edede nụ
ngu g'ị maru ndu-ishi ozi ono.
11 Ọwaa bụ ọnu, ẹphe yeru anyi: "Anyi bụ ndu-ozi kẹ Chileke, nwe igwe; nweru
alị. Anyi akpụkwa ụlo ono, a kpụhawaru teke dụ ẹnya ono; mbụ ụlo, onye eze ndu
Ízurẹlu ono, parụ ẹka apaa ono kpụjeru kpụ-tse ono.
12 Ọ bụru l'ọo lẹ nna anyi phẹ kpatsuru Chileke k'imigwe ẹhu-eghu meru g'o gude
o woru phẹ ye l'ẹka Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu; mbụ onye Kaludiya ono,
bụ iya mebyishiru ụlo-a bya achịta ndu alị-a chịru lashịa Bábilọnu.
13 Ọ bụru iya bụ l'o rwua l'apha, kwe Sayịrosu, bụ eze ndu Bábilọnu apha lanụ, ọ
watarụ abụru eze; ọ tụa ekemu; mbụ eze, bụ Sayịrosu g'a kpụkwaa ụlo Chileke ono.
14 Ivu, e meru lẹ mkpọla-ododo; mẹ ndu ọphu e meru lẹ mkpọla-ọchaa dobe l'ụlo
Chileke, bụ iya bụ ono, Nebukadineza gwetajeru l'eze-ụlo ono, dụ lẹ Jierúsalẹmu je
edobe l'eze-ụlo agwa ndu Bábilọnu bẹ bụ eze bụ Sayịrosu ono l'onwiya jeru egweta
iya l'eze-ụlo agwa ndu Bábilọnu ono. Eze Sayịrosu gwerụ ivu ono ye l'ẹka onye eekuje
Sheshubaza; onye o meru ọchi-ọha;

15 bya asụ iya: ‘Gweta ivu-a gwerụ je edobe l'eze-ụlo, dụ lẹ Jierúsalẹmu. Ọzo bụ
g'a kpụkwaa ụlo Chileke g'ọ nọdu-phu azụ l'ẹka ọnohawa.’
16 Nokwa iya bụ lẹ Sheshubaza abya atụa ọkpa ụlo Chileke lẹ Jierúsalẹmu. Eshi
teke ono bya eye nta-a bẹ e shi kpụta iya; ọphu a kpụ-ghedụru iya.”
17 “Ọo ya bụ; ọ -bụru l'ọ dụ gụbe eze ree; ị haa g'a vọchaada ụlo ẹka aakwakọbeje
iphe ndu eze deru lẹ Bábilọnu l'ẹka ono g'a maru; ?bụa eviya l'eze, bụ Sayịrosu tụru
ekemu sụ g'a kpụkwaa ụlo Chileke, lẹ Jierúsalẹmu. Gẹ gụbe eze ezilatakwanụru anyi
iphe, ị chị-tarụ l'ìdzù l'obu ngu l'opfu-a.”

6

A chọru ekemu, eze, bụ Sayịrosu tụru chọta

1 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Dariyọsu bya atụa ekemu; e tsoru ụlo ẹka akwakọbeje
iphe vọchaaha lẹ Bábilọnu; mbụ ẹka a kụberu ẹkwo, e deshiru iphe, meru l'alị ono.
2 Ọ bụru lẹ mkpụkpu Ẹkubatana, bụ ishi mkpụkpu ndu Midiya bẹ a vọfutaru ẹkwo,
a phụru aphụphu.
Iphe, e deru l'ẹkwo ono bẹ sụru:
3 “L'apha kẹ mbụ, Sayịrosu watarụ abụ eze bẹ ọ tụru ekemu g'a kpụa ụlo Chileke
ono, dụ lẹ Jierúsalẹmu; sụ g'a kpụkwaa ụlo ono, bụ ẹka aanọduje egwe ngwẹja;
mbụ g'a tụkwaa ọkpa iya atụkwa. G'ọo-habe l'eli abụru ntụ-ọkpa ụkporo ẹno l'iri;
mgburẹku iya adụ ntụ-ọkpa ụkporo ẹno l'iri.
4 Aakpopfube iya mkpuma, ha shii uzi ẹto; aapfụbe iya itso lanụ. Ụgwo iya bẹ
ee-shi l'ụlo ẹku ndu eze pfụa.
5 Ọzo bụ; ivu, e meru lẹ mkpọla-ododo; mẹ kẹ mkpọla-ọchaa, bụ ọphu
Nebukadineza shi l'eze-ụlo ono, dụ lẹ Jierúsalẹmu ono gweta je edobe lẹ Bábilọnu;
g'e gwetakọta iya je edobephu azụ l'ẹka o shi dụ l'eze-ụlo ono.
6 “Ọo ya bụ gẹ gụbe Tatenayi, bụ ọchi-ọha l'azụ ẹnyimu; mẹ Sheta-Bozenayi; mẹ
ndu unu l'ẹphe aswịje, bụ ndu nọ l'oke-ọkwa tụko g'unu ha buru ụbara yeru ẹka
ono.
7 Ba adụkwa g'unu ha onye e-je akpọshi ozi ono, eeje l'ụlo Chileke ono. Unu haa
g'ọchi-ọha ndu Jiu; mẹ ndu bụ ọgerenya ndu Jiu kpụkwaa ụlo Chileke ono g'ọ pfụru
l'ọnodu iya.
8 Ọzo bụ lẹ mu atụ ekemu iphe, unu e-meru ndu bụ ọgerenya ndu Jiu ono g'ẹphe
gude kpụkwaa ụlo Chileke ono sụ: G'a pfụ-dzukọtaje ndu ono ụgwo, ẹphe gude eme
k'ụlo ono rengurengu. Ẹka ee-shi pfụa phẹ iya bụ l'ụlo ẹku ndu eze; mbụ shita l'ụtu,
ndu bu l'azụ ẹnyimu tụru; ọo ya bụ g'ọ tọ dụ iphe, a-kpọshi ozi ono akpọshi.
9 Iphe, bụ iphe, mkpa iya dụru phẹ; g'a nụjekwa phẹ iya; dụ g'ụnwu oke-eswi;
mẹ ebili; m'ọ bụ nwatụru, ee-gude egwe ngwẹja-akpọ-ọku nụ Chileke k'imigwe; mẹ
witi; mẹ unu; mẹ mẹe; mẹ manụ; mbụ ẹgube ono, ndu-uke Chileke lẹ Jierúsalẹmu
sụkpoerupho g'a nụ phẹ bẹ aa-nụkotajekwa phẹ mbọku-mbọku; g'a ba hakwa phẹ
iya anụnu;
10 k'ọphu ẹphe e-gwe ngwẹja, dụ ree nụ Chileke k'imigwe; pfukwarụpho nụ iya g'o
kebe eze l'ọma; yẹe ụnwu iya.
11 “Ọzo bụ lẹ mu atụkwapho ekemu sụ l'onye gbanweru opfu mu ono bẹ aa-phọta
itso, gude ụlo iya nanụ; gude tsebe onye ọbu etsebe; tẹme l'e mee ụlo iya ọbu g'ọ
bụru ikpọzu.
12 Gẹ Chileke ono, bụ iya họtaru ẹka ono g'ọ bụru ẹka oo-buru eburu ono
mebyikwaa iphe, bụ ndu eze; waa iphe, bụ ndu e-me g'ẹphe gbanwee opfu-a; ọzoo
machịa ẹka g'ẹphe mebyia ụlo Chileke-a, dụ lẹ Jierúsalẹmu. Ọo mbẹdua, bụ eze, bụ
Dariyọsu bẹ tụru ekemu-a. G'unu doo ẹnya lẹ mini mee iphe, ekemu-a pfuru.”

Eeye eze-ụlo Chileke ono l'ẹka Chileke

13 Tọbudu iya bụ; Tatenayi, bụ ọchi-ọha l'azụ ẹnyimu; mẹ Sheta-Bozenayi; mẹ ndu
ẹphe l'ẹphe aswịje; bya emee iphe ono, eze, bụ Dariyọsu sụru g'e mee ono ẹgwegwa.
14 Ọo ya bụ; ndu bụ ọgerenya ndu Jiu ono nọdu akpụ ụlo ono eje l'iphu l'iphu shita
l'opfu Chileke, Hagayị, bụ onye mpfuchiru Chileke yẹle Zekaraya, bụ nwa Ido epfu.
Ẹphe kpụa ụlo ono jasụ ẹphe kpụ-ghee ya ọ dụ gẹ Chileke kẹ Ízurẹlu sụru g'ẹphe
kpụa ya g'ọ dụ; mẹ l'ụzo Sayịrosu; mẹ Dariyọsu; mẹ Atakuzakuzẹsu, bụ ndu eze
Peshiya tụru phẹ ekemu iya.
15 Ẹphe kpụa ụlo ono kpụ-ghee l'abalị k'ẹto l'ime ọnwa Ada; l'apha, kwe eze
Dariyọsu apha ishii, ọ watarụ abụru eze.
16 Tọbudu iya bụ; ndu Ízurẹlu; mbụ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹwaro ndu
ono, e shi kpụa lẹ ndzụ ono tụko g'ẹphe ha gude ẹhu-ụtso, bọo iphe; woru ụlo ono
ye Chileke l'ẹka.
17 Ẹphe gude ụkporo oke-eswi ise; mẹ ụkporo ebili iri; mẹ ụnu ụnwu atụru gwee
ngwẹja, ẹphe gude yee ụlo Chileke ono l'ẹka Chileke. Ẹphe gude mkpi iri l'ẹbo gwee
ngwẹja-iphe-ẹji l'iswi ẹhu ndu Ízurẹlu l'ophu. Mkpi iri l'ẹbo ono nọ-chiru ẹnya ipfu
iri l'ẹbo, Ízurẹlu nweru.
18 Ẹphe bya edobe ndu-uke Chileke l'ogiri l'ogiri; dobe ndu Lívayi l'ọgbo l'ọgbo phẹ
g'ẹphe a-nọdu eje ozi Chileke lẹ Jierúsalẹmu; ẹgube e deru iya l'ẹkwo Mósisu.

Ọbo Ojeghata

19 O rwua l'abalị k'iri l'ẹno l'ime ọnwa mbụ; ndu ono, e shi kpụa lẹ ndzụ ono bọo
ọbo Ojeghata.
20 Ndu uke Chileke; mẹ ndu Lívayi bẹ a sachakọtaru; ẹphe tụko g'ẹphe ha bụru ndu
mmerwu adụdu l'ẹhu. Ndu Lívayi gbua nwatụru ọbo Oje-aghata l'iswi ẹhu ndu ono,
e shi kpụa lẹ ndzụ ono; bya egbudoru iya ụnwunna phẹ ono, bụ ndu-uke Chileke;
bya egbudokwaru iya phọ onwophẹ.
21 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu ono, e shi kpụa lẹ ndzụ ono, lwarụ nụ ono tụko ria ya;
mẹwaro ndu ono, woru onwophẹ dobe iche l'ụrwuali ono, ndu ta amadụ Chileke l'alị
ono emegbabe; shi nno abarụ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu ẹja.
22 Abalị ẹsaa bẹ ẹphe gude ẹhu-utso bọo Ọbo-iphe aataję buredi ekoduru ekoko;
kẹle Chipfu bẹ meru g'ẹhu tsọ phẹ ụtso shii; bya emee g'eze ndu Asiriya kpọru obu
yeru phẹ; k'ọphu bụ l'o meru g'ẹka shihu phẹ ike l'akpụ ụlo Chileke ono, bụ Chileke
kẹ Ízurẹlu.

7

Ndu Ẹzura du lwa Jierúsalẹmu

1 Tọbudu iya bụ; abya anọo gbiriri jeye teke Atakuzakuzẹsu watarụ abụ eze ndu
Peshiya; Ẹzura gbalihu alala. Ẹzura ono bụ nwa Seraya; Seraya bụru nwa Azaríya;
Azaríya bụru nwa Hilikaya;
2 Hilikaya bụru nwa Shalumu; Shalumu bụru nwa Zadọku; Zadọku bụru nwa
Ahitubu;
3 Ahitubu bụru nwa Amaraya; Amariya bụru nwa Azaríya; Azaríya bụru nwa
Merayotu;
4 Merayotu bụru nwa Zerahaya; Zerahaya bụru nwa Uzi; Uzi bụru nwa Buki;
5 Buki bụru nwa Abishuwa; Abishuwa bụru nwa Finehasu; Finehasu bụru nwa
Eleyaza; Eleyaza bụru nwa Erọnu. Erọnu bụru onye-ishi ndu-uke Chileke.
6 Ọ bụru Ẹzura ono gbalihuru shi lẹ Bábilọnu lwatashịa. Ẹzura ono bụ onye ede
ẹkwo; bya abụru onye k'ekemu Mósisu doru ẹnya rengurengu; mbụ ekemu, Chipfu,

bụ Chileke kẹ Ízurẹlu tụru. Eze mekọtaru iya iphemiphe, ọ rwọru iya g'o meeru iya; kẹle ẹka Chipfu, bụ Chileke iya dụ iya l'ẹhu.

7 Ọ dụkwarupho ndu Ízurẹlu, lwakwarụpho Jierúsalẹmu teke ono; mbụ l'apha, kwe eze, bụ Atakuzakuzẹsu apha ẹsaa, ọ watarụ abụru eze. Ndu uke Chileke hakwarụpho yịru iya; mẹ ndu Lívayi; mẹ ndu agụje ebvu; mẹ ndu echeje ọnu-ọguzo nche; mẹ ndu eje ozi l'eze-ụlo Chileke.

8 Ẹzura l'onwiya bẹ jerwuru Jierúsalẹmu l'ọnwa k'ise, bụkwapho apha, kwe eze apha ẹsaa l'abụ eze iya.

9 O shi lẹ Bábilọnu gbẹshi ije iya g'ọnwa mbụ dụ l'abalị mbụ; rwua Jierúsalẹmu g'ọnwa ise dụ l'abalị mbụ; noo kẹle ẹka-ọma kẹ Chipfu, bụ Chileke iya bẹ dụ iya l'ẹhu.

10 Noo kẹle Ẹzura bẹ ziberu obu iya g'ọ nwụta ekemu Chipfu; mekwaphọ iphe, o pfuru; mẹ g'o zia iphe, Chipfu tọru ọkpa iya; mẹ nsọ iya l'alị Ízurẹlu.

Ẹkwo-ozi, eze, bụ Atakuzakuzẹsu deru nụ Ẹzura

11 Ọwaa bụ iphe, e deru l'ẹkwo-ozi, eze, bụ Atakuzakuzẹsu nụru Ẹzura, bụ onye uke Chileke; bụru onye edeje ẹkwo; mbụ onye iphe, Chipfu tụru l'ekemu; mẹ iphe, ọ tọru ndu Ízurẹlu ọkpa iya doru ẹnya:

12 "Ẹkwo-ozi-a bẹ shi l'ẹka mụbe eze, bụ Atakuzakuzẹsu, bụ onye eze ka ndu eze. Onye mu ede iya anụ bụ Ẹzura, bụ onye uke Chileke; bụru onye edeje ẹkwo k'ekemu Chileke k'imigwe.

"Mu ekele ngu ekele.

13 "Mu tụru ekemu dee ya edede sụ l'iphe, bụ onye Ízurẹlu, nọ l'alị-eze mu; mẹkpoo ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi, bụ onye ọogu ala Jierúsalẹmu; g'onye ọbu tsokwaru ngu lashịa.

14 Mụbe eze; mẹ ụmadzu ẹsaa, l'agbazijeru mu idzu bẹ ezi unu g'unu je amaru g'ọnodu dụ lẹ Jiuda; mẹ lẹ Jierúsalẹmu; unu amaru g'e gude emebe ekemu Chileke unu l'ẹka ono, bụ iya bụ ekemu ono, nọ unu l'ẹka ono.

15 Iphe ọzo, unu e-mefụa bụ g'unu chịta mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo ono, mụbe eze; mẹ ndu ono, agbazijeru mu idzu ono gude obu anyi nụ Chileke kẹ Ízurẹlu; bụ onye ono, bu ebubu lẹ Jierúsalẹmu.

16 Unu achịtafua mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo, unu a-nata lẹ Bábilọnu l'ophu yekọbe iya; mẹfua iphe ndu Ízurẹlu; mẹ ndu-uke Chileke e-gude obu phẹ nụ g'e gude mee k'ụlo Chileke phẹ ọbu lẹ Jierúsalẹmu.

17 "Unu hụma l'unu gudefụtaje okpoga ono zụta oke-eswi; mẹ ebili; mẹ nwatụru, unu e-gude gwee ngwẹja; yẹle ngwẹja-nri, etsoje iya nụ; mẹ ngwẹja iphe-angụngu, l'etsojekwa iya phọ. Unu e-gwe ngwẹja ono l'eli ẹnya ẹka eegweje ngwẹja l'ụlo Chileke unu lẹ Jierúsalẹmu.

18 A bya lẹ mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo ọphu phọduru nụ; gẹ gụbe Ẹzura; mẹ ndu Jiu ọphuna gude iya mee iphe, dụ unu ree l'ụzo, ọ bụ uche Chileke unu.

19 Iphemiphe, a nụkotaru unu g'unu gude jeje ozi l'ụlo Chileke unu ono bẹ unu e-gweshikọta dobe l'iphu Chileke lẹ Jierúsalẹmu.

20 Iphe ọzo, dụ unu mkpa, bụ iphe unu ee-gude eme k'ụlo Chileke unu ono; ọ -bụru iphe, unu nụfutaje; unu eshi l'ụlo ẹku eze wota iya nụ.

21 "Nta bẹ mbẹdua, bụ eze Atakuzakuzẹsu atụ ekemu ede iya edede anụ iphe, bụ ndu akwakọbeje okpoga l'azụ ẹnyimu azụ iya ọphuu sụ: Iphe, bụ iphe Ẹzura, bụ onye uke Chileke; bya abụru onye edeje ẹkwo k'ekemu Chileke k'imigwe sụru g'unu nụ iya; unu nụjekwa iya iphe ọ bụ.

22 Je akpaa l'okpoga mkpọla-ọchaa, dụ ụkporo ise; mẹ ogbongu witi, dụ ụkporo ise; mẹ ite-mẹe, dụ ụkporo ise; mẹ ekpemu manụ, dụ ụkporo ise; mẹ únú; ọle únú b'a ta sụdu l'ọ waa g'oo-jeberu.

23 Iphe, Chileke k'imigwe tụru l'ekemu; g'e mekwaa ya rengurengu; mbụ iphe, a
tụru l'ekemu g'e mee l'ụlo Chileke k'imigwe; a -nọnyanu oke ẹhu-eghu iya dapfuta
alị-eze iya; yẹe k'ụnwu iya.
24 Ọzo bụ l'anyi emekwaphọ g'o doo unu ẹnya l'a dachiwaru unu anata ụtu-alị; mẹ
ụtu-aswa; mẹ ụtu-ụzo l'ẹka ndu-uke Chileke; mẹ l'ẹka ndu Lívayi; mẹ l'ẹka ndu agụje
ebvu; mẹ l'ẹka ndu echeje ọnu-ọguzo nche; mẹ l'ẹka ndu eje ozi l'eze-ụlo Chileke; mẹ
l'ẹka ndu ọzo, ejekpọo ozi l'ụlo Chileke.
25 "Gẹ gụbe Ẹzura gude mmamiphe, Chileke ngu nụru ngu gude họta ndu-ikpe;
mẹ ndu a-nọduje edoshi opfu g'ẹphe kpeje ikpe, pfụru ọto l'opfu ẹhu iphe, bụkpoo
ndu bu l'azụ ẹnyimu; mbụ iphe, bụkpoo ndu maru ekemu Chileke ngu. Unu eworu
ekemu ono zia ndu amadụ ekemu g'ẹphe maru iya.
26 Iphe, bụ onye jịkaru eme iphe, ekemu Chileke ngu pfuru; mẹ iphe, ekemu eze
pfuru; g'e kpee onye ọbu ikpe, shihuru ike; g'e kpee ya mpfugbu; ọzoo l'achịfu onye
ọbu achịfu; ọzoo l'e gweta iphe, o nweru; ọzoo l'a tụa ya mkpọro."

Ẹzura etu Chileke ẹpha

27 G'ajaja bụru kẹ Chipfu; mbụ Chileke kẹ nna anyi phẹ; onye meru g'ẹgube iphe
ọwa dụ eze l'obu kẹ g'o mee g'ụlo Chipfu ono, dụ lẹ Jierúsalẹmu bụru ẹka dụ ùbvù.
28 Yẹbe onye meru gẹ n-yemobu eze; mẹ kẹ ndu anọduje agbaziru eze idzu rwube
mu ẹka; mẹ n-yemobu kẹ ndu bụkpoo ndu ike dụ, bụ ndu-ozi eze. Obu bẹ shihuru
mu ike shii; noo kẹle ẹka Chileke bẹ dụ mu l'ẹhu. Ọ bụru iya meru g'o gude mu dụ
ike chịkota ndu-ishi lẹ Ízurẹlu; ẹphe tsoru mu; anyi lashịa.

8

Ẹpha ndu ẹphe lẹ Ẹzura swị lwa

1 Ọwaa bụ ẹpha ndu bụgbaa ishi l'ọnu-ụlo nna phẹ; tẹmanu ọwa-a bụru ẹkwo, e
deshiru ẹpha phẹ g'e gude nwụa phẹ; mbụ ndu ono, mu l'ẹphe shi lẹ Bábilọnu swịru
lwa teke Atakuzakuzẹsu bụ eze:
2 Onye-ishi ndu oshilọkpa
Finehasu bụ Geshọmu.
Onye-ishi ndu oshilọkpa
Itama bụru Danẹlu.
Onye-ishi ndu Nwa Dévidi
bụru Hatushi,
3 bụ nwa Shekanaya.
Onye-ishi ndu oshilọkpa
Paroshi bụ Zekaraya.
Ndu ẹphe l'iya swị,
bụkwanu ndu e deru l'ẹkwo,
e deshiru g'e gude nwụa phẹ
dụ unwoke ụkporo ẹsaa l'iri.
4 Onye-ishi ndu oshilọkpa
Pahatu-Mówabu bụ
Eliyowenayi nwa Zerahaya.
Ndu ẹphe l'iya swị dụ
unwoke ụkporo iri.
5 Onye-ishi ndu oshilọkpa
Zatu bụ Shekanaya nwa
Jiahaziyẹlu. Ndu ẹphe l'iya
swị dụ unwoke ụkporo
iri l'ise.

6 Onye-ishi ndu oshilọkpa
Adinu bụ Ẹbedu nwa
Jionatanu. Ndu ẹphe l'iya
swị dụ unwoke ụkporo
labọ l'iri.
7 Onye-ishi ndu oshilọkpa
Elamu bụ Jieshaya nwa
Atalaya. Ndu ẹphe l'iya
swị dụ unwoke ụkporo
ẹto l'iri.
8 Onye-ishi ndu oshilọkpa
Shefataya bụ Zebadaya
nwa Mayịkelu. Ndu ẹphe
l'iya swị dụ unwoke
ụkporo ẹno.
9 Onye-ishi ndu oshilọkpa
Jiowabu bụ Obedaya nwa
Jiehiyẹlu. Ndu ẹphe l'iya
swị dụ unwoke ụkporo iri
l'unwoke iri l'ẹsato.
10 Onye-ishi ndu oshilọkpa
Bani bụ Shelomiti nwa
Jiosifaya. Ndu ẹphe l'iya
swị dụ unwoke ụkporo
ẹsato.
11 Onye-ishi ndu oshilọkpa
Bebayi bụ Zekaraya nwa
Bebayi. Ndu ẹphe l'iya swị
dụ unwoke ụkporo l'ẹsato.
12 Onye-ishi ndu oshilọkpa
Azụgadu bụ Jiohananu
nwa Hakatanu. Ndu ẹphe
l'iya swị dụ unwoke ụkporo
ise l'unwoke iri.
13 Onye-ishi ndu oshilọkpa
Adonikamu bẹ bụ phẹ
byakpechaaru azụ. Ẹpha
phẹ bụ Elifẹletu; mẹ Jiyuwẹlu;
mẹ Shemaya. Ndu ẹphe l'ẹphe
swị dụ unwoke ụkporo ẹto.
14 Onye-ishi ndu shilọkpa
Biguvayi bụ Utayi; mẹ
Zaku. Ndu ẹphe l'ẹphe swị
dụ unwoke ụkporo ẹto
l'unwoke iri.

Ẹzura Achọ ndu a-nọdu eje ozi l'eze ụlo Chileke

15 Mu bya achịkobe phẹ l'agụga ẹnyimu ono, l'asọ ala Ahava. Anyi kpọbe ụlo-ẹkwa anyi l'ẹka ono nọo ujiku ẹto. Mu bya elekọta ẹnya lẹ ndu ono g'ẹphe ha; mẹ ndu-uke Chileke; hụma l'ọ tọ dụdu m'onye Lívayi, nọ l'ẹka ono.

16 Tọbudu iya bụ; mu zia g'e je ekua Eliyéza; mẹ Ariyẹlu; mẹ Shemaya; mẹ
Ẹlunatanu; mẹ Jiaribu; mẹ Ẹlunatanu; mẹ Nétanu; mẹ Zekaraya; mẹ Meshulamu,
bụ ndu-ishi. Mu kukwaphọ Jioyaribu; mẹ Ẹlunatanu, bụ ndu iphe edoje ẹnya.
17 Ọ bụru Ido, bụ onye-ishi phẹ lẹ mkpụkpu Kasifiya bẹ mu ziru phẹ g'ẹphe jepfu.
Mu karụ phẹ iphe, ẹphe e-pfuru Ido; mẹ ndu nkiya phẹ; mbụ ndu ono, l'eje ozi l'eze-
ụlo, dụ lẹ Kasifiya l'ẹka ono; g'ẹphe zia ndu a-byapfuta anyi bya eje ozi l'ụlo Chileke
anyi.
18 Ọ bụru l'ọo lẹ Chileke doberu anyi ẹka ọma iya l'ẹhu meru g'o gude ẹphe dutaru
anyi onye iphe edoje ẹnya; mbụ oshilọkpa Mahuli, ẹpha iya bụ Sherebaya. Mahuli
bụ nwa Lívayi; Lívayi bụru nwa kẹ Ízurẹlu. Ụnwu Sherabaya; mẹ ndibe phẹ bẹ dụ
iri l'ẹsato.
19 Ndu ọzo bụ Hashabaya; mẹ Jieshaya, bụ oshilọkpa Merari. Ndibe phẹ mẹ unwune
iya k'unwoke bẹ dụ ụkporo.
20 Ndu ọzo, ẹphe dutafụaru lẹ ndu eje ozi l'eze-ụlo ono dụ ụkporo iri lẹ nanụ. Ndu
ono bụ ndu Dévidi; yẹle ndu-ishi ozi iya họtaru g'ẹphe yetajẹru ndu Lívayi ẹka. Ndu
ono g'ẹphe ha bẹ e deshikọtaru ẹpha phẹ l'ẹkwo.

Aswị ẹgu epfu anụ Chileke

21 Tọbudu iya bụ; mu bya araa ya arara sụ g'a swịa ẹgu l'ẹka ono; mbụ l'ẹnyimu
Ahava ono. K'ọphu anyi e-shi nno wozeta onwanyi alị l'atatiphu Chileke anyi; rwọo
ya g'o duru anyi l'ụnwegirima anyi; mẹ ivu anyi shia ụzo ọphu ka ree.
22 Kẹle iphere dụ mu kẹ gẹ mu jepfu eze je arwọo ya g'o yeru anyi ikpoto ndu
ojọgu; mẹ ndu agba l'ịnya g'ẹphe dua anyi l'ụzo m'ọbvu ndu ọhogu. Eshi ọphu anyi
gudewaa ọnu anyi sụ eze: "Ẹka-ọma Chileke anyi bẹ adụje l'ẹhu ndu bụkpoo, ndu
achọ iya nụ g'ee-shi g'ọ dụru phẹ lẹ ree. Ọle ọkpehu iya; mẹ oke ẹhu-eghu iya bẹ
adụje l'ẹhu iphemiphe bu ndu jịkaru iya nụ."
23 Ọo ya bụ; anyi swịa ẹgu rwọo Chileke anyi k'iphe ono. O meeru anyi iphe, anyi
sụru g'o meeru anyi.

Iphe, a nụru g'e gude mee iphe l'eze-ụlo Chileke

24 Tọbudu iya bụ; mu woru ụmadzu iri l'ẹbo phọ, bụ ndu-ishi ndu-ishi-uke Chileke
dobe iche; mbụ Sherebaya; mẹ Hashabaya; mẹwaro ndibe phẹ ụmadzu iri ọphuna.
25 Mu bya atụkota ẹrwa mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo; mẹ ivu; mẹkpoo
iphemiphe, ndu eze; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu l'agbazijeru eze idzu; mẹ ndu o
meru ishi; mẹ ndu Ízurẹlu l'ophu, nọ l'ẹka ono nụru g'e gude eje ozi l'ụlo Chileke.
26 Mu tụa ẹrwa iphe ono goshi phẹ. Iphe, ẹrwa mkpọla-ọchaa dụ bụru ụnu talẹntu
l'ụkporo talẹntu iri l'ẹbo lẹ talẹntu iri; ivu, e meru lẹ mkpọla-ọchaa bẹ ẹrwa iya dụ
ụkporo talẹntu ise. Ẹrwa kẹ mkpọla-ododo dụ ụkporo talẹntu ise.
27 Iphe ọzo bụ gbamụgbamu, e meru lẹ mkpọla-ododo, dataru ụnu dariku labọ
l'ụkporo iri; mẹ ivu labọ, e meru l'ọkpobe onyirubvu, eke ododo ododo, vukwaphọ
ọnu aswa gẹ kẹ mkpọla-ododo.
28 Mu sụ phẹ: Unu dụru Chipfu nsọ; onokwaphọ g'ivu-a g'ọ ha dụkotaru iya nsọ bụ
ono. Mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo ono bụ iphe, ndiphe tụru obu phẹ onyo nụ
Chipfu, bụ Chileke kẹ nna unu phẹ.
29 Unu letakwa phẹ ẹnya ree jeye teke unu a-tụ ẹrwa iya l'atatiphu ndu-ishi ndu-uke
Chileke; mẹ ndu-ishi ndu Lívayi; mẹ ndu-ishi l'ọnu-ụlo nna phẹ lẹ Ízurẹlu. Ọ bụru
l'ime mkpuru, dụchaa l'ụlo Chileke lẹ Jierúsalẹmu bẹ unu a-nọdu tụa ẹrwa iphe ono
goshi phẹ.
30 Ọo ya bụ; ndu-uke Chileke chịta mkpọla-ọchaa ono; mẹ mkpọla-ododo ono; mẹ
ivu ono, a tụwaru ẹrwa iya atụtu ono; gude jeshia l'ụlo Chileke anyi lẹ Jierúsalẹmu.

31 Tọbudu iya bụ; o rwua g'ọnwa mbụ dụ l'abalị iri l'ẹbo; anyi shi l'ẹnyimu Ahava
gbalihu jeshia Jierúsalẹmu. Ẹka Chileke anyi dụ anyi l'ẹhu; o shi nno nafụta anyi
l'ẹka ndu ọhogu; mẹ l'ẹka ndu ana nfụ, kwakachaaru anyi l'ụzo.
32 Anyi rwua Jierúsalẹmu bya anọo ujiku ẹto l'ẹka ono.
33 O be mbọku k'ẹno iya; anyi nọdu l'ụlo Chileke tụa ẹrwa mkpọla-ọchaa; mẹ
mkpọla-ododo; mẹ ivu ọzo, dụ nsọ; woru ye l'ẹka Meremotu, bụ nwa Uráya, bụ
onye uke Chileke. Eleyaza nwa Finehasu bẹ yẹe ya nọgbabe. Ndu tso phẹ nọdu l'ẹka
ono bụ ndu Lívayi; mẹ Jiozabadu nwa Jieshuwa; mẹ Nowadaya nwa Binuyi.
34 Iphemiphe ono bẹ a gụru ọgu; tụa ẹrwa iya atụtu; bya edeshikọta ẹrwa iya ono
l'ẹkwo teke ono.
35 Ọzo bụ lẹ ndu ono, e shi kpụa lẹ ndzụ ono; mbụ ndu ono, shi l'ẹka ono, e shi kpụa
phẹ lẹ ndzụ lwa ono bẹ gwerụ ngwẹja-akpọ-ọku nụ Chileke kẹ Ízurẹlu. Ẹphe gburu
oke-eswi iri l'ẹbo l'ẹhu ndu Ízurẹlu l'ophu; gbua ebili ụkporo ẹno l'iri l'ishii; mẹ ụnwu
atụru ụkporo ẹto l'iri l'ẹsaa; bya egbua mkpi iri l'ẹbo, e gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji.
Ngwẹja ono g'ọ ha bẹ a kpọkotaru ọku nụ Chipfu.
36 Ẹphe zia ozi ono, eze ziru ndu nọ-chiru ẹnya eze; mẹ ndu bụ ọchi-ọha; l'azụ
ẹnyimu azụ iya ọphuu. Ndu ono bya eyeru ndu Jiu ono ẹka; yetakwaphọ ẹka l'akpụ
ụlo Chileke ono.

9

Ẹzura epfu anụ Chileke kẹ ndu Jiu, alụ nwanyị ẹghirigha

1 E mechaẹpho iphemiphe ono; ndu-ishi byapfutashịa mu bya asụ mu: "Ndu Ízurẹlu
je akpaa lẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi bẹ jịkakwaru edobe onwophẹ iche l'ẹka
ndu alị-a nọ; ẹphe tsoakwarụ eyephe ẹka l'akpamara, ndu alị-a l'anọduje emegbabe;
mbụ ndu Kénanu; mẹ ndu Hetu; mẹ ndu Pẹ́rezu; mẹ Jiebusu; mẹ ndu Amọnu; mẹ
ndu Mówabu; mẹ ndu Ijiputu; mẹ ndu Amọru.
2 Ẹphe watawarụ alụta ụnwada ndu alị-a k'onwophẹ; bya alụtakwaru phẹ phọ
ụnwu phẹ; k'ọphu bụ lẹ ndu ono, dụ nsọ ono bẹ wotawaru onwophẹ tụgbabe l'ẹhu
ndu alị-a. Ọ bụru ndu-ishi; mẹ iphe, bụ ndu nọ l'oke ọkwa bẹ ẹka phẹ kangoru l'eme
ẹjo-iphe ono."
3 Mu nụmaepho iphe ono; mu lajashịa uwe mu; lajashịa uwe mgbalanụ mu; mu
pheta onwomu ẹgbushi l'ishi; pheta ẹjí l'agba; bya anọ-zeta anọo; ẹdzu nọdu eswi
mu l'ẹhu.
4 Tọbudu iya bụ; iphe, bụkpoo ndu ndzụ gụhuru l'ẹka ẹphe nụmaru opfu, o pfuru
mbụ Chileke kẹ Ízurẹlu lẹ k'emeswe ono, ndu ono, a kpụru lẹ ndzụ phọ, lwarụ nụ phọ
mesweru ono; bya egbuphe mu mgburugburu; mu nọdu gẹ mu nọ jeye teke eegweje
ẹja ụzenyashi; ẹdzu nọdu eswiẹ mu phọ l'ẹhu.
5 O beẹpho l'egwe ẹja ụzenyashi ono; mu shi l'ẹnyoru, mu gwọru gbalihu; yẹle
uwe mu phọ, mu lajashịru phọ; mẹ uwe mgbalanụ mu phọ, mu lajashịru phọ; bya
ephureta gbushi ikpere l'alị chiliaru Chipfu, bụ Chileke mu ẹka mu labọ imeli;
6 pfuru nụ iya sụ: "Gụbe Chileke nkemu; iphere dụ mu; tẹme ẹhu rwụhukwa mu
phọ gẹ mu e-shi palia ẹnya lee gụbe Chileke mu; iphe, kparụ iya nụ bụru l'ẹjo-iphe,
anyi eme bẹ kawa anyi l'eli; tẹmanu ikpe, nmarụ anyi rwuwaa imigwe.
7 E -shi teke nna anyi phẹ nọ; rwua ntanụ-a bẹ ikpe, parụ ẹka nmaakwaru anyi.
Ọ bụru ẹjo-iphe, anyi emegbabẹ bẹ meru g'o gude e woru anyịbedua; mẹ ndu eze
anyi phẹ; mẹ ndu-uke Chileke anyi phẹ ye ndu eze ndu alị-a l'ẹka ẹphe gude ogu-echi
gbushia anyi; kpụkoo anyi lẹ ndzụ; kwaa iphe anyi l'ọkwata; ẹphe nọdu eme anyi
iphe-iphere ẹgube ono, ẹphe eme iya anyi ntanụ-a.

8 Ọle kẹ nwanta bẹ gụbe Chipfu, bụ Chileke mewaru anyi iphe-ọma; kẹle i meru anyi nweru nwa ndu ọphu, phọduru nụ; bya emee g'anyi ngụru angụru l'ẹka-a, dụru ngu nsọ-a; k'ọphu bụ lẹ gụbe Chileke anyi e-me g'ẹnya sahụ anyi; bya emekwaphọ g'anyi shi l'abụ ohu, anyi bụ-a jakerehu.

9 Anyi shi bụru ndu ohu; ọle gụbe Chileke ta ahadụru anyi g'anyi kwawarọo ya l'abụ ohu ono. I goshiru l'ịiphuru anyi obu-imemini l'atatiphu ndu eze ndu Peshiya; ị meru anyi jakerehu; shi nno mee g'anyi kpụkwaaru gụbe Chileke anyi ụlo ngu; mẹ g'anyi kpụkwachaa ẹka o mebyishihuru; tẹme i mee g'anyi nweru igbulọ lẹ Jiuda mẹ lẹ Jierúsalẹmu.

10 “Gụbe Chileke anyi; ?bụ gụnu bẹ anyi e-pfu mẹ e -mechaa; kẹle anyi gwọbewaru eme ekemu ngu ono.

11 Mbụ ekemu ono, ị tụru shita l'ẹka ndu-ozi ngu ono, bụ ndu mpfuchiru sụ: ‘Alị ono, unu eje eburu ono bẹ bụ alị, ndu bu iya nụ pharwụshiru apharwụshi. Ọ bụru akpamara, ẹphe eme; yẹle ahụma ahụma bẹ jiru alị ono shita l'ishi iya lanụ rwua l'ishi iya ọphuu.

12 Ọo ya bụ; g'unu b'e wokwaru ụnwada unu kee ụnwu phẹ unwoke; ọphu unu alụtakwa ụnwada nkephẹ duru nụ ụnwu unu unwoke. Unu l'ẹphe ba anọdukwa lẹ nchị-adụ-doo; ọzoo g'unu chọo iphe a-nọdu ejehuru phẹ nụ; k'ọphu unu e-shihu ike; ria iphe-ọma, shi l'alị ono; unu eme g'ọ bụru okiphe ụnwu unu jasụru l'ojejoje ono.’

13 Iphe, nwụru anyi bụru l'ẹjo-iphe, anyi meru; mẹ l'ikpe, nmarụ anyi ono bẹ o shi. Ọle iphe, dụ ẹji, anyi meru bẹ ka shii eme l'ahụ̀hù gụbe Chileke anyi hụru anyi; tẹmanu i mee g'anyi nweru nwa ndu ọwana, phọduru nụ-a.

14 ?Ọ gbaru g'anyi mebyibaa ekemu ngu ọzo; kẹ g'anyi lẹ ndu ono, eme akpamara ono kegbajẹru nwanyị ọzo? ?Anyi te emedu ẹhu eghua ngu eghu ghumihu k'ọphu ii-me anyi alakọta l'iyi k'ọphu ọ tọ dụedu onye aphọdu nụ; ọphu ọ dụedu onye anahụ nụ?

15 Gụbe Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; ị bụ onye pfụberekoto; kẹle anyi nweru nwa ndu ọphu phọduru nụ ntanụ-a; mbụ nwa ndu ọphu nahụru nụ. Hụma g'anyi pfụru l'iphu ngu bụru ndu-ikpe nmarụ; mbụ l'o meru ọphu ọ tọ dụdu onye a-dụ ike pfụru l'atatiphu ngu.”

10

Ndu Jiu akọshiru Chileke iphe-ẹji phẹ

1 Gẹ Ẹzura epfu anụ Chileke; akọshiru Chileke iphe, dụ ẹji, ẹphe megbabẹru; ara ẹkwa; echi onwiya gbaagbaa l'alị l'atatiphu ụlo Chileke; ndu Ízurẹlu zefụta igwerigwe wụ-pfuta iya; unwoke; mẹ ụnwanyi; mẹ ụnwegirima; ẹphebedua nọdu arakwaphọ ẹkwa nkephẹ arashị iya ike.

2 Shekanaya, bụ nwa Jiehiyẹlu; onye lanụ l'ime ndu shi l'eri Elamu bya epfuru nụ Ẹzura sụ iya: “Anyi meakwaru gẹ Chileke anyi te egudehẹ ire anyi ẹka; noo kẹle anyi jeru je alụshia ụnwanyi ndu ọhozo; mbụ ụnwanyi ndu alị-a. Ọle g'ọ dụhabe bẹ ndu Ízurẹlu dụlekwarua iphe, ẹphe a-nọdu ele ẹnya iya.

3 Ọo ya bụ; g'anyi lẹ Chileke anyi gbanaa ndzụ; l'anyi l'a-chịshikota ụnwanyi ono, anyi lụshiru ono; mẹ ụnwegirima, ẹphe nwụshiru, bụ iya bụ ẹgube ono nnajịuphu mu chịru idzu iya; mẹ ndu ono, anọduje atsụ ekemu Chileke anyi ebvu ono. Ọzo bụ l'anyi e-me iya g'ekemu pfuru.

4 Gbalihu; ọ kwa ngu bẹ opfu-a dụ l'ẹka; anyịbedua bẹ aa-pfụkwaru ngu-a l'azụ. Shihu obu ike mee ya.”

5 Ọo ya bụ; Ẹzura gbalihu; bya emee gẹ ndu-ishi ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi;
mẹ ndu Ízurẹlu l'ophu ribua nte l'ẹphe e-me iphe ono g'e pfuru iya. Ẹphe tụko g'ẹphe
ha ria nte ono.
6 Noo ya; Ẹzura bya alụfu l'atatiphu ụlo Chileke ono; tụgbua ọ bụru iya eje l'ụlo
Jiehohananu nwa Ẹliyashibu. O rwua ẹka ono; ọ jịka eri nri; jịka angụ mini; kẹle
ọogukwadu aphụ lẹ ndu ono, e shi kpụa lẹ ndzụ ono bẹ e te gudedu ire phẹ ẹka.
7 A bya atụko Jiuda; mẹ Jierúsalẹmu l'ophu raa ya arara gẹ ndu ono, e shi kpụa lẹ
ndzụ ono tụko dzukọta lẹ Jierúsalẹmu.
8 L'iphe, bụ onye ta abyadụru l'ime abalị ẹto iya bẹ ee-gwe ivu iya; chịfu onye ọbu
g'ọ bọ yịhe l'ọgbo, e shi kpụa lẹ ndzụ. Ọ bụru gẹ ndu-ishi; mẹ ndu bụ ọgerenya chịru
idzu iya bụ ono.
9 Tọbudu iya bụ; unwoke ndu Jiuda mẹ ndu kẹ Benjiaminu tụko g'ẹphe ha dzukọta
lẹ Jierúsalẹmu l'ime abalị ẹto ono. Mbọku ono bụ mbọku ọnwa kẹ tete dụ l'ụkporo
abalị. Ndu ono g'ẹphe ha nọdugbaa l'ọma etsuzọ l'atatiphu ụlo Chileke l'ẹka ono.
Iphe ono; yẹe eze mini ono, edze nụ ono mee; ẹhu nọdu etegbaa phẹ etete.
10 Ẹzura, bụ onye uke Chileke gbalihu sụ phẹ: "Unu mewaru; ọphu egudedu ire
unu ẹka; kẹle unu lụshiru ụnwanyi ndu ọhozo; shi nno mee g'ikpe kaba anma unubẹ
ndu Ízurẹlu.
11 Ọo ya bụ; unu tụko iphe-ẹji, unu meru kọshiaru Chipfu, bụ Chileke kẹ nna unu
phẹ; unu awata eme iphe, dụ iya ree. Unu bufu onwunu l'ẹka ndu alị-a nọ; mẹ l'ẹka
ụnwanyi ndu ọhozo ono, unu lụshiru ono nọ."
12 Ndu ono, dzukọberu l'ẹka ono tụa ụzu sụ: "Ọ kpọepho iphe, i pfuru bẹ anyi
e-me.
13 Obenu lẹ ndu kụru l'ẹka-a parụ igwerigwe; tẹme ọ bụru udzumini; k'ọphu anyi
taa apfụkotaduru l'etezi. Ọzo bụ l'iphe-a ta abụdu iphe, ee-mekọta ujiku lanụ; ọzoo
ujiku labọ; noo kẹle iphe ono mewaru anyi meswewa shingushingu.
14 Gẹ ndu-ishi igwe-ọha-a pfụnuru; g'iphe, bụkpoo ndu ndu-anyi lẹ mkpụkpu lẹ
mkpụkpu, bụ ndu lụru ụnwanyi ndu ọhozo; byakọta l'iphu phẹ; g'ẹphe byajẹ mbọku,
a sụru g'ẹphe bya. Ẹphe -nọdu abya; ẹphe lẹ ndu ọgerenya lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu
aswịjeru; mẹkwapho ndu-ikpe; jeye teke Chileke e-wofu oke ẹhu-eghu iya ono,
l'enwu g'ọku l'ẹhu anyi ono."
15 Ọ bụerupho Jionatanu nwa Asahẹlu; yẹle Jiazaya nwa Tikuva kpoloko bẹ bụ ndu
jịkaru iphe ono, e pfuru ono. Meshulamu; mẹ Shabetayi nọdu agba eyeru phẹ.
16 Ndu ono, e shi kpụa lẹ ndzụ ono, lwarụ nụ ono mee iphe ono, e pfuru ono. Ẹzura,
bụ onye uke Chileke họta unwoke, bụ ndu-ishi l'ọnu-ụlo nna phẹ; deshia ẹpha phẹ
l'ẹkwo. Ọ họta phẹ g'ọnu-ụlo phẹ hakọta. O beẹpho l'abalị mbụ l'ọnwa k'iri; ẹphe
nọdu pfushia opfu ono.
17 Ọ buru g'ọnwa kẹ mbụ dụ l'abalị mbụ bẹ ẹphe pfugheru opfu ẹhu ndu ono, lụru
ụnwanyi ndu ọhozo ono.

Unwoke, lụru ụnwanyi ndu ọhozo

18 A -bya l'echilabọ ndu-uke Chileke bẹ bụ ndu ọwa-a lụru ụnwanyi ndu ọhozo ono:
Ndu shi l'eri Jieshuwa nwa Jiozadaku; yẹe unwune iya kẹ nwoke, lụru ụnwanyi ndu
ọhozo ono bụ: Maseya; mẹ Eliyéza; mẹ Jiaribu; mẹ Gedalaya.
19 Ndu ono g'ẹphe ha bẹ tụkoru kweta ukwe l'ẹphe a-chịshikota unyomu phẹ ono,
ẹphe lụru l'ọhozo ono. Onyenọnu l'ime phẹ shi l'igwe-atụru iya kpụta ebili lanụ nụ
g'e gude gwee ngwẹja-apfụ-ụgwo.
20 Ndu shi l'eri Ima, lụru phẹ nụ bụ: Hanani; mẹ Zebadaya.
21 Ndu shi l'eri Harimu, lụru phẹ nụ bụ: Maseya; mẹ Elayịjia; mẹ Shemaya; mẹ
Jiehiyẹlu; mẹ Uzáya.

22 Ndu shi l'eri Pashọ, lụru phẹ nụ bụ: Eliyowenayi; mẹ Maseya; mẹ Ishimẹlu; mẹ
Netanẹlu; mẹ Jiozabadu; mẹ Eleyasa.
23 A bya lẹ ndu Lívayi; ndu lụru ụnwanyi ndu ọhozo bụ: Jiozabadu; mẹ Shimeyi;
mẹ Kelaya, bụkwapho onye eekuje Kelita; mẹ Petahaya; mẹ Jiuda; mẹ Eliyéza.
24 A bya lẹ ndu agụje ebvu bẹ bụ Ẹliyashibu bụ onye lụru nwanyị ndu ọhozo.
Lẹ ndu nche-ọnu-ọguzo bụru Shalumu; mẹ Tẹlemu; mẹ Uri bụ ndu lụru ụnwanyi
ndu ọhozo.
25 A bya lẹ ndu Ízurẹlu ọzo, lụru ụnwanyi ọhozo ono:
Ndu shi l'eri Paroshi, lụru phẹ nụ bụ: Ramaya; mẹ Izaya; mẹ Malukayịjia; mẹ
Mijiaminu; mẹ Eleyaza; mẹ Hashabaya; mẹ Benaya.
26 Ndu shi l'eri Elamu, lụru phẹ nụ bụ: Matanaya; mẹ Zekaraya; mẹ Jiehiyẹlu; mẹ
Abudi; mẹ Jieremotu; mẹ Elayịjia.
27 Ndu shi l'eri Zatu, lụru phẹ nụ bụ: Eliyowenayi; mẹ Ẹliyashibu; mẹ Matanaya;
mẹ Jieremotu; mẹ Zabadu; mẹ Azayịza.
28 Ndu shi l'eri Bebayi, lụru phẹ nụ bụ: Jiehohananu; mẹ Hananaya; mẹ Zabayi; mẹ
Atụlayi.
29 Ndu shi l'eri Bani, lụru phẹ nụ bụ: Meshulamu; mẹ Maluku; mẹ Adaya; mẹ
Jiashubu; mẹ Sheyalu; mẹ Jieremotu.
30 Ndu shi l'eri Pahatu Mówabu, lụru phẹ nụ bụ: Adụna; mẹ Kelalu; mẹ Benaya;
mẹ Maseya; mẹ Matanaya; mẹ Bezalẹlu; mẹ Binuyi; mẹ Manásẹ.
31 Ndu shi l'eri Harimu, lụru phẹ nụ bụ: Eliyéza; mẹ Ishaya; mẹ Malukayịjia; mẹ
Shemaya; mẹ Simiyọnu;
32 mẹ Benjiaminu; mẹ Maluku; mẹ Shemaraya.
33 Ndu shi l'eri Hashumu, lụru phẹ nụ bụ: Matenayi; mẹ Matata; mẹ Zabadu; mẹ
Elifẹletu; mẹ Jieremayi; mẹ Manásẹ; mẹ Shimeyi.
34 Ndu shi l'eri Bani, lụru phẹ nụ bụ: Madayi; mẹ Amụramu; mẹ Uwẹlu;
35 mẹ Benaya; mẹ Bedeya; mẹ Keluhi;
36 mẹ Vanaya; mẹ Meremotu; mẹ Ẹliyashibu;
37 mẹ Matanaya; mẹ Matenayi; mẹ Jiasu.
38 Ndu shi l'eri Binuyi, lụru phẹ nụ bụ: Shimeyi;
39 mẹ Shelemaya; mẹ Nétanu; mẹ Adaya;
40 mẹ Makunadebayi; mẹ Shashayi; mẹ Sharayi;
41 mẹ Azarẹlu; mẹ Shelemaya; mẹ Shemaraya;
42 mẹ Shalumu; mẹ Amaraya; mẹ Jiósẹfu.
43 Ndu shi l'eri Nebo, lụru phẹ nụ bụ: Jieyẹlu; mẹ Matitaya; mẹ Zabadu; mẹ Zebina;
mẹ Jiadayi; mẹ Jiowẹlu; mẹ Benaya.
44 Ndu ono g'ẹphe ha bẹ shi lụkota ụnwanyi ndu ọhozo; mbụ l'ọ dụru ndu ọphu
ụnwanyi ono shi yechawaru ụnwegirima.

Ẹkwo
Nehemaya

1 Ọwaa bụ opfu Nehemaya nwa Hakalaya.

Nehemaya vutaru ivu ẹhu Jierúsalẹmu

L'ọnwa Kisilewu l'apha k'ụkporo gẹ mu nọ lẹ Susa, bụ ishi mkpụkpu;
2 bẹ Hanani, bụ onye lanụ l'ime unwune mu yẹle unwoke ọzo tụkoru shi l'alị Jiu
bya. Mu jịa phẹ ajị ndu Jiuda, phọduru nụ; mbụ ndu ono, shi l'alị, e shi kpụru phẹ
lẹ ndzụ laa; laphu azụ ono. Mu bya ajịkwaa phẹ phọ ajị Jierúsalẹmu.
3 Ẹphe sụ mu lẹ-a: "Ndu ono, e shi kpụa lẹ ndzụ laa alị ọzo; ẹphe mechaa laphu
azụ l'alị ndu Jiuda ono bẹ ọnodu phẹ dụkwa ẹji shii; mbụ l'ọnodu phẹ bẹ iphere iya
dụkwa. Igbulọ Jierúsalẹmu bẹ e nwukpọshichaaru enwukpọshi; tẹme ọnu-abata
iya bẹ ọku tsukọtaru."
4 Mu nụmachaa iphe ono, ẹphe pfuru ono; mu nọ-zeta anọo wata ara ẹkwa.
Mu nọo ujiku olemole gụkota aphụ; aswị ẹgu epfu anụ Chileke k'imigwe.
5 Iphe, mu pfuru bụ: "Gụbe Chipfu, bụ Chileke k'imigwe; mbụ Chileke ono, parụ
ẹka bya adụ ebvu ono; onye ono, edobeje ọgbandzu iya l'ẹhu ndu yeru iya obu bya
eme iphe, o pfuru; tẹme ọ nọdu egoshije phẹ lẹ ya yeru phẹ obu.
6 Ngabẹnu nchị; le mu ẹnya; nụma epfupfu, mụbe onye-ozi ngu epfu anụ ngu;
mbụ epfupfu, mu anọduje l'iphu ngu epfu anụ ngu eswe l'ẹnyashi l'iswi ẹhu ndu-ozi
ngu, bụ ndu Ízurẹlu. Mu epfufuta iphe-ẹji, anyịbe ndu Ízurẹlu megbabẹru ngu; mbụ
iphe-ẹji, mbẹdua mẹ ndibe nna mu phẹ meru ngu.
7 Anyi mewaru ngu ẹjo-iphe, ha shii; mbụ l'anyi pawaru eme ekemu ono, ị tụru
ono haa; bya ahaa eme iphe, ị tọru ọkpa iya sụ g'e meje; mẹ eme omelalị, i doberu,
bụ iya bụ iphe, ị tụru l'ekemu nụ onye-ozi ngu, bụ Mósisu.
8 Nyatanụ opfu ono, i pfuru onye-ozi ngu, bụ Mósisu sụ: 'Ọ -bụru l'e te egudedu ire
unu ẹka bẹ mu a-tụkashikwa unu nanụ nanụ l'echilabọ ọhamoha.
9 Ọle ọ -bụru l'unu dakọberu lwapfuta mu; bya edobe ekemu mu; eme iya ememe;
o betakpọ ẹka a chịru unu laa bụru l'ọhu ẹka igwe beru alị beru; bẹ mu e-shi l'ẹka
ono rwukọbe unu; duphuta unu azụ l'ẹka ono, mu họtaru g'ọ bụru ẹka mu e-buru
eburu ono.'
10 "Ọo ndu-ozi ngu bẹ ẹphe bụ; bya abụru ndibe ngu; mbụ ndu i gude eze ike ngu;
mẹ ọkpehu ngu gbafụta.
11 Gụbe Nnajịuphu; ngabẹnu nchị l'epfupfu, onye-ozi ngu epfu anụ ngu; mẹ
l'epfupfu, ndu-ozi ngu epfu anụkwa ngu phọ; mbụ ndu ono, bụ ndu ọoduje ree g'ẹphe
tsụ ngu ebvu ono. Jiko menaa g'iphe jeeru mụbe onye-ozi ngu lẹ ree ntanụ-a; mbụ
g'i mee g'imemini mu dụ nwoke-a, bụ eze."
Teke ono bẹ bụ mu shi bụru onye agbajẹru eze mẹe.

2

Aaha Nehemaya g'o je Jierúsalẹmu

1 O be l'ọnwa Nisanu l'apha, kwe Atakuzakuzẹsu ụkporo apha, ọ watarụ abụru eze;
g'a pataru iya mẹe; mu pata mẹe ono; gbaahaaru eze. Ọphu o tokọ dụ-swee teke mu
gbanwụbejeru iphu l'iphu eze.
2 Eze jịa mu sụ: "?Bụ gụnu meru iphe ịidzu iphu l'ẹbe abụ iphe-ememe eme ngu?
O to nwedu iphe ọzo gbahaa l'obu ta atsọdu ngu ụtso."
Teke ono; ndzụ wata mu agụshi ike.

3 Mu bya asụ eze: “Gẹ gụbe eze nọdukwa ndzụ jasụru asụru. ?Bụ kẹ gụnu bẹ mu ta
anọdudu adzụ iphu; lẹ mụbe onye mkpụkpu mu dakpọshihuru adakpọshihu; mbụ
ẹka ono, e liru nna mu oche phẹ; tẹme ọguzo iya bụru iphe, ọku tsukọtaru?”
4 Tọbudu iya bụ; eze sụ mu: “?Bụ gụnu bẹ ọ dụ ngu gẹ mu meeru ngu?”
Mu bya atakpeeru Chileke k'imigwe opfu;
5 bya asụ eze: “Ọ -bụru l'ọ dụ gụbe eze ree; mbụ ọ -bụru lẹ mụbe nwozi ngu dụ
ngu l'obu; hanaa mu gẹ mu jeshia alị Jiuda; je lẹ mkpụkpu ono, e liru nna mu oche
phẹ ono; je akpụkwaa ya.”
6 Eze yẹle eze-nwanyị, bụ onye nọ-kube iya nụ jịa mu sụ: “?Dẹnu g'ịi-nọ-beru l'ije
ngu ọbu? ?Bụ teke ole bẹ ịi-lwa?” Ọ dụ eze ree gẹ mu je; mu bya atụaru iya ọnu.
7 Mu pfukwaarụpho eze sụ iya: “Ọ -bụru l'ọ dụ gụbe eze ree; denuru ẹkwo-ozi nụ
mu gẹ mu nụ ndu bụ ọchi-ọha l'azụ ẹnyimu; k'ọphu ẹphe a-ha mu gẹ mu ghata jeshia
alị ndu Jiuda.
8 Dekwaaphọ ẹkwo-ozi ọphu mu a-nụ Asafu, bụ onye eleta ọswa eze ẹnya; g'ọ nụ
mu oshi, mu e-gude mee mgbo ọnu-abata ụlo-mgbobuta eze-ụlo Chileke; mẹ oshi,
mu e-gude mezia igbulọ mkpụkpu ono; mẹ ọphu mu e-gude mee ụlo, mu e-buru.”
Iphemiphe, mu rwọru eze bẹ o mekọtaru mu; kẹle ẹka-ọma kẹ Chileke mu bẹ dụ mu
l'ẹhu.

Nehemaya agbaphe igbulọ Jierúsalẹmu

9 Mu bya ejerwua azụ ẹnyimu; mu bya eworu ẹkwo-ozi ono, eze deru ono nụ ndu
ọchi-ọha ono. Eze bẹ duwaru ndu-ishi ndu ojọgu; waa ndu agba l'ịnya yeru mu gẹ
mu l'ẹphe swịru.
10 Teke Sambalatu, bụ onye Horonu; mẹ Tobaya, bụ onye-ishi l'alị Amọnu
nụmaerupho l'o nweru onye byaru achọ g'ee-shi g'iphe dụru ndu Ízurẹlu lẹ ree; ọ dụ
phẹ ẹji dụshia phẹ iya ike.
11 Noo ya; mu bya abata lẹ Jierúsalẹmu; nọo ya abalị ẹto.
12 O be l'ẹnyashi ujiku lanụ; mu gbalihu; mu l'unwoke olemole; anyi tụgbua. Ọphu
ọ dụdu onye mu pfuwaru iphe, Chileke mu yeru mu l'obu gẹ mu meeru Jierúsalẹmu.
Ọphu ọ dụkwapho anụ-agbagba ọzo, mu gude ghahaẹpho ọphu mu l'agba.
13 Ọ bụru l'echi abalị bẹ mu gude tụgbua. Ẹka mu shiru bụ Ọnu-abata Nsụda lụfuta
lẹ Wẹlu Nkụta-ọswa; shia ono fụta lẹ Ọnu-abata Ikpọzu; ejekpọepho agbaphe igbulọ
Jierúsalẹmu ono, e tsukpọshiru etsukpọshi ono; yẹle ọguzo iya ono, ọku tsukọtaru
ono.
14 Mu bya eshi l'ẹka ono tụgbua shia ụzo Ọnu-abata Ẹnya-nwobvu; waa Okpuru
Eze; ọle anụ, mu agba agbagba te nwedu ẹka oo-shi ghata.
15 Tọbudu iya bụ; mu gude ẹnyashi ono tụgbua kwasẹru ụzo nsụda; agbaphe
igbulọ ono. Mu gbaphechaa ya; bya alwaphuta azụ shia Ọnu-abata Nsụda bahụ
l'ime mkpụkpu.
16 Ọphu ndu-ishi amadụ ẹka mu jeru; ọzoo iphe, mu meru; kẹle o tokọ dụdu iphe,
mu pfuwaru ndu Jiu; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu a maru ẹpha phẹ; mẹ ndu-ishi;
mẹwaro ndu ọzo, bụ ndu e-mechaa eje ozi ono.

Nehemaya epfu lẹ ya a-kpụkwa igbulọ Jierúsalẹmu

17 Tọbudu iya bụ; mu sụ phẹ: “Unu hụmawaru ẹgube iphe-ọtsulehu, anyi nọ l'ime
iya; mbụ gẹ Jierúsalẹmu gude dakpọshihu; ọku tsukọta ọguzo iya. Unu byakwa
g'anyi kpụkwaa igbulọ Jierúsalẹmu; k'ọphu anyi e-mefu onwanyi iphe-iphere l'ẹhu.”
18 Mu bya epfukwaaru phẹ phọ g'ẹka-ọma kẹ Chileke mu gude dụ-be mu l'ẹhu;
waa k'iphe, eze pfukọtaru mu. Ẹphe sụ: “Ngwa; g'anyi wata iya akpụkpu.” Ẹphe
kwakọbeahaa ẹka k'awata ẹguru ozi ono.

19 Sambalatu, bụ onye Horonu; yẹle Tobaya, bụ onye-ishi l'alị Amọnu; mẹ Gẹshemu,
bụ onye Arabu nụmaepho iphe ono, anyi chịru idzu iya k'ememe ono; ẹphe chịahaa
anyi ọchi jaahaa anyi ewenu asụje: "?Bụ gụnu bẹ unu eme nno? ?Bụ íkè bẹ unu
ekwefụru eze tọo?"
20 Mu bya eyeeru phẹ ọnu sụ phẹ: "Ọ kwa Chileke k'imigwe bẹ e-me g'anyi mee iphe,
anyi eme mekọta. Anyịbe ndu-ozi iya abya awata akpụ igbulọ ọbu; ọle unubẹdua
te nwedu oke lẹ Jierúsalẹmu; ọphu ẹka unu adụdu iya; ọphu ndiche unu ebujeduru
iya."

3

Aakpụkwa igbulọ Jierúsalẹmu

1 No iya; Ẹliyashibu, bụ onye-ishi uke Chileke; yẹle ndu ọzo, bụ ndu-uke Chileke
bya agbẹshi je atụko kpụkwaa Ọnu-abata Atụru. Ẹphe kpụchaa ya; bya eyeshia
ya mgbo. Ẹphe kpụru igbulọ iya ọ fụta l'ụlo-ephekerephe "Ụkporo-ise" mẹ lẹ Ụlo-
ephekerephe "Hananẹlu." Ẹphe mechaa ya bya eworu iya ye Chileke l'ẹka.
2 Ẹka ọphu etsota ẹka ono bẹ bụ unwoke mkpụkpu Jieriko bẹ kpụru iya nụ.
Zaku nwa Imuri kpụa tsota phẹ.
3 Ụnwu Hasena bụ phẹ kpụru Ọnu-abata Ẹma. Ẹphe gbaru iya oshi l'eli iya; yeshia
ya mgbo; mẹ iphe, eegudeje aswọ-chi iya aswọ-chi; mẹ mgbọrígwè.
4 Onye kpụ-tsotaru phẹ nụ bụ Meremotu nwa Uráya, mbụ nwanwa Hakọzu.
Meshulamu nwa Berekaya, bụ nwanwa Meshezabẹlu kpụru tsota Meremotu.
Zadọku nwa Bana kpụ-tsota Meshulamu.
5 Ndu mkpụkpu Tekowa kpụru ẹka etsota iya nụ. Ọle ndu ọphu a maru ẹpha phẹ
lẹ mkpụkpu ono te ekwedu wozeta onwophẹ alị jee ozi, ndu-ishi-ozi ono sụru g'ẹphe
jee.
6 Jioyada nwa Paseya; mẹ Meshulamu nwa Besodeya bẹ kpụkwaru Akahụ Ọnu-
abata. Ẹphe gbaru iya oshi l'eli iya; yeshia ya mgbo; mẹ iphe, e gude aswọ-chi iya
aswọ-chi; mẹ mgbọrígwè.
7 Ndu kpụkwaru ẹka etsota iya nụ bụ Melataya, bụ onye Gibiyọnu; mẹ Jiadọnu,
bụ onye Meronotu; mẹ unwoke Gibiyọnu yẹle Mizupa. Ẹka ono bụkota ẹka ndu
ọchi-ọha azụ ẹnyimu bụ ishi.
8 Onye kpụkwaru ẹka etsota iya nụ bụ Uzẹlu nwa Hahaya. Uzẹlu yị lẹ ndu akpụje
ụzu mkpọla-ododo.
Onye kpụru tsota iya nụ bụru Hananaya. Hananaya bẹ yị lẹ ndu emeje manụ-
mbeleke, eshi mkpọ. Ẹphe kpụru igbulọ Jierúsalẹmu ono jasụ lẹ Igbulọ-ọsa.
9 Refaya nwa Huru bẹ kpụ-tsotaru phẹ nụ. Refaya bụ onye-ishi nkeru-ẹbo uswekete
Jierúsalẹmu.
10 Onye kpụ-tsotaru phẹ nụ bụ Jiedaya nwa Harumafu. Ẹka ọ kpụkwaru bẹ bụ
nhamụnha atatiphu ibe iya.
Hatushi nwa Hashabuneya kpụkwaa ẹka tsotaru iya nụ.
11 Malukayịjia nwa Harimu; mẹ Hashubu nwa Pahatu-Mówabu bẹ kpụkwaru ẹka
igbulọ ibiya ọzo; bya akpụa ụlo-ephekerephe, "Ọtapfupfupfu-ọku."
12 Onye kpụkwaru ẹka tsotaru iya nụ bụ Shalumu nwa Haloheshi. Ọ bụ onye-ishi,
nkeru-ẹbo uswekete Jierúsalẹmu. Ọ bụru yẹe ụnwada iya tụkoru kpụa ya.
13 Hanunu yẹle ndu bu lẹ mkpụkpu Zanowa bẹ kpụkwaru Ọnu-abata Nsụda. Ẹphe
kpụru iya bya eyeshikọta iya mgbo; mẹ iphe, egudeje aswọ-chi iya aswọ-chi; mẹ
mgbọrígwè; bya akpụa igbulọ ono ẹka dụ ụnu nkwo-ẹka labọ l'ụkporo nkwo-ẹka iri;
kpụa ya jeye lẹ Ọnu-abata Ikpọzu.

14 Onye kpụru Ọnu-abata Ikpọzu bụ Malukayịjia nwa Rekabu, bụ onye-ishi uswekete Bẹtu-Hakẹremu; ọ kpụru iya yeshikọta iya mgbo; mẹ iphe, e gude aswọ-chi iya aswọ-chi; mẹ mgbọrígwè.
15 Shalumu nwa Kọlu-Hoze, bụ onye-ishi ndu bu l'uswekete Mizupa bẹ bụ iya kpụkwaru Ọnu-abata Ẹnya-nwobvu. Ọ kpụru iya bya ekpua ya iphe l'eli; yeshia ya mgbo; mẹ iphe, e gude aswọ-chi iya aswọ-chi; mẹ mgbọrígwè. Ọ kpụkwakwarupho igbulọ Okpuru Shela, nọ lẹ mgboru mgbabu eze; kpụa ya fụta l'ẹka eeshije lẹ mkpụkpu Dévidi agbazeta.
16 Onye kpụ-tsotaru iya nụ bụ Nehemaya nwa Azụbuku; onye bụ onye-ishi, nkeru-ẹbo uswekete Bẹtu-Zuru. Ọ kpụru nkiya je akpaa l'iphu ilu Dévidi; kpụa ya ọ fụta l'okpuru ono, e gude ẹka tụa ono; wafụa l'ẹka ndu ojọgu bu.
17 Ndu kpụ-tsotaru iya nụ bụ ndu Lívayi. Ẹphe nọ l'ẹka Rehumu nwa Bani kpụa ya.
Onye kpụru tsota iya bụ Hashabaya, bụ onye-ishi, nkeru-ẹbo uswekete Keyila.
18 Ẹka tsotaru iya nụ bẹ bụ onye kpụkwaru iya nụ bụ Bavayi nwa Henadadu, bụ onye-ishi nkeru-ẹbo uswekete Keyila lanụ ọphuu; yẹle ụnwunna iya.
19 Onye kpụru tsota iya bụ Eza nwa Jieshuwa. Ọ kpụkwaru ibiya ọphu dụ l'iphu ẹka eeshije enyiba l'ụlo, eedobeje ngwọgu; mbụ lẹ nkulahụ nggoji igbulọ ono. Eza l'onwiya bẹ bụ onye-ishi, ndu Mizupa.
20 Ẹka tsotaru iya nụ bẹ bụ Baruku nwa Zabayi bẹ gude g'ọophu iya l'ẹhu kpụkwaa ya. O shi lẹ nkuku igbulọ ono kpụa ya jeye l'ọnu-ọguzo ibe Ẹliyashibu, bụ onye-ishi uke Chileke.
21 Meremotu nwa Uráya; mbụ nwanwa Hakọzu bẹ kpụru tsota Zabayi. O shi l'ọnu-ọguzo ibe Ẹliyashibu kpụa ya jeye l'ẹka ibe Ẹliyashibu jeberu.
22 Ndu ọzo, kpụ-tsotaru iya nụ bụ ndu-uke Chileke. Ẹphebedua shigbaa lẹ mkpụkpu, nọ-pheru Jierúsalẹmu mgburugburu.
23 Ndu kpụkwaru tsota phẹ bẹ bụ Benjiaminu waa Hashubu. Ẹka ẹphe kpụkwaru bụ atatiphu ibe phẹ.
Onye kpụru tsota phẹ bẹ bụ Azaríya nwa Maseya; mbụ nwanwa Ananaya. Yẹbedua kpụkwaru ẹka nọ lẹ mgboru ibe phẹ.
24 Onye kpụkwaru ibe iya ọzo, tsotaru iya nụ bẹ bụ Binuyi nwa Henadadu; yẹbedua kpụru shita l'ibe Azaríya jasụ lẹ nkuku igbulọ ono.
25 Palalu nwa Uzayi bẹ kpụkwaru ẹka dụ l'iphu nkuku igbulọ ono; yẹle ụlo-ephekerephe ono, sefutaru ishi l'ibe eze l'ẹka iya ọphu dụ l'ụzo imeli mkpụkpu ono lẹ mgboru ọma ẹka ndu nche anọje.
Onye kpụkwaru tsota iya nụ bụ Pedaya nwa Paroshi.
26 Ndu eje ozi l'eze-ụlo Chileke, bụ ndu bu l'úbvú, Ofẹlu bya akpụkwaa nkephẹ fụta l'iphu Ọnu-Abata-Mini, nọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa; yẹle ụlo-ephekerephe ono, sefuru esefu ono.
27 Ndu kpụ-tsotaru phẹ nụ, kpụru ibiya ọzo bẹ bụ unwoke ndu Tekowa. Ẹphe kpụkwaru iphu oke ụlo-ephekerephe ono, sefuru esefu ono; kpụa ya jeye ọ sụbe l'igbulọ Ofẹlu.
28 Ndu uke Chileke bẹ kpụkwaru a -gbẹ lẹ Ọnu-abata Ịnya kwasẹru; onyenọnu kpụru atatiphu ibe iya.
29 Onye kpụru tsota phẹ nụ bẹ bụ Zadọku nwa Ima. Yẹbedua kpụkwaru atatiphu ibe iya.
Onye ọphu kpụru tsota iya nụ bụru Shemaya nwa Shekanaya. Yẹbedua bụ onye-nche Ọnu-abata Ẹnyanwu-awawa.
30 Ndu ọzo, kpụru tsota iya nụ bụ Hananaya nwa Shelemaya; yẹle Hanunu, bụ onye k'ishii l'ụnwu Zalafu.
Meshulamu nwa Berekaya kpụru tsota phẹ; ẹka ọ kpụkwaru bụ atatiphu ụlo iya.

31 Onye ọphu kpụru tsota iya bụ Malukayịjia. Yẹbedua yị lẹ ndu akpụje ụzu
mkpọla-ododo. Ọ kpụkwaru igbulọ nkiya jeye l'ụlo ndu eje ozi l'eze-ụlo Chileke;
mẹ kẹ ndu nghọ l'atatiphu Ọnu-abata Nlele; ọ kpụkwaa ya phọ fụta lẹ nwụlo, dụ l'eli
nkuku igbulọ ono.
32 Ndu akpụje ụzu mkpọla-ododo; mẹ ndu nghọ bẹ kpụkwaru mgbaka nwụlo ono,
dụ l'eli nkulahụ nggoji igbulọ ono; ẹphe kpụa ya jeye lẹ Ọnu-abata Atụru.

4

Ndu mkpọshi ozi ono

1 Sambalatu nụmaepho l'anyi akpụkwawaa igbulọ ono; ẹhu-eghu ghuahaa ya; mbụ
ọ vọru ọku wụa ẹhu wata aja ndu Jiu ewenu.
2 Ọ nọdu l'iphu ndibe phẹ; mẹ l'iphu ndu ojọgu Samériya pfuahaa sụ: "?Bụ gụnu bẹ
ndu Jiu-a, bụ ndu arwụhu-a eme? ?Ẹphe eme g'ẹphe kpụkwaa igbulọ ono tọo gụnu?
Mbụ-a; ?ẹphe e-mechaa gwee ngwẹja tọo? ?Ẹphe eme g'ẹphe kpụ-ghee ya l'ujiku
lanụ tọo? ?Bụ g'ẹphe a-dụ ike mee gẹ mkpuma ono dụbaa ree ọzo? mbụ mkpuma
ono, ẹphe vọshiru lẹ mkpọkpo igbulọ ono, ọku gbanwụshiru ono."
3 Tobaya, bụ onye Amọnu, nọ iya lẹ mgboru sụ: "Igbulọ mkpuma ọbu, ẹphe akpụ
ọbu ?o nweru ishi? Iphe, bụ agụlo -gbakotakpọo ya nụ l'ọ dakpọshihu!"
4 "Sụ-a; jiko Chileke anyi; ngabẹnuru anyi nchị; kẹle ọ tọ dụdu iphe, a gụberu anyi.
Menaa g'ewenu, ẹphe aja anyi tukoru phẹ l'ishi. L'i mee g'a lwụta phẹ l'ọgu lashịa alị
ọzo.
5 Ta agụkwaru phẹ nvụ l'ẹjo-iphe, ẹphe meru; te ehuchafukwa iphe-ẹji phẹ l'iphu
ngu; kẹle ẹphe gudewaa ọkonu kwechia ndu ono, akpụkwa igbulọ ono iphu."
6 Noo ya; anyi kpụa igbulọ ono kpụjaha iya ẹbo lẹ g'o shi hahawaa; kẹle ndu ono
phuberu iphu eje ozi ono.
7 Teke Sambalatu; mẹ Tobaya; mẹ ndu Arabu; mẹ ndu Amọnu; mẹ ndu Ashịdodu
nụmaerupho l'aakpụkwa-a igbulọ Jierúsalẹmu ono g'aakpụ iya; tẹme l'ẹka ụzo dụ
iya bẹ aakpụ-chishiwaa; ẹhu wata phẹ eghushi eghu ike.
8 Ẹphe nọkobe chịa ìdzù g'ẹphe bya ọgu lẹ Jierúsalẹmu; bya akụru ùtsú yeru phẹ.
9 Tọbudu iya bụ; anyi bya epfuru nụ Chileke anyi; woru ndu nche ye g'ẹphe cheje
mkpụkpu ono nche eswe l'ẹnyashi; g'ẹphe be eme iphe, ẹphe chịru idzu iya.
10 Ọ bụru teke ono bẹ ndu Jiuda watarụ epfu sụ: "Ike abvụakwa ndu l'eje ozi
ọbu; tẹme mkpọkpo igbulọ pakwadu-a ẹka; k'ọphu bụ l'anyi ta amadụ g'anyi e-shi
kpụkwaa igbulọ ọbu."
11 Ndu ọhogu anyi nọdu epfukwaphọ sụ l'anyi -bya amaru; mbụ l'anyi -bya ahụma
phẹ; bẹ ẹphe nọwaa l'echilabọ anyi egbushi anyi; k'ọphu eje ozi ono e-buhu.
12 No iya; ndu Jiu, bukube phẹ nụ byapfutawa anyi iphe, rwuru ugbo iri bya akaru
anyi l'iphe, bụkpoo ibiya ọphu anyi shiru bẹ ndu ọhogu anyi ono e-shikwa byapfuta
anyi ọgu.
13 Ọo ya bụ; mu bya eye ndu nche l'azụ igbulọ ono; g'ẹphe cheje nche l'ẹka igbulọ
ono kachaa mkpulalị; mbụ ẹka a kpụ-beru iya ubele. Mu gbaa ndu nche ono l'ipfu
l'ipfu; ẹphe pagbaarụ ogu-echi phẹ; mẹ arwa phẹ; mẹ apfụ phẹ.
14 Mu bya ahụma g'iphe dụ; mu gbalihu pfuaru ndu a maru ẹpha phẹ; mẹ ndu-ishi;
mẹwaro ndu ọzo sụ phẹ: "Unu ta atsụshi ndu-a ebvu! Unu nyatanụ Nnajịuphu ono,
bụ onye parụ ẹka; bya abụru onye dụ ebvu ono! Unu lwụa ọgu ẹhu ndibe unu; mẹ
k'ụnwu unu unwoke; mẹ k'ụnwada unu; mẹ k'unyomu unu; mẹ k'unuphu ibe unu."
15 Teke ndu ọhogu anyi nụmaru l'ẹjo idzu ono, ẹphe chịru anyi ono bẹ anyi
mawaru; mbụ lẹ Chileke mebyiwarụ iya; ọo ya bụ anyi tụko g'anyi ha laphu azụ
je akpụaha igbulọ ono ọzo.

16 E -shi lẹ mbọku ono kwasẹru bẹ nkeru-ẹbo l'unwoke, ejeru mu ozi bụ phẹ
jeahaarụ ozi ono; nkeru-ẹbo ọphuna nọdu lẹ nche; parụ arwa; mẹ iphe, eegudeje
gbobuta onwonye; mẹ apfụ; yee uwe-ọgu. Ndu-ishi pfụru ndu ọnu-ụlo Jiuda l'ophu
l'azụ;
17 ẹphe nọdu akpụ igbulọ ono. Ndu ọphu evu iphe, e gude eje ozi ono gude ẹka
lanụ eje ozi ono; gude ẹka ọphuu parụ ngwọgu.
18 Ndu ọphu akpụ igbulọ ono l'ẹhu l'ẹhu tuchaaru ogu-echi phẹ l'upfu akpụ iya.
Onye egbuje opu pfụru mu l'agụga.
19 Tọbudu iya bụ; mu pfuaru ndu a maru ẹpha phẹ ono; mẹ ndu-ishi ono; mẹ ndu
ọzowaro sụ phẹ-a: "Ozi-a pakwarụ ẹka; tẹme ọ ha ọsa shii; o mee anyi nọdu onwanyi
ụzenya ụzenya l'igbulọ-a.
20 Iphe, bụkpoo ẹka unu nụmaru ọda opu ono; unu wụru byapfuta anyi l'ẹka ono.
Chileke anyi a-lwuchiru-a anyi ọgu!"
21 Noo g'anyi shi jee ozi ono; nkeru-ẹbo nọdu apajẹru arwa e -shi lẹ nchi-abọhu
jeye l'ẹnyashi teke kpokpode lụfutawaru.
22 Iphe ọzo, mu pfukwarụpho ndu ono teke ono bụ: "G'onyenọnu yẹle onye ejeru
iya ozi zẹjekwa l'ime Jierúsalẹmu l'ẹnyashi; k'ọphu ẹphe a-bụru anyi ndu nche
l'ẹnyashi; teke o beru l'eswe ẹphe ejee ozi."
23 G'anyi ha; mbẹdua; mẹ unwune mu; mẹ ndu-ozi mu; mẹ ndu nche, mu l'ẹphe nọ
bẹ ta adụdu onye eyefuje iphe, o yeru l'ẹhu eyefu. Onyenọnu apajẹru ngwọgu iya; o
betakpọoru ọ bụru mini bẹ onye ọbu eje ekuta.

5

Nehemaya eyeru ndu ụkpa ẹka

1 A nọnyaa; unwoke ndu Jiuda; waa unyomu phẹ wata echi mkpu iphe, ndu Jiuda
ibe phẹ l'eme phẹ.
2 O nweru ndu ọphu epfu sụ: "Anyi l'ụnwegirima anyi unwoke mẹ ụnwanyi bẹ ha
igwerigwe; ọo ya bụ g'a hanaa anyi g'anyi chọta akpụru ereshi ria nọdu ndzụ."
3 Ọ dụkwarupho ndu ọphu epfu sụ: "Anyi yeru alị anyi l'itumo; yechaa opfu-vayịnu
anyi; mẹ ụlo anyi g'ee-shi g'anyi hụma ereshi ria l'ẹgu, eme nụ."
4 Ọ dụru ndu ọphu sụru: "Anyi jiwaru ụgwo tụa ụtu alị anyi; mẹ k'opfu-vayịnu
anyi nụ eze.
5 A makwarụ-a l'anyi lẹ ndu Jiu ibe anyi phẹ bẹ gbaru ụgbugba lanụ. Ọ bụru
g'ụnwegirima phẹ dụ ree bụ g'ụnwegirima nkanyi dụkwapho; obenu l'ụnwegirima
anyi unwoke mẹ ụnwanyi bẹ anyi dobewaru l'ọnodu ohu. Ụnwada anyi nwekwarụ
ndu ọphu gbẹ bụwaru nụ ohu nta; ọphu anyi ta amadụ g'anyi e-me gbafụta phẹ; kẹle
alị anyi mẹ opfu-vayịnu anyi bụkotawa kẹ ndu ọzo."
6 Mu nụmaepho mkpu ono, ẹphe echi ono; yẹle iphe ono, ẹphe epfukashị ono; ẹhu
wata mu eghushi eghu ike.
7 Mu bya arịchaa iphe ono l'ime onwomu; mu bobe iya ndu a maru ẹpha phẹ mẹ
ndu-ishi. Mu sụ phẹ: "Ọ kwa ndu Jiu ibe unu bẹ unu anataję ụgwo ntụkwase." Mu
bya ekua ndzukọ, ha shii g'a chịa ìdzù g'ee-shi nụa phẹ chịipfuu.
8 Mu sụ phẹ: "Nta-a bẹ anyi kukeberu ẹhu gbafụta unwune anyi, bụ ndu Jiu, e shi
ree ndu ọhozo. Unubẹdua bya nta-a bya ereshiahaa unwune unu ono ọzo g'anyi zụ-
phuaha phẹ azụ." Mu pfuchaa nno; ẹphe daa kẹ nyọnyoronyo; ọphu ẹphe ta amadụ
iphe, ẹphe e-pfu.
9 Mu sụkwa phẹ phọ ọzo: "Iphe, unu eme ta adụkwa ree. ?Tọ gbadụru g'unu tsụa
Chileke anyi ebvu k'ọphu ndu ọhozo, bụ ndu ọhogu anyi ata watadu anyi aja ewenu?
10 Mbẹdua; mẹ unwune mu; mẹ ndu-ozi mu bẹ ejiejekwa ndibe anyi ụgwo okpoga
mẹ ụgwo ereshi. Ọle ọo g'anata ụgwo ntụkwase laa!

11 Unu nụ-phukọta phẹ alị phẹ azụ ntanụ-a; mẹ opfu-vayịnu phẹ; mẹ mgbabu olivu
phẹ; mẹ ụlo phẹ. Unu eworu ntụkwase, unu natarụ phẹ l'okpoga; mẹ l'ereshi; mẹ lẹ
mẹe; mẹ lẹ manụ nụ-phukọta phẹ azụ."
12 Ẹphe tụko sụ: "Anyi a-nụ-phukọta iphe ono azụ. Ọ tọ dụdu iphe, anyi a-sụba
g'ẹphe nụ anyi ọzo. Ọo ẹpho g'ị sụru g'anyi mee bụ g'anyi e-me."
Mu bya ekua ndu-uke Chileke; woru nte nụ ndu a maru ẹpha phẹ ono; mẹ ndu-ishi
g'ẹphe mee iphe ono, ẹphe kweru ukwe iya ono.
13 Mu bya ajịa uwe mu phulaphula sụ: "G'ọ bụkwaru ẹgube-a bẹ Chileke a-jịfu
ndu te emeduru iphe, ẹphe kweru ukwe iya; mbụ jịfu phẹ l'ụlo phẹ; mẹ l'iphe, ẹphe
nweru. G'ọ bụkwaru nno bụ g'aa-jịfu onye ono; gbabẹ iya ẹka ọto!"
Ndzukọ ono l'ophu tụko zụa mgbede sụ: Nokwa g'ọ dụ. Ẹphe jaa Chipfu ajaja. Ndu
ono mee iphe ono, ẹphe kweru ukwe iya ono.

Nehemaya ta abụdu ẹhu iya b'ọ maru nwẹkiya

14 E -shi lẹ teke a tụru mu ẹka gẹ mu bụru ọchi-ọha l'alị Jiuda; mbụ l'apha, kwe
Atakuzakuzẹsu apha ụkporo jeye l'apha, kwe iya ụkporo apha l'apha iri l'ẹbo, ọ
watarụ abụru eze; l'ime apha iri l'ẹbo ono bẹ mbẹdua; mẹ ụnwunna mu ta adụdu
onye ọphu rijeru nri, gbaru ọchi-ọha.
15 Obenu lẹ ndu ọchi-ọha ọphu vu mu ụzo bụru ishi bẹ shi bo ndu Jiuda ivu anyịnyi;
shi anakọje phẹ nri mẹ mẹe; bya eyekọberu mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụkporo
shẹkelu labọ, ẹphe shi atụje. Nokwaphọ gẹ ndu shi ejeru phẹ ozi shi akpa ndu Jiuda
ono ẹhu. Ọle mbẹdua gude atsụ Chileke ebvu ọphu mu te emeduru ẹgube ono.
16 Mu gbẹ yechiaru ẹhu lẹ k'akpụ igbulọ ono; ọphu ọ dụdu alị, anyi zụru m'ilile.
Ndu ozi mu g'ẹphe ha dzukọtaepho eje ozi ono l'ẹka ono.
17 Ọzo bụru lẹ ụkporo ụmadzu ẹsaa l'ụmadzu iri; mbụ ndu Jiu; mẹ ndu bụ ndu-
ishi bẹ anọduje eri nri lẹ teburu mu; yekọberu ndu eshije l'ọhamoha, nọ-pheru anyi
mgburugburu byapfuta anyi.
18 Mbọku-mbọku bẹ eegbuje oke-eswi lanụ; waa atụru ishii, ẹhu dụ ree; mẹ ọku
gude shiaru mu nri. Abalị iri, nwụtaru anwụta bẹ eevutajẹru mu mẹe, dụ iche iche;
vuta iya k'etsutsu. A makwarụ-a l'iphemiphe ono dụkota; ọle mu ta asụjeduru g'a
nụ mu oke nri, rwuberu ọchi-ọha; noo kẹle ivu-ẹrwa ndu Jiuda vu bẹ panụkaru ẹka.
19 Jiko Chileke mu; nyatakwa mu rọ lẹ k'ọma l'iphemiphe-a, mu mekọtaru ndu-a.

6

Ẹjo idzu, a chiru Nehemaya

1 Sambalatu; mẹ Tobaya; mẹ Gẹshemu, bụ onye Arabu; mẹ ndu ọhogu anyi ọzo bya
anụma lẹ mu kpụ-ghewaru igbulọ ono; ọphu ọ tọ dụdu ẹka ghekwaduru iya ọnu;
ọle teke ono bẹ mu teke yeshidu mgbo l'ọguzo iya.
2 Sambalatu yẹle Gẹshemu zia mu ozi sụ gẹ mu bya gẹ mu l'ẹphe dzuda lẹ mkpụkpu
lanụ, dụ lẹ baswaa alị, aza Ono. Obenu l'iphe, ẹphe chịru idzu iya bụ g'ẹphe meka
mu iphe.
3 Mu zia ndu-ozi g'ẹphe je ezia phẹ sụ phẹ: "Ozi, mu gude l'ẹka bẹ pakwarụ ẹka.
Mu ta abyakọtakwa. ?Dẹnu gẹ mu e-shi parụ ozi ono haa g'ọ rwụhu lẹ mu abya unu
aza oku?"
4 Ugbo ẹno bẹ ẹphe ziru mu ozi lanụ ono; ọ bụru ọnu, mu yehawaru bẹ bụ ọnu,
mu yekọtaru phẹ.
5 O be lẹ k'ise iya; Sambalatu zia nwozi iya g'o gude ozi lanụ ono byapfuta mu. Ọ
bụru ẹkwo-ozi, e gheberu ọnu bẹ o gude bya.
6 L'ime ẹkwo ono bẹ o deru sụ:

"Iphe, ngakọtaru ọhamoha; tẹme Gẹshemu gbakwaaphọ ama iya bụ lẹ gụ lẹ ndu
Jiu bẹ agba idzu g'unu kwefu ike; ọ bụru iya meru iphe unu akpụkwa igbulọ ono.
Iphe ọzo, e pfuru ye iya bụ l'ọo gụbedua eme g'ị bụru eze phẹ.
7 Ọzo bụ l'ị gbẹ họtawa ndu mpfuchiru g'ẹphe je araa k'opfu ẹhu ngu arara lẹ
Jierúsalẹmu sụ l'ị bụ eze ndu Jiuda. O doru ngu ẹnya l'opfu ono e-rwu eze lẹ nchị.
Ọo ya bụ l'ọ kakwa ree g'ị byakwa g'anyi chị-zia ya achị-zi."
8 Mu ziphu iya ozi azụ sụ iya: "Iphe ono, iipfu ono ta adụkwa ọphu meru ememe
ilile; ọ kwa l'obu ngu bẹ ị rịtaru iya pfua."
9 Iphe ono bụ iphe, ẹphe eme g'anyi tsụhu ebvu; kẹle ẹphe rịru l'anyi a-parụ ozi
ono haa; anyi te ejefuẹdu iya l'ishi. Ọle mu rwọru Chileke sụ iya: "Jiko menaa g'ẹka
shihu mu ike."
10 O be teke mu jeru l'ụlo Shemaya nwa Delaya, mbụ nwanwa Mehetabẹlu, bụ
onye ta lụfujedu alụfu l'ibe iya; ọ sụ gẹ mu l'iya dzuda l'ụlo Chileke; l'ime ime eze-ụlo
ono; g'anyi gụ-chishia mgbo, dụ l'eze-ụlo ono agụ-chishi; l'o nweru ndu l'a-bya mu
egbugbu; l'ọo l'ẹnyashi bẹ ẹphe a-bya mu egbugbu ọbu.
11 Ọle iphe, mu pfuru bụ: "?Bụ onye dụ gẹ mbẹdua bẹ a-gbalaaha agbala? Mbụ ?
bụ onye dụ gẹ mbẹdua bẹ a-gbaru lashịa l'eze-ụlo Chileke gẹ mu dzọta ndzụ mu? Mu
te ejedu."
12 Ọ bụru teke ono bẹ ọ byaru edoo mu ẹnya l'ọ tọ bụdu Chileke bẹ ziru iya nụ; l'ọo
Tobaya yẹle Sambalatu pfụru iya ụgwo g'o pfua iphe, a-tsụru mu nụ.
13 Ẹphe pfụru iya ụgwo g'o yee mu ebvu; k'ọphu mu e-me iphe, ọ sụru gẹ mu mee;
shi nno mee iphe-ẹji; g'ẹphe e-nweru iphe, ẹphe a-gbabẹ ọkpa gụbe mu ẹjo ẹpha;
mee mu iphe-iphere.
14 Gụbe Chileke mu; ta azọhakwa iphe, Tobaya yẹle Sambalatu meru mu.
Nokwaphọ g'ị tịi zọhakwapho nwanyị mpfuchiru ono, bụ Nowadaya; mẹ ndu
mpfuchiru ọzo, shi eme g'ẹphe yee mu ebvu.

Aakpụ-ghe igbulọ ono

15 Noo ya; iphe, a kpụru igbulọ ono bụ ụkporo abalị labọ l'abalị iri l'ẹbo. Mbọku,
a kpụ-gheru iya bụ l'ụkporo abalị l'abalị ise l'ọnwa Elulu.
16 Ndu ọhogu anyi l'ophu; mẹ iphe, bụ ndu ọhozo, bupheru anyi mgburugburu
nụmae ya phọ; ẹphe pehu onwophẹ l'ẹnya; noo kẹle ọ byaru edoo phẹ ẹnya l'ozi ono
bẹ bụ Chileke anyi yeru anyi ẹka; anyi jefu iya l'ishi.
17 Lẹ teke ono bẹ ndu a maru ẹpha phẹ l'alị Jiuda nụru Tobaya ẹkwo-ozi, dụ
igwerigwe. Ẹkwo-ozi ọphu shi Tobaya l'ẹka nọdu anọdujekwapho abyaru phẹ.
18 Noo kẹle ndu dụ igwerigwe l'alị Jiuda bẹ riru nte tụru íkè yeru iya; kẹle ọ bụ
ọgo Shekanaya nwa Ara; tẹme nwa iya nwoke, bụ Jiehohananu lụkwaapho nwada
Meshulamu nwa Berekaya.
19 Tẹme ẹphe nọdu anọdujekwapho epfushiru mu iphe, dụ ree, Tobaya l'emegbabẹ.
Iphe, mu pfuru; ẹphe atụruta iya je edooru iya. Tobaya nọdu edetajẹru mu ẹkwo gẹ
ya gude yee mu ebvu.

7

1 A kpụ-ghechaa igbulọ ono; mu bya eyeshikọta iya mgbo. A bya ahọo ndu nche
ọnu-ọguzo; mẹ ndu ebvu; mẹ ndu Lívayi.
2 Ndu mu meru ishi ndu Jierúsalẹmu bụ nwune mu Hanani; yẹle Hananaya, bụ
onye-ishi ụlo-mgbobuta. Noo kẹle Hananaya bụ onye e gude ire iya ẹka; tẹme ọ ka
atsụ Chileke ebvu eme l'igwerigwe ndu ọzo.
3 Iphe, mu pfuru phẹ bụ: "G'a ta agụhajekwa ọnu-abata Jierúsalẹmu ghebe ọnu
l'ẹbe abụ l'ẹnyanwu gbakotaru. Ọ -bụru lẹ ndu nche nọkwadu lẹ nche; g'a gụ-chishije
mgbo iya agụ-chishi swọbechaa ya mgbọrígwè. Unu shi lẹ ndu bu lẹ Jierúsalẹmu

họta ndu nche; g'ẹphe cheje nche l'ẹka dụ k'eche nche; ndu ọphuu anọdu l'iphu ụlo phẹ eche.”

Ndu shi l'ẹka a kpụru phẹ lẹ ndzụ lwa
(Ẹzu 2:1-70)

4 Jierúsalẹmu bụ eze mkpụkpu, ha shii bya aha kẹ phorokotokongu; ọphu ndu nọ
iya nụ abadụ nwishi; tẹme ọphu ọ dụdu ụlo, a kpụwaru iya.
5 Tọbudu iya bụ; Chileke mu yee mu iya l'obu gẹ mu kukọo ndu ono, a maru ẹpha
phẹ ono; mẹ ndu-ishi; mẹwaro ndu ọzo g'e deshia ẹpha phẹ l'eri phẹ l'eri phẹ. Mu
bya ahụma ẹkwo, e deshiru ẹpha ndu vu ụzo, shi l'ẹka a kpụru phẹ lẹ ndzụ lwa; mbụ
ẹkwo, e deshiru phẹ l'eri phẹ l'eri phẹ. Iphe, mu hụmaru, e deru l'ẹkwo ono bụ:
6 Waa ndu Ízurẹlu ono, shi l'alị Bábilọnu lwa; mbụ ndu ono, a kpụjeru lẹ ndzụ laa
alị ọzo, bụ iya bụ ndu Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu kpụkojeru laa Bábilọnu
ono. Ẹphe lwarụ Jierúsalẹmu; mẹ Jiuda; onyenọnu lashịchaa mkpụkpu ẹka o shi.
7 Ndu ẹphe tso lwa bẹ bụ Zerúbabelu; mẹ Jieshuwa; mẹ Nehemaya; mẹ Azaríya; mẹ
Ramaya; mẹ Nahamani; mẹ Mọdekayi; mẹ Bilishanu; mẹ Misupẹretu; mẹ Biguvayi;
mẹ Nahumu; mẹ Bana.

Waa gẹ ndu Ízurẹlu ono ha
bụ ọwana:
8 Oshilọkpa Paroshi bẹ dụ
ụnu ise l'ụkporo ẹsato
l'ụmadzu iri l'ẹbo.
9 Oshilọkpa Shefataya dụ
ụkporo iri l'ẹsato l'ụmadzu
iri l'ẹbo.
10 Oshilọkpa Ara dụ ụnu
nemadzụ l'ụkporo iri l'ẹbo
l'ụmadzu iri l'ẹbo.
11 Oshilọkpa Pahatu-Mówabu,
bụ iya bụ ndu shi l'eri
Jieshuwa yẹle Jiowabu bẹ dụ
ụnu ẹsaa l'iri l'ẹsato.
12 Oshilọkpa Elamu dụ ụnu ẹto
l'ụkporo labọ l'ụmadzu iri
l'ẹno.
13 Oshilọkpa Zatu dụ ụnu labọ
l'ụkporo labọ l'ụmadzu ise.
14 Oshilọkpa Zakayi dụ ụnu
nemadzụ l'ụkporo iri l'ẹsato.
15 Oshilọkpa Binuyi dụ ụnu
l'ụmadzu ụkporo iri l'ẹbo
l'ụmadzu ẹsato.
16 Oshilọkpa Bebayi dụ ụnu
l'ụmadzu ụkporo iri lẹ
nanụ l'ụmadzu ẹsato.
17 Oshilọkpa Azụgadu dụ ụnu
ise l'ụkporo iri l'ishii
l'ụmadzu labọ.
18 Oshilọkpa Adonikamu dụ
ụnu l'ụkporo iri l'ẹto
l'ụmadzu ẹsaa.

19 Oshilọkpa Biguvayi dụ
ụnu ise l'ụkporo ẹto
l'ụmadzu ẹsaa.
20 Oshilọkpa Adinu dụ ụnu
ụkporo iri l'ẹbo l'ụmadzu
iri l'ise.
21 Oshilọkpa Ateya, bụ iya bụ
ndu shi l'eri Hezekáya bẹ dụ
ụkporo ẹno l'ụmadzu iri
l'ẹsato.
22 Oshilọkpa Hashumu dụ
ụkporo iri l'ishii l'ụmadzu
ẹsato.
23 Oshilọkpa Bezayi dụ ụkporo
iri l'ishii l'ụmadzu ẹno.
24 Oshilọkpa Harifu dụ ụkporo
ise l'ụmadzu iri l'ẹbo.
25 Oshilọkpa Gibiyọnu dụ
ụkporo ẹno l'ụmadzu iri
l'ise.
26 Unwoke, shi lẹ Bẹtulehemu
mẹ Netofa bẹ dụ ụkporo tete
l'ụmadzu ẹsato.
27 Ndu kẹ Anatọtu dụ ụkporo
ishii l'ụmadzu ẹsato.
28 Ndu kẹ Bẹtu-Azụmavetu
bẹ dụ ụkporo labọ
l'ụmadzu labọ.
29 Ndu kẹ Kiriyatu-Jiarimu;
mẹ Kefira; mẹ Berotu dụ
ụnu l'ụkporo iri l'ẹsaa
l'ụmadzu ẹto.
30 Ndu kẹ Rama; mẹ Geba dụ
ụnu l'ụkporo iri lẹ nanụ
l'onye lanụ.
31 Ndu kẹ Mikumashi dụ ụkporo
ishii l'ụmadzu labọ
32 Ndu kẹ Bẹtelu; mẹ Eyayi dụ
ụkporo iri lẹ nanụ l'ụmadzu
ẹto.
33 Ndu kẹ Nebo ọphunapho
bẹ dụ ụkporo labọ l'ụmadzu
iri l'ẹbo.
34 Ndu kẹ Elamu ọphunapho bẹ
dụ ụnu ẹto l'ụkporo labọ
l'ụmadzu iri l'ẹno.
35 Ndu kẹ Harimu dụ ụkporo iri
l'ishii.
36 Ndu kẹ Jieriko dụ ụkporo iri
l'ẹsaa l'ụmadzu ise.
37 Ndu kẹ Lodu; mẹ Hadidi;
mẹ Ono bẹ dụ ụnu l'ụkporo

iri l'ishii l'onye lanụ.
38 Ndu kẹ Senaa dụ ụnu tete
l'ụkporo iri l'ishii l'ụmadzu
iri.
39 A bya lẹ ndu-uke Chileke:
Oshilọkpa Jiedaya, bụ iya bụ
ndu shi l'ọnu-ụlo Jieshuwa
bẹ dụ ụnu labọ l'ụkporo
ẹsato l'ụmadzu iri l'ẹto.
40 Oshilọkpa Ima dụ ụnu labọ
l'ụkporo iri l'ẹbo l'ụmadzu
iri l'ẹbo.
41 Oshilọkpa Pashọ dụ ụnu ẹto
l'ụkporo labọ l'ụmadzu ẹsaa.
42 Oshilọkpa Harimu dụ ụnu
labọ l'ụkporo iri l'ụmadzu
iri l'ẹsaa.
43 A bya lẹ ndu Lívayi:
Oshilọkpa Jieshuwa; mẹ
Kadụmelu, bụ iya bụ
ndu shi l'eri Hodavaya bẹ
dụ ụkporo ẹto l'ụmadzu iri
l'ẹno.
44 A bya lẹ ndu agụje ebvu:
Oshilọkpa Asafu bẹ dụ
ụkporo ẹsaa l'ụmadzu ẹsato.
45 A bya lẹ ndu nche ọnu-abata:
Oshilọkpa Shalumu; mẹ
oshilọkpa Ateya; mẹ oshilọkpa
Talụmonu; mẹ oshilọkpa
Akubu; mẹ oshilọkpa Hatita;
mẹ oshilọkpa Shobayi bẹ
tụkoru dụ ụkporo ishii
l'ụmadzu iri l'ẹsato.
46 Ndu anọduje eje ozi l'eze-ụlo
Chileke bụ:
Oshilọkpa Ziha; mẹ
oshilọkpa Hasufa;
mẹ oshilọkpa Tabayotu;
47 mẹ oshilọkpa Kerosu;
mẹ oshilọkpa Siya; mẹ
oshilọkpa Padọnu;
48 mẹ oshilọkpa Lebana;
mẹ oshilọkpa Hagaba; mẹ
oshilọkpa Shamụlayi;
49 mẹ oshilọkpa Hananu;
mẹ oshilọkpa Gidẹlu;
mẹ oshilọkpa Gaharu;
50 mẹ oshilọkpa Reyaya;
mẹ oshilọkpa Rezinu; mẹ
oshilọkpa Nekoda;

51 mẹ oshilọkpa Gazamu;
mẹ oshilọkpa Uza; mẹ
oshilọkpa Paseya;
52 mẹ oshilọkpa Besayi;
mẹ oshilọkpa Meyuni;
mẹ oshilọkpa Nefisimu;
53 mẹ oshilọkpa Bakụbuku;
mẹ oshilọkpa Hakufa;
mẹ oshilọkpa Hahuru;
54 mẹ oshilọkpa Bazulutu;
mẹ oshilọkpa Mehida;
mẹ oshilọkpa Hasha;
55 mẹ oshilọkpa Bakọsu;
mẹ oshilọkpa Sizera;
mẹ oshilọkpa Tema;
56 mẹ oshilọkpa Nezaya;
mẹ oshilọkpa Hatifa.
57 A bya lẹ ndu bụ oshilọkpa
ndu-ozi Sólomọnu bụ:
Oshilọkpa Sotayi;
mẹ oshilọkpa Sofẹretu;
mẹ oshilọkpa Perida;
58 mẹ oshilọkpa Jiala; mẹ
oshilọkpa Dakọnu; mẹ
oshilọkpa Gidẹlu;
59 mẹ oshilọkpa Shefataya;
mẹ oshilọkpa Hatilu; mẹ
oshilọkpa Pokẹretu-Hazebayimu;
mẹ oshilọkpa Amọnu.
60 Ndu eje ozi l'eze-ụlo
Chileke g'ẹphe ha; mẹ oshilọkpa
ndu-ozi Sólomọnu bẹ dụ
ụkporo iri lẹ tete l'ụmadzu iri
l'ẹbo.

61 Ndu ọwana bụ ndu ọphu shi lẹ mkpụkpu Tẹlu-Mela; mẹ lẹ mkpụkpu Tẹlu-Hasha; mẹ lẹ mkpụkpu Kerubu; mẹ lẹ mkpụkpu Adọnu; mẹ lẹ mkpụkpu Ima lwa. Ọle ndu ono ta adụdu ike goshi ọnu-ụlo, ẹphe shi fụta; mẹ oshilọkpa onye ẹphe bụ; k'ọphu ee-shi nno maru ?ẹphe bụa ndu Ízurẹlu?

62 Oshilọkpa Delaya; mẹ oshilọkpa Tobaya; mẹ oshilọkpa Nekoda bẹ dụ ụnu l'ụkporo iri l'ẹbo l'ụmadzu labọ.

63 A bya l'oshilọkpa ndu-uke Chileke: oshilọkpa Hobaya; mẹ oshilọkpa Hakọzu; mẹ oshilọkpa Baẓilayi; nwoke ono, lụru nwada Baẓilayi k'alị Giladu; a nọdu ekuwa iya rọ ẹpha ala l'ẹpha iya.

64 Ndu ono bẹ a chọru ẹpha phẹ l'ẹkwo, e deru g'e gude nwụshia phẹ; ọle a ta ahụmaduru ẹpha phẹ l'ẹkwo ono. Ọo ya bụ; e wofu phẹ g'ẹphe ta abụheru ndu-uke Chileke; dobe phẹ gẹ ndu aasọ nsọ.

65 Ọchi-ọha bya asụ g'ẹphe ta ayịjeshiru ria nri, kakọta adụ nsọ jasụ teke ee-nweru onye uke Chileke, e-gude ido Urimu; waa Tumimu kpata Chipfu ishi.

66 A -kpakọta igwe-ọha ono bẹ ẹphe dụ ụkporo ụnu ise l'ụnu ise l'ụkporo iri l'ẹsato;*

* **7:66 7:66** Bụ iya bụ 42,360 lẹ mbekee.

67 a -gụfukwa ndu-ozi phẹ unwoke; mẹ ụnwanyi, ndu dụ ụnu iri l'ẹsato l'ụkporo
ishii l'ụmadzu iri l'ẹsaa. Ẹphe nwekwarụpho ụkporo ụmadzu iri l'ẹbo l'ụmadzu ise,
bụ unwoke yẹle ụnwanyi, anọduje agụ ebvu;
68 bya enweru ịnya, dụ ụnu l'ụkporo iri l'ishii l'ịnya iri l'ishii. Ẹphe nweru ịnya-
mulu, dụ ụkporo iri l'ẹbo l'ịnya-mulu ise.
69 Ịnya-kamẹlu phẹ dụ ụnu l'ụkporo l'iri l'ise; bya enweru nkapfụ-ịgara, dụ ụnu
iri l'ishii l'ụkporo iri l'ishii.
70 O nweru ndu-ishi l'ẹnya-unuphu ibe nna phẹ, nụru iphe g'e gude yeta ẹka jee
ozi ono. Ọchi-ọha bẹ yeru ẹkpa mkpọla-ododo iri l'ụlo-ẹku; mẹ gbamụgbamu, dụ
ụkporo labọ l'iri; mẹ uwe ndu-uke Chileke, dụ ụnu uwe l'ụkporo ishii l'iri.
71 Ndu bụgbaa ishi l'ẹnya-unuphu ibe nna phẹ harụ woru mkpọla-ododo, dụ
ụkporo ụnu ugbo labọ l'ụnu iri; nụ g'e dobe l'ụlo ẹku, ee-gudeje jee ozi ono; bya
anụ mkpọla-ọchaa, dụ ụkporo ụnu ugbo iri l'ẹto l'ụnu iri l'ise.
72 Mkpakọ iphe, ndu ọzo nụru bụ mkpọla-ododo, dụ ụkporo ụnu ugbo labọ l'ụnu iri;
mẹ mkpọla-ọchaa, dụ ụkporo ụnu ugbo iri l'ẹbo l'ụnu iri; mẹ uwe ndu-uke Chileke,
dụ ụkporo ẹto l'ẹsaa.
73 Tọbudu iya bụ; ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹ ndu nche ọnu-ọguzo; mẹ
ndu agụje ebvu; mẹ ndu eje ozi l'eze-ụlo Chileke; mẹwaro ndu ọzo; mẹ ndu Ízurẹlu
g'ẹphe ha tụko buchaaru lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu phẹ.

8

Ẹzura agụ ẹkwo ekemu Chileke

1 O rwua l'ọnwa k'ẹsaa teke ndu Ízurẹlu bukọtawa lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu phẹ;
ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha dzukọta l'edupfu, nọ l'iphu mkpọchi-ọguzo, Ọnu-Abata-Mini.
Ẹphe sụ Ẹzura, bụ onye edeje ẹkwo g'o wofuta ẹkwo ekemu Mósisu, bụ iya bụ ekemu,
Chipfu tụru nụ ndu Ízurẹlu.
2 O be l'abalị mbụ l'ọnwa ẹsaa; Ẹzura, bụ onye uke Chileke wofuta ẹkwo ekemu
ono l'iphu edzudu-ọha l'ẹka unwoke mẹ ụnwanyi; mẹ ndu iphe edoje ẹnya dọru.
3 Ọ nọdu l'edupfu ono, dụ l'iphu Ọnu-Abata-Mini ono gụa ẹkwo ekemu ono l'ẹka
unwoke mẹ ụnwanyi; mẹ ndu ono, iphe edoje ẹnya dọru ono. Ọ shi l'ọnmewa ụtsu
gụa ya jasụ l'echilabọ eswe. Edzudzu-ọha ono ngabẹ nchị ree l'iphe, ẹkwo ekemu ono
epfu.
4 Ẹzura, bụ onye edeje ẹkwo bẹ pfụru l'eli ẹka a gbaru oshi agbagba, bụ ẹka e meru
medoru k'iphe, ẹphe eme ono. Ndu pfụru iya l'ẹkutara bụ Matitaya; mẹ Shema; mẹ
Anaya; mẹ Uráya; mẹ Hilikaya; mẹ Maseya. Ndu pfụru iya l'ẹkicha bụru Pedaya;
mẹ Mishẹlu; mẹ Malukayịjia; mẹ Hashumu; mẹ Hashụbadana; mẹ Zekaraya; mẹ
Meshulamu.
5 Ẹzura bya ekpuhaa ẹkwo ono; ẹphe hụmakota; noo kẹle ẹka ọ pfụru bẹ ọ kakọta
ndu ono l'eli. Teke o kpuharụ iya bẹ ẹphe tụkoru wulihu pfụru apfụru.
6 Ẹzura jaa Chipfu ajaja; mbụ Chileke ono, parụ ẹka ono.

Ndu ono chilikọta ẹka phẹ imeli zụa sụ: “Nokwa g'ọ dụ! Nokwa g'ọ dụ-o!” Ẹphe
phozeta kpube iphu l'alị baarụ Chipfu ẹja.
7 Ndu Lívayi, bụ Jieshuwa; mẹ Bani; mẹ Sherebaya; mẹ Jiaminu; mẹ Akubu;
mẹ Shabetayi; mẹ Hodaya; mẹ Maseya; mẹ Kelita; mẹ Azaríya; mẹ Jiozabadu; mẹ
Hananu; mẹ Pelaya bẹ yetarụ ẹka mee g'ekemu ono doo ndu ono ẹnya g'ẹphe
pfụkwaduru l'ẹka ono.
8 Ẹphe gụa iphe, dụ l'ẹkwo ekemu Chileke ono rịsaa; bya akọo iphe ọ bụ; mee iphe
ono, a gụru ono dokọta ẹnya.

9 Ọchi-ọha, bụ Nehemaya; mẹ Ẹzura, bụ onye uke Chileke; bụru onye edeje ẹkwo;
mẹ ndu Lívayi, bụ ndu ezi ndu ono ekemu ono bya epfukọta opfu nụ ndu ono sụ
phẹ: "Ntanụa bụkwa mbọku, dụru Chipfu, bụ Chileke unu nsọ. Unu ta agụkwa
aphụ; ọphu unu arakwa ẹkwa." Iphe, kpatarụ ẹphe pfua nno bụ lẹ ndu ono g'ẹphe
ha watarụ ara ẹkwa g'ẹphe nụmaru iphe, ekemu ono pfuru.
10 Nehemaya sụ phẹ: "Unu lashịwaro je eria ọkpobe nri; unu angụa mẹe, l'atsọ
rẹngurengu; unu ewota je anụ ndu ọphu te enwedu ọphu ẹphe shiru g'ẹphe ria.
Ntanụ-a dụkwaru Nnajịuphu nsọ. Unu ta arashị ẹkwa; noo kẹle ẹhu-ụtso ọphu shi
l'ẹka Chipfu bẹ bụ ike, dụ unu."
11 Ndu Lívayi gboo ndu ono g'ẹphe ha ẹkwa; asụje phẹ: "Unu nọdu doo; kẹle
ntanụ-a bụkwa mbọku, dụ nsọ. Unu ta arashị ẹkwa."
12 Ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha wụkashihu lashịa je eria ngụa; wojechaaru ndu ọzo nri;
mbụ gude ẹhu-ụtso bọo ọbo-iphe ono; noo kẹle opfu ono, a gụru phẹ ono bẹ doru
phẹ ẹnya.

Ọbo-M̀kpù

13 O be lẹ mbọku k'ẹbo iya; ndu-ishi, shi l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu ndu Ízurẹlu;
mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi wụru bya adọ-phee Ẹzura, bụ onye edeje ẹkwo
g'ẹphe nwụa iphe, ekemu ono pfuru.
14 Ẹphe hụma l'e deru l'ime ẹkwo ekemu ono lẹ Chipfu shi l'ẹka Mósisu tụa ekemu
sụ; lẹ ndu Ízurẹlu bẹ e-bujeru l'ime m̀kpù lẹ teke aabọ ọbo-iphe l'ọnwa ẹsaa.
15 Wakwaphọ l'ọo g'ẹphe raa ya arara; mee g'a nụma-dzuru iya lẹ mkpụkpu phẹ
l'ophu; yẹle Jierúsalẹmu sụ: "Unu tụgbua je l'úbvú je egbukọo ẹkali-oshi olivu; mẹ
ẹkali-oshi payịnu; mẹ kẹ mịturu; mẹ igu; mẹ ẹkali-oshi ọzo, nweru ẹkwo; g'e gude
tụshia m̀kpù ẹgube ono, e deru iya l'ẹkwo ekemu ono."
16 Ọo ya bụ; ẹphe tụgbua je egbukọo ẹkali-oshi ono bya atụshiaru onwophẹ m̀kpù;
onyenọnu tụa nkiya l'eli ụlo iya; mẹ l'ọma-unuphu phẹ; mẹ l'ọma-unuphu eze-
ụlo Chileke; mẹ l'edupfu ono, nọ-kube Ọnu-Abata-Mini; mẹ ọphu nọ-kube Ọguzo
Ifuremu.
17 Igwe-ọha ono, bụ ndu shi l'ẹka a kpụru phẹ lẹ ndzụ lwa ono; tụshikota m̀kpù
ono buru. Mbụ lẹ ndu Ízurẹlu ta atụjeduru ẹgube M̀kpù ono; e -shi teke Jioshuwa
nwa Nunu nọ jeye mbọku ono. Ẹhu tsọo phẹ ụtso shii.
18 Ẹzura shiẹpho e -shi kẹ mbọku mbụ, a watarụ abọ ọbo-iphe ono agụepho iphe,
e deru l'ẹkwo ekemu Chileke ono; agụe ya phọ mbọku-mbọku; jeye lẹ mbọku ikpazụ
iya. Ẹphe bọo ọbo-iphe ono abalị ẹsaa; o be lẹ mbọku k'ẹsato; ẹphe nweru ndzukọ,
dụ iche ẹgube ekemu pfuru iya.

9

Ndu Ízurẹlu akọshi iphe-ẹji, ẹphe meshiru

1 Ọnwa ono dụepho l'abalị ụkporo l'ẹno; ndu Ízurẹlu dzukọta swịahaa ẹgu. Ẹphe
yee uwe-aphụ; kporu ẹja kpua onwophẹ l'ishi.
2 Ndu ọphu bụ oshilọkpa ndu Ízurẹlu bufu onwophẹ l'ẹhu ndu ọhozo. Ẹphe pfụru
kọshia iphe-ẹji, ẹphe meshigbabẹru; mẹ ẹjo-ememe, nna phẹ megbabẹru.
3 Ẹphe pfụru l'ẹka ẹphe pfụru gụa iphe, e deru l'ẹkwo ekemu Chipfu, bụ Chileke
phẹ ono áwà ẹto; ẹphe gude áwà ẹto ọzo kọshia iphe-ẹji, ẹphe meshiru; bya abaarụ
Chipfu, bụ Chileke phẹ ẹja.
4 Ndu pfụru l'eli mkpogobe ẹka ono e metaru ndu Lívayi ono bụ: Jieshuwa; mẹ
Bani; mẹ Kadụmelu; mẹ Shebanaya; mẹ Buni; mẹ Sherebaya; mẹ Bani; mẹ Kenani.
Ẹphe chiru mkpu ẹkwa chiku Chipfu, bụ Chileke phẹ.

5 Ndu Lívayi, bụ Jieshuwa; mẹ Kadụmelu; mẹ Bani; mẹ Hashabuneya; mẹ
Sherebaya; mẹ Hodaya; mẹ Shebanaya; mẹ Petahaya bya asụ:
"Unu gbalihu jaa Chipfu, bụ
Chileke unu ajaja; mbụ
onye ono, shi l'ojejoje
nọdu ndzụ; tẹme o je
a-nọ jasụ l'ojejoje ono."
G'a jakwaa ẹpha ngu ono,
dụ akpabiri ono ajaja;
mbụ ẹpha ngu ono,
daghataru ajaja, aaja iya;
bya adaghata ekele,
eekeleje iya ono.
6 Ọo ngu kpoloko kpẹekpu
bụ Chipfu.
Ọo ngu meru igwe; mee igwe
ọphu kakọta igwe l'eli;
mẹ iphemiphe, dụkota
iya nụ.
Ọ bụru ngu meru alị;
mẹ iphemiphe, dụkota iya nụ.
Ọ bụru ngu meru eze-ẹnyimu;
mẹ iphemiphe, nọkota iya nụ.
Ọ bụru ngu meru;
ẹphe nọdukota ndzụ.
Iphe, dụgbaa l'imigwe anọduje
abakọtaru ngu ẹja.
7 Ọo gụbedua bụ Chipfu,
bụ Chileke ono,
bụ onye họtaru Ebiramu;
dufuta iya lẹ mkpụkpu
Uru l'alị Bábilọnu bya
agbanwee ẹpha iya;
ọ bụru Ébirihamu.
8 Ị hụmaru l'ọ bụ onye e gude
ire iya ẹka; gụ l'iya woru
ndzụ gbaa.
I kwee ya ukwe l'ịi-nụkota
yẹle awa iya alị ndu Kénanu;
mẹ alị ndu Hetu; mẹ alị ndu
Amọru mẹ kẹ ndu Pẹ́rezu;
mẹ kẹ ndu Jiebusu;
mẹ kẹ ndu Gigashi.
Ukwe-iphe ono, i kweru ono
bẹ i mekọtaru kẹle ị bụ onye
pfụberu-ẹka-ọto.
9 Ị hụmaru iphe-ẹhuka, nna anyi
phẹ jeru l'alị Ijiputu.
Tẹme ị nụmakwapho ẹkwa,
ẹphe rarụ l'agụga Eze-ẹnyimu
Uswe-uswe.

10 I meshiru iphe-ọhumalenya
mẹ iphe, dụ biribiri kpua
Fero mẹ ndu-ozi iya l'ophu;
mẹkpoo ndu alị iya l'ophu;
kẹle ị maru gẹ ndu Ijiputu
gude eku-onwonye gwaa
ndibe ngu maa.
I meru a maru ẹpha ngu;
ọ dụ ẹgube ono byasụ ntanụ.
11 I meru eze-ẹnyimu; o kekaha
ẹbo l'iphu phẹ; k'ọphu bụ
l'ẹphe jeru ije l'alị ọkponku
ghaa eze-ẹnyimu ono.
Obenu lẹ ndu achị phẹ ọso bẹ
ị tụbaru l'ọhu mini ono;
gẹ mkpuma, a tụbaru l'ime
mini, abya gbụkugbuku.
12 Eswe bẹ i gude urwukpu,
kpụru oronmono dua
ndibe ngu.
L'ẹnyashi bẹ i gude ọku,
kpụru oronmono dua phẹ;
g'ọ bụru ìphóró, a-nọdu
egoshi phẹ ụzo, ẹphe e-shi.
13 I nyizetaru l'eli úbvú
Sayịnayi; ị nọdu l'imigwe
pfuru opfu nụ phẹ.
Ị nụru phẹ omelalị, pfụru
nhamụnha;
mẹ ekemu, bụ ọkpobe iya;
mẹ iphe, ị tọru ọkpa iya,
bụ iphe, dụ ree.
14 I meru; ẹphe maru mbọku,
i doberu g'ọ bụru
eswe-atụta-unme ngu, dụ nsọ.
I shi l'ẹka nwozi ngu,
bụ Mósisu karụ phẹ ekemu,
ẹphe a-nọdu etso.
15 Teke ẹgu gụru phẹ bẹ ị nụru
phẹ nri, shi l'imigwe.
I kee phẹ mini, shi l'eze mkpuma
g'ẹphe ngụa; teke mini
gụru phẹ.
Ị sụru phẹ g'ẹphe tụgbua je
anata alị ono, i riburu nte
l'ịi-nụ phẹ ono.
16 Ọle ẹphebe nna anyi phẹ ono
bẹ kuaharu onwophẹ ekuku;
kwefu ike jịka eme iphe,
ị sụru g'e meje.
17 Ẹphe jịkaru eme iphe, ị sụru

g'ẹphe mee;
zọhashicha iphe, dụ biribiri,
i meshiru l'echilabọ phẹ.
Ẹphe kwefuru ike gude ekwefu
ike họta onye-ishi, e-duphu
phẹ azụ lẹ Ijiputu,
bụ ẹka ono, ẹphe shi bụru
ohu ono.
Obenu l'ị bụ Chileke, l'agụje
nvụ;
ị bụru onye emeje eze-iphe-ọma;
mẹ onye obu-imemini;
tẹme ị bụru onye ẹhu te
eghujedu eghu ẹgwegwa;
mbụ onye n-yemobu
iya nyịberu anyịbe;
ọ bụru iya meru g'o gude
ọphu ị paduru phẹ haa.
18 Je akpaa lẹ teke ẹphe kpụru
onwophẹ nweswi sụ:
Ọwaa bụ Chileke unu,
bụ onye dufutaru unu
l'alị Ijiputu!
Mẹ teke ẹphe pfubyishiru
ẹpha ngu njọ epfubyishi
ono.
19 Obenu l'i gude eze
obu-imemini ngu ono
ọphu ị tị paduru phẹ haa
l'echiẹgu.
Urwukpu ono, kpụru
oronmono ono ta
ahajẹduru phẹ l'eswe.
O duẹ phẹ phọ shikọta l'ụzo,
ẹphe shiru.
Ọphu ọku ono, kpụru
oronmono ono
ahajẹduru phẹ l'ẹnyashi.
Ọ nọdu abụjeru ìphóró,
egoshi phẹ ụzo, ẹphe eshi.
20 Ị nụru phẹ Unme ngu ono,
dụ ree ono g'ọ kpọ-zijeru
phẹ ụzo.
Ọphu i ti kwedu g'ẹphe ribuhu
Mana, shi ngu l'ẹka.
Tẹme ị nụkwa phẹ phọ mini
g'ẹphe ngụa lẹ k'ẹgu mini,
agụ phẹ nụ.
21 Apha ụkporo labọ bẹ i heru
phẹ l'echiẹgu.
Ọphu ọ tọ dụdu iphe,
ụko iya dụjeru phẹ.

Uwe phẹ ta akahụjeduru
akahụ.
Ọphu ọkpa ta abyajẹduru
phẹ ẹrwa.
22 “I meru; ẹphe lwụta alị-eze;
mẹ ọha, dụ iche iche;
bya eworu alị ndu ono keshiaru
phẹ g'ọ bụru oke alị phẹ.
Ẹphe natarụ alị Hẹshibonu,
bụ alị-eze Sihọnu;
mẹ alị Beshanu, bụ alị-eze
Ọgu.
23 I meru g'oshilọkpa phẹ
ha igwerigwe gẹ kpokpode,
nọ l'igwe.
I dua phẹ dubata l'alị ono,
ị sụru nna phẹ g'ẹphe bahụ
je anata ono.
24 Ọ bụru ụnwu phẹ bahụru
je anata alị ono.
Ị lwụ-kpeeru phẹ ndu bu l'alị
ono, bụ iya bụ ndu
Kénanu.
I meru gẹ ndu Kénanu;
mẹ ndu eze phẹ; mẹ ndu alị
ono l'ophu lakọta phẹ l'ẹka;
k'ọphu ẹphe e-me phẹ
g'ọ dụ phẹ.
25 Ẹphe lwụtakota mkpụkpu
lẹ mkpụkpu, a kpụshigbaaru
ike; mẹ alị, emehuje iphe;
natakọta ụlo, ivu, dụgbaa ree,
dụ iche iche jiru ejiji.
Ẹphe natakwaphọ wẹlu,
a tụwaru atụtu; mẹ
opfu-vayịnu; mẹ k'olivu;
mẹ oshi-ọmi, dụ iche iche.
Ẹphe ria ẹpho ji phẹ; dachaa
okporokpo.
Ẹguru iphe ono, ị nụkotaru
phẹ ono; bẹ ẹphe riru ọ tsọo
phẹ ụtso.
26 Obenu l'ẹphe te ekwedu mee
iphe, ị sụru g'ẹphe mee;
tẹme ẹphe kwefuru ngu ike;
woru ekemu ngu nwucha
l'azụ.
Ẹphe gbushiru ndu mpfuchiru
ngu, bụ ndu lọru phẹ ẹka
lẹ nchị g'ee-shi g'ẹphe gha
iphu l'ẹka ị nọ.

Ẹphe pfubyishia ẹpha ngu
njọ epfubyishi.
27 Ọ bụru iya meru g'o gude
i woru phẹ ye l'ẹka ndu
ọhogu phẹ, bụ ndu
mekpaaharụ phẹ ẹhu.
Teke ẹphe nọ l'iphe-ẹhuka
ono bẹ ẹphe rakuru ngu.
Ị gbẹ l'imigwe ngabẹru phẹ
nchị; bya egude
obu-imemini ngu, parụ ẹka
nụ phẹ ndu nafụtaru phẹ l'ẹka
ndu ọhogu phẹ.
28 Nchị bya adụle phẹ phọ doo;
ẹphe mee ẹjo-iphe l'iphu ngu
ọzo.
I wokwaru phẹ ye l'ẹka ndu
ọhogu phẹ ọzo; ẹphe bụru
ishi phẹ.
Ẹphe byakwa araku ngu ọzo;
ị gbẹ l'imigwe ngabẹru phẹ
nchị.
Ị phụahaaru phẹ obu-imemini;
nafụta phẹ ugbo olemole.
29 Ị lọru phẹ ẹka lẹ nchị
g'ee-shi g'ẹphe laphu
azụ meahaa ekemu ngu.
Ọle ẹphe watalẹru-a eku
onwophẹ jịka eme iphe,
ị sụru g'e meje.
Ẹphe mee iphe-ẹji gude mebyia
omelalị ngu;
mbụ omelalị ngu ono,
bụ nemadzụ -dobe iya;
l'ọ nọdu ndzụ ono.
Ẹphe gude l'ẹphe bu
ekwegekwe gbakutaru
ngu azụ;
tẹme ẹphe kwefu ike jịka
angabẹru ngu nchị.
30 Apha, dụ igwerigwe bẹ ị
takọtaru phẹ nshi.
Tẹme i gude Unme ngu lọo
phẹ ẹka lẹ nchị shita l'ọnu
ndu mpfuchiru ngu.
Ọle ẹphe ta angadụru iya
nchị.
Ọ bụru iya meru g'o gude i
woru phẹ ye l'ẹka ndu alị ọzo,
bukube phẹ nụ.
31 Obenu l'i gude k'obu-imemini

ngu ono, parụ ẹka;
ọphu i ti kwedu g'ẹphe chịhu;
ọphu i kwedu haa phẹ;
kẹle ị bụ Chileke ọphu emeje
eze-iphe-ọma; bya abụru onye
aphụje obu-imemini.
32 Ọo ya bụ; gụbe Chileke anyi;
mbụ gụbe Chileke, parụ ẹka;
bụru Ọkalibe;
bya abụru onye dụ ebvu;
mbụ gụbe onye ono,
edobeje ọgbandzu ngu;
ọphu n-yemobu ngu abvụdu
abvụbvu;
jiko g'iphe-ẹhuka-a,
anyi ejegbabẹ-a ta adụkwa
ngu mkpẹe mkpẹe l'ẹnya;
bụ iya bụ iphe-ẹhuka, dapfutaru
anyi lẹ ndu eze anyi-a;
mẹ ndu-ishi anyi;
mẹ ndu-uke Chileke anyi;
mẹ ndu mpfuchiru Chileke anyi;
mbụ iphe-ẹhuka ono,
dapfutaru nna anyi phẹ;
mẹ ndibe ngu l'ophu;
e -shi lẹ teke ndu eze ndu
Asiriya bụ ishi byasụ
ntanụ-a.
33 Iphemiphe ono,
dapfutakọtaru anyi ono bẹ
iswi dụkotakwa ngu mma.
I meru iphe, pfụru nhamụnha;
obenu l'anyịbedua meru
ẹjo-iphe.
34 Noo kẹle ndu eze anyi phẹ;
mẹ ndu-ishi anyi;
mẹ ndu-uke Chileke anyi;
mẹ nna anyi phẹ te
emeduru ekemu ngu.
Ọphu ẹphe ta ngadụru nchị
l'iphe, ị sụru g'e mee;
mẹ l'ẹka ị lọru phẹ lẹ nchị;
35 je akpaa lẹ teke ẹphe nọ
l'alị-eze phẹ l'ẹka ẹphe eri
ẹguru iphe, parụ ẹka ị
nụkotaru phẹ; bya anọdu
l'alị ono, ha ọsa ono; mbụ alị,
emehuje iphe,
bụ ẹka ị nụru phẹ ono;
bẹ ẹphe te ejeduru ngu ozi;
ọphu ẹphe adakọbeduru haa

ẹjo-ememe, ẹphe eme.
36 Lewarọ g'anyi bụ ohu nta-a
l'alị ono, ị nụru nna anyi oche
phẹ ono; mbụ g'ẹphe ria iphe,
shi iya fụta; mẹ iphe-ọma,
dụ iya nụ ono.
Lewarọ g'anyi bụ ohu.
37 Ọ bụru ndu eze ono, i doberu
g'ẹphe bụru ndu-ishi anyi-a bẹ
iphe, shi l'alị ono a-alakọtaje
l'ẹka.
Iphe, kparụ iya nụ bụru iphe-ẹji,
anyi meshiru.
Ẹphe gude anyịbedua;
mẹ ẹku anyi eme iphe,
dụ phẹ ree.
Anyi nọkwa l'oke iphe-ẹhuka!”

Ndu byaru ẹka l'ẹkwo ọgbandzu

38 “Ọ kwa iphe ono meru g'o gude anyi nọdu agba ọgbandzu-a, geru egeru-a; bya edekwa iya phọ edede l'ẹkwo gẹ ndu-ishi anyi; mẹ ndu Lívayi anyi; mẹ ndu-uke Chileke anyi mee ya iphe-ọhubama.”

10

1 Ndu meru iphe-ọhubama l'ẹkwo ọgbandzu ono bụ: ọchi-ọha, bụ Nehemaya nwa Hakalaya; mẹ Zedekaya;
2 mẹ Seraya; mẹ Azaríya; mẹ Jieremaya;
3 mẹ Pashọ; mẹ Amaraya; mẹ Malukayịjia;
4 mẹ Hatushi; mẹ Shebanaya; mẹ Maluku;
5 mẹ Harimu; mẹ Meremotu; mẹ Obedaya;
6 mẹ Danẹlu; mẹ Ginetọnu; mẹ Baruku;
7 mẹ Meshulamu; mẹ Abáyijia; mẹ Mijiaminu;
8 mẹ Mazaya; mẹ Biligayi; mẹ Shemaya. Ndu ono bụkota ndu-uke Chileke.
9 Ndu kẹ Lívayi bụ: Jieshuwa nwa Azanaya; mẹ Binuyi, bụ onye shi l'eri Henadadu; mẹ Kadụmelu;
10 mẹ ụnwunna phẹ, bụ Shebanaya; mẹ Hodaya; mẹ Kelita; mẹ Pelaya; mẹ Hananu;
11 mẹ Mayịka; mẹ Rehobu; mẹ Hashabaya;
12 mẹ Zaku; mẹ Sherebaya; mẹ Shebanaya;
13 mẹ Hodaya; mẹ Bani; mẹ Beninu.
14 Ndu-ishi ndu Ízurẹlu, mekwarụpho iphe-ọhubama l'ẹkwo ọgbandzu ono bụ: Paroshi; mẹ Pahatu-Mówabu; mẹ Elamu; mẹ Zatu; mẹ Bani;
15 mẹ Buni; mẹ Azụgadu; mẹ Bebayi;
16 mẹ Adonijia; mẹ Biguvayi; mẹ Adinu;
17 mẹ Ateya; mẹ Hezekáya; mẹ Azụru;
18 mẹ Hodaya; mẹ Hashumu; mẹ Bezayi;
19 mẹ Harifu; mẹ Anatọtu; mẹ Nebayi;
20 mẹ Magupiyashi; mẹ Meshulamu; mẹ Heziru;
21 mẹ Meshezabẹlu; mẹ Zadọku; mẹ Jiaduwa;
22 mẹ Pelataya; mẹ Hananu; mẹ Anaya;
23 mẹ Hosiya; mẹ Hananaya; mẹ Hashubu;
24 mẹ Haloheshi; mẹ Piliha; mẹ Shobẹku;

25 mẹ Rehumu; mẹ Hashabuna; mẹ Maseya;
26 mẹ Ahaya; mẹ Hananu; mẹ Ananu;
27 mẹ Maluku; mẹ Harimu; mẹ Bana.

Ọgbandzu, a gbaru

28 Ndu Ízurẹlu ọzo, phọduru nụ; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹ ndu nche-ọnu-ọguzo; mẹ ndu agụje ebvu; mẹ ndu eje ozi l'eze-ụlo Chileke; mẹ iphe, bụ ndu gude k'ekemu Chileke ono bufu onwophẹ l'ẹhu ndu ọhozo; mẹwaro unyomu phẹ; mẹ ụnwu phẹ unwoke; mẹ ụnwada phẹ, bụ ndu ọphu iphe edowa ẹnya;
29 tụko g'ẹphe ha tsoru ụnwunna phẹ; mẹ ndu a maru ẹpha phẹ kpọru ẹnwa kpua onwophẹ; ria nte l'ẹphe a-nọdu eme ekemu Chileke; mbụ ekemu ono, Chileke shi l'ẹka Mósisu, bụ nwozi iya tụa; tẹme l'ẹphe a-nọdu eme iphe, Chipfu, bụ Nnajịuphu sụru g'e meje; meje omelalị iya; mẹ iphe, ọ tọru ọkpa iya.
30 "Anyi nọdu ekwe ukwe l'anyi tee kuduru ụnwada anyi kee ndu alị ọzo; ọphu anyi ta alụtaduru ụnwu anyi unwoke ụnwada nkephẹ.
31 "Ọ -bụru lẹ ndu alị ọzo bẹ wobataru ngwaswa phẹ; mẹ ereshi phẹ bya erere l'eswe atụta unme bẹ anyi ta azụdu phẹ aswa l'eswe-atụta-unme; ọzoo mbọku ọzo, dụ nsọ. Apha k'ẹsaa bẹ anyi taa kọdu alị akọko; tẹme iphe, bụ ụgwo, e ji anyi ejiji bẹ anyi a-hakọtaje g'ọ laa kẹ mmanụ.
32 "Iphe ọzo, anyi kwetarụ l'anyi a-nọdu eme bụ l'aphagapha bẹ anyi e-wotajẹ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ nkerẹto shẹkelu bya anụ g'e gude eje ozi, dụ l'ụlo Chileke anyi.
33 Mbụ g'e gudeje iya zụta iphe, e gude eme buredi, eedobejeru Chileke nsọ; gude iya zụta iphe, e gude egwe ngwẹja-nri, eegweje tekenteke; mẹ iphe, e gude egwe ngwẹja-akpọ-ọku, eegweje tekenteke; mẹ iphe, e gude egwe ngwẹja, eegweje l'eswe-atụta-unme; mẹ ọphu eegweje l'ọbo ọnwa ọphúú; mẹ l'ọbo-iphe ọzo, bụ ọbo-iphe, geru egeru; mẹ ngwẹja ọzo, dụ nsọ; mẹ kẹ ngwẹja-iphe-ẹji, e gude apfụ ụgwo iphe-ẹji, ndu Ízurẹlu meshiru; mẹwaro iphe, bụkpoo ozi, eeje ejeje l'ụlo Chileke anyi.
34 "Anyịbe ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹ ndu Ízurẹlu mmanụ bẹ tụakwaru ido gude gbaa g'ee-shije akpa nkụ, e wobata l'ụlo Chileke anyi aphagapha. A gbaru akpa nkụ ọbu l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu; tubukwaaphọ teke aa-kpataje iya; mbụ nkụ, e gude akpọ ngwẹja ọku l'ọru-ngwẹja Chipfu, bụ Chileke anyi; ẹgube ono, e deru iya l'ekemu ono.
35 "Akpụru-iphe-mbụ, shi l'iphe, anyi meberu l'alị; yẹle akpụru mbụ oshi-ọmi anyi mịtaru bẹ anyi e-wobatajẹ l'ụlo Chipfu aphagapha.
36 "Nokwaphọ g'anyi e-kutajẹ ọkpara l'unwoke, a nwụru anyi; kpụta anụ, bụ ivuzọ l'eswi anyi; mẹ atụru anyi; mẹ eghu anyi; gude je l'ụlo Chileke anyi; je anụ ndu-uke Chileke, bụ ndu eje ozi l'ụlo Chileke anyi ono; ẹgube ono, e deru iya l'ekemu ono.
37 "Anyi e-wotakwaphọ ereshi mbụ anyi, e gwerụ egwegwe; yẹle iphe ọzo, gbaru g'anyi nụ Chileke; dụ g'akpụru mbụ, oshi-ọmi anyi mịtaru; yẹle mẹe ọphúú anyi; mẹ manụ; je anụ ndu-uke Chileke g'e dobegbaa l'ụlo, aakwakọbeje iphe l'ụlo Chileke. Anyi e-wota oke-lanụ-l'ụzo-iri l'iphe, anyi metaru l'alị nụ ndu Lívayi; noo kẹle ọo ndu Lívayi bẹ anakọje oke-lanụ-l'ụzo-iri lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu ẹka aakọbeje iphe.
38 Onye uke Chileke, bụ onye shi l'eri Erọnu bẹ a-nọduje swiru ndu Lívayi ono m'ẹphe nakọje oke-lanụ-l'ụzo-iri ono. Ndu Lívayi ono e-shi l'ime oke-lanụ-l'ụzo-iri ono, ẹphe nakọru ono wofuta oke-lanụ-l'ụzo-iri je edobe l'ụlo, aakwakọbeje iphe l'ụlo-ẹku, dụ l'ụlo Chileke anyi.
39 Ndu Ízurẹlu mẹ ndu Lívayi bẹ a-tụje ereshi; mẹ mẹe ọphúú; mẹ manụ wobata l'ụlo, aakwakọbeje iphe, bụ ẹka ivu k'eze-ụlo Chileke adụje; mẹ l'ẹka ndu-uke Chileke,

l'eje ozi teke ono anọduje; mẹ ẹka ndu nche-ọnu-ọguzo; mẹ ndu agụje ebvu anọduje; mbụ l'anyi taa haẹdu ụlo Chileke anyi.”

11

Ndu byaru eburu lẹ Jierúsalẹmu

1 Teke ono bụ ndu-ishi ndu Ízurẹlu bu lẹ Jierúsalẹmu. Ndu Ízurẹlu ọphuna bya atụa ido gude họta ndu e-je eburu lẹ Jierúsalẹmu, bụ mkpụkpu, dụ nsọ ono. Ọ bụru onye lanụ bẹ ẹphe ahọtaje l'ime ụmadzu iri; ẹphe ahaa tete ọphuu g'ẹphe buru lẹ mkpụkpu phẹ.

2 Ndu kweru wofuta onwophẹ l'ẹphe e-buru lẹ Jierúsalẹmu bẹ ndu Ízurẹlu jaru àjàjà.

3 Ndu ọwa-a bụ ndu ọphu bụ ndu-ishi mkpụkpu lẹ ndu ọphu bu lẹ Jierúsalẹmu; obenu lẹ ndu ọphuu, bụ iya bụ ndu Ízurẹlu; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mẹ ndu eje ozi l'eze-ụlo Chileke; mẹ oshilọkpa ndu ejeru Sólomọnu ozi bẹ onyenọnu l'ẹhu l'ẹhu bukọta l'alị k'ẹka iya lẹ mkpụkpu phẹ l'alị Jiuda.

4 Oshilọkpa Jiuda mẹ oshilọkpa Benjiaminu bẹ harụ buru lẹ Jierúsalẹmu.

Ndu ọphu bụ oshilọkpa Jiuda, bu lẹ Jierúsalẹmu bụ: Ataya; Ataya bụ nwa Uzáya; Uzáya bụru nwa Zekaraya; Zekaraya bụru nwa Amaraya; Amaraya bụru nwa Shefatiya; Shefataya bụru nwa Mahalalẹlu, bụ onye shi l'eri Pẹ́rezu.

5 Tẹme waa Maseya; Maseya bụ nwa Baruku; Baruku bụru nwa Kọlu-Hoze; Kọlu-Hoze bụru nwa Hazaya; Hazaya bụru nwa Adaya; Adaya bụru nwa Jioyaribu; Jioyaribu bụru nwa Zekaraya, bụ onye shi l'eri Shilo.

6 Oshilọkpa Pẹ́rezu, bu lẹ Jierúsalẹmu bẹ tụkoru dụ ụnu l'ụkporo ẹto l'ụmadzu ẹsato; bụkotaru mkparawa.

7 Ndu bụ oshilọkpa Benjiaminu, bu lẹ Jierúsalẹmu bụ: Salu; Salu bụ nwa Meshulamu; Meshulamu bụru nwa Jiowedu; Jiowedu bụru nwa Pedaya; Pedaya bụru nwa Kolaya; Kolaya bụru nwa Maseya; Maseya bụru nwa Itiyẹlu; Itiyẹlu bụru nwa Jieshaya.

8 A bya eyeru iya ụnwunna Salu phẹ, bụ Gabayi; mẹ Salayi.

Iphe, ẹphe tụkoru dụ bụ ụnu labọ l'ụkporo ishii l'ụmadzu ẹsato.

9 Onye bụ onye-ishi phẹ bụ Jiowẹlu; nwa Zikiri; Jiuda, bụ nwa Hasenuwa bụru onye etsota onye-ishi lẹ mkpụkpu ono.

10 Ndu uke Chileke, bu lẹ Jierúsalẹmu ono bụ: Jiedaya nwa Jioyaribu; mẹ Jiakinu;

11 mẹ Seraya nwa Hilikiya; Hilikaya bụru nwa Meshulamu; Meshulamu bụru nwa Zadọku; Zadọku bụru nwa Merayotu; Merayotu bụru nwa Ahitubu, bụ onye-ishi l'ụlo Chileke.

12 A bya eyeru iya ụnwunna phẹ, bụ ndu eje ozi l'eze-ụlo Chileke. Iphe, ẹphe tụkoru dụ bụ ụnu labọ l'ụkporo ụmadzu l'ụmadzu labọ.

Onye ọzo bụ Adaya nwa Jierohamu; Jiehoramu bụru nwa Pelalaya; Pelalaya bụru nwa Amuzi; Amuzi bụru nwa Zekaraya; Zekaraya bụru nwa Pashọ; Pashọ bụru nwa Malukayijia.

13 A bya eyeru iya ụnwunna iya, bụkota ndu-ishi l'ẹnya-unuphu ibe nna phẹ. Iphe, ẹphe tụkoru dụ bụru ụkporo iri l'ẹbo l'ụmadzu labọ.

Onye ọzo bụ Amashayi nwa Azarẹlu; Azarẹlu bụru nwa Ahụzayi; Ahụzayi bụru nwa Meshilemotu; Meshilemotu bụru nwa Ima.

14 A bya eyeru iya ụnwunna iya ndu bụkota mkparawa. Iphe, ẹphe tụkoru dụ bụ ụkporo ishii l'ụmadzu ẹsato. Onye-ishi phẹ bụ Zabudẹlu nwa Hagedolimu.

15 Ndu Lívayi, bu lẹ Jierúsalẹmu bụ: Shemaya nwa Hashubu; Hashubu bụru nwa Azurikamu; Azurikamu bụru nwa Hashabaya; Hashabaya bụru nwa Buni.

16 Ndu ọzo bụ: Shabetayi yẹle Jiozabadu, bụ ndu-ishi ndu Lívayi mbụ ndu eleta ẹnya l'ozi, eeje l'azụ ụlo Chileke.
17 Onye ọzo bụ: Matanaya nwa Mayịka; Mayịka bụru nwa Zabudi; Zabudi bụru nwa Asafu, bụ onye-ishi ebvu-ekele; mẹ epfu anụ Chileke.
Bakụbukaya bụ onye k'ẹbo l'ụnwunna Matanaya.
Onye ọzo bụ Abụda nwa Shamuwa; Shamuwa bụru nwa Galalu; Galalu bụru nwa Jiedutunu.
18 Ndu Lívayi, bu lẹ mkpụkpu ono, dụ nsọ ono bẹ tụkoru dụ ụkporo iri l'ẹno l'ụmadzu ẹno.
19 Ndu nche-ọnu-ọguzo, bu lẹ Jierúsalẹmu bụ: Akubu; mẹ Talụmonu; mẹ ụnwunna phẹ, bụ ndu anọduje eche nche l'ọnu-ọguzo. Iphe, ẹphe dụ bụ ụkporo ẹsato l'ụmadzu iri l'ẹbo.
20 Ndu Ízurẹlu ọzo, phọduru nụ; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi ọzo, bụ ndu phọduru nụ bẹ bukọta lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọgbaa l'alị Jiuda. Onyenọnu bugbaa l'oke alị nkiya.
21 Ndu eje ozi l'eze-ụlo Chileke buru l'eli úbvú Ofẹlu. Ọ bụru Ziha yẹle Gishipa bụ ndu-ishi ndu ono, eje ozi l'eze-ụlo ono.
22 Ndu bụ ndu-ishi ndu Lívayi ono, bu lẹ Jierúsalẹmu bụ: Uzi nwa Bani; Banị bụ nwa Hashabaya; Hashabaya bụru nwa Matanaya; Matanaya bụru nwa Mayịka, bụ onye shi l'eri Asafu. Eri Asafu bẹ bụ ndu-ishi ebvu, aagụ agụgu l'eze-ụlo Chileke.
23 Ẹphebe ndu agụje ebvu ono bẹ eze tụru ekemu swiberu; ọ bụru iya anọduje egoshi iphe, ẹphe a-nọdu eme mbọku-mbọku.
24 Onye nọ-chiru ẹnya ndu Ízurẹlu l'iphu eze bẹ bụ Petahaya nwa Meshezabẹlu; mbụ onye shi l'eri Zera nwa Jiuda.

Ndu Ízurẹlu, bu lẹ mkpụkpu, ta abụdu Jierúsalẹmu

25 A bya l'ụnwu mkpụkpu ọzo mẹ ẹgu, dụ iya nụ; ụnwu Jiuda bẹ harụ buru lẹ Kiriyatu-Araba; mẹ ụnwu mkpụkpu, dụkota iya nụ. Ẹphe hakwarụpho buru lẹ Dibọnu mẹ ụnwu mkpụkpu, dụkota iya nụ; mẹ Jiekabuzẹlu mẹ ụnwu mkpụkpu, dụkota iya nụ.
26 Ẹphe buru lẹ Jieshuwa; mẹ Molada; mẹ Bẹtu-Pẹletu;
27 mẹ Haza-Shuwalu; mẹ Biye-Sheba; yẹle ụnwu mkpụkpu, dụkota iya nụ;
28 mẹ lẹ Zikulagu; mẹ Mekona; yẹle ụnwu mkpụkpu, dụkota iya nụ;
29 mẹ lẹ Enu-Rịmonu; mẹ Zora; mẹ Jiarumutu;
30 mẹ Zanowa; mẹ Adulamu; yẹle ụnwu mkpụkpu, dụkota iya nụ; mẹ lẹ Lakishi; yẹle ẹgu, nọkota iya nụ; mẹ lẹ Azeka yẹle ụnwu mkpụkpu, dụkota iya nụ. Ọo ya bụ l'ẹphe bu e -shi lẹ Biye-Sheba jeye lẹ nsụda Hịnomu.
31 Oshilọkpa Benjiaminu bẹ shi lẹ Geba bua kwasẹru; ẹphe bu lẹ Mikumashi; mẹ Ayịjia; mẹ Bẹtelu; yẹle ụnwu mkpụkpu, dụkota iya nụ;
32 mẹ lẹ Anatọtu; mẹ Nobu; mẹ Ananaya;
33 mẹ Hazọ; mẹ Rama; mẹ Gitayimu;
34 mẹ Hadidi; mẹ Zebowimu; mẹ Nebalatu;
35 mẹ Lodu; mẹ Ono; yẹle nsụda "Nsụda ndu eme ọna."
36 Ndu Lívayi, bụ ndu ẹphe l'ipfu Jiuda shi buru bẹ a harụ keru yeru ipfu Benjiaminu.

12

Ndu uke Chileke waa ndu Lívayi

1 Waa ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi, ẹphe lẹ Zerúbabelu nwa Sheyalutiyẹlu; mẹ Jieshuwa swị shi l'ẹka a kpụru phẹ lẹ ndzụ lwa baa: Seraya; mẹ Jieremaya; mẹ Ẹzura;

2 mẹ Amaraya; mẹ Maluku; mẹ Hatushi;
3 mẹ Shekanaya; mẹ Rehumu; mẹ Meremotu;
4 mẹ Ido; mẹ Ginetoyi; mẹ Abáyijia;
5 mẹ Mijiaminu; mẹ Madaya; mẹ Biliga;
6 mẹ Shemaya; mẹ Jioyaribu; mẹ Jiedaya;
7 mẹ Salu; mẹ Amọku; mẹ Hilikaya; mẹ Jiedaya. Ndu ono shi bụkotaru ndu-ishi ndu-uke Chileke; bụru ishi ụnwunna phẹ teke Jieshuwa bụ ishi.
8 Ndu kẹ Lívayi bụ: Jieshuwa; mẹ Binuyi; mẹ Kadụmelu; mẹ Sherebaya; mẹ Jiuda; mẹ Matanaya. Ọ bụru Matanaya yẹle ụnwunna iya bẹ bụ ndu k'ebvu-ekele dụ l'ẹka.
9 Ụnwunna phẹ, bụ Bakụbukaya; yẹle Uni bụru ndu anọduje ekweru phẹ ebvu ono.

Eri Jieshuwa, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke

10 Jieshuwa bụ nna Jioyakimu; Jioyakimu bụru nna Ẹliyashibu; Ẹliyashibu bụru nna Jioyada;
11 Jioyada bụru nna Jionatanu; Jionatanu bụru nna Jiaduwa.

Ndu-ishi l'ẹnya-unuphu ndu-uke Chileke

12 Ndu shi bụru ishi l'ẹnya-unuphu ndu-uke Chileke lẹ teke Jioyakimu bụ ishi bụ:
Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Seraya bụ Meraya.
Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Jieremaya bụru Hananaya.
13 Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Ẹzura bụru Meshulamu.
Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Amaraya bụru Jiehohananu.
14 Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Maluki bụru Jionatanu.
Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Shebanaya bụru Jiósẹfu.
15 Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Harimu bụru Adụna.
Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Merayotu bụru Hẹlukayi.
16 Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Ido bụru Zekaraya.
Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Ginetọnu bụru Meshulamu.
17 Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Abáyijia bụru Zikiri.
Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Minyaminu yẹle kẹ Mowadaya bụru Pilitayi.
18 Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Biliga bụru Shamuwa.
Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Shemaya bụru Jiehonatanu.
19 Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Jioyaribu bụru Matenayi.
Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Jiedaya bụru Uzi.
20 Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Salayi bụru Kalayi.
Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Amọku bụru Eba.
21 Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Hilikaya bụru Hashabaya.
Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Jiedaya bụru Netanẹlu.

Edeshi ẹpha ndu-uke Chileke waa kẹ ndu Lívayi l'ẹkwo

22 Teke Ẹliyashibu bụ ishi; mẹ Jioyada; mẹ Jiohananu; mẹ Jiaduwa bẹ e dekọtaru ẹpha ndu-ishi ndu Lívayi; mẹ kẹ ndu-ishi ndu-uke Chileke l'ẹkwo; ẹpha ono bẹ e deru teke Dariyọsu bụ eze ndu Peshiya.
23 Ụnwu Lívayi, bụ ndu-ishi l'ẹnya-unuphu ibe nna phẹ bẹ e dekọtaru ẹpha phẹ l'ẹkwo, e deshiru iphe, e meru teke ono. Ẹpha ono bẹ e deru jeye teke kẹ Jiohananu, bụ nwa Ẹliyashibu.

Ekeshi ozi eze-ụlo Chileke

24 Ndu-ishi ndu Lívayi bụ: Hashabaya mẹ Sherebaya; mẹ Jieshuwa, bụ nwa
Kadụmelu. Ụnwunna phẹ bẹ apfụjeru ghaaru phẹ iphu; agụ ebvu-ajaja yẹle ebvu-
ekele. Teke ndu ọphuu gụru iya; ndu ọphuu ekwee ya ekwekwe ẹgube ono, Dévidi,
bụ onye kẹ Chileke tọru phẹ ọkpa iya.
25 Matanaya; mẹ Bakụbukaya; mẹ Obedaya; mẹ Meshulamu; mẹ Talụmonu; mẹ
Akubu bẹ bụ ndu nche, anọduje eche nche l'ụlo, eedobeje iphe l'ọnu-abata eze-ụlo
Chileke.
26 Ndu ono bẹ jeru ozi lẹ teke kẹ Jioyakimu nwa Jieshuwa; mbụ nwanwa Jiozadaku;
mẹ teke kẹ Nehemaya, bụ ọchi-ọha; mẹkwapho teke kẹ Ẹzura, bụ onye uke Chileke
bya abụru onye edeje ẹkwo.

Eye igbulọ Jierúsalẹmu l'ẹka Chileke

27 O be teke ee-woru igbulọ Jierúsalẹmu ono ye l'ẹka Chileke; a chọo ndu Lívayi
jekọta l'ẹkameka, ẹphe bu; g'ẹphe byakọta Jierúsalẹmu bya egude ẹhu-ụtso; mẹ
ebvu-ekele; kụa ogena; kpọo une; mẹ ogelenda; gude woru igbulọ ono ye l'ẹka Chileke.
28 Ndu Lívayi, bụ ndu ọgbo-ebvu ono shi l'iphe, bụ alị, nọ-pheru Jierúsalẹmu
mgburugburu; mẹ ụnwu mkpụkpu, dụ lẹ Netofa tụko dzukọbe.
29 Ndu ọphu shi lẹ Bẹtu-Giligalu; mẹ l'ụzo Geba; mẹ Azụmavetu dzukọtaru; kẹle
ndu ọgbo-ebvu ono bẹ metaru mkpụkpu buphee Jierúsalẹmu mgburugburu.
30 Ndu uke Chileke mẹ ndu Lívayi doo onwophẹ nsọ; bya edokwaaphọ ndu Ízurẹlu
nsọ; bya edoo ọnu-abata Jierúsalẹmu yẹle igbulọ ono nsọ.
31 Teke ono bẹ mu byaru eduta ndu-ishi ndu Jiuda; ẹphe nyihu eli igbulọ ono. Mu
bya agbaa uzi ndu ebvu labọ, hagbaa shi, bụ ndu a-nọdu agụ ebvu-ekele.
Uzi lanụ wụru shia eli igbulọ ono ụzo ẹkutara fụta lẹ Ọnu-abata Ikpọzu.
32 Ndu l'etso phẹ l'azụ bụ Hoshaya yẹle nkeru-ẹbo ndu-ishi ndu Jiuda;
33 mẹ Azaríya; mẹ Ẹzura; mẹ Meshulamu;
34 mẹ Jiuda; mẹ Benjiaminu; mẹ Shemaya; mẹ Jieremaya;
35 mẹ ndu ọzo, shi l'eri ndu-uke Chileke, chịgbaa opu; mẹkwapho Zekaraya, bụ
nwa Jionatanu; Jionatanu bụ nwa Shemaya; Shemaya bụru nwa Matanaya; Matanaya
bụru nwa Mayịkaya; Mayịkaya bụru nwa Zaku; Zaku bụru nwa Asafu;
36 yẹe ụnwunna iya, bụ Shemaya; mẹ Azarẹlu; mẹ Milalayi; mẹ Gilalayi; mẹ Mayi;
mẹ Netanẹlu; mẹ Jiuda; mẹ Hanani. Ẹphebedua bẹ gude ụdudu ngwa-ebvu, Dévidi,
bụ onye kẹ Chileke sụru g'e gudeje. Ọ bụru Ẹzura, bụ onye edeje ẹkwo bẹ vutaru phẹ
ụzo.
37 Ẹphe rwuẹpho Ọnu-abata Ẹnya-nwobvu; ẹphe kwasẹru je enyikota ẹka eeshije
enyiba lẹ mkpụkpu Dévidi; mbụ mẹ a -nọdu enyikọta igbulọ ono enyikọta. Ẹphe
kwasẹru eli igbulọ ụlo Dévidi ono fụta lẹ Ọnu-Abata-Mini, nọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa.
38 Ndu ebvu ọphunapho wụru shia ụzo ẹkicha. Mbẹdua mẹ nkeru-ẹbo ndu Ízurẹlu
nọdu etso phẹ l'azụ l'eli igbulọ ono. Anyi shi l'ụlo-ephekerephe Ọtapfupfupfu-ọku
fụta lẹ Igbulọ-ọsa.
39 Anyi shi l'ẹka ono wụru je aghaa Ọnu-abata Ifuremu; mẹ Akahụ Ọnu-abata; mẹ
Ọnu-abata Ẹma; mẹ Ụlo-ephekerephe Hananẹlu; mẹ Ụlo-ephekerephe, aza Ụkporo-
ise; shi nno fụta lẹ Ọnu-abata Atụru. Ọ bụru l'ọnu-abata Nche bẹ ẹphe jeberu.
40 Ndu ọgbo-ebvu labọ ono, agụje ebvu-ekele ono bya anọdu l'ọnodu phẹ l'ụlo
Chileke. Mbẹdua mẹ nkeru-ẹbo ndu-ishi ono nọdukwapho l'ọnodu k'anyi.
41 Ndu uke Chileke, bụ Ẹliyakimu; mẹ Maseya; mẹ Minyaminu; mẹ Mayịkaya; mẹ
Eliyowenayi; mẹ Zekaraya; mẹ Hananaya nọdu l'ọnodu nkephẹ pagbaarụ opu l'ẹka.
42 Ndu ọzo bụ Maseya; mẹ Shemaya; mẹ Eleyaza; mẹ Uzi; mẹ Jiehohananu; mẹ
Malukayịjia; mẹ Elamu; mẹ Eza. Ndu ebvu ono wata agụ ebvu; onye bụ ishi ebvu
phẹ bụru Jiezurahaya.

43 Mbọku ono bẹ ẹphe gwerụ ngwẹja, parụ ẹka apaa; ẹhu tsọo phẹ ụtso; noo kẹle
Chileke bẹ meru g'ẹhu tsọo phẹ ụtso shii. Ụnwanyi mẹ ụnwegirima tụko ete ẹswa.
A -gbẹ l'ẹka dụ ẹnya anụ ụzu ẹhu-ụtso, aatụ lẹ Jierúsalẹmu.

Iphe, a nụru g'e gude baarụ Chileke ẹja l'ụlo iya

44 Ọ bụru mbọku ono bẹ a họtaru ndu a-nọdu eletajẹ ẹnya l'ụlo, eedobeje iphe,
a tụru atụtu; mẹ akpụru-iphe-mbụ; mẹ oke-lanụ-l'ụzo-iri. Ndu ono e-shije l'opfu, a
kọkotaru lẹ mkpụkpu ono mgburugburu wobata iphe bya edobe l'ụlo ono, eedobeje
iphe ono ẹgube ekemu sụru g'e mejeru iya ndu-uke Chileke mẹ ndu Lívayi. Kẹle
ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi ono, eje ozi ono meru; ẹhu nọdu atsọ ndu Jiuda
ụtso.
45 Ẹphe eje ozi Chileke phẹ; bya eje ozi k'asafụ ntụrwu; ẹgube ono, ndu ebvu mẹ
ndu nche-ọnu-ọguzo ejekwaphọ ozi, rwuberu phẹ nụ; ẹgube ono, Dévidi mẹ nwa
iya, bụ Sólomọnu sụru g'e meje iya.
46 Noo kẹle teke Dévidi mẹ Asafu nọ ndzụ; mbụ teke ndiche bẹ e shi nweru ndu-ishi
ndu ebvu; nweru ebvu, e gude aja Chileke ajaja; mẹ ebvu, e gude ekele iya ekele.
47 Teke Zerúbabelu yẹe Nehemaya bụ ishi bẹ ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha ewotajẹ iphe,
rwuberu ndu ebvu mẹ ndu nche-ọnu-ọguzo nụ phẹ mbọku-mbọku. Nokwaphọ
g'ẹphe edobeje iphe nsọ nụ ndu Lívayi; ndu Lívayi edobe iphe nsọ nụ oshilọkpa
Erọnu.

13

Ebufu ndu ọhozo l'ẹka ndu Ízurẹlu nọ

1 Mbọku ono bẹ ẹphe gụru iphe, e deru l'ẹkwo Mósisu; ndu Ízurẹlu nụma-dzuru
iya. Iphe, a guvuru l'ẹkwo ono bụ g'ọ tọ dụkwa onye Amọnu; ọzoo l'ọo onye Mówabu
e-je abata l'ẹka ndibe Chileke dzukọberu;
2 noo kẹle ẹphe te gudedu nri mẹ mini gba ndu Ízurẹlu ndzuta; ọ bụchiaru Belamu
bẹ ẹphe butaru g'ọ bya bya atụa phẹ ọnu. Ọ tọ bụ lẹ Chileke anyi gharu ọnu ono
ịghaphu; ọ bụru ọnu-ọma.
3 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu nụmaepho iphe, ekemu ono pfuru; ẹphe bufukọta ndu shi
l'ọhozo l'ẹka ndu Ízurẹlu nọ.

Nehemaya edozi iphe

4 Tẹmanu iphe ono mee bẹ Ẹliyashibu, bụ onye uke Chileke; mbụ onye a tụru ẹka
g'ọ bụru onye-ishi ẹka eedobeje iphe l'eze-ụlo Chileke; bẹ yẹle Tobaya dụ lẹ ree shii.
5 Eze mkpuru ono, e shi edobeje ngwẹja-nri; mẹ ụnwù-isẹnsu; mẹ ivu, e gude eje
ozi l'eze-ụlo Chileke; mẹ oke-lanụ-l'ụzo-iri k'ereshi; mẹ kẹ mẹe; mẹ kẹ manụ, aasụje
g'e wotaru ndu Lívayi; mẹ ndu ebvu; mẹ ndu nche-ọnu-ọguzo; mbụ mkpuru ono, e
shi edobeje iphe, a tụru ụtu nụ ndu-uke Chileke bẹ Eliyashibu nụru Tobaya.
6 Teke ono, iphe ono eme ono bẹ mu ta nọdu lẹ Jierúsalẹmu. Noo kẹle apha, kwe
Atakuzakuzẹsu ụkporo apha l'apha iri l'ẹbo, e meru iya eze ndu Bábilọnu bẹ mu
laphuru azụ l'ibe eze. A nọepho nwanshịi; mu rwọo eze g'ọ haa mu gẹ mu lashịa.
7 Mu bya alwarwuta Jierúsalẹmu bya ahụma ẹjo-iphe ono, Ẹliyashibu meru l'opfu
ẹhu Tobaya ono; mbụ anụnu ono, ọ nụru iya mkpuru, dụ l'eze-ụlo Chileke o buru
ono.
8 Iphe ono ghushikpọ mu eghu ike; mu chịtakota ivu ụlo, bụ kẹ Tobaya, nọ lẹ
mkpuru ono; tuphashia l'etezi.
9 Mu bya akaru; a bya emechaa mkpuru ono emecha; mu bya egwetakọta ivu,
eegudeje eje ozi l'ụlo Chileke bya edobephu azụ l'ẹka ono; mẹ ngwẹja-nri; mẹ ụnwù-
isẹnsu.

10 Mu bya amakwarụpho l'a taa nụjedu ndu Lívayi iphe, rwuberu phẹ nụ; o mee
k'ọphu bụ lẹ ndu Lívayi; mẹ ndu l'agụje ebvu, bụ ndu l'eje ozi l'eze-ụlo Chileke ono
bẹ gbakashịhuru nụ; onyenọnu kọahaa opfu iya.
11 Ọo ya bụ mu baarụ ndu-ishi mba sụ phẹ: "?Bụ gụnu meru g'o gude a parụ eze-ụlo
Chileke gbado ẹgube-a?" Mu bya achịkobe ndu Lívayi; mẹ ndu ono, agụje ebvu ono
dobephu phẹ azụ l'ọnodu phẹ.
12 Ọ bụru teke ono bẹ ndu Jiuda l'ophu wobataaharu oke-lanụ-l'ụzo-iri, shi l'ereshi;
mẹ mẹe; mẹ manụ l'ụlo, eedobeje iphe.
13 Ndu mu tụru ẹka g'ẹphe bụru ndu-ishi ụlo ono, eedobeje iphe ono bụ: Shelemaya,
bụ onye uke Chileke; mẹ Zadọku, bụ onye edeje ẹkwo; mẹ onye Lívayi, ẹpha iya bụ
Pedaya. Onye mu họtaru swibe phẹ g'o yejeru phẹ ẹka bụ Hananu nwa Zaku; bụru
nwanwa Matanaya; noo kẹle ndu ono bẹ a gụru lẹ ndu e gude ire phẹ ẹka. Ozi phẹ
bụ g'ẹphe kejeru ụnwunna phẹ iphe.
14 "Gụbe Chileke mu; nyatakwa mu rọo ya l'iphe-a, mu meru-a. Be huchafụkwa
iphe, dụ ree, mu megbabẹru eze-ụlo gụbe Chileke mu; mẹ l'ozi, eeje l'ẹka ono."
15 Teke ono bẹ mu hụmaru ndu nọ lẹ Jiuda azọshi mẹe l'akpụru vayịnu l'eswe-
atụta-unme; gude nkapfụ-ịgara evubatagbaa ereshi; mẹ mẹe; mẹ akpụru vayịnu;
mẹ akpụru figu; mẹ ivu ọzo, dụ iche iche. Ẹphe nọdu evu iya ala lẹ Jierúsalẹmu
l'eswe-atụta-unme. Mu lọo phẹ ẹka lẹ nchị g'ẹphe haa ere nri lẹ mbọku ono.
16 Ndu Taya, bụ ndu bukwaphọ lẹ Jierúsalẹmu bẹ evubataję ẹma; mẹ ngwaswa
ọzo, dụ iche iche ere ndu Jiuda lẹ Jierúsalẹmu l'eswe-atụta-unme.
17 Ọo ya bụ; mu baarụ ndu a maru ẹpha phẹ lẹ Jiuda mba sụ phẹ: "?Ẹjo-iphe ọwa,
unu eme-a bụ gụnu; kẹ g'unu merwushi eswe-atụta-unme?
18 ?Tọbudu ẹgube iphe ono bẹ nna unu phẹ meru; meru iphe, Chileke anyi meru
g'ẹjo iphe-ẹhuka-a dapfuta anyi waa mkpụkpu-a? Unu byakwa nta-a bya awata
emerwụshi eswe-atụta-unme; shi nno eme g'oke ẹhu-eghu Chileke kabaa azụpyabe
ndu Ízurẹlu."
19 O be l'ụzo nchi-ejihu lẹ mbọku, bụ nchitabọhu iya a-bụru eswe-atụta-unme;
mu tụa ekemu sụ g'a gbachishikọta mgbo ọnu-abata Jierúsalẹmu; sụkwapho g'a ta
gụhakwa iya agụha jeye eswe-atụta-unme a-bvụada. Tẹme mu harụ ndu-ozi mu
dokachaa l'ọnu-abata ono g'ọ tọ dụshi ivu, ee-vubata l'eswe-atụta-unme ono.
20 Ndu nghọ; mẹ ndu ere ngwaswa, dụ iche iche kwachaa akwakwa l'azụ
Jierúsalẹmu ugbo lanụ; ọzoo ugbo ẹbo.
21 Mu bya alọoru phẹ ẹka lẹ nchị sụ phẹ: "?Bụ gụnu meru g'o gude unu nọdu
akwaję l'azụ igbulọ ono? Unu -mebaa ya ọzo bẹ mu a-dakwa unu ẹka." Shita teke
ono kwasẹru bẹ ẹphe byabuhuru l'eswe-atụta-unme.
22 Mu sụ ndu Lívayi g'ẹphe sachaa onwophẹ asacha je anọdu cheje nche l'ọnu-abata
ono; k'ọphu ee-dobe eswe-atụta-unme ono nsọ.
Nyatakwa mu phọ l'iphe-a, mu meru-a; gụbe Chileke mu. Guderọ n-yemobu ngu
ono, parụ ẹka ono phụaru mu obu-imemini.
23 Lẹ teke ono bẹ mu hụmakwarupho ndu Jiu, lụshiru ụnwanyi, shi lẹ Ashịdodu;
mẹ lẹ Amọnu; mẹ lẹ Mówabu.
24 Nkerẹbo l'ụnwegirima phẹ nọdu epfu opfu ndu Ashịdodu; ọzoo opfu ndu ibiya
nkephẹ; ọphu ẹphe ta amadụ g'eepfu opfu-alị ndu Jiu.
25 Mu bya abaarụ phẹ mba tụa phẹ ọnu. O nweru ndu ọphu mu chiru iphe; lashịa
phẹ ẹgbushi l'ishi. Mu sụ phẹ g'ẹphe gude ẹpha Chileke ria nte sụ: "Anyi ta abyadụ
e-kuta ụnwada anyi kee ụnwu phẹ nwoke; ọphu anyi ta abyadụ alụtaru ụnwu anyi
unwoke ụnwada phẹ; ọphu anyi ta alụtadu phẹ k'onwanyi.
26 ?Tọ bụnaa k'ụnwanyi, dụ nno bẹ Sólomọnu, bụ eze ndu Ízurẹlu gude mee iphe-
ẹji tọo? L'ọhamoha bẹ ta adụkwa eze ọzo, dụ gẹ yẹbedua. Tẹme ọ bụru onye Chileke

iya yeru obu; Chileke mee ya g'ọ bụru eze ndu Ízurẹlu l'ophu. Obenu l'ọo ụnwanyi ọhozo bẹ kpatalẹru-a o mee iphe-ẹji.
27 ?Ọ dụ ree g'anyi gude nchị anyi nụma l'unu l'eme ẹjo-iphe, ha ẹgube-a; mbụ l'unu lụshiru ụnwanyi ọhozo; shi nno bụru ndu mesweru Chileke anyi tọo?”
28 Onye lanụ l'ụnwu Jioyada; nwa Ẹliyashibu, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke bẹ bụ ọgo Sambalatu, bụ onye Horonu. Ọo ya bụ; mu chịfu iya g'o shi l'ẹka mu nọ lụfu.
29 Nyatakwa phẹ; gụbe Chileke mu; noo kẹle ẹphe tụrwuwaru ọkwa ndu-uke Chileke; bya atụrwua ọgbandzu, gụ lẹ ndu-uke Chileke mẹ ndu Lívayi gbaru.
30 Tọbudu iya bụ; mu safụkota phẹ ntụrwu, ẹphe chitaru l'ẹhu ndu alị ọzo; bya anụchaa phẹ ozi, gbaru ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; onyenọnu jeahaa ozi, gbaru iya nụ.
31 Mu mekwaphọ g'e vutajẹ nkụ yẹle akpụru-iphe-mbụ l'orwuberu iya.
Gụbe Chileke mu; nyatakwa mu rọ lẹ k'ọma.

Ẹkwo
Ẹsuta

Eze-nwanyị, bụ Vashiti ekwefụru ji iya ike

1 Ọwa-a bụ iphe, nwụru teke Kuzakusẹsu shi bụru eze; mbụ Kuzakusẹsu ono, shi
bụru ishi mkpụkpu ụkporo ishii l'ẹsaa; e -shi l'alị Indiya jasụ l'alị Kushi.
2 Teke ono bẹ eze, bụ Kuzakusẹsu shi nọdu l'aba-eze iya lẹ mkpụkpu Susa, bụ ishi
mkpụkpu alị ono.
3 O be l'apha, kwe iya apha ẹto, ọ watarụ abụ eze; o shiaru ndu-ishi l'alị-eze iya
nri; waa ndu-ozi iya g'ẹphe ha. Ndu-ishi ndu ojọgu ndu Peshiya; yẹle kẹ ndu Midiya;
waa ndu nweru ẹnya; mẹ ndu-ishi lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọkota iya l'ẹka g'ọ ha
bẹ o yekọtaru lẹ nri ọbu.
4 Ọbo-iphe ono bẹ ọ bọru ụkporo abalị tete mgburugburu. O gude teke ono goshi
gẹ ya bụ-be eze, nwenụkaru iphe; waa gẹ ya habe shii bya adụ-bekwaphọ biribiri.
5 A bọ-ghechaẹpho ọbo-iphe ono; eze kua ndu bu lẹ mkpụkpu Susa, bụ ishi
mkpụkpu alị-eze iya lẹ nri ẹphe nọru ujiku ẹsaa k'iche. Ẹka ẹphe nọ bọo ọbo-iphe
k'ono bụ l'ẹka dụ g'ọma-unuphu l'ime mgbabu ibe-eze. Onyemonye bẹ o yeru lẹ nri
ono; ndu ha shii mẹ ndu ha nwanshịi.
6 Iphe, e gude dozia ẹka ọbu g'ọ maa mma bụ upfu ẹkwa-ọchaa; waa ọphu dụ
urwukpu-urwukpu. E gude oghu ọchaa; waa k'urwukpu urwukpu likọta l'ishishi
upfu ẹkwa ono. E wota ishi oghu ono ishi iya ọphuu woru lia l'echi mkpọla-ọchaa, e
moberu l'itso, e meru l'ogbu-nwịinwii mkpuma, a kpọbegbaaru l'ẹka ono. L'ọma ẹka
ono bẹ e gude mkpuma ere ire, dụ iche iche chia ọma alị iya; bya eworu iphe, aazẹ
azẹe, e meru lẹ mkpọla-ododo; yẹle mkpọla-ọchaa doo ya.
7 Ụpyi, e gude ngụa mẹe mbọku ono bẹ e mekọtaru lẹ mkpọla-ododo; tẹme ọ
gbakọta iche iche. O to nwedu ọphu yẹe ibe iya gbagba nanụ. Mẹe, ndu eze angụje
dụkpoo shii; kẹle eze sarụ ẹka ọkpobe asasa kwakọbe ọbo-iphe ono.
8 Eze tụru ekemu sụ g'a haa ndu ẹbyaa ono g'onyenọnu ngụa g'ọ dụ iya. Iphe, meru
nụ bụru l'eze sụhawaru ndu e yeru kẹ mẹe l'ẹka g'ẹphe nụje onyemonye iphe, ọ sụru
g'a nụ iya.
9 Eze-nwanyị, bụ Vashiti shikwaarụpho ụnwanyi nri ọbo-iphe l'unuphu ibe eze, bụ
Kuzakusẹsu.
10 O be lẹ mbọku, kwe iya ẹsaa; eze, bụ Kuzakusẹsu ngụchaa mẹe; ẹhu tsọahaa ya
ụtso l'ẹka mẹe atsụ iya. O zia ụmadzu ẹsaa, anọduje eleta ibe eze ẹnya, ẹpha phẹ bụ
Mehumanu; waa Bịzuta; waa Habona; waa Bịguta; waa Abagụta; waa Zetaru; waa
Karụkasu;
11 g'ẹphe je ekuaru iya eze-nwanyị, bụ Vashiti. Ọ sụ g'o kpuru okpu eze-nwanyị
iya gude bya egoshi ndu-ishi; mẹ onyemonye nọ l'ẹka ono onwiya; g'ẹphe hụma g'ọ
mabe mma; noo kẹle ọ dụ ùbvù l'ẹnya.
12 Noo ya; ndu-ozi ono jechaa je ezia iphe, eze ziru; eze-nwanyị, bụ Vashiti jịka
ejeje. Eze nụmaepho l'onoo iphe, o pfuru; ẹhu ghuahaa ya eghu; ọ vọru ọku wụa
ẹhu.
13 Eshinu ọ bụ omelalị g'eze kpatajẹeda ndu maru k'ekemu-alị; waa k'ikpe, pfụru
ọto ishi; tẹme l'o mee iphe, ọobya ememe; bẹ eze chị-koshiru phẹ idzu; mbụ ndu
mmamiphe, bụ ndu maru iphe, gbaru l'ememe;
14 bya abụru ndu kachaa ya anọdu ntse. Ndu ọ chị-koshiru iya bụ Kashena; waa
Sheta; waa Adụmata; waa Tashishi; waa Mẹresu; waa Masena; waa Memukanụ.

Ụmadzu ẹsaa ono, shi l'alị Peshiya; waa alị Midiya bụ ndu kachaa anọdu eze ntse; bya abụru phẹ kachaa shii lẹ ndu ejeru eze ozi l'alị ono mgburugburu.
15 Ọ jịa phẹ sụ: "?Bụkpoo gụnu bẹ ekemu-alị sụru g'e mee eze-nwanyị, bụ Vashiti? Eshinu ọ bụ ozi, mu ziru ndu-ozi mu g'ẹphe je ezia ya bẹ ọ jịkaru lẹ ya te emedu."
16 Noo ya; Memukanụ nọdu l'iphu eze yẹle iphu ndu-ishi ọphuu sụ: "Eze-nwanyị, bụ Vashiti ta abụekwa eze bẹ o meswerụ kpoloko, l'o meswefuakwaru ndu-ishi; mẹkpoo iphe, bụ ndu bukọta l'iphe, bụkpoo mkpụkpu, nọgbaa l'alị-eze Kuzakusẹsu.
17 Noo kẹle iphe, eze-nwanyị, bụ Vashiti meru ono bẹ ụnwanyi l'ophu a-nụmakwa. Ẹphe -nụmae ya phọ; ẹphe ekoaha ji phẹ ọkpa l'ishi sụ: 'Ọ kwa l'eze-nwanyị, bụ Vashiti bẹ eze-nwoke, bụ Kuzakusẹsu ziru g'e dutaru iya; ọ jịka ejeje.'
18 Sụ-a; nchi -bya ejihu ntanụ-a bẹ ụnwanyi ndu-ishi ndu Peshiya; waa kẹ ndu Midiya ndu nụmaru iphe, eze-nwanyị meru a-watakwa epfuru ji phẹ iphe, meru nụ. E -shi nno; ụnwanyi taa kwabẹedu ji phẹ ùbvù, rwuberu phẹ nụ. Ụnwanyi emee ẹhu awata eghu unwoke, alụ phẹ nụ eghu.
19 Ọo ya bụ; ọ -bụru lẹ gụbe eze bẹ e-kwe bụkwa iphe, ii-me bụ g'ị tụa ekemu g'eze-nwanyị, bụ Vashiti ta afụtabahe l'iphu ngu. G'eze wokwaru ọkwa eze-nwanyị, ọ bụ; nụ nwanyị ọzo, ka iya ree. G'e wokwarụpho ekemu ono dee l'ẹkwo, e deru ekemu, ndu Peshiya; waa ndu Midiya, bụ ekemu, a taa gbanwejedu agbanwe.
20 Ekemu ono, ịi-tụ ono -ngadzuẹrupho alị-eze ngu l'ophu, bụ alị-eze, parụ ẹka; ụnwanyi awata akwabẹ ji phẹ ùbvù; shita l'onye kachaa shii je akpaa l'onye ọphu kachaa nwanshịi."
21 Idzu ono, Memukanụ chịtaru ono dụ eze ree; yẹle ndu-ishi iya. Ọo ya bụ; eze mee g'o pfuru.
22 Eze zia ozi g'e jedzuru l'iphe, bụkpoo mkpụkpu ono, ọ bụ ishi phẹ ono; je akarụ phẹ l'eze sụru gẹ nwoke nọnu bụru ishi l'ibe iya. A nọdu edejeru ndu nọnu ẹkwo-ozi ono lẹ g'ẹphe egudeje ede ẹkwo nkephẹ; tẹme ọhamoha nọnu bẹ eedeje iya l'opfu-alị phẹ nụ phẹ.

2

Ẹsuta bẹ e meru eze-nwanyị

1 E mechaa g'ẹhu-eghu ono jidatachaẹrupho eze Kuzakusẹsu; ọ wata arị kẹ Vashiti; mbụ k'iphe, ono, Vashiti meru iya ono; waa k'ekemu ono, yẹbedua tụru tụ-doru Vashiti ono.
2 Ndu ejeru eze ozi chịtaru iya idzu sụ iya: "G'e jenụ achọkoo ụnwumgboko, ama mma, nwoke teke ejepfuswee; dutaru eze.
3 G'eze họtakwa ndu e-je achịkobe ụnwumgboko ono, ama mma ono, nwoke teke ejepfuswe ono; l'iphe, bụkpoo mkpụkpu, nọkota gụbe eze l'ẹka g'ọ ha duta bya edobe l'ụlo ụnwanyi l'ibe eze lẹ Susa, bụ ishi mkpụkpu alị-eze iya. G'e dujekwaru phẹ onye-ozi ngu, bụ Hegayị, bụ onye eletajẹru eze ụnwanyi iya ẹnya. Gẹ Hegayị mee phẹ iphe, ọ gbaru g'e mee phẹ g'ẹphe kabaa ama mma.
4 Teke e mecharu; nwamgbọko, kachaa eze ree l'ime ụnwumgboko ono g'ẹphe ha; g'onye k'ono bụru eze-nwanyị nọchia ẹnya Vashiti." Idzu ono tsọo eze ntụmatu. O tsoo ya ẹgube ono.
5 Lẹ mkpụkpu Susa, bụ ishi mkpụkpu alị-eze Kuzakusẹsu bẹ ọ dụru onye Jiu, shi l'ọkpa-ipfu Benjiaminu bu iya nụ. Ẹpha nwoke ọbu bụ Mọdekayi nwa Jiayi. Ọ bụ nwanwa Shimeyi; bụru nwanwanwaranwa Kishi.
6 Kishi ono yị lẹ ndu Nebukadineza kpụru lẹ ndzụ lẹ Jierúsalẹmu; yẹle Jiehoyakinu, bụ eze ndu Jiu, kpụru lashịa alị Bábilọnu.
7 Mọdekayi bẹ ẹphe lẹ nwamgbọko, bụ nwa nwune nna iya bu. Ẹpha nwamgbọko ono bụ Hadasa. Ọ bụru yẹbedua mefụtaru nwata ono; noo kẹle ne iya; yẹle nna iya

tọgboru iya nwa maa. Nwamgbọko ono, ẹpha iya ọzo bụ Ẹsuta bẹ ama mma bya adụ ùbvù l'ẹnya. Gẹ ne iya; yẹle nna iya nwụhuchaaru bẹ Mọdekayi wotaru iya dobe gẹ nwa iya, ọ nwụru l'ẹpho iya.

8 Noo ya; o be teke e gudeẹpho ekemu, eze tụru je ara arara; e duta ụnwumgboko, dụ igwerigwe bya lẹ Susa, bụ ishi mkpụkpu; duru phẹ nụ Hegayị g'o leta phẹ ẹnya. E dutakwaphọ Ẹsuta bya l'ibe eze; bya eduru nụ Hegayị, bụ onye anọduje eleta ụlo ụnwanyi eze ẹnya g'o leta ẹnya.

9 Nwamgbọko ono, bụ Ẹsuta dụ Hegayị ree l'obu; o je atụko iphe, ọ gbaru g'e mee ya g'ọ kabaa ama mma mekọta iya teke ono teke ono; bya anụ iya nri, gbaru iche. O duta iya je edobe l'ụlo, kakọta ree l'ụlo ụnwanyi eze ono; bya eduta ụnwumgboko ẹsaa l'ibe eze duru nụ iya g'ẹphe yejeru iya ẹka.

10 Ọphu Ẹsuta akọduru ọha, o shi; ọzoo ẹka a nwụru iya; noo kẹle Mọdekayi sụru iya g'o to pfushi iya.

11 Mọdekayi bẹ anọduje ejephe lẹ mgboru ọma-unuphu ụlo ụnwanyi eze ono mbọku-mbọku g'ọ maru ?ẹhu dụ-a Ẹsuta ree; waa g'ọ maru g'oome ala.

12 Tẹme nwamgbọko ejeshia l'iphu eze Kuzakusẹsu; bẹ ọo-nọdzuada ọnwa iri l'ẹbo mekọta iphe, a gụshiru g'ụnwanyi gudeje mee onwophẹ ome-mma. Ọnwa ishii bẹ ẹphe e-gude nyịa manụ mẹru. Ọnwa ishii k'ọphuu bẹ ẹphe e-gude manụ mbeleke; waa ọphu eete etete gude memaa onwophẹ ree.

13 Onye ọphu ọ gbarụ l'eje l'iphu eze bẹ iphe, ọ sụkpooru l'ọ dụ iya gẹ ya gude je l'ibe eze; bẹ aa-nụje onye ọbu l'ụlo ụnwanyi eze.

14 Onye ọbu alapfu eze l'ụzenyashi; o be l'ụtsu echele iya l'ọ bahụ je anọdu l'ụlo ọzo, bụkwapho ụlo ụnwanyi eze. Onye eleta ibe iya ono ẹnya bụ onye ejeru eze ozi, bụ Shashụgazu, bụ onye eletajẹ ụnwanyi, ndu ọphu abụ-zidu unyomu eze ẹnya. Nwamgbọko k'ono ta alapfubaẹdu eze gbahaa l'eze kuru iya l'onwiya.

15 Ẹsuta, bụ iya bụ nwamgbọko ono, Mọdekayi eme gẹ nwa iya ono; mbụ onye ono, bụ nwune nna Mọdekayi, aza Abihelu bẹ nwụru iya nụ ono; bẹ o rwubẹerupho l'alapfu eze; ọphu ọ dụdu iphe ọzo, ọ sụru g'a nụ iya, abụedupho iphe, Hegayị sụru g'o gude; mbụ onye ono, ejeru eze ozi ono; bya abụru onye eleta ụnwanyi eze ẹnya. Ẹsuta dụkota ndu hụmaru iya nụ l'obu lẹ g'o gude amabe mma.

16 Mbọku, e dutaru Ẹsuta jepfu eze Kuzakusẹsu l'ibe iya bụ l'ọnwa k'iri, bụ iya bụ l'ọnwa Tebẹti l'apha k'ẹsaa, ọ watarụ abụru eze.

17 Eze ka eye Ẹsuta obu eme l'ụnwanyi ọphuu. Mbụ lẹ Ẹsuta ka atụba iya l'ẹnya eme l'ụnwumgboko ọphuu. Ọ bụru yẹbedua bẹ eze natarụ. O woru okpu-eze-nwanyị kpube iya; mee ya; ọ bụru eze-nwanyị nọchia ẹnya Vashiti.

18 Eze bya eshiaru ndu-ishi; waa ndu-ozi iya nri parụ ẹka. Onye o shidoru nri ono bụru Ẹsuta. O zia g'e mee g'a madzuru iya l'iphe, bụkpoo ọhamoha, nọkota iya l'ẹka; g'onyemonye tụta unme ozi mbọku ono. O mekọtaru ndiphe iphe-ọma, gbarụ onye eze l'ememe.

Mọdekayi agbaru eze ama

19 Teke e kukọru ụnwumgboko ono k'ugbo ẹbo ono; bẹ Mọdekayi nọ l'ọnu-ọguzo ibe eze.

20 Teke ono bẹ Ẹsuta teke akọkwa ọha, o shi; ọzoo ẹka a nwụru iya; noo kẹle Mọdekayi sụru iya g'ọ tọ kọshi iya. Ẹsuta angabẹjekpoerupho Mọdekayi nchị g'o shi angabẹjeru iya teke ono, o shi emefuta iya ono.

21 Teke ono, Mọdekayi nọ l'ọnu-ọguzo ibe eze ono; bẹ Bịgutanu; waa Tẹreshi; ndu-ozi eze labọ, eche ọguzo ibe eze nche bẹ ẹhu watarụ eghu eghu; ẹphe chịaha idzu g'ẹphe e-shi gbua eze Kuzakusẹsu.

22 Mọdekayi nụmanu idzu ono; bya epfuaru iya eze-nwanyị, bụ Ẹsuta. Ẹsuta tụgbua je akọoru iya eze sụ l'ọo Mọdekayi pfuru iya ya.

23 E je enyochaa ya; bya amaru l'ọo eviya; e woru ụmadzu labọ ono je aswị-gbua
l'eli oshi. A nọdu l'iphu eze dee iphe ono edede l'ẹkwo akọ, eedeje iphe, meru l'alị-eze
iya.

3

Ẹjo idzu, Hamanu achịru ndu Jiu

1 E mechaa; eze, bụ Kuzakusẹsu bya akwabẹ Hamanu nwa Hamedata; onye shi l'eri
Agagu ùbvù. Ọ kwabẹru iya ùbvù wolia ya dobe; ọ kakọta ndu-ishi, ẹphe l'iya tụkoru
nọdu l'ụdu ọkwa lanụ, shii; l'alị-eze iya.
2 Ndu ozi eze g'ẹphe ha, nọ l'ọnu-ọguzo ibe eze nọdu egbuje ikpere eburu Hamanu
iphu l'alị; noo kẹle eze tụru ekemu sụ g'e meje iya nno. Obenu lẹ Mọdekayi te
egbujeduru iya ikpere; ọphu oobujeduru iya iphu l'alị.
3 Ndu ozi eze, nọ l'ọnu-ọguzo ibe eze sụ Mọdekayi: "?Dẹnu g'ọ nwụru i tii mejedu
iphe, eze pfuru?"
4 Mbọku-mbọku ẹphe epfuru iya Mọdekayi; obenu l'o too yejedu ọnu yeru phẹ.
Ẹphe woru iya dooru Hamanu g'a maru ?ẹphe ahaa Mọdekayi g'o mee g'oome; kẹle
o pfuwaru phẹ lẹ ya bụ onye Jiu.
5 Teke Hamanu hụmaru lẹ Mọdekayi te egbushiduru iya ikpere; ọphu oobuduru
iya iphu l'alị; o vọru ọku wụa ẹhu.
6 Ọ nụmachaepho oshilọkpa ndu Mọdekayi bụ; ọ haa k'arị g'e-shi gbua Mọdekayi
kpoloko. Ọ chọahaa gẹ ya e-shi mee gẹ ndu Jiu, bụ ndu kẹ Mọdekayi g'ẹphe ha chịhu
l'alị-eze Kuzakusẹsu l'ophu.
7 O be l'apha, kwe eze Kuzakusẹsu apha iri l'ẹbo, ọ watarụ abụru eze; l'ọnwa mbụ,
bụ iya bụ ọnwa Nisanu; a tụa "puru", bụ iya bụ ido l'iphu Hamanu; shi nno họta
ọnwa lanụ; waa ujiku lanụ. Ẹphe tụa ido ono; ọ daaru ọnwa k'iri l'ẹbo, bụ iya bụ
l'ọnwa Ada.
8 Noo ya; Hamanu sụ eze Kuzakusẹsu: "Ọ dụkwaru ọha, gbakashịhuru dzuru
ẹkameka l'iphe, bụkpoo ọhamoha, nọkota l'alị-eze ngu l'ophu. Omelalị phẹ gbafụru
iche l'ẹka omelalị iphe, bụ ọhozo nọ; ọphu ẹphe edobejedu ekemu, eze tụru. Ụchiru
ndu ono bẹ a -haa phẹ ẹka bẹ ọ tọ bụkwaru iphe, a-dụru eze lẹ ree.
9 Ọ -bụru l'ọ dụ eze ree; g'eze tụnaa ekemu g'e gbushia phẹ. E -mewa iya nno bẹ mu
a-pfụ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ ụnu talẹntu ụkporo l'ise; g'e woru iya yekọberu
eze l'ẹku iya."
10 Noo ya; eze bya agbata echi-ẹka iya gbẹ Hamanu, bụ nwa Hamedata; oshilọkpa
Agagu; onye bụ ọhogu ndu Jiu.
11 Eze sụ iya: "Dobekpọoro okpoga ngu; je emee ndu ono g'ọ dụ ngu."
12 O be lẹ mbọku, ọnwa kẹ mbụ dụ l'abalị iri l'ẹto; e kukọo ndu ederu eze ẹkwo.
Ẹphe bya atụko iphemiphe, Hamanu sụru g'ẹphe dee woru dee l'ẹkwo nụgbaa ndu
nọ-chiru ẹnya eze; waa ndu-ishi l'ọhamoha, nọ l'ẹka eze; nụkwaa ya phọ ndu-ishi
ndiphe l'ophu. Ẹkwo ono bẹ e deru nụ ọhamoha lẹ g'ẹphe egudeje ede ẹkwo nkephẹ.
Ndu nọkota nụ bẹ e deru iya l'opfu-alị phẹ nụ phẹ. Ọ bụru ẹpha eze, bụ Kuzakusẹsu
bẹ e gude dee ẹkwo ono; bya eworu echi-ẹka iya mee ya iphe-ọhubama.
13 E zia ndu ezilajẹ ẹkwo-ozi ẹphe gude ẹkwo ozi ono je ekedzuru l'iphe, bụkpoo
ọhamoha, nọgbaa l'alị-eze Kuzakusẹsu l'ophu; mbụ ẹkwo ono, e deru ekemu, a tụru
g'a tụko gbushikọta iphe, bụ ndu Jiu l'akpụru ẹnyanwu lanụ; ẹgirima mẹ ọgerenya.
Mbụ g'egbuchaa ụnwanyi mẹ ụnwegirima; mẹ ọnwa k'iri l'ẹbo, bụ iya bụ ọnwa Ada
dụepho l'abalị iri l'ẹto. Ekemu ono sụkwarupho: teke e gbuchaaru phẹ; g'a kwaa
iphe phẹ l'ọkwata.

14 Iphe e deru l'ẹkwo ono bẹ a tụru ọ bụru ekemu sụ g'anụdzuru iya l'ọhamoha
g'ọ bụru ekemu dụru phẹ; wafụa g'e mee g'onyenọnu maru k'ọphu ẹphe a-
kwakọbekwanu ẹka kẹ mbọku ono.
15 Eze bya ezia sụ g'e gude ẹkwo-ozi ono tụgbua je ezikashịa. Ndu ọkpa ẹgwa
gbẹshi; ọ bụru phẹ ejeje. E vuadaru ụzo zia ekemu ono lẹ Susa, bụ ishi mkpụkpu.
Eze yẹle Hamanu nọdu angụ mẹe; ndu bu lẹ Susa deru yẹkete g'ẹphe nụmachaaru
ozi ono.

4

Mọdekayi epfuru Ẹsuta g'o yeru phẹ ẹka

1 Tọbudu iya bụ Mọdekayi maẹrupho iphe, anwụ nụ; o ye ẹka l'uwe iya zijaha ẹbo;
bya achịta uwe-aphụ ye; kpushi onwiya ntụ; gbafụ ọma mkpụkpu ara ẹkwa arashị
iya ike.
2 O jebeẹpho ọnu-ọguzo ibe eze; ọ pfụru; noo kẹle ọ tọ dụdu onye yeru uwe-aphụ,
eekweje g'ọ bata.
3 Iphe, bụkpoo ọhamoha, a nụru ẹkwo ono, e deru ekemu, eze tụru ono bẹ aphụ
atsọjeerupho ndu Jiu, bu iya nụ. Ẹphe agụ aphụ; aswị ẹgu; ara ẹkwa. Igwerigwe
yee uwe-aphụ bya ekpua onwophẹ ntụ.
4 Ụnwumgboko; waa ndu ejeru Ẹsuta ozi bya akọoru iya kẹ Mọdekayi; ọ bụru
aphụ tsọru iya shii. Ọ chịru uwe nụ g'a chịjeru iya g'o yee; g'o to yehẹ uwe-aphụ. E
gude uwe ọbu je; ọphu o kwedu iya anata.
5 Ẹsuta bya ekua Hataku, bụ onye-ozi eze; mbụ onye e yeru g'o jejeru yẹbe Ẹsuta
ozi; zia ya g'o je amaru iphe, atsụ Mọdekayi l'ẹhu; waa iphe, kpatarụ iya nụ.
6 Noo ya; Hataku bya ejepfu Mọdekayi l'ẹka ọ pfụru l'edupfu mkpụkpu ono, nọ
l'atatiphu ọnu-ọguzo ibe eze.
7 Mọdekayi bya atụko iphemiphe, nwụru nụ kọkotaru iya; kọkwaaru iya phọ
mkpọla-ọchaa ole, Hamanu kweru ukwe lẹ ya a-nụ g'e ye l'ẹka eedobejeru eze ẹku
iya; g'e gude mee g'e gbushia ndu Jiu.
8 Ọ bya ewota ẹkwo, e deru iphe, e deru l'ẹkwo ekemu phọ, eze tụru sụ g'e gbushia
ndu Jiu ono; mbụ ẹkwo ono, e keshidzuru lẹ mkpụkpu Susa ono; nụ Hataku g'o goshi
Ẹsuta; gude kọoru iya ya g'o doo ya ẹnya. O zikwaphọ g'e zia Ẹsuta g'o jepfu eze je
arwọo ya g'ọ phụaru ndu Jiu obu-imemini.
9 Hataku tụgbua je atụko iphe, Mọdekayi doru iya dokọtaru Ẹsuta.
10 Ẹsuta ziphu iya azụ g'o je akaru Mọdekayi sụ:
11 “Iphe, bụ ndu-ozi eze; je akpaa l'iphe, bụ ndu bu l'ọhamoha, dụkota l'alị-eze
iya g'ọ ha; mawaru l'ọ tọ dụdu nwoke mẹ nwanyị, byaru atụgbu jepfushia eze lẹ
teke ọ nọ l'ọkpoku; ọphu ọ bụdu l'eze kuru iya. Onye meru nno bụkwa iphe, ekemu
pfuru bụ g'e gbua onye ọbu egbugbu; gbahaa l'ọ bụ uche eze g'onye ono nọdu ndzụ;
ọ machịaru onye ọbu mgbọro-eze, e meru lẹ mkpọla-ododo phọ. Eze nọakwaru
ụkporo abalị l'abalị iri; o to kuduru mu oku.”
12 A bya ezia Mọdekayi ozi, Ẹsuta ziru;
13 o ziphu ozi azụ g'o je asụ iya: “Ta arịkwa l'eshi ọphu ị nọ l'ibe eze bẹ gụbedua
a-bụru onye Jiu lanụ, a-wafụ nụ g'e te egbu ngu;
14 kẹle ọ -bụru l'ị nọ-kirishiru nta-a; ọphu i yedụru ọnu bẹ ee-shikwa l'ụzo ọzo dzọta
ndu Jiu. Ọle gụbedua; mẹ ndibe nna ngu a-bụkwanuru mkpurupyata. ?Bụhunu onye
maru ?bụ iphe, meru g'o gude e mee ngu; ị nọdu l'ọkwa eze-nwanyị bụ g'i yeta ẹka
l'iphe, anwụ nta-a?”
15 Ẹsuta ziphukwa ozi azụ ọzo g'e je ezia Mọdekayi sụ iya:
16 “Tụgbua je akpakọo ndu Jiu, bu lẹ Susa g'ẹphe ha l'ẹka lanụ; unu aswịa ẹgu
pfuru nụ Chileke l'iswi ẹhu mu. G'unu nọo ujiku ẹto eswe l'ẹnyashi; g'unu te erishi

nri; ọphu unu etsushi okoro l'ọnu. Mbẹdua yẹle ụnwumgboko, ejeru mu ozi e-mekwaphọ nno. E -mechaa nno bẹ mu e-jepfu eze. A makwarụ-a l'ekemu sụru l'ọ tọ dụdu ree. Ọle mu e-je; ọ -bụru lẹ mu a-nwụhu gẹ mu nwụhuro."

17 Mọdekayi tụgbua je emekọta iphe, Ẹsuta ziru iya g'ọ ha.

5

Iphe, Ẹsuta rwọru eze

1 O be lẹ mbọku k'ẹto; Ẹsuta wota uwe eze-nwanyị iya yee; bya atụgbua je apfụru l'ọma-unuphu ibe eze; mbụ l'atatiphu ụlo ẹka eze anọduje. Teke ono bẹ Eze nọ l'aba-eze iya l'ẹka ono woru iphu ghaa l'ọnu-ọguzo.

2 Ọ tụfuepho ẹnya hụma eze-nwanyị, bụ Ẹsuta ẹka ọ pfụru l'ọma-unuphu; ẹhu tsọo ya ntụmatu. O woru mgbọro-eze, e meru lẹ mkpọla-ododo, ọ pa l'ẹka machịaru iya; Ẹsuta byarwuta bya edenyi mgbọro-eze ono ẹka.

3 Noo ya; eze jịa ya sụ: "?Bụ gụnu; eze-nwanyị, bụ Ẹsuta? ?Bụ gụnu bẹ ọ dụ ngu g'eze meeru ngu? O -beta ọ bụru gẹ mu kee alị-eze mu ẹbo nụ ngu nanụ; mu emeeru ngu iya."

4 Ẹsuta sụ: "Ọ -bụru l'ọ dụ eze ree; gẹ gụbe eze gụ lẹ Hamanu swịnuru byaru mu lẹ nri ntanụ-a; g'unu bya eria nri, mu shiberu gụbe eze."

5 Eze zia ozi sụ l'onye ya byaru ahụma g'ọ bụakwaru Hamanu; k'ọphu ẹphe l'iya a-tụgbu je aza Ẹsuta ẹnu. Ọo ya bụ; eze yẹle Hamanu tụgbua jeshiaru Ẹsuta lẹ nri, o yeru phẹ.

6 Ẹphe tụko ngụnyaepho mẹe; eze jịkwa Ẹsuta ọzo sụ iya: "?Bụ gụnu bụ mkpa ngu ọbu gẹ mu meeru ngu iya? Mbụ; ?bụ gụnu bẹ ọ dụ ngu gẹ mu meeru ngu? O betakpọ ọ bụru gẹ mu kee alị-eze mu ẹbo nụ ngu nanụ; mu emeeru ngu iya."

7 Ẹsuta sụ: "Iphe, bụ mkpa mu bya abụru iphe, ọ dụ mu g'e meeru mu bụ:

8 Ọ -bụru lẹ mu dụ gụbe eze l'obu; tẹme ọ dụ gụbe eze g'i meeru mu iphe, mu arwọ ngu; bẹ iphe, mu arwọ bụ gẹ gụbe eze gụ lẹ Hamanu byanụru mu lẹ nri, mu e-shiru unu echele. Teke unu byaẹrupho echele; mu eyee ọnu l'ajị ono, gụbe eze jịru mu ono."

Hamanu achị idzu egbu Mọdekayi

9 Mbọku ono bẹ Hamanu gude ẹhu-ụtso teru ẹswa lashịa. Obenu l'ọ hụmaerupho Mọdekayi l'ọnu-ọguzo ibe eze; bya ahụma l'ọ tọ gbẹshiduru agbẹshi; ọphu o goshiduru l'ọokwabe iya ùbvù; ẹhu ghushiahaa Hamanu eghu ike.

10 O meshikpọepho ike byabẹ ẹka l'obu lashịa; mbụ Hamanu. Ọ larwua bya ezia; e je ekukọo ndu ọnyà iya phẹ; waa nyee ya, bụ Zẹreshi.

11 Ọ nọdu l'atatiphu phẹ wata aba abaa gẹ ya nweberu iphe; waa gẹ ya nwụta-beru ụnwu igwe; waa g'eze gude kwabẹ-beru iya ùbvù, ha shii; bya emee ya; ọ bụru iya kachaa shii lẹ ndu eze meru ishi; waa ndu ejeru eze ozi.

12 Ọ sụ: "Ọ kwa mbẹdua kpoloko bụ onye eze-nwanyị, bụ Ẹsuta sụru g'o tsoru eze byaru iya lẹ nri. Ọ yekwarụ mu phọ lẹ nri gẹ mu tsoru eze echele.

13 Obenu l'iphemiphe ono te emeduru mu ẹhu-ụtso; eshinu ọobujeru; mu -ghatashịa; mu ahụma onye Jiu phọ, bụ Mọdekayi l'ọnu-ọguzo ibe eze."

14 Nyee ya ono, bụ Zẹreshi; yẹle ndu ọnyà iya phẹ ono g'ẹphe ha sụ iya: "Zia g'e je emetarụ ngu oswebe, aaswịgbuje nemadzụ; g'e mee ya g'eli iya dụ ụkporo nkwo-ẹka labọ lẹ nkwo-ẹka iri. O -rwuẹpho l'ụtsu echele; l'i pfuaru eze g'a kpụta Mọdekayi je aswị-gbua l'eli oswebe ono. Ọo ya bụ; g'iigude ẹhu-ụtso tsoru eze; unu ejeshia l'ẹka e yeru unu lẹ nri."

Idzu ono dụ Hamanu ree shingushingu; ọ tụgbua je ezia; emee oswebe, aaswịgbuje nemadzụ ọbu dobe.

6

Eze akwabẹ Mọdekayi ùbvù

1 O be l'ẹnyashi mbọku ono; ọphu mgbẹnya te ekwedu atụ eze; o zia g'e je ewotaru
iya ẹkwo akọ iphe, e deru iphe, anwụ l'alị-eze iya. A bya agụaru iya ya.
2 L'ẹkwo ono bẹ a gụtaru lẹ Mọdekayi gbajẹru ama lẹ Bịgutana; yẹle Tẹreshi,
bụ ndu-ozi eze, shi echeru eze ọguzo ibe iya nche; chịru idzu g'ẹphe gbua eze, bụ
Kuzakusẹsu.
3 Eze jịa sụ: "?Bụ ùbvù gụnu bẹ a kwabẹjeru Mọdekayi mee g'a maru ẹpha iya lẹ
k'iphe ono, o meru ono?"
Ndu ejeru eze ozi sụ: "Ọ tọ dụkwa iphe, e meru iya."
4 Eze jịa sụ: "?Ọ dụru onye nọ l'ọma-unuphu ibe mu?"
Ọ bụru teke ono bẹ Hamanu abatakpọepho l'ọma-unuphu, nọ l'azụ ibe eze; gẹ ya
pfuaru eze k'aswị-gbu Mọdekayi l'eli oswebe ono, ọ kwakọberu, aa-swị-gbu iya ono.
5 Ndu ozi iya sụ iya: "Ọ kwa Hamanu nọ l'ọma-unuphu."
Eze sụ g'e kua ya g'ọ bata.
6 Hamanu bataẹpho; eze jịa ya sụ: "?Bụkpoo gụnu bẹ ee-meru onye eze eme g'ọ
kwabẹ ùbvù?"
Ọriri, gbabataru Hamanu l'obu teke ono bụ l'ọ tọ dụdu onye ọzo, eze a-nọdu arị
k'akwabẹ ùbvù, abụdu yẹbedua.
7 Tọbudu iya bụ; Hamanu sụ eze: "Iphe, ee-meru onye ọ dụ eze g'ọ kwabẹ ùbvù
8 bụkwa g'a chịta uwe, eze yejewaru; l'a kpụta ịnya, eze gbajẹwaru; mbụ ịnya
ọphu e kpuberu okpu-eze l'ishi.
9 G'a chịta uwe ono; kpụta ịnya ono nụ onye lanụ lẹ ndu-ishi, a kachaa amaru ẹpha
phẹ l'alị-eze ngu-a. G'e yee onye ono, eze eme g'ọ kwabẹ ùbvù ono uwe ono. G'onye
ono nọdu l'eli ịnya ono g'e gude iya ngụ-phekọta edupfu mkpụkpu-a; araru iya ọha
arara sụ: 'Waa iphe, ee-mejeru onye eze eme g'ọ kwabẹ ùbvù baa-oo!' "
10 Eze sụ Hamanu: "Ngwa! Je achịta uwe ono; waa ịnya ono je atụko g'i pfushiru
ono meeru Mọdekayi, bụ onye Jiu, anọduje l'ọnu-ọguzo ibe eze. G'ọ tọ dụkwa iphe
ono, i pfushiru ono mẹ nanụ, ii-mephodo!"
11 Noo ya; Hamanu bya achịta uwe ono; bya akpụta ịnya phọ. O woru uwe ono
kpua Mọdekayi; bya edoberu iya ịnya ono; o nyikota nọdu iya anọo l'eli okpurukpu; o
duru iya kwasẹru ngụ-phekọta angụngu l'edupfu mkpụkpu ono; ara iya arara asụje:
"Waa iphe, ee-mejeru onye eze eme g'ọ kwabẹ ùbvù baa-oo!"
12 E mechaa; Mọdekayi laphu azụ l'ọnu-ọguzo ibe eze. Obenu lẹ Hamanu
nyịgobeerupho mekebe ẹgwegwa; gụru aphụ vuru ẹka l'ishi lashịa unuphu ibe iya.
13 Ọ larwua je atụko iphe, nwụkotaru nụ kọkotaru nyee ya, bụ Zẹreshi; waa ndu
ẹphe l'iya eshi ọ̀nyà g'ẹphe ha. Ndu akpọ-zijeru iya ụzo; waa nyee ya ono, bụ Zẹreshi
sụ iya: "Ọ -bụru eviya lẹ Mọdekayi bụ onye Jiu; mbụ onye ono, iphe e-me ngu nụ
gbubewarụ ishi l'ẹka ọ nọ ono; bẹ ọ tọo dụkwa iphe, ịi-dụ ike emebata iya. Ọo ya bẹ
e shifụtaje l'ẹka kpọnyia ngu ẹnya."
14 Ẹphe gudekwadụ iphe ono l'ẹka epfu; ndu-ozi eze bya ekua ya. Ẹphe gude ọso
duru iya jeshia lẹ nri ono, Ẹsuta kwakọberu ono.

7

Aaswị-gbu Hamanu

1 Tọbudu iya bụ; eze yẹle Hamanu jeshia ibe eze-nwanyị, bụ Ẹsuta g'ẹphe rigba
nri.
2 Ẹphe wataẹpho angụ mẹe lẹ mbọku k'ẹbo ono; eze jịa ọzo sụ: "Eze-nwanyị, bụ
Ẹsuta; ?bụ gụnu bụ mkpa ngu ọbu? Pfua ya gẹ mu meeru ngu iya. ?Bụ gụnu bụ iphe

ọbu, ọ dụ ngu gẹ mu meeru ngu? O betakpọoru ọ bụru gẹ mu kee alị-eze mu ẹbo bẹ ị rwọru mu; bẹ ee-mekwarụ ngu iya.”

3 Eze-nwanyị, bụ Ẹsuta sụ iya: “Gụbe eze; iphe, mu arwọ ngu bụ: Ọ -bụru lẹ mu dụ ngu l'obu; tẹme ọ dụkwa ngu phọ ree; jiko hanaa mu gẹ mu nọdu ndzụ. Tẹme l'ị hafụkwapho ndibe mu g'ẹphe nọdu ndzụ; ọ kwa iya bụ iphe, ọ dụ mu g'i meeru mu.

4 Noo kẹle mu lẹ ndibe mu bẹ e rewaru g'e gbushikọta l'ophu. Mbụ l'e rewaru anyi g'e mee g'anyi bụru mkpurupyata. Ọ -bụ l'e rekpọorunu anyi g'anyi bụru ohu mẹ mu te epfukwa opfu; kẹle ẹgube iphe-ẹhuka ono ta agbadụru g'e gude iya papfuta eze bya iya epfuchi nchị.”

5 Eze Kuzakusẹsu jịa eze-nwanyị, bụ Ẹsuta sụ iya: “?Bụ onye bẹ ọ bụ? Dẹnu nwoke, tụru ama eme iphe, dụ nno?”

6 Ẹsuta sụ: “Onye ọhogu anyi ọbu; bya abụru onye achị anyi lẹ njọ ọbu bụkwa ẹjo Hamanu-a!”

Ndzụ rwuta Hamanu l'iphu eze; yẹle eze-nwanyị.

7 Eze gude ẹhu-eghu gbẹshi; parụ mẹe ono haa; jeshia lẹ mgbabu ibe iya. Hamanu hụmaepho l'eze bẹ chịbuwaru l'ime obu iya l'oo-meghe nkiya; ọ tsụkpaa l'azụ gẹ ya rwọo eze-nwanyị, bụ Ẹsuta g'a hakpọo ya nụ gẹ ya nọdu ndzụ.

8 Ọ bụerupho teke Hamanu daru kpurumu l'iphu eze-nwanyị arwọ iya l'ẹka ọ nọ anọo; dakobe oshi bẹ eze shiẹpho lẹ mgbabu phọ bụru phẹreketeke. Eze bua mkpu sụ: “?Ọ gbẹ emefụanu g'o gude eze-nwanyị jepfu l'atatiphu mu; l'ibe mu-a?”

Ọ bụru epfuzeta, eze epfuzeta iya; e gude Hamanu kechia ya iphu.

9 Habona; onye lanụ lẹ ndu-ozi eze sụ: “O nwekwarụ oswebe, aaswị-gbuje nemadzụ, dụ ụkporo nkwo-ẹka labọ lẹ nkwo-ẹka iri l'eli, Hamanu meru dobe l'ibe iya. Onye o meru iya doberu bụru Mọdekayi; bụ onye gbajẹru ama ẹjo idzu phọ, a chịjeru gụbe eze phọ; shi nno dzọo ndzụ ngu-a.”

Eze sụ: “Unu je aswị-gbua ya l'oswebe ono!”

10 Noo ya; e je eworu Hamanu swị-gbua l'eli oswebe, aaswị-gbuje nemadzụ, o shi mee doberu Mọdekayi ono. E mechaa nno; obu jidata eze.

8

Ekemu, eze tụru tụ-doru ndu Jiu

1 Mbọku onokwaphọ bẹ eze, bụ Kuzakusẹsu woru ụlo Hamanu, bụ onye ọhogu ndu Jiu nụ eze-nwanyị, bụ Ẹsuta. Mọdekayi wata abya l'atatiphu eze; noo kẹle Ẹsuta kọru eze g'ẹphe l'iya gude bụru.

2 Eze bya agbata echi-ẹka iya, o natarụ Hamanu nụ Mọdekayi. Ẹsuta bya emee Mọdekayi onye eleta ụlo, Hamanu shi nweru ẹnya.

3 Ẹsuta bya epfuru opfu yeru eze ọzo; bya adaa kpurumu lẹ mgboru ọkpa eze; raahaa ẹkwa; wata iya arwọrwo g'o mebyinaa ẹjo idzu ono, Hamanu, onye shi l'eri Agagu chịru l'ẹhu ndu Jiu ono.

4 Eze ono woru mgbọro-eze e meru lẹ mkpọla-ododo machịaru Ẹsuta; ọ gbalihu bya apfụru iya l'atatiphu.

5 Ọ sụ: “Ọ -bụru l'ọ dụ gụbe eze ree; ọ -bụru lẹ mu dụ gụbe eze l'obu; tẹme ị nọdu arịkwapho l'ọo iphe, pfụru ọto; mu bya adụ ngu ree l'ẹnya; g'eze tụnaa ekemu dee ya edede; g'ọ tọ dụkwa onye a-tụ ama eme iphe ono, Hamanu nwa Hamedata, onye shi l'eri Agagu deru l'ẹkwo g'e mee gẹ ndu Jiu, bu l'iphe, bụ ọhamoha, nọgbaa l'alị-eze ngu mgburugburu; bụru mkpurupyata.

6 ?Dẹnu gẹ mu e-shi tamia ya lẹ nshi; nọdu hụma l'ẹka ẹjo-iphe abyapfuta ndibe mu? Mbụ-a; ?dẹnu gẹ mu e-shi tamia ya lẹ nshi; nọdu ele ndu nwụru mu nụ ẹnya; ẹka eeme g'ẹphe bụru mkpurupyata?”

7 Eze Kuzakusẹsu sụ eze-nwanyị Ẹsuta yẹle Mọdekayi onye Jiu: “Ọ kwa lẹ Hamanu meru g'o gbushia ndu Jiu bẹ mu gude wota ụlo iya nụ Ẹsuta; bya asụ g'e je aswị-gbua ya.
8 Nta-a bụ g'unu gude ẹpha eze tụa ekemu ọzo l'iswi ẹhu ndu Jiu; dee ya edede g'ọo-dụ unu ree l'obu; wota echi-ẹka eze mee ya iphe-ọhubama; noo kẹle ọ tọ dụdu iphe, e deru woru echi-ẹka eze mee ya iphe-ọhubama, dụru onye bya ephugha iya nụ.”
9 Mbọku ono gẹdegede bẹ e yeru nemadzụ; e je ekukọta ndu edejeru eze ẹkwo. Mbọku ono bẹ ọnwa k'ẹto, bụ iya bụ ọnwa Sivanu dụ l'ụkporo abalị l'abalị ẹto. A tụko ekemu, Mọdekayi tụru dekọta l'ẹkwo g'a nụ ndu Jiu; waa ndu nọ-chiru ẹnya eze; waa ndu eze; waa ndu-ishi, nọgbaa l'ọhamoha ụkporo ishii l'ẹsaa ono, nọ l'alị-eze Kuzakusẹsu, a -gbẹ l'alị Indiya rwua l'alị Kushi. Ekemu ono g'ọ ha bẹ e gude ẹka-ẹkwo ọhamoha nọnu dee; waa l'opfu-alị ndu nọkota l'alị-eze ono. Ndu Jiu bẹ e dekwaru iya phọ nụ l'opfu-alị phẹ; waa g'ẹphe egudeje ede ẹkwo nkephẹ.
10 Ọ bụru ẹpha eze, bụ Kuzakusẹsu bẹ Mọdekayi gude dee ẹkwo ono; bya eworu echi-ẹka eze mee ya iphe-ọhubama; woru iya nụ ndu ezilajẹ ẹkwo-ozi, ndu egudeje ịnya, agba ọso shii, a zụfuta-doru eze; eje ozi g'ẹphe zilaa.
11 Ekemu ono, eze tụru ono; mee gẹ ndu Jiu, bu lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu nweru ike; ẹphe dzukọbeaha wata akwabẹru onwophẹ ẹnya. K'ọphu bụ ọ -dụru mkpụkpu; ọzoo ọhamoha, dzukọberu g'ẹphe tsoo phẹ ọgu g'ẹphebe ndu Jiu emee phẹ g'ẹphe bụru mkpurupyata. G'ẹphe atụko ẹphe l'ụnwanyi phẹ; yẹle ụnwegirima phẹ gbushikọta; kwaa iphe ndu ono l'ọkwata.
12 Mbọku, a tụru ọnu gẹ ndu Jiu mee iphe ono l'iphe, bụkpoo ọhamoha, nọ l'alị-eze Kuzakusẹsu; bụ mbọku, ọnwa k'iri l'ẹbo, bụ iya bụ ọnwa Ada a-dụ l'abalị iri l'ẹto.
13 Ekemu ono bẹ e ziru g'e dee ya l'ẹkwo keshikọta l'ọhamoha, nọkota nụ; bya atụa ya; ọ bụru ekemu g'e mee ya gẹ ndu nọnu nụmakota; k'ọphu ndu Jiu a-kwakọbekwanu ẹka emelata ndu ọhogu phẹ mbọku ono.
14 Eze tụa ekemu gẹ ndu ezilajẹ ẹkwo-ozi iya; ndu agbagbaa l'ịnya ibe eze, bụ ịnya, agba ọso shii; tụgbua teke ono teke ono je ezikashịa ozi ono. Ẹphe tụgbua je ezikashịa ya. E zikwaphọ ekemu ono lẹ Susa, bụ ishi mkpụkpu alị-eze Kuzakusẹsu.
15 Mọdekayi shi l'iphu eze fụtashia; o yewaa uwe eze, dụ urwukpu-urwukpu; waa ọphu acha ụcha; yẹle okpu-eze, e gude mkpọla-ododo mee; waa uwe kpowula-kpowula, e gude ọkpobe oghu ọchaa kpaa. Ndu bu lẹ Susa tụshia ụzu ẹhu-ụtso teahaa ẹswa.
16 Ẹhu nọdu atsọ ndu Jiu; ẹphe nọdu ete ẹswa; mbụ ẹhu nọdu atsọ phẹ ntụmatu; a nọdu akwabẹkwa phẹ phọ ùbvù.
17 Iphe, bụ ọhamoha, nọnu; waa mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọkota nụ, a natarụ ekemu ono, eze tụru ono bẹ ndu Jiu, bukọta iya nụ tekọtaru ẹswa; ẹhu nọdu atsọ phẹ ụtso. Mbọku ono bụru phẹ eswe ọbo-iphe waa eswe ẹhu-ụtso. Igwerigwe ndu ọhozo bya abụru ndu Jiu; kẹle ẹphe atsụ ndu Jiu ebvu.

9

Ndu Jiu alwụ-kpe ndu ọhogu phẹ

1 Ọnwa k'iri l'ẹbo, bụ iya bụ ọnwa Ada; bya adụ l'ujiku iri l'ẹto, bụ iya bụ mbọku, ee-me iphe ono, eze tụru l'ekemu ono. Mbọku ono bụ mbọku, ndu ọhogu ndu Jiu shi arị k'akapyabẹ ndu Jiu. Obenu l'o mechaarụ gha ịgharaphu; ndu Jiu kapyabẹ ndu ẹphe dụ ashị.
2 Ndu Jiu dzukọbekota lẹ mkpụkpu, ẹphe bukọta g'ọ ha; l'ọhamoha, eze Kuzakusẹsu bụ ishi phẹ g'ọ hakọta; g'ẹphe tsoo ndu achị phẹ ọkpa akpọhu ọgu;

ọphu ọ dụdu onye dụru ike kpafụ phẹ l'iphu; noo kẹle ndiphe l'ophu atsụkota phẹ ebvu.
3 Ndu-ishi l'ọhamoha ono l'ophu; mẹ ndu nọ-chiru ẹnya eze; mẹ ndu-ishi ọha; mẹ
ndu ejeru eze ozi; yekọtaru ndu Jiu ẹka; kẹle ẹphe atsụ Mọdekayi ebvu.
4 A kabaa amaru Mọdekayi l'ibe eze; tẹme ụdù iya ngadzuru ọhamoha ono, nọkota
nụ ono g'ẹphe ha. Tẹme ọ nọdu akakwaphọ enweru ọkpehu eje.
5 Ndu Jiu gude ogu-echi gbushikọta ndu ọhogu phẹ g'ẹphe ha; mee phẹ g'ẹphe bụru
mkpurupyata. Ẹphe woẹrupho ndu kpọru phẹ ashị mee g'ọ dụ phẹ ree.
6 Lẹ Susa bụ ishi mkpụkpu alị-eze ono bẹ ndu Jiu gburu ụnu ụmadzu l'ụkporo
ụmadzu ise.
7 Ẹphe gbukwarụpho Pashandata; waa Dalụfonu; waa Asụpata;
8 waa Porata; waa Adalaya; waa Aridata;
9 waa Pamashụta; waa Arisayi; waa Aridayi; waa Vayịzata.
10 Ẹphe n'iri bụ ụnwu Hamanu nwa Hamedata, bụ onye ọhogu ndu Jiu. Ọle ẹphe
ta akwadụru iphe phẹ l'ọkwata.
11 Mbọku ono gẹdegede bẹ e jeru edooru eze ụmadzu ole, e gburu lẹ Susa, bụ ishi
mkpụkpu alị-eze ono.
12 Eze sụ eze-nwanyị bụ Ẹsuta: "Ndu Jiu gbuakwaru ụnu ụmadzu l'ụkporo ụmadzu
ise; waa ụnwu Hamanu ẹphe n'iri; l'ishi mkpụkpu alị-eze mu-a, bụ Susa. ?Bụ onye
maru iphe, ẹphe meru l'ọhamoha ndu ọphuu? ?Bụ gụnu bụ mkpa ngu; gẹ mu meeru
ngu iya? Mbụ-a; ?bụ gụnu bẹ ọ dụ ngu gẹ mu meeru ngu? Pfuaru mu iya; g'e meeru
ngu iya."
13 Ẹsuta sụ iya: "Ọ -bụru l'ọ dụ gụbe eze ree; jiko nụnu ndu Jiu, nọ lẹ Susa ike
g'ẹphe woru iphe, eze tụru l'ekemu g'e mee ntanụ mefụa echele; waa g'ẹphe je ekobe
ụnwu Hamanu ẹphe n'iri l'eli oswebe, aaswị-gbuje nemadzụ."
14 Ọo ya bụ; eze tụa ekemu g'e mee ya nno. E woru ekemu ono zia lẹ Susa; a pata
ụnwu Hamanu ẹphe n'iri je ekobe l'eli oswebe.
15 Ndu Jiu, nọ lẹ Susa dzukọbe lẹ mbọku, ọnwa Ada dụ l'abalị iri l'ẹno. Ẹphe gbua
unwoke ụkporo iri l'ise lẹ Susa; obenu l'ẹphe ta akwataduru iphe phẹ l'ọkwata.
16 Ndu Jiu, phọduru nụ, bụ ndu ono, bukọta l'ọhamoha ọphu, nọkota l'alị-eze
Kuzakusẹsu bẹ dzukọbekwarupho g'ẹphe dzọta ishi onwophẹ; shi nno tụta nwa
unme; ọphu ọ dụdu iphe ndu ọhogu phẹ mebaaru phẹ. Ndu ẹphe gburu dụ ụkporo
ụnu tete l'ụnu ẹsaa l'ụkporo iri; ọle ẹphe ta akwataduru iphe phẹ l'ọkwata.
17 Iphe-a nwụru mbọku, ọnwa Ada dụ l'abalị k'iri l'ẹto; o be lẹ mbọku k'iri l'ẹno;
ẹphe tụta unme. Ẹphe woru mbọku ono mee eswe ọbo-iphe; waa eswe ẹhu-ụtso.
18 Obenu lẹ ndu Jiu, nọ lẹ Susa dzukọberu mbọku, ọnwa Ada dụ l'abalị iri l'ẹto;
waa k'iri l'ẹno; o be lẹ mbọku k'iri l'ise; ẹphe tụta unme; mee ya eswe ọbo-iphe; yẹe
eswe ẹhu-ụtso.
19 Ọo iphe ono meru iphe, ndu Jiu, bu l'ime nwa mkpụkpu woru mbọku, ọnwa
Ada dụ l'abalị iri l'ẹno dobe ọ bụru eswe ọbo-iphe; yẹe eswe ẹhu-ụtso; waa mbọku,
onyenọnu eshije nri je anụ nwibe iya.

Ọbo-Purimu

20 Mọdekayi tụko iphemiphe ono, nwụru nụ ono dekọta l'ẹkwo. O deru ẹkwo-ozi
nụ ndu Jiu, bukọta l'ọhamoha, nọgbaa l'alị-eze Kuzakusẹsu g'ọ ha; ndu bu ụzenya;
mẹ ndu bu ntse;
21 sụ phẹ: Aphagapha lẹ mbọku, ọnwa Ada dụ l'abalị iri l'ẹno; waa k'iri l'ise g'ẹphe
nọduje bọo ọbo-iphe;
22 kẹ mbọku ono, ndu Jiu kabẹ tụta nwa unme alwụ ọgu ẹphe lẹ ndu ọhogu phẹ;
bya abụru ọnwa, aphụ phẹ gbanweru bụru ẹhu-ụtso; ẹkwa phẹ gbanwee bụru ọbo-
iphe. O deru phẹ ẹkwo sụ g'ẹphe dobe eswe mbọku ono eswe ọbo-iphe; yẹe eswe

ẹhu-ụtso; waa mbọku, ẹphe e-shije nri je anụ nwibe phẹ; waa mbọku, ẹphe e-mejeru
ndu adụdu g'ọ dụ phẹ iphe-ọma.
23 Ọo ya bụ; ndu Jiu kweta iphe, Mọdekayi deru phẹ l'ẹkwo sụ g'ẹphe meje; mbụ
g'ẹphe bọje ọbo-iphe ono, ẹphe watawarụ ono.
24 Noo kẹle Hamanu nwa Hamedata, onye shi l'eri Agagu, bụ onye ọhogu ndu
Jiu g'ẹphe ha bẹ chịjeru idzu g'oo-shi mee gẹ ndu Jiu bụru mkpurupyata; bya
atụwa "puru", bụ iya bụ ido; gude maru mbọku, ee-gwe phẹ arakabya g'ẹphe bụru
mkpurupyata.
25 Obenu teke ẹjo idzu ono rwuru eze nchị; ọ tụa ekemu dee ya l'ẹkwo g'e wota
iphe ono, Hamanu shi chịa doberu ndu Jiu ono; mee Hamanu l'onwiya. G'e wota
ẹphe l'ụnwu iya je ekobe l'eli oswebe, aaswị-gbuje nemadzụ.
26 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude e kua mbọku labọ ono "Purimu." Ẹka opfu ono
shi bụ l'akpụru-opfu, bụ "puru." Ọ bụru shita l'iphe ono, e deru l'ẹkwo-ozi ono; waa
l'iphe, ẹphe hụmakotaru, nwụru phẹ nụ ono;
27 bẹ ndu Jiu meru iya; ọ bụru omelalị, dụru phẹ nụ; k'ọphu ẹphebedua; waa
oshilọkpa phẹ; waa ndu lwapfutaru phẹ nụ e-dobeje ujiku ẹbo ono iche g'e deru iya
l'ẹkwo nụ phẹ; tẹme ẹphe nọdu emeje iya teke a sụru g'ẹphe meje iya.
28 Gẹ ndu unuphu, nọnu; mẹ mkpụkpu, nọnu; waa ọhamoha, nọnu nyataję mbọku
ono dobe iya iche; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo. Gẹ ndu Jiu ta azọhajekwa abọ ọbo-iphe
ono; ọphu oshilọkpa phẹ azọhakwa eswe mbọku ono.
29 Tọbudu iya bụ; eze-nwanyị, bụ Ẹsuta nwada Abihelu; yẹle Mọdekayi onye Jiu
bya edee ẹkwo k'ẹbo, meru gẹ k'ọbo-iphe purimu kabaa eshihu ike.
30 Ẹphe dee ẹkwo-ozi ono nụkota ndu Jiu, bukọta l'ọhamoha ụkporo ishii l'ẹsaa,
nọgbaa l'alị-eze Kuzakusẹsu. L'ẹkwo-ozi ono bẹ ẹphe pfuru phẹ opfu ọma; bya akaru
phẹ gẹ ndzụ ba agụshi phẹ;
31 g'ẹphe bọje ọbo-iphe purimu teke gbarụ iya nụ, bụ iphe, Mọdekayi onye Jiu;
waa eze-nwanyị, bụ Ẹsuta tụru phẹ ekemu; bụkwarupho g'ẹphebedua yẹle awa phẹ
dobewaru eswe aswị ẹgu; yẹe k'agụ aphụ.
32 Ekemu, Ẹsuta tụru mee; ekemu k'ọbo-iphe purimu kabaa eshihu ike; e woru iya
dee l'ẹkwo.

10

Mọdekayi akabaa ajata ẹnya eje

1 Eze Kuzakusẹsu bya atụa ekemu gẹ ndu bukọta l'alị-eze iya g'ọ ha je akpaa lẹ ndu
bukube eze-ẹnyimu tụje akịriko nụ iya.
2 Iphemiphe, o mekọtaru gude goshi g'ọkpehu iya habe shii; wakwaphọ g'o meru gẹ
Mọdekayi bụru onye parụ ẹka bẹ e dekọtaru l'ẹkwo akọ iphe, meru l'alị ndu Peshiya;
waa ndu Midiya.
3 Mọdekayi onye Jiu bụru iya nọ-tsotaru eze Kuzakusẹsu l'ọkwa; bụru onye parụ
ẹka l'ẹhu ndu Jiu; tẹme ọ dụ igwerigwe ndu Jiu, bụ ụnwunna iya l'obu. Ọ nọdu
anọduje eme iphe, a-dụru ndu Jiu ibe iya lẹ ree; bya anọduje epfu iphe, e-me g'ẹhu
dụ phẹ guu.

Ẹkwo
Jiobu

Akọ ẹhu Jiobu

1 O nweru onye alị Uzu lanụ; teke o shi nọdu bẹ ẹpha iya bụ Jiobu. Nwoke ọbu
bụ nwoke, ụta adụdu lẹ ndzụ iya bya abụru onye pfụberekoto. Ọ bụ onye atsụhuje
Chileke ebvu haa eme ẹjo-ememe.
2 Iphe, ọ nwụtaru bụ unwoke ẹsaa waa ụnwanyi ẹto.
3 O nwekwarụpho ẹku. Atụru iya dụ ụnu iri l'ẹsaa l'ụkporo iri. Ịnya-kamẹlu iya
dụ ụnu ẹsaa l'ụkporo iri. Eswi, a tụru njịgba ẹbo ẹbo dụ ụnu njịgbabe eswi ugbo
labọ l'ụkporo ise. Ne nkapfụ-ịgara iya dụ ụnu l'ụkporo ise. Ndu bụ nemadzụ, ejeru
Jiobu ozi kwatakpọo dụ igwerigwe mebyikpọo. O bụepho l'ọo ya bụ onye shi kakọta
shii l'iphe, bụkpoo nemadzụ, a nwụru anwụnwu l'ụzo ẹnyanwu-awawa l'ophu.
4 Ụnwu iya ndu ọphu bụ nwoke nọdu abọje ọbo-iphe l'ibe phẹ. Onye ọwa-a -bọo
ọgiya; ogiya ọzo onye ọzo abọo; ẹphe -nọdu abọ ọbo-iphe ọbu; ẹphe ezia unwune
phẹ ndu ọphu bụ ụnwanyi phọ ẹphe n'ẹto; ẹphe abya lẹ nri ono.
5 Ọ nọdu abụjeru; a -bọchaa iphe ono teke ẹphe abọ iya; Jiobu ekua phẹ bya edoo
phẹ nsọ. Nchita-abọhu iya l'ọ bya egweeru Chileke ngwẹja-akpọ-ọku l'iswi ẹhu phẹ
l'ẹhu l'ẹhu. Kẹle ọorije sụ: "?A maru ?ụnwu iya te emeadaru nụ iphe-ẹji? ?A maru
?ẹphe te egudeadanụ obu phẹ kọo Chileke ọnu?" Ọ bụru nno bụ gẹ Jiobu shi emeje
iya tekenteke.

Nsetanu ahụ Jiobu ama

6 Obenu ujiku lanụ; ụnwu Chileke bya g'ẹphe goshi onwophẹ l'iphu Chipfu. Nsetanu
tsokwaru phẹ phọ bya.
7 Chipfu sụ Nsetanu: "?Bụ awe bẹ i shi bya?"
Nsetanu sụ Chipfu: "Mu ejenụpho ejeje alwa alwalwa l'eliphe. Mu tsonụrupho ọma
mgboko aghaphe bọtorii."
8 Chipfu sụ Nsetanu: "?Ẹnya tsụru ngu l'ẹka onye-ozi mu, bụ Jiobu nọ? Mbụ l'ọ tọ
dụedu nemadzụ, dụ g'ọo ya lẹ mgboko l'ophu. Ọ bụ nwoke, pfụberekoto bya abụru
onye ụta adụdu lẹ ndzụ iya; bụru onye atsụhuje Chileke ebvu; haa eme ẹjo-ememe."
9 Tọbudu iya bụ; Nsetanu bya eyeeru Chileke ọnu sụ iya: "?Iipfu tọo? ?Jiobu
nọnyaerupho tsụahaa gụbe Chileke ebvu?
10 ?Tọbudu ngu kpọru ọkpokuu kpọ-phee yẹle ndibe iya mgburugburu; mẹkpoo
iphemiphe, o nweru? Iphemiphe, oome l'ẹka bẹ i meru; ọ bụru ụpete; k'ọphu bụ
l'ẹku iya tụkoru ẹkameka.
11 Machịnaa ẹka nta-a denyi l'iphemiphe, o nweru enweru g'ịihuma l'ọo-pfụru
l'atatiphu ngu kọo ngu ọnu."
12 Tọbudu iya bụ; Chipfu sụnu Nsetanu: "Ọ dụ ree; iphemiphe, o nweru dụwaa
ngu l'ẹka; ọo ẹpho gẹ mkpụshi-ẹka ngu te erwu iya l'ẹhu."
Nsetanu kwoẹpho gburumu; ọ bụeru iya phọ eshi l'iphu Chipfu l'ẹka ono tụgbua.
13 Tọbudu iya bụ; o be ujiku lanụ; ụnwu Jiobu ndu kẹ nwoke mẹ ndu kẹ nwanyị
dzukọbe l'ụlo ọkpara nna phẹ kẹ nwoke abọ iphe; eri nri; angụ mẹe.
14 Onye-ozi bụerupho phẹreketeke l'iphu Jiobu bya asụ iya: "Oke-eswi, eegudeje
eje ozi ẹgu bẹ e gudegbaa eje ozi ẹgu; nkapfụ-ịgara dọkwarupho l'agụga ẹka ono
ata nri.
15 Ndu Sheba fụaru phẹ; bya atụko phẹ rwuta; bya egbushia ndu ejeru ngu ozi. Ọ
bụru mbẹdua kpoloko bụ onye gbalarụ nụ sụ gẹ mu bya epfuaru ngu g'ọoda."

16 Onye k'ono kpụkwaduru-a opfu l'ọnu epfu; onye ọzo kwobata bya asụ: “Ọku,
shi l'ẹka Chileke bẹ shiẹpho l'igwe daa bya atụko atụru ngu l'ophu kee; kechaa kee
ndu-ozi ngu kefu; ọ bụru mbẹdua kpoloko bụ onye gbalarụ nụ sụ gẹ mu bya epfuaru
ngu g'ọoda.”
17 Onye k'ono kpụkwaduru-a opfu l'ọnu epfu; onye ọzo kwobata bya asụ: “Ndu
ọ-lwụa-ọlaa, shi lẹ Bábilọnu buru ọgbo ẹto tụa lẹ mkpa lẹ mkpa bya awụpyabe
ịnya-kamẹlu ngu g'ọ ha rwuta; bya egude ogu-echi gbugbushia ndu ejeru ngu ozi. Ọ
bụru mbẹdua kpoloko bụ onye gbalarụ nụ sụ gẹ mu bya epfuaru ngu g'ọoda.”
18 Onye k'ono kpụkwaduru-a opfu l'ọnu epfu; onye ọzo kwobata bya asụ: “Ụnwu
ngu unwoke mẹ ụnwu ngu ụnwanyi dọkwaru abọ iphe; eri nri angụ mẹe l'ibe nwune
phẹ nwoke k'ọgerenya.
19 A bya ele ẹnya; oke phẹrephere shiẹpho l'echiẹgu ziru taphutaphu rwua bya
enwungaa ụlo ono l'ophu; ụlo zee zepyabẹ ụnwu ngu ono g'ẹphe ha; ẹphe nwụshihu;
ọ bụru mbẹdua kpoloko bụ onye gbalarụ nụ sụ gẹ mu bya epfuaru ngu g'ọoda.”
20 Tọbudu iya bụ; Jiobu bya agbalihu bya eworu uwe yẹbedua, bụ Jiobu zijaa; bya
eworu ishi kpụshia; bya eworu onwiya tụa gbii l'alị baarụ Chileke ẹja;
21 sụ:
“Ọo ọto bẹ mu gba teke mu
shi l'ẹpho ne mu daa l'alị.
Ọ bụkwarupho ọto bẹ mu
a-gbaru laa.
Ọo Chipfu nụru; ọ bụru
Chipfu wotaru iphe,
ọ nụru.
G'e tukwaa Chipfu ẹpha.”
22 Iphemiphe-a mekọtaru Jiobu; ọphu o mekwarụ Chileke iphe-ẹji; ọphu ọ sụkwaru
lẹ Chileke meru iphe, erwubeduru iya nụ.

2

Nsetanu ahụ Jiobu ama k'ugbo ẹbo

1 Noo ya; o bekwa mbọku ọzo; ụnwu Chileke byakwa g'ẹphe goshi onwophẹ l'iphu
Chipfu. Nsetanu tsokwaru phẹ phọ bya egoshi onwiya.
2 Chipfu sụ Nsetanu: “?Bụ awe bẹ i shi bya?”
Nsetanu sụ Chipfu: “Mu ejenụpho ejeje; alwa alwalwaa l'eliphe. Mu tsonụrupho
ọma mgboko aghaphe bọtorii.”
3 Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ Nsetanu: “?Ẹnya tsụru ngu l'ẹka onye-ozi mu, bụ Jiobu
nọ? Mbụ l'ọ tọ dụedu nemadzụ, dụ g'ọo ya lẹ mgboko l'ophu. Ọ bụ nwoke, obu gụru
ìphóró; bya abụru onye ụta adụdu lẹ ndzụ iya; bụru onye atsụhuje Chileke ebvu haa
eme ẹjo-ememe. Ị kpatachakpọoru; mu mekpaa ya ẹhu; mebyishia ya l'ẹbe ọ dụ
iphe, o meru. O gudeshiẹle-a onwiya g'o gudeshi onwiya.”
4 Nsetanu sụ Chileke: “Hanaa g'a rwụnaa ya ẹka l'akpụru-ẹnya-oji! ?Tị madụ lẹ
nemadzụ a-mịkota ẹnya l'iphemiphe, o nweru enweru g'ọ bụru lẹ ya anọdu ndzụ?
5 Mbụ lẹ-a; machịnaa ẹka rwụa ya l'ọkpu yẹle anụ-ẹhu g'ịi-hụma l'ọo-pfụru
l'atatiphu ngu l'ẹka ono kọo ngu ọnu.”
6 Chipfu sụnu Nsetanu: “Ngwanụ; ọ nọ ngu l'ẹka. Ọle ọ bụ; dobekwa iya ndzụ!”
7 Tọbudu iya bụ; Nsetanu shiẹpho l'iphu Chileke l'ẹka ono; ọ bụru iya atụgbu bya
eje ewoẹrupho ẹjo ẹkpa-ebyi chìá Jiobu l'ẹhu. O shiẹpho l'ọkpa zakọtae ya phọ barịi
l'ẹhu jasụ l'ishi.
8 Jiobu gbẹshiepho je agwọo l'ikpọzu. Ọ bụru agbagba mbeji bẹ oogudeje gude akọ
onwiya ọko.

9 Ọ bụru iya bụ l'ọ nọnyaepho; nyee ya sụ iya: “?I gudeshikpọepho onwongu g'i
gude iya? ?Tịi kọdu Chileke ọnu nwụhu?”
10 Ọ sụ iya: “Opfu ngu gbẹ adakwa g'ị bụ onye lanụ l'ime ụnwanyi, amadụ iphe.
?Bụepho iphe-ọma bẹ anyi a-nọdu anata l'ẹka Chileke? ?Anyi taa kabẹkpoedu nata
ẹjo iya?”
Iphemiphe ono mekọtakpoo Jiobu; ọphu ọ saduru ọnu pfuswee Chileke.

Ndu ọ̀nyà Jiobu

11 O be teke ndu ẹphe lẹ Jiobu eshi ọ̀nyà; ụmadzu ẹto; nụmaru ẹjo-iphe,
anwụgbaaru iya nụ; ẹphe shigbaa l'ẹkameka, ẹphe shi byatashịa ya agbaru mkpu;
k'ọphu ẹphe a-dụ iya obu. Ndu byaru nụ bụ Elifazu, onye Temanu; waa Bilidadu, bụ
onye Shuwa; wafụkwapho Zofa, bụ onye Nama. Ẹphe n'ẹto ono tụgbaberu ọnu eswe
ujiku lanụ bya g'ẹphe gbaaru Jiobu mkpu dụa ya obu.
12 Ẹphe byarwuta bya agbẹ ụzenya hụma iya; ọphu ẹphe ahụbeeduru iya ama.
Ẹphe tụko kwata tụ ụzu-ẹkwa kẹ wọo; bya eyegbaa ẹka l'uwe phẹ lajashịa; bya
ekpotagbaa urwuku ekpugbaa onwophẹ l'ishi.
13 Ẹphe gwọdoshihu l'alị l'ẹka ono; ẹphe l'iya gwọkoru nno nọo abalị ẹsaa; eswe
l'ẹnyashi. Ọ kpọo phẹ opfu; ọphu ọ dụdu onye ọphu dụru ike saa ọnu pfuru opfu
yeru Jiobu. Noo kẹle ẹphe hụmaru l'iphe-ẹhuka, ooje kwata shihu ike mebyi eshihu.

3

Opfu, shi Jiobu l'ọnu

1 Tọbudu iya bụ; e mechaẹpho; Jiobu saa ọnu wata epfu opfu; bya awata ephu
eswe, a nwụru iya iphu.
2 O pfushiahaa sụ:
3 “G'eswe, a nwụru mu
bụkwaru ọla-l'iswi!
G'ẹnyashi, a tsụru ime mu
bụkwarupho ẹnyashi,
larụ l'iswi!
4 Gẹ mbọku ono gbahụkwa
ọchii!
Gẹ Chileke ọphu bu l'eli ta
agụbehekwa iya iphe;
ọphu ọ dụkwa iphe,
dụ g'ìphóró, adụkwadu
mbọku ono!
5 G'ọchii yẹe tsụkiribaa
tsụnyikwaa eswe ono
ẹnya!
G'urwukpu sọpyabekwa iya!
G'eswe mbọku ono
gbahụkotakwa tsụrikitiki!
6 Mbụ-a; g'ẹjo dadishi tụkwa
ẹnyashi mbọku ono
gburumu swịswia!
G'a ta gụhekwaru iya ye
l'eswe, nwụru l'apha!
Ọphu a gụkwaru iya ye
l'eswe lanụ l'ọnwa!
7 Mu sụru-a; g'ẹnyashi

mbọku ono bụkwaru
mbọku, gba ẹka nwa!
G'ọ tọ dụkwa olu ẹmereme,
aa-nụma iya l'ime!
8 Gẹ ndu atụje mbọku ọnu
tụkwaa mbọku ono ọnu;
mbụ ndu kwakọberu
akwakọbe emete
ẹjo-oke-agiyi.
9 Gẹ kpokpode nchi-abọhu
iya gbahụkwa ọchii.
G'o lekwaa ẹnya l'ìphóró
abya adụdu;
e -mechaa l'ọ bụru kẹ
mmanụ; ọphu ọ
hụmakwa gẹregere ụtsu
ẹnya ahụma ophu.
10 Noo kẹle o to mechiduru
ẹpho ne mu
g'a ta nwụ mu mbọku ono;
k'ọphu aphụ ọwa ata
atsọduru mu.
11 Mbụ-a; ?bụnaa gụnu meru
g'o gude ọphu ọ bụdu teke
aanwụ mu;
mbụ l'ọo teke ono,
mu shi l'ẹpho afụta ono
bẹ mu gege atụ-buhu
unme nwụhu?
12 ?Bụnaa gụnu meru g'o gude
ụtapfu hee mu hefuta?
Mbụ; ?dẹnuanu g'o gude ẹra dụ
k'ọphu mu ngụru iya
angụngu ophu?
13 Kẹle nta-a bẹ mu gege
azẹkpooro nwadoo.
Mu gege anọro gẹ mu zẹ lẹ
mgbẹnya.
Ọo ya bụ mẹ mu anọduro
pyakọo onwomu
nwa nggujingguji;
14 mu lẹ ndu eze mẹ ndu
mgbazi ụnwu-eliphe;
ndu kwashịru unuphu
doberu onwophẹ
l'eliphe-a;
ọle nta-a bẹ ọ bụkotawa
ochobu.
15 Mu lẹ ndu-ishi, bụ ndu shi
nweru mkpọla-ododo;
ndu shi doo
mkpọla-ọchaa dojia ụlo

phẹ godogodo.
16 Ọzokwanu lẹ-a; ?bụnaa gụnu
kparụ iphe,
mu adụdu gẹ nwa,
a byaru anwụ;
ọ nwụhuwaa ne iya l'ẹpho;
e woru iya je elia; mbụ
gẹ nwaswa, asakpọdarunu
ẹnya asasa ophu.
17 Ẹka ono bẹ ndu ẹjo-iphe
a-babuhu hanyịhanyi.
Ndu ike bvụru a-nọdu iya
tụtaahaa unme.
18 Alị-maa ono bẹ ndu mkpọro
yịchaa lẹ ndu nọ iya atụta
unme.
Ẹphe ta anụhedu olu ndu
anọduje achị phẹ g'ohu.
19 Ndu ha nwanshịi nọ l'ẹka
ono;
ndu ha shii nọdu iya.
Ọphu ndu shi bụru ohu anọedu
l'ẹka nnajịuphu phẹ.
20 ?Dẹnu g'o gude ìphóró nọdu
adụjeru ndu ejegbu onwophẹ
l'iphe-ẹhuka.
A nọdu ahajẹkwadu ndu aphụ
tsọru g'ẹphe dzụkwaduru
ndzụ;
21 mbụ ndu anwụhu agụ ẹgu;
ọphu o kwedu phẹ egbugbu;
ndu anọduje achọ iya gẹ
ndu achọ ẹku,
ere ire, e domiru edomi.
22 Ndu eteje ẹswa ntụmatu;
mbụ kwata mee ẹmereme
m'ẹphe bahụ l'ime ilu.
23 ?Dẹnuanu g'o gude ìphóró
nọdu adụjekwarupho onye
e domiru ụzo iya edomi;
tẹme Chileke gude
ọkpokuu kpọ-phee ya
mgburugburu; ọ kwaa
l'ime iya?
24 Noo kẹle ọ bụwaa atsụ ude
bụ nri,
epyoje mu ọnu.
Mgbede, mu ata dụepho
g'ẹka mini asọ gborogboro.
25 Iphe, mu atsụshi ebvu ike
bụepho iphe,

mechaarụ byaru mu nụ.
Ọ bụru iphe ono, mu anmarụ
pyaapyaapyaa mechaarụ
mee l'ẹhu mu.
26 Ẹhu ta adụjeduru mu guu;
ọphu mu atụtajeduru unme;
ọphu ẹhu ebvujeduru mu
ebvuru.
Ọo ẹpho iphe-ẹhuka bẹ mu
l'iya anọduje eme.”

4

Ọnu, Elifazu yeru

1 Tọbudu iya bụ; Elifazu onye
Temanu bya eyee ọnu sụ:
2 Nemadzụ -sụkwanu gẹ ya
yee nwọnu nwilile;
?tọo kpatsudu ngu nụ iwe?
Ọlobu ?bụ g'iphe adụje baa
nemadzụ edobe ọnu doo?
3 Leanarọya; gụbe onye ziwaru
ikpoto nemadzụ iphe.
Ndu dahụwaru adzụlakpa bẹ
i meru;
ẹphe gbakerehu.
4 Onye ada adada bẹ i pfuru
opfu yeru;
opfu ngu kwolia ya.
Mbụ l'ikpere ngwọkinaki bẹ
i meru;
ọ pfụru kẹkereke.
5 Nta-a bẹ iphe-ẹhuka
byapfutaru gụbedua
l'ishi onwongu.
Aphụ ji ngu obu ẹgube
ọwa-a;
mbụ l'ọ tụru ngu gbaa
l'ẹhu; meji tọfu ngu.
6 Eshinu ị bụ onye atsụ Chileke
ebvu; dakobenụ iya!
L'ị chịru ẹnya yeru abụbu,
ị bụ onye ụta adụdu lẹ
ndzụ iya.
7 Rịnaa ya arịri; ?bụ onye bẹ
ị makpọoru,
bụ onye iswi dụ mma,
lajẹru l'iyi?
?Bụ awe bẹ ị hụmajeru l'onye
pfụberekoto
chịhuru lẹ mgboko?
8 Ọ chikwaa iphe, mu ahụmaje

bụ lẹ ndu woru ẹjo-ememe
akọ g'onye akọ opfu;
bya eworu iphe-ẹhuka anma
iya bụkwapho
iphe ono bẹ ẹphe akpataję
iya.
9 Chileke -zikwadaa unme fuu;
ẹphe ephukashịhu.
Teke ẹhu eghu iya swọlihuru;
ẹphe abụru ọla-l'iswi.
10 Oduma asụjekwa ekiri;
baa hanyịhanyi; byaa ẹnari;
obenu l'oduma,
dafụru ibogolo
bẹ eekwoshijeẹle-a eze.
11 Oduma, ahụmaduru iphe,
oo-ri alaję l'iswi;
ụnwu oduma agbaa
nanụ nanụ.
12 “Mbụ-a; o nwekwarụ iphe,
e pfujeru mu lẹ mpya.
Ọ bụru-a nwiphiphe bẹ mu
nụmabutaru iya.
13 Mu nọdu arwọ ẹjo nrwọ
l'ẹnyashi;
lẹ teke ono, ndiphe
adajęwa ọdamgbenya
ono.
14 Ndzụ gụahaa mu;
ẹhu nmaahaa mu
pyaapyaapyaa;
k'ọphu ọkpu,
nọ mu l'ẹhu nmakọtaru
yilayila.
15 A nọnyaepho; nwamaa bya
eshiẹ mu phọ
l'atatiphu ghata.
Ẹdzu swịe mu phọ l'ẹhu;
ishi nyịa mu kẹ kpalaa.
16 Maa ono bya apfụerupho
kẹkereke;
ọphu mu adụkwanu ike
akọ g'ọ gbaru.
Ọ bụepho l'o nweru iphe,
pfụru mu l'iphu.
Ẹkameka dakọtaepho
nyọnyoronyo.
A nọnyaa; mu nụma olu-opfu
onye sụru mu:
17 ?O nweru g'ọo-dụnaa
nemadzụ mmanụ
abya aka Chileke

apfụbekoto?
?O nwenụru-a g'ọo-dụ
nemadzụ abya aka
onye meru iya nụ adụebe
ree?
18 Eshinu Chileke te egudedu
ire ndu ejeru iya ozi ẹka;
tẹme ọ nọdu abajẹru
ụnwu-ojozi-imigwe iya
mba l'iphe, ẹphe mesweru;
19 ?bụchia nemadzụ bẹ ọo-ha;
mbụ nemadzụ ono,
bu l'ụlo ẹpuchi,
a tụru ọkpa iya l'alị;
ndu azọ-gbu phẹ
ka nphe eme l'azọ-gbu
mbeberibe!
20 A -bya eshi l'ụtsu nọo jasụ gẹ
nchi jihu bẹ e gwewaru
phẹ uji.
Ẹphe alaa l'iyi jeye lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii;
ọ tọ dụdu onye ẹnya erwu
l'ẹka ono.
21 Ọ -bụru l'a gbabufuru eri,
gude ndzụ phẹ;
?ẹphe ta anwụhudu l'ẹbe
enwe egomunggo?”

5

1 Kunaa oku nta-a maru mẹ
?o nweru onye a-za ngu
ẹnu.
?Dẹnu ụnwu imigwe ono
ọphu ịi-gharu iphu
g'ọ gbaaru ngu mkpu?
2 Ọvuma egbujekwa onye-eswe;
tẹme ijiẹnya nọdu aphụje
onye amazidu iphe
tẹrii.
3 Mu hụmajeakwaru ẹka
onye-eswe agba ọgbarabvu;
ọphu ọ dụdu g'ọ nọ-beru;
atuphuwa iya l'ọnu.
4 Ụnwu iya kwatakpọo awa
awawa;
mbụ l'eegweje phẹ
arakabya l'ẹka ekpe
ikpe.
O to nwedu onye agbaru phẹ
ọdzori.
5 Ọ bụru ndu ẹgu agụ erifuje

iphe, ọ kpatarụ l'ẹgu
iya;
mbụ l'ẹphe ewotajẹchaa
wota ọphu
nọ l'ẹka o pheduru ẹswa.
Ndu ẹhu achị ọku nọdu
alwụje iya alwụlwu.
6 Kẹle mkpawere te eshijedu
l'urwuku futa;
ọphu iphe-ẹhuka efutajẹdu
l'alị.
7 Ọle ọ bụ; nemadzụ bẹ a
nwụkwaru ye
l'eje iphe-ẹhuka ẹgube-a,
ẹkoroku bụ: ọ -gbaa l'o
phelihu-a.
8 Mbụ l'ọme ọo mu;
mẹ mu edooru iya Chileke;
mbụ mẹ mu ewoẹrupho g'ọ
daru mu shi
ishi lanụ dokọtaru iya.
9 Lẹ Chileke emeje iphe,
dụgbaa biribiri,
bụgbaa akpavu l'ishi;
mbụ l'oomeje iphe,
dụ ebvu igwerigwe kpọ.
10 Eliphe bẹ oodzejeru mini.
Ọ nọdu asọjeru mini sọba
l'ẹgu.
11 Ookulije ndu lwarụ alị imeli
imeli;
tẹme ọ nọdu ekulije ndu
agụ aphụ
dobe l'ẹka adụdu iphe,
byaru eme phẹ nụ.
12 Ndu ẹregede bẹ oomeje;
o too jehuduru phẹ g'ẹphe
tụberu;
k'ọphu bụ l'ẹka phẹ ta
adụdu iphe,
ẹphe emefuje ọ̀nyà.
13 Ndu maru iphe bẹ oogudeje
ẹregede,
ẹphe agba nmata.
Tẹmanu mmamiphe ndu
ntuphu-ire
bẹ oomeje l'ọ daa ịdaphu.
14 Nchi ejipfuje phẹ l'echilabọ
eswe.
Ẹphe eje dadishi l'echi
gbadagbada eswe

g'onye eje l'echi abalị.
15 Ndu adụdu g'ọ dụ phẹ
bẹ ọodzotaje l'ẹjo ọnu phẹ.
Ọ nọdu adzọtaje phẹ l'ẹka
ndu dụ ike;
16 k'ọphu bụ lẹ ndu ụkpa bẹ
ele ẹnya g'adzọo phẹ.
O mee iphe, apfụduru-ọto
mee ọnu sụtukumu.
17 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye
Chileke abajẹru mba;
k'ọphu bụ:
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
-nọdu alọ ngu ẹka lẹ nchị;
ta anmakwa iya
phulaphula;
18 kẹle ọolojeru ọ́nyá tụ
nemadzụ l'ẹhu;
l'ọ bya epfube iya iphe
l'ọ́nyá ọbu.
Ọ nọdu emekajẹ nemadzụ
iphe;
e -mechaa l'o mee ya l'ọ
kpọhu.
19 Iphe-ẹhuka a-byaru ngu akpọ
ishii;
l'ọ dzọchaa ngu;
mẹkpoo akpọ ẹsaa;
ọle o too kwedu g'ọ dụru
iphe, oo-me ngu.
20 Lẹ teke akpa-nri; bụ iya
a-gbarụ ngu mkpu
g'ị tị kpagbu onwongu
lẹ nri.
Teke aalwụ ọgu l'o mee g'e te
egbu ngu mma.
21 E -pfuaru ngu ẹjo opfu;
o too kwedu g'o rwua ngu
l'ẹhu;
ọphu ịitsudu ebvu mẹ
ọla-l'iswi rwua.
22 Ọo ọchi bẹ ịi-nọduje achị
ọla-l'iswi yẹe ọkpa-nri;
ọphu ị tsụdu anụ-ẹgbudu
k'eliphe-a ebvu;
23 kẹle gụ lẹ mkpuma, nọ
l'ẹgu a-gbachaa ndzụ.
Unu l'anụ, bu l'ẹgbudu
a-dụchaa lẹ ree.
24 Ibe ngu bẹ ịi-makpọru l'ọ tọ
dụdu iphe,

e-me iya nụ.
L'ị bya agụa iphe, bụkpoo iphe,
i nweru enweru ọgu;
hụma l'ọ tọ dụdu ọphu
etuphahụ etuphahụ.
25 L'ị maru l'ụnwu ngu a-dụ igwerigwe.
Awa ngu a-kpofushi g'ẹswa,
furu l'alị.
26 L'ị kakpọo nka kaghee ya akaghe
tẹme l'ị bahụje l'ilu.
L'ị dụ g'ereshi, e gburu l'ògè iya.
27 Anyi nyokpọwaru iphe-a enyonyo hụma
l'ọ bụ ire-lanụ.
Mbụ-a; nụmakwa iya woru iya ye lẹ ndzụ ngu!

6

Ọnu, Jiobu yeru

1 Tọbudu iya bụ; Jiobu yee ọnu sụ:
2 Ọ dụ mu g'a sụ g'e wota
mgburwashị ẹhu mu
tụa atụtù g'a hụma
g'ọonyi-be ẹrwa.
Mbụ g'a tụko iphe-ẹhuka mu
chịru ye l'iphe,
aatụje ẹrwa iphe.
3 Ọ tọ dụdu g'e meru g'ọ tọ ka
ẹja, nọ l'eze-ẹnyimu
anyị ẹrwa.
Ọ bụru iya kparụ iphe,
opfu mu adanụka
kpaakpaa.
4 Kẹle apfụ,
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
gbakashịru mu gugbaaru
mu eguru l'ẹhu.
Ụphu, ọophu mu nọdu alọ
mu ẹka lẹ meji;
mbụ lẹ Chileke eyeẹ mu
phọ ebvu mkpẹe-lanụ.
5 Nkapfụ-ịgara-ọswa ?ọoraje
ọ́rà mẹ ọ -nọdu ata
ẹswa?
Tọo eswi ?oogbuje ọ́rà mẹ nri,

oori dụkwadu?
6 ?Eerije nri, enwedu ụtso l'ẹbe
e ye iya únú?
Tọo ?ọ dụru ụtso, dụ l'ẹka
ono, achajẹ ụcha
l'ẹkwa-ọku,
e shiru eshishi ono?
7 Mu te ekwejedu iya edenyi
ẹka;
kẹle ẹgube nri ono abyajẹ
mu ẹgbo l'ọnu.
8 O gogo dụkwaru mu ree;
ọme ee-meru mu iphe,
mu epfu g'e meeru mu;
mbụ lẹ Chileke gege
akabẹnu nụ mu iphe,
mu ele ẹnya iya;
9 mbụ lẹ Chileke gege
atụkpoepho obu iya
onyo gwee mu uji;
g'ọ tụhakpoepho ẹka tụa
mu l'ẹhu kẹ paa;
mee gẹ mu chịhu lẹ mgboko.
10 Ọo ya bụ mẹ ọ bụkwanuru
iphe,
gege anọdu adụ mu obu;
mee g'ẹhu tsọkpoo mu
nụ l'iphe-a,
l'atakpọshi mu
g'ọotakposhi mu-a;
noo kẹle mu ta ahajẹduru
eme olu onye ono,
dụ nsọ ono.
11 ?Bụ ike gụnu bẹ mu
nwekwadụru
k'anọdu elekwadu ẹnya
iphe?
?Mu maru iphe, kpọ-chiru
ndzụ mu ishi ọphu mu
e-pfukwadu k'ata nshi?
12 Ọkpehu nkemu ?ọ bụ
ọkpehu
agbara-mkpuma?
Tọo anụ-ẹhu nkemu ?ọ bụ
akpọ-igwe?
13 ?Mu nwekwadụru ụvo,
mu e-gude yeru onwomu
ẹka
nta-a, a natawaru mu ike,
mu shi nweru-a?
14 Onye meji atọfu atọfu

gbakpọru g'ọ̀nyà iya
phẹ
anọdu aphụru iya
obu-imemini;
m'o betakpọ ọphu ọ
tsụhedu
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
ebvu.
15 Obenu l'unwune nkemu bẹ e
te gudedu ẹka.
Ẹphe dụ g'oke nggele, mini
tahụru l'ọnanwu;
ọle o -be l'udzumini;
ọ byaa utso tụko ẹkameka
sweta;
16 mẹ mini, dọru iya nụ,
shi hụkoo ahụko
dazeshihuẹpho;
ọ bụru iphe, swetaru iya
nụ bụ aka-mini-sunoo.
17 Ọle ọnanwu -chaẹpho l'ọ
tụko bụru sụtukumu.
Mbụ okpomọku
-kpoahaẹpho;
ọ tọ dụedu ọphu
a-dụkwadu l'ọgba iya.
18 Ndu ije aparu ụzo phẹ haa
lashịa l'okorobo-ẹgu
je anọdu l'ẹka ono bụru
ọla-l'iswi.
19 Ndu ije ọphu shi lẹ Tema
chọru mini ono
achọcho.
Ndu ije ọphu shi lẹ Sheba
lee ẹnya iya;
ọ bụru k'iphoro.
20 Iphere gudewaru phẹ;
kẹle ẹka ẹphe shi kpọru
obu yeru bẹ ẹphe
rwuru;
ọphu ọ dụdu g'ẹphe rịru.
21 Unubẹdua l'onwunu bya
egoshikwaphọ
l'o tọ dụdu urwu, unu aba.
Unu hụmaru iphe, eye ebvu;
unu tsụahaa ebvu.
22 ?Mu sụjekpooru g'e meeru
mu iphe-ọma?
Tọo ?o nweru onye mu sụjeru
g'o gude iphe,
o nweru je anụru mu
ụphalazu?

23 G'unu bya adzọta mu l'ẹka
ndu ọhogu mu;
ọzoo g'unu bya agbafụta
mu l'ẹka ndu ewebushi
akụrepho.
24 Zinaa mu iphe;
gẹ mu e-dobe ọnu doo!
Goshinu mu ẹka mu jeberu;
ụzo kpọ-swehu!
25 Lewarọ g'ire-lanụ emebeje
ẹhuka l'ẹhu!
Obenu lẹ-a; iphe-a,
unu epfu-a;
?o goshikpọru gụnu?
26 ?Bụ mba bẹ unu byaru mu
abarụ?
Mbụ-a; ?unu eme g'unu sụ
l'opfu onye ono,
ejegbu onwiya l'iphe-ẹhuka
ono bụ opfu,
larụ lẹ phẹrephere?
27 Ono dụ-a g'onye atụru
nwogbee,
enwedu nna ido;
bya abụru ere onye unu
l'iya eshi ọ̀nyà erere.
28 Ọle g'ọ dụ nta-a bụkwa lẹ-a;
aswarụ, unu a-swarụ mu
bụkwa g'unu
lekpọda mu nụ ọphu bụ
ẹnya;
kẹle-a; ?mu a-kabẹhunu
nọdu unu l'iphu
dzụa ụka?
29 Jikonu; unu tụnaa mgbeleke
nwanshịi;
hanaa eme iphe,
apfụduru-ọto!
Unu rị-phunu ọriri azụ;
kẹle apfụbekoto mu
dụekwapho g'ọ dụ.
30 ?O nweru iphe, apfụduru-ọto,
mu pfuru nta-a?
Tọo ?mu ta akabẹedu maru
teke mu pfuru ẹjo opfu?

7

1 Nemadzụ ?tọ bụdu iphe,
ọ byadoru eliphe,
bụ ese akanya;
mbụ lẹ ndzụ, ọ nọ dụepho

gẹ ndzụ
onye e butaru g'o jee ozi.
2 Ọ dụ g'ohu, eje ozi, bụ iphe,
ọonoduje ele ẹnya iya bụ
gẹ nchi e-me jihu;
dụkwapho g'onye e butaru
ozi, bụ iphe,
ọonoduje ele ẹnya iya bụ
ụgwo, aa-pfụ iya.
3 Ọo ẹgube ono bẹ e meru
ọnwa l'ọnwa nọdu
abụkotajeru mu kẹ mmanụ.
Iphe, bụkpoo ẹnyashi nọdu
abụkotajeru mu
mgburwashị-ẹhu.
4 Mu -zẹe azẹe; mu echiru
l'ọriri sụ:
?Mu e-kukpọo mgbẹnya
ọwa-a jasụ teke ole?
Ẹnyashi nọdu anọduje akpụ
onwiya gọlogolo.
Mu nọdu echijeẹpho
gburugburu jasụ nchi
abọhu.
5 Inyi tụko mu ẹhu sweta;
ẹkà nọdu atụ mu rikarika
l'ẹhu;
mbụ l'ẹhu mu l'ophu
kejashịhucharu
ekejashịhu;
ọ́nyá, nọ iya nụ nọdu atụ
rikarika.
6 Eswe ndzụ mu nọdu agba
warawara gẹ ngga,
e gude ekwe ẹkwa;
mbụ lẹ ndzụ mu eje
mgbabirishi l'ẹbe adụ iphe,
mu levuru ẹnya iya.
7 Jiko Chileke; nyatakwa lẹ
ndzụ mu ta adụdu
iphe ọzo,
ọ bụ gbahaa udzu-ọnu.
Ẹhu ta atsọbaedu mu ụtso lẹ
ndzụ mu ọwa-a ọzo.
8 Onye hụmaru mu nta-a
e-mechaa;
ọ tọo hụmabaedu mu ọzo;
mbụ l'ii-mechaa chọo mu
achọcho;
ọle ị tịi hụmabaedu mu.
9 Ọo g'igwe erwuje erwurwu

gbaka-a;
ọ tọo lwabaẹdu azụ-a
bụ g'onye e kpochiru l'ilu
ta alwajẹedu azụ ọzo;
10 mbụ l'onye ono ta
alwajẹbaedu azụ l'ụlo
iya ọzo;
ọphu unuphu ibe iya
ahụmajeedu iya
ẹnya ọzo.
11 “Noo g'o gude ọphu mu
edobedu ọnu doo.
Mu a-nọdu ata kpọokpookpo
gẹ mu ata-a.
Mu epfunu iya phọ gẹ mu
epfu iya-a.
Mu a-tụkonupho g'ooghube
obu mu gụ-gbua l'aphụ.
12 ?Mu bụ eze-ẹnyimu;
tọo ?mu bụ ẹjo-oke-agiyi;
k'ọphu unu yeru ndu nche;
a nọdu eche mu nche?
13 Mu gbẹ arị l'iphe-azẹe,
mu zẹ azẹe e-me g'ẹhu dụ
mu guu;
mbụ l'ẹtemu-anamu mu
e-me gẹ nggụmaphu
lwa mu alị.
14 Obenu l'i gudelẹ-a ẹjo nrwọ
eme gẹ ndzụ gụ mu;
bya egude ọphulenya eye
mu ebvu;
15 k'ọphu bụ l'aswị-gbu
onwonye byaru aka
mu ree.
Anwụhu ka mu ree eme l'ụdu
ndzụ ọwa-a, mu dzụ
nta-a.
16 Mu ta agụbeeduru ndzụ mu
iphe;
mbụ l'ọ tọ dụkpoedu mu
g'a sụ
lẹ mu nọ ndzụ anọno ophu jasụ
lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
Pakpọeru mu phọ haa;
lẹ ndzụ,
mu nọ nta-a bụwaa
iphe-mmanụ!
17 ?Nemadzụ bụ gụnu kẹ g'i
meje iya g'ọ ha shii?
?Kẹ g'ịikpojeru obu yeru iya?
18 ?Kẹ g'i lerweje iya ẹnya

elerwe
l'ụtsu mbọku-mbọku;
ahụ iya ama tekenteke?
19 ?Tịi-kabẹkpoda wofu mu
ẹnya;
ọzoo g'ị hakpọo mu nụ gẹ
mu nọo
nwẹkinyi mu nwanshịi
nwanshịi?
20 Ọ -bụru lẹ mu meru Chileke
iphe-ẹji;
?mu meru gụbedua gụnu?
mbụ gụbe onye eche
nemadzụ nche.
?Dẹnu g'o gude ọ bụru l'ẹhu
mu bẹ ẹnya ngu dụ?
?Mu anyịwa ngu ẹrwa tọo?
21 ?Dẹnukpoo g'o gude ọphu ị
kabẹkpodaa gụaru
mu nvụ l'ẹka mu
meswekpọoru;
mbụ pawarụnu haa
l'ẹjo-iphe ọbu, mu eme ọbu;
kẹle ọ tọ dụkwa
g'ọo-nọ-beru l'e kpochia
mu ẹja.
L'ị chọo mu nta chọo imo;
ị tịi hụmaedu mu.”

8

Ọnu kẹ Bilidadu

1 Tọbudu iya bụ; Bilidadu,
bụ onye Shuwa bya eyeeru
iya ọnu sụ iya:
2 ?Ii-pfukpọo ụdu opfu ono
pfuberu teke ole?
Opfu ngu dụkwa gẹ
phẹrephere,
ezi taphutaphu.
3 ?Chileke ekpeje ikpe
l'ẹregede tọo?
Ọkalibe-kangọkotaru-nụ
?ọogbanweje iphe,
pfụru nhamụnha?
4 Ọ kwa iphe-ẹji, ụnwu ngu
meru iya
bẹ o buru phẹ nggo iya.
5 Obenu teke ọ bụ l'ị gbapfuru
Chileke; mbụ wata arwọ
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
arwọrwo;

6 ọ -bụru l'ị dụebe ree bya
abụru onye ire-lanụ
bẹ ọ tọ dụdu m'obeta ọ
bụru nta-a ọphu
ọo-rịkota onwiya gbaaru
ngu mkpu;
woru ngu dophu azụ
l'ẹka shi rwube ngu nụ.
7 Teke ị watarụ iya bẹ ọo-dụ
nwa mkpẹemkpee;
obenu o -rwua l'iphu bẹ
ịi-wata aba yoyoyo.
8 Jịnaa ndu shihawaa nụ;
g'ẹphe kọoru ngu iphe,
shi anwụjeru ndiche phẹ;
9 kẹle anyịbedua bụ-a
ụnyaphu bẹ a nwụru anyi;
ọphu ọ dụdu iphe,
anyi mawaru;
tẹme ndzụ anyi l'eliphe-a
dụepho kẹ nwa tsọkere.
10 Ndu ono e-zi ngu-a iphe
pfua opfu ye ngu lẹ nchị;
mbụ l'ẹphe e-gude
mmamiphe phẹ saarụ
ngu opfu.
11 Èjì; ?oovuje ogologo ẹka
ẹpuchi adụdu.
Mbụ-a; ẹswa, dụ l'ụda
?ọobaje yoyoyo mẹ mini
adụdu l'ụda?
12 Ọobujeru;
ọ -nọdu ezekwadu-a;
e tee gbudu iya egbugbu;
ẹphe akpọshihu nkụ;
mbụ ka ẹswa akpọhu nkụ
ẹgwegwa.
13 Noo g'ọoda-pfuje iphe,
bụkpoo ndu zọharu Chileke.
Ọ bụru ẹgube ono bụ g'ele
ẹnya iphe
ndu amadụ Chileke alajẹ
l'iyi.
14 Iphe, ọ dakoberu adụje
phuge phuge.
Iphe, ọ kpọru obu yeru bụru
udude.
15 Teke ọ dakoberu ụgbu
ẹlwu-ẹlwu iya ono
l'o rikashịhu;
l'ọ bya agbakụa ya ẹka;

ọ tọ dụdu ọphu eme nụ.
16 Ọ dụ g'iphe, a kụru l'anwụ
agba iya mini.
O rwushia irwu ọ̀phúú wụshi
kẹ jashịi l'ime mgbabu
ono;
17 bya agbaa ọgbarabvu
je agbakụa l'agbara-mkpuma;
bụru ẹka ọocho bụ ẹka
dụ epfu-epfu.
18 Obenu teke e phefuru iya
l'ẹka ono, ọ kpọru ono;
ẹka ono ajịka iya sụ lẹ ya
teke ahụmaswekwaa
ya.
19 G'e lekeberu ẹnya epfu;
ndzụ iya anwụlwashihu;
iphe, a kụru akụku ọzo
eshi l'alị l'ẹka ono
wata efushi.
20 Mbụ lẹ-a; Chileke ta
ajịkajekwa onye
adụdu iphe, o meru;
ọphu ọ bụjekwanuru
agbarike onye ẹjo-iphe.
21 Oo-mecha mee;
ọnu abụru ngu ọchi ọchi.
Ogbogboromọnu ngu abụru
iphe, e-ji iya nụ bụ
okoo ngu.
22 Ndu ọhogu ngu bẹ ee-ye
iphere g'uwe;
l'a phọkashia ụlo-ẹkwa,
ndu ẹjo-iphe
kweberu buru.

9

Ọnu, Jiobu eye

1 Tọbudu iya bụ;
Jiobu bya eyee ọnu sụ:
2 Tororo bụ ishi opfu bụ lẹ mu
maru l'ọo eviya.
Obenu lẹ-a; ?dẹnu gẹ
gwọpya-gwọpya iphe-a,
bụ nemadzụ-a e-me
pfụbe-ẹka-ọto l'iphu Chileke?
3 Onye ọ dụ gẹ yẹe Chileke tụa
ya bẹ ọo-jịkwa
ụnu-kụru-ụnu ajị;
ọ tọo zadụ g'ọ ka mma
l'ọo nanụ.

4 Ọ maru iphe maghee ya
amaghe;
bya adụ ọkpehu dụ-ghee
ya adụ-ghe.
?Bụ onye kwefujeru iya ike;
e mechaa;
ọ dụru iya lẹ ree?
5 Úbvú bẹ oonwuribẹjeru;
úbvú ta amakpọdanu l'e
nwuribẹru iya;
ọ nọdu egudeje ẹhu-eghu
ghaa ya ịgharaphu.
6 Mgboko l'ophu bẹ
ọonmaghuje anmaghu
mee itso, e gude kpọbe iya
g'o tee kpaakpaakpaa.
7 Ẹnyanwu bẹ oopfujeru opfu
yeru; l'o chibuhu;
ìphóró, dụ lẹ kpokpode bụ
iya byanyịbotaru iya.
8 Ọ bụru yẹbedua kpoloko
sụsaru akpaminigwe
g'ọ sụsaru ono;
bya abụru iya bụ onye ahajẹ
ọkpa l'eli akparamini,
atụ l'echi eze-ẹnyimu.
9 Ọo ya meshiru oke kpokpode
kpokpode,
dụgbaa nụ;
mbụ kpokpode, bụ bịye;
yẹe orayọnu;
waa peleyadesu;
mẹwaro eze kpokpode
kpokpode,
nọgbaa l'ụzo ndọhali.
10 Oomeje iphe, dụ biribiri,
adụdu ẹtu, iya dụ nụ;
tẹme iphe-ọhumalenya
nkiya bụru agụta agụta.
11 Ọobujeru; a -nọnyaa
l'ọ bya aghata mu;
mu ta ahụmadu iya;
teke ooje l'iphu l'iphu mu
ta amadụ.
12 Ọ -nata nemadzụ iphe;
?bụ onye a-sụ iya g'o
to meshi?
?Bụ onye sụru g'ọo-jị iya sụ:
?Bụ gụnu bẹ iime ẹgube
ono?
13 Ẹhu -nọdu eghu Chileke eghu

bẹ o too selajẹkwa ẹka
azụ;
mbụ lẹ ndu ojọgu Réhabu
daru kpurumu
lẹ mgboru ọkpa iya.
14 ?Dẹnu gẹ mu e-jeje gẹ mu
l'iya je eme opfu?
?Mu doberu ọnu l'awe kẹ gẹ
mu l'iya bya
awata atụ ẹgo opfu?
15 O -betakpọnu ọphu ọ dụdu
iphe, mu meru;
mu te ejekwa iya asarụ
opfu.
Iphe, mu a-nọduekwapho
eme bụkwa gẹ mu
rwọnupho yẹbe onye-ikpe
mu ono g'ọ phụaru mu
obu-imemini.
16 Mu -kukpọo ya nụ oku;
ọ -za mu ẹnu bẹ mu ta
arịkpokwanu l'oo-yeru
mu ọnu.
17 Ọo oke phẹrephere bẹ
oo-gude bya bya egwee
mu arakabya; bya emee ọ́nyá,
tụkoru mu ẹhu-a ka shii
l'ẹbe adụ iphe, mu
meru.
18 O too kwedu g'unme rwua
mu ọhu-ẹpho.
Ọ chia mkpawere bẹ oo-gude
tsụa ndzụ mu ntsụgiji.
19 Ọ -bụru l'iphe,
eepfu bụ k'ọkpehu;
ọ bụ onye ike dụ shii.
Teke ọ bụ k'ikpe;
?bụ onye sụru iya eku
ikpe?
20 O -betakpọnu ọphu ọ dụdu
iphe,
mu meru bẹ opfu,
shi mu l'ọnu anmalẹ
mu-a ikpe.
Iswi -dụkpoo mu nụ mma;
l'ọ sụle-a l'ikpe nmarụ
mu.
21 A makwarụ-a l'ọ tọ dụdu
iphe, mu meru;
ọle mu ta ayọdu ọshi
onwomu.
Ndzụ mu dụwaa mu ashị.

22 Mbụ l'ọ tụkoru bụru iphe
lanụ;
ọ bụru iphe ono meru g'o
gude mu sụ:
“Oomebyishije ndu adụdu
iphe, ẹphe meru;
yẹe ndu bụ ndu ẹjo-iphe.”
23 Eze-iphe-ẹhuka -dapfuta ndu
adụdu iphe,
ẹphe meru;
meahaa g'ọ pyị-gbua phẹ;
k'ọphu meji tọfuaharu phẹ
atọfu;
bụle-a ọchi bẹ ọonoduje
achị phẹ.
24 Mgboko dabarụ l'ẹka ndu
ẹjo-iphe.
O gude ẹka pyị-chishia
ndu-ikpe iya ẹnya.
Ọ -bụdu iya eme iya ?bụhunu
onye bẹ eme iya nụ?
25 “Eswe ndzụ mu kakwa onye
maru ọsọ eme ẹgwa.
Oophegbaẹpho
phaaphaaphaa
epheghashị;
ọphu ọ dụdu g'ọ ka mma
l'ọo nwa ẹhu-ụtso,
ha nwanshịi, dụ iya nụ.
26 Oochikọtaje bụruru chighaa
g'ụgbo,
e meru l'ọwa-ụda;
zia phaa zighaa g'ugo,
ephe ejepfu iphe, oo-ri.
27 Mu -sụ gẹ mu zọhaa k'agụ
aphụ
bụ iphe, mu e-me bụ gẹ mu
gbanwee iphu
wata anwụja ọnu-ọchi.
28 Obenu l'iphe-ẹhuka,
mu eje bẹ mu
atsụkwadu-a ebvu;
kẹle mu maru l'ị tị byadu
ekwe l'ọ tọ dụdu iphe,
mu meru.
29 Eshinu a nmawaru mu ikpe;
?mu a-yọbahunaa ọshi
k'ole?
30 Ọ tọ dụkwa m'obeta mu saa
onwomu dụ g'eberugo;
bya egude ncha kwọo ẹka

mu; ọ nọdu ama mma
31 bẹ ịi-patalẹkwa mu-a chie
wuu l'ime iduma,
echi bụruru bụtubu;
k'ọphu bụ l'uwe, mu yeru
l'ẹhu bẹ mu a-dụchaa
ashị.
32 Chileke ta bụkwa nemadzụ
gẹ mu bụ-a;
mẹ mu eyekwaaru iya-a ọnu;
mẹ mu l'iya eje edogbabẹ
iya l'ụlo-ikpe.
33 Ọphu ọ dụkwanu onye
egbogbo g'o gbokahụ
anyi,
bụ onye e-seta anyi l'ẹka
doshiaru anyi opfu;
34 mbụ onye a-nafụ Chileke
ẹchachi ono,
ọowa mu l'ẹhu g'ọowa mu
iya-a;
k'ọphu ebvu, ooye mu
a-kabẹ lwa mu alị l'ẹhu.
35 Noo teke mu e-pfu g'ọnu ha
mu;
mu ta atsụhedu iya ebvu.
Obenu g'ọ dụ nta-a bẹ mu ta
adụkwa ike epfugbu
g'ọnu ha mu.

10

1 Anọdu ndzụ dụkwaa mu
ẹnyiru.
Ọo ya bụ lẹ-a;
gẹ mu bya evushia
mgburwashị-ẹhu mu kụbe;
mbụ lẹ mu e-pfugbuẹpho
g'ooghube mu l'obu.
2 Mu a-sụ Chileke: Ta
anmashịnu mu ikpe!
Gụshichiaru mu iphe,
bụ iphe,
ịisu l'ọo ya bụ iphe,
mu meru!
3 Tọo ?bụkpoepho iphe,
dụ ngu ree
bụ g'i mee mu mkpawere;
g'ị gbuphua iphe,
i gude ẹka ngu mee;
ọle idzu, ndu ẹjo-iphe
chịru bẹ bụle-a ọnu-ọchi
bẹ ịinwujajeru iya?

4 ?Bụ ẹnya nemadzụ mmanụ
bẹ i nweru?
Mbụ ?bụ gẹ nemadzụ eleje
iphe ẹnya bụ gẹ
gụbedua eleje?
5 ?Bụ gẹ nemadzụ anọ-bejeru
bụ gẹ ịi-nọ-beru?
Mbụ ?bụ apha ole,
nemadzụ anọje bẹ
ịi-nọkwapho?
6 mbụkwanu meru g'o gude ị
nọdu avọkpoepho
achọ ẹka o deru mu;
akpa ishi iphe,
mu meru ngu ẹji.
7 Ole ị makwarụ l'ikpe ta
anmadụru mu;
tẹme ọphu ọ dụdu onye
a-nafụta mu l'ẹka ngu.
8 Ọo ngu gude ẹka ngu mee
mu gẹ mu dụ-a.
?Ịi-bya aghakọbe nta-a bya
emebyishiẹhukwa mu
phọ?
9 Nyatakwa l'ị kpụru mu
g'eegudeje ụrwa kpụa
iphe.
?Ịi-bya bya egwee mu uji
ọzo tọo?
10 ?Tọbudu g'aawụje ẹra-eswi-a
bụ g'ị wụru mu ye;
bya emee mu; mu daa adada
g'ọhu-manụ?
11 Ị bya eworu akpọ-ẹhu
yẹe anụ-ẹhu yee mu
g'onye yeru uwe;
bya egude ọkpu yẹe
ụmi-ọkpu dzepfua
mu nanụ.
12 Ọo ngu meru; mu nọdu ndzụ;
tẹme ị nọdu egoshi l'i yeru
mu obu.
Ọ bụru g'i gude ehe mu meru
g'o gude ị nọdu eche ndzụ
mu nche.
13 Ọle i wolẹru-a iphe-a domia
l'ime ọkpoma ngu;
mbụ lẹ mu maru-a
l'ọo iphe,
ị tụru atụ̀tù dobe l'ime
obu ngu;

14 lẹ mu -mee iphe-ẹji bẹ
ịi-nọdukpoepho ege mu ngge;
ọphu ịigujeduru mu nvụ
mẹ mu meswee.
15 Ikpe -nmaa mu;
bẹ ọ bụkwapho aphụ
tsọru mu!
Iswi -dụkpoo mu nụ mma;
mu ta apalidu ishi apali;
kẹle iphere dụshi mu ike;
tẹme iphe-ẹhuka,
mu eje ripyabẹwa mu.
16 Mu -woru ishi ngakobe;
l'ị chịaha nta mu g'ẹka
oduma achị nta iphe,
oo-ri;
l'i woru ọkpehu ngu ono,
dụ biribiri ono tukoshi mu.
17 Tekenteke bẹ ịichikobeje
ndu a-nọdu agba mu ekebe;
tẹme ị nọdu anọduje avụru
mu ọvuma.
Ndu ojọgu ngu nọdu atụ
kpereree abya mu etso ọgu.
18 Mbụ-a; ?bụnaa gụnu meru
g'o gude i kufuta mu l'ophu
l'ophu l'ẹpho ne mu?
Ọ dụ mu g'a sụ lẹ nemadzụ
-byaru ahụma mu ẹnya;
mu nwụhuwaa.
19 O gege aka mu ree;
ọme mu ta adụjekpodarunu
adụdu ophu;
ọzoo ọme a nwụru mu paa
mu eli eli jeye l'ilu.
20 Nwujiku olemole, mu nweru;
?tọo bvụada?
Wofunu iphu l'ẹka mu nọ;
k'ọphu ẹhu a-tsọkpo mu
nwa ililekpọo;
21 tẹme mu alashịwaro ẹka
bụ: a -laa; a lwagụ azụ;
ẹka agba ọchii bya adụ
tsụkiribaa;
22 ẹka ẹnyashi nkiya bụ
abalị-ishi;
ẹka bụ iphe, dụ iya nụ
bụ tsụkiribaa;
iphemiphe, dụ iya nụ
ghalashịhu aghalashịhu;
ẹka nwiphe, dụ g'ìphóró,
dụ iya nụ dụ g'ẹka ọchii

agba l'ibiya-a.”

11

Zofa ebo iya Jiobu

1 Tọbudu iya bụ; Zofa,
bụ onye Nama bya eyee ọnu sụ:
2 Ikpoto opfu ọwa-a a-lakọta
kẹ mmanụ
g'e te eye iya ọnu tọo?
?Aa-harụ onye ọwa-a,
epfu opfu igwerigwe-a
enge tọo?
3 Tụkpo-tụkpo-tụkpo ono,
iipfu ono;
?ọo-kpọ nemadzụ opfu
tọo?
?Tọo ọ bụ i -mecha ndiphe
sukusuku ono,
iime phẹ onoya;
ọ tọ dụdu onye agbọru ngu
ụja tọo?
4 Kẹle ị sụru l'iphe, iipfu geru
asa;
bya asụkwapho l'ị dụebe
ree l'ẹnya Chileke.
5 Ọle ọ bụ; ọ dụ mu g'a sụ
lẹ Chileke e-ye ọnu
l'onwiya;
mbụ saa ọnu pfuru opfu
nụ ngu;
6 mbụ kpuhaa iphe,
pharu lẹ mmamiphe woru
gheberu ngu ọnu;
kẹle ọkpobe mmamiphe
adụje mkpopfu mkpopfu.
Ọphu ịi-makpọadaru;
Jiobu; bụ l'iphe, Chileke eme
ngu ta ahakpọkwanu
g'ẹjo-iphe, i megbabẹru.
7 ?Ịi-dụ ike chọkpoepho
chọfuta iphe, dụ omilomi,
nọ l'ime Chileke?
?Ịi-dụ ike vọkpoepho
vọfuta ẹka
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
jeberu?
8 Ọ kakwa akpaminigwe
ephekerephe.
?Ịi-mekwanụ iya ime-agha
nta-a?
Ọ dụkwapho omilomi ka

aḷi-maa omilomi;
?bụ gụnu bẹ ịi-dụ ike maru?
9 Ogologo bẹ ọ ka mgboko-a
l'ophu ogologo.
Tẹme ọsa iya ka eze-ẹnyimu
phosa phosa.
10 Ọ -bya nta-a;
bya akpụta ngu tụ-chia;
bya ekua ngu ikpe;
?bụ onye sụru iya akpọshi?
11 Ọphu e-do ngu ẹnya ree
bụ l'ọ makọtaru ndu
ẹregede.
Tọo teke o hụmaru ẹjo-iphe;
?ọ dụ ngu g'ọ tọo tụbejedu
iya nvọ?
12 Tọ bụchidaa iphe,
ọ bụ bụ lẹ tẹme onye-eswe
enweru egomunggo
bụ mẹ nkapfụ-ịgara-ọswa
nwụa nwata-okoro.
13 “Ọle ọ bụ; i -wowaru ọkpoma
ngu doziaru Chileke
bya amachịaru iya ẹka labọ;
14 bya atụko iphe-ẹji, dụ ngu
l'ẹka hakọta ememe;
ọphu i kwedu g'ọ dụru
ẹjo-iphe, a-dụ l'ibe ngu;
15 noo teke ịi-pali iphu
ephekerephe;
iphere ta adụedu ngu.
L'ị pfụru kẹ kwaragadagangu;
ndzụ ta agụedu ngu.
16 Noo teke ịi-tụko iphe-ẹhuka
ngu zọha-gbua.
L'ọ dụ ngu g'ẹgube-a, utso
agbajẹchaa l'o kpofua.
17 Ndzụ ngu abya egbuchafụ
bya aka echi eswe agụ
ìphóró.
Ọchii abya agụsahuru ngu
dụepho g'ẹka nchi abọhu
abọhu.
18 L'ị kpọo g'abara; kẹle ọ
dụru iphe, iile ẹnya iya.
L'i leaha ẹnya mgburugburu;
atụtakporo nwunme, ịituta;
ọ tọ dụdu iphe,
byaru eme ngu nụ.
19 L'ị zẹe azẹe; ọ tọ dụdu onye
byaru eye ngu ebvu.

L'a dụ igwerigwe byaahaa
g'i yeru phẹ ẹka.
20 Obenu l'ẹnya e-mechakwaa
pyashịhu ndu ẹjo-iphe.
Ẹphe a-chọ ụzo agbala;
ọ tọo dụduru phẹ.
Iphe, ẹphe a-nọdu ele ẹnya
iya abụru atụ-buhu unme.”

12

Ọnu, Jiobu eyeru Zofa

1 Tọbudu iya bụ; Jiobu bya
eyeeru iya ọnu sụ:
2 A taa tụdu iya atụtu;
ọo unu bụ o-pfuchaa-ọ-bvụ.
Ọ bụru unu lẹ mmamiphe
a-swị laa.
3 Ọle egomunggo dụkwa mu-a
g'ọ dụ unubẹdua.
Ọ tọ dụkwa ẹka ẹnya lwawaru
mu l'ẹka unu nọ.
?Bụ onye ta makọtadu
iphemiphe ono g'ọ ha?
4 Nta-a bẹ mu bụwaa iphe,
ezi ndu mu l'ẹphe eshi
ọ̀nyà ọnu-ọchi;
l'ẹka mu shikwa ekuje
Chileke oku;
l'ọ nụma olu mu.
Mu bya abụwaru nụ onye
aachị pfụripfuri
lẹ mụbe onye pfụberekoto
bya abụru onye iswi
dụ mma.
5 Ndu ẹhu dụ guu emeje ndu
iphe-ẹhuka byapfutaru
sukusuku; sụ l'ọo ẹpho
onye ẹpurukutu chikọtaru
abya atụ l'alị bẹ ọobya-pfutajẹ.
6 Ọle ndu abalidebvu bukwa
ntụsarehu;
ọphu ọ dụkwa onye asụje
ndu ono sụu,
bụ ndu anọduje akpatsu
Chileke iwe;
mbụ ndu Chileke phẹ bụ
l'ọbochi-ẹka phẹ bẹ ọ nọ.
7 Obenu lẹ-a; unu je ajịa anụ;
ẹphe a-kọru-a unu iphe,
mu abya epfupfu-a.
Ọdumeka unu ajịa ya ẹnu,

ephe l'eli; ẹphe a-kọru
iya unu.
8 Teke ọ dụdu unu abọoru ụja
yeru alị g'o zia unu iphe.
Ọzoo unu angabẹ nchị g'ẹma,
nọ lẹ mini zia unu iphe.
9 ?Bụ onye ole lẹ ndu ono,
mu gụshiru ono ta amadụ
l'ọo Chipfu gude ẹka iya mee
iphe-a, meru nụ-a?
10 Ọo Chileke bẹ ndzụ
iphemiphe,
e meru dobe nọkota l'ẹka.
Ọ bụru l'ẹka iya bẹ unme,
onyemonye atụ nọ.
11 Nchị ?te egejedu iphe,
ọ nụmaru egege tọo;
mbụ ẹgube ono,
ire edejeada l'iphe, ọnu
e-ri ono?
12 ?Mmamiphe ta abụdu l'ẹka
aahụmaje iya
bụ l'ẹhu ndu kahụwaru nụ?
?Tọbudu onye karụ nka
ogologo bẹ iphe edoje
ẹnya ree?
13 Ọo Chileke nwe mmamiphe;
bya enweru ike.
Ìdzù yẹe nkwamẹnya
bụkwarupho nkiya.
14 Iphe, ọ lashịru alashị bẹ ọ tọ
dụkwa onye sụru iya
ekpukwa; ọphu ọ dụkwa onye
sụru atụfu onye ọ tụru mkpọro.
15 Ọo ya bụ; ọ -sephu mini azụ;
alị akpọo jegengu.
Teke ọ gbaharu mini ẹka
l'ọ tụko ẹkameka sọaha
gborogboro l'alị.
16 Ọo ya bẹ ọkpehu yẹe
ọkpobe mmamiphe
dụ l'ẹka.
Onye a ghọru ụgho;
yẹe onye ghọru iya ya nụ
tụko dụ yẹbedua,
bụ Chipfu l'ẹka.
17 Ndu akpọ-zijeru ndu ọzo ụzo
bẹ ọogbabeje ọkpa ọto
duta phẹ dufu;
tẹme ọ nọdu emeje
ndu-ikpe g'ẹphe bụru ndu

egomunggo swehuru.
18 Ndu eze bẹ ọonafuje ọkwa
eze phẹ;
mee phẹ; ẹphe abụru ohu.
19 Ndu bụ uke bẹ ọogbabeje
ọkpa ọto duta phẹ dufu;
tẹme ọ nọdu akwatsuje
onye shihawaa ụzenya bụru
onye nọshiru ike.
20 Ndu e gude ire phẹ ẹka bẹ
oomeje g'ẹphe ta mahẹ
iphe, ẹphe e-pfu.
Tẹme ọ nọdu anafụje ndu bụ
ọgerenya iphe,
gege edo phẹ ẹnya ree.
21 Ndu a maru ẹpha phẹ bẹ
ọonmaje phulaphula.
Tẹme ọ nọdu anashịje ndu
ọkpehu dụ ike,
ẹphe nweru.
22 Ọo ya egoshije iphe,
dụ omilomi, nọ l'ọchii.
Tẹme ọ nọdu ewofutaje iphe,
gbaru tsụkiribaa tọgbo
l'ìphóró.
23 Ọo ya emeje ọha g'ọ ha shii;
tẹme ọ bụkwaru iya phọ
emebyishije phẹ.
Ọo ya emeje ọha g'ẹphe zụa
azụzu ha ọsa;
tẹme ọ nọdu ehujekwa phẹ
phọ adagba nchị l'alị.
24 Ọo ya emeje gẹ ndu bụ
ndu-ishi ụnwu-eliphe
mehu phukunaa.
Ọ nọdu enwujeru phẹ ye
g'ẹphe je etsoru
okorobo-ẹgu ghaphee
l'ẹka gbororo adụdu.
25 Ẹphe -gbẹshi;
ẹphe eje etsoru aghaphe
l'ọchii l'ẹka ìphóró
adụkpodaa adụdu ophu.
L'o mee phẹ; ẹphe akpọ
kulakula g'onye mẹe atsụ.

13

1 Mbẹdua gudeakwa ẹnya mu
hụmakota iphemiphe ono.
Mu gudewaa nchị mu nụma
iya; o doo mu ẹnya.

2 Iphe, unu maru bẹ mu
makwarụ-a.
Ẹnya ta alwakwaru mu l'ẹka
unu nọ.
3 Ọle ọ dụ mu g'a sụ lẹ mu
e-pfuru opfu nụ
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ.
Gẹ mu lẹ Chileke l'onwiya
tụa ya.
4 Obenu l'unubẹdua gude
ntuphu-ire eme mu
nrwa pọmupomu.
Unu bụkota mkpọkoro ndu
eme ọbvu g'unu hakọta!
5 Ọ dụ mu g'a sụ l'unu
a-tụkokpoepho dobe
ọnu doo; mbụ l'ono
gege abụkpoerupho unu
mmamiphe.
6 Unu ngabẹwaro nchị nụma
oke ọnu mu!
Unu ngabẹ nchị l'opfu,
shi mu l'ọnu!
7 ?Bụ unu -nọdu epfu ẹgube
ẹjo-opfu ono, unu epfu ono;
unu asụ l'ọo Chileke bẹ
unu epfu iya etuku tọo?
Mbụ-a; ?bụchakwaa ya phọ
bẹ unu epfuturu opfu
ẹregede ẹregede ono,
unu epfugbaa ono?
8 ?Unu a-nọdu abọ nemadzụ
ẹbo etuku iya tọo?
?Unu eme g'unu yeeru
Chileke oke ọnu iya?
9 ?Ọo-dụ-a ree mẹ o -jeshia
unu enyocha?
?Unu a-dụa ike nmaa ya
phulaphula gẹ nemadzụ
anmajẹ nwibe iya-a?
10 Chileke bafụtajekwaru unu
mba mẹ unu gude mpya
lẹ mpya abọ nemadzụ ẹbo.
11 ?Akpabiri iya ta akabẹduru
eye unu ebvu?
?Ndzụ-agụgu iya ta akabẹdu
gudepyabẹ unu?
12 Kpaakpaa ono, unu asagbaa
ono bụkota ẹtu ẹtu,
wụlahuru lẹ ntụ.
Edodo, unu edo g'unu dofu

iya onwunu l'ẹhu bụru
edo, kwarụ l'ẹpuchi.
13 Mbụ-a; unu
nọdukpoekwapho doo
gẹ mu pfua phee onwomu.
Iphe, e-mekpọo mu nụ g'o
mee!
14 Mu e-tsebe ndzụ mu l'ọnu ẹta;
bya atụa ndzụ mu ntụmatu.
15 Ọ tọ dụkwa m'obeta ọ phụa
mu aphụphu;
mu adakobelẹkwa iya-a gẹ
mu dakoberu iya.
Mu a-pfụekwaru iya phọ
l'iphu adzọ onwomu.
16 Mbụ l'ọ kwa iphe ono
a-bụru iphe,
a-dzọta mu nụ;
kẹle ọ tọ dụdu onye ta
atsụdu Chileke ebvu
a-dụ ike akpafụ iya l'iphu.
17 Unu ngabẹkpoekwapho nchị
ree nụma iphe-a,
mu epfu-a!
G'iphe-a, mu epfu-a bamikwa
unu abami lẹ nchị!
18 Lẹ nta-a, mu edowa opfu mu
ishi ria bẹ mu makwarụ-a
l'aa-gbaru mu ọdzori.
19 ?Ọ dụru onye a-bya apfụru
pfua iphe, ọo-sụ lẹ mu meru?
Ọ -dụwaa nno;
mu a-takpụbe ọnu nwụhu.
20 Sụ-a; gụbe Chileke;
menaarụ mu iphe labọ-a,
mu abya ngu arwọrwo-a;
gẹ mu ahaa edomi onwomu
edomi l'iphu ngu!
21 Wofukpọe mu phọ ẹka l'ẹhu
ewofu ophu.
L'ị haa mu eyephe ebvu ono,
iiye mu ono.
22 Noo teke bụ: i -kua mu oku;
mu aza ngu ẹnu.
Teke ọdumeka;
haa gẹ mu pfuje epfupfu
g'i yejeru mu ọnu.
23 ?Bụ emeswe ole yẹe iphe-ẹji
ole bẹ mu mekpọoru?
Goshiẹshikwa mu ẹka o deru
mu yẹe iphe-ẹji, mu meru.

24 ?Dẹnu g'o gude ọphu
ịi ghadụru mu iphu;
i woru mu mee onye opfu
ngu?
25 ?Bụ mkpẹekwo, phẹrephere
apa bẹ ịi-nụ chịipfuu?
Tọo ?bụ ẹswa, a phụshiru
l'iphe bẹ ịi-wata achị ọso?
26 Noo kẹle iphe, i deshiru lẹ
mu meru bụchaa iphe,
rwuru mu l'anụ-mee;
tẹme ị tụko ẹjo-iphe,
mu meshiru teke mu bụ
okorọbya byabẹ
mu l'ishi.
27 Ị chịru mu ọkpa ye lẹ
mkpọro;
tẹme ị nọdu anọduje
enyocha iphemiphe,
mu emekpọo ememe l'ophu;
mbụ mechaa mu ọhubama
l'ichirupfu ọkpa;
k'ọphu ịi-majẹru ẹka mu
zọru ọkpa.
28 Noo g'o gude nemadzụ nọdu
erwushihuje g'iphe,
rehuru erehu;
mbụ lẹ nemadzụ alajẹ pyẹtee
g'uwe,
mkpu tapyashịru.

14

1 Nemadzụ, nwanyị
nwụru-a
bẹ eswe ndzụ iya adụdu
igwerigwe.
Tẹme ọ bụerupho iphe-ẹhuka
bụ iphe, jiru iya nụ.
2 Ọojataje ẹgwegwa g'okoko;
l'ọ bụhukwaru iya phọ
anwụlwashihu.
Ọ bụru g'onyonyo,
a taa nọribejeduru-a
bụ g'ọ tọ dụdu ẹka
ọono-bejeru.
3 ?Bụ ẹgube nemadzụ ono
bẹ iije eworu ẹnya swọbe?
?Ii-jeje iya akpụta bya g'i
kpee ya ikpe l'iphu
ngu?
4 ?Bụ onye sụru g'oo-ye ẹka

l'iphe, adụebedu ree
wofuta iya iphe, dụebe ree?
Ọ tọ dụdu!
5 Eshinu a gụwaru eswe,
nemadzụ a-nọ-beru ndzụ
ọgu doberu iya;
tẹme ị bya atụ-buwaru iya
ọnwa ole, ọo-nọ l'eliphe-a;
bya egoshiwa iya
g'oo-jebejeru l'eliphe-a;
6 wofunụ iya ẹnya;
hanaa ya g'ọ tụsaru ẹhu;
jasụ l'o jee oke ozi iya
jeghee g'onye e butaru
ozi.
7 Kẹle-a; oshi, bvuru l'alị
nwekwarụ iphe,
oole ẹnya iya;
mbụ l'e -gbutsua ya
l'ọomita ọzo l'upfu iya.
Ono, ọ mịtaru k'ọphúú
ono abya adzụru ọzo.
8 Ọgbarabvu iya erehu kwaa
l'ime alị.
Upfu iya anọdu l'alị nwụhu.
9 Teke igwe dzeẹrupho mini
l'ọ kpọ-futa;
mbụ l'o rwua irwu ọphúú
g'iphe, a kuru akụku.
10 Obenu lẹ nemadzụ abụjeru;
ọ -nwụhu; nkiya abvụ.
Ọ -tụwaa unme ikpazụ;
ọ tọo tụbaedu ọzo.
11 Ọo g'eze-ẹnyimu adụje mẹ
mini tabọta iya-a;
ọzoo g'agụga agụga nggele
adụje nkwagbo-nkwagbo
mẹ ọ tahụ-a;
12 noo gẹ nemadzụ azẹ-zetajẹ;
ọ tọo gbẹshibaedu jasụ
teke igwe ta adụhedu.
Ọ tọ byadu agbẹshibaa;
ọphu e metebaẹdu iya lẹ
mgbẹnya ono, tụru iya
nụ ono.
13 Ọ dụ mu g'a sụ l'ii-wotakpọe
mu phọ je edomia l'alị-maa;
mbụ kpuchia mu iphe
l'ẹka ono jasụ ẹhu
eghubuhu ngu eghu.
Ọ dụ mu g'a sụ l'i gege

atụkpoepho sụ l'ọwa-a
g'ọo-nọ-beru baa;
tẹme l'ị nyatabaa mu.
14 Mbụ-a; nemadzụ
-nwụhuchaa; ?ọo-dzụru
ndzụ ọzo?
Mbụ eswe ujiku olemole-a,
mu eje ozi mkpọnwu
ẹhu-a bẹ mu gege
angabẹepho g'o rwua
eswe mbọku, ee-me mu
gẹ mu dụ k'ọ̀phúú
k'ọ̀phúú.
15 Noo teke bụ: i -kua mu oku;
mu aza ngu ẹnu.
Onye ono, bụ ngu gude ẹka
ngu mee ya dobe ono
adụaha ngu ree l'ẹnya.
16 Noo teke ịi-nọdu agụkwanu
ije mu ọgu.
I tii nyochaẹkwanu iphe-ẹji,
mu meru.
17 Iphe, bụkpoo emeswe,
mu mesweru ngu abụru
iphe,
ịi-chịru ye l'ẹda kechia.
L'i woru iphe kpuchia l'iphe-ẹji,
mu meshiru ngu.
18 Obenu lẹ-a; ọo g'úbvú
anọnya l'o ribashịhuaha
eribashịhu phọ;
ọ bụru g'aanọnya l'a
phọfu oke agbara-mkpuma
l'ẹka ọ kpọru phọ;
19 mbụ lẹ-a; ọo gẹ mini emeje
mkpuma l'o chi swacha
swacha phọ;
tẹme ọchioku-mini nọdu
asọchataje ẹja, nọ l'alị phọ;
noo g'ịisotaje iphe,
nemadzụ ele ẹnya iya
sọfukpoepho asọfu.
20 Ọo ugbo lanụ bẹ ịikapyabeje
nemadzụ ẹnya l'ọ bụru
iya atụgbu.
L'i mee ya g'ọ gbanwụbe
iphu l'ị chịfu iya.
21 Teke aakwabẹ ụnwu iya
ùbvù; ọ tọ dụedu iphe ono,
dụru ọphu ọ makwaduru.
Teke eehu phẹ adagba-nchị

l'alị;
ọ tọ dụedu ọphu
ọohumakwadu.
22 Ọ bụwaru iphe, erwuje iya
l'ẹhu bụ iphe,
eme iya ẹhuka l'ẹhu nkiya.
Ọ -nọdu agụ aphụ l'ọ gụwaru
iya rọ onwiya.

15

Elifazu epfu lẹ Jiobu nmawaru onwiya ikpe

1 Tọbudu iya bụ; Elifazu onye
Temanu bya eyee ọnu sụ-a:
2 Onye maru iphe; ?oopfuje
opfu, enwedu ishi;
ọzoo tsụkoo okpomọku,
shi lẹ phẹrephere
ẹnyanwu-awawa
tsụ-jia onwiya ẹpho?
3 ?Bụ mkpọkoro-opfu bẹ onye
maru iphe egudeje
eye ọnu l'opfu;
mbụ epfupheẹpho opfu,
adụdu mẹ nanụ, barụ urwu?
4 Mbụ lẹ gụbedua wokpọerupho
k'atsụ Chileke ebvu hua
l'alị;
bya akpọshikwapho
g'e te pfujehẹ nụ Chileke
epfupfu ophu;
5 kẹle ọo iphe-ẹji ngu ezi ọnu
ngu iphe, oo-pfu;
mbụ l'ọo ire onye ẹregede
bẹ i gude epfu opfu.
6 I gudeakwa ọnu ngu anma
onwongu ikpe.
Ọ tọ bụekwa mbẹdua anma
ngu ikpe.
Ọ bụru ogbogboromọnu ngu
agba ngu ekebe.
7 ?Bụ ngu bụ nwa mbụ,
e beberu nwụa?
?Ọ dụ g'i vu úbvú úbvú ụzo
nọdu l'eliphe-a?
8 ?Ọ dụ g'ị nụmaru idzu,
Chileke chịru?
?Tọo ịiri l'ọo ngu maru iphe
nwẹkinyi ngu?
9 ?Bụ gụnu bẹ ị maru,
anyịbedua amadụ?

?Bụ gụnu bu iphe,
edoje ngu ẹnya,
te edodu anyịbedua?
10 Ndu ishi bụwaa ẹwó ẹwó;
mbụ ndu kahụwaru akahụ
bẹ anyi l'ẹphe nọkwa l'ẹka-a;
mbụ ndu a nwụadaru
tẹme a nwụa nna ngu.
11 ?Ọ dụ g'obu ono, Chileke adụ
ngu ono parụ ngu nwanshịi
l'ẹnya; mbụ opfu ono,
a tọru nwẹhu rwebe ẹhu
erwebe epfu anụ ngu ono?
12 ?Dẹnu g'o gude ị haa ọkpoma
ngu g'o duta ngu dufu?
Mbụ-a; ?dẹnu g'o gude ẹnya
nọdu atụ ngu vaavaavaa
g'ọotu ngu ono
13 kẹ g'i woru ẹhu-eghu ngu
atụ-koshi Chileke;
tẹme opfu, dụgbaa ẹgube ono
shigbaa ngu l'ọnu afụshi?
14 ?Bụ gụnu bẹ nemadzụ bụ kẹ
gẹ ọ bya adụebe ree?
Mbụ-a; ?bụ gụnu bẹ
nemadzụ ono,
bụ nwanyị nwụru iya ono
bụ kẹ g'ọ pfụbe-ẹka-ọto?
15 Ọ -bụru lẹ Chileke te
egudedu ire ndu nkiya ẹka;
ọphu imigwe adụebedu
ree l'ẹnya iya;
16 ?tọ kadụnu ta agụbe
nemadzụ iphe;
mbụ nemadzụ ono,
adụdu iphe, ọ bụ;
tẹme ụrwuali ji iya ẹhu;
tẹme ọ nọdu angụ ẹjo-iphe
g'onye angụ mini?
17 Ngabẹru mu nchị ree gẹ mu
mee g'iphe doghee
ngu ẹnya edoghe;
gẹ mu kọoru ngu iphe,
mu gudewaa ẹnya mu hụma;
18 mbụ iphe, ndu maru iphe
pfuru tọgbo iya ẹba;
ọphu ọ dụdu iphe,
ndiche phẹ pfuru phẹ dụru
ọphu ẹphe domiru edomi.
19 Ndiche phẹ ono bụ phẹ
gẹdegede bẹ a nụru alị-a;

ọphu ọ dụdu onye lwarụ
alwalwa, tụswaru
l'echilabọ phẹ.
20 Sụ-a; onye ẹjo-iphe
anọdujekwa atsụ pfụpfupfu
mkpụrumkpuru
jasụkpoo g'ọo-nọ-beru;
ndu ewebushi akụrepho
nọdu anọduje
aghakọtaepho gburugburu
lẹ nwime apha olemole,
e doberu phẹ l'eliphe-a.
21 Iphe, anọduje aphụ iya
gbudugbudu lẹ nchi
bụerupho iphe, eye ebvu.
Teke iphe dụkpoo
rengurengu kpọ;
noo teke ndu abalidebvu
abyajẹ ibe iya.
22 Ọ to byadu ekwe lẹ ya a-lwa
ndzụ l'ime ọchii ono,
ọ bahụru ono.
Ọ bụru l'ogu-echi bẹ
oo-mecha laa.
23 Ootsojeru aghaphe achọ ẹka
ya a-kpata nri.
Ọ -nọdu l'ọoji sụ:
“?Bụ awe bẹ ọ nọ?”
Ọ maanarụ-a l'eswe,
a-gba ọchii bẹ nọkwa
iya ntse.
24 Ẹjo iphe-ẹhuka yẹe iphe-aphụ
abyajẹ abyabẹ iya
ndzụ-agụgu l'ẹhu.
Ẹphe anọdu echeru iya
ẹka mgba g'onye eze,
doziru onwiya abya
eje ọgu.
25 Ọ bụru iphe, tụkoru iya
kpaa bụ l'ootsuru
Chileke ẹka l'ọkpoma.
Tẹme ọ nọdu ekoshi ọphoo
l'iphu
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ.
26 Oogudeje olu,
aha kpaakpaa
agba biribiri etso iya ọgu;
parụ phosa phosa iphe,
shihuru ike,
ya e-gude gboberu onwiya
l'ọgu, yẹe ya alwụ.

27 “A makwarụ-a l'iphu aza
iya tootootoo;
ọ tsụa anụ kẹ nyịmunyimu
l'upfu;
28 obenu l'ẹka oo-mecha buru
bụ mkpụkpu,
bụwaa ochobu;
buru l'okorobo ụlo,
adụdu onye bu iya nụ;
ụlo, a hawaru; ọ bụru ikpọzu.
29 O too nwehẹduru iphe;
ọphu ẹku iya a-nọribeduru;
ọphu iphe, o setarụ eseta
ejedzuduru alị iya.
30 Ọ tọo nahụdu ọchii.
Tẹme ọ bụru ọku e-mechaa
kee irwu, o rwuru.
Chileke a-phụa ya ọnu
phụkashia.
31 G'o to jekwa eme onwiya
eswe l'akpọru obu ye l'iphe,
abụdu iphe;
kẹle ọ tọ dụdu iphe,
oo-rita iya.
32 Ọ tọo nọ-rwudu ndzụ l'ishi;
l'a pfụwaa ya ụgwo iphe,
oome pfụ-dzua ya ya
apfụ-dzu;
ọphu ẹkali iya ajadu àjàjà.
33 Ọo-dụ gẹ vayịnu,
e chikoshiru akpụru iya
l'ẹbe ọ cha achacha;
mbụ l'ọo-dụepho g'oshi
olivu, tụchaaru ige;
o rishihu;
34 kẹle iphe, bụkpoo ndu ta
atsụdu Chileke ebvu
a-gbakọtaru ẹka nwa.
Ọ bụru ọku e-tsufu ụlo ndu
yeru obu l'eri ụphalazu.
35 Ẹgube ndu ono atsụtaje
ime nchọ-kopfu.
E -mechaa; ẹphe anwụa
ẹjo-ememe.
Ẹregede dụ phẹ l'ẹpho
evu evuvu.”

16

Jiobu epfu l'ọnyà iya phẹ dụru iya ẹhuka

1 Tọbudu iya bụ; Jiobu bya
eyee ọnu sụ:

2 Mu anụmajehaakwa ẹgube
opfu-a, unu epfu-a.
Ayọ ọshi k'unu bẹ unu
gudekwa ayọpyashi
nemadzụ ayọpyashi.
3 Opfu, phẹrephere apa ono,
unu epfu ono;
?tọo bvụdu abvụbvu?
?Bụ gụnu bẹ kpatsuru unu
k'epfu g'unu epfu ono?
4 Mbẹdua gege epfukwa g'unu
epfu ono;
ọme ọ dụru unu g'ọ dụru
mu-a.
Mu gege anọdukwa epfu
ẹrengete opfu gude eyeru
unu ọnu;
ekweru unu une.
5 Ọle mu gege akabẹkwa gude
ọnu mu dụa unu obu;
mbụ l'ọshi, mu gude obu mu
phọ yọoru unu gege
emekwa g'ẹhu gụa unu phoo.
6 Ọle ọ bụ; mu -pfua opfu gẹ
mu epfuhabe;
iphe, eme mu nụ emelẹ
mu-a l'ẹka oome mu.
Teke mu harụ epfufu;
?bụ g'ọ ka mma?
7 Mbụ-a; Chileke mewaru;
ike bvụ mu;
bya eworu ndibe mu l'ophu
mee; ẹphe lakọta l'iyi.
8 O mewaru mu;
mu gbajọshihuchaa
agbajọshi.
Ono bụru iphe, ekebe dụ.
Awụfu, mu wụfuru bụru
ọkpu bụkwaru phọ iphe,
agba mu ekebe.
9 Chileke gudewaa ẹhu-eghu
lajashịa mu alajashị;
mu bya adụ iya ashị;
tẹme ọ nọdu ataru mu
eze nyịkinyiki.
Onye ọhogu mu ono nọdu
agba mu ẹnya agbagba.
10 Ndiphe anọduje ebvu mu
ọnu l'ẹhu.
Tẹme ẹphe nọdu anọduje
echi mu ẹka lẹ nchị
gude eme mu iphe-iphere;

mbụ tụgba nanụ g'ẹphe
kpọnyia mu ẹnya.
11 Chileke nwuwaru mu
yeru ndu ẹjo-iphe;
mbụ-a; o nwuwaru mu ye
ndu ẹjo-iphe l'ẹka.
12 Ẹhu shikpọekwapho
dụ mu gubala;
ọ bya anyakashia mu tọgbo;
pyịta mu l'ẹkpiri woru mu
hua ehurugehu.
O woru mu mee iphe,
o gude anwụ agba mgbẹka.
13 Apfụ iya shi mu l'iphu shi
mu l'azụ ada mu l'ẹhu
pụrumu pụrumu.
Ọphu imemini mu adụkpodaa
ya g'ọosufushi mu meji.
Ọtso-ilu mu nọdu awụ l'alị
kẹ torotoro.
14 O -gude l'o yeru mu ọru l'o
yekwasẹ mu iya ọzo.
Ọ nọdu azụje mu gburumu
pfụrii g'onye ọgbogu.
15 Mu chịtawaru uwe-aphụ
kpube onwomu;
bya eworu ukuu-ẹnya mu
nwua l'imime urwuku.
16 Mu rawaru ẹkwa;
ẹnya chakọta mu kẹ tọroro;
mbụ l'ẹnya gbahụkotawaru
mu kẹ tsụkiribaa.
17 Ọle ọ tọ dụkwanu
iphe-kpanganga,
mu asụ lẹ mu mejeru.
Tẹme epfupfu, mu anọduje
epfu anụ Chileke bụru
iphe, doru rịsaa.
18 Gụbe alị; te erikwa mee mu!
Jiko gẹ mkpu,
mu echi ba adamihukwa
adamihu!
19 Mbụ lẹ ntaakpọnu bẹ
onye-ekebe mu nọkwa
l'imigwe.
Onye agbarụ mu ọdzori
anọdukwapho
l'ephekerephe.
20 Ọo ndu mu l'ẹphe eshi ọ̀nyà
ekweru mu une.
Ọle onye mu arakwanụ ẹkwa
ekpu bụ Chileke.

21 E gege akabẹkpoo rwọo
Chileke l'iswi ẹhu nemadzụ
ẹgube ono, nemadzụ arwọje
arwọrwo l'iswi ẹhu
nemadzụ ibiya ono.
22 “Ọ kwa nwapha olemole
phọduru;
mu ejeshia iphe-ọzo ono,
bụ: mu -jee ya mu ta
alwabaẹdu onoya.

17

1 Ọkpoma ta adụekwa mu
ree.
Eswe ndzụ mu bẹ e meakwaru;
ọ tsụ-phu azụ.
Ilu echeakwa mu echeche.
2 Mbụ lẹ ndu nọru mu
mgburugburu
bụkotaepho
ndu ekweru mu une.
Ọ bụerupho ẹka ẹnya mu
atụbaje bụ l'aphụ,
ẹphe akpatsushi mu.
3 Natanụ mu mkpalẹka;
jiko Chileke;
kẹle ọ tọ dụdu onye ọzo,
sụru g'ọona mu mkpalẹka
gbahaa gụbedua.
4 I mechiwaru phẹ ẹkpa
egomunggo;
ọphu ọ dụedu iphe,
edoje phẹ ẹnya.
Ọo ya bụnu l'i tii kwedu
g'ẹphe mekpee mu.
5 Onye jịkaru ndu yẹle iya
eshi ọ̀nyà l'opfu g'e bua
ya nggo bụkwa ụnwu
iya bẹ ẹnya e-mechaa
nyịshihu.
6 Chileke mewaru mu iphe,
onyemonye gude
atụ phukuku.
Mu bụru onye ndiphe agbụ
ọnu-mini l'iphu.
7 Mu jewaru iphe-ẹhuka jasụ mu
nọdu aphụwaa ragaraga;
mbụ l'ẹhu mu l'ophu erewa
ụphere.
8 Ndu obu phẹ gụru ìphóró
bẹ ọ tụfuru ẹhu.
Ndu iswi dụ mma swọlihu

tsoru ndu te emedu
ele Chileke.
9 Ọle g'ọ dụhabe;
ndu pfụberekoto
a-bụenurupho onye
ẹphe bụ;
tẹme ndu iswi dụ mma
a-nọdu akaẹepho ọkpehu
eje.
10 Obenu l'unubẹdua;
unu bya atụko g'unu ha
nọkobe.
Ọle ọ bụ; mu ta ahụmakwa
g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ,
maru iphe lẹ g'unu ha.
11 Eswe ndzụ mu bvụakwaru;
iphemiphe,
mu rịru k'ememe bụakwaa
kẹ mmanụ.
Nokwaphọ g'iphe gụru mu
ẹgu ememe dụkwapho.
12 L'unubẹdua woru ẹnyashi
kua echi eswe.
Ọ bụru l'ẹka ọchii gbaru
tsụkiribaa bẹ ẹphe nọ sụ:
Ha! Ìphóró adụakwanu.”
13 Ọ -bụru lẹ mkpakọ unuphu
mu ele ẹnya iya bụ
alị-maa;
ọ -bụru l'ẹka mu e-je agbaa
iphe-azẹe bụ l'ẹka gbaru
tsụkiribaa;
14 ọ -bụru lẹ mu sụru ilu
l'ọo ya bụ nna mu;
bya ekua ẹkà nene mu;
ọzoo kua ya nwune mu;
15 ?bụbahunaa gụnu ọzo bẹ
mu e-lebaa ẹnya iya-a?
?Bụ onye a-sụbaa mu l'ọwa-a
iphe,
mu a-nọdu ele ẹnya iya
bụ ọwa-a?
16 ?Oo-tsoru mu nwuda
l'alị-maa tọo?
Anyi l'iya a-tụko bụru
wurumu l'ilu tọo?

18

Bilidadu abarụ Jiobu mba

1 Tọbudu iya bụ; Bilidadu,
bụ onye Shuwa bya eyeeru

iya ọnu sụ iya:
2 ?Dẹnukpoo teke ii-pfubuhu
g'iipfu ọwa-a?
G'egomunggo dụnu ngu;
k'ọphu anyi a-maru g'anyi
e-gude eye ọnu l'iphe-a.
3 ?Dẹnu g'o gude anyi dụ g'anụ
l'ẹnya ngu;
mbụ l'ị tụkoru anyi kua
ndu mmanụ?
4 Gụbe nwọphu ẹhu ghutaberu
eghu;
k'ọphu i woru onwongu
labushia nanụ nanụ;
?bụ g'a gbadoru ngu
mgboko l'ophu?
Tọo ?bụ g'e je aphọshiaru
ngu agbara mkpuma
g'ọ tọ dụhe l'ẹka ọ dụ?
5 “Sụa; ìphóró, dụru ndu
ẹjo-iphe bẹ aa-phụnyikwa;
ọphu ọku iya enwuẹkwa
enwunwu.
6 Ìphóró, shi dụ l'ụlo iya
a-bụkwaru ọchii.
Ọku anyịhu l'orọku,
ọ sụ-kuberu onwiya.
7 Ọkpa ono, o shi azọje
gbụnyingu gbụnyingu ono
ta adụekwa ike, adụ iya nụ.
O bụru iphe, ọ chịru idzu
ememe e-nwuta iya
tụa kpurumu l'alị.
8 Ọkpa, ọ zọru azọzo bụ l'ẹka ọ
zọru iya bụ l'ụgbu,
e geru doberu iya.
Tẹme ọ bụru l'eli igbudu
bẹ ọo-zọ ọkpa.
9 Agburu, e kweberu iya a-tụ
iya l'ichiripfu ọkpa.
Ọ-tụ-gburumu atụa ya swịswia.
10 A tụru obu-alị domiaru iya
l'ụzo, ooshi;
bya agbabẹkwaru iya phọ
ọ́nyà lẹ gbororo.
11 N-yemebvu emeje gẹ ndzụ
gụ iya l'ẹkameka, ooshi.
Tẹme ọ nọdu anọduje etsoẹ
ya phọ pụrupuru l'iphe,
bụkpoo ẹka ọ zọru ọkpa.
12 Ike shi dụ iya;

obenu lẹ nta-a bẹ ọokpuwaa
rịgorigo.
Tẹme eze iphe-ẹhuka nọdu lẹ
mgboru iya kwabẹru iya
m'ọbvu teke ọo-da.
13 Akpọ, dụ iya l'ẹhu bẹ
ọonoduje atapyashị.
Ọkpara anwụhu nọdu
atụkoje iya ọkpa yẹe
ẹka tajishia.
14 Aa-kpụta iya l'ọkpehu
kpụfu l'òbú iya,
bụ ẹka ọ kpọru obu ye;
dụbe iya ẹka je enwuru
yeru onye eze n-yemebvu.
15 Ọ tọ dụedu iphe,
nọ l'ụlo iya ọphu ẹka
iya a-dụ.
Ọ bụru ọku nshị-egbe bẹ
ee-woru kpua l'ụlo iya.
16 Ọo-kpọhu nkụ jasụ
l'ọgbarabvu;
nwụa lwaa jasụ l'ẹkali iya.
17 Ọ tọ dụdu onye anyatabaa
ya nụ l'eliphe-a;
ọphu oonwehẹdu ẹpha
lẹ mgboko-a.
18 Aa-chịfuta iya l'ẹka ìphóró
dụ;
chịru iya je eye l'ẹka agba
ọchii;
mee ya l'ọ chịhu lẹ mgboko
mgburugburu.
19 O too dobedu nwa;
ọphu o nweẹdu abụbu lẹ
ndu ẹka o shi.
Ndibe iya ta adụedu adụdu
ophu l'ẹka o bujeru.
20 Ndu shi l'ụzo ẹnyanwu-arịba
-bya bya ahụma
g'ọonwuru iya;
ndzụ erwuta phẹ.
Ndu shi l'ụzo
ẹnyanwu-awawa
-hụma iya;
ishi anyịa phẹ ẹdzu.
21 Hoo haa; nokwa g'ọoduje
l'ibe onye eme ẹjo-iphe,
bụ onoya.
Ọ kwa ẹgube ono bụ g'ọoduje
l'unuphu onye amadụ

Chileke.”

19

Jiobu epfu g'opfu ono gude erwube iya l'ẹhu

1 Tọbudu iya bụ; Jiobu bya
eyee ọnu sụ:
2 “?Unu a-nụkpoo mu aphụ
ọwa-a,
unu anụ mu ọwa-a jasụ
teke ole?
?Bụ teke ole bẹ unu
e-gweberu mu uji ọwa-a,
unu gude opfu egwe mu
g'unu egwe mu ọwa-a?
3 Ọwaa kwewaa ugbo iri,
unu kọru mu ọnu;
ọphu iphere adụdu unu ẹka
unu abya mu l'iphu
ẹhuka-ẹhuka.
4 Ọme ọ bụkpoonu l'ọo eviya
lẹ mu shiswewaru ụzo;
emeswe ọbu, mu mesweru
ọbu bụkwa mu bẹ ọ nọ swiru.
5 Unu -nọdu etu onwunu
ọphushugbu eje
abyapfuta mu;
bya egude iphe-iphere,
anwụru mu nụ abarụ mu
mba;
6 unu maẹkwarupho
l'ọ kwa Chileke meru mu ẹji.
Ọo ya woru ụgbu-egege iya
woru lọ-phee mu
mgburugburu.
7 Mu chia mkpu sụ l'eemekwa
mu ẹji;
ọphu ọ dụdu onye yeru
mu ọnu.
Mu chia sụ g'a gbaaru
mu mkpu;
ọphu ọ dụdu onye harụ
mu enge.
8 Ọo Chileke nọ-chiru mu
ụzo gẹ mu ta aghatashị.
Ọ bya emee; ụzo,
mu eshi gbakọta ọchii.
9 Ọ nafụru mu ùbvù,
e shi akwabẹje mu;
bya eye ẹka kputa mu
okpu-eze, mu shi kpuru.
10 Ọ tọ dụkpodaa ụzo,
o to shidu alajashị mu

kẹ tarara tarara jasụ mu
bvụ gẹ mu bvụru-a.
Iphe, mu ele ẹnya l'oo-me
l'ẹhu mu bẹ o phefuwaru
g'onye phefuru oshi.
11 Ẹhu-eghu iya bẹ o mewaru;
o nwuhu ọku l'ẹhu mu;
bya agụru mu yeru ndu
ọhogu iya.
12 Ojọgu iya phẹ nọdu
asọ kpereree abyapfuta mu.
Ẹphe kephee mu ekephe;
bya anọ-phee ẹka mu
bu mgburugburu.
13 Ndu mu l'ẹphe bụ nwune
bẹ o bukafụru mu l'ẹphe;
bya emee ndu mu l'ẹphe
shi aswị ọswi;
ẹphe gbakashịhu.
14 Ndu mu l'ẹphe bụ ipfu
gbawa nanụ-nanụ.
Ẹguru ọ̀nyà mu phẹ
zọhashia mu.
15 Ẹbyaa, byaru mu nụ;
mẹ ndu bụ ohu mu gụa
mu l'onye lwarụ alwalwa.
Ẹphe nọdu asụje lẹ mu
bụ onye ọhozo.
16 Mu -kua ohu mu oku;
ọ tọo zadụ mu ẹnu;
l'ẹka mu gudekpọkwaa
ọnu mu rwọo ya arwọrwo.
17 Udzu ọnu mu nọdu
eshijechaa nyee mu ishi.
Unwune mu gẹdegede
nọdu ebuhachaa mu ebuha;
18 mbụ l'ụnwegirima
nshịi yịchakwa lẹ ndu
epfutọshi mu nụ.
Ẹphe -hụma mu;
ẹphe achị mu ọchi.
19 Ndu mu l'ẹphe shi nọdu
phakuu
bẹ mu dụkotawaa ashị.
Ndu mu yeru obu ghaa
ọhu meahaa iphe,
a-tsụru mu nụ.
20 Nta-a ta adụedu iphe,
mu bụ,
abụdu phulaphula akpọ
yẹe ojogorogo ọkpu.

Nta-a bụwaa iphe,
phọduru mu l'ọnu,
gege abụru eze bụ
ẹgbu kpoloko.
21 Unu kabẹnu phụaru
mu obu-imemini unubẹdua,
mu l'unu eshi ọ̀nyà.
G'imemini mu kabẹnu dụ unu;
l'ọ kwa Chileke chiru
mu ẹka-a, mu l'iya eme-a.
22 ?Dẹnu g'o gude unu je
anọdu achịkwa mu phọ
gẹ Chileke achị mu?
?Unu teke atajikpọdaa anụ
mu ẹpho?
23 Ọ dụ mu g'a sụ l'iphe-a,
mu epfu-a bẹ eede edede
l'ẹkwo;
mbụ g'a sụ l'e ebyịru iya
ebyibyi l'ẹkwo dobe;
24 l'e gude mkpụrukpu-ígwè
dee ya l'eli mkpuma;
mbụ kaa ya akaka l'agbara
mkpuma g'ọ nọwaro ojejoje.
25 Ọle ọphu mu maru bụ
l'onye a-gbafụta mu nụ
nọ-a ndzụ;
l'e -mechakpọepho l'ikpazụ
iya bẹ ọo-pfụru-a l'eliphe-a.
26 Lẹ teke e
mebyishichakpọorunu
akpọ-ẹhu mu ọwa-a
bẹ mu e-gudelẹ-a anụ-ẹhu
mu hụma Chileke.
27 Ọo mbẹdua l'onwomu
e-gude ẹnya mu
hụma iya gẹdegede;
ọ tọ bụdu onye ọzo;
mbụ l'oovukpọo mu
evuvu l'ọkpoma shii.
28 Unu -jee l'asụ:
‘?Anyi a-chịhunuru iya gụnu;
l'ẹka ọ bụ iya bẹ iphe-ẹhuka
ono l'ophu shi l'ẹka.’
29 Unu tsụnapho ogu-echi
Chileke ebvu;
unubẹdua l'onwunu;
kẹle oke ẹhu-eghu bụkwa
ogu-echi bẹ oowotajẹru
nemadzụ.
Ọ bụru teke ono bẹ unu

a-maru l'ikpe dụ.”

20

Ọnu, Zofa yeru

1 Tọbudu iya bụ; Zofa, bụ
onye Nama bya eyee ọnu sụ:
2 Ọ kwa l'egomunggo agbanụka
mu gharaghara meru g'o
gude mu nọdu eye ọnu-a,
mu abya eyeye-a;
kẹle ẹhu te ebvuduru
mu ebvuru.
3 Mbụ lẹ mba ono, mu anụ ono
bẹ iphere iya dụ mu.
Ọ bụru iya l'akpali mu eye ọnu.
4 Ire-lanụ bụ opfu bụ l'ị maru-a
g'iphe dụkpoo e -shi lẹ ndiche;
mbụ eshi ọphu e meru
nemadzụ dobe l'eliphe.
5 Ị maru-a l'onye ẹjo-iphe bẹ
ẹhu-ụtso nkiya abụjele-a tsọkere;
mbụ l'onye amadụ Chileke bẹ
ta adụdu g'ootebejeru ẹswa.
6 A makwarụ-a l'eku-onwonye
nkiya erwuje akpaminigwe.
Ọ nọdu apangobeje ishi
ẹhuka-ẹhuka;
k'ọphu ishi iya ejeje
asụ-pfuru l'urwukpu.
7 Ọle ọo gẹ nshị, o nyịru
anyịnyi erekashịhuje-a
bụ g'oo-rekashịhu jasụ
l'ojejoje.
Ndu shi ahụmaje iya nụ
e-mechaa ajịje sụ:
?O jehunuru awe?
8 Ọo gẹ nrwọ ephukashịhuje-a
bụ g'oo-phukahụ;
ọphu a hụmabaedu iya
ọhumalenya;
mbụ l'oo-me phosamu
g'ọphulenya, a phụru l'ẹnyashi.
9 Onye shi hụma iya nụ -nọnyaa
bẹ ọ tọo hụmahedu iya ọzo.
Ọkpoku ibe iya ta
ahụmabaedu iya ẹnya
ọzobaa.
10 Ọ bụru ụnwu iya e-mechaa
pfụa ndu akpa nri
ụgwo iphe, o meru phẹ.

Mbụ l'ẹphe e-mechaa gude
ẹka phẹ nụ-phuchaa phẹ
ẹku phẹ ono azụ.
11 Ọkpehu ọkpehu ono,
o shi eme k'okorọbya ono
etsoru iya bụru wurumu
l'ilu.
12 A makwarụ-a l'ẹjo-iphe
atsọje iya ụtso l'ọnu.
Ọ nọdu akpụjeru ẹjo-iphe l'ọnu;
gude ire sụ-mia ya.
13 A makwarụ-a l'ọ tọo dụjedu
ike haa ẹjo-iphe g'o je;
l'o wojeru iya kpụru
akpụru l'ọnu.
14 Ọle nri, o riru eriri
e-mechakwanaa nọdu
iya l'ẹpho shiahaa ishi.
Nri ọbu e-mechaa dụ iya
l'ẹhu g'onye óghù tsọru ọnu.
15 Noo teke ọo-gbọshi ẹku ono,
o shi elwee kawọmu
kawọmu onoya;
mbụ lẹ Chileke e-me
g'ẹpho iya tụko iya nwashịa
g'ọ ha.
16 L'ọ wata ericha ọnu-mini
óghù.
Ọ bụru ire, óghù meru
nmẹremu e-mechaa
kpọ-nyịa ya ẹnya.
17 Ọ-sọ-gborogboro ono taa
adụedu iya k'ele ẹnya;
mbụ nggele ono, bụ iphe,
agba iya dẹredere bụ
manụ-ẹnwu yẹe mini
ẹra-eswi ono.
18 Iphe ono, o seru akanya
iya ono bẹ oo-mecha
nụ-phu azụ;
o too ridu iya l'ọnu.
Urwu, dabarụ iya lẹ nghọ,
ọ gbaru ta atsọhedu iya ụtso.
19 Iphemiphe ono bụru opfu l'o
mewaru ndu akpa nri
mkpawere woru phẹ
tọgbo mgbegere.
O yeru ẹka nata ndiphe ụlo,
ọ tọ kpụduru.
20 Hoo haa; eshinu ọ tọo
nmapfujeduru anmapfuru

l'eme ụghoro bẹ ọ tọ
dụkwa iphemiphe ono,
agụ iya nụ ono dụru ọphu
oo-nweru;
ọphu ẹku iya adzọkwanu iya.
21 Ọ tọ dụedu iphe, dụru iya nụ,
bụ iphe,
oo-gude ria gwọo-gwọo.
Ẹku iya ta adụkwa ẹka
ọo-nọ-beru.
22 Ọo teke ọ nọ eri g'ọ dụ iya
bẹ ọla-l'iswi atụje iya l'ụpfu;
mbụ aphụ asọru kpulakpula
bya asọ-kputa iya ishi.
23 Ẹpho -bya eji iya;
Chileke atụkoepho oke
ẹhu-eghu iya byabẹ iya l'ishi;
chiẹ ya phọ gbaa-gbaa.
24 Teke o ketarụ ọso nahụ
mgbọ-ígwè;
apfụ, e kweru l'onyirubvu
eguru iya l'okpurukpu.
25 L'ọ bya ephefu iya
l'okpurukpu iya;
mbụ phefu iya mpyịpyi
iphe-ígwè ono,
charu ọku gbarara ono
lẹ meji.
Ndzụ-agụgu emee ya omeliwe.
26 Ẹku iya l'ophu abụru iphe,
kụru l'ọchii.
Ọku, e nweziduru enwezi
enwulihu woru iya
kepyashịa tsupyashịchaa
mẹ nwa ndu phọduru l'ụlo
iya.
27 Akpaminigwe l'ophu atụko
ẹjo-iphe,
o mekọtaru kpuhaa ghebe
ọnu.
Alị agbalihu gbaa ya ekebe.
28 Mini abyaa utso bya ekpota
ụlo iya;
mbụ ọ-gba-gborogboro
mini a-bya mbọku,
Chileke a-tụ-koshi iya
ẹhu-eghu iya.
29 Noo ẹgube obunggo,
Chileke ebuje ndu ẹjo-iphe;
tẹme ọ bụru okiphe,
Chileke gude ẹka iya

keru nụ phẹ.

21

Jiobu epfu gẹ ndu ẹjo-iphe ababeje ụba

1 Jiobu bya eyee ọnu sụ:
2 Unu ngabẹkwa nchị
ree l'opfu-a, mu epfu-a.
G'ono bụkpoorunu obu unu
dụa mu iya.
3 Unu takpọepho nshi haa gẹ
mu pfughee.
Mu -pfuchaa; unu emeahawa
mu rọ sukusuku ọbu.
4 Aphụ, mu agụ; ?bụ nemadzụ
bẹ mu agụru iya?
?Dẹnu ẹka mu e-gude taa nshi?
5 Unu lee mu ẹnya ree;
hụma l'unu a-kpọ beru.
Unu woru ẹka hua l'ọnu.
6 Ọobujeru; mu -rịnyaa iphe-a;
ndzụ agụaha mu;
ẹhu aphụkota mu
kpaakpaakpaa.
7 ?Dẹnu g'o gude ndu ẹjo-iphe
nọdu anọduje ndzụ;
kaa nka; ẹphe abụru ndu
ike dụ?
8 Ẹphe anọdu hụma;
ụnwu phẹ ekofutachaa
bya ebuchaaru shihu ike
nọ-phee phẹ mgburugburu.
Ẹphe anọdu gude ẹnya phẹ
hụmachaa nwanwanwaranwa
phẹ nno kwaphọ.
9 Unuphu ibe phẹ adakọta jii;
ọ tọ dụdu ndzụ-agụgu,
adụ iya nụ; ọphu Chileke
echidu phẹ ẹchachi.
10 Oke-eswi ibe phẹ eyeẹpho
eswi ime l'o rwuberu iya.
Eswi phẹ ono atsụepho ime eje;
ọ tọ dụdu ọphu ekwo nwa.
11 Ẹphe anọdu azụshi ụnwu
g'ikpoto atụru.
Ụnwegirima ono -teru ebvu
shia ẹkiya-a;
ẹphe eteru iya shia ẹkiya-a.
12 Ẹphe egude ogumogu gude
une agụ ntụmatu.
Ẹphe eme ẹmereme egbu opu

eye iya.
13 Ẹphe eria gwọogwoo;
tụsaru ẹhu jasụ g'ẹphe
a-nọ-beru.
Mbọku, ẹphe a-nwụhu;
ẹphe anwụhuepho lẹ
nchị-odoo.
14 Ẹphe asụje Chileke g'ọ parụ
phẹ haa;
l'ọ tọo gụdu phẹ ẹgu amaru
ụzo iya.
15 Ẹphe asụ: ?Bụ onye bẹ
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ bụ
kẹ g'ẹphe jeeru iya ozi?
?Bụ gụnu bẹ ẹphe erita l'epfu
anụ iya?
16 Ọphu ẹphe amadụ l'ajàjà,
ẹphe jàru ta abụdu phẹ
bẹ o shi l'ẹka.
Noo ẹka mu gude ọphu mu
ayịdu l'ìdzù, ndu ẹjo-iphe
achị.
17 Ọle ọ bụ; ?ọ dụkpooru teke
aaphụnyije ọku ndu ẹjo-iphe?
?Ọ dụkpooru teke eze
iphe-ẹhuka abyapfutajẹ phẹ;
bụ iya bụ obunggo ono,
Chileke egudeje ẹhu-eghu
bua ono?
18 ?Ọ dụkpooru teke aanọnyaje;
ẹphe adụ g'ẹswa ọkponku,
a kụberu l'ẹka phẹrephere ezi;
mbụ ẹphe adụ g'ẹswa ereshi,
oke phẹrephere ezikashị?
19 A sụkwaru lẹ Chileke
ewojeru iphe, o gogo me
nemadzụ doberu ụnwu iya.
Ọle ọ bụ; g'o wojeru iphe ọbu
mee onye meru iya nụ;
k'ọphu onye ono a-maru
l'ọola ụla iphe, o meru.
20 G'o gude ẹnya iya hụma
ọla-l'iswi, a-byapfuta iya nụ.
G'oke ẹhu-eghu
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
tukokwaru iya l'ishi.
21 Kẹle nwa ọnwa olemole,
a nụru iya l'eliphe-a -bvụwa.
?Ọ kpakwadụ ishi ndu
ọ harụ l'eliphe mẹ ọ tọwaa azụ?
22 Sụ-a; ?ọ dụru onye sụru

g'oo-zi Chileke mmamiphe;
eshinu ọ bụ iya ekpeje ndu
kakọta shii ikpe?
23 A -nọnyaa; nwoke
agbakwohu nwụhu;
onye ẹhu dụ guu;
ọphu ọ dụdu iphe,
atsụ iya l'ẹhu;
24 onye ẹhu dụebe nwa
pukalapukala;
ụmi tsụru iya l'ọkpu.
25 Onye ọzo ejekpọepho
iphe-ẹhuka tẹme l'ọonwuhuje;
mbụ l'ẹhu teke atsọ-swee
ya ụtsọ.
26 E -mechaa l'a tụko phẹ libe
l'alị;
ẹkà atụko phẹ ripyabẹ.
27 Iphe, unu arị dokwaru mu
ẹnya ree;
mbụ iphemiphe ono,
unu gude ọriri kpakọo bo
mu onoya.
28 Unu pfuru sụ: ?Bụ awe bẹ ụlo
oke amadụ nọhunu;
mbụ ụlo ono, ndu ẹjo-iphe
shi bugbaaru onoya?
29 ?Unu teke ajị-swekpọo ndu
ije ajị?
?Unu teke atọ-swee nwẹhu
gbua igo l'iphe, ẹphe gude
ọnu phẹ akọ?
30 Sụ l'oke iphe-ẹhuka byaru ọha;
ọphu ọ dụdu iphe,
o meru onye ẹjo-iphe.
Chileke bya atụ-koshi ndiphe
oke ẹhu-eghu iya;
ọphu ọ dụdu iphe,
o meru onye ẹjo-iphe.
31 ?Bụ onye apfụjeru iya l'iphu
gbaa ya iphe, oome?
?Bụ onye apfụje iya ụgwo iphe,
o meru?
32 Eelije iya l'ilu lirwee elirwe.
A gbẹnu eche ilu iya echeche
g'ọ tọ dụ iphe, e-me iya nụ.
33 Ẹja, shi lẹ nsụda a-dụ iya ree
l'ẹhu.
Ndiphe l'ophu awụ etso iya l'azụ;
tẹme ndu ọphu bụ agụta
agụta vuwaru iya ụzo

wụru jeshia.
34 “Sụ-a; ?bụ mkpọkoro opfu
ono, unu epfu ono bụ obu,
unu nọdu adụ mu iya nta-a
tọo?
Kẹle iphe, bụ ọnu, unu eye ta
adụkwa iphe, dụ iya nụ,
abụdu ụka bẹ unu adzụshi.”

22

Elifazu ebo iya Jiobu ọzo

1 Tọbudu iya bụ; Elifazu onye
Temanu bya eyee ọnu sụ-a:
2 ?Bụ Chileke bẹ nemadzụ
abarụ urwu?
Mbụ-a; onye maru iphe;
?ọo-bakpọru iya nụ urwu?
3 ?Bụ ụdu ẹhu-utso gụnu bẹ
oo-meru nụ
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
m'ọ bụru l'ị bụ onye
pfụberekoto?
?Bụ gụnu bẹ oo-rita iya;
ọme ọo kẹ g'a sụ l'ọ tọ
dụdu ụta, dụ ngu l'ẹhu?
4 ?Bụ l'ị bụ onye atsụje iya
ebvu bẹ ọobaru ngu
mba iya?
?Bụ iya bẹ o gude kua ngu
ikpe tọo?
5 Ọo ẹjo-iphe ngu pakpọoru
ẹka apaa.
Iphe-ẹji, iimeshi bụ agụta agụta.
6 Mkpalẹka, iipfu g'unwune
ngu naa ngu te nwekwa ishi.
Gụbe onye atọtaje ndiphe ẹkwa,
ẹphe nma l'upfu gbabẹ
phẹ ọto.
7 Onye ike bvụru bẹ i ti
chebeduru mini.
Ị parụ nri domiaru onye ẹgu
agụ g'o to ri iya.
8 Ọle ị bụkwa oke amadụ,
nweru alị ẹka ngu;
bya abụru onye aakwabẹ
ùbvù buru l'alị ọbu.
9 Ụnwanyi, ji phẹ anọedu
-gbapfuta ngu l'i chiphu
phẹ azụ; gbabẹ phẹ ẹka ọto;
tẹme ị nọdu emeje g'ike
bvụ ndu enwedu nna.

10 Ọo iphe ono meru g'o gude
a gbaa ọ́nyà gbaphee
ngu mgburugburu.
Ọtulupfu, eye ngu ebvu nọdu
atsụ ngu l'ẹhu.
11 Ọo iphe ono meru g'o gude
ẹkameka gbahụkota ngu
ọchii; k'ọphu ọ tọ dụedu
iphe, ịihumaje.
Ọ bụru iphe ono meru g'o gude
utso gbawa gbamia ngu.
12 Ẹka Chileke nọ bụkwa ẹka
kachaa ephekerephe l'imigwe.
Hụmawaro gẹ kpokpode
nọ-be ephekerephe!
13 Ị gbẹ sụ: "Chileke ?ọ maru
ole?
?Ọogbeje l'ẹka agba ọchii
ẹgube ono ekpe ikpe?
14 ?Mbụ l'oke urwukpu
sọpyaberu iya;
k'ọphu ọ tọo hụmajedu
anyi ẹnya m'ọ nọdu
aghaphe lẹ mgbaka igwe
yẹe alị."
15 ?Bụ ụzo, ịi-nọdu eshi bụ
akahụ ụzo ono,
bụ ụzo, ndu ẹjo-iphe tọru?
16 Ndu ono bẹ a
kpọ-kwofukwaru
akpọ-kwofu;
ẹphe laa teke o teke
agbadu phẹ k'alala.
Ukporo-mini bya avụa phẹ
l'ọgbarabvu.
17 Ẹphe sụ Chileke: "Parụ anyi
haa!
?Bụ gụnu bẹ
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
e-me anyi?"
18 Ọle ọ kwa iya vukọru iphe,
dụ ree vujia ụlo phẹ evuji.
Noo ẹka mu gude ọphu mu
ayịdu l'ìdzù, ndu
ẹjo-iphe achị.
19 Ndu pfụberu-ẹka-ọto
ahụmaje iyi, yiru phẹ
nụ tee ẹswa.
Ndu iswi dụ mma achịa phẹ
ọchi sụ:
20 Tororo; ndu ọhogu anyi

bẹ a kabẹkwa mebyishia.
Ọku tsuakwaru ẹku phẹ.
21 Sụ-a; woduruphọ onwongu
sẹe asẹe l'ẹka Chileke;
k'ọphu gụ l'iya a-dụ lẹ ree.
Ọo ya bụ g'oojehuru ngu.
22 Natadụpho anma ọkwa,
shi iya l'ọnu.
Woru opfu iya doo giriri
l'ọkpoma ngu.
23 L'ị -lwaphuta azụ
lwapfuta
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
bẹ oo-dophu ngu azụ
l'ọnodu ngu.
Ị -tụko ẹjo-iphe, dụ l'ibe ngu
woshikọta;
24 bya eworu mkpọla-ododo
ngu l'ophu rwụa lẹ ntụ;
mbụ tụko mkpọla-ododo
Ofi ngu je achịru ye l'ọgba
g'ọ bụru mkpuma
nọ lẹ mini;
25 noo teke
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
a-bụru mkpọla-ododo ngu;
bụru mkpọla-ọchaa,
kakọta ree, i nweru;
26 noo teke
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
atsọaha ngu ụtso;
l'ị paliaha iphu lee Chileke.
27 Teke ono bẹ ii-pfuru nụ
Chileke; l'ọ nụma olu ngu;
tẹme l'i mekwaaru iya phọ
iphe, i kweru ukwe iya.
28 Ịi-tọje ọkpa iphe; l'e mee ya
g'ị tọru iya.
Ìphóró abya adụru ngu l'ụzo,
iishi.
29 Teke e wozeru nemadzụ alị;
ị -sụ g'e wolia onye ono eli;
Chileke adzọo onye ono,
e wozeru alị ono;
30 mbụ l'ọo-dzọ ndu iswi
adụdu mma.
Ọ bụru iphe, oo-gude dzọo
phẹ bụ lẹ gụbedua
l'onwongu dụ chịriri.

23

1 Jiobu bya eyee ọnu sụ:
2 Ntanụ ọwa-a bẹ aphụ,
mu agụ erwukwa mu lẹ
meji.
Ẹka Chileke anyịlekwaa
tụdúú l'ẹhu mu l'ẹka mu
atsụkpokwaa ude-a,
mu atsụ-a.
3 Ọme mu makpọoru ẹka mu
a-chọ-vu Chileke.
Ọ dụ mu g'a sụ lẹ mu a-dụ
ike jerwua ẹka o bu;
4 mẹ mu apfụru iya l'iphu
pfua g'ooghu mu;
mẹ mu l'iya atụe ya phọ
jasụ mu epfugbua g'o
jiru mu ọnu.
5 Noo teke mu gege
amawarụro iphe,
o gogo yẹru mu ọnu;
mẹ iphe,
oopfu edokwanaa mu
ẹnya.
6 ?Oo-gude ike-ọkpu gẹ mu
l'iya kpegba ikpe tọo?
Waawakwa; o togọ dụkwa iphe,
o g'agụru nụ mu l'onoo iphe,
mu mẹru.
7 Ọo l'iphu ẹka ono bẹ onye
pfụberekoto gege apfụru
kọoru iya iphe,
atsụ iya l'ẹhu;
mẹ ọ dzọo mu l'ẹka
onye-ikpe mu;
mu enweru onwomu jasụ
l'ojejoje.
8 Obenu lẹ g'ọ dụ nta;
mu -chọo ya shia ụzo
ẹnyanwu-awawa;
mu ta ahụmadu iya;
teke mu chọru iya shia ụzo
ẹnyanwu-arịba;
mu ta ahụmakwa iya phọ.
9 Ọ -nọdu lẹ ndẹgu eje ozi iya;
mu ta ahụmadu iya.
Teke ọ shiru ụzo ndọhali;
mu ta ahụmakpodaa ya
rọ ahụma ophu.
10 Ọle mbẹdua ta adụkpodaa
ụzo, mu shiru, ọ madụ.
Ọ bụru iya bụ ọ -hụchaa mu

ama;
mu amaaha mma gẹ
mkpọla-ododo.
11 Ọkpa mu etsoẹkwapho ẹka ọ
zọru ọkpa pụrupuru.
Ọ bụekwapho ụzo,
ọ tọru bẹ mu tsoru;
ọphu mu ahajẹkwaru iya
shiahaa ụzo ọzo.
12 Iphe, ọ sụru g'e meje bẹ mu
teke ahaswekwaa ememe.
Opfu, shi iya l'ọnu bẹ mu
kakwa agụbe iphe
eme lẹ nri, mu erije
mbọku-mbọku.
13 Obenu l'ọ pfụru akatakpa
ẹka iya;
tẹme ?bụkwanu onye sụru
iya akwachị ụzo?
Ọo iphe, dụ iya ree ememe
bẹ oomeje.
14 Ọ chịru idzu mee iphe,
dụ iya ree l'ẹhu mu.
Ọ chịbakwaaro ẹgube idzu
ono igwerigwe
woru kwachiaru onwiya.
15 Ọo iphe ono meru g'o gude
ọ nọdu abụjeru;
mu -nọdu l'ẹka ọ nọ;
ndzụ agụshi mu ike.
Teke mu rịtaru iya;
ndzụ agụahaa mu.
16 Chileke mewaru mu;
meji nọdu emewaa mu
phẹripheri;
mbụ lẹ
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
yewaru mu ebvu.
17 Ọ tọ bụdu ọchii, l'agba nụ
meru gẹ mu dobe ọnu doo;
mbụ ọchii ono,
tụkoru mu iphu
rachia ono.

24

Umere ndu ẹjo-iphe

1 ?Bụ gụnu kparụ iphe,
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
te edobejedu mbọku,
oo-kpe ikpe?
Dẹnu g'o gude ndu maru

Chileke nọdu anọduje
ele ẹnya
ẹgube eswe mbọku ono;
ọ tọ dụdu ọphu ẹphe
ahụma?
2 Mkpuma a kpọberu gude
kpaa oke alị bẹ amadụ
aphọribejeru.
Ẹphe nọdu echechaa eche
atụru, ẹphe rwutaru l'iphuru.
3 Ẹphe nọdu achịfuje
nkapfụ-ịgara nwogbee;
bya anataję nwanyị,
ji iya anọedu oke-eswi
iya l'itumo.
4 Ndu ụkpa bẹ ẹphe
achịribejeru l'ụzo;
tẹme ẹphe nọdu akpataję
gẹ ndu akpa nri domishia
onwophẹ.
5 Ọo gẹ nkapfụ-ịgara-ọswa
etsojeru echiẹgu aghaphe-a
bụ gẹ ndu ụkpa etsojeru
aghaphe achọ ẹka ẹphe
a-kpata nri.
Ọ bụru l'okorobo-ẹgu bẹ
ẹphe akpatajẹru ụnwu
phẹ nri.
6 Iphe, bụ mkpakọ nri,
ẹphe erije bụ iphe,
ẹphe tsoru ọma ẹgu kpata
l'akpa.
Tẹme ẹphe nọdu ejejechaa
akpa ọbu eje iya l'ẹgu
ndu ẹjo-iphe.
7 Eshinu ẹphe enwedu uwe
bẹ ẹphe agbajẹru ọto zẹe
fụta ụtsu.
Oyi -tsụa g'ọ tsụhabe;
ẹphe te nweduru iphe,
ẹphe e-gude kpuchia
onwophẹ.
8 Igwe -wata edze eze mini;
mini, shi l'úbvú ono
anmaa phẹ; ẹphe adụ shẹgele.
Ọ bụru l'agbara mkpuma bẹ ẹphe
ejeje anmakoru;
kẹle ọ tọ dụedu ẹka ọzo,
ẹphe a-gbaba je ekpuru.
9 Nwa, enwedu nna bẹ a natarụ
ne iya teke ọongukwadu ẹra.

Ndu akpa nri bẹ a narụ ụnwu
phẹ opfu l'ẹphe ji ụgwo.
10 Eshinu ẹphe enwedu uwe
bẹ ẹphe agbajẹru ọto tsoru
aghaphe.
Ẹgu anọduje eme phẹ;
ẹphe evukwaru iphe,
e meberu l'opfu evulata.
11 Ẹphe anọduje lẹ mgbabu
olivu mee manụ olivu.
Ẹphe abya akụa mẹe-vayịnu
kụta; l'ọogu phẹ;
ẹphe te ededu iya ire.
12 Ude, ndu anwụhu anwụhu
atsụ bẹ adashị ike lẹ mkpụkpu;
tẹme maa ndu e mekarụ
iphe nọdu echi mkpu
achọ onye e-yeru phẹ ẹka;
ọphu ọ dụdu onye Chileke
angajẹru nchị l'iphe, oopfu.
13 O nweru ndu ọphu kpọru
ìphóró ono ashị.
Ẹphe ta amadụ ụzo iya amama
ophu;
ọphu ẹphe eshidu gbororo
iya ililekpọo.
14 Ọobujeru;
ẹkameka -gbahụepho ọchii;
mgbugbụmadzu agbalihu
je egbua onye ụkpa yẹe
onye adụdu g'ọ dụ iya.
Ọ bụru l'ẹnyashi bẹ
ọonoduje apya g'onye-oshi.
15 Ọzo bụ l'onye eri ogori
bụ iphe, ọonoduje ele ẹnya
iya bụ nchi-ejihu.
Ọriri iya abụru:
“Nta-a bẹ mu maru l'ọ tọ
dụdu onye hụmaru mu nụ!”
L'o woru iphu mee g'a ta hụbe
iya ama.
16 Ọo l'ọchii bẹ ndiphe ejeje
etsufua ụlo nwibe phẹ bahụ.
Teke o beru l'eswe;
ẹphe agụ-chia onwophẹ
ụzo nọdu;
noo kẹle ìphóró adụje
phẹ ashị.
17 L'ẹhu nkephẹ g'ẹphe hakọta
bụ ọchii,
agbashị ike bụ nchi-abọhu

nkephẹ.
Ọ bụru n-yemebvu,
nọ l'ọchii bẹ ẹphe l'ẹphe
eshi ọ̀nyà.
18 “Obenu l'ẹphe bụ ụphu-mini,
tukoru l'eli mini.
Oke-alị phẹ bẹ a tụru ọnu;
k'ọphu ọ tọ dụdu onye
agba ọkpa l'ẹka ẹphe
kọru opfu.
19 Ọo ẹgube ono, okpomọku
yẹe anwụ erwubashịje
aka-mini-sunoo-a;
bụ g'ilu anọduje alwụko
ndu emeje iphe-ẹji.
20 Ẹpho ne phẹ eworu phẹ
zọhaa.
Ẹ̀kà akpaa phẹ nri l'ẹhu.
Ndu ẹjo-ememe ta adụkwa
onye anyataję phẹ nụ.
Ọ kwa g'aagbakwoshije oshi-a
bụ gẹ aagbakwotaję phẹ.
21 Ụnwanyi, ta atsụdu ime yẹe
ndu ọphu enwedu nwa
bẹ ẹphe egudeje azụ
onwophẹ;
ọphu ẹphe aphụjeduru
ụnwanyi, ji phẹ anọedu
obu-imemini.
22 Obenu lẹ Chileke egudeje
ike iya lọo ndu nweru
ike phèlèphèlè.
A makwarụ-a l'ẹphe angụjeru
angụru l'eliphe-a;
obenu l'ẹphe ta amajẹdu
?ẹphe a-nọdu ndzụ tọo
ẹphe ta adzụdu.
23 Ọopajekpokwaaru phẹ rọ
haa g'ẹphe tụta unme;
ẹphe nọdu tụzowaruro ẹhu;
ọle ẹnya iya dụepho l'iphe,
ẹphe eme.
24 E -mee g'e kuliru phẹ eli;
a -nọepho nwanshịi;
ẹphe ephukahụ.
L'a bya ekuzetakpọo phẹ alị;
ọnwu eworu phẹ gbua
g'oogbuje ndu ọzo.
L'e gbua phẹ g'onye egbu
ishi akpe.
25 Teke ọ bụ l'ọ tọ dụdu gẹ

mu pfuru ono;
g'onye a-gba mu iya nụ
gbawa mu iya rọ.
G'onye ono byawarọ apfụru
sụ l'iphe-a,
mu epfu-a ta adụdu iphe,
ọ bụ!”

25

Bilidadu epfu l'ọ tọ dụdu onye pfụberekoto l'iphu Chipfu

1 Tọbudu iya bụ; Bilidadu,
bụ onye Shuwa bya
eyeeru iya ọnu sụ iya:
2 “Ọo Chileke bẹ abụru
ishi dụ l'ẹka;
tẹme ọ bụru iya bẹ ọha
l'ophu gbaru g'ẹphe
tsụje ebvu.
Oomeje gẹ nchị dụ doo
l'ephekerephe.
3 ?Bụ onye adụ ike agụta
ojọgu iya l'ọgu?
?Tọ bụ onye bẹ ìphóró,
shi iya l'ẹka te erwudu
l'ẹhu?
4 ?Dẹnu g'eeshi gẹ nemadzụ
bụru onye pfụberekoto
l'iphu Chileke?
?Dẹnu g'eeshi gẹ nemadzụ,
nwanyị nwụru bụru
onye dụebe ree?
5 Ọ -bụkpoorunu l'ọnwa te
echizidu echichi;
ọphu kpokpode egbudu
nwịinwii ree l'iphu iya;
6 ?bụchia nemadzụ, bụ
ẹkà-alị bẹ ọ gụberu iphe;
mbụ nwa, nemadzụ nwụru,
bụ mgbashiride bẹ ọ bụ?”

26

Jiobu epfu gẹ Chileke habe shii

1 Tọbudu iya bụ;
Jiobu bya eyee ọnu sụ:
2 Lewarọ ẹgube mkpu,
ịigbaru onye adụdu ike,
dụ iya nụ!
Lewarọ ẹgube g'i gude dzọo
onye ẹka tsụhuru mẹe!

3 Lewarọ ẹgube ẹguru idzu,
ị chịru nụ onye amadụ iphe;
mẹkpoo iphe, dụ omilomi,
ị chịfutachaaru ghebe ọnu.
4 ?Bụ onye pfubuderu ngu
iphemiphe ono,
i pfukọtaru ono?
?Bụ unme onye gbẹ ngu l'ọnu
pfua ya?
5 Ndu nwụhuru anwụhu bẹ
ndzụ-agụgu mekwarụ;
ẹphe nọdu aphụ kparịkpari;
mbụ ndu maa,
bu lẹ mkpula mini;
mẹ ndu ọphu bu iya l'ime.
6 Alị-maa gbakwa ọto l'iphu
Chileke.
Ọla-l'iswi ghekwarụpho ọnu
l'iphu iya.
7 Akpaminigwe, nọ l'isheli bụ
iya gbaru iya ogodo dobe;
ọphu ọ dụdu l'eli iphe,
ọ tụkoberu iya.
Mgboko-a l'ophu bẹ o meru
dobe;
ọphu ọ dụdu l'eli iphe,
ọ tụ-koberu iya.
8 Oke mini bụ iya kpụkoru
iya dobe l'urwukpu;
ọphu urwukpu
agbawashịhujedu.
9 Ọo ya phụ-chiru atatiphu
aba-eze iya;
mbụ woru urwukpu nkiya
phụshi iya l'eli.
10 Okoke, bụ ẹnya-erwu bẹ
ọ tọgbowaru l'eli eze-mini.
Ono bụru okoke, ọ kparụ
doberu ìphóró yẹe ọchii.
11 Ọobujeru ọ -baa mba; itso,
gude igwe anmaa jiijiijii
tsụhu ebvu.
12 Ọo ike nkiya bẹ o gude mee
g'oke-ẹnyimu deru yẹkete.
Ọ bụru mmamiphe iya bẹ o
gude gbua Réhabu.
13 Ọo unme bẹ ọ tụru atụtu;
akpaminigwe nọdu ama
ntụmatu ono.
Tẹme ẹjo-agwọ ono,
akpụ wuruwuru ono bụ

iya nmafuru iya ẹpho.
14 Sụ-a; iphemiphe ono hachaaru
bụru iphe, oomeje;
ọle ụdu iya ta adụdu ẹka o
jeberu.
Ọle ọ bụ; ike iya ono,
adajẹ g'egbigwe ono;
?bụ ono sụru g'oo-do
iya ẹnya?

27

1 Jiobu nọdu epfukwarọ
iphe, oopfu eje. Ọ sụ:
2 Eshinu Chileke nọ ndzụ g'ọ
nọ iya-a;
mbụ onye ono,
te ekwedu haarụ mu enge;
bya abụru yẹbe
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ ono,
meru g'obu mu gbua ire l'iphe,
atsọ ilu.
3 Eshinu ọphu ndzụ nọkwadu
mu l'ime ililekpọo.
Unme, Chileke kuru nụ mu
nọdu eshijekwadu mu
l'imi akpụshi;
4 bẹ mu ta abyakwa egude
ogbogboromọnu mu
pfua ẹjo-opfu;
ọphu ire mu ọwa-a abyadụ
epfu iphe, bụ ẹregede opfu.
5 Tụswekwa! Mu ta abyakwa
ekwe l'iphe,
unu epfu bụ ọkpobe-opfu;
ọphu mu abyakwa l'ekweta
l'iswi ta adụdu mu mma
jasụ mu anwụhu.
6 Apfụbekoto mu ono be mu
e-gudeshiẹpho gẹ mu gudeshi
iya; ọphu mu abyadụ aha iya
ahaha ophu;
ọphu ẹkpa-egomunggo mu
abyadụ abarụ mu mba
jasụ gẹ mu a-nọ-beru.
7 Sụ-a; gẹ ndu ọhogu mu
dụkwa gẹ ndu ẹjo-iphe dụ.
Gẹ ndu mu dụ ashị dụkwa gẹ
ndu apfụbeduru ẹka ọto.
8 Lẹ-a; ?bụ gụnu bẹ onye
amadụ Chileke elekwadu
ẹnya iya mẹ ọ chịhuwaa;

mbụ mẹ Chileke wofuwaa
ndzụ iya?
9 Ẹgube onye ono bẹ Chileke
ta angajekwaaru nchị l'olu mẹ
oke iphe-ẹhuka byapfuta iya;
10 ọphu
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
adụjeekwa iya ree;
ọphu ọ bụekwa tekenteke
bẹ ọora-kuje Chileke.
11 Gebe gẹ mu bya egoshi
unu g'ike dụ-be Chileke;
mbụ l'ụzo kẹ
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
ono bẹ mu te
edomikpọdaanu edomi.
12 Eshinu unu hụmakotawaru
iphe ono l'onwunu;
?dẹnuhunu g'o gude unu nọdu
epfuhunu opfu, enwedu ishi
ọwa-a?
13 Nokwa ẹgube obunggo,
Chileke ebuje ndu ẹjo-iphe;
tẹme ọ bụru okiphe,
ndu iwashị eketajẹ l'ẹka
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
bụ onoya.
14 Ọ tọ dụkpodaa g'ụnwu
iya a-habe l'ọtu;
iphe, nọ swiru phẹ nụ
bụ l'aa-phụ phẹ tẹterii.
Awa iya ta abyakpọdaa
ahụmaje nri, sụru phẹ
eriri.
15 Ọ bụru ẹjo iphe-ememe bẹ
e-gbushi awa iya ndu ọphu
wafụru nụ; ọphu ụnwanyi,
ẹphe harụ l'ụlo-maa aradu
ẹkwa phẹ.
16 A makwarụ-a l'ọ kparụ
okpoga kụbe l'ikpo
l'ikpo g'onye kụberu ẹja;
bya anmaa uwe kụbe g'onye
kụberu ẹja-ụlo;
17 obenu l'uwe ono, ọ kụberu
ono bụ ndu pfụberekoto
e-mechaa yee ya.
Ọ bụru ndu iswi dụ mma
e-mechaa kee okpoga
phẹ ono.
18 Ụlo, ọ kpụru dobe dụle-a

phuge phuge g'ẹka
udude kweru;
mbụ l'ọ dụ gẹ nwobu,
onye-nche kpụru nọdu.
19 Ọ zẹ azẹe onye nweru iphe;
ọle ọ tọo zẹbaekwanu iya.
Ọ -bya asa ẹnya ta adụedu
iphe ono ọphu
ọohumakwadu.
20 Ndzụ-agụgu asọpyabeje
iya g'onye mini sọpyaberu.
Oke phẹrephere nọdu abyajẹ
ezikọta iya l'ẹnyashi.
21 Phẹrephere, shi l'ụzo
ẹnyanwu-awawa apatajẹ
iya pamihu;
a taa hụmabaedu iya;
mbụ l'oozikọtaje iya
pafụkpoe ya phọ l'ibe
iya apafu ophu.
22 Ọotuje iya gbaagbaa;
imemini iya ta adụdu l'ẹka
ọogbalaru ike iya.
23 L'oochi iya ẹka gbaagbaa;
l'ọophuru iya
swooswooswoo gude
zikọta iya zifu l'ibe iya.

28

1 Sụ-a; ẹka eebvutajẹ
mkpọla-ọchaa dụ.
Ụzú, aakpụje mkpọla-ododo
dụkwapho.
2 Ígwè bụkwa l'alị bẹ eebvutajẹ
iya.
Ọ bụru akpaga bẹ eegudeje
meta onyirubvu.
3 Mbụ lẹ nemadzụ bvuwaru
ọchii omilomi omilomi;
bvurwukpọepho ẹka alị
kachaa omilomi;
ẹka ẹphe achọ iphemiphe
ono l'ime alị.
4 E shi l'ẹka nemadzụ bu ebubu
l'eli alị
bvua ọgba omilomi
omilomi;
bvurwua ẹka ọkpa teke
azọbeswee ililekpọo;
nọdu l'omilomi ẹka ono,
adụdu onye nọ iya nụ ono

akụ eregede akụ akụkunvu.
5 Ọ bụru alị ono, bụ iya bẹ
eemefutajẹ nri ono bẹ
e jerwuru je ekwongaa
ya;
ọ nọdu enwu phuruphuru
g'ọku.
6 Ọ bụru agbara-mkpuma,
nọ l'ime ẹka ono bẹ mkpuma,
bụ sáfàyà shi.
Nshị mkpọla-ododo dụ
l'urwuku shi iya etsushihu.
7 Ọ tọ dụdu ẹnu, eri anụ,
pheswetajẹwaru ụzo
ibiya ono;
ọphu ivu amadụ iya ụzo.
8 Anụ-ẹgbudu -kua onwiya
g'ookuhabẹ;
ọkpa iya ta atụdu l'ẹka ono;
ọphu oduma ejedu iya
akpa nri.
9 Ọ bụru nemadzụ gude ẹka
iya egbukpọshi ịgbangu
ịgbangu mkpuma ono;
ebvulitajẹro úbvú ebvulita
gha ịgharaphu.
10 Ọokukposhi mkpuma
atọ owere eje;
shi nno gude ẹnya
tụkokpoo ẹku ẹku,
dụkota iya nụ hụmachaa.
11 Oogudeje ẹja nwuchia ẹnya
mini ẹka nggele eshije
asọ asọso; l'o jee je
ewofuta iphe,
e shi domia edomi bya
atọgbo l'ebederebadara.
12 Obenu lẹ-a; ?bụ awe bẹ
aa-hụmakwanu
mmamiphe?
?Bụ awe bẹ nkwamẹnya
bukpọo?
13 Nemadzụ ta adụjedu
ike makọtaru gẹ
mmamiphe erebe ire;
mbụ l'ọ tọ dụdu onye
maru iya nụ l'eliphe-a,
e bu ebubu-a l'ophu l'ophu.
14 A jịru ogbu-mini; ọ sụ l'ọ
tọ dụkwa l'ime iya.
Oke-ẹnyimu sụ: Ọphu ọ

dụkwa ọphu dụ l'ime
nkemu.
15 Mkpọla-ododo, kakọta ama
mma bẹ e tee gudekọtakwa
azụ iya; ọphu aatụkwanu
aswa iya eyeru
mkpọla-ọchaa.
16 A taa zụ-butadu iya lẹ
mkpọla-ododo Ofi;
ọphu e gudedu mkpuma
ónìkùsù ọzoo sáfàyà
azụ-buta iya;
17 ọphu a tụdu iya eyeru
mkpọla-ododo ọzoo
mkpuma, aphụ ngerengere;
ọphu e gudedu iya
agbanweta
ụnwu-ẹrengete-iphe,
e gude ọkpobe
mkpọla-ododo meshia;
18 ọphu e jeduro epfu kẹ
l'eewota mmamiphe
atụ eyeru mkpuma koralu;
yẹe mkpuma jiásùpà;
mbụ l'aswa mmamiphe
kakwa aswa mkpuma
rubi shii;
19 ọphu e wokwarụpho
mmamiphe atụberu
mkpuma tópàzù,
shi l'alị Kushi;
ọphu e gudedu mkpọla-ododo,
dụebe ree azụ iya.
20 ?Bụkwanu awe bẹ
mmamiphe shi?
Nkwamẹnya ?bụ aweya bẹ
o bukpọo ebubu?
21 Ono bẹ e domiru g'ọ tọ
dụ iphe, dzụ ndzụ
a-hụma iya nụ;
mbụ l'e kpuchiru iya
ekpuchi g'ẹnya ta
ahụma iya je akpachaa l'ẹnu,
ephe l'eli.
22 Ọla-l'iswi yẹe ọnwu
l'onwiya tụkoru sụ-a
l'ẹphebedua bụkwa
tafutafu iya rwuru
phẹ nchị.
23 Ọo Chileke maru ụzo iya.
Ọ bụru iya kpoloko maru ẹka

o bu ebubu;
24 kẹle ọo ya bẹ ẹnya erwuje
l'ẹka eliphe jeberu;
tẹme ọ nọdu atụkoje
iphemiphe,
nọ igwe lẹ mkpula
hụmakota.
25 Teke o meru ike nụ
phẹrephere;
bya atụa mini atụtù dobe;
26 teke ọ tụru ekemu dobe
l'ọwa-a g'igwe e-gudeje
edze mini;
bya atọo gbororo tọgboru
ire egbigwe;
27 noo teke o leru mmamiphe
ẹnya tụa ọnu iya.
Ọ bya apfụbeshia ya ike bya
ahụa ya ama;
28 bya asụ ụnwu-eliphe-a:
Atsụ Nnajịuphu ebvu bụkwa
iya bụ mmamiphe.
Ajịka eme ẹjo-iphe,
bụru nkwamẹnya.

29

1 Jiobu nọdu epfukwaphọ
iphe, oopfu eje. Ọ sụ:
2 Ọ dụ mu g'a sụ l'ọnwa l'ọnwa
ono, chiwarụ nyịhu ono
a-lwaphutagbaa azụ;
mbụ mbọku lẹ mbọku ono,
bụ teke Chileke shi anọduje
eche mu nche ono;
3 teke orọku iya shi asụjeru
mu l'ụzo ishi eke paapaapa.
Mu shi egudeje ìphóró iya
ghaa ẹka ọchii agba.
4 Sụ-a; teke ono,
iphe shi ejehuru mu;
noo teke eshi ọ̀nyà mu lẹ
Chileke shi abụjeru iphe,
jiru ụlo mu bushihu.
5 Teke ono bẹ
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
shikwadu swiru mu eswiru.
Ụnwu mu nọ-phee mu
mgburugburu.
6 Teke ono bẹ ụzo, mu eshi shi
akwọje tẹretere g'a wụru
iya mini ẹra-eswi.

Agbara-mkpuma nọdu
anwụru mu shọkoshoko
anwụshi manụ olivu.
7 Teke mu jeru l'ọnu-abata
mkpụkpu;
bya eje gẹ mu nọdu l'ẹka
ibe mu nọ l'ọma edupfu;
8 bẹ ụnwokorobya
hụmaru mu bya etochiru
mu.
Ndu bụ ọgerenya wụ-lihu
pfụru apfụru.
9 Ndu-ishi daa ikpigbi;
bya eworu ẹka dẹe l'ọnu.
10 Ọnu kpọru ndu a maru ẹpha
phẹ opfu.
Ire nyakụru phẹ l'akpo.
11 Iphe, bụkpoo onye nụmaru
ẹka mu epfu opfu gọru mu
ọnu-ọma; tẹme ndu hụmaru
mu nụ jaa mu ajaja.
12 Iphe, kparụ iya nụ bụru lẹ
ndu ụkpa, rarụ g'a gbaaru
phẹ mkpu bẹ mu shi
agbajẹru mkpu.
Nokwaphọ gẹ mu shi adzọje
ụnwu-ogbee, enwedu nna;
ọphu ẹphe enwedu
onye gbaaru phẹ mkpu.
13 Onye ala l'iswi shi agọjeru
ọnu-ọma nụ mu;
tẹme mu shi emeje g'obu
nwanyị, ji iya anọedu
gụa ebvu ẹhu-ụtso.
14 Apfụbekoto nkemu bẹ mu shi
yee g'onye yeru uwe.
Ikpe, pfụru ọto bụru mu
awụrukpata uwe mgbalanụ;
yẹe okpu, mu kpu l'ishi.
15 Mu shi bụru ẹnya,
ndu atsụ ishi gude aphụ ụzo;
bya abụru ọkpa,
ndu ẹniyeni gude eje ije.
16 Ndu nọ lẹ mkpa bẹ mu shi
bụru nna phẹ.
Mu shi agbajẹru onye mu
amadụ ọdzori.
17 Ndu ẹjo-iphe bẹ mu shi
anyakwashije agba;
nata phẹ ndu ẹphe
tabẹwaru ẹru eme

g'ẹphe tagbua.
18 Mu shi dobesukpọepho lẹ mu
a-zẹkpoepho l'ụlo mu nwụhu.
L'apha, mu a-nọ l'eliphe-a
a-dụ igwerigwe g'ẹja,
nọ l'alị.
19 Mu shi dobesụ l'ọgbarabvu
mu a-jakpọepho bahụ
l'ime mini.
L'iji a-nọdu akwa putuputu
l'eli ẹkali,
mu jakashịru
mkpụrumkpuru;
20 L'akpabiri mu a-dụepho
ọ̀phúú ọ̀phúú l'ime mu.
Apfụ mu adụkwapho
ọ̀phúú ọ̀phúú nọdu mu l'ẹka
jasụ l'ojejoje.
21 Ndiphe shi anọduje anga
mu nchị l'olu g'ẹphe
nwụta iphe.
Ẹphe shi adajẹ gbẹe ngabẹ
nchị l'ìdzù, mu achịru phẹ.
22 O shi abụjeru; mu -yewaa
ọnu; ọ tọ dụdu iphe,
ẹphe epfubaa ọzo.
Opfu mu ejeẹpho gụrumaa
gụrumaa abahụ phẹ
lẹ nchị.
23 Ẹphe shi anọduje kwabẹru
mu g'onye kwabẹru
yẹgeyege mini;
tẹme ẹphe shi angụje opfu
mu g'onye angụ mini
ishi-apha.
24 Mu -nwụjaaru phẹ ọnu-ọchi
obu ejizeta phẹ.
Ẹphe lee mu ẹnya l'iphu;
ẹphe ajakerehu.
25 Ọo mu shi anọduje egoshi
phẹ ụzo;
tẹme mu shi bụru eze phẹ.
Mu shi asụgajeru g'ẹka eze
sụgaru l'echilabọ ndu
ojọgu iya phẹ.
Mbụ lẹ ndu aphụ tsọru bụ
mbẹdua shi adụje phẹ obu.

30

1 Obenu lẹ nta-a bẹ ẹphe
achịwaa mu ọchi;

mbụ ndu mu bụ ọgerenya;
ndu bụ ẹgube ndu mu gege
enwujeru nna phẹ ye
g'ẹphe lẹ nkụta,
echeru mu ẹku tụko zẹe.
2 ?Bụ urwu gụnu bẹ ọkpu ẹka
phẹ barụ mu;
eshinu ike adụedu phẹ?
3 Ẹphe anọduje eje
phururugbada eje eje
l'ẹnyashi lẹ mgbẹgu
alị ọkponku;
ẹka ẹjeka dụ phẹ;
tẹme ẹgu nọdu eme phẹ.
4 Ẹphe etsojeru ime ẹgbudu
akpakọ ẹkwo,
atsọ únú-únú ata.
Ọ bụru ọgbarabvu oshi,
amịshije ẹkali g'ẹza bẹ
ẹphe avụtaje ata.
5 Ndu-a bụ ndu a chịru achịchi
g'ẹphe ta anọshi
l'ẹka nemadzụ ibe phẹ nọ.
A nọdu atụ phẹ ụzu g'ẹphe bụ
iphuru.
6 E kebutaru phẹ;
ẹphe je eburu l'ọma nggele,
mini tahụru; buru lẹ
mgbaka agbara mkpuma;
mbụ ụtubuku ime alị.
7 Ẹphe anọduje l'ime ẹgbudu
l'ẹka ono ara mịmimi
eme kwọpfukwopfu lẹ
mkpula irwu l'ẹka ono.
8 Ndu bụ ndu mmanụ;
bya abụru ndibe ndu
enwedu ẹpha;
ndu e chiru ẹchachi gude
chịfu lẹ mkpụkpu.
9 Ọ bụru ẹgube ndu ono bẹ
ụnwu phẹ gbẹ nta-a
wata mu agụru ebvu
phuahaa mu iphu.
Mu bya bya abụru iphe,
ẹphe gude atụ phukuku.
10 Mu dụ phẹ ashị;
ẹphe nọdu anọduje
akpa mu ụzenya;
ọphu ẹphe ezejeẹdu ezeze
agbụ tụphekwa l'iphu mu.
11 Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ

lẹ Chileke tọshiwaru
ụdo mu;
bya eyewaa mu ọru;
ọphu ọ dụedu iphe,
ẹphe asọje nsọ k'anọdu mu
l'iphu mee.
12 Ọ bụru l'ẹkutara mu bẹ
ụnwu-ọgbolanu ono
eshije abya mu ọgu.
Ẹphe agbakashịa ọ́nyà
dobegbaa
l'ẹka mu a-zọ ọkpa;
bya ekephee mu
mgburugburu.
13 Ẹphe tochishia ụzo mu;
bya emekpọepho jasụ
ẹphe mebyishia mu;
ọphu ọ dụdu g'ọ ka mma
l'ọo onye lanụ,
gbaru mu mkpu.
14 Ẹphe nọdu asọ kpereree
eje abya;
awụ gbụtugbutu;
eshi ụzo, dụ l'igbulọ
mkpụkpu ono,
ẹphe tsukpọshiru ono
eje abya.
15 Ndzụ rwuta mu; nwubvu,
e shi akwabẹje mu
bẹ a chịru ọso.
O phekashịhu g'iphe,
phẹrephere pataru.
Ẹku mu phukashịhu
g'ẹka urwukpu
phukashịhuru l'igwe.
16 Nta-a bẹ ndzụ mu eribufuwa.
Iphe, zụru mu gburumu
pfụrii bụwaa eswe
iphe-ẹhuka.
17 Ẹnyashi anọduje anyapyashị
mu ọkpu.
Ẹka-iphe-nọ-mu ono,
anọduje ata mu kwaramu
kwaramu ono l'anọdujeepho
ata mu nno mkpụrumkpuru.
18 Chileke gude ọkpehu iya
lọkota uwe mu nmaa
ẹrupfureru;
bya eworu mbẹdua l'ophu
tsụpfua gẹ mu atsụpfuje
olu uwe mu-a.

19 Ọ parụ mu chie l'ime ẹpuchi.
Mu nọdu l'ẹka ono;
o woru mu gwee arakabya.
20 Mu chiku ngu lẹ mkpu gụbe
Chileke;
ọphu i yedụru mu ọnu.
Mu gbalihu pfụru apfụru;
ọ bụleru-a ẹnya bẹ i
leru mu kpoloko.
21 Ị bya aghaaru mu iphu
bya eworu mu mee
omeliwe.
I gude ogboro ẹka ngu,
ha ntụmatu eme mu
omeliwe.
22 Ị palia mu ephekerephe
woru mu tụaru
phẹrephere.
Ị nọdu apanga mu g'onye
oke phẹrephere apanga.
23 Mu makwarụ-a lẹ ị kpụwa
mu ala maa.
Ị kpụwa mu ala ẹka ono,
e doberu iphe,
bụ onye nọ ndzụ.
24 Sụ-a; ọ tọ dụkwa onye
ahụmajechaa onye ike
bvụwaru bya ejeshia
ya echi iphe.
L'ẹka oochi ojilẹka tọgbo l'iphe,
eme iya nụ.
25 ?Ọ kwa lẹ mbẹdua shi
abụjeru; mu -hụma
onye eje iphe-ẹhuka;
mu araaharu iya ẹkwa?
?Mu te eshidu abụjeru;
mu -hụma onye ụkpa;
meji awashịhu mu
awashịhu?
26 Obenu lẹ mu leru ẹnya iphe,
dụ ree;
ọ bụru ẹjo iya bẹ mu
hụmaru.
Mu lee ẹnya l'ìphóró a-dụru
mu;
ọ bụru ọchii tụkoru
ẹkameka gbachia.
27 Iphe, aswọrishi mu ime ẹhu ta
adụdu teke ọononyaje
haa mu aswọrishi.
Ọ bụepho l'ọo eswe
iphe-ẹhuka tụru mu swịswia.

28 Mu tsoru aghaphe;
gbachihuchaa agbachihu;
ọphu ọ bụdu l'ọo
anwụ chiru mu;
mu gbachihu ọbu.
Mu pfụru l'echi edzudzu-ọha
chia ojilẹka-tọgbo.
29 Mu bya bya abụru nwune
nkụta-ọswa.
Ọ bụru mu lẹ mgbashị-ujiku
aswị ọswi.
30 Akpọ ẹhu mu jihuwaru
nchi aswashịhuwaa
aswashịhu.
Ẹhu nọdu enwu mu
phuruphuru erekuta anụ.
31 Ogumogu, mu shi akpọje
bụwaa mu aphụ.
Ototo, mu shi aphụje
bụwaru erwubvu.

31

1 Mu l'ẹnya mu pfuru iya
gbaa ya ndzụ lẹ mu ta abyadụ
ele nwamgbọko ẹnya k'ejepfu;
2 kẹle-a; ?bụ gụnu bẹ
nemadzụ e-keta l'ẹka Chileke,
bu l'igwe?
?Bụ gụnu bụ iphe,
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ,
nọ l'ephekerephe nweru,
a-dasweru nemadzụ?
3 ?Tọbudu ndu ẹjo-iphe bẹ
ọla-l'iswi dụru.
Eze iphe-ẹhuka dụru ndu te
emedu ree?
4 ?Tọ hụmaduru ụzo, mu eshi?
Tọo ?tọo gụdu ntụ ọkpa mu
ọgu?
5 Ọ -bụru lẹ mu tsoru iphe,
abụdu iphe;
ọzoo lẹ mu gude ọkpa
mu-a chịpyabe iphe,
abụdu ire-lanụ;
6 mbụ-a; gẹ Chileke tùwa
mu rọo l'iphe,
ọotùje ndu ire-lanụ;
g'ọ hụma l'ụta ta adụdu
mu l'ẹhu.
7 Sụ-a; ọ -bụru lẹ mu
shiswejeru ụzo;

ọzoo ẹnya mu duphujeru
ọkpoma mu ụzo;
ọzoo lẹ mu yejeru ẹka l'iphe,
dụ ẹji;
8 ọo ya bụ gẹ ndu ọzo
rikwa iphe,
mu kọberu l'alị;
tẹme g'iphe, mu kụru
akụku bụkwaru iphe,
ee-pheshi epheshi.
9 Mbụ-a; teke ọ bụ l'o nweru
onye nwanyị,
mebyijeru mu ọkpoma;
ọzoo lẹ mu jejeru ngge
l'ibe obutobu mu;
10 ọo ya bụ gẹ nyee mu
bụkwaru onye e-mechaa
ejeru onye ọzo ozi;
tẹme gẹ yẹe nwoke ọzo
watakwa akwakwa;
11 kẹle ọo ẹgube iphe ono
gege abụru iphe-ẹji,
iphere iya gege adụ.
Ọ bụru iya bụ iphe,
gbaru g'e kpee mu ikpe iya.
12 Ono bụkwa ọku, etsujewarọ
tsurwua alị-maa.
Ọ bụru iya gege ekegbushi
iphe, mu gege akpata l'ẹgu.
13 Sụ-a; ọ -bụru l'ohu mu lanụ
byaru echia mu lẹ mu meru
phẹ iphe, eghu phẹ eghu;
ọphu mu eyeduru phẹ ọnu;
14 ?mu e-mebaa gụnu mẹ
Chileke tsoahaa mu opfu?
?Bụ gụnu bẹ mu e-pfuje mẹ a
sụ gẹ mu bya epfua g'ọ
nwụru mu l'iya?
15 ?Tọbudu Chileke meru mu
ye l'ẹpho ne mu;
meru yẹbedua?
?Tọbudu onye lanụ ono
tụkoru mu l'iya mee
g'anyi a-dụ l'ẹpho ne anyi?
16 Sụ-a; ọ -bụru l'onye ụkpa
rwọjeru mu iphe;
mu jịka iya ya anụnu;
ọzoo lẹ mu hajẹru nwanyị,
ji iya anọedu; ọ kwata ishi;
17 ọ -bụru lẹ mu wojeru
nri mu dobe k'eri nwẹkinyi

mu; ọphu mu ekeduru iya
ụnwu ogbee, enwedu nna;
18 obenu l'eshinu mu bụ
nwata bẹ mu shiẹpho
heta iya g'onye nna iya ehe;
tẹme mu shiẹpho eshi ọphu
a nwụru mu eleta nwanyị,
ji phẹ anọedu ẹnya.
19 Mbụ-a; mu -hụmajekwa onye
emebyihu emebyihu opfu
l'o to nwedu iphe,
anma l'upfu;
ọzoo onye adụdu g'ọ dụ iya,
enwedu uwe eye l'ẹhu;
20 ọphu ọ gọduru ọnu-ọma nụ
mu;
opfu lẹ mu gude ẹji atụru
ibe mu meta ukpo gude
gbobuta iya oyi.
21 Ọ -bụru l'o nweru iphe,
mu halijeru ẹka mee
ndu enwedu nna;
opfu lẹ mu bụ onye ọnu
erwu l'opfu l'ụlo-ikpe;
22 G'ẹka kwahụkwa mu l'ukuvu;
g'o shikwaa inwo rifu erifu.
23 Sụ-a; eshinu mu atsụ Chileke
ebvu l'ọo-nụ mu aphụ;
tẹme mu nọdu atsụ
akpabiri iya ebvu bẹ mu te
emejekwaru ẹgube iphe ono.
24 Ọme mu chịru ụpfu ye
l'okpoga mkpọla-ododo;
ọzoo lẹ mu sụru ọkpobe
mkpọla-ododo l'ọ kwa
iya gude ndzụ mu;
25 ọme mu tejeru ẹswa
kpua iphe, mu nweru;
mbụ ẹku, mu gude ẹka
mu kpata;
26 ọme mu wojeru ẹnya
dabẹ l'ẹnyanwu,
egbu nwịinwii;
ọzoo lẹ mu wojeru ẹnya
dabẹ l'ọnwa,
echi phuuphuu;
27 k'ọphu bụ l'iphe ono byaru
bya esweta mu ọkpoma;
mu gude ẹka mu ọwa-a
baaharụ phẹ ẹja lẹ mpya;
28 noo iphe, gege abụru iphe-ẹji,

gbaru g'e kpee mu
ikpe iya bụ onoya;
kẹle mu -nọdu eme nno
bụ iphe ọbu bụ lẹ mu ta
akpọduru obu yeru Chileke,
bu l'igwe.
29 Ọme ẹhu tsọjeru mu
ụtso l'onye ọhogu mu
larụ l'iyi;
ọzoo lẹ mu tejeru ẹswa kpua
iphe-ẹhuka, byapfutaru iya nụ;
30 mbụ-a; mu teke
egudeswekwaa ọnu mu-a
mee iphe-ẹji;
k'atụ ndzụ onye ọhogu
mu ọnu.
31 Ọ tọ dụkwa onye nọ l'ibe
mu sụjeru lẹ ya te erijidụru
ẹpho l'ibe Jiobu.
32 Mbụ l'o toko duswee onye
shi eshishi, kwajẹru lẹ gbororo;
kẹle mu shi eghebejeẹpho
ibe mu ọnu;
gẹ ndu eje iphe bata
bya akwaa.
33 Mu teke emeswe iphe-ẹji,
woru domia ẹgube
ndiphe emeje domia-a;
mbụ woru ikpe,
nmarụ mu nụ domia
l'ime ọkpoma mu;
34 kẹle mu atsụ ikpoto
ọha ebvu;
gude ndzụ-agụgu k'iphe,
ee-pfuru mu kwaa l'ụlo;
ọphu mu afụtajedu afụta.
35 Gege ọ dụkpooru onye
e-ye ọnu l'iphe-a,
mu epfu-a!
Mu doakwaru edo mu
ye ẹka l'ẹkwo.
Gẹ
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
gbawa mu iya rọ!
Gege iphe-a, ndu epfuru mu
nụ sụru lẹ mu meru-a bẹ
ẹphe deru l'ẹkwo dobe;
36 mẹ mu ewojeẹru iya
phọ jikoru l'ukuvu;
mbụ lẹ mu gege ewoẹru
iya phọ kpuru g'onye

kpu okpu-eze;
37 mẹ mu eshikwanụ
ishi lanụ dooru iya edo
ẹhu mu nanụ nanụ;
mẹ mu abyakpọepho
bya apfụru iya l'iphu
g'onye pfụru l'iphu
ndu-ishi.
38 "Ọ -bụru l'alị mu e-chi mkpu
kpua mu;
mbụ lẹ mgbawara,
nọ iya nụ bụ ẹnya-mini anwụ
iya shọkoshoko;
39 ọ -bụru lẹ mu riru iphe,
mu kọru iya lẹ mu ba pfụ
ụgwo ozi iya;
ọzoo lẹ mu mebyiru ndzụ
ndu eje iya ozi;
40 g'ọ bụkwaru ẹwu-óbvú
e-fushi iya.
Gẹ witi, mu kọru iya te
emekwa ememe;
ẹswa mmanụ efushia
ya l'ọzo balị, a kụru iya."
Nta-a bẹ Jiobu
yeghewaru ọnu.

32

Opfu Elihu

1 Tọbudu iya bụ; ụmadzu ẹto ono haa eye ọnu yeru Jiobu; kẹle ọ pfụberekoto l'ẹnya nkiya.
2 Noo ya; Elihu tangịrihu. Opfu ẹhu Jiobu mee; ẹhu ghuhaa ya eghu; kẹle Jiobu harụ eme Chileke onye pfụberekoto bya emechia onwiya onye pfụberekoto. Elihu bụkwanu nwa Barakẹlu, bụ onye Buzu; oshilọkpa Ramu.
3 Ọnyà iya phọ ẹphe n'ẹto mekwaphọ; ẹhu nọdu eghu iya eghu; kẹle ẹphe ta adụdu ike pfukpee Jiobu; ọle ẹphe nmakwaru iya nụ ikpe.
4 Iphe, kparụ iphe, Elihu nọkpoepho doo gẹ ndu ọphuu pfugbukpọada g'ọ dụ phẹ tẹme o yejeru Jiobu ọnu bụ l'ẹphe bụchaa ya ọgerenya.
5 O be g'ọ nọnyaaru; ọ hụma l'ụmadzu ẹto ono ta maẹdu iphe, ẹphe e-pfu; o ghuahaa ya eghu.
6 Tọbudu iya bụ; Elihu, bụ nwa Barakẹlu, bụ onye Buzu bya eyee ọnu sụ:
Mbẹdua bụkwa nwata;
unubẹdua bụwaru ndu
bụ ọgerenya.
Ọ bụru iphe ono meru g'o
gude mu shi asọ unu ẹnya;
ọphu mu ejeduru atụ ama
k'epfuru unu gẹ mu
mataberu.
7 Mu shi rịa sụ: G'ọgerenya

pfunaa opfu.
G'onye nọwaru apha olemole
zinaa mmamiphe.
8 Obenu l'ọo maa, nọ nemadzụ
l'ime;
mbụ unme
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ bẹ
emeje gẹ nemadzụ maru iphe.
9 Ọ tọ bụekwapho ọgerenya
amajẹru iphe;
ọphu ọ bụekwapho onye
akahụwanu bẹ iphe edoje
ẹnya ree.
10 Noo g'o gude mu sụ: Unu
gebekpọdapho.
Mbẹdua e-pfufukwarụpho
unu iphe, mu maru.
11 Mu shikpọekwapho daa gbẹe;
unu nọdu epfu k'unu.
Mu shi ngabẹkpoepho nchị ẹka
unu tsoru achọkashi iphe,
unu e-pfu.
12 Mu ngabẹkpooru unu nchị
rengurengu;
ọle ọ tọ dụdu g'o ka mma
l'ọo onye lanụ l'ime unu,
dụru ike goshi Jiobu
l'o meru ẹji.
Ọphu ọ dụdu g'unu ha onye
dụru ike zaa ya ajị,
ọ jịru unu.
13 Unu ta asụkwa l'unu
ahụmawaa mmamiphe.
Gẹ Chileke mawarụro ọnu,
oo-yeru Jiobu;
l'ọ tọ bụdu nemadzụ maru
ọnu, oo-yeru iya.
14 Sụ-a; eshinu Jiobu abụdu
mu bẹ oopfuru bẹ mu te
epfukwaru iya;
ọphu mu eyekwaru iya
ọnu ẹgube unu yeru iya.
15 Ee! Ọ tụwaru phẹ ẹberebete;
ọphu ẹphe amaẹdu iphe,
ẹphe e-pfu.
16 ?Bụ gẹ mu ngabẹhunuru
gụnu nta-a,
g'ẹphe nọwaa
nggujingguji-a;
g'ẹphe nmamoru l'ẹka phọ;
ọphu ẹphe amaẹdu iphe,

ẹphe e-pfua?
17 Mbẹdua kwaphọ nwekwarụpho
ọnu, mu e-ye.
Mbẹdua l'e-pfukwaphọ gẹ
mu maberu.
18 Noo kẹle opfu jiru mu ọnu
ebushihu ebushihu;
tẹme ọphu obu mu ekwedu
gẹ mu dobe ọnu doo.
19 L'ime onwomu bẹ mu
dụepho gẹ mẹe,
a gbaru ye l'ime ekpemu
kpuchia.
Mu dụepho g'ite ọ̀phúú,
e yeru mẹe;
ọ nọdu abya agbawahụ.
20 Mu e-pfu opfu g'ẹhu agụa mu
phoo.
Mu a-sa ọnu yee ọnu.
21 Ọ tọ dụkpodaa onye mu agba
eyeru;
ọphu ọ dụkwa onye mu aja
ajaja mkpẹ;
22 kẹle ọme ọ kwọru mu ẹhu;
mbụ aja nemadzụ ajaja mkpẹ;
mẹ onye ono,
meru mu dobe ono ewofu
ndzụ mu ẹgwegwa.

33

1 Noo g'o gude mu sụ-a: Jiobu;
jiko ngabẹkpoekwapho
nchị rengurengu
l'iphemiphe-a, mu epfu-a!
2 Mu abyakwa asa ọnu wata
epfu opfu;
mbụ l'iphe, mu abya epfupfu
degekwaru mu edegeru l'ọnu.
3 Opfu, mu epfu bẹ mu gudekwa
obu, gụru ìphóró epfu.
Ogbogboromọnu mu bụru
iphe, ọ maru bẹ oopfu.
4 Ọ kwa Unme Chileke meru
mu dobe.
Ọ bụru Unme
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
bẹ mu gude nọdu ndzụ.
5 Zanaa mu iphe-a,
mu abya epfupfu-a
m'i -je l'adụ ike.
Dozia onwongu gẹ mu lẹ ngu
pfuta iya.

6 Ọo g'ị dụ bụ gẹ mu dụ l'iphu
Chileke.
Ọo g'e gude ẹja mee ngu bụ
g'e gude ẹja mee mbẹdua.
7 Gẹ ndzụ mu te ejekwa ngu
agụgu;
ọzo bụ l'ẹka mu bya ngu
ebyibyi-a ta anyịbedu ngu
rọ ẹrwa kẹ nno.
8 I gudekpọo ọnu ngu pfua ya;
mu nụma;
mbụ lẹ mu nụmakpooru
iphe, i pfuru gẹdegede
teke i pfuru iya.
9 “L'ị dụebe ree;
ọphu iphe-ẹji adụdu ngu l'ẹhu.
L'ị dụ iche; ọphu ọ dụdu ụta,
dụ ngu l'ẹhu;
10 tẹme Chileke nọdu
etsokwa ngu phọ opfu.
O woru ngu gụa l'onye
opfu iya;
11 bya akpọru ngu ọkpa ye
lẹ mkpọro;
tẹme ọ nọdu anọduje enyocha
iphemiphe, iimekpọo
ememe ophu.”
12 Ọle iphe, mu emekwanụ
g'ị maru l'ẹka ono Jiobu
bụ l'iswi ta adụdu ngu mma;
kẹle Chileke kakwa nemadzụ shii.
13 ?Dẹnu g'o gude ị nọdu ayọru
iya ọshi asụje l'o too yejedu ọnu
l'opfu ẹhu ụnwu-eliphe?
14 Kẹle Chileke epfuje opfu;
o -pfua ya l'ụzo iya ọwa-a;
l'o pfua ya l'ụzo iya ọzo.
O too dokwaphọ nemadzụ
ẹnya.
15 Oopfu iya lẹ nrwọ;
mẹ l'ọphulenya ẹnyashi;
teke oke mgbẹnya
tụshigbawaru nemadzụ;
ẹphe nọdu eku mgbẹnya
l'eli iphe-azẹe phẹ.
16 Noo teke oopfuje opfu ye phẹ
lẹ nchị;
mee; ndzụ agụhu phẹ l'ọkwa,
ọonmaru phẹ;
17 g'eeshi gẹ nemadzụ haa
emeswe iphe;

mekwaphọ g'o to kuhẹ
onwiya;
18 g'eeshi g'a dzọta iya g'ọ tọ
dalahụ l'iduma;
dzọtakwapho ndzụ iya g'e te
gude ogu-echi sụpyashia ya.
19 Ọ dụru ọphu Chileke egudeje
iphe-ememe hụa nemadzụ
ahùhù ọbu;
gburu iya tọgbo l'iphe-azẹe
ya anyapyashị iya ọkpu;
20 k'ọphu bụ l'onye ọbu
bẹ nri adụje ashị.
Nri, kachakpọo ụtso abụru iphe,
anọdu atsọ iya ilu.
21 L'ọ jọo ẹhu bụru ọkpu.
Ọkpu iya ono, e te shidu
ahụmaje l'ẹnya ono awụshiru
kẹ jashịi.
22 L'ọokpo gẹegee akpọ
ala l'ilu.
Ndzụ iya eje alapfu
ụnwu-ozi alị-maa.
23 Obenu lẹ-a; ọ -bụru l'o nweru
ojozi-imigwe, nọ iya
l'agụga bụru onye nọ l'echilabọ;
onye lanụ l'ime ụnu ụnwu
ojozi labọ l'ụnu iri;
g'o pfuaru nemadzụ iphe,
gbaru iya l'ememe;
24 g'o meeru iya eze-iphe-ọma
sụ:
“Jiko g'a dzọo ya rọ g'ọ tọ
daba l'iduma;
lẹ ya hụmawaru onye a-nọduru
iya l'itumo.”
25 Noo teke akpọ ẹhu iya a-bya
enwee dụ gẹ kẹ nwata nshịi.
L'ọ bya alaphu azụ je
adụkpooro g'ọ dụ teke
ọ bụ nwokoro.
26 O -pfuru nụ Chileke;
l'o meeru iya iphe, o pfuru;
l'ọ hụma iphu Chileke
tee ọkpobe ẹswa,
Chileke abyakwa emee ya
l'ọ bụru onye pfụberekoto
ọzo.
27 Noo teke ọo-pfụru
l'edzudzu-ọha pfua ya
hoo haa sụ:

“Mu meakwaru iphe-ẹji;
tẹme mu mebyiwaa iphe,
pfụru nhamụnha;
ọphu a gwataduru mu
ụgwo iphe, mu meru.
28 Ọ gbafụtaru ndzụ mu;
ọphu mu adabaduru l'iduma.
Nta-a bẹ mu a-dzụru ndzụ;
hụma ẹka ìphóró dụ.”
29 Lewarọ; Chileke emejekwaru
nemadzụ iphemiphe ono
ugbo labọ;
mee ya ugbo ẹto;
30 g'eeshi g'ọ nafụta ndzụ iya
g'ọ tọ dalahụ l'iduma;
k'ọphu ìphóró kẹ ndzụ-a
l'a-nọdu echikwaduru iya.
31 Sụ-a; nọdukpoekwapho doo
Jiobu; ngabẹru mu nchị.
Nọdukpoekwapho doo gẹ
mu pfu iphe, mu epfu.
32 Teke i nweru ọnu, ii-ye;
yeeru mu iya.
Pfua iphe, dụ ngu k'epfupfu;
kẹle ọ dụ mu g'a sụ l'e
kpefuru ngu.
33 Teke ọ tọ dụdu;
ngabẹkpoeru mu phọ nchị.
Nọdukpoepho doo gẹ mu zia
ngu mmamiphe!

34

1 Elihu byakwa eyee ọnu
bya asụ-a:
2 Unu ngabẹkwa nchị l'opfu,
mu epfu; unubẹ ndu
maru iphe.
Unu ngabẹkwaru mu nchị;
unubẹ ndu nwụru
iphe anwụnwu;
3 kẹle ọo g'eedeje ọnu lẹ nri
g'a maru ụtso iya-a;
bụ g'aangajẹ nchị l'opfu.
4 G'anyi họtanu iphe,
pfụru nhamụnha l'onwanyi.
G'anyi tụkonu nwụa iphe,
dụ ree.
5 Mbụ lẹ Jiobu sụru l'iswi dụ
iya mma;
ọphu Chileke ekwedu iya
aharu enge.

6 L'ọ kalẹru iya; a sụkwapho lẹ
ya adzụ ụka.
L'ọ tọ dụdu iphe, ikpe iya
nmarụ iya; ọle ọ́nyá,
o gburu iya bụ agwọta
agwọta.
7 ?Unu hụmajeru onye ọphu
dụ gẹ Jiobu;
onye ọphu angụ ekwe une
g'onye angụ mini?
8 Ndu ẹphe l'iya achị idzu lanụ bụ
ndu eme ẹjo-ememe.
Ọ bụru ndu ẹjo-iphe bẹ ẹphe
l'iya aswị ọswi;
9 kẹle ọ sụru l'ọ tọ dụdu iphe,
nemadzụ erita l'eme iphe,
dụ Chileke ree.
10 Sụ-a; unu ngabẹkwaru mu
nchị; unubẹ ndu iphe
edoje ẹnya.
Tụswekwa! Chileke ta
abyakwa eme ẹjo-ememe!
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ ta
abyakwa eme iphe,
adụdu ree!
11 Ọ kwa ụgwo bẹ ọopfuje
nemadzụ l'iphe, o meru.
Ọ nọdu ewotajẹru iya iphe,
gbaru umere, oome.
12 Mbụ-a; ọkpobe opfu kpọ
bụ lẹ Chileke te emejekwa iphe,
adụdu ree.
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ ta
anmaswejekwa ikpe
anmaswe.
13 ?Bụ onye meru Chileke g'ọ
bụru onye eliphe-a
l'ophu dụ l'ẹka?
?Bụ onye bụ onye sụru iya g'o
lekọta mgboko-a gbaa
mgburugburu?
14 Ọ -bụru l'ọ bụ uche iya;
o seta ndzụ sephu azụ;
bya erwuta unme,
aatụje atụtu doberu onwiya;
15 nemadzụ l'ophu atụkoepho
bụru mkpurupyata
mgbo lanụ.
Nemadzụ anwụhu je abụru ẹja,
nọ l'alị.
16 Ọ -bụru l'iphe edoje ngu ẹnya;

ngabẹkwa nchị;
nụmakwa iphe-a,
mu abya epfupfu-a.
17 ?Bụ onye ono, ikpe pfụru ọto
dụ ashị a-bya abụru onye
bụ ishi?
?Ị sụru g'ịi-nma iya ikpe;
mbụ onye ono, pfụru ọto bya
abụru onye parụ ẹka ono?
18 Tọbudu iya bụ onye ono,
asụje ndu eze: Ọ tọ dụdu iphe,
unu bụ!
L'ọ sụ ndu nweru ẹnya:
Ẹjo-iphe parụ unu ẹka l'ẹhu!
19 Ọo ya bụ onye ono,
ta agbajẹduru nemadzụ ọdzori
opfu l'ọ bụ onye-ishi;
ọphu oo-wotadu iphe,
o gogo meru onye ụkpa
meeru onye eze opfu l'ọ bụ eze;
kẹle ẹphenebo tụkoru bụru
iya gude ẹka iya mee phẹ.
20 Ẹphe anwụhuje
buregedegengu l'echi abalị.
Ọonmaghukota igwe ọha anmaghu;
ẹphe anwụshihukota.
Ndu oke amadụ bẹ oowofujekwa;
ọle ọ tọ bụkwa nemadzụ
egudeje ẹka wofu phẹ.
21 “Sụ-a; ẹnya Chileke
tụkokwaru iphe, ndiphe eme
hụmakota;
tẹme ọ nọdu ahụmakotaje
ẹka ẹphe zọru ọkpa.
22 Ọ tọ dụdu ẹka agba ọchii,
dụ nụ; ọphu ọ dụdu ẹgube
dadishi, dụ nụ,
bụ ẹka ndu eme ẹjo-ememe
e-je edomia onwophẹ.
23 Ọ tọ dụdu Chileke mkpa
kẹ gẹ ya bya awata enyocha
nemadzụ ọzobaa;
mbụ kẹ g'ẹphe bya anọdu iya
l'iphu k'ikpe ọzobaa.
24 O too jejedu akpata ishi tẹme
l'ọ chikaa ndu oke amadụ;
bya ahọo ndu ọzo dochia
ẹnya phẹ.
25 Eshinu ọ makọtaru iphe,
ẹphe eme
bẹ oomekpeje phẹ l'ẹnyashi

gwee phẹ arakabya.
26 L'ọ hụa phẹ ahụhù ẹjo-iphe,
ẹphe eme l'edzudzu-ọha;
ẹka onyemonye a-hụma phẹ;
27 opfu l'ẹphe harụ
etso Chileke;
ọphu ọ dụdu iphe,
ọ sụru g'e mee, dụru ọphu
ẹphe akpajẹ ishi ememe.
28 Ẹphe emeje; ndu akpa nri
echi mkpu, erwuje Chileke
lẹ nchị;
k'ọphu Chileke anụmaje
ẹkwa ndu adụdu g'ọ dụ phẹ.
29 Ọle ọ bụ; ọ -sụkwanu lẹ ya te
eyekpọdaa ọnu; ?bụ onye sụru
iya anma ikpe?
O -domia iphu iya;
?bụ onye bya adụ ike hụma iya?
Ọle ọ kwa iya nwe nemadzụ
bya enweru ọha l'ophu.
30 Oomeje g'onye te emedu ele
Chileke ta abụru onye-ishi;
k'ọphu ọ tọo watadu agbaru
ndiphe ọ́nyà.
31 Ọ -bụru kẹ gẹ nemadzụ
sụ Chileke:
‘O dekwaru mu; ọphu mu
alaphubaẹkwa azụ l'iphe-ẹji
ono ọzo;
32 Zinaa mu iphe,
mu taa dụdu ike ahụma.
Mu -mewaa ẹji;
mu tee emehẹdu iya ọzobaa.’
33 Sụ-a; ?bụ g'ọ dụ ngu ree
bụ g'i dobesụ lẹ Chileke
a-pfụ ngu ụgwo l'ẹka
i ti kwedu g'izimanụ lwa
ngu azụ?
Ọ kwa ngu e-pfukpọepho
l'onwongu; ọ tọ bụkwa
mbẹdua. Pfukwaa iphe,
ị maru.
34 Gẹ ndu iphe edoje ẹnya
yenaa ọnu.
Gẹ ndu mmamiphe,
l'anụ iphe-a, mu epfu-a
pfunaa sụ:
35 ‘Jiobu epfukwa opfu onye
enwedu egomunggo;
mbụ l'opfu iya ta adụkwa

omilomi.’
36 Ọ dụ g'a sụ lẹ Jiobu bẹ
aa-hụkpoepho ama hụ-rwua
ya l'ishi;
kẹle oopfu g'onye ẹjo-iphe.
37 O meru iphe-ẹji; tẹme ọ nọdu
eko Chileke ọkpa l'ishi.
Ọonoduje l'echilabọ anyi akụ
ẹka aja anyi ewenu;
tẹme ọ nọdu epfu ẹjo opfu
mpfụkwase ekpu Chileke.”

35

1 Elihu nọdu eyekwarọ ọnu,
ooye.
2 Sụ-a; ?i dobesụ l'iphe ono
bụ apfụbekoto;
g'ị sụru l'apfụbekoto nkengu
ka kẹ Chileke?
3 Ọle ị jịkwaru iya nụ sụ:
?Bụ urwu gụnu bẹ iirita iya?
Sụ: ?Bụ gụnu bụ obunggo,
dụ iya nụ l'ị harụ eme iphe-ẹji?
4 Gebe gẹ mu bya eyeeru
ngu ọnu;
gụ lẹ ndu unu l'iya eshi ọ̀nyà.
5 Palikpọdapho ẹnya lee
l'akpaminigwe.
Tabẹkpodapho ẹnya tatata
l'urwukpu ono,
nọ ephekerephe
ephekerephe l'ụzo ishi
ngu ono.
6 I -mee iphe-ẹji;
?i mekataru Chileke l'awe?
Iphe-ẹji ngu -dụkpoo igwerigwe
g'ọ dụhabe; ?oo-mebata
iya gụnu?
7 Teke ọ bụ l'ị pfụberekoto;
?ị nụru iya gụnu?
Tọo ?bụ gụnu bẹ ọonata
l'ẹka ngu?
8 Ẹjo-iphe, iime bụepho
onye dụ gẹ ngu bẹ
oomekata.
Apfụbekoto ngu bụkwarupho
ụnwu-eliphe bẹ ọ dụru.
9 “Ọobujeru; e -menụka
ndiphe ewere;
ẹphe eye mkpu l'ọnu.
Ẹphe echiaha: ‘Ojilẹka tọgbo’;
kẹle ndu ike dụ l'ebyi

phẹ ẹka l'ẹhu.
10 Ọle ọ tọ dụdu onye asụje:
?Bụ awe bẹ Chileke,
bụ onye meru mu nụ nọ;
onye ewojeru ebvu-ọma
nụ nemadzụ l'ẹnyashi;
11 onye ka anyi ezi iphe
eme lẹ g'oozi anụ, bu l'eliphe;
bya emee; anyi ka ẹnu,
ephe l'eli amaru iphe.
12 O to yejeduru nemadzụ
ọnu mẹ ọ -nọdu echi mkpu.
Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ
bụ lẹ ndu ẹjo-iphe
kunukaru onwophẹ.
13 Tororo iya bụ lẹ Chileke te
eyejedu ọnu l'arwọrwo iphoro,
ẹphe anọduje arwọ;
mbụ lẹ
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ te
eyejedu ọnu l'ẹgube
iphe ono.
14 ?Dẹnu g'ọ bụchia gụbe onye
sụru l'ị tị hụmaduru iya
ahụma ophu bẹ ọo-nọdu
angaru nchị;
mbụ gụbe onye sụru l'ikpe
ngu dabyiru l'atatiphu iya;
i je l'anọdu echeru iya?
15 Tẹme ị sụkwapho l'ẹhu-eghu
Chileke ta adụdu iphe, oomeje;
ọphu ọokpajedu onye
eme ẹjo-iphe ishi.
16 Ọo ya bụ lẹ gụbe Jiobu
epfu mkpọkoro opfu.
Iipfu mpfụkwase opfu,
enwedu ishi.”

36

1 Ọphu Elihu ahakwaru
iphe, oopfu.
2 Tabakpọekwapho nshi
nwanshịi;
gẹ mu goshi ngu l'o
nwebakwaru-a iphe, ee-pfu
l'opfu ẹhu kẹ Chileke.
3 Ẹka mmamiphe mu shi
dụkwa ẹnya.
Mu jekwa egoshi l'ikpe
kalẹru onye ono,
meru mu nụ ono.

4 G'o dokwaa ngu ẹnya ree
l'opfu, mu epfu ta
adụkwa ọphu bụ ụka.
L'onye iphe doru ẹnya doẹbe
bẹ unu l'iya tụkokwaru
nọdu l'ẹka-a.
5 Chileke pakwarụ ẹka;
ọle o to lephuduru
nemadzụ ẹnya.
Ọ parụ ẹka bya ekeru
jịmujimu l'iphe edo ẹnya.
6 Ndu ẹjo-iphe bẹ o too
dobejedu ndzụ.
Ọ nọdu anụjekwanu ndu
aakpa ẹhu iphe,
rwuberu phẹ nụ.
7 Ẹnya ta alụfujedu iya
alụfu l'ẹka ndu pfụberekoto
nọ.
Oomeje; ẹphe lẹ ndu eze
atụko bụru eze;
tẹme ọ nọdu ekutseje phẹ
ephekerephe jasụ l'ojejoje.
8 Obenu teke ọ bụ l'a tụru
nemadzụ mkpọro;
l'ụdo iphe-ẹhuka tụru
iya swịswia;
9 bụ iphe, Chileke eme bụ
l'oogoshi phẹ iphe, ẹphe meru;
l'ẹphe meru iphe-ẹji l'ẹka
ẹphe eku onwophẹ.
10 Iphe, oome bụ g'ẹphe ngabẹ
nchị l'ụzo, aakpọ-ziru phẹ;
bya asụkwa phẹ phọ
g'izimanụ ẹjo-ememe,
ẹphe eme lwa phẹ azụ.
11 Ẹphe -mee iphe, o pfuru
bya ejeahaaru iya ozi;
nweswe ndzụ phẹ ọphu
phọduru nụ abụru phẹ
eswe ẹhu-ọdu-guu.
Nwapha olemole ono,
phọduru lẹ ndzụ phẹ ono abụru
apha, a-bụru phẹ k'ọma k'ọma.
12 Obenu teke ẹphe jịkaru
l'ẹphe te eyeduru iya ọnu;
ọoburu ogu-echi bẹ
ee-gude saa phẹ ọsampfu.
Ẹphe anwụhu l'ẹbe ẹphe
enwe egomunggo.
13 Obenu lẹ ndu Chileke adụdu

l'obu phẹ ewojeru
ẹhu-eghu gude suchia
obu phẹ ọbu;
mbụ o -kekpọo phẹ ẹgbu
g'ookehabẹ;
ẹphe ta aradu g'e yeru
phẹ ẹka.
14 Ẹphe agbakwohuje nwụhu
teke ẹphe bụkwadu okorọbya;
tsoru unwoke, a gọru lẹ nshi,
agba ụkpara laa l'ite lanụ.
15 Obenu lẹ ndu eje iphe-ẹhuka
bẹ ọonafutaje l'iphe-ẹhuka ono.
Ọ nọdu epfuje opfu gude dụa
phẹ obu m'ẹphe nọdu
eje iphe-ẹhuka ọbu.
16 Ọ kwa mkpu bẹ ọogbaru
ngu.
Oome g'ọ phafụta ngu l'asha
iphe-ẹhuka dobe ngu lẹ
phorokotoko ẹka
adụkpoedu iphe,
akpakụbe ngu nụ;
tẹme nri, e doberu ngu g'i
ria bụru nri, kachaa ree.
17 Obenu lẹ nta-a bẹ ikpe,
e kperu ngu bụ ikpe,
gbaru onye ẹjo-iphe.
Ikpe, pfụru ọto yẹe
iswi-ọdumma tụwaru
ngu swịswia.
18 Tọkwa ẹhu g'ọ tọ dụ onye
e-gude ẹku deru ngu ye.
B'ekwekwa g'oke ụphalazu
chechi ngu iphu.
19 Ẹku ono; ?oo-me g'ị tị
nọduhe l'iphe-ẹhuka-a?
Tọo ?ii-gude ọkpehu ngu l'ophu
gude nahụ iya?
20 Be lekwa ẹnya ụdu ẹnyashi
ono,
emeje gẹ ndiphe shi
l'ibe phẹ chịhu ono.
21 Tọnupho ẹhu g'i ti je aghaaru
ẹjo-ememe iphu,
bụ iphe, mu ele ẹnya
l'ị ka ahata eme l'eje iphe-ẹhuka.
22 Chileke bẹ e kutseru kẹle
ike dụ iya shii.
?Bụ onye bụ O-zì-iphe,
aatụ eyeru iya?

23 ?Bụ onye sụru asụ Chileke:
Waa iphe, ii-me baa.
Tọo ?bụ onye sụru iya asụ l'iphe,
o meru bẹ o mekwarụ ẹji?
24 Nyatajẹkwa kwolita
ozi Chileke,
bụ iphe, ndiphe agụ ebvu
gude etu iya ẹpha.
25 Nemadzụ l'ophu
hụma-dzuwaru iya.
A nọdu agbẹje ụzenya ele
iya phọriphori.
26 Chileke pakwarụ ẹka
mebyi apapa;
daghata gẹ mmamiphe anyi ha.
Ọ tọ dụkwa onye adụ ike agụta
apha ole ọ nọwaru ndzụ.
27 Ọomeje mini; l'ọoda paapaa.
Ọ bụru mini ono l'edzeje
wọowoowoo awụ ala
l'ọma nggele l'ọma nggele.
28 Igwe avụje tsutsutsu;
l'o dzekwaphọ mini,
parụ ẹka wụshiru ụnwu-eliphe.
29 G'oogudeje erwu erwurwu
ta adụkwa onye o doru ẹnya;
ọphu ọ dụkwa onye maru
g'oomeje shi l'ọkpoku iya
atụ egbigwe tarara tarara.
30 Hụmanu g'o woru
ebemu-igwe iya doo
onwiya mgburugburu;
bya egude iya ekpuhajẹ
ẹka kachaa omilomi
l'eze-ẹnyimu.
31 Ọo ẹgube ono bụ g'o gude
elekọta eliphe l'ophu.
Ọ nọdu emefụta nri eme
k'etsutsu iya.
32 Iphe, jiru iya mkpoji-ẹka
bụ egbigwe.
Ọ bụru ẹka dụ iya ree bẹ
ọotuje iya.
33 Ọo ririri bẹ oodeje l'a
maru l'ọobyawaa
edze oke mini;
mbụ je akpaa l'eswi,
eeche echeche
egoshijechakwaa l'igwe
emewaa ome mini.

37

1 Nta bẹ meji etekwa mu
ophe;
mbụ lẹ meji akụfukwa mu
akụfu.
2 Unu ngabẹkpodapho!
Unu ngabẹ nchi
nụmakpodapho olu Chileke!
Unu nụmakpodapho ekiri,
o gude ọnu iya asụ!
3 Oomeje; ebemu-igwe alọ
waawaa l'igwe;
l'o rwuchaa ẹka igwe beru
alị beru.
4 Teke e mechaẹrupho;
ọ raahaa ọ́rà;
l'o gude oke olu iya atụ
egbigwe.
Ọphu ọ dụdu ọphu oodophuje
azụ mẹ ọ́rà iya gbụfuwa.
5 G'olu Chileke egudeje edebe
ririri bẹ dụ oke ebvu.
Ọ nọdu emeje iphe, parụ ẹka;
meghata g'oodobe
nemadzụ ẹnya.
6 Ọo ya asụje aka-mini-sunoo
g'ọ daa l'eliphe.
L'ọ bya asụkwapho igwe: Ngwa;
dzee mini dzeshia ya ike!
7 Oomeje gẹ nemadzụ
jebuhu ozi;
shi nno goshi onyemonye g'ozi,
ya eje habe shii.
8 Ụnwu anụ anọduje ekpu
ekpukpu ndzụ.
Ẹphe ejeje edomichaa onwophẹ
l'ime ọgba phẹ.
9 Oke phẹrephere eshije l'ọgba
iya;
tẹme oyi-atsụtsu nọdu
eshije lẹ taphutaphu phẹrephere.
10 Mkpukorophu akamini bụ unme,
Chileke tụru atụtu bẹ ooshije.
Ọ -tụa ya; phosa phosa mini,
dọru nyịmunyimu akpụkoo
ophu.
11 Urwukpu bẹ oogudeje
tsutsutsu mini wụ-jia awụ-ji.
Ọ bụru urwukpu ono
anọduje atụ egbigwe
gbaagbaa.

12 Ọ nọdu abụjeru; o -zia phẹ;
ẹphe alọjashia onwophẹ
waawaa l'eliphe l'ophu;
wata eje ozi, o ziru phẹ.
13 Erwurwu bẹ o gude bya
g'o gude iya hụa
ụnwu-eliphe ahùhù;
ọzoo gude iya gbaa mini
l'eliphe gude goshi
n-yemobu iya.
14 Ngabẹkpodapho nchị l'iphe-a
Jiobu!
Hakpọepho iphe, iime;
gbukpọdapho igo l'ọdu-biribiri
Chileke!
15 ?Ị makpọoru gẹ Chileke
egudeje esede urwukpu
l'akpaminigwe?
?Ị maru g'oogudeje alọ ebemu
phaaphaa?
16 ?Ị maru g'urwukpu adọjeru
l'eli iya awụnga l'akpaminigwe?
Ono bụkwa ẹguru ozi, o jeru;
mbụ onye tụkoru
iphemiphe makọtaru onoya;
17 mbụ gụbe onye uwe ngu
ekpo okpomọku l'ẹka
mgboko deru yẹkete.
Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ
phẹrephere, shi l'ụzo ndọhali.
18 ?Ịi-dụ-a ike mee iphe, o meru;
mbụ mee; akpaminigwe phụshi;
g'o meru nkiya phụshi
lẹ mgboko-a;
ọ kpọo gbengu g'onyo,
a wụru awụwu?
19 “Kanụru anyi iphe,
anyi e-pfuru iya.
Anyi ta adụkwa ike rịkobe iphe,
anyi e-pfu.
Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ
bụ l'ụzo anyi gbanụkaru
ọchii.
20 ?Ee-je epfuaru iya lẹ mu
achọ epfu opfu tọo?
?O nweru onye a nọnyaa
rwọahaa arwọrwo g'e
lwee ya tọo?”
21 “A bya lẹ nta-a; nemadzụ
te elejekwa ẹnya l'ẹnyanwu,
echi echichi;

mbụ mẹ igwe bọo gbarara.
22 Chileke abyaakwaa. Ọ
dụkwa ebvu l'ẹnya bya adụ
akpabiri. O shikwa l'isheli abya;
kwaa onwiya akwa lẹ
mkpọla-ododo.
23 Ọ kwa iya bụ
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ;
bụru onye ẹka anyi ta
abyadụ erwu erwurwu ophu.
Ọ parụ ẹka l'ike-ọkpu;
mẹ l'ekpe ikpe, pfụru ọto.
Apfụbekoto nkiya parụ ẹka;
ọphu oomedu
nemadzụ ewere.
24 Noo g'o gude ndiphe
nọdu atsụ iya ebvu.
Ndu arị l'ẹphe maru iphe
bẹ tọ gụbeduru iphe.”

38

Chipfu watarụ eye ọnu

1 Tọbudu iya bụ; a nọnyaepho; oke phẹrephere wata ezizi. Chipfu gbẹ l'oke phẹrephere ono wata eyeru Jiobu ọnu. Ọ sụ Jiobu:
2 ?Bụ onye epfu iphe phọ?
?Bụ onye woru enweru
egomunggo mu rwụtoshia;
l'ẹbe abụ l'onye ọbu maru iphe,
oopfu?
3 Rịkota onwongu gẹ nwoke;
gẹ mu bya ajịa ngu ajị!
Ọ kwa g'ị zajẹ mu iya!
4 Sụ-a; ?bụ awe bẹ ị nọ teke
mu tụru ọkpa mgboko-a
l'ophu?
Karụ mu iya; m'ọ bụru l'o
doru ngu ẹnya!
5 ?Bụ onye tụru iya ọnyeka sụ
l'ọwa-a g'ọo-habe baa?
?Ị maru iya?
?Bụ onye gude eri tụa l'uswekete
iya?
6 ?Bụ lẹ gụnu bẹ a kpọbechaaru
ọkpa iya?
Tọo ?bụ onye gbuberu ishi
mkpuma, gude mgboko;
7 mbụ teke ono, e mechaarụ;
kpokpode nchi-abọhu tụ
ụzu wata agụ ebvu;
ụnwu-ojozi-imigwe g'ẹphe

hakọta gbọaha kwakokoo.
8 ?Bụ onye gụru ụzo gburumu
gụ-buru eze-ẹnyimu ye
l'azụ teke ono, o meru
kpukungu kpofuta l'ẹpho
ne iya ono?
9 Noo teke mu woru
urwukpu mee uwe yee ya;
bya eworu tsụkiribaa
ọchii phụa ya g'ẹkwa;
10 bya akpaaru iya oke
ẹka oo-jeberu;
bya asụ-chia ya woru iya
gụa kpụkpurukpu.
11 Noo teke mu sụru: "Lekwa
ẹka ii-jeberu; ba ghatakwa
ẹka ono!
Lekwa ẹka akparamini
ngu e-ku onwiya
jeberu gbụru."
12 ?Ị sụjewaru nchi-abọhu
l'ọwa-a iphe, oo-me baa?
?Ọzoo karụ gẹregere ụtsu
l'ọwa-a ẹka rwuberu iya nụ
baa?
13 ?Ị sụjewaru iya g'o je
egudegbaa ẹka l'igburọnu
igburọnu mgboko
jia ya phulaphula jịshia ya
ndu ẹjo-iphe?
14 Mgboko l'ophu kpụru
oronmono g'ụrwa, e gude
eme ọhubama;
tẹme ọ nọdu adụje rwarịi
g'uwe.
15 Ndu ẹjo-iphe bẹ e te
ekwedu g'ìphóró dụru;
tẹme a nyakwoshichaa phẹ
ẹka ẹphe shi palichawa
ephekerephe.
16 ?I jejewaru ije jerwua
ẹka oke-ẹnyimu agba
dẹredere?
?I jejewaru ije l'ẹka ẹnyimu
bụ ụtubuku?
17 ?E goshijewaru ngu
ọnu-abata alị-maa?
?Ị hụmajewaru ẹka eeshije
abahụ l'onyonyo ọnwu?
18 ?Ị rịjekpowaru iya;
o doo ngu ẹnya sụ gẹ

mgboko-a l'ophu habe
phorokotoko?
Karụ mu iya mẹ ọ -bụru l'ị
tụkoru iphemiphe-a
makọtaru!
19 ?Bụ awe bẹ eeshije eje
ẹka ìphóró bu?
?Bụ awe bẹ ọchii chịru
ụpfu yee?
20 ?Ị dụ-a ike dua ndu ono
g'ẹphe lagbaa ẹka ẹphe
shigbaa?
?Ị maru ụzo, eeshije eje ẹka
ẹphe akwaję?
21 Mu maru-a l'ị makọtaru
iphemiphe ono;
eshinu a nwụadaru ngu
tẹme e mee iphemiphe ono.
Ị nọwaru ndzụ nọgbawaa
apha, dụ igwerigwe!
22 ?Ị bahụjewaru l'ụlo ẹka
aakụbeje aka-mini-sunoo?
Tọo ?ị hụmajewaru ụlo
ọphu aakụbeje ire egbigwe,
23 bụro iphe, mu doberu
kwabẹru teke iphe-ẹhuka a-bya;
mbụ kwabẹru mbọku ọgu
a-da.
24 ?Dẹnu gbororo, eeshije eje
ẹka ìphóró futaru;
ọzoo ẹka phẹrephere ụzo
ẹnyanwu-awawa
eshije dzuru mgboko?
25 ?Bụ onye gbuwaru ọswawara
tọgbo;
ọ bụru ụzo, mini eshije edze;
bya atọgboru egbigwe ụzo,
ọo-nọdu eshi.
26 Ọ nọdu egudeje iya agba
mini l'ẹka nemadzụ te
ebudu ebubu;
mbụ echiẹgu, adụdu onye
bu iya nụ;
27 gude iya mee gẹ ncharacha
alị, adụdu iphe, dụ iya nụ
ngu-jia ẹpho wata
efushi ẹswa ọ̀phúú.
28 Mini ono, igwe edzeje ono;
?o nweru nna tọo?
Mbụ-a ?bụ onye nwụru iji,
akwa akwakwa?

29 ?Bụ nwanyị ole nwụru
mkpukorophu mini oyi?
?Bụ onye tsụru ime
mkpukorophu iji mini ono,
eshije l'imigwe adashịhu ono,
30 bụ iya emeje mini l'ọ
kpụkoo ophu dụ
gẹ mkpuma;
mbarabata ogbumini ahụkoo
ahụko?
31 ?Ịi-dụ-a ike swikọbe
kpokpode, Puleyadesu?
Tọo ?ị dụ ike atọshi
kpokpode, Orayọnu
g'ọ nọdu nanụ nanụ?
32 ?Ị dụ ike eme kpokpode,
dụgbaa nụ g'ẹphe
fụtaje teke gbaru phẹ nụ?
Tọo ?ị dụ ike edu kpokpode,
Beya; yẹe ụnwu iya?
33 ?Ị maru ekemu, a tụru doberu
iphe, bu l'imigwe?
?Ị-dụ ike mee g'ọ bụru g'ọ
dụ l'imigwe bụ g'ọ-dụ l'eliphe?
34 ?Ị dụ ike ara ọrà g'o rwua
ẹka urwukpu nọ;
ọzoo g'ị ratsua mini
l'a-gba utso, e-ri ngu nụ?
35 ?Bụ ngu atụfuje ire egbigwe
g'o tsoru ụzo iya?
Ẹphe -jeshia; ?ẹphe abya asụ
ngu l'ẹphe ejeakwa ozi,
i ziru phẹ?
36 ?Bụ onye nụru ọkpoma
egomunggo;
bya emee g'iphe doje
uche ẹnya?
37 ?Bụ onye bẹ mmamiphe
iya rwuru k'agụje
urwukpu ọgu?
?Bụ onye awụshije itemini,
sụru l'imigwe;
38 mẹ urwuku hukọepho
ahụko; bya anmaa agbadagba.
39 “?Bụ ngu ejeje akparu
nyee oduma nri;
bya anụ-jije ụnwu iya
ẹpho g'ẹgu ta agụhe phẹ;
40 m'ẹphe tụko nọdu
l'ime ọgba phẹ;
ọzoo l'ẹphe tụkoru geparu

l'ote ẹka ẹphe e-gbu anụ?
41 ?Bụ onye anụje okpoko-ọhà
nri, ẹphe erije;
teke ono, ụnwu iya
anọduje echiru Chileke
mkpu nri tsoru
ẹkameka aghaphe achọ
nri, ẹphe e-ri?”

39

1 ?Ịimajeru teke eghu-ọswa,
bu l'úbvú nwụru nwa?
?Ịihubeje ama l'ọwa-a teke ne
ele anwụ nwa baa?
2 ?Ịiguje ọnwa ole,
ẹphe anọje tẹme ẹphe
atsụa ime?
?Ị maru teke ẹphe ezedaję
gẹdegede?
3 Ọobujeru; ẹphe -bya ezeda;
ẹphe egbushi ikpere l'alị
woru nwa phẹ nwụa.
Ime, shi eme phẹ nụ
abụru sarịmu.
4 Ụnwu iya ọbu agbashịa ike
nọdu l'ime ẹgbudu
l'ẹka ono vua vughee.
Ẹphe aparu ne phẹ ono haa
gbakashịhu;
ẹphe ta lwapfutabaẹdu iya.
5 ?Bụ onye harụ
nkapfụ-ịgara-ọswa;
ọ nọdu akpaphe;
ọphu ọ dụdu iphe,
eme iya nụ?
?Bụ onye tọshiru phẹ haa;
ẹphe nọdu ejeje ẹka dụ
phẹ ree?
6 Echiẹgu alị ọkponku bẹ mu
nụkpoeru iya phọ sụ
g'o buru;
bya emee alị ono,
bụepho únú únú ono g'ọ
bụru ẹka oo-buru eburu.
7 Wọowoowoo, aanọduje atụ lẹ
mkpụkpu bẹ ọonoduje
achị ọchi;
ọphu ọonudu gbagbagba,
ndu udumalị anọduje ara.
8 Úbvú úbvú bẹ ọotukoje gbaa
ophorokpo achọ iphe,

oo-ri;
achọkpoepho nwa
rwushirwushi ẹswa
gẹ ya taa.
9 ?Atsụ e-kwe-a bya anọdu
meahaa iphe,
ị sụru g'o mee?
Mbụ-a; ?ii-dobe iya-a g'ọ
nọdu l'ẹka eeyejeru anụ nri;
l'ọ nọdu iya l'ẹnyashi?
10 ?Ọ dụru ọphu ịi-dụ ike
tụa eri kpụta kpụru g'o
jeeru ngu ozi ẹgu;
?ọzoo ii-gude iya-a kọo
ọkoro lẹ nsụda?
11 ?Ịi-chịru ụpfu kwẹe ya
sụ l'o shihuru ike?
?Ịi-parụ-a ozi ngu ẹka o
shihuru ike parụ
haarụ iya?
12 ?Ii-kweta haa ya g'o je
evulataru ngu ereshi ngu;
vuru iya je akụbe l'ụlo,
eechishije balị?
13 Oke-ẹnu ọsuturichi egudeje
ẹhu-ụtso chia ǹkù pyaa.
Ọle ị tịi tụduru ẹ́bà iya eyeru
ẹ́bà korokoro.
14 Oke-ẹnu ọsuturichi ono atụje
ẹkwa l'alị.
Ọ bụru l'alị bẹ ọonoduje kpua
ya.
15 Ọ tọo kpadụ ishi k'a nọnyaa
a zọo ya ọkpa zọpyaa;
ọzoo l'ụnwu anụ
l'a-zọpyashi iya.
16 Ụnwu iya bẹ ọonoduje ehe
anụka anụka g'ẹphe ta
abụdu ụnwu iya;
ọphu ọ kpadụ ishi kẹ
l'akanya, o seru bụ
ọla-l'iswi;
17 noo kẹle Chileke ta anụduru
iya mmamiphe.
Ọphu o keduru oke
k'egomunggo nụ yẹbedua.
18 Ọle o -wokwanụru ǹkù iya
phụshia kẹ gẹ ya wata
agba ọso
l'ọ nyịghaaro ịnya yẹe onye
nọ iya l'eli chịa phẹ ẹbyi.

19 Sụ-a; ?bụ ngu nụru ịnya ike,
dụ iya nụ?
Tọo ?bụ ngu gbarụ nza-ịnya
phụshi iya l'olu;
ọ dụ kẹ nwa
buyabuya ono?
20 ?Bụ ngu meru iya;
ọ nọdu anọduje apfụ
shọoshoo g'igube ono;
o -zia unme fuu;
ndzụ agụhu ụnwu-eliphe?
21 Ọozoje garamu garamu;
ẹhu atsọ iya ntụmatu
l'ike dụ iya.
Looje ẹnari ẹnari ejepfu ọgu,
dụru iya nụ.
22 Ọchi bẹ ọochije ndzụ-agụgu;
kẹle ọ tọ dụdu iphe,
ọotsu ebvu;
ọphu ọola-phujedu azụ
mẹ a haliaru iya ogu-echi.
23 Ikpoto apfụ, kụru l'ẹkpa apfụ,
nọ iya lẹ mgburẹku
anọduje azụ iya
yọgoro yọgoro;
yẹle o-gbungerengere arwa.
24 G'o gude awụ kẹ wugelengu
wugelengu bẹ
ooghudujechaa mẹ o
lwee alị elwelwe;
ọphu ọ byadu apfụru doo
mẹ e gbua opu.
25 E -gbua opu ono l'o woru
okwe rwua.
Ọgu -nọdukwaduro ụzenya;
l'ọ kpọtawa ẹgburu iya.
L'ọ nụwaro olu ndu-ishi
ojọgu ono;
waa mkpu-ọgu, ada nụ.
26 “Sụ-a; ?bụ mmamiphe ngu
bẹ ọkpo-ngwere gude
ephe l'eli?
?Bụ ngu meru iya;
ọ nọdu ewojeru ǹkù jasaa
l'ụzo ndọhali ono?
27 ?Bụ ngu ezije ugo g'o phee
phaa phemihu imeli imeli
je anọdu kpaa ẹpfune iya
l'ẹka dụ ephekerephe
ephekerephe?
28 Ẹka ọonoduje bụ l'újì,

nọ ephekerephe
ephekerephe;
nọwaro l'ẹka ono
jasụ nchi abọhu.
Ọ bụru l'ẹka ono bẹ oodomije
onwiya.
29 Ọ bụru ẹka ono bẹ ọonoduje
levu iphe, oo-ri.
Ọ -nọdukwaduro ụzenya;
ẹnya iya arwụtawa iya.
30 Ụnwu iya amịje mee.
Ọ bụru ẹka odzu dabyiru bẹ
yẹbedua anọduje.”

40

1 Chipfu nọdu epfukwarọ
eyeru Jiobu sụ iya:
2 “Gụbe nwọphu abarụ
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
mba;
?ị sụru g'ịikajeru iya iphe,
oo-me?
Gẹ gụbe onye ono,
ebo Chileke ibo ono
yenaa ọnu l'opfu-a,
oopfu-a!”
3 Tọbudu iya bụ; Jiobu bya eyeeru
Chipfu ọnu sụ iya:
4 “Mu bụkwa onye ta abadu lẹ
mkpa.
?Dẹnu gẹ mu e-shi jeye ọnu
l'iphe, iipfu?
Mu woakwaru ẹka dẹe l'ọnu.
5 Mu pfuakwaru akpọ opfu
lanụ; ọphu mu
adụkwanu ike eye ọnu
l'ọphu iipfu.
Mu bya epfuwa akpọ labọ;
nta-a bẹ mu tee
pfubaẹkwa ọzo.”
6 Noo ya bụ; Chipfu bya agbẹkwa
l'oke phẹrephere ono pfuru
yeru Jiobu sụ iya:
7 Rịkota onwongu gẹ nwoke;
gẹ mu bya ajịa ngu ajị.
Ọo ẹpho g'i yejekwa ọnu
l'iphe, mu ajị ngu.
8 ?Ii-dụ ike mebyia ikpe,
mu kperu?
?Ịi-dụ ike nma mu ikpe;
k'ọphu ikpe a-kalẹru gụbedua?

9 Ọdzu-ẹka ngu; ?ọ ha gẹ kẹ
Chileke?
Tọo ?ị dụ ike egude olu ngu
atụ egbigwe g'ọotuje ono?
10 Ngwanụ; gudenụ
o-gbu-nwịinwii yẹe akpabiri
kwaa onwongu akwa!
Yenaa akwabẹ ùbvù yẹe
enweru ẹnya g'onye
yeru uwe!
11 Gbanwụbenu iphu ẹhuka
ẹhuka gude goshi l'ẹhu
eghu ngu eghu!
Lenaa ẹnya hụma iphe,
bụkpoo ndu eku
onwophẹ kuzeta phẹ alị;
12 mbụ lee ẹnya hụma iphe,
bụkpoo ndu eku
onwophẹ mee phẹ
g'ẹphe darwua alị!
Tụkonu iphe, bụkpoo ndu
ẹjo-iphe mebyishikọta
l'ẹka ẹphe pfụru!
13 Tụko phẹ g'ẹphe ha lia elili l'alị!
Woru phẹ iphu kpupyabẹ
ekpupyabẹ l'ime ilu!
14 Noo teke mu e-kweta ngu
l'ẹkutara ngu a-dụ-a ike
dzọo ngu.
15 Lenaa oke anụ ono,
bụ behemotu,
bụ anụ, mu tụkoru gụ l'iya
mee dobe;
tẹme ọ bụru anụ,
ata ẹswa l'alị g'eswi.
16 Sụ-a; lenaa ẹgube ike,
dụ iya l'ọkpa!
Hụmawaro ẹgube ike,
dụ iya l'akwara akwara,
gbashịru iya l'ẹpho!
17 Ọdzu iya anọduje enwunga
g'oshi sida.
Anụ anụ, dụ iya l'ụtapfu
ligbachaaru eligba.
18 Ọkpu iya bụ mkpụrukpu
onyirubvu bẹ ọ bụ.
Oshi-ọkpa iya bụru mgbọrígwè.
19 Ọo ya kachaa shii l'iphe,
bụkpoo iphe,
Chileke meshiru dobe lẹ
mgboko;

ọle onye ono, meru iya nụ
ono egudejelẹ-a
ogu-echi iya zaa ya ntse.
20 Úbvú úbvú anọduje ewotaru
iya iphe, ẹphe metaru;
tẹme anụ, bu l'ẹgbudu
g'ẹphe ha nọdu
anọduje iya ntse ebvu
ebvu.
21 Ọozeje lẹ mkpula oshi lotusu;
woru onwiya domia lẹ
mkpula ẹswa, nọ l'ụda.
22 Oshi lotusu ono egudeje
ẹpfukala, dụ iya nụ
gude domia ya.
Ẹkali oshi wilo nọ-phee ya
mgburugburu.
23 Mini -nọdu atụ kpereree;
o too yedu iya ebvu.
Ọphu ọ dụdu iphe,
eme iya nụ
m'obetakpọo ẹnyimu
Jiọ́danu gbaa utso
sụbe iya l'ọnu.
24 ?Bụ onye sụru iya egude
m'ọ nọdu ele iya ẹnya?
Tọo ?bụ onye sụru
g'ọo-nmata iya swọo
ya imi?

41

1 ?Ịi-dụ-a ike gude
ịkokoro nmata
ẹjo-oke-agiyi,
bụ Leviyatanu;
ọzoo tụa ya eri l'ire woru
libe elibe?
2 ?Ịi-dụ ike ye iya eri l'imi
lipyia;
ọzoo woru ịkokoro dzụbe
iya l'agba?
3 ?Ịi-dụ-a ike mee ya g'ọ wata
ngu arwọ sụ g'ị
phụaru iya obu-imemini?
?Ọo-gọzeta olu pfuru opfu nụ
ngu?
4 ?Ịi-dụ-a ike mee g'unu l'iya
gbaa ndzụ
g'ọ bụru ohu ngu jasụ
g'ịi-nọ-beru?
5 ?Ịi-dụ-a ike mekoshi iya

g'eemekoshije
nwẹnu-a?
Ii-woru iya haarụ
ụnwumgboko ibe ngu
g'ẹphe gude bvu ebvu?
6 Ndu agba nghọ; ?ẹphe e-kwe
ngu iya-a ọnu?
Tọo ?ẹphe e-ke iya l'ẹhu l'ẹhu
g'ẹphe ha agba nghọ ọbu?
7 ?Ịi-dụ-a ike gude mkpirikpu
mkpirikpu igwe
gbajashịa ya akpọ?
Tọo ?ịi-dụ ike gude ịkekee
sụwaa ya ishi?
8 I -byikpọo ya ẹka ebyibyi
ophu bẹ ịi-nyata-a iphe,
gụ l'iya jeru.
Ị tịi laphubaẹdu iya azụ
ememe.
9 I -dobekpọo ẹnya l'ii-mekpe
iya; maru l'ọo ụka bẹ
ị dzụru.
Ị -hụmakpoo ya nụ ahụma bẹ
ike bvụwaru ngu.
10 Eshinu ọ dụdu onye agirigo,
nọ iya l'ẹhu sụru
kẹ g'o je akpatsu
ẹjo-oke-agiyi;
?bụchia mụbe Chileke bẹ
nemadzụ sụru k'etso opfu?
11 ?Bụ onye abya asụ l'ọwa-a
iphe iya, ẹka mu dụ
baa gẹ mu pfụa ya
ụgwo iya?
Noo kẹle iphemiphe,
nọ lẹ mgboko bụ nkemu.
12 “Mu taa hakwa gẹ mu ta tụ
ọnu ọkpa ẹjo-oke-agiyi ono;
tụa ọnu g'ọ dụ-be ọkpehu
yẹe g'ọ bụ-be anụ,
dụ ùbvù l'ẹnya.
13 ?Bụ onye sụru iya aswa
akpọ?
?Bụ onye a-dụ ike parụ
odogoro eje iya l'iphu
lẹ ya eje iya ya eyeye?
14 ?Bụ onye a-tụkponu ama
k'eje iya ajaha ọnu,
o gude phengara phengara
eze kpọo ọkpokuu
gbaa mgburugburu?

15 Okpurukpu iya bẹ iphe,
kpọru iya giriri bụ
iphe-mgbobuta-ọgu,
nọchaa hụru ahụru;
bya anọduchaa nwibe iya
ntsentse;
16 mbụ l'ẹphe nọchaa
onwophẹ ntsentse
shingushingu;
k'ọphu phẹrephere te
eshidu mgbaka iya
abahụ iya l'ẹhu.
17 Ẹphe rakụbecharu nwibe phẹ
arakụbe.
Ẹphe tụgbaru nanụ k'ọphu
a taa tụwadu iya ẹbo.
18 O -zee uze; icheku-ọku
aghashịhu.
Ẹnya iya dụ g'ẹka ẹnyanwu
keru paa lẹ nchi-abọhu.
19 Ọku-ọwa anọduje enwu iya
phoophoophoo l'ọnu.
Ẹkoro-ọku eshi iya agba
kpịtikimu kpịtikimu
kpịtikimu.
20 Ẹnwuru-ọku eshi iya l'imi
akpụ tụutuutuu
g'ite, e shiberu chịru ẹswa
kụbe iya.
21 O -kushi unme l'icheku,
ọku adụdu l'ọ gbanwuhu ọku;
tẹme ọku, enwu
phoophoophoo nọdu
eshije iya l'ọnu agụshihu.
22 Ọkpehu dụ iya l'olu;
k'ọphu oomeje gẹ meji tọfu iphe,
bụkpoo onye hụmaru iya nụ.
23 Igbigirigbi akpọ ẹhu iya
rakụgbaerupho l'ẹhu
nwibe iya;
k'ọphu ọ dụdu onye sụru
iya arakụfu.
24 Ọkpoma iya kpọru
gbengugbengu gẹ mkpuma;
mbụ l'o shihuru ike gẹ mkpuma,
eegweje iphe.
25 Ọ -gbalihu agbalihu;
ndzụ erwuta ndu ike dụ.
Ẹphe egude ẹhu-anmanma
gbaphu azụ.
26 E -gbua ya ogu-echi;

ọ tọ dụdu iphe, oo-me iya;
ọphu ọ dụdu iphe, arwa;
ọzoo ịkekee;
ọzoo agụgu emeje iya.
27 Ígwè bẹ ọonyajishije g'onye
anyapyashị ọwa.
Ọ nọdu emeje onyirubvu
g'onye eme oshi,
rehuru erehu.
28 Apfụ te emejedu iya g'ọ gbaa
ọso gbala.
Mkpuma rọbo nọdu adụjele
iya-a g'ọ bụ udzu,
etsushi ekpu iya.
29 E -chia ya mgbọro l'ọ gbẹ dụ
iya g'e chiru iya oshi ọwa.
A -nọdu atụ iya arwa
swịiswiiswii l'ọ chịle
iya-a ọchi.
30 Mkputẹpho iya atsụ nkọ
g'igburọnu ibiribe mbeji.
Ọ -wụa awụwu l'ẹpuchi l'ọ dụ
g'ẹka e swiru igwe,
e gude echi ereshi.
31 O -rwuba l'ogbumini l'ọ
phụhu ụphu g'ite,
e shiberu l'ọku.
Teke o rwubaru l'eze-ẹnyimu l'ọ
tsụ gbudugbudu g'ẹka e
shiberu manụ ụrwazi.
32 Ẹka o gbaru bẹ mini asọje
raa bukahụ ẹbo acha
kẹ phuuphuu.
Onye leru ẹnya lẹ mini teke
ono l'o dobesụ l'ogbu-mini
furu ẹwó.
33 Ọ tọ dụdu iphe,
dụ lẹ mgboko-a,
aatụ eyeru iya.
Ọ bụ iphe, e meru dobe
lẹ mgboko; ọphu ndzụ
agụjeedu iya.
34 G'iphe ahahabẹ l'eli;
o tọ dụdu iphe, ọo-gụbe iya.
Ọo ya bụ eze l'iphe,
bụkpoo iphemiphe,
eku onwiya ekuku.”

42

1 Tọbudu iya bụ; Jiobu bya
eyeeru Chipfu ọnu

bya asụ iya:
2 Mu maru-a l'ị sụru eme
iphemiphe;
l'ọ tọ dụdu iphe, ị tụberu
k'ememe, a byaru
agbanwe agbanwe.
3 Ị jịru sụ: "?Bụ onye woru
enweru egomunggo
kẹ gụbe Chileke rwụtoshia;
l'ẹbe abụ l'onye ọbu maru
iphe, oopfu?"
Mu kwetakwaru lẹ mu shi
epfu iphe, mu amadụ
ishi iya;
iphe, dụ biribiri k'ọphu mu
ta asụdu iya amaru.
4 I pfukwarụpho sụ:
"Ngabẹkwa nchị;
gẹ mu bya ajịa ngu ajị.
Ọ kwa g'ị zajẹ mu iya."
5 Ọ kwa lẹ nchị bẹ mu
shi anụmaje ẹka a tụ ọnu ngu.
Obenu lẹ nta-a bẹ mu
hụmawaru ngu l'ẹnya.
6 Noo g'o gude mu lawarọ
onwomu ashị.
Izimanụ lwawaru mu azụ.
Wakwa mu l'ophu l'ime
urwuku yẹle ime ntụ.

Akpochi opfu ọbu ishi

7 Tọbudu iya bụ; Chipfu pfuchaa iphemiphe ono yeru Jiobu bya epfukwarụpho yeru Elifazu onye Temanu sụ iya: "Ẹhu eghukwa mu eghu; ọ bụru gụ l'ọ̀nyà ngu phẹ ẹphenebo kpatsuru mu iya; kẹle unu te epfuduru mu iphe, pfụru nhamụnha g'onye-ozi mu, bụ Jiobu pfuru.
8 Nta-a bụ iphe, unu e-mekwa bụ g'unu kpụta oke-eswi ẹsaa; yẹe ebili ẹsaa jepfu onye-ozi mu, bu Jiobu g'o gude iya gwee ngwẹja-akpọ-ọku nụ mu l'opfu ẹhu unu. Onye-ozi mu, bụ Jiobu epfuru nụ Chileke l'iswi ẹhu unu; mu anata epfupfu, o pfuru nụ mu. Mu te emeẹdu unu iphe, mu gege eme unu l'esweswe ono, unu meru ono. Noo kẹle unu te epfuduru mu iphe, pfụru nhamụnha g'onye-ozi mu, bụ Jiobu pfuru."
9 Noo ya bụ; Elifazu onye Temanu; yẹe Bilidadu onye Shuwa; waa Zofa, bụ onye Nama gbẹshi bya emee iphe, Chipfu sụru g'ẹphe mee. Jiobu bya epfuru nụ Chipfu; ọ nata iphe, o pfuru nụ iya.
10 Tọbudu iya bụ; Jiobu bya epfuchaẹpho nụchaa Chileke l'iswi ẹhu ọ̀nyà iya phẹ onoya; Chipfu bya emee ya; ọ byakwa enweru ẹku ọzo. Ọ bya emee ya iphe, bụkpoo iphemiphe, o shi nweru hakọta g'o shi ha ugbo labọ.
11 Unwune iya unwoke mẹ ụnwanyi; mẹkpoo onyemonye, shi mahawarụ iya nụ byaahaa ibe iya ọzo; ẹphe l'ẹphe riaha nri ọzo. Ẹphe kpọaharu iya iphu; dụaha ya obu k'iphe-ẹhuka ono g'ọ ha, bụ iphe, Chipfu shi woru tụkobe iya ono. Ọ nọdu abụjeru onye byatashịaru nụ l'ooguderu iya kobo bya egudekwaru iya phọ iphe-nchị, e gude mkpọla-ododo mee.

12 Chipfu bya agọru ọnu-ọma nụ Jiobu lẹ ndzụ ọphu o mechaarụ nọfua eme lẹ ndzụ
ọphu o vuru ụzo nọo. Atụru, o mechaarụ nweru dụ ụkporo ụnu atụru l'ụnu iri l'ise.
Ịnya-kamẹlu dụ ụnu iri l'ise. Eswi iya, e jigbaru ẹbo ẹbo dụ ụnu ise. Nkapfụ-ịgara
dụ ụnu labọ l'ụkporo iri.
13 Ọ nwụta unwoke ẹsaa bya anwụta ụnwanyi ẹto.
14 Ọkpara iya kẹ nwanyị bẹ ọ gụru Jiemima bya agụa otsota iya Kezaya bya agụa
k'ẹto Kẹrenu-Hapuku.
15 E -jegbabẹ ẹkameka l'alị ono ta adụdu ẹka aahụma onye nwanyị, mapfuru ụnwu
ada Jiobu lẹ mma. Nna phẹ, bụ Jiobu keru iphe, o nweru gbaa phẹ teke o keru iya
ụnwu iya kẹ nwoke.
16 Gẹ Jiobu jechaaru iphe-ẹhuka ono bẹ ọ dzụfuaru ndzụ nọo ụkporo apha ẹsaa.
Ọ nọdu ndzụ gude ẹnya hụma ụnwu iya; yẹe ụnwu nwanwa iya phẹ; mẹkpoo ụnwu
nwanwanwaranwa; mẹkpoo nwanwanwaranwa nwanwa iya.
17 Tọbudu iya bụ; o mechaa nwụhu kakpọo nka karwee akarwe; nọkpoo ikpoto
apha, dụ igwerigwe igwerigwe.

Ẹkwo
Ebvu-ọma

1

1 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye
ono,
yẹe ndu ẹjo-iphe ta achịdu
idzu lanụ;
ọphu ooshiswetajẹdu ụzo
ndu iphe-ẹji;
ọphu ọ nọdujedu l'ẹka ndu
epfubyishi kẹ Chileke nọ;
2 mbụ onye bụepho iphe,
adụje iya ree bụ ekemu
Chipfu;
ọ bụru ekemu Chipfu ono
bẹ ọonoduje arị l'ọriri eswe
l'ẹnyashi.
3 Onye ono dụ g'oshi,
e yeru l'agụga nggele;
ọ nọdu amị mebyi
l'orwuberu iya;
ọphu ẹkwo iya
anwụlwashihujedu
anwụlwashihu.
Iphe, bụkpoo iphemiphe,
oome abụjeeru iya phọ
ụpete.
4 Obenu l'ọ tọ bụdu ẹgube
ono bẹ ọodujeru ndu
ẹjo-iphe.
Ẹphebedua dụ g'ẹswa ereshi,
phẹrephere anọduje
ezikashị ezikashị.
5 Ọo ya bụ lẹ ndu ẹjo-iphe bẹ
ikpe Chileke a-nma;
ọphu oodobedu ndu iphe-ẹji
l'ẹka ndu pfụberekoto nọ.
6 Noo kẹle Chipfu abọru ndu
pfụberekoto ụzo;
obenu l'ụzo kẹ ndu
ẹjo-iphe e-me;
ẹphe abụru mkpurupyata.

2

1 ?Bụ gụnu kparụ iphe,
ọhamoha gude
ẹhu-eghu aba hanyịhanyi?
?Ọ nwụru ịnwu-agha bẹ

ndiphe achị ẹjo idzu,
enwedu ishi?
2 Ndu eze, bu ishi ndiphe
akwakọbe k'ọgu;
ndu-ishi dzukọbe;
g'ẹphe tsoo Chipfu ọgu;
tsokwaphọ onye ono,
ọ họtaru g'ọ bụru eze
ono ọgu.
3 Ẹphe sụru: "Unu g'anyi
nyakashịa mkpọro ono,
ẹphe gude tụgbabe anyi ono!
Unu g'anyi gbabushia
ẹgbirigba ono,
ẹphe gude kee anyi
ẹgbu ono."
4 Ọlobuele-a ọchi bẹ onye ono,
sụgaru l'aba-eze iya
l'imigwe ono achije phẹ;
mbụ l'ọo ọchi bẹ ọonoduje
ezi Nnajịuphu.
5 Ọ -nọnyaepho l'ọ gbanwụbe
iphu pfuaru phẹ opfu
ẹhu-eghu;
l'o gude oke ẹhu-eghu iya
mee gẹ ndzụ rwuta phẹ.
6 Ọo-sụ phẹ: "Mu gudewaa
ẹka mu mee onye mu
họtaru;
g'ọ bụru eze l'úbvú Zayọnu;
mbụ úbvú ono,
mu doberu nsọ ono."
7 Onye ọbu, ọ họtaru ọbu sụ:
"Mu e-wotaẹpho
ekemu Chipfu tụa jala.
Noo kẹle Chipfu sụwaru mu;
Ọo ngu bụ Nwa mu.
E -shi ntanụ-a bẹ mu
bụakwaa Nna,
nwụru ngu nụ.
8 Mu e-woẹrupho ọha l'ophu
nụ ngu g'ọ bụru
okiphe ngu.
Mu e-woru mgboko l'ophu
nụ ngu g'ọ bụru alị-ihe ngu;
m'ọ bụru l'ị rwọru mu iya.
9 Ọ bụru mgbọrígwè bẹ ii-gude
bụru ishi phẹ;
gude iya kụa phẹ pyaapyaa
g'ite ụrwa."
10 Ọo ya bụ; unubẹ ndu

bụkwanu eze;
unu kwakwaa ẹnya!
Unubẹ ndu-ikpe kẹ
mgboko-a; unu ngabẹkwa
nchị l'ọkwa ono,
aanmaru unu ono!
11 Unu gudekwa ndzụ-agụgu
wata ejeru Chipfu ozi!
Unu egude ẹhu-anmanma
tee ẹswa!
12 Unu phozeta tsutsua Nwa iya
ọbu ọnu l'ọkpa.
A nọnyaa ẹhu wata iya eghu
eghu;
o mee g'unu bụru
mkpurupyata lẹ gbororo;
kẹle ọ kwa nwiphe,
ha nwanshịi bẹ akpatsuje
iya ẹhu-eghu.
Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
gbapfuru iya nụ;
je anọdu iya l'ẹka
zee ndzụ.

3

Ebvu-ọma, Dévidi deru teke ọogbalaru nwa iya Abụsalomu

1 Oowaa Chipfu; ndu achị
mu lẹ njọ paakwaru igwerigwe!
Ndu wulihuru etso mu opfu
bụkwa agụta agụta.
2 Ndu epfuru mu nụ sụ lẹ
Chileke ta adzọtadu
mu pakwaphọ
igwerigwe.
3 Ọlobu Chipfu; ọ kwa ngu bụ
onye egbobutajẹ mu nụ.
Ọo ngu bụ onye emeje;
l'aakwabẹ mu ùbvù;
bya abụru ngu anọduje
ekutse mu.
4 Mu woliru olu mu raku
Chipfu.
Ọ gbẹ l'úbvú ono,
o doberu nsọ ono
zaa mu ẹnu.
5 Mu zẹ-zeta kuru
mgbẹnya; kua ya
teta;
kẹle ọo Chipfu
gude ndzụ mu.
6 Ụnubuku nemadzụ
ugbo iri ono,

kwakachaaru
nọ-phee mu
mgburugburu ono
bẹ mu ta atsụkwa
ebvu.
7 Kwolihurọ Chipfu;
Chileke mu;
jiko dzọo mu rọ!
Chinaa ndu ọhogu
mu ẹka lẹ nchị;
chitsushia phẹ;
l'i chishia ndu
ẹjo-iphe eze l'ọnu.
8 Ọo gụbe Chipfu
adzọje nemadzụ.
Gọnuru ọnu-ọma ngu nụ ndu
nke ngu.

4

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu; g'a kpọru une ye iya

1 Zaa mu ẹnu mẹ mu raku ngu;
jiko Chileke mu; onye
pfụberekoto.
Ị gbaru mu mkpu teke mu shi
eje iphe-ẹhuka.
Jiko phụaru mu obu-imemini;
nụmaro epfupfu,
mu epfu anụ ngu!
2 ?Bụ teke ole bẹ unubẹ
ụnwu-eliphe a-ha egude ùbvù,
a kwabẹru mu eme iberezi?
?Bụ teke ole bẹ unu e-yeberu
obu l'iphe, enwedu ishi;
mbụ woru onwunu haarụ
iphe, abụdu ọkpobe iphe?
3 Ọle ọphu unu a-maru bụ lẹ
Chipfu họtawaru ndu
yeru iya obu doberu
onwiya.
Mu -chiku Chipfu bẹ ọozaje
mu ẹnu.
4 Ẹhu -ghuahaa unu eghu;
unu te ekwekwa
g'ẹhu-eghu ọbu kpatarụ
unu eme iphe-ẹji.
Unu zẹkpoepho nwapyakọo
l'iphe, unu azẹje azẹe;
tọo nwẹhu rịa ya arịri;
nọ-kirishia.

5 Gẹ ngwẹja, unu a-nọdu egwe
anụ Chileke bụkwaru
ngwẹja, dụ iya ree.
Unu adakobeje Chipfu.
6 Ikpoto nemadzụ asụje:
“?Jiko Chipfu; mebanaaru
anyi iphe ọma.
Menaa g'iphe dụru anyi lẹ
ree!”
7 Obenu l'ẹhu-ụtso ọphu i meru;
ọ nọdu atsọ mbẹdua
bẹ kakwa ọphu atsọje
phẹ nụ;
mẹ iphe, ẹphe meberu
l'opfu phẹ mehu shingushingu.
8 Mu a-tọkpoepho nwẹhu
zẹ-zeta kuru mgbẹnya
l'ẹhu-guu;
kẹle ọo gụbe Chipfu kpoloko
emeje gẹ mu maru l'ọ tọ
dụdu iphe, sụru mu emebata.

5

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu; g'a phụru ototo ye iya

1 Jiko Chipfu; ngabẹnu nchị
nụma olu mu;
Jiko gẹ ude, mu atsụ rwua
ngu rọ l'ẹhu!
2 Gụbe Chileke mu, bụ onye
Eze mu;
ngabẹnu nchị nụma mkpu,
mu echi echiku ngu!
Noo kẹle ọo ngu bẹ mu epfu
anụ.
3 Gụbe Chipfu; ụtsu g'ụtsu bẹ
ịinumaje olu mu.
Mu ewojeru mkpa mu
dooru ngu giriri; daa
ngabẹru ngu ụtsu g'ụtsu.
4 Chileke; ị tị bụdu onye
ẹjo-iphe adụje ree.
Ọphu iikwejedu gẹ ndu eme
ẹjo-ememe nọ-kube
ngu.
5 Ndu eku onwophẹ ta adụdu
ike apfụru l'iphu ngu.
Iphe, bụkpoo ndu eme iphe,
adụdu ree bẹ dụkota
ngu ashị.
6 Iphe, bụkpoo ndu anọduje
adzụ ụka bẹ iimeje

g'ẹphe bụru mkpurupyata.
Ndu egbu ọchi; yẹe ndu ụgho
bẹ gụbe Chipfu anọduje
akpọfu akpọfu.
7 Obenu lẹ mbẹdua a-byajẹ
l'ụlo ngu;
eshinu i yeru mu obu.
Ọ bụru ntsumebvu bẹ mu
e-gudeje gha iphu
l'eze-ụlo ngu, dụ nsọ
baarụ ngu ẹja.
8 Kpọ-ziaru mu ụzo jiko Chipfu
eshinu ị bụ onye
pfụberekoto.
Kpọ-zinaaru mu ụzo;
m'ọbvu ndu achị mu
lẹ njọ.
Menaa g'ụzo, ịicho gẹ mu
shia doo mu ẹnya.
9 Ọ tọ dụdu opfu, shi phẹ l'ọnu
mẹ nanụ, e gude ẹka.
Obu phẹ bụ iwashị tụkoru
iya sweta.
Ire phẹ bẹ ẹphe egudeje aja
nwibe phẹ ajaja;
obenu l'iphe, nọ phẹ l'ime
obu anọduje eshi
ishi g'ilu, gheru ọnu.
10 Jiko Chileke; menaa g'iphe-ẹji,
ẹphe eme tukoru phẹ l'ishi!
G'idzu, ẹphe chịru nmakwaa
phẹ g'ọ́nyà.
Chịshichaa phẹ Chileke;
noo kẹle ẹphe
kwefunụkawaru ngu
ike;
tẹme ẹphe nọdu anọduje
atụpya ngu tekenteke.
11 Obenu-a; g'ẹhu-ụtso bụkwaru
kẹ ndu agbabajẹ l'ime
ngu je anọdu
zeeru ndzụ.
G'ẹphe gụje ebvu ẹhu-ụtso
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii.
Gbochitenu phẹ Chileke!
G'iphe, bụkpoo ndu yeru
ẹpha ngu obu etee ẹswa.
12 Noo kẹle ọo gụbe Chipfu
agọjeru ọnu-ọma nụ
ndu pfụberekoto.

Iigudeje l'ọo l'ẹphe dụ ngu
l'obu gbobuta phẹ.

6

*Ebvu-ọma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu; g'e
gude olu-edede gụa ya;
g'a kpọru une ye iya*

1 Gụbe Chipfu; te egudekwa
ẹhu-eghu baarụ mu
mba!
Te egudekwa ẹnya,
ata ngu kpịtikpiti hụa
mu àhụhù!
2 Phụaru mu obu-imemini
jiko Chipfu;
kẹle mu eyifuwa eyifu.
Mee g'ẹhu dụ mu ike;
kẹle ẹhu mu l'ophu
tụko aphụkota mu
kparịkpari.
3 Tẹme meji nọdu atọfukwa
mu phọ atọfu.
Sụ-a; gụbe Chipfu; ?bụkpoo a
-nọo jasụ teke ole
b'ịi-gbaru mu mkpu?
4 Lwaphutanụ azụ Chipfu;
bya agbafụta mu gẹ mu
dzụru ndzụ. Phụnaaru mu
obu-imemini; dzọ mu rọ!
5 Kẹle; onye nwụhuru nụ
ta anyataẹkwaru ngu.
?Bụ onye a-gbẹ l'alị-maa
ekele ngu ekele?
6 Mu tsụakwaru ude jasụ ike
bvụ mu.
Ẹnyashi mbọku-mbọku bẹ mu
azẹje l'iphe-azẹe mu
kwakọta ẹkwa
mkpụrumkpuru.
Ọphu ọ dụdu mbọku,
a nọghajeru g'ẹnya-mini
ta agba utso l'iphe,
mu azẹje azẹe.
7 Aphụ, tsọru mu nụ mewaru;
mu raa ẹkwa aphụ
ragaraga.
O mewaru; ọphu mu
aphụ-rweẹdu aphụ-rwe;
ọ bụru iphe, ndu achị mu
lẹ njọ kparụ.

8 Unu tụko parụ mu haa;
unubẹ ndu ono, eme iphe,
adụdu ree ono;
kẹle Chipfu nụmawaru
olu ẹkwa mu.
9 Chipfu nụmawaru arworwọ,
mu rwọru iya.
Epfupfu, mu epfu anụ iya
rwuwaru iya nchị.
10 G'e kpukwaa ndu ọhogu mu
iphu lẹ ntụ;
gẹ meji tọfukwa phẹ.
G'ẹphe tsẹkwaa iphu ẹgwegwa
gude iphere laphu azụ.

7

Ebvu-aphụ, Dévidi gụru nụ Chipfu lẹ k'iphe, Kushi, bụ oshilọkpa Benjiaminu pfuru

1 Gụbe Chipfu, bụ Chileke mu;
ọ kwa l'ime ngu bẹ
mu gbabarụ je ezeeru
ndzụ mu.
Dzọnaa mu dzọta l'ẹka iphe,
bụ ndu achị mu nụ;
jiko nafụta mu rọ!
2 Ọdumeka bẹ ẹphe e-gudekwa
mu labushia nanụ nanụ;
g'onye agụ dzugburu;
ẹbe adụ onye ọzo, mu nweru,
a-gbaru mu mkpu.
3 Gụbe Chipfu, bụ Chileke mu;
a -gụfukwa lẹ-a:
l'o nweru iphe, apfụduru-ọto,
mu mejeru;
4 mbụ m'ọ -bụru l'o nweru
onye opfu adụduru mu l'iya,
mu mejeru ẹjo-iphe;
ọzoo lẹ mu natajẹru ndu
achị mu lẹ njọ iphe k'ẹhuka;
lẹ bẹ adụ iphe, kparụ iya nụ;
5 ọo ya bụ gẹ ndu ọhogu mu
ono chịa mu gude;
zọwa mu rọ tọlitoli;
wowarụro ùbvù ono,
aakwabẹje mu ono rwụa lẹ ntụ.
6 Gụbe Chipfu; kwolihunụ
l'ẹhu-eghu!
Jiko gbẹshinu; nọchia ndu ono,
l'achị mu lẹ njọ ono ụzo;

mbụ ndu ono,
atụ kpereree abyapfuta
mu ono.
Kwolihurọ Chipfu; kẹle ọ
kwa gụbedua tụru
ekemu sụ gẹ ndiphe
kpeje ikpe, pfụru ọto.
7 Jiko chịkobenu ọha l'ophu
ono, dzukọberu nụ ono;
g'ẹphe gbaa ngu
mgburugburu.
L'ị nọ-zeta l'aba-eze ngu
l'ephekerephe.
8 Ọo gụbe Chipfu bụ onye
e-kpe ndu ono ikpe.
Jiko Chipfu hanarụ mu enge;
kẹle mu bụ onye
pfụberekoto;
ọphu ọ dụdu ẹka ụta dụ
mu l'ẹhu.
9 Gụbe Chileke, bụ onye
pfụberekoto;
gụbe onye enyochaję ime
obu waa egomunggo;
jiko menaa g'ẹjo-ememe,
ndu ẹjo-iphe anọduje
eme bụru bugemu!
Mee gẹ ndu pfụberekoto
ngụru angụru!
10 Chileke bụ onye egbobutaje
mu nụ.
Ọo yẹbedua adzọje ndu obu
phẹ gụru ìphóró.
11 Chileke bụ onye ekpeje ikpe,
pfụru ọto;
bya abụru onye egoshije
oke ẹhu-eghu iya
mbọku-mbọku.
12 O -lenyaa ẹnya l'izimanụ
a-lwa onye ẹjo-iphe azụ;
ọphu ọ dudu;
bẹ oo-wokwaru ogu-echi
iya baa ababa.
Ụta iya bẹ o setaanarụ-a kẹ
kịkiki kwabẹru ndu
ọbu.
13 Ẹjo ngwọgu iya ono bẹ o
meakwaru dobe;
bya edoziwaa apfụ iya,
o meru ọ nọdu ekegbaa
pfụpfupfu.

14 Lewarọ lẹ ndu ẹjo-iphe
tsụtagbaaru ime iphe-ẹji.
Ẹpho bewaru phẹ l'ezeda ẹjo
ẹregede.
Ọ bụru ntuphu-ire bẹ
ẹphe e-mechaa nwụa.
15 Ẹphe buru iduma;
bya ebvumia ya ebvumi;
ọle ọo ẹphebedua
e-mechaa dalahụ
l'iduma ọbu.
16 Ẹregede, ẹphe agba
l'e-mechakwaphọ
daphutaru phẹ azụ;
bya adakoru phẹ l'ishi.
Tẹme iphe-kpanganga,
ẹphe meru ndu ọzo bẹ
a-lwaphutakọtaru phẹ azụ.
17 Mbẹdua a-nọduepho ekele
Chipfu ekele l'ọ bụ
onye pfụberekoto.
Mu agụa ebvu gude tua
onye ono, bụ
Ọkalibe-kakọta-shii
onoya ẹpha.

8

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu; g'e gudeje ngwa ebvu, jíta gụa ya

1 Gụbe Chipfu, bụ Nnajịuphu
anyi;
ẹpha ngu nyịberu anyịbe lẹ
mgboko l'ophu.
Gụbe onye woru ọdu-biribiri
ngu dobe doghaa igwe.
2 I mewaru ụnwegirima;
waa ndu angụ ẹra;
ẹphe wata ngu aja ajaja;
m'ọbvu ndu ọhogu ngu;
shi nno mee g'ọnu
bụru ndu ọhogu ngu ono;
waa ndu eme g'ẹphe
gwata ngu ụgwo
iphe kpụrukudukuu.
3 Teke mu leru ẹnya l'igwe
l'ophu, bụ iphe, i gude
mkpụshi-ẹka ngu mee;
mbụkpoo ọnwa mẹ
kpokpode, bụchaa iphe,
i meru ememe dobe;

4 bẹ mu asụje: “?Bụ gụnu
bẹ nemadzụ bụ; kẹ
g'ịiri-vuje iya?
?Bụ gụnu bẹ ụnwu-eliphe,
bụ kẹ g'iiletajẹ phẹ ẹnya?”
5 I meru iya; ọphu iphe,
ụnwu imigwe gude
sengoo ya
ahakpọdanu g'ẹnya-nvọ.
I kpuberu iya
o-gbu-nwịinwii
g'okpu-eze; bya akwabẹ
iya ùbvù, parụ ẹka.
6 I nụru iya ike g'o letakọta
iphemiphe, i meru
ememe ẹnya;
bya emee g'iphemiphe
nọdukota iya l'ẹka;
7 mbụ g'atụru; yẹe eghu;
waa eswi;
waa anụ-ẹgbudu g'ẹphe
hakọta;
8 mẹ ẹnu, ephe l'eli;
waa ẹma, bu lẹ mini;
mẹwaro iphemiphe,
bu lẹ mini g'ẹphe ha
nọdukota iya l'ẹka.
9 Gụbe Chipfu,
bụ Nnajịuphu anyi;
ẹpha ngu nyịberu anyịbe
lẹ mgboko l'ophu.

9

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu; g'e gude olu ebvu, “Ẹkwa Nwa” gụa ya

1 Gụbe Chipfu; mu e-gude obu
mu l'ophu ekele ngu
ekele.
Mu a-nọdu epfukashị
iphe, dụ biribiri,
iimeshigbaa.
2 Ẹhu a-nọdu atsọ mu ụtso;
mu egude ngu ete ẹswa.
Mu agụ ebvu etu ngu ẹpha;
gụbe
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ!
3 Ndu ọhogu mu tsuphuwaru
azụ!
Ẹphe vukotawaru iphe daa;
bụru mkpurupyata

l'atatiphu ngu!
4 Noo kẹle i kpewaru ikpe,
pfụru ọto bya ahaaru
mu enge.
Ị nọ l'aba-eze ngu kpee ikpe,
pfụru nhamụnha.
5 Ị bawaru ọhamoha mba;
bya emee ndu ẹjo-iphe;
ẹphe bụru mkpurupyata.
I mewaru g'ẹpha phẹ
chịhu achịhu jasụ
lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii.
6 Ndu ọhogu mu phẹ bẹ
nkephẹ bvụwaru.
Ibe phẹ a-bụerupho ochobu
jasụru asụru.
Mkpụkpu phẹ bẹ ị vụwaru
l'ọgbarabvu;
ọphu ọ dụedu onye
nyatarụ iya nụ.
7 Chipfu a-bụru eze jasụ
lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii.
O mewaru aba-eze iya ono
g'ọ ngụru angụru;
k'ọphu ọo-nọdu iya kpee
ikpe.
8 Oo-kpe ndu mgboko ikpe,
pfụru ọto.
Ikpe, ookpeje apfụjeru
nhamụnha.
9 Ndu eemekpa ẹhu agbabajẹ
Chipfu l'ẹka je ezeeru
ndzụ.
Ndu iphe-ẹhuka byaru
agbabajẹkwa iya
phọ l'ẹka je edomia
onwophẹ.
10 Iphe, bụkpoo ndu maru ngu
nụ bụ ngu bẹ ẹphe
dakoberu;
kẹle gụbe Chipfu teke
agbadoswee ndu achọ
ngu amaru.
11 Unu gụa ebvu gude tua
Chipfu ono, bụ eze lẹ
Zayọnu ono ẹpha.
Unu tụaru ọhamoha ọnu iphe,
o meru.
12 Noo kẹle yẹbedua, akpajẹ

ishi ọchi onye e gburu
egbugbu;
bẹ nyatakwarụ phẹ nụ.
Ndu iphe-ẹhuka byaru -chia
mkpu bẹ ọ tọo
gbajẹkwa phẹ nkụchi.
13 Gụbe Chipfu; phụaru mu
obu-imemini!
Lewarọ gẹ ndu achị mu lẹ njọ
akpabe mu ẹhu!
Lọfutanu mu l'ọnu-ọguzo maa!
14 Ọo ya bụ gẹ mu anọdu
l'ọnu-abata Nwada Zayọnu
ono jaa ngu ajaja;
bya etekwaaphọ ẹswa l'ị
dzọtaru mu.
15 Ọhamoha dalahụwaru l'iduma,
ẹphe buru nwẹka phẹ.
Ẹphe jewaru ekoda l'ụgbu,
ẹphe geru l'onwophẹ.
16 Iphe, e gude maru Chipfu bụ
g'oogudeje ekpe ikpe.
Ndu ẹjo-iphe egudeje
ẹjo-ememe, ẹphe eme
gbabẹru onwophẹ
ọ́nyà dalahụ.
17 Ndu ẹjo-iphe bẹ aa-chịru ye
l'alị-maa;
mbụ l'iphe, bụkpoo ọha,
zọharu Chileke bẹ
a-lakọta l'alị-maa.
18 Obenu lẹ ndu adụdu g'ọ
dụ phẹ bẹ ọ tọo
zọhajekwa jasụru;
ọphu iphe, ndu ụkpa
ele ẹnya lẹ Chipfu
e-meru phẹ
abyadụ ala kẹ mmanụ.
19 Gbalihukpọdapho gụbe Chipfu;
g'ọ tọ bụ nemadzụ
l'agbẹ ka ngu ike!
G'e kpee ọhamoha ikpe l'iphu
ngu!
20 Chipfu; menaa gẹ
ndzụ-agụgu rwuta phẹ;
k'ọphu ọhamoha ono
a-maru l'ọo nemadzụ
mmanụ bẹ ẹphe bụ.

10

1 ?Dẹnu g'o gude i je apfụru

ụzenya Chipfu?
?Dẹnu g'ọ nwụru i domiru
onwongu nta-a,
iphe-ẹhuka byaru-a?
2 Ndu ẹjo-iphe egudeje eku
onwophẹ achị nta ndu
ụkpa.
Gẹ ndu ẹjo-iphe ono
nmalahụkwa l'ìdzù,
ẹphe chịru dobe!
3 Iphe, ndu ẹjo-iphe egudeje
aba abaa bụ iphe,
ẹphe rịru dobe l'obu phẹ.
Chileke bẹ ẹphe anọduje
epfutọshi;
ọ bụchiaru ndu iphe
taa asụjeduru asụru
bẹ ẹphe
anọduje ekutse.
4 Ndu ẹjo-iphe egudeje eku
onwophẹ jịka achọ
Chileke;
ọphu ẹphe arivujedu
Chileke ililekpọo.
5 Ọle iphemiphe, ẹphe eme
anọdujeele-a ejehuru phẹ.
Ndu achị phẹ lẹ njọ bẹ ẹphe
akakputeje l'ẹnya;
ọphu ẹphe
ahụmajedu ikpe ono,
Chipfu e-mechaa
kpee phẹ ono.
6 Iphe, ẹphe arịje l'obu phẹ
bụ l'ẹphe bụwaa
enwubata enwubata;
l'ẹphe ta abyadụ eje
iphe ẹhuka.
7 Iphe, ejije phẹ ọnu ebushihu
ebushihu bụ ephu
iphu;
waa aghọ ụgho waa
emekpa nwibe phẹ ẹhu.
Iphe, ẹphe akpụjeru
l'ọnu bụerupho
ẹregede yẹe iphe,
adụdu ree.
8 Ẹphe ewohajẹ onwophẹ
l'agụga mkpụkpu.
Ọ bụru ẹka ono,
ẹphe domiru onwophẹ;
kwabẹru ndu a-nmada

phẹ l'ẹka ono
bẹ ẹphe anọduje
gbushia ndu enwedu iphe,
ẹphe meru.
9 Ọo g'oduma edomije onwiya
l'ẹgbudu kwabẹru
ụnwu-anụ-a bụ g'ẹphe
edomije onwophẹ
kwabẹru ndu ụkpa.
Teke ẹphe nmataẹru phẹ
phọ; ẹphe akpụru
phẹ lashịa.
10 Ndu nmadaru phẹ l'ẹka bẹ
ẹphe egweje arakabya;
jasụ ẹphe eworu ẹnya
kurwua.
Ẹphe egudeje ọkpehu phẹ
kụa ndu ụkpa ono
pyaapyaa.
11 Ẹphe arịje lẹ Chileke
zọhakotawaru iphe,
ẹphe meru;
mbụ lẹ Chileke ghawarụ
okotazụ;
ọphu ọ byaẹdu aghaba
ẹnya l'azụ hụma iphe ono,
ẹphe meshiru ono.
12 Gụbe Chipfu;
gbalihukpọdapho
agbalihu!
Gụbe Chileke; palikpọdapho
ẹka ngu apali!
Ta azọhashinu ndu ono,
aakpa ẹhu ono!
13 ?Dẹnu g'ọ nwụru ndu
ẹjo-iphe anọduje epfutọshi
Chileke?
?Bụ gụnu meru iphe,
ẹphe anọduje arị lẹ Chileke
ta adụdu iphe,
oome phẹ?
14 Obenu l'ịitukoje iphemiphe
hụmakota.
Ịihumaje ndu eje iphe-ẹhuka;
waa ndu agụ aphụ.
Ọphu ịichijeduru ẹka ye
l'iphu ụtapfu.
Ndu ụkpa bụ gụbedua bẹ
ẹphe woru ndzụ phẹ
ye l'ẹka.
Ndu nna phẹ anọedu bụru

gụbedua agbajẹru phẹ
mkpu.
15 Nyakwonaa ndu ẹjo-iphe ẹka;
mẹ ndu eme ẹjo-ememe.
Vọkwaa ẹjo-iphe, ẹphe eme
g'ọha. Ba ahakwa mẹ nanụ.
16 Ọo Chipfu bụ Eze jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii.
Ndu ọhozo a-chịhu l'alị
kẹ Chipfu.
17 Gụbe Chipfu; iphe,
ndu dụ àgù rwọru ngu
bẹ ị nụmawaru.
Ọo gụbedua emeje g'obu
nmapfuru phẹ;
tẹme ị nọdu anụmajẹ olu phẹ.
18 Haarụ ndu nna phẹ anọedu enge;
waa ndu eemekpa ẹhu.
G'ụnwu-eliphe haa phẹ
akpapya ishi.

11

Ebvu, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu

1 Mu woru onwomu ye Chipfu
l'ẹka.
?Dẹnu g'ọ nwụru unu sụru
gẹ mu phee ephephe
g'ẹnu je edomia onwomu
l'ẹka úbvú dụ?
2 No kẹle ndu ẹjo-iphe woharu
onwophẹ seta apfụ phẹ
kẹ kịkiki g'ẹphe gbaa
ndu obu phẹ
gụru ìphóró.
3 Eshi ọphu e mebyishiwaru
itso, gude mkpụkpu;
?bụhunu gụnu b'a sụru
g'ọnye-pfụberekoto
mebaa ọzo?
4 Chipfu nọkwa l'eze-ụlo iya,
dụ nsọ.
Ẹka aba-eze Chipfu nọ
bụkwa l'imigwe.
Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ọonoduje
ele ẹnya lẹ mgboko.
Ẹnya iya atụko ụnwu-eliphe
l'ophu hụmagbua.
5 Chipfu enyochajekwa ndu
pfụberekoto;

mẹ ndu ẹjo-iphe enyocha.
Obenu lẹ ndu bụ iphe,
adụje phẹ ree bụ
eme ndu ọzo iphe
kpanganga adụje iya ashị.
6 Ndu ẹjo-iphe ono bẹ
oo-mechaa dzeeru
icheku-ọku yẹe
ọku-nshiegbe g'igwe
edzeje mini-a.
Ọ bụru ẹjo phẹrephere,
ekpo ọku a-bụru
okiphe phẹ.
7 Chipfu bụ onye pfụberekoto.
Ndu eme iphe, pfụru
nhamụnha adụje
iya ree.
Ndu obu phẹ gụru ìphóró
e-mechaa hụma
iphu iya.

12

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu; g'e gude olu-edede gụa ya

1 Gụbe Chipfu; bya agbaa
mkpu lẹ ndibe ngu
bvụakwaru!
Ọ tọ dụekwa ẹka
aahụmakwadu onye
ire-lanụ.
2 Onyemonye anọduje adzụru
nwibe iya ụka;
gude opfu-enwunwu
eduphushi nwibe phẹ.
3 Gụbe Chipfu; menaa g'ẹphe
chịhu;
mbụ ndu ono, enwuru
nwibe phẹ
opfu-enwunwu ono;
waa ndu ono, anọduje etu
onwophẹ oke ẹpha ono.
4 Mbụ ndu ono, asụje l'ẹphe
a-nọdu epfu g'ọ dụ phẹ;
l'ọ tọ dụdu onye sụru
akpọ-buru opfu ye phẹ
l'ọnu.
?Bụkwanu onye atụru phẹ
iphe, ẹphe e-pfu?
5 Obenu lẹ Chipfu byakwanụ
eyeru phẹ ọnu bya asụ phẹ:

"O rwuakwaru teke ya
a-byapfuta unu;
kẹle ndu ụkpa bẹ unu
kpatashiwaru ẹhu;
tẹme ndu adụdu g'ọ dụ phẹ
gụnukawa aphụ unu.
Nta-a bẹ o rwuwaru teke
ya a-gbaru phẹ mkpu ono,
ẹphe ele ẹnya iya ono."
6 Iphe, Chipfu pfuru
bụ ọkpobe opfu.
Opfu iya ono dụ g'ọkpobe
mkpọla-ọchaa,
a hụru l'ọku-ụzu mgbo ẹsaa
g'o gbuchafụ egbuchafụ.
7-8 Ndu ẹjo-iphe dzuakwaru
ẹkameka; tẹme iphe,
ụnwu-eliphe gharu iphu
bụwaru ẹjo-ememe.
Obenu l'ọo gụbe Chipfu
anọduje eche anyi.
Ọo ngu eletajẹ anyi ẹnya
mkpụrumkpuru
g'ẹka ndu ẹjo-iphe te erwu
anyi l'ẹhu.

13

Ebvu, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu

1 Gụbe Chipfu; ?bụ jasụ teke
ole bẹ ịi-zọha-beru mu
g'ị zọharu mu ọwa-a?
?Bụ jasụ l'ojojoje tọo?
?Bụ jasụ teke ole
bẹ ịighaberu mu azụ?
2 ?Mu a-takpọo nshi jasụ teke ole?
?Bụ je eberu iberu-agha bẹ
aphụ e-ji mu obu eswe
l'ẹnyashi ẹgube ọwa-a?
?Bụ teke ole bẹ ndu ọhogu
mu a-tụ-beru okoo
kpua mu?
3 Lenaa mu ẹnya gụbe Chipfu,
bụ Chileke mu;
yenaaru mu ọnu!
Menaa gẹ mu hụma ụzo;
a nọnyaa mu nwụhu!
4 K'ọphu ndu ọhogu mu
ata asụjedu l'ẹphe
mekpewaru mu.

Noo kẹle ndu achị mu lẹ njọ
bẹ e-tekwa ẹswa mẹ
mu daa.
5 Obenu l'ọo n-yemobu ngu bẹ
mu dakoberu.
Mu ete ẹswa; kẹle mu maru
l'ịi-dzọta mu.
6 Mu a-nọdu agụ ebvu anụ
Chipfu;
kẹle ọ nwụbenukaru
mu ẹnya.

14

Ebvu, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu

1 Ndu eswe anọduje arị l'ime
obu phẹ lẹ Chileke
ta adụdu.
Ẹphe mebyishiwaru
onwophẹ;
bya emewaa iphe,
Chileke kpọru ashị;
ọphu ọ dụdu m'onye lanụ
eme iphe, dụ ree.
2 Chipfu gbẹ l'imigwe lee ẹnya
lẹ mgboko-a; mbụ l'ẹhu
ụnwu-eliphe;
gẹ ya maru ?o nweru onye
kwarụ ẹnya?
Mbụ g'ọ maru ?o nweru onye
achọ yẹbe Chileke?
3 Ọle g'ẹphe ha tụkowaru haa
ụzo jephuhu.
Ẹphe tụkowaru g'ẹphe ha
mebyishihukọta.
Ọ tọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo
onye lanụ eme iphe,
dụ ree.
4 Ọ dụkwa gẹ ndu ono,
eme ẹjo-ememe ono te
nwedu egomunggo;
mbụ ndu ono, anọduje
eri ndibe mu g'onye eri nri;
ọphu ẹphe epfujedu
anụ Chipfu.
5 Ẹphe bụ ndu ndzụ-agụgu
rwutaru;
obenu lẹ Chileke nọ-kube
ọgbo ndu pfụberekoto.
6 Ọobujeru; ndu ụkpa -chịchaa
idzu; unubẹ ndu

ẹjo-iphe akpọshia ya.
Ọle onye ẹphe gbabarụ l'ime
iya je anọdu ezeru ndzụ
phẹ bụkwa Chipfu.
7 Ọ dụ mu g'e shi lẹ Zayọnu
bya adzọo ndu Ízurẹlu.
Jiékọpu e-te ẹswa; ẹhu atsọo
Ízurẹlu ụtso mẹ Chipfu
dophuẹpho ndibe iya
azụ l'ọnodu phẹ.

15

Ebvu-ọma, Dévidi deru

1 Gụbe Chipfu; ?bụ onye
e-buru l'ibe ngu?
?Bụ onye dụ ịdu-agha e-buru l'úbvú
ngu, dụ nsọ?
2 Ọo onye enwedu ẹka ụta dụ
iya l'ẹhu;
bya abụerupho iphe, pfụru
ọto bẹ ọonoduje eme;
mbụ onye epfuje ire-lanụ,
shi iya l'obu;
3 mbụ onye ete evujedu
nwibe iya nvu-azụ;
ọphu o mejedu nwibe iya ẹji;
tẹme ọphu opfubyishijedu
nwibe iya epfubyishi.
4 Onye akpọje ndu dụ Chileke
ẹji ashị.
Obenu lẹ ndu atsụ Chileke
ebvu bẹ ọokwabeje úbvú.
Onye abụjeru; o -ribua nte lẹ
ya e-me iphe;
l'o mee iphe ọbu; m'obeta
o jee ebuta iya.
5 Onye bụ; o -jie nemadzụ
ụgwo; o too ledu ẹnya
ntụkwase;
ọphu oorijedu ụphalazu
l'ishi ndu iswi dụ mma.
Onye eme nno bẹ a ta
byakpọdaa enwubata
enwubata jasụru asụru.

16

Ebvu-ọma, Dévidi deru

1 Gbochite mu gụbe Chileke;
kẹle ọo ngu bẹ mu gbabarụ
l'ẹka je ezeeru ndzụ.

2 Mu sụru Chipfu; “Ọo ngu bụ
Nnajịuphu nkemu.
Iphe, bụ iphe, dụ ree, mu
nweru bụ ngu bẹ o shi
l'ẹka.”
3 A bya lẹ ndu dụru Chileke
nsọ, bu l'eliphe-a;
ọo ẹphe bụ ndu dụ akpabiri;
bụru phẹ kachaa mu
adụ l'obu.
4 Ndu anọduje akpọ ephuhuru
agwa bẹ mgburwashị-ẹhu
phẹ anọduepho
aka shii eje.
Mee anụ, shi mu l'ẹka ta
abyadụ ebe agwa phẹ
ono l'ọnu;
ọphu mu abyadụ egude
ọnu mu ọwa-a kpọ-ku phẹ.
5 Ọo Chipfu bụ okiphe,
mu ketarụ;
bya abụru iya bụwaa mu
mkpakọ lẹ nswikọ;
mbụ l'ọo gụbe Chipfu bẹ iphe,
mu a-bụru nọ l'ẹka.
6 Iphe, e ketarụ mu dụ ree
dụgharu iya ẹka;
mbụ l'okiphe nkemu dụkpoo ree.
7 Mu a-nọduje etu Chipfu ẹpha;
mbụ onye akpọ-ziru
mu ụzo.
Ọobujeru; o -be l'ẹnyashi;
obu mu eziahaa
mu iphe.
8 Mu anọdujeepho arị kẹ
Chipfu tekenteke.
Tekenteke bẹ ọ nọ
mu l'ẹkutara;
k'ọphu a ta abyadụ enwubata
mu enwubata.
9 Noo g'o gude ẹhu nọdu
atsọ mu ụtso.
Mu nọdu ete ẹswa l'ime obu
mu;
kẹle ọ tọ dụdu iphe,
byaru emebata mu nụ.
10 Noo kẹle mu maru l'ị tịi hadụ
mu l'alị-maa.
Ị tịi hadụ onye nkengu,
dụ nsọ g'o rehu
erehu.
11 Obenu l'i goshichiaru mu ụzo

ndzụ.
Anọno, mu anọduje l'iphu
ngu tekenteke emeje
g'ẹhu-ụtso ji mu obu.
Mbụ l'anọno, mu anọduje
l'ẹkutara ngu e-me
g'ẹhu tsọo mu ụtso
jasụ l'ojejoje.

17

Epfupfu, Dévidi
pfuru nụ Chileke

1 Gụbe Chipfu; ngabẹ nchị!
Nụma arwọrwo, mụbe onye
pfụberekoto arwọ
ngu!
Tọgbo nchị nụma mkpu,
mu echi echiku ngu;
l'i gbobe nchị nụma epfupfu,
mu epfu anụ ngu;
kẹle ọ tọ bụdu ụgho bẹ
mu aghọ.
2 Jiko byanụ ahaaru mu enge!
Byanụ elee ya ẹnya;
maru onye iswi dụ mma!
3 I nyochawarụ ime obu mu;
tẹme ị hụwa mu ama
l'ẹnyashi;
bya elerwewa mu ẹnya
ọkpobe elerwe.
Obenu l'ọ tọ dụdu iphe-ẹji,
ị hụmaru mu l'ẹhu.
Ọnu mu bẹ mu kwabẹru ẹnya
g'ọ tọ dụ ẹjo opfu,
e-shi iya nụ.
4 A -bya l'iphe, nemadzụ
emegbabe; bẹ mu
mekwarụpho iphe, i pfuru;
buru ụbara yeru ndu iwashị.
5 Ọ bụ ọkpa, ị tọru bẹ mu
anọduje etso;
ọphu ọ dụdu teke ọkpa
chiswafujeru mu.
6 Iphe, mu gude epfu anụ ngu
Chileke bụkwa l'ịingajeru
mu nchị.
Gbobenụ nchị; nụma olu mu!
7 Jiko menaa gẹ mu hụma
n-yemobu ngu ono,
dụ biribiri ono;
gụbe onye abụjeru;

ndu -gbabarụ ngu l'ẹka
je ezeeru ndzụ
l'i gude ẹkutara ngu dzọta
phẹ l'ẹka ndu ọhogu phẹ.
8 Jịfujeru mu ẹjo-iphe;
ẹgube ono, aajịfuje
iphe-ọnuka g'ọ tọ rwụpya
akpụru ẹnya ono.
Woru mu domia lẹ mkpula
ǹkù ngu;
9 gẹ ndu ẹjo-iphe ta akpa
mu ẹhu;
mbụ ndu ọhogu mu ono,
nọ-pheru mu mgburugburu
eme g'ẹphe gbua mu ono.
10 Imemini nemadzụ ta
adụjedu phẹ;
tẹme ẹphe nọdu egudeje
ọnu eku onwophẹ.
11 Nta-a abụjeru; ẹkameka,
mu shiru; ẹphe etsophe mu;
nọ-phee mu mgburugburu;
eme g'ẹphe kwatsua mu.
12 Ẹphe adzụgabejechaa
g'agụ, ẹgu àgụ́;
ọ nọdu achọ anụ,
ọo-dzụ-gbu;
mbụ l'ẹphe adụje g'ẹjo agụ,
nmakpuru anmakpuru
kwabẹru iphe
e-shita iya iphu.
13 Gbalihunụ gụbe Chipfu;
fụaru phẹ!
Menaa g'ẹphe gbushi
ikpere huaru ngu
ọnu l'alị!
Gudenụ ogu-echi ngu
dzọo mu l'ẹka ndu
ẹjo-iphe!
14 Gudenụ ike nkengu nafụta
mu l'ẹka phẹ;
mbụ l'ẹka ndu okiphe
nkephẹ kpajiru l'iphe
kẹ mgboko-a;
mbụ ndu i meru;
ẹphe nweru ẹku;
nweru iya k'etsutsu iya;
k'ọphu ụnwu phẹ mẹ
ụnwu nwanwa phẹ
e-nweru iphe nweru
k'anyịnyi.

15 Obenu lẹ mbẹdua bẹ e-gude
apfụbekoto hụma
iphu ngu.
Mu -tehuẹpho bẹ ẹhu-ụtso
e-ji mu obu;
noo kẹle mu a-hụma
ụgbugba ngu.

18

Ebvu, Dévidi, bụ
onye-ozi Chipfu deru nụ
onye-ishi ebvu

Ebvu-a bẹ ọ gụru gude kele
Chipfu lẹ mbọku, Chipfu nafụtakotaru iya l'ẹka ndu ọhogu iya l'ophu; kelekele kẹ
Sọlu
(2Sám 22)

1 Mu yeru ngu obu Chipfu.
Ọo ngu bụ ike mu.
2 Ọo Chipfu bụ
agbara-mkpuma nkemu;
bya abụru
ụlo-ezeru-ndzụ mu;
bụru onye
agbafụtaje mu nụ.
Ọo Chileke mu bụ
agbara-mkpuma,
mu agbabaję je edomia
onwomu.
Ọo ya egbobutaje mu g'ọ
tọ dụ iphe, e-me mu nụ.
Ọ bụru iya bụ onye egudeje
ọkpehu iya dzọo mu.
Ọo l'ime iya bẹ mu agbabaję
je anọdu zeeru ndzụ.
3 Ọo Chipfu ono, bụ onye
gbaru g'a jaję iya
ajaja ono bẹ mu arakuje;
l'ọ dzọo mu l'ẹka ndu
ọhogu mu.
4 Anwụhu shiwaa chie mu
ẹgbirigba l'olu.
Ọla-l'iswi nọdu asọ
gborogboro gẹ mini
asọ-pfuta mu.
5 Ẹkpa-oyi alị-maa nwụa mu
kpalaa.
Anwụhu shiwaa woru ọ́nyà
gbabẹru mu.
6 Ọle teke mu eje iphe-ẹhuka bẹ
mu rakuru Chipfu.

Mu rakuru Chileke mu;
sụ g'ọ dzọo mu.
Ọ gbẹ l'eze-ụlo iya nụma olu
mu.
Mkpu, mu chiru chiku iya
rwua ya lẹ nchị.
7 Noo ya bụ; eliphe l'ophu
tehu kparịkpari;
nmakọta jiijiijii.
Ọkpa úbvú l'ophu
nmaghukọta anmaghu;
kẹle Chileke bẹ ẹhu eghu eghu.
8 Ẹnwuru ọku shi iya l'imi
akpụ kẹ tụutuutuu.
Ọku, shi iya l'ọnu afụshi
tụkoepho iphemiphe
ekepyashị.
Icheku-ọku iphe,
o kepyashịru tụko
ẹkameka ata pfụpfupfu.
9 Ọ dọjaha akpaminigwe
kẹ tararara; ọ bụru
iya alụfuta.
Ọchii, gbahụru kẹ tsụkiribaa
nọdu iya lẹ mkpula
ọkpa.
10 Ọ nọdu l'eli chierobu phezeta.
Ọ bụru lẹ ǹkù phẹrephere
bẹ o degeru ezi
phuphuphu.
11 O woru ọchii kpuchia onwiya;
mbụ l'urwukpu, mini jiru
ejiji bẹ nọ-pheru iya
mgburugburu.
12 Urwukpu; waa
akamini-mkpuma; waa
icheku-ọku, ata pfụpfupfu
shi l'ogbunwịinwii ya
agụshihugba.
13 No iya; Chipfu gbẹ
l'akpaminigwe tụa
egbigwe.
A nụma olu onye ono,
bụ Ọkalibe-kakọta-shii
ono;
bya ahụma akamini-mkpuma;
waa icheku-ọku,
ata pfụpfupfu.
14 Ọ gbaa apfụ iya gude chịkaa
ndu ọhogu iya.
Ebemu-igwe bẹ ọ kụru kẹ

phoo.
Ẹphe zẹkota l'ọso gbalachaa.
15 Gụbe Chipfu ziru unme fuu
gbọoru ndu ọhogu
ngu ụja.
Eze Ẹnyimu sọkahu ẹbo;
k'ọphu a hụmachaaru
ọhu-ẹnyimu l'ẹnya;
kpuhachaa ẹka a tụru
ọkpa-alị mgboko; a hụma.
16 Chipfu gbẹ l'imigwe tụfu ẹka;
zụ mu gburumu;
gụfuta mu l'ogbu-mini.
17 Ọ nafụtakwaru mu phọ l'ẹka
ẹjo ọhogu mu;
mẹ l'ẹka iphe, bụkpoo ndu
mu dụ ashị;
noo kẹle ẹphe kariru mu ẹka.
18 Mbọku ono, mu eje iphe-ẹhuka
ono bẹ ẹphe tsoru mu ọgu;
obenu l'ọo Chipfu gbatarụ
mu ike.
19 Ọo yẹbedua kutaru mu dobe
l'ẹka mu nọ tụsaru ẹhu.
O yeru mu ẹka nafụta mu l'ọgu;
kẹle mu dụ iya l'obu.
20 Chipfu buru mu nggo;
kẹle mu bụ onye
pfụberekoto;
mbụ kẹle mu bụ onye iswi
dụ mma.
21 Noo kẹle ọ bụepho ụzo,
Chipfu tọru bẹ mu
anọduje etso.
Ọphu mu egudejedu eme
ẹjo-iphe gbakụtaru
Chileke azụ.
22 Ekemu Chipfu bẹ mu
nwụbekotaru ẹnya g'ọ ha.
Tẹme ọphu mu aghajẹduru
iphe, ọ sụru g'e meje
okotazụ.
23 Ọ tọ dụkpodaa ẹka ụta dụ
mu l'ẹhu l'atatiphu iya.
Mu sedekpọerupho onwomu;
ọphu ọ dụdu ẹjo-iphe,
mu yejeru ẹka.
24 Chipfu buru mu nggo;
kẹle mu bụ onye pfụberekoto;
mbụ l'o buru mu nggo;
kẹle mu bụ onye iswi

dụ mma l'iphu iya.
25 Ndu yeru ngu obu bẹ
iigoshije l'i yeru phẹ obu.
Ndu dụebe ree bẹ ịiduebejeru
ree.
26 Ndu obu phẹ gụru ìphóró
bẹ iidobejeru obu ìphóró.
Ị nọdu emejeru ndu doberu
ụzo phẹ nggọdogo
nggọdogo g'umere
phẹ gbaru.
27 Ndu wozeru onwophẹ
alị bẹ ịidzotaje;
obenu lẹ ndu eku
onwophẹ bẹ iiwozeje
alị l'onwongu.
28 Ọo gụbe Chipfu eyejeru mu
ọku l'orọku mu.
Ọo gụbe Chileke mu emeje
g'ìphóró dụru mu
l'ẹka ọchii agba.
29 Eshinu iiyeru mu ẹka bẹ mu
e-tso ikpoto ndu ojọgu ọgu.
Igbulọ mkpụkpu phẹ bẹ mu
e-nyi; eshinu mu lẹ
Chileke swị.
30 Ụzo Chileke bẹ ntụcha
adụdu m'ilile.
Opfu Chileke bụkota ọkpobe
opfu.
Oogbobutaje ndu gbabarụ
l'ime iya je anọdu zee ndzụ.
31 ?Bụ onye bụba Ọkalibe,
dụ nụ, abụdu
Chipfu kpoloko?
?Bụ onye bụba
agbara-mkpuma,
abụdu Chileke anyi?
32 Ọo Chileke emeje g'ike dụ
mu.
Ọ bụru iya meru ụzo mu;
ọphu ntụcha adụdu iya.
33 Oomeje gẹ mu pfụ shọoshoo
gẹ mgbada;
mbụ l'oomeje gẹ mu
pfụru pfụshia ike
l'eli úbvú.
34 Ọ zụru mu; mu maru
g'aalwụje ọgu;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu
m'obeta ọ bụru apfụ,

e kweru l'igwe;
mu adụele-a ike gbaa ya.
35 Ọo gụbe Chipfu egbobutaje
mu; shi ẹgube ono
dzọo mu.
Ọ bụru ẹkutara ngu bẹ
iigudeje gudeshia mu.
Ẹka iiyeru mu ekutseje mu.
36 I mesataru ụzo mu ọsa;
g'ọkpa te echiswafu mu.
37 Mu gude ọso chịa ndu
ọhogu mu gude;
ọphu mu anmadụru nggụ;
jasụ mu mee phẹ;
ẹphe bụru mkpurupyata.
38 Mu chiru phẹ pyakapyaka;
k'ọphu ẹphe ta adụedu
ike gbelibaa ishi ọzo.
Ẹphe zẹgbaepho kẹ manyọo
lẹ mgboru ọkpa mu.
39 Ọo ike nkengu bẹ mu gude
eje ọgu.
Ndu etso mu opfu bẹ i meru;
ẹphe gbushiru mu ikpere.
40 Ndu ọhogu mu bẹ i meru;
ẹphe ye ọkpa l'ọso.
I mee; mu tụko ndu mu dụ
ashị gbushikọta.
41 Ẹphe chiru mkpu;
ọphu ọ dụdu onye gbaru
phẹ mkpu.
Ẹphe raku Chipfu;
ọphu o yedụru phẹ ọnu.
42 Mu gwerụ phẹ uji mee phẹ;
ẹphe dụ g'urwuku,
phẹrephere zikashịru.
Mu wụshia phẹ g'ẹpuchi lẹ
gbororo.
43 Ị nafụtaru mu l'ẹka ndu etso
mu opfu; bya emee;
mu mu bụru ishi ọhamoha;
k'ọphu ndu mu eshidu
maru byaru alwakọta
mu l'ẹka.
44 Ẹphe -nụma l'ọwa-a iphe,
mu sụru g'e mee baa;
ẹphe emee ya ẹgwegwa.
Ndu ọhozo nọdu
ephozekọtaru mu.
45 Meji tụfukota iphe,
bụ ndu ọhozo ono;

tẹme ẹphe nọdu eshijegbaa
l'ẹka ẹphe shi wohaa
onwophẹ phụru
yẹyeye byapfuta mu.
46 Chipfu nọkwa ndzụ;
unu tua
agbara-mkpuma
nkemu ono ẹpha!
Unu kutsee Chileke;
l'ọo ya bụ onye adzọje
mu nụ!
47 Ọo Chileke ejeje agwata
ụgwo iphe, ndu ọhogu
mu meru mu.
O meru; ụnwu-eliphe
nọdu mu lẹ mkpula.
48 Ọonafutaje mu
l'ẹka ndu ọhogu mu.
Oowolije mu eli woru
mu doghaa ndu
etso mu opfu.
Ọogbafutaje mu l'ẹka
ndu emeje nemadzụ
iphe-kpangangaa.
49 Noo g'o gude mu je
a-pfụru l'iphu ọhamoha
kele gụbe Chipfu ekele.
Mu a-gụ ebvu gude tua
ngu ẹpha.
50 Onye eze, ọ họtaru bẹ
oomeje g'o mekpee
l'ọgu.
N-yemobu iya bẹ
ọonoduje egoshi onye
ọ wụru manụ l'ishi,
bụ Dévidi yẹe oshilọkpa
iya jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii.

19

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu

1 Igwe l'ophu atụ ọnu gẹ
Chileke dụ-be biribiri.
Akpaminigwe nọdu egoshi
g'oomebe ọna.
2 Eswe mbọku-mbọku atụ ọnu
iya; tẹme ẹnyashi nọdu
emeje g'a kabaa ya
amaru.
3 A taa nụdu olu phẹ;
ọphu ọ dụdu iphe,

ẹphe epfu, aanụ lẹ nchị;
4 Obenu l'olu phẹ tụkoru eliphe
l'ophu ngakọta.
Ozi, ẹphe ezi jerwuchaa ẹka
mgboko beru.
Ọo Chileke kpụru ụlo doberu
ẹnyanwu l'imigwe.
5 Ẹnyanwu nọdu eshije l'ụlo
iya ọbu kpufuta gẹ nwoke,
lụru nwanyị k'ọphúú.
Ẹhu nọdu atsọ iya gẹ
mkparawa, ike dụ,
l'eje atụ ẹgo ọso.
6 Ọowaje l'akpaminigwe l'ishi
lanụ; o shi l'ishi iya
ono jee jasụ l'ishi
iya ọphuu.
Ọphu ọ dụdu iphe, a-sụ
lẹ ya nọ l'ẹka
okpomọku iya te
erwudu iya l'ẹhu.
7 Ekemu Chipfu dụebe ree.
Oomeje g'obu gụ-zeta
nemadzụ.
Omelalị, Chipfu doberu ta
angadu anganga.
Oomeje g'onye amazidu iphe
kabaa amaru iphe.
8 Iphe, Chipfu tụru ọkpa iya
pfụkwaru nhamụnha.
Oomeje g'ẹhu tsọo nemadzụ
ụtso.
Iphe, Chipfu sụru g'e meje
doru rịsaa.
Oomeje nemadzụ g'ọ
hụma-rweta ụzo ree.
9 Ntsumebvu Chipfu dụ ree.
Ọo-nọ jasụ l'ojejoje.
Iphe, Chipfu tụru l'ekemu
bụ eviya.
Ọ pfụkotaru nhamụnha.
10 Ọ ka mkpọla-ododo agụ ẹgu;
gẹ mkpọla-ododo ono
adụhabe ree.
Tẹme ọ tsọhaa manụ-ẹnwu
l'ụtso; m'o rwuhaa
ọ bụru ẹbakala-ẹnwu.
11 Ọonoduje alọ mụbe onye-ozi
ngu ẹka lẹ nchị.
Obunggo dụru iya onye
anọduje eme iphe,

o pfuru.
12 Ọle ọ bụ; ?bụ onye amajẹru
teke ya eme iphe-ẹji?
Jiko sachafụkwa mu iphe-ẹji,
mu meru ọphu mu amadụ.
13 Yetarụ mụbe onye-ozi ngu
ẹka jiko gẹ mu te
elekebeje ẹnya mee
iphe-ẹji.
Te kwekwa g'iphe-ẹji kapyabẹje
mu ẹnya.
Ọo ya bụ gẹ mu a-dụebe ree;
tẹme l'a haarụ mu enge
lẹ mu ta tụpyajeduru
gụbe Chipfu.
14 Jiko Chipfu; g'opfu,
shi mu l'ọnu; mẹ iphe,
mu arị l'ime obu mu dụje
ngu rọ ree;
kẹle ọo ngu bụ
agbara-mkpuma mu;
bya abụru onye agbafụtaje
mu nụ.

20

Ebvu-ọma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu

1 Gẹ Chipfu nụmaro olu ngu
nta-a, iphe-ẹhuka byaru
ngu-a!
Gẹ Chileke kẹ Jiékọpu jiko
gbobutakwa ngu!
2 G'o shikwa l'ụlo iya,
dụ nsọ bya agbaarụ
ngu mkpu!
G'o shinu lẹ Zayọnu bya
agbaarụ ngu ọdzori!
3 G'ọ nyatakwa iphemiphe,
ị mịru ẹnya nụ iya!
G'ọ natakwa
ngwẹja-akpọ-ọku,
i gwerụ nụ iya!
4 G'ọ nụkwa ngu iphe,
dụ ngu l'obu!
G'o mekwaa g'iphe,
ị tụberu jee g'ị tụberu iya!
5 Ọo ya bụkwanu g'anyi
atụa okoo m'anyi nụmaepho
l'ẹka nkengu kangoru.
Anyi achị-liaru Chileke
anyi ẹkwa-ọhubama.

Gẹ Chipfu mekwarụ ngu
iphemiphe, ị rwọkotaru
iya!
6 Nta-a bẹ mu mawaru lẹ
Chipfu dzọtawaru onye nkiya,
a wụru manụ l'ishi.
Ọogbeje l'imigwe,
dụ nsọ ono za iya ẹnu.
Ọ nọdu egudeje ọkpehu iya
mee g'ẹka onye eze
kangoo.
7 O nweru ndu achịjeru ụpfu
kwẹe l'ụgbo-ịnya.
O nwekwarụpho ndu ọphu
akpọjeru obu ye
l'ịnya-ọgu phẹ.
Obenu l'anyịbedua bụ
ẹpha Chipfu, bụ Chileke
anyi bẹ anyi dakoberu.
8 Ẹphebedua vukotawaru abalị
dagbua ọchii;
obenu l'anyịbedua gbẹshiru
pfụru pfụshia ike.
9 Jiko Chipfu; menaa g'ẹka
onye eze anyi kangoo!
Nụmaro olu anyi nta-a,
anyi araku ngu-a!

21

*Ebvu-ọma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu*

1 Gụbe Chipfu; ẹhu atsọ eze ụtso
l'ọkpehu ngu parụ ẹka.
Lewarọ ẹgube ẹswa,
oote l'i meru; ẹka iya kangoo!
2 I mekpọeru iya phọ iphe,
dụ iya l'obu;
ọphu ọ dụdu iphe,
ọ sarụ ọnu sụ g'i meeru iya,
i ti medụru iya.
3 I gude iphe-ọma, nyịberu
anyịbe gba iya ndzuta;
bya eworu okpu-eze,
e meru l'ọkpobe
mkpọla-ododo kpube
iya l'ishi.
4 Ọ rwọru ngu ndzụ;
ị nụekwa iya ya phọ;
mbụ mee g'eswe ndzụ iya
bụru ojejoje.

5 Emekpe ono, i meru;
o mekpee ono meru;
a nọdu akwabẹ iya ùbvù,
parụ ẹka apaa.
I meru; ọ dụ akpabiri;
egbu nwịinwii.
6 Mbụ-a; l'ị gọwaru iya
ọnu-ọma ojejoje;
bya emee g'ẹhu tsọje iya ụtso;
noo kẹle ị nọ swiru iya.
7 Eshinu eze dakoberu Chipfu;
tẹme Ọkalibe-kakọta-shii
yee ya obu bẹ a ta
abyakwa enwubata iya
enwubata.
8 Ẹka ngu a-kpachaaru ndu
ọhogu ngu g'ẹphe hakọta.
Ndu ị dụ ashị bẹ ii-gude
ẹkutara ngu zụ pfụurii.
9 Teke ii-me g'a hụma ngu
bẹ ịi-hụ phẹ l'ọku,
enwu phoophoophoo;
mbụ lẹ Chipfu
a-tukoshi phẹ oke
ẹhu-eghu iya;
gude ọku tsupyashịa phẹ.
10 Ii-mebyishi awa phẹ lẹ
mgboko-a l'ophu;
mekwaaphọ g'ụnwu phẹ
chịhu lẹ mgboko-a.
11 Ẹphe a-nọdu achịkpooru
ngu ẹjo idzu;
gbachaaru ngu kẹ njọ;
ọle ọ tọ dụdu ọphu e-nweru ishi.
12 Kẹle ii-me g'ẹphe ye ọkpa l'ọso;
m'ị setaẹpho apfụ ngu kẹ
kịkiki g'ị gbaa phẹ.
13 Gụbe Chipfu; g'e kutsee ngu
l'ọkpehu parụ ngu ẹka.
Anyịbedua a-nọdu agụ ebvu
etu ngu ẹpha l'ike
dụnukaru ngu.

22

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu; g'e gude olu, "Ele Nchi-abọhu" gụa ya

1 Chileke mu! Chileke mu!
?Bụ gụnu bẹ o gude ị haa mu
nkịnyi mu?

?Bụ gụnu meru g'o gude ị haa
mu adzọta je anọdu mu
ụzenya?
?I je anọdu g'ị tị nụma ude,
mu atsụ?
2 Gụbe Chileke mu;
eswe l'ẹnyashi bẹ mu
arakuje ngu;
ị tịi zadụ mu ẹnu; obenu
lẹ mu ta anọkirishijedu.
3 Ọle ị dụnaa nsọ g'ị dụ;
mbụ gụbe onye eze ndu
Ízurẹlu anọduje etu ẹpha.
4 Ọo ngu bẹ nna anyi phẹ
dakoberu.
Ẹphe dakoberu ngu;
ị nafụta phẹ.
5 Ẹphe rakuru ngu; ị dzọo phẹ.
Ẹphe dakobe ngu;
ọphu i kpuduru phẹ
iphu lẹ ntụ.
6 Obenu lẹ mbẹdua bụ
mgbashiride;
mu ta abụdu nemadzụ.
Mu bụ onye ụnwu-eliphe
emeje iphe-iphere;
bya abụru onye adụdu iphe,
ndiphe gụberu iya.
7 Iphe, bụkpoo ndu ele mu
ẹnya achị mu ọchi;
aphụru mu ẹgbonu;
bya ekweru mu une; sụ:
8 “Ọ kwa l'ọ sụru l'ọo Chipfu
bẹ ya boru mkpa iya.
Ngwa; gẹ Chipfu ọbu
nafụtanu iya!
G'ọ gbafụtanu iya;
eshinu ọ sụru lẹ ya dụ
Chipfu l'obu.”
9 Ọle ọ kwa ngu-a kufutaru
mu l'ẹpho ne mu.
Ọ bụru ngu meru; mu
dakobe ngu; e -shirọ
teke mu angụkwadu ẹra.
10 A nwụru mu bya ekuru
mu ye ngu l'ẹka.
E -shi teke mu nọ l'ẹpho ne
mu bẹ ị bụhawaa Chileke mu.
11 Ba nọdukwa mu ụzenya;
kẹle iphe-ẹhuka nọkwa mu
phakuu;

ọphu mu enwekwa onye
gbaru mu mkpu.
12 Oke-eswi, dụ igwerigwe
nọ-pheru mu anọ-phee;
mbụ lẹ obobẹna ndu
Beshanu gbaru mu
mgburugburu.
13 Ẹphe sagbaaru ọnu galaba
eje abyapfuta mu g'oduma,
l'agbọ ụja, ejepfu anụ,
oo-gbu; taa.
14 A wụshiru mu gẹ mini.
Iphe, bụ ọkpu, nọ mu
l'ẹhu gbụghashịhu.
Nta-a bẹ obu mu dụwaa
g'ụnwù.
Ọ nọwa mu l'ime zashịhu
azashịhu.
15 Ike bvụwaru mu;
ọphu ụvohu adụhedu
mu m'ilile.
Ire nyakụwaru mu l'akpo.
I woru mu gwọphua
l'urwuku gẹ mu nọdu
nwụhu.
16 Nkụta nọ-phewaru mu
mgburugburu.
Ikpoto ndu eme ẹjo-ememe
gbaphewaa mu
mgburugburu;
kpọ-fushia mu ẹka yẹe
ọkpa.
17 Nta-a bẹ ẹgara agụwa
mu ọgu.
Ndiphe tụkowa chịru ẹnya
dzee mu ele mu kẹ
phọriphori.
18 Ẹphe kee uwe mu l'ẹhu l'ẹhu;
o be l'ọphu mu eyeje l'ime ẹhu;
ẹphe tụa ido g'ẹphe maru
onye a-chịta iya nụ.
19 Jiko gụbe Chipfu;
ba nọdukwa mu ụzenya!
Gụbe mkpakọ ike mu;
bya ẹgwegwa bya
agbaarụ mu mkpu!
20 Gbafụta ndzụ mu g'e te
gude ogu-echi phụa mu!
Gbafụtaro mkpakọ iphe ono,
mu nweru ono, bụ ndzụ mu;
gẹ nkụta ta takashị iya!

21 Jiko dzọtanu mu l'ọnu
oduma;
waa lẹ mgbaka mpu atsụ.
Eshinu ị zawaru mu ẹnu;
22 bẹ mu a-ra ẹpha ngu arara
g'ụnwunna mu phẹ
nụma-dzuru.
Mu anọdu l'edzudzu-ọha jaa
ngu ajaja.
23 Unubẹ ndu atsụ Chipfu ebvu;
unu jaa ya ajaja!
Iphe, bụkpoo g'unu ha bụru
oshilọkpa Jiékọpu;
unu kwabẹje iya ùbvù!
Unubẹ oshilọkpa Ízurẹlu
l'ophu; unu bajẹru iya ẹja!
24 Kẹle onye iphe-ẹhuka byaru
b'ẹ o too lejedu
olegbulẹnya;
mbụ l'ọ tọo gbadojedu
onye eje iphe-ẹhuka;
ọphu ọ ghajẹduru
iya azụ.
Ọonumaje-chia olu, o gude
chiku iya lẹ mkpu.
25 Mu a-nọdu l'edzudzu-ọha jaa
ngu ajaja iphe, i meru mu.
Ọ bụru l'iphu ndu atsụ ngu
ebvu bẹ mu a-nọdu
mekọta iphe, mu riburu
angụ ememe.
26 Ndu ụkpa bẹ ẹpho e-ji.
Ndu achọ Chipfu ajaa
ya ajaja.
“Gẹ ndzụ unu bụru ojejoje.”
27 Ụnwu-eliphe l'ophu
e-mechaa nyata iphe,
nwụru nụ.
Ẹphe adakọbe lwapfuta
Chipfu.
Mbụ-a; iphe, bụkota ipfu,
nọkota l'ọhamoha
bẹ e-mechaa bya
abakọtaru iya ẹja.
28 Kẹle iphe, bụkotakpoo
alị-eze ndiphe l'ophu
bụkota kẹ Chipfu;
tẹme ọ bụru iya achịkota
ọhamoha.
29 Iphe, bụkpoo ndu nweru iphe
l'eliphe-a bẹ e-mechaa bọoru

iya ọbo-iphe; bakwaarụ
iya phọ ẹja;
tẹme iphe, bụkotakpoo
ndu e-mechaa bụru ẹja bẹ
e-mechakwaphọ gbua
ikpere l'atatiphu iya;
mbụ ndu ta adụdu ike edobe
onwophẹ ndzụ.
30 Ọgbo, nọ l'iphu e-jeru iya ozi.
Ọgbo, a-bya nụ bẹ aa-kọru
kẹ Nnajịuphu.
31 Aa-rarụ iya ndu e teke
anwụkpodanu anwụnwu
lẹ Nnajịuphu bụ onye
pfụberekoto;
mbụ l'ọo yẹbedua meru iya.

23

Ebvu-ọma, Dévidi deru

1 Chipfu eche mu g'onye eche
atụru;
ọphu ọ dụkpodaa iphe,
ụko iya bya adụru mu.
2 Oomeje gẹ mu zẹe tụta unme
l'ẹka irwu ẹswa dụ.
Ọ nọdu eduje mu eje l'agụga
mini, dọru nyịmunyimu.
3 Oomeje g'obu gụ-zeta mu.
Ọ bụru ụzo, pfụru ọto bẹ
oodujeru mu shia g'ee-shi
g'ẹpha iya apfụru.
4 Obetakpọo ọ bụru ụzo,
dụ lẹ nsụda, gbahụru
tsụkiribaa bẹ mu eshi
ọ tọ dụdu ẹjo-iphe,
mu atsụ ebvu iya;
kẹle ị nọ swiru mu eswiru.
Mgbọro mẹ oshi-mpalẹka
ngu anọduje adụ mu obu.
5 Iigweshijeru mu nri gẹ
mu ria l'iphu ndu achị
mu lẹ njọ.
Ị nọdu eteje mu manụ,
eshi mkpọ l'ishi g'eemeje
onye a kwarụ ẹbyaa.
Okoro mu bẹ iimeje;
l'o ji pyịmu pyịmu
ebushihu ebushihu.
6 Ọ bụepho k'ọma waa
n-yemobu Chipfu a-nọdu
etso mu jasụkpoo gẹ mu

a-nọ-beru.
Mu ebuerupho l'ụlo Chipfu
jasụwaruroya.

24

Ebvu-ọma, Dévidi deru

1 Mgboko; yẹe iphemiphe,
nọ iya nụ bụkota kẹ Chipfu;
mbụ eliphe-a l'ophu;
mẹkpoo ndu bu iya nụ;
2 kẹle ọo l'eli eze-ẹnyimu
bẹ ọ tụru ọkpa iya;
bya emee ya;
ọ ngụru angụru l'eli ẹnyimu
ime-alị.
3 ?Bụ onye a-dụ ike nyihu
úbvú Chipfu?
?Bụ onye a-dụ ike pfụru
l'ẹka o doberu nsọ?
4 Ọo onye ọbochi-ẹka iya labọ
adụdu iphe-ẹji, dụ iya nụ;
tẹme obu iya gụa ìphóró;
onye te ewoduru obu iya
ziberu iphe, bụ ụgho;
tẹme ọphu ọokpapyabejedu
iphe, o meru gụa ẹnwa.
5 Onye ono bẹ Chipfu a-gọru
ọnu-ọma nụ;
tẹme Chileke ono, bụ onye
adzọje iya nụ ono ahaaru
iya enge.
6 Noo g'ọgbo, achọ ngu nụ
adụje bụ onoya;
mbụ ndu achọ g'ẹphe hụma
iphu gụbe Chileke kẹ Jiékọpu.
7 Unu gụhashia ọnu-abata
ono g'o gheru ọnu!
Unu gụhashia mgbo ndiche
ono;
k'ọphu eze akpabiri a-bata.
8 ?Bụ onye bụkpoo eze
akpabiri ọbu?
Ọo Chipfu, bu onye nwe
ike yẹe ọkpehu;
mbụ Chipfu onye ejeje ọgu
lwụ-kpee.
9 Unu gụhashia ọnu-abata
ono g'o gheru ọnu!
Unu gụhashia mgbo ndiche ono;
k'ọphu eze akpabiri a-bata.
10 ?Bụ onye bụkpoo eze akpabiri

ono?
Ọo Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
bụ eze akpabiri ọbu.

25

Ebvu, Dévidi deru

1 Ọo gụbe Chipfu bẹ mu gude
obu mu g'ọ ha epfu anụ.
2 Ọ bụru gụbe Chileke mu bẹ
mu dakoberu.
Te kwekwa g'e kpua mu iphu
lẹ ntụ;
ọphu i kwekwa gẹ ndu ọhogu
mu tụru okoo kpua mu.
3 Ọ tọ dụkpodaa onye ẹnya dụ
l'ẹka ị nọ, e kpujeru
iphu lẹ ntụ.
Obenu lẹ ndu eme umere,
agbadụru phẹ nụ;
ẹbe adụ iphe, kparụ iya nụ
bẹ ee-kpu iphu lẹ ntụ.
4 Jiko Chipfu; goshinu mu
gbororo ngu;
menaa g'ụzo ngu doo mu
ẹnya ree!
5 Goshi mu ụzo, mu e-shije
eme ọkpobe opfu ngu;
l'i zia mu iphe l'onwongu;
kẹle ọ ngu bụ Chileke,
l'adzọje mu nụ.
Ọ bụru l'ẹka ị nọ bẹ ẹnya mu
adụje mbọku-mbọku.
6 Gụbe Chipfu; jiko nyatakwa
obu-imemini;
yẹe n-yemobu ngu;
kẹle ẹphe shi l'ojejoje.
7 Ta nyatakwa iphe-ẹji,
mu meshiru l'okorọbya;
ọphu ị nyatakwa lẹ mu
shi kwefuru ngu ike.
Gude kẹle i yeru mu obu
nyata mu rọ;
kẹle ị dụ ree Chipfu.
8 Chipfu dụ ree bya abụru
onye obu iya gụru ìphóró.
Ọ bụru iphe ono meru g'o
gude ọ nọdu ezije
ndu iphe-ẹji ụzo iya ono.
9 Ndu wozeru onwophẹ alị
l'iphu iya bẹ ọonoduje
edu g'ẹphe mee iphe,

pfụru nhamụnha.
Ọ nọdu anọduje ezi phẹ ụzo
iya.
10 Ndu eme iphe, dụ
l'ọgbandzu Chipfu;
bya eme iphe, ọ sụru g'e
meje
bẹ Chipfu egoshije lẹ ya
yeru obu; bya abụru
o-me-g'o-pfuru;
mbụ ndu edobeje iphe,
ọgbandzu ẹphe l'iya pfuru.
11 A makwarụ-a l'ẹjo-iphe,
mu meshiru ngu parụ ẹka.
Ọlobu Chipfu; jiko gụaru
mu rọ nvụ g'ẹpha
ngu apfụru.
12 ?Bụ onye bụkpoo onye atsụ
Chipfu ebvu?
Onye ono bẹ ọo-kpọ-ziru ụzo,
gbaru iya l'eshishi.
13 Onye ono bẹ iphe a-nọdu
adụru lẹ ree
mkpụrumkpuru.
Ọ bụru oshilọkpa iya
e-nweru alị ono.
14 Ndu Chipfu kpọru obu yeru
bụ ndu atsụ iya ebvu.
Ọ bụru ndu ono bẹ oomeje
g'ẹphe maru ọgbandzu
ẹphe l'iya.
15 Ẹnya mu bụepho lẹ Chipfu
bẹ ọoduje;
kẹle ọ bụe ya phọ kpoloko
bụ onye a-dụ ike zọfu
mu l'ọ́nyà.
16 Ghanaaru mu iphu;
phụnaaru mu obu-imemini;
kẹle mu nọ nkịnyi mu;
aphụ tsọkwaru mu phọ.
17 Iphe, egburwashị mu ẹhu
paakwaru igwerigwe.
Byanụ ekufuta mu l'iphe-ẹhuka
mu ono!
18 Lenaa ẹnya l'aphụ ono, byaru
mu nụ ono; yẹe ẹjo ọnodu,
mu nọ.
Gụkotanuru mu nvụ l'iphe-ẹji,
mu meru g'ọ ha!
19 Lewarọ gẹ ndu ọhogu mu
habe igwe!

Lewarọ ẹnya hụma gẹ mu
dụ-be phẹ ashị kparụ!
20 Chenu ndzụ mu nche;
jiko nafụta mu rọ;
g'e te kpu mu iphu lẹ ntụ;
kẹle ọo l'ime ngu bẹ mu nọ;
ezeru ndzụ.
21 G'iphe, a-nọdu adzọ mu nụ
bụru kẹle mu bụ onye ụta
adụdu l'ẹhu;
bya abụru onye obu gụru
ìphóró;
eshinu ọ bụ l'ẹka ị nọ
bẹ ẹnya mu dụ.
22 Jiko Chileke; gbafụtanu
ndu Ízurẹlu l'iphe-ẹhuka,
ẹphe ejekọta g'ọ ha!

26

Ebvu, Dévidi deru

1 Haarụ mu enge gụbe Chipfu;
kẹle ọ tọ dụdu ẹka ụta dụ
lẹ ndzụ mu.
Ọo ngu bẹ mu dakoberu
Chipfu;
ọphu ọ dụdu teke mu
ngajẹru anganga.
2 Hụnaa mu ama Chipfu!
Nyochana mu enyocha!
Lerwenaa ẹnya elerwe
l'ime obu mu waa
l'egomunggo mu.
3 Kẹle ọo obu, i yeru mu
anọduje akpọ-ziru mu
ụzo tekenteke;
tẹme mu nọdu emeje iphe,
i pfuru.
4 Mu lẹ ndu ẹregede ta
anọgbajekwa;
ọphu mu lẹ ndu bụ
tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu
aswịdu ọswi.
5 Ndzukọ ndu anọduje eme
ẹjo-ememe bẹ mu
akpọ-yiru ukuvu;
ọphu mu lẹ ndu ẹjo-iphe
anọgbajedu.
6 Mu akwọje ẹka gude goshi
l'iswi dụ mu mma.
Mu abya ejephe ọru-ngwẹja
gụbe Chipfu mgburugburu;

7 akwa ẹvu; etu ngu ẹpha;
epfukashi k'iphe, dụ biribiri,
ịinoduje eme.
8 Ụlo gụbe Chipfu bẹ mu yeru
obu;
mbụ ẹka o-gbu-nwịinwii
ngu dụ.
9 Ba sakọbekwa mu lẹ
ndu iphe-ẹji ọ-sa-mpfụ;
ọphu i dobekwa mu lẹ ndu
egbu ọchi l'oshi lanụ;
10 mbụ ndu bụepho iphe-ẹji
bẹ ẹphe maru ememe;
bya abụru eri ụphalazu bụ
iphe, doru phẹ ẹnya.
11 Obenu lẹ ndzụ nkemu bẹ
ụta ta adụdu m'ilile.
Ọo ya bụ; phụnaaru mu
obu-imemini; gbafụta
mu rọ!
12 Mu pfụru l'ẹka ọkpa rwuru
mu alị.
Mu je l'anọdu l'edzudzu-ọha
tua Chipfu ẹpha.

27

Ebvu, Dévidi deru

1 Ọo Chipfu bụ ìphóró, dụru
mu nụ bya abụru onye
adzọje mu nụ.
?Bụ onye bẹ mu atsụkwanu
ebvu ọzo?
Ọo Chipfu bụ
ụlo-ezeru-ndzụ mu.
?Bụ onye bẹ ndzụ iya a-nọdu
agụbaa mu ọzo?
2 Teke ndu eme ẹjo-ememe;
mbụ ndu achị mu lẹ njọ;
waa ndu ọhogu mu tụru
kpereree byapfuta mu
g'ẹphe vụa anụ mu avụvu;
ẹphe evukota abalị dagbua
ọchii.
3 Obetakpọo ndu ojọgu
nọ-phee mu mgburugburu;
bẹ obu te etedu mu etete.
Mbụ; o betakpọo nụ ndu
ọhogu mu wulihu tsoo
mu ọgu;
mu adakobeẹle-a Chipfu.
4 Ọo iphe lanụ bẹ mu arwọ

Chipfu;
ọ bụru iphe ono bẹ mu achọ.
Iphe ọbu bụ gẹ mu nọdu
l'ụlo Chipfu jasụ lẹ gẹ mu
a-nọberu lẹ mgboko-a;
gẹ mu nọdukpoepho
egbu igo l'ọ-dụ-úbvú Chipfu;
tẹme mu anọdukwapho
l'eze-ụlo Chipfu kpataję
iya ishi iphe.
5 Kẹle mbọku, ẹjo-iphe
byaru mu bẹ oo-dobe mu
l'ẹka ọ nọ;
l'o domia mu l'ime m̀kpù-ẹkwa
iya; bya eworu mu pfụbe
ephekerephe l'eli mkpuma.
6 Ọo ya bụ; mu esengoo ndu
ọhogu mu, nọ-pheru mu
mgburugburu.
Mu anọdu l'ụlo-ẹkwa
Chileke tụa oko gude
gwaa Chipfu; gụa ebvu;
kụa nkwa gude tua ya
ẹpha.
7 Jiko Chipfu; nụmanu olu
mu mẹ mu raku ngu!
Phụnaaru mu obu-imemini;
zanụ mu ẹnu!
8 Iphe, obu mu pfuru mu
bụ gẹ mu chọo iphu ngu.
Ọ bụru iphu gụbe Chipfu
ono bẹ mu achọ-a.
9 Ta aghakwaru mu azụ;
ọphu i gudekwa ẹhu-eghu
ngu nwufu mụbe
onye-ozi ngu;
kẹle ọ bụekwa ngu phọ
bụ onye shi eshinu
yetarụ mu ẹka.
Ta ajịkakwa mu;
ọphu ị gwọbekwa mu;
gụbe Chileke, bụ onye
adzọje mu nụ!
10 Nna mu yẹe ne mu
-gbadokpọo mu nụ;
bẹ Chipfu e-letalẹ mu-a
ẹnya.
11 Zia mu ụzo ngu; jiko Chipfu!
Dunaa mu shia ụzo, pfụru
nhamụnha m'ọbvu ndu
akpa mu ẹhu.

12 Ta ahakwa mu gẹ ndu
achị mu lẹ njọ mee mu g'ọ
dụ phẹ; kẹle ndu agba
mu ẹjo-ekebe wulihuru
ebo mu ibo; anmarụ
mu ọnwu ẹhuka ẹhuka.
13 Obenu l'iphe, mu chịru
ụpfu kwẹe bụ lẹ mu
a-nọdu ndzụ hụma iphe,
dụ ree, shi Chipfu l'ẹka.
14 Nọdu kwabẹru Chipfu!
Shihukpọepho ike;
gude ẹka l'obu;
kwabẹru Chipfu.

28

Ebvu, Dévidi deru

1 Ọo ngu bẹ mu araku Chipfu,
bụ oke mkpuma nkemu.
Ba gbakwa mu nkụchi;
kẹle ị -nọkirishia bẹ mu lẹ
ndu ẹja tarụ a-bụkwaru
iphe lanụ.
2 Nụmaro mkpu, mu echiku
ngu g'i yeru mu ẹka;
gẹ mu chiliru ẹka mabẹ
l'ụzo ẹka-kakọta-adụ-nsọ
ngu ono.
3 Ba tụkokwa mu lẹ ndu
ẹjo-iphe kpụta kpụfu;
mbụ ndu anọduje eme iphe,
adụdu ree;
ndu anọduje epfuru
nemadzụ ibe phẹ opfu
ẹmereme l'eli ọnu;
obenu l'iphe, dụ phẹ l'obu
bụ mgbashị.
4 Pfụa phẹ ụgwo iphe, ẹphe
meru;
mẹ ụgwo ẹjo-ememe,
ẹphe megbabẹru.
Pfụa phẹ ụgwo iphe,
ẹphe gude ẹka phẹ meta;
l'i wota iphe, gbaru phẹ
nụ wophutaru phẹ azụ.
5 Eshinu ọ dụdu iphe,
ẹphe gụberu ozi, Chipfu
jeru; mbụ iphe, Chipfu
gude ẹka iya mee l'onwiya;
bẹ oo-gude ẹka iya
dọjashia phẹ adọjashi;

ọphu ọ byadu
agbakwabaa phẹ agbakwa.
6 Unu tua Chipfu ẹpha;
kẹle ọ nụmaru mkpu,
mu chikuru iya sụ g'ọ
phụaru mu obu-imemini.
7 Ọo Chipfu bụ ike mu;
bya abụru onye egbobutaje
mu nụ.
Ọ bụru iya bẹ mu dakoberu;
ọ nọdu eyeru mu ẹka.
Mu anọduje ete ẹswa
l'ime obu mu.
Mu a-gụ ebvu gude kele
iya ekele.
8 Ọo Chipfu bụ ike ndu nkiya;
bya abụru ụlo-ezeru-ndzụ
onye o teru manụ l'ishi.
9 Dzọtanu ndibe ngu;
gọnuru ọnu-ọma nụ ndu bụ
okiphe ngu!
Chejenu phẹ nche g'onye
eche atụru;
l'i heru phẹ eheru jasụ
l'ojejoje!

29

Ebvu-ọma, Dévidi deru

1 Unubẹ ụnwu imigwe;
unu kwabẹ Chipfu ùbvù!
Unu pfua g'ọkpehu iya
habe shii!
2 Unu kwabẹ Chipfu ùbvù,
gbaru ẹpha iya!
Unu baarụ Chipfu ẹja;
mbụ onye dụ nsọ bya
adụ akpabiri.
3 Olu Chipfu tụkoru
eze-ẹnyimu ngakọta.
Ọ bụru Chileke ono,
dụ akpabiri ono atụ
egbigwe;
mbụ lẹ Chipfu atụ egbigwe
l'eli eze-ẹnyimu.
4 Olu Chipfu dụkwa ọkpehu;
mbụ l'olu Chipfu anọduje
ada kpaa kpaa.
5 Olu Chipfu agbawashije
oshi sida; mbụ lẹ Chipfu
agbajashije oshi sida,
pfụgbaaru l'úbvú úbvú

Lébanọnu.
6 Oomeje g'úbvú úbvú
Lébanọnu nmahụ
jiijiijii gẹ nweswi, apfụ
kẹ shọoshoo.
Ọ nọdu emeje úbvú Siriyọnu;
g'ọ nma pfụla pfụla
gẹ nwa atsụ, apfụ ntụ.
7 Olu Chipfu akụje
g'ebemu-igwe.
8 Olu Chipfu anmajẹ echiẹgu
jiijiijii;
mbụ lẹ Chipfu anmajẹ
echiẹgu Kadẹshi jiijiijii.
9 Olu Chipfu anmajẹ
achị yigayiga.
Ọojishije ẹkwo l'ọswa;
mee ya;
l'o gheru karaphongu.
Onyemonye, nọ l'ime
eze-ụlo iya a-nọdu epfu;
sụ: "Chileke dụkwa
biribiri!"
10 Chipfu sụgaru l'aba-eze
iya; utso nọdu iya lẹ
mkpula;
tẹme o je a-bụru eze
jasụ l'ojejoje.
11 Chipfu emeje g'ike
dụ ndibe
iya.
Chipfu agọjeru ọnu-ọma
nchị-adụ-doo nụ ndibe
iya.

30

Ebvu-ọma, Dévidi deru

A gụru iya gude woru eze-ụlo Chileke ye Chileke l'ẹka

1 Mu a-nọdu ekutse gụbe
Chipfu;
kẹle ị nalitaru mu lọfuta
mu l'ime nsụ;
ọphu i kwedu gẹ ndu ọhogu
mu teru ẹswa kpua mu.
2 Gụbe Chipfu, bụ Chileke mu;
mu rakuru ngu g'i
yeru mu ẹka.
Ị bya emee; ẹhu dụ mu ike.

3 Sụ-a; gụbe Chipfu;
ọo ngu lọ-litaru mu
lọfuta mu l'ime alị-maa.
I mee gẹ mu ta abụ onye
ẹja tarụ.
4 Unu gụa ebvu gude tua
Chipfu ẹpha;
unubẹ ndu dụru iya
nsọ!
Unu kele iya ekele;
l'ẹpha iya dụ nsọ!
5 Kẹle ẹhu te eghujedu iya
eghu nọo ọdu.
Obenu l'obu-ọmaa ya anọduje
jasụ teke onye onoya
l'a-nọ-beru.
Ẹnya-mini bụ-a l'ẹnyashi bẹ
aakwashije iya;
o -be l'ụtsu; ebvu ẹhu-ụtso
adahaa.
6 Teke ẹhu dụ mu guu bẹ mu
sụru l'ọ tọ dụkpodaa iphe,
byaru enwubata mu nụ.
7 Gụbe Chipfu; teke i shi
emeru mu obu-ọma
bẹ i meru; mu ngụru
angụru g'úbvú.
Obenu lẹ teke ị gharu mu azụ
bẹ meji tọfuru mu.
8 Ọo gụbe Chipfu bẹ mu rakuru.
Ọ bụru gụbe Nnajịuphu bẹ
mu rwọru g'i phụaru
mu obu-imemini.
9 Mu sụru: "?Bụ urwu gụnu
bẹ anwụhu mu a-barụ
ngu?
Mbụ-a? dẹnu urwu, ii-rita iya
mẹ a tụa mu ẹja?
?Bụ urwuku, dụ l'alị a-wata
ngu ajaja?
?Bụ iya a-ra iya arara l'ị bụ
onye apfụshije ike
l'iphe, i pfuru?
10 Jiko Chipfu; nụmaro olu
mu; phụnaaru mu
obu-imemini!
Jiko Chipfu; yeru mu rọ ẹka!"
11 Ẹkwa, mu rarụ bẹ ị
gbanweru mee;
mu teahaa ebvu.
Ị bya eyefu mu uwe-aphụ,
mu yeru; woru ẹhu-ụtso

yee mu g'uwe.
12 Iphe ono bụkpoerupho
g'ee-shi g'obu mu agụaha
ebvu gude etu ngu ẹpha;
g'ọ tọ nọhe nggujingguji.
Gụbe Chipfu, bụ Chileke mu;
ọo ngu bẹ mu a-nọduje
ekele jasụ l'ojejoje.

31

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu

1 Ọo gụbe Chipfu bẹ mu nọ
l'ẹka ezeru ndzụ.
B'ekwekwa g'e kpua mu iphu
lẹ ntụ jasụ l'ojejoje.
Eshinu ị bụ onye
pfụberekoto; nafụtanu
mu.
2 Gbobenụru mu nchị.
Bya ẹgwegwa bya agbafụta
mu.
Bụnuru mu agbara-mkpuma,
mu a-gbabajẹ je ezeeru ndzụ;
mbụ ụlo-ezeru-ndzụ,
a-dzọta mu nụ.
3 Eshinu ị bụru mu
agbara-mkpuma; bya
abụru mu ụlo-ezeru-ndzụ;
dunaa mu l'onwongu;
kpọ-ziaru mu ụzo g'ẹpha
ngu apfụru.
4 Nafụta mu l'ọnyà ono,
a gbabẹru mu onoya;
kẹle ọo l'ime ngu bẹ mu
gbabarụ je akwachia
ndzụ mu.
5 Mu yeru ngu unme mu l'ẹka.
Gbafụtanu mu; jiko Chipfu,
bụ Chileke, apfụshije ike
l'iphe, i pfuru.
6 Ndu akpọjeru obu yeru
ọla-l'iswi ono, bụ agwa
adụjekwa mu ashị.
Onye mbẹdua dakoberu
bụkwa Chipfu.
7 Mu ete ẹswa; ẹhu nọdu atsọ
mu ụtso l'i yeru mu obu;
kẹle ị hụmaru iphe-ẹhuka,
mu jeru;
bya amaru lẹ pfụpfupfu shi

egbu mu egbugbu;
8 ọphu i woduru mu ye l'ẹka
ndu ọhogu mu.
Ọ chịa l'i kufutaru mu je edobe
l'ẹka mu nọ tụsaru ẹhu.
9 Jiko Chipfu; phụnuaaru mu
obu-imemini;
kẹle mu nọkwa l'oke
mkpamẹhu.
Mu rawaru ẹkwa-aphụ jasụ mu
nọdu aphụ ragaraga;
tẹme o mekwaaphọ;
ike bvụshikotawa mu.
10 Mu gụ-gbuakwaru onwomu
l'aphụ.
Mu tsụwa ude; kahụ l'ọkpehu.
Ike bvụkotaakwaru mu;
kẹle mu menụkawaru
ẹjo-iphe.
Ọkpu, nọ mu l'ẹhu nọdu
akaẹpho nyẹgenyege
eje.
11 Ikpoto ndu achị mu lẹ njọ
mewaru; mu bụru onye
ndu obutobu mu akpọ
ẹbo l'afụ.
Ndu mu l'ẹphe eshi ọ̀nyà bẹ
atsụchawa mu ebvu.
Iphe, bụ ndu hụmaru mu
lẹ gbororo anọduje
agbaru mu ọso.
12 Ẹphe tụko zọhaa mu
g'aazọhaje onye
nwụhuru anwụhu-a;
mbụ lẹ mu dụwaa g'ite,
tụkposhihuru
atụkposhihu.
13 Kẹle mu nụmawaru nvu
azụ, ikpoto nemadzụ
anọduje evu mu.
Nta-a ta adụdu ẹka mu nọ gẹ
ndzụ ta anọdu agụ mu.
Ẹphe anọduje achịru mu
ẹjo idzu.
Iphe, ẹphe tụberu bụ g'ẹphe
wofu ndzụ mu.
14 Obenu l'ọo ngu bẹ mu
dakoberu gụbe Chipfu.
Mu epfu l'ọo ngu bụ Chileke
mu!
15 Gẹ mu a-nọ-beru l'eliphe-a

bụ ngu bẹ ọ dụ l'ẹka.
Nafụtanu mu l'ẹka ndu ọhogu
mu; mẹ l'ẹka ndu achị
mu nụ.
16 Lenaa mụbe onye-ozi ngu
ẹnya-ọma!
Guderọ n-yemobu ngu dzọo
mu!
17 Jiko Chipfu; b'ekwekwa g'e
kpua mu iphu lẹ ntụ;
kẹle mu chikuwaru ngu lẹ
mkpu.
Ọo ndu ẹjo-iphe ono bẹ
ee-kpuchia iphu lẹ ntụ;
g'ọnu je a-bụru phẹ
kpụrukudukuu
l'alị-maa.
18 G'ọnu ono, ẹphe gude adzụ
orotophomu ono bụru
phẹ kpụrukudukuu;
kẹle ẹphe egudeje eku
onwophẹ; waa akpọ
nemadzụ ẹbo l'afụ;
epfubyishi ndu
pfụberekoto.
19 Lewarọ g'adụ ree ngu habe
shii;
mbụ ree ono, i doberu
ndu atsụ ngu ebvu ono.
Ọ bụru l'iphu ụnwu-eliphe
bẹ ịi-pfụru;
meeru ndu gbabarụ l'ime
ngu; ezeru ndzụ ree ono.
20 Iiwojeru phẹ domia lẹ
mgboru ẹka ị nọ; g'ẹjo
idzu, ụnwu-eliphe chịru
ta vụ l'ẹhu phẹ.
Ọ bụru l'ibe ngu bẹ
iidobeje phẹ; gẹ njọ
opfu te erwu phẹ l'ẹhu.
21 G'e tua Chipfu ẹpha;
kẹle o goshiru mu n-yemobu
iya, dụ biribiri
teke mu nọ lẹ mkpụkpu,
ọhogu nọ-pheru
mgburugburu.
22 Mu chia mkpu sụ: “Ephuhu
mu l'iphu ngu-o!”
Ị nụmaele-a mkpu, mu
chikuru ngu; bya agbaarụ
mu mkpu.

23 Unu yee Chipfu obu;
unubẹ ndu dụru iya nsọ
g'unu haa;
lẹ ndu Chipfu eleta ẹnya
bụkwa ndu apfụshije
ike l'iphe, ẹphe pfuru.
Obenu lẹ ndu eku onwophẹ
bẹ ọopfuje ụgwo iphe,
ẹphe eme pfurwua phẹ
iya l'ishi.
24 Unu shihukpọepho
ike gude ẹka l'obu;
unubẹ ndu daru ngabẹru
Chipfu!

32

Ẹvù, Dévidi kwarụ

1 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye
Chileke gụru nvụ l'emeswe,
o mesweru iya;
mbụ onye Chipfu safụru
iphe-ẹji iya.
2 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye
Chipfu ta agụkoeduru
ẹjo-iphe, o meru;
mbụ onye te nwedu ẹregede,
dụ iya l'ẹhu.
3 Teke mu shi nọdu
nggujingguji bẹ ọkpu,
nọ mu l'ẹhu shiẹpho tsua
gworigwori.
Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ
ude, mu shi anọduje
atsụ mbọku-mbọku.
4 Kẹle eswe l'ẹnyashi bẹ
ịinoduje ada mu ẹka
l'ẹhu.
I shi ẹgube ono mịchatachaa
nwike, dụ mu nụ g'onye
ụguru guderu.
5 Tọbudu iya bụ; mu bya emee
g'ị maru iphe-ẹji, mu meru;
ọphu ọ dụdu ẹjo-iphe,
mu meru, dụru ọphu mu
domiru ngu edomi.
Mu sụ lẹ mu e-woẹrupho
atụpya, mu tụpyaru
Chileke kọshiaru iya.
E mechaa; ị bya agụaru mu
nvụ l'ẹjo-iphe, mu meshiru.

6 Ọo ya bụ; g'iphe, bụkpoo ndu
eme iphe, dụ gụbe
Chileke ree pfujeru nụ ngu
teke ẹphe nọ lẹ mkpa;
g'ọo-bụru teke Eze
Ẹnyimu iphe-ẹhuka ono
byaẹrupho g'utso;
o too rwudu phẹ l'ẹhu.
7 Ọo ngu bụ ẹka mu agbajẹru
je edomia onwomu.
Ọ bụru ngu a-nọdu eleta mu
ẹnya g'iphe-ẹhuka ta
adapfuta mu;
gude ebvu, e gude atụ
okoo gbaa mu
mgburugburu.
8 Ọo mu a-nọdu atụ-ziru ngu
ẹka; ezikwa ngu phọ ụzo,
ịi-nọdu eshi.
Mu a-nọduru ngu lẹ mgbazi;
eletakwa ngu phọ ẹnya.
9 Ba adụkwa g'ịnya;
ọzoo g'ịnya-mulu;
kẹle ẹphe ta amadụ
onwophẹ ẹkicha.
Iphe, eegudeje agọ phẹ bụ
agadagba waa odogoro.
I -medụru iya nno;
ị tịi gọtadu phẹ.
10 Ndu ẹjo-iphe anọduje
eje iphe-ẹhuka, dụ igwerigwe!
Obenu l'onye dakoberu
Chipfu bẹ n-yemobu
iya anọ-pheje
mgburugburu.
11 G'iphe, Chipfu anọduje eme
mee g'ẹhu tsọo unu
ụtso;
tẹme unu etekwaphọ
ẹswa;
unubẹ ndu pfụberekoto!
Unu gụa ebvu ẹhu-ụtso;
unubẹ ndu obu
gụru ìphóró!

33

1 Unu gụa ebvu ẹhu-ụtso nụ
Chipfu; unubẹ ndu
pfụberekoto!
Ọ gbaru gẹ ndu obu phẹ gụru
ìphóró jaję iya ajaja.

2 Unu kpọo une gude kele
Chipfu ekele!
Unu gude ogumogu gụa ebvu
gude tua ya ẹpha!
3 Unu gụa ebvu ọ̀phúú nụ iya!
Unu kụa ya k'ẹrengete;
unu agbọoru iya ọgboo!
4 Kẹle Opfu Chipfu pfụru
nhamụnha.
Ọ bụru o-me-g'o-pfuru
l'iphemiphe, oome ememe.
5 Iphe, adụje Chipfu ree
bụ ikpe, pfụru nhamụnha;
mẹ iphe, pfụru ọto.
N-yemobu Chipfu jiru
mgboko bushihu.
6 Ọo opfu-ọnu bẹ Chipfu gude
mee igwe.
Ọ bụru unme, ọ tụru atụtu
bẹ o gude mee iphemiphe,
nọkota iya nụ.
7 Ọ bya azakọbe mini,
nọ l'ẹnyimu l'ẹka lanụ;
ọ dọru nyịmunyimu.
Eze-ẹnyimu bẹ ọ kpachaaru
oke ẹka oo-jeberu.
8 G'eliphe l'ophu tsụje Chipfu
ebvu.
G'iphe, bụkpoo ndu nọ lẹ
mgboko mgburugburu
yejeru iya nsọ;
9 kẹle o pfuru opfu;
mgboko l'ophu dụ.
Ọ tụru ekemu; iphemiphe
dụkota.
10 Chipfu emeje g'ìdzù,
ọhamoha chịru
bụru iphe-mmanụ.
Iphe, ndiphe tụberu k'ememe
bẹ ọokposhije.
11 Obenu l'ìdzù ọphu Chipfu
chịru l'adụje g'ọ chịru iya;
jasụ l'ojejoje.
Iphe, ọ tụberu k'ememe bẹ
oomeje; l'o shi l'ọgbo
sweru ọgbo.
12 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ọha ono,
bụ Chipfu bụ Chileke phẹ;
mbụ ndu ọ họtaru;
ẹphe bụru okiphe nkiya.
13 Chipfu anọduje l'imigwe lee

ẹnya l'eliphe-a hụmakota
ụnwu-eliphe l'ophu.
14 Ọonoduje l'ẹka o bu l'imigwe
hụmakota ndu bu lẹ
mgboko g'ẹphe ha.
15 Ọo yẹbedua meru ọriri nụ phẹ;
tẹme iphemiphe,
ẹphe emekọta nọdu edoje
iya ẹnya.
16 Eze ta alwụjedu ọgu lwụta;
opfu l'ọo l'ọ chị
igwerigwe ndu ojọgu.
Ọphu onye ike dụ abụdu
ọkpehu iya bẹ
oogudeje nahụ.
17 Ịnya-ọgu bụ iphe-mmanụ;
ọ tọo dzọtadu nemadzụ
l'ẹgu ọgu.
G'ike adụhabekwa iya;
ọ tọo dzọdu ndzụ.
18 Obenu lẹ-a; ẹnya Chipfu
dụkwa l'ẹhu ndu atsụ
iya ebvu; mbụ ndu ono,
daru ngabẹru n-yemobu
iya;
19 k'ọphu ọo-nafụta phẹ l'ọnu
ọnwu;
dobe phẹ ndzụ mẹ ẹgu
nọdu eme.
20 Anyi adajẹ ngabẹru Chipfu;
kẹle ọo ya bụ onye eyejeru
anyi ẹka; bya abụru onye
egbobutajẹ anyi.
21 Oomeje g'obu tsọo anyi ụtso;
kẹle ọo ẹpha iya, dụ nsọ bẹ
anyi dakoberu.
22 Gụbe Chipfu; jiko goshinụ l'i
yeru anyi obu;
eshinu ọ bụ ngu bẹ anyi
daru ngabẹru.

34

*Ebvu, Dévidi deru teke
o meaharu g'onye ọbvu
eme l'iphu Abimẹleku;
Abimẹleku chịfu iya*

1 Mu anọduje etu Chipfu ẹpha
tekenteke.
Ọ tọ dụdu teke mu byaru
ajabuhu iya ajaja.
2 Ọo Chipfu bẹ mu gude eku

onwomu.
Ndu aakpa ẹhu -nụmae ya
phọ; ẹhu atsọo phẹ ụtso.
3 Bya gẹ mu lẹ ngu tụko tụa
ọnu Chipfu l'ọ parụ ẹka.
G'anyi tụko kutsee ẹpha iya.
4 Mu rakuru Chipfu; ọ za mu
ẹnu; bya emee; ndzụ
gụ-buhu mu.
5 Ndu ele ẹnya iya bẹ aa-nwụja
ọnu-ọchi; ọphu ọ dụdu teke
iphere bya eme phẹ.
6 Mụbe onye adụdu g'ọ dụ mu
chiru mkpu;
Chipfu zaa mu ẹnu;
bya adzọtakota mu l'iphe-ẹhuka,
mu eje g'ọ ha.
7 Ojozi-imigwe kẹ Chipfu
anọ-pheje ndu atsụ Chipfu
ebvu mgburugburu.
Ọonoduje adzọ phẹ tekenteke.
8 Unu byanụ g'unu lẹ Chipfu
megbabẹ iphe g'unu
ahuma l'ọ dụ ree.
Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
gbabarụ iya l'ẹka je
ezeeru ndzụ.
9 Unu tsụje Chipfu ebvu;
unubẹ ndu dụru iya nsọ;
lẹ ndu atsụ iya ebvu
ta adụkwa iphe, ụko iya
adụjeru phẹ.
10 Ụnwu oduma nwechaaru
mkpa; tẹme ẹgu nọdu
agụjechaa phẹ;
obenu lẹ ndu achọ Chipfu
bẹ ụko iphe-ọma ta
abyadụ adụru.
11 Unu byaẹdu unubẹ
ụnwegirima; bya angabẹru
mu nchị;
gẹ mu zia unu g'aatsụje
Chipfu ebvu.
12 ?Bụ onye bẹ ọ dụ g'asụ lẹ
ndzụ iya e-tse ogologo;
tẹme ọ dụkwa iya phọ
g'asụ lẹ mbọku-mbọku
a-bụjeru iya k'ọma?
13 G'onye ono hakwa epfu
njọ-opfu;
hakwaphọ aghọ ụgho.

14 Gbakụtaru eme ẹjo-ememe
azụ; watachia eme iphe,
dụ ree.
Kukebeje ẹhu chọo iphe,
e-me gẹ nchị dụ doo.
Ị -chọta iya; ta tụ-wokwa
iya ẹka ememe.
15 Chipfu anọduje eleta ndu
pfụberekoto ẹnya.
Ọ nọdu egbobeje nchị
nụma olu phẹ m'ẹphe
raku iya.
16 Obenu lẹ ndu eme
ẹjo-ememe bẹ
ọogbanwubejeru iphu;
bya emee; ẹphe anwụhu
chịhu lẹ mgboko.
17 Ndu pfụberekoto abụjeru;
ẹphe -raku Chipfu;
l'ọ za phẹ ẹnu;
bya anafụta phẹ l'iphe-ẹhuka,
ẹphe eje g'ọ ha.
18 Chipfu anọ-kubeje ndu mee
ala l'opfuru.
Ndu eswe bụ ẹnyashi bẹ
ọodzofutaje.
19 Onye pfụberekoto ejeje
iphe-ẹhuka, dụ igwerigwe;
obenu lẹ Chipfu
anafụtakotaje iya l'iphe-ẹhuka
ono g'ọ hakọta.
20 Ọkpu, nọ iya l'ẹhu
bẹ ọo-nwụbejeru ẹnya;
g'ọ tọ dụ mẹ nanụ, aa-kụ-ji
akụ-ji.
21 Obenu l'onye ẹjo-iphe,
bụ ẹjo-ememe iya ono
e-gbu iya.
Ndu kpọru ndu pfụberekoto
ashị bẹ aa-nmaa ikpe.
22 Chipfu agbafụtaje ndu ejeru
iya ozi;
ọphu ọ dụdu onye gbabarụ
l'ime iya je anọdu zee
ndzụ,
a bya anma
ikpe m'onye lanụ.

35

Ebvu, Dévidi deru

1 Gụbe Chipfu; ndu etso mu
opfu bụkwa ngu
e-tsolata phẹ!
Ndu ọphu etso mu ọgu
bụkwapho gụbedua
e-je etsolata phẹ!
2 Gbalihu; chịta ngwọgu;
waa
iphe-mgbobuta-ọgu
ngu;
bya egude gbaaru mu
mkpu!
3 Palia arwa ngu;
gude kwachia ndu achị mu
lẹ njọ ụzo!
Sụnu mu l'ịi-dzọ mu-a!
4 Gẹ ndu achọ ụzo, ẹphe e-shi
gbua mu bụru ndu e
meru iphe-iphere.
G'a chiphukwa ndu achịru
mu ẹjo idzu azụ.
G'a tụ phẹ ẹberebete!
5 G'ẹphe dụ g'ẹswa ereshi,
phẹrephere zikashịru teke
ojozi-imigwe Chipfu
a-nọdu achị phẹ ọso.
6 G'ụzo phẹ gbakọtakwa
ọchii;
chikwaphọ kẹ
bụrukutuku
teke Ojozi-imigwe Chipfu
a-nọdu achị phẹ
ịkpabaka.
7 Eshinu ọ dụdu iphe, mu meru
phẹ; ẹphe je agbabẹru
mu ọ́nyà;
bya eworu nsụ bua gẹ mu
nwulahụ;
8 g'ọla-l'iswi tụkwaa phẹ
l'ụpfu.
G'ọ́nyà, ẹphe gbabẹru
l'onwophẹ nmatakwaa
phẹ.
G'ẹphe nwudakpọe ya phọ kẹ
wurukutukumu.
9 Ọo ya bụ gẹ mu etee ẹswa
l'ime Chipfu.
Ẹhu atsọahaa mu l'ọ dzọtaru
mu.
10 Mu e-gudekpọo obu mu g'ọ
ha sụ:
“?Bụ onye atụru gụbe Chipfu?

Ọo ngu adzọtaje ndu ụkpa
l'ẹka ndu ka phẹ
ọkpehu.
Mbụ l'ịinafutaje ndu ụkpa;
waa ndu adụdu g'ọ dụ
phẹ l'ẹka ndu ana phẹ
nfụ.”
11 Ndu ẹjo-ekebe wulihuru ebo
mu ibo.
Ẹphe chịkoo iphe, mu amadụ
kụbe sụ l'ọo mu bẹ o
shi l'ẹka.
12 Ẹphe gude ẹjo-ememe pfụa
mu ụgwo iphe-ọma.
Ọo ya bụ lẹ mu dụwaa g'onye
a tọgboru nwa maa.
13 Obenu lẹ teke iphe-ememe shi
zụu phẹ bẹ mu wotaru
uwe-aphụ yee;
bya ewoze onwomu alị aswị
ẹgu epfu anụ Chipfu;
ọle Chipfu ta anụmaduru
olu mu.
14 Mu nọdu aghaphe egbu
onwomu egbugbu
l'ẹkwa g'ọ bụ ọnyà mu;
ọzoo nwune mu bẹ
iphe-ememe zụpyaberu.
Mu nọdukpoo dẹe ẹka l'agba
g'onye akwa ẹkwa ne iya,
nwụhuru nụ.
15 Obenu l'opfu dụru mbẹdua;
ẹphe gude ẹhu-ụtso
dzukọbe.
Ẹphe swiphee mu
mgburugburu tsua
mu iphe teke mu
akwabẹduru ẹnya;
bya egude njọ-opfu
alabushi anụ mu nanụ
nanụ.
16 Ndu gudewaa echi ndu ọzo
eswe merwushia
onwophẹ l'iphu Chipfu;
nọdu atagbaru mu ikireze
kẹ nyịkinyiki.
17 Gụbe Chipfu; ?bụ teke ole bẹ
ii-jipyaberu onwongu
elekpọepho anyi ẹnya?
Dzọnaa mu; a -nọnya ẹphe
mee mu; mu bụru
ọla-l'iswi!

Dzọtaro mkpakọ iphe ono,
mu nweru ono, bụ ndzụ
mu g'oduma ta
adzụgbu iya!
18 Ọ bụru l'ẹka ọha l'ophu
dzukọberu bẹ mu
a-nọdu kele ngu ekele;
mbụ lẹ mu a-nọdu l'iphu
ikpoto nemadzụ jaa
ngu ajaja.
19 B'ekwekwa gẹ ndu ọhogu mu
teru ẹswa kpua mu;
mbụ ndu kpọru mu ashị;
ẹbe adụ iphe, mu
meru phẹ.
Ọphu i kwekwa gẹ ndu ono,
mu dụ ashị ono bvua mu
ẹnya ria.
20 Kẹle ẹphe te epfujedu opfu
nchị-adụ-doo;
obenu l'iphe, abụjeru ozi,
dụru phẹ nụ bụ achị idzu
g'ẹphe e-shi ghọoru ndu dụ
àgù lẹ mkpụkpu ụgho.
21 Ẹphe sarụ ọnu galaba wata
mu ebo ibo sụ:
“Ee! Anyi gudekpọo ẹnya
anyi hụma iphe,
i meru!”
22 Ọle gụbe Chipfu hụmanuru-a
iphemiphe ono.
Jiko ba agbakwa mu nkụchi
ọphu ị nọdukwa
mu ụzenya!
23 Tehu etehu; kwolihurọ bya
ahaaru mu enge!
Gbaaru mu ọdzori;
jiko Nnajịuphu mu,
bụ Chileke mu!
24 Gude apfụbekoto nkengu
haarụ mu rọ enge; jiko
Chipfu, bụ Chileke mu!
Te kwekwa g'ẹphe teru ẹswa
kpua mu!
25 Te kwekwa g'ẹphe rịa l'obu
phẹ sụ:
“Nta bẹ anyi chọ-vuwaru iphe,
anyi achọ!”
Ọzoo g'ẹphe sụ: “Nta-a bẹ
anyi patawaru
iya lwee!”

26 G'iphe, bụkpoo ndu ete ẹswa
ekpu ẹjo-iphe, byaru
mu nụ bụkwaru ndu ee-meru
iphere kpua bya atụ
phẹ ẹberebete.
G'e gudekwa iphere dejia phẹ
ẹpho; mbụ ndu ono,
etu onwophẹ
ọphushugbu eje abyapfuta
mu ono!
27 Gẹ ndu ele ẹnya g'a haarụ
mu enge gụa ebvu ẹhu-ụtso
tee ẹswa!
G'iphe, ẹphe a-kpụjeru l'ọnu
bụekwarupho: "G'a tụa
ọnu Chipfu l'ọ parụ ẹka;
mbụ onye ọoduje ree mẹ
onye-ozi iya nọdu buru
l'ẹhu-guu."
28 Ọo ya bụ; mu egude ọnu
mu pfua
k'apfụbekoto nkengu.
Ọ bụkwarupho gẹ mu
a-nọdu etu ngu ẹpha
mbọku-mbọku
bụ onoya.

36

Ebvu, Dévidi, bụ onye
ejeru Chipfu ozi deru
nụ onye-ishi ebvu

1 Ọo umere ndu ẹjo-iphe eme
emeje gẹ mu pfua l'ime
obu mu sụ l'ẹphe
ta atsụkpodaa
Chileke ebvu atsụtsu
ophu.
2 Kẹle ọonoduje aja onwiya
ajaja; mbụ jataberu
onwiya
k'ọphu bụ l'ọ tọo hụmajedu
ẹjo-iphe, oome;
k'ọphu ọo-kpọ iya ashị.
3 Opfu, eshije iya l'ọnu
bụkotaepho ẹjo opfu;
waa aghọ ụgho;
ọphu oomejeẹdu
g'onye kwarụ ẹnya;
ọphu oomekwaphọ iphe,
dụ ree.
4 Ọ zẹwaa l'iphe-azẹe ya

rịkobe iphe-ẹji, oo-me.
Ọo ẹpho l'ụzo, apfụduru-ọto
bẹ ọopfujeru;
ọphu ọ dụdu iphe, dụ ẹji,
ọojikaje ememe.
5 Gụbe Chipfu; n-yemobu
nkengu tụkokwaru
igwe l'ophu vọo
pfurupfuru.
O-me-g'o pfuru, ị bụ
rwucharu akpaminigwe.
6 Apfụbekoto nkengu nọdu
etse rịgorigo g'úbvú,
parụ ẹka apaa.
Ikpe nkengu dụ wukirima
g'eze ẹnyimu-ime-alị.
Gụbe Chipfu; ọo ngu tụkoru
anụ, bu l'ẹgbudu yẹle
nemadzụ dobe ndzụ.
7 Lewarọ gẹ n-yemobu ngu
bụ-be iphe, vu oke-aswa!
Ọo iphe ono meru g'o gude
ụnwu-eliphe gbaba lẹ
mkpula oke ǹkù ngu
je anọdu ezeru ndzụ.
8 Ẹphe anọduje l'ụlo ngu eri
gwọogwoo lẹ nri,
kụru iya nụ;
tẹme ị nọdu emeje g'ẹphe
ngụa mini l'ẹnyimu
ẹhu-ụtso nkengu.
9 Kẹle ọo l'ẹka ị nọ bẹ ndzụ
futaru.
Ọ bụru l'ẹka ìphóró nkengu
nọ bẹ anyi a-nọdu
hụma ìphóró.
10 Jiko yekpọekwapho ndu
maru ngu nụ obu g'i
yeru phẹ iya;
L'ị pfụbekpoekwapho ẹka
ngu ọto g'ị pfụberu
iya l'ẹhu ndu obu phẹ
gụru ìphóró.
11 B'ekwekwa gẹ ndu eku
onwophẹ zọ-sweta mu ọkpa;
ọphu i kwekwa gẹ ndu
ẹjo-iphe gude ẹka phẹ
nwufu mu.
12 Hụmawaro g'a wụshiru
ndu anọduje eme iphe,
adụdu ree;

ẹphe dabyigbaaru;
ọphu ẹphe abyadụ
agbẹshibaa agbẹshi.

37

Ebvu, Dévidi deru

1 G'ọnodu ndu eme ẹjo-ememe
te eghujekwa ngu eghu;
ọphu i kojekwaru ndu
apfụbeduru ẹka ọto
okophoo.
2 Kẹle ọ tọ dụkwa
g'aa-nọ-beru; ẹphe
anwụlwashihu g'ẹswa;
tẹme ọphu ọ dụkwapho
g'aa-nọ-beru;
ẹphe akpọshihu nkụ
g'irwu oshi.
3 Dakobe Chipfu; meje iphe,
dụ ree!
Buru l'alị ono bụru
o-me-g'o-pfuru!
4 Nọdukwa Chipfu l'ẹka tee
ẹswa;
g'ọo-nụkwanu ngu iphe,
bụ iphe, agụ ngu nụ.
5 Woru iphemiphe, iime
ememe ye Chipfu l'ẹka.
Dakobe iya; l'oo-meru ngu
iya.
6 Oo-me g'apfụbekoto nkengu
nwua kẹ phoo g'ìphóró;
mbụ lẹ Chipfu a-harụ
ngu enge;
mee g'iswi-ọdu-mma
nkengu gbua kẹ nwịinwii
g'ẹnyanwu.
7 Zẹkpoepho kụpya l'ẹka
Chipfu; taa nshi kwabẹru
iya.
G'ẹhu te eghukwa ngu
eghu teke iphemiphe,
ndu ẹjo-iphe eme
ejehuru phẹ;
mbụ teke ẹjo-idzu, ẹphe achị
anọduje eje g'ẹphe chịru iya.
8 G'ẹhu te eghujekwa ngu eghu;
ọphu ị vọjekwaru ọku
wụa ẹhu.
G'ẹhu te eghujekwa ngu eghu;
anọnya i mee ẹjo-iphe.

9 Kẹle ndu anọduje eme
ẹjo-ememe bẹ ee-me
g'ẹphe chịhu; obenu
l'ọo ndu daru ngabẹru
Chipfu bẹ e-nweru
mgboko.
10 Ọ tọ dụdu g'ọo-nọ-beru
l'e mee gẹ ndu ẹjo-iphe
ta adụhe.
Ii-le ẹnya phẹ; ọle ị tịi
hụmaedu phẹ.
11 Ọo ndu dụ àgù bẹ mgboko-a
a-bụru nkephẹ;
tẹme ẹphe enweru ẹhu-guu;
nweru iya k'etsutsu iya.
12 Ndu ẹjo-iphe achị ẹjo
idzu edoberu ndu
pfụberekoto;
ataru phẹ ikireze kẹ
nyịkinyiki.
13 Ọlobuele-a ọchi bẹ Chipfu
achị phẹ;
kẹle o maru lẹ teke
ee-mebyishi phẹ l'abya-a.
14 Ndu ẹjo-iphe mịtaru ogu-echi
phẹ; g'ẹphe gbushia
ndu ụzo phẹ pfụru
nhamụnha;
bya eseta apfụ phẹ kẹ kịkiki
g'ẹphe gbatsushia ndu
ụkpa waa ndu adụdu
g'ọ dụ phẹ.
15 Obenu l'ogu-echi phẹ
ono e-mechaa nmabaa
phẹ ẹpho;
l'a nata phẹ apfụ phẹ
ono nyakwoshia.
16 Nwiphe, abadu ishi,
ndu pfụberekoto nweru
bẹ kakwa ree eme l'ẹku,
ndu ẹjo-iphe dụ igwerigwe
kpaa kụbe.
17 Kẹle ndu ẹjo-iphe bẹ aa-nafụ
iphe, ẹphe gude eme ike;
obenu lẹ ndu pfụberekoto
bẹ Chipfu bụ agbarike phẹ.
18 Chipfu maru gẹ ndu ụta
adụdu l'ẹhu a-nọ-beru.
Okiphe phẹ a-nọ jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii.
19 Teke eeje iphe-ẹhuka;

bẹ a ta abyadụ ekpu phẹ
iphu lẹ ntụ;
tẹme ọkpa nri -byaẹpho;
nri adụele phẹ-a
shingushingu.
20 Obenu lẹ ndu ẹjo-iphe
a-bụru mkpurupyata.
Ndu ọhogu Chipfu
e-phekashịhu nanụ nanụ
g'okoko, nọ l'ẹgu.
Ẹphe e-phukashịhu
g'ẹnwuru-ọku.
21 Ndu ẹjo-iphe abụjeru;
ẹphe -jita ụgwo ẹphe
eria ya.
Obenu lẹ ndu pfụberekoto
bẹ anọduje emeru
ndiphe iphe-ọma.
22 Ọo ndu Chipfu gọru
ọnu-ọma nụ e-nweru mgboko-a;
obenu lẹ ndu ọ tụkwanuru
ọnu bẹ a-chịhu nụ.
23 Ọo Chipfu anọduje akpọ-ziru
nemadzụ ụzo g'oo-gudeje
aha ọkpa; mee onye ono
g'ọ ngụru angụru;
mbụ onye eme iphe,
dụ Chipfu ree.
24 Ụpfu -dụkpoo ya nụ;
ọ tọo darwudu alị;
kẹle ọo Chipfu gude ẹka
iya agbata iya ike.
25 Mu shikwa teke mu bụ nwata
nọwaa jasụ mu bụru
ọgerenya nta-a;
ọle mu teke ahụma-swee
ẹka Chipfu gbadoru
onye pfụberekoto;
ọzoo ẹka ụnwu iya
arwọ nri.
26 Onye pfụberekoto anọduje eme
iphe-ọma tekenteke; ọ nọdu
ejieje nemadzụ ụgwo.
Ee-shi l'ẹhu ụnwu iya kebe
ndu ọzo l'ọma.
27 Gbakụtaru eme ẹjo-ememe azụ;
watachia eme iphe, dụ ree;
g'iiburu l'alị-a jasụ l'ojejoje.
28 Chipfu bẹ ọ dụ ree
g'ụnwu-eliphe kpeje ikpe,
pfụru nhamụnha;

ọphu ọ hajẹdu ndu yeru iya
obu ẹka.
Ọokwa-chije phẹ akwachi
jasụ l'ojejoje;
obenu l'awa ndu ẹjo-iphe
bẹ oo-me g'ẹphe chịhu.
29 Ndu pfụberekoto e-mechaa
nweru alị-a;
buru iya jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii.
30 Opfu, eshije onye pfụberekoto
l'ọnu fụta bụ mmamiphe.
Ire iya bụru iphe, adụje iya
nụ bụ epfu iphe,
pfụru ọto.
31 Iphe, adụje iya l'obu
tekenteke bụ ekemu
Chileke;
ọphu ọ haswejedu ọkpa
l'ememe iya.
32 Ndu ẹjo-iphe ejeje ewoha
onwophẹ kwabẹru ndu
pfụberekoto;
g'ee-shi g'ọ bụru ẹphe
-ghatashia;
ẹphe egbua phẹ.
33 Obenu lẹ Chipfu te ekwejedu
g'ẹphe daba phẹ l'ẹka;
ọphu a byadu anma ndu
pfụberekoto ikpe;
mẹ a kpụru phẹ bya
l'ụlo-ikpe.
34 Nọdukpoepho kwabẹru
Chipfu; tsoje ụzo iya!
Ọo ya e-kutse ngu mee
ngu l'i nworu alị-a.
Ii-gude ẹnya ngu hụma
teke ee-me gẹ ndu
ẹjo-iphe chịhu.
35 Mu hụmajewaru onye bụ
onye ẹjo-iphe.
Ọ dụkpoepho g'oshi,
ẹhu dụ guu, jaru dụ
kẹ kpuchi.
36 Obenu l'ọ tọ dụdu g'a
nọ-beru ọphu ọ dụedu.
Mu chọo ya nta chọo imo;
ọphu mu
ahụmaeduru iya;
37 Lenaa ndu ụta adụdu
l'ẹhu ẹnya;

mbụ-a; gbunaa ndu obu
phẹ gụru ìphóró igo;
hụma lẹ ndu eme gẹ nchị
dụ doo bẹ anọduje
eje l'iphu l'iphu.
38 Obenu lẹ ndu emeswe
Chipfu bẹ aa-tụkoepho
mebyishia.
Iphe, bụkpoo oshilọkpa
ndu ẹjo-iphe bẹ
ee-me g'ẹphe chịhu.
39 Ọo Chipfu adzọtaje ndu
pfụberekoto.
Ọo ya abụjeru agbarike phẹ
m'ẹphe nọdu eje
iphe-ẹhuka.
40 Mbụ lẹ Chipfu eyejeru phẹ
ẹka nafụta phẹ.
Ọonafutaje phẹ l'ẹka
ndu ẹjo-iphe;
shi nno dzọo phẹ;
kẹle ẹphe gbabarụ l'ime
iya je ezeru ndzụ.

38

Ebvu-ọma, Dévidi gụru gude nyatarụ Chipfu iphe

1 Gụbe Chipfu; te egudekwa
ẹhu-eghu ngu baarụ
mu mba!
Ọphu i gudekwa oke ẹhu-eghu
ngu hụa mu ahụhù!
2 Kẹle apfụ nkengu guẹkwaru
mu phọ eguru l'ẹhu;
tẹme ẹka ngu nọdu
apyịpyashi mu apyịpyashi.
3 Ẹhu-eghu ngu meru;
ọphu ẹhu mu l'ophu
enwedu ẹka te emedu
mu ẹhuka.
Iphe-ẹji, mu meru ngu
woẹrupho ọkpu mu
gbaghashịa.
4 Kẹle ẹjo-iphe, mu meshiru
ripyabewaru mu.
Ọ nọdu anyịtaberu ẹrwa
k'ọphu mu adụedu ike
evuvu iya.
5 Onwo, aba mu nụ
eshiwaa tụkuruba.

Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ
bụ eswe, mu meru.
6 Mu nọwa kpọyoo dẹe ẹka
l'agba gụkota aphụ
mkpụrumkpuru.
7 Okpurukpu kwatakpọo
emeshi mu ẹhuka ike;
mbụ l'ọ tọ dụdu ẹka ẹhu te
emedu mu ẹhuka mẹ nanụ.
8 Ẹhu mu l'ophu dahuwaru
adzụlakpa;
tẹme obu mu tsukọtawa
gworigwori.
Obu te ebvuduru mu
ebvuru k'ọphu bụ lẹ
mu atsụshi ude ike.
9 Gụbe Chipfu; iphe bụkpoo
iphe, agụ mu nụ bẹ ị
makọtaru.
Ude, mu atsụ bẹ e te
emeduru ngu lẹ mpya.
10 Obu etsu mu gbudugbudu;
ọphu ike adụkpoedu
mu ililekpọo.
Mu nọdu aphụwaa ragaraga.
11 Ndu yeru mu obu;
yẹe ndu mu l'ẹphe eshi
ọ̀nyà bufuwaru
mu iche.
Ọ bụru iphe-ẹhuka, dapfutaru
mu nụ kparụ iya.
Ndu mu l'ẹphe bụ abụbu je
apfụchaaru ụzenya.
12 Ndu achọ ụzo, ẹphe e-shi
gbua mu woru ọ́nyà
gbakarụ mu.
Ndu tụberu g'ẹphe meka mu
iphe nọdu anmarụ
mu ọnwu.
Ọo ẹpho idzu g'ẹphe
e-shi ghọoru mu ụgho
bẹ ẹphe anọduje achị
eswe l'ẹnyashi.
13 Mbẹdua dụkwa g'onye ada
nkụchi;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu iphe,
mu anụmaje.
Mu dụkwapho g'onye
ete epfudu opfu;
woẹrupho ọnu mu
dobe doo.
14 Mu dụwaa g'onye eepfu opfu

eyeru; ọphu o yedu ọnu;
kẹle ọ tọ dụdu iphe, eepfu,
mu nụmaru.
15 Obenu l'obu mu daru
ngabẹru gụbe Chipfu.
Ọ bụru gụbe Nnajịuphu,
bụ Chileke mu bẹ a-za
mu oku, mu eku ngu.
16 Mu sụru-a: "B'ekwekwa
g'ẹphe teru ẹswa
kpua mu!
Nta-a, ọkpa chiswafuru mu-a
bẹ ẹphe tụkowaru etu
onwophẹ ọphushugbu."
17 Kẹle mu anga anganga;
tẹme aphụ nọdu ejijeẹ mu
phọ obu tekenteke.
18 Mu e-pfushi ẹjo-iphe,
mu meshiru ngu.
Iphe-ẹji, mu meru erwukwa
mu phọ l'ẹhu.
19 Obenu lẹ ndu ọhogu mu
dụ igwerigwe ebu jajaja;
tẹme ndu mu dụ ashị
l'ẹbe adụ iphe,
mu meru phẹ pakwaaphọ
igwerigwe.
20 Ndu egudeje iphe, dụ ẹji pfụa
ụgwo iphe-ọma, e meru phẹ
bẹ etso mu opfu;
kẹle mu anọduje achọ iphe,
dụ ree.
21 Ta agwọbekwa mu gụbe Chipfu!
Gụbe Chileke nkemu;
ba nọdukwa mu ụzenya!
22 Bya ẹgwegwa bya eyeru
mu ẹka; gụbe Chipfu,
bụ onye ndzọta mu!

39

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu, bụ Jiedutunu

1 Mu sụru lẹ mu a-kwabẹru
ụzo mu ẹnya;
gẹ mu te egude ọnu mu
pfuta ẹjo-iphe.
Ọnu mu bẹ mu akụje ngga;
mẹ ndu ẹjo-iphe
nọ-kube mu.
2 Mu woru ẹka hua l'ọnu
nọ-kirishia;

gẹ mu te epfukpọnu g'ọ ka
mma l'ọo iphe, dụ ree.
Ọle mgburwashị-ẹhu mu
akaẹle-a shii eje.
3 A nọnyaa; obu wahụahaa mu
awahụ;
mbụ mu nọdu rịnyae ya
phọ;
ọ gbanwuhu mu
l'ẹhu g'ọku.
Mu sanaa ọnu wata epfu opfu sụ:
4 Gụbe Chipfu; menaa mu
gẹ mu maru gẹ
mu a-nọ-beru;
gẹ mbọku e-beru mu
anwụhu!
Menaa gẹ mu maru gẹ ndzụ
mu dụ-be mkpirikpu.
5 I meru ndzụ mu; ọ dụ tsọkere.
Gẹ ndzụ mu a-nọ-beru ta
adụdu iphe,
ọ bụ l'iphu ngu.
Nemadzụ l'ophu tụkoerupho
bụru udzu ọnu.
6 Nemadzụ g'ọogha-phe nno
bụepho phẹrephere
mmanụ bẹ ọ bụ.
Kpanga kpanga kpanga,
ọonoduje eme bụepho
g'ọ bụru.
Ọokpaje ẹku kụberu onwiya;
ọle ọ tọ makwanụ onye
e-mechaa ria ya nụ.
7 Nta-a Chipfu; ?bụkpoo gụnu
bẹ mu ele ẹnya iya?
Ọ kwa ngu bẹ mu daru
ngabẹru.
8 Nafụta mu l'emeswe ono,
mu mesweru ngu ono!
Be mekwa mu gẹ mu bụru
onye ndu eswe
e-kweru une!
9 Mu shi woru ẹka hua
l'ọnu nọ-kirishia;
noo kẹle ọo gụbedua bẹ
iphe ono, anwụkotaru
mu nụ ono shi l'ẹka.
10 Hanaa mu echi ẹchachi-a,
iichi mu-a;
kẹle ẹka iichi mu gbaa
gbaa bẹ ike abvụakwa
mu ree.

11 Ị -baarụ nemadzụ mba gude
goshi iya ẹjo-iphe,
oome
bẹ bụepho gẹ nsụ,
asụkashije iphe-a bụ
g'ịi-nọduje asụkashi iphe,
dụ ree, onye ono
nweru.
Nemadzụ g'ẹphe ha
bụkota udzu ọnu bẹ ẹphe bụ.
12 “Nụmanu epfupfu,
mu epfu anụ ngu
gụbe Chipfu!
Ngabẹnu nchị lẹ mkpu,
mu echiku ngu!
Ba gbakwa nkụchi g'ị tị
nụma ẹkwa, mu ara
ekpu ngu!
Kẹle mu bụ onye lwarụ
alwalwa, lwapfutaru
ngu nụ;
ẹgube ono, ndiche
anyi phẹ shikwaphọ
bụru ono.
13 Jiko hafụa mu rọ; k'ọphu
ẹhu a-kabẹ tsọ mu
ụtso ọzo;
tẹme mu alashịwaro maa.”

40

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu

1 Mu takpọerupho nshi
kwabẹru Chipfu;
jasụ ọ ngabẹru mu nchị
bya anụma olu mu.
2 Ọ bya ekufuta mu lẹ nsụ,
anyị ishi ẹdzu;
mbụ kufuta mu l'ẹpuchi,
echi ẹturu, mu nọ ono;
bya eworu mu pfụbe
l'eli mkpuma, kpọru gbengu;
mee mu; mu ngụru angụru.
3 Ọ bya eworu ebvu ọ̀phúú
ye mu l'ọnu.
Mu gude ebvu ono wata aja
Chileke anyi ajaja.
Ikpoto nemadzụ a-hụma
iphe, nwụru nụ; ndzụ
erwuta phẹ.
Ẹphe alwaphuta azụ bya
adakobe Chipfu.

4 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye bụ
Chipfu bẹ ọ dakoberu;
ọphu ọ ghadụru ndu eku
onwophẹ iphu; ọphu
ọ bụro kẹ ndu shisweru
ụzo; chịru ụpfu kwẹe
l'iphe, adụdu iphe, ọ bụ.
5 Gụbe Chipfu, bụ Chileke
mu; iphe, dụ biribiri,
i meshiru; waa iphe,
dụ ree, i doberu k'emeru
anyi pakwarụ igwerigwe.
Ọ tọ dụdu onye sụru ngu
iya agụshigburu.
Mu -jeshia ya agụshi
nanụ nanụ bẹ ọ bụ agụta
agụta.
6 Iphe, agụ ngu nụ ta abụkwa
g'a gwajẹ ngu agwagwa;
ọzoo g'e wotaru ngu ngwẹja;
obenu lẹ mbẹdua bẹ ị
hawaru ọkpu nchị.
Ngwẹja-akpọ-ọku; waa
ngwẹja-iphe-ẹji ta adụdu
ọphu jiru ngu ẹpho.
7 Noo ya bụ; mu sụ: “Waa mu
Chileke!
Mu byawaru gẹ mu mee
g'e deru kẹ nkemu lẹ
Ẹkwo Ekemu.
8 Gụbe Chileke mu; iphe,
adụje mu ree bụ gẹ
mu mee iphe, dụ ngu
l'uche.
Ekemu ngu adụjee mu phọ
l'obu tekenteke.”
9 Mu gudewaa ọnu mu raa
k'apfụbekoto ngu
arara l'ẹka ọha l'ophu
dzukọberu.
Gụbe Chipfu; ị mawaru lẹ mu
te edobedu ọnu doo.
10 Mu ta sumiduru apfụbekoto
ngu l'ime obu mu.
Mu epfukashije l'ị bụ
o-me-g'o-pfuru;
bya abụru onye ndzọta;
ọphu mu ahadụru
epfuru ọha l'ophu g'i
yeberu nemadzụ obu;
tẹme waa l'ị bụ onye

ire-lanụ.
11 Gụbe Chipfu; jiko ba
ahakwa mu aphụru
obu-imemini.
Gẹ n-yemobu waa ire-lanụ
ngu ono chekwaa mu
mkpụrumkpuru!
12 Iphe-ẹhuka, bụ agụta l'ọgu
nọ-phewaru mu
mgburugburu.
Ẹjo-ememe, mu meshiru
ripyabewaru mu;
k'ọphu bụ lẹ mu ta
aphụedu ụzo.
Ọ ka ẹgbushi, dụ mu l'ishi
igwerigwe.
Nta-a bẹ mu amaẹdu gẹ mu
e-me iya.
13 Gụbe Chipfu; jiko dzọnaa mu!
Byanụ ẹgwegwa bya eyeru
mu rọ ẹka; jiko Chipfu!
14 G'iphe, bụ ndu achọ ụzo,
ẹphe e-shi gbua mu
bụkwaru ndu ee-meru
iphere kpua;
g'a tụkwa phẹ ẹberebete.
Chiphunu ndu agbaru mu
ẹjo egomunggo azụ.
G'iphere ji phẹ iphu!
15 G'e meru ujikputeru nụ
ndu ekweru mu hẹe.
16 G'iphe, bụkpoo ndu achọ ngu
nụ bụru ndu ẹhu a-tsọ.
Ẹphe anọdu ngu l'ẹka tee ẹswa.
Gẹ ndu ọ dụ g'a sụ l'ị dzọru
ndzụ bụkwaru iphe,
ẹphe a-kpụru l'ọnu
epfu bụ:
“Unu tụa ọnu Chipfu l'ọ
parụ ẹka!”
17 Obenu lẹ mbẹdua bụ onye
ụkpa bya abụru onye
adụdu g'ọ dụ mu;
ọle Nnajịuphu arịle-a ọriri
ẹhu mu;
mbụ l'ọo gụbe Chileke bụ
onye eyejeru mu ẹka;
bya abụru onye adzọje
mu nụ.
Jiko Chileke nkemu;
b'akpọkwa ụpfu!

41

Ebvu-ọma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu

1 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye
anọduje eyeru ndu
ụkpa ẹka;
kẹle Chipfu a-dzọta iya mẹ
ọ -nọdu eje iphe-ẹhuka.
2 Chipfu l'a-kwachi iya;
bya edobe iya ndzụ.
L'ọ bụru onye a gọru ẹhu-ụtso
nụ l'eliphe;
ọphu Chipfu enwuduru
iya eye l'iphe,
agụ ndu ọhogu iya.
3 Chipfu a-gbaru iya mkpu
mẹ ọ zẹe l'ẹhu.
Oo-me iya l'ọ ka mma
l'iphe-ememe,
byapfutaru iya nụ.
4 Mu sụru Chipfu: Phụnaaru
mu obu-imemini.
Mu mewaru ngu iphe-ẹji
gụbe Chipfu;
jiko menaa gẹ mu
wekọrohu.
5 Ndu ọhogu mu anọduje
epfuru mu ẹjo opfu
sụ l'ọ dụ phẹ g'a sụ lẹ
mu nwụhuru;
g'a zọhaa mu l'eliphe-a.
6 Teke nemadzụ byaru mu ajiji;
oopfuru mu opfu,
te erwuduru iya ọhu-ẹpho.
Obenu l'iphe, ọochiko edo
l'obu iya bụ ịkpoki
ntụmatu.
Ọ -lụfuepho l'o jeshia ya
edokashị.
7 Iphe, bụkpoo ndu kpọru mu
ashị anọduje
adzụ-phe taba taba gude
epfutọshi mu.
Ọ bụerupho iphe, bụ iya
kachaa ẹji bẹ ọoduje phẹ
g'o mee mu.
8 Ẹphe asụ: "Tụswekwa! Ọ kwa
ẹjo iphe-ememe eme iya.
Ọ turweakwaru iya k'ọphu ọ
tọo gbẹshibaedu."
9 Mbụ je akpachaa l'onye

mu l'iya eshi ọkpobe eshishi;
bya abụru onye mu dakoberu;
mbụ l'onye mu l'iya erigbaję
nri gbęchaakwa eme iphe,
a-tsụru mu nụ.
10 Ọlobu gụbe Chipfu;
phụnaaru mu obu-imemini!
Meerọ gę mu wekọrohu;
k'ọphu mu a-pfụ phę
ụgwo iphe-a, ęphe eme mu-a.
11 Mu maru lę mu dụ ngu l'obu;
kęle i ti kwedu gę ndu
ọhogu mu tụru okoo
kpua mu.
12 Eshinu ụta adụdu mu l'ęhu bę
ị tụru mu gburumu
kuru mu dobe l'atatiphu
ngu gę mu nọdu jasụ
l'ojejoje.
13 G'e tua Chipfu ępha;
mbụ Chileke kę ndu Ízuręlu;
e -shi lę gbururu jeye
lę gbururu.
Nokwa g'ọ dụ;
bya abụru g'ọ dụ.

42

Ęvù, a kwarụ nụ onye-ishi ebvu g'ụnwu Kora gụa

1 Ọo gę ne ele anọduje atụ
hęehee
achọ nggele, asọ
gborogboro g'ọ ngụa mini;
bụkwapho g'obu mu atụ
hęehee achọ gụbe
Chileke.
2 Ękpiri Chileke; mbụ Chileke,
dzụ ndzụ akpọ mu
jegiri-jegiri.
?Bụ teke ole bę mu a-bya
apfụru l'iphu Chileke?
3 Ęnya-mini mu bụwaa nri
eswe l'ęnyashi mu;
kęle ọ tọ dụdu teke ęphe
ta ajịdu mu sụ:
“?Dęnu ęka Chileke ngu nọ?”
4 Nta-a, mu tụkoru iphe,
nọ mu l'obu epfushi-a
bę mu nyatarụ gę mu shi
edujeru igwe ọha;

anyi atụko awụ eje ala
l'ụlo Chileke.
Tẹme anyi agụ ebvu ẹhu-ụtso;
bya ekele Chileke
ekele l'echilabọ igwe ọha,
byaru ọbo-iphe ono.
5 Gụbe obu mu;
?dẹnu g'o gude ị nọdu
kpọyoo?
?Dẹnu g'o gude ị nọdu
etsu mu ophe?
G'ẹnya ngu dụ l'ẹka Chileke
nọ;
kẹle mu e-mechaa kele iya
ekele;
mbụ onye bụ iya bụ onye
adzọje mu nụ;
6 bya abụru Chileke mu.
Obu mu nọ kpọyoo.
Noo g'o gude mu nọdu lẹ
mgboru Jiọ́danu nyata
ngu;
mbụ l'alị Hamọnu l'eli
úbvú Miza.
7 Ogbumini akpọru ogbumini
okwe.
Akparamini ngu mẹ
gborogboro,
ọoso sọ-kputewaru mu.
8 Ọle ọobujeru; o -be l'eswe
bẹ Chipfu egoshije mu
n-yemobu iya.
O -be l'ẹnyashi l'ọ bụerupho
iphe, mu a-kpụru l'ọnu
bụ agụ ebvu nkiya.
Mu epfukwaphọ anụ Chileke
ono,
bụ iya gude ndzụ mu ono.
9 Mu sụru Chileke, bụ
agbara-mkpuma nkemu:
“?Dẹnu g'o gude ị zọhaa mu?
?Bụ gụnu kparụ iphe,
ndu ọhogu mu akpa mu ẹhu;
mu nọdu agụ aphụ ejephe?”
10 Ndu achị mu lẹ njọ anọduje
ekweru mu une mbọku-mbọku;
sụ mu: “?Dẹnu ẹka Chileke
ngu nọ?”
Iphe ono, ẹphe anọduje
epfuru mu ono
tụkowa ọkpu mu l'ophu
gwee arakabya.

11 Gụbe obu mu; ?dẹnu g'o gude
ị nọdu kpọyoo?
?Dẹnu g'o gude ị nọdu etsu
mu ophe?
G'ẹnya ngu dụ l'ẹka Chileke
nọ;
kẹle mu e-mechaa kele
iya ekele;
mbụ onye bụ iya bụ onye
adzọje mu nụ;
bya abụru Chileke mu.

43

1 Hanaaru mu enge; Chileke;
jiko gbanaaru mu
ọdzori;
nafụtanu mu l'ẹka ndu ono,
te eyeduru ngu obu ono!
Gbafụta mu l'ẹka ndu ụgho;
waa ndu apfụbeduru-ẹka-ọto.
2 Eshinu ọ bụ gụbedua,
bụ Chileke bụ agbarike mu;
?dẹnu g'ọ nwụru ị gbadoru
mu?
?Bụ gụnu kparụ iphe,
ndu ọhogu mu akpa
mu ẹhu;
mu nọdu eje ogbee-ogbee?
3 Menaa g'ọ bụru ìphóró
nkengu; yẹe ire-lanụ ngu
l'a-nọdu edu mu.
G'ẹphe dua mu durwua úbvú
nkengu ono, dụ nsọ ono;
mbụ g'ẹphe durwua mu
ẹka i bu gẹdegede.
4 Noo teke mu a-byarwuta
ọru-ngwẹja gụbe Chileke;
mbụ byapfutakpọ Chileke
ono, bụ ẹhu-ụtso mu;
bya abụru onye mu ete
ẹswa iya ono.
Mu a-kpọ une gude kele
ngu ekele gụbe Chileke,
bụ Chileke mu.
5 Gụbe obu mu; ?dẹnu g'o gude
ị nọdu kpọyoo?
?Dẹnu g'o gude ị nọdu etsu
mu ophe?
G'ẹnya ngu dụ l'ẹka Chileke
nọ;
kẹle mu e-mechaa kele
iya ekele;

mbụ onye bụ iya bụ onye
adzọje mu nụ;
bya abụru Chileke mu.

44

Ẹ́vù, a kwarụ nụ onye-ishi
ebvu g'ụnwu Kora gụa

1 Gụbe Chileke; anyi gudekwa
nchị anyi nụma;
tẹme nna anyi oche phẹ
kọkwaaru iya phọ anyi;
mbụ iphemiphe ono,
i mekọtaru phẹ teke
ndiche ono.
2 L'ọo gụbedua l'onwongu
chịshiru ndu ọhozo l'alị phẹ;
bya eworu ẹphebedua
dzabẹ l'alị ono.
Lẹ ndu dụ igwerigwe bẹ i
mebyishiru;
obenu lẹ nna anyi oche
phẹ bẹ i meru g'ẹphe
jaa àjàjà.
3 Ọ tọ bụdu ogu-echi phẹ bẹ
ẹphe gude lwụta alị ono;
tẹme ọphu ọ bụdu
ọkpehu phẹ bẹ ẹphe gude
lwụ-kpee.
Obenu l'ọo ẹkutara ngu;
yẹe ọkpehu nkengu;
waa anọ-kube ono,
ị nọ-kube phẹ ono bẹ meru;
ẹphe lwụ-kpee;
noo kẹle ẹphe tụbaru ngu
l'ẹnya.
4 Ọo gụbedua bụ Chileke mu;
bya abụru onye
eze nkemu;
mbụ onye emeje g'oshilọkpa
Jiékọpu lwụ-kpee l'ọgu.
5 Ọo l'ẹka ngu bẹ anyi anọduje
nwuta ndu achị anyi lẹ
njọ nwuphu azụ.
Ọ bụru ẹpha ngu bẹ anyi
egudeje zọo ndu
wulihuru etso anyi
opfu pyakapyaka.
6 Mu ta chịduru ụpfu kwẹe
l'apfụ, mu chị;
tẹme mu maru l'ogu-echi

mu ta adzọdu mu.
7 Obenu l'ọo ike nkengu bẹ
anyi gude lwụ-kpee
ndu achị anyi lẹ njọ.
Ndu anyi dụ ashị bẹ i
meru iphere kpua.
8 Ọ kwa Chileke bẹ anyi
egudeje eku onwanyi
mbọku-mbọku.
Ọ bụru gụbe Chileke bẹ anyi
e-keleje ekele jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii.
9 Ọle ị jịkaru anyi;
bya ekpua anyi iphu lẹ ntụ;
ọphu iitsojeẹduru ndu
ojọgu anyi eje ọgu.
10 Ị harụ ndu ọhogu anyi;
ẹphe chiphu anyi azụ;
ndu anyi dụ ashị bya atụko
ẹku anyi kwaa ọkwata.
11 Ị gbadoru anyi g'atụru,
e doberu k'egbushi.
Ị chịa anyi; anyi daa ịghagha
l'ọhamoha ọzo.
12 I wowaru ndibe ngu reshia
ọ-dụ-l'urwu;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu urwu,
i ritaru l'ishi phẹ.
13 I meru; ndu obutobu anyi
nọdu ekweru anyi une.
Ndu nọ-pheru anyi
mgburugburu nọdu
anọduje epfubyishi anyi;
bya achị anyi ọchi.
14 I meru; anyi bụru iphe,
ndu ọhozo gude anmaku
l'ẹjo ẹtu;
bụru ndu bụ: a -nyata
phẹ l'e phuphee ishi.
15 Mbọku-mbọku bẹ aanọduje
eme mu iphe-iphere
mmekwasẹ.
Iphere nọdu ejije mu iphu
pyịmu;
16 noo kẹle ndu ọhogu mu;
waa ndu eme g'ẹphe
gwata mu ụgwo-iphe
anọduje ekweru mu une;
epfutọshi mu.
17 Iphemiphe-a mekọtaru
l'ẹhu anyi; ọle anyi ta

zọhaduru ngu;
ọphu anyi emebyiduru
ọgbandzu anyi lẹ ngu.
18 Ọphu obu anyi alụfuduru
l'ẹka ị nọ;
ọphu anyi ahataduru ọkpa
zọbe k'eshiswe ụzo ngu.
19 Obenu l'i gwerụ anyi
arakabya l'ẹgu nkụta-ọswa;
bya eworu dadishi-nwamaa
phukpute anyi.
20 Ọme anyi zọharu Chileke anyi;
bya achị-liaru agwa ndu
ọhozo ẹka;
21 ?Chileke tege avọdu iya
vọfuta tọo;
eshinu ọ makọtaru iphe,
e domiru edomi,
dụ nemadzụ l'obu.
22 Ọle ọ bụ; ọo l'iswi ẹhu ngu
bẹ ọ tọ dụdu teke ọnwu
ta anọdujedu eme g'o
gbua anyi;
tẹme l'eeme anyi g'atụru,
a chịtaru eje egbushi.
23 Gụbe Nnajịuphu; tehu etehu!
?Dẹnu g'o gude i je anọdu
eku mgbẹnya?
Tehu etehu; ba ajịkashi anyi
ojejoje!
24 ?Dẹnu g'o gude ọphu i
yeheduru anyi ọnu?
?Dẹnu g'o gude ị zọhaa
iphe-ẹhuka, anyi eje;
bya azọhaa l'aakpa anyi ẹhu?
25 E mewaru anyi; anyi daa;
nmaa ẹpho l'alị;
k'ọphu bụ l'ishi tsụtawaru
anyi ẹja.
26 Gbalihu yeru anyi ẹka!
Guderọ n-yemobu ngu
gbafụta anyi!

45

Ẹvù, a kwarụ nụ onye-ishi
ebvu g'ụnwu Kora gụa;
g'e gude olu ebvu, "Ojimbvu" gụa ya;
ebvu ekele-nwanyị
1 Obu mu bẹ opfu ọma jiru kẹ
pyịmu pyịmu.

Onye mu epfu eyeru bụkwa
eze anyi.
Ire mu dụwaa gẹ
mkpara-ẹkwo onye maru
ede ẹkwo ẹgwegwa.
2 Ị kakọta nemadzụ,
a nwụkpooru anwụnwu
ama mma.
Eze-iphe-ọma jiru ngu ọnu ejiji;
kẹle Chileke gọru ọnu-ọma
ojejoje nụ ngu.
3 Gụbe O-gbua-o-turu-ugo;
wota ogu-echi ngu kee
l'upfu!
Gbaphua onwongu akpabiri
yẹe o-gbu-nwịinwii!
4 Dụnu akpabiri akpabiri
nyikoru l'ụgbo-ịnya ngu
gbaru kwaakwaakwaa
je alwụa lwụ-kpee!
See iswi ire-lanụ;
yẹe ewoze onwonye alị;
yẹe apfụbekoto.
G'ẹka-ụtara ngu mekwaa iphe,
dụ ebvu.
5 G'apfụ ngu, atsụ nkọ
mejeẹpho tsụrumu l'obu
ndu ọhogu gụbe eze.
G'ọhamoha dajẹkwa
kpurumu l'iphu ngu.
6 Gụbe Chileke; ọo g'ị bụ eze
nta-a bụ g'ịi-bụru iya jasụ
lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
Ikpe, pfụru ọto bẹ i gude
bụru eze; l'ẹka ị bụ eze.
7 Iphe, pfụru ọto dụ ngu ree;
ẹjo-iphe dụkwanu ngu
ashị.
Noo g'o gude Chileke,
bụ Chileke ngu họta ngu
l'echilabọ ndu unu l'ẹphe
bụ ọgbo; bya awụa ngu
manụ ẹhu-ụtso l'ishi.
8 Uwe ngu g'ọ ha bẹ mkpọ
mẹru; waa alowe;
yẹe kashia tụko vọo
pfurupfuru.
Une, a -gbẹ l'iphe, bụkpoo
unuphu ibe gụbe eze
akpọgbaa nọdu emeje
g'ẹhu tsọo ngu ụtso;

mbụ unuphu ọphu e
gudegbaa eze-enyi
mematagbaa.
9 Ụnwada eze hachakwaaru
yịru l'ụnwanyi aakwabẹ
ùbvù l'ibe ngu.
Ọo l'ẹkutara ngu bẹ
eze-nwanyị pfụru.
Iphe, o yeru l'ẹhu bụru iphe,
e meru lẹ mkpọla-ododo
Ofi.
10 Ngabẹ nchị gụbe ada-eze!
Jiko rịkwaa iphe-a,
mu abya epfupfu-a arịri!
Zọhakota ndibe unu;
waa ndu nna ngu phẹ!
11 Lẹ mma, ịima meakwaru;
ị nọdu agụ eze ẹgu.
Eshinu ọ bụ iya bụ nnajịuphu
ngu; phozejekwaru iya!
12 Ndu Taya a-nụkwa ngu iphe
kẹ mmanụ;
tẹme ndu nweru iphe
emeahaaru ngu ree;
g'eeshi g'ẹphe tụba ngu
l'ẹnya.
13 Ada eze bẹ nọ
l'o-gbu-nwịinwii iya;
e duba iya l'ụlo.
Uwe iya bẹ e gude oghu
mkpọla-ododo kwee.
14 E yeru iya uwe, e meru
ẹrengete duru ejepfu eze.
Ụnwumgboko ibe iya nọdu
etso iya l'azụ.
Ẹphebedua bẹ eedukwaphọ
edujeru eze.
15 Ẹhu atsọ phẹ ụtso;
ẹphe nọdu ete ẹswa;
e duru phẹ abahụ l'ibe eze.
16 Gụbe eze; ọo ụnwu ngu
bẹ a-nọchi ẹnya
ochochoroche ngu phẹ
bụru eze.
Ọ bụru phẹ bẹ ii-me g'ẹphe
bụru ishi lẹ mgboko
mgburugburu.
17 Mu e-me g'a nyataję ngu;
e -shi l'ọgbo sweru ọgbo.
Ọo ya bụ g'ọhamoha
ekeleje ngu ekele jasụ lẹ

tuutuutuu lẹ mịimiimii.

46

Ebvu, e deru nụ onye-ishi
ebvu g'ụnwu Kora gude
olu ụnwumgboko gụa

1 Ọo Chileke bẹ bụ onye anyi nọ
l'ẹka ezeru ndzụ;
bya abụru iya bụ ike anyi.
Ọokwagebeje akwagebe
eyeru anyi ẹka m'anyi
nọdu eje iphe-ẹhuka.
2 Ọo ya bụ l'anyi ta abyakwa
l'atsụ ebvu;
m'obeta mgboko gha
ịgharaphu;
mbụ m'obeta a pata úbvú
l'ophu parụ je echiee
l'echi ogbu-ẹnyimu;
3 mini, nọ iya nụ phụa oke
ẹphu; byaa gbulagbula
byaa mebyikpọo
gbụkuu-gbụkuu;
k'ọphu úbvú angagbaa
anganga.
4 O nweru ẹnyimu ọphu dụ nụ.
Mini, shi iya nụ emeje g'ẹhu
tsọo mkpụkpu kẹ Chileke ụtso;
mbụ ẹka dụ nsọ,
Ọkalibe-kakọta-shii bu.
5 Chileke nọkwa lẹ mkpụkpu
iya;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu iphe,
byaru eme iya nụ.
Nchi -bya abọhu l'ọobyawaa
bya agbaarụ iya mkpu.
6 Ndu ọhozo gude ẹhu-eghu
aba hanyịhanyi.
O mee; alị-eze phẹ nọdu
angakọta anganga;
ọle Chileke wolịẹrupho
olu gbọoru phẹ ụja;
Eliphe l'ophu rwushihu.
7 Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
bẹ nọkwa swiru anyi.
Ọ kwa Chileke kẹ Jiékọpu
bụ onye anyi nọ l'ẹka
ezeru ndzụ.
8 Byanụ ahụma iphe, Chipfu
meru!
Bya ahụma g'o meru;

mgboko bụru mkpurupyata!
9 Oogboje ọgu l'eliphe l'ophu.
Ọogba-jishije apfụ bya
emebyishia arwa;
bya eworu ụgbo-ịnya
ọgu kpọkota ọku.
10 Ọ sụru: "Unu nọdu doo;
g'unu amaru l'ọo yẹbedua
bụ Chileke.
Ndu ọhozo a-tụ ọnu lẹ yẹbe
Chileke parụ ẹka;
mbụ l'aa-tụ ọnu iya l'eliphe
mgburugburu lẹ ya parụ ẹka."
11 Chipfu, bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ
nọkwa swiru anyi.
Ọ kwa Chileke kẹ Jiékọpu
bụ onye anyi nọ l'ẹka
ezeru ndzụ.

47

Ebvu, e deru nụ onye-ishi
ebvu g'ụnwu Kora gụa

1 Unu kụa ẹka unubẹ
ụnwu-eliphe l'ophu!
Unu gude ebvu ẹhu-ụtso
gbọoru Chileke ọgboo!
2 Noo kẹle Chipfu,
bụ Ọkalibe-kakọta-shii
gbaru g'a tsụje iya ebvu.
Kẹle ọo yẹbedua bụ Ọkalibe
eze, achịkota ndiphe
l'ophu.
3 Oomeje g'anyi kapyabẹ
ndiphe; bya emee gẹ ndu
ọhozo nọdu anyi lẹ mkpula.
4 Ọo yẹbedua họtaru anyi alị,
anyi bu;
mbụ alị ono, Jiékọpu,
onye Chileke yeru obu
egudeje eku onwiya.
5 Chileke kwolihuwaru jeshia
l'aba-eze iya.
Ndiphe tụshia ụzu agbọ
ọgboo; egburu iya opu.
6 Unu gụa ebvu gude tua Chileke
ẹpha! Unu tua ya ẹpha!
Unu gụa ebvu gude tua eze
anyi ẹpha! Unu tua ya ẹpha!
7 Kẹle ọo Chileke bụ eze ndu

mgboko mgburugburu.
Unu kwaa ẹvù gude jaa ya
ajaja!
8 Ọ kwa Chileke bụ eze ọhamoha.
Ọ nọkwa l'aba-eze iya, dụ nsọ.
9 Ndu nweru ẹnya l'eliphe
dzukọbeakwaru gẹ ndibe
Chileke kẹ Ébirihamu;
kẹle ndu eze, egbobutaje
ụnwu-eliphe,
bụkwa Chileke nwe phẹ.
Ọ kwa Chileke bẹ
kangokọtaru nụ.

48

Ebvu-ọma, Ụnwu Kora gụru

1 Chipfu parụ ẹka.
G'a jakwaa ya phọ ajaja,
rwuberu iya nụ
lẹ mkpụkpu kẹ Chileke anyi;
mbụ l'úbvú ono, dụ nsọ ono.
2 Úbvú Zayọnu ono ama
ntụmatu bya adụ akpabiri;
bya abụru ẹhu-ụtso
ụnwu-eliphe l'ophu.
Ọ nọ l'ụzo isheli mkpụkpu
Jierúsalẹmu, bụ mkpụkpu
onye eze, parụ ẹka.
3 Chileke nọakwa l'ụlo ndu
mkpụkpu ono anọduje
ezeru ndzụ.
O mewaru g'a maru l'ọo
yẹbedua bụ a
-gbabe-ezeeru-ndzụ.
4 Ndu eze chịkoberu ndu ojọgu
phẹ;
bya awụru bya g'ẹphe tsoo
mkpụkpu ono ọgu.
5 Ẹphe byarwutaẹpho bya ebu
iya ishi.
Ọ tụfu phẹ ẹhu; ndzụ gụhu phẹ;
ẹphe gbalachaa.
6 Ndzụ-agụgu, guderu phẹ
l'ẹka ono
tsụru phẹ l'ẹhu gẹ nwanyị,
ime eme.
7 I mebyishiru phẹ gẹ phẹrephere,
shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa
emebyishije ụgbo-mini
Tashishi.

8 Ọo iphe, anyi nụmaru bẹ
anyi hụmakwarupho
lẹ mkpụkpu kẹ Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike,
bụ iya bụ mkpụkpu
Chileke anyi;
mbụ l'ọo Chileke emeje
g'ọ ngụru angụru
jasụ l'ojejoje.
9 Anyi anọduje l'ime eze-ụlo
gụbe Chileke
arị k'obu ono, i yeru
anyi ono.
10 Gụbe Chileke; ọo g'ẹpha ngu
ngadzuru ẹkameka;
bụkwapho g'aanọduje aja
ngu ajaja lẹ mgboko
l'ophu.
Ọ bụru ikpe, pfụru ọto bẹ i
gude bụru eze.
11 Ẹhu atsọ úbvú Zayọnu ụtso;
mkpụkpu Jiuda nọdu ete
ẹswa.
Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ
g'iigudeje ekpe ikpe.
12 Unu jegbabẹada ọma Zayọnu.
Unu jephee ya mgburugburu;
gụa ụlo-ephekerephe,
o nweru ọgu.
13 Unu gbuchakwaa igo l'igbulọ,
e gude kpụ-phee
ya mgburugburu!
Unu elerwekwaaphọ ẹnya
l'ụlo-ezeru-ndzụ,
nọgbaa ya nụ.
Ọo ya bụ g'unu akọoru iya
ọgbo ọphu nọ l'iphu.
14 Noo kẹle Chileke-a a-bụru
Chileke anyi jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii.
Ọ bụru iya a-nọdu edu anyi
jasụ g'anyi a-nọ-beru.

49

Ebvu-ọma, e deru nụ
onye-ishi ebvu g'ụnwu
Kora gụa

1 Unubẹ ndiphe; unu nụmakwa
iphe-a!
Unu ngabẹkwa nchị;
unubẹ ndu bu lẹ mgboko

l'ophu!
2 Gẹ ndu ha shii ngabẹ nchị;
ndu ha nwanshịi angabẹ.
Gẹ ndu nweru iphe yẹe
ndu ụkpa tụkokwa
ngabẹ nchị.
3 Opfu, shi mu l'ọnu a-bụru
opfu onye maru iphe.
Iphe, mu rịtaru l'obu emeje
g'iphe doo ẹnya.
4 Gẹ mu bya eworu nchị
gboberu ẹtu.
Mu akpọo une gude mee g'ílú,
mu tụru doo ẹnya.
5 Ndzụ ta abyadụ agụ mu mẹ
mbọku oke iphe-ẹhuka
rwuẹpho.
Ọ tọ dụdu m'obeta ndu achị
mu lẹ njọ nọ-phee
mu mgburugburu;
mu ta atsụkpodaa phẹ ebvu;
6 mbụ ndu ono, achịjeru
ụpfu kwẹe l'ẹku,
ẹphe kpatarụ;
gude akanya, ẹphe setarụ
eku onwophẹ.
7 Ọle ọ tọ dụkwa onye a-dụ ike
a-gbafụta nwibe iya;
ọphu ọ dụdu onye ọphu a-dụ
ike apfụ Chileke aswa ishi
nemadzụ ibiya.
8 Kẹle aswa pakwarụ ẹka l'iphe,
e gude agbata ndzụ.
Ọ tọ dụkwa iphe, nemadzụ
a-pfụ g'ọ sụru iya;
9 mbụ ụgwo, ọo-pfụ
nọdu ndzụ ojejoje;
g'o t'o rehu erehu.
10 Onyemonye eleanaa lẹ
ndu mmamiphe
anwụshihujechaa.
Ndu eswe mẹ ndu eme
bẹebeebee nọdu
abahụjechaa l'ilu.
G'ẹphe ha atụkoje woru ẹku
phẹ haarụ ndu ọzo.
11 Iphe, ẹphe anọduje arị
bụ l'ẹphe a-nọ jasụ l'ojejoje;
l'unuphu phẹ a-bụru
oje-lẹ-nwanwa;
ẹphe ewochaaru ẹpha phẹ

gụshia alị-ihe phẹ.
12 Obenu l'ẹku nemadzụ
ta akpọshidu iya anwụhu.
Ọ bụ-a g'anụ-ẹgbudu
anwụhuje-a bụ g'oo-mecha
nwụhu.
13 Hụmawaro g'ọonwujeru ndu
amadụ iphe;
waa g'ọodapfutaje ndu
awụ etso phẹ nụ;
mbụ ndu iphe, ẹphe anọduje
epfu adụje ree.
14 Iphe, e-mechaa mee phẹ
nụ bụ l'ẹphe a-nwụhu
g'atụru.
Ọ bụru ọnwu a-bya erwuta
phẹ;
ndu pfụberekoto atụa okoo
kpua phẹ;
mẹ o -bee l'ụtsu.
Ogwẹhu phẹ ono erekashịhu
mẹ e -shiẹpho l'ẹguru
ụlo phẹ ono;
parụ phẹ je adẹe l'ilu.
15 Obenu lẹ mbẹdua bẹ Chileke
a-gbafụta gẹ mu ta abahụ
l'alị-maa;
kẹle oo-mecha kuta mu
dokube onwiya.
16 Ọ -bụru lẹ nemadzụ
nọnyaaru bya enweru
iphe shii;
k'ọphu ndiphe watarụ iya
akwabẹ ùbvù;
gẹ ndzụ ta agụkwa ngu.
17 Noo kẹle ọ tọ dụdu ọphu
oo-gude ala m'ọ lashịa.
Ọphu ùbvù iya ọbu etsokwa
iya phọ ala l'ilu.
18 Ọ bụ eviya lẹ teke ọ nọ ndzụ
bẹ o shi gụkobe onwiya lẹ
ndu a gọru ọnu-ọma nụ;
tẹme ndiphe shikwaphọ
anọduje aja iya ajaja l'ọ
bụ onye ẹka-atụtu.
19 Ọle oo-mechaẹle-a lapfu
ndiche iya phẹ l'alị-maa;
ẹka a ta abyadụ ahụma
ìphóró.
20 Onye nweru iphe;
ọphu ọ madụ iphe bụ-a

g'anụ-ẹgbudu anwụhuje-a
bụ g'oo-mecha nwụhu.

50

Ebvu-ọma, Asafu deru

1 Ọ kwa Ọkalibe, bụ Chileke;
bya abụru Chipfu epfu
opfu-a.
Ooku mgboko l'ophu oku;
eshikpọo l'ụzo
ẹnyanwu-awawa jasụ
l'ụzo ẹnyanwu-arịba.
2 Chileke nọ lẹ Zayọnu egbu
nwịinwii; mbụ Zayọnu
ono ama ntụmatu ono.
3 Chileke anyi abyaakwaa;
ọle ọ tọ nọdu nggujingguji
abya.
Ọku, ata rịriri nọ iya l'ụzo
iphu.
Oke phẹrephere nọ-phee ya
mgburugburu.
4 Ooku igwe; eku alị;
g'ẹphe bya abụru ekebe iya;
g'ẹphe bya anọdu hụma
gẹ ya gude ekpe ndu nkiya
iya ikpe.
5 "Unu chịkoberu mu ndu bụ
nkemu g'ẹphe ha;
mbụ ndu mu l'ẹphe gude
ngwẹja gbaa ndzụ."
6 Imigwe l'ophu anọduje atụ
ọnu gẹ Chileke bụ-be
onye pfụberekoto;
kẹle Chileke l'onwiya bụ
Onye-ikpe.
7 "Ndu mu; unu ngabẹ nchị;
gẹ mu pfua opfu yeru unu.
Gẹ mu gbaa unubẹ ndu
Ízurẹlu ekebe.
Ọ kwa mụbe Chileke bụ
Chileke unu.
8 Ọ tọ bụkwa kẹ ngwẹja,
unu egweje anụ mu;
ọzoo kẹ ngwẹja-akpọ-ọku,
unu egwejeru mu bẹ mu
abarụ unu mba iya;
kẹle ndu k'ono bẹ unu
anọduje emekọta l'o
rwuberu iya.

9 Ọ tọ dụkwa eswi, shi l'ọka
unu, mu a-nata;
ọphu ọ dụkwa g'ọ ka mma
l'ọo mkpi, shi l'ikpoto ẹku
unu, mu a-nata;
10 kẹle iphe, bụkpoo anụ,
nọkota l'ọswa bụkota nkemu;
mẹkpoo eswi,
dọru l'ụnubuku úbvú.
11 Ẹnu, ephe l'eli bẹ mu
makọtaru g'ẹphe ha;
anụ-ẹgbudu l'ophu
bụkotaru iphe mu.
12 Ọme l'ọo ẹgu agụ mu;
mẹ mu tege
abyapfutakwa unu;
kẹle ọo mbẹdua nwekọta
mgboko-a l'ophu;
yẹe iphe, nọ iya nụ.
13 ?Unu rịru lẹ mu ataję anụ
eswi?
?Tọo unu dobesụ lẹ mu
angụje mee eghu?
14 Ngwẹja, unu e-gwejeru nụ
mụbe Chileke bụ g'unu
keleje mu ekele.
Unu emekọtaje iphe,
unu riburu angụ l'unu
e-meru mụbe
Ọkalibe-kakọta-shii.
15 Unu -kua mu oku mẹ
iphe-ẹhuka byaru unu;
mu adzọta unu;
ọo ya bụ g'unu akwabẹje
mu ùbvù.”
16 Obenu l'onye ẹjo-iphe bẹ
Chileke sụru:
“?Dẹnu g'o gude ị nọdu
anọduje agụ ekemu mu
g'onye agụ ebvu?
?Dẹnu g'o gude ị nọdu
egudeje ọnu ngu
pfukuta ọgbandzu mu?
17 L'ẹka ị jịkaru sụ gẹ mu ta
alọshi ngu ẹka lẹ nchị;
woru opfu mu l'ophu
nwuru ye l'azụ.
18 Ị -hụma onye-oshi; l'i je
eshita iya ọ̀nyà;
tẹme unu lẹ ndu eri ogori
nọdu aswị ọswi.
19 Ọnu ngu bụepho njọ-opfu bẹ

iigudeje iya epfu;
ịinodu egudeje ire ngu
agba ẹregede.
20 Ị -nọdu; l'i pfutọshi nwune
ngu.
Ọ bụru nwune ngu nwoke,
unu l'iya shi l'ẹpho
lanụ bẹ ịinoduje evu
nvu-azụ.
21 Iphemiphe ono bẹ
i mekọtaru; mu nọduele-a
nggujingguji.
Ị gbẹ dobesụwanu lẹ mu lẹ
ngu bụ iphe lanụ.
Ọle mu a-bakwanụru
ngu mba iya;
tụa ngu ẹjo-iphe ono,
l'iime ono jalaa l'iphu.”
22 “Unu ngabẹ nchị l'iphe-a,
mu abya epfupfu-a;
unubẹ ndu zọharu
mụbe Chileke!
Ọdumeka mu alajashịa unu
iphiriba iphiriba;
l'ẹbe abụ l'ọ dụru onye
sụru unu anafụta.
23 Iphe, bụkpoo onye woru
ekele mee ngwẹja iya
bẹ bụ onye akwabẹ
mu ùbvù.
Ọ bụru iphe, bụ onye eme
iphe l'ụzo, pfụru ọto
bẹ mu e-goshi lẹ mụbe
Chileke
adzọtaje nemadzụ.”

51

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu

Teke o deru iya bụ g'onye mpfuchiru Chileke, bụ Nétanu byachaaru ibe iya bya epfuaru iya l'o meru ẹji l'o jepfuru Batusheba

1 Phụnaaru mu obu-imemini;
jiko Chileke;
eshinu n-yemobu ngu te
nwedu echihu.
Huchafunu atụpya ono,
mu tụpyaru ngu ono;
eshinu ịiphuje obu-imemini;
phụa k'etsutsu iya.

2 Sanaa mu rengurengu;
safụkota mu ẹjo-iphe,
mu megbabẹru;
l'i huchafụ mu iphe-ẹji,
mu meshiru ngu!
3 Kẹle mu maru gẹ mu
tụpyaberu ngu;
ọphu mu azọhajedu iphe-ẹji
mu azọha.
4 Ọo gụbedua gẹdegede bẹ
mu meswẹru;
mbụ l'ọo gụbedua bẹ
mu meru iphe-ẹji.
Iswi dụ ngu mma l'ikpe,
i kpẹru mu;
ọphu ụta adụdu ngu iya l'ikpe,
ị nmarụ mu.
5 Mbụ-a; mu shikwa teke a
nwụru mu bụru onye
ẹjo-iphe.
Mbụ lẹ mu shirọ teke ne mu
tsụtaru ime mu bụtaru
onye eme iphe-ẹji.
6 Iphe, iile ẹnya iya lẹ ndzụ
amadụ bụ ire-lanụ.
Zinaa mu mmamiphe nkengu.
7 Gude ịsopu saa mu asasa
gẹ mu dụebe ree!
Saa mu gẹ mu chaa pemu
pemu g'aka-mini-sunoo!
8 Mee g'ẹhu tsọo mu ụtso;
gẹ mu tee ẹswa;
k'ọphu ọkpu mu ono,
ị nyajishiru ono
a-gbakerehu.
9 Gbakụtaru iphe-ẹji,
mu meshiru azụ!
L'i hufukọta ẹjo-iphe,
mu mekọtaru g'ọ ha!
10 Jiko Chileke; menaa g'obu
mu gụa mu ìphóró;
l'ị nụ mu unme ọphuu,
a-nọdu anụru ngu opfu.
11 Ta chịfukwa mu l'atatiphu
ngu!
Ọphu ị nafụkwa mu
Unme-dụ-Nsọ nkengu!
12 Nụ-phunu mu ẹhu-ụtso
ono azụ;
mbụ ẹhu-ụtso ono, shi l'adzọta,
ị dzọtaru mu ono.
Mee g'eme uche ngu heje mu

ihee; k'ọphu ọo-gbata
mu ike.
13 Ọo ya bụ gẹ mu ezia ndu
anọduje atụpya ngu nụ
ụzo ngu.
Ndu iphe-ẹji adakọbe
lwapfuta ngu.
14 Dzọnaa mu l'ikpe ọchi,
mu gburu; jiko Chileke!
L'ọo ngu bụ Chileke,
adzọje mu nụ.
Ọo ya bụ gẹ mu egude ire mu
gụa ebvu ẹhu-ụtso sụ
l'ị pfụberekoto.
15 Gụbe Nnajịuphu; kụhaa
mu ọnu;
k'ọphu mu a-ja ngu ajaja.
16 Ọme ọo ngwẹja bẹ iile
ẹnya iya; mẹ mu
egwekwaru iya
nụ ngu.
Obenu lẹ ngwẹja m'obeta ọ
bụru ngwẹja-akpọ-ọku
te emekwa g'ẹhu tsọo
ngu ụtso.
17 Kẹle ngwẹja ọphu Chileke
anataję bụ aphụ-eji-obu.
Onye aphụ jiru obu l'iphe
o meru; izimanụ lwa iya
azụ bẹ gụbe Chileke ta
anmajẹkwa phulaphula.
18 Menaa Zayọnu g'ọ jaa àjàjà;
eshinu ọ dụ ngu l'obu.
Kpụnaa igbulọ Jierúsalẹmu!
19 Ọo ya bụ g'eegweaharu
ngu ngwẹja, pfụru ọto;
ngwẹja-akpọ-ọku
atsọahaa ngu ụtso;
l'a watarụ ngu egburu
oke-eswi l'ọru-ngwẹja
ngu.

52

*Ẹvù, Dévidi kwarụ
nụ onye-ishi ebvu*

*Teke ọ kwarụ iya bụ teke
Dowẹgu, onye Edọmu byaru
bya agbaarụ Sọlu ama sụ iya
lẹ Dévidi nọ l'ibe Ahimẹleku*
1 ?Dẹnu g'o gude ị nọdu eku

onwongu l'eme ẹjo-iphe;
oke, dụ ike?
?Tị madụ lẹ n-yemobu
Chileke a-nọ jeye l'ojejoje?
2 Iphe, iigudeje ire ngu epfu
l'ii-me bụepho ẹjo-iphe;
mbụ l'ire ngu atsụ nkọ g'akwọ,
a barụ ababa.
Iphemiphe, iimekpọo ememe
bụkotaru ụghoshi.
3 Ị ka eye ẹjo-iphe obu
eme l'iphe, dụ ree.
Adzụ ụka ka ngu ree eme
l'epfu iphe, pfụru nhamụnha.
4 Iphe, i yeru obu bụ
epfubyishi nemadzụ;
gụbe onye ono, adzụ-gbu
onwongu l'ụka ono!
5 Sụ-a; Chileke e-mebyishikwa
ngu; mee ngu l'ị bụru
mkpurupyata jasụru asụru.
Oo-wofu ngu; mee ngu g'i ti
buhẹ l'ibe ngu;
l'o phefu ngu ephefu l'alị
ndu nọ ndzụ.
6 Ndu pfụberekoto -hụma iya;
ẹphe atsụhu ebvu;
ẹphe achịa ya ọchi sụ:
7 "Unu lewarọ; onye ọwa-a bụ
onye jịkaru lẹ ya te
ewoduru Chileke eme
agbaru-ike iya.
Ọ kpọru obu yeru ẹku,
o nweru nwegharu iya ẹka;
bya egude ẹjo-iphe,
ọonoduje emeshi eko
dzụdzudzu."
8 Obenu lẹ mbẹdua dụ g'oshi
olivu, jaru àjàjà nọdu
kpukala l'ime eze-ụlo
Chileke.
Mu a-chịru ụpfu kwẹe lẹ
n-yemobu Chileke
jeye l'ojejoje.
9 Mu a-nọdu ekele ngu ekele
jeye l'ojejoje;
kẹle ọo gụbedua l'onwongu
meru iya.
Mu anọdukpoepho nwadoo
ele ngu ẹnya l'ẹka;
kẹle ẹpha ngu dụ ree.

Tẹme mu anọdukwaphọ
l'iphu ndu dụru ngu
nsọ tua ngu ẹpha.

53

Ẹvù, Dévidi kwarụ nụ onye-ishi ebvu; g'e gude olu aphụ kwaa ya

1 Ndu eswe anọduje arị l'ime
obu phẹ lẹ Chileke
ta adụdu.
Ẹphe mebyishiwaru onwophẹ;
iphe, ẹphe eme bụru
akpamara;
ọphu ọ dụdu m'onye
lanụ eme iphe, dụ ree.
2 Chileke gbẹ l'imigwe lee ẹnya
lẹ mgboko-a; mbụ l'ẹhu
ụnwu-eliphe;
gẹ ya maru ?o nweru onye
kwarụ ẹnya?
Mbụ g'ọ maru ?o nweru onye
achọ yẹbe Chileke?
3 Ọle g'ẹphe ha tụkowaru haa
ụzo jephuhu.
Ẹphe tụkowaru g'ẹphe ha
mebyishihukọta.
Ọ tọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo
onye lanụ eme iphe, dụ ree.
4 Ọ dụkwa gẹ ndu ono,
eme ẹjo-ememe ono te
nwedu egomunggo;
mbụ ndu anọduje eri ndibe
mu g'onye eri nri;
ọphu ẹphe epfujedu anụ
Chipfu.
5 Ẹphe bụ ndu ndzụ-agụgu
rwutaru;
l'ẹka adụdu iphe ndzụ-agụgu,
dụ iya nụ;
teke Chileke e-woru ọkpu
ndu tsoru ndibe iya ọgu
tụkashia nanụ nanụ;
meru iphe-iphere kpua phẹ;
kẹle ọ jịkawaru phẹ.
6 Ọ dụ mu g'e shi lẹ Zayọnu bya
adzọta ndu Ízurẹlu.
Jiékọpu e-te ẹswa;
ẹhu atsọo Ízurẹlu ụtso
mẹ Chileke dophuẹpho

ndibe iya azụ
l'ọnodu phẹ.

54

*Ẹvù, Dévidi kwarụ
nụ onye-ishi ebvu; g'a
kpọru une ye iya*

*Teke ọ kwarụ iya bụ gẹ
ndu Zifu byaru bya asụ
Sọlu lẹ Dévidi wohakwaru
onwiya l'echilabọ phẹ*

1 Gudenụ ẹpha ngu dzọo mu;
gụbe Chileke!
Gudenụ ọkpehu ngu haarụ
mu enge!
2 Nụmanu epfupfu, mu epfu
anụ ngu; jiko Chileke.
Ngabẹnu nchị; nụma iphe,
shi mu l'ọnu.
3 Kẹle ndu shi eshishi wụru
bya mu etso opfu;
Ndu ewebushi akụrepho nọdu
achọ mu egbugbu;
mbụ ndu ata akpadu
Chileke ishi m'ilile.
4 Obenu l'ọo Chileke bụ onye
eyejeru mu ẹka.
Ọo Nnajịuphu bụ onye gude
ndzụ mu.
5 Gẹ Chileke mekwaa
g'ẹjo-iphe, ndu achị mu
lẹ njọ meru mu
laphuru phẹ azụ!
Gẹ Chileke mebyishikwaa
phẹ gude nno goshi
l'ọopfushije ike l'iphe,
o pfuru.
6 Mu a-tụ obu mu onyo
gwetarụ ngu ngwẹja.
Mu abya ekele ngu ekele
gụbe Chipfu;
kẹle ẹpha ngu dụ ree.
7 Tẹme ọ bụru ngu
dzọtakotaru mu l'iphe,
bụkpoo iphe-ẹhuka,
byapfutaru mu nụ.
Mu byakwaphọ ahụma l'e
mekperu ndu ọhogu
mu phẹ.

55

Ẹvù, Dévidi kwarụ
nụ onye-ishi ebvu; g'a
kpọru une ye iya

1 Nụmaro epfupfu, mu epfu
anụ ngu gụbe Chileke!
Ba agbakwa mu nkụchi;
kẹ g'ị ba anụma arwọrwo,
mu arwọ ngu.
2 Ngabẹru mu nchị zaa mu
ẹnu l'oku, mu eku ngu!
Ọriri mu anọduje egburwashị
mu ẹhu;
k'ọphu o meru; mu nọdu
anọduje atsụ oke ude.
3 Iphe, kparụ iya nụ bụru olu
ndu ọhogu mu, mu anụ;
waa mkpawere,
ndu ẹjo-iphe eme mu;
kẹle ẹphe anọduje achịru
mu ẹjo idzu;
bya egude ẹhu-eghu
epfubyishi mu.
4 Aphụ jiru mu obu;
anwụhu nọdu eye mu
ebvu eyeshikpọ mu
iya ike.
5 Ndzụ agụ mu agụshikpoo mu
ike;
ẹhu nọdu aphụkota
mu kpaakpaakpaa.
Ishi nọdu anyị mu ẹdzu.
6 Mu sụ l'ọ dụ mu g'a sụ lẹ mu
furu ǹkù gẹ ndo;
mẹ mu ephefuẹpho je achọo
ẹka mu a-nọdu tụta unme;
7 mẹ mu epheẹpho
phemihu je eburu l'echiẹgu;
8 mẹ mu emeẹpho ẹgwegwa
lashịa l'ụlo-mgbobuta mu;
mbụ ẹka oke phẹrephere
adụdu.
9 Mebyishinaa idzu ndu
ẹjo-iphe jiko Nnajịuphu!
L'ịghashia phẹ olu-opfu!
Kẹle mu hụmaru lẹ ndu
mkpụkpu ono eme
nwibe phẹ mkpawere;
tẹme ẹphe nọdu
ese opfu.

10 Ẹphe anọduje awụ-phe
l'igbulọ mkpụkpu ono:
eswe l'ẹnyashi.
Iphe-ẹji yẹe iphe-ẹhuka nọdu
azọgba g'ọ dụ phẹ
l'ime mkpụkpu ono.
11 Ẹjo-iphe pfụkwarupho
l'echilabọ iya;
tẹme ọphu mkpamẹhu
yẹe ụghoshi alụfujedu alụfu
l'edupfu phẹ.
12 Ọme ọ bụ l'ọo ndu ọhogu mu
anma mu phulaphula;
mẹ mu -atamikwaa ya
lẹ nshi.
Ọzoo ọme l'ọo onye mu dụ
ashị bẹ etu onwiya
ọphushugbu l'ẹka mu nọ;
mẹ mu -edomikwaaru
iya onwomu.
13 Obenu l'ọo gụbedua,
bụ onye ẹbo mu;
bya abụru onye mu l'iya
aswị ọswi;
bya eshikwaphọ ọ̀nyà
bẹ ọ gbẹ bụru.
14 Mbụ onye mu l'iya
kwatakpọo eshi ụtso;
bya abụru onye mu
l'iya atụkoje swịru eje
l'eze-ụlo Chileke.
15 G'ọnwu byakwa egbukwota
ndu ọhogu mu egbukwota!
G'ẹphe bụkwaru ndu ee-li
lẹ ndzụ!
Kẹle ẹjo-iphe kwawaru
ịkwato l'ime obu phẹ.
16 Obenu lẹ mbẹdua bụ Chileke
bẹ mu araku;
kẹle mu maru lẹ Chipfu
e-mechaa bya adzọo mu.
17 Mu egudeje olu aphụ echiku
iya lẹ mkpu l'ụzenyashi;
mẹ l'ụtsu; waa l'eswe.
Mu maru-a l'oo-mecha
nụma olu mu.
18 Ọo-nafụta mu l'ẹka ndu
etso mu ọgu.
Ẹphe -dụkpokwaa igwerigwe
g'ẹphe adụhabe bẹ
ọo-nafụtaele mu-a.

Ọ tọ dụdu iphe, ẹphe eme mu.
19 Chileke, bụ onye shi l'ichee
nọduta l'aba-eze iya
bẹ a-nụma olu mu;
bya anụa phẹ chịipfuu.
Kẹle ẹphe jịkaru agbanwe;
tẹme ọphu ẹphe atsụdu
Chileke ebvu.
20 Onye mu l'iya shi aswị ọswi
tsoru ọ̀nyà iya ọgu;
shi nno mebyia ọgbandzu,
ẹphe l'iya gbaru.
21 Opfu, shi iya l'ọnu nọdu echi
bụruburu g'ụkpa;
ọle iphe, jiru iya obu
bụ ndụmashi.
Mbụ l'opfu iya atụ atụtu gẹ
manụ ụrwazi;
ọle ọotsu nkọ g'ogu-echi,
a bataru nkọ.
22 Woru iphe ono, e boru ngu g'i
vuru ono haarụ Chipfu.
Ọo-dụ-a ike gudeshia ngu;
kẹle ọ tọ byadu aha
ndu pfụberekoto
g'ẹphe daa.
23 Obenu l'ọo gụbedua,
bụ Chileke l'e-duru ndu
ẹjo-iphe duba l'ime ilu;
ẹka ẹphe a-nọdu rekashịhu.
Ndu egbu ọchi waa ndu
ntuphu-ire bẹ i tii kwedu
g'ẹphe kpọo ụpfu
l'eliphe-a.
Obenu lẹ mbẹdua bụ ngu bẹ
mu dakoberu.

56

*Ebvu-ọma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu;
g'e gude olu ebvu, "Ndo beru
l'achị, nọ ụzenya" gụa ya*

*Teke o deru iya bụ
gẹ ndu Filisitayinu
guderu iya lẹ Gatu*

1 Gụbe Chileke; phụnaaru mu
obu-imemini;
a -nọnyaa; ndiphe woru
mu lwee elwelwe;
lẹ ndu ọhogu mu anọduje
akpa mu ẹhu

mkpụrumkpuru.
2 Mkpụrumkpuru bẹ ndu achị
mu lẹ njọ anọduje achị mu
kpabẹkpabe;
mbụ l'a dụ igwerigwe gude
eku-onwonye etso
mu ọgu.
3 Ndzụ -nọdu agụ mu; bụe ngu
phọ bẹ mu adakobeje.
4 Ọo Chileke ono, mu anọduje
aja opfu iya ajaja ono bẹ
mu dakoberu.
Ọphu ndzụ agụdu mu;
?bụ gụnu bẹ nemadzụ
mmanụ sụru mu ememe?
5 Tekenteke bẹ ẹphe ewojeru
opfu mu gha ịgharaphu.
Iphe, bụkpoo iphe, ẹphe
arịkpo arịri bụepho
g'ẹphe eshi mee mu ẹjo-iphe.
6 Ẹphe dzukọberu bya
edomishia onwophẹ.
Mbụ l'ẹphe anọduje edo ọkpa
mu achọkpoepho ụzo,
ẹphe e-shi gbua mu.
7 ?Ẹphe e-gude eme ẹjo-ememe
ono nahụ tọo?
Jiko Chileke; gudenụ oke
ẹhu-eghu ngu chitsushia
ndu ono l'ophu.
8 Ị mawaru g'ọotsube mu l'ẹhu.
Ị mawaru gẹ mu kwashiberu
ẹnya-mini.
?Tị tụkoduru iphemiphe ono
dekọta l'ẹkwo ngu?
9 Mu -rakuẹ ngu phọ bẹ ndu
ọhogu mu adakọbe
gbaphu azụ.
Ọphu doru mu ẹnya bụ lẹ Chileke
nọ l'ẹka iya nkemu.
10 Ọo Chileke ono, mu anọduje
aja opfu iya ajaja ono;
mbụ Chipfu ono,
mu anọduje aja opfu iya
ajaja ono;
11 Ọo Chileke ono bẹ mu dakoberu;
ọphu ndzụ agụdu mu;
?bụ gụnu bẹ nemadzụ sụru
mu ememe?
12 Gụbe Chileke; iphe, mu rifuru
angụ lẹ mu e-meru ngu

bụkwa mu bẹ ọ
tukoru l'ishi.
Mu a-bya egweru
ngwẹja-ekele nụ ngu;
13 noo kẹle ị nafụtaru ndzụ
mu l'ẹka ọnwu;
bya emekwaphọ gẹ mu
te vukota iphe daa iko.
Ọo ya bụ gẹ mu azọo ije
l'iphu Chileke l'ẹka
ìphóró dụru ndu
nọ ndzụ.

57

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu; ishi ebvu iya bụ "Be mekwa gẹ mu laa l'iyi"

Teke o deru iya bụ teke ọ nahụru Sọlu gbala; je anọdu l'ime ọgba

1 Gụbe Chileke; meeru mu
eze-iphe-ọma!
Jiko meeru mu rọ eze-iphe-ọma!
Kẹle ọo l'ẹka ngu bẹ mu nọ
ezeru ndzụ.
Mu a-nọdu lẹ mkpula oke
ǹkù ngu ezeru ndzụ;
jasụ teke ẹjo-iphe-ẹhuka,
byaru mu nụ-a
a-bvụebe.
2 Mu araku Chileke;
mbụ Ọkalibe-kakọta-shii;
mbụ Chileke, atụkoje
iphemiphe mekọtaru
mu.
3 Ọo-gbẹ l'imigwe zia g'a bya
adzọo mu;
bya emeru iphere tụ
ndu ono, achị mu
kpabẹkpabe ono.
Chileke e-goshi mu l'o yeru
mu obu; bya abụru
onye apfụshije ike l'iphe,
o pfuru.
4 Mu nọ l'echilabọ oduma;
mbụ-a; mu zẹkwa
l'echilabọ anụ-ẹgbudu,
ataję anụ nemadzụ.
Ndu ézé phẹ dụ g'arwa;
dụ g'apfụ;
tẹme ire phẹ nọdu atsụ

nkọ g'ogu-echi.
5 Goshinu ndiphe g'ị paberu
ẹka; mbụ l'ị nọghataru
akpaminigwe anọghata;
gẹ ndiphe l'ophu ahụma
g'ị dụ-be biribiri.
6 Ẹphe geru ụgbu kwabẹru mu
l'ụzo, mu eshi.
Ọo ya bụ; ẹhu rwụshihue
mu phọ arwụshihu.
Ẹphe gbẹshi je ebua nsụ dobe
mu l'atatiphu.
Ọle ẹphe mecharu daba lẹ
nsụ ọbu l'onwophẹ.
7 Obu shihukwaru mu ike
Chileke;
k'ọphu bụ lẹ mu e-gude
obu mu g'ọ ha agụ ebvu
etu ngu ẹpha.
8 Obu mu; tehu nwụru ẹnya.
Unu tehu nwụru ẹnya;
unubẹ ogelenda yẹe une;
kẹle mbẹdua e-gudekwa
ebvu kutee gẹregere
nchi-abọhu lẹ mgbẹnya.
9 Mu a-nọdu l'echilabọ ndiphe
kele ngu ekele
gụbe Nnajịuphu.
Mu anọdukwapho l'echilabọ
ọha l'ophu gụa ebvu
gude tua ngu ẹpha.
10 Noo kẹle n-yemobu ngu
parụ ẹka.
Ọ tụkoru imigwe l'ophu vọo
pfurupfuru.
Tẹme ire-lanụ nkengu dzuru
akpaminigwe.
11 Goshinu ndiphe g'ị paberu ẹka;
mbụ l'ị nọghataru
akpaminigwe anọghata;
gẹ ndiphe l'ophu ahụma g'ị
dụ-be biribiri.

58

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu; ishi ebvu iya bụ "Be mekwa gẹ mu laa l'iyi"

1 Unubẹ ọgbo-ikpe;
?ọ dụkporu-a teke opfu,
pfụru ọto eshije unu

l'ọnu fụta?
?Unu pfụbejekporu-a ẹka
ọto kpee
ụnwu-eliphe ikpe?
2 Waawakwa! Iphe, unu arịje
l'ime obu unu bụepho
g'unu e-shi mee iphe,
apfụduru-ọto.
Ọ bụru mkpawere bẹ unu
anọduje eme ụnwu-eliphe.
3 Ndu ẹjo-iphe eshije lẹ teke
ẹphe nọ l'ẹpho ne phẹ
shiswee ụzo.
Ẹphe akpaphuhuje lẹ teke a
dụkwaduro ime phẹ.
Adzụ ụka eshi phẹ lẹ dẹdede.
4 Ẹru, ẹphe ataję egbu egbugbu
g'ẹru ẹjo agwọ.
Ẹphe swọ-chishiru nchị ada
nkụchi g'oghu;
5 mbụ oghu, ata anụedu opu,
onye rwaru iya ẹka l'iphu egbu;
gude epfuru iya opfu;
m'o betakpọ o gbua ya
k'ẹrengete igbu-agha.
6 Kpaa phẹ eze, nọ phẹ l'ọnu
jiko Chileke!
Jiko Chipfu; swọshinaa
oduma ono ẹpyii ono,
nọgbaa phẹ l'ọnu ono!
7 G'ẹphe tashịhukwa g'ẹka
mini sọru sọghata.
Ẹphe -setaẹpho ụta phẹ kẹ
kịkiki g'ẹphe gbaa;
mekwaa g'apfụ phẹ bụru
inyiribachi!
8 G'ẹphe dụ g'eji, rwubashịhuru
erwubashịhu.
G'ẹphe te egudekwa ẹnya
phẹ hụma ẹnyanwu gẹ nwata,
ne iya kworu ekwokwo.
9 K'ọphu bụ; ẹswa, a tsụberu
l'ite -bya eme g'ọku
ngaa ẹnishi ite ono;
Chileke egudewaa oke
ẹhu-eghu iya zikọta ite
ono g'oke phẹrephere;
m'o beta iphe, e shiberu l'ite
ono dụkwadu oyi;
ọzoo l'ọobyawaa eghehu.
10 Ndu pfụberekoto bẹ ẹhu

a-tsọ ụtso;
m'ẹphe hụmaepho lẹ
Chileke apfụwa ndu
ẹjo-iphe ụgwo iphe-ẹji,
ẹphe meru;
mbụ m'ẹphe wataẹpho azọ
ndu ẹjo-iphe pyaapyaa.
11 Ọo ya bụ; ndiphe epfuahaa sụ:
"Ndu pfụberekoto bẹ obunggo
dụkwaru eviya;
mbụ l'ọ kwa ire-lanụ l'o
nweru Chileke, ekpeje
eliphe-a ikpe!"

59

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu; ishi ebvu iya bụ "Be mekwa gẹ mu laa l'iyi"

Teke ọ gụru iya bụ teke Sọlu yeru ndu nche, eje anọdu eche ụlo, ọ nọ nche g'e gbua ya

1 Nafụta mu l'ẹka ọhogu mu;
jiko Chileke mu!
Gbaaru mu ọdzori l'iphu ndu
wulihuru vụpyabe mu!
2 Nafụta mu l'ẹka ndu eme
ẹjo-ememe!
Dzọo mu l'ẹka ndu
mgbugbụmadzu!
3 Kẹle-a; gụbe Chipfu;
lewarọ l'ẹphe domishiru
onwophẹ kwabẹ g'ẹphe
gbua mu.
Ndu nweru ọkpehu wulihuru
etso mu opfu;
ẹbe abụ l'ọ dụru ekemu,
ẹphe tụru, mu mebyijeru;
tẹme ọphu ọ dụdu g'ẹphe
ha, mu tụpyajeru.
4 Ẹphe gbaru je edozia onwophẹ
g'ẹphe tsoo mu ọgu;
l'ẹbe adụ iphe, mu meru phẹ.
Jiko gbalihu; bya eyeru mu
ẹka!
Lenaa ẹjo ọnodu, mu nọ!
5 Jiko Chipfu; mbụ Chileke,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike;
bya abụru Chileke kẹ
ndu Ízurẹlu;

tehu etehu; je anụa ọhamoha,
bu lẹ mgboko aphụ!
Ba adụkwa ndu ẹjo-iphe ono,
elekebeje ẹnya eme iphe,
a-tsụru nwibe phẹ ono,
ịi-phụru obu-imemini!
6 Ọobujeru; ẹphe -lwa
l'ụzenyashi;
ẹphe aba hanyịhanyi
gẹ nkụta; tsoru mkpụkpu
ejephe.
7 Lewarọ ẹnya; ẹphe -saa ọnu
phẹ tụa nkọ gẹ nkụta;
Ogu-echi eshi phẹ l'ire
ngụshihu.
Ẹphe edobesụro l'ọ tọ dụdu
onye nụmaru iphe,
ẹphe epfu.
8 Ọlobuele-a ọchi bẹ gụbe
Chipfu achije phẹ.
Ọo ọchi bẹ ọhamoha ono
anọduje ezi ngu.
9 Ọo gụbe Chileke bụ agbarike
mu.
Mu chịru ẹnya mu dzee l'ẹka
ị nọ.
Ọ bụru l'ime ngu bẹ mu
gbabarụ je ezeeru ndzụ.
10 Chileke, bụ onye yeru mu
obu bẹ a-gba mu ndzuta.
Chileke e-kwe gẹ mu gude
ẹnya mu hụma l'e
mekperu ndu ọhogu
mu.
11 Be gbukwa phẹ egbugbu
gụbe Chipfu,
bụ onye mgbobuta anyi!
Ọdumeka bẹ ndibe anyi
a-zọhakwa iya.
Gudechia ike nkengu
chịkashia phẹ!
Mee phẹ; mekpee phẹ!
12 Iphe, bụkotakpoo opfu,
eshije phẹ l'ọnu
abụjeerupho
mkpọkoro opfu.
Mbụ l'opfu, eshije phẹ
l'ogbogboromọnu fụta
abụkotajeerupho iphe-ẹji.
Tẹme ẹphe nọdu egudeje ọnu
phẹ adzụ ụka;

bya egude iya atụ nwibe
phẹ ọnu.
Ọo ya bụ; g'ekuku ono,
ẹphe anọduje eku
onwophẹ ono nmakwaa phẹ
g'ọ́nyà.
13 Gudenụ oke ẹhu-eghu ngu
mebyishia phẹ!
Mbụ g'iimebyishia phẹ
gbiriri jasụ teke ẹphe
a-bvụebe!
Ọo ya bụ g'ụnwu-eliphe
l'ophu amaru l'ọo Chileke bụ
Eze ndu Ízurẹlu;
tẹme l'ọ bụ eze
ụnwu-eliphe mgburugburu.
14 Ọobujeru; ẹphe -lwa
l'ụzenyashi;
ẹphe aba hanyịhanyi gẹ
nkụta; tsoru
mkpụkpu ejephe.
15 Ẹphe anọduje awuphe achọ
ẹka ẹphe e-ri nri.
Ọ -bụru l'ẹphe te erijiduru
ẹpho; ẹphe agbọahaa
ire gẹ nkụta.
16 Obenu lẹ mbẹdua a-gụ ebvu
gude tụa ọnu g'ọkpehu
ngu habe shii.
Ụtsu mbọku-mbọku bẹ mu agụje
ebvu ẹhu-ụtso gude goshi
g'eye obu ngu habe.
Noo kẹle ọo l'ime ngu bẹ mu
agbabajẹ je edomia
onwomu.
Tẹme ọ bụru ngu bẹ mu
agbabajẹ l'ime je ezeeru ndzụ;
mẹ mu nọdu eje iphe-ẹhuka.
17 Gụbe ike, dụ mu nụ;
mu a-gụ ebvu tua ngu ẹpha.
Noo kẹle ọo l'ime gụbe
Chileke bụ onye yeru mu
obu bẹ mu gbabarụ je
edomia onwomu.

60

*Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ
onye-ishi ebvu;
g'e gude olu ebvu,
"Ojimbvu Ọgbandzu" gụa ya.*

Teke o deru iya bụ teke ẹphe
lẹ ndu Arámu-Naharayimu
waa ndu Arámu-Zoba
lwụru ọgu; mbụ teke ono,
Jiowabu lwarụ bya etsoo
ndu Edọmu ọgu bya
lwụ-kpee phẹ;
gbua ụnu ojọgu ụkporo l'iri
lẹ Nsụda Únú.

1 Gụbe Chileke; ị jịkawaru
anyi woru anyi tụkaa
nanụ nanụ.
I shi avụru anyi ọvuma.
Ọle nta-a bẹ anyi arwọ ngu
sụ
g'ị ghanaaru anyi iphu ọzo jiko.
2 Ọo ngu meru eliphe;
ọ nmaa jiijiijii;
bya emee ya;
ọ gbawashịhu.
Nta-a bụ g'i menaa g'ẹka
i mekarụ iya iphe
kpochite;
kẹle ọongakwa anganga.
3 I hawaru ndibe ngu;
ẹphe jee iphe-ẹhuka;
bya echee anyi mẹe;
anyi ngụa akpọ kulakula.
4 Obenu lẹ ndu atsụ ngu
ebvu bẹ ị nụru
ẹkwa-ọhubama;
g'ẹphe chilia gude lwụa
ọgu k'ọkpobe opfu ono.
5 Gudenụ ọkpehu ngu dzọta
anyi; zanụ anyi ẹnu;
k'ọphu ee-shi nno dzọo
ndu i yeru obu.
6 Chileke nọwaa l'ụlo iya,
dụ nsọ pfua opfu sụ:
“Mu e-gude agbọ ọgboo
kewashịa alị ndu Shẹkemu.
Tẹme mu eworu nsụda
Sukọtu bushia.
7 Giladu bụ nkemu;
Manásẹ bụkwarupho
nkemu.
Ifuremu bụ okpu, mu
kpu l'ishi.
Jiuda bụkwanuru
mgbọro-eze, mu apajẹ
l'ẹka.

8 Mówabu bụ ochi, mu akwọje
ọkpa.
Ọ bụkwanuru lẹ Edọmu bẹ
mu eyeshije akpọkpa
mu dobe.
Ndu Filisitayinu bẹ mu
gbọwaru ọgboo kpua.”
9 ?Bụ onye e-du mu chịriri
werere duba lẹ mkpụkpu ono,
a kpụru kpụshia ike ono?
Mbụ-a; ?bụ onye e-duru mu
duba lẹ Edọmu?
10 Ọ kwa gụbedua Chileke bụ
onye ọbu.
Obenu l'ị gbẹ jịka anyi;
ọphu i tii tsojeẹduru ndu
ojọgu anyi eje ọgu.
11 Yeru anyi ẹka jiko g'anyi
mekpee ndu ọhogu
anyi;
kẹle eye ẹka k'ụnwu-eliphe,
bụ iphe-mmanụ.
12 Obenu l'anyi -nọduwaa
Chileke l'ẹka bẹ anyi
e-mekpe phẹ gẹ mkparawa.
Ọ bụru iya e-hu ndu ọhogu
anyi agbagba-nchị
l'alị.

61

*Ebvu, Dévidi deru nụ
onye-ishi ebvu; g'a
kpọru unu ye iya*

1 Nụmanu mkpu, mu echi jiko
Chileke!
Ngabẹ nchị l'epfupfu, mu
epfu anụ ngu!
2 Mu nọ l'ẹka igwe beru
alị beru echiku ngu lẹ
mkpu.
Noo kẹle meji atọfu mu atọfu.
Dunuru mu je edobe l'oke
mkpuma, ka mu l'eli!
3 Kẹle ọo ngu bẹ mu gbabarụ
l'ime ngu je edomia
onwomu;
bya abụkwaru ngu phọ
bụ ụlo-mgbobuta,
mu bahụru shi nno
nahụ ndu ọhogu mu.
4 Ọogukwa mu ẹgu gẹ mu buru

l'ibe ngu jasụ l'ojejoje;
mbụ gẹ mu nọdujewaro lẹ
mkpula eze ǹkù ngu
ezeru ndzụ.
5 Kẹle gụbe Chileke nụmawaru
iphe, mu rifuru angụ
lẹ mu e-meru ngu.
I mewaru gẹ mu tsoru ndu
akwabẹ ẹpha ngu ùbvù;
keta iphe-ọma, iimejeru
phẹ.
6 Menaa g'eze nọdu ndzụ
ogologo!
G'apha, ọo-nọ l'eliphe-a shinu
l'ọgbo sweru ọgbo!
7 G'aba-eze iya nọdunu l'atatiphu
Chileke jasụ l'ojejoje!
Jiko g'iphe, ii-gude eche
iya nche bụkwaru
n-yemobu ngu;
yẹe apfụshi ike,
ịipfushije l'iphe,
i pfuru.
8 Ọo ya bụ gẹ mu agụa ebvu
gude tua ngu ẹpha
jasụ l'ojejoje;
bya emeẹbekota iphemiphe,
mu rifuru angụ
ememe mbọku-mbọku.

62

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu, bụ Jiedutunu

1 Ọo ẹpho Chileke kpoloko bẹ
mu daru ngabẹru.
Kẹle ọo ya bụ onye a-dzọta
mu nụ.
2 Ọo yẹbedua nwẹkiya bẹ bụ
agbara-mkpuma nkemu;
bya abụru iya bụ Chileke,
adzọje mu nụ;
bya abụru onye mu
agbabajẹ l'ime iya
l'oodomia mu.
Ọo ya bụ l'ọ tọ dụdu onye
byaru l'enwubata mu
enwubata.
3 ?Bụ teke ole bẹ unu
e-tsuberu nwoke
ọwa-a otsukputu?
G'unu hakọta bẹ e-mechaa

tụko bụru mkpurupyata;
g'ẹka igbulọ;
ọzoo mgbabu zeru
tụ-gbushia ndu nọ
phẹ l'ime.
4 Iphe, unu shiberu ite iya bụ
g'unu nwufu iya l'aba-eze
iya ono.
Adzụ ụka nọdu atsọ unu
ntụmatu.
Unu nọdu egudeje
ogbogboromọnu unu
agọru nwibe unu
ọnu-ọma.
Obenu l'ime obu unu bẹ unu
anọduje atụ phẹ ẹjo ọnu.
5 Gụbe obu mu; nọdukwa
kwabẹru Chileke
nwẹkiya.
Kẹle ọo ya bụ onye mu ele
ẹnya l'ẹka kpoloko.
6 Ọo yẹbedua nwẹkiya bẹ
bụ agbara-mkpuma
nkemu;
bya abụru iya bụ Chileke,
adzọje mu nụ;
bya abụru onye mu agbabajẹ
l'ime iya l'o domia mu.
Ọo ya bụ l'ọ tọ dụdu onye
byaru l'enwubata mu
enwubata.
7 L'aa-dzọta mu bụ l'ẹka
Chileke bẹ ọ nọ.
L'aa-kwabẹ mu ùbvù
bụkwaru iya phọ bẹ ọ
nọ l'ẹka.
Ọo Chileke bụ eze
agbara-mkpuma mu;
tẹme ọ bụkwaru iya phọ
bẹ mu nọ l'ẹka ezeru ndzụ.
8 Unu dakobe iya tekenteke
kpọo unubẹ ụnwu-eliphe!
Unu woru obu unu gheberu
iya ọnu.
L'ọ kwa Chileke bụ onye anyi
nọ l'ime iya ezeru ndzụ.
9 Amadụ bụ udzu-ọnu.
Ohu bụru iphe, adụdu iphe,
ọ bụ.
Ọ -bụru g'atùa ẹrwa phẹ
l'iphe, e gudeje tùa
ẹrwa nemadzụ bẹ ẹphe

tụko bụru iphe-iphoro.
10 Unu ta akpọkwaru obu ye
l'eme ndu ọzo ewere!
Ọphu unu egudekwa ana nfụ
eku onwunu!
O betakpọonu ẹku nọdu
abyaru unu
nyịmunyimu;
unu ta akpọkwaru obu
ye iya!
11 Chileke pfuakwaru iphe-a
mgbo lanụ.
Mbẹdua nụmawa iya
ugbo labọ;
mbụ l'ikemike bụ Chileke
nwekọta iya.
12 Tẹme l'ọo gụbe Nnajịuphu bẹ
n-yemobu kụru ishi l'ẹka.
Noo kẹle ịipfuje onyemonye
ụgwo g'iphe,
o meru gbaru.

63

Ebvu-ọma, Dévidi deru teke ọ nọ l'echiẹgu Jiuda

1 Gụbe Chileke; ọo ngu bụ
Chileke mu!
Ọo ngu bụ onye mu anọduje
ele ẹnya iya eswe
l'ẹnyashi.
Ẹkpiri gụbe Chileke
anọduje akpọ
obu mu jegirijegiri.
Oghoroko ngu adụje
mu l'echiẹgu;
mbụ l'alị ọkponku,
mini adụdu.
2 Mu hụmawaru g'ike dụ-be
ngu; yẹe g'ị dụ-be
akpabiri;
gẹ mu shi ahụmaje iya l'ụlo
ngu, dụ nsọ.
3 Mu e-gude ọnu mu jaa ngu
ajaja;
noo kẹle n-yemobu ngu ka
ndzụ ree.
4 Mu a-nọduje ekele ngu ekele
jasụ gẹ mu a-nọ-beru.
Tẹme ọ bụru ẹpha ngu bẹ mu
e-gudeje chilia ẹka
imeli pfuru nụ ngu.

5 Obu mu bẹ ẹpho e-ji g'onye
riru nri, e gude ẹba-anụ;
waa ụmi ọkpu iya shia.
Ọnu mu e-gudekwanụ
ebvu ẹhu-ụtso,
dụ mu l'ogbogboromọnu
tua ngu ẹpha.
6 Ọobujeru; mu -zẹe l'iphe-azẹe
mu; mu anyata ngu.
Ẹnyashi l'ophu bẹ mu
arịkotaje kẹ nkengu.
7 Mu nọ lẹ mkpula oke ǹkù
ngu agụ ebvu ẹhu-ụtso.
Noo kẹle ọo ngu bụ onye
eyejeru mu ẹka.
8 Mu anọduje ngu ntse
tekenteke.
Ọ bụru ẹkutara ngu bẹ
gudeshi mu nụ.
9 Ndu achọ ụzo, ẹphe e-shi
gbua mu mebyishia
ndzụ mu
bẹ aa-chịru ye l'alị-maa.
10 Ee-gude ogu-echi gbua phẹ
pyaapyaa.
Ẹphe abụru nri, a kpatarụ
doberu nkụta-ọswa.
11 Obenu lẹ Chileke e-me g'ẹhu
tsọo eze ụtso.
Iphe, bụkpoo ndu egudeje
ẹpha Chileke eri angụ
bẹ e-tu iya ẹpha.
Ọnu ndu ntuphu-ire abụru
phẹ kpụrukudukuu.

64

Ebvu-ọma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu

1 Jiko Chileke; nụmanu mkpu,
mu echi ẹka mu epfu anụ ngu!
Gbochite mu gẹ mu ta
nọduhe atsụ ndu ọhogu
mu ebvu.
2 Domia mu g'ẹjo-idzu,
ndu ẹjo-iphe achịru mu te erwu
mu l'ẹhu; mbụ hanyịhanyi,
ẹphe aba ekpu mu;
mbụ ndu eme ẹjo-ememe.
3 Ndu abajẹ ire phẹ g'onye aba
mma.
Mbụ ndu anọduje agba njọ

opfu phẹ g'onye agba apfụ.
4 Ẹphe edomije onwophẹ
kwabẹru onye dụebe ree.
Onye ono -bya amaru;
apfụ abụwaru iya nụ
l'ẹhu kẹ pfụu.
O to nwedu iphe, ndzụ iya
agụ phẹ mẹ nanụ.
5 Ẹphe anọduje eyeru nwibe
phẹ ọkpu-ikike g'ẹphe
kebe ẹhu l'eme iphe-ẹji.
Ẹphe epfuje sụ l'ẹphe e-je
agbakacha ọ́nyà phẹ
lẹ mpya.
Ẹphe pfuchaa nno; ẹphe asụ:
"?Bụkwanu onye abya
phẹ ahụma?"
6 Ọo ya bụ; ẹphe -chịchaa
ẹjo-idzu; ẹphe asụ:
"Idzu, anyi chịru nta-a
dụkpoo ree dụ-ghee
ya adụ-ghe!"
Uche amadụ yẹe obu iya bẹ
ẹregede pakwarụ ẹka.
7 Obenu lẹ Chileke e-seta apfụ;
ẹphe -bya amaru bẹ ọ-gbakata
phẹ tụa l'alị.
8 Chileke e-me g'ẹphe vukota
abalị dagbua ọchii.
Ọ bụru iphe, opfu ọnu
phẹ kpatarụ.
Iphe, bụkpoo ndu hụmaru
iya nụ bẹ e-kwe l'ishi
gude kweru phẹ une.
9 Ndzụ e-rwuta amadụ l'ophu.
Ẹphe e-pfukashịa iphe ono,
Chileke meru ono;
bya ebvuru shii rịa ya ọriri.
10 G'ẹhu tsọo ndu pfụberekoto
ụtso l'ime Chipfu!
G'ẹphe gbabakwa l'ime iya je
domia onwophẹ!
G'iphe, bụkpoo ndu obu phẹ
gụru ìphóró tukwaa
ya ẹpha!

65

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu

1 Gụbe Chileke; ọ dụ ree g'anyi

nọdu lẹ Zayọnu tua
ngu ẹpha!
Anyi e-medzukọtaru ngu iphe,
anyi riburu angụ
l'anyi e-meru ngu.
2 Ọo gụbe onye ono, azajẹ oku
m'e pfuru nụ ngu bẹ
onyemonye a-wụ-pfuta.
3 Teke iphe-ẹji shi kapyabẹ anyi
bẹ i shiẹle-a anọduje
agụru anyi nvụ l'ẹjo-iphe
anyi.
4 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye
ono, ị họtaru dokube
onwongu
Gẹ gụ l'iya nọdu l'ibe ngu.
Iphe, dụ ree, nọ l'ibe ngu
ejije anyi ẹpho;
mbụ iphe, dụ ree,
nọ l'eze-ụlo ngu, dụ nsọ.
5 Gụbe Chileke, bụ onye
ndzọta anyi;
iphe, iigudeje zaa anyi ẹnu
bụ iphe, dụ ebvu,
egoshi apfụbekoto nkengu.
Ndu bu l'ẹka igwe beru alị
beru;
waa ndu bu lẹ mgboru ẹnyimu,
kachakpọo anọdu ẹnya bụ
ngu bẹ ẹphe tụko chịru
ụpfu kwẹe;
6 mbụ gụbe onye bụ ọkpehu
ngu bẹ i gude mee úbvú;
ẹphe ngụchaaru angụru
l'ẹka ẹphe nọgbaa.
I keru onwongu ọkpehu
g'onye keru akpọ l'upfu.
7 Ẹnyimu, asọ gborogboro
bẹ iimeje l'oderu yẹkete;
mbụ l'ọotu-buhu akpara.
Ọhamoha -nọdu aba hanyịhanyi
bẹ iimeje;
ẹphe adaa kẹ
nyọnyoronyo.
8 Ndu bu ụzenya bẹ anọduje
anma pyaapyaapyaa
M'ẹphe nụma k'iphe,
dụ biribiri, iimegbabẹ.
Ndu shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa;
waa ndu ụzo ẹnyanwu-arịba
bẹ iimeje g'ẹphe tụa ụzu-ẹhu-ụtso.

9 Ị gbaru mini l'eliphe teke ị
byaru iya agbaphe;
shi nno mee ya;
ọ bụru alị ọma.
Ẹnyimu nkengu bẹ i meru gẹ
mini ji ejiji.
Ndiphe l'ophu bẹ i meru g'iphe,
ẹphe kọberu l'alị nọdu emehuru;
kẹle ọo ẹgube ono bẹ i
meru iya g'ọ dụ.
10 Mini bẹ i dzeru;
ọ dọru adọru l'ẹnyoru.
Ị bya alwaa yẹgeyege
mini gude mee igbo;
ọ dụ nwuhanwuha;
shi nno gọru ọnu-ọma nụ iya
mee iphe, a kọberu iya
wata efushi.
11 Ị bya eworu ẹka-atụtu
nkengu kpube apha
g'okpu-eze.
Tẹme iphe, bụkpoo ụzo,
i shiru bẹ i dzeru iphe,
dụ ree gẹ mini.
12 Ẹswa bya erwushia
nọdugbaa kẹ nyịmunyimu
l'echiẹgu.
Tẹme ẹhu-ụtso dọerupho kẹ
nyịmunyimu l'úbvú.
13 Ẹka eecheje iphe-edobe
bẹ atụru kụru ata nri.
Nsụda bụ iphe, jiru iya nụ
bụ iphe-akụku,
a kụru iya.
Iphemiphe ono tụkoru akwa
ẹvu; agụ ebvu ẹhu-ụtso.

66

Ebvu-ọma, e deru nụ onye-ishi ebvu

1 Unu tụa ụzu ẹhu-ụtso gude jaa
Chileke;
unubẹ ụnwu-eliphe l'ophu!
2 Unu gụa ebvu gude kutsee
ẹpha iya!
Unu etua ya ẹpha; jaa ya
ajaja!
3 Unu sụ Chileke: "Ha!
Iphemiphe, ịinoduje
eme dụkwa ebvu!
Ike ngu parụ ẹka k'ọphu bụ lẹ

ndu ọhogu ngu adajẹ
kpurumu l'iphu ngu;
ẹka ndzụ agụ phẹ.
4 Ndiphe mgburugburu adajẹ
kpurumu l'iphu ngu baarụ
ngu ẹja; gụa ebvu nụ ngu;
mbụ l'ẹphe agụje ebvu
gude kutsee ẹpha ngu.”
5 Unu byanụ ahụma ozi,
Chileke jeru!
Chileke dụkwa ebvu l'iphe,
oomeru ụnwu-eliphe.
6 Onye meru ẹnyimu;
ọ bụru alị, kpọhuru nkụ.
Ẹphe gude ọkpa ghaa ẹnyimu
ono.
Ẹhu-ụtso ozi, o jeru tsọru
anyi teke anyi nọ l'ẹka ono.
7 O gude ike ọkpu nkiya bụru
eze ojejoje.
Ẹnya iya nọdu ahụmakotaje
ọhamoha!
Ọo ya bụ g'ọ tọ dụkwa ndu
ẹjo ọkpoma ono l'e-je
iya atụpya!
8 Unu tua Chileke anyi ẹpha;
unubẹ ụnwu-eliphe!
G'a nụmanu ajaja, unu a-ja iya!
9 L'ọo ya doberu anyi ndzụ;
bya emee g'ọkpa ngụru
anyi angụru g'o to chifu.
10 Noo kẹle gụbe Chileke
hụwaru anyi ama;
bya emee anyi; anyi dụ ree
gẹ mkpọla-ọchaa, a hụru l'ọku.
11 I dutaru anyi duru ye
l'ọ́nyà;
bya eworu oke ivu tukobe
anyi l'okpurukpu.
12 I meru g'ụnwu-eliphe wee
anyi ishi kperekpere.
Anyi jeru iphe, anwụ chiru anyi;
mini nmaa anyi.
Ọle i mechaarụ duta anyi bya
edobe l'ẹka anyi tụsaru ẹhu.
13 Mu e-gude
ngwẹja-akpọ-ọku je
l'ụlo ngu.
Mu emedzukọtaru ngu iphe,
mu rifuru angụ lẹ mu
e-meru ngu.

14 Mbụ iphe, mu gude
ogbogboromọnu mu
kweta;
bya egude ọnu mu pfua
lẹ mu e-meru ngu;
teke mu eje iphe-ẹhuka.
15 Mu a-kpụta ebili, tsụru ẹba
je egude gweeru ngu
ngwẹja-akpọ-ọku.
Mu egbuaru ngu oke-eswi;
gbushiaru ngu eghu.
16 Unu byakpọdapho bya
angabẹ nchị; iphe,
bụkpoo unubẹ ndu atsụ
Chileke ebvu;
gẹ mu kọoru unu iphe, o
meru lẹ ndzụ mu.
17 Mu gude ọnu mu ọwa-a
raku iya.
Mu gude ire mu tua ya ẹpha.
18 Ọme mu meru iphe-ẹji kwachia
l'obu mu;
mẹ Nnajịuphu tege
angabẹkwa nchị anụma
olu mu.
19 Obenu lẹ Chileke ngabẹru
nchị;
nụma olu mu ọkpobe anụma
teke mu epfu anụ iya.
20 G'e tukwaa Chileke ẹpha;
mbụ onye ajịkaduru
angabe nchị nụma epfupfu,
mu epfu anụ iya;
tẹme ọphu ọ hadụru egoshi
lẹ ya yeru mu obu.

67

Ebvu-ọma, e deru onye-ishi ebvu; g'a kpọru une ye iya

1 Gẹ Chileke meeru anyi
eze-iphe-ọma;
gọru ọnu-ọma nụ anyi;
mekwaphọ g'iphu tụsahu
iya l'ẹhu anyi.
2 K'ọphu ụnwu-eliphe a-maru
ụzo ngu;
tẹme ọhamoha
amakwarụpho
l'ịidzotaje nemadzụ.
3 G'ụnwu-eliphe kelenụ gụbe
Chileke ekele!

G'iphe, bụkpoo nemadzụ
mgburugburu kele
ngu ekele!
4 G'ẹhu tsọnaa ọhamoha ụtso;
g'ẹphe tụnaa ụzu
ẹhu-ụtso!
Kẹle ndiphe l'ophu bẹ iikpeje
ikpe, pfụru ọto;
tẹme ọ bụru ngu anọduje
akpọ-ziru ọhamoha,
nọ l'eliphe ụzo.
5 G'ụnwu-eliphe kelekwa gụbe
Chileke ekele!
G'iphe, bụkpoo nemadzụ
mgburugburu kele
ngu ekele!
6 Ọo ya bụ; g'iphe, a kọberu l'alị
emehukwanụ emehu.
Tẹme Nnajịuphu, bụ Chileke
anyi ono agọru ọnu-ọma
nụ anyi.
7 Chileke a-gọru ọnu-ọma nkiya
ono nụ anyi.
Ọo ya bụ gẹ ndiphe l'ophu
jasụ l'ẹka igwe beru
alị beru awatakwanụ
iya atsụ ebvu!

68

Ebvu-ọma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu

1 Gẹ Chileke zilihu;
gẹ ndu ọhogu iya agbaa
nanụ nanụ!
Gẹ ndu ọ dụ ashị shikwa iya
phọ l'iphu gbalachaa!
2 Zikashịnaa phẹ nanụ nanụ;
gẹ phẹrephere ezikashịje
ẹnwuru-ọku-a.
Ọo g'ụnwù adazehuje lẹ
mgboru ọku-a
bụ gẹ ndu ẹjo-iphe a-la l'iyi
l'iphu Chileke.
3 Obenu lẹ ndu pfụberekoto bẹ
ẹhu a-tsọ ụtso.
Ẹphe a-nọdu ete ẹswa l'iphu
Chileke.
Ẹphe egude ẹhu-ụtso tee ẹswa
teshia ya ike.
4 Unu gụa ebvu nụ Chileke;
gụa ebvu gude tua ya

ẹpha!
Unu kutsee onye ono,
anọduje l'ụgbo-ịnya
iya agba l'urwukpu
onoya.
Ẹpha iya bụ Chipfu;
unu nọdukwa iya l'iphu
tee ẹswa.
5 Chileke nọ l'ibe iya,
dụ nsọ bụru Nna ndu
enwedu nna;
bya abụru onye agbajẹru
ụnwanyi,
ji phẹ anọedu ọdzori.
6 Chileke ewojeru ndu bụ
nkịnyi doo l'ipfu l'ipfu;
tẹme ọ nọdu edufutajẹ
ndu a tụru mkpọro
l'ụlo-mkpọro.
Obenu lẹ ndu kwefuru iya
ike bụ l'alị,
ẹjo anwụ echi bẹ ẹphe
bu.
7 Gụbe Chileke;
teke ị gbẹshiru duta ndu
nkengu;
duru phẹ ghaa alị,
dabyiru mgbegere;
8 bẹ alị nmarụ jiijiijii.
Igwe bya edzee mini l'iphu
gụbe Chileke, bụ onye
kẹ Sayịnayi;
mbụ gụbe Chileke kẹ
Ízurẹlu.
9 Gụbe Chileke;
ọo ngu dzeru ogbodogo
mini;
gude gbaa alị-ihe ngu
unme teke ike bvụru
iya.
10 Ndibe ngu bya alaa l'ime iya
je eburu;
tẹme i shi l'ikpoto iphe,
i nweru nụ ndu ụkpa iphe,
mkpa iya dụru phẹ.
11 Ọ bụ-a epfupfu,
Chipfu pfuru opfu ọbu;
a dụ igwerigwe mee g'a
madzuru iphe,
o pfuru.
12 Ọ sụru: “Ndu eze mẹ ndu ojọgu

unu mee ẹgwegwa
gude ọso gbafụ!”
Ụnwanyi, kụru l'unuphu;
wụfuta bya ekee iphe,
a kwatarụ l'ọkwata.
13 Ndu ono shi zẹshia l'ọdu
atụru dụ gẹ ndo,
a wụkotaru ǹkù iya
mkpọla-ọchaa;
bya egude mkpọla-ododo
mekọta ẹba iya;
ọ nọdu egbu nwịinwii.
14 Teke
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
chịkashiru ndu eze
l'alị ono
bẹ ọ dụepho
g'aka-mini-sunoo,
dashịru l'eli úbvú
Zalụmonu.
15 Úbvú úbvú, nọgbaa lẹ
Beshanu bụgbaa oke úbvú,
parụ ẹka;
mbụ l'úbvú Beshanu bụ
úbvú, nwegbaarụ mpfụkashi.
16 Unubẹ eze úbvú,
nwegbaarụ mpfụkashi;
?Dẹnu g'ọ nwụru unu
ejiru úbvú Chileke
ijiẹnya?
Mbụ úbvú ono, Chipfu,
bụ Chileke họtaru
je eburu bụru eze ndibe
iya jasụ l'ojejoje ono.
17 Ụgbo-ịnya kẹ Chileke bụkwa
ụnu-kụru-ụnu.
Nnajịuphu shi lẹ Sayịnayi
bya ibe iya;
ẹka o doberu nsọ,
bụ úbvú Zayọnu.
18 Teke ono, ị gbẹshiru lashịa
l'ephekerephe ono bẹ i
dutaru igwerigwe ndu
ị kpụru lẹ ndzụ lashịa.
Ndiphe gwerụ iphe nụ ngu kẹ
mmanụ;
mbụ je akpachaa lẹ ndu
shi anọduje ekwefụru
ngu ike;
k'ọphu gụbe Chipfu,
bụ Chileke a-nọdu

l'echilabọ phẹ.
19 G'ajaja bụru kẹ Nnajịuphu;
mbụ Chileke ọphu bụ onye
ndzọta anyi;
bya abụru onye evutaje
ivu ẹhu anyi vuru
mbọku-mbọku.
20 Chileke anyi bụ Chileke,
adzọje ndzụ.
Ọ bụru l'ẹka Chipfu,
bụ Nnajịuphu ono bẹ
eeshije nahụ anwụhu.
21 Chileke e-chikpọshi ndu
ọhogu iya ishi;
mbụ okpokoro ishi ndu
emekwadu ẹjo-ememe.
22 Nnajịuphu sụru: "Mu e-shi
lẹ Beshanu duta unu
duphuta azụ.
Mu e-je l'ọhu eze-ẹnyimu je
agụta unu gude lwa;
23 k'ọphu unu a-bya azọo
ndu ọhogu unu
pyakapyaka.
Nkụta unu eketakwaphọ oke
ọphu rwuberu phẹ nụ."
24 Gụbe Chileke;
onyemonye gbẹwaa nta-a
hụma gẹ ndibe ngu dzeberu
awụ alwa;
mbụ lẹ ndibe Chileke,
bụ eze mu dzebewaru
awụ ala l'ụlo iya,
dụ nsọ.
25 Ndu nọ l'iphu bụ ndu agụru
phẹ ebvu.
Ndu etso ndu k'ono bụru ndu
akpọ une eye iya.
Akatikpo ụnwumgboko,
nọdu akụkwapho nkwa
etso phẹ.
26 Janaa Chileke ajaja
l'edzudzu-ọha!
Jaa Chipfu ajaja l'echi
ẹka ndu Ízurẹlu
dzukọberu!
27 Sụ-a; ndu edu phẹ nụ bụ
ọkpa-ipfu Benjiaminu,
bụ ọkpa-ipfu kẹ nwata.
Ndu-ishi ọkpa-ipfu Jiuda;
waa kẹ Zebulọnu;

waa kẹ Nafụtali nọdu
eze gbiigbiigbi
etso phẹ.
28 Gụbe Chileke;
rụkotanu ike ngu!
Goshinu anyi ọkpehu
ngu Chileke;
mbụ ike ono, i shi
gudehawaa ree ire l'opfu
ẹhu anyi ono.
29 Ndu eze e-gude k'eze-ụlo ngu,
nọ lẹ Jierúsalẹmu bya
emeeru ngu iphe-ọma.
30 Baarụ ẹjo-oke-agiyi ono,
nọ l'èjì ono mba;
mbụ ọha ono,
achị ndiphe kpabẹkpabe
g'oke-eswi,
eme ẹna achị nweswi
ọso ono;
jasụ teke onyemonye
ewoze onwiya alị;
gude mkpọla-ọchaa
bya l'iphu ngu.
Chịkashia ndu ono,
alwụ ọgu anọduje
agụ g'ẹgu-nri ono!
31 Ndu-ishi Ijiputu;
waa ndu Kushi bẹ a-bya
achị-liaru Chileke ẹka.
32 Unu gụa ebvu nụ Chileke;
unubẹ alị-eze
ụnwu-eliphe l'ophu!
Unu gụa ebvu gude tua
Nnajịuphu ẹpha!
33 Unu gụa ya nụ onye ono,
anọduje l'ụgbo-ịnya
iya agba l'ephekerephe
urwukpu ichee ono;
mbụ onye egudeje
oke olu tụa egbigwe.
34 Unu tụa ọnu g'ike Chileke
habe shii;
mbụ onye akpabiri iya
tụkoru Ízurẹlu sweta;
onye bụ akpaminigwe
egoshi g'ike iya habe shii.
35 Gụbe Chileke;
ị dụ ebvu l'ụlo ngu,
dụ nsọ.
Ọo gụbe Chileke ndu Ízurẹlu

emeje g'ike dụ ndibe ngu;
ọkpehu adụ phẹ.
G'ajaja bụru kẹ Chileke!

69

Ebvu, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu; g'e gude olu ebvu, "Ojimbvu" gụa ya

1 Dzọo mu jiko Chileke;
kẹle mini wọwaru mu
l'ẹkpiri.
2 Mu emiwa emimi emiba
l'ẹpuchi;
ẹka adụdu iphe, kọbe nvọ,
dụ iya nụ.
Mu darwuwaru ọhu-mini;
utso woru mu ria.
3 Mu chiwaru mkpu chita ike
mu.
Ẹkpiri gọwaa mu agọgo.
Tẹme mu nọdu aphụwaa
ragaraga;
ẹka mu nọ ele ẹnya
Chileke mu.
4 Ndu mu dụ ashị l'ẹbe adụ
iphe,
mu meru phẹ kakwa
ẹgbushi,
nọ mu l'ishi igwerigwe.
Mbụ lẹ ndu ọhogu mu
pakpọoru igwerigwe;
mbụ ndu anọduje achọ ụzo,
ẹphe e-shi mebyishia mu;
l'ẹbe ọ dụkpoo iphe,
mu meru phẹ.
Ẹphe ekebutajẹ mu;
mu apfụa ụgwo iphe,
mu ezitaduru.
5 Gụbe Chileke;
i mawaru gẹ mu shi
emeberu eswe;
ọphu ọ dụdu iphe-ẹji mu
ọphu eemeru ngu lẹ mpya.
6 Gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu;
bya abụru Ọkalibe-Kakọta-Ike;
te ekwekwa g'e gude iswi
ẹhu mu mee ndu ele ẹnya
ngu iphe-iphere!
Ọphu i kwekwa g'e gude
iswi ẹhu mu meru iphere
kpua ndu achọ ngu nụ;
jiko Chileke kẹ Ízurẹlu!

7 Kẹle ọo l'iswi ẹhu ngu bẹ e
gude ekweru mu une;
bya eme iphe-iphere
ekpu mu.
8 Ndibe anyi bẹ mu dụwaa gẹ mu
bụ onye byaru abyabya;
mbụ unwune mu gẹdegede
gụbe mu onye ọhozo.
9 Kẹle obu, mu yeru ụlo ngu
rimiwaru mu ishi.
Iphe, bụkpoo une,
e kweru ngu bụru mbẹdua
vutaru ọnwu iya.
10 Mu rarụ ẹkwa swịa ẹgu
l'iphu Chileke.
Iphe ono tụkochaa bụru iphe,
ẹphe gude kweru
mu une.
11 Mu yee uwe-aphụ;
ẹphe gude iya gụaharu
mu ebvu.
12 Ndu dọru l'ọnu-abata
nọdu epfuru mu.
Mu bụru onye ndu angụ
mẹe gude agụ ebvu-mẹe.
13 Ọle ọo gụbe Chipfu bẹ
mu anọduje epfu anụ.
Gụbe Chileke;
gude n-yemobu ngu
ono zakpọe mu phọ ẹnu
teke dụ ngu ree;
bya adzọo mu
ọkpobe adzọdzo.
14 Lọfuta mu l'ẹpuchi;
b'ekwekwa g'o ria mu!
Nafụtanu mu l'ẹka ndu mu
dụ ashị!
Bya agụfuta mu l'echi
ogbumini ono!
15 B'ekwekwa g'utso ria mu!
B'ekwekwa gẹ mu darwua
ọhu-mini!
Ọphu iikwekwa g'e lia mu
lẹ ndzụ!
16 Zanụ mu ẹnu gụbe Chipfu;
kẹle n-yemobu ngu
dụ ree.
Ghanaaru mu iphu Chileke;
kẹle ị phụnukaru
obu-imemini.
17 Be domikwaru mụbe onye
ejeru ngu ozi iphu!

Zanụ mu ẹnu ẹgwegwa;
kẹle mu eje iphe-ẹhuka.
18 Kpịritanuru ntse bya
adzọo mu!
Gbafụta mu rọ m'ọbvu ndu
mu l'ẹphe dụ l'opfu!
19 Ị mawaru g'ẹphe kweberu
mu une;
bya amakwarụpho g'ẹphe
meberu mu iphe-iphere
kparụ.
Ndu bụ ọhogu mu bẹ
ị makọtanuru-a.
20 E kwekwaru mu une jasụ
ọkpoma wahụahaa
mu awahụ.
Nta-a bẹ o mewaru mu;
ọphu ike adụedu mu.
Mu leru ẹnya onye a-phụru
mu obu-imemini;
ọphu ọ dụdu.
Mu bya elee ẹnya onye a-dụ
mu obu;
ọphu ọ dụdu onye
mu hụmaru.
21 Ẹphe wotaru mu iphe,
egbu egbugbu gẹ mu ria
g'ọ bụru mu nri;
bya edoberu mu mẹe-venịga
gẹ mu ngụru ye iya.
22 Mekwaa gẹ nri,
ẹphe doberu l'iphu phẹ
bụru igbudu tụpyabe phẹ.
G'anụ, ẹphe gburu gude
gwaa Chileke bụkwaru
ọnyà nmata phẹ.
23 G'ẹnya gbahụkwa phẹ ọchii
g'ẹphe phụ-buhu ụzo.
G'okwebe nyajikwaa phẹ ẹbo;
g'ẹphe nyaa mgbaku
jasụ l'ojejoje.
24 Tukoshinụ phẹ ẹhu-eghu ngu!
Gudenụ oke ẹhu-eghu ngu
kpegbushia phẹ!
25 G'ibe phẹ bụkwaru ochobu.
G'ọ tọ dụkwa onye e-buru
l'ẹka ẹphe
kwarụ unuphu.
26 Kẹle ndu ẹphe anọduje akpa
ẹhu bụ ndu i chiru ẹchachi.
Tẹme ọ bụru ndu i mekarụ

iphe bẹ ẹphe
anọdujekwapho
epfubyishi.
27 Haa phẹ g'ẹphe mebaa
ẹjo-iphe yekọbe l'ọphu
ẹphe mewaru;
ọphu i kwekwa g'ẹphe keta
oke l'apfụbekoto nkengu.
28 G'e hufukwa ẹpha phẹ l'ẹkwo,
e deru ẹpha ndu nọ ndzụ.
Ọphu e dekwa ẹpha phẹ
l'ẹka e deru ẹpha
ndu pfụberekoto.
29 Mu daru ụkpa;
tẹme aphụ tsụbe mu ọnu.
Gụbe Chileke;
gẹ ndzọta nkengu
dobenụ mu l'ẹka ta adụdu
iphe,
e-me mu nụ.
30 Ọo ya bụ gẹ mu agụa ebvu
gude tua Chileke ẹpha.
Tẹme mu egude ebvu-ekele
kutsee ya
ọkpobe ekutse.
31 Ono bẹ a-ka Chileke atsọ
ụtso eme l'a tụru iya eswi;
ọzoo l'a tụru iya oke-eswi,
mpu iya hagbaa kẹ
phengara phengara;
tẹme ụpyi ọkpa
pheshihuchaa
ya epheshihu.
32 Ndu wozeru onwophẹ alị
hụmae ya phọ;
ẹhu atsọo phẹ ụtso.
G'obu unubẹ ndu achọ
Chileke nọdukwa ndzụ!
33 Chipfu anụmaje olu ndu
adụdu g'ọ dụ phẹ.
Tẹme ndibe iya,
a tụru mkpọro bẹ ọ
tọo gbakụtajedu azụ.
34 Gẹ ndu bu l'imigwe
yẹe ụnwu-eliphe tua
ya ẹpha!
G'ẹnyimu yẹe iphe bu l'ime
iya tụkokwapho tua
ya ẹpha!
35 Kẹle Chileke a-dzọ Zayọnu;
bya akpụkwaa mkpụkpu,

nọ lẹ Jiuda.
Ndiphe alaa ya je eburu mee
ya l'ọo-bụru iphe phẹ.
36 Ụnwu ndu ejeru iya ozi emee
ya l'ọo-bụru okiphe phẹ.
Iphe, bụkpoo ndu yeru ẹpha
iya obu bẹ e-buru
l'alị ono.

70

Ebvu, Dévidi deru nụ
onye-ishi ebvu gude
nyatarụ Chipfu iphe

1 Gụbe Chileke;
jiko menaa ẹgwegwa
bya adzọo mu!
Byanụ ẹgwegwa bya eyeru
mu ẹka; jiko Chipfu!
2 G'iphe, bụkota ndu achọ ụzo,
ẹphe e-shi gbua mu
bụkwaru ndu ee-meru
iphere kpua;
g'a tụkwa phẹ ẹberebete.
Chiphunu ndu agbaru mu ẹjo
egomunggo azụ.
G'iphere ji phẹ iphu!
3 G'e meeru ujikputeru nụ ndu
ekweru mu hẹe.
4 G'iphe, bụkpoo ndu achọ ngu
nụ bụru ndu ẹhu a-tsọ.
Ẹphe anọdu ngu l'ẹka
tee ẹswa.
Gẹ ndu ọ dụ g'a sụ l'ị dzọtaru
phẹ bụru iphe,
ẹphe akpụru l'ọnu epfu bụ:
“Unu tụa ọnu Chileke l'ọ
parụ ẹka!”
5 Obenu lẹ mbẹdua bụ onye
ụkpa bya abụru onye
adụdu g'ọ dụ iya;
mbụ l'ọo gụbe Chileke bụ
onye eyejeru mu ẹka;
bya abụru onye adzọje
mu nụ.
Jiko Chipfu; b'akpọkwa ụpfu!

71

1 Ọo gụbe Chipfu bẹ mu nọ
l'ẹka ezeru ndzụ.
B'ekwekwa g'e kpua mu iphu
lẹ ntụ jasụ l'ojejoje.

2 Eshinu ị bụ onye
pfụberekoto;
nafụtanu mu!
Yeru mu ẹka gẹ mu nahụ!
Gbobenụru mu nchị;
dzọo mu!
3 Bụnuru mu agbara-mkpuma,
mu a-gbabajẹ je
ezeeru ndzụ!
Tụnaa ekemu sụ g'a dzọo mu!
Kẹle ọo ngu bụ oke mkpuma
nkemu;
bya abụru
ụlo-mgbobuta mu.
4 Jiko Chileke mu;
gbafụta mu l'ẹka ndu
ẹjo-iphe;
mbụ l'ẹka ndu apfụbeduru
ẹka phẹ ọto;
waa ndu iwashị.
5 Kẹle ọo ngu bụ onye mu
ele ẹnya iya;
gụbe Nnajịuphu,
bụ Chileke.
Tẹme ọ bụru ngu bẹ mu
dakoberu e -shi
teke mu bụ nwata.
6 Eshinu a nwụru mu bụe ngu
phọ bụ agbarike mu.
Mu a-nọduepho etu ngu
ẹpha jasụ l'ojejoje;
noo kẹle ọo ngu kufutaru
mu l'ẹpho ne mu.
7 Ndzụ mu bụwaru ndu dụ
igwerigwe iphe-ẹtu;
obenu l'ọo l'ime ngu bẹ mu
anọduje ezeru ndzụ.
8 Eswe l'ẹnyashi bẹ mu
anọduje etu ngu ẹpha;
bya atụ ọnu g'akpabiri ngu
habe shii.
9 Jiko ba jịkakwa mu nta-a,
mu bụwaa ọgerenya-a!
Ba gbakụtakwa mu azụ nta-a,
ike bvụwaru mu-a!
10 Kẹle ndu ọhogu mu
epfukwaru mu ẹjo opfu.
Tẹme ndu domishiru
onwophẹ kwabẹ g'ẹphe
gbua mu nọdu
anọkobeje achị idzu mu.

11 Ẹphe asụje: “Chileke
jịkaakwaru iya.
Unu chịa ya gude;
kẹle ọ tọ dụekwa onye abya
iya agbaru mkpu.”
12 Ba nọdukwa mu ụzenya
jiko Chileke!
Bya ẹgwegwa gụbe Chileke
nkemu;
bya eyeru mu ẹka!
13 G'iphe, bụkpoo ndu ebo
mu ibo bụkwaru ndu
iphere e-me g'ẹphe chịhu.
Gẹ ndu ono, eme g'ẹphe
meka mu iphe ono bụkwaru
ndu ee-kweru une bya
ajaa ewenu.
14 Obenu lẹ mbẹdua bụepho
l'ẹka ị nọ bẹ ẹnya
mu a-dụ.
Mu a-nọduepho aka ngu etu
ẹpha eje.
15 Mu e-gude ọnu mu pfua
ya mkpụrumkpuru
pfushia ya ike sụ
l'ị pfụberekoto;
tẹme ị nọdu adzọje nemadzụ.
Apfụbekoto ngu ono waa
ndzọta nkengu ono
habe shii
k'ọphu bụ lẹ mu ta agụtadu
iya l'ọgu.
16 Mu e-gude ike gụbe Nnajịuphu,
bụ Chileke
je epfua l'ọo ngu kpoloko
bụ onye pfụberekoto.
17 Gụbe Chileke;
i shiwaa teke mu bụ nwata
zita mu iphe!
Iphe, dụ biribiri,
iimeje bẹ mu shiẹpho teke
ono tụta ọnu iya
jasụ nta-a.
18 Nta-a, mu bụwaa ọgerenya,
ẹwó jiru ishi-a;
jiko Chileke;
ba gbakụtakwa mu azụ;
gbiriri jasụ mu
akọeberu ọgbo ọphu
abya nụ g'ike ngu
habe shii;

mbụ kọoru iphe,
bụkpoo ndu ee-mechaa
nwụa l'ọkpehu ngu
parụ ẹka.
19 Apfụbekoto ngu rwuru
akpaminigwe; gụbe Chileke;
mbụ gụbe onye ono,
meru iphe, parụ ẹka;
?Bụ onye atụru ngu;
gụbe Chileke?
20 A makwarụ-a l'i mewaru
mu;
mu jee ikpoto iphe-ẹhuka,
parụ ẹka bya adụ ẹjo ẹji;
ọle mu maru-a l'ii-mechaa
mezia ndzụ mu;
mbụ l'ii-kufuta mu
l'ime ilu.
21 Ii-me; aa-ka mu akwabẹ
ùbvù;
tẹme l'ị dụkwa mu phọ
obu ọzo.
22 Gụbe Chileke mu;
mu a-kpọ une gude tua ngu
ẹpha l'ị bụ onye apfụshije
ike l'iphe, i pfuru.
Mu e-gude ogelenda gụa
ebvu tua ngu ẹpha;
gụbe Onye dụ Nsọ
kẹ Ízurẹlu.
23 Ogbogboromọnu mu
ẹphenebo a-tụ ụzu ẹhu-ụtso
nụ ngu;
mẹ mu nọdu agụ ebvu
gude etu ngu ẹpha;
mbụ mụbe onye ị gbafụtaru.
24 Eswe l'ẹnyashi bẹ ire mu
a-nọduepho epfu iphe,
i meshiru gude goshi
l'ị pfụberekoto;
kẹle ndu shi achị mu lẹ njọ
bẹ a jaru ewenu;
tẹme e mee; iphere ji
phẹ iphu.

72

Ebvu, Sólomọnu deru

1 Jiko Chileke;
menaa g'eze kpeje ikpe
g'iikpeje!
Menaa gẹ nwatibe eze

pfụbe-ẹka-ọto g'ị pfụberu!
2 Ọo ya bụ g'o kpeje ndibe
ngu ikpe, pfụru ọto;
mbụ hajẹru ndu aakpa ẹhu
enge nhamụnha.
3 Iphe, e-shigba l'oke úbvú
abyaru ụnwu-eliphe
a-bụru ẹhu-guu.
Ọ bụkwarupho ẹhu-guu ono
e-shigba l'ụnwu úbvú.
Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ
apfụbekoto onoya.
4 Ndu eeme ewere,
bu l'echilabọ ọha
bẹ ọo-harụ enge;
l'ọ dzọta ụnwegirima ibe ndu
adụdu g'ọ dụ phẹ;
zọpyashia ndu eme phẹ
ewere ishi.
5 Ẹphe a-nọdu atsụ ngu ebvu
jasụ g'ẹnyanwu;
waa ọnwa a-nọberu;
mbụ e -shi l'ọgbo sweru
ọgbo.
6 Ọo-dụ g'ẹka mini edze l'eli
ọsu, a sụru asụsu;
mbụ g'ẹka igwe ayọru
mgboko ẹyo mini.
7 Teke ọo-bụru eze ono bẹ ndu
pfụberekoto a-jà àjàjà.
Ẹhu-guu a-tụko ẹkameka
sweta;
mbụ nọo gbiriri jasụ teke
ọnwa a-fubuhu l'eliphe.
8 Ọo-bụru eze ndu shi
l'eze-ẹnyimu ọwa-a bua
jasụ l'eze-ẹnyimu ọphuu;
mbụ ndu shi l'ẹnyimu
Yufurétisu bua jasụ l'ẹka
igwe beru alị beru.
9 Ndu bu l'echiẹgu a-bya
ephozeru iya;
tẹme ndu ọhogu iya etsua
ọnu l'ẹja.
10 Ndu eze ndu Tashishi mẹ ndu
bukube eze-ẹnyimu anọdu
atụ akịriko anụ iya.
Ndu eze ndu Sheba yẹe
kẹ ndu Seba
a-nọdukwapho egudeje
iphe-ọma abya ibe iya.

11 Ndu bụkotakpoo eze
mgburugburu l'e-phozeru iya.
Ọhamoha l'ophu e-jekọtaru
iya ozi.
12 Kẹle ndu adụdu g'ọ dụ phẹ
-raku iya bẹ ọo-dzọta phẹ;
mbụ ndu iphe-ẹhuka byaru;
ọphu ẹphe enwedu onye
gbaru phẹ mkpu.
13 Ndu ike adụdu;
mẹ ndu adụdu g'ọ dụ phẹ
bẹ ọo-phụru obu-imemini;
bya adzọta phẹ mee
g'ọnwu te egbu phẹ.
14 Ọo-gbafụta phẹ l'ẹka ndu
emekpa phẹ ẹhu;
waa l'ẹka ndu eme
phẹ mkpawere;
noo kẹle mee phẹ bẹ ọ
gụberu iphe.
15 Gẹ ndzụ ogologo
bụkwaru nkiya!
G'e gwekwarụ mkpọla-ododo
ndu Sheba nụ iya g'ọ
bụkotaru nkiya!
Gẹ ndiphe pfujekwaru opfu
ẹhu iya nụ Chileke!
Tẹme ẹphe agọjekwarupho
ọnu-ọma nụ iya
mbọku-mbọku!
16 G'iphe, a kụru l'opfu sọkwaa
kpukakpuka l'alị-a!
Gẹ phẹrephere zikwa mee ẹkwo
iphe,
a kọberu akọbe l'eli úbvú
g'ọ tụa ụzu; g'ẹkwo oshi,
pfụgbaru l'úbvú
úbvú Lébanọnu!
Gẹ nemadzụ zụshikwa bụru
ẹswa l'igu lẹ
mkpụkpu ono!
17 G'ẹpha iya nọdukwa jasụ
l'ojejoje.
G'ụdù iya jedzukwaru
ẹkameka g'ẹnyanwu.
Ọhamoha bẹ aa-gbẹ iya l'ẹka
gọru ọnu-ọma nụ;
tẹme ọha l'ophu ekua ya
onye a gọru ẹhu-ụtso nụ.
18 G'ajaja bụru kẹ Chipfu,
bụ Chileke;

mbụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu;
onye bụe ya phọ
kpoloko emeje iphe,
dụ biribiri.
19 G'ajaja bụkwarupho k'ẹpha iya
ono, dụ biribiri ono
jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii!
G'ogbunwịinwii ya tụkokwa
mgboko l'ophu sweta!
Nokwa g'ọ dụ; bya abụru g'ọ dụ!
20 Nokwa mkpọchi-ishi epfupfu,
Dévidi nwa Jiesi pfuru
nụ Chileke.

73

Ebvu-ọma, Asafu deru

1 Gẹ mu gbua ya tororo;
Chileke dụkwaru ndu
Ízurẹlu ree;
mbụ ndu ono,
obu phẹ gụru ìphóró.
2 Obenu lẹ mbẹdua bẹ ọ
phọduru nwanshịi
mẹ ọkpa echifu mu;
mbụ l'ọ phọduru nwanshịi
mẹ mu ta adụhe ike
pfụru l'iphe, mu pfụru;
3 ẹka mu watarụ ejiru ndu
etu onwophẹ ẹpha ijiẹnya;
kẹle mu hụmaru lẹ ndu
ẹjo-iphe bẹ ẹhu dụ guu.
4 Ọ tọ dụdu iphe,
atsụ phẹ l'ẹhu.
Ẹhu dụ phẹ ree;
tẹme ẹphe shihu ike.
5 Ọphu ọ dụdu iphe,
atsụ ndu ọzo l'ẹhu atsụje
phẹ l'ẹhu; ọphu ẹhu,
emeje ndiphe emedu phẹ.
6 Ọ bụru iphe ono meru g'o
gude eku-onwonye bụru
ọleka, ẹphe woru tụkpoo
onwophẹ l'olu.
Eme nemadzụ mkpawere
bụru uwe, ẹphe eye l'ẹhu.
7 Ẹphe daa okporokpo jasụ
ẹnya rịbachaa phẹ arịba.
Tẹme ẹjo-idzu ji phẹ ọkpoma
ebushihu ebushihu.
8 Ẹphe egudeje ẹjo opfu aja

nemadzụ ewenu.
Ẹphe anọduje etu onwophẹ
ọphushugbu;
tẹme ụja, ẹphe anọduje
abọ bụerupho g'ẹphe
e-me mee ndu
ọzo ewere.
9 Ẹphe anọduje epfuru Chileke,
bu l'imigwe ẹjo opfu.
Ire phẹ nọdu eje
phururugbadaa
l'eliphe.
10 Noo iphe, meru g'o gude
ndibe mu ghakọbe
tsoru phẹ;
bya atụko iphemiphe,
shi phẹ l'ẹka ngụru
ye l'ẹpho wutukumu.
11 Ẹphe nọdu asụje: "?Dẹnu
gẹ Chileke e-shi maru?
Ọkalibe-kakọta-shii;
?ọ dụru ọphu ọ maru?"
12 Waa gẹ ndu ẹjo-iphe dụ baa:
Ọ tọ dụdu iphe, erwuje
phẹ l'ẹhu;
tẹme ẹku nọdu
anọduje abyaru
phẹ gbụkugbuku.
13 Sụ-a; mbẹdua, sụru lẹ mu
e-me obu mu g'ọ gụa
ìphóró bụkwa
onye-eswe bẹ mu bụ.
Mbụ l'ẹka mu kwọru
l'iswi-ọdumma
tụkochaa bụru iphe-mmanụ.
14 Kẹle ọ tọ dụdu mbọku-mbọku
a taa nụdu mu aphụ;
tẹme ọphu ọ dụdu mbọku,
mu nọghajeru
g'iphe-ẹhuka ta
adapfuta mu.
15 Ọ mẹ mu -jeru epfugbua g'ọ
dụ mu;
mẹ ọ -bụkwaru mgbamu
bẹ mu agba ọgbo ọwa-a,
bụ ụnwu Chileke-a.
16 Ọobujeru; mu -jee eme g'iphe
ono kabẹkpoo doo mu
ẹnya ilile;
ọ gbẹ kabaa mu nụ
egburwashị ẹhu;

17 gbiriri jasụ mu bya abahụ
l'ụlo Chileke, dụ nsọ.
Ọ bụru ẹka ono bẹ mu nọ;
o doo mu ẹnya;
mbụ iphe, e-mechaa
nwụaru phẹ nụ.
18 Sụ-a; iiwojeru phẹ dobe
l'ẹka echi ẹturu;
gbahaa phẹ ẹka;
ẹphe abya adaa
l'alị mebyishihu.
19 Ọ tọ dụdu g'ọo-nọ-bejeru;
ẹphe abụru okorobo
iphe.
L'e yee phẹ ebvu jasụ l'a zata
phẹ wụshia.
20 Ẹphe adụje gẹ nrwọ, a rwọru;
o -be l'ụtsu a zọhaa ya.
Nokwaphọ g'ẹphe achịhuje
l'iphu gụbe Chipfu
m'ị gbalihu.
21 Teke ono, mu shi agụ aphụ ono;
mbụ teke ono, aphụ shi
tsọru ime obu mu ono;
22 bẹ mu shi bụru onye-eswe,
amadụ onwiya ẹkicha.
Tẹme mu shi dụ
g'anụ-ẹgbudu l'atatiphu ngu.
23 Obenu l'ịinodujee mu phọ
ntse tekenteke.
I setaẹru mu phọ l'ẹkutara
gudeshia.
24 Ọo ẹpho g'ị chịru idzu
l'ịi-nọdu edu mu bụ
g'ịinoduje edu mu;
k'ọphu bụ e -mechaa;
g'i duru mu laa
l'o-gbu-nwịinwii nkengu.
25 ?Bụ onye bẹ mu nwebaru
l'imigwe,
abụdu gụbedua?
Eshinu mu lẹ ngu nọ ta
adụekwa iphe, nọ l'eliphe;
agụkwadu mu ẹgu.
26 Ike abvụje mu l'ogwẹhu
bvụ mu l'obu;
obenu l'ọo Chileke bụ onye
agbataję mu ike l'ime obu.
Ọ bụru iya bụ okiphe mu jasụ
l'ojejoje.
27 Ndu nọ ngu ẹnya a-bụru

mkpurupyata;
l'i mebyishia ndu i gudedu
ire phẹ ẹka.
28 Obenu lẹ mbẹdua bẹ ẹhu
anọduje atsọ ụtso lẹ mu
nọ-kube Chileke;
mbụ lẹ mbẹdua wowaru
Nnajịuphu, bụ Chipfu;
mee ẹka mu a-nọduje
ezeru ndzụ.
Ọo ya bụ lẹ mu e-gude ọnu
mu kọkota iphe,
dụ ree, iime l'ẹhu mu.

74

Ẹvù, Asafu kwarụ

1 Gụbe Chileke; ?dẹnu g'o gude
ị jịka anyi jasụ l'ojejoje?
?Dẹnu g'o gude oke
ẹhu-eghu ngu nọdu akpụ
tụutuutuu l'iphu igwe atụru,
iiche echeche?
2 Nyatakwa igwe ọha ono,
ị zụruro teke dụ ẹnya
ẹnya ono;
mbụ ọkpa-ipfu ono,
ị gbatarụ l'itumo mee phẹ;
ẹphe bụru okiphe ngu ono.
Nyatakwaphọ úbvú Zayọnu
ono, i bu ebubu ono.
3 Shikpọdapho ụzo ono hụma
g'e mebyishibeberu iya;
mbụ ẹjo-iphe, ndu ọhogu
ngu meru ọ nwụaru
ụlo ngu ono, dụ nsọ ono.
4 Ndu achị ngu lẹ njọ
wụbatakwaru
l'ụlo-ndzukọ ngu;
bya agbọru ọgboo kpua ya.
Ẹphe woru èchíi kpọbe
iya gude goshi l'ọ
kalẹru phẹ.
5 Ẹphe nọdu eme g'onye pa
ogbunkụ tsoru ẹgbudu
ẹgbudu; egbutsushi iphe,
bụkpoo oshi, ọ hụmaru.
6 Iphe, bụkpoo iphemiphe,
a pyịru apyịpyi
b'ẹphe gude ogbunkụ gude
ọngu kụkposhichaa
akụkposhi.

7 Ụlo ngu, dụ nsọ b'ẹphe
nwụru ọku yee o tsua
tsurwua alị.
Ẹphe woru ẹka ono, ị họtaru
g'ọ bụru ẹka ii-buru
eburu ono pharwụshia.
8 Ẹphe nọdu epfuje l'ime
ọkpoma phẹ sụ:
“Anyi e-mebyishichaa
ya g'ọ hakọtakpoo!”
Ẹphe tụko ẹkameka,
e shi anọduje abarụ
Chileke ẹja tụkota
ọku o tsua ya tsufu.
9 Ọphu ọ dụdu iphe-ọhubama,
dụ biribiri,
eemejekwaduru anyi;
tẹme ọphu ọ dụedu
ndu mpfuchiru phọduru nụ;
ọphu ọ dụdu g'ọ ka
mma l'ọo onye lanụ
l'echilabọ anyi,
maru g'ẹgube iphe
ọwa-a l'a-nọ-beru.
10 ?Ndu ọhogu ngu a-nmakpọo
ngu phulaphula jasụ
teke ole gụbe Chileke?
?Ndu ị dụ ashị egudewarọ
epfubyishi ẹpha ngu
jasụ l'ojejoje tọo?
11 ?Bụ gụnu kparụ iphe,
iisela ẹka ngu azụ;
mbụ ẹkutara ngu?
Chịfuta ẹka l'iphu ụtapfu
gude mebyishia phẹ.
12 Obenu l'ọo gụbe Chileke
bụ eze nkemu,
e -shi l'edenwede.
Ọo ngu byaru adzọo
ụnwu-eliphe.
13 Ọo gụbedua gude ike
ngu chiwaha
eze-ẹnyimu ẹbo.
Ẹjo-anụ, bu lẹ mini b'i
chikpọshicharu
ishi echikpọshi.
14 Ọo gụbedua zọpyashiru
ẹjo-oke-agiyi ishi;
woru iya nụ anụ,
bu l'echiẹgu g'ọ bụru
nri iya.

15 Ọo gụbedua gbafushiru
ọgba yẹe nggele;
mini shi iya sọshihu.
Ị bya amịchata mini lẹ
ẹnyimu,
asọ gborogboro.
16 Eswe bụ nkengu;
ẹnyashi bụru nkengu.
Ọ bụru ngu meru ẹnyanwu
yẹe ọnwa dobe;
ẹphe keru jịmujimu.
17 Ọo gụbedua tubuhawaru
ẹka oke alị a-kpagbaa
lẹ mgboko-a mgburugburu;
bya edobe ọnanwu
dobe udzumini.
18 Nyatakwa gẹ ndu ọhogu
ngu chiberu ngu
ọchi Chipfu;
mbụ gẹ ndu-eswe
pfubyishiberu
ẹpha ngu.
19 B'e wokwaru ndzụ
nwa-ndo-nwẹnu
ngu woru ye l'ẹka
ẹjo anụ-ẹgbudu!
Ba zọhakwa ndibe ngu,
bụ ndu eje iphe-ẹhuka.
Ba hakwa phẹ g'ẹphe nọdu
iya nno ojejoje!
20 Nyatakwa ọgbandzu anyi
lẹ ngu;
noo kẹle mkpawere
dụkwa l'iphe,
bụkpoo ẹka agba ọchii l'alị-a.
21 B'ekwekwa gẹ ndu eemekpa
ẹhu gude iphere
tsuphu azụ.
Gẹ ndu ụkpa mẹ ndu adụdu
g'ọ dụ phẹ janaa ẹpha
ngu ajaja!
22 Gbalihunụ gụbe Chileke
pfua l'ọnu onwongu!
Nyatakwa gẹ ndu eswe
eshije l'ụtsu chịa ngu
ọchi jasụ nchi ejihu.
23 Ba zọhakwa hanyịhanyi,
ndu achị ngu lẹ njọ aba;
mbụ wọowoowoo,
ndu wulihuru etso ngu
opfu atụ mkpụrumkpuru

sekpu ngu.

75

Ebvu-ọma, Asafu deru nụ onye-ishi ebvu; ishi ebvu iya bụ "B'ekwekwa gẹ mu laa l'iyi"

1 Anyi ekele ngu ekele gụbe
Chileke;
anyi ekele ngu ekele.
Ndu eku ẹpha ngu atụ ọnu
iphe, dụ biribiri,
iimeje.
2 Ọo gụbedua, bụ Chileke sụru:
"Mu dobewaru teke mu e-kpe ikpe;
kpee ya nhamụnha.
3 Teke eliphe l'ophu; mẹ iphe,
bụ ndu nụ iya nụ
anma jiijiijii;
bụ yẹbedua bẹ egudeje itso
iya gudeshia ya ike.
4 Ndu eku onwophẹ bẹ ya
asụje: Unu hanaa
eku onwunu!
Ya asụ ndu ẹjo-iphe: Unu ta
malihẹ mpu unu imeli!
5 Unu ta amalishiru
igwe mpu!
Unu te ewoshinuru olu
pfụbe kanganaa
asa kpaakpaa!"
6 Ekutse amadụ te eshidu
l'ụzo ẹnyanwu-awawa;
ọphu o shidu l'ụzo
ẹnyanwu-adada;
ọphu o shikwaphọ
l'ụzo echiẹgu.
7 Ọo Chileke bụ onye
ekpeje ikpe.
Ọo ya ekudajẹ onye ọwa-a;
l'o kutsee onye ọzo.
8 Chipfu pa okoro l'ẹka.
Iphe, jiru iya nụ bụru mẹe,
ata kpịtikpiti, adụdu iphe,
e yedụru iya gude mee
ya o shihu ike.
Ọ nọdu abụjeru;
a -nọnyaa l'ọ wụshia ya.
Iphe, bụ ndu ẹjo-iphe,
kụru l'eliphe angụa ya
jasụ l'ọ bvụ.
9 Obenu lẹ mbẹdua a-nọdu

ete ẹswa jasụ
l'ojejoje.
Mu a-nọduepho agụ
ebvu etu Chileke kẹ
Jiékọpu ẹpha.
10 Mu a-swọshicha ndu
ẹjo-iphe mpu,
ẹphe gude eme ike;
wolia mpu kẹ ndu
pfụberekoto g'ọ
pfụru kanganaa.

76

Ebvu-ọma, Asafu deru nụ onye-ishi ebvu; g'a kpọru une ye iya

1 Chileke bẹ a maru amaru
lẹ Jiuda.
Ẹpha iya tụkowaru alị
Ízurẹlu ngakọta.
2 Ẹka ụlo iya nọ bụ lẹ Salemu.
Ẹka o bu ebubu bụru l'úbvú
Zayọnu.
3 Ọo l'ẹka ono bẹ ọ nọ
gbakwoshia apfụ,
enwu ọku, ndu ọhogu iya
shi agba.
Ọ bya anyakwoshikwaphọ
ogu-echi phẹ; waa iphe,
ẹphe shi egbobeje
gude zeeru onwophẹ;
mẹkpoo iphemiphe,
ẹphe shi egudeje alwụ ọgu.
4 Onye akpabiri bẹ ị bụ.
Ị dụ biribiri dụghata
úbvú úbvú, bụ iphe,
jiru iya nụ bụ anụ-ẹgbudu.
5 Ndu gbaru mkparawa bẹ a
kwawaru iphe phẹ ọkwata.
Ẹphe kua mgbẹnya ikpazụ phẹ;
ọphu ọ dụdu ndu ọkpehu
dụ m'onye lanụ,
dụru ike mee ẹka ụkporo.
6 Gụbe Chileke kẹ Jiékọpu;
ọ bụ-a mba bẹ ị barụ phẹ;
ịnya phẹ;
waa ụgbo-ịnya phẹ
l'ophu keshiru l'ẹka lanụ.
7 Ọo ngu nwẹkinyi ngu bẹ ọ
gbaru g'a tsụje ebvu.

?Bụ onye a-dụ ike pfụru pfụshia
ike l'iphu ngu m'ẹhu wata
ngu eghu eghu?
8-9 Gụbe Chileke;
teke ị gbalihuru g'i
kpee ikpe;
shi nno dzọta ndu aakpa
ẹhu l'eliphe;
bẹ ị nọ l'imigwe
bua ikpe.
Alị tsụhu ngu ebvu
daa nyọnyoronyo.
10 Ọo ya bụ l'ọobujeru;
i -tukoshi ndiphe
oke ẹhu-eghu ngu bẹ
aagbẹjenu tuahaa
ngu ẹpha.
Nwa ndu ọphu ẹhu-eghu
ngu ọbu haphodoru
abụru ndu akpọ
egomunggo ọkpolohu.
11 Ọ -bụru l'unu rifuru Chipfu,
bụ Chileke unu angụ
sụ l'ọwa-a iphe,
unu e-meru iya;
unu wotakwa iphe ọbu
bya emeẹbekota iphe,
unu kweru ukwe iya.
G'iphe, bụkpoo ndu
bupheru phẹ
mgburugburu wota iphe-ọma;
bya emeeru onye lanụ ono,
gbaru g'a tsụje iya
ebvu ono.
12 Oogwerishije ọkpoma
ndu-ishi egwerishi.
Ndu eze ụnwu-eliphe
nọdu atsụ iya ebvu.

77

Ebvu-ọma, Asafu deru nụ onye-ishi ebvu, bụ Jiedutunu

1 Mu chikuru Chileke lẹ mkpu
g'o yeru mu ẹka.
Mu chikuru Chileke
sụ g'ọ nụma olu mu;
ọ nụma olu mu.
2 Teke mu eje iphe-ẹhuka
bẹ mu chọru
Nnajịuphu.
Ẹnyashi ophu bẹ mu

chilikọtaru ẹka imeli
epfu anụ Chileke;
ọphu ike abvụduru mu.
Tẹme ọphu obu mu ekwedu
g'a dụta iya adụta.
3 Mu nyatarụ gụbe Chileke bya
atsụa ude.
Obu mu bya ebvuru shii
rịkota ọriri jasụ ike
bvụ mu.
4 I meru ọphu mgbẹnya
atụduru mu.
Iphe ono tsụtabe mu l'ẹhu
k'ọphu ọ kpọru mu opfu.
5 Mu bya egude egomunggo
bya elee ẹnya lẹ teke
ndiche; mbụ apha,
dụkpowaa ẹnya ẹnya.
6 Mu bya anyata ẹgube ebvu,
mu shi anọduje agụ
l'ẹnyashi.
Mu bya ebvuru shii rịkota
ọriri mkpụrumkpuru.
A nọnyaa; mu jịa obu mu sụ:
7 “?Nnajịuphu a-jịkawaro anyi
jasụ l'ojejoje tọo?
?Tọ dụkpoedu teke ọo-nọnya
l'o goshi l'anyi dụ iya-a l'obu?
8 ?Ọ pfụru lẹ n-yemobu iya
ono te erwubaẹdu
anyi ẹka jasụ l'ojejoje tọo?
?Ọ dụ g'ọ tọ byaẹdu
emebaru anyi iphe,
o kweru ukwe lẹ ya
e-meru anyi tọo?
9 ?Chileke zọhawaru
obu-imemini nkiya tọo?
?Ọ dụ g'ọ vụwaru ọvuma
sụ lẹ ya taa phụeduru
anyi obu-imemini?”
10 Tọbudu iya bụ; mu sụ:
“Waa iphe,
kachakpọo mu atsụ
l'ẹhu baa.
Ọle mu anyata teke
Ọkalibe-kakọta-shii
ono shi egudeje
ẹkutara iya eme ike.”
11 Mu a-nyata iphe-kpaakpaa,
Chipfu shi emeje;
mbụ lẹ mu a-nyatakọta

iphe, dụ biribiri, i shi emeje.
12 Mu e-bvuru shii rịa ọriri l'iphe,
i mekọtaru teke ono.
Mbụ Ọkalibe ọka-ngo,
i shi emeje teke ndiche
bẹ mu a-rivucha l'ọriri.
13 Gụbe Chileke; ụzo ngu dụ nsọ!
?Dẹnu agwa, habe shii gẹ
Chileke anyi?
14 Ọo ngu bụ Chileke,
emeje ọhumalenya.
Iimeje gẹ ndiphe hụma g'ike
dụ-be ngu.
15 I gude ọkpehu ngu gbafụta
ndibe ngu;
mbụ gbafụta oshilọkpa
Jiékọpu yẹe Jiósẹfu.
16 Sụ-a; mini hụmaru gụbe
Chileke;
mbụ l'ẹnyimu,
asọ asọso hụmaru ngu;
ndzụ rwuta iya;
tẹme ogbumini nmahụchaa
pyaapyaapyaa.
17 Igwe dzeru mini;
akpaminigwe
raa gbagbagba;
tẹme ebemu-igwe nọdu alọ
phaaphaa l'ẹkameka.
18 A nụmaru ọda egbigwe,
ịitu l'echi oke phẹrephere.
Ebemu, ịilo phaaphaa bụru
ìphóró, e gude ahụma
ụzo l'eliphe;
Alị l'ophu tsụhu ebvu;
nmahụ jiijiijii.
19 Ị tọgboru gbororo l'echi
eze-ẹnyimu.
I shijaru eze-ogbu-ẹnyimu,
parụ ẹka ghata;
ọphu ọ bụdu l'a hụmaru
ẹka ị zọru ọkpa.
20 Ị gbẹ l'ẹka Mósisu yẹe Erọnu
dua ndibe ngu g'onye
edu atụru.

78

Ẹvù, Asafu kwarụ

1 Unubẹ ndu mu; unu nụma
iphe, mu ezi!

Unu ngabẹ nchị nụma opfu,
shi mu l'ọnu!
2 Gẹ mu bya asaa ọnu nmarụ
ẹtu nụ unu;
gẹ mu bya avọshichaa opfu,
e domiru edomi e -shi
teke ndiche.
3 Iphe ono bụ iphe,
anyi nụmajehawaru;
bya abụru iphe, anyi maru.
Ọ bụ iphe, nna anyi oche phẹ
shi akọjehawaru anyi.
4 G'ike Chipfu habe shii;
tẹme waa iphe,
gbaru k'etu ẹpha; yẹe iphe,
dụ biribiri,
o mekọtaru bẹ anyi te
edomiduru ụnwu phẹ edomi;
Anyi e-pfucharu iya ọgbo
ọphu dụkwadu l'iphu.
5 O doberu ụnwu Jiékọpu
omelalị, ẹphe e-tsoje;
bya atụa ekemu dobe;
ọ ngụru angụru l'alị Ízurẹlu;
bya akaru ndiche anyi phẹ
g'ẹphe zikwaa ya
ụnwegirima phẹ.
6 K'ọphu ọgbo ọphu abya nụ
a-maru iya;
mbụ ndu ọphu e teke
anwụkpodaa nụ anwụnwu.
Ẹphebedua egudekwa iya phọ
zia ụnwu nkephẹ.
7 Ọo ya bụ g'ẹphe akpọru obu
ye lẹ Chileke.
Ẹphe ta azọhaedu iphe,
o meshiru.
Ẹphe edobedzua ekemu iya
g'ọ ha.
8 Ẹphe ta adụedu gẹ nna phẹ
oche phẹ shi bụru ọgbo ẹjo
ọkpoma; bụru ọgbo,
kwefuru Chileke ike;
mbụ ọgbo, adụdu teke obu
phẹ ngụjeru angụru l'ẹka
Chileke nọ;
tẹme ọphu ọ dụdu teke ẹphe
pfụshijeru ike l'iphu iya.
9 A makwarụ-a l'unwoke
Ifuremu gude apfụ kwaa
onwophẹ ngwọgu;

obenu l'ọgu tsuru;
ẹphe ye ọkpa l'ọso
gbalachaa.
10 Ọgbandzu ẹphe lẹ Chileke
bẹ ẹphe mebyiru;
ọphu ẹphe emeduru
kụnyabe iphe,
ọ tụru l'ekemu.
11 Ẹphe zọhaa iphe,
Chileke meshiru;
mbụ iphe, dụ biribiri,
o meshiru goshi phẹ.
12 O meshiru iphe,
dụ biribiri l'iphu nna
phẹ oche l'alị Ijiputu
lẹ mgbẹgu Zowanu.
13 Eze Ẹnyimu bẹ o keru
ẹbolechiko dua phẹ dughata.
O mee mini; ọ kpụa
oronmono g'igbụlo.
14 Iphe, o gude dua phẹ l'eswe
bụ urwukpu;
bya egude ìphóró ọku
dua phẹ l'ẹnyashi
mbọku-mbọku.
15 Agbara-mkpuma bẹ ọ
gbajaharu ẹbo l'echiẹgu;
shi l'ẹka ono nụ phẹ mini,
dọru nyịmunyimu
g'oke-ẹnyimu.
16 Ọ bụru ẹka mkpuma gbaru
ọru bẹ o meru;
mini sọshihu sọaha
gborogboro gẹ nggele.
17 Obenu l'ẹphe emeẹle iya-a
iphe-ẹji.
Ẹphe nọele-a l'echiẹgu ono
ekwefụru
Ọkalibe-kakọta-shii ike.
18 Ẹphe lekebekpọo ẹnya wata
ahụ Chileke ama;
mbụ kebekpọepho g'ọ
nụ-dzujeru phẹ ụdu nri,
agụ phẹ nụ.
19 Ẹphe pfuaru Chileke ẹjo opfu
sụ:
“?Bụ gẹ Chileke adụ ike zụa
anyi l'echiẹgu-a?
20 Teke o chiru iphe
l'agbara-mkpuma
bẹ mini shi iya sọshihu;

nggele bụru gborogboro.
Ọle ọ bụ; ?bụ g'ọo-dụfua ike
nụ anyi nri?
Tọo ?ọo-dụfukwapho ike nụ
anyi anụ?”
21 Chipfu -nụmae ya phọ;
ẹhu ghua ya oke eghu.
O woru onwu taphutaphu
ọku kpọberu Jiékọpu;
mbụ woru oke
ẹhu-eghu iya doberu
ndu Ízurẹlu.
22 Kẹle ẹphe te ekwetadụru
lẹ Chileke dụru iphe,
ọ bụ;
tẹme ọphu ẹphe
ekwetakwarụpho
l'ọo-dụ ike dzọo phẹ.
23 Obenu l'ọ sụru akpaminigwe
l'ọwa-a iphe, oo-me;
o mee ya;
tẹme ọ gụhashia ụzo
imigwe;
24 bya edzeeru ndu Ízurẹlu nri
ono, bụ mana gẹ mini.
Ọ bụru akpụru-iphe,
shi l'igwe bẹ ọ nụru phẹ
ẹgube ono.
25 Amadụ ria nri ụnwu imigwe.
Chileke nụ-dzukọtaru phẹ nri,
sụru phẹ eriri.
26 Phẹrephere, eshije l'ụzo
ẹnyanwu-awawa bụ
yẹbedua tụharu iya ụzo
imigwe; ọ wata ezizi.
Nokwaphọ g'o gude ike iya
nwuhaa ọphu eshije
l'ụzo ndọhali; ọ wata ezizi.
27 Anụ, aata atata b'o dzeru
phẹ;
ọ nọdu etsu
gbiigbiigbi g'udzu,
nọ l'alị.
Ẹnu, ephe l'eli bẹ o nwuru nụ
phẹ;
ọ ghakashịhuru phẹ g'ẹja,
kụru l'agụga ẹnyimu.
28 O mee; ẹphe phebatachaa
l'ẹka ẹphe dọru.
Ụlo-ẹkwa phẹ bẹ o shi
anọdujecha ephephe

mgburugburu.
29 Ẹphe ria nri jasụ ẹpho
jigharu phẹ ẹka;
kẹle ọ nụru phẹ iphe,
agụ phẹ nụ.
30 Ọle ẹphe byaru erighe nri
ono, shi agụ phẹ nụ ono;
mbụ l'ẹphe kpụkwadu
iya l'ọnu;
31 Chileke watawaa phẹ
atukoshi oke ẹhu-eghu
iya.
Ọ tụkoepho ndu kachaa
okporokpo l'echilabọ
phẹ gbushia;
mbụ l'ọ tụkoru
ụnwokorobya Ízurẹlu
ono mebyishia.
32 O mechakpọkwa phẹ ẹgube
ono;
ẹphe nọdu
emekwaphọ iphe-ẹji.
O mechakpọoru phẹ
iphe-ọhumalenya ono;
ọphu ẹphe ekwekwaphọ
l'ọ dụru iphe,
ọ bụ.
33 Noo g'o gude o mee ndzụ phẹ
chịhu g'udzu ọnu;
bya egude keteketekpaa
mebyia ndzụ phẹ.
34 Teke ọ haẹru phẹ phọ
gbushia;
ẹphe agbẹ teke ono
chọahaa ya;
mbụ ẹphe alwụkorohu
dakọbe;
ghaaru iya iphu ọzo
lwapfuta iya.
35 Ẹphe anyata lẹ Chileke shi
bụru agbara-mkpuma phẹ;
l'ọo Chileke ono,
bụ Ọkalibe-kakọta-shii
ono bụ onye
gbafụtaru phẹ nụ.
36 Ọle ẹphe gude ọnu phẹ aja
iya ewenu;
mbụ l'ẹphe gude ire phẹ
adzụru iya ụka.
37 Obu phẹ ta anọdu l'ẹka ọ nọ;
ọphu ọ dụdu teke ẹphe

pfụjeru pfụshia ike
l'ọgbandzu ẹphe l'iya.
38 Ọle Chileke aphụjele-a
obu-imemini gụaru
phẹ nvụ l'ẹjo-iphe ono,
ẹphe anọduje emegbabẹ ono;
ọphu o mebyishiduru phẹ.
Ugbo olemole bẹ ọ
lọ-phuchawaru
ẹhu-eghu iya azụ;
ọphu ọ tụkoduru oke
ẹhu-eghu iya ono g'ọ
ha wụa phẹ l'ishi.
39 Ọ nọdu anyataję l'ẹphe bụ
anụ-ẹhu;
l'ẹphe bụ phẹrephere,
ezi ezizi,
ete eziphujehẹdu azụ
m'o zighatawa.
40 Ugbo olemole bẹ ẹphe
kwefuwaru iya ike
teke ẹphe eje l'echięgu;
mbụ kpatsu iya iwe l'alị,
dabyiru mgbegere.
41 Tekenteke kpọo bẹ ẹphe shi
anọduje ahụ Chileke ama.
Ẹphe shi anọduje eme Onye
dụ Nsọ kẹ ndu Ízurẹlu
iphe ẹhu-eghu.
42 Ọphu ẹphe anyataẹduru
ọkpehu iya ono;
mbụ ọkpehu ono,
o gude gbafụta phẹ l'ẹka
ndu shi eme phẹ mkpawere ono;
43 bụ iya bụ mbọku, o meru;
a hụma-dzuru iphe,
dụ biribiri,
o meru lẹ Ijiputu; mẹ iphe,
dụ ebvu, o meshiru lẹ
mgbẹgu Zowanu.
44 O meru nggele nggele phẹ;
ọ ghọshia mee.
O mee ọphu mini,
dọru l'ẹnyimu adụdu
k'angụngu.
45 Ọ chịru ijiji ye;
ọ tụru wowowo bya
anụa phẹ chịipfuu;
bya achịru mbara ye;
o mebyishia alị phẹ.
46 Iphe, ẹphe kụru l'alị bẹ ọ

chịru ịnyarinya yee;
ọ tapyashịa;
bya achịru igube yeru ndu
ọphu mịru amịmi;
ọ tafụ iya.
47 Oshi sịkamo phẹ bẹ o gude
akamini tụpyashia;
bya egude iji ụguru
mebyishia akpụru
vayịnu phẹ.
48 Eswi phẹ bẹ o gude ẹjo
akamini ono tugbushichaa;
bya egude ire egbigwe
tugbushikọta
iphe-edobe phẹ g'ọ ha.
49 Ọ tụko oke ẹhu-eghu
iya g'ọ ha vuru byabẹ
phẹ l'ishi.
Ọ chịta ụnwu-ojozi-imigwe
ye g'ẹphe je
emeghe nkephẹ.
50 Ọ tọru ẹhu-eghu iya ono
owere;
ọphu ọ machịduru ẹka
iya nafụta phẹ g'ẹphe
ta anwụhu.
O woru phẹ haarụ ẹjo
iphe-ememe g'o
meghee nkephẹ.
51 Iphe, bụkpoo ndu bụ ọkpara
l'alị Ijiputu bẹ o
gbukọtaru egbugbu;
mbụ mebyishichaa nwa,
vuru ụzo kpọo
onyemonye iphu
l'alị Hamu.
52 Obenu lẹ ndibe iya bẹ ọ tọru
nwẹhu rwua g'onye erwu
atụru rwufuta;
bya echee phẹ g'eecheje
atụru-a gude
dughaa echiẹgu.
53 O dukpọeru phẹ phọ chiriri
werere; gẹ ndzụ ba gụ phẹ;
obenu lẹ ndu ọhogu iya
bẹ ọ harụ;
eze-ẹnyimu rigbushikọta.
54 Tọbudu iya bụ;
o dua phẹ durwua ẹka
bụ oke alị iya, dụ nsọ;
mbụ durwua phẹ l'úbvú

ono,
o gude ẹkutara iya
lwụta ono.
55 Ọ chịa ndu ọhozo
ịkpabaka chịfuchaa
l'iphu phẹ;
bya eworu alị phẹ keeru
ndu Ízurẹlu g'ọ bụru
okiphe phẹ.
O chịru ọkpa-ipfu Ízurẹlu ye;
ẹphe buchishia alị
phẹ ono.
56 Ọle ẹphe mechaẹleru-a
hụa Chileke ama;
bya ekwefụru
Ọkalibe-kakọta-shii ike;
mekọta iphe, bụkpoo iphe,
ọ sụru g'ẹphe te emejeshi.
57 Ẹphe tsoo ọkpa nna phẹ oche;
gbakụtaru Chileke azụ;
tẹme ẹphe bụru ndu
adụdu onye gude ire
phẹ ẹka.
Onye daphuberu phẹ nụ
dụ g'onye
daphuberu okpete.
58 Ẹphe gude ẹka ẹphe agwaję
iphe,
ẹphe dobegbaaru l'ẹkameka;
gude kpatsua Chileke iwe;
mbụ kpatsu iya;
o koaharụ ntẹkpe,
ẹphe pyịshiru okophoo.
59 Gẹ Chileke hụmaru iya bẹ ẹhu
ghushiru iya eghu ike.
Ọ jịkaepho ndu Ízurẹlu
jịkanyia ẹnya.
60 Ọ nọ-buhu l'ụlo-ẹkwa nkiya
ono, dụ lẹ Shilo;
mbụ ụlo-ẹkwa ono,
bụ yẹbedua gude ẹka
iya kpọbe l'echilabọ
ụnwu-eliphe.
61 O woru okpoko ọgbandzu
iya haa; ndu ọhogu iya
lwụta l'ọgu;
mbụ okpoko ọgbandzu,
bụ iya egoshije g'ike iya
habe shii;
bya abụru iphe,
egoshije g'ọ dụ-be biribiri

bẹ ọ parụ haa l'ẹka
ndu ọhogu iya.
62 Ọ harụ ndibe iya; e gbushia
phẹ;
noo kẹle ndu ono,
bụ okiphe iya ono bẹ
kpatsuru iya iwe.
63 Nwada phẹ ta adụdu onye
byaru phẹ alụta;
noo kẹle ụnwokorobya
phẹ bẹ ọku tsugbushibẹberu.
64 Ndu uke Chileke phẹ bẹ
e gude mma gbushia;
ọphu ụnwanyi,
ji phẹ nwụhuru anọjeedu
l'ụlo-maa ndu shi alụ
phẹ nụ.
65 A -nọnyaa; Nnajịuphu
kwolihu g'onye shi
eku mgbẹnya;
mbụ kwolihu g'onye shi
ngụa mẹe;
ọ lọta iya phube;
66 bya enwuphu ndu ọhogu
iya azụ;
mee phẹ iphe-iphere,
ichi iya te nwedu echihu
jasụ l'ojejoje.
67 Oshilọkpa Jiósẹfu l'ophu bẹ
ọ jịkakotaru;
mbụ l'ọkpa-ipfu Ifuremu bẹ
ọ tọ họtaduru.
68 Obenu l'ọ gbẹchia họta
ọkpa-ipfu Jiuda;
bụ iya bụ úbvú Zayọnu ono,
o yeru obu ono.
69 Ọ bya eworu ụlo iya,
dụ nsọ kpụa; ọ ha g'oke úbvú;
mbụ kpụa ya; ọ dụ g'eliphe,
ọ tụru ọkpa iya; ọ bụru iphe,
a-nọ jasụ l'ojejoje.
70 Ọ họtaru onye-ozi iya,
bụ Dévidi;
bya edufuta iya l'ẹka ọ nọ
l'ọdu atụru.
71 O dufutaru iya l'ẹka ooche atụru
g'ọ bya eleta ndibe iya,
bụ ụnwu Jiékọpu ẹnya;
mbụ g'ọ kpọ-zijeru ụnwu
Ízurẹlu, bụ okiphe iya ụzo.
72 Dévidi gudekpọepho obu,

gụru ìphóró leta phẹ ẹnya;
bya egude ọkpobe
mmamiphe chịkota phẹ
lẹ chiriri werere.

79

Ebvu-ọma, Asafu deru

1 Gụbe Chileke; hụmanu lẹ ndu
ọhozo sọ-kputewaru
alị ono,
bụ okiphe ngu ono.
Ẹphe pharwụshiwaru eze-ụlo
ngu ono, dụ nsọ ono;
bya emewaa Jierúsalẹmu;
ọ bụru ikpọzu.
2 Odzu ndu ejeru ngu ozi
bẹ ẹphe wowaru
tọgbogbaaru ẹnu,
ephe l'eli g'o ria;
mbụ l'odzu ndu dụru ngu
nsọ bẹ ẹphe wowaru
tụaru anụ-ẹgbudu
nanụ nanụ.
3 Jierúsalẹmu l'ophu gba
mgburugburu bẹ
ẹphe gbashịru
mee nemadzụ gẹ mini;
ọphu ọ dụedu onye
nọkwadu nụ, e-gburu
ẹja tukobe ndu ono,
wụshiru ẹgube ono.
4 Ndu obutobu anyi phẹ mẹ
ndu bupheru anyi
mgburugburu
tụko ekweru anyi une bya
achị anyi ọchi.
5 ?Bụ teke ole bẹ ẹhu
e-ghuberu ngu eghu
gụbe Chipfu?
?Ẹhu e-ghuwa ngu rọ eghu
jasụ l'ojejoje tọo?
?Bụ teke ole bẹ okophoo
ngu e-nwuberu
phuruphuru g'ọku
kparụ?
6 Wonụru ẹhu-eghu ngu
tukoshi ndu ọhozo ono,
amadụ ngu nụ ono!
Tukoshikwa iya phọ alị-eze
ono,
ete ekujedu ẹpha ngu ono!

7 Kẹle ẹphe gbuwaru oshilọkpa
Jiékọpu pyaapyaa;
bya emebyishiwa unuphu
ibe phẹ.

8 Te emekwa g'anyi nwụa
ọnwu iphe-ẹji,
nna anyi oche phẹ meru!

Phụaru anyi obu-imemini
ẹgwegwa;
kẹle anyi dabyiwaru
mgbegere.

9 Yeru anyi ẹka jiko Chileke;
mbụ gụbedua,
bụ onye ndzọta anyi;
k'ọphu ee-shi nno kwabẹ
ẹpha ngu ùbvù.

Gụaru anyi nvụ l'iphe-ẹji anyi;
nafụta anyi;
g'ẹpha ngu apfụru!

10 ?Dẹnu g'o gude ndu ọhozo
je a-nọduje ajị-phe sụ:
“?Dẹnu ẹka Chileke
phẹ nọ?”

Nọdunu l'iphu anyi mee gẹ
ndu ọhozo ono madzuru
l'ị gwataru ụgwo ọchi
ndu ejeru ngu ozi ono,
e gbushiru ono.

11 G'ude, ndu nọ l'ọka mkpọro
atsụ rwunaa ngu nchị!

Gudenụ ọkpehu ngu mee gẹ
ndu e kperu mpfugbu
nweru onwophẹ.

12 Pfụa obutobu anyi phẹ ụgwo
iphe,
ẹphe meru ngu ugbo ẹsaa;
mbụ iphe-iphere,
ẹphe mekọtaru kpua
gụbe Chipfu.

13 Ọo ya bụ g'anyịbe ndibe ngu
etua ngu ẹpha jeye
l'ojejoje;
mbụ anyịbe atụru,
iiche echeche ono;
mbụ l'anyi e-tu ngu ẹpha;
e -shi l'ọgbo
sweru ọgbo.

80

Ebvu-ọma, Asafu deru
nụ onye-ishi ebvu;
g'e gude olu ebvu, "Ojimbvu Ọgbandzu"
gụa ya

1-2 Ngabẹnu anyi nchị l'olu;
gụbe onye eche Ízurẹlu
g'onye eche atụru;
bya abụru onye anọduje
erwu Jiósẹfu g'onye
erwu igwe atụru eje
lẹ nri.
Gẹ gụbe onye ono,
sụgaru l'echilabọ chierobu
ono chinaa g'anwụ
l'iphu ndu Ifuremu;
waa ndu Benjiaminu;
yẹe ndu Manásẹ!
Jiko rụkotanu ike ngu bya
adzọta anyi!
3 Dophunu anyi azụ l'ọnodu
anyi jiko Chileke!
G'iphu ngu gbua nwịinwii
l'ẹhu anyi;
k'ọphu aa-dzọta anyi.
4 Gụbe Chipfu bụ Chileke;
bya abụru Ọkalibe-Kakọta-Ike;
?ẹhu e-ghukpọo ngu eghu
ghuberu teke ole;
mbụ kẹ g'ị tị nụmaje epfupfu,
ndibe ngu epfu anụ ngu?
5 Nta-a bẹ i mewaru phẹ;
ẹnya-mini bụru phẹ nri
eriri;
bya emee phẹ;
ẹphe ngụa ẹnya-mini,
jiru ochi njaka-ọnu.
6 I mewaru; ndu obutobu anyi
phẹ nọdu ekweru anyi
une;
tẹme ndu ọhogu anyi nọdu
achị anyi ntụmatu.
7 Dophunụ anyi azụ l'ọnodu
anyi; jiko Chileke,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike!
G'iphu ngu gbua nwịinwii
l'ẹhu anyi;
k'ọphu aa-dzọta anyi.
8 Ọo ngu shi l'alị Ijiputu gude
akpụru vayịnu wolata;

bya atụko ndu ọhozo
chịfuchaa l'alị phẹ;
bya eworu iya kụa.
9 Ọo ngu gude ẹka ngu
gbuchaa ẹka ị kpọberu
iya egbucha.
Ọ bya agbaa ọgbarabvu,
tụkoru alị ono l'ophu
jedzuru.
10 Ọ jaa àjàjà jachikọta úbvú
l'ophu;
mbụ l'ẹkali iya haẹpho
ephekerephe
ephekerephe g'eze
oshi sida.
11 Ẹpfukala iya jedzuru
oke-ẹnyimu.
Ọ tụko ẹkameka kpofushia
jasụ l'ẹnyimu
Yufurétisu.
12 ?Dẹnu g'ọ nwụru ọ gbẹchia
bụru nta-a bẹ i jeru
eworu mgbabu iya
phọkashia;
k'ọphu onyemonye,
aghata nụ ejeje je awọo
akpụru iya g'ọ dụ iya?
13 Ezi-ọswa shi l'oke ọswa
wụ-pfuta iya bya
atakwoshia ya;
tẹme ụnwu anụ,
i meru dobe l'ẹgbudu bụru
iya bẹ ẹphe gude
azụ onwophẹ.
14 Lwaphutanụ azụ lwapfuta
anyi; jiko Chileke,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike!
Gbẹnu l'imigwe lefu ẹnya
hụmakpodapho iphe,
anwụ nụ.
Jiko letanụ vayịnu
ngu-a ẹnya;
15 mbụ ọgbarabvu iya ono,
bụ gụbedua gude ẹkutara
ngu yee ya;
mbụ nwa nwoke,
bụ gụbedua gude ẹka ngu
zụa ya zụ-tsee.
16 Ome vayịnu ngu ono bẹ
e gbubushiakwarụ.
E gudeakwa ọku tsupyashịa
ya.

Ọ bụru mba, ị gbanwụberu
iphu baarụ ndibe ngu
meru iphe,
ẹphe watarụ alaa l'iyi.
17 Wonụru ẹka tukobe nwoke ono,
nọ ngu l'ẹkutara ono;
mbụ nwa nwoke ono,
bụ gụbedua gude ẹka ngu zụa
ya zụ-tsee ono.
18 Ọo ya bụ g'anyi aghabuhuru
ngu okotazụ.
Jiko phunwunaa anyi g'ọku;
g'anyi awata eku ẹpha
ngu ọzo.
19 Dophunụ anyi azụ l'ọnodu
anyi;
jiko Chipfu, bụ Chileke;
bya abụru
Ọkalibe-Kakọta-Ike!
G'iphu ngu gbua nwịinwii
l'ẹhu anyi;
k'ọphu aa-dzọta anyi.

81

Ebvu, Asafu deru nụ
onye-ishi ebvu;
g'e gude ngwa ebvu,
jíta gụa ya
1 Unu gụa ebvu ẹhu-ụtso nụ
Chileke;
onye bụ iya bụ ike anyi!
Unu gude ẹhu-ụtso gbọo ọgboo
l'iphu Chileke kẹ
Jiékọpu!
2 Unu watanụ agụ ebvu;
kụru nkwa ye iya!
Unu akpọoru iya ogumogu;
waa une ẹrengete!
3 Unu gbunaa opu m'ọnwa
fụepho k'ọphúú!
Unu gbukwaa ya phọ m'ọnwa
dzuẹpho edzudzu;
a wata ọbo-iphe.
4 L'iphe ono bụkwa omelalị,
a tụru doberu ndu Ízurẹlu;
mbụ l'ọo iphe,
Chileke kẹ Jiékọpu tọru
ọkpa sụ g'e tsoje.
5 Ọo ekemu, o meru o shihu
ike;
bya asụ gẹ Jiósẹfu

meje iya;
mbụ teke ono,
o tsoru ndu Ijiputu ọgu
onoya.
Olu, mu anụ te edokwaru
mu ẹnya.
6 Olu ono sụru: Ọo mbẹdua
pafụru phẹ oke ivu ono,
shi nọdu phẹ l'ukuvu ono;
mbụ bya ezia phẹ nkata
ivu ono,
ẹphe shi vuru ono.
7 Teke unu eje iphe-ẹhuka bẹ
unu kuru mu oku;
mu nọdu l'urwukpu gude
egbigwe za unu ẹnu
bya adzọta unu.
Mu gude mini Meriba hụa
unu ama.
8 Unubẹ ndibe mu;
unu ngabẹkpodapho;
gẹ mu lọo unu ẹka lẹ nchị!
Unubẹ ndu Ízurẹlu;
unu ngabẹkpodaru mu
phọ nchị!
9 G'ọ tọ dụkwa iphe ọzo,
unu e-dobe agwa
agwagwa
l'echilabọ unu!
Tẹme ọphu ọ dụkwa iphe ọzo,
unu a-bajẹru ẹja.
10 Noo kẹle ọo mbẹdua bụ
Chipfu;
bya abụru Chileke unu.
Ọo mbẹdua bụ onye
dufutaru unu l'alị Ijiputu;
mbụ-a;
unu sakpọdapho ọnu
unu gabala gẹ mu
wụ-jia ya awụ-ji!
11 “Obenu lẹ ndibe mu te
eyeduru mu ọnu;
mbụ lẹ Ízurẹlu te
ekwedu nọdu mu l'ẹka.
12 Tọbudu iya bụ;
mu wonụru phẹ haarụ
ẹjo ọkpoma phẹ;
g'ẹphe tsowarụro iphe,
ẹphe rịtaru l'obu phẹ.
13 Sụ-a; ọme ọo kẹ gẹ ndibe
mu ngabẹru mu nchị;

ọme ọo kẹ gẹ ndu Ízurẹlu
tsoo ụzo, mu tọru phẹ;
14 emekpe ndu ọhogu phẹ
ta adụkpodaa iphe,
o gege abụru mu.
Mu gege ewoẹrupho ẹka byabẹ
ndu achị phẹ lẹ njọ;
chịa phẹ ọkpu-akpọhu.
15 Ono gege eme gẹ ndu mụbe
Chipfu dụ ashị woze
onwophẹ alị l'iphu mu;
ọdumeka mu ahụa phẹ
ahụhù jasụ l'ojejoje.
16 Obenu l'unubẹdua bẹ
mu gege egude
ọkpobe ereshi zụa;
bya egude manụ-ẹnwu,
shi l'agbara-mkpuma
nụ-jia unu ẹpho.”

82

Ebvu-ọma, Asafu deru

1 Chileke bataakwaru lẹ
ndzukọ ndu-ikpe.
Ọ nọ l'ẹka ono g'o kpee phẹ
ikpe.
2 Sụ-a: “?Bụ teke ole bẹ unu
e-kpeberu ikpe,
apfụduru-ọto?
Mbụ-a; ?bụkpoo teke ole bẹ
unu a-gbaberu ndu
ẹjo-iphe ọdzori?
3 Unu hanaaru ndu ụkpa waa
ndu enwedu nna enge!
Unu kpenaaru ndu aakpa
ẹhu waa ndu akpa nri
ikpe, pfụru ọto!
4 Unu gbafụtanu ndu ụkpa waa
ndu adụdu g'ọ dụ phẹ;
shi nno nafụta phẹ l'ẹka
ndu ẹjo-iphe!”
5 Ọ tọ dụdu iphe, ẹphe maru;
tẹme ọphu ọ dụdu iphe,
edoje phẹ ẹnya.
Ẹphe anọduje erwu dadishi
l'ọchii.
Ẹka a tụru ọkpa eliphe-a
l'ophu tụkoakwaru
anga anganga.
6 Mu sụru-a: “Mu makwarụ-a

l'unu nọ-chiru ẹnya
mụbe Chileke;
mbụ lẹ g'unu ha bụkota
ụnwu
Ọkalibe-kakọta-shii;
7 Obenu l'unu e-mechaa nwụhu
gẹ nemadzụ mmanụ.
Unu e-mechaa daa gẹ
ndu-ishi ọzo adajẹ.”
8 Gbalihunụ gụbe Chileke;
kpee ndiphe ikpe!
Kẹle ọhamoha bụkota iphe,
i nwe enwenwe.

83

Ebvu-ọma, Asafu deru

1 Gụbe Chileke; ta agbashịnu
nkụchi!
Sụ-a; gụbe Chileke;
ba nọdushinu
nggujingguji!
Jiko ba adashịnu kọkoroko!
2 ?Ị hụmawaru gẹ ndu ọhogu
ngu aphụ temutemu;
waa gẹ ndu ị dụ ashị
eseli ishi.
3 Ẹphe gude ẹregede achị idzu
ndibe ngu; mbụ achị iphe,
ẹphe e-me ndu dụ ngu l'obu.
4 Ẹphe epfu sụ: “Unu bya
g'anyi tụko ọha ono
l'ophu lwụa.
G'anyi mee g'ẹpha Ízurẹlu
chịhukpoepho l'ophu
l'ophu.”
5 Ẹphe bụru obu lanụ;
idzu phẹ wụa nanụ.
Ẹphe riwaru nte l'ẹphe e-me
ngu ẹjo-iphe.
6 Ndu ọnu-ụlo Edọmu;
yẹe ndu Ishimẹlu;
waa oshilọkpa Hega;
waa kẹ Mówabu.
7 Waa ndu Gebalu;
yẹe ndu Amọnu;
waa ndu Amalẹku.
Ndu Filisitayinu yịkwa iya
phọ;
ndu Taya yịru iya.
8 Tẹme ndu Asiriya bya
ayịkwaru iya phọ.

Ẹphe chịkoberu onwophẹ
g'ẹphe bụru agbaru-ike
ndibe Lọtu.
9 Menaa phẹ iphe,
i meru Midiyanu.
Mee phẹ g'i meru Sizera yẹe
Jiabinu l'ọkpa ẹnyimu
Kishọnu;
10 mbụ ndu ono,
i meru ẹphe bụru
mkpurupyata lẹ
Enu-Dọru; bya emee;
ẹphe reshihụ kụru l'alị;
bụwaruro ikpọzu,
emekwa alị.
11 Menaa ndu eze phẹ iphe,
i meru Orẹbu; waa iphe,
i meru Zeyẹbu.
Mekwaaphọ ndu-ishi phẹ
iphe,
i meru Zeba waa
Zalụmuna.
12 Mbụ ndu ono, sụjeru: "Unu
g'anyi lwụa alị Chileke
l'ophu lwụta nworu."
13 Jiko Chileke nkemu;
menaa phẹ g'ẹphe dụ
g'ẹswa ekpofu;
mbụ g'ẹphe dụ g'ẹswa ereshi,
phẹrephere zikashịru.
14 G'ọ bụru g'ọku anọduje alwa
wọowoowoo l'ọswa-a;
ọzoo g'ọku etsuje úbvú-a
15 bụ g'ii-nwuru
phuruphuru g'oke
phẹrephere chịa
phẹ ọso;
tẹme l'i gude oke
phẹrephere ngu ono mee
gẹ ndzụ rwuta phẹ.
16 Menaa g'iphere ji phẹ iphu;
k'ọphu ndiphe a-wata achọ
ụzo,
ẹphe e-shi maru ẹpha
gụbe Chipfu.
17 G'e meje phẹ iphe-iphere;
mejeru ndzụ-agụgu ye
phẹ l'iphu
mkpụrumkpuru!
G'ẹphe gudekwa iphere
laa maa!

18 G'ẹphe eshi nno maru l'ọo
gụbe onye ono,
ẹpha ngu bụ Chipfu ono
bụ Ọkalibe-kakọta-shii lẹ
mgboko mgburugburu.

84

Ebvu-ọma, e deru nụ onye-ishi
ebvu g'ụnwu Kora gụa;
g'e gude ngwa ebvu,
jíta gụa ya

1 Gụbe Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike;
Iphe, ẹka i bu amakwanụ!
2 Ọogushi obu mu ike;
mbụ lẹ meji atọfuakwa
mu atọfu ẹka ọogu
mu anọdu
l'eze-ụlo Chipfu.
Obu mu; m'ogwẹhu mu l'ophu
ara araku Chileke ono,
dzụ ndzụ ono.
3 Lenu l'ụnwu ogbe nwechaaru
ẹka ẹphe bugbaa
l'eze-ụlo ngu ono.
Agbẹta nwekwarụpho ẹka
ẹphe akpajẹ ẹpfune;
mbụ ẹka ẹphe anọduje
zụshia ụnwu.
Ẹka ono bụ lẹ mgboru
ọru-ngwẹja gụbe Chipfu,
bụ Chileke mu;
bya abụru
Ọkalibe-Kakọta-Ike;
bya abụkwarupho
Eze mu.
4 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu bu
ebubu l'eze-ụlo ngu;
noo kẹle ẹphe anọduje
l'ẹka ono etu ngu ẹpha
mkpụrumkpuru.
5 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu bụ
ngu bụ agbaru-ike phẹ;
mbụ ndu bụ iphe,
uche iya echije phẹ ẹhu
bụ g'ẹphe e-me jerwua
úbvú Zayọnu.
6 Ọobujeru; ẹphe -nọdu
awụghata lẹ nsụda Baka;
l'ọ dụ g'ẹka mini asọ
gborogboro;

tẹme l'ọ dụkwa phẹ phọ
g'ẹka mini udzumini
dzeshiru ike;
tụko ẹkameka tụkashia
okpuru okpuru.
7 Ẹphe eshije l'ike dasweru ike
gbiriri jasụ teke ẹphe
a-tụko je apfụru l'iphu
Chileke l'úbvú Zayọnu.
8 Gụbe Chipfu, bụ Chileke,
bya abụru Ọkalibe-Kakọta-Ike;
nụmanu epfupfu,
mu epfu anụ ngu!
Ngabẹru mu nchị;
gụbe Chileke kẹ Jiékọpu!
9 Lenaa ẹnya hụma onye ono,
egbobutaje anyi ono
gụbe Chileke!
Lenaa onye ono ẹnya;
mbụ onye ono,
ị wụru manụ l'ishi;
gude mee ya;
ọ bụru eze ono!
Meeru iya eze-iphe-ọma!
10 Anọ ujiku ophu l'eze-ụlo
ngu kakwa ree eme
l'anọ ụnu apha labọ
l'ụkporo apha iri
l'ẹka ọzo.
Ọ kakwa mu ree gẹ mu bụru
onye agụhajeru ndu abata
l'eze-ụlo Chileke ụzo;
eme lẹ mu jeru atụsaru
ẹhu l'ibe ndu ẹjo-iphe.
11 Kẹle Chipfu, bụ Chileke dụ
g'ẹnyanwu;
bya abụru onye
egbobutaje anyi.
Chipfu emejeru ndiphe
eze-iphe-ọma;
bya emeje g'a kwabẹ
nemadzụ ùbvù.
Ọ tọ dụdu iphe, dụ ree,
o kejeru ẹka mbvu l'ọ tọo
nụdu iya ndu ụta adụdu
lẹ ndzụ phẹ.
12 Gụbe Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike;
ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ
onye dakoberu ngu nụ.

85

Ebvu-ọma, e deru nụ
onye-ishi ebvu g'ụnwu Kora gụa

1 Gụbe Chipfu; i goshiru l'alị
ngu dụ ngu l'obu.
Ọ bụru iphe ono meru g'o
gude i duphuta ndibe
Jiékọpu azụ l'alị phẹ;
mbụ ndu e shi kpụa lẹ ndzụ.
2 Ẹjo-iphe, ndibe ngu meshiru
bẹ ị gụru phẹ nvụ;
bya eworu iphe kpube l'iphe-ẹji,
ẹphe meshiru g'ọ ha.
3 Ị tụkowaru oke ẹhu-eghu
ngu g'ọ ha gwọbe;
bya apakọtaru ẹhu-eghu ono,
meru;
ẹnya nọdu ata ngu
kpịtikpiti ono parụ haa.
4 Dophunụ anyi azụ l'ọnodu
anyi; jiko Chileke,
bụ onye ndzọta anyi.
Hanaa avụru anyi ọvuma!
5 ?Iphe, anyi meru ngu
e-ghuwa ngu rọ eghu
jasụ l'ojejoje tọo?
Mbụ-a; ?ịi-hawarọ ẹhu-eghu
ngu ono g'o shi l'ọgbo
sweru ọgbo tọo?
6 ?Tịi kabẹkpodaa mee g'anyi
jakerehu ọzo;
shi nno mee g'ẹhu
kabẹkpoo tsọo ndibe
ngu ụtso?
7 Goshinụ anyi l'i yeru anyi
obu jiko Chipfu!
Dzọnaa anyi l'onwongu!
8 Gẹ mu nụmaeshikwa
iphe, Chileke,
bụ Chipfu epfu.
O kweru ukwe sụ lẹ ya e-me
g'ẹhu dụ ndibe iya guu;
mbụ ndu dụru iya nsọ.
Ọle iphe, ẹphe a-kwa ẹnya bụ
g'ẹphe ta laphubahẹ
azụ l'eme eswe.
9 Iphe, doru ẹnya bụ lẹ ndu
atsụ Chipfu ebvu bẹ
ọobyaakwa adzọta;
k'ọphu o-gbu-nwịinwii

ya a-nọdu l'alị anyi.
10 N-yemobu yẹe ire-lanụ a-gba
onwophẹ ndzuta;
apfụbekoto yẹe
ẹhu-guu anmaa
onwophẹ akpa.
11 Ire-lanụ e-shi l'eliphe
mifutachaa;
tẹme apfụbekoto agbẹ
l'imigwe lee ẹnya l'eliphe.
12 Chipfu a-bụru iphe,
dụ ree bẹ ọo-nụkota;
bya emee g'iphe,
anyi meberu l'alị anyi
mehu emehu.
13 Apfụbekoto e-vutajẹru
iya ụzo;
je atọoru iya gbororo,
ọo-nọdu eshi.

86

Epfupfu, Dévidi
pfuru nụ Chileke

1 Ngabẹnu nchị; gụbe Chipfu;
zanụ mu ẹnu!
Kẹle mbẹdua bụ onye ụkpa;
bya abụru onye adụdu
g'ọ dụ iya.
2 Letanụ mu ẹnya;
kẹle mu yeru ngu obu.
Ọo ngu bụ Chileke mu;
dzọnaa mụbe onye-ozi ngu,
dakoberu ngu nụ.
3 Phụaru mu obu-imemini;
jiko Nnajịuphu;
kẹle mu eku ngu oku
mkpụrumkpuru.
4 Menaa g'ẹhu tsọo mụbe
onye-ozi ngu ụtso;
kẹle ọo gụbe Nnajịuphu bẹ
obu mu l'ophu araku.
5 Gụbe Nnajịuphu bụ onye ọma;
bya abụru onye agụjeru
nemadzụ nvụ.
Iphe, bụkpoo ndu arakuje
ngu nụ bẹ iiyeje obu
yegharụ iya ẹka.
6 Nụmanu epfupfu,
mu epfu anụ ngu
jiko Chipfu!

Ngabẹnu nchị nụma mkpu,
mu echiku ngu g'i meeru
mu eze-iphe-ọma!
7 Iphe -nọdu atsụ mu l'ẹhu bẹ
mu a-kpọ-kuje ngu;
kẹle mu maru l'ịi-nụma olu
mu.
8 Agwa, nọkota nụ ta adụdu
ọphu atụru gụbe Nnajịuphu;
ọphu ọ dụdu iphe, ẹphe eme,
dụru ọphu aatụ eyeru
ọphu gụbedua eme.
9 Ọhamoha ono,
i gude ẹka ngu mee ono
l'e-mechaa byakọta bya
abaarụ gụbe Nnajịuphu ẹja;
bya etua ngu ẹpha.
10 Noo kẹle ị parụ ẹka;
tẹme ị nọdu emeje iphe,
dụ biribiri.
Ọo ngu kpoloko kpẹekpu bẹ
bụ Chileke.
11 Jiko Chipfu; zinaa mu
ụzo ngu;
k'ọphu mu a-nọdu
etso ụzo ire-lanụ ngu ono.
Menaa g'ọriri mu ta agbashị
mu ụzo ọtu l'ẹka ị nọ;
k'ọphu mu a-nọdu
atsụ ẹpha ngu ebvu.
12 Mu gude obu mu g'ọ ha
ekele ngu ekele;
gụbe Nnajịuphu,
bụ Chileke mu.
Mu e-tu ngu ẹpha jasụ
l'ojejoje;
13 kẹle i yeru mu obu
yegharụ mu iya ẹka.
Noo kẹle ị nafụtaru ndzụ
mu l'alị-maa.
14 Oowaa Chileke! Ndu eku
onwophẹ wulihuakwaru
bya mu etso ọgu.
Tẹme ndu ewebushi akụrepho
dzukọbe g'ẹphe gbua mu;
mbụ ndu ono,
te eyeduru gụbe Chileke
ọnu ono.
15 Obenu lẹ gụbe Nnajịuphu
bụ Chileke,
aphụje obu-imemini;
bya abụru onye emeje

eze-iphe-ọma.
Ẹhu te eghujedu ngu eghu
ẹgwegwa;
tẹme ị nọdu eyeje obu
yegharụ iya ẹka;
bya abụru onye apfụshije
ike l'iphe, i pfuru.
16 Ghanaaru mu iphu;
meeru mu eze-iphe-ọma!
Wonụru ike ngu ye mụbe
onye-ozi ngu l'ẹhu!
Dzọnaa mụbe nwa,
nwanyị ono,
ejeru ngu ozi ono nwụru!
17 Goshinu mu iphe-ọhubama,
e-me gẹ mu maru l'ị
bụ onye ọma;
k'ọphu ndu ọhogu mu
a-hụma iya; iphere egude phẹ;
noo kẹle gụbe Chipfu
gbaru mu mkpu bya
adụa mu obu.

87

Ebvu-ọma, ụnwu Kora gụru

1 Chipfu tụwaru ọkpulo iya
l'eli úbvú, dụ nsọ.
2 O yeru Zayọnu ẹnya;
yeghata iya g'o yeberu iphe,
bụkpoo ẹka ọzo,
ụnwu Jiékọpu bu.
3 Gụbe eze mkpụkpu kẹ
Chileke; iphe,
dụ biribiri bẹ eepfukwa
akụnyabe ngu:
4 “Ndu Réhabu; yẹe ndu
Bábilọnu bẹ mu
gụakwaru ye lẹ ndu
maru mu nụ.
Ndu Filisitayinu;
yẹe ndu Taya;
waa ndu Kushi bẹ mu
gụkwarupho ye iya.
Ndu ono g'ẹphe ha bẹ
aa-tụko gụru ye lẹ ndu
a nwụru lẹ Zayọnu.”
5 Mbụ lẹ-a; ee-pfuje phota
Zayọnu sụ:
“Onye ọwa-a; yẹe onye ọphuu
bẹ a nwụkwaru l'ime iya.
Ọ bụru Ọkalibe-kakọta-shii

l'onwiya l'e-me iya g'ọ
ngụru angụru.”
6 Chipfu e-de l'ẹkwo,
o deru ẹpha ndiphe sụ:
“Onye ọwa-a bẹ a nwụru
lẹ Zayọnu.”
7 Ndu agụ ebvu;
waa ndu ete iya etete
a-tụko gụa ebvu sụ:
“Ọo lẹ Zayọnu bẹ mini ndzụ
gbẹ asọshiru phẹ!”

88

Ebvu-ọma; ẹvù, Hemanu,
bụ oshilọkpa Ẹzura
kwarụ nụ onye-ishi ebvu
g'ụnwu Kora gụa; g'e
gude olu aphụ kwaa ya
1 Jiko Chipfu, bụ Chileke,
adzọje mu nụ;
mu nọwaa l'iphu ngu
kwaa ẹkwa onwomu;
kwakọta iya eswe l'ẹnyashi.
2 G'epfupfu, mu epfu anụ ngu
rwunaa ẹka ị nọ!
Ngabẹnu nchị l'olu ẹkwa mu!
3 Kẹle ndzụ mu l'ophu bụwaa
iphe-ẹhuka jiru iya;
tẹme ndzụ mu nọduwaa
ilu phakuu.
4 A gụwaru mu ye lẹ ndu
aabyawaa ekpochi
ẹja l'ilu.
Mu dụwaa gẹ nwoke,
ike bvụru.
5 E wowaru mu gbadoru
ndu maa.
Mu dụwaa g'onye e gburu
tọgbo l'ime ilu;
mbụ gẹ ndu ono,
ta adụedu g'ẹphe ha dụru
onye ọphu ị nyatarụ ono;
mbụ ndu ono,
unu l'ẹphe bukafuwaru;
ọphu iiletabaẹdu phẹ
ẹnya ono.
6 I chiewaru mu l'ilu ọphu
bụ iya kachaa omilomi;
bya abụru iya kakọta
agba ọchii.
7 Oke ẹhu-eghu ngu

zụpyabeshiru mu ike.
I gudewaa akparamini nkengu
byaru mu ye l'ime mini.
8 Ị natawaru mu ndu mu l'ẹphe
shi eshi ọkpobe ọ̀nyà.
I mewaa; ẹphe nọdu ebujeru
ụbara yeru mu;
tẹme i gubuwaru mu
ye l'ime ụlo k'ọphu mu
taa agbaladu.
9 Mu jewaru iphe-ẹhuka jasụ
ẹnya gbahụ mu ọchii.
Mbọku-mbọku bẹ mu anọduje
eku gụbe Chipfu.
Lekwa ẹka mu ẹphenebo
gẹ mu chiliru ngu iya.
10 ?Iimeje iphe, dụ biribiri
gude egoshi maa tọo?
Ndu nwụhuru anwụhu;
?ẹphe a-gbẹshi tuahaa ngu
ẹpha tọo?
11 ?Aanọduje l'ime ilu atụ ọnu
g'i yeberu nemadzụ obu?
Tọo ?aanọduje l'ẹka eegwe
nemadzụ arakabya pfua
g'ị bụ-be onye
apfụshije ike l'iphe,
i pfuru?
12 Tọo ?aanọduje l'ẹka gbahụru
tsụkiribaa maru iphe,
dụ biribiri, iimeshi?
Tọo ?aanọduje l'alị ẹka a
taa nyatajẹedu onye larụ
iya nụ pfua g'apfụbekoto
ngu habe shii?
13 Obenu lẹ mu eku ngu g'ị bya
agbaarụ mu mkpu
gụbe Chipfu.
Ụtsu g'ụtsu bẹ mu anọduje
epfu anụ ngu.
14 ?Dẹnu g'o gude gụbe Chipfu
jịka mu?
?Ọ nwụru ịnwu-agha bẹ
iiwoharu mu iphu
ngu ewoha?
15 Eshinu mu bụ nwata bẹ
iphe-ememe shi kpata mu ẹhu;
k'ọphu bụ lẹ mu nọwa
ọnwu ntse.
I mewaru mu jee iphe-ẹhuka
jasụru ike bvụwa mu;

ọphu mu amakpọedu gẹ
mu e-me iya.
16 Oke ẹhu-eghu ngu kpowaru
mu kpofu;
tẹme eye ebvu nkengu
mewaa mu; mu bụru
ọla-l'iswi.
17 Mbọku-mbọku bẹ ẹphe
asọ-pheje mu g'onye utso
gbaburu haa.
Ẹphe woru mu guchia
kpụrukudukuu.
18 Ị natawaru mu ndu mu l'ẹphe
shi aswị ọswi;
mẹ ndu yeru mu obu.
Nta-a bụwaa ọchii bụ onye
ẹbo mu.

89

Ẹvù, Etanu, bụ oshilọkpa
Ẹzura kwarụ

1 Mu a-gụ ebvu gude pfua
gẹ n-yemobu Chipfu habe
shii.
Mu a-gụ iya jasụ l'ojejoje.
Mu e-gude ọnu mu pfua
g'ọgbo l'ọgbo maru l'ị
bụ onye apfụshije ike l'iphe,
i pfuru.
2 N-yemobu ngu a-dụ g'ọ dụ
jasụ l'ojejoje.
Ọo g'akpaminigwe ngụru
angụru-a bụ
g'apfụshi ike l'iphe,
i pfuru angụjeru.
3 Ị sụru l'onye ị họtaru bẹ gụ
l'iya gbawaru ndzụ;
mbụ l'i rifuwaru Dévidi,
bụ onye-ozi ngu angụ sụ:
4 “Awa ngu bẹ mu e-me g'ọ
ngụru angụru nọo
ojejoje;
mee g'aba-eze ngu kpọo
g'abara shi l'ọgbo
sweru ọgbo.”
5 Imigwe l'ophu atụ ọnu g'ị
dụ-be biribiri gụbe Chipfu;
tẹme ọ nọdu egoshikwaphọ
ndu dụru ngu nsọ l'ị bụ
onye apfụshije ike
l'iphe, i pfuru.

6 Kẹle-a; ?bụ onye nọ l'imigwe
bụ onye aa-nọdu atụ
eyeru Chipfu?
?Mbụ dẹnu onye imigwe
ọphu aa-nọdu atụ
eyeru Chipfu?
7 Ẹka ndu dụ nsọ k'imigwe
dzukọberu bẹ aanọdujekwa
atsụ Chileke ebvu.
Ọ kakọta ndu nọ-pheru iya
mgburugburu adụ ebvu.
8 Gụbe Chipfu, bụ Chileke,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike;
?bụ onye dụ gẹ ngu?
Ị parụ ẹka gụbe Chipfu;
tẹme ị nọdu apfụjeru
pfụshia ike l'iphemiphe,
i pfuru gbaa
mgburugburu.
9 Ọo ngu anọduje eleta oke
akparamini eze-ẹnyimu ẹnya;
tẹme ọ -bụru l'akparamini
sọru kẹ kpukumu;
l'i mee ya l'ọ daa gbẹe.
10 Réhabu bẹ i chitaru tụa l'alị.
Ọ dabyiru g'onye e gburu
l'ọgu.
I gude ike ngu chịa ndu
ọhogu ngu;
ẹphe gbaa nanụ nanụ.
11 Igwe l'ophu bụ nkengu.
Eliphe l'ophu bụkwarupho
nkengu.
Ọo gụbedua tụru ọkpa
mgboko l'ophu;
yẹe iphemiphe,
nọ iya nụ.
12 Ndẹgu iya mẹ ndọhali iya
bụkota gụbedua meru
phẹ dobe.
Úbvú Tabọ; yẹe úbvú
Hamọnu agụje ebvu
ẹhu-ụtso m'ẹphe nụma
ẹpha ngu.
13 Oshi-ẹka ngu bụ iphe,
swetaru iya nụ bụ
ọkpehu.
Ẹka ngu shihuru ike;
ẹkutara ngu kangoo.
14 Aba-eze ngu bụ apfụbekoto

yẹe ikpe,
pfụru ọto bẹ e gude tụa
ọkpa iya.
Ị nọdu akpajẹru n-yemobu
ngu; yẹe apfụshi ike l'iphe,
i pfuru vuru ụzo l'iphemiphe,
iimekpọo ememe.
15 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
maru g'eetuje ngu ẹpha;
mbụ ndu bụ ìphóró,
shi l'ẹka gụbe Chipfu nọ
bẹ ẹphe egudeje eje
ẹkameka, ẹphe eje.
16 Ẹphe egudeje ẹpha ngu ete
ẹswa mkpụrumkpuru.
Ẹphe nọdu anọduje ekutse
ngu l'ị bụ
onye pfụberekoto.
17 Kẹle ọo ngu bụ ike,
dụ biribiri, ẹphe nweru.
Ọ bụru l'ọo l'anyi dụ ngu
l'obu meru iphe,
iimeje g'ike anyi kangoo.
18 Mbụ lẹ-a; l'onye mgbobuta
anyi bụkwa Chipfu bẹ
nụru iya anyi;
mbụ l'eze anyi bụkwa
Onye Nsọ kẹ ndu Ízurẹlu
bẹ o shi l'ẹka.
19 O nweru teke i gudeje
ọphulenya zia ndibe
ngu ozi;
sụ l'i mewaru g'ọkpehu
kalẹru ojọgu lanụ.
Ị byaru l'echilabọ ndibe ngu
bya ahọta nwokorọbya
lanụ;
mee g'ọ bụru onye
ndiphe a-nọdu ekutse.
20 Ị hụmawaru onye-ozi ngu,
bụ Dévidi.
I woru manụ ngu,
dụ nsọ wụa ya l'ishi.
21 Sụ l'ọo ẹka ngu bẹ ii-gude
mee ya l'ọ ngụru angụru;
mbụ l'ọ kwa oshi-ẹka
gụbe Chileke
a-nọduje eme g'ike ka
iya adụdu.
22 Ọ tọ dụdu ndu ọhogu iya,

dụru ndu ọphu a-dụ
ike ekebuta iya g'ọ tụru
phẹ ụtu;
ọphu ndu ẹjo-iphe asụdu
iya emekpa ẹhu.
23 Ndu achị iya lẹ njọ bẹ ịi-nọdu
l'iphu iya zọpyashia;
l'i chitsushikọta ndu
ọ dụ ashị.
24 N-yemobu ngu waa apfụshi
ike l'iphe,
i pfuru l'a-nọdu swiru iya.
Ọ bụru ẹpha ngu bẹ
oo-gudeje mabẹ mpu
iya gugugu.
25 Alị-eze iya bẹ ii-me g'ọ jaa
àjàjà;
mbụ g'o shi l'eze-ẹnyimu
nọo jasụ l'ẹnyimu
Yufurétisu.
26 Ọo-nọdu arakuje ngu sụ:
"Ọo ngu bụ nna mu;
bya abụru Chileke mu;
bya abụru agbara-mkpuma,
l'adzọje mu nụ."
27 Gụbedua l'onwongu
emekwanaa ya l'ọ
bụru ọkpara ngu;
mbụ l'ọ bụru iya a-kachaa
shii l'iphe,
bụkpoo ndu eze,
nọ l'eliphe l'ophu.
28 N-yemobu, i yeru iya l'a-bụru
ojejoje.
Ọgbandzu gụ l'iya apfụru
pfụshia ike.
29 Awa iya bẹ ii-me;
ẹphe angụru angụru
jasụ l'ojejoje.
Alị-eze iya bụ g'igwe
l'ophu nọ-beru
bụ g'ọo-nọ-beru.
30 Ọ -bụru l'ụnwu iya jịkaru
eme ekemu ngu;
ọphu ẹphe etsodu
iphemiphe,
ị tụru ọkpa iya sụ
g'e tsoje;
31 ẹphe -mebyia omelalị,
i doberu phẹ;
bya ajịka eme iphe,

ị sụru g'ẹphe meje;
32 l'i gude mgbọro bya echia
phẹ pyaapyaa gude
hụa phẹ ahụhù;
mbụ bya echia phẹ ẹchachi
gude hụa phẹ ahụhù
k'ẹjo-iphe, ẹphe eme.
33 Ọle ọ tọo kpọshikwanu g'i ti
yehẹ iya obu g'i yeru
iya ya;
ọphu ọ dụdu teke ịibya aha
apfụshi ike l'iphe,
i pfuru lẹ k'ẹhu iya.
34 I tii mebyikwa ọgbandzu ngu
l'ẹhu iya.
Ọphu ịigbanwekwa iphe,
ị sawaru ọnu pfua.
35 Eshinu ị bụ onye dụ nsọ bẹ
i riru angụ mgbo lanụ
sefu ẹka;
sụ l'ị tị byadu adzụru
Dévidi ụka;
36 sụ l'awa iya a-nọ jasụ
l'ojejoje.
Ọ bụru g'ẹnyanwu keru
ngu l'iphu bụ g'alị-eze iya
e-keru damudamu;
37 mbụ l'oo-keru jịmujimu
jasụ l'ojejoje g'ọnwa,
bụ iphe,
agba ekebe l'akpaminigwe;
l'e gude ire iya ẹka.
38 Obenu l'onye ono,
ị wụru manụ l'ishi ono bẹ
ị jịkawaru;
bya avụaharu iya ọvuma.
39 Ị jịkawaru ọgbandzu,
gụ l'onye-ozi ngu gbaru.
I wowaru okpu-eze iya woru
gwọo l'urwuku.
40 Igbulọ iya l'ophu bẹ i
tsukpọshichawaru
etsukpọshi.
I woru ụlo-mgbobuta iya tsua
yọgiri yọgiri.
41 Iphe, bụkpoo ndu aghata
aghata gwee ya tụtu-a.
Ndu obutobu iya nọdu
ekweru iya une.
42 I tuliru ndu achị iya lẹ njọ

ẹka l'eli;
bya emee ndu ọhogu iya;
ẹphe nọdu ete ẹswa.
43 Atatiphu ogu-echi iya bẹ
i woru ghachaa
ịgharaphu;
ọphu iimejeẹdu g'ọ pfụshia
ike l'iphu ọgu.
44 I mee; ọphu ọ dụedu
akpabiri;
bya eworu aba-eze iya
rwụa lẹ ntụ.
45 I meru iya ọ kahụ lẹ
nwokoro;
bya eworu iphere yee ya
g'onye yeru
akpawuru uwe.
46 ?Ọo-dụ ẹgube ọwa-a jasụ
teke ole gụbe Chipfu?
?Ii-domiwarọ onwongu jasụ
l'ojejoje tọo?
?Bụ teke ole bẹ ẹhu-eghu ngu
e-nwu phuruphuru
g'ọku nwuberu?
47 Jiko nyatakwa gẹ ndzụ mu
dụ-be mkpirikpu;
kẹle nemadzụ,
i meru bụepho udzu
ọnu mmanụ.
48 Lẹ-a; ?dẹnu nemadzụ,
a-nọdu ndzụ g'ọ tọ
nwụhu anwụhu;
ọzoo g'ọ dzọo onwiya g'ọ
tọ la maa?
49 Gụbe Nnajịuphu; ?bụ awe bẹ
i doberu eze n-yemobu
ngu ono,
i shi egoshije mu ono;
mbụ n-yemobu ono,
i gude apfụshije ike l'iphe,
i pfuru rifuru Dévidi
angụ l'ịi-nụ iya ono?
50 Nnajịuphu; nyatanụ g'a
chị-bewaru onye-ozi
ngu ọchi;
waa gẹ mu tabewarụ
nshi l'iphu,
ndiphe nọ akwagọ mu;
51 mbụ iphu ono,
ndu ọhogu gụbe Chipfu
anọduje akwagọ

onye ị wụru manụ
l'ishi ono.
Ẹkameka, ọ nọ bẹ ẹphe
anọduje akwagọ iya
iphu gude eme iya
iphe-iphere.
52 G'ajaja bụru kẹ Chipfu jasụ
l'ojejoje!
Nokwa g'ọ dụ;
bya abụru g'ọ dụ.

90

Epfupfu, Mósisu onye kẹ
Chileke pfuru nụ Chileke

1 Gụbe Chipfu; ọ bụhawaa ngu
bụ onye anyi bu ebubu
l'ime iya eshikpọo
l'ọgbo sweru ọgbo.
2 Oke úbvú bya a-bụru iphe,
dụ adụdu;
mbụ l'ị byaru e-me eliphe
l'ophu;
yẹe mgboko gbaa
mgburugburu;
ị nọduhawaa;
tẹme i je a-nọdu jasụ
l'ojejoje.
3 Nemadzụ bẹ iizije g'ọ laphu
azụ l'alị.
Ịisuje iya: "Unu laphu
azụ l'alị;
unubẹ ụnwu-eliphe!"
4 Kẹle ụnu-kụru-ụnu apha
l'ẹnya ngu dụele ngu-a
g'ujiku lanụ;
mbụ l'ọ dụjee ngu phọ gẹ
nche ẹnyashi lanụ.
5 Nemadzụ bẹ iigudeje
anwụhu kpofu g'onye
kpofuru ẹswa;
kẹle ẹphe dụ
rwushirwushi
g'ẹswa.
6 L'ụtsu bẹ ọonoduje asha
bìríbìrí abya pulapula.
O -betashia l'ụzenyashi
l'ọ nwụlwashihuwa
kpọshihu nkụ.
7 Oke ẹhu-eghu ngu
nmaswikọtawaru anyi
g'ọku;

tẹme ẹhu-eghu ngu mee;
meji gbabuhu daa anyi
l'ọhu ẹpho.
8 Ẹjo-iphe, anyi meshiru bẹ ị
kpọru giriri l'iphu ngu.
Ị bya atụko iphe-ẹji,
anyi meru lẹ mpya mee;
ọ dabyikọtaru ẹba
l'atatiphu ngu.
9 Oke ẹhu-eghu ngu mewaru
ndzụ anyi;
ọ nọdu agbajẹ mkpirikpu.
Ọ bụru atsụ ude bẹ anyi
egudeje tsugbua
nwapha olemole ọphu
ị harụ anyi.
10 Iphe, anyi anọ-bejeru bụ
ụkporo apha ẹto l'apha iri.
Teke ọ bụ onye ike dụ l'ọ
nọ-rwua ụkporo apha ẹno.
Ọle ọ bụ; iphe,
ejije iya nụ
abụkotajeerupho eje
iphe-ẹhuka yẹe aphụ;
ọphu ọ dụdu g'aanọ-bejeru
l'ọ bvụ;
ndzụ anyi ephukashịhu.
11 ?Bụ onye maru g'ẹhu-eghu
ngu shihuberu ike?
?Bụ onye bẹ o dokpọoru
ẹnya;
mbụ g'oke ẹhu-eghu
ngu habe shii;
k'ọphu ọo-nọdu atsụ
ngu ebvu?
12 Menaa g'anyi maru l'ọ tọ
dụdu g'anyi a-nọ-beru
l'eliphe-a;
k'ọphu oo-me g'anyi
maru iphe.
13 Lwanụ azụ jiko Chipfu.
?Ẹgube ọwa-a a-dụ jasụ
teke ole?
Phụnaaru anyịbe ndu-ozi
ngu obu-imemini!
14 Gẹ n-yemobu ngu jijenụ
anyi ẹpho l'ụtsu;
k'ọphu anyi a-nọduje
agụ ebvu ete ẹswa
mbọku-mbọku.
15 Menaa g'ẹhu tsọo anyi ụtso

tsọ-rwua g'ẹhu shi
dụ-beru anyi ẹji;
mbụ g'i mee;
ẹhu atsọo anyi ụtso g'apha,
anyi jeru iphe-ẹhuka ha.
16 G'anyịbe ndu-ozi ngu
hụmanu iphe,
iimeshi.
G'awa anyi hụmakwapho
g'ike ngu dụ-be biribiri.
17 Gụbe Nnajịuphu, bụ Chileke;
g'eze-iphe-ọma nkengu
nọdukwa swiru
anyi eswiru!
Menaa g'iphemiphe,
anyi eme ngụru angụru!
Ee! Jiko Chipfu;
mekwaa ya g'ọ
ngụru angụru!

91

1 Onye nọ lẹ mkpula
Ọkalibe-kakọta-shii
l'e-buru eburu lẹ mkpula
ibvu
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ.
2 Gẹ mu e-pfu kẹ Chipfu bụ l'ọ
bụ iya bụ onye mu nọ
lẹ mkpula ezeru ndzụ;
bya abụru iya bụ
agbaru-ike mu.
Ọo ya bụ Chileke;
onye mu dakoberu.
3 Ọ kwa yẹbedua l'a-dzọta ngu
g'ị tị nmalahụ l'igbudu,
ndu achị nta ngu
gbabẹru ngu;
bya adzọtakwa ngu phọ
l'ẹjo iphe-ememe,
tsoru phẹrephere eje.
4 Ọo ǹkù iya bẹ oo-gude
kpuchia ngu.
Ọ bụru lẹ mkpula ǹkù
iya bẹ ịi-gbaba je
edomia onwongu.
Ọ bụru ike, ọopfushije l'iphe,
o pfuru a-bụru iphe,
e-gbobutajẹ ngu nụ;
bya abụru iphe,
i gude ezeru onwongu.
5 Iphe, anọduje eye ebvu

l'ẹnyashi bẹ ị tịi
tsụdu ebvu;
ọphu ịitsukwapho apfụ,
ezi phuphuphu
l'eswe ebvu.
6 Tẹme ẹjo iphe-ememe,
anọduje eze kọjokojo
l'echi abalị ta adụdu
ọphu ịitsu ebvu;
mbụ je akpachaa lẹ ndu
ọphu etsu nemadzụ
pyaapyaa l'echi eswe.
7 Ụnu labọ l'ụmadzu ụkporo iri
l'a-da ngu lẹ mgburẹku;
tẹme ndu rwuru ụnubuku
adabyiru ngu
l'ụzo ẹkutara;
ọle ọ tọ dụdu iphe,
bya eme ngu nụ.
8 Ọo ẹnya bẹ ii-gudeje hụma
aphụ, aanụ ndu ẹjo-iphe;
obenu lẹ gụbedua bẹ ọ
tọo jịdu mẹ mgbọdzu.
9 Ọ kwa gụbe Chipfu bụ onye
mu nọ lẹ mkpula
ezeru ndzụ.
Eshi ọphu ị nọ lẹ mkpula
Ọkalibe-kakọta-shii;
10 ọ tọ dụdu iphe,
byaru eme ngu nụ;
ọphu ọ dụdu mgbuka,
bya eshita ụzo ibe ngu;
11 kẹle ọo-karụ-a
ụnwu-ojozi-imigwe iya
g'ẹphe leta ngu ẹnya;
chee ngu nche l'iphe,
bụkpoo ụzo, iishikpọ.
12 Ẹphe e-gude ẹka pata
ngu apata; a nọnyaa;
ị kpọo ọkpa lẹ mkpuma.
13 Oduma; yẹe óghù bẹ
ịi-zọpyabeje l'ọkpa;
mbụ l'oke oduma;
yẹe ẹjo-agwọ bẹ ii-gudeje
ọkpa zọ-gbua.
14 Chipfu sụkwaru: “Eshinu o
yeru mu obu bẹ mu
a-nọduepho anafụtaje
iya;
mbụ lẹ mu a-nọduepho
egbobutaje iya g'ọ tọ dụ iphe,

e-me iya nụ;
kẹle ọ gụberu ẹpha
mu iphe.
15 Oo-ku mu oku;
mu aza iya ẹnu.
Ọ -nọdu eje iphe-ẹhuka;
mu anọdu swiru
iya eswiru.
Mu anafụta iya bya akwabẹ
iya ùbvù.
16 Mu e-gude ndzụ ogologo
zụ-jia ya ẹpho;
goshi iya gẹ mu egudeje
adzọ nemadzụ.”

92

Ebvu-ọma eswe-atụta-unme

1 Ọo iphe, dụ ree g'a jaję
Chipfu ajaja;
mbụ g'e gudeje ebvu tua
gụbe
Ọkalibe-kakọta-shii ẹpha;
2 mbụ g'a gbẹshije l'ụtsu
je epfukashịaru ndiphe
kẹ n-yemobu ngu ono.
Teke o rwuru l'ẹnyashi;
eeje epfuaru phẹ g'ị
bụ-be onye apfụshije ike l'iphe,
i pfuru.
3 Iphe, ee-gude akụ iya lẹ
nkwa bụ une,
a kparụ l'ụdo iri;
yẹe ogelenda,
aha gengugengu;
4 kẹle gụbe Chipfu gudewaa
iphe, dụ ree, iimeje mee
g'ẹhu tsọo mu ụtso.
Mu agụje ebvu ẹhu-ụtso mẹ mu
hụmaepho iphe,
i gude ẹka
meshigbaa dobe.
5 Gụbe Chipfu; lewarọ g'iphe,
iime habe shii.
Tẹme ọriri ngu paa omilomi.
6 Obenu l'onye egomunggo
swehuru ta amadụ
l'onoo g'ọ dụ;
ọphu o dokwarụpho
onye-eswe ẹnya
ẹgube ono;
7 mbụ l'a makwarụ-a lẹ ndu

ẹjo-iphe akpọ-fushi
g'ẹka ẹswa efushi;
tẹme lẹ ndu iwashị bẹ
iphemiphe, ẹphe eme
bụkotaepho ụpete;
ọle ee-mechakwanaa
mebyia phẹ jasụ l'ojejoje.
8 Obenu lẹ gụbe Chipfu parụ
ẹka jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii.
9 Gụbe Chipfu; ndu ọhogu ngu
e-mechakwaa bụru
mkpurupyata;
mbụ-a; ndu ẹjo-iphe g'ẹphe
hakọtakpoo bẹ
ee-mechakwaa
chịka nanụ nanụ.
10 Obenu l'i meru;
ọkpehu mu dụ gẹ k'atsụ.
Ị bya eworu manụ,
eshi mkpọ wụa mu l'ishi.
11 Mu gudewaa ẹnya mu hụma
lẹ ndu ọhogu mu phẹ
bẹ e mekperu;
bya egude nchị mu nụma
lẹ ndu ẹjo-iphe,
wulihuru etso mu opfu
bẹ a vụwaru
l'ọgbarabvu.
12 Ndu pfụberekoto a-nọdu
aja ajaja gẹ mpfụ.
Ẹphe a-nọdu evu evuvu
g'oshi sida k'úbvú
úbvú Lébanọnu,
13 e yeru l'ime ụlo
kẹ Chipfu.
Ẹphe a-nọdu l'ọkpoku Chileke
anyi asọ pulapula.
14 Ẹphe -kahụchakpoo akahụ;
ẹphe amịle-a mebyi.
Ẹphe adụele-a nwata nwata;
bya amaẹle-a rọoroo;
15 k'ọphu ẹphe e-shi nno
goshi lẹ Chipfu bụ onye
pfụberekoto;
bya abụru
agbara-mkpuma nkemu;
tẹme ọphu ọ dụdu iphe,
apfụduru-ọto,
oomeje.

93

1 Chipfu bụakwaa eze!
Akpabiri bẹ ọ gbaphuru
g'onye gbaphuru ẹkwa;
bya agbaphukwaphọ
ọkpehu g'onye
gbaphuru ẹkwa.
Mgboko bẹ o meru;
ọ ngụru angụru;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu
onye sụru iya enwubata.
2 Aba-eze ngu ngụru angụru
e shi l'edenwede.
Gụbedua shirọ l'ojejoje
nọduta.
3 Gụbe Chipfu;
eze-ẹnyimu byaakwaru
utso;
mbụ l'eze-ẹnyimu bẹ
aanụakwa ụkporo iya
l'ẹka ọoso kẹ gborogboro;
tẹme eze-ẹnyimu nọdu
atụwa oke akparamini
gude abya utso.
4 Obenu lẹ Chipfu,
bu l'igwe parụ ẹka;
k'ọphu bụ l'olu nkiya
daghataru mgbẹka,
eze-ẹnyimu anọduje echi.
Tẹme ọkpehu nkiya ka k'oke
akparamini
eze-ẹnyimu shii.
5 Gụbe Chipfu; iphe,
ị tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje
bẹ i meru;
ọ pfụru pfụshia ike.
Ụlo ngu bụ iphe, meru iya;
ọ dụ ùbvù l'ẹnya bụ
l'ọ dụ nsọ;
tẹme ọ bụru g'ọo-dụ iya
bụ ono gbiriri
jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii.

94

1 Gụbe Chipfu, bụ Chileke,
bụ onye agwataję ụgwo iphe;
jiko wanaa g'ẹnyanwu
g'a hụma ngu!
2 Gbalihunu gụbe onye ekpeje
mgboko l'ophu ikpe!
Jiko pfụnaa ndu eku onwophẹ

ụgwo, gbaru phẹ nụ!
3 Gụbe Chipfu; ?ndu ẹjo-iphe
a-gbọkpo kwakoko-a,
ẹphe agbọ-a jasụ teke ole?
4 Ndu eme ẹjo-ememe
anọduje etu onwophẹ
ọphushugbu.
Ẹphe epfunụkaje okporokpo
opfu,
ọnu phẹ asụdu epfupfu.
5 Ndibe gụbe Chipfu bẹ ẹphe
egweje uji; mbụ ndu ono,
bụ okiphe ngu ono bẹ ẹphe
akpapyashị ishi.
6 Ụnwanyi, ji phẹ nwụhuru;
yẹe ndu lwarụ alwalwa
bẹ ẹphe aphụje aphụphu.
Ẹphe eworu ndu enwedu
nna gbushia.
7 Ọobujeru; ẹphe -nọdu;
ẹphe asụ: “Chipfu ta adụkwa
iphe, ọohumaje;
mbụ lẹ Chileke kẹ Jiékọpu
ta adụkwa iphe,
ọokpa ishi iya.”
8 G'ọwa-a dokwaa unu ẹnya;
unubẹ ndu egomunggo
swehuru l'echilabọ
ụnwu-eliphe; mbụ-a;
unubẹ ndu eme eswe;
?bụ teke ole bẹ
unu a-makpọoru iphe?
9 ?Bụ onye ono, bụ iya
pfuberu nemadzụ nchị
ta anụdu iphe
lẹ nchị?
Tọo ?bụ onye ono,
moberu nemadzụ ẹnya
ta aphụdu ụzo l'onwiya?
10 ?Bụchia onye ono,
agbẹje ahù ndu amadụ
iya nụ ahùhù ono
te edobedu unu g'unu
a-dụ;
mbụ ?bụ yẹbedua ono,
anọduje ezi nemadzụ
mmamiphe gbẹchia ọphu
ọ madụ iphe l'onwiya?
11 Chipfu makọtaru iphe,
nemadzụ anọduje arị.
Ọ maru l'ọriri phẹ bụkota

iphe-mmanụ.
12 Sụ-a; ẹhu-ụtso bẹ a gọru
nụ onye gụbe Chipfu
ahụje ahụhù;
mbụ onye iigudeje ekemu
ngu ezi iphe.
13 Onye ono bẹ iimeje gẹ
meji nmapfuru m'ọ
nọdu eje iphe-ẹhuka;
jasụ mbọku,
ee-bu nsụ gẹ ndu ẹjo-iphe
wụlahu.
14 Noo kẹle Chipfu ta
abyakpọdaa aha ndibe
iya;
ọphu ọ byakpodaa ekwe gẹ
ndu bụ okiphe iya laa l'iswi.
15 Noo kẹle ndu-ikpe a-wata
ekpe ikpe, pfụru ọto.
Ọ bụerupho ndu obu phẹ gụru
ìphóró bụ ndu a-dụ ike
tsokọta ikpe ono.
16 ?Bụ onye a-gbẹshi pfụ-doru
mu;
mekpeeru mu ndu
ẹjo-iphe?
?Bụ onye a-pfụru l'ẹkiya
nkemu lwụ-kpeeru mu ndu
eme ẹjo-ememe?
17 Ọ tọ bụ lẹ Chipfu gbaru
mu mkpu;
mẹ mu anọduhawaro l'alị
ọ-larụ-nọdu-nggujingguji
teke dụ ẹnya.
18 Teke mu chiru mkpu sụ
l'ẹpurukutu echikọtaakwa
mu bẹ n-yemobu nkengu
wọtaru mu gẹ mu ta ada.
19 Teke mu watarụ arị oke ọriri
bẹ ị dụru mu obu mee;
ẹhu tsọahaa mu ụtso.
20 ?Ii-kwe gẹ gụ lẹ ndu-ishi,
ete emedu iphe,
pfụru ọto megba iphe;
mbụ ndu egudeje ekemu
emekpa ndu ẹphe achị ẹhu?
21 Ẹphe edzukobeje g'ẹphe
kpapyaa ndu
pfụberekoto ishi.
Ẹphe woru onye adụdu iphe,
o meru kpee mpfugbu.

22 Obenu l'ọo Chipfu bụ onye
egbobutaje mu nụ.
Ọo Chileke mu bụ oke
agbara-mkpuma ono,
mu agbabaję je
edomia onwomu ono.
23 Ọo ya a-pfụ phę ụgwo iphe-ęji,
ęphe eme;
tęme ọ bụru iya e-mebyishi
phę k'ęjo-iphe ono,
ęphe eme ono.
Ọo Chipfu, bụ Chileke anyi
e-mebyishi phę.

95

1 Unu bya g'anyi gụa ebvu
ęhu-ụtso gude jaa
Chipfu!
Unu g'anyi tụa ụzu ęhu-ụtso
gude kwabę iya ùbvù;
mbụ onye ono,
bụ agbara-mkpuma,
adzọje anyi ono!
2 Unu g'anyi bya l'iphu iya bya
ekele iya ekele!
Anyi egude ebvu-ọma tụa
ụzu ęhu-ụtso gude kwabę
iya ùbvù!
3 Kęle Chipfu bụ Chileke,
parụ ęka;
bya abụru onye eze,
parụ ęka;
onye kakọta agwa,
ndu mgboko l'ophu shii.
4 Ęka omilomi alị jeberu
bụ iya bę ọ dụ l'ęka.
Mkpakpọnu oke úbvú
bụru iya nwe iya.
5 Eze Ęnyimu bụ nkiya kęle ọo
ya meru iya;
tęme ọ bụru iya gude ęka
iya meta alị-ọkponku dobe.
6 Unu bya g'anyi phozeta
baarụ iya ęja!
G'anyi gbua ikpere l'iphu
Chipfu ono, bụ iya meru
anyi ono.
7 Kęle ọo ya bụ Chileke anyi.
Anyi bụru ndu ooche g'onye
eche atụru;
mbụ anyi bụru ụnwu

atụru, nọ iya l'ẹka.
Ọo ya bụ; teke unu nụmaru
olu iya ntanụ ọwa;
8 Unu ta akpọchikwa obu
unu gẹ ndiche unu
phẹ kpọchiru iya
lẹ Meriba.
Waa g'ẹphe kpọchiru iya
lẹ Masa l'echiẹgu;
9 mbụ ẹka ono, ndiche unu
phẹ nọru hụa yẹbe
Chileke ama bya
adalekwaa ya phọ adale;
l'ẹka ẹphe gudechaa
ẹnya phẹ hụma iphe,
ya meru.
10 Ụkporo apha labọ
mgburugburu bẹ ọgbo
ono mekọtaru yẹbe
Chileke iphe-eghu.
Ya sụru l'egomunggo phẹ
jephuhuwaru
l'eme iphe-ẹji;
ọphu ẹphe ekwedu
alwaphuta azụ bya eshia ụzo,
ya goshiru phẹ.
11 Ọo ya bụ; mu gude ẹhu-eghu
buta angụ ria sụ:
"Ẹphe ta abyadụ abata l'ẹka
mu l'ẹphe a-nọdu
tụta unme."

96

1 Unu gụa ebvu ọphúú nụ
Chipfu!
G'ụnwu-eliphe l'ophu gụnaa
ebvu nụ Chipfu!
2 Unu gụa ebvu nụ Chipfu;
unu tua ya ẹpha!
Unu rajẹ iya arara
mbọku-mbọku
l'ọodzoje nemadzụ!
3 Unu tụaru ndu ọhozo ọnu g'ọ
dụ-be biribiri!
Unu epfuaru ndiphe l'ophu iphe,
dụ biribiri, oomeje!
4 Noo kẹle Chipfu parụ ẹka;
bya abụru onye gbaru
g'a jajẹ iya ajaja.
G'a tsụjekwa iya phọ ebvu l'ọ
kakọta iphe, bụ agwa

ndu mgboko l'ophu shii.
5 Kẹle agwa ndiphe l'ophu
bụkota iphe, e gude ẹka mee;
obenu lẹ Chipfu bụ iya
gude ẹka iya mee igwe
l'onwiya.
6 Akpabiri yẹe ogbunwịinwii
bẹ nọ iya l'atatiphu;
tẹme ọkpehu waa
ọdu-biribiri tụkoepho
ụlo iya, dụ nsọ sweta.
7 Unubẹ ipfu l'ipfu,
dụ lẹ mgboko-a;
unu kwabẹ Chipfu ùbvù!
Unu pfua g'ọ dụ-be biribiri;
yẹe g'ọkpehu iya habe shii!
8 Unu kwabẹ Chipfu ùbvù,
gbaru iya nụ!
Unu bya anụ Chileke iphe
l'ọkpoku iya!
9 Unu yee adụ nsọ g'onye yeru
uwe baarụ Chipfu ẹja!
Unubẹ ndiphe l'ophu;
unu tsụje iya ebvu!
10 Unu karụ ọhamoha lẹ Chipfu
bụakwaa eze;
tẹme l'eliphe l'ophu bẹ e
mewaru g'ọ ngụru angụru;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu iphe,
sụru iya enwubata.
Ọ bụru Chipfu ono e-kpe
ụnwu-eliphe
mgburugburu ikpe,
pfụru ọto.
11 G'imigwe l'ophu tee ẹswa;
ẹhu atsọo ndiphe l'ophu
ụtso!
G'eze-ẹnyimu yẹe iphemiphe,
nọ iya l'ime tụkokwa
tụa oke akparamini!
12 G'ẹgu l'ophu mẹkpoo
iphemiphe, nọ iya
nụ tụko gbọo ọgboo!
Noo teke iphe, bụ oshi,
dụ l'ọswa a-gụ ebvu
ẹhu-ụtso l'iphu Chipfu.
13 Ẹphe a-nọdu l'iphu Chipfu
gụa ebvu
kẹle ọobyawaa ekpe
ụnwu-eliphe ikpe.

Oo-gude apfụbekoto iya kpee
mgboko l'ophu ikpe;
bya egude ire-lanụ
kpee ndiphe ikpe.

97

1 Chipfu bụakwaa eze; g'ẹhu
tsọo ndiphe l'ophu ụtso!
G'iphe, bụkpoo ọhamoha,
bukube eze-ẹnyimu
tekwa ẹswa!
2 Urwukpu mẹ ọchii nọ-pheru
iya mgburugburu.
Ọ bụru apfụbekoto yẹe
ikpe, pfụru ọto bẹ e gude
tụa ọkpa aba-eze iya.
3 Ọku evujeru ụzo je atụko
ndu ọhogu iya,
nọ-pheru iya mgburugburu
kepyashịa.
4 Ebemu, ọolo phaaphaa bụru
ìphóró, e gude ahụma
ụzo l'eliphe.
Ndiphe l'ophu -hụma iya;
ẹphe anmahụ jiijiijii.
5 Úbvú l'ophu azashịhuje
g'ùnwù m'ẹphe nọdu
l'iphu Chipfu;
mbụ m'ẹphe nọdu
l'iphu Nnajịuphu ọphu
nwe mgboko l'ophu.
6 Akpaminigwe l'ophu atụ
ọnu l'ọ bụ onye
pfụberu-ẹka-ọto;
tẹme ndiphe l'ophu nọdu
ahụmaje g'ọ dụ-be
biribiri.
7 Iphe, bụkota ndu abarụ iphe,
a pyịru apyịpyi ẹja;
mbụ ndu gude nshi
eku onwophẹ bẹ e
mekọtaru iphe-iphere.
Unubẹ nshi l'ophu;
unu bya abaarụ
Chileke ẹja!
8 Ndu bu lẹ Zayọnu nụmaru
iya; ẹphe teahaa ẹswa.
Ndu Jiuda bẹ ẹhu atsọ ụtso
lẹ gẹ gụbe Chipfu egudeje
ekpe ikpe.
9 Kẹle gụbe Chipfu bụ

Ọkalibe-kakọta-shii
lẹ mgboko mgburugburu.
Ị kangokọtaru agwa,
nọ lẹ mgboko-a l'ophu.
10 Gẹ ndu yeru Chipfu obu
kpọkwa ẹjo iphe-ashị;
kẹle ọ kwa ndu dụru iya
nsọ bẹ ooletajẹ ẹnya.
Ọ bụru phẹ bẹ ọonafutaje
l'ẹka ndu ẹjo-iphe.
11 Ìphóró bẹ e meru g'ọ dụru
ndu pfụberekoto.
Ndu obu gụru ìphóró bẹ e
meru g'ẹhu-ụtso ji ẹhu.
12 Unu nọdu l'ẹka Chipfu
tee ẹswa; unubẹ ndu
pfụberekoto!
Unu tua ya ẹpha;
l'ẹpha iya dụ nsọ.

98

Ebvu-ọma

1 Unu gụa ebvu ọphúú nụ
Chipfu;
kẹle o meru iphe, dụ biribiri.
Ọo ẹkutara iya;
waa oshi-ẹka iya ono,
dụ nsọ ono bẹ o gude
lwụ-kpee ọkpobe
alwụ-kpe.
2 Chipfu mewaru g'a maru
l'ọodzofutaje;
bya emewaa g'ọhamoha
maru l'ọ bụ onye
pfụberekoto.
3 Ọ nyatawaru n-yemobu,
o yeru ọnu-ụlo Ízurẹlu;
yẹe ire-lanụ,
oomeru phẹ.
Je akpaa l'ẹka igwe beru
alị beru bẹ a
hụma-dzuwaru gẹ
Chileke anyi egudeje
adzọ nemadzụ.
4 Unu tụa ụzu ẹhu-ụtso gude
kwabẹ Chipfu ùbvù;
unubẹ ụnwu-eliphe
l'ophu!
Unu gụa ebvu-ọma gụshia
ya ike gude jaa Chipfu!

5 Unu gude une gụa
ebvu-ọma gude tua
Chipfu ẹpha.
Unu egudekwaphọ une;
yẹe ebvu-ekwekwe
jaa ya ajaja.
6 Unu gburu opu ye iya;
phụa ụpyi ye iya.
Unu tụa ụzu ẹhu-ụtso gude
kwabẹ Chipfu, bụ
eze ùbvù.
7 G'oke ẹnyimu yẹe iphemiphe,
nọ iya l'ime tụkokwa tụa
oke akparamini.
Mgboko l'ophu atụa ụzu;
yẹe iphemiphe,
bu l'ime iya.
8 G'ẹnyimu ẹnyimu,
nọgbaa nụ tụko
kụa ẹka.
Úbvú úbvú anọkobe
gụa ebvu l'ẹhu atsọ
phẹ ụtso.
9 G'ẹphe tụko nọdu l'iphu
Chipfu gụa ebvu;
kẹle ọobyawaa ekpe
ụnwu-eliphe ikpe.
Ndu mgboko l'ophu bẹ
oo-kpe ikpe,
pfụru ọto;
tẹme l'ọ hakwarụpho
ndiphe l'ophu enge,
pfụru nhamụnha.

99

1 Chipfu bụakwaa Eze.
Gẹ ndiphe nmahụkwa
pyaapyaapyaa.
Aba-eze iya nọ l'echilabọ
chierobu.
Gẹ mgboko l'ophu nmaa
yigayiga.
2 Chipfu pakwarụ ẹka;
mbụ onye ono,
bu lẹ Zayọnu.
E woliru iya eli;
ọ kakọta ọhamoha shii.
3 G'ẹphe jaa ẹpha ngu,
bụ Ọkalibe ajaja;
mbụ ẹpha ngu ono dụ nsọ;
ndiphe nọdu atsụ iya ebvu.

4 Eze ọbu parụ ẹka.
Iphe, adụje iya ree bụ ikpe,
pfụru ọto.
Eme iphe ẹnya-nhamụnha
bẹ i meru dobe;
ọ ngụru angụru.
L'ẹhu ụnwu Jiékọpu bẹ
i meru iphe, pfụru ọto;
waa umere,
pfụru nhamụnha.
5 Unu kutsee Chipfu,
bụ Chileke anyi.
Unu bya ephozeta lẹ mgboru
ọkpa iya baarụ iya ẹja.
Ọ dụ nsọ.
6 Mósisu yẹe Erọnu shi yịru
lẹ ndu bụ uke kẹ Chileke.
Sámẹlu shi yịru lẹ ndu
shi akpọ-kuje ẹpha iya.
Ndu ono shi ekuje ẹpha
Chipfu; l'ọ za phẹ ẹnu.
7 O shi anọduje l'urwukpu,
kpụru oronmono
pfuru opfu nụ phẹ.
Ẹphe shi edobeje ekemu iya
bya eme omelalị,
ọ tọru phẹ ọkpa iya.
8 Gụbe Chipfu, bụ Chileke
anyi;
i shi azajẹ phẹ ẹnu.
A makwarụ-a l'i shi ahụje
ndu Ízurẹlu ahụhù
m'ẹphe shiswee ụzo ngu;
obenu l'i shi bụru phẹ
Chileke,
agụjeru onye meru
iphe-ẹji nvụ.
9 Unu kutsee Chipfu,
bụ Chileke anyi.
Unu baarụ iya ẹja l'úbvú iya,
dụ nsọ; kẹle Chipfu,
bụ Chileke anyi
dụkwa nsọ.

100

Ebvu-ọma, e gude
ekele Chipfu ekele

1 Unu tụa ụzu ẹhu-ụtso gude
kwabẹ Chipfu ùbvù;
unubẹ ụnwu-eliphe l'ophu.
2 Unu gude ẹhu-ụtso jeru

Chipfu ozi.
Unu gude ebvu ẹhu-ụtso gude
bya l'iphu iya.
3 Unu makwarụ lẹ Chipfu
bụ Chileke.
Ọo ya meru anyi;
tẹme anyi bụru nkiya.
Anyi bụ ndibe iya;
bya abụru atụru,
ooche echeche.
4 Unu gude ebvu-ekele bahụ
ibe iya.
Unu egude ebvu-ajaja
jerwua l'ọkpoku iya.
Kele iya ekele tua
ya ẹpha.
5 Kẹle Chipfu bụ onye ọma;
tẹme n-yemobu nkiya
nọdu anọje jasụ
l'ojejoje.
Ọopfushije ike l'iphe,
o pfuru; e -shi l'ọgbo
sweru ọgbo.

101

Ebvu-ọma, Dévidi deru

1 Mu a-gụ ebvu guku
n-yemobu ngu;
yẹe ikpe ngu, pfụru ọto.
Mu a-gụ ebvu gude tua gụbe
Chipfu ẹpha.
2 Ndzụ mu bẹ mu a-tọ nwẹhu
mee g'ọ tọ dụ ẹka ụta
a-dụ iya.
?Bụkpoo teke ole bẹ
ịi-kpapfuta mu?
Mu e-gude obu, adụdu ẹka
ụta dụ iya buru l'ibe mu.
3 Ọ tọ dụdu ẹjo-iphe,
mu bya ekwe g'o shisweta
mu iphu.
Umere ndu te etsodu ọkpobe
opfu ono dụ mu ashị;
ọphu mu ahadụ gẹ mu
l'ẹphe rakụru.
4 Ndu ụzo phẹ gberu nggọ bẹ
mu a-chịfuje l'ẹka mu nọ;
ọphu ọ dụdu iphe,
anyi l'ẹjo-iphe jigba.
5 Ndu anọduje evu nwibe

phẹ nvu-azụ bẹ mu
e-me g'ẹphe bụru
ọla-l'iswi.
Ndu etu onwophẹ
ọphushugbu;
waa ndu eku-onwonye
dụ l'obu bẹ mu ta
atagbukwa lẹ nshi.
6 Ndu apfụshije ike l'iphe,
ẹphe pfuru lẹ mkpụkpu-a
bẹ mu a-nọdu eleta ẹnya;
k'ọphu anyi l'ẹphe
a-tụko buru jasụru;
mbụ l'onye ụta adụdu l'iphe,
oome e-mechaa ejeru
mu ozi.
7 Ọ tọ dụdu ndu ẹregede
m'onye lanụ,
mu bya ekwe g'o buru
l'ibe mu;
ọphu ọ dụkwapho ndu
atụ kporoko m'onye lanụ,
mu bya ekwe g'ọ pfụru
pfụshia ike l'iphu mu.
8 Ụtsu mbọku-mbọku bẹ mu
e-meje g'iphe,
bụ ndu ẹjo-iphe,
nọ l'alị-a dobe ọnu doo.
Mu a-tụko ndu eme iphe-ẹji
bufu lẹ mkpụkpu
kẹ Chipfu.

102

Epfupfu, onye eje iphe-ẹhuka epfu anụ Chileke

Opfu, o pfuru teke ike abvụ iya abvụbvu; gụru aphụ, nọ iya l'obu nụ Chipfu

1 Nụmanu epfupfu, mu epfu
anụ ngu jiko Chipfu!
Gẹ mkpu, mu echi rwunaa
ngu nchị!
2 Ta agbakụtakwaru mu azụ
nta-a, mu eje iphe-ẹhuka-a!
Ngabẹnuru mu nchị!
Zanụ mu ẹnu ẹgwegwa
nta-a,
mu eku ngu oku-a!
3 Kẹle ndzụ mu l'ophu
phukahụwaru

g'ẹnwuru-ọku.
Ọkpu mu nọdu enwu
phuruphuru g'icheku-ọku.
4 Obu mu bẹ e gburu
pyaapyaa;
ọ nwụa lwaa g'ẹswa;
k'ọphu o meru mu;
mu zọhaa eri nri.
5 Mu tsụwaru oke ude
gbiriri jasụ mu wụfu
koru g'ẹda akpọ;
bya abụru ọkpu wụshiru.
6 Mu dụ gẹ mgbashị-ujiku,
kwarụ l'echiẹgu;
gẹ mgbashị-ujiku,
beru l'ẹka e meru
umerekete.
7 Mu zẹ nwụru ẹnya.
Mu dụwaa gẹ nwẹnu,
beru nkịnyi iya l'eli
mkpotsu-ụlo.
8 Ndu ọhogu mu anọduje
ekweru mu une mkpụrumkpuru.
Tẹme ndu achị mu lẹ njọ
gudewaa ẹpha mu
ephu iphu.
9 Ọo ntụ bẹ mu erije l'ọ
bụru mu nri.
Mu nọdu ewojeru ẹnya-mini
gwakọbe l'iphe,
mu angụ angụngu.
10 Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ
bụ l'ẹhu eghushi ngu
eghu ike;
kẹle i woliwaru mu bya
eworu tuphaa etupha.
11 Nwujiku ole, mu a-nọ
l'eliphe-a dụwaa
g'onyonyo ụzenyashi.
Mu anọdujeepho anwụ
lwaalwaa g'ẹswa.
12 Obenu lẹ gụbe Chipfu
sụru gẹdemu l'aba-eze
ngu ojejoje;
ọphu a byadu azọha
ẹpha ngu azọha;
e -shi l'ọgbo sweru ọgbo.
13 Ịi-gbalihu-a phụaru
Zayọnu obu-imemini;
kẹle o rwuwaru teke
ii-meru iya eze-iphe-ọma;

mbụ mẹ teke ono,
a họtakpooru ahọta
dobe ono rwuẹpho;
14 kẹle mkpuma iya dụ ndu
ejeru ngu ozi mkpa.
Ọobujeru; ọ -kpụa udzu tụuu;
imemini iya adụshia phẹ ike.
15 Ọhamoha a-tsụ ẹpha gụbe
Chipfu ebvu.
Ndu eze, nọkota lẹ mgboko
l'ophu a-kwabẹ
o-gbu-nwịinwii ngu ùbvù;
16 kẹle Chipfu e-gude ẹka iya
kpụkwaa Zayọnu;
bya egude o-gbu-nwịinwii
ya lụfuta.
17 Ọo-ngabẹ nchị l'epfupfu,
ndu adụdu g'ọ dụ phẹ
epfu anụ iya;
ọphu oohudu arwọrwo,
ẹphe arwọ iya l'alị.
18 G'e dee ọwa-a l'ẹkwo
doberu ọgbo ọphu
aa-nwụ l'iphu;
k'ọphu ndu ono,
e teke atsụtakpodaanu
ime phẹ ono e-tu
Chipfu ẹpha.
19 Lẹ Chipfu gbẹkwa l'eze-ụlo
iya l'ephekerephe
ẹka ọonoje;
mbụ l'ọ gbẹ l'imigwe gbua
igo l'eliphe;
20 gẹ ya nụma ude,
ndu mkpọro atsụ;
shi nno mee gẹ ndu e
kperu mpfugbu nweru
onwophẹ.
21 Ọo ya bụ g'aa-kọo kẹ Chipfu
lẹ Zayọnu;
tua ya ẹpha lẹ Jierúsalẹmu;
22 mẹ ọhamoha waa
alị-eze ndiphe l'ophu
dzukọbeepho g'ẹphe baarụ
Chipfu ẹja.
23 Lẹ mu byakwa ejejaha ụzo
ndzụ mu ẹbo;
ọ tụkowa ike,
shi dụ mu nụ nashịchaa
mu;
bya egbubọta ndzụ mu.

24 Ọo ya bụ; mu sụ: Te kutashịnu
mu; jiko Chileke mu;
l'ẹbe adụ gẹ mu
nọ-bewaru lẹ mgboko;
lẹ gụbedua bẹ apha
nkengu a-nọkwa
shi l'ọgbo sweru ọgbo.
25 Eshikpọo lẹ mbụ bụ ngu
tụru ọkpa eliphe l'ophu.
Tẹme ọ bụru ngu gude
ẹka ngu mee igwe.
26 Iphemiphe ono e-mechaa
lakọta l'iyi;
obenu lẹ gụbedua
l'a-dụ g'ị dụ;
mbụ-a; l'iphemiphe ono
e-mechakwaa kashịhu
g'uwe.
Ọo g'aagbanweje uwe-a
bụ g'ii-mechaa gbanwee
phẹ; nkephẹ abvụ.
27 Obenu lẹ gụbedua
bụepho onye ị bụ bẹ ị bụ;
ọphu apha nkengu
abvụdu abvụbvu.
28 Ụnwu, ndu ejeru ngu ozi
nwụtaru
l'e-buru kwasẹru;
l'e mekwaphọ g'awa phẹ
ngụru angụru
l'iphu ngu.

103

Ebvu, Dévidi deru

1 Gụbe obu mu; tua Chipfu
ẹpha.
Iphe, bụkpoo iphe, dụ mu
l'ime ẹhu; tua onye ono,
ẹpha iya dụ nsọ ono ẹpha.
2 Obu mu; jiko tua Chipfu
ẹpha;
ọphu ọ dụkwa urwu,
eeritajẹ iya l'ẹka mẹ nanụ,
ịi-zọha azọha
3 Ọogujeru mu nvụ l'iphe-ẹji,
mu meru g'ọ ha;
tẹme ọ nọdu emeje gẹ
mu ka mma l'iphe,
bụkpoo iphe,
eme mu nụ.
4 Ọogbafutaje ndzụ mu

g'ọ tọ la l'ilu;
bya ekpube mu n-yemobu;
waa obu-imemini g'okpu-eze.
5 Oogudeje iphe, dụ ree zụ-jia
mu ẹpho;
tẹme ọ nọdu emeje gẹ
mu lwa azụ lẹ nwẹpa
g'ugo.
6 Chipfu emeje iphe, pfụru ọto;
tẹme ọ nọdu ekpeje ndu e
eme ewere ikpe,
pfụru nhamụnha.
7 O meru gẹ Mósisu maru
ụzo iya;
bya emee gẹ ndu Ízurẹlu
maru iphemiphe, oome.
8 Chipfu bụ onye aphụje
obu-imemini;
bya abụru onye emeje
eze-iphe-ọma.
Ẹhu te eghujedu iya eghu
ẹgwegwa;
tẹme ọ nọdu eyeje obu
yegharụ iya ẹka.
9 Ọ tọo bajẹdu mba tekenteke;
ọphu ọovujedu ọvuma
jasụwaruroya.
10 O too lejedu g'iphe-ẹji
anyi gbaru eme anyi;
ọphu ọopfujedu anyi
ụgwo ẹjo-iphe,
anyi emegbabẹ.
11 Kẹle ọo g'igwe nọ-be alị
ephekerephe bụ g'ọ habe;
mbụ eye obu,
o yeru ndu atsụ
iya ebvu.
12 Ọ bụru g'ụzo
ẹnyanwu-awawa dụ-be
ẹnya l'ụzo ẹnyanwu-adada;
bụ g'ẹka o wofuru emeswe,
anyi mesweru iya je
edobe habe ẹnya l'ẹka
anyi nọ.
13 Ọ bụru gẹ nna aphụjeru nwa
iya obu-imemini-a;
bụkwapho gẹ Chipfu
aphụjeru ndu atsụ iya ebvu
obu-imemini.
14 Kẹle ọo ya maru g'e gude
mee anyi.

Ọonyataje l'ọo urwuku mmanụ
bẹ anyi bụ.
15 L'a -bya lẹ nemadzụ bẹ eswe
ndzụ iya dụ g'ẹswa.
Ọonoduje aba yoyoyo g'okoko,
nọ l'ẹgu.
16 Phẹrephere -ziępho kpua ya
nwanshịi l'o phukashịhu.
Ẹka o shi nọdu ta
anyatabẹedu iya ọzo.
17 Obenu lẹ-a; e -shi lẹ gbururu
jeye lẹ gbururu bẹ
n-yemobu kẹ Chipfu adụje
l'ẹhu ndu atsụ iya ebvu;
tẹme l'o wokwarụpho
apfụbekoto nkiya doberu ụnwu
nwanwanwaranwa
ndu ono;
18 mbụ l'ẹhu ndu ọphu
edobeje ọgbandzu iya;
bya anyataję dobe ekemu,
ọ tụru doberu phẹ.
19 Chipfu mewaru g'aba-eze
iya ngụru angụru l'imigwe;
tẹme abụbu,
ọ bụ eze dzuru ọha l'ophu.
20 Unubẹ ụnwu-ojozi-imigwe
kẹ Chipfu; unu tua ya ẹpha;
mbụ unubẹ ndu ike dụ,
bya abụru ndu eme
opfu iya.
21 Unu tua Chipfu ẹpha;
unubẹ ụnwu imigwe l'ophu;
mbụ unubẹ ndu-ozi iya,
l'eme iphe, bụ uche iya.
22 Unu tua Chipfu ẹpha;
unubẹ iphe,
o meru ememe dobe l'ẹka
ọ bụ eze.
Gụbe obu mu; tua Chipfu ẹpha.

104

1 Gụbe obu mu; tua Chipfu
ẹpha.
Gụbe Chipfu, bụ Chileke mu;
ị parụ ẹka apaa.
Ị gbaphuru adụ-úbvú yẹe
adụ-akpabiri g'onye
gbaphuru ẹkwa.
2 Ìphóró bẹ i yeru g'onye
yeru uwe.

Imigwe l'ophu bụ gụbedua
gude ẹka ngu phụshi
iya g'onye phụshiru
ụlo-ẹkwa;
3 bya eworu uko ụlo ngu
gbaa l'eli akpaminigwe.
I meru urwukpu;
ọ bụru ụgbo-ịnya ngu.
Ị nọdu atukojeru phẹrephere
lẹ ǹkù ephe.
4 I meru phẹrephere;
ọ bụru onye-ozi ngu;
bya emee
onwu-phuruphuru-ọku;
ọ bụru onye iizije ozi.
5 Ọo ngu tụru ọkpa eliphe
l'ophu;
k'ọphu bụ l'a ta abyadụ
enwubata iya enwubata
jasụ l'ojejoje.
6 I woru eze-ẹnyimu kpua
ya g'onye kpuru uwe;
k'ọphu mini ha l'eli
kakọta úbvú l'ophu
l'eli.
7 Obenu l'ọo mba bẹ ị barụ
eze-ẹnyimu ono;
o keta ọso gbaa mgbalanụ;
mbụ l'ọ nụmaerupho ọ́rà,
ị gbẹ l'imigwe raa;
ọ gbalachaa.
8 Ọ nọdu asọ gborogboro awù
oke-úbvú awụ́wù asọ
ala l'o-bua-ozee ọkpa úbvú.
Ọ sọkwaseru ụzo,
ị tọru iya ọkpa iya.
9 Ị kpawaru iya oke ẹka ọ tọo
sọghatajedu;
k'ọphu ọ tọ byadu
erimigbuba mgboko ọzo.
10 O mewaru gẹ mini shije
l'ọgba gbaa dẹredere
kwasẹru ọkpa-úbvú.
Ootsojeru mgbaka
úbvú epyophe.
11 Ọ bụru iya echebeje ụnwu
anụ, bu l'ẹgbudu mini
g'ẹphe ha.
Nkapfụ-ịgara-ọswa nọdu
angụ iya mini.
12 Ẹnu, ephe l'eli nọdu anọduje

l'agụga nggele ono
akpa ẹpfune.
Ẹphe nọdu anọduje
ebephe l'ẹkali-oshi ono
agụ ebvu.
13 Ọ nọdu agbẹje l'ẹka o bu
agba mini l'úbvú.
Mgboko l'ophu bẹ iphe,
oome jikpọru ẹpho.
14 Ẹswa bẹ o meru;
ọ nọdu erwushije k'ọphu
iphe-edobe a-tajẹ nri;
bya emee iphe-akọko
dobe gẹ nemadzụ
gudeje kọo opfu kọbe
iphe l'alị;
15 gude kụta mẹe,
aangụje g'obu tsọo ụtso;
bya emeta manụ,
aanyịje g'iphu maa mma;
waa nri,
eerije gẹ ndzụ dụ.
16 Oshi Chipfu bẹ ọogbaje
mini ree;
mbụ oshi sida ọphu dụ
l'úbvú úbvú Lébanọnu,
bụ oshi ọphu o yeru
l'onwiya.
17 Ọ bụru l'eli ẹka ono bẹ ẹnu
akpajẹ ẹpfune.
Eze-ọku-eswi-ụda woru
ephekerephe oshi payịnu
mee unuphu ibe iya.
18 Oke-úbvú oke-úbvú bụ
ndu bu iya nụ bụ
eghu-ọswa.
Ọgba bụru ẹka nchi-ọgba
anọduje ezeru ndzụ.
19 O meru ọnwa g'e gudeje gụ
apha.
Ẹnyanwu nọdu amajẹru teke
ya a-rịba.
20 Ọobujeru; teke i meru;
ọchii wata agbagba
l'ọ bụru iya bụ lẹ
nchi ejihu.
Iphe, bụkpoo anụ,
nọ l'ọswa eshi l'ẹka ẹphe
nọ wụfukota jeshia achọ
iphe, ẹphe e-ri.
21 Oduma asụahaa ekiri achọ

nri, oo-ri; mbụ nri,
shi l'ẹka Chileke.
22 Teke ẹnyanwu waẹrupho;
ẹphe ezita onwophẹ ezita;
je domia l'ọgba phẹ.
23 Nemadzụ agbẹshi teke onoya
jeshia l'ẹgu.
Ooje anọdu l'ẹgu jee ozi
jasụ l'ụzenyashi.
24 Gụbe Chipfu; ozi, iijekọta
bụkwa agụta agụta.
Iphemiphe ono bụkotaru
mmamiphe nkengu bẹ i
gude mekọta iya;
mbụ lẹ mgboko l'ophu
bẹ iphe,
jiru iya nụ bụkota iphe,
i gude ẹka mee.
25 Eze-ẹnyimu ha shii bya adụ
ọsa.
Ọ bụru l'ime iya bẹ
agụta agụta anụ bu;
mbụ iphe, nọ ndzụ;
ndu ọphu ha shii;
mẹ ndu ọphu ha nwanshịi.
26 Ọ bụru l'eli iya bẹ aanọduje
angaphe ụgbo-mini.
Tẹme ẹjo-oke-agiyi ono,
bụ ngu gude ẹka ngu
mee ya ono nọdu ebvu
mini l'ime iya.
27 Iphemiphe ono bụ ngu bẹ
ẹphe tụko ele ẹnya l'ẹka
g'ị nụje phẹ nri
l'orwuberu iya.
28 Teke ị nụru phẹ iya;
ẹphe achịkobe iya
l'onwophẹ.
Teke ị sarụ ẹka; iphe,
dụ ree enwushihu;
ẹphe egude iya
rijia ẹpho.
29 Teke i domiru phẹ iphu ngu;
ndzụ-agụgu erwuta phẹ.
Teke ị natarụ phẹ unme,
ẹphe atụ;
ẹphe anwụhu bụru
ẹja alị.
30 Teke i kuru Unme ngu ye phẹ
l'ẹhu; ẹphe abụru iphe,
e meru k'ọphúú.

Ị nọdu emeje iphu mgboko
l'ophu g'ọ dụ ọ̀phúú ọ̀phúú.
31 G'o-gbu-nwịinwii Chipfu
dụkwa g'ọ dụ jasụ
l'ojejoje.
G'ozi, Chipfu gude ẹka iya
jee mekwa g'ẹhu tsọo
ya ụtso;
32 mbụ onye abụjeru;
o -lee eliphe l'ophu ẹnya;
l'ọ nmahụ pyaapyaapyaa.
Teke ọ byaru ẹka l'eli úbvú;
úbvú ọbu akpụhu
tụutuutuu.
33 Mu a-nọduje agụ ebvu
anụ Chipfu lẹ ndzụ
mu l'ophu.
Mu a-gụje ebvu gude
etu Chileke mu ẹpha
jasụ gẹ mu a-nọ-beru.
34 Jiko gẹ kẹ nkiya-a,
mu arị-a tsọkwaa ya ụtso;
noo kẹle iphe,
Chipfu anọduje eme
emeje g'ẹhu tsọo mu ụtso.
35 Jiko gẹ ndu iphe-ẹji chịhu
l'eliphe l'ophu;
ọphu ndu ẹjo-iphe
adụhe adụdu ophu.
Gụbe obu mu;
jiko tua Chipfu ẹpha.
G'ajaja bụru kẹ Chipfu.

105

1 Unu kele Chipfu ekele;
unu kua ẹpha iya!
Unu mee g'ọhamoha
madzuru iphe, o meru!
2 Unu guku iya l'ebvu!
Unu gụa ebvu gude tua
ya ẹpha!
Unu pfukashịkwapho iphe,
bụkpoo iphe, dụ biribiri,
ọonoduje eme!
3 Unu gude ẹpha iya ono,
dụ nsọ tua onwunu ẹpha!
G'obu ndu achọ Chipfu
teje ẹswa!
4 Unu wojeru ẹnya dabẹ
lẹ Chipfu mẹ l'ọkpehu
iya!

Mbụa unu chọje iphu
iya mkpụrumkpuru!
5 Unu nyatakwa iphe,
dụ biribiri, o mekọtaru;
waa iphe-ọhumalenya,
o meshigbaaru;
waa ikpe, o kperu;
6 unubẹ oshilọkpa Ébirihamu,
bụ onye-ozi iya;
unubẹ ụnwu Jiékọpu,
bụ ndu o gude ẹka iya họta.
7 Ọ kwa iya bụ Chipfu;
bya abụru Chileke anyi.
Ikpe iya tụkoru mgboko
vọo pfurupfuru.
8 Ọgbandzu iya bẹ ọonyataje
jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii.
Ukwe-iphe, o kweru bẹ eshije
l'ọgbo sweru ọgbo.
9 Ọgbandzu ono,
yẹle Ébirihamu gbaru ono;
mbụ angụ ono,
o riburu Áyizaku ono;
10 bẹ o meru; ọ bụru ekemu
l'ẹhu Jiékọpu.
Ndu Ízurẹlu bẹ o meru iya;
ọ bụru ọgbandzu,
a-nọ ojejoje;
11 sụ phẹ: "Ọo unu bẹ mu
a-nụ alị Kénanu
g'ọ bụru okiphe,
unu ketarụ."
12 Teke ono bẹ ẹphe shi
habe nwahabe;
mbụ teke ẹphe shi
ha nwa chịaka-chịaka;
bụru ndu lwarụ
alwalwa l'alị ono.
13 Ẹphe shi etsojeru
ọhamoha aghaphe.
Ẹphe -shi l'alị-eze ọwa-a;
ẹphe alụfu l'alị-eze
ọphuu.
14 Ọphu ọ dụdu onye o kweru
g'o mee phẹ ewere.
Ọ nọdu egudeje opfu ẹhu
phẹ baarụ ndu eze mba;
15 sụ phẹ: "Unu te edenyikwa
ndibe mu,

mu họfutaru ẹka!
Unu ba adụkwa iphe,
unu e-me ndu epfuchiru
mu nụ!”
16 O meru; ọkpa-nri bya l'eliphe;
shi nno woru nri,
ẹphe nweru enweru
mebyishichaa.
17 O ye nwoke lanụ g'o vuru
phẹ ụzo;
mbụ Jiósẹfu, onye ono,
e reru; ọ bụru ohu ono.
18 Ẹphe tụa ya mkpọro l'ọkpa;
huswashịa ya ọkpa;
bya eworu
agadagba-ígwè
ye iya l'olu;
19 gbiriri jasụ mbọku,
o pfuru opfu;
ọ vụa g'o pfuru iya;
mbụ jasụ opfu,
Chipfu pfuru mee g'a
maru l'ọ bụ onye ire-lanụ.
20 Noo ya bụ; eze zia sụ g'e je
ewehaa ya.
Onye bụ ishi ọha woru iya
wehaa;
o nweru onwiya.
21 O woru iya mee onye-ishi
unuphu ibe iya l'ophu;
mbụ onye elekọta
iphemiphe,
o nweru enweru;
22 sụ iya g'ọ hùje ndu-ishi
ahùhù teke dụ iya ree;
l'o zije ndu bụ ọgerenya
l'alị-eze iya mmamiphe.
23 Ọo ya bụ; ndu Ízurẹlu
lanaa Ijiputu.
Ndibe Jiékọpu jenụ
abụru ndu lwarụ alwalwa
l'alị Hamu.
24 Chipfu bya emee ndibe iya;
ẹphe nọdu azụ azùzù
shii.
O mẹe phẹ; ẹphe paa igwerigwe;
shi nno kapyabẹ ndu
ọhogu phẹ.
25 O woru obu ndu ọhogu phẹ
ono ghaphua.
Ndibe Chipfu ono bya adụ

ndu ono ashị.
Ẹphe wata achịru ndu-ozi
iya ono ẹjo idzu.
26 Ọ bya ahọta Mósisu,
bụ onye-ozi iya;
bya ahọta Erọnu bya
eworu phẹ zia;
27 ẹphe je emeshia
iphe-ọhumalenya
nkiya l'echilabọ phẹ;
bya egoshi phẹ iphe,
dụ biribiri kẹ Chipfu
l'alị Hamu.
28 O ziru ọchii ozi;
o je emee alị ono;
ọ gbahụ tsụkiriba;
noo kẹle ndu Ijiputu
kwefuru opfu Chileke ike.
29 Ọ bya emee; mini,
nọ l'alị phẹ ghọkota
mee.
Ẹma, dụ iya nụ tụko
nwụshihukota.
30 Mbara tụko alị phẹ
mgburugburu jikọta
pyịmu kwọchaa
nkwọtankwo;
bahụchaa lẹ mkpuru
ẹka ndu-ishi alị phẹ
akwajẹ akwakwa.
31 Ọ bụa opfu bẹ o pfuru;
ijiji tsuaha gbiigbiigbi;
tẹme mkpụrumkpu
tụkoepho alị ẹka
ono sweta.
32 Igwe haa edze mini
wata atụ akamini;
bya atụahaa egbigwe
gbaagbaa l'alị phẹ l'ophu;
33 bya atụpyashia vayịnu phẹ
mẹ oshi figu phẹ;
bya atụko oshi,
nọ l'alị phẹ l'ophu
zijashịkota.
34 Ọ gbẹshikwa ọzo bya epfua
opfu; igube wata etsutsu;
mbụ ogu, etsu gbiigbiigbi
bụru agụta agụta.
35 Ẹphe tụko iphe, dzụ ndzụ,
ẹkwo dụ tapyashịkota
l'alị phẹ l'ophu; mbụ tụko

iphe,
ẹphe meberu l'alị g'ọ ha
tapyashịa.
36 Ọ gbẹ teke ono bya atụko
ndu bụ ọkpara
l'alị phẹ gbushia;
mbụ tụko nwa,
vuru ụzo kpọo phẹ iphu
mee umerekete.
37 Ọ bya edufuta ndu Ízurẹlu;
kporu mkpọla-ododo
yẹe mkpọla-ọchaa kpojia
phẹ ẹka;
ọphu ọ dụdu ụnwu
Ízurẹlu ono g'ọ ka mma
l'ọo onye lanụ,
mkpọ kpọru l'ọkpa.
38 Ẹhu tsọo Ijiputu ntụmatu
g'ẹphe tụgbuerupho;
kẹle ẹphe shi atsụwa
ndu Ízurẹlu ebvu
shingushingu.
39 Ọ bya aphụshiaru phẹ
urwukpu gude kpuchia phẹ;
bya akpọberu phẹ ọku
g'ẹphe gude hụma
ìphóró l'ẹnyashi.
40 Ẹphe sụru g'a nụ phẹ nri;
Chipfu bya achịru ọ̀kwà
nụ phẹ;
bya egude nri,
shi l'igwe zụ-jia phẹ ẹpho.
41 Oke mkpuma bẹ ọ tụharu
ụzo; mini shi iya sọshihu;
mbụ asọ gẹ nggele
l'echiẹgu ono;
42 noo kẹle ọ nyatarụ
ukwe-iphe, dụ nsọ,
o kweru nụ onye-ozi iya,
bụ Ébirihamu.
43 O dufuta ndibe iya;
ẹhu nọdu atsọ phẹ.
Ẹphe nọdu atụ ụzu ẹhu-ụtso
gude eje afụta;
mbụ ndu ono, ọ họtaru ono.
44 O woru alị ndu ọhozo woru
nụ phẹ.
Ọ bụru ẹka ndu ọzo riru aphụ
iya bẹ ẹphe wotaru;
ọ bụru okiphe phẹ;

45 k'ọphu ẹphe a-wata eme
omelalị iya;
dobeahaa ekemu,
shi iya l'ẹka.
G'ajaja bụru kẹ Chipfu.

106

1 G'ajaja bụru kẹ Chipfu.
Unu kele Chipfu ekele;
kẹle ọ bụ onye ọma.
N-yemobu nkiya anọje
jasụ l'ojejoje.
2 ?Bụ onye a-dụ ike tụa ọnu
g'iphe,
Chipfu eme habe shii?
Tọo; ?dẹnu onye a-dụ
ike tugbabẹ Chipfu ẹpha iphe,
oomeẹbe?
3 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
anọduje eme iphe,
dụ nhamụnha;
mbụ ndu ono,
anọduje eme iphe,
pfụru ọto tekenteke.
4 Nyatakwa mu jiko Chipfu;
teke ịi-wata egoshi lẹ
ndibe ngu dụ ngu l'obu!
Byakwa agbaarụ mu mkpu
m'ị byatashịa phẹ adzọta!
5 K'ọphu mu a-hụma ọ-dụ-ree,
i doberu ndu ị họtaru;
tsokwaru phọ ọha ono,
bụ nkengu ono tee ẹswa;
mbụ tsoru ndu ono,
bụ okiphe ngu ono tua
ngu ẹpha.
6 Anyi meakwaru iphe-ẹji gẹ nna
anyi oche phẹ meru.
Anyi mekwarụ ẹjo-iphe;
mbụ l'anyi mewaru iphe,
apfụduru-ọto.
7 Teke nna anyi oche
phẹ shi nọdu lẹ Ijiputu
bẹ iphe, dụ biribiri,
i shi emeje te eshidu
edoje phẹ ẹnya.
Ọphu ọ dụdu ikpoto
iphe-ọma ngu, dụru ọphu
ẹphe nyatarụ.
Ẹphe kwefuru ngu ike
l'agụga Eze-ẹnyimu

Uswe-uswe ono.
8 Ọle o gudeẹle-a g'ẹpha iya
apfụru dzọo phẹ;
k'ọphu aa-maru l'ẹpha
iya parụ ẹka apaa.
9 Ọ barụ Eze-ẹnyimu
Uswe-uswe mba; mini,
nọ iya nụ tashịhu.
O dua phẹ ghaa echi
ogbu-mini g'onye agha
echiẹgu.
10 Ọ dzọtaru phẹ l'ẹka ndu
ọhogu phẹ;
gbafụta phẹ l'ẹka ndu ẹphe
dụ ashị.
11 Mini rikọta ndu achị phẹ
lẹ njọ;
ọphu ọ dụdu g'ọ ka mma
l'ọo onye lanụ, warụ nụ.
12 Noo teke ẹphe kwetarụ l'iphe,
o kweru ukwe ememe bẹ oomeje;
bya agụa ebvu gude tua
ya ẹpha.
13 Ọphu ọ dụdu g'ọ nọ-beru;
ẹphe zọhaa iphe ono,
o meru ono;
tẹme ọphu ẹphe angabẹjeedu
g'ọ chị-koshi phẹ idzu.
14 Ẹphe rwua l'echiẹgu ono;
ẹphe wata eme iphe,
agụ phẹ nụ;
mbụ ọ bụru l'alị ono,
dabyiru mgbegere ono
bẹ ẹphe hụru Chileke ama.
15 Ọo ya bụ; ọ nụnu phẹ iphe,
ẹphe sụru g'a nụ phẹ.
Ọ nụchanaa phẹ iya;
bya evuru ẹjo iphe-ememe
byabẹ phẹ l'ishi.
16 Ẹphe rwua l'ẹka ẹphe
kpọberu ụlo-ẹkwa
phẹ g'ẹphe butọta.
Ọ dụru ndu watarụ ejiru
Mósisu yẹe Erọnu ijiẹnya;
mbụ ụmadzu labọ ono,
Chipfu họtaru dobe iche
ono.
17 Noo ya; alị ghekahụ ẹbo
lwee Detanu;
bya atụko Abiramu yẹe ndu
ẹphe l'iya swị lia lẹ ndzụ.

18 Tẹme ọku nwulihu kẹ
phoophoophoo bya
etsufu ndu etsoje phẹ nụ.
Ọku ono tụkoepho ndu
ẹjo-iphe ono tsufu.
19 Ẹphe rwukwaa l'úbvú
Horẹbu;
ẹphe je eworu agwa dobe;
mbụ gude mkpọla-ododo
wụa nweswi dobe
baahaarụ iya ẹja.
20 Ẹphe gude ọdu-biribiri
phẹ ono, bụ Chileke
gude je agbanweta iphe,
a kpụru; ọ dụ g'eswi,
ata ẹswa.
21 Ẹphe zọhaa Chileke ono,
dzọru phẹ nụ ono;
mbụ onye ono,
meru iphe,
parụ ẹka l'alị Ijiputu;
22 bya emee iphe,
dụ biribiri l'alị Hamu;
bya emekwaphọ iphe,
dụ ebvu l'agụga
Eze-ẹnyimu Uswe-uswe
ono.
23 Ọo ya bụ; ọ sụ lẹ ya
e-mebyishi phẹ;
obenu lẹ Mósisu,
bụ onye ọ họtaru jeru
apfụ-chia ụwara,
o shi abya;
g'o to gude oke ẹhu-eghu
iya mebyishikọta
g'ẹphe ha.
24 E mechaa; ẹphe woru ẹguru
alị ono nmaa phulaphula;
ọphu ẹphe ekwetaduru l'iphe,
Chileke kweru ukwe
ememe bẹ ọo-dụkwadu
ike mee.
25 Ẹphe nọdugbaa l'ime ụlo-ẹkwa
phẹ wata agụ aphụ;
ọphu ẹphe ekweẹdu eme iphe,
Chipfu sụru g'ẹphe mee.
26 Ọo ya bụ; ọ chilia ẹka eli
riaru phẹ angụ sụ lẹ ya
e-me g'ẹphe daa pọopoo
l'echiẹgu;
27 tẹme ya erwuta ụnwu
nwanwa phẹ jeye ndu

ọhogu phẹ l'ẹka.
Ẹphe achịkashia phẹ;
ẹphe agbaa nanụ nanụ
dzuru eliphe l'ophu.
28 Ẹphe gbẹshi je eworu
onwophẹ gọo l'ẹka
Balụ-Peyọ;
bya awata eri iphe,
e gburu l'agwa,
ta adzụdu ndzụ.
29 Ẹphe menaa; Chipfu vụahaa
ọvuma l'ẹjo-ememe,
ẹphe nọ megbabẹ.
Mgbu-ọnwu dabanụ
l'echilabọ phẹ.
30 Ọle Finehasu gbẹshiru bya
egboo ọgu ono sụ g'ono
ta nwụkwa;
shi nno gboo mgbu-ọnwu
ono.
31 A gụaru iya ono l'apfụbekoto,
e-shi l'ẹhu iya sweru
oshilọkpa iya jasụ l'ojejoje.
32 Ẹphe rwukwaa l'agụga
mini Meriba;
ẹphe kpatsu Chipfu iwe.
Mósisu shi phẹ l'ẹka meta
kpua onwiya.
33 Ọo kẹle ẹphe kwefuru
Unme Chileke ike meru iphe,
Mósisu gude pfua iphe,
o togo pfudu.
34 Ọphu ẹphe alwụebeduru
ndu ono,
ẹphe jepfuru l'alị ono;
gẹ Chipfu tụru phẹ
ekemu sụ g'ẹphe lwụa phẹ.
35 Ọ bụchiaru iphe,
ẹphe meru bụ l'ẹphe
jeru eworu onwophẹ
tụkobe lẹ ndu ono.
Ẹphe ghaa ẹghirigha
wata eme omelalị phẹ.
36 Ẹphe wata abarụ agwa
phẹ ẹja.
Iphe ono mechaa bụru
ọ́nyà nmata phẹ.
37 Ẹphe gude nwa phẹ nwoke;
mẹ kẹ nwanyị gude wata
agwa ẹjo ọbvu.
38 Ẹphe wata egbushi ụnwu

phẹ, adụdu iphe, ẹphe meru;
gude agwa ọbvu
ndu Kénanu.
Ẹphe gude mee ụnwu
phẹ ono merwushia alị
ono;
39 bya eshikwaphọ nno
merwushia onwophẹ;
mbụ shi nno bụru ndu
agba ụkpara.
40 Noo g'o gude Chipfu
vụahaaru ndibe iya
ọvuma;
mbụ kpọ-yiaharu ndu ono,
bụ okiphe iya ono ukuvu.
41 Ọ chịru phẹ ye l'ẹka
ndu ọhozo.
Ndu ẹphe dụ ashị bụru eze
chịahaa phẹ.
42 Ndu ọhogu phẹ kpaahaa
phẹ ẹhu.
Ndibe Chileke bya anọdu
phẹ l'ẹka.
43 Ọ dzọtakpooru phẹ
teke dụ igwerigwe;
ọle ẹka uche adụjee phẹ
phọ bụ l'eme iphe,
a sụru g'ẹphe te emeshi.
Ẹphe shi nno nọdu l'iphe-ẹji
phẹ yifu.
44 Ọle ọobujeru;
iphe-ẹhuka -byapfuta phẹ;
ẹphe -raku Chileke;
l'o rwua Chileke l'ẹhu
ẹgwegwa; l'ọ nụma
olu phẹ.
45 L'o gude opfu ẹhu phẹ
nyata ọgbandzu iya.
O gude kẹ l'o yeru phẹ
obu selaa ẹka azụ.
46 O mee g'iphe,
bụkpoo ndu kpụru
phẹ lẹ ndzụ phụaru phẹ
obu-imemini.
47 Dzọnaa anyi; jiko Chipfu,
bụ Chileke anyi.
Shinu l'ọhamoha ono
rwukọbe anyi ọzo;
k'ọphu anyi e-tu ngu ẹpha;
gụbe onye ono,
ẹpha ngu dụ nsọ ono gude

ajaja,
anyi a-ja ngu baa aba.
48 G'ajaja bụru kẹ Chipfu,
bụ Chileke kẹ ndu
Ízurẹlu gbururu jeye
lẹ gbururu.
G'onyemonye sụkwa:
"Nokwa g'ọ dụ!"
G'ajaja bụru kẹ Chipfu!

107

1 Unu kele Chipfu ekele;
kẹle ọ bụ onye ọma.
N-yemobu nkiya anọje jasụ
l'ojejoje.
2 Gẹ ndu Chipfu gbafụtaru
kele iya ekele l'ọ bụ
onye ọma;
mbụ ndu ọ gbatarụ l'ẹka
ndu achị phẹ lẹ njọ;
3 ndu ono, o shi l'ọhamoha
rwukọo;
mbụ ndu o jeru l'ụzo
ẹnyanwu-awawa;
bya ejee l'ụzo ẹnyanwu-arịba;
je ụzo isheli bya ejee ndọhali
je erwukọo.
4 Ọ dụru ndu ọphu bụ
l'echiẹgu bẹ ẹphe tsoru
aghaphe;
mbụ l'alị, dabyiru mgbegere,
adụdu iphe, dụ iya nụ;
ọphu ẹphe amadụ ụzo,
ẹphe e-shi jerwua mkpụkpu,
ẹphe e-je ebupyabẹ.
5 Ẹgu-nri gụru phẹ;
ẹgu-mini gụa phẹ.
Ẹphe nọdu l'ẹka ono jọo ẹhu
wụfu.
6 Tọbudu iya bụ;
ẹphe raku Chipfu g'ẹphe nọ
l'iphe-ẹhuka ono.
Ọ bya anafụta phẹ l'iphe-ẹhuka,
ẹphe eje ọbu.
7 Ọ bya edua phẹ shia ụzo,
pfụru ọto;
durwua phẹ mkpụkpu,
ẹphe e-buru.
8 G'ẹphe kele Chipfu ekele l'o
yenụkaru phẹ obu;
waa l'oomeru ụnwu-eliphe iphe,

dụ biribiri.
9 Kẹle onye mini agụ bẹ
oochejije iya ẹpho;
l'o gude iphe, dụ ree zụ-jia
onye ẹgu agụ ẹpho.
10 Ọ dụru ndu ọphu shi nọdu
l'ẹka agba ọchii bya
adụ tsụkiribaa;
mbụ bụru ndu nọ mkpọro
eje iphe-ẹhuka l'ẹka e gude
iphe-ígwè tụgbabe phẹ ọkpa;
11 kẹle ẹphe kwefuru ike l'ẹphe
te emedu opfu Chileke;
mbụ jịka l'ẹphe lẹ
Ọkalibe-kakọta-shii
ta achịdu idzu lanụ.
12 Tọbudu iya bụ;
ọ parụ phẹ haa;
ẹphe jeaha ozi mkpọnwehu.
Ẹphe jee ya jasụ ẹphe
nọdu aphọhuje daa;
ọphu ọ dụdu onye gbaru
phẹ mkpu.
13 Noo ya; ẹphe raku Chipfu
g'ẹphe nọ l'iphe-ẹhuka ono.
Ọ bya adzọo phẹ l'iphe-ẹhuka,
ẹphe eje ọbu.
14 Ọ bya edufuta phẹ l'ẹka
agba ọchii,
gbahụru kẹ tsụkiribaa,
bụ ẹka ẹphe shi nọdu;
bya agbabushia ẹgbirigba,
e shi gude tụgbabe
phẹ ọkpa.
15 G'ẹphe kele Chipfu ekele l'o
yenụkaru phẹ obu;
waa l'oomeru ụnwu-eliphe
iphe, dụ biribiri;
16 Kẹle ọonyakashije ọguzo,
a kparụ l'onyirubvu;
bya egbubushije mgbọrígwè,
e gude gbachishia ụzo.
17 O nweru ndu ọphu watarụ
eme eswe.
Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ
bụ l'ẹphe kwefuru
Chileke ike;
tẹme e mekpaa phẹ ẹhu;
opfu l'ẹphe bụ ndu
meru ẹjo-iphe.
18 Ẹhu phẹ nafụchaa phẹ nri.

Ẹphe nọdu anwụhu phakuu.
19 Tọbudu iya bụ;
ẹphe raku Chipfu g'ẹphe
nọ l'iphe-ẹhuka ono;
Ọ bya adzọo phẹ l'iphe-ẹhuka
ono,
byapfutaru phẹ nụ ono.
20 Ọ bụru opfu ọnu bẹ o pfuru;
o mee; ẹhu dụkota
phẹ ike;
shi nno dzọta phẹ l'ilu.
21 G'ẹphe kele Chipfu ekele
l'o yenụkaru phẹ obu;
waa l'oomeru phẹ iphe,
dụ biribiri.
22 G'ẹphe gwerụ ngwẹja-ekele
nụ iya.
Ẹphe agụa ebvu ẹhu-ụtso gude
mee g'a maru g'iphe,
oome gbaru.
23 Ọ dụru ndu ọphu gude
ụgbo-mini tsoru
eze-ẹnyimu agba nghọ.
24 Ndu k'ono hụmaru ozi,
Chipfu jeru; ozi,
dụ biribiri,
o jeru l'echi ogbu-mini;
25 kẹle ọ bụ-a opfu bẹ o pfuru
l'ọnu;
oke phẹrephere wata ezizi.
O shi nno mee;
oke akparamini ono
wata atụshi ike.
26 Ụgbo-mini phẹ nọdu
awulihuje ephekerephe
ephekerephe.
L'ọ byakwa atsụbakpoo
omilomi omilomi.
Oke iphe-ẹhuka, ẹphe eje ono
mee;
obu phẹ zashịhu azashịhu.
27 Ẹphe nọdu anga anganga;
akpọ garịgari gẹ ndu
ngụshiru mẹe ike.
Mmamiphe phẹ l'ophu bụru
phẹ ọla-l'iswi.
28 Tọbudu iya bụ; ẹphe raku
Chipfu g'ẹphe nọ
l'iphe-ẹhuka ono.
Ọ bya anafụta phẹ l'iphe-ẹhuka,
ẹphe eje ọbu.

29 Ẹnyimu, aphụ oke
gborogboro bẹ o meru;
ọ phụahaa nwa swịswiswi;
bya abaarụ oke
akparamini mba;
ọ daa nyọnyoronyo.
30 Ẹhu tsọahaa phẹ ụtso g'ọ
daru nyọnyoronyo ono.
O dua phẹ gbiriri jasụ ẹphe
jerwua ọdu ụgbo-mini
ẹka ẹphe eje.
31 G'ẹphe kele Chipfu ekele l'o
yenụkaru phẹ obu;
waa l'oomeru phẹ iphe,
dụ biribiri.
32 G'ẹphe kutsee ya l'ẹka e
dzukọberu edzukọbe;
tua ya ẹpha l'ẹka ndu
bụ ọgerenya dọru
achị idzu.
33 Ẹnyimu bẹ ọ mịshiru mini;
ọ bụru echiẹgu.
Ọ bya emee nggele, asọ asọso;
ọ bụru alị, mini tahụru.
34 O meru alị, bụ ọsu;
ọ bụru jakpọro jakpọro
alị únú;
kẹle ndu shi buru l'ẹka
ono menụkaru ẹjo-iphe.
35 Echiẹgu bẹ o meru;
ọ bụru okpuru,
mini jiru ejiji;
bya emee alị,
shi dụ kpọkoro kpọkoro
kpọkoro;
ọ bụru ishi nggele.
36 Ọ bụru ẹka dụ ẹgube ono
bẹ o dutaru ndu ẹgu
agụ je edobe g'ẹphe buru.
Ẹphe je eburu l'ẹka ono
bụru mkpụkpu ẹka phẹ.
37 Ẹphe woru opfu kọo;
bya agbaa opfu-vayịnu
l'ẹka ono.
Ẹphe jeshia ya akpata;
ọ mịchaa mebyi
mịgharu iya ẹka.
38 O keberu phẹ l'ọma;
ẹphe wata aka shii
mebyi akaka;
ọphu o kwedu g'iphe-edobe

phẹ wata alwa alị alị.
39 E mechaa; Chipfu gude
mkpamẹhu; waa iphe-ẹhuka;
yẹe aphụ lọ-zeta phẹ.
Ẹphe wata alwa alị alị.
40 Mbụ onye ono, ewodajẹ
ndu a maru ẹpha phẹ alị;
woru phẹ mee;
ẹphe ghapheahaa l'alị,
dabyiru iphoro, adụdu
gbororo, dụ iya nụ.
41 O bekwanụ lẹ ndu adụdu g'ọ
dụ phẹ bẹ o setarụ l'ẹka
sefụta l'iphe-ẹhuka,
ẹphe eje.
Ọ bya emee; ndibe phẹ wata
azụshi g'atụru.
42 Ndu obu phẹ gụru ìphóró
abụjeru;
ẹphe -hụma iphe ono;
ẹphe eworu ẹswa tee;
obenu lẹ ndu eme iphe,
apfụduru-ọto g'ẹphe
ha abụjeru;
ẹphe -hụma iya;
l'ọ kpọo phẹ ọnu opfu.
43 Gẹ ndu maru iphe wokwaru
iphe-a je asụ-mia l'ime
obu phẹ.
Ẹphe arịa gẹ n-yemobu
Chipfu habe shii!

108

Ebvu-ọma, Dévidi deru

1 Obu shihukwaru mu ike
Chileke;
k'ọphu bụ lẹ mu e-gude
obu mu g'ọ ha agụ ebvu
etu ngu ẹpha.
Obu mu; tehu nwụru ẹnya.
2 Unu tehu nwụru ẹnya;
unubẹ ogelenda yẹe une;
kẹle mbẹdua e-gudekwa
ebvu kutee gẹregere
nchi-abọhu lẹ mgbẹnya.
3 Mu a-nọdu l'echilabọ
ndiphe kele ngu ekele
gụbe Chipfu.
Mu anọdukwapho l'echilabọ
ọha l'ophu gụa ebvu

gude tua ngu ẹpha.
4 Noo kẹle n-yemobu ngu
parụ ẹka.
Ọ tụkoru imigwe l'ophu
kakọta ephekerephe.
Tẹme ire-lanụ nkengu
dzuru akpaminigwe.
5 Goshinu ndiphe g'ị paberu
ẹka;
mbụ l'ị nọghataru
akpaminigwe anọghata;
gẹ ndiphe l'ophu ahụma
g'ị dụ-be biribiri.
6 Gudenụ ọkpehu ngu dzọo
anyi; zanụ anyi ẹnu;
k'ọphu ee-shi nno dzọo
ndu i yeru obu.
7 Chileke nọwaa l'ụlo iya,
dụ nsọ pfua opfu sụ:
“Mu e-gude agbọ ọgboo
kee alị ndu Shẹkemu.
Tẹme mu eworu nsụda
Sukọtu bushia.
8 Giladu bụ nkemu;
Manásẹ bụkwarupho
nkemu.
Ifuremu bụ okpu,
mu kpu l'ishi.
Jiuda bụkwanuru mgbọro-eze,
mu apajẹ l'ẹka.
9 Mówabu bụ ochi,
mu akwọje ọkpa.
Ọ bụkwanuru lẹ Edọmu bẹ
mu eyeshije akpọkpa
mu dobe.
Ndu Filisitayinu bẹ mu
gbọwaru ọgboo kpua.”
10 ?Bụ onye e-du mu chiriri
werere duba lẹ mkpụkpu ono,
a kpụru kpụshia ike ono?
Mbụ-a; ?bụ onye e-duru mu
duba lẹ Edọmu?
11 Ọ kwa gụbedua Chileke bụ
onye ọbu.
Obenu l'ị gbẹ jịka anyi;
ọphu i tii tsojeẹduru ndu
ojọgu anyi eje ọgu.
12 Yeru anyi ẹka jiko g'anyi
mekpee ndu ọhogu anyi;
kẹle eye ẹka k'ụnwu-eliphe,
bụ iphe-iphoro.

13 Obenu l'anyi -nọduwaa
Chileke l'ẹka bẹ anyi
e-mekpe phẹ gẹ mkparawa.
Ọ bụru iya e-hu ndu ọhogu
anyi agbagba-nchị
l'alị.

109

Ebvu-ọma, Dévidi deru nụ onye-ishi ebvu

1 Gụbe Chileke, mu etu ẹpha;
ba nọdushinu nggujingguji;
2 kẹle ndu ẹjo-iphe mẹ
ndu ẹregede sawaru ọnu
epfuru mu ẹjo opfu;
bya adzụshi ụka ekpu mu.
3 Ẹphe gudewaa opfu
ndụmashi gbaa mu
mgburugburu.
Ẹphe nọdu abya mu l'iphu;
ẹbe adụ iphe, mu meru phẹ.
4 Mu -gbẹ emekoshi phẹ
k'ọnyà;
ẹphe agbẹ ebo mu ibo;
obenu lẹ mbẹdua
anọdujeepho l'epfu anụ
Chileke epfushi iya ike.
5 Ẹphe egudeje ẹjo-iphe pfụa
mu ụgwo iphe-ọma,
mu meru phẹ.
Obu, mu yeru phẹ bụ
ndụmashi bẹ ẹphe egudeje
sata mu iya.
6 Yenu onye ẹjo nemadzụ g'o je
akwachia ya ụzo.
Zinaa onye a-nọdu ebo iya
ibo g'o je apfụru iya l'iphu
gbaa ya ekebe.
7 E -kpee ya ikpe; g'ikpe
ọbu nmakwa iya.
Gẹ Chileke gụkwaru epfupfu,
oopfu anụ iya ye l'iphe-ẹji,
o meru.
8 G'eswe ndzụ iya gbakwaa
mkpirikpu.
G'onye ọzo nọ-chikwa
ẹnya iya l'eje ozi,
o shi eje.
9 G'ọ tọgbokwa ụnwegirima
ibe iya nwamaa.

L'ọ haa nyee ya l'ụlo-maa.
10 G'ụnwegirima ibe iya
wụshikwaru ghaphee
rwọ arwọo!
G'a chịfukwa phẹ g'ẹphe
te ebukpọnu lẹ mkpọkpo
unuphu ibe phẹ ọbu!
11 Gẹ ndu o ji ụgwo tụkokwa
iphe,
o nweru enweru natachaa.
Gẹ ndu a madụ ẹka ẹphe
shi tụkokwa akanya,
o seru esese gweta.
12 G'ọ tọ dụkwa onye e-mejeru
iya iphe-ọma;
ọphu ọ dụkwa onye a-phụjeru
ụnwegirima ono,
ọ tọgboru nwamaa ono
obu-imemini.
13 G'awa iya chịhukwa.
G'ẹpha phẹ ta adụhekwa l'ọgbo
ọphu abya nụ.
14 Gẹ Chipfu ta adụkwa
teke ọo-zọha ẹjo-iphe,
nna iya oche phẹ mekọtaru;
ọphu o hufukwa iphe-ẹji,
ne iya meru ehufu ophu.
15 G'iphe-ẹji phẹ ono tụkoekwapho
kwaa l'iphu Chipfu;
k'ọphu oo-me g'ẹphe chịhu
l'eliphe;
g'a ta nyatabahẹ phẹ!
16 Kẹle ọ tọ rịjeduru kẹ g'o
meeru nemadzụ iphe-ọma.
Ọ bụchianu iphe, ooshibeje
ite iya bụ g'oome dulaa
ndu ụkpa maa;
waa ndu adụdu g'ọ dụ phẹ;
waa ndu obu phẹ tsuru
gworigwori.
17 Eshinu iphe, adụje iya ree
bụ atụ ọnu;
g'ọ bụkwaru onye a
tụru ọnu.
Sụ-a; eshinu agọ ọnu-ọma
adụje iya ẹji;
g'ọnu-ọma nọdukwa iya
ụzenya ụzenya.
18 Eshinu o yeru onwiya atụ
ọnu g'onye yeru uwe;
g'atụ ọnu ono sọdakwa

iya l'ẹpho gẹ mini.
L'o mibachaa ya l'ọkpu
gẹ manụ.
19 G'a phụkwaa ya ya g'onye a
phụru ukpo.
L'e kee ya ya g'onye keru
akpọ l'upfu jasụ l'ojejoje.
20 G'iphe ono, mu gụshiru ono
bụkwaru ụgwo,
Chipfu a-pfụ ndu ono,
anọduje ebo mu ibo ono;
mbụ ndu ono,
anọduje epfuru mu
ẹjo-opfu ono.
21 Obenu gụbe Chipfu,
bụ Nnajịuphu mu;
menaarụ mu ree g'ẹpha
ngu apfụru.
Gudenụ n-yemobu ngu ono,
dụnukaru ree ono nafụta mu;
22 kẹle mu bụ onye ụkpa
bya abụru onye adụdu
g'ọ dụ iya;
tẹme e mewaa mu iphe,
rwuru mu lẹ meji.
23 Mu esewa gẹrere g'onyonyo
ụzenyashi;
tẹme a nmakofuwa mu
g'onye nmakofuru igube.
24 Ikpere mu ta adụedu ọphu
shihuru ike l'ẹka mu
aswị ẹgu;
tẹme mu jọwaa ẹhu
bụru ọkpu.
25 Nta-a bẹ ndu anọduje ebo
mu ibo ekweru mu une.
Ẹphe -hụma mu;
ẹphe egude ekwe l'ishi sụ
mu hẹe.
26 Yenụru mu ẹka jiko Chipfu,
bụ Chileke mu.
Eshinu ị bụ onye n-yemobu;
dzọnaa mu.
27 Menaa ya g'ẹphe shi nno
maru l'o shi ngu l'ẹka;
mbụ g'ẹphe maru l'ọo
gụbe Chipfu meru iya
l'onwongu.
28 Ẹphe a-nọdu ephu mu iphu;
obenu lẹ gụbedua a-nọdu
agọru mu ọnu-ọma.

Ọ -bụru l'ẹphe byaru mu
etso ọgu;
l'e mee phẹ iphe-iphere;
obenu lẹ mụbe onye-ozi
ngu bụepho ẹswa bẹ mu
a-nọdu ete.
29 Ndu anọduje ebo mu ibo bẹ
ee-ye iphere g'onye
yeru uwe.
L'a phụa phẹ iphere g'onye
phụru ukpo.
30 Ọnu mu bẹ mu e-gude
jaa Chipfu ọkpobe ajaja.
Mu anọdu l'edzudzu-ọha
tua ya ẹpha;
31 kẹle ọopfujeru l'ẹkutara
onye adụdu g'ọ dụ iya;
g'ọ dzọta ndzụ iya l'ẹka
ndu ekpe iya mpfugbu.

110

Ebvu-ọma, Dévidi deru

1 Chipfu sụru Nnajịuphu mu:
"Nọdu mu l'ẹkutara;
jasụ teke mu e-me g'ị zọpyabe
ndu-ọhogu ngu l'ọkpa."
2 Chipfu a-gbẹ lẹ Zayọnu nụ
ngu mgbọro-eze,
egoshi g'ike ngu
habe shii.
Ọo-sụ ngu: "Bụru onye eze
ndu ọhogu ngu!"
3 Ndu ojọgu ngu bẹ ọo-nọdu
ehe ihee eje ọgu l'eswe
ọgu.
Ọo g'iji nchi-abọhu anọduje
akwa-a bụ g'ụnwokorobya
ngu a-wụ-pfuta ngu l'úbvú,
dụ nsọ ono.
4 Chipfu ribuwaru angụ;
ọphu ọogba-nweẹdu iphe,
o pfuru.
Ọ sụru: "Ịi-bụru onye uke
Chileke jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii;
bụ iya bụ gẹ
Melikizedeku bụ."
5 Nnajịuphu nọ l'ẹkutara
gụbe Chipfu.
Ndu eze bẹ oo-gwe
pyakapyaka mbọku,

ẹhu e-ghu iya eghu.
6 Oo-kpe ọhamoha ikpe;
woru ndu nwụhuru
anwụhu
kụkobe l'ikpo l'ikpo;
bya atụko ndu eze
mgboko l'ophu
gwee arakabya.
7 Ọo lẹ nggele, nọ l'agụga
gbororo bẹ
ọo-ngụta mini.
Ọo ya bụ l'o mee ya
g'ọ ngakerehu.

111

1 G'ajaja bụru kẹ Chipfu.
Mu e-gude obu mu g'ọ ha
kele Chipfu ekele.
Mu e-kele iya l'ẹka ndu obu
phẹ gụru ìphóró
nọ l'ìdzù;
kele iya l'ẹka ẹphe
nọ ndzukọ.
2 Iphemiphe, Chipfu eme
parụ ẹka.
Iphe, bụkpoo ndu ọ dụ ree
ejeje arị iya ọriri.
3 Iphe, Chipfu emeje dụ
ùbvù bya adụ akpabiri;
tẹme apfụbekoto iya nọdu
anọje jasụ l'ojejoje.
4 O mewaru g'a nyata iphe,
dụ biribiri,
oomeje.
Chipfu eme eze-iphe-ọma
tẹme ọ nọdu aphụ
obu-imemini.
5 Ndu atsụ iya ebvu bẹ
ọonoduje anụ nri.
Ọgbandzu iya bẹ ọonyataje
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii.
6 Ndibe iya bẹ o goshiwaru ike,
dụ l'ozi, ooje;
kẹle ọ natarụ ndu ọhozo
alị phẹ woru nụ phẹ.
7 Iphe, o gude ẹka iya eme
bụ ire-lanụ bya abụru iphe,
pfụru ọto.
Ekemu, ọ tụru pfụshiru ike.
8 Ekemu ono a-kpọru g'abara

jasụ l'ojejoje;
tẹme e gude obu,
gụru ìphóró;
waa ire-lanụ eme iya.
9 Ndu nkiya bẹ ọ gbafụtaru;
bya atụa ekemu sụ
g'ọgbandzu iya dụkwa
ojejoje.
Ẹpha iya dụ nsọ bya adụ ebvu.
10 Atsụ Chipfu ebvu bụ
egbube ishi mmamiphe.
Iphe, bụkpoo ndu etso ekemu
iya bẹ iphe edoje ẹnya ree.
G'e tua ya ẹpha jasụ l'ojejoje.

112

1 G'ajaja bụru kẹ Chipfu.
Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye
atsụ Chipfu ebvu;
onye ekemu iya atsọshije
ụtso ike.
2 Ụnwu iya a-bụru ndu ike dụ
l'eliphe.
Oshilọkpa ndu obu phẹ gụru
ìphóró bẹ a-bụru ndu
a gọru ọnu-ọma nụ.
3 Iphe-enweru yẹe ẹku a-tụko
ibe iya sweta;
tẹme apfụbekoto iya je
a-nọdu jasụ l'ojejoje.
4 Mbụkponu l'ẹka agba ọchii
bẹ ìphóró awajẹ
g'ẹnyanwu l'ẹhu onye
obu iya gụru ìphóró;
mbụ onye emeje eze-iphe-ọma;
bya abụru onye obu-imemini;
bya abụkwarupho onye
pfụberekoto l'iphu Chileke.
5 Ọ bụepho k'ọma a-nọdu
etso onye emeje iphe-ọma
bya ejieje ụgwo mịa ya ẹnya;
onye iphemiphe,
oome bẹ oomeje k'ọphu
aa-harụ iya enge.
6 Mbụ lẹ-a; a ta abyakwa
enwubata iya enwubata.
Onye pfụberekoto bẹ
aa-nọduepho anyataję
jasụ l'ojejoje.
7 Ọo-nọdu anụ ẹjo nzì;
ọle nzì ono ta abyadụ eme

gẹ ndzụ gụa ya.
Obu e-shihuje iya ike;
kẹle onye ọ dakoberu
bụ Chipfu.
8 Obu a-kpọ iya abara;
ọphu ndzụ abyadụ agụ iya;
jasụ l'o gude ẹnya iya
hụma l'e mekperu ndu
ọhogu iya.
9 Ọosaje obu iya asasa nụ ndu
adụdu g'ọ dụ phẹ iphe.
Apfụbekoto nkiya a-nọ jasụ
l'ojejoje.
Aa-tuli iya ẹka eli gude
kwabẹ iya ùbvù.
10 Onye ẹjo-iphe -hụma iya;
ẹhu awata iya eghu eghu.
L'o gude ẹhu-eghu taa
kpọokpookpo jasụ l'ọ
jọo ẹhu wụfu.
Iphe, agụ onye ẹjo-iphe ono
ta abyakwa erwu
iya ẹka.

113

1 G'ajaja bụru kẹ Chipfu.
Unubẹ ndu ejeru Chipfu ozi;
unu jaa Chipfu ajaja.
2 G'e tua Chipfu ẹpha shita
nta-a jasụ l'ojejoje.
3 Ọ gbaru g'e shi l'ẹka ẹnyanwu
awajẹ jaa Chipfu ajaja jasụ
l'ẹka ọoribaje.
4 Chipfu parụ ẹka;
ọ kakọta ọhamoha shii.
O-gbu-nwịinwii ya
nọ-ngokọta imigwe l'ophu.
5 ?Bụ onye bẹ aatụ eyeru
Chipfu, bụ Chileke anyi;
mbụ onye nọ l'aba-eze
iya l'imigwe?
6 Onye ewozeje onwiya alị
g'ọ hụma iphe,
nọ l'imigwe waa iphe nọ
l'eliphe.
7 Ookulije onye ụkpa
l'urwuku ẹka ọ gwọru.
Ọ nọdu ekulije onye adụdu
g'ọ dụ iya l'ikpọzu ẹka
ọ dabyiru.

8 L'ọ bya eworu phẹ dobe;
yẹe ndu-ishi aharu
ẹnya nhamụnha;
mbụ ndu-ishi ndu alị iya.
9 Nwanyị, ata atsụdu ime bẹ
ọokwabeje ùbvù l'ibe ji iya;
mbụ mee ya l'ọ bụru nwanyị,
ẹhu dụ guu, nwụshiru
ụnwu gẹ gụnu.
G'ajaja bụru kẹ Chipfu.

114

1 Teke ndu Ízurẹlu shi lẹ
Ijiputu fụta;
mbụ teke oshilọkpa
Jiékọpu shi l'ẹka ndu
opfu phẹ eswe uswe lẹ
nchị fụta;
2 bẹ Jiuda byaru bya abụru
onye dụru Chileke nsọ.
Ndu Ízurẹlu bya abụru ndu o
nwe ẹnwẹnwe.
3 Eze Ẹnyimu hụma iya bya
eye ọkpa l'ọso;
tẹme ẹnyimu Jiọ́danu
dakọbe lashịa azụ.
4 Oke úbvú nọdu apfụgba kẹ
shọoshoo g'ebili.
Úbvú nọdu apfụ kẹ
karagidingu karagidingu
gẹ nwatụru.
5 Sụ-a; gụbe Eze Ẹnyimu;
?ị gbaru gụnu?
Gụbe Jiọ́danu;
?bụ ole bụ k'ala azụ?
6 Unubẹ oke úbvú;
?bụ gụnu bẹ unu gude
apfụgba kẹ shọoshoo g'ebili?
Unubẹ úbvú;
?bụhunu ole bẹ unu gude
apfụ kẹ karagidingu
karagidingu gẹ nwatụru?
7 Eliphe l'ophu nmakwaa jiijiijii
l'iphu Nnajịuphu;
mbụ l'iphu Chileke
kẹ Jiékọpu.
8 Onye gbazeru mkpuma;
ọ bụru okpuru;
bya eworu alị,
dụ epfu epfu mee;
ọ bụru ishi nggele.

115

1 Ọ tọ bụkwa anyi bẹ
aa-kwabẹ ùbvù jiko
Chipfu;
ọ tọ bụkwa anyi.
Ọ kwa ẹpha ngu kpoloko bẹ
gbaru g'a kwabẹ iya ùbvù.
Noo kẹle i yenụkaru anyi obu;
tẹme ị nọdu apfụshije ike
l'iphe, i pfuru.
2 ?Dẹnu g'o gude ndu ọhozo
nọdu asụje anyi:
“?Dẹnu Chileke unu?”
3 Chileke anyi nọnu l'imigwe.
Ọ bụru iphe, dụ iya ree
bẹ oomeje.
4 Obenu l'agwa phẹ bụ
mkpọla-ododo yẹe
mkpọla-ọchaa; bụ iphe,
nemadzụ gude ẹka mee.
5 Ẹphe nweru ọnu;
ọphu ẹphe epfudu opfu.
Ẹphe nweru ẹnya;
ọphu ẹphe aphụdu
iya ụzo.
6 Ẹphe nweru nchị;
ọphu ẹphe anụdu
iya iphe.
Ẹphe nweru imi;
ọphu ẹphe egudedu iya
akpọ ishishi iphe.
7 Ẹphe nweru ẹka;
ọphu ẹphe egudedu iya
ewota iphe.
Ẹphe nweru ọkpa;
ọphu ẹphe ejedu ije;
tẹme ọphu ẹphe egudedu
ẹkpiri phẹ epfufuta opfu.
8 Ndu agwọ phẹ nụ;
mẹkpoo ndu dakoberu
phẹ nụ a-dụ g'agwa ono dụ.
9 Sụ-a; unubẹ ndibe Ízurẹlu;
unu dakobe Chipfu;
kẹle ọo ya eyejeru unu
ẹka bya abụru iya
egbobutaje unu.
10 Unubẹ ndibe Erọnu;
unu dakobe Chipfu;
kẹle ọo ya eyejeru unu ẹka
bya abụru iya egbobutaje
unu.

11 Unubẹ ndu atsụ Chipfu ebvu;
unu dakobe Chipfu;
kẹle ọo ya eyejeru unu
ẹka bya abụru iya
egbobutaje unu.
12 Chipfu anyataję anyi;
ọo-gọru ọnu-ọma nụ anyi.
Ọo-gọru ọnu-ọma nụ ndibe
Ízurẹlu;
bya agọru ọnu-ọma nụ
ndibe Erọnu.
13 Ọo-gọru ọnu-ọma nụ ndu atsụ
yẹbe Chipfu ebvu;
ndu upfu mẹ ndu nta.
14 Gẹ Chipfu mekwaa g'unu
jaa àjàjà ka l'ọtu;
unubẹdua l'onwunu
mẹkpoo ụnwegirima
ibe unu.
15 Gẹ Chipfu gọkwaru ọnu-ọma
nụ unu;
mbụ onye ono, bụ iya
meru igwe bya emee
eliphe l'ophu ono.
16 Imigwe l'ophu bụkota
kẹ Chipfu;
obenu l'eliphe bẹ o
wowaru nụ ndiphe.
17 Ọ tọ bụkwa ndu nwụhuru
anwụhu ajaję Chipfu
ajaja;
mbụ ndu lawarụ alị
ọ-larụ-nọdu-nggujingguji.
18 Ọ kwa anyịbedua a-nọdu etu
Chipfu ẹpha.
Anyi a-nọdu etu iya ẹpha nta-a;
etu iya ya jasụ l'ojejoje.
G'ajaja bụru kẹ Chipfu.

116

1 Mu yeru Chipfu obu;
kẹle ọ nụmawaru olu mu.
Ọ nụmaru mkpu, mu chikuru
iya sụ g'o meeru mu
eze-iphe-ọma.
2 Eshinu ọ ngabẹru mu nchị
bẹ mu a-nọdujeepho
araku iya jasụ gẹ mu
a-nọ-beru.
3 Anwụhu shiwaa chie mu
ẹgbirigba l'olu.

Ẹkpa oyi alị-maa nọdu anwụ
mu kẹ kpalaa.
Iphe-ẹhuka;
waa aphụ shiẹpho
nọ-phee mu mgburugburu.
4 Tọbudu iya bụ;
mu bya araku Chipfu
sụ iya:
“Gụbe Chipfu; dzọnaa mu!”
5 Chipfu bụkwa onye emeje
eze-iphe-ọma; bya abụru
onye pfụberekoto;
mbụ lẹ Chileke anyi bụkwa
onye aphụje obu-imemini.
6 Ndu amazidu iphe bẹ bụkwa
Chipfu anọduje eleta
phẹ ẹnya.
Teke mu shi nọdu l'oke mkpa
bụ iya dzọru mu.
7 Obu mu; jiko kabẹkwa
dzutabaa ike ọzo;
kẹle Chipfu nwụbenukaru
ngu ẹnya.
8 Ọo gụbe Chipfu nafụtaru ndzụ
mu gẹ mu ta anwụhu.
Tẹme ọ bụru ngu hucharụ
mu ẹnya-mini;
bya egbobuta mu gẹ mu te
vukota iphe daa iko;
9 k'ọphu mu a-nọdu ejephe
g'ọ dụ mu l'iphu Chipfu
l'alị ndu dzụ ndzụ.
10 Mu woru onwomu ye
Chileke l'ẹka.
Ono mee mu; mu sụ:
“Iphe-ẹhuka kpaakwaru
mu ẹhu shii.”
11 Tẹme mu pfubulihukwaphọ
sụ:
“Ndiphe l'ophu bụkotakwa
ndu ntuphu-ire.”
12 ?Dẹnukpoo gẹ mu e-shi pfụa
Chipfu ụgwo iphe-ọma,
o mekọtaru mu g'ọ ha?
13 Mu a-pali okoro goshiru l'i bụ
ọ-dzọ-nwa gude
kutse Chipfu.
14 Iphe, mu rifuru angụ
emeru Chipfu bẹ mu
e-meru iya l'iphu ndu
bụ nkiya.

15 Anwụhu ndu dụru Chipfu
nsọ; bẹ ọ gụberu iphe.
16 Gụbe Chipfu; mu bụkwa
onye-ozi ngu ọkpobe abụbu.
Mu bụkwa onye-ozi ngu;
bya abụru nwa, nwanyị ono,
ejeru ngu ozi ono nwụru.
I mewaru gẹ mu nweru
onwomu lẹ mkpọro ono,
e shi tụa mu ono.
17 Mu e-gwerụ ngu
ngwẹja-ekele;
tẹme mu abyakwaphọ
araku ẹpha gụbe Chipfu.
18 Iphe, mu rifuru angụ
emeru Chipfu bẹ mu
e-mekọtaru iya l'iphu iphe,
bụ ndu nkiya.
19 Ọ bụru ẹka mu a-nọdu
mee ya bụ l'ọkpoku
eze-ụlo Chipfu l'echilabọ
unubẹ ndu Jierúsalẹmu.
G'ajaja bụru kẹ Chipfu.

117

1 Unu jaa Chipfu ajaja unubẹ
ọhamoha.
Unu tua ya ẹpha unubẹ
ndiphe l'ophu;
2 kẹle o yeru anyi obu
yegharụ iya ẹka;
tẹme Chipfu nọdu
apfụshije ike l'iphe,
o pfuru jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii.
G'ajaja bụru kẹ Chipfu.

118

1 Unu kele Chipfu ekele l'ọ
bụ onye ọma;
kẹle n-yemobu iya anọje
jasụ l'ojejoje.
2 Gẹ ndu Ízurẹlu tụko sụ:
“N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.”
3 Gẹ ndibe Erọnu tụkokwapho
sụ:
“N-yemobu iya anọje
jasụ l'ojejoje.”
4 Gẹ ndu atsụ Chipfu ebvu
sụkwapho:

"N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje."
5 Teke mu eje iphe-ẹhuka bẹ mu
rakuru Chipfu.
Ọ zaa mu ẹnu bya emee mu;
mu nweru onwomu.
6 Chipfu nọ-kubewa mu;
ọphu ndzụ agụdu mu.
?Bụkwanu gụnu bẹ nemadzụ
mmanụ sụru mu emebata?
7 Chipfu nọ-kube mu;
ọo yẹbedua bụ onye
n-yemẹka mu.
Mu e-mechaa gude ẹnya mu
hụma l'e mekperu ndu
mu dụ ashị.
8 Anọdu l'ime Chipfu ezeru
ndzụ kakwa ree eme
l'adakobe nemadzụ.
9 Anọdu l'ime Chipfu ezeru
ndzụ kakwa ree eme
l'adakobe ndu-ishi.
10 Iphe, bụ ọhamoha kepheru
mu mgburugburu etso
mu ọgu;
ọle mu gude ẹpha Chipfu
lwụ-kpekọta phẹ
g'ẹphe ha.
11 Ẹphe nọ mu ibe k'ẹbo ẹbo;
ọle mu gude ẹpha Chipfu
lwụ-kpekọta phẹ
g'ẹphe ha.
12 Ẹphe ripyabẹru mu g'ẹnwu;
ọle ẹphe meẹkwarupho
kpuru-kpuru-kpuru
l'alị nwụshihukota
g'ekperema ọkponku,
ọku tsupyashịru.
Ọ bụru ẹpha Chipfu bẹ mu
gude lwụ-kpekọta phẹ
g'ẹphe ha.
13 E nwuru mu daphuu nwuphu
azụ; mu bya ada iko;
obenu lẹ Chipfu yeru mu ẹka.
14 Ọo Chipfu bụ ike mu;
bya abụru onye mu
agụ-ku l'ebvu.
Ọo ya bụ onye adzọje mu nụ.
15 Olu ẹhu-ụtso yẹe agbọ ọgboo
bẹ ada wọowoowoo
l'ẹka ndu pfụberekoto
nọ.

Ẹphe tụko epfu sụ: “Chipfu
gudeakwa ẹkutara iya
mee iphe parụ ẹka.
16 Ọ kwa ẹkutara Chipfu bẹ ọ
paliru imeli.
O gude ẹkutara iya ono mee
iphe, parụ ẹka.”
17 Mu ta anwụhudu;
mu a-dzụru ndzụ pfukashịa
iphe,
Chipfu meru mu g'a
nụma-dzuru.
18 Chipfu hùwaru mu ahùhù
hụshia mu ike;
ọle o to kwedu g'ọnwu
gbua mu.
19 Kpọhanaaru mu ọguzo
apfụbekoto;
gẹ mu shi iya bahụ je etua
Chipfu ẹpha.
20 Ọwa-a bụ ọguzo kẹ Chipfu.
Ọ bụ ẹka ndu pfụberekoto
eshije abahụ.
21 Mu e-kele ngu ekele l'ị
zarụ mu ẹnu.
Nta-a bẹ ị bụwaa onye adzọje
mu nụ.
22 Mkpuma, ndu akpụ
ụlo jịkaru; mechaarụ
bya abụru mkpuma,
gude ụlo.
23 Ono bụru iphe, Chipfu meru.
Ọ dụ anyi biribiri l'ẹnya.
24 Ntanụ-a bụ mbọku,
Chipfu meru.
G'ẹhu tsọo anyi ụtso;
anyi etekwaphọ ẹswa
ntanụ ono!
25 Jiko Chipfu; dzọtanu anyi!
Mekwaa g'iphemiphe,
anyi eme bụkotaru anyi
ụpete; gụbe Chipfu!
26 Ọnu-ọma bẹ a gọru nụ onye
ono,
bụ Chipfu ziru iya g'ọ
bya ono.
Anyi gbẹ l'ụlo Chipfu agọru
ngu ọnu-ọma.
27 Ọ kwa Chipfu bụ Chileke.
O meakwaru g'ìphóró,
shi iya l'ẹka nwuaru anyi.

Unu tụa anụ, unu gude abya
egweru Chipfu ngwẹja eri;
kpụta bya lẹ mgboru mpu,
a nmabẹru
l'ọru-ngwẹja iya.
28 Ọo ngu bụ Chileke mu;
ọ bụru ngu bẹ mu
a-nọdu ekele ekele.
Ọo ngu bụ Chileke mu;
ọo ya bụ l'ọo ngu bẹ
mu a-nọdu ekutse.
29 Jiko unu kele Chipfu ekele
l'ọ bụ onye ọma.
Tẹme n-yemobu iya nọdu
anọje jasụ l'ojejoje.

119

1 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu te
emejedu iphe, aa-ta
phẹ ụta;
ndu etsoẹpho ekemu,
Chipfu tụru.
2 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu etso
iphe, ọ tụru l'ekemu;
bya egude obu phẹ g'ọ ha
achọ iya achọshi
iya ike.
3 Ndu adụkpodaa iphe,
apfụduru-ọto,
ẹphe emeje;
bụepho ụzo, ọ tọru bẹ
ẹphe eshije.
4 Ị kawaru anyi iphe,
ị sụru g'e meje
merwua l'ishi.
5 Ọ dụ mu g'a sụ l'umere
mu ngụru angụru;
gẹ mu tsoje iphe ono,
ị tọru ọkpa iya ono;
6 k'ọphu ọ tọ dụdu iphe,
iphere iya bya eme mu;
noo kele mu dabẹru
ẹnya l'iphemiphe,
ị sụru g'e meje.
7 Mu e-gude obu, gụru ìphóró
jaa ngu ajaja;
eshi ọphu mu anwụ ikpe
ngu ono, pfụru ọto
ono.
8 Mu e-tso iphe, ị tọru ọkpa iya
sụ g'e tsoje.

Jiko ba jịkakwa mu
phuruphuru
gberegedege.
9 ?Dẹnukpoo gẹ nwokorọbya
e-me dobe ụzo iya g'ọ
dụebe ree?
G'oo-me iya bụ g'o meje iphe,
e deru l'opfu ngu.
10 Mu gude obu mu g'ọ ha achọ
ngu.
B'ekwekwa gẹ mu phua ụzo
l'etso iphe, ị sụru g'e
meje.
11 Opfu ngu bẹ mu domiwaru
l'ime obu mu.
Ọo ya bụ g'ọ tọ dụkwanu
teke mu e-me ngu
iphe-ẹji.
12 G'ajaja bụru nkengu gụbe
Chipfu.
Jiko zinaa mu gẹ mu e-me
tsoje iphe, ị tọru ọkpa
iya sụ g'e tsoje.
13 Ọo ogbogboromọnu mu-a
bẹ mu gudewaa gụshikota
iphe, bụkotakpoo ikpe,
i kperu l'ọnu ngu.
14 Ẹhu anọduje atsọ mu ụtso mẹ
mu nọdu eme iphe,
ị tụru l'ekemu;
ẹgube ono, ẹhu atsọje onye
kparụ ẹku kpashịa ya
ike ono.
15 Mu anọduje nggujingguji arị
iphe, ị karụ g'e meje arịri.
Mu adabẹkwapho ẹnya l'ụzo,
ị tọru g'e shije.
16 Iphe, ị tọru ọkpa sụ g'e tsoje
adụje mu ree ememe;
ọphu mu abyadụ
agbakụtaru opfu ngu
ono azụ.
17 Menaarụ mụbe onye-ozi ngu
iphe, dụ ree;
k'ọphu mu e-shi nno nọdu
ndzụ meje opfu ngu.
18 Menaa gẹ mu saa ẹnya;
hụma iphe, dụ biribiri,
dụgbaa l'ekemu ngu.
19 Mu bụkwa onye lwarụ
alwalwa l'eliphe-a.

Jiko ba adụkwa iphemiphe,
ị sụru g'e meje ọphu
ii-domiru mu edomi.
20 Obu awahụwa mu awahụ;
ẹka mu achọ ikpe ngu
achọshi iya ike
tekenteke.
21 Ndu etu onwophẹ ẹpha;
bya abụru ndu a tụru
ọnu bẹ ịibajeru mba;
mbụ ndu ono, ahajẹ iphe,
ị sụru g'e meje eme iphe
ọzo ono.
22 Menaa g'e te kweru mu
une; ọphu a nma mu
phulaphula;
kẹle iphe, ị tụru l'ekemu bẹ
mu emekọtaepho.
23 A makwarụ-a lẹ ndu-ishi
anọkobeje achịru mu
ẹjo idzu; obenu l'iphe,
mụbe onye-ozi ngu
anọduje arị bụ gẹ mu
e-me tsoje iphe,
ị tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje.
24 Ọo eme iphe, ị tụru
l'ekemu bụ iphe,
adụje mu ree.
Ọ bụru iya anọduje akpọ-ziru
mu ụzo iphe, mu e-me.
25 E wozekpọeru mu phọ woru
mu dẹe adẹe l'urwuku.
Mephunu ndzụ mu azụ g'ọ
bụru k'ọphúú, bụ iya bụ iphe
ono, opfu nkengu pfuru ono.
26 Mu doru ngu g'ụzo mu gbaru;
ị ngabẹru mu nchị.
Zinaa mu iphe, ị tọru ọkpa
iya sụ g'e tsoje.
27 Menaa g'iphe, ị karụ
g'e meje doo mu ẹnya.
Ọo ya bụ gẹ mu atọ
nwẹhu rịa k'iphe, dụ biribiri,
iimeshi.
28 Mu gụwaru aphụ jasụ ike
bvụebe mu ree.
Jiko menaa g'ike dụ mu,
bụ iya bụ iphe,
opfu ngu pfuru.
29 Phufu mu gẹ mu ta anọdu
l'ụzo ẹregede.

Menaarụ mu eze-iphe-ọma;
zia mu ekemu ngu.
30 Mu hatawaru eme ire-lanụ.
Ọ bụru ikpe ngu g'ọ ha bẹ
mu wowaru dobe onwomu
l'ụzo iphu.
31 Iphe, mu gudeshi ike ememe
bụ iphe,
gụbe Chipfu tụru l'ekemu.
B'ekwekwa g'e mee mu
iphe-iphere.
32 Ụzo, mu anọduje agba etso
bụ eme iphe, ị sụru g'e meje;
kẹle i mewaru g'ẹhu-ụtso ji
mu obu ejiji.
33 Jiko Chipfu; zinaa mu gẹ
mu e-shije etso iphe,
ị tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje.
Ọo ya bụ gẹ mu emekwanaa
ya jasụ l'ikpazụ iya.
34 Menaa g'iphe doje mu ẹnya;
k'ọphu mu a-dụje ike dobe
ekemu ngu ono;
bya egude obu mu g'ọ ha
emekọtaje iya ememe.
35 Goshi mu ụzo, mu e-shije
eme iphe, ị sụru g'e meje;
kẹle ọ bụe ya phọ bụ iphe,
atsọje mu ụtso ememe.
36 Gọ-zinaa obu mu g'ọ gha
iphu l'eme iphe, ị tụru
l'ekemu.
G'ọ tọ gha iphu l'eri ndu ọzo
urwu.
37 Menaa gẹ mu te eworu ẹnya
dabẹ l'iphe-mmanụ.
Mephunu ndzụ mu azụ g'ọ
bụru k'ọ̀phúú, bụ iya bụ iphe,
opfu ngu pfuru.
38 Menaarụ mu iphe,
i kweru ukwe l'ii-meru mụbe
onye-ozi ngu;
k'ọphu aa-wata ngu atsụ ebvu.
39 Wofunuru mu iphe-iphere ono,
mu atsụ ebvu ono;
kẹle ekemu ngu dụ ree.
40 Iphe, ị karụ g'e meje
agụshikpoo mu
ike ememe.
Jiko gudenụ kẹle ị bụ onye
pfụberekoto dobe

mu ndzụ.
41 Goshinu mu n-yemobu ngu
ono jiko Chipfu.
Dzọtanu mu; noo kẹle ọo iphe,
i kweru ukwe l'ii-meru mu.
42 Ọo ya bụ gẹ mu amaru iphe,
mu a-sarụ yeru ndu ekweru
mu une;
kẹle mu kpọru obu ye
l'opfu ngu.
43 Ta anafụkwa mu ire-lanụ,
dụ mu l'ọnu;
kẹle mu chịru ụpfu kwẹe
l'ikpe, i kperu.
44 Ọo iphe, ekemu ngu pfuru bẹ
mu e-meje
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii.
45 Mu e-nwekpọru onwomu
tsoru aghaphe;
kẹle mu tụkochawaru iphe,
ị karụ g'e meje maẹberu.
46 Mu a-pfụru l'iphu ndu eze
pfua k'iphe, ị tụru l'ekemu.
Ọphu iphere abyadụ adụ mu.
47 Iphe, adụje mu ree bụ
eme iphe, ị sụru g'e meje;
noo kẹle mu yeru iya obu.
48 Mu amachịje ẹka mu labọ gẹ
mu nata iphe, ị sụru g'e meje,
bụ iya bụ iphe ono,
mu yeru obu ono;
tẹme mu nọdu anọduje
nggujingguji arị k'iphe ono,
ị tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje
ono.
49 Nyatakwa opfu, i pfuru yeru
mụbe onye-ozi ngu;
noo kẹle i mewaru;
mu leahaa ẹnya iphe.
50 Iphe, adụje mu obu mẹ mu
nọdu eje iphe-ẹhuka bụ lẹ-a:
L'ukwe-iphe, i kweru mu
emeje gẹ ndzụ mu bụru
k'ọ̀phúú.
51 Ndu eku onwophẹ bẹ achịje
mu ọchi kpọkirihuchaa
akpọkirihu;
ọle o too mejedu mu gẹ mu
haa eme iphe,
ekemu ngu pfuru.

52 Gụbe Chipfu; ọobujeru;
mu -nyata ikpe ngu ono,
shirọ teke ndiche ono
l'ọ dụa mu obu.
53 Ẹhu-eghu azụje mu pfụurii;
ọ bụru ndu ẹjo-iphe
akpajẹ iya;
mbụ ndu ono,
jịkaru edobe ekemu
ngu ono.
54 Iphe, ị tọru ọkpa iya sụ g'e
tsoje abụjeru ishi ébvú mu
l'iphe, bụkpoo ụlo,
mu zẹkporu l'ụzo ije mu-a.
55 L'ẹnyashi bẹ mu anyatajẹ
ẹpha gụbe Chipfu;
l'o mee mu gẹ mu dobe
ekemu ngu.
56 Iphe, mu aghajẹ iphu ememe
teke bụkpoo teke mu nọ
bụ eme iphe,
ị karụ g'e meje.
57 Ọo ngu bụ okiphe nkemu
gụbe Chipfu.
Mu kwewaru ngu ukwe lẹ
mu a-nọdu eme opfu ngu.
58 Mu gudewaa obu mu g'ọ ha
ele ngu ẹnya l'ẹka.
Menaarụ mu eze-iphe-ọma,
bụ iphe,
i kweru mu ukwe iya.
59 Mu lewaru ụzo mu ẹnya
uswe lee ya ogologo;
bya eshiwaa iya fụta bya
awata eme iphe,
ị tụru l'ekemu.
60 Mu e-me ẹgwegwa;
mu ta akpọdu ụpfu
eme iphe, ị sụru g'e meje.
61 O -betachakpọ ndu
ẹjo-iphe kee mu ẹgbu;
mu ta abyadụ azọha
ekemu ngu.
62 Ọobujeru; a -nọnyaa l'echi
abalị;
mu agbalihu kele ngu
ekele k'ikpe ngu ono,
pfụru ọto ono.
63 Iphe, bụkpoo ndu atsụ ngu
ebvu bẹ mu l'ẹphe
eshikọta ọ̀nyà;

mbụ ndu ono, tụkoru iphe,
ị karụ g'e meje g'ọ ha
emekọta ono.
64 Eliphe l'ophu bẹ n-yemobu
gụbe Chipfu jiru kẹ
pyịmu pyịmu.
Jiko zinaa mu iphe ono,
ị tọru ọkpa iya sụ g'e
tsoje ono.
65 Jiko Chipfu; menaarụ mụbe
onye-ozi ngu iphe-ọma;
eshinu ọ bụ iphe,
i kweru ukwe iya.
66 Zinaa mu mmamiphe;
yẹe ekpe ikpe,
dụ nhamụnha;
kẹle mu kwekwaru eme
iphe, i sụru g'e meje.
67 A byaru awata mu anụ
chịipfuu;
mu shiswehawarọ ụzo;
obenu lẹ nta-a bẹ mu
kwewaru eme opfu
ngu.
68 Ị bụ onye ọma; tẹme ị nọdu
emejekwaphọ iphe,
dụ ree.
Zinaa mu etso iphe,
ị tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje.
69 A makwarụ-a lẹ ndu eku
onwophẹ anọduje
adzụshi ụka ekpu mu;
obenu lẹ mu gudeẹpho obu
mu g'ọ ha emekọta
iphe, ị karụ g'e meje.
70 Ndu ono bẹ imemini
nemadzụ ta adụjedu.
Obenu lẹ mbẹdua bụ eme
iphe, ekemu ngu
pfuru adụje mu ree.
71 Chịipfuu ono, a nụru mu ono
dụkwa-a ree;
k'ọphu mu a-nwụta etso iphe,
ị tọru ọkpa iya.
72 Ekemu, shi ngu l'ọnu bẹ mu
kakwa agụbe iphe eme
l'ụnubuku mkpọla-ododo
waa mkpọla-ọchaa.
73 Ọo ẹka ngu bẹ i gude kpụa
mu; bya emee mu;
mu ngụru angụru.

Jiko menaa gẹ mu maru iphe
k'ọphu mu a-nwụ eme
iphe, ị sụru g'e meje.
74 Gẹ ndu atsụ ngu ebvu
tekwaa ẹswa m'ẹphe
hụma mu;
noo kẹle iphe,
mu daru ngabẹru bụ
opfu nkengu.
75 Gụbe Chipfu; mu makwarụ-a
l'ikpe ngu pfụru ọto;
tẹme l'ị pfụ-shiru ike l'iphe,
i pfuru nụa mu chịipfuu.
76 Gẹ n-yemobu ngu bụnuru
iphe, a-nọduje adụ mụbe
onye-ozi ngu obu;
eshi ọphu ọ bụ iphe,
i kweru mu ukwe iya.
77 Phụnaaru mu obu-imemini
k'ọphu mu a-nọdu ndzụ;
kẹle iphe,
adụje mu ree bụ ekemu
nkengu.
78 G'e menuru iphere kpube
ndu eku onwophẹ;
kẹle ẹphe meswerụ mu;
l'ẹbe ọ dụ iphe,
mu meru phẹ.
Obenu lẹ mbẹdua
anọdujeepho arị iphe,
ị karụ g'e meje l'ọriri.
79 Gẹ ndu atsụ ngu ebvu
byapfutajẹkwa mu;
mbụ ndu iphe,
ị tụru l'ekemu doru ẹnya.
80 Gẹ mu tụkokwa iphe,
ị tọru ọkpa iya sụ g'e
tsoje tsokọta; g'ọ tọ dụkwa
ẹka ụta a-dụ mu l'ẹhu;
ọphu e shi nno mee
mu iphe-iphere.
81 Meji atọfuakwa mu atọfu ẹka
ọogu mu g'a dzọta mu;
obenu l'ẹka obu mu dụ
bụ l'opfu ngu.
82 Ẹnya anyịwa mu ẹrwa;
ẹka mu ele ẹnya teke
ii-me iphe,
i kweru ukwe iya.
Mu asụje: “?Bụkpohunaa teke
ole bẹ ịi-dụ mu obu?”

83 A makwarụ-a lẹ mu dụ g'akpọ,
a mịberu l'ẹnwuru-ọku;
mbụ akpọ, eeyeje mẹe.
Obenu lẹ mu ta azọhajedu iphe,
ị tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje.
84 ?Bụ teke ole bẹ mụbe
onye-ozi ngu a-taberu
nshi?
Kọoru mu teke ii-bebe hụa
ndu akpa mu ẹhu ahụhù.
85 Ndu eku onwophẹ ebvujeru
mu nsụ gẹ mu daba.
Ono bụru iphe, ị tụru ekemu
sụ g'e te emejeshi.
86 Iphemiphe, ị sụru g'e meje bẹ
pfụkotaru nhamụnha.
Yenụru mu ẹka;
kẹle ndiphe akpa mu ẹhu
l'ẹbe adụ iphe,
mu meru phẹ.
87 Ọ bụfua nwanshịi;
m'ẹphe ehufu mu gẹ mu
ta nọduhe l'eliphe-a;
obenu lẹ mu ta
agwọbeduru eme iphe,
ị karụ g'e meje.
88 Eshinu i yeru mu obu;
kwachinaa ndzụ mu g'ọ tọ
dụ iphe, e-me iya nụ;
k'ọphu mu e-meje iphe,
i gude ọnu ngu tụa l'ekemu
sụ g'e meje.
89 Opfu gụbe Chipfu a-nọ jasụ
l'ojejoje.
O keru kẹ jịngujingu
l'akpaminigwe.
90 Ịipfushije ike l'iphe, i pfuru;
e -shi l'ọgbo sweru ọgbo.
I meru eliphe dobe;
ọ kpọru g'abara.
91 Ikpe, i kperu g'ọ hakpọo
kpọerupho g'abara
byasụ ntanụ-a;
kẹle iphemiphe ejeru
ngu ozi.
92 Ọ tọ bụ l'ekemu ngu shiẹpho
eshinu bụru iphe,
adụje mu ree;
mẹ mu alakwa l'iyi lẹ teke
ono,
mu shi eje iphe-ẹhuka ono.

93 Mbụ lẹ mu ta abyadụ azọha
eme iphe, ị karụ g'e meje;
kẹle ọo ya bẹ i gude
mephu ndzụ mu azụ;
ọ bụru k'ọphúú.
94 Dzọnaa mu; kẹle mu bụ nkengu;
tẹme mu bya atụkowa iphe,
ị karụ g'e meje g'ọ ha
maẹberu.
95 Ndu ẹjo-iphe kwageberu
akwagebe g'ẹphe
mebyishia mu;
ọle mu a-tụkoepho iphe,
ị tụru l'ekemu kwakọbe l'ime
obu mu arị iya ọriri.
96 Iphe, a sụru l'ọ dụebe ree
bẹ mu ahụmajeepho l'ọ
dụru ẹka ọ phọduru;
obenu l'iphe,
ị sụru g'e meje dụebe ree.
97 Ekemu ngu bẹ mu yekwarụ
obu yegharụ iya ẹka.
Ọo ya bẹ mu anọduje arị l'ọriri
l'ime obu mu
mkpụrumkpuru.
98 Eme iphe, ị sụru g'e meje
mewaru;
mu ka ndu ọhogu mu amaru
iphe;
kẹle ọonoduje swiru mu
mkpụrumkpuru.
99 Ẹnya kakwa mu erwu alị
e -me lẹ ndu ezi mu iphe;
kẹle mu anọduje arị k'iphe,
ị tụru l'ekemu l'ọriri.
100 Mu ka ndu bụ ọgerenya
amaru iphe;
kẹle mu emeje iphe,
ị karụ g'e meje.
101 Ọkpa mu labọ bẹ mu
meẹrupho ọphu
ooshiswetajẹdu ụzo,
bụ ẹjo ụzo;
k'ọphu mu e-meje opfu ngu.
102 Mu ta ahajẹkwaru ikpe,
i kperu;
kẹle ọo gụbedua l'onwongu
ziru mu iphe.
103 Ẹgube g'iphe, i pfuru
atsọ-bekwanụ mu ụtso!
Ọ kakwa mu ụtso;

e -me lẹ manụ-ẹnwu.
104 Urwu, mu eritajẹ l'eme iphe,
ị karụ g'e meje bẹ
bụ nkwamẹnya.
Ọ bụru iya meru g'o gude
iphe, bụkpoo ụzo ụghoshi
dụkota mu ashị.
105 Opfu ngu bụ orọku,
mu egudeje hụma ẹka mu
a-zọbe ọkpa;
bya abụru ìphóró,
dụ l'ụzo mu eshi.
106 Mu gudewaa obu mu pfua
ya hoo haa;
bya eriru angụ ye iya;
lẹ mu a-nọduepho eme iphe,
ikpe ngu ono,
pfụru ọto ono pfuru.
107 Mu jenụkawaru iphe-ẹhuka.
Gụbe Chipfu;
mephunu ndzụ mu azụ
g'ọ bụru k'ọ̀phúú,
bụ iya bụ iphe,
opfu ngu pfuru.
108 Jiko Chipfu; natanụ ajaja
ọwa-a, mu gude obu mu
aja ngu-a.
Zikwaa mu phọ g'ikpe
ngu gbaru.
109 A makwarụ-a lẹ mu achịjeru
ndzụ mu l'ẹka tekenteke;
obenu lẹ mu ta abyakwa
azọha ekemu ngu.
110 Ndu ẹjo-iphe gbabẹwaru
mu ọ́nyà;
ọle o too medu mu gẹ mu
haa eme iphe, ị karụ g'e meje.
111 Iphe, ị tụru l'ekemu bụ
okiphe mu jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii.
Ọ bụru iya emeje g'ẹhu
tsọ mu ụtso l'ime obu mu.
112 Ẹka mu phoberu bụ l'etso
iphe, ị tọru ọkpa iya sụ
g'e tsoje
jasụkpoepho gẹ mu
a-nọ-beru.
113 Ndu anọduje abọ obu ẹbo
bẹ dụ mu ashị;
obenu l'ekemu nkengu bẹ
mu yekwanụru obu.

114 Ọo ngu bụ ẹka mu edomije
onwomu;
bya abụru onye mu nọ
l'ẹka iya ezeru ndzụ.
Ẹka mu chịru ụpfu yee
bụ l'opfu ngu.
115 Unu pakwarụ mu haa;
unubẹ ndu eme ẹjo-iphe;
k'ọphu mu a-nọdu emeje
iphe,
Chileke mu sụru g'e meje.
116 Bụnuru agbarike mu;
l'ọ bụ iphe, i kweru ukwe iya;
gẹ mu anọdu ndzụ.
B'ekwekwa g'iphe ono,
mu ele ẹnya iya ono mebyia
mu iphu.
117 Gudeshinaa mu ike;
k'ọphu aa-dzọta mu.
Mu a-nọdujeepho akwabẹ iphe,
ị tọru ọkpa sụ g'e tsoje
ono ùbvù.
118 Ndu harụ etso ọkpa iphe,
ị tọru tsoahaa iphe ọzo bẹ
ịijikaje ajịka ophu;
kẹle ẹregede,
ẹphe agba bụ kẹ mmanụ.
119 Iphe, bụkpoo ndu ẹjo-iphe,
nọ l'eliphe bẹ iikpoje
g'e kporu ntụ.
Noo g'o gude mu yee obu l'eme
iphe, ị tụru l'ekemu.
120 Ogwẹhu mu aphụkota jiijiijii
ẹka mu atsụ ngu ebvu;
bya atsụkwapho ikpe
ngu ebvu.
121 Mu mewaru iphe,
pfụru ọto bya abụru iphe,
dụ nhamụnha.
Jiko ba pakwarụ mu haarụ
ndu eme mu ewere.
122 Jiko kwenaa onye-ozi
ngu ukwe l'ịi-nọdu-a
eleta iya ẹnya.
Te ekwekwa gẹ ndu eku
onwophẹ mee mu ewere.
123 Ẹnya anyịwa mu ẹrwa ẹka
mu ele ẹnya g'ị bya
adzọta mu;
bụ iya bụ iphe,
gụbe onye pfụberekoto

kweru mu ukwe iya.
124 Menaarụ mụbe
onye-ozi ngu iphe, dụ ree;
eshinu i yeru mu obu.
Zinaa mu iphe,
ị tọru ọkpa iya sụ
g'e tsoje.
125 Mbẹdua bụ onye-ozi ngu;
jiko menaa g'iphe doje
mu ẹnya;
k'ọphu iphe,
ị tụru l'ekemu e-do
mu ẹnya.
126 Gụbe Chipfu;
mekwaa ire nta-a;
kẹle ekemu,
ị tụru bẹ e tee tsohẹdu.
127 Ọo l'ọle mu yeru iphe,
ị sụru g'e meje obu;
yeghata iya gẹ mu
yeru ọkpobe mkpọla-ododo;
128 tẹme mu kweta l'iphe,
ị karụ g'e meje bẹ
pfụchaaru ọto;
meru g'o gude ụzo
ụghoshi dụkota mu ashị.
129 Iphe, ị tụru l'ekemu
dụ biribiri.
Noo g'o gude mu nọdu
etso iya l'o rwuberu iya.
130 Ẹka opfu ngu bataru
bẹ ìphóró etsojeru iya;
tẹme ọ nọdu emeje
gẹ ndu amazidu iphe
maru iphe.
131 Mu sarụ ọnu wata atụ
hehehe;
ẹka ẹgu eme iphe,
ị sụru g'e meje agụ mu.
132 Ghanaaru mu iphu;
jiko meeru mu eze-iphe-ọma;
g'iimejeru iphe,
bụkpoo ndu yeru ẹpha
ngu obu.
133 Menaa gẹ mu hajẹ ọkpa
g'ị sụru g'a hajẹ iya.
Te kwekwa g'iphe-ẹji,
kapyabẹ mu ẹnya.
134 Gbafụta mu l'ẹka ndu eme
mu ewere;
k'ọphu mu a-nọdu emeje

iphe, ị karụ g'e meje.
135 Menaa g'iphu ngu gbua
nwịinwii l'ẹhu mụbe
onye-ozi ngu.
Zinaa mu iphe, ị tọru ọkpa
iya sụ g'e tsoje.
136 Ẹnya-mini asọ mu
gborogboro l'ẹnya;
kẹle e tee etsodu
ekemu ngu.
137 Ị bụ onye pfụberekoto gụbe
Chipfu;
tẹme ikpe ngu pfụru nhamụnha.
138 Iphe, ị tụshiru l'ekemu dobe
pfụkotaru nhamụnha;
tẹme ẹphe bụkotaru
ire-lanụ.
139 Obu, mu yeru ngu rimiwaru
mu ishi;
kẹle ndu ọhogu mu ta
agụbeduru opfu ngu iphe.
140 Iphe, i kweshiru ukwe
ememe bẹ a tọwaru
nwẹhu dalekọta adale.
Mụbe onye-ozi ngu bya eyee
phẹ obu ntụmatu.
141 A maru-a lẹ mu bụ
iphe-mmanụ;
tẹme ọphu ọ dụdu iphe,
a gụberu mu;
obenu lẹ mu ta zọhaduru
eme iphe, ị karụ g'e meje.
142 Apfụbekoto nkengu
a-dụwaro jeye l'ojejoje;
tẹme ekemu ngu bụru
ire-lanụ.
143 Ẹjo iphe-ẹhuka;
waa aphụ sọ-kputeru mu;
obenu lẹ mu yelẹru-a iphe,
ị sụru g'e meje obu.
144 Iphe, ị tụru l'ekemu dobe
dụ nhamụnha jasụ
lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
Menaa gẹ mu nweru
egomunggo k'ọphu mu
a-nọdu ndzụ.
145 Mu gude obu mu g'ọ ha
kua ngu oku;
zanụ mu ẹnu jiko Chipfu;
k'ọphu mu a-nọdu etso iphe,
ị tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje.

146 Ọo ngu bẹ mu kuru oku;
dzọnaa mu;
k'ọphu mu a-nọdu eme iphe,
ị tụru l'ekemu.
147 Mu gbẹshiru tẹme nchi
bọhu wata echi mkpu
g'e yeru mu ẹka;
ẹka ẹnya mu dụ bụ
l'opfu ngu.
148 Ẹnya adụjee mu phọ sasarasa
jasụ nchi abọhu;
k'ọphu mu a-tọ nwẹhu rịa
ọriri l'ukwe-iphe,
i kweshiru.
149 Nụmanu olu mu;
k'ọphu yẹe n-yemobu
ngu a-dagba.
Mephunu ndzụ mu azụ
g'ọ bụru k'ọ̀phúú;
jiko Chipfu, bụ iya bụ iphe,
i kperu l'ikpe.
150 Ndu anọduje achịru mu
ẹjo idzu nọakwa mu ntse;
obenu l'ekemu ngu nọ
phẹ ụzenya.
151 Gụbe Chipfu nọakwapho
ntse; tẹme iphe,
ị sụru g'e meje tụkoru
bụkotaru ire-lanụ.
152 Teke dụhakpowaro ẹnya
bẹ mu shi l'iphe,
ị tụru l'ekemu
nwụta l'ị tọru ọkpa iya
dobe g'ọ nọo jasụ l'ojejoje.
153 Lenaa ẹnya l'iphe-ẹhuka,
mu eje; dzọo mu;
kẹle mu ta zọhajeduru
ekemu ngu.
154 Hanaaru mu enge;
gbafụta mu;
Mephunu ndzụ mu azụ g'ọ
bụru k'ọ̀phúú, bụ iya bụ iphe,
i kweru ukwe iya.
155 Ndzọta nọ ndu ẹjo-iphe
ụzenya;
kẹle ẹphe te esejedu
g'ẹphe e-me maru iphe,
ị tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje.
156 Aphụ obu-imemini kẹ gụbe
Chipfu parụ ẹka.
Mephunu ndzụ mu azụ g'ọ

bụru k'ọ̀phúú, bụ iya bụ iphe,
i kperu l'ikpe.
157 Ndu achị mu lẹ njọ pakwarụ
igwerigwe;
ọle iphe ono ta akpọshiduru
mu eme iphe, ị tụru l'ekemu.
158 Ndu e gudedu ire phẹ ẹka
bẹ agbarwuje mu ẹpho
mẹ mu hụma phẹ;
kẹle ẹphe te emejedu iphe,
opfu ngu pfuru.
159 Hụmawaro gẹ mu
yeberu obu l'eme iphe,
ị karụ g'e meje.
Gudenụ kẹle i yeru mu obu
kwachia ndzụ mu
jiko Chipfu.
160 Opfu ngu l'ophu bụkota
ọkpobe opfu;
tẹme ikpe, pfụru ọto ono,
iikpeje ono bụkotaru iphe,
a-nọ jasụ l'ojejoje.
161 Ndu-ishi anọduje akpa
mu ẹhu l'ẹbe adụ iphe,
mu meru phẹ;
obenu l'iphe, mu aphụjeru
kpaakpaakpaa
kpoloko bụ opfu ngu.
162 Ukwe-iphe, i kweru mu
emeje g'ẹhu tsọo mu ụtso;
g'onye kwatarụ iphe,
ha shii l'ọkwata.
163 Ụghoshi dụ mu ashị;
tẹme mu nọdu anọduje
akpọ-yiru iya ukuvu;
obenu lẹ mu yekwanụru
ekemu ngu obu.
164 Ugbo ẹsaa lẹ mbọku bẹ mu
etuje ngu ẹpha k'ikpe ono,
iikpeje nhamụnha ono.
165 Ndu yeru ẹnya l'ekemu ngu
bẹ ẹhu dụkpoo guu
dụshia ya ike;
ọphu ọ dụdu iphe,
byaru abụru opfu dụ phẹ
l'ọkpa.
166 Mu nọ kwabẹru gụbe Chipfu
g'ị bya adzọta mu;
tẹme mu nọdu emeẹpho
iphe, ị sụru g'e meje.

167 Mu emeje iphe, ị tụru l'ekemu;
kẹle mu yeru iya obu
shingushingu.
168 Mu anọduje eme iphe,
ị karụ g'e meje bya
emekwaphọ iphe,
ị tụru l'ekemu;
kẹle iphemiphe,
mu eme bẹ ị makọtaru.
169 Gẹ mkpu, mu echi rwunaa
ngu nchị jiko Chipfu.
Menaa g'iphe doje mu ẹnya,
bụ iya bụ iphe,
opfu ngu pfuru.
170 Jiko g'arwọrwo, mu arwọ
rwunaa ẹka ị nọ.
Nafụtanu mu, bụ iya bụ iphe,
i kweru ukwe iya.
171 G'ogbogboromọnu mu
bụnuru etu ngu ẹpha
eji iya pyịmu;
kẹle i ziru mu iphe,
ị tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje.
172 Mu e-gude ọnu mu gụa opfu
nkengu l'ebvu; kẹle iphemiphe,
ị sụru g'e meje pfụru
nhamụnha.
173 Jiko machịnaa ẹka ngu
kwagebe g'i yeru mu ẹka;
kẹle iphe, mu hatarụ bụ
eme iphe, ị karụ g'e meje.
174 Iphe, agụ mu nụ bụ g'ị dzọta
mu jiko Chipfu.
Ekemu ngu adụje mu ree ememe.
175 Hanaa mu gẹ mu nọdu ndzụ
tuje ngu ẹpha.
Jiko g'ikpe, iikpeje
gudeshinaa ndzụ mu.
176 Mu kpaphuhuwaru g'atụru,
tuphahụru etuphahụ.
Jiko chọnaa mụbe
onye-ozi ngu;
kẹle mu ta zọhajeduru
iphe, ị sụru g'e meje.

120

Ebvu, aagụje mẹ a -nọdu eje Jierúsalẹmu

1 Mu rakuru Chipfu teke mu
eje iphe-ẹhuka;

ọ nụma olu mu.
2 Dzọtanu mu jiko Chipfu
l'ẹka ndu ntuphu-ire;
mẹ l'ẹka ndu ẹregede.
3 Unubẹ ndu ẹregede;
?bụ gụnu bẹ unu arị
l'oo-me unu?
Mbụ ?bụkpoo gụnu bẹ unu
arị l'ọo iphe,
oo-gude byapfuta unu?
4 Oo-zi ndu ojọgu;
ẹphe egude apfụ,
tụpyiru zịnguzingu bya
ahụa unu ahụhù.
Ẹphe emee unu; unu adabyiru
l'ẹka ono ata pfụpfupfu
g'icheku ọku.
5 Nshịo mụbe onye jeru
ahata alị Mẹsheku buru;
mbụ mụbe onye bu
l'ụlo-ẹkwa ndu Keda.
6 Mu lẹ ndu nchị-adụ-doo
dụ ashị shiwaa ụzenya
butaru;
7 obenu lẹ mbẹdua,
bụ onye anọduje eme gẹ
nchị dụ doo-a abụjeru;
mu -nọdu epfuru phẹ
opfu bẹlebele;
ẹphe akpaa vụlavula
g'ẹphe bya etsoo
mu ọgu.

121

Ebvu, aagụje mẹ a -nọdu eje Jierúsalẹmu

1 Mu paliru ẹnya lee l'eli úbvú
úbvú ono sụ:
“?Bụ awe bẹ n-yemẹka mu
eshije?”
2 N-yemẹka mu eshije l'ẹka
Chipfu;
onye meru igwe mee
mgboko.
3 Onye ono, eche ngu nche
ono bẹ mgbẹnya ta abyadụ
ezinwuta ẹnya;
tẹme ọphu o kwedu g'ọkpa
chiswafụ ngu.
4 Mbụ lẹ-a; onye ono,
eche ndu Ízurẹlu nche ono

bẹ mgbẹnya ta abyadụ
ezinwuta ẹnya;
ọphu ọ bụro k'eje iya
ekuru ekuru.
5 Ọo Chipfu eche ngu nche;
bya abụru iya bụ mkpu,
a tụru doberu ngu;
tẹme ọ bụru iya anọduje ngu
l'ẹkutara egbobuta ngu.
6 Anwụ, echi l'eswe ta adụdu
iphe, oo-me ngu;
ọphu ọ bụro k'ọnwa,
echi l'ẹnyashi.
7 Ọo Chipfu ephufuje ngu
l'ẹka ẹjo-iphe nọkota.
Ọo yẹbedua anọduje eche
ndzụ ngu nche.
8 Ọo Chipfu l'eduje ngu ije
l'ejeje mẹ l'alwalwa;
shita nta-a jasụ l'ojejoje.

122

Ebvu, aagụje mẹ a -nọdu
eje Jierúsalẹmu; onye
deru iya nụ bụ Dévidi

1 Ẹhu tsọru mu ụtso teke ẹphe
sụru mu:
"G'anyi je l'eze-ụlo Chipfu!"
2 Anyi zọbeakwaru ọkpa
l'ọnu-abata gụbe Jierúsalẹmu.
3 Jierúsalẹmu bụ eze mkpụkpu,
a kpụru; ọ nọkobe l'ẹka lanụ
ama ntụmatu.
4 Ọo ẹka ono bẹ bụ ẹka
ọkpa-ipfu anọduje awụ ala;
mbụ ọkpa-ipfu kẹ Chipfu;
awụ eje etu Chipfu ẹpha;
bụ iya bụ iphe,
ị tụru l'ekemu doberu
ndu Ízurẹlu.
5 Ọo l'ẹka ono bẹ aba-eze,
a nọ ekpe ikpe nọ;
mbụ aba-eze,
shi l'ụlo Dévidi.
6 Pfuru nụ Chileke gẹ nchị
dụ doo lẹ Jierúsalẹmu:
"G'iphemiphe, bụkwaru ndu
yeru ngu obu k'ọma k'ọma.
7 Gẹ nchị dụkwa ndu igbulọ
ngu nọ-pheru
mgburugburu doo.

G'ẹhu-guu bụkwaru kẹ ndu
bu l'ime ụlo-mgbobuta
ngu.”
8 Mu gude iswi ẹhu unwune mu;
yẹe ọ̀nyà mu phẹ asụ:
“Gẹ nchị dụkwa doo l'ime
gụbe Jierúsalẹmu!”
9 Mu gude iswi ẹhu eze-ụlo
Chipfu, bụ Chileke anyi
achọ g'iphemiphe bụkotaru
k'ọma k'ọma lẹ
Jierúsalẹmu.

123

*Ebvu, aagụje mẹ a -nọdu
eje Jierúsalẹmu*

1 Mu paliru ẹnya mu lee l'ẹka ị nọ;
mbụ l'ẹka ị nọ gụbe onye ono,
sụgaru l'aba-eze ngu
l'imigwe ono.
2 Ọo ẹgube ono nwoke,
bụ ohu anọduje ele nnajịuphu
iya ẹnya l'ẹka-a;
bya abụru ẹgube ono nwanyị,
bụ ohu anọduje ele nwanyị,
nwe iya nụ ẹnya l'ẹka-a;
bụkwapho g'anyịbedua
a-nọdu ele Chipfu,
bụ Chileke anyi ẹnya l'ẹka
gbiriri jasụ teke ọo-phụru
anyi obu-imemini.
3 Meeruọ anyi eze-iphe-ọma
jiko Chipfu.
Jiko meeruọ anyi eze-iphe-ọma;
l'ike bvụwaru anyi anụma
ẹka ndu ọzo epfu l'o to
nwedu iphe, anyi bụ.
4 Mbụ ike bvụwaru anyi
anụma ọchi,
ndu eku onwophẹ achị anyi;
waa anụma ẹka ndu etu
onwophẹ ẹpha epfu
l'o to nwedu iphe,
anyi bụ.

124

*Ebvu, aagụje mẹ a -nọdu
eje Jierúsalẹmu; onye
deru iya nụ bụ Dévidi*

1 Ọ tọ bụ lẹ Chipfu nọ-kube

anyi …
Ngwa; g'unubẹ ndu Ízurẹlu
tụko pfua sụ:
2 Ọ tọ bụ lẹ Chipfu nọ-kube
anyi;
teke ndiphe tsoru anyi ọgu;
3 mbụ teke ono, ẹhu-eghu
phẹ shi nwuhu phuruphuru
g'ọku l'ẹhu anyi ono;
m'ẹphe elwekwaa anyi lẹ ndzụ;
4 mbụ-a; ẹphe gege erikwa
anyi tụbukungu g'utso;
bụru ọchioku mini sọta
anyi tụgbua;
5 bụru ukporo-mini
kpota anyi;
anyi eje abụru ọla-l'iswi.
6 G'ajaja bụru kẹ Chipfu,
bụ onye ono, te ekwedu
g'ẹphe gude eze
takashịa anyi atakashị ono.
7 Anahụ, anyi nahụru phẹ
dụwaa g'ẹnu, nahụru
onye agba ọ́nyà-ẹnu.
Ọ́nyá ọbu bẹ a gbajishiru;
anyi shi nno nahụ
gbala.
8 N-yemẹka anyi eshije
l'ẹka Chipfu;
onye meru igwe mee
mgboko.

125

Ebvu, aagụje mẹ a -nọdu eje Jierúsalẹmu

1 Ndu dakoberu Chipfu dụ
g'úbvú Zayọnu, e tee
nwubatadu enwubata;
bya abụru úbvú,
a-nọwaro jasụ l'ojejoje.
2 Ọo g'úbvú nọ-pheru
Jierúsalẹmu
mgburugburu-a;
bụ gẹ Chipfu a-nọ-pheje
ndibe iya mgburugburu
shita nta-a jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii.
3 Ndu ẹjo-iphe taa bụkwaru
ishi ndu pfụberekoto;
ọdumeka bẹ ndu ono

pfụberekoto ono
e-yekwa ẹka l'eme
ẹjo-iphe.
4 Jiko Chipfu; menaarụ ndu
ọma ree;
mbụ ndu obu phẹ
gụru ìphóró.
5 Ọle iphe, bụkpoo ndu
eshi ụzo,
apfụduru nhamụnha
bẹ Chipfu a-tụko ẹphe
lẹ ndu eme ẹjo-iphe
l'alị-a wofukọta.
G'ẹhu-guu bụkwaru kẹ
ndu Ízurẹlu.

126

Ebvu, aagụje mẹ a -nọdu
eje Jierúsalẹmu

1 Teke Chipfu duphutaru ndu
ono, a kpụru lẹ ndzụ
ono azụ lẹ Zayọnu bẹ ọ
dụ anyi g'ọ bụ lẹ nrwọ
bẹ anyi arwọ iya.
2 Ọnu-ọchi kojachaa anyi
asha ekoja.
Ire pfụru anyi ọto l'agụ
ebvu ẹhu-ụtso.
Ndu ọhozo wata epfu sụ:
“Chipfu meakwaru phẹ iphe,
parụ ẹka.”
3 Chipfu meakwaru anyi iphe,
parụ ẹka.
Ọ bụru iya meru g'o gude
ẹhu nọdu atsọ anyi
ntụmatu.
4 Jiko Chipfu; duphunu anyi
azụ l'ọnodu anyi ono;
ẹgube ono, i meru;
nggele sọahaa gborogboro
l'echiẹgu ndọhali ono;
5 k'ọphu ndu gude
ẹnya-mini kụa iphe l'alị
e-gude ebvu ẹhu-ụtso
kpata iya akpata;
6 mbụ l'onye ono,
gude ẹnya-mini akụ
iphe l'alị bẹ a-gụru ebvu
ẹhu-ụtso lwa;
vuru wọpfula-wọpfula iphe,

o metaru l'opfu iya.

127

Ebvu, aagụje mẹ a -nọdu eje Jierúsalẹmu; onye deru iya nụ bụ Sólomọnu

1 Ọ -bụdu lẹ Chipfu kpụru ụlo
l'onwiya bẹ ndu akpụ iya
nụ akpụkwa kẹ mmanụ.
Ọ -bụdu lẹ Chipfu cheru
mkpụkpu nche l'onwiya
bẹ ndu nche pfụkwaru
nche kẹ mmanụ.
2 Ọ tụkoru bụru kẹ mmanụ
bẹ iitehuje lẹ nchi-abọhu;
laa l'ụlo l'echi abalị;
ẹka iise akanya nri, ii-ri;
kẹle ndu Chipfu yeru
obu azẹjekwaduro lẹ
mgbẹnya;
l'o wotawaru phẹ iphe,
ẹphe e-ri.
3 Ụnwegirima bụ okiphe,
shi l'ẹka Chipfu.
Atsụ ime bụru obunggo,
shi l'ẹka Chipfu.
4 Ụnwegirima, a nwụru
l'okorọbya bẹ dụ g'apfụ,
nọ l'ẹka onye ojọgu.
5 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye
chị iya chị-jia ẹkpa iya.
Iphere ta abyadụ eme iya
m'ẹphe lẹ ndu ọhogu iya
nọdu aba mba
l'ọnu-abata mkpụkpu.

128

Ebvu, aagụje mẹ a -nọdu eje Jierúsalẹmu

1 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ iphe,
bụkpoo ndu atsụ Chipfu ebvu;
mbụ ndu bụ ụzo iya bẹ
ẹphe etso.
2 Onye ono a-nọdu ndzụ
ria iphe, o setarụ l'akanya;
tẹme ẹhu-ụtso waa k'ọma
a-bụru nkiya.
3 Nyee ngu a-nọdu l'ibe
ngu dụepho gẹ vayịnu,
amịshi amịmi ike;
tẹme ụnwu ngu adụ

g'ẹkali-oshi olivu
nọ-phee teburu ngu
mgburugburu.
4 Noo g'onye a gọru ọnu-ọma
nụ a-dụ bụ ono;
mbụ onye atsụ
Chipfu ebvu.
5 Gẹ Chipfu shikwa lẹ
Zayọnu gọru ọnu-ọma
nụ ngu.
Tẹme l'ị nọdukwapho
hụma g'ụba Jierúsalẹmu
a-dụ-be shii jasụ
g'ịi-nọ-beru l'eliphe-a.
6 Ịi-nọdukwapho ndzụ
hụma ụnwu
nwanwanwaranwa
ngu.
G'ẹhu-guu bụkwaru
kẹ ndu Ízurẹlu.

129

Ebvu, aagụje mẹ a -nọdu
eje Jierúsalẹmu

1 Ẹphe mewaru mu ewere
megharụ mu iya ẹka
e -shi teke mu bụ nwata …
Ngwa; g'unubẹ ndu Ízurẹlu
tụko pfua sụ:
2 Ẹphe mewaru mu ewere
megharụ mu iya ẹka
e -shi teke mu bụ nwata;
obenu l'ẹphe te
emekpeduru mu.
3 Ẹphe gudewaa ẹchachi
chia mu kpachacha.
Ọ́nyá, ẹphe chibashịru
mu l'okpurukpu
dabyichaẹrupho dụ
g'ẹka a warụ ọswawara.
4 Obenu lẹ Chipfu bụ onye
pfụberekoto.
Ọ gbẹshiru bya atọo mu
l'ẹgbu, ndu ẹjo-iphe shi
kee mu;
mu nweru onwomu.
5 G'iphe, bụkpoo ndu Zayọnu
dụ ashị bụkwaru ndu
e-gude iphere laphu azụ.
6 G'ẹphe dụkwa g'ẹswa,
furu l'eli ẹswulo, abụjeru:

Ọ -bya asụru evuvu;
anwụ ewowaru iya chigbua.
7 Ẹswa ono ahatabeje nwanshịi
k'ọphu bụ l'onye jeru iya
egbuta abụjeru;
o -gbua nta gbua imo;
o too gbutadu ẹswa,
jiru iya ọbochi-ẹka;
ọphu ọ bụro k'asụru
upfu ẹswa.
8 G'iphe, bụkpoo ndu
aghata aghata ghajẹkwa
phẹ iswi ekele.
G'ọ to dụkwa onye a-sụ
phẹ g'ọnu-ọma kẹ
Chipfu bụru nkephẹ;
ọzoo l'ẹphe gude
ẹpha Chipfu agọru
phẹ ọnu-ọma.

130

Ebvu, aagụje mẹ a -nọdu
eje Jierúsalẹmu

1 Mu nọ l'echi ogbumini
k'iphe-ẹhuka araku
gụbe Chipfu;
2 Jiko Nnajịuphu; nụmanu olu
mu.
Ngabẹnuru mu nchị lẹ mkpu,
mu echi g'i meeru mu
eze-iphe-ọma.
3 Ọme gụbe Chipfu edobeje
iphe-ẹji, onyemonye eme;
?bụ onye gege adụ ike
pfụru l'atatiphu gụbe
Nnajịuphu?
4 Obenu lẹ gụbedua agụje nvụ.
Ọ bụru iphe ono meru g'o
gude a nọdu atsụ
ngu ebvu.
5 Mu nọ kwabẹru Chipfu;
tẹme obu mu nọdu
elekwaphọ ẹnya iya.
Ọ bụru l'opfu iya bẹ mu
daru ngabẹru.
6 Obu mu nọ ele ẹnya
Nnajịuphu leghata
g'onye-nche anọduje
ele gẹ nchi bọhu-kebe;
mbụ l'obu mu ka ele

ẹnya Chipfu eme lẹ gẹ
ndu nche anọduje
eleberu ẹnya nchi-abọhu.
7 Jiko Ízurẹlu; g'ẹnya unu
dụro l'ẹka Chipfu nọ;
kẹle Chipfu bụ onye
eyeje obu yegharụ iya ẹka;
tẹme ọ nọdu agbafụtaje
nemadzụ l'iphe-ẹji iya g'ọ ha.
8 Ọ bụru yẹbedua l'onwiya
a-gbafụtakota ndu Ízurẹlu
l'iphe-ẹji, ẹphe meshiru.

131

*Ebvu, aagụje mẹ a -nọdu
eje Jierúsalẹmu; onye
deru iya nụ bụ Dévidi*

1 Mu te egudedu obu mu eku
onwomu; jiko Chipfu;
ọphu mu aradu ẹnya k'etsetse.
Mu ta ayọjedu ọshi l'iphe,
parụ ẹka;
ọphu mu ejejedu ekobe ẹka
l'iphe, mu asụdu.
2 Iphe, mu mechiaru bụ lẹ
mu tọru nwẹhu woru
obu mu dobekpọepho
nwadoo.
Ọo gẹ nwata, a mịfuru ọnu
l'ẹra anọduje nwapyaa
lẹ mgboru ne iya;
bụkpoepho g'obu mu
nọ l'ime mu.
3 Jiko unubẹ ndu Ízurẹlu;
g'ẹnya unu dụnu l'ẹka
Chipfu nọ;
shita nta-a jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii.

132

*Ebvu, aagụje mẹ a -nọdu
eje Jierúsalẹmu*

1 Gụbe Chipfu; nyatanụ Dévidi
yẹe iphe-ẹhuka, ọ nọ jegbabẹ.
2 Ọ gụru ẹnwa; ria nte l'iphu
Chipfu; mbụ ria angụ
l'iphu Ọkalibe kẹ Jiékọpu
sụ:
3 “Mu te eyedu ishi l'ụlo mu;
ọphu mu abyadụ abahụ

ẹka mu azẹje azẹe.
4 Mu ta abyadụ ekwe gẹ
mgbẹnya shisweta mu
ẹnya;
mbụ lẹ mu ta abyadụ
ekwe gẹ mgbẹnya mia
mu ẹka l'ẹnya;
5 jasụ mu ahụma ẹka mu
a-chọtaru Chipfu g'o buru;
mbụ ẹka Ọkalibe kẹ
Jiékọpu e-buru."
6 Anyi nụmaru l'ọ nọ lẹ Ifurata.
Anyi tụgbua je ahụma
iya l'ọma ẹgu
Kiriyatu-Jiarimu.
7 Unu g'anyi jenụ l'ụlo-ẹkwa
Chileke.
Unu g'anyi jenụ apfukube
iya baarụ iya ẹja.
8 Gbalihunụ jiko Chipfu;
bya l'ọkpoku ngu;
gụ l'okpoko ọgbandzu
ngu ono, egoshi ike
ngu ono.
9 Gẹ ndu-uke ngu yenaa
apfụbekoto g'uwe.
Ndu dụru ngu nsọ agụa
ebvu ẹhu-ụtso.
10 Gudenụ iswi ẹhu Dévidi,
bụ onye-ozi ngu nyata
onye ono, ị wụru
manụ l'ishi gude mee ya;
ọ bụru eze ono.
11 Chipfu riburu Dévidi angụ;
mbụ angụ, keru jịngujingu,
ọ tọ byadu emebyi
emebyi.
Ọ sụru iya: "Ọo onye lanụ
lẹ ndu bụ oshilọkpa
ngu bẹ mu e-me g'ọ nọdu
l'aba-eze ngu.
12 Ọ -bụru l'ụnwu ngu doberu
ọgbandzu mu l'ẹphe;
bya eme iphe,
mu tụru l'ekemu;
ọo ya bụ; ụnwu phẹ
anọwaro l'aba-eze ngu
jasụ l'ojejoje."
13 Chipfu gudewaa ẹka iya
họta Zayọnu;
kẹle ẹka ono dụ iya ree

k'eburu; noo kẹle ọ sụru:
14 “Ọo ẹka-a bẹ mu e-me ọkpoku
mu jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii;
tẹme ọ bụru ẹka-a bẹ
mu e-dobe aba-eze mu sụgaru;
noo kẹle ọo g'ọ dụ mu
ree bụ ono.
15 Mu a-gọru ọnu-ọma nụ iya
g'o nweru iphe nweru
k'etsutsu iya.
Ndibe iya ndu ọphu daru
ụkpa bẹ mu a-nọdu
azụ-ji ẹpho.
16 Ndu uke Chileke nkiya bẹ
mu adzọta ọkpobe adzọta;
mbụ lẹ ndu dụru Chipfu
nsọ a-nọduepho agụ
ebvu ẹhu-ụtso.
17 Ọ bụru ẹka ono bẹ mu
a-gbẹ mee g'onye ike dụ
shi l'ọnu-ụlo Dévidi fụta;
tẹme mu anwụru ọku
ye l'orọku onye mu
wụru manụ l'ishi gude
mee ya; ọ bụru eze.
18 Mu e-me g'iphere dụ
ndu ọhogu iya ọkpobe
adụdu;
obenu lẹ yẹbedua bẹ
mu e-kpube okpu-eze,
a-nọdu eke paapaapa.”

133

Ebvu, aagụje mẹ a -nọdu eje Jierúsalẹmu; onye deru iya nụ bụ Dévidi

1 Lewarọ g'ọ dụ-be ree bya adụ
ùbvù l'ẹnya;
kẹ g'ụnwunna bukọbe
tụgba bụru nanụ.
2 Ọ dụepho g'ọkpobe manụ,
eshi mkpọ, a wụru
Erọnu l'ishi;
o shi iya l'ishi sọfuta iya
l'ẹjí-agba;
gbaa ya gorogoro sọfuta
l'igburọnu uwe iya.
3 Ọ dụkwapho g'ẹka iji,
shi l'úbvú Hamọnu
akwa l'eli úbvú Zayọnu.

Ọo l'echilabọ ndu dụ nno
bẹ Chipfu agọjeru ọnu-ọma
nkiya nụ;
mbụ ọnu-ọma ọphu bụ
ndzụ ojejoje.

134

Ebvu, aagụje mẹ a -nọdu eje Jierúsalẹmu

1 Unu jaa Chipfu ajaja unubẹ
ndu-ozi Chipfu g'unu ha;
unubẹ ndu anọduje
ejeru Chipfu ozi l'ụlo
nkiya l'ẹnyashi.
2 Unu palia ẹka unu imeli l'ụlo,
dụ nsọ kẹ Chipfu;
kele iya ekele!
3 Gẹ Chipfu, bụ onye meru
igwe mee mgboko gbẹ
lẹ Zayọnu gọru ọnu-ọma
nụ ngu.

135

1 Unu jaa Chipfu ajaja.
Unu tua Chipfu ẹpha.
Unu tua ya ẹpha; unubẹ ndu
ejeru Chipfu ozi;
2 mbụ unubẹ ndu eje ozi
l'eze-ụlo Chipfu;
mẹ l'ọma-unuphu Chileke
anyi.
3 Unu tua Chipfu ẹpha kẹle
Chipfu dụ ree.
Unu gụa ebvu gude tua ya
ẹpha; kẹle ọo iphe,
gbaru nụ bụ ono;
4 kẹle Chipfu họtawaru
Jiékọpu g'ọ bụru nkiya;
mbụ l'ọ hatawaru
Ízurẹlu g'ọ bụru ndu o nwe
enwenwe gẹdegede kpọ.
5 O doru mu ẹnya lẹ Chipfu
parụ ẹka;
mbụ lẹ Nnajịuphu anyi
tụkoru agwa l'ophu
kakọta shii.
6 Ọo iphe, dụ Chipfu ree bẹ
oomeje l'imigwe mẹ
l'eliphe l'ophu.
Ọ bụkwarupho iphe,

dụ iya ree bẹ oomeje
l'ime eze-ẹnyimu mẹ
l'ime ogbumini,
dụ iya nụ.
7 Igwe -nọdu erwu
erwurwu bẹ oomeje
g'o shi l'ẹka igwe
beru alị beru wata
erwurwu.
Ọ nọdu emeje g'egbigwe
daa m'ọ nọdu edze mini;
tẹme ọ nọdu emeje gẹ
phẹrephere shi lẹ
mkpuru ẹka ọ tụ-chiru
iya wata ezizi.
8 Iphe, bụkpoo ọkpara,
nọ lẹ Ijiputu bẹ o
chigbushiru;
mbụ iphe, bụ ọkpara
lẹ nemadzụ yẹle
iphe-edobe.
9 Iphe-ọhumalenya iya;
waa iphe, dụ biribiri
bẹ o mekọtaru unubẹ
ndu Ijiputu.
Ono bụru iphe, o gude
hụa Fero yẹe
ndu-ozi iya ahụhù.
10 Ọhamoha,
dụ igwerigwe bẹ o
chitsushiru;
bya egbushikwaphọ ndu
eze, ọkpehu dụ.
11 O gburu Sihọnu,
bụ eze ndu Amọru;
bya egbua Ọgu,
bụ eze ndu Beshanu;
bya egbushikwaphọ eze
ndu Kénanu g'ẹphe
hakọta.
12 O woru alị phẹ washịaru
ndu nkiya, bụ Ízurẹlu;
g'ọ bụru okiphe phẹ.
13 Ẹpha gụbe Chipfu anọje
ojejoje.
Ọphu a byadu azọha ngu
azọha;
e -shi l'ọgbo sweru ọgbo;
14 kẹle Chipfu a-harụ ndibe
iya enge;
shi nno dụa ndu ejeru iya

ozi obu.
15 Agwa ndu ọhozo bụgbaa
mkpọla-ododo yẹe
mkpọla-ọchaa,
bụ iphe, nemadzụ gude
ẹka mee.
16 Ẹphe nweru ọnu;
ọphu ẹphe epfudu opfu.
Ẹphe nweru ẹnya;
ọphu ẹphe aphụdu
iya ụzo.
17 Ẹphe nweru nchị;
ọphu ẹphe anụdu iya iphe;
tẹme ọphu ọ dụdu unme ndzụ,
nọ phẹ l'ime.
18 Ndu agwọ phẹ nụ a-dụepho
g'ẹphe dụ;
mẹkpoo ndu dakoberu
phẹ nụ.
19 Unubẹ ndibe Ízurẹlu;
unu tua Chipfu ẹpha.
Unubẹ ndibe Erọnu;
unu tua Chipfu ẹpha.
20 Unubẹ ndibe Lívayi;
unu tua Chipfu ẹpha.
Unubẹ ndu atsụ Chipfu ebvu;
unu tua Chipfu ẹpha.
21 G'a gbẹkwa lẹ Zayọnu
tua Chipfu ẹpha;
mbụ onye ono,
bu lẹ Jierúsalẹmu ono.
Unu jaa Chipfu ajaja.

136

1 Unu kele Chipfu ekele;
kẹle ọ bụ onye ọma.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
2 Unu kele Chipfu ọphu kakọta
agwa l'ophu shii.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
3 Unu kele Nnajịuphu ndu bụ
nnajịuphu l'ophu.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
4 Kele onye bụ yẹbedua
kpoloko emeje
iphe-ọhumalenya,
parụ ẹka.
N-yemobu iya anọje jasụ

l'ojejoje.
5 Onye bụ mmamiphe iya bẹ o
gude mee eligwe.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
6 Mbụ onye woru mgboko-a
l'ophu phụshi l'eli mini.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
7 Ọ bụru iya meshiru eze
iphe-a, emeje g'ìphóró dụ-a,
dụgbaa biribiri-a.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
8 O meru ẹnyanwu g'o chije
l'eswe.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
9 O mee ọnwa; waa kpokpode
g'ẹphe chije l'ẹnyashi.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
10 Unu kele onye chigbushiru
ndu shi bụru ọkpara
lẹ Ijiputu.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
11 Onye dufutaru ụnwu
Ízurẹlu l'echilabọ phẹ.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
12 Ọ bụru l'ike ọkpu iya bẹ o
gude dufuta phẹ.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
13 Unu kele onye bụ iya
kekaharụ Eze-ẹnyimu
Uswe-uswe ẹbo.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
14 Onye duru ndu Ízurẹlu
ghabua ya ẹbo.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
15 O kpota Fero yẹe ndu ojọgu
iya l'ophu kporu ye lẹ
Eze-ẹnyimu
Uswe-uswe ono.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.

16 Unu kele onye bụ iya
duru ndibe iya ije
l'echiẹgu.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
17 Onye chigbushiru ndu
eze, ọkpehu dụgbaa.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
18 Onye gbushikwarụpho
ndu eze, a maru ẹpha phẹ.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
19 O gburu Sihọnu,
bụ eze ndu Amọru.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
20 Ọ bya egbua Ọgu,
bụ eze ndu Beshanu.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
21 O woru alị phẹ nụ onye
ọzo g'ọ bụru okiphe iya.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
22 Ọo onye-ozi iya, bụ Ízurẹlu
bẹ ọ nụru iya.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
23 Ọo ya nyatarụ anyịbe ndu
adụdu iphe, anyi bụ.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
24 Ọ bya anafụta anyi l'ẹka
ndu achị anyi lẹ njọ.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
25 Ọ bya abụkwaru iya phọ
azụkota iphemiphe,
nọ ndzụ.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
26 Unu kele Chileke
k'imigwe ekele.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.

137

1 Anyi rwuru l'agụga ẹnyimu
Bábilọnu.
Anyi nọshia anọo kwaa

ẹkwa;
ẹka anyi nyatarụ Zayọnu.
2 Anyi woru une anyi kobe
l'ẹkali-oshi wilo l'ẹka ono;
3 kẹle anyi rwuru ẹka ono;
ndu kpụru anyi lẹ ndzụ
sụ g'anyi gụtaru phẹ
ebvu.
Ndu ono, eme anyi omeliwe
ono sụ g'anyi metaru
phẹ ẹmereme.
Ẹphe sụru anyi: "Unu chọnaa
ebvu ndu Zayọnu
nanụ gụaru anyi!"
4 Ọle ?dẹnu g'anyi e-shi pata
ebvu, e gude ekutse
Chipfu je agụaha l'alị
ndu ọhozo?
5 Ọ -bụru lẹ mu zọharu
gụbe Jierúsalẹmu;
g'ẹka-ụtara mu zọhakwa
iphe, ọ maru ememe.
6 G'ire nyakụkwaru mu l'akpo;
m'ọ bụru lẹ mu ta
anyatadụru ngu;
mbụ m'ọ bụkpodaa gụbe
Jierúsalẹmu bẹ mu meru
mkpụkpu, emeje g'ẹhu
kachaa mu atsọ ụtso.
7 Gụbe Chipfu; nyatakwa iphe,
ndu Edọmu meru mbọku,
Jierúsalẹmu daru!
Ẹphe tụkoru tụshia ụzu sụ:
"Unu tsukpọshia ya.
Unu tsukpọshia ya tsurwua
ẹka a tụru ọkpa iya."
8 Gụbe nwada Bábilọnu;
iphe, swiru ngu nụ bụkwa
ọla-l'iswi.
Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye
a-pfụ ngu ụgwo iphe,
i meru anyi-a;
9 mbụ onye a-nata ngu ụnwu,
ị nwụru k'ọphúú kụa
pyaapyaa lẹ mkpuma.

138

Ebvu, Dévidi deru

1 Gụbe Chipfu; mu e-gude obu
mu g'ọ ha jaa ngu ajaja.
Mu a-nọdu l'iphu agwa gụa

ebvu gude tua ngu ẹpha.
2 Mu a-gha iphu l'ụzo
eze-ụlo ngu, dụ nsọ baarụ
ngu ẹja.
Mu e-tu ngu ẹpha kẹle ị bụ
onye n-yemobu;
bya abụru onye apfụshije
ike l'iphe, i pfuru;
kẹle i meru ẹpha ngu yẹe
opfu ngu;
ẹphe kakọta iphemiphe l'eli.
3 Mu rakuru ngu; ị za mu ẹnu.
I meru ọkpehu nụ mu;
bya emee mu; mu nyaaha ǹdụ́.
4 Iphe, bụkpoo eze
ụnwu-eliphe l'ophu a-ja ngu
ajaja gụbe Chipfu;
m'ẹphe nụma opfu,
shi ngu l'ọnu.
5 Ẹphe e-gude ụzo kẹ Chipfu
ono gụa l'ebvu;
kẹle o-gbu-nwịinwii kẹ
Chipfu parụ ẹka.
6 A makwarụ-a lẹ Chipfu nọ
l'ephekerephe;
obenu l'ẹnya iya adụjeele-a
l'ẹka ndu lwazeru nụ nọ;
mbụ lẹ ndu eku onwophẹ
bẹ ọogbeje ụzenya maru.
7 Ọ tọ dụdu m'obeta
mu je aghajaa echilabọ
iphe-ẹhuka;
l'i kpuchiẹle mu-a;
ọ tọ dudu iphe, eme mu nụ.
Ịimachije ẹka nwuphu ndu
gude ẹhu-eghu achị mu lẹ
njọ azụ.
Ọ bụru ẹkutara ngu ono bẹ
iigudeje dzọo mu.
8 Iphe, bụkpoo iphe,
Chipfu kweru ukwe lẹ ya
e-me bẹ oo-mekọtaru mu.
Gụbe Chipfu; n-yemobu
ngu anọje jasụ l'ojejoje.
Jiko be buhakwa ozi ono,
i gude l'ẹka eje ono.

139

*Ebvu-ọma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu*

1 Gụbe Chipfu; ị vọchawaru
mu obu.
Nta-a bẹ ị mawaru gẹ mu gbaru.
2 Ị maru teke mu nọ anọo;
maru teke mu gbẹshiru
agbẹshi.
Ịinoduje ụzenya maru iphe,
mu arị l'obu mu.
3 Ịimajeru teke mu agbẹshi eje
iphe;
waa teke mu zẹ azẹe.
Iphe, bụ ụzo mu l'ophu
dokọtaru ngu ẹnya.
4 Ọobujeru; opfu -bya eshi mu
l'ọnu fụta;
l'ị makọtawaru iphe,
mu abya epfupfu gụbe Chipfu.
5 Ị nọ-pheru mu mgburugburu
iphu l'azụ.
I wowaru ẹka ngu byabẹ mu
l'ishi.
6 Amama ono, ị maru mu ẹgube
ono dụkwa mu oke biribiri;
bya apaa mu ephekerephe
k'ọphu uche mu te erwudu iya.
7 ?Bụ awe bẹ mu a-nọdu,
bụ ẹka Ụnme nkengu anọdu?
?Bụ awe bẹ mu a-gbaru laa,
bụ ẹka ị tị hụmaduru mu?
8 Mu -pheru lashịa l'imigwe
bẹ ị nọwaa l'ẹka ono.
Teke mu jeru je agbaa
iphe-azẹe l'alị-maa zẹe
bẹ ị nọkwa iya phọ.
9 Mu -chịta ǹkù nchi-abọhu
kpube onwomu;
gude iya phee pherwua
ẹka ẹnyimu sọ-beru gbụru;
10 mbụkponu l'ẹka ono bẹ
ịi-nọduelekwa-a edu mu;
tẹme ẹkutara ngu egudelẹ
mu-a gudeshia mu ike.
11 Teke mu sụru lẹ mu maru-a
l'ọchii e-domi mu-a;
l'ìphóró a-bụru-a ẹnyashi
nọ-phee mu mgburugburu;
12 l'ị bya egoshi l'ọchii ono
ta abụdu ọchii l'ẹka ị nọ.
Ẹnyashi ono taa bụkpodaru
ngu nụ ọchii.
Ẹnyashi ono a-nọduele-a

echi swachaswacha
g'echi-eswe;
kẹle gụbedua bẹ ọchii
dụele-a g'ìphóró.
13 Kẹle iphemiphe, nọ mu l'ime
ẹhu bụ ngu meru iya;
tẹme ọ bụru ngu dzepfuru
mu nanụ teke mu nọ l'ẹpho
ne mu.
14 Iphe, mu ekele ngu ekele
iya bụ l'i meru mu l'ụzo,
dụ ebvu bya adụ biribiri.
Iphe, doru mu ẹnya
rengurengu bụ l'ozi,
iijeje dụ biribiri.
15 Ọkpu ọkpu, nọ mu l'ẹhu g'ọ
ha ta adụdu ọphu e domiru
ngu edomi teke ono,
eeme mu l'ọchii ono.
Teke mu nọ l'ime ẹpho;
e mengashịa mu dzepfua mu;
mu bụru nanụ-a;
16 bẹ i gudehawaa ẹnya
ngu hụma ogwe mu ọphu
adụkpodaa g'e mewaru iya.
Ujiku ole, a tuburu lẹ mu
a-nọ l'eliphe-a bẹ e
dekọtahawaru l'ẹkwo ngu;
tẹme mu bebe nọo g'ọ ka
mma l'ọo ujiku ono nanụ.
17 Ẹgube g'ọriri, ịiriru mu
dụ-bekwanụ mu mkpa;
gụbe Chileke.
A -chịkobe iya bẹ ọ pakwarụ
ẹka apaa.
18 Ọ -bụru gẹ mu wata iya
agụgu bẹ ọ kakwa ẹja,
nọ l'alị l'ọtu.
Mu -shikpọ lẹ mgbẹnya tehu;
mu -tehushia mu lẹ ngu
anọdukwa g'anyi nọ.
19 Gụbe Chileke;
ọ dụ mu g'a sụ l'ị tụkoru
ndu ẹjo-iphe gbushia.
Unu parụ mu haa;
unubẹ ndu ono,
egbu ọchi anọduje agụ
g'onye mini agụ ono.
20 Ndu ono anọduje achịru
gụbe Chileke ẹjo idzu;
tẹme ẹphe nọdu achị ngu

lẹ njọ;
bya eku ngu oku-eswe.
21 Iphe, bụ ndu kpọru gụbe
Chipfu ashị bẹ mu
kpọkwarupho ashị;
tẹme iphe, bụkpoo ndu
kwolihuru etso ngu opfu
bẹ mu anọduje
akpọ-yiru ukuvu.
22 Ẹphe dụ mu ashị mebyi
adụdu;
mbụ lẹ mu agụkobeje
phẹ lẹ ndu ọhogu mu.
23 Vọchanaa ọkpoma mu jiko
Chileke;
maru iphe, dụ mu l'obu.
Hụnaa mu ama maru g'ọriri
mu gbaru.
24 Lenaa mu ẹnya maru;
?ọ dụru ẹka ụzo
kpọswehuru mu?
Ọ -bụru l'ọ dụru;
jiko duphutanu mu azụ
l'ụzo ndzụ ojejoje.

140

Ebvu-ọma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu
1 Nafụtanu mu l'ẹka ndu
ẹjo-iphe jiko Chipfu.
Letanụ mu ẹnya gẹ mu
ta adaba l'ẹka ndu emeje
nemadzụ mkpawere.
2 Ndu bụepho ẹjo-iphe bẹ ẹphe
anọduje achị idzu iya
l'ime obu phẹ;
bya abụerupho ọgu bẹ ẹphe
anọduje akpali
mbọku-mbọku.
3 Ire phẹ bẹ ẹphe emeje
l'ọotsu nkọ g'ire ẹjo agwọ.
Opfu, eshije phẹ l'ọnu nọdu
egbu egbugbu g'ẹru ogiji.
4 Gudeshinaa mu jiko Chipfu;
gẹ mu ta adaba l'ẹka
ndu ẹjo-iphe.
Phufunu mu l'ẹka ndu emeje
nemadzụ mkpawere;
mbụ ndu achọ ụzo,
ẹphe e-shi chikota mu ọkpa!
5 Ndu eku onwophẹ

gbabẹwaru mu ọ́nyà.
Ẹphe gebecharu ụgbu
phẹ kwabẹru mu;
bya atụa igbudu dokaa l'iphe,
bụkpoo ụzo, mu eshi eshishi.
6 Gụbe Chipfu; iphe,
mu epfuje bụ l'ọo ngu
bụ Chileke mu.
Jiko Chipfu; nụmanu mkpu
ono, mu echi sụ g'i
menaarụ mu eze-iphe-ọma ono.
7 Gụbe Chipfu, bụ Nnajịuphu
anyi;
gụbe onye ike dụ;
bya abụru onye adzọje
mu nụ;
gụbe onye egbobutajẹ
ishi mu mẹ a -nọdu alwụ ọgu;
8 be mekwarụ ndu ẹjo-iphe
iphe ono, agụ phẹ nụ ono;
jiko Chipfu.
B'ekwekwa g'ìdzù, ẹphe achị
jee g'ẹphe achị iya.
Ọdumeka bẹ ẹphe a-watakwa
eku onwophẹ.
9 G'iphe, e-rikpute ndu ono,
kepheru mu
mgburugburu ono
ishi bụkwaru iphe-ẹhuka,
ẹphe gude ire phẹ
kpatarụ onwophẹ.
10 G'icheku-ọku, ata pfụpfupfu
bụkwaru iphe, aa-zụbe
phẹ l'ishi.
G'a pakwarụ phẹ chie echie
l'ọku, enwu
phoophoophoo;
mbụ l'ime nsụ,
ẹphe ta abyadụ afụtaba afụta.
11 Gẹ ndu njọ-opfu ta
angụkwaru angụru l'alị-a.
G'ẹjo-iphe chịkwa nta ndu
mkpawere ono.
12 Mu maru-a lẹ Chipfu ahajẹru
onye ụkpa enge;
tẹme ọ nọdu emeje g'ikpe
kalẹru onye adụdu g'ọ
dụ iya.
13 Gẹ mu gbukwaa ya tororo;
ndu pfụberekoto e-kelekwa
ngu ekele;

tẹme ọ bụru l'iphu ngu bẹ
ndu obu phẹ gụru ìphóró
e-buru eburu.

141

Ebvu-ọma, Dévidi deru

1 Gụbe Chipfu; mu araku ngu.
Gbanaaru mu mkpu
ẹgwegwa.
Nụmanu olu mu mẹ mu
raku ngu.
2 G'epfupfu, mu epfu anụ ngu
shikwa ngu mkpọ
g'ụnwù-isẹnsu.
G'ẹka, mu chiliru imeli epfu
anụ ngu dụkwa ngu g'anụ,
e gburu wotaru ngu
l'ụzenyashi.
3 Yenu ndu nche g'ẹphe chee
ọnu mu nche;
jiko Chipfu.
Jiko chenu ogbogboromọnu
mu nche.
4 Te ekwekwa g'obu mu
ghaaru eme ẹjo-iphe iphu;
mbụ gẹ mu tsoru ndu
ẹjo-iphe wata eme ẹjo-ememe;
ọphu mu etsokwaru phẹ
ria iphe,
ẹphe kwakọberu mu shi
nno rirwụa onwomu.
5 G'onye pfụberekoto chia
mu rọ iphe.
Ọo-dụ mu rọ g'ọ bụ iphe-ọma
bẹ o meru mu.
G'ọ baarụ mu rọ mba.
Ono a-gbẹro dụ mu g'ọ bụ manụ,
eshi mkpọ bẹ ọowu
mu l'ishi.
Ishi mu bẹ ọo-gbẹnu
atsọ ntụmatu.
Obenu lẹ mu anọdujeepho epfu
anụ ngu sụ g'i mee g'ẹjo
idzu ndu ẹjo-iphe ta vụ.
6 Ndu-ishi phẹ bẹ ee-nwufu
lẹ mkpakpọnu ẹka
ẹphe degeru.
Ọo ya bụ gẹ ndu ẹjo-iphe
amaru l'iphe,
mu pfuru bẹ mu pfuru
nhamụnha.

7 Ẹphe asụ: “Ọo g'aakọje ọkoro
gbubashịa alị-a;
bụ g'a tụkashiru ọkpu anyi
nanụ nanụ l'ọnu ilu.”
8 Obenu lẹ mbẹdua bụ l'ẹka
ị nọ bẹ mu dabẹru ẹnya
gụbe Chipfu,
bụ Nnajịuphu anyi.
Ọo l'ime ngu bẹ mu gbabarụ
je anọdu ezeru ndzụ.
Jiko te enwukwaru mu
haarụ ọnwu.
9 Menaa gẹ mu ta adalahụ l'ọ́nyà,
ẹphe gbabẹru mu;
mbụ l'igbudu,
ndu ẹjo-iphe tụru doberu mu.
10 Gẹ ndu ẹjo-iphe dalahụkwa
l'ụgbu, ẹphe geberu.
Gẹ mbẹdua ghata phẹ g'ọ tọ
dụ iphe, e-me mu nụ.

142

*Ẹvù, Dévidi kwarụ teke ọ
nọ l'ọgba epfu anụ Chileke*

1 Mu chiru mkpu chishia ya
ike chiku Chipfu.
Iphe, mu chidoru mkpu ono
bụ g'o meeru mu
eze-iphe-ọma.
2 Mu woru iphe, atsụ mu
l'ẹhu woru dooru iya;
mbụ lẹ mu woru iphe-ẹhuka,
mu eje g'ọ ha dokọtaru iya.
3 Teke ike abvụkpowa mu
abvụbvu bụ gụbedua
abọru mu ụzo.
L'ụzo, mu eshikpọo eshishi
bẹ ndiphe gbakaẹrupho
ọ́nyà gẹ mu nmalahụ.
4 Lenaa ẹnya l'ẹkutara mu;
hụma l'ọ tọ dụdu onye
akpa mu ishi.
Mu te nwedu ẹka bụ:
mu -gbabata iya;
mu anọdu iya zee ndzụ;
noo kẹle ọ tọ dụdu onye
akpa ndzụ mu ishi.
5 Ọ bụru gụbe Chipfu bẹ
mu chikuru lẹ mkpu.
Mu sụru-a: “Ọo l'ime ngu

bẹ mu anọduje ezeru ndzụ;
tẹme ọ bụru ngu bụ
okiphe nkemu l'alị ndu
nọ ndzụ.”
6 Ngabẹnu nchị nụma mkpu,
mu echi;
kẹle ọ dụru iphe,
atsụshikpo mu l'ẹhu ike.
Jiko nafụtanu mu l'ẹka
ndu achị mu lẹ njọ;
kẹle ẹphe ka mu ọkpehu.
7 Gbafụtanu mu lẹ mkpọro-a,
mu nọ-a;
k'ọphu mu e-kele ngu
ekele iya.
Ọo ya bụ gẹ ndu pfụberekoto
anọ-phee mu mgburugburu;
noo kẹle ị nwụbenukaru
mu ẹnya.

143

Ebvu-ọma, Dévidi deru

1 Gụbe Chipfu;
nụmanu epfupfu, mu epfu
anụ ngu.
Ngabẹnu nchị nụma mkpu,
mu echi sụ g'i meeru
mu eze-iphe-ọma.
Eshinu ị bụ onye pfụberekoto
bya abụru onye apfụshije
ike l'iphe, i pfuru;
jiko zanụ mu ẹnu!
2 Jiko te ekpeshinu mụbe
onye-ozi ngu ikpe;
kele ọ tọ dụdu nemadzụ,
dzụ ndzụ, pfụberekoto
l'iphu ngu.
3 Onye ọhogu mu chịru
mu gude;
bya echita mu tụa l'alị;
bya emee mu;
mu nọdu l'ẹka gbakọtaru
ọchii g'akahụ maa,
nwụhuru lẹ ndiche.
4 Noo g'o gude ike wata
mu abvụbvu.
Obu wata mu akụ photophoto.
5 Mu nyata g'o shi adụje
teke ndiche.
Mu bya anọdu nggujingguji
rịahaa iphe, bụkpoo iphe,

i mekọtaru anyi;
bya elerwebaa ẹnya ree
l'iphemiphe,
i gude ẹka ngu mee.
6 Mu chiliaru ngu ẹka mu labọ
imeli.
Ẹgu ngu gụahaa obu mu
g'ẹgu-mini anọduje agụ
alị-ọkponku-a.
7 Zanụ mu ẹnu ẹgwegwa jiko
Chipfu;
kẹle ike abvụwaa mu l'ele
ẹnya ngu.
Be domikwaru mu iphu
ngu edomi;
ọdumeka bẹ mu a-dụkwa
gẹ ndu e liru l'ilu.
8 O -rwutashịa echele gẹ
mu nụmanu opfu,
a-nọdu akọru mu kẹ
n-yemobu ngu;
kẹle ọo ngu bẹ mu dakoberu.
Jiko goshinụ mu ụzo,
mu e-shije;
kẹle ọo l'ẹka ị nọ bẹ obu
mu nọ.
9 Nafụtanu mu l'ẹka ndu ọhogu
mu phẹ jiko Chipfu;
kẹle ọo l'ime ngu bẹ mu
domiru onwomu.
10 Zia mu iphe, bụ uche ngu
gẹ mu meje;
kẹle ọo ngu bụ Chileke mu.
Jiko gẹ Unme nkengu,
bụ ọkpobe Unme ono
dunaa mu shia ụzo,
pfụru nhamụnha.
11 Kebenu ndzụ mu l'ọma jiko
Chipfu; g'ẹpha ngu apfụru.
Gudenụ apfụbekoto
nkengu nafụta mu
l'iphe-ẹhuka-a, mu eje-a.
12 Gudenụ kẹle i yeru mu obu;
mee g'ọnu bụru ndu ọhogu
mu kpụrukudukuu.
L'ị tụko ndu achị mu lẹ njọ
g'ẹphe ha mee g'ẹphe
bụru mkpurupyata;
noo kẹle mu bụ
onye ejeru ngu ozi.

144

Ebvu, Dévidi deru

1 G'e tua Chipfu,
bụ agbara-mkpuma
mu ẹpha.
Ọo yẹbedua ezi mu
g'ẹka shihu mu ike l'ọgu;
mbụ l'ọo yẹbedua
ezi mkpụshi-ẹka mu
g'aalwụje ọgu.
2 Chileke yeru mu obu;
tẹme ọ bụru onye mu
agbabajẹ l'ime iya je
edomia ndzụ mu.
Ọ bụ onye egbobutajẹ mu nụ;
bya abụkwarupho onye
adzọje mu nụ;
tẹme ọ nọdu emeje
ụnwu-eliphe g'ẹphe
nọdu mu lẹ mkpula.
3 Gụbe Chipfu; ?bụ gụnu bẹ
nemadzụ bụ kẹ g'i
rivuje iya?
?Bụ gụnu bẹ ụnwu-eliphe
bụ kẹ g'i letajẹ phẹ ẹnya?
4 Nemadzụ dụepho g'udzu
ọnu.
Eswe ndzụ iya adụje g'ìbvù
oshi, abụjeru;
ọ -kpọo ụpfu nwanshịi
l'a hụma-buhu iya.
5 Chijanaa igwe tarara
jiko Chipfu.
Shi l'ẹka ono nyizeta bya
apfụru l'eli úbvú;
g'úbvú awata akpụ
tụutuutuu.
6 Tụnaa egbigwe gude chịkashia
ndu ọhogu mu achịkashi.
Gbaa phẹ apfụ ngu gude
mebyishia phẹ.
7 Gbẹnu l'ephekerephe ẹka ono,
ị nọ ono machịa ẹka
dzọta mu.
Nafụta mu l'echi
asọgaso-ẹnyimu;
mbụ l'ẹka ndu shi ọhozo.
8 Ndu bụ iphe,
jiru phẹ ọnu pyịmu bụ
adzụ ụka;
tẹme ẹkutara phẹ bụru iphe,

ẹphe egudeje iya eme
bụ ụghoshi.
9 Mu a-gụ ebvu ọ̀phúú nụ
ngu gụbe Chileke.
Ọ bụru ogelenda,
a kparụ l'ụdo iri bẹ mu
a-kụ gude gụaru ngu
ebvu ọbu;
10 mbụ gụbe onye emeje g'eze
lwụa ọgu lwụ-kpee;
bya abụru onye anafụtaje
onye-ozi iya,
bụ Dévidi g'e te gude
ogu-echi nmagbua ya.
11 Jiko dzọnaa mu!
Nafụtanu mu l'ẹka ndu
ọhozo;
mbụ ndu bụ iphe,
ejije phẹ ọnu pyịmu bụ
adzụ ụka;
tẹme ẹkutara phẹ bụru iphe,
ẹphe egudeje iya eme
bụ ụghoshi.
12 Mee g'ụnwu nwa nwoke,
anyi nwụru dụ g'iphe,
a kụru akụku teke ẹphe
bụ nwata.
G'ẹphe dụ g'iphe,
a kụru akụku,
e letaru ẹnya mee g'o vu
ọkpobe evuvu.
Tẹme l'i mee g'ụnwu anyi
nwanyị dụ g'igbụlo,
a kpụru; ọ nọdu ama mma;
e gude iya mee unuphu
ibe eze;
ọ nọdu ama ntụmatu.
13 L'i mekwaphọ gẹ nri,
dụlaje iche iche ji ọba
anyi ejiji.
Tẹme l'i mekwaphọ g'atụru
anyi zụshia azụzu ike;
k'ọphu oogudeje ụnubuku
atụru ka shii apha
g'apha l'ẹgu adọbeje iya.
14 Eswi anyi eshihujekwaphọ
ike vuje oke ivu.
Etsukpọshi igbulọ mkpụkpu
anyi ta adụhedu.
Ọphu ọ dụedu ndu
akpụkwadu anyi lẹ ndzụ;

ọphu ọ dụkwa iphe,
e-me k'ọphu aa-ra ẹjo
ẹkwa tsoru ụzo ndu anyi.
15 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
ọ dụ nno l'ibe phẹ.
Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
Chileke phẹ
bụ Chipfu.

145

Ebvu-ekele, Dévidi deru

1 Mu a-nọdu ekutse gụbe
Chileke mu, bụ eze.
Mu a-nọdu etu ngu ẹpha jasụ
l'ojejoje.
2 Mu a-nọdu etu ngu ẹpha
mbọku-mbọku.
Mu a-ja ngu ajaja jasụ
lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii.
3 Chipfu parụ ẹka;
ọ bụru iya bẹ ọ gbaru
g'a kachaa etu ẹpha.
G'ọ habe shii ta adụdu onye
sụru iya amaẹberu.
4 Ọgbo, nọnu a-nọdu atụjeru
ọgbo,
etso phẹ nụ ọnu iphemiphe,
iimekọta.
Ẹphe a-kọjeru phẹ iphe,
dụ biribiri, iimeje.
5 Ẹphe a-nọdu atụ ọnu
g'iigbube nwịinwii
waa g'akwabẹ ùbvù ngu
habe shii.
Mbẹdua a-nọdu nggujingguji
rịa g'iphe,
iime dụ-be biribiri.
6 Ẹphe a-nọdu atụ ọnu g'ike
dụ-be l'ozi, dụ biribiri, iije.
Mbẹdua atụkwapho ọnu iphe,
parụ ẹka iimekọtaje.
7 G'ẹphe ha a-tụko pfukashịa
g'ị dụ-be ree.
Ẹphe abya egude ẹhu-ụtso gụa
apfụbekoto ngu l'ebvu.
8 Chipfu bụ onye emeje
eze-iphe-ọma bya abụru
onye aphụje obu-imemini.
Ẹhu te eghujedu iya eghu
ẹgwegwa;

tẹme ọ nọdu eyeje obu
yegharụ iya ẹka.
9 Chipfu nwụberu onyemonye
ẹnya.
Iphemiphe, o mekpọru ememe
bẹ ọophujeru obu-imemini.
10 Iphemiphe, i meru ememe
a-nọdu aja ngu ajaja
gụbe Chipfu.
Ndu dụru ngu nsọ a-nọdu etu
ngu ẹpha.
11 Ẹphe a-tụ ọnu g'ẹka ị bụ eze
dụ-be biribiri;
bya atụa ọnu g'ọkpehu ngu
habe shii;
12 k'ọphu onyemonye
a-makọtaru iphe,
parụ ẹka iimeje;
bya amakwarụpho g'ẹka,
ị bụ eze dụ-be akpabiri.
13 Ịi-bụru eze jasụ l'ojejoje;
bya achịa; e -shi l'ọgbo
sweru ọgbo.
Chipfu bụ onye apfụshije ike
l'iphemiphe, o kweru
ukwe iya;
tẹme o yekọta iphemiphe,
o meru ememe obu.
14 Iphe, bụkpoo ndu abya
ada iko bẹ Chipfu abụjeru
agbarike phẹ;
bya apalije ndu e wozeru alị.
15 G'ẹphe ha atụkoje ele ngu
ẹnya l'ẹka;
tẹme ị nọdu anụjekwanu
phẹ nri l'orwuberu iya.
16 Ịisaje ọbochi-ẹka ngu
gude mee g'ẹpho ji
iphemiphe, nọ ndzụ.
17 Chipfu pfụberekoto
l'iphemiphe, oome;
tẹme o yee iphemiphe,
o meru ememe obu.
18 Chipfu anọduje ndu rakuru
iya nụ ntse;
mbụ ndu gude ire-lanụ
raku iya.
19 Ndu atsụ iya ebvu bẹ
oomejeru iphe, agụ phẹ nụ;
tẹme ọ nọdu anụmaje mkpu,
ẹphe echi je adzọta phẹ.

20 Onyemonye yeru Chipfu
obu bẹ ọonoduje eche nche;
obenu lẹ ndu ẹjo-iphe bẹ
oo-mebyishikọta.
21 Ọnu mu bẹ mu e-gude etu
Chipfu ẹpha.
G'iphemiphe, o meru dobe
lẹ mgboko kelejekwa
iya ekele jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii.

146

1 Unu jaa Chipfu ajaja.
Obu mu; jiko jaa Chipfu ajaja.
2 Mu a-nọdu aja Chipfu ajaja
jasụ gẹ mu a-nọ-beru.
Mu a-nọdu agụ ebvu gude
etu Chileke mu ẹpha
jasụru asụru.
3 Ba kpọkwaru obu yeru
ndu-ishi;
mbụ nemadzụ mmanụ,
ta adụdu ike adzọta
ndzụ nemadzụ.
4 Ndu abụjeru; unme,
nọ phẹ l'ime -phefuwa;
ẹphe alaphu azụ je
abụru ẹja.
Ọ bụru mbọku ono gẹdegede
bẹ iphe,
ẹphe chịru idzu ememe
abvụkotaje.
5 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye bụ
Chileke kẹ Jiékọpu bẹ
eyejerụ iya ẹka;
mbụ onye bụ ẹka obu iya
adụje bụ lẹ Chipfu,
bụ Chileke iya;
6 mbụ Chileke ono,
bụ onye meru igwe mee alị;
bya emee eze-ẹnyimu;
waa iphemiphe, nọ iya nụ;
bya abụru onye apfụshije
ike l'ire-lanụ jasụ l'ojejoje.
7 Ndu eeme ewere bẹ
ọohajeru enge;
tẹme ọ nọdu anụje ndu
ẹgu agụ nri.
Chipfu emeje gẹ ndu a
tụru mkpọro nweru
onwophẹ.

8 Chipfu emeje gẹ ndu
atsụ ishi wata aphụ ụzo.
Ookulije ndu e wozeru alị;
tẹme ọ nọdu eyeje ndu
pfụberekoto obu.
9 Chipfu anọduje eche ndu
lwarụ alwalwa nche.
Ọ bụru iya egudeje ndzụ
ndu enwedu nna yẹe
ụnwanyi, ji phẹ anọedu;
obenu l'ụzo ndu ẹjo-iphe
bẹ oogbuchije.
10 Chipfu a-bụru eze jasụ l'ojejoje;
mbụ lẹ Chileke kẹ gụbe
Zayọnu a-bụru eze;
e -shi l'ọgbo sweru ọgbo.
Unu jaa Chipfu ajaja.

147

1 Unu jaa Chipfu ajaja.
Agụ ebvu gude ekele Chileke
anyi ekele dụ ree.
Aja Chipfu ajaja bụ iphe
ẹhu-ụtso; bya abụru iphe,
rwuberu iya nụ.
2 Ọo Chipfu gude ẹka iya
akpụ Jierúsalẹmu.
Nta-a bẹ o rwutawaru ndu
Ízurẹlu, a kpụru lẹ ndzụ
gude alwaphuta azụ.
3 Ọ bụ onye emeje gẹ ndu obu
phẹ tsuru gwogiri-gwogiri
nọdu ndzụ;
tẹme ọ nọdu asachaję phẹ
ọ́nyá ẹka e mekarụ
phẹ iphe.
4 Ọo ya gụru kpokpode ọgu
maru ole, ọ gbaru g'ọ dụ;
bya agụkota phẹ ẹpha
l'ẹhu l'ẹhu.
5 Chipfu k'anyi parụ ẹka;
tẹme ike iya bụru ike,
nyịberu anyịbe.
Nkwamẹnya nkiya ta adụdu
onye sụru atụ ọnu g'ọ
habe shii.
6 Ọo Chipfu gude ndzụ ndu
wozeru onwophẹ alị;
obenu lẹ ndu ẹjo-iphe bẹ
oochitaję tụa l'alị.
7 Unu gụnaa ebvu gude kele

Chipfu ekele.
Unu gudenụ une kụaru
Chileke anyi nkwa.
8 Ọo ya gude urwukpu
kwechia akpaminigwe
l'ophu.
Ọ nọdu edzejeru eliphe mini;
bya emeje g'ẹswa rwushia
l'eli úbvú.
9 Ọo ya anụ iphe-edobe nri;
bya abụru iya anụje ụnwu
okpoko-ọ́hà nri m'ẹphe
raa ọ́rà iya.
10 Ọ tọ bụdu ike, dụ l'ịnya emeje
g'ẹhu tsọo ya ụtso;
ọphu ọ bụdu apata-ọkpa
nemadzụ emeje g'ẹhu
tsọo ya ụtso.
11 Ndu emeje g'ẹhu tsọo Chipfu
ụtso bụ ndu atsụ iya ebvu;
mbụ ndu bụ ẹka ẹnya
phẹ adụje bụ lẹ n-yemobu
Chileke.
12 Gụbe Jierúsalẹmu;
janaa Chipfu ajaja.
Tunaa Chileke ngu ẹpha
gụbe Zayọnu.
13 Kẹle ọo ya emeje g'okpokuu
ọnu-abata ngu shihu ike;
tẹme ọ nọdu agọjeru ọnu-ọma
nụ ndu nọ ngu l'ime.
14 Oomeje gẹ nchị dụ doo
l'oke alị ngu l'ophu;
tẹme ọ nọdu egudeje
ọkpobe ereshi azụ-ji
ngu ẹpho.
15 Ọo iphe, ọ sụru g'o mee
l'eliphe emeje.
Opfu ngu abụjeru; epfuzeta,
iipfuzeta iya l'ọ tụko
mgboko l'ophu ngadzuru.
16 Ọ bụ onye ewojeru
aka-mini-sunoo phụshi
g'onye phụshiru ukpo;
bya eworu ijimini
phekaa l'o dzuru ẹkameka
g'onye phụru ntụ.
17 Ookpotajẹ akamini jịa g'onye
jịru ẹja.
?Bụ onye a-dụ ike nọdu g'oyi
akamini ono tsụa ya?

18 Ọlobule-a opfu-ọnu bẹ
oopfuje;
akamini ono adazehu.
Oomeje gẹ phẹrephere
wata ezizi.
Phẹrephere ono -ziahaẹpho;
akamini ono adazehu wata
asọ asọso.
19 Opfu iya bẹ o kpuhawarụ
goshi Jiékọpu;
mbụ l'ikpe, o kperu;
yẹe iphe, ọ tọru ọkpa iya
sụ g'e tsoje bẹ o
kpuhawarụ goshi Ízurẹlu.
20 Ọ tọ dụdu ọhozo, o mejewaru
ẹgube ono.
Ndu k'ono ta amadụ ikpe,
o kpewaru dobe.
Unu jaa Chipfu ajaja.

148

1 Unu jaa Chipfu ajaja.
Unu shi l'imigwe jaa Chipfu
ajaja.
Unu nọdu l'ẹka kachaa
ephekerephe jaa ya
ajaja.
2 Unubẹ ụnwu ojozi iya l'ophu;
unu jaa ya ajaja.
G'iphe, bụkpoo ojọgu imigwe
l'ophu jaa ya ajaja.
3 Unu jaa ya ajaja;
unubẹ ẹnyanwu yẹe ọnwa.
Unu jaa ya ajaja;
unubẹ kpokpode,
egbu nwịinwii.
4 Unu jaa ya ajaja;
unubẹ akpaminigwe;
mẹkpoo unubẹ mini,
nọgharu akpaminigwe
anọgha.
5 Unu tụko g'unu ha jaa Chipfu
ajaja;
kẹle ọo ya sụru g'unu dụ;
unu dụ.
6 Ọ bụru iya sụru unu l'ọwa-a
ẹka unu a-nọdugbaa
baa.
Ọ bụru ẹka ọ sụru g'unu
nọdu bẹ unu nọgbaa.
Unu je a-nọdu iya jasụ l'ojejoje.

Iphe ono, ọ tọru ọkpa iya
ono ta abyadụ echihu
echihu.
7 Unu nọdunu l'eliphe jaa
Chipfu ajaja;
unubẹ iphe, dụgbaa biribiri,
o meshiru dobe l'eze-ẹnyimu;
waa ọphu nọgbaa lẹ
mini-ime-alị.
8 Unu jakwaphọ Chipfu ajaja;
unubẹ egbigwe;
mẹ aka-mini-sunoo;
mẹkpoo urwukpu;
waa oke phẹrephere,
emeje iphe, o pfuru.
9 Unubẹ oke úbvú mẹ iphe,
bụ úbvú nshịi; waa oshi-ọmi;
mẹkpoo oshi sida;
unu jakwaa ya phọ ajaja.
10 G'anụ-ẹgbudu; mẹ iphe-edobe;
waa ụnwehu; mẹkpoo ẹnu,
ephe l'eli tụkokwapho
jaa ya ajaja.
11 Unubẹ ndu eze, nọ l'eliphe;
mẹ unubẹ iphe, bụ ọhamoha;
waa unubẹ ndu-ishi;
mẹ iphe,
bụ ndu eze mgboko l'ophu;
12 mẹ unubẹ ụnwokorobya;
waa unubẹ ụnwumgboko;
tẹme waa unubẹ ndu bụ
ọgerenya mẹ ụnwegirima;
unu jajẹkwa iya
phọ ajaja.
13 Unu tụko g'unu ha jaa Chipfu
ajaja;
kẹle ọo ẹpha iya kpoloko
bụ ẹpha, kakọta l'eli.
Ọdu-biribiri iya dagharu
mgboko l'ophu bya
adaghaa imigwe.
14 O meru g'onye ike dụ fụtaru
ndu nkiya.
Ọ bụru onye ono bẹ ndu
dụru iya nsọ,
bụ ndu Ízurẹlu anọduje
aja ajaja ono;
mbụ ndu ono,
dụ iya l'obu ono.
Unu jaa Chipfu ajaja.

149

1 Unu jaa Chipfu ajaja.
Unu gụa ebvu ọ̀phúú nụ
Chipfu.
Unu gụa ebvu gude jaa ya
ajaja l'ẹka ndu dụru
iya nsọ dzukọberu.
2 Gẹ ndu Ízurẹlu tee ẹswa
l'ẹka onye meru phẹ nụ.
G'onye eze ndu Zayọnu mee
g'ẹhu tsọo phẹ ụtso.
3 G'ẹphe tụko gude ete ebvu
jaa ẹpha iya ajaja.
Tẹme ẹphe egude nkwa yẹe
une gude gụa ebvu
nụ iya;
4 noo kẹle Chipfu bẹ ndibe
iya dụ l'obu.
Ndu wozeru onwophẹ alị
bẹ ookpubeje ndzọta
g'okpu-eze.
5 Gẹ ndu dụru Chileke nsọ teje
ẹswa l'ẹgube úbvú ọwa-a,
a kwabẹru phẹ-a.
Tẹme ẹphe agụkwapho ebvu
ẹhu-ụtso m'ẹphe zẹ azẹe
l'iphe-azẹe phẹ.
6 G'aja Chileke ajaja bụru iphe,
ẹphe a-kpụru l'ọnu.
Tẹme ẹphe atsụa ogu-echi,
atsụ akpatiphu labọ l'ẹka;
7 gude iya je agwata ndu
ọhozo ụgwo iphe,
ẹphe meru phẹ;
bya egude iya nụa
ụnwu-eliphe aphụ.
8 Tẹme ẹphe egudekwa iya
phọ tụa ndu eze
phẹ ẹgbirigba;
mbụ tụa ndu nweru
ẹnya mkpọro.
9 Ọo ya bụ g'ẹphe eshi nno
meẹbekota iphe,
onye-ikpe deru l'ẹkwo
sụ g'ẹphe mee ndu ọhogu
phẹ ono.
Ọwa-a bụ iphe, o gude kwabẹ
ndu dụru iya nsọ
ono ùbvù.
Unu jaa Chipfu ajaja.

150

1 Unu jaa Chipfu ajaja.
Unu nọdu l'ụlo Chileke,
dụ nsọ jaa ya ajaja.
Unu nọdu l'imigwe,
o gude ọkpehu iya mee
jaa ya ajaja.
2 Unu jaa ya ajaja k'iphe,
parụ ẹka o meshigbaru.
Unu jaa ya ajaja;
kẹle apa ẹka nkiya
nyịberu anyịbe.
3 Unu gbua opu gude jaa
ya ajaja.
Unu akpọo une yẹe ogelenda
gude jaa ya ajaja.
4 Unu kụa nkwa tee ebvu
gude jaa ya ajaja.
Unu kụa ogelenda phụa ụpyi
gude jaa ya ajaja.
5 Unu kụa eze ogena,
ada dunguu-dunguu
gude jaa ya ajaja.
Unu egude ogena,
ada gengugengu gude
jaa ya ajaja.
6 G'iphemiphe, bụkpoo iphe,
atụ unme tụko jaa
Chipfu ajaja.
Unu jaa Chipfu ajaja.

Ẹkwo
Ẹtu

Urwu, dụ l'ẹtu

1 Ẹtu, Sólomọnu, bụ nwa Dévidi
nmashịru; mbụ eze ndu Ízurẹlu.
Iphe, e dedoru iya bụ;
2 gẹ nemadzụ egude iya
maru iphe; bya abụru
onye a hụ̀ru ahụ̀hù.
Tẹme waa g'opfu,
dụ omilomi doo ẹnya.
3 G'a nọdu ndzụ bụru onye a
hụ̀ru ahụ̀hù;
yẹe onye kwarụ ẹnya;
bya abụru onye a-nọdu eme
iphe, dụ ree; waa iphe,
pfụru ọto.
4 G'e gude iya mee gẹ ndu
enwedu egomunggo
kwa ẹnya;
mekwaphọ g'okorọbya
maru iphe;
makwarụpho eye ọnu l'opfu.
5 Gẹ ndu maru iphe ngabẹ nchị
yekwabaa iphe l'iphe,
ẹphe nwụtaru.
Tẹme ndu iphe edoje ẹnya
angabẹkwapho nchị
g'a kpọ-zibaaru phẹ ụzo.
6 Tẹme g'e gudekwa iya phọ
mee g'ẹtu doo ẹnya;
bya emekwaphọ g'ílù,
ndu maru iphe atụ;
yẹe opfu phẹ doo ẹnya.
7 Ọ kwa atsụ Chipfu ebvu
bụ egbube ishi mmamiphe.
Obenu lẹ ndu eswe bẹ ta
adụdu iphe, ẹphe agụbeje
mmamiphe yẹe ahụ̀hù.

Ọkwa, a nmarụ ụnwokorobya

8 Sụ-a; nwa mu; ngabẹje nchị
mẹ nna ngu nọdu
abarụ ngu mba.
Ọphu i wokwaru iphe,
ne ngu ezi ngu kpọo

ẹbo l'afụ.
9 Kẹle opfu phẹ ono a-bụkwaru
okpulishi, e-me l'ị dụ ùbvù.
Tẹme l'ọ bụru ịyagba-olu,
a-tụkpo ngu l'olu gude mee
l'ị bụru ẹguru.
10 Nwa mu; teke ndu iphe-ẹji
ede ngu edede;
b'ekwekwa g'ẹphe deta ngu.
11 Ọ -bụru l'ẹphe sụru ngu g'ị
bya etsoru phẹ;
g'unu je egeparu gbua
nemadzụ;
mbụ g'unu je edomia
onwunu kwabẹru onye
adụdu iphe, o meru;
12 g'unu je elwee phẹ lẹ ndzụ
g'ilu elweje odzu-a;
mbụ lwee phẹ wọo gẹ ndu
bahụru l'iduma;
13 mbụ m'obetachakpọ
ẹphe sụ ngu l'unu
a-natakwa iphe, eregbaa ire;
mbụ l'unu e-gudekwa iphe,
unu natarụ lẹ nfụ dojia ụlo
unu edoji;
14 ẹphe -sụ ngu ngwa;
g'unu l'ẹphe tụko swịru;
k'ọphu unu l'ẹphe
a-gbarụ mgba l'ẹda
okpoga ọbu;
15 Nwa mu; te etsokwaru phẹ!
Te eyekwa ọkpa l'ụzo,
ẹphe eshi!
16 Kẹle ọkpa phẹ anọduje ekwo
gburumu ala l'eme iphe-ẹji.
Tẹme ọphu egbu nemadzụ
adụdu iphe, ọobujeru
phẹ.
17 L'onye wotaru ọ́nyà-ẹnu
je ekweberu ẹnu l'ẹka
ẹnu ele iya ẹnya
bụkwa iphe-iphoro bẹ oome.
18 Ọ kwa mee nkephẹ bẹ ẹphe
geparu kwabẹru.
Ọ kwa onwophẹ bẹ ẹphe
domiru onwophẹ
echeru.
19 Mbụ l'ọo ẹgube ono bụ
g'ọo-dụ iphe, bụkpoo ndu
ana ndu ọzo iphe

phẹ l'ike.
Urwu, e ritaru l'ụzo, dụ nno
egbujekwa onye ritaru
iya nụ.

Ọkwa, a nmarụ ndu jịkaru mmamiphe

20 Mmamiphe tsoru gbororo
echi mkpu.
Ọ nọ l'echi edupfu akpọ
okwe.
21 Ọobujeru; o -rwua l'ishi ụzo
l'o chia mkpu.
Teke ọ byaru l'ọnu-abata
mkpụkpu l'ọ pfụru
saarụ ọha opfu sụ:
22 Unubẹ ndu enwedu
egomunggo; ?bụ teke
ole bẹ unu
e-mebekpọru eswe?
?Bụkpoo teke ole bẹ achị ndu
ọzo ọchi e-bebekpọ
tsọ-buhu ndu anọduje
achị iya nụ ụtso?
Mbụ-a; ?bụ gụnu meadaa
tẹme mmamiphe
adụ-buhu ndu eswe ashị?
23 Unu ghakwaaru mu iphu
nụma mba, mu abarụ
unu;
k'ọphu mu e-goshi unu
obu mu;
mbụ mee g'unu maru
g'ọ dụ mu l'obu!
24 Obenu eshinu unu jịkaru mu
teke mu kuru unu oku;
mu machịaru unu ẹka;
ọphu ọ dụdu onye yeru
mu ọnu;
25 eshinu unu woru idzu,
mu chị-koshiru unu
hua l'alị;
ọphu unu anatadụru mba,
mu barụ unu;
26 bẹ mbẹdua e-mechakwaa
chịa unu ọchi;
mẹ iphe-ẹhuka dapfutaẹpho
unu.
Mu e-kwekwaru unu
une mẹ ndzụ-agụgu
rwutaẹpho unu;
27 mbụ teke ndzụ-agụgu e-zi
g'oke phẹrephere bya

ezikọta unu;
ọzoo teke iphe-ẹhuka e-gude
oke phẹrephere bya
anmakọta unu;
mbụ mẹ iphe-ẹhuka yẹe
aphụ byapfutaẹpho unu.
28 “Noo teke ẹphe e-ku
mu oku;
mu ta azadụ phẹ ẹnu.
Ẹphe elee ẹnya mu;
ẹphe ta ahụmadu mu.
29 Sụ: eshinu mmamiphe
dụ phẹ ashị;
ọphu ẹphe ahataduru etso
ụzo atsụ Chipfu ebvu;
30 eshinu mu chị-koshiru
phẹ idzu;
ọphu ẹphe ekwedu mu
angabẹru nchị;
tẹme ẹphe jịka mba,
mu barụ phẹ;
31 bẹ ẹphe e-mechaa ria
urwu ẹjo ụzo, ẹphe etso;
mbụ ria urwu ẹjo idzu,
ẹphe achị; rijia ya ẹpho.
32 Ẹjo ụzo ono, ndu enwedu
egomunggo hatarụ ono
e-gbukwa phẹ.
Tẹme ejiji, ndu eswe jiru
onwophẹ ẹnya ono
e-mekwaphọ;
ẹphe abụru ọla-l'iswi.
33 Obenu l'onye ngabẹru mụbe
mmamiphe nchị bẹ ta
adụdu iphe,
byaru eme iya nụ.
Ẹhu a-dụ iya guu;
ọ tọ dụdu iphe,
ọotsu ebvu k'a -nọnyakwaa;
o mee ya.”

2

Urwu, eerita lẹ mmamiphe

1 Nwa mu; i -kwe nata opfu
mu;
bya eworu iphe, mu sụru
g'e meje doo l'ime obu
ngu;
2 mbụ ị -nọdu angabẹjeru
mmamiphe nchị;
bya eworu obu ngu

ziberu nkwamẹnya;
3 ọ -bụru l'i kuru amaru iphe,
dụ omilomi;
bya echiku nkwamẹnya lẹ
mkpu;
4 mbụ-a; teke ọogu ngu ẹgu
g'onye mkpọla-ọchaa
agụ;
tẹme ị nọdu achọ iya
g'onye achọ ẹku,
e domiru edomi;
5 ọo ya bụ; atsụ Chipfu ebvu
edoo ngu ẹnya;
tẹme l'ị makwarụpho
Chileke.
6 Kẹle ọo Chipfu bụ onye
emeje g'a maru iphe;
mbụ l'ọo l'ọnu iya bẹ
mmamiphe yẹe
nkwamẹnya eshije.
7 Ọkpobe mmamiphe bẹ ọ
kwachiru akwachi
doberu ndu obu phẹ
gụru ìphóró.
Ndu ụta ta adụdu l'iphe,
ẹphe eme bụru iya bẹ
ẹphe egudeje gbobuta
onwophẹ.
8 Ụzo ndu pfụberekoto
bụru iya anọduje eleta
iya ẹnya.
Tẹme ọ nọdu anwụbejeru
ndu yeru iya obu ẹnya.
9 Noo teke oo-do ngu ẹnya;
mbụ iphe, dụ ree;
yẹe iphe, pfụru ọto;
mẹkpoo iphe,
bụkpoo ụzomuzo,
bụ ụzo, dụ ree.
10 Noo kẹle mmamiphe a-bahụ
l'ime obu ngu;
amaru iphe atsọaha ngu ụtso.
11 Ọ bụru iphe, a-nọdu egbochi
ngu nụ bụ amaru eye
ọnu l'opfu;
nkwamẹnya awata ngu
awata ngu akpọ-ziru
ụzo.
12 Mmamiphe a-nafụta ngu
l'ụzo ndu ẹjo-iphe;
bya adzọta ngu l'ẹka

ndu opfu phẹ
apfụduru-ọto;
13 mbụ ndu ahajẹ ụzo,
pfụru nhamụnha je
etsoru ọchii;
14 ndu bụ iphe, adụje phẹ ree
bụ eme ẹjo-iphe;
tẹme eshi ụzo, gberu nggọ
nọdu atsọje phẹ ụtso;
15 mbụ ndu ụzo phẹ l'ophu
dụkota nggọdogo
nggọdogo;
ọphu e gudedu ire phẹ ẹka
l'iphemiphe, ẹphe eme.
16 Ọo-dzọkwa ngu phọ l'ẹka
nwanyị-ovuọba;
mbụ l'ẹka nwanyị-ụkpara
yẹle opfu ẹrengete iya.
17 Onye lụfutaru l'ibe ji iya,
kụru iya lẹ nwamgbọko;
bya aghaaru ọgbandzu,
ẹphe gbaru l'iphu
Chileke okotazụ;
18 kẹle ụlo nwanyị, dụ ẹgube
ono bụkwa ẹka eeshije
alụfu alụfu anwụhu;
tẹme gbororo ụzo iya bụru
ụzo, e shi ala maa.
19 Ọ tọ dụdu onye jepfujeru
iya nụ mechaa lwa;
ọzoo mechaa shibaa
ụzo ndzụ.
20 Ọo ya bụ lẹ-a; tsoru ẹka
ndu eme ree.
Shije gbororo,
ndu pfụberekoto eshi.
21 Kẹle ndu obu phẹ gụru
ìphóró l'e-buru l'eliphe.
Ndu ụta adụdu l'ẹhu
anọdukwa iya phọ.
22 Obenu lẹ ndu ẹjo-iphe bẹ
e-mekwa g'ẹphe chịhu
l'eliphe.
Tẹme ndu e gudedu ire phẹ
ẹka bẹ ee-phefu ephefu.

3

Idzu, aachị-koshi ụnwokorobya

1 Nwa mu; ta zọhakwa iphe,

mu ezi ngu.
Wochikwaaru iphe ono,
mu sụru g'i mee ono
kwakọbe l'ime obu ngu;
2 kẹle oo-me g'eswe
ndzụ ngu kabaa ogologo;
mbụ l'oo-me l'ị kaa nka;
tẹme l'oo mekwaphọ
g'ẹhu dụ ngu guu.
3 B'ekwekwa gẹ n-yemobu
yẹe ire-lanụ nahụ ngu.
Woru iya tụkpoo l'olu g'ọleka;
l'i woru iya dee pfube
l'ime obu ngu.
4 Ọo ya bụ l'ị bụru onye a-tụba
Chileke yẹle nemadzụ
l'ẹnya;
tẹme l'i nweru ẹpha ọma.
5 Gude obu ngu g'ọ ha
dakobe Chipfu.
Ba chịkwaru ụpfu kwẹe lẹ
nkwamẹnya nkengu.
6 Ị -nọdu emekpọo iphemiphe,
iimekpọo ememe;
nyataję Chipfu;
kẹle ọo ya e-me g'ụzo ngu
pfụru ọto.
7 Ta arịjekwa l'ị maru iphe.
Ọ chịkwa g'ị tsụje Chipfu ebvu;
kpọ-yịjeru iphe-ẹji ukuvu.
8 Noo iphe, e-me g'ẹhu dụ
ngu ike;
mee g'ọkpu shihukwa ngu
phọ ike.
9 Gude ẹku ngu; yẹle iphe-mbụ,
ị kpatarụ l'opfu ngu;
kwabẹ Chipfu ùbvù.
10 Ọo ya bụ gẹ nri eji ọba ngu
bushihu ebushihu;
tẹme mẹe ejikwaphọ
mgbaja ngu ejiji.
11 Nwa mu; Chipfu -nọdu abarụ
ngu mba;
b'e wokwaru iya hua l'alị;
ọphu ị dzụrubejekwa
mẹ ọ -nọdu alọ ngu ẹka
lẹ nchị.
12 Kẹle ndu Chipfu ahụje ahụhù
bụ ndu o yeru obu;
ẹgube ono nna, ahụje nwa,
o yeru ẹnya ono.

13 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye
chọtaru mmamiphe;
mbụ onye natarụ
nkwamẹnya.
14 Kẹle ọ ka mkpọla-ọchaa
aba urwu;
tẹme ọ nọdu anwụta iphe,
ka shii eme l'ọphu
mkpọla-ododo anwụta.
15 Ọ ka mkpuma, aswa dụ
ere ire.
Ọ tọ dụdu iphe, agụ ngu ẹgu
g'i nweru iya mẹ nanụ,
aa-nọdu atụ eyeru iya.
16 Iphe, o gude l'ẹkutara bụ
ndzụ ogologo;
ọphu o gude l'ẹkicha bụru
enweru iphe yẹe
akwabẹ ùbvù.
17 Etso ụzo iya bụ ẹhu-ụtso;
tẹme gbororo iya bụkotaru
ẹhu-guu.
18 Ọ bụ oshi, anụje ndzụ l'ẹhu
ndu nmataru iya akpa.
Ndu tụru iya gburumu l'a-bụru
ndu a gọru ẹhu-ụtso nụ.
19 Ọo mmamiphe bẹ Chipfu
gude tụa ọkpa
mgboko-a l'ophu.
Ọ bụru nkwamẹnya iya bẹ o
gude dobe igwe.
20 Ọ bụru amaru iphe iya bẹ o
gude mee gẹ mini ime
alị nwụshije;
bya emee g'iji shije
l'urwukpu kwaa.
21 Nwa mu; iphe, ii-gudeshi ike
bụ ọkpobe mmamiphe;
yẹle amaru eye ọnu l'opfu.
B'ekwekwa g'ọ nahụ ngu.
22 Ọo ya a-bụru ngu ndzụ;
bya abụru ịyagba, a-tụkpo
ngu l'olu gude mee
l'ị bụru ẹguru.
23 Ọo ya bụ l'iijekpọepho
l'ụzo ngu chiriri werere.
Opfu ta adụdu ngu l'ọkpa.
24 Ị -zẹe azẹe; ndzụ ta agụedu
ngu.
Mbụ-a; mgbẹnya atsọaha
ngu ntụmatu mẹ ị zẹe azẹe.

25 Ẹjo iphe-ẹhuka -tụ ngu l'ụpfu;
b'atsụkwa ebvu!
Ọphu ị tsụkwa iphe, emeje
gẹ ndu ẹjo-iphe bụru
mkpurupyata ebvu mẹ
ọ dapfu ngu!
26 Ọo Chipfu a-bụru agbara-ike
ngu.
Ọo ya bụ l'oo-me g'ị tị
nmalahụ l'ọ́nyà.
27 Ta lọ-phukwa iphe,
dụ ree azụ g'o to rwu ndu
o rwuberu ẹka;
mẹ ọ -dụ ngu l'ẹka ememe.
28 Ọphu ị sụkwa nemadzụ ibe
ngu g'ọ bya echele bya
anata iphe ọ bụ;
l'ẹka ị gbẹkwa gude iphe,
ọ bụ l'ẹka ono.
29 Ta achịjekwaru nemadzụ ibe
ngu ẹjo idzu;
mbụ onye unu l'iya bu
tụsaru ẹhu.
30 Te bokwa nemadzụ ibo eswe;
l'ẹbe abụ l'o mekarụ ngu
iphe.
31 Te kokwaru onye bụepho
iphe ike adụje iya ree
okophoo!
Ọphu ọ dụkwa ụzo iya ọphu
ịi-họta sụ l'ọ dụ ngu ree!
32 Kẹle onye eegudedu ire iya
ẹka dụkwa Chipfu ashị;
obenu l'onye obu iya gụru
ìphóró bẹ amajẹru
iya ime.
33 Chipfu tụakwaru ọnu-ụlo ndu
ẹjo-iphe ọnu;
obenu l'ọonoduje agọ ọnu-ọma
anụ unuphu ndu pfụberekoto.
34 Ndu achị ndu ọzo ọchi bẹ
Chipfu achịlatajekwa;
ọ nọdu emejeru ndu
wozeru onwophẹ alị
eze-iphe-ọma.
35 Ndu maru iphe bẹ okiphe
phẹ bụ akwabẹ ùbvù;
obenu lẹ ndu eswe bẹ
oogbobejeru iphere.

4

Mmamiphe kachaa ree

1 Sụ-a; ụnwu mu; unu
ngabẹkpodaru mu phọ nchị
g'unu angabẹjeru nna unu;
mẹ ọ -nọdu alọ unu ẹka
lẹ nchị.
Unu kpaa iphe lẹ nchị;
g'iphe edoje unu ẹnya.
2 Iphe, mu ezi unu bụ
ọkpobe mmamiphe.
Ọo ya bụ; unu te wokwaru
iya nmaa phulaphula.
3 Teke mu bụ nwokoro buru
l'ibe nna mu;
mbụ teke mu bụkwadu
ọgbo lanụ;
bya abụru nwa lanụ,
ne mu nwụtaru
4 bẹ nna mu ziru mu iphe
sụ mu:
“Gudekwa obu ngu g'ọ ha
gbakụa ẹka l'opfu-ọnu
mu!
Meje iphemiphe, mu sụru
g'i meje g'ịinodu ndzụ!
5 Makwarụ iphe;
g'iphe dojekwa ngu ẹnya!
Ta azọhajekwa opfu-ọnu mu;
ọphu i shikwa iya kpọo
gẹgege kpọfu!
6 Te ewokwaru mmamiphe
nmaa phulaphula;
ọo ya bụ g'ooleta ngu
ẹnya.
Yee ya obu; ọo ya bụ
g'oocheje ngu echeche
g'ọ tọ dụ iphe, e-me ngu nụ.
7 Ọo mmamiphe bụ ishi;
ọo ya bụ g'ị chọo
mmamiphe!
Obetakpọo o je ephu ngu
gụnu;
ta ahakwa achọ
nkwamẹnya!
8 Kutsee ya; g'ọopalia
ngu ephekerephe!
Nma iya akpa;
g'ọokwabeje ngu ùbvù!
9 Oo-woru okpulishi,
e-me g'ị dụ ùbvù l'ẹnya

kpube ngu;
bya eworu okpu-eze,
dụ akpabiri sẹe ngu l'ishi.”
10 Ngabẹkpodapho nchị
nwa mu; g'iphe,
mu epfu bahụkwa ngu
lẹ nchi;
g'eswe ndzụ ngu akabaa
igwerigwe!
11 Ọ kwa ụzo mmamiphe bẹ mu
ziru ngu.
Ọ bụru gbororo, pfụru
nhamụnha bẹ mu duru
ngu shia;
12 K'ọphu bụ ị -nọdu eje ije;
ọ tọ dụdu iphe,
akpọshi ngu ahata ọkpa.
Teke ịigba ọso;
ụpfu ta adụdu ngu l'ọkpa.
13 Gudeshia ahụ̀hù, a hụ̀ru ngu
ike; ba hakwa iya
g'ọ gbala!
Letakwa iya ẹnya ree;
kẹle ọ kwa iya bụ ndzụ,
ị dzụ.
14 Ta atụkwa ọkpa atụtu ophu
l'ụzo ndu ẹjo-iphe;
ọphu i shikwa ụzo ndu
eme ẹjo ememe.
15 Gbangoo ya; be shikwa iya
eshishi ophu.
Gbakụtaru ụzo ono azụ;
shia ụzo ọzo jeshia iphe,
iije.
16 Kẹle ẹphe te ekujedu
mgbẹnya;
m'ẹphe emedụru ẹjo-ememe;
ọphu mgbẹnya eshitajẹdu
phẹ ẹnya eshita ophu;
gbahaa l'ẹphe meadaru gẹ
nemadzụ daa.
17 Iphe, abụjeru nri phẹ bụ eme
ẹjo-iphe.
Mẹe, ẹphe angụje bụru eme
iphe-ike.
18 Ụzo, ndu pfụberekoto
etso adụje g'ìphóró
gẹregere ụtsu,
l'atọje nwẹhu abọhu gbiriri
jasụ nchi asafụ.
19 Obenu l'ụzo ndu ẹjo-iphe

adụje gẹ tsụkiribaa
ọchii;
k'ọphu bụ l'ẹphe ta amadụ
iphe,
ẹphe evukotajẹ daa iko.
20 Nwa mu; ngabẹkwa nchị
l'iphe, mu epfu.
Gbobe nchị egbobe
l'opfu-ọnu mu.
21 B'ekwekwa g'ẹphe lụfu ngu
l'iphu.
Dobe phẹ l'ime ọkpoma ngu.
22 Kẹle ẹphe bụ ndzụ l'ẹhu ndu
hụmaru phẹ nụ;
bya emeje g'ẹhu amadụ
l'ophu wekọrohu.
23 Ọphu kachakpọonu bụ g'i
cheje obu ngu nche;
kẹle ọo ya bụ ẹka ndzụ shi.
24 Tụkokpo iphe, gberu nggọ
wofukọta l'ọnu ngu.
G'ire ngu te epfujekwa opfu,
apfụduru nhamụnha.
25 G'ẹnya ngu dụkwa l'iphu.
Tabẹkpoepho ẹnya l'atatiphu
ngu nhamụnha
nhamụnha.
26 Lerwejeadakwa ẹnya l'ụzo
tẹme l'iitsojeru iya.
G'ụzo, ii-tsoru bụjekwaru
ọkpobe ụzo, shihuru ike.
27 Te etsokwaru ụzo ẹkutara;
ọphu i shikwa ẹkicha.
Wofutakwa ọkpa l'ẹjo ememe;
kwasẹekwarupho
nhamụnha.

5

Anma ọkwa eri ogori

1 Nwa mu; kwata ngabẹru
mmamiphe nkemu nchị.
Woru nchị pfube epfube
nụma opfu nkwamẹnya,
mu epfu anụ ngu;
2 k'ọphu ịi-maru eye ọnu l'o
rwuberu iya; tẹme opfu,
shi ngu l'ọnu egoshi l'ị
maru iphe.
3 Kẹle opfu, shi nwanyị,
eme ẹji l'ọnu bẹ anọduje

atsọ gẹ manụ-ẹnwu;
mbụ l'ọokwo tẹretere
gẹ manụ-ụrwazi.
4 Ọle o -rwuẹpho l'ikpazụ
iya l'ọ tsọahaa g'age;
tsụahaa nkọ g'ogu,
atsụ nkọ iphu labọ.
5 Onye tsoru iya nụ laakwaru
maa.
Ụzo iya edubajẹ nemadzụ
l'ilu.
6 Ọ tọo kpajẹdu ishi etsoru
ụzo ndzụ.
Ụzo iya l'ophu dụkotaepho
nggọdogo nggọdogo;
ọphu ọ madụ.
7 Noo g'o gude mu sụ unubẹ
ụnwu mu g'unu
ngabẹru mu nchị.
G'ọ tọ dụkwa teke unu a-ha iphe,
mu pfuru meahaa ọzo.
8 G'ụzo, ịi-nọdu eshi bụkwaru
ụzo, nọ iya ụzenya.
B'e shiswetakwa ụzo
ọnu-mgbo ụlo ibe iya;
9 a -nọnyaa i woru ùbvù,
rwuberu ngu nụ haarụ
ndu ọzo;
bya eworu ndzụ ngu
tọgboru onye enwedu
obu-imemini;
10 mbụ a -nọnyaa ndiphe
bya ebvukaa ẹku ngu;
ọo ya bụ; akanya,
i seru awụru laa ibe onye
ọzo.
11 Tẹme ndzụ ngu bvụjeepho l'ị
tsụahaa ude;
mbụ teke akpọ-ẹhu ngu
mẹ ogwẹhu ngu
a-gbajọshihukota.
12 Noo teke ịi-sụ: “?Dẹnuanu
g'o gude e shi alọ mu ẹka
lẹ nchị;
ọphu mu agụbejedu
iya iphe;
mbụ e shi abajẹru mu mba;
ọphu o rwujedu mu l'ẹhu?
13 Ndu ezi mu iphe bẹ mu
jịkaru lẹ mu te emedu iphe,
ẹphe shi ezi mu;
ọphu mu eshidu eyeje

ọnu yeru onye shi
akpọ-zijeru mu ụzo.
14 Nta-a bẹ mu abyawaa
abụru onye larụ l'iyi
l'edzudzu-ọha.”
15 Mbụ-a; gẹ nyee ngu bụru
ngu obvu-mini,
a-bụru nkengu kpoloko.
Mbụ mini, agba kẹ tọritori,
shi lẹ wẹlu,
ị tụru l'onwongu.
16 ?Dẹnu g'ii-shi parụ ọgba,
a nwụshiru ngu mini
haa g'ọ sọo gborogboro
lẹ gbororo?
?Mbụ parụ okpuru ngu
haa g'ọ sọru je adọru l'echi
edupfu?
17 Mee ya g'ọ bụru nkengu kẹ
nwẹkinyi ngu.
G'unu lẹ ndiphe ta
agbakwarụ iya mgba.
18 G'e kebekwa ẹnya ẹka iikuje
mini l'ọma!
G'ẹhu tsọkwa gụ lẹ nwanyị,
ị lụru l'okorọbya ụtso!
19 G'ọ dụkwa g'umoro-ẹnyimu,
ama ntụmatu.
G'ẹra iya mejekwa g'ẹhu tsọo
ngu ụtso.
Gẹ n-yemobu iya
sepyabẹjekwa ngu
l'unuphu.
20 ?Dẹnu g'ọ nwụru umere
nwanyị, eme ẹji anọduje
agba ngu igiri; nwa mu?
?Dẹnu g'o gude ọ bụru
ụtapfu nyee onye ọzo
bẹ ịinoduje arwaphu
onwongu?
21 Kẹle ụzo, onyemonye eshi
bẹ Chipfu makọtakwaru.
Tẹme ọ nọdu atụkojeepho
iphemiphe, oome egbu igo.
22 Ẹjo-ememe, onye ẹjo-iphe
eme l'anmajẹkwa iya
g'ọ́nyà; mbụ l'iphe-ẹji,
oome adụjekwa g'ụdo
kee ya kpụkpurukpu.
23 Ọ bụru iphe, e-gbu iya nụ bụ
ahụhù, a hụduru iya;

tẹme eswe eswe ono,
oome ono je eme iya l'ọ
bụru ọla-l'iswi.

6

Ọkwa, aanmaru
onye eme eswe

1 Nwa mu; ọ -bụru l'ị narụ
nemadzụ ibe ngu mkpalẹka;
ọ -bụru l'i woru onwongu
sụberu onye ọzo
l'itumo;
2 ọ -bụru l'opfu ono bụwaa
ọ́nyà nmaa ngu;
mbụ l'opfu, shi ngu l'ọnu
bụwaa igbudu tụ ngu;
3 wakwa iphe, ii-me baa;
nwa mu; g'i nweru
onwongu;
eshinu ị dabawaru l'ẹka
obutobu ngu.
Je ewoze onwongu alị;
rwọkpoepho obutobu ngu
jasụ l'ị rwọ-buta iya.
4 B'ekwekwa gẹ mgbẹnya
zinwuta ngu ẹnya!
Ọphu i kwekpọkwanu
g'o shita ẹka ị nọ eshita
ophu!
5 Kukebe ẹhu dzọo onwongu
gẹ mgbada adzọje onwiya
l'ẹka ndu achị nta;
mbụ g'ẹnu, ephe l'eli,
a nmataru l'ọ́nyà;
e mechaa ọ nahụ.
6 Jekubenụ ụnwehu;
gụbe onye ẹnyiru!
Gbua igo l'iphe, oome gude
maru iphe!
7 Lenu l'ụnwehu te nwedu
onye-ishi;
ọphu ẹphe enwedu onye
edu phẹ nụ;
ọzoo onye agbapheje ozi,
ẹphe eje;
8 ọle ọo bụjeru; o -rwua
l'ọnanwu;
l'ookukebe ẹhu seta nri;
mbụ lẹ ndiphe -nọdu
ebu ereshi;
yẹbedua apakọ nkiya.

9 ?Bụ teke ole bẹ ịi-zẹkpo
ẹgube ono zẹ-beru;
gụbe onye ẹnyiru?
?Bụ teke ole bẹ ii-tehu
lẹ mgbẹnya ọphu iiku?
10 Ịisuje l'ọ kwa-a g'i kuta
mgbẹnya nwanshịi;
mbụ g'i dobe ishi l'oshi
ilile;
mbụ l'ọ kwa-a g'i jiru ẹka
ye l'iphu ụtapfu tụta
unme nwanshịi;
tẹme l'ị gbẹshi je aharu
ẹhu ngu zọo ọkpa.
11 Ọle g'ị makwarụ l'ọkpa-nri
a-fụkwaru ngu g'onye ndu
abalidebvu byaru ibe iya;
mbụ l'ụko-iphe akwatakwa
ngwọgu byapfuta ngu.
12 Unu ngabẹ nchị gẹ mu
pfuaru unu kẹ mkpọkoro
nemadzụ;
mbụ onye ẹjo-iphe;
onye bụepho opfu,
gberu nggọ bẹ oogudeje
tsoru aghaphe;
13 onye anọduje ataburu
nwibe iya ẹnya;
tẹme ọ nọdu egudeje
ọkpa eme iphe-ọhubama;
bya ajajẹru nwibe iya ẹka.
14 Onye egudeje ẹregede,
dụ iya l'obu chịa ìdzù eme
ẹjo-iphe;
tẹme ọ nọdu anọduje
akpa opfu.
15 Noo g'o gude eze-iphe-ẹhuka
je atụ iya l'ụpfu.
A -bya ajị ẹnya birimu bẹ
ee-mebyiwa iya k'ọphu
e tee mekọtabaedu iya.
16 Ọ dụru iphe ishii,
dụ Chipfu ashị;
mbụ ụzo iphe ẹsaa, bụ ẹbyi
l'iphu iya.
17 Iphe ono bụ: eku-onwonye;
adzụ ụka egbu ndu adụdu
iphe, ẹphe meru;
18 arị k'eme ẹjo-iphe;
ekwo gburumu gbaba l'eme
ẹjo ememe;

19 agba ekebe ẹregede;
mbụ onye opfu, eshije iya
l'ọnu abụkotajeru ụka;
waa akpa opfu l'unuphu.

Anma ọkwa eri ogori

20 Nwa mu; mejekwa iphe,
nna ngu sụru g'i mee;
ọphu ị zọhakwa eme iphe,
ne ngu ziru ngu.
21 Kee ya kpụkpurukpu l'obu
ngu g'ọ nọo ojejoje!
L'i wokwaru iya phọ tụkpoo
onwongu l'olu!
22 Noo kẹle ị -nọdu eje ije;
bụ iya a-nọdu edu ngu.
Ị -nọdu eku mgbẹnya;
bụ iya a-nọdu eche ngu nche.
Ọ -bụru l'i tehuru nwụru ẹnya;
l'oopfu eyeru ngu.
23 Kẹle iphe, a sụru g'i meje ono
bụ orọku; tẹme iphe ono,
e ziru ngu ono bụru ìphóró;
tẹme mba, a barụ ngu gude
gbọoru ngu ụja bụru
ụzo ndzụ.
24 Ọo ya e-phufuje ngu l'ẹka
ẹjo nwanyị ono nọ;
bya abụru iya e-selaję
ngu azụ l'ẹka ọ nọ mbụ
nwanyị-ụkpara,
opfu iya anọduje akwọ
tẹretere.
25 Gẹ mma, nwanyị ụkpara ama
te emekwa g'ọ wata ngu
agụgu l'ime obu ngu!
Ọphu i kwekwa g'o gude ẹnya
deritaru ngu!
26 Kẹle nwanyị-ụkpara bẹ
bụkwa g'ị bụru onye
mmanụ bẹ oomeje.
Mbụ-a; nwanyị, eri ogori
bụkwa ishi ndzụ ngu
bẹ ọonoduje achị nta iya.
27 ?O dụru onye a-gụta
ọku kpọbe onwiya l'ụtapfu;
g'ọku te eke uwe iya?
28 Mbụ-a; ?ọ dụru onye
e-je ije l'eli ovokọku;
g'ọku ta ahụ iya l'ọkpa?
29 Nokwa g'onye yẹe nyee

nwibe iya akwa dụ
bụ ono.
Onye denyiru nyee nwibe iya
ẹka bẹ a taa hakwa
kẹ mmanụ!
30 Ndiphe te epfubyishijekwa
onye ẹgu eme;
m'ọ tụgbua je ezita nri, oo-ri.
31 Ọle ọ -bụru l'e guderu iya bẹ
ọ tọo kpọshijekwa g'ọ tọ
pfụ ụgwo iphe ono,
o zitaru ono mgbo ẹsaa;
m'obetakpọru o je l'atụko iphe,
dụ l'ụlo iya reshigbua gude
pfụa ya.
32 Obenu l'onye jepfuru
nyee nwibe iya bẹ egomunggo
swehuru;
kẹle onye eme nno bụ
onwiya bẹ oomebyishi.
33 Urwu, ooritaję iya bụ
ẹka-nchị yẹe iphe-iphere,
eemeje iya; tẹme ujikputeru,
o meru onwiya bụru iphe,
e te hufubaẹdu ehufu.
34 Kẹle ọo okophoo-nwanyị
akpatsuje nwoke
ẹhu-eghu;
ọphu ọophujedu obu-imemini;
m'ọ bya emelata onye
jepfuru nyee ya.
35 Ọphu ọ dụdu iphe,
e gude arwọ iya dụru ọphu
ọ bya anata;
tẹme ọphu ọ dụdu m'obeta
ị nụ iya gụnu g'o nworu
kẹ mmanụ, ọ bya iya
ebyi ẹka.

7

Ọkwa, aanmaru ndu ejeje
kẹ nwanyị-ụkpara

1 Nwa mu; meje olu mu!
Woru iphe, mu sụru g'i meje
kwachia akwachi
l'ime obu ngu!
2 Ị -nọdu emewaa iphe,
mu sụru g'i meje bẹ ịi-nọdu
ndzụ.
Ọo g'iiletaję ẹnya
l'akpụru-ẹnya-oji ngu-a

bụ g'ii-leta iphe, mu ezi
ngu ẹnya.
3 Gbaru iya l'ẹka g'ọ bụru
ngu echi mkpụshi-ẹka!
L'i woru iya dee edede
l'ime obu ngu!
4 Kua mmamiphe nwune
ngu nwanyị!
L'i kua nkwamẹnya onye gụ
l'iya bụ ndu unuphu!
5 Ọo phẹ a-nọdu ephufuje ngu
l'ẹka nwanyị-ovuọba;
mbụ l'ẹka nwanyị-ụkpara,
opfu ọnu iya akwọ
tẹretere.
6 A sụ ngu lẹ-a; mu gbẹ lẹ
windo ụlo mu lee ẹnya;
mbụ-a; mu gbẹkwa lẹ
windo ụlo mu pyofu
ẹnya l'etezi;
7 mu hụma l'echi ẹka ndu
amadụ iphe dọru;
mbụ l'echilabọ ụnwokorobya;
l'o nweru onye ọphu
egomunggo swehuru.
8 Yẹbedua tsoru gbororo eje
eshita ẹka nwanyị ovuọba
ono bu;
mbụ gha iphu eje l'ụzo
ẹka ụlo nwanyị ono nọ.
9 Teke ono bụ ụzenyashi;
gẹ nchi ejihuwaa;
mbụ g'ọchii atukpuwa ẹhu.
10 Tọbudu iya bụ; nwanyị lanụ
fụta byapfutashịa ya;
kwaa akwa nwanyị-ụkpara;
tẹme ẹregede jikwa iya
phọ obu.
11 Nwanyị ọbu bẹ anọduje
atụ kwokwokwo;
tẹme ọphu ọ dụdu onye
ookweje g'ọnu iya rwu
iya l'ẹhu;
ọphu íkè etsupfuduru
iya l'oshi.
12 Teke i shiru ụzo gbororo;
l'ị hụma iya.
Ị -lụfushia l'edupfu-ọha l'ọ
nọduwa iya.
Oowojeru onwiya tsụkpaa
l'ẹkameka.

13 Noo ya; ọ bya eduta
nwokorọbya ono bya
anma iya akpa;
bya eworu iphu gbua
teterete ghaaru iya
iphu sụ iya:
14 “Anụ, mu bọtaru lẹ
ngwẹja-ẹhu-guu,
mu shi je egwegwe nọkwa
l'unuphu; noo kẹle ọ
kwa ntanụ-a bẹ mu
meẹbekotaru iphe,
mu riburu angụ lẹ
mu e-me.
15 Ọo iphe ono meru g'o gude
mu fụta bya ele ẹnya ngu.
Nta-a bẹ mu chọwaru ngu
jasụ mu hụma ngu!
16 Iphe-azẹe mu bẹ mu
gudewaa ẹkwa,
tụru iphe poopoo dozia;
mbụ ẹkwa, e kweruọ
lẹ Ijiputu.
17 Iphe-azẹe mu bẹ mu
wụkotaru manụ,
eshi kwẹekweekwee.
Mu wụru iya mẹru;
yẹe alowe; waa sinamọnu.
18 Bya g'anyi zẹe l'ibe mu
gbiriri jasụ l'ụtsu!
Bya g'anyi kwaa gude mee
g'ẹhu tsọo anyi ụtso.”
19 Ji mu ta anọkwa l'unuphu.
O jeru ẹka kwatakpọo
dụ ẹnya.
20 Ẹda, ooyeje okpoga bẹ
o yejiru okpoga eyeji
wota gude jeshia;
k'ọphu bụ l'ọ -bya alwa
bẹ ọnwa e-dzuakwanụ
edzudzu.
21 O gudeẹpho epfu opfu
ẹrengete ono gbiriri jasụ
ọ jịta iya.
Ọ bụru ire iya, akwọ tẹretere
ono bẹ o gude dephua
ya.
22 Teke ono teke ono o phukuru
tsoru iya g'eswi,
a kpụ eje egbugbu;
ọzoo g'ele, eje adalahụ

l'ọ́nyà;
23 jasụ apfụ bụru iya lẹ
meji pụrumu;
mbụ g'ẹnu, ephe eje ala
l'ẹka a gbabẹru ọ́nyà,
ata makpọdanu lẹ ndzụ
iya tsewaru l'ọnu ẹta.
24 Ntamanụ-a; unubẹ ụnwu mu;
unu ngabẹru mu nchị!
Unu tọgbokwa nchị g'iphe,
mu epfuru unu bahụ iya!
25 Unu te ewojekwaru obu unu
ziberu nwanyị ono;
ọphu unu ekwekwa g'o
duswee unu ụzo;
duru unu lashịa ụzo, ooshi.
26 Kẹle ikpoto nemadzụ bẹ
o chitaakwaru tụa;
tẹme ndu o gburu egbugbu
dụkwapho igwerigwe.
27 Ụlo iya bụ gbororo ụzo
alị-maa.
Ụzo ono kwasẹkpoerupho
gbiriri jasụ l'ime
mkpuru ẹka ọnwu
gbaru iphe-azẹe buru.

8

Mmamiphe eku ngu oku

1 ?Tọbudu oku bẹ mmamiphe
eku ẹgube phọ?
Mbụ ?tọ bụdu olu
nkwamẹnya ada
g'ọoda phọ?
2 Ọo l'ẹka dụ ephekerephe,
nọ l'agụga gbororo;
mbụ lẹ mgbakata-ụzo bẹ o
jeru je apfụru.
3 Ọ pfụru l'agụga ọnu-abata
ẹka eeshije abahụ
l'ime mkpụkpu ono.
Ọo l'ọnu mgbo mkpụkpu ono
gẹdegede bẹ ọ pfụru
echi mkpu sụ:
4 Ọ kwa unubẹ nemadzụ
l'ophu bẹ mu eku;
mbụ l'ọo ndiphe g'unu ha
bẹ mu akpọru okwe.
5 Unubẹ ndu enwedu
egomunggo; g'iphe

dojenụ unu ẹnya!
Unubẹ ndu eme eswe;
unu kwanaa ẹnya!
6 Unu ngabẹ nchị;
kẹle iphe, mu epfu bụkwa
ọkpobe iphe.
Mu sakwarụ ọnu k'epfu iphe,
pfụru nhamụnha.
7 Iphe, mu epfuje bụ ire-lanụ;
kẹle ẹjo-iphe adụjekwa mu
ashị.
8 Iphe, bụ opfu, shi mu l'ọnu
bụkota opfu,
pfụru ọto.
Ọ tọ dụdu opfu, gberu nggọ;
ọzoo ọphu
apfụduru-ọto, eshije mu
l'ọnu.
9 Onye iphe edoje ẹnya maru
lẹ g'ọ hakọta pfụru ọto.
Ndu maru iphe bẹ maru
l'opfu ono pfụgbaaru
nhamụnha.
10 Hakwa mkpọla-ọchaa;
hatachia mba,
mu abarụ ngu!
Mmamiphe kakwa ọkpobe
mkpọla-ododo ree!
11 Kẹle mmamiphe kakwa
mkpuma, aswa dụ ere ire.
Ọ tọ dụkwa iphe, agụje
nemadzụ ẹgu enweru
mẹ nanụ,
aa-nọdu atụ eyeru iya.
12 Mụbe mmamiphe bẹ yẹe
nkwamẹnya bukwa
l'ẹka lanụ.
Amaru iphe yẹle eye ọnu
l'opfu tụkokwaru bụru
mu nwe iya.
13 Atsụ Chipfu ebvu bụkwa
akpọ ẹjo-iphe ashị.
Iphe, dụ mu ashị bụkwanu
eku-onwonye yẹe etu
onwonye ọphushugbu;
yẹe eme ẹjo-ememe;
waa epfu iphe,
apfụduru-ọto.
14 Ọkpobe idzu yẹe mmamiphe
bụ nkemu.
Nkwamẹnya yẹe ike

bụkwarupho nkemu.
15 Ndu eze gude mụbe mmamiphe
nọdu l'aba-eze phẹ.
Ndu-ishi gude mu atụ ekemu,
pfụru nhamụnha.
16 Ọo mu bẹ ndibe ndu eze
gude nọdu l'aba-eze phẹ;
mẹkpoo iphe, bụkpoo ndu
ha shii, nọkota l'ọkwa
bụru ishi ụnwu-eliphe.
17 Ndu yeru mu obu bẹ mu
yekwarụ obu;
tẹme ndu achọ mu nụ
achọshi mu ike je
l'achọta mu.
18 Enweru iphe; yẹe akwabẹ
ùbvù bụkota nkemu.
Ẹku, a-nọ jasụ l'ojejoje;
waa apfụbekoto tụko
nọdu mu l'ẹka.
19 Urwu, eeritajẹ lẹ mbẹdua
kakwa ọkpobe
mkpọla-ododo ree;
tẹme iphe, mu agbatajẹ
tukobe onwomu
kakwaphọ ree eme
l'ọkpobe mkpọla-ọchaa.
20 Ụzo, mu eshije bụ ụzo
apfụbekoto.
Ọ bụru gbororo k'ikpe,
pfụru nhamụnha bẹ
mu etsoje.
21 Ndu yeru mu obu bẹ mu
emeje g'ẹphe baa ụba;
tẹme mu nọdu emeje
g'ụlo-ẹku phẹ ji ejiji.
22 Ọo mụbe mmamiphe bẹ
Chipfu vuchakpọo ụzo
nweru;
tẹme ọ wata eme iphemiphe
ono,
o meshiru lẹ teke ndiche ono.
23 A họtahawaru mu rọ teke
aama;
mbụ lẹ mbụlembukpoo;
tẹme e meje mgboko.
24 Teke oke-ẹnyimu teke
adụkpodanu bẹ mu
nọhawa;
mbụro teke ọgba, mini jiru
ejiji eteke eshidu dụ.
25 Tẹme e mee úbvú úbvú

dobegbaa l'ọnodu iya;
mbụ tẹme e mee úbvú,
hagbaa nwanshịi bẹ
mu nọhawa.
26 Tẹme Chipfu mee eliphe-a
l'ophu; yẹe obotẹgu,
dụ iya nụ;
mbụkponu tẹme e
mee urwuku, jiru
mkpoji-ẹka.
27 Mu nọkwa l'ẹka ono teke
o meru igwe dobe;
mbụ teke o meru
akpaminigwe;
o phoze je agẹbe ọnu
l'oke-ẹnyimu.
28 Teke o meru urwukpu dobe;
bya edobegbaa ọgba ọgba,
mini ime alị shi asọfuta
lẹ mgboko.
29 Teke ono, ọ kparụ
eze-ẹnyimu oke;
k'ọphu bụ lẹ mini ta
asọghatadu ẹka ọ sụru
g'ọ sọ-beru;
mbụ teke ono, ọ tụru ọkpa
eliphe-a l'ophu;
30 bẹ bụkwa mụbe mmamiphe
bụ nnajịuphu, shi nọdu
iya lẹ mgburẹku emeru
iya ọna.
Mu meru; ẹhu nọdu
anọduje atsọ iya ụtso
mbọku-mbọku;
tẹme mu shi
anọdujekwapho
ete ẹswa l'iphu iya
mkpụrumkpuru.
31 Mụbe mmamiphe bẹ mgboko,
o meru shi emeje;
ẹhu-ụtso eji mu obu;
tẹme ndiphe l'ophu nọdu
adụjekwa mu phọ ree.
32 Ọo ya bụ; unubẹ ụnwu mu;
unu ngabẹnuru mụbe
mmamiphe nchị.
Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye
etso ụzo mu.
33 Unu ngabẹ nchị nụma mba,
mu abarụ unu;
g'unu amaru iphe!

B'e wokwaru iya hua l'alị!
34 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye
ngabẹru mu nchị l'olu;
onye anọduje l'ọnu
mgbo ibe mu eche nche
mbọku-mbọku;
mbụ onye anọduje l'ọnu-ụlo
mu ngabẹru mu.
35 Kẹle onye chọru mụbe
mmamiphe chọta bụkwa
ndzụ bẹ ọ chọtaru;
tẹme onye ono bụwaru
onye tụbaru Chipfu l'ẹnya.
36 Obenu l'onye jịkaru achọ
mụbe mmamiphe bụkwa
onwiya bẹ oometa iya.
Iphe, bụkpoo onye mu dụ
ashị bụkwa ọnwu bẹ
o yeru obu.

9

Mmamiphe eku oku;
emeswe nọdu eku

1 Mmamiphe gbẹshiru je
eworu itso ẹsaa kpọbe gude
mee ụlo iya.
2 Ọ bya egbua anụ shia dobe
bya agwaa mẹe dobe;
bya eshia ite dobe;
3 bya ezia ụnwumgboko,
ejeru iya ozi;
ẹphe je apfụru eku oku.
Ẹka bụ ẹka kachaa l'eli lẹ
mkpụkpu bẹ ẹphe pfụru
eku oku sụ:
4 “G'iphe, bụkpoo ndu amazidu
iphe bata l'ụlo l'ẹka-a!”
O be lẹ ndu enwedu
egomunggo; ọ sụ phẹ:
5 “Unu bya eria nri,
mu shiru dobe; ngụa mẹe,
mu gwarụ dobe.
6 Unu haa b'e nwe egomunggo
ono bya anọdu ndzụ!
G'iphe dojenụ unu ẹnya!
7 Onye abarụ onye mgbọnu
mba bụkwa onye e-phu
iya iphu bẹ ọocho.
Onye alọkwanu onye ẹjo-iphe
ẹka lẹ nchị bụkwarupho

ọkonu bẹ ooku oku.
8 Ta abajẹkwaru onye mgbọnu
mba; ọdumeka bẹ
ọokpokwa ngu ashị.
Bachịru onye maru iphe mba;
hụma l'oo-ye ngu obu.
9 Lọoru onye maru iphe ẹka lẹ
nchị hụma l'ọo-kabaa
amaru iphe eje.
Zia onye pfụberekoto iphe
hụma l'oo-yekwabaa
iphe l'iphe, ọ maru.
10 L'ọ kwa atsụ Chipfu ebvu bụ
egbube ishi mmamiphe.
Amaru onye ono, dụ nsọ ono
bụru iphe edo ẹnya.
11 Kẹle ọo mụbe mmamiphe
e-me g'ị kaa nka.
Mbụ-a; mu e-me g'e
yekwabaaru ngu apha
l'apha olemole i gege
anọ l'eliphe-a.
12 Ị -maru iphe; mmamiphe ngu
ono ebua ngu nggo.
Teke ị bụkwanu onye
mgbọnu;
l'ọ bụru gụbedua l'onwongu
e-je iphe-ẹhuka iya.”
13 Olu kẹ nwanyị ono,
bụ iya bụ eme-eswe nọdu
adakwaphọ adashị ike.
Ọ bụ onye a hụduru ahụhù;
tẹme ọphu ọ madụ iphe.
14 Yẹbedua je anọdu l'ọnu-abata
ibe iya;
mbụ l'okposhi, o doberu
l'ẹka kakọta l'eli
lẹ mkpụkpu.
15 Noo ẹka ọ nọ eku iphe,
bụkpoo ndu aghata
aghata;
ndu pfụberuro ije phẹ
nhamụnha eje iphe,
ẹphe eje.
Ọ sụ phẹ:
16 “G'iphe, bụkpoo ndu amazidu
iphe bata l'ụlo l'ẹka-a!”
O be lẹ ndu enwedu
egomunggo; ọ sụ phẹ:
17 “Mini, e zitaru l'oshi
adụjekwa ree.

Ọ bụru nri, e riru lẹ mpya
kachaa ụtso!”
18 Ọphu ẹphe amaswetakpọdaa
amama ophu l'ụnwu-maa
dọru l'ẹka ono;
lẹ ndu byaru iya ẹbyaa
nọwaa l'alị-maa
anọno.

10

Ẹtu, Sólomọnu nmashịru

1 Ndu owa-a bụ ẹtu,
Sólomọnu nmashịru:
Nwata maru iphe emejekwa
g'ẹhu tsọo nna,
nwụru iya nụ ụtso.
Obenu lẹ nwa, eme eswe
bụ aphụ tsọru ne iya.
2 Ẹku, a kparụ ẹjo akpakpa
ta adụkwa urwu, ọ barụ.
Obenu l'apfụbekoto adzọtaje
nemadzụ l'ẹka ọnwu.
3 Chipfu ta ahajẹkwa onye
pfụberekoto g'ẹgu
mee ya.
Obenu l'onye ẹjo-iphe bẹ
o to kwejedu g'iphe,
agụ iya nụ rwube iya ẹka.
4 Eme ẹnyiru emejekwa amadụ
g'ọ daa ụkpa.
Obenu l'ẹka e gude ese
akanya emeje g'a baa
ụba.
5 Onye kpatarụ iphe, ọ kọru
dokọbe edokọbe l'ọnanwu
bụ onye kwarụ ẹnya.
Obenu l'onye anọduje eku
mgbẹnya teke eemeta iphe,
e meberu l'alị bụkwa
onye-eswe bẹ ọ bụ.
6 Ọnu-ọma bụ okpu-eze,
onye pfụberekoto kpu
l'ishi.
Obenu l'iphe, jiru ọnu
onye ẹjo-iphe bụ eme
nemadzụ mkpawere.
7 Anyata, a nyatarụ onye
pfụberekoto abụjeru
onye nyatarụ iya nụ
iphe-ekweru.
Obenu l'ẹpha onye ẹjo-iphe

a-chịhu.
8 Onye maru iphe l'ime obu
iya emeje iphe, a sụru g'e meje.
Obenu l'onye epfu
jogojogojogo alaję l'iyi.
9 Onye ụta adụdu lẹ ndzụ iya
bẹ obu shihuru ike.
Obenu l'onye eshi ụzo,
dụ nggọdogo nggọdogo
bẹ ee-mechanụ-a hụma.
10 Onye ebvu ẹnya ẹhuka ẹhuka
bụ aphụ bẹ ọokpatsu.
Tẹme onye epfu jogojogojogo
nọdu alaję l'iyi.
11 Ọnu onye pfụberekoto bụ ishi
nggele mini ndzụ.
Obenu l'iphe, jiru ọnu
onye ẹjo-iphe bụ
iphe-kpangangaa.
12 Ndụmashi akpatsu esemopfu.
Obenu lẹ n-yemobu
ekpuchije iphe-ẹji g'ọ ha.
13 Ọnu onye iphe edoje ẹnya
bụ mmamiphe eshije
iya afụshi.
Obenu l'onye enwedu
egomunggo bụ
ẹchachi nọ swiru iya.
14 Ndu mmamiphe bẹ ewojeru
iphe, ẹphe maru kwakọbe.
Obenu l'ọnu ndu eswe bụ
ọla-l'iswi bẹ ẹphe anọduje
eku oku.
15 Ụba onye nweru iphe bụ
mkpụkpu, ọ kpụru
kpụshia ya ike.
Ụkpa bụkwanuru iya
emebyishije onye enwedu
iphe.
16 Ụgwo ozi, aapfụ onye
pfụberekoto emeje gẹ
ndzụ dụ iya.
Obenu l'okpoga, onye
ẹjo-iphe akpata bẹ emeje g'o
mee iphe-ẹji.
17 Onye angabẹje nchị lẹ mba,
aabarụ iya bụkwa ụzo ndzụ
bẹ ooshi.
Obenu l'onye abụjeru;
a -nọdu ahù iya ahùhù
l'ọ dụ iya ashị

l'edusweshije ndu ọzo
ụzo.
18 Onye domiru ndụmashi
l'obu bẹ adzụ ụka dụ
l'ogbogboromọnu.
Tẹme onye asụ asụlasu
bụru onye-eswe.
19 Opfu -paa igwerigwe bẹ
iphe-ẹji haakwaru bahụ iya.
Obenu l'onye adụje ike sede
ire iya bẹ kwarụ ẹnya.
20 Ire onye pfụberekoto bụ
ọkpobe mkpọla-ọchaa.
Obenu l'iphe, shi l'obu onye
ẹjo-iphe ta adụdu urwu,
ọ kwatarụ baa.
21 Olu-opfu onye pfụberekoto
azụjije ndu dụ
igwerigwe ẹpho.
Obenu lẹ ndu eswe anwụhuje
lẹ b'enwe egomunggo.
22 Ọnu-ọma kẹ Chipfu l'emeje g'e
nweru iphe.
Ọphu ọ dụdu iphe-ẹhuka,
ooyeje iya.
23 Onye eswe bụ iphe,
adụje iya ree bụ
ẹjo-ememe.
Obenu l'onye iphe edoje
ẹnya bụ iphe,
adụje iya ree bụ mmamiphe.
24 Iphe, onye ẹjo-iphe atsụ
ebvu; a -nọnyaa o mee ya;
e-mekọta iya kpamu.
Iphe, agụkwanu onye
pfụberekoto g'e meeru
iya bẹ ee-mekọtaru iya.
25 Ọo gẹ oke-phẹrephere
ezije tuutuutuu zighata-a
bụ g'onye ẹjo-iphe
achịhuje.
Obenu l'onye pfụberekoto
eshihuje dụngudungu
jasụ l'ojejoje.
26 Ọo gẹ mẹe-veniga adụje
l'eze-a; mbụ g'ẹnwuru-ọku
adụje l'ẹnya-a bụ g'onye
ẹnyiru adụje onye ezi
iya ozi.
27 Atsụ Chipfu ebvu akpọriberu
ndzụ.

Obenu lẹ ndzụ onye
ẹjo-iphe bẹ eegbuje
mkpirikpu.
28 Iphe, onye pfụberekoto
ele ẹnya iya bụ ẹhu-ụtso.
Obenu l'iphe, onye
ẹjo-iphe daru ngabẹru
emechaję bụru
iphe-mmanụ.
29 Eshi ụzo Chipfu bụ iphe,
edomije ndu pfụberekoto
bya abụkwanuru iphe,
etsupyashije ndu emeje iphe,
adụdu ree.
30 Onye pfụberekoto bẹ a ta
abyakwa enwubata
enwubata.
Obenu lẹ ndu ẹjo-iphe tee
buduru l'alị ono.
31 Ọnu onye pfụberekoto bụ
iphe, eshije iya nụ bụ
mmamiphe.
Obenu l'ire, apfụduru-ọto
bẹ ee-mechaa sebufu.
32 Ọnu onye pfụberekoto maru
iphe, bụ: e -pfua ya l'ọ
dụ nhamụnha.
Obenu l'ọnu onye ẹjo-iphe
bụ iphe,
ọ maru kpoloko bụ iphe,
dụ nggọdogo
nggọdogo.

11

1 Eme iphe, eegudeje atụ
ẹrwa iphe l'ụzo ẹregede;
bụkwa ẹbyi l'ẹnya Chipfu.
Obenu l'iphe, adụje Chipfu
ree bụ eme ire-lanụ.
2 Eku-onwonye nọdu eje abya;
iphere etso iya etsotso.
Obenu l'iphe, anọduje etso
adụ àgù l'obu bẹ bụ
mmamiphe.
3 Ụta ta adụ lẹ ndzụ onye
pfụberekoto bụkwa
iya anọduje edu iya.
Obenu lẹ ndu e gudedu
ire phẹ ẹka bụ iphe,
emebyije phẹ nụ bụ
ntuphu-ire phẹ.

4 Ẹku ta adụkwa urwu,
adụkwadu iya nụ mbọku,
ẹhu e-ghu Chileke oke eghu.
Obenu l'apfụbekoto adzọje
nemadzụ l'ẹka ọnwu.
5 Apfụbekoto k'onye ụta adụdu
lẹ ndzụ iya atọgbojeru
iya ụzo nhamụnha.
Obenu l'iphe, akwatsuje onye
ẹjo-iphe bụ eme
ẹjo-iphe iya.
6 Apfụbekoto k'onye obu iya
gụru ìphóró l'adzọje iya.
Obenu l'onye e gudedu ire iya
ẹka bụ ẹgu ẹjo-iphe,
agụ iya nụ anmajẹ
iya g'ọ́nyà.
7 Onye ẹjo-iphe -nwụhu; iphe,
ọori l'oo-mecha mee
l'ẹhu iya; alaru iya l'iyi.
Iphemiphe kpọ, bụ iphe,
o shi dobesụ lẹ ya
e-gude ike iya mee abụru
iphe-mmanụ.
8 Onye pfụberekoto bẹ
aanafụtaje l'ẹka
iphe-ẹhuka.
Iphe-ẹhuka ọbu ejechia
atụ-koru l'ishi onye
ẹjo-iphe.
9 Onye te emedu ele Chileke
bụ opfu ọnu bẹ
oogudeje mebyishia
nemadzụ ibiya.
Obenu l'onye pfụberekoto
egudeje nkwamẹnya
nahụ.
10 Ọobujeru teke iphe ejehuru
onye pfụberekoto;
ndu bu lẹ mkpụkpu ete
ẹswa.
Teke onye ẹjo-iphe larụ
ọla-l'iswi;
ndiphe agbọo ọgboo.
11 Ọnu-ọma k'onye obu iya gụru
ìphóró akwọ-lije
mkpụkpu.
Obenu l'opfu-ọnu onye
ẹjo-iphe emebyije iya emebyi.
12 Onye enwedu egomunggo
akpọje nemadzụ ibiya

ẹbo l'afụ.
Obenu l'onye nweru egomunggo
bẹ l'esedeje ire iya.
13 Onye asụ asụlasu epfuje iphe,
e domiru edomi.
Obenu l'onye e gude ire iya
ẹka edomikọtaje iphe,
dụ ẹgube ono.
14 Ọha, a taa kpọ-ziduru ụzo
adajẹkwa.
Obenu a -dụ igwe akpọ-ziru
ọha ụzo;
l'aadzọta ọha ono.
15 Onye narụ onye ọ madụ
mkpalẹka ta adụkwa iphe,
e-me g'o tọ je iphe-ẹhuka.
Obenu l'onye sụru lẹ ya te
eyekwa ẹka l'iphe,
ana mkpalẹka ta adụkwa iphe,
e-me iya nụ.
16 Nwanyị, eme odoo abụjeru;
a -kwabẹ iya ùbvù;
l'ọ naa ya ẹka labọ.
Unwoke, ewebushi akụrepho
nọdu atụje ẹku
gburumu swịswia.
17 Onye iphe-ọma bụ onwiya bẹ
oome iya edoberu.
Onye dụ ẹhuka bụkwanuru
iphe-ẹhuka bẹ oometaru
onwiya.
18 Iphe, ndu ẹjo-iphe setarụ
l'akanya a-bụru phẹ
iphe-mmanụ.
Obenu l'onye akụ apfụbekoto
gẹ mebyi-iphe,
aakụ l'alị bẹ l'a-wọta ọkpobe iphe,
ọ kụru.
19 Onye pfụberekoto ọkpobe
apfụbe bẹ ndzụ adụje.
Obenu l'onye agba etso eme
ẹjo-iphe agbajẹ tsoru iya
jasụ l'ọ gbaba l'ọnwu.
20 Ndu ọkpoma dụ ẹji emekwa
ẹbyi l'ẹnya Chipfu.
Obenu lẹ ndu ụta adụdu lẹ
ndzụ phẹ adụje Chipfu
ree shii.
21 Ọphu ịi-makaharụ bụ lẹ ndu
ẹjo-iphe bẹ a taa hadụ g'a ta
hù phẹ ahùhù.

Obenu l'oshilọkpa ndu
pfụberekoto ta adụdu iphe,
ee-me phẹ nụ.
22 Nwanyị, amashị mma ike;
mmamiphe pehukwanu iya l'ẹhu;
dụ g'iphe-nchị,
e gude mkpọla-ododo mee;
woru ye ezi l'imi.
23 Iphe, agụ onye pfụberekoto
bụ ẹka ọosubeje ishi
bụ l'iphe-ọma.
Obenu l'iphe onye ẹjo-iphe
ele ẹnya iya bụ l'ẹka
ọosubeje ishi bụ l'oke-ẹhu-eghu,
Chileke a-tukoshi iya.
24 Onye bụ omeluko bẹ iphe
iya anọduje aka shii eje.
Obenu l'onye aswị aswị
emechaję kpabua nvọ.
25 Onye eme iphe-ọma bẹ ẹka
a-nọdu agba ụpete.
Mbụ l'onye agbaję nwibe
iya mini l'obu bẹ
aa-gbakwaphọ mini l'obu.
26 Ndiphe anọduje ephu
nemadzụ iphu mẹ o -gbushia
ereshi gbachishia l'iphe.
A nọdu ajaję onye reru nkiya
l'orwuberu iya ajaja.
27 Onye achọ iphe,
du ree bẹ atụbaje ndiphe
l'ẹnya.
Obenu l'onye achọ ẹjo-iphe
bẹ ẹjo-iphe abyapfutaję.
28 Onye kpọru obu yeru ẹku iya
a-dakwa.
Obenu l'onye pfụberekoto
a-nọdu aja àjàjà
g'ẹkwo oyii.
29 Nwoke, esetaru ndibe
iya opfu bụkwa
phẹrephere bẹ a-bụru
okiphe iya.
Tẹme ọ bụru onye eme eswe
l'e-mechaa bụru onye
ejeru onye maru iphe ozi.
30 Mebyi, onye pfụberekoto amị
bụkwa oshi emeje g'a
nọdu ndzụ.
Ọzo bụ l'ọo onye adụje ike
pfubuta nemadzụ bụ onye

maru iphe.
31 Eshinu aa-pfụ onye
pfụberekoto ụgwo iphe,
oome l'eliphe-a;
bẹ aa-pfụkwa iya phọ ndu te
emedu ele Chileke yẹe
ndu iphe-ẹji;
pfụa phẹ iya pfụgharu
phẹ iya ẹka.

12

1 Onye aabarụ mba;
ọ dụ iya ree bụkwa
mmamiphe bẹ dụ iya ree.
Obenu l'onye ọ dụ ashị l'aahù
iya ahùhù ta amadụ
iphe.
2 Onye ọma bẹ tụbaru Chipfu
l'ẹnya.
Obenu lẹ Chipfu anmajẹ
onye ẹregede ikpe.
3 Nwoke ta abụkwa eme
ẹjo-iphe bẹ oo-gude ngụru
angụru.
Obenu l'onye pfụberekoto ta
adụdu onye e-phefu
iya ephefu.
4 Ọkpobe nwanyị bụkwa
okpu-eze,
ji iya kpu l'ishi.
Obenu l'ẹjo nwanyị dụ g'ọkpu,
rehuru erehuru nọ
ji iya l'ẹhu.
5 Iphe, ndu pfụberekoto tụberu
k'ememe abụjeru iphe,
pfụru nhamụnha.
Obenu l'ìdzù ndu ẹjo-iphe
achị bụkota ụghoshi.
6 Opfu onye ẹjo-iphe egepajẹru
egeparu achọ onye
oo-gbu.
Obenu l'olu-opfu onye obu
iya gụru ìphóró adzọje
ndzụ.
7 Ndu ẹjo-iphe bẹ ee-mechaa
mebyishikọta;
ẹphe achịhu.
Obenu l'ọnu-ụlo onye
pfụberekoto apfụjeru
jịmujimu.
8 Ọo gẹ nkwamẹnya

onyemonye jeberu bụ
g'aajabejeru iya ajaja.
Obenu l'onye bụ ẹjo-iphe
jiru iya obu bẹ a ta
agụbejedu iphe.
9 Ọ kakwa ree l'ị bụ onye
a gụbeduru iphe;
i nwekanụru onye-ozi;
eme l'ị gụberu onwongu
iphe l'ẹbe ọ dụ nri,
i nweru.
10 Onye pfụberekoto
agụbeje iphe lẹ mkpa,
dụru anụ,
o nweru l'ibe iya.
Obenu l'obu-imemini,
onye ẹjo-iphe aphụjeeru
phẹ bụ adụru phẹ ẹhuka.
11 Onye jeru ozi l'alị iya bẹ nri
a-dụru dụa k'etsutsu iya.
Obenu l'onye achị
iphe-iphoro ọso te nwedu
egomunggo.
12 Onye ẹjo-iphe bẹ iphe,
ndu ẹjo-ememe narụ lẹ nfụ
anọduje agụ ẹgu.
Obenu l'ọgbarabvu onye
pfụberekoto anọduje
abya pulapula.
13 Onye ẹjo-ememe bẹ ẹjo-epfupfu,
oogudeje ọnu iya epfu anmajẹ
g'ọ́nyà.
Obenu l'onye pfụberekoto
anahụje iphe-ẹhuka.
14 Nemadzụ egudeje
opfu-ọnu pfutaru onwiya
iphe-ọma.
Nokwaphọ g'oogudeje iphe,
oome l'ẹka metaru onwiya
obunggo.
15 Iphemiphe, onye-eswe eme
adụje iya ree l'ẹnya nkiya.
Obenu l'onye maru iphe
angabẹje nchị nụma idzu-ọma,
a chị-koshiru iya.
16 Onye eswe abụjeru:
a -kpatsu iya iwe;
oomeẹpho g'a maru teke
ono teke ono l'ẹhu eghu
iya eghu.
Obenu l'onye nweru

egomunggo ta adụdu iphe,
ọogubeje ọkonu.
17 Onye agba ekebe iphe,
bụ ire-lanụ bẹ opfu
iya apfụjeru ọto.
Obenu l'onye ẹjo-ekebe
adzụshi ụka.
18 Mkpọkoro opfu adzụje
paramu g'ogu-echi.
Obenu l'ire onye maru iphe
eguje ẹhu egugu.
19 Ogbogboromọnu,
epfu ire lanụ anọje jasụ
l'ojejoje.
Obenu l'ire, adzụ ụka ta
adụdu g'ọono-bejeru.
20 Ụghoshi dụ l'ọkpoma ndu
achị ẹjo idzu.
Obenu lẹ ndu achị idzu
ẹhu-guu bụ ẹhu-ụtso adụje
l'ọkpoma nkephẹ.
21 Ọ tọ dụdu ẹjo-iphe,
emeje onye pfụberekoto.
Obenu lẹ ndu ẹjo-iphe bụ
iphe,
ejije phẹ ẹka bụ iphe-ẹhuka.
22 Iphe, adụje Chipfu ẹji bụ
ogbogboromọnu,
adzụ ụka.
Obenu lẹ ndu adụje iya ree bụ
unwoke, epfu ire-lanụ.
23 Onye nweru egomunggo ta
arakashịjedu iphe,
ọ maru arakashi.
Obenu l'ọkpoma ndu eswe
anọduje avọshi
jogojogojogo opfu.
24 Onye gude ẹka iya eseshi
akanya ike l'e-mechaa
bụru ishi.
Obenu l'onye eme ẹnyiru
e-mechaa bụru ohu.
25 Ayọ ọshi emeje g'ike bvụ
nemadzụ ẹgwegwa.
Obenu l'opfu-ọma anọduje
ekutse nemadzụ ekutse.
26 Onye pfụberekoto akwajẹ
ẹnya lẹ g'o gude eshi ọ̀nyà.
Obenu l'ụzo, onye ẹjo-iphe
eshi edujeru iya
duswee eduswe.

27 Onye ẹnyiru ta amịjedu anụ,
ọ gburu amịmi.
Obenu l'onye ese akanya
enwejeru iphe,
vu oke aswa.
28 Ụzo, a pfụberekoto eshi bẹ
ndzụ dụ.
Mbụ lẹ gbororo iya bẹ
anwụhu adụkpodaa
ililekpọo.

13

1 Nwa, maru iphe;
angabẹje nchị lẹ mba,
nna iya abarụ iya.
Obenu l'onye mgbọnu ta
angajẹdu nchị l'ụja,
aagbọru iya.
2 Nemadzụ egudeje
opfu-ọnu pfuta iphe-ọma.
Obenu l'onye e gudedu ire
iya ẹka bụ iphe,
ẹkpiri iya adụje iya bụ eme
mkpawere.
3 Onye eche ọnu iya nche bụ
ndzụ iya bẹ ooche nche.
Obenu l'onye epfugbuje g'ọnu
ha iya e-mechaa bụru
ọla-l'iswi.
4 Onye ẹnyiru bẹ ẹkpiri iphe
adụje; ọle ọ tọ dụdu iphe,
erwuje iya ẹka.
Obenu l'iphe, agụ onye
akanya erwuje iya ẹka
ọkpobe erwurwu.
5 Onye pfụberekoto bẹ iphe,
aadzụ ụka adụje ashị.
Obenu l'onye ẹjo-iphe
bụ iphe-iphere yẹe
mkparwụ bụ iphe,
oomeje.
6 Onye ụta adụdu lẹ ndzụ iya bụ
iphe,
anọduje eche iya nche
bụ apfụbekoto.
Obenu l'iphe, emekpeje
onye iphe-ẹji bụ eme
ẹjo-ememe.
7 O nweru onye anọduje eme
onwiya g'onye nweru iphe;
ọle ọ tọ dụkwa iphe,

o nweru.
Onye ọphuu anọduje eme
g'onye akpa nri;
ọle o nwekwanụru iphe
nweshia ya ike.
8 Ẹku nemadzụ l'a-dụkwa ike
gbafụta ndzụ iya.
Obenu l'onye ụkpa bẹ e te
yejedu ebvu.
9 Ìphóró, dụru onye
pfụberekoto anọduje
enwu phoophoophoo.
Obenu l'ìphóró orọku k'onye
ẹjo-iphe bụ aphụnyi bẹ
aaphụnyije iya.
10 Eku-onwonye bụ iphe,
ọonoduje azụshi bụ
aba mba.
Obenu lẹ ndu angabẹje nchị
l'ìdzù,
a chị-koshiru phẹ bụ ndu
maru iphe.
11 Okpoga, a kpatarụ l'ụghoshi
anọduje ala azụ azụ.
Obenu l'onye gude ẹka iya
akpa okpoga nwanshịi
nwanshịi l'emeje iya l'ọoka
shii eje.
12 Iphe, e leru ẹnya iya nọo ọdu
anọduje agbawashị
ọkpoma agbawashị.
Obenu l'ememe,
e meru nemadzụ iphe,
oole ẹnya iya adụje
g'ọ wọtaru oshi,
eerije nọdu ndzụ.
13 Onye akpọfu alọ ẹka lẹ nchị
akpọfu l'e-je iphe-ẹhuka.
Obenu l'onye emeje iphe,
a sụru g'e meje bẹ
obunggo iya dụru.
14 Iphe, onye maru iphe ezi dụ
g'ẹka mini anụje ndzụ
futaru.
Oomeje gẹ nemadzụ ta
adaba l'ọ́nyà,
anwụhu gbabẹru.
15 Iphe edo ẹnya ọkpobe
edodo l'emeje nemadzụ
l'ọ dụ ndiphe l'obu.
Obenu l'ụzo onye e gudedu

ire iya ẹka eshihujeru
iya ike.
16 Onyemonye bụkpoo onye
nweru egomunggo emeje
iphemiphe,
oome l'ọkwenya.
Obenu l'ọmata ewojeru eme
eswe iya tụa jala.
17 Onye ẹjo-iphe, e ziru ozi;
ọ nọdu eje iya adabaję
l'iphe-ẹhuka.
Obenu l'ozi, e ziru onye e gude
ire iya ẹka;
ọ nọdu eje iya eguje
ẹhu egugu.
18 Onye ewojeru mba,
aabarụ iya arwụtoshi
arwụtoshi emechaję daba
l'ọkpa-nri mę l'iphe-iphere.
Obenu l'onye a hùru ahùhù;
ọ nụma iya bę
aakwabęje ùbvù.
19 Iphe, agụshi ęgu ike -mee bę
ọotsoje obu ụtso.
Obenu l'onye gbakụtaru eme
ęjo-iphe azụ;
l'eme ębyi l'ęnya ọmata.
20 Onye yęe ndu mmamiphe
aswị ọswi a-bụru onye
maru iphe.
Obenu l'onye etso ọmata
e-je iphe-ẹhuka.
21 Ęjo-iphe ęjo-iphe aanọduje
anwụru ndu iphe-ęji.
Obenu l'ęka atụtu bụkwanu
obunggo ndu pfụberekoto.
22 Ọkpobe nemadzụ akpaję ęku
dobe l'e ria ya ria
lę nwanwa.
Obenu l'ęku, onye iphe-ęji akpa
bụ ndu pfụberekoto bę
ọokpaje iya edoberu.
23 Onye akpa nri -kọo opfu
bę oomehujekpọ;
nri adụkpoo dụchaa
k'etsutsu iya.
Obenu lę be ekpe ikpe,
pfụru ọto atụkoje
iya chịta.
24 Onye esela ęchachi azụ lę

ya te echidu iya nwa iya
bụkwa ashị bẹ ọ kpọru
nwa iya.
Obenu l'onye yeru iya obu
edeje ẹnya lẹ mini hùa
ya ahùhù.
25 Onye pfụberekoto erije nri
gudekpọo obu iya kwe
l'o jiwaru iya.
Obenu l'onye ẹjo-iphe ta adụdu
teke ẹgu ta agụdu iya.

14

1 Nwanyị, maru iphe
anọduje edozi ọnu-ụlo iya
edozi.
Obenu l'onye ọphu bụ
onye-eswe anọduje
achịkashi iya achịkashi.
2 Onye iphe, oome pfụru
nhamụnha l'anọduje atsụ
Chipfu ebvu.
Obenu l'onye ụzo iya dụ
nggọdogo nggọdogo ta
adụdu iphe,
ọ gụberu Chileke.
3 Onye eswe -pfua opfu;
ẹchachi abụru iya
l'okpurukpu gbaa.
Obenu l'ọo ogbogboromọnu
ndu maru iphe
anọduje eche phẹ nche.
4 Ẹka eswi, e gude eje
ozi adụdu bẹ ọba
adabyijeru iphoro.
Ọo eswi -jeshia ozi ike; iphe,
a kpatarụ l'opfu akụru
akụru.
5 Onye agba ekebe, e gude
ire iya ẹka ta adzụjekwa
ụka.
Obenu l'onye agba ẹjo-ekebe
bụ ụka bẹ ọonoduje
adzụshi.
6 Onye mgbọnu achọje
mmamiphe;
ọ tọ dụdu ọphu ọohuma.
Obenu l'amarụ iphe atọjeele-a
nwẹhu ejepfu ndu iphe
edoje ẹnya.
7 Nọdukwa ọmata ụzenya;

kẹle ị tịi hụmakwa iya
mmamiphe
l'ogbogboromọnu.
8 Onye nweru egomunggo bẹ
bụ iphe, egoshije l'ọ maru
iphe bụ l'ụzo,
ooshi edoje iya ẹnya.
Obenu l'iphe, egoshije
l'onye-eswe bụ ọmata bụ
l'oogudeje ụghoshi eme
iphemiphe.
9 Ndu eme eswe egudeje iphe-ẹji
agba lẹ mgbọnu.
Obenu lẹ ndu obu phẹ gụru
ìphóró bẹ ọonoduje agụ
g'ẹphe mee iphe g'ọ
pfụru nhamụnha.
10 Ọkpoma nemadzụ l'ẹhu l'ẹhu
makọtaru iphe,
atsụ iya l'ẹhu.
Ọphu ọ dụdu onye yẹe ya
agbajẹ mgba l'ẹhu-ụtso,
dụ iya nụ.
11 Ọnu-ụlo onye ẹjo-iphe bẹ
ee-mechakwaa lwụa.
Obenu lẹ nwobu,
onye pfụberekoto
kpọberu a-nọduepho aja
ajaja eje.
12 Ọ dụru ụzo, abụjeru;
nemadzụ -nọdu eshi iya
l'ọoburu iya ọkpobe ụzo.
Obenu l'ẹka ụzo ono jeberu
bụ l'ọnwu.
13 Je akpachakpọnu l'achị
ọchi bẹ aahajẹkwaru
tsua ọkpoma pharamu;
tẹme ẹhu nọdu ahajẹru
tsọo ụtso tsọba l'iphe-ẹhuka.
14 Onye ekwetadụru nụ
bẹ aa-pfụ ụgwo ụzo,
ooshi pfụ-dzua ya ya
apfụ-dzu.
L'e bua onye ọma obunggo
ụzo nkiya l'o dzua
edzudzu.
15 Onye amazidu iphe atụkoje
iphemiphe kweta
l'onoo g'ọ dụ.
Obenu l'onye nweru
egomunggo arịjeada ọriri

tẹme l'ọ zọbe ọkpa.
16 Onye maru iphe atsụhuje
Chipfu ebvu jịka eme
ẹjo-ememe.
Obenu l'ọmata edeghajẹru
igiji ẹka dobesụ l'ọ tọ
dụdu iphe,
byaru eme iya nụ.
17 Onye obu-ọku emeje iphe,
onye-eswe onye-eswe.
Tẹme a nọdu akpọje onye
ẹregede ashị.
18 Onye amazidu iphe bẹ okiphe
iya abụjeru eme eswe.
Obenu l'onye nweru
egomunggo ekpujeru
mmamiphe g'okpu-eze.
19 Ndu eme ẹjo-ememe e-phoze
l'iphu ndu dụ ree;
ndu ẹjo-iphe ephoze
l'ọnu-ọguzo ndu
pfụberekoto.
20 Ndu akpa nri bẹ aakpọje ashị;
kpọchaa kpọo lẹ ndu ẹphe
l'ẹphe bu obutobu.
Obenu lẹ ndu nweru iphe
nweru ikpoto ọ̀nyà.
21 Onye agụbeduru obutobu iya
iphe emekwa iphe-ẹji.
Obenu l'a gọru ẹhu-ụtso nụ
onye emejeru onye ọ
tsụru iphe-ọma.
22 ?Tọbudu ndu achị ẹjo idzu
ephuje ụzo?
Obenu lẹ ndu achị idzu-ọma
bẹ eeyeje obu;
tẹme a nọdu emejeru phẹ
ire-lanụ.
23 Iphe, bụkpoo ozi, e jeshiru
ike bẹ urwu adụjekwa.
Obenu opfu, eepfuẹpho
l'ọnu l'ọnu emeje g'a
kpaahaa nri.
24 Ẹku onye maru iphe bụ
okpu-eze iya.
Obenu l'eme eswe k'ọmata bụ
iphe, ọomitaje bụ eme eswe.
25 A -gbaa ekebe, bụ ire-lanụ bẹ
aadzọje ndzụ.
Obenu l'ekebe, aagba ọphu
e pfudu ire-lanụ bẹ

bụkwa ụghoshi.
26 Onye atsụ Chipfu ebvu bẹ ẹka
ọ dakoberu kpọru akpaa.
Tẹme ọ bụwaruro ẹka ụnwu
iya a-gbabajẹ je anọdu
zee ndzụ.
27 Atsụ Chipfu ebvu bụ ẹka
mini,
emeje g'anọdu ndzụ futaru;
ọ nọdu emeje g'amadụ
ta anmalahụ l'ọ́nyà,
anwụhu gbabẹru.
28 Ọha, tsụru ẹrupfu abụjeru
akpabiri eze.
Obenu l'oke amadụ,
enwedu nemadzụ bẹ
iyi yifuru.
29 Onye nweru ọta-nshi bẹ
iphe, edoje iya ẹnya
pakwarụ ẹka.
Obenu l'onye obu-ọku egoshije
g'oomebe eswe.
30 Onye doberu ọkpoma
guu emeje gẹ ndzụ
dụ ogwẹhu.
Obenu l'ijiẹnya emeje g'ọkpu,
nọ l'ẹhu repyahụ.
31 Onye eme onye ụkpa ewere
bụkwa Chileke,
meru iya nụ bẹ ookwe une.
Obenu l'onye emejeru onye
adụdu g'ọ dụ iya
iphe-ọma bụ Chileke bẹ
ọokwabe ùbvù.
32 Iphe, l'enwutajẹ ndu ẹjo-iphe
tụa kpurumu l'alị;
bụ ẹjo-iphe ono,
ẹphe eme ono.
Obenu lẹ ndu pfụberekoto
nweru ẹka ẹphe
a-nọdu zeeru ndzụ
m'obeta ẹphe
nwụhuchakpoo anwụhu.
33 Mmamiphe adụje l'iphe,
bụkpoo obu ndu iphe
edoje ẹnya ree.
Mbụ je akpaa l'echilabọ
ndu bụ ọmata bẹ
oogoshijekwaphọ onwiya.
34 Apfụbekoto ekutse ọha l'ophu.
Obenu l'iphe-ẹji bụ iphe-iphere

l'ẹhu ọhamoha.
35 Onye-ozi, maru iphe bẹ
atụbaje onye eze l'ẹnya.
Obenu l'onye-ozi ọphu bụ
iphe-iphere bẹ eze
atukoshije
ẹhu-eghu iya.

15

1 Opfu, e pfuru; a tọ
nwẹhu yee ya ọnu eselaję
oke ẹhu-eghu azụ.
Obenu l'epfu opfu,
eme ẹhuka akpataję
ọvuma.
2 Ire onye maru iphe
emeje mmamiphe g'ọ dụ
ree k'anụma.
Obenu l'ọnu ọmata bụ iphe,
anọduje alwa iya torotoro
bụ epfu rwoorwoorwoo.
3 Ẹnya Chipfu dzuru ẹkameka;
k'ọphu ọ hụma-dzuru
onyemonye;
mbụ ndu ẹjo-iphe mẹ
ndu ọma.
4 Ire epfu iphe, e-me g'e
wekọrohu bụkwa oshi,
amịje ndzụ gẹ mebyi.
Obenu l'ire ụghoshi etsuje
ndzụ pyaapyaa.
5 Ọo onye-eswe abụjeru;
nna iya -baarụ iya mba;
o too yedu iya ọnu.
Obenu l'onye a hụru ahụhù;
ahụta iya egoshi l'o
nweru egomunggo.
6 Ụlo onye pfụberekoto bẹ
iphe, vu oke aswa dụ
igwerigwe.
Obenu l'okpoga onye ẹjo-iphe
akpata bẹ l'akpatajẹru
iya opfu.
7 Ogbogboromọnu onye maru
iphe anọduje araka
nkwamẹnya araka.
Obenu l'ọ tọ bụdu g'ọkpoma
dụ ọmata bụ ono.
8 L'ẹnya Chipfu bẹ ngwẹja,
onye ẹjo-iphe egwe
abụjeru iya ẹbyi.

Obenu l'epfupfu, onye obu
iya gụru ìphóró epfu
anụ iya atsọje iya rịkpotoo.
9 Ụzo ndu ẹjo-iphe abụkotajeru
ẹbyi l'iphu Chipfu.
Obenu lẹ ndu eme g'ẹphe
bụru ndu pfụberekoto
bẹ o yeru obu.
10 Ọ kwa chịipfuu bẹ aa-nụ
onye harụ ọkpobe ụzo.
Tẹme onye ọ dụkwanu ashị;
l'aahù iya ahùhù
l'e-mechakwaa nwụhu.
11 Alị-maa yẹe alị ọla-l'iswi
tụkokwaru gheru ọnu
l'iphu Chipfu.
?Bụ-chia ọkpoma amadụ te
eghedụru ọnu l'iphu iya?
12 Onye mgbọnu te eyejedu
ahùhù aahù iya obu.
Ọphu o jejedu akpata
ishi l'ibe onye maru iphe.
13 Onye ẹhu atsọ ụtso bẹ
iphu atụsahuje atụsahu.
Obenu l'onye iwe jiru obu;
edejeru yọkoo.
14 Ọkpoma onye iphe edoje
ẹnya ree l'anọduje eme
g'ọ maru iphe.
Obenu l'ọnu onye bụ ọmata
bụ nri iya bẹ bụ eme eswe.
15 Iphe, bụkpoo eswe ndzụ
ndu eje iphe-ẹhuka
abụkotajeeru phẹ phọ
mgburwashị ẹhu.
Obenu l'onye ọkpoma
atụsahuje atụsahu
bẹ tekenteke abụjeru iya
ọbo-iphe.
16 Ọ kakwa ree l'e nweru
ẹku nwanshịi;
a nọdu atsụ Chipfu ebvu;
eme l'ẹku, jiru ẹkameka;
ẹgharashi dụkwanu.
17 Ọ kakwa ree l'iphe, bụ nri,
eeri bụa nwẹba, e yeru l'ophe;
n-yemobu dụkwanu;
eme l'e gburu eswi,
tsụru ẹba ata;
mkpọmashi dụkwanu.
18 Onye obu-ọku akpalije

opfu akpali.
Obenu l'onye atarụ opfu
nshi abyanyịje ụswo
abyanyị.
19 Ụzo onye ẹnyiru eshi
bẹ eegudeje óbvú
tụ-chishia atụ-chishi.
Obenu l'ụzo onye obu iya
gụru ìphóró eshi abụjeru oji,
akwọ tẹretere.
20 Nwata, maru iphe emeje
g'ẹhu tsọ nna iya ụtso.
Obenu l'ọmata ta adụdu iphe,
ọogubeje ne, nwụru iya nụ.
21 Eme eswe atsọje onye enwedu
egomunggo ụtso.
Obenu l'onye iphe edoje ẹnya
ree bụ iphe,
pfụru nhamụnha bẹ oomeje.
22 Iphe, nemadzụ rịru
k'ememe bẹ o to mekọtajekwa
mẹ a -chikoshiduru iya
ọkpobe idzu.
Obenu a -dụ igwe chikoshi
nemadzụ idzu l'o mee iphe,
ọ tụberu.
23 Amadụ bẹ ẹhu atsọje ụtso
mẹ o -yee ọnu l'opfu ree.
Mbụ lẹ-a; l'ọnu, e yeru l'o
rwuberu iya atsọje
rịkpotoo.
24 Ụzo ndzụ anọduje eje ala l'eli
l'eli l'ẹka onye kwarụ
ẹnya nọ.
Ọ bụru iya emeje g'ọ tọ lwa
alị alị larwua alị-maa.
25 Chipfu alashịje ụlo onye
eku onwiya.
Obenu l'okoke alị nwanyị,
ji iya anọedu bẹ ọokpoje
ọkpo-kuu.
26 Ọriri, onye ẹjo-iphe rịru
abụjeru Chipfu ẹjo ẹbyi.
Obenu l'ọphu ndu dụebe
ree rịru atsọje iya ụtso.
27 Onye ụghoro bụepho opfu
bẹ ọonoduje akpa
l'ibe iya.
Obenu l'onye kpọru ụphalazu
ashị bẹ ndzụ a-dụ.
28 Onye pfụberekoto egudeje

ọkpoma iya rịada iphe
oo-pfu arịri tẹme l'o
pfua ya.
Obenu l'ọnu onye ẹjo-iphe
bụ njọ-opfu eshije iya
alwa torotoro.
29 Chipfu nọ ndu ẹjo-iphe
ụzenya.
Obenu l'ọonumaje olu ndu
pfụberekoto m'ẹphe
-pfuru nụ iya.
30 Ẹnya, a tụsaru iphu atụsa
lee emeje g'ẹhu-ụtso
ji ọkpoma.
Tẹme ozi ọma nọdu emeje
g'ọkpu gbashịa ike.
31 Onye ngabẹru nchị lẹ mba,
a barụ iya; mbụ mba
ọphu emeje g'a nọdu
ndzụ bẹ yẹe ndu maru
iphe e-mechaa nọ
l'ọkpoku lanụ.
32 Onye ta adụdu iphe,
ọ gụberu mba,
aabarụ iya bụkwa onwiya
bẹ ọ tọ gụbeduru iphe.
Obenu l'onye abụjeru;
a -nọdu ahù iya ahùhù
l'ọoba iya lẹ nchị
enwejeru egomunggo.
33 Atsụ Chipfu ebvu ezije
nemadzụ mmamiphe.
Ewoze onwonye alị nọdu
esekutaje akwabẹ ùbvù.

16

1 Iphe, nemadzụ rịru
l'ọkpoma iya bụ iya bẹ ọ dụru.
Obenu l'ọphu e pfuru l'ọnu bụ
Chipfu bẹ ọ dụru.
2 Iphemiphe, nemadzụ
emekpọo dụebe ree
l'ẹnya nkiya.
Obenu lẹ Chipfu maru iphe,
dụ iya l'uche teke o
meru iya.
3 Woru iphe, bụkpoo iphe,
iimekpọo ememe ye Chipfu
l'ẹka;
hụma l'iphe, bụkpoo iphe,
ị chịru idzu ememe

e-mejeẹpho g'ị chịru iya.
4 Iphemiphe, Chipfu meru
bẹ o meru doberu onwiya;
mbụ je akpaa lẹ ndu
ẹjo-iphe bẹ o meru
doberu eswe eze iphe-ẹhuka.
5 Ndu eku onwophẹ bụkwa
ẹbyi bẹ ẹphe eme
l'ẹnya Chipfu.
Ọphu ịi-makahụkporu bụ
l'a taa hadụ phẹ g'a ta
hù phẹ ahùhù.
6 Ọo n-yemobu yẹe epfu
ire-lanụ bẹ e gude edoshi
ẹjo-iphe.
Ọ bụru atsụ Chipfu ebvu
emeje g'amadụ te eme
ẹjo-ememe.
7 Teke iphemiphe, nemadzụ
eme dụ Chipfu ree
bẹ oomejechaa mee gẹ
yẹe ndu ọhogu iya dụ
lẹ ree.
8 Ọ kakwa ree l'e nweru
iphe nwanshịi;
a pfụbekwanu ẹka ọto;
eme l'urwu parụ ẹka;
ọ bụru l'ụzo,
apfụduru-ọto bẹ o shi.
9 Iphemiphe, nwoke e-me bụ
l'ime ọkpoma iya bẹ
ọorije iya dobe.
Obenu l'ọo Chipfu emeje gẹ
nzọkpa iya ngụru
angụru.
10 Onye eze bẹ opfu,
shi iya l'ọnu adajẹ g'ozi,
shi Chileke l'ẹka.
Ọphu oogudejedu ọnu iya
pfuswee m'ọ nọdu
ekpe ikpe.
11 Chipfu eele ẹnya g'e
gudeje iphe,
gbaru nụ tùa ẹrwa iphe;
ẹrwa iphe, atùtuduru
l'ụzo ẹregede bẹ dụ
Chipfu ree.
Ọ-nyị-tụ́dúú, nọkota l'ẹda
g'ọ ha bụkota iya
meru iya.
12 Ndu eze bẹ eme ẹjo-iphe

abụjeru ẹbyi;
kẹle onye eze bụ
apfụbekoto bẹ oogudeje
mee g'ọ ngụru angụru.
13 Iphe, adụje ndu eze
ree bụ onye epfu iphe,
pfụru ọto.
Mbụ l'onye epfu iphe,
pfụru nhamụnha bẹ ẹphe
agụbeje ọkpobe iphe.
14 Oke ẹhu-eghu onye eze bụkwa
iphe, ejeru ọnwu ozi.
Obenu l'onye maru iphe
abyanyịje iya.
15 Iphu -tụsahu onye eze;
l'a maru lẹ ndzụ dụ;
mbụ l'ị -tụba onye eze
l'ẹnya bẹ ọ dụje g'ẹka igwe
rwuru erwurwu
k'edze mini ishi-apha.
16 Hụmawaro g'ọ kabe ree
enweru mmamiphe eme
l'enweru mkpọla-ododo.
Mbụ ahọta nkwamẹnya
haa mkpọla-ọchaa.
17 Ụzo, a tụru mkpoli,
ndu pfụberekoto tọru
te eshitajẹkwa ẹka
ẹjo-ememe dụ.
Onye eche ụzo iya nche
bụ ndzụ iya bẹ ooche nche.
18 Eku-onwonye evujeru ụzo;
ọla-l'iswi etso iya.
Teke etu onwonye ẹpha
gbẹshiru;
adarwu alị etsokwaru
iya phọ.
19 Ọ kakwa mma l'ị bụ onye
wozeru onwiya alị;
ị yịru lẹ ndu dụ àgù;
eme l'unu lẹ ndu eku
onwophẹ swị tụko eke iphe,
unu kwatarụ l'ọkwata.
20 Onye angabẹje nchị l'opfu
Chileke bụ k'ọma
anọduje etso iya.
Tẹme onye a gọru ẹhu-ụtso
nụ bẹ ọ bụ;
mbụ onye dakoberu
Chipfu.
21 Ndu maru iphe l'ime obu phẹ

bụ ndu eekuje ndu iphe
edoje ẹnya ree.
Tẹme opfu, atsọ ụtso
lẹ nchị nọdu emeje
g'a ka anwụta iphe.
22 Nkwamẹnya bụ ishi nggele
mini ndzụ l'ẹhu ndu nweru
iya nụ.
Obenu l'abarụ onye-eswe
mba bụkwa iphe-eswe
bẹ ọ bụ.
23 Ọkpoma onye maru iphe
anọduje eche ọnu iya nche.
Tẹme ogbogboromọnu
iya nọdu emeje g'a
nwụta iphe.
24 Opfu, atsọ ụtso lẹ nchị dụ
g'ẹbakala manụ-ẹnwu.
O meje g'ẹhu tsọ nemadzụ
ụtso.
Tẹme ọ nọdu emeje g'ọkpu
gbakerehu l'iphe-ememe,
eme iya nụ.
25 Ọ dụru ụzo, abụjeru:
nemadzụ -nọdu eshi iya
l'ọoburu iya ọkpobe ụzo.
Obenu l'ẹka ụzo ono jeberu
bẹ ọ bụ ụzo ọnwu.
26 Ọo iphe, agụ onye akanya
anọduje ejeru iya ozi.
Ọ bụru ẹgu, agụ iya nụ
anọduje akwaru iya ẹvu.
27 Ẹjo nemadzụ anọduje achị
idzu eme ẹjo-iphe.
Tẹme opfu, shi iya l'ọnu nọdu
adụje g'icheku ọku,
ata rịriri.
28 Onye ẹregede anọduje
akpa opfu.
Tẹme onye asụlasu nọdu
ebukahụje ndu eshishi
ọ̀nyà ike.
29 Onye anọduje eme ndu ọzo
mkpawere bụ edephu bẹ
ọonoduje edephu
nwibe iya;
duru iya shia ụzo,
adụdu ree.
30 Onye ataburu nwibe iya ẹnya
bụkwa ẹregede bẹ ọogba.
Tẹme onye tagbabẹru ọnu

bụru ẹjo-iphe bẹ
ọocho ememe.
31 Aka nka bụ okpu-eze,
dụ biribiri.
Ọ bụru onye ndzụ iya
pfụru ọto bẹ
oorwuje ẹka.
32 Ọ ka ree l'ị bụ onye
atajẹru iphe nshi
eme l'ị bụ onye ka ike
l'ọgu.
Mbụ l'onye esedeje onwiya
kakwa ree;
eme l'onye alwụje ọgu
lwụta Ọha l'ophu.
33 Ido bụ atụtu bẹ aatụje iya.
Obenu l'ọo Chipfu maru iphe,
oo-me.

17

1 Ọ kakwa mma l'a
takpọerupho nwẹcha,
kpọhuru nkụ;
nchị dụkwanu doo l'unuphu;
eme l'unuphu,
eegbushi anụ gẹ ndu
abọ iphe;
opfu nọdu adaphekwanu
iya.
2 Onye-ozi, maru iphe bẹ
l'e-mechaa bụru ishi nwa
nnajịuphu iya;
mbụ nwa ọphu anọduje eme
iphe-iphere ekpu ndu nwụru
iya nụ.
Ooje l'emecha keta iphe nnajịuphu
g'ụnwu iya ketarụ.
3 Ite bẹ e gude eghe
mkpọla-ọchaa egheghe.
E gude ọku ahù
mkpọla-ododo ama.
Obenu l'ọo Chipfu bụ onye
ahụje obu amadụ ama.
4 Onye eme ẹjo-ememe angabẹje
nchị l'ogbogboromọnu,
epfu ẹjo epfupfu.
Onye adzụje ụka nọdu
angabẹje nchị l'ire,
epfu tuphutuphutuphu.
5 Onye achị onye ụkpa ọchi;
bụkwa Chileke,

meru iya nụ bẹ ọoko ọnu.
Onye ete ẹswa ekpu eze
iphe-ẹhuka, byaru nwibe
iya bẹ ta adụkwa g'e meru
g'a ta hụ iya ahụhù iya.
6 Enweru ụnwu nwanwa bẹ bụ
okpu-eze,
e kpuberu onye-ishi-ẹwó.
Tẹme nna bụkwanuru iphe,
ụnwegirima gude
eku onwophẹ.
7 Onye egomunggo swehuru te
epfujedu opfu,
nweru ishi.
Nokwaphọ g'onye bụ ishi
agbadụru g'ọ tụ-phuje ire.
8 Ụphalazu dụ gẹ mkpuma,
vu oke aswa l'ẹhu onye
anụje iya nụ; k'ọphu bụ:
ọ -ghaa ẹkiya-a bụ ụpete;
ọ -ghaa ẹkiya-a bụ ụpete.
9 Onye agụje nvụ l'atụpya,
a tụpyaru iya bụ n-yemobu
bẹ ookutse.
Obenu l'onye akpatsu opfu
akpatsu bụ ndu eeshishi
ọ̀nyà ike bẹ oobukahụje.
10 A -baarụ onye iphe edoje
ẹnya ree mba bẹ
oorwuje iya l'ẹhu;
eme l'ọnu ẹchachi ụkporo
ise, e chiru ọmata.
11 Onye ẹjo-ememe bụepho
iphe, oophubeje iphu
ememe bụ eme iphe,
a sụru g'o to meshi.
Ọle onye-ozi, ta aphụjedu
obu-imemini e-mechakwanaa
bya ahụa ya ahụhù.
12 Ọ kakwa mma lẹ ne oduma,
a kụtaru ụnwu iya fụru
ngu l'ụzo;
eme l'i jepfuru ọmata l'ẹka
oome eswe eswe.
13 Ọ -bụru lẹ nemadzụ gude
ẹjo-iphe pfụa ụgwo iphe-ọma,
e meru iya bẹ ẹjo-iphe ta
abyakpọdaa abvụ abvụbvu
l'ibe iya.
14 Awata aba mba dụ g'egbuha
nggele, e gbuchiru

egbuchi.
Ọo ya bụ lẹ-a; haa opfu tẹme
ụswo abata iya.
15 Aharụ onye ẹjo-iphe enge;
yẹe anma onye
pfụberekoto ikpe
tụkokwaru bụru eme ẹbyi
l'iphu Chipfu.
16 ?Bụ urwu gụnu bẹ okpoga
barụ l'ẹka onye bụ ọmata;
eshinu mmamiphe ta
agụdu iya agụgu?
17 Ndu eshi ọ̀nyà eyeje
nwibe phẹ obu
mkpụrumkpuru.
Tẹme nwune bụru iphe,
e swiberu ngu iya bụ g'ọ
gbajẹru ngu mkpu teke
iije iphe-ẹhuka.
18 Onye enwedu egomunggo
anajẹ nwibe iya
mkpalẹka;
bya eworu onwiya sụbe
l'itumo.
19 Onye yeru aswọ ụswo obu
bụkwa iphe-ẹji bẹ o
yeru obu.
Onye wolinụkaru egomunggo
iya imeli bụru
ọla-l'iswi bẹ oole ẹnya iya.
20 Onye ọkpoma dụ ẹji bẹ k'ọma
ta abyajẹkwaru.
Onye ire iya bụ ụgho jiru
iya nọdu adabajẹ
l'iphe-ẹhuka.
21 Onye nwụtaru nwa nwoke;
ọ bụru ọmata bẹ aphụ
tsọkwaru.
Ọphu ẹhu atsọjedu nna,
egomunggo swehuru
nwa iya ụtso.
22 Obu, atsọ ụtso bụ ọkpobe
ọbvu.
Obenu l'obu agbabuhu emeje
g'ọkpu kpọhu nkụ.
23 Onye ẹjo-iphe anatajẹ
ụphalazu lẹ mpya;
k'ọphu oo-me g'iphe,
pfụru ọto dụ nggọdogo
nggọdogo.
24 Onye iphe edoje ẹnya ree

bụ mmamiphe bẹ oodobeje
l'egomunggo.
Obenu l'ọmata bẹ ẹnya iya
ejerwuje ẹka igwe beru
alị beru.
25 Ọmata abụjeru aphụ tsọru
nna iya; bya abụru iphe,
atsọ ilu l'ẹhu nwanyị,
nwụru iya nụ.
26 Ọ tọ dụkwa ree ere onye
adụdu iphe,
o meru nre.
Ọphu ọ dụkwapho ree g'e
chia ndu-ishi iphe
l'ẹphe meru iphe,
pfụru ọto.
27 Onye nweru egomunggo
epfuje opfu zee ọnu.
Tẹme onye obu-àgù bụru
onye iphe edoje ẹnya.
28 Je akpaa l'onye eme eswe
bẹ eedobesụjekwa l'ọ
maru iphe mẹ ọ -bụru
l'ọ nọ nwa
nggujingguji.
Tẹme a nọdu edobesụje l'ọ bụ
onye iphe edoje ẹnya ree
mẹ ọ -bụru l'oosedeje
ire iya.

18

1 Onye akpa nkịnyi iya
bụepho iphe,
ọonoduje achọ bụ iphe,
a-dụru iya lẹ ree.
Tẹme ọkpobe mmamiphe
nọdu eghuje iya eghu.
2 Ọmata bẹ nkwamẹnya ta
adụjedu ree.
Iphe, atsọje iya ụtso bụ g'o
pfu iphe, ee-me nụ.
3 Ẹjo-iphe -bya bẹ ntụpya
anọduje etso iya.
Teke iphe-iphere byaru;
ekwe une etsokwaru iya
phọ.
4 Opfu, shi nemadzụ l'ọnu
abụjeru echi ogbu-mini.
Obenu l'ishi ẹka mmamiphe
futaru bẹ bụ nggele,
asọ gborogboro.

5 Ọ tọ dụkwa ree;
mbụ eme eyeru onye
ẹjo-iphe.
Ọphu ọ dụkwapho ree;
mbụ anma onye adụdu iphe,
o meru ikpe.
6 Iphe, ọmata pfutaru l'ọnu
bẹ yẹe ya emeje.
Tẹme ọ bụru ọnu iya ọbu bẹ
oogudeje eku ẹchachi
oku.
7 Ọo ọnu ọmata emebyije iya.
Tẹme ogbogboromọnu iya
bụru ọ́nyà,
e gude anmata ndzụ iya.
8 Asụlasu anọduje atsọ ntụmatu.
Ọotukoje iphe, bụ ẹhu vọo
pfurupfuru.
9 Onye tụ-gberu ẹka l'ozi,
ooje bẹ yẹe onye
emebyishi
iphe emebyishi bụkwa
nwune.
10 Ẹpha Chipfu bụkwa ụlo-eli
ephekerephe,
shihuru dụngudungu.
Ndu pfụberekoto nọdu
agbabajẹ iya je anọdu;
ọ tọ dụedu iphe-ọnuka,
emekwadu phẹ nụ.
11 Ụba onye nweru iphe bụ
mkpụkpu,
ọ kpụru kpụshia ya ike.
Ọo ya bụ igbulọ-ephekerephe,
ẹphe doberu g'o
gbobeje g'ọ tọ dụ iphe,
e-me phẹ nụ.
12 Amadụ bụ eku-onwonye
l'ime ọkpoma bẹ
ọokpajeru vuru ụzo mẹ
ọ -bya l'ala l'iswi.
Ewoze onwonye alị
bụkwanuru akwabẹ
ùbvù bẹ oosetajẹ.
13 Onye teke anụmadu iphe,
eepfu;
o vuwaru ụzo tsẹe ya
ọnu bẹ ọ bụ eme eswe
bya abụkwaru iya
phọ eme iphe-iphere.
14 Ọ kwa obu nemadzụ esedeje

ndzụ iya mẹ iphe nọdu
eme iya.
Obenu l'obu korofụwa;
a taa nyaẹdu iya.
15 Onye iphe edoje ẹnya ree
bẹ bụ iya akajẹ amaru
iphe tekenteke.
Tẹme onye mmamiphe nọdu
angabẹje nchị g'ọ nụma iphe,
e-me g'ọ kabaa amaru
iphe.
16 Eme iphe-ọma asụjeru
onye eme iya nụ ụzo.
Ọ nọdu emeje iya g'o jerwua
iphu onye parụ ẹka.
17 Onye lanụ -vuru ụzo doo
edoo l'ọ dụ g'iswi dụ
iya mma jasụru onye k'ẹbo
abya eyeahaa ọnu.
18 Iphe, eese opfu bụ:
a -tụaru iya ido;
opfu alaa;
l'eegude nno gboo ndu
eseshi opfu ike.
19 Arwọ-buta nwune ngu,
i mesweru kakwa
ẹhuka eme l'alwụ ọgu
lwụta mkpụkpu,
kpọru akpaa.
Tẹme opfu, gụ lẹ nwune
ngu ese dụkwa g'e
gude ígwè kpaa ọguzo
yechia ọnu-ụlo, a kpụshiru ike.
20 Nemadzụ egudeje opfu-ọnu
pfutaru onwiya iphe,
e-ji iya ẹpho.
Ọ bụru iphe, shi iya
l'ogbogboromọnu
bẹ oogudeje kpajia
opfuru.
21 Ire tụkokwaru ike kẹ ndzụ
yẹe k'ọnwu chịru.
Ọ bụru ndu yeru iya obu e-ri
mebyi, ọ mịtaru.
22 Onye achọ nwanyị,
ọo-lụ achọkwa iphe,
dụ ree.
Onye ono abụjekwaru onye
dụ Chipfu l'obu.
23 Onye akpa nri anọduje
arwọ g'a phụaru iya

obu-imemini.
Obenu l'onye nweru iphe
anọduje aba mba.
24 Onye eshi igwerigwe
ọnyà e-mechakwaa laa l'iswi.
Obenu l'o nweru ẹguru ọnyà,
akajẹ ngu anọ ntse eme
lẹ nwune ngu.

19

1 Onye bụ onye akpa nri
bya abụru onye ụta adụdu
lẹ ndzụ iya kakwa ree
eme l'ọmata,
eegudedu ire iya ẹka.
2 Ọ tọ dụkwa ree lẹ nemadzụ
bụ onye iphe ehe ihee
ọphu o madụ iphe.
Ọzoo gẹ nemadzụ gude eme
ẹgwegwa je eshiswee
ụzo.
3 Eswe, amadụ eme
emebyijekwa ndzụ iya;
e -mechaa l'o woru iya
bobe Chipfu.
4 Ẹku -nọdu abya bẹ ọnyà
adụje igwe etso iya.
Obenu l'ụkpa achịkaje ọnyà.
5 Onye agba ekebe,
abụdu ọkpobe opfu bẹ ta
anahụkwa g'o to je
iphe-ẹhuka iya.
Ọphu onye adzụje ụka aladu
mmanụ g'ọ tọ dụ iphe
e-me iya nụ.
6 Ikpoto nemadzụ anọduje
akpa ụzo g'ẹphe bụru
ndu dụ onye-ishi l'obu.
Tẹme onyemonye bụru
ọnyà onye emejeru
nemadzụ iphe-ọma.
7 Onye akpa nri bẹ adụkotaje
ndu ẹphe l'iya bụ ashị.
Nokwaphọ gẹ ndu ẹphe l'iya
eshi ọnyà anọduje
agbaru iya ọso.
Ọonodujekpoo agba etso
phẹ arwọ phẹ g'ẹphe shịru;
ọle ọ tọ dụedu onye ọphu
ọohuma.
8 Onye maru iphe eyeje onwiya

obu.
Tẹme ọ bụru onye iphe edoje
ẹnya ree bẹ k'ọma
etsoje.
9 Onye agba ekebe,
abụdu ọkpobe opfu bẹ ta
anahụkwa g'o to je
iphe-ẹhuka iya.
Tẹme onye adzụje ụka
l'a-bụkwaru ọla-l'iswi.
10 Ọ kwa g'ọ tọ dụdu nhamụnha
kẹ g'ọmata ri gwọogwoo
bụkwapho g'ọ kabaa ẹji
g'ohu bụru onye-ishi
ụnwu eze.
11 Ọ kwa mmamiphe amadụ
emeje g'ọ tarụ iphe nshi.
Ọ bụkwarupho onwiya bẹ
ookutse mẹ e -mee ya iphe-ẹji;
ọphu o yedụru iya
rọ ọnu.
12 Eze -wata aba mba bẹ
ọodujekwa g'ẹka oduma
asụ ekiri.
Obenu lẹ nemadzụ -dụ iya
l'obu bẹ ọoduje g'ẹka
iji dashịru l'eli ẹswa.
13 Nwa, eme eswe bụkwa
ọla-l'iswi bẹ ọ bụru
nna iya.
Nwanyị, anọduje abapheru
ji iya mba dụkwapho
gẹ mini-odzeru,
shi l'ẹswa-ụlo ada
paapaa.
14 Ụlo yẹle ẹku onye eshijekwa
l'onye nwe iya nụ sweru
nwa iya.
Obenu l'ọkpobe nwanyị bụ
Chipfu bẹ ooshije l'ẹka.
15 Ẹnyiru atụje oke mgbẹnya.
Ọ bụru onye eme ẹnyiru bẹ
ẹgu emeje.
16 Onye emeje iphe,
a sụru g'e meje bụkwa
ndzụ iya bẹ ooche
nche.
Obenu l'onye iphemiphe,
oome jiru ẹpho e-mechaa
nwụhu.
17 Onye emeru ndu ụkpa
iphe-ọma bụkwa

Chipfu bẹ oojie ụgwo.
Tẹme ọ bụru Chipfu
e-mechaa bua ya nggo
iphe, o meru.
18 Hùje nwa ngu ahùhù;
teke iile ẹnya l'ịi-hùta
iya iphe.
B'ejekwa egude g'ooghu ngu
l'ẹhu woru iya chigbua.
19 Ọ kwa onye obu-ọku
bẹ obu-ọku iya ebutajẹ.
Ị -dzọo ya lẹ nanụ;
bẹ ị dzọjenu iya phọ l'ọzo.
20 Nụjeru nemadzụ opfu;
ngabẹje nchị nata iphe,
aalọru ngu ẹka lẹ nchị iya;
l'e -mechaa bẹ ịi-bụru
onye maru iphe.
21 Amadụ enwejekwaru ikpoto
iphe,
ọonoduje arị k'ememe;
obenu l'ọo ọphu
Chipfu chịru dobe
mefụtaje.
22 Iphe, agụje ẹgu l'ẹhu
nemadzụ bụkwa eme
ree ya.
Ọ kakwa ree lẹ nemadzụ
bụ onye ụkpa eme l'ọ bụ
onye ntuphu-ire.
23 Atsụ Chipfu ebvu edujeru
amadụ duba lẹ ndzụ.
Ọ bụru teke ọ dụ nno bẹ
oojije onye ọbu ẹpho;
ọphu ọ dụdu ẹjo-iphe,
erwuje onye ọbu l'ẹhu.
24 Onye ẹnyiru abụjeru;
o -je etsuta nri;
ẹka akwaa ya l'ochi.
Ọ tọ dụedu ike apali iya
eye l'ọnu.
25 I -chia onye mgbọnu iphe;
onye amazidu iphe egude
iya nwụta iphe.
Teke ị barụ onye iphe
edoje ẹnya ree mba;
l'o gude iya kabaa amaru iphe.
26 Onye ana nna iya nfụ;
bya achịfuje ne iya
bụ iphe-iphere;
bya abụru mkpatsu-aphụ.

27 Nwa mu; ị -haa angabẹ
nchị l'iphe, eezi ngu;
l'i phua ụzo amaru iphe.
28 Onye agba ẹjo-ekebe achị
iphe, pfụru ọto ọchi.
Tẹme ọnu onye ẹjo-iphe
bụerupho ẹjo-ememe bẹ
ọonoduje elwee kwagbụu
kwagbụu.
29 Ndu njọ-opfu bẹ e dobeakwaru
iphe, ee-me phẹ edobe.
E dobeakwaphọ ẹchachi ala
l'okpurukpu ndu-eswe.

20

1 Onye mgbọnu bẹ mẹe bụ;
mbụ lẹ mẹe, atsụ atsụtsu
bụkwa onye aba hanyịhanyi.
Onye o duphuru ụzo ta
amakwa iphe.
2 Ẹhu -wata eghu eze eghu
bẹ ọodujekwa g'ẹka
oduma asụ ekiri.
Onye kpatsukwanụru iya iwe
tuphawaru ndzụ iya.
3 Onye agbalarụ opfu l'ụzo bẹ
ùbvù anọdujekwa etso.
Obenu l'ọo onye-eswe
akwagebeje akwagebe
aba mba.
4 Onye ẹnyiru ta akọjedu
opfu teke aakọje iya.
O -rwua l'akpakpa iya l'ọ
wata arwọ arwọ;
ọ tọ dụdu iphe, ọo-rwọta.
5 Iphe, nemadzụ rịru dobe
l'ọkpoma dụkwa g'ọ nọ
l'ogbu-mini.
Ọ bụru onye iphe edoje
ẹnya ree atsụtaje iya.
6 Ndu dụ igwerigwe asụje
l'ẹphe nweru n-yemobu.
Ọle ?bụ awe bẹ ịihumakwanu
onye apfụshije ike l'iphe,
o pfuru?
7 Onye pfụberekoto bẹ ụta ta
adụjedu l'iphemiphe,
oome.
Ọ -nọchaa laa; ụnwu iya
abụru ndu a gọru
ẹhu-ụtso nụ.

8 Onye eze -nọdu l'aba-eze iya
ekpe ikpe bẹ ọ hụmaje
ẹjo-iphe hụbe
iya ama.
9 ?Bụ onye a-sụ l'obu dụebe iya
sarịsari;
lẹ ya dụebe ree ọphu ya
teke meswee iphe-ẹji?
10 E -gude iphe-ụghoshi gude
atụ ẹrwa iphe;
ọzoo atụ ogologo iya
bụkotaepho ẹbyi l'ẹnya
Chipfu.
11 Ọo umere nwa atụje ọnu iya.
Oomeje g'a maru ?umere
iya guru egugu bya
apfụru nhamụnha?
12 Nchị, anụ iphe; yẹe ẹnya,
aphụ ụzo
bụ Chipfu tụkoru iya mee.
13 Gẹ mgbẹnya ta atsọnukajekwa
ngu ụtso;
ọdumeka bẹ ịi-kpakwa nri.
Nwụjeru ẹnya;
hụma l'ii-nweru nri
nweru k'etsutsu iya.
14 Onye azụ aswa asụje l'aswa,
ọozu renụkaru ire.
Ọle ọ -tụgbuepho l'o gude
iphe ọbu,
ọ zụru ọbu kuahaa onwiya.
15 Mkpọla-ododo dụ; mkpuma,
oke aswa dụ tụko
ẹkameka.
Obenu l'ọnu, epfu opfu,
egoshi mmamiphe
bụkwa ọ-dụ-ụko-lẹ-mba.
16 Nemadzụ -sụ l'ọo onye ọ
madụ bẹ ya a-nọduru l'itumo;
natakwa iya uwe iya.
Gudeshikwaa ya mẹ ọ -bụru
onye ọhozo bẹ ọ nọru
l'itumo ọbu.
17 Nri, a kparụ l'ụgho atsọje ụtso
mẹ a -nọdu eri iya.
Ọle e -mechaẹpho;
ọnu abụru onye riru
iya nụ ẹjirija.
18 Ị -nọdu achị idzu iphe, ii-me;
kpajẹada ishi.
Teke ịibya eje ọgu;

kpaada ishi g'e goshi ngu
g'ii-me iya.
19 Onye asụ asụlasu l'edoje
iphe, a sụru iya g'ọ tọ
dụkwa onye oo-doru
iya.
Ọo ya bụ; ị -hụma onye
phenụkaru opfu;
kparụ iya l'aphara.
20 Onye ephu nna iya;
ọzoo ne iya iphu bẹ ọku,
ọ gụtaru a-nahụkwa iya
nyịhu l'echi abalị-ishi.
21 Ẹku, a kparụ lẹ gburugburu
ta abụkwaru onye
kparụ iya nụ iphe-ọma
l'ikpazụ iya.
22 B'asụkwa l'ọo gụbedua l'a-pfụ
nemadzụ ụgwo iphe-ẹji,
o meru ngu.
Nọdu kwabẹru Chipfu;
l'ọo ya a-dzọ ngu.
23 Ndu gude iphe-ụghoshi gude
atụ ẹrwa iphe bụkwa
ẹbyi bẹ ẹphe eme
ekpu Chipfu.
Mbụ l'egude iphe-ẹregede atụ
ẹrwa iphe ta adụdu iya ree.
24 Eshinu ọ bụ Chipfu anọduje
akpọ-ziru nemadzụ ụzo;
?dẹnu gẹ nemadzụ
e-shi mee g'ụzo iya doo
ya ẹnya?
25 Ọ bụkwa agbaru onwonye
ọnyà mẹ nemadzụ dobe
iphe iche sụ l'ọ bụ kẹ
Chileke l'ẹbe ọ rị iya arịri.
E -mechaa; ọ taaha onwiya
ụta iphe ono,
o riburu nte iya ono.
26 Onye eze, maru iphe
aphụchaje ọha iya
g'onye aphụcha ẹswa ereshi
shi nno họshia ndu
ẹjo-iphe;
bya egude iphe, e gude
echi ereshi chia phẹ
pyakapyaka.
27 Obu nemadzụ bụkwa iya bụ
ọku orọku Chipfu.

Oogudeje iya avọfutagbaa
iphemiphe, dụ nemadzụ
l'ime.
28 Onye eze, yeru ndu ọ bụ eze
phẹ obu bya apfụbe ire iya
ọto l'iphu phẹ ta adụkwa
iphe-ọnuka,
emeje iya nụ.
Ọ bụru n-yemobu emeje
g'aba-eze iya ono
shihu dụngudungu.
29 Iphe, ụnwokorobya gude etu
onwophẹ ẹpha bụkwa
ike phẹ.
Ẹwó, dụ l'ishi bụkwanuru
iphe, ọgerenya gude
egbu nwịinwii.
30 Ọ kwa ẹka-nchị yẹe echibashị
ọ́nyá l'ẹhu bẹ eegudeje
safụ ẹjo-ememe;
mbụ l'ọo gbabụgbabu bẹ
e gude edozi ime
ọkpoma amadụ.

21

1 Ọkpoma onye eze
bụkwa nggele, nọ l'ẹka Chipfu,
bụ ẹka Chipfu sụru g'ọ
sọru shia bẹ ooshije.
2 Iphemiphe, nemadzụ eme
apfụjeru nhamụnha
l'ẹnya onye ọbu.
Obenu l'ọo Chipfu maru obu
onyemonye.
3 Eme iphe, dụ ree bya apfụru
nhamụnha bẹ Chipfu
kakwa anata eme l'egweru
ngwẹja nụ iya.
4 Ekobe ẹnya l'eli waa ekunuka
onwonye; mbụ ororo,
ndu ẹjo-iphe
atụ bụkotakwa iphe-ẹji
l'iphu Chipfu.
5 Iphe, onye akanya chịru idzu
ememe bẹ eeritajẹ urwu.
Nokwaphọ g'achị iphe ọku
atụje ụkpa.
6 Ẹku, a kparụ lẹ
tuphutuphutuphu ta
adụdu g'ọono-bejeru
l'oophukashịhu.

Tẹme ndu akpa ẹku l'ụzo,
dụ nno bụ ọnwu
bẹ ẹphe achọ.
7 Ọo ẹhuka ẹhuka,
ndu ẹjo-iphe eme bẹ
e-kpofu phẹ ekpofu.
Kẹle ẹphe jịkaru eme iphe,
pfụru nhamụnha.
8 Ndu ẹjo-iphe bẹ anọduje eshi
ụzo, apfụduru-ọto.
Obenu l'umere onye iswi
dụ mma apfụjeru
nhamụnha.
9 Ọ kakwa ree g'ị kwata je
eburu lẹ mgborụlo
eme lẹ gụ lẹ nwanyị,
anọduje abaphe mba
tekenteke bu l'ụlo.
10 Obu onye ẹjo-iphe bụepho
ẹjo-iphe anọduje evu
iya evuvu ememe.
Ọphu ọophujeduru ndu
ẹphe l'iya bu obutobu
obu-imemini.
11 A -hùa onye mgbọnu ahùhù;
onye amazidu iphe
egude iya nwụta iphe.
Teke ị kpọ-ziru onye maru
iphe ụzo;
yẹbedua l'onwiya egude
iya kabaa amaru iphe.
12 Onye ono, pfụberekoto ono
tụbekwaru nvọ l'iphe,
oo-me ụlo ndu ẹjo-iphe.
Mbụ l'ọopalitaje phẹ tụa gbaa;
ẹphe abụru mkpurupyata.
13 Onye tsuchiru nchị gẹ ya ta
nụma olu-ẹkwa onye ụkpa
l'a-ranaa nkiya ujiku lanụ;
ọ tọ dụdu onye angaru
iya nchị.
14 Iphe-ọma, e meru lẹ mpya
egboje ẹhu-eghu.
Tẹme ụphalazu, a phabẹru
l'uwe nụ nọdu
echinyịjekwapho oke
ẹhu-eghu.
15 E -kpee ikpe, pfụru ọto
bẹ ọotsoje ndu
pfụberekoto ụtso.
Ọ nọdu eyejekwanụ ndu

ẹjo-iphe ebvu.
16 Onye lekeberu ẹnya haa eshi
ụzo nkwamẹnya je
eshia ụzo ọzo
bụ ẹka oojeje atụtu unme
bụ l'ẹka ụnwu maa tụru
ndzukọ.
17 Onye yeru obu l'ẹmereme
l'e-mechaa kpaa nri.
Ọphu onye yenụkaru obu lẹ
mẹe yẹe manụ abyadụ
abụru onye nweru iphe.
18 Ndu ẹjo-iphe l'alajẹ l'ọchi ndu
pfụberekoto.
Nokwaphọ gẹ ndu e gudedu
ire phẹ ẹka adabajẹru
ndu obu phẹ gụru
ìphóró.
19 Ọ kakwa ree g'ị kwata je
eburu l'echiẹgu
eme l'ịilu nwanyị, gụ l'iya bụ;
ẹhu nọdu anọduje eghu
iya eghu;
ọ nọdu anọduje abaphe
mba tekenteke.
20 L'ụlo onye maru iphe bẹ
eenwejeru mkpuru,
ọkpobe nri dụ mẹ
ọkpobe manụ.
Obenu l'ọmata atụkoje iphe,
o nweru rifu.
21 Onye achị nta apfụbekoto
yẹe nta n-yemobu
l'achọtaje ndzụ.
L'ọokpaa ẹku bya abụru onye
akwabẹ ùbvù.
22 Onye maru iphe bẹ adụje ike
tsoo mkpụkpu onye
ike ọgu;
kwatsushia akpaa akpaa,
ẹphe kpọ-pheru
onwophẹ dakobe.
23 Onye eche ọnu iya nche bya
eche ire iya nche
bẹ ezehujeru ọla-l'iswi.
24 Onye eku onwiya bya etse
etsetse bẹ ẹpha iya bụ
onye mgbọnu.
Onye ono bẹ umere iya
l'ophu abụkotajeru
eku-onwonye

eku-onwonye.
25 Ọ kwa iphe, agụ onye ẹnyiru
egbuje iya;
kẹle ẹka iya ẹphenebo te
ekwedu eje ozi.
26 Mbọku-mbọku bụ iphe,
anọduje agụ iya nụ bụ
g'ọ kabaa enweru iphe.
Obenu l'onye pfụberekoto
emeje iphe-ọma mịa
ya ẹnya.
27 Ngwẹja, onye ẹjo-iphe
egwe bụkwa ẹbyi bẹ
ọonoduje eme.
Ọphu ọ bụro onye eje epfu
k'ọphu o gude ẹjo
egomunggo bya
egweeru iya.
28 Onye agba ekebe,
abụdu ọkpobe opfu
a-bụkwaru ọla-l'iswi.
Tẹme onye ngabẹru iya nchị
bẹ ee-mebyishikwa jasụ
l'ojejoje.
29 Onye ẹjo-iphe bẹ
agbanwụbeje iphu
ẹhuka ẹhuka.
Obenu l'onye obu iya gụru
ìphóró l'emeje g'ụzo iya
ngụru angụru.
30 Ọ tọ dụkwa mmamiphe;
ọzoo iphe edo ẹnya;
ọzoo idzu, aachị achịchi,
aa-sụ l'ọo g'e mee ya
mebata Chipfu.
31 Ịnya bụ iphe, e meru iya
kwabẹru bụ mbọku
eje ọgu.
Obenu l'onye bụ iya bụ l'e
mekpee l'ọgu ọbu
bụ Chipfu.

22

1 Ọkpobe ẹpha kakwa ree
ahata eme l'enweru iphe,
parụ ẹka.
Tẹme eme odoo ka
mkpọla-ọchaa yẹle
mkpọla-ododo ree.
2 Iphe lanụ, dụ l'ẹhu
onye nweru iphe bya adụ

l'ẹhu onye akpa nri
bụ l'ọo Chipfu mekọtaru
ẹphenebo.
3 Onye nweru egomunggo
ahụmaje iphe, bụ ẹjo-ememe
domia onwiya.
Obenu onye amazidu iphe
anọdujeepho eje dukuu
dukuu g'ooje jeye l'ọdalahu
l'iphe-ẹhuka, nọ iya nụ.
4 Ewoze onwonye alị yẹe atsụ
Chipfu ebvu l'emeje
g'e nweru iphe;
tẹme ọ nọdu emeje g'a
kwabẹ amadụ ùbvù bya
emekwaphọ g'e nweru ndzụ.
5 Iphe, a tọru l'ụzo, onye
ẹjo-iphe eshi bụkwa
óbvú yẹle ọ́nyà.
Obenu l'onye eche ndzụ
iya nche bẹ anọduje
iphemiphe ono ụzenya.
6 Zia nwata ụzo, gbaru iya
l'eshishi.
Ọ -bụerupho ọgerenya;
ọ tọ byadu aha iya ahaha.
7 Ọo onye nweru iphe abụjeru
ishi onye akpa nri.
Tẹme ọ bụru onye ji ụgwo
abụjeru onye-ozi onye
o jitarụ iya.
8 Onye akụ eme ẹjo-iphe
g'akpụru iphe bẹ bụ iphe,
ọonoduje awọko bụ iphe-ẹji.
Tẹme mgbọro ẹhu-eghu,
ọ pa e-mechaa darwua alị.
9 Onye eme iphe-ọma shii bẹ
aa-gọru ọnu-ọma nụ;
kẹle oowojeru nri iya
ekeru ndu ụkpa.
10 A -chịa onye mgbọnu;
opfu alaa.
11 Onye yeru ọkpoma charachara
obu;
tẹme opfu iya nọdu adụje
bẹlebele bẹ e-shita onye
eze ọ̀nyà.
12 Chipfu anọduje eleta ẹnya g'ọ
tọ dụ iphe, e-me onye
maru iphe.
Obenu l'opfu onye eegudedu

ire iya ẹka bẹ oomeje
g'ọ tọ dụ iphe, ọo-bụ.
13 Onye ẹnyiru asụje:
"Tụswekwa! Oduma
nọkwa l'ụzo!
Oo-gbukwa mu mẹ mu lụfu
gbororo!"
14 Ọnu nwanyị ovuọba bụkwa
iduma, dụ wukirima.
Ọ bụru onye Chipfu atukoshi
oke ẹhu-eghu iya
a-daba iya.
15 Eme eswe swekọkwaru
onwiya nọdu l'ọkpoma
nwatanshịi.
Ọ bụru ẹchachi, e gude ahù
iya ahùhù l'a-chị-mihu
iya g'ọ tọ dụhe iya.
16 Onye eme onye ụkpa ewere
gẹ ya a-ka enweru iphe;
yẹle onye anọduje anụ
ndu nweru iphe iphe;
e-mechaa tụko bụru
ndu ụkpa.

Akpụru opfu ụkporo l'iri,
shi l'ọnu ndu maru iphe

17 Ngabẹ nchị nụma olu-opfu
ndu maru iphe.
L'i woru ọkpoma ngu kpọru
ye l'iphe, mu ezi.
18 Noo kẹle ọo-dụru ngu lẹ ree
mẹ i woru iya dobe l'ime
ọkpoma ngu.
L'ị kpụkwaru iya phọ l'ọnu
tekenteke.
19 Ọo ya bụ k'ọphu ịi-kporu obu
yeru Chipfu.
Ọ kwa mu ezi gụbedua
gẹdegede iphe ntanụ.
20 Ẹtu ẹtu ọbu, mu ezi ọbu bẹ
mu dekwaru edede l'ẹkwo
deta iya ụkporo l'iri;
mbụ akpụru-opfu,
l'agba amadụ unme;
tẹme ọ bụru opfu, bụ:
i -mee ya l'ọ dụru ngu
lẹ ree.
21 Ọ bụ opfu, mu pfuru gude zia
ngu ọkpobe opfu;
yẹe opfu, gbaru k'adakobe;

k'ọphu ịi-maru ọkpobe ọnu,
ii-yeru onye ziru ngu nụ.
22 B'anakwa onye ụkpa nwọphu
o nweru opfu l'ọ tọ dụdu
g'ọ dụ iya.
Ọphu i gwekwa onye iphe-ẹhuka
byaru arakabya l'ụlo-ikpe.
23 Kẹle Chipfu e-mechakwaa
gbaaru phẹ ọdzori;
gude ndu ono,
shi ana phẹ nfụ ono nalata
phẹ nfụ nkephẹ.
24 Gẹ gụ l'onye obu-ọku te
eshikwa ọ̀nyà.
Ọphu unu l'onye ẹhu eghuje
eghu ẹgwegwa
aswịkwa ọswi.
25 Ọ -dumeka bẹ ịi-nwụkwa
ẹka iya; l'i je adalahụ l'iphe,
ị gbadụru ẹnya iya.
26 B'abụkwaru onye eyeje ẹka
l'eye iphe l'itumo.
Ọzoo onye anajẹ oji-ụgwo
mkpalẹka;
27 kẹle i nwedu iphe,
ii-gude pfụa ya;
bẹ aa-pachakwa paa iphe,
ị zẹje azẹe.
28 Ta aphọfukwa mkpuma
ndiche unu phẹ gude
kpaa oke alị.
29 Ị -hụmakpoo onye chịru ụpfu
yee l'ozi, ooje ejeshi iya ike;
maẹrupho l'oo-mecha jeeru
ndu eze ozi.
O too jeduru ndu aamadụ
ẹpha phẹ ozi.

23

1 Unu l'onye bụ ishi -tụko
nọdu abya erigba nri;
makwarụ ẹgube onye gụ l'iya nọ.
2 Wokwaru mma dabẹ
onwongu l'ẹkpiri mẹ
ị -bụru onye ẹkpiri.
3 B'aphụkwaru nri,
ọonu ngu kpaakpaakpaa;
kẹle nri ono bụkwa nri
ọhutama.
4 B'emebyishikwa onwongu lẹ
g'ii-me nweru iphe.

Makwarụ iphe jetajẹ ghaa
ẹnya.
5 Kẹle ẹku abụjekwaru:
a -bya ajị ẹnya birimu
l'ọ bụwaru phuchamu.
Ẹphe asashịchaa ẹ́bà g'ugo
phehuchaa pheba
l'akpaminigwe.
6 B'erijekwa nri, onye ụswara
shiru; mbụ g'ẹguru iphe,
o shiru ta agụjekwa ngu ẹgu;
7 kẹle ọ kwa g'ọriri,
dụ iya bụ g'ọ gbaru.
Ọo-ngụkpokwaru ngu nri
sụ ngu: “Riarọ nri!
Nggẹro ngụa!”
Ọle iphe ono, oopfu ono bẹ
oopfukọta l'eli ọnu.
8 I -ria ya bẹ ịi-gbọkwa
nwọphu i riru.
Ajaja, ị jaru iya abụru ngu
ọla-l'iswi.
9 B'epfujekwa opfu yeru ọmata;
kẹle oo-wokwaru
mmamiphe ono,
shi ngu l'ọnu ono nmaa
phulaphula.
10 Ta aphọfukwa mkpuma,
a kpọberu e -shi lẹ
ndiche gude kpaa
oke alị.
Ọphu i gbuswetakwa ókè
bahụ l'alị onye nna
iya anọedu;
11 kẹle onye agbarụ iya mkpu
shihunụkakwaru ike.
O je l'e-mechakwaa gbaaru
iya ọdzori.
12 Ngabẹje nchị nwụta iphe,
eezi ngu.
Mbụ-a; wojeru nchị gboberu
opfu onye maru iphe.
13 B'ahakwa ahù nwata ahùhù,
gbaru iya nụ;
l'ọ tọo nwụhukwa mẹ
i chia ya iphe.
14 Chia ya rọ ẹchachi dzọtachia
ndzụ iya g'ọ tọ la maa.
15 Nwa mu; iphe, e-me g'ẹhu
tsọo mu ụtso
bụkwa l'ị bụ onye maru

iphe.
16 Mbụ l'ime obu mu bẹ ẹhu
a-tsọ ntụmatu
mẹ ọnu ngu -nọdu epfuje-a
iphe, pfụru nhamụnha.
17 B'ekwekwa g'i gude obu ngu
koaharụ ndu iphe-ẹji
okophoo.
Iphe, a-nọduje evu ngu
evuvu bụchikwaaru
atsụ Chipfu ebvu.
18 Noo l'ị maru l'iphu a-dụru
ngu lẹ ree.
Ọphu iphe ono, agụ ngu nụ
ono ejedu mgbabirishi.
19 Ngabẹ nchị nwa mu;
maru iphe.
Wojeru obu dobe l'ụzo,
pfụru ọto.
20 B'etsokwa ndu ngụnukaru mẹe;
ọzoo ndu rinụkaru nri.
21 Kẹle ndu ngụnukaru mẹe
yẹe ndu ẹkpiri akpajẹkwa
nri.
Mbụ l'ẹnyiru e-mechakwaa
nmabẹ phẹ nkịrika
ẹkwa.
22 Ngabẹjeru nna ngu nchị;
mbụ onye ono,
bụ iya yeru ime
ngu ono.
Ọphu ị sụkwa lẹ ne ngu ta
adụedu iphe,
ị gụberu iya opfu l'ọ
bụwaa ọgerenya.
23 Zụta ire-lanụ! Be rephukwa
iya azụ!
Maru iphe! Bụru onye a hùru
àhùhù;
yẹe onye iphe
edoje ẹnya.
24 Nna onye pfụberekoto bẹ ẹhu
atsọje ụtso shii.
Tẹme onye maru iphe nọdu
adụje onye nwụru iya
nụ ree.
25 Gẹ nna ngu yẹe ne ngu
tekwaa ẹswa ẹhu ngu!
Mbụ-a; g'onye ono,
hụru mgbụ ngu ono
tekwaa ebvu ẹhu ngu!

26 Nwa mu; woruro ọkpoma
ngu nụ mu!
G'ẹnya dụnu ngu l'iphemiphe,
mu eme.
27 Kẹle nwanyị-ovuọba bụkwa
iduma,
dalahụru tukirima.
Nwanyị, eme ẹji bụru obvu,
tụru ẹnu omilomi.
28 Ọ kwa gẹ ndu abalidebvu
akwabẹjeru nemadzụ
l'ẹgbudu-a bụ
g'ọonoduje kwabẹ.
Tẹme ọ nọdu emeje gẹ ndu
e gudedu ire phẹ ẹka
paa igwerigwe
l'echilabọ ụnwu-eliphe.
29 ?Bụ onye bụ onye a tụru
ọnu?
?Bụ onye anọduje agụ aphụ?
?Bụ onye esephe opfu opfu?
?Bụ onye epfuphe l'e mee ya
ọphuu mee ya ọphuu?
?Bụ onye bẹ eemekajẹ
iphe-ẹheni?
?Bụ onye bẹ ẹnya eke
meemee?
30 Ọo ndu anọje ẹriri
nggẹringge lẹ mẹe.
Ndu etsojeru aghaphe achọ
mẹe, a gwagheru
agwaghe.
31 Te elejekwa mẹe ẹnya teke
ooke uswe-uswe;
teke ọota kpịtikpiti l'okoro,
e yeru iya;
teke ọ tọru nwẹhu alwa
kpẹtee.
32 E -mechaa bẹ ọotaje ẹru
g'agwọ.
Ẹru iya nọdu ereje ire
g'ẹru ogiji.
33 Noo teke ẹnya ngu a-wata
ahụma iphe, dụ ọduge.
Egomunggo ngu awata arị
iphe, gbachịru ẹnya.
34 Noo teke ịi-dụ g'onye zẹ azẹe
l'echilabọ eze-ẹnyimu;
mbụ g'onye zẹ l'eli iphe,
e bvuberu l'eli
ụgbo-mini.
35 L'ị wata ara sụ: "Ẹphe

etsugbua mu-o!
Ọle e te mekakwaru
mu iphe.
Ẹphe etsukwa mu otsukputu;
ọle o to rwudu mu l'ẹhu.
?Bụ teke ole bẹ mu
a-gbalihukpọo?
Mu -gbẹshi bẹ mu a-watakwa
achọ mẹe ọzo.”

24

1 B'ekokwaru ndu anọduje
eme ẹjo-ememe okophoo!
G'ọgbo phẹ b'agụjekwa ngu
ẹgu etsotso!
2 Kẹle obu phẹ anọduje achị
idzu mkpamẹhu.
Ọ bụerupho eme opfu bẹ
ẹphe egudeje ọnu phẹ
achị idzu iya.
3 Ọo mmamiphe bẹ eegudeje
akpụ ụlo.
Ọ bụru nkwamẹnya bẹ eegudeje
mee ya g'o shihu ike.
4 Ọ bụru egomunggo bẹ eegudeje
dozia ọma-ụlo iya;
chịru ngwa-ụlo, ere ire;
tẹme ọ nọdu ama mma
gude dozia ya.
5 Onye maru iphe bẹ ike
dụkwa shii.
Onye nweru egomunggo
nọdu anọduje anwụta
iphe tekenteke.
6 Ị -nọdu abya eje ọgu bẹ onye
ịi-nọdu ele ẹnya iya bụ
onye e-goshi ngu iphe,
ii-me.
Teke ọ dụkwanu ngu g'i
mekpee ndu unu
l'ẹphe alwụ ọgu;
ndu ịi-nọdu ele ẹnya phẹ
abụru ndu a-nọdu
akpọ-ziru ngu ụzo.
7 Mmamiphe panụkakwaru
phengara l'ẹhu
onye-eswe.
O -jee l'ẹka e dzuru opfu
l'edupfu;
o to nweduru ọnu-opfu.
8 Onye anọduje achị idzu

ẹjo-iphe tekenteke
bẹ aa-sụ l'ọ bụ onye
ẹregede.
9 Achị idzu eme eswe bụ iphe-ẹji.
Ọphu onye mgbọnu adụjedu
ndiphe ree.
10 Ike -adụdu ngu teke iije
iphe-ẹhuka bẹ ị dụkwa
arwụhu ọkpobe adụdu.
11 Dzọtanu ndu a kpụ eje
egbugbu.
Sephunu phẹ azụ;
mbụ ndu ono l'akpọ
galagala eje ala l'ẹka
aa-phụ phẹ tẹrii ono.
12 Teke ị sụru: "?Anyi
makwanụru iphe,
eme nụ?"
bẹ onye ono, enyoje obu
nemadzụ ono manarụ-a
iphe, iime.
Onye ono, bụ iya edozi ndzụ
ngu ono manụrupho iphe,
eme nụ.
Ọ bụru iya e-mechaa pfụa
onyemonye ụgwo g'iphe,
o meru gbaru.
13 Rije manụ-ẹnwu; nwa mu;
kẹle ọ dụ ree.
Mbụ lẹ manụ-ẹnwu,
e metaru l'ẹbakala-ẹnwu
a-tsọ ngu ụtso l'ọnu
shingushingu.
14 Makwarupho lẹ mmamiphe
dụ ree lẹ ndzụ ngu.
Ị -maru iphe bẹ obunggo
dụkwaru ngu iya.
Ọphu iphe ono, agụ ngu nụ
ono ejedụ mgbabirishi.
15 Sụ-a; gụbe onye ẹjo-iphe;
b'ejekwa ibe onye
pfụberekoto je
akwageberu iya;
ọphu i jekwa ibe iya je iya
akwagwo!
16 Kẹle onye pfụberekoto -dakwaa
iko mẹ ọ -daru ugbo ẹsaa;
ọ gbalihujekwaphọ.
Obenu l'onye ẹjo-iphe bụ
ọla-l'iswi akwatsuje iya.
17 G'ọ tọ tsọjekwa ngu ụtso

l'onye opfu ngu daru.
Ọphu i tekwa ẹswa l'ọkpoma
ngu l'ụpfu dụru iya.
18 Ọdumeka bẹ Chipfu
a-nụmakwa ọchi ono
ịichi iya ono;
l'ọ dụ iya ẹji;
l'ọ parụ onye ono haa;
ọ tọ dụedu iphe,
o mekwadụ iya.
19 G'iphe, eme l'ẹhu ndu
eme ẹjo-ememe te
erwujekwa ngu l'ẹhu.
Ọphu i kojekwaru ndu
ẹjo-iphe okophoo.
20 Kẹle onye ẹjo-ememe be e tee
bukwa obunggo-ọma.
Tẹme orọku onye ẹjo-iphe je
l'eme tsụrikitiki.
21 Nwa mu; tsụjekwa Chipfu
ebvu;
l'ịitsukwapho
onye eze ebvu.
Ọphu i tsokwa ndu
ekwefujeru phẹ ike;
22 kẹle Chipfu yẹe onye eze
ono bẹ e-mekwa
g'ọla-l'iswi tụ ngu l'ụpfu.
?Bụ onye maru gẹ mgbupya
phẹ e-jeberu phẹ
l'ẹhu?
23 Ndu ọwa-a bụkwapho opfu,
shikwaphọ ndu
mmamiphe l'ọnu:
Abọ nemadzụ ẹbo mẹ
a -nọdu ekpe ikpe ta
adụkwa ree.
24 Mbụ l'onye sarụ ọnu sụ
onye-ikpe nmarụ l'ọo ya bẹ
iswi dụ mma
bẹ ee-phukwa iphu lẹ
mkpụkpu lẹ mkpụkpu;
tẹme ọhamoha ajịkakota
iya.
25 Obenu l'ọo-dụru ndu ono
lẹ ree;
mbụ ndu ekpeje ikpe nmaa
ya onye o rwuberu.
Ndu ono bẹ ee-kebe l'ọma
ọkpobe ekebe.
26 Epfu ire-lanụ gude yee

ọnu l'opfu bụkwa
n-yemobu bẹ ọ bụ.
27 Vukpọadaru ụzo jechaa ozi,
dụru ngu l'etezi;
L'ị bya ejeẹbekpoo ozi,
dụru ngu l'ẹgu;
tẹme l'ị watawarọ akpụ
ụlo ngu.
28 B'agbakwaru nwibe ngu ekebe
l'ẹbe ọ dụ iphe,
o meru.
Ọphu i gudekwa ọnu ngu ono
duphua nemadzụ.
29 B'asụkwa l'ii-melata iya iphe,
o meru ngu;
l'ịi-pfụ nwoke ono ụgwo
iphe, o meru.
30 Mu ghatajẹru ẹka onye
ẹnyiru kọru opfu.
Mbụ lẹ mu jeru je eshisweta
opfu-vayịnu onye
enwedu egomunggo.
31 Ọ tụkoepho ẹkameka fukọta
ẹwu-óbvú kẹ garawuu.
Tẹme ẹswa mmanụ tụko opfu
ọbu nata.
Igbulọ mkpuma, e shi gude
gbaa ya mgbabu
dakashihụchawaa.
32 Mu bya awata arị iphe ono,
mu hụmaru ono l'ime
ọkpoma mu;
bya egude iphe ono,
mu hụmaru ono gude
nwụta iphe.
33 L'ọ bụ: I -kua mgbẹnya
nwanshịi;
mgbẹnya rwee ngu
nwanshịi.
Mbụ-a; ị -chikọbe ẹka
nwanshịi sụ g'ị
tụta unme;
34 akpa nri afụaru ngu g'onye
abalidebvu byaru
ibe iya.
Mbụ ẹjeka adụe ngu phọ
g'onye nwoke ibe iya
chị ngwọgu bapfuta.

25

Ẹtu ọzoba Sólomọnu nmashịgbaru.

1 Ndu ọwa-a bụgbakwaa
ẹtu ẹtu ọzo, Sólomọnu
nmashịru.
Ndu deru iya l'ẹkwo bụ ndibe
Hezekáya, eze ndu Jiuda.
2 Edomi iphe edomi
ekutse Chileke ekutse.
Obenu l'ọphu ekutse ndu
eze bụ avọ iphe kọta
iya ọhu.
3 Ọo g'igwe habe ephekerephe;
ọ bụru g'alị dụ-be omilomi
bụ g'obu onye eze bụ-be
iphe, a taa vọ-rwudu
avọ-rwu.
4 Rwushia ẹrwu lẹ
mkpọla-ọchaa hụma l'onye
akpụ mkpọla-ọchaa
nwewaru ẹguru iphe,
oo-gude kpụa iphe,
ọokpu.
5 Rwushia ndu ẹjo-iphe l'iphu
onye eze hụma l'aba-eze
iya bẹ oo-gude
apfụbekoto mee g'ọ
pfụshia ike.
6 B'anọdukwa l'iphu onye eze
ekutse onwongu!
Ọphu i jekwa asụgaru l'ẹka
ndu oke-amadụ kụru!
7 Ọ kakwa ree l'ọo ya sụru
ngu: “Gbẹshi bya
anọdu l'ẹguru ẹka-a!”
Eme l'ọ pfụru l'iphu
oke-amadụ mee ngu
iphe-iphere.
8 B'egudekwa k'iphe,
ị hụmaru l'ẹnya keta ọso
jeshia l'ụlo-ikpe.
Lẹ-a; ?ii-mekwanụ iya
ime-agha l'ikpazụ iya;
mẹ e -mechaa;
nemadzụ ibe ngu pfuru
iphe-iphere kpua ngu?
9 Teke gụ lẹ nemadzụ
ibe ngu atụ ịgoligoli;
b'ewokwaru iphe,
nemadzụ pfuru ngu lẹ
mpya woru rakaa araka.
10 Ọdumeka bẹ onye nụmaru
iya nụ e-mekwa ngu

iphe-iphere.
Ọphu ẹjo ẹpha,
ii-vuta achịhubaekwa
achịhu l'ẹhu ngu.
11 Opfu, e pfuru l'o rwuberu iya
dụ g'igopoto akpụru ụdara,
a garụ ye l'iyagba
mkpọla-ọchaa.
12 Mba, onye maru iphe abarụ
onye angabẹje nchị
l'opfu, eepfuru iya
bẹ dụ g'iphe-nchị,
e gude mkpọla-ododo
mee; ọzoo g'iphe ọzo,
e gude akwa onwonye akwa,
e gude ọkpobe
mkpọla-ododo mee.
13 Ọo g'akamini-sunoo ejije
oyi gua ẹhu egugu
l'ọkpaji-a bụ gẹ nwozi,
e gude ire iya ẹka eguje
ẹhu ndu ziru iya ozi.
Mbụ l'oomeje g'obu guzeta
ndu nwe iya nụ.
14 Ọo g'urwukpu,
rwuru erwurwu
zia phẹrephere;
ọphu oodzeẹduru
mini dụ; bụ gẹ nwoke,
eku onwiya lẹ ya
emeje iphe-ọma,
o to mejedu dụ.
15 Ọ kwa nshirima l'e-me
g'onye-ishi mee iphe,
o shidu kwe lẹ ya e-me.
Mbụ l'ire, atụ gwẹlegwele
egbujijekwa ọkpu.
16 Ị -hụma manụ-ẹnwu;
ritakwa iya l'okiya.
I -rinụka iya l'ị gbọo ya.
17 Jeta ibe nemadzụ ibe ngu
l'ahụma.
I -jenụka iya l'ị dụ iya ashị.
18 Ọo gẹ mgbọro,
emeje ẹhuka-a;
ọzoo ogu-echi;
ọzoo apfụ;
noo g'ọoduje;
mbụ nwoke agba ekebe
lẹ nemadzụ ibiya
meru iphe, o medụru.

19 Adakobe onye eegudedu ire
iya ẹka teke iphe atsụ
nemadzụ l'ẹhu dụkwa
g'onye eme g'ọ taa
iphe l'eze, eme iya
rikwo rikwo;
ọzoo onye ẹniyeni,
eme g'o jee ije l'ọkpa,
nwụhuru iya anwụhu.
20 Agụ ebvu eyeru onye
ọkpoma dụ ẹji dụ g'e
yefuru iya uwe
gbabẹ iya ẹhu ọto
l'ẹka oyi atsụ iya.
Ọ dụ gẹ mẹe-veṇiga,
e woru wụa l'eli ọkanwa.
21 Teke ọ bụ l'onye opfu dụru
gụ l'iya bẹ ẹgu agụ;
nụ iya nri g'o ria.
Teke ẹgu mini agụ iya;
chọoru iya mini
g'o ngụa;
22 lẹ teke iime nno
bẹ bụ iphere bẹ iimeta
ekpu iya l'ishi;
iphe ono ahụa ya
ọku l'ẹhu.
Ọzo bụ lẹ Chipfu e-bu
gụbedua nggo.
23 Ọo gẹ phẹrephere,
shi l'isheli ezitsutajẹ
mini-a;
nokwaphọ gẹ nvu-azụ
akpatajẹ adzụ iphu.
24 Ọ kakwa ree g'ị kwata je
eburu lẹ mkpotsu-ụlo
eme l'ị lụ nwanyị,
gụ l'iya bu;
ọ nọdu anọduje
abaphe mba
mbọku-mbọku.
25 Ọo gẹ mini, eji oyi eguzetajẹ
obu onye mini agụ-a
bụ g'ozi-ọma,
shi ụzenya emeje
ọkpoma onye e ziru iya.
26 Onye pfụberekoto -parụ
onwiya haarụ onye ẹjo-iphe;
bẹ ọ dụkwa g'ishi nggele,
a swọru ẹrwu;
ọ dụ g'obvu-mini,

a tụrwuru atụrwu.
27 Ọ kwa g'ọ tọ dụdu ree
erinụka manụ-ẹnwu
bụkwapho g'ọ tọ
dụkwapho ùbvù
l'ẹnya mẹ nemadzụ
gude ẹka eme g'a
kwabẹ iya ùbvù.
28 Nemadzụ, ta adụjedu
ike sede onwiya
dụkwa gẹ mkpụkpu,
e shi gude igbulọ
kpụ-phee mgburugburu;
a nọnyaa;
e tsukpọshia ya.

26

1 Akwabẹ ùbvù te
ekweduru onye-eswe.
Ọ dụ g'ẹka aka-mini-sunoo
l'ada l'ọnanwu.
Ọ dụ g'ẹka igwe edze mini
teke emeta iphe e
meberu l'alị.
2 Ọnu, a tụru onye adụdu iphe,
o meru ta adụkwa iphe,
oo-me onye ọbu.
Ọ dụkwa g'ẹka ogbe eme
pẹremu pẹremu
pẹremu;
ọzoo g'ẹka agbẹta ezi
swịiswiiswii.
3 Ẹchachi bẹ eechije ịnya;
a nọdu egudeje ọkpukpu
akpụ nkapfụ-ịgara.
Nokwaphọ g'eegudeje
mgbọro echi
onye-eswe l'okpurukpu.
4 B'eyekwaru onye-eswe ọnu lẹ
mkpọkoro opfu, oopfu.
Ọdumeka bẹ gụ l'iya
a-tụkokwa bụru ndu
eswe.
5 Yechikwaaru onye-eswe
ọnu ẹhuka ẹhuka lẹ
mkpọkoro opfu,
o pfuru.
Ọdumeka bẹ oo-dobesụkwa
lẹ ya maru iphe.
6 Onye ezi onye-eswe ozi bụ
onwiya bẹ o ribushi ọkpa.
Tẹme ọ nọdu akpataru

onwiya opfu.
7 Ọo g'ọkpa atụgbaa onye
ẹniyeni lwakpalwakpa
bụ g'ẹtu, onye eme eswe
anma atụ lwakpalwakpa.
8 Akwabẹ onye-eswe ùbvù
dụkwa g'eye mkpuma
lẹ rọbo.
9 Ẹka onye-eswe anma ẹtu
dụkwa g'ẹka onye mẹe
atsụ akpa onwiya óbvú,
dzụru iya l'ẹka.
10 Onye ekuje onye-eswe;
ọzoo onye aghata
aghata g'o jeeru iya
ozi dụkwa g'onye ojọgu,
egudeje apfụ iya meka
onyemonye iphe.
11 Ọo gẹ nkụta anwajẹ ẹnwa
laphu azụ je erichaa
ya-a bụ g'onye eswe
abụjeru: o -mechaa
rigbarigba l'ọ laphu azụ
je emephu iya azụ.
12 ?Ị hụmaru onye arị lẹ ya
maru iphe?
Onye ono bẹ onye eme eswe
kaẹpho mma.
13 Onye ẹnyiru sụru l'oduma
nọ lẹ gbororo;
l'oduma tsoru gbororo
azọ-phe.
14 Ọo gẹ mgbo anọduje
aghaphu onwiya
l'arịwa-a bụ g'onye
ẹnyiru anọduje aghaphu
onwiya l'iphe-azẹe ya.
15 Onye ẹnyiru abụjeru:
o -jee etsuta ụtara l'ophe;
ẹka akwaa ya l'ochi.
Ẹnyiru te ekwedu iya g'o ye ẹka
l'ọnu.
16 Onye ẹnyiru arịje lẹ ya
maru iphe
maghata ụmadzu ẹsaa,
maru eye ọnu l'opfu.
17 Onye aghata aghata bya
ahụma ẹka aaswọ ụswo
bya eworu onwiya
chie ya dụkwa g'onye

hụmaru nkụta bya alọta
iya lẹ nchị.
18 Ọ kwa g'onye ọbvu eme,
agba apfụ enwu ọku
phoophoophoo bya
atụ icheku-ọku
phuuphuuphuu;
19 bụ g'ọ dụ mbụ onye
meru nemadzụ ibiya
mkpurukpuru-ẹnya bya
emechaa bya asụ iya
l'ọ kwa ebvu bẹ ya
ebvukoshi iya.
20 Nkụ -adụdu l'ọku;
ọku anyịhu.
Asụlasu -adụdu l'opfu;
ụswo anyịhukwapho.
21 Ọo g'icheku aphunwu
ọku-ụzu;
bya abụru gẹ nkụ
aphunwu ọku mmanụ
bụ g'onye opfu aphunwuje
opfu.
22 Asụlasu anọduje atsọ ntụmatu.
Ọotukoje iphe, bụ ẹhu vọo
pfurupfuru.
23 Ẹrengete opfu edomije
ọkpoma mgbashị;
ẹgube nshị mkpọla-ọchaa
etechije ite,
a kpụru l'ụrwa-a.
24 Onye nemadzụ dụ ashị
egudeje opfu-ọnu
domia onwiya.
Ọle o domiru ẹjo-iphe
l'ime ọkpoma iya.
25 Ọ -nọdu epfukpọo opfu,
atsọ ntụmatu;
b'eyekwaru iya ọnu;
kẹle ẹjo-ahụma,
nọ iya l'ọkpoma rwukwaru
l'ẹsaa.
26 Ashị, ndiphe dụ iya bẹ
oogudeje ẹregede
domia.
Ọle ẹjo-iphe, oome bẹ
ee-mechaa tụa too
l'edzudzu-ọha.
27 Onye ebu iduma bụ iya
e-mechaa daba iya.
Ọ bụru onye eswi mkpuma

bẹ mkpuma
ewephutajẹ azụ bya
eswipyabẹ.
28 Onye atuphu ire bẹ akpọje
ndu o mebyiru
ẹhu ashị.
Tẹme ọnu, enwu opfu
enwunwu nọdu
emebyije iphe emebyi.

27

1 E kukwa onwongu kẹ
l'ọwa-a iphe, ii-me echele;
kẹle ị tị madụ iphe,
mbọku e-wota.
2 Haa g'onye ọzo jaa ngu ajaja.
B'egudeshi ọnu ngu jaa
onwongu.
Haarụ iya onye ọzo;
g'ọ tọ bụshi gụbedua
l'onwongu.
3 Mkpuma anyịkwa ẹrwa;
tẹme ẹja bụru oke-ivu.
Obenu l'onye-eswe -kpatsu
ngu iwe bẹ ọ kakọta
iphe labọ ono anyị
ẹrwa.
4 Ẹhu-eghu te enwedu
obu-imemini;
ọvuma nọdu abya ẹnari.
Obenu ?bụ onye adụ ike
apfụru l'iphu ijiẹnya?
5 Mba, a barụ nemadzụ lẹ
sagaa kakwa ree eme
l'eye obu,
e yeru lẹ mpya.
6 Onye gụ l'iya dụ l'opfu -nmaa
ngu akpa bụkwa akpa
ẹregede bẹ ọ nmarụ
ngu.
Obenu l'ọ́nyá, onye gụ l'iya
eshi ọ̀nyà gburu ngu
bẹ ntụcha adụdu.
7 Onye ẹpho jiru bẹ
manụ-ẹnwu
adụjechakwaa ẹji.
Obenu l'onye ẹgu agụ bẹ
iphe,
atsọ ilu atụkoje atsọcha
rẹngurengu.
8 Onye gbẹshiru l'ibe
iya tụgbua bya akpaphuhu

dụkwa g'ẹnu,
shi l'ẹpfune iya phelihu
phefu bya ephuaha
ụzo ẹpfune iya ọbu.
9 Manụ eshi mkpọ yẹe manụ
isẹnsu,
emeje g'obu nọdu atsọ
ụtso.
Nokwaphọ g'akpọ-zi ụzo,
shi l'ẹka ọ̀nyà
nemadzụ emeje;
ẹhu akpọ-vohu iya.
10 B'ahakwa onye gụ l'iya eshi
ọ̀nyà;
yẹe onye yẹe nna ngu eshi
ọ̀nyà.
Ọphu i gbakwarụ jeshia ibe
nwune ngu nwoke mẹ
ẹjo iphe-ẹhuka dapfuta
ngu.
L'obutobu ngu, nọ ngu ntse
kakwa ree eme lẹ
nwune ngu,
bu ngu ụzenya.
11 Manụru iphe; nwa mu;
menaa g'obu kpọ-vohu mu;
k'ọphu mu e-yeje ọnu
yeru onye anma mu
phulaphula.
12 Onye nweru egomunggo
ahụmaje iphe,
bụ ẹjo-ememe domia
onwiya.
Obenu l'onye amazidu iphe
anọdujeepho eje dukuu
dukuu g'ooje je ejee iphe-ẹhuka,
nọ iya nụ.
13 Nemadzụ -sụ l'ọo onye ọ madụ
bẹ ya a-nọduru l'itumo;
natakwa iya uwe iya.
Gudeshikwaa ya mẹ ọ -bụru
onye ọhozo bẹ ọ nọru
l'itumo ọbu.
14 Amadụ -gbẹshi lẹ
nchi-abọhu ara gbagbagba;
l'ẹka ọogo ọnu-ọma anụ
obutobu iya bẹ ọo-dụkwa
g'ọ bụ ìphù bẹ oophu iya.
15 Nwanyị, anọduje abapheru
ji iya mba;
dụkwa gẹ mini-odzeru,

atụ paapaa.
16 Egbogbo iya dụkwapho
g'onye egbo
phẹrephere g'o to zihẹ.
Ọzoo g'onye gude ẹka
egbobuta manụ,
alwa torotoro.
17 Ọo g'ikpegiri abajẹ ígwè-a
bụ g'amadụ abajẹru
ọkwenya nụ ibe iya.
18 Ọo onye dzarụ oshi figu erije
akpụru, ọ mịtaru.
Ọ bụru onye eleta nnajịuphu
iya ẹnya bẹ ọokwabeje
ùbvù.
19 Ọo g'amadụ eleje ẹnya lẹ
mini hụma onwiya iphu
bụ g'ọkpoma amadụ
egoshije ụgbugba iya.
20 Ẹpho te ejikwa alị-maa;
ọphu ẹpho ejidu alị
ọla-l'iswi.
Nokwaphọ g'ẹpho te ejijedu
ẹnya l'iphe, ọohumaje.
21 Ite bẹ e gude eghe
mkpọla-ọchaa egheghe.
E gude ọku ahụ
mkpọla-ododo ama.
Obenu l'amadụ bụ ajaja,
aaja iya bẹ e gude ahụ
iya ama.
22 Ọ tọ dụkwa m'obeta
ị tsụa onye-eswe l'ikwe;
mbụ gude ọ́dzú gwee
ya g'onye egwe ereshi;
i tii mekwa g'ọ haa
eme-eswe.
23 Makwarụ l'ị maru g'ẹku ngu
gbaru ọkpobe amaru.
Obu ngu adụkwapho l'ẹka
ọka-eswi ngu dụ.
24 Kẹle iphe-enweru ta
anọjedu ojejoje.
Ọphu okpu-eze anọjedu shi
l'ọgbo sweru ọgbo
l'ishi onye lanụ.
25 E -kpofu akahụ ẹswa,
e shi gbutaru ẹku ngu;
ọ bya erwua irwu ọ̀phúú;
a bya eje l'eli úbvú je
egbua ẹswa ọ̀phúú;

26 ụnwu-atụru ngu anụaha
ngu uwe eye l'ẹhu;
iireaha eghu ngu gude ereta
iphe, ii-gude zụa alị.
27 Ii-nweru ẹra-eghu dụ shii,
ii-gude azụ onwongu gụ
lẹ ndibe ngu;
gude iya azù nwamgbọko,
gụ l'iya bu ebubu.

28

1 Onye ẹjo-iphe anọduje
agba ọso l'ẹbe adụ onye
achị iya nụ.
Obenu l'onye pfụberekoto
eshihuje obu ike
g'oduma.
2 Teke ndu bu lẹ mkpụkpu dụ
njọ bẹ ndu abụjeru ishi
phẹ adụje igwerigwe.
Obenu l'onye maru iphe;
mbụ onye iphe edoje
ẹnya -bụru ishi;
l'ọonoo ọdu.
3 Onye akpa nri,
anọduje eme ndu ụkpa
ewere dụkwa g'ọchioku
mini, tụkoru iphe,
a kụru l'opfu kpota.
4 Ndu jịkaru eme iphe,
a tụru l'ekemu anọduje
aja ndu ẹjo-iphe ajaja.
Obenu lẹ ndu eme iphe,
a tụru l'ekemu bụ
ọgu bẹ ẹphe etso ndu
ẹjo-iphe.
5 Ndu ẹjo-iphe bẹ iphe,
pfụru nhamụnha te
edojedu ẹnya.
Obenu lẹ ndu achọ g'ẹphe
maru Chipfu bẹ
oodoje ẹnya doghee ya
edoghe.
6 Onye ụkpa, te emetajẹdu
iphe ụta kakwa ree eme
l'onye nweru iphe;
ọphu o mejekwanụ iphe,
pfụru ọto.
7 Nwa, emeje iphe,
a tụru l'ekemu bụkwa nwa,
maru iphe;

obenu l'onye yẹe ndu
ẹkpiri aswị ọswi
emetajẹ iphe-iphere
kpube nna iya l'ishi.
8 Onye gude
ụgwo-ọnwurunwa
akpa ẹku bụkwa onye
aphụru ndu ụkpa
obu-imemini bẹ ọokpa
ẹku ọbu edoberu.
9 Onye jịkaru lẹ ya ta
angabẹdu nchị l'ekemu
bẹ mbụkponu epfupfu,
oopfu anụ Chileke
adụjechaa g'ọ bụ ẹbyi
bẹ oome.
10 Onye dutaru onye obu iya
gụru ìphóró je eshiaha
ẹjo ụzo bụkwa l'ọ́nyà ono,
ọ gbabẹru l'onwiya ono
bẹ ọo-daba.
Obenu l'onye ete emedu iphe,
aata iya ụta bẹ e-keta okiphe,
dụ ree.
11 Onye nweru iphe;
edobesụje lẹ ya maru iphe.
Obenu l'onye bụ onye ụkpa;
iphe nọdu edoje iya
ẹnya enyovuje iya ime.
12 Ọobujeru; onye pfụberekoto
-nọdu atụ okoo;
ẹhu atsọ-dzuru
onyomonye ụtso.
Teke onye ẹjo-iphe nyibaru
l'ọkwa;
ụnwu-eliphe achọaha
ẹka ẹphe e-domi onwophẹ.
13 Onye edomi iphe-ẹji,
o meru edomi bẹ ta
awafụjekwa awafụ.
Obenu l'onye pfufutaru iphe,
o meru;
ọphu o mebaẹduru iya
ọzo bẹ aaphụjeru
obu-imemini.
14 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye
atsụje Chipfu ebvu.
Obenu l'onye ọkpoma kpọru
gbengu adabajẹ l'eje
iphe-ẹhuka.
15 Onye ẹjo-iphe -bụru eze ndu
bụ ndu ụkpa;

bẹ ọ dụkwa g'ẹka oduma
asụ ekiri;
ọzoo g'ẹka agụ abya ẹnari.
16 Onye eze, dụru ndibe iya
ẹhuka te nwekwa
egomunggo.
Obenu l'onye, ọ dụ ashị;
mbụ ẹku, aakpa l'ụgho
bẹ a-nọ ndzụ ogologo.
17 Onye gburu ọchi;
ọchi ono gude iya bẹ
aghapheẹpho
bọtorii jasụ l'ọ nwụhu.
Ọphu ọ dụkwa onye
a-gbaru iya mkpu.
18 Onye ụta adụdu lẹ ndzụ
iya bẹ ta adụkwa iphe,
byaru eme iya nụ.
Obenu l'onye ụzo iya gberu
nggọ akpọ-kwofuje
akpọ-kwofu daa.
19 Onye kọru alị iya bẹ nri
adụjeru.
Obenu l'onye etso iphe-mmanụ
bẹ a-kpashị nri ike.
20 Onye e gude ire iya ẹka
bẹ ọnu-ọma iya a-dụ
igwerigwe.
Obenu l'onye enweru iphe
agụnuka ẹgu bẹ ọ tọ
dụkwa iphe,
e-me g'a ta nụ iya chịipfuu.
21 Abọ nemadzụ ẹbo ta
adụkwa ree.
Ọle nemadzụ emeswejelẹ-a
iphe l'opfu nri.
22 Onye ọkpoma mgbashị bẹ
enweru iphe anọduje
agụ ẹgu.
Ọphu ọomajedu l'ọ-kpa-nri
apfụ echeru iya.
23 Onye abarụ nemadzụ mba bẹ
ee-mechaa ka emeru
iphe-ọma eme l'onye gude
ire iya enwu opfu
enwunwu.
24 Onye ana nna iya ọzoo ne
iya nfụ bya asụ l'ọ tọ
dụduro ẹji;
bẹ yẹe nwa mmebyi bụkwa
iphe lanụ.

25 Onye ụghoro akpalije
esemopfu.
Obenu l'onye kpọru obu yeru
Chipfu bẹ ọo-ka adụru
lẹ ree.
26 Onye kpọru obu ye l'ọriri
onwiya bụ onye
mmanụ.
Obenu l'onye gude
egomunggo eme iphe
ta adụdu iphe,
byaru eme iya nụ.
27 Onye anụje onye akpa nri
iphe bẹ ta adụkwa iphe,
bya adụru iya ụko.
Obenu l'onye ewofuje
ẹnya g'ọ tọ hụma ndu
ụkpa bẹ aatụje ọnu,
dụ igwerigwe.
28 Onye ẹjo-iphe -nyiba l'ọkwa;
ndiphe achọo ụzo domishia
onwophẹ.
Teke ndu ẹjo-iphe
lakwanụru l'iswi;
ndu pfụberekoto
aka shii eje.

29

1 Onye aabajẹru mba
tekenteke;
ọ nọdu emerọ iphe,
oome bẹ a -bya
ajị ẹnya birimu bẹ e
mebyishiwaru iya.
Ọphu eemekọtabaedu
iya emekọta.
2 Ndu pfụberekoto -nọdu aka
shii eje bẹ ẹhu atsọje
ndiphe ụtso.
Teke onye ẹjo-iphe bụ ishi;
ndiphe atsụahaa pfụu.
3 Onye yeru mmamiphe
obu emeje g'ẹhu tsọ nna
iya ụtso.
Obenu l'onye yẹe
ụnwanyi-ụkpara aswị
ọswi anọduje eripya
ẹku iya.
4 Onye eze, ekpeje ikpe,
pfụru ọto emeje g'alị iya
pfụru pfụshia ike.

Obenu l'onye ẹnya ụphalazu
dụ alakashiję iya
alakashị.
5 Onye enwuru nemadzụ
ibiya opfu enwunwu bụ
ụgbu-egege bẹ oogeru
iya g'o chie ọkpa.
6 Onye njọ bẹ iphe-ẹji,
oome anmaję iya g'ọ́nyà.
Obenu l'onye pfụberekoto
anọduje agụ ebvu
ete ẹswa.
7 Onye pfụberekoto anọduje
arị g'eeme kpeeru onye
ụkpa ikpe, pfụru ọto.
Obenu l'onye ẹjo-iphe bẹ
ẹgube iphe ono te
erwudu l'ẹhu.
8 Ndu mpfubyishi akpataję
ùtsú lẹ mkpụkpu.
Obenu lẹ ndu maru iphe
abyanyiję ẹhu-eghu.
9 Onye maru iphe -kpụru
onye-eswe eje l'ụlo-ikpe
bẹ onye-eswe ọbu
a-nọdule-a atụ
kwokwokwo aba mba
eye iya;
ọphu nchị abyakwa
adụ doo.
10 Ndu egbu ekere bẹ onye ụta
adụdu lẹ ndzụ iya
adụje ashị;
obenu lẹ ndu obu phẹ
gụru ìphóró anọduje
echekwa ndzụ onye
dụ nno.
11 Ọo onye mmanụ emegbuje
g'o ghuru iya.
Obenu l'onye maru iphe
esedeje onwiya mẹ ẹhu
-nọdu eghu iya eghu.
12 Onye bụ ishi -nọdu
angaje nchị l'ụka;
iphe,
bụkpoo ndu ejeru iya
ozi abụkotaerupho ndu
ẹjo-iphe.
13 Onye akpa nri yẹe onye
akpa nemadzụ ẹhu bẹ ọ
dụru iphe lanụ,

anwụje l'ẹhu ẹphenebo:
Ọo Chipfu agụsaje ẹphenebo
ono ẹnya.
14 Onye eze -nọdu egudeje
ire-lanụ ekpe ndu ụkpa
ikpe bẹ aba-eze iya
e-keẹkwarupho
jịngụjingu g'o keru.
15 Ẹchachi, e gude ahù nwa
ahùhù emeje gẹ nwata
maru iphe.
Obenu lẹ nwata,
a harụ ẹka emeje ne iya
iphe-iphere.
16 Ndu ẹjo-iphe -nọdu aka
shii eje;
iphe-ẹji akakwaphọ
shii eje.
Obenu lẹ ndu pfụberekoto
e-gude ẹnya hụma teke
ẹphe a-nọdu ada.
17 Hùa nwa ngu ahùhù hụma
l'oo-me g'ẹhu dụ
ngu guu.
Oo-me g'obu tsọhu ngu
rịkpotoo.
18 Ẹka ọphulenya adụdu
bẹ onyemonye
anọduje eme g'ọ dụ iya.
Obenu l'onye eme iphe,
a tụru l'ekemu bẹ
bụ onye e keberu l'ọma.
19 Ohu ta abụledaa opfu-ọnu bẹ
e gude ezi iya iphe;
kẹle o -dochakpọo ya nụ
ẹnya bẹ o too
yekpọdanu ọnu.
20 ?Ị hụmaru onye awọje opfu
kpokokongu?
Onye ono bẹ eelekwa ẹnya
l'onye-eswe bẹ
a-gbẹkwanu ka
akụkuta-iphe eme lẹ
yẹbedua.
21 Nwoke -swanụkaru onye-ozi
iya aswarụ;
l'ọ nụa ya aphụ l'ikpazụ iya.
22 Onye ẹhu eghu akpatsuje
nseka.
Tẹme onye obu-ọku nọdu
emeje iphe-ẹji,

dụ igwerigwe.
23 Amadụ -kuahaa onwiya;
l'o woze iya alị.
Obenu l'onye wozeru onwiya
alị bẹ aakwabẹje
ùbvù shii.
24 Onye yẹe onye-oshi emegbaa
bụkwa ọhogu onwiya.
Ọo-nụma ẹka eeri nte;
ọle ọ tọ dụdu iphe, oopfu.
25 Atsụ nemadzụ ebvu bụ ọ́nyà
bẹ ọogbabeje.
Obenu l'onye bụ onye kpọru
obu yeru Chipfu ta
adụdu iphe,
byaru eme iya nụ.
26 Aadụje igwerigwe achọ
g'onye-ishi meeru
phẹ iphe-ọma;
obenu l'onye ekpejeru
nemadzụ ikpe,
pfụru ọto bẹ bụ Chipfu.
27 Onye pfụberekoto bẹ
onye apfụbeduru ẹka
ọto adụje ashị.
Onye obu gụru ìphóró
nọdu adụjekwanu onye
ẹjo-iphe ashị.

30

1 Ọwaa bụ opfu-ọnu
Agụru, bụ nwa Jiake;
ozi, Chipfu ziru iya:
Nwoke ono pfuru iya Itiyẹlu;
mbụ l'o pfuru iya Itiyẹlu
pfuaru iya Ukalu sụ:
2 Ọ kwa mu kachaa b'a ama
iphe l'iphe,
bụkpoo unwoke.
Egomunggo nemadzụ ta
adụkwa mu l'ẹhu.
3 Mmamiphe bẹ mu ta
nwụkpodaaru ilile.
Ọphu mu amadụ Onye nsọ
ono amama ophu.
4 ?Bụ onye bahụjewaru
l'imigwe;
bya eshi iya lwazeta?
?Bụ onye gudejewa ẹka
kpokọbe phẹrephere?
?Bụ onye gudejewa uwe iya

kechia mini mini,
nọgbaa nụ?
?Bụ onye meru g'ẹka mgboko
l'ophu beru kpọo
g'abara?
?Ẹpha onye ono bụ gụnu?
?Bụ gụnu bẹ nwa iya aza?
Kanụru mu iya mẹ ọ -bụru
l'ị maru iya.
5 Opfu Chileke l'ophu l'ophu
dokwaru rịsaa.
Tẹme ọ bụru onye egbobutaje
iphe,
bụkpoo ndu gbabarụ
l'ime iya je anọdu eze ndzụ.
6 B'e yekwakwa iphe l'opfu iya.
Ọdumeka bẹ ọo-bakwarụ
ngu mba goshi ọha l'ị
bụ onye adzụje ụka.
7 Iphe labọ bẹ mu akpa ngu
ishi iya jiko Chipfu.
Mekwaaru mu iya jiko tẹme
mu anwụhu.
8 Menaa gẹ atụkporoko yẹe
adzụ ụka nọdu mu
ẹnya.
B'emekwa gẹ mu kpaa nri;
ọphu i mekwa gẹ mu
nweru iphe.
Iphe, ịi-nụje mu phọ bụ
nri, asụje mu eriri
mbọku-mbọku.
9 Ọdumeka bẹ mu
e-nwenụkakwaru iphe
shi nno jịka ngu:
pfuahaa sụ:
?Bụ onye bụ Chipfu ọbu?
Ọzoo lẹ mu jeru je akpanụka
nri; je ezia iphuru;
shi nno mebyia ẹpha
Chileke mu.
10 Ta anọdukwa l'iphu nnajịuphu
pfubyishia onye-ozi iya.
Ọdumeka bẹ ọo-tụkwa ngu
ọnu, a-vụru ngu nụ.
11 O nwekwarụ ndu anọduje
ephu nna phẹ iphu.
Ọphu ẹphe agọjedu ọnu-ọma
anụ ne phẹ.
12 Mbụ ndu dụebe ree l'ẹnya
nkephẹ.

Ọle a ta safụkwaru phẹ
ideyideyi, ẹphe dụ.
13 Ndu anọduje avọru nemadzụ
ẹnya;
bya elephuje nemadzụ
ibe phẹ.
14 Eze, dụ phẹ l'ọnu bụ
ogu-echi;
Iphe, doru phẹ jọo l'ọnu
bụru ọkarara,
ẹphe e-gude tụko ndu ụkpa
tagbushikọta g'ẹphe
bvụ l'eliphe;
tụko ndu adụdu g'ọ dụ phẹ
lwụa g'ẹphe ta phọdu
l'echilabọ ndu nọ ndzụ.
15 Etu-ụda nwụtaru
ụnwumgboko labọ.
Ọ bụru iphe,
ẹphe anọdujeepho ara
mkpụrumkpuru bụ:
Nụ mu! Nụ mu!
Mbụ l'o nweru iphe ẹto,
ẹpho te ejijedu ejiji;
mbụ iphe ẹno,
teke asụswee:
O jiwaru mu!
16 Mbụ alị-maa;
yẹe ẹpho nwanyị,
ta atsụdu ime; yẹe alị;
kẹle alị teke
angụnyadaa mini bya
asụ lẹ ya ta angụedu;
waa ọku, enwu enwunwu;
ọku, enwu enwunwu
teke anọnyakpoo
bya asụ: O jiwaru mu!
17 Onye asù nna iya ẹnya ruu;
ọphu ọ kpadụ ishi eme iphe,
ne iya sụru g'o mee
bẹ okpoko-ọ́hà e-shi lẹ
wukirima bya agụta
ẹnya onye ọbu.
Ọ bụru udele l'e-ri iya.
18 Ọ dụru iphe ẹto,
dụ mu oke biribiri;
mbụ iphe ẹno,
te edokpọdaru mu
ẹnya edodo ophu:
19 ụzo ugo l'akpaminigwe;
waa ụzo agwọ l'eli

mkpuma;
waa ụzo ụgbo-mini
l'eze-ẹnyimu;
yẹle ụzo nwoke waa
nwamgbọko.
20 Waa gẹ nwanyị ovuọba
emeje iya baa:
Oorije nri woru ọnu
huchachaa;
sụ: Ọ tọ dụkwa iphe,
dụ ẹji, mu meru.
21 Ọ dụru iphe ẹto,
mgboko l'ophu anọduje
lẹ mkpula anma jiijiijii;
mbụ l'ọ dụru mkpula
iphe ẹno,
mgboko ta adụkpodaa
ike apfụru apfụru ophu.
22 Mbụ lẹ nwata-ozi phelihuru
bya abụru onye eze;
waa l'onye-eswe
wafụru bya enweru nri;
23 nwanyị, a kpọru ashị,
lụru ji;
ọzoo nwamgbọko,
yẹe nemadzụ bu;
ọ kapyabẹ onye ọbu ẹnya.
24 Ọ dụru iphe ẹno, dụ l'eliphe,
ha nwanshịi;
ọle ẹphe mashịru iphe ike.
25 Ndada bụ iphe, e meru dobe
l'eliphe; ọphu ike aduzidu iya;
ọle ẹphe akwajẹ nri
l'ọnanwu dobe,
ẹphe e-ri l'udzumini.
26 Nchi-ọgba bụ iphe,
e meru dobe l'eliphe;
ọphu ọkpehu aduzidu iya;
ọle ẹphe ebvuje
agbara-mkpuma
dozia buru.
27 Igube te enwedu onye-eze;
ọle ẹphe anọduje ephe
l'ọgbo l'ọgbo.
28 Ngwere ta adụdu m'obetaru
ọ bụru ẹka be egude
achị iya; ọphu egude iya;
ọle ọo-nọdujechaa
nọdu l'oke-unuphu ibe eze.
29 Ọ dụru iphe ẹto,
anọduje agụ ije ọgu;

mbụ l'ọ dụru iphe ẹno,
ije iya dụshi ree ike.
30 Oduma bụ iya kachaa ọkpehu
l'iphe, bụ anụ;
ọphu ọ dụdu anụ,
ọogbaru ọso.
31 Ọzo bụ oke-ọku,
azọ pfukangu pfukangu;
mkpi;
yẹe onye eze yẹe ndu
ojọgu iya,
nọ-pheru iya mgburugburu.
32 Ọ -bụru l'i shi mewaa iphe
onye-eswe;
mbụ l'i shi ekutse onwongu;
ọzoo l'ọ dụru idzu ẹjo-iphe,
i shi chịwaa;
dẹkwaa ẹka l'ọnu!
33 Kẹle ọo g'a pyịje ẹra-eswi
meta iya manụ-a;
ọ bụru g'ọ bujeru;
a -swịkpoo imi aswịkpo
l'ọ lwaa mee-a
bụ g'ọ bujeru;
a -kpatsu ẹhu-eghu;
opfu abya.

31

Opfu-ọnu onye eze ono, bụ Lemẹlu

1 Ọwa-a bụ opfu-ọnu
onye eze ono, bụ Lemẹlu.
Ọ bụ ozi, ne iya ziru iya:
2 Gụbe nwa mu; gụbe nwa,
mu tsụru ime iya; nwa,
mu kwetarụ l'ukwe-iphe;
3 b'a pakwarụ ike ngu
l'ophu ziaru eme k'ụnwanyi!
Te ewokwaru ọkpehu ngu
hagbuaru ndu ono,
emebyije ndu eze onoya.
4 Jiko Lemẹlu;
gẹ ndu eze ta angụjekwa
mẹe.
Mbụ l'angụ mẹe ta abụkwa
iphe,
rwuberu ndu eze.
Mbụ kẹ gẹ ndu-ishi
wata angụ mẹe,
l'atsụ atsụtsu ta adụkwa
ree.

5 A -nọnyaa; ẹphe ngụa mẹe
zọha iphe, ekemu pfuru;
woru ikpe,
rwuberu onye eemekpa
ẹhu gbanwee.
6 Woru mẹe, atsụ atsụtsu nụ
ndu ala l'iswi.
Woru mẹe nụ ndu aphụ
tsọru;
7 g'ẹphe ngụa zọhaa
ọ-kpa-nri phẹ;
mbụ zọhaa ẹjo ọnodu,
ẹphe nọ.
8 “Pfuje opfu ẹhu ndu ono,
ata dụdu ike pfua opfu
ẹhu onwophẹ ono.
Dzọje iphe, rwuberu ndu bụ
ụnwu-ogbee.
9 Pfuje iphe, rwuberu ngu
l'epfupfu;
l'i kpeje ikpe nhamụnha.
Gbajẹru ndu iphe-ẹhuka byaru;
yẹe ndu adụdu g'ọ dụ
phẹ ọdzori.”

Nwanyị, umere iya dụ ree

10 ?Bụ onye a-dụkpoo ike chọta;
ọkpobe nwanyị?
Ẹgube nwanyị ono kakwa
mkpuma, vu oke aswa
ere ire.
11 Ji, alụ iya nụ gude ire
iya ẹka;
ọphu ọ dụdu ọkpobe iphe,
ụko iya dụru iya.
12 Iphe, oowotajẹru ji iya bụ
iphe-ọma; ọ tọ bụdu ẹjo-iphe;
mbụ gẹ nwanyị ono
a-nọ-beru l'eliphe-a.
13 Ẹji ebili yẹe oghu ọchaa bẹ
ọohoje ahọho họta;
gude ẹka iya jee ya ozi
l'oohe iya ihee ejeje.
14 Ọ dụ g'ụgbo-mini ọgbangho;
kẹle oojeje ẹka dụ ẹnya je
akpata nri.
15 Teke ootehuje lẹ mgbẹnya bụ
lẹ gẹregere ụtsu mee nri
doberu ndibe iya;
bya anụkwapho
ụnwumgboko,

ẹphe l'iya bu oke iya nkephẹ.
16 Alị bẹ oolerwejeada ẹnya
elerwe tẹme l'ọozuje iya.
Ọ nọdu egudeje nwa okpoga,
erwuje iya ẹka gbaa
opfu-vayịnu.
17 Ọ -gbẹshi eje ozi l'ọogbakpoo
ẹhu jeshia ya ike.
Ẹka eshihuje iya ike l'ozi.
18 Nghọ, ọogba bẹ ọogbaje iya
rita iya urwu.
Ọphu orọku iya anyịhudu
anyịhu l'ẹnyashi.
19 Oo gudeje ẹka iya gbaa oghu
gude kpaarụ onwiya
ẹkwa.
20 Ọosajeru ndu akpa nri ẹka
iphe-ọma;
mbụ lẹ ndu adụdu g'ọ dụ
phẹ bẹ oomejeru iphe-ọma.
21 Igwe -nọdu atụ
akamini-sunoo;
ọ tọo tsụdu ebvu kẹ ?amaru;
tọ dụdu nụ iphe,
oo-me ndibe iya?
kẹle onyemonye lẹ gẹ
ndibe iya ha bẹ
yekọtaru uwe-oyi.
22 Oogudeje ẹka iya kwee ẹkwa,
ọophushije l'iphe,
ẹphe azẹje azẹe.
Tẹme uwe iya bụru ọkpobe
ẹkwa ọchaa yẹe
k'uswe-uswe.
23 Ji iya bẹ aakwabẹje ùbvù
l'edupfu mẹ ọ -nọdu
l'edzudzu-ọha ndu bụ
ọgerenya mkpụkpu.
24 Oogudeje ẹka iya kwee uwe
ẹkwa ọchaa ereshi
ereshi.
Ọ bụru iya evujeru ndu agba
nghọ iphe,
eekebeje l'upfu.
25 Ọkpehu yẹe adụ ùbvù bẹ o
yeru g'onye yeru uwe.
K'ọphu bụ l'e -mechaa bẹ
oo-mechaa nwụjaa
ọnu-ọchi.
26 Oogudeje mmamiphe
epfu opfu.

Tẹme ire nọdu apfụjeru iya
ọto mẹ ọ -nọdu ezi iphe.
27 Ndibe iya bẹ ooswijeru
eswiru eleta phẹ ẹnya.
Ọphu oorijedu nri meahaa
ẹnyiru.
28 Ụnwegirima iya etehuje kua
ya onye a gọru ẹhu-ụtso
nụ.
Ji iya nọdu ekukwa iya phọ
nnọ;
tẹme ọ nọdu anọduje
aja iya ajaja.
29 “Ụnwanyi, dụ igwerigwe
emejekwa ẹguru iphe,
dụ igwerigwe.
Ọle ọo ngu kachaa ememe!”
30 Ọnmogo bụkwa ụghoshi.
Tẹme ama rọoroo bụru
iphe-mmanụ.
Obenu lẹ nwanyị,
atsụ Chipfu ebvu bẹ
gbaru g'a jaa ya ajaja;
31 bua ya obunggo,
rwuberu iya nụ.
Mbụ-a; g'ozi, o gude ẹka iya
eje mekwaa g'e tua
ya ẹpha l'ọma edupfu.

Ẹkwo
O-zì-iphe

1 Ọwa-a bụ olu O-zì-iphe; mbụ nwa Dévidi, bụ eze lẹ Jierúsalẹmu.
2 O-zì-iphe sụru-a: “Iphe-mmanụ yẹe iphe-mmanụ bụ iphe-mmanụ! Iphemiphe tụkoru bụru iphe-mmanụ!”
3 ?Bụ urwu gụnu bẹ nemadzụ erita l'iphe, bụkpoo akanya, oosegbu onwiya lẹ mkpula ẹnyanwu-a?
4 Ọobujeru; ọgbo ọwa -fụta l'ọ nọo jasụ l'ọ bvụ. Ọgbo ọzo afụtakwa bya anọo jasụ l'ọ bvụkwapho. Obenu lẹ mgboko-a anọdujeepho g'ọ nọ.
5 Ẹnyanwu awajẹ chia nyịhu; gbaru kparakpara; gbaphu azụ l'ẹka ooshije waa.
6 Phẹrephere -zita l'o ziru laa ndọhali; ziru laa isheli; ziphee mgburugburu mgburugburu; ziru laphu azụ l'ibiya ọphu o shi wata ezizi.
7 Nggele l'ophu asọkota asọba l'ẹnyimu. Ọle ẹnyimu te ejidu ejiji. Ọ bụru ẹka nggele shi asọfutagbaa bẹ ọoso-phukwaphọ azụ.
8 Iphemiphe tụko tụfukotawa ẹhu; k'ọphu ọnu amaẹdu g'oo-pfu iya. Ẹnya ta aphụnyadaa ụzo l'ọ sụ lẹ ya hụma-ghewaru; ọphu nchị anụnyadaa iphe l'ọ sụ lẹ ya nụ-jiwaru.
9 Iphe, shi dụ nụ bụ iphe, e-mechaa dụ nụ. Ọ bụru iphe, e mehawaru bẹ ee-mephu azụ; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu iphe, bụ iphe ọ̀phúú lẹ mkpula ẹnyanwu-a.
10 ?Ọ dụru iphe, dụ nụ, nemadzụ a-sụ g'e lenu; l'iphe ọwa-a bụkwa iphe ọ̀phúú? Iphe ono dụjehaakwa ụzenya ụzenya. Ọ dụjehawa tẹme o rwua l'ọgbo k'anyi.
11 Iphe, gbahawaru nụ bẹ a ta nyataẹduru; tẹme ọphu e-mechaa dụ nụ bẹ ọgbo ọphu e-mechaa tsota iya nụ ta anyatakwaphọ.

Mmamiphe bụ iphe-mmanụ

12 Sụ-a; mbẹdua, bụ O-zì-iphe-a shi buru lẹ Jierúsalẹmu bụru eze ndu Ízurẹlu.
13 Mu woru ọkpoma zia l'egude mmamiphe chọo mẹkpoo nwụa iphemiphe, eemekpọo lẹ mkpula igwe-a. Ọ bụepho l'ọo akanya aphụ bẹ Chileke meru g'ụnwu-eliphe seje.
14 Mu lewaru ẹnya l'iphemiphe, eeme lẹ mkpula ẹnyanwu-a bya ahụma l'ọ tụko bụru iphe-mmanụ; bya abụru achị phẹrephere ọso.
15 Iphe, gberu nggọ bẹ e tee mekọtaekwa g'ọ pfụru nhamụnha; ọphu aagụjedu iphe, adụdu adụdu ophu l'ọgu.
16 Mu bya arịa l'ime obu mu sụ lẹ mmamiphe bẹ mu makpọoru shii; mbụ maghata iphe, bụkpoo ndu vuhawa mu ụzo bụru eze lẹ Jierúsalẹmu. Ọ tọ dụkpodaa gẹ mmamiphe; yẹe nkwamẹnya jeru iya, mu atụkoadaru mafushichaa.
17 Mu bya eyemia ishi l'eme gẹ mmamiphe doo mu ẹnya; bya emekwaphọ g'eme bẹebeebee doo mu ẹnya; waa eme eswe. Obenu l'iphe, mu nwụtaru bụ l'iphemiphe onoya bụ achị phẹrephere ọso;
18 kẹle oke mmamiphe bẹ oke nggụmaphu tso l'azụ; mbụ lẹ nemadzụ -nọdu aka amaru iphe; iphe, a-nọdu akpatsu iya aphụ aka shii.

2

Ẹhu-ụtso bụ iphe-mmanụ

1 Mu bya arịa l'ime obu mu sụ: “Gẹ mu bya ahụeshikwa ẹhu-ụtso ama gẹ mu maẹkwaru g'ọotso-be ụtso.” E mechaa; mu hụmakwapho l'ono bụkwapho iphe-mmanụ.

2 Achị ọchi bẹ mu hụmaru l'ọo iphe-eswe; tẹme ?ọ dụru urwu, amadụ e-rita l'ẹhu-ụtso tọo?
3 Mu bya eyemia ishi l'angụ mẹe; gude iya dụaha onwomu obu; gẹ mu eshi nno nmata eme eswe akpa. Ọle mmamiphe mu melẹru-a; mu maru iphe, mu eme; k'ọphu mu e-shi l'ẹka ono maru iphe, gbaru nemadzụ l'ememe lẹ nwujiku olemole, ẹphe a-nọ lẹ mkpula igwe-a.
4 Mu bya eyemia ishi l'oke akanya. Mu bya akpụshiaru onwomu ụlo; bya agbashịaru onwomu opfu-vayịnu.
5 Mu bya agbashịa mgbabu; bya akpụshia ẹka atụta ìphóró ye iya; bya eshi ishi lanụ yeshia oshi-ọmi, dụgbaa l'ụdu iya l'ụdu iya l'ime iya.
6 Mu bya atụshia okpuru, ee-gudeje agba mini l'oshi, mu yeshiru eyeshi.
7 Mu bya agbashịa ohu; unwoke mẹ ụnwanyi; tẹme a nọdu anwụshikwaru mu phọ ohu l'unuphu. Mu nwekwarụpho eswi; nweru atụru; mẹ eghu; mbụ nweru iphe-edobe, kakọta iphe, ndu vuhawaa mu ụzo bụru eze lẹ Jierúsalẹmu nwejeru shii.
8 Mu bya akpaaru onwomu ẹku mkpọla-ọchaa waa mkpọla-ododo; mẹkpoo ẹku, shi l'ẹka ndu eze; waa ndu ọhozo. Mu bya ahọo ọgbo ebvu; ụnwanyi mẹ unwoke; bya edophee onwomu ụnwanyi, bụ ndu emeje g'ẹhu tsọo unwoke ụtso.
9 Tọbudu iya bụ; mu bya enweru iphe, kakọta iphe, ndu vuhawaa mu ụzo bụru eze lẹ Jierúsalẹmu shi nweru. Mu ha shii ẹgube ono; bya egudeẹkwapho mmamiphe mu gẹ mu gude iya.
10 Ọphu ọ dụdu iphe, ẹnya mu hụmaru; ọ gụa mu ẹgu, mu ahajẹ; ọphu ọ dụkwapho iphe, emeje g'ẹhu tsọo obu mu ụtso, mu hajẹru ememe. Akanya, mu esekpọ esese bẹ emeje g'obu tsọ mu ụtso. Ọ bụru iphe ono bụ urwu, mu ritaru iya.
11 Ọle ọ bụ; teke mu byaru bya egbua igo l'iphemiphe ono, mu gude ẹka mu mekọta ono; mbụkpoo iphe ono, mu sekọtaru akanya iya ono; mu maru l'iphemiphe ono bụkota iphe-mmanụ yẹe achị phẹrephere ọso; l'ọ tọ dụdu urwu, nemadzụ ritaru lẹ mkpula ẹnyanwu-a.
12 Tọbudu iya bụ; mu bya eworu egomunggo mu zia l'arị kẹ mmamiphe; yẹe ọbvu-ememe; yẹe eme eswe. Mbụ-a; ?bụba gụnu bẹ onye a-nọ-tsota eze e-mebaa, a-ka ọphu o mewaru?
13 Mu bya ahụma lẹ mmamiphe ka eme eswe ree; ẹgube ono, ìphóró ka ọchii ree ono.
14 L'onye maru iphe gude ẹnya aphụ ụzo; obenu l'onye-eswe anọduje erwu ije orwu l'ishi. Mu hụmakwanu l'ẹphenebo ono a-tụko laa l'ite lanụ. L'ọo iphe, meru onye mmamiphe bụkwapho iphe, e-me onye-eswe.
15 Mu bya arịa l'ime obu mu sụ: “Iphe-a, meru onye-eswe-a l'e-mechakwaa mee mbẹdua. ?Bụhunu gụnu bẹ mu ritaru l'abụbu, mu bụ onye maru iphe?” Mu byakwa arịa l'ime ọkpoma mu sụ: “Iphemiphe-a tụkokwarupho bụru iphe-mmanụ.”
16 Noo l'ọo g'ọo-dụ onye mmamiphe bụkwapho g'ọo-dụ onye-eswe. Ọ tọ dụdu g'aa-nọ-beru l'a nyatabuhu onye maru iphe; ọphu ọ dụkwapho g'aa-nọ-beru l'a nyatabuhukwaphọ onye-eswe. Mu bya ahụmakwapho l'e -rwua l'atatiphu bẹ aa-tụko g'ẹphe ha zọhakota azọha. L'ọo g'anwụhu e-gbu onye maru iphe bụ g'oo-gbu onye-eswe.
17 Noo g'o gude ndzụ dụ mu ashị; kẹle iphemiphe, eeme lẹ mkpula ẹnyanwu-a bụkota mu mkpatsu-aphụ. G'ọ ha tụkoru bụkotaru mu iphe-mmanụ bụru achị phẹrephere ọso.
18 Iphemiphe, mu seru akanya iya l'eliphe-a bya adụkota mu ashị; eshinu mu e-mechaa haarụ iya onye a-nọ-tsota mu nụ;
19 l'ẹbe ama onye ọbu ?ọo-bụru onye maru iphe tọo onye-eswe? Ọle ọo onye ono, a-nọ-tsota mu nụ ono e-nweru iphemiphe ono, mu deru ẹnya lẹ mini see akanya iya l'eliphe-a ono. Iphemiphe ono tụkokwarupho bụru iphe-mmanụ.

20 Mu bya ataaha onwomu ụta sụ: ?Bụnaa gụnu bẹ mu gudekpọo seahaa akanya
esese ophu kpọ lẹ mkpula ẹnyanwu-a?
21 Lẹ nemadzụ e-gude mmamiphe iya yẹe nkwamẹnya iya seẹbekpoo akanya; see
ẹrengete iya; l'o woru iphemiphe ono, o nweru ono haarụ onye eriduru aphụ iya.
Mu bya elee iphe ono ẹnya hụma l'ọ bụ iphe-mmanụ; bya abụru ẹjo-ememe.
22 Mbụ-a; ?bụ gụnu bẹ nemadzụ eseta l'akanya; yẹe photophoto, ọoku gude erigbu
onwiya l'aphụ ozi, ooje lẹ mkpula ẹnyanwu-a?
23 Kẹle anọno, ọ nọ ndzụ l'ophu bẹ ọ nọkota iya eje iphe-ẹhuka; ozi, ooje nọdu
abụjeru aphụ dụru iya; o -be l'ẹnyashi; egomunggo ta anọdudu iya l'ẹka lanụ. Sụ-a;
iphemiphe ono tụkokwaru bụru iphe-mmanụ.
24 Ọo ya bụ l'iphe, ka ree bụ gẹ nemadzụ rije g'ọ dụ iya; ngụje g'ọ dụ iya; akanya,
oose eji iya ẹpho; kẹle ono bẹ mu hụmaru l'o shi l'ẹka Chileke.
25 Kẹle-a; Chileke ta adụ; ?bụ onye gege erije nri? Tọo ?bụ onye bẹ ẹhu gege atsọje
ụtso?
26 Kẹle Chileke emeje g'onye dụ iya l'obu bụru onye maru iphe; kwaa ẹnya; tẹme
ẹhu atsọje iya ụtso. Obenu l'onye iphe-ẹji bẹ ọolojeru iphu ye l'akpa ẹku kụberu
onye dụ Chileke l'obu. Onoya bụkwarupho iphe-mmanụ bya abụru achị phẹrephere
ọso.

3

Iphemiphe nweru teke emeje iya

1 Iphemiphe nwekwarụ teke
eemeje iya;
mbụ l'iphemiphe,
eeme ememe nweru
teke eemeje iya lẹ
mkpula igwe-a.
2 Teke aanwụ nemadzụ
anwụnwu dụ;
teke aanwụhu anwụhu
dụkwapho.
Teke eemebe iphe l'alị dụ;
teke aakpata iphe,
e meberu l'alị akpata
dụkwapho.
3 Teke eeme g'a nwụhu
anwụhu dụ;
teke eeme g'a ka mma
l'iphe-ememe dụkwapho.
Teke eetsukpọshi etsukpọshi
dụ;
teke aakpụ-li akpụ-li
dụkwapho.
4 Teke aara ẹkwa dụ;
teke aachị ọchi dụkwapho.
Teke aagụ aphụ dụ;
teke eete ebvu dụkwapho.
5 Teke eetuphashị mkpuma
etuphashị dụ;
teke aatụtukobe mkpuma
atụtukobe dụkwapho.

Teke aanma akpa dụ;
teke eesela onwonye
azụ dụkwapho.
6 Teke aachọ iphe achọcho dụ;
teke aamị ẹnya l'iphe
dụkwapho.
Teke aakwakọbe iphe
akwakọbe dụ;
teke eetupha iphe etupha
dụkwapho.
7 Teke aalajashị iphe alajashị
dụ;
teke aagbakwa iphe
agbakwa dụkwapho.
Teke aanọdu nggujingguji
dụ;
teke eeye ọnu l'opfu
dụkwapho.
8 Teke eeye obu dụ;
teke aadụ ashị
dụkwapho.
Teke aalwụ ọgu dụ;
teke nchị-adụ-doo
dụkwapho.
9 ?Bụ gụnu bẹ onye akanya erita l'akanya, oose?
10 Mu hụmawaru ivu, Chileke boru ndiphe.
11 O deru ẹnya lẹ mini mee iphemiphe; ọ nọdu l'ògè iya. Ọ bya emee amadụ g'ọ rije k'ojejoje. Ọle amadụ ta adụdu ike maẹberu iphe, Chileke meru e -shi l'ishi jeye l'ẹka ọ bvụru.
12 Ọphu mu maru bụ l'ọ tọ dụdu iphe, kabarụ amadụ ree; abụdu g'ẹhu tsọje iya ụtso; l'oome iphe, dụ ree teke ọ nọ ndzụ.
13 G'onyemonye rije g'ọ dụ iya ngụje g'ọ dụ iya; akanya, oose eji iya ẹpho. Ọo ono bụ iphe-ọma, Chileke eme.
14 Iphe, mu maru bụ l'iphemiphe, Chileke eme a-nọ ojejoje. Ọ tọ dụdu iphe, ee-yekwa iya eyekwa; ọphu ọ dụdu iphe, ee-wofu iya ewofu. Iphe, o gude mee ya nno bụ g'amadụ hụmaje iya tsụa yẹbe Chileke ebvu.
15 L'iphemiphe, dụ nụ shikpọo dụhawaa. Iphe, l'e-mechaa dụ nụ shikwaphọ dụhawaa. Ọ bụru Chileke e-me g'a nyata iphe, a zọharu azọha.

Ẹjo-ememe, jiru mgboko

16 Mu byakwa ahụma iphe ọzo lẹ mkpula ẹnyanwu-a: L'ẹka e gege anọdu kpee ikpe, pfụru nhamụnha bẹ a gbẹ nọdu eme ẹjo-iphe; ẹka e gege anọdu eme iphe, pfụru ọto bẹ a nọkwapho eme ẹjo-iphe.
17 Mu bya arịa l'ime obu mu sụ: “Chileke e-mechakwaa tụko ndu pfụberekoto mẹ ndu ẹjo-iphe kpee ikpe; kẹle iphemiphe nweru ògè; mbụ l'iphemiphe, eeme ememe nweru ògè teke eemeje iya.”
18 Mu byakwa arịa ọzo sụ: “Chileke ahụjekwa nemadzụ ama gude goshi phẹ l'ẹphe l'anụ-ẹgbudu bụ iphe lanụ.
19 Ọo iphe, eme nemadzụ emekwaphọ anụ-ẹgbudu; mbụ l'ọo iphe, swiru anụ-ẹgbudu swiru nemadzụ. Ọo g'ọnwu egbu ọphuu bụ g'oogbu ọphuu; ọ bụru g'ọphuu

atụ unme bụ g'ọphuu atụ. Ọ tọ dụdu iphe, nemadzụ nweru gude ka anụ-ẹgbudu. Iphemiphe tụkoru bụru iphe-mmanụ.
20 G'ẹphe ha tụkoru ala ẹka lanụ. G'ẹphe ha tụko shi l'ẹja; ọ bụru l'ẹja bẹ ẹphe tụkoru ala.
21 ?Bụ onye maru mẹ maa nemadzụ alajẹepho l'eli eviya; k'anụ-ẹgbudu nọdu alajẹ l'alị?”
22 Mu hụma l'ọ tọ dụdu iphe, kabarụ nemadzụ ree, abụdu g'akanya, oose tsọ iya ụtso; kẹle ọwa iya bụ okiphe iya. Kẹle-a; ?bụ onye sụru iya eduphu azụ g'ọ bya ahụma iphe, l'e-mechaa nwụa l'okotazụ iya?

4

1 Mu byakwa elee ẹnya bya ahụma mkpawere, dụgbaa lẹ mkpula ẹnyanwu-a. Mu bya ahụma ẹnya-mini ndu eeme mkpawere; l'ẹbe ẹphe enwe onye gberuma. Tẹme ndu ono, eme phẹ ewere ono nwekwarụpho iphe, bụ agbaru-ike phẹ; obenu ẹphebedua te nwedu onye asụ phẹ gberuma.
2 Mu sụ lẹ ndu ọnwu gbuwaru, bụ iya bụ ndu ọphu nwụhuwaru anwụhu; bẹ ẹhu kakwa ụtso eme lẹ ndu nọkwadu ndzụ nta-a.
3 Ọle onye ọphu ẹhu-ụtso nkiya ka k'ụmadzu labọ ono shii bụ onye ọphu e teke anwụkpodanu anwụnwu ophu; mbụ onye ọphu teke ahụmakpodanu ẹjo-iphe, eeme lẹ mkpula ẹnyanwu-a ahụma ophu.

4 Noo ya; mu bya ahụma l'akanya, eesekpọ esese; mẹ ọphu e setawaru eseta bụ ẹka o shikọta bụ l'ekoru nwibe onye okophoo. Onoya bụkwapho iphe-mmanụ; bya abụru achị phẹrephere ọso.
5 Onye eswe achịjeru ẹka ye l'iphu ụtapfu bya eria onwiya la kẹ mmanụ.
6 Ọle ọ bụ; ọ kakwa ree l'e nweru iphe, jiru mkpoji-ẹka lanụ; ẹhu dụ onye ọbu guu; eme l'a chịru ẹka kwẹe l'akanya; eme g'ẹka labọ ji, bụ iphe, tụkoru bụru achị phẹrephere ọso.

7 Mu byakwa ahụma iphe-mmanụ ọzo, dụ lẹ mkpula ẹnyanwu-a.
8 Ọ dụru nwoke, bụ nkịnyi, enwedu nwa nwoke; ọphu o nwedu nwune nwoke. Ọ nọdu anọduje ese akanya mkpụrumkpuru. Ọphu ẹku, ọ kpatarụ ejijedu iya ẹpho ejiji. Ọphu o teke ajị-swee onwiya sụ: “?Bụnaa onye bẹ mu eseru akanya-a? ?Bụnaa gụnu bẹ mu anashịnaa onwomu ẹhu-ụtso ẹgube-a?” Iphe, dụ nno bụkwa iphe-mmanụ; bya abụru nsegbu akanya.

9 Adụ ẹbo kakwa ree eme l'aswị nkịnyi onye; kẹle ụmadzu labọ a-kakwa onye lanụ eseta iphe.
10 Noo lẹ teke onye lanụ daru iko; onye ọphuu akwọ-lia ya. Obenu l'onye daru nụ; ọphu o nwedu onye kwọ-lia ya dụkwa k'ayọru ọshi.
11 Ọzoo bụ l'ụmadzu labọ -zẹe l'oshi bẹ oyi ta atsụdu phẹ. Obenu l'ọ -bụru onye lanụ; ?dẹnu g'ee-shi g'oyi ba nọdu atsụ iya?
12 Onye lanụ bẹ eemekpejekwa. Obenu ?a dụ ẹbo ẹbe aakpa onye? Tẹme ọkpukpu, a chịru ẹto ẹto swịa bẹ agbabu iya ta adụkwa nphe.

13 Nwokorọbya, enwedu iphe bya amaru iphe kakwa ree eme l'onye eze, nweru iphe bya abụru onye-eswe; bụru opfu nkiya anụ nkiya;
14 m'obeta nwokorọbya ono shi l'ọka-mkpọro; ọzoo l'unuphu ndu akpa nri fụta bya abahụ l'ọkwa eze iya.
15 Mu bya elee ẹnya hụma g'onyemonye, nọ ndzụ lẹ mkpula ẹnyanwu-a wụfutaru je awụ-tsoru nwokorọbya ono; mbụ onye eeme g'e gude dochia ẹnya nwoke ono, nweru iphe ono.

16 Ndu wụ-tsoru nwokorọbya ono bụkwa agụta agụta. Obenu l'ọgbo ọphu e-mechaa bya nụ ta abyadụ ekwe l'ọ dụru iphe, nwokorọbya ono metakpọoru emeta ililekpọo. Ono bụkwa iphe-mmanụ; bya abụru achị phẹrephere ọso.

5

Eri angụ bụ iphe-mmanụ

1 Makwarụ g'i gude eje ije mẹ ị nọdu abahụ l'eze-ụlo Chileke. L'i jeru angabẹ nchị l'iphe, eepfu kakwa ree eme l'i jeru egwe ẹja onye-eswe; kẹle ndu eswe ta amajẹkwaru l'ọo iphe-ẹji bẹ ẹphe eme nno.

2 G'ire ba atsụnukakwa ngu nkọ; ọphu ọkpoma anọdukwa etsu ngu gbudugbudu k'epfukebe opfu l'iphu Chileke; kẹle Chileke nọkwa l'igwe; gụbedua nọdu l'eliphe-a; noo g'o gude opfu je alwa ngu alị l'ọnu!

3 Ọo g'aarwọje nrwọ mẹ ọriri paa ẹka-a bụ gẹ mkpọkoro opfu apajẹ ẹka mẹ e pfunụka opfu igwerigwe.

4 I -kwee ukwe emeru Chileke iphe; ba nọkwa ọdu ememe iya; kẹle umere onye-eswe ta adụjekwa Chileke ree.

5 Ọ kakwa ree mẹ i ribuduru angụ eme iphe ililekpọo; eme l'i rifuru angụ ememe iya; e mechaa ọphu i meẹduru iya g'i pfuru.

6 G'ọ tọ bụkwa iphe, i pfutaru l'ọnu e-duba ngu l'eme iphe-ẹji. Ọphu ị sụkwa onye eje ozi l'eze-ụlo Chileke l'iphe ono, i rifuru angụ iya ono bẹ ị tị madụ teke i pfuru iya. Ọdumeka bẹ ii-gudekwa ọnu pfuta iphe, e-ghu Chileke eghu; l'o mebyishia ẹguru iphe, i shihawaa mee.

7 Mbụ-a; arwọ ikpoto nrwọ; yẹe epfu ikpoto opfu tụkokwaru bụru iphe-mmanụ. Ọo ya bụ lẹ-a; tsụjeepho Chileke ebvu.

Ẹku bụ iphe-mmanụ

8 O -dụru ẹka ị nọ; ị hụma l'e me ndu ụkpa ewere l'ẹka ono; k'ọphu bụ l'e te kpejedu phẹ ikpe, pfụru ọto; ọphu e mejeduru nemadzụ iphe, rwuberu iya nụ; g'ọ tọ dụkwa ngu biribiri; kẹle onye ha shii bẹ onye ọzo, ka iya shii arajẹkwaru akpụru-ẹnya; tẹme l'ọ dụkwarupho ndu ọzo, akajẹ ẹphenebo ono shii.

9 Iphe, e meberu l'ẹgu bẹ onyemonye atụkojekwa keta oke l'urwu, dụ iya nụ; tẹme onye eze nọdu eritajẹkwapho urwu l'iphe, a kpatarụ l'ẹgu.

10 Onye yeru ẹnya l'okpoga bẹ okpoga te ejijekwa ẹpho. Ọphu urwu ejijedu onye yeru ẹnya l'akpa ẹku ejiji. Ono bụkwapho iphe-mmanụ.

11 Ẹku -nọdu abya; ndu e-ri iya nụ abyakwaphọ. ?Bụkwanu gụnu bẹ onye nwe iya nụ erita iya; abụdu g'o le iya l'ẹnya?

12 Onye ese akanya bẹ mgbẹnya atsọjekwa ụtso; ?mẹ o riru nri shii; ?mẹ o riru nwanshịi. Obenu l'oke ẹku, onye nweru iphe kparụ arwụje iya mgbẹnya.

13 Ọ dụru akpamara, mu hụmaru lẹ mkpula ẹnyanwu-a. L'ẹku bẹ onye nwe iya nụ kparụ dobe g'o gburwashị iya ẹhu.

14 A nọnyaa uburu bya ebuta nwoke ono; ẹku iya ono laa l'iswi; ọphu ọ dụdu ẹku iya ono ọphu o doberu nwa iya; kẹle ọ bvụeberu.

15 Ọ kwa g'ọ dụ teke o shi l'ẹpho ne iya bụ g'ọo-dụ laa; mbụ l'ọ gba ẹka teke ọ byaru; ọphu ọ dụdu akanya ono, oose ono, dụru ọphu oo-gude ala.

16 Ono bụkwapho akpamara. Mbụ l'ọo g'ọ dụ teke ọ byaru bụ g'ọo-dụ laa. ?Bụ urwu gụnu bẹ o ritaru l'akanya, o seru doberu phẹrephere;

17 yẹe anọno, ọ nọkotaru l'ọchii l'eliphe-a mgburugburu takọta kpọokpookpo; bya atsụkota pfụpfupfu; tẹme e mekọta iya iphe ẹhu-eghu?

18 Ọo ya bụ l'iphe, mbẹdua hụmaru l'ọ dụ ree; bya abụru iphe, gbaru l'ememe bụ
g'amadụ ria g'ọ dụ iya; ngụa g'ọ dụ iya; tụsaru ẹhu l'akanya, oose lẹ mkpula ẹnyanwu-
a lẹ nwujiku olemole, ọo-nọ l'eliphe-a, bụ nwọphu Chileke nụru iya; kẹle ọo ono bụ
okiphe nkiya.
19 Tẹme onyemonye, Chileke nụru ẹku; yẹe iphe-enweru; yẹe ike, oo-gude ria ya;
mbụ onye dụru ike nata oke ọphu o keru nụ iya; g'onye ono gudekwa ẹhu-ụtso see
akanya, oose; l'ono bụkwa iphe-ọma, shi Chileke l'ẹka.
20 Ẹgube onye ono ta adụkwa teke oobvujeru shii arị kẹ nwujiku olemole, ọo-nọ lẹ
mgboko-a; noo kẹle Chileke meru; ẹhu-ụtso ji iya obu; k'ọphu bụ l'ụzo arị ụdu ọriri
ono ta adụduru iya.

6

1 O nwekwarụpho ẹjo-iphe ọzo, mu hụmaru lẹ mkpula ẹnyanwu-a. Iphe ono bụru
oke ivu, anyitsuta nemadzụ l'ẹrwa.
2 Lẹ Chileke emeje nemadzụ g'o nweru ẹku; yẹe iphe-edobe; tẹme g'ọ bụru onye
aakwabẹ ùbvù; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu iphe, agụ iya nụ, ete erwujedu iya ẹka. Obenu
l'e mechaarụ ọphu Chileke ekwedu g'o ria ya; ọ bụchiaru onye ọhozo riru iya. Iphe
ono bụru iphe-mmanụ; bya abụru akpamara.
3 Nemadzụ a-nwụtachakpoo ụnwegirima nwụ-rwua ụkporo ise; bya akakpọo nka
shingushingu; ọle ọ tọ dụkpodaa g'ọ kahabẹ nka; ọ -bụru l'o to riduru ẹku ono, o seru
akanya iya ono; ọphu e liduru iya ọkpobe elili bẹ mbẹdua sụkwaru lẹ nwa, nwụhuru
l'ẹpho tẹme a nwụa ya ka iya mma.
4 L'ẹgube nwa ono bẹ iphe, ọ byaru ije iya bụkwa kẹ mmanụ; kẹle ọ tsẹru ishi
l'abalị lashịa; ẹpha nwata ono nọ l'ime ọchii phuhu.
5 A makwarụ-a l'o tokọ hụma-swee ẹnyanwu; ọphu ọ dụdu iphe, ọ maru; ọle ọ
kaẹpho nwoke phọ enweru ẹhu-guu;
6 m'obetakpọkwaru nwoke ono nọo ndzụ nọghata ụnu apha ise; l'ẹbe o ri ẹku, o
setarụ. Noo kẹle ọo l'ẹka lanụ bẹ ẹphe tụkoru ala.
7 Akanya, nemadzụ esekpọ esese bụkwa ọnu bẹ a tụkoru iya eseru; ọle ọnu teke
asụ-swee lẹ ya ritawaru g'ọ dụ iya ree.
8 ?Bụ gụnu bẹ onye maru iphe gude ka onye-eswe? ?Bụ urwu gụnu bẹ onye ụkpa
ritaru l'amarụ g'eeme umere, dụ ree l'iphu ndiphe?
9 Iphe, nemadzụ nwewaa enwenwe kakwa ree eme l'ọphu agụ iya g'o nweru
iya; obenu l'o toko rwudu iya ẹka. Ono bụkwapho iphe-mmanụ bya abụru achị
phẹrephere ọso.
10 Iphemiphe, dụ adụdu nwehawarụ ẹpha; tẹme iphe, nemadzụ bụkpoo bẹ a
mahawarụ l'ono bụ iphe, ọo-bụru; ọphu nemadzụ ejejedu awata abarụ onye ka iya
ike mba.
11 Opfu -paa igwe; mkpọkoro iya aka shii. Goshinu mu urwu, ẹgube iphe ono abarụ
nemadzụ.
12 ?Bụ onye maru iphe, dụ nemadzụ ree nta-a, ọ nọ ndzụ-a; mbụ lẹ nwujiku olemole,
ọ nọ mkpọkoro ndzụ l'eliphe-a, eme pherephere g'onyonyo-a? ?Ọ dụkpooru onye a-
dụ ike karụ iya iphe, e-mechaa mee lẹ mkpula ẹnyanwu-a mẹ ọ -nwụhuchaa?

7

Mmamiphe

1 Ẹpha ọma kakwa manụ-mbeleke, eshi mkpọ ree; tẹme mbọku, nemadzụ
nwụhuru ka ree eme lẹ mbọku, a nwụru iya anwụnwu.

2 Eje l'unuphu, agalaba nwụru kakwa ree eme l'eje ẹka aabọ iphe. Noo kẹle anwụhu
bụ iphe, nọ swiru onyemonye. Gẹ ndu ọphu nọ ndzụ nyatajẹkwa l'ọo-dụkwaphe phọ
nno.
3 Aphụ kakwa ree eme l'achị ọchi; kẹle eeshije l'iphu, adụ ẹji mee g'obu tụsahu.
4 Ẹka obu onye maru iphe anọduje bụ l'unuphu, agalaba nwụru; obenu l'ẹka obu
k'onye-eswe anọduje bụ l'ẹka eeri gwọogwoo.
5 Angabẹ nchị lẹ mba, onye maru iphe abarụ ngu kakwa ree eme l'angabẹ nchị
l'ebvu, ndu eswe agụ.
6 Ọo gẹ nkụ-agbagba anọduje agba kpịtikimu kpịtikimu l'ọku, e shiberu ite-a bụ
g'ọchi, onye-eswe achị adụje. Ono bụkwapho iphe-mmanụ.
7 Onye maru iphe; ọ nọdu eme nemadzụ ewere bụakwaa onye-eswe; ọ bụru ẹgube
ono bẹ eri ụphalazu emebyi obu nemadzụ.
8 Teke eemeghe iphe emeghe kakwa ree eme lẹ teke a watarụ iya awata.
Onye nweru nshirima kakwa onye eku onwiya ree.
9 Ta abụkwaru onye obu-ọku; kẹle ọo onye-eswe edoje opfu l'ọkpoma.
10 Ba sụkwa: “?Bụnaa gụnu meru g'o gude teke ndiche ka nta-a ree?” Kẹle ẹgube
ajị ono te erwubeduru onye maru iphe.
11 Ọ kwa g'enweru iphe dụ ree bụ gẹ mmamiphe dụkwapho; kẹle onye maru iphe
bẹ iphe kwewaru lẹ mkpula ẹnyanwu-a.
12 Ọo g'okpoga edomije onye nweru iya nụ-a bụ gẹ mmamiphe edomijekwaphọ
onye maru iphe. Obenu l'ẹka amaru iphe gude kangoo bụ l'onye nweru mmamiphe
akajẹ nka shii.
13 Leanarọ ẹnya l'ozi, Chileke eje. ?Bụ onye sụru eme iphe, Chileke meru o gbee
nggọ g'ọ pfụru nhamụnha?
14 Mbọku -dụru ngu ree bụ g'i tee ẹswa; teke mbọku dụkwanuru ngu ẹji g'ị nyatajẹ
l'ọ kwaphọ Chileke meru mbọku ọma bya emee njọ mbọku. Ọo ya bụ l'ọ tọ dụdu
onye maru iphe, a-nwụru iya nụ l'iphu.
15 Lẹ mkpọkoro ndzụ-a, mu dzụ-a bẹ mu hụmaakwaru iphe-a ẹphenebo. Mbụ lẹ
mu hụmaru onye pfụberekoto ẹka ọola l'iphe, pfụru ọto; bya ahụma onye ẹjo-iphe
ẹka ọoka nka eje emekwaphọ ẹjo-iphe, oome.
16 Ta apfụbenukakwa ẹka ọto; ọphu ị manụkakwaru iphe; ono bụkwa eyi onwongu
iyi.
17 Be menụkakwa ẹjo-iphe; ọphu ị bụkwaru onye-eswe. Ono e-mekwa l'ị nwụhu
teke i tigi nwụhudu.
18 Iphe, ka ree bụ g'i gude ọphuu gude ọphuu; l'onye atsụ Chileke ebvu ta adụkwa
iphe, o byiru ẹka te ekedụru nụ.
19 Mmamiphe emejekwa onye nweru iya nụ g'ọ ka ụmadzu iri, bụ ishi mkpụkpu
ọkpehu.
20 Ọ tọ dụkwa onye pfụberekoto l'eliphe-a l'ophu, a-sụ l'o toko meswee iphe-ẹji.
21 Ta angabẹ-dzujekwaru nchị l'iphe, ndiphe epfu; ọdumeka bẹ ịi-nụmakwa ẹka
onye-ozi ngu akọ ngu ọnu.
22 Tẹme ị mawaru-a l'onwongu lẹ gụbedua kọwaru ndu ọzo ọnu ugbo olemole.
23 Iphemiphe ono bụkota mmamiphe bẹ mu gude hụa ya ama; mbụ lẹ mu sụru
gẹ mu bya abụkpoerupho onye maru iphe. Obenu lẹ mu jeru iya ememe; ọphu mu
asụdu iya.
24 Mu maru l'iphe ono, eeku mmamiphe nọ ụzenya ụzenya; bya adụ omilomi shii;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu onye sụru iya achọ-vu.
25 Mu bya aghaa iphu l'iphe edo ẹnya; bya egbushi ikpere meahaa gẹ mu maru: ?mu
a-rwavu ẹka mmamiphe? mbụ gẹ mu maru g'iphe mgboko eje ala; mu amakwarụpho
g'eme ẹjo-ememe; waa eme bẹebeebee bụ-be iphe-eswe.

26 Mu hụma iphe, ka anwụhu atsọ ilu; mbụ nwanyị, obu iya bụ ọ́nyà; bya abụru ụgbu, e gude anmata ndiphe; g'ọ chị mkpọro l'ẹka labọ k'atuphu onye ọo-bụru yẹe
ya. Ọ bụepho onye dụ Chileke l'obu bẹ a-dụ ike nahụ iya nụ. Obenu l'onye iphe-ẹji
bẹ ọo-zụ gburumu pfụrii.
27 O-zì-iphe-a sụkwapho: "Unu lekpọdapho;" "wakwa iphe, mu rwavuru baa."
"Mu shi abụjeru; mu -wota ọwa; mu eyekọberu iya ọzo; gẹ mu shi nno maru
g'iphemiphe gude anwụkota.
28 Ọ bụru teke mu achọ iya ọphu mu ahụmaduru iya ono; bẹ mu hụmaru ndu dụ
ụnu labọ l'ụkporo iri; ọ bụru nwoke lanụ kpoloko bụ onye obu gụru ìphóró. Obenu
l'ọ tọ dụdu nwanyị lanụ, mu hụmaru, obu gụru ìphóró l'ime phẹ.
29 Ọ bụru iphe, mu chọ-vuru kpoloko bụ lẹ Chileke meru nemadzụ g'ọ bụru onye
obu gụru ìphóró. Obenu lẹ nemadzụ watarụ akpa ẹjo ụzo."

8

1 ?Bụ onye a-sụ lẹ ya maru iphe? ?Bụ onye bẹ iphemiphe doru ẹnya? L'ọ kwa
mmamiphe emeje g'iphu tụsahu nemadzụ; mbụ l'oomeje g'iphu gbapfụbe-buhu
nemadzụ agbapfụbe.

Eme iphe, onye eze pfuru

2 Mejekwa iphe, onye eze sụru g'i mee. Iphe, mu gude pfua nno bụ l'i riburu angụ
l'iphu Chileke l'ii-meje iya.
3 Te erijekwa nkwoli l'iphu onye eze; ọphu ị pfụjekwaru l'ẹjo-iphe; kẹle ọ kwa iphe,
dụ eze ree bẹ oomeje.
4 Sụ-a; eshinu iphemiphe, onye eze pfuru bụwaa ẹka o jeberu ọ gbụru; ?bụ onye
bẹ ọnu dụkwanu k'asụ iya: "?Bụ gụnu bẹ iime nno?"
5 Onyemonye, eme iphe, eze pfuru ta adụkwa iphe byaru eme iya nụ. Ọ bụkwanuru
onye maru iphe a-maru teke oo-me iphe, o pfuru; maru g'oo-gude mee ya.
6 A makwarụ-a l'iphe-ẹhuka, nemadzụ eje bụwaa oke ivu, anyị ẹrwa dapyabẹ iya.
Obenu l'iphemiphe nwekwarụ ògè; nweru g'eegudeje eme iya.
7 Eshinu ọ dụdu onye maru iphe, e-me l'iphu; ?bụkwanu onye a-sụ iya l'ọwa-a iphe,
e-mechaa mee nụ baa?
8 Ọ tọ dụkwa onye sụru esede phẹrephere; nokwaphọ g'ọ tọ dụdu onye sụru esede
ndzụ iya mẹ mbọku anwụhu iya rwuẹpho. Ọo g'ọ tọ dụdu onye aagụfuje g'o to jeshi
ọgu; mẹ a -nọdu alwụ ọgu-a; bụ g'eme ẹjo-iphe ta abyadụ aha ndu eme iya nụ.

Ndu ẹjo-iphe waa ndu pfụberekoto

9 Iphemiphe ono bẹ mu hụmaru gẹ mu byaru bya eworu egomunggo mu zia
l'iphemiphe, eemekpọo ememe lẹ mkpula ẹnyanwu-a. Mbụ teke ndu-ishi anọduje
emekpa ndu nọ phẹ l'ẹka ẹhu.
10 Mu bya ahụma ẹka eeli ndu ẹjo-iphe. Mbụ ndu ono, shi anọduje eje nggede
eje nggede alwa l'eze-ụlo Chileke ono; mbụ ndu ono, e shi anọduje aja ajaja l'ime
mkpụkpu ono, ẹphe shi nọdu eme ẹjo-iphe ono. Ẹgube iphe ono bụkwapho iphe-
mmanụ.
11 Ọo kẹle e teke ahù-kebedu ndu ẹjo-iphe ahùhù ẹgwegwa meru iphe, ọ bụepho
iphe, jiru ndiphe obu bụ eme ẹjo-iphe.
12 Ọ tọ dụkwa m'obeta onye ẹjo-iphe mechakpọo iphe-ẹji merwua ya ugbo ụkporo
ise; bya akaẹle-a nka nọo ọdu; bẹ mu maẹkwarupho l'onye atsụ Chileke ebvu bẹ
ọo-karụ ree; mbụ ndu akwabẹ Chileke ùbvù.
13 Kẹle ndu ẹjo-iphe bẹ ọ tọo dụkwaru lẹ ree; ọphu ndzụ phẹ etsekwa rịgorigo
g'onyonyo. Noo l'ẹphe ta atsụdu Chileke ebvu.

14 Ọ dụkwarupho iphe ọzo, bụ iphe-mmanụ, dụ l'eliphe-a. Iphe ono bụru l'ọ dụru
ndu pfụberekoto, anataję ụgwo, e gege apfụ ndu ẹjo-iphe; bya adụkwarupho ndu
ẹjo-iphe, anataję ụgwo, e gege apfụ ndu pfụberekoto. Ono bę mu sụkwarupho l'ọ
bụ iphe-mmanụ.
15 Ọo ya bụ l'iphe, mbędua arị l'ọ ka ree gę nemadzụ meje iya bụ g'ẹhu tsọje iya
ụtso. Kęle ọ tọ dụdu iphe, kabaaru nemadzụ ree lę mkpula ẹnyanwu-a, abụdu g'o
rije g'ọ dụ iya ngụje g'ọ dụ iya bụru onye ẹhu atsọ. Ọo ya bụ; ẹhu atsọkwanu iya mę
ọ -nọdu ese akanya iya lę ndzụ ọwa-a, Chileke nụru iya lę mkpula ẹnyanwu-a.
16 Teke mu shi woru egomunggo mu zia l'amarụ iphe, bụ mmamiphe yęe ele ẹnya
l'akanya, amadụ ese l'eliphe-a; mbụ l'akanya, oosekọtaje eswe l'ẹnyashi; mgbẹnya te
eshitadụ iya ẹnya;
17 bę mu byaru ahụma iphemiphe, Chileke meru; bya amaru l'ọ tọ dụdu onye
iphemiphe, eme lę mkpula ẹnyanwu-a byaru edo ẹnya. Nemadzụ a-tụkokwa ike
iya mekọta g'o doo ya ẹnya; ọle ọ tọ dụdu onye a-dụ ike arwavu iya l'ẹka. Onye
mmamiphe -sụchakponu lę ya maru iya bę o too dokwanụ iya ẹnya ọkpobe edodo.

9

1 Mu bya atụko iphemiphe ono rịa bya elechaa ya ẹnya maru l'onye pfụberekoto;
mę onye maru iphe; mę iphemiphe, ẹphe eme tụkoru dụkota l'ẹka Chileke. Tęme
ọphu ọ dụdu onye amaję ọphu e doberu iya ?bụ n-yemobu tọo ndụmashi?
2 G'ẹphe ha bụ iphe lanụ anwụkota l'ẹhu phę; mbụ onye pfụberekoto mę onye
ẹjo-iphe; onye eme ree mę onye eme ẹji; onye aasọ nsọ mę onye a ta sọdu nsọ; mę
ndu agwa iphe; mę ndu ta agwadu. Ọo g'ọonwu l'ẹhu onye dụ ree bụ g'ọonwu l'ẹhu
onye iphe-ẹji. Ọ bụru g'ọonwu l'ẹhu onye gụru ẹnwa bụ g'ọonwu l'ẹhu onye atsụ
ebvu agụ ẹnwa.
3 Waa iphe, bụ ẹjo-iphe, dụ l'iphemiphe, anwụkota lę mkpula ẹnyanwu-a baa. Iphe
ono bụ l'onyemonye bụ iphe lanụ anwụkota l'ẹhu phę. Tęme ọphu ka njọ bụru l'obu
amadụ bụepho ẹjo-iphe jiru iya; tęme eme iphe eswe nọdu adụje phę l'obu ẹka ẹphe
nọ ndzụ; ọle e -mechakwa-a, onye ono alakwaa maa.
4 Ọle ọ bụ; onyemonye, nọkpo ndzụ bę nweękwarupho iphe, oole ẹnya iya. Lę
nkụta, nọ ndzụ kakwa oduma, nwụhuru anwụhu mma.
5 Kęle ndu nọ ndzụ maru l'ẹphe e-mechaa nwụhu anwụhu. Obenu lę ndu nwụhuru
anwụhu ta adụedu ọphu ẹphe maru. Ndu nwụhuru anwụhu te enweędu obunggo;
tęme ọphu a nyataęduru phę ililekpọo.
6 N-yemobu onye ono; yęe ndụmashi iya; mę okophoo ya g'ẹphe ha tụkowaru
phukashịhu. Ọphu ọ dụedu iphemiphe, eeme lę mkpula ẹnyanwu-a, ẹka iya
dụkwadu.
7 Ọo ya bụ; g'ẹhu tsọje ngu ụtso mę ị nọdu eri nri ngu. Tęme l'iimeje ẹswa l'ime
obu ngu mę ị nọdu angụ męe ngu; kęle ọ kwa nta-a bę iphe, iime dụ Chileke ree.
8 Yejekwa uwe, acha phuuphuu tekenteke; ọphu manụ, eshi mkpọ abvụjekwa ngu
abvụbvu l'ishi.
9 G'ẹhu tsọje ngu ụtso gụ lę nyee ngu ono, i yeru obu ono; jeye g'unu a-nọ-
bekporu ndzụ lę mkpọkoro ndzụ-a, Chileke nụru ngu lę mkpula ẹnyanwu-a. Mbụ lę
mkpọkoro mbọku-mbọku ono, Chileke nụru ngu ono; waa akanya, iisegbu onwongu
lę mkpula ẹnyanwu-a bę bụkwa ẹhu-ụtso ono, bụ okiphe, i ketarụ iya.
10 Iphe, ẹka rwubekpọoru ngu l'ememe; gude ike ngu l'ophu mee ya; kęle alị-
maa, bụ ẹka iije bę ozi ta adụdu; ọphu achị idzu iphe, ee-me adụdu iya; tęme ọphu
mmamiphe yęe nkwamẹnya adụkwa iya phọ.
11 Sụ-a; mu hụmakwarupho iphe ọzo lę mkpula ẹnyanwu-a. Ọ tọ bụdu onye ka ọso
agbataję ọso; ọphu ọ bụdu onye ọkpehu ka bę alwụkpeje l'ọgu. Tęme ọphu ọ bụdu

onye maru ẹkwo kachaa enweru nri; ọphu ọ bụdu onye maru iphe kachaa enweru iphe; ọphu ọ bụdu onye kachaa amaru ẹkwo bẹ eemejeru iphe-ọma. G'ẹphe ha bẹ ẹso yẹe ẹheni tụkoru etsokọta.
12 Ọzokwapho bụ l'ọ tọ dụdu onye amajẹru teke ọo-byaru iya. Ọo g'eegudeje ẹjo ụgbu nmata ẹma-a; bya abụru g'aagbabẹje ọ́nyà nmata ẹnu-a bụ g'ẹjo mbọku adapfuje ndiphe; mbụ l'ọozujee phẹ phọ gburumu pfụrii teke ẹphe te eledu ẹnya iya.

Mmamiphe kakwa eme eswe ree

13 Mu byakwaphọ anọdu lẹ mkpula ẹnyanwu-a hụma iphe, mmamiphe meru; ọ dụ mu biribiri.
14 Ọ dụru mkpụkpu lanụ, ha nwanshịi, nọnu; ọ bụru-a nwa ụmadzu olemole bu iya. Onye eze, ọkpehu dụ shingushingu bya afụaru mkpụkpu ono; bya egude ojọgu iya nọ-phee ya mgburugburu; bya akpọ-chia ya mkpọ-chi.
15 Ọ dụkwanuru nwoke lanụ, bu lẹ mkpụkpu ono. Nwoke ono akpa nri; ọle ọ bụ onye maru iphe. Ọ bụru iya mechaarụ gude mmamiphe iya dzọo mkpụkpu ono. Ọle ọ tọ dụdu onye nyatajẹru nwoke ono, akpa nri ono.
16 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude mu sụ lẹ mmamiphe kakwa ọkpehu ree. Ọle onye ụkpa bẹ a taa gụbejedu mmamiphe nkiya iphe; ọphu ọ dụdu onye angajẹ nchị l'opfu iya.
17 Onye maru iphe -tọo nwẹhu pfua opfu bẹ ọ kakwa ree g'ị ngabẹ iya nchị eme lẹ gbagbagba, onye-ishi ndu eswe ara.
18 Mmamiphe kakwa ngwọgu ree. Obenu l'onye iphe-ẹji lanụ emebyijekwa iphe, dụ shii.

10

1 Ijiji, nwụhuru anwụhu -daba lẹ manụ-mbeleke bẹ oomeje iya l'ooshi tụkurubaa. Noo g'umere onye-eswe; g'ọ hahabẹ nwanshịi emeje mmamiphe yẹe akwabẹ ùbvù g'ọ tọ dụ iphe, ọo-bụ.
2 Egomunggo onye maru iphe emeje iya g'o mee iphe, pfụru nhamụnha; obenu l'onye-eswe bẹ egomunggo iya emeje l'oome ẹkicha ẹkicha.
3 Ọ tọ dụdu m'obeta ọ bụru lẹ gbororo bẹ onye-eswe eje ije; l'oogoshiẹpho lẹ ya bụ itorito; mbụ l'ọonodujeepho egoshi onyemonye lẹ ya bụ idokpamkpata.
4 Ọ -bụru l'onye bụ ishi bẹ i meru; ẹhu wata eghu eghu; ta agbẹshikwa l'ẹka ị nọ sụ l'ịilawa. Jichikwaa obu oyi; noo l'odoo emeje g'a palia pazeta.
5 O nweru ẹjo-iphe ọzo, mu hụmaru lẹ mkpula ẹnyanwu-a. Iphe ono bụru emeswe, shi l'ẹka onye bụ ishi.
6 Aagbẹje bya ewota onye-eswe je edobe l'ọnodu, ha shii; bya ewota onye nweru iphe dobe l'ọnodu, ha nwanshịi.
7 Mu hụmaru ẹka ọ gbẹ bụru ndu bụ ohu gbẹ nọdu l'eli ịnya; ndu bụ ụnwu eze gbẹchia gude ọkpa eje gẹ ndu bụ ohu.
8 Sụ-a; ọ kwa onye buru nsụ e-mechaa dalahụ lẹ nsụ ọbu. Ọ bụru onye epyo mgbaka igbulọ bẹ agwọ ataję.
9 Ọ kwa onye akụkposhi mkpuma bẹ oomekajẹ iphe. Ọ bụru onye awa nkụ bẹ anọduje ezeru mgbabahụ iya.
10 Ọ -bụru l'ogbunkụ ta atsụdu nkọ; ọphu onye awa nkụ abadụru iya ababa bẹ ọo-tụkoje g'ike ha iya egbu; tẹme l'o gbufu nkụ ọ́nyá. Obenu l'ọ kwa mmamiphe emeje g'iphe, nemadzụ eme nweru iya ishi.
11 Onye egudeje ọmamanshi eme g'agwọ ta ata ẹru -gbẹ haa ya; ọ taada tẹme o meahaa ya bẹ iphe, oome bụanaa kẹ mmanụ.
12 Opfu, shi onye maru iphe l'ọnu emeje g'a kwabẹ iya ùbvù. Obenu l'onye-eswe bụ iphe, o pfutaru l'ọnu egbuje iya.

13 Iphe, onye-eswe sarụ ọnu wata epfupfu abụjeru iphe, enwedu ishi. Teke o pfugheru iya epfughe; iphe, o pfushiru abụru bẹriberiberi iphe, adụdu iphe, ọ bụ.
14 Opfu onye-eswe bẹ anọduje anwụshi anwụshi. Ọ tọ dụdu onye maru iphe, e-me l'iphu. Ẹbe ọ dụdu onye adụ ike akaru iya iphe, e-mechaa mee nụ mẹ ọ tọepho azụ.
15 Nsegbu akanya, onye-eswe ese emeje ike abvụ iya; ọ tọ maẹduru ụzo unuphu.
16 Sụ-a; nshịo ọha ọphu bụ nwatanshịi bụ eze phẹ; tẹme ndu-ishi l'ọha ono bụerupho gwọogwoo bẹ ẹphe agbẹshije l'ụtsu eri.
17 Ẹhu-ụtso bẹ a gọkwanuru nụ ọha ọphu eze phẹ shi l'oke unuphu; tẹme ndu-ishi l'ọha ono bụru ndu eri iphe l'orwuberu iya; ndu eri iphe g'ẹhu shihu phẹ ike; ndu abụedupho olwe-kporokporo bẹ ẹphe bụ.
18 Onye ẹnyiru bẹ ụlo iya ezejekwa kpuru. Ọ bụru teke o jiru ẹka ye l'iphu ụtapfu bẹ ụlo ọbu awataję eshi eshi.
19 Ọbo-iphe bụkwa iphe, aabọ-dojeru iya bụ g'e mee kwakiri kwakiri. Mẹe bụru g'ẹhu tsọ ụtso bẹ aangụ-dojeru iya. O bekwanụ l'ọo okpoga bụ ẹka iphemiphe jeberu ọ sụbe ishi.
20 Sụ-a; ta adụkwa teke aa-nọnya l'i phuahaa onye eze iphu; o rwuhaa ọ bụru l'ime obu ngu. Ẹbe ọ dụkwa teke aa-nọnya g'ị nọdu l'ime ụlo ngu sụ l'iiphu onye nweru iphe iphu. Noo lẹ nwẹnu, ephegbaa ephephe; mẹ iphe ọzo, nweru ǹkù bẹ a-tụrutakwa iya je edooru iya.

11

Umere onye kwarụ ẹnya

1 Woru nri ngu chie lẹ mini; kẹle a -nọepho ujiku olemole bẹ ịi-hụma iya-a.
2 Hata iphe ngu keeru ụmadzu ẹsaa; mbụ-a; keeru iya ụmadzu ẹsato; kẹle ị tị madụ ẹjo-iphe, e-mechaa nwụa l'eliphe-a.
3 Igwe -rwua ji alị bẹ oodzejeru eliphe mini. Oshi, daru adada -daru laa l'ụzo ndọhali-o; ọ daru laa l'ụzo isheli-o; o bụepho ẹka iya ọphu ọ daru laa bẹ ọo-zẹ.
4 Onye eme ele phẹrephere bẹ ta akọbekwa iphe l'alị. Ọphu onye ele igwe ẹnya l'iphu adụkwa iphe, oo-meta l'opfu iya.
5 Ọo g'ị tị madụ ụzo, phẹrephere eshije; ọphu ị madụ gẹ nwaswa eshije kpụa l'ẹpho ne iya-a; bụkwapho g'iphe, Chileke eme tee dodu ngu ẹnya; mbụ Chileke, meru iphemiphe.
6 Kụa mebyi iphe, ịiku akụku l'ụtsu. Ọphu i dobekwa ẹka doo l'ụzenyashi; kẹle ị tị madụ ọphu e-mechaa dụ ree. ?Bụ ọwa-a; tọo ọphuu; tọo ẹphenebo e-mechaa dụkota ree?
7 Ìphóró dụ ree; tẹme ẹnyanwu nọdu adụje ree ele ẹnya.
8 Nemadzụ -dzụkpoo ndzụ nọo apha olemole; g'ọ nọhabe; g'ẹhu tsọje onye ono ụtso l'apha ono g'ọ hakọta. G'ọ nyatajẹkwa nchi ejihu iya; kẹle mbọku k'ono a-dụkwapho igwerigwe. Iphemiphe, abyakpọo ememe tụkokwaru bụkotaru iphe-mmanụ.

Anyata Chileke l'okorọbya

9 G'ẹhu tsọje ngu ụtso; gụbe nwokorọbya; teke ị bụ okorọbya. Tejekwa ẹswa teke ẹhu nwata dụkwadu ngu. Iphe, ịi-nọdu etso bụ iphe, obu ngu pfuru ngu; yẹe iphe, i gude ẹnya ngu hụma. Ọle ọo g'ị nyatakwa l'iphemiphe ono bẹ Chileke e-mechakwaa kpee ngu ikpe iya.
10 Ọo ya bụ; haa ayọ ọshi l'ime obu ngu! Tụko iphe, egburwashị ngu ẹhu g'ọ ha gwọbekota; kẹle abụ okorọbya; yẹe teke ọkpehu ngu dzuru edzumedzu tụkokwaru bụru iphe-mmanụ.

12

1 Sụ-a; nyatakwa onye meru ngu nụ teke ị bụkwadu okorọbya; tẹme ẹjo mbọku
ono erwua; mbụ apha g'apha ono, ịi-wata epfu sụ: “Iphemiphe-a ta adụekwa ọphu
atsọ mu ụtso.”
2 Teke ono bẹ ẹnyanwu a-wata ngu adụ inyeku inyeku. Ìphóró l'ophu; mẹ ọnwa;
waa kpokpode atụkokwapho dụ ngu inyeku inyeku. Teke ono bẹ mgboko a-dụ g'ẹka
igwe dzechaaru mini; urwukpu gbakahụ.
3 Teke ono bẹ ndu eche unuphu nche a-wata aphụ kpaakpaakpaa. Tẹme ụmadzu
labọ ono, bụ oke, dụ ike ono awata eje ephuru ephuru. Ndu egwe iphe egwegwe
egwebuhu iya; noo kẹle ẹphe ta adụedu igwerigwe. Tẹme ndu ono, agbẹje lẹ windo
pyofu ẹnya ono awata aphụ ragaraga.
4 Teke ono bẹ aa-guchishi ọguzo, nọ l'ụzo, e shi abahụ lẹ mkpụkpu. Iphe, eegwe
egwegwe adahaa ngu inchi inchi. Teke ono bẹ nemadzụ e-tehuje mẹ iphe-ọduu ha
ẹnu. Ọle olu ebvu phẹ a-nọduje ada iya ẹnyi ẹnyi.
5 Teke ono bụ teke amadụ atsụwa iphe, ha l'eli ebvu; bya atsụwa ebvu iphe-ẹhuka,
nọ l'ụzo; mbụ teke oshi alụmondu atụ ige; tẹme igube nọdu akpụwa rịgorigo; tẹme
ọphu ẹgu ejepfu nwanyị agụhedu. Noo teke nemadzụ a-tuchi lashịa ẹka ọo-nọ ojejoje;
ndu akwa iya nụ e-tsoru gbororo erwu erwubvu iya.
6 Nyatakwa onye meru ngu nụ; tẹme l'a gbabua ụdo, e gude mkpọla-ọchaa swịa;
mbụ tẹme l'a tụkpo ochi mkpọla-ododo, eegudeje ese mini lẹ wẹlu ono. Nyatakwa
iya; tẹme l'eetsukpọshia ite-mini, eesejeru mini ọbu ye; mbụ tẹme l'eemebyishia igwe,
eekobeje eri ono, e gude ese mini lẹ wẹlu ono.
7 Noo teke ogwẹhu, bụ ẹja alị a-laphu azụ l'ẹja alị ẹka o shi; unme ndzụ alapfu
Chileke onye nụru iya nụ.
8 “Sụ-a; iphe-mmanụ yẹe iphe-mmanụ bụ iphe-mmanụ. Iphemiphe tụkoru bụru
iphe-mmanụ!” Noo olu mụbe O-zì-iphe.

Mkpọchi-ishi iya

9 Sụ-a; onye ziru iphe-a ta abụlekwa-a l'ọ maru iphe; obenu l'o meru ndu ọzo ẹphe
nwụta iphe. Ọ rịru ọriri bya avọo iphe avọvo; bya anmaa ẹtu ẹtu doo giriri.
10 O-zì-iphe ono tọru nwẹhu họo opfu, rwuberu l'epfupfu ahọho; k'ọphu bụ l'iphe,
o deru pfụru nhamụnha bya abụru ọkpobe opfu.
11 L'opfu onye maru iphe adụjekwa gẹ mpyịpyi oshi, ụnwu-eswi egudeje eche eswi.
Tẹme ẹtu ẹtu, Onye Eche Atụru ono nmashịru kụbe nọdu angụbajeepho angụba gẹ
nggu, a kpọberu kpọshia ike.
12 Ọo ya bụ; nwa mu; g'iphe ọwa-a, mu abya epfupfu-a bụkwaru iphe, a-nọdu alọ
ngu ẹka lẹ nchị. Aa-nọdukwa ede ẹkwo, dụ igwerigwe igwerigwe; ọphu e debuhudu
iya edebuhu. Obenu l'anwụnuka ẹkwo emejekwa gẹ nemadzụ kpọjohu.
13 Nta-a bẹ a tụkowaru iphemiphe nụmakota. Waa iphe, bụ mkpọchi-ishi iya baa:
Tsụje Chileke ebvu meje iphe, ọ sụru g'i mee; kẹle ọo ya bụ iphe, rwuberu amadụ
l'ememe.
14 Kẹle iphemiphe, nemadzụ eme bẹ Chileke e-mechakwaa kpee ya ikpe iya;
mẹkpoo iphemiphe, nemadzụ mekọtaru l'edomi; mẹ ndu ọphu dụ ree; mẹ ndu ọphu
dụ ẹji.

Ẹkwo
Ebvu Sólomọnu

1 Ebvu, kakọta ree l'iphe,
bụ ebvu, a gụru agụgu,
bụ iya bụ ebvu ọphu
Sólomọnu gụru.

Iphe eepfu l'ọkpoku ibe eze

2 Ọ dụ mu g'a sụ l'ii-tsutsu mu
ọnu;
kẹle n-yemobu ngu kakwa
mẹe eme ẹhu-ụtso.
3 Manụ, ị nyịru eshikwa
mkpọ shii.
Ẹpha ngu tụko ẹkameka
ngaa g'ẹka manụ,
eshi mkpọ wụshihuru.
Ọ bụru iphe ono kparụ iphe,
ụnwumgboko yeru
ngu obu.
4 Duta mu; g'anyi tụgbu-kebe!
Eze bẹ dubatawaru mu l'ụlo
iya;
mbụ l'ẹka anyi a-nọdu;
ẹhu atsọo anyi ụtso;
anyi etee ẹswa ngu;
bya abụru ẹka anyi
a-tụko nọdu jaa
n-yemobu ngu ajaja
jaghata g'aajajẹ mẹe.
Ọ gbarụpho g'ụnwumgboko
yeje ngu obu!
5 Unubẹ ụnwada Jierúsalẹmu;
a makwarụ-a lẹ mu eji uji;
ọle mu dụkwanu ùbvù
l'ẹnya.
Mbụ lẹ mu jitabekwaru uji
g'ụlo-ẹkwa ndu Keda;
obenu lẹ mu dụkwanu
ùbvù l'ẹnya g'ẹkwa,
Sólomọnu gebegbaaru
l'ụlo iya.
6 Unu ta anọdukwa ele mu
phọriphori opfu l'anwụ
chiru mu;
jasụ mu nọdu eji uji;
Ọ kwa l'ẹhu, eghu unwune
mu eghu meru g'o gude

ẹphe nwuru mu yee
gẹ mu nọduje l'ozi
opfu-vayịnu
mkpụrumkpuru;
ọphu ọ dụdu teke ụzo
dụjeru mu k'eleta
onwomu ẹnya.
7 Gụbe onye mu yeru obu;
kanụru mu ẹka iicheje
atụru ngu!
Yẹle ẹka ịidobeje atụru ngu
ọbu l'echi-eswe g'ẹphe
tụta unme!
Gẹ mu te ejeshi anọdu
aghaphe gẹ nwanyị
ovuọba l'ọdu atụru
ndu ọzo.

Iphe nwoke ono epfu

8 Gụbe nwanyị ọphu bụ ngu
kakọta ama mma l'iphe,
bụ ụnwanyi g'ẹphe ha;
ọ -bụru l'ị tị madụ ụzo;
tsopyabẹepho owere
atụru ono;
l'i je echee ụnwu-eghu ngu
lẹ mgboru ụlo-ẹkwa
ndu eche atụru ono.

Eze egoshi n-yemobu iya

9 Iphe, mu a-tụru gụbe onye
ono, dụ mu l'obu yeru;
bụ ada-ịnya, nọ l'ụgbo-ịnya
Fero.
10 Asha ngu bẹ iphe-nchị,
i yeru meru;
ọ nọdu ama ntụmatu.
Ịyagba, i doru l'olu bẹ
kwekwaru ngu ntụmatu.
11 Anyi e-gude mkpọla-ododo,
a tụgbaru mkpọla-ọchaa
paapaa metaru ngu
ịyagba.

Nwanyị ono arị
k'onye o yeru obu

12 Eze nọro l'agụga teburu iya;
mkpọ manụ-nadụ,
mu nyịru bya avọo
ẹkameka pfurupfuru.
13 Onye mu yeru obu dụ mu
g'ụnwù mẹru,
eshi kwẹekweekwee,

mu tụ-koberu l'obu.
14 Onye mu yeru obu dụe mu phọ
gẹ jipfujipfu okoko hena,
ama ntụmatu,
shi
l'opfu-vayịnu ndu Enu-Gedi.

Iphe nwoke ono epfu

15 Gụbe onye ono,
mu yeru obu ono;
ị dụkwa ùbvù!
Ire-lanụ opfu; ị dụkpoo ùbvù
ọkpobe adụdu!
Ẹnya ngu dụepho g'ẹnya
ndo-nwẹnu.

Iphe nwanyị ono epfu

16 Gụbe onye mu yeru obu;
iphe, ịimakwanu l'ọo mma!
Ị dụ k'eye obu eviya eviya!
Ẹka anyi azẹje azẹe dụ kẹ
kpuchikala.

Iphe nwoke ono epfu

17 Oswebe, anyi gude gbaa uko
anyi bụ oshi sida.
Oshi, anyi swebushiru iya bụ
oshi payịnu.

2

1 Mu dụkwa g'okoko lẹ nsụda
Sharọnu;
mu dụkwapho g'ojimbvu,
jashịru lẹ nsụda-úbvú.
2 Ọ bụ ẹgube ono abụjeru;
ojimbvu yẹle óbvú -nọgbabe;
l'ọ kakọta phẹ ama mma-a;
bụ g'onye ono,
dụ mu l'obu ono kakọta
ụnwumgboko ọzo
ama mma g'ẹphe ha.

Iphe nwanyị ono epfu

3 Ọ kwa ẹgube ono,
ụdara akakọtaje ama mma
l'iphe, bụ oshi,
nọ l'ọswa bụ g'onye ono,
mu yeru obu ono
esengoje l'echilabọ
ụnwokorobya ọzo.
Ọobujeru mu -nọdu iya lẹ
mkpula l'ọotso mu
ntụmatu;

tẹme akpụru iya nọdu
atsọjekwa mu phọ
ụtsọ.
4 O dutaru mu je l'ụlo ẹka a nọ
eri nri ọbo-iphe.
Iphe, o gude mee g'obu shihu
mu ike bụ obu,
o yeru mu.
5 Gudenụ akpụru vayịnu,
e gheru egheghe mee
g'ike dụ mu.
Tẹme l'i gude ụdara mee
g'obu shihu mu ike;
kẹle mu avẹhuakwa avẹhu
l'obu, mu yeru ngu.
6 Ẹkicha iya bẹ o yeru mu l'ishi;
bya rịkua mu ẹkutara iya.
7 Unubẹ ụnwada Jierúsalẹmu;
unu kwee mu ukwe l'unu
ta akpatsudu n-yemobu
jasụ l'ọ bya l'onwiya;
kẹle n-yemobu bẹ bụkwa
g'eedoje ọkpa anịgo-a;
mẹ ọkpa ele-a bụ
g'eedoje iya.
8 Ngabẹkpodapho!
Ọ kwa olu onye mu
yeru obu bẹ mu
anụ nno!
Lenu g'o gude apfụ shọoshoo
apfụghagbaa úbvú
úbvú;
awụ wugelengu wugelengu
awụghagbaa obvu
obvu agba abyapfuta mu.
9 Onye mu yeru obu dụkwa
g'anịgo; ọzoo gẹ nwele.
Lenu; ọ nọakwa l'azụ igbulọ
anyi;
pyofu ẹnya lẹ windo enyo
swịrii.
10 Onye mu yeru obu sụkwaru
mu:
“Gbẹshi gụbe onye dụ mu
l'obu;
mbụ gụbe onye ono bụ
nwọma-mma mu;
tsonụru mu!
11 Hụmanu! Udzumini
ghaakwarụ;
igwe buwa mini;
udzu-mini laa.

12 Okoko atụshiakwa ige lẹ
mgboko.
Teke aagụje ebvu rwuakwaru.
A nọdu anụwaa ọrà kerekete
l'alị anyi.
13 Oshi figu watakwaru amị
mebyi.
Mkpọ ige, vayịnu tụshiru
emee ẹkameka;
ọ tụko eshikọta
kwẹekweekwee.
Gbalihu; gụbe onye mu yeru
obu! Bya!
Ọ-ma-mma mu;
gbẹshi g'anyi je!”

Nwoke ono sụ:

14 Jiko gẹ gụbe nwando-nwẹnu
mu, nọ lẹ mgbaka
ikelepfumu mkpuma;
mbụ gụbe onye domiru
onwongu lẹ mgbawara,
nọ l'eli úbvú;
jiko menaa gẹ mu hụma
iphu ngu!
Jiko pfunuru opfu yeru mu;
kẹle opfu ngu atsọje
mu ụtso.
Atatiphu ngu nọdu ama
ntụmatu.
15 Gudekọtaru anyi uphẹga
ono nta;
mbụ ụnwu uphẹga ono,
anọduje emebyishi
vayịnu ono;
kẹle vayịnu anyi
wataakwaru amị
mebyi.

Iphe nwanyị ono epfu

16 Onye mu yeru obu bụ nkemu;
mu bụru nkiya;
mbụ onye ono,
eche atụru iya l'ẹka
ojimbvu kụru;
17 gbiriri jasụ l'ụzenyashi;
mbụ teke
onyonyo-anwụ ta adụhedu.
Jiko gụbe onye mu yeru obu;
ghakọbe pfụkwaa
kẹ shọoshoo ẹgube ono,
anịgo mẹ ele nshịi

apfụje l'ẹka úbvú dụ
kpọkoro kpọkoro
kpọkoro ono;
lwapfuta mu.

3

Nwanyị ono achọ
onye o yeru obu

1 L'ẹnyashi bẹ mu azẹkotaje
l'iphe azẹ mu gude egomunggo
achọ onye mu yeru obu;
ọle mu chọru iya nta
chọo imo;
ọphu mu ahụmaduru iya.
2 Mu sụ: "Nta bẹ mu a-gbẹshi
tsoru ọma mkpụkpu;
mbụ tụko ọma gbororo;
mẹ edupfu jekọta;
achọ onye ono,
mu yeru obu ono."
Ọ bụru nno bụ gẹ mu
lekọtaru ẹnya iya;
ọphu mu ahụmaduru iya.
3 Anyi lẹ ndu nche ẹnyashi
dzuda;
teke ẹphe tsoru ọma
mkpụkpu ejephe.
Mu jịa phẹ sụ: "?Unu
levukpọru mu onye
mu yeru obu?"
4 Mu gharịbeeru phẹ phọ
nwanshịi;
mu hụma onye ono,
mu yeru obu ono.
Mu tụ iya gburumu;
ọphu mu
ekweẹdu iya ahaha.
Mu kpụa ya gbiriri jasụ mu
kpụ-rwuta iya ụlo ne mu;
mbụ kpụ-rwuta iya mkpuru
onye tsụru ime mu.
5 Unubẹ ụnwada Jierúsalẹmu;
unu kwee mu ukwe
l'unu taa kpatsudu
n-yemobu mu;
ọphu unu emetedu iya
lẹ mgbẹnya jasụ l'ọ
bya l'onwiya;
kẹle n-yemobu bụkwa
g'eedoje ọkpa anịgo;

mẹ k'ele-a bụ
g'eedoje ọkpa iya.

Alwalwa onye eze ono

6 ?Bụ onye shi l'echiẹgu eje
abya phọ;
dụ g'ẹka ẹnwuru-ọku akpụ
tụutuutuu phọ?
Mbụ onye a wụru mẹru mẹ
isẹnsu, e gude iphe,
eshi kwẹekweekwee,
ndu agba nghọ,
ere ire mee.
7 Lenu-o! Ọ kwa iphe,
Sólomọnu zẹ bẹ a pa
abya phọ!
Ndu edu iya nụ dụ ụkporo
ndu ojọgu ẹto,
a gụtaru l'iphe,
bụ ndu kachaa abụru
mkparawa lẹ Ízurẹlu.
8 Ẹphe tụkoru turu
ogu-echi phẹ l'upfu;
tẹme ẹphe bụkotaru ndu
k'ọgu doru ẹnya.
Mbụ l'ẹphe tụkoru turu
ogu-echi phẹ l'upfu;
kwabẹru ẹjo-iphe a-nwụ
l'ẹnyashi.
9 Eze Sólomọnu metaru onwiya
iphe, e gude apa eze.
Oshi, o gude mee ya bụ
oshi, shi l'úbvú úbvú
Lébanọnu.
10 Ọkpa iya bụ mkpọla-ọchaa
bẹ o gude mekọta iya.
Oshi-ẹhu iya, ẹka aadakobeje
adakobe bẹ e gude
mkpọla-ododo wụa.
Ẹka aanọduje anọo bẹ e
kwekọtaru ẹkwa,
eji g'ube.
Ime iya bẹ a phụshikotaru
ẹkwa, amakọta mma;
mbụ ẹkwa,
ụnwada Jierúsalẹmu
kpashịru gude
goshi n-yemobu phẹ.
11 Unu wụfuta-o;
unubẹ ụnwada Zayọnu;
unu bya ahụma ẹka
eze Sólomọnu kpu

okpu-eze iya;
mbụ okpu-eze ono,
ne iya kpuberu iya
mbọku ono,
ọ lụru nwanyị ono;
bụ mbọku,
ẹhu tsọru iya ụtso ono!

4

N-yemobu nwoke ono

1 Iphe, ị dụkwanu l'ọo ùbvù;
gụbe onye dụ mu l'obu!
Iphe, ị dụkpokwana l'ọo ùbvù!
Ẹnya ngu ono,
i phuchiteru ẹkwa ono
dụepho gẹ kẹ
ndo-nwẹnu
Ẹgbushi ngu tụko ejigbaa
g'ẹka eghu dzeberu shi l'eli
úbvú Giladu awụ-zeta.
2 Eze ngu achaẹpho
pemu pemu g'igwe atụru,
e bushigbaaru ẹji k'ọphúú;
bya awụa ya ẹhu;
ẹphe tụko shi l'ẹka ono
awụfuta.
G'ẹphe ha tụko chịgbaaru
ụnwu ẹbo ẹbo;
ọphu ọ dụdu mẹ nanụ,
gba ẹka nwa.
3 Ụgbonu ngu ẹphenebo tụko
nwua kẹ pfụu g'oghu
uswe.
Ọnu ngu l'onwiya tụko
ama ntụmatu!
Agbagba nchị ngu,
i phuchiteru ẹkwa
yeru ụdara,
e buwaharu ẹbo.
4 Olu ngu mịtaru ogologo
g'ụlo-eli, Dévidi kpụru,
bụ ẹka eedobeje ngwọgu.
Ọo l'igbulọ iya bẹ e kokaaru
iphe,
eegudeje ezeru ndzụ l'ọgu,
dụ ụnu labọ l'ụkporo iri.
Ndu ojọgu egudeje iya
ezeru ndzụ l'ọgu.
5 Ẹra ngu ẹphenebo dụ
g'ụnwu umoro labọ.
Mbụ g'ụnwu umoro,

a nwụru ẹbo,
bụepho ẹka ojimbvu dụ
bẹ ẹphe anọduje
akpa nri.
6 Mu e-je anọdu l'eli úbvú,
a dzarụ oshi mẹru;
mẹkwapho l'eli-òbvù,
a dzarụ isẹnsu;
jeye l'ụzenyashi;
teke onyonyo-anwụ
adụedu.
7 Gụbe onye dụ mu l'obu;
ị bụkwa nwọmarima;
mbụ l'o to nwedu ẹka
ntụcha dụ ngu l'ẹhu
mẹ nanụ.
8 Gụbe nwanyị,
mu lụru k'ọ̀phúú;
shi l'úbvú úbvú Lébanọnu
tsoru mu!
Jiko shinu l'úbvú úbvú
Lébanọnu tsoru mu
g'anyi je!
Ngwa; gbẹnu l'eli úbvú
Amana nyizeta!
Shirọ l'eli úbvú Seniru,
bụ iya bụ
mkpọkponu úbvú
Hamọnu lụfuta;
mbụ ẹka ono bụ
ọgba oduma ono;
ẹka agụ edomishije
onwophẹ.
9 Gụbe nwamgbọko,
mu lụru k'ọ̀phúú;
bya abụru nwune mu;
obu, mu yeru ngu
hatakwaru mu meji.
Ẹnya, i leru mu mgbo lanụ;
mẹ iphe-olu,
ị tụkporu l'olu;
bẹ i gudeẹpho hata
mu meji.
10 Lewarọ gẹ n-yemobu
ngu aatsọ-beru ụtso;
gụbe onye bụ nwamgbọko,
mu lụru k'ọ̀phúú
bya abụru nwune mu.
N-yemobu ngu kakwa mẹe
atsọ ụtso.
Ọ bụkwarupho nno bụ gẹ
manụ,

ị nyịru kakọtakwapho
manụ ọzo eshi mkpọ.
11 Gụbe nwanyị,
mu lụru k'ọphúú; opfu,
eshije ngu l'ọnu fụta
anọduje atsọ gẹ
manụ-ẹnwu,
shi l'ẹbakala-ẹnwu
atada.
Ire ngu bụ mini ẹra-eswi;
waa manụ-ẹnwu
jiru iya.
Uwe ngu eshi
kwẹekweekwee
g'úbvú úbvú Lébanọnu.
12 Gụbe onye bụ nwanyị,
mu lụru k'ọphúú;
bya abụru nwune mu;
ị dụepho gẹ mgbabu,
a tụ-chiru atụ-chi.
Ị dụ g'òbvú, anwụshi mini,
e kpuberu iphe;
mbụ g'ọgba-mini,
a dọberu iphe.
13 Ụdara, amịshi akpụru,
dụ ree bụ iphe,
jiru mgbabu ngu.
Oshi hena;
mẹ nadụ jikwaphọ
mgbabu ngu ono ejiji.
14 Oshi nadụ;
mẹ ọphu aza safarọnu
dụ iya.
Oshi kalamọsu;
mẹ oshi sinamọnu
dụkwa iya phọ.
Iphe, bụkpoo oshi isẹnsu,
dụ iche iche pfụru
iya.
Mẹru; mẹ alowe;
mẹkota oshi,
eegudeje eme iphe,
eshi mkpọ
pfụkotakwaru iya phọ.
15 Ị bụ ọgba-mini, doru rịsaa;
nọ l'ime mgbabu;
tẹme ị bụru wẹlu-mini,
l'anụ ndzụ;
bya abụru nggele,
shi l'úbvú úbvú
Lébanọnu asọshihu.
16 Gụbe phẹrephere ụzo isheli;

tehu etehu!
Watanụ ezizi;
gụbe phẹrephere ọphu
shi l'ụzo ndọhali!
Unu bya ezia lẹ mgbabu
mu-a;
gẹ mkpọ iya atụko mgboko
vọo pfurupfuru!
Jiko batanu lẹ mgbabu ngu
gụbe onye mu
yeru obu;
bya awọta akpụru-iphe,
a kụru iya ọphu kachaa
ree ria.

5

Ọnu nwoke yẹe
nwanyị ono eye

1 Gụbe nwanyị, mu lụru k'ọphúú;
bya abụru nwune mu;
mu bataakwaru lẹ mgbabu
mu ono.
Mu hekọakwaru ụnwù
mẹru mu;
mẹwaro ụnwù ọzo,
eshigbaa kwẹekweekwee.
Mu riakwaru manụ-ẹnwu
mu; yẹe ẹbakala iya.
Mẹe mu; yẹe mini ẹra-eswi
mu bẹ mu ngụakwaru.
Unu ria ngụa;
unubẹ ndu ọnyà!
Unu ngụa ngụta ike unu;
unubẹ ndu yeru
onwunu obu!
2 Mu eku mgbẹnya;
obenu l'obu mu
nwụ ẹnya.
Ngabẹkpodapho!
Ọ kwa onye mu yeru
obu akụ ẹka lẹ mgbo sụ:
“Gụharu mu ụzo;
gụbe onye dụ mu l'obu;
bya abụru nwune mu;
gụbe onye bụ
nwando-nwẹnu mu;
bya abụru onye nkemu,
ntụcha adụdu l'ẹhu!
Kẹle iji dawarụ kpua mu;
ishi dụwaa mu
minimini.
Ẹgbushi mu bẹ iji ẹnyashi

meakwaru;
ọ bụkotaru mini.”

Ọnu, nwanyị ono eye

3 Mu yefuakwaru uwe mu.
?Bụ gẹ mu gbẹ nta-a yephu
iya azụ ọzo tọo?
Ọkpa bẹ mu kwọwaru
akwọkwo.
?Bụ gẹ mu gbẹ nta-a zọbe iya
l'alị ọzo tọo?
4 Onye ono, mu yeru obu
ono bya epyoo ẹka lẹ
mgbaka mgbo.
Ẹhu meẹ mu phọ yẹreketeke.
5 Mu zilihu gẹ mu gụhaaru
onye mu yeru obu ụzo;
bya emeta manụ mẹru
nyịa;
ọ nọdu anwụkota mu
shọkoshoko lẹ
mkpụshi-ẹka;
gẹ mu zụru ẹka l'iphe,
eegudeje agụha mgbo
ono.
6 Mu bya agụhaaru onye mu
yeru obu ụzo;
ọphu ọ nọedu iya;
ọ tụgbuwa.
Atụgbu iya ono mee;
meji tọfu mu.
Mu chọo ya nta chọo imo;
ọphu mu achọ-vuduru iya.
Mu kua ya nta kua imo;
ọphu mu ekuvuduru iya.
7 Ndu nche ẹnyashi hụma
mu teke ẹphe tsoru
ọma-mkpụkpu
ejephe agbaphe ụzo.
Ẹphe chia mu iphe;
chibashicha mu ọ́nyá;
tọtachaa mu ukpo,
mu gbaphuru onwomu;
mbụ ndu nche igbulọ
mkpụkpu ono.
8 Unubẹ ụnwada Jierúsalẹmu;
unu kwee mu ukwe
l'unu -hụma onye ono,
mu yeru obu ono bẹ
unu e-zi iya l'oghoroko
iya egbukwa mu
egbugbu.

Ọnu ụnwada Jierúsalẹmu eye

9 ?Bụ gụnu bẹ onye ọbu,
i yeru obu ọbu gude
ka ndu ọzo,
e yeru obu mma?
Gụbe nwanyị ọphu
mma nkengu
kapyabẹkotaru kẹ
ndu ọzo;
kaẹshịduru anyi g'onye
i yeru obu ọbu gude
ka ndu ọzo ama mma;
meru g'o gude ị
nọdu arwọ anyi ẹgube
arwọrwo ono.
10 Onye ono, mu yeru obu ono
nwukwaru kẹ pfụu;
bya egbu nwịinwii.
L'echilabọ ụnubuku
nemadzụ bẹ yẹbedua
agbajẹepho iche.
11 Ishi iya dụ g'ọkpobe
mkpọla-ododo.
Ẹgbushi iya tụko dụchaa kẹ
nwa wụyawuya;
bya ejiẹpho hirihiri
g'okpoko-ọ́hà.
12 Ẹnya iya dụ g'ẹnya ndo-nwẹnu,
beru l'agụga nggele.
Mbụ l'o doru rịsaa g'a sarụ
iya l'ẹra-eswi.
Ọ nọdugbaa lẹ nhamụnha iya.
13 Agbagba nchị iya ẹphenebo
dụepho g'igbo,
a dzashịru iphe,
anọduje eshi
kwẹekweekwee.
Ogbogboromọnu iya dụ
g'ojimbvu,
asọshi manụ mẹru.
14 Oshi-ẹka iya dụ gẹ mgbọro
mkpọla-ododo,
e gude kìrísòlàyìtù mee;
ọ dụ ùbvù l'ẹnya.
Ẹhu iya nọdu akwọ kẹ
bụruburu g'eze-enyi,
e hucharụ ehucha;
bya egude mkpuma,
vu oke-aswa;
mbụ safayịru mee ya;
ọ dụ ùbvù l'ẹnya.

15 Oshi-ọkpa iya pfụru kẹ rọo
g'òbvúrú mkpuma-egbe;
mbụ ọphu a pfụberu lẹ
ntọlali mkpọla-ododo.
Ụgbugba ẹhu iya nọepho
kẹ gbọmugbomu
g'úbvú úbvú Lébanọnu;
mbụ l'ọomaepho g'oshi
sida, nọ iya nụ.
16 Olu-opfu iya anọduje
atsọ gẹ manụ-ẹnwu.
Ọ bụepho l'ọoma mma
amagharu iya ẹka.
Unubẹ ụnwada Jierúsalẹmu;
ọ kwa g'ọ gbaru bụ ono;
mbụ onye ono,
yeru mu obu ono;
bya abụru ọ̀nyà mu ono.

6

Ajị, ụnwada Jierúsalẹmu ajị

1 ?Bụ awe bẹ onye i yeru obu
ọbu jeru; gụbe nwanyị,
kachaa ama mma l'iphe,
bụ ụnwanyi?
?Bụ ụzo awe bẹ onye i yeru
obu ọbu phoberu;
k'ọphu anyi achọ-bude
ngu iya?

Ọnu nwanyị ono eye

2 Onye mu yeru obu jeru lẹ
mgbabu iya;
mbụ l'ẹka ọ dzashịru iphe,
eshi mkpọ.
O jeru eche atụru iya lẹ
mgbabu ono;
tẹme l'oomekọkwapho
ojimbvu.
3 Mu bụ k'onye mu yeru obu;
onye mu yeru obu bụru
nkemu.
Ooche atụru iya l'ẹka
ojimbvu kụru.

Nwoke ono atụ ọnu nyee ya l'edzudzu ọha

4 Gụbe onye nọ mu l'obu;
ịima mma gẹ mkpụkpu
Tịza;
mbụ l'ị dụta-beru ùbvù
gẹ Jierúsalẹmu.

Ị dụ-be akpabiri gẹ ndu ojọgu,
pa ẹkwa-ọgu phẹ.
5 Jiko te elehẹ mu ẹnya;
kẹle ẹnya ngu anọduje
alọ mu ẹka lẹ meji.
Ẹgbushi, nọ ngu l'ishi tụko
ejigbaa g'ẹka eghu
dzeberu shi l'eli úbvú
Giladu awụ-zeta.
6 Eze ngu nọdu achaẹpho
pemu pemu g'ikpoto
atụru,
shi l'ẹka a wụshiru phẹ
ẹhu awụfuta.
G'ẹphe ha tụko chịgbaaru
ụnwu ẹbo ẹbo;
ọphu ọ dụdu mẹ nanụ,
gba ẹka nwa.
7 Agbagba nchị ngu,
i phuchiteru ẹkwa ono
yeru ụdara,
e buwaharu ẹbo.
8 Unyomu eze a-dụchakpokwa
ụkporo ẹto;
ndu ọphu abụ-zidu
unyomu iya adụkwaro
ụkporo ẹno;
tẹme ụnwumgboko,
e teke ejepfuswe
abụkwaruro agụta agụta.
9 Gụbe ndo-nwẹnu mu;
gụbe onye nkemu,
dụebe ree;
ị bụ onye gbaru iche;
bya abụru onye tụbaru
ne iya l'ẹnya;
mbụ onye ntụcha adụdu
l'ẹhu l'ẹnya ne,
nwụru iya nụ.
Ụnwumgboko hụmaru iya
bya ekua ya onye a
gọru ẹhu-ụtso nụ.
Ndu bụ eze-nwanyị;
mẹ ndu a ta lụzidu
ọkpobe alụlu jakwaru
iya phọ ajaja.
10 ?Bụ onye dụ g'ìphóró
nchi-abọhu ono?
?Bụ onye egbu pemu pemu
g'ọnwa ono?
Mbụ-a; ?bụ onye egbu nwịinwii

g'ẹnyanwu ono?
?Bụ onye dụ akpabiri
gẹ ndu ojọgu,
chịgbaa ẹkwa-ọgu?
11 Mu jeru l'ẹka a dzashịru oshi,
aphọje ishi;
gẹ mu je agbaphee iphe
efushigba k'ọphúú lẹ
nsụda ono;
gẹ mu maẹduru vayịnu
emeshiwa okoko;
wakwaphọ gẹ mu maru mẹ
itorokuma atụwa ige.
12 Iphe ono bya edo mu ẹnya;
egomunggo mu gbẹ
nọduwanu l'ụgbo-inya
ono,
ndibe mu gude dulataru
mu nwamgbọko mu ono.
13 Lwanụ azụ! Lwanụ azụ;
gụbe nwanyị Shulemu!
Lwanụ azụ! Lwanụ azụ;
g'anyi lerwee ngu
ẹnya elerwee!
?Bụ gụnu meru iphe,
unu anọdu ele nwanyị
Shulemu taataataa
g'onye ele ndu Mahanemu
ẹnya ẹka ẹphe ete ebvu?

7

1 Gụbe ada-eze; iphe,
ị dụkwanu ùbvù l'ẹka i
yeru akpọkpa akpọ
ebvu akpọkpo!
Ụtapfu ngu tụko ama gẹ
mkpuma, vu oke-aswa,
onye maru eme ọna
kwọcharu akwọcha.
2 Mkpotubo ngu gbaẹrupho
kerere g'otumu;
mbụ otumu,
mẹe-vayịnu ta abvụjedu
abvụbvu.
Ẹpho ngu dụepho g'igberi,
a kụberu l'ikpo l'ikpo;
bya edophee ya ojimbvu,
ama mma mgburugburu.
3 Ẹra ngu ẹphenebo dụ g'ụnwu
umoro labọ.
Mbụ g'ụnwu umoro,
a nwụru ẹbo.

4 Olu ngu dụ g'ụlo-eli,
e meru l'eze-enyi.
Ẹnya ngu ẹphenebo doru kẹ
rịsaa
g'okpuru mkpụkpu
Hẹshibonu; mbụ ono,
nọ-kube ọguzo
Batu-Rabimu.
Imi ngu degeru edegeru
g'ụlo-eli Lébanọnu,
gharu iphu lẹ mkpụkpu
Damasụkosu.
5 Ishi ngu meru ngu;
ị nọdu ama mma g'úbvú
Kamẹlu.
Ẹgbushi, nọ ngu l'ishi nọdu
eke oruswe oruswe.
Iphe, eze eje rwụhuru ẹka
ọ nọ ele ẹgbushi ngu
g'a swịngashiru iya;
ọ nọdu ama ntụmatu.
6 Lewarọ gẹ gụbe onye mu
yeru obu amabe mma;
bya adụ ùbvù l'ẹnya;
waa g'ị bụ-be nwamgbọko,
emeje nemadzụ ẹhu-ụtso!
7 L'ụgbugba bẹ ị mịtaerupho
kẹ swangụswangu
gẹ mpfụ.
Ẹra ngu ẹphenebo dụchaepho
kẹ nwajọpfula.
8 Mu sụru: "Mu e-nyihu mpfụ
ono enyihu;
je enwota iya ẹpfu."
G'ẹra ngu dụkwa kẹ jọpfula
g'akpụru vayịnu.
Tẹme unme, ịitufuta eshi
kwẹekweekwee gẹ
mpfụ-alị.
9 Tẹme ọnu nọdu atsọ ngu mẹe
mẹe gẹ mẹe,
kachaa atsọ ụtso.

Nwanyị ono ele ẹnya onye o yeru obu

G'ọ bụkwaru onye ono,
mu yeru obu ono a-ngu
mẹe ono!
Mbụ-a g'ọ tọkpoepho nwẹhu
shi l'ụgbonu sọba
iya l'ọnu!
10 Ọ kwa onye ono,

mu yeru obu ono bẹ mu
bụ nkiya.
Tẹme mu bụkwarupho onye
anọduje agụ iya ẹgu.
11 Byanụ gụbe onye mu yeru
obu g'anyi je l'ọma ẹgu!
G'anyi je akwajẹ l'ime
mkpụkpu!
12 G'anyi nmaa ẹwa l'ụtsu
jeẹdu l'opfu-vayịnu;
je amaru mẹ vayịnu
tụwaru ige.
Mbụ g'anyi maẹduru m'ige
iya jashịkotawaru.
Anyi amakwarụpho mẹ oshi
ụdara ono tụshiwaru
ige nkiya.
Ọ bụru ẹka ono bẹ mu
a-nọdu goshi ngu lẹ
mu yeru ngu obu.
13 Oshi mandureku eshikwa
mkpọ.
Akpụru oshi ọ̀phúú;
mẹ akahụ iya,
dụgbaa iche iche,
nọ l'ọnu-ụlo anyi bẹ mu
dobekwaru gụbe
onye yeru mu obu.

8

1 Ọme ị gbẹ bụru nwune
mu nwoke;
mbụ onye ne mu cheru ẹra;
mẹ anyi lẹ ngu -hụma
l'ụzo mẹ mu
etsutsujekwa ngu ọnu;
o to nwedu onye a-sụ
mu sụu.
2 Mbụ mẹ mu eduta ngu
dubata l'ụlo ne mu;
bụ iya bụ onye ziru
mu iphe;
je echee ngu ọkpobe mẹe,
mu kụtaru; mbụ mẹe,
shi l'ige itorokuma.
3 Ẹkicha bẹ o yeru mu l'ishi;
bya egude ẹkutara iya
gbaphua mu.
4 Unubẹ ụnwada Jierúsalẹmu;
unu kwee mu ukwe;
l'unu ta akpatsudu

n-yemobu jasụ l'ọ bya
l'onwiya.

Ike n-yemobu

5 ?Bụ onye bụ ọphuu,
shi l'echiẹgu abya phọ,
dakoberu onye o yeru
obu ẹgube phọ?
Ọ kwa lẹ mkpula ụdara
bẹ ị zẹ;
mu bya akpatsu ngu.
Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ne
ngu nwụru ngu.
Mbụ l'ọo l'ẹka ono bẹ ime
watarụ iya ememe;
ọ nwụa ngu.
6 Mee mu gẹ mu dụ g'iphe-olu,
ịnya l'olu,
egude mee iphe-ọhubama;
ọ nọdu achịchi ngu
l'ọkpoma.
Mee mu rọ gẹ mu dụ
g'iphe-ọhubama,
ị gba l'ẹka.
Kẹle n-yemobu dụ-bekwa
ọkpehu g'anwụhu.
Okophoo ya dụkwapho g'ilu,
a ta rwọ-butajẹdu
arwọ-buta.
Ọ nọdu ahụje g'ọ ta
pfụpfupfu ọku;
mbụ g'ọku enwu
phoophoophoo.
7 Oke mini ta adụkwa ike
anmanyị n-yemobu;
ọphu utso adụdu ike eri iya.
Ọ -bụru lẹ nemadzụ gude
iphemiphe,
o nweru g'ọ ha eme
g'ọ zụa n-yemobu;
bẹ oomekwa g'a kpọo ya
ẹbo l'afụ.

Nwanyị ono yẹe unwune iya

8 Anyi nwekwarụ nwune
nwanyị;
ọle ẹra teke adụdu iya
l'ọkpoma.
?Bụ gụnu bẹ anyi e-meru
nwune anyi ono mbọku,
a jịru ajị iya?
9 Ọ -bụru l'o shihuru ike

g'igbụlo;
bẹ anyi e-woru
mkpọla-ọchaa kwọo ya
nkwọtankwo l'ẹhu.
Teke ọ bụkwanu l'o gheru
ọnu g'ọnu-abata;
anyi egude mgbo sida
gụ-chita iya.
10 Mu shihukwaru ike g'igbụlo.
Tẹme ẹra mu tụko pfụgbaaru
kẹ kẹkereke g'ụlo-eli.
Onye mu yeru obu bẹ
maakwaru lẹ mu l'iya
-nọ-kubewaa bẹ ẹhu
adụjee ya phọ guu.
11 Sólomọnu nweru opfu-vayịnu
lẹ Belu-Hamọnu;
bya eworu iya ye l'ẹka ndu
a-nọdu apfụ iya ụgwo.
Onyemonye lẹ ndu ono bụ
iphe,
ẹphe e-wotajẹru iya
l'aswa akpụru vayịnu
ono bụ ẹkpa
mkpọla-ọchaa iri iri.
12 Obenu l'opfu-vayịnu nkemu
bụ mu nwe iya.
Ọ bụru g'ọ dụ mu ree bụ gẹ
mu e-me iya.
Gụbe Sólomọnu;
ọ kwa gụbedua e-nweru
ẹkpa mkpọla-ọchaa
iri l'iphe,
e retaru lẹ vayịnu ono.
Ẹkpa mkpọla-ọchaa labọ
abụru kẹ ndu eletajẹ
iya ẹnya.

Ụja nwoke ono yẹe onye o yeru obu

13 Gụbe onye ono,
bu lẹ mgbabu ono;
ndu mu l'ẹphe eshi ọ̀nyà
ngabẹkwaru nchị
g'ẹphe nụma olu ngu.
Gẹ mu nụmaedukwa olu-opfu
ngu ọbu!

Nwanyị ono sụ:

14 Jiko gụbe onye yeru mu obu;
pfụkwaa kẹ shọoshoo
byapfuta mu ẹgwegwa;

ẹgube ono aniọgo;
ọzoo ele nshịi apfụje phọ
l'úbvú, a kụshiru iphe,
eshi mkpọ!

Ẹkwo
Azáya
Onye Mpfuchiru Chileke

1 Ọwaa bụ ọphulenya iphe, e-me l'alị ndu Jiuda yẹe mkpụkpu Jierúsalẹmu. Onye phụru iya nụ bụ Azáya nwa Emọzu. Teke ọ phụru iya bụ teke ndu-a bụ eze ndu Jiuda, bụ iya bụ Uzáya; Jiótamu; Éhazu; yẹe Hezekáya.

Chileke abarụ ndibe iya mba

2 Gụbe igwe; nụmakwa! Gẹ gụbe alị ngabẹkwa nchị; kẹle Chipfu pfuakwaru opfu. Ọ sụru-a: "Mu hewaru ụnwegirima mu; mee phẹ metsee; tẹme ẹphe gbẹ bya ekwefụru mu ike.

3 Eswi makwarụ onye nwe iya nụ. Nkapfụ-ịgara bya amaru iphe, onye nwe iya nụ eyejeru iya nri; obenu lẹ ndu Ízurẹlu ta adụdu ọphu ẹphe maru; mbụ lẹ ndu ono, bụ ndibe mu ono bẹ iphe edoduru ẹnya."

4 Oowaa! Unubẹ ọha iphe-ẹji-a! Unubẹ ndu ẹjo-iphe jiru ẹhu-a! Eri ndu ẹjo-ememe-a! Ụnwegirima ụrwuali-a! Ndu-a gwọbewaru Chipfu. Ẹphe ta agụbeeduru Onye nsọ kẹ ndu Ízurẹlu iphe; ẹphe woru azụ ghaaru iya.

5 ?Dẹnu g'o gude e je a-nụ unu aphụ ọzo? ?Bụ gụnu meru g'o gude unu kwẹe ẹka l'ekwefuru Chileke ike? Ishi bụkotawa unu ọ́nyá ọ́nyá; tẹme meji nọdu ebuhuwaa unu ebuhu.

6 E -shikpọo l'ichirupfu-ọkpa unu jasụ l'echi ishi unu ta adụedu ẹka iphe te emedu unu. Iphe, dụkota iya nụ bụ igbiri-ẹchachi; mẹkpoo ọ́nyá; mẹkpoo ẹka alwa unu mee tọritori, adụdu ọphu a sarụ asasa; ọphu ọ dụdu ọphu e kechiru ekechi; ọphu ọ dụdu ọphu e meberu ọbvu.

7 Alị unu bụwaa ochobu. Mkpụkpu unu bụru iphe, ọku tsufugbaaru. Opfu, unu kọru bẹ ndu ọhozo nọ l'iphu unu eripya. Ọ dabyiru karaphongu g'ẹka ndu ọhozo lwụru.

8 E woru ada Zayọnu ono tọgbo okorobo gẹ nwa m̀kpù, a tụru dobe l'opfu-vayịnu; gẹ nwụlo-ẹgu, a kpụru l'ẹgu akpụru-eli; gẹ mkpụkpu, ndu ọhogu iya nọ-pheru mgburugburu.

9 Ọ -tọ bụ lẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike harụ haphodoru anyi nwandu ọphu phọduru nụ; mẹ anyi adụepho gẹ mkpụkpu Sọdomu; mbụ-a; anyi gege adụepho gẹ mkpụkpu Gọmóra.

10 Unu nụmakwa Opfu Chipfu; unubẹ ndu-ishi ndu Sọdomu! Unu ngabẹkwa nchị nụma ekemu, Chileke anyi tụru; unubẹ ndu Gọmóra!

11 Ọ sụru-a: "Ọ tọ dụedu iphe, mu gụberu ikpoto ngwẹja, unu anọduje egwe anụ mu. Ebili ono, unu akpọje ọku nụ mu ono; yẹe ẹba-anụ unu ndu ọphu kachaa ree; jiakwaru mu ẹpho jigharu mu iya ẹka. Mee eswi; yẹe kẹ nwatụru; yẹe k'eghu te emejeẹkwa g'iphu tụsahu mu.

12 G'unu abyajẹ l'iphu mu; ?bụ onye asụje unu g'unu bya; mbụ g'unu byaru mu azọtoshiru ọma-unuphu?

13 Unu ta abyajẹhekwa mu anụ iphe, adụdu iphe, ọ bụ! Ụnwù-isẹnsu, unu akpọje ọku nụ mu tụkoakwaru bụru mu ahụma ahụma. Ọbo Ọnwa-ọ̀phúú; mẹ ọbo eswe-atụta-unme; mẹkpoo ekukọbe, unu ekukọbeje onwunu g'ọ ha; dụkotakwa mu ashị. Ọ bụepho l'ọ tọ dụedu ẹjo ndzukọ unu ọphu adụadaa mu ashị.

14 Ọbo-ọnwa-ọ̀phúú, unu anọduje abọ; mẹkpoo ọbo-iphe unu ọzokpo, bụ ndu ọphu
geru egeru dụkotakwa mu ashị. Ẹphe tụkowaru anyị mu ẹrwa. Mu tanyawaru iya
nshi; ike bvụwa mu.
15 "G'unu achị-lije ẹka epfu anụ mu-a bẹ mu ewofujekwa ẹnya l'ẹka ono. Unu
-pfuru nụ mu nta pfua imo; mu ta angadu nchị; kẹle ọchi nọ unu l'ẹka.
16 Unu jenụ asachaa onwunu; mee onwunu g'unu gbuchafụ! Unu wofunu ẹjo-
ememe ono, unu eme ono l'iphu mu! Unu hanaa eme ẹjo-iphe!
17 Unu nwụnaa eme iphe, dụ ree! Unu chọnaa ikpe, pfụru nhamụnha! Unu ahụ̀a
ndu eme ndu ọzo ewere ahụ̀hù! Unu gbajẹnuru nwogbee, enwedu nna ọdzori! Unu
agbachitajeru nwanyị, ji iya anọedu ndzụ!"
18 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Unu byanụ g'anyi chịa ìdzù; g'ìdzù anyi tụko wụa
nanụ! iphe-ẹji unu -dụchakpoonu ẹji eke uswe-uswe bẹ oo-mechaa chaahaa pemu
pemu g'aka-mini-sunoo. Teke ọ bụ l'ooke gbogbogbo g'uswe bẹ oo-mechaa chaahaa
phuuphuu g'oghu ọchaa.
19 Ọ -bụru l'oohe unu ihee; tẹme unu nọdu emeje iphe, a sụru g'unu mee bẹ unu
e-rikwa iphe, kachaa ree, shi l'alị-a.
20 Obenu teke unu jịkaru bya ekwefu ike bụkwa ogu-echi bẹ a-sụjashi unu. Nokwa
iphe, shi Chipfu l'ọnu bụ ono."

Jierúsalẹmu bụ mkpụkpu, eme iphe-ẹji

21 Lewarọ gẹ mkpụkpu ono, e shi gude ẹka ono byaru bya abụru ovuọba! Mbụ
mkpụkpu, dụru teke bụepho ikpe, pfụru ọto bẹ e shi anọduje iya ekpe; mkpụkpu,
apfụbekoto shi buru eburu l'ime. Nta-a bẹ ọ bụwaa ndu egbu nemadzụ bu iya.
22 Mkpọla-ọchaa, i shi nweru bụwaa nshị-mkpọla. Ẹguru mẹe ngu ono bụwaru
iphe, e gude mini gwanyịshia.
23 Ndu-ishi l'ime ngu bụkotawa ndu kwefuru Chipfu ike; bya abụru ndu ẹphe lẹ
ndu-oshi gba l'ọgbo. G'ẹphe ha yeru ẹnya l'eri ụphalazu. Tẹme ọ bụerupho g'a nụ
phẹ; l'adụje phẹ ree. Onye enweẹdu nna bẹ ẹphe ta agbajẹduru ọdzori; ọphu ẹphe
angajẹdu nchị l'opfu ẹhu nwanyị, ji iya anọedu.
24 Noo g'o gude Nnajịuphu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; mbụ Ọkalibe kẹ
Ízurẹlu pfua sụ: "Ịhee; gẹ mu bya emee ndu mu l'ẹphe dụ l'ụkukanyi iphe; gude dụa
onwomu obu. Gẹ mu bya egude ndu ọhogu mu gwata ụgwo iphe l'onwomu.
25 Gẹ mu bya adaa unu ẹka kẹ njọ. Gẹ mu bya ahụchafuchaa nshị-mkpọla ono, a
gwakọberu unu ono rengurengu; bya atụko ẹrwu, dụ unu l'ẹhu rwushia.
26 Mu e-dophuchaa ndu-ikpe unu azụ g'ẹphe dụ g'ẹphe shi dụ teke ndiche. Mu
emee ndu akpọ-zijeru unu ụzo g'ẹphe dụ g'ẹphe shi dụ lẹ mbụ. E -mechaa l'aawata
unu eku mkpụkpu, pfụberekoto; mkpụkpu, e gude ẹka."
27 Mkpụkpu ono, nọ l'eli úbvú Zayọnu ono bẹ ee-gude ikpe, pfụru ọto gbafụta. L'e
gude apfụbekoto gbafụta ndu izimanụ lwarụ azụ lẹ mkpụkpu ono.
28 Obenu lẹ ndu kwefuru Chipfu ike; mẹ ndu iphe-ẹji bẹ aa-tụko tsupyashịa. Tẹme
iphe, bụkpoo ndu gwọberu Chipfu abụkotaru ọla-l'iswi.
29 Achị ono, aasọgbaa nsọ ono e-mechaa mee unu iphe-iphere; g'ọ bụ iya bẹ
unu yeru ẹnya-a; mbụ lẹ mgbabu ngwẹja ono, unu họtaru ono e-mechaa tụ unu
ẹberebete;
30 kẹle unu e-mechakwaa dụ g'achị, larụ ẹkwo; mbụ g'opfu, a kọru l'ẹka mini
adụdu.
31 Ndu shihuru ike e-mechaa dụ g'ẹphuuruu. Ozi, ẹphe jeru abụkotaru ẹkoroku;
kẹle ẹphenebo a-tụko kekọta ọku; ọphu ọ dụdu onye sụru agbanyị ọku obu.

2

Ẹhu-guu ojejoje
(Mayị 4:1-5)

1 Ọwaa bụ ọphulenya,
Azáya nwa Emọzu phụru l'ẹhu
ndu Jiuda yẹe ndu Jierúsalẹmu.
2 Sụ-a; o -rwua teke ikpazụ
bẹ ee-me g'eli úbvú ono,
a kpụru eze-ụlo Chipfu
ono ngụru angụru;
mee ya g'ọ bụru eze l'ẹka
iphe,
bụkpoo úbvú ọzo nọgbaa.
Mbụ l'ee-me iya g'ọ kakọta
úbvú ọzo l'eli.
Noo teke ọhamoha a-nọdu
awụ awụ-pfu iya.
3 Ikpoto nemadzụ a-bya bya asụ:
"Unu bya g'anyi je l'eli úbvú
kẹ Chipfu!
Unu g'anyi je l'ụlo Chileke
kẹ Jiékọpu!
Ọo ya e-zi anyi ụzo iya;
k'ọphu anyi a-wata
etso ụzo, ọ tọru."
Noo kẹle ekemu e-shi l'úbvú
Zayọnu fụta;
mbụ l'opfu Chipfu e-shi lẹ
mkpụkpu Jierúsalẹmu
bya.
4 Ọo ya e-doshi opfu,
dụgbaaru ọha yẹe ọha
ibe iya.
L'ọ bya edoshiaru ikpoto
nemadzụ opfu,
dụru phẹ nụ.
Ẹphe e-woru ogu-echi phẹ
kpụkwaa l'ọ bụru ọgu;
woru arwa phẹ kpụa
l'ọ bụru nwa mma,
e gude akọcha iphe.
Ọ tọ dụedu ọha,
a-patakwadu ogu-echi
ejepfu ọhozo ọgu;
ọphu ẹphe anwụedu alwụ
ọgu ọzobaa.
5 Unubẹ ọnu-ụlo Jiékọpu;
unu byanụ g'anyi tsoru
ìphóró ọphu Chipfu
nwụberu anyi.

Eswe kẹ Chipfu

6 Ị jịkawaru ndibe ngu ono; mbụ ọnu-ụlo Jiékọpu onoya; kẹle ọmamanshi ndu shi ụzo ẹnyanwu-awawa jiru iya ejiji. Tẹme ẹphe nọdu agba ẹja gẹ ndu Filisitayinu. Ẹphe lẹ ndu ọhozo je akụa ọkpa.

7 Alị phẹ bụ iphe, jiru iya nụ bụ mkpọla-ọchaa mẹ mkpọla-ododo. Ọphu ẹku phẹ abvụdu abvụbvu. Alị phẹ bụ iphe, jiru iya nụ bụ ịnya; ọphu ụgbo-ịnya phẹ abvụdu abvụbvu.

8 Alị phẹ bụ iphe, jiru iya nụ bụ nshi nshi; ọ bụru iphe, ẹphe abarụ ẹja bụ iphe, ẹphe gude ẹka phẹ gẹdegede mee.

9 Noo g'o gude e jee ewoze nemadzụ alị. Mbụ l'amadụ bẹ ee-me g'o rwua alị. B'a gụkwaru phẹ nvụ!

10 Gbanụru laa l'agbara-mkpuma! Je je edomia onwongu l'ime alị; kẹle ịitsu Chipfu ebvu; tẹme akpabiri iya nọdu eye ngu ebvu!

11 Onye etu onwiya ẹpha bẹ ee-mechaa mee g'ẹnya lwa. L'e mee gẹ ndu etse etsetse phuru yoo. Ọ bụru Chipfu kpoloko bụ onye ee-kutse m'o -rwua mbọku ono.

12 O nwekpọerupho ujiku lanụ, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike doberu iphe, bụkpoo ndu eku onwophẹ yẹe ndu akpa nggangga; bya edobekwaru iya phọ ndu ekutse onwophẹ. Ọo mbọku ono bẹ ee-kuze phẹ alị.

13 Mbọku ono bẹ e doberu iphe, bụ oshi sida, nọ l'úbvú úbvú Lébanọnu, bụ oshi, tsekọtaru agbaragba bya ajaa àjàjà; bya edobekwaru iya phọ iphe, bụkotakpoo achị, nọ l'alị Beshanu;

14 bya edoberu iya úbvú úbvú, hagbaa ephekerephe ephekerephe; mẹ obvu, ha l'eli l'eli.

15 O doberu iya iphe, bụkpoo ọje, hagbaa ephekerephe; mẹkpoo igbulọ, a kpụshiru ike;

16 mẹkpoo ụgbo-mini ndu Tashishi g'ọ hakọta; mẹkpoo iphemiphe, e meru; ọ nọdu ama mma.

17 Onye etu onwiya ẹpha bẹ ee-me g'ẹnya lwa. L'e mee gẹ ndu etse etsetse phuru yoo. Ọ bụerupho Chipfu kpoloko bẹ ee-kutse mbọku ono.

18 Nshi ta adụedu adụdu ophu kpọ.

19 Mbọku ono bẹ nemadzụ a-gbaru laa l'ọgba, nọ l'agbara-mkpuma; gbaru laa l'ẹnu, a tụru l'alị; kẹle ẹphe atsụ Chipfu ebvu; tẹme akpabiri iya nọdu eye phẹ ebvu teke ono, ọo-gbalihu gẹ ya nmaghua mgboko l'ophu anmaghu ono.

20 Mbọku ono bẹ nemadzụ a-chịru nshi ono, ẹphe gude mkpọla-ọchaa mẹ mkpọla-ododo mee dobe agwa agwagwa ono chịru phekaaru anụ, bụ molu yẹe ụtsu-nwankụta.

21 Ẹphe a-gbaru laa l'ẹka agbara-mkpuma gbaru ụwa; mẹkpoo l'ime ọgba, nọgbaa l'eli úbvú; kẹle ẹphe atsụ Chipfu ebvu; tẹme akpabiri iya nọdu eye phẹ ebvu teke ono, ọo-gbalihu gẹ ya nmaghua mgboko l'ophu anmaghu ono.

22 Hanaa akpọru obu yeru nemadzụ; kẹle mkpakọ iphe, o nweru bụ unme, ọotu l'imi. ?Bụ gụnu ọzo bẹ oo-mefụba ọ́nyá?

3

Ikpe, dụru ndu Jierúsalẹmu yẹe ndu Jiuda

1 Sụ-a; lekwa lẹ Nnajịuphu, bụ Chipfu; bya abụru Ọkalibe-Kakọta-Ike abyakwa anafụ ndu Jierúsalẹmu; yẹe ndu Jiuda ẹka iphe eshije erwu phẹ ẹka. Ọobya phẹ anafụ ẹka ẹphe eshije akpata nri; mẹ ẹka ẹphe eshije ekuta mini-angụgu;

2 nafụ phẹ ndu ike dụ; mẹ ndu ojọgu; nafụ phẹ ndu-ikpe; mẹ ndu mpfuchiru Chileke; nafụ phẹ ndu agba ẹja; mẹ ndu bụ ọgerenya;

3 nafụ phẹ ndu-ishi ndu ojọgu; mẹ ndu nweru ọkwa; nafụ phẹ ndu mgbazi; mẹ
ndu maru eme ọna; mẹkpoo iphe, bụ ndu agba ẹja doru ẹnya.
4 Mu e-me g'ọ bụru ụnwokorobya, a-bụru ndu-ishi phẹ; mbụ l'ọo ndu angụkwadu
ẹra a-bụjeru eze phẹ.
5 Ndiphe a-wata akpa nwibe phẹ ẹhu. Onyenọnu l'ọodaru yẹe nwibe iya; obutobu
yẹe obutobu iya adụru l'opfu. Ụnwu-ọgbo-lanụ etso ndu bụ ọgerenya opfu. Ndu
adụdu iphe, ẹphe bụ etsokwaphọ ndu aakwabẹ ùbvù opfu.
6 A -nọnyaa; nemadzụ azụ nwanna iya gburumu; mbụ onye shi l'ibe nna iya; zụ
iya gburumu sụ: "Ọo ngu a-bụru ishi anyi eshinu i nweru uwe nwilile. Ọ bụru ngu
maru g'ii-me mekọta ọla-l'iswi-a."
7 Noo teke onye ono a-rashị sụ: "Waawakwa-o! Mu ta asụkwa iya emekọta. Mu te
enwekwa nri; ọphu mu enwekwa uwe, eeye l'ẹhu. Unu te emekwa mu onye-ishi ndu
ndu-anyi-o!"
8 Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ ndu Jierúsalẹmu bẹ ụpfu dụru l'ọkpa. Mbụ lẹ ndu
Jiuda adawaa iko. Iphemiphe, ẹphe epfu epfupfu; yẹe iphe, ẹphe emekọta ememe
tụkoru bụru emeswe Chipfu; mbụ atụrwuepho atatiphu Chipfu ono, egbu nwịinwii
ono.
9 G'iphu gbaru phẹ bụkpoada iphe, agba phẹ ekebe. Ẹphe nọdu anọduje asa iphe-
ẹji phẹ asasa gẹ ndu Sọdomu. Ọphu ẹphe edomidu iya edomi. Nshịo phẹ! Noo kẹle
ẹphe gudewaa ẹka phẹ setarụ onwophẹ eze iphe-ẹhuka.
10 Karụ onye pfụberekoto l'ọo-dụru iya lẹ ree; kẹle oo-ri akpụru, eme ọma iya
mịtaru.
11 Nshịo ndu ẹjo-iphe; kẹle ẹphe a-lakọta l'iswi. Aa-pfụ phẹ ụgwo iphe, ẹka phẹ
metaru.
12 Ndibe mu bụ ụnwokorobya akpa phẹ ẹhu. Tẹme ọ bụru ụnwanyi bụ ishi phẹ.
Sụ-a; ndu mu! Ọ kwa ndu edu unu ụzo gude unu ephu ụzo. Ẹphe duru unu haa
ụzo shiahaa ọphu abụdu ụzo.

Ikpe, Chipfu e-kpe ndibe iya

13 Chipfu nọakwa l'ẹka ọo-nọdu kpee ikpe l'ụlo-ikpe. Ọ gbalihuwaru pfụru gẹ ya
kpee ndiphe ikpe.
14 Chipfu watawarụ ekpe ndu bụ ọgerenya ikpe; waa ndu-ishi ndibe iya sụ: "Ọ
kwa unu mebyishiru opfu-vayịnu mu. Iphe, unu gwetarụ l'ibe ndu ụkpa kụkwaru
l'ibe unu.
15 ?Dẹnu g'o gude unu gwee ndibe mu arakabya; bya egwee iphu ndu ụkpa rwukuru
rwukuru? Noo iphe, Nnajịuphu epfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike."

Ọkwa, aanmaru ụnwanyi Jierúsalẹmu

16 Chipfu sụru-a: "Ụnwanyi, bu l'úbvú Zayọnu kunụkakwaru onwophẹ. Ẹphe
abụjeru; ẹphe -nọdu eje ije ẹphe eworu olu ngakobe alọ ẹnya vaavaavaa; tọ nwẹhu
eje degengu degengu degengu; azọ iphe, ẹphe gba l'ọkpa jọgongu jọgongu.
17 Noo g'o gude Nnajịuphu je l'eworu ẹkpa-ebyi ghaa ụnwanyi, bu l'úbvú Zayọnu
l'ishi. Mbụ lẹ Chipfu e-me g'ishi chaa phẹ swarịswari."
18 Mbọku ono bẹ Chipfu a-nashịchaa phẹ iphe, ẹphe gude ama mma; mbụ iphe
ọbu, a zụru phẹ jọgoro-jọgoro ọbu; mẹ ọphu ẹphe gude kechita ishi; mẹ ịyagba,
ẹphe tụkporu l'olu;
19 mẹkpoo iphe-nchị; mẹ iphe-ẹka; mẹ ọphu e gude ekpuchi iphu;
20 iphe, e gude edozi ẹgbushi; mẹ ịyagba-ishi-ikpere; mẹ ọlokpo, eeswe l'upfu; mẹ
ekpemu manụ, eshi mkpọ; mẹ nwanshi phẹ;
21 echi, ẹphe agba lẹ mkpụshi-ẹka; mẹ ọphu ẹphe eye l'imi;
22 ẹguru uwe kpowula-kpowula phẹ; mẹ ukpo phẹ; mẹ ẹkwa achịchi phẹ; mẹkpoo
nwẹda okpoga phẹ;

23 mẹ onyo phẹ; mẹ nwẹguru uwe ọchaa ẹphe eyeje l'ime ẹhu; mẹ ẹkwa, ẹphe
agbaphuje l'ishi; mẹ ọphu ẹphe ajịkobeje l'ukuvu.
24 Noo g'ọo-dụ; teke ẹphe gege anọdu ete iphe, eshi mkpọ; ẹphe eshiaha ishi. Teke
ẹphe gege edo onwophẹ ọlokpo l'upfu; ẹphe ekebechia onwophẹ eri. Teke ẹphe gege
enweru ẹgbushi, ama ntụmatu; ẹphe akpụshia ishi akpụshi. Teke ẹphe gege eye
uwe, ama ntụmatu; ẹphe eyechia uwe-aphụ. Mma ono, ẹphe shi ama ono aghakọbe
bụru iphe-iphere.
25 Unwoke unu bụ ogu-echi bẹ ee-gude gbushia phẹ. L'a tụko ndu ojọgu unu gbushia
l'ọgu.
26 Ọnu-abata Jierúsalẹmu echia mkpu ẹkwa gụa aphụ anwụhu. Mbụ lẹ
Jierúsalẹmu a-dụ gẹ nwanyị, gba ẹka nwa; gwọdoshihu l'alị.

4

1 Ọzo bụ l'o -rwua teke ono bẹ ụnwanyi ẹsaa a-wụ-pfutajẹ nwoke lanụ sụ iya: "Jiko
nafụnu anyi iphere ọwa-a! Hanaa g'ọ bụru-a l'anyi a-zarụ laaru ẹpha ngu. Anyi
a-nọdu-a azụ onwanyi lẹ nri; anmarụ onwanyi ẹkwa."

Eedophu Jierúsalẹmu azụ l'ọnodu iya

2 O -rwua teke ono bẹ onye ono, bụ ẹkali Chipfu a-nọdu ama ntụmatu; tẹme l'ọ
dụkwapho akpabiri. Mebyi iphe, amịshi l'alị a-bụru iphe, ẹphe e-gude eku onwophẹ;
bụru iphe, ẹphe e-gude dụ ùbvù l'ẹnya; mbụ nwa ndu ọphu phọduru nụ l'alị ndu
Ízurẹlu.
3 Nwa ndu ono, phọduru l'úbvú Zayọnu ono; mbụ nwa ndu ono, phọduru lẹ
Jierúsalẹmu ono bẹ ee-kuje ndu dụ nsọ; mbụ ndu e deru ẹpha phẹ lẹ ndu dzụ ndzụ
lẹ Jierúsalẹmu.
4 Ọ bụru Nnajịuphu a-sachafụ inyinyi, dụ nwada Zayọnu onoya l'ẹhu. Oo-gude
unme nkiya sachafụ mee, tụkoru Jierúsalẹmu ẹhu; mbụ unme ọphu o gude ekpe
ikpe bya abụru unme, enwu ọku.
5 Ọo ya bụ; Chipfu abya l'úbvú Zayọnu l'ophu; mẹkpoo iphe, bụ ndu ono,
edzukọbeje l'ẹka ono; bya emeta urwukpu, akpụ tụutuutuu doberu phẹ l'eswe; meta
ọku, enwu phoophoophoo doberu phẹ l'ẹnyashi; kẹle ẹka ono g'ọ ha bẹ ee-gude ọdu-
biribiri Chipfu kpuchia.
6 Ọo-bụru ikpuka bụru ìbvù dụru phẹ g'okpomọku taa dụ phẹ l'eswe; bya
abụkwarupho ẹka ẹphe a-gbabajẹ je anọdu zee ndzụ; yẹe ẹka ẹphe e-domije
onwophẹ mẹ igwe -nọdu alwa yẹgeyege mini; yẹe m'ọ -nọdu edze oke mini.

5

Ebvu kẹ opfu-vayịnu

1 Gẹ mu gụa ebvu nụ onye
mu yeru obu.
Mu e-gude opfu-vayịnu iya
gụa ya.
Onye mu yeru obu gbaru
opfu-vayịnu l'ọsu,
nọ l'ọkpa-úbvú.
2 Ọ hazeru iya ahaze bya
atụtushichaa ya mkpuma
bya ahọta akpụru vayịnu,
kachaa ree kụa ya.
Ọ bya akpụa ụlo-nche
dobe iya;

bya emetakwa iya phọ ẹka
aakụje mẹe.
Ọ nọdu ele iya ẹnya amịta
akpụru vayịnu, dụ ree.
Obenu l'ọ gbẹ bụru ẹjo
akpụru bẹ ọ mịtaru.
3 "Ọo ya bụ lẹ-a; unubẹ ndu bu lẹ Jierúsalẹmu; mẹ ndu ọphu bu l'alị ndu Jiuda;
unu yeẹshikwa ọnu l'ẹhu mu l'opfu-vayịnu mu ono.
4 ?Bụ gụnu bẹ mu gege emebaaru opfu-vayịnu mu-a, bụ iphe, mu emeadaru; meru
g'o gude mu lee ẹnya l'ọo-mịru mu mebyi, dụ ree; ọ bya amị amịmi bya amịa ẹjo
mebyi.
5 "Nta bẹ mu a-karụ unu iphe, mu e-me opfu-vayịnu mu. Mu a-phọkashi iphe, e
gude kpọ-buta iya akpọ-buta g'iphe mebyishia ya. Mu etsukpọshia igbulọ iya haa ya
g'a zọo ya tọlitoli.
6 Mu e-me iya g'ọ bụru alị, a gbadoru agbado. A taa kọchabaedu iya akọcha; ọphu
eegbubaẹdu iya ọgu. Ọo ya bụ g'olekarara; yẹe ọgara-mbo ezee l'ẹka ono. Mu akaru
igwe g'o to dzebaẹkwa mini wụshiru iya."
7 Ọ kwa ọnu-ụlo Ízurẹlu bụ
opfu-vayịnu ono,
Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
gbaru ono.
Ọ bụru ndu Jiuda bụ
iphe ono, ọ kụru iya ono,
tụbaru iya l'ẹnya ono.
O shi ele ẹnya mgbazi;
ọ bụchiaru iphe,
ọ hụmaru
bụ mgbaghashị.
O lee ẹnya apfụbekoto;
ọ bụru iphe-aphụ bẹ
ọ hụmaru.

Aphụ, Tsọru ndu Ízurẹlu

8 Nshịo unubẹ ndu anataję ụlo yekwa l'ụlo unu; nata alị onye ọzo yekwa l'alị k'unu;
jasụ unu atụko ẹkameka nata buru l'obotẹgu nkịnyi unu.
9 Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike pfuakwaru mu; mu nụma sụ: "Tororo opfu bụ
l'ụlo, dụ igwerigwe e-mechakwaa dabyiru iphoro. Mbụ l'okoke ụlo ono, bụgbaa
ẹguru ụlo ono e-mechakwaa bụru ụlo, e te budu ebubu.
10 Ẹka ee-gude eswi iri, a jịgbaberu ẹbo ẹbo kọo ọkoro ujiku ophu bẹ nwa mẹe-
vayịnu, aa-pyịtaje iya e-jijeẹpho otumu mẹe ẹto. Onye kụru mebyi iphe, jiru ogbongu
l'ọ wọta iya iphe, jiru nkwẹka kpoloko."
11 Nshịo ndu etehuje lẹ nchi-abọhu jeshia achọ ẹka ẹphe a-ngụ mẹe; ndu angụje
mẹe jasụ l'echi abalị; mbụ jasụ ẹnya ekee phẹ vọo l'ẹka ẹphe angụ iya.
12 Ẹgube ndu ono egudeje une; mẹ ogelenda akụ l'ẹka ẹphe abọ iphe. Ẹphe egbu
opu; aphụ ụpyi; angụshi mẹe. Ọle ẹphe ta akpadụ ishi iphe, Chipfu eme; ọphu ẹphe
akwabẹdu ozi, o gude ẹka iya jee ùbvù.
13 Noo g'o gude e je akpụ ndibe mu lẹ ndzụ; kẹle iphe te edojedu phẹ ẹnya. Ndibe
phẹ, bụ ndu nweru ọkwa bụ ẹgu e-mechaa gbua phẹ. Igwe-ọha phẹ a-bụru ẹgu-mini
a-gụ-gbushi phẹ.

14 Ọo ya bụ l'alị-maa bẹ ẹgu kabawaa agụgu. Ọ saẹpho ọnu kẹ gabala ghekahụ. Ọ
bụru l'ime iya bẹ ndibe phẹ, aakwabẹ ùbvù a-wụba. Igwe-ọha phẹ awụba iya; ndibe
phẹ ndu aswọje ụswo; mẹ ndu rigbarigba-mẹe a-tụko wụda iya.
15 Noo teke ee-woze nemadzụ alị. Mbụ l'amadụ ta adụedu iphe, ọo-bụkwaduru. Ẹnya alwa ndu etse etsetse.
16 Obenu l'ikpe, pfụru ọto ono, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike kperu ono bẹ ee-
gude kutsee ya ekutse. Mbụ lẹ Chileke ono, dụ nsọ ono e-goshi lẹ ya dụ nsọ. Ọ bụru
apfụbekoto nkiya bẹ oo-gude goshi iya.
17 Noo teke atụru a-ta nri g'ọ bụ l'ọ nọ l'ẹgu ẹka eecheje iya. Ụnwu atụru ataaha
nri l'ẹka iphe ndu eze larụ l'iswi.
18 Nshịo ndu egudeje ọkpukpu-ẹregede akpụ ẹjo-iphe wuruwuru; tẹme ẹphe egude
ọkpukpu-eswi akpụ iphe-ẹji.
19 Nshịo ndu ono, asụje: "Gẹ Chileke menaa ẹgwegwa mee iphe, ọo-dụ ike mee
g'ẹphe hụma! G'o rwukpọnaa! G'iphe ọbu, Onye Nsọ kẹ ndu Ízurẹlu tụberu ememe
ọbu mekpọnaa g'ẹphe maẹduru iphe ọbu!"
20 Nshịo ndu ewojeru ẹjo-iphe kua iphe, dụ ree; woru iphe, dụ ree kua ẹjo-iphe.
Ndu ewojeru ọchii dochia ẹnya ìphóró; woru ìphóró dochia ẹnya ọchii. Ndu ewojeru
iphe, atsọ ilu dochia ẹnya iphe, atsọ ụtso; woru iphe, atsọ ụtso kua iphe, atsọ ilu.
21 Nshịo ndu edobesụje l'ẹphe maru iphe; dobesụkwapho l'ẹphe kwarụ ẹnya.
22 Nshịo ndu bụ iphe, e gude maru phẹ bụ angụ mẹe. Tẹme ọ bụru phẹ bẹ angụ
ngwaragwa mẹe wụkoru;
23 mbụ ndu ewehajẹ onye-ikpe nmarụ opfu l'ọ nụru phẹ iphe-ụphalazu; bya anafụ
onye iswi dụ mma ikpe, pfụru ọto, e gege ekpe iya.
24 Ọo ya bụ lẹ-a; ọ kwa g'ire-ọku erichajẹ ekperema ọkponku erichaa; ẹswa
ọkponku alaa pyẹtee l'ọku, enwu phoophoophoo-a; nokwa g'ọgbarabvu phẹ e-
repyahụ; okoko phẹ etsua duu g'urwuku; kẹle ẹphe jịkaru edobe ekemu, ọ tụru;
mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike. Ọ bụru opfu Onye Nsọ kẹ ndu Ízurẹlu ono bẹ
ẹphe gbụru tụphee.
25 Noo g'o gude ẹhu nọdu eghushi Chipfu eghu ike l'iphe, ndibe iya meru iya. O
wolia ẹka chia phẹ gbaa; chikata phẹ tụa. Eli úbvú nọdu anma jiijiijii. Odzu phẹ
dakaa pọopoo l'ọma gbororo. Ọ dụchakpoo nno; ẹhu nọdu eghulẹ iya-a eghu g'ooghu
iya; ọ palịẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.
26 Ọ bụruro ọha, nọro ụzenya ụzenya bẹ ọ paliru ẹkwa-ọhubama; mbụ ọ bụruro
ndu nọ l'ẹka mgboko jeberu bẹ ọokporu okwe. Ẹphe shi l'ẹka ono ezi taphutaphu
agba abya.
27 Ọphu ọ dụdu g'ẹphe ha g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ, ike ọso bvụru; ọphu ọ dụdu
onye ọphu mgbẹnya rweru; ọphu ọ dụdu onye mgbẹnya tụru; ọphu ọ dụdu onye
ọphu akpọ, o keru l'upfu tọ-woru atọ-wo l'upfu; ọphu ọ dụdu onye ọphu eri akpọkpa
iya gbabuhuru.
28 Apfụ phẹ tụpyichaa zịnguzingu. Ụta phẹ g'ẹphe ha gọkobechawaa rengurengu.
Nzọkpa ịnya phẹ nọdu egbunwutajẹchaa ọku. Ọkpa ụgbo-ịnya phẹ nọdu ezichaa
phaaphaaphaa g'oke phẹrephere.
29 Ọrà, ẹphe ara dụ g'ẹka oduma asụ ekiri. Mbụ l'ẹphe agbọ ụja gẹ nwada oduma;
ẹphe nọdu asụ kọroro, anyapyashị ndu dụwaa gẹ nri phẹ; apatajẹ phẹ rọ tụgbua; ọ
tọ dụdu onye agbaru phẹ mkpu.
30 Mbọku ono bẹ ẹphe a-tụ ụzu kpua ya g'ẹka mini agba gborogboro. Onye ọphu
pazetaru ẹnya lee l'alị ono; ọobuerupho iphe, ọo-hụma bụ ọchii yẹe mkpamẹhu;
mbụ l'ìphóró bẹ urwukpu e-mechaa l'ọ gbahụ ọchii.

6

Ozi Azáya

1 L'apha eze, bụ Uzáya nwụhuru bẹ mu hụmakwarupho Nnajịuphu l'ẹka ọ nọ l'aba-
eze; ọ nọdu ephekerephe; bya abụru onye e kutseru ekutse. Tẹme igburọnu uwe iya
tụko eze-ụlo Chileke ono l'ophu sweta.
2 Ndu nọ iya l'eli bụru ụnwu-ojozi-imigwe, bụ serafu; g'ẹphe ha fuchaa ǹkù ishii
ishii. Ǹkù labọ bẹ ẹphe egudeje kpuchia iphu phẹ; ẹphe egude ẹbo kpuchia ọkpa
phẹ; bya egude ẹbo ephe ephephe.
3 Ẹphe nọdu epfugbaa anụ nwibe phẹ asụje:
"Nsọ! Nsọ! Nsọ! Chipfu,
bụ
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
dụ nsọ!
Mgboko l'ophu bẹ akpabiri
iya jiru!"
4 Ẹphe -pfua opfu ono; itso, gude eze-ụlo Chileke l'ophu angakọta anganga. Ẹnwuru-
ọku abya ejiẹpho ẹka ono kẹ pyịmu!
5 Tọbudu iya bụ; mu sụ: "Nshịo mu! Ephuhu mu. Noo kẹle mu bụ onye ọnu-ụrwu;
tẹme mu buru l'echilabọ ndu ọnu-ụrwu; tẹme mu bya egude ẹnya mu hụma onye
eze ono, bụ Chipfu ọphu bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike!"
6 Tọbudu iya bụ; onye lanụ l'ime serafu ono bya ephepfuta mu. Ọ bụru iphe, o gude
l'ẹka bụ icheku-ọku, ọku dụ. Ọ bụru ákpà bẹ o gude kpàtá ọku ono l'ọru-ngwẹja
Chileke.
7 O woru icheku-ọku ono daa mu l'ọnu; bya asụ mu: "Lenu; a daakwaru ngu ọku
l'ọnu. Nta-a bẹ e nwefuakwaru ngu ụta, shi dụru ngu nụ; tẹme a pfụwa ụgwo iphe-ẹji
ngu l'ophu."
8 Noo teke mu nụmaru olu-opfu Nnajịuphu l'ẹka oopfu sụ: "?Bụ onye bẹ mu e-zi
ozi? ?Bụ onye e-jeru anyi ozi?"
Mu sụ: "Wakwa mu! Zia mu iya!"
9 Ọ sụ: "Ngwa; je akaru ndu-a; sụ phẹ lẹ-a: 'Unu a-nụma nụma nta nụma imo; ọle
ọ tọ dụdu iphe, edo unu ẹnya. Unu elee ẹnya nta lee imo; ọle ọ tọ dụdu iphe, unu
a-hụma.'
10 Mee ndu-a g'ọkpoma nmaa phẹ agbadagba. L'iimee gẹ nchị nyị phẹ ẹrwa. L'iimee
g'ẹnya nyịhu phẹ. Ọdumeka bẹ ẹphe e-gudekwa ẹnya phẹ hụma; gude nchị phẹ
nụma; gude ọkpoma phẹ nwụta iphe; dakọbe bya l'eemee g'ẹphe wekọrohu."
11 Mu bya ajịa sụ: "Jiko Chipfu; ?bụ teke ole bẹ ọo-duberu nno?"
Ọ sụ: "Ọo-dụ nno jasụ mkpụkpu ono adabyiru bụru ochobu. Ọ tọ dụedu onye e-
buru iya nụ; jasụ ụlo atụko bụru okorobo ụlo, adụdu onye bu iya nụ. Alị emebyishihu
bụru mkpọkoro alị.
12 Sụ-a; ọo-dụ nno jasụ teke yẹbe Chipfu e-me g'onyemonye laa ẹka dụ ẹnya.
L'aaparu alị l'ophu tọgbo iphoro.
13 Sụ l'a makwarụ-a l'oke-lanụ-l'ụzo-iri a-phọdu lẹ ndu alị ono. Ọle ọ kwaphọ e
-mechaa; ẹphe abụru mkpurupyata. Ọle ọ bụ; ọo g'eegbutsuje oshi achị; ọzoo oshi
akpụrata; upfu iya akwaa l'alị-a; bụ g'oo-mecha nweru nwa ndu a-phọdu nụ l'ime
oshilọkpa Ízurẹlu, bụ ndu a-dụru mụbe Chipfu nsọ."

7

Ozi, Azáya ziru eze, bụ Éhazu

1 Teke Éhazu bụ eze ndu Jiuda; mbụ Éhazu ono, bụ nwa Jiótamu; Jiótamu bụru
nwa Uzáya; ọ bụru teke ono bẹ Rezinu, bụ eze ndu Arámu; yẹle Peka nwa Remalaya,
bụ eze ndu Ízurẹlu wụ-lihuru je etsoo ndu Jierúsalẹmu ọgu; ọphu ẹphe adụdu ike
lwụ-kpee phẹ.
2 Tọbudu iya bụ; e pfuaru iya ndu ọnu-ụlo Dévidi sụ phẹ: "Ndu Arámu bẹ ẹphe lẹ
ndu Ifuremu jeakwaru atụgba nanụ." Opfu ono mee; obu teahaa Éhazu yẹle ndibe
iya ophe; g'ẹka phẹrephere enwunga oshi, bvuru l'ẹgbudu.
3 Noo ya; Chipfu bya asụ Azáya: Lụfu g'unu lẹ nwa ngu, bụ Sheya-Jiashubu swịru
jepfu Éhazu l'ishi mgba-mini Okpuru-ụzo-imeli; mbụ l'ụzo ono, eeshije eje l'ẹgu Ọsa-
iphe ono.
4 Sụ iya: "Tọkwa ẹhu; dobekwa onwongu doo; ọphu i tsụkwa ebvu. G'ọ tọ bụkwaru
nwa icheku-ọku labọ ono, anyịhu anyịhu ono l'e-me g'obu phefu ngu; mbụ nwa
hanyịhanyi, ẹphe aba; mbụ Rezinu; yẹle ndu Arámu; waa kẹ nwatibe Remalaya;
5 kẹle ndu Arámu; yẹle ndu Ifuremu; yẹle nwatibe Remalaya chịakwaru ẹjo idzu
g'ẹphe e-shi mebyishia ngu. Ẹphe sụru-a:
6 'G'anyi je alwụta ndu Jiuda l'ọgu. G'anyi je atụkaa phẹ nanụnanu; woru keeru
onwanyi. Anyi eworu nwatibe Tabẹlu dobe g'ọ bụru eze, l'ẹka ono.'
7 "O bekwanụ lẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike sụru l'ọ tọ byadụ anwụ nno! L'o
too medu ememe ophu.
8 ?Tọbudu Damasụkosu bụ ishi mkpụkpu ndu Arámu; onye bụ ishi ndu
Damasụkosu bụru Rezinu? A -bya anọo ụkporo apha ẹto l'apha ise bẹ ee-gwe ndu
Ifuremu arakabya; k'ọphu ẹphe ta asụeduru abụru ọha ẹka phẹ.
9 Sụ-a; ?tọ bụdu Saméríya bụ ishi mkpụkpu ndu Ifuremu; onye bụ ishi ndu
Saméríya bụru nwatibe Remalaya? Ị -pfụduru pfụshia ike l'iphe, i kweru bẹ ii-
mechakwaa; ị tịi pfụduru apfụru ophu."

Iphe, abyabya Ịmanelu egoshi

10 Chipfu gbẹshikwa ọzo bya asụ Éhazu-a:
11 "Pfuaru Chipfu, bụ Chileke ngu g'o mee iphe-ọhubama goshi ngu; m'obeta ọ -bụru
l'ẹka dụ omilomi g'alị-maa; ọzoo l'ephekerephe ẹka kachaa ephekerephe."
12 Éhazu sụkwanu: "Mu te epfukwa. Mu te ejekwa ahụ Chipfu ama."
13 Noo ya bụ; Azáya sụ: "Unu ngabẹkwa nchị; unubẹ ndu ọnu-ụlo Dévidi! ?
Nemadzụ, unu anọduje egburwashị ẹhu ono teke asụduru unu? ?Unu eme g'unu
watafụa egburwashị Chileke mu ẹhu tọo?
14 Noo g'o gude Nnajịuphu l'onwiya je l'eme iphe-ọhubama nụ unu. Lẹ nwamgbọko
yẹe nwoke teke akwaswee a-tsụta ime nwụa nwa nwoke; tẹme l'ọ gụa ya 'Ịmanelu',
bụ iya bụ 'Chileke nọ swiru anyi'.
15 Iphe, ọo-nọdu eri bụ manụ, e meru l'ẹra-eswi; yẹe manụ-ẹnwu; mẹ ọ -maẹrupho
iphe ree k'ọphu ọo-jịkaje ẹjo-iphe hata iphe-ọma.
16 Ọle o -betashịa teke nwata ono a-maru iphe ree k'ọphu ọo-jịkaje ẹjo-iphe hata
iphe-ọma; alị ndu eze labọ ono, ịitsu ebvu ono a-bụkotawaru ochobu.
17 "Chipfu dobeakwaru teke unu eje iphe-ẹhuka; ndibe unu ejee iphe-ẹhuka; ndu
ọnu-ụlo nna unu phẹ ejekwaphọ iphe-ẹhuka; mbụ ẹgube iphe-ẹhuka, adụdu ọ-dụ-
g'ọo-ya, dụjeru nụ; e -shi gẹ ndu Ifuremu shichaa lẹ ndu Jiuda bukafu. Ndu oo-gude
bya ọgu ono bụ eze ndu Asiriya."
18 O -rwua teke ono bẹ Chipfu e-ku shịshishi phekuta ijiji, shirọ l'ọhu ẹnyimu Ijiputu
bya ephekutakwaphọ ẹnwu, shi l'alị ndu Asiriya.
19 Ẹphe atụko bya akụru lẹ nkwagbo nkwagbo mkpọda-obvu; mẹ lẹ mgbaka
mgbaka agbara-mkpuma; tụko ẹgbudu, obvu dụ sweta; bya atụko ọgba, mini adụje
kujia.

20 O -rwua mbọku ono bẹ Nnajịuphu e-gude akịriko, ọ natarụ l'azụ ẹnyimu
Yufurétisu; mbụ eze ndu Asiriya; gude kpụa unu ishi; kpụa unu éjí ọkpa; bya
akpụkwapho unu éjí-agba.
21 O -rwua mbọku ono bẹ onye lanụ a-kụtaje nweswi yẹe eghu labọ dobe ndzụ.
22 Ọ bụru ẹra, a-nọdu agbọ iya jọjojo l'e-me g'onye ono nweru manụ, dụ shii, ọo-
nọdu eri, bụ manụ ọphu e meru l'ẹra-eswi. Mbụ l'iphe, bụkpoo nwa g'ẹphe ha phọdu
l'alị ono a-nọduepho eri manụ, e meru l'ẹra-eswi; yẹe manụ-ẹnwu.
23 O -rwua mbọku ono; iphe, bụkpoo ẹka e shi nweru ụnu vayịnu labọ lẹ vayịnu
ụkporo iri, e shi eretajẹ ẹkpa-ego ise bụwaa iphe, a-dụ iya nụ bụ ọgara-mbo yẹe
olekarara.
24 Iphe, nemadzụ e-gudeje eje iya a-bụru ụta yẹe apfụ; kẹle alị ono l'ophu bụ iphe,
e-ji iya nụ bụ ọgara-mbo yẹe olekarara.
25 A -bya l'úbvú úbvú ono, bụ ẹka e shi egudeje ọgu akọ akọko; nemadzụ ta adụedu
ike eye iya ishi; kẹle ọgara-mbo yẹe olekarara a-tụko iya sweta. L'ọ bụru ẹka eswi
yẹe atụru a-nọdu awụ-phe.

8

Ndu Asiriya bụ ndu Chipfu gude eje ozi

1 Noo ya; Chipfu bya asụkwa mu phọ-a: “Wota ẹkwo, eedeje iphe; ẹkwo, dụ ọsa
dee iphe; gudekwa mkpara-ẹkwo mmanụ dee ya. Iphe, ii-de iya bụ ‘Maha-Shalalu-
Hashi-Bazu’, bụ iya bụ ‘Eme ẹgwegwa l'ọkwata; ezi kororo l'iphe onye ọzo.’
2 L'i kua onye uke Chileke, bụ Uráya; yẹle Zekaraya nwa Jieberekaya, bụ phẹ bụ
ndu e gude ire phẹ ẹka g'ẹphe bụru ndu ekebe.”
3 Noo ya; mu bya ejepfu nyee mu. Ọ tsụta ime nwụa nwa nwoke. Chipfu bya asụ
mu: “Iphe, ịi-gụ nwata ono bụkwa ‘Maha-Shalalu-Hashi-Bazu.’
4 Kẹle-a; nwata ono -bya amaru eku ‘nnana’ yẹe ‘nene’ bẹ eze ndu Asiriya
byakwaru bya achịtakota ẹku ndu Damasụkosu yẹe iphemiphe, ndu Saméríya
nweru.”
5 Chipfu byakwa bya epfuru yeru mu ọzo sụ:
6 “Eshinu ndu-a jịkaru mini ono, asọ nwa rima ono; mbụ mini Shilowa; bya
etechiaru ẹswa kpua eze Rezinu yẹe nwatibe Remalaya
7 bẹ Chipfu abyakwa agbapyabẹ phẹ l'eze utso, e-shi l'ẹnyimu Yufurétisu. Utso
ono bụ eze ndu Asiriya; yẹe akpabiri iya l'ophu. Utso ono a-tụko ọgba iya l'ophu
gbafushihu; bya atụko ọma iya sweta;
8 sọru gborogboro sọba l'alị ndu Jiuda; awụ̀chaa ya awụ̀wù; bya awọchaaru
iya l'ẹkpiri. Ǹkù iya, ọ tụsaru atụsa atụko uswekete alị ngu ono gbarwee; gụbe
Ịmanelu!”
9 Unu chia mkpu ọgu; unubẹ ọhamoha! G'a chịkashikwaa unu achịkashi! Unu
ngabẹkwa nchị; unubẹ ndu bu l'ẹka dụ ẹnya! Unu dzukọbekwa k'ọgu; ọle aa-
chịkashikwanu unu achịkashi. Sụ-a; unu dzukọbe k'ọgu; ọle aa-chịkashikwanu unu
achịkashi.
10 Unu chịkpoo idzu g'unu e-me iphe! Ọle aa-gbaghashịle iya-a. Unu pfua g'unu
e-me iya! Ọle ọ tọo dụdu g'unu pfuru iya. Noo kẹle Chileke nọ swiru anyi!

Atsụ Chileke ebvu

11 Chipfu bya ebyibe mu mkparawa ẹka iya ono bya epfuru yeru mu; lọo mu ẹka
lẹ nchị sụ mu gẹ mu te etsokwa ndu-a. Ọ sụ mu-a:
12 “Iphe, ndu-a sụru l'ọ bụ achị ẹjo idzu; unu b'ekwekwa l'ọ bụ achị ẹjo idzu! Iphe,
ẹphe atsụ ebvu; unu ta atsụkwa iya ebvu; ọphu unu ejekwaru iya aphụru kparịkpari!
13 Ọo Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bụ onye unu e-kweje l'ọ dụ nsọ. Ọ bụru iya
bụ onye unu a-tsụje ebvu; bụru iya bụ onye unu a-nọduje aphụ kparịkpari l'iphu iya.

14 Tẹme ọ bụru iya a-bụru ẹka e doberu nsọ. Teke a byaru l'ẹka ọnu-ụlo Ízurẹlu ono nọ; ẹphenebo bẹ ọo-bụru mkpuma, ee-vukotajẹ daa iko bya abụkwarupho agbara mkpuma, e-meje g'ẹphe daa iko. A -byakwanụ l'ẹhu kẹ ndu Jierúsalẹmu l'ọ bụru igbudu yẹe ọ́nyà, a gbaberu phẹ.
15 Ẹphe a-dụ igwerigwe kpọo ya ọkpa. Ẹphe adaa tsukwoshihu; l'a nmakọkwaa phẹ phọ l'ọ́nyà; kpụa phẹ lẹ ndzụ.”
16 Iphe-a, mu epfu g'e meje-a bẹ ee-woru kechia ekechi; l'e woru ekemu ono suchia g'ọ kwaaru ndu etsoje mu nụ.
17 Mbẹdua a-nọdu kwabẹru Chipfu; mbụ onye ono, woru iphu iya wohaaru ọnu-ụlo Jiékọpu ono. Ọ bụru iya bẹ mu e-le ẹnya iya.
18 Wakwa mu baa; mu l'ụnwegirima ono, Chipfu nụru mu ono. Anyi bụkwa iphe, egoshi iphe; bya abụru iphe-ọhubama, dụru ndu Ízurẹlu; mbụ iphe, shi l'ẹka Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya abụru Chipfu, bu ebubu l'úbvú Zayọnu.
19 Ndiphe asụje ngu g'i je l'ajị l'ibe ndu aphụ ọphulenya mẹ ndu emeje ọmamanshi; ndu bụ okpurọswa bẹ ẹphe aphụje; tẹme ẹphe nọdu anọduje epfu l'ime ọnu l'ime ọnu; ?bụchia Chileke bẹ e te ejechidaa ajịta iphe? ?Dẹnu g'o gude ọ bụru onye nwụhuru anwụhu bẹ ndu dzụ ndzụ ejejechia ajị iphe?
20 Tụbe nvọ l'ekemu; yẹle iphe, mu karụ g'e meje. Ọ -bụru l'ẹphe te epfudu akụnyabe opfu ono; ọo ya bụ l'ẹphe taa ahụmadu ìphóró nchi-abọhu.
21 Aphụ a-tsụru phẹ; ẹgu emeshia phẹ ike; l'ẹka ẹphe tsoru alị ẹka ono aghaphe bọtorii. Teke mìbà tụeru phẹ phọ; ẹhu agbangahụ phẹ. Ẹphe apalia ẹnya imeli wata ephu onye eze phẹ iphu; yẹle Chileke phẹ.
22 Ẹphe abyakwa apazeta ẹnya lee lẹ mgboko. Iphe, ẹphe a-hụma abụerupho aphụ yẹe ọchii, l'a-nọdu agba nụ yẹe ragaraga iphe, a-nọdu eye phẹ ebvu. L'e woru phẹ chie l'ẹka gbakọtaru tsụkiribaa.

9

1 Ọle g'ọ dụhabe; e -mechaa bẹ ọ tọ dụedu iphe, adụ ragaraga l'ẹnya ndu nọ l'iphe-ẹhuka. Teke k'ichee bẹ ọ tọ dụdu iphe, a gụberu alị ndu Zebulọnu yẹe alị ndu Nafụtali. Obenu l'o -be l'iphu bẹ aa-kwabẹ ndu bu eze-ẹnyimu ntse ùbvù; mbụ ndu bu l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu, bụ iya bụ alị Gálili, bụ ẹka ono, ndu ọhozo bu ono.

A nwụru anyi nwaswa

2 Sụ-a; ndu nọ l'ime ọchii
hụmaakwaru ìphóró,
parụ ẹka.
Ndu k'ono, bu l'alị ono,
gbakọtaru tsụkiribaa ono
bẹ ìphóró nwuakwarụ
kẹ phorokotokongu.
3 Ọha ono bẹ i mewaru;
ọ ka shii; bya emee;
ẹhu ka phẹ atsọ ụtso.
Ẹphe nọdu anọduje l'iphu
ngu ete ẹswa gẹ ndu
ete ẹswa ekpu iphe,
ẹphe metaru l'opfu,
ẹphe kọru;
gẹ ndu ete ẹswa l'ẹka
ẹphe eke iphe,

ẹphe kwatarụ l'ọkwata.
4 L'ọ bụ-a g'i meru teke
i mekperu ndu
Midiyanu teke ndiche
phọ bụ g'ị chịkashiru ivu-ẹrwa,
shi nyịpyabe ndibe ngu;
bya anyakashịa mgbọrígwè,
e shi swebe phẹ l'ukuvu;
yẹe oshi,
ndu emekpa phẹ ẹhu shi
gude echi phẹ ẹchachi.
5 Akpọkpa ndu ojọgu g'ọ ha,
e gude lwụa ọgu;
mẹkpoo iphe, bụ uwe,
a rwaphuru lẹ mee bẹ bụ
iphe,
e doberu k'akpọ ọku;
mbụ l'ọo-dụ gẹ nkụ,
e gude aphụ-nwu ọku;
6 kẹle a nwụru anyi nwaswa;
mbụ l'a nụru anyi nwa
nwoke.
Ọ bụru iya bụ onye a-bụru
onye-ishi.
Iphe, aa-nọdu eku iya bụ
“Onye mkpozi-ụzo,
dụ biribiri”;
yẹe “Chileke,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike”;
waa “Nna-ojejoje”;
waa “Onye-ishi,
eme gẹ nchị dụ doo”.
7 Abụbu, ọo-bụru onye-ishi;
yẹe nchị-odoo,
e-shi iya l'ẹka a-nọdu aka
shii eje ala l'iphu;
tẹme ọphu ọ byadu
abvụ abvụbvu.
Ọo-nọdu l'aba-eze
ochochoroche iya,
bụ Dévidi bụru eze.
Oo-gude ekpe ikpe, pfụru ọto;
waa apfụbekoto mee ya
g'o keru jịngujingu;
mbụ mee ya g'ọ ngụru
angụru e -shi lẹ teke ono
jasụ l'ojejoje.
Ọ bụru g'ọ phụ-tabe Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
l'ẹhu l'e-me g'o mee ya.

Ndu Ízurẹlu akpatsu Chipfu ẹhu-eghu

8 Nnajịuphu pfuwaru iphe, ya e-me oshilọkpa Jiékọpu. Iphe ono tukoru ndu Ízurẹlu
l'ishi;
9 k'ọphu bụ lẹ ndu Ízurẹlu l'ophu a-makọtaru iya; mbụ ndu Ifuremu; mẹkpoo
ndu bukọta lẹ mkpụkpu Saméríya; ndu egudeje eku onwophẹ yẹe etsetse, shi phẹ
l'ọkpoma sụ:
10 "Ụlo ono, e gude ẹja kpụa ono bẹ dakpọshihuakwaru nụ. Ọle anyi a-pyịkwanu
mkpuma kpụkwaa ya. Oshi sịkamo ono bẹ e gbutsuakwaru. Ọle anyi e-wokwanụru
oshi sida je adzakwaa l'ọzo iya."
11 Ọle Chipfu byaru eyeeru ndu ọhogu Rezinu ọkpukpu-ike g'ẹphe je etsoo phẹ
ọgu; mbụ lẹ ndu ọhogu phẹ bẹ ọ tụgbawaru nanụ doberu phẹ.
12 Ndu Arámu shiakwa l'ụzo ẹnyanwu-awawa. Ndu Filisitayinu shi l'ụzo ẹnyanwu-
arịba saa ọnu gabala bya eworu ndu Ízurẹlu lwụa. Ọle iphemiphe ono mechaarụ;
ẹhu nọdu eghuẹle-a Chileke eghu. Ọ palịẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.
13 Ọle ndu Ízurẹlu ta adakọbeduru lwapfuta onye ono, chiru phẹ iphe ono; mbụ
l'ẹphe ta achọduru Chipfu ono, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ono.
14 Ọo ya bụ lẹ Chipfu e-bufu ndu Ízurẹlu ishi bufu phẹ ọdzu; sàshịa igu; pheshia
ẹswa l'akpụru ẹnyanwu lanụ.
15 Ọ bụru ndu bụ ọgerenya; yẹe ndu nweru ẹnya bụ phẹ bụ ishi ọbu. Ọ bụru ndu
mpfuchiru Chileke, bụ ndu ezi iphe, abụdu ire-lanụ bụ mgbọdzu.
16 Ndu edu ndu Ízurẹlu eduswekwa phẹ eduswe; tẹme ẹphebedua, eedu ụzo ọbu
bụru ndu e duphuru ụzo.
17 Ọo ya bụ lẹ ndu bụ okoroọbya l'alị ono te emedu g'ẹhu tsọo Nnajịuphu ụtso.
Ndu enwedu nna yẹe ụnwanyi, ji phẹ nwụhuru bẹ ọ tọo phụduru obu-imemini.
Noo kẹle onyemonye te emedu ele Chileke; tẹme onyemonye bụwaru onye ẹjo-iphe;
bya egudewaa ọnu epfu mkpọkoro opfu. Ọle iphemiphe ono mechaarụ; ẹhu nọdu
eghuẹle-a Chileke eghu. Ọ palịẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.
18 Ẹjo-iphe, ẹphe eme enwu phuruphuru g'ọku. Ootsu ọgara-mbo etsu olekarara.
Tẹme ọ tụko ẹpfukala, nọ l'ọswa l'ophu eze wọowoowoo; k'ọphu bụ l'ire-ọku iya
zelihuru tsoru ẹnwuru-ọku iya ala l'eli l'eli.
19 Oke ẹhu-eghu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ a-nma alị ono l'ophu
swọkoswoko. Ọ bụru ndu Ízurẹlu a-bụru manụ-ọku, aa-nọdu ekpu l'ọku ono g'o
gude bulihu ebulihu. Ọphu ọ dụdu onye aphụjeru nwune iya obu-imemini.
20 Ẹphe e-gbu l'ẹkutara ria; ẹgu agụle phẹ-a. Ẹphe eria k'ẹkicha; o too jikwa phẹ
phọ. Onyemonye a-taahaa anụ onye yẹe ya bụ.
21 Mbụ lẹ ndu Manásẹ a-taahaa anụ ndu Ifuremu. Ndu Ifuremu ata kẹ ndu Manásẹ.
Ẹphe atụko gha iphu tsoahaa ndu Jiuda ọgu. Ọle iphemiphe ono mechaarụ; ẹhu nọdu
eghuẹle-a Chileke eghu. Ọ palịẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.

10

1 Nshịo ndu ono, anọduje atụ ekemu, apfụduru-ọto; mbụ ndu asụje g'e mee iphe,
egbupyata anụ;
2 k'ọphu a taa hadụru ndu ụkpa enge; yẹe k'ọphu ẹphe a-nafụ ndibe Chileke, bụ
ndu eemekpa ẹhu iphe, rwuberu phẹ nụ. Ndu woru ndu ji phẹ anọedu dobe nri eriri.
Tẹme ẹphe nọdu ana ndu enwedu nna nfụ.
3 ?Bụ gụnu bẹ unu e-me mbọku Chileke abya unu agbaphe; mbụ mbọku,
mkpurupyata e-shi ụzenya bya? ?Bụ onye bẹ unu a-gbapfu g'ọ dzọo unu? ?Bụ awe
bẹ unu a-ha ẹku unu?

4 Ọ tọ dụkwa iphe, aphọdu nụ; gbahaa g'ẹphe kpụa unu lẹ ndzụ; lọo unu wuruwuru
l'alị; ọzoo ẹphe egbua unu egbugbu. Ọle iphemiphe ono mechaarụ; ẹhu nọdu eghulẹ-
a Chileke eghu. Ọ paliẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.

Ikpe, Chileke e-kpe ndu Asiriya

5 "Nshịo gụbe Asiriya; mbụ gụbe ọha ono, bụ ngu bụ oshi-mpalẹka, mu egudeje
egoshi ẹhu-eghu mu. Tẹme ọ bụru l'ẹka ngu bẹ mgbọro oke ẹhu-eghu mu ono nọ
gẹdegede.
6 Mu a-chịru Asiriya yeru ọha, amadụ mụbe Chileke. Mbụ lẹ mu e-woru iya nwuaru
ọha, akpatsuje mu ẹhu-eghu; g'ẹphe kwaa ya ọkwata kee iphe phẹ l'ọha. Ẹphe azọo
phẹ tọlitoli g'onye azọka ẹpuchi lẹ gbororo."
7 Obenu l'ọ tọ bụdu iphe ono dụ yẹbedua l'obu. Ọ tọ bụduro iphe ono bụ iphe, ọori.
Iphe, bụ uche iya bụ emebyishi iphe emebyishi; g'o mee g'ọha, dụ igwerigwe chịhu.
8 Ọ -nọdu l'ootu onwiya ẹpha sụ: "?Ọ kwa lẹ ndu-ishi ojọgu mu bụkota eze eze?
9 Mkpụkpu Kaluno ?tọ bụdu gẹ mkpụkpu Kakemishi dụ bụ g'ọ dụ? Ọ bụru gẹ
mu meru mkpụkpu Hamatu bụ gẹ mu meru mkpụkpu Apadu; bụru gẹ mu meru
mkpụkpu Saméríya bụ gẹ mu meru mkpụkpu Damasụkosu.
10 Eshinu ẹka mu dụru ike gudechaa alị-eze ndu agwọ ọbvu; mbụ alị-eze ọphu
nshi phẹ ka kẹ Jierúsalẹmu yẹe Saméríya shii;
11 ?bụchia Jierúsalẹmu yẹe nshi nshi, dụ iya nụ bẹ mu ta anụdu aphụ ẹgube ono,
mu nụru ndu Saméríya yẹe iphe, ẹphe agwa ono?"
12 Nnajịuphu -meghechaẹpho iphe, oome l'ẹhu úbvú Zayọnu yẹe Jierúsalẹmu bẹ
oo-pfu sụ: "Mu a-hù eze ndu Asiriya ahùhù; kẹle o lekeberu ẹnya gude obu iya eku
onwiya; bya egude ẹnya etse etsetse.
13 "Noo kẹle ọ sụru: 'Ọo ike ọkpu nkemu bẹ mu gude mee iphe-a, mu meru-a. Ọ
bụru mmamiphe mu bẹ mu gude mee ya; opfu l'iphe edoje mu ẹnya. Oke-alị ụnwu-
eliphe bẹ mu meru ọphu oke adụedu l'ẹka o shi dụ. Mu kwaa ẹku phẹ l'ọkwata; bya
emekpee ndu eze phẹ kẹle mu gbaru mkparawa.
14 Ọo g'aachịtaje ẹpfune ẹnu-a bụ gẹ mu tụfuru ẹka chịta ẹku ọhamoha. Ọ bụru
gẹ nemadzụ achịkoje ẹkwa-iphe, a gbagharu agbagharụ-a bụ gẹ mu chịkoberu ndu
alị, shi ẹkameka l'ophu. Ọphu ọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo ndu alị ẹka lanụ chiru ǹkù
kpaa; ọzokwanu jaa ọnu too; ọzoo raa pfụrii.' "
15 Obenu lẹ Chipfu sụru-a: "Ogbunkụ; ?oo-ku onwiya kughata onye gude iya egbu
iphe tọo? Tọo mma, egudeje ekwobu oshi ?ọo-wata ekuru onye gude iya nụ onwiya?
G'ọ bụ lẹ mgbọrígwè a-dụ ike ngalia onye apalije iya nụ; ọzokwanu g'oshi-mpalẹka
wata etu onwiya ẹpha sụ lẹ ya ta abụekwa oshi."
16 Ọo ya bụ lẹ Nnajịuphu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike l'a-chịru ẹjo iphe-
ememe yeru ndu ojọgu iya ono, gbaru mkparawa ono. Ọ bụru l'ime ẹhu phẹ bẹ
oo-mecha phụ-nwua o-nwu-phuruphuru ọku.
17 Ìphóró ndu Ízurẹlu a-bụru ọku; mbụ l'onye nsọ kẹ ndu Ízurẹlu a-bụru ọku, enwu
enwunwu. Ọ bụru eswe ujiku lanụ bẹ oo-nwu phoophoophoo kekọta ọgarambo; yẹe
ọbyambvu, dụkota iya nụ.
18 Ẹguru ono, ọswa iya dụ ono; yẹe alị phẹ ono, dụ ree ntụmatu ono bẹ oo-mecha
mebyishichaa l'ọ laa pyẹtee g'onye iphe eme;
19 k'ọphu bụ l'oshi, a-phọdu l'oke ọswa iya ono a-dụ olemole shingushingu kpọ;
k'ọphu nwatanshịi e-dekọta iya l'ẹkwo.
20 O -rwua teke ono bẹ nwa ndu phọduru nụ l'ime ndu Ízurẹlu; mbụ nwa ndu ọphu
wafụru nụ l'ọnu-ụlo Jiékọpu ta akpọedu obu eyeru ndu ono, echije phẹ pyaapyaa ono.
Ọ bụru onye ẹphe a-kpọru obu yeru ọkpobe eyeru a-bụru Chipfu; mbụ Onye nsọ kẹ
ndu Ízurẹlu.

21 Nwandu ono, phọduru nụ ono e-mechaa lwa; mbụ lẹ nwa ndu a-phọdu l'ọnu-ụlo
Jiékọpu e-mechaa lwa lwapfuta Ọkalibe-Kakọta-Ike ono, bụ Chileke.
22 Sụ-a; mbụ l'a makwarụ-a l'unubẹ Ízurẹlu ha g'ẹja, dụ l'agụga ẹnyimu. Ọle ọ bụ-
a nwụphodu nemadzụ e-mechaa lwa. Ọla-l'iswi phẹ bẹ a tubuwarụ l'onoo g'ọo-dụ.
G'oo-me iya ono a-bụru l'orwuberu iya.
23 Ọ bụru Nnajịuphu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike l'e-gude ẹka iya
mebyishia ọhamoha ọbu l'ophu, bụ iphe, a tubuwarụ l'oo-me phẹ.

Aphụ, Chipfu a-nụ ndu Asiriya

24 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu ọphu bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
eepfu baa: "Unubẹ ụnwu mu, bụ ndu bu l'úbvú Zayọnu; unu ta tsụkwa ndu Asiriya
ebvu; mbụ ndu ono, anọduje echi unu oshi-mpalẹka ono. Tẹme ẹphe nọdu apalije
mgbọro echi unu gẹ ndu Ijiputu shi echije iya unu-a.
25 Ọ tọ dụkwa g'ọo-nọ-beru; ẹhu eghubuhu mu eghu l'opfu ẹhu unu. Mu eworu
oke ẹhu-eghu mu ghaaru ẹphebedua woru phẹ mebyishia."
26 Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike l'e-gude ẹchachi chia phẹ gbaagbaa ẹgube ono,
o chiru iya ndu Midiyanu lẹ mkpuma Orẹbu. Mgbọro iya bẹ ọo-palikwaphọ maaru
mini ẹgube ono, o meru iya l'alị ndu Ijiputu ono.
27 Lẹ mbọku ono bẹ ee-zi unu ivu ẹhu phẹ g'ọ tọ tukoru unu l'ukuvu. L'a nyafụ iya
unu g'ọ tọ tụkuehe unu l'olu. Iphe ono, e gude kegbabẹ unu ono agbabuhu kẹle unu
pawaru okporokpo.

Ndu Asiriya abya ọgu

28 Ndu ọhogu ono bahụwaru mkpụkpu Ayatu shita je aghabua mkpụkpu
Mịguronu. Ọ bụru ẹka ẹphe jeru je akụbe iphe phẹ bụ lẹ mkpụkpu Mikumashi.
29 Ẹphe gbaa gorogoro nyịghatakota mgbaka mgbaka úbvú epfuje sụ: "Ẹka anyi
a-kwa bụkwa lẹ mkpụkpu Geba." Ndu mkpụkpu Rama wata anma pyaapyaapyaa.
Ndu mkpụkpu Gibiya, bụ ẹka Sọlu shi buru; ye ọkpa l'ọso gbala.
30 Unu chia mkpu; unubẹ ndu mkpụkpu Galimu! Unu ngabẹkpodapho nchị; unubẹ
ndu mkpụkpu Layisha! Unu kaa; unubẹ ndu mkpụkpu Anatọtu!
31 Ndu mkpụkpu Madumena bẹ agbawaa ọso. Ndu mkpụkpu Gebimu nọdu
edomishiwaa onwophẹ.
32 Ọ bụru mbọku ono bẹ ẹphe e-jeta je agbụru lẹ mkpụkpu Nobu. Ẹphe egbu ẹka
swịkiswiki l'iphu úbvú Zayọnu ono; mbụ l'eli úbvú Jierúsalẹmu.
33 Lewarọ; Nnajịuphu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike e-gude ọkpehu, parụ
ẹka kwafụ ẹkali-oshi ono. Ee-gbutsu oshi ono ndu ọphu dụje phengara phengara;
mbụ mee; ndu ọphu dụ ogologo alwazeta alị.
34 L'o gude ogbunkụ gbukaa ẹpfukala k'eze ọswa ono. Ọo ya bụ l'ọswa ono, nọ
l'úbvú úbvú Lébanọnu ono l'adaa l'iphu onye ono, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ono.

11

Ẹkali Jiesi

1 Mkpirikpu upfu-oshi ono,
bụ Jiesi l'e-rwuta irwu.
Ọ bụru l'ọgbarabvu iya bẹ
ẹkali e-shi nyịkata.
2 Unme kẹ Chipfu a-nọdu iya
l'ẹhu; mbụ Unme,
emeje g'a maru iphe;
bya abụkwarupho Unme,
emeje g'iphe doo ẹnya;

Unme mgbazi;
bya abụkwarupho Unme,
emeje g'ike dụ;
Unme, emeje g'a nwụta iphe;
bya abụkwarupho Unme,
emeje g'a tsụ Chipfu ebvu.
3 Ọ bụru iphe, a-dụje iya ree
bụ g'a tsụje Chipfu ebvu.
Ọ tọ bụkwa iphe,
o gude ẹnya hụma bẹ
oo-gudeje ekpe ikpe;
ọphu ọ bụkwa iphe,
ọ nụmaru lẹ nchị bẹ
oo-gudeje kpebua iphe,
dụ k'ekpebu.
4 Ọ chia iphe, meru nụ bụ
l'oo-kpeje ndu adụdu
g'ọ dụ phẹ ikpe, pfụru ọto.
Ọ bụru ikpe,
pfụru nhamụnha bẹ
oo-gudeje kpebua ikpe
ndu ụkpa l'eliphe-a.
Eliphe l'ophu bẹ oo-gude
mgbọro,
dụ iya l'ọnu chia gbaagbaa.
Ọ bụru unme,
ọ tụru atụtu bẹ oo-gude
phụa ndu ẹjo-iphe tẹerii.
5 Apfụbekoto a-bụru iphe,
oo-ke l'upfu.
Apfụshi ike, l'iphe,
o pfuru abụru iphe,
ọo-tubutajẹ uwe iya l'upfu.
6 Ẹjo-nkụta-ọswa bẹ oo-me;
yẹe ụnwu atụru akpaahaa
ẹghirigha.
Agụ yẹe eghu adọaha l'ẹka
lanụ.
Nweswi; mẹ nwoduma;
mẹkpoo anụ,
atsụje onwiya ẹbà a-tụko
akpa ẹghirigha.
Ọ bụru nwatanshịi bẹ
a-nọduje eche phẹ nụ.
7 Ne-eswi; yẹe ẹjo anụ-ẹgbudu,
bụ bịye a-nọdu ata nri
ẹghirigha.
Ụnwu phẹ atụko adọ l'ẹka lanụ.
Tẹme oduma abụru anụ,
a-nọdu ata ẹswa g'oke-eswi.
8 Nwa, angụ ẹra a-nọduje

l'ọnu ẹnu óghù ebvu ebvu.
Nwatanshịi, a mịfuwaru ọnu
l'ẹra ewojeru ẹka ye
l'ẹnu ogiji.
9 Iphemiphe ono ta adụdu
ọphu emeka nemadzụ iphe;
ọphu ọ bụro k'emegbu l'úbvú,
e doberu mu nsọ l'ophu;
kẹle ọo gẹ mini do-jiru
ọma ẹnyimu-a bụ g'eliphe
l'ophu a-madzuru Chipfu.

Alwalwa ndu a kpụru lẹ ndzụ

10 O -rwua teke ono bẹ ọgbarabvu Jiesi ono a-bụru ẹkwa-ọhubama k'ụnwu-eliphe. Ọ bụru iya bẹ ọhamoha a-nọduje agba agbapfu; ọkpoku iya a-dụ akpabiri l'ẹnya.
11 Mbụ l'o -rwua mbọku ono bẹ Nnajịuphu a-machị ẹka iya ọzo k'ugbo ẹbo nafụtafuchaa nwandibe iya ndu ọphu a-phọdu l'alị ndu Asiriya; mẹ l'alị ndu Ijiputu; mẹ l'alị Paturọsu; mẹ ndu ọphu e-shi l'alị ndu Kushi; mẹ ndu ọphu e-shi l'alị ndu Elamu; mẹ ndu ọphu e-shi l'alị Shịna; mẹ ndu ọphu e-shi lẹ mkpụkpu Hamatu; mẹ ndu ọphu e-shigba l'ọha, bukube eze-ẹnyimu.
12 Ẹkwa-ọhubama bẹ ọo-paliru ọhamoha; bya atụko ndu Ízurẹlu, a kpụru lẹ ndzụ chịtachaa; l'o rwukọbe ndu Jiuda ono, a tụkaru nanụnanu ono. Ẹka oo-shi rwukọbe phẹ bụ lẹ nkulahụ eliphe ụzo ẹno ono.
13 Okophoo ndu Ifuremu e-phukashịhu; l'e mee gẹ ndu ọhogu ndu Jiuda chịhu. Mbụ lẹ ndu Ifuremu te ekoẹduru ndu Jiuda okophoo; ọphu ndu Jiuda adụeduru ndu Ifuremu ẹhuka.
14 Ẹphe e-zi phaa je ndu Filisitayinu bu l'ụzo ẹnyanwu-arịba swọkoswoko. Ẹphe abyakwaphọ erwukọbe onwophẹ je akwagwoo ndu bu l'ụzo ẹnyanwu-awawa. Ẹphe a-zụ ndu Edọmu yẹe ndu Mówabu gburumu. Ẹphe emee ndu Amọnu ẹphe anọdu phẹ l'ẹka.
15 Chipfu l'e-me g'ọ tahụ; mbụ nkulahụ eze-ẹnyimu Ijiputu. Ọ bụru phẹrephere, ekpo pharaphara bẹ oo-zi gude phee ẹka l'eli eze nggele Yufurétisu. Oo-me iya l'ọ ta-bushihu atabushihu; tabuha uzi ẹsaa; k'ọphu nemadzụ a-zọje gẹdengu gẹdengu gẹdengu ghata iya.
16 Nwandibe iya ndu ọphu phọduru nụ, e-shi l'alị ndu Asiriya alwa bẹ aa-tọgboru oji, a-dabyiru kẹ phorokotokongu; ẹgube ono, a tọgboru iya ndu Ízurẹlu teke ono, ẹphe shi l'alị ndu Ijiputu alwa ono.

12

Ebvu ekele

1 Sụ-a; mbọku ono bẹ
ịi-sụ:
"Mu e-kele ngu ekele gụbe
Chipfu; kẹle mu shi mee;
ẹhu nọdu eghu ngu eghu.
Ọle nta-a bẹ ẹhu-eghu ngu
jizetawaru;
ị bya awata mu adụ obu.
2 Lenu; ọ kwa Chileke bụ
onye ndzọta mu.
Mu a-kpọru obu ye l'ẹka ọ nọ;

ọphu ndzụ agụdu mu;
kẹle Nnajịuphu,
bụ Chipfu ono bụ ọkpehu
mu bya abụru iya bụ
olu ebvu mu.
Tẹme ọ bya nta-a bya abụru
onye dzọru mu nụ.
3 Ọ kwa ẹhu-ụtso bẹ ii-gude seta
mini lẹ wẹlu ndzọta.”
4 Noo mbọku, ịi-wata epfu sụ:
“Unu kele Chipfu ekele;
unu raku ẹpha iya!
Unu mee g'ọhamoha
madzuru iphe-ọma,
o meru!
Raa ya arara l'ẹpha iya parụ
ẹka!
5 Gụ-ku Chipfu ebvu ekele;
kẹle iphe-ọma,
o megbabẹru nyịberu
anyịbe.
Unu mekwaphọ gẹ mgboko
l'ophu madzuru iphe ono,
o megbabẹru ono!
6 Unubẹ ọha,
bu l'úbvú Zayọnu;
unu tụa ụzu ẹhu-ụtso;
kẹle onye ono,
nọ l'echilabọ unu ono
parụ ẹka;
mbụ Onye Nsọ kẹ
ndu Ízurẹlu.”

13

Epfu opfu ẹhu ndu Bábilọnu

1 Ọwaa bụ ozi, Chileke ziru zidoru ndu Bábilọnu. Ọ bụru onye o ziru iya bụ Azáya nwa Emọzu.
2 “Palia ẹkwa-ọhubama l'eli úbvú, dabyiru swachamu. Nọdu l'ẹka ono chiaru phẹ mkpu. Pheeru phẹ ẹka g'ẹphe shia ọnu-ụzo bahụ l'ẹka ndu a maru ẹpha phẹ nọ.
3 Mbẹdua, bụ Chipfu tụwaru ekemu nụ ndibe mu, bụ ndu mu doru nsọ; bya achịkobekwapho ndibe mu, bụ ndu ọkpehu dụ g'ẹphe je egoshi l'ẹhu eghu mu eghu; mbụ ndu ẹhu anọduje atsọ lẹ mu parụ ẹka.”
4 Nụmakpodapho ụzu, aatụ l'eli úbvú; g'ikpoto ndu parụ ẹka apaa. Nụmakpodapho wọowoowoo, ọhamoha atụ; g'ọha, eme ndzukọ. Ọ kwa Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike achịkobe ndu a-lwụru iya ọgu.
5 Ndu ono shi ẹka dụ ẹnya; ẹphe shi l'ẹka igwe jeberu. Ọ bụru Chipfu; yẹle ndu bụ ngwọgu, o gude egoshi l'ẹhu eghu iya eghu bẹ l'eme g'ọ bya emebyishikota ndu alị-a l'ophu.
6 Unu kwaa idemini ẹkwa; kẹle eswe Chipfu dụwaa ntse! Mbọku ono a-bụru eswe ala iphe l'iswi. Ọ bụru l'ẹka onye oo-shi bụ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ.
7 Ọo ya bụ l'ẹka onyemonye a-tụlwahu. Obu eterwuhu onyemonye.

8 Ẹphe atsụhu ebvu; ẹhu aphụhu phẹ ụphu; l'ọoburu iphe-ẹhuka byaru phẹ gẹ nwanyị, ime eme. Onyemonye adụ nwibe iya akpabiri. Ẹphe agbanwụbe iphu ẹhuka ẹhuka.
9 Lekwa lẹ mbọku kẹ Chipfu abyaakwaa. Mbọku ono a-bụru eswe omeliwe; bya abụru mbọku oke ẹhu-eghu. Noo mbọku, ee-me gẹ mgboko l'ophu bụru ochobu. L'aa-tụko ndu iphe-ẹji, nọ iya nụ mebyishia.
10 Mbọku ono bẹ kpokpode, nọ l'igwe g'ọ ha te ekekwa paapaapa. Ẹnyanwu ekeru l'ẹka ọowataje wata agba ọchii. Ọphu ọnwa echidu ilile.

11 Chipfu sụru-a: "Mu a-nụ eliphe l'ophu aphụ iphe-ẹji iya. Mu anụa ndu ẹjo-iphe aphụ ẹjo-iphe, ẹphe eme. Mu emee gẹ ndu anọduje aba abaa te ekuhẹ onwophẹ; bya ekuzeta ndu eku onwophẹ l'ọkponu ọkponu phẹ.
12 Mu e-me gẹ nemadzụ dụ ụko lẹ mgboko; mbụ g'ọ ka ọkpobe mkpọla-ododo adụ ụko. L'ọ kakwaphọ mkpọla-ododo ọphu shi l'alị Ofi adụ ụko.
13 Mbụ-a; mu e-me g'imigwe l'ophu nmahụ jiijiijii. Eliphe anmaa jiijiijii jasụ ọokporiberu l'ẹka o shi ngụru. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ oke ẹhu-eghu ono, bụ ọphu a-nọdu eghu mụbe Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike l'eswe oke ẹhu-eghu mu ono.
14 "Ọ bụru gẹ mgbada, aachị ọso agbajẹ-a; ọzoo g'atụru, enwedu onye eche iya nụ agbakashịhujẹ-a bụ g'onyemonye a-nọdu agba agbapfu ndu ẹphe l'ẹphe bụ. Mbụ l'onyemonye a-zẹ l'ọso agba ala ẹka a nwụru iya.
15 Onyemonye a -hụmakwanuru ahụma; aa-nmafua ya ẹpho. Teke ọ bụ onye e guderu egude; ọola l'ogu-echi.
16 Ụnwegirima phẹ bẹ aa-nọdu l'iphu phẹ gbubushia mkpirikpu mkpirikpu. L'a kwaa iphe phẹ l'ọkwata; phatọshia ụnwanyi, ẹphe alụ alụlu.

17 "Lekwa; ọ kwa ndu Midiya bẹ mu a-kpatsu g'ẹphe jepfu phẹ ọgu. Ndu adụdu iphe, ẹphe gụberu mkpọla-ọchaa; ọphu mkpọla-ododo agụdu phẹ ẹgu.
18 Apfụ phẹ e-yebushi ụnwokorobya phẹ eyebushi. Ọphu imemini akpụru-iphe, shi l'ẹpho a-dụdu phẹ. Ẹphe -gude ẹnya hụma ụnwegirima nshịi; ẹphe ta aphụduru phẹ obu-imemini.
19 Tẹmanu-a; alị ndu Bábilọnu ono, bụ ẹka e gude akwabẹ alị-eze ọzo ùbvù ono; mbụ ẹguru alị ono, bụ iya meru ndu Bábilọnu; ẹphe nọdu eku onwophẹ ono; alị ono bẹ Chileke e-mechaa mebyia g'e mebyiru Sọdomu yẹe Gọmóra.
20 Ọ tọ bụbaeduru ẹka ee-buru eburu jasụ l'ojejoje. Ọphu nemadzụ abyadụ ebuba l'ime iya; e -shi l'ọgbo sweru ọgbo. Ọphu ọ dụdu ndu Arabu akpọbe iya ụlo-ẹkwa; ọphu ndu eche atụru adọbedu iya atụru phẹ.
21 Iphe, a-dọru iya nụ a-bụru anụ, ebu l'echiẹgu. Ọ bụru nkụta-ọswa bụ iphe, akụjeru l'ụlo, wụshiru iya nụ. Mgbashị-ujiku akụkwaru iya phọ. Eghu-ọswa apfụ-phe karagidingu karagidingu l'ime iya.
22 Achị-anmabu a-nọduje l'ụlo phẹ, a kpụshiru ike ara ntụmatu. Nkụta-ọswa akụru l'ụlo phẹ ndu ọphu shi bụru ẹguru ụlo. Ọzo bụ lẹ teke ee-me iya iphe ono dụwaa ntse; mbụ l'ọ tọo nọedu ọdu l'ọ nwụa."

14

1 Chipfu a-phụru Jiékọpu obu-imemini k'ọphu bụ l'oo-mechaa họta Ízurẹlu ọzo; mee g'ẹphe buru l'alị phẹ ọzo. Ndu lwarụ alwalwa ayịkwaru iya phọ. Ndu lwarụ alwalwa ono ẹphe l'ọnu-ụlo Jiékọpu ebua ẹghirigha.
2 Ọhamoha l'e-duta phẹ dulata l'alị ẹphebe ndu Ízurẹlu gẹdegede. Ndu Ízurẹlu ono a-bụru ndu e-nweru ọhamoha; mee phẹ; ẹphe abụru phẹ ohu: unwoke l'ụnwanyi l'alị ọphu Chipfu nụru phẹ l'onwiya. Ẹphe aghaa ọhu kpụa ndu ono lẹ ndzụ; mbụ

ndu ono, shi kpụa ẹphebedua lẹ ndzụ ono; bụru ndu a-nọdu elekọta ndu shi emekpa phẹ ẹhu.

Adada eze ndu Bábilọnu

3 Chipfu e-me g'obu tụshihu unubẹ ndu Ízurẹlu l'aphụ-a, unu erigbabe-a; mẹ iphe-ẹhuka-a, unu ejegbabe-a; mẹkpoo ozi mkpọnwu-ẹhu-a, e keru unu-a.
4 Noo teke unu a-wata atụru eze ndu Bábilọnu phukuku sụ: Onye-a, bụ nwa-mmekpa-ẹhu-a gbẹ meẹkwadupho bugengu! Ẹhu gbẹ ghubuhuwa iya nụ eghu!
5 Chipfu gbajishiwaru mgbọrígwè, ndu ẹjo-iphe ono shi swebe phẹ l'olu; mẹkpoo oshi, ndu-ishi shi gude echi phẹ ẹchachi;
6 bụ ndu shi egudeje ẹhu-eghu echi ndiphe iphe nchipyabẹ; mbụ l'ẹphe gude ẹnya, ata phẹ kpịtikpiti lwụ-kpee ọha, dụ igwerigwe; ọphu ọ dụdu onye egbo phẹ nụ.
7 Eliphe l'ophu bẹ atụtawa unme nta-a. Tẹme nchị dụwaa phẹ doo. Olu-ebvu gbụfu phẹ l'ọnu.
8 Mbụ l'oshi payịnu; mẹkpoo oshi sida k'úbvú úbvú Lébanọnu bẹ ẹhu tụkocharu atsọ l'opfu ẹhu ngu. Ẹphe tụko epfu sụ: Nta-a, e wozewaru ngu-a bẹ ndu ekwo oshi ta abyaẹdu anyi ekwotsushi.
9 "Alị-maa kwagebewaru akwagebe g'ọ gba ngu ndzuta mẹ ị -lashịa. O doziwaru ụnwumaa, l'abya ngu ndzuta; mbụ maa iphe, bụkpoo ndu ono, shi bụru ishi l'eliphe-a. Ndu ono bẹ o meru g'ẹphe gbẹshichaa agbẹshi l'aba-eze phẹ; mbụ ndu shi bụru eze ọhamoha.
10 G'ẹphe ha l'e-yeru ngu ọnu sụ ngu: '?Gụbedua kwaphọ mechaarụ bya adụhukwa edzu g'anyịbedua; mbụ bya abụhukwaru iphe, anyi bụ?
11 Akpabiri ngu ono g'ọ ha bẹ e nwuwaru ye l'alị-maa; yẹle ọha-gengugengu ogumogu ngu onoya. Ẹ̀kà bụwaa iphe-azẹe, ị zẹ l'eli. Mgbashiride bụwaru ẹ́kwà, ị phụshiru l'iphe-azẹe ngu ọbu.' "
12 Lewarọ g'i shi l'imigwe daa l'alị; gụbe kpokpode nchi-abọhu; mbụ gụbe nwatibe ọnma-ẹwa-ụtsu! E chitsuwaru ngu chiru ngu ye l'eliphe; mbụ gụbe onye shi byapyabẹ ọhamoha l'ophu!
13 I pfuwaru l'ime ọkpoma ngu sụ: "Mu e-kuli onwomu kuba l'imigwe. Mu a-pali aba-eze mu g'ọ ha l'eli l'eli; g'ọ kakọta kpokpode kẹ Chileke l'eli. Mu e-je anmakoru l'eli úbvú-ndzukọ ono, nọ l'ụzo isheli ono.
14 Mu a-tụkoepho akpaminigwe l'ophu nyighakọta je anọdu; mee onwomu gẹ mu ha gẹ Ọkalibe-kakọta-shii."
15 Obenu l'a byazeru ngu byaru ngu ye l'alị-maa; l'ọhulohu nsụkutu ono.
16 Iphe, bụ ndu hụmaru ngu nụ a-gbẹ lerwebaa ngu ẹnya elerwe; ẹphe awata arị ọriri ẹhu ngu sụ: "Tọ bụnaa onye-a bụ onye ono, meru mgboko; ọ nmahụ jiijiijii-a; mbụ onye ono, akpabiri iya guderu alị-eze l'ophu?
17 ?Tọ bụna iya bụ onye ono, meru mgboko l'ophu; ọ dụ g'echiẹgu; tsupyashịru mkpụkpu, a kpụshiru ike, nọ lẹ mgboko; ọphu ọ dụdu ndu mgboko, ọ kpụru lẹ ndzụ, dụru ọphu o kweru g'ẹphe la ibe phẹ-a?"
18 Iphe, bụkpoo ndu shi bụru ndu-eze, ọhamoha l'ophu bẹ e mekọtaru ọna lia. Onye ọphu nọnu l'ọoze l'ime ilu nkiya.
19 Obenu lẹ gụbedua bẹ a chịfuru l'ilu nkengu; tuphaa ngu g'onye gbutaru ẹkali-oshi tuphaa. A chịkoo ndu e gburu egbugbu tụpyabe ngu; mbụ ndu e gude ogu-echi nmafushia ẹpho; ndu wụru laa lẹ mkpuma ọphu nọ l'alị-maa. Ọo g'odzu, a zọru pyakapyaka adụje-a bụ g'ị dụ.
20 E tee lidu odzu ngu g'e liru kẹ ndu ọphuu; kẹle ị mebyishiwaru alị ngu; bya egbua ndibe ngu pyaapyaa. Awa ndu ẹjo-iphe bẹ a ta abyakwa ephotaje ephota ophu ọzobaa.

21 G'e dozia ẹka ee-dobe ụnwu iya gbushia gbudoru iphe-ẹji, nna phẹ oche metaru.
G'ẹphe te ejekwa agbalihu kẹ gẹ mgboko bụru okiphe phẹ; ẹphe egude mkpụkpu lẹ
mkpụkpu phẹ buchishia eliphe l'ophu.

Chileke e-mebyishi Bábilọnu

22 Lẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike pfukwaru sụ: "Gẹ mu bya agbalihu tsoo
Bábilọnu ọgu; mbụ lẹ mu e-me g'ẹpha Bábilọnu chịhu; yẹle ndibe iya, wafụru nụ;
mẹkpoo awa iya yẹle oshilọkpa iya.
23 Mu e-me alị ono l'ophu g'ọ bụru alị ẹbyi. Mu emee ya l'ọ bụru alị ụda. Mu e-gude
ọla-l'iswi zaa phẹ l'ẹza." Noo iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.

Chileke e-mebyishi Asiriya

24 Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ribuwaru iya l'angụ sụ-a: "Tororo bụ opfu bụ l'ọo
gẹ mu tụberu g'iphe dụ bụ g'ọo-dụ. Ọ bụru iphe, mu pfuru bụ iphe, e-me nụ.
25 Mu e-gwekwa ndu Asiriya uji; mbụ ndu Asiriya ono, nọ l'alị mu ono. Ndu ọphu
nọ l'eli úbvú iya bẹ mu a-zọ tọlitoli nwufu phẹ. Ọphu ndibe mu evuẹdu ivu ẹhu phẹ.
Ọphu mkpa phẹ adụedu phẹ l'ukuvu."
26 Nokwa gẹ mu chịru l'ọo-dụru ụnwu-eliphe l'ophu bụ ono. Nokwa ẹka njọ, mu
machịru l'ẹhu ọhamoha l'ophu.
27 Noo kẹle ọo Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike tuburu l'onoo g'ọo-dụ. Ọphu ọ dụkwa
onye sụru agbanwe iphe, o pfuru. Ọ machịakwaru ẹka; ọphu ọ dụkwa onye sụru iya
esela ẹka azụ.

Chileke e-mebyishia Filisitayinu

28 Ọ kwa l'apha eze ono, bụ Éhazu nwụhuru bẹ mu natarụ ozi-a. Ozi ọbu sụru-a:
29 "Unu te etekwa ẹswa; unubẹ ndu Filisitayinu g'unu ha; opfu lẹ mgbọro, e chiru
unu gbajihuru; kẹle iphe, e-shi l'agwọ ono fụta bụkwa ogiji. Akpụru, ọo-mịta bụru
ọkpontu, apfụ saa saa.
30 Noo teke onye kachaa akpa nri l'ime ndu akpa nri a-hụma nri riaha. Ndu adụdu
g'ọ dụ phẹ azẹ pyakọo; ọ tọ dụdu iphe, byaru eme phẹ nụ. Obenu l'ọgbarabvu nkengu
bẹ mu e-gude ọkpa-nri mebyishia. L'o woru nwa ndibe ngu; nwa ndu ọphu phọduru
nụ phụshikota tẹerii.
31 "Chia mkpu gụbe ọguzo! Tụa ụzu-ẹkwa unubẹ mkpụkpu ndu Filisitayinu l'ophu!
Unubẹ ndu Filisitayinu g'unu ha; unu tụko zashịhu azashịhu; kẹle ẹnwuru-ọku
shikwa l'ụzo isheli akpụ tụutuutuu abya. Ọphu ọ dụdu onye a-nọdu eje nkịnyi iya
l'ọgbo-ọgu phẹ."
32 ?Bụ ọnu gụnu bẹ ee-yeru ndu-ozi, shi l'ọha onoya? "Ọnu, ee-ye bụ lẹ Chipfu
meakwaru Zayọnu; ọ ngụru angụru. Ọ bụru l'ime iya bẹ ndibe iya, aakpa ẹhu a-
gbaba je ezee ndzụ."

15

Chileke e-mebyishi Mówabu

1 Ọwaa bụ ozi, Chileke ziru zidoru ndu Mówabu.
Mkpụkpu Aru, nọ l'alị ndu Mówabu bụakwaa mkpurupyata. Ọ bụru ẹnyashi bẹ e
gude mebyishia ya. Mkpụkpu Kiru, nọkwapho l'alị ndu Mówabu bụru mkpurupyata.
Ọ bụru ẹnyashi bẹ e gude mebyishia ya.
2 Ndu mkpụkpu Dibọnu wụru jeshia l'ụlo agwa phẹ; ẹka ẹphe meru; ọ ha l'eli jeshia
akwa ẹkwa. Mbụ lẹ ndu Mówabu atụ ụzu-ẹkwa ndu mkpụkpu Nebo; yẹe kẹ Medeba.
Onyemonye kpụshiru ishi bya akpụshia éjí-agba.
3 Ndu eje lẹ gbororo yegbaa uwe-aphụ. Ndu nọ l'ọma ụlo-eli mẹ ndu kụru l'edupfu
tụko atụ ụzu-ẹkwa; arwaphu onwophẹ l'alị akwa ntụmatu.

4 Ndu mkpụkpu Hẹshibonu mẹ ndu mkpụkpu Eleyale tụko echi mkpu k'ọphu ndu
nọ lẹ mkpụkpu Jiahazu anụ olu phẹ. Noo g'o gude ndu ojọgu ndu Mówabu chishia
mkpu; kẹle meji tsukahụru phẹ.
5 Ụzu ẹkwa atụ mu l'obu l'iswi ẹhu Mówabu; kẹle ụnwu iya, eje phururugbada agba
ọso agbarwuchaa mkpụkpu Zowa; ndu agbarwua mkpụkpu Ẹgulatu-Shelishiya. O
nwechaaru ndu ọphu jerwuchaaru mkpụkpu Luhiti. Ẹphe -nọdu eje; ẹphe akwa
ntụmatu. Teke ẹphe tsoru ụzo ala mkpụkpu Horonayimu bẹ ẹphe nọ l'ụzo raa ẹkwa
ọla-l'iswi phẹ ono.
6 Mini, nọ lẹ nggele Nimurimu tashịhuru; ẹswa nwụlwashihu. Ẹgbudu kpọshihu
nkụ; ọphu ọ dụedu iphe, dụ oyii, phọduru iya nụ.
7 Ẹku, ẹphe kparụ akpakpa kụbe; mbụ akanya, ẹphe seru dobe bẹ ẹphe e-vuta je
adaghata nggele oshi wilo;
8 kẹle ojilẹka tọgbo, ẹphe echi agba Mówabu mgburugburu. Ụzu-ẹkwa, ẹphe atụ
rwuchaaru mkpụkpu Ẹgulayimu. Tẹme erwubvu phẹ rwuchaa mkpụkpu Biye-Elimu.
9 Mini mkpụkpu Dimọnu bẹ mee jiwaru ejiji; obenu lẹ mu e-mebakwaaro mkpụkpu
ọbu, bụ Dibọnu iphe, ka njọ. Mbụ lẹ mu a-chịru oduma ye g'ọ tagbushia ndu shi iya
nụ agba ọso ndzụ phẹ; tagbushikwaphọ nwa ndu ọphu phọduru l'alị ono l'ophu.

16

1 Ndu Mówabu chịtaru nwatụru g'ọ bụru iphe-oku; chịru je anụ eze ndu alị-a. Mbụ
l'e shi lẹ mkpụkpu Sela chịru iya je aghaa echiẹgu tụgbua jeshia l'úbvú Zayọnu je
achịe ya ndu bu iya nụ.
2 Ọ kwa g'ụnwu-ẹnu, a chịkaru l'ẹpfune epheje nanụnanu-a bụ g'ụnwanyi Mówabu
agba nanụnanu shia agụga nggele Anọnu ibiya ọphu eerwuje iya erwurwu.
3 Ẹphe nọdu epfu sụ: “Unu kpozinaaru anyi ụzo! Unu pfunaaru anyi iphe, l'e-
me nụ! Unu menaa g'onyonyo unu bụru anyi ìbvù, l'a-dụ kẹ kpuchii g'ẹnyashi. Unu
dominaa anyịbe ndu eje phururugbada; ọphu unu atụkwa anyịbe ndu agba ọso ndzụ
jala.
4 Unu kwenu g'anyịbe ndu ono, a chịru ọso shi l'alị ndu Mówabu lwapfuta unu.
Unu kpuchinaa anyi g'onye mmebyi ono te emebyi anyi!
“O -rwua teke ndu mkpamẹhu a-chịhuwa; ndu mmebyi abụwaru bugengu; ndu
emeje nemadzụ ewere bvụebekpo l'alị-a l'ophu;
5 bẹ Chileke e-goshi n-yemobu iya; woru onye apfụshije ike l'iphe, o pfuru, shi
l'ọnu-ụlo Dévidi mee g'ọ bụru eze; mbụ onye abụjeru; ọ -nọdu ekpe ikpe l'o kpe iya
l'ụzo, pfụru ọto. Ọphu ọopadu apfụbekoto ẹka lanụ.”
6 Anyi nụmawaru gẹ ndu Mówabu ekube onwophẹ; l'ẹphe anyanụka ndu; tẹme
ẹphe nọdu etse etsetse. L'ekuku ono, ẹphe eku onwophẹ ono; mẹkpoo sukusuku
ono, dụ phẹ l'ẹhu ono bẹ pawaru ẹka. Ọle ẹpha ono, ẹphe etu onwophẹ ono bụkota
okorobo iphe.
7 Noo g'o gude ndu Mówabu nọdu ara ẹkwa Mówabu ọbu arashị iya ike. Mbụ l'ẹphe
tụkoru ara ẹkwa iya. Unu rashịkwa ẹkwa ike; g'o rwukwaa unu l'ẹhu, bụ opfu ẹhu
ọkpa-ụlo, e gude kpụa mkpụkpu Kiru-Haręsetu. Unu gụa aphụ iya; kẹle e tsuwaru
iya pyaapyaa.
8 Ẹgu mkpụkpu Hẹshibonu bẹ iphe, a kọru iya nwụkotawaru lwaa. Vayịnu, a kọru
lẹ mkpụkpu Sibuma nwụkwaapho lwaa. Ndu-ishi ọhamoha zọwaru ọkpobe vayịnu,
dụ iya nụ pyaapyaa; mbụ vayịnu, shi abajẹ ụba barwua mkpụkpu Jiaza; mbụ bawarọ
ụba tsowarụro ụzo echiẹgu. Ẹri iya bawarọ ụba ono jerwuchaa eze-ẹnyimu.
9 Noo ya; mbẹdua nọdu arakwaphọ ẹkwa ẹgube ono, ndu Jiaza ara ono. Mu
arakwaphọ ẹkwa vayịnu ndu Sibuma. Unubẹ ndu Hẹshibonu; unubẹ ndu Eleyale;
mu gudeakwa ẹnya-mini awụ unu ẹhu; kẹle okwe, e shi erwujeru ekpu iphe, unu

meberu l'alị mẹ ọ -chashịahaa; yẹe okwe, e shi erwuje mẹ a -kpataahaa ya akpata; bẹ bụkotawa sụtukumu.
10 Ẹhu-ụtso yẹe ete ẹswa bẹ a nafụwaru ẹgu ono, a kọru oshi-ọmi ono. Ọphu ọ dụedu onye anọdujekwadu l'ẹgu-vayịnu ono agụ ebvu; ọzokwanu nọdu iya erwu okwe. Ọphu ọ dụedu onye anọdujekwadu l'ẹgu ono akụ mẹe-vayịnu. Noo kẹle mu buchiwaru akwa ẹvu, e shi anọduje l'ẹka ono akwa.
11 Ọkpoma mu akwa ẹkwa alị ndu Mówabu; mbụ l'ọkpoma azụ mu ụzu g'onye akpọ ogumogu. Ime obu mu nọdu akwaru ndu Kiru-Haręsetu ẹkwa.
12 Ndu Mówabu -nọdu eje l'ẹka ẹphe agwajẹ iphe; bụepho ike bẹ ẹphe eme g'ọ ka phẹ abvụbvu. Mbụ teke ono, ẹphe eje l'agwa phẹ je iya agwagwa bụ iphe, abụdu iphe bẹ ẹphe eme.
13 Noo opfu, Chipfu pfuhawaru l'opfu ẹhu ndu Mówabu.
14 Obenu lẹ nta-a bẹ Chipfu ono sụru: “L'ọ kwa apha ẹto bẹ ọ phọduru; mbụ l'aagụakwaru alị ndu Mówabu apha g'onye-ozi, e ziru ozi, ọo-nọdu eje. Apha ẹto bẹ ọ phọduru úbvú ono, alị ndu Mówabu dụ ono; mẹkpoo ikpoto igwe ọha ono, bu iya nụ ono abụkotaru ndu a gụbeduru iphe. Nwa ndu a-phọdu nụ aha nwanshịi shii; tẹme ọphu ike adụdu phẹ.”

17

Chileke a-nụ ndu Arámu; waa ndu Ízurẹlu aphụ

1 Ọwaa bụ ozi, Chileke ziru lẹ k'ẹhu ndu mkpụkpu Damasụkosu: “Lewarọ; Damasụkosu e-mechakwaa bụ-buhuru mkpụkpu. Iphe, oo-mecha bụru bụ ikpọzu.
2 Mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono, azagba Arowa e-mechaa bụkotaru ẹka e budu ebubu. Ee-mechaa pakọtaru iya haarụ atụru; waa eghu g'ọ bụru ẹka ẹphe a-dọjeru; ọ tọ dụdu onye eye phẹ ebvu.
3 Mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono, a kpụshiru ike ono bẹ e-mechaa chịhu l'alị ndu Ifuremu. Ọphu ndu Damasụkosu e-nweẹduru onye a-bụru eze phẹ. Ọo g'ee-me ndu Ízurẹlu iphe-iphere-a bụkwapho g'ee-me ndu Arámu. Nokwa iphe, yẹbe Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu bụ ono.”
4 “O -rwua teke ono bẹ ùbvù, aakwabẹ oshilọkpa Jiékọpu a-ngachafụ. Okporokpo ono, ọ dụ ono awụfu.
5 Ízurẹlu a-dụ g'onye akpata iphe l'opfu; g'onye egbu ereshi, pfụru apfụru, bụ ẹka bẹ oogudeje ekpokọbe iya. Tẹme l'ọ dụkwapho g'onye akpa ụkpa ọyoko ereshi lẹ nsụda Refayimu.
6 Ọle mkpakwa iya a-phọdunu iya-a. Ọo-dụkwapho g'ẹka a nmarụ oshi-olivu yigayiga; l'ọ phọdu nwẹbo ọzoo ẹto lẹ mkpakpa ọnu ẹkali-oshi, olivu ọbu; phọdukwapho ẹno ọzoo ise l'eze ẹkali iya, mịshiru ike. Noo iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu epfu bụ ono.”
7 O -rwua mbọku ono bẹ amadụ a-gharu onye meru iya nụ iphu. Mbụ l'ẹnya phẹ bẹ ẹphe a-tụko ghaa l'ẹka Onye Nsọ kẹ ndu Ízurẹlu nọ.
8 Ẹphe ta aghaẹduru ọru-nshi phẹ iphu; mbụ iphe, ẹphe gude ẹka phẹ mee. Ọphu ẹphe agụbeedu itso Ashera iphe; yẹe ọnu ẹka ẹphe akpọje ọku l'iphe, eshi kwẹekweekwee, bụ iphe, ẹphe gude ẹka phẹ mee.
9 O -rwua mbọku ono bẹ mkpụkpu phẹ, a kpụshiru ike a-dụ g'ẹka a gbadoru agbado l'ime ọswa; ọzoo l'eli úbvú; ọ bụru ndu meru iphe, a gbadoru iya bụ ndu Ízurẹlu. Ẹkameka atụko bụru okorobo ẹgu.
10 Kẹle-a; unu zọhawaru Chileke, bụ iya dzọtaru unu ono. Unu ta anyatadụru onye ono, bụ agbara-mkpuma; bya abụru onye meru unu; unu gbashịa ike ono. Ọ bụru

iphe ono meru g'o gude; o -betakpọnu unu kụa akpụru oshi, kakọtakpoo ree; ọzoo l'unu kọru vayịnu, unu dzetaru l'ọhozo;
11 mbụ-a; o -betakpọ unu mee g'ọ wata aba ụba mbọku ono, unu kụru iya ono; o be l'ụtsu iya; ọ wata atụ ige; unu ta awọtakwa iya mebyi; kẹle ọ bụepho nrimaphụ yẹe iphe-ẹhuka bẹ mbọku ono a-bụru.

Alwụ-kpe ndu ọhozo

12 Oowaa! Ọ kwa ọha, dụ igwerigwe aba hanyịhanyi. Hanyịhanyi, ẹphe aba dụ g'ẹka Eze Ẹnyimu aphụ gbudugbudu. Oowaa! Gẹ ndiphe swọkoberu. Ẹphe aphụ gbudugbudu g'ẹka oke-mini asọ gborogboro!
13 O -betakpọnu ọhamoha phụchaa gbudugbudu gẹ mini, a kụru ikpete; ọ bụ-a mba bẹ ọo-barụ phẹ; ẹphe agbamihu ọkpobe agbamihu. L'a chịru phẹ ye lẹ phẹrephere g'ẹswa ereshi, a nọ l'eli úbvú aphụshi; yẹe gẹ bẹrebere iphe, phẹrephere apaphe l'ẹka oke phẹrephere ezi.
14 O -be l'ụzenyashi; iphe, eye ebvu atụko kụru. Nchi -bya abọhu; ẹphe abvụwaa. Noo ọnodu ndu ono, egwe ivu anyi ono; mbụ okiphe ndu ono, akwa iphe anyi l'ọkwata ono.

18

Aphụ, Chileke a-nụ ndu Kushi

1 Nshịo gụbe alị ono, aanụ ẹphu ǹkù iphe, ephegbaa l'agụga ẹnyimu ndu Kushi;
2 mbụ unubẹ ndu ezije ndu-ozi unu; ẹphe etsoru mini. Mbụ ẹphe egude ụgbo-èjì daghaa mini. Sụ-a; unubẹ ndu-ozi ọkpa-ẹgwa; unu lapfunu ndu ono, ha l'eli bya akwọo akpọ-ẹhu bụruru ono! Unu lapfunu ndu ono, aatsụ ebvu l'ẹka dụ ntse mẹ l'ẹka dụ ẹnya; mbụ ọha, ike dụ l'ọgu; abyajẹ alwụa lwụta; ọha, nggele nggele sọ-bushiru asọ-bushi!
3 Unubẹ ụnwu-eliphe l'ophu; mbụ unubẹ ndu bu lẹ mgboko-a; unu lenu! E -woliępho iphe-ọhubama imeli imeli l'eli úbvú bẹ unu a-hụma iya-a. Teke e gbuẹrupho opu ono bẹ unu a-nụma iya-a.
4 Waa iphe, Chipfu pfuru nụ mu baa: “Mu a-nọduepho nggujingguji gbẹ l'ẹka mu bu tụfu ẹnya ele; g'anwụ echi phuuphuu teke okpomọku dụ; ọzoo g'urwukpu, akwa iji l'ọnanwu.
5 Kẹle-a; a -bya erwu teke emetajẹ iphe, e meberu l'alị; mbụ teke iphe e meberu l'alị agbawashịkwadu ige; iphe ono, shi bụru okoko ono abụwaru mebyi iphe, chawaru k'awọta; noo teke ọo-bya bya egude mma beshichaa ẹkali iya ono chịta.
6 Noo teke aa-tụko g'ẹphe ha haarụ udele, bu l'ọma úbvú; parụ phẹ haarụ ụnwu anụ, bu l'ẹgbudu. Ụnwu ẹnu egude phẹ kpaa nri jasụ ọnanwu alaa. Ụnwu ẹjo-anụ, bu l'ẹgbudu egude phẹ kpaa nri jasụ udzumini abvụ.”
7 Noo teke aa-wata ewota iphe-ọma gude bya anụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike. Ọ bụru ndu a-nọdu ewotaru iya iphe ọbu bụ ndu ono, ha l'eli bya akwọo akpọ-ẹhu bụruru ono; mbụ ndu ono, aatsụ ebvu l'ẹka dụ ntse mẹ l'ẹka dụ ẹnya ono; ndu bụ ọha, ike dụ l'ọgu bya alwụje lwụta; ọha, nggele nggele sọ-bushiru asọ-bushi. Iphe-ọma ọbu bẹ ee-gudeje bya l'úbvú Zayọnu, bụ iya bụ ẹka aanọduje araku Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.

19

Aphụ, Chileke a-nụ ndu Ijiputu

1 Ọwaa bụ ozi, Chileke ezi lẹ k'ẹhu ndu Ijiputu.
Unu lenu! Chipfu nọkwa l'urwukpu ezi phaaphaaphaa agba abya Ijiputu. Agwa ndu Ijiputu nọdu anma pyaapyaapyaa l'iphu iya. Meji rwushihu ndu Ijiputu.

2 “Mu a-kpali ndu Ijiputu g'ẹphe tsoje ndu Ijiputu ibe phẹ opfu; k'ọphu unwune a-
nọdu etso unwune phẹ ọgu. Obutobu etso obutobu iya opfu. Mkpụkpu etso mkpụkpu
ibe iya ọgu. Alị-eze etso alị-eze ibe iya opfu.
3 Meji a-tọfu ndu Ijiputu. Ẹphe -chịchaa idzu iphe, ẹphe e-me; mu emee ya; ọ tọo
dụdu g'ẹphe chịru iya. Ẹphe ejee l'ẹja l'iphu nshi; jee l'ajị g'ẹphe kpata maa ishi.
Ẹphe ejee l'ajị l'ẹka ndu ajị maa; mẹ l'ẹka ndu agba ẹja.
4 Mu e-woru ndu Ijiputu ye l'ẹka ndu a-nọdu eme phẹ omeliwe. Ọ bụru onye a-bụru
ishi phẹ bụ eze, eme ẹngiringa.” Noo iphe, o pfuru; mbụ Nnajịuphu, bụ Chipfu; bya
abụru Ọkalibe-Kakọta-Ike.
5 Mini, dụ l'ẹnyimu Nayịlu a-tashịhu. Ogbu ogbu nggele akpọshihu nkụ dụ kpọkoro-
kpọkoro-kpọkoro.
6 Mini, awụ l'ósé a-nọdu eshi ishi. Nggele nggele, nọgbaa l'alị ndu Ijiputu awata
alwa alị alị eje jasụ l'ọotahu ree. Okpete okpete; yẹe eji eji atụko nwụshihukota;
7 mẹkwapho iphe, a kụru l'agụga ẹnyimu Nayịlu, nọ l'ọnu-ẹnyimu ono. Opfu,
a kọru akọko l'ogbu ogbu ẹnyimu Nayịlu l'a-dụkota kpọkoro kpọkoro kpọkoro.
Phẹrephere atụko iya pata; a taa hụmaedu iya.
8 Ndu egbuje ẹma a-tsụ ude kwashịa ẹnya-mini. Mbụ iphe, bụkpoo ndu eseje
ịkokoro l'ẹnyimu Nayịlu; ndu anọduje ese ụgbu-egege lẹ mini a-tụko nwụpyashihu.
9 Ndu egudeje oghu ọchaa, ama mma gude akpa iphe a-chịhu. Ndu ekwe ọkpobe
ẹkwa ọchaa a-bụru ndu iphere e-gude.
10 Ndu bụ phẹ gude alị ndu Ijiputu abụru ndu e gwerụ arakabya. Iphe, bụkpoo ndu
eri ụgwo abụru ndu aphụ tsọru.
11 Ndu-ishi lẹ mkpụkpu Zowanu bụkota ndu eswe. Ndu maru iphe, bụ ndu anọduje
akpọ-ziru Fero ụzo nọdu akpọ-zi mkpọ-zi onye-eswe. ?Dẹnu g'unu e-shi sụ Fero:
“Mbẹdua yịkwa lẹ ndibe ngu ndu ọphu maru iphe. Mu bụru nwa onye eze, shi
l'ichee.”
12 Sụ-a; ?bụ awe bẹ ndibe unu ndu maru iphe nọ nta? G'ẹphe goshinụ unu g'iphe
dụ; ẹphe emee g'unu maru iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike doberu k'eme ndu
Ijiputu.
13 Ndu-ishi lẹ Zowanu bụkotawa ndu eswe. Ndu-ishi lẹ mkpụkpu Mẹmufisu bẹ e
mewaru mkpurukpuru-ẹnya. Ndu ono, bụ mkpuma, gude ụlo l'ọkpa-ipfu phẹ ono bẹ
duswewaru ndu Ijiputu ụzo.
14 Chipfu chịwaru unme, achịje ẹnyaji chịru ye phẹ l'ẹhu. Ẹphe mee; ndu Ijiputu
nọdu akpọ galagala l'iphemiphe, ẹphe eme ẹgube ono, onye ngụru mẹe anọduje akpọ
galagala l'eli ẹgbo, ọ gbọru ono;
15 k'ọphu bụ l'ọ tọ dụedu iphe, ishi ọzoo ọdzu emeru ndu Ijiputu; ọphu ọ dụedu
iphe, ẹkwo-igu ọzoo okpete emekwaduru phẹ.

Ndu Ijiputu a-barụ Chipfu ẹja

16 Teke ono bẹ ndu Ijiputu a-dụ g'ụnwanyi. Ẹphe e-rwuhu lẹ ndzụ-agụgu; ọ bụru
ẹka ọ paliru ẹka abya phẹ echichi; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.
17 Alị ndu Jiuda abụru iphe, ee-gudeje eye ndu Ijiputu ebvu. Onye -nụmaru ẹka e
kuru ẹpha ndu Jiuda; ndzụ erwuta iya. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bu iphe, Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike e-mechaa mee phẹ.
18 Teke ono bẹ mkpụkpu ise l'alị ndu Ijiputu a-wata epfu opfu-alị ndu Kénanu. Ẹphe
eria nte l'ẹphe a-nọdu l'ẹka Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike. Mkpụkpu ono bẹ nanụ
a-nọdu aza “Mkpụkpu Ọla-l'iswi.”
19 Lẹ mbọku ono bẹ ee-dobe ẹka aa-gwajẹ Chipfu l'echilabọ alị ndu Ijiputu. L'a kpụa
iphe, e gude anyata Chipfu akpụkpu dobe l'oke alị iya.

20 Ọoburu iphe-ọhubama mẹ iphe, agba ekebe lẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
nwụ ẹnya l'alị ndu Ijiputu. A -nọdu eme phẹ mkpawere; ẹphe raku Chipfu; l'o zia
onye a-dzọta phẹ nụ. Onye ono abya anafụta phẹ.
21 Ọo ya bụ lẹ Chipfu e-me gẹ ndu Ijiputu maru iya. Ọ bụru mbọku ono bẹ ẹphe
a-marweta Chipfu amarweta. Ẹphe e-gude anụ yẹe nri gude bya agwaa Chipfu. Ẹphe
-rifu nte l'ọwa-a iphe, ẹphe e-meru Chipfu baa; ẹphe emeeru iya ya.
22 Chipfu a-tụ ndu Ijiputu ẹhu. Ọ -tụchakwaa phẹ ẹhu ono mee ẹphe ewekọrohu.
Ẹphe alwapfuta Chipfu; l'ọ ngabẹ nchị l'arwọrwo, ẹphe arwọ iya; mee; ẹphe
ewekọrohu.
23 Teke ono bẹ oji a-dabyiru swanmangu shi l'alị ndu Ijiputu je adajaa alị ndu
Asiriya. Ndu Asiriya ejeahaa Ijiputu. Ndu Ijiputu ejeahaa Asiriya. Ndu Ijiputu ẹphe
lẹ ndu Asiriya atụko abarụ Chipfu ẹja ẹghirigha.
24 Lẹ mbọku ono bẹ ndu Ízurẹlu a-bụru ndu k'ẹto mẹ a -gụa Ijiputu yẹe Asiriya, bụ
ndu a-bụru iphe-ọma, dụru eliphe l'ophu.
25 Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike a-gọru ọnu-ọma nụ phẹ sụ: "G'ọnu-ọma bụru kẹ
Ijiputu, bụ ndibe mu; yẹe Asiriya, bụ ndu mu gude ẹka mu mee; yẹe ndu Ízurẹlu, bụ
ndu bụ okiphe mu."

20

Iphe, oozi; mbụ onye mpfuchiru, gba ẹhu ọto

1 L'apha, Tatanụ byaru mkpụkpu Ashịdodu; mbụ teke Sagọnu, bụ eze ndu Asiriya
ziru iya; ọ bya etsoo ndu Ashidọdu ọgu; naa mkpụkpu phẹ;
2 bẹ Chipfu gude Azáya nwa Emọzu pfua opfu. Iphe, o pfuru bụ: "Yefụ uwe-aphụ
ono, i yeru l'ẹhu ono; yẹe akpọkpa ono, i yeru l'ọkpa ono!" O yefụ iya gbaru ẹhu ọto
wata aghaphe; gbakwarụpho ọkpa ọto tsoru ejephe.
3 Tọbudu iya bụ; Chipfu pfua sụ: "Ọo ẹgube ono, onye-ozi mu, bụ Azáya gba ẹhu
ọto gbaru ọkpa ọto ghaphewaa apha ẹto ono; ọ bụru iphe-ọhubama; yẹe iphe, dụ
biribiri, e meru ndu Ijiputu yẹe ndu Kushi ono;
4 noo g'eze ndu Asiriya a-kpụ ndu Ijiputu yẹe ndu Kushi lẹ ndzụ; yeshia phẹ uwe;
gbabẹ phẹ ọkpa ọto kpụru phẹ lashịa; mẹ ụnwokorobya phẹ; mẹ ndu bụ ọgerenya
phẹ; ẹbohu egheeru phẹ ọnu g'ọ bụchaaru iphe, ee-gude mee ndu Ijiputu iphe-iphere.
5 Ndu kpọru obu yeru ndu Kushi; bya egude ndu Ijiputu eku onwophẹ bẹ ndzụ
e-rwuta; tẹme iphere emekwa phẹ phọ.
6 Noo mbọku iphe, bụ ndu bukube eze-ẹnyimu-a e-pfu sụ: 'Unu hụmawaro iphe,
meru ndu ono, anyi kpọru obu yeru ono; mbụ ndu ono, anyi gbaru ọso gbapfu g'ẹphe
yeru anyi ẹka nafụta anyi l'ẹka eze ndu Asiriya! ?Dẹnukpoo g'anyi e-me nahụ?' "

21

Alwụ-kpe ndu Bábilọnu

1 Ọwa-a bụ ozi, Chileke ezi ndu bu l'echiẹgu ono, nọ l'agụga eze ẹnyimu ono:
Ọo g'oke-phẹrephere eshije l'echiẹgu ndọhali ezi abya ono; bụ g'oo-shi l'echiẹgu
ono bya. Mbụ l'oo-shi l'alị, eye ebvu bya.
2 Ẹjo ọphulenya bẹ e goshiru mu; ẹka nwoderu-oye deru ndu alị iya ye; nwọkwata
nọdu akwa ọkwata.
Unubẹ ndu Elamu; unu gbalihu lwụa ọgu! Unubẹ ndu Midiya; unu nọ-phee ndu
ọhogu unu mgburugburu! L'ude ono, ẹphe meru; ndiphe tsụa ono g'ọ ha bẹ Chileke
buchiakwaru.

3 Noo g'o gude ogwẹhu mu l'ophu nọdu emekọta mu ẹhuka; ẹhu nọdu aphụkota
mu ụphu. Mu dụepho gẹ nwanyị, ime eme. Anụma, mu nụmaru iya mee mu; mu
kpọhu kulakula. Ahụma, mu hụmaru iya nmakọta mu ẹhu jiijiijii.
4 Meji nọdu akụ mu phẹripheri; ndzụ-agụgu mee mu; ẹhu nọdu anma mu
anmanma. Nchi-ejihu, shi adụje mu ree shi byawaru bya abụru iphe, anyi mu ishi
ẹdzu.
5 Ẹphe gweshia nri; bya atọgbochaa utute-ukpo; bya awata eri nri; angụ iphe,
aangụ angụngu. A nọnyaepho; ọ bụru: "Unu zelihu unubẹ ndu-ishi ojọgu! Unu tụa
manụ lẹ ngwọgu unu!"
6 Waa iphe, Nnajịuphu pfuru mu baa. "Je je edobe onye-nche, a-nọdu elefu ẹnya!
G'onye ono pfujekwa iphe, ọ hụmaru!
7 Ọ -hụma ụgbo-ịnya; mẹ ikpoto ndu agba l'ịnya; mẹ ndu agba nkapfụ-ịgara; ọzoo
ndu agba ịnya-kamẹlu; g'ọ rụkota onwiya; mbụ rụkota onwiya ọkpobe arụkota."
8 Noo ya; onye-nche ono chia mkpu sụ: Onye nwe mu nụ; mbọku-mbọku bẹ mu
a-nọduje l'onyi-eli-a eche nche. Mbụ l'ẹnyashi mbọku-mbọku bẹ mu anọduje nche
l'ẹka a sụru gẹ mu nọdu.
9 Lekpọdapho; o nweru onye nọ l'ụgbo-ịnya; mẹ ikpoto ndu agba l'ịnya etso iya.
Ọ nọdu epfu sụ: "Ọ daakwaru! Mkpụkpu Bábilọnu daakwaru! Ọzo bụ l'iphe, bụ
agwa mkpụkpu ono l'ophu, bụ iphe, bụ agwa nkephẹ bẹ e chikọtawaru pyaapyaa; o
rwukọta alị."
10 Sụ-a; unubẹ ndibe mu; unubẹ ndu e gwerụ uji l'ọma ẹka eechichajẹ balị; iphe,
mu epfuru unu bụkwa iphe, mu nụmaru l'ọnu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; l'ọnu
Chileke kẹ ndu Ízurẹlu.

Ozi, Chileke ziru l'ẹhu ndu Edọmu

11 Wakwa ozi, Chileke ziru lẹ k'ẹhu Duma.
O nwekwarụ onye gbẹ l'alị Siye eku mu oku sụ: "Onye-nche; ?abalị jeberu ijebe-
agha? Onye-nche; ?ẹnyashi jeberu ijebe-agha?"
12 Onye-nche yee ọnu sụ: "Nchi abọhuakwa; bya ejihuẹkwapho. Ọ -bụru l'unu
akpata ishi; unu kpata ishi. Unu lwadụpho azụ ọzobaa."

Ozi, Chileke ziru l'ẹhu ndu Arabu

13 Waa ozi, Chileke ziru lẹ k'ẹhu ndu Arabu.
Sụ-a; unubẹ ndu ije, shi l'alị ndu Dedanu; unu je je adọru l'ọswa ndu Arabu.
14 Unu kutakwa mini, unu a-nụ ndu mini agụ; unubẹ ndu ọphu bu l'alị Tema! Unu
wotakwa nri bya anụ ndu agha phurii!
15 Ndu ono bẹ bụ ndu gbalarụ ogu-echi; mbụ ndu a miliru mma; ẹphe nahụ gbalaa.
Ndu e setarụ apfụ kẹ kịkiki g'a gbaa. Ẹphe shi l'ẹka ọgu ekpo ọku ono nahụ gbalaa.
16 Wakwa iphe, Nnajịuphu pfuru mu baa: "Aagụakwaru ndu Keda apha ọgu g'onye
e butaru ozi, ọo-nọdu eje. Ọ kwa apha lanụ bẹ ọ phọduru; iphe, bụkpoo ùbvù,
aakwabẹje ndu Keda a-bvụkota.
17 Nwa ndu a-phọdu nụ l'ime ndu agbajẹ apfụ; mbụ ndu ike dụ l'ụnwu Keda ta
abaẹdu ishi; kẹle ọ kwa Chipfu pfuru iya; mbụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu."

22

Ozi, Chileke ezi l'ẹhu ndu Jierúsalẹmu

1 Ọwaa bụ ozi, Chileke ezi ndu bu lẹ Nsụda Ọphulenya ono.
Sụ-a; ?bụ gụnu eme ngu nta-a, meru g'o gude; ndibe ngu tụko wụfu wụba l'ọma
mkpotsu ụlo;
2 mbụ gụbe mkpụkpu ono, bụ iphe, jiru iya nụ bụ etsu ùtsú. Gụbe mkpụkpu, agba
gharagharaghara bya eme rigbarigba.

Ndibe ngu, e gburu egbugbu ta abụkwa ogu-echi bẹ e gude gbua phẹ. Ọphu ọ
bụkwa l'ẹgu ọgu bẹ ẹphe nọ nwụhu.
3 Ndu-ishi ngu g'ẹphe ha tụkowaru ye ọkpa l'ọso gbalaa. A kpụru phẹ lẹ ndzụ; ọphu
e gudedu apfụ. Iphe, bụkpoo unubẹ ndu e guderu bẹ a tụkotaru mkpọro tụgbabe
atụgbabe; l'unubẹ ndu gbalarụro teke ndu ọhogu unu nọkwaduro ẹnya.
4 Noo g'o gude mu sụ: Unu wofu mu rọ ẹnya. Mbụ-a; unu haa mu gẹ mu kwaa
ẹkwa kwaghee ya akwaghe. G'e b'ejekwa mu egbogbo l'ẹka ọ bụ ndibe mu bẹ eeme
omeliwe ono.
5 Kẹle Nnajịuphu, bụ Chipfu; mbụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ meakwaru eswe mbọku
ono; ọ bụru mbọku, ùtsú daru; a zọo iphe pyaapyaa. Ndzụ rwuta onyemonye lẹ
Nsụda Ọphulenya ono. Eswe mbọku ono bẹ ee-nwukpọshi igbulọ; l'a nọdu araku
eze úbvú g'ọ gbaa mkpu.
6 Ndu Elamu byakwa bya achịta ẹkpa apfụ phẹ jeshia ọgu; bya achịta ndu gude
ụgbo-ịnya alwụru phẹ ọgu; mẹ ndu gude ịnya eje ọgu gude jeshia. Ndu Kiru bya
ekpuhaa iphe-mgbobuta phẹ woru ghebe ọnu.
7 Nsụda unu ọphu kachaa ree bụ iphe, jiru iya nụ bụ ụgbo-ịnya. E woru ndu gude
ịnya eje ọgu yechaa g'ẹphe che ọnu-abata mkpụkpu nche.
8 Ọo ya bụ l'iphe, gbobutaru alị Jiuda bẹ a nashịchawaru iya.
O be mbọku ono; unu leaha ẹnya ngwọgu ono, kụru l'ibe eze, e meru l'oshi sida,
shi l'ọswa, dụ l'úbvú úbvú Lébanọnu.
9 Unu hụmawaru lẹ mkpụkpu Dévidi gbaru ọru l'ẹka dụ igwerigwe. Unu kukọo
mini, dụ l'okpuru mkpozeta sụkaa ya.
10 Unu bya agụa ụlo, dụgbaa lẹ Jierúsalẹmu ọgu; bya aharu phẹ tsukpọshia gude
mekwaa agbarike igbulọ Jierúsalẹmu.
11 Unu bya atụa okpuru lẹ mgbaka igbulọ labọ ono gẹ mini shi l'akahụ okpuru ono
wụbata iya dọru. Ọphu unu agbapfuduru onye bụ iya tụru okpuru ono atụtu; mbụ
ọphu unu akpakpọdarunu onye ono ishi; mbụ onye ono, bụ iya chịru idzu l'ọwa-a
g'ọo-dụ teke dụhakpowaro ẹnya ẹnya kpọ.
12 Tọbudu iya bụ; o be mbọku ono; Nnajịuphu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
bya ekua unu sụ g'unu bya araa ẹkwa gụa aphụ; g'unu kpụshia ishi; chịta uwe-aphụ
yee.
13 Ọle ọ bụ; leanarọ ẹnya! Ẹhu atsọle-a unu! Unu nọdu emelẹ-a ẹmereme; egbushi
eswi; egbushi atụru; atashi anụ; angụshi mẹe! Unu -gbẹshi unu asụ: "Unu g'anyi
rikwaa nri ngụa mẹe! ?Ọ kwarọ: o -be echele; anyi anwụhu-a?"
14 Ọle Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike mekpọoru ọwa-a; mu maru; mu gude nchị
mu nụma iya; mbụ l'ọ sụru-a: "iphe-ẹji-a, unu eme-a bẹ a ta abyakwa asachafụ
asachafụ jasụ g'unu a-nọ-beru. Noo iphe, oopfu; mbụ Nnajịuphu ono, bụ Chipfu; bya
abụru Ọkalibe-Kakọta-Ike."

Aalọ Shebuna ẹka lẹ nchị

15 Waa iphe, Nnajịuphu epfu; mbụ Chipfu ono, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike. Ọ sụru-a:
"Tụgbua je asụ onye-ozi ono, mbụ Shebuna, bụ iya bẹ unuphu ibe eze dụ l'ẹka; je
asụ iya:
16 ?Bụ gụnu bẹ iime l'ẹka-a? Tẹme ?bụ onye harụ ngu g'ị bya anọdu tụa ilu, ee-li
ngu? Ị bya anọdu atụ ilu ngu l'ephekerephe; egbubashi ẹka ịi-nọduje tụta unme l'ime
agbara mkpuma.
17 Lenu! Chipfu abyaakwaa ngu azụ gburumu pfụurii; tuphakpọepho etupha; mbụ
gụbe onye ono, bụ oke-dụ-ike ono.
18 Oo-wee ngu kperekpere gẹ bọlu je eworu ngu chie l'ọha, kwata ha ọkpobe ọsa.
Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ịi-nọdu nwụhu. Tẹme ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹguru ụgbo-ịnya ngu
ono a-kwashị; mbụ gụbe onye ono, bụ iphe, e gude achị ụlo nnajị ngu ọchi ono!

19 Chipfu a-nashị ngu ọkwa ngu; chịfu ngu l'ẹka ị nọ eje ozi.
20 “O -be mbọku ono bẹ mu e-ku onye ejeru mu ozi, bụ Ẹliyakimu nwa Hilikaya.
21 Mu achịta uwe kpowula-kpowula ngu woru yee ya; chịta akpọ, iikebutajẹ uwe woru mee ya mgburugburu; woru ike, shi dụ ngu nụ nụ iya. Ọ bụru iya a-bụru nna ndu bu lẹ Jierúsalẹmu; mẹ ndu ọnu-ụlo Jiuda.
22 Ọ bụru iya bẹ mu e-ye igodo ọnu-ụlo Dévidi l'ẹka; ọ -gụhaa ụzo ghebe ọnu; ọ tọ dụdu onye byaru agụ-chi iya nụ. Teke ọ gụ-chikwanuru ụzo; ọ tọ dụdu onye byaru agụha iya nụ.
23 Mu e-me iya g'ọ ngụru angụru gẹ nggu, a kpọberu kpọ-mia akpọ-mi. Ee-gude iswi ẹhu iya kwabẹ ndibe nna iya ùbvù.
24 “Iphemiphe, bụkpoo iphe, e gude akwabẹ ndibe nna iya úbvú bẹ aa-tụko nyabẹkota iya l'olu; mbụ ndu ẹphe l'iya bụ abụbu; mẹ ụnwu, ẹphe nwụtaru anwụta; ngwa ụlo l'ophu, bụ ndu ọphu ẹnya lwarụ l'ibe phẹ; e -shikpọo l'ochi jasụ l'ipoti.”
25 Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike sụru-a: “Lẹ mbọku ono bẹ nggu ono, e shi kpọbe kpọ-mia akpọ-mi ono a-kpọfu daa. Ngwa-ụlo ono, e shi kobegbaa ya ono abụru gwoo l'alị. Nokwa olu Chipfu.”

23

Ozi, Chileke ezi ndu mkpụkpu Taya

1 Waa ozi, Chileke ziru lẹ k'ẹhu mkpụkpu Taya.
Unu kwashịa ẹnya-mini; unubẹ ụgbo-mini kẹ mkpụkpu Tashishi; kẹle mkpụkpu Taya bẹ e mebyishiwaru. Nta-a ta adụedu ụlo, dụ iya nụ. Ọphu ọ dụedu ọdu ụgbo-mini, dụ iya nụ. Ọ bụru ẹka e shirọ bya emee g'ẹphe maru bụ l'alị Sayịpurosu.
2 Unu dakwaa gbẹè unubẹ ndu bukube eze-ẹnyimu; mẹkpoo unubẹ ndu agba nghọ, bụ ndu shi lẹ mkpụkpu Sayịdonu. Ndu unu ziru ozi daakwaru eze-ẹnyimu jeshia ẹka unu ziru phẹ.
3 Ẹphe dawarụ ẹnyimu olemole. Iphe unu shi egudeje akpa okpoga bụ witi, a kọru l'agụga ẹnyimu Shihọ; mbụ witi ọphu a kpatarụ l'agụga ẹnyimu Nayịlu. Mkpụkpu unu shi ẹgube ono bụru ẹka ọhamoha azụkota aswa.
4 G'iphere bụru kẹ gụbe mkpụkpu Sayịdonu; mbụ gụbedua, bụ onye ike dụ, bu l'eze-ẹnyimu; kẹle eze-ẹnyimu yewaru ọnu sụ l'ime teke emeswekwaa ya; ọphu ya nwụjekwaru nwa. Ọphu ya ehejekwaru nwa nwoke; ọphu ya emetsejekwaru nwa nwanyị.
5 Ndu Ijiputu -nụmaepho iphe, meru lẹ Taya bẹ oo-gburwashị phẹ ẹhu shii.
6 Unubẹ ndu bukube eze-ẹnyimu; unu daghakwaa eze-ẹnyimu la l'azụ iya kẹ Tashishi! Unu rakwaa ẹkwa rashịa ya ike!
7 ?Bụ mkpụkpu-a bẹ unu shi anọduje eme ẹmereme-a? Mbụ akahụ mkpụkpu ndiche ono; onye ọkpa iya ẹphenebo dutaru je ẹka dụ ẹnya; o je eburu bụru onye byaru abyabya.
8 ?Bụ onye kabẹ chịaru Taya ẹjo idzu ọwa? Mbụ mkpụkpu ono, ekpubeje ndu ọzo okpu-eze ono; mkpụkpu, ndu agba oke-nghọ l'ime iya bụkota ndu-ishi ndu-ishi; ndu bụepho l'ẹphe agba nghọ bụru ndu mgboko l'ophu akwabẹ ùbvù.
9 Ọ kwa onye chịru iya dobe g'ọ dụ nno bụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; g'o gude mee g'eku-onwonye k'iphe, bụkpoo ndu nweru akpabiri kpụa ẹpho l'alị; l'ookuzetakwaphọ iphe, bụkpoo ndu aakwabẹ ùbvù lẹ mgboko l'ophu.
10 Unu gbawarọ alị unu ophorokpo g'ẹka ẹnyimu Nayịlu byaru utso; unubẹ ndu Tashishi! Ọ tọ dụedu onye nọ-chikwaduru unu ụzo.
11 Chipfu machịwaru ẹka mabẹru eze-ẹnyimu; bya emee g'alị-eze ndu mgboko nmakọta jiijiijii. Ọ tụwaru ekemu sụ l'ọwa-a iphe, ee-me ndu Kénanu; g'a tụko iphe, bụkpoo ẹka e meru; ọ ngụru angụru, dụ iya nụ mebyishikọta.

12 O pfuru sụ: “Unu tee meẹkwa ẹmereme; unubẹ ndu Sayịdonu, bụ unubẹ ndu ọphu e gwerụ uji nta! Unu gbalihunu daghata azụ iya ọphuu jeshia alị Sayịpurosu. Unu -jerwukpọnu ẹka ono bẹ unu ta abyakpọkwanu atụta unme ọbu.”
13 Unu lekpọdapho ẹnya l'alị ndu Bábilọnu; mbụ ndu ono, adụdu iphe, a gụberu phẹ nta-a ono! Ndu Asiriya mewaru iya; ọ bụru ẹka ụnwu anụ, shi l'echiẹgu abyajẹ adọru. Ẹphe tsoru iya ọgu; bya eworu ụlo, a kpụshiru ike, dụ iya nụ g'ọ ha tsukpọshia; mee ya; ọ bụru ochobu.
14 Unu raa ẹkwa rashịa ya ike; unubẹ ụgbo-mini kẹ mkpụkpu Tashishi; kẹle mkpụkpu, unu shi dakobe bẹ e mebyishiwaru!
15 O -rwua teke ono bẹ aa-zọha mkpụkpu Taya nọo ụkporo apha ẹto l'apha iri, bụ iya bụ iphe, eze anọje l'ọkwa eze iya. Ụkporo apha ẹto l'apha iri ono -bvụepho l'ọ nwụaru ndu Taya g'ebvu ono, ndu agba ụkpara agụje ono, sụru:
16 “Wota ogumogu tsoru ọma
mkpụkpu ghaphechaa;
gụbe nwanyị-ụkpara,
a zọharu azọha!
Kpọo ogumogu ọbu
rengurengu;
gụa ikpoto ebvu gụru
ye iya;
k'ọphu aa-nyata ngu
ọzobakwa.”
17 Lẹ-a; ụkporo apha ẹto l'apha iri ono -bvụepho bẹ Chipfu a-bya emee ndu Taya enweru iphe ọzo. Ẹphe alaphu azụ l'iphe ono, shi kwọwaru phẹ ẹhu ono, bụ iya bụ agba ụkpara. Ọ bụru ndu ẹphe l'iya a-nọdu eme iya bụ alị-eze ndiphe l'ophu.
18 Ọle urwu, oo-rita; mẹ ụgwo, aa-pfụ iya a-bụkotaru iphe, ee-doberu Chipfu. O too dobedu iya l'ọba; ọphu ọ dụdu ẹka ọochikobe iya. Urwu, o ritaru abụru ndu aa-nụje iya bụ ndu nọ ndzụ nọ-doru Chipfu; gẹ ndu ono nweru nri nweru ọkpobe uwe; nweru iya k'etsutsu iya.

24

Aphụ, Chipfu a-nụ ndiphe l'ophu

1 Lekwa! Chipfu abyakwa eme g'eliphe l'ophu dabyiru iphoro. Mbụ mee ya g'ọ bụru ochobu. Oo-mebyishi iphu iya chịkashia ndu bu iya nụ.
2 Ọ bụru g'e meru onye bụ g'ee-me onye! G'e meru ndu-uke bụ g'ee-me nemadzụ mmanụ. G'e meru nnajị bụ g'ee-me ohu. G'e meru ne nwe ụlo bụ g'ee-me nwamgbọko, ejeru iya ozi. G'e meru onye ere erere bụ g'ee-me onye azụ azụzu. G'e meru onye jeru ejita ụgwo bụ g'ee-me onye jieru ụgwo. G'e meru onye jeru ejita ụgwo oke ntụkwase bụ g'ee-me onye ejie oke ntụkwase.
3 Eliphe l'ophu bẹ ee-me g'ọ dabyikọtakporu iphoro; mbụ mebyishikọtakpoo ya g'ọ ha. Ọ kwa Chipfu pfuru opfu-a l'onwiya.
4 Eliphe l'ophu agbanwụshihu agbanwụshihu anwụ lwaalwaa anwụlwashihu. Mgboko l'ophu nọdu atahụ atahụ anwụkwapho lwaa. Iphe, bụ ndu eekutse l'eliphe nọdu atahụkotakwapho atahụ.
5 Ọ kwa ndu nọ lẹ mgboko pharwụru mgboko; kẹle ẹphe jịkaru eme iphe, ekemu pfuru; bya agbanwee iphe, a sụru g'e meje; bya emebyia ọgbandzu ojejoje onoya.
6 Noo g'o gude ọnu, Chileke tụru nọdu ere phuruphuru lẹ mgboko. Ọ bụru ndu bu iya nụ e-vuta ọnwu iya. Ọo ya bụ lẹ ndu bu lẹ mgboko bẹ e kepyashịkotawaru. Ọphu nwa ndu ọphu phọduru nụ abaẹdu ishi.

7 Mẹe ọ̀phúú tashịhuru. Vayịnu ata mẹe nwụkota lwaa. Iphe, bụ ndu eme
rigbarigba tsụahaa pfụpfupfu.
8 Ẹguru ọda nkwa ono, ẹphe akụ ono bụru bugemu. Wọowoowoo, ndu angụ-
sweshi onwophẹ iphu atụ bụru sụtukumu. Ogumogu ono, shi atsọ ịkpoki ono daa
nyọnyoronyo.
9 Ọphu ẹphe abụjeeduru; ẹphe -nọdu angụ mẹe; ẹphe agụ ebvu-mẹe eye iya. Mẹe,
atsụ atsụtsu nọdu atsọwa ndu angụ iya nụ ilu.
10 Mkpụkpu ọla-l'iswi ono dabyiwaru ophorokpo. Ụlo onyemonye bẹ a gụ-
chishichaaru agụ-chishi g'ọ tọ dụ onye a-bahụ iya nụ.
11 Ẹphe wụshiru lẹ gbororo ara g'a nụ phẹ mẹe g'ẹphe ngụa. Ẹhu-ụtso l'ophu tụko
gbahụkota ọchii. Ọphu ete ẹswa adụedu l'eliphe mgburugburu.
12 A haa mkpụkpu ono; ọ bụru ikpọzu. E woru ọguzo, e shi yee ya gbua pyaapyaa.
13 Noo g'ọo-dụ l'eliphe l'ophu bụ ono. Nokwaphọ g'ọo-dụru ọhamoha. Ọo-dụ g'ẹka
a nmarụ oshi olivu yigayiga; ọzoo gẹ nwantụkantuka akpụru vayịnu, phọduru l'ẹka
a wọru vayịnu.
14 Ẹphe e-mechaa wolia olu tụa ụzu; mbụ tụa ụzu ẹhu-ụtso. Ẹphe eshirọ l'ụzo
ẹnyanwu-adada tụta ọnu gẹ Chipfu paberu ẹka.
15 Ọo ya bụ gẹ ndu nọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa jaa Chipfu ajaja. Gẹ ndu bukube
eze-ẹnyimu tukwaapho Chipfu ono, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu ẹpha!
16 Anyi nọdu anụro ebvu, a -gbẹ l'ẹka igwe beru alị beru agụ, asụje: “G'ajaja bụru
k'onye ono, pfụberekoto ono!”
Mbẹdua sụkwanu: “Mu wụfuakwaru! Mu wụfuakwaru! Nshịokwa mu nshịo!
Ndu oderu-oye edeakwaru amadụ eye! Ẹphe gudeakwa ẹregede ederu amadụ eye!”
17 Nggiri; yẹe nsụkutu; mẹkpoo igbudu tụkokwaru kwabẹru unubẹ ụnwu-eliphe!
18 Onye nụmaru ụkporo nggiri -gbalaaha l'o je adalahụ lẹ nsụkutu. Onye -
shikwanụ lẹ nsụkutu nyifuta; igbudu atụpyabe iya. Ụzo-mini ụzo-mini, nọkota l'igwe
ghekọtawaru ọnu. Ọkpa-ụlo mgboko l'ophu nọdu angakọta anganga.
19 Mgboko l'ophu gbawashịhuwaru agbawashịhu. Mbụ lẹ mgboko gbajahawaru
ẹbo. Mgboko aphụwaa kpakpakpa aphụshi iya ike.
20 Mgboko l'ophu angaakwaa phuphuphu g'onye mẹe l'atsụ. Ọotu kpekengu
kpekengu g'ụlo, bvuru l'ẹka oke phẹrephere ezi. Mbụ l'ẹjo-iphe, o meshiru bẹ ikpe
iya nmarụ iya nmashia ya ike; k'ọphu bụ l'ọo-da darwua alị; ọphu ọogbalihubaedu.
21 O -rwua mbọku ono bẹ Chipfu a-hù ndu nọ l'ephekerephe ahùhù k'iphe-ẹji, ẹphe
nọ l'ẹka dụ ephekerephe mee; hùkwapho ndu eze, nọ l'eliphe ahùhù kwaphọ.
22 Ee-rwukọbe phẹ l'ẹka lanụ g'onye rwukọberu ndu mkpọro l'ọka-mkpọro. L'a
tụ-chia phẹ l'ọka-mkpọro ọbu parụ haa. A -nọepho ujiku olemole l'e je ahùa phẹ
ahùhù.
23 Noo teke iphere a-dụ ọnwa; l'e meru ujikputeru nụ ẹnyanwu. Noo kẹle Chipfu, bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike a-bụru eze l'eli úbvú Zayọnu yẹfua lẹ Jierúsalẹmu. O je l'egoshi
ndu bụ ọgerenya mkpụkpu ọdu-biribiri iya.

25

Etu Chipfu ẹpha

1 Gụbe Chipfu;
ọ bụ ngu bụ Chileke mu.
Mu a-nọdu ekutse ngu;
eku ẹpha ngu gude aja
ngu ajaja.
Noo kẹle i mewaru iphe,
dụ biribiri.

Ịipfushije ike l'iphe,
ị chịru idzu iya e -shi
teke ndiche;
2 kẹle i mewaru mkpụkpu;
ọ bụru ikpọzu;
mbụ mee mkpụkpu,
a kpụ-pheru igbulọ
mgburugburu;
ọ bụru ọla-l'iswi.
Ẹka ndu ọhozo kpụru;
ọ ngụru angụru bẹ i mewaru;
ọ bụru ẹka mkpụkpu
adụedu;
ọphu a byadu emezibaa
ya jasụ l'ojejoje.
3 Noo g'o gude ọha ike dụ je
a-nọdu akwabẹ ngu
ùbvù.
Ndu mkpụkpu ono,
ndu bu iya nụ bụ ndu
ewebushi akụrepho ono
a-tụko wata ngu eyeru
nsọ.
4 Ọ kwa ngu shikpọo eshinu
bụru onye ndu adụdu
g'ọ dụ phẹ anọduje l'ẹka
ezeru ndzụ.
Mbụ l'ị bụ onye abụjeeru;
iphe -nọdu atsụ nemadzụ
l'ẹhu l'ọ gbaba ngu l'ime
je anọdu zeeru ndzụ.
Ọ bụru ngu bẹ aagbabajẹ
l'ime je anọnyabe mẹ
oke phẹrephere nọdu ezi;
mbụ l'ọo ngu bụ ìbvù
onye okpomọku ekpo;
kẹle mkpawere ndu
ewebushi akụrepho
dụ g'ẹka oke
phẹrephere eme g'o
nwutsua igbulọ;
5 bya adụkwapho
g'okpomọku, ekpo l'alị,
mini adụdu.
Ọ bụ ngu emeje gẹ ndu
ọhozo,
atụ kwokwokwo dobe
ọnu doo.
Ọo g'ìbvù, shi l'urwukpu
atuzetajẹ okpomọku-a
bụ g'ịibyanyije erwu

úbvù ndu ewebushi
akụrepho.

Nri ọbo-iphe, Chipfu e-shiru ndibe iya

6 Ọo l'eli úbvú-a bẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike a-nọdu kua ndiphe l'ophu oku
iphe-eriri, tsụru ẹba; gaarụ phẹ mẹe ndiche; mbụ shiaru phẹ anụ, bụ anụ, ụmi jiru
ejiji; yẹe mẹe, doru ẹrwu.
7 Ọzo bụ l'ọo l'eli úbvú-a bẹ ọo-nọdu mebyishia phulaphula ẹkwa ono, e gude
phukputechaa ọhamoha ono; mbụ ukpo ono, e gude phụ-chia ọha l'ophu onoya.
8 L'o mebyia ọnwu lwụa ya ree jasụ l'ojejoje. Mbụ lẹ Nnajịuphu, bụ Chipfu l'e-hushi
onyemonye ẹnya-mini l'ẹnya. Iphe-iphere ono, e shi eme ndibe iya ono bẹ oo-me g'ọ
bvụkota l'eliphe mgburugburu; kẹle ọo iphe ono bẹ Chipfu pfuru.
9 O -rwua mbọku ono bẹ ẹphe a-sụ: "Lenu! Ọ kpọkwaa Chileke anyi baa. Anyi
kpọru obu yeru iya; ọ dzọo anyi. Onye-a bụ Chipfu; anyi kpọru obu yeru iya. G'ẹhu
tsọo anyi! G'anyi teje ẹswa l'ọ dzọru anyi!"

Aphụ, Chipfu a-nụ ndu Mówabu

10 Kẹle ẹka Chipfu a-dụkwa l'eli úbvú-a. Mbụ lẹ ndu Mówabu bẹ aa-zọ tọlitoli l'ibe
phẹ ẹgube ono, aazọje ẹswa ekperema pyakapyaka l'ikpọzu ono.
11 Ẹphe a-chịru ẹka labọ tụkaa g'onye ebvu mini, tụkaru ẹka l'eli mini ebvu mini
onoya. Tẹme l'ọ bya emee g'eku onwophẹ ono lwa phẹ alị; g'ẹphe amahabe ẹrengete
iya.
12 Ọo-byazeta phengarangu igbulọ ono, unu kpụru; ọ ngụru angụru ono. Oo-me
iya l'ọodukpoo mkpulalị ọkpobe adụdu; mbụ l'oo-wozetakpọ ya alị ọkpobe ewozeta;
mbụ worwua ya alị gẹdegede kpọ.

26

Ebvu Ajaja

1 O -rwua mbọku ono; waa ebvu,
aa-gụ l'alị ndu Jiuda baa:
"Anyi nweru mkpụkpu,
shihuru ike.
Ọ bụru ndzọta bẹ Chileke
gude kpụ-phee ya
mgburugburu g'igbụlo."
2 Unu gụhaa ụzo mkpụkpu
ono ghebe ọnu;
k'ọphu ọha ono,
pfụberekoto ono,
bụ ndu apfụshije ike l'iphe,
ẹphe pfuru ono abahụ.
3 Ii-kebe iya l'ọma; mbụ onye ono,
uche iya dụ l'ẹka ị nọ;
opfu l'ọ kpọru obu yeru
ngu ono.
4 Unu kpọru obu yeru Chipfu
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii;
kẹle Nnajịoha,
bụ Chipfu bụ oke agbara
mkpuma ojejoje.
5 Ndu woliru onwophẹ eli

bẹ o kuzetaru;
bya emee gẹ mkpụkpu, a kpụru;
ọ ha ephekerephe
ephekerephe lwazetakpọ
mkpulalị;
mbụ l'o gwerụ iya
pyakapyaka jasụ o rwua alị;
o woru iya gwọo
l'urwuku.
6 E gude ọkpa azọ iya tọlitoli;
mbụ ọkpa ndu e shi
emekpa ẹhu;
mbụ ntụ-ọkpa ndu adụdu
g'ọ dụ phẹ.
7 Ụzo, ndu pfụberekoto
eshi pfụru nhamụnha.
Sụ-a; gụbe onye obu gụru
ìphóró;
ọo ngu meru ụzo ndu
pfụberekoto;
ọ nọdu akwọ tẹretere.
8 Gụbe Chipfu;
anyi nọkpoepho eme iphe,
ekemu ngu pfuru;
gude nno daa gbẹe
ngabẹru ngu.
Ẹpha ngu;
yẹe ẹngiringa ngu bụ iphe,
adụje anyi ree l'obu.
9 Oghoroko ngu adụje mu
l'ẹnyashi.
O -be l'ụtsu l'ọ dụkwa mu phọ
g'asụ lẹ mu hụmaru
ngu.
Teke i kpeẹrupho
ụnwu-eliphe ikpe;
ndu bu iya nụ amaru iphe,
bụ apfụbekoto.
10 Ndu ẹjo-iphe abụjeru;
e -mechakpọoru phẹ
eze-iphe-ọma;
ẹphe ta anwụtadu iphe,
bụ apfụbekoto.
Ẹphe -nọduchakponu l'alị
ndu obu phẹ gụru ìphóró;
ẹphe emelẹ-a iphe,
bụ iphe, apfụduru-ọto.
Ẹphe ta akpadu ishi kẹle
Chipfu parụ ẹka.
11 Gụbe Chipfu;
ị paliwaru ẹka ephekerephe;

obenu l'ẹphe ta ahụmaduru
iya.
G'ẹphe hụmanu g'opfu-ẹhu
ndibe ngu aphụ-beru
ngu l'ẹhu;
g'iphere adụ phẹ!
G'ọku, dụru ndu ọhogu ngu
tsupyashịkwaa phẹ!
12 Gụbe Chipfu;
ọ bụ ngu e-me gẹ nchị
dụ anyi doo.
Iphe, bụkpoo iphemiphe,
anyi meru bụkota ngu
bẹ meru iya nụ anyi.
13 Gụbe Chipfu, bụ Chileke anyi;
ndu bụ nnajịuphu ọzo,
abụdu gụbedua shiakwa
bụru nnajịuphu anyi.
Obenu l'ọo gụbedua kpoloko
bẹ anyi akwabẹ ùbvù.
14 Ndu k'ono nwụhuakwaru;
ẹphe ta anọekwa ndzụ.
Ndu maa, lashịwaru nụ;
ta alwajeẹkwa azụ.
Ị hùru phẹ ahùhù; mee phẹ;
ẹphe bụru ọla-l'iswi;
bya emee phẹ g'a ta
nyatajẹhe phẹ anyata ophu.
15 I mewaru ndu ndu-anyi;
ẹphe ka igwerigwe;
gụbe Chipfu.
I mewaru ndu ndu-anyi;
ẹphe ka igwerigwe.
I shi ẹgube ono mee
onwongu;
a kwabẹahaa ngu ùbvù;
gụbe onye kpọribecharu
oke alị ono l'ophu.
16 Mbụ-a Chipfu;
ọ kwa ngu bẹ ẹphe
gbapfutaru teke iphe atsụ
phẹ l'ẹhu.
Teke ịihù phẹ ahùhù bẹ ẹphe
tụkoru wata ngu araku.
17 Ọo gẹ nwanyị, dụ ime;
ime nọdu emewaa iya;
anọduje aswịkposhi onwiya;
echi mkpu l'oome iya ẹhuka-a;
noo g'anyi shi dụ nọdu
ngu l'iphu; gụbe Chipfu.
18 Anyi shi dụ ime;

anyi nọdu aswịkposhi
onwanyi l'ẹka oome
anyi ẹhuka.
E mechaa; ọ dụ g'anyi nwụru
phẹrephere;
mbụ l'anyi ta adụdu ike
dzọta ụnwu-eliphe;
ọphu ndu buchiru mgboko
adadụru.
19 Sụ-a; ndibe ngu,
nwụhuru anwụhu
e-mechakwaa nọdu
ndzụ ọzo.
Ogwẹhu phẹ e-teta gbalihu.
Unubẹ ndu bu l'ime urwuku;
unu gbalihu rwua okwe
ẹhu-ụtso.
Iji, akwaru unu dụkwa g'iji,
akwa lẹ nchi-abọhu.
Mgboko e-mechakwaa
chịfutagbua ndu shi
nwụhuhawa nụ,
dụ iya l'ime.

Adzọ ndu Ízurẹlu ndzụ

20 Ndu mu; unu tụgbua bahụ l'ụlo unu je agụ-chia onwunu ụzo! Unu domia onwunu nwanshịi; jasụ oke ẹhu-eghu iya adazeta;
21 kẹle-a; unu lenu! Chipfu shiakwa ẹka o bu eje afụta; g'ọ bya ahụa ndiphe ahụhù k'iphe-ẹji, ẹphe meru. Mgboko l'ophu e-kpofutakọta ndu e gburu l'ime iya; ọphu oodomiẹdu ndu a nọ iya l'ime phụshia.

27

1 O -rwua mbọku ono bẹ Chipfu e-gude ogu-echi, aha gengugengu. Ogu-echi, parụ ẹka bya adụ ike bẹ oo-gude hụa ẹjo-oke-agiyi ono ahụhù; mbụ ọkpu-wuruwuru ono, bụ agwọ; ẹjo-oke-agiyi ono, bụ iya bụ nwọswi nggẹgeringge agwọ ono; mbụ l'ẹjo anụ, bugbaa lẹ mini bẹ ọo-phụshichaa tẹterii.
2 O -rwua mbọku ono bẹ Chipfu e-pfu sụ: “Unu gụa ebvu nụ opfu-vayịnu ono, eye mebyi ntụmatu ono.
3 Ọ kwa mụbe Chipfu eleta iya ẹnya. Mu agba iya mini mkpụrumkpuru. Mu nọdu eche iya nche eswe l'ẹnyashi; g'ọ tọ dụ onye e-mebyi iya nụ.
4 Ẹhu te eghujekwa mu eghu. Ọ -bụkwanuru l'e woru obvu obvu yẹe mkpọ mkpọ tọ-chishia mu ụzo; mu azọo ya ọkpa ghata mẹ a -nọdu l'iphu ọgu; chịru phẹ ye l'ọku g'ọku kee.
5 Ọdumeka; g'ẹphe gbapfutaẹle mu-a bya anọdu mu l'ẹka zee ndzụ. G'ẹphe byalẹ-a gẹ mu l'ẹphe doshia; g'opfu ta adụheru mu l'ẹphe.”
6 E -mechaa l'ụzo iphu; bẹ oshilọkpa Jiékọpu e-mechaa gbaa ọgbarabvu. Mbụ lẹ ndu Ízurẹlu e-mechaa tụa ige; phọo ishi; mịa amịmi gude mebyi mị-jia mgboko l'ophu.
7 Mbụ-a; iphe, Chipfu chiru iya; ?ọ hakpọwanu g'ọphu o chiru ndu chiru iya iphe? ?E gbubekpọwaru iya nụ g'e gburu ndu gburu iya nụ?

8 Iphe, o gude baarụ iya mba bụ l'ọ harụ; e tsoo ya ọgu kpụa ya lẹ ndzụ; mbụ ọ
bụru ẹjo phẹrephere, shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa bẹ o gude bya agụ-lia ya.
9 Wakwa g'ee-gude byachia ikpe, nmarụ oshilọkpa Jiékọpu baa; tẹme ọ bụkwaru iya
phọ a-bụru mebyi, ọ mịru, bụ iya bụ l'ee-huchafụ iphe-ẹji iya: Teke oo-gwe mkpuma
ẹnya agwa iya rwukuru-rwukuru g'onye egwe ńdzú. Itso Ashera taa dụedu; ọphu
ẹnya ẹka aakpọje ụnwù-isẹnsu ọku adụedu ọphu apfụkwaduru nụ.
10 Noo kẹle mkpụkpu, a kpụshiru ike dabyiwaru iphoro. Ọ bụru ochobu ẹgu
mbukọbe; bụru ẹka a gbadoru g'echiẹgu, adụdu onye bu iya nụ. Ọ bụru ẹka ono bẹ
aanọduje eche eswi; bya abụru ẹka aadọbeje iya; ọ nọdu ata ẹkali-oshi, dụ iya nụ
l'ọoburu ẹchachi.
11 Teke ẹkali iya ono kpọhuru nkụ l'eegbushia ya. Ụnwanyi abya evuta iya jeye
l'ọku; kẹle ndu-a bụ ndu enwedu egomunggo. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ọphu
imemini phẹ adụdu onye meru phẹ nụ; mbụ ọphu ọ dụdu iphe-ọma, oo-meru phẹ
mẹ ililekpọo.
12 O -rwua mbọku ono bẹ Chipfu e-shiẹpho l'ọnu ẹnyimu Yufurétisu tụtukoo ndibe
iya g'onye atụtushi ẹswa l'ereshi; gbiriri jasụ lẹ nggele Ijiputu. Mbụ l'unubẹ ndu
Ízurẹlu bẹ aa-nọdu atụtukọbe nanụnanu.
13 Mbọku ono bẹ ee-gbu eze opu. Ndu ono, nọ l'alị ndu Asiriya ala l'iswi ono; mẹ
ndu ọphu a kpụru lẹ ndzụ laa alị ndu Ijiputu; a-tụko lwakọbe bya abaaharụ Chipfu
ẹja l'úbvú, dụ nsọ ono, nọ lẹ Jierúsalẹmu onoya.

28

Aphụ atsọru ndu Ifuremu

1 Nshịo mkpụkpu Samériya, bụ okpu-eze ono, ndu Ifuremu gude eku onwophẹ ono;
gude iya angụghajeru mẹe ẹka ono! Nshịo ẹguru okoko ono, anwawa anwanwa ono;
mbụ okoko, bụ iya bụ ẹguru iya; bya abụru ogbunwịinwii ya ono, a tụ-koberu l'ishi
nsụda, emehuje iphe ono! Nshịo mkpụkpu ono, ẹphe egudeje eku onwophẹ; mbụ
ndu mẹe kwatsuru ono!
2 Lenu; Nnajịuphu nwekwarụ onye ọkpehu dụ shii; tẹme o shihu ike. Ọo-gbalikpọe
ya phọ byia l'alị kẹ gbaa; g'ẹka a tụru akamini; g'ẹka oke phẹrephere mebyishiru iphe;
g'ẹka igwe ezi phẹrephere; edze oke mini, asọ gborogboro.
3 Okpu-eze ono, ndu Ifuremu gude eku onwophẹ ono; gude iya angụghajeru mẹe
ẹka ono bẹ ee-gude ọkpa tee pyakapyaka.
4 Okoko ono, anwawa anwanwa ono; mbụ okoko, bụ iya bụ ẹguru iya bya abụru
ogbunwịinwii ya ono, a tụ-koberu l'ishi nsụda, emehuje iphe ono; l'a-dụ g'akpụru
oshi figu, chakeru achake. Ahụma, nemadzụ ahụma iya; bya awọtawa iya parụ
l'ẹka; bụwaa g'ọ wata iya eriri.
5 O -rwua mbọku ono bẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-kakọta-ike a-bụru okpu-eze, egbu
nwịinwii; bya abụru okpu, l'eme phẹ g'ẹphe dụ ùbvù l'ẹnya; mbụ nwa ndibe iya
ọphu a kpụ-phodoru lẹ ndzụ.
6 Sụ-a; ọo Chileke l'a-bụru onye a-nọdu eyeru onye-ikpe ẹka g'o kpee ikpe, pfuru
ọto; l'ọ bụru iya a-bụru onye angẹje ndu alwụ ọgu ike g'ẹphe nwufu ndu ọhogu phẹ
ọnu-ọguzo mkpụkpu.

Ndu uke yẹle ndu mpfuchiru Chileke, ngụnukaru mẹe

7 Ndu ọwa akpọkwapho kulakula mẹe; tẹme ẹphe gudewaa angụ mẹe, shihuru ike
dakashịhu. Sụ-a; ndu-uke Chileke ẹphe lẹ ndu mpfuchiru Chileke ngụakwaru mẹe,
shihuru ike; akpọ kulakula. Mẹe riakwaru phẹ ishi. Ẹphe ngụru mẹe, shihuru ike
akpọ kulakula. Ẹphe nọdu anọduje akpọ garịgari m'ẹphe nọdu aphụ ọphulenya.
Ẹphe -nọdu epfu iphe, ee-me; ẹphe epfusweshi iya epfusweshi.

8 Iphe, bụkpoo teburu g'ọ ha bẹ ẹphe gbọkotaru ẹgbo kpua; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu ẹka akpọduru iya idzu.

9 “?Bụ onye bẹ oome g'o zia iphe? ?Bụ onye bẹ oome g'iphe, oozi doo ẹnya? ?Bụ ụnwegirima nshịi, aamịfu ọnu l'ẹra tọo; mbụ ndu bụ-wokwadu-a bẹ a nafụru phẹ ẹra.

10 Kẹle ọ kwa ekemu bẹ e woru tụ-kobe l'ekemu; mbụ l'ekemu tụ-koru l'eli ekemu. A bya akaa iphe l'eli iphe, a karụ iphe; kaa iphe l'eli iphe, a karụ iphe. E metọta l'ẹka-a; metọta l'ẹka phọ.”

11 Ọ kwa onye epfu l'ọnu-ọku yẹe onye epfu opfu-alị ndu ọzo bẹ Chileke e-gude pfuru opfu nụ ndu-a;

12 mbụ ndu ono, ọ sụru: “Ẹka-a bụ ọkpoku atụta unme; gẹ ndu ike bvụru nọdukwa iya tụta unme. Tẹme ẹka-a bụru ẹka atụta unme.” Ọphu ẹphe angadụruro nchị.

13 Ọo ya bụ l'opfu, Chipfu epfu eyeru phẹ a-bụru ekemu bẹ e woru tụ-kobe l'ekemu; mbụ l'ekemu tụ-koru l'eli ekemu. A bya akaa iphe l'eli iphe, a karụ iphe; kaa iphe l'eli iphe, a karụ iphe. E metọta l'ẹka-a; metọta l'ẹka phọ; k'ọphu ẹphe e-jekwanụ adaa ịdaphu-azụ; meka iphe; dalahụ l'ọ́nyà; l'aanmata phẹ.

Mkpuma, gude ụlo, a tọgboru l'úbvú Zayọnu

14 Ọo ya bụ; unu nụmakwa opfu, Chipfu epfu anụ unubẹ ndu mgbọnu! Mbụ unubẹ ndu ono, bụ ndu-ishi lẹ Jierúsalẹmu ono!

15 Unu anọduje epfu ọkpu-ọnu ọkpu-ọnu sụ: “Anyi l'anwụhu gbaakwaru ndzụ; mbụ l'anyi l'alị-maa yeakwaru ẹka l'ẹkwo. Teke Ochi-gbaagbaa ono, e-dzuru ẹkameka ono rwuru bẹ ọ tọ dụkwa iphe, oo-me anyi; kẹle ọo adzụ ụka bẹ anyi meru; ọ bụru iphe, anyi egudeje ezeru ndzụ; ụghoshi l'onwiya bụru ẹka anyi ejeje je edomia onwanyi.”

16 Wakwanụ iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu pfuru baa: “Lekwa; mu tọgboakwaru mkpuma l'úbvú Zayọnu; mkpuma, a hụwaru ama; bya abụru mkpuma, vu oke aswa; mkpuma, e doberu l'ishi ẹka o gude ọkpa-ụlo gudeshia ya ike; k'ọphu bụ l'onye dakoberu iya nụ ta abyadụ anga anganga.

17 Ọo ikpe, pfụru ọto bẹ ya e-me oshi ọnyeka. Ọ bụru apfụbekoto a-bụru iphe, e gude eme g'ọ pfụru nhamụnha.”

Ọ bụru akamini e-kpota iphe ọbu, unu gude ezeru ndzụ ọbu; mbụ adzụ ụka. Mini abya asọpyabe ẹka ono, unu ejeje je edomia onwunu ono.

18 Ọgbandzu unu l'anwụhu bẹ tee vuẹduru ire. Ọphu ẹ́ká, unu l'alị-maa yeru l'ẹkwo apfụeduru. Teke o-chi-gbaagbaa ono, e-dzuru ẹkameka ono rwuru; l'oochita unu tọgbo.

19 Ọ tọ dụkpodaa teke ọ bya; ọphu o zikọta unu. Ụtsu g'ụtsu; eswe l'ẹnyashi bẹ ọo-byajẹ bya ezia zighata. Mbụ l'onye-ozi-a doru ẹnya bụkwa ndzụ e-rwuta iya.

20 Kẹle iphe-azẹe taa sụedu nemadzụ azẹe lọchia onwiya alọchi. Ukpo apaa gbẹrere k'ọphu ọ tọ sụedu nemadzụ aphụ onwiya.

21 Noo kẹle Chipfu a-gbalihu g'ọ gbalihuru l'eli úbvú Perazimu. Ẹhu eghuahaa ya eghu g'o ghuru iya lẹ nsụda Gibiyọnu. Noo teke oo-je ozi iya; jee ya g'o to jejehaadaru iya; mbụ mee ụngara nkiya g'o to mejehaadaru iya.

22 Nta-a bụ lẹ-a; unu hakwa agba mgbọnu; ọdumeka bẹ ee-mekwa g'ẹgbirigba unu kabaa unu anyị ẹrwa. Ọ kwa Nnajịuphu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ pfuru mu sụ mu l'a tụ-buwaru l'ee-mebyishi alị-a l'ophu.

Mmamiphe Chileke

23 Unu ngabẹ nchị nụma olu mu! Unu gebekpọdapho nụma iphe, mu epfu!

24 Teke onye akọje opfu akọshi ẹka ọo-nma iphe; ?ọonoduje akọepho ọkoro nno eje tọo? ?Bụ iphe, ọonodujeepho eme bụ egbukpọshi bẹ ọonodujeepho egbukọshi alị akpa iya ẹja eje tọo?
25 Ọ -kọchaa ya kpasaa ya; ọ dụ ree; ?tọo ghajẹdu iya akpụru dilu; ghaa akpụru kọminu; kụa ya witi l'ẹka rwuberu iya nụ; ghaa balị l'ibiya ọphu a karụ iphe; bya aghaa ereshi-supélutu l'okoke alị iya ọbu?
26 Ọ bụru Chileke iya anọduje egoshi iya iphe, oo-me; bya abụkwaru iya phọ anọduje ezi iya iphe, bụ: o -mee ya; l'ọ bụru ọkpobe iya.
27 E tee gudejekwa mgbọrígwè, eegudeje echi ereshi echishi akpụru dilu. Ọphu eegudejedu ọgba-kperekpere-nzọshi-iphe ewephe l'eli kọminu. Akpụru dilu bụ oshi bẹ eegudeje echishi iya. Ọ bụru mgbọro bẹ eegudeje echishi kọminu.
28 ?Eegwepyashije witi egwepyashi tọo? Waawakwa. E te egwejedu iya ngwe lanụ. Ọobujeru; e -wechaa ya ọgba-kperekpere-nzọshi-iphe; l'ọ phụshia ya ẹswa; ọle o too gwepyakwanu iya egwepya.
29 Iphemiphe ono bụkotaru onye o shi l'ẹka bụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike. Iphe, ọotu-beje k'ememe dụ biribiri; mmamiphe iya bẹ pakwarụ ẹka.

29

Nshịo mkpụkpu Jierúsalẹmu

1 Nshịo Ariyẹlu; gụbe Ariyẹlu; mbụ mkpụkpu ono, Dévidi shi buru ono! Unu gụru apha ye l'apha. Unu bọo ọbo-iphe bọgbabe mgburugburu.
2 Obenu lẹ Ariyẹlu bẹ mu e-me g'o jee iphe-ẹhuka. Ọo-gụ aphụ kwashịa ẹnya-mini. Ọo-dụe mu phọ g'ẹka aakpọje ngwẹja ọku l'ọru-ngwẹja.
3 Mu e-keru ngu ọgu kephee ngu mgburugburu; woru ose-ọgu buphee ngu mgburugburu.
4 Ee-wozekpọ ngu alị k'ọphu ịi-nọdu l'alị aka gberegbere. Olu ngu eshi l'alị adafụta nwiphiphe. Mbụ l'ịi-nọdu l'alị epfu nwa họhoho gẹ nwamaa. Ọ bụru l'alị bẹ ịi-zẹ; olu ngu ọbu ada nwa rwịirwiirwii.
5 Ndu ọhogu ngu, dụkpoo igwerigwe bẹ ee-gwe uji g'urwuku, dụ nukuru nukuru. L'e mee igwerigwe ndibe ngu, ewebushi akụrepho; ẹphe etsu dududu g'ẹswa ereshi. Teke ono teke ono; mbụ a -bya amaru;
6 bẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike e-me phẹreketeke. Ọ -nọdu abya l'ọ tụ egbigwe; alị anma jiijiijii; ẹkameka aphụ tititi; oke phẹrephere ezi; oke mini edze; ọku, anọdu enwu phoophoophoo; ekepyashi iphemiphe.
7 Noo teke ikpoto ọha, a-nọdu etso Ariyẹlu ọgu a-wụfuta; ẹphe etsoo ya ọgu; mẹkpoo ụlo, a kpụshiru ike, dụ iya nụ; nọ-phee ya mgburugburu. Ọ -nọdu eme l'ọ dụ iya gẹ nrwọ; g'ọ bụ ọphulenya bẹ ọophu l'ẹnyashi.
8 Ọo-dụ g'ẹka onye ẹgu agụ rwọru nrwọ gẹ ya eri nri; o tehushia; ẹgu nọdu agụ iya rọ l'ẹka ọogu iya; g'ẹka onye ẹgu-mini agụ rwọru nrwọ ẹka ya angụ mini; o tehushia; ẹkpiri kpọhukwa iya phọ nkụ g'ọ kpọhuru iya; kẹle mini ọbu agụle iya phọ g'ọogu iya. Noo g'ọo-dụ ikpoto ọha l'ophu, etso úbvú Zayọnu ọgu bụ ono.

Iphe, e-me ndu ta angaduru Chileke nchị

9 G'ọ tụfukwaa unu ẹhu! G'ọ dụkwa unu biribiri! Unu watakwa atsụ ishi! Unu ba aphụhekwa ụzo! Gẹ mẹe, unu angụduru watakwa unu atsụtsu! Unu awata akpọ garịgari l'ẹbe unu angụ mẹe, shihuru ike!
10 Chipfu meakwaru g'oke mgbẹnya tụ unu. O kechiakwaru unu ẹnya; unubẹ ndu mpfuchiru Chileke; o kpuchiwaa unu ishi; unubẹ ndu aphụ ọphulenya.
11 Ọphulenya-a l'ophu ta adụkwa iphe, ọ bụ unu. Ọ dụ-a unu g'opfu, e pfuru dee ya l'ẹkwo woru nyachia. Teke i wokwanụru ẹkwo ọbu nụ onye maru agụ ẹkwo bya asụ

iya g'ọ nggẹ gụa jiko; iphe, oo-pfu bụ lẹ ya taa dụkwa ike agụ iya. L'a nyachikwaru iya anyachi.
12 Ọzoo l'i woru ẹkwo ọbu nụ onye amadụ agụgu bya asụ iya: "Nggẹnu gụa jiko." Iphe, oo-pfuru ngu bụ: "Mu ta amakwa g'aagụje ẹkwo."
13 Sụ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu epfu baa: "Ndu-a bụepho epfupfu bẹ ẹphe epfujeru mu l'ẹphe nọ mu ntse. Ọ bụru eli ọnu bẹ ẹphe gude akwabẹ mu ùbvù. Obenu l'obu phẹ nọgbaa mu ụzenya. Ebvu, ẹphe atsụ mu bụ iphe, ẹphe gude eme iya bụ ekemu, nemadzụ tụru.
14 Ọo ya bụ lẹ-a; mgbo lanụfua bẹ mu e-mefụ-a ndu-a iphe, a-dụ phẹ ebvu l'ẹnya. Mu e-me iphe, dụ biribiri tụ-kobe l'iphe, dụ biribiri. Mmamiphe ndu maru iphe bẹ a-la l'iswi. Nkwamẹnya ndu iphe edoje ẹnya edomia onwiya edomi."

Ele ẹnya l'iphu a-ka ree

15 Nshịo unubẹ ndu ono, ejeje l'ẹka dụ omilomi je edomia iphe, ẹphe chịru idzu ememe; domia ya gẹ Chipfu ta ahụma iya; ndu anọduje l'ọchii eme iphe, ẹphe eme arịro sụ: "?Bụro onye hụmaru anyi? ?Bụro onye a-maru iphe anyi eme?"
16 Unu ewojeru iphe gha ịgharaphu g'onye arị l'ọ-kpụ-ite a-dụ g'ụrwa, o gude akpụ ite. ?Ọ dụru teke iphe, e gude ẹka mee a-sụ onye meru iya nụ: "Ọ tọ bụkwa ngu meru mu?" ?Ọ dụru teke ite a-sụ ọ-kpụ-ite: "Ọ tọ dụkwa iphe, ị maru g'eeme?"
17 Ọ tọ dụkwa g'ọo-nọ-beru l'e woru úbvú úbvú Lébanọnu mee g'ọ bụru alị, iphe emehuje; alị, iphe emehuje abya ezee dụ g'ọswa.
18 O -be mbọku ono bẹ ndu ada nkụchi a-nụmachaa opfu, e deru l'ẹkwo ono. Ndu atsụ ishi ahụmachaa iphe l'ime ọchii, gbaru tsụkiribaa.
19 Ndu wozeru onwophẹ alị bẹ a-nọdu l'ẹka Chipfu ẹhu atsọ phẹ ụtso. Mbụ lẹ ndu adụdu g'ọ dụ phẹ a-nọdu l'ime Onye Nsọ kẹ ndu Ízurẹlu ete ẹswa.
20 Ndu ewebushi akụrepho a-chịhu; ndu mgbọnu taa dụedu; ndu nweru ẹnya eme ẹjo-iphe l'eenwutsushikọta phẹ g'ẹphe ha;
21 mbụ ndu egudeje ọnu mee g'ikpe nmaa nemadzụ l'iphe, iswi dụ iya mma; woru ọnyà gbaaru onye agbaru nemadzụ ọdzori l'ụlo-ikpe; gbaa ekebe ụgho jasụ l'e woru ikpe nma onye iswi dụ mma.
22 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, oopfu anụ ọnu-ụlo Jiékọpu; mbụ Chipfu ono, bụ iya gbafụtaru Ébirihamu ono. Ọ sụru-a: "Iphere taa adụekwa oshilọkpa Jiékọpu ọzo; ọphu iphu agbachihuẹdu phẹ agbachihu ọzo.
23 Teke ẹphe a-hụma ụnwegirima, mu a-nụ phẹ bẹ ẹphe e-dobe-a ẹpha mu nsọ. Ẹphe ekwetakwaphọ l'onye nsọ k'oshilọkpa Jiékọpu bẹ dụ nsọ eviya. Ẹphe anmahụ pyaapyaapyaa l'iphu Chileke kẹ ndu Ízurẹlu.
24 Ndu te ebvuduru ebvuru l'iphe kẹ Chileke abụru ndu iphe edoje ẹnya. Ndu agụ-phe aphụ ekwe mee iphe, a sụru g'ẹphe mee."

30

Ọgbandzu, enwedu ishi

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Nshịo unubẹ ụnwu ono, bụ ndu ẹjo-ọkpoma; mbụ ndu anọduje eme iphe, abụdu idzu mu; ndu ẹphe l'ibe phẹ achịje idzu atụgba bụru nanụ; ọle ẹphe te egudekwanu Unme nkemu eme iya; ndu eme iphe-ẹji akụbe l'eli iphe-ẹji;
2 ndu wụfuru lashịa alị ndu Ijiputu l'ẹbe epfuru mu iya; ndu bụ Fero bẹ ẹphe ele ẹnya l'ẹka g'o yeru phẹ ẹka gbobuta phẹ g'ọ tọ dụ iphe, e-me phẹ nụ; ndu gbapfuru ndu Ijiputu je anọdu phẹ l'ẹka ezeru ndzụ.
3 Ọle egbobuta, Fero a-nọdu egbobuta unu bẹ iphere iya e-mechaa dụ unu; mbụ l'ẹka ndu Ijiputu, unu gbabarụ; e-mechakwana tee unu ntụ l'iphu.

4 A makwarụ-a lẹ ndu-a bẹ ndu-ishi phẹ nọwa lẹ mkpụkpu Zowanu; mbụ lẹ ndu
ẹphe ziru ozi byarwutawaru mkpụkpu Hanẹsu.
5 Ọle onyemonye bẹ ee-mekọta g'ẹphe bụru ndu iphere dụ. Ọ bụru iphe, a-kpa iya
nụ bụ ndu ono, adụdu iphe, ẹphe gude phẹ eme ono; ndu te eyedụru phẹ ẹka; ọphu
ẹphe abadụru phẹ urwu. Ọ bụerupho iphe-iphere yẹe iphe ata ụta bẹ ẹphe a-bụru
phẹ."
6 Ọwaa bụ ozi, Chileke ezi lẹ k'ẹhu ụnwu anụ, nọ l'echiẹgu ndọhali: "Ndu ono, e ziru
ozi ono wụru je aghaa alị iphe-ẹhuka yẹe mkpawere; alị, oke oduma; yẹe ne oduma
bugbaa; ẹka ọkpontu; yẹe ẹjo agwọ ọzo bugbaa; mbụ l'ẹphe vu ẹku phẹ l'okpurukpu
nkapfụ-ịgara; bya evuru iphe, vu oke-aswa phẹ l'okpurukpu ịnya-kamẹlu; evujeru
ọha, ta abadụru phẹ urwu;
7 mbụ evujeru ndu Ijiputu l'ẹbe abụ lẹ n-yemẹka phẹ dụru urwu, ọobaru phẹ. Noo
g'o gude ya kua ndu Ijiputu 'Eze-oke-agiyi Ọ-nọ-kẹ-mmanụ'."

Ndu kwefuru ike

8 "Jekwa ebyiaru phẹ iphe-a, mụbe Chipfu epfu-a l'okwekpu; mbụ dekwaa ya edede
l'ẹkwo-aphụphu; k'ọphu abụkwanuru; o -rwua l'iphu; l'ọ bụru iphe-ekebe, a-nọ jasụ
l'ojejoje.
9 Lẹ ndu-a bụkwa ndu kwefuru ike; bya abụru ụnwu ẹregede; mbụ ụnwegirima,
o too hedu ihee angabẹ nchị l'ọkwa, Chipfu anmarụ phẹ.
10 Ẹphe nọdu asụje ndu ọphulenya: 'Unu ta aphụhekwa ọphulenya ọzobaa!' Bya
asụ ndu mpfuchiru Chileke: 'Unu te ekpuhajẹekwaru anyi iphe, gbaru anyi l'ememe!
Unu pfujeru anyi iphe, atsọ ụtso anụma! Unu gbebejeru anyi mpfuchiru egbebe!
11 Unu haarụ anyi ụzo! Unu gbẹshiru anyi l'ụzo! Unu ba byahẹ anyi l'iphu! Unu
te epfuhẹru anyi kẹ Onye Nsọ kẹ ndu Ízurẹlu!' "
12 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwanụ iphe, oopfu; mbụ Onye Nsọ kẹ ndu Ízurẹlu: "Eshinu unu
jịkaru anụma ozi, mu ziru unu; bya asụ l'ọo mkpawere bẹ unu a-chịru ụpfu kwẹe;
bya akpọru obu ye l'ẹregede;
13 bẹ iphe-ẹji ono a-bụru unu igbulọ, ha ephekerephe, gbaru ọru; tẹme ọ nọdu ada
adada; g'ejia epfua; ọ dawanu teke ono teke ono.
14 Ọo-kụkposhihu g'onye kụkposhiru ite-ụrwa; tụkaa ya nanụnanu ẹhuka ẹhuka;
k'ọphu bụ l'ibiribe iya bẹ a taa hụmadu g'ọ ka mma l'ọo mkpebahụ iya g'e gude gụta
ọku l'ovokọku; ọzokwanu g'e gude kwọta mini l'obvu-mini."
15 Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Nnajịuphu, bụ Chipfu, bya abụru Onye Nsọ kẹ
ndu Ízurẹlu: "Izimanụ -lwa unu azụ; unu daa ngabẹru mu; l'a dzọta unu. Unu -
dakpọepho gbẹdemu bya adakobe mu; ike adụ unu. Obenu l'ọ tọ dụdu iphe ono,
dụru ọphu unu meru.
16 Ọ bụchia iphe, unu pfuru bụ waawaa; l'unu e-nyikotachia ịnya gude gbala. Ọ
bụru iphe ono meru g'o gude unu je l'agbala. Tẹme unu sụkwapho l'unu a-nọdu l'ịnya
ọkpa-ẹgwa gude agbala. Ọo ya bụ lẹ ndu a-nọdu achị unu ọso ọbu a-bụkwarupho
ndu ọkpa-ẹgwa.
17 Ụnu ụmadzu labọ l'ụkporo ụmadzu iri etsukahụje gbala mẹ onye lanụ yee unu
ebvu. Teke a dụ ise yee unu ebvu; unu atụko g'unu ha zelihu gbalaa jasụ nwa ndu
a-phọdu l'echilabọ unu adụwa gẹ nwa itso, bvuru lẹ mkpakpọnu eze úbvú; mbụ gẹ
nwa ẹkwa, akụ pẹepee l'eli úbvú."
18 Ọle ọo-nọdulekwa-a agụ Chipfu g'o meeru unu eze-iphe-ọma. Ọo-gbalihulẹ-a
phụaru unu obu-imemini; kẹle Chipfu bụ Chileke, ekpeje ikpe, pfụru nhamụnha.
Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ iphe, bụkpoo ndu pfụru echeru iya nụ.

Iphe-ọma, Chileke e-meru ndibe iya

19 Sụ-a; unubẹ ndu Zayọnu; mbụ unubẹ ndu bu lẹ Jierúsalẹmu; unu a-kwata ẹkwa gberuma. Oo-mekwarụ unu eze-iphe-ọma; mẹ unu raa ẹkwa raku iya! Ọo ẹpho anụma, ọonuma iya; l'ọ za unu ẹnu.
20 Nnajịuphu -nụkponu unu nri mkpọnwu-ẹhu; bya echebe unu mini eje iphe-ẹhuka; e tee domiẹduru unu ndu ezi unu iphe; unu egude ẹnya unu gẹdegede hụma phẹ.
21 ?Unu shiru ẹkutara-o; unu shiru ẹkicha-o; iphe, nchị unu a-nọduepho anụ l'azụ unu a-bụru: "Wakwa ụzo baa! Unu tsokwaru iya!"
22 Noo teke unu a-tụrwu nshi unu ono, a wụru mkpọla-ọchaa ono. Unu atụrwukwapho ntẹkpe unu ono, e gude mkpọla-ododo wụa ono. Unu eworu phẹ tuphashia g'onye etupha nkịrika-ẹkwa bya asụ phẹ: "Unu gbarụ ẹka laa!"
23 Noo teke Chileke a-wata edzeru unu mini; edze iya ekpu l'iphe, unu meberu l'alị. Nri, aakọta l'alị emehuaha emehu; bya adụkwapho shii. Noo teke iphe-edobe unu a-wata akpa ntụsaru-ẹhu.
24 Eswi unu; mẹkpoo nkapfụ-ịgara unu, bụ ọphu ejeru unu ozi ẹgu l'a-nọdu ata nri, a gwọ-phuberu agwọ-phube; pyashichaa ya únú; ọ bụru agọ-ézé yẹe shọvelu bẹ e gude gwọ-phube iya.
25 Teke o rwuru mbọku ono, ee-gbu nemadzụ pyaapyaa ono; mbụ teke ono, ọje-ephekerephe e-zeshihụkota ono; bẹ mini a-wata asọ gborogboro gẹ nggele; shigbaa l'úbvú, ha l'eli asọshihu; shikwaphọ lẹ mkpogiji ọphu habe nwahabe asọshihukwapho.
26 Ọnwa a-wata egbu nwịinwii g'ẹnyanwu; anwụ akabaa echishi ike eme lẹ g'oochi nta-a ugbo ẹsaa; mbụ l'ọo-nọdu echibe g'anwụ chiru ujiku ẹsaa l'ophu l'ophu; teke Chipfu e-pfubechaa iphe l'ẹka o mekarụ ndibe iya iphe; bya emee g'ọ́nyá, o yeru phẹ kpọhukota.

Aphụ, Chileke a-nụ ndu Asiriya

27 Unu lenu; Chipfu shi l'ẹka dụ ẹnya abya. Ẹhu-eghu iya nọdu enwu phuruphuru g'ọku; tẹme ọ nọdu akpụ tụutuutuu g'ẹnwuru-ọku. Ogbogboromọnu iya bụ iphe, jiru iya nụ bụ oke-ẹhu-eghu. Tẹme ire iya bụru ọku, enwu phoophoophoo.
28 Unme, ọotu atụtu dụ gẹ mini, asọ gborogboro, byaru kụlakula bya awọru nemadzụ l'olu. Ọhamoha bẹ ọonmaje yigayiga; mbụ chịru phẹ ye lẹ n-yọ ọla-l'iswi. Ọ bya eworu ịyagba-ịnya woru ye ndiphe l'asha g'o duphua phẹ.
29 Noo teke unu awata agụ ebvu g'aagụje l'ẹnyashi mbọku, unu abọ ọbo-iphe, dụ nsọ. Ẹhu atsọshikpoo unu ụtso ike gẹ ndu egbu opu eje l'úbvú kẹ Chipfu; mbụ agbara-mkpuma kẹ ndu Ízurẹlu.
30 Chipfu emekwa gẹ nemadzụ nụma g'olu iya dụ-be akpabiri; mekwaphọ g'ẹphe hụma ọkpehu iya l'ẹka ooje alwa l'alị l'ẹka ẹhu-eghu iya enwu phuruphuru; tẹme o gude ọku, enwu phoophoophoo; bya edzekwaphọ oke mini, atụ aka-mini.
31 Olu Chipfu l'a-chịkashi ndu Asiriya nanụnanu. Oo-gude mgbọro-eze iya chịtachaa phẹ tọgbo.
32 Teke Chipfu gude oshi-mpalẹka iya ono, o gude anụ phẹ aphụ ono chia phẹ gbaa; ebvu aswọshihu; mbụ ebvu, aakụ nkwa eye; bya akpọ ogumogu eye iya; teke ono, ọo-nọdu etso phẹ ọgu echi phẹ ẹka gbaagbaa ono.
33 Noo kẹle Tofẹtu shihawaa lẹ ndiche dụ. E doziwaru iya kwabẹru eze. Nsụkutu ọku, dụ iya nụ bẹ e mewaru; ọ dụ omilomi bya adụ ọsa. Ọku yẹle nkụ kwatakpọoru paa ya ẹka. Unme, Chipfu tụru sọru gborogboro g'ọku nshị-egbe sọbata iya bya emee ya; ọ gbanwuhu ọku nwuahaa phoophoophoo.

31

Ọshi, ayọru ndu kpọru obu yeru ndu Ijiputu

1 Nshịo unubẹ ndu ono, agba ala alị ndu Ijiputu eje achọ n-yemẹka; ndu daphuberu ịnya; bya akpọru obu yeru ikpoto ụgbo-ịnya, ẹphe nweru; yẹe oke ọkpehu dụ ndu ojọgu phẹ, bụ ndu egudeje ịnya eje ọgu; ọphu ẹphe adabẹduru ẹnya l'ẹka Onye nsọ kẹ ndu Ízurẹlu nọ; mbụ ọphu ẹphe agbapfuduru Chipfu g'o yeru phẹ ẹka.

2 Ọle ọ bụ; yẹbedua l'onwiya bụkwaa onye maru iphe. Ọ nọdu ewotajeru nemadzụ ọla-l'iswi; ọphu oopfujedu opfu laa azụ azụ. Ọo-gbalihu tsoo ibe ndu ẹjo-iphe ọgu; mẹkpoo ndu anọduje eyeru ndu eme ẹjo-ememe ẹka.

3 Obenu lẹ ndu Ijiputu bụ nemadzụ; ẹphe ta abụdu Chileke. Ịnya phẹ bẹ bụ anụ-ẹhu; ọ tọ bụdu maa. Chipfu -machịwaa ẹka bẹ ụpfu a-dụ-a onye eye ẹka. Onye eeyeru ẹka adaa gwoo. Ẹphenebo atụko laa l'ite lanụ.

4 Wakwa iphe, Chipfu pfuru nụ mu baa: "Ọo g'oduma asụje ekiri; mbụ g'oke-oduma asụje ekiri mẹ o -gbua iphe, oo-ri; m'obetakpọo e kua ikpoto ndu eche atụru; ẹphe tụko dzukọo g'ẹphe tsoo ya ọgu; mkpu, ẹphe tụko echi te emekpọdanu gẹ ndzụ gụa ya; ọphu ụzu, ẹphe atụ akpọshidu iya iphe, oome-a. Noo gẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike e-nyizeta bya alwụa ọgu l'eli úbvú Zayọnu; mẹkpoo lẹ mkpakpọnu úbvú ono.

5 Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike e-kpuchita Jierúsalẹmu g'ẹnu, ephe l'eli. Oo-kpuchi iya; tẹme l'ọ nafụtakwa iya phọ; agbaru iya ọdzori, agbaru iya mkpu; g'ọ tọ dụ iphe, e-me iya nụ."

6 "Sụ-a; unubẹ ndu Ízurẹlu; unu lwaphutanụ azụ lwapfuta onye ono, unu kwefuru ike ono;

7 kẹle o -rwụa mbọku ono bẹ onyemonye lẹ g'unu ha e-mechakwaa jịka nshi mkpọla-ọchaa ono; yẹe kẹ mkpọla-ododo ono, unu gude ẹka iphe-ẹji unu mee ono.

8 Ndu Asiriya bẹ ee-gude ogu-echi, abụdu k'amadụ gude gbushia; mbụ ọ bụru ogu-echi, abụdu kẹ nemadzụ mmanụ bẹ ee-gude gbufu phẹ. Ẹphe a-gba ọso gbalaaru ogu-echi ono; l'a chịru ụnwokorobya phẹ ye l'ozi mkpọnwu-ẹhu.

9 Agbarike phẹ a-dakọta; ẹka eeye phẹ ebvu. Ndu-ishi ndu ojọgu phẹ -hụmaepho g'ọgu ọbu eje ala; ẹphe agbado ẹkwa-ọhubama phẹ phọta ọso gbalachaa." Noo iphe, Chipfu pfuru bụ onoya; mbụ onye ono, kpọberu ọku l'úbvú Zayọnu; bya azụbe ọta pfụpfupfu ọku lẹ Jierúsalẹmu ono.

32

Onye eze, pfụberekoto

1 Unu lenu; o nweru eze, abyanụ a-bụru eze, pfụberekoto. Ndu-ishi iya abụru ndu ekpe ikpe, pfụru nhamụnha.

2 Onyemonye a-dụ g'ẹka edomi onwonye, a nọ agbalarụ phẹrephere; dụkwapho g'ẹka aanọduje ezeru ndzụ l'ẹka oke-mini edze; dụkwapho gẹ nggele, asọ l'alị, mini adụdu; dụkwapho g'onyonyo oke agbara mkpuma, nọ l'alị, adụdu iphe, dụ iya nụ.

3 Noo teke e tee meẹdu gẹ ndu aphụ ụzo phụ-buhu ụzo. Tẹme ndu anụ iphe lẹ nchị awata anga nchị.

4 Ndu iphe adụje ẹgwegwa e nweru egomunggo. Ndu epfu l'ọnu-ọku epfuahaa opfu gbururu; pfuahaa iphe, doru ẹnya.

5 E tee kuhẹdu onye-eswe onye a maru ẹpha iya. Ọphu akwabẹedu ẹjo nemadzụ oke ùbvù;

6 kẹle onye-eswe epfuje mkpọkoro-opfu. Egomunggo iya bụepho ẹjo-iphe bẹ ọonoduje arị. Iphe, ọonoduje eme ememe bụru umere onye agụbeduru Chileke iphe. Tẹme ọ nọdu anọduje ezi ẹjo-nzi l'opfu ẹhu Chipfu. Ndu ẹgu agụ bẹ ọohaje; ẹphe adabyiru iphoro. O to kejedu ndu ẹgu-mini agụ mini.

7 Umere k'onye ẹjo nemadzụ bụkwaru ẹjo-iphe. Iphe, ọochije idzu ememe bụkota
ẹjo-ememe; g'o gude ntuphu-ire mebyishia ndu akpa nri; mbụkpoo m'obetaru ndu
ono, adụdu g'ọ dụ phẹ ono nọdu eyekpọo ọnu, pfụru ọto.
8 Obenu l'onye a maru ẹpha iya achịje idzu, a maru ẹpha iya. Ọ bụru iphe, a maru
ẹpha iya, oomeje bẹ oogudeje pfụru pfụshia ike.

Ụnwada Jierúsalẹmu

9 Unubẹ ụnwanyi ono, nọ tụsaru ẹhu; unu gbalihu ngabẹru mu nchị! Unubẹ
ụnwada ono, arị l'ọ tọ dụdu iphe, abya unu ememe ono; unu nụmakpodapho iphe,
mu abya epfupfu!
10 A -nọepho apha ophu; tụ-kobe iya iphe, ha nwanshịi bẹ unubẹ ndu ono, arị l'ọ
tọ dụdu iphe, abya unu ememe ono a-wata anma jiijiijii. Vayịnu ta adụedu mebyi,
ọo-mịta. Ọ tọ dụedu iphe, aawọta l'oshi-ọmi ililekpọo.
11 G'ẹhu nmakwaa unu anmanma; unubẹ ụnwanyi, nọ tụsaru ẹhu! G'ẹhu tekwaa
unu kparịkpari; unubẹ ụnwada ono, arị l'ọ tọ dụdu iphe, abya unu ememe ono! Unu
tọfukwa ẹkwa unu; chịta uwe-aphụ gbaphua onwunu l'upfu!
12 Unu phukwaru yoo l'opfu ẹhu ẹgu ono, dụ ùbvù l'ẹnya ono; mẹ kẹ vayịnu ono,
amije shii ono;
13 mẹ k'alị ndibe mu l'ophu; mbụ alị, bụ iphe, rwuchiru iya nụ bụ obvu yẹe ẹwu-
óbvú. Ee-o! Unu watakwa agụ aphụ l'opfu ẹhu iphe, bụkpoo ụlo, aanọduje abọ iphe;
mẹ k'ẹhu mkpụkpu-a, aanọduje eme ẹmereme-a!
14 Noo kẹle unuphu ibe eze ono bẹ ee-mechaa gbado. Mkpụkpu ono, aatụ
wọowoowoo ono adabyiru iphoro. Úbvú Ofẹlu; yẹe ụlo, a kpụshiru ike, dụ iya nụ
a-bụru ochobu jasụru; bụru ẹka dụ nkapfụ-ịgara-ọswa ree; yẹe ẹka eeche eghu mẹ
atụru;
15 gbiriri jasụ teke ee-shi l'eli wụa anyi unme Chileke l'ẹhu. Noo teke ee-woru
echiẹgu mee alị, iphe a-nọdu emehuje; alị ẹka iphe emehuje abya ezee dụ g'ọswa.
16 Ee-kpeahaa ikpe, pfụru nhamụnha l'echiẹgu; haahaa enge, pfụru ọto l'alị,
emehuje iphe, a kọru iya.
17 Mebyi, apfụbekoto a-mị bụ lẹ nchị a-dụ doo. Iphe, e-goshi l'a pfụberekoto abụru
l'ẹkameka a-da nyọnyoronyo; meji anmapfuru onyemonye jasụ l'ojejoje.
18 Tẹme ndibe mu eburu l'unuphu ẹka nchị a-dụ phẹ doo; l'unuphu, adụdu iphe,
byaru eme phẹ nụ; l'ẹka ẹphe a-nọdu atụta unme; ọ tọ dụdu iphe, akpọ-byi phẹ iya
nụ.
19 Mbụ l'igwe a-tụ akamini gude tụpyashia oke ọswa; tụpyashia mkpụkpu ono
l'ophu l'ophu.
20 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ unubẹ ndu ono, akụ iphe, unu akụ akụku l'ẹka mini dụ;
mbụ unubẹ ndu harụ eswi unu; yẹe nkapfụ-ịgara unu; ẹphe nọdu akpa ntụsaru-ẹhu.

33

1 Nshịo gụbe nwa mmebyi; l'ẹbe abụ l'o nweru onye mebyiru gụbedua! Nshịo gụbe
nwoderu-oye; l'ẹbe abụ l'ọ dụru onye deru ngu ye! Ọ kwa: ị -haẹpho emebyishi; l'e
mebyia gụbedua. Teke ị haẹrupho ederu nemadzụ ye; l'e deru gụbedua ye.
2 Gụbe Chipfu; menaarụ anyi eze-iphe-ọma! Anyi pfụkwaru echeru ngu. Bụjenuru
ike anyi l'ụtsu mbọku-mbọku. L'ị bụru onye ndzọta anyi; mẹ anyi nọdu l'iphe-ẹhuka.
3 Ọobujeru; olu ngu -daẹpho g'egbigwe; ndiphe agbalacha. Teke i kwolihuru
ekwolihu; ọhamoha agbakashịhu.
4 A kwaa phẹ ọkwata rwukọo phẹ g'ẹka ịnyarinya erwu ẹkwo; mbụ gbaa phẹ
gorogoro g'ẹka igube wụbaru.
5 Chipfu bẹ goshiru l'ọ parụ ẹka; noo kẹle o bu l'ephekerephe. Úbvú Zayọnu bẹ
oo-me g'ọ bụru iphe, e-ji iya nụ bụ ikpe, pfụru nhamụnha; yẹe apfụbekoto.

6 Ọo ya a-bụru onye e-me g'unu ngụru angụru l'ọgbo k'unu. L'ọ dzọta unu ọkpobe
adzọta; mee g'unu maru iphe; kwaa ẹnya. Ọ bụru atsụ Chipfu ebvu a-bụru ẹku k'unu.
7 Lewarọ; ndibe phẹ, bụ ndu ọkpehu dụ l'echikwa mkpu l'ọma gbororo. Ndu ẹphe
ziru ozi, bụ ndu byaru g'e doshia opfu nọdu akwa ntụmatu.
8 Eze gbororo bẹ a gbadoakwaru; ọphu ọ dụedu ndu ije, eshijekwadụ iya nụ. Ẹphe
mebyiwarụ ọgbandzu, ẹphe gbaru; ọphu ọ dụedu iphe, a gụberu ndu ekebe. Ọphu
ọ dụedu onye aakwabẹjekwadu ùbvù.
9 Alị-a nọdu agụ aphụ edideshihu edideshihu. Iphere dụ ọswa, nọ l'úbvú úbvú
Lébanọnu; ọ nọdu anwụlwashihu anwụlwashihu. Nsụda Sharọnu dụepho g'echiẹgu
ẹka mini adụdu. Tẹme oshi, nọgbaa l'alị Beshanu; yẹle úbvú Kamẹlu nọdu alaẹpho
ẹkwo kparakpara.

Ọkwa, Chipfu anmarụ ndu ọhogu iya

10 Chipfu bya eyee ọnu sụ: "Ọo nta-a bẹ mu a-gbalihu agbalihu! Ọo nta-a bẹ mu
e-goshi lẹ mu parụ ẹka!
11 Unu dụ ime ẹswa ọkponku; ọ bụru oshi ereshi bẹ unu a-nwụ. Unme, unu atụ
bụru iya bụ ọku, e-ke unu.
12 Ọzo bụ lẹ ndu ono bẹ a-dụepho gẹ mkpuma layịmu, a kpọru ọku; mbụ l'ọo g'e
gbushije irwu obvu kụbe tsẹe ya ọku-a bụ g'ẹphe e-tsu gburugburu tsufu.
13 Unubẹ ndu bu ụzenya; unu nụmakwa iphe, mu meru! Unubẹ ndu ọphu bu ntse;
g'o donaa unu ẹnya l'ọkpehu dụ mu!"
14 Ndu iphe-ẹji, bu l'eli úbvú Zayọnu bẹ ndzụ-agụgu rwutaakwaru. Ndu ta adụdu
iphe, ẹphe gụberu Chileke nọdu aphụwaa kpaakpaakpaa epfu sụ: "?Bụ onye ole lẹ
g'anyi ha bẹ yẹe ọku, enwu enwunwu e-buru? ?Bụ onye ole lẹ g'anyi ha bẹ yẹe oku,
etsu ojejoje e-buru?"
15 Ọ kwa onye bụ onye emeje iphe, pfụru ọto; tẹme ọ nọdu epfuje iphe, pfụru
nhamụnha; onye ajịkaje anata urwu, shi l'iphe, a natarụ l'ike; tẹme ọ nọdu eselaję
ẹka azụ l'anata ụphalazu; onye ta angabẹjedu nchị mẹ a -nọdu achị idzu g'ee-shi
gburu ọchi; tẹme ọphu ọosajedu ẹnya hụma iphe, bụ ẹjo-iphe.
16 Noo ẹgube onye a-nọdu l'ephekerephe. Ọ bụru ẹka oo-buru zee ndzụ bụ l'ụlo, a
kpụshiru ike l'eli úbvú. Ẹka ono bẹ aa-nọdu anụ iya nri. Ọphu ọ dụdu teke ọ byaru
achọ mini achọcho.

G'iphe a-dụ-be ree l'iphu

17 Gụbedua e-gude ẹnya ngu hụma onye eze ono g'ọ dụ-be ùbvù l'ẹnya; bya amaa
ẹnya l'alị ono, nọru ogologo ono.
18 L'ị bya egude ọriri ngu bya alaphu azụ l'akahụ nggiri ono. Mbụ l'ị rịa sụ: "?
Bụnaa awe bẹ onye ono, shi edeje okpoga-akịriko ono nọhunu? ?Bụhunu awe bẹ
onye ọphu e shi apfụjeru ego ọbu nụ nọ? Mbụ ?bụnaa awe bẹ onye ọphu shi agụ
ụlo-mgbobuta anyi ọgu nọnaa?"
19 Ị tịi hụmabaedu ndu ono, shi eku onwophẹ ono ẹnya ahụma ophu; mbụ ndu
ono, opfu phẹ egbejeru egberu ono. Ndu atsụ ntsụ; ọphu iphe, ẹphe epfu edojedu
ẹnya.
20 Lenaa ẹnya lẹ Zayọnu; mbụ mkpụkpu ono, anyi anọduje abọ ọbo-iphe anyi ono!
Ii-gudewarọ ẹnya ngu hụma Jierúsalẹmu; mbụ mkpụkpu ono, bụ: i -buru iya; nchị
adụ ngu doo ono; bya adụ g'ụlo, e meru l'ẹkwa, adụdu onye byaru aphọriberu iya
aphọriberu; ọphu ọ dụdu onye adụ ike aphọ-lita itso iya aphọ-lita. Ọphu ọ dụkwapho
eri iya ọphu byaru agbabuhu agbabuhu.
21 L'ẹka ono bẹ Chipfu a-bụru Ọnyibe k'anyi. Ẹka ono a-dụ g'ẹka nggele dụ ọsa;
ẹnyimu dụ iya ọsa. Ọphu ọ dụdu ụnwu ụgbo-mini, nweru akwọ-ụgbo, byaru eshi
iya nụ. Ọphu ọ dụkwapho oke ụgbo-mini, a byaru anga l'eli iya.

22 Noo kẹle ọo Chipfu bụ onye-ikpe k'anyi. Mbụ l'ọo Chipfu l'atụru anyi iphe, anyi
a-nọdu eme. Tẹme ọ bụru Chipfu bụ onye eze k'anyi. Ọo ya bụ onye a-dzọta anyi.
23 Eri, e shi kee gụbe ụgbo tọshihuakwaru. Oshi, gụbe ụgbo gude ngụru angụru
dụchaakwaa wogowogo. Ọphu ẹkwa-ụgbo ngu adabyiẹkwaru pọtoo. Ọo ya bụ l'aa-
kwa ọkwata, parụ ẹka kee; mbụ lẹ ndu ẹniyeni a-kwachaa ọkwata.
24 Ọphu ọ dụedu onye bu lẹ Zayọnu a-sụ: "Iphe emekwa mu." Tẹme iphe-ẹji ndu
bu l'ẹka ono meru bẹ aa-gụkotaru phẹ nvụ.

34

Aphụ, Chileke a-nụ ndu ọhogu iya

1 Unu kpịritaru ntse; unubẹ ọhamoha; unu bya anụmakpodapho! Unu
ngabẹkpodapho nchị; unubẹ ndiphe! G'eliphe l'ophu nụmakwa; iphemiphe, nọ iya
nụ anụma! Gẹ mgboko nụma; iphemiphe, shi iya nụ anụma!
2 Chipfu bẹ avụkwaru ọhamoha ọvuma. Oke ẹhu-eghu iya bẹ ọ tụ-koshiakwaru
ndu ojọgu phẹ l'ophu. Oo-mebyishikọtakwa phẹ g'ẹphe hakọtakpoo rengurengu. Oo-
woru phẹ haa g'e gbushia.
3 Ndu nkephẹ, e gburu egbugbu bẹ aa-pajẹru tuphaa etupha. Odzu phẹ awata eshi
ishi; mee phẹ atụko úbvú úbvú swọngaa.
4 L'aphụ akpaminigwe g'onye phụru utute. Kpokpode atụko adashịhu l'alị g'ẹka
ẹkwo vayịnu, nwụru lwaa erishihu l'eri iya; mbụ g'akpụru oshi figu, nọ l'oshi figu
gbanwụshihuru agbanwụshihu dashịhu.
5 Ogu-echi mu bẹ a nọkwa l'imigwe baa bata nkọ. Lekwa; a paakwaa ya apazeta
gude abya anụ ndu Edọmu aphụ; mbụ ndu ono, bụ ndu mu dochawaru edocha
k'emebyishikọta rengurengu ono.
6 Ogu-echi Chipfu bẹ mee a-ngụgukwa angụgu. Iphe, e-ji iya nụ bụkwa ẹba-iphe.
Mee ụnwu-atụru; yẹe mee eghu; waa ẹba-iphe, shi l'àkpụ̀rù ebili adụchaa ya. Noo
kẹle Chipfu abya egwe ngwẹja lẹ mkpụkpu Bọzura; iphe, ee-gbu egbugbu paa ẹka
l'alị ndu Edọmu.
7 Atsụ bẹ aa-tụko ẹphe l'ẹphe gbushikọta; mẹkpoo oke-eswi ndu ọphu ha nwanshịi;
mẹ ndu ọphu parụ ẹka. Alị phẹ bẹ mee a-nọdu asọ gborogboro; l'eegude ẹba-iphe
gwọo urwuku l'ọoburu ẹpuchi.
8 Noo kẹle Chipfu nweru eswe agwata ụgwo iphe; bya enweru apha, ẹjo-iphe onye
meru a-vọ iya l'ẹhu; g'ooshi nno gbaaru ndu bu lẹ Zayọnu ọdzori.
9 Nggele nggele, nọkota l'alị ndu Edọmu a-wọkota korota. Ẹja, dụ l'alị ono awọkota
ọku-nshị-egbe. Alị ẹka ono l'ophu abụkotaru korota, ọku enwu taphutaphu.
10 Ọ tọ byadu anyịhu anyịhu eswe l'ẹnyashi; ẹnwuru iya akpụ tụutuutuu jasụ
l'ojejoje. L'ọ bụru ochobu dabyiru nno shi l'ọgbo sweru ọgbo. Ọ tọ dụdu onye byaru
eshibaa ya ghatakpọnu aghata ọzobaa.
11 Ọkpo-ngwere yẹe ebyi esweta iya l'ọ bụru iphe phẹ; mbụ lẹ mgbashị-ujiku yẹe
okpoko-ọ́hà akpashị ẹpfune l'ẹka ono. Chileke e-me alị ndu Edọmu g'ọ dụ g'o shi dụ
teke o meru eliphe k'ọ̀phúú lẹ mbụlembu.
12 Ndu oke amadụ phẹ ta adụedu ẹka ẹphe enwekwaduru, bụ ẹka eekuje alị-eze.
Ndu-ishi iya g'ẹphe ha a-chịhukota.
13 Ẹwu-óbvú erwuchia l'ụlo-eli, dụ iya nụ. Ole-karara yẹe ẹgbara atụko ụlo iya,
a kpụshiru ike zechia. Iphe, a-nọdu akpa iya ụri abụru nkụta-ọswa. Mgbashị-ujiku
eworu iya mee ibe phẹ.
14 Ụnwu anụ, bu l'echiẹgu ẹphe l'achị-anmabu atụko edzudagbaa l'ẹka ono. Eghu-
ọswa araku ibe iya l'ọra. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ mgbashị-ujiku anọdukwapho atụta
unme. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹphe achọtaru onwophẹ ẹka ẹphe a-nọdu atụta unme.

15 Mgbashị-ujiku a-kpa ẹpfune l'ẹka ono nọdu tụshia ẹkwa. L'o kpua ya; vụa nọdu
l'ẹka ono kpupyabẹ phẹ lẹ ǹkù iya hee hetseshia. Ọ bụkwarupho ẹka ono bẹ égbé
e-dzukwaphọ okee lẹ nyee.
16 Unu jenụ elee ẹnya l'ẹkwo Opfu Chipfu; unu agụa ya agụgu. Ụnwu iphe ono
ta adụkwa mẹ nanụ adụ-phodo l'ẹka ono. Ọphu ọ dụkwa ọphu byaru asụ lẹ ya ta
ahụmaduru okee ọzoo nyee ya; kẹle ọ kwa mbẹdua tụru ekemu sụ l'onoo g'ọo-dụ bụ
ono. Tẹme ọ bụru Unme mu a-nọdu erwukọbe phẹ l'ẹka lanụ.
17 Ọo ya atụje g'ọo-dụru phẹ. Ọ nọdu egudeje ẹka iya tụa ya atụtu kee. O je abụru
nkephẹ jasụ l'ojejoje. Mbụ ẹphe ebuwaruro l'ẹka ono gbẹ l'ọgbo sweru ọgbo.

35

Ẹhu-ụtso ndu a dzọtaru

1 Echiẹgu yẹe alị, adụdu
mini,
dụ iya nụ bẹ ẹhu a-tsọ.
Mgbẹgu alị-evevee bẹ a-wata
ete ẹswa mehuaha iphe,
e meberu iya g'ẹka
okoko jashịru.
2 Mbụ l'ọo-jashịkpoo
igwerigwe.
Ẹhu atsọo ya tsọshikpoo
ya ike;
l'o rwua okwe kpua ya.
L'e mee ya g'ọ dụ biribiri
g'úbvú úbvú Lébanọnu;
dụ akpabiri g'úbvú
Kamẹlu;
yẹe nsụda Sharọnu.
Ẹphe egude ẹnya phẹ
hụma
ọdu-biribiri kẹ Chipfu;
mbụ akpabiri kẹ Chileke
anyi.
3 Unu menaa g'ẹka unu,
tsụru mẹe shihu ike.
Unu emee g'ikpere unu,
aphụ kwẹekweekwee
ngụru angụru.
4 Unu pfuaru ndu nweru obu
ndzụ-agụgu sụ phẹ-a:
“Unu shihu obu ike;
gẹ ndzụ ba agụshi unu.
Lẹ Chileke unu a-bya;
bya emelata nemadzụ iphe,
o meru onye ọzo.
Ọo-bya; bya adzọo unubẹdua
ndzụ.”
5 Noo teke ẹnya a-sahụ ndu
atsụ ishi.
Nchị ndu ada nkụchi emee

phosangu.
6 Noo teke ndu ẹniyeni a-wata
azọ garamu garamu
g'ele.
Ire agbụtoshihu ndu te
epfudu opfu;
ẹphe awata erwu okwe
ẹhu-ụtso.
Mini e-shi l'echiẹgu gbafuhu
sọaha kẹ gborogboro.
Tẹme nggele eshi l'aḷi,
mini te eshidu dụ gbafuhu
sọaha gborogboro.
7 Ẹja evevee,
l'ekpo phuruphuru
l'a-bụru okpuru.
Aḷi, mini tahụru agbafushihu
ọgba bụru nggele.
Ọ bụru ẹka ono,
bụ nkụta-ọswa shi buru
iya ono
bẹ ẹswa e-fushi;
eji efushia ya;
ẹchara amịshia ya.
8 L'a bya atọgbo iya eze
gbororo; l'e kua ya ụzo,
dụ nsọ.
Ndu aasọ nsọ te eshidu iya.
Ndu a-nọdu eshi iya nụ
kpoloko abụerupho
ndu ọ dụru;
ọphu ndu eme eswe
aghaphedu l'ime iya.
9 Oduma taa nọdu iya.
Ọphu ọ dụdu anụ ọzo,
eri anụ,
byaru eshitakpọo ya
eshita ophu.
A taa hụmakpodaa phẹ nụ
ahụma ophu l'ẹka ono.
Ọ bụepho ndu a gbafụtaru bụ
ndu a-nọdu eshi iya nụ.
10 Mbụ lẹ ndu ono,
Chipfu pfụru aswa phẹ
ono a-lwa.
Ẹphe agụru ebvu lwatashịa
Zayọnu.
Ẹphe ekpuru ẹhu-ụtso ojejoje
g'onye kpu okpu eze.
Ete ẹswa yẹe ẹhu-ụtso
atụko phẹ ẹhu sweta.

Aphụ yẹe atsụ ude agbaa
ọso gbalaa.

36

Senakeribu eye ndu Jierúsalẹmu ebvu
(2Ndu 18:13-37; 2Iphe 32:1-19)

1 Tọbudu iya bụ; o rwua l'apha, kwe eze, bụ Hezekáya apha iri l'ẹno, ọ watarụ abụru eze; Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya bya ọgu l'alị ndu Jiuda; bya atụko mkpụkpu phẹ g'ọ ha, bụ mkpụkpu, a kpụshiru ike lwụa lwụta.
2 No iya; eze ndu Asiriya ono bya agbẹ lẹ mkpụkpu Lakishi zia onye-ishi ndu ojọgu iya; yeru iya ndu ojọgu, dụ igwerigwe; bya asụ iya g'ẹphe jepfu eze, bụ Hezekáya lẹ Jierúsalẹmu. Onye-ishi ndu ojọgu ono jerwua bya eje apfụru l'ishi mgba-mini okpuru ụzo eli, dụ l'ụzo ono, eeshije eje ẹka asajẹ uwe ono.
3 Ọ nọdu l'ẹka ono; ẹphe byapfuta iya; mbụ Ẹliyakimu nwa Hilikaya, bụ onye-ishi l'ibe eze; waa Shebuna, bụ onye edeje ẹkwo; waa Jiowa nwa Asafu; yẹbedua bụ onye nkwakọbe.
4 Onye-ishi ndu ojọgu ono bya asụ phẹ: "Unu je akaru Hezekáya lẹ-a: Wakwa iphe, o pfuru; mbụ Ọkalibe eze, bụ eze ndu Asiriya. Ọ sụru-a: ?Bụ lẹ gụnu bẹ ị chịru nwụpfu ophu i nweru kwẹe?
5 Ị sụru l'ị machawaru ẹregede ọgu bya enweru ike, e gude alwụ ọgu. Obenu l'opfu ngu bụ okorobo opfu. ?Bụ onye bẹ ị dakoberu ekwefụru yẹbe eze ndu Asiriya ike?
6 Lenu; ọ kwa ndu Ijiputu bẹ ị dakoberu; mbụ Ijiputu ono, bụ mgbawa-ẹchara, abụjeru: onye dakoberu iya nụ l'o yejashịa ya ẹka meka iya iphe onoya. Ọ kwa ẹgube ono bẹ Fero dụ; mbụ eze ndu Ijiputu. Ọ kwa nno bụ g'ọ dụru iphe, bụkpoo ndu dakoberu iya nụ.
7 Teke ị sụkwanuru mu l'ọo Chipfu, bụ Chileke unu bẹ unu dakoberu; ?tọ bụdu Chipfu ọbu bụ ọphu Hezekáya lwụru ẹka aagwajẹ iya; bya emebyishia ọru-ngwẹja iya; bya asụ ndu Jiuda ẹphe lẹ ndu Jierúsalẹmu g'ẹphe byajẹ abaa ẹja l'atatiphu ọru-ngwẹja-a?
8 "Byalẹkwa-a g'unu lẹ nnajịuphu mu, bụ eze ndu Asiriya tụko chịa ìdzù. I -kweta bẹ mu a-kpụru ụnu ịnya ise kpẹe ngu; mẹ ọ -bụru l'ịi-dụ ike yechaa ya ndu a-nọdu agba iya nụ.
9 Ọdumeka; ?dẹnu g'ị rịru l'ịi-dụ ike kpafụ l'iphu onye-ishi ndu ojọgu nnajịuphu mu; m'obeta ọ bụru onye ẹnya kachaa alwalwa lẹ ndu-ishi ndu ojọgu iya; l'ẹka ọ bụ ndu Ijiputu bẹ ị dakoberu g'ẹphe chiẹ ngu ụgbo-ịnya; chiẹ ngu ndu agba l'ịnya-ọgu?
10 Ọzo bụ lẹ-a; ?i dobesụ l'ọ tọ bụdu Chipfu bẹ mu nọ l'ẹka bya ọgu l'alị-a gẹ mu mebyishia ya? Ọ kwa Chipfu l'onwiya ziru mu gẹ mu bya ọgu l'alị-a mebyishia ya."
11 Tọbudu iya bụ; Ẹliyakimu; yẹe Shebuna; waa Jiowa bya asụ onye-ishi ndu ojọgu ono-a: "Jiko gude opfu ndu Arámu pfuru yeru anyịbe ndu-ozi ngu; eshinu anyi anụ iya ree. Te egudeshi opfu ndu Jiuda pfuru yeru anyi; kẹle ndu nọ l'eli igbulọ anụkwa iya."
12 Onye-ishi ndu ojọgu ono sụ phẹ: "?Bụ unu lẹ nnajịuphu unu kpoloko bẹ ọ dụ unu gẹ nnajịuphu mu ziru mu gẹ mu bya ezia ozi-a? Waawakwa. Ọ kwa unu lẹ ndu ono, nọ l'eli igbulọ ono; mbụ ndu ono, unu l'ẹphe e-mechaa ria nshị unu l'ọnu; ngụa mamịni, unu gbọru ono bẹ mu epfuru iya."
13 Onye-ishi ndu ojọgu ono bya apfụru bya egude opfu ndu Jiuda bya arashịa ya ike sụ: "Unu nụmakwa iphe, o pfuru; mbụ Ọkalibe eze ono, bụ eze ndu Asiriya!
14 Wakwa iphe, eze ndu Asiriya pfuru: Unu te ekwekwa gẹ Hezekáya dephua unu. Ọ tọo dụkwa ike adzọ unu!

15 Ọphu unu ekwekwa gẹ Hezekáya deta unu g'unu dakobe Chipfu; l'ẹka oopfuru
unu asụje lẹ Chipfu ta adụkwa iphe, e-me g'ọ tọ dzọta unu. Lẹ mkpụkpu-a taa lakwa
l'ẹka eze ndu Asiriya.
16 Unu ta angakwaru Hezekáya nchị; kẹle eze ndu Asiriya sụkwaru-a g'unu wụfuta
wụ-pfuta iya gẹ yẹle unu doshia. Ọo ya bụ g'onyemonye lẹ g'unu ha eria iphe, shi lẹ
vayịnu iya; ria akpụru, shi l'oshi figu iya; bya angụa mini, dụ lẹ wẹlu iya;
17 jasụ teke ya a-bya eduta unu; lashịa l'alị, dụ gẹ k'unu; mbụ alị, ereshi dụ; mẹe
ọphúú dụ iya; alị, nri dụ; tẹme opfu-vayịnu dụ iya.
18 "Unu te ekwekwa gẹ Hezekáya dephua unu; kẹle ọo-sụ unu lẹ Chipfu l'a-
dzọtakwa unu. ?Ọ dụkporu ọha ọphu agwa alị phẹ nafụtajewaru l'ẹka eze ndu
Asiriya?
19 ?Bụ awe bẹ agwa ndu Hamatu yẹe kẹ ndu Apadu nọ? Agwa ndu Sefavayimu;
?ẹphe nọ l'awe? ?Ẹphe dụru-a ike dzọta ndu Saméríya l'ẹka yẹbe eze ndu Asiriya
tọo?
20 ?Bụ agwa ole l'ime agwa ndu alị ono bẹ dụru ike nafụta ndu alị iya l'ẹka iya? ?
Dẹnu gẹ Chipfu e-shi dụ ike nafụta ndu Jierúsalẹmu l'ẹka iya?"
21 Ndu Jiuda ono, oopfu eyeru ono nọduepho nggujingguji; ọphu ọ dụdu onye ọphu
pfuru opfu yeru iya; kẹle eze, bụ Hezekáya tụru ekemu sụ g'ọ to dụkwa onye e-yeru
iya ọnu.
22 Tọbudu iya bụ; Ẹliyakimu nwa Hilikaya, bụ onye-ishi l'ibe eze; yẹe Shebuna, bụ
onye edejeru eze ẹkwo; waa Jiowa nwa Asafu, bụ onye nkwakọbe tụgbua; o bụru
phẹ ejepfu Hezekáya. Ẹphe gbajachaa uwe phẹ agbaja. Ẹphe jerwua bya eje akọoru
iya iphe, onye-ishi ndu ojọgu ono pfuru.

37

Hezekáya epfu anụ Chileke
(2Ndu 19:1-13)

1 Tọbudu iya bụ; Hezekáya nụmaepho iphe ono ọ gbajashịa uwe iya; bya achịta
uwe-aphụ yee; ọ bụru iya eje l'eze-ụlo Chipfu.
2 Ọ bya ezia Ẹliyakimu, bụ onye-ishi l'ibe eze; yẹe Shebuna, bụ onye edejeru eze
ẹkwo; waa ndu-ishi lẹ ndu-uke Chileke; g'ẹphe jepfu onye mpfuchiru Chileke ono, bụ
Azáya nwa Emọzu. Ẹphe tụko yee uwe-aphụ jeshia.
3 Ẹphe je je asụ iya: "Hezekáya sụru-a: 'Ntanụ-a bụkwa mbọku, oke iphe-ẹhuka
dapfutaru anyi; bya abụru mbọku, aahù anyi ahùhù; bya abụru mbọku, iphe-iphere
jiru anyi iphu. Ọ dụkwa g'ẹgube ime anọduje eme nwanyị; ọ tọ dụdu ike nyịa ọnyi
nwụa nwata ọbu-a
4 O nweru g'ọo-dụ; Chipfu, bụ Chileke ngu anụma iphe ono, onye-ishi ndu ojọgu ono
epfu ono; mbụ onye ono, nnajịuphu iya, bụ eze ndu Asiriya yeru g'ọ bya epfutọshia
Chileke ono, dzụ ndzụ ono; k'ọphu bụ lẹ Chipfu a-barụ iya mba l'opfu ono, yẹbe
Chipfu, bụ Chileke ngu nụmaru ono. Ọo ya bụ; pfuru nụ Chileke l'opfu ẹhu ndu
ọphu phọduru nụ.' "
5 Ọo ya bụ; ndu ono, eze, bụ Hezekáya ziru ono bya abyapfuta Azáya;
6 Azáya sụ phẹ: "Unu je asụ nnajịuphu unu lẹ Chipfu sụru-a: 'Ba atsụkwa ebvu lẹ
k'iphe ono, ị nụmaru ono; mbụ opfu ono, ndu-ozi eze ndu Asiriya gude bya epfutọshia
mụ ono.
7 Hụma lẹ mu e-woru unme lanụ ye iya l'ẹhu; k'ọphu bụ l'ọo-nụma asụlasu; lashịa
alị phẹ; mu emee g'e gude ogu-echi gbua ya l'alị phẹ gẹdegede.' "
8 Onye-ishi ndu ojọgu ndu Asiriya bya anụma l'eze ndu Asiriya lụfuwaru lẹ
mkpụkpu Lakishi; ọ laphu azụ je ahụma onye eze ono l'ẹka ootso ndu Libuna ọgu.

9 Noo ya; a bya ezia Senakeribu lẹ Tirihaka, bụ eze ndu Kushi bẹ abyapfutawa iya ọgu; o zia ndu-ozi g'ẹphe je ezia Hezekáya sụ:
10 “Waa iphe, unu e-pfuru Hezekáya baa; mbụ eze ndu Jiuda: ‘B'ekwekwa gẹ Chileke ngu, bụ onye ono, i dakoberu ono duphua ngu; l'ẹka oopfu lẹ Jierúsalẹmu ta alwadu l'ẹka mụbe eze ndu Asiriya.
11 Ọphu doru ẹnya bụ l'ị nụmahawaru iphe, ndu eze ndu Asiriya meru ndu alị ọzo; mbụ l'o mebyishikọtaru phẹ. ?Aa-nafụta-chia gụbedua tọo?
12 Mbụ-a; ndu ọhamoha ono, nna mu oche phẹ mebyishiru ono; ?agwa phẹ dzọtaru phẹ-a tọo? Mbụ agwa ndu Gozanu; yẹe kẹ ndu Haranu; waa kẹ ndu Rẹzefu; mẹ kẹ ndu Édẹnu, bụ ndu shi nọdu lẹ Telasa.
13 ?Bụ awe bẹ eze ndu Hamatu nọ nta-a; mẹ eze ndu Apadu; mẹ eze ndu mkpụkpu Sefavayimu; ọzoo kẹ ndu Hena; ọzoo kẹ ndu Iva?’ ”
14 Tọbudu iya bụ; Hezekáya bya anata ẹkwo-ozi ono l'ẹka ndu e ziru iya; bya eworu iya gụa. Ọ bya abahụ l'eze-ụlo Chipfu bya eje eworu iya tọsaa l'iphu Chipfu.
15 Hezekáya bya epfuru nụ Chipfu sụ:
16 “Gụbe Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; gụbe Chileke kẹ ndu Ízurẹlu; onye sụgaru l'aba-eze iya l'echilabọ chierobu. Ọo ngu kpoloko bụ Chileke, nwekọta alị-eze, dụ lẹ mgboko mgburugburu. Ọo ngu meru igwe bya emee eliphe.
17 Ngabẹnu nchị gụbe Chipfu; nụma iphe, mu epfu. Sanaa ẹnya hụmadupho. Ngabẹkpodapho nchị; nụma opfu ono, Senakeribu ziru g'e gude bya epfutọshia gụbe Chileke, nọ ndzụ ono.
18 “Gụbe Chipfu; ọ bụkwa eviya lẹ ndu eze ndu Asiriya mebyishiwaru ọhamoha; waa alị phẹ.
19 Ẹphe chịwaru agwa ndu ono ye l'ọku; o kepyashịa; kẹle agwa phẹ ọbu ta adụdu iphe ọzo, ọ bụ; gbahaa nkụ; yẹe mkpuma, bụ iphe, nemadzụ gude ẹka mee.
20 Ọo ya bụ lẹ-a; gụbe Chipfu, bụ Chileke anyi; dzọnaa anyi l'ẹka eze ndu Asiriya ono; k'ọphu alị-eze, dụkota lẹ mgboko l'ophu a-maru l'ọo gụbedua kpoloko; mbụ gụbe Chipfu bẹ bụ Chileke.”

Adada Senakeribu

21 Tọbudu iya bụ; Azáya nwa Emọzu bya ezia Hezekáya ozi sụ: Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu sụru l'iphe ono, i pfuru nụ iya l'opfu ẹhu Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya ono bẹ ya nụmawaru.
22 Waa iphe, Chipfu pfuru l'opfu ẹhu Senakeribu baa:

Nwada Zayọnu ta adụekwa
iphe, ọ gụberu ngu;
tẹme ọ nọdu aja ngu
ewenu.
Nwada Jierúsalẹmu ekwe
l'ishi l'ẹka ịigba ọso lẹ
ndaba agbala.
23 ?Bụ onye bụ onye ono,
i shi ephu iphu;
bya epfutọshi iya ono?
?Bụ onye bẹ i shi atụ ụzu
ekpu-a;
mbụ onye ono,
i gude eku-onwonye
vọoru ẹnya ono?
Ọ kwa Onye dụ Nsọ
kẹ Ízurẹlu!

24 I ziru ndu-ozi ngu;
ẹphe bya eburu iphu nyabẹ
Nnajịuphu.
Ị sụru l'i gudewaa ikpoto
ụgbo-ịnya-ọgu ngu
nyirwuchaa mkpakpọnu
úbvú úbvú;
Mbụ l'i nyirwuwaru
mkpakpọnu,
ẹka úbvú úbvú
Lébanọnu jeberu;
bya egbutsushiwa oshi sida,
dụ iya nụ, bụ ndu ọphu
kachaa etse ogologo;
mẹ oshi payịnu iya
ọphu kachaa adụ ùbvù
l'ẹnya;
bya ejerwuwaa ẹka ọ
kachaa abụru ẹpfukala;
mẹ ẹka ọ kachaa abụru ọswa,
dụ ree.
25 Mbụ l'ị tụwaru wẹlu l'alị ndu
ọhozo; bya angụa ya mini;
bya egudewaa
ọbochi-ọkpa ngu zọo iphe,
bụ nggele,
dụkota l'alị Ijiputu tọlitoli;
jasụ ọ tashịhukota.
26 Sụ-a; ?ọ dụ g'ị tị nụmajeduru
iya?
Ọo mu tubuhawaru g'ọ dụ
nno teke dụhawaa ẹnya.
Mbụ l'ọ bụro teke ndiche
bẹ mu chịhawaru iya
rọo dobe.
Ọ bụru nta-a bẹ mu
meru iya g'ọ vụa;
mbụ mee;
i woru mkpụkpu,
a kpụgbaaru o shihu
ike mebyishia;
ọ bụru ikpo mkpuma.
27 Ọ bụru iya bụ;
ike bvụ ndu bu iya nụ.
Ẹphe bụru ndu a tụru
ẹberebete;
e meru iphe-iphere
kpua phẹ.
Ẹphe bya adụ g'iphe,
a kụru l'opfu; g'iphe,
rwuru irwu k'ọphúú;

mbụ dụ g'ẹswa,
furu lẹ mkpotsu ụlo,
anwụ chigbushiru
l'ẹbe adụ g'o vutaberu l'eli.
28 “Obenu lẹ gụbedua bẹ mụbe
Chileke maru ẹka ị nọ.
Mu maru teke ịibata abata;
maru teke ịitugbu
atụgbu.
Mu maru g'ịibataberu
hanyịhanyi ekpu mu.
29 Eshi ọphu ọ bụ mụbe Chileke
bẹ ịibaru hanyịhanyi;
tẹme bẹebeebee,
iipfuru mu rwuwa mu
nchị;
bẹ mu e-woru ịkokoro
dzụbe ngu l'imi;
woru mkpụrukpu-ígwè
ye ngu l'ọnu g'ịnya.
Mu emee ngu g'i shia ọphu
i shi laphu azụ l'ẹka
i shi.
30 “A -bya lẹ gụbedua, bụ Hezekáya; waa iphe, a-bụru ngu iphe-ọhubama baa:
Apha-a bẹ ii-ri iphe, daru ẹda. O -be apha ọzo l'i ria ọphu shi l'ono futa. O -rwua
l'apha k'ẹto iya; kọo opfu kpata iphe, ị kọru iya. Gbaa opfu-vayịnu; ria akpụru, e-shi
iya nụ.
31 Sụ-a; nwa ndu ono, a-phọdu nụ l'ọnu-ụlo Jiuda bẹ a-gba ọgbarabvu l'ime alị;
mịa mebyi l'eli mgboko;
32 noo kẹle o nweru nwa ndu phọduru nụ lẹ Jierúsalẹmu. Ikpoto ndu wafụru nụ
e-shi l'úbvú Zayọnu. Ọ bụru Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike e-gude g'ọ phụ-be iya
l'ẹhu mee ya.
33 “Ọo ya bụ; waa iphe, Chipfu pfuru l'ẹhu eze ndu Asiriya baa: Ọ tọ byadu a-bata
lẹ mkpụkpu-a; ọphu ọ byadu agba g'ọ ka mma l'ọo apfụ l'ẹka-a. O too gudekpọdanu
iphe, eegbobutajẹ onwonye abyakube iya ntse; ọphu ọ byadu ebvuphe iya ose-ọgu.
34 Ọo ụzo, o shi bya bẹ oo-shi laa. Ọ tọ byadu abata lẹ mkpụkpu ọwa abata ophu.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
35 “Sụ-a; mu e-gude k'ẹpha mu; mẹ opfu ẹhu Dévidi, bụ onye-ozi mu gbobuta
mkpụkpu-a; dzọo ya.”
36 Tọbudu iya bụ; ojozi Chipfu tụgbuepho bya eje l'ẹka ndu ojọgu Asiriya dọru;
bya eje egbua ụkporo ụnu ụmadzu ugbo ụkporo l'ẹto l'ụnu ụmadzu labọ l'ụkporo
ụmadzu iri* l'ime ndu ojọgu ono. E tehushia l'ụtsu; odzu zẹshiwaa kẹ bẹe.
37 Noo ya; Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya tụgbua; ọ bụru iya alaphu azụ. Ọ
laphushia azụ lẹ Ninive je anọdu.
38 O be ujiku lanụ; ọ nọdu agwa agwa iya, bụ Nịsuroku; ụnwu iya, bụ
Adụrameleku; mẹ Shareza je egude ogu-echi gbugbua ya; gbaru lashịa alị Araratu.
Ọo ya bụ; Esahadọnu, bụ nwa iya bụru eze nọchia ẹnya iya.

* **37:36 37:36** Bụ iya bụ 185,000 lẹ mbekee.

38

Iphe-ememe guderu Hezekáya
(2Ndu 20:1-11)

1 Ọ bụru teke ono bẹ iphe-ememe guderu Hezekáya; k'ọphu bụ l'ọ nọwaa l'ọnu ọnwu. Onye mpfuchiru Chileke, bụ Azáya; nwa Emọzu bya ejepfu iya je asụ iya:
Chipfu sụru-a: "Dozia ibe ngu ree; kẹle ịibyawa anwụhu; ị tịi kadụ mma."
2 Noo ya; Hezekáya bya aghaa iphu l'ụzo igbulọ pfuru nụ Chipfu sụ:
3 Gụbe Chipfu; nyatanụ gẹ mu bụ-be onye gude ire-lanụ; mẹ obu mu g'ọ ha tsoo ụzo nkengu; mẹ gẹ mu gude meberu iphe, dụ ree l'ẹnya ngu. Hezekáya raa ẹkwa kpọo pfụla pfụla.
4 Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya atụba Azáya lẹ nchị sụ iya:
5 "Je akaru Hezekáya lẹ-a: Waa iphe, o pfuru; mbụ Chipfu, mbụ Chileke kẹ nna ngu, bụ Dévidi: Mu nụmawaru epfupfu, i pfuru nụ mu; bya ahụmawaa ẹnya-mini, shi ngu l'ẹnya. Mu e-yekwafụa apha iri l'ise lẹ ndzụ ngu.
6 Ọzo bụ lẹ mu a-nafụta ngu; nafụta mkpụkpu-a l'ẹka eze ndu Asiriya. Mu a-gbaru mkpụkpu-a ọdzori.
7 "Waa iphe-ọhubama, Chipfu e-goshi ngu baa; g'i gude maru lẹ Chipfu e-me-a iphe ono, o pfuru ono.
8 Nwonyonyo iphe ono, a kpụshiru, ee gudeje enyi ụlo-eli Éhazu ono; bẹ mu e-me g'o gude ntụ-ọkpa iri tsụ-phu azụ." No iya; onyonyo ono tsụa rịbo; gude ntụ-ọkpa iri tsụ-phu azụ eme lẹ g'o shi habe ogologo.
9 Ọwa-a bụ iphe, Hezekáya deru; mbụ eze ndu Jiuda g'iphe-ememe ono mechaarụ iya; ọ kachaa mma.
10 Mu sụkwaru: ?Bụ lẹ
mkpakpọnu ndzụ mu-a
bẹ mu jeru je eshisweta
ọnu ọguzo alị-maa?
A naa mu nfụ nafụ mu nwa
apha ndzụ mu ọphu
phọduru nụ?
11 Mu sụkwaru lẹ mu taa
hụmabaedu Chipfu
l'alị ndu dzụ ndzụ.
Ọphu mu egudebaẹdu
ẹnya ahụma nemadzụ,
dzụ ndzụ;
ọzoo kẹ g'anyi lẹ ndu
nọkwadu l'eliphe-a
bubaaru.
12 A lashịru ndzụ mu g'onye lashịru
ẹswa l'ụlo ụnwu-eswi;
mbụ l'ọo g'onye akpa iphe
akpakpa aphụkobeje iphe,
ọ kpagheru akpaghe-a
bụ gẹ mu
phụkobewaru ndzụ mu.
Ọ bya atụwaa mu eri
gbụpyia l'iphe, aakpajẹ iphe;
bya egbubufu iya.
Ọ bụru-a shi l'eswe gẹ nchi

jihu bẹ i mebufụwaru
nụ kẹ ndzụ mu.
13 Mu nọdu atajẹkpoepho
nshi jasụ nchi abọhu.
Obenu l'o gwerụ mu
ọkpu arakabya g'ẹka
oduma ata anụ.
Ọ bụru-a shi l'eswe gẹ nchi
jihu bẹ i mebufụwaru
nụ kẹ ndzụ mu.
14 Mu gbọaha chachacha
g'apya ọzoo g'ẹsha.
Mu deahaa kukuku
g'ede-kuukuu.
Mu lenyaa ẹnya l'eligwe;
ẹnya meahaa mu ẹhuka.
Mu sụ: Jiko Nnajịuphu;
mu eje iphe-ẹhuka;
byanụ agbaarụ mu
mkpu!
15 Ọle ọ bụ; ?mu a-sụkwanu
agha?
O pfuakwaru opfu nụ mu;
mbụ ọ bụru yẹbedua
l'onwiya meru iphe ono.
Mu a-nọdukpoepho eje
nwa gelee jasụ gẹ mu
a-nọ-beru;
kẹle obu atawa mu
nyịkinyiki.
16 “Gụbe Nnajịuphu;
ọ kwa ụdu iphe,
dụgbaa ẹgube-a bẹ
nemadzụ gude buru.
Ọ bụkwaru iya phọ bẹ unme,
nọ mu l'ẹhu byaru bya
egudewaa nọdu ndzụ nta-a.
Jiko menaa gẹ mu wekọrohu;
menaa gẹ mu nọdu ndzụ!
17 Ọkpobe opfu;
ọ kwa g'ọo-dụru mu lẹ ree
bẹ mu gude jee iphe-ẹhuka,
dụ nno.
Ọ bụru l'ọo l'i yeru mu obu
bẹ i ti kwedu gẹ mu
bahụ lẹ nsụkutu ọla-l'iswi.
Ị bya atụko iphe-ẹji mu l'ophu
chịru ye onwongu l'azụ;
18 kẹle ndu nọwaa l'alị-maa te
etukwa ngu ẹpha.
Ọphu ndu nwụhuwaru anwụhu

agụkwa ebvu egude etu
ngu ẹpha.
Ọphu ndu e kpochiru l'ilu
eleẹkwa ẹnya ire-lanụ
nkengu.
19 Ọ kwa ndu nọ ndzụ;
mbụ l'ọo ndu nọ ndzụ bụ ndu
anọduje etu ngu ẹpha gẹ
mu etu ngu iya ntanụ-a.
Ọ bụru ndu bụ nna anọduje
akọru ụnwu phẹ g'ị bụ-be
onye ire-lanụ.
20 Chipfu a-bya adzọo mu ndzụ.
Ọo ya bụ l'anyi a-nọdu agụ
ebvu akpọ iya l'une
jasụ g'anyi a-nọ-beru ndzụ.
Ọ bụru l'eze-ụlo Chipfu bẹ
anyi a-nọdu gụa ya."

21 Azáya pfuwaru sụ g'e meta iphe oshi figu tsua etsutsu debechaa Hezekáya l'ẹjo-onwo ono, phọkashiru iya l'ẹhu ono; l'o -mewaa ya nno; l'o wekọrohu.

22 Hezekáya bya ajịa sụ: "?Bụ gụnu bụ iphe-ọhubama, e-goshi lẹ mu e-mechaa bahụbaa l'eze-ụlo Chipfu ọzo?"

39

Ndu nnochi-ẹnya, shi Bábilọnu

1 Ọ bụru teke ono bẹ Merodaku-Baladanu; mbụ nwa Baladanu, bụ eze ndu Bábilọnu deshiru ẹkwo-ozi nụ g'e je anụ Hezekáya; bya eyekwaru iya ya phọ iphe-ọma g'e gude bya iya ajịji; kẹle ọ nụmaru l'iphe shi eme iya; ọ kawaa mma.

2 Hezekáya nabata ndu ono, e ziru ozi ono; bya egoshi phẹ iphe, nọkota l'ụlo-ẹku iya; mbụ goshi phẹ mkpọla-ọchaa; yẹe mkpọla-ododo; mẹ manụ, eshi mkpọ; mẹ ngwọgu iya l'ophu; mẹ iphe, bụkota ẹku iya. Ọ tọ dụdu iphe, dụ l'ibe iya; ọzoo iphe, dụ l'alị-eze iya l'ophu, o to goshiduru ndu ono; mbụ Hezekáya.

3 Tọbudu iya bụ; Azáya, onye mpfuchiru Chileke bya ejepfu eze, bụ Hezekáya je ajịa ya sụ: "?Bụ awe bẹ ndu ono shi bya? ?Bụ gụnu bẹ ẹphe pfuru?"

Hezekáya sụ iya: "Ẹphe shikwa ẹka dụ ẹnya bya. Ẹphe shi Bábilọnu."

4 Azáya bya ajịa ya sụ: "?Bụ gụnu bẹ ẹphe hụmaru l'ibe ngu?"

Hezekáya sụ iya: "Ẹphe tụkokwaru iphemiphe, dụ l'ibe mu hụma-gbua. Ọ tọ dụkwa iphe, dụ g'ẹku, mu nweru enweru, mu te egoshiduru phẹ."

5 Noo ya; Azáya bya asụ Hezekáya: "Nụma opfu, shi Chipfu l'ọnu; mbụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ono.

6 Ọ sụru-a: Lẹ mbọku abyawaa teke iphemiphe, dụ l'ụlo eze ngu; mẹ iphe ono, nna ngu phẹ setarụ dobe; ọ nọo byasụ nta-a a-bụru iphe, ee-vuta lashịa Bábilọnu. Ọ tọ dụdu m'ọphu ee-wophodo. Noo iphe, Chipfu epfu.

7 Tẹme ụnwu ngu unwoke, bụ ndu a nwụtaru ngu bẹ aa-harụ kpụkaa; ẹphe eje abụru ndu anọduje eleta ibe eze ndu Bábilọnu ẹnya."

8 Hezekáya sụ iya: "Opfu Chipfu ono, i pfuru ono dụkwa ree." Iphe, o gude pfua nno bụ l'ọ rịru sụ lẹ nchị a-dụ-a doo; ọphu ọ dụdu iphe, bya l'eme teke ya nọkwadu ndzụ.

40

Adụ ndu kẹ Chileke obu

1 Unu dụnaa ndibe mu
obu! Unu dụnaa phẹ obu!
Nokwa iphe, Chileke unu
pfuru bụ onoya.
2 Unu pfunaa opfu bẹlebele
yeru Jierúsalẹmu.
Unu ranaa ya arara g'ọ maru
l'ozi-ike ono,
ooje ono bẹ bvụwaru nụ.
L'a pfụwaru ụgwo ẹjo-iphe,
o meshiru.
L'ewere, Chipfu meru iya
hawaa g'iphe-ẹji, o meru;
mbụ l'ọ hawaa g'ọo ya
ugbo labọ.
3 Ọ dụru onye ara iya arara sụ:
"Unu meziaru Chipfu ụzo
l'echiẹgu.
Unu mee eze gbororo iya g'ọ
dụgbaa nhamụnha lẹ
mgbẹgu alị-evevee.
4 Ẹka dụ nsụda bẹ ee-nwuchi
enwuchi.
Iphe, bụ úbvú úbvú bẹ
ee-gbuzekọta egbuze.
Ẹka dụ nkwagbo-nkwagbo bẹ
ee-mezi emezi.
Ẹka dụ
kpọkoro-kpọkoro-kpọkoro
l'a rwazee ya arwaze g'ọ
kwọo akwọkwo;
5 k'ọphu ee-kpuha ọdu-biribiri
kẹ Chipfu g'a hụma.
Iphe, bụkota nemadzụ l'ophu
ahụmakota iya;
kẹle Chipfu gudewaa ọnu
pfua ya."
6 Ọ dụru olu-opfu, epfu sụ:
"Chia mkpu!"
Mu sụ: "?Bụ gụnu bẹ mu
e-chi lẹ mkpu?"
Ọ sụ: "Chia mkpu sụ lẹ
nemadzụ l'ophu
dụkota g'ẹswa.
Tẹme mma, ẹphe ama
dụkwapho g'okoko ẹswa,
dụ l'ẹgu.
7 Ọobujeru;
ẹswa -kpọhuwaa nkụ;

okoko iya erishihu dashịhu;
kẹle udzu-ọnu Chipfu
phụshiru phẹ.
Hoo haa; nemadzụ bụkwa
ẹswa.
8 Mbụ l'ọobujeru;
ẹswa -kpọhuwaa nkụ;
okoko iya erishihu dashịhu;
obenu l'opfu, Chileke anyi
pfuru;
a-pfụru pfụshia ike jasụ
l'ojejoje.”
9 Je apfụru l'eli úbvú, ha shii;
gụbe Zayọnu;
onye byaru ezi ozi-ọma.
Gụbe Jierúsalẹmu,
byaru ezi ozi-ọma;
wolinaa olu chia mkpu!
Wolia olu; gẹ ndzụ ba agụshi
ngu!
Sụ mkpụkpu,
dụgbaa l'alị ndu Jiuda-a:
“Wakwa Chileke unu baa!”
10 Lekwa! Nnajịuphu,
bụ Chipfu gudekwa
ike-ọkpu abya.
Ọ bụru ọkpehu iya bẹ
oo-gude bụru eze.
Lekwa! O gudekwa obunggo
eje abya;
bya egudekwaphọ ụgwo
ọo-pfụ.
11 Ndu ẹphe l'iya swị bẹ
ọonoduje eche g'onye
eche atụru.
Ọ nọdu achịkobeje ụnwu
atụru ono heru l'ẹka;
mbụ heru phẹ dobe onwiya
ntse k'ọphu ẹphe a-nọduje
iya l'obu.
Tẹme ọ nọdu atọje nwẹhu
erwu ndu ọphu he nwa.
12 ?Bụ onye dụjewaru ike
gbaa ẹka okorokoro
gude tụa mini,
nọ lẹ mgboko l'ophu atụ̀tù;
ọzoo gude nkwo-ẹka
tụa akpaminigwe
l'ophu?
?Bụ onye dụjewaru ike
kpokọo urwuku,

dụ l'eliphe l'ophu kporu
ye lẹ nkata;
ọzoo wota iphe-atùtù
gude tùa ẹrwa úbvú,
nọkota nụ?
13 ?Bụ onye maru uche Chipfu?
tọo ?bụ onye a-sụ lẹ ya
zijeru iya iphe;
lẹ ya bụ onye akpọ-zijeru
Chileke ụzo?
14 ?Bụ onye bẹ Chipfu jeru
akpata ishi?
tọo ?bụ onye ziru iya
ụzo ọphu bụ ọkpobe
ụzo?
?Bụ onye bẹ ọ bụ;
mbụ onye ziru iya iphe,
ọ maru;
ọzoo onye goshiru iya ụzo,
oo-shi mee g'iphe doo
ya ẹnya?
15 Tororo opfu bụ l'ọhamoha
dụkwa gẹ mini,
daru kpọngu l'ime
bọketi.
Iphe, a gụberu phẹ bụ-a
nwurwuku, dụ l'iphe,
egudeje tùa ẹrwa iphe.
Mbụ l'ọotùje ndu bukube
eze-ẹnyimu g'onye
kpokọberu urwuku,
dụ rwukuru rwukuru
atù l'iphe.
16 Mbụ l'ọswa, dụ l'úbvú úbvú
Lébanọnu ta asụkwa abụru
nkụ eye l'ọku.
Ọphu anụ, nọkota iya nụ
asụkwapho
g'eegbushi iya gude
gweeru Chipfu
ngwẹja-akpọ-ọku.
17 L'iphu iya bẹ ọhamoha l'ophu
ta adụkwa iphe, o bụ.
Ọ gụberu phẹ iphe,
adụdu iphe, ọ bụ;
mbụ l'iphe-iphoro ka
phẹ shii.
18 ?Bụ onye bẹ unu a-tụru
Chileke yeru?
?Bụ ntẹkpe gụnu bẹ unu a-sụ
lẹ yẹe ya bụ iphe lanụ?

19 L'a -bya l'iphe,
a kpụru akpụkpu;
ono bụ onye eme ọna
kpụru iya.
Ọ bụru onye-ụzú
mkpọla-ododo wụru
iya mkpọla-ododo;
bya emetaru iya
ẹgbirigba mkpọla-ọchaa.
20 Ọobujeru onye daru ụkpa
k'ọphu ọ tọo dụdu ike
anụ Chileke ẹgube
iphe ono;
l'ooje ahọta oshi,
kpọru akpaa;
bya eje achọo onye eme
ọna emegharu iya
ẹka kua
l'ọ bya apyịa ntẹkpe
doberu iya; mbụ ntẹkpe,
ta abyadụ aharịbejeru
ọkpa aharịberu.
21 ?Unu ta amahaada? Tọo
?unu teke anụma-swee?
?Te epfuduru iya unu e
-shikpọo lẹ mbụ?
?Toko dodu unu ẹnya g'e
gude tọo ọkpa
mgboko l'ophu?
22 L'ọ nọ l'aba-eze iya
l'ephekerephe;
nọghata eliphe,
gbaru mgburugburu.
Ndu nọ l'eliphe dụgbae ya
phọ ribariba g'ụnwu ogu.
Eligwe l'ophu bẹ ọ phụshiru
tọgbo g'onye phụshiru
ukpo;
bya eworu iya tọgbo
jakpata g'ụlo-ẹkwa,
aabya eburu eburu.
23 Ndu-ishi bẹ oomeje;
ọ tọ dụdu iphe,
ẹphe abụ.
L'ọ bya emee ndu-ishi
lẹ mgboko-a;
ẹphe abụru iphe-mmanụ.
24 Sụ-a; ọobujeru akụku,
aakụ phẹ l'alị;
adzadza, aadza phẹ;
ẹphe -jekwadu-a agbabẹ

ọgbarabvu l'alị;
l'ọophuwa phẹ ọnu;
ẹphe anwụlwashihu.
Oke phẹrephere abya
ezikọta phẹ g'ẹswa ereshi.
25 Onye nsọ ono jịru sụ-a:
“?Bụ onye bẹ unu a-tụru
mu yeru?
Mbụ-a; ?bụ onye bẹ unu epfu
lẹ mu l'iya ha ẹnya
nhamụnha?”
26 Palinaa ẹnya lee
l'akpaminigwe.
?Bụ onye meru iphemiphe
ono dobe?
Mbụ onye ono,
emeje kpokpode,
dụ igwerigwe l'ọofushi
nanụnanu;
tẹme ọ nọdu ekuje
phẹ ẹpha l'ẹhu l'ẹhu.
Ọ bụru l'ike parụ onye
ono ẹka;
tẹme ọkpehu dụ iya
meru g'o gude ọphu ọ
dụdu kpokpode ono
mẹ nanụ etuphahụje nụ.
27 Unubẹ ndibe Jiékọpu;
?dẹnu g'o gude unu
pfua ẹgube opfu-a?
Mbụ-a; unubẹ ndibe Ízurẹlu;
?dẹnu g'o gude unu
nọdu agụ aphụ?
Kẹle unu sụru lẹ Chipfu ta
amadụ iphe-ẹhuka,
unu eje;
mbụ lẹ Chileke unu ta
adụdu iphe,
ọ gụberu iphe,
rwuberu unu?
28 ?Unu ta mahaada?
Tọo ?unu teke anụma-swee
lẹ Chipfu bụ Chileke,
l'a-nọ jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii?
Ọ bụru iya meru eliphe
l'ophu jasụ l'ẹka o
jeberu.
Ike ta abvụdu iya;
ọphu nkwo atsụdu
iya mẹe;

ọphu ọ dụdu onye
amakọtaru nkwamẹnya
nkiya.
29 Ọo ya emeje g'ike dụ
onye ike bvụru.
Tẹme ọ nọdu emeje g'onye
dụ nmẹlenmele rọkota
ike.
30 Mbụ lẹ-a; ụnwu ọgbo
lanụ emenyakwaa iphe;
ike abvụ phẹ;
ẹphe emehu nmẹlenmele.
Mbụ lẹ ndu bụkwadu
okorọbya abụjeru a -nọnya;
ẹphe evukota iphe daa iko.
31 Obenu lẹ ndu daru ngabẹru
Chipfu bẹ ike a-nọdu
aka adụdu.
Ẹphe e-gude ǹkù ephe
l'eli l'eli g'ugo.
Ẹphe agbaa ọso;
ike ta abvụdu phẹ.
Ẹphe ejee ije; nkwo ta atsụdu
phẹ mẹe.

41

Onye a-nọdu eyeru Ízurẹlu ẹka

1 Unubẹ ndu bukube
eze-ẹnyimu;
unu nọdukwa nggujingguji
l'iphu mu!
G'ike kabakwaa adụ
ọhamoha!
G'ẹphe kpịritakwaru
bya eyee ọnu!
G'anyi je edzuda l'ụlo-ikpe!
2 “Sụ-a; ?bụ onye jeru
je akpalia onye
pfụberekoto l'ụzo
ẹnyanwu-awawa;
mbụ onye abụjeru;
ọ -halia ọkpa l'ọ lwụa lwụta.
Mbụ lẹ Chipfu ewojeru
ọhamoha ye iya l'ẹka;
bya akwatsushiaru
iya ndu eze.
Ọ nọdu egudeje ogu-echi
gwee phẹ arakabya;
gbaa phẹ apfụ jasụ ẹphe
phekashịhu g'ẹswa ereshi.
3 Ọochije phẹ ọso;

ejerọ l'iphu l'iphu.
Ọ tọ dụdu iphe, eme iya nụ.
Mbụ eshichaa ụzo,
ọkpa iya teke eshiswee
lẹ mbụ.
4 ?Bụ onye meru iphemiphe
ono; mee ya meghaa;
mbụ shiẹpho lẹ mbụ ebu
ọgbo l'onwiya?
Ọ kwa mbẹdua, bụ Chipfu;
onye nọ swiru ndu kẹ mbụ;
tẹme mu jekwa anọdu
swiru ndu k'ikpazụ;
ọo mu bụ onye ọbu!”
5 Ndu bukube eze-ẹnyimu
hụma iya; ndzụ gụhu phẹ.
Ndu bu l'ẹka eliphe jeberu
nọdu anma
pyaapyaapyaa eje
akpịritaru.
6 Onyenọnu nọdu eyeru nwibe
iya ẹka.
Ẹphe nọdu asụje nwibe phẹ-a:
“Shihukpọekwapho ike!”
7 Ndu maru eme ọna nọdu
adụkpoepho ndu ụzu
mkpọla-ododo obu.
Onye ọphu egudeje ọngu
akwọ iphe tẹretere
nọdu agba onye ọphu
edzepfuje iya edzepfu
unme.
Ọ -nọdu l'ọ sụ onye ọphu
agbajẹ iya ọku gude
dzepfua ya: “Ọ dụkwaa ree!”
L'ọ bya akụa ntẹkpe ono
ngga g'o to rikashịhu.
8 A -byakwanụ lẹ gụbe Ízurẹlu,
bụ onye-ozi mu;
mbụ gụbe Jiékọpu;
onye mu gude ẹka mu
họta;
mbụ gụbe oshilọkpa
Ébirihamu, bụ onye mu l'iya
eshi ọ̀nyà;
9 mu jekpọeruro l'ẹka
igwe beru alị beru je
eduta ngu.
Mbụ l'ọo ẹka ọ kachaa
omilomi bẹ mu jeru je
ekua ngu.

Mu sụ ngu: Ị bụakwaa
onye-ozi mu.
Mu họtaakwaru ngu;
ọphu mu ajịkaekwa ngu.
10 Ọo ya bụ; ba atsụkwa ebvu;
kẹle mu nọkwa swiru
ngu.
Gẹ meji ba tọfukwa ngu;
kẹle ọ kwa mu bụ
Chileke ngu.
Mu e-me g'ike dụ ngu;
mu e-yeru ngu ẹka.
Mu e-gude ẹkutara mu ono,
bụ ẹka mu egudeje
mee iphe, pfụru ọto
ono gudeshia ngu.
11 Iphe, bụkpoo ndu aba
hanyịhanyi ekpu ngu
bẹ ọ tọ dụdu iphe,
e-me g'e te meru
iphe-iphere kpua phẹ.
Ndu etso ngu opfu bẹ ee-me;
ẹphe alaa l'iyi bụru
mkpurupyata.
12 Mbụ l'ịi-chịka ẹnya ndu
ọhogu ngu;
ị tịi hụmadu phẹ.
Ndu etso ngu ọgu a-dụepho
g'iphe-iphoro.
13 Noo kẹle ọo mbẹdua
bụ Chipfu;
bya abụru Chileke ngu;
onye sekpu ngu
l'ẹkutara ngu;
bya asụ ngu g'ị ba
tsụshi ebvu;
lẹ mu e-yeru
ngu-a ẹka.
14 “Ba atsụkwa ebvu;
gụbe nworishi ono,
bụ Jiékọpu;
mbụ gụbe nwata-une,
bụ Ízurẹlu;
kẹle ọo mbẹdua
l'onwomu e-yeru
ngu ẹka.”
Noo iphe, Chipfu epfu;
mbụ onye ono,
gbafụtaru ngu nụ ono;
bya abụru Onye nsọ
kẹ ndu Ízurẹlu.

15 Lenu; mu e-mekwa ngu
g'ị bụru iphe,
e gude echi ereshi;
mbụ iphe, bụ k'ọphúú;
bya atsụ nkọ;
bya enweru ézé.
Ii-chi úbvú úbvú
gbiigbii tsutọo ya
etsutọ;
mbụ mee ya l'ọ dụ
swakịri-swakịri
g'ẹswa ereshi.
16 L'ị phụshia phẹ;
phẹrephere apakaa ya.
Mbụ oke-phẹrephere
atụkaa ya nanụnanu.
Obenu lẹ gụbedua
e-gude Chipfu ete ẹswa.
Mbụ l'ọ Onye nsọ kẹ ndu
Ízurẹlu ono bẹ ii-gude
eku onwongu.
17 “Ndu ụkpa mẹ ndu adụdu
g'ọ dụ phẹ achọ mini
angụngu.
Ọphu ọ dụdu ọphu ẹphe
hụmaru.
Ire nọdu atụ phẹ hẹehee
l'ẹka mini agụ phẹ.
Ọle ọ bụ-a mbẹdua,
bụ Chipfu a-za phẹ ẹnu.
Mbụ lẹ mbẹdua, bụ Chileke
ndu Ízurẹlu taa
hadụ phẹ.
18 Mu e-me gẹ mini wata
asọshi gẹ nggele
l'ephekerephe ẹka
dụ jakpọro jakpọro
jakpọro.
Ọgba eshi lẹ nsụda nsụda
gbafushihu.
Mu emee g'echiẹgu bụru
okpuru okpuru.
Alị, dụ jakpọro-jakpọro
abụru ẹka mini e-shi
asọshihu.
19 Iphe, mu e-ye l'echiẹgu bụ
oshi sida;
yẹe oshi akesha;
mẹkpoo oshi mịturu;
yẹe oshi olivu.
Mbụ l'oshi payịnu;

yẹe oshi fịru;
yẹe oshi sipuresu bẹ
mu a-tụko dzakọta
lẹ chakịri chakịri
chakịri alị;
20 k'ọphu ndu nemadzụ
a-hụma; tẹme ẹphe
amakwarụpho.
Ẹphe e-gbukwaa ya phọ igo;
l'oodoo phẹ ẹnya l'ọo
Chipfu gude ẹka iya
mee iphe ono;
l'ọo Onye nsọ kẹ ndu
Ízurẹlu bẹ meru
iphemiphe ono dobe."
21 Chipfu sụkwaru-a: "Unu
byanụ edoo edo k'unu."
Mbụ l'eze ndibe Jiékọpu
ono sụru-a: Unu byanụ
epfua g'ọonwuru unu.
22 Unu jenụ eduta agwa unu g'ọ
bya epfuaru anyi iphe,
e-me nụ.
Ẹphe epfukwarụpho anyi
ọphu mehawaru nụ;
k'ọphu anyi e-gbu
iya igo maru iphe,
o mechaarụ nwụfuta.
Ọdumeka; unu pfunaaru
anyi iphe,
e-mechaa mee nụ.
23 Unu pfuaru anyi iphe,
e-me l'iphu k'ọphu
anyi a-maru l'unu bụ
agwa, ere ire.
Unu menaa ọhumalenya.
Unu menaa iphe,
dụ ree; ọzo ọphu dụ ẹji;
k'ọphu anyi a-nmahụkwanu
pyaapyaapyaa;
ndzụ agụaha anyi.
24 Obenu l'iphe-iphoro ka
unu mma.
Tẹme ọphu iphe,
unu eme adụkpoda iphe,
ọ bụkpoo ililekpọo.
Onye họtaru unu bụkwa ẹbyi
bẹ o meru.
25 "Mu jeakwaru akpalia onye
shi l'ụzo isheli;
ọ nọdu abyawaa.

Ọo-nọdu l'ụzo
ẹnyanwu-awawa bya
akpọ-kua ẹpha mu.
Onye ono a-zọ ndu-ishi
pyakapyaka g'onye
atsụ nri l'ikwe;
mbụ g'ẹka onye akpụ
ite atsụ ụrwa,
o gude akpụ iphe.
26 ?Bụnaa onye pfuru iphe-a
eshikpọo lẹ mbụ;
k'ọphu anyi a-maru iya?
?Bụ onye nmahawaru iya
g'ọkwa k'ọphu anyi a-sụ:
'O pfukwaru ire-lanụ?'
Ọ tọ dụdu onye pfujeru
iya nụ.
Ọphu ọ dụdu onye nmajẹru
iya l'ọkwa.
Ọphu ọ dụdu onye nụmajeru
olu unu.
27 Ọ bụru mbẹdua vuru ụzo
pfuaru Zayọnu sụ iya:
'Lenu; wakwa phẹ baa!'
Mbụ; ọ bụru mu yeru onye
jeru ezia Jierúsalẹmu
ozi-ọma ono.
28 Mu leru ẹnya;
ọphu ọ dụdu g'ọ ka mma
l'ọo onye lanụ;
mbụ g'ọ ka mma l'ọo
onye lanụ,
mu hụmaru l'echilabọ phẹ,
adụ ike akpọ-ziru mu ụzo.
Ọphu ọ dụkwapho onye
azajẹ ẹnu mẹ mu jịa
ya ajị.
29 Lewarọ; ẹphe tụkoru
bụkotaru
iphe-mmanụ!
Iphe, ẹphe eme bụkwarupho
iphe-mmanụ.
Mbụ l'agwa phẹ ono bụkota
phẹrephere yẹe
iphe-iphoro."

42

Onye-ozi kẹ Chipfu

1 Chipfu sụru-a:
"Wakwa onye-ozi mu,
bụ onye mu gudeshi;

mbụ onye mu họtaru;
bya abụru onye emeje
g'obu jidata mu.
Mu yeakwaru iya Unme mu
l'ẹhu.
Oo-goshi ọhamoha iphe,
bụ ikpe, pfụru ọto.
2 O too jekwa ara ọ́rà;
ọphu oojekwa echi mkpu.
Ọphu ọ dụkwa onye bya
anụma olu iya l'etsuzọ.
3 Mbụ l'ekperema,
jihuru ejihu bẹ ọ tọo
gbajikpọkwanu;
ọphu ọophunyikwa orọku,
enwu rẹswereswe.
Oo-gude ire-lanụ goshi iphe,
bụ ikpe, pfụru ọto.
4 Ọphu ọodadu adada;
ọphu ọ dụdu iphe,
a-kpọshi iya iphe,
oome jasụ teke ikpe,
pfụru ọto e-keru l'eliphe.
Ọ bụru ekemu iya bẹ ọha,
bukube eze-ẹnyimu
a-nọdu ele ẹnya iya.”
5 Sụ-a; wakwa iphe, Chileke,
bụ Chipfu epfu baa;
mbụ onye ono,
bụ iya meru eligwe
l'ophu bya eworu iya tọsa;
onye bụ iya tọsaru eliphe
l'ophu mẹkpoo
iphemiphe, shi iya nụ;
bya anụ ndu bu iya nụ
unme, ẹphe atụ;
bya eworu ndzụ nụ ndu eje
ije l'eli iya.
6 Ọ kwa mụbe Chipfu gude
apfụbekoto nkemu
kua ngu.
Mu je l'e-seta ngu l'ẹka
gudeshia.
Mu e-dobe ngu;
mee ngu g'ị bụru iphe,
mu lẹ ndiphe e-gude
gbaa ndzụ.
Tẹme l'ị bụru ìphóró,
dụru ọhamoha.
7 L'i mee g'ẹnya sahụ ndu atsụ
ishi;

mee gẹ ndu a kpụru lẹ
ndzụ nweru onwophẹ;
mekwaphọ g'a haa
ndu nọ lẹ mkpọro
l'ẹka gbahụru tsụkiribaa.
8 “Sụ-a; ọ kwa mbẹdua bụ
Chipfu.
Ọ bụru ẹpha mu bụ ono
gẹdegede!
Ọphu mu e-wokwaru úbvú,
rwuberu mu nụ anụ
onye ọzo.
Ọphu mu ewokwaru
etu ẹpha,
eetuje mu woru haarụ
agwa.
9 Lewarọ; akahụ iphe,
a sụru l'oo-me meakwaru.
Mu nọdu epfuwa k'ọ̀phúú.
Mbụ lẹ mu epfujeẹkwaru
iya phọ unu tẹme
l'ọowata ememe.”

Ebvu, e gude aja Chipfu

10 Unu gụa ebvu ọ̀phúú
nụ Chipfu!
Unu shikpọepho l'ẹka igwe
beru alị beru tuta iya
ẹpha;
unubẹ ndu eje l'ọma-mini;
mẹ iphe, bụ iphe,
bu lẹ mini!
Iphe, bụ alị,
nọ-kube eze-ẹnyimu;
mẹ iphe, bụ ndu bu iya nụ;
unu tua ya ẹpha!
11 G'echiẹgu mẹ ọha,
bu iya nụ wata erwu
okwe!
Gẹ ndu bugbaa lẹ mkpụkpu
Keda tejekwa ẹswa!
Gẹ ndu Sela gụa ebvu ẹhu-ụtso!
G'ẹphe nọdu lẹ mkpakpọnu
úbvú rwua okwe!
12 G'ẹphe kwabẹkwa Chipfu
ùbvù!
Ẹphe anọdu l'alị,
nọ-kube eze-ẹnyimu
tua ya ẹpha!
13 Chipfu a-zọ garamu garamu
lụfuta gẹ nwoke,
dụ ike.

L'ọ bya akpalia obu iya
g'ojọgu, ike dụ;
l'ọ phụahaa ya l'ẹhu.
L'ọ bya araa ọ́rà gude chia
mkpu ọgu;
lwụa ọgu lwụ-kpee
ndu ọhogu iya.
14 Chileke sụru-a:
“Mu shihaakwa ụzenya
nọduta doo.
Mu nọkpoepho nwapyakọo
esedekpọepho
onwomu.
Obenu lẹ nta-a bẹ mu a-wata
echi mkpu; atsụ ude;
atụ hẹehee;
gẹ nwanyị, ime eme.
15 Mu e-me g'iphe, bụ úbvú,
nọkota nụ dabyikọtaru
iphoro.
Mu abya emee g'ẹswa,
rwuru iya nụ kpọshihu
nkụ.
Mu emee nggele nggele
g'ọ ghọshia alị ọkponku.
Mu abya emee g'okpuru
okpuru tashịhu.
16 Mu e-duru ndu atsụ ishi
shia ụzo,
ẹphe amahaada.
Gbororo, ẹphe te eshijehaada
bẹ mu a-kpọ-ziru phẹ
ụzo iya.
Mu e-me g'ọchii bụru ìphóró
l'iphu phẹ;
bya emee g'ụzo,
dụ kpọkoro kpọkoro
kpọkoro kwọru
phẹ akwọkwo.
Iphemiphe ono bụkota iphe,
mu e-me;
ọphu mu abyadụ
aha phẹ.
17 Obenu lẹ ndu kpọru obu
yeru agwa;
mbụ ndu bụ iphe,
a kpụru akpụkpu bẹ
ẹphe sụru l'o gude
ndzụ phẹ;
ndu ono bẹ ee-me
iphe-iphere chịfu phẹ.”

Ndu Ízurẹlu atsụ ishi ada nkụchi

18 “Unubẹ ndu nkụchi;
unu nụmadupho iphe
lẹ nchị!
Unubẹ ndu atsụ ishi;
unu palidaphọ ẹnya
hụmakpodapho!
19 ?Bụkwanu onye atsụ ishi ọbu,
abụdu onye-ozi mu?
Tọo ?bụ onye adabe nkụchi
g'onye ono,
mu ziru ozi ono?
?Bụ onye atsụ-be ishi
g'onye nọ mu l'ẹka?
Mbụ ?bụ onye atsụ-be ishi
g'onye-ozi kẹ Chipfu?
20 Ị hụmawaru iphe,
dụ igwerigwe;
ọphu ịingadu nchị.
Nchị gheru ngu ọnu;
ọphu ọ dụdu iphe,
ịinumaje.”
21 Chipfu bẹ bụ onye
pfụberekoto.
Noo iphe, meru g'o gude ọ nụ
phẹ ekemu,
ereshi ire ike bya
adụkwapho biribiri.
22 Obenu l'ẹphe byaru
bya abụru ndu a
lwụtaru iphe phẹ l'ọgu;
bya abụru ndu a kwarụ
l'ọkwata.
Mbụ lẹ g'ẹphe ha bẹ
nwulahụkotaru
kwaa l'ime nsụkutu;
mẹ ndu ọphu a
tụru mkpọro woru
domia edomi.
Ẹphebedua l'onwophẹ bụwaa
ndu a lwụtaru l'ọgu.
Ọphu ọ dụdu onye gbaru
phẹ mkpu.
Ẹphe bụwaa ndu a kwarụ
l'ọkwata.
Ọphu ọ dụdu onye pfuru
sụ: “Unu chiphu phẹ nụ
azụ-o!”
23 ?Bụ onye ole lẹ g'unu
ha a-ngabẹ nchị l'opfu-a;
ọzokwanu nọdukpoepho

nwadoo nụma iphe,
e-mechaa mee nụ?
24 ?Bụ onye woru ndibe Jiékọpu
haa g'ẹphe bụru iphe,
a kwarụ l'ọkwata;
mbụ haa ndu Ízurẹlu
g'ẹphe bụru ndu a
lwụtaru l'ọgu?
?Tọbudu Chipfu l'onwiya
meru iya;
mbụ onye ono,
bụ iya bẹ anyi meshiru
iphe-ẹji ono?
Kẹle ẹphe te ekwedu etso
ụzo iya.
Ọphu ẹphe ekwedu eme
ekemu iya.
25 Ọ bụru iphe ono meru g'o
gude ọ wụa phẹ oke
ẹhu-eghu iya;
mee g'ẹjo ọgu dapfuta phẹ.
Ọgu ono gude ọku woru phẹ
kee mbvu;
ọphu iphe edoduru
phẹ ẹnya.
O kee phẹ phuruphuru g'ọku;
ọphu o rwuduru phẹ
l'ọkpoma.

43

Onye bụ iya kpoloko
a-dzọ ndu Ízurẹlu

1 O be lẹ nta; wakwa iphe,
Chipfu epfu;
mbụ onye ono,
bụ iya meru gụbe Jiékọpu;
onye bụ iya kpụru
gụbe Ízurẹlu pfụbe.
Ọ sụru-a:
B'atsụshi ebvu;
kẹle mu gbafụtawaru ngu.
Mu kuru ngu oku;
kukpọo ngu ẹpha ngu;
mbụ l'ị bụ nkemu.
2 Teke ọ bụ mini bẹ iirwughata
bẹ mu nọepho swiru
ngu eswiru.
Teke ọ bụ nggele bẹ iime
g'ị ghata;
o too ridu ngu.

Teke i jeru ije je aghabua ọku;
ọ tọo hụdu ngu;
ọphu ire ọku iya te
ekepyashịdu ngu.
3 Noo kẹle ọo mbẹdua bụ
Chipfu;
bya abụru Chileke ngu;
bya abụru Onye nsọ
kẹ ndu Ízurẹlu;
bụru onye ndzọta ngu.
Ọo ndu Ijiputu bẹ mu
nụru gude gbata ngu.
Mu woru ndu Kushi;
yẹle ndu Seba nụ
l'ọzori ngu.
4 Eshinu ị dụ mu mkpa;
tẹme ị bụru onye
aakwabẹ ùbvù l'ẹnya mu;
tẹme eshinu mu yeru
ngu obu;
bẹ mu e-woru ndu
nemadzụ nụ gude
gbanweta ngu;
nụkwapho ndiphe gude
gbanweta ndzụ ngu.
5 Gẹ ndzụ ba agụkwa ngu;
kẹle mu nọkwa swiru
ngu eswiru.
Mu e-shi l'ụzo
ẹnyanwu-awawa
chịlataru ngu ụnwu ngu;
bya ejekwaphọ l'ụzo
ẹnyanwu-arịba je
achịlatachaa ndibe ngu.
6 Mu abya asụ isheli:
"Pakwarụ phẹ haa!"
Bya asụ ndọhali:
"Be sedeẹkwa phẹ!"
Sụ phẹ: Unu shikwa l'ẹka
dụ ẹnya chịtaru mu
ụnwu mu kẹ nwoke!
Unu eshi l'ẹka igwe
beru alị beru chịlataru
mu ụnwada mu!
7 Mbụ iphe, bụkpoo
onyemonye zarụ ẹpha
laaru mu.
Ndu mu meru g'e gude tua
mu ẹpha.
Ndu mu gude ẹka mu kpụa;
gude ẹka mu mee g'ọo-dụ.

8 Dufụtanu ndu ono,
nweru ẹnya;
obenu l'ẹphe atsụ ishi onoya;
mẹ ndu ọphu nweru nchị;
ẹphe nọdu ada nkụchi.
9 Ọhamoha l'ophu dzukọru
l'ẹka lanụ.
Tẹme ndu nemadzụ
dzukọkwaapho.
Ọle ?bụ onye ole lẹ g'ẹphe ha
pfuru iphe ono,
eme nụ onoya;
bya epfukwaphọ ọphu
mehawaru nụ?
G'ẹphe jenụ ekua ndu ekebe
phẹ g'ẹphe bya egoshi
lẹ nkephẹ bụ ire-lanụ;
k'ọphu ndu ọzo a-nụma
iya sụ: Ọ kwa eviya.
10 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
"Ọ kwa unu bụ ndu ekebe mu;
unu bụkwarupho
onye-ozi mu,
mu họtaru l'onwomu;
k'ọphu unu a-maru mu;
bya ekwetakwaphọ nkemu.
L'o dokwaphọ unu ẹnya
l'ọo mu bụ onye ọbu.
Ọ tọ dụedu Chileke ọzo,
e meru dobe,
abụdu mbẹdua;
ọphu ọ dụdu ọzo,
a-dụbaa nụ gbahaa mbẹdua.
11 Mbẹdua; mbụ mbẹdua
gẹdegede;
ọo mu bụ Chipfu;
ọphu ọ dụedu onye
ndzọta ọzo,
dụ nụ gbahaa mbẹdua.
12 Mu goshiwaru iya egoshi;
bya adzọta iya dobe;
bya echia ya lẹ
mkpu l'ọo mbẹdua bụ
Chileke;
l'ọ tọ bụdu agwa ndu
ọhozo ono,
unu dobegbaaru ono.
Mbụ ọ bụru unu bụ ndu
ekebe mu."
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
13 "E -shikpọo l'ichee
bẹ ọ bụe mu phọ bẹ

bụ iya nụ;
ọphu ọ dụdu onye adụ
ike anafụ mu onye nọ
mu l'ẹka.
Mu -mewaa iphe g'ọ dụ mu;
?bụ onye sụru g'ọo-bya
emee ya imephu?”

Chileke l'e-me gẹ ndibe iya laphu azụ l'ọnodu phẹ

14 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa; mbụ onye ono,
gbafụtaru unu ono;
bya abụru Onye Nsọ
kẹ Ízurẹlu.
Ọ sụru-a: “Ọo l'iswi ẹhu
unu bẹ mu e-gude
zia g'e je Bábilọnu;
je anyakashịa
ọguzo-igwe g'ọ ha.
Noo teke okoo,
ndu Bábilọnu atụ
a-ghọ erwubvu.
15 Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu
ono;
mbụ Onye Nsọ k'unu ono.
Mbụ onye ono,
bụ iya meru unubẹ
ndu Ízurẹlu dobe;
bya abụru iya bụ eze unu.”
16 Sụ-a; wakwa, iphe,
Chipfu epfu;
mbụ onye ono, tọru ụzo,
o shijaa eze-ẹnyimu;
mbụ tọgbo gbororo;
ọ ghajaa eze mini;
17 mbụ onye ono,
chifụtaru ụgbo-ịnya-ọgu;
mẹ ịnya;
mẹ ndu ojọgu;
mẹkpoo ndu gbaru
mkparawa;
chịkobe phẹ dobe.
Ẹphe zẹshia l'ẹka ẹphe ta
abyadụ agbalihubaa ọzo.
Mbụ ọ gbanyịa phẹ;
mbụ phụnyia phẹ
g'onye aphụnyi ọku
orọku.
18 “Unu zọhaa akahụ iphe!
G'ọ tọ bụshi l'iphe, mehawaru

nụ bẹ obu unu a-dụ!
19 ?Unu te eledu lẹ mu watawarụ
eme iphe ọphúú!
Mbụ l'ọobyawaa efuta.
?Unu ta ahụmaduru iya?
Mu eyeakwa ụzo l'echiẹgu.
Tẹme mu nọdu emewaa
nggele l'alị,
dabyiru mgbegere.
20 Anụ-ẹgbudu akwabẹ mu ùbvù;
mẹkpoo nkụta-ọswa yẹe
mgbashị-ujiku;
kẹle mu meru gẹ mini dụ
l'echiẹgu;
bya emee gẹ mini sọo
gborogboro l'alị,
dabyiru mgbegere;
k'ọphu ndibe mu a-ngu
mini; mbụ ndu ono,
mu gude ẹka mu họta
ono;
21 ndu mu gude ẹka mu mee
doberu onwomu
g'ẹphe raa ya arara sụ g'e
tuje mu ẹpha.”

Iphe-ẹji ndu Ízurẹlu

22 Obenu lẹ gụbe Jiékọpu
te ekwedụ raku mu.
Mbụ-a; gụbe Ízurẹlu sụ l'ike
mu bvụwaru ngu.
23 Ọphu ị kpụtaduru atụru
gude gweeru mu
ngwẹja-akpọ-ọku.
Ọphu i gweduru mu ngwẹja
mmanụ gude kwabẹ
mu ùbvù.
Ọ tọ bụdu lẹ mu bojeru ngu
ivu-ẹrwa sụ g'i gweeru
mu ngwẹja-nri.
Ọzokwanu lẹ mu mejeru
g'ike bvụ ngu lẹ mu
adaru ngu ngwẹja
ụnwù-isẹnsu.
24 I ti gudedu okpoga je azụta
oshi ọmanko,
eshi mkpọ gude bya
anụ mu.
Ọphu i gweduru mu ngwẹja
ẹba-anụ gude mee g'ẹpho
ji mu.
Ọ bụchia iphe, i meru bụ l'i

mewaru mu iphe-ẹji jasụ
ọ nọdu anyịwa mu ẹrwa.
Mbụ l'i meswewaru mu jasụ
ike ngu bvụwa mu.
25 Ọ bụru mbẹdua;
mbụ l'ọo mu bụ onye
e-hufu emeswe,
i mesweru mu;
g'ẹpha mu apfụru.
Ọphu mu anyatabaẹdu iphe-ẹji,
i meshiru ọzobaa.
26 Sụ-a; nyatanụru mu iphe,
mehawaru nụ.
G'anyi tụkonu yee ọnu l'opfu
ọbu.
Donaa g'ọ nwụru g'a maru
?ọ kalẹru ngu?
27 Nna ngu kẹ mbụ meru iphe-ẹji.
Ndu-ishi ngu meswee mu.
28 Noo g'o gude mu woru
ndu-ishi ụlo-dụ-nsọ
merwushia;
bya ahaa g'e woru Jiékọpu
mebyishikọta l'ophu;
l'e gude ndu Ízurẹlu
ephu l'iphu.

44

Ízurẹlu bụ ndu Chileke họtaru

1 "Obenu lẹ-a; ngabẹ nchị
nta-a; gụbe Jiékọpu,
bụ onye-ozi mu;
mbụ gụbe Ízurẹlu ono,
mu gude ẹka mu họta ono."
2 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa; mbụ onye ono,
meru ngu nụ ono;
onye bụ iya doziru
ngu teke ị nọ l'ẹpho.
Tẹme ọ bụru iya bụ
onye e-yeru ngu ẹka:
Ta atsụkwa ebvu;
gụbe Jiékọpu,
bụ onye-ozi mu;
mbụ gụbe Jieshurunu,
bụ onye mu gude ẹka
mu họta.
3 Mu a-gba mini l'alị,
ẹgu mini agụ.
Mbụ lẹ mu e-woru
ọ-sọ-gborogboro

mini wụa l'alị,
kpọhuru jegiri-jegiri.
Awa ngu bẹ mu a-wụ
Unme nkemu.
Mu abya awụa iphe-ọma,
shi mu l'ẹka l'ẹhu ndu
bụ oshilọkpa ngu.
4 Ẹphe awata amịshi g'ẹswa,
amịshi l'ẹka mini
adụje shii;
mbụ g'oshi wilo,
zeru l'agụga nggele,
asọ asọso.
5 O nweru onye asụ:
Mu bụkwa kẹ Chipfu.
Onye ọzo ekua onwiya
ẹpha laaru Jiékọpu.
Onye ọzo edee l'ẹka iya sụ:
Mu bụkwa kẹ Chipfu!
Ẹpha mu bụkwa Ízurẹlu!
6 Wakwa iphe,
Chipfu epfu baa;
mbụ onye ono,
bụ eze ndu Ízurẹlu
bya abụru onye
gbafụtaru phẹ nụ;
mbụ Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike:
Ọ kwa mbẹdua bụ onye ivuzọ;
bya abụru onye ikpazụ.
Ọ tọ dụekwa Chileke ọzo,
dụ nụ; gbahaa mbẹdua.
7 Ọo ya bụ lẹ-a;
?bụ onye bẹ unu
a-nọdu atụ eyeru mu?
G'onye ono pfunaa ya!
G'onye ono menaa
ya gẹ mu maru;
g'o doo ya ishi rii
l'iphu mu!
Mbụ iphe, mekọtakporu nụ;
eshinu mu meru ndibe
mu, shi l'ichee.
G'onye ono pfukwaphọ iphe,
e-mechaa mee nụ;
mbụ-a; g'ọ k'ọnaa iphe,
abya ememe.
8 G'ẹhu ba nmakwa unu
anmanma;
mbụ gẹ ndzụ ba agụkwa
unu!
?Mu te epfuhaadaru iya

unu eshi lẹ mbụ;
mbụ pfua ya raa ya
arara?
Mbụ-a; ọ kwa unu bụ ndu
ekebe mu.
?Ọ dụru Chileke ọzo, dụ nụ,
abụdu mbẹdua?
Waawakwa! Agbara mkpuma
ọzo ta adụhekwa.
Ọ tọ dụekwa onye ọzo,
mu maru.

Ndu eme kẹ ntẹkpe

9 Iphe, bụkpoo ndu eme kẹ ntẹkpe g'ẹphe ha ta adụkwa iphe, ẹphe bụ. Tẹme iphe
ono, ẹphe sụru l'ọ bụ phẹ ọkpobe iphe ono bụru iphe, adụdu iphe, ọ bụ. Ndu agbaru
phẹ ọdzori bụkwa ìshì bẹ ẹphe atsụ. Ọphu ẹphe amadụ iphe; k'ọphu iphere a-dụ
phẹ.
10 ?Bụ onye jejeru je emeta agwa; mbụ kpụa ntẹkpe, adụdu iphe, ọo-barụ iya?
11 Lekwa; iphe, bụkpoo ndu ẹphe l'iya swị bẹ e-mechakwaa bụru ndu iphere e-me.
Ndu ono, akpụje iya nụ ono bụnu nemadzụ mmanụ bẹ ẹphe bụ. G'ẹphe dzukọbenu
bya apfụru hụma l'ee-ye phẹ oke ebvu meru iphere kpua phẹ g'ẹphe ha.
12 Ọo onye-ụzú ewotajẹ anma hụbe l'ọku icheku. L'ọ bya egude ọngu tsua ya gude
meta ntẹkpe. Ọ bụru ike-ọkpu iya bẹ oogudeje mee ya. O -menyaa ya; ẹgu gụahaa
ya; ike abvụ iya. Teke ọ ngụduru mini; a -nọnyaa; ẹgu mini atsụa ya nkwo mẹe.
13 Onye ekwo oshi bụ eri bẹ oogudeje atụ nkiya. L'ọ bya egude iphe, aakajẹ iphe
kaa gẹ ya e-me iya. L'ọ bya egude ayọ bya ebebashịa ya. Gude kọmupasu mee ya l'ọ
dụ gẹ nwoke; mbụ dụkpoo akpabiri gẹ nwoke adụje; woru iya je ebvube l'ụlo-nshi.
14 Mbụ lẹ-a; o gbutsuru oshi sida; ọzoo oshi sipuresu; ọzokwanu achị, ọ harụ; yẹle
oshi ọzo, dụ l'ọswa tụko vua. Ọzoo l'o woru oshi payịnu dzaa; igwe dzee mini mee
ya; o vuta.
15 L'ọ bụwaruro nemadzụ iphe, oo-gude eshi ite. L'ọ harụ hata iya gude nyaa ọku.
L'o gude iya phunwua ọku ghee buredi. Tẹmanu l'o gbutakwa iya phọ gude pyịta
agwa wata abarụ ẹja. Mbụ pyịa ntẹkpe phozeaharu iya.
16 L'ọ bya ekee nkụ ọbu ẹbo chịta ye l'ọku; shia ya ite. L'ọ hụa ya anụ taa; ẹpho eji
iya. L'o gudekwa iya phọ nyaa ọku; l'ọ sụ: "Hm! Nta-a bẹ ẹhu evuwa mu ọku. Mu
hụmawaru ọku nyarụ."
17 L'ọ bya achịta ọphu phọduru nụ gude mee agwa; mbụ mee ya ntẹkpe; phozeru
iya wata iya abarụ ẹja. L'ọ bya epfuahaa nụahaa ya sụ iya: "Dzọtanu mu; ọ kwa ngu
bụ Chileke nkemu."
18 Sụ-a; ẹphe ta amakwa iphe; ọphu ọ dụdu iphe, edoje phẹ ẹnya; kẹle a phụchiru
phẹ iphe l'ẹnya; k'ọphu ẹphe ta aphụdu ụzo. Tẹme e mechia phẹ egomunggo; g'ọ tọ
dụ iphe, e-doje phẹ ẹnya.
19 Ọphu ọ dụdu onye ọphu asụje gẹ ya rịa ọriri. Mbụ ọphu ọ dụdu onye ọphu iphe
edoje ẹnya kẹ g'ọ sụ: "Nta bụ iphe-a, mu hatarụ ye l'ọku-a; bya egude icheku iya ghee
buredi-a; bya egude iya hụa anụ taa-a; bụ ọphu phọduru nụ bẹ mu e-gude mee ẹbyi
?Bụ kpukurukpu bẹ mu a-wata ephozeru?"
20 Ọ kwa ńtụ́ bẹ oorije. Ọ bụru obu iya, e dephuru edephu dephuru yẹbedua. Ọ tọ
bụdu l'ọo-dụ ike adzọ onwiya. Ọphu ọosudu: "?Ọ kwa l'iphe-a, ya gude l'ẹkutara-a
bụ iphe, abụdu ọkpobe iphe?"

Chipfu, bụ onye ndzọta
kẹ ndu Ízurẹlu

21 “Nyatakwa iphe-a;
gụbe Jiékọpu;
mbụ gụbe Ízurẹlu;
kẹle ọ kwa ngu bụ
onye-ozi mu.
Ọ kwa mu meru ngu dobe;
ị bụru onye-ozi mu.
Gụbe Ízurẹlu; mu ta abyakwa
azọha ngu azọha!
22 Mu rwufuwaru emeswe,
i mesweru mu.
Ọ gbakahụwa g'ẹka igwe
rwuchaaru erwurwu;
gbakaa ya.
Mu bya agbaka iphe-ẹji,
i meru mu; ọ tahụ g'iji,
kwarụ l'ụtsu atahụje-a.
Lwapfutanụ mu;
kẹle mu gbafụtawaru ngu.”
23 Gụbe imigwe;
gụnaa ebvu ẹhu-ụtso;
kẹle o kwa Chipfu mewaru
iphe-a!
Chia mkpu g'a nụma gụbe
eliphe, nọ igwe lẹ mkpula!
Unu watanụ agụ ebvu;
unubẹ úbvú úbvú;
mẹkpoo unubẹ
ọswa ọswa; yẹle iphe,
bụkpoo oshi,
nọ iya nụ!
Noo kẹle Chipfu gbafụtawaru
Jiékọpu!
O gudewaa Ízurẹlu goshi
ọdu-biribiri iya.
24 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa;
mbụ onye ono,
gbafụtaru ngu nụ ono,
bụkwa iya phọ bụ onye
kpụru ngu teke ị
nọkwadu l'ẹpho ono.
Ọ sụru-a: “Ọ kwa mu bụ
Chipfu;
onye bụ iya meru
iphemiphe dobe.
Ọ bụru mu tọsaru eligwe
nwẹka mu;
ọ dabyiru swoo;
bya abụkwaru mu phọ
tọsaru eliphe l'onwomu.

25 Ọ kwa mu l'emebyije
iphe-ọhumalenya, ẹphe eme;
mbụ ndu ono, epfu iphe,
mu epfuduru ono.
Mu nọdu emejekwaphọ
ndu aphụ ọphulenya;
ẹphe abụru ndu
eme eswe.
Ọ bụ mu alọ-phuje ndu
maru iphe azụ
mee mmamiphe phẹ
l'ọoburu iphe,
adụdu iphe, ọ bụ.
26 Opfu, onye ejeru mu
ozi pfuru bẹ mu emeje
g'ọ dụ g'o pfuru iya.
Tẹme teke ndu epfuchiru mu
nụ pfukwarụpho iphe;
mu emee ya g'ẹphe
pfuru iya;
mbụ ndu pfuru opfu
ẹhu Jierúsalẹmu
sụ l'ee-mechakwaa buru
iya eburu ọzo;
bya epfukwaphọ opfu
ẹhu mkpụkpu lẹ mkpụkpu,
nọgbaa l'alị ndu Jiuda
sụ l'ee-mechakwaa
kpụkwachaa ya;
mbụ l'emebyishi ono,
e mebyishiru iya ono
bẹ ya e-mechakwaa
mekwata g'ọ dụ g'o shi dụ.
27 Ọo mu sụru ogbu-mini:
'Ngwa; tahụ!
Mu e-mekwa gẹ mini,
nọgbaa
lẹ nggele ngu tashịhu.'
28 Ọo mu pfuru opfu ẹhu
Sayịrosu sụ l'ọ bụ onye
echeru mu atụru mu.
L'oo-mekọta iphe,
dụ mu l'obu g'o mee.
L'ọo-sụ g'a kpụ-phu
Jierúsalẹmu azụ.
L'ọ byakwapho asụ g'a tụa
ọkpa-ụlo
eze-ụlo Chileke."

45

1 Wakwa iphe, Chipfu

epfu anụ onye ono,
ọ họtaru g'ọ bụru eze;
mbụ Sayịrosu,
onye ọ lọtaru l'ẹkutara
gude kwatsushia ọha,
dụ ichiche, byaru iya
l'iphu; gude nashịa
ndu eze ngwọgu phẹ
gbabẹ phẹ ẹka ọto;
gụhashia ụzo gheberu
iya ọnu;
k'ọphu a taa gụ-chihẹdu
iya agụ-chi.
2 Ọ sụru-a: Mu e-vuru ngu ụzo
je egbuzeru ngu úbvú
úbvú egbuze;
je agbakwoshia ọguzo,
e meru l'onyirubvu;
bya egbukashịa mgbọrígwè,
e gude tụ-chia ụzo.
3 Mu a-nụ ngu ẹku,
e doberu l'ọchii;
mbụ iphe-enweru,
e doberu l'ẹka e domiru
edomi.
Ono e-me g'ị maru lẹ mu
bụ Chipfu bya abụru
Chileke ndu Ízurẹlu;
onye ekuje ngu ẹpha
ngu gẹdegede.
4 Ọ kwa onye mu eme ele bụ
Jiékọpu ono,
bụ onye-ozi mu ono;
mbụ Ízurẹlu ono,
bụ onye mu họtaru
l'onwomu ono.
Ọ bụru iya meru g'o gude mu
kua ngu l'ẹpha;
bya eworu ọkwa,
aakwabẹ ùbvù woru nụ
ngu l'ẹbe abụ l'ị maru
onye mu bụ.
5 Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu;
ọphu ọ dụekwa onye ọzo,
dụ nụ.
Mbụ l'a -gụfu mbẹdua ta
adụekwa Chileke ọzo,
dụ nụ.
Ọo mbẹdua e-me g'ike dụ
ngu l'ẹbe abụ l'ị maru
onye mu bụ.

6 Ọ bụru mu -mee ya nno;
ndu nemadzụ eshita l'ẹka
ẹnyanwu awataję jasụ
l'ẹka ọodaje
maru l'ọ tọ dụedu onye ọzo,
dụ nụ, abụdu mbędua.
Ọ kwa mbędua bụ Chipfu;
ọphu ọ dụekwa onye ọzo,
dụ nụ.
7 Ọ kwa mbędua emeje
g'ìphóró dụ; bya emee;
ọchii adụ.
Ọ kwa mbędua emeje g'e
nweru ẹku;
mu nọdu emejekwaphọ
g'ọla-l'iswi bya.
Ọ kwa mbędua, bụ Chipfu
tụkoru iphemiphe ono
eme.
8 Gụbe imigwe,
nọgbaa l'ephekerephe;
dzenaa apfụbekoto
gę mini!
G'urwukpu dzenaa ya
yọyoyo!
G'eliphe l'ophu saa ọnu
gabala!
K'ọphu ndzọta a-tụko
ẹkameka sweta;
apfụbekoto atụko ẹkameka
dzuru.
Ọ kwa mbędua, bụ Chipfu
meru iya dobe.
9 Nshịo onye etso onye meru
iya nụ ụswo.
Mbụ onye adụdu iphe ọzo,
ọ bụ gbahaa ite,
a kpụru l'ụrwa.
Ụrwa; ?ọojije onye akpụ ite
sụ iya: “?Bụ gụnu bę
ịikpu?”
Iphe, i gude ẹka ngu mee;
?l'ọo-nọnya sụ ngu
l'i mekwarụ iya;
ọphu ya enwedu ẹka?
10 Aphụ tsọru onye asụ nna iya:
“?Bụ gụnu bę o gude ị nwụa
mu ẹgube-a?”
Ọzoo onye asụ ne iya:
“?Bụ gụnu bę ị nwụru mu
ẹgube ọwa-a?”

11 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa;
mbụ Onye Nsọ kẹ
ndu Ízurẹlu;
tẹme ọ bụru iya bụ onye
meru Ízurẹlu ọbu
dobe.
Ọ sụru-a: “?Unu a-wata
mu ajị njịkpa-ọnu lẹ
k'ụnwegirima mu?
Tọo ?unu a-nọdu atụru mu
ekemu gẹ mu e-me iphe,
mu gude ẹka mu mee?
12 Ọ kwa mbẹdua meru eliphe
dobe.
Mu byakwaphọ bya emee
nemadzụ dobe iya.
Ọ kwa ẹka mu bẹ mu gude
tọsaa imigwe;
bya edokaa ya kpokpode
kpokpode l'ophu.
13 Ọ kwa mbẹdua meru gẹ
Sayịrosu fụta
gude goshi lẹ mu bụ onye
pfụberekoto.
Ọ bụru mbẹdua e-me g'ụzo,
ooshi pfụkotaru
nhamụnha.
Ọo ya a-kpụkwa mkpụkpu
mu ono mee gẹ ndibe mu,
a kpụru lẹ ndzụ
nweru onwophẹ.
Ọphu oomekwa iya g'apfụa ya
ụgwo;
ọzoo g'e bua ya nggo.”
Nokwa iphe, oopfu;
mbụ Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.
14 Wakwa iphe, Chipfu epfu:
“Iphe, e metaru l'alị Ijiputu;
mẹkpoo ngwaswa,
shi l'alị Kushi;
mẹkpoo gwagoro-gwagoro
ndu ono,
shigba alị Seba ono;
g'ọ ha a-lwakọtaru ngu;
tụkoru bụkotaru nkengu.
Ẹphe a-tụko etso ngu;
awụ l'odze awụ-pfuta ngu.
Ẹphe abya ephozeta l'iphu
ngu rwọahaa ngu

arwọrwo epfu sụ:
‘Tororo opfu bụ lẹ Chileke
nọkwa swiru ngu
eswiru.
Ọ tọ dụekwa onye ọzo,
dụ nụ;
mbụ l'ọ tọ dụekwa onye ọzo,
dụ nụ gbahaa yẹbedua.’
15 Tororo! Ị bụkwa Chileke,
anọduje edomi onwiya
edomi; gụbe Chileke,
bụ onye dzọtaru ndu Ízurẹlu.
16 Iphe, bụ ndu agwọ ọbvu
bẹ ee-me iphe-iphere
meru bọtorii nụ phẹ.
Mbụ l'ẹphe a-tụko mehu
bọtorii g'ẹphe ha
tụgbua.
17 Obenu lẹ ndu Ízurẹlu bụ
Chipfu a-dzọta phẹ.
Mbụ l'adzọdzo, ọo-dzọ phẹ
a-bụru ojejoje.
Ọphu a byadu eme unu
iphe-iphere;
ọphu unu abyadụ
emephe bọtorii gburu
jeye lẹ gbururu.”
18 Kẹle-a; wakwa iphe,
Chipfu epfu; mbụ onye ono,
bụ iya meru imigwe dobe.
Ọ kwa iya bụ Chileke;
onye bụ iya kpụru
mgboko;
bya abụru iya meru iya.
Ọo ya tọru ọkpa iya;
ọphu o medụru iya g'ọ
nọdu iphoro.
O meru iya dobe g'e buru
iya eburu.
Ọ bụru iya epfu sụ: “Ọ kwa
mbẹdua bụ Chipfu;
ọphu ọ dụekwa onye ọzo,
dụ nụ.
19 Iphe, mu pfuru bẹ mu
te epfukwaru lẹ mpya.
Mu te ejekwaru anọdu l'ẹka
lanụ l'ali,
ọchii agba pfua ya.
Ọphu mu asụkwaru oshilọkpa
Jiékọpu phẹ g'ẹphe chọo
mu kẹ mmanụ.

Mụbe Chipfu epfuje ọkpobe
opfu; mu epfuje iphe,
dụ k'epfupfu.”
20 Unu dzukọbenu onwunu
byakpọdapho!
Unu nọkobe l'ẹka lanụ;
unubẹ ndu ono,
shi ọhamoha tsoru agha
phurii ono!
Ndu amadụ iphe bẹ ẹphe bụ;
mbụ ndu gwọru nshi,
a pyịru l'oshi parụ aghaphe;
ndu epfuje anụ iphe,
ta adzọjedu nemadzụ.
21 Unu pfunaa iphe g'ọ dụ;
unu byanụ edoo g'ọonwuru
unu.
G'ẹphe nọkobe chịaru iya idzu.
?Bụ onye bụ onye pfuhawaru
iphe-a teke dụ ẹnya?
?Bụ onye meru g'a maru
iya teke dụhawaa
ụzenya-ụzenya?
?Tọbudu mbẹdua, bụ Chipfu?
Ọzo bụ l'ọ tọ dụedu Chileke
ọzo, dụ nụ,
abụdu mbẹdua.
Ọo mbẹdua bụ Chileke,
pfụberekoto;
bya abụru onye ndzọta.
Ọ tọ dụedu onye ọzo,
dụ nụ abụdu mbẹdua.
22 Unu ghanaaru mu iphu;
hụma l'aa-dzọta unu;
unubẹ ndu mgboko l'ophu;
kẹle ọo mbẹdua bụ Chileke;
ọphu ọ dụekwa onye ọzo.
23 Mu gudewaa onwomu ria angụ.
Mu gudewaa ọnu mu pfua
opfu onye pfụberekoto.
Ọphu mu abyadụ asụ g'ọ
laa azụ.
Mu pfuru sụ l'iphe,
bụ ikpere ndiphe l'ophu
e-mechaa rwuchaaru
mu alị.
Ọ bụru mbẹdua bẹ ndiphe
l'ophu e-mechaa gude
erije angụ.
24 “Ẹphe e-pfu opfu ẹhu mu sụ:
‘Ọo Chipfu nwẹka iya

pfụberekoto;
bya abụru
iya bẹ ike dụ kpẹekpu.’
Ndu ono g'ẹphe ha, shi
abarụ mu hanyịhanyi
ono l'a-byapfuta mu
gude iphere bya.
25 Obenu lẹ-a; iphe,
bụkpoo oshilọkpa Ízurẹlu
l'a-nọdu l'ẹka Chipfu
bụru ndu pfụberekoto;
bya egude Chipfu
eku onwophẹ.”

46

Agwa ndu Bábilọnu

1 Balụ phozeakwaru;
Nebo nọdu ekpuwa
ekpukpu.
Mbụ lẹ ntẹkpe phẹ ono
bụwaa onye vu iya nụ
bụ anụ, evuje iphe.
Mbụ l'iphe, o vu anyị iya
ntụmatu.
Tẹme ọ bụru ivu l'ẹhu nwanụ,
ike bvụru.
2 Agwa ọbu g'ẹphe ha tụkoru
ekpu ekpukpu bya
atụko phozeta.
Ọphu ẹphe adụdu ike
dzọta onwophẹ.
Ọchia l'ẹphebedua l'onwophẹ
bẹ a kpụru lẹ ndzụ.
3 Unu ngabẹnuru mu nchị;
unubẹ ọnu-ụlo Jiékọpu;
mbụ g'ụnu ha bụru ndu
phọduru nụ l'ọnu-ụlo
Ízurẹlu;
mbụ unubẹ ndu ono,
mu gudeshi eshinu a tsụru
ime unu ono;
mu nọdu ehe unu eshinu a
nwụru unu.
4 Mbụkpoo jasụ unu kahụ;
ẹwó tụko unu ishi sweta;
bẹ mu bụekwapho onye
mu bụ;
mu bụekwapho onye
gude ndzụ unu.
Ọo mu meru unu;
ọ bụru mu a-nọdu apa

unu geleegelee.
Ọo mu a-nọdu edobe unu
ndzụ;
tẹme ọ bụru mu a-nọdu
agbafụtaje unu.
5 ?Bụ onye bẹ unu a-tụru
mu yeru?
?Bụ onye bẹ unu a-sụ lẹ mu
l'iya ha?
?Bụ onye bẹ unu a-sụ l'ọ kwa
onye dụ ẹgube-a bẹ ọ
dụ g'a tụru yeru mu?
6 O nweru ndu evushije
mkpọla-ododo l'ẹkpa phẹ.
Ẹphe achịkoo mkpọla-ọchaa
tụa àtụ̀tùù l'iphe,
aatụ̀je iphe.
Ẹphe eje ebuta onye-ụ́zú
mkpọla-ododo g'ọ bya
egude iya kpụtaru phẹ
ntẹkpe.
A -kpụchaa ya;
ẹphe awata iya abarụ ẹja.
7 Ẹphe apata iya tụa l'ukuvu
phẹ parụ iya tụgbua.
Ẹphe eje eworu iya kpọbe
l'ẹka ọo-nọdu.
Ọ bụru ẹka ono, a kpọberu
iya ono bẹ oo-kpọru.
Ọ tọ byadu eshi l'ẹka ono,
a kpọberu iya ono
kpịriberu.
Teke nemadzụ byaru bya
echiku iya lẹ mkpu;
ọ tọo zadụ iya ẹnu.
Ọphu ọ dụdu ike adzọta iya
l'iphe-ẹhuka, byaru iya nụ.
8 Sụ-a; unubẹ ndu ono,
emeje iphe,
Chileke sụru g'e be meshi
ono;
unu nyatakwa iphe-a!
Unu mekwaa ya g'ọ kwaa
unu l'egomunggo!
Unu yekwa iya eyeye l'ọkpoma!
9 Mbụ-a; unu nyatakwa
akahụ iphe; mbụ iphe,
shihawaa ụzenya.
Ọ kwa mu bụ Chileke.
Ọ tọ dụekwa onye ọzo.
Ọ kwa mu bụ Chileke;

ọ tọ dụekwa onye ọzo,
dụ gẹ mu dụ.
10 Mu eshijeẹpho lẹ mbụ mee
g'a maru iphe,
a-bụru ikpazụ iphe.
Mbụ lẹ mu anọdujero teke
ndiche mee g'a maru iphe,
eteke medu nụ.
Mu sụru-a: Iphe,
mu tụberu k'ememe bẹ
mu mefụtajekwa.
Tẹme ọ bụru iphe,
dụ mu ree bẹ mu e-me.
11 Mu jekpọruro l'ụzo
ẹnyanwu-awawa je ekua
ẹnu, erije odzu;
bya ejemihu l'alị ẹka dụ
ẹnya je ekua onye e-me iphe,
mu tụberu.
Iphe, mu pfuru bẹ mu e-me!
Iphe, mu chịru idzu iya bẹ
mu e-mekwaphọ.
12 "Unu ngabẹru mu nchị;
unubẹ ndu ono,
ọkpoma kpọru gbengu ono!
Mbụ unubẹ ndu ono,
apfụbekoto kwata dụ
ẹnya ono.
13 Apfụbekoto nkemu bẹ mu
gudeakwa akpịritaru ntse.
Ọ tọ dụhekwa ẹnya.
Ọphu ọ dụekwa g'ọo-nọ-beru;
ndzọta mu erwua.
Mbụ lẹ mu a-dzọta ndu bu
l'eli úbvú Zayọnu.
Mu eworu akpabiri mu nụ
ndu Ízurẹlu."

47

Adada Bábilọnu

1 "Gụbe nwada Bábilọnu;
lwakwa alị alị;
gwọdoshihukwa l'urwuku!
Hakwaa anọdu l'aba-eze
je anọdu l'alị;
gụbe
nwada ndu Bábilọnu!
Kẹle e tee kuẹdu ngu nwanyị,
dụ bẹlebele bya adụ
nyẹgenyege.
2 Pata mkpuma, eegweje

iphe wata egwe nri!
Phụfunu ẹkwa,
ị phụ-chiru iphu!
Phụ-linaa uwe ngu aphụ-li;
l'ị gbaru ọkpa ọto je
erwughashịa nggele!
3 L'aa-gbabẹkwa ngu ọto;
mee g'a hụma iphe-iphere
ngu.
Mu e-melatakwa; ọphu ọ
dụkwa onye mu a-ha.”
4 Mbụ l'onye agbafụtaje anyi
ono
bẹ ẹpha iya bụ Chipfu.
Ọ bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike;
bya abụru Onye nsọ kẹ
ndu Ízurẹlu.
5 Nọdukpoepho nwa
nggujingguji!
Je anọdukpoepho l'ẹka
gbakọtaru ọchii;
gụbe
nwada ndu Bábilọnu.
Kẹle nta-a bẹ e tee kubaẹdu
ngu eze nwanyị,
nwe alị-eze, iche iche.
6 Ndibe mu meru;
ẹhu ghuahaa mu eghu.
Mu tụrwua ndu ono,
bụ okiphe mu onoya.
Mu woru phẹ ye ngu l'ẹka;
ọphu ị phụduru phẹ
obu-imemini.
I bochaa phẹ ivu-ẹrwa
bochaa mẹ ndibe phẹ,
kahụru akahụ.
7 I pfuru sụ l'ịi-bụwaruro
eze-nwanyị jasụ l'ojejoje.
Ọphu ị rị-vukpọdaru
iphemiphe-a;
ọzokwanu chịa ìdzù iphe,
e-mechaa mee l'ikpazụ
iya.
8 Ọo ya bụ lẹ-a;
ngabẹkpodapho nchị;
gụbe nwọphu kpọru obu
ye l'akpa ntụsaru-ẹhu;
mbụ gụbe nwọphu arịje
l'ọ tọ dụdu iphe,
byaru eme ngu nụ;
tẹme ị nọdu asụje onwongu

l'ọwa-a ngu kpoloko dụ;
l'ọ tọ dụedu onye ọzo
gbahaa ngu;
l'ị tị byadu abụ nwanyị,
ji iya nwụhuru;
ọphu ume nwa abyadụ
eme ngu.
9 Iphe labọ-a a-nwụkwaru
ngu lẹ ntabu ẹnya lanụ.
L'ujiku lanụ bẹ ụnwu
ngu a-nwụshihu;
ji ngu anwụhu.
Iphe labọ ono a-zụe ngu phọ
gburumu pfụurii.
I tii metadu iya l'agwụgwo;
ọphu iigwetadu iya
l'ikpoto ngwẹja.
10 Kẹle ị kpọru obu ye l'ẹjo-iphe,
ịinoduje eme.
I pfua sụ l'ọ tọ dụdu onye
hụmaru ngu nụ.
Ọ bụru mmamiphe ngu;
yẹle iphe,
ị nwụtaru bẹ dephuru ngu nụ;
mee ngu;
ị sụ onwongu l'ọwa-a ngu
kpoloko dụ;
l'ọ tọ dụedu onye ọzo
gbahaa ngu.
11 Obenu l'ẹjo-iphe a-nwụru
ngu;
ọphu ịimadu ẹka o shi.
Eze iphe-ẹhuka a-dapfuta ngu;
ị tịi dụdu ike egbobuta
iya.
Ọla-l'iswi a-tụ ngu l'ụpfu;
ọphu ịimadu l'onoo
g'ọo-dụ.
12 Sụ-a; mekpọekwapho
ọmamanshi ngu g'iime
iya!
Gwekpọekwapho ikpoto
ngwẹja, iigwe; bụ iphe,
i shi teke ị bụ nwata
gweta.
?A maru bụ; i -menyaa ya
l'ọogbohuru ngu?
Tọo ?bụ: i -menyaa ya
l'ịikpatsu ndzụ-agụgu?
13 Iphe, bụkpoo idzu,
a chị-koshiru ngu bụ iphe,

o meru
bụ l'ọ tụkoru mee;
ike kabaa ngu abvụbvu.
Ngwanụ gẹ ndu aphụjeru
ngu ọphulenya
kpịritanuru!
Mbụ ndu ono, anọduje ele
ẹnya l'ẹnyanwu yẹle
kpokpode
gude akọru ngu g'ọo-dụru
ngu l'ọnwa l'ọnwa ono.
G'ẹphe dzọnaa ngu l'iphe-a,
abyaru ngu anwụru-a!
14 "Ẹphe dụ g'ẹswa akpe,
kpọhuru nkụ.
Ọ bụru ọku e-mechaa kee
phẹ kefu.
Ọphu ọ bụdu l'ẹphe adụkponu
ike adzọ onwophẹ;
g'ọku ono te nwu
phuruphuru kefu phẹ.
L'ẹka-a bẹ icheku
ọku k'anyaru ta adụkwa;
ọphu ọ dụkwa ọku,
a-dụ iya nụ k'anọdu lẹ
mgboru iya.
15 Nokwa mkpakọ iphe,
ẹphe e-meru ngu bụ ono;
mbụ ndu-a,
unu l'ẹphe shi teke ị bụ
nwata seta akanya-a;
zụta aswa-a.
G'ẹphe ha l'ẹhu l'ẹhu
e-shiswekọtaepho ụzo;
ọphu ọ dụdu g'ọ ka mma
l'ọo onye lanụ,
byaru adụ ike dzọo
ngu nụ."

48

Ízurẹlu ada ike

1 Unu ngabẹ nchị l'opfu-a;
unubẹ ọnu-ụlo Jiékọpu;
mbụ unubẹ ndu ono,
eekujeru laaru Ízurẹlu ono;
mbụ unubẹ eri Jiuda;
mbụ unubẹ ndu egudeje
ẹpha Chipfu eri nte;
tẹme unu nọdu akpọ-kuje
Chileke kẹ ndu Ízurẹlu;
ọphu ọ dụdu ọphu unu

eme ire-lanụ;
ọphu ọ dụdu ọphu unu
pfụberekoto eme;
2 mbụ unubẹ ndu ono,
kuru onwunu ndu shi lẹ
mkpụkpu, dụ nsọ ono;
tẹme ọ bụru Chileke kẹ
ndu Ízurẹlu bẹ unu kpọru
obu yeru;
Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike;
nokwa ẹpha iya bụ ono.
3 Ọ bụro teke dụ ẹnya
ẹnya bẹ mu pfuru iphe,
mewaru nụ.
Mu gudekpọo ọnu mu pfua
ya; raa ya arara;
tẹme mu mekwaphọ g'a
madzuru iya.
A bya l'amarụ; mu mee ya;
ọ nwụa gẹ mu pfuru iya.
4 Kẹle mu mahawarụ g'ịidabe
ike;
mbụ l'akwara olu ngu bụ
mgbọrígwè;
tẹme atatiphu ngu bụru
onyirubvu.
5 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude
mu pfuhawaru ngu
iphe-a teke dụ ẹnya;
mbụ tẹme ọ nwụaha bẹ
mu vuru ụzo raarụ ngu
iya arara;
k'ọphu ị tịi sụdu l'ọo nshi
ngu meru iphemiphe
ono; l'ọo ntẹkpe ono,
ị pyịru apyịpyi ono;
ọzoo ọphu ị kpụru
l'onyirubvu ono bẹ o shi
l'ẹka mee.
6 Ị nụmawaru iphemiphe-a.
Lewa iya rọ ẹnya! ?Tii
kwetadu iya?
Nta-a bẹ mu byaru awata
ngu egoshi iphe ọ̀phúú,
bụ iphe, e domiru edomi,
bụ iphe, ịimadu.
7 Iphe ono bụa nta-a bẹ e meru
iya;
e te mehaadaru
iya ụzenya.
Mbụ l'i tikị nụmaswee ya

abụdu ntanụ-a;
k'ọphu bụ l'ị tịi sụdu l'ị
machahawaru iya.
8 Sụ-a; i tikị nụmaswekwaa ya;
ọphu ị mahaakwaa ya;
eshinu i shi teke ndiche
data nkụchi.
Kẹle mu maru l'ị bụ
mebyikpọo onye
ẹregede; tẹme iphe,
i shikpọo l'ẹpho ne
ngu zata bụru Okwerike.
9 "Ọ kwa g'ee-shi g'ẹpha
mu apfụru meru g'o
gude mu sedekwadụ
ẹhu-eghu mu.
Ọ bụru g'ee-shi g'a jaję mu
ajaja meru g'o gude
ọphu mu teke
atụ-koshidu ngu iya;
k'ọphu mu te emedu
ngu g'ị chịhu.
10 Tii ledu; mu hụchaakwaru
ngu ahụcha;
l'ẹbe abụ l'ị bụ
mkpọla-ọchaa.
Mu byakwapho ahụa ngu
l'ọku-ụzu,
bụ iya bụ iphe-ẹhuka.
11 Ọ kwa onwomu bẹ mu emeru
iya.
Mbụ lẹ mu eme iya emedoru
iya onwomu.
Kẹle-a; ?dẹnu gẹ mu e-shi
haa g'e woru ẹpha mu
tụrwua?
Mu te ewokwaru ùbvù,
gbaru mu nụ aharu onye
ọzo."

Enweru onwonye ndu Ízurẹlu

12 Ngabẹkpodaru mu phọ nchị
gụbe Jiékọpu;
mbụ gụbe Ízurẹlu,
mu kuru l'onwomu.
Ọ kwa mbẹdua bẹ ọ bụ.
Ọ kwa mu bụ onye mbụ bya
abụru onye ikpazụ.
13 Ọ kwa mbẹdua gude ẹka mu
tụa ọkpa mgboko-a
l'ophu.
Ọ bụru mbẹdua gude ẹkutara

mu tọsaa imigwe
imigwe l'ophu.
Mu -kua phẹ oku;
ẹphe atụkoepho zelihu
pfụru apfụru.
14 Unu tụko g'unu ha byakọta
bya angabẹ nchị.
Dẹnu nshi ọphu dụru ike
pfuaru unu iphe-a;
mbụ l'onye ono,
mụbe Chipfu họtaru ono
l'e-me iphe,
mu tụberu l'ẹhu ndu Bábilọnu;
mbụ l'oshi ẹka iya bẹ ọ
dabẹwaru l'ẹhu ndu Bábilọnu.
15 Ọ kwa mu; mbụ l'ọ kwa
mu pfuru opfu-a.
Ee! Ọ kwa mu kuru iya oku.
Ọ bụru mu e-duru iya bya;
l'o mee iphe,
ọ byaru ememe meghaa.
16 "Unu kpịritaru mu ntse
bya angabẹ nchị l'iphe-a.
E -shikpọ lẹ mbụlembu,
mu shi pfuta opfu bẹ
mu teke epfuswee opfu
lẹ mpya.
Teke o mekpọoru lẹ mbụ
bẹ mu nọepho l'ẹka
ono."
Nta-a bẹ Nnajịuphu, bụ Chipfu;
yẹle Unme nkiya;
yewaru mu gẹ mu bya.
17 Wakwa iphe,
Chipfu epfu baa;
mbụ onye agbafụtaje ngu
nụ ono, bụ Onye Nsọ
kẹ ndu Ízurẹlu.
Ọ sụru: Ọ kwa mu bụ Chipfu,
bụ Chileke ngu;
onye bụ iya ezije ngu iphe,
a-karụ ngu lẹ ree;
bya abụru onye anọduje
atụru ngu ẹka l'ụzo,
ịi-nọdu eshi.
18 "Ọme ị ngabẹru nchị mee
iphe, mu sụru g'e mee;
ẹhu-guu gege anọduepho
asọru ngu gborogboro
gẹ mini asọ asọso.
Apfụbekoto ngu atụ kpereree

g'akpara-mini, atụ
l'eze-ẹnyimu.
19 Oshilọkpa ngu gege adụ
igwerigwe g'ẹja,
nọ l'alị.
Ụnwegirima ngu abụru agụta
agụta g'ụnwu akpụru
ereshi.
Ẹpha phẹ ta abyadụ achịhu
achịhu;
ọphu a byadu emebyishi
phẹ emebyishi
l'iphu mu."
20 Unu shikwa lẹ Bábilọnu
kwafụ!
Unu gbakwaa ọso gbalaarụ
ndu Bábilọnu!
Unu tụa okoo gude pfua
ya g'a nụma-dzuru!
Unu zia nzi g'o rwua ẹka
igwe beru alị beru!
Iphe, unu e-pfu bụ lẹ Chipfu
gbatawaru ndu-ozi iya
ono,
bụ ndu Jiékọpu.
21 Ẹgu-mini ta agụkwaru phẹ
teke o duru phẹ ghaa echiẹgu;
mbụ l'o meru;
mini shi l'agbara-mkpuma
asọshiru phẹ.
Ọ gbajaru agbara-mkpuma;
mini wata asọshi.
22 "Ndu ẹjo-iphe bẹ ẹhu ta
adụjekwa guu."
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

49

Onye-ozi kẹ Chipfu

1 Unu ngabẹru mu nchị
unubẹ ndu bukube
eze-ẹnyimu!
Unu nụmakpodapho iphe-a
unubẹ ọha, bu l'ẹka dụ
ẹnya!
Chipfu vukwaru ụzo kua
mu tẹme a nwụa mu.
Ọ bụro teke mu nọkwadu
l'ẹpho ne mu bẹ
o kuru mu ẹpha.
2 O meru ọnu mu;

ọ nọdu atsụ nkọ g'ogu-echi,
a barụ ababa;
bya eworu mu domia l'ime
ọbochi-ẹka iya.
O meru mu; mu dụ g'apfụ,
a rwacharu arwacha;
bya eworu mu sụ-chia l'iphe,
ooyeje apfụ iya.
3 Ọ sụ mu: "Ị bụkwa onye-ozi
mu gụbe Ízurẹlu.
Onye bụ ngu bẹ mu e-gude
goshi gẹ mu dụ-be
biribiri."
4 Mbẹdua sụkwanu:
"Mu seakwaru akanya
ọla-l'iswi.
Mu swịshierupho ike mu
k'iphoro l'iphe,
bụ iphe-mmanụ.
Ọle ọ bụ; iphe, rwuberu mu
nụ bụ l'ẹka Chipfu
bẹ ọ dụ.
Tẹme obunggo mu bụru
Chileke mu gude iya."
5 O be nta-a Chipfu,
bụ onye ono,
meru mu rọ teke mu
nọ l'ẹpho;
gẹ mu bụru onye-ozi iya;
sụ:
"Duphutaru mu ụnwu Jiékọpu
azụ.
Chịkobe ụnwu Ízurẹlu
chịtaru mu."
Kẹle mu bụ onye aakwabẹ
ùbvù l'ẹnya kẹ Chipfu;
tẹme ọ bụru Chileke
mu bụ ike nkemu.
6 Ọo ya bụ; ọ sụ:
"Ọ tọ bụlekwaa g'ị bụru
onye ejeru mu ozi
duphutaru mu ipfu ipfu
ụnwu Jiékọpu azụ;
wafụa g'i dulatakwaru
mu phọ ndu kẹ Ízurẹlu,
bụ nwa ndu ọphu mu
doberu bẹ ị nọ-doru.
Mu e-mekwa ngu phọ
g'ị bụru ìphóró,
dụru ndu
abụdu ndu Jiuda;

k'ọphu ii-me gẹ ndzọta mu
rwua ẹka igwe beru
alị beru.”
7 Wakwaphọ iphe, Chipfu epfu;
mbụ onye ono,
bụ onye agbafụtaje anyi;
bya abụru Onye Nsọ
kẹ ndu Ízurẹlu.
Oopfu iya anụ onye ono,
ọhamoha jịkaru ajịka;
akpọ-yiru iya ukuvu ono;
mbụ onye ono,
bụ onye-ozi kẹ ndu-ishi.
Waa iphe oopfu baa:
“Ndu eze e-mechakwaa
hụma ngu wụ-lihu.
Ndu-ishi a-hụma ngu
phozeru ngu.”
Ọ bụru onye e-me iya nụ
bụ Chipfu; onye ono,
apfụshije ike l'iphe,
o pfuru;
mbụ Onye nsọ kẹ ndu
Ízurẹlu,
bụ onye họtaru ngu nụ.

Edophu Ízurẹlu azụ l'ọnodu iya

8 Wakwa iphe, Chipfu epfu:
Ọo teke mu a-wata eme
eze-iphe-ọma bẹ mu a-za
ngu ẹnu.
Ọ bụru mbọku,
mu a-wata adzọta
nemadzụ bẹ mu e-yeru
ngu ẹka.
Mu a-kwakọbe ngu mee ngu
g'ị bụru iphe,
mu lẹ ndiphe e-gude gbaa
ndzụ;
g'i dophu alị ono azụ
l'ọnodu iya;
mee g'ẹphe keta okiphe ono,
shi dabyiru iphoro
onoya.
9 Mbụ-a; g'ị sụ ndu ono,
a kpụru lẹ ndzụ ono
g'ẹphe fụta;
l'ị sụkwapho ndu nọ
l'ọchii g'ẹphe nweru
onwophẹ.
Ẹphe adụ g'ụnwu-atụru,

dọru ata nri l'agụga gbororo;
hụmachaa nri l'úbvú úbvú,
dụgbaa kpọkoro
kpọkoro kpọkoro.
10 Ẹgu nri ta abyadụ agụ phẹ;
ọphu ẹgu mini agụdu
phẹ; ọphu okpomọku,
shi l'echiẹgu;
ọzoo ọphu shi
l'ẹnyanwu ekpoẹdu
phẹ.
Ọ bụru onye aphụru phẹ
obu-imemini a-nọdu
edu phẹ duru phẹ
shita agụga mini,
asọ asọso.
11 “Mu e-me g'úbvú úbvú,
mu nweru bụchaaru
gbororo.
L'aabya atụa iphe,
bụ oji mu mkpoli l'ọoha
l'eli l'eli.
12 Lekwa; ẹphe e-shigbakwa
ẹka dụ ẹnya.
Ọ dụru ndu ọphu e-shi
l'isheli;
ndu eshi l'ụzo ẹnyanwu-adada;
dụru ndu ọphu e-shichaa
ụzo alị Asụwanu.”
13 Unubẹ imigwe l'ophu;
unu rwua okwe!
Gụbe eliphe; tenaa ẹswa!
Unubẹ úbvú úbvú;
unu watanụ agụ ebvu!
Noo kẹle Chipfu watawarụ
adụ ndibe iya obu.
Tẹme ọ bụru ndibe iya ono,
shi eje iphe-ẹhuka ono
bẹ ọo-phụru obu-imemini.
14 Obenu lẹ Zayọnu sụru:
“Chipfu gbadoakwaru
mu.
Nnajịuphu mu zọhaakwaru
mu.”
15 Ne; ?ọozohaje nwa, angụ iya
ẹra l'obu;
mbụ kẹ g'ọ tọ phụru nwa,
bụ iya nwụru iya
obu-imemini?
O -jekpọonu azọha bẹ
ọo-zọhakwaa;
obenu lẹ mbẹdua ta

azọhadu ngu!
16 Tii ledu; mu deakwaru ẹpha
ngu g'uri l'ọbochi-ẹka
mu;
ọphu mu azọhajedu igbulọ
ngu ono azọha.
17 “Ụnwu ngu alwaakwa
ẹgwegwa.
Ndu ono, shi mee ngu;
ị bụru ochobu ono nọdu
alụfuwaa.
18 Palinaa ẹnya ngu imeli
lephee mgburugburu!
Ụnwu ngu g'ẹphe ha
anọkoakwa alwapfuta
ngụ.
Wakwa iphe, mụbe Chipfu
epfu baa:
Eshinu mu nọ ndzụ gẹ mu nọ
iya-a bẹ ii-mechaa yee
phẹ g'ẹphe hakọta g'onye
yeru uwe.
Mbụ l'ii-gude phẹ kwaa
ngwa gẹ ngwa nwanyị,
aabya alụ k'ọphúú.
19 A makwarụ-a l'e shi
mebyishia ngu tọgbo
ngu ị bụru ochobu;
alị ngu dabyiru iphoro.
Nta-a bẹ ị tị sụkpoedunu
ndibe ngu ebubu.
Tẹme ndu ono,
shi mebyishia ngu nụ
ono nọdu ngu
ụzenya.
20 Ụnwegirima, a nwụru teke
ono,
iije iphe-ẹhuka ono
e-mechakwaphọ pfua
l'ị nụma lẹ nchị ngu sụ:
Ẹka-a paakwaru anyi
nwanshịi ebubu;
chọbanaaru anyi alị
ẹka anyi e-buru!
21 Noo teke ii-pfu l'ọkpoma
ngu sụ:
‘?Bụ onye nwụshiru mu ikpoto
ụnwegirima ọwa-a?
Mu shi eje iphe-ẹhuka;
tẹme ọphu mu atsụdu ime.
Mbụ lẹ mu shi bụru onye
a jịkaru ajịka;

a bya akpụa mu lẹ ndzụ
laa alị ndu ọhozo.
?Bụkwanu onye
hefutaru mu ụnwegirima
ọwa-a?
Lẹ mụbe onye e shi haa;
mu nọdu nkịnyi mu.
?Igwerigwe ndu ọwa-a
shihunu awe?’ ”
22 Wakwa, iphe Nnajịuphu,
bụ Chipfu epfu baa:
“Lenu; mu e-pheru
ọhamoha ẹka.
Mu e-woru ẹkwa-ọhubama
mu paliaru ọhamoha.
Ẹphe egude ẹka phẹ
kulataru ngu ụnwu ngu
unwoke;
kwọru ụnwada ngu
l'ukuvu kwọlataru ngu.
23 Ndu eze a-bụru nna,
ehe ngu nụ.
Ndu eze-nwanyị abụru ne,
ehe ngu nụ.
Ẹphe a-nọdu ephozeru ngu;
bubechaa iphu l'alị.
Ẹphe erichachaa urwuku,
dụ ngu l'ọkpa.
Noo teke ịi-maru l'ọo mu
bụ Chipfu;
lẹ ndu ẹnya dụ l'ẹka mu
nọ bẹ iphere te emedu.”
24 ?Aa-nata ndu dụ ike
l'ọgu iphe, ẹphe kwarụ
l'ọkwata tọo?
Tọo ?aanafụ ndu iwashị ndu
ẹphe kpụru lẹ ndzụ?
25 Obenu lẹ-a; wakwa iphe,
Chipfu epfu baa:
“Ee! Ndu a kpụru lẹ ndzụ bẹ
aa-nafụ l'ẹka ndu ike
dụ l'ọgu!
Tẹme l'a nata ndu iwashị iphe,
ẹphe kwarụ l'ọkwata.
Ọle ndu etso ngu ọgu bẹ
mu e-tso ọgu.
Mu adzọo ụnwu ngu ndzụ.
26 Ndu emekpa ngu ẹhu bẹ mu
e-me g'ẹphe taa anụ
onwophẹ.
Ẹphe angụa mee onwophẹ jasụ

l'ọotsuahaa phẹ gẹ mẹe.
Noo teke nemadzụ l'ophu
a-maru lẹ mbẹdua,
bụ Chipfu bụ onye adzọje
ngu nụ;
bya abụru onye agbataję
ngu nụ;
bya abụru Ọkalibe
kẹ Jiékọpu.”

50

1 Wakwa iphe, Chipfu
epfu:
?Dẹnu ẹkwo, mu deru nụ ne
unu gude chịfu iya-a?
Tọo ?bụ ndu mu ji ụgwo onye
ole bẹ mu woru unu
ree?
Ọ kwa iphe-ẹji unu kpatarụ
iphe,
mu gude woru unu ree.
Ọ bụru ẹjo-ememe,
unu eme meru g'o gude
a chịfu ne unu.
2 Teke mu byaru; ?bụ gụnu
meru g'o gude ọphu ọ
dụdu onye nọ l'ẹka
ono?
Teke mu shi eku oku;
?bụ gụnu meru g'o gude
ọphu ọ dụdu onye zarụ
ẹnu?
?Bụ ẹka parụ mu mkpụrukpu
kẹ gẹ mu ta agbata
unu tọo?
?Bụ ike anafụta unu ta adụdu
mu tọo?
Ọ kwa mba mmanụ bẹ mu
abaję;
mini atahụ l'eze-ẹnyimu.
Mu eworu ọma nggele mee;
l'ọ bụru echięgu.
Ẹma, shi dụ iya nụ ereshihu
kęle mini ta adụedu
iya.
Ẹgu mini eworu phẹ
gụ-gbushia.
3 Akpaminigwe bẹ mu eyeje
uwe, bụ iya bụ ọchii.
Mu nọdu achięje iya
uwe-aphụ g'o kpuchije
onwiya.

4 Nnajịuphu, bụ Chipfu
nụwaru mu ire ndu nwụru
ẹkwo gẹ mu maru opfu,
mu e-pfuje g'ike dụ ndu
ike bvụru.
Ookuteje mu l'ụtsu g'ụtsu;
l'ọ bya emee mu echilibe
nchị ngabẹ g'onye eezi
iphe.
5 Nnajịuphu, bụ Chipfu
ghebechaẹkwarupho
nchị mu ọnu;
ọphu mu ekwefujeduru iya ike;
ọphu mu aladụ
azụ azụ.
6 Mu woru okpurukpu mu
doberu ndu echi mu
iphe;
bya eworu agba mu doberu
ndu pheshiru mu
ẹjí-agba.
Ọphu mu ewohaduru iphu
mu g'a ta chị mu
ọchi ọphu a gbụ mu
iya ọnu-mini.
7 Eshinu Nnajịuphu, bụ Chipfu
eyejeru mu ẹka
bẹ ọ tọ dụdu iphere,
byaru eme mu nụ.
Ọ bụru iphe ono meru g'o
gude mu woru iphu
mu kpọo gbengu gẹ
mkpuma;
tẹme o doo mu ẹnya
l'iphere tee medu mu.
8 Onye aharụ mu enge
nọ mu ntse.
?Bụ onye sụru g'ọobya
agụaharu mu iphe,
mu meru?
G'anyi pfụnuru dogba iya!
?Bụ onye bụ onye ọbu,
epfu iphe,
ọ sụru lẹ mu meru ọbu?
G'onye ọbu byanụ apfụru
mu l'iphu pfua ya!
9 Ọ kwa Nnajịuphu,
bụ Chipfu bụ onye eyejeru
mu ẹka.
?Bụ onye bụ onye ọbu,
l'a-bya mu anma

ikpe-ọnwu?
Ndu ọbu a-tụko kahụ g'uwe;
ọ bụru mkpu a-takashị phẹ.
10 ?Bụ onye l'echilabọ unu
atsụ Chipfu ebvu;
tẹme ọ nọdu emeje iphe,
onye-ozi Chipfu sụru
g'e meje?
Mbụ-a; g'onye eje ije l'ọchii;
mbụ onye enwedu ìphóró,
e gude aphụ ụzo;
g'onye ono kpọru obu
ye l'ẹpha Chipfu!
G'onye ono chịru ụpfu kwẹe
lẹ Chileke iya!
11 Obenu nta-a; iphe,
bụ g'unu ha bụru ndu
aphụ-nwu ọku;
mbụ unubẹ ndu nwụru
ọku yegbaa l'orọku parụ;
unu jenụ;
unu gude ìphóró ọku unu
je ije!
Unu gude orọku,
unu nwụru ọku ye;
ọ nọdu enwu;
je ije!
Iphe, unu a-nata l'ẹka
mu bụkwa l'ọo l'eje
iphe-ẹhuka
bẹ unu a-nọduepho!

51

Aa-dzọta Zayọnu ojejoje

1 "Unu ngabẹru mu nchị;
unubẹ ndu eme g'unu
bụru ndu pfụberekoto;
mbụ unubẹ ndu achọ
Chipfu.
G'ẹnya unu dụkwa
l'agbara-mkpuma ono,
bụ ẹka a kụkpofutaru
unu ono;
mbụ lẹ wukirima ẹka ono,
e bvutaru unu ono!
2 Mbụ-a; g'ẹnya unu dụkwa
lẹ Ébirihamu, bụ nna unu!
Wafụa lẹ Sera; onye bụ iya
tsụru ime unu!
Teke mu kuru iya bụkwa
onye lanụ bẹ o shi bụru.

Mu bya ekebe iya l'ọma
bya emee ya;
ọ dụ igwerigwe.
3 Chipfu te nwedu iphe,
e-me g'ọ tọ dụ Zayọnu obu;
bya egude obu-imemini
lee ẹnya l'iswi,
yiru iya nụ.
Alị iya ono, shi bụwaru
echiẹgu ono bẹ oo-me
g'ọ dụ gẹ Édẹnu.
Alị iya ono, dabyiru iphoro
ono adụ gẹ mgbabu
Chipfu onoya.
Noo teke ẹhu a-wata iya
atsọtso;
l'ọowata ete ẹswa;
l'o keleahaa ekele;
gụahaa ebvu.
4 Unu ngabẹkpodaaru mu phọ
nchị; ndibe mu!
Unu nụmakpodapho iphe,
mu epfu;
unubẹ ọha mu!
Mu a-tụkwaru unu ekemu;
mbụ l'ikpe, pfụru ọto ono,
mu ekpeje ono
a-bụkwaru ìphóró,
dụru ọhamoha.
5 Mu a-nafụta unu ẹgwegwa.
Mbụ lẹ mu abyaakwaa unu
adzọta.
Ọ bụru ẹka mu bẹ mu
e-gude kpee ọhamoha
ikpe.
Ndu bukube eze-ẹnyimu
bụ mu bẹ ẹphe a-nọdu
ele ẹnya l'ẹka.
Tẹme ẹphe anọdu kwabẹ;
ele ẹnya g'ẹphe maru iphe,
mu e-me l'ẹka.
6 Unu palinaa ẹnya unu
lee l'imeli!
Unu lenaa ẹnya l'eliphe-a!
Igwe e-mechakwaa chịhu
g'ẹnwuru-ọku.
Eliphe-a l'ophu anwachaa
anwacha g'uwe.
Ndu bu iya nụ anwụshihu
g'ijiji.
Obenu lẹ ndzọta nkemu

a-dụ ojejoje.
Apfụbekoto nkemu taa dadụ
adada.
7 Unu nụmakpodapho iphe,
mu epfu;
unubẹ ndu maru iphe,
pfụru nhamụnha;
mbụ unubẹ ndu ekemu
mu dụ l'ọkpoma!
Unu ba atsụjekwa ebvu
l'ọkonu, nemadzụ akọ unu;
ọphu iphu, oophu unu
eyejekwa unu ebvu;
8 kẹle nsụ́ e-mecha sụkashia
phẹ g'uwe.
Ẹka-alị atakashịa phẹ g'ukpo.
Obenu l'apfụbekoto nkemu
a-nọ jasụ l'ojejoje.
Ndzọta nkemu a-nọo shi
l'ọgbo sweru ọgbo.”
9 Tehunu etehu! Tehu etehu
yenaa onwongu
ọkpehu g'uwe;
gụbe oshi-ẹka kẹ Chipfu!
Tehunu etehu dụ g'i shi
adụjehewaa teke k'azụ;
mbụ l'ọgbo teke ndiche.
?Tọ bụnaa ngu-a bụ onye
gbubushiru Réhabu
mkpirikpu mkpirikpu;
mbụ gụbe onye mekarụ ẹjo
nwanụ-ẹgbudu ono
iphe?
10 ?Tọ bụnaa ngu-a bụ onye ono,
meru eze-ẹnyimu;
ọ tahụ;
mbụ mee; mini,
nọ l'ogbu-ẹnyimu tahụ;
i woru gborоro tọgbo l'ọma
ọhulohu ẹnyimu
k'ọphu ndu ono,
a gbafụtaru ono wụghataru?
11 Ọo ya bụ gẹ ndu ono,
a gbatarụ ono alwa.
Ẹphe agụru ebvu bahụ lẹ
Zayọnu.
Ẹhu-ụtso ojejoje abụru
okpulishi,
ẹphe e-kpuru.
Ete ẹswa; yẹle ẹhu-ụtso
asọpyabe phẹ

asọpyabe.
Agụ aphụ; yẹle atsụ ude
e-gude ọso ghata.
12 “Ọ kwa mbẹdua;
mbụ mbẹdua gẹdegede
bụ onye eyeru unu
ọkpukpu-ike.
?Bụ ole bẹ bụ kẹ g'unu nọdu
atsụ nemadzụ mmanụ
ebvu;
mbụ nwa ndiphe,
bụ iphe yẹe ya gba nanụ
bụ ẹswa;
13 kẹ g'unu zọhaa Chipfu,
bụ onye meru unu;
bya abụru iya bụ onye
tọsaru eligwe;
ọ dabyiru;
bya abụru iya tụru
ọkpa mgboko l'ophu;
kẹ gẹ ndzụ rwutajẹ
unu tekenteke ẹgube ono;
opfu l'onye eme unu
ewere bẹ ẹhu eghu
oke eghu;
mbụ onye bụ iphe,
o shiberu ite iya bụ g'o
mebyia unu?
Kẹle-a; ?dẹnu oke ẹhu-eghu
onye ọbu,
eme unu ewere ọbu?
14 Ndu ono, a tụru mkpọro
ono l'e-me ẹgwegwa
k'ọphu ee-me g'ẹphe
nweru onwophẹ;
g'ẹphe ta nwụhu l'ọka;
ọphu ẹgu nri eme phẹ.
15 Kẹle ọ kwa mbẹdua bụ
Chipfu;
bya abụru Chileke unu;
mụbe onye abụjeru:
mu -kpakọbe mini
l'eze-ẹnyimu;
akpara-mini iya asụa ekiri.
Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
bụ ẹpha mu.
16 Mu woakwaru opfu
mu ye unu l'ọnu;
bya egude ọbochi-ẹka mu
kpuchia unu.

Mbụ mụbe onye ono,
bụ mu dobegbaaru igwe
l'ọru iya;
bya abụru mu tụru ọkpa
mgboko l'ophu;
tẹme ọ bụru mu sụru ndu
Zayọnu-a: 'Unu bụakwaa
ndibe mu.' "

Okoro k'oke ẹhu-eghu Chipfu

17 Tehu etehu! Tehu etehu!
Gbalihu agbalihu gụbe
Jierúsalẹmu;
mbụ gụbe onye ono,
shiwaa l'ẹka Chipfu
nata okoro k'oke
ẹhu-eghu iya ngụa;
mbụ gụbe onye pataru
ipoti mẹe,
emeje gẹ nemadzụ kpọo
galagala ngụa;
ngụa ụrwuku ụrwuku iya.
18 L'ime ikpoto ụnwu ono,
ọ nwụshiru ono ta
adụdu g'ọ ka mma
l'ọo onye lanụ
letaru iya ẹnya.
L'ikpoto ụnwu ono,
o metaru ono bẹ ọ tọ
dụdu mẹ nanụ setarụ
iya l'ẹka.
19 Mkpamẹhu-a uzi labọ-a
dapfutawaru ngu;
lẹ babụ l'ọ dụru onye
dụa ngu obu.
Ọla-l'iswi yẹle mgbu-ọnwu;
ọkpa-nri yẹle ogu-echi;
mbụ-a;
?bụ onye a-sụje ngu
gberuma?
20 Ụnwu ngu kurwuwaru ẹnya.
Ẹphe dabyigbaaru l'ishi
gbororo gẹ mgbada,
kolahụru l'ụgbu.
Iphe, zụru phẹ gburumu
pfụurii bụ oke
ẹhu-eghu kẹ Chipfu;
yẹle aba mba kẹ
Chileke ngu.
21 Ọo ya bụ lẹ-a;
nụmakpodapho iphe-a;
gụbe onye ono,

eemekpa ẹhu;
mbụ onye e meru;
ọ nọdu akpọ garịgari
l'ẹbe ọ ngu mẹe;
22 Wakwa iphe, Nnajịuphu,
bụ Chipfu epfu baa;
mbụ Chileke ngu;
onye ono,
agbajẹru ndibe iya ọdzori
ono.
Ọ sụru: "Tii ledu;
mu nafụakwaru ngu
okoro ono l'ẹka bụ
ọphu meru;
ị nọdu akpọ garịgari.
Oke ẹhu-eghu mu ono,
dụ l'ipoti ono bẹ ị tịi
ngụedu.
23 Mu e-woru iya pẹe ndu ono,
anụ ngu aphụ ono,
bụ ndu ono, sụru ngu-a:
'Dabyiru kpube iphu l'alị;
g'anyi bya eswee ngu
godogodogodo!'
I woru okpurukpu ngu
mee alị; mbụ mee ya;
ọ dụ gẹ gbororo,
nemadzụ eshi."

52

1 Tehu etehu! Tehu etehu;
gụbe Zayọnu!
Yenaa onwongu ọkpehu
g'uwe!
Yenaa uwe ngu ono,
emeje ngu g'ị dụ biribiri
l'ẹnya onoya;
gụbe Jierúsalẹmu,
bụ mkpụkpu ono,
dụ nsọ ono.
Ndu ebuduru úbvù;
ẹphe lẹ ndu ono,
aasọ nsọ ono taa
bahụbaekwa l'ime ngu
ọzo baa.
2 Gbalihu agbalihu!
Jịshia urwuku, dụ ngu l'ẹhu!
Nọdu anọo; gụbe Jierúsalẹmu!
Tụkufu onwongu ẹgbirigba,
a tụru ngu l'olu;
gụbe ada Zayọnu ono,
a kpụru lẹ ndzụ ono!

3 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “E shi ree unu erere; ọphu a natadụru aswa unu.
Nta-a bẹ e tee gudekwanụ okpoga agbata unu.”
4 Kẹle-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu: “Lẹ mbụ bẹ ndibe mu shi laa alị
Ijiputu je eburu. Tẹme ndu Asiriya bụ-wokwadụa bẹ ẹphe shi emekpa phẹ ẹhu.”
5 Wakwa iphe, Chipfu ajị baa: “A -bya lẹ kẹ nta-a; ?ọwa-a bụhunu ole? Kẹle ndibe
mu bẹ a kpụtaru kẹ mmanụ. Tẹme ndu-ishi phẹ gude phẹ eme iphe-ọchi.” Nokwa
olu Chipfu. “Tẹme mkpụrumkpuru bẹ eepfubyishiẹpho ẹpha mu shi l'ụtsu jasụ nchi
ejihu.
6 Ọo ya bụ lẹ ndibe mu a-maru ẹpha mu. Mbụ l'o -be mbọku ono bẹ ẹphe a-maru
l'ọo mbẹdua pfuhawaru iya tẹme ọ nwụje. Ee! Ọo mbẹdua!”
7 Lenu g'ọoma l'eli úbvú ono;
mbụ ọkpa ndu eje abya ezi
ozi-ọma;
ndu ezi ozi nchị-adụ-doo;
ndu nzi, ẹphe gude abya dụ ree;
ndu byaru ezi ozi kẹ ndzọta;
ndu asụje Zayọnu-a:
“Ọ kwa Chileke ngu bụ eze!”
8 Ngabẹkpodapho nchị!
Ndu nche ngu wolikwaru
olu phẹ ewoli.
Ẹphe tụkoru erwu okwe;
kẹle ẹphe e-gude ẹnya
hụma Chipfu teke ọo-nọdu
alwa Zayọnu.
9 Unu tụko wata ebvu ẹhu-ụtso
mgbo lanụ;
unubẹ mkpọkpo iphe,
tụkoru lẹ Jierúsalẹmu;
kẹle Chipfu dụwaru
ndibe iya obu.
Ọ gbatawaru Jierúsalẹmu.
10 Chipfu a-gbabẹ onwiya ẹka
ọto l'iphu ọhamoha l'ophu;
mbụ ẹka iya ono, dụ nsọ ono;
k'ọphu aa-hụmachaa gẹ
Chileke anyi e-gude dzọta
ndibe iya jasụ l'ẹka igwe
beru alị beru.
11 Unu tụgbua! Unu tụgbua!
Unu lụfu l'ẹka ono!
Unu te edenyikwa ẹka l'iphe,
aasọ nsọ!
Unu shikwa l'ẹka ẹphe
nọ fụta!
Unu bụkwaru ndu dụebe ree;
unubẹ ndu ono,
apajẹru iphe kẹ Chipfu,
bụgbaa iphe, dụgbaa iche
iche!
12 Ọle unu ta alakwa

gburugburu;
ọphu unu agbakwa
phuphuphu ala;
kẹle Chipfu e-vuru unu
ụzo eje.
Mbụ l'ọo Chileke kẹ ndu
Ízurẹlu l'a-bụru onye
e-kperu unu azụ.

Eje iphe-ẹhuka yẹle ọdu-biribiri k'onye-ozi Chipfu ono

13 "Lekwa; onye-ozi mu
e-mekwa umere onye
maru iphe.
Aa-pali iya eli;
wolia ya ephekerephe;
shi nno kutsee ya.
14 G'o gude gbaa ụgbugba meru;
ẹkpa-oyi nwụa ndu dụ
igwerigwe l'ẹhu g'ẹphe
hụmaru iya.
Ọ gbachihucharu nchi
ẹgube adụdu onye
gbachihujewaru iya nụ;
ọphu ọ dụkpodaa gẹ nemadzụ
ililekpọo.
15 Nokwaphọ g'ọo-dụ-dzuru ọha,
dụ igwerigwe biribiri.
Mbụ lẹ ndu eze bẹ ọo-kpọ
ọnu opfu;
kẹle ẹphe a-hụma iphe,
e pfuduru phẹ; tẹme iphe,
ẹphe anụmajeduru edoo
phẹ ẹnya."

53

1 ?Bụ onye kwetarụ ozi,
anyi ziru?
Tọo ?bụ onye bẹ e meru g'ọ
maru g'ike Chipfu
habe shii?
2 Kẹle ọ nọ iya l'iphu vua
g'oshi, rwuru irwu ọ̀phúú;
mbụ g'ọgbarabvu-oshi,
gbafụtaru iphe l'alị
ọkponku.
Ọ tọ madụ mma;
ọphu ọ dụdu ùbvù
l'ẹnya kẹ g'ọ
gụ anyi ẹgu anọ-kube.
Mbụ l'ọ tọ dụdu ụgbugba,

dụ iya l'ẹhu, bụ iphe,
aasụ l'ọo ya meru;
ọ nọdu agụ ẹgu.
3 Ndiphe nmarụ iya phulaphula
bya ajịka iya.
Ọ bụ nwoke, aphụ tsọru;
bya abụru onye eje
iphe-ẹhuka kwọwaru ẹhu;
onye ndiphe abụjeru:
ẹphe -hụma iya;
ẹphe aghaa iphu l'ibiya
ọzo.
Mbụ l'a nmarụ iya phulaphula;
ọphu ọ dụdu iphe,
anyi gụberu iya.
4 Tororo opfu bụ l'o jeru
iphe-ẹhuka, anyi gege
eje;
bya evuta aphụ gege
atsọru anyi.
Anyi gbẹ dobesụ l'ọo Chileke
echi iya iphe;
l'ọo ya chitsuru iya;
anụ iya aphụ.
5 Obenu l'e mekarụ iya iphe;
kẹle anyi meswеru.
Mbụ l'e tsuru iya pyaapyaa;
kẹle anyi meru ẹjo-iphe.
Aphụ, a nụru iya mecharu
mee;
ẹhu bya adụ anyi guu.
Tẹme ọ bụru ọ́nyá,
e chibashịru iya bẹ e
gude eme g'ẹhu dụ
anyi ike.
6 G'anyi hakọta
kpaphuhuakwaru
akpaphuhu g'atụru.
G'anyi ha l'onye l'onye
ghawarụ iphu eshi ụzo
ọphu dụ iya ree.
Ọle Chipfu woru ẹjo-iphe
anyi l'ophu woru
tụ-kobe iya l'ishi.
7 “A kpapyarụ iya ishi bya
emekpaa ya ẹhu;
ọphu ọ saduru ọnu pfua
opfu.
A kpụtaru iya g'onye kpụ
nwatụru eje aphụphu.
Ọ nọduepho nggujingguji

g'atụru,
nọ l'iphu ndu ebushi iya
ẹji.
8 E meru iya mkpawere;
bya ekpee ya mpfụ-gbu;
kpụru iya je emegbua.
A -bya l'ọgbo kẹ teke nkiya;
?bụkwanu onye
kpakwanụru ishi?
Kẹle e meru iya;
ọ chịhu l'alị ndu dzụ
ndzụ.
Ọ bụru emeswe,
ndibe mu mesweru bẹ e
gude chia ya iphe.
9 E doberu iya ilu l'ẹka eelije
ndu ẹjo-iphe.
Ọ nwụhu; e lia ya l'ilu
oke amadụ;
ọle o to wejeduru iwashị;
ọphu ntuphu-ire adụjeduru
iya l'ọnu.”
10 “Obenu l'ọo Chipfu bẹ ọ bụ
uche iya g'o gwee ya
arakabya ono;
mee ya g'o jee iphe-ẹhuka
ono.
Tẹme Chipfu bya eworu
ndzụ iya mee iphe
ngwẹja-apfụ-ụgwo.
Ọo-mecha hụma ụnwu
nwanwa iya;
bya anọdu ndzụ ogologo.
L'ọ bụru l'ẹka iya bẹ aa-gbẹ
eme uche Chipfu
emeshi iya ike.
11 O -jechaa iphe-ẹhuka ono;
l'ọ bya ahụma ìphóró
kẹ ndzụ;
ono abya eji iya ẹpho.
Ọ bụru amaru ono,
onye ono, pfụberekoto,
ejeru mu ozi a-maru
iya ono l'e-me gẹ ndu
dụ igwerigwe bụru
ndu aa-gụ lẹ ndu
pfụberekoto
Yẹbedua evutakwanụ
ẹjo-ememe, ẹphe meru.
12 Ọo ya bụ lẹ mu a-hẹ iya oke,
a hẹru ndu oke amadụ.

Ọ bụru ẹphe lẹ ndu dụ ike
l'ọgu l'e-ke iphe,
a kwatarụ l'ọkwata;
noo kẹle ọ mịru ẹnya
lẹ ndzụ iya nwụhu;
tẹme a gụru iya yeru
ndu ẹjo-iphe;
kẹle o vutaru iphe-ẹji
ndu dụ igwerigwe;
tẹme ọ rwọchiru ndu
ẹjo-ememe arwọrwo.”

54

Obu, Chipfu yeru Jierúsalẹmu

1 “Gụa ebvu; gụbe nwanyị,
ta atsụdu ime!
Mbụ gụbe onye teke
ezedaswee nwa.
Chikpọta ebvu!
Rwua gerwugerwu;
mbụ gụbe onye ono,
ime teke emeswee ono;
kẹle ụnwu gụbe nwanyị,
dabyiru mgbegere
a-kakwa shii eme
l'ụnwu nwanyị alụ ji.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
2 Phọribekwaru ụlo-ẹkwa,
i bu ebubu g'ọ ka ọsa!
Mee g'ẹkwa, e gude mee
ụlo ngu ọbu ha
phalaphala;
ba lọ-phukwa iya azụ!
Mekwaa g'eri iya kabaa
ogologo!
Mekwaa g'abara iya kabaa
angụru angụru!
3 Noo kẹle ii-mechaa jaa àjàjà
buru laa l'ẹkutara
buru laa l'ẹkicha.
Awa ngu phẹ l'a-naphuchaa
ọhamoha ono azụ;
je ebuchishichaa mkpụkpu
phẹ ono,
bụgbaa ochobu ono.
4 Gẹ ndzụ ba agụkwa ngu!
E tee mekwa ngu
iphe-iphere.
Gẹ ndzụ ba agụkwa ngu
k'a nọnyaa e kpua
ngu iphu lẹ ntụ!

Kẹle a ta abyadụ eme
ngu iphe-iphere.
Ii-mecha zọhachaa iphere
ono,
meru ngu teke ị bụ
ọgbolanu ono;
ọphu ị byadu anyatabaa
mkpatsu aphụ,
dụ l'abụ onye ji iya
nwụhuru;
5 kẹle ọo onye ono meru ngu
nụ ono bụ ji, alụ ngu nụ.
Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
bụ ẹpha iya.
Ọ kwa Onye nsọ kẹ ndu
Ízurẹlu ono bụ onye
gbatarụ ngu nụ.
Iphe, eekuje iya bụ Chileke
kẹ mgboko l'ophu.
6 “Kẹle Chipfu ono e-kuphu
ngu azụ;
g'ị bụ nwanyị, aalụ alụlu,
a tọgboru mgbegere;
ọphu obu adụdu iya ree;
mbụ nwanyị,
a lụru teke ọ bụ nwata;
ji iya parụ iya haa.”
Nokwa iphe, Chileke ngu epfu.
7 “Mu harụ ngu kpọo nwụpfu
nwanshịi;
ọle mu a-phụkwanuru ngu
eze obu-imemini gude
duphuta ngu azụ.
8 Ẹhu ghuru mu eghu nwanshịi.
Mu woru iphu mu
domiaru ngu kpọo
nwụpfu nwanshịi.
Obenu lẹ mu e-ye ngu obu
ojejoje gude phụaru
ngu obu-imemini.”
Nokwa iphe, oopfu;
mbụ Chipfu,
bụkwapho onye agbafụtaje
ngu.
9 “L'ẹhu nkemu bẹ ọwa-a
dụkwaa gẹ teke kẹ
Nuwa,
bụ teke mu riru nte sụ l'utso,
dụ teke ono taa dụbaedu
lẹ mgboko ọzobaa.

Nta-a bẹ mu riwaru nte sụ
l'ẹhu tee ghubaẹdu mu
eghu l'opfu ẹhu ngu;
ọphu mu ababaẹduru
ngu mba ọzo.
10 O -betakpọ úbvú l'ophu
nmakọta jiijiijii;
a pashịa obvu obvu,
l'ẹka ẹphe nọgbaa;
bẹ n-yemobu ojejoje ono,
mu yeru ngu ono ta
aphọngakwa aphọnga;
ọphu ọgbandzu
ẹhu-guu nkemu ono
egbukahụkwa egbukahụ.”
Nokwa iphe, oopfu;
mbụ Chipfu ono,
aphụru ngu obu-imemini
ono.
11 Gụbe mkpụkpu ono,
eje iphe-ẹhuka ono,
oke phẹrephere enwunga;
ọphu ọ dụdu onye
agbaru ngu mkpu;
mu e-gude mkpuma,
amashị mma ike
kpụ-phu ngu azụ.
Mu egude mkpuma sáfàyà
tụ-phu ọkpa-ụlo
igbulọ ngu azụ.
12 Mu e-me g'eli igbulọ
ngu ono g'ọ ha
bụkotaru
mkpuma rubi.
Mu egude mkpuma,
aphụ ngerengere,
gude kpụa ọnu-abata
ngu;
gude mkpuma,
vu oke aswa kpụkota
igbulọ ngu l'ophu.
13 Ụnwegirima ngu g'ẹphe ha
bụ mụbe Chipfu e-zi
phẹ iphe l'onwomu.
Tẹme ụnwu ngu bẹ ẹhu
a-dụkpoo guu mebyi
adụdu.
14 Ee-me g'ị ngụru angụru l'ụzo,
pfụru ọto.
Ọ tọ dụdu onye byaru eme
ngu mmegbu;

ọphu ọ dụdu iphe,
byaru eme ngu g'ị
tsụa ebvu.
Ndzụ-agụgu bẹ ee-wofu
l'ẹka ị nọ je edobe ụzenya;
ọphu ọobyadu ngu
ntse ililekpọo.
15 O -nweru onye tsoru ngu
opfu;
ọ tọ bụduru mu bẹ o
shi l'ẹka.
Onye etso ngu opfu bụ:
o -mechaa l'o yeru
ngu ẹka l'alị.
16 “Tii ledu; ọ kwa mbẹdua
meru onye-ụzú ono,
anmajẹ eko l'icheku
jasụ l'o nwuhu ọku ono;
gude iya kpụa ngwa
ọgu l'ọ dụ k'egude
alwụ ọgu.
Tẹme ọ bụkwarupho mbẹdua
meru onye mmebyi g'o
mebyishia iphe.
17 Ọ tọ dụkwa iphe,
a kpụru g'e
gude meka ngu iphe,
byaru evujeru ire.
Tẹme iphe, bụkpoo onye ebo
ngu ibo bẹ ire
a-gwọje ẹji.
Nokwa iphe, ndu-ozi kẹ
mụbe Chipfu eketa
l'ẹka mu.
Tẹme ọ bụkwarupho ono
bụ ọdzori;
mu nọdu agbaru phẹ iya.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

55

Oku, eeku ndu mini agụ

1 Unu gebekwa-o! G'iphe,
bụkpoo onye mini agụ
byakwa angụta mini!
G'onye enwedu okpoga
byakwa azụa nri ria!
G'ọ byakwa agata mẹe;
zụta ẹra-eswi,
e gudedu okpoga azụ;
ọphu ọ dụdu aswa.
2 ?Dẹnu g'o gude unu nọdu

emebyishi okpoga l'iphe,
abụdu nri;
tẹme unu nọdu ese akanya
l'iphe, tee jidu ẹpho?
Unu ngabẹkwa;
unu ngabẹkpodaru mu
phọ nchị; g'unu eria iphe,
dụ ree; mbụ g'unu eria nri,
kachaa abụru ọkpobe nri.
3 “Unu ngabẹ nchị! Unu
kpịritaru mu nụ ntse!
Unu nụmakpodapho
iphe, mu epfu;
k'ọphu unu a-nọdu ndzụ.
Mu l'unu a-gbakwa ndzụ
ojejoje.
Ono bụru iphe-ọma, mu kweru
Dévidi ukwe lẹ mu
e-meru iya;
tẹme mu bụru onye
apfụshije ike l'iphe,
mu kweru ukwe iya.
4 Lewarọ; mu meakwaru iya
g'ọ bụru onye a-nọdu agba
ndiphe ekebe;
g'ọ bụru iya a-bụru ishi;
mẹ onye a-nọduje
atụru ndiphe iphe,
ẹphe e-me.
5 Lewarọ; ọha, ị madụ ndu
ẹphe bụ bẹ ii-kukwa oku;
ẹphe egude ọso byapfuta
ngu;
l'ọ bụkwaru ọha,
amadụ ndu unu bụ.
Ọ bụru onye a-kpa iya
nụ bụ Chipfu,
bụ Chileke ngu;
mbụ Onye Nsọ kẹ Ízurẹlu;
kẹle o doziwaru ngu;
ị dụ akpabiri.”
6 Chọnaa Chipfu teke ịi-hụma
iya!
Rakua ya teke ọ nọkwadu
ntse!
7 G'onye ẹjo-iphe haa ụzo ono,
ootso ono;
onye ọkpoma mgbashị
ahaa ẹjo ọriri iya.
G'onye ono lwapfuta Chipfu
hụma l'ọo-phụru iya

obu-imemini.
Mbụ-a; g'onye ọbu lwapfuta
Chileke anyi;
kẹle ọo-gụru iya nvụ
kẹ mmanụ.
8 “Ọriri mu ta abụkwa ọriri
ngu;
ọphu ọ bụdu g'iimeje bụ
gẹ mu emeje.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
9 Ọ kwa g'igwe dụ-be alị
ẹnya-a; bụ g'iphe,
mu emeje dụ-be ẹnya
l'iphe, iimeje.
Ọ bụru g'ọriri mu dụ-be
ọriri ngu ẹnya.
10 Ọ kwa gẹ mini;
yẹle aka-mini-sunoo eshije
l'igwe dzee;
ọ tọo laphuhẹedu iya azụ;
abụdu l'ọ gbaru mini
l'eliphe-a;
mee ya l'o gua egugu
fushiaha iphe l'alị;
k'ọphu ọo-mịtaru ndu
akọ iphe akpụru-iphe;
tẹme ndu eri eriri enweru
iphe, ẹphe e-ri;
11 nokwa g'opfu,
shi mu l'ọnu dụ bụ onoya.
Ọ tọo gbakwarụ ẹka
alwaphutaru mu azụ.
Ọ chịa iphe, oo-me bụ iphe,
bụ obu mu; mbụ mee iphe,
mu ziru iya g'o je emee.
12 “Unu e-gude ẹhu-ụtso lụfu;
l'eeduta unu dufu
l'ẹhu-guu.
Iphe, bụ úbvú úbvú
aswọkobe wata agụ
ebvu l'iphu unu.
Nokwaphọ g'iphe,
bụkpoo oshi,
nọkota l'ẹgu a-nọdu
akụkota ẹka.
13 O -beta g'ọgarambo fushia;
oshi payịnu efushichia.
Ọo lashịa ọphu ọbyambvu
e-fushi;
oshi mịturu efushichia.
Ono a-bụru iphe,

Chipfu e-gude zaa ẹpha;
kẹle ọo-bụru iphe-ọhubama,
a-dụ ojejoje;
ọphu a byadu emebyi
iya emebyi.”

56

Aa-dzọtakwapho ndu ọhozo

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu: “Unu kpeje ikpe, pfụru nhamụnha; unu emeje iphe,
pfụru ọto; kẹle teke mu a-dzọ nemadzụ dụkwaa ntse; tẹme apfụbekoto nkemu ta
adụkwa g'ọo-nọ-beru l'e kpuhaa ya goshi.
2 Onye a gọru ọnu-ọma nụ bẹ bụ onye eme iphe-a; mbụ onye gudeshiru iya ike;
onye doberu eswe-atụta-unme nsọ; ọphu ọoturwujedu iya; bya eselajẹ ẹka iya g'ọ tọ
dụ ẹjo-iphe, oo-meta.”
3 G'ọ tọ dụkwa onye shi eshishi bya atụgbabe onwiya l'ẹhu Chipfu, a-sụ lẹ Chipfu
a-gụfu iya lẹ ndibe iya.
Ọphu ọ dụkwa onye te eyedu ime a-sụ lẹ ya bụ oshi, kpọhuru nkụ nọdu;
4 kẹle-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'ẹhu onye te eyedu ime, bụ onye ọphu
edobeje eswe-atụta-unme iya nsọ; mbụ onye ọphu ahataję eme iphe, dụ Chipfu ree;
tẹme ọ nọdu egudeshije ọgbandzu iya ẹka:
5 “Ọ kwa phẹ bẹ mu a-nụ iphe nkọmepha l'ime eze-ụlo mu. Mu agụkwaa phẹ phọ
ẹpha, l'a-ka l'a nwụtaru ụnwegirima. Mu a-gụ phẹ ẹpha, a-nọ jasụ l'ojejoje; ọphu
oochihudu echihu.”
6 Tẹme ndu ono, shi eshishi ono, bụ ndu woru onwophẹ tụgbabe l'ẹhu Chipfu
g'ẹphe jeeru iya ozi ono; g'ẹphe yee ẹpha Chipfu obu; tẹme ẹphe abakwaru iya phọ
ẹja ono; iphe, bụ ndu ono, doberu eswe-atụta-unme nsọ; ọphu ẹphe atụrwuduru iya
ono; ndu ono, nọshiru ike l'ọgbandzu yẹle ẹphe ono bẹ Chipfu epfu sụ:
7 “Ọo ndu ono bẹ mu e-gude je l'eli úbvú mu ono, dụ nsọ ono. Mu emee g'ẹhu tsọo
phẹ ụtso l'ụlo, eepfuje anụ mu. Ngwẹja-akpọ-ọku phẹ; yẹle ngwẹja ọzo, ẹphe gude
abyapfuta mu bẹ aa-natachaa l'ọru-ngwẹja mu. Noo kẹle iphe, ee-ku ụlo mu bụ ụlo,
ọhamoha a-nọduje epfu anụ mu.”
8 Nnajịuphu, bụ Chipfu epfukwa sụ-a; mbụ onye ono, aachịlata ndu Ízurẹlu ono, a
kpụru lẹ ndzụ ono: “Mu a-chịlatabakwa ndu ọzo bya eyeru phẹ; a -gụfukwaro ndu
ọphu mu chịlatawaru.”

Iphe, Chileke epfu lẹ ndu ẹjo-iphe meru

9 Unu byakwa; iphe, bụkpoo anụ, bu l'ẹgbudu l'ophu! Unu bya atapyashia iphe;
unubẹ anụ, bu l'ọswa l'ophu!
10 Ndu nche ndu Ízurẹlu atsụkwa ishi. Ẹphe ta adụdu iphe, ẹphe nwụtaru. Ẹphe
bụkota nkụta, nọ nggujingguji. Ẹphe ta agbọdu ire. Ọ bụerupho nrwọ bẹ ẹphe
azẹshije arwọ. Mbụ l'iphe, adụje phẹ ree bụepho mgbẹnya.
11 Ẹphe bụ nkụta ụghoro; ndu ẹpho te ejijedu ejiji. Ẹphe bụ ndu eche atụru; bụru
ndu iphe te edojedu ẹnya. G'ẹphe ha atụkoje gha iphu l'ụzo k'ẹka phẹ. G'ẹphe ha
achọ iphe, ẹphe e-rita l'urwu.
12 Ẹphe nọdu atụkoje sụ: “Unu bya g'anyi je agata mẹe! G'anyi ngụa mẹe, atsụ
atsụtsu g'o ji anyi! Echele a-dụlekwaa gẹ ntanụ. Mbụ l'ọo-gbẹnu ka ree ọkpobe
akaka.”

57

1 Onye pfụberekoto abụjeru; ọ -nwụhu; ọ tọ dụdu onye oorwu l'ẹhu. Teke a
kpụtaru onye obu-imemini je egbua; ọ tọ dụdu onye oodo ẹnya. Iphe, te edojedu

ẹnya bụru l'edufu ono, e dufuru onye pfụberekoto ono bụ g'ẹjo-ememe te erwu iya ẹka.
2 Iphe, bụkpoo onye eme iphe, pfụru ọto l'abụjeru; ọ -nwụhu; l'ọ zẹe guu wata atụta unme.
3 Obe l'unubẹdua; unu byakpọdapho l'ẹka-a; unubẹ ụnwu ndu agba ẹja! Unubẹ eri ndu eri ogori yẹle ndu agba ụkpara ono!
4 ?Bụ onye bẹ unu gude eme iphe ọchi? ?Bụ onye bẹ unu aphụshiru ụgbonu ahashịru ire? Unu bụkwa ụnwu, ndu ono, l'ada ike nwụshiru ono; mbụ awa ndu adzụje ụka!
5 Unubẹ ndu ọonoduje anma ẹhu anmanma agwa iphe l'upfu achị; mẹkpoo l'upfu iphe, bụ oshi, jaru àjàjà! Unubẹ ndu ejeje lẹ nsụda nsụda je anọdu egbushi ụnwu unu gude agwa iphe lẹ mgbaka ọgba agbara-mkpuma!
6 Ọ bụru nshi ono, nọ l'echilabọ mkpuma, akwọ tẹretere, nọ lẹ nsụda bụ okiphe unu. Ọo ya bẹ ọ bụ. Mbụ l'ọo ya bụ iphe, unu ketarụ. Ee! G'ọ bụ iya bẹ unu agbaru mẹe gude agwa; bya egude iphe, unu metaru l'ẹgu unu gude agwa iya. ?Bụ unu -nọdu eme iphemiphe ono; unu asụ gẹ mu palia pazeta tọo?
7 Unu jeru je eworu iphe-azẹe unu gbaa l'eli eli úbvú, ha l'eli. Ọ bụru ẹka ono bẹ unu nyihuru je anọdu agwa iphe unu.
8 L'abata-aghachi ụlo mẹ l'azụ-mgbo ụlo unu bẹ unu dobechaaru ọbvu unu. Unu jịka mu bya eworu iphe-azẹe unu ghebe ọnu; mbụ nyihu iya ghebe iya karaphongu. Unu lẹ ndu ono, unu yeru iphe-azẹe phẹ obu ono gbaa ndzụ. Unu je anọdu ele iya ẹnya l'ẹka ọ gba ọto.
9 G'unu jịru manụ, eshi kwẹekweekwee bya egude manụ olivu jee l'agwa, bụ Molẹku; bya ezia ndu nọ-chiru unu; ẹphe jee l'ọbvu l'ẹka dụ ẹnya ẹnya; mbụ jerwuchaa alị-maa l'onwiya.
10 Unu mee iphe ono, unu eme ono jasụ ike bvụ unu. Ọphu unu adụkwapho ike sụ l'iphe-a ta adụkwa iphe, ọ bụ. Ọ gbẹ anọduje adụ unu obu; ọphu ike iya abvụjedu unu abvụbvu.
11 "?Bụ onye bẹ ndzụ iya shi agụ unu; mbụ onye unu tsụru ebvu k'ọphu unu watarụ adzụru mbẹdua ụka? Ọphu unu anyataduru mu anyata ophu; ọphu ọ bụro kẹ g'unu jekpọo ya arịri l'obu unu? ?Tọbudu l'ọle mu shi teke-a gbata nkụchi meru g'o gude ọphu unu atsụdu mu ebvu?
12 Mu e-me g'a maru g'unu bụ-be ndu pfụberekoto; yẹle iphe, unu emegbabẹ; ọphu ẹphe abyakwa abarụ unu urwu.
13 Gẹ ribaribariba ọbvu ono, unu gwọshiru dobe ono dzọwaro unu! Ọo phẹrephere a-tụko g'ẹphe ha pata pafụ; mẹ unu -wata o-ji-l'ẹka-tọgbo. G'ọ bụ phẹrephere a-tụko iya pata paphua; mbụ l'ọo unme, a tụru atụtu a-patakọta iya paphua apaphu. Obenu l'onye gbabarụ l'ime mu je anọdu ezeru ndzụ bụ alị-a l'a-bụru okiphe iya; tẹme l'ọ bụru iya e-nweru úbvú, dụ nsọ mu onoya."

Aadụ ndu izimanụ lwarụ azụ obu

14 Ee-mecha sụ: "Unu kpụnaa ya; unu kpụnaa ya; unu dozinaa ụzo! Unu wofuchaa iphe, a-nọ-chi ndibe mu ụzo."
15 Kẹle-a; wakwa iphe, onye ono epfu; mbụ onye ono, ha shii; tẹme e kutsee ya ephekerephe; mbụ onye ono, nọ ndzụ ojejoje; onye ẹpha iya dụ nsọ: "Ẹka mu bu bụkwa ẹka dụ l'eli bya abụru ẹka dụ nsọ. Tẹme mu bukwarụpho l'ẹka o bu; mbụ onye izimanụ iphe-ẹji iya lwarụ azụ; bya ewoze onwiya alị; gẹ mu mee g'obu gụ-zeta onye wozeru onwiya alị; mu emekwaphọ g'obu gụ-zeta onye izimanụ iphe-ẹji iya lwarụ azụ.

16 Mu taa nọduadaro l'epfu iphe, e meru mu jasụwaruro ya; ọphu ẹhu a-nọduadaro
eghu mu eghu; ọdumeka bẹ ndzụ nemadzụ a-dụkwa nyẹgenyege l'iphu mu; mbụ
unme nemadzụ, bụ mu gude ẹka mu mee ya dobe.
17 Iphe, shi ghua mu eghu bụ ụghoro ono, shi paa ẹka l'ẹhu iya ono. Mu hùa ya
ahùhù; woru iphu wohaaru iya l'ẹka ẹhu eghu mu eghu. Ọ nọdu emekwaphọ iphe,
o lekeberu ẹnya eme.
18 "Mu hụmaakwaru iphe, ẹphe emeje. Ọle mu e-me g'ẹphe wekọrohu. Mu e-du
phẹ l'onwomu mee g'obu nmapfuru phẹ.
19 Mu e-me g'ajaja dụ l'ogbogboromọnu ndu ono, agụ aphụ lẹ Ízurẹlu ono. Ẹhu-guu
dụkwaru ndu nọ ẹnya mẹ ndu nọ ntse; ọzo bụ lẹ mu e-me g'ẹphe wekọrohu." Nokwa
iphe, Chipfu eepfu.
20 "Obenu lẹ ndu ẹjo-iphe dụa g'oke-ẹnyimu, atụ akpara, ata atụtajedu unme atụta,
bụ ọphu akpara-mini iya anọduje atsụshi ụrwukutu yẹle ẹpuchi.
21 Ndu ẹjo-iphe bẹ ẹhu ta adụjekwa guu." Nokwa iphe, Chileke mu epfu.

58

Ọkpobe aswịru Chileke ẹgu

1 "Chia ya lẹ mkpu g'a nụma! B'eselakwa olu azụ! Wolia olu chia mkpu, a-da g'ẹka
eegbu opu! Karụ ndibe mu l'ẹphe kwefuru mu ike; l'ị karụ ọnu-ụlo Jiékọpu iphe-ẹji
phẹ.
2 Ọle ẹphe anọduje achọ mu mbọku-mbọku. Ẹphe -nọdu ẹphe eme g'ọgu phẹ ẹgu
amaru ụzo mu. Ẹphe eme g'ẹphe bụ ọha, anọduje eme iphe, dụ nhamụnha; g'ẹphe
taa jịkadu eme iphe, Chileke phẹ sụru g'ẹphe meje. Ẹphe nọdu asụje gẹ mu pfua iphe,
pfụru nhamụnha mu e-meru phẹ. Ọ nọdu agụ phẹ ẹgu gẹ mụbe Chileke kpịritaru
phẹ ntse."
3 "Ẹphe -nọdu ẹphe asụ: '?Bụnaa gụnu meru g'o gude anyi nọdu aswị ẹgu epfu
anụ Chileke; ọphu Chileke ahụmaduru iphe anyi eme? ?Bụnaa gụnu meru g'o gude
anyi wozechaa onwanyi alị ọphu o rwuduru Chileke l'ẹhu?'
"Ọle mbọku ono, unu aswị ẹgu epfu anụ mu ono bẹ bụkwa iphe, dụ unu ree bẹ
unu anọduje eme; mbụ erichaa mẹ ndu ejeru unu ozi urwu.
4 Aswị ẹgu unu bụkwa iphe, unu egudeje kpochia ya ishi bụ aba mba yẹle ese opfu;
yẹle egude iwashị echi nwibe unu gbaagbaa. Ụdu aswị ẹgu ono, unu anọduje aswị
ono tee mekwa gẹ mu nọdu l'imigwe nụma olu unu.
5 ?Bụ ẹgube aswị ẹgu ono bẹ mu hatarụ tọo; mbụ g'ọ bụerupho lẹ nemadzụ wotaru
ujiku lanụ woze onwiya alị? ?Bụ iphe, ọ bụ bụ ephuru yoo g'ẹswa ekperema; yẹle
azẹ l'uwe-aphụ; yẹle azẹ lẹ ntụ? ?Bụ iphe ono bẹ iiku aswịru Chileke ẹgu; l'eswe, dụ
Chipfu ree?
6 "Wakwa ụdu aswị ẹgu, dụ mu ree baa: Unu gbụtoshia ẹgbirigba, unu tụru ndu
unu eme omeliwe! Unu abya atọshikwapho eri odogoro, unu yeru ndu unu akpa ẹhu;
haa phẹ g'ẹphe nweru onwophẹ! Unu atụko odogoro ono nyakwoshia anyakwoshi!
7 Iphe ọzo, ọ bụfua bụ g'unu l'onye ẹgu agụ gbarụ mgba lẹ nri ngu! Unu abya
achọoru ndu akpa nri, enwedu ụlo ẹka ẹphe e-buru. Unu -hụma onye gba ọto; unu
anmabe iya iphe! Ọphu unu ewofukwa iphu l'ẹhu onye unu l'iya bụ mee lanụ!
8 "Noo teke ìphóró unu e-nwu phoo g'ìphóró nchi-abọhu; ewekọrohu unu emee
phụruphuru. Noo teke apfụbekoto unu e-vuru unu ụzo; unu etso iya etsotso. Ọdu-
biribiri kẹ Chipfu abụru iphe, a-nọdu etso unu l'azụ.
9 Noo teke unu e-ku oku; Chipfu aza unu ẹnu. Unu echia o-ji-l'ẹka-tọgbo; l'ọ sụ unu
lẹ ya nọ-a.
"Ọ -bụru l'unu a-tọshi eri odogoro ono, unu yeru ndu unu akpa ẹhu ono; bya ahaa
amaru nemadzụ ẹjo ẹka ono; hakwaphọ epfu ẹjo-opfu;

10 ọ -bụru l'unu a-wata anụ ndu ẹgu agụ nri; wata emeru ndu eeme ewere mkpa phẹ; bẹ ìphóró e-nwuru unu phoo l'ẹka ọchii agba; ẹnyashi adụ unu g'echi eswe.
11 Ọo-bụru Chipfu a-nọdu edu unu mkpụrumkpuru. L'o meeru unu iphe, bụ mkpa unu l'ẹka kpọru gbengu; mekwaphọ g'ọkpu shihu unu ike l'ẹhu. Unu abya adụ gẹ mgbabu, a gbaru mini ree; g'ọgba, ta anwụ-buhujedu shọkoshoko anwụ-buhu.
12 Ndibe unu akpụkwaa akahụ ụlo ono, shi dakpọshihuwa nụ ono; bya akpụ-lia akahụ ọkpa-ụlo ono, shi lẹ ndiche ono. L'e kuahaa unu: 'Ọ-kpụkwa-mkpọkpo-igbulọ'; yẹle 'Ọ-kpụkwa-ụlo-l'agụga-oji'."

Obunggo, ee-bu onye doberu eswe-atụta-unme

13 "Unu -chịfukpowaa ọkpa unu l'emebyi eswe-atụta-unme; ọphu unu emejeẹdu g'ọ dụ unu l'eswe, dụru mu nsọ ono; unu -gụbekpowaa eswe-atụta-unme iphe; mbụ-a; unu -kua eswe ono, dụru mụbe Chipfu nsọ ono eswe aakwabẹ ùbvù; ọ -bụru l'unu doberu iya iche; ọphu unu ahatajẹdu ẹnu ẹka unu; ọphu unu emedu g'ọ dụ unu; ọphu unu epfudu okorobo opfu;
14 noo teke unu a-nọdu Chipfu l'ẹhu wata ete ẹswa. Tẹme ọ bụru l'ẹka kachaa ephekerephe l'eliphe bẹ mu e-me g'unu ngakojeru tụa okoo. Unu eketa okiphe, shi lẹ nna unu ono, bụ iphe Jiékọpu; ọ bụru iya bẹ mu e-gude azụ unu." Nokwa ọnu, Chipfu yeru.

59

1 Tororo opfu bụ l'ẹka Chipfu ta adụkwa tsọkpuru kẹ g'ọ tọ dzọta nemadzụ. Ọphu nchị echihukwaru iya echihu g'ọ tọ nụma iya iphe.
2 Ọ chia ẹjo-ememe unu dokaharu unu lẹ Chileke unu. Ọo iphe-ẹji unu meru; o wofu iphu l'ẹka unu nọ; k'ọphu bụ l'ọ tọ nụedu olu unu;
3 kẹle ẹka unu bẹ mee ọchi tụrwuwaru. Mbụ lẹ mkpụshi-ẹka unu rwụkatawaru ẹjo-iphe. Ogbogboromọnu unu dzụwaru ụka; tẹme unu nọdu atụ ẹjo opfu kẹ tootoo.
4 Ọ tọ dụdu g'unu ha onye ọphu epfu g'e kpeje ikpe, pfụru ọto. Ọphu ọ dụdu onye edoje opfu iya ire-lanụ. Ẹphe achịjeru ụpfu kwẹe lẹ mkpọkoro opfu, adzụshi ụka. Ẹphe nọdu atsụtaje ime nchọko-opfu nwụa ẹjo-iphe.
5 Iphe, ẹphe ekpuje ekpukpu kputa iya nwa bụru ẹ̀kwá ogiji. Tẹme òghú, ẹphe agbajẹ bụru oghu udude. Iphe, bụ onye tarụ ẹkwa iphe phẹ nwụhufutaje. Teke ọ dụkwanuru ọphu tụkpohuru nụ l'ọ vụa nwa ogiji.
6 Udude, ẹphe kweru ta adụkwa k'akpa uwe. Ọphu ẹphe egudekọtadu iphe, ẹphe gude ẹka phẹ mee gbobuta onwophẹ. Iphemiphe, ẹphe eme bụkota ẹjo-iphe. Ọ bụerupho iphe ike iphe ike adụje phẹ l'ẹka.
7 Ọkpa phẹ ekwoje gburumu bahụ l'eme iphe-ẹji. Ọphu egbu onye adụdu iphe, o meeru adụdu iphe, ọobujeru phẹ. Ọriri phẹ bụkota ẹjo ọriri. Mkpurupyata yẹe ọla-l'iswi bụru iphe, anọduje egoshi ụzo, ẹphe shiru.
8 Ụzo, eeshije; nchị-adụ-doo bẹ ẹphe ta amadụ. Ọphu ikpe, pfụru ọto adụdu l'ụzo, ẹphe eshi. Ẹphe tụkowaru iya mee; ọ bụkotaru ụzo, dụ nggọdogo nggọdogo. Ọphu ọ dụdu onye eshi iya nụ, byaru amaru iphe, bụ nchị-adụ-doo.

Ndu Ízurẹlu epfushi iphe-ẹji, ẹphe meru

9 Ọo ya bụ l'ikpe, pfụru ọto nọ anyi ẹnya. Ọphu apfụbekoto erwuduru anyi ẹka. Anyi leru ẹnya ìphóró; iphemiphe bụkotaru ọchii. Anyi lee ẹnya g'ìphè gbuchafụ egbuchafụ. Obenu l'ẹka anyi nọ aghaphe bụ oke ọchii.
10 Ọ bụru gẹ ndu atsụ ishi anọduje adụda ẹka-a bụ g'anyi adụda ẹka l'igbulọ. Mbụ gude ẹka achọ ụzo anyi gẹ ndu enwedu ẹnya. O -be l'echi eswe; anyi evuko iphe evuko g'ọ bụ echi abalị. Teke anyi nọ l'echilabọ ndu ike dụ; anyi adụepho gẹ ndu nwụhuru anwụhu.

11 Anyi atụkoje aba hanyịhanyi g'oke-ẹjo-nkụta-ọswa; atsụru ntsụru gẹ ndo. Anyi
lee ẹnya ikpe, pfụru ọto. Ọphu ọ dụdu ọphu rwuru anyi ẹka. Anyi lee ẹnya g'a dzọo
anyi. Adzọta dụro anyi ụzenya ụzenya.
12 Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ l'iphe-ẹji anyi parụ ẹka l'iphu ngu. Ọ bụru iphe-
ẹji anyi agba anyi ekebe. Emeswe, anyi mesweru ngu adụjeepho anyi l'egomunggo.
Tẹme anyi maru ẹjo-iphe, anyi meru ree.
13 Anyi mesweru Chipfu; tẹme anyi nọdu ejephe iya. Mbụ l'anyi woru azụ ghaaru
Chileke anyi. Opfu, eshije anyi l'ọnu afụshi bụerupho eme ewere; yẹle agirigo;
mẹkpoo adzụ ụka, bụ ọphu tụkoru anyi obu sweta.
14 Ọo iphe ono meru g'o gude ọphu e kpeẹdu ikpe, pfụru ọto. Apfụbekoto pfụruro
ụzenya ụzenya. Ire-lanụ dawaa kpọo mkpomishakụ l'ọma gbororo. Ọphu abụ onye
ọkpobe opfu adụdu ike batakpọnu abata ophu.
15 Ire-lanụ bẹ ta adụdu ẹka a hụmaru iya. Onye jeru g'o zehuru ẹjo-ememe l'a vụa
ya kpatakpata.
Noo ya bụ lẹ Chipfu elee ya ẹnya; ọ dụ iya ẹji; kẹle ikpe, pfụru ọto ta adụedu.
16 Ọ hụma l'ọ tọ dụedu onye dụ nụ. Mbụ-a; ọ nyịa ya ẹhu kpalaa l'ọ tọ dụdu
onye gbaa mkpu, dụ nụ. Ọo ya bụ; o gude ẹka iya dzọo ya l'onwiya. Tẹme ọ bụru
apfụbekoto nkiya sederu iya.
17 Ọ bya eworu apfụbekoto mee uwe-ígwè onye eje ọgu chibe l'ọkpoma; bya eworu
adzọta kpuru l'ishi g'okpu-ígwè. Ọ bya eyee agwata ụgwo-iphe g'uwe; bya eworu
iphe enwu ọku l'obu gbaphua onwiya g'onye gbaphuru ẹkwa.
18 Ọ bụru g'iphe, ẹphe meru gbaru bụ g'oo-gude pfụa phẹ ụgwo. Mbụ l'ọo-tụ-koshi
ndu ọhogu iya oke ẹhu-eghu iya. L'ọ bya agwata ndu opfu iya ụgwo iphe, ẹphe meru
iya. L'ọ bya apfụa ndu bukube eze-ẹnyimu iphe, rwuberu phẹ nụ.
19 Ọo ya bụ gẹ nemadzụ atsụahaa ẹpha Chipfu ebvu jasụchaa l'ụzo ẹnyanwu-
adada. Ẹphe eshikwaphọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa akwabẹ ọdu-biribiri iya úbvú; kẹle
ọo-tụ kpereree bya g'utso; ọ bụru unme kẹ Chipfu a-nọdu adụbe iya ikike.
20 Onye agbafụtaje anyi a-bya úbvú Zayọnu; mbụ byapfuta oshilọkpa Jiékọpu, bụ
ndu izimanụ iphe-ẹji phẹ lwarụ azụ. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
21 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A -bya l'ẹhu mụbe Chipfu; wakwa ọgbandzu mu
l'ẹphe baa: Unme mu, bụ ọphu nọ ngu l'ẹhu; yẹle opfu mu, bụ ọphu mu yeru ngu
l'ọnu ta abyakwa abvụ ngu l'ọnu; ọphu ọobvudu l'ọnu ụnwu ngu; ọphu ọobvudu
l'ọnu oshilọkpa phẹ e -shi nta-a jasụ l'ojejoje." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

60

Zayọnu e-mechaa dụ akpabiri

1 Gbalihu agbalihu!
Wata egbu nwịinwii;
kẹle ìphóró nkengu byawaru!
Tẹme Chipfu nọdu egbuwa
nwịinwii l'ẹhu ngu!
2 Tii ledu; ọchii tụkoakwaru
eliphe l'ophu gbachia.
Tẹme oke-ọchii gbapyabẹ
ndiphe l'ophu.
Obenu lẹ Chipfu gbalihuru
pfụru pfụ-doru ngu.
Tẹme e je ahụma
o-gbu-nwịinwii ya l'eli
ẹhu ngu.

3 Ndu ọhozo a-bya anọdu
l'ìphóró, dụru ngu nụ.
Ndu eze abya anọdukwapho
l'ìphóró ono, dụru ngu nụ ono;
mẹ nchi bọhueru ngu phọ.
4 Palinaa ẹnya lephee
mgburugburu hụma gẹ
ndibe ngu dzukọberu
awụ awụpfuta ngu.
Ụnwu ngu kẹ nwoke shi ẹka
dụ ẹnya alwa.
Tẹme ẹphe kwọru
ụnwuada ngu l'ukuvu
akwọlataru ngu.
5 Noo teke ii-le iya ẹnya
nwụjaa.
Ọkpoma evuahaa ngu evuvu;
l'ị wata anya ndụ́.
L'e shi l'oke-ẹnyimu kporu
ẹku kpotaru ngu.
Tẹme l'ọ bụkwaru ngu phọ
bẹ aa-chịtaru ẹku
ọhamoha.
6 Ọ-dọru-nyịmunyimu
ịnya-kamẹlu atụko alị
ngu sweta.
Mbụ ụnwu ịnya-kamẹlu,
shigba alị ndu
Midiyanu yẹle kẹ
ndu Ifa.
Tẹme iphe, bụ ndu shi alị
Sheba azarụ bya.
Ẹphe eguderu ngu
mkpọla-ododo yẹle
ụnwù-isẹnsu.
Tẹme ẹphe ara iya arara g'e
tua Chipfu ẹpha.
7 Eghu mẹ atụru ndu Keda g'ọ
ha bẹ aa-tụko chịtaru ngu.
Mbụ-a; ebili ndu Nebayotu
e-mechakwaa jeeru
ngu ozi.
L'a nata phẹ gude gweeru mu
ngwẹja l'ọru-ngwẹja
mu.
Mu abya eworu ẹguru
eze-ụlo mu mee g'ọ dụ
ùbvù l'ẹnya.
8 ?Bụ ndu ole baa? ?Bụ ndu
ole asọ raaraa g'urwukpu,
asọ l'igwe phọ;

mbụ ndu ono,
eze gbiigbiigbi g'ẹka
ndo-nwẹnu
l'eze gbiigbiigbi ephe
ala l'ẹpfune iya
ono?
9 Tororo bụ lẹ ndu bukube
eze-ẹnyimu bụ mu bẹ
ẹphe achọ abya.
Ụgbo, vutagbaaru phẹ ụzo
bụru ụgbo-mini ndu
Tashishi.
Ọ bụru ndu ẹphe achịlata
bụ ụnwu ngu,
shi ẹka dụ ẹnya;
yẹle mkpọla-ọchaa mẹ
mkpọla-ododo,
ẹphe vugbaa alwa.
Ono bụru ùbvù,
aakwabẹ Chipfu,
bụ Chileke ngu ono;
mbụ onye ono,
bụ Onye Nsọ kẹ ndu Ízurẹlu;
kẹle o meru g'ị dụ akpabiri.
10 Ọo ndu shi eshishi
a-kpụkwa igbulọ ngu
ono.
Ọ bụru ndu eze phẹ a-nọdu
ejeru ngu ozi.
A makwarụ-a lẹ mu gude
ẹhu-eghu chitsua ngu.
Obenu lẹ mu e-mechaa gude
n-yemobu phụaru ngu
obu-imemini.
11 Ọnu-abata gụbe mkpụkpu
ono e-ghejeru ọnu
mkpụrumkpuru.
A ta abyadụ agụ-chije iya
agụ-chi eswe l'ẹnyashi.
Ọo ya bụ gẹ ndiphe anọdu
achịbataru ngu ẹku
ụnwu-eliphe.
Ọ bụru ndu eze phẹ a-chịjeru
phẹ abya;
12 kẹle iphe, bụ ọha;
ọzoo alị-eze, a-jịka
l'ẹphe te ejeduru
ngu ozi
a-bụru mkpurupyata;
ndu ono bẹ
ee-mebyishikọta l'ophu.
13 Iphe, alị úbvú úbvú

Lébanọnu gude dụ
akpabiri a-larụ ngu;
mbụ oshi payịnu;
mẹkpoo oshi fịru;
mẹchakpoo oshi
sayịpuresu, bụkota oshi,
dụ iya nụ.
G'ọ ha bẹ ee-gude mee g'ẹka
dụru mu nsọ maa
mma.
Tẹme mu emekwaphọ g'ẹka
mu azọje ọkpa bụru ẹka
dụ akpabiri.
14 Ụnwu ndu ono, eme ngu
ewere ono e-mechaa
bya l'iphu ngu bya
ephozeru ngu.
Iphe, bụkpoo ndu ono,
agụbeduru ngu iphe
ono e-mechaa bya
lẹ mgboru ọkpa ngu bya
ephozeru ngu.
Ẹphe e-mechaa tụko kuahaa
ngu Mkpụkpu kẹ Chipfu;
Úbvú Zayọnu kẹ Onye Nsọ
kẹ ndu Ízurẹlu.
15 A makwarụ-a l'a jịkaru ngu
bya akpọo ngu ashị;
ọphu ọ dụdu onye
aghajaję ngu nụ.
Obenu lẹ mu e-mechaa mee ngu
mkpụkpu, ọgbo l'ọgbo
e-gude eku onwophẹ;
gude iya ete ẹswa.
Ọ bụru g'ọo-dụwaro bụ ono
jasụ l'ojejoje.
16 Ịi-ngu ẹra ọhamoha;
mbụ l'ọo ẹra ndu eze bẹ
ee-gude hee ngu.
Noo teke ịi-maru l'ọo
mbẹdua, bụ Chipfu bẹ
bụ onye ndzọta ngu;
bụru onye aagbafụta
ngu nụ;
bya abụru Ọkalibe kẹ
Jiékọpu.
17 Ọ bụru mkpọla-ododo bẹ
mu a-nụ ngu l'ọzori
onyirubvu.
Mu anụ ngu mkpọla-ọchaa
l'ọzori mgbụguru-ígwè.

Onyirubvu bẹ mu a-nụkwanu
ngu l'ọzori oshi-nkụ.
Mu anụ ngu
mkpụrukpu-ígwè
l'ọzori mkpuma.
Ọ bụru nchị-ọdu-doo bẹ
l'a-nọdu atụ̀ru ngu iphe,
ịi-nọdu eme.
Apfụbekoto abụru iya a-nọdu
edu ngu.
18 A ta abyadụ anụmabaa
l'iphe-kpangangaa
l'eme l'alị ngu
l'ophu.
Ọphu aanụmabaedu
k'ọla-l'iswi ọzoo
mgbu-ọnwu l'alị ngu
gbaa mgburugburu.
Iphe, ịi-nọdu eku igbulọ ngu
a-bụru: Ndzọta;
l'i kua ọnu-abata mkpụkpu
ngu “Ajaja”.
19 “Ọ tọ bụeduru ẹnyanwu
bẹ ii-gude aphụ ụzo l'eswe;
ọphu ọnwa echiẹduru ngu
phuuphuu l'ẹnyashi.
Noo kẹle Chipfu a-bụru
ìphóró dụru ngu nụ
jasụ l'ojejoje.
Mbụ l'ọo Chileke ngu ono
a-bụru
ọdu-biribiri nkengu.
20 Ẹnyanwu ta arịbaedu arịba;
ọphu ọnwa arịbaedu arịba.
Ọ bụru Chipfu a-bụru ìphóró
ojejoje nkengu.
Ọ tọ dụedu mbọku, aphụ
byaru atsọbaaru ngu.
21 Noo teke ndibe ngu l'ophu
a-bụkotaru
ndu pfụberekoto.
Ẹphe enweru alị ono jasụ
l'ojejoje.
Mbụ-a; ọ kwa ẹphebedua
bụ irwu oshi ono,
mu dzabẹru ono; mbụ ozi,
mu gude ẹka mu jee;
g'e gude hụma gẹ
mu dụ-be akpabiri.
22 Ndu ọphu kachaa alwa alị lẹ
g'unu ha a-dụje ụnu labọ

l'ụkporo iri;
tẹme ndu kachaa nwanshịi
lẹ g'unu ha abụru
mkpụkpu, ike dụ.
Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.
Iphemiphe-a bẹ mu e-mekwa
ẹgwegwa mẹ o -rwuẹpho
teke mu e-me iya.”

61

Apha, Chipfu e-me eze-iphe-ọma

1 Unme Nnajịuphu,
bụ Chipfu dụ mu l'ẹhu;
kẹle ọ họtaru mu gẹ mu
je ezia ndu wozeru
onwophẹ alị ozi-ọma.
Ndu meji tọfuru bẹ o
ziru mu gẹ mu je emee
gẹ meji nmapfuru
phẹ;
gẹ mu je ezia ndu a
kpụtaru lẹ ndzụ l'ẹphe
e-nweru onwophẹ.
Mu epfukwarụpho ndu nọ
l'ọka-mkpọro l'aa-ha
phẹ.
2 Tẹme gẹ mu bya arakaa
l'apha, Chipfu e-meru
ndu nkiya eze-iphe-ọma
rwuwaru;
yẹle eswe mbọku,
Chileke anyi a-gbaru
ndibe iya ọdzori.
Mu adụa ndu agụ aphụ
obu g'ẹphe ha.
3 Tẹme mu eyekwarụpho ndu
Zayọnu ẹka;
mbụ ndu ọphu aphụ
tsọru.
Mu eworu ẹguru okpu-eze
kpube phẹ l'ishi l'ọzori
ntụ,
ẹphe shi kpube onwophẹ;
wụa phẹ manụ ẹhu-ụtso;
l'ọzori agụ aphụ;
yee phẹ uwe,
bụ aja Chileke ajaja;
l'ọzori anọdu yọkoo.
Iphe, aa-nọdu eku phẹ
abụru “Achị k'apfụbekoto”;
Oshi, Chipfu kụru l'onwiya

g'e gude hụma g'ọ
dụ-be akpabiri.
4 Ẹphe a-kpụkwa akahụ igbulọ
ono,
dakashịhuru e -shi teke
ndiche ono;
bya atụko akahụ ẹka ono,
bụhawaa ochobu ono
doziphuchaa azụ.
Mkpụkpu ono,
dakpọshihuchaaru
adakpọshihu nọdu nno
shi l'ọgbo sweru ọgbo
ono bẹ ẹphe a-tụko
kpụzi-kọtachaa.
5 Ọ bụru ndu shi eshishi
a-nọdu echeru unu eghu
mẹ atụru unu.
Ndu ọhozo abụru ndu
a-nọdu ejeru unu ozi ẹgu;
yẹle ozi opfu-vayịnu
unu.
6 Iphe, aa-nọdu eku unu abụru
“ndu-uke kẹ Chipfu”.
Iphe, aa-gụbe unu a-bụru
“ndu ejeru Chileke
anyi ozi”.
Ọ bụru ẹku ụnwu-eliphe bẹ
unu a-nọdu eri.
Mbụ ọ bụru iphe-enweru phẹ
bẹ unu e-gude eku
onwunu.
7 L'ọzori iphe-iphere,
e gege anọdu eme ndibe
mu bụ-chia iphe,
e-me nụ bụ lẹ ndibe mu
a-nata okiphe
nnakwasẹ l'ẹka phẹ.
Tẹme l'ọzori ekpu iphu lẹ
ntụ bẹ ẹphe a-nọdu
etechia ẹswa l'okiphe,
ẹphe ketarụ.
Ẹhu-ụtso ojejoje abụru nkephẹ.
8 “Kẹle mbẹdua, bụ Chipfu bụ
iphe,
adụje mu ree bụ ikpe,
pfụru nhamụnha.
Ọphu dụkwanu mu ashị bụru
ana nfụ yẹle eme
ẹjo-ememe.
Ọzo bụ lẹ mu e-me
ire-lanụ bua ndibe

mu obunggo.
Tẹme mu l'ẹphe agbaa ndzụ
ojejoje.
9 Oshilọkpa phẹ abụru
ndu a maru amaru
l'ọhamoha.
Nokwaphọ gẹ ndiphe a-maru
awa phẹ.
Iphe, bụkpoo onye hụmaru
phẹ nụ a-majeẹrupho
l'ẹphe bụ ndu Chipfu
keberu l'ọma."
10 Mu a-nọdu Chipfu l'ẹka
tee ẹswa.
Mbụ l'obu mu bẹ ẹhu atsọ
l'ime Chileke mu;
kẹle o yewaru mu ndzọta
g'uwe;
bya egude apfụbekoto
kwaa mu yẹgele g'onye
yeru uwe mkpẹlanu.
O meru mu; mu dụ gẹ nwoke,
abya alụ nwanyị
k'ọ̀phúú;
mu kpuchia iphe l'ishi
g'onye uke Chileke;
mbụ mee mu;
mu nọdu ama gẹ nwanyị,
akwakọ ala ji;
mbụ nwanyị,
gude iphe-nchị yẹle
iphe-olu kwaa onwiya
akwa.
11 Kẹle ọo g'alị emeje g'iphe
fushia-a;
tẹme mgbabu nọdu emeje
g'iphe,
a kụru iya mehu-a;
nokwaphọ gẹ Nnajịuphu,
bụ Chipfu e-me
g'apfụbekoto yẹle
ajaja kpọ-futa l'iphu
ọhamoha.

62

Ẹpha ọ̀phúú ndu Zayọnu

1 Ọ kwa l'iswi ẹhu Zayọnu
bẹ mu e-gude;
mu taa nọdudu doo.
Mbụ lẹ mu e-gude l'iswi ẹhu
Jierúsalẹmu;

mu tee dobedu ọnu doo;
gbiriri jasụ teke
apfụbekoto iya achafụta
g'a hụma iya g'ẹka
nchi bọhuru;
ndzọta iya enwua kẹ phoo
g'orọku, eke jajaja.
2 Ọhamoha a-hụma apfụbekoto
nkengu.
Ndu eze l'ophu ahụma
ogbu-nwịinwii nkengu.
L'a gụa ngu ẹpha ọ̀phúú,
bụ Chipfu e-gude ọnu iya
gụa ngu iya l'onwiya.
3 Gụbedua a-dụ g'okpu-eze,
dụ ùbvù l'ẹnya,
nọ l'ẹka Chipfu.
Mbụ l'ịi-nọdu l'ẹka Chileke
ngu dụ iya g'okpu-eze,
onye eze kpu l'ishi.
4 Ẹphe te ekubaẹdu ngu
“onye a gbagharu agbagharụ”.
Ọphu e kuẹdu alị ngu “ochobu”.
Iphe, aa-gụ ngu bụ
“ọtsomahu Chileke”.
L'a gụa alị ngu “nwanyị,
a lụru k'ọ̀phúú”;
kẹle Chipfu e-gude ngu
ete ẹswa.
Tẹme alị ngu adụ gẹ nwanyị,
a lụru k'ọ̀phúú.
5 Mbụ l'ọo ẹgube ono,
nwokorọbya alụje
nwamgbọko ono
bụ g'ụnwu ngu a-lụru gụbe
Zayọnu.
Ọ bụru g'onye eme ekele nwanyị
egudeje nyee ya ete ẹswa-a;
nokwaphọ gẹ Chileke ngu
e-gude ngu ete ẹswa.
6 Mu woakwaru ndu nche
dobechaa l'eli igbulọ,
a kpụ-pheru gụbe
Jierúsalẹmu.
Ọphu ẹphe abyakwa e-dobe
ọnu doo eswe l'ẹnyashi.
Mbụ-a; unubẹ ndu eku
ẹpha Chipfu;
unu ba tụtakwa unme!
7 Ọphu unu ahakwa iya g'ọ
tụta unme jasụ teke

oo-me Jierúsalẹmu g'ọ
ngụru angụru;
mee ya g'ọ bụru iphe,
eliphe l'ophu e-gude
aja Chileke ajaja.
8 Chipfu gudeakwa ẹkutara
iya;
yẹle ogwe-ẹka iya l'ophu
ria angụ sụ:
“Ọ tọ dụkwa teke mu byaru
ewobaaru iphe,
ị kọberu l'alị nụ ndu
ọhogu ngu g'ọ bụru
nri phẹ.
Ọphu ndu ọhozo abyadụ
angụbaa mẹe ọphúú ono,
bụ ngu seru akanya
iya ono.
9 Ọ chia ndu kpatarụ iya nụ e-ri
iya jaa Chipfu ajaja iya.
Tẹme ndu awọ akpụru
vayịnu angụa mẹe ya
l'ọma-unuphu ibe mu ono,
dụ nsọ onoya.”
10 Unu ghajaa ya;
unu ghajaa ọnu-abata
mkpụkpu ono!
Unu dozia ụzo, ndu ono
a-nọdu eshi!
Unu tụa mkpoli;
unu tụa mkpoli l'eze
oji ono!
Unu wofuchaa ya mkpuma
mkpuma, dụ iya nụ!
L'e wolia ẹkwa-ọhubama ono
pfụberu ọhamoha
g'ẹphe hụma!
11 Lenu; Chipfu raakwaru iya;
o jedzuru mgboko jasụ
l'ẹka igwe beru alị
beru sụ:
“Unu sụ ndu Zayọnu g'ẹphe
hụmakwa l'onye ndzọta
phẹ abyakwa!
O gudekwa obunggo iya;
bya egude iphe,
oo-gude pfụa ụgwo.”
12 “Iphe, ee-ku ndu ono bụ
‘Ndu-nsọ kẹ Chileke’;
ọzoo ‘Ndu Chipfu gbatarụ’.
L'e kua gụbe Zayọnu

‘Nwanchọta’;
ọzoo ‘mkpụkpu,
a ta gbadoẹduru agbado’.”

63

Eswe mbọku, Chipfu a-gwata ụgwo iphe

1 “?Bụ onye bụ ọphuu? ?Bụ onye shi l'alị Edọmu abya phọ; mbụ onye ono, yeru uwe, dụ meemee, shi lẹ mkpụkpu Bọzura eje abya ono? ?Bụ onye bụ ono yeru akpabiri g'onye yeru kpowula-kpowula uwe; mbụ onye ono, azọ garamugaramu eje l'iphu l'iphu gude egoshi g'ọ kabe ọkpehu ono?”

“Ọ kwa mbẹdua. Mu pfụbekwaru ẹka ọto epfu iphe, mu epfu. Tẹme ike adzọta nemadzụ dụkwa mu phọ.”

2 “?Bụkwanu gụnu meru g'o gude uwe ngu nọdu eke meemee; g'onye azọcha akpụru-iphe, e meje mẹe?”

3 “Ọ kwa mu zọshiru mẹe ono nwẹka mu. Ọhamoha l'ophu ta adụkwa onye byaru ekwe mu ẹbo. Mu gude ẹhu-eghu zọo ya zọshia; mbụ gude oke ẹhu-eghu mu zọo ya tọlitoli. Ọ bụru mee phẹ gbakarụ kpua l'uwe mu. Ọ bụru iya bụ lẹ mee, atụko uwe mu l'ophu sweta.

4 Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ l'eswe agwata ụgwo iphe nọ mu l'ọkpoma. Tẹme apha aagbata mu ono rwuwa.

5 Mu leru ẹnya; ọphu ọ dụdu onye gbaa mkpu, dụ nụ. Ọ nyịa mu ẹhu kpalaa l'ọ tọ dụdu onye byaru agbaarụ mu mkpu. Ọ bụru ọkpehu mu bẹ mu gude dzọo onwomu. Tẹme ọ bụru oke ẹhu-eghu mu bẹ gudeshi mu nụ.

6 Mu gude ẹhu-eghu mu zọo ọhamoha pyakapyaka; gude oke ẹhu-eghu mu mee; mẹe tsụahaa phẹ. Mu woru mee phẹ wụa l'alị.”

Ajaja yẹle epfu anụ Chileke

7 Mu e-pfu k'obu, Chipfu eyeje
ndibe iya.
Mbụ iphe, Chipfu meshiru
anyi, kparụ iphe,
ọ gbaru g'a jaa ya ajaja;
mbụ ikpoto iphe, dụ ree,
o meru ọnu-ụlo Ízurẹlu;
kẹle ọophushi
obu-imemini ike;
tẹme ọ nọdu eyeje obu
yegharụ iya ẹka.

8 Ọ sụru: “Eviya eviya; ndu-a bụ ndibe mu; ụnwu mu, ata abyadụ adzụru mu ụka.” Ọ bụru iphe ono meru g'o gude a dzọta phẹ.

9 Ẹphe nọdu ejekpọ iphe-ẹhuka, ẹphe jeru g'ọ ha; ọ nọdu atsụe ya phọ l'ẹhu. Ọ bụru ojozi-imigwe, shi l'ẹka ọ nọ jeru je adzọo phẹ. Ọ bụru eye obu, o yeru phẹ; yẹle obu-imemini, ọophuru phẹ bẹ o gude gbata phẹ. Ọ palia phẹ ephekerephe; heru phẹ eheru teke ndiche ono l'ophu l'ophu.

10 Ọle ọ bụ; ẹphe jịkale-a l'ẹphe tee medu iphe, ọ sụru phẹ g'ẹphe mee; shi nno mee Unme-dụ-Nsọ nkiya iphe aphụ. Ọ bụru iya meru g'o gude ọ ghakọbe bya abụru onye opfu phẹ. Mbụ yẹbedua l'onwiya bya etsoaha phẹ ọgu.

11 A nọnyaa; ẹphe nyata teke ndiche; mbụ teke Mósisu yẹle ndu nkiya nọ. Ẹphe rịa sụ: “?Bụ awe bẹ onye ono, dugharu phẹ eze-ẹnyimu ono nọhunu; mbụ onye dugharu

ndu nche atụru yẹle atụru mẹ eghu iya-a? ?Bụ awe bẹ ọ nọ; mbụ onye ono, woru
Unme-dụ-Nsọ nkiya ye; ẹphe l'iya swiru ono;
12 onye ono, woru ọkpehu iya ọphu dụ biribiri ye Mósisu l'ẹkutara; o woru eze-
ẹnyimu kee ẹbo l'iphu phẹ; k'ọphu aa-maru ẹpha iya jasụ l'ojejoje;
13 mbụ onye ono, duru phẹ ghaa ogbumini ono. Ẹphe gbaa kwaakwaa g'ịnya agba
l'echiẹgu. Ọphu opfu adụduru phẹ l'ọkpa.
14 Unme Chipfu rwukpọo phẹ phọ g'onye erwu eswi eje lẹ mbarabata; je adọbe
l'ẹka ẹphe nọru tụta unme. Ọ bụ ẹgube ono bụ g'i gude dua ndibe ngu; k'ọphu ii-me
g'ẹpha ngu bụru iphe, a-dụ akpabiri."
15 Gbẹnu l'imigwe; mbụ l'ephekerephe ẹka ono, aba-eze ngu nọ ono; mbụ ẹka ono,
dụ nsọ bya adụ akpabiri ono; gbẹnu l'ẹka ono tụfu ẹnya hụmakpodapho! ?Bụ awe
bẹ n-yemobu ngu; yẹle ọkpehu ngu nọ? Eme odoo ngu yẹle aphụ obu-imemini ngu
ono ta adụekwa ọphu i kweru g'o rwua anyi ẹka.
16 Obenu l'ọo ngu bụ nna anyi. A makwarụ-a lẹ Ébirihamu ta amadụ anyi. Ọphu
Ízurẹlu amadụ onye anyi bụ. Obenu l'ọo gụbe Chipfu bụ nna anyi; bya abụru onye
aagbata anyi. Ẹpha ngu shi l'ojejoje dụta.
17 Sụ-a; gụbe Chipfu; ?bụ gụnu meru g'o gude i mee g'anyi phukuru lụfu l'ụzo
nkengu; ị sụ-chia ọkpoma anyi k'ọphu bụ l'anyi ta tsụduru ngu ebvu? Lwanụ azụ
m'ọbvu ndu-ozi ngu; mbụ ọkpa-ipfu ono, bụ okiphe ngu ono!
18 Alị nsọ ngu ono ta nọduru ndibe ngu ọdu l'ẹka. Ndu ọhogu ngu bya eworu ẹka
ono, dụru ngu nsọ ono zọo tọlitoli.
19 Ọle anyi bụekwapho nkengu e -shi lẹ ndiche. Ọ gbẹ dụ g'i tikị bụ-swee ishi anyi;
g'e teke ekuswee anyi laaru l'ẹpha ngu.

64

1 Ọ dụ g'a sụ g'ị gbajaa igwe ẹbo nyizeta! G'oke úbvú nmaa jiijiijii l'iphu ngu!
2 Mbụ-a; ẹgube ono, ọku etsuje nkụ, enwu ọku ono; ẹgube ono, ọku emeje gẹ mini,
shiru iya nụ phụhu ụphu ono; nyizetanụ bya emee gẹ ndu ọhogu ngu maru ẹpha ngu!
Byanụ emee g'ọhamoha phụa kpaakpaakpaa l'iphu ngu;
3 kẹle teke ono, i meru iphe, dụgbaa oke ebvu onoya, bụ iphe, anyi amadụ l'ii-me
ono bẹ i nyizetaru. Oke úbvú nmaa jiijiijii l'iphu ngu.
4 E -shi kẹ teke ndiche ta adụkwa onye nụmajewaru nụ. Ọphu ọ tụbajeduru lẹ nchị.
Ọphu ẹnya ahụmajeduru Chileke ọzo, dụ nụ, abụdu gụbedua, bụ Chileke, emejeru
ndu ele iya ẹnya l'ẹka iphe, ẹphe ele ẹnya iya.
5 Ịigbajeru phẹ mkpu; mbụ ndu egudeje ẹhu-ụtso eme iphe, pfụru ọto. Mbụ ndu
nyatarụ iphe, ị sụru g'e meje. Obenu lẹ teke anyi emekwaphọ iphe-ẹji ekpu phẹ; ẹhu
eghuahaa ngu eghu. ?Dẹnuhunu g'ee-shi dzọtaba anyi?
6 G'anyi ha dụkwaa g'iphe, aasọ nsọ. Tẹme apfụbekoto anyi dụkotawa gẹ nkịrika
ẹkwa, dụ ideyideyi. G'anyi ha nwewaru enwenwe dụ gẹ mkpẹekwo. Iphe-ẹji anyi
nọdu apa anyi nganganga gẹ phẹrephere.
7 Ọ tọ dụedu onye eku ẹpha ngu. Ọphu ọ dụedu onye eme gẹ ya e-me wọru ngu
ẹka; kẹle i woharu anyi iphu; bya eworu anyi wehaaru ẹjo-ememe, anyi eme.
8 Obenu lẹ-a; gụbe Chipfu; ọ kwa ngu bụ nna anyi. Anyịbedua bụkwa ụrwa;
gụbedua bụru onye akpụ ite. Anyi tụkoru bụru iphe, i gude ẹka ngu mee.
9 G'ẹhu te eghughakwaru ngu eghu ẹka jiko Chipfu. Ba gụkobekwaru anyi iphe-ẹji
anyi g'ọ nọo jasụ l'ojejoje! Jikonu lenaa anyi ẹnya; kẹle anyi tụkokwaru bụru ndibe
ngu!
10 Mkpụkpu ngu, dụgbaa nsọ ono tụkoakwaru bụru ẹjagiri echiẹgu. Mbụ je
akpachaa lẹ Zayọnu bụchakwaa ẹjagiri echiẹgu. Tẹme Jierúsalẹmu bụru ochobu.

11 Eze-ụlo ngu ono, dụ nsọ; bya adụ akpabiri ono, anyi shi nweru ono, bụ ẹka nna
anyi oche phẹ shi anọduje aja ngu ajaja ono bẹ a tụakwaru ọku; o tsua ya tsufu.
Tẹme iphe, bụkpoo ẹka ono, anyi yeru obu ono g'ọ ha bụkotaru ọla-l'iswi.
12 G'ọ dụ ẹgube ono gụbe Chipfu; ?ii-gudeshikwaphọ onwongu? ?Ịi-nọ-kirishi
nwadoo hụa anyi ahụhù hụgharu iya ẹka tọo?

65

Ikpe yẹle ndzọta

1 Mu shi ekpuhajẹ onwomu goshi ndu akpaduru ishi mu. Ndu achọduru mu
achọcho bẹ mu shi emeje g'ẹphe hụma mu. Ọ bụru ọha ono, te eshidu ekuje ẹpha
mu ono bẹ mu shi asụje: Wakwa mu-o! Wakwa mu-o!
2 Mbọku-mbọku bẹ mu amachịje ẹka tọgboru ndu ẹjo-ọkpoma. Mbụ ndu ono, ụzo
ẹphe eshi adụdu ree ono, bụepho iphe, ẹphe rịtaru bẹ ẹphe anọduje eme g'ẹphe
mee ono;
3 mbụ ndu bụ mkpụrumkpuru bẹ ẹphe anọduje akpatsu mu iwe l'iphu mu
gẹdegede; ejeje anọdu lẹ mgbabu agwa iphe; kpọkobe bụloku mee ya ẹnya ẹka
aakpọje ụnwù-isẹnsu ọku;
4 ndu ejeje anọdu l'ẹka eelije odzu; kwaa akwakwa l'ẹka ono nwụkota ẹnya ẹnyashi
eme kẹ maa l'edomi; ndu anọduje ata anụ ezi; eshi mini iphe l'ite phẹ, bụ mini anụ,
aasọ nsọ;
5 ndu anọduje epfu sụ: Ọ-nọ-l'ụzo gbalakwaa! G'ọ tọ dụkwa onye a-byakube mu
ntse; kẹle mu dụkwa nsọ! Mu kakwa ngu adụ nsọ! Ẹgube ndu ono bụ ẹnwuru, akpụ
tụuu ala mu l'imi. Ẹphe bụ ọku, enwuje phoophoophoo mkpụrumkpuru.
6 “Lekwa; e dekwaru iya edede dobe mu l'iphu sụ: Mu taa nọdukwa doo. Mu a-
pfụkwa ụgwo pfụ-dzua apfụ-dzu. Mu a-pfụ phẹ iya nwuru iya enwuru ye phẹ l'ẹka;
7 mẹkpoo iphe-ẹji nkephẹ; mẹ kẹ nna phẹ oche phẹ.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
“Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ l'ẹphe jeru je anọdu l'eli úbvú agwa iphe; je anọdu
l'eli obvu epfubyishi mu. Ọo iphe ono meru g'o gude mu je apfụ phẹ ụgwo iphe, ẹphe
meru; nwuru iya enwuru dẹe phẹ adẹe l'ụtapfu.”
8 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Ọ kwa ẹgube ono, mẹe abụjeru: ọ -dụkwadu
l'ọjopfula akpụru vayịnu; l'aasụ g'e te mebyishikwa iya lẹ nwiphe, dụ ree hakwaru
dụkwadu iya ono; nọkwa gẹ mu e-me kẹ ndu ejeru mu ozi bụ ono; mu taa tụkokwa
g'ẹphe ha emebyishi.
9 Mu e-mekwa g'awa Jiékọpu phọdu. Mbụ lẹ mu e-me g'ọ dụru ndu Jiuda e-nweru
oke úbvú mu ono. Mbụ l'ọo ndu ono, mu họtaru ono bẹ ọo-bụru okiphe phẹ. Ọ bụru
ẹka ono bẹ ndu ono, ejeru mu ozi ono e-buru.
10 Nsụda Sharọnu a-bụru ẹka aa-nọdu eche iphe-edobe. Tẹme nsụda Akọru abụru
ọdu-eswi dụru ndibe mu, bụ ndu achọ mu nụ.
11 “Obenu k'unubẹdua, bụ ndu jịkaru mụbe Chipfu; bya azọha eze úbvú mu ono,
dụ nsọ ono; mbụ ndu meru nri doberu Omelonwiya; bya agbajia mẹe l'okoro sụberu
Ọkpuluwa;
12 ẹgube ndu ono bẹ mu a-gbakọ doberu ogu-echi. Tẹme g'unu ha e-phuretaẹpho
g'a phụshia unu tẹrii; kẹle mu kuru unu oku; ọphu unu azaduru ẹnu. Mu pfua opfu
yeru unu; ọphu unu angaduru nchị. Unu nọdu mu l'iphu mee ẹjo-ememe. Tẹme ọ
bụru iphe, dụ mu ẹji bẹ unu hatarụ ememe.”
13 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: “Ndu ejeru mu ozi e-
rikwa nri; unubẹdua aswịru ẹgu. Ndu ejeru mu ozi angụa iphe-angụngu; unubẹdua
akpọhu ọnu nkụ. Ndu ejeru mu ozi e-tekwa ẹswa; unubẹdua abụru ndu e meru
iphe-iphere kpua.

14 Ndu ejeru mu ozi a-gụ ebvu; ebvu, shi l'ẹhu-ụtso, jiru phẹ obu; obenu l'unubẹdua
a-ra ẹkwa aphụ, tụkoru unu obu sweta; unu echia mkpu l'ẹka meji tọfuwaru unu ree.
15 Ẹpha unu a-bụru iphe, ndu mu họtaru e-gudeje ephu l'iphu. Ọ bụru Nnajịuphu,
bụ Chipfu e-mechaa gbua unu. Obenu lẹ ndu ejeru iya ozi bẹ ọo-gụ ẹpha ọ̀phúú.
16 Onye agọkpo ọnu-ọma anụ nemadzụ l'alị ono l'e-gude Chileke ire-lanụ ono agọ
iya. Onye erikwanụ nte l'alị ono egude Chileke ire-lanụ ono ria nte ọbu; kẹle iphe-
ẹhuka, shi dụhawaa nụ bẹ aa-tụko zọhachaa woru iya domia gẹ mu ta ahụmajehe
iya.
17 "Lekwa; mu e-metakwa igwe ọ̀phúú; bya emeta eliphe ọ̀phúú. Akahụ iphe bẹ a
taa nyatabaẹdu; ọphu ọobatabaedu l'egomunggo.
18 Ọ chia g'ẹhu tsọo unu ụtso; unu ete ẹswa ojejoje ekpu iphe ono, mu e-meta ono;
kẹle mu e-me Jierúsalẹmu g'ọ bụru mkpụkpu ẹhu-ụtso. Tẹme ndu nọ iya nụ abụru
ndu emeje g'ẹhu tsọo nemadzụ.
19 Mu e-te ẹswa kpua Jierúsalẹmu. Tẹme ndibe mu a-bụru ndu e-me g'ẹhu tsọo mu
ụtso. Ọphu aanụmaedu olu-ẹkwa; ọzoo echi mkpu l'ime iya ọzobaa.
20 Ọ tọ dụbaedu nwata, a-nọ ujiku olemole nwụhu l'ime mkpụkpu ono; ọzoo onye
bụ ọgerenya, ata akafụdu nka l'ishi. Onye nọru ụkporo apha ise bya anwụhu bẹ
aa-sụje l'ọ gbakwohuru agbakwohu. Onye iphe-ẹji, anọ-rwuduru ụkporo apha ise bẹ
aa-sụje l'a tụru iya ọnu.
21 Ẹphe a-kpụshi ụlo buru iya. Ẹphe agbaa opfu-vayịnu ria akpụru iya.
22 Ẹphe taa kpụedu ụlo aharu ndu ọzo g'ẹphe buru. Ọphu ẹphe akọedu opfu aharu
ndu ọzo g'ẹphe ria; kẹle ọo g'oshi akabeje nka bụ gẹ ndibe mu a-ka nka. Mbụ lẹ ndu
ono, mu họtaru ono e-rije iphe, ẹphe seru akanya iya; ria ya nọo ọdu.
23 Ẹphe te eseẹdu akanya ọla-l'iswi. Ọphu ẹphe anwụshiedu ụnwegirima, ẹheni a-
nọdu etso; kẹle ẹphe a-bụru ndu Chipfu keberu l'ọma; ẹphebedua g'ẹphe ha; mẹkpoo
awa phẹ l'ophu.
24 Ẹphe -bya eku oku; mu evuwaru ụzo za phẹ ẹnu. Ẹphe -gudekwadụ-a opfu l'ọnu
epfu; mu anụmawa iphe, ẹphe epfu.
25 Ẹjo-nkụta-ọswa ẹphe l'ụnwu atụru a-tụkoje akpa nri l'ẹka lanụ. Tẹme oduma
awata ata ẹswa g'eswi. Ọ bụru iphe, agwọ e-rije bụ urwuku. Iphe ono ta adụedu
ọphu emeka iphe; ọzoo gbua iphe egbugbu l'eli úbvú mu ono, dụ nsọ ono l'ophu."
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

66

Ikpe yẹle ẹka obu a-dụ

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu: "Imigwe bụkwa aba-eze mu. Eliphe bụru okposhi, mu
tụ-koberu ọkpa. Dẹnu ẹgube ụlo, unu a-kpụru mu? ?Bụ ẹgube awe bẹ mu a-nọduje
iya atụta unme ọbu?
2 ?Tọbudu mbẹdua gude ẹka mu mee iphemiphe ono g'ọ ha meru g'o gude ẹphe
dụ?" Nokwa iphe, Chipfu eepfu. "Wakwa ẹgube onye mu a-gụbe iphe baa: onye
wozeru onwiya alị; yẹle onye obu iya dụ àgù; onye anụmaje opfu mu; ndzụ erwuta
iya.
3 "Obenu l'onye bụepho l'oogburu mu eswi; dụkwa g'onye egbu nemadzụ. Onye
gude nwatụru agwa mu dụkwanu g'onye aswịkwo nkụta olu. Onye gude iphe,
ọ kọtaru l'opfu bya mu anụnu dụle mu-a g'onye agbashị mu mee ezi. Onye
akpọkwanuru mu ụnwù-isẹnsu ọku dụepho g'onye agwa nshi. Noo kẹle ẹphe
hatawaru ẹnu ẹka phẹ. Tẹme ọ bụru iphe, adụje phẹ ree bụ ẹjo ahụma, ẹphe anọduje
eme.
4 Ọo ya bụ lẹ mbẹdua a-chọtakwapho iphe, mu e-gude mekpaa phẹ ẹhu. Mbụ-a;
mu e-meẹ phẹ phọ iphe, ẹphe atsụ ebvu; kẹle teke mu kuru oku ta adụdu onye zarụ

mu ẹnu. Ọphu ọ dụdu onye yeru mu ọnu teke mu pfuru opfu. Ẹphe nọdu mu l'iphu eme ẹjo-ememe. Tẹme ọ bụru iphe, ẹphe họtaru eme bụ iphe, adụdu mu ree."

5 Unu nụmakwa Opfu Chipfu; unubẹ ndu anmajẹru opfu iya pyaapyaapyaa: "Ụnwunna unu, bụ ndu kpọru unu ashị bya ewuchia unu ewuchi l'opfu ẹhu mu bẹ pfuwaru sụ: 'Gẹ Chipfu goshinu l'ọ bụ onye gbaru g'a kwabẹje iya ùbvù; k'ọphu anyi a-hụma ẹhu-ụtso unu!' Ọle ee-mechanaa mee ndu ono iphe-iphere.

6 Nụmakpodapho ùtsú, ada lẹ mkpụkpu! Nụmakpodapho ụzu, aatụ l'eze-ụlo Chileke. Ọ kwa iphe, ada nụ bụ lẹ Chipfu apfụ ndu ọhogu iya iphe, rwuberu phẹ nụ.

7 "Zayọnu bẹ ime byaru awata ememe; ọ nwụwa nwa. Mbụ l'upfu byaru awata iya eme ẹhuka; ọ nwụwa nwa nwoke.

8 ?Bụ onye nụmajeru ẹgube iphe ono? ?Bụ onye hụmajeru ẹgube iphemiphe ono? ?Aanwụje ọha l'ophu l'ujiku lanụ? Tọo ?aa-dụ ike zeda ndu a-bụru ọha ẹka phẹ lẹ mgbo lanụ? Ọle ọ bụ; ọ kwadụ-a ime, watarụ eme Zayọnu; ọ nwụwanu ụnwegirima iya.

9 ?Mu e-mechaa g'ime merwua l'anwụnwu; mu emeẹdu g'a nwụa ya tọo?" Nokwa iphe, Chipfu eepfu. "Sụ-a; ?mu a-gbẹ sụ-chia ẹkpa-nwa l'ẹka mu gbẹ mewaa gẹ nwa rwua l'anwụnwu?" Nokwa iphe, Chileke unu epfu.

10 G'ẹhu tụko unu lẹ
Jierúsalẹmu tsọo ụtso!
G'unu gude Jierúsalẹmu
tee ẹswa; iphe,
bụkpoo unubẹ ndu yeru
iya obu!
G'ẹhu tsọshikpoo unu l'iya
ike;
mbụ unubẹ ndu rarụ
iya ẹkwa;
11 kẹle unu a-ngu ẹra ngu-jia
ẹpho l'ẹra iya ono,
bụ ẹra ndumobu ono.
Unu a-ngụkpoo ya mịa ya
pyọpyopyo l'ọ tsọo
unu ụtso;
kẹle ọo-nọdu agbọ kẹ jọjojo.

12 Kẹle-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Mu e-me g'ẹhu-guu sọru iya gborogboro gẹ nggele. Tẹme ẹku, shi ọhamoha alwaru iya gẹ nggele, asọ asọso. Ee-che ngu ẹra; hee ngu l'onwiya; tee ngu ebvu l'ụtapfu.

13 Ọo gẹ ne adụje nwa iya obu bụ gẹ mu a-nọdu adụ unu obu. Ọ bụru lẹ Jierúsalẹmu bẹ mu a-nọdu adụ unu obu ọbu.

14 Unu -hụmaepho iphe ono bẹ obu a-tsọahaa unu ụtso. Unu abyaahaa pulapula g'ẹswa. Iphe ono, Chipfu e-me l'ẹhu ndu ejeru iya ozi ono; bẹ l'e-me g'a maru iya. Obenu lẹ ndu ọhogu iya bẹ ọo-tukoshi oke ẹhu-eghu iya."

15 Unu lekwa; Chipfu gudekwa ọku abya. Tẹme ụgbo-ịnya iya dụgbaa g'oke phẹrephere. Ọ bụru oke iwe bẹ oo-gude tukoshi phẹ ẹhu-eghu iya. L'o gude ọku, enwu phoophoophoo baarụ phẹ mba;

16 kẹle ọo ọku yẹle ogu-echi iya bẹ Chipfu ee-gude kpee ndiphe ikpe; mbụ lẹ ndu Chipfu a-phụ tẹerii a-dụkwa igwerigwe.

17 "Ndu ono, doru onwophẹ nsọ bya asachaa onwophẹ awụ eje l'ẹnya-agwa; mbụ ndu awụ l'odze etso onye ono, nọ l'echilabọ ndu ata anụ ezi; mẹ ndu ata okerepfu; mẹ

ikpoto anụ ọzo, aasọgba nsọ; ndu ono g'ẹphe ha l'a-tụko tabuhu ọnu l'ugbo lanụ.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
18 “Tẹme eshinu ẹphe eme ẹgube umere ono; tẹme ẹphe nọdu arị ẹgube ọriri ono
bẹ mu abyaakwaa achịkobe ọhamoha; mẹkpoo ndu epfu ẹgube opfu, ẹphe epfu
g'ẹphe bya ahụma gẹ mu dụ-be akpabiri.
19 “Mu e-me iphe-ọhubama l'echilabọ phẹ. Mu abya aharu nwa ndu ọphu warụ nụ
zia g'ẹphe jedzuru ọhamoha ono, bụ ndu teke anụma-swee údù mu; ọphu ẹphe eke
ahụma-swee gẹ mu dụ-be akpabiri ono; mbụ g'ẹphe jee mkpụkpu Tashishi; waa alị
Pulu; yẹle alị ndu Lidiya; mbụ ndu ono, agbajẹ apfụ ono. Ẹphe eje alị ndu Tubalu;
yẹle kẹ ndu Jiavanu; jekọta alị ndu bu ụzenya ụzenya lẹ mgboru eze-ẹnyimu. Ẹphe
eje emee g'ọhamoha ono maru gẹ mu dụ-be akpabiri.
20 Ẹphe a-tụko ụnwunna unu l'ophu, shigbaa l'ọhamoha chịta bya l'úbvú mu, dụ
nsọ lẹ Jierúsalẹmu. Ẹphe a-bụru iphe, e gude gwaa Chipfu. Ẹphe anọdu l'ịnya abya;
mẹ l'ụgbo-ịnya; mẹkpoo l'ụgbo-alị, ọphu aakpụ akpụkpu. Ẹphe anọdu l'eli ịnya-
mulu; mẹkpoo l'eli ịnya-kamẹlu awụ abya.” Noo iphe, Chipfu epfu. “Sụ-a; aa-chịru
phẹ bya ẹgube ono, ndu Ízurẹlu eyeje ngwẹja-nri l'ite, a ta sọdu nsọ gude bya mu
anụnu l'eze-ụlo mụbe Chipfu ono.
21 Tẹme mu a-hakwaru phẹ phọ họta g'ẹphe bụru ndu-uke mụbe Chileke; yẹle ndu
Lívayi.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
22 “Sụ-a; ọ kwa g'igwe ọ̀phúú; yẹle eliphe ọ̀phúú, mu e-me a-nọ jasụwaruroya l'iphu
mu; nokwa g'ẹpha unu; yẹle awa unu a-nọ.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
23 “Ee-shije l'iphe, bụ Ọbo Ọnwa-ọ̀phúú jasụ l'iphe, bụkota ọnwa afụfu ọzo; tẹme l'e
shijekwaphọ l'iphe, bụ eswe-atụta-unme lanụ jasụ l'iphe, bụkota eswe-atụta-unme
ọzo; mbụ lẹ nemadzụ l'ophu a-byajẹ bya abaarụ mu ẹja.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
24 “Ọzo bụ l'ẹphe a-lụfuje je ahụma odzu ndu kwefuru mu ike. Ẹka ono bẹ ẹ̀kà, a-
nọdu ata phẹ nụ taa nwụhukwa anwụhu. Ọphu ọku, enwu iya nụ anyịhudu anyịhu.
Ẹphe abụru iphe, ndiphe l'ophu a-nọdu akpọ-yiru ukuvu.”

Ẹkwo
Jieremaya
Onye Mpfuchiru Chileke

1 Ọwaa bụ opfu Jieremaya nwa Hilikaya. O tso lẹ ndu-uke Chileke, shi lẹ mkpụkpu
Anatọtu, nọ l'alị ndu Benjiaminu.
2 Ọ nụmaru opfu Chipfu l'apha k'iri l'ẹto, Jiosáya nwa Amọnu bụ eze ndu Jiuda;
3 bya anụmakwa iya phọ teke Jiehoyakimu nwa Jiosáya bụ eze ndu Jiuda; gbiriri
jasụ l'ọnwa k'ise l'apha k'iri lẹ nanụ l'abụbu, Zedekaya nwa Jiosáya bụ eze ndu Jiuda,
bụ teke a kpụru ndu Jierúsalẹmu lẹ ndzụ laa ẹka ọzo.

Chileke eku Jieremaya

4 Opfu Chipfu rwuru mu nchị sụ:
5 "Mu byaru akpụ ngu ye l'ẹpho ne ngu; mu vuhawaru ụzo maru ngu. Mbụ l'a byaru
anwụ ngu; mu vuhawaru ụzo họta ngu dobe iche; bya emee ngu onye epfuchiru
Chileke l'ọhamoha."
6 Tọbudu iya bụ; mu sụ: "Aa! Gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu; mu ta amakwa g'eepfuje
opfu; kẹle mu bụnukaru nwata!"
7 Chipfu sụ mu: "Ta asụjeshi l'ị bụnukaru nwata. Iphe, bụkpoo onyemonye mu
sụru g'i jepfu bẹ ii-jepfukọta je epfuaru iya iphe, mu karụ ngu sụ g'i pfua.
8 Ta tsụjekwa phẹ ebvu; kẹle mu nọkwa swiru ngu eswiru; tẹme mu je l'anafụtaje
ngu l'ẹka phẹ. Nokwa iphe, mụbe Chipfu epfu bụ ono."
9 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya amachịa ẹka iya bya edenyi mu l'ọnu bya asụ mu:
"Nta bẹ mu yewaru opfu mu l'ọnu nkengu.
10 Lekwa lẹ-a; ntanụ-a bẹ mu họtaru ngu dongoo ọhamoha l'ophu; bya edobe
ngu dongoo iphe, bụkpoo alị-eze l'ophu; g'i pheshia epheshi; lakashịa alakashị; g'i
mebyishia emebyishi; kwatsua iphe, dụ k'akwatsu; l'ị kpụa iphe, dụ k'akpụkpu; bya
adzaa iphe, dụ k'adzadza."

Iphe-ọhumalenya labọ

11 Noo ya bụ; opfu Chipfu bya erwua mu nchị sụ: "?Bụ gụnu bẹ ị hụmaru;
Jieremaya?"
Mu sụ: "Ọ kwa iphe, mu hụmaru bụ ẹkali-oshi alụmondu."
12 Chipfu sụ mu: "Ọ bụ-a iphe, ị hụmaru bẹ ọ bụ; kẹle mu nwụ ẹnya kwabẹru opfu
mu; mu je l'e-me iya gẹ mu pfuru iya."
13 Opfu Chipfu rwukwaa mu lẹ nchị ọzo. Ọ sụ mu: "?Bụ gụnu bẹ ị hụmaru?"
Mu sụ iya: "Mu hụmaru ite, phụhuru ụphu; o gberu egberu kpolia ike l'ụzo isheli."
14 Chipfu sụ mu: "Ọo l'ụzo isheli ono bẹ mkpurupyata e-shi dapfu iphe, bụkpoo
ndu bu l'alị-a l'ophu.
15 Mu abyakwa ekukọbe ndu alị-eze ndu isheli l'ophu. Nokwa iphe, mụbe Chipfu
epfu bụ ono. Ndu eze phẹ a-bya bya eworu aba-eze phẹ sụbe l'ọnu-abata mkpụkpu
Jierúsalẹmu. Ẹphe a-dapfu igbulọ iya gbaa mgburugburu; bya adapfu iphe, bụkpoo
mkpụkpu, nọ l'alị ndu Jiuda.
16 Mu e-kpe phẹ ikpe; opfu l'ẹphe meru ẹjo-iphe; l'ẹphe jịkaru mu je awata akpọru
agwa ọzo ụnwù-isẹnsu ọku. Tẹme ẹphe wata abarụ iphe, ẹphe gude ẹka phẹ mee
ẹja.

17 Ọo ya bụ lẹ-a; gụbedua l'onwongu; rịkobe onwongu. Gbalihu je epfuaru phẹ
iphemiphe, bụ iphe, mu sụru g'i pfuaru phẹ. G'ẹphe be yekwa ngu ebvu; ọdumeka
bẹ mu e-yekwa ngu ebvu l'iphu phẹ.
18 Ntanụ-a bẹ mu mewaru ngu; ị bụru mkpụkpu, a kpụshiru ike; bya abụru itso,
a wụru l'ígwè; bya abụru igbulọ, a kpụru l'onyirubvu. Mu mewaru ngu g'ị pfụru
pfụshia ike l'iphu ndu alị-a l'ophu; mbụ l'iphu ndu eze ndu Jiuda l'ophu; mẹ ndu-ishi
phẹ; mẹ ndu-uke phẹ; mẹ ndu alị-a l'ophu.
19 Ẹphe e-tso ngu ọgu; ọle ẹphe taa lwụ-kpedu ngu; kẹle mu nọ swiru ngu eswiru;
tẹme mu je l'a-nọdu adzọ ngu l'ẹka phẹ. Nokwa iphe, mụbe Chipfu epfu bụ ono.”

2

Ndu Ízurẹlu atụnwa Chileke

1 Mu byakwa anụma olu Chipfu, sụru mu:
2 “Je je araa ya arara gẹ ndu Jierúsalẹmu nụma-dzuru; sụ phẹ-a:
“Mu nyatakwarụ g'o shi
evubeje ngu evuvu
eme iphe,
dụ mu ree teke ị bụkwadu
okorọbya.
I shi yee mu obu gẹ nwanyị,
a lụru k'ọphúú.
I shi etsojeru mu je aghakọta
echiẹgu;
mbụ je aghaa alị ono,
adụdu iphe,
aakọje iya ono.
3 Ndu Ízurẹlu shi dụru Chipfu
nsọ.
Ọ bụru phẹ bụ akpụru mbụ,
mu vuru ụzo kpata l'iphe,
mu kọru l'opfu mu.
Iphe, bụkpoo ndu mekparu
phẹ ẹhu bẹ ọ nmarụ
ikpe.
Tẹme ẹjo mmekpa-ẹhu
dapfukwa phẹ phọ.
Noo iphe, Chipfu epfu bụ ono.”
4 Unu nụmakwa opfu Chipfu;
unubẹ ọnu-ụlo Jiékọpu;
unubẹ ipfu l'ipfu ọnu-ụlo
Ízurẹlu!
5 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
“?Bụ gụnu bẹ ndiche unu phẹ
sụkporu lẹ mu mejeru
phẹ, meru g'o gude
ẹphe haa mu jemihu?
Ẹphe je awata etso ntẹkpe,
adụdu urwu, ọ barụ
phẹ shi nno bụru ndu

adụdu iphe,
ẹphe barụ urwu iya
l'onwophẹ;
6 ọphu ẹphe ajịduru sụ:
‘?Bụ awe bẹ ọ nọ;
mbụ Chipfu,
bụ iya dufutaru anyi
l'alị Ijiputu;
bya edua anyi dughaa
echiẹgu, adụdu iphe,
dabyiru iya nụ;
mbụ dughaa alị ono,
bụ evevee dụ iya;
yẹe iduma iduma;
alị, dụ chakịri chakịri
bya agbahụkota tsụkiribaa;
alị, adụdu onye eshije iya
eshishi;
ọphu ọ dụdu onye bu iya
ebubu?’
7 Sụ-a; mu duru unu dubata
l'alị emehu iphe,
e meberu iya g'unu rije
akpụru-iphe, amị iya nụ;
yẹe ẹku, kụru iya nụ.
Obenu l'unu bataru iya bya
atụrwua alị mu;
bya emee okiphe mu ono;
ọ kpọo ìdzù.
8 Ọphu ndu-uke mu ajịduru sụ:
‘?Bụ awe bẹ ọ nọ; mbụ Chipfu?’
Ndu eme k'ekemu ta amadụ
onye mu bụ;
ndu-ishi kwefuru mu ike;
ndu mpfuchiru bụru Balụ
bẹ ẹphe epfuje iphe,
o pfuru; bụru iphe,
ẹphe etso bụ ntẹkpe,
adụdu urwu, ọ barụ.”
9 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
“Ọo ya bụ lẹ mu e-pfunupho
iphe, unu meru mu
ọzo.
Mu a-nọdu epfunupho ọzo
iphe, ụnwu nwanwa
unu meru mu.
10 Mbụ-a; unu ghabunaa
eze-ẹnyimu bahụ l'alị
ndu Sayịpurosu je
elekpọdapho ẹnya!
Unu yenu nemadzụ g'e

jerwua alị ndu Keda
je egbua ya igo
rengurengu!
Maẹshikwaru ?O nweru
ẹka ẹgube iphe ono
mejeru?
11 Mbụ-a; ?Ọ dụru ọha,
gbajẹru agwa phẹ inwe;
l'ẹbe abụ l'iphe ọbu,
ẹphe agwa ọbu bụ Chi?
Obenu lẹ ndibe mu gbanweru
mụbe onye dụ
akpabiri je anata iphe,
adụdu urwu, ọ barụ.
12 Gụbe igwe; g'iphe-a nyịkwaa
ngu ishi ẹdzu!
G'ị kpọ-yiaru iya ukuvu!
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
13 Ndibe mu mewaru uzi iphe-ẹji
labọ.
Ẹphe gbadowaru mu;
mbụ mụbe ọ̀gbà mini,
doru rịsaa;
asọ gborogboro;
bya ebvuaru onwophẹ
iduma-nnakọbe-mini;
tẹme ọ bụru
iduma-nnakọbe-mini,
gbawashịhuru agbawashịhu;
ọphu mini adọjeduru iya.”
14 “Ízurẹlu ?ọ bụ ohu tọo?
?Ọ bụ onye a byaru anwụ;
ọ bụwaru ohu tọo?
?Dẹnukwanu g'o gude a
kwaahaa ya ọkwata?
15 Oduma, dụ igwerigwe
sụakwaru ekiri;
bya abawaru iya
hanyịhanyi.
Ẹphe tụkowaru iphe,
dụ l'alị iya mebyishichaa.
Mkpụkpu, dụgbaa ya nụ bẹ
a tụakwaru ọku;
ọku tsufukọta iya;
ọphu ọ dụedu onye bu iya
nụ.
16 Ọzo bụ lẹ ndu mkpụkpu
Mẹmufisu;
yẹe ndu mkpụkpu
Tahụpanahesu kpụwaru
ngu ishi.

17 ?Tọbudu ngu meru iya
onwongu;
eshinu ị jịkaru Chipfu,
bụ Chileke ngu teke o
du ngu eje lẹ gbororo?
18 Nta-a; ?bụ gụnu kparụ iphe,
iije alị Ijiputu eje angụ mini,
shi l'ẹnyimu Shihọ?
Ọzokwanu; ?bụ gụnu bụ k'eje
alị Asiriya je angụ mini,
shi l'ẹnyimu Yufurétisu?
19 Ẹjo-iphe, iime bụkwa
iya e-mechaa hùụa ngu
ahùhù.
Ọ bụru azụ ono, ịila ono
a-gbọru ngu ụja.
Rịnaa ya arịri maru g'ọ
dụ-beru ngu ẹji waa
g'ọotsu-beru ngu l'ẹhu
g'ị jịkaru Chipfu,
bụ Chileke ngu;
ọphu ịitsudu iya ebvu
ililekpọo.
Nokwa iphe, Nnajịuphu epfu
bụ ono;
mbụ Nnajịuphu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.”
20 Ọ bụro teke dụhawaa ẹnya
bẹ ị nyakafụru ishi iphe,
shi segbabẹ mu lẹ ngu;
mbụ l'ị nyakafụru ẹgbirigba,
e shi gude tụgbabe mu lẹ ngu;
bya epfua sụ l'i tii jeẹduru
mu ozi!
G'e lekeberu ẹnya epfu;
ị wata azẹ-phe l'eli iphe,
bụ úbvú, ha l'eli;
mẹ l'iphe, bụkpoo mkpula
eze-oshi, jaru àjàjà;
gẹ nwanyị-ụkpara.
21 Mu kọwaru ngu g'onye kọru
opfu ọkpobe vayịnu,
karụ upfu bya adụebe ree.
?Dẹnukwanu g'o gude ị
ghakọbeepho bya awọeru
mu phọ ohu vayịnu?
22 Ọ tọ dụkwa m'obeta i gude
ncha-ọkanwa saa
onwongu;
bya ekwokpọo ncha
kwogharu iya ẹka;

ikpe ono, nmarụ ngu
ono rakụeru ngu phọ l'ẹhu
g'ọ rakụru l'iphu mu.
Nokwa iphe, Nnajịuphu,
bụ Chipfu epfu.
23 ?Dẹnu g'ii-shi sụ l'a ta
tụrwukwaru ngu;
ọphu ị gwọkwaru ọbvu
ono, bụ Balụ?
Lewarọ ẹnya l'ẹgube umere,
i meru lẹ nsụda ono!
Gbunaa igo l'ẹgube umere,
i meru l'ẹka ono.
Iphe, ị bụ bẹ bụkwa nyee
ịnya-kamẹlu, ebu
nggada karagidimu
karagidimu.
O -buru nggada ono shia
ọwa-a;
l'o buru iya shia ọphuu.
24 Nyee nkapfụ-ịgara-ọswa,
echiẹgu kwọwaru ẹhu,
akpọ phẹrephere furumu;
ẹka ọ dụru iphe,
agụ iya ememe.
Mbụ l'ọ -nọdu ana okee;
ta adụdu onye alophuje
iya azụ.
Okee ya -nọdu achị iya;
ike taa bvụdu okee
ya ọbu.
Ọ -bya eshi nyee ya ono
okee;
bẹ ọ hụmaanaru-a ẹka
ọ nọ.
25 Sụ-a; ta agbashị ọso gbiriri
jasụ g'ọkpa swachafụ
ngu;
ẹkpiri akpọ ngu jegirijegiri.
Obenu l'i pfururọ sụ:
?Kẹ gụnuhunu?
Agwa ndu ọhozo bẹ mu
yeru obu.
Ọ bụru phẹ bẹ mu a-nọdu
agba etso.

Ndu Ízurẹlu gbaru g'aa-nụ phẹ aphụ

26 “Ọ kwa g'eekpuje onye-oshi iphu lẹ ntụ mẹ e -gude iya-a; bụ g'e kpuru ọnu-ụlo Ízurẹlu iphu lẹ ntụ. Ẹphebedua; ẹphe lẹ ndu eze phẹ; yẹe ndu-ishi phẹ; mẹ ndu-uke phẹ; mẹ ndu mpfuchiru Chileke phẹ;
27 tụkoru sụ ntẹkpe, a pyịru lẹ mkpụrukpu oshi l'ọ kwa iya bụ nna phẹ. Bya asụ iphe, a pyịru lẹ mkpuma l'ọ kwa iya bụ ne, nwụru phẹ nụ. Nta-a bẹ ẹphe ghawarụ

mu azụ; ẹphe ta aghaduru mu iphu. Ọle ọobujekwanuru; ẹphe -daba l'iphe-ẹhuka;
ẹphe asụkwa-a gẹ mu bya adzọo phẹ!
28 “?Dẹnuhunu agwa ọbu, unu gwọshiru onwunu ọbu? G'ẹphe byanụ mẹ ọ -bụru
l'ẹphe a-dzọta unu mẹ unu -nọdu eje iphe-ẹhuka; kẹle ọo g'unubẹ ndu Jiuda nweberu
mkpụkpu igwerigwe bụ g'agwa unu dụ-be igwerigwe.
29 ?Dẹnu g'o gude unu nọdu epfu l'o nweru iphe, mu meru unu? Ee! Unu
tụkoakwaru g'unu ha kwefukọtaru mu ike! Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
30 Iphe, mu chiru ndibe unu bụkwa iphe-mmanụ; g'ọ tọ bụdu l'ẹphe eye ọnu k'emezi
iphe, ẹphe mesweru-a. Ogu-echi ngu sụwaru ndu mpfuchiru unu pyaapyaa g'oduma,
alajashị iphe o guderu alajashị.
31 Unubẹ ọgbo nta; unu lenaa ẹnya ree l'opfu Chipfu, sụru: ?Mu bụjeru ndu Ízurẹlu
echiẹgu; tọo alị, gbahụru tsụkiribaa? ?Dẹnu g'o gude ndibe mu nọdu epfuje sụ: ‘Anyi
nwekwarụ onwanyi aghaphe g'ọ dụ anyi. Ọphu anyi abyapfutabaẹdu ngu ọzo?’
32 Nwamgbọko ?ọozohaje ịyagba iya? Tọo nwanyị, ala ji; ?ọozohaje iphe, e gude
kwaa ya akwa ala ji? Obenu lẹ ndibe mu zọhawaru mu ujiku olemole, ete nweẹdu
agụta.
33 Lewarọ g'i gude achọ n-yemobu achọ iya k'ẹrengete! Mbụ l'ụnwanyi, kachakpọo
adụ njọ bẹ i zichawaru iphe, iime.
34 Ọo l'uwe ngu bẹ ndiphe hụmaru mee-ndzụ ndu ụkpa, adụdu iphe, ẹphe meru;
l'ẹbe abụ l'i guderu phẹ l'ẹka ẹphe etsuka ụlo ngu.
“I mechakpọo iphemiphe ono;
35 ị nọdu epfukwarọ sụ l'ọ tọ dụkwa iphe, i mejeru. L'ẹhu tee ghukwa mu eghu l'opfu
ẹhu ngu. Ọle mu e-kpekwanụ ngu ikpe; eshinu ị sụru l'ọ tọ dụdu iphe, i mejeru.
36 ?Dẹnu g'o gude i tsoru aghaphe achọ g'ị gbanwee ụzo ngu. Ọ kwa g'ọ tọ dụdu
iphe, ndu Asiriya dụru ike meeru ngu bụ gẹ ndu Ijiputu adụdu iphe, ẹphe a-dụ ike
emeru ngu.
37 Ii-mechakwa shikwaphọ l'ẹka ono vuru ẹka l'ishi lwajẹ; kẹle mu tụkowaru ndu
ono, ị kpọru obu yeru ono jịka; ọphu ẹphe e-yekwarụ ngu ẹka.”

3

Ndu Ízurẹlu, e te gudedu ire phẹ ẹka

1 “Ọ -bụru lẹ nwoke chịfuru nyee ya; nwanyị ono -parụ iya haa je alụru nwoke ọzo;
nwoke ono; ?ọo-chọkwarupho nwanyị ono eje tọo? Ono ?tọ bụdu atụrwu alị l'ophu
l'ophu? Obenu lẹ gụbedua gbawaru ụkpara l'ẹka ndu dụ igwerigwe, unu l'ẹphe eshi
ọ̀nyà. ?Ịi-dụ ike lwaphuta azụ lwapfuta mu tọo? Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.”
2 Palia ẹnya hụma nggeregede ẹka aagwajẹ iphe. ?O nwekpọoru ẹka ono g'ọ ha
a nọada phaa ngu kutukutu? L'agụga gbororo bẹ ịinodujechaa ele ẹnya ọ̀nyà; mbụ
nọduchaa g'ẹka ndu Arabu nọ l'echiẹgu. I merwuakwaru alị l'ụkpara ono, ịigba ono;
yẹe ẹjo-iphe ono, iime ono.
3 Nokwa g'o gude e sephu mini azụ g'o to dzeshi. Ọphu mini ishi-apha edzejeẹdu
ililekpọo. Ọle iimelẹ-a umere nwanyị-ụkpara. Ọphu i kwedu haa g'iphere gude ngu.
4 “Ọ kwa l'ị watarụ mu eku oku sụ: ‘Nnana mu-e! Ọ kwa ngu bụ onye shi lẹ teke
mu bụ nwata ehe mu!
5 ?Ẹhu a-nọdu eghuwa ngu rọ eghu tekenteke tọo? Oke-ẹhu-eghu ngu; ?ọo-nọ jasụ
l'ojejoje tọo?’ Ọo ẹgube ono bẹ ịinoduje epfu opfu; ọle iphe, bụkpoo ẹjo-ememe,
ịi-dụ ike mee; bẹ i mekọtawaru.”

Ndu Ízurẹlu mẹ ndu Jiuda gbaru g'izimanụ lwa phẹ azụ

6 No iya; o bụru teke Jiosáya shi bụru eze bẹ Chipfu sụru mu-a: "?Ị hụmawaru
iphe, Ízurẹlu ono, e te gudedu ire iya ẹka ono meru? Ọ tụkokpooru úbvú, ha l'eli;
mẹkpoo oshi, jaru àjàjà jekọta je anọdu ria ogori.
7 Mu dobesụ l'o -mechaa iphemiphe ono bẹ ọo-lwaphuta azụ lwapfuta mu; obenu
l'o to medụru iya nno. Tẹme nwune iya nwanyị, e te egudekwaphọ ire iya ẹka bụ
Jiuda tụko iphemiphe ono, oome ono hụmakota.
8 Mu bya ederu ẹkwo achịfu nụ onye ono, e gudedu ire iya ẹka ono, bụ Ízurẹlu chịfu
iya; opfu l'o rinụkaru ogori. Mu byakwarọ ahụma lẹ nwune iya nwanyị, e gudedu ire
iya ẹka kwaphọ, bụ Jiuda bẹ ndzụ agụduru. Yẹbedua tụgbukwapho lụfu je eriahaa
ogori.
9 Ọ bụru l'ọo l'ụrwuali, Ízurẹlu shi arwụ ta adụdu iphe, Jiuda gụberu iya meru g'o
gude o merwushia alị; mbụ yẹle iphe, e meru lẹ mkpuma; yẹe ọphu e meru l'oshi
nọdu eri ogori.
10 Iphemiphe-a mekọtakpo Ízurẹlu; ọphu o medụru nwune iya nwanyị, e gudedu
ire iya ẹka bụ Jiuda g'o gude obu iya g'ọ ha lwapfuta mu; ọ bụleru-a ẹregede bẹ o
gude lwa. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."
11 Chipfu bya asụkwa mu phọ: "Ízurẹlu ono, ekwedu nkemu ilile ono kakwa
apfụbekoto eme lẹ Jiuda, e gudedu ire iya ẹka.
12 Woru ozi-a je ezia ndu isheli; sụ phẹ-a: 'Lwadụpho; gụbe Ízurẹlu ono, ekwedu
nkemu ono! Ọ kwa Chipfu epfu opfu ono. Mu taa gbanwụbeekwaru ngu iphu
ọzo; kẹle mu phụnukakwaru obu-imemini. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Ẹhu taa
nọduekwaro eghu mu eghu l'opfu ẹhu ngu.
13 Ọo ẹpho g'i kweta l'ikpe nmarụ ngu. L'i kwefuru Chipfu, bụ Chileke ngu ike;
bya eworu eme iphe-ọma ngu je atụkaaru agwa ndu ọhozo nanụnanu l'iphe, bụkpoo
mkpula oshi, jaru àjàjà; ọphu iimejeẹdu iphe, mu sụru g'i meje. Nokwa olu Chipfu.
14 " 'Unu lwadụpho; unubẹ ndu ono, ekweẹdu nkemu ono! Nokwa iphe, Chipfu
eepfu; kẹle ọ kwa mbẹdua bụ ji, alụ unu. Mu a-họkwa unu nanụnanu lẹ mkpụkpu
lẹ mkpụkpu; họo unu ẹbo ẹbo l'ipfu l'ipfu gude lwa Zayọnu.
15 Noo teke mu a-nụ unu ndu a-nọduje eche unu g'onye eche atụru ọphu e-shi mu
l'obu, bụ ndu e-gude mmamiphe yẹe nkwamẹnya dua unu.
16 O -rwua mbọku ono, bụ teke unu a-kawa igwe buru l'alị-a; bẹ ẹphe tee pfubaẹkwa
k'okpoko ọgbandzu kẹ Chipfu. Mbụ l'ọ tọo bahụbaedu phẹ l'egomunggo; ọphu ẹphe
abyadụ anyatabaa ya. Ọphu oghoroko iya adụbaedu phẹ; tẹme ọphu ẹphe emebaẹdu
okpoko ọgbandzu ọzo. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.
17 Teke ono bẹ ee-ku Jierúsalẹmu "aba-eze Chipfu." Ọ bụru lẹ Jierúsalẹmu bẹ
ọhamoha e-dzukọje bya akwabẹ ẹpha Chipfu ùbvù. Ẹphe tee mebaẹdu iphe, shi
phẹ l'ẹjo ọkpoma mgbashị phẹ ono.
18 O -rwua mbọku ono bẹ ndu ọnu-ụlo Jiuda a-tụgbabe l'ọnu-ụlo Ízurẹlu; ẹphe eshi
l'alị, dụ l'ụzo isheli tụko bya bya eburu l'alị ono, mu nụru ndiche unu phẹ g'ọ bụru
okiphe phẹ ono.' "

Ndu kẹ Chileke abarụ agwa ọzo ẹja

19 Mụbe Chipfu l'onwomu sụ:
"Lenu lẹ mu gege
egudekpọepho ẹhu-ụtso
emekpọe ngu phọ gẹ
nwa; woru ẹguru alị,
dụ ree nụ ngu;
mbụ ẹka kachaa
ree l'okiphe,

ndu ọha l'ophu enweje
enwenwe.
Mu shi dobesụ l'ii-ku
mu nna;
ọphu ịi-hadụ mu etsotso.
20 Obenu l'ọo gẹ nwanyị,
ji iya egudedu ire iya
ẹka adụjeru ji iya
ghẹleghelegheleghele
bụ g'unu dụru mbẹdua;
unubẹ ọnu-ụlo Ízurẹlu.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono."
21 A nụmaru olu, ada lẹ
nggeregede ẹka aagwajẹ
iphe.
Ọ bụru ẹkwa, ẹphe ara;
tẹme ẹphe nọdu arwọ
arwọrwo;
mbụ ụnwu Ízurẹlu;
kẹle ẹphe shiswewaru
ụzo phẹ bya azọhawa
Chipfu, bụ Chileke phẹ.
22 "Unu lwadụpho;
unubẹ ndu ono,
ekweẹdu kẹ Chileke ono!
Mu e-me g'unu ta abụheru
ndu laphuru azụ."

"Ao; anyi abyapfuta ngu-a; kẹle ọo ngu bụ Chipfu bya abụru Chileke anyi.

23 Tororo bụ l'onye ele ẹnya gẹ nggeregede ẹka aagwajẹ iphe dzọo ya; ele ẹnya iphe iphoro; ọphu ùzù, aatù l'eli úbvú adụdu onye ọo-dzọ. Hoo haa bụ l'ọo Chipfu, bụ Chileke anyi bẹ bụ onye ndzọta kẹ ndu Ízurẹlu.

24 E -shikpọ teke anyi bụ okorọbya bẹ agwa agwa ono, bụgbaa iphe-iphere ono tụkoakwaru nwakanya, nna anyi oche phẹ setarụ ripyaa; mbụ atụru yẹe eghu phẹ; yẹe eswi phẹ; yẹe ụnwu phẹ nwoke; mẹ ụnwu phẹ nwanyị.

25 G'anyi zẹnu azẹe l'eli iphere anyi ọbu; anyi anọdunu g'e kpua anyi iphu lẹ ntụ. L'anyi lẹ nna anyi oche phẹ meakwaru Chipfu, bụ Chileke anyi iphe-ẹji. Noo kẹle anyi te emejeduru iphe, Chipfu bụ Chileke anyi sụru g'anyi mee; e -shi teke anyi bụ okorọbya byasụ nta-a."

4

Oku izimanụ alwa azụ

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ọ -bụru l'ịi-lwa; gụbe Ízurẹlu; g'ị lwapfutanụ mu! Ọ -bụru l'ịi-tso agwa ono, bụ mu ẹbyi ono ọgu gẹ mu ta ahụmajehe iya; ọphu ị kpa-phuhuẹduru akpaphuhu;

2 tẹme ọ -bụru l'ịi-nọduje egude ire-lanụ; waa ikpe, pfụru ọto; waa apfụbekoto ribua angụ sụ: 'Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a' bẹ Chileke e-gude iswi ẹhu iya kebe ọhamoha l'ọma; tẹme ọhamoha ono egude iswi ẹhu iya riaha ùbvù."

3 Sụ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu anụ ndu Jiuda waa ndu Jierúsalẹmu: "Unu kọpyashinaa ẹka a kọduru akọko! Unu ta akụshinu iphe l'ẹgbudu!

4 Unu bunaa onwunu úbvù; buaru iya Chipfu! Unu bunaa onwunu úbvù ime-obu;
unubẹ ndu Jiuda yẹe ndu Jierúsalẹmu. Ọdumeka bẹ oke ẹhu-eghu yẹbe Chileke a-
gbanwuhukwa tsuaha g'ọku. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ ẹjo-ememe, unu mewaru.
Ọ -wata etsutsu; ta adụkwa onye a-gbanyị iya nụ."

Ọla-l'iswi, e-shi l'isheli

5 "Unu raa ya arara l'alị ndu
Jiuda!
Unu echia ya lẹ mkpu lẹ
Jierúsalẹmu sụ:
'Unu gbua opu-ọgu tsoru
alị ndu Ízurẹlu l'ophu!'
Unu rashịa ọ́rà ike sụ:
'Unu dzukọbe l'ẹka lanụ!
G'anyi gbala laa mkpụkpu,
a kpụ-pheru igbulọ
mgburugburu!'
6 Unu palia ẹkwa-ọhubama
g'e jeshia úbvú Zayọnu!
Unu gbalaa je anọdu ndzụ!
Be ejekpọkwa anmarwụbe;
kẹle mu shikwa l'ụzo
isheli gude ọla-l'iswi abya;
mbụ mgbu-ọnwu, a-dụ ẹjo
ẹji."
7 Oduma shiakwa
l'ẹpfukala iya wafụta.
Ọla-iphe-l'iswi k'ọha l'ophu bẹ
gbalihuakwaru nụ.
O shiakwa l'ẹka ọ nọ tụgbua
eje g'o mee alị unu ono
g'ọ bụru ochobu.
Mkpụkpu unu a-tụko
bụchaaru ikpọzu;
ọphu ọ dụdu onye bya
l'ebubaru l'ime iya.
8 Ọo ya bụ lẹ-a;
unu yee uwe-aphụ;
raa ẹkwa;
chia mkpu-ẹkwa;
kẹle o-re-phuruphuru,
bụ ẹhu-eghu Chipfu
teke alaphukwa azụ
l'ẹhu anyi.
9 Chipfu sụru-a: "O -rwua mbọku ono bẹ meji a-tọfukwa ndu eze ẹphe lẹ ndu-ishi.
Ndzụ-agụgu egude ndu-uke Chileke; ndu mpfuchiru Chileke agbachihuchaa nchi."
10 Ọ bụru iya bụ; mu sụ: "Haa; gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu; ndu-a ẹphe lẹ ndu
Jierúsalẹmu bẹ i dusweakwaru ụzo rengurengu kpọ; kẹle ị sụru phẹ lẹ nchị a-
dụkpokwaa phẹ doo. Ọle ogu-echi bẹ a dabẹkwanuru anyi l'ẹkpiri!"

11 O -rwua teke ono bẹ aa-karụ ndu-a ẹphe lẹ ndu Jierúsalẹmu sụ phẹ-a: “Ẹjo
phẹrephere, erebushi anụ l'ẹhu, e-shi lẹ nggeregede, nọ l'echiẹgu ono; l'e-zi zipfuta
ndibe mu; ọphu ọ bụkwa g'ọ phụchaa phẹ aphụcha ọzoo g'o mechaa phẹ emecha.
12 Phẹrephere ọphu a-ka ono njọ, bẹ l'e-shikwaphọ mụbe Chipfu l'ẹka. Nta-a bụ gẹ
mu bya anmaa phẹ ikpe.”
13 Lenu! Ọhogu ọbu l'asọkwa pulapula g'urwukpu abya. Ụgbo-ịnya phẹ nọdu ezi
phaaphaaphaa g'oke-phẹrephere abya. Ịnya phẹ kakwa ugo eme ẹgwa. Nshịo anyi!
Anyi laakwaru l'iswi!
14 Gụbe Jierúsalẹmu; sashịnaa ẹjo-ememe, nọ ngu l'obu hụma l'aa-dzọta ngu! ?Bụ
jasụ teke ole bẹ ịi-ha g'ẹjo ọriri kwaa ngu l'obu?
15 Ọ dụru onye-ozi, shi lẹ mkpụkpu Danu ara iya arara epfu l'ẹjo-iphe byapfutaru
alị úbvú úbvú Ifuremu.
16 “Woru iphe-a pfuaru ọhamoha! Raarụ iya ndu Jierúsalẹmu arara; sụ phẹ lẹ ndu
ọhogu phẹ shikwa l'alị ẹka dụ ẹnya abya. Ẹphe nọdu echi mkpu-ọgu ekpu mkpụkpu
lẹ mkpụkpu, nọgbaa l'alị Jiuda.
17 Ẹphe nọ-phee ya mgburugburu gẹ ndu eche nche l'ẹgu; opfu l'o kwefuru mu ike.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
18 “Ọ kwa umere ngu; yẹe iphe, i gude ẹka ngu meta bẹ lọtaru iphe-a kobe ngu.
Ọwaa bụkwa iphe, bẹ eechi ngu. Oomeshikwa ẹhuka ike; tẹme ọ nọdu alọ ẹka lẹ
meji!”

Jieremaya agụ aphụ ndibe iya

19 Ẹpho mu-o! Ẹpho mu-o!
Ọolokwa mu ẹka lẹ meji.
Meji edekwa mu kukuku
l'ime mu.
Mu ta adụkwa ike edobe
ọnu doo;
kẹle mu nụmawaru
opu-ọgu.
Mu nụmawaru mkpu,
eechi l'iphu ọgu.
20 Ọla-l'iswi tsopyabẹ ọla-l'iswi.
Alị ono l'ophu bụakwaa
ikpọzu.
Ibe mu g'ọ ha bẹ a
tụkoerupho mebyia
lẹ buregedegengu;
tụko ụlo mu
mebyishia lẹ
ntabu-ẹnya lanụ.
21 ?Bụ jasụ teke ole bẹ mu
a-nọdu ele ọgu ẹnya
l'oophukọ;
mu anụkwapho ẹka
eegbu opu-ọgu?
22 “Ndibe mu bụkwa ndu eswe;
kẹle ẹphe ta amadụ onye
mu bụ.
Ẹphe bụ ụnwegirima,
enwedu egomunggo.

Tẹme ọphu iphe edojedu phẹ
ẹnya.
Iphe, ẹphe maru ẹnya iya bụ
eme ẹjo-ememe;
ọphu ẹphe amadụ eme iphe,
dụ ree.”
23 Mu bya elee ẹnya l'eliphe
mgburugburu;
ọphu o nwedu ụgbugba;
tẹme ọphu ọ dụdu iphe,
dụ iya nụ.
Mu bya elee l'imigwe;
ọphu ọ dụedu ìphóró,
dụ iya nụ.
24 Mu bya elee ẹnya l'eli úbvú
úbvú;
ẹphe tụko anmagbaa
jiijiijii;
obvu obvu nọdu angagbaa
anganga.
25 Mu bya elee ẹnya;
ọphu ọ dụedu nemadzụ,
mu hụmaru.
Iphe, bụkpoo ẹnu,
ephe l'eli tụkowaa
phehuchaa.
26 Mu bya ejeshia ele ẹnya;
alị, e shi emehuję iphe
a kọru iya;
bụwaru mgbẹgu-evevee.
Iphe, bụ mkpụkpu,
nọkota iya nụ g'ọ ha
bụkotawaru ikpọzu
l'iphu Chipfu; mbụ l'iphu
o-re-phuruphuru,
bụ ẹhu-eghu iya onoya.
27 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
“Alị ono l'ophu a-bụkwaru
ikpọzu;
ọle mu tee mebyishibebedu
iya rọ l'ophu.
28 Ọo ya bụ l'eliphe a-gụ aphụ.
Imigwe, nọ l'ephekerephe
agbahụ ọchii;
kẹle mu pfuakwaru iphe,
mu pfuru;
ọphu mu alakwa azụ azụ.
Mu pfuakwaru g'ọo-dụ;
ọphu mu a-ghakwa ẹnya
l'azụ.”
29 Ndu mkpụkpu ono l'ophu

-nụmaepho igiji ndu chị
ịnya abya ọgu;
yẹe ndu chị apfụ abya ọgu;
ẹphe agbalaa je edomigbaa
onwophẹ l'ẹgbudu;
ndu awụba l'ọgba,
dụ l'úbvú je edomishia
onwophẹ.
Ẹphe atụko mkpụkpu phẹ g'ọ
ha gbadogbua gbalaa.
Ọ tọ dụedu ọphu nemadzụ
eburu.
30 ?Bụkwanu gụnu bẹ iime
gụbe ochobu onoya?
?Dẹnu g'o gude i yee uwe,
eke meemee;
tẹme i yee ịyagba,
e meru
lẹ mkpọla-ododo?
?Dẹnu g'o gude i gude iphe
techishia ẹnya?
Akwa, ị kwarụ onwongu
bụkwa kẹ mmanụ.
Ndu gụ l'ẹphe eshi ọ̀nyà
bẹ ị dụkwaa ashị.
Ẹphe gbẹkwanu achọwa
ndzụ ngu.
31 Mu nụmakwaru olu-ẹkwa
onye dụ gẹ nwanyị,
ime eme; mbụ l'ude,
ọotsu dụ gẹ k'onye
ime-ọduu l'eme.
Olu ono bụkwa kẹ Nwada
Zayọnu,
l'eme g'oome tụa unme;
machịru ẹka iya epfu sụ:
“Oowaa! Ike abvụakwaa mu.
Ndzụ mu bẹ e woakwaru nụ
ndu mgbugbụmadzu.”

5

Ọ tọ dụdu onye pfụru ọto

1 “Unu tsokpọerupho ọma
gbororo Jierúsalẹmu jee
iphu l'azụ;
lephee ẹnya maẹshiduru;
chọchaa l'edupfu
l'edupfu phẹ maru mẹ
unu a-hụma nwonye
lanụ,
bụ onye eme ire-lanụ;

tẹme ọ nọdu achọje iphe,
bụ ọkpobe opfu.
Ọo ya bụ lẹ mu agụaru
mkpụkpu ono nvụ.
2 A makwarụ-a l'ẹphe
egudeje ẹpha Chipfu ria
angụ; ọle angụ ono,
ẹphe eri ono bụkwa
ụka bẹ ẹphe adzụ.”
3 Gụbe Chipfu; ?tọ bụdu iphe,
bụ ire-lanụ bẹ ịinoduje
ele ẹnya iya?
I chiru phẹ iphe;
ọphu o medụru phẹ
ẹhuka.
I bya egwee phẹ arakabya;
ọphu ẹphe ekwekwaphọ
emezita iphe,
ẹphe mesweru.
Ẹphe mechaa iphu phẹ;
o shihugbaa
dụngudungu gẹ mkpuma;
bya ajịka l'izimanụ taa
lwadụ phẹ azụ.
4 Mu bya arịa sụ:
“Ndu-a bụkwa ndu ụkpa;
tẹme ẹphe bụru ndu
eme eswe.
Noo kẹle ẹphe ta amadụ ụzo
kẹ Chipfu.
Mbụ l'ẹphe ta amadụ iphe,
Chileke phẹ sụru
g'ẹphe meje.
5 Ọo ya bụ l'ọo gẹ mu bya
ejepfu ndu ọphu bụ
ndu-ishi je epfuru
yeru phẹ.
Ẹphebedua a-kabẹkwa maru
ụzo kẹ Chipfu;
mbụ iphe,
Chileke phẹ sụru g'ẹphe meje.”
Ọle ọ bụle-a gẹ ndu ọphu dụ
bụ g'ẹphe dụ.
Ẹphebedua kwaphọ
mebyiwarụ iphe,
shi segbabẹ mu l'ẹphe;
bya agbabua ụdo,
e shi gude kekọta anyi
l'ẹphe.
6 Ọo ya bụ l'oduma e-shi l'ọswa
bya afụaru phẹ.

Mbụ l'ẹjo-nkụta-ọswa
e-shi l'echiẹgu bya
atapyashịa phẹ.
Agụ e-domi l'ọma mkpụkpu
phẹ kwabẹru phẹ;
g'ọ lajashịa phẹ iphiriba
iphiriba;
mbụ mẹ ọ -dụkpooru onye
ọphu jeru afụta;
kẹle ekwefu-ike ọphu ẹphe
kwefuru pawaru ẹka;
tẹme alaphu azụ,
ẹphe laphuru pawaa
igwerigwe.
7 “?Dẹnu g'o gude mu je
l'agụru unu nvụ?
Ụnwu unu gbadoakwaru mu;
bya egude agwa,
abụdu Chileke riahaa
angụ.
Ọle ọ kwa mbẹdua
emekọtaru phẹ iphe,
bụ mkpa phẹ g'ọ ha.
Ẹphe nọdu erikwaphọ ogori
bya awụ gbiigbiigbi eje
l'ụlo ụnwanyi-ụkpara.
8 Ẹphe bụ ịnya, a nụ-jiru ẹpho ree,
eshi okee agụshi ike;
kẹle g'ẹphe ha aragba
mịmimi agbapfu nyee
nwoke ibe phẹ.
9 ?Bụ ẹphe -mechaa nno;
mu ahaa phẹ gẹ mu
ta nụ phẹ aphụ iya tọo?
?Bụ ọha, dụ ẹgube ono bẹ
mu ta agwatadu ụgwo
iphe, ẹphe eme?
Nokwa olu Chipfu.
10 Unu je atụko ụpho opfu-vayịnu
iya ono phọkashichaa;
ọle ọ tọ bụkwa kẹ g'unu
mebyishibẹbekota iya g'ọ ha.
Unu kwashịchaa ya ẹkali;
kẹle ndu-a ta adụedu
ọphu bụ kẹ Chipfu.
11 Ndu ọnu-ụlo Ízurẹlu yẹe ndu
ọnu-ụlo Jiuda
bẹ mewaru ọphu mu
egudedu ire phẹ ẹka
ililekpọo.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

Chipfu ajịka ndu Ízurẹlu

12 Ẹphe dzụwaru ụka kpua Chipfu; kẹle ẹphe sụru: “Ọ tọ dụkwa iphe, oo-me! Ọphu ọ dụkwa iphe, byaru eme anyi. Ọgu taa dapfukwa anyi; ọphu ọkpa-nri abyapfutakwa anyi.
13 Ndu mpfuchiru Chileke ta adụekwa iphe ọzo, ẹphe bụ gbahaa phẹrephere. Ọphu opfu Chileke anọedu phẹ l'ime. Ọo ya bụ g'e mee phẹ iphe, ẹphe sụru l'oo-me ndu ọzo.”
14 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke; bya abụru Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: “Eshinu ndu-a pfuru ẹgube opfu-a bẹ mu e-me g'opfu mu, dụ gụbe Jieremaya l'ọnu bụru ọku; ndu-a abụru nkụ, ọo-nọdu eke.”
15 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Gụbe ọnu-ụlo Ízurẹlu; mu gudekwa ndu shi ẹka dụ ẹnya abapfuta ngu. Ọha ọbu bụ ọha, shi l'ichee; bya abụru ọha, ike dụ; ndu ị tị madụ opfu-alị phẹ; ọphu ịinudu iphe, ẹphe epfu.
16 Ẹkpa-apfụ phẹ dụgbaa g'ilu, gheru ọnu. Tẹme g'ẹphe ha tụkoru bụru ndu dụ ike l'ọgu.
17 Ẹphe a-tụko iphe, i gege akpata l'opfu ripyaa bya eripyaa nri, i nweru enweru. Ẹphe atapyaa ụnwu ngu unwoke mẹ ụnwanyi; ẹphe atapyaa ikpoto eghu mẹ atụru ngu; mẹkpoo eswi ngu; ẹphe eripyaa opfu-vayịnu ngu; mẹkpoo oshi figu ngu; ẹphe egude ogu-echi mebyishia mkpụkpu lẹ mkpụkpu ngu, bụ ndu ọphu a kpụ-pheru igbulọ mgburugburu, bụ mkpụkpu ị kpọru obu yeru.
18 “Obenu lẹ-a; o -rwua mbọku ono; bẹ mu tee mebyishibẹbekwa unu rengurengu. Noo iphe, Chipfu epfu bụ ono.
19 Teke ndu Ízurẹlu jịru sụ: ‘?Bụ gụnu kparụ iphe, Chipfu, bụ Chileke anyi meru anyi ẹgube ọwa-a?’ Unu asụ phẹ lẹ-a: ‘Eshinu unu gbadoru Chipfu bya eje agwọta ọbvu ndu ọhozo gwalaha l'alị unu; bẹ nta-a bẹ unu e-jeahaarụ ndu ọhozo ozi l'alị, abụdu k'unu.’ ”

Ọkwa, Chipfu nmarụ ndu nkiya

20 “Unu raa iphe-a arara g'ọnu-ụlo Jiékọpu nụma! Unu ejekwaphọ echia ya lẹ mkpu l'alị Jiuda sụ phẹ lẹ-a:
21 Unu nụmakwa iphe-a; unubẹ ndu eme eswe; tẹme ọphu unu enwedu egomunggo; unubẹ ndu nweru ẹnya; ọphu unu aphụdu iya ụzo. Unu nweru nchị; ọphu unu anụdu iya iphe.
22 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ?Tọ gbadụru g'unu gege anọdu atsụ mu ebvu? ?Tọ gbadụru g'unu a-nọdu mu l'iphu phụa kpaakpaakpaa. Ọ kwa mbẹdua gude ẹja-evevee kpaa oke alị yẹe eze-ẹnyimu. Tẹme mu tụ-bua lẹ jasụ l'ojejoje bẹ ọ tọ byadu l'asọghata iya. Akpara-mini a-tụkpokwaa sọo gborogboro; ọle ọ tọo dakadụ iya. Ọo-tụkpoo wọowoowoo; ọle ọ tọo sọghatadu iya.
23 Obenu lẹ ndu-a bụchaa ndu ẹjo-ọkpoma. Tẹme ekwefu ike dụ phẹ l'obu. Ẹphe ghakọbewaru; ọ bụru phẹ atụgbu.
24 Ẹphe ta asụjedu onwophẹ: ‘G'anyi tsụeshikwa Chipfu, bụ Chileke anyi ebvu; onye edzeje mini ishi-apha yẹe mini udzumini l'orwuberu iya; bya abụru iya doberu teke emetajẹ iphe e meberu l'alị.’
25 Ọo emeswe, unu emesweje bẹ meru g'ẹgube iphe ono ta adụ. Ọ bụru iphe-ẹji unu meru; ọphu iphe, dụ ree erwudu unu ẹka.
26 “A -bya l'ẹka ndibe mu dọru bẹ ndu eme ẹjo-iphe nọkwa iya; ndu egepajẹru gẹ ndu agba ọ́nyà-ẹnu; mẹkpoo gẹ ndu agba ọ́nyà, ẹphe e-gude nmata nemadzụ.
27 Ọo g'ụnwu-ẹnu ejije ẹpfune iya-a bụ g'ẹregede ẹregede jiru ụlo phẹ pyịmu. Ẹphe byawaru bya enweru iphe bya abụru ndu ike dụ.

28 Ẹphe bya adachaa okporokpo dụ kẹ rẹpfurepfu. Ọphu iphe-ẹji, ẹphe eme
enweẹdu ókè. Ẹphe ta ahajẹduru ndu enwedu nna enge; ọphu ẹphe agbajẹeduru
ndu akpa nri ọdzori.
29 "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ?Tọ gbadụru kẹ gẹ mu nụa phẹ aphụ iphe-a, ẹphe
eme-a tọo? ?Tọ gbadụru gẹ mu melata ẹgube ọha, dụ ẹgube ọwa-a iphe, ẹphe eme
mu tọo?
30 Iphe, aasọ oyi; mẹ iphe, anyị ishi ẹdzu meakwaru l'alị-a:
31 Lẹ ndu mpfuchiru epfukwa iphe, abụdu eviya. Ndu uke bụru ike-ọkpu bẹ ẹphe
gude bụru ishi. Ọ bụru ẹgube ono bụ g'ọ dụ ndibe mu ree. Obenu lẹ-a; ?bụ gụnu bẹ
unu e-me mẹ o -rwua l'ikpazụ iya?"

6

Ndu ọhogu anọ-phe Jierúsalẹmu mgburugburu

1 "Unubẹ oshilọkpa Benjiaminu; unu gbadaaphọ ọso ndzụ unu! Unu shidụpho
lẹ Jierúsalẹmu gbafụ! Unu jedụpho egbua opu-ọgu lẹ mkpụkpu Tekowa! Unu
nwụbe ọku agba ama lẹ mkpụkpu Bẹtu-Hakẹremu; kẹle ẹjo-iphe shikwa l'ụzo isheli
achafụta; mbụ ẹjo-iphe, a-tụko iphe mebyishikọta!
2 Mu e-mebyishikwa nwada Zayọnu, bụ onye ono, ama ntụmatu ono bya adụchaa
nwa tekuteku ono.
3 Ndu eche atụru a-chịru atụru phẹ bya afụaru iya. Ẹphe abya eworu ụlo-ọgu phẹ
kpụ-phee ya mgburugburu. Onyemonye ekebuta uswe iya nkiya."
4 "Unu kwakọbekwa g'unu l'ẹphe lwụa ọgu! Unu gbalihu g'anyi jee ọgu l'echi eswe!
Obenu lẹ-a; lewarọo ya; ìphóró, dụ l'eswe anyịhuakwa. Tẹme onyonyo ụzenyashi
hawa ogologo.
5 Ọo ya bụ lẹ-a; unu gbalihu g'anyi lwụa ọgu l'ẹnyashi je emebyishia ibe phẹ ẹka
ngụru angụru!"
6 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: "Unu gbutsushia oshi
gude je akpọo ọkpo-kuu kpọ-phee Jierúsalẹmu mgburugburu! Mkpụkpu-a bẹ e
chifutajẹkwa iphe; kẹle iphe, jiru iya nụ bụ eme nemadzụ ewere.
7 Ọ kwa ẹgube ono, mini anọduje asọshi l'ẹnya-mini ono bụ g'ẹjo-iphe shi iya asọ
asọshihu. Mkpawere yẹe emebyishi iphe bu ebubu l'ime iya. Iphe-ememe, eme iya
nụ; yẹe iphe, e mekarụ iya dụkota l'iphu mu mkpụrumkpuru.
8 Nụmakwa alọ ẹka lẹ nchị-a; gụbe Jierúsalẹmu; ọdumeka bẹ mu a-ghakwaru ngu
azụ; bya emee ngu g'ị bụru ochobu; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu onye byaru eburu l'ime
iya."
9 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: "Ẹphe a-tụtu nwa ndu
Ízurẹlu, phọduru nụ ẹgube ono, aatọje nwẹhu tụtua akpụru vayịnu nwa ndu ọphu
phọduru nụ ono. Ẹphe abya atụghaa ẹka ghọta phẹ g'onye aghọ vayịnu."
10 ?Bụ onye bẹ mu e-pfubaaru opfu nụ lọo ya ẹka lẹ nchị? ?Bụ onye a-ngabẹru mu
nchị l'olu? A swọ-chishiakwaru phẹ nchị; k'ọphu bụ l'ẹphe ta anụedu iphe lẹ nchị.
Opfu Chipfu anọdujewa eghu phẹ eghu. Ọ tọ dụjeedu phẹ ree anụma.
11 Obenu lẹ mbẹdua bẹ oke-ẹhu eghu, Chipfu eme g'ọ tụkoshi phẹ jiru mu obu;
k'ọphu bụ lẹ mu taa dụdu ike atagbu iya lẹ nshi.
"Woru iya kpua ụnwegirima, nọ l'ọma gbororo! Kpukwaa ya phọ ụnwokorobya,
kụru l'ẹka lanụ. Nwoke yẹe nyee ya bẹ ọo-tụkocha nmata; mbụ ẹphenebo;
mẹchakpoo ndu bụ ọgerenya; mbụ ndu akahụ tutsuwaru.
12 Ụlo phẹ ụlo phẹ bẹ ee-wocharu nụ ndu ọzo; mẹkpoo alị phẹ; mẹ unyomu phẹ;
mẹ mu -machịepho ẹka byia ndu bu l'alị ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

13 E -shikpọ l'onye ọphu kachaa nwanshịi; jasụ l'onye ọphu kachaa shii; g'ẹphe
ha emekọtaepho ụghoro urwu; mẹkpoo ndu mpfuchiru Chileke phẹ; mẹ ndu-uke
Chileke phẹ nno phọ; g'ẹphe ha agbakọtaepho ẹregede.
14 Onwo, aba ndibe mu bẹ ẹphe anọduje eme ẹnyiru ẹnyiru g'ọ bụ l'ọ tọ dụdu iphe,
ọ bụ. 'Nchị dụkwa doo! Nchị dụkwa doo!' Noo iphe, ẹphe anọduje epfu bụ ono;
l'ẹbe abụ lẹ nchị dụ doo.
15 ?Bụ iphere ahụma, ẹphe meshiru dụ phẹ tọo? Waawakwa. Iphere ta adụkpodaa
phẹ ililekpọo! Ẹphe ta makpọdanu g'aasọje ẹnya. Noo g'o gude ẹphe je l'etsoru ndu
daru iko daa. Ẹphe e-rwu alị teke mu a-wata phẹ ahù ahùhù. Nokwa iphe, Chipfu
eepfu."
16 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu pfụkpodarupho lẹ mgbakata-ụzo lee ẹnya!
Unu jịeshikwa ajị ụzo, shi l'ichee! Unu jịa ajị ẹka ụzo, dụ ree dụ! Unu awata eshi
ụzo ono! Noo teke meji a-nmapfuru unu.
"Obenu l'ẹphe sụleru-a l'ẹphe te eshidu iya.
17 Mu họtaru ndu nche dobe g'ẹphe chee unu nche bya epfua sụ g'unu ngabẹje nchị
l'ọda opu-ọgu phẹ; unu jịka sụ l'unu taa ngabẹdu!
18 "Ọo ya bụ lẹ-a; unu nụmakwa ọwa-a; unubẹ ọhamoha! Unu lerwetakwa ẹnya
ree; unubẹ ndu ekebe; g'unu ahụma iphe, e-me phẹ nụ.
19 Gụbe mgboko; nụmakwa: Mu gudeakwa ọla-l'iswi abapfuta ndu-a; mbụ mebyi
iphe, ẹjo-ọriri phẹ mịtaru. Noo kẹle ẹphe ta ngabẹduru nchị l'opfu mu. Tẹme ẹphe
jịka ekemu, mu tụru dobe.
20 Ụnwù-isẹnsu, shi l'alị Sheba, aakpọru mu ọku; ?mu gude iya eme gụnu;
je akpachakpọo l'ọmanko, shi l'alị, dụ ẹnya? Ngwẹja-akpọ-ọku unu bẹ mu ta
anatajẹkwa; ọphu anụ, unu anọduje egburu mu adụekwa mu ree."
21 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Mu e-dobe iphe, a-dụ ndu-a ụpfu
l'ọkpa. Nna mẹ ụnwu a-tụko vukota iya daa iko. Ndu obutobu mẹ ndu eshi ọ̀nyà
atụko gude iya laa l'iswi."
22 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Unu lenu; o nwekwarụ ndu ojọgu, a kpatsuru
ẹphe shi l'alị ụzo isheli, awụ abya. Ọha ọbu bụ ọha, parụ ẹka. Ẹka ẹphe shi bụ l'ẹka
igwe beru alị beru.
23 Iphe, ẹphe chị abya bụ apfụ yẹe arwa. Ẹphe dụ ẹjo ẹhuka; tẹme ọphu ẹphe
aphụdu obu-imemini. Ẹphu phẹ adụje g'ẹka eze-ẹnyimu asọ gborogboro l'ẹka ẹphe
agba l'ịnya phẹ eje abya. Ẹphe doru onwophẹ gẹ ndu nọ l'ọgu eje abyapfuta ngu;
abya ngu etso ọgu; gụbe Nwada Zayọnu!"
24 A kọakwaru anyi akọ phẹ. Ẹka nwụkotachaepho anyi lwaalwaa. Meji tọfuwaru
anyi. Mbụ iphe-ẹhuka, byaru anyi dụepho gẹ kẹ nwanyị, ime eme.
25 Unu ta alụfukwa l'ẹgu! Ọphu ọ dụkwa onye a-nọdu aghaphe lẹ gbororo; kẹle
ndu ọhogu ono chịkwa ogu-echi. Tẹme iphe, eye ebvu tụkoru ụzo ẹkameka.
26 "Unubẹ ndibe mu; unu yee uwe-aphụ; gwọo onwunu lẹ ntụ! Unu raa ẹkwa;
ẹjo-ẹkwa, dụ gẹ k'onye nwa iya lanụ nwụhuru; kẹle ọ kwa: a -bya l'amarụ; ọla-l'iswi
ono abya afụaru anyi.
27 Mu meakwaru ngu onye a-hụ ndibe mu ama. Ịi-nọduje elerweta phẹ ẹnya; hụa
ụzo phẹ ama.
28 G'ẹphe ha bụkota ndu kwefuru ike, obu kpọru gbengu, bụepho iphe, ẹphe tsoru
aghaphe eme bụ eye mgbamu. G'ẹphe ha tụkoepho arwụ alị. Ẹphe bụ onyirubvu
yẹe ígwè.
29 Ékò, aanma bẹ ọku iya ata pfụpfupfu; k'ọphu ee-gude ọku kepyashịa ọtanjele.
Obenu l'onye-ụ́zú eme kẹ mmanụ; kẹle ndu ẹjo-iphe ta abụdu l'e mewaru; ẹphe
bvụchaa.

30 Iphe, e kuru phẹ bụ; mkpọla-ọchaa, a jịkaru ajịka; noo kẹle Chipfu jịkawaru phẹ.”

7

Abụ kẹ Chileke l'ẹregede

1 Wakwa ozi, Chipfu ziru Jieremaya:
2 “Je apfụru l'ọnu-abata eze-ụlo Chipfu raa ozi-a arara l'ẹka ono: Unu nụmakwa opfu kẹ Chipfu; unubẹ ndu Jiuda l'ophu, bụ ndu eshije l'ọnu-abata-a eje abarụ Chipfu ẹja.
3 Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbụ Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chileke ndu Ízurẹlu: Unu mezia ụzo unu; yẹe umere unu; gẹ mu e-kwe g'unu buru l'ẹka-a.
4 Unu ta akpọkwaru obu ye l'opfu ndephu ono sụ: ‘Wakwa eze-ụlo Chipfu; eze-ụlo Chipfu; eze-ụlo Chipfu!’
5 “Ọ -bụru l'unu gbanweru ụzo unu ọkpobe agbanwe; bya agbanwee umere unu; bya ekpeaharu nwibe unu ikpe, pfụru ọto;
6 ọ -bụru l'unu te emeẹdu ndu lwarụ alwalwa ewere; mẹ ndu enwedu nna; mẹ ụnwanyi, ji phẹ anọedu; ọphu unu egbuẹdu ndu adụdu iphe, ẹphe meru l'ẹka-a; tẹme ọ -bụru l'unu ta agbadu etso agwa l'agwa ọzo, bụhukwaa onwunu bẹ unu emeka iphe;
7 noo teke mu a-ha unu g'unu buru l'ẹka-a; mbụ alị ono, mu nụru ndiche unu phẹ g'ọ bụru nkephẹ jasụ l'ojejoje.
8 “Obenu lẹ-a; unu lenu; iphe, unu kpọru obu yeru bụkwa opfu ndephu, adụdu iphe, ọ bụ.
9 ?Unu a-nọdu ezi iphuru; egbu ọchi; eri ogori; eri angụ ẹregede; akpọru Balụ ụnwù-isẹnsu ọku; agba etso agwa l'agwa, unu amadụ;
10 e mechakwa; unu abya apfụru l'iphu mu l'ụlo-a, bụ ụlo ọphu eeku ẹpha mu alaru-a; pfụru sụ: ‘A nafụtawaru anyi k'ọphu anyi a-nọdu eme ahụma ahụma-a?’
11 ?Ọ dụ g'ụlo-a, eeku ẹpha mu alaru-a bẹ unu mewaru; ọ bụru ẹka ndu ana nfụ edomije onwophẹ? Ọle mu elekpọenupho unu ẹnya! Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
12 Unu tụgbunaa nta-a je l'ẹka mu vuru ụzo họta g'ọ bụru ẹka mu e-buru eburu lẹ mkpụkpu Shilo; je ahụmawaro iphe, mu meru iya; ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ ẹjo-iphe ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu emegbabẹ.
13 Teke ono, unu emekọtakpoo iphemiphe ono; mu pfukwaru yeru unu. Mu -pfuchaa; mu epfubaa; ọphu unu angaduru mu nchị. Mu kua unu oku; ọphu unu azaduru mu ẹnu. Noo iphe, Chipfu epfu.
14 Ọo ya bụ l'ọo iphe ono, mu meru Shilo ono bẹ mu e-mekwaphọ ụlo-a, eeku ẹpha mu alaru-a; mbụ eze-ụlo Chileke ono, bụ ụlo ono, unu kpọru obu yeru ono; mbụ ẹka ono, mu nụru unu; bya anụkwa iya phọ nna unu oche phẹ ono.
15 Mu a-chịfu unu l'atatiphu mu ẹgube ono, mu chịfuru unwune unu g'ẹphe ha, bụ ndu Ifuremu.
16 “Ọo ya bụ lẹ-a; gẹ gụbe Jieremaya te epfukwa nụ mu l'iswi ẹhu ndu-a. Te echikwaru phẹ mkpu; ọphu ịirwokwaru phẹ arwọrwo; kẹle mu taa ngakwaru ngu nchị.
17 ?Ọ dụ g'ị tị hụmaduru iphe, ẹphe eme l'ọma mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọgbaa l'alị ndu Jiuda; mẹkpoo l'ọnu gbororo Jierúsalẹmu?
18 Ụnwegirima akpa nkụ; ndu nna nọdu aphụ-nwu ọku; ụnwanyi nọdu agwophube ukpokutu witi, koru ekoko g'ẹphe gude meeru eze-nwanyị igwe akara. Ẹphe nọdu agbaru agwa ọzo mẹe gude agwa iya k'ọphu ẹphe a-kpatsu mu ẹhu-eghu.
19 Obenu lẹ-a; ?bụ mbẹdua bẹ ẹphe akpatsu ẹhu-eghu? ?Tọ bụchidu-a onwophẹ bẹ ẹphe emekata; shi nno eme onwophẹ iphe-iphere? Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

20 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Oke-ẹhu-eghu mu bẹ aa-wụkwa l'ẹka-a; mẹ l'ẹhu nemadzụ; mẹkpoo l'ẹhu anụ; mẹ l'eli oshi, nọ l'ẹgu; mẹkpoo lẹ mebyi iphe, eemeta l'alị; l'o tsua ntsulanụ; ọ tọ dụdu onye a-dụ ike agbanyị iya.

21 "Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; mbụ Chileke ndu Ízurẹlu: Unu gụruro ngwẹja-akpọ-ọku unu yekọbe lẹ ngwẹja mmanụ ọzo; unu atarọ anụ iphe ọbu l'onwunu;
22 kẹle teke mu dufutaru ndiche unu phẹ l'alị Ijiputu pfuru opfu nụ phẹ; bẹ ọ tọ bụlekwapho ekemu k'egwe ngwẹja-akpọ-ọku; yẹe kẹ ngwẹja mmanụ ọzo bẹ mu tụru nụ phẹ.
23 Obenu lẹ mu tụkwarupho ekemu-a nụ phẹ sụ phẹ: Unu meje iphe, mu sụru g'unu meje; g'unu ahụma lẹ mu a-bụru Chileke unu; unu abụru ndibe mu. Unu tsojekpọepho ụzo iphe, mu karụ unu sụ g'unu tsoje g'ọ hakpọo; k'ọphu ọo-dụru unu lẹ ree.
24 Obenu l'ẹphe ta angabẹduru nchị; ọphu ẹphe eyeduru ọnu; ọchia iphe, ẹphe meru bụ l'ẹphe tsoru iphe, ẹphe rịtaru l'ẹjo ọkpoma phẹ. Obeta ọphu ẹphe a-nọdu eje l'iphu l'iphu; ẹphe nọdu ala azụ azụ.
25 E -shi teke ono, ndiche unu phẹ fụtaru l'alị Ijiputu ono byasụ nta-a; mbọku-mbọku kpọ; bẹ mu anọdujeepho ezi ndu-ozi mu, bụ ndu mpfuchiru mu g'ẹphe byapfuta unu; mu -zichaa; mu ezibaa.
26 Obenu l'ẹphe ta ngadụru mu nchị; ọphu ẹphe eyeduru mu ọnu. Ẹphe wolẹrua olu dobe gbọrojii; mee ẹjo-iphe, ka kẹ nna phẹ oche shii.

27 "Gụbe Jieremaya; i -pfuchakpọoru phẹ nụ iphemiphe-a bẹ ẹphe taa ngakwaru ngu nchị. I -kua phẹ oku bẹ ẹphe taa zakwa ngu ẹnu.
28 Ọo ya bụ lẹ-a; waa iphe, ii-pfuru phẹ baa: Wakwa ọha, te emeduru iphe, Chipfu, bụ Chileke iya pfuru; ọphu ẹphe emezijedu iphe, ẹphe mesweru. Ire-lanụ laakwaru l'iswi; ọ gbawaru ọso gbafu; ọphu ọ nọhedu phẹ l'ogbogboromọnu.

Nsụda Tẹterii

29 Kpụshia ẹgbushi ngu woru je etuphakpọepho etupha.

L'i jekpọoro lẹ nggeregede ẹka aagwajẹ iphe je anọdu gụa aphụ;
kẹle Chipfu jịkakwaru ọgbo ono, ọ tụ-koshiru oke-ẹhu-eghu iya ono;
mbụ l'ọ gwọbewaru phẹ agwọbe ophu."

30 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ndu Jiuda meakwaru ẹjo-ememe l'ẹnya mu. Ẹphe dobeakwaru ahụma phẹ ono l'ụlo ono, eeku ẹpha mu alaru ono; woru iya tụrwua.
31 Ẹphe kpụchawaru ẹnya ẹka aagwajẹ iphe lẹ nsụda Hịnomu gụá ya Tofẹtu; g'ọ bụru ẹka ẹphe a-kpọje ụnwu phẹ unwoke mẹ ụnwanyi ọku. Iphe ono bụru iphe, mu asụduru g'ẹphe meje; ọphu ọ batajẹkpodaru mu nụ l'uche abata ophu.
32 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Lekwa; mbọku abyakwa teke ee-mechaa; e tee kuẹdu iya Tofẹtu; ọzoo nsụda Hịnomu. Ọchia iphe, ee-kuje iya bụ nsụda Tẹterii; kẹle ẹphe e-mechaa lia odzu lẹ Tofẹtu jasụ a taa hụmabaedu ẹka ee-lije odzu l'ẹka ono.
33 Noo teke odzu ndu-a l'a-bụru nri ẹnu, ephe l'eli; yẹe anụ, bu l'eliphe. Ọ tọ dụdu onye a-chị phẹ chịa k'achịfu phẹ.
34 Mu emee g'ẹhu-ụtso; yẹe ete ẹswa mee bugemu. Olu onye alụ nwanyị; yẹe nwanyị, aachọ alụlu taa dụedu lẹ mkpụkpu, nọgbaa l'alị ndu Jiuda l'ophu; yẹle ọma gbororo Jierúsalẹmu; kẹle alị-a a-bụru ochobu."

8

1 “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa. O -rwua teke ono bẹ ọkpu ndu shi bụru eze l'alị
ndu Jiuda; yẹe ọkpu kẹ ndu-ishi phẹ; waa ọkpu ndu-uke yẹe ndu mpfuchiru Chileke;
yẹe ọkpu ndu Jierúsalẹmu l'ophu bẹ aa-chịshichaa l'ilu phẹ.
2 L'a chịru phẹ bya awụshi jakpata; anwụ echi iya; ọnwa echi iya; iphe, bụkpoo
kpokpode, nọ l'igwe echikọta iya; mbụ iphe ono, ẹphe shi yee obu; shi ejeru iya ozi;
mbụ iphe ono, ẹphe shi etso ono; ejeru iya l'ajị; abarụ iya ẹja ono. A taa tụtukobedu
phẹ; ọphu eelidu phẹ elili; ọchia iphe, e-me nụ bụ l'ẹphe a-dụ g'ẹkiriko nshị, wụshiru
l'alị.
3 Teke ono, mu a-chịkashi phẹ ono bẹ nwa ndu ọphu a-nọdu ndzụ l'iphe, bụkpoo
alị ẹka mu a-chịru phẹ laa a-hata anwụhu eme l'anọdu ndzụ. Nokwa iphe, Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.”

Iphe-ẹji yẹe eje iphe-ẹhuka

4 “Wafụkwaa iphe, ii-pfuru phẹ baa: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Amadụ -daa
iko; ?tọo gbẹshijeedu tọo? Onye laphuru azụ; ?tọo lwajẹedu azụ tọo?
5 ?Dẹnukwanu g'o gude ndu-a nọdu alaẹpho azụ azụ? Mbụ-a; ?dẹnu g'o gude ndu
Jierúsalẹmu nọdu alaẹpho azụ azụ? Ọ bụru ẹregede bẹ ẹphe jeru je agbakụa ẹka;
jịka l'ẹphe taa lwadụ.
6 Mu ngabẹkpooru nchị rengurengu; obenu l'ẹphe te epfujedu iphe, pfụru
nhamụnha. Ọphu ọ dụdu g'ẹphe ha ọphu izimanụ ẹjo-iphe phẹ alwajẹ azụ; kẹ g'ọ
sụ: ‘?Bụnaa gụnu bẹ mu meru ẹgube-a?’ Onyemonye emeẹpho iphe, gụru iya nụ;
g'ẹka ịnya eme ẹna l'iphu ọgu.
7 Mbụkponu ọku-eswi-ụda, mẹ kerekete; mẹkpoo agbẹta; yẹe ororokiriro; g'ẹphe
ha makọtaerupho teke ẹphe afụtaje. Obenu l'unubẹ ndibe mu ta amadụ ekemu mu.
8 “?Dẹnu g'unu e-shi sụ l'unu maru iphe; l'unu nweru ekemu kẹ Chipfu l'ẹka ndu
ede ẹkwo gude ẹregede gbanwee ya; ọ bụru iphe-ẹregede?
9 Ndu maru iphe bẹ ee-mekwa iphe-iphere. Ee-ye phẹ ebvu; nmata phẹ l'ọ́nyà.
Eshinu ẹphe jịkawaru opfu kẹ Chipfu; ?bụ ẹgube mmamiphe gụnu bẹ ẹphe nweru?
10 Ọo ya bụ lẹ mu e-duru unyomu phẹ nụ unwoke ọzo. Mu eworu alị phẹ nụ
ndu ọphu l'e-nweru iya nụ. L'e shikpọo l'onye kachaa nwanshịi jasụ l'onye ọphu
kachaa shii; g'ẹphe ha emekọtaepho ụghoro enweru iphe. Ndu mpfuchiru mẹ ndu-
uke Chileke tụkoerupho bụru iphe lanụ. G'ẹphe ha agbakọtaepho ẹregede.
11 Onwo, aba ndibe mu bẹ ẹphe anọduje eme ọbvu ẹnyiru ẹnyiru g'ọ bụ l'ọ tọ dụdu
iphe, ọ bụ. ‘Nchị dụkwa doo; nchị dụkwa doo!’ Noo iphe, ẹphe anọduje epfu bụ ono;
l'ẹbe abụ lẹ nchị dụ doo.
12 ?Bụ iphere ahụma ahụma, ẹphe meshiru dụ phẹ tọo? Waawakwa. Iphere ta
adụkpodaa phẹ ililekpọo. Ẹphe ta makpọdanu g'aasọje ẹnya. Noo g'o gude ẹphe je
l'etsoru ndu daru iko daa. Mbụ l'ẹphe e-rwu alị teke mu a-wata phẹ echi iphe. Nokwa
iphe, Chipfu eepfu.
13 “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-mekwa g'ọ tọ dụ iphe, ẹphe a-nọdu akpata
l'opfu phẹ. Vayịnu phẹ taa mịekwa amịmi. Ọphu oshi figu phẹ amịekwa mebyi.
Ọo-lakọta ẹkwo. Iphe, mu shi nụ phẹ bẹ mu a-natakọta phẹ.”
14 “?Bụnaa gụnu kparụ iphe, anyi nọ l'ẹka-a nggujingguji ọwa-a? Unu dzukọbenu
g'anyi tụko gbalaa gbaru lagbaa lẹ mkpụkpu ono, a kpụ-pheru igbulọ mgburugburu
ono je anọdu l'ẹka ono laa l'iswi; kẹle Chipfu, bụ Chileke anyi tụ-buwaru l'anyi a-la
l'iswi; bya eworu mini, e yeru iphe, egbu egbugbu woru chee anyi. Ọ bụru iphe,
kparụ iya nụ bụ l'anyi meru iya iphe-ẹji.
15 Anyi leru ẹnya nchị-adụ-doo; ọphu ọ dụdu iphe-ọma, byaru anyi. Anyi lee ẹnya
teke e-me g'ẹhu dụ ike; ọ bụerupho ebvu bẹ eeye anyi.

16 Unme, ịnya ndu ọhogu anyi, nọ lẹ mkpụkpu Danu ezi bẹ a -gbẹ l'ẹka-a anụ. Teke
oke-ịnya phẹ raaharu mịimiimii; ndu alị-a l'ophu awata anma pyaapyaapyaa; kẹle
ẹphe byaru g'ẹphe lwekọta alị-a l'ophu; yẹe iphemiphe, nọ iya nụ; mebyia mkpụkpu
lẹ mkpụkpu; yẹe ndu bu iya nụ."
17 "Lekwa lẹ-a; mu a-chịru ẹjo agwọ ẹjo agwọ yeru unu; mbụ ogiji ogiji, adụdu iphe,
a-sụru iya ederitaru. Ọ bụru agwọ ono a-bya atagbushịa unu. Nokwa iphe, Chipfu
eepfu."
18 Aphụ-a, byaru mu nụ-a ta
adụkwa onye sụru
mu adụta.
Meji tọfuakwaru mu l'ime
onwomu.
19 Ngabẹkpodapho nchị nụma
mkpu, ndibe mu echi;
mkpu, ẹphe gbẹ l'alị,
dụ ẹnya ẹnya echi sụ:
"?Ọ dụ gẹ Chipfu ta anọedu
lẹ Zayọnu tọo?
?Onye Eze phẹ ono ta anọedu
iya tọo?"
"?Bụ gụnu meru g'o gude
ẹphe gude ntẹkpe phẹ
kpatsu mu iwe;
mbụ nshi ono,
ẹphe
gwọtaru l'ọhozo ono,
adụdu iphe, ọ bụ ono?"
20 "Teke akpataję iphe e meberu
l'alị bvụakwaru;
Ọnanwu bvụwa;
ọphu a dzọduru anyi."
21 Eshinu e gwewaru ndibe mu
arakabya bụkwa mu bẹ
e gwepyashịru.
Mu agụkwa aphụ;
tẹme ndzụ-agụgu nọdu
agụshi mu ike.
22 ?Tọ dụkpodaa ọbvu-etete,
dụ l'alị Giladu?
?Ọ dụ g'ọ tọ dụkpodaa onye
eme ọbvu l'ẹka ono?
?Bụkwanu gụnu meru g'o gude
ọphu onwo ono,
aba ndibe mu ono akadụ
phẹ mma?

9

1 Ọ dụ g'a sụ l'ishi mu bụ
nggele, mini shi asọshihu.
Ẹnya mu bụru ẹka ẹnya-mini
futaru!

Mu gege anọduepho ara
ẹkwa eswe l'ẹnyashi
k'egbushi,
eegbushi ndibe anyi.
2 Ọ dụ g'a sụ lẹ mu nweru
ẹka ndu ije akwaję
l'echięgu;
mẹ mu ahaępho ndibe
anyi;
mbụ tụgbukpoepho lụfuru
phẹ;
kẹle ẹphe erikọta ogori
g'ẹphe ha;
ndu kụru l'ẹka ono
bụkota ndu egudedu
ire phẹ ẹka.
3 Ẹphe ekweje ire phẹ g'onye
kweru apfụ gude agba
ụka agbagba.
Ọ tọ bụdu ire-lanụ bẹ ẹphe
gude atụ okoo l'alị-a.
“Ẹphe eshije l'eme iphe-ẹji
ọwa-a daba l'eme ọzo;
ọphu ẹphe amadụ onye
mu bụ.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
4 Sụ-a; onyenọnu kpakwaru
ndu ẹphe l'iya eshi
ọ̀nyà l'aphara!
Ọphu unu akpọkwaru obu
yeru unwune unu
unwoke; kẹle nwoke,
yẹle nwibe iya bụ
nwune agbakwarụ
iya ẹregede.
Tẹme iphe, bụkpoo onye
unu l'iya eshi ọ̀nyà
bụru onye mgbamu.
5 Ọ̀nyà nọdu agbarụ
onye yẹle iya eshi
ẹregede.
Ọphu ọ dụedu onye
epfuje ire-lanụ.
Ẹphe tụkowaru zia ire
phẹ adzụ ụka.
Ẹphe mewaru iphe-ẹji
jasụ ẹphe tụhu
onwophẹ ayị.
6 Ọ bụepho l'unu bu
l'echilabọ ẹregede.

“Ẹphe gude agba
ẹregede ono jịka
amaru onye mu bụ.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
7 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe,
Chipfu, bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike
eepfu baa:
“Lekwa; mu a-hụkwa phẹ
ama; nụchaa phẹ anụcha;
kẹle-a; ?bụbaa gụnu ọzo
bẹ mu e-meba lẹ k'iphe-ẹji,
ndibe mu eme?
8 Ire phẹ bụ apfụ, egbu
egbugbu.
Ẹphe anọduje epfu opfu
l'ẹregede.
Onyemonye nọdu
egudeje ire
mecha-mecha epfu
eyeru nwibe iya;
o bekwanụ l'o gude
obu iya agbaru iya
ọ́nyà.
9 ?Mu ta ahụ̀shi phẹ ahụ̀hù
iphe ono,
ẹphe eme ono tọo?
?Mu te emelatashị phẹ iphe,
ẹphe meru mu;
mbụ ndu alị-a tọo?”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
10 “Mu a-kwashị ẹnya-mini;
kpọo mkpu-ẹkwa
l'opfu-ẹhu úbvú úbvú.
Mu abya agụa aphụ irwu
ẹswa, dụ l'echiẹgu;
kẹle ọ kpọshihuwaru nkụ;
ọphu ọ dụdu ndu
eshiswetajẹkwadu iya nụ;
ọphu ọ dụedu onye
anụmaje ọ́rà eswi l'ẹka
ono.
Ụnwenu, ephe l'eli
phekashịhuwaru;
ụnwanu gbakashịhu.”
11 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
“Jierúsalẹmu bẹ mu e-me
g'ọ bụru ikpọzu;
ẹka nkụta-ọswa e-buru.

Mu jekwa e-mekwaphọ gẹ
mkpụkpu lẹ mkpụkpu,
nọgbaa l'alị ndu Jiuda
bụru ochobu;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu onye
ebu iya ebubu."
12 ?Dẹnu onye bụ nwoke, maru iphe kẹ g'iphe-a doo ya ẹnya? ?Bụ onye bẹ Chipfu
ziru iphe k'ọphu bụ l'ọo-dụ ike kọo ya g'o doo ẹnya? ?Bụ gụnu meru g'o gude e
mebyishia alị-a woru iya tọgbo ophorokpo g'echiẹgu, a ta adụdu onye aghajẹ iya
aghagha?
13 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ọ kwa iphe, kparụ iya nụ bụ l'ẹphe gbadoru eme
iphe, mu tụru l'ekemu, bụ ọphu mu tụru doberu phẹ. Ẹphe te emeduru iphe, mu
sụru g'ẹphe meje; ọphu ẹphe angaduru nchị l'ekemu mu.
14 Ọ bụ-chiaru iphe, ẹphe jeru etsoru bụ ẹjo ọkpoma phẹ. Ẹphe jeru awata agwọ
nshi, bụ Balụ, bụ iphe, ndiche phẹ ziru phẹ.
15 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa; mbụ
Chileke kẹ ndu Ízurẹlu: Lekwa; mu e-me ndu-a g'ẹphe ria nri, atsọ ilu. Mu emee
phẹ; ẹphe angụa mini, e yeru iphe, egbu egbugbu.
16 Mu a-chịkashi phẹ g'ẹphe dzuru ọhamoha, bụ ẹka ẹphe ta majẹduru; ọphu
ndiche phẹ amajẹduru iya. Ọzo bụ l'ọo ogu-echi bẹ mu e-gude chịa phẹ jasụ mu
emebyishibẹbe phẹ."
17 Wakwa iphe, Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
eepfu baa:
"Unu rịnaa ya arịri nta!
Unu kunaa ụnwanyi,
ákàjé àkàkà ẹkwa
g'ẹphe bya!
Unu zikwaa g'e kua ndu
ọphu kachaa ara
ẹkwa ẹrengete
g'ẹphe byakwaphọ!"
18 "G'ẹphe bya ẹgwegwa bya
akarụ anyi àkàkà ẹkwa
jasụ ẹnya-mini awata anyi
asọ gborogboro l'ẹnya;
mbụ g'ẹnya-mini nọdu
awụ anyi gbụkugbuku
l'ishishi ẹnya."
19 Aanụkwa àkàkà-ẹkwa,
aaka lẹ Zayọnu ẹka
ẹphe ara sụ:
"Waa g'e mebyishiru anyi!
Waa g'iphere anyi habe shii!
Anyi hafụtajekwa alị anyi-a
kẹle ụlo anyi bẹ e
mebyishichawaru."
20 Nta-a bụ lẹ-a; unubẹ
ụnwanyi;
unu nụmakwa
Opfu Chipfu!

Unu saa nchị nụma opfu,
shi iya l'ọnu!
Unu zikwa ụnwada unu
g'aakajẹ àkàkà ẹkwa!
G'onyenọnu zia nwibe iya
g'eechije mkpu ẹkwa!
21 Ọnwu shiwaa lẹ windo-ụlo
anyi pyobata
bya abahụ l'ẹka anyi meru;
ọ ngụru angụru.
Ọ bapfu ụnwegirima l'etsuzọ;
bya emee ọphu
ụnwokorobya
edzukọedu
l'edupfu-ọha.
22 Pfua sụ: "Wakwa iphe,
Chipfu epfu:
Odzu ụnwu-eliphe l'a-daka
gẹ nshị l'ọma-ẹgu;
g'ẹka e gburu ereshi;
ẹswa iya wụshiru;
ọphu ọ dụdu onye
achịkobe iya nụ."
23 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
"G'onye maru iphe te
egudekwa mmamiphe
iya kua onwiya!
Ọphu onye ọkpehu dụ
egudekwa ọkpehu iya
kua onwiya!
Ọphu onye nweru iphe
egudekwa iphe,
o nweru kua onwiya!"
24 Ọchia l'onye achọ aba abaa;
bụ iphe, oo-gude aba
abaa bụ;
lẹ mu doru iya ẹnya;
tẹme ọ maru mu ree;
mbụ maru lẹ mu bụ Chipfu;
lẹ mu emeje iphe-ọma;
bya ekpe ikpe,
pfụru ọto;
bya egoshi lẹ mu
pfụberekoto.
Ọ bụru l'eliphe bẹ mu
emekọta iphe ono;
kẹle ọ bụkota iphe,
ememe iya adụje
mu ree.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

25 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Lekwa; mbọku abyakwa, bụ mbọku, mu a-nụ
phẹ aphụ; mbụ ndu e buru úbvú l'ẹhu kpoloko;
26 mbụ ndu Ijiputu; yẹe ndu Jiuda; waa ndu Edọmu; waa ndu Amọnu; waa
ndu Mówabu; mẹkpoo iphe, bụkpoo ndu bukọta l'echiẹgu; mbụ ndu akpụje ishi
dabunụka iya adabu. Kẹle ọhamoha ono g'ẹphe ha te ebuduru úbvù ililekpọo; tẹme
je akpaa lẹ ndu Ízurẹlu l'ọphu te ebukwarụpho úbvù l'ime obu phẹ.”

10

Chileke yẹe nshi

1 Unu nụmakwa iphe, Chipfu epfu anụ unubẹ ọnu-ụlo Ízurẹlu!
2 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
“Unu ta anwụkwa iphe,
ndu ọhamoha eme;
ọphu iphe-ọhubama,
emeshi l'akpaminigwe
eyekwa unu ebvu.
A makwarụ-a l'ụdu iphe ono
eyekwa ndu ọhamoha
ono ebvu;
3 kẹle omelalị ndu ono bụ
iphe, adụdu iphe, ọ bụ.
Ẹphe egbutajẹ oshi l'ọswa;
ndu eme ọna abya egude
ayọo phẹ pyịa ya.
4 Ẹphe abya egude
mkpọla-ọchaa mẹ
mkpọla-ododo gude
mee ya ọna.
Ẹphe abya egude ọngu;
yẹe nggu kpọbe iya
g'ọ tọ mịnga amịnga.
5 Nshi phẹ ono dụ gẹ
nwanggiri-utobo,
e keberu l'ẹka a kọru
iphe;
mbụ l'o too pfudu opfu.
Ọ bụru apata bẹ aapatajẹ iya;
kẹle o to jedu ije.
Unu ta atsụjekwa iya ebvu;
kẹle o to mekajẹkwa iphe;
ọphu ọ dụkwa iphe, dụ ree,
oomeje.”
6 Ọ tọ dụkwa onye dụ gẹ gụbe
Chipfu.
Ị parụ ẹka; tẹme ẹpha ngu bẹ
ike dụ.
7 ?Bụ onye bụ onye tege
anọdudu atsụ ngu
ebvu;
gụbe eze ọhamoha?

Ono bụkwa iphe,
rwuberu ngu nụ.
L'iphe, bụkpoo ndu
mmamiphe,
nọkota l'ọhamoha;
mẹkpoo l'iphe,
bụkpoo alị-eze phẹ
l'ophu bẹ ọ tọ
dụkwa onye dụ gẹ ngu.
8 Ẹphe bụkota ndu enwedu
egomunggo bya abụru
ndu eswe.
Iphe, ezi phẹ iphe bụ ntẹkpe,
a pyịru l'oshi,
adụdu urwu, ọ barụ.
9 Ọo mkpọla-ọchaa, e tsuru
ọngu bẹ e jeru eshi lẹ
mkpụkpu Tashishi
wota bya;
yẹe mkpọla-ododo,
e jeru ewota lẹ mkpụkpu
Ufazu, bụcha iphe,
ndu eme ọna;
yẹe ndu akpụzu kpụru.
Nshi ono bẹ a chịtaru uwe,
dụ urwukpu-urwukpu;
yẹe ọphu dụ uswe-uswe
woru yee.
Iphe ono bụkotaru iphe,
ndu maru eme ọna
meru dobe.
10 Obenu lẹ Chipfu bụ iya bụ
ọkpobe Chileke.
Ọ bụ iya bụ Chileke,
dzụ ndzụ.
Tẹme ọ bụru iya bụ Eze,
a-nọ jasụ l'ojejoje.
Ẹhu -nọdu eghu iya eghu;
eliphe l'ophu anmahụ
pyaapyaapyaa;
ọphu ndu ọhamoha adụdu ike ata nshi anata oke-ẹhu-eghu iya.
11 “Wakwa iphe, ii-pfuru phẹ baa: Agwa-a, abụdu l'ọo phẹ meru igwe; ọphu ọ bụdu phẹ meru eliphe-a bẹ e-mechakwaa laa l'iswi l'eliphe-a; laa l'iswi l'imigwe.”
12 Ọo Chileke bẹ gude ike ẹka
iya mee eliphe.
Ọ bụru yẹbedua gude
mmamiphe iya tụa
ọkpa mgboko-a.
Ọ bụru yẹbedua gude
nkwamẹnya iya
phụshi akpaminigwe.

13 Ọobujeru; o -dee edede
l'igwe; igwe ara ọ́rà.
Ọ nọdu emeje g'urwukpu
shi l'ẹka igwe beru alị
beru wata afụta.
Ọotuje egbigwe mẹ igwe
nọdu edze mini.
Tẹme ọ bụru l'ọba iya bẹ
ooshije ezi phẹrephere.
14 Onyemonye te nwedu
egomunggo;
ọphu ọ dụdu onye kwarụ
ẹnya.
Iphe, bụ ndu akpụ ụzu
mkpọla-ododo g'ẹphe ha
bẹ iphere nshi phẹ
gudeakwaru.
Ntẹkpe, ẹphe meru tụkoru
bụru ụghoshi;
g'ọ tọ bụdu l'ọotu unme
l'onwiya.
15 Ọo iphe, adụdu urwu, ọ barụ;
bya abụru iphe,
e gude agba mgbọnu.
O -rwua teke Chileke e-kpe
ikpe bẹ nshi ono
a-bụkotaru ọla-l'iswi.
16 Obenu l'onye ono,
bụ okiphe oshilọkpa
Jiékọpu ono bẹ ta
abụdu nno bụ g'ọ dụ;
kẹle ọo ya bụ onye
meru iphemiphe dobe;
mechaa mee ndu Ízurẹlu;
mbụ ọkpa-ipfu ono,
bụ okiphe iya ono.
Onye ono bẹ ẹpha iya bụ
Chipfu;
bya abụru
Ọkalibe-Kakọta-Ike.

Mgbu-ọnwu, e-mechaa bya nụ

17 Unu kwakọbekwa iphe unu g'unu alụfu l'alị-a; unubẹ ndu ono, ndu ọhogu unu nọ-pheru mgburugburu ono;
18 kẹle-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Nta-a bẹ mu a-gba ndu bu l'alị-a kẹ swaramụ gbafụ mgba lanụ. Mu emee phẹ ewere k'ọphu aa-kpụ phẹ lẹ ndzụ.”
19 “Nshịo mu; kẹle e mekarụ
mu iphe!
Onwo, aba mu nụ bụru
emeta emeta!
Ọle iphe, mu epfujelẹru-a
onwomu bụ

l'ọ bụwaa iphe-ememe,
nọ swiru mu nụ;
mu je l'ataru iya nshi.
20 Ụlo-ẹkwa mu bẹ e
mebyishiakwaru.
Eri iya bẹ a tụkoakwaru
gbabushichaa.
Ụnwu mu shiakwa mu l'ẹka
gbakashịhu;
ọphu mu l'ẹphe anọedu.
Ọ tọ dụedu onye ọphu
phọduru nụ kẹ
g'ọo-kpọberu mu
ụlo-ẹkwa ọbu ọzo;
ọzokpoonu g'ọ tụaru mu
nwamkpu.”
21 Ndu eche anyi gẹ ndu eche
atụru te nwedu
egomunggo;
ọphu ẹphe akpajẹedu
Chipfu ishi.
Ọ bụru iya meru g'o gude
ọphu ụpete agbaẹduru
phẹ;
a chịa atụru phẹ nanụnanu.
22 Unu lekwa! Nzi ọbu
abyakwaa.
Mbụ oke ùtsú, e-shi l'ụzo
isheli etsu abya.
Oo-me alị ndu Jiuda l'ọ
bụru ochobu;
ẹka nkụta-ọswa e-buru.

Epfupfu, Jieremaya pfuru nụ Chileke

23 Gụbe Chipfu; mu makwarụ-a
lẹ ndzụ amadụ ta
abụdu nkiya;
l'ọ tọ bụdu amadụ a-nọdu
atụ-ziru onwiya ẹka
ọo-zọ ọkpa.
24 Jiko Chipfu; baarụ mu mba!
Ọ kwa g'i gude ikpe,
pfụru ọto mee ya.
G'ọ tọ bụkwa teke ẹhu eghu
ngu eghu; a nọnyakwa;
i mee mu;
ọphu ọ dụedu iphe,
mu bụ.
25 Tụ-koshi ọhamoha ono
oke-ẹhu-eghu ngu;
mbụ ndu ono,
ekwedu nkengu ono.

Tụ-koshi iya ndu ono,
te ekujedu ẹpha ngu ono;
kẹle ẹphe riwaru oshilọkpa
Jiékọpu ripyaa.
Ẹphe kewaru iya gburugburu
gbẹshi;
bya emebyishia alị iya,
bụ ibe iya l'ophu.

11

Ọgbandzu ono bẹ e mebyiru

1 Wakwa opfu, Chipfu pfuru nụ Jieremaya. Ọ sụru iya:
2 "Nụmakwa iphe, e pfuru gude gbaa ndzụ ono; l'i wokwaru iya phọ je epfuaru
ndu Jiuda; yẹe ndu bu lẹ Jierúsalẹmu.
3 Pfuaru phẹ sụ phẹ l'ọwa-a iphe, Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurẹlu epfu baa: Onye a
tụru ọnu bẹ ọ bụ; mbụ onye te emedu iphe, ọgbandzu-a pfuru;
4 mbụ opfu ọgbandzu, mu tụruro l'ekemu nụ ndiche unu phẹ teke mu dufutaru
phẹ l'alị Ijiputu; mbụ teke mu dufutaru phẹ lẹ phoophoophoo ọku, agbazeje ígwè.
Iphe, mu pfuru bụ: Unu meje iphemiphe, mu sụru g'unu meje; ọo ya bụ g'unu abụru
ndibe mu; mbẹdua abụru Chileke unu.
5 Noo teke mu e-mekọta iphe, mu riburu ndiche unu phẹ nte lẹ mu e-me; sụ lẹ mu
a-nụ phẹ alị, ẹra-eswi; yẹe manụ-ẹnwu jiru pyịmu pyịmu, bụ iya bụ alị-a, unu bu
nta-a."
Mu sụ iya: "Ọo g'ọ dụ; gụbe Chipfu."
6 Chipfu bya asụ mu: "Raa ya arara l'alị ndu Jiuda; yẹle ọma gbororo Jierúsalẹmu:
Unu ngabẹ nchị l'opfu, dụ l'ọgbandzu-a tsoo ya g'ọ dụ.
7 Eshi teke ono, mu dufutaru ndiche unu phẹ l'alị Ijiputu ono jasụ ntanụ-a bẹ mu
shiẹkwapho lọta phẹ ẹka lẹ nchị; mu -lọchaa; mu alọbaa sụ phẹ: 'Unu meje iphe,
mu pfuru!'
8 Obenu l'ẹphe ta angabẹduru nchị; ọphu ẹphe eyeduru ọnu; ọ chia iphe, ẹphe
meru bụ l'ẹphe tsoru ọkpoma-mgbashị, shi phẹ l'ẹjo ọkpoma phẹ ono. Ọ bụru iya
bụ lẹ mu atụko ọtu-ọnu, dụkota l'ọgbandzu ono, mu sụru g'ẹphe tsoru; ẹphe jịka
l'ẹphe tee tsodu ono tụkota phẹ."
9 Tọbudu iya bụ lẹ Chipfu asụ mu: "Ndu Jiuda yẹe ndu bu lẹ Jierúsalẹmu
nọkobeakwa achịru mu ẹjo idzu.
10 Ẹphe laphuakwaru azụ je emeahaa iphe-ẹji, ndiche phẹ meru, bụ ndu jịkaru
l'ẹphe taa ngadụ nchị l'opfu, mu pfuru. Ẹphe tụgbuakwaru je agwọta ọbvu
ọzo, dụgbanu jeahaarụ iya ozi. Ndu ọnu-ụlo Ízurẹlu ẹphe lẹ ndu ọnu-ụlo Jiuda
tụkoakwaru mebyia ọgbandzu ono, mu lẹ ndiche phẹ gbaru ono.
11 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-mekwa g'oke iphe-ẹhuka
dapfuta phẹ; ọphu ẹphe anahụkwa iya. O betakpọo ẹphe raku mu; mu taa ngakwaru
phẹ nchị.
12 Ndu bu lẹ mkpụkpu, nọgbaa l'alị ndu Jiuda; yẹe ndu Jierúsalẹmu l'e-je je araku
agwa ono, ẹphe shi anọduje akpọru ụnwù-isẹnsu ọku ono; ọle ẹphe tee yedụru phẹ
ẹka ililekpọo; mẹ oke iphe-ẹhuka ono dapfuẹ phẹ phọ.
13 Ọo g'unu nweberu mkpụkpu igwerigwe bụkwapho g'unu nweru agwa igw-
erigwe; unubẹ ndu Jiuda. Unu nwekwarụpho ikpoto ẹnya ẹka unu doberu, unu
a-nọdu akpọ ụnwù-isẹnsu ọku; mbụ akpọ iya anụ agwa iphere ono, bụ Balụ; ẹnya
ẹka ono dụkwapho igwerigwe g'etsụzo, nọ lẹ Jierúsalẹmu.

14 Gẹ gụbe Jieremaya te epfukwa nụ mu l'iswi ẹhu ndu-a; ọphu i chikwaru phẹ
mkpu; ọphu ị rwọkwaru phẹ arwọrwo; kẹle mu taa angakwaru phẹ nchị; m'ẹphe
-kujeẹ mu phọ oku; m'ẹphe -nọdu eje iphe-ẹhuka."
15 "?Bụ gụnu bẹ ndu mu yeru obu eme l'eze-ụlo mu; l'ẹka ẹphe l'ikpoto ndu ọzo
achị ẹjo idzu eme g'ẹphe chịru iya? ?Bụ anụ, dụ nsọ a-kpọshi g'a ta nụ unu aphụ
tọo? Ọ kwa teke unu eme ẹjo-iphe bẹ ẹhu anọduje atsọ unu ụtso.
16 Chipfu kuru ngu oshi olivu, abya pulapula; tẹme ọ nọdu amị mebyi, ama ntụmatu
l'ụgbugba. Ọle ọo ọ́rà, igwe a-ra l'ẹka oke phẹrephere ezi bẹ oo-gude kpọo ya ọku;
tẹme ẹkali iya agbakwashịhu.
17 "Ọ kwa Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ onye dzarụ ngu nụ bẹ tụ-buru l'ii-
mechaa bụru ọla-l'iswi; noo kẹle ọnu-ụlo ndu Ízurẹlu; yẹle ọnu-ụlo ndu Jiuda
mewaru ẹjo-ememe; shi ẹgube ono kpatsu mu iwe; kẹle ẹphe jeru anọdu akpọ ụnwù-
isẹnsu ọku anụ Balụ."

Aachịru Jieremaya ẹjo idzu

18 Eshinu Chipfu kpuharụ ẹjo idzu, ẹphe achịru mu goshi mu bẹ mu maẹrupho
iphe, ẹphe achị; kẹle teke ono bẹ o goshiẹru mu phọ iphe, ẹphe eme.
19 Mu dụepho gẹ nwatụru, eme gelee, a kpụ eje egbugbu. Ọphu mu amakpọdaro l'a
chịwaru mu ẹjo idzu sụ: "Unu g'anyi mebyishia oshi ono yẹe mebyi iya. Unu g'anyi
mee g'ọ chịhu l'alị ndu dzụ ndzụ; k'ọphu a ta abyadụ anyatabaa ẹpha iya."
20 Obenu lẹ-a; gụbe Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; gụbe onye ono, ekpeje ikpe,
pfụru ọto ono; tẹme ị nọdu ahụje ọkpoma yẹe ọriri ama; gẹ mu hụmanu ẹka ịigwata
ụgwo iphe, ẹphe meru mu l'ishi phẹ; kẹle ọo gụbedua bẹ mu e-doru g'ọ dụru mu.
21 "Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'ẹhu ndu mkpụkpu Anatọtu, bụ ndu
ono, achọ ndzụ ngu ono, bụ ndu asụje g'i ti gudehẹkwa ẹpha Chipfu epfu mpfuchiru;
ọdumeka bẹ ịi-nwụhukwa phẹ l'ẹka.
22 Ọo ya bụ l'ọwakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: Mu a-nụkwa
phẹ aphụ. Ụnwokorobya phẹ bụ ogu-echi bẹ ee-gude gbushia phẹ. Ọ bụru ẹgu e-
gbushi ụnwu phẹ nwoke yẹe ụnwu phẹ nwanyị.
23 Ọphu ọ dụdu g'ọ ka mma l'o nweru nwa ndu aa-ha g'ẹphe phọduru phẹ. Noo
kẹle mu e-me gẹ ndu Anatọtu l'ophu lakọta l'iswi; mẹ o -rwuẹpho apha ono, aa-nụ
phẹ aphụ ono."

12

Jieremaya agụ aphụ

1 Gụbe Chipfu; ọ tọ dụdu
teke ị bụedupho onye
pfụberekoto;
jasụkpoo lẹ gẹ mu echi
ngu opfu-a.
Ọle ọ bụ; mu e-pfukwaru ngu
phọ k'ikpe, pfụru ọto,
iikpeje.
Sụa; ?bụ gụnu kparụ iphe,
ụpete agbaru ndu
ẹjo-iphe l'ụzo phẹ?
Mbụ-a; ?bụ gụnu kparụ iphe,
ẹhu adụje ndu e gudedu
ire phẹ ẹka guu?
2 Ọo ngu dzarụ phẹ;

ẹphe gbaa ọgbarabvu;
bya evua mịahaa amịmi.
Ẹphe akpụjeru ngu l'ọnu
tekenteke.
Obenu l'o to rwujedu phẹ l'obu.
3 Obenu lẹ mbẹdua bẹ gụbe
Chipfu maru.
Ịihumaje mu; tẹme ị nọdu
enyochajẹ ọriri,
mu arịru ngu enyocha.
Kpụtanu phẹ kpụfu g'atụru,
a kpụ eje egbugbu!
Wonụru phẹ dobe iche
kwabẹru mbọku,
aa-phụ phẹ!
4 ?Bụ jasụ teke ole bẹ alị a-gụ
aphụ gụ-beru; mbụ ẹswa,
nọgbaa l'alị
akpọshihukota nkụ?
Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ
lẹ ndu bu iya nụ bụ
ndu eme ẹjo-iphe;
o mee ụnwu anụ mẹ ụnwu
ẹnu; ẹphe lakọta l'iswi.
Ọphu kachaakpọnu bụ lẹ
ndu ono bụ iphe,
ẹphe epfu bụ:
"Ọ tọo hụmakwa iphe,
e-mechaa mee anyi."

Ọnu, Chileke yeru

5 "Ọ -bụru lẹ gụ lẹ ndu gude
ọkpa gbaru ọso;
ẹphe lọo ngu phelephele;
bụ-chia ndu ọphu gude
ịnya bẹ gụ l'ẹphe sụru
atụtu?
Ọzo bụ lẹ-a; ọ -bụru l'ụpfu
adụ ngu l'alị,
adụdu iphe dụ iya nụ;
?dẹnu g'ii-shi mekọta
iya l'ọswa ono,
nọ lẹ mgboru ẹnyimu
Jiọ́danu ono?
6 Mbụ-a; unwune ngu nwoke;
mbụ ndu unu ẹphe shi
l'unuphu lanụ;
ẹphebedua deru ngu
ye g'e gbua.
Ẹphe woliru olu ara g'e mee
ngu iphe,
a-tsụru ngu nụ.

Ba adakobekwa phẹ;
m'obeta ẹphe nọdu
epfuru ngu opfu
ọma!”
7 “Mu gbadowaru ndu ọnu-ụlo mu.
Mu gwọbewaru ndu ono,
bụ okiphe mu ono.
Ndu ono, dụ mu l'obu ono
bẹ mu yeakwaru l'ẹka
ndu ọhogu phẹ.
8 Okiphe mụbe Chileke ono
byaakwaru bya adụ
mu g'oduma, bu l'ọswa.
Ọonoduje agbọru mu ụja.
Ọ bụru iphe ono meru
g'o gude ọ dụ mu ashị.
9 Ndu ono, bụ okiphe mu ono;
dụwaa mu g'ẹnu,
vọru kịdikidi,
bụ ẹnu, erije anụ ẹnu ọzo;
ụnwu-ẹnu ọzo
erijekwaphọ anụ ibiya
nọ-phee ya mgburugburu
abya iya etso ọgu.
Ẹphe je atụko iphe,
bụkpoo anụ,
bu l'ẹgbudu rwukọo
g'ẹphe bya avụa anụ
iya kpatakpata!
10 Ikpoto ndu eche atụru
mebyishiwaru
opfu-vayịnu mu.
Tẹme ẹphe gude ọkpa zọo
opfu mu pyakapyaka.
Ẹguru opfu mu ono bẹ
ẹphe meru;
ọ bụru echiẹgu,
dabyiru kẹ mmanụ.
11 E meru iya; ọ bụru
okorobo-ẹgu.
Eshinu ọ bụ okorobo-ẹgu;
ọ gụahaa aphụ
rakuahaa mu.
Mbụ l'alị ono l'ophu bẹ
e meru;
ọ bụru okorobo-ẹgu;
ọphu ọ dụdu onye
akpa iya ishi.
12 Ndu mgbupya zeru
gbiigbiigbi bya
asọpyabe nggeregede,

nọgbaa l'echiẹgu.
Ogu-echi Chipfu e-shi l'ishi
alị-a ishi lanụ sụa
nemadzụ pyaapyaa
jasụ l'ishi iya ọphuu;
ọphu ọ dụdu m'onye lanụ,
ẹhu adụ guu.
13 Ẹphe kụru witi; ọle iphe,
ẹphe mechaarụ kpata
bụ obvu obvu.
Ẹphe sekashịru onwophẹ
l'akanya;
ọle ọ tọ dụdu iphe,
ẹphe setarụ.
Iphere iphe, ẹphe kpatarụ
l'opfu phẹ nọdu
adụje phẹ.
Ọ bụru ẹka ẹhu eghu Chipfu
eghu."
14 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ọ -bụru kẹ ndu iwe ono, bụ obutobu mu ono g'ẹphe ha; mbụ ndu ono, denyiru ẹka l'okiphe, mu hẹru ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu g'ọ bụru okiphe phẹ ono; lekwa lẹ ndu ono bẹ mu e-phefu ephefu l'alị phẹ. Mu abyakwaphọ ephefu ndu Jiuda g'ẹphe ba nọhe l'echilabọ phẹ.
15 Teke mu phefuchaẹru phẹ phọ; mu abya aphụaru phẹ obu-imemini; duphutachaa phẹ azụ nanụnanu g'ẹphe haa; g'ẹphe lwaphuta azụ l'okiphe phẹ ono;
16 gude ẹpha mu riaha angụ sụ: 'Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a'; ẹgube ono, ẹphe shiwaa zia ndibe mu ẹphe shi egudeje agwa, bụ Balụ eri angụ ono; bẹ ẹphe a-ngụkwaru angụru l'echilabọ ndibe mu.
17 Obenu teke ọ bụ l'o nweru ọha, ete ekwedu ngabẹ nchị bẹ mu e-phefukpọe phẹ phọ rengurengu woru phẹ mebyishia. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

13

Akpọ ọchaa, eeke l'upfu

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu anụ mu baa: "Tụgbua je azụa akpọ-upfu, e meru l'ẹkwa ọchaa kebe l'upfu; ọle g'ị ba tsẹkwa iya lẹ mini."
2 Mu byanụ eje azụa akpọ-upfu gẹ Chipfu pfuru; bya ekebe iya l'upfu.
3 Noo ya; Chipfu byakwa bya epfuru opfu yeru mu k'ugbo ẹbo sụ mu:
4 "Wota akpọ-upfu ono, ị zụru ono, i we l'upfu ono; gude iya je l'ẹnyimu Yufurétisu je edomia ya l'ọgba, dụ l'eze mkpuma."
5 Mu tụgbukwa je elibe iya lẹ mgboru ẹnyimu Yufurétisu gẹ Chipfu ziru mu.
6 A nọekwapho ujiku olemole; Chipfu sụ mu: "Tụgbua je l'ẹnyimu Yufurétisu je avọta akpọ-upfu-a, mu sụru g'i je edomia-a."
7 Noo ya; mu tụgbunaa bya ejee l'ẹnyimu Yufurétisu je avọta akpọ-upfu ọbu; mbụ je ewofuta iya l'ẹka mu shi domia ya; obenu l'o mebyishihuwaru; ọphu ọ dụedu iphe, ọ dụ ree ememe m'ilile.
8 Noo ya; Chipfu byakwa bya epfuru opfu yeru mu sụ mu:
9 "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Nokwa gẹ mu e-mebyishi eku-onwonye kẹ ndu Jiuda; yẹe oke eku-onwonye kẹ ndu Jierúsalẹmu.
10 Ndu-a, bụ ndu ẹjo-iphe-a, bya abụru ndu jịkaru l'ẹphe taa ngadụ nchị l'opfu mu; ndu bụ iphe, ẹphe anọduje eme bụ iphe, shi phẹ l'ẹjo ọkpoma phẹ ono. Ọ bụru agwa

ọzo bẹ ẹphe anọduje etso; ejeru phẹ ozi; abarụ phẹ ẹja. Ndu ono bụ g'akpọ-upfu-a
dụ-a bụ g'ẹphe a-dụ; mbụ l'ọ tọ dụdu iphe, ẹphe a-dụ ree ememe m'ilile;
11 kẹle ọo g'akpọ eke l'upfu ekejeru l'upfu nemadzụ-a bụ gẹ mu meru ndu Ízurẹlu;
yẹle ndu Jiuda l'ophu ẹphe keru mu jịmujimu l'ẹhu. Ọo ya bụ g'ẹphe a-bụru ndibe
mu; tẹme mu egude phẹ nweru ẹpha; l'aaja mu ajaja akwabẹ mu ùbvù. Obenu l'ẹphe
ta angaduru nchị. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

Akpọ-mẹe

12 "Pfuaru phẹ sụ phẹ lẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu:
'Iphe, bụkpoo akpọ-mẹe l'ophu bẹ ee-yejikọta mẹe.' Teke ẹphe sụru ngu: '?Anyi ta
amahaada l'ee-yeji mẹe l'akpọ-mẹe?'
13 L'ị sụ phẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-me gẹ mẹe wata atsụ iphe,
bụkpoo ndu bu l'alị-a l'ophu; je akpachaa lẹ ndu bụ eze, bụ ndu nọ l'aba-eze
Dévidi; mẹ ndu bụ uke; mẹ ndu mpfuchiru Chileke; mẹkpoo iphe, bụ ndu bukọta
lẹ Jierúsalẹmu l'ophu.
14 Mu e-nwuta phẹ je atụpyabe nwibe phẹ; mbụ ndu bụ nna; mẹ ndu bụ nwa
nwoke. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mu taa yọduru phẹ ọshi; ọphu mu aphụduru phẹ
obu-imemini; ọphu mu emeduru phẹ eze-iphe-ọma kẹ gẹ mu haa gẹ mu te emebyishi
phẹ."

Eye ebvu akpụ lẹ ndzụ

15 Unu nụmakwa;
unu ngabẹkwa nchị!
Unu te ejekwa eku onwunu
ekuku;
kẹle Chipfu pfuakwaru iya
g'ọo-dụ.
16 Unu kwabẹ Chipfu,
bụ Chileke unu úbvú!
Ọdumeka bẹ oo-mekwa
g'ọchii gbaa.
Tẹme ụpfu akpọ ngu l'ọkpa
l'eli úbvú ono,
agbakọta ọchii ono.
Iphe, unu ele ẹnya iya
bụ ìphóró;
ọle oo-me iya l'ọoburu
onyonyo ọnwu.
Tẹme l'ọogbanwee ya;
mee ya l'ọ gbahụ tsụkiribaa.
17 Obenu lẹ teke ọ bụ l'unu ta
angadu nchị
bẹ mu a-ra ẹkwa lẹ mpya;
kẹle unu kunukaru
onwunu.
Mu e-gude ẹnya mu raa ẹkwa
raghee ya araghe.
Ẹnya-mini asọ mu
gborogboro l'ẹnya;
kẹle ụnwu-atụru Chipfu bẹ
aa-kpụ lẹ ndzụ.

18 “Karụ eze; yẹle nyee iya, bụ eze-nwanyị sụ phẹ-a: Unu shikwa l'aba-eze unu
nyizeta; kẹle okpu-eze unu ono, egbu nwịinwii ono e-mechakwaa dafụchaa unu l'ishi!
19 Iphe, bụ mkpụkpu, nọkota l'echiẹgu ndọhali bẹ aa-gụ-chishicha agụ-chishi;
ọphu ọ dụdu onye sụru iya agụha. Ndu Jiuda l'ophu bẹ aa-kpụkota laa alị ẹka ọzo;
mbụ kpụkota phẹ g'ẹphe hakọta.”
20 Palikpọdapho ẹnya apali hụma ndu shi l'ụzo isheli abya. ?Dẹnu ikpoto atụru
ono, e yeru ngu l'ẹka ono; mbụ atụru ono, i shi gude eku onwunu ono?
21 ?Bụ gụnu bẹ ii-pfu mẹ ọ -chịtaepho ndu ono, i shi dobesụ l'ẹphe bụ ọkpobe ọ̀nyà
ngu ono bya achịru dobe; ẹphe bụru ndu-ishi ngu phẹ? Tọo watadu ngu eme ẹhuka
g'ime emeje nwanyị, dụ ime-a?
22 Ọzo bụ; teke ị jịru onwongu ajị sụ: “?Bụnaa gụnu meru g'o gude iphe-a mee
ngu?” Iphe, kparụ iya nụ bụ l'iphe-ẹji ngu parụ ẹka. Noo g'o gude a jịa ngu uwele;
woru ngu agada pakaa.
23 Onye Kushi; ?ọo-dụ ike gbanwee akpọ-ẹhu iya? Tọo agụ; ?ọo-gbanwe mkpọ
ono, ọ chịru l'ẹhu ono? Nokwaphọ gẹ gụbe onye ẹjo-ememe kwọwaru ẹhu ta
agbanwekọtadu iya eme iphe, dụ ree.
24 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu e-mechaa phụkashia ngu g'onye aphụkashi
ẹswa ereshi, phẹrephere, shi l'echiẹgu ezikashị ezikashị.
25 Noo oke iya nkengu bụ ono; mbụ okiphe, mu tụ-buhawaru doberu ngu. Ọ bụru
iphe, kparụ iya nụ bụ l'unu zọharu mu je akpọru obu yeru agwa, ata abụdu ire-lanụ.
26 Ọo ya bụ lẹ-a; mu a-jị ngu uwele; phụta uwe ngu kpube ngu l'iphu; k'ọphu aa-
hụmakwanu iphe ono, emeje g'iphere dụ ngu ono. 27 Mu hụmaru ogori, iiri; yẹe
mịimiimii, ịinoduje ara agba ala l'eme ẹjo-ememe; mbụ ụkpara ono, ịigba; ọphu
iphere adụdu ngu ono! Mu hụmakotaakwaru ahụma ahụma, ịinoduje eme l'eli
úbvú; mẹ ọphu ịinoduje eme l'ẹgu. Nshịo gụbe Jierúsalẹmu! ?Bụ jasụ teke ole
bẹ ịi-dụ-beru inyinyi?”

14

Anwụ a-kpọbe; ụnwu abya; ogu-echi etso iya

1 Wakwa opfu, Chipfu pfuru Jieremaya k'anwụ-akpọbe ono:
2 “Ndu Jiuda agụkwa aphụ.
Mkpụkpu, nọkota iya nụ
gbajọshihukota
agbajọshihu.
Ẹphe nọdu ara ẹkwa l'opfu
ẹhu alị-a.
Tẹme a nọdu echikwaphọ
mkpu lẹ Jierúsalẹmu.
3 Ndu a maru ẹpha phẹ ziru
ndu-ozi phẹ g'ẹphe je
ekuta mini.
Ẹphe je l'obvu-mini;
ọphu ọ dụdu mini,
dụ iya nụ.
Ẹphe parụ ite phẹ
l'ophorokpo lwa.
Iphere dụ phẹ;
tẹme meji tọfuwa
phẹ.
Ẹphe woru iphe kpuchia ishi

l'ẹka iphere dụ phẹ.
4 Alị gbaakwaru ọru;
kẹle igwe te edzeduru mini
wụshi iya.
Iphere gude ndu akọ opfu.
Ẹphe woru ẹka kpubegbaa
l'iphu.
5 Mbụ je akpachaa lẹ ne ele,
bu l'ẹgu
gbaghachaaru ụnwu,
ọ nwụru k'ọphúú;
ẹka ọ tọ hụmaduru ẹswa,
ọo-ta.
6 Nkapfụ-ịgara-ọswa pfụchaaru
lẹ nggeregede
atụ phẹpfuphepfu gẹ
nkụta-ọswa.
Ẹnya gbahụkota phẹ ọchii
kẹle ọ tọ dụdu ẹka ẹphe
a-nọdu taa nri."
7 "A makwarụ-a l'iphe-ẹji,
anyi meru agba anyi ekebe;
ọle gụbe Chipfu;
menaa iphe;
g'ẹpha ngu apfụru;
kẹle anyi lawarụ azụ lamihu;
tẹme anyi mewaa ngu
iphe-ẹji.
8 Gụbe onye bụ ngu bụ ẹka
ẹnya ndu Ízurẹlu dụ;
onye adzọtaje phẹ
nụ m'ẹphe -nọdu
eje iphe-ẹhuka.
?Dẹnu g'o gude ị bya adụ
g'ị byaru abyabya l'alị-a?
Mbụ ị bya adụ g'onye ije,
l'a-nọ ẹnyashi lanụ
kpoloko.
9 ?Dẹnu g'o gude ị dụ gẹ
nwoke, a tụru l'ụpfu;
g'onye ike ọgu dụ;
obenu l'ike ta adụedu
iya kẹ g'ọ dzọo ndzụ?
Gụbe Chipfu;
anyi lẹ ngu tụkonuru
nọdu.
Tẹme anyi nọdu aza
ẹpha alaru ngu.
Ta agbadoshinu anyi!"
10 Wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ẹhu ndu-a: "Iphe, adụje phẹ ree shii bụ aghaphe.
Ẹphe te esedejedu ọkpa phẹ. Ọo ya bụ lẹ mu taa natadụ phẹ. Ọo nta-a bẹ ọobya

anyata ẹjo-iphe ono, ẹphe megbabẹru ono; bya ahụa phẹ ahụhù k'iphe-ẹji, ẹphe meru.”
11 No iya; Chipfu bya asụ mu: “Te pfukwa g'ọ dụru ndu-a lẹ ree.
12 A makwarụ-a l'ẹphe aswijeru Chileke ẹgu; obekwanu lẹ mu ta angadu nchị l'ẹkwa, ẹphe ara. A makwarụ-a l'ẹphe egweru mu ngwẹja-akpọ-ọku; bya egwekwaru mu phọ ngwẹja-nri. Obenu lẹ mu taa natadụ iya. Ọ bụ-chia iphe, mu e-me bụ lẹ mu e-gude ogu-echi mebyishia ndu-a. Mu egude ọkpa-nri; yẹe ẹjo iphe-ememe mebyikwaa phẹ phọ.”
13 Ọ bụru iya bụ lẹ mu asụ: “Gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu; ndu mpfuchiru Chileke anọdujeekwapho epfuru phẹ sụ phẹ l'ẹphe taa ahụmakwa ogu-echi ahụma ophu; ọphu ẹgu emekwa phẹ. Mbụ lẹ gụbe Chileke e-me gẹ nchị dụ phẹ doo nọo ọdu l'alị-a.”
14 Tọbudu iya bụ; Chipfu byakwa bya asụ mu: “Ndu mpfuchiru ono gudekwa ẹpha mu adzụ ụka. Ọ tọ bụkwa mbẹdua ziru phẹ g'ẹphe bya; ọphu ọ bụkwa mbẹdua tụru phẹ ẹka; ọphu ọ dụkwa iphe, mu pfuru nụ phẹ. Mpfuchiru, ẹphe epfu anụ ngu bụ ọphulenya ẹregede. Ẹphe nọdu agba ẹja, adụdu iphe, ọ bụ; yẹe iphe, ẹphe rịtaru l'ọkpoma phẹ.
15 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ẹhu ndu mpfuchiru ono, gude ẹpha mu epfu ono; mbụ ndu abụdu mbẹdua ziru phẹ g'ẹphe je; ẹphe je anọdu epfu sụ l'ọ tọ dụdu ogu-echi; ọzoo ẹgu, byaru edenyi ndu alị-a ẹka. Ndu mpfuchiru ono l'onwophẹ bẹ bụ-a ogu-echi ono; yẹe ọkpa-nri ono e-mechaa mee g'ẹphe laa l'iswi.
16 Tẹme ndu ono, ẹphe epfu anụ ono bẹ ee-mechaa tuphaa etuphaa l'ọma gbororo Jierúsalẹmu; ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ ọkpa-nri ono; yẹe ogu-echi ono. Ọphu ọ dụdu onye a-dụkwadunu kẹ g'o lia phẹ elili; ọzoo lia nyee phẹ; ọzoo nwa phẹ nwoke mẹ kẹ nwanyị. Aphụ, rwuberu phẹ nụ bẹ mu a-wụ phẹ l'ẹhu.”
17 Ọo ya bụ lẹ-a; pfuru iphe-a
yeru phẹ:
“G'ẹnya-mini sọkwa mu
gborogboro l'ẹnya
eswe l'ẹnyashi
mkpụrumkpuru.
Ndu mu a-nọdu araru ẹkwa
ono bụru nwada mu
ono,
adụdu nwoke jepfujeru
iya nụ ono;
mbụ ndibe mu ono;
kẹle onwo,
aba phẹ nụ dụ ẹjo ẹji.
Ọ bụru pyaapyaa bẹ e chiru
iya.
18 Teke mu bamiru l'ime
ọha ono;
mu ahụma odzu ndu e
gude ogu-echi gbua.
Teke mu bahụru lẹ mkpụkpu
phẹ; mu ahụma iphe,
ọkpa-nri mebyishiru.
Ndu uke mẹ ndu mpfuchiru
Chileke tụkoakwaru
lashịa alị ẹka ẹphe amadụ.”

19 ?Ọ dụ g'ị jịkawaru Jiuda
jịkaghaa tọo?
?Tọ dụedu iphe, ị gụberu
Zayọnu tọo?
?Dẹnu g'o gude i meka anyi
iphe, ta akpọhudu
akpọhu?
Anyi leru ẹnya nchị-adụ-doo;
ọphu ọ dụdu iphe,
dụ ree byaru anyi.
Anyi lee ẹnya teke ee-me
g'ẹhu dụ anyi ike.
Ọ bụerupho ebvu bẹ a gbẹnu
eye anyi.
20 Gụbe Chipfu; ẹjo-iphe,
anyi emegbabẹ rwuakwaru
anyi l'ẹhu; yẹe ikpe,
nmarụ nna anyi oche
phẹ.
Anyi meakwaru ngu iphe-ẹji
eviya kpọ.
21 Jiko ta agbadokwa anyi;
g'ẹpha ngu apfụru!
Te ewokwaru aba-eze ngu ono,
dụ biribiri ono hua
l'alị!
Nyatakwa ọgbandzu anyi
lẹ ngu!
Te emebyikwa iya!
22 ?O nweru nshi nshi ono,
nọgbaa l'ọhamoha ono,
adụdu iphe, ọ bụgbaa ono;
?o nweru ọphu adụje ike
dzee mini?
Mbụ-a ?bụkponu igwe
alwajẹ g'ọ ka mma l'ọo
yẹgeyege mini?
Waawakwa. Ọo gụbedua;
mbụ gụbe Chipfu,
bụ Chileke anyi.
Ọo ngu bụ ẹka ẹnya dụ anyi;
kẹle ọo ngu emekọta
iphemiphe ono.

15

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asụ mu: Ọ tọ dụkwa m'obeta Mósisu yẹe Sámẹlu bya apfụru mu l'iphu; uche mu taa lakubeẹkwa ndu-a. Chịfukpoe phẹ phọ achịfu l'iphu mu! Haa phẹ g'ẹphe je!

2 Teke ẹphe jịru ngu sụ: ?Bụ awe bẹ anyi a-la? Sụ phẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
Ndu a tubuwaru l'ọo anwụhu

e-gbu phẹ;
bụ anwụhu e-gbu phẹ.
Ndu a tubuwaru l'ee-gbu
l'ogu-echi;
l'e gbua phẹ l'ogu-echi.
Ndu a tubuwaru l'ọo ẹgu
e-gbu phẹ; ẹgu egbua
phẹ.
Ndu bụ lẹ ndzụ bẹ aa-kpụ
phẹ;
l'a kpụa phẹ lẹ ndzụ.
3 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-zi uzi omeliwe ẹno g'o je emee phẹ l'iwe. Ogu-
echi a-nọdu egbu egbugbu; nkụta alọo phẹ wuruwuru; ụnwu-ẹnu, ephe l'eli; yẹe
ụnwu anụ kẹ mgboko avụkaa anụ phẹ; mee phẹ omeliwe.
4 Mu e-me phẹ g'ẹphe bụru ndu alị-eze ụnwu-eliphe l'ophu a-nọdu asọ oyi. Ọ bụru
iphe, kparụ iya nụ bụ iphe, Manásẹ meru lẹ Jierúsalẹmu. Manásẹ bụ nwa Hezekáya;
tẹme ọ bụru eze ndu Jiuda.
5 Gụbe Jierúsalẹmu; ?bụ onye
a-yọkpooru ngu ọshi?
?Bụ onye a-gụchiru ngu aphụ?
?Bụ onye a-dụkpoo ike
pfụcha jịa sụ:
?Dẹnu g'ọonwuru ngu?
6 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
"Ị gbadowaru mu; laahaa azụ
azụ.
Ọo ya bụ lẹ mu a-zụ ngu ẹka
gburumu woru ngu
mebyishia.
Ọphu ọ dụedu iphe, e-me
gẹ mu phụaru ngu
obu-imemini.
7 Mu e-gude ajakpa phụchaa
phẹ aphụcha
l'ọnu-abata ọnu-abata
mkpụkpu lẹ mkpụkpu
ono.
Mu abya egbua phẹ
mgbu-ọnwu;
mbụ l'e-me ndibe mu ẹphe
abụru mkpurupyata;
noo kẹle ẹphe ta
agbanwedụru ụzo phẹ.
8 Ụnwanyi phẹ, ji phẹ anọedu
bẹ mu meru ẹphe ka ẹja,
nọ l'agụga eze-ẹnyimu
igwerigwe.
Eswe kee ẹbo mu wobata
omeliwe gude dapfu ne,
nwụru ụnwokorobya
phẹ.

Mu bya emee iphe anọ yọkoo;
yẹe iphe ndzụ-agụgu;
tụ phẹ l'ụzorehu."
9 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
"Ne nwanyị, nwụtaru
ụnwegirima ẹsaa
meẹrupho yẹreketeke
tụ-buhuẹpho unme
atụ-buhu.
Ẹnyanwu nkiya rịba lẹ teke
bụkwadu echi eswe.
E meru iya iphe-iphere;
kpua ya iphu lẹ ntụ.
Nwa ndu phọduru nụ bẹ mu
nwuru ye;
e gude ogu-echi gbushia
phẹ l'iphu ndu ọhogu
phẹ.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu."
10 Nshịo mu; ne mu-e; ?bụnaa gụnu meru g'o gude ị nwụa mu? Gẹ mu byaru bya abụru nwoke ọphu yẹle ndu alị-a l'ophu byaru eseahaa opfu dzọahaa ẹnya. Ọphu mu ejitadu ụgwo; ọphu mu ejiedu ejiejie; ọle onyemonye ephuẹ mu phọ iphu.
11 Chipfu sụkwaru-a: "Gẹ mu gbukwaru ngu iya tororo. Mu a-nafụtakwa ngu; g'ọ-dụru ngu lẹ ree. Mu e-me ndu ọhogu ngu g'ẹphe wata ngu arwọ arwọrwo; mẹ o -rwua teke ee-je iphe-ẹhuka; yẹe teke ee-me ndiphe mkpawere.
12 Nemadzụ; ?ọo-dụ ike gbajia ígwè? Mbụ ígwè ono; ọzoo onyirubvu ono, a zụru l'alị ụzo isheli ono?
13 "Ẹku, ị kpatarụ; yẹle iphe, i nweru enweru bẹ me e-nwuru ye g'a kwaa l'ọkwata. A taa pfụdu ụgwo iya. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ iphe-ẹji, iimegbabẹ l'alị ngu mgburugburu.
14 Mu e-me ngu g'ị bụru ohu l'ẹka ndu ọhogu ngu l'alị, ị mahaada; kẹle ẹhu-eghu mu gbanwuhuwaru ọku, e-tsu ngu phuruphuru."
15 "Gụbe Chipfu; ọ kwa ngu bụ onye maru nụ. Nyatanụ mu! Letanụ mu ẹnya! Gbanaaru mu ọdzori l'ẹka ndu akpa mu ẹhu. G'ẹhu te eghujedu ngu eghu ẹgwegwa-a; be wofushinụ mu. Nyatanụ gẹ mu gude jebe iphe-iphere l'opfu ẹhu ngu.
16 Mu nụmaru opfu ngu; mu nata iya ria gẹ nri eriri. O mee mu; ẹhu nọdu atsọ mu ụtso. Tẹme ọ dụkwa mu phọ ree l'ọkpoma. Ọ bụru kẹle eeku mu ala l'ẹpha ngu; gụbe Chipfu, bụ Chileke; bya abụru Ọkalibe-Kakọta-Ike.
17 Mu teke anọdu-swekwaa l'ẹka ndu mgbọnu dọru; ọphu mu l'ẹphe eke anọdu-swekwa eme ẹmereme. Mu anọduje anọepho nkịnyi mu; kẹle mu maru l'ẹka ngu tụ-koru mu l'ẹhu; tẹme i mewaa; ẹhu nọdu eghushi mu eghu ike.
18 ?Bụ gụnu meru g'o gude ọphu iphe-a, l'eme mu ẹhuka-a emebuhudu emebuhu. Tẹme onwo, aba mu nụ dụ ẹjo ẹji; tẹme ọphu ọokpohudu akpọhu. ?Iime g'ị bya adụru mu gẹ nggele, edeje nemadzụ edede; mbụ gẹ nggele, e jeru; ọphu mini adụdu iya."
19 Mbụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Izimanụ -lwa ngu azụ; mu edophu ngu azụ l'ọnodu ngu; k'ọphu ịi-wata mu ejeru ozi. Ị -wata epfu opfu, nweru ishi, ọphu ọ bụedu mkpọkoro opfu; l'ị bụru onye a-wata epfu iphe, mu sụru g'i pfua. Gẹ ndu a lwapfutanụ ngu; ọ tọ bụkwa gẹ gụbedua lwapfuta phẹ.
20 Mu e-me ngu g'ị bụru igbulọ nọduru ndu-a. Igbulọ, a kpụshiru ike, e gude onyirubvu kpụa. Ẹphe e-tso ngu ọgu; ọle ẹphe tee mekpedu ngu; noo kẹle mu nọ

swiru ngu eswiru; k'ọphu mu a-nafụtaje ngu; dzọo ngu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.
21 Mu a-dzọ ngu l'ẹka ndu ẹjo-iphe; bya agbafụta ngu l'ẹka ndu njọ ono, tụru ngu swịswia ono.

16

Mbọku eze iphe-ẹhuka

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu byakwa bya epfuru yeru mu sụ mu:
2 “Ba alụkwa nwanyị l'alị ẹka-a; ọphu ị nwụtakwa iya nwoke; ọphu ị nwụtakwa iya nwanyị;
3 kẹle-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'ẹhu ụnwu nwoke yẹe kẹ nwanyị, a nwụshiru l'alị-a; waa l'ẹhu ụnwanyi, bụ ne phẹ; yẹle ẹhu unwoke, bụ nna phẹ:
4 Iphe, e-gbushi phẹ nụ bụ ẹjo iphe-ememe; ọphu aa-radụ ẹkwa phẹ; ọphu ee-lidu phẹ elili. Ọ bụ-chia iphe, e-me nụ bụ l'ẹphe a-dụ gẹ nshị, a nyịru tọgbo l'alị. Ọ bụru iphe, e-gbu phẹ nụ bụ ogu-echi; yẹe ọkpa-nri. Tẹme odzu phẹ abụru nri, ụnwu ẹnu, ephe l'eli; yẹe ụnwu anụ, bu l'ẹgbudu e-rije.
5 “Lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Te ejekwa l'ụlo-ẹ́kwá. Be ejekwa akpọru iphu l'ẹka ono; ọphu i jekwa ara ẹkwa. Noo kẹle mu tee meẹdu g'ẹhu dụ ndu-a guu ọzobaa. Ọphu mu eyehẹduru phẹ obu; ọphu mu aphụheduru phẹ obu-imemini.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.
6 “Ndu ha shii mẹ ndu ha nwanshịi a-tụko nwụshihu l'alị-a. E tee lidu phẹ elili; ọphu a-radụ ẹkwa phẹ; ọphu ọ dụdu onye a-kà onwiya iphe l'opfu ẹhu phẹ; ọphu a-kpụshiduru phẹ ishi.
7 Ọ tọ dụdu onye a-tụru phẹ nri ụlo-ẹkwa. A taa tụduru iya nna; ọphu a-tụduru iya ne m'ẹphe -nwụhu; ọphu ọ dụdu onye evuru mẹe abya akpọru phẹ iphu.
8 “Ọphu ịi-bahụkwa l'ụlo ẹka aabọ Ọbo-iphe je anọdu eri angụ.
9 Kẹle-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; mbụ Chileke ndu Ízurẹlu: Unu e-gude ẹnya unu hụma lẹ nta, unu nọ ndzụ-a; teke mu e-me g'a ba nụmajehe kperekpere k'ẹhu-ụtso; mẹ k'ete ẹswa; ọphu aa-nụhedu olu ụnwumgboko, alụ ji; ọzoo k'unwoke, alụ nwanyị l'ẹka-a.
10 “I -pfuaru ndu-a iphemiphe-a; ẹphe -jịa ngu sụ ngu: ‘?Bụkwanu gụnu meru g'o gude Chipfu tụ-bua eme anyi ẹgube ẹjo-iphe, ha ẹgube ono? ?Bụ gụnu bụ iphe-ẹji, anyi meru Chipfu, bụ Chileke anyi? ?Bụ awe bẹ anyi meswẹru?’
11 Noo teke ịi-sụ phẹ lẹ Chipfu sụkwaru-a: Iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ nna unu phẹ gbadoru mu. Ẹphe gbadoru mu je agwaahaa agwa ọzo; je ejeahaaru phẹ ozi; bya awata phẹ abarụ ẹja. Ẹphe gbado mbẹdua; ọphu ẹphe emeẹdu ekemu, mu tụru phẹ.
12 O be l'unubẹdua; unu bya emekpọero ẹjo-iphe, kabaa kẹ nna unu phẹ ẹji. Unu hụmanu g'unu tụkoru g'unu hakpọo l'ẹhu l'ẹhu tụko etso ẹjo-ọkpoma unu; haa eme iphe, mu sụru g'unu meje.
13 Ọo ya bụ lẹ mu a-chịfu unu l'alị-a; chịru unu ye l'alị, unu amadụ; ọphu nna unu phẹ amajẹduru iya. Unu -rwuwarọ ẹka ono; unu awata ejeru agwa ozi eswe l'ẹnyashi; kẹle mu tee meẹkwanuru unu eze-iphe-ọma.
14 “Ọle g'ọ dụhabe; wakwa iphe, Chipfu epfu baa. Teke nemadzụ e-mechaa; ẹphe taa sụbaedu ‘Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye dufutaru ndu Ízurẹlu l'alị Ijiputu.’
15 Ọ bụwaru iphe, ee-pfuje bụ: ‘Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye dufutaru ndu Ízurẹlu l'alị ndu isheli; mẹ l'iphe, bụ alị ono l'ophu, bụ alị ẹka o shi chịru phẹ ye ono.’ Kẹle e -mechakpọ bẹ mu a-chịlatakwa phẹ l'alị ono, mu nụru nna phẹ oche ono.”

Aphụ, Chileke a-nụ ndibe iya

16 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Lekwa lẹ nta bẹ mu e-je ekua ndu eseje ịkokoro;
ẹphe adụ igwerigwe. Ẹphe eje esefụta phẹ. E -mechaa; mu eyekwaphọ ndu achịje
nta; ẹphe adụkwapho igwerigwe je achịa nta phẹ l'iphe, bụkpoo úbvú úbvú; mẹkpoo
òbvú òbvú; mẹkpoo l'ọgba, dụ l'eze mkpuma.
17 Kẹle mu gude ẹnya mu ahụmakota iphemiphe, ẹphe eme; ọ tọ dụdu ọphu
eedomiru mu edomi; ọphu ẹphe eemedu ẹjo-ememe gẹ mu ta ahụma iya.
18 Mu a-pfụ phẹ ụgwo ẹjo-ememe, ẹphe eme; mẹ ụgwo iphe-ẹji, ẹphe eme; pfụa
phẹ iya mpfụkwase. Noo kẹle ẹphe pharwụshiwaru alị mu. Ẹphe gudewaa agwa
phẹ ono, adzụdu ndzụ tẹme ọ nọdu asọ oyi ono gude merwushia okiphe mu onoya.”

Jieremaya epfu anụ Chileke

19 Gụbe Chipfu, bụ ike mu; bya abụru onye mu gude ngụru angụru; bya abụru onye
mu agbabajẹ l'ime je anọdu eze ndzụ mẹ mu -nọdu eje iphe-ẹhuka. Ndu abụdu ndu
Jiuda l'a-byapfuta ngu; shikpọro l'ẹka igwe beru alị beru bya byasụ: “Tororo opfu
bụ lẹ nna anyi phẹ bụ iphe, ẹphe shi kwẹe ẹka bụ iphe, abụdu iphe; mbụ iphe, bụ
iphe-mmanụ; bya abụru iphe, urwu adụdu.
20 Nemadzụ; ?oo-gude ẹka iya metaru onwiya chi l'ẹbe abụ l'iphe ọbu bụ chi?
21 “Ọo ya bụ lẹ-a; lekwa-a; mu e-gudefua nwamgbo lanụ-a mee g'ẹphe maru; mbụ
lẹ mu e-me g'ẹphe maru g'ike mu waa ọkpehu mu habe. Noo teke ẹphe a-maru l'ẹpha
mu bụ Chipfu.”

17

1 “Iphe-ẹji, ndu Jiuda meru bụkwa iphe, e meru l'ígwè bẹ e gude kàá ya àkàkà; bya
e gude iphe tụpyiru zịnguzingu dee iphe l'okwekpu ono, bụ obu phẹ; bya ede iphe
lẹ mpu iphe, nọgbaa l'ẹnya ẹka ẹphe agwajẹ iphe.
2 Mbụ l'ụnwu phẹ nyatachaarụ ẹnya ẹka ẹphe agwajẹ iphe; yẹe itso Ashera phẹ
ono, e shi edobeje l'agụga iphe, bụkpoo oshi, jaru àjàjà; mẹkpoo l'eli úbvú úbvú,
dụgbaa l'eli;
3 mẹ l'eze úbvú, nọgbaa l'ẹgbudu. Ẹku ẹku, unu kpatarụ; mẹkpoo iphemiphe,
unu nweru; bẹ mu e-mekọta g'a kwaa l'ọkwata. Ono bụru aswa iphe-ẹji ono, dzuru
ẹkameka l'alị unu ono.
4 Ọ bụru unu bẹ oo-shi l'ẹka; okiphe, mu nụkpooru unu anụnu etuphahụ. Mu e-
woru unu mee ohu ndu ọhogu unu l'alị ẹka unu amadụ; kẹle unu kpatsuwaru mu
iwe; ẹhu je l'e-ghu mu eghu jasụ l'ojejoje.”
5 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
Ọnu bẹ a tụru onye dakoberu
nemadzụ;
onye bụ ẹka ike dụ iya
bụ l'ẹhu nemadzụ
mmanụ;
ọphu ọkpoma iya adụedu
l'ẹka Chipfu nọ.
6 Onye ono a-dụ g'ishishi-irwu,
bvuru l'echiẹgu;
ọphu ọo-hụmadu teke iphe,
dụ ree abya.
Ọ bụru ẹka dụ kpọkoro
kpọkoro kpọkoro
l'echiẹgu ọbu bẹ oo-buru;
mbụ alị únú,

adụdu onye bu iya nụ.
7 Obenu l'onye dakoberu Chipfu
bụ onye a gọru ọnu-ọma nụ;
onye bụ iya bẹ ọ kpọru
obu yeru.
8 Onye ono a-dụ g'oshi,
e yeru l'agụga mini,
chịru ọgbarabvu iya ye lẹ
nggele.
Ọphu ndzụ agụjedu iya mẹ
anwụ nọdu echi;
ẹkwo iya anọdujeepho eji
hirihiri tekenteke.
Ọphu ọoyojedu ọshi mẹ
ọkpa-nri dụ;
ọphu ọ dụdu teke ọ tọ
nọdujedu amị mebyi.
9 “Obu nemadzụ ta adụdu iphe,
ọ kadụ ẹregede.
Tẹme ẹjo-iphe paa ya ẹka.
?Bụ onye sụru iya amaru?
10 Ọo mụbe Chipfu enyoje obu;
tẹme mu nọdu eleje
egomunggo ule;
k'ọphu mu a-pfụ
onyemonye ụgwo
g'umere iya gbaru;
mbụ g'iphe, o meru gbaru.”
11 Onye akpa ẹku l'ẹregede dụ
g'ọ̀kwà, kpuru l'ẹkwa,
ọ tụduru;
kẹle ẹku onye ono a-gwọbe
iya mẹ ọ kajahaẹpho
nka ẹbo.
Ọ bụru l'ikpazụ iya ono bẹ
ọo-bụru onye-eswe.
12 Ụlo, anyi doberu nsọ bụ
aba-eze, dụ akpabiri,
o shiẹpho lẹ mbụ;
bụtaru ẹka eekutse
ekutse.
13 Gụbe Chipfu, bụ onye ndu
Ízurẹlu ele ẹnya l'ẹka;
iphe, bụ onyemonye,
gbadoru ngu nụ
bẹ ee-mechakwaa mee
iphe-iphere.
Ndu gharu ngu azụ bẹ ee-de
ẹpha phẹ l'urwuku;
noo kẹle ọo Chipfu bẹ
ẹphe gbadoru;

mbụ ishi mini, doru rịsaa;
emeje g'a nọdu ndzụ.

Jieremaya epfu anụ Chileke g'ọ gbaa mkpu

14 Meta mu iphe, eme mu nụ; gụbe Chipfu; k'ọphu mu a-bụru onye iphe te emedu!
Dzọo mu rọ; gẹ mu a-bụru onye a dzọtaru; noo kẹle ọo ngu bụ onye mu ajaję ajaja.
15 Iphe, ẹphe anọdujeepho epfuru mu bụ: "Dẹnuhunu iphe ọbu, Chipfu pfuru opfu
iya ọbu? G'o menaa g'o pfuru iya!"
16 Mu ta agbakwarụ ọso sụ lẹ mu tee chehẹduru ngu atụru; ọphu ọ dụdu teke ẹjo
mbọku gụjeru mu. Gụbedua maru l'iphe, shi mu l'ọnu fụta dabyiru ẹba l'iphu ngu.
17 Be yekwa mu ebvu! Ọ kwa ngu bụ ẹka mu agbabaję je anọdu ezeru ndzụ mẹ
iphe-ẹhuka -bya.
18 Kpunaa ndu akpa mu ẹhu iphu lẹ ntụ! Ọphu i kwekwa g'e kpua mbẹdua iphu
lẹ ntụ! Menaa g'ẹphe bụru ndu ee-ye ebvu! Ọphu i kwekwa g'e yee mbẹdua ebvu!
Mee g'iphe-ẹhuka dapfuta phẹ! Gude oke ọla-l'iswi laa phẹ l'iswi!

Edobe eswe atụta unme nsọ

19 Wakwa iphe, Chipfu pfuru nụ mu baa: "Je apfụru l'ọnu-abata mkpụkpu, bụ ụzo
ẹka ndu eze ndu Jiuda eshije abata shikwa iya phọ alụfu. Tụkokpoepho iphe, bụ
ọnu-abata, eeshije abata lẹ Jierúsalẹmu je apfụru;
20 sụ phẹ-a: 'Unu nụmakwa Opfu Chipfu; unubẹ ndu eze ndu Jiuda; mẹkpoo ndu
Jiuda l'ophu; mẹkpoo onyemonye bu lẹ Jierúsalẹmu, bụ ndu eshije ọnu-abata-a
abahụ.
21 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu tọnupho nwẹhu g'unu te vuje ivu l'eswe-
atụta-unme; ọphu unu evujekwaru iya shia ọnu-abata Jierúsalẹmu-a.
22 Unu te shijekwa l'ibe unu vuru iphe fụta etezi; ọphu unu ejejekwa ozi ejeje ophu
l'eswe-atụta-unme. Ọ bụchikwaa g'unu dobeje eswe-atụta-unme nsọ, bụ iya bụ iphe,
mu sụru ndiche unu phẹ g'ẹphe meje.
23 Obenu l'ẹphe te eyeduru ọnu; ọphu ẹphe angaduru nchị. Ẹphe woru ishi
ngakobe; jịka l'ẹphe taa ngadụ nchị; ọphu ẹphe eyedu ọnu lẹ mba, mu barụ phẹ.'
24 "Obenu lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Ọ -bụru l'unubẹdua tọru nwẹhu
angaru mu nchị l'opfu; ọphu unu evujeduru ivu abata l'ọnu-abata-a l'eswe-atụta-
unme; unu -dobe eswe-atụta-unme nsọ; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu ozi, unu ejeje mbọku
ono;
25 noo teke eze ndu nọ l'ọkwa eze Dévidi; ẹphe lẹ ndu ejeru phẹ ozi; a-wata eshi
ọnu-abata mkpụkpu-a abahụ. Ẹphebedua ẹphe lẹ ndu ejeru phẹ ozi a-nọdu agba
l'ụgbo-ịnya; mẹ l'eli ịnya abata lẹ mkpụkpu-a. Ndu Jiuda awụ etso phẹ; mẹkpoo
iphe, bụ ndu bu lẹ Jierúsalẹmu. Noo teke ee-buru eburu lẹ mkpụkpu-a jasụ l'ojejoje.
26 Ndiphe e-shi lẹ mkpụkpu, nọgbaa l'alị ndu Jiuda abya; mẹkpoo lẹ nwa mkpụkpu,
nọgbaa Jierúsalẹmu mgburugburu; mẹkpoo l'oke alị ndu Benjiaminu; mẹkpoo ndu
bu l'alị ọkpa úbvú, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba; mẹkpoo ndu bu l'alị úbvú úbvú; mẹkpoo
ndu bu l'echiẹgu ndọhali. Ẹphe egudegbaa anụ, ẹphe e-gude gwee ngwẹja-akpọ-
ọku; waa ngwẹja mmanụ ọzo; mẹkpoo ngwẹja-nri; mẹkpoo ụnwù-isẹnsu; mẹkpoo
ngwẹja-ekele; gude abya agwa Chipfu l'eze-ụlo iya.
27 Obenu lẹ teke ọ bụ l'unu te emedu iphe, mu sụru g'unu meje; k'ọphu bụ l'unu te
edobejedu eswe-atụta-unme nsọ; unu -nọdu evujeru iphe abata lẹ Jierúsalẹmu l'eswe
atụta unme bẹ mu a-phụ-nwu ọku, e tee menyidu emenyi l'ọnu-abata Jierúsalẹmu.
Ọ bụru ọku ono a-tụko iphe, bụ alị-eze, dụ lẹ Jierúsalẹmu ono kekọta.' "

18

Ọkpu-ite; yẹe ụrwa iya

1 Wakwa opfu, Jieremaya nụmaru l'ọnu Chipfu, sụru iya:
2 “Tụgbua jepfu onye akpụ ite l'ibe iya. Noo ẹka mu e-me g'ị nụma opfu mu.”
3 No iya; mu tụgbunaa jeshia ibe ọkpu-ite. Mu jeshia; o gudewaa iphe-wilu labọ, ọokpuje ite akpụ ite.
4 Ọ kpụa ite ụrwa ono, o gude l'ẹka akpụ ono kpụ-byia ya akpụ-byi. Ọ bya egude ụrwa ono kpụa ọzo lẹ g'ọ dụ iya ree.
5 Noo teke mu nụmaru Opfu Chipfu, sụru mu:
6 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Gụbe ọnu-ụlo Ízurẹlu; ?mu te emedu unu g'ọkpu-ite-a l'eme-a? Lekwa; ọ kwa g'ụrwa dụ l'ẹka onye akpụ ite bụ g'unubẹ ọnu-ụlo Ízurẹlu dụ l'ẹka mu.
7 Mu -pfua sụ l'ọwa-a g'ee-me ọha baa; ọzoo l'ọwa-a g'ee-me alị-eze baa; l'ee-pheshi iya epheshi; ọzoo l'ee-nwukpọshi iya; ọzoo l'ee-mebyishi iya;
8 ọ -bụru l'ọha ono, mu pfuru l'ọwa-a g'ee-me iya ono dakọberu haa eme ẹjo-iphe phẹ; mu ahaa phẹ eme ẹjo-iphe ono, mu shi rịa lẹ mu e-me phẹ ono.
9 Teke o nwekwanụru teke mu pfuru sụ l'ọwa-a g'ee-me ọha baa; ọzoo l'ọwa-a g'ee-me alị-eze baa; l'a kwọ-lita iya; mee ya g'ọ ngụru angụru;
10 ọ -wata eme ẹjo-iphe l'iphu mu; k'ọphu bụ l'o too mejedu iphe, mu sụru g'e mee; mu ahakwaphọ iphe, dụ ree ono, mu shi rịa lẹ mu e-me g'o rwu iya ẹka ono.
11 Ọo ya bụ lẹ-a; nta-a bụ g'i je epfuru yeru ndu Jiuda; mẹ ndu ono, bu lẹ Jierúsalẹmu ono; sụ phẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu lekwa; mu kwakọbekwaru unu ọla-l'iswi; tẹme mu nọdu arịru unu ẹjo ọriri. Unu dakọbekwa lwaphuta azụ; g'onyenọnu hakwaa ẹjo-iphe, oome; unu mee ụzo unu yẹe iphe, unu eme g'ọ dụ ree.
12 Ẹphe asụkwaro: ‘E tee mekọtaekwa iya. Anyi a-nọdukwa eme iphe, anyi rịtaru l'ọriri g'anyi eme iya; g'anyi ha l'onye l'onye a-nọdu eme iphe, anyi rịtaru l'ọriri l'ẹjo ọkpoma anyi.’ ”

Ndu Ízurẹlu ajịka Chipfu

13 “Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe,
Chipfu epfu baa:
Unu kpaẹshikwa ishi
l'ọhamoha;
?bụ onye nụmajeru ẹgube
ọwa?
Nwada mu yẹe nwoke
akwajẹduru ono,
bụ Ízurẹlu bẹ meakwaru
iphe, anyị ishi ẹdzu.
14 Aka-mini-sunoo k'úbvú úbvú
Lébanọnu;
?ọ dụru teke ọo-nọnya l'ọ
haa adụ lẹ kpọkoro
kpọkoro kpọkoro ẹka
ono,
dụ lẹ mkpoze úbvú ono?
Tọo mini-oyi ono, shi l'ẹka dụ
ẹnya asọ abya ono;
?ọo-nọnya l'ọ sọ-buhu tọo?
15 Eshinu ndibe mu zọhawaru
mu;
wata akpọ ụnwù-isẹnsu ọku
anụ iphe, abụdu iphe;

ẹphe mewaa phẹ;
ẹphe kpọo garịgari kpọfu
l'ụzo phẹ ono, bụ ụzo,
shi phẹ lẹ ndiche ono;
wata eshi ụzo dụ wẹrere;
mbụ ụzo, a tụduru mkpoli;
16 ẹphe mee alị phẹ;
ọ bụru ochobu;
bụru ẹka aa-nọdu anmarụ
ọtsa jasụ l'ojejoje.
Iphe, bụkpoo onyemonye,
ghataru iya nụ bẹ ọo-dụje
biribiri;
l'o phuphee ishi.
17 Mu a-tụka phẹ nanụnanu
g'iphe, phẹrephere,
shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa
zikashịru;
ẹphe adakaa nanụnanu
l'ẹka ndu ọhogu phẹ.
Mu e-goshi phẹ azụ mu;
mu tee goshidu phẹ
iphu mu
m'ẹphe -nọdu eje iphe-ẹhuka."

Aachịru Jieremaya ẹjo idzu

18 Tọbudu iya bụ; ẹphe sụ: "Unu bya g'anyi chịaru Jieremaya ẹjo idzu; kẹle anyi nweru-a ndu-uke, a-nọdu ezi anyi iphe; anyi nweru ndu maru iphe, bụ ndu a-nọdu atụ-ziru anyi ẹka; bya enweru ndu mpfuchiru, a-nọdu ezi anyi opfu Chileke. Unu bya g'anyi gude ire mee ya omeliwe; g'anyi ba ngakwa nchị l'iphe, oopfu mẹ nanụ."
19 Ngabẹnuru mu nchị; jiko Chipfu; nụma olu ndu achọ mu opfu.
20 ?Ee-gude ẹjo-iphe pfụa ụgwo iphe-ọma? Kẹle-a; ẹphe tụakwaru nsụ doberu mu. Nyatakwa lẹ mu pfụru l'iphu ngu pfuaru phẹ opfu ọma gude mee g'ẹhu ghubuhu ngu eghu l'opfu ẹhu phẹ.
21 Ọo ya bụ lẹ-a; chịnuru ụnwu phẹ ye l'ọkpa-nri; l'e gude ogu-echi gbua phẹ pyaapyaa; unyomu phẹ abụru ndu ume nwa a-nọdu eme; tẹme ẹphe abụru ndu ji phẹ nwụshihuru. G'e gbushia unwoke phẹ egbushi; g'ụnwokorobya phẹ bụru ndu ee-gude ogu-echi gbushia l'iphu ọgu.
22 G'iphe, a-nọdu atụ l'ụlo phẹ bụru ụzu-ẹkwa teke ono, ịi-chịru ndu ojọgu sọbata l'ibe phẹ bya atụ phẹ l'ụpfu ono; kẹle ẹphe tụwaru nsụ doberu mu gẹ mu dalahụ; bya eworu ọ́nyà gbabẹru mu gẹ mu ye ọkpa.
23 Obenu lẹ gụbe Chipfu machaarụ ẹjo idzu, ẹphe achịru mu kẹ g'ẹphe gbua mu. Ta agụkwaru phẹ nvụ l'ẹjo-iphe ono, ẹphe eme ono. Ọphu i hufukwa iphe-ẹji, ẹphe eme l'iphu phẹ. Ọchia g'ẹphe nọdu ngu l'iphu bụru ndu e mekperu emekpe. Noo iphe, ii-me phẹ bụ ono teke ẹhu a-nọdu eghu ngu eghu.

19

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu: "Je azụta ite-ụrwa l'ẹka ọkpu-ite. G'unu lẹ ndu bụ ọgerenya mkpụkpu yẹe ndu bụ ọgerenya uke Chileke hakwaru swịru.
2 Je lẹ nsụda Hịnomu l'agụga ẹka eeshije abahụ Jierúsalẹmu, bụ Ọnu-abata Agbagba-mbeji. I -rwuẹpho ẹka ono l'ị raa iphe-a, mu ezi ngu-a arara;

3 sụ phẹ-a: Unu nụmakwa Opfu Chipfu; unubẹ ndu eze ndu Jiuda; mẹkpoo ndu
Jierúsalẹmu. Wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya abụru
Chileke ndu Ízurẹlu. Unu ngabẹkpodapho nchị! Mu abyakwa egude ẹjo-iphe
byapfuta ndu alị-a, bụ iphe, a-gba onyemonye, nụmaru iya nụ anwịrinwa lẹ nchị.
4 Kẹle ẹphe gbadowaru mu; bya eworu alị ẹka-a mee ẹka aanọduje agwa agwa
ndu ọhozo. Ẹphe nọwaa ya kpọo ngwẹja ọku nụ agwa, ẹphe amadụ; ọphu nna phẹ
amadụ iya; ọphu ndu eze ndu Jiuda amajẹduru iya. Ẹphe nọduwa iya gbushia ndu
adụdu iphe, ẹphe meru; mee phẹ nọdu asọ gborogboro.
5 "Ẹphe kpụwaru ẹka aagwajẹ iphe agwagwa, dụgbaa iche iche doberu Balụ;
k'ọphu ẹphe a-nọdu akpọ ụnwu phẹ ọku l'ẹka ono gude agwa Balụ ono. Iphe ono
bụru iphe, mu asụduru g'e meje; ọphu mu ephotajẹkpodaru iya nụ ephota ophu;
mbụ l'o tokọ bahụswekpo mu nụ l'egomunggo.
6 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: G'ẹnya dokwa unu. O nwekwarụ
mbọku, e-mechaa dụ nụ; mbụ teke ee-mechaa; ndiphe tee kuẹdu ẹka-a Tofẹtu; ọphu
eekuẹdu iya nsụda Hịnomu. Iphe, ee-mechaa kuahaa ya bụ nsụda Tẹterii.
7 Ọ kwa l'ẹka-a bẹ mu e-chikpọshi idzu, ẹphe achị; mbụ ndu Jiuda yẹe ndu
Jierúsalẹmu. Mu e-me gẹ ndu ọhogu phẹ gude ogu-echi gbushia phẹ; mbụ l'ẹka
ndu achọ ndzụ phẹ. Mu eworu odzu phẹ tụkaa g'ọ bụru nri dụru ẹnu, ephe l'eli; yẹe
anụ, bu l'ẹgbudu.
8 Mu e-me mkpụkpu ono g'ọ bụru ochobu; g'ọ bụru ẹka aa-kpọyijeru ukuvu.
Onyemonye, ghataru iya nụ bẹ ẹhu a-nwụje kpalaa; l'ọ kpọyiaru iya ukuvu ghata.
Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ g'e gude mebyishiberu iya.
9 Mu e-me phẹ g'ẹphe taa anụ ụnwegirima ibe phẹ; tẹme ẹphe ataa anụ nwibe phẹ
teke ono, iphe a-nọdu atsụ phẹ l'ẹhu ono, bụ teke ndu ọhogu phẹ, l'achọ ndzụ phẹ
e-kephe phẹ mgburugburu ono.
10 "No iya; tụkpoo ite ono teke ndu ono, unu l'ẹphe swị ono ele ngu ẹnya;
11 l'ị sụ phẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: Mu a-
tụkposhi ọha-a yẹe mkpụkpu-a ẹgube-a, a tụkposhiru ite ọ-kpụ-ite-a; ọphu a byadu
l'agbakọbe iya ọzobaa. Ẹphe e-li odzu lẹ Tofẹtu; noo kẹle a taa hụmaedu ẹka ọzo,
aa-nọdu elidzuru phẹ.
12 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Nokwa iphe, mu e-me ẹka-a yẹe ndu bu iya nụ.
Mbụ lẹ mu e-me mkpụkpu-a l'ọ dụ gẹ Tofẹtu.
13 Iphe, bụkpoo ụlo, nọ lẹ Jierúsalẹmu; yẹle ụlo ndu eze ndu Jiuda bẹ aa-tụrwuchaa
g'a tụrwuru ẹka-a, bụ Tofẹtu-a, bụ ẹka ẹphe nọgbaa l'eli ụlo akpọ ụnwù-isẹnsu ọku
nụ iphe, bụ kpokpode; tẹme ẹphe nọdu agbaru agwa mẹe gude agwa phẹ."
14 Tọbudu iya bụ; Jieremaya byanụ bya eshi lẹ Tofẹtu lwa, bụ ẹka Chipfu shi zia ya
g'o je epfuchiru iya opfu-a; bya apfụru l'ọma-unuphu eze-ụlo Chileke bya asụ iphe,
bụkpoo ndu ono l'ophu sụ phẹ:
15 "Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; mbụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu:
Unu lekpọdapho. Iphe, bụkpoo ẹjo-iphe ono g'ọ ha, bụ ọphu mu pfuwaru l'oo-me phẹ
ono bẹ mu abyakwa emekọta mkpụkpu-a yẹe mkpụkpu, nọ-pheru iya mgburugburu.
Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ l'ẹphe ngakoberu ishi jịka l'ẹphe taa angabẹdu mu nchị
l'olu."

20

Jieremaya yẹe Pashọ

1 O be teke Pashọ nwa Ima nụmaru mpfuchiru Jieremaya; Pashọ bụ onye uke
Chileke bya abụru onye-ishi ndu-ishi eze-ụlo Chipfu; ọ nụmaepho iphemiphe ono,
Jieremaya epfu ono;

2 o mee; e chia Jieremaya, bụ onye mpfuchiru ono ẹchachi; bya eworu iya tụ-chia
l'ụlo-mkpọro, nọ l'agụga ọnu-abata eze-ụlo Chipfu ọphu aza Ephekerephe Ọnu-abata
Benjiaminu.
3 O be lẹ nchitabọhu iya; Pashọ bya atụfuta iya l'ụlo mkpọro ono. Jieremaya sụ iya-
a: "Ẹpha, Chipfu gụru ngu ta abụekwa Pashọ. Ọ kwa 'Nggiri, nọ l'ụzo l'ẹkameka';
4 kẹle-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-me ngu g'ị tsụahaa onwongu ebvu;
ndu yeru ngu obu g'ẹphe ha atụko atsụ ngu ebvu. Ii-gude ẹnya ngu gẹdegede hụma
teke ndu ọhogu phẹ e-gude ogu-echi egbushi phẹ. Ndu Jiuda mgburugburu bẹ mu
e-woru ye l'ẹka eze ndu Bábilọnu, bụ onye a-kpụ phẹ lẹ ndzụ lashịa alị ndu Bábilọnu;
ọzokwanu gude ogu-echi gbushia phẹ.
5 Iphe, bụkpoo ẹku ndu mkpụkpu-a bẹ mu e-woru yekọta l'ẹka ndu ọhogu phẹ;
mbụ iphe, bụkotakpoo iphe, ẹphe seshiru akanya iya; mẹkpoo iphe, bụkpoo iphe, vu
oke aswa, nọkota l'ime iya; mẹkpoo iphe, bụ ẹku, eze ndu Jiuda kpatarụ. Iphemiphe
ono bẹ ẹphe a-kwakọta ọkwata vuta lashịa alị ndu Bábilọnu.
6 Gụbedua, bụ Pashọ yẹe iphe, bụ ndu bukọta l'ibe ngu bẹ aa-kpụkota lẹ ndzụ laa
alị ndu Bábilọnu. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ unu a-nọdu nwụshihu; l'e lia unu l'ẹka ono;
unu lẹ ndu yeru unu obu ono, unu sụru lẹ Chileke pfuru phẹ, iphe, ẹphe pfuru ono."

Aphụ, Jieremaya agụ

7 Gụbe Chipfu; i dusweru mu
ụzo;
mu bụru onye e dusweru
ụzo.
I mekperu mu; tẹme ọ kalẹru
ngu.
Mu bụwaa onye aanọduje
eme iphe-ọchi
mkpụrumkpuru.
Onyemonye anọduje achị mu
ọchi.
8 Tekenteke, mu epfukpọo
opfu bẹ mu araję iya
arara l'omeliwe
dụkwa; ọla-l'iswi dụ.
Opfu Chipfu mewaru;
mu bụru onye aakọ ọnu;
tẹme a nọdu achị mu ọchi
mkpụrumkpuru.
9 Teke mu sụkwanuru lẹ mu
tee kubaẹdu iya ẹpha;
ọphu mu egudebaẹdu ẹpha
iya epfu opfu;
opfu iya ọbu anọdu mu
l'ọkpoma enwu mu
phuruphuru g'ọku;
rakụru arakụru l'ime ọkpu
mu.
Mbụ l'ike esede iya bvụwaru
mu.
Mbụ lẹ-a; mu taa dụkwa ike
esede iya.
10 Kẹle mu anụkwa taba taba,
ẹphe adzụgbaaru

nwibe phẹ sụ:
“Nggiri dụkwa l'ụzo
l'ẹkameka!”
Ẹphe tụkoru epfu sụ: “Unu je
edoo iphe ono, oopfu
ono!
Unu g'anyi je edoo iphe,
oome!”
Iphe, bụkpoo ndu mu l'ẹphe
eshi ọ̀nyà elekọtaepho
ẹnya g'ẹphe maru
teke ẹturu a-lọ mu.
Ẹphe tụko epfu sụ: “?a maru
e-dephuu iya.
Noo teke ọo-kalẹru anyi.
Ọ bụru teke ono bẹ anyi
e-melata iya iphe-a,
oome nta-a.”
11 Obenu lẹ Chipfu nọ swiru mu
eswiru g'onye eze-ojọgu
swiru.
Ọo ya bụ lẹ ndu ono,
achị mu lẹ njọ ono bẹ ụpfu
a-dụ.
Ọ tọo kalẹduru phẹ;
ọphu ooreduru phẹ
g'ẹphe tụberu.
Ọo-bụru phẹ iphe-iphere;
ọphu a byadu azọha
ẹnya-ọlwa phẹ azọha.
12 Gụbe Chipfu, bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike;
gụbe onye ono ahụtaje ndu
pfụberekoto ama;
tẹme ị nọdu avọje obu yẹe
ọriri;
gẹ mu hụmanu ẹka
iimelata phẹ;
kẹle ọo ngu bẹ mu yeru
ikpe nkemu l'ẹka.
13 Unu gụa ebvu nụ Chipfu!
Unu jaa Chipfu ajaja!
Kẹle ọ dzọtaru ndzụ onye
adụdu g'ọ dụ iya l'ẹka
ndu ẹjo-iphe.
14 Gẹ mbọku, a nwụru mu
bụkwaru eswe,
a tụru ọnu!
G'a ta gọkwaru ọnu-ọma nụ
eswe mbọku ono,
ne
mu nwụru mu onoya!

15 G'onye byaru ezia nna mu ozi
ono bụkwaru onye a tụru
ọnu;
mbụ onye byaru asụ iya:
“A nwụkwaru ngu nwa;
ọ bụru nwa nwoke!”
K'ọphu bụ l'ọ nụmaru iya;
ẹhu tsọahaa ya.
16 Gẹ nwoke ono dụkwa gẹ
mkpụkpu,
Chipfu mebyishiru;
ọphu ọ phụduru iya
obu-imemini.
G'ọ bụkwaru iphe,
ọo-nọdu anụ l'ụtsu bụ
ụzu-ẹkwa.
O -be l'eswe; l'ọonuaha mkpu
ọgu.
17 Kẹle ọ tọ pyị-gbuduru mu
teke mu nọ l'ẹpho;
gẹ ne mu bụru ilu mu.
Ẹpho ahawa iya rọ ragbada
jasụwaroya.
18 ?Bụnaa gụnu mekpọoru iphe,
mu fụtaru l'ẹpho afụta
ophu gẹ mu bya bya
ahụma iphe-ẹhuka yẹe
nrimaphụ;
yẹe gẹ mu bya akpọ-chi
ishi ndzụ mu
l'iphe-iphere?

21

Chileke ajịka eme iphe, Zedekaya arwọ iya

1 Opfu, shi l'ẹka Chipfu byakwa erwua Jieremaya nchị. Ọ bụru teke ono bẹ eze, bụ Zedekaya yeru Pashọ nwa Malukayịjia; yẹle onye uke Chileke, bụ Zefanaya nwa Maseya g'ẹphe jepfu iya. Ẹphe bya asụ iya:

2 “Jịeshikwaru anyi Chipfu; kẹle Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu l'etsokwa anyi ọgu. ?A maru; ?Chipfu e-meru anyi iphe, dụ biribiri g'o shi emeje teke ndiche k'ọphu ọo-laphu azụ parụ anyi haa.”

3 Tọbudu iya bụ Jieremaya yeru phẹ ọnu sụ phẹ: “Unu sụ Zedekaya lẹ-a:

4 Wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu baa: Iphe, mu abya ememe bụ lẹ mu e-me gẹ ngwọgu, unu gude alwụ ọgu bụru unu ọgu, bụ ngwọgu, unu gude etso eze ndu Bábilọnu ọgu; yẹe ndu Bábilọnu l'onwophẹ, bụ ndu nọ l'azụ mkpụkpu nọ-phee unu mgburugburu. Mu e-mechaa chịbata phẹ l'ime mkpụkpu-a.

5 Ọzo bụ lẹ mbẹdua l'onwomu a-nọdu etso unu ọgu. Mu a-machịkpo ẹka mu; gude ọkpu ẹka mu vụa ọvuma; gude iwe tukoshi unu oke ẹhu-eghu mu.

6 Mu e-chitsushicha iphe, bụkpoo ndu bu lẹ mkpụkpu-a; nemadzụ yẹe anụ. Ọ bụru ẹjo iphe-ememe e-gbushi phẹ.

7 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Teke e mechaarụ nno; mu eworu Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda; yẹe ndu-ozi iya; mẹkpoo ndu alị-a, bụ ndu iphe-ememe ono gbuphodoru;

yẹe ndu ọphu e gbuphodoru l'ogu-echi; mẹ ndu ọphu ẹgu gbuphodoru; chịru ye Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu l'ẹka; yẹe ndu ọhogu phẹ ono, bụ ndu aachọ ndzụ phẹ ono. L'o gudekwaphọ ogu-echi gbushia phẹ; ọphu ọo-hadụ phẹ. Imemini phẹ taa dụdu iya; ọphu ọ dụdu onye ọphu ọophutaru.

8 "Ọzokwapho lẹ-a; g'ị sụ ndu-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu lekwa lẹ mu dobeakwaru unu ụzo ndzụ yẹe ụzo ọnwu.

9 Iphe, bụkpoo onye nọ lẹ mkpụkpu-a bụ ogu-echi bẹ ee-gude gbua ya; ẹgu egbua ndu ọphu oo-gbu; iphe-ememe egbua ndu ọphuu. Onye lụfukwanuru je eworu onwiya ye l'ẹka ndu Bábilọnu-a, bụ ndu nọ-pheru unu mgburugburu-a; l'a-nọdu ndzụ. Onye ono e-gude ndzụ iya gbala.

10 Iphe, mu chịwaru idzu iya bụ eme g'ẹjo-iphe dapfu ndu mkpụkpu-a; ọ tọ bụdu iphe-ọma. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mkpụkpu-a bẹ ee-ye l'ẹka eze ndu Bábilọnu; l'o gude ọku mebyishia ya.

11 "Ọzo bụ lẹ-a; g'ị sụ ndu ọnu-ụlo onye eze ndu Jiuda: Unu nụmakwa Opfu Chipfu.

12 Unubẹ ndu ọnu-ụlo Dévidi; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu kpeje ikpe, pfụru ọto mbọku-mbọku. Unu adzọtaje onye ana nfụ l'ẹka onye emekpa iya ẹhu. Ọdumeka bẹ ẹhu-eghu mu a-gbanwuhukwa ọku. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ ẹjo-ememe, unu meshiru; mbụ l'ẹhu-eghu mu ono e-nwu ọku k'ọphu bụ l'o to nwedu onye a-gbanyị iya nụ.

13 Mu nọru ngu lẹ njọ gụbe Jierúsalẹmu; mbụ gụbe onye bu lẹ nsụda-a; mbụ gụbe agbara mkpuma, nọ lẹ baswaa alị ẹka-a. Ọ kwa Chipfu epfu iya anụ unubẹ ndu ono, asụje: '?Bụ onye abya anyi eme gụnu? ?Bụ onye adụ ike abata l'ẹka anyi bu-a?'

14 Mu a-hù unu ahùhù g'iphe, unu meru gbaru. Ọ kwa mụbe Chipfu epfu iya. Mu a-nwụru ọku ye l'ọswa unu; tụko iphe, nọ-pheru unu mgburugburu tsukọta."

22

Ikpe, e kperu eze ndu l'eme ẹjo-ememe

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Je l'ibe eze ndu Jiuda je araa ozi-a arara l'ẹka ono:

2 Nụmakwa Opfu Chipfu; gụbe eze ndu Jiuda; mbụ gụbe onye nọ l'aba-eze Dévidi; gụbedua l'onwongu; mẹ ndu-ozi ngu; mẹkpoo ndibe ngu, bụ ndu eshije l'ọnu-abata-a abahụ.

3 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu kpeje ikpe, pfụru nhamụnha; unu emeje iphe, pfụru ọto. Unu adzọtaje onye ana nfụ l'ẹka onye emekpa iya ẹhu. Unu ta adụkwa ewere; ọzoo omeliwe, unu e-meje ndu lwarụ alwalwa; ọzoo ndu enwedu nna; ọzoo ụnwanyi, ji phẹ anọedu ndzụ. Ọphu unu anọdujeshi l'ẹka-a gbua ndu adụdu iphe, ẹphe meru!

4 Kẹle-a; ọ -bụru l'unu jiru obu oyi mee iphe-a, mu sụru g'unu meje-a; bẹ eze ndu nọ l'aba-eze Dévidi; ẹphe lẹ ndu ejeru phẹ ozi; mẹ ndibe phẹ a-nọdu agba l'ụgbo-ịnya; mẹ l'eli ịnya eshi l'ọnu-abata ibe eze-a abata.

5 Obenu teke ọ bụ l'unu te emedu iphe, mu sụru g'unu mee; gẹ mu gudekwa onwomu riaru unu angụ; mbụ l'ibe eze-a e-mechakwaa bụru ochobu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

6 "Kẹle-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ẹhu ibe eze ndu Jiuda: A makwarụ-a l'ị dụ g'alị Giladu l'ẹhu mu; ọzoo g'eli úbvú úbvú Lébanọnu. Obenu l'ọ tọ dụdu iphe, e-me gẹ mu te eme ngu g'ị dụ g'echiẹgu; mbụ gẹ mkpụkpu, e te bujeduru ebubu.

7 Mu dobewaru ndu mmebyi iche g'ẹphe bya emebyia ngu. G'ẹphe ha l'onye l'onye e-gudegbaa ngwọgu phẹ. Ẹphe abya egbutsushia ẹguru oshi sida ngu ono; bya achịru iya ye l'ọku.

8 “Ikpoto nemadzụ, shigbaa l'ọha, dụ igwerigwe l'a-ghata lẹ mkpụkpu-a; ẹphe
ajị nwibe phẹ sụ: ‘?Bụ gụnu meru iphe, Chipfu meru ẹgube iphe ọwa-a l'ẹhu oke
mkpụkpu-a?’
9 Aa-sụ phẹ l'iphe, kparụ iya nụ bụkwa l'ẹphe gwọberu ọgbandzu Chipfu, bụ
Chileke phẹ; je awata ephozeru agwa; baahaarụ iya ẹja.”
10 Unu ta arakwa ẹkwa onye eze
ono, nwụhuru nụ ono!
Ọphu unu emekwa
ẹkwa iya!
Ọ bụchikwaa onye unu
a-kwa ẹkwa iya
kwashịa ya ike
bụ onye ọphu a kpụru
lẹ ndzụ laa ẹka ọzo.
Noo kẹle ọ tọo lwabaẹdu;
ọphu ọohumabaedu
alị ẹka a nwụru iya ọzo.
11 Kẹle-a; wakwa gẹ Chipfu pfuru opfu ẹhu Shalumu nwa Jiosáya, bụ onye nọ-chiru
ọkwa nna iya; bya abụru eze, ndu Jiuda; mbụ onye ono, tụgbuwaru l'ẹka-a: “Ọ tọo
lwabaẹkwa.
12 Ọ kwa l'ẹka ono, ẹphe kpụru iya lẹ ndzụ laa ono bẹ ọo-nọdu nwụhu. Ọ tọo
hụmabaekwa alị ẹka-a ẹnya ọzo.”
13 Nshịo onye ono, akpụ
unuphu ibe eze iya l'ụzo,
apfụduru-ọto;
mbụ onye bụ l'ụzo,
apfụduru nhamụnha bẹ
o gude akpụ ụlo-eli iya;
onye meru ndu alị iya;
ẹphe nọdu eje ozi kẹ
mmanụ;
ọphu ọopfudu phẹ ụgwo
ozi phẹ.
14 Ọ nọdu epfuje sụ: Mu a-kwa
unuphu ibe eze mu g'ọ
paa ẹka.
Ya e-mee ụlo-eli iya g'ọ dụ ọsa.
Ọ bya emee ya bya eyeshia
ya windo;
bya egude oshi sida gbaa
ya uko;
bya etee ya penti
uswe-uswe gude rwaa
ya.
15 “?Bụ akụshi ụlo oshi sida
l'e-me g'ị bụru onye
eze tọo?
Nna ngu; ?to shidu eri nri;
angụ iphe,
aangụ angụngu?
O nọdu ekpeje ikpe,

pfụru nhamụnha;
bya eme iphe,
pfụru ọto.
Iphemiphe dụru iya lẹ ree.
16 Ndu eje iphe-ẹhuka;
waa ndu adụdu g'ọ
dụ phẹ bẹ ọ gbaru
ọdzori;
ọ dụru iya lẹ ree.
?Tọbudu iphe ono bụ l'onye-a
maru onye mu bụ?”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
17 Obenu lẹ gụbedua bẹ ẹnya
ngu;
yẹe ọkpoma ngu bụ
l'ẹka i phoberu iya
bụ l'eri urwu
ghẹleghelegheleghele;
yẹle egbu ndu adụdu
iphe, ẹphe meru;
yẹle eme nemadzụ
iphe-kpanganga yẹle
omeliwe.
18 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ẹhu Jiehoyakimu, bụ nwa Jiosáya,
bya abụru eze ndu Jiuda:
A taa rakwa ẹkwa iya sụ:
Owiwo nwune mu nwoke-e!
Owiwo nwune mu nwanyị-e!
A taa rakwa ẹkwa iya sụ:
Owiwo onye nwe mu nụ-e!
Owiwo ẹguru onye-a!
19 Ee-li iya g'onye eli
nkapfụ-ịgara.
Mbụ l'ọo wuruwuru bẹ
aa-lọ iya lọta
je etuphaa l'azụ mkpụkpu
Jierúsalẹmu.
20 “Jekwa l'úbvú úbvú Lébanọnu
je echia mkpu!
Gẹ ndu alị Beshanu
nụmakwa olu ngu!
Jekwa anọdu l'eli úbvú úbvú
Abarimu chia mkpu;
kẹle ndu gụ l'ẹphe
tụgbaru bụru nanụ
bẹ e gbushichaakwaru
g'ẹphe ha.
21 Mu kakwaru ngu teke ono,
i shi dobesụ l'ọ tọ dụdu
iphe,
byaru eme ngu nụ ono.

Ị sụle-a l'i tii yedu ọnu.
Ọ kpọkwa g'i shi teke ị bụ
okorọbya meta bụ ono.
I tiki meswekwaa iphe,
mu sụru g'i mee.
22 Phẹrephere a-tụko ndu
echeru ngu atụru pata.
L'a tụko ndu gụ l'ẹphe
tụgbaru bụru nanụ
kpụa lẹ ndzụ.
Noo teke iphere e-gude ngu;
l'e woru ngu iphu kpua
lẹ ntụ.
Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ
bụ ẹjo-iphe, iimegbabẹ.
23 Unubẹ ndu bu l'úbvú úbvú
Lébanọnu;
mbụ ndu kparụ ẹpfune
l'ụlo, a kụru l'oshi-sida;
ẹgube ude,
unu e-mechakwanaa
tsụa teke iphe-ẹhuka
azụ unu gburumu
pfụurii;
mbụ meahaa unu ẹhuka gẹ
nwanyị, ime eme!”
24 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a; bẹ ọ tọ dụkwa m'obeta gụbe Jiehoyakinu, nwa Jiehoyakimu, bụ eze, ndu Jiuda bụru echi-ọhubama, mu gba l'ẹkutara mu; mu agbafụlekwa ngu-a.
25 Mu e-woru ngu ye l'ẹka ndu achọ ndzụ ngu; mbụ ndu ịitsu ebvu; mbụ l'ẹka Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu; yẹle ẹka ndu Bábilọnu.
26 Mu e-tuphakpọe ngu phọ etupha; gụ lẹ ne, nwụru ngu nụ; je echie unu l'alị ẹka ọzo; ẹka abụdu ẹka a nwụru ngu; ọphu ọ bụdu ẹka a nwụru ne ngu. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ unu n'ẹbo a-nọdu nwụhu.
27 Unu ta abyadụ alaphu azụ l'alị ono, a-nọdu agụ unu alwalwa ono.”
28 Jiehoyakinu-a; ?ọ bụ ite-ụrwa, tụkpohuru nụ, a jịkaru ajịka tọo? Mbụ iphe, adụdu onye ọ dụ ree? ?Bụ gụnu meru g'o gude a chịru yẹe ụnwegirima ibe iya etuphashia; je eworu phẹ chịru ye l'alị ẹka ẹphe amadụ?
29 Gụbe alị! Alị! Alị! Nụmakwa
Opfu Chipfu!
30 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
“Dee nwoke-a l'ẹkwo l'ọ bụ
onye enwedu nwa;
onye iphe ta adụduru lẹ
ree teke ọ nọ ndzụ.
Noo kẹle ọ tọ dụdu awa
iya ọphu iphe,
byaru adụru lẹ ree.
Ọphu ọ dụdu onye ọphu
byaru anọdu l'aba-eze

Dévidi.
Mbụ l'ọ tọ dụdu onye
ọphu byaru abụru
eze ndu Jiuda.”

23

Ẹkali iya ọphu pfụberekoto

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Aphụ a-tsọkwaru ndu nche atụru ono, bụ ndu
ọphu emebyishi atụru mu bya achịkashi iya achịkashi l'alị mu.”
2 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu; mbụ Chileke ndu Ízurẹlu; iphe, oopfu
anụ ndu nche atụru, eche ndibe iya: “Eshinu unu chịkashiru atụru mu achịkashi;
mbụ chị-phua ya achị-phu; ọphu unu eletadu iya ẹnya; bẹ mu e-letakwanụ unu ẹjo
eleta; chia unu iphe ẹjo-ememe ono, unu meru ono.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ
ono.
3 “Ọo mbẹdua l'onwomu e-je achịkota nwa ndu phọduru nụ l'ụnwu atụru mu ono
l'iphe, bụkpoo alị ẹka mu chịru phẹ jeye g'ọ ha; duphuta phẹ azụ l'ẹka ẹphe a-tajẹ
nri, bụ ẹka ẹphe a-nọdu wata azụzu; aka igwerigwe eje.
4 Mu e-ye ndu nche atụru, a-nọdu eleta phẹ ẹnya. Teke ono bẹ ndzụ taa gụedu phẹ;
ọphu ọ dụedu iphe, eyekwadu phẹ ebvu; ọphu ọ dụedu ọphu aachọkwadu achọcho.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
5 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “E -mechaa bẹ mu e-metaru Dévidi ẹkali iya ọphu
a-pfụbe ẹka ọto; mbụ onye eze, e-gude mmamiphe bụru eze; tẹme l'ọ nọdu ekpe
ikpe, pfụru nhamụnha bya eme iphe, pfụru ọto l'alị-a.
6 Ọ bụru teke ọ bụ eze bẹ aa-dzọta ndu Jiuda. Ndu Ízurẹlu anọdu; ọ tọ dụdu iphe,
eme phẹ nụ. Onye ono bẹ iphe, ee-ku iya bụ: ‘Chipfu, bụ apfụbekoto anyi’.”
7 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Ọo ya bụ l'o -rwua mbọku ono bẹ ndiphe taa
sụbaedu: ‘Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye dufutaru ndu Ízurẹlu l'alị
Ijiputu.’
8 Ọ bụwaru iphe, ee-pfuje bụ: ‘Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye
dufutaru oshilọkpa Ízurẹlu l'alị ndu isheli waa l'iphe, bụkpoo ọhamoha, bụ ẹka o shi
chị-phua phẹ.’ Teke ono bẹ ẹphe e-buru l'alị k'ẹka phẹ.”

Ndu epfu iphe, Chileke epfuduru

9 A -bya l'opfu-ẹhu ndu
mpfuchiru;
ọkpoma agbawahụkwa
mu agbawahụ.
Mbụ l'ọkpu mu l'ophu
anmakọta mu jiijiijii.
Mu dụepho g'onye mẹe atsụ;
mbụ g'onye mẹe tụ-tsuru.
Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ
bụ Chipfu yẹe opfu iya,
dụ nsọ.
10 Alị ẹka-a l'ophu bụ iphe,
jiru iya nụ bụ ndu
eri ogori.
Ọ bụru ọnu, a tụru meru
g'o gude alị ẹka-a nọdu
l'aphụ.

Ẹka anụ akpajẹ nri
l'echiẹgu kpọhu jegiri
jegiri.
Ndu mpfuchiru nọdu
eme ẹjo-iphe;
tẹme ẹphe nọdu eme ike
phẹ g'ọ gbadụru.
11 Wakwa iphe, Chipfu epfu:
“Ndu mpfuchiru mẹ ndu-uke
Chileke tụkoru bụru
ndu te emedu ele Chileke.
Mbụ lẹ mu hụmacharu
ẹjo-iphe ọbu,
ẹphe eme ọbu l'eze-ụlo
mu.
12 Noo g'o gude ụzo phẹ je
l'awata echi ẹturu.
Aa-chịru phẹ chị-phua
l'ẹka agba ọchii.
Ọ bụru ẹka ono bẹ ẹphe
a-da iko.
Mu egude ẹjo-iphe
dapfu phẹ teke ono,
ee-chi phẹ iphe ono.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
13 “L'echilabọ ndu mpfuchiru,
shi lẹ Saméríya bẹ mu
hụmaru ẹbyi-a:
mbụ l'ẹphe epfuchiru Balụ;
gude ẹgube ono eduphu
ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu.
14 Tẹmanukwapho; l'echilabọ
ndu mpfuchiru kẹ
Jierúsalẹmu bẹ mu
hụmakwarupho iphe,
anyị ishi ẹdzu.
Ẹphe anọduje eri ogori;
tẹme ndzụ phẹ bụru
adzụ ụka.
Ndu eme ẹjo-ememe
bẹ ẹphe anọduje eme
g'ẹka ka phẹ eshihu
ike l'iphe, ẹphe eme;
k'ọphu bụ l'ọ tọ
dụdu onye ọphu
aghajẹru ẹjo-iphe,
oome azụ.
L'ẹhu nkemu bẹ ẹphe
dụkotaepho gẹ ndu
Sọdomu;
ndu Jierúsalẹmu dụkotae

mu phọ gẹ ndu Gọmóra.”
15 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu l'opfu ẹhu ndu
mpfuchiru:
“Mu e-me g'ẹphe ria nri,
atsọ ilu;
ẹphe angụa mini,
e yeru iphe,
egbu egbugbu.
Noo kẹle ọo l'ẹka ndu
mpfuchiru,
shi Jierúsalẹmu bẹ o shi;
be eme ele Chileke
barahụ dzuru alị ẹka-a
l'ophu.”
16 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “Unu ta angajẹkwa nchị
l'iphe, ndu mpfuchiru epfuru unu. Ẹphe emejekwa g'unu chịru ụpfu ye l'iphe, te
emedu ememe. Ẹphe asụje l'ẹphe phụru ọphulenya; ama l'ọo iphe, ẹphe rịtaru
l'ọkpoma. Ọ tọo bụduru iphe, shi yẹbe Chipfu l'ọnu.
17 Tekenteke bẹ ẹphe anọduje epfuru ndu kpọru mu ẹbo l'afụ sụ phẹ: ‘Wakwa iphe,
Chipfu epfu baa: Ẹhu a-dụkwaa unu guu!’ Ndu ọphu bụ iphe, shi l'ẹjo ọkpoma phẹ
bẹ ẹphe anọduje eme; ndu k'ono bẹ ẹphe asụje: ‘Ọ tọ dụkwa iphe, byaru emebata
unu.’ ”
18 Obenu lẹ-a; ?bụ onye ole pfụjeru gẹ yẹe Chipfu chịa ìdzù lanụ; kẹ g'ẹphe
hụmakwanu iphe, eme nụ; ọzoo nụma opfu iya? ?Bụ onye ngabẹjeru nchị nụma
opfu iya?
19 Lekwa; Chipfu gudeakwa ẹhu-eghu ezi oke phẹrephere; mbụ ẹjo oke
phẹrephere. Ọ bụru l'ishi ndu ẹjo-iphe bẹ ọophu temutemu.
20 Ọphu ẹhu eghubuhukwa Chipfu eghu gbiriri jasụ l'o meẹbekota iphe, dụ iya
l'ọkpoma k'ememe. Mbọku abya-a l'ụzo iphu teke iphe-a l'e-dokọta unu ẹnya ree.
21 “Ọ tọ bụdu mbẹdua ziru ndu mpfuchiru-a ozi. Ẹphe gudelẹ-a ozi phẹ agba
phuchaphucha. Ọphu mu epfukwaru opfu yeru phẹ; ẹphe nọdu epfulẹ-a epfuchiru
mu.
22 Obenu l'ọme ẹphe pfụjeru; mu l'ẹphe chịa ìdzù lanụ; mẹ ọ -bụru iphe, mu pfuru
bẹ ẹphe gege eje araaru ndibe mu arara; m'ẹphe emekwanaa; ẹphe aghakọbe; haa
ẹjo ụzo, ẹphe etso; yẹe ẹjo-ememe, ẹphe eme.”
23 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “?Ọ dụ gẹ mu bụepho Chileke, nọ ntse; ọphu mu
abụedu Chileke, nọ ụzenya tọo?”
24 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “?O nweru onye e-je l'ẹka dụ k'edomi onwonye je
edomia onwiya k'ọphu bụ lẹ mu taa hụmadu iya tọo? ?Mu te ejiduru imigwe; bya eji
eliphe l'ophu?” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.
25 “Mu nụmaakwaru iphe, ndu mpfuchiru ono epfu, bụ ndu egudeje ẹpha mu epfu
iphe, mu epfuduru. Ẹphe asụje: ‘Mu rwọru nrwọ! Mu rwọru nrwọ!’
26 “?Bụkpoo teke ole bẹ ẹgube iphe ọwa-a anọ-beru l'ọkpoma ndu mpfuchiru-a, te
epfudu ire-lanụ-a; ndu bụepho ẹjo ọriri, bataru phẹ l'egomunggo bẹ ẹphe epfuje.
27 Ẹphe edobesụje lẹ nrwọ ono, ẹphe ezeru nwibe phẹ ono e-me gẹ ndibe mu zọhaa
ẹpha mu ẹgube ono, nna phẹ oche phẹ gude abarụ Balụ ẹja zọhaa ẹpha mu ono.
28 “G'onye mpfuchiru, arwọ nrwọ zenụpho nrwọ iya; obenu lẹ-a; g'onye ọphu
nụmaru opfu mu gude ire-lanụ pfua ya; kẹle-a; ?bụ awe bẹ ẹswa akpe eje atụru
akpụru iya?” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
29 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Opfu, shi mu l'ọnu dụkwa g'ọku; tẹme ọ dụkwapho
g'ọngu, etsuje mkpuma yọgiri yọgiri.

30 Ọo ya bụ lẹ-a; Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu nọ-chikwaru ụzo ndu
mpfuchiru ono, ejeje ezita opfu, nwibe phẹ pfuru bya epfua; bya asụ l'ọo mu pfuru
iya onoya.
31 Mbụ lẹ-a; mu nọ-chikwaru ụzo ndu mpfuchiru ono, asajẹ ọnu phẹ sụ lẹ mu sụru
ono.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
32 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Lekwa; mu nọ-chikwaru ụzo ndu ono, arwọje
nrwọ ẹregede ono; ndu anọduje eze nrwọ ọbu; shi nno mee gẹ ndibe mu tsoru ụka
ono, ẹphe adzụ ono; yẹe eku-onwonye ono phua ụzo ono. Ọphu ọ bụdu l'ọo mu ziru
phẹ; ọphu ọ dụkwa ekemu, mu tụru nụ phẹ. Ọo ya bụ l'ọ tọ dụkpodaa urwu, ẹphe
abarụ ndu-a ililekpọo.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
33 “Teke ndu ẹka-a; ọzoo onye mpfuchiru; ọzoo onye uke jịru ngu sụ ngu: ‘?Ị jịru
Chipfu ọ sụ g'e mee gụnu?’ L'ịisu phẹ-a: ‘G'e mee gụnu bụ gụnu? Ọ sụru lẹ ya
a-gwọbe unu! Noo iphe, Chipfu epfu bụ ono.’
34 Teke ọ bụkwanu l'onye mpfuchiru; ọzoo onye uke; ọzoo onye ọzo mmanụ
pfulaharu sụ lẹ ya jịkwaru Chipfu; o zia iphe, ee-me; mu anụa onye ọbu aphụ; yẹle
ndibe iya g'ẹphe ha.
35 Iphe, unu a-nọduje ajị nwibe unu phẹ; ajị iya ụnwunna unu phẹ bụ: ‘?Chipfu
sụhunuru agha g'a jịru iya?’ Mbụ: ‘?Bụhunu gụnu bẹ Chipfu pfuru?’
36 Ọle-a; unu te egudekwa ọnu unu pfua iphe, unu jịru Chipfu; ọ sụ g'e mee
ọzobakpo. Kẹle ọ bụwaa iphe, onyemonye pfuru onwiya bẹ oome; unu gude nno
woru opfu kẹ Chileke, nọ ndzụ gha ịgharaphu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike;
bya abụru Chileke anyi.
37 Waa iphe, ii-pfujeru ndu mpfuchiru baa: ‘?Unu jịru Chipfu; ọ sụhunu unu agha?’
Mbụ; ‘?Bụ gụnu bẹ Chipfu pfuru?’
38 A makwarụ-a l'unu epfu l'unu jịru Chipfu; o zia unu iphe, e-me nụ. Ọle-a; wakwa
iphe, Chipfu epfu baa: Iphe, unu anọduje epfu bụ: ‘Wakwa iphe, a jịru Chipfu; ọ sụ
g'e mee’; mbụ ọ bụkwaru unubẹ ndu mu sụru g'unu te epfuẹkwa nno.
39 Ọo ya bụ lẹ-a; mu zọhafutajekwa unu; chịfu unu l'iphu mu; unu lẹ mkpụkpu
ono, mu nụru unu lẹ nna unu oche phẹ ono.
40 Ujikputeru, mu e-me unu a-nọkwa ojejoje; mbụ l'ọo-bụru iphe-iphere, a-nọ
ojejoje; ọphu a byadu azọha iya azọha.”

24

Nkata akpụru oshi figu labọ

1 O be g'a kpụchaaru ndu-a lẹ ndzụ; mbụ Jiehoyakinu nwa Jiehoyakimu, bụ eze
ndu Jiuda; ẹphe lẹ ndu-ishi ndu Jiuda; mẹkpoo ndu emeje ọna; yẹe ndu akpụ ụzu;
bẹ e shikọta lẹ Jierúsalẹmu kpụa lẹ ndzụ laa alị ndu Bábilọnu. Ọ bụru onye kpụru
phẹ nụ bụ Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu. O be g'a kpụchaaru phẹ lẹ ndzụ ono;
Chipfu goshi mu nkata akpụru oshi figu labọ, a sụbegbaaru l'agụga eze-ụlo Chipfu.
2 Nkata lanụ bụ iphe, dụ iya nụ bụ akpụru oshi figu, dụ ree shii, dụgbaa gẹ figu,
charu ẹgwa. Nkata ọphuu bụru iphe, dụ iya nụ bụ figu, dụ ẹji shii; mbụ l'ọ dụ-be ẹji;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu k'eriri.
3 Noo ya bụ; Chipfu bya ajịa mu sụ: “?Bụ gụnu bẹ ị hụmaru; Jieremaya?”
Mu sụ iya: “Ọ kwa akpụru oshi figu. Ndu ọphu dụ ree dụshikpoo ree ike; ndu
ọphu dụ ẹji dụshikwanaa ẹji ike k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu k'eriri.”
4 Tọbudu iya bụ; mu bya anụma opfu kẹ Chipfu, sụru mu:
5 “Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu epfu baa: Ọ kwa g'akpụru oshi
figu figu ọwa-a, dụgbaa ree-a dụ; bụ gẹ ndu ono, a kpụru lẹ ndzụ l'alị ndu Jiuda dụ
mu ree, bụ ndu mu chịfuru l'alị-a chịru je eye l'alị ndu Bábilọnu.

6 Mu e-gude ẹnya mu eche phẹ nche g'ọ dụru phẹ lẹ ree. E -mechaa; mu edulatakwa
phẹ phọ ọzo l'alị ẹka-a. Teke ono bẹ mu e-me g'ẹphe paa ẹka; ọphu mu akwatsuẹdu
phẹ. Mu a-dza phẹ g'onye dzarụ oshi; ọphu mu ephefubaẹdu phẹ ephefu.
7 Mu a-nụ phẹ obu, ẹphe e-gude maru mu; mbụ l'ọo mu bụ Chipfu. Ẹphe a-bụru
ndibe mu; mbẹdua abụru Chileke phẹ. Noo kẹle ẹphe e-gude obu phẹ l'ophu l'ophu
lwapfuta mu."
8 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A bya lẹ k'akpụru oshi figu ono, dụ ẹji ono; mbụ
dụta-beru ẹji; k'ọphu bụ l'e tee ridu iya eriri ono; noo gẹ mu e-me Zedekaya, bụ eze
ndu Jiuda bụ onoya; mẹ ndu-ishi l'alị-eze iya; mẹkpoo iphe, bụ ndu ono, phọduru lẹ
Jierúsalẹmu ono; m'ẹphe -nọ l'alị ẹka-a; m'ẹphe -nọ l'alị ndu Ijiputu.
9 Mu e-me phẹ g'ẹphe bụru ndu alị-eze ụnwu-eliphe l'ophu a-nọdu asọ oyi. Ẹphe
a-bụru phẹ iphe e gude achị ọchi; mẹ iphe, e gude anma l'ẹtu. Ee-gude phẹ agba
mgbọnu; gude phẹ ephu l'iphu l'iphe, bụkpoo ẹka mu chịru phẹ ye.
10 Mu e-me g'e gbua phẹ l'ogu-echi; ẹgu emee phẹ; ẹjo iphe-ememe emee phẹ gbiriri
jasụ ẹphe abvụebe l'alị-a, mu nụru phẹ; yẹle ndiche phẹ-a."

25

Ndu a kpụru lẹ ndzụ a-nọ iya ụkporo apha ẹto l'apha iri

1 Ọwaa bụ opfu Chileke, o pfuru Jieremaya lẹ kẹ ndu Jiuda l'ophu l'apha, kwe
Jiehoyakimu, bụ nwa Jiosáya apha ẹno, ọ watarụ abụru eze ndu Jiuda. Apha ono
bụ apha mbụ, Nebukadineza watarụ abụru eze ndu Bábilọnu.
2 Jieremaya, bụ onye mpfuchiru Chileke nụmaepho opfu Chileke ono; o pfuaru iya
ndu Jiuda l'ophu; ẹphe l'iphe, bụ ndu bukọta lẹ Jierúsalẹmu. Ọ sụru phẹ-a:
3 "E -shi k'ụkporo apha l'apha ẹto nta; mbụ e -shi l'apha, kwe Jiosáya bụ nwa
Amọnu apha iri l'ẹto, ọ watarụ abụru eze unubẹ ndu Jiuda; byasụ ntanụ ọwa-a; bẹ
mu shiẹpho nụta Opfu Chipfu; mu nọdu epfuẹru iya phọ unu mpfutọ; ọphu unu
angajẹduru nchị.
4 Tẹmekpoo Chipfu bya eyekpọo ndu-ozi iya ono, bụ ndu mpfuchiru iya g'ẹphe
ha n-yetọ g'ẹphe bya epfuaru unu opfu; ọphu unu angaduru nchị; tẹme ọphu unu
eyeduru ọnu.
5 "Ẹphe pfua sụ: 'Unu ghakọbedupho nta; g'unu ha l'ẹhu l'ẹhu; unu hadaphọ ẹjo-
ememe, unu eme; mẹkpoo ẹjo-iphe, unu anwụ ememe. Ọ kwa iya bụ g'unu a-nọdu
l'alị ono, Chipfu nụru unu; bya anụ iya ndiche unu phẹ ono jasụ l'ojejoje.
6 Unu be tsoshi agwa ndu ọzo. Unu be jeshiru iya ozi; ọphu unu abashịru iya ẹja.
Unu be gudeshi iphe, unu gude ẹka mee gude akpatsu Chipfu iwe. Ọ kwa iya bụ lẹ
mu te emekadụru unu iphe.'
7 Ọphu unu eyeduru mu ọnu; unu gude iphe, unu gude ẹka unu mee gude akpatsu
mu iwe. Unu shi ẹgube ono mekaahaa onwunu iphe." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ
ono.
8 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: "Eshinu
unu ta ngabẹduru nchị l'opfu, mu pfuru;
9 bẹ mu a-chịkobe ndu isheli l'ipfu l'ipfu; yẹe onye-ozi mu, bụ Nebukadineza, bụ
eze ndu Bábilọnu. Ọ kwa Chipfu epfu iya. Mu a-chịru phẹ bya g'ẹphe bụru ndu alị-a
ọhogu; yẹe iphe, bụ ndu bu iya nụ; mẹ iphe, bụkpoo ọha, bupheru phẹ mgburugburu.
Mu e-mebyishibẹbe phẹ rengurengu kpọ; mee phẹ; ẹphe abụru iphe, anyị ishi ẹdzu;
bya abụru iphe e gude eme iphe ọchi; yẹle iphe, e gude ephu l'iphu; tẹme l'ọ bụru
ochobu jasụ l'ojejoje.
10 Mu e-me g'ọ-phụ-wuruwuru k'ẹhu-ụtso yẹle ete ẹswa ta adụhe l'echilabọ phẹ;
ọphu olu nwanyị, alụ ji; yẹle kẹ nwoke, alụ nwanyị ọ̀phúú adụedu; ọphu ọda ikwe
nri adụedu iya; ọphu ọku emeẹdu iya jaa.

11 Alị ẹka-a l'ophu l'ophu a-bụru okorobo ochobu; tẹme ọha-a l'ophu anọdugbaa
eze ndu Bábilọnu l'ẹka; ụkporo apha ẹto l'apha iri.
12 Teke ụkporo apha ẹto l'apha iri ono dzuẹrupho; mu anụa eze ndu Bábilọnu aphụ;
yẹle ọha ono l'ophu. Mbụ l'alị ndu Bábilọnu l'ophu bẹ mu a-nụ aphụ ẹjo-iphe, ẹphe
meshiru. Mu eworu iya tọgbo; l'ọ bụru ochobu jasụ l'ojejoje. Nokwa iphe, Chipfu
eepfu.
13 Alị ẹka ono bẹ mu e-mekọta iphemiphe, mu pfuhawaru lẹ mu e-me iya; mbụ
iphemiphe, e deru l'ẹkwo, bụ iphe, Jieremaya pfuru lẹ mpfuchiru lẹ k'ọhamoha
l'ophu.
14 Ẹphebedua bẹ ọha, dụ igwerigwe; yẹle eze ndu parụ ẹka e-mechakwaphọ mee
phẹ ohu. Mu apfụa phẹ ụgwo g'iphe, ẹphe meru gbaru; yẹle iphe, ẹphe gude ẹka
phẹ meta."

Okoro oke-ẹhu-eghu Chileke

15 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurẹlu pfuru mu baa: "Okoro-a, bụ iphe,
jiru iya nụ bụ mẹe k'oke-ẹhu-eghu mu-a; nafụnu mu iya l'ẹka. Jenụ emee g'iphe, bụ
ọha, mu e-zi g'i je alị phẹ ngụkota iya!
16 Ẹphe -ngụe ya phọ; ẹphe awata akpọ garịgari; wata eme ọbvu ọbvu; kẹle mu
a-chịru ndu ogu-echi ye g'ẹphe bụru phẹ ọgu."
17 Tọbudu iya bụ; mu bya anata Chipfu okoro ono; bya ejee ọhamoha, bụ ẹka o
ziru mu je emee; ẹphe ngụkota iya;
18 mbụ Jierúsalẹmu; waa mkpụkpu, nọgbaa l'alị ndu Jiuda; waa ndu eze phẹ; waa
ndu-ishi l'alị-eze iya; g'e mekọta iya g'ọ bụru ochobu; yẹle iphe, anyị ishi ẹdzu; waa
iphe, e-gude achị ọchi; mẹ iphe, e-gude ephu l'iphu, bụ g'ọ dụ ntanụ-a;
19 waa Fero, bụ eze ndu Ijiputu; waa ndu-ozi iya; waa ndu-ishi l'alị-eze iya; waa
ndu nkiya g'ẹphe ha;
20 waa iphe, bụ ndu ọhozo, bu l'alị Ijiputu; waa iphe, bụ eze ndu ndu Uzu; waa
iphe, bụ eze ndu ndu Filisitayinu; mbụ eze, ndu mkpụkpu Ashikelọnu; yẹle eze ndu
mkpụkpu Gaza; waa eze ndu mkpụkpu Ẹkuronu; yẹle nwa ndu phọduru lẹ mkpụkpu
Ashịdodu;
21 waa ndu Edọmu; waa ndu Mówabu; waa ndu Amọnu;
22 waa iphe, bụ ndu eze ndu Taya; waa iphe, bụ ndu eze ndu Sayịdonu; waa iphe,
bụ eze ndu ndu bu l'azụ eze-ẹnyimu azụ iya ọphuu;
23 waa ndu Dedanu; waa ndu Tema; waa ndu Buzu; waa iphe, bụ ndu bugba l'ọha,
dụ ẹnya;
24 waa iphe, bụ eze ndu ndu Arabu; waa iphe, bụ ndu eze ndu ọhozo, bụ ndu bu
l'echiẹgu;
25 waa iphe, bụ eze ndu ndu Zimiri; waa iphe, bụ eze ndu ndu Elamu; waa iphe,
bụ ndu eze ndu Midiya;
26 waa iphe, bụ ndu eze ndu isheli; ndu bu ntse; mẹ ndu ọphu bu ẹnya; mbụ ndu ono
g'ẹphe hakpọo nanụnanu; mbụ-a; ọ bụepho alị-eze, nọkota l'eliphe mgburugburu.
G'ẹphe ha -ngụchaa ya; eze ndu Sheshaku angụkwaa ya phọ.
27 "Sụ-a; waa iphe, ii-pfuru phẹ baa: Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
eepfu; mbụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu: Unu ngụa iphe-a; g'ọ tsụ unu atsụtsu; unu agbọo
ya; unu adaa iko; unu taa gbẹshibaedu agbẹshi; ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ lẹ mu
a-chịru ndu ogu-echi yeru unu.
28 Ọle teke ẹphe jịkaru l'ẹphe taa natadụ ngu okoro ọbu angụ iphe, nọ iya nụ; l'ịisu
phẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: Unu ngụfutajekwa
iya!

29 Lenu! Mu gudeakwa ẹjo-iphe abyapfuta mkpụkpu ono, eeku eyeru ẹpha mu ono.
?Unu arị l'unu a-la g'a ta nụ unu aphụ? Unu taa alakwa g'a ta nụ unu aphụ; kẹle mu
e-ku ogu-echi oku g'ọ bya egbufu iphe, bụ ndu bu lẹ mgboko-a." Nokwa iphe, Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.
30 Nta-a bụ lẹ-a; tụko iphe-a,
mu pfuru ngu-a pfuaru
phẹ; sụ phẹ lẹ-a:
"Chipfu a-gbẹkwa
l'ephekerephe gbọo
ụja.
Ọo-nọdukwa l'ibe iya,
dụ nsọ chia mkpu;
gbọoru ndu alị nkiya ụja.
Ọo-nọdu ara gbagbagba
gẹ ndu azọshi akpụru
vayịnu.
Ọ bụru ndu ọo-nọdu
araru iya bụ ndu bu
l'eliphe l'ophu l'ophu.
31 Ùtsú a-da gbaa mgboko
ophorokpo;
kẹle opfu daru Chipfu
yẹle ọhamoha.
Oo-kpe nemadzụ l'ophu ikpe;
woru ndu ẹjo-iphe haa
g'e gude ogu-echi
gbushia."
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
32 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: "Lenu! Ẹjo-iphe asakwa
galagala; o -shi l'ọha ọwa l'ọosoba l'ọhozo. Mbụ l'oke phẹrephere abyakwa ezizi. Ọ
bụru ẹka oo-shi bụ l'ẹka igwe beru alị beru."
33 Lẹ teke ono bẹ ndu Chipfu phụru tẹterii a-tụko dabyigbaaru l'ẹkameka; eshi
l'ishi mgboko ishi iya-a jasụ l'ishi iya ọphuu. Ọ tọ dụdu onye a-ra ẹkwa phẹ; ọphu
aa-pakọbedu odzu phẹ; ọphu ee-lidu phẹ elili. Ọ chia l'ẹphe a-dụjegbaa gẹ nshị dọru
l'alị.
34 Unubẹ ndu eche atụru; unu raa ẹkwa chia mkpu! Unu rwaphua onwunu
l'urwuku; unubẹ ndu-ishi ikpoto atụru! Noo kẹle teke ee-gbushi unu rwuakwaru.
Unu a-da iko tụkposhihu g'ite-ụrwa, dụ ree.
35 Ndu eche atụru te enwedu ẹka ẹphe a-gbaru laa; ọphu ndu-ishi ikpoto atụru
enwedu ẹka ẹphe a-gbaru laa gude nahụ.
36 Ọ kwa olu ẹkwa ndu eche atụru ada ẹgube phọ; mkpu, ẹphe echi; mbụ ndu-ishi
ikpoto atụru; noo kẹle Chipfu emebyishiwa ẹka ẹphe echeje atụru phẹ.
37 Phorokotoko ẹka ono, shi daa nyọnyoronyo ono bẹ ee-me g'ọ dabyiru kẹ mmanụ.
Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ ẹhu-eghu Chipfu.
38 Ọo-parụ ọgba iya haa g'oduma; alị phẹ abụru ochobu. Ọ bụru iphe, a-kpa iya
nụ bụ ogu-echi ndu emekpa phẹ ẹhu. Ọzo bụ iphe, a-kpa iya nụ bụ oke ẹhu-eghu
Chipfu.

26

Eeme g'e gbua Jieremaya

1 O be lẹ gẹ Jiehoyakimu nwa Jiosáya bahụerupho l'aba-eze ndu Jiuda k'ọ̀phúú;
Chipfu bya epfua opfu sụ:
2 “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Je je apfụru l'ọma-unuphu eze-ụlo Chipfu je
epfuru yeru iphe, bụkpoo ndu bu lẹ mkpụkpu, nọgbaa l'alị ndu Jiuda, bụ ndu abyajẹ
abarụ Chileke ẹja l'ụlo Chipfu. Pfuaru phẹ iphemiphe, mu sụru ngu g'i pfuaru phẹ.
Te pfuphodokwaru phẹ iya mẹ nanụ.
3 ?A maru; ?ẹphe angabẹ nchị. Onyenọnu aghakọbe haa ẹjo-ememe, oome. Ọo
ya bụ; mu apalia pazeta. Mu tee meẹdu phẹ ẹjo-iphe, mu shi doberu phẹ; bụ iphe,
kparụ iya nụ bụ ẹjo-ememe, ẹphe meshiru.
4 “Iphe, ii-pfuru phẹ bụ lẹ-a: Ọ -bụru l'unu taa ngabẹduru iya nchị; eme iphe, mu
tụru ekemu iya, bụ ọphu mu doberu l'iphu unu;
5 tẹme ọ -bụru l'unu taa ngadụ nchị l'opfu, ndu-ozi mu, bụ ndu mpfuchiru epfu, bụ
ndu mu ziru; ẹphe byapfuta unu; ẹphe -byachaa; ẹphe abyabaa; ọphu unu angaduru
nchị;
6 bẹ mu e-mekwa ụlo-a g'ọ dụ gẹ Shilo; mee mkpụkpu-a l'ọoburu iphe, ee-gudeje
ephu l'iphu l'ọhamoha, nọ lẹ mgboko mgburugburu.”
7 No iya; ndu-uke Chileke; mẹ ndu mpfuchiru; mẹkpoo ndu Ízurẹlu l'ophu
nụmakota ẹka Jieremaya epfu iphe ono l'ụlo Chipfu.
8 Tọbudu iya bụ; epfughe, Jieremaya epfugheru ndu ono g'ẹphe ha iphe, Chipfu
sụru g'o pfua; ndu-uke ono; mẹ ndu mpfuchiru ono; mẹkpoo ndu ono g'ẹphe hakọta
zụle iya phọ gburumu gude; sụ iya: “Ị nwụhujekwa!
9 ?Dẹnu g'o gude i gude ẹpha Chipfu epfu l'ụlo-a e-mechaa dụ gẹ Shilo; tẹme lẹ
mkpụkpu-a e-mechaa bụru ochobu, adụdu onye bu iya nụ?” Tọbudu iya bụ; ndu
ono l'ophu bya azụpyabe Jieremaya l'ụlo Chipfu l'ẹka ono.
10 O be teke ndu-ishi l'alị ndu Jiuda nụmaru iphe, ada nụ; ẹphe shi l'unuphu ibe eze
wụhu jeshia l'ụlo Chipfu. Ẹphe bya eje anọduchaa l'ọnu-abata ọ̀phúú l'ụlo Chipfu.
11 Tọbudu iya bụ; ndu-uke; yẹe ndu mpfuchiru ono bya asụ ndu-ishi ono; yẹe
ndu Ízurẹlu l'ophu sụ phẹ: “Nwoke-a gbakwarụ k'ekpe mpfụ-gbu. Noo kẹle unu
gudekpọwaa nchị unu nụma iphe, o gude mpfuchiru pfua lẹ kẹ mkpụkpu-a!”
12 No iya; Jieremaya bya asụ ndu-ishi ono g'ẹphe ha ẹphe lẹ ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha:
“Ọ kwa Chipfu yeru mu gẹ mu bya epfua iphe, ee-me ụlo-a; waa mkpụkpu-a, bụ iya
bụ iphemiphe-a, unu nụmaru-a.
13 Nta-a bụ; unu dozia ụzo unu; yẹle umere unu! Unu wata eme iphe, o pfuru; mbụ
Chipfu, bụ Chileke unu. Ọo ya bụ gẹ Chipfu apalia pazeta. O too meẹdu unu ẹjo-iphe,
o shi sụ l'oo-me unu.
14 Ọ -bụru mbẹdua bẹ unu elenaa lẹ mu nọ unu l'ẹka. Iphe, unu rịkpooru l'ọ dụ
ree bya apfụru nhamụnha; unu mee mu iya.
15 Ọle ọ bụ; ọo ẹpho ọphu unu a-makaharụ bụ lẹ-a; unu -gbua mu; ikpe-ọchi onye
adụdu iphe, o meru atụ-koru unu l'ishi; tụ-koru l'ishi mkpụkpu-a; yẹle ishi ndu bu
iya nụ. Kẹle tororo iya bụ l'ọo Chipfu yeru mu gẹ mu byapfuta unu bya epfua iphe-a
g'unu nụma.”
16 Noo ya bụ; ndu-ishi ono yẹe ndu Ízurẹlu l'ophu sụ ndu-uke; ẹphe lẹ ndu
mpfuchiru ono-a: “E tee kpekwa nwoke-a mpfụ-gbu! O gudeakwa ẹpha Chipfu, bụ
Chileke anyi pfua opfu nụ anyi.”
17 Ndu bụ ọgerenya l'alị ono harụ gbẹshi kpịritaru bya apfụru sụ ikpoto ndu kụru
l'ẹka ono-a:
18 “Mayịka, bụ onye Moreshetu bẹ ziru ndu Jiuda ozi Chipfu ziru lẹ teke Hezekáya,
bụ eze ndu Jiuda. O pfuru ndu Jiuda sụ phẹ: Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-
Ike eepfu:
“Ee-mechaa kọo ọkoro l'úbvú Zayọnu kọfu g'onye akọ opfu.

Mbụ lẹ mkpụkpu Jierúsalẹmu bẹ e-mechaa bụru ikpọzu.
Eli úbvú ono, bụ ẹka eze-ụlo Chileke nọ ono
e-mechaa bụru ẹka ẹgbudu zechiru.
19 Hezekáya, bụ eze Jiuda; ọzoo onye ọzo kpọ l'alị ndu Jiuda; ?ẹphe gburu iya-a
egbugbu? ?Tọ bụ-chidaa iphe, Hezekáya meru bụ l'ọ tsụru Chipfu ebvu; wata achọ
ụzo, ya e-shi tụba iya l'ẹnya? Tọo Chipfu ?tọ paliduru pazeta k'ọphu bụ l'o to meẹduru
phẹ ẹjo-iphe, o shi sụ l'oo-me phẹ. Ọ kwa ẹjo-iphe bẹ anyi eme onwanyi nta-a."
20 O nwekwarụro onye ọzo gudejekwaphọ ẹpha Chipfu pfua mpfuchiru. Onye
ono bụ Uráya nwa Shemaya. Ẹka a nwụru iya bụ lẹ mkpụkpu Kiriyatu-Jiarimu.
O pfukwarụpho iphe, Chipfu sụru g'o pfua l'opfu ẹhu mkpụkpu-a; yẹle alị ẹka-a;
ẹgube-a, Jieremaya pfuru-a.
21 O be teke eze, bụ Jiehoyakimu; yẹe ndu-ishi Ojọgu iya; waa ndu-ishi l'alị-eze
iya nụmaru opfu iya; eze meahaa gẹ ya gbua ya. Obenu lẹ Uráya nụmaru iya gude
ndzụ-agụgu gbalaa laa alị ndu Ijiputu.
22 Eze, bụ Jiehoyakimu zilẹ-a Ẹlunatanu nwa Akụbo; bya ahakwarụpho nemadzụ
yeru iya; g'o je alị ndu Ijiputu.
23 Ẹphe je l'ẹka ono je akpụta Uráya bya akpụru iya je anụ eze, bụ Jiehoyakimu,
bụ onye pfuru; e gude ogu-echi gbuta nwoke ono tụa. E woru odzu iya je etuphaa
etupha l'ẹka eelije ndu ẹnya lwarụ.
24 Ọle g'ọ dụhabe; Ahikamu nwa Shafanu tụru íkè yeru Jieremaya. Ọ bụru iya bụ
l'a ta akpụduru iya nụ ndiphe g'e gbua.

27

Ndu Jiuda a-la l'ẹka Nebukadineza

1 O be gẹ Zedekaya nwa Jiosáya bahụru l'ọkwa-eze ndu Jiuda k'ọphúú; Chipfu bya
epfua opfu-a nụ Jieremaya.
2 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Kwee agadagba yẹe odogoro; l'ị tụko iya nyabẹ
onwongu l'olu.
3 L'i zia ndu byaru Jierúsalẹmu ozi g'e je ezia eze ndu Edọmu; waa eze ndu Mówabu;
waa eze ndu Amọnu; waa kẹ ndu Taya waa kẹ ndu Sayịdonu. L'e zikwaa ya phọ
Zedekaya bụ eze ndu Jiuda.
4 Zia phẹ ozi g'ẹphe je ezia nnajịuphu phẹ sụ phẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu, bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; mbụ Chileke ndu Ízurẹlu. Waa iphe, unu e-zi nnajịuphu
unu baa:
5 'Ọ kwa ike-ọkpu mu, parụ ẹka; yẹe oshi-ẹka mu lọchiru alọchi bẹ mu gude mee
mgboko-a l'ophu; bya emee nemadzụ; yẹle anụ, bu iya nụ; tẹme ọ bụru onye dụ mu
ree bẹ mu anụje iya.
6 Nta-a bụ lẹ-a; alị unu l'ophu bẹ mu yekọtawaru l'ẹka onye-ozi mu, bụ
Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu. Mu mekwarụpho gẹ anụ, bu l'ẹgbudu
nọduchaa mu l'ẹka.
7 Ọhamoha l'ophu a-nọdu iya l'ẹka; nọdu iya nwa iya; waa nwanwa iya; jasụ alị-
eze iya adakpọhu. Noo teke ọhamoha, dụ igwerigwe mẹkpoo eze ndu parụ ẹka e-me
iya ohu phẹ.
8 " 'Teke ọ bụ l'o nweru ọhamoha; ọzoo alị-eze, jịkaru anọdu Nebukadineza l'ẹka;
mbụ eze ndu Bábilọnu; ọzoo l'ẹphe jịkaru edobe olu g'ọ nyabẹ phẹ agadagba-njịgba
iya; mu egude ogu-echi; yẹe ọkpa nri; yẹe ẹjo iphe-ememe nụa ndu ọbu aphụ. Mbụ
mee ndu ono iphe gbiriri jasụ mu egude ẹka Nebukadineza mebyishibẹbe ndu ọbu.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

9 Ọo ya bụ lẹ-a; unu ta angakwaru ndu mpfuchiru unu nchị; mẹ ndu jibya unu; mẹ
ndibe unu, akọje iphe, nrwọ bụ; mẹ ndibe unu, ndu agba ẹja; mẹ ndu karụ akaka,
bụ ndu asụje unu l'unu taa lakwa eze ndu Bábilọnu l'ẹka.
10 Mpfuchiru, ẹphe epfuru unu bụ ụka bẹ ẹphe adzụshiru unu. Ọ bụru iphe, oo-me
bụ g'unu haa alị unu lamihukpọo alamihu. Mu e-nwufu unu enwufu; unu eje alaa
l'iswi.
11 Obenu l'ọha -woru olu doberu eze ndu Bábilọnu; ọ nyabẹ phẹ agadagba-njịgba
iya; ẹphe nọdu iya l'ẹka; bẹ mu e-kwe haa g'ẹphe buru l'alị k'ẹka phẹ; akọ iya opfu;
buru iya eburu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.' "
12 Mu wokwarụpho ozi ono zia Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda. Mu sụ iya: "Wozekwa
olu doberu eze ndu Bábilọnu g'ọ nyabẹ ngu agadagba-njịgba iya; nọdu iya l'ẹka; yẹe
ndibe iya; k'ọphu ịi-nọdu ndzụ.
13 ?Dẹnu g'o gude gụbedua gụ lẹ ndu alị ngu l'ophu je l'a-bụru ndu ee-gude ogu-echi
gbushia; ẹgu egbushia phẹ; yẹle ẹjo iphe-ememe, bụ iphe, Chipfu pfuru lẹ ya e-gude
gbushia ọha, jịkaru l'ẹphe taa nọdudu eze ndu Bábilọnu l'ẹka.
14 Unu ta ngakwa nchị l'opfu ndu mpfuchiru, asụje unu l'unu ta abyakwa anọdu
eze ndu Bábilọnu l'ẹka; kẹle ọ kwa ụka bẹ ẹphe adzụru unu lẹ mpfuchiru ono.
15 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Ọ tọ bụkwa mbẹdua ziru phẹ ozi ono. Ọ tọ bụkwa
mu bẹ ẹphe epfuchiru. Ọ kwa ụka bẹ ẹphe adzụ. Ọ bụru iya e-me; mu enwufu unu
nwuru unu jeye; unu alaa l'iswi; unubẹdua l'onwunu; unu lẹ ndu ono, epfuru unu
mpfuchiru ono.' "
16 Mu bya asụ ndu-uke Chileke; ẹphe lẹ ndu Jiuda l'ophu lẹ-a: "Wakwa iphe,
Chipfu epfu baa: Unu ta ngakwa nchị l'opfu ndu mpfuchiru, asụje unu l'ọ bụfukwaa
nwanshịi nta; l'aatụko ngwa ono, e gwetarụ l'ụlo Chileke laa alị ndu Bábilọnu ono
gwephuta azụ. Ọ kwa ụka bẹ ẹphe adzụ lẹ mpfuchiru, ẹphe epfuru unu.
17 Unu ta ngakwaru phẹ nchị. Unu nọdu eze ndu Bábilọnu l'ẹka g'unu anọdu ndzụ.
?Dẹnu g'o gude mkpụkpu-a je l'a-bụru ikpọzu?
18 Ọ -bụru l'ẹphe bụ ndu mpfuchiru; ẹphe nọdu anụmaje olu Chipfu; g'ẹphe rwọnaa
Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike gẹ ngwa-ụlo ono, e gude dozia eze-ụlo Chipfu ono, bụ
ọphu phọdukwaduru nụ; yẹe ọphu phọduru l'ibe eze ndu Jiuda; yẹe ọphu phọduru
lẹ Jierúsalẹmu ta abụhe iphe, ee-rwuta laa alị ndu Bábilọnu.
19 Lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu lẹ k'itso itso eze-ụlo
Chileke; waa k'iphe ono, eeyeje mini, echi ririri ono; waa k'ọgba-kperekpere; waa
ikpoto ngwa ọzo ono, phọdugbaaru lẹ mkpụkpu-a,
20 bụ ndu ọphu o gwetaduru; mbụ Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu; teke ọ
kpụru eze ndu Jiuda, bụ Jiehoyakinu nwa Jiehoyakimu lẹ ndzụ shi Jierúsalẹmu laa alị
ndu Bábilọnu; kpụpyabekota iya ndu a maru amaru l'alị ndu Jiuda yẹle Jierúsalẹmu.
21 Ee! Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; mbụ Chileke kẹ ndu
Ízurẹlu; wakwa iphe, oopfu lẹ k'iphe ono, e gwephodoru l'ụlo Chipfu ono; yẹe ọphu
phọduru l'ibe eze ndu Jiuda; yẹe ọphu phọduru lẹ Jierúsalẹmu:
22 'G'ẹphe ha bẹ ee-gwetachakwa laa alị ndu Bábilọnu. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ọo-
nọdu gbiriri jasụ mbọku, mu a-chọru iya bya. Noo teke mu a-chịphuta iya azụ bya
edophukwa azụ l'ẹka-a.' " Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

28

Onye adzụje ụka lẹ mpfuchiru, bụ Hananiya

1 Ọ bụru l'apha ono kwaphọ; gẹ Zedekaya bahụru l'aba-eze ndu Jiuda k'ọphúú;
l'ọnwa k'ise l'ime apha k'ẹno; bẹ onye mpfuchiru, bụ Hananaya nwa Azụru, bụ onye
shi mkpụkpu Gibiyọnu; nọ l'ụlo Chipfu l'iphu ndu-uke Chileke; mẹ l'iphu ọha l'ophu
sụ mu-a:

2 “Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; mbụ Chileke ndu Ízurẹlu:
Mu a-nyakashị agadagba-njịgba ono, eze ndu Bábilọnu nyabẹru unu ono.
3 L'ime apha labọ bẹ mu a-chị-phutakọta iphe, bụkpoo ngwa ụlo Chipfu ono azụ
l'ẹka-a; mbụ ngwa ono, eze ndu Bábilọnu, bụ Nebukadineza chịtaru l'ẹka-a lashịa
alị ndu Bábilọnu.
4 Ndu mu a-chị-phutakwaphọ azụ l'ẹka-a bụ Jiehoyakinu nwa Jiehoyakimu, bụ eze
ndu Jiuda; mẹkpoo iphe, bụkota ndu a kpụru lẹ ndzụ l'alị ndu Jiuda, bụ ndu larụ
alị ndu Bábilọnu; noo kẹle mu a-nyakwa agadagba-njịgba ono, eze ndu Bábilọnu
nyabẹru unu ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”
5 Tọbudu iya bụ; onye mpfuchiru, bụ Jieremaya bya eyee ọnu sụ onye mpfuchiru
ono, bụ Hananaya-a l'iphu ndu-uke; yẹle l'iphu iphe, bụkpoo ndu pfụru l'ụlo Chipfu;
6 sụ iya: “G'ọ dụkwa nno! Gẹ Chipfu mekwaa ya nno! Gẹ Chipfu mekwaa iphe ono,
i pfuru lẹ mpfuchiru ono; g'ọ chị-phutakwa ngwa ụlo Chipfu azụ; yẹe ndu a kpụru
lẹ ndzụ; g'o shikwa l'alị ndu Bábilọnu tụko phẹ chị-phuta azụ l'ẹka-a!
7 Ọle g'ọ dụhabe; ngabẹkwa nchị nụma iphe, mu abya epfu ye ngu lẹ nchị; yẹle
nchị ndu-a l'ophu.
8 Ndu mpfuchiru, vu mu ụzo; bya evuru ngu ụzo; mbụ ndiche; bụepho iphe, ẹphe
epfuje lẹ mpfuchiru nụ ọha, dụ igwerigwe; yẹe alị-eze, parụ ẹka; bụ l'ọgu a-dụ; yẹe
ọkpa-nri; waa ẹjo iphe-ememe.
9 Obenu l'onye mpfuchiru, epfu opfu lẹ nchị a-dụ doo bụepho teke iphe, o pfuru
meru g'o pfuru iya bẹ ee-kweje lẹ Chipfu ziru iya eviya.”
10 Tọbudu iya bụ; onye mpfuchiru ono, bụ Hananaya bya anyafụ Jieremaya, onye
mpfuchiru agadagba-njịgba ono, ọ nya ono bya eworu iya nyajia.
11 Hananaya bya apfụru l'iphu ọha l'ophu sụ: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ọ kwa
ẹgube-a bụ gẹ ya a-gbajifu agadagba-njịgba kẹ Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu
l'olu ọhamoha l'ime apha labọ.” O pfuẹpho nno; Jieremaya tụgbua.
12 A nọekwapho nwanshịi g'onye mpfuchiru, bụ Hananaya gbajifucharu agadagba-
njịgba ono, nọ l'olu onye mpfuchiru, bụ Jieremaya ono; Jieremaya ọbu nụma olu-Opfu
Chipfu, sụru iya:
13 “Je je akaru Hananaya sụ iya lẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu: Iphe, i gbajifuru
bụkwa agadagba-njịgba ọphu e meru l'oshi; ọle iphe, mu e-gude dochia ya bụ
agadagba-njịgba ọphu e meru l'ígwè.
14 Wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; mbụ Chileke kẹ ndu
Ízurẹlu: Mu e-woru agadagba-njịgba ọphu e meru l'ígwè nyabẹ l'olu ọhamoha-a
l'ophu gude mee phẹ g'ọ bụru Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu bẹ ẹphe a-nọdu
l'ẹka. Mbụ lẹ mu e-me iya g'ọ nọdu elekọtachaa mẹ anụ, bu l'ẹgbudu.”
15 Tọbudu iya bụ; onye mpfuchiru, bụ Jieremaya sụ Hananaya, bụ onye mpfuchiru-
a: “Ngabẹkpodapho nchị; Hananaya! Ọ tọ bụkwa Chipfu ziru ngu g'ị bya; obenu l'i
mewaru ndu-a; ẹphe je adakobe iphe, abụdu eviya.
16 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘Mu abyakwa ngu ewofu l'eli
mgboko-a. Apha-a gẹdegede bẹ ịi-nwụhu; kẹle i pfuwaru opfu, eme g'e kwefuru
Chipfu ike.’ ”
17 O -rwuẹpho l'ọnwa k'ẹsaa l'apha ono kwaphọ; Hananaya, bụ onye mpfuchiru
nwụhu.

29

Ẹkwo-ozi, e deru nụ ndu a kpụru lẹ ndzụ

1 Ọwaa bụ iphe, e deru l'ẹkwo-ozi, Jieremaya gbẹ lẹ Jierúsalẹmu dee nụ g'a nụ ndu
bụ ọgerenya l'ime ndu ọphu nọ ndzụ l'ime ndu ono, a kpụru lẹ ndzụ ono; l'a nụ iya

ndu bụ uke; mẹ ndu bụ ndu mpfuchiru; mẹ iphe, bụkpoo ndu ono, Nebukadineza
kpụru lẹ ndzụ shi lẹ Jierúsalẹmu laa alị ndu Bábilọnu ono.
2 Teke ono bẹ a kpụakwanaru eze, bụ Jiehoyakinu lẹ ndzụ; yẹe ne iya, bụ eze-
nwanyị; mẹ ndu eleta ibe eze ẹnya; mẹkpoo ndu-ishi ndu Jiuda yẹe ndu Jierúsalẹmu
l'ophu; mẹ ndu eme ọna; mẹ ndu akpụ ụzu; bẹ a kpụkotawaru lẹ ndzụ kpụru lụfu
lẹ Jierúsalẹmu.
3 Onye ọ nụru ẹkwo-ozi ọbu bụ Eleyasa nwa Shafanu; yẹe Gemaraya nwa Hilikaya,
bụ ndu Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda ziru ozi g'e je zia eze, bụ Nebukadineza l'alị ndu
Bábilọnu. Ẹkwo-ozi, Jieremaya deru ọbu sụru:
4 "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; Chileke kẹ ndu Ízurẹlu.
Ndu oopfu iya anụ bụ ndu ono, a kpụru lẹ ndzụ ono g'ẹphe ha; mbụ ndu ono, mu
meru; e shi lẹ Jierúsalẹmu kpụru phẹ laa Bábilọnu ono:
5 Unu kpụshikwaa ụlo buru; unu akọo opfu ria iphe, o metaru.
6 Unu lụshikwaa nwanyị nwụshia ụnwegirima; unu achọtaru ụnwu unu nwoke
nwanyị alụlu; unu ekee ụnwu unu nwanyị ji; k'ọphu ẹphebedua l'e-nwekwarụpho
ụnwegirima. Unu nọdukwa l'ẹka ono ka adụ igwerigwe; unu taa nọdukwa aka alwa
alị.
7 Ọzo bụ lẹ-a; unu chọjekwa iphe, e-me gẹ nchị dụ doo lẹ mkpụkpu ono, bụ ẹka a
kpụru unu lẹ ndzụ laa ono. Unu pfujeru nụ Chipfu l'iswi ẹhu ndu ono; kẹle nchị -dụ
phẹ doo; l'ọ dụkwapho unu.
8 Kẹle-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; mbụ Chileke ndu
Ízurẹlu: Unu te ekwekwa gẹ ndu mpfuchiru unu; mẹ ndu agbaru unu ẹja; duru
unu ghaa ụzo. Unu ta angajẹkwaru phẹ nchị lẹ nrwọ, unu meru phẹ; ẹphe nọdu
arwọ.
9 Ọ kwa ụka bẹ ẹphe adzụru unu sụ l'ẹphe gude ẹpha mu epfu mpfuchiru. Ọ tọ
bụkwa mu yeru phẹ. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."
10 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A -nọepho ụkporo apha ẹto l'apha iri lẹ Bábilọnu
bẹ mu a-byapfuta unu bya emeeru unu iphe ono, dụ ree ono, mu kweru ukwe iya
ono; mbụ lẹ mu a-bya eduphuta unu azụ l'alị ẹka-a.
11 Kẹle mu maru ọriri, mu arị l'ẹhu unu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mu arị k'eme
g'ẹhu dụ unu guu; ọ tọ bụkwa g'ọ dụru unu lẹ njọ. Gẹ mu mee g'ụzo iphu dụru unu
lẹ ree; unu enweru iphe, unu a-nọdu ele ẹnya iya.
12 Teke ono bẹ unu a-rakuje mu; unu abyapfuta mu; bya epfuru nụ mu; mu
angabẹru unu nchị.
13 Tẹme unu achọo mu; chọta mu; mẹ ọ -bụru l'unu gude obu unu l'ophu achọ mu.
14 Teke ono bẹ unu a-chọ mu chọta; nokwa iphe, Chipfu epfu. Mu emee unu; unu
taa bụeduru ndu a kpụru lẹ ndzụ. Mbụ lẹ mu e-jeẹpho l'iphe, bụkpoo ọhamoha;
mẹkpoo ẹkameka ono, mu chịru unu laa ono je achị-phuta unu azụ l'ẹka ono, mu
meru; a kpụa unu lẹ ndzụ ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."
15 Unu a-sụkwaro: "Chipfu yeanaru anyi ndu mpfuchiru lẹ Bábilọnu."
16 Obenu lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'opfu ẹhu onye eze ono, nọ l'aba-eze
Dévidi ono; yẹle opfu ẹhu iphe, bụkpoo ndu phọduru lẹ mkpụkpu-a; mbụ ụnwunna
unu, bụ ndu ọphu a kpụkobeduru unu l'ẹphe lẹ ndzụ.
17 Ee! Wakwa iphe, Chipfu bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: "Iphe, mu e-ye bụkwa
ogu-echi; yẹe ọkpa-nri yẹe ẹjo iphe-ememe g'ọ bụru phẹ ọgu. Mu emee phẹ; ẹphe
adụ g'ẹjo akpụru oshi figu, dụta-beru ẹji k'ọphu bụ l'e tee ridu iya eriri.
18 Mu e-gude ogu-echi; yẹe ọkpa-nri; yẹe ẹjo iphe-ememe achị phẹ ọso. Mu emee
phẹ; ẹphe abụru iphe, alị-eze nọgbaa lẹ mgboko-a a-nọdu asọ oyi; mbụ ẹphe abụru
iphe, e gude atụ ọnu; yẹe iphe, anyị ishi ẹdzu; waa iphe e gude achị ọchi; yẹe iphe,
e gude ephu l'iphu l'ẹka ọhamoha nọ, bụ ẹka mu chịru phẹ jeye.

19 Noo kẹle ẹphe ta ngabẹduru nchị l'opfu mu; ọ kwa Chipfu epfu iya; mbụ opfu,
mu pfuru mpfutọ nụ phẹ; ọ bụru ndu mu ziru iya bụ ndu-ozi mu bụ ndu mpfuchiru.
Ọphu unubẹdua, a kpụru lẹ ndzụ-a angakwarụpho nchị. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."
20 Ọo ya bụ lẹ-a; unu nụmakwa Opfu Chipfu g'unu ha bụru ndu a kpụru lẹ ndzụ;
bụ ndu mu chịtaru lẹ Jierúsalẹmu chịlaa Bábilọnu.
21 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbụ Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chileke kẹ ndu
Ízurẹlu; wakwa iphe, oopfu l'opfu-ẹhu Éhabu nwa Kolaya; yẹe opfu-ẹhu Zedekaya
nwa Maseya, bụ ndu gude ẹpha mu adzụru unu ụka lẹ mpfuchiru: "Mu e-woru phẹ
ye l'ẹka Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu; l'o woru phẹ gbushia l'atatiphu unu ẹka
unu ele ẹnya.
22 Ọo phẹ a-kpa iphe, ndu Jiuda ono, a kpụru lẹ ndzụ ono g'ẹphe ha, bụ ndu nọ l'alị
ndu Bábilọnu a-wata ephu l'iphu sụ: 'Gẹ Chipfu mekwaa ngu iphe, o meru Zedekaya;
yẹe Éhabu, bụ ndu eze ndu Bábilọnu hụru l'ọku.'
23 Noo kẹle ẹphe mewaru iphe-eswe l'echilabọ ndu Ízurẹlu. Ẹphe l'unyomu
obutobu phẹ riwaru ogori; tẹme ẹphe gudewaa ẹpha mu dzụa ụka, bụchaa iphe,
mu asụduru phẹ g'ẹphe mee. Iphemiphe ono bẹ mu makọtaru; tẹme mu bụru onye-
ekebe iya." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Ozi, e ziru Shemaya

24 "Karụ Shemaya, bụ onye Nehelamu:
25 Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya abụru Chileke ndu
Ízurẹlu: I gude ẹpha ngu dee ẹkwo-ozi wolaaru iphe, bụkpoo ndu nọ lẹ Jierúsalẹmu;
bya anụ iya Zefanaya nwa Maseya, bụ onye uke; mẹkpoo iphe, bụkota ndu-uke ndu
ọphuu g'ẹphe ha. Ị sụru Zefanaya-a:
26 'Chipfu meakwaru ngu onye uke g'ị nọdu l'ọkwa Jiehoyada; g'ị nọdu eleta ụlo
Chipfu ẹnya. O -nweru onye ọbvu eme, kuru onwiya onye mpfuchiru; chịru iya ọkpa
ye lẹ mkpọro; nwua ya olu lẹ mgbọrígwè.
27 ?Bụ gụnu kparụ iphe, ị tị gbọduru Jieremaya onye Anatọtu ụja, bụ onye epfuru
unu mpfuchiru?
28 Wakwa ozi, o ziru anyi lẹ Bábilọnu baa: "Iphe ọbu a-nọkwa ọdu. Ọo ya bụ lẹ-a;
unu kpụshikwaa ụlo buru; unu akọo opfu ria iphe, o metaru." ' "
29 Ọ bụru iya bụ l'onye uke ono, bụ Zefanaya abya eworu ẹkwo-ozi gụaru Jieremaya,
bụ onye mpfuchiru.
30 No iya; olu-Opfu Chipfu rwua Jieremaya nchị sụ:
31 "Woru ozi-a zia g'o rwua lẹ nchị iphe, bụ ndu ono, a kpụru lẹ ndzụ ono g'ẹphe ha:
Wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ẹhu Shemaya, bụ onye Nehelamu: Eshinu Shemaya
epfuru unu iphe ọ sụru lẹ mu pfuru; l'ẹbe abụ l'ọo mu ziru iya ya; be o mewaru; unu
je adakobe iphe, abụdu eviya.
32 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Shemaya, bụ onye Nehelamu bẹ mu a-nụ aphụ;
yẹle awa iya l'ophu; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụkwa onye o nweru a-phọdukwadu nụ
l'echilabọ ndu-a; ọphu ọo-hụmadu iphe-ọma ono, mu e-mechaa meeru ndu ndibe
ono; noo kẹle o pfuwaru iphe, e gude kwefuru mu ike." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

30

Chileke ekwe ukwe alwalwa ndu Ízurẹlu

1 Wakwa opfu, shi l'ọnu Chipfu rwua Jieremaya nchị.
2 "Wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu: Tụko opfu-a, mu
pfuru nụ ngu-a dekọta l'ẹkwo.

3 Kẹle-a: wakwa iphe, Chipfu epfu baa: mbọku abyakwa; teke mu e-je l'ẹka a kpụru
ndibe mu lẹ ndzụ laa; mbụ ndibe mu bụ ndu Ízurẹlu ẹphe lẹ ndu Jiuda; je eduphuta
phẹ azụ; bya edophu phẹ azụ l'alị ono, mu nụru nna phẹ oche g'ọ bụru nkephẹ ono.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu."
4 Wakwa opfu, Chipfu pfuru pfudoru ndu Ízurẹlu ẹphe lẹ ndu Jiuda.
5 "Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
Anyi anụkwa mkpu,
ẹphe echi;
mbụ ndu ndzụ agụ.
Mbụ l'ọo n-yemebvu dụ;
ọ tọ bụdu nchị-adụ-doo.
6 Jịnaa ajị hụma; nwoke
?ọ tsụje ime nwa?
?Dẹnukwanu g'o gude mu
hụmagba unwoke l'ẹhu
l'ẹhu g'ẹphe chịgbaaru
ẹka kwẹe l'ẹpho gẹ nwanyị,
ime eme;
onyenọnu wochaaru iphu
gbanwụbe ọnwu ọnwu?
7 Tụswekwa! Mbọku ono
a-dụkwa ẹjo ẹji;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụedu
eswe a-dụbaa ẹji g'ọo ya.
Teke ono bẹ oshilọkpa
Jiékọpu e-je iphe-ẹhuka;
obenu l'ee-mechaa
dzọta iya l'ime iya.
8 "Wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike: O -rwua mbọku ono
bẹ mu a-nyakwo agadagba-njịgba ono, nọ phẹ l'olu ono; mu abya atọshia phẹ ẹgbu,
e keru phẹ; ọphu ndu ọhozo emebaẹdu phẹ ohu phẹ.
9 Ẹphe a-nọdu ejeru Chipfu, bụ Chileke phẹ ozi; yẹe Dévidi ono, bụ eze phẹ ono, bụ
onye mu e-me g'ọ fụtaru phẹ.
10 "Gẹ ndzụ ba agụkwa ngu;
gụbe Jiékọpu, bụ onye-ozi mu!
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
G'e be yekwa ngu ebvu;
gụbe Ízurẹlu;
kẹle-a; lekwa lẹ-a;
mu e-shikwa l'ẹka dụ
ẹnya dzọta ngu.
Mu adzọta ụnwu ngu l'alị
ẹka a kpụru phẹ lẹ
ndzụ laa.
Noo teke Jiékọpu a-lwa azụ
bya anọdu l'ẹhu-guu.
Tẹme ọ tọ dụedu iphe,
byaru emebaa ya nụ;
ọphu ọ dụdu onye
byaru emebaa ya g'ọ

bụru onye ndzụ agụ.
11 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
Mu nọkwa swiru ngu eswiru;
mu a-dzọ ngu!
A makwarụ-a lẹ mu tụkoru
ọhamoha emebyishibẹbe,
bụ ndu mu shi woru
ngu ghakaa l'ime phẹ.
Obenu lẹ mu tee
mebyishibẹbedu ngu
gberegedege.
Mu a-hù ngu ahùhù l'ụzo,
pfụru nhamụnha.
Ọphu mu ahakwanụ ngu
phuruphuru gẹ mu
ta anụ ngu aphụ l'ophu
l'ophu.”
12 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
Onwo, aba ngu nụ bẹ e tee
metakwa emeta.
Ọphu iphe, e mekarụ ngu
akpọhudu akpọhu.
13 Ọ tọ dụdu onye a-gbaru
ngu ọdzori.
Ọphu ọ dụdu iphe ọzo,
ee-mebaa l'ọ́nyá ọbu,
aba ngu nụ ọbu.
Ọphu ịi-kaẹdu mma akaka.
14 Iphe, bụkpoo ndu gụ
l'ẹphe shi eshi ọ̀nyà
zọhakotawaru ngu.
Ẹphe ta akpaẹdu ngu ishi
ililekpọo.
Mu tsuwaru ngu iphe,
onye ọhogu etsuje
ọhogu iya.
Mu bya echia ngu iphe,
onye dụru nemadzụ
ẹhuka echije iya.
Ọ bụru iphe, kparụ iya
nụ bụ l'i menụkaru
ẹjo-iphe.
Tẹme iphe-ẹji, i meshiru
paa igwerigwe.
15 ?Dẹnu g'o gude ị nọdu ara
ẹkwa iphe, mekarụ ngu nụ;
mbụ iphe, eme ngu ẹhuka,
bụ iphe,
taa kpọhudu akpọhu?
Ọ kwa l'ị metanụkaru

iphe-ụta; tẹme iphe-ẹji,
i meshiru paa igwerigwe;
meru g'o gude mu mee
ngu iphemiphe ono.
16 Obenu l'iphe, bụkpoo
ndu eripya ngu bẹ
ee-ripyakwa.
Iphe, bụkpoo ndu ọhogu
ngu bẹ aa-kpụ lẹ ndzụ.
Ndu kwarụ iphe ngu
l'ọkwata bẹ
aa-kwakwaphọ ọkwata.
Ndu keru iphe ngu l'ọgu
bẹ ee-kekwaphọ iphe
phẹ l'ọgu.
17 Obenu lẹ mu e-me g'ẹhu dụ
ngu ike;
mee g'ọ́nyá, dụ ngu l'ẹhu
kpọhu.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
Ọ bụru iphe, kparụ iya
nụ bụ l'e kuru ngu
onye a chịfuru achịfu;
Zayọnu, adụedu onye
akpa ishi iya.
18 “Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
Ọnu-ụlo Jiékọpu ono,
e shi kpụa lẹ ndzụ ono
bẹ mu e-dophu azụ l'ọnodu
iya.
Mu aphụaru ẹka ẹphe bu
obu-imemini.
Mkpụkpu ono bẹ aa-kpụ-phu
azụ l'eli ọzu iya ono.
Ibe eze ono abyakwa
anọ-chia l'ẹka ọ gbaru
g'ọ nọdu.
19 Ẹphe awata agụ ebvu-ekele;
atụ ụzu ẹhu-ụtso.
Mu emee g'ẹphe kabaa igwe;
ọphu ẹphe abyadụ alwa
alị alị.
Mu e-me g'ẹphe bụru ndu
aakwabẹ ùbvù;
ọphu ẹnya abyadụ alwa phẹ.
20 Ụnwu phẹ bụ g'ẹphe shi
dụ teke ndiche bụ
g'ẹphe a-dụ.
Tẹme edzudzu-ọha abụru
iphe, ngụchaaru

angụru l'iphu mu.
Mu anụa ndu eme phẹ ewere
aphụ.
21 Onye eze phẹ a-bụru onye
lanụ l'ime ndibe phẹ.
Onye a-bụru onye-ishi phẹ
abụru l'echilabọ phẹ bẹ
oo-shi.
Mu a-kpụritaru iya;
l'ọobya anọdu mu ntse;
kẹle-a: ?bụ onye sụru
g'oo-dobe onwiya iche
bya bya anọdu mu l'iphu?
Ọ kwa Chipfu epfu iya.
22 Ọo ya bụ l'unu a-bụru ndibe
mu;
mu abụru Chileke unu."
23 Lekwa! Chipfu gudeakwa ẹhu-eghu ezi oke-phẹrephere; mbụ ẹjo oke phẹrephere. Ọ bụru l'ishi ndu ẹjo-iphe bẹ ọophu temutemu;
24 ọphu ẹhu eghubuhukwa Chipfu eghu gbiriri jasụ l'o meẹbekota iphe, dụ iya l'ọkpoma k'ememe. Mbọku abya-a l'ụzo iphu teke iphe-a l'e-dokọta unu ẹnya ree.

31

Alwalwa ndu Ízurẹlu

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -rwua lẹ teke ono; bẹ mu a-bụru Chileke k'ipfu l'ipfu ndu Ízurẹlu l'ophu; ẹphe abụru ndibe mu."
2 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ndu ono, ogu-echi gbuphodoru ono bẹ e meru eze-iphe-ọma teke ẹphe nọ l'echiẹgu; mbụ Ízurẹlu; teke o shi achọ ẹka ọo-nọdu tụta unme
3 bẹ Chipfu shi l'ẹka dụ ẹnya mee g'ọ hụma iya. Mu yeru ngu obu yee ngu iya k'ojejoje. Mu gude n-yemobu mu kpụritaru ngu.
4 Mu a-kpụ-phukwa ngu phọ azụ; l'ị bụru onye a kpuphuru azụ; gụbe nwamgbọko mu yẹe nwoke akwajẹduru ono, bụ gụbe Ízurẹlu. L'i wota nkwa ngu je etsoru ndu ẹhu atsọ wata ete ebvu.
5 Ịi-wata akọ opfu-vayịnu l'eli úbvú úbvú Saméríya ọzobaa. Ndu akọ opfu a-kọ iya; ria iphe, ẹphe kọru iya;
6 kẹle e -mechaa; l'ọ dụru mbọku, ndu eche nche a-nọnya; ẹphe echiaha mkpu l'alị úbvú úbvú ndu Ifuremu sụ: 'Unu bya g'anyi je l'úbvú Zayọnu; jepfu Chipfu, bụ Chileke anyi!' "
7 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
Unu gụa ebvu ẹhu-ụtso nụ
Jiékọpu!
Unu tụa ụzu ẹhu-ụtso nụ
onye-ishi ọhamoha!
Unu raa ya arara; kwaa ya
l'ẹvu sụ:
Jiko Chipfu; dzọnaa ndu
nkengu;
mbụ nwa ndu Ízurẹlu ndu
ọphu phọduru nụ!

8 Lekwa; mu e-shi l'alị ndu
isheli chị-phuta phẹ
azụ.
Mu e-jerwuchaa ẹka igwe
beru alị beru je
erwukọo phẹ.
Mu a-chịtachaa mẹ ndu atsụ
ishi; mẹ ndu ẹniyeni;
mẹ ndu dụ ime;
mẹ ndu ọphu ime emewaa
ememe.
Ọ bụepho l'ikpoto ndu a-lwa
nụ a-pa ẹka.
9 Ẹphe a-nọdu ara ẹkwa abya.
Mbụ l'ẹphe a-nọdu arwọ mu
arwọrwo;
mu edu phẹ alwa.
Mu e-du phẹ dughaa nggele
nggele;
dua phẹ shia ụzo,
dụ baswaa k'ọphu ụpfu
ata akpọdu phẹ l'ọkpa.
Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ
lẹ mu bụ nna Ízurẹlu;
tẹme Ifuremu bụru ọkpara
mu.
10 "Unu nụmakwa Opfu Chipfu;
unubẹ ọhamoha!
Unu araa ya arara gẹ ndu
bukube eze-ẹnyimu
l'ẹka dụ ẹnya nụma!
L'onye ono, chịkashiru
ndu Ízurẹlu ono
a-chịkobekwa phẹ phọ
ọzo.
L'ooche ụnwu atụru iya
ọbu nche g'onye eche
atụru;
11 kẹle Chipfu gbafụtawaru
Jiékọpu pfụa aswa ishi iya
l'ẹka ndu ka phẹ ọkpehu.
12 Ẹphe a-bya bya atụa ụzu
ẹhu-ụtso l'úbvú Zayọnu.
Ẹphe eteru ẹswa kpua iphe,
dụ ree, Chipfu doberu;
mbụ ereshi-o; mẹ mẹe-o;
mẹkpoo manụ;
mẹ ụnwu atụru mẹ eghu;
mẹkpoo ikpoto eswi.
Ẹphe a-dụ g'opfu,
a kọru agba iya mini ree;
ọphu ẹphe a-nọdubaedu

aphụ-aphụ.
13 Teke ono bẹ ụnwumgboko
a-wata ete ebvu;
ẹhu atsọ phẹ;
mẹ ụnwokorobya;
mẹ ndu bụ ọgerenya
kwaphọ.
Noo teke mu e-me g'aphụ,
ẹphe shi agụ bụru phẹ
ẹhu-ụtso.
Mu a-dụ phẹ obu;
mu agbanwee aphụ,
tsọru phẹ nụ g'ọ bụru phẹ
ẹhu-ụtso.
14 Ndu uke bẹ mu a-nụkpo iphe,
dụ ree nụa k'etsutsu iya.
Tẹme iphe, dụ ree,
mu doberu bẹ e-jikpọo
ndu nkiya ẹpho."
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Chipfu a-phụru ndu nkiya obu-imemini

15 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
"A nụmaru ụzu-ẹkwa lẹ
mkpụkpu Rama;
mbụ ẹkwa anwụhu mẹ oke
nggụmaphu.
Ọ bụru Rechiẹlu l'ara ẹkwa
ụnwu iya;
ọphu o kwedu g'e gbobuta
iya egbobuta;
opfu l'ụnwu iya bvụeberu."
16 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
"Gberuma! Ba rahẹ ẹkwa!
Huchaa ẹnya-mini, nọ ngu
l'ẹnya;
kẹle ee-mechaa bua ngu
nggo ozi ngu;
mbụ l'ẹphe e-shi l'alị ndu
ọhogu lwa.
Ọ kwa Chipfu epfu iya.
17 Ọo ya bụ lẹ-a; unu lee ẹnya
l'iphu a-dụru unu ree.
Ụnwu unu l'a-lwa l'alị phẹ."
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
18 Ude, Ifuremu atsụ bẹ mu
nụmawaru; l'ọ sụru:
Ị hụwaru mu ahụhù g'onye
ahụ nweswi,

ekwedu g'a gọta iya.
A hùkwanaa mu hùta.
Dophunu mu azụ gẹ mu
alwaphuta azụ;
noo kẹle ọo ngu bụ Chipfu
bya abụru Chileke mu.
19 Mu kpaphuhucharu;
izimanụ bya alwaphuta
mu azụ.
Ọnodu, mu nọ doẹ mu phọ
ẹnya.
Mu phuru yoo; chịru ẹka ye
l'iphu ụtapfu.
Iphere bya egude mu;
mu bya abụru onye
ẹnya lwarụ;
kẹle ọo iphe, mu meru
teke mu bụ okorọbya
bẹ byaru eteahaa mu
ntụ l'iphu nta-a.
20 “Sụ-a; Ifuremu ?tọ bụdu nwa,
mu yeru obu;
mbụ nwa, tụbaru mu
l'ẹnya?
A makwarụ-a lẹ mu ahajẹru
epfuru iya;
obenu lẹ mu anyatajẹle
iya-a.
Ọo ya bụ lẹ-a; oghoroko iya
dụ mu shii;
mbụ lẹ mu aphụru iya
obu-imemini,
parụ ẹka.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
21 Meshia ọhubama dobegbaa
l'oji!
L'ị kọshia obvudu obvudu
dobegbaa!
L'i lerwetakwa oji,
a tụru mkpoli ẹnya,
bụ oji, iishi!
Lwadụpho azụ;
gụbe nwamgbọko mu,
bụ Ízurẹlu!
Lwadụpho azụ lẹ mkpụkpu
ngu ono g'ọ ha!
22 ?Ịi-ghaphekpọ ẹgube ono
jasụ teke ole;
gụbe nwada ono,
eegudedu

ire iya ẹka ono?
Chipfu mewaru iphe ọ̀phúú
lẹ mgboko-a;
mbụ lẹ nwanyị a-wata
eleta nwoke ẹnya.”

Iphe e-mechaa dụru ndibe Chileke lẹ ree

23 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa; mbụ Chileke ndu Ízurẹlu:
“Ọ sụru-a: Mu -shiẹpho l'ẹka a kpụru phẹ lẹ ndzụ duphuta phẹ azụ; bẹ ndu nọ l'alị
Jiuda; yẹe mkpụkpu lẹ mkpụkpu iya a-wata epfu opfu-a ọzo sụ:
“Gẹ Chipfu kebe ngu l'ọma;
gụbe ibe onye ono,
pfụberekoto ono;
gụbe úbvú, dụ nsọ!
24 Ndu Jiuda mẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọkota iya nụ l'a-tụko bukọtaru l'ẹka ono;
ndu akọ opfu eburu iya; ẹphe lẹ ndu aghaphe aghaphe; ẹphe l'eghu mẹ atụru phẹ.
25 Kẹle onye ike bvụru bẹ ee-me-a g'ẹpho ji; mu emee iphe, bụkpoo onye rwụhuru
arwụhu g'ọ rọkota ike.”
26 Mu jeberu nno bya etehu; bya awata achịka ẹnya. Mgbẹnya mu ọbu nọdu atsọ mu
ntụmatu.
27 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Lekwa; mbọku abyakwa-a; teke mu e-woru mebyi-
iphe, bụ nemadzụ yẹe anụ woru ghakaa l'alị Ízurẹlu yẹle alị Jiuda.
28 Ọo gẹ mu eche phẹ nche; e pheshia phẹ; nwukpọshia phẹ; e mekpee phẹ;
mebyishia phẹ; ẹphe laa l'iswi; nokwaphọ gẹ mu a-nọdu eche phẹ nche; aa-kpụkwa
phẹ; dzaphu phẹ azụ. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
29 O -rwua mbọku ono bẹ a taa sụbaedu:
Nna anyi phẹ bụkwa akpụru
vayịnu,
achaduru achacha bẹ
ẹphe riru.
Ọ nọdu akpọ ụnwu phẹ
eze ihuku.
30 Ọ bụ-chia iphe, e-me nụ bụ l'onyemonye a-la l'ẹjo-iphe, o metaru. Onye riwarụro
akpụru vayịnu, achaduru achacha; eze akpọwa iya rọ ihuku.
31 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mbọku abyakwa teke mu lẹ ndu Ízurẹlu; waa ndu
Jiuda a-gba ndzụ ọ̀phúú.
32 Ono taa dụedu g'ọgbandzu ọphu mu lẹ nna phẹ oche gbaru; teke ono, mu gude
ẹka seta phẹ dufuta phẹ l'alị ndu Ijiputu; noo kẹle ẹphe mebyiru ọgbandzu mu; l'ẹka
bụkwa mbẹdua bụ ji, alụ phẹ nụ. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
33 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Wakwa ụdu ọgbandzu ọphu mu l'ọnu-ụlo Ízurẹlu
a-gba: mẹ e -mechaẹpho teke ono. Ekemu mu bẹ mu e-woru ye phẹ l'egomunggo. Ọ
bụru l'ime ọkpoma phẹ bẹ mu e-de iya edede. Mu a-bụru Chileke phẹ; ẹphebedua
abụru ndibe mu.
34 Nemadzụ tee ziẹdu nwibe iya iphe ọzobaa; ọphu nemadzụ eziẹdu nwune iya
iphe kẹ g'aasụje: Makwarụ Chipfu! Kẹle ẹphe e-shiẹpho l'onye ẹnya kachaa alwalwa
l'ime phẹ maru mu jasụ l'onye ọphu kachaa shii. Noo kẹle mu a-gụru phẹ nvụ l'ẹjo-
iphe, ẹphe megbabẹru. Ọphu mu anyatabaẹdu iphe-ẹji phẹ ọzobakpo. Nokwa iphe,
Chipfu eepfu bụ ono.
35 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
Mbụ onye ono, doberu
ẹnyanwu sụ g'o chije

l'eswe;
bya emee g'ọnwu;
yẹe kpokpode chije
l'ẹnyashi; onye ono,
bụ iya akparwụbeje
oke-ẹnyimu;
akpara-mini iya ede mba;
ẹpha iya bụ Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.
36 "Ọo ẹpho m'ọ bụ l'a -nọnyaru;
iphe-a,
mu tuburu k'ememe-a
phuhu k'ọphu mu
hụma-buhuru iya;
ọ bụru iya bụ l'oshilọkpa
Ízurẹlu achịhu;
ẹphe taa bụedu ọha ẹka
phẹ l'iphu mu jasụru
asụru."
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
37 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
"Ọo ẹpho m'ọ bụ l'aa-tụ
imigwe imigwe l'iphe,
aatụje iphe;
aabya ebvua alị bvurwua
ẹka a tọru ọkpa mgboko
l'ophu;
tẹme mu e-gude iphe,
oshilọkpa Ízurẹlu
megbabẹru jịka-gbua
phẹ."
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
38 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Mbọku abyakwa teke ee-mechaa kpụkwaa mkpụkpu-a doberu mụbe Chipfu eshi l'ọje Hananẹlu jasụ lẹ Ọnu-abata Mgburẹku.
39 Ogologo iphe, e-gude atụ iphe l'a-gbẹ l'ẹpho l'ẹka ono dabyiru ogologo jasụ l'eli úbvú Garẹbu; l'ọobya agọ-jia dabyiru jasụ lẹ Gowa.
40 Nsụda ono l'ophu, bụ ẹka e shi etuphajẹ odzu; awụshi iya ntụ; mẹkpoo ẹgu ono l'ophu, dabyiru jasụ lẹ nggele Kidirọnu l'ụzo ẹnyanwu-awawa; gbiriri jasụ l'agụga ọnu-abata Ịnya; g'ọ ha a-dụkotaru Chipfu nsọ. Ọphu a byadu ephefubaa mkpụkpu ono ephefu; ọphu ee-nwukpọshibaedu iya enwukpọshi."

32

Jieremaya azụ alị-ẹgu

1 Wakwa olu-opfu, rwuru Jieremaya nchị; mbụ olu-opfu, shi l'ẹka Chipfu l'apha, kwe Zedekaya apha iri, ọ watarụ abụru eze ndu Jiuda. Ono bụkwanuru apha ọphu kwe Nebukadineza apha iri l'ẹsato.

2 Ndu ojọgu k'eze ndu Bábilọnu bẹ nọ-pheru Jierúsalẹmu mgburugburu teke ono.
Onye mpfuchiru ono, bụ Jieremaya bụro ẹka ọ kwarụ bụ l'ọma-unuphu ẹka ndu nche
anọje l'ibe eze ndu Jiuda;
3 kẹle Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda tụru iya mkpọro l'ẹka ono sụ: "?Bụ gụnu meru
g'o gude ị nọdu epfu mpfuchiru nkengu g'iipfu iya ono? I pfuru sụ lẹ Chipfu sụru lẹ
ya abyaakwaa eworu mkpụkpu-a ye l'ẹka eze ndu Bábilọnu; o jekwa l'anata iya.
4 Lẹ Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda taa nahụkwa ndu Bábilọnu agbala; ọ chikwa l'ọ
tọ dụdu iphe, e-me g'e te ye iya l'ẹka eze ndu Bábilọnu; yẹle iya epfugbaa opfu iphu
l'iphu; l'o gude ẹnya iya ẹbo ẹbo hụma iya.
5 L'ọo-kpụru Zedekaya laa Bábilọnu bụ ẹka ọo-nọdu jasụ ya anụa ya aphụ.
L'onokwa iphe, Chipfu epfu. Lẹ mu -tsoo ndu Bábilọnu ọgu; ọ tọ dụkwa iphe, mu
a-lwụta iya."
6 Tọbudu iya bụ; Jieremaya sụ: "Olu-Opfu Chipfu rwukwaru mu nchị
7 sụ lẹ Hanamẹlu nwa Shalumu, bụ nwune nna mu a-byapfuta mu bya asụ mu gẹ
mu zụnaa alị iya, nọ lẹ mkpụkpu Anatọtu; kẹle eshinu ọ bụ mu l'iya kachaa abụbu
bẹ ọ bụ mu bẹ o rwuberu agbata iya.
8 E mechaa; ọ nwụepho gẹ Chipfu pfuru ono. Nwa nwune nna mu, bụ Hanamẹlu
mechaa bya abyapfuta mu l'ọma-unuphu ẹka ndu nche anọje; bya asụ mu gẹ mu
zụnaa alị iya, nọ lẹ mkpụkpu Anatọtu; l'oke alị ndu Benjiaminu. Eshinu ọ bụ mu bẹ
o rwuberu agbata iya nworu; gẹ mu zụ l'iya phọ g'ọ bụru nkemu. Mu maẹrupho l'ọ
kwa Opfu Chipfu.
9 Ọ bụru iya bụ lẹ mu eje azụa alị ọbu lẹ mkpụkpu Anatọtu l'ẹka nwa nwune nna
mu, bụ Hanamẹlu bya apfụa ya okpoga iya, bụ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dụ shẹkelu
iri l'ẹsaa.
10 Mu bya edeeru iya ẹkwo byaa ya ẹpha mu; mee ya ọhubama; ndu ekebe yekwa
iya phọ ẹka; bya eworu mkpọla-ọchaa ono tùa l'iphe, aatùje iphe.
11 Mu bya eworu ẹkwo ono, e deru, goshiru l'alị bụwaa nkemu ono; mbụ mpekala
iya ono, e meru ọhubama ono, bụ ọphu e deru g'ọo-nọ-beru mẹ gẹ mu nweberu iya;
bya ewotakwaphọ mpekala iya ọphu e medụru ọhubama gude.
12 Mu bya eje achịru ẹkwo ono nụ Baruku, bụ nwa Neraya nwa Maseya; l'iphu nwa
nwune nna mu, bụ Hanamẹlu yẹle iphu ndu ekebe, bụ ndu byiru ẹka l'ẹkwo ono;
yẹle iphu ndu Jiuda l'ophu, bụ ndu nọgbaa l'ọma-unuphu ẹka ndu nche anọje ono.
13 Mu nọdu l'iphu phẹ l'ẹka ono bya eworu ozi-a zia Baruku sụ iya:
14 'Wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; mbụ Chileke ndu
Ízurẹlu. Ọ sụru-a: Chịta ẹkwo alị-a, e deru-a; mẹ ọphu e meru ọhubama; yẹe ọphu e
medụru ọhubama l'ẹkwo ono, e deru gude zụa alị-a; woru iya je achịru ye l'ite-ụrwa
k'ọphu ọo-nọ ọdu;
15 kẹle-a; wakwa iphe, Chipfu bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chileke ndu Ízurẹlu epfu
baa: Ee-mechakwaa wata ázụ́ ụlo; yẹe alị; yẹe opfu-vayịnu l'alị ẹka-a ọzo.' "

Jieremaya epfu anụ Chileke

16 Mu wochaaru ẹkwo ono, e gude zụa alị ono nụchaa Baruku nwa Neraya; mu bya
awata epfu anụ Chipfu sụ:
17 "Gụbe Nnajịuphu, bụ Chileke! Ọ kwa ngu meru igwe; bya emee alị; ọ bụru ike
ọkpu ngu yẹe ẹka ngu, ị lọchiru alọchi bẹ i gude mee ya. Ọ tọ dụkwa iphe, tsụnukaru
ngu l'ẹhu.
18 Gụbe onye egoshije igwerigwe nemadzụ l'i yeru phẹ obu. Ọle iiwojeru aphụ
ẹjo-iphe, ndu bụ nna meru woru nwua l'ụtapfu ndu bụ ụnwu phẹ m'ẹphe anọhedu.
Gụbe oke Chileke ono, ike dụ ono; onye ẹpha iya bụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike;

19 iphe, ị chịru idzu ememe bẹ ha shii; tẹme iphe, iime ememe paa ẹka. Ị sarụ ẹnya
hụmagbua iphemiphe, nemadzụ eme. Ị nọdu ebuje onyemonye nggo g'iphe, o meru
gbaru; yẹe iphe, o metaru.
20 I meru iphe-ọhumalenya; yẹe iphe, dụ biribiri l'alị ndu Ijiputu; ị nọdu emelẹ
iya phọ g'iime iya jasụ ntanụ-a. Iimeru iya ndu Ízurẹlu; bya emeru iya ndiphe
mgburugburu; o mee; ẹpha ngu pfụru g'ọ pfụkwaduru-a.
21 I dufutaru ndibe ngu, bụ ndu Ízurẹlu l'alị ndu Ijiputu; ọ bụru iphe-ọhumalenya;
yẹe iphe, dụ biribiri bẹ i gude mee ya. Ọ bụru ike ọkpu ngu; yẹe ẹka ngu, ị lọchiru
alọchi; waa iphe, dụ ebvu bẹ i gude mee iphemiphe ono.
22 Ị nụru phẹ alị-a, bụ ọphu i riburu angụ l'ịi-nụ nna phẹ oche phẹ, bụ alị, mini
ẹra-eswi yẹe manụ-ẹnwu jiru pyịmu pyịmu.
23 Ẹphe bya abata bya anata iya nworu; ọphu ẹphe emeduru iphe, ị sụru g'ẹphe
meje; ọphu ẹphe etsoduru ekemu ngu; mbụ l'ẹphe te emeduru iphe, ị karụ sụ g'ẹphe
meje; ọ bụru iya meru g'o gude ị haa iphemiphe-a, bụ ẹjo iphe-ẹhuka-a byapfuta phẹ.
24 "Lewarọ g'a kpụru igbulọ-ọgu kpuphee mkpụkpu-a mgburugburu g'e gude nata
iya. Ọ bụru ogu-echi; yẹe ẹgu; yẹe ẹjo iphe-ememe bẹ mewaru g'e woru mkpụkpu-a
nụ ndu Bábilọnu, bụ ndu etso iya ọgu. Iphe, i pfuru bẹ iilenaa ẹnya l'o mewaru g'i
pfuru iya.
25 Ọle ọ bụ; a makwarụ-a lẹ mkpụkpu-a bẹ e yewaru l'ẹka ndu Bábilọnu; ọle gụbe
Nnajịuphu, bụ Chipfu pfuru mu sụ mu-a: 'Gude mkpọla-ọchaa zụa alị-a; l'iinweru
ndu ekebe lẹ g'ị gude eme k'azụzu iya ọbu!' "
26 No iya; olu-Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchị sụ:
27 "Ọ kwa mu bụ Chipfu bya abụru Chileke ndiphe l'ophu. ?Ọ dụru iphe, atsụnukaje
mu l'ẹhu ememe?
28 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu abyaakwaa eworu mkpụkpu-a
ye l'ẹka ndu Bábilọnu; yẹe Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu, bụ onye a-nata iya
nụ.
29 Ndu Bábilọnu-a, l'etso mkpụkpu-a ọgu-a l'e-mechaa bata bya atụa ya ọku l'ootsua
ya tsufu; mbụ tsukọta ọku l'ụlo; mẹ l'ụlo, bụ ẹka ndu nemadzụ nọ kpatsu mu iwe;
ẹka ẹphe ejeje anọdu lẹ mkpotsu akpọ ụnwù-isẹnsu ọku anụ Balụ; tẹme ẹphe agbaru
agwa mẹe gude agwa iya.
30 Ndu Ízurẹlu ẹphe lẹ ndu Jiuda ta adụdu iphe ọzo, ẹphe mebaaru gbahaa ẹjo-
ememe bẹ ẹphe eme l'atatiphu mu; eshinu ẹphe bụ nwata bẹ ẹphe anọdujeepho
akpatsu mu iwe l'iphe, ẹphe eme l'ẹka. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
31 "E -shi mbọku, e doberu mkpụkpu ono jasụ nta-a bẹ mkpụkpu-a shiẹpho kpatsuta
mu iwe; yẹe oke ẹhu-eghu k'ọphu bụ lẹ mu e-wofu iya l'atatiphu mu.
32 Ndu Ízurẹlu ẹphe lẹ ndu Jiuda kpatsuwaru mu iwe; ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ
ẹjo-ememe ono, ẹphe meshiru ono g'ọ ha; ẹphebedua; mẹ ndu eze phẹ; mẹkpoo ndu-
ishi phẹ; mẹ ndu-uke phẹ; mẹ ndu mpfuchiru phẹ; ndu Jiuda mẹ ndu Jierúsalẹmu.
33 Ẹphe gharu mu okpurukpu haa agharu mu iphu. A makwarụ-a lẹ mu ziru phẹ
iphe nzitọ; ọle ẹphe te eyeduru ọnu ọphu ahụhù, mu ahụ phẹ erwudu phẹ l'ẹhu.
34 Ẹphe woru ẹjo ahụma phẹ ono, bụ nshi woru dobe l'ụlo, e kuru ẹpha mu; shi
nno tụrwua ya.
35 Ẹphe kpụa ẹka aagwajẹ iphe agwagwa doberu Balụ lẹ nsụda Hịnomu; g'ọ bụru
ẹka ẹphe a-kpọje ụnwegirima phẹ ọku gude gwaa Molẹku; l'ẹbe abụ lẹ mu tụjeru
ekemu; mbụ l'ọ tọ batajẹkpodaru mu nụ l'obu k'asụ g'ẹphe mee ẹbyi, dụ ẹgube ono;
shi nno mee gẹ Jiuda mee iphe-ẹji."
36 "Iphe, unu epfu l'opfu ẹhu mkpụkpu-a bụ l'ọ kwa ogu-echi; yee ọkpa-nri; yẹe
ẹjo iphe-ememe bẹ e gudewaa eworu mkpụkpu-a eye l'ẹka eze ndu Bábilọnu; obenu
lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurẹlu epfu baa:

37 Ọ tọ dụkwa iphe, e-me gẹ mu ta chịlatachaa phẹ eshi l'iphe, bụkpoo ẹka mu
shi chịru phẹ jeye teke ẹhu eghu mu eghu; ẹnya nọdu ata mu kpịtikpiti. Mu e-
duphutacha phẹ azụ duru bya edobe l'ẹka-a g'ẹphe buru g'ọ tọ dụ iphe, e-me phẹ
nụ.
38 Ẹphe abụru ndibe mu; mu abụru Chileke phẹ.
39 Mu e-me g'ọkpoma phẹ bụru nanụ; umere phẹ abụru nanụ; k'ọphu ẹphe a-nọdu
atsụ mu ebvu g'ọ dụru phẹ lẹ ree; dụru ụnwu phẹ, e-mechaa etso phẹ l'azụ.
40 Mu l'ẹphe a-gba ọgbandzu ojejoje; ọphu mu abyadụ ahaba emeru phẹ iphe, dụ
ree; mu akpalia phẹ g'ẹphe tsụje mu ebvu k'ọphu ẹphe ta abyadụ ahabaa mu ahaha.
41 Ẹhu a-nọdu atsọ mu; mu emeeru phẹ ree. Ọphu ọ dụdu iphe, e-me gẹ mu ta adza
phẹ adzadza l'alị ẹka-a; mbụ mu e-gudekpọo obu mu l'ophu mee ya."
42 "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ọ kwa gẹ mu wotaru ndu-a eze iphe-ẹhuka-a bụ
gẹ mu a-nụkota phẹ iphe, dụ ree, mu kweru phẹ ukwe iya.
43 Ee-mechaa zụaha alị ọzobaa l'alị-a, bụ ẹka unu asụje: 'Ọ bụakwaa ochobu; alị,
nemadzụ ebudu; ọphu anụ ebudu iya; kẹle e wowaru iya yee l'ẹka ndu Bábilọnu.'
44 Ee-mechaa gudeaha mkpọla-ọchaa zụaha alị ọzo; deaha ẹkwo alị; meahaa ya
ọhubama; ndu ekebe eyekwa iya phọ ẹka; l'oke alị ndu Benjiaminu-a; yẹle mkpụkpu
lẹ mkpụkpu, nọ-pheru Jierúsalẹmu mgburugburu; mẹkpoo l'iphe, bụ mkpụkpu, nọ
l'alị ndu Jiuda; mẹ l'ọphu nọgbaa l'alị úbvú úbvú; mẹ ọphu nọgbaa l'alị ọkpa úbvú,
nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba; mẹ ọphu nọ l'echiẹgu ndọhali. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ
bụ lẹ mu e-dophu phẹ azụ l'ọnodu phẹ; nokwa iphe, Chipfu epfu."

33

Ee-mechaa dophu Jierúsalẹmu azụ l'ọnodu iya

1 Olu-Opfu Chipfu byakwa erwua Jieremaya nchị kẹ mgbo ẹbo teke ono, ọ nọkwadu
l'ọma-unuphu ẹka ndu nche anọje ono; sụ:
2 "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbụ onye ono, bụ iya meru mgboko; mbụ Chipfu;
onye bụ iya meru mgboko dobe g'ọo-dụ; bya emee ya; ọ ngụru angụru; ọ kwa Chipfu
bụ ẹpha iya.
3 Kua mu oku; hụma lẹ mu a-za ngu ẹnu; bya akarụ ngu iphe, parụ ẹka bya adụ
omilomi, bụ iphe, ị mahakpọada;
4 kẹle-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu epfu baa l'opfu ẹhu
ụlo, dụgbaa lẹ mkpụkpu-a; yẹle opfu ẹhu ụlo ibe eze ndu Jiuda, bụgbaa ụlo, a
kwatsushiru gude gbobuta obvudu ẹja, ndu ọhogu kụberu; yẹe ogu-echi phẹ;
5 l'ẹka aalwụ ọgu onye lẹ ndu Bábilọnu: Ọ kwa odzu bẹ ee-mechaa gude chị-jishia
ya achị-jishi; mbụ odzu ndu mu e-gude ẹhu-eghu mu; yẹe ẹnya, ata mu kpịtikpiti
gbushia. Mu woharu ndu mkpụkpu-a iphu mu; ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ ẹjo-iphe,
ẹphe emegbabẹ.
6 "Ọle g'ọ dụhabe; mu e-wotaru phẹ ẹhu-ọdu-ike; mbụ mee g'ẹphe wekọrohu. Mu
e-me g'ẹphe wekọrohu; mee g'ẹhu dụ phẹ guu dụ k'etsutsu iya; ọphu ọ dụedu iphe,
byaru eme phẹ nụ.
7 Mu e-dophu ndu Jiuda; mẹ ndu Ízurẹlu azụ l'ọnodu phẹ; mu akpụa phẹ; ẹphe
adụ g'ẹphe shi duhawa.
8 Mu abya asashia phẹ ẹjo-iphe, ẹphe meru mu g'ọ ha; bya agụaru phẹ nvụ l'ẹjo-
iphe ono, ẹphe meru mu ono, bụ l'ẹphe kwefuru mu ike ono.
9 Ọo ya bụ ẹpha mkpụkpu-a emeahaa g'ẹhu tsọo ụtso. Ọhamoha, nọkota lẹ mgboko
l'ophu, bụ ndu a-nụma iphemiphe, bụ iphe, dụ ree, mu a-nọdu emeru phẹ ajaahaa
mu ajaja; kwabẹahaa mu úbvú. Ẹphe awata atsụ ebvu; wata anma pyaapyaapyaa;
kẹle mu e-meru ndu mkpụkpu-a iphe, dụ ree; mee g'ẹhu dụ phẹ guu."

10 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; “Alị ẹka-a, unu sụru l'ọ bụ ochobu, nemadzụ
ebudu ebudu; ọphu anụ ebudu iya-a; mbụ ime mkpụkpu lẹ mkpụkpu Jiuda;
yẹe gbororo, dabyigbaaru lẹ Jierúsalẹmu, bụ ẹka a gbadochawaru agbado; ọphu
nemadzụ ebudu iya ebudu; ọphu anụ adụdu iya-a; bẹ ee-mechaa nụaha olu ọzobaa;
11 olu ẹhu-ụtso; mẹ olu ndu ete ẹswa; olu ụnwumgboko, ala ji; mẹ k'unwoke, alụ
nwanyị ọphúú; yẹe olu ndu gude ngwẹja ekele abya l'eze-ụlo Chipfu; ẹka ẹphe agụ
ebvu asụje:
“Kele Chipfu,
bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike ekele;
kẹle Chipfu dụ ree;
n-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ lẹ mu e-dophu alị-a azụ l'ọnodu iya. Noo iphe, Chipfu
epfu.”
12 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “L'alị ẹka-a, bụ ochobu; ọphu
nemadzụ ebudu iya; ọphu anụ ebudu iya-a; l'iphe, bụkpoo mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọ
iya nụ; bẹ ẹka eeche eswi e-mechaa lwa azụ bya adụkota gẹ ndu eche atụru dọbeje
anụ, ẹphe eche.
13 L'iphe, bụkpoo mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono, nọgbaa l'alị úbvú úbvú; mẹ ndu ọphu
nọ l'alị ọkpa úbvú, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba; yẹe ndu ọphu nọ l'echiẹgu ndọhali; mẹ
lẹ k'alị ndu Benjiaminu; mẹ l'ụnwu mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọ-pheru Jierúsalẹmu
mgburugburu; yẹfua l'ime mkpụkpu, nọgbaa lẹ Jiuda; bẹ anụ, eeche echeche e-
mechajẹ awụghata l'atatiphu onye a-nọdu agụ iya ọgu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”
14 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mbọku abyakwa teke mu e-meru ndu ọnu-ụlo
Ízurẹlu yẹe ọnu-ụlo Jiuda iphe, dụ ree, mu kweru ukwe lẹ mu e-meru phẹ.
15 O -rwua mbọku ono bẹ mu e-me g'ẹkali-iphe, pfụberekoto kpofuta l'oshilọkpa
Dévidi. Ọ bụru yẹbedua e-me iphe, pfụru ọto yẹe iphe, dụ nhamụnha l'alị ẹka-a.
16 O -rwua mbọku ono bẹ aa-dzọta ndu Jiuda; ndu Jierúsalẹmu eburu tụsaru ẹhu;
ọ tọ dụdu iphe, eme phẹ nụ. Iphe, aa-wata iya ekuku abụru: ‘Chipfu, bụ apfụbekoto
k'anyi’;
17 kẹle-a wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ụko onye a-nọdu l'aba-eze ọnu-ụlo Ízurẹlu
ta abyakwa adụru Dévidi;
18 Ọphu ndu-uke, bụ ndu Lívayi abyadụ akọ ụko onye a-pfụru l'iphu mu
mkpụrumkpuru egweru mu ngwẹja-akpọ-ọku; waa ngwẹja-nri; mẹ ngwẹja mmanụ
ọzo.”
19 Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchị sụ:
20 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Ọ -bụru l'unu a-dụ ike mebyia ọgbandzu, mu
l'eswe gbaru; yẹe ọgbandzu, mu l'ẹnyashi gbaru; k'ọphu bụ l'eswe yẹe ẹnyashi taa
nwụedu l'orwuberu iya;
21 a bya emebyikwaphọ ọgbandzu mu lẹ Dévidi, bụ onye-ozi mu; yẹe ọgbandzu
mu lẹ ndu Lívayi, bụ ndu-uke, ejeru mu ozi; ọo ya bụ lẹ Dévidi tee nweẹdu awa, bụ
onye a-bụru eze nọdu l'aba-eze iya.
22 Mu e-me awa Dévidi, bụ onye-ozi mu; yẹe awa ndu Lívayi, bụ ndu eje ozi l'iphu
mu; g'ẹphe bụru agụta agụta gẹ kpokpode, nọ l'igwe; ọphu aa-tụkotadu phẹ l'iphe,
aatụje ẹrwa iphe ẹgube-a, a taa tụkotajedu ẹja, nọ l'agụga eze-ẹnyimu-a.”
23 Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchị sụ:
24 “?Tii ledu iphe, ndu-a anọduje epfu sụ: ‘Ipfu labọ-a, Chipfu họtaru-a bẹ ọ
paakwaru gwọbe?’ Ẹphe shi ẹgube ono kpọo ndibe mu ẹbo l'afụ; k'ọphu bụ l'ẹphe
ta abụedu ọha ẹka phẹ l'iphu phẹ.

25 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ọme mu l'eswe yẹe ẹnyashi ta agbadụru ndzụ;
bya atụa ekemu doberu igwe yẹe alị;
26 mẹ mu ajịka oshilọkpa Jiékọpu; yẹe kẹ Dévidi, bụ onye-ozi mu; ọphu mu tege
ahọtadu onye lanụ, bụ nwa iya nwoke g'ọ bụru ishi ndu bụ oshilọkpa Ébirihamu; yẹle
kẹ Áyizaku; yẹle kẹ Jiékọpu; kẹle-a; mu e-dophu phẹ azụ l'ọnodu phẹ bya aphụaru
phẹ obu-imemini."

34

Aalọru Zedekaya ẹka lẹ nchị

1 Gẹ Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu; yẹe ndu ojọgu iya l'ophu; waa iphe, bụ
ọhamoha, nọkota iya l'ẹka; tụkoru etso Jierúsalẹmu ọgu; yẹe mkpụkpu, nọ-pheru
iya mgburugburu bẹ opfu-a shi l'ẹka Chipfu rwua Jieremaya nchị.
2 Wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu. Ọ sụru-a: Jepfu
Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda je asụ iya-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu: Mu abyakwa
eworu mkpụkpu-a ye l'ẹka eze ndu Bábilọnu, bụ onye a-tu iya ọku l'ootsua ya tsufu.
3 Ọphu ọ dụkwa iphe, e-me g'ị nahụ iya g'o to gude ngu. Ọ chikwa l'ee-gude ngu
kpụru nụ iya. L'i gude ẹnya ngu hụma eze ndu Bábilọnu; unu l'iya anọdu l'iphu
l'iphu pfugbaa opfu; l'ị lashịa alị ndu Bábilọnu.
4 "Ọle ọ bụ; nụmakwa ukwe-iphe, Chipfu ekwe ngu; gụbe Zedekaya, bụ eze ndu
Jiuda. Wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ẹhu ngu; e tee gbukwa ngu l'ogu-echi;
5 ịi-nwụhukpoo chịriri. Ọo g'a kpọberu ọku lia ndiche ngu phẹ, bụ ndu ọphu vuru
ngu ụzo bụru eze; nokwaphọ g'ẹphe a-kpọbe ọku l'ụlo-ẹkwa ngu gude raa ẹkwa
ngu sụ: 'Owiwo; nnajị mu-e!' Ọ kwa mbẹdua l'onwomu ekwe ukwe-iphe-a; bụ iphe,
Chipfu epfu."
6 Tọbudu iya bụ; Jieremaya, bụ onye mpfuchiru tụko iphemiphe ono pfuaru
Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda lẹ Jierúsalẹmu.
7 Teke ono bẹ ndu ojọgu eze ndu Bábilọnu etsokwa ndu Jierúsalẹmu ọgu; yẹe
mkpụkpu lẹ mkpụkpu ọzo, nọgbaa l'alị ndu Jiuda, bụ mkpụkpu ndu ọphu phọduru
nụ, dụ gẹ Lakishi; yẹe Azeka. Ọ bụ mkpụkpu ono ẹphenebo bụ mkpakọ mkpụkpu,
a kpụ-pheru igbulọ mgburugburu, phọduru nụ l'alị ndu Jiuda teke ono.

Ndu bụ ohu l'e-mechaa nweru onwophẹ

8 Ọwaa bụ opfu, shi l'ẹka Chipfu rwua Jieremaya nchị g'eze, bụ Zedekaya gbachaaru
ọgbandzu ẹphe lẹ ndu Jierúsalẹmu l'ẹphe a-ra iya arara lẹ ndu bụ ohu e-nweru
onwophẹ.
9 Onyemonye l'a-ha ohu iya, bụ onye Hiburu; mẹ ndu kẹ nwoke mẹ kẹ nwanyị; g'ọ
tọ dụ onye a-gba onye Jiuda ibe iya ohu.
10 Ọo ya bụ; ndu-ishi; mẹkpoo iphe, bụ ndu Ízurẹlu, bụ ndu bahụru l'ọgbandzu
ono tụko kweta l'ẹphe a-ha ohu phẹ nwoke mẹ ụnwanyi; g'ọ tọ dụhe onye a-bụru
ohu ọzobaa. Ẹphe pfubua ya woru phẹ hakọta.
11 E mechaa; izimanụ lwa phẹ azụ; ẹphe bya achị-phuta ndu bụ ohu ono azụ; mbụ
ndu ono, ẹphe shi hawa ono; bya agbaphu phẹ ohu azụ.
12 Tọbudu iya bụ; olu-opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchị sụ:
13 Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbụ Chileke ndu Ízurẹlu. Ọ sụru-a: "Mu lẹ ndiche
unu phẹ gbaru ndzụ teke mu dufutaru phẹ l'alị ndu Ijiputu; mbụ l'alị ẹka ẹphe nọ
bụru ohu. Mu pfua sụ:
14 Iphe, bụkpoo apha ẹsaa, a-nwụta anwụta g'onyemonye l'ime unu l'ẹhu l'ẹhu
tọhajekwa onye Hiburu ibe iya, e reru unu. Mbụ l'o -jewaru unu ozi apha ishii;
g'unu hajẹ iya g'ọ la kẹ mmanụ; ọphu nna unu oche phẹ angaduru mu nchị; ọphu
ẹphe eyeduru mu ọnu.

15 Izimanụ lwa unu azụ lẹ mgboru nta-a; unu bya emee iphe, pfụru nhamụnha
l'ẹnya mu. G'unu ha l'onye l'onye bya araa ya arara sụ gẹ ndu alị unu nweru onwophẹ.
Unu nọdu l'iphu mu gbaa ndzụ l'ụlo-a, e kuru laaru ẹpha mu-a.
16 O be nta; unu byakwa bya aghakọbe bya emerwushiaha ẹpha mu ọzo. G'unu ha
laphuchaa azụ je achị-phuta ohu unu kẹ nwoke yẹe kẹ nwanyị ono azụ; mbụ ndu
unu shi hawa g'ẹphe jeje ẹka dụ phẹ ree. Nta-a bẹ unu gbaphuwaru phẹ ohu ọzo.
17 "Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu te emekwaru iphe, mu sụru
g'unu mee. Unu ta arakwaru iya arara sụ gẹ ndu alị unu nweru onwophẹ. Ọo ya
bụ lẹ-a; nta-a bẹ mu arawa iya arara l'unu e-nweru onwunu; ọ kwa Chipfu epfu iya.
Enweru onwunu ọbu bụ l'ee-gude ogu-echi gbua unu; ẹjo iphe-ememe egbua unu;
ẹgu egbua unu. Mu e-me unu gẹ ndu alị-eze, nọkota lẹ mgboko l'ophu sọo unu oyi.
18 Onye ono, mebyiru ọgbandzu mu ono; ọphu o medụru iphe, e pfuru l'ọgbandzu
ono, bụ ọphu ẹphe nọ mu l'iphu gbaa; ndu ono bẹ mu e-me g'ẹphe dụ gẹ nweswi
ono, a sụkaharu ẹbo bya eshia ya echilabọ ghajaa ono.
19 Ndu-ishi ndu Jiuda yẹe kẹ ndu Jierúsalẹmu; mẹ ndu eleta ibe eze ẹnya; mẹ ndu
bụ uke; mẹkpoo ndu alị ono l'ophu, bụ ndu ghajarụ echilabọ nweswi ono
20 bẹ mu e-woru ye l'ẹka ndu ọhogu phẹ, bụ ndu achọ ndzụ phẹ. Odzu phẹ l'a-bụru
nri ẹnu, ephe l'eli; yẹe anụ, bu l'eliphe.
21 " 'Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda; yẹe ndu-ishi l'alị-eze iya bẹ mu e-yekọta l'ẹka ndu
ọhogu phẹ, bụ ndu achọ ndzụ phẹ; woru phẹ ye l'ẹka ndu ojọgu eze ndu Bábilọnu,
bụ ndu shi sephuwaa onwophẹ azụ l'ẹka ị nọ.
22 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu a-tụ ekemu l'onwomu; ọ bụru mu e-duphuta
phẹ azụ lẹ mkpụkpu-a. Ẹphe e-tsoo ya ọgu; nata iya; woru ọku tụa ya l'ootsua tsufu.
Mu emee gẹ mkpụkpu, nọgbaa l'alị ndu Jiuda bụru ochobu; ọ tọ dụedu onye ebu iya
ebubu.' "

35

Ụnwu Rekabu

1 Wakwa opfu, shi Chipfu l'ẹka rwua Jieremaya nchị teke Jiehoyakimu nwa Jiosáya
bụ eze ndu Jiuda. Ọ sụru:
2 "Jepfu ndu ọnu-ụlo Rekabu je eduru phẹ bya l'ẹka ụlo eze-ụlo Chileke ẹka lanụ.
Ẹphe -bya l'ịinu phẹ mẹe g'ẹphe ngụa."
3 Tọbudu iya bụ; mu tụgbua je ekua Jiazanaya, bụ nwa Jieremaya nwa Habazinaya;
bya ekua unwune iya g'ẹphe ha; yẹe ụnwu iya g'ẹphe ha; ọ bụepho ndu ọnu-ụlo
Rekabu g'ẹphe hakọta.
4 Mu bya achịbata phẹ l'eze-ụlo Chipfu; bya achịru phẹ bahụ l'ọnu-ụlo k'ụnwu
Hananu nwa Igudalaya, bụ onye kẹ Chileke. Ọnu-ụlo k'ono nọ-kube ọnu-ụlo kẹ ndu-
ishi; bya anọ-koru l'eli ọnu-ụlo Maseya nwa Shalumu, bụ onye-nche ọnu-abata.
5 Mu bya agbajishia mẹe l'ite sụbegbaaru ndu ọnu-ụlo Rekabu ono; bya edoberu
phẹ okoro; bya asụ phẹ: "Unu pata mẹe ngụa!"
6 Ẹphe yeeru mu ọnu sụ mu: "Anyi ta angụjekwa mẹe; kẹle nna anyi oche, bụ
Jionadabu nwa Rekabu bụkwa iya tụru anyi ekemu ono sụ anyi-a: 'G'unubẹdua
mẹkpoo oshilọkpa unu ta adụkwa teke unu angụjekpo mẹe jasụ l'ojejoje!
7 Ọzo bụ g'unu ta akpụjekwa ụlo; ọphu unu akụjekwa iphe akụku; ọphu unu
akọjekwa opfu-vayịnu. G'ọ tọ dụkwa iphe ono, ọphu unu e-nwejeru; ọo ẹpho ụlo, e
meru l'ẹkwa bẹ unu a-nọduje ebuphe. Ọo ya bụ g'unu a-kaa nka l'alị ono, unu lwarụ
alwalwa ono.'
8 Anyi nọdu emeẹpho iphemiphe ono, nna anyi oche, bụ Jionadabu nwa Rekabu
tụru anyi l'ekemu ono. Ọo ya bụ l'anyịbedua; mẹkpoo unyomu anyi mẹkpoo ụnwu
anyi unwoke mẹ ụnwanyi teke angụ-swekwa mẹe;

9 ọphu anyi eke kpụ-swee ụlo k'eburu; ọphu anyi akọdu opfu-vayịnu; ọphu anyi
enwedu ẹgu; ọphu anyi akụdu iphe, aakụ akụku.
10 Ọ kwa l'ụlo, e meru l'ẹkwa bẹ anyi ebujeru; tẹme anyi nọdu anọduje emeẹpho
iphemiphe ono, Jionadabu, bụ nna anyi oche ziru anyi ono.
11 O be gẹ Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu byaru bya asọpyabe alị ẹka-a; anyi
sụ: 'Unu byakwa g'anyi lashịa Jierúsalẹmu; g'anyi nahụ ndu ojọgu ndu Bábilọnu;
yẹe kẹ ndu Arámu.' Ọ kwa iya meru g'o gude ọ bụru lẹ Jierúsalẹmu bẹ anyi nọ."
12 Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchị sụ:
13 Wakwa iphe, opfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; mbụ Chileke kẹ ndu
Ízurẹlu: "Je je akaru ndu Jiuda; yẹe ndu Jierúsalẹmu sụ phẹ-a: ?Unu tee gudedu
ndu-a nwụta iphe wata eme iphe, mu sụru g'unu meje? Ọ kwa Chipfu epfu.
14 Jionadabu nwa Rekabu tụru ndibe iya ekemu sụ g'ẹphe ta ngụjekwa mẹe. Ẹphe
nọdu eme iphe ono, a tụru phẹ l'ekemu ono. Ọphu ẹphe angụdu mẹe jasụ ntanụ-a;
ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ l'ẹphe eme g'ẹphe mee iphe, nna phẹ oche tụru phẹ
l'ekemu. Obenu lẹ mbẹdua pfuwaru yeru unu; mu -pfuchaa; mu epfubaa; ọphu unu
ekwedu eme iphe, mu sụru g'unu mee.
15 Ndu ozi mu, bụ ndu mpfuchiru g'ẹphe ha bẹ mu yewaru g'ẹphe byapfuta unu;
mu -yechaa; mu eyebaa; ẹphe bya bya asụ unu-a: 'G'unu ha l'onye l'onye hanaa ẹjo-
iphe, unu eme; dozia umere unu; g'unu te tsohẹkwaru agwa; unu ba bahẹru iya ẹja.
Ọo ya bụ g'unu eburu l'alị ono, mu nụru unu lẹ nna unu oche phẹ ono.' Ọphu unu
angaduru nchị; ọphu unu eyedụru mu ọnu.
16 Oshilọkpa Jionadabu nwa Rekabu bẹ meakwaru iphe, nna phẹ oche tụru phẹ
l'ekemu; obenu lẹ ndu-a te ekwedu eme ọphu mbẹdua sụru g'ẹphe meje.
17 "Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ
Chileke kẹ ndu Ízurẹlu: Unu ngabẹkwa nchị! Iphe, bụkpoo ẹjo iphe-ẹhuka ono, mu
sụru lẹ mu e-wotaru unubẹ ndu Jiuda ono bẹ mu e-wotakwaru unu; wotaru iya iphe,
bụkpoo onyemonye, bu lẹ Jierúsalẹmu. Mu pfuru phẹ opfu; ọphu ẹphe angaduru
nchị. Mu kua phẹ oku; ọphu ẹphe azaduru ẹnu."
18 Tọbudu iya bụ; Jieremaya bya asụ ndu ọnu-ụlo Rekabu: "Wakwa iphe, o pfuru;
mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chileke ndu Ízurẹlu. Ọ sụru-a: Eshinu
unu mewaru iphe, nna unu oche, bụ Jionadabu tụru unu ekemu iya; bya emekọta
iphemiphe, ọ sụru g'unu meje; mbụ ọ bụerupho g'o goshiru iya unu bụ g'unu eme
iya;
19 bẹ bụ lẹ-a; wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya abụru
Chileke kẹ ndu Ízurẹlu. Ọ sụru: Ọ tọ dụkwa iphe, e-me g'awa Jionadabu nwa Rekabu
te nwe onye a-nọdu ejeru mu ozi."

36

Jiehoyakimu echie ẹkwo Jieremaya l'ọku

1 O be l'apha, kwe Jiehoyakimu nwa Jiosáya apha ẹno, ọ watarụ abụru eze ndu
Jiuda; opfu-a shi l'ẹka Chipfu rwua Jieremaya nchị:
2 "Wota ẹkwo, a phụru aphụphu dee iphe, bụkpoo iphemiphe ono, mu pfuru ngu lẹ
k'ẹhu ndu Ízurẹlu; mẹ kẹ ndu Jiuda; mẹ k'ọhamoha ọzo; shikpọepho teke mu watarụ
ngu iya epfuru lẹ teke Jiosáya shi bụru eze byasụ nta-a; deta iya.
3 ?A maru; ?ndu ọnu-ụlo Jiuda -nụma iya; mbụ nụma iphe, bụkpoo ẹjo iphe-ẹhuka
ono g'ọ ha, mu doberu lẹ mu e-me phẹ ono; g'ẹphe ha l'onye l'onye ahaa eme ẹjo-iphe,
ẹphe eme; mu agụaru phẹ nvụ l'iphe, bụkpoo iphe-ẹji, ẹphe eme."

4 Tọbudu iya bụ; Jieremaya bya ekua Baruku nwa Neraya; ọ bya anọdu. Jieremaya
watarụ iya epfushiru iphemiphe ono, Chipfu pfuru iya ono; Baruku nọdu edeshi iya
l'ẹkwo aphụphu ono.
5 No iya; Jieremaya sụ Baruku-a: "Mbẹdua bẹ ẹphe wuchikwaru ewuchi; k'ọphu
mu taa dụdu ike abya l'eze-ụlo Chipfu.
6 Ọo ya bụ lẹ-a; tụgbukwaa je l'eze-ụlo Chipfu l'eswe mbọku, aaswịje ẹgu je agụaru
ndiphe iphe, i deru l'ẹkwo aphụphu-a; mbụ Opfu Chipfu, bụ ọphu mu pfuru ngu
epfuru; i dee ya edede. Gụaru iya ndu Jiuda l'ophu, bụ ndu shigbaa lẹ mkpụkpu ẹka
ẹphe shigbaa abata l'ụlo ono.
7 ?A maru; ?ẹphe a-rwọ Chipfu; g'ẹphe ha l'onye l'onye eshi l'eme ẹjo-ememe ono,
ẹphe eme ono lwaphuta azụ; kẹle oke ẹhu-eghu Chipfu, ọ sụru l'ọ-tụkoru l'ishi ndu-a
parụ ẹka."

8 Baruku nwa Neraya tụko iphemiphe ono, Jieremaya onye mpfuchiru sụru g'o mee
ono mekọta. Ọ pfụru l'eze-ụlo Chipfu tụko Opfu Chipfu ono, e deru l'ẹkwo ono woru
gụaru phẹ.
9 O be l'ọnwa kẹ tete l'apha, kwe Jiehoyakimu nwa Jiosáya apha ise, ọ bahụru l'aba-
eze ndu Jiuda; e woru eswe aa-swịru Chipfu ẹgu raa arara l'iphe, bụkpoo ọha ndu
bu lẹ Jierúsalẹmu l'ophu; mẹkpoo ndu ọphu shi lẹ mkpụkpu, nọgbaa l'alị ndu Jiuda
bya.
10 Baruku bya eje apfụru l'eze-ụlo Chipfu l'ọma-ụlo Gemaraya nwa Shafanu, bụ
onye edeje ẹkwo. Ọnu-ụlo k'ono nọ l'ọma ụlo-eli iya, nọ lẹ mgboru ọnu-abata Ọphúú.
Ọ pfụru l'ẹka ono woru opfu Jieremaya, e deru l'ẹkwo-a woru gụa; onyemonye nụma-
dzuru.
11 O be gẹ Mayịkaya, bụ nwa Gemaraya nwa Shafanu nụmaru Opfu Chipfu ono g'ọ
ha, bụ ọphu e deru l'ẹkwo ono;
12 ọ bya agbazeta jeshia ibe eze; bya eje abahụ l'ọma-ụlo k'onye edeje ẹkwo. Iphe,
bụkpoo ndu-ishi g'ẹphe ha dọru l'ẹka ono. Ndu nọ iya nụ bụ onye edeje ẹkwo
l'onwiya, bụ Elishama; yẹe Delaya nwa Shemaya; yẹe Ẹlunatanu nwa Akụbo; yẹe
Gemaraya nwa Shafanu; yẹe Zedekaya nwa Hananaya; yẹe iphe, bụkpoo ndu-ishi
ndu ọphuu g'ẹphe ha.
13 Mayịkaya bya eworu iphemiphe, ọ nụmaru, Baruku gụru ndiphe l'ẹkwo ono
kọoru phẹ.
14 Iphe, bụ ndu-ishi ono g'ẹphe ha bya ezia Jiehudi, bụ nwa Netanaya nwa
Shelemaya, bụ nwa Kushi g'o je asụ Baruku g'o gudeẹshikwa ẹkwo aphụphu ono,
ọ gụru ndu Ízurẹlu ono gude bya. No iya; Baruku nwa Neraya bya aparu ẹkwo
aphụphu ono l'ẹka gude bya ejepfu phẹ.
15 Ẹphe sụ iya: "Nọdueshikwa anọo gụaru iya anyi."

No iya; Baruku bya eworu iya gụaru phẹ.
16 O be teke ẹphe nụmaru opfu ono g'ọ ha; ẹphe bya elegbabẹchaa nwibe phẹ ẹnya
l'ẹka ndzụ agụ phẹ. Ẹphe sụ Baruku: "Opfu-a g'ọ ha bẹ anyi e-jekwa akọoru eze."
17 Ẹphe bya ajịa Baruku sụ iya: "Kaẹshikwaru anyi. ?Dẹnu g'i meru dekọta
iphemiphe-a g'ọ ha? ?Bụ Jieremaya epfuru ngu iya; ị nọdu ede tọo?"

18 Baruku sụ phẹ; "Ee; ọo ya pfukọtaru mu iphe-a g'ọ ha; mu gude mini-ẹkwo dee
ya l'ẹkwo-a."

19 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi ono bya asụ Baruku-a: "Gẹ gụ lẹ Jieremaya tụgbukwaa
je edomia onwunu. Unu te emekwa g'a maru ẹka unu nọ!"

20 Ẹphe bya eworu ẹkwo aphụphu ono bya edobe l'ụlo kẹ Elishama, bụ onye edeje
ẹkwo. Ẹphe bya ejepfu eze l'ọma-unuphu ibe iya je epfuaru iya iphemiphe.

21 Eze bya ezia Jiehudi sụ iya g'o je ewotaẹshikwa ẹkwo aphụphu ọbu. Jiehudi bya tụgbua je l'ụlo Elishama, bụ onye edeje ẹkwo je ewota ẹkwo ono bya agụaru eze; yẹe
ndu-ishi; ndu-ishi g'ẹphe ha pfụgbaaru l'agụga iya.
22 Teke ono bụ ọnwa tete. Ọ bụru l'obu, aanọduje l'udzumini bẹ ọ nọ; a zụberu iya
ọku l'epfu; ọ nọdu enwu taphutaphu l'ẹka ọ nọ.
23 Ọ nọdu abụjeru; Jiehudi -gụepho mpekala ẹkwo ono ẹto ọzoo ẹno; eze egude
mma ndu edeje ẹkwo byikata iya ye l'ọku epfu ono. O mee ya nno; jasụ ẹkwo
aphụphu ono kekọta ọku.
24 Ọphu eze; yẹe ndu ejeru iya ozi, bụ ndu tụkoru opfu ono g'ọ ha nụma ono
egoshiduru lẹ ndzụ agụ phẹ; ọphu ẹphe alakadụru uwe phẹ.
25 Ẹlunatanu; yẹe Delaya; yẹe Gemaraya rwọkpoo eze sụ iya g'ọ tọ kpọshi ẹkwo
aphụphu ono ọku; ọphu o yedụru phẹ ọnu.
26 Ọ bụchiaru iphe, o meru; mbụ eze bụ l'ọ tụru ekemu sụ gẹ Jierahụmelu, bụ
nwa iya; yẹe Seraya nwa Azuriyẹlu; yẹe Shelemaya nwa Abụdelu; g'ẹphe je egude
Baruku, bụ onye edeje ẹkwo; yẹe Jieremaya, bụ onye mpfuchiru. Obenu lẹ Chipfu
domiru phẹ.
27 Eze kpọchaepho ẹkwo aphụphu ono ọku; mbụ ẹkwo, e deru opfu, bụ Baruku
deru iya iphe, Jieremaya pfuru iya g'o dee ya; Opfu Chipfu rwua Jieremaya nchị.
28 Ọ sụ: "Wota ẹkwo aphụphu ọzo dee iphemiphe ono, dụ l'ẹkwo aphụphu kẹ mbụ
phọ, bụ ọphu ọ kpọru ọku; mbụ Jiehoyakimu, bụ eze ndu Jiuda.
29 Ọzo bụ lẹ-a; karụ Jiehoyakimu, bụ eze ndu Jiuda; sụ iya lẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu
epfu baa: Ị kpọru ẹkwo aphụphu ono ọku sụ: '?Bụ gụnu meru g'o gude i dee ya sụ
l'eze ndu Bábilọnu byafụtaje bya emebyishia alị-a mee gẹ nemadzụ yẹe anụ ta adụhe
iya?'
30 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'opfu ẹhu Jiehoyakimu, bụ eze ndu
Jiuda: O too nwekwarụ onye e-shi iya l'ẹhu, a-nọdu l'aba-eze Dévidi. Odzu iya bẹ
aa-tọgbo l'etezi; l'ọ dabyiru; anwụ echia ya l'eswe; iji adaa kpua ya l'ẹnyashi.
31 Mu a-nụ iya aphụ; yẹe ụnwegirima iya; yẹe ndu ejeru iya ozi; kẹle ẹphe eme
ẹjo-iphe. Iphe, bụkpoo ẹjo iphe-ẹhuka ono, mu sụru lẹ mu e-me phẹ ono bẹ mu
e-mekọtacha phẹ; ẹphe lẹ ndu bu lẹ Jierúsalẹmu mẹ ndu Jiuda. Noo kẹle ẹphe ta
ngadụru mu nchị."
32 Tọbudu iya bụ; Jieremaya bya ewota ẹkwo aphụphu ọzo; bya eworu iya nụ
Baruku nwa Neraya, bụ onye edeje ẹkwo. Jieremaya byakwa bya epfuaru iya iphe,
oo-de iya; Baruku byakwa bya edekọta iya iphe, bụkpoo iphe, shi dụ l'ẹkwo aphụphu
ọphuu, ọ kpọru ọku; mbụ Jiehoyakimu, bụ eze ndu Jiuda. E yebakwaa ya phọ ikpoto
iphe ọzo, dụgbakwapho g'ono.

37

Jieremaya eje mkpọro

1 Zedekaya nwa Jiosáya bẹ Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu meru eze ndu Jiuda.
Ọ bụru iya bụ eze nọchia ẹnya Jiehoyakinu bụ nwa Jiehoyakimu.
2 Yẹbedua l'onwiya; mẹ ndu ejeru iya ozi; mẹ ndu alị ono l'ophu ta adụdu onye
ngarụ nchị l'opfu ono, Chipfu gbẹ l'ọnu Jieremaya, bụ onye mpfuchiru pfua ono.
3 Eze, bụ Zedekaya bya ezia Jiehukalu nwa Shelemaya; yẹe onye uke, bụ Zefanaya
nwa Maseya g'ẹphe jepfu Jieremaya, bụ onye mpfuchiru je ezia ya ozia sụ iya-a: "Pfua
opfu ẹhu anyi nụ Chipfu, bụ Chileke anyi jikonu."
4 Teke ono bẹ Jieremaya nweru onwiya; kẹle e teke atụdu iya mkpọro teke ono.
5 Mbụ lẹ ndu ojọgu Fero-a wụfutaru l'alị ndu Ijiputu. O be gẹ ndu Bábilọnu, bụ ndu
nọ-pheru Jierúsalẹmu mgburugburu nụmaru abyabya ndu Ijiputu ono; ẹphe wụfu
parụ Jierúsalẹmu haa.

6 Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya, bụ onye mpfuchiru nchị sụ:
7 “Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurẹlu epfu baa: Unu karụ eze ndu Jiuda, ziru unu g'unu bya akpata mu ishi: ‘Ndu ojọgu Fero-a, zefutaru bya unu eyeru ẹka-a l'e-mechakwaa laa alị phẹ, bụ alị ndu Ijiputu.
8 Noo teke ndu Bábilọnu a-lwa azụ bya etsoo mkpụkpu-a ọgu; lwụta iya l'ọgu tụa ya ọku; ọku etsufu iya.’
9 “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu ba nọdukwa eme onwunu eswe l'ẹka unu arị sụ lẹ ndu Bábilọnu ta adụkwa iphe, e-me g'ẹphe be mecha haa unu. Ẹphe taa hakwa unu!
10 Ọme ọ bụkponu kẹ g'unu mekpekọta ndu ojọgu ndu Bábilọnu l'ophu, bụ ndu etso unu ọgu; ọ bụerupho ndu e mekarụ iphe phọduru lẹ mkpu, ẹphe tụru; ẹphe afụtale-a bya akpọo mkpụkpu-a ọku.”
11 Ndu Bábilọnu wụfuchaepho lẹ Jierúsalẹmu, bụ iphe, kparụ iya nụ bụ ndu ojọgu Fero, eze gbiigbii abyapfuta phẹ;
12 Jieremaya gbẹshi lẹ Jierúsalẹmu jeshia alị ndu Benjiaminu g'o je etsoru ndu ẹka ono keta okiphe iya.
13 O -rwuẹpho ọnu-abata Benjiaminu; onye-ishi ndu nche, ẹpha iya bụ Irayịjia, bụ nwa Shelemaya nwa Hananaya gude iya sụ l'ọogbalawa agbapfu ndu Bábilọnu.
14 Jieremaya sụ iya: “Ọ kwa ụka. Mu ta agbalakwa agbapfu ndu Bábilọnu.” Ọphu Irayịjia angaduru iya rọ nchị. Ọ bụ-chia iphe, o meru bụ l'o guderu Jieremaya kpụta iya kpụjeru ndu-ishi.
15 Ẹhu ghuahaa ndu-ishi ono eghu l'opfu ẹhu Jieremaya. Ẹphe zia; e chia ya iphe woru iya tụa mkpọro l'ụlo Jionatanu, onye edeje ẹkwo, bụ ẹka ẹphe meru; ọ bụru ụlo mkpọro.
16 E woru Jieremaya kpụru ye lẹ mkpọro l'obu-alị; ọ nọkpoo l'ẹka ono nọo ọdu.
17 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Zedekaya bya ezia; e je eduta iya dujeru iya. Ọ jịa ya lẹ mpya sụ iya:
“?O nweru opfu, shi l'ẹka Chipfu tọo?”
Jieremaya sụ iya: “Ee; aa-kpụru ngu ye l'ẹka eze ndu Bábilọnu.”
18 No iya; Jieremaya bya asụkwapho eze, bụ Zedekaya: “?Bụ gụnu bụ iphe-ẹji, mu meru ngu; ọzoo ndu ejeru ngu ozi; ọzoo ndu-a l'ophu, meru g'o gude ị tụa mu mkpọro?
19 ?Dẹnu ndu mpfuchiru ngu ono, bụ ndu shi epfujeru unu mpfuchiru sụ: ‘Eze ndu Bábilọnu tee tsokwa ngu ọgu; ọphu ẹphe etsokwa alị-a ọgu?’
20 Obenu lẹ nta; nnajịuphu mu, bụ eze; jiko ngabẹkpodapho nchị l'arwọrwo, mu arwọ ngu. Mbụ-a; te eduphuẹkwa mu azụ l'ibe Jionatanu, bụ onye edeje ẹkwo; ọdumeka bẹ mu a-nwụhukwa l'ẹka ono.”
21 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Zedekaya bya eworu ekemu tụa sụ g'e woru Jieremaya dobe l'ọma-unuphu ẹka ndu nche anọje; g'a nụje iya ishi buredi mbọku-mbọku; mbụkwa ụdu buredi, ndu egheje buredi gheru; g'a nụje iya ya jasụ buredi, nọ lẹ mkpụkpu abvụebe. Ọ bụru iya bụ l'e woru Jieremaya dobe l'ọma-unuphu ẹka ndu nche anọje; ọ nọdu l'ẹka ono.

38

Eechie Jieremaya l'oke iduma

1 Shefataya nwa Mátanu; yẹe Gedalaya nwa Pashọ; yẹe Jiehukalu nwa Shelemaya; yẹe Pashọ nwa Malukayịjia nụma iphe, Jieremaya anọduje epfuru ndu Jiuda l'ophu; kẹle ọosuje:

2 “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘Onye nọ lẹ mkpụkpu-a a-lakwa l'ogu-echi; yẹe ọkpa-nri; yẹe ẹjo iphe-ememe. Obenu l'onye lapfuru ndu Bábilọnu a-nọdu ndzụ. Oo-gude ndzụ iya gbalaa je anọdu ndzụ.’
3 Tẹmanu-a; wakwa iphe, Chipfu epfu: ‘Mkpụkpu-a ta adụkwa iphe, e-me g'e te woru iya ye l'ẹka ndu ojọgu eze ndu Bábilọnu, bụ onye e-mechaa lwụta iya l'ọgu.’ ”
4 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi bya asụ eze-a: “G'e gbukwaa nwoke-a. Oomekwa g'ike bvụ ndu ojọgu, bụ nwa ndu ọphu phọduru nụ lẹ mkpụkpu-a; yẹe ndu-a l'ophu; ọ bụru iphe ono, oopfu anụ phẹ ono akpa iya. Nwoke-a ta abụkwa iphe, a-dụru ndu-a ree bẹ ọocho; ọ kwa iphe, e-mebyi phẹ emebyi.”
5 Eze, bụ Zedekaya yeeru phẹ ọnu sụ phẹ: “Ọ nọnu unu l'ẹka; mbẹdua, bụ eze ta adụkwa iphe, mu akpọshi unu ememe.”
6 Tọbudu iya bụ; ẹphe kpụta Jieremaya jeye l'oke iduma Malukayịjia, bụ nwa eze. Oke iduma mini ono nọ l'ọma-unuphu ẹka ndu nche anọje. Ọ bụru eri bẹ ẹphe tụru iya seru ye l'iduma ọbu. Teke ono bẹ mini ta adụdu l'iduma ono. Iphe, dụ iya nụ bụru ẹpuchi. Jieremaya bụru bvụbvurubvu l'ẹpuchi ono.
7 No iya; Ẹbedu-Mẹleku, bụ onye Kushi; bya abụru onye eleta ibe eze ẹnya nụma l'e yeru Jieremaya l'oke-iduma mini. O be g'eze nọ anọo l'ọnu-abata Jierúsalẹmu, bụ Ọnu-abata Benjiaminu;
8 Ẹbedu-Mẹleku shi l'ibe eze tụgbua jepfu eze je asụ iya:
9 “Nnajịuphu mu, bụ eze; iphemiphe-a, ndu-a meru Jieremaya onye mpfuchiru-a bụakwaa ẹjo-iphe bẹ ẹphe meru. G'ẹphe woru iya ye l'ime oke iduma g'ọ nọdu l'ẹka ono g'ẹgu gbua ya; l'ẹbe abụ lẹ nri dụkwadu lẹ mkpụkpu.”
10 Tọbudu iya bụ; eze bya atụaru Ẹbedu-Mẹleku bụ onye Kushi ekemu sụ iya: “Duta ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri l'ẹka-a g'unu l'ẹphe swịru je esefuta Jieremaya, onye mpfuchiru l'oke iduma ono; a -nọnya ọ nwụhu.”
11 No iya; Ẹbedu-Mẹleku bya achịta ndu ono; ẹphe l'iya swịru jeshia. Ọ bya abahụ l'ibe eze l'ụlo, eedobeje iphe bya achịta nkịriba ukpo yẹe nkịrika ẹkwa l'ẹka ono bya egude eri seru iya nụ Jieremaya l'ime oke iduma ono.
12 Ẹbedu-Mẹleku, onye Kushi bya asụ Jieremaya-a: “Woru nkịriba ukpo yẹe nkịrika ẹkwa-a dẹe l'ẹka g'ọ bụru ẹwu l'ẹka ịitu onwongu eri ono!” Jieremaya bya eworu iya mee nno.
13 Ẹphe gude eri ono selita iya eli sefụta l'ime oke iduma ono. Jieremaya byakwa bya anọdu l'ọma-unuphu ẹka ndu nche anọje.

Zedekaya akpata Jieremaya ishi ọzo

14 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Zedekaya bya ezia; e je ekua Jieremaya, bụ onye mpfuchiru. Ọ bya; e duta iya bahụ l'ọnu-abata k'ẹto, bụ ọphu e shi abahụ l'eze-ụlo Chipfu. Zedekaya bya asụ iya: “Mu abyakwa ngu ajị ajị. Ta adụkwa iphe, ii-domiru mu edomi!”
15 Jieremaya sụ Zedekaya-a: “Mu -yeeru ngu ọnu; ?tii gbudu mu nụ? Teke mu chị-koshiru ngu idzu; ọ tọ bụdu l'ii-yeru mu ọnu.”
16 Zedekaya ribuaru Jieremaya angụ lẹ mpya sụ iya: “Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a, bụ onye meru anyi nọdu atụ unme; mu tee gbukwa ngu; ọphu mu akpụkwaru ngu eye l'ẹka ndu achọ ndzụ ngu.”
17 Tọbudu iya bụ; Jieremaya bya asụ Zedekaya-a: “Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Chileke; bya abụru Ọkalibe-Kakọta-Ike; bụru Chileke ndu Ízurẹlu; sụ-a: I -woru onwongu ye l'ẹka ndu-ishi l'alị eze ndu Bábilọnu; bẹ ndzụ ngu a-dụ; ọphu aa-kpọdu mkpụkpu-a ọku; gụbedua gụ lẹ ndibe ngu g'unu ha anọdu ndzụ.
18 Obenu teke ọ bụ l'i tii woduru onwongu eye l'ẹka ndu-ishi l'alị eze ndu Bábilọnu bẹ ee-wokwaru mkpụkpu-a ye l'ẹka ndu Bábilọnu; ẹphe akpọo ya ọku; ọphu gụbedua l'onwongu eshikwa phẹ l'ẹka anahụ.”

19 Eze, bụ Zedekaya sụ Jieremaya-a "Ndu mu atsụ ebvu bụkwa ndu Jiuda, bụ ndu
ọphu wowaru onwophẹ ye l'ẹka ndu Bábilọnu; lẹ ndu Bábilọnu a-kpụkwaru mu nụ
phẹ; ẹphe emelaha mu omeliwe."
20 Jieremaya sụ iya: "Ẹphe taa kpụkwaru ngu eye phẹ l'ẹka. Ọo ẹpho g'i mee olu
Chipfu, bụ iya bụ iphe-a, mu epfuru ngu-a. Ọo ya bụ l'ọ dụru ngu lẹ ree; tẹme ndzụ
adụ ngu.
21 Obenu teke ị jịkaru l'i tii woduru onwongu eye phẹ l'ẹka; wakwa iphe, Chipfu
kpuharụ goshi mu baa:
22 Iphe, bụkpoo ụnwanyi ono, a harụ l'ibe eze ndu Jiuda ono bẹ aa-chịtahakwaa
chịjeru ndu-ishi l'alị eze ndu Bábilọnu. Ụnwanyi ono epfuaharụ ngu sụ ngu:
" 'Ẹphe dephukwaru ngu
edephu;
bya eworu ngu mekpee;
mbụ ndu ono, bụ ọnyà ngu,
ị kpọru obu yeru ono.
Nta-a bẹ ọkpa mihuwaru ngu
l'ẹpuchi.
Ndu ọnyà ngu phẹ ono parụ
ngu haa gbakashịhu.'
23 "Unyomu ngu g'ẹphe ha; yẹe ụnwegirima ibe ngu bẹ aa-tụko chịfuta chịtaru ndu
Bábilọnu. Ọphu gụbedua l'onwongu anahụkwa phẹ agbala; ọ chikwaa iphe, e-me nụ
bụ l'eze ndu Bábilọnu e-gude ngu; tẹme ọzo bụ lẹ mkpụkpu-a bẹ aa-kpọkwa ọku."
24 Tọbudu iya bụ; Zedekaya bya asụ Jieremaya: "Ba adụkwa onye ii-me g'ọ maru
ụja mu lẹ ngu-a; ọdumeka bẹ ee-gbukwa ngu.
25 Ndu-ishi -nụma lẹ mu pfuru yeru ngu; ẹphe -byapfuta ngu bya asụ ngu: 'Pfuaru
anyi iphe, i pfuru eze; yẹe ọphu eze pfuru ngu. Be domikwaru iya anyi; ọdumeka bẹ
anyi e-gbukwa ngu!'
26 Ọo ya bụ l'ịi-sụ phẹ-a l'ọ kwa arwọrwo bẹ i shi arwọ eze g'o to duphukwa ngu
azụ l'ibe Jionatanu g'i je anọdu l'ẹka ono nwụhu."
27 E mechaa; ndu-ishi ono g'ẹphe ha tụko byapfuta Jieremaya bya ajịa ya. O
woẹrupho iphe ono, eze sụru g'o pfuaru phẹ ono woru pfuaru phẹ. Ọphu ọ dụedu
iphe ọzo, ẹphe epfujeba; kẹle ọ tọ dụdu onye nụmaru ụja, ẹphe bọru.
28 Jieremaya nọdu l'ọma-unuphu ẹka ndu nche anọje l'ẹka ono gbiriri jasụ mbọku,
a lwụtaru mkpụkpu Jierúsalẹmu l'ọgu.

39

Adada Jierúsalẹmu
(2Ndu 25:1-7; 2Iphe 36:13-21; Jier 52:3-11)

1 Tọbudu iya bụ; o be l'apha, kwe Zedekaya apha tete, ọ watarụ abụru eze; l'abalị
k'iri l'ọnwa iri; eze ndu Bábilọnu, bụ Nebukadineza chịta ikpoto ndu ojọgu iya; ẹphe
byatashịa Jierúsalẹmu; bya ekepheta mkpụkpu ono mgburugburu.
2 No iya; o rwukwaa l'abalị kẹ tete l'ọnwa k'ẹno l'apha, kwe Zedekaya apha iri lẹ
nanụ; e tsukpọshia igbulọ, e gude kpụ-phee mkpụkpu ono mgburugburu.
3 Ọ bụru iya bụ lẹ ndu-ishi l'alị eze ndu Bábilọnu awụbata bya adọru l'ọnu-abata
Echilabọ lẹ mkpụkpu ono. Ndu ọbu bụ: Nẹgalu-Sareza; yẹe Samụga-Nebo; waa
Sarisekimu onye bụ iya bụ ishi ndu eleta ibe eze ẹnya; yẹe Nẹgalu-Sareza, bụ iya
bụ ishi ndu ejeru eze ozi; waa iphe, bụkpoo ndu bụ ishi l'alị eze ndu Bábilọnu.
4 O be gẹ Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda yẹe ndu ojọgu iya l'ophu hụmaru phẹ; ẹphe
ye ọkpa l'ọso gbalaaha. Ẹphe gude ẹnyashi wụfu lẹ mkpụkpu ono. Ẹka ẹphe shiru

gbalaa bụ l'ọnu ọguzo ono, dụ lẹ mgbaka igbulọ labọ ono, dụ lẹ mgboru mgbabu eze. Ọ bụru ẹka ẹphe shiru bụ ụzo nsụda Araba.
5 Ọle ndu ojọgu ndu Bábilọnu chịpyaberu phẹ je agbapfu Zedekaya lẹ baswaa alị, dụ lẹ Jieriko. Ẹphe gude iya kpụru iya kpụtaru Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu lẹ mkpụkpu Ribula l'alị Hamatu, bụ ẹka ọ nọ nmaa ya ikpe.
6 Ọ bụru lẹ Ribula l'ẹka ono bẹ eze ndu Bábilọnu nọ gbushia ụnwu Zedekaya. Zedekaya nọdu ele iya ẹnya; ọ nọdu egbushi phẹ. Ọ byakwaphọ bya atụko ndu a maru amaru l'alị ndu Jiuda gbushikọta.
7 Ọ bya aswọshia Zedekaya akpụru ẹnya; bya egude ẹgbirigba, e meru l'onyirubvu tụ ya mkpọro kpụta lashịa Bábilọnu.
8 Ndu Bábilọnu ono woru ọku tụa l'ibe eze ono; yẹe ụlo ndiphe; bya enwukpọshia igbulọ, e gude kpụ-phee Jierúsalẹmu mgburugburu.
9 Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojọgu, anọduje eche eze ndu Bábilọnu nche; tụko nwandu phọduru nụ lẹ Jierúsalẹmu ono; yẹe ndu wowaru onwophẹ ye l'ẹka ndu Bábilọnu; waa ndu ọphuu; kpụta lẹ ndzụ lashịa alị ndu Bábilọnu.
10 Ọle Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojọgu, anọduje eche eze ndu Bábilọnu nche ono bụ ndu ọ harụ l'alị ndu Jiuda bụ ndu ụkpa olemole, bụ ndu adụdu iphe, ẹphe nweru. Ọ nọdu teke ono nụchaa phẹ opfu-vayịnu; yẹe alị-ẹgu.
11 No iya; Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu tụa ekemu-a tụ-doru Jieremaya; o bụru onye ọ turu iya nụ bụ Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojọgu, anọduje eze ndu Bábilọnu nche sụ:
12 "Unu dutakwa iya leta iya ẹnya. Unu ta adụkwa iphe, unu e-me iya; ọ chikwaa iphe, ọ sụkpoerupho g'unu meeru iya; unu emeeru iya ya."
13 Tọbudu iya bụ; Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojọgu, anọduje eche eze ndu Bábilọnu nche ono; yẹe Nebushazụbanu, bụ ishi ndu eleta ibe eze ẹnya; yẹe Nẹgalu-Sareza, bụ ishi ndu ejeru eze ozi; yẹe ndu ọphuu, bụ ishi l'alị eze ndu Bábilọnu;
14 bya ezia; e je eduta Jieremaya dufuta l'ọma-unuphu ẹka ndu nche anọje. Ẹphe duru iya nụ Gedalaya bụ nwa Ahikamu nwa Shafanu; sụ iya g'o duru iya laa ibe iya. Ọ bụru iya bụ lẹ yẹe ndibe phẹ anọdu.
15 Teke phọ, Jieremaya shi nọdu l'ọma-unuphu ẹka ndu nche anọje phọ bẹ ọ nụmaru Opfu Chipfu, sụru iya:
16 "Je akaru Ẹbedu-Mẹleku; onye Kushi; sụ iya: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya abụru Chileke kẹ ndu Ízurẹlu. Sụ-a; mu abyaakwaa emeẹbe iphe, mu sụru lẹ mu e-me mkpụkpu-a. Mu e-meru ọla-l'iswi nụ phẹ; ọ tọ bụdu ụpete. O -rwuẹpho teke ono bẹ iphemiphe ono e-mekọta l'ọogbaa ngu l'iphu.
17 Ọle mu a-nafụta ngu m'o -rwua mbọku ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. A taa kpụduru ngu anụ ndu ịitsu ebvu.
18 Ọ tọ dụkwa iphe, e-me gẹ mu ta adzọta ngu; k'ọphu bụ l'e tee gbudu ngu l'ogu-echi; ọ bụ-chia l'ii-gude ndzụ ngu gbala; kẹle ị kpọru obu yeru mu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono."

40

Teke Gedalaya bụ ọchi-ọha ndu Ízurẹlu
(2Ndu 25:22-26)

1 Opfu-a bẹ Jieremaya nụmaru l'ọnu Chipfu gẹ Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojọgu, anọduje eche eze ndu Bábilọnu nche tọhachaeru iya phọ lẹ mkpụkpu Rama. Kẹle ọ byaru bya ahụma Jieremaya l'ẹka a tụru iya ẹgbirigba; ẹphe lẹ ndu a kpụru lẹ ndzụ, shi Jierúsalẹmu; yẹe alị ndu Jiuda ala alị ndu Bábilọnu.
2 O be g'onye-ishi ndu ojọgu ono hụmaru Jieremaya; ọ sụ iya: "Chipfu, bụ Chileke ngu pfukwaru lẹ ya e-me ẹka-a omeliwe-a.

3 Nta-a bẹ Chipfu mewaru iphe, o pfuru. Iphemiphe ono mekọtaru; kẹle unu meru
Chipfu iphe-ẹji; ọphu unu emedụru iphe, ọ sụru g'unu mee.
4 Ọle ntanụ-a bẹ mu atụfuwa ngu l'ẹgbirigba ono, nọ ngu l'ẹka ono. Tsoru mu
g'anyi la alị ndu Bábilọnu m'ọ bụru l'ọ dụ ngu ree ẹgube ono; ọ bụru mbẹdua l'a-
nọdu eleta ngu ẹnya. Teke ọ bụkwanu l'ọ tọ dụdu ngu ree ẹgube ono l'ị haa abyabya.
Lekwa! Alị ẹka-a l'ophu nọkwa ngu l'iphu; jejekpọepho ẹka dụ ngu ree!
5 Ọle ọ -bụru l'ọ dụ ngu g'ị nọdu l'ẹka-a; g'ị laphu azụ jepfu Gedalaya, bụ nwa
Ahikamu nwa Shafanu, bụ onye eze ndu Bábilọnu họfutaru g'ọ bụru ọchi-ọha,
nọgbaa l'alị Jiuda l'ophu; je g'unu l'iya buru l'echilabọ ndu ẹka ono; teke ọdumeka;
jekpọepho eburu l'ẹka dụ ngu ree."

No iya; onye-ishi ndu ojọgu, anọduje eche eze ndu Bábilọnu nche ono bya anụ iya
nri, eeri eriri; bya anụ iya iphe gude meeru iya ree; bya aparu iya haa; ọ lashịa.
6 Ọ bụru iya bụ lẹ Jieremaya alapfushia Gedalaya nwa Ahikamu lẹ mkpụkpu
Mizupa; je yẹle iya buru l'echilabọ ndu ọzo, bụ ndu a harụ l'alị ẹka ono.

7 O be gẹ ndu-ishi ndu ojọgu ndu Jiuda g'ẹphe ha; ẹphe lẹ ndu nke phẹ, bụ ndu shi
nọdugbaa l'ẹgbudu nụmaru l'eze ndu Bábilọnu họfutawaru Gedalaya nwa Ahikamu
g'ọ bụru ọchi-ọha l'alị ono; l'o wowaru unwoke; mẹ ụnwanyi; mẹ ụnwegirima, bụ
ndu kachaa akpa nri l'alị ono; mbụ ndu ọphu a ta akpụduru lẹ ndzụ laa alị ndu
Bábilọnu; ye iya l'ẹka;
8 ẹphe wụfuta wụ-pfuta Gedalaya lẹ mkpụkpu Mizupa. Ndu byaru nụ bụ Ishimẹlu
nwa Netanaya; yẹe Jiohananu; yẹe Jionatanu, bụ ụnwu Kareya; waa Seraya nwa
Tanuhumetu; waa ụnwu Efayi onye Netofa; yẹe Jiezanaya, bụ nwa onye Maka; ẹphe
lẹ ndu nkephẹ.
9 Gedalaya, bụ nwa Ahikamu nwa Shafanu bya eribuaru ẹphe lẹ ndu nkephẹ ono
nte sụ phẹ: "Unu ta tsụkwa ebvu anọdu ndu Bábilọnu l'ẹka. Unu nọdukpoepho l'alị
ono jeeru eze ndu Bábilọnu ozi g'ọ dụru unu lẹ ree.
10 Mbẹdua l'onwomu a-nọdu lẹ mkpụkpu Mizupa nọ-chije ẹnya unu l'iphu ndu
Bábilọnu, bụ ndu-a, byapfutaru anyi-a; obenu l'unu a-nọdu akụta mẹe; awọ akpụru
oshi ọnanwu; yẹe manụ woru kwachia l'ẹka unu edobeje iya; unu eburu lẹ mkpụkpu-
a, unu natagbaaru-a."

11 O be teke iphe, bụkpoo ndu Jiuda, nọ l'alị ndu Mówabu; yẹe ndu ọphu nọ l'alị
ndu Amọnu; yẹle ndu k'alị ndu Edọmu; mẹkpoo ndu ọphu nọgbaa l'ọhamoha ọzo;
nụmaru l'eze ndu Bábilọnu nweru nwa ndu ọ harụ haa l'alị ndu Jiuda; bya eworu
Gedalaya, bụ nwa Ahikamu nwa Shafanu mee onye-ishi phẹ;
12 ẹphe tụko lwakọta alị ndu Jiuda; lwapfuta Gedalaya lẹ mkpụkpu Mizupa; shigbaa
l'ẹka ẹphe shi gbachaa nanụ nanụ. Ẹphe kwatakpọo kụa mẹe kụa k'etsutsu iya; bya
awọ akpụru oshi ọnanwu; wọshia ya ike.

13 Ọ bụru iya bụ lẹ Jiohananu nwa Kareya; yẹe ndu-ishi ndu ojọgu ono l'ophu,
nọkwadu l'ẹgbudu ono bya abyapfuta Gedalaya lẹ Mizupa
14 bya asụ iya: "?Ị maru-a lẹ Balisu, bụ eze ndu Amọnu zikwaru Ishimẹlu nwa
Netanaya g'ọ bya egbua ngu?" Ọphu Gedalaya nwa Ahikamu ekwetaduru iphe, ẹphe
epfu.

15 Tọbudu iya bụ; Jiohananu nwa Kareya bya ejepfu Gedalaya lẹ mpya lẹ Mizupa
je asụ iya: "Gẹ mu jenụ egbua Ishimẹlu nwa Netanaya g'ọ tọ dụ onye a-maru nụ. ?
Dẹnu g'o gude e je l'aha iya g'o gbua ngu mee ndu Jiuda l'ophu, bụ ndu nọru ngu
mgburugburu g'ẹphe gbakashịhu; mee gẹ nwa ndu Jiuda ndu ọphu phọduru nụ laa
l'iswi?"
16 Obenu lẹ Gedalaya nwa Ahikamu sụru Jiohananu nwa Kareya-a: "E jekwa eme
iphe, dụ ẹgube ono. Iphe ono, iipfu l'opfu ẹhu Ishimẹlu ono ta abụkwa ọkpobe opfu."

41

1 No iya; o be l'ọnwa k'ẹsaa; Ishimẹlu, bụ nwa Netanaya nwa Elishama; mbụ
onye shi l'unuphu ndu eze; bya abụru onye yị lẹ ndu-ishi, nọru l'ẹka eze; bya
achịru ụmadzu iri gude byapfuta Gedalaya nwa Ahikamu lẹ mkpụkpu Mizupa. Ẹphe
wataẹpho eri nri l'ẹka ono;
2 Ishimẹlu nwa Netanaya yẹe ụmadzu iri phọ, yẹle ẹphe swị phọ wụ-lihu woru
Gedalaya, bụ nwa Ahikamu nwa Shafanu gbua. Ọ bụru ogu-echi bẹ ẹphe gude gbua
onye ono, eze ndu Bábilọnu họtaru g'ọ nọdu bụru ishi l'alị ẹka ono.
3 Ishimẹlu tụkokwapho ndu Jiuda, ẹphe lẹ Gedalaya nọ lẹ Mizupa; yẹe ndu ojọgu
ndu Bábilọnu, nọ l'ẹka ono gbushia.
4 A nọepho ujiku lanụ g'e gbucharu Gedalaya; kẹle ọ tọ dụkpodaro onye mawaru
nụ teke ono;
5 Ụkporo ụmadzu ẹno tụko kpụshia ẹjí-agba; bya agbajashịa uwe phẹ; bya
egbukashịchaa onwophẹ ọnyá wụru bya. Ẹka ẹphe shi bụru lẹ mkpụkpu Shẹkemu;
yẹe Shilo; waa Saméríya. Ẹphe gude ngwẹja-nri; waa ụnwù-isẹnsu gude abya l'ụlo
Chipfu.
6 Ishimẹlu nwa Netanaya bya eshi lẹ Mizupa tụgbua je agba phẹ ndzuta; ara ẹkwa
eje. O jepfuẹ phẹ phọ ọ sụ: "Unu byapfutakwa Gedalaya nwa Ahikamu!"
7 Ẹphe bahụepho l'ime mkpụkpu ono; Ishimẹlu nwa Netanaya; yẹe ndu ẹphe l'iya
nọ woru phẹ gbua chịru phẹ ye l'eze iduma mini.
8 Ụmadzu iri l'ime phẹ sụ Ishimẹlu-a: "Te gbukwa anyi! Anyi nweru witi; yẹle balị;
bya enweru manụ; yẹe manụ-ẹnwu, anyi domiru l'ẹgbudu." Ọ parụ ẹphebedua haa;
ọphu o gbuduru phẹ yeru ndu ọphuu.
9 No iya; eze iduma mini ono, ọ chịru odzu ndu ono, o gbushiru ye ono; bụ eze, bụ
Asa tụru iya g'ọ bụru iphe, ya gude adzọ ndu alị iya l'ẹka Basha, bụ eze ndu Ízurẹlu.
Ọ bụru iya bẹ Ishimẹlu nwa Netanaya gude odzu ndu ono, o gbushiru ono kpojia.
10 Ishimẹlu bya atụko ndu nọkota lẹ Mizupa kpụkota lẹ ndzụ; mbụ ụnwada eze
yẹe ndu ọzokpo, bụ ndu phọduru nụ l'ẹka ono, bụ ndu Nebuzaradanu, bụ onye-ishi
ndu ojọgu, anọduje eche eze ndu Bábilọnu nche; họtaru Gedalaya nwa Ahikamu g'ọ
bụru ishi phẹ. Ishimẹlu nwa Netanaya kpụkota phẹ lẹ ndzụ kpụru phẹ ye; ẹphe
lashịa lapfushia ndu Amọnu.
11 O be gẹ Jiohananu nwa Kareya; yẹe ndu-ishi ndu ojọgu g'ẹphe ha, bụ ndu ẹphe
l'iya nọ; tụkoru ẹjo-iphe ono, Ishimẹlu nwa Netanaya meru ono nụmakota;
12 ẹphe duta ndibe phẹ l'ophu jeshia etso Ishimẹlu nwa Netanaya ọgu. Ẹphe l'iya
je edzugba lẹ mgboru oke okpuru ono, nọ lẹ mkpụkpu Gibiyọnu ono.
13 O be gẹ ndu Ishimẹlu chị je ọgu ono g'ẹphe ha hụmaru Jiohananu nwa Kareya;
yẹe ndu-ishi ndu ojọgu, ẹphe l'iya swị; ẹhu tsoahaa phẹ.
14 Iphe, bụ ndu ono, Ishimẹlu chị ono, bụ ndu ọ kpụru lẹ ndzụ lẹ Mizupa ono dakọbe
wụ-pfu Jiohananu nwa Kareya.
15 Obenu lẹ Ishimẹlu nwa Netanaya; yẹe ụmadzu ẹsato l'ime ndu ono, ẹphe l'iya
swị ono nahụru Jiohananu gbalaa gbapfu ndu Amọnu.

Agba ala Ijiputu

16 Tọbudu iya bụ; Jiohananu nwa Kareya; yẹe ndu-ishi ndu ojọgu, bụ ndu ẹphe
l'iya nọ; bya achịta ndu ono, phọduru nụ ono; mbụ ndu Ojọgu; mẹ ụnwanyi; mẹkpoo
ụnwegirima; mẹ ndu eleta ibe-eze ẹnya; g'ẹphe ha bụ ndu Ishimẹlu nwa Netanaya
shi kpụa lẹ ndzụ lẹ Mizupa g'o gbuchaaru Gedalaya nwa Ahikamu; Jiohananu tụko
phẹ shi lẹ Gibiyọnu chị-phuta azụ.
17 Ọo ya bụ; ẹphe tụgbukpoepho; jasụ ẹphe jerwua mkpụkpu Gerutu Kimuhamu,
nọ lẹ mgboru Bẹtulehemu; ẹka ẹphe phoberu eje alị ndu Ijiputu;

18 g'ẹphe gude nahụ ndu Bábilọnu. Ọ bụru ebvu bẹ ẹphe atsụ phẹ; kẹle Ishimẹlu
nwa Netanaya gburu Gedalaya nwa Ahikamu, bụ onye eze ndu Bábilọnu họtaru mee
onye-ishi l'alị ono.

42

1 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi ndu ojọgu g'ẹphe ha; mẹkpoo Jiohananu nwa Kareya;
yẹe Jiezanaya nwa Hoshaya; mẹkpoo ndu ono g'ẹphe ha; eshi lẹ ndu ọphu kachaa
alwa alị jasụ lẹ ndu ọphu kachaa shii; tụko bya awụ-pfu
2 Jieremaya, bụ onye mpfuchiru je asụ iya: "Jiko nụmakpodapho arwọrwo, anyi
arwọ ngu g'i pfuru nụ Chipfu, bụ Chileke ngu l'opfu ẹhu nwa ndu-a, phọduru nụ-a
g'ẹphe ha. Kẹle-a; g'iilenaa; a makwarụ-a l'anyi shi dụ igwerigwe; nta-a bụwaa nwa
ndu abadu ishi phọduru.
3 Pfuru nụ Chipfu, bụ Chileke ngu g'ọ karụ anyi ụzo, anyi e-shi; yẹe iphe anyi e-me."
4 Jieremaya, bụ onye mpfuchiru sụ phẹ: "Mu nụmakwaru iphe, unu pfuru. Mu
e-pfukwaru-a nụ Chipfu, bụ Chileke unu, bụ iphe, unu arwọ. Mu -mechaa; mu akarụ
unu iphemiphe, Chipfu epfu; ọphu ọ dụkpodaa ọphu mu emeru unu lẹ mpya."
5 No iya; ẹphe sụ Jieremaya-a: "Gẹ Chipfu bụkwaru onye-ekebe, epfu ire-lanụ;
yẹe onye e gude ire iya ẹka l'opfu ẹhu anyi lẹ ngu; mẹ ọ -bụru l'anyi te emeduru
iphemiphe, Chipfu, bụ Chileke ngu sụru g'ị sụ anyi g'anyi mee.
6 O -je l'adụru anyi lẹ ree; o je l'adụru anyi ẹji bẹ anyi e-me iphe, ọ sụru g'anyi mee;
mbụ Chipfu, bụ Chileke anyi; bya abụru onye anyi ezi ngu g'i jepfu g'ọoduru anyi lẹ
ree m'anyi mee olu Chipfu, bụ Chileke anyi."
7 A nọepho abalị iri; olu-opfu Chipfu rwua Jieremaya lẹ nchị.
8 Ọ bya ekukọbe Jiohananu nwa Kareya; yẹe ndu-ishi ndu ojọgu ono g'ẹphe ha, bụ
ndu ẹphe l'iya nọ; mẹ ndu ẹka ono l'ophu; e -shikpọ l'onye kachaa alwa alị jasụ l'onye
kachaa shii.
9 Ọ sụ phẹ-a: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbụ Chileke ndu Ízurẹlu, bụ onye
unu yeru mu sụ gẹ mu je arwọru unu arwọrwo. Ọ sụru-a:
10 'Ọ -bụru l'unu nọ l'alị ẹka-a; ya a-kpụa unu g'akpụje ụlo-a; ya taa lakashịdu unu
alakashị. Ya a-dza unu adzadza; ya tee phefudu unu ephefu. Kẹle iphe-ẹhuka, ya
meru unu jee; atsụwaa iya l'ẹhu.'
11 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu ba atsụkwa eze ndu Bábilọnu ebvu, bụ onye
ono, unu atsụ ebvu nta-a ono. Unu ba atsụkwa iya ebvu; kẹle mu nọkwa swiru unu
eswiru; mu je l'adzọta unu; nafụta unu l'ẹka iya.
12 Mu a-phụru unu obu-imemini k'ọphu imemini unu a-dụ iya; l'ọ haa g'unu nọdu
l'alị unu.'
13 "Obenu lẹ-a; ọ -bụru l'unu sụru l'unu taa nọdukwa l'alị-a; unu eshi ẹgube ono
kwefuru Chipfu, bụ Chileke unu ike.
14 Teke ọ bụkwanu l'unu sụru waawaa; l'unu e-je eburu l'alị ndu Ijiputu, bụ ẹka
unu taa hụmadu ọgu l'ẹnya; ọphu unu anụmadu opu-ọgu; ọphu ẹgu nri agụdu unu;
15 Ọo ya bụ; unu nụmakwa olu-opfu Chipfu; unubẹ nwa ndu phọduru nụ l'alị
ndu Jiuda. Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya abụru
Chileke kẹ ndu Ízurẹlu: 'Ọ -bụru l'unu pfuwaru iya hoo haa l'unu a-la Ijiputu; unu
nọdu eje eburu l'ẹka ono;
16 bẹ ogu-echi ono, unu atsụ ebvu ono a-gbapfutakwa unu l'ẹka ono; tẹme ọkpa-nri
ono, ndzụ iya agụ unu ono etsoru unu lashịa alị ndu Ijiputu. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ unu
a-nọdu nwụhu.
17 Mbụ lẹ-a; iphe, bụkpoo ndu ono, gburu iya tororo l'ẹphe a-la Ijiputu je eburu ono
bụkwa iphe, e-gbu phẹ nụ bụ ogu-echi; yẹe ọkpa-nri; waa ẹjo iphe-ememe. Ọphu ọ

dụkwa g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ a-lwa nụ; ọzokwanu nahụ iphe-ẹhuka, mu e-me g'ọ dapfu phẹ.'
18 Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya abụru Chileke ndu Ízurẹlu. Sụ-a: 'Ọ kwa gẹ mu tukoshiru ndu bu lẹ Jierúsalẹmu oke ẹhu-eghu mu; noo gẹ mu a-tụkoshi iya unu; mẹ unu laa Ijiputu. Unu a-bụru iphe, e gude atụ ọnu; yẹe iphe, anyị ishi ẹdzu; waa iphe e gude achị ọchi; yẹle iphe, e gude ephu l'iphu; ọphu unu egudebaẹdu ẹnya unu ahụma alị ẹka-a ọzo.'
19 "Unubẹ nwa ndu phọduru nụ l'alị ndu Jiuda; Chipfu pfuakwaru iya unu sụ unu g'unu ba lakwa Ijiputu! Unu makwarụ l'ọo ọkwa bẹ mu anmarụ unu ntanụ-a
20 l'ọ kwa emeswe bẹ unu mesweru onwunu teke unu ziru mu sụ gẹ mu jepfu Chipfu, bụ Chileke unu; mbụ teke unu sụru mu-a gẹ mu pfuẹshiduru nụ Chipfu, bụ Chileke unu l'iswi ẹhu unu. Gẹ mu pfuaru unu iphemiphe, o pfuru; hụma l'unu e-mekọta iya!
21 Mu pfuakwaru iya unu ntanụ-a; obenu l'unu te ekwedu eme iphe, Chipfu epfu l'ime iphe, ọ sụru gẹ mu pfuaru unu.
22 Nta-a bụ lẹ-a; g'ọwa-a dokwaa unu ẹnya; ọ kwa iphe, e-mechaa gbua unu l'ẹka ono, unu eje eburu ono bụ ogu-echi; yẹe ẹgu; yẹe ẹjo iphe-ememe."

43

1 O be gẹ Jieremaya pfuchaaru ndu ono iphemiphe ono g'ọ ha, bụ Opfu Chipfu, bụ Chileke phẹ; mbụ iphemiphe ono, Chipfu ziru iya sụ g'o pfuaru phẹ ono;
2 Azaríya nwa Hoshaya; yẹe Jiohananu nwa Kareya; yẹe iphe, bụkpoo ndu ono g'ẹphe ha, bụ ndu eku onwophẹ ono tụko sụ Jieremaya-a: "Ọo ụka bẹ ịidzu! Chipfu, bụ Chileke anyi te zikwaru ngu g'ị bya asụ g'anyi te ejekwa eburu lẹ Ijiputu!
3 Ọo Baruku nwa Neraya l'enwu ngu eye g'i pfuaru anyi iphe, a-bụru anyi ọgu; g'eeshi g'e woru anyi ye l'ẹka ndu Bábilọnu g'ẹphe gbushia anyi; ọzoo kpụa anyi lẹ ndzụ lashịa alị ndu Bábilọnu."
4 Tọbudu iya bụ; Jiohananu nwa Kareya; yẹe ndu-ishi ndu ojọgu ono; mẹkpoo ndu ono g'ẹphe ha kwefu ike l'iphe, Chipfu sụru g'ẹphe mee; l'ẹphe taa nọdudu l'alị ndu Jiuda.
5 Ọ bụ-chia lẹ Jiohananu nwa Kareya; yẹe ndu-ishi ndu ojọgu ono l'ophu dutaru ndu ono, phọduru nụ l'alị ndu Jiuda ono g'ẹphe ha; mbụ ndu ono, lwarụ azụ bya eburu l'alị ndu Jiuda ono, shigba l'ọhamoha, bụ ẹka e shi chịgbaaru phẹ ye.
6 Ẹphe dutakwaphọ iphe, bụkpoo unwoke; yẹe ụnwanyi; yẹe ụnwegirima; yẹe ụnwada eze; mẹkpoo ndu Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojọgu, anọduje eche eze ndu Bábilọnu nche tụkoru haarụ Gedalaya, bụ nwa Ahikamu; bụru nwanwa Shafanu; chịtachaa mẹ Jieremaya, bụ onye mpfuchiru; yẹe Baruku nwa Neraya.
7 No iya; ẹphe bahụnu l'alị ndu Ijiputu; jịkaghaa l'ẹphe tee medu iphe, Chipfu sụru g'ẹphe mee. Ẹphe jekpọepho jerwua mkpụkpu Tahụpanahesu.
8 E rwua lẹ Tahụpanahesu; olu-opfu Chipfu rwua Jieremaya nchị sụ:
9 "Gẹ ndu Jiuda lee ngu ẹnya; g'i harụ mkpuma, ha shii pata je egude ẹpuchi kpụ-buta iya lẹ mkpoze ẹka eeshije abahụ l'ibe eze, bụ Fero lẹ Tahụpanahesu.
10 No iya; l'ị sụ phẹ-a: 'Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chileke ndu Ízurẹlu: Mu e-zi g'e je ekuaru mu onye-ozi mu, bụ Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu; ọ bụru l'eli mkpuma-a bẹ oo-dobe aba-eze iya; mbụ mkpuma-a, mu domiru l'ẹka-a; l'ọ bya eworu uwe agbada eze iya phụshi iya l'eli.
11 Ọ -bya bẹ ọo-lwụ-kpe ndu Ijiputu; ndu o rwuberu l'egbugbu l'o gbua phẹ; ndu o rwuberu l'akpụ lẹ ndzụ l'ọ kpụa phẹ lẹ ndzụ; ndu o rwuberu l'egbu l'ogu-echi; l'o gbua phẹ l'ogu-echi.

12 Ọo-tụ ọku l'ụlo nshi ndu Ijiputu. Ọo-kpọ nshi phẹ ono ọku; lwụa nshi phẹ ọlwu
lẹ ndzụ. Ọ bụru ẹgube ono, onye eche atụru agbaphuje onwiya ẹkwa ono; noo g'oo-
wota Ijiputu gbaphua onwiya; shi l'ẹka ono tụgbua lashịa l'ẹhu-guu.
13 Oo-tsukpọshi mkpuma, dụ nsọ, nọgbaa l'ụlo ẹnyanwu, nọ l'alị ndu Ijiputu; bya
atụko ụlo-nshi ndu Ijiputu l'ophu kpọkota ọku.' "

44

Ọla-l'iswi, shi l'agwọ nshi

1 Opfu-a rwuru Jieremaya nchị l'opfu ẹhu ndu Jiuda g'ẹphe ha, bụ ndu bu l'alị
ndu Ijiputu, bụ iya bụ lẹ mkpụkpu Mịgudolu; yẹle mkpụkpu Tahụpanahesu; waa lẹ
mkpụkpu Nọfu; yẹle alị ndu Paturọsu sụ:
2 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa; mbụ Chileke ndu Ízurẹlu:
"Unu hụmanuru-a oke ọla-l'iswi, mu meru ndu Jierúsalẹmu; yẹle mkpụkpu ndu
Jiuda l'ophu. Nta-a bẹ ẹphe bụwaa ochobu; ọphu ọ dụedu onye bu iya nụ;
3 ọ buru iphe, kparụ iya nụ bụ ẹjo-iphe, ẹphe meru; shi nno kpatsu mu iwe; kẹle
ẹphe watarụ akpọ ụnwù-isẹnsu ọku anụ agwa; bya abụru agwa ono, ẹphebedua
l'onwophẹ; ọzoo unubẹdua; ọzoo nna unu oche phẹ amajẹduru bẹ ẹphe watarụ
abarụ ẹja.
4 Mu bya ezia ndu-ozi mu, bụ ndu mpfuchiru; mu -zichaa; mu ezibaa; ẹphe je asụ
phẹ-a: 'Ọphu g'unu be meshi ẹjo ahụma-a, bụ iphe, mu kpọru ashị-a!'
5 Ọphu ẹphe angaduru nchị; ọphu ẹphe eyekpọdarunu ọnu; ọphu ẹphe
aghakọbeduru haa eme ẹjo-iphe, ẹphe eme; ọphu ẹphe ahadụru akpọ ụnwù-isẹnsu
ọku anụ agwa.
6 Ọ bụru iya bụ lẹ mu eworu oke ẹhu-eghu mu wụa phẹ l'ishi. O nwua phuruphuru
tsoru mkpụkpu Jiuda l'ophu; bya etsoru ọnu gbororo Jierúsalẹmu; woru phẹ mee
ochobu, bụ ikpọzu ono, ẹphe bụ ntanụ ono.
7 "Nta bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa;
mbụ Chileke ndu Ízurẹlu: ?Dẹnu g'o gude unu nọdu eme onwunu ẹgube ẹjo-iphe
ọwa-a; kẹ g'unu mee g'unwoke chịhu lẹ Jiuda; ụnwanyi achịhu iya; mẹ ndu bụ
ụnwegirima; mẹ ndu bụ nwaswa; g'ọ tọ dụhe onye a-phọdu nụ ililekpọo?
8 ?Dẹnu g'o gude ọ bụru iphe, unu gude ẹka unu mee bẹ unu gude akpatsu mu iwe;
mbụ kẹ g'unu wata akpọ ụnwù-isẹnsu ọku anụ agwa l'alị ndu Ijiputu, bụ ẹka unu
byaru eburu-a? Unu e-mebyikwa onwunu; woru onwunu mee iphe, ee-gude ephu
l'iphu; tẹme ọhamoha, nọ l'eliphe l'ophu anọdu achị unu ọchi.
9 ?Unu zọhawaru ẹjo-iphe, nna unu oche phẹ meshiru; yẹe kẹ ndu eze ndu Jiuda;
ẹphebedua mẹ unyomu phẹ; yẹe ẹjo-iphe, unubẹdua meru; mẹ unyomu unu; l'alị
ndu Jiuda; yẹle ọma gbororo Jierúsalẹmu?
10 Byasụkwa ntanụ-a bẹ ẹphe teke ewozekwa onwophẹ alị; ọphu ẹphe eke
akwabẹkwa mu ùbvù; ọphu ẹphe eke ekwekpọdanu mee ekemu mu; yẹe iphe, mu
tọru unu ọkpa iya; yẹe nna unu oche phẹ.
11 "Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa; mbụ
Chileke kẹ Ízurẹlu: Mu gbuakwaru iya tororo sụ lẹ mu a-bụru unu ọgu; lẹ mu e-me
unu ẹjo-iphe; mbụ lẹ mu e-me gẹ ndu Jiuda l'ophu chịhu-gbua.
12 Mu e-wofu nwa ndu ono, phọduru nụ lẹ ndu Jiuda, bụ ndu ono, pfuwaru iya hoo
haa l'ẹphe lafụtaje Ijiputu je eburu ono. Ẹphe a-nwụhushikota lẹ Ijiputu. Ọ bụru
ogu-echi bẹ ee-gude gbutsushia phẹ; ọzoo ẹgu egbushia phẹ. Ẹphe e-shiẹpho lẹ ndu
kachaa nwanshịi jasụ lẹ ndu kachaa shii nwụshihuepho l'ogu-echi ọzoo l'ẹgu ememe.
Ẹphe a-bụru iphe, e gude atụ ọnu; yẹe iphe, anyị ishi ẹdzu; waa iphe e gude achị
ọchi; yẹe iphe, e gude ephu l'iphu.

13 Ndu ono, larụ Ijiputu ono bẹ mu e-gude ogu-echi nụa aphụ; yẹe ẹgu ememe; waa ẹjo iphe-ememe; ẹgube ono, mu meru ndu Jierúsalẹmu ono.
14 Ọphu ọ dụdu ndu ono, phọduru nụ ono, shi alị ndu Jiuda ono, bụ ndu ono, byaru eburu l'alị ndu Ijiputu ono; dụru ọphu a-gbala nụ; ọphu ọ dụdu onye ọphu a-wa nụ k'alwa azụ l'alị ndu Jiuda, bụ ẹka agụ phẹ alwa azụ bya eburu; ọ tọ dụdu onye a-lwa nụ; gbahaa nwọchileka ndu gbaru ọso ọgu."
15 No iya; iphe, bụ ndu ono, maru lẹ nyee phẹ anọduje akpọ ụnwù-isẹnsu ọku anụ agwa ono; ẹphe l'ikpoto ụnwanyi, pfụru l'ẹka ono; mẹkpoo iphe, bụ ndu bukọta l'alị Paturọsu, nọ l'alị ndu Ijiputu; tụko sụ Jieremaya-a:
16 "Ozi ono, i gude ẹpha Chipfu ezi anyi ono bẹ anyi taa ngakwaru ngu nchị.
17 Iphemiphe, anyi sụkpooru l'anyi e-me bẹ anyi mefụtaje. Anyi a-nọdu akpọ ụnwù-isẹnsu ọku anụ eze-nwanyị igwe; anyi agbaru iya mẹe gude agwa iya; ẹgube anyịbedua; yẹe nna anyi phẹ; yẹe ndu eze anyi phẹ; yẹe ndu-ishi anyi phẹ shi emeje lẹ mkpụkpu, nọgbaa l'alị ndu Jiuda; yẹle ọma gbororo Jierúsalẹmu. Teke ono bẹ anyi shinu nweru nri shii; iphe dụru anyi lẹ ree; ọphu ọ dụdu iphe, shi atsụ anyi l'ẹhu.
18 Obenu l'eshinu anyi harụ akpọ ụnwù-isẹnsu ọku anụ eze-nwanyị igwe; bya ahaa agbaru iya mẹe gude agwa iya; bẹ ọ tọ dụkpodaa iphe, ụko iya adụduru anyi; tẹme ogu-echi yẹe ọkpa-nri nọdu agwa anyi maa."
19 Ụnwanyi bya eyekwaphọ ọnu sụ: "Teke ono, anyi shi akpọ ụnwù-isẹnsu ọku anụ eze-nwanyị igwe; bya agbaru iya mẹe gude agwa iya; ndu alụ anyi ?ẹphe ta amadụ g'anyi shi egheje akara mee ya ẹrengete kpụa ya l'ọ dụ g'ọ dụ; anyi ebvube iya agba mẹe gude agwa eze-nwanyị igwe ono?"
20 Noo ya; Jieremaya bya asụ ndu ono g'ẹphe ha; mbụ unwoke phẹ; mẹ ụnwanyi phẹ; mẹ iphe, bụkpoo g'ẹphe ha bụru ndu yeru iya ụdu ọnu ono:
21 "Ọ -bụru k'ụnwù-isẹnsu ono, unu shi anọduje akpọ ọku l'ọma mkpụkpu Jiuda ono; mẹ l'ọma gbororo Jierúsalẹmu ono; mbụ unubẹdua; yẹe nna unu phẹ ono; ndu eze unu phẹ; yẹe ndu-ishi unu phẹ; yẹe ndu alị-a l'ophu; Chipfu ?tọ nyatadụru iya tọo? ?Tọo batajẹdu iya l'egomunggo tọo?
22 Chipfu bẹ ẹjo-iphe, unu emegbabẹ atsụakwa l'ẹhu; mẹkpoo ahụma ahụma ono, unu megbabẹru ono. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude alị unu bụru ochobu; bya abụru ikpọzu; bụru iphe, e gude ephu l'iphu; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu onye bu iya ebubu; ọ dụ g'ọ dụ ntanụ-a.
23 Ọ kwa kẹle unu kpọru ọku l'ụnwù-isẹnsu; yẹle kẹle unu meru Chipfu iphe-ẹji; ọphu unu emejedu olu Chipfu; ọphu unu etsodu ekemu iya; ọphu unu emedu omelalị iya; ọphu unu emejedu iphe, ọ sụru g'e meje; meru g'o gude ẹjo-iphe-a dapfuta unu g'ọ dụ ntanụ-a."

Ijiputu bẹ aa-lwụ-kpe l'ọgu

24 Tọbudu iya bụ; Jieremaya bya asụ ndu ono g'ẹphe ha: "Unu nụmakwa Opfu Chipfu; unubẹ ndu Jiuda l'ophu, bụ ndu nọ l'alị Ijiputu.
25 Wakwa iphe, o pfuru; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya abụru Chileke ndu Ízurẹlu: Unubẹdua; unu l'unyomu unu gude ọnu unu pfua ya epfupfu; sụ l'iphe, unu riburu nte ememe ono bẹ unu mefụtaje; l'unu a-nọdu akpọ ụnwù-isẹnsu ọku anụ eze-nwanyị igwe; tẹme l'unu a-nọdu agbaru iya mẹe. Ngwanụ; unu meẹkwapho iphe ono g'unu riburu nte iya ono.
26 Ọo ya bụ lẹ-a; unu nụmakwa olu-opfu Chipfu; unubẹ ndu Jiuda l'ophu, bụ ndu bu l'alị Ijiputu. Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu lekwa; mu gudekwa eze ẹpha mu ono ria angụ sụ l'onye shi lẹ Jiuda taa gụ-kubaẹdu mu l'ẹnwa l'alị Ijiputu l'ophu l'ophu. L'ẹphe taa sụbaedu: 'Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a'.

27 “Unu lekwa-a; mu egekwa phẹ-a ngge ẹjo-iphe; ọ tọ bụkwa k'ọma Iphe, bụkpoo
ndu Jiuda, nọ lẹ Ijiputu bẹ ogu-echi a-sụkwa pyaapyaa; ẹphe akpaa nri jasụ ẹphe taa
phọduedu.
28 Ọ bụru nwa ndu ọphu nahụru ogu-echi bẹ e-shi l'alị Ijiputu lwaphuta azụ l'alị
ndu Jiuda; ọle ẹphe ta adụdu igwerigwe. Noo teke ndu ono, phọduru lẹ Jiuda ono,
bụ ndu lwarụ bya eburu l'alị ndu Ijiputu ono a-maru opfu onye ọphu a-pfụru nụ; ?
bụ nkemu; tọo nkephẹ?
29 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Wakwa iphe, e-goshi unu lẹ mu a-hụ unu ahụhù
l'ẹka-a baa. Ọo ya e-me g'unu maru l'iphe-ẹhuka ono, mu sụru lẹ mu e-me unu ono
bẹ mu e-mekọta unu.
30 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Fero, bụ Họfura; mbụ eze ndu Ijiputu bẹ mu e-
wokwaru ye l'ẹka ndu ọhogu iya; mbụ lẹ mu e-woru iya ye l'ẹka ndu achọ ndzụ iya
ẹgube ono, mu woru Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda ye l'ẹka Nebukadineza, bụ eze ndu
Bábilọnu ono, bụ onye ọhogu iya bya abụru onye achọ ndzụ iya onoya.”

45

1 Wakwa iphe, onye mpfuchiru Chileke, bụ Jieremaya pfuru nụ Baruku nwa
Neraya l'apha k'ẹno, Jiehoyakimu nwa Jiosáya bahụru l'aba-eze ndu Jiuda; gẹ Baruku
dechaaru opfu, oopfu; ọ nọdu ede iya.
2 “Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu epfu eyeru gụbe Baruku baa.
3 I pfuru sụ: ‘Nshịo mu! Chipfu yekwarụ nrimaphụ l'iphe-ẹhuka mu. Mu
tsụakwaru ude; ike bvụ mu; ọphu mu atụtajeedu unme.’ ”
4 Chipfu sụru-a: “Waa iphe, ii-pfuru iya baa: ‘Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu
a-bya enwukpọshia iphe, mu shi kpụa l'onwomu; mu abya epheshi iphe, mu shi dzaa
l'onwomu l'alị-a mgburugburu.
5 ?Dẹnu g'ii-shi bya awata achọru onwongu iphe, parụ ẹka? Ba chọkwa iya nno.
Kẹle mu e-mekwa nemadzụ mgburugburu ẹjo-iphe. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
Obenu lẹ gụbedua bẹ mu a-nọduepho eleta ẹnya l'ẹkameka, i jekpọoru. Mu a-haa
ngu rọ g'i gude ndzụ ngu gbala.’ ”

46

Ozi ẹhu ndu Ijiputu

1 Ọwaa bụ Opfu Chipfu, bụ ọphu rwuru onye mpfuchiru Chileke, bụ Jieremaya
nchị, bụ opfu ẹhu ọhamoha.
2 Opfu ẹhu ndu Ijiputu: Ndu eezi ozi ọwa-a bụ ndu ojọgu Fero Neko, bụ eze
ndu Ijiputu, bụ onye e mekperu lẹ mgboru mkpụkpu Kakemishi, nọ l'agụga ẹnyimu
Yufurétisu. Ọ bụru onye mekperu phẹ nụ bụ Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu;
l'apha, kwe Jiehoyakimu nwa Jiosáya apha ẹno, ọ bahụru l'aba-eze ndu Jiuda.
3 Unu dozikwaa iphe, unu
egudeje ezeru ọgu;
unu dozia ndu ọphu ha
ọsa mẹ ndu ọphu ha
nwanshịi;
unu ezefuta jeshia ọgu!
4 Unu kwakọbe ịnya unu k'ọgu!
Unu awụ-koru ịnya-ọgu
unu l'eli;
unubẹ ndu agba l'ịnya!
G'onyenọnu pfụkwaaru l'ẹka
rwuberu iya nụ!

Unu ekpuchaaru okpu-igwe!
Unu rwachaa arwa unu
arwacha!
Unu atụko uwe-ọgu unu
l'ophu yee onwunu!
5 ?Bụ gụnu bẹ mu hụmaru?
Ndzụ agụwaa phẹ.
Ẹphe agbawaa ọso.
Ndu ojọgu phẹ bẹ e
mekpewaru.
Ẹphe ye ọkpa l'ọso gbala
l'ẹbe agha ẹnya l'azụ;
kẹle nggiri dụ l'ụzo
l'ẹkameka.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ
ono.
6 Ndu ọkpa ẹgwa ta agbakwa
ọso.
Ọphu onye dụ ike l'ọgu
agbalakwa.
Ọ kwa l'ụzo isheli;
l'ụzo ẹnyimu Yufurétisu
bẹ ẹphe vukotaru iphe daa.
7 ?Bụ ndu ole baa, l'abya
kụlakula g'ẹnyimu
Nayịlu; gẹ nggele,
dụ igwerigwe, asọgba
gborogboro?
8 Ọ kwa ndu Ijiputu abya
kụlakula g'ẹnyimu
Nayịlu ono;
gẹ nggele, dụ igwerigwe,
asọgba gborogboro.
Ẹphe epfu sụ l'ẹphe
e-tsulihu tụko mgboko
l'ophu sọpyabe.
L'ẹphe e-mebyishi mkpụkpu
lẹ mkpụkpu;
yẹle ndu bu iya nụ.
9 Unubẹ ịnya; unu watakwa
eje l'iphu l'iphu!
Unubẹ ndu agba l'ụgbo-ịnya;
unu tangịrihukwa g'e je!
Gẹ ndu dụ ike l'ọgu
gbẹshikwa g'e je;
mbụ unubẹ ndu Kushi;
yẹe ndu Putu,
bụ ndu chịgbaa iphe,
eegudeje ezeru ọgu;
mẹ unubẹ ndu Lidiya,
bụ ndu agbajẹ apfụ!

10 Obenu l'eswe mbọku ono bụ
Nnajịuphu nwe iya;
mbụ Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.
Ọ kwa eswe agwata ụgwo iphe;
mbụ mbọku, ọo-gwata ndu
achị iya lẹ njọ ụgwo
iphe.
Ọo ogu-echi a-sụ nemadzụ
pyaapyaa jasụ l'ooji
iya ẹpho;
jasụ teke ọo-ngu mee
ngu-jia ẹpho;
kẹle ọo Nnajịuphu;
mbụ Chipfu,
bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike
agwa iphe l'alị ndu isheli;
l'agụga ẹnyimu Yufurétisu.
11 “Tụgbua je l'alị ndu Giladu
je emeta ọbvu etete;
gụbe nwamgbọko,
yẹe nwoke akwajẹduru,
bụ Ijiputu!
Obenu l'igwerigwe ọbvu ono,
iimegbaa ono bụkwa
kẹ mmanụ.
I tii wekọrohukwa.
12 Ọhamoha nụmawaru iphere
ono,
e meru kpua ngu ono.
Ẹkwa unu tụkowa mgboko
l'ophu ngaa.
Ndu dụ ike l'ọgu tụko
dapyabẹgbaa ibe phẹ.
Ẹphe tụko daa ndatẹwo.”
13 Wakwa ozi, Chipfu ziru onye mpfuchiru iya, bụ Jieremaya lẹ k'ẹhu Nebukadineza
eze ndu Bábilọnu, abya etso ndu Ijiputu ọgu.
14 Raa iphe-a arara l'alị ndu
Ijiputu!
L'i chia ya lẹ mkpu lẹ
mkpụkpu Mịgudolu!
Chikwaa ya phọ lẹ mkpu lẹ
mkpụkpu Nọfu;
yẹle Tahụpanahesu:
Onyenọnu pfụkwaru l'ẹka
rwuberu iya nụ
kwakọbe;
kẹle ogu-echi byawaru
egbushi ndu nọ-kube
ngu nụ.

15 ?Bụ gụnu bẹ agwa ngu,
bụ Apisu agbahụnuru?
?Bụ gụnu bẹ obobo-ẹna
ngu ọbu adụedunu
ike pfụru?
Iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ
Chipfu nwutsuwaru
iya.
16 Ụpfu dụru phẹ ndụpyabe;
ẹphe dagbaa dapyabẹ nwibe
phẹ; ẹphe sụ:
Unu gbẹshi g'anyi laphu azụ
lapfu ndu alị anyi yẹe
ndibe anyi!
G'anyi gbalaaru ogu-echi ndu
eme anyi mkpawere!
17 Unu gụbe Fero, bụ eze ndu
Ijiputu ẹpha ọzo.
Unu kuje iya:
O-pfu-epfu-emegeme.
18 Wakwa iphe, Eze ono epfu baa;
mbụ onye ẹpha iya
bụ Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike:
Eshinu mu nọ ndzụ gẹ mu
nọ iya-a
bẹ o nweru onye a-bya nụ.
Onye ono a-dụ g'úbvú Tabọ
l'ẹka úbvú dọru.
Mbụ l'ọo-dụ g'úbvú Kamẹlu,
nọ l'agụga eze-ẹnyimu.
19 Kwakọkwa iphemiphe,
ii-gude laa alị ọzo;
unubẹ ndu bu l'alị
ndu Ijiputu!
Noo kẹle mkpụkpu
Nọfu bẹ e-mechakwaa
bụru ochobu;
l'eemebyishia ya;
ọ tọ dụdu onye eburu
iya eburu.
20 “Ijiputu bụ nwada eswi,
ama ntụmatu.
Obenu l'ijiji-ọnyieka
eshije l'ụzo isheli eje
abyapfuta iya
tekenteke.
21 Ndu ẹphe butaru g'ẹphe
bya alwụaru phẹ ọgu
bẹ dọru l'echilabọ phẹ
g'oke-eswi,

daru rẹpfurepfu nọdu.
Ẹphebedua tụkowaru
dakọbe gbala;
ọphu ẹphe adụdu ike pfụru.
Noo kẹle eswe mbọku
ọla-l'iswi dapfutawaru
phẹ;
mbụ teke aanụ phẹ aphụ.
22 Ndu Ijiputu atsụ kpụruru
g'agwọ,
awụ awụwu awụfu;
noo kẹle ndu ọhogu
phẹ abyapfuta phẹ
ẹhuka ẹhuka;
bya egude ogbunkụ etso
phẹ ọgu gẹ ndu
egbutsushi oshi.
23 Ọswa phẹ l'ophu bẹ ẹphe
a-sụpyashichaa
asụpyashi;
g'ọ dụhabe ẹpfukala.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
Ẹphe ka igube adụ
igwerigwe;
k'ọphu bụ l'a taa gụtadu
phẹ l'ọgu.
24 Nwada Ijiputu bẹ e mewaru
iphe-iphere.
Mbụ l'e woru iya ye l'ẹka ndu
isheli.”
25 Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu sụru-a: “Lekwa; mu abyakwa phẹ anụ aphụ; mbụ Amọnu, bụ agwa ndu mkpụkpu Tebẹsu; yẹe Fero; yẹe ndu Ijiputu; ẹphe l'agwa phẹ; mẹkpoo ndu eze phẹ; yẹe iphe, bụkpoo ndu kpọru obu yeru Fero.
26 Mu e-woru phẹ ye l'ẹka ndu achọ ndzụ phẹ; mbụ l'ẹka Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu; ẹphe lẹ ndu-ozi iya phẹ. Ọle ọ bụ; e -mechaa bẹ ee-bukwaru-a lẹ Ijiputu ọzo g'e shi buhawaru iya.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.
27 “Ta atsụkwa ebvu;
gụbe Jiékọpu, bụ onye-ozi
mu!
Ọphu ị nmakwa
pyaapyaapyaa;
gụbe Ízurẹlu!
Lekwa; mu a-dzọta ngu l'alị,
dụ ẹnya;
dzọta awa ngu phẹ l'alị
ẹka a kpụru phẹ lẹ
ndzụ laa.
Jiékọpu e-mechakwaa lwa
bya eburu lẹ nchị-odoo
tụsaru ẹhu.

Ọphu ọ dụdu onye byaru
eyebaa ya ebvu.
28 Ta tsụkwa ebvu;
gụbe Jiékọpu,
bụ onye-ozi mu;
kẹle mu nọkwa swiru ngu.
Ọ kwa Chipfu epfu iya.
Kẹle mu e-mebyishicha
ọhamoha ono,
mu chịru unu tụkaa
l'echilabọ phẹ ono.
Ọphu mu emebyishidu
unubẹdua.
Ọo ahụhù bẹ mu a-hụ unu
hụta iya unu l'ahụma.
Ọphu mu ahakwanụ unu
phuruphuru gẹ mu
te echi unu ẹchachi.”

47

Ozi, e ziru ndu Filisitayinu

1 Ọwaa bụ Opfu Chipfu, bụ ọphu rwuru Jieremaya nchị, bụ opfu ẹhu ndu Filisitayinu; tẹme Fero bya etsoo ndu mkpụkpu Gaza ọgu.
2 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
Lewarọ gẹ mini shi l'ụzo
isheli abya kẹ kụlakula.
Oo-mecha bụru utso,
asọ gborogboro.
Ọo-sọ-kputa alị l'ophu;
yẹe iphemiphe,
nọ iya nụ;
sọpyabe mkpụkpu;
yẹe onyemonye,
bu iya nụ.
Ndu ono e-chishi mkpu.
Mbụ l'iphe, bụ ndu bu l'alị
ono a-tụ ụzu-ẹkwa.
3 Mbụ l'ẹphe -nụmaepho igiji
ichirupfu-ọkpa ịnya phẹ;
bya anụma ụzu ụgbo-ịnya
ndu ọhogu phẹ;
yẹe kwọkiri kwọkiri,
ọkpa ụgbo-ịnya
phẹ ono eme bẹ ndu
bụ nna tee leẹdu
ẹnya l'azụ k'eyeru ụnwu
phẹ ẹka.
Ẹka a-tụhu phẹ
lwakpalwakpa.
4 Kẹle mbọku rwuakwaru teke
ee-mebyishikọta ndu

Filisitayinu g'ẹphe
hakọta.
L'e mee gẹ nwa ndu phọduru
nụ, bụ ndu gege eyeru
ndu mkpụkpu
Taya yẹe ndu mkpụkpu
Sayịdonu ẹka chịhu;
kẹle Chipfu abyakwa
emebyishi ndu
Filisitayinu;
mbụ nwa ndu phọduru nụ
lẹ ndu alị Kafụto.
5 Ndu mkpụkpu Gaza
kpụshiwaru ishi aphụ.
Ndu mkpụkpu Ashikelọnu bẹ
a lawarụ l'iswi.
Sụ-a; unubẹ nwa ndu ọphu
phọduru lẹ ndu Anaku;
?unu e-yejashịkpoo
onwunu ẹgube-a jasụ
teke ole?
6 “Sụa-a; gụbe ogu-echi
Chipfu;
?bụkpoo teke ole bẹ
oo-jeberu l'ịikabe
tụta unme?
Kabẹnu mịru onwongu
yee l'ọbo!
Tụtanu unme; nọdunu nwa
nggujingguji!
7 Ọle ?dẹnukwanu g'oo-shi
nọdu nwadoo
l'ẹka iile ẹnya lẹ Chipfu
tụwaru iya ekemu
sụ g'ọ lwụa ndu mkpụkpu
Ashikelọnu;
yẹe ndu bu l'agụga
eze-ẹnyimu?
Mbụ l'onoo g'o pfuwaru
l'ọo-dụ bụ ono.”

48

Ozi ẹhu ndu Mówabu

1 A -bya l'opfu ẹhu ndu Mówabu; wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; mbụ Chileke ndu Ízurẹlu:
“Nshịo Nebo; kẹle e meru iya;
ọ bụru ochobu.
Ndu Kiriyatayimu bẹ e
meru iphe-iphere;
bya akpụa phẹ
lẹ ndzụ.

Ụlo phẹ, bụ ẹka a kpụshiru
ike bẹ e meru
iphe-iphere tụkaa ya
nanụnanu.
2 A taa jaẹdu ndu Mówabu
ajaja.
Ọ bụru lẹ mkpụkpu
Hẹshibonu bẹ a chịru
phẹ ẹjo idzu sụ:
‘Unu bya g'anyi mee g'ọha
ono chịhu!’
Unubẹdua kwaphọ;
unubẹ ndu mkpụkpu
Madumenu
bẹ ee-mechakwaa laa
l'iswi.
Ogu-echi e-mechakwaa chịa
unu ẹjo ọso.
3 Unu ngabẹkpodapho
nchị nụma mkpu,
eechi lẹ mkpụkpu
Horonayimu;
mkpu alị arwụhu yẹe
oke ọla-l'iswi.
4 Ndu Mówabu bẹ e
mebyishiwaru.
Ụnwegirima iya chishiru
mkpu ike.
5 Ẹphe enyi obvu awụ eje l'ụzo
mkpụkpu Luhiti;
akwa ntụmatu eje atụgbu.
Mbụ l'ụzo ọkpa-úbvú
mkpụkpu Horonayimu
bẹ a nụmaru mkpu ẹkwa,
eechi ekpu iphemiphe ono,
larụ l'iswi ono.
6 Unu gbalaa! Unu gbaa ọso
ndzụ unu!
Unu je ebvuru g'irwu,
bvuru l'echiẹgu!
7 Eshinu unu kpọru obu ye
l'iphe, unu adụje ike mee;
yẹe ẹku unu bẹ
aa-kpụfukwaa unubẹdua
lẹ ndzụ.
Tẹme agwa unu, bụ Kemọshi
bẹ aa-kpụkwapho
lẹ ndzụ; yẹle ndu-uke,
agwajẹ iya nụ;
mẹ ndu-ishi iya.
8 Ee-mebyishi mkpụkpu lẹ

mkpụkpu.
Ọphu ọ dụdu mkpụkpu,
byaru anahụ nụ
mẹ nanụ.
Nsụda nsụda bẹ a-bụru
mkpurupyata.
L'e mebyishia ẹka dụ baswa;
kẹle ọo ẹgube ono bẹ
Chipfu pfuru iya.
9 Chibe ndu Mówabu ǹkù;
kẹle oo-mecha phelihu
phefu.
Mkpụkpu lẹ mkpụkpu phẹ
a-bụkotachaaru
ochobu.
Ọ tọ dụdu m'onye lanụ eburu
iya nụ.
10 Onye a tụru ọnu bẹ ọ bụ;
mbụ onye gude
ẹregede ejeru Chipfu
ozi!
A tụkwaru onye ono ọnu,
bụ onye te egudedu
ogu-echi iya egbu ọchi!
11 Eshi teke ọ bụ nwata
bẹ ndu Mówabu
nọkpoepho tụsaru ẹhu
g'ọhu-mẹe, dọru l'ite.
Ọphu a wụ-phedu iya
awụ-phe l'ite;
kẹle e teke akpụ-swee
ndu Mówabu lẹ ndzụ
lashịa alị ọzo.
Noo g'o gude ọ nọdu
atsọepho g'ọotso.
Ọphu ooshibuhudu
mkpọ eshibuhu.
12 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
O nwenụru-a mbọku,
abya nụ, bụ mbọku,
mu e-ye ndu
awụ-phe mẹe l'ite.
Ẹphe awụfuta iya l'ite ono,
ọ dọru ono.
Ẹphe awụfuta iya l'ite ọbu;
woru ite ono,
o shi dụ ono tsukpọshia.
13 Noo teke iphere Kemọshi
e-gude ndu Mówabu;
ẹgube ono,
iphere Bẹtelu guderu

ndu Ízurẹlu, bụ iphe,
ẹphe shi dakobe ono.
14 ?Dẹnu g'unu e-shi sụ l'ọkpehu
dụ unu;
l'unu bụ ndu dụ ike l'ọgu?
15 Ndu e-mebyishi Mówabu;
yẹe mkpụkpu, nọgbaa
ya nụ bẹ nọwaa anọno.
Unwoke phẹ, kachaa
agba mkparawa bẹ
ee-gbukọta egbugbu.
Nokwa iphe, oopfu;
mbụ Eze ono,
ẹpha iya bụ Chipfu;
bya abụru
Ọkalibe-Kakọta-Ike.
16 Teke ndu Mówabu a-la l'iswi
dụkwaa tsọkere.
Eze iphe-ẹhuka a-dapfukwa
phẹ ẹgwegwa.
17 Unu jekwa akpọru phẹ iphu;
unubẹ ndu unu l'ẹphe
bukubegbaa!
Mbụ unubẹ ndu maru ẹpha
phẹ.
Unu sụ phẹ-a: '?Dẹnu g'ọ nwụru
a gbajiru mgbọro-eze,
shihuru ike;
tẹme ọ bụru mgbọro,
ama ntụmatu-a?'
18 Unubẹ ndu bu lẹ mkpụkpu
Dibọnu;
unu shinụ lẹ biribiri unu
nyizeta
bya anọdu l'alị, dụ jakpọro
jakpọro;
kẹle onye emebyi ndu
Mówabu byapfutaru
unu bya egwepyaa
mkpụkpu lẹ mkpụkpu
unu ono,
a kpụshiru ike ono.
19 Unu pfụkpodarupho l'agụga
gbororo gee ngge;
unubẹ ndu mkpụkpu Arowa!
Unu jịa unwoke, agba ọso;
yẹe ụnwanyi,
nahụru nụ!
Unu jịa phẹ sụ phẹ:
'?Bụ gụnu meru?'
20 Ndu Mówabu bẹ e meakwaru

iphe-iphere kpua;
kẹle ẹphe dakashịhuwaru.
Unu rwua erwubvu;
chishia mkpu ike!
Raa ya arara lẹ nggele Anọnu
lẹ Mówabu bẹ e
mebyishiwaru!
21 Ndu bu lẹ mbarabata bẹ ikpe
dapfuakwaru;
mbụ ndu Holọnu;
yẹe ndu Jiahazu;
waa ndu Mefahatu;
22 dapfu ndu Dibọnu;
yẹe ndu Nebo;
mẹkpoo ndu
Bẹtu-Dibulatayimu;
23 dapfu ndu Kiriyatayimu;
yẹe ndu Bẹtu-Gamulu;
yẹe ndu Bẹtu-Meyọnu;
24 dapfu ndu Keriyotu;
yẹe ndu Bọzura;
dapfukọta mkpụkpu
lẹ mkpụkpu ndu Mówabu
l'ophu;
ndu ọphu bu ẹnya mẹ
ndu ọphu bu ntse.
25 Mpu ndu Mówabu bẹ e
chikwashịakwaru.
Tẹme e chikwoshiwa iya ẹka.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
26 “Unu chegharu iya mẹe ẹka;
kẹle ọo Chipfu bẹ o koru
ọkpa l'ishi.
Gẹ ndu Mówabu watanụ
ebvuka ẹgbo, ẹphe gbọru;
g'ẹphe abụru iphe,
ee-gude agba mgbọnu.
27 ?Tọbudu ndu Ízurẹlu bẹ
unu shi egudeje agba
mgbọnu?
?Bụ ẹphe lẹ ndu-oshi shi
nọdu teke ono tọo;
mekwanụru g'o gude unu
shi atụje ụka l'ishi
ekweru iya une
mẹ unu -nọdu epfu opfu
ẹhu iya?
28 Unu gwọbechaa mkpụkpu
unu je eburu
l'agbara-mkpuma;

unubẹ ndu Mówabu!
Unu dụepho gẹ kparaka,
bụ l'ọnu ọgba bẹ
ọokpaje ẹpfune iya!
29 Anyi nụmakwaru gẹ Mówabu
gude ekube onwiya.
Mbụ l'o kunukaru onwiya;
tẹme ọ nọdu etsenụka
etsetse.
Mbụ l'eku-onwonye ọbu
mẹkpoo etsetse iya
ọbu;
mẹkpoo mkpọfu-ọkpoma
iya ọbu bẹ parụ ẹka.”
30 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
“Mu makwarụ oke ẹhu-eghu
iya;
ọle ọ bụkwanu kẹ
mmanụ.
Tẹme ekuku, ooku onwiya
bụkwarupho iphe-mmanụ.
31 Noo g'o gude mu nọdu
erwu erwubvu l'opfu
ẹhu ndu Mówabu.
Mbụ l'ọo ndu Mówabu l'ophu
l'ophu bẹ mu echi
mkpu iya.
Ọ bụru ndu mkpụkpu
Kiru-Haręsetu bẹ mu agụ
aphụ phẹ.
32 Mu kakwa ara ẹkwa gụbe
opfu-vayịnu kẹ mkpụkpu
Sibuma eme lẹ kẹ Jiaza.
Ị jaru àjàjà jarwuchaa
k'ọphu ẹkali ngu rwuchaaru
eze-ẹnyimu;
jerwuchaa eze-ẹnyimu,
nọ-kube mkpụkpu Jiaza.*
Ọle e mebyishiwaru iphe,
bụkpoo akpụru ngu.
33 E wofuwarụ ẹhu-ụtso yẹe eme
ẹmereme l'ẹgu oshi-ọmi
ndu Mówabu yẹle
alị phẹ.
Mẹe bẹ mu mewaru g'a ba
kụtajehe l'ẹka aakụje
mẹe.
Ọphu ọ dụedu onye
anọdujekwadu akwa

* **48:32 48:32** Ọo Eze-ẹnyimu Únú bẹ epfu opfu iya l'ẹka-a.

ẹvu mẹ a -nọdu akụ iya.
A makwarụ-a l'aanọduje anụ
olu l'ẹka ono;
ọle ọ tọ bụedu olu onye
akwa ẹvu.
34 Mkpu, ẹphe echi
ngakọtaakwaru.
E shi lẹ Hẹshibonu chikọta
mkpu ọbu;
je akpaa lẹ Eleyale;
mẹkpoo lẹ Jiahazu.
E shi lẹ Zowa chia ya jasụ
lẹ Horonayimu;
waa Ẹgulatu-Shelishiya;
noo kẹle mini
tashihụchaaru je
akpaa lẹ kẹ Nimurimu.
35 L'alị ndu Mówabu bẹ mu
e-me g'a gwabuhu iphe
l'ẹnya ẹka aagwajẹ iphe;
mee g'a ta akpọjehe
ụnwù-isẹnsu ọku nụ
agwa phẹ.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
36 “Ọo ya bụ l'obu mu aphụ
swooswooswoo
agụ aphụ ndu Mówabu
g'onye aphụ ototo;
ọ nọdu agụ aphụ ndu
Kiru-Harẹsetu g'onye
aphụ ototo; kẹle urwu,
ẹphe ritaru bvụwaru.
37 Onyemonye kpụshiwaru ishi.
Onyemonye kpụshia ẹjí-agba.
Ọnyá-mma dụkota
onyemonye l'ẹka.
Onyemonye gbaphukọta
uwe-aphụ l'upfu.
38 Mbụ l'iphe, ada l'ọma
ụlo-eli,
nọgbaa l'alị ndu
Mówabu;
mẹ l'edupfu l'edupfu l'ophu
ta adụkwa iphe ọzo,
gbahaa ụzu-ẹkwa;
noo kẹle mu tsukpọshiwaru
ndu Mówabu g'ite,
adụdu onye ọ dụ ree.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

39 “Waa g'a tụkashiru phẹ
nanụnanu!
Waa g'ẹphe atụ ụzu-ẹkwa
wọowoowoo!
Waa gẹ ndu Mówabu gude
iphere ghaa azụ!
Ndu Mówabu bụakwaa iphe,
e gude agba mgbọnu.
Mbụ l'iphe, bụkpoo ndu
nọ phẹ ntse bẹ ọonyi
ishi ẹdzu.”
40 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
“Lenu! Ugo ephekwa raa
ephezeta l'alị.
O woru ǹkù iya jashịa l'eli alị
ndu Mówabu.
41 Mkpụkpu, nọgbaa ya nụ bẹ
aa-lwụtachaa.
L'a natachaa phẹ ụlo,
ẹphe edomije onwophẹ.
Lẹ mbọku ono bẹ obu ndu
Ojọgu ndu Mówabu
a-dụepho g'obu nwanyị,
ime eme.
42 Ndu Mówabu l'ophu bẹ
ee-mebyishi
kẹle ẹphe koru Chipfu
ọkpa l'ishi.
43 N-yemebvu; yẹe iduma iduma;
yẹe ọ̀nyà nọgbakwa echeru
unu echeru;
unubẹ ndu Mówabu!”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
44 “Onye nahụru n-yemebvu;
l'ọodaba l'iduma.
Onye nyifutaru l'iduma;
ọ́nyà a-nmata iya.
Noo kẹle ọo iphe ono bẹ
mu e-gude byapfuta
Mówabu l'apha,
aa-nọdu anụ iya aphụ.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
45 “Lẹ mgboru mkpụkpu
Hẹshibonu bẹ ndu
agba ọso ọgu pfụru
nyẹgẹnyegẹ.
Noo kẹle ọku kpụfuru
lẹ Hẹshibonu.
Mbụ l'onwu phuruphuru ọku
etsu l'ime mkpụkpu

Sihọnu.
Ọ bụerupho l'echi ishi bẹ
otsu ndu Mówabu.
Mbụ ọkpu-ishi ndu ono,
shi anọduje aba
hanyịhanyi ono.
46 Nshịo unubẹ ndu Mówabu!
Ndu Kemọshi bẹ e
mebyishiakwaru.
Ụnwu unu nwoke bẹ a
kpụakwaru lẹ ndzụ laa
alị ọzo.
Tẹme ụnwada unu phẹ bụru
ndu a lwụtaru l'ọgu laa
alị ọzo.
47 Ọle mu e-mechakwaa dophu
ndu Mówabu azụ l'ọnodu phẹ
lẹ mbọku, dụ l'iphu.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
Nokwa g'ikpe, e kperu ndu
Mówabu jeberu
bụ onoya.

49

Ozi ẹhu ndu Amọnu

1 A bya l'opfu ẹhu ndu Amọnu; wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu:
?Bụ lẹ Ízurẹlu te enwedu
ụnwegirima unwoke tọo?
?To nwedu onye e-ri iphe iya
tọo?
?Dẹnu g'o gude Molẹku gbẹ
nata alị ndu Gadu;
ọ bụru okiphe iya?
?Dẹnu g'o gude ndibe iya
bụru lẹ mkpụkpu iya
bẹ ẹphe bugbaa?
2 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe,
Chipfu epfu baa:
Mu e-mechaa mee gẹ ndu
mkpụkpu Raba,
nọ l'alị ndu Amọnu nụma
mkpu ọgu.
O -rwua mbọku ono bẹ Raba
a-bụru ikpọzu;
tẹme ụnwu mkpụkpu,
nọ-pheru iya
mgburugburu
etsufukọta l'ọku.
Noo teke ndu Ízurẹlu a-chịfu
ndu shi chịfu phẹ nụ.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ
ono.
3 Unu tụa ụzu-ẹkwa;
unubẹ ndu Hẹshibonu;
kẹle mkpụkpu Eyayi bẹ
e mebyishiakwaru!
Unu chishikwaa mkpu ike;
unubẹ ndu bu lẹ Raba!
Unu yekwaa uwe-aphụ
wata ara ẹkwa.
Unu ekwoo gburugburu shia
ọwa-a yẹe ọphuu
l'ime npherenphere igbulọ
mkpụkpu unu ono;
kẹle Molẹku bẹ aa-kpụkwa
lẹ ndzụ lashịa alị ọzo;
yẹle ndu-uke,
agwajẹ iya nụ;
mẹ ndu-ishi iya.
4 ?Dẹnu g'o gude i gude
nsụda nsụda ngu eku
onwongu;
mbụ gụbe nwada e gudedu
ire ngu ẹka ono;
mbụ gụbe onye kpọru obu
ye l'ẹku ngu epfu sụ:
?Bụ onye sụru mu eme gụnu?
5 Lekwa; mu e-mechakwaa
mee gẹ ndzụ-agụgu
rwuta ngu.
Ọ kwa Nnajịuphu epfu iya;
mbụ Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.
Ọ bụru ndu oo-shi l'ẹka
bụ ndu bupheru ngu
mgburugburu.
G'unu hakpọo l'onye l'onye
bẹ aa-chịfu achịfu.
Ọphu ọ dụdu onye
a-chị-phuta ndu
gbalawaru nụ azụ.
6 "Ọle mu e-mechakwaa
dophu ndu Amọnu azụ
l'ọnodu phẹ.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono."

Ozi ẹhu ndu Ẹdomu

7 A bya l'opfu ẹhu ndu Edọmu;
wakwa iphe, oopfu;
mbụ Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike:

“?Mmamiphe ta adụkpoedu
lẹ mkpụkpu Temanu
tọo?
?Ọkpobe idzu bvụwaru
l'ẹka ndu maru eye
ọnu l'opfu tọo?
Mmamiphe phẹ ?o rehuwaru
erehu tọo?
8 Unubẹ ndu bu lẹ Dedanu;
unu ghakọbe gbalaa!
Unu gbaba je edomia
onwunu l'ime ẹka dụ
omilomi;
kẹle mu gudekwa ọla-l'iswi
abyapfuta oshilọkpa
Ịso
lẹ teke mu abya iya anụ
aphụ-a.
9 Ọ -bụru lẹ ndu awọ akpụru
vayịnu byapfutaru
ngu;
?ẹphe ta awọ-phodojedu
nwọphu dụ
nwolemole?
Ndu-oshi -bya ibe ngu
l'ẹnyashi;
?tọ bụedupho iphe,
mkpa iya dụru phẹ bẹ
ẹphe e-wota kpoloko?
10 Obenu l'oshilọkpa Ịso bẹ
mu gbabẹwaru ọto.
Ẹka ono, ẹphe edomi edomi
ono bẹ mu kpuhawarụ
ghebe ọnu;
k'ọphu ẹphe tee
domikọtaedu onwophẹ.
Ụnwegirima phẹ;
mẹkpoo abụbu phẹ;
mẹkpoo obutobu phẹ;
lakọtaru l'iswi;
tẹme ẹphebedua
chịhukwapho.
11 Pakwarụ ụnwu ogbee unu
haa;
kẹle mu e-me-a g'ẹphe
nọdu ndzụ!
G'ụnwanyi unu, ji phẹ
nwụhuwaru chịru
ụpfu kwẹe l'ẹhu mu!”
12 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Ọ -bụru lẹ ndu agbadụru k'angụ iphe, shi l'okoro ono angụchaa iphe, shi iya nụ; ?bụ gụnu a-kpa g'a haa unu g'a ta nụ unu aphụ? A taa hakwa unu g'a ta nụ unu aphụ. Unu ngụfutajekwa iphe, shi l'okoro ono;

13 kẹle-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu gudeakwa onwomu ria angụ sụ lẹ
mkpụkpu Bọzura e-mechaa bụru ikpọzu; bya abụru iphe, aakpọ-yiru ukuvu. Mbụ
l'ọo-bụru ochobu; bya abụru iphe, eephu l'iphu. Tẹme iphe, bụ mkpụkpu ọzo, nọkota
l'alị ndu Ẹdomu a-bụkotaru ikpọzu jasụ l'ojejoje."
14 Mu nụmakwaru ozi,
Chipfu ziru.
Onye-ozi bẹ e ziru g'ẹphe
jepfu ọhamoha sụ
phẹ-a:
"Unu dzukọbekwa onwunu
bya etsoo phẹ ọgu!
Unu gbalihukwa jeshia ọgu!"
15 Kẹle-a; lekwa; mu mewaru;
ị ha nwanshịi l'echilabọ
ọhamoha;
ọphu ọ dụdu iphe,
ndiphe gụberu ngu.
16 Ọ kwa ebvu, i shi eyeje ndu
ọzo; yẹe eku-onwonye,
nọ ngu l'obu ono
dephuru ngu;
mbụ gụbe onye ono,
bu l'ime agbara-mkpuma
ono;
onye bu l'ẹka úbvú kakọta
l'eli.
Ọ tọ dụkwa m'obeta i je
akpaa epfụne ngu
l'ephekerephe
ephekerephe gẹ k'ugo;
bẹ mu e-shikwa l'ẹka ono
mekọta ngu l'ị daa.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
17 Ndu Edọmu e-mechaa bụru
iphe,
aakpọ-yiru ukuvu.
Iphe, bụkpoo ndu ghataru
phẹ nụ bẹ ishi anyi
ẹdzu.
Ẹphe egude iya gbaahaa
mgbọnu; ọ bụru iphe,
a-kpa iya nụ bụ eze
iphe-ẹhuka ono,
a-dapfu phẹ nụ ono.
18 Ọo ẹgube ono, e mebyishiru
mkpụkpu Sọdomu yẹe
Gọmóra ono;
bya emebyishia mkpụkpu
lẹ mkpụkpu,
nọgbaa phẹ lẹ mgboru ono;

nokwa g'ọ tọ dụdu onye
e-bu l'alị ndu Ẹdomu;
ọphu ọ dụdu onye e-me
iya unuphu.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
19 “Lekwa-a! Ọ kwa g'oduma
shi l'ọswa,
nọ l'agụga ẹnyimu Jiọ́danu
kwofuta;
bya adapfu atụru,
dọru l'ọdu atụru,
nri dụ shii bụkwapho
gẹ mu e-kwo
gburumu je achịfu
ndu Edọmu l'alị iya
l'ọtulupfu.
?Bụ onye bẹ mu họtaru g'ọ
bụru onye mu a-tụ ẹka
g'o mee iphe ono?
?Bụ onye dụ gẹ mu dụ?
?Bụ onye sụru mu eku ikpe?
?Bụ onye bụ onye eche atụru,
a-dụ ike pfụru gẹ mu
l'iya mee?”
20 Ọo ya bụ lẹ-a; unu nụmakwa
idzu,
Chipfu chịru lẹ ya e-me
ndu Edọmu; mbụ iphe,
ọ chịru lẹ ya e-me ndu
bu lẹ mkpụkpu Temanu.
Ọ tọ dụkwa iphe, a-kpọshi
g'a ta kpụta ụnwu
atụru iya mẹ ụnwu
eghu iya kpụfu;
ndzụ erwuta ndu ọphu
phọduru nụ.
21 Ọda, ọo-da teke ẹphe a-da
bẹ a-nmayichaa mgboko
anmayi.
L'a nọdu lẹ mgboru
Eze-ẹnyimu Uswe-uswe
nụmachaa olu-ẹkwa
phẹ.
22 Lenu! Ugo ephekwa raa
ephezeta l'alị.
O woru ǹkù iya jashịa l'eli
mkpụkpu Bọzura.
Lẹ mbọku ono bẹ obu ndu
Ojọgu ndu Edọmu
a-dụepho g'obu nwanyị,

ime eme.

Ozi ẹhu Damasụkosu

23 A -bya l'opfu ẹhu ndu
Damasụkosu;
“Ndu Hamatu yẹe ndu Apadu
bẹ e kpuakwarụ iphu
lẹ ntụ;
noo kẹle ẹphe nụmawaru
ẹjo nzi.
Meji tọfuwaru phẹ.
Ọkpoma aphụwaa phẹ
gbudugbudu
g'eze-ẹnyimu,
a swọngaru aswọnga.
24 Ndu Damasụkosu bẹ ẹka
tụlwahuru.
Ẹphe dakọbeakwaru
agbalawa agbala.
Meji tọfuakwaru phẹ atọfu.
Ẹjo iphe-ẹhuka gudeshiwaa
phẹ gẹ nwanyị,
ime eme.
25 ?Dẹnu g'o gude ọphu a
gwọbeduru mkpụkpu
ono,
a maru amaru ono?
Mbụ mkpụkpu ono,
tụbaru mu l'ẹnya ono?
26 Ọo ya bụ lẹ-a; ụnwokorobya
phẹ a-nọdu ada pọopoo
l'ọma gbororo.
Ndu Ojọgu phẹ l'ophu bẹ
ee-megbushibẹbe
mbọku ono.
Nokwa iphe, Chipfu,
bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike
eepfu bụ ono.
27 Mu a-tụ ọku l'igbulọ
Damasụkosu;
l'ootsukọta iphe, bụ ụlo,
Bẹnu-Hadadu kpụru
kpụshia ike.”

Ozi ẹhu Keda yẹe Hazọ

28 A -bya l'opfu ẹhu ndu Keda yẹe alị-eze ndu Hazọ, bụ ọphu Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu lwụ-kperu; wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike:
“Unu zelihu tsoo ndu Keda
ọgu!
Unu mebyishia ndu shi
ụzo ẹnyanwu-awawa!
29 Ụlo phẹ, bụ ụlo ọphu e meru

l'ẹkwa;
yẹe eghu yẹe atụru phẹ bẹ
aa-tụko rwuta.
L'aachịta ẹkwa phẹ;
yẹe iphemiphe,
ẹphe nweru enweru;
mẹkpoo ịnya-kamẹlu
phẹ.
Ndiphe echi mkpu ekpu
phẹ sụ phẹ:
‘Nggiri nọkwa l'ụzo
l'ẹkameka.’ ”
30 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
“Unu gbalakwaa agbala;
unu gbamihukwa
agbamihu!
Unu jekwa anọdugbaa l'ọgba,
dụ omilomi;
unubẹ ndu bu lẹ Hazọ.
Noo kẹle Nebukadineza,
bụ eze ndu Bábilọnu
chịakwaru idzu unu
k'ẹji;
bya epfubuwaa iphe,
oo-me unu.”
31 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
“Unu zelihu tsoo ọha,
tụsaru ẹhu ọgu, bụ ọha,
bụ ọphu adụdu onye
ẹphe atsụ ebvu;
mbụ ọha,
ete nwedu ọguzo;
ọphu ọ kpọbeduru
mgbọrígwè;
tẹme ndibe iya buẹrupho
nọduru onwophẹ.
32 Ịnya-kamẹlu phẹ bẹ
aa-kwachaa l'ọkwata.
L'e rwutakwaphọ ikpoto eswi
phẹ l'ọgu.
Iphe, bụ ndu bugba l'ọha,
dụ ẹnya bẹ mu e-wojeruọ
tụkaa lẹ phẹrephere.
Mu eshi l'ụzo m'ụzo mee
g'oke iphe-ẹhuka
dapfu phẹ.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
33 Mkpụkpu Hazọ l'e-mechaa
bụru ẹka nkụta-ọswa
a-dọjeru;

kẹle ọo-bụru ochobu
jasụ l'ojejoje.
Ọ tọ dụdu onye byaru eburu
l'ẹka ono.
Mbụ l'ọ tọ dụdu nwoke,
byaru akwabaa ya
unuphu buru.”

Ozi ẹhu ndu Elamu

34 Wakwa Opfu Chipfu, bụ ọphu rwuru Jieremaya onye mpfuchiru nchị l'opfu ẹhu
ndu Elamu. Teke ọ nụmaru iya bụ lẹ ntsolọhu teke Zedekaya watarụ abụru eze ndu
Jiuda.
35 Wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike:
Lekwa; mu a-gbajikwa apfụ
ndu Elamu,
bụ iya bụ ẹka ike phẹ
kpajiru.
36 Iphe, mu e-me g'ọ dapfu
ndu Elamu bụ uzi
phẹrephere ẹno,
shigbaa lẹ mgburẹku
akpaminigwe uzi ẹno.
Mu a-tụka phẹ;
ẹphe edzuru
phẹrephere uzi ẹno.
Ọphu ọ dụkpodaa ọha,
nọnu bụ ẹka ndu
Elamu ataa gbachadaa
ọso ọgu laa.
37 Mu a-tụkashi ndu Elamu
nanụnanu l'iphu ndu
ọhogu phẹ;
mbụ l'iphu ndu achọ
ndzụ phẹ.
Mu e-me g'ẹjo-iphe dapfu
phẹ;
mbụ lẹ mu a-tụ-koshi
phẹ oke ẹhu-eghu mu.
Ọ kwa Chipfu epfu iya.
Mu e-me g'e gude ogu-echi
achị phẹ
jasụ teke mu e-me g'ẹphe
ta adụhe.
38 Ẹka mu e-je ebvube aba-eze
mu bụ l'alị ndu Elamu.
Mu emebyishia onye eze phẹ;
yẹe ndu-ishi phẹ.
Ọ kwa Chipfu epfu iya.
39 “Ọle mu e-mechakwaa
dophu ndu Elamu azụ
l'ọnodu phẹ l'atatiphu.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.”

50

Ozi ẹhu ndu Bábilọnu

1 Wakwa opfu, Chipfu pfuru; ọ gbẹ l'ẹka Jieremaya, bụ onye mpfuchiru pfua l'opfu
ẹhu ndu Bábilọnu; yẹe alị phẹ.
2 “Unu raa ya arara radzuru
iya ọhamoha g'a
nụma-dzuru!
Unu palia ẹkwa-ọhubama raa
ya g'a nụma-dzuru!
Unu ba adụkwa iphe,
unu a-ha l'azụ.
Ọchia iphe, unu a-nọdu epfu
bụ-a:
‘Ndu Bábilọnu bẹ a kpụkwaru
lẹ ndzụ.
Balụ bẹ e mekwarụ
iphe-iphere.
Tẹme Maruduku bẹ
ndzụ-agụgu gudewaru.
Ntẹkpe phẹ bẹ e mekwarụ
iphe-iphere.
Tẹme e mee; ndzụ-agụgu
rwuta iphemiphe ono,
a kpụru akpụkpu ono.’
3 Ọha, shi l'isheli gbẹshiru g'o
tsoo phẹ ọgu.
Oo-me alị phẹ g'ọ bụru
ochobu.
Ọphu ọ dụdu onye byaru
ebubaaru eburu l'ime
iya;
nemadzụ mẹkpoo anụ
a-tụko shi iya gbalaa.”
4 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
“O -rwua mbọku ono bẹ ndu
Ízurẹlu yẹe ndu Jiuda
a-tụgbabekwa
gude ẹnya-mini je
achọo Chipfu,
bụ Chileke phẹ.
5 Ẹphe a-jị ajị ụzo, e shi eje
úbvú Zayọnu
woru iphu ghaa l'ụzo ibiya
ono epfugbaa sụ:
Unu bya; g'anyi lẹ Chipfu
tụgba bụru nanụ
l'ọgbandzu ojejoje,

a ta abyadụ azọha azọha!
6 Ndibe mu bụ atụru,
tuphahụru etuphahụ.
Ọ bụru ndu eche phẹ nụ
dusweru phẹ ụzo;
bya emee phẹ;
ẹphe tsoru ọma úbvú
aghaphe.
Ẹphe tsoru úbvú úbvú yẹle
òbvù òbvù aghaphe;
bya azọhaa ẹka ẹphe
anọduje atụta unme.
7 Iphe, bụkpoo ndu hụmaru
phẹ nụ vụru phẹ
kpatakpata.
Ndu ọhogu phẹ sụ: 'Ikpe ta
nmakwaru anyi;
kẹle ẹphe mesweru Chipfu,
bụ ọkpobe onye-nche
phẹ; mbụ Chipfu,
bụ onye nna phẹ oche
kpọru obu yeru.'
8 Unu gbafụkwa lẹ Bábilọnu!
Unu lụfukpoepho l'alị ndu
Bábilọnu alụfu ophu!
Unu dụepho gẹ mkpi,
a chịshiru dobe l'iphu
ikpoto eghu yẹe atụru!
9 Noo kẹle-a; lekwa-a;
mu e-jekwa akpalia
ikpoto ọha, parụ ẹka;
gude byapfuta Bábilọnu
ọgu.
Ọ bụru ẹka mu e-me g'ẹphe
shi bya bụ l'ụzo isheli.
Ẹphe abya edokaa onwophẹ
kwabẹru iya.
Ọ bụru ẹka ono bẹ ẹphe e-shi
bya alwụta iya.
Ọnu-apfụ phẹ a-dụ gẹ kẹ ndu
maru agba apfụ,
bụ ọphu abụjeru: ọ -gụfu;
ọ tọo gbadụru ẹka
alwa.
10 Ọo ya bụ lẹ ndu Bábilọnu bẹ
aa-kwa l'ọkwata.
Ndu a-kwa iya ọkwata ọbu
bẹ e-rijikpoo ẹpho."
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
11 A makwarụ-a l'unu ete ẹswa;

ẹhu nọdu atsọ unu;
mbụ unubẹ ndu ono,
vụkaru okiphe mu ono.
A makwarụ-a l'unu azọ kitimu
kitimu gẹ nwada eswi,
azọshi ereshi;
tẹme unu nọdu egbu ọ́rà
g'okee ịnya.
12 Ọle iphere e-mechaa mee
ne unu.
Mbụ l'onye ono, tsụru ime
unu ono bẹ ee-kpu iphu
lẹ ntụ.
Oo-mecha bụru iya bẹ ẹnya
a-kacha alwalwa
l'ọhamoha.
Mbụ l'ọo-bụru echiẹgu;
yẹe mgbẹgu alị-ọkponku;
waa alị-evevee.
13 Eshinu ẹhu eghu mụbe
Chipfu eghu bẹ e tee
bubaẹdu iya ebubu.
Ọchia l'aa-tọgbo iya l'ọo-bụru
okorobo ochobu.
Iphe, bụkpoo ndu ghataru alị
ndu Bábilọnu ono bẹ
ọo-nyị ishi ẹdzu;
ẹphe egude iya gbaahaa
mgbọnu.
Ọ bụru iphe, a-kpa iya
nụ bụ iphe ono,
e mekagbaaru iya ono.
14 Unu dokaa onwunu l'ophere
l'ophere nọ-phee
ndu Bábilọnu
mgburugburu;
mbụ unubẹ ndu agbajẹ
apfụ g'unu hakpọo!
Unu gbajẹ phẹ iya!
Unu ba adụkwa ọnu-apfụ unu
ọphu unu a-gbaphodo
mẹ nanụ;
noo kẹle ọo Chipfu bẹ
ẹphe meru iphe-ẹji!
15 Unu chi mkpu-ọgu kpu iya
ẹka ẹbo ẹbo!
Ike bvụwaru iya; mkpoli,
ọ tụru k'ọgu ọbu
dakọtawaru!
E nwukpọshiwa igbulọ,
nọ-pheru iya
mgburugburu.

Eshinu iphe-a bụ emelata bẹ
Chipfu emelata;
unu melata iya iphe,
o shi emeje!
Unu mee ya iphe,
o shi emeje ndu ọzo!
16 Unu mee gẹ ndu akọ opfu
chịhu lẹ Bábilọnu.
Ndu egbuje ereshi;
ẹphe l'iphe,
ẹphe gude egbu ereshi
l'ọkpa-ji achịhukwapho.
Ndu ọhogu phẹ e-gude
ogu-echi mee;
onyenọnu aghaa iphu
gbapfushia ndibe phẹ;
mbụ l'onyemonye a-gbala
lapfushia ndu alị iya.
17 "Ízurẹlu bụakwaa atụru,
a chịkashiru achịkashi.
Ọ bụru oduma chịkashiru iya.
Kẹ mbụ, vụru iya kpatakpata
bụ eze ndu Asiriya.
Onye ikpazụ, tapyashịru
ọkpu iya bụru Nebukadineza,
bụ eze ndu Bábilọnu."
18 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya abụru Chileke kẹ ndu Ízurẹlu:
Ọ sụru-a: "Mu a-nụkwa eze
ndu Bábilọnu aphụ;
yẹe ndu alị iya l'ophu;
ẹgube ono,
mu nụru eze ndu
Asiriya aphụ ono.
19 Obenu lẹ ndu Ízurẹlu bẹ mu
e-duphuta azụ l'ẹka ẹphe
shi buru.
Ẹphe abyakwa anọdu l'úbvú
Kamẹlu;
yẹe alị Beshanu riaha
nri ọzo.
Ẹphe anọdu l'úbvú úbvú
Ifuremu;
yẹle alị Giladu riaha nri;
rijiaha ẹpho.
20 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
O -rwua mbọku ono;
lẹ teke ono gẹdegede
bẹ aa-vọkpoo g'a
maru ẹka ikpe nmarụ
Ízurẹlu;

ọle ọ tọ dụdu ọphu
aa-chọ-vu.
L'avọo iphe-ẹji Jiuda nta vọo
imo;
ọ tọ dụdu iphe, aa-vọta.
Noo kẹle nwa ndu ono,
mu meru g'ẹphe phọdu
ono bẹ mu a-gụru nvụ.”
21 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
“Unu tsoo ndu alị Meratayimu
ọgu;
yẹe ndu bu l'alị Pekodu!
Unu chịa phẹ ọso;
gbua phẹ egbugbu;
mee phẹ g'ẹphe bvụeberu
mu rengurengu!
Unu mekọta iphemiphe,
mu sụru g'unu mee!
22 Ẹphu-ọgu aphụakwa l'alị ono;
mbụ ẹphu ọla-l'iswi,
parụ ẹka apaa.
23 Waa g'ọngu ndu mgboko
l'ophu gbajishihuru
tụkaa nanụnanu!
Waa gẹ Bábilọnu byawaru
bya abụru ochobu
l'echilabọ ọhamoha!
24 Mu gbabẹru ngu ọ́nyà gụbe
Bábilọnu.
Ị bya amaru; ị dalahụwa iya.
A hụma ngu gude ngu;
kẹle ọo Chipfu bẹ iitso opfu.
25 Chipfu gụhaakwaru ụlo-ẹku
iya ghebe ọnu;
bya atụko ngwọgu k'oke
ẹhu-eghu iya chịshia;
kẹle Nnajịuphu, bụ Chipfu;
bya abụru
Ọkalibe-Kakọta-Ike;
nwekwarụ iphe,
ọobya ememe l'alị ndu
Bábilọnu.
26 Unu shikwa l'ẹkameka bya
etsoo ya opfu!
Unu gụhashia ọba-ẹku iya
ghebechaa ọnu!
Unu rwukọbe iya kụbe l'ikpo
l'ikpo g'ẹka a kụberu
ereshi.
Unu mee ya g'ọ bvụeberu mu
rengurengu

g'ọ tọ dụkwa onye
a-phọduru iya nụ!
27 Unu tụko oke-eswi iya
gbushichaa!
G'a chịkotaru phẹ je l'ẹka
ee-gbushi phẹ!
Nshịo phẹ; kẹle eswe nke phẹ
rwuakwaru;
mbụ eswe mbọku,
aa-nụ phẹ aphụ.
28 Unu ngabẹkpodapho nchị
nụma olu ndu agba
ọso ọgu,
bụ ndu shi l'alị ndu
Bábilọnu nahụ agba
ala Zayọnu eje epfu lẹ Chipfu,
bụ Chileke anyi gwatawaru
ụgwo iphe;
mbụ ụgwo iphe,
e meru eze-ụlo iya.
29 Mee gẹ ndu ọgba-apfụ dzukọbe
tsoo Bábilọnu opfu;
mbụ iphe, bụkpoo
ndu maru ese ụta kịkiki!
Unu kpọbe ụlo-ẹkwa unu
nọ-phee ya mgburugburu!
G'ọ tọ dụkwa mẹ onye lanụ,
a-nahụ nụ!
Unu pfụa ya ụgwo iphe,
o meru!
Unu mee ya iphe,
o meru ndu ọzo;
kẹle ọo Chipfu bẹ o koru
ọkpa l'ishi;
mbụ Onye nsọ kẹ ndu Ízurẹlu.
30 Ọo ya bụ lẹ-a; ụnwokorobya
phẹ a-nọdu ada pọopoo
l'ọma gbororo.
Ndu Ojọgu phẹ l'ophu bẹ
ee-megbushibẹbe
mbọku ono.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.”
31 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
“Lekwa; mu bụakwaa ọgu
dụru ngu;
gụbe nwọphu eku onwongu;
noo kẹle eswe nke ngu
rwuwaru;
mbụ teke aa-nụ ngu
aphụ.

32 Onye eku onwiya bẹ ụpfu
a-dụ l'ọkpa l'ọ daa.
Ọphu ọ dụdu onye a-pali iya
nụ.
Mu e-ye ọku lẹ mkpụkpu lẹ
mkpụkpu iya, bụ ọku,
e-tsu tsua iphemiphe,
nọ iya mgburugburu."
33 Wakwa iphe, oopfu;
mbụ Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike:
"Ndu Ízurẹlu bẹ eemekwa
ewere;
nokwaphọ g'eeme
ndu Jiuda.
Ndu kpụru phẹ lẹ ndzụ
gudeshia phẹ ike.
Ọphu ẹphe ekwedu g'ẹphe
laa.
34 Obenu l'onye agbafụtaje phẹ
nụ bẹ ike dụ.
Iphe, ọoza bụ Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.
Ọo-byakpọo ẹhuka ẹhuka bya
phẹ agbaru ọdzori;
k'ọphu oo-me g'a tụtaaha
unme l'alị phẹ;
mekwanaa gẹ ndu ọphu bu
l'alị ndu Bábilọnu ta
tụtajehe unme atụta."
35 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
"Ogu-echi a-bụru ọgu dụru
ndu Bábilọnu!
Mbụ l'ọo-bụru ọgu dụru ndu
bu lẹ Bábilọnu;
mẹ ndu-ishi iya;
yẹe ndibe iya,
bụ ndu maru iphe!
36 Ogu-echi a-bụru ọgu dụru
ndu mpfuchiru
iya epfu iphe,
mu epfuduru ono;
k'ọphu ẹphe a-bụkotaru ndu
eme eswe.
Ogu-echi a-bụru ọgu dụru
ndu ojọgu iya;
k'ọphu ndzụ-agụgu e-rwuta
phẹ ọkpobe erwuta.
37 Ogu-echi a-bụru ọgu dụru
ịnya iya;
yẹe ụgbo-ịnya iya;
yẹe iphe,

bụkpoo ndu Ojọgu,
byaru abyabya,
nọ iya l'ime;
k'ọphu g'ẹphe ha
a-bụkotaerupho
ụnwanyi.
Mbụ-a; ogu-echi a-bụru ọgu
dụru ụlo-ẹku iya;
k'ọphu aa-kwakọta iphe
iya l'ọkwata.
38 Okpomọku a-byapfuta mini,
dụ iya nụ;
k'ọphu ọo-tụkoepho
tashịhuchaa.
Noo kẹle ọ bụ alị,
aagwọ ọbvu.
Ọbvu ono-a bẹ ndzụ-agụgu
e-mechaa gbaghaa
iphu.
39 Ọo ya bụ l'iphe, e-mechaa
buru l'ẹka ono
a-bụru anụ-ẹgbudu yẹle
achị-anmabu.
Tẹme ọ bụkwarupho l'ẹka
ono bẹ mgbashị-ujiku
e-buru.
Ọphu a byadu ebubaaru
iya eburu.
Mbụ l'e tee bubaẹdu iya;
e -shi l'ọgbo sweru ọgbo.
40 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
Ọ kwa ẹgube ono,
Chileke mebyishiru
Sọdomu yẹe Gọmóra;
yẹe mkpụkpu,
nọ-pheru iya
mgburugburu ono
bụ g'ọ tọ dụdu onye byaru
eburu l'ime iya;
ọphu ọ dụdu nwoke,
byaru akwa iya unuphu
buru.
41 Unụ lenu! O nweru ndu
Ojọgu,
shi l'ụzo isheli abya.
Mbụ l'ọo ọha, parụ ẹka apaa;
bya abụru eze ndu dụ
igwerigwe bẹ e
jeru akpalia;
ẹphe shi l'ẹka igwe
beru alị beru eje abya.

42 Iphe, e gude kwaa phẹ
ngwọgu bụru apfụ
yẹe arwa.
Ẹphe dụ njọ; tẹme ọphu ẹphe
aphụduru nemadzụ
obu-imemini.
Ẹphe anọduje aphụ g'ẹnyimu,
aphụ gbudugbudu
l'ẹka ẹphe agba l'eli ịnya
phẹ eje abya.
Ẹphe dokaru onwophẹ gẹ
ndu keru ọgu
abyapfuta gụbe nwada
Bábilọnu!
43 Eze ndu Bábilọnu nụmawaru
akọ phẹ; ẹka kụda iya.
Ndzụ-agụgu gude iya;
iphe meahaa ya ẹhuka
gẹ nwanyị, ime eme.
44 Lekwa-a! Ọ kwa g'oduma
shi l'ọswa,
nọ l'agụga ẹnyimu Jiọ́danu
kwofuta;
bya adapfu atụru,
dọru l'ọdu atụru,
nri dụ shii bụkwapho
gẹ mu e-kwo
gburumu je achịfu
ndu Bábilọnu l'alị iya
l'ọtulupfu.
?Bụ onye bẹ mu họtaru g'ọ
bụru onye mu a-tụ
ẹka g'o mee iphe ono?
?Bụ onye dụ gẹ mu dụ?
?Bụ onye sụru mu eku ikpe?
?Bụ onye bụ onye eche atụru,
a-dụ ike pfụru gẹ mu
l'iya mee?
45 Ọo ya bụ lẹ-a; unu nụmakwa
iphe,
Chipfu chịru lẹ ya e-me
Bábilọnu; mbụ iphe,
ọ chịru lẹ ya e-me alị
ndu Kaludiya.
Ọ tọ dụdu iphe, a-kpọshi g'a
ta kpụta ụnwu atụru iya
mẹ ụnwu eghu iya
kpụfu.
Ndu ọphu phọduru nụ bẹ
ndzụ e-rwuta.
46 Teke aa-lwụta Bábilọnu bẹ

ọo-da too;
k'ọphu ọo-nmayichaa
mgboko anmayi.
Ọhamoha anụma-dzuchaaru
olu-ẹkwa phẹ.”

51

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
“Unu lekwa; mu a-kpali
onye mmebyi
g'ọ bụru ọgu dụru ndu
Bábilọnu;
mbụ ndu bu l'alị, aza ‘obu
ndu wụ-lihuru etso
mu opfu’.
2 Mu e-zi ndu ọhozo g'ẹphe je
etsoo ndu Bábilọnu ọgu;
g'ẹphe je aphụchaa phẹ
aphụcha;
mee alị phẹ adabyiru
iphoro.
Ẹphe a-nọdu abya iya ọgu
ẹka ẹbo ẹbo mẹ
o -rwuẹpho mbọku ono,
ee-mebyishi phẹ ono.
3 G'onye agbajẹ apfụ te setakwa
ụta iya k'agbagba;
ọphu ọ kwakwa onwiya
ngwọgu.
Unu ta aphụkwaru
ụnwokorobya phẹ
obu-imemini.
Unu mee ndu ojọgu phẹ
g'ẹphe bvụeberu mu
rengurengu.
4 Aa-nọdu egbushi phẹ;
ẹphe ada gbiigbii l'alị
ndu Bábilọnu.
Mbụ l'aa-nọdu emeka
phẹ iphe ọkpobe
emeka l'agụga gbororo.
5 A makwarụ-a l'alị ndu
Ízurẹlu ẹphe lẹ ndu
Jiuda l'ophu bụ iphe,
jiru iya nụ bụ
ikpe-anmanma,
nmarụ phẹ l'iphu Onye Nsọ
kẹ Ízurẹlu.
Ọle Chileke phẹ, bụ Chipfu
bya abụru
Ọkalibe-Kakọta-Ike

teke agbadokwa phẹ.
6 Unu gbaa ọso shi l'alị ndu
Bábilọnu gbalaa!
G'onyenọnu dzọo onwiya
ndzụ!
G'e be mebyishikwa unu opfu
l'ẹphe meru iphe-ẹji;
noo kẹle o rwuakwaru
teke Chipfu e-melata;
mbụ teke ọo-pfụ phẹ ụgwo,
gbaru phẹ nụ.
7 Bábilọnu shi bụru okoro,
e meru lẹ mkpọla-ododo
l'ẹka Chipfu.
O gude iya mee mẹe tsụahaa
ndu mgboko l'ophu.
Ọhamoha ngụru mẹe,
shi l'okoro ono.
Ọo ya meru g'o gude ẹphe
meahaa ọbvu ọbvu
nta-a.
8 Bábilọnu dawarụ l'ọtulupfu
tsukpọshihu.
Unu rashịa ẹkwa iya ike!
Unu kpatakwaru iya
ọbvu-etete g'o mebe l'ẹka
iphe eme iya ẹhuka.
?A maru l'oo-shi nno bụru
iya ewekọrohu?
9 ‘Anyi gege emetakwa
Bábilọnu iphe,
eme iya nụ;
ọle o to nwehẹedu
ewekọrohu.
G'anyi parụ iya haa
g'onyenọnu lashịa
alị iya; kẹle ikpe,
nmarụ iya nụ rwuwaru
akpaminigwe;
mbụ l'ọ ha ephekerephe
g'ẹka urwukpu nọ.’
10 ‘Chipfu meakwaru;
anyi bụru ndu
pfụberekoto ọzo!
Unu bya g'anyi je l'úbvú
Zayọnu je akọo iphe,
Chipfu,
bụ Chileke anyi meru!’
11 Unu rwachaa ọnu apfụ unu
arwacha!
Unu achị-lia iphe,

unu egudeje egbobuta
onwunu!
Chipfu kpaliakwaru ndu eze
ndu Midiya;
noo kẹle iphe,
ọ tụberu bụ g'o mebyia
alị ndu Bábilọnu.
Chipfu a-gwata ụgwo iphe;
ụgwo iphe,
e meru eze-ụlo iya.
12 Unu palia ẹkwa-ọhubama
gude goshi l'ọgu dụru
igbulọ mkpụkpu Bábilọnu!
Unu cheshi nche ike!
Mbụ-a unu mee gẹ ndu nche
nọdu lẹ nche!
Unu eje l'ẹgbudu je edokaa
ndu mpya-ọgu;
kẹle Chipfu e-mekwa iphe,
ọ tụberu; mbụ iphe,
ọ chị-buhuhawaru lẹ ya
e-me ndu bu lẹ Bábilọnu.
13 Unubẹ ndu bu l'agụga
ẹnyimu;
tẹme unu nweru ẹku shii;
ndzụ unu bvuakwaru!
Mbụ l'ẹba-oghu ndzụ unu
gbabuhuakwaru!
14 Chipfu, bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike
gudeakwa onwiya
ria angụ sụ lẹ ya
a-chịru nemadzụ ye lẹ
mkpụkpu ono;
ẹphe eji iya kpimu;
sweta iya g'ẹka igube
swetaru.
Tẹme ẹphe atụa okoo
kpua unu.
15 Ọo ọkpehu iya bẹ o gude
mee mgboko.
Ọ bụru mmamiphe iya bẹ o
gude mee mgboko;
ọ ngụru angụru;
bya egude nkwamẹnya iya
phụshi akpaminigwe.
16 O -mee; igwe raa ọ́rà; mini,
nọ l'imigwe aphụa
gbudugbudu.
Ọ nọdu emeje g'urwukpu shi
l'ẹka igwe beru sọru
sọfuta.

Teke o meru; igwe nọdu edze
mini l'ọotukwapho
egbigwe.
Tẹme ọ nọdu eshije l'ụlo
ẹku iya kpofuta
phẹrephere.
17 Nemadzụ l'ophu te enwedu
egomunggo.
Tẹme ọphu ọ dụdu iphe,
ọ maru.
Iphere gudekọta iphe,
bụkpoo ndu akpụ ụzu;
ọ bụru ntẹkpe,
ẹphe kpụshiru meru
phẹ iya;
kẹle ntẹkpe phẹ ọbu
bụkota ụghoshi.
Ọ tọ dụdu ọphu atụ unme.
18 Ẹphe bụkota iphe-mmanụ;
iphe,
e gude agba mgbọnu.
O -rwuẹpho teke aa-nụ phẹ
aphụ; ẹphe alaa l'iyi.
19 Onye ono, bụ okiphe oshilọkpa
Jiékọpu ono ta adụkwa
gẹ ndu k'ono;
kẹle ọo ya bụ onye
meru iphemiphe;
mẹchakpoo ọkpa-ipfu ono,
bụ okiphe iya ono.
Onye ono bẹ ẹpha iya
bụ Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.
20 Ọ kwa ngu bụ ogbunkụ,
mu gude alwụ ọgu.
Ọ bụ ngu bẹ mu egudeje
chịkaa ọha l'ophu.
Ọ bụru ngu bẹ mu egudeje
mebyia alị-eze l'ophu.
21 Ọ bụ ngu bẹ mu egudeje
chịkaa ịnya;
yẹe ndu nọ phẹ l'eli.
Mu nọdu egudeje ngu chịkaa
ụgbo-ịnya;
yẹe ndu agba iya nụ.
22 Ọ bụ ngu bẹ mu egudeje
chịkaa nwoke yẹe
nwanyị.
Ọ bụru ngu bẹ mu egudeje
chịkaa ndu bụ ọgerenya;
yẹe ndu bụ okorọbya.

Ọ bụru ngu bẹ mu egudeje
chịkaa nwoke ọgbaga;
yẹe nwanyị ọgbaga.
23 Ọ bụru ngu bẹ mu egudeje
chịkaa onye eche atụru;
yẹe atụru iya.
Ọ bụru ngu bẹ mu egudeje
chịkaa onye akọ opfu;
yẹe eswi, o gude akọ iya.
Ọ bụru ngu bẹ mu egudeje
chịkaa ndu achị ọha;
yẹe ndu-ishi.
24 "Tẹme; ọzo bụ lẹ mu a-nọduepho unu l'iphu pfụa Bábilọnu; yẹe iphe, bụkpoo ndu bukọta l'alị ndu Bábilọnu l'ophu ụgwo iphe, ẹphe meru l'úbvú Zayọnu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ onoya.
25 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
"Lekwa; mu bụkwa ọgu dụru
ngu;
gụbe úbvú ono,
anọduje emebyishi
emebyishi ono;
mbụ unubẹ ndu ono,
mebyishikọtaru eliphe
l'ophu ono.
Mu a-machịru ngu ẹka
l'ọoburu ọgu dụru ngu.
Mu eshi lẹ mkpakpa-ọnu úbvú
phụa ngu phụzeta l'alị;
mee ngu l'ịiburu úbvú,
a kpọru ọku.
26 Ọphu ọ dụdu mkpuma
aa-kwata l'ẹhu ngu
k'eme mkpuma,
gude ụlo.
Ọphu ọ dụkwapho mkpuma,
shi iya nụ,
e gude atụ ọkpa-ụlo.
Noo kẹle ịi-dabyiru bụru
okorobo-ẹgu jasụ
l'ojejoje.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
27 Unu palia ẹkwa-ọhubama
l'alị ono!
Unu gbua opu tsoru ọhamoha!
Unu dozia ọhamoha g'ẹphe
tsoo ya ọgu.
Unu eje ekua ndu alị-eze,
nọnu g'ẹphe tsoo ya ọgu;
ndu Araratu; waa ndu Mini;

waa ndu Ashikenazu!
Unu họta onye-ishi-ojọgu,
a-bụru iya ọgu!
Unu achịfuta ịnya ye g'o
zeru gbiigbiigbi
je g'ẹka igube etsu.
28 Unu dozia ọhamoha g'ẹphe
tsoo ya ọgu;
mbụ ndu eze ndu Midiya;
waa ndu achị ọha phẹ;
waa ndu-ishi phẹ;
mẹkpoo ndu alị ẹka
nọkota phẹ l'ẹka g'ẹphe
hakọta.
29 Alị anma jiijiijii bya echi
gburugburu; kẹle iphe,
Chipfu chịru k'eme
ndu Bábilọnu dụkwa
g'ọ dụ.
Mbụ l'oo-me alị Bábilọnu
l'ophu l'ọoburu ochobu;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu
onye byaru ebubaaru
iya eburu.
30 Ndu ojọgu ndu Bábilọnu bẹ
hakwaru alwụ ọgu
lachaa je anọdu l'ụlo phẹ,
a kpụshiru ike.
Ike bẹ bvụkotawaru phẹ nụ;
ẹphe dụwaa g'ụnwanyi.
Ẹka ẹphe bu ebubu bẹ a
tụwaru ọku.
Mgbọro-ígwè, o gude
gbaa ụpho iya bẹ a
nyajishiwaru.
31 Onye ọkpa-ẹgwa lanụ
anọduje agba etso
nwibe iya;
onye-ozi etso onye-ozi ọzo;
bụkpoerupho ndu eje ezi
eze ndu Bábilọnu
l'a nataakwaru iya
mkpụkpu iya l'ophu
l'ophu.
32 Ẹka mini asọkahu asọkahu
bẹ a kuchichaakwaru;
bya atụfu ọku l'ụda l'ụda,
dụgbaa l'ẹka ono.
Ndu ojọgu bẹ meji tọfuwaru.”
33 Wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; mbụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu:

“Nwada Bábilọnu dụkwaa
g'alị ẹka aazọshi ẹswa
lẹ balị teke aazọ iya
tọlitoli.
Teke aa-kpa iya g'onye akpa
ji rwuakwaru.”
34 “Nebukadineza, bụ eze ndu
Bábilọnu ripyawaru
anyi.
O mewaru; ọphu anyi amaẹdu
iphe, anyi eme.
O mewaru anyi;
anyi bụru ite iphoro.
Ọo g'ẹjo agwọ elweje iphe-a
bụ g'o lweru anyi
bya egude ẹku anyi rijia
ẹpho;
bya agbẹ teke ono gbọfu
anyi.
35 G'iwashị, e weru l'anụ-ẹhu
anyi tukokwaru ndu
Bábilọnu l'ẹhu!”
Nokwa iphe, ndu bu l'úbvú
Zayọnu epfu.
“Gẹ mee anyi tukokwaru
l'ishi ndu bu l'alị ndu
Bábilọnu!”
Nokwa iphe, ndu bu lẹ
Jierúsalẹmu epfu.
36 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe,
Chipfu epfu baa:
“Lekwa; mu a-gbaru unu
ọdzori; melata iphe,
e meru unu.
Ẹnyimu phẹ bẹ mu e-me
g'ọ tashịhu;
bya emee ọgba mini
phẹ g'ọ tashịhuchaa.
37 Bábilọnu e-mechaa bụru
ikpọzu;
ẹka nkụta-ọswa bugbaa;
waa iphe, a-nọdu anyị
ishi ẹdzu;
tẹme l'e gudekwa iya
phọ agba mgbọnu;
ẹka ọ tọ dụdu onye bya
eburu iya eburu ọzo.
38 Ndibe iya g'ẹphe ha asụgbaa
ekiri g'oduma.
Mbụ l'ẹphe asụgbaa kọroro
g'ụnwu oduma nshịi.

39 Obenu l'ọo teke ono,
oonwu phẹ
phuruphuru g'ọku ono
bẹ mu e-shiru phẹ nri
ọbo-iphe;
mee mẹe atsụahaa phẹ;
k'ọphu ẹphe a-chịepho
ọchi kpọkirihuchaa
akpọkirihu;
kuwaruro mgbẹnya,
ẹphe tee tehubaẹdu etehu.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
40 Mu a-kwata phẹ tụa l'alị g'ụnwu
atụru, a chị eje egbushi;
mbụ g'ikpoto ebili;
yẹe ikpoto eghu.
41 Lewaro g'e gude gude ndu
Sheshaku;
g'e gude lwụta ndu ndiphe
l'ophu shi gude eku
onwophẹ.
Ọ bụakwaa iphe, anyị
ishi ẹdzu l'echilabọ
ọhamoha.
42 Ẹnyimu byaakwaru utso
ripyabẹ alị ndu
Bábilọnu.
Ọ bụru gborogboro, ọoso bẹ
o gude sọpyabe iya.
43 Mkpụkpu lẹ mkpụkpu,
nọ iya nụ bụkotaru
ochobu; kpọhu nkụ;
bụru alị evevee;
alị ẹka adụdu onye bu
iya nụ;
ọphu ọ dụdu onye eshi iya
eshishi.
44 Mu a-hù Balụ ahùhù l'alị
ndu Bábilọnu.
Mu emee ya l'ọ gbọo iphe,
o lwehawaru elwelwe.
Ọhamoha taa wụedu
awụ-pfu iya.
Tẹme igbulọ mkpụkpu
Bábilọnu adakpọshihu.
45 Ndibe mu; unu shikwa
l'ime iya wụfuta!
Unu gbakwaa ọso ndzụ unu!
Unu gbalakwaaru oke
ẹhu-eghu Chipfu!

46 Gẹ meji ta tọfukwa unu;
ọphu unu atsụhukwa
ebvu;
teke unu a-wata anụ ude
ọgu l'alị ono;
a -tụkpoo ọwa-a apha-a;
apha ọzo l'aawata ọzo;
mbụ teke iwashị adụ
l'alị ono;
tẹme onye-ishi anọdu
etso onye-ishi ọgu.
47 Ọo ya bụ; o nweru teke
dụfutaje nụ,
bụ teke mu a-nụ nshi
ndu Bábilọnu aphụ.
Alị phẹ l'ophu bẹ ee-me
iphe-iphere.
Ndibe iya, e gburu egbugbu
adabyigbaaru adabyiru
l'ime iya.
48 Noo teke imigwe;
mẹ eliphe l'ophu;
yẹe iphe, bụkpoo iphe,
nọkota iya nụ
a-tụ ụzu l'ẹka ẹhu atsọ
phẹ ụtso l'opfu ẹhu
ndu Bábilọnu;
kẹle ndu mmebyi,
shi l'ụzo isheli abya phẹ
etso ọgu."
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
49 "Ọ kwa gẹ ndu Bábilọnu
meru ndu mgboko l'ophu;
ẹphe daa pọopoo
bụ gẹ ndu Bábilọnu ono
a-da pọopoo
ẹphebedua.
Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ
g'ẹphe gude gbua ndu
Ízurẹlu.
50 Unubẹ ndu nahụru ogu-echi;
unu tụgbuekwapho!
Unu be jekpọkwa
anmarwụbe!
Unu nọdukpooro ụzenya
nyata Chipfu!
Unu anyatakwaphọ
Jierúsalẹmu!"
51 "E kpuakwarụ anyi iphu
lẹ ntụ;

kẹle a kọwaru anyi ọnu.
Tẹme iphere kpuchiwaa
anyi iphu;
noo kẹle ndu ọhozo
bahụru l'ẹka dụgbaa
nsọ l'ụlo kẹ Chipfu.”
52 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
“Mbọku abyanụ-a, bụ mbọku,
mu a-nụ nshi aphụ.
Ọ bụru iphe, a-nọdu ada l'alị
iya l'ophu
bụ atsụ ude, ndu e mekarụ
iphe atsụ.
53 Ọ tọ dụkwa m'obetaru
Bábilọnu jerwuchaa
akpaminigwe;
bya emee ụlo, a kpụshiru
ike nkiya, dụ ephekerephe;
mee ya;
ọphu aabahụdu iya abahụ;
bẹ mu e-yelẹ-a ndu e-je
emebyishia ya.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.
54 Ụzu-ẹkwa adakwa lẹ
Bábilọnu; ụzu,
egoshi l'e mebyishiwaru
iphe,
parụ ẹka l'alị ndu
Bábilọnu.
55 Chipfu abyawaa emebyishi
Bábilọnu;
byanyikọta oke ụzu ono,
aanọduje atụ l'ime
iya ono.
Ndu ọhogu atụ akpara
g'eze-ẹnyimu abya.
Ụzu, ẹphe a-nọdu atụ ala
ephekerephe.
56 Noo kẹle onye mmebyi
byawaru emebyishi
Bábilọnu.
Ndu ojọgu iya bẹ a
kpụtachawaru lẹ ndzụ.
Tẹme a gbajishiwa ụta
phẹ mkpurikpu
mkpurikpu;
kẹle Chipfu bụ Chileke,
apfụje nemadzụ
ụgwo g'iphe,

o meru gbaru.
O je l'apfụ iya ụgwo pfụ-dzua
ya ya apfụ-dzu.
57 Mu e-me gẹ ndu-ishi iya;
yẹe ndibe iya, maru iphe;
yẹe ndu-ishi ojọgu iya;
mẹ ndu-ishi
mkpụkpu phẹ;
mẹkpoo ndu ojọgu phẹ;
ngụa mẹe g'ọ tsụ
phẹ atsụtsu.
Mgbẹnya atụko tụshi phẹ;
ẹphe tee tetabaẹdu
eteta jasụ l'ojejoje."
Nokwa iphe, oopfu;
mbụ onye eze ono,
bụ Chipfu; bya abụru
Ọkalibe-Kakọta-Ike ono.
58 Wakwa iphe, oopfu;
mbụ Chipfu bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike:
"Igbidigbi igbulọ Bábilọnu
ono bẹ ee-tsukpọshichaa
etsukpọshi.
L'a tụfu ọku l'ephekerephe
ọnu-abata iya ono.
Ndiphe eria aphụ see akanya
kẹ mmanụ.
Ọhamoha abụerupho ọku bẹ
ẹphe e-jeru ozi jasụ
ike abvụ phẹ."

59 Wakwa ozi, onye mpfuchiru Chileke, bụ Jieremaya ziru Seraya, bụ nwa Neraya bya abụru nwanwa Maseya; teke ono, o jeru Bábilọnu ono; ọ bụru ẹphe lẹ Zedekaya swị; mbụ eze ndu Jiuda teke ọ bụwaru eze apha ẹno. Seraya ono bụ onye-ishi, bụ iya achọtaje ẹka ndu ije a-kwaję.
60 Jieremaya tụkoepho ẹjo-iphe, a-nwụru Bábilọnu dekọta l'ẹkwo; mbụ iphemiphe ono, e dekọtaru k'opfu ẹhu Bábilọnu ono.
61 Iphe, o pfuru Seraya bụ: "Teke i jerwuẹkwarupho Bábilọnu; gụkwaa iphemiphe-a g'a nụma-dzuru.
62 Iphe, ii-pfufua bụ: 'Gụbe Chipfu; i pfuwaru sụ l'ii-mebyishi ẹka-a; k'ọphu bụ lẹ nemadzụ tee buẹdu iya ebubu; ọphu anụ a-nọedu iya; l'ọo-bụru ochobu ojejoje!'
63 Teke ị gụchaerupho ẹkwo-a; l'iilibe iya mkpuma woru chie l'ime ẹnyimu Yufurétisu.
64 Iphe ọzo, ii-pfufua ye iya bụ: 'Noo gẹ Bábilọnu a-tsụ ọtsuri bụ ono; ọphu oo-sebaẹdu ọzo. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ ẹjo-iphe, mu abya eme g'ọ dapfu iya; ọphu ike adụbaedu ndibe iya.' "

Noo ẹka opfu Jieremaya jeberu bụ onoya.

52

Teke Zedekaya bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 24:18-20; 2Iphe 36:11-16)

1 Zedekaya bẹ nọwaru ụkporo apha l'apha lanụ teke ọ watarụ abụru eze. Iphe,
ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalẹmu bụru apha iri lẹ nanụ. Ẹpha ne iya bụ Hamutalu
nwada Jieremaya kẹ Libuna.
2 O meru iphe, dụ ẹji l'ẹnya Chipfu gẹ Jiehoyakimu meru.
3 Ọ bụru ẹhu-eghu, eghu Chipfu bẹ iphe ono gude nwụa l'ẹhu ndu Jierúsalẹmu;
mẹ l'ẹhu ndu Jiuda; jeye teke ọ chịfuru phẹ l'atatiphu iya.
Zedekaya nọnyaa; bya ekwefuaharu eze ndu Bábilọnu ike.

Adada Jierúsalẹmu
(2Ndu 25:1-7; 2Iphe 36:13-21; Jier 39:1-10)

4 Tọbudu iya bụ; o be l'apha, kwe Zedekaya apha tete, ọ watarụ abụru eze; l'abalị
k'iri l'ọnwa iri; eze ndu Bábilọnu, bụ Nebukadineza chịta ikpoto ndu Ojọgu iya;
ẹphe byatashịa Jierúsalẹmu. Ẹphe kepheta mkpụkpu ono; bvuphee ya ose-ọgu
mgburugburu.
5 Ẹphe kepheta mkpụkpu ono jeye l'apha, kwe eze, bụ Zedekaya apha iri lẹ nanụ;
e -shi teke ọ watarụ abụ eze.
6 G'o rwuru abalị kẹ tete l'ọnwa ẹno bẹ ẹgu-ememe, dụ lẹ mkpụkpu ono kabaa njọ;
k'ọphu ndu bu iya nụ te nwehẹdu nri, ẹphe e-ri.
7 O rwua mbọku ono; e tsukpọo igbulọ mkpụkpu ono. O be l'ẹnyashi iya; ndu Ojọgu
l'ophu tsukahụ gbalaa. Ẹka ẹphe shiru gbalaa bụ l'ọnu ọguzo ono, dụ lẹ mgbaka
igbulọ labọ ono, dụ lẹ mgboru mgbabu eze. Teke ono bẹ ndu ojọgu ndu Bábilọnu
kepheru mkpụkpu ono mgburugburu. Ọ bụru ẹka ẹphe shiru bụ ụzo nsụda Araba.
8 Ọle ndu Ojọgu ndu Bábilọnu chịpyaberu eze, bụ Zedekaya je egude iya lẹ baswaa
alị, dụ lẹ Jieriko. Ndu Ojọgu iya buhaa ya tsukashịhu.
9 Ẹphe kpụa eze, bụ Zedekaya lẹ ndzụ; kpụru iya kpụ-pfu eze ndu Bábilọnu lẹ
mkpụkpu Ribula, bụ ẹka ọ nọ nmaa ya ikpe.
10 Ọ bụru lẹ Ribula l'ẹka ono bẹ eze ndu Bábilọnu nọ gbushia ụnwu Zedekaya;
Zedekaya nọdu ele iya ẹnya; ọ nọdu egbushi phẹ. Ọ byakwaphọ bya atụko ndu-ishi
l'alị ndu Jiuda gbushikọta.
11 Ọ bya aswọshia Zedekaya akpụru ẹnya; bya egude ẹgbirigba, e meru l'onyirubvu
tụgbabe iya kpụta lashịa Bábilọnu; je eworu iya tụa mkpọro; ọ nọdu l'ẹka ono jasụ
teke ọ nwụhuru.
12 Ọ bya erwua g'ọnwa ise dụ l'abalị iri; l'apha, kwe Nebukadineza apha iri lẹ tete,
e -shi teke ọ watarụ abụ eze ndu Bábilọnu; Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojọgu,
eche Nebukadineza nche; mbụ onye-ozi eze ndu Bábilọnu ono jeshia Jierúsalẹmu.
13 O je atụa ọku l'eze-ụlo Chipfu; mẹ l'ụlo-eze; me l'ụlo, dụkota lẹ Jierúsalẹmu;
mbụ l'ụlo ndu oke amadụ bẹ ọ tụkotaru ọku.
14 Iphe, bụ ndu Ojọgu, onye-ishi ojọgu ono, echeje eze nche chị; ẹphe je l'ẹka ono;
bẹ tsukpọshiru igbulọ, e gude kpụ-pheta Jierúsalẹmu mgburugburu.
15 Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojọgu, echeje eze nche tụko iphe, bụ ndu
phọduru lẹ mkpụkpu ono rwukọo lashịa Bábilọnu; ẹphe lẹ ndu lapfuru eze ndu
Bábilọnu alapfu; mẹkpoo ndu emeje ọna, phọduru nụ.
16 Onye-ishi ndu ojọgu ono, bụ Nebuzaradanu bẹ ndu ọphu ọ harụ haa bụ ndu
ọphu kachakpọo abụru ndu ụkpa l'alị ono; g'ẹphe jeje ozi l'opfu-vayịnu; mẹ l'opfu.
17 Itso onyirubvu, dụ l'eze-ụlo Chipfu; mẹ ọgba-kperekpere; mẹ iphe ono, e shi
eyeje mini ono, e gude onyirubvu kpụa, dụ iya nụ; bẹ ndu Bábilọnu kụpyashichaaru
akụpyashi; vuta onyirubvu ono lashịa alị Bábilọnu.

18 Ẹphe vutakwarụpho ite; mẹ iphe, eegudeje ekpo ntụ; mẹ iphe, apajẹ oghu orọku;
mẹ gbamụgbamu; waa iphe, bụkpoo iphe, a kpụru l'onyirubvu, eegudeje eje ozi l'eze-
ụlo Chipfu;
19 Onye-ishi ndu ojọgu ono bya achịtakwapho eze ochi; yẹe iphe, aagụje ọku;
yẹe gbamụgbamu; mẹkpoo ite; mẹ iphe, aapfụbeje orọku; mẹkpoo nkwẹka; mbụ
iphemiphe, bụkpoo iphe, e meru lẹ mkpọla-ododo yẹe k'ọchaa.
20 Onyirubvu, lakọtaru l'itso labọ ono; mẹ l'iphe ono, e shi eyeje mini ono; yẹe oke-
eswi onyirubvu iri l'ẹbo ono, shi nọdu iya lẹ mkpula ono; mẹ l'ọ-gba-kperekpere
ono, bụchaa iphe eze, bụ Sólomọnu meshiru dobe l'eze-ụlo Chipfu; bẹ ẹrwa, dụ iya
nụ bẹ ataa tụkotadu ọnu iya.
21 Itso ono bẹ eli iya dụgbaa nkwo-ẹka iri l'ẹsato l'ẹhu l'ẹhu. Iphe, itso ono dụ gbaa
mgburugburu bụru nkwo-ẹka iri l'ẹbo. E meru itso ono; ụzo dụ iya l'echi. Igbidigbi
itso ono dụgbaa mkpụshi-ẹka ẹno ẹno.
22 Nchị-itso, a tụ-koberu l'eli itso ono bẹ eli iya dụ nkwo-ẹka ise ise. A bya egude
ụgbu yẹle itorokuma, a kpụchaaru l'onyirubvu; tsophee ya mgburugburu. Itso k'ẹbo;
yẹle itorokuma, akpụru dobe iya bụru iphe lanụ yẹle ọphuu.
23 Itorokuma dụ ụkporo ẹno l'iri l'ishii l'agụga iya. Mkpakọ itorokuma, akpụru
dophee ụgbu ono mgburugburu dụ ụkporo ise.

A kpụru ndu-ishi ndu Jiuda lẹ ndzụ
(2Ndu 25:18-21)

24 Noo ya; onye-ishi ndu Ojọgu ono, bụ ndu anọduje eche eze nche ono bya akpụta
Seraya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke lẹ ndzụ; kpụta Zefanaya, bụ onye-uke, etsota
Sereya; mẹ ụmadzu ẹto, echeje nche l'ọnu-abata eze-ụlo Chipfu.
25 A bya abya lẹ ndu ọphu nọkwadu lẹ mkpụkpu; ọ bya akpụta onye aharụ aháhá
shi bụru onye-ishi ndu ojọgu; mẹ ụmadzu ẹsaa, shi agbazijeru eze idzu; kpụta onye
edejeru onye-ishi ndu ojọgu ẹkwo, bụ iya bụ onye-ishi ndu egudeje ndu alị ono
l'ọkpehu g'ẹphe je ọgu; mẹ ụkporo ụmadzu ẹto, bụ unwoke alị ono, a hụmaru lẹ
mkpụkpu ono.
26 Nebuzaradanu, bụ Onye-ishi ndu ojọgu, anọduje eche eze nche ono tụko g'ẹphe
ha kpụta kpụ-pfuta eze ndu Bábilọnu lẹ mkpụkpu Ribula.
27 Ọ bụru lẹ Ribula l'ẹka ono, dụ l'alị Hamatu bẹ eze ndu Bábilọnu nọ gbushia phẹ.
Noo g'e shi kpụa ndu Jiuda lẹ ndzụ l'alị phẹ laa alị ọzo bụ ono.
28 Wakwa ụmadzu ole, Nebukadineza kpụru lẹ ndzụ lashịa alị ọzo. L'apha k'ẹsaa,
e -shi teke ọ watarụ abụru eze bẹ ọ chịtaru ndu Jiuda ụnu ụmadzu ẹsaa l'ụkporo
ụmadzu iri lẹ nanụ l'ụmadzu ẹto.
29 O rwua l'apha ọphu kwe iya iri l'ẹsato, e -shi teke ọ watarụ abụru eze; o shi lẹ
Jierúsalẹmu chịta ụnu ụmadzu labọ l'ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri l'ẹbo.
30 O be l'apha, kwe Nebukadineza ụkporo apha l'apha ẹto, e -shi teke ọ watarụ
abụru eze; Nebuzaradanu, bụ Onye-ishi ndu ojọgu, anọduje eche eze nche bya
achịlaaru iya ndu Jiuda, dụ ụnu ụmadzu l'ụkporo ụmadzu iri l'ẹsaa l'ụmadzu ise.
Mkpakọ ndu a kpụru lẹ ndzụ bụru ụnu ụmadzu iri lẹ nanụ l'ụkporo ụmadzu iri.

A tụfutaru Jiehoyakinu l'ụlo-mkpọro
(2Ndu 25:27-30)

31 O bụru l'apha, kwe Jiehoyakinu, bụ eze ndu Jiuda ụkporo apha l'apha iri l'ẹsaa,
e -shi teke a kpụru iya lẹ ndzụ bẹ Evilu-Merodaku, byaru abụru eze ndu Bábilọnu. Ọ
bụru g'ọnwa iri l'ẹbo dụ l'ụkporo abalị l'abalị ishi; bẹ ọ tụfutaru Jiehoyakinu, bụ eze
ndu Jiuda ono l'ụlo-mkpọro.
32 O pfuru opfu ọma yeru Jiehoyakinu; bya edobe iya l'ọnodu, kakọta ree eme lẹ
kẹ ndu eze ọzo, a tụkoru yẹle ẹphe kpụa lẹ ndzụ laa alị Bábilọnu.

33 Ọ bụru iya bụ lẹ Jiehoyakinu eyefu uwe mkpọro iya; bya awata eri nri lẹ teburu
eze gbiriri jasụ g'ọ nọ-beru.
34 Mbọku-mbọku bẹ eze anụje iya okpoga, oo-gudeje eme mkpa iya jeye g'ọ nọ-
beru; mbụ gbiriri jasụ mbọku, ọ nwụhuru.

Ẹkwo
Ebvu-aphụ

Aphụ, byaru Jierúsalẹmu

1 Lewarọ gẹ mkpụkpu ono
dabyiru bụru ochobu;
mbụ mkpụkpu ono,
nemadzụ shi tsụa
ẹrupfu ono!
Lewarọ g'ọ byaru adụ gẹ
nwanyị, ji iya anọedu;
mbụ onye ono,
shi paa ẹka apaa
l'echilabọ ọhamoha
ono!
Onye ono, shi bụru
eze-nwanyị l'iphe,
bụ alị-eze l'ophu;
bẹ byawa abụru ohu.
2 Ẹnyashi ophu bẹ
ọorakotaje ẹkwa akpọ
pfụla pfụla.
Ẹnya-mini, shi iya l'ẹnya
sọshihu tsoru iya asha.
Ndu yẹe ya dụkota lẹ
ree ta adụdu mẹ
onye ọphu abyajẹ
bya adụa ya obu.
Iphe, bụ ndu yẹe ya eshi
ọ̀nyà bẹ dewaru
iya ye.
Ẹphe byawa abụkotaru
ndu ọhogu iya.
3 Gẹ Jiuda nọchaaru lẹ
mkpamẹhu;
bya ejee
ozi mkpọnwu ẹhu;
bẹ ẹphe lashịaru ọhozo.
Nta-a bẹ o buwaa l'echilabọ
ndu ọhozo.
Ọle ọ to dụdu ẹka ọ hụmaru
tụta unme.
Ndu achị iya k'egude bẹ
gbaburu iya iphu
l'ẹka ọ nọ l'aphụ.
4 Ụzo, e shi eje Zayọnu bẹ agụ
aphụ;
noo kẹle ọ tọ dụedu onye

eshijekwadu iya eje
ọbo-iphe, a tụru ọnu iya.
Ọguzo, e shije abahụ iya
l'ophu bẹ
dachishihuwaru nụ.
Ndu uke iya bẹ atsụgbawaa
ude.
Iphe, bụ ụnwumgboko
iya tụko nọdu l'aphụ.
Yẹbedua l'onwiya nọdu
l'oke iphe-ẹhuka.
5 Ndu ẹphe l'iya dụru l'opfu gbẹ
bụru ndu-ishi iya,
tẹme iphe,
nọdu ejehuru phẹ.
Ọ bụru ndu ọhogu iya bẹ ẹhu
dụ guu;
kẹle ọo Chipfu bẹ meru
g'aphụ dapfuta iya;
kẹle iphe-ẹji,
o meru pawaru
igwerigwe.
Ụnwegirima iya bẹ
lakọtawaru ọhozo.
Mbụ lẹ ndu ọhogu
kpụtachawaru phẹ lẹ
ndzụ.
6 Ùbvù, nwada Zayọnu shi
dụkota bẹ ọ tọ dụhedu.
Ndu-ishi mkpụkpu ono
dụkotawa g'ele,
ta ahụmaduru irwu-ẹswa,
ọo-ta.
Ike bvụwaru phẹ l'ẹka
ẹphe agbalarụ ndu
achị phẹ nụ.
7 Lẹ mbọku ono,
mkpụkpu Jierúsalẹmu
watarụ eje iphe-ẹhuka ono;
mbụ g'ọ watarụ aghaphe
phuuri ono;
bẹ ọ nyatarụ ẹguru iphe,
o shi nweru teke k'ichee.
O be teke ndu nkiya
dabarụ l'ẹka ndu ọhogu;
ọphu ọ tọ dụedu onye
yeru iya ẹka.
Ndu ọhogu iya hụma iya;
bya ajaahaa ya ewenu;
kẹle ọ dakpọhuwaru.
8 Mkpụkpu Jierúsalẹmu

meakwaru iphe-ẹji,
parụ ẹka apaa;
shiwaa nno merwua
onwiya.
Iphe, bụ ndu shi akwabẹje
iya ùbvù nọdu akpọwa
iya ẹbo l'afụ;
noo kẹle ẹphe hụmawaru
iya l'ẹka ọ gba ọto.
Yẹbedua l'onwiya nọdu
atsụ ude;
bya eworu iphu ghachi
l'ụzo ibe iya ọzo.
9 Emerwụshi ono,
o merwushiru onwiya
ono bẹ rakụwaru l'iphe,
ọ nma l'upfu.
Ọ tọ rịduru ọriri rị-vu ẹgube
iphe,
a-dapfuta iya nụ
l'atatiphu.
Ọo ya bụ; ọ daa darwua alị
k'ọphu dụ biribiri;
Ọphu ọ tọ dụdu onye
dụa ya obu.
Gụbe Chipfu; hụmanu ẹgube
iphe-ẹhuka, mu eje;
Ọhogu mu ono bẹ
lwụ-kpewaru nụ!
10 Ọhogu ono bẹ chịtakotawaru
iphe, bụ ẹku,
o nweru enweru.
Ọ hụmaru ọha ono,
bụ ndu ta amadụ Chileke
g'ẹphe wụbaru l'ụlo,
dụ nsọ iya;
mbụ ndu ono,
gụbe Chileke dachiru
abata lẹ ndzukọ ndu
nkengu ono.
11 Ndu nkiya g'ẹphe ha l'atsụkota
pfụpfupfu l'ẹka ẹphe achọ
nri eriri.
Ẹphe egudeje ẹku phẹ
gbanweta nri;
g'eeshi g'ẹphe dzụkporu
nụ ndzụ.
“Gụbe Chipfu; lenaa ẹnya
nyata mu;
kẹle a ta gụbeeduru
mu iphe.”
12 ?Tọ dụdu iphe, ọ bụ l'ẹnya

unubẹ ndu aghata
aghata?
Unu chịkakpodapho ẹnya
achịka; maru
?o nweru iphe-ẹhuka,
dụjeru g'ọphu mu
eje-a?
Mbụ iphe-ẹhuka-a, e meru g'ọ
dapfuta mu-a.
Ọ bụru Chipfu bẹ meru
g'iphe-ẹhuka ọbu
dapfuta mu;
mbụ lẹ mbọku ono oke
ẹhu-eghu iya enwu
phuruphuru ono.
13 O shi l'ephekerephe tụfu ọku;
ọ bya atụko mu ọkpu
kepyashịaha.
O wotaru ụgbu geberu mu gẹ
mu ye ọkpa;
bya enwuphu mu azụ.
O mewaru gẹ mu bụru
onye nkịnyi;
Mbọku-mbọku bẹ mu anọduje
aavẹ avẹve.
14 Iphe-ẹji, mu meshiru bẹ
o mewaru ọ bụru
odogoro;
O gudewaa ẹka iya kekọo
ya ekekọ.
Ẹphe tụkowa kwọtobe
mu l'olu.
Nnajịuphu bẹ mewaru ike
bvụ mu;
bya eworu mu ye l'ẹka
ndu ka mu ọkpehu.
15 Nnajịuphu bẹ jịkawaru ndu
ike dụ l'ọgu, bụ ndu ono,
mu l'ẹphe shi nọdu ono.
Ọ chịkoberu ndu ojọgu g'ẹphe
bya etso mu ọgu;
mbụ g'ẹphe gwee
ụnwokorobya mu
arakabya.
Nnajịuphu bẹ zọwaru nwada,
yẹe nwoke akwajẹduru
ono bụ Jiuda tọlitoli;
g'onye azọshi mẹe
l'akpụru vayịnu.
16 Ọo iphe ono meru g'o gude
mu nọdu ara ẹkwa;

mbụ ẹnya-mini nọdu
alwa mu kẹ putuputu
l'ẹnya.
Ọphu ọ tọ dụdu onye nọ mu
ntse, l'a-dụ mu obu;
mbụ onye l'e-me
g'obu guzeta mu.
Ụnwegirima mu bụwaa
nkịnyi;
Noo kẹle ọhogu ono bẹ
lwụ-kpewaru nụ.
17 Mkpụkpu Zayọnu bẹ
chiliwaru ẹka g'a
gbaaru iya mkpu;
Ọle ọ tọ dụdu onye l'a-dụ
iya obu.
Chipfu tụ-buwaru opfu
ẹhu Jiékọpu g'ekemu;
mbụ gẹ ndu bupheru
iya mgburugburu
bụkotaru ọhogu iya.
Jierúsalẹmu bẹ bụakwaa
iphe,
aasọ nsọ l'echilabọ
phẹ.
18 Chipfu bẹ emekwa iphe,
pfụru ọto;
Noo kẹle ọo mbẹdua bẹ
kwefuru ike l'ekemu
iya.
Ụnwu-eliphe;
unu ngabẹkpodapho
nchị;
Unu lekpọdapho ẹgube
iphe ẹhuka, mu eje!
Ụnwada mu waa
ụnwokorobya mu
bẹ a kpụkotawaru
lẹ ndzụ.
19 Mu rakuru ndu mu
l'ẹphe dụ lẹ ree;
Ẹphe woru mu dephua.
Ndibe mu, bụ ndu-uke;
mẹ ndu bụ ọgerenya
bẹ bụkotawa
mkpurupyata l'ime
mkpụkpu ono;
l'ẹka ẹphe achọ nri,
ẹphe e-ri nọdu ndzụ.
20 Gụbe Chipfu; hụmanu aphụ,
byaru mu nụ.

Mu nọwaa l'oke iphe-ẹhuka.
Obu mu bẹ te ebvuẹduru
ebvuru; kẹle mu
kwefunụkawaru ike.
L'ime mkpụkpu bẹ e gude
ogu-echi egbushi
nemadzụ.
L'ụlo bẹ bụepho mgbu-ọnwu
bẹ nọ iya nụ.
21 Ndiphe bẹ nụmawaru ude,
mu atsụ.
Ọle ọ tọ dụdu onye l'a-dụ
mu obu.
Ndu ọhogu mu g'ẹphe ha
bẹ nụmawaru k'aphụ,
byaru mu nụ;
Ẹphe nọdu ete ẹswa l'ọo ngu
meru mu iya.
Menaa gẹ mbọku ono,
i pfuru opfu iya
ono rwua;
k'ọphu ẹphe a-dụ gẹ mu dụ-a.
22 G'ẹjo-ememe, ẹphe emegbabẹ
rwuna l'atatiphu ngu;
Menaa phẹ ẹgube,
i meru mu l'opfu lẹ mu
mesweru ono.
Ude, mu atsụ bẹ panụkawaru
ẹka;
meji nọdu atọfu
mu atọfu.

2

Ikpe Chipfu

1 Lenu gẹ Nnajịuphu gude
urwukpu,
shi l'ẹhu-eghu iya
sọ-kpute nwada Zayọnu.
Ọdu-biribiri ndu Ízurẹlu
ono, e shiwaa wolia
o jerwuwa l'imigwe
ono bẹ ọ kwadawarụ
l'alị.
Mbọku ono, ẹhu eghu iya
eghu ono
bẹ ọ tọ nyatadụru ẹka
ọotu-kobeje ọkpa ono.
2 Nnajịuphu bẹ taswịberu
obu tụko ẹka Jiékọpu
bu mee umerekete;
ọphu ọ tọ phụduru

iya obu-imemini.
Ọo oke ẹhu-eghu iya bẹ o
gude tsukpọshichaa
ẹka nwada Jiuda
kpụshichaaru ike.
Ọ kwatsuwaru alị-eze iya;
mẹ ndu nọ l'aba-eze iya;
shi nno meru ujikputeru
tụ phẹ.
3 O gude g'ẹhu-eghu iya enwu
phuruphuru
nashịchaa Ízurẹlu ike,
o nweru enweru g'ọ ha.
O sephuru ẹkutara iya azụ
lẹ teke ono,
ndu ọhogu phẹ
abyarwutawa.
O tsupyashịru Jiékọpu g'ọku,
enwu enwunwu;
mbụ g'ọku, atụkoje iphe,
nọ iya mgburugburu
tsukọta.
4 O setawaru apfụ iya
g'onye ọhogu.
O gudewaa ẹkutara iya
seta iya kẹ jịjiji g'onye
ọhogu.
Iphe, bụ ndu ono,
dụ ùbvù l'ẹnya bẹ ọ
tụkowa gbushia.
Ọ bụru l'ụlo-ẹkwa nwada
Zayọnu bẹ ọ vọtaru
oke ẹhu-eghu iya
kpukposhi g'ọku.
5 Nnajịuphu bẹ dụwaa g'ọhogu.
O mewaru Ízurẹlu umerekete.
O mebyishikọtawaru ụlo
ibe-eze iya g'ọ ha;
bya emebyishikọtawa
ẹka a kpụkotaru o
shihuchaa ike.
Nggụmaphu; waa ẹkwa-aphụ
bẹ o mewaru ọ kabaa
shii l'ẹhu nwada Jiuda.
6 O gudewaa ẹhuka phọkashia
ẹka o bu g'onye
phọkashiru mgbabu;
bya emebyishiwa ẹka ono,
ẹphe edzukọbeje ono.
Chipfu bẹ mewaru gẹ
Zayọnu zọhachaa ọbo-iphe,

nwegbaarụ teke abọje iya;
mẹkwapho
eswe-atụta-unme iya.
O gudewaa g'ẹhu-eghu iya,
enwube phuruphuru
ọphu ọ tọ gụbeeduru
onye eze;
waa onye uke iphe.
7 Nnajịuphu bẹ jịkawaru
ọru-ngwẹja iya.
Ọ pawaru ụlo iya, dụ nsọ haa.
O wowaru ibe eze,
dụkota lẹ Jiuda ye ndu
ọhogu l'ẹka.
Ẹphe nọdu l'ime ụlo Chipfu
tụa rwụrwurwu g'ọ
bụ mbọku, ọbo-iphe.
8 Chipfu bẹ pfuwaru iya hoo haa
sụ l'oo-tsukpọshikota
igbulọ, e gude kpụ-pheta
nwada Zayọnu
mgburugburu.
Ọ kpabuwaru iya oke.
Ọphu o sephuduru ẹka azụ;
haa ya emebyishi.
O mewaru g'ẹka a kpụshiru
ike;
waa igbulọ raa ẹkwa
aphụ.
Ẹphe tụko g'ẹphe ha yifukọta.
9 Ọnu-ọguzo iya bẹ
mibachawaru emiba
l'ime alị.
Mgbo-ígwè iya bẹ ọ
nyakwoshichawaru
anyakwoshi bya eworu
iya mebyishia.
Onye eze iya; mẹ ndu-ishi iya
bẹ lakọtawaru ọhozo
je eburu.
Ọphu ọ dụedu ekemu,
nọ swiru phẹ nụ.
Ọphu ndu mpfuchiru iya l'ophu
aphụjeedu ọphulenya,
shi Chipfu l'ẹka.
10 Iphe, bụ ndu bụ ọgerenya
nwada Zayọnu bẹ
gwọdoshihuchawaru
l'alị;
tụko nọdugbaa kpọyoo.
Ẹphe chịtawaru uwe-aphụ

yegbaa;
bya ekpota urwuku
kpube onwophẹ l'ishi;
Ụnwumgboko Jierúsalẹmu
bẹ kpubewaru iphu l'alị.
11 Mu kwawaru ẹkwa;
ẹnya dụchawaa mu
ragaraga.
Mu nọkwa l'oke iphe-ẹhuka;
meji nọdu akụfu
mu akụfu.
Iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ
ndibe mu bẹ e meru
ẹphe bụru mkpurupyata.
Ụnwegirima nshịi;
mẹ ndu e he l'ẹka bẹ
mba tụshiru l'ọma
gbororo mkpụkpu.
12 Ọ bụru gẹ mba atụshiwa phẹ
gẹ ndu e merwuru ẹhu
l'ọma gbororo mkpụkpu
ono;
mbụ teke ndzụ phẹ eyifuwa
eyifu l'ụtapfu ne phẹ;
bẹ ẹphe tụko arakugbaa
ne phẹ asụje: "?Dẹnu nri,
anyi e-ri? ?Dẹnu mẹe,
anyi a-ngu?"
13 ?Bụ gụnu bẹ mu e-pfuru ngu?
?Bụ gụnu bẹ mu a-tụru ngu
yeru gụbe nwada,
yẹe nwoke teke akwaswee
ono, bụ Jierúsalẹmu?
?Bụ gụnu bẹ mu a-sụ
l'ị dụ g'ọo ya; k'ọphu
mu a-dụ ngu obu?
Ọ́nyá, tụkoru ngu ẹhu
bẹ aba kẹ yoyoyo
g'eze-ẹnyimu;
?Bụ onye bẹ e-me g'i
wekọrohu?
14 Ọphulenya, ndu mpfuchiru
ngu phụru ngu bẹ bụ ụka
bẹ ẹphe dzụru ngu bya
abụkotaru iphe éswè.
Ẹphe te kpuhaduru ẹjo-iphe,
i meshiru goshi ngu;
k'ọphu e gege aha
ngu akpụ lẹ ndzụ.
Iphe, ẹphe phụru ngu
l'ọphulenya bẹ bụ ụka;

Tẹme ọ bụru iphe,
duswerụ ngu ụzo.
15 Iphe, bụ ndu aghata aghata
bẹ akụje ẹka kpua ngu.
Ẹphe aphụje okpurọswa;
pheeru nwada Jierúsalẹmu
ishi kpakakpaka sụ:
“?Bụ mkpụkpu-a, e shi ekuje
‘nwọma-mma-a’ baa;
mbụ ‘ẹhu-ụtso ụnwu-eliphe
l'ophu ono?’ ”
16 Ndu ọhogu ngu l'ophu
bẹ sawaru ọnu galaba
kwabẹru ngu.
Ẹphe aphụgbaa okpurọswa;
bya ata ikireze asụje:
“Anyi lwewaru iya!
Ọo ntanụ-a bẹ anyi shi ele
ẹnya iya ono.
Nta-a bẹ anyi nọwa ndzụ;
hụma iya l'ẹnya.”
17 Chipfu bẹ mewaru iphe,
ọ tụberu ememe.
O mewaru iphe ono,
o pfuru ono,
bụ iphe ono,
ọ tụ-buhawaru teke dụ
ẹnya ono.
Ọ kwatsuwaru ngu;
ọphu ọ tọ phụduru
ngu obu-imemini.
O mewaru g'ọhogu ngu
tụru okoo kpua ngu;
bya emewaa g'ọkpehu
kabaa adụ ndu ị dụ ashị.
18 Obu phẹ bẹ arakugbawa
Nnajịuphu;
Gụbe igbulọ, nọ-pheru nwada
Zayọnu;
g'ẹnya-mini shi ngu l'ẹnya
sọnaa gborogboro
g'ẹnyimu;
eswe l'ẹnyashi!
Ta adụkwa teke ịi-tụta unme;
ọphu ọ dụkwa teke ẹnya
a-nwụ-buhu ngu
gbụgbugbu.
19 Gbalihu chia mkpu ẹkwa
l'ẹnyashi;
mbụ lẹ ẹgube teke ono,
nche abalị awataję ono!

Gụha obu ngu wụshiaru
Nnajịuphu g'onye
wụshiru mini.
Chilia ẹka ngu imeli raku iya
l'opfu ẹhu ụnwegirima
ngu,
bụ ndu mba l'atụgbaa
l'ishi mkpụkpu; kẹle ẹgu,
eeme phẹ.
20 Gụbe Chipfu; lenaa ẹnya
hụmadupho.
?Bụ onye bẹ i mejewaru
ẹgube-a?
?Bụ g'ụnwanyi taahaa anụ
ụnwegirima phẹ;
mbụ ụnwegirima,
angụkwadu phẹ ẹra?
?Bụ g'e gbushiaha ndu-uke;
mẹ ndu mpfuchiru
l'ụlo-nsọ kẹ Nnajịuphu?
21 Ẹgirima mẹ ọgerenya bẹ
tụkoru dabyigbaaru
l'alị l'ọma etsuzọ.
Unwokoro me ụnwumgboko
mu phẹ bẹ e gudewaa
ogu-echi gbukọta.
Ọo mbọku, ẹhu eghu
ngu eghu bẹ i
gbushiru phẹ.
I gbushiru phẹ;
ọphu ị tị phụduru phẹ
obu-imemini.
22 Ọo g'eekukọbeje k'ọbo-iphe-a;
bụ g'i kukọberu
ndzụ-agụgu g'ẹphe swiphe
mu mgburugburu.
Lẹ mbọku ono, ẹhu eghu
Chipfu eghu ono bẹ ọ
tọ dụdu onye nahụru nụ;
ọphu ọ dụdu onye
phọduru nụ.
Iphe, bụ ndu mu heru hefuta
bẹ ndu ọhogu mu
sarụ ọsampfu.

3

Iphe-ẹhuka ndu Ízurẹlu erwu Jieremaya l'ẹhu

1 Ọo mbẹdua bụ onye
gudekpọo ẹnya mu hụma
iphe-ẹhuka ono,
Chileke gude oke ẹhu-eghu

iya echi g'eechi
mgbọro ono.
2 Ọ chịfuru mu; mee mu haa
eje l'ìphóró jeahaa ije
l'ọchii.
3 Ire-lanụ bụ l'o gudewaa
ẹka iya awagọ mu
mbọku-mbọku.
4 Anụehu mu; mẹ akpọ ẹhu
mu bẹ o mewaru ọ nọdu
ese ẹli.
Ọkpu, nọ mu l'ẹhu bẹ ọ
kụ-jishiwaru akụ-jishi.
5 O gude iphe, atsọ ilu
waa iphe-ẹhuka kephee mu;
mbụ gude iya gbaphee
mu mgburugburu.
6 O mewaru gẹ mu nọdu l'ọchii;
gẹ ndu nwụhuhawaru nụ
teke dụ ẹnya.
7 Ọ kpụ-phetaru mu
mgburugburu;
k'ọphu bụ l'o to nwedu
ẹka mu e-shi lụfu alụfu.
Ọ nyabẹwaru mu ẹgbirigba,
anyi-tsuta mu anyi-tsuta.
8 Teke mu chiru mkpu nta
chia imo;
raa nta raa imo g'ọ
gbaaru mu mkpu;
Ọ tọ ngabẹdu nchị l'epfupfu,
mu epfu anụ iya.
9 O gudewaa mkpuma,
a gbakpọshiru
agbakpọshi dochishia
mu ụzo;
bya emewaa g'ụzo mu
dụkota
nggọdogonggodogo.
10 Ọo g'agụ akwagebeje-a
bụ g'ọ zẹ kwabẹru mu;
Mbụ kwabẹ g'oduma,
domiru onwiya edomi.
11 O nwufuru mu l'ụzo,
mu eshije;
woru mu labushia
nanụ nanụ;
Bya agbado mu;
mu dabyiru nkịnyi mu.
12 O setawaru apfụ iya;
ọ bụru mbẹdua bẹ ọ

tụberu g'ọ gbaa ya.
13 O wotaru apfụ,
shi l'ẹkpa apfụ iya;
woru iya sụbaa mu obu.
14 Mu bụwaa onye ndibe
mu anọduje atụ ụzu ọchi;
Mbụ onye aanọduje agụru
ebvu eswe l'ẹnyashi
gude aja mu ewenu.
15 Ọo iphe, atsọ ilu bẹ o gude
nụ-jia mu ẹpho.
Ọ bụru age bẹ o cheru mu
jasụ ọ tsụahaa mu atsụtsu.
16 O gudewaa ẹjirija kujishia
mu eze;
bya azọwaa mu tọlitoli
lẹ ntụ.
17 Ị nafụwaru mu nchị-adụ-doo;
Mbụ lẹ mu zọhawaru iphe,
bụ iya bụ ẹhu-guu.
18 Ọo ya meru g'o gude mu
nọdu epfu sụ:
"Ike bvụakwaru mu;
Ọphu iphe, mu ele ẹnya
iya l'ẹka Chipfu
erwuẹkwaru mu phọ ẹka."
19 Mu nyatarụ iphe-ẹhuka mu;
waa phururugbadaa,
mu aghaphe;
mbụ iphe ono, atsọ ilu;
waa age ono.
20 Ọobujeru teke mu nyatarụ
iya g'ọ ha; meji atọfu mu.
21 Ọobujeru mu -nyata iphe
lanụ-a;
obu eguzeta mu.
22 L'ọo n-yemobu Chipfu
ono meru g'o gude
ọphu anyi atụkodu
lakọta l'iswi.
Noo kẹle obu-imemini
iya te nwedu eberu.
23 L'ụtsu g'ụtsu bẹ n-yemobu
waa obu-imemini
Chipfu ono adụje ọ̀phúú
ọ̀phúú.
Apfụshi ike ngu bẹ parụ
ẹka apaa.
24 Iphe, mu epfuje l'obu
mu bụ l'ọo Chipfu bụ
okiphe, mu ketarụ.

Ọo ya meru g'o gude
mu je l'anọdu kwabẹru
iya.
25 Chipfu bẹ dụkwaru
ndu ono,
nọ kwabẹru iya nụ lẹ ree;
mbụ onye ono,
anọduje ele ẹnya iya.
26 Iphe, dụ ree bụ gẹ nemadzụ
nọdu nggujingguji
kwabẹ;
nọdu kwabẹru Chipfu
g'ọ dzọo ya.
27 Ẹgube ivu-ẹrwa ono bẹ
ọ dụje ree gẹ nemadzụ
vua ya lẹ teke ọ bụ okorọbya.
28 G'onye ọbu nọdu
nggujingguji vuru iya
nkịnyi iya;
Noo kẹle ọo Chipfu boru
iya ya.
29 G'onye ọbu phozekwa
kpube iphu l'alị;
kẹle o nweru g'ọo-dụ;
l'e meeru iya iphe,
oole ẹnya iya.
30 G'o dobe upfuru-nchị
iya g'onye echi iya ẹka
chita ike iya;
Ọ haa g'e gude iphe-iphere
nụ-jia ya ẹpho.
31 Kẹle Nnajịuphu taa -jịkadu
nemadzụ jasụ l'ojejoje.
32 Ọ bụ eviya l'oomeje g'aphụ
tsọru nemadzụ;
ọle ọophujekwapho
obu-imemini.
Kẹle n-yemobu iya bẹ
nyịberu anyịbe.
33 Ọ tọo nọdujedu atsọ
iya ụtso g'o mee
g'iphe-ẹhuka waa aphụ
dapfuta ụnwu-eliphe.
34 G'e gude ọkpa zọpyashia
ndu ono,
a tụru mkpọro lẹ
mgboko;
35 mbụ g'a nafụ nemadzụ
iphe, rwuberu iya nụ
l'atatiphu
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ;

36 mbụ l'a -nafụ nemadzụ
iswi-ọdu-mma, rwuberu
iya nụ;
bẹ iphemiphe ono g'ọ ha
taa dụkwa Nnajịuphu ree.
37 ?Bụ onye a-dụ ike pfua opfu;
mee ya g'o ree;
m'ọ -bụru lẹ Nnajịuphu ta
atụduru ekemu g'o ree?
38 ?Tọbudu
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
bẹ asụje g'iphe-ẹhuka
waa iphe,
dụ ree byapfuta
nemadzụ?
39 ?Bụ gụnu meru g'o gude
nemadzụ,
nọ ndzụ je anọduje
atsụshi aphụ;
lẹ teke aahù iya ahùhù
k'iphe-ẹji, o meru?
40 G'anyi nyochana ụzo anyi;
gbua ya igo;
Lwaphuta azụ lwapfuta
Chipfu.
41 G'anyi palinaa obu anyi
imeli;
Chị-liaru Chileke, nọ l'imigwe
ẹka imeli sụ:
42 Anyi meswewaru;
bya ekwefu ike;
ọphu ị tị gụeduru
anyi nvụ.
43 I kpuchiteru onwongu
ẹhu-eghu gude chịa
anyi ọso.
I gbuwaru anyi; ọphu ị
tị phụduru anyi
obu-imemini.
44 I gudewaa urwukpu
kpuchia onwongu;
k'ọphu ọ tọ dụdu epfupfu,
anyi pfuru nụ ngu
e-rwuje ngu nchị.
45 I mewaru anyi bụru ndu
dụ ẹkpa-oyi;
bụru ikpọzu l'echilabọ
ndiphe.
46 Ndu ọhogu anyi l'ophu
bẹ sawaru ọnu galaba
epfubyishi anyi.

47 Ndzụ-agụgu bẹ rwutawaru
anyi;
a gbabẹwaru anyi ọ́nyà.
Mkpurupyata yẹe ọla-l'iswi
dapfutawaa anyi.
48 Ẹnya-mini, asọe mu phọ
gborogboro l'ẹnya gẹ
mini nggele;
Kẹle ndibe mu bẹ e
meru umerekete.
49 Ẹnya-mini ta abyadụ
asọshi-buhu mu l'ẹnya;
mbụ l'ọonodujeepho
asọ mu mkpụrumkpuru;
50 jasụ teke Chipfu a-gbẹ
l'imigwe lee ẹnya l'alị
hụma mu.
51 Iphe, ẹnya mu ahụma
meru aphụ ji mu obu.
Ọ bụru k'ụnwada mkpụkpu
mu ono bẹ kparụ iya nụ.
52 Ndu ọhogu mu anọduje
achị nta mu g'onye
achị nta ẹnu
l'ẹbe abụ l'o nweru iphe,
mu meru phẹ.
53 Ẹphe nwuru mu ye l'ime
nsụ g'ee-shi g'ẹphe
wota ndzụ mu.
Ẹphe nọdu atụ mu mkpuma.
54 Mini rikputeru mu ishi;
mu rịa lẹ mu chịhuwaru.
55 Ọ bụru l'ime wukirima
nsụ ono bẹ mu nọ
raku gụbe Chipfu.
56 Ị nụmawaru arwọrwo,
mu rwọru ngu sụ:
Ba gbakwa mu nkụchi
l'araku ono,
mu rakuru ngu g'ị
gbaaru mu mkpu ono.
57 Ị kpịritaru mu ntse teke
mu rakuru ngu ono.
Ị sụ gẹ mu ba tsụshi ebvu.
58 Gụbe Nnajịuphu;
ọ kwa ngu leru ẹnya
l'opfu ẹhu mu;
bya agbafụta ndzụ mu.
59 Gụbe Chipfu; ị hụmawaru-a
ẹjo-iphe, e meru mu;
hanaaru mu enge!

60 Ị hụmawaru g'ẹphe
gwataberu mu ụgwo
iphe, mu meru;
mẹkwapho ẹjo-idzu,
ẹphe achịkotaru mu.
61 Gụbe Chipfu; ị nụmawaru-a
g'ẹphe epfubyishi mu;
mẹkwapho ẹjo-idzu,
ẹphe achịkotaru mu.
62 Mbọku-mbọku bẹ ndu ono,
etso mu opfu ono;
anọdujeepho agba mu
mgbamu;
bya achịru mu ẹjo-idzu.
63 Lewa phẹ rọ ẹnya!
Ẹphe -nọdu anọo;
ọzoo l'ẹphe pfụru apfụru;
bẹ ẹphe egudejeẹ mu
phọ agụ l'ebvu;
64 "Gụbe Chipfu; pfụkwaa phẹ
ụgwo, gbaru phẹ nụ;
mbụ ẹgube ono iphe,
ẹphe meru dụ.
65 Kpọ-chikwaa phẹ obu
akpọ-chi;
G'ẹphe bụkwaru ndu ị
tụru ọnu.
66 Gudekwa ẹhu-eghu chịpyabe
phẹ;
woru phẹ mebyishia
lẹ mkpula igwe kẹ Chipfu."

4

Ọnodu Jierúsalẹmu, teke ọ daru

1 Lewarọ gẹ mkpọla-ododo
ono,
shi egbu nwịinwii ono
byaru agbachihuwa
agbachihu.
Lewarọ g'ọkpobe mkpọla-ododo
ono, byaru agbanwee.
Mkpuma ụlo, dụ nsọ bẹ a
tụkashichaaru nanụ
nanụ lẹ mgbakata-ụzo,
nọnụ.
2 Ụnwu Zayọnu, vugbaa oke
aswa ono; mbụ ndu ono,
shi aba urwu g'ọkpobe
mkpọla-ododo ono;
bẹ byawaru adụ rịvo rịvo
gẹ ite, e gude ụrwa kpụa;

mbụ g'iphe, ọ-kpụ-ite
gude ẹka kpụa.
3 Mbụ-a; nkụta-ọswa bẹ
echebejekwa ụnwu iya ẹra;
obenu lẹ ndibe mu bẹ
ẹjo obu, dụ phẹ nụ
bẹ dụ gẹ k'oke-ẹnu,
bu l'echiẹgu.
4 Ire bẹ nyakụchawaru
ụnwegirima,
angụ ẹra l'akpo l'ẹka
ẹgu ẹra agụ phẹ.
Ụnwegirima nshịi nọdu
arwọ arwọ nri;
ọphu ọ dụdu onye
anụje phẹ iya nụ.
5 Ndu ono, shi anọduje eri
gwọogwoo ono;
bẹ dakachaawaru l'etsuzọ.
Ndu ono, e gude nkụushi
hefuta ono bẹ azẹjewaa
l'ikpọzu.
6 Aphụ, a nụru ndibe mu
k'ẹjo-iphe,
ẹphe meru bẹ ka shii
eme lẹ kẹ ndu mkpụkpu
Sọdomu;
mbụ Sọdomu ono,
e gude ntabu ẹnya lanụ
mebyishia;
ọphu ọ tọ dụdu onye
gbaru phẹ mkpu ono.
7 Ndu-ishi phẹ bẹ shi ka
aka-mini-sunoo acha
pemu pemu.
Ẹphe shi ka ẹra-eswi
acha ụcha.
Ogwẹhu phẹ bẹ shi akajẹ
mkpuma-egbe acha
kẹ zịriri.
Ẹphe shi anọduje ama
gẹ mkpuma sáfàyà.
8 Ọle nta-a bẹ ẹphe ka unyi eji
uji.
Ọ tọ dụdu onye
ahụbejekwadu phẹ
ama l'ụzo.
Akpọ-ẹhu phẹ bẹ
nyakụchawaru nwa
anyakụru l'ọkpu phẹ.
Ẹphe kpọhuwaru nkụ dụ

gẹ mkpụshi nkụ.
9 Ndu e gburu lẹ mma;
kakwa mma eme lẹ
ndu ẹgu gburu.
Ẹgu gwarụ phẹ maa;
jasụ ẹphe nwụshihu;
kẹle ọ tọ dụdu nri,
shi l'ẹgu rwuru phẹ ọnu.
10 Ụnwanyi, nweru
obu-imemini bẹ
gudechawa ẹka phẹ shia
ụnwegirima phẹ l'ite taa;
ọ bụru nri phẹ lẹ teke ono,
ndibe mu larụ l'iswi ono.
11 Chipfu bẹ gbahawaru
oke ẹhu-eghu iya ẹka.
O kpukposhiwaru
ẹhu-eghu iya ono,
enwu phuruphuru
ono.
Ọo ya bẹ dụ-nwuru ọku,
tsuru Zayọnu
tsupyashịchaa ẹka a
tụru ọkpa iya.
12 Ndu eze ndu mgboko-a;
mẹ ndu bu lẹ mgboko
l'ophu bẹ te ekwetaduru
lẹ ndu iwashị;
mẹ ndu ọhogu bẹ a-dụ
ike ye ọkpa l'ọnu-abata
Jierúsalẹmu.
13 Obenu l'o meru nno.
Ọ bụru iphe, kpatarụ
iya nụ bẹ bụ iphe-ẹji,
ndu mpfuchiru iya
emegbaa;
Mẹkwapho ẹjo-iphe,
ndu-uke iya eme;
mbụ ndu ono,
nọ l'echilabọ mkpụkpu
gbushia ndu
pfụberekoto ono.
14 Ẹphe tsoru ụzo aghaphe
phururugbada gẹ ndu
atsụ ishii.
Ẹphe gudewaa mee ndu ẹphe
gbushiru merwushia
onwophẹ;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu
onye a-dụ ike edenyi
ẹka l'uwe phẹ.

15 Iphe ụnwu-eliphe anọduje
araru phẹ bụ: “Unu tụgbua!
Ntụrwu dụ unu l'ẹhu!
Unu tụgbua! Unu tụgbua!
G'ọ tọ dụkwa onye
unu e-denyi ẹka!”
Ọo ya bụ; ẹphe gbafụ je
aghapheaha
phururugbada.
Ndu shi l'ọhamoha, nọnu
nọdu asụje:
“Ẹphe ta abyakwa ebubaaru
l'ẹka-a ọzobaa.”
16 Ọo Chipfu l'onwiya bẹ bụ
onye chịkashiru phẹ nụ.
Ọphu ọo-gụbeedu phẹ
iphe ọzobaa.
Ẹphe ta akwabẹduru
ndu-uke ùbvù;
Ọphu ẹphe te emeduru
ndu bụ ọgerenya ree.
17 Ọphu kachakpọo nụ
bụ l'anyi lewaru
ẹnya ndu a-gbaru anyi
mkpu; ike bvụ anyi;
ọ bụru kẹ mmanụ.
Anyi nọ l'ụlo-nche anyi ele
ẹnya ọha ono,
taa dụkpodanu ike
adzọta anyi.
18 Ẹphe anọduje eedo ọkpa anyi;
k'ọphu bụ l'anyi te
eshijeẹdu ụzo anyi.
Mbọku ikpazụ anyi dụkwaa
ntse; a gụwaru mbọku,
anyi a-nọ-beru ọgu;
noo kẹle mbọku
ikpazụ anyi rwuwaru
erwurwu.
19 Ndu achị anyi ọso bẹ
kakwa ugo,
ephe l'akpaminigwe
eme barabara.
Ẹphe chịru anyi ọso l'eli
úbvú úbvú;
ẹphe je egepagbaaru
l'echiẹgu kwabẹru anyi.
20 Onye ono, Chipfu wụru manụ
l'ishi;
mbụ onye ono, bụ iya bụ
unme, anyi atụ ono
bẹ nwulahụru lẹ nsụ,

ẹphe tụru;
mbụ onye ono,
anyi rịru sụ l'anyi a-nọdu
lẹ mkpula iya dzụru
ndzụ l'echilabọ
ọhamoha ono.
21 G'ẹhu tsọo ngu ụtso;
tee ẹswa gụbe nwada
Edọmu;
mbụ gụbe onye ono,
bu l'alị Uzu.
Ọle okoro iphe-ẹhuka ono
bẹ a-nụkwa ngu-a.
L'ịi-ngụa ya; l'ọotsua ngu
atsụtsu;
l'ịigbabe onwongu ọto.
22 Gụbe nwada Zayọnu;
aphụ, anụ ngu
k'ẹjo-iphe ono,
i meru ono bẹ
bvụakwaru nụ.
Ọ tọo haẹdu ngu g'ị
bụwaruro onye a kpụru
lẹ ndzụ.
Ọle ọo-nụkwanu ngu
aphụ ẹjo-iphe,
i meru gụbe
nwada Edọmu.
Iphe-ẹji ngu ono, bẹ ọo-tụ
jalaa.

5

*Epfu anụ Chileke g'ọ
phụa obu-imemini*

1 Jiko Chipfu; nyatanụ
ẹjo-iphe,
dapfutaru anyi-a.
Lenaa ẹnya hụma
iphe-iphere, eeme anyi.
2 Okiphe anyi bẹ lakọtawaru
ndu lwarụ alwalwa
l'ẹka.
Ibe anyi lakọtawa ndu
ọhozo l'ẹka.
3 Anyi bụwaa ndu a tọgboru
nwa maa;
ọphu anyi enweẹdu nna.
Ne anyi phẹ bẹ bụwaa
ụnwanyi,
ji phẹ anọedu.
4 Mini-angụngu bẹ bụ azụta bẹ

anyi azụtaje iya.
Nkụ, eeshije ite bụru ụgwo
bẹ anyi apfụje kpata
iya.
5 A nyabẹwaru anyi
mkpamẹhu l'olu.
Ike bvụ-gbuwaru anyi;
ọphu ẹphe ekwedu
g'anyi tụta unme.
6 Anyi wowaru onwanyi ye
l'ẹka ndu Ijiputu;
waa ndu Asiriya
g'ee-shi g'anyi hụmaje nri,
a-sụru anyi eriri.
7 Nna anyi phẹ bẹ meru iphe-ẹji;
nwụshihu.
Ọ bụru anyịbedua byaru
evuta aphụ, dụ iya nụ.
8 Nta bụ ndu bụ ohu bụ
phẹ bụ ishi anyi.
Ọphu ọ dụdu onye a-nafụta
anyi l'ẹka phẹ;
g'anyi nweru onwanyi.
9 Anyi alọje ishi anyi alọlo
tẹmanu anyi ahụma nri,
anyi e-ri;
kẹle ogu-echi bẹ nọ
l'echiẹgu.
10 Akpọ-ẹhu anyi bẹ ahụ ọku
g'ovokọku.
Iphe, kparụ iya nụ bụru l'ẹjo
ẹgu eme anyi.
11 Ụnwanyi bẹ e gudechaaru
jepfu k'ọkpehu lẹ
Zayọnu;
gudekwaphọ ụnwumgboko
jepfu l'ime mkpụkpu,
dụgbaa lẹ Jiuda.
12 Ẹphe gude ẹka phẹ
swị-gbushia ndu-ishi.
Ọphu aakwabẹjeedu ndu bụ
ọgerenya ùbvù.
13 Unwokoro bẹ ẹphe
gudechaaru g'ẹphe
gweje iphe egwegwe
lẹ mkpuma,
eegweje iphe.
Ụnwegirima unwoke nọdu
ada tsụutsuu lẹ nkụ,
e boru phẹ.
14 Ndu bụ ọgerenya ta anọjeedu

l'ọnu-abata mkpụkpu.
Ọphu ụnwokorobya
agụjeedu ebvu,
ẹphe shi agụje.
15 Ẹhu-ụtso ta adụedu anyi l'obu.
Ebvu, anyi eteje bẹ byawaru
bya abụru nggụmaphu.
16 Okpu-eze ono bẹ shiwaa anyi
l'ishi dafụ.
Nshịo anyi; kẹle anyi
mewaru iphe-ẹji!
17 Ọo iphe ono meru g'o gude
meji tọfu anyi.
Ọ bụru iya kpatarụ;
ẹnya dụchawaa anyị
ragaraga.
18 Kẹle úbvú Zayọnu bẹ bụwaa
ochobu;
Ọ bụru nkụta-ọswa bẹ
etsojeru ejephe l'eli iya.
19 Ọo gụbe Chipfu bẹ a-bụru
Onye eze anyi jasụ l'ojejoje.
Mbụ l'aba-eze ngu anọje;
e -shi l'ọgbo sweru
ọgbo.
20 ?Bụ gụnu meru g'o gude
ị zọhaa anyi jasụru
asụru?
?Bụ gụnu meru g'o gude
ị parụ anyi haa nọo
ọdu?
21 Duphutanụ anyi azụ l'ẹka
ị nọ; jiko Chipfu;
k'ọphu anyi a-lwapfuta
ngu ọzo.
Mephunu ọnodu anyị azụ g'ọ
dụ g'o shihawaa dụ lẹ
teke k'ichee.
22 ?Tọo ị jịkawaru anyi l'ophu
l'ophu?
Mbụ ?ịvuwaru ọvuma
parụ anyi haa
phuruphuru
gberegedege tọo?

Ẹkwo
Ezekẹlu
Onye Mpfuchiru Chileke

Iphe, nọgbaa ndzụ waa ọdu-biribiri Chipfu

1 Tọbudu iya bụ; o be l'apha k'ụkporo l'iri lẹ g'ọnwa ẹno dụ l'abalị ise; gẹ mu lẹ
ndu a kpụru lẹ ndzụ tụkoru nọdu l'agụga ẹnyimu Keba; a gụhaa imigwe ghebe ọnu;
mu phụa ọphulenya, shi l'ẹka Chileke.
2 O be mbọku k'ise; l'ọnwa k'ẹno, bụ apha kwe eze, bụ Jiehoyakinu apha k'ise, a
kpụtaru iya lẹ ndzụ;
3 Chipfu bya epfuru opfu yeru mụbe onye uke Chileke, bụ Ezekẹlu nwa Buzu. Ọ
bụru l'agụga ẹnyimu Keba l'alị Bábilọnu bẹ mu nọ; Chipfu pfuaru mu iphe ono. Ọ
bụru l'ẹka ono bẹ mu nọ; ike Chipfu kparwuta mu l'ẹhu.
4 No iya; mu bya elee ẹnya; bya ahụma oke phẹrephere g'o shi l'ụzo isheli ezi eje
abya; urwukpu kpụmia; mẹ ọku, alọ kẹ waawaa; yẹle ìphóró, charu vaa, nọ-pheru
iya mgburugburu. Echilabọ iya nọdu ekeẹpho paapaapa g'ope.
5 L'echilabọ iya onokwaphọ bẹ iphe ẹno, nọgbaa ndzụ, gbaru ụgbugba gẹ nemadzụ
nọkwapho.
6 G'ẹphe ha nwekọtaru iphu ẹno ẹno; mẹ ǹkù ẹno ẹno l'ẹhu l'ẹhu.
7 Ọkpa phẹ pfụkotaru nhamụnha; ọbochi-ọkpa phẹ dụkotaepho gẹ kẹ nweswi
nshịi; bya aphụkota ngerengere g'onyirubvu, a jịru manụ.
8 Ẹphe fukọta ẹka, dụgbaa gẹ kẹ nemadzụ lẹ mkpula ǹkù ẹno ẹno ono, ẹphe
fukọtaru lẹ mgburẹku ẹno phẹ ono. Ẹphe n'ẹno ono nwekọtaru iphu mẹ ǹkù.
9 Ǹkù phẹ ono nọdu edenyigbaa l'ibe iya. Ọphu nọnu nọdu akwasẹjeerupho eje
ala l'iphu; ọphu ẹphe aghakọbejedu aghakọbe.
10 Waa g'iphu phẹ dụgbaa baa: Ẹphen'ẹno ono dụ gẹ kẹ nemadzụ. Ụzo ẹkutara
phẹ bẹ ẹphe nweru iphu dụ gẹ k'oduma; l'ụzo ẹkicha bẹ ẹphe nwekọtakwarupho
iphu, dụgbaa gẹ k'eswi; tẹme ẹphe nwekwaarụpho iphu, dụgbaa gẹ k'ugo.
11 Noo g'iphu phẹ dụkota bụ ono. Ǹkù phẹ ono bẹ jashịkotaru ajashị l'ụzo imeli.
Ẹphe nwekọtaru ǹkù ẹbo ẹbo, ẹphe jashịchaaru iya; ọphu nọnu nọdu edenyigbaa
nkiya lẹ k'ibe iya l'ibekẹboebo. Ẹphe nwekwarụpho ǹkù ẹbo ẹbo, ẹphe gude
kpuchikọta ogwẹhu phẹ.
12 Ọphu nọnu nọdu akwasẹjeerupho nhamụnha eje ala l'iphu. Ọ nọdu abụjeru ẹka
unme ono shiru; ẹphe awụru tsoru iya; ọphu ẹphe aghajẹdu aghagha.
13 Iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono bẹ ụgbugba iya dụ g'icheku ọku, enwu
enwunwu; ọzoo g'orọku, enwu jajaja. Ọku nọdu enwuẹpho kẹ phoo phoo iphu l'azụ
l'echilabọ iphe ẹno phọ, nọgbaa ndzụ ono. Ọku ono nọdu egbu kẹ nwịinwii; tẹme
ebemu-igwe shikwaphọ l'ọku ono alọ kẹ phaaphaa.
14 Iphe ono, nọgbaa ndzụ ono nọdu eziẹpho kẹ phaaphaa g'ebemu-igwe. Ẹphe -ziru
je l'ụzo iphu; ẹphe e ziru je l'ụzo azụ.
15 Gẹ mu elekpọepho iphe ono, nọgbaa ndzụ ono; bẹ mu byaru ahụma ọkpa ọgba-
kperekpere, nọ l'alị; nọ-kubegbaa iphe ono, nọgbaa ndzụ ono, nweru iphu ẹno ẹno
ono.
16 Ụgbugba ọkpa ọgba-kperekpere ono; mẹ g'e gude mee phẹ bẹ ẹphe egbukọta
nwịinwii gẹ kìrísòlàyìtù. Ọphu nọnu dụchaepho g'e pyokafụru iya l'ibe iya.

17 Ọ nọdu abụjeru teke ọkpa ọgba-kperekpere ono weru tụgbua; bẹ o wek-waseẹjeru ụzo lanụ l'ime ụzo ẹno ono iphe ono, nọgbaa ndzụ ono chebecharu iphu ono. Ọkpa ọgba-kperekpere ono ta aswị-jijedu aswị-ji mẹ ọ -nọdu ewe atụgbu.
18 Igburọnu iya hagbaa ephekerephe ephekerephe; bya adụkwapho akpabiri. Igburọnu ọkpa iya ono ẹphen'ẹno bẹ ẹnya nọkota gbaa mgburugburu.
19 Ọ nọdu abụjeru teke iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono tụgburu; ọkpa ọgba-kperekpere ono, nọgbaa phẹ l'azụ ono eweru tsoru phẹ. Teke iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono shi l'alị ngụ-lihu; ọkpa ọgba-kperekpere ono angụ-lihukwaphọ.
20 Ẹka unme iphe ono, nọgbaa ndzụ ono shikpọerupho; ọkpa ọgba-kperekpere ono atụko wụ-lihukwaphọ tsoru phẹ; kẹle unme iphe ono, nọgbaa ndzụ ono bẹ nọkota l'ime ọkpa ọgba-kperekpere ono.
21 Ọ nọdu abụjeru; ẹphe -tụgbua; iphe ono atụgbua. Teke ẹphe nọ-kirishiru; ẹphe anọ-kirishia. Teke iphe ono, nọgbaa ndzụ ono gbẹ l'alị ngụ-lihu; ọkpa ọgba-kperekpere ono angụ-lihukọtakwapho tsoru phẹ; kẹle unme iphe ono, nọgbaa ndzụ ono bẹ nọkota l'ime ọkpa ọgba-kperekpere ono.
22 Iphe, nọkota iphe ono, nọgbaa ndzụ l'ishi bẹ haẹpho ọsa ọsa g'akpaminigwe; bya achakọta phuuphuu g'akamini; bya adụ akpabiri.
23 Ọ bụru lẹ mkpula iphe ono, heru gabala g'akpaminigwe ono bẹ ẹphe jashịkotaru ǹkù phẹ; ọ nọdu edenyigbaa lẹ nwibe iya. Ọphu nọnu nwechaaru ǹkù ẹbo ẹbo, kpuchitegbaaru iya ogwẹhu.
24 Ọ nọdu abụjeru; ẹphe -tụgbua; mu anụma ụkporo, ǹkù phẹ eme g'ọoda g'ẹka mini, achị ọku aphụ gbudugbudu; mbụ ọ nọdu ada g'olu-opfu Ọkalibe-kangokọtaru-nụ; mbụ adaẹpho g'igiji ndu ojọgu ede. Ẹphe pfụru nọ-kirishia; ẹphe ajị-zeta ǹkù phẹ ono.
25 No iya; ẹphe pfụ-kirishiẹpho; bya ajị-zetachaa ǹkù phẹ ono; a nụma olu-opfu, shi l'eli iphe, dụ g'akpaminigwe ono, nọ phẹ l'eli ishi ono.
26 L'eli iphe ono, dụ g'akpaminigwe ono, nọ phẹ l'eli ishi ono bẹ o nweru iphe, dụ g'aba-eze, e gude mkpuma sáfàyà mee, nọ iya nụ. Iphe, dụ gẹ nemadzụ nọdu l'aba-eze ono.
27 Mu bya elee ẹnya; bya ahụma lẹ shita l'ẹka dụ g'ọ bụ upfu iya je akpaa l'ishi bẹ dụkota g'onyirubvu, eke paapaapa; mbụ dụepho g'ọ bụ ọku nọkota iya; shita l'ẹka dụ g'upfu iya jeye l'ụzo alị bẹ ọ dụepho g'ọku; tẹme ìphóró, egbu nwịinwii chaphee ya mgburugburu.
28 Ọo ẹpho ẹgube ono, ẹko-mini adụje l'urwukpu lẹ mbọku, mini edze ono bụ ẹgube ìphóró ono dụ; chaphee ya mgburugburu. Noo g'ọdu-biribiri Chipfu ono gude gbaa ụgbugba bụ ono. Mu hụmae ya phọ; mu daa kpupyabẹ iphu l'alị; mu bya anụma olu onye epfu opfu.

2

Chileke gude kua Ezekẹlu g'o jeeru iya ozi

1 Tọ bụ iya bụ; a sụ mu "Nwa ndiphe; gbẹshi pfụru apfụru gẹ mu pfuru yeru ngu."
2 Ọ nọdu epfu iphe ono; Unme Chileke bata mu l'ẹhu; bya ekulia mu; mu pfụru apfụru. Mu nụma iphe, oopfu eyeru mu.
3 Ọ sụ: "Nwa ndiphe; mu ezi ngu g'i jepfu ndu Ízurẹlu; mbụ mkpụkpu ono, bụ okwefurike, kwefuru mu ike ono; mbụ ndu ono ẹphe lẹ nna phẹ shi k'eshinu metaru mu k'ẹhuka byasụ ntanụ-a ono.
4 Ẹphe bụ ndu ẹjo ọkpoma; bya abụru ndu ta anụdu anụnu mẹ ililekpọo. Mu ezi ngu gẹ i jepfu phẹ je asụ phẹ: 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa.'

5 G'ẹphe bụ ndu ta anụdu anụnu-a; m'ẹphe -ngabẹru nchị-o; m'ẹphe ta
angabẹduru-o; g'ọ dụhabe ẹphe amarunu l'onye mpfuchiru Chileke bẹ nọjeru
l'echilabọ phẹ.
6 "Gụbe nwa ndiphe; gẹ ndzụ phẹ ta agụkwa ngu; ọphu ndzụ iphe, ẹphe epfu
agụkwa ngu. Gẹ ndzụ ta agụkwa ngu; e -gudekpọoro l'ọgarambo yẹe obvu bẹ gbaru
ngu mgburugburu; tẹme i buru l'ẹka akpị jiru ejiji. Gẹ ndzụ iphe, ẹphe epfu ta
agụkwa ngu; ọphu ẹhu arwụshihukwa ngu; e -gudekpọoro l'ẹphe bụ ndu ta anụdu
anụnu mẹ ililekpọo.
7 Ọo iphe, mu pfuru bẹ ii-pfuru phẹ; g'ẹphe bụ ndu ọnu-ụlo, ta anụdu anụnu-a;
m'ẹphe ngabẹru nchị; m'ẹphe ta angabẹduru.
8 "Ọle-a; gụbe nwa ndiphe; ngabẹkwa nchị l'iphe, mu epfuru ngu. Ta abụkwaru
onye ekwefuje ike gẹ ndu ọnu-ụlo ono kwefuru. Saa ọnu; ria iphe, mu anụ ngu."
9 No iya; mu bya elee ẹnya; hụma ẹka, a machịru mu. Ẹka ọbu pfụpfube ẹkwo, a
phụkoru aphụko.
10 Ọ bya aphụshia ẹkwo ono l'iphu mu. Iphe, e dekọtaerupho l'ẹkwo ono
ibekẹboebo bụ ẹkwa-aphụ; waa nggụmaphu; mẹ nshịo mu nshịo.

3

1 Tọbudu iya bụ; ọ sụ mu: "Nwa ndiphe; ria iphe, e doberu ngu l'iphu; taa ẹkwo, a
phụkoru aphụko-a; g'ije epfuaru ndu Ízurẹlu opfu."
2 Ọo ya bụ; mu saa ọnu; o woru ẹkwo ono, a phụkoru aphụko ono ye mu l'ọnu gẹ
mu taa.
3 No iya; ọ sụ mu: "Nwa ndiphe; taa ẹkwo-a, a phụkoru aphụko-a, mu anụ ngu-
a; tajia ẹpho ngu." Ọo ya bụ; mu woru iya taa; ọ nọdu atsọ mu rẹngurengu gẹ
manụ-ẹnwu l'ọnu.
4 Ọ bya asụ mu: "Nwa ndiphe; tụgbua nta-a jepfu ndu Ízurẹlu je epfuaru phẹ iphe,
mu pfuru.
5 Ọ tọ bụkwa ọha-ntsụ, bụ ndu opfu phẹ dụ ẹhuka anụma bẹ eezi ngu g'i jepfu. Ọo
ndu Ízurẹlu bẹ e ziru ngu g'i jepfu ọbu.
6 Ọ tọ bụkwa ikpoto ọha-ntsụ ono, opfu phẹ adụje ẹhuka anụma; mbụ ndu iphe,
ẹphe epfu tee dodu ngu ẹnya bẹ e ziru ngu g'i jepfu. Ọme l'ọ gbẹ bụru phẹ bẹ e ziru
ngu g'i jepfu; m'ẹphe agbẹkwanu ngabẹru ngu nchị ọkpobe angabẹ.
7 Obenu lẹ ndu Ízurẹlu bẹ ta abyadụ angabẹru ngu nchị; noo kẹle o too hedu
phẹ ihee angabẹru mu nchị. Ọnu-ụlo Ízurẹlu l'ophu bẹ kpọ-chiru ọkpoma bụru
ekwegekwe.
8 Ọle mu e-me ngu g'ị bụru enwubata enwubata; bụru onye ẹjo-ọkpoma
g'ẹphebedua bụ.
9 Mu e-me g'obu ka ngu eshihu ike; eme lẹ mkpuma-egbe. Gẹ ndzụ phẹ ta agụkwa
ngu; ọphu ụgbugba phẹ eyekwa ngu ebvu; e -gudekpọoro l'ẹphe bụ ndu bụ ndu ta
anụdu anụnu."
10 Ọ byakwa asụ mu: "Nwa ndiphe; ngabẹru mu nchị rengurengu; woru iphe-a, mu
epfukọtaru ngu-a dobekọta l'ime obu ngu.
11 Tụgbua nta-a jepfu ndibe unu ono, a kpụru lẹ ndzụ ono je epfuaru phẹ; sụ phẹ:
'Waa iphe, Ọkalibe, bụ Chipfu epfu baa!' Pfuaru phẹ iya; mẹ ọ -bụ l'ẹphe kwetarụ
ngabẹ nchị-o; mẹ ọ -bụ l'ẹphe te ekwetaduru-o."
12 Tọbudu iya bụ; Unme Chileke bya apalia mu imeli; mu nụma igiji, aphụ-ji aphụ-ji,
asụje: "G'a nọdukwa l'ẹka Chipfu bu jaa ọdu-biribiri iya ajaja!"
13 Mu nụmakwapho ọda ǹkù iphe ono, nọgbaa ndzụ ono g'o denyijegbaa lẹ kẹ
nwibe phẹ; mẹ igiji, ọkpa ọgba-kperekpere ono, nọ l'agụga phẹ ono; mbụ oke igiji,
alwa kẹ gidigidi.

14 No iya; Unme Chileke ono bya apalia mu imeli; parụ mu tụgbua; ẹhu-eghu ji
mu obu gẹ mu atụgbu ono; mbụ ẹhu kwatakpọo gbangahụ mu ọkpobe agbangahụ
gẹ mu atụgbu ono. Teke ono bẹ ike Chileke kparwutaru mu l'ẹhu k'eze iya.
15 Tọbudu iya bụ; mu jepfu ndu ono, a kpụru lẹ ndzụ ono, bu lẹ Tẹlu-Abibu lẹ
mgboru ẹnyimu Keba. Mu je anọdu l'ẹka ẹphe nọ; nọduepho rakafụ ẹnya l'echilabọ
phẹ mgburugburu nọo abalị ẹsaa.

Aanmaru Ezekẹlu ọkwa
(Ezek 33:1-9)

16 O be gẹ abalị ẹsaa ono bvụerupho; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
17 "Nwa ndiphe; mu mewaru ngu g'ị bụru onye-nche ndu Ízurẹlu; ọo ya bụ; teke ị
nụmaru opfu, shi mu l'ọnu; jejekwa anmaaru phẹ ọkwa, mu nmarụ ngu ono.
18 Teke mu sụru onye iwashị l'ọ nwụhufutaje; ọphu ị tị nmadụru onye ọbu ọkwa;
mbụ ọphu ị tị sụduru iya g'ọ haa ẹjo ụzo, ootso; k'ọphu ee-shi nno dzọo ya ndzụ;
bẹ onye iwashị ọbu a-nwụhu nụ-a; k'ẹjo-iphe, oome; ọle ọo kwanụ gụbedua bẹ mu
a-kpa ishi ọchi iya.
19 Ọ -bụkwanuru l'ị nmarụ onye ono ọkwa; ọphu o kwedu haa ẹjo-iphe, oome;
ọphu okwedu haa ẹjo ụzo, ootso bẹ ọo-nwụhu nụ-a; l'opfu ẹjo-iphe, oome ono; ọle
gụbedua dzọakwanaru onwongu.
20 Ọzo bụ; teke onye pfụberekoto parụ eme iphe, pfụru ọto haa; meahaa ẹjo-iphe
bẹ mu e-doberu iya iphe; l'oovukota daa; dagbua onwiya. Ẹshinu ị tị lọduru iya ẹka
lẹ nchị bẹ ọo-nwụhu nụ-a; k'ẹjo-iphe ono, oome ono, l'a-zọhashikota iphe, dụ ree, o
shi mee. Ọle ọo kwanụ gụbedua bẹ mu a-kpa ishi ọchi iya.
21 Ọ -bụru l'onye pfụberekoto bẹ ị nmarụ ọkwa g'o to meshi ẹjo-iphe; ọphu o to
medụru ẹjo-iphe bẹ ọo-dzụru ndzụ; kẹle ọ nụmaru ọkwa, ị nmarụ iya; tẹme gụbedua
dzọakwapho onwongu."

E me Ezekẹlu g'o pfubuhu opfu

22 Mu nọdu l'ẹka ono; ike Chipfu bya akparwuta mu l'ẹhu; Chileke sụ mu: "Gbẹshi
jeshia l'ẹka ono, alị dụ baswaa ono; ọo l'ẹka ono bẹ mu e-pfuru opfu yeru ngu."
23 Tọbudu iya bụ; mu bya agbalihu tụgbua jeshia l'ẹka alị dụ baswaa ono. Mu rwua
l'ẹka ono bya ahụma ọdu-biribiri Chipfu, g'ọ nọ iya; mbụ ọphu dụ g'ọdu-biribiri ono,
mu hụmajeru lẹ mgboru ẹnyimu Keba phọ. Ọo ya bụ; mu daa kpube iphu l'alị.
24 No iya; Unme Chileke bya akparwuta mu l'ẹhu; palia mu pfụbe apfụbe. Ọ bya
epfuru yeru mu sụ: "Tụgbua je agụ-chia onwongu l'ụlo ngu.
25 Gụbe nwa ndiphe; ẹphe a-tụ ngu ọkpukpu gude kee ngu ẹgbu; mbụ kee ngu
ẹgbu k'ọphu i tii tsoẹduru ejephe l'echilabọ phẹ.
26 Mu e-me g'ire nyakụru ngu l'akpo; mbụ k'ọphu ii-pfubuhu opfu; g'ị tị bajẹheru
phẹ mba; kẹle ẹphe bụ ndu ẹjo-ọkpoma.
27 Ọle teke mu pfuru opfu nụ ngu bẹ mu e-me g'i kpuhaa ọnu. Teke ono bẹ ịi-sụ
phẹ: 'Waa iphe, Ọkalibe, bụ Chipfu epfu baa.' Onye ọ dụ g'ọ ngabẹ nchị; l'ọongabe
iya; onye ọ tọ dụdu g'ọ ngabẹ nchị; l'ọ jịka iya angabẹ; kẹle ẹphe bụ ọnu-ụlo ta anụdu
anụnu."

4

Ọphulenya g'ee-gude kephee Jierúsalẹmu

1 "Ọo ya bụ; gụbe nwa ndiphe; pata ẹja-ụrwa, dụ bachịbachi dobe l'iphu ngu; woru
mkpụkpu Jierúsalẹmu see esese l'eli iya.
2 L'ị bya esee g'ee-gude kepheta iya ekepheta; bvuphee ya ose-ọgu; l'ị bya
esekwaphọ igbulọ, ee-shi nyiba iya swikube iya; woru ọdu-ọgu dobegbaa g'ọ nọ-kube
iya; tẹme l'i woru ọkukpo, eegudeje enwukpọshi igbulọ dophee ya mgburugburu;

3 l'ị bya ewota iphe-ígwè, dụ ọsa bvube g'ọ bụru igbulọ ígwè nọ-buharu unu lẹ
mkpụkpu ono; l'i woru iphu ghaaru iya. G'ọ dụepho g'ọ bụ mkpụkpu, ekephetaru
ekepheta k'ọgu; ọ bụru ngu kephetaru iya ọbu. Iphe ono bẹ a-bụru ndu Ízurẹlu
iphe-ọhubama.

4 "L'ị bya azẹe azẹe; gbube mgburẹku ẹkicha ngu; woru ẹjo-iphe ndu Ízurẹlu bo
onwongu. Abalị ole, ịi-zẹkota gbube onwongu nno bẹ ii-vukọtaru ẹjo-iphe phẹ ono.
5 Ụkporo abalị iri lẹ tete l'abalị iri, bụ iya nọ ọnodu apha ole, ẹphe mekọtaru ẹjo-
iphe; bẹ mu e-me g'i vukọtaru ẹjo-iphe ndu Ízurẹlu.
6 L'ịibya azẹ-zeta azẹe ọzo; ọle k'ọgu iya bụ g'ị zẹ gbube mgburẹku ẹkutara; vuta
ẹjo-iphe ndu Jiuda. Iphe, mu nụru ngu g'i gude vuru iya bụ ụkporo abalị labọ; ujiku
lanụ bẹ nọ-chiru ẹnya apha lanụ.
7 "Ghachi iphu l'iphe ono, egoshi g'ee-gude kepheta Jierúsalẹmu ono; chilia ẹka
pfuaru mkpụkpu ono ẹjo-iphe, mu sụru l'oo-me phẹ.
8 Mu e-gude ọkpukpu kekọo ngu g'i tii chizi nchizi jeye ị nọ-ghee ujiku ole, ịi-
nọdukota g'onye kephetaru mkpụkpu k'ọgu ono.
9 "L'i wota witi; mẹ balị; mẹ agwa; mẹ azamụ; mẹ igberi; mẹ supélutu wụkotaru
ye l'ite dobe, ii-gudeje emetaru onwongu buredi. Iphe ono bẹ ịi-nọdu eri lẹ teke ono,
ịi-zẹ lẹ mgburẹku ngu lanụ ụkporo abalị iri lẹ tete l'abalị iri ono.
10 L'ịiswikwapho nri eriri l'aswị; nri, ii-rije mbọku-mbọku bẹ ẹrwa iya a-dụje
ụkporo shẹkelu lanụ.
11 Mini, ịingu angụangu bẹ ịi-nọdukwapho aswị l'aswị. Kutajẹ mini jiru okoro
nshịi, ngụa mgbo lanụ lẹ mbọku.
12 Nri ono bẹ ii-rije ẹgube ịitaje akara balị-a. Nọdu l'ẹka ndu Ízurẹlu a-nọdu ele
ngu ẹnya ghee ya; gudeje nshị nemadzụ mee nkụ, e gude eshi ite."

13 No iya Chipfu sụ mu: "Ọo ẹgube ono bụ gẹ ndu Ízurẹlu e-ri nri, e merwuru
emerwụ l'ọhamoha ono, mu a-chịru phẹ je edobe ono."

14 Noo ya; mu sụ: "Oowaa! Ọkalibe, bụ Chipfu; mu te emerwụshijekwaru onwomu.
Eshi teke mu bụ nwata byasụ nta-a bẹ mu te edejekwaru ọnu l'iphe, nwụhuru
anwụhu; ọphu mu atajẹduru anụ, anụ-ẹgbudu dzụ-gburu; ọphu anụ, aasọ nsọ,
abahụjeduru mu l'ọnu."

15 Ọ sụ mu: "Ọ dụ ree; mu harụ ngu ụzo g'i gudeje nshị eswi ghee buredi ngu ọbu;
haa egude nshị nemadzụ."

16 Tọbudu iya bụ; ọ sụ mu: "Nwa ndiphe; mu e-me g'ẹka nri eshije abata lẹ
Jierúsalẹmu chịhu. Ẹphe a-chịjeru uche l'ẹka eri nri, a tụrù àtụtù. Nwa mini, a
tadaru atada l'iphe bẹ ẹphe achịjeru akụrepho l'ẹka angụ;
17 kẹle nri waa mini bẹ a-dụ ụko. Onyenọnu a-bụjeru ọ -hụma nwibe iya; ọ kpọo ya
ọnu-opfu; kẹle ẹphe a-jọkota ẹhu wụfu; mkpata iya bụru ẹjo-iphe, ẹphe mekọtaru.

5

1 "Gụbe nwa ndiphe; pata ogu-echi, atsụ nkọ; gude iya g'ọ bụru akwọ, eegudeje
akpụ ishi; gude iya kpụshia ishi ngu waa éjí-agba ngu akpụshi. L'ị bya ewota iphe,
eegudeje atụ ẹrwa iphe tụa ya atụtụ gude kee ya èkèkè uzi ẹto.
2 Ujiku olemole, i gude kepheta mkpụkpu ono k'ọgu -bvụepho; l'i woru oke lanụ
l'ime ụzo ẹto ono je akpọo ọku l'echi mkpụkpu ono. L'ị bya ekpotakwaphọ uzi lanụ
l'ime ụzo ẹto ono gude ogu-echi gbubushia ya gbaphee mkpụkpu ono mgburugburu;
bya ekpotakwaphọ ọphu kwe iya ẹto phekashịa l'imeli; kẹle mu a-mịta ogu-echi gude
chịpyabe phẹ.
3 Hakwarụpho ẹgbushi mẹ éjí-agba ono hata kekọo l'igburọnu uwe ngu.

4 Hatakwaphọ nwọphu haa nwanshịi chịru ye l'ọku g'ọku kepyashịkota iya. Ọo ẹka
ono bẹ ọku e-shi gba-nwuhu dzuru, Ízurẹlu l'ophu.
5 "Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Lekpọdapho lẹ Jierúsalẹmu
bẹ mu woru dobe l'echilabọ ọhamoha; yẹle igwerigwe mkpụkpu, gbapheru iya
mgburugburu.
6 Ọle ẹphe gude iwashị, ẹphe ewe kwefu ike l'ẹphe tee medu ekemu mu; mẹ iphe,
mu tọru ọkpa iya; mbụ gbẹ kanụ ekwefụru mu ike e -me lẹ g'ọhamoha, nọ-pheru iya
mgburugburu; mẹ mkpụkpu, nọ-phekwaru iya phọ. Jierúsalẹmu jịkaru eme ekemu
mu; jịka etso iphe, mu tọru ọkpa iya.
7 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Unu ka mkpụkpu
ọzo, buphekọtaru unu mgburugburu abụru emekọta emekọta; ọphu unu etsojedu
iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'etsoje; tẹme ọphu unu emejedu ekemu mu; mbụ l'unu
ta adụkpodanu ike metaberu ekemu mu g'ọhamoha, bupheru unu mgburugburu
emeberu iya.
8 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa; ọ sụru: Mbẹdua
l'onwomu bẹ adawaa ngu ẹka l'ẹhu kẹ njọ gụbe Jierúsalẹmu. Mu a-nụ unu chịipfuu
g'ọhamoha hụma.
9 Lẹ k'ẹbyi ono, unu emegbabẹ ono bẹ mu e-me unu iphe, mu teke emeswee; ọphu
mu abyadụ emebaa ẹgube iphe ono ọzo.
10 Ọo ya bụ lẹ-a; l'echilabọ unu bẹ ndu bụ nna a-ta anụ ụnwu phẹ; ụnwegirima ata
anụ nna phẹ. Mu a-nụ unu chịipfuu. Ndu ọphu phọduru nụ bẹ mu a-chịru tụkaa
nanụ nanụ.
11 "Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshinu mu nọ ndzụ gẹ mu nọ
iya-a; bẹ o doru ẹnya l'eshi ọphu unu gudewaa ntẹkpe, bụ iphe, aakpọfu akpọfu
pharwụshia ụlo mu, dụ nsọ; bya arwụ ụrwuali; bẹ mu e-wofu unu obu; ọphu mu ta
abyadụ ele unu ẹnya kẹ phụaru unu obu-imemini; ọphu mu tee dobedu unu ndzụ.
12 Ee-ke unu uzi ẹto; uzi lanụ bẹ mgbu-ọnwu e-gbushi; ọzoo ẹgu egbushia phẹ
l'echilabọ unu; uzi lanụ bẹ e-gude ogu-echi gbushia l'azụ mkpụkpu unu; uzi lanụ
ọphuu bẹ mu a-chịru phekaa epheka; bya amịta ogu-echi gude chịpyabe phẹ.
13 "Mu e-kpukposhi phẹ ẹhu-eghu mu; mbụ lẹ mu a-tụkoshi phẹ oke-ẹhu-eghu mu
ono jasụ mu emerwua phẹ iya g'ooghu mu. Mu -mechaa phẹ nno; ẹphe amaru l'opfu,
mụbe Chipfu pfuru nụ phẹ bẹ bụ l'okophoo bẹ mu gude pfua ya.
14 Mu e-me unu g'unu bụru ọla-l'iswi; unu abụkwarupho iphe, e gude eme iphe-
ọchi l'echilabọ ọhamoha, bupheru unu mgburugburu; mẹ l'ẹnya ndu aghata aghata.
15 "Mu -gudeẹpho ẹhu-eghu mu nụa unu aphụ; mbụ gude oke ẹhu-eghu mu
baẹrupho unu mba, ahụ ọku l'ẹhu; bẹ unu a-bụru ndu ọhamoha ọzo iphe e gude
eme iphe-ọchi; mbụ ndu aanọduje epfutọshi epfutọshi; bya abụru iphe, a-nọdu alọ
ndu ọzo ẹka lẹ nchị; mẹ iphe, a-nọdu eyeru ndu ọzo ebvu. Noo iphe mụbe Chipfu
pfuru bụ ono.
16 Sụ-a; mu a-gba unu ẹjo apfụ ono, te edodu nemadzụ edodo ono, bụ iya bụ ẹgu
ememe. Mu a-gba iya unu shi nno; mee g'unu bụru mkpurupyata. Mu e-me g'ọkpa-
nri; byapfuta unu ịbyato; mu abya egbuchia ẹka nri eshije abata.
17 Mu e-zi ẹgu-ememe yẹe ẹjo anụ-ẹgbudu g'ọ bya awụpyabe unu gbushigbua
ụnwu unu. Ẹjo iphe-ememe yẹe mgbugbụmadzu bẹ e-je unu ije l'ẹhu. Mu e-gude
ogu-echi bapfuta unu. Ọ kwa mụbe Chipfu bẹ pfuru iya nụ."

6

Emebyi ndu agwaję iphe

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
2 "Nwa ndiphe; ghachiru úbvú, nọgbaa l'alị Ízurẹlu iphu pfuru mabẹru mu phẹ;

3 sụ phẹ: Unubẹ úbvú, nọgbaa lẹ Ízurẹlu l'ophu; unu nụmakwa opfu, Nnajịuphu,
bụ Chipfu epfu. Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu anụ unubẹ úbvú l'ophu; mẹ
unubẹ nsụda l'ophu baa: Unu hụma ahụma lẹ mbẹdua l'onwomu abyaakwaa egude
ogu-echi byapfuta unu; tẹme mu emebyishikwaphọ ẹka unu agwaję iphe.
4 Ẹnya ẹka unu agwaję iphe bẹ ee-chikpọshi; eenwukpọshia ẹnya ẹka unu akpọje
ụnwù-isẹnsu ọku. Ndibe unu bẹ mu e-gbushichaa tụkaa l'iphu agwa unu.
5 Odzu ụnwu Ízurẹlu bẹ mu a-tọgbochaa l'iphu agwa phẹ; mu eworu ọkpu unu
tụkaa l'ẹnya ẹka unu agwaję iphe g'ọ hakọta.
6 Iphe, bụkpoo ẹka unu bu ebubu bẹ mkpụkpu, nọkota iya nụ a-bụru ochobu. Ee-
nwukpọshikota ẹka unu agwaję iphe enwukpọshi; ọ dabyiru kẹ mmanụ; bụru iphe,
a gbadoru agbado. Agwa unu bẹ aa-kụpyashicha akụpyashi; ẹphe alaa l'iyi. Ẹka
unu akpọje ụnwù-isẹnsu ọku abụru ẹka ee-tsukpọshikota etsukpọshi. Iphe, bụkpoo
iphe, unu gude ẹka mee g'ọ ha bẹ e-kpo g'eekpoje ntụ-a.
7 Ndibe unu bẹ ee-gbushi; ẹphe adaka l'echilabọ unu; g'unu amakwanụru l'ọo
mbẹdua bụ Chipfu.
8 "Ọle o nweru-a ndu ọphu mu e-dobe ndzụ. Mbụ-a ọ dụru-a ndu ọphu mu e-me
g'ẹphe nahụ ogu-echi ono; ẹphebedua bẹ aa-chịkashi je edokashịa; ẹphe edzuru alị
nọnu; mẹ l'ọhamoha, dụ iche iche.
9 L'ọhamoha ono, a kpụru phẹ laa ono bẹ ndu ọphu phọduru nụ l'ime unu a-nọdu
nyata mu. Mbụ l'ẹphe a-nyata g'o gude dụ-beru mu ẹji; l'ẹphe bụ ndu obu phẹ dụ
ghẹleghelegheleghele l'ẹka mu nọ; mbụ l'ẹphe gbakụtaru mu azụ; bya ewochiaru iphu
ghaaru agwa gwalahaa. Ẹphe -nyataẹ ya phọ ẹphe ala onwophẹ ashị; k'ẹjo-iphe,
ẹphe meru; waa k'ẹbyi, ẹphe nọ megbabẹ ono.
10 Ọ bụru teke ono; bẹ ẹphe a-maru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu; l'ọ tọ bụdu kẹ mkpẹ
bẹ mu shi pfua lẹ mu e-me g'ẹjo iphe-ẹhuka dapfuta phẹ ono."
11 Nnajịuphu, bụ Chipfu bya epfuru yeru mu sụ: Kụa ẹka pyaa; zọo ọkpa kpitikpiti
l'alị; chia mkpu sụ: Tụswekwa! Noo kẹle ndu Ízurẹlu eme ẹjo ahụma; ọ bụru ogu-
echi bẹ ee-gude gbushia phẹ; waa ẹgu-ememe; mẹ mgbu-ọnwu.
12 Ndu ọphu bu l'ẹka dụ ẹnya bẹ bụ mgbu-ọnwu e-gbu phẹ; ndu ọphu bu ntse bụru
ogu-echi bẹ ee-gude gbua phẹ; ndu ọphu phọduru nụ; a -haa phẹ ẹphe nọdu ndzụ
bẹ bụ ẹgu e-gbu phẹ. Noo gẹ mu e-gude kpukposhi phẹ oke ẹhu-eghu mu bụ ono.
13 Teke ono; unu a-makwanụru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu; mẹ ndibe unu, e gbushiru
egbushi -dakaẹpho l'ẹka agwa phẹ nọ; mbụ bya adaka nanụ nanụ l'ẹnya ẹka ẹphe
agwaję iphe; mbụ l'eli úbvú úbvú, hagbaa l'eli; mẹ lẹ mkpakpọnu eze úbvú; mẹ
lẹ mkpula oshi, jakashịgbaaru ajakashị; mẹkpoo lẹ mkpula achị, ẹkwo dụ; mbụ
l'ẹkameka ono, ẹphe shi akpọjeru agwa phẹ ụnwù-isẹnsu, eshi mkpọ ọku ono.
14 Mu a-hali ẹka; wata phẹ ada ẹka kẹ njọ l'ẹhu; mee alị ono g'ọ bụru ochobu,
dabyiru kẹ mmanụ; shita l'echiẹgu ono jasụ lẹ Dibula; je akpaa l'iphe, bụ ẹka ẹphe
bukọtakpoo ebubu l'ophu. Ọo ya bụ g'ẹphe amakwanụru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu.

7

Teke ikpazụ dụakwaa ntse

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru mu sụ:
2 "Nwa ndiphe; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfuru alị Ízurẹlu baa: Ọ bvụ-o!
Kẹ unu abvụ-o! Alị ono, gbaa mgburugburu bẹ nkiya bvụakwaru!
3 Teke k'unu a-bvụ bẹ rwuakwaru nụ. Mu a-tukoshi unu ẹhu-eghu mu. Mu e-kpe
unu ikpe g'iphe, unu eme gude dụ; pfụkwaapho unu ụgwo ẹbyi, unu emegbabẹ.

4 Mu ta abyakpọdaa ele unu ẹnya kẹ phụaru unu obu-imemini; ọphu mu abyadụ
edobe unu ndzụ. Mu pfụfutaje unu ụgwo iphe, unu eme; waa kẹ ẹbyi ẹbyi ono, eeme
l'echilabọ unu ono. Noo teke unu a-maru l'ọo mbẹdua bẹ bụ Chipfu."
5 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: "Ẹjo iphe-ẹhuka bẹ kwọkwaru ibe
iya nkwọtankwo eje abya.
6 Teke ikpazụ rwuakwaru! Mbụ lẹ teke ikpazụ bẹ rwuwaru erwurwu! Ọ
gbalihuakwaru ejewa abyapfuta unu! Ọ byarwutaakwaru abyarwuta!
7 Unubẹ ndu bu l'alị-a; o rwuakwaru teke unu a-bụru mkpurupyata. Teke ọ bụ bẹ
rwuakwaru nụ. Mbụ l'eswe-nrimaphụ nọakwaa unu phakuu. Ọ tọo bụekwa ebvu
ẹhu-ụtso bẹ aa-nọdu agụ; ọ bụakwaa naganaganaga a-nọdu adagbaa l'úbvú úbvú.
8 "Mu abyawaa unu atukoshi oke ẹhu-eghu mu; mu e-vuru ẹhu-eghu mu byabẹ unu
l'ishi. Mu e-kpe unu ikpe iphe, unu eme; pfụkwapho unu ụgwo ẹbyi, unu emegbabẹ.
9 Mu ta abyadụ ele unu ẹnya kẹ phụaru unu obu-imemini. Mbụ lẹ mu ta abyadụ
edobe unu ndzụ; mu pfụfutaje unu ụgwo iphe, unu eme; waa kẹ ẹbyi ono, eeme
l'echilabọ unu ono. Noo teke unu a-maru l'ọo mbẹdua, bụ Chipfu bẹ echi unu iphe
ono.
10 "Lekwa! Ọ kwa ntanụ-a bẹ bụ mbọku ẹjo-iphe ọbu; mbụ l'o rwuakwaru!
Ọla-l'iswi gbẹshiakwaru ije! Mgbọnu jaakwaru ajaja kpuru yẹgele! Eku-onwonye
tụshiwaa ige g'oshi-ọmi.
11 Ọo iwashị bẹ e gude ahụ nemadzụ ahụhu ẹjo-iphe. Ọ tọ dụkwa ndu ono, dụru
onye ọphu aphọdu nụ mbụ l'ikpoto ndu ono taa phọdukwa; ọphu iphe, ẹphe nweru
enweru aphọdudu; ọphu iphe, aga lẹ mkpa a-phọdukwapho.
12 Teke ọ bụ rwuakwaru. Mbọku ọ bụ bẹ dụakwaa ntse. G'onye azụta iphe
azụta te etekwa ẹswa; ọphu onye ere iphe erere agụkwa aphụ; kẹle oke ẹhu-eghu
dapfutaakwaru ikpoto ọha ono g'ẹphe ha.
13 Mbụ-a; onye reru iphe bẹ taa gbataẹkwa iphe, o reru gbiriri jeye g'ẹphenebo
a-nọ-beru; kẹle ọphulenya, a phụru l'ishi ikpoto ọha ono bẹ a ta abyadụ agbanwe
agbanwe. Ẹjo-iphe, ẹphe eme bẹ mewaru ọphu ọ tọ dụdu m'onye lanụ, adụ ike adzọ
onwiya ndzụ.
14 Ẹphe gbuwaru opu-ọgu; tụkowaa iphemiphe kwakọbe ree; obenu l'o to nwedu
onye ọphu eje ọgu; kẹle oke ẹhu-eghu mụbe Chipfu tụkowaru dapfuta ikpoto ọha
ono g'ẹphe ha.

Ee-me ndu Ízurẹlu omeliwe

15 "L'azụ mkpụkpu bẹ ogu-echi nọ kwagebe; l'ime mkpụkpu bụkwanuru mgbu-
ọnwu waa ẹgu-ememe nọ iya. Ndu ọphu nọ l'ẹgu bẹ bụ ogu-echi bẹ ee-gude gbushia
phẹ. Ndu ọphu nọ l'ime mkpụkpu bụru mgbu-ọnwu waa ẹgu-ememe a-vụ phẹ
kpatakpata.
16 Ndu phọduru nụ bẹ a-gbaru lachaa l'úbvú je anọdugbaa kpọyoo gẹ ndo, nọ lẹ
nsụda; onyenọnu a-nọdu l'ẹka ono ara ẹkwa ẹjo-iphe, o mekọtaru.
17 Onyemonye bẹ ẹka a-tsụshihukota mẹe; ikpere aphụgbaa onyemonye dori dori
gẹ mini, ayọ azamụ.
18 Ẹphe e-ye uwe-aphụ; ndzụ-agụgu erwuta phẹ erwuta. Iphere ejikọta onyemonye
iphu; tẹme aakpụshikota phẹ ishi akpụshi.
19 Mkpọla-ọchaa phẹ bẹ ẹphe e-tuphashịchaa lẹ gborororo ụzo; mkpọla-ododo abụru
phẹ iphe, aasọ nsọ. Mkpọla-ọchaa phẹ; mẹ mkpọla-ododo phẹ bẹ taa dụdu ike adzọta
phẹ lẹ mbọku, Chipfu a-tukoshi phẹ oke ẹhu-eghu iya ono. Ọ tọo dụdu ike eme g'ẹgu
ta agụhe phẹ; ọphu ẹphe egudeẹdu iya azụ-ji onwophẹ ẹpho; kẹle o mewaru; ẹphe
nwulahụ l'eme ẹjo-iphe.

20 Mma iphe, ẹphe anya l'olu ama bẹ ẹphe gude kuahaa onwophẹ. Ọ bụru iphe-olu
ono bẹ ẹphe gude akpụshiru onwophẹ agwa; yẹe iphe, aasọ oyi ono, ẹphe dobegbaaru
ono. Ọo ya bụ; mu e-woẹrupho iphe ono, mee g'ọ bụru iphe, ẹphe a-nọdu asọ oyi.
21 "Mu e-woru iya ye ndu ọhozo l'ẹka g'ọ bụru iphe, ẹphe a-kwata l'ọkwata; mbụ
mee ya g'ọ bụru iphe, ndu iwashị, bu lẹ mgboko-a a-natakọta lẹ nfụ. Ọ bụru ndu ono
e-woru iya merwushikọta.
22 Mu e-wofu iphu l'ẹka ẹphe nọ; ndu ono abya emerwụshikota ẹka ono, mu yeru
ẹnya ono; mbụ lẹ ndu ana-nfụ a-bahụ iya je emerwushia ya.
23 "Meta ẹgbirigba; kẹle alị ono bẹ bụkota egbu-ọchi bẹ jiru iya ejiji; mbụ lẹ
mkpụkpu ono bẹ bụepho eme ẹhuka ẹhuka bụ iphe, jiru iya nụ.
24 Mu e-duta ndu kachakpọo ewe iwashị l'ọhamoha l'ophu; g'ẹphe bya anatakọta
phẹ unuphu ibe phẹ. Mu e-me g'ekuku, ndu nweru ọkpehu eku onwophẹ laa nlalanụ;
kẹle ẹka dụru phẹ nsọ bẹ ee-merwushikọta emerwụshi.
25 Teke ẹjo ọla-l'iswi byaẹrupho bẹ ẹphe a-chọahaa ẹhu-guu; ọle ẹphe taa chọ-
vudu iya.
26 Ẹjo iphe-ẹhuka akwọ ibe iya nkwọtankwo; tẹme ẹjo-nzi a-dakwaphọ mgbadapfụ.
Ẹphe a-nọduje achị karaphaa g'eeshi gẹ ndu mpfuchiru Chileke phụaru phẹ
ọphulenya; ndu-uke Chileke agbẹ zibuhufulẹnu ekemu; tẹme ndu bụ ọgerenya akpọ-
zibuhuru nemadzụ ụzo.
27 Onye eze a-nọdu agụ aphụ; onye-ishi a-nọdu ọ tọo madụru iphe, oome ememe.
Ndu alị ono bẹ ẹka a-nọdu anmakọta jiijiijii. Mu e-me phẹ g'iphe, ẹphe eme gbaru.
Mu e-gude g'ẹphe gbaru kpee phẹ ikpe. Noo teke ẹphe a-maru l'ọo mbẹdua bẹ bụ
Chipfu."

8

A phụru ọphulenya l'aagwọ nshi l'eze-ụlo Chileke

1 "L'ime apha k'ishii l'abalị k'ise l'ọnwa k'ishii kwaphọ; bẹ mu nọ l'ụlo mu; ndu
bụ ọgerenya ndu Jiuda tụko nọdu l'atatiphu mu; unme Nnajịuphu, bụ Chipfu bya
akparwuta mu l'ẹhu.
2 Mu bya elee ẹnya; bya ahụma iphe, dụ gẹ nemadzụ. Shita l'ẹka dụ g'ọ bụ upfu
iya jasụ l'alị bẹ dụ g'ọ bụ ọku; gbẹ l'upfu iya jasụ l'ụzo imeli bẹ egbuẹpho nwịinwii
g'ope, aphụ kẹ ngerengere.
3 Tọbudu iya bụ; ọ bya amachịa iphe, dụ g'ọ bụ ẹka wọru mu l'ẹgbushi. Unme
Chileke ono palia mu imeli; mu nọdu lẹ mgbaka alị waa igwe. Ọ bụru l'ọphulenya
ono, Chileke meru; mu nọdu aphụ ono; bẹ ọ gbẹkwapho pata mu jeshia Jierúsalẹmu;
mbụ parụ mu jeshia ọnu ẹka eeshije abahụ l'ọnu-ọguzo isheli k'ime ọma-unuphu
eze-ụlo Chileke; mbụ l'ẹka ono, e doberu agwa ono, akpatsuje oke ẹhu-eghu Chileke
ono."
4 Mu bya elee ẹnya hụma ọdu-biribiri Chileke kẹ Ízurẹlu; mbụ ọphu dụepho g'ọphu
mu hụmajeru l'ọphulenya l'alị, dụ baswaa phọ.
5 Noo ya; ọ sụ mu: "Nwa ndiphe; lekpọdapho ẹnya l'ụzo isheli." Ọo ya bụ; mu bya
elee ẹnya l'ụzo isheli ọbu. Ọ bụru l'ẹka eeshije abahụ l'ụzo isheli l'ọnu-ọguzo ẹka
ọru-ngwẹja nọ bẹ mu hụmaru agwa ono, emeje g'e koo okophoo ono.
6 Ọ bya asụ mu: "Nwa ndiphe; ?ị hụmaru iphe, ẹphe eme; mbụ ẹjo akpamara, ndu
Ízurẹlu eme l'ẹka-a; shi nno achịfu mu achịfu l'ẹka dụru mu nsọ-a? Tẹme ọ bụruro
nta-a bẹ ịibya ahụma ẹjo akpamara ọphu kabarọ ọwa eshihu ụka."
7 No iya; o duta mu jeshia l'ẹka eeshije abahụ l'ọma-unuphu eze-ụlo Chileke ono.
Mu rwua; bya elee ẹnya hụma ẹnú, a hafuru l'igbulọ ono.
8 Onye ono sụ mu: "Nwa ndiphe; tụa ẹnú tụ-fua igbulọ ono ụzo." Ọo ya bụ; mu
bya eworu igbulọ ono tụ-fua ụzo; bya ahụma ọnu-mgbo l'ẹka ono.

9 Ọ sụ mu: “Bahụ je ahụma ẹjo akpamara, ẹphe eme l'ẹka ono.”
10 Tọbudu iya bụ; mu bahụ nụ; bya elee ẹnya hụma ụnwu anụ, dụ iche iche,
awụje l'ẹpho g'e seshikọtaru iya l'igbulọ ono g'ọ ha; mẹkpoo ụnwu anụ, aasọ nsọ;
mẹkwapho iphe, bụ agwa ndu Ízurẹlu g'ọ hakọta.
11 Ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu dụ ụkporo ụmadzu ẹto l'ụmadzu iri pfụkotaru
l'iphu ẹka ono; Jiazanaya nwa Shafanu bẹ yịkwapho lẹ ndu pfụru l'ẹka ono.
Onyenọnu pagbaarụ iphe, eegudeje akpọ ụnwù-isẹnsu ọku l'ẹka; ẹnwuru ọku ụnwù-
isẹnsu, eshi kwẹekweekwee shi l'iphe ono akpụ tụutuutuu.
12 Ọ sụ mu: “Nwa ndiphe; ?Ọo kwa ị hụmaru iphe, ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu
anọduje l'ọchii eme? Onyenọnu bẹ nọchaa l'ụlo agwa iya. Ẹphe nọdu epfugbaa
asụje: ‘Chipfu ta ahụmakwaru anyi; tẹme lẹ Chipfu gbakụtakpoakwaru nụ alị-a
azụ.’ ”
13 Ọ byakwa asụ mu ọzo: “Ghakpọdapho ẹnya ọzo hụma phẹ l'ẹka ẹphe eme iphe,
kabaa ndu ọwa-a eshihu ụka.”
14 No iya; ọ bya eduru mu jeshia l'ọnu-ọguzo, eeshije abahụ l'ụlo Chipfu l'ụzo isheli
iya; mu bya ahụma ụnwanyi, nọgbaa anọo l'ẹka ono ara ẹkwa agwa phẹ, bụ Tamuzu.
15 Ọ sụ mu: “?Ọ kwa l'ị hụmaru iya; nwa ndiphe? Ọ gbẹ bụruro nta-a bẹ ịibya eje
ahụmabakpooro ọphu ka ndu ọwa-a eshihu ụka.”
16 Ọ gbẹ teke ono bya eduta mu bahụ l'ime ime ọma-unuphu ụlo Chipfu ono.
L'ọnu-ọguzo, eeshije abahụ l'eze-ụlo Chileke ono bẹ iphe, rwuru unwoke ụkporo
l'ise nọ lẹ mgbaka nwụlo, nọ tẹme l'e rwua ọru-ngwẹja Chipfu. Ẹphe wokọtaru azụ
ghaaru eze-ụlo Chipfu ono; woru iphu chebekọta l'ụzo ẹnyanwu-awawa. Ẹphe nọdu
ephozetajẹgba l'ụzo ẹnyanwu-awawa abarụ ẹnyanwu ẹja.
17 Ọ sụ mu: “?Ọ kwa ị hụmaru iya; nwa ndiphe? ?Ọ bụ iphe, dụ huswa huswa
huswa tọo; mbụ ẹjo akpamara-a, ọnu-ụlo Jiuda nọ l'ẹka-a eme-a? Mbụ ọo ẹpho iphe-
kpanganga bẹ ẹphe meru; o ji alị-a ebushihu ebushihu; shi nno akpatsuẹ mu phọ
ẹhu-eghu. Lekpọdapho g'ẹphe ejikwoshi oshi atsụ onwophẹ l'imi; sụ l'ọo mbẹdua bẹ
ẹphe eme iphe-iphere!
18 Ọo ya bụ lẹ-a; mu e-gude ẹhu-eghu mee phẹ iphe. Mu ta abyadụ ele phẹ ẹnya
kẹ phụaru phẹ obu-imemini; ọphu mu abyadụ edobe phẹ ndzụ. Ẹphe e-chichakpọ
mkpu l'o tsua mu etsutsu lẹ nchị; ọle mu ta abyadụ angaru phẹ nchị.”

9

Eegbushi ndu agwọ nshi

1 Tọbudu iya bụ; mu nụma ẹka oochi mkpu ara iya arara asụje: “Unu kpịritaru
ntse; unubẹ ndu echeje mkpụkpu nche. G'onyenọnu gudechaa ngwọgu iya l'ẹka!”
2 Noo ya; mu bya ahụma unwoke ishii g'ẹphe shi l'ọnu-ọguzo, nọ l'ụzo isheli eje
abya. Onyenọnu pagbaarụ ngwọgu iya l'ẹka. O nwekwarụpho nwoke lanụ yẹle ẹphe
swị. O yeru uwe ẹkwa ọchaa; turu mkpara-ẹkwo lẹ mgburẹku. Ẹphe wụba je apfụru
l'agụga ọru-ngwẹja ono, e gude onyirubvu mee ono.
3 Noo ya; ọdu-biribiri Chileke kẹ Ízurẹlu gbẹshi l'eli chierobu ono, bụ ẹka o shi
nọdu ono je anọdu l'ọnu-abata eze-ụlo Chileke ono. Noo ya; Chipfu bya ekua nwoke
ono, yeru uwe ẹkwa ọchaa; bya eturu mkpara-ẹkwo lẹ mgburẹku ono;
4 sụ iya: “Je etsoru mkpụkpu Jierúsalẹmu l'ophu jegbabẹ. Ndu agụ aphụ bya ara
ẹkwa k'ẹbyi ono, emegbabẹ l'ime mkpụkpu ono bẹ ii-me iphe-ọhubama l'egedegee
ọnu-iphu.”
5 No iya; mu bya angabẹ nchị nụma ẹka ọ sụru ndu ọphuu: “Unu tsoru iya; je etsoru
mkpụkpu ono gbushia ndu unu hụmaru. Unu ta aphụkwaru phẹ obu-imemini; ọphu
unu edobekwa phẹ ndzụ.

6 Unu gbushia unwoke, bụwaa ọgerenya; mẹ ndu bụ okorọbya; mẹ ụnwumgboko;
mẹ ụnwanyi; mẹkpoo ụnwegirima. Ọle ọo g'ọ tọ dụkwa ndu ọphu e meru iphe-
ọhubama ono, unu e-byi ẹka. Ẹka unu a-wata iya bụ l'ụlo ono dụru mu nsọ ono."
Ọo ya bụ; ẹphe shi lẹ ndu bụ ọgerenya, nọ l'atatiphu eze-ụlo Chileke ono; wata phẹ
egbushi.
7 Ọ sụkwa phẹ phọ: "Unu merwushia eze-ụlo ono emerwụshi; unu egbushia
nemadzụ g'ọ tụko ọma iya sweta. Ngwa unu tụgbua jeshia!" Ọo ya bụ; ẹphe tụgbua
je etsoru mkpụkpu ono gbushiahaa nemadzụ.
8 Teke ono, ẹphe egbushi nemadzụ ono bẹ mu nọ nkịnyi mu; mu daa kpube iphu
l'alị; chishia mkpu sụ: "Oowaa! Nnajịuphu, bụ Chipfu! ?Iime g'i gude oke ẹhu-eghu
ngu-a, ị tukoshi Jierúsalẹmu-a gbushigbua ndu Ízurẹlu ọphu phọduru nụ tọo?"
9 Ọ sụ mu: "Ẹjo-iphe, ndu Ízurẹlu; waa ọphu ndu Jiuda eme bẹ kwatakwaru paa
ẹka apaa. Alị ono bụ iphe, jiru iya nụ bụ egbu-ọchi. Mbụ lẹ mkpụkpu ono bẹ bụ
eme ẹjo-iphe, jiru iya ejiji. Ẹphe nọdu anọduje epfu sụ: 'Chipfu gwọbeakwaru alị-a.
Chipfu taa hụmajekwa iphe, anyi eme.'
10 Ọo ya bụ lẹ mu ta abyadụ ele phẹ ẹnya kẹ phụaru phẹ obu-imemini; ọphu mu
abyadụ edobe phẹ ndzụ. Iphe ono, ẹphe mekọtaru ono bẹ mu e-vukọta kpube phẹ
l'ishi."
11 A bya ele ẹnya; nwoke ono, yeru uwe ẹkwa ọchaa; bya eturu mkpara-ẹkwo lẹ
mgburẹku ono lwaphuta azụ; bya asụ iya: "Mu meakwaru iphe, ị sụru gẹ mu mee."

10

Ọdu-biribiri Chileke lụfuru l'eze-ụlo Chileke

1 Tọbudu iya bụ; mu bya elee ẹnya; mu hụma iphe, dụ g'aba-eze, e gude mkpuma
sáfàyà mee g'ọ nọ l'akpaminigwe, nọ nọghata ishi chierobu ono.
2 Noo ya; Chipfu pfuaru nwoke ono, yeru uwe ẹkwa ọchaa ono sụ iya: "Bahụ
lẹ mgbaka ọkpa ọgba-kperekpere, nọkota lẹ mkpula chierobu ono. Ye ẹka l'ime
chierobu ono vọta icheku-ọku; vọ-jia ọbochi-ẹka ngu. L'i je eworu iya ghaa lẹ
mkpụkpu ono."
Mu nọdu ele iya ẹnya; ọ bahụ.
3 Chierobu ono pfụchaaru l'ụzo ndọhali eze-ụlo Chileke ono lẹ teke nwoke ono
bahụru; urwukpu bya ejichaa imime ọma eze-ụlo ono ejiji.
4 Tọbudu iya bụ; ọdu-biribiri Chipfu shi l'eli chierobu ono gbẹshi je anọdu l'ọnu-
abata eze-ụlo Chileke ono. Urwukpu bya eji eze-ụlo Chileke ono ejiji. Ogbu-nwịinwii,
shi l'ọdu-biribiri Chipfu ono bya eji ọma-ụlo Chileke ono ejiji.
5 Igiji ǹkù chierobu ono bẹ a gbẹchaa l'azụ ọma-unuphu anụ g'ọodaepho g'ọ bụ
olu Chileke, bụ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ teke oopfu opfu.
6 Teke Chipfu sụru nwoke ono, yeru uwe ẹkwa ọchaa ono g'ọ gụta ọku lẹ mgbaka
ọkpa ọgba-kperekpere ono; mbụ l'echilabọ chierobu ono; bẹ nwoke ono bahụru je
apfụru l'agụga ọkpa ọgba-kperekpere lanụ.
7 No iya; chierobu lanụ l'ime chierobu ẹno ono; machịa ẹka gụta ọku, nọ l'echilabọ
ẹka ono, ẹphe nọ ono. Ọ gụta ọku ono ye nwoke ono, yeru uwe ẹkwa ọchaa ono
l'ẹka. Nwoke ono gude iya tụgbua.
8 Lẹ mkpula ǹkù chierobu ono bẹ iphe, dụ g'ẹka nemadzụ nọgbaa.
9 Mu bya elee ẹnya hụma Ọkpa Ọgba-kperekpere ẹno, nọkota l'agụga chierobu
ono. Ọkpa Ọgba-kperekpere ono dụchaa nanụ nanụ nọ-kubegbaa chierobu ono.
Ọkpa Ọgba-kperekpere ono nọdu aphụkotaepho ngerengere gẹ kìrísòlàyìtù.
10 Ọkpa ọgba-kperekpere ono ẹphen'ẹno bẹ gbakọtaepho nanụ. Ọ dụkotaepho
g'ọ bụ ọkpa ọgba-kperekpere ọzo; bẹ e pyoru l'ime iya.

11 Ẹphe -nọdu atụgbu; ẹphe atụko shia ụzo lanụ l'ime ụzo ẹno ono, chierobu
ono ghagbaaru iphu ono. Ọphu ọkpa ọgba-kperekpere ono aswị-jijedu aswị-ji mẹ
chierobu ono nọdu eje. Ọ bụru ibiya ọphu chierobu ono gharu iphu; bẹ ọokwasejeru.
Ẹphe -nọdu eje; bẹ ẹphe ta aswị-jijedu aswị-ji m'ẹphe -phobewaa tụgbua.
12 Ẹhu phẹ l'ophu; mẹkpoo okpurukpu phẹ; mẹ ẹka phẹ; mẹ ǹkù phẹ bẹ bụ
ẹnya jikọtaru iya ejiji. Ọ bụru g'ọkpa ọgba-kperekpere phẹ ono ẹphe nọ ẹno ono
dụkotakwapho bụ ono.
13 Mu nụma g'eekugbaa ọkpa ọgba-kperekpere ono "Galụgalu."
14 Chierobu ono nwekọtaru iphu ẹno ẹno l'ẹhu l'ẹhu. Iphu lanụ bụ iphu chierobu;
iphu k'ẹbo bụ iphu nemadzụ; iphu k'ẹto bụru iphu oduma; iphu k'ẹno bụru iphu ugo.
15 No iya; chierobu ono bya angụlihu imeli imeli. Ọ bụru phẹ bẹ bụ iphe ono,
nọgbaa ndzụ ono, mu hụmajeru l'agụga ẹnyimu Keba ono.
16 Ọ nọdu abụjeru teke chierobu ono tụgburu; ọkpa ọgba-kperekpere ono, nọgbaa
phẹ l'agụga ono etsoru phẹ. Teke chierobu ono sashịru ǹkù g'ẹphe phelihu l'alị; bẹ
ọkpa ọgba-kperekpere ono, nọgbaa phẹ l'agụga ono anọdujeepho g'ẹphe nọ; ẹphe
ta alụfudu l'ẹka ẹphe nọgbacha.
17 Teke chierobu ono nọ-kirishiru; ọgba-kperekpere ono anọ-kirishikwaphọ. Teke
chierobu ono phelihuru; ẹphe angụ-lihukwaphọ tsoru phẹ; kẹle unme iphe ono,
nọgbaa ndzụ ono bẹ nọkota l'ime phẹ.
18 Tọbudu iya bụ; ọdu-biribiri Chipfu ono lụfu l'ọnu-ụlo eze-ụlo Chileke ono; je
anọdu l'eli chierobu ono.
19 Mu nọdu elekpọepho ẹnya; chierobu ono sashịa ǹkù phẹ; shi l'alị phelihukọta.
Ẹphe nọdu ephe; ọkpa ọgba-kperekpere ono nọdu etso phẹ. Ẹphe pheru je anọdu
l'ọnu-abata ọguzo ọphu nọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa l'eze-ụlo Chileke. Ọdu-biribiri
Chileke kẹ Ízurẹlu nọdu phẹ l'eli.
20 Ọo phẹ bẹ bụ iphe ono, nọgbaa ndzụ ono, mu hụmaru lẹ mkpula Chileke kẹ
Ízurẹlu l'agụga ẹnyimu Keba phọ. Ọo ya bụ; mu bya amaru l'ọo chierobu bẹ ẹphe
bụ.
21 Ẹphe nwekọtaru iphu ẹno ẹno; mẹ ǹkù ẹno ẹno l'ẹhu l'ẹhu. Lẹ mkpula ǹkù phẹ
ono bẹ iphe, dụgbaa g'ẹka nemadzụ nọkota.
22 Iphu phẹ dụkotaepho g'iphu ndu ọphu mu hụmajeru l'agụga ẹnyimu Keba phọ.
Ọphu nọnu anọdujeepho eje ala l'iphu nhamụnha.

11

Ee-gbushi ndu Jierúsalẹmu

1 Tọbudu iya bụ; Unme Chileke bya apalia mu; parụ jeshia l'ọnu-ọguzo ọphu nọ
l'ụzo ẹnyanwu-awawa l'ụlo Chipfu. L'ọnu ẹka eeshije abahụ l'ọnu-ọguzo ono bẹ
unwoke ụkporo l'ise nọ. L'ime phẹ bẹ mu hụmaru Jiazanaya nwa Azụru; mẹ Pelataya,
bụ nwa Benaya, bụ phẹ bụ ndu-ishi ndu ono.
2 Chipfu bya asụ mu: "Nwa ndiphe; ọo ndu-a bẹ anọduje achị ẹjo idzu; bụru phẹ
anọduje lẹ mgbazi g'e mee ẹjo-iphe lẹ mkpụkpu-a.
3 Ẹphe nọdu asụje: '?Toko orwudu teke aa-kpụshi ụlo tọo? Mkpụkpu-a bụ ite, eeshi
iphe bẹ ọ bụ; anyịbedua bụru anụ, eeshije l'ite ono.'
4 Ọo ya bụ; pfua ẹjo-iphe e-me phẹ nụ; nwa ndiphe; pfua iphe, mu sụru l'oo-me
phẹ."
5 Tọbudu iya bụ; Unme Chipfu bya mu l'ẹhu; bya asụ mu gẹ mu sụ: "Wakwa iphe,
Chipfu epfu baa: Ọo iphe ono bẹ unu epfu; unubẹ ndu Ízurẹlu; ọle mu makọtaru
iphemiphe, unu arị l'ọriri.

6 Unu gbushiwaru ikpoto nemadzụ lẹ mkpụkpu-a; iphe, jiru gbororo bụru odzu
ndu unu gbushiru egbushi.
7 "Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ndu ono, unu
gbushiru kụbe l'ime mkpụkpu ono bẹ bụ anụ ono; mkpụkpu-a bụru ite-ọku ono;
ọle mu a-chịta unubẹdua chịfu lẹ mkpụkpu-a.
8 Ndzụ ogu-echi bẹ agụ unu; ọle ọo ogu-echi ono bẹ mu e-gude bapfuta unu. Noo
iphe, Chipfu epfu bụ ono.
9 Mu a-chịfuta unu l'ime mkpụkpu ono; nwuru unu ye l'ẹka ndu ọhozo; mbụ nụa
unu aphụ.
10 Ọo ogu-echi bẹ ee-gude gbushia unu. Ọ bụru l'oke alị ndu Ízurẹlu bẹ mu a-nụ
unu aphụ ono. Ọo ya bụ; g'unu amakwanụru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu.
11 Mbụ lẹ mkpụkpu-a ta abyadụ abụru unu ite, eeshi iphe; ọphu unu abyadụ abụru
anụ nọdu l'ime iya. Mu a-nọdu l'oke alị ndu Ízurẹlu nụa unu aphụ.
12 Ọo ya bụ; g'unu amakwanụru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu; kẹle unu te etsoduru iphe,
mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje; ọphu unu te emeduru ekemu mu. Iphe, unu gbẹ mechia
bụ l'unu byaru emeahaa g'ọhamoha ono, bupheru unu mgburugburu emeje."
13 No iya; mu nọdukwadu epfu iphe ono; Pelataya nwa Benaya nwụhu. Mu bya
adaa kpupyabẹ iphu l'alị; chia oke mkpu sụ: "Oowaa; Nnajịuphu, bụ Chipfu! ?Iime
g'i gbushikọta ndu Ízurẹlu ọphu phọduru nụ tọo?"

E kwe ukwe k'alwalwa ndu alwụtaru alwụta.

14 Chipfu byakwa epfuaru mu ọzo sụ:
15 "Nwa ndiphe; ndu bu lẹ Jierúsalẹmu l'epfukwa opfu ẹhu ndu Ízurẹlu; mbụ
unwune ngu ono a kpụru unu l'ẹphe lẹ ndzụ ono asụje: 'Ndu ono, a kpụru lẹ ndzụ
ono bẹ nọnukaakwaru Chipfu ụzenya. Alị-a l'ophu bụwaru nke anyi.'
16 "Ọo ya bụ; sụ phẹ: 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọ bụ eviya l'ọo
mbẹdua rwutacharu phẹ je edobe ụzenya ụzenya; l'alị ndu ọhozo; mbụ woru phẹ
ghakaa lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono; ọle g'ọ dụhabe bẹ mu bụlekwaru phẹ-a akpọ
gbobutaru mee; lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu ẹka ono ẹphe lagbaaru ono.'
17 Ọo ya bụ; sụ phẹ: 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-shi
l'ọhamoha ono rwutakọta unu; bya achịkobe; mbụ shi lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu
ono, a chịkashiru unu; unu lagbaa ono chịta unu chịphuta azụ. Mu abya eworu alị
Ízurẹlu nụ-phu unu azụ.'
18 "Ẹphe a-lwaphuta azụ l'alị ono; bya atụko iphe, aakpọfu l'ẹnwa, nọ iya nụ; mẹ
ẹbyi, eemegbabẹ l'ime iya wofukọta.
19 Mu e-me g'obu bụru phẹ nanụ; mu e-woru unme ọ̀phúú ye phẹ l'ẹhu; mu ewofu
ọkpoma mkpọlanu, ẹphe nweru; woru ọkpoma, dụ bẹlebele nụ phẹ;
20 k'ọphu ẹphe a-nọduje etso iphe, mu tọru ọkpa iya; bya anwụbe ẹnya meahaa
ekemu mu. Ẹphe abụru ndibe mu; mu abụru Chileke phẹ.
21 Obenu lẹ ndu ọphu kpọru obu ye l'iphe, aakpọfu l'ẹnwa ono; mẹ l'ẹbyi, ẹphe
emegbabẹ; bẹ mu e-woru iphe, ẹphe eme kpukposhi l'ishi. Nokwa iphe, Nnajịuphu,
bụ Chipfu epfu bụ ono."

Alụfu Ọdu-biribiri Chipfu lẹ Jierúsalẹmu

22 Tọbudu iya bụ; chierobu ono, ọkpa ọgba-kperekpere nọgbaa l'agụga ono woru
ǹkù phẹ sashịa; ọdu-biribiri Chileke kẹ Ízurẹlu nọdu phẹ l'eli.
23 Ọdu-biribiri Chipfu ono bya eshi l'ime mkpụkpu ono gbalihu je edegebe l'eli
úbvú, nọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa mkpụkpu ono.

24 Mu nọdu aphụ ọphulenya, Unme Chileke goshiru mu; Unme ono palia mu je
edobe l'ẹka ndu ono, a kpụru lẹ ndzụ ono nọ lẹ Bábilọnu. Ọo ya bụ; mu phụ-buhu
ọphulenya ono, mu shi aphụ ono.
25 Tọbudu iya bụ; mu tụko iphe ono, Chipfu goshikọtaru mu ono pfuaru ndu ono,
a kpụru lẹ ndzụ ono.

12

Onye mpfuchiru Chileke, nọ ọnodu onye a kpụru lẹ ndzụ

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuaru mu sụ:
2 "Nwa ndiphe; ọ kwa l'echilabọ ndu ekwefujeru mu ike bẹ i bu. Ẹphe nwekwarụ
ẹnya; ọphu ẹphe aphụdu iya ụzo; ẹphe nweru nchị; ọphu ẹphe ta anụdu iya iphe;
kẹle ẹphe ekwefuje ike.
3 "Ọo ya bụ; nwa ndiphe; gwekọbe iphe ngu g'onye a kpụru lẹ ndzụ ala ọhozo. G'ọ
bụkwaru l'eswe teke ẹphe ele ngu ẹnya; bẹ ii-gweta gwefu l'ẹka ị nọ; tụgbua lashịa
ẹka ọzo. ?A maru; ?iphe ono erwu-a phẹ l'ẹhu; e -gudekpọoro l'ẹphe bụ ndu kwefuru
ike.
4 Teke o beru l'eswe teke ẹphe ele ngu ẹnya; gwetakọta iphe ngu gwefu; g'onye a
kpụru lẹ ndzụ ala ọhozo. Teke o beru l'ụzenyashi; kwalia teke ẹphe ele ngu ẹnya;
tụgbua g'onye a kpụru lẹ ndzụ ala ọhozo.
5 Bvufua ụzo l'igbulọ mkpụkpu lẹ teke ẹphe ele ngu ẹnya; shi l'ẹka ono vufu iphe
ngu ono.
6 Dẹe iphe ono l'ukuvu l'ẹka ẹphe ele ngu ẹnya; vuta iya vufu lẹ nchi ejihu. L'i woru
iphe kechia l'iphu g'ị tị hụma alị ẹnya; kẹle mu mewaru ngu g'ị bụru iphe-ọhubama
dụru ndu Ízurẹlu."
7 Ọo ya bụ; mu bya emee ẹgube ono, a sụru mu gẹ mu mee ono. O be l'eswe; mu
bya egwefutakọta iphe ono, mu gwekọru gude alụfu g'onye a kpụru lẹ ndzụ ala ọhozo
ono. Ọ bya erwua l'ụzenyashi mu gude ẹka bvufu-a ụzo l'igbulọ ono. Mu gweta ivu
mu lẹ nchi ejihu gbẹshi; ẹphe nọdu ele mu ẹnya; mu parụ iya nmakobe l'ukuvu; ọ
bụru mu atụgbu.
8 Tọbudu iya bụ; o be l'ụtsu; Chipfu bya epfuru yeru mu sụ:
9 Nwa ndiphe; ?ọ kwa lẹ ndu Ízurẹlu, bụ ndu kwefuru ike ono ta ajịduru ngu sụ:
?Bụ gụnu bẹ iime nno?
10 Sụ phẹ lẹ-a: Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ozi-a, dụkwaru onye
bụ ishi lẹ Jierúsalẹmu; bya adụru ọnu-ụlo ndu Ízurẹlu l'ophu.
11 Sụ phẹ: Mbẹdua bụ unu iphe-nggoshi; mbụ l'ọo ẹgube ono, mu mekọtaru ono
bụ g'ee-mekọta unu. Ẹphe a-wụfu bụru ndu a kpụru lẹ ndzụ lashịa ọhozo.
12 Onye ọphu bụ onye-ishi l'echilabọ phẹ bẹ e-gweta iphe iya nmakoru l'ukuvu lẹ
nchi ejihu tụgbua. Ee-bvufuru iya ụzo l'igbulọ g'o shia lụfu. Oo-kwechi iphe l'iphu;
g'o to gude ẹnya iya hụma alị ono.
13 Mu e-woru ụgbu mu geberu iya; g'ọ nmalahụru mu l'ọ́nyà; mu eduru iya jeshia
Bábilọnu, bụ alị ndu Kaludiya. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ọo-nọdu nwụhu; ọle ọ tọ
byakwanụ egude ẹnya iya hụma alị ono.
14 Ndu ono, eswipheje iya nụ ono bẹ mu a-chịkashichaa nanụ nanụ; mbụ ndu
ejejeru iya ozi; mẹ ndu ojọgu iya g'ẹphe ha. Mu a-mịta ogu-echi gude chịpyabe phẹ.
15 "Teke mu chịkashieru phẹ phọ; ẹphe tụko iphe, bụ ọhamoha dzuru; mbụ mee
ẹphe dzuru mkpụkpu, nọnu bẹ ẹphe a-maru-a l'ọo mbẹdua bụ Chipfu.
16 Ọle nwa ndu ọphu habe nwahabe bẹ mu e-me-a g'e te gude ogu-echi gbua; waa
g'ẹgu-ememe; mẹ mgbu-ọnwu te egbu phẹ. Ọo ya bụ g'ẹphe anọdu l'ọhamoha ono,

ẹphe jekpọoru; kọshikota ẹbyi, ẹphebe ndu Ízurẹlu shi emegbabẹ. Noo teke ẹphe a-maru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu.”

Onye mpfuchiru Chileke, ẹhu aphụ kpaakpaakpaa

17 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuaru mu sụ:
18 “Nwa ndiphe; gude ẹhu-anmanma ria nri ngu; l'i gude ẹhu-kpaakpaakpaa ndzụ-agụgu ngụa mini.
19 Sụ ndu alị-a: ‘Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu lẹ kẹ ndu bu lẹ Jierúsalẹmu; mẹ ndu alị Ízurẹlu baa: Ẹphe e-gude ndzụ-agụgu eri nri; teke ẹphe angụ mini meji atọfu phẹ atọfu; kẹle alị phẹ bẹ aa-tụko iphemiphe, nọ iya nụ natachaa; kẹle ndu bu iya nụ tsobewarụ wenuka iwashị.
20 Mkpụkpu, e bu ebubu l'alị ono a-bụkotaru ẹka dabyiru iphoro; mbụ l'alị ono bẹ a-bụkotaru ochobu. Ọo ya bụ g'unu amakwanụru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu.’ ”
21 Tọbudu iya bụ; Chipfu byakwa epfuru yeru mu sụ:
22 “Nwa ndiphe; ?bụna gụnu bẹ ẹtu ono, unubẹ ndu Ízurẹlu anmajẹ ono bụ; mbụ ono, unu asụje: ‘Mbọku -nọdu anwụshi bẹ ọphulenya, a phụru aphụphu abụjeru iphe-mmanụ.’
23 Sụ phẹ: ‘Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-me g'ẹtu ono ta adụhe; mbụ l'aa-nmabuhu ẹtu ono l'alị Ízurẹlu.’ Sụ phẹ: ‘Mbọku agbarwutakwaa teke ọphulenya, a phụkotaru e-meẹbekota g'a phụru iya.
24 Noo kẹle aa-phụ-buhu ọphulenya ẹregede l'alị Ízurẹlu; l'agbabuhu iya ẹja, enwedu ishi.
25 Mbẹdua bụ Chipfu e-pfukwa opfu; iphe, mu pfuru emee gẹ mu pfuru iya; ọ tọo nọdu ọdu ememe. Mbụ l'ọo l'ọgbo unubẹ ndu ekwefujeru mu ike-a bẹ mu e-mekọta iphe, mu pfuru. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.’ ”
26 Tọbudu iya bụ; Chipfu byakwa epfuaru mu sụ:
27 Nwa ndiphe; lewarọ lẹ ndu Ízurẹlu epfu l'ọphulenya ono, ị phụkotaru ono bẹ bụ iphe, e-me teke dụkwaduro ẹnya; mbụ l'iphe, iipfukọta bẹ bụ iphe, a-nọ ọdu tẹme l'ọovua.
28 “Ọo ya bụ sụ phẹ lẹ-a: Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọ tọ dụkwa opfu mu ono mẹ nanụ, akpọ ụpfu ememe. Iphe, mu pfuru bẹ e-mekọta gẹ mu pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chileke epfu bụ ono.”

13

Ikpe, a nmarụ ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
2 “Nwa ndiphe; pfuaru mu ndu mpfuchiru kẹ Ízurẹlu g'ọo-dụru phẹ; mbụ ndu k'ono epfuchiru Chileke nta-a ono. Pfua g'ọo-dụ ndu ono bụ iphe, gbabataru phẹ l'uche bẹ ẹphe epfukpọfuje sụ l'ọo Chileke bẹ ẹphe epfuchiru ono. Sụ phẹ lẹ-a: ‘Unu nụmakwa iphe, Chipfu epfu!
3 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Nshịo unubẹ ndu eswe ono, bụ ndu mpfuchiru; mbụ ndu ono, anọduje etso iphe, obu phẹ pfuru phẹ; l'ẹbe abụ l'ọ dụru iphe, ẹphe hụmaru ono.
4 Unubẹ Ízurẹlu; ndu mpfuchiru unu dụepho gẹ nkụta-ọswa, nọ l'ochobu.
5 Unu ta agbajẹduru ọkpa l'ẹka igbulọ Ízurẹlu gbashịru ọru; ọphu ọ bụro kẹ kpụkwaa ya akpụkwa; g'ọ pfụshia ike; kwabẹru eswe kẹ Chipfu ono.
6 Ọphulenya ẹphe aphụje bụkota ọphulenya iphoro. Iphe, ẹphe asụje l'oo-me abụkotajeru ụka bẹ ẹphe dzụshiru. Ẹphe asụje: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa’;

l'ẹbe abụ l'ọo Chipfu bẹ ziru phẹ nụ; tẹme ẹphe gbẹ anọduje ele ẹnya g'iphe, ẹphe pfukọtaru vụa.
7 ?Tọbudu ụka bẹ unu adzụje l'ọphulenya, unu aphụ; bya epfuje iphe, abụdu eviya
lẹ teke unu sụru: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; l'ẹbe abụ l'ọo mbẹdua bẹ pfuru iya
nụ?”
8 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: “Eshi ọphu unu
adzụshi ụka bya aphụ ọphulenya ẹregede bẹ mu nọakwaru unu lẹ njọ.” Nokwa
iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.
9 Ndu ono, aphụje ọphulenya, bụ ụka ono; waa ndu ono, epfuje iphe, abụdu ire-
lanụ ono bẹ mu a-da ẹka l'ẹhu kẹ njọ. Ẹphe ta abyadụ anọdubaa l'ẹka ndibe mu nọ;
ọphu a byadu edebaa ẹpha phẹ l'ẹkwo, e deshiru ẹpha ndu ọnu-ụlo Ízurẹlu; ọphu
ẹphe abyadụ abahụbaa l'alị ndu Ízurẹlu ọzobaa. Ọo ya bụ; g'unu amakwanụru l'ọo
mbẹdua, bụ Nnajịuphu, bẹ bụ Chipfu.
10 “Ẹphe dusweru ndibe mu ụzo; ẹphe asụje lẹ nchị dụ doo l'ẹbe abụ lẹ nchị dụ
doo. Ọobujeru a -nọdu akpụ igbulọ, eshihuduru ike; ẹphebedua egude penti-ọchaa
eete iya.
11 Ọo ya bụ; pfuaru ndu ono, teru iya penti-ọchaa ono; l'oo-zekpọshihukwa. Oke
mini e-dzekwa; akamini-mkpuma adaa; tẹme oke phẹrephere ezia
12 Teke igbulọ ono zekpọshihuerupho; ?ndiphe ta ajịdu unu sụ: ‘?Dẹnuhunu penti-
ọchaa ono, unu teru iya ono?’ ”
13 “Ọo ya bụ; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-gude oke ẹhu-
eghu mu mee g'oke phẹrephere zia; mu egudekwaphọ ẹhu-eghu mu mee g'akamini-
mkpuma daa; mebyishia ya; mee ya g'oke mini dzee; mee ya omeliwe.
14 Mu e-nwutsushikọta igbulọ ono, unu teru penti-ọchaa ono; mbụ rwazekọta iya
jasụ l'alị; k'ọphu bụ l'aa-hụmachaa ẹka a tụru ọkpa iya. Ọ -dakpọshihuepho ono bẹ
unu a-bụkotaru mkpurupyata l'ime iya. Ọo ya bụ; g'unu amakwanụru l'ọo mbẹdua
bụ Chipfu.
15 “Noo gẹ mu e-shi tukoshi igbulọ ono oke ẹhu-eghu mu bụ ono; tukoshi iya ndu
ono, teru iya penti-ọchaa ono. Ọo ya bụ; mu akakwanụru unu l'igbulọ ọbu; mẹ ndu
rwaru iya arwarwa bẹ nkephẹ bvụakwaru;
16 mbụ ndu mpfuchiru Ízurẹlu ono, shi anọduje aphụru Jierúsalẹmu ọphulenya;
mbụ ndu ono, shi anọduje epfuru phẹ lẹ nchị dụ doo l'ẹbe abụ lẹ nchị dụ doo. Nokwa
iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.”

Iphe, e-me ụnwanyi, egudeje ọbvu eduphushi ndu Ízurẹlu

17 “Ọo ya bụ; nwa ndiphe; gharu ụnwanyi ndibe unu iphu lẹ kẹ njọ; mbụ ndu ono,
bụ iphe, ẹphe rịtaru l'obu phẹ bẹ ẹphe epfukpọfuje ono. Pfua mpfuchiru kẹ njọ l'opfu
ẹhu phẹ;
18 sụ phẹ lẹ-a: Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Nshịo ụnwanyi ono,
adzụtajegbaa ọbvu gbakachaa lẹ nkwo-ẹka ono; tẹme ẹphe nọdu emeshi ẹkwa-ishi
l'asụ iya l'asụ iya gẹ ndu ọzo keje l'ishi. Ẹkwa-ishi ono bụru iphe, ẹphe egudeje achị
nta ndzụ ndu ọzo. ?Bụ ndzụ ndibe mu bẹ unu a-nọdu achị nta iya; tẹme unu eche
ndzụ nkunu g'ọ dụru unu tọo?
19 Unu gudewaa ese iswi nwa-ọchileka balị; waa iswi iphiriba buredi; meswee mu;
ọphu unu akwabẹedu mu úbvú. Unu shi nno mee ndu tege anwụhudu nụ; ẹphe
nwụshihu; mee ndu ọphu gbaru g'ẹphe nwụshihu; ẹphe nọdu-chia ndzụ. Ọ bụru
iphe, kparụ iya nụ bụ l'unu dzụshiru ndibe mu ụka; kẹle ẹphe angabẹje nchị mẹ a
-nọdu adzụru phẹ ụka.”
20 “Ọo ya bụ; ‘wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọ bụwaa kẹ mu l'ọbvu
unu ono, unu gude anmakọ nemadzụ g'ẹphe bụ ụnwenu ono. Mu a-gbabushichaa

ọbvu ono unu gbaa l'ẹka ono. Ndu ono, unu achị nta phẹ ono bẹ mu e-mee g'ẹphe nweru onwophẹ; mbụ ndu ono unu nmakọoru l'ọ́nyà g'ụnwenu ono.
21 Mu a-lashịchaa ẹkwa-ishi unu ono; nafụta ndibe mu l'ẹka unu. Ẹphe taa dalahụbaedu unu l'ẹka ọzo. Noo teke unu a-maru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu.
22 " 'Eshi ọphu unu gudewaa adzụ ụka mee g'aphụ tsọru ndu pfụberekoto; l'ẹbe abụ lẹ mu meru g'aphụ tsọru phẹ; unu gbẹchia eyeru ndu iwashị ọkpu-ikike; mbụ mee g'ẹphe te eshi l'ẹjo-iphe, ẹphe eme lụfuta; shi nno dzọo onwophẹ ndzụ;
23 bẹ unu ta abyakwa aphụbaa ọphulenya, abụdu ire-lanụ ono; ọphuu unu abyadụ epfubaa l'ọo ọphuu iphe, e-me nụ bụ ọphuu. Mu a-nafụta ndibe mu l'ẹka unu. Ọo ya bụ g'unu amakwanụru l'ọo mbẹdua bẹ bụ Chipfu.' "

14

Aanma ndu agwọ ọbvu ikpe

1 Tọbudu iya bụ; ndu bụ ọgerenya ndu Ízurẹlu harụ byapfuta mu; bya anọduchaa anọo l'atatiphu mu.
2 Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
3 "Nwa ndiphe; ndu-a bẹ kpọru obu ye l'agwọ ọbvu. Ẹphe woru ẹjo-iphe, ẹphe e-vukota daa dobe onwophẹ l'atatiphu. ?Dẹnu gẹ mu e-shi haa phẹ g'ẹphe jịtajekwadu mu iphe?
4 "Ọo ya bụ; pfuaru phẹ; sụ phẹ lẹ-a: 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Teke o nweru onye Ízurẹlu, kpọru obu ye l'agwọ ọbvu; tẹme o woru ẹjo-iphe, bụ iphe, oo-vukota daa doberu onwiya l'iphu; tẹme onye ono gbẹ teke ono jepfu onye mpfuchiru Chileke g'ọ jịta iya iphe; bẹ bụ mbẹdua, bụ Chipfu gẹdegede bẹ a-karụ onye ono ẹgube ọo-dụru iya lẹ k'ikpoto ọbvu ono, ọogwo ono.
5 Noo gẹ mu e-me iya bụ ono; shi nno lọ-phuta ọkpoma ndu Ízurẹlu azụ; mbụ ndu ono, gudewaa agwọ ọbvu lụfu mu l'ẹhu ono.'
6 "Ọo ya bụ; pfuaru ndu Ízurẹlu sụ phẹ lẹ-a: 'Wakwa iphe, Nnajịuphu epfu baa: Ọphu g'izimanụ lwa unu azụ g'unu haa agwọ ọbvu ono, unu agwọphe ono; mbụ g'unu haa iphe, bụ ẹbyi ono, unu emegbaa ono.
7 " 'Teke o nwekpọru onye Ízurẹlu; ọzoo onye byaru abyabya lẹ Ízurẹlu, bufuru onwiya l'ẹka mụbe Chipfu nọ; je akpọru obu ye l'agwa iphe; tẹme o woru ẹjo-iphe, bụ iphe, oo-vukota daa doberu onwiya l'atatiphu; bẹ onye ono -gbẹ teke ono jepfu onye mpfuchiru Chileke g'ọ jịta iya iphe; bẹ bụ mbẹdua, bụ Chipfu gẹdegede a-karụ onye ọbu g'ọo-dụru iya.
8 Mu a-ghaẹrupho onye ọbu iphu lẹ kẹ njọ; mee ya iphe, ee-gude alọ ndu ọzo ẹka lẹ nchi; mbụ mee ya g'ọ bụru onye ee-gude anma l'ẹtu. Mu e-bufu iya l'echilabọ ndibe mu. Ọo ya bụ g'unu amakwanụru l'ọo mbẹdua bẹ bụ Chipfu.
9 " 'Teke ọ bụ l'onye mpfuchiru Chileke bẹ e dusweru ụzo; o pfua iphe abụdu iya nụ; bẹ bụkwa mụbe Chipfu meru g'onye mpfuchiru ono pfua ya; k'ọphu mu a-machị ẹka; daa ya ẹka kẹ njọ l'ẹhu; woru iya gbua; g'ọ tọ nọduhe l'echilabọ ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu.
10 Ẹjo-iphe, ẹphe meru ono bẹ a-tukoru phẹ l'ishi. Ọo iphe, e meru onye mpfuchiru Chileke ono bẹ ee-me onye jeru iya ajịta iphe kwaphọ.
11 Ọo ya bụ gẹ ndu Ízurẹlu ahaa agbafụ l'ẹka mu; tẹme ẹphe ahakwaaphọ egude ẹjo-ememe, ẹphe eme emerwụshi onwophẹ. Ẹphe a-bụru ndibe mu; mu abụru Chileke phẹ. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.' "

Nuwa waa Danẹlu waa Jiobu

12 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:

13 “Nwa ndiphe; ọ -bụru lẹ mkpụkpu mesweru mu; ọphu mu egudeẹdu ire phẹ
ẹka; mu -machịa ẹka gẹ mu daa phẹ ẹka kẹ njọ l'ẹhu; bẹ mu e-me g'ọ tọ dụhe ẹka
ẹphe e-shije hụma nri; ẹgu emeahaa phẹ; tẹme mu abya egbushikọta nemadzụ mẹ
iphe-edobe phẹ.
14 O betakpọo nụ ụmadzu ẹto-a nọdu iya, bụ iya bụ Nuwa waa Danẹlu waa Jiobu
bẹ bụkwa ẹphebedua kpoloko bẹ a-dzọo ndzụ; kẹle ẹphe pfụberekoto. Nokwa iphe,
Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.
15 “Ọ -bụru l'ọo ẹjo anụ-ẹgbudu bẹ mu yeru g'o je esweta mkpụkpu ono; anụ-
ẹgbudu ono tagbushikọta ndu bu iya nụ; mee ya; ọ bụru ochobu; mbụ k'ọphu bụ l'ọ
tọ dụdu onye adụ ike aghata ẹka ono aghata; kẹle anụ-ẹgbudu ono tụkoru ẹka ono
sweta;
16 bẹ eshi ọphu mụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a; bẹ ụmadzu
ẹto-a -nọdukponu l'ime iya bẹ ẹphe taa dụkpokwanu ike adzọ nwa nwoke; ọzoo
nwa nwanyị l'alị ono. Ọo ẹpho ẹphebedua bẹ a-dzọta kpoloko; alị ono a-dabyiru
bụru ochobu.
17 “Ọzoo l'ọo ogu-echi bẹ mu gude bapfuta mkpụkpu ono; sụ g'ogu-echi ono tụko
mkpụkpu ono jegbabẹ; gbushia nemadzụ mẹ iphe-edobe, nọ iya nụ;
18 bẹ mụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu pfuru sụ-a: Eshi ọphu mu nọ ndzụ gẹ mu nọ
iya-a bẹ ụmadzu ẹto ono -nọdukpoo ya nụ; bẹ ẹphe taa dụkpokwanu ike adzọ nwa
nwoke; ọzoo nwa nwanyị. Ọo ẹpho ẹphebedua bẹ a-dzọta kpoloko.
19 “Ọzoo lẹ mu meru ẹjo iphe-ememe bya l'alị ono; mbụ mu -gude oke ẹhu-eghu
mu gwaa phẹ ọchi; mbụ gbushia nemadzụ; mẹ iphe-edobe;
20 bẹ mụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu sụ-a: Eshi ọphu mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a;
bẹ ọme l'ọo gẹ Nuwa waa Danẹlu waa Jiobu -nọdukpoo ya nụ; bẹ ẹphe taa dụkwa
ike adzọta nwa nwoke; ọzoo nwa nwanyị l'alị ono. Ọo ẹpho onwophẹ bẹ ẹphe a-dụ
ike dzọo; kẹle ẹphe pfụberekoto.
21 “Lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọo-kabakwarọ Jierúsalẹmu
njọ; teke ono, mu e-gude uzi iphe ẹno, eye ebvu, gude byapfuta phẹ bya anụa phẹ
aphụ ono. Uzi iphe ẹno ono bụ: Ogu-echi; waa ẹgu-ememe; mẹ ẹjo anụ-ẹgbudu; mẹ
ẹjo iphe-ememe. Iphe ono bẹ mu e-gude bya egbushia nemadzụ; mẹ iphe-edobe, nọ
l'alị ono.
22 Ọle g'ọ dụhabe bẹ o nwekwarụ-a ndu ọphu a-waa nụ. Ndu a-waa nụ ono bẹ
bụ ụnwegirima unwoke mẹ ụnwegirima ụnwanyi, bụ ndu e-shi l'ẹka ono lụfuta
byapfuta unu. Teke unu hụmaru umere phẹ; waa g'ẹphe gude eme bẹ obu e-jizeta
unu lẹ k'ẹjo iphe-ẹhuka ono, dapfutaru Jierúsalẹmu ono; mbụ k'iphe, bụkpoo ẹjo
iphe-ẹhuka, mu meru; ọ dapfuta iya ono.
23 Obu e-jizeta unu teke unu hụmaru umere phẹ; waa g'ẹphe eme; kẹle unu a-bya
amaru l'o to nwedu iphe, mu mekọtaru l'ẹka ono, te enwechadaa iphe, kpatarụ iya
nụ. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.”

15

A tụru Jierúsalẹmu yeru vayịnu, ọku keru

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
2 “Nwa ndiphe; ?Bụ gụnu bụ iphe, vayịnu gude ka oshi ọzo, nọ l'ọswa ree?
3 ?O nwekpọoru iphe, barụ urwu, eegudeje oshi iya eme tọo? Mbụ-a; ?e
gudejekpọnu oshi iya apyịta nggu, eekobeje iphe?
4 Ọ bụchia l'ọku bẹ eewojeru iya chie; ọku ekee ya ishi labọ; bya ekebashịa echilabọ
iya ekebashị. ?Bụ gụnu bẹ ọ dụ k'ememe teke ono?

5 Teke ọ bụ l'ọ tọ dụdu iphe, ọoga mkpa iya teke o dzuru oke; ?bụ-chia teke ọku
gbẹ kewa iya ishi labọ bya ekebashịa echilabọ iya; bẹ ọ-gbẹchihuna bya enweru iphe
ọ-bya adụ ree k'egude mee tọo?
6 "Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọo ẹgube ono, mu
wotaru vayịnu ye l'ọku g'ọ bụru nkụ l'ime iphe, bụ oshi, nọ l'ọswa ono bụ gẹ mu e-me
iphe, bụ ndu bukọta lẹ Jierúsalẹmu.
7 Mu a-ghachiru phẹ iphu lẹ kẹ njọ. A makwarụ-a l'ẹphe lụfutawaru l'ọku ono; ọle
ọ bụkwapho ọku e-kepyashị phẹ. Teke mu ghachiẹru phẹ phọ iphu lẹ kẹ njọ; bẹ unu
a-maru l'ọo mbẹdua bẹ bụ Chipfu.
8 Mbụ-a; alị ono bẹ mu e-me g'ọ bụru ochobu; kẹle ẹphe ta ahadụru adụ
ghẹlegheleghele. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono."

16

Ghẹlegheleghele mkpụkpu Jierúsalẹmu

1 Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
2 "Nwa ndiphe; mee gẹ Jierúsalẹmu makpọdarupho akpamara, ẹphe eme;
3 sụ phẹ: Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfuru Jierúsalẹmu baa:
"Ẹka i shi, bụ iya bụ ẹka a nwụru ngu bẹ bụ l'alị Kénanu. Nna ngu bẹ bụ onye
Amọru. Ne ngu bụru onye Hetu.
4 Mbọku, a nwụru ngu bẹ e te buduru ngu otubo ebubu; ọphu ọ dụdu onye wụru
ngu ẹhu; mbụ mee ngu g'ị dụ ree; tẹme ọphu a nyịduru ngu mẹ únú l'ẹhu; ọphu ọ
bụro kẹ kpube ngu ẹkwa l'ẹhu.
5 O to nwedu onye imemini ngu dụ; ọphu ọ dụdu onye nweru obu-imemini kẹ
g'o nweru iphe ono ọphu oo-meru ngu. Iphe, mechiaru nụ bụ l'a nwụru ngu gbado
l'ọma-ẹgu; kẹle ị bụ nwa, aakpọfu akpọfu teke a nwụru ngu.
6 "Tọbudu iya bụ; mu ghatashịepho l'ẹka ono bya ahụma ngu l'ẹka ị dabyiru
arwaswi onwongu lẹ mee ngu ono bẹ mu sụru ngu g'ị dzụru ndzụ. Mbụ ọ bụru
teke ono gụ lẹ mee ngu ono pụchiru ẹgube ono; bẹ mu sụru ngu: 'Dzụru ndzụ!'
7 Mu bya emee ngu; i vua evuvu g'oshi, nọ l'ọswa ẹhu dụ guu. Ị bya evuta; ha kẹ
kpaphere; bya akaa kpurukutuku; ama ntụmatu; ẹra ji ngu obu; tẹme ị bya agbaa
ẹji kẹ wọgalaa. Obenu l'ị gba ọto; dabyiẹrupho nno.
8 "Mu ghatashịkwa ọzo bya elee ngu ẹnya hụma l'ị kajiwaru k'ala lẹ ji; ọo ya bụ;
mu gude igburọnu ẹkwa mu phukpute ngu; mbụ gude iya gbochia ngu ọto, ị gba ono.
Mu kwe ngu ukwe lẹ mu a-bụru nkengu; anyi lẹ ngu bya eworu ndzụ gbaa; ị bụru
nkemu. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.
9 "Tọbudu iya bụ; mu bya awụa ngu ẹhu; gude sashịa ngu mee ono; bya eworu
manụ jịa ngu;
10 woru uwe, a kpangashịru iphe ẹrengete yee ngu; bya eyee ngu akpọkpa, e meru
l'akpọ-anụ. Mu woru ẹkwa-ọchaa nmabẹ ngu; bya eworu uwe, ereshi ire ike yee
ngu.
11 Mu gude ịyagba kwangashịa ngu akwa; bya agbabẹchaa ngu mgbalẹka; bya
anyabẹ ngu iphe-olu.
12 Mu byakwaphọ eyee ngu eregede-imi; woru eregede-nchị ye ngu lẹ nchị; bya
egude okpu, ama ntụmatu sụ-chia ngu ishi.
13 Ọ bụru g'e gude mkpọla-ododo mẹ mkpọla-ọchaa memaa ngu bụ ono. Uwe,
iiyeje bụ uwe, e meru l'ẹkwa-ọchaa; mẹ uwe, ere ire ntụmatu; mẹ uwe, a kparụ
l'ẹkwa, e dengashịru iphe ọ dụ ree l'ẹnya. Nri, iirije bụru ọkpobe ukpokutu ereshi;
mẹ manụ-ẹnwu; mẹ manụ-olivu. Ọo ya bụ; ị bya amashịahaa mma ike bya abụru
eze-nwanyị.

14 Ẹpha ngu bya atụko iphe, bụ ọhamoha ngakọta; ọ bụru mma, ịima kparụ iya;
kẹle ẹguru iphe ono, mu nụru ngu ono bẹ meru; mma, ịima dzua oke. Nokwa iphe,
Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.
15 "Ọle mma ono, ịima ono gbẹ mee; i vuahaa ishi lẹ mkpopfu; bya egude kẹle ụdu
ngu ngarụ ẹkameka; bya awata agba ụkpara. Iphe, bụkpoo ndu aghata aghata bẹ
iiwojeru onwongu tọgboru; mbụ woru mma ngu ono nụ phẹ.
16 Uwe ngu ono bẹ ị harụ hata gude mema ẹka i doberu agwaję iphe emema; ọ
bụru ẹka ono bẹ ịinoduje agba ụkpara ọbu. Ẹgube iphe ono ta agbadụru g'o mee
ememe ophu; mbụ l'ọ tọ gbadụru g'ọ dụ nno.
17 I wotakwarụpho ọkpobe, ịyagba ono, mu nụru ngu ono; mbụ ịyagba ono, e gude
mkpọla-ododo mu; mẹ mkpọla-ọchaa mu mee ono; gude metaru onwongu ntẹkpe,
a kpụshigbaaru ọ dụ gẹ nwoke. Ọ bụru iya bẹ i gude apharwụshi onwongu ọbu.
18 Ị bya achịta ẹkwa ngu ono, e dengashịru ọ nọdu ama mma ono; woru yegbachaa
ntẹkpe ono; bya ewota manụ mu; mẹ ụnwù-isẹnsu mu cheberu phẹ l'iphu.
19 Nri ono, mu nụru ngu ono; mbụ ọkpobe ụtu-ereshi; mẹ manụ-olivu; mẹ manụ-
ẹnwu ono, mu nụru ngu g'i rije ono bẹ i wotakwarụpho gude gweeru phẹ ẹja, eshi
mkpọ. Ọo ẹpho g'ọ nwụru bụ gẹ mu pfukọtaru ono. Nokwa iphe Nnajịuphu, bụ
Chipfu epfu bụ ono.
20 "Ọphu kachakpọo nụ bụ l'ị chịtaru ụnwegirima unwoke; mẹ ụnwanyi, ị
nwụshiru mu ono gude gwahaa agwa ono; mbụ woru phẹ mee nri agwa. ?
Apharwụshi ono, ịipharwushi onwongu ono ta atsụdu ngu iya tọo?
21 Ị bya eworu ụnwegirima mu gbushia hụa ahụhu l'ọku gude gwaa agwa ono.
22 Iphe, bụ ẹbyi ono, iimekọtakpoo ono; mẹ apharwụshi ono, ịipharwushi onwongu
ono bẹ iimekọtakpoepho; ọphu ị tị nyatadụru teke i shi bụru nwata; mbụ teke ono,
i shi gbaru ọto; dabyiẹrupho nno; arwaswi onwongu lẹ mee ngu ono.
23 "Iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu eyeru ngu l'ẹjo-ememe ono, iimegbabẹ ono
bụ: Nshịokwa ngu rọo! Nshịokwa ngu rọo ya nshịo!
24 Ị kpụshigbaru onwongu ụlo-nshi; bya akpụshikwarupho onwongu ẹnya ẹka
agwaję iphe l'iphe, bụ edupfu, nọnu.
25 Ị tụkoru iphe, bụ ishi gbororo, nọnu dobegbaa ẹnya-agwa; shi ẹgube ono woru
mma, ịima phaa kutukutu. Ọ nọdu abụjeru iphe, bụ onye ghatashịaru nụ l'ị pakaaru
iya agada; bya eshi ẹgube ono kabaa apharwụshi onwongu eje.
26 I woru onwongu nụ ndu Ijiputu ẹphe pharwụshia; mbụ ndu obutobu ngu ono,
ẹgu nwanyị anọduje enwu phuruphuru l'ẹhu g'ọku ono. Eme-ẹji ngu ọbu kaẹ ngu
phọ anwunwe anwunwe l'ẹhu; i shi nno akpatsu mu ẹhu-eghu.
27 "Tọbudu iya bụ; mu watanụ ngu adaa ẹka l'ẹhu kẹ njọ; bya ekebọta oke alị ngu
ono. Mu woru ngu nụ ndu ọhogu ngu ono; bụ nwada ndu Filisitayinu bụ ndu ẹhu
achị ọku; mbụ ndu ono iphere apharwụshi, ị pharwụshi onwongu gbẹ dụ ono.
28 "Ọphu ụkpara, ị gbagbaberu l'ibe iya ọzo atsụdu ngu iya; ị chọru ndu Asiriya
jeshia; unu lẹ ndu Asiriya pharwụshichakpo onwunu; ọphu ọ bụkwapho l'ọ tsụru
ngu iya.
29 Ị gbafụ; jepfu ndu Bábilọnu; mbụ ndu ono, agba oke-nghọ ono; unu l'ẹphe bya
akabakpọoro apharwụshi onwunu; tẹme ọphu ọ bụkwapho l'ọ tsụru ngu iya.
30 "Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: 'Obu ngu dahụakwaru adzụlakpa;
ọ kwa iya kparụ iphe, iimegbabẹ ẹgube umere ọwa-a; mbụ emeẹpho gẹ nwanyị-
ụkpara, enweẹdu iphere!
31 I woru ụlo-nshi ngu kpụshicha l'iphe, bụkpoo mgbakata-ụzo, nọnu; bya eworu
ẹnya ẹka ịigwaje iphe kpụgbabe l'iphe, bụkpoo edupfu nọnu. G'ị gbẹje jịka anata
okpoga-a; bẹ ị gbẹkwa ọphu iimegbuẹdu umere nwanyị-ụkpara.

32 Ị bụ nwanyị, alụ ji; ọle ị gbẹ eri ogori bya akajẹ aswarụ unwoke ọzo aswarụ;
eme lẹ ji ngu.
33 Onye agba ụkpara bẹ onye yẹe ya kwarụ apfụje ụgwo; obenu lẹ gụbedua gbẹ
anụje nemadzụ iphe g'unu l'iya kwaa; mbụ l'ị gbẹ anụje iphe, bụ ndu shi ẹkameka
iphe ụphalazu g'ẹphe bya g'unu l'ẹphe shiru ọ̀nyà.
34 Mbụ l'agba ụkpara nkengu gbẹ gbaa iche lẹ k'ụnwanyi ọzo; o to nwedu onye
achịje ngu g'unu l'iya kwaa. Ị gbẹ eme iche; kẹle ịinuje nemadzụ iphe g'unu l'iya
kwaa; ọphu ọ dụdu onye anụje ngu nụ.
35 " 'Ọo ya bụ; gụbe nwanyị-ụkpara; nụma iphe, Chipfu epfu!
36 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ọphu ị chịshiru iphe, i nweru
enweru; bya agbabẹwa onwongu ọto l'apharwụshi, unu lẹ ndu i yeru obu anọduje
apharwụshi onwunu ono; tẹme waa k'ẹjo agwa ono, i dobegbaaru ono; waa kẹle
ịinuje phẹ mee ụnwegirima ngu;
37 bẹ iphe, ịi-hụma ahụma bụ lẹ-a; mu a-chịkobe ndu ono, apharwụshi ngu nụ ono
g'ẹphe ha, bụ iya bụ ndu ono, emeje ngu ẹhu-ụtso ono; ndu ọphu i yeru obu; mẹ
ndu ọphu dụ ngu ashị; g'ẹphe ghakọbe tsoo ngu ọgu. Mu a-gbabẹ ngu ọto l'iphu phẹ
g'ẹphe hụma-gbua ngu ime.
38 Mu a-nụ ngu aphụ, aanụje nwanyị, riru ogori waa onye gburu ọchi. Mu e-
kpukposhi ngu oke ẹhu-eghu mu; bya egude anwụhu nụa ngu aphụ.
39 Teke ono bẹ mu e-nwuru ngu nụ ndu ono, i yeru obu ono; ẹphe enwutsushikọta
ụlo agwa ngu ono; tụko ẹka ịigwaje iphe nwukpọshikota enwukpọshi; yeshikọta ngu
uwe ngu; bya anatachaa ngu ịyagba ngu; mbụ mee ngu g'ị gbaru ọto dabyiru nno.
40 " 'Ẹphe a-chịta ikpoto nemadzụ bya etsoo ngu ọgu. Ẹphe atụa ngu mkpuma; bya
egude ogu-echi phẹ gbua ngu sẹe sẹe.
41 Ẹphe a-tụkota ụlo ngu ọku; nụa ngu aphụ l'ẹka ikpoto ụnwanyi ele ngu ẹnya.
Mu e-me ngu g'ị parụ agba ụkpara haa; l'ị pfụ-buhu ndu anọduje apharwụshi ngu
nụ ụgwo; ẹphe apharwụshi-buhu ngu.
42 Noo teke ẹhu ebebe ghubuhu mu eghu l'opfu ẹhu ngu; mu avụbuhuru ngu ọvuma
ono mu shi avụru ngu ono; lebuhu ngu ẹnya ogori;
43 kẹle ị tị nyatadụru teke ono, i shi bụru nwata ono. Ọ bụ-chiaru iphe, i meru bụ l'i
gude iphemiphe-a eme g'ẹhu ghuahaa mu eghu. Hụma ahụma lẹ mu a-tụko iphe ono,
i mekọtaru ono vuru byabẹ ngu l'ishi. Ọphu bụ ụkpara bẹ ịigba; bya emekwaphọ
ẹbyi atụ-ko iya l'eli. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.
44 " 'Iphe, bụkpoo onye abya anma ẹtu; bẹ a-nmaje ngu l'ẹtu sụ: "Ọo gẹ ne dụ; bụ
gẹ nwa iya nwanyị adụje."
45 Ọo ne ngu bẹ i yekọtaru gberegedege; mbụ ne ngu ono woru ji iya; mẹ
ụnwegirima iya kpọ ẹbo l'afụ. Ọ bụepho g'unwune ngu ụnwanyi dụ bụ gẹ gụbedua
dụkwapho; ẹphe kpọkwarupho ji phẹ; mẹ ụnwegirima phẹ ẹbo l'afụ. ?Tọo ne ngu
tọ bụdu onye Amọru; nna ngu bụru onye Hetu?
46 " 'Nwune ngu nwanyị k'ọgerenya, bụ Saméria yẹe ụnwegirima iya bẹ tụkoru
buru l'ụzo isheli ẹka iya ọphu i bu. Nwune ngu nwanyị kẹ nwata, bụ Sọdomu yẹe
ụnwegirima iya tụko buru lẹ ndọhali ẹka iya ọphu i bukwaphọ.
47 Ọ tọ bụdu-a l'i tsoaharu ụzo, ẹphe eshi; ọzoo l'ị watarụ eme ẹbyi, ẹphe tsoru
emegbabẹ; obenu l'umere ngu l'iphemiphe, iimekpọo ememe; gbẹ bya aka nkephẹ
eshihu ụka.'
48 "Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọo gẹ mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-
a; bụ g'ọ bụ ire-lanụ lẹ nwune ngu, bụ Sọdomu yẹe ụnwada iya te emerwụjeduru
iphe-ẹji, ha g'ọphu unu l'ụnwada ngu meru.
49 Waa ẹjo-iphe, nwune ngu ono, bụ Sọdomu meru baa: Yẹbedua yẹe ụnwada iya
shi bụru ndu etsenụka etsetse; bụru ndu nweru nri k'etsutsu; obenu l'ẹphe te eshidu

akpa ndu ọzo ishi; mbụ l'ẹphe te eshidu eyejeru ndu ụkpa mẹ ndu adụdu g'ọ dụ phẹ ẹka.
50 Ẹphe shi bụru ndu ekunuka onwophẹ; bya eme ẹbyi l'iphu mu. Ọo ya bụ; mu hụmae ya phọ; mu bya edekufu phẹ.
51 "Samériya te emejahakpọdaru nụ ẹjo-iphe, i meru ẹbo. Ị kakọta unwune ngu phẹ eme ẹbyi. Ọ bụru ẹbyi, iimegbabẹ bẹ meru iphe, unwune ngu phẹ gbẹ bya adụ g'ẹphe pfụberekoto.
52 Vukwaru iphere, i meru onwongu; kẹle i mewaru g'ikpe kalẹru unwune ngu ụnwanyi. Ọo kẹle ẹjo-iphe, i meru kabaa nkephẹ ẹji; bẹ meru iphe, ẹphe dụ g'ẹphe ka ngu abụru ndu pfụberekoto. Mbụ-a; vukwaru iphere, i meru onwongu; g'iphere bụkwaru nkengu; kẹle i mewaru unwune ngu ụnwanyi g'ẹphe dụ g'ẹphe pfụberekoto.
53 "Ọle-a; Sọdomu yẹe ụnwada iya; mẹ Samériya yẹe ụnwada iya bẹ mu e-mekọta g'iphe bya adụru lẹ ree; ẹgube o shi dụhawaru phẹ. Mu e-mekwaphọ g'iphe dụru ngu lẹ ree teke ono, mu e-me g'ọ dụru phẹ lẹ ree ono.
54 Ọo ya bụ; g'iivutakwanụ iphere, i meru onwongu; mbụ g'iphere iphe, i mekọtaru adụ ngu; m'ẹphe gudeẹ ya phọ adụ onwophẹ obu.
55 Unwune ngu ụnwanyi phẹ; mbụ Sọdomu mẹ ụnwada iya; mẹ Samériya yẹle ụnwada iya; bẹ a-bya alwa azụ l'ọnodu phẹ; mbụ g'ẹphe shi dụ lẹ mbụ ono. Gụbedua waa ụnwada ngu bẹ ee-mekwaphọ g'unu lwa azụ l'ọnodu unu.
56 I ti pfukutakpọdanu nwune ngu nwanyị, bụ Sọdomu lẹ teke ono, i shi eku onwongu ono;
57 mbụ lẹ teke ono, ẹjo-iphe ngu teke eshidu gbafụta iphe ono. Ọle nta-a bẹ ọ dụana ngu nno; ụnwada Edọmu emewaa ngu iphe ọchi; je akpachaa l'iphe, bụ ndu obutobu iya phẹ; mẹkwapho ụnwada Filisitayinu. Mbụ l'iphe, bụ ndu bupheru ngu mgburugburu akpọkotawaa ngu ẹbo l'afụ.
58 Ii-ri urwu ụkpara ono; mẹ urwu ẹbyi ono, i mekọtaru ono. Noo iphe, Chipfu epfu bụ ono.
59 "Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: 'Mu a-pfụ ngu ụgwo iphe, i meru; kẹle ọ tọ dụdu iphe, ị gụbekwaduru ọgbandzu ono, mu lẹ ngu gbaru ono; mbụ l'i wowaru ọgbandzu ono mebyia.
60 Ọle g'ọoduhabe bẹ mu a-nyataẹla ọgbandzu ono, mu lẹ ngu gbaru teke ị bụ nwata ono; mu e-me gẹ mu lẹ ngu gbaa ndzụ, a-nọ jeye l'ojejoje.
61 Ọo ya bụ; g'ịinyata iphe, i mekọtaru; iphere iya abya adụ ngu; mẹ mu dulataẹru ngu phọ unwune ngu ụnwanyi; mbụ onye k'ọgerenya mẹ onye kẹ nwata. Mu e-woru phẹ dee ngu g'ẹphe bụru ụnwu ngu ụnwanyi. Ọle ọ tọ bụkwanu kẹle mu lẹ ngu gbaru ndzụ bẹ kparụ iya nụ.
62 Mu e-me g'ọgbandzu mu lẹ ngu ngụru angụru; g'ịimakwanuru l'ọo mbẹdua bẹ bụ Chipfu;
63 k'ọphu bụ iphe, bụkpoo teke ị nyatarụ iya; iphere adụ ngu; tẹme ọnu abụru ngu kpụrukudukuu l'ẹka iphere jiru ngu iphu; lẹ mu gụkotaru ngu nvụ l'ẹjo-iphe, i mekọtaru g'ọ ha. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.' "

17

Ẹtu, e gude ugo labọ waa vayịnu anma

1 Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
2 "Nwa ndiphe; tụa ílú-opfu; gude ẹtu pfuaru ọnu-ụlo Ízurẹlu opfu.
3 Sụ phẹ; 'wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: O nweru ugo, ha shii, ǹkù iya hakwaphọ shii; ẹba iya hagbaa ogologo ogologo; tẹme o fua ẹba dengashịru iphe

igwerigwe. Ugo ono phee phaa bya adaa úbvú Lébanọnu; je awọru oshi sida l'ọnonu iya.
4 Ọ tụ-buta ọnonu oshi ono; gude iya pheru lashịa alị ndu agba oke-nghọ; je eworu iya dzabẹ lẹ mkpụkpu ndu oke-nghọ ono.
5 Ọ hatakwaphọ iphe, aakụje akụku, nọ l'alị ono je eworu kụa l'alị, emehuje iphe. Ẹka o woru iya kụa bụ l'agụga eze-mini g'oshi-wilo.
6 Ọ bya efuta baahaa ụba; bụru vayịnu, barụ ụba shingushingu; bya adụ kẹ kpuchi; dụ mkpulalị. Ẹkali iya phobechaa ọnu l'ibe iya ọphu ọ nọ; ọle ọgbarabvu iya kepfuchaaru l'ẹka o kepfuru. Ọo ya bụ; ọ bụru vayịnu baa ụba jakashịa ẹkali. Ẹkwo iya nọdu abya kẹ pulapula.
7 " 'Ọle o nweru ugo ọzo, hakwaphọ shii, ǹkù iya hakwaphọ shii; bya efushikwaphọ ẹba dụ ogologo ogologo. No iya; vayịnu ono gbẹshi l'ẹka ono, a dzarụ iya ono gbaa ọgbarabvu jepfushia ya; bya ajakashịa ẹkali jepfushia ya g'ọ gbajẹ iya mini.
8 A dzarụ iya l'ẹka alị dụ ree l'agụga ẹka mini jiru ejiji; k'ọphu ọo-jakashị ẹkali; mịshia akpụru; bụru vayịnu, dụ ùbvù.'
9 "Sụ phẹ: 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: ?Ọ dụ unu g'a sụ l'ome vayịnu ono a-nya tọo; g'e te phefu iya; wọshia ya akpụru g'ọ nwụlwashihu? Irwu, o rwutakọtaru k'ọphúú a-nwụlwashihukota. E te ejekpọdanu ele ẹnya onye ọkpehu dụ; ọzoo ikpoto nemadzụ g'a vụa ya l'ọgbarabvu.
10 Ọ -bụru l'e phetaru iya je adzabẹ l'ẹka ọzo; ?ọo-nya-a? ?Tọo nwụlwashihu-gbudu ree; mẹ phẹrephere ụzo ẹnyanwu-awawa byapfutaẹ ya phọ; mbụ nwụlwashihu bvụ l'ẹka a dzarụ iya?' "
11 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
12 "Waa iphe, ii-pfuru ndu ọnu-ụlo ono, bụ ekwegekwe ono baa: ?Ọ dụ g'unu ta amadụ iphe, ẹtu-a, a nmarụ unu-a bụ tọo? Sụ phẹ; waa iphe, ọ bụ baa: Eze ndu Bábilọnu bẹ jeru Jierúsalẹmu je akpụta onye eze; bya akpụkokwapho ndu-ishi mkpụkpu ono kpụlatakota alị Bábilọnu.
13 Noo ya; ọ bya eduta onye lanụ, shi l'unuphu ndu eze; yẹe ya gbaa ndzụ; mbụ mee o ribuaru iya angụ. Ọ tụkokwapho ndu nweru ẹnya l'alị ono kpụtachaa;
14 k'ọphu alị-eze ono a-bụru alị-eze, a kwatsuru akwatsu; ọphu ọ byadụ egbeliba ishi egbeli ọzo; gbahakwa l'o doberu ọgbandzu ono; ọo ya bụ; l'ọodubaa kwasẹru.
15 Obenu l'iphe, eze ono meru bụ l'ọ gbẹ kwefuru iya ike; ye ndu oozije ozi g'ẹphe je Ijiputu je akpụkooru iya ịnya; waa g'ẹphe rwutaru iya ndu ojọgu, dụ igwerigwe. ?Ọ dụ unu g'onye meru iphe dụ nno a-nya tọo? ?Aa-ha iya g'o mee ya ria tọo? Mbụ-a; ?oo-mebyi ọgbandzu ono, ọ gbaru ono laa kẹ mmanụ tọo?
16 "Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọ kwa gẹ mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a; bụ g'ọ bụ ire-lanụ l'ọ nwụhufutaje lẹ Bábilọnu; mbụ l'alị k'onye eze, doberu iya l'aba-eze ono; mbụ onye ono, ọ tọ gụbeduru nte, ọ nụru iya iphe ono, bụ iya bụ onye ono, o mebyiru ọgbandzu, yẹe ya gbaru ono.
17 Fero yẹe ndu ojọgu iya, bụ ndu ike dụ; mẹ ikpoto ndu ọzo, o rwukọru yeru onwiya bẹ taa dụkwa ike adzọ iya l'ọgu lẹ teke ndu ọhogu iya e-vuru ẹja kụ-jia azụ igbulọ iya; gude kwabẹru iya k'ọgu; mbụ teke ono, ẹphe e-bvushi ose-ọgu g'e gbua ndu dụ igwerigwe pyaapyaapyaa ono.
18 Ọ tọ byadu ala kẹ mmanụ; noo kẹle o to medụru iphe, o riburu lẹ nte; ọphu o dobeduru ọgbandzu ono, ọ gbaru ono.
19 "Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ọphu mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a; bẹ nte ono, o riru, ọ tọ gụbeduru iphe ono; mẹ ọgbandzu mu ono, o mebyiru ono bẹ mu e-vuru byabẹ iya l'ishi.
20 Mu e-woru ụgbu mu geberu iya; l'ọ nmalahụru mu l'ọ́nyà. Mu akpụru iya laa Bábilọnu je anụ-a ya aphụ l'ẹka ono; noo kẹle mu te egudedu ire iya ẹka.

21 Ndu ojọgu iya ọphu agbala agbala bẹ bụ ogu-echi bẹ ee-gude gbushia phẹ. Ndu
ọphu phọduru nụ bẹ a-chịru phekaa epheka. Ọo ya bụ g'ịimaru l'ọo mbẹdua, bụ
Chipfu bẹ pfuru opfu.
22 "Wakwa iphe, Nnajịuphu,
bụ Chipfu epfu baa:
Ọo mbẹdua gẹdegede bẹ
e-gude ẹka mu tụ-buta
ọnonu oshi sida ono
dzabẹ;
mbụ lẹ mu a-tụ-buta ọnonu
oshi ono l'ẹka ọ dụ
pẹnupenu;
je eworu dzabẹ l'úbvú,
ha l'eli bya aha
ephekerephe.
23 Ọo l'úbvú ndu Ízurẹlu,
ha l'eli bẹ mu a-dzabẹ
iya.
Ọo-jakashị ẹkali; mịshia mebyi;
bụru oshi sida, dụ ùbvù
shii.
Iphe, bụ ụnwenu, dụ iche
iche bẹ a-kpajẹ ẹpfune
l'eli iya.
Ẹkali iya a-bụru ụnwenu
ono ẹka ibvu dụ, ẹphe
a-nọduje.
24 Iphe, bụkota oshi,
nọ l'ẹgu bẹ a-maru l'ọo
mbẹdua,
bụ Chipfu bẹ emeje oshi,
ha l'eli g'ọ dụ mkpulalị;
bya emeje ọphu dụ
mkpulalị g'ọ ha l'eli.
Mu nọdu emejekwaphọ
g'oshi,
dụ oyii kpọhu nkụ;
bya emeje ọphu
kpọhuwaru nkụ g'ọ
byaahaa kẹ pulapula.
Ọ kwa mbẹdua, bụ Chipfu bẹ pfuru opfu ono; mu je l'e-me iya; gẹ mu pfuru iya."

18

Onye meru ẹjo-iphe a-nwụhu

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
2 ?Bụ gụnu bẹ ẹtu ono, unu anmajẹ l'alị Ízurẹlu ono bụ? Mbụ ẹtu ono, unu anmajẹ
sụ:
"Ndu bụ nna erije akpụru
vayịnu, anwụ ọnu;
ézé agbẹ je akpọahaa
ụnwegirima yigayiga.

3 “Waa iphe, Nnajịuphu bụ Chipfu epfu baa: Ọo gẹ mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya; bụ
g'ọ bụ ire-lanụ l'unu ta abyadụ anmabaa ẹtu ono ọzo lẹ Ízurẹlu.
4 Unu maru amaru l'iphe, bụ nemadzụ l'ophu bẹ bụ mbẹdua nwe iya. Ndu bụ nna
mẹ ụnwegirima bẹ bụ mu nwekọta phẹ. Ọo onye meru iphe-ẹji bẹ a-nwụhu nụ.

5 “Ọ -bụru l'o nweru onye pfụberekoto; bụru onye emeje iphe, pfụru ọto; mẹ iphe,
gbaru nụ;
6 ọphu onye ọbu erijedu iphe l'ẹka aagwajẹ iphe l'úbvú; tẹme ọphu ẹnya iya
adụjedu l'ẹka agwa ndu Ízurẹlu nọ; tẹme ọphu onye ọbu emerwụshijedu nyee
nemadzụ ibiya; ọphu oojepfujedu nwanyị lẹ teke ọ nọ nsọ nwanyị;
7 ọphu onye ọbu emekpajẹdu onye ọzo ẹhu; bụru onye ewolajẹru onye o jieru ụgwo
iphe, o yeru iya l'itumo; ọphu ọonajedu nfụ; ọ bụru onye anụje onye ẹgu agụ nri; ọ
nọdu anmabẹje onye gba ọto iphe;
8 ọphu onye ọbu te ejiejedu nemadzụ ụgwo ntụkwase; mbụ ọphu o to jiejedu
nemadzụ ụgwo ele ẹnya urwu; tẹme ọ nọdu esefuje ẹka l'iphe, dụ ẹji; bya ekpejeru
nemadzụ yẹle ibe iya ikpe pfụru nhamụnha;
9 bya emeje iphe, mu tọru ọkpa iya g'e meje; mbụ bya eyeru ẹhu eme ekemu
mu; onye ono bẹ bụkwa onye pfụberu-ẹka-ọto. Ọo-nọdua ndzụ eviya. Noo iphe,
Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.

10 “Ọle ọ -bụru l'onye ono bẹ nwụtaru nwa, eme kpanga kpanga kpanga; bụru onye
egbu ọchi; mbụ harụ iphe ono eme;
11 ọphu nna nwata ono adụdu iphe ono dụru ọphu o mejeru; obenu lẹ yẹbe nwata
ono gbẹ bụru onye erije iphe l'ẹka aagwajẹ iphe l'úbvú; bya emerwụshije nyee
nemadzụ ibiya;
12 bya emekpajẹ ndu ụkpa waa ndu adụdu g'ọ dụ phẹ ẹhu; ọ nọdu anajẹ nemadzụ
iphe kẹ ẹhuka; bụru onye te ewolajẹdu iphe, e yeru iya l'itumo; bya abụkwarupho
onye ẹnya iya adụje l'agwa; bụru onye anọduje eme ẹbyi;
13 bya abụru onye ejieje nemadzụ ụgwo ntụkwase; mbụ onye ejieje ụgwo ele ẹnya
urwu; ?ọ dụ unu g'aaha iya g'ọ dzụru ndzụ tọo? Ọ tọ dzụkwaru ndzụ. Ọ -bụru
l'oomekota iphe ono, bụ ẹbyi ono bẹ ọ nwụhufutajekwa; ishi ọchi iya atukoru iya
l'ishi nkiya.

14 “Ọ -bụru lẹ nwata ono byaru anwụta nwa; nwa ono, ọ nwụtaru ono bya
ahụmakota ẹjo-iphe, nna iya ono mekọtaru; ọ -hụmachaa ya; obenu l'o to medụru
gẹ nna iya meru;
15 mbụ ọphu o to rijedu nri l'ẹka aagwajẹ iphe l'úbvú; ọphu o to lejedu ẹnya l'ẹka
agwa ndu Ízurẹlu nọ; ọphu o to merwushijedu nyee nemadzụ ibiya;
16 ọphu ọ dụdu onye oomekpajẹ ẹhu; ọphu ọ sụjedu gẹ nemadzụ yeru iya iphe
l'itumo tẹme l'oojie ya ụgwo; ọphu ọ bụdu onye ana nfụ; obenu l'oowojeru nri iya
nụ onye ẹgu agụ; bya anmabẹje onye gba ọto iphe;
17 bya abụru onye esefuje ẹka iya l'iphe, bụ ẹjo-iphe; ọphu ọ bụdu onye ejieje
nemadzụ ụgwo ele ẹnya urwu; ọzoo ntụkwase. Ọ bụru onye emeje ekemu mu; bya
etsoje iphe, mu tọru ọkpa iya g'e meje; bẹ onye ono taa nwụhukwa lẹ k'ẹjo-iphe, nna
iya meru. Ọo-dzụru ndzụ.
18 Obenu lẹ nna onye ọbu a-nwụhu k'ẹjo-iphe, o meru; kẹle ọ bụ onye riru nemadzụ
urwu; bụru onye narụ nwune iya nfụ; bya emee iphe, ta adụdu ree l'echilabọ ndibe
phẹ.

19 “Unu gbẹkwapho ajịje sụ: ‘?Bụ gụnu kparụ iphe, nwa ta alajẹdu l'ọchi k'iphe,
nna iya meru?’ Eshi ọphu nwatibe iya eme iphe, pfụru ọto; mẹ iphe, gbaru nụ; bya
anwụbe ẹnya emekọta iphe, mu tọru ọkpa iya g'e meje bẹ ọo-dzụnuru ndzụ.

20 Ọo onye meru ẹjo-iphe bụ onye a-nwụhu nụ. Nwa bẹ taa nwụdu ọnwu iphe,
nna iya meru; nna taa nwụdu ọnwu iphe, nwa iya meru. Onye pfụberekoto bẹ aa-gụ
l'onye eme ree; nokwaphọ g'onye iwashị, bẹ ẹjo-iphe iya a-kwọtoru l'ẹhu bụ ono.
21 "Ọle ọ -bụru l'onye eme ẹjo-iphe; byaru agbakụta ẹjo-iphe, o shi emekọta azụ;
bya atụko iphe, mu tọru ọkpa iya g'e meje meahaa; bya emeahaa iphe, pfụru ọto; mẹ
iphe, dụ ree; bẹ ọo-dzụkwaru ndzụ. Ọ tọo nwụhukwa.
22 Ẹjo-iphe, o mekọtaru ono bẹ aa-zọhakota; a taa gụkoeduru iya ya. Eshi ọphu o
meru iphe, pfụru ọto ono; bẹ ọo-dzụru ndzụ.
23 ?Unu dobesu l'anwụhu onye ẹjo-iphe atsọje mu ụtso? Ẹhu akajẹ mu atsọ ụtso
mẹ onye ono haa ẹjo-iphe iya ono bya anọdu-chia ndzụ? Nokwa iphe, Nnajịuphu,
bụ Chipfu epfu.
24 "Obenu; ọ -bụru l'onye pfụberekoto byaru aparu eme iphe, pfụru ọto haa; wata
eme ẹjo-iphe; mbụ meahaa ẹbyi, onye ẹjo-iphe anọduje emegbabẹ; ?onye ono a-
dzụru ndzụ tọo? Wawakwa! O to nwedu iphe, dụ ree ono, o shi emekọta ono ọphu
aa-nyatakwadu; noo kẹle e te gudeẹdu ire iya ẹka. Ọo-nwụhu; laa l'iphe-ẹji ono, o
mekọtaru ono.
25 "Unu asụje l'iphe, mụbe Nnajịuphu eme ta pfụduru nhamụnha. Unu
ngabẹkpodapho nchị unubẹ ndu Ízurẹlu! ?Unu sụru l'iphe, mu eme ta pfụduru
nhamụnha? ?Tọ bụchida unubẹdua bẹ te emedu iphe, pfụru ọto?
26 Teke ọ bụ l'onye pfụberekoto bẹ harụ apfụbekoto; bya emeahaa ẹjo-iphe; bẹ
onye ọbu a-nwụhu k'ẹjo-iphe ono, o meru ono.
27 Ọzo bụ lẹ teke onye eme ẹjo-iphe parụ eme ẹjo-iphe, oome haa; bya emeahaa
iphe, pfụru ọto; mẹ iphe, dụ ree; bẹ onye ọbu a-dzọ onwiya ndzụ.
28 Eshinu ọ byaru bya arị-phuta ọriri azụ k'ẹjo-iphe ono, o mekọtaru ono; bya
agbakụta iya azụ; bẹ ọo-dzụru ndzụ; ọ tọo nwụhudu.
29 Ọle unubẹ ndu Ízurẹlu gbẹ epfu lẹ Nnajịuphu te emejedu iphe, pfụru ọto. Unubẹ
ndu Ízurẹlu; ?bụchia mbẹdua te emejedu iphe, pfụru ọto tọo? ?Tọbudu unubẹdua
bẹ gbẹ emejechia iphe, a pfụduru ọto ọbu?
30 "Ọo ya bụ; unubẹ ndu Ízurẹlu; mu e-kpekwa unu ikpe g'iphe, onyenọnu meru
gbaru. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu. G'izimanụ lwadụpho unu azụ!
Unu ahakọta ẹjo-iphe, unu eme; ọo ya bụ g'ẹjo-iphe ta abụru iya e-me g'unu bụru
mkpurupyata.
31 Unu tụkokpoo ẹjo-iphe, unu mekọtaru g'ọ ha gwọbekota; unu emee obu unu g'ọ
bụru obu ọ̀phúú; unu abya anọdu ndzụ ọ̀phúú. ?Bụ gụnu kparụ iphe, unu gude ẹka
ekutaru onwunu ọnwu unubẹ ndu Ízurẹlu?
32 Kẹle ọ tọ dụdu onye ọoduje mu ree l'ọ nwụhuru. G'izimanụ lwa unu azụ; gẹ
ndzụ abụru nkunu! Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.

19

Ebvu-aphụ, a gụru ndu-ishi ndu Ízurẹlu

1 "Gụaru ndu-ishi ndu Ízurẹlu ebvu-aphụ.
2 Gụa ya sụ:
"Ne ngu shi bụru ne oduma,
nọ l'echilabọ oduma.
Ọ zẹ l'echilabọ ẹka ụnwu
oduma dọru ehe
ụnwu iya.
3 O hefu nwa lanụ l'ime
ụnwu iya ono.

Nwa iya ono bya abụru
oduma, ọkpehu dụ;
Ọ bya anwụta g'eeshije
egbu anụ;
bya ata nemadzụ pyaapyaa.
4 Ọhamoha bya anụahaa
kẹ nkiya.
Ẹphe mee ya o nwulahụ
l'iduma phẹ.
Ẹphe gude eze ịkekee
nmata iya kpụru lashịa
alị Ijiputu.
5 Ne iya ahụma l'iphe,
ọ tụberu te ejedu
g'ọ tụberu iya;
o duta nwa iya lanụ ọzo;
hekwaa hefuta;
ọ bụru oduma,
ọkpehu dụ.
6 O tsoru oduma ibe iya
jepheahaa g'ọ dụ iya;
noo kẹle ọobyawaa
abụru oduma, ọkpehu dụ.
Ọ bya anwụta g'eeshije
egbu anụ;
bya atahaa nemadzụ
pyaapyaa.
7 O woru ẹka ẹphe
kpụshigbaaru ike
nwutsushia;
mbụ ẹka egbobutajẹ
phẹ nụ;
bya atụko mkpụkpu
phẹ mee umerekete.
Ndzụ-agụgu nọdu erwutajẹ
ndu alị ono l'ekiri,
ọosuje.
8 Tọbudu iya bụ; iphe,
bụ ọhamoha bya
akwageberu iya;
mbụ ndu shikọta
l'ẹkali ibiya ono
mgburugburu.
Ẹphe bya eworu ụgbu
phẹ geberu iya.
O nwulahụ l'iduma,
ẹphe bvuru.
9 Ẹphe gude ịkekee nmata
iya kpụfuta;
bya enwuru iya ye lẹ
mkpuchi;

pata iya pajẹru eze
ndu Bábilọnu.
Ẹphe nwuru iya ye
lẹ mkpọro.
Ọo ya bụ; a nụma-buhu
ẹka ọosu ekiri l'úbvú
ndu Ízurẹlu.
10 Ne ngu dụepho g'ome
vayịnu,
nọ l'opfu-vayịnu ngu.
E yeru iya l'agụga mini;
ọ mịa wọpfuru awọpfuru;
jashịa ẹka igwerigwe;
kẹle mini,
tsụru iya l'ẹhu mebyi
atsụru.
11 Ẹkali iya ono shihukọta ike;
dụepho ree kẹ g'ọ bụru
mgbọro onye eze.
Ọ jakpọo dụ kpuchii
kakọta ẹpfukala ọzo shii.
Ụba iya kakọta ẹpfukala
ọzo l'eli k'ọphu o
sengoru iphemiphe
ọzo barụ ụba l'ọswa.
12 Obenu l'e gude
ẹhu-eghu vụa ya
l'ọgbarabvu;
mbụ vụta iya tọgbo
l'alị.
Phẹrephere, shi l'ụzo
ẹnyanwu-awawa
bya ezia;
akpụru iya kpọshihu
nkụ.
A bya anyịswoshikota
iya akpụru.
Ẹkali iya ono, shihukọtaru
ike ono bya
akpọshihuchaa nkụ;
ọku woru iya nmaa
swọkoswoko.
13 Nta-a bẹ e je eworu
iya dzabẹ l'echiẹgu;
mbụ l'alị, kpọru gbengu;
mini adụdu mẹ ililekpọo.
14 Ọku bya eshi l'ẹkali
iya lanụ gbanwuhu;
kepyashịchaa
akpụru iya.
Ọphu o nweẹdu ẹkali,

shihuru ike,
nọkwadu iya nụ;
mbụ ọphu dụkwadu
ree k'abụru mgbọro
onye eze.
Ọwa-a bụ ebvu-aphụ g'e
rwujekwa iya erwubvu.”

20

Ndu Ízurẹlu ekwefụru Chileke ike

1 Tọbudu iya bụ; o be l'abalị k'iri l'ọnwa ise l'apha k'ẹsaa; o nweru ndu bụ ọgerenya
ndu Ízurẹlu wụru bya gẹ mu kpatarụ phẹ ishi l'ẹka Chipfu. Ẹphe bya adọru l'iphu
mu.
2 No iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
3 “Nwa ndiphe; pfuru nụ ndu bụ ọgerenya Ízurẹlu sụ phẹ; wakwa iphe, Nnajịuphu,
bụ Chipfu epfu baa: ?Ọ kwa l'ọo ishi bẹ unu byaru mu akpata? Ọo gẹ mu nọ ndzụ
gẹ mu nọ iya; bụ g'ọ bụ ire-lanụ lẹ mu ta abyadụ ekwe g'unu kpata mu ishi. Nokwa
iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.”
4 “Nwa ndiphe; woru gẹ kẹ nkephẹ dụ tụa jala; wota g'ẹphe eme tụa phẹ jala
l'atatiphu. Mee g'ẹphe maru ẹbyi, nna phẹ shi emegbabẹ.
5 Sụ phẹ; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mbọku ono, mu họtaru
Ízurẹlu ono bẹ mu riburu oshilọkpa Jiékọpu angụ; bya emee g'ẹphe maru onye mu
bụ lẹ teke ẹphe nọ l'alị Ijiputu. Mu pfuaru phẹ iya hoo haa sụ phẹ: ‘Ọ kwa mbẹdua
bụ Chipfu, bụ Chileke unu.’
6 Ọo lẹ mbọku ono bẹ mu riburu phẹ angụ lẹ mu e-dufuta phẹ l'alị Ijiputu; duru
phẹ laa l'alị, mu chọtaru phẹ; mbụ alị, bụkota ọsu ayị-ayị; bụru iya bụ alị, kakọta
ree l'iphe, bụ alị nọnu.
7 Mu sụ phẹ: Onyenọnu wofukọta ẹjo ọbvu ono, unu doberu agwaphe ono, tuphaa.
Unu te egudekwa agwa ndu Ijiputu merwushia onwunu. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu,
bụ Chileke unu.
8 Obenu l'ẹphe gbẹ kwefuru mu ike; ọphu ẹphe ta angaduru mu nchị; ọphu ẹphe
ta alwụduru ẹjo ọbvu ono asọ oyi ono, ẹphe kpọru obu ye ono; ọphu ẹphe ahadụru
agwa ndu Ijiputu ono. Ọo ya bụ; mu sụ lẹ mu a-tukoshi phẹ oke ẹhu-eghu mu mbụ
lẹ mu e-kpukposhi phẹ oke-ẹhu-eghu mu lẹ Ijiputu.
9 Obenu lẹ mu meru g'e te mebyi ẹpha mu l'iphu ọhamoha ono, ndu Ízurẹlu shi
bugbaaru ono; mbụ ndu ono, mu nọ l'iphu phẹ mee gẹ ndu Ízurẹlu maru mu shita
l'edufuta, mu dufutaru phẹ lẹ Ijiputu ono.
10 “Ọo ya bụ; mu kwe dufuta phẹ lẹ Ijiputu; duru phẹ lashaa l'echiẹgu.
11 Mu bya eworu iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje goshi phẹ; bya emee g'ẹphe
maru ekemu mu; kẹle onye emeje iya nụ bẹ e-gude iya nọdu ndzụ.
12 Mu bya eworu eswe atụta-unme doberu phẹ g'ọ bụru iphe-ọhubama, nọ lẹ
mgbaka mu l'ẹphe; k'ọphu ẹphe a-makwanụru l'ọo mbẹdua, bụ Chipfu meru phẹ
ẹphe dụ nsọ.
13 Ọle ndu ọnu-ụlo Ízurẹlu bẹ kwefulẹru mu-a ike l'echiẹgu ono. Ẹphe te ekwedu
mee iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'emeje; mbụ l'ẹphe te ekwedu mee ekemu mu; mbụ
ekemu mu ono, bụ onye meru iya nụ l'ọ nọdu ndzụ ono. Ẹphe woru eswe-atụta-unme
ono, mu doberu phẹ ono phaa kutukutu. Ọo ya bụ; mu pfua ya rụhata iphu sụ lẹ mu
a-tukoshi phẹ oke ẹhu-eghu mu; woru phẹ gbushia l'echiẹgu ono.

14 Obenu lẹ mu meru g'e te pfubyi ẹpha mu l'iphu ọhamoha ono, bụ ndu mu nọ
l'iphu phẹ dufuta phẹ ono.
15 Mu byakwaphọ ahalia ẹka ribuaru phẹ angụ l'echiẹgu sụ lẹ mu tee duẹduru phẹ
ala l'alị ono, mu nụru phẹ ono; mbụ alị ono, bụepho ọsu ayị-ayị; mbụ alị, ono bụ iya
kakọta ree l'iphe, bụ alị nọnu ono;
16 noo kẹle ẹphe te ekwedu eme ekemu mu; tẹme ọphu ẹphe te etsoduru iphe, mu
tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje. Ẹphe woru eswe atụta unme mu phatọshia; noo kẹle ọo
l'agwa bẹ obu phẹ dụ.
17 "Ọle mu phụleru phẹ-a obu-imemini; ọphu mu te egbushiduru phẹ; mbụ mee
g'ẹphe chịhu l'echiẹgu ono.
18 Mu sụru ụnwu phẹ l'echiẹgu ono: Unu te etsokwa iphe, nna unu phẹ tọru ọkpa
iya; ọphu unu emekwa ekemu phẹ; ọzoo g'unu gude agwa agwa phẹ merwushia
onwunu!
19 Ọo mbẹdua bụ Chipfu, bụ Chileke unu. Unu tsoje iphe, mu tọru ọkpa iya; mbụ
g'unu nwụbe ẹnya meje ekemu mu; mekọtaje iya g'ọ ha.
20 Unu emeje eswe-atụta-unme mu g'ọ dụ nsọ; k'ọphu ọo-bụru iphe-ọhubama mu
l'unu. Ọo ya bụ; g'unu a-makwanụru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu, bụ Chileke unu.
21 "Obenu l'ụnwu phẹ ono bẹ kwefuhukwaru mu phọ ike. Ẹphe te ekwedu mee
iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'ẹphe meje; ọphu ẹphe ta anwụbekpodaru nụ ẹnya l'eme
ekemu mu; mbụ ekemu mu ono, bụ onye meru iya nụ l'ọ nọdu ndzụ ono. Ẹphe
phatọshiru eswe-atụta-unme mu. Ọo ya bụ; mu pfua sụ lẹ mu a-tukoshi phẹ oke
ẹhu-eghu mu; mbụ lẹ mu e-kpukposhi phẹ ẹhu-eghu mu l'echiẹgu.
22 Ọle mu mechalẹru-a selaa ẹka azụ; mee g'e te epfubyi ẹpha mu l'iphu ọhamoha
ono, bụ ndu mu nọ l'iphu phẹ dufuta phẹ ono.
23 Mu byakwaphọ eriaru phẹ angụ l'echiẹgu ono sụ lẹ mu a-chịkashi phẹ g'ẹphe
lachaa ọhamoha, nọnu; mbụ g'ẹphe gbakashịhu dzuru alị ndu ọhozo;
24 kẹle ẹphe te ekwedu eme ekemu mu; mbụ l'ẹphe jịkaru eme iphe, mu tọru ọkpa
iya; bya aphatọshia eswe-atụta-unme mu. Ọ bụru ẹka ẹnya phẹ dụ bụ l'agwa, nna
phẹ gwarụ.
25 "Mu panụru phẹ nwuhaa g'ẹphe tsoje iphe, a tọru ọkpa iya sụ g'ẹphe tsoje; bụ
iphe, adụdu ree; mbụ ekemu, ẹphe te e-gudedu anọdu ndzụ.
26 Mu bya emee ẹphe gude ngwẹja, ẹphe egweje merwushiahaa onwophẹ; mbụ
ẹphe hụahaa ọkpara phẹ l'ọku gude gweahaa ẹja. Iphe ono bẹ mu meru g'eeshi gẹ
ndzụ-agụgu rwuta phẹ; g'ẹphe amakwanụru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu.
27 "Ọo ya bụ; nwa ndiphe; pfuaru ndu Ízurẹlu sụ phẹ; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ
Chipfu epfu baa: Ọo ẹgube-a bẹ nna unu phẹ gude gbarwụa mu; bya ajịka etso ụzo
ire-lanụ mu.
28 Teke mu dubaru phẹ l'alị ono, mu riburu phẹ angụ iya lẹ mu a-nụ phẹ ono bẹ ẹphe
byaru ahụma iphe, bụkpoo úbvú úbvú, hagbaa l'eli; mẹkpoo oshi, ẹkwo dụ kẹ gayii;
ẹphe gweahaa ngwẹja l'ẹka ono; gude iya kpatsu mu ẹhu-eghu. Ọ bụkwarupho l'ẹka
ono bẹ ẹphe gwerụ ngwẹja ụnwù-isẹnsu, eshi kwẹekweekwee; mẹ ngwẹja-mẹe.
29 Tọbudu iya bụ; mu sụ phẹ: ?Bụ gụnu bẹ ẹka ono, unu ejeje agwa iphe ono bụ?
Ọo ya bụ; e kuahaa ẹka ono Bama byasụ ntanụ-a.
30 Ọo ya bụ; pfuaru ndu Ízurẹlu sụ phẹ; 'wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu
baa: ?Unu a-nọdu emerwụshi onwunu gẹ nna unu phẹ; mbụ tsoru agwaphe ẹjo agwa,
ẹphe shi anọduje agwa ono tọo?
31 Mbụkponu lẹ ntanụ-a bẹ unu anọdujeela egwe ẹgube ẹja ono; mbụ ẹja ono, unu
ahụje ụnwu unu l'ọku gude egwe ono. Unu gude agwaphe agwa emerwụshikpoepho
onwunu eje. Unubẹ ndu Ízurẹlu; ?bụ gẹ mu haa unu g'unu jịtajekwadu mu iphe tọo?

Eshinu mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a bẹ unu taa jịtabaekwa mu iphe ọzobaa. Nokwa
iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.
32 Unu asụje l'ọ dụ unu g'unu dụ g'ọhamoha ọzo, nọgbaa nụ; mbụ g'unu dụ gẹ ndu
mgboko, bụ oshi mẹ mkpuma bẹ ẹphe abarụ ẹja. Ọle iphe ono, unu arị ono ta ayịdu
mee ememe ophu.
33 " 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshinu mu nọ ndzụ gẹ mu nọ
iya-a bẹ mu e-gude ike mu; mẹ agburu-ẹhu mu; yẹle oke ẹhu-eghu, mu e-kpukposhi
unu; bụru onye-ishi unu.
34 Mu e-gude ẹka ike; mẹ agburu-ẹhu; yẹe oke ẹhu-eghu, mu e-kpukposhi unu
gude shi l'iphe, bụ ọhamoha ono dufuta unu; mbụ shi l'iphe, bụkpoo alị ono, unu
gbakashịhuru laa ono chịkobekota unu.
35 Mu e-duta unu lashịa l'echiẹgu, ọhamoha bupheru mgburugburu. Ọ bụru l'ẹka
ono bẹ mu l'unu a-nọdu l'iphu l'iphu; mu e-kpee unu ikpe.
36 Ọo ẹgube ono, mu kperu nna unu phẹ ikpe l'echiẹgu alị Ijiputu phọ bụ gẹ mu
e-kpe iya unu. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.
37 " 'Mu e-chi unu ẹchachi jasụ unu edobeahaa ọgbandzu ono.
38 Iphe, bụ ndu bụ ekwegekwe ono; mbụ ndu ono, anọduje atụpya mu ono bẹ mu
a-lọshikota l'ime unu. Mu e-dufutakwa phẹ-a l'alị ono, ẹphe larụ je ebugbaaru ono;
ọle ẹphe taa bahụkwanu l'alị Ízurẹlu. Ọo ya bụ; g'unu amakwanụru l'ọo mbẹdua bụ
Chipfu.
39 " 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Unubẹ ndu Ízurẹlu; g'onyenọnu
lẹ g'unu ha jekpọwaro agwaa nshi iya. Ọle unu e-mechakwana ngabẹru mu nchị;
nụma iphe, mu e-pfuru unu; unu aparu egwephe ẹja haa; mbụ ẹja ono, unu gude
apharwụshi ẹpha mu, dụ nsọ apharwụshi ono.
40 Ọo l'úbvú mu, dụ nsọ; mbụ l'eze úbvú Ízurẹlu bẹ mụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu
sụru l'iphe, bụ ndu Ízurẹlu a-nọdukota; abajẹru mu ẹja. Ọ bụru ẹka ono bẹ mu a-
nọdu nata phẹ; tẹme ọ bụru l'ẹka ono bẹ unu a-nọduje gwaa mu agwagwa; nụ mu
iphe, kachakpọo ree, unu nweru; yẹe iphe, dụkota nsọ, unu egwejeru nụ mu.
41 Mu a-nata unu g'unu bụ ụnwù-isẹnsu, eshi kwẹekweekwee lẹ teke ono, mu
dufutaẹrupho unu l'iphe, bụ ọhamoha ono, unu nọkota ono; mbụ rwufutakọta unu
l'iphe, bụ mkpụkpu ono, a chịkashiru unu laa ono. Teke ono bẹ mu e-goshikwanụ
ọhamoha lẹ mu bụ onye dụ nsọ ọkpobe adụdu.
42 Ọo ya bụ g'unu a-makwanụru lẹ mu bụ Chipfu lẹ teke ono, mu e-dubata unu l'alị
Ízurẹlu, bụ alị ono, mu riburu angụ lẹ mu a-nụ nna unu phẹ ono.
43 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ unu a-nọdu; ẹnya agbarwukọta unu l'iphe, unu mekọtaru;
mbụ iphe ono, unu mekọtaru gude merwushia onwunu ono; unu abya adụ onwunu
ashị lẹ k'ẹjo-iphe ono, unu mekọtaru ono.
44 Teke mu gude g'ẹpha mu apfụru meeru unu iphe; mbụ ọphu mu te ejedụru eme
unu iphe g'ẹjo-iphe unu gbaru; ọzoo g'iphe, unu eme rehuberu erehu; bẹ unubẹ ndu
Ízurẹlu a-maru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.' "
45 Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya akparwuta mu l'ẹhu sụ mu:
46 "Nwa ndiphe; ghachi iphu l'ụzo ndọhali pfuaru ndu ndọhali iphe, a-nwụru phẹ
nụ; l'i pfua iphe, e-me ọswa, nọ l'echiẹgu ndọhali;
47 mbụ g'i pfuaru ọswa, nọ l'echiẹgu ndọhali sụ: Nụma iphe, Chipfu epfu!
Nnajịuphu, bụ Chipfu sụru: Mu abyaakwaa ngu atụfu ọku. Ọku ono e-kepyashịkota
oshi oyii ngu; mẹ ọphu kpọhuru nkụ. Ire-ọku ono bẹ a-bụru echinyi echinyi. Iphe,
bụkpoo onye ọku ono shitaru ibe iya ọphu ọ nọ; shita l'ụzo ndọhali; jeye l'ụzo isheli
bẹ ọku ono a-nma swọkoswoko.

48 Onyemonye bẹ a-makọtaru l'ọo mụbe Chipfu bẹ tụru ọku ono. A ta abyadụ
echinyi iya echinyi."
49 Tọbudu iya bụ; mu sụ: "Haa! Nnajịuphu, bụ Chipfu! Ẹphe epfukwaru mu asụje
l'ọo ẹtu ẹtu bẹ mu anọduje anmashi."

21

Chipfu a-mịru ndu Ízurẹlu ogu-echi

1 No iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
2 "Nwa ndiphe; gha iphu l'ibiya kẹ Jierúsalẹmu; pfuru nụru mu ẹka ono, dụ nsọ
ono; pfuru nụru mu alị Ízurẹlu; karụ phẹ iphe, e-me nụ;
3 sụ iya: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Lenu! Mu nọakwaru ngu lẹ njọ. Mu
a-mịfuta ogu-echi mu l'ọbo iya; gude gbushikọta ndu pfụberekoto mẹ ndu eme ẹjo-
iphe l'echilabọ unu.
4 Eshi ọphu mu e-gbushi ndu pfụberekoto mẹ ndu eme ẹjo-iphe; bẹ mu a-mịta
ogu-echi mu; gbua iphe, bụkpoo nemadzụ l'ophu. Mu e-shi lẹ ndọhali gbua phẹ jasụ
l'isheli.
5 Ọo ya bụ gẹ ndiphe l'ophu amaru l'ọo mụbe Chipfu bẹ mịfutaru ogu-echi mu l'ọbo
iya; ọphu mu ta amị-phuẹdu iya azụ ọzo.
6 "Ọo ya bụ; tsụa ude; gụbe nwa ndiphe! Tsụa ude g'onye meji akụfu akụfu; gude
oke aphụ tsụa ude l'iphu phẹ.
7 Teke ẹphe jịru ngu sụ: '?Bụ gụnu kparụ iphe, ịitsu ude?' Iphe, ii-pfuru phẹ bụ:
'Iphe, kparụ iya nụ bụ l'o nweru nzi, abya nụ. Teke nzi ono byaẹrupho bẹ meji
a-gbabuhu onyemonye; ẹka atsụshihukota onyemonye mẹe. Onyemonye bẹ ẹhu a-
rwụshihukota; ikpere bẹ a-nọdu aphụkota onyemonye doridori g'akpara-mini. Lenu
l'ọobyaakwa; mbụ nzi ọbu. O mefụtaje ememe. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu
epfu bụ ono.' "
8 Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ẹhu; bya asụ mu:
9 "Nwa ndiphe; pfuaru mu phẹ sụ: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
"Ogu-echi bẹ a baakwaru
ọ nọdu atsụ nkọ;
bya ajịwa iya manụ ọ
nọdu aphụ onyo!
10 A bawaru iya;
ọ nọdu atsụ nkọ g'e
gude iya gbushia
nemadzụ.
E huchawaru iya ehucha;
ọ nọdu acha vaa
vaa g'ebemu-igwe.
?Anyi a-nọdu ete ẹswa
lẹ mgbọro-eze kẹ
nwa mu kangokọtaru
mgbọro-eze kẹ ndu
ọzo tọo?
11 Ogu-echi ono bẹ iphe,
e medoru iya bụ g'e
hua ya manụ;
waa g'a dzulia ya.
A baakwaru iya ababa;
huwa iya manụ.

Onye mgbugbụmadzu
abyaakwaa iya adzuli.
12 Nwa ndiphe; raa ẹkwa;
chia mkpu;
kẹle ogu-echi ono
bụkwa ndibe mu bẹ
ọocho abya.
Ọo ndu-ishi lẹ Ízurẹlu
bẹ ọocho abya ọbu.
E nwuṭaakwaru ndu-ishi
lẹ Ízurẹlu;
waa ndibe mu tụa
l'iphu ogu-echi.
Gberu ẹka ye l'olu.
13 Aa-dalekwa unu.
?Bụ gụnu bẹ e-me m'ọ
bụru lẹ mgbọro-eze ono,
kangokọtaru ndu
ọzo ono bẹ ta anọedu?
Nokwa iphe, Nnajịuphu,
bụ Chipfu epfu bụ ono.
14 "Ọo ya bụ; nwa ndiphe; pfuaru phẹ iphe e-me nụ; kụa ẹka kpaa. G'e gbua ogu-echi ugbo ẹbo; mbụ g'e gbua ya ugbo ẹto. Ọo ogu-echi, ee-gude gbushia nemadzụ; mbụ ogu-echi, ee-gude tsụa nemadzụ ọ-tsụ-ẹpfu; bya abụru ogu-echi, ee-gude gbaa phẹ mgburugburu.
15 Mu dobekọtawaru ogu-echi, ee-gude egbushi phẹ l'ọnu-ọguzo phẹ; k'ọphu bụ lẹ meji a-nọdu atọfu nemadzụ atọfu; ndu a-la l'iswi a-ha igwerigwe. Oowaa! A bakwarụ ogu-echi ono; ọ nọdu acha vaa vaa g'ebemu-igwe. A dzulitawaru iya g'e gude iya gbushia nemadzụ.
16 Gụbe ogu-echi; gbua pharamu laa l'ụzo ẹkutara! Gbukwaaphọ laa l'ụzo ẹkicha! Gbujekpọepho laa l'ibiya ọphu iphu ngu nọkpoepho laa.
17 Mu a-kụkwapho ẹka pyaa; ẹhu-eghu mu adazeta. Ọo mbẹdua, bụ Chipfu bẹ epfu iya nụ."

Ogu-echi eze ndu Bábilọnu

18 Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ẹhu; bya asụ mu:
19 "Nwa ndiphe; mee gbororo labọ, bụ ẹka ogu-echi eze ndu Bábilọnu e-shi bapfuta phẹ ọgu; g'ụzo ono bụkotakwaru lẹ mkpụkpu lanụ bẹ ẹphe a-watakọta. Bvube itso iphe-ọhubama l'ẹka ụzo ono swịbaru lẹ mkpụkpu ono.
20 Mee ụzo lanụ lẹ gbororo ono g'ọ bụru ẹka ee-shi gude ogu-echi bapfu mkpụkpu Raba kẹ ndu Amọnu; l'ị bya eme ụzo ọzo g'ọ bụru ẹka ee-shi bapfu Jiuda; mẹ ẹka a kpụshiru ike lẹ Jierúsalẹmu.
21 Noo kẹle eze ndu Bábilọnu bẹ e-jeta pfụru lẹ mgbakata-ụzo ono; mbụ lẹ mgbakata-ụzo labọ ono. Ọo-jịadaa iphe; g'ọ maru iphe, ee-me nụ. Oo-gude apfụ tụa ido; l'ọ jịta nwọbvu iya; bya elee ẹnya lẹ meji anụ; g'o gude maru ụzo ọphu oo-shi.
22 Ọ bụru l'ẹkutara iya bẹ ido kẹ Jierúsalẹmu a-daru laa. Oo-do iphe, ee-gude chikpọshia Jierúsalẹmu; l'o zia g'a wata egbushi nemadzụ; mẹ g'e chia mkpu ọgu; l'a bya edoo iphe, ee-gude nwutsushia ọnu ẹka eeshije abahụ lẹ mkpụkpu ono; l'a bya akọshia obvudu-ẹja; bya ekephee mkpụkpu ono ekephe.

23 Ndu ọphu yẹe ya gbaru ndzụ bẹ ọo-dụ g'ọ bụ iphe, te emedu ememe; obenu
l'ọo-nyatakọtaru phẹ ẹjo-iphe, ẹphe mekọtaru; bya akpụkota phẹ lẹ ndzụ.
24 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ọphu unu byaru
bya emewaa a mawaru g'unu emeberu ẹjo-iphe; mbụ k'ọphu bụ l'iphe-ẹji, unu eme
bẹ dabyiwaru ẹba; bya egude iphemiphe, unu emekpọo ememe egoshi ẹjo-iphe, unu
eme; bẹ aa-kpụkota unu lẹ ndzụ.
25 "Oowaa! Gụbe onye bụ ishi lẹ Ízurẹlu; mbụ gụbe onye ono, merwushiwaru
onwongu ono; mbụ gụbe onye iwashị ono; o rwuakwaru teke aa-nụ ngu chịipfuu;
nụ-rwua ngu iya l'ishi.
26 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Tọshia iphe, i keru l'ishi; kpufu
okpu-eze ono. Ọ tọ bụekwa g'iphe shi dụ bẹ ọ dụkwadu. Ndu wozetaru onwophẹ alị
bẹ aa-bya ewolia eli; ndu e woliru eli bẹ ee-wozeta alị.
27 Ọo mkpurupyata! Ọo mkpurupyata! Mu e-me mkpụkpu ono g'ọ bụru
mkpurupyata; ọphu a ta abyadụ akpụkwabaa ya akpụkwa; jeye teke onye bụ iya
bẹ ọ gbaru k'enweru mkpụkpu ono a-bya; mu eworu iya nụ iya.
28 "Ọo ya bụ; nwa ndiphe; pfuaru phẹ iphe e-me nụ; sụ phẹ: Wakwa iphe,
Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu l'opfu-ẹhu ndu Amọnu; lẹ k'iphe-iphere, ẹphe eme ndu
Ízurẹlu baa:
"Ọo ogu-echi! Ọo ogu-echi!
A mịfutaakwaru ogu-echi,
ee-gude ekwoshi
nemadzụ ishi.
E huchawaru iya ehucha
g'e gude iya lwụa
nemadzụ alwụlwu;
mbụ l'e mewaru iya;
g'ọ chaa vaa vaa
g'ebemu-igwe.
29 "A makwarụ-a l'a phụjeru unu ọphulenya iphoro; bya agbajẹwaru unu ẹja, bụ
ụka bẹ a dzụshiru unu. Iphe ono g'ọ ha bẹ aa-gakọ nyabẹ ndu ẹjo-iphe l'olu; mbụ
ndu ono, ee-gude ogu-echi gbushia ono. Mbụ ndu ono, mbọku, aa-nụ phẹ chịipfuu
nụ-rwua phẹ iya l'ishi rwuwaru ono.
30 "Mị-phu ogu-echi ono azụ l'ọbo iya. Ọo l'ẹka unu futaru bẹ mu a-nọdu kpee unu
ikpe; mbụ l'alị ndiche unu.
31 Mu a-tukoshi unu oke ẹhu-eghu mu; mbụ lẹ mu e-kpukposhi unu oke ẹhu-eghu
mu, ata-pfụpfupfu. Mu e-nwuru unu nụ ndu emeje nemadzụ l'iwe; mbụ ndu bụ iphe,
eemebyi emebyi bụ iphe, doru phẹ ẹnya.
32 Unu a-bụru nkụ, eeye l'ọku. Ẹka aa-phụshi mee unu wụshi bụ l'echilabọ alị unu.
A ta abyadụ anyatabaa unu ọzo; noo kẹle ọo mụbe Chipfu bẹ pfuru iya nụ."

22

Ẹjo-iphe, ndu Jierúsalẹmu eme

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
2 "Nwa ndiphe; ?ii-kpe iya ikpe tọo? Mbụ; ?ii-kpe-a mkpụkpu-a, bụ mkpụkpu
mgbugbụmadzu-a ikpe tọo? Ọo ya bụ; je atụaru iya ẹbyi, oomekọta jalaa.
3 Sụ iya: Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Gụbe mkpụkpu-a
i gudeakwaa egbu ọchi seta mkpurupyata kpube onwongu l'ishi; kẹle iigbushi
nemadzụ; bya egudekwaphọ agwaphe ọbvu emerwụshi onwongu.
4 "Ikpe ndu ono, iigbushi ono nmaakwaru ngu; tẹme i gudewaa agwa iphe, i jetaru
merwushia onwunu. I mewaru gẹ mbọku, ii-nọ-beru ndzụ dụ tsọkere; mbụ l'apha,

ii-nọ-beru ndzụ bẹ rwuakwaru nụ. Ọo ya bụ lẹ mu e-me ngu g'i bụru mkpụkpu ọhamoha a-nọduje eme iphe ọchi; mbụ lẹ mkpụkpu, nọnu a-nọduje atụ ngu ụzu ọchi.
5 Gụbe mkpụkpu, aamaru ẹjo ẹka; tẹme iphe, tsụru ngu ẹpfu bụru nchịka-ẹhu; hụma lẹ ndu bu ntse; mẹ ndu bu ụzenya a-nọdu achị ngu ọchi;
6 Hụmawaro gẹ ndu-ishi ngu, nọgbaa ngu l'ime gude ike, ẹphe nweru egbushi nemadzụ.
7 Ọo l'ime ngu bẹ ẹphe ta agụbejeedu ne lẹ nna phẹ iphe. Ọ bụru l'ime ngu bẹ ẹphe nọ kpaa ndu byaru abyabya ẹhu; bụkwarupho l'ime ngu bẹ ẹphe nọ megbuta ndu nna phẹ anọedu; mẹ ndu ji phẹ nwụshihuwaru.
8 Iphe dụru mu nsọ; bẹ unu ta agụbejeedu iphe. Unu wowaru eswe atụta unme mu pharwụshikota.
9 Ọ bụru l'ime ngu bẹ ndu asụ asụlasu nọ; ndu bụepho iphe, ẹphe eshibeje ite iya bụ g'ẹphe e-me gbua nemadzụ. Ọo l'ime ngu bẹ ndu ejeje eria iphe, a tụshiru l'agwa nọ; mbụ l'agwa, nọgbaa l'úbvú úbvú ono. Ẹphe nmakpuru l'ime ngu apharwụshi onwophẹ.
10 Ndu ọphu ẹphe lẹ nyee nna phẹ akwajẹ nọkwapho l'ime ngu. Ndu ọphu ejepfuje ụnwanyi teke ẹphe anọ nsọ nọdu iya; mbụ teke ụnwanyi teke aswafụdu ntụrwu anọ nsọ.
11 Ọo l'ime ngu bẹ nwoke waa nyee nwoke ibe iya emeje ẹbyi. Onye ọphu egude ẹgu ẹjo-iphe agụ iya nụ pharwụshia nwune nyee nwa iya; onye ọphu abụru nwune iya kẹ nwanyị; mbụ nwa, nna iya nwụru gẹdegede bẹ oomerwushije.
12 Ọ bụru l'ime ngu bẹ ndiphe erije ụphalazu g'e gbua nemadzụ; a nọdu anataję ntụkwase; bya eri ụphalazu. Nemadzụ nọdu anataję nwibe iya iphe iya k'ẹhuka; g'ee-shi g'unu rita urwu. Tẹme a gbakụtawaa mụbe Chipfu azụ. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.
13 "Lenu; mu egbukwaru ngu ẹka swịkiswiki; k'urwu ono, i ritaru l'ụzo apfụduru-ọto ono; mẹ k'ọchi, eegbugbabẹ l'ime ngu ono.
14 ?Obu e-shihu ngu-a ike? Mbụ; ?ẹka e-shihu ngu-a ike mbọku, ono mu a-da ngu ẹka kẹ njọ l'ẹhu ono? Ọ kwa mụbe Chipfu pfuru iya; mu je l'e-me iya.
15 Mu a-chịkashi ngu mee g'ẹphe tụko ọhamoha dzuru. Mu ezekaa phẹ g'ẹphe lachaa mkpụkpu lẹ mkpụkpu ọzo. Mu emee g'emerwushi ono, i merwushiru onwongu ono bụru bugemu.
16 Ị -bụerupho mkpụkpu, rwụshihuru arwụshihu l'ẹnya ọhamoha ono; bẹ ịi-macharụ-a l'ọo mbẹdua bụ Chipfu."
17 Tọbudu iya bụ; Chipfu byakwa epfuru yeru mu sụ:
18 "Nwa ndiphe; ndu Ízurẹlu bẹ dụkwaa mu g'iphe, gbaru ẹgba. Mbụ l'ẹphe dụkota g'ope; mẹ ogbongu; mẹ iphe-ígwè; mẹ mkpuma ọta-njele, kwarụ l'ọku ụzu. Iphe, ẹphe bụepho bẹ bụ ẹgba mkpọla-ọchaa.
19 Ọo ya bụ; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ọphu unu bụkotawaa ẹgba mkpọla-ọchaa; bẹ mu e-kpota unu kpokọbe lẹ Jierúsalẹmu.
20 Mbụ l'ọo ẹgube eekpokọbeje mkpọla-ọchaa; mẹ onyirubvu; mẹ iphe-ígwè; mẹ mkpuma-ọta-njele; mẹ ogbongu chịru ye l'ọku ụzu g'ọ dazee ya-a; bụ gẹ mu e-gude ẹhu-eghu mu; mẹ oke ẹhu-eghu mu rwukọta unu je achịru dobe lẹ mkpụkpu ono; woru unu dazee adaze.
21 Mu e-rwukọbe unu; kpukposhi unu oke ẹhu-eghu mu, ata pfụpfupfu ono; l'o kee unu; unu azashịhukota azashịhu.
22 Ọo ẹgube mkpọla-ọchaa, adazehuje l'ọku ụzu-a; bụ g'unu a-nọdu l'ime mkpụkpu ono dazehu. Ọo ya bụ g'unu amakwanụru l'ọo mbẹdua, bụ Chipfu bẹ tukoshiru unu oke ẹhu-eghu mu."

23 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu ọzo sụ:
24 “Nwa ndiphe; sụ alị ono-a: Ị bụ alị, e teke atụrwudu ẹjo-iphe, nọ iya nụ; ọphu
mini edzeduru kpua ya lẹ mbọku oke-ẹhu-eghu mu ono.
25 Ndu mpfuchiru Chileke, nọ l'ime mkpụkpu ono bẹ achịru mkpụkpu ono ẹjo idzu;
g'oduma, aba hanyịhanyi alajashị anụ, o gburu. Ẹphe egbushije nemadzụ; nakọo ẹku;
mẹ iphe, vugbaa oke aswa. Ẹphe mewaa; g'ụnwanyi, ji phẹ anọedu paa ẹka l'ime
mkpụkpu ono.
26 Ndu-uke, nọ lẹ mkpụkpu ono bẹ kpakashịwaru ekemu mu; tụko iphe mu, dụ nsọ
merwushikọta emerwụshi. Ẹphe ta akpajẹedu oke l'iphe, dụ nsọ; yẹe iphe mmanụ
ọzo. Ẹphe anọduje ezi nemadzụ l'o to nwedu iphe, dụ iche l'iphe, aasọ nsọ; yẹe iphe,
a ta sọdu nsọ. Ẹphe wowaru ẹnya nmanyịbe; ọphu ẹphe ta akpajẹedu ishi k'eme
eswe-atụta-unme mu g'ọ dụ nsọ. A nọdu anọduje epfutọshi ẹpha mu l'echilabọ phẹ.
27 Ndu bụ ndu-ishi lẹ mkpụkpu ono bẹ dụepho g'ẹjo-nkụta-ọswa, alajashịje anụ,
o gburu. Ẹphe egbu ọchi; mbụ egbushi nemadzụ g'ee-shi g'ẹphe rita urwu l'ụzo,
apfụduru-ọto.
28 Ndu mpfuchiru Chileke, nọ lẹ mkpụkpu ono bẹ e-gude ọphulenya ụghoshi yẹle
agbarụ phẹ ẹja, bụkota ụka; kpachia ẹjo-iphe, ndu ono eme akpachi. Ẹphe asụje:
Nnajịuphu, bụ Chipfu sụru-a l'ẹba abụ l'o nweru iphe, Chipfu pfuru.
29 Ndu alị ono bẹ akpapya nemadzụ ishi; bya ana nfụ. Ẹphe akpa ndu ụkpa; mẹ
ndu adụdu g'ọ dụ phẹ ẹhu; bya eme ndu bụ mbyambya ewere; ọphu ẹphe emejeduru
phẹ iphe, gbaru g'e meeru phẹ iya.
30 Mu bya elee ẹnya nemadzụ l'echilabọ phẹ, bụ onye a-kpụkwa igbulọ ono; mbụ
onye a-pfụru lẹ mgbaka onye l'ẹphe l'alị ono; gẹ mu te emebyishi iya; ọphu ọ tọ dụdu
onye mu hụmaru.
31 Ọo ya bụ; mu tukoshi phẹ oke ẹhu-eghu mu; gude ẹhu-eghu mu, ata pfụpfupfu
kepyashịa phẹ; mbụ woru iphe ono, ẹphe mekọtaru ono byabẹ phẹ l'ishi. Nokwa
iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono!”

23

Unwune labọ, eri ogori

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu ọzo; bya asụ mu:
2 “Nwa ndiphe; o nweru ụnwanyi labọ, bụ ne lanụ nwụru phẹ.
3 Ẹphe wata agba ụkpara lẹ Ijiputu; mbụ l'ẹphe shirọ teke ẹphe bụ nwata gbata
ụkpara. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹphe nọ a nọdu anọduje apyịtoshi phẹ ẹra; mbụ l'ọo
l'ẹka ono bẹ ẹphe anọduje l'arwaphe phẹ ẹka l'ehe ono, akwọkwadu bụruburu ono.
4 Ẹpha onye k'ọgerenya bẹ bụ Ohola. Ẹpha nwune iya nwanyị bụru Oholiba. Ẹphe
bụ ndibe mu. Ẹphe nwụshia ụnwegirima unwoke; mẹ ụnwegirima ụnwanyi. Ohola
bẹ bụ Saméríya. Oholiba bụru Jierúsalẹmu.
5 “Ohola wataruro agba ụkpara teke ọ bụkwadu nkemu. Ọ watarụ awụ-ko ndu o
yeru obu; mbụ ndu ọ-lwụa-ọlaa shi lẹ Asiriya.
6 Ndu ono yekọtaru uwe, dụ urwukpu-urwukpu; mẹ ndu bụ ndu eze; mẹ ndu-
ishi. Ẹphe bụkota ụnwokorobya, amagbaa ntụmatu; bụkotaru ndu agba l'ịnya;
nọdugbaa l'eli ịnya phẹ.
7 O woru onwiya mee nwanyị-ụkpara unwoke ndu Asiriya; mbụ ndu ọphu nweru
ẹnya. O gude agwa ndu ọowu-ko ono merwushia onwiya.
8 Ọphu ọ hadụru agba ụkpara ono, o shi lẹ Ijiputu gbata ono. Ọ bụro teke ọ bụ
nwata bẹ yẹle unwoke watarụ akwakwa. Ẹphe nọdu anọduje arwa iya ẹka l'ehe ono,
akwọkwadu bụruburu ono; agbọshi iphe ekpu iya.
9 Tọbudu iya bụ; mu bya enwuru iya ye l'ẹka ndu o yeru obu ono, bụ iya bụ ndu
Asiriya; mbụ ndu ono, agụ iya ẹgu ono.

10 Ẹphe gbabẹ iya ọto; kpụa ụnwu iya unwoke mẹ ụnwanyi lẹ ndzụ; bya egude
ogu-echi phụa yẹbedua tẹerii. Ọo ya bụ; ọ bụru onye ụnwanyi gude nmaahaa l'ẹjo
ẹtu; kẹle ọo iphe, gbaru iya nụ bẹ e meru iya.

11 "Nwune iya nwanyị, bụ Oholiba hụmachakwaa iphe ono; ẹgu ẹjo-iphe nkiya
gbẹkporo kabaa kẹ nwune iya njọ; mbụ l'ọ gbẹ ka nwune iya agba ụkpara ọbu.
12 Ọ nọdu awukokwaphọ ndu obutobu phẹ, bụ ndu Asiriya; mbụ ndu bụgbaa eze;
mẹ ndu-ishi mkpụkpu phẹ; mẹ ndu ojọgu phẹ, kwarụ onwophẹ ngwa; degegbaru l'eli
ịnya; bụkotaru unwokoro, amagbaa ntụmatu.
13 Mu bya ahụma l'o merwushịfuwaru onwiya. Ẹphenebo ono tụkowaa bụru ndu
umere phẹ rehuru erehu.

14 "Yẹbedua bẹ kwatarụ akwata yemibaa ishi eyemi l'ụkpara ọbu. Ọ hụmaru
unwoke, e seru l'igbulọ; mbụ ndu Bábilọnu, e gude penti uswe-uswe see;
15 mbụ ndu e seru ẹphe kebegbaa akpọ l'upfu; kebechaa ẹkwa, ekpo phẹ wịyawiya
l'ishi. G'ẹphe ha bẹ dụkotaepho gẹ ndu-ishi ụgbo-ịnya ndu Bábilọnu; mbụ ndu shi
mkpụkpu Kaludiya.
16 Ahụma, ọohuma phẹ; ẹphe wata iya agụ ẹgu. O yefụ ndu-ozi g'ẹphe je ezia phẹ
ozi l'alị Bábilọnu.
17 Tọbudu iya bụ; ndu Bábilọnu byapfuta iya; g'ẹphe l'iya wata akwakwa. Ẹphe
gude ẹgu nwanyị agụ phẹ nụ pharwụshia ya. E merwushichaẹ ya phọ ono; ẹphe bya
adụ iya ashị; ọ gbakụta phẹ azụ.
18 Teke ono, ọ gbaaharu ụkpara ono; bya agbagbukpọru ọto tụa onwiya jalaa ono;
bẹ mu gude ẹhu-eghu gbakụta iya azụ; ẹgube mu gbakụtaru nwune iya.
19 Ọle ọ gbẹ kabaa eyeru ẹhu l'agba ụkpara ọbu; g'ọ nyatarụ g'o shi agba iya lẹ teke
ọ bụ nwata nọdu lẹ Ijiputu.
20 O shi nọdu l'ẹka ono awụ-ko ndu o yeru obu; mbụ ndu ẹhu-nwoke phẹ dụkota
gẹ kẹ nkapfụ-ịgara; bya abụru ndu ụnwuda phẹ dụ gẹ k'ịnya.
21 Ọo ya bụ l'ẹgu ẹjo-iphe ono, i shi anọduje eme teke ị bụ nwata lẹ Ijiputu ono
bẹ anọduje agụkwadu ngu; mbụ teke ono, e shi anọduje arwaphe ngu ẹka l'ehe;
apyịkashi ngu ẹka l'opu ẹra ngu ono."

22 "Gụbe Oholiba; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfuru ngu baa: Mu a-kpali
ndu ono, i yeru obu ono; mbụ ndu ono byawarụ adụ ngu ashị nta-a ono; g'ẹphe
ghakọbe bụru ọhogu ngu. Mu e-me g'ẹphe shi l'ẹkameka wụfuta tsoahaa ngu opfu;
23 mbụ ndu Bábilọnu; mẹ ndu Kaludiya; mẹ ndu Pekodu; mẹ ndu Showa; mẹ
ndu Kowa; ẹphe lẹ ndu Asiriya l'ophu. Ẹphe a-bụkotaru ụnwokorobya, amakọta
ntụmatu; bụgbaaru ndu eze; mẹ ndu-ishi mkpụkpu; mẹ ndu-ishi ụgbo-ịnya; mẹ
ndu nọgbaa l'oke ọkwa; bya abụru ndu nọgbaa l'eli ịnya.
24 Ẹphe e-gude ngwọgu; mẹ ụgbo-ịnya dụ l'iche l'iche; bya achịru igwe ọha bapfuta
ngu. Ẹphe a-nọdukota l'ẹkameka kwabẹru ngu k'ọgu. Ẹphe a-chịru iphe, e gudeje
ezeru onwonye k'eze iya mẹ kẹ nshịi; bya ekpukọtaru okpu, e meru l'ígwè. Mu e-
nwuta ngu nwuru nụ phẹ g'ẹphe nụa ngu aphụ; mbụ g'ẹphe mee ngu ẹgube ọ dụ
phẹ ree.
25 Mu e-gude okophoo mu; mee ngu umerekete. Ẹphe e-befu ngu imi waa nchị.
Ndu ọphu phọduru l'ime ngu bẹ ee-gude ogu-echi gbushia. Ẹphe a-kpụ ụnwu ngu
unwoke mẹ ụnwada ngu lẹ ndzụ. Ndu ọphu phọdufuaru l'ime ngu bụ ọku e-tsu phẹ.
26 Ẹphe e-yeshikọtakwa ngu phọ uwe, i yeru l'ẹhu; natachaa ngu ịyagba, ama mma,
i nwekọtaru.
27 Mu e-me g'ẹbyi, iime; mẹ ụkpara ono, i shi lẹ Ijiputu gbata ono laa nlalanụ. Ị tị
byadụ anyatabaa ya; kẹ g'ọ gụa ngu ẹgu ọzo; ọphu ị tị byadụ anyatabaa Ijiputu ọzo."

28 “Mbụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu abyaakwaa ngu
enwuru ye l'ẹka ndu dụ ngu ashị; mbụ l'ẹka ndu ono, ị gbakụtawaru azụ; kẹle ẹphe
dụwaa ngu ẹji ono.
29 Ẹphe e-gude ndụmashi tụkokpoo iphe, i seru akanya iya nata ngu. Ẹphe a-gbabẹ
ngu ọto; ị dabyiru ẹgube ono. Ụkpara ono, ịigba ono bẹ e-meru iphere iya kpua ngu
lẹ sagaa. Ẹjo-ememe ngu ono; mẹ ụkpara, ịigba ono;
30 bẹ bụ iya meru g'iphe ono dapfuta ngu; kẹle ị watarụ awụ-ko ọhamoha, nọnu;
bya egude agwa phẹ merwushia onwongu.
31 I tsowaru ụzo, nwune ngu nwanyị tsoru. Mu a-pakwanụru okoro iphe-ẹhuka iya
dẹe ngu l'ẹka.”
32 Wakwa iphe, Nnajịuphu,
bụ Chipfu epfu baa:
“Ịi-ngụ iphe l'okoro ono,
nwune ngu nwanyị
ngụru;
mbụ l'okoro ono,
ha kẹ galagala;
bya adụ omilomi ono.
Aa-chị ngu ọchi;
bya eme ngu ujikputeru;
kẹle iphe nọ l'okoro
ono bẹ jiru kẹ pyịmu.
33 Ii-je iphe-ẹhuka jasụru
l'ọotsuahaa ngu
atsụtsu gẹ mẹe.
Ọ bụru mkpurupyata
waa ọla-l'iswi bẹ
ịi-ngụ nno.
Ono bụru iphe,
nwune ngu nwanyị,
bụ Saméria ngụru
nguphodoru ngu.
34 Ịi-ngụ iya;
ngụ-gbua gberegedege.
L'i tụkposhia ya yẹgiri
yẹgiri;
bya alabashịa onwongu
ẹra alabashị.
Mu pfuakwaru nkemu.
Nokwa iphe, Nnajịuphu,
bụ Chipfu epfu bụ ono.”
35 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: “Eshi ọphu ị
zọhawaru mbẹdua; woru mu jịcha l'okotazụ; bẹ ẹjo-ememe ono, iime ono; mẹ
ụkpara ono, ịigba ono bẹ ii-ritakọta urwu iya.”
36 Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ mu: “Nwa ndiphe; ?ii-kpe Ohola yẹe Oholiba ikpe tọo?
Ngwanụ; karụ phẹ ẹbyi, ẹphe emegbabẹ;
37 mbụ l'ẹphe bụ ndu eri ogori; egbu ọchi. Ẹphe gudewaa agwa, ẹphe gwọtaru
merwushia onwophẹ. Ẹphe nọdu egudeje ụnwu, ẹphe nwụshiru mu tụa ụtara l'agwa
phẹ.
38 Waa iphe, ẹphe mekwarụ mu phọ bụ ọwa: Lẹ teke onokwaphọ bẹ ẹphe
merwushiru ẹka dụru mu nsọ; bya emebyishikọta eswe-atụta unme mu.

39 Ọo lẹ mbọku ono, ẹphe gude ụnwu phẹ gwee ẹja nụ agwa phẹ ono; bẹ ẹphe
bahụru l'ẹka dụru mu nsọ ono; woru iya merwushia. Noo iphe, ẹphe meru l'ụlo mu
bụ ono.
40 "I zicharu ozi g'e zia ndu shi ụzo ẹnya g'ẹphe byachaa; ẹphe wụru bya. Ọ bụru
ndu ono bẹ ị sachaaru onwongu degeberu; ị bya etee iphe l'ẹnya; bya egude ịyagba
memaa onwongu emema kwabẹru phẹ.
41 Ị bya asụgaru l'aba, amashị mma ike. A bya eworu teburu dobe ngu l'iphu. Ị
chịta ụnwù-isẹnsu mẹ manụ mu tukobe l'eli iya.
42 Ikpoto nemadzụ, bụgbaa idokpamkpata nọdu akwa ẹvu ekpu iya. E duta ndu
shi l'echiẹgu, ngụ-jishiru mẹe ẹpho ẹphe bya; waa ndu ọzo yẹe ẹphe swị. Ẹphe bya
agbabẹ iya mgbalẹka; kpube iya okpu, ama ntụmatu.
43 Noo ya bụ; mu sụ g'ẹphe duta yẹbedua ono, gbawaru ụkpara jasụ ọ kpọjohu
ono; g'ẹphe l'iya wata eri ogori kẹle ọ bụwaa nwanyị-ụkpara.
44 Ọo ya bụ; ẹphe jepfuahaa phẹ ẹgube ono ejepfuje nwanyị-ụkpara ono. Mbụ
ẹphe jepfuahaa Ohola yẹe Oholiba; phaahaa ụnwanyi ono kutukutu.
45 Ndu e-kpe phẹ ikpe bụ unwoke pfụberu-ẹka-ọto Ẹphe a-nma phẹ ikpe ogori; waa
ikpe ọchi. Noo kẹle ẹphe eri ogori; bya abụru ndu egbu ọchi."
46 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: "G'a chịta ikpoto nemadzụ bapfuta
phẹ; mbụ g'e nwuru phẹ nụ ndu e-me gẹ ndzụ-agụgu rwuta phẹ; bya atụko iphe phẹ
kwa l'ọkwata.
47 Igwe-ọha ono a-tụ phẹ mkpuma; bya egude ogu-echi egbutsushi phẹ. Ẹphe e-
gbushichaa ụnwu phẹ unwoke mẹ ụnwada phẹ; bya atsẹshia ọku l'ụlo phẹ.
48 Noo gẹ mu e-shi mee g'emerwushi onwonye laa nlalanụ l'alị-a bụ ono; k'ọphu
ụnwanyi l'ophu e-gudekwanụ iya kwaa ẹnya; g'ẹphe te eje eme ẹgube ono, unu meru
ono.
49 Aa-gwata unu ụgwo emerwụshi ono, unu emerwụshi onwunu ono. Unu e-vuta
ẹjo-iphe ọ nwụtaru unu; mbụ nshi ono unu agwọ ono. Ọo ya bụ; g'unu amakwanụru
l'ọo mbẹdua, bụ Nnajịuphu bụ Chipfu."

24

Ẹtu, e gude ite, e shiberu l'ọku nmaa

1 Tọbudu iya bụ; o be l'apha kẹ tete g'ọnwa iri dụ l'abalị iri; Chipfu bya epfuru opfu
yeru mu sụ:
2 "Nwa ndiphe; dee iphe ntanụ-a bụ l'ẹkwo; mbụ ntanụ-a gẹdegede; kẹle ọo ntanụ-
a gẹdegede bẹ eze ndu Bábilọnu kephetaru Jierúsalẹmu k'ọgu.
3 Nmaaru ndu ono, bụ ekwegekwe ono ẹtu; sụ phẹ: Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ
Chipfu epfu baa:
" 'Shibe ite; shibe iya
l'ọku kuru mini ye iya!
4 Chịru mkpirikpu
mkpirikpu anụ ye iya;
mbụ ndu ọphu a
họtaru ahọta;
ụtapfu iya;
mẹ upfumẹka iya;
mbụ-a woru ẹka
kachaa abụru ọkpobe
anụ chị-jia ya achị-ji.
5 L'ị kpụta atụru,
kachakpọo ree gbua;
chịru anụ iya ye l'ọhu

ite ono;
shighee anụ ono eshighe.
Shighee yẹe ọkpu iya
eshighee.
6 “ ‘Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Nshịo gụbe
mkpụkpu ono, egbu ọchi ono! Nshịo ite ono, gbawaru ẹgba ono; mbụ ite ono, ẹgba
iya tee hefuẹdu ehefu ono. Gụshia anụ ono nanụ nanụ; g'ọ tọ dụkwa ọphu aa-ha g'ọ
phọdu.
7 Kẹle mee ndu o gbushikọtaru bẹ yẹe ya tụkowaru nmakụru l'eli mkpuma; ọ tọ
wụshiduru iya l'ọma alị ẹka urwuku gege ekpochikpọo ya nụ.
8 Ọo gẹ mee ndu ono akpalia mu ẹhu-eghu; k'ọphu mu a-bya agwata iya ụgwo iphe,
o meru kparụ iphe, mu doberu mee ndu ono l'eli mkpuma; g'ọ tọ dụ iphe, e-kpochi
iya ẹja.
9 “ ‘Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Nshịo gụbe
mkpụkpu ono, egbu ọchi ono! Mbẹdua e-yebakwarọ nkụ l'ọku ọbu g'ọ kabaa shii.
10 Mu a-kụbe nkụ ono g'ọ ha l'ikpo l'ikpo.
“ ‘Mu eworu ọku zunwua ya.
Gude iya shighee anụ
ono eshighee.
Mu eyekọbechaa ya iphe,
emeje g'iphe shi mkpọ.
Mu eshia ya g'ọkpu iya
kpebatachaa uke
ekpebata.
11 “ ‘L'ị bya agbẹ teke ono shikwasẹ ite iphoro ono l'eli ovokọku ono; shia ya gbiriri
jeye ọku adụ l'ite ono shii; mbụ shia ya g'onyirubvu, e gude mee ya chaa zịriri; k'ọphu
inyi, nọ iya nụ a-dazehu; mbụ g'ẹgba, ọ gbaru ono kee ọku gbiriri jasụ ookechafụ.
12 Noo kẹle e mewaru iya jasụ ike labọ bvụ; ọphu ẹgba, ọ gbaru ono ekwedu
eheshihu. Nta-a bẹ ọku e-ke ẹgba ono, ọ gbarụ ono.
13 Iphe, bụ inyi ono, dụ ngu l'ẹhu ono bẹ bụ ụrwuali. Eshi ọphu mu mekọtaru
gẹ mu e-me hufu ngu inyi ono; ọphu o kwedu gẹ mu hufu ngu iya; bẹ a ta abyadụ
ehufubaa ngu iya jasụ teke mu e-gude oke ẹhu-eghu mu mee ngu g'ọ dụ mu.
14 Ọo mụbe Chipfu pfuru opfu ono. O rwuakwaru teke mu e-me iya. Mu ta abyadụ
esela onwomu azụ; ọphu mu abyadụ aphụ obu-imemini; ọphu mu ta abyadụ asụ lẹ
mu tee meẹdu gẹ mu tụberu. Ee-kpe ngu ikpe g'umere ngu waa iphe, iime gbaru.
Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.’ ”

Anwụhu Nyee Ezekẹlu

15 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
16 “Nwa ndiphe; mu abyaakwaa egude ọnu ẹchachi lanụ nyịchata ngu onye ono,
i yeru ẹnya ono. Ọle-a; ba agụkwa aphụ; ọphu ị rakwa ẹkwa; mbụ g'ẹnya-mini ta
alwafụtakwa ngu l'ẹnya.
17 Tọkpoepho nwẹhu tsụ ude. Ta kwashịkwaru onye nwụhuru anwụhu ẹnya-mini.
Kee iphe, iikeje l'ishi ẹgube iikeje iya; l'i yee akpọkpa ngu. Te ekechikwa iphe l'ọnu;
ọphu i rikwa nri, ndu aphụ tsọru erije.”
18 Ọo ya bụ; mu pfuẹberu ndu ono opfu ono l'ụtsu; o be l'ụzenyashi; nyee mu
nwụhu. O be lẹ nchitabọhu iya; mu bya emekọta ẹgube ono, a sụru gẹ mu mee ono.
19 Tọbudu iya bụ; ndu ono bya ajịa mu sụ: “?Tịi kadụru anyi iphe, iphe-a,
iimegbabẹ-a bụ l'ẹhu anyi?”
20 Tọbudu iya bụ; mu sụ phẹ lẹ Chipfu pfuru mu sụ-a;

21 gẹ mu sụ ndu Ízurẹlu: “Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu
abyaakwaa eme ẹka-dụ-nsọ mu g'ọ tọ dụhe nsọ; mbụ ẹka ono, a kpụru o shihu
ike, bụ ẹka unu gude eku onwunu ono; mbụ ẹka ono, unu yeru ẹnya ono; bya abụru
ẹka ono, dụ unu ree ono. Ụnwu unu unwoke mẹ ụnwu unu ụnwanyi, bụ ndu ọphu
unu harụ l'azụ; bẹ bụ ogu-echi bẹ ee-gude gbushia phẹ.
22 Ọo ẹgube ono, mu meru ono bẹ unu e-mekọta. Unu tee kechidu iphe l'ọnu; ọphu
unu eridu nri, ndu nọ l'aphụ erije.
23 Unu e-kebe iphe l'ishi ẹgube unu ekejehawa iya; yee akpọkpa unu. Unu taa
agụdu aphụ; ọphu unu taa aradụ ẹkwa; ọle unu a-jọ ẹhu bvụebe l'opfu ẹjo-iphe ono,
unu meru ono; mbụ l'unu a-nọdu atsụ ude l'ime onwunu.
24 Ezekẹlu a-bụru unu iphe-ọhubama. Iphe ono, o mekọtaru ono bẹ unu e-mekọta.
Teke iphe ono nwụerupho; unu amaru l'ọo mbẹdua, bụ Nnajịuphu bụ Chipfu.
25 “A bya lẹ gụbedua; nwa ndiphe; mbọku ono, mu a-nafụ phẹ ẹka ono, a kpụshiru
ike ono, bụ ẹka ẹphe gude ẹhu-ụtso iya eku onwophẹ ono; mbụ ẹka ẹphe yeru ẹnya
ono; bya abụru ẹka dụ phẹ ree l'obu ono; mbụ mbọku ono, mu a-nafụ phẹ ụnwu phẹ
unwoke mẹ ụnwu phẹ ụnwanyi ono;
26 bẹ onye nahụru gbalaa; a-byapfuta ngu bya edooru ngu iphe emenụ.
27 Ọ bụru mbọku ono bẹ ii-bebe kụhaa ọnu ngu; gụ l'onye ono nahụru nụ ono
epfugba opfu; ị tịi bụeduru onye te epfudu opfu ọzo. Ọo ya bụ; l'ị bụru phẹ iphe-
ọtube-nvọ. Ẹphe a-maru-a l'ọo mbẹdua bẹ bụ Chipfu.”

25

Eepfu iphe, e-me ndu Amọnu

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
2 “Nwa ndiphe; ghachiru ndu Amọnu iphu; pfuchiru mu; karụ phẹ iphe, e-me phẹ
nụ.
3 Sụ phẹ lẹ-a: ‘Unu nụmakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu. Wakwa iphe,
Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ọphu i teru ẹswa kpua ụlo mu, dụ nsọ; teke e
merwushịru iya; tẹme ọ nọdu atsọ ngu ụtso l'e meru alị Ízurẹlu; ọ bụru ochobu; waa
l'a kpụru ndu Jiuda lẹ ndzụ laa alị ọzo;
4 bẹ mu e-nwuru ngu nụ ndu ụzo ẹnyanwu-awawa g'ẹphe nworu ngu. Ẹphe a-bya
anọdu l'ime ngu nwechaaru alị-eze alị-eze; bugbaaru eburu l'ime ngu. Ẹphe e-ri
akpụru oshi ngu; ngụa mini ẹra-eswi ngu.
5 Mu e-me mkpụkpu Raba g'ọ bụru ẹka ịnya-kamẹlu akpajẹ nri. Mu emee alị ndu
Amọnu g'ọ bụru ẹka atụru a-dọjeru atụta unme. Ọo ya bụ g'unu amakwanụru l'ọo
mu bụ Chipfu.
6 “ ‘Lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ọphu ị kụru ẹka pyaa;
tee ebvu; gudekọta ẹjo obu teru ẹswa kpua ndu Ízurẹlu;
7 bẹ mu a-machị ẹka; bya adaa ngu ẹka kẹ njọ l'ẹhu. Mu e-nwuru ngu nụgbaa
ọhamoha, nọnu g'ẹphe lwụa ngu alwụlwu. Mu e-dekufu ngu l'iphe, bụ ọha, nọnu;
mee ngu l'ịi chịhu l'iphe, bụ mkpụkpu nọnu; mbụ mee ngu g'ị bụru mkpurupyata.
Ọo ya bụ g'ịi-maru l'ọo mu bụ Chipfu.’ ”

Iphe, ee-me ndu Mówabu

8 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu pfuru baa: “Eshi ọphu Mówabu waa Siye
sụru ‘Lekpọdapho; ndu ọnu-ụlo Jiuda bẹ dụkwaa gẹ ndu ọhamoha ọzo’;
9 bẹ mu e-me g'ibiya kẹ Mówabu ono gheru ọnu; e -shi lẹ mkpụkpu ndu ọphu
nọ l'iphu ẹgu, bụ iya bụ ẹka kakọta ree l'alị ono; mbụ e -shi lẹ mkpụkpu Bẹtu-
Jieshimọtu; mẹ Belu-Meyọnu; mẹ Kiriyatayimu.

10 Mu e-nwuru Mówabu yẹle ndu Amọnu nụ ndu ụzo ẹnyanwu-awawa; g'ẹphe
nworu; ọphu a ta abyadụ anyatabaa ndu Amọnu anyata ophu l'echilabọ ọhamoha.
11 Mu anụa ndu Mówabu aphụ. Ọo ya bụ g'ẹphe amakwanụru l'ọo mbẹdua bụ
Chipfu."

Iphe, ee-me ndu Edọmu

12 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: "Eshi ọphu ndu Edọmu gwataru
ndu Jiuda ụgwo iphe; bẹ ẹphe shiakwa l'ụgwo iphe ono, ẹphe gwataru ono meswee;
k'ọphu parụ ẹka.
13 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu a-machị ẹka
gude kẹ njọ daa Edọmu ẹka l'ẹhu. Mu e-gbushi unwoke; mẹ ẹku, nọ iya nụ. Mu
emee ya g'ọ bụru ochobu. A -gbẹ lẹ mkpụkpu Temanu rwua lẹ mkpụkpu Dedanu bẹ
bụ ogu-echi bẹ ee-gude gbushia phẹ.
14 Mu e-gude ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu gwata ndu Edọmu ụgwo iphe ono, ẹphe
meru ono. Ẹphe e-me ndu Edọmu g'ooghu mu; mbụ mee phẹ g'oke ẹhu-eghu mu
gude habe mu l'ẹhu. Ọo ya bụ g'ẹphe amakwanụru l'ọo mbẹdua agwa phẹ ụgwo iya.
Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu."

Iphe, ee-me ndu Filisitayinu

15 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: "Eshi ọphu ndu Filisitayinu
gudewaa ẹjo obu melata; mbụ gwata ụgwo iphe; bya egude kẹle ndu Jiuda shirọ
teke k'ichee dụ phẹ ashị; eme g'ẹphe mee phẹ g'ẹphe bụru mkpurupyata;
16 bẹ wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu a-machị ẹka kẹ njọ daa ndu
Filisitayinu l'ẹhu. Mu eme gẹ ndu Kereti chịhu; mee ndu ọphu phọduru nụ, bu lẹ
mgboru eze-ẹnyimu g'ẹphe bụru mkpurupyata.
17 Mu a-kwatakpọo akwata gwata phẹ ụgwo iphe, ẹphe meru; mbụ gude oke ẹhu-
eghu mu nụa phẹ aphụ. Ọo ya bụ g'ẹphe amakwanụru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu; lẹ
teke mu agwata phẹ ụgwo iphe, ẹphe meru ono."

26

Iphe, ee-me mkpụkpu Taya

1 Tọbudu iya bụ; o be l'apha k'iri lẹ nanụ; lẹ mbọku mbụ l'ọnwa onoya; Chipfu bya
epfuru opfu yeru mu sụ:
2 "Nwa ndiphe; eshi ọphu ndu Taya ekweru ndu Jierúsalẹmu une asụje phẹ: 'Hẹe!'
Ẹka ono, iphe, bụ ọhamoha eshije eje azụ aswa ono bẹ dakpọshihuwaru nụ. Mgbo,
e yeru iya bẹ gụhachawaru gheru ọnu; gẹ mu eshije iya g'ọ dụ mu. Nta-a, mkpụkpu
ono dakpọshihuwaru-a bẹ bụwaa g'iphe bya ejeahaaru mu lẹ ree.
3 "Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Gụbe mkpụkpu
Taya; mu nọakwaru ngu lẹ njọ. Mu a-chịta ọha, dụ igwerigwe g'ẹphe bapfuta ngu;
mbụ l'ọo ẹgube ono, eze-ẹnyimu enwutajẹ akpara-mini kẹ gbukumu-a; bụ gẹ mu
e-nwuta phẹ; g'ẹphe byapfuta ngu.
4 Ẹphe e-tsukpọshi igbulọ, e gude kpụ-buta mkpụkpu Taya; bya enwukpọshikota
ụlo-eli, nọ iya nụ. Mu e-kwochatachaa ẹja mkpọkpo-ụlo ono; bya emee ẹka ono g'ọ
bụru mkpuma mmanụ bẹ a-nọdu iya nụ.
5 Taya a-bụru pherere-alị nọ l'echi eze-ẹnyimu; bụru ẹka aa-nọduje asụsa ụgbu-
ịkokoro phẹ g'ọ kọrohu. Mkpụkpu ono a-bụru iphe, ọhamoha a-lwụ alwụlwu.
Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu."
6 Ndu ọphu bugbaa l'ime ẹgu bẹ ee-gude ogu-echi gbushia. Ọo ya bụ g'ẹphe
amakwanụru l'ọo mbẹdua bẹ bụ Chipfu.
7 "Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọo Nebukadineza, bụ eze ndu
Bábilọnu, bụ eze, ka ndu eze; mbụ onye ono, shi l'ụzo isheli; bẹ mu e-me g'ọ dapfu

ndu Taya. Ọo-chịta ịnya; mẹ ụgbo-inya; mẹ ndu agba l'ịnya; mẹ igwerigwe ndu ojọgu gude bya.
8 Oo-gude ogu-echi gbushikọta ndu ọphu bu l'ime ẹgu. O bvua ose-ọgu gude kepheta ngu; bya akọo obvudu-ẹja g'ọ nọdu kpụa oronmono jasụ l'igbulọ ngu. Ọo-pali iphe, eegudeje egbobuta onwonye; gude tsoo ngu ọgu.
9 Ọo-nọdu asụ ọkurukpo, eegudeje akụkposhi ụlo l'igbulọ mkpụkpu ngu kẹ pfuu. Oo-gude ngwọgu iya nwukpọshia ụlo-eli ngu.
10 Ịnya, ọo-chịru a-dụta-be igwerigwe; k'ọphu bụ l'udzu, ẹphe gude ọkpa ekpokashị bẹ e-lichaa ndibe ngu mkpachi. Igbulọ, e gude kpụ-buta mkpụkpu ngu ono bẹ a-nọdu ete nmẹnmenme; l'igiji, ẹphe a-nọdu ede; mbụ ndu agba l'ịnya; mẹ ikpoto ụgbo-ịnya, ọochi teke ono, oo-shi l'ọguzo unu abata ono; mbụ g'onye abahụ lẹ mkpụkpu, e nwukpọfuru igbulọ iya enwukpọfu.
11 Ụpyi-ọkpa ịnya iya ono bẹ a-zọkota gbororo, nọ l'ime ngu tọlitoli. Oo-gude ogu-echi gbushia ndibe ngu. Itso ngu, shihuru ike a-ngashịhuchaa bụru mẹmejee l'alị.
12 Ẹphe a-lwụ ẹku ngu alwụlwu; gwee ngwaswa ngu tụtua. Ẹphe e-nwukpọshikota igbulọ, e gude kpụ-buta ngu; nwutsushikọta ụlo nọ l'ime ngu, e meru ọ nọdu ama mma; bya evukọo mkpuma ngu mẹ oshi ngu; mẹkpoo mkpọkpo-ụlo ngu; je enwuru ye l'eze-ẹnyimu.
13 Mu e-me g'ebvu ono, ị gụje ono bụru nyọnyoronyo. Ebvu ono, i gudeje une akpọ ono bẹ a ta abyadụ anụmabaa ọzo.
14 Mu e-me alị ngu g'ọ bụru mkpuma mmanụ bụ iphe, a-nọdu iya nụ; l'ị bụru ẹka aa-tụsaje ụgbu, e gude egbu ẹma g'ọ kọrohu; ọphu a ta abyadụ akpụkwaba ngu akpụkwa; kẹle ọo mụbe Chipfu pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono."
15 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfuru mkpụkpu Taya baa: ?Ọ dụ ngu g'alị, nọkota l'agụga eze-ẹnyimu taa nmakọtadu jiijiijii lẹ teke ịi-da; mbụ lẹ teke ono, ndu e mekagbaaru iphe a-nọdu atsụ ude ono; mbụ teke ono ee-gbushi nemadzụ l'ime ngu ono?
16 Ọ bụru teke ono bẹ ndu-ishi, bugba l'agụga eze-ẹnyimu e-nyizetakọta l'aba-eze phẹ; bya eyeshikọta akpawuru-uwe phẹ. Ẹphe e-yeshikọta uwe phẹ, e mengashịru ọ nọdu ama mma ono. Ndzụ-agụgu e-rwuta phẹ. Ẹphe agwọdoshihu l'ọma alị mmanụ; anmagbaa pyaapyaapyaa tekenteke; l'ọ kpọ phẹ ọnu-opfu; mbụ iphe byapfutaru ngu nụ.
17 Ẹphe erwuarụ unu erwubvu sụ:

"Ẹgube g'e mekwanụru ị
bụru mkpurupyata;
gụbe ọhamoha ono,
a maru amaru ono;
mbụ gụbe ọha,
ọkpehu shi dụ shii bụ
ndu akpa lẹ mini bukọta
iya.
Gụbe ọha ono shi alwụshi
ọgu ike lẹ mini;
mbụ gụbedua;
mẹ ndu bu ngu l'ime.
Ndu bu l'ibiya ono;
bẹ i shi mee ẹphe
tụko anmagbaa
rwuurwuu lẹ
ndzụ-agụgu.

18 Nta-a bẹ ndu bu l'agụga
eze-ẹnyimu anmakọta
pyaapyaapyaa l'ẹka
ị daru.
Alị, mini sọ-phegbaaru
mgburugburu
l'eze-ẹnyimu bẹ
ndzụ-agụgu rwutaru;
kẹle ị daru.
19 "Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Teke mu e-me mkpụkpu ngu ono
g'ọ bụru ochobu; mbụ g'ọ dụ g'ẹka e te ebuẹdu ebubu; mbụ teke mu e-gude oke
eze-ẹnyimu ime alị bapfuta iya; bya emee g'oke mini ono gbamia ya;
20 bẹ mu e-mekwa gẹ gụle ndu ọphu ekpoda ekpoda; tụko kpoda l'iduma; mbụ g'ị
lapfu ndu teke k'azụ. Mu e-me ngu g'i nwuda l'ime alị gẹ mkpọkpo-ụlo, mebyishihuru
teke ndiche. Ndu unu l'ẹphe a-swịru bụ ndu ala l'uwurukutu-maa; ọphu ị tị byadu
alwabaa azụ ọzo; mbụ kẹ bya ebubaaru l'alị, ndu nọ ndzụ.
21 Mu e-me ngu g'ị laa ẹjo alala; mee ngu l'ị chịhu-gbua ree. A chọ ngu nta chọ
imo; ọle a ta abyadụ ahụmabaa ngu ọzo. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu
bụ ono."

27

Iphe, e-me ndu Taya

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
2 "Nwa ndiphe: yọoru ndu Taya ọshi;
3 sụ iya: Gụbe mkpụkpu Taya, nọ l'ọnu ẹka eeshije abahụ l'eze-ẹnyimu; bụru
mkpụkpu, iphe, bụ ndu bugbaa l'agụga eze-ẹnyimu abyajẹ azụta aswa. Wakwa iphe,
Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa:
" 'Oowaa gụbe Taya;
ị sụru l'ị maẹberu mma.
4 Ẹka oke alị ngu kparụ
bẹ bụgbaa l'echi
eze-ẹnyimu.
Ndu kpụru ngu nụ kpụtsee
meru ngu k'ọphu ị
mafụfuru mma ngu
l'ishi.
5 Ndu kụru ụgbo-mini
ngu bẹ bụ l'úbvú
Seniru bẹ ẹphe gburu
oshi payịnu gude kụa ya;
bya ejekwaphọ l'úbvú
úbvú Lébanọnu bua
oshi sida gude bvua
itso ụgbo-mini ngu ono.
6 Ọ bụru oshi-akpụrata,
shi l'alị Beshanu bẹ
e gude pyịshia eku-ụgbo
ngu;
ọ bụru oshi-sayịpuresu,
e bukọru l'agụga
ẹnyimu Sayịpurosu

bẹ e gude mee ọmali
ụgbo-mini ngu ono;
bya egude eze-enyi
mee ya ọna.
7 Ẹkwa-ọchaa, a kparụ ọ dụ ẹguru,
shi lẹ Ijiputu bẹ e kweru
l'imeli ụgbo-mini ono;
bụ iya bụ iphe,
emeje iya g'ọ gba ọso;
bya abụru iya bẹ
eegudeje ahụbe
iya ama.
Iphe, e gude kwekọta
l'ugbo-mini ono
gẹ mini ta abahụjeshi
iya bẹ bụ ẹkwa,
dụ urwukpu-urwukpu;
mẹ ẹkwa, dụ uswe-uswe,
shi l'agụga ẹnyimu
mkpụkpu Elisha.
8 Unwoke mkpụkpu Sayịdonu;
mẹ unwoke mkpụkpu
Avadu bẹ bụ ndu
shi akpọkotaru ngu ụgbo;
gụbe Taya.
Unwoke ngu, bụ ndu
iphe doru ẹnya bẹ
bụkota ndu
angakọtaru ngu
ụgbo-mini.
9 Ndu-bụ-ọgerenya mkpụkpu
Gebalu, mẹ ndibe phẹ,
maru eme ọna;
bẹ anọduje l'ụgbo-mini ngu;
emezigbaa ẹka o
rifushihuru ụzo.
Iphe, bụ ụgbo-mini,
nọkota l'eze-ẹnyimu;
mẹ ndu angakọta
ụgbo-mini ono bẹ
abyajẹ ngu azụta aswa.
10 " 'Unwoke ndu Peshiya; mẹ unwoke ndu Lidiya; yẹe unwoke ndu Putu shi bụkotaru ndu ojọgu ngu alwụru ngu ọgu. Ẹphe achịjeru iphe, ẹphe egudeje egbobuta onwophẹ; mẹ okpu-igwe phẹ kobegbaa l'eli igbulọ ngu. Ẹphe meru ngu ị du úbvú.
11 Unwoke ndu Avadu; mẹ unwoke ndu Helẹku bẹ bụ ndu echejeru ngu igbulọ ngu nche gba mgburugburu. Unwoke ndu Gamadu bụ ndu anọdujeru ngu l'ụlo-eli. Ẹphe ewojeru iphe, ẹphe egudeje egbobuta onwophẹ kobegbaa l'eli igbulọ, e gude kpụ-buta mkpụkpu ngu. Ẹphe meru; mma ngu dzua edzudzu.

12 “ ‘Ndu Tashishi shi bụru ndu azụje ngu aswa; kẹle i nweru ẹku, parụ ẹka l'ụdu iya
l'ụdu iya. Ẹphe shi egudeje mkpọla-ọchaa; mẹ iphe-ígwè; mẹ ogbongu; mẹ mkpuma
ọta-njele; bya azụ-nweta ngu ọphu i nweru.
13 Ndu Jiavanu; mẹ ndu Tubalu; mẹ ndu Mẹsheku shi achịjeru ohu; mẹ ngwa, e
gude onyirubvu mee; gude bya ngu azụta aswa.
14 Unwoke Bẹtu-Togarama shi akpụjeru ịnya, eegudeje eje ozi; mẹ ịnya, eegudeje
alwụ ọgu; mẹ ịnya-mulu bya ngu azụta aswa.
15 Unwoke ndu Dedanu bẹ unu l'ẹphe shi azụgbaje aswa. Igwerigwe ndu bugbaa
l'agụga eze-ẹnyimu shi bụkotaru ndu azụ ngu aswa. Ọ bụru eze-enyi yẹle oshi-eboni
bẹ ẹphe shi egudeje pfụa aswa iphe, ẹphe zụru.
16 Ndu Edọmu bẹ shi azụje ngu aswa; kẹle iphe, iimeshi emeshi bẹ dụ igwerigwe.
Ẹphe shi egudeje mkpuma emeralụdu; bya ngu azụta aswa; mẹ ẹkwa dụ uswe-uswe;
mẹ ẹkwa, a kparụ ọ nọdu ama mma; mẹ ẹkwa ọchaa; mẹ mkpuma koralu; mẹ
mkpuma rubi.
17 Ndu Jiuda; mẹ ndu Ízurẹlu bẹ unu l'ẹphe shi azụgba aswa. Ẹphe shi egudeje witi,
shi lẹ Minitu; mẹ igberi; mẹ manụ-ẹnwu; mẹ manụ mmanụ; waa manụ-balụmu; bya
ngu azụta iphe, i meshiru.
18 “ ‘Ndu Damasụkosu gudekwaphọ l'i meshiru iphe, dụ igwerigwe; waa kẹle i
nweru ẹku ntụmatu; ẹphe nọdu egudeje mẹe, shi lẹ Hẹlubonu; mẹ ẹji atụru, shi lẹ
Zaharu azụ ngu aswa.
19 Ndu Danu; mẹ ndu Jiavanu, shi lẹ Uzalu bẹ azụje ngwaswa ngu. Ẹphe nọdu
egudeje ígwè, a kpụru akpụkpu; yẹe kashiya; mẹ kalamọsu, bụkota iphe, eegudeje
eme manụ-anyịnyi, eshi kwẹekweekwee; bya ngu azụta aswa.
20 Ndu Dedanu shi egudeje ukpo, eegudeje nọdu l'eli ịnya bya ngu azụta aswa.
21 Ndu Arabu; mẹ iphe, bụ ndu-ishi ndu Keda bẹ bụkota ndu shi azụje ngu aswa.
Ẹphe achịjeru atụru; mẹ ebili; yẹe eghu bya ngu azụta aswa.
22 Ndu Sheba; mẹ ndu Rama bẹ shi azụjekwa ngu phọ aswa. Ẹphe shi egudeje
manụ, vu oke aswa; mẹ mkpuma, vu oke aswa; mẹ mkpọla-ododo; bya azụ-nweta
ngwaswa ngu.
23 Ndu Haranu; mẹ ndu Kane; mẹ ndu Édẹnu; yẹe ndu agbagbaa oke-nghọ, shi lẹ
Sheba; mẹ ndu agba oke-nghọ, shi lẹ mkpụkpu Ashuru; mẹkpoo mkpụkpu Kilimadu
bẹ shi azụkotakwa ngu phọ aswa.
24 Iphe, ẹphe shi azụje ngu aswa iya bụ uwe, amagbaa mma; mẹ ẹkwa, dụ
urwukpu-urwukpu; yẹle ẹkwa, a kparụ dengashịa ya iphe edengashị; mẹ jịlajila
ukpo, vọkashiru avọkashi, aatọgboje l'ọma-ụlo; mbụ ọphu e gude ọkpukpu swịa;
bya elichaa ya kẹ kpụkpurukpu.
25 Ụgbo-mini ndu Tashishi bụ gụbe Taya bẹ ẹphe anọduje evuru iphe.

“ ‘Ị dụepho g'ụgbo-mini,
e dojiru iphe,
anyịshi ẹrwa ike;
ọ nọdu l'echilabọ
eze-ẹnyimu.
26 Ndu l'akpọ ngu l'ụgbo
kpọtawaru ngu je
edegebe l'echi
eze-ẹnyimu.
Obenu lẹ phẹrephere,
shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa
a-bya ezijashia ngu
iphiriba iphiriba

l'echilabọ eze-ẹnyimu
ono.
27 Ẹku ngu; mẹ iphe,
i gude agba nghọ;
mẹ ngwaswa ngụ;
mẹ ndu etso ụgbo-mini ngu;
mẹ ndu angaru ngu
ụgbo-mini;
mẹ ndu aguchijeru ngu
ụgbo-mini;
mẹ ndibe ngu,
agba oke-nghọ;
mẹkpoo ndu ojọgu ngu
g'ẹphe ha; mẹ iphe,
bụkpoo ndu ọzo nọ
l'ụgbo ngu ono;
bẹ e-kpolahụ l'echilabọ
eze-ẹnyimu mbọku ono,
ụgbo-mini ono e-kpu.
28 Agụga agụga
eze-ẹnyimu bẹ
a-nmahụkota jiijiijii
lẹ teke ndu angaru
ngu ụgbo-mini
a-tụshi ụzu-ẹkwa.
29 Iphe, bụkpoo ndu gude
eku-ụgbo akpọ ụgbo
bẹ a-pakọtaru ụgbo
phẹ nwuhaa.
Ndu anga ụgbo-mini;
mẹ ndu etso ụgbo-mini
ono bẹ a-pfụchaaru
l'agụga eze-ẹnyimu.
30 Ẹphe a-kwatakpọo akwata
chia oke mkpu ẹkwa;
mbụ kwatakpọo rashịa
ẹkwa ngu ike.
Ẹphe e-kpota ntụ kpukposhi
onwophẹ l'ishi;
bya arwaswikọta
onwophẹ lẹ ntụ.
31 Ẹphe a-kpụshi ishi ngu;
bya eyee uwe-aphụ.
Ẹphe e-gude obu,
aphụ jiru ejiji kwaa
ẹkwa ngu;
mbụ gụa aphụ ngu
gụshia ya ike.
32 Ọ bụru teke ono,
ẹphe a-nọdu ara ẹkwa ngu;
agụ aphụ ngu ono;

bẹ ẹphe a-gụru ngu
ebvu-aphụ ọwa-a sụ:
?Bụ mkpụkpu ole bẹ
bụjekporu
mkpurupyata l'echilabọ
eze-ẹnyimu ẹgube-a,
mkpụkpu Taya
bụ iya-a?
33 Teke e shi evushije
ngwaswa ngu e -shi
l'eze-ẹnyimu;
bẹ i shi emeje ẹpho
eji ọha, dụ igwerigwe.
Ọ bụru ẹku ngu,
parụ ẹka;
mẹ ngwaswa ngu bẹ
i gude mee ndu eze,
nọgbaa lẹ mgboko-a
ẹphe nweru iphe.
34 Obenu lẹ nta-a bẹ mini
mebyishiwaru ngu
l'ọhu eze-ẹnyimu.
Ngwaswa ngu ono;
yẹe ndu tso ngu nụ;
bẹ mini rikọtawaru
unu l'ẹphe.
35 " 'Iphe, bụkpoo ndu bukọta l'agụga eze-ẹnyimu bẹ iphe, meru ngu nụ nyịru ishi ẹdzu; ndu bụgbaa eze phẹ nmahụkota rwuurwuu l'ẹka ndzụ-agụgu rwutaru phẹ. Iphu gbapfụbechaa phẹ agbapfụbe l'ẹka ndzụ agụ phẹ.
36 Iphe, bụ ndu agbagbaa oke-nghọ l'ọhamoha bẹ ata mgbede lẹ k'iphe nwụru ngu nụ. Ị lawarụ ẹjo alala; ọphu ị tị byadu adụbaa adụdu ophu.' "

28

Iphe, e-me eze ndu Taya

1 Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
2 "Nwa ndiphe; pfuaru onye-ishi ndu Taya sụ iya: Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ọphu iitu onwongu ẹpha sụ l'ị bụ Chileke; l'ị sụgaru l'aba-eze Chileke l'echilabọ eze-ẹnyimu; l'ẹka ị bụ nemadzụ mmanụ; mbụ l'ị tị bụdu Chileke; e -gudekpọoro l'ịiri l'ị maru iphe gẹ Chileke.
3 ?Ị ka Danẹlu amaru iphe tọo? ?Ịiri l'ọ tọ dụedu iphe, e domiru edomi; ị tịi tụkochaada g'ọ ha maru tọo?
4 I gudewaa mmamiphe ngu; mẹ egomunggo, i nweru kpaa ẹku kụberu onwongu; bya evukọo mkpọla-ododo; mẹ mkpọla-ọchaa kụbe l'ụlo-ẹku ngu.
5 I gude aswa ono, ị maru g'aazụje; mee ẹku ngu kabaa shii. Ị gbẹ gude l'i nwewaru iphe bya etuahaa onwongu oke ẹpha.
6 "Ọo ya bụ; waa iphe Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ọphu ịirije l'ị maru iphe; mbụ l'ị mawaru iphe gẹ Chileke;
7 bẹ mu e-rwutaẹpho ndu ọhozo g'ẹphe bya etsoo ngu ọgu; mbụ ndu ọha, kachaa enweru ẹjo-ọkpoma l'iphe, bụ ọha l'ophu. Ẹphe a-mịta ogu-echi phẹ gude mee gẹ

mma, ịima; mẹ mmamiphe ngu ono bụru ọla-l'iswi. Ùbvù, ị dụ bẹ ẹphe e-woru gwọo lẹ ntụ.
8 Ẹphe a-lọ-tsuta ngu; nwuru ngu ye l'ilu; mbụ l'ẹphe e-gbu ngu l'ike l'echilabọ eze-ẹnyimu.
9 ?Ii-nwekwadụru ọnu, ii-gude sụ ndu ono, e-gbu ngu nụ ono m'ẹphe -byaẹpho; l'ị bụ Chileke? Ndu e-gbu ngu nụ ono -byaẹpho; bẹ ịi-maru-a l'ọo nemadzụ mmanụ bẹ ị bụ; l'ị tị bụdu Chileke.
10 Ịi-nwụhu anwụhu onye akpapyị l'ẹka ndu ọhozo. Ọ kwa mbẹdua pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu."

Adada eze ndu Taya

11 Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ẹhu; bya asụ mu:
12 "Nwa ndiphe; raa ẹkwa eze ndu Taya sụ iya: Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: I shi bụru onye a sụru l'ọ dụebe ree; bya abụru onye shi maru mmamiphe shii; bya eshikwaphọ bụru onye mafụru mma l'ishi.
13 I shi buru lẹ Édẹnu; mbụ lẹ mgbabu Chileke. Iphe, bụ mkpuma, vugbaa oke aswa bẹ meru ngu; ị nọdu ama mma. Mkpuma ono bẹ bụ rubi; mẹ tópàzù; mẹ emeralụdu; mẹ kìrísòlàyìtù; mẹ ónìkùsù; mẹ jiásùpà; mẹ sáfàyà; mẹ tọ̀kwásù; mẹ berilu. Iphe, e doru mkpuma ono kẹ jọo; bya egude kpapyabẹ iya o shihu ike bụ iphe, e meru lẹ mkpọla-ododo. Iphe ono bẹ e meru doberu ngu lẹ mbọku e keru ngu; ị fụta mgboko.
14 A wụru ngu manụ l'ishi g'ị bụru chierobu, anọduje eche nche; mbụ l'ọo iphe ono bẹ mu meru ngu g'ị bụru. I shi nọdu l'eli úbvú, dụ nsọ kẹ Chileke. I shi edegejeru lẹ mkpuma, egbugba kẹ nwịinwii.
15 "Eshi kẹ mbọku, e meru ngu bẹ ụta ta adụjeduru ngu l'ẹhu jasụ teke a byaru ahụma l'iime ẹjo-iphe.
16 I gbẹ gude l'i nweru ngwaswa, ha shii wata eme kpangakpangakpanga; shi nno wata iphe-ẹji. Ọo ya bụ; mu chịfu ngu; i gude iphere lụfu l'úbvú Chileke ono. Mu nwufu gụbe chierobu, anọduje eche nche ono lẹ mkpuma, egbugbaa nwịinwii ono.
17 I gude kẹle ịima mma tseahaa etsetse; bya arwụtoshia mmamiphe ono, ị makọtaru ono arwụtoshi opfu l'ọo l'ị dụ ùbvù. Ọo ya bụ; mu pata ngu tụa l'alị; mee ngu ị bụru onye ndu eze watarụ ele ẹnya kẹ phọriphori.
18 I gudewaa ikpoto ẹjo-iphe, i meshikọtaru; mẹ aswa, i gude ụgho azụ merwushikọta ẹka-dụ-nsọ ngu. Ọ bụru iya meru; mu menaa ọku shi l'ime ngu gbanwuhu; woru ngu tsua tsufu. Mu woru ngu mee; ị bụru ntụ, wụshiru l'ọmali; mbụ ị bụru ntụ ekpofu l'iphu ndu ele ngu ẹnya.
19 Iphe, bụ ọhamoha, makọtaru ngu nụ bẹ iphe, meru ngu nụ tụfuru ẹhu. Ị larụ ẹjo alala; ọphu ị tịi byadụ adụbaa adụdu ophu."

Iphe, e-me mkpụkpu Sayịdonu

20 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
21 Nwa ndiphe; ghachiru mkpụkpu Sayịdonu iphu; pfuaru mu phẹ iphe, a-nwụru phẹ nụ;
22 sụ iya: "Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu nọakwaru ngu lẹ njọ; gụbe Sayịdonu. Mu e-me g'ị maru gẹ mu dụ-be akpabiri. Ọo ya bụ; g'ẹphe amakwanụru l'ọo mbẹdua bẹ bụ Chipfu lẹ teke ono, mu a-nụ phẹ aphụ; goshi phẹ lẹ mu bụ onye dụ nsọ ono.
23 Mu e-me g'ẹjo-ẹhu dapfuta iya; mee g'iphe, bụ ọma ogbororo iya sọkota gborogboro lẹ mee. Ee-gbushi nemadzụ ẹphe adakaa l'ime gụbe mkpụkpu ono; mbụ e-gude ogu-echi gbushia nemadzụ l'ẹkameka lẹ mkpụkpu ono. Ọo ya bụ g'ẹphe amakwanụru l'ọo mu bụ Chipfu."

Eekebe ndu Ízurẹlu l'ọma

24 “Ndu ẹphe lẹ ndu Ízurẹlu bunyabẹ ta abyadụ abụbaaru ndu ẹphe dụ ashị; mbụ
l'ẹphe taa dzụkashibedu phẹ; ọphu ẹphe taa lakashịbaedu phẹ g'ọgarambo. Ọo ya
bụ g'ẹphe amakwanụru l'ọo mbẹdua, bụ Nnajịuphu bụ Chipfu.”
25 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Teke mu dufutaẹrupho ndu Ízurẹlu
l'ẹka a chịkashiru phẹ ẹphe laa bẹ bụ l'ime phẹ bẹ mu e-goshi ọhamoha lẹ mu bụ
onye dụ nsọ. Ọo ya bụ; ẹphe abya eburu l'alị nkephẹ, bụ iya bụ alị ono, mu nụru
nwozi mu, bụ Jiékọpu ono.
26 Ẹphe e-buru l'ẹka ono l'ẹhu-guu; nọdu iya kwashịa unuphu; kọahaa ya opfu-
vayịnu. Ẹphe eburu iya l'ẹhu-guu teke mu a-nụ ndu ẹphe l'ẹphe bunyabẹ aphụ, bụ
ndu ono, shi emekpa phẹ ẹhu ono. Noo teke ẹphe a-maru l'ọo mu bụ Chipfu, bya
abụru Chileke phẹ.

29

Iphe, e-me ndu Ijiputu

1 O be l'apha k'iri ono lẹ g'ọnwa iri dụ l'abalị iri l'ẹbo; Chipfu pfuru yeru mu sụ:
2 “Nwa ndiphe; ghachiru Fero, bụ iya bụ eze ndu Ijiputu iphu lẹ kẹ njọ; gude pfuaru
mu iya iphe, a-nwụru iya nụ; pfukwarụpho ndu Ijiputu l'ophu iphe, e-me phẹ nụ.
3 Pfuaru iya sụ iya: ‘Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu nọwaru ngu
lẹ njọ; gụbe Fero, bụ eze ndu Ijiputu; mbụ gụbe ẹjo oke agiyi, zẹe l'echi ẹnyimu ngu.
Ịisuje l'ẹnyimu Nayịlu bụ nkengu; l'ọo gụbedua meru iya doberu onwongu.’
4 Ọle mu e-woru ịkekee dzụbechaa ngu l'ọkpu-agba; bya emee g'ẹma, nọkota
l'ẹnyimu ngu bya eripfua l'ẹkiri, nọ ngu l'ẹhu. Mu a-kpụfuta ngu l'ẹnyimu ẹka ono ị
nọ ono; yẹle ẹma ono, ripfuru l'ẹkiri, ngu ono.
5 Mu a-parụ ngu haa l'echiẹgu gụ l'ẹma, nọkota l'ẹnyimu ngu. Ịi-da l'ọma ẹgu; a
taa patadụ ngu apata; ọphu ọ bụro kẹ lia ngu elili. Mu e-woru ngu nụ anụ-ẹgbudu,
bu lẹ mgboko; mẹ ụnwenu, ephe l'eli g'ị bụru nri phẹ.
6 Ọo ya bụ gẹ ndu bukọta lẹ Ijiputu amakwanụru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu.
“Noo kẹle: i shi bụru ndu Ízurẹlu oshi ekperema.
7 Ọ nọdu abụjeru: ẹphe -kụbe ngu ẹka; ị nyakwoshihu; yejashịa phẹ ukuvu. Teke
ẹphe dakoberu ngu; ị nyajihu; ẹphe adaa dajia ọkpu-upfu.
8 Ọo ya bụ; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-gude ogu-echi
bapfuta ngu; gbushia unwoke ngu mẹ ẹku ngu.
9 Alị Ijiputu bẹ a-bụru mkpurupyata; mbụ l'ọo-bụru ochobu. Ọo ya bụ; g'ẹphe
amakwanụru l'ọo mbẹdua bẹ bụ Chipfu. Iphe, kparụ iphe, mu e-me nno bụ l'ị sụru
l'ẹnyimu Nayịlu bẹ bụ ngu nwe iya; l'ọo ngu meru iya.
10 “Ọo ya bụ; mu nọakwaru ngu lẹ njọ; bya anọduru ẹnyimu ngu ono lẹ njọ kwaphọ.
Mu e-me alị Ijiputu g'ọ bụru ọla-l'iswi; mbụ g'ọ bụru ochobu e shikpọo lẹ mkpụkpu
Mịgudolu; jasụ lẹ mkpụkpu Asụwanu; mbụ je akpachakpọo l'oke unu lẹ ndu Kushi.
11 Ọkpa nemadzụ; ọzoo k'anụ-ẹgbudu ta abyadụ aghabubaa ya; ọphu ọ dụdu onye
byaru ebubaaru l'ẹka ono jasụ ụkporo apha labọ anwụa laa.
12 Mu e-me alị Ijiputu g'ọ yịfuaru l'ẹka a-bụru ochobu g'alị ndu ọzo bụhawaa.
Iphe, bụ mkpụkpu, nọkota l'ime iya a-bụru ẹka ẹgbara phụru; ụkporo apha labọ
mgburugburu. Ẹphe a-dụepho gẹ mkpụkpu ọzo, a lwụru alwụlwu dụhawaa. Mu
a-chịkashi ndu Ijiputu g'ẹphe laa ọhamoha, nọgbaa nụ; mbụ chịkashia phẹ g'ẹphe
tụko iphe, bụ mkpụkpu, nọnu dzuru.
13 “Ọle-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: A -nọepho ụkporo
apha labọ ono bẹ mu e-dufutakọta ndu Ijiputu ono l'iphe, bụ mkpụkpu ono, a
chịkashikotaru phẹ ẹphe laa ono.

14 Mu e-shi l'ẹka a kpụru ndu Ijiputu laa ono duphutakọta phẹ azụ; duru phẹ laa alị Paturọsu, bụ iya bụ alị ẹka ẹphe futaru. Ọ bụru ẹka ono bẹ ẹphe a-nọdu bụru alị-eze, ẹnya lwarụ.
15 Ọo-bụru alị-eze, ẹnya kachakpọo alwalwa; ọphu ọ tọ byadu apalihubaa k'aka ọhamoha ọzo shii. Mu e-me iya g'ọ kwatakpọo lwaa alị k'ọphu bụ l'ọ tọ dụedu ọha, ọ byaru a-dụ ike bụbaaru ishi phẹ ọzo.
16 Ijiputu ta abyadụ abụbaaru mkpụkpu, ndu Ízurẹlu chịru ụpfu kwẹe ọzo. Ndu Ízurẹlu e-gudeje Ijiputu nyata l'ọo ẹjo-iphe bẹ ẹphe meru; teke ẹphe chịjeru ụpfu kwẹ l'ẹka ọ nọ g'o yeru phẹ ẹka ono. Ọo ya bụ g'ẹphe amakwanụru l'ọo mbẹdua, bụ Nnajịuphu bụ Chipfu."

Nebukadineza,
alwụ-kpe ndu Ijiputu

17 Tọbudu iya bụ; o be l'apha k'ụkporo l'ẹsaa lẹ mbọku ọnwa mbụ fụru; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
18 "Nwa ndiphe; Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu bẹ chịru ndu ojọgu iya ye g'ẹphe je achịahaa ndu Taya ọnwu l'ẹka. Ndu ojọgu iya ono bẹ o meru ishi kwọrihuchaa phẹ akwọrihu; ukuvu swashịhukota phẹ aswashịhu l'ẹka ẹphe evu iphe. Ọle Nebukadineza yẹe ndu ojọgu iya ono ta adụdu urwu, ẹphe ritaru l'ọgu ono, ẹphe tsoru ndu Taya ono.
19 Ọo ya bụ; waa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu abyawaa eworu Ijiputu nụ Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu. Nebukadineza bẹ e-gwe ẹku ndu Ijiputu tụtua atụtu. Ọo-tụko alị ono lwụa alwụlwu; gwee iphe phẹ g'ọ hakọta. Ọ bụru iphe ono, o gwerụ ono a-bụru obunggo, ee-bu ndu ojọgu iya.
20 Mu wowaru alị Ijiputu nụ iya g'ọ bụru obunggo, mu buru yẹe ndu ojọgu iya k'akanya ẹphe seru; mbụ l'ẹphe lwụru mu ọgu. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu ono.
21 "Teke o beẹrupho mbọku ono bẹ mu e-me g'ike bya adụ ndu Ízurẹlu; mu abya emekwaphọ gụbe Ezekẹlu g'ị saa ọnu pfua opfu l'echilabọ phẹ. Ọo ya bụ g'ẹphe amakwanụru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu."

30

Aayọ ọshi Ijiputu

1 Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
2 "Nwa ndiphe; pfuaru phẹ iphe a-nwụru phẹ nụ. Sụ phẹ: 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Chia mkpu sụ:
" 'Nshịo mbọku ono!
3 Noo kẹle mbọku ọbu
dụkwaa ntse;
mbụ lẹ mbọku,
bụ kẹ Chipfu dụkwa
ntse.
Mbọku ono bẹ a-gbahụ
tsụkiribaa.
Teke ono bẹ ọhamoha
a-la l'iswi.
4 Ogu-echi bẹ e-gude
bapfu ndu Ijiputu.
Ẹjo iphe-ẹhuka bẹ
a-byapfuta ndu Kushi.
Teke ndu e gbushiru

a-daka lẹ Ijiputu;
bẹ aa-tụko ẹku phẹ
gweta tụgbua;
L'ọ bya abụru mkpụkpu,
dakpọshihuru
adakpọshihu.
5 Ndu Kushi; mẹ ndu Putu;
mẹ ndu Lidiya;
mẹ ndu Arabu l'ophu;
mẹ ndu Libiya;
mẹkpoo ndu alị ono
unu l'ẹphe tụko gbaa
ndzụ ono bẹ ee-gude
ogu-echi tụko ẹphe
lẹ ndu Ijiputu gbushia.
6 " 'Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Iphe, bụkpoo ndu tụru íkè yeru Ijiputu bẹ a-dashịkota; ndu bụ ike dụ iya nụ, o gude eku onwiya ono bẹ a-bvụ. Ee-shiẹpho lẹ mkpụkpu Mịgudolu gude ogu-echi gbushia phẹ l'ime mkpụkpu ono jasụ lẹ mkpụkpu Asụwanu. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.
7 Ẹphe a-bụru ochobu g'alị ndu ọzo bụkwapho. Mkpụkpu, phẹ a-dakpọshihukwapho; ẹgbara aphụa ya; gẹ mkpụkpu ndu ọzo dakpọshihukwarupho ẹgbara phụa ya ono.
8 Noo teke ẹphe a-maru l'ọo mu bụ Chipfu; mbụ teke ono, mu a-tụfu ọku lẹ Ijiputu ono; tẹme ndu agbajẹru phẹ mkpu bẹ e gweakwaruphọ arakabya.
9 " 'Mbọku ono bẹ mu e-zi gẹ ndu-ozi shi l'ẹka mu nọ gude ụgbo-mini je eyeeru ndu Kushi ebvu l'ẹka ẹphe tụsaru ẹhu ono. Ẹjo iphe-ẹhuka bẹ e-rikpute phẹ lẹ mbọku ono, Ijiputu a-la l'iswi ono; mbụ l'ẹjo iphe-ẹhuka ono byafụtaje.
10 " 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ikpoto ndu Ijiputu bẹ mu e-me g'ẹphe shi l'ẹka Nebukadineza, bụ eze ndu Bábilọnu chịhu.
11 Yẹbedua waa ndu ojọgu iya, bụ ndu kachaa ẹjo ọkpoma l'iphe, bụ ọhamoha nọnu bẹ ee-dubata g'ẹphe lwụa alị ono alwụlwu. Ẹphe a-mịta ogu-echi phẹ tsopyabẹ ndu Ijiputu; gbushia nemadzụ gbujia alị ono egbuji.
12 Mu e-me g'ẹnyimu Nayịlu tashịhukota; mu abya eworu alị ono ree ndu eme ẹjo-iphe. Ọo l'ẹka ndu ọhozo bẹ mu e-shi mee alị ono g'ọ laa l'iswi; mẹkpoo iphemiphe, nọkota iya nụ. Mụbe Chipfu bẹ pfuakwaru nụ.
13 " 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-mebyishikọta agwa; mee g'iphe, e dobegbaaru agwa agwagwa chịhu lẹ mkpụkpu Mẹmufisu. Ọphu ọ dụdu onye byaru abụbaaru ishi, lẹ Ijiputu. Mu e-me gẹ ntsụ-mebvu dzuru alị Ijiputu.
14 Mu e-me g'alị Paturọsu bụru ochobu. Mu a-tụfu ọku lẹ mkpụkpu Zowanu; mu anụa mkpụkpu Tebẹsu chịipfuu.
15 Mu e-kpukposhi mkpụkpu Sinu, bụ agbabe-adzụru ndu Ijiputu oke ẹhu-eghu mu. Mu e-mekwaphọ g'ikpoto ndu mkpụkpu Tebẹsu chịhu.
16 Mu a-tụ ọku lẹ Ijiputu. Ndu mkpụkpu Sinu bẹ a-nọdu l'oke iphe-ẹhuka. Mkpụkpu Tebẹsu bẹ ee-chikpọshi. Mkpụkpu Mẹmufisu bẹ a-nọdu eje iphe-ẹhuka mkpụrumkpuru.
17 Ụnwokorobya ndu mkpụkpu Avẹnu;* mẹ kẹ ndu mkpụkpu Pi-Bẹsetu bẹ ee-gude ogu-echi gbushia. Ndu mkpụkpu ono, ndu ọphu ghuduru nụ bẹ aa-kpụkota lẹ ndzụ.
18 Mbọku ono a-gbahụ ndu mkpụkpu Tahụpanahesu tsụkiribaa; mbụ mbọku ono, mu e-me gẹ Ijiputu te enwehẹru ike ono. Ọo l'ẹka ono bẹ mu e-me g'ọkpehu ono, ẹphe

* **30:17 30:17** Mkpụkpu Avẹnu bụkwa iya phọ bụ "Mkpụkpu Ọnu."

gude eku onwophẹ ono bvụ. Urwukpu bẹ e-rikpute iya erikpute. Iphe, bụ ụnwada
iya bẹ aa-kpụkota lẹ ndzụ.
19 Mbụ lẹ mu a-nụ ndu Ijiputu aphụ. Ọo ya bụ g'ẹphe amakwanụru l'ọo mbẹdua
bụ Chipfu.' "

Arwụhu ndu Ijiputu

20 O be l'apha k'iri lẹ nanụ g'ọnwa mbụ dụ l'abalị ẹsaa; Chipfu bya epfuru opfu
yeru mu sụ:
21 "Nwa ndiphe; mu nyakwowaru Fero, bụ eze ndu Ijiputu oshi-ẹka. E teke ekebedu
iya ya iphe k'agbagba; ọphu ọ tọ dụdu iphe, aakpajẹ ye l'ẹka ọkpu jihuru g'o dzekwata,
a kpawaru ye iya; k'ọphu ọo-dụ ike gudeshia ogu-echi.
22 Ọo ya bụ; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ọwa: Mu nọwaru Fero,
bụ eze ndu Ijiputu lẹ njọ. Mu a-nyakwoshi iya oshi-ẹka labọ; mbụ nyakwofụa ya ẹka
ọphu dụ ree; waa ọphu a nyakwowaru anyakwo phọ; mbụ mee g'ogu-echi, o gude
l'ẹka nafụ iya; daa.
23 Mu a-chịkashi ndu Ijiputu g'ẹphe dzuru ọhamoha; mbụ chịkaa phẹ g'ẹphe tụko
mkpụkpu, nọnu dzuru.
24 Mu e-me g'ẹka shihu eze ndu Bábilọnu ike; woru ogu-echi mu ye iya l'ẹka. Obenu
lẹ Fero bẹ mu a-nyakwoshi ẹka. Ọo-nọdu l'iphu eze ndu Bábilọnu atsụ oke ude g'onye
etsugbuphodoru ndzụ ubele.
25 Mu e-me eze ndu Bábilọnu g'ẹka shihukọta iya ike; obenu lẹ Fero bẹ ẹka a-nọdu
atụkota kẹ lwakpalwakpa. Noo teke ẹphe a-maru l'ọo mu bụ Chipfu; mbụ teke ono,
mu e-woru ogu-echi mu ye eze ndu Bábilọnu l'ẹka; o zeaharu iya ndu Ijiputu ono.
26 Mu e-dukashị ndu Ijiputu g'ẹphe dzuru ọhamoha; mbụ chịkashia phẹ g'ẹphe
tụko mkpụkpu, nọnu dzuru. Ọo ya bụ g'ẹphe amakwanụru l'ọo mu bụ Chipfu."

31

Oshi sida, nọ l'úbvú úbvú Lébanọnu

1 O be l'apha k'iri lẹ nanụ lẹ mbọku, ọnwa k'ẹto fụru; Chipfu bya epfuru opfu yeru
mu sụ:
2 "Nwa ndiphe; sụ Fero, bụ eze ndu Ijiputu yẹe igwe ọha iya lẹ-a:
" '?Bụ onye bẹ aa-tụkporu
ngu yeru lẹ g'i gude
habe shii?
3 Lewarọ Asiriya ono,
shi bụru oshi sida
nọdu l'úbvú úbvú
Lébanọnu ono;
O shi nwegbaarụ ẹkali,
amakọta ntụmatu;
ọ jaa kpuru kẹ yẹketee;
sọ-kputekọta ọswa,
ọ nọ.
O vua; haa l'eli;
mkpakpọnu iya ẹphe
l'akpaminigwe je
anmaa ẹka l'imeli.
4 Mini, nọkota l'ẹka ono
mee iya;
ọ nọdu abya kẹ
kpukakpuka.
Mini, shigbaa l'ime alị

anwụshi mee ya;
o vua ha ogologo.
Mini, shigbaa lẹ nggele
ọgba ono nọdu
asọ-phekọta upfu
iya mgburugburu;
Ọ bụru ẹka ono bẹ mini
ono eshije sọwaruro
dzuru oshi nọkota
l'ọswa ono.
5 No iya; o vua; kakọta iphe,
bụ oshi,
nọ l'ọswa ono l'eli.
Ọ kabaa ajakashị ajakashị;
tẹme ẹkali iya tsechaa
ogologo ogologo.
Ọ jakashịru ẹgube ono;
kẹle mini dụ l'ẹka
ono ọkpobe adụdu.
6 Iphe, bụkpoo ẹnu,
ephe l'eli kpashịkota
ẹpfune l'ẹkali iya.
Iphe, bụ anụ-ẹgbudu
bụru lẹ mkpula iya
bẹ ẹphe azụshi ụnwu.
Iphe, bụ ọhamoha,
hagbaa shii lwakọtaru
lẹ mkpula ibvu iya.
7 Iphe, oshi ono ama bẹ
dụ biribiri;
ọ jakashịru nọdu kẹ
kpuchii;
kẹle ọgbarabvu iya
nọchaa je agẹbe l'ẹka
mini dụ ọkpobe
adụdu.
8 O to nwedu oshi sida,
nọgbaa lẹ mgbabu
Chileke dụru ọphu
atụru iya nụ.
Ọphu oshi payịnu
atụduru ẹkali iya.
Mbụ ọphu oshi mmanụ
ta ajakashị-beduru
g'ẹkali iya jakashịru.
Ọphu ọ tọ dụdu oshi,
nọgbaa lẹ mgbabu
Chileke dụru ọphu
mapfuru iya lẹ mma.
9 Ọo mbẹdua meru iya;
ọ nọdu ama mma;

jakashịa ẹkali
igwerigwe ẹgube ono;
Mbụ k'ọphu bụ l'iphe,
bụ oshi,
nọkota lẹ mgbabu
Édẹnu,
bụ mgbabu Chileke
ono ejikọtaru iya
ẹnya.
10 " 'Ọo ya bụ lẹ-a; Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ọphu o vuliru
imeli imeli; mbụ vughatakọta iphe, bụ ẹpfukala; tẹmanu ọ nọdu eku onwiya; kẹle ọ
ha l'eli
11 bẹ mu nwuwaru iya nụ onye bụ ishi ọhamoha; g'ọ pfụa ya ụgwo g'ẹjo-iphe oome
gbaru; mbụ lẹ mu nwutawaru iya nwucha.
12 Ndu ọhozo; mbụ ndu ọha, bụ phẹ kakọta ẹjo ọkpoma bẹ butawaru iya tụa;
ngeghata. Ẹkali iya dakachaaru l'úbvú úbvú; mẹkpoo lẹ nsụda nsụda. Ụnwu ẹkali
iya nyakwoshihuwaru dabyicharu lẹ nggele alị ono. Iphe, bụ mkpụkpu, nọkota lẹ
mgboko, bụ ndu shi nọdukota iya lẹ mkpula bẹ lụfutakotawaru nụ; gbado iya.
13 Iphe, bụ ẹnu, ephe l'eli; bya anyịnwua oshi ono, daru adada ono. Anụ-ẹgbudu
l'ophu bya anọdugbaa l'ẹkali-oshi ono.
14 Ọo ya bụ; g'o to nwehẹru oshi ọzo, nọgbaa l'agụga mini, byaru evutabaa kuahaa
onwiya; kẹle ọle ọ ha l'eli; mbụ kẹ g'o vuta g'ẹphe l'akpaminigwe je anmaa ẹka l'imeli.
Mbụ l'o to nwedu oshi, amịtakpo mini amịta l'alị, byaru a-habaa l'eli ẹgube ono; kẹle
e mewaru phẹ g'ọ bụru anwụshihu bẹ ẹphe a-nwụshihu; laa l'ime alị; mbụ je anọdu
ẹphe lẹ ndiphe, nwụshihuwaru kpoda l'ilu.
15 " 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mbọku ono, ọ larụ l'alị-maa bẹ
mu meru g'aphụ kpukposhi mgboko. Mu gude mini-ime-alị woru iya byẹ-mia; bya
emee; nggele nọgbanu tabushihu ẹbo; ẹnyimu sọ-buhu asọso. Ọ bụru opfu ẹhu iya
bẹ mu gude mee g'úbvú úbvú Lébanọnu nọdu l'aphụ. Iphe, bụ oshi, nọkota l'ẹgbudu
nwụlwashihukota anwụlwashihu.
16 Mu meru g'ọhamoha nmakọta jiijiijii l'ọda, ọ daru teke mu nwuru iya chie l'alị-
maa g'ọ lapfu ndu ọphu kpolahụhawaru l'ilu; tẹme oshi, shi pfụgbakwaarupho lẹ
mgbabu Édẹnu; mbụ oshi ndu ọphu shi kakọta ree; bya ahacha okporokpo l'úbvú
úbvú Lébanọnu, bụ iya bụ oshi, mini shi dụkota l'ẹka ẹphe nọ rengurengu bẹ obu
byaru ejizeta l'ime alị ẹka ẹphe nọ; teke ono ọ daru ono.
17 Iphe, bụ ndu shi nọdu l'ibvu iya, bụ ndu shi bụru agbarike iya bẹ yẹe ya
tụkoakwarupho lakọta l'alị-maa; lapfu ndu ọphu e gude ogu-echi gbushia.
18 " '?Bụkpoo oshi ole lẹ Édẹnu atụkporu ngu l'úbvú, ị dụ; yẹe g'i gude paa ẹka
apaa? Obenu l'aa-tụko unu l'oshi Édẹnu; nwuru chie l'ime alị. Unu lẹ ndu te ebuduru
úbvù; waa ndu e gude ogu-echi gbushia bẹ a-tụko zẹ l'ẹka lanụ. Noo g'ọo-dụru Fero
yẹe igwe ọha iya bụ ono. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.' "

32

A kụru Fero ọshi

1 O be l'apha k'iri l'ẹbo lẹ mbọku, ọnwa k'iri l'ẹbo fụru; Chipfu bya epfuru opfu
yeru mu sụ:
2 "Nwa ndiphe; kụaru Fero, bụ eze ndu Ijiputu ọshi; sụ iya: Ịirije l'ị bụ oduma
l'echilabọ ọhamoha; obenu l'ị dụ g'ẹjo-oke-agiyi bu l'eze-ẹnyimu. I shi lẹ nggele ngu
pafụta onwongu; gude ọkpa akpako mini; bya aswọngashia ya aswọngashi.

3 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-woru ikpoto ọha mee ụgbu;
gude nmata ngu. Ẹphe e-gude ụgbu mu ono kpụfuta ngu.
4 Mu a-tụ ngu l'alị; mu e-woru ngu chia ogbu l'ọma ẹgu. Mu e-me g'iphe, bụkpoo
ẹnu, ephe l'eli bya eripyabẹ ngu; mu e-gude ngu zụ-jia anụ-ẹgbudu, nọ lẹ mgboko
l'ophu ẹpho.
5 Mu a-tụka anụ ngu nanụnanu l'úbvú úbvú; mbụ lẹ mu e-me g'odzu ngu tụko
nsụda nsụda sweta.
6 Mu e-me g'alị nwụkota shọkoshoko lẹ mee ngu, a-nọdu asọ kẹ gborogboro; mbụ
sọo jeyekọtakpo l'úbvú úbvú; tẹme mee ngu bẹ e-jikọta nggele ejiji.
7 Teke mu a-kpọnyi ngu ẹnya; bẹ mu e-me g'akpaminigwe jikpute; mee gẹ kpokpode,
nọkota iya nụ gbahụkota ọchii. Mu e-gude urwukpu sọ-kpute ẹnyanwu; ọphu ọnwa
ta abyadụ echi echichi ophu.
8 Iphe, bụkpoo iphe, echije echichi, nọ l'igwe bẹ mu e-me g'ẹphe gbahụkotaru ngu
ọchii. Mu e-me g'alị ngu gbakọta ọchii. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.
9 "Mu e-me g'obu gbarwụa ndu dụ igwerigwe lẹ teke mu e-me g'ị bụru mkpurupyata
l'echilabọ ọhamoha ono; mbụ l'alị, ị tị madụ.
10 Mu e-me ọha, dụ igwerigwe g'ẹphe terwuhu l'iphe, a-nwụru ngu nụ. Ndu eze
phẹ bẹ ndzụ-agụgu opfu ẹhu ngu e-rwuta; lẹ teke mu e-ze ogu-echi mu l'iphu phẹ.
Mbọku, ịi-bụru mkpurupyata bẹ ẹhu a-nọdu anmakọta onyemonye rwuurwuu lẹ
ndzụ-agụgu; l'iphe, bụkpoo teke nọnu.
11 "Kẹle Nnajịuphu, bụ Chipfu epfukwa sụ: 'Ogu-echi eze ndu Bábilọnu bẹ a-bya
ngu l'ẹhu.
12 Mu e-me gẹ ndu ọkpehu dụ gude ogu-echi phẹ gbushia ikpoto nemadzụ, bụ ndu
nkengu. Mbụ l'ọo ndu ono bụ ọha, kachakpọo ẹjo-ọkpoma ono bẹ unu l'iya e-me.
Iphe ono, Ijiputu gude eku onwiya ono bẹ ẹphe e-chi pyaapyaa. Iphe, bụ ikpoto
nemadzụ, nọkota l'ẹka ono a-bụkotaru mkpurupyata.
13 Mu e-gbushikọta iphe, bụ eswi iya l'ẹka mini dọru nyịmunyimu. Ọkpa nemadzụ
ta abyadụ aswọngabaa mini ono ọzobaa; ọphu ọkpa eswi abyadụ aswọngabaa ya.
14 Noo teke mu e-me mini phẹ g'o doo rịsaa bụ ono; mekwaa ya phọ g'ọ sọ asọso
gẹ manụ olivu. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.
15 Teke mu e-me Ijiputu g'ọ bụru ochobu; woru alị ono mee g'ọ tọ dụhe iphe, a-nọdu
iya nụ; mbụ teke mu e-gbutsushi iphe, bụ ndu bu l'ẹka ono bẹ ẹphe a-maru l'ọo mu
bụ Chipfu.'
16 Waa ebvu-aphụ, aa-nọdu agụru iya baa. Ụnwada ọhamoha bẹ a-nọdu agụ iya;
ẹphe a-gụru iya Ijiputu; yẹe ikpoto ọha Ijiputu. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu
epfu."
17 No iya; o be l'apha k'iri l'ẹbo lẹ mbọku ọnwa k'iri l'ẹbo ono dụ l'abalị iri l'ise;
Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
18 "Nwa ndiphe; raa ẹkwa ikpoto ọha Ijiputu; mee phẹ g'ẹphe l'ọhamoha, a maru
amaru tụko wụda l'ime alị; mbụ g'ẹphe tụko wụlahu l'azụ iya ọphuu g'ẹphe lapfu
ndu ọphu kpodawarụ l'ilu.
19 Sụ phẹ:
" '?Unu dobesụ l'unu ka ndu ọzo ama mma tọo?
Unu wụba lamihu; je azẹshia l'ẹka ndu daru ọdaleba zẹ.'
20 "Ẹphe a-dashị l'ẹka ndu ọphu e gude ogu-echi gbushia daru. A mịtaakwaru
ogu-echi; bya akpụfutawa; yẹle igwe ọha iya ono akpụfuta.
21 Iphe, bụ ndu ọkpehu dụ, nọ l'alị-maa a-sụ Ijiputu yẹe ndu agbajẹru iya mkpu:
Ẹphe tsụlahuakwaru; bya awụshiru l'ẹka ndu te ebuduru úbvù dabyigbaaru; mbụ
ẹphe lẹ ndu e gude ogu-echi gbua bya azẹkota l'ẹka lanụ.

22 “Asiriya bẹ nọ l'ẹka ono yẹle ndu ojọgu iya l'ophu. Ilu ndibe iya, e gbushiru
egbushi bẹ nọ-pheru iya mgburugburu; mbụ ndu e gude ogu-echi gbushia.
23 Ilu phẹ bẹ bụ l'ime nsụ bẹ ọ nọkota. Ikpoto ndu nkiya bẹ zẹ-pheru ilu iya
mgburugburu. G'ẹphe ha bẹ e gbukọtaru egbugbu; mbụ l'ọo ogu-echi bẹ e gude
gbushikọta ndu ono, shi akpataję ndzụ-agụgu abya ndu bu l'alị ndu nọ ndzụ l'ẹhu
ono.
24 “Elamu bẹ nọkwapho l'ẹka ono yẹle igwe ọha iya l'ophu, dọ-pheru ilu iya
mgburugburu. G'ẹphe ha bẹ e gude ogu-echi gbushikọta; ẹphe dakọta ọdaleba. Iphe,
bụ ndu ono, shi eyeje ndu bu l'alị ndu nọ ndzụ ebvu ono bẹ wụdakotawaru l'ime alị.
Ẹphe gude iphere laa yẹle ndu ọphu larụ l'ilu.
25 E meru iphe-azẹe doberu Elamu l'ẹka ndu e gbushiru egbushi kụru; ilu igwe ọha
iya nọ-phee ya mgburugburu. G'ẹphe ha bụkota ndu e gude ogu-echi gbushia; ẹphe
dakọta ọdaleba. Ẹphe shi bụru ndzụ-agụgu dụru ndu bu l'alị ndu nọ ndzụ; obenu
lẹ nta-a bẹ ẹphe gudewaa iphere lapfu ndu ọphu l'alị-maa. A tọgbowaru phẹ l'ẹka a
tọgboru ndu ọphu e gburu egbugbu.
26 “Mẹsheku; mẹ Tubalu bẹ nọkota l'ẹka ono; ẹphe l'igwe ọha phẹ, nọ-pheru ilu
phẹ mgburugburu. G'ẹphe ha bụkota ndu daru ọdaleba, e gude ogu-echi gbushia;
kẹle ẹphe shi eyeru ndu nọ ndzụ ebvu.
27 ?Tọbudu l'alị-maa bẹ ẹphe lẹ ndu ojọgu, ike dụ, daru ọdaleba ono tụkoru lakọta?
Ẹphe gude ngwọgu phẹ lakọta l'alị-maa; e swibechaa phẹ ogu-echi phẹ l'ishi. Ẹjo-
iphe, ẹphe meru tukocharu l'ọkpu phẹ; e -gudekpọoro l'ẹphe lẹ ndu ojọgu, ike dụ;
shi emeje ndzụ erwuta ndu bu l'alị ndu dzụ ndzụ.
28 “Gụbedua, bụ Fero kwaphọ bẹ aa-nyakwo anyakwo; unu lẹ ndu daru ọdaleba
azẹ l'ẹka lanụ; mbụ unu lẹ ndu e gude ogu-echi gbushia.
29 “Edọmu bẹ nọ l'ẹka ono; yẹle ndu eze iya; mẹ ndu-ishi iya g'ẹphe ha. Ẹphe
bụkpoo ndu ọkpehu shi dụ; ọle a tụkowaru ẹphe lẹ ndu e gude ogu-echi gbushia
tọgbo l'ẹka lanụ. Mbụ l'ẹphe lẹ ndu daru ọdaleba tụkowaru zẹ l'ẹka lanụ; ẹphe lẹ
ndu wụdaru l'ilu tụkowa swịru.
30 “Iphe, bụ ndu-ishi ụzo isheli; mẹ iphe, bụ ndu Sayịdonu l'ophu bẹ nọkotakwapho
l'ẹka ono. Ẹphe gudewaa iphere lapfushia ndu ọphu e gburu egbugbu. Ẹphe shi
egudeje ike, dụ phẹ nụ eyeru ndiphe ebvu; obenu l'ẹphe nwụshihuwaru daa ọdaleba;
ẹphe lẹ ndu e gude ogu-echi gbushia tụko zẹshia l'ẹka lanụ. Ẹphe vuru iphere ẹphe
lẹ ndu ala l'ilu tụko kpoda.
31 “Fero yẹle igwe ọha iya a-hụma phẹ; gude iya dụa onwiya obu lẹ k'igwe ọha iya,
e gude ogu-echi gbushia. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.
32 “Ọ bụ eviya lẹ mu meru iya g'o yee ndu bu l'alị ndu nọ ndzụ ebvu; ọle ee-meẹla-a
yẹbedua waa igwe ọha iya g'ẹphe lapfu ndu daru ọdaleba; mbụ ndu e gude ogu-echi
gbushia. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.”

33

Ezekẹlu bẹ eeme g'ọ bụru onye-nche

1 No iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
2 “Nwa ndiphe; pfuaru ndibe unu sụ phẹ: Teke mu meru g'a bya etsoo mkpụkpu
ọgu; ndu mkpụkpu ono -họta onye lanụ lẹ ndibe phẹ g'o chejeru phẹ nche;
3 onye ono -hụma ẹka ọgu abyapfuta ndu mkpụkpu ono bya egbua opu g'o gude
karụ ndu ono;
4 onye -nụmacharu ọda opu ono; ọphu ọ tọ ngadụru nchị; ọgu ono -bya egbua ya;
bẹ bụ onye ọbu vu ọchi onwiya.
5 Eshi ọphu ọ nụmacharu opu ono; ọphu ọ ngadụru nchị; bẹ bụ iya e-vuru ọchi
onwiya; kẹle ọ m'ọ -ngarụ nchị; m'ọo-dzọ-a onwiya ndzụ.

6 Obenu; ọ -bụru l'onye-nche hụmaru ẹka ọgu abya; ọphu o to gbuduru opu gude
karụ ndu ono; ọgu ono -bya egbua onye lanụ l'ime ndu ono; bẹ iphe, meru g'o gude
e gbua onye ọbu bụ kẹle o meru ẹjo-iphe; obenu lẹ mu e-gude onye-nche ono g'ọ laa
l'ọchi onye ono, e gburu ono.

7 "Nwa ndiphe; mu meakwaru ngu onye-nche ndu Ízurẹlu. Ọo ya bụ; ngabẹkwa
nchị nụma iphe, mu epfu; gude iya nmaaru phẹ ọkwa.
8 Teke mu pfuru onye ẹjo-iphe sụ: 'Gụbe onye ẹjo-iphe; ị nwụhufutajekwa' ọphu ị
tị pfuduru iya g'ọ haa iphe, oome; bẹ onye ẹjo-iphe ono a-nwụhukwa l'opfu ẹjo-iphe,
oome; obenu l'ọo gụbedua bẹ mu a-kpa ishi ọchi iya.
9 Obenu; ọ -buru l'ị nmarụ onye ẹjo-iphe ọkwa g'ọ haa ẹjo ụzo iya; ọphu o to kwedu;
bẹ ọo-nwụhu l'opfu ẹjo-iphe, oome; obenu lẹ gụbedua dzọakwanaru onwongu ndzụ.

10 "Nwa ndiphe; sụ ndu Ízurẹlu lẹ-a: Unu epfuje sụ: Ẹjo-ememe, anyi meshiru; waa
iphe-ẹji, anyi meru bẹ anyị-gbuwaa anyi l'ẹrwa. Anyi nọduwaa l'ime iya eyifuwa
eyifu. ?O nwekwadụru g'anyi e-shi dzụbaaru ndzụ tọo?
11 Sụ phẹ; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: 'Ọo gẹ mu nọ ndzụ gẹ
mu nọ iya-a bụ g'ọ bụ ire-lanụ l'anwụhu onye ẹjo-iphe ta atsọjedu mu ụtso; ọ chia
g'onye ẹjo-iphe haa ẹjo ụzo iya; bya adzụru ndzụ. Unu ghaa umere! Unu ghaa umere;
haa ẹjo ụzo unu g'ọ ha! Oowaa! ?Bụ gụnu meru iphe, unu a-nwụshihu; unubẹ ndu
Ízurẹlu?'
12 "Ọo ya bụ; nwa ndiphe; sụ ndu alị unu-a: Umere ọma onye pfụberekoto ta
abyakwa adzọ iya m'ọ -bụru l'ọ nọnyaru o meahaa iphe, dụ ẹji; ọphu ẹjo-iphe, onye
ẹjo-iphe meru te emedu iya g'ọ laa l'iswi; m'ọ -bụru l'ọ gharu umere haa ẹjo-iphe iya.
Ọle ọ -bụru l'onye pfụberekoto nọnyaru meahaa iphe-ẹji bẹ e te egudekwa kẹle o shi
bụru onye pfụberekoto haa ya g'ọ nọdu ndzụ.
13 Ọ -bụru lẹ mu sụru onye pfụberekoto l'ọo-dzụru ndzụ; umere ọmaa ya ono gbẹ
bya atsụru iya l'ẹnya; ọ wata eme ẹjo-iphe bẹ o to nwekwa iphe, dụ ree ono, o shi
emekọta ono, aa-nyatakwadu mẹ nanụ. Ọ nwụhufutaje lẹ k'ẹjo-iphe ono, o meru
ono.
14 Ọle teke mu sụru onye ẹjo-iphe l'ọ nwụhufutaje; ọ bya ahaa eme ẹjo-iphe
meahaa iphe, pfụru ọto; waa iphe, dụ ree;
15 ọ -bụru l'iphe, ọ nakọru ndu o jieru ụgwo bẹ ọ nụ-phukọtaru phẹ azụ; bya
ewolakọta iphe, o zitaru l'iphuru; bya emeahaa iphe, a sụru g'e meje; parụ eme ẹjo-
iphe haa; bẹ ọo-dzụru ndzụ; ọ tọ byadu anwụhu.
16 O to nwedu iphe-ẹji, o meru mẹ nanụ, a bya anyatakwaduru iya ọzo. O mewaru
iphe, pfụru ọto; waa iphe, dụ ree; o je adzụru ndzụ.
17 "Ọle ndu alị unu gbẹ epfuje sụ: 'Nnajịuphu te emejedu iphe, pfụru ọto.' Ọle ọo
ẹphebedua gbẹ ọphu ẹphe emejedu iphe, pfụru ọto.
18 Ọ -bụru l'onye pfụberekoto harụ apfụbekoto; bya awata eme ẹjo-iphe bẹ ọo-
nwụhukwa lẹ k'ẹjo-iphe ono.
19 Obenu ọ -bụru l'onye ẹjo-iphe bẹ harụ eme ẹjo-iphe iya ono bya emeahaa iphe,
pfụru ọto; mẹ iphe, dụ ree; bẹ ee-gudekwa kẹ ree ono, oome ono; mee ya l'ọ dzụru
ndzụ.
20 Ọle-a; unubẹ ndu Ízurẹlu; epfuje sụ: 'Nnajịuphu te emejekwa iphe, pfụru ọto.'
Ọle mu e-kpechaa onyemonye g'unu ha ikpe g'iphe, onye meru gbaru."

Eepfu l'a lwụru Jierúsalẹmu

21 O be l'apha k'iri l'ẹbo, e -shi teke a kpụru anyi lẹ ndzụ ono; mbụ g'ọnwa iri dụ
l'abalị ise; nwoke lanụ, shi lẹ Jierúsalẹmu pyofu; bya epfuaru mu sụ: "Mkpụkpu ono
bẹ dakpọshihuakwaru nụ."

22 Ọ bụru l'ụzenyashi ụnyaphu iya; tẹmanu nwoke ono, pyofuru nụ phọ byapfuta
mu; bẹ ẹka Chipfu kparwutawaru mu l'ẹhu; bya eme ọnu mu kụhaa; mu pfuahaa
opfu. Ọwa nwụadaru tẹme o rwua l'ụtsu iya teke nwoke ono byapfutaru mu. Ọo ya
bụ; a kụhaa mu ọnu; mu pfuahaa opfu; ọphu mu ta abụedu onye te epfudu opfu.

Iphe-ẹji, ndu Ízurẹlu

23 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
24 "Nwa ndiphe; ndu bugbaa l'ẹka ono, e mebyishiru l'alị Ízurẹlu ono bẹ asụje:
'Ébirihamu bụ onye lanụ bẹ ọ bụ; o shi nwekọtaleru-a alị ono. Obenu l'anyịbedua
ha igwerigwe; a nụwaru anyi alị ono g'anyi nweru.'
25 "Ọo ya bụ; sụ phẹ: 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ọphu unu
atajẹkwadu anụ, mee nọ; ẹnya unu dụkwadu l'ẹka agwa unu nọgbaa; unu nọdu
egbu ọchi; ?unu arị l'alị ono bụkwadu okiphe unu tọo?
26 Unu kpọru obu ye l'ogu-echi unu; unu nọdu eme ẹbyi; tẹme onyenọnu nọdu
apharwụshi nyee nemadzụ ibiya. ?Unu arị l'alị ono bụkwadu okiphe unu tọo?'
27 "Sụ phẹ lẹ-a; 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshi ọphu mu nọ-
a ndzụ gẹ mu nọ iya-a bẹ ndu ono kwarụ l'ẹka ono, a lwụru alwụlwu ono bẹ bụ
ogu-echi bẹ ee-gude gbushia phẹ. Ndu ọphu lụfuru nọdu l'ọma ẹgu bẹ e-woru nụ
anụ-ẹgbudu g'ẹphe vụa kpatakpata. Ndu ọphu nọgbaa l'ẹka a kpụshiru ike; mẹ ndu
ọphu nọ l'ọgba bẹ bụ ẹjo iphe-ememe e-gbushi phẹ.
28 Mu e-me alị ono g'ọ dabyiru bụru ochobu. Ike iya ono, o gude eku onwiya ono
bẹ a-bvụ nụ. Iphe, bụ úbvú, nọkota lẹ Ízurẹlu bẹ a-bụkotaru ochobu; k'ọphu ọ tọ
dụdu onye byaru aghajabaa ẹka ono aghaja.
29 Ọo teke ono bẹ ẹphe a-maru l'ọo mu bụ Chipfu ono; mbụ teke mu meẹrupho alị
ono g'ọ bụru ochobu l'opfu ẹbyi, ẹphe meshiru ono.'
30 "A bya lẹ gụbedua; nwa ndiphe; ndu alị unu epfugba opfu ẹhu ngu l'ibiya
k'igbulọ, nọgbaa nụ; mẹ l'ọnu-mgbo, dụ l'ụlo, nọgbaa nụ. Ẹphe anọduje epfuru
nwibe phẹ sụ: 'Unu bya anụma ozi, Chipfu ezi-o!'
31 Ndibe mu abyapfutajẹ ngu ẹgube ẹphe abyajẹkpo ono; bya anọdu l'iphu ngu
g'ẹphe ngabẹ nchị nụma iphe, iipfu; ọle ẹphe te emejedu iya. Ọo l'ọnu bẹ ẹphe asụje
l'ẹphe yeru mu obu; obenu l'obu phẹ anọduje ajị momomo g'ẹphe e-shi ria urwu
l'ụzo, apfụduru-ọto.
32 Eviya eviya; ọ tọ dụdu iphe ọzo, ẹphe gụberu ngu; abụedupho l'ị bụ onye agụ
ebvu, atsọ ntụmatu; akpọ une ẹrengete eye iya. Mbụ l'ẹphe anụmajecha iphe, iipfu;
obenu l'ẹphe te emejedu iya ememe.
33 Ọo teke iphe-a meẹbekotakpoerupho ẹgube ono, o mefụtaje ono; tẹme ẹphe
agbẹ teke ono maru l'o nweru onye mpfuchiru Chileke, shi nọdu l'echilabọ phẹ."

34

Onye eche atụru yẹe atụru iya

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
2 "Nwa ndiphe; pfuaru ndu eche atụru Ízurẹlu iphe, a-nwụru phẹ nụ. Pfuaru phẹ
sụ phẹ: Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Nshịo ndu ono, eche atụru lẹ
Ízurẹlu, bụepho onwophẹ bẹ ẹphe eleta ẹnya. ?Tọ gbadụru gẹ ndu eche atụru leta
atụru phẹ ẹnya tọo?
3 Unu angụje ẹra, a pyịtaru iya; bya eye uwe, e gude ẹji iya mee; bya egbua ọphu
kachaa atsụ ẹba; ọle unu gbẹ ọphu unu te eletajẹdu yẹbe igwe atụru ọbu ẹnya.
4 Unu te emejedu g'ike dụ ndu ọphu ike bvụru; ọphu unu te emejedu g'ẹhu dụ ndu
ọphu iphe eme ike; ọphu unu ekebejedu ndu ọphu iphe-ẹhuka mekarụ iphe l'ọ́nyá.

Unu te eduphutajẹdu ndu ọphu kpaphuhuru nụ azụ; ọphu unu ta achọjedu ndu ọphu tuphashịhuru etuphashịhu. Ọo ẹhuka ẹhuka; yẹe ẹjo obu bẹ unu egudeje eche phẹ.
5 Ọo ya meru iphe, ẹphe gbakashịhuru; kẹle ẹphe te nwedu onye eche phẹ nụ. Teke ono, ẹphe gbakashịhuru ono; bẹ ẹphe je abụru nri anụ-ẹgbudu.
6 Atụru mu bẹ aghaphegbaa l'eze úbvú; mẹ l'úbvú nshịi. Ẹphe tụko gbakashịhukota tsoru mgboko l'ophu; ọphu ọ dụdu onye jeru phẹ achọcho; ọzoo lekpọo nụ ẹnya phẹ.
7 "Ọo ya bụ; unubẹ ndu eche atụru; unu nụma iphe, Chipfu epfu!
8 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọo gẹ mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a bụ g'ọ bụ ire-lanụ l'eshinu igwe atụru mu te enwedu onye eche phẹ nụ; anụ nọdu egbushi phẹ; mbụ ẹphe bya abụwaru nụ nri anụ-ẹgbudu; ọphu ndu eche atụru mu ono ta achọjedu igwe atụru mu ono; ọ bụru onwophẹ bẹ ẹphe eleta ẹnya; gbẹ parụ ikpoto atụru mu ono haa;
9 g'unubẹ ndu eche atụru ono nụmakwa iphe, Chipfu epfu.
10 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Unu lenu; mu nọakwaru ndu ono, eche atụru ono lẹ njọ; mu e-gudeshi phẹ lẹ k'atụru mu ono. Mu e-me g'ẹphe chebuhu igwe atụru ono; k'ọphu ndu ono, eche iya ono ta adụedu ike anụ onwophẹ nri. Mu a-lọfu phẹ atụru mu l'ọnu; g'ẹphe ta abụheru nri phẹ.
11 "Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọo mbẹdua l'onwomu e-je achọ atụru mu ono; bya echeahaa phẹ.
12 Ọo ẹgube ono onye eche atụru achọje igwe atụru iya, nashịhuru iya tuphashịhu teke ọ nọ swiru iya l'onwiya ono; bụ gẹ mu a-chọ atụru mu. Mu a-chọ phẹ hụmakota l'ẹka ẹphe gbakashịhuru je anọdugba teke ono mbọku shi gbahụ tsụkiribaa ono.
13 Mu e-dufutakọta phẹ l'iphe, bụ ọhamoha; mbụ shi lẹ mkpụkpu nọnu rwukọbe phẹ; duru phẹ dobe l'alị nkephẹ. Mu e-cheje phẹ l'úbvú, nọgbaa lẹ Ízurẹlu; mẹ l'agụga nggele; mẹ l'ẹka e bukọta ebubu l'alị ono.
14 Mu e-cheje phẹ l'ẹka nri dụ ree. Ọ bụru l'eli úbvú Ízurẹlu bẹ ẹphe a-nọduje akpa nri. Ọ bụru l'ẹka ono nri dụ shii, ẹphe ataję nri ono bẹ ẹphe a-zẹshije. Ọ bụru l'ẹka ono nri dụ shii ono; mbụ l'úbvú, nọgbaa lẹ Ízurẹlu bẹ ẹphe a-taję nri.
15 Mụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu sụru-a: Mu e-che atụru mu; chịru phẹ je edobe l'ọdu.
16 "Mu a-chọ ndu ọphu tuphahụru etuphahụ; bya achịlata ndu ọphu gbakashịhuru nụ. Mu ekee ndu ọphu iphe-ẹhuka mekarụ iphe; l'ẹka e mekarụ phẹ iphe. Mu emee g'ike dụ ndu ọphu ike bvụru. Obenu lẹ ndu ọphu ha okporokpo; mẹ ndu ọphu ike dụ bẹ mu e-me g'ẹphe bụru mkpurupyata. Mu a-nọdu eche atụru ono ẹgube ọ gbaru g'e cheje phẹ.
17 "A bya l'unubẹ atụru mu; waa iphe, mụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu anụ unu baa: Unu lenu; mu e-kperu atụru yẹe ibe iya ikpe; mu ekpeeru ebili yẹe mkpi ikpe.
18 ?Teke ọ sụduru unu; mbụ nri ono, unu ata l'ẹka nri dụ ree ono tọo? ?Ọ gbaru g'unu gudefụa ọkpa zọtoshia nri unu ọphu phọduru nụ tọo? ?To dzuduru unu; mbụ mini ọma ono, unu angụ ono? ?Ọ gbaru kẹ g'unu gudefua ọkpa swọo ndu ọphuu unu ngụ-phodoru ẹrwu tọo?
19 ?Bụ g'atụru mu taa nri, unu zọpyashiru l'ọkpa; bya angụfua mini, unu gude ọkpa swọo ẹrwu tọo?
20 "Ọo ya bụ; 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Lenu! Ọo mbẹdua l'onwomu e-kperu atụru ọphu ha okporokpo; yẹe ọphu jọru ẹhu ikpe.
21 Eshi ọphu unu gude mgburẹku; gude ukuvu unu akwaphu phẹ; bya egude mpu unu adụkashi ndu ọphu ike ta adụdu; jasụ unu chịkashia phẹ nanụnanu;
22 bẹ mu a-nafụta igwe atụru mu ono; g'a ta alwụhe phẹ alwụlwu ọzobaa. Mu e-kperu atụru yẹe ibe iya ikpe.

23 Teke ono bẹ mu e-ye onye lanụ, echeje atụru, bụ iya bụ Dévidi, bụ nwozi mu g'o
leta phẹ ẹnya. Ọo ya a-nọduje anụ phẹ nri; tẹme ọ bụru yẹbedua bụ onye a-nọduje
eche phẹ; bya abụru onye eche phẹ ọkpobe echeche.
24 " 'Mbẹdua, bụ Chipfu bẹ a-bụru Chileke phẹ. Ọ bụru nwozi mu, bụ Dévidi a-bụru
onye-ishi phẹ. Mụbe Chipfu pfuakwaru.
25 Mu l'ẹphe a-gba ndzụ ẹhu-guu; mu a-chịfukota ẹjo anụ-ẹgbudu l'alị ono; k'ọphu
ẹphe e-buru l'echiẹgu; kuje mgbẹnya l'ime ọswa; o too nweduru iphe, e-me phẹ nụ.
26 Mu a-gọru ọnu-ọma nụ phẹ; ẹphe l'ẹka nọ-pheru úbvú mu mgburugburu. Mu
e-me gẹ mini dzejeru phẹ l'orwuberu iya. Ọnu-ọma ono bẹ a-nọdu edze gẹ mini.
27 Iphe, bụ oshi, nọ l'ẹgu bẹ a-nọdu amị mebyi l'orwuberu iya. Alị bẹ e-
mehujekwaphọ iphe, e meberu iya. Ndu ono bẹ ọ tọ dụdu iphe, e-me phẹ nụ l'alị
phẹ. Ẹphe amaru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu lẹ teke ono, mu a-nyakwo odogoro igwe
ono, e yeru phẹ ono; mbụ nafụta phẹ l'ẹka ndu ono, gbaru phẹ ohu ono.
28 Iphe, bụ ọhamoha ta abyadụ alwụba phẹ alwụlwu ọzobaa; ọphu anụ-ẹgbudu
ta abyadụ egbushibaa phẹ ọzobaa. Ẹphe e-buru tụsaru ẹhu; ọphu ọ tọ dụdu onye
e-yebaaru phẹ ebvu.
29 Mu a-nụ phẹ alị, a maru amaru l'oomehuje iphe. Ẹphe ta abyadụ abụbaaru ndu
ẹgu eme l'alị ono; ọphu ẹphe abụeduru ndu ọhamoha a-nọduje anma phulaphula.
30 Ọ bụru teke ono bẹ ẹphe a-maru lẹ mbẹdua, bụ Chipfu bya abụru Chileke phẹ bẹ
nọ swiru phẹ nụ. Ẹphe amakwarụpho l'ẹphebe ndu Ízurẹlu bẹ bụ ndibe mu. Nokwa
iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.
31 " 'Unubẹ atụru mu; mbụ atụru, mu azụ azụzu; bụ unubẹ nemadzụ; mbẹdua
bụru Chileke unu. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.' "

35

Iphe, ee-me ndu Edọmu

1 Nokwa iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
2 Nwa ndiphe; ghachiru úbvú Siye iphu lẹ kẹ njọ; pfuaru mu iya iphe, a-nwụru iya
nụ;
3 sụ iya: Wakwa iphe, Nnajịuphu,
bụ Chipfu pfuru baa:
Mu nọakwaru ngu lẹ njọ;
gụbe úbvú Siye!
Mbụ lẹ mu a-machị ẹka
mu daa ngu kẹ njọ l'ẹhu;
bya emee ngu g'ị
dabyiru bụru ochobu.
4 Iphe, bụ mkpụkpu ngu
bẹ mu e-mekọta umerekete;
Ịi-bụru ochobu dabyiru;
Ọo ya bụ g'ịimakwanuru
l'ọo mbẹdua bụ Chipfu.
5 Eshi ọphu ndu Ízurẹlu shi l'edenwede dụta ngu ashị; i gude ogu-echi gbushia phẹ
lẹ teke ẹphe eje oke iphe-ẹhuka; mbụ teke a nụru phẹ chịipfuu;
6 bẹ mụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu sụru-a: Ọo gẹ mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a; bụ g'ọ
bụ ire-lanụ; lẹ mu e-woru ngu haarụ mgbugbụmadzu. Eshinu egbu ọchi ta adụdu
ngu ẹji bẹ bụ ọchi ono a-nọdu etso ngu pụrupuru.
7 Mu e-me úbvú Siye g'ọ dabyiru bụru ochobu; bya egbufukọta ndu anọduje eje iya
nggede eje nggede alwa.

8 Mu e-me gẹ ndu e gbushiru egbushi ji úbvú ngu ejiji. Ndu e gude ogu-echi gbushia
bẹ a-daka l'iphe, bụ úbvú úbvú nshịi ngu; mẹ lẹ nsụda nsụda; mẹkpoo lẹ nggele ngu.
9 Mu e-me ngu g'ị bụru ochobu jasụru asụru; ọphu ọ tọ dụdu onye bya eburu lẹ
mkpụkpu ngu ọzo. Ọo teke ono bẹ ịi-maru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu.
10 " 'Ọo kẹle i gude ọnu ngu sụ l'ọha labọ ọwa-a; mẹ mkpụkpu labọ ọphuu bẹ a-
bụru nkengu; mbụ l'unu a-natakọta phẹ nworu; l'ẹka mụbe Chipfu gbẹ nọdu l'ẹka
ono.
11 Ọo ya meru iphe Nnajịuphu, bụ Chipfu gude sụ: Ọo gẹ mu nọ ndzụ gẹ mu nọ
iya bụ g'ọ bụ ire-lanụ lẹ mu a-nụ ngu aphụ rwuberu ngu nụ lẹ k'ashị ono ị kpọru
ndibe mu; mẹ lẹ k'ẹhu-eghu; mẹ k'ẹnya-pfụrupfuru, ẹphe dụ ngu, bụ iphe goshiru
l'ẹphe dụkpoo ngu ashị ọkpobe adụdu. Mu e-me g'unu maru onye mu bụ; teke ono
mu a-wata unu anụ aphụ ono.
12 Ọo teke ono bẹ ịi-maru lẹ mụbe Chipfu nụmakotaru ẹjo-epfupfu ono, i pfukọtaru
kpua úbvú úbvú Ízurẹlu ono. Ị sụru: "E mewaru; ẹphe dabyiru bụru ochobu; e
wowaru phẹ nụ anyi g'anyi vụkaa avụka."
13 Ị gbawaru mu opfu; bya epfugbuwa g'ọnu haa ngu l'opfu ẹhu mu; mu tụko iya
g'ọ ha nụmakota.
14 " 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-me ngu g'ị bụru ochobu
g'iphe, bụ mgboko l'ophu tee ẹswa iya;
15 kẹle i teru ẹswa teke e meru alị ndu Ízurẹlu ọ bụru ochobu phọ; bẹ mu e-me
ngu g'ị dụ ẹgube ono. Gụbe úbvú Siye; gụbedua mẹ alị ndu Edọmu l'ophu bẹ a-bụru
ochobu. Ọo teke ono bẹ ẹphe a-maru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu.' "

36

Opfu epfu anụ úbvú, nọgbaa lẹ Ízurẹlu

1 "Gụbe nwa ndiphe; pfuru nụ úbvú úbvú Ízurẹlu; sụ phẹ: 'Unubẹ úbvú úbvú
Ízurẹlu; unu ngabẹkwa nchị nụma Opfu Chipfu!
2 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọo kẹle ndu ọhogu ngu sụru Hẹe!
Nta-a bẹ iphe, bụ úbvú úbvú ono, shi lẹ ndiche ono bụkotaakwa nkanyi.'
3 "Eshi ọphu ọ dụ nno; pfuru nụru mu phẹ sụ: 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ
Chipfu epfu baa: Eshinu ẹphe mewaru; unu dabyiru bụru ochobu; mbụ mewaa unu
umerekete; k'ọphu unu bụwaa iphe, ọhamoha ọzo nwe enwenwe; bya emee; ndiphe
vụa unu swịi; epfuru unu ẹjo-opfu;
4 bụ g'unubẹ úbvú úbvú Ízurẹlu; nụma opfu Nnajịuphu, bụ Chipfu. Wakwa iphe,
Nnajịuphu, bụ Chipfu epfuru eze úbvú, nọgbaa nụ; mẹ úbvú nshịi, nọgbaa nụ; mẹ
nggele nggele; mẹ nsụda nsụda; mẹ iphe, bụ ochobu ono, dabyikọtaru ẹgube ono; mẹ
iphe, bụ mkpụkpu ono, a kwafụkotaru akwafụ ono; mbụ onoya, ọhamoha, nọ-pheru
iya mgburugburu lwụru alwụlwu; bya emee ya iphe ọchi ono bụ ọwa.
5 " 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu gudeakwa ẹhu-eghu enwu
mu phuruphuru l'ẹhu g'ọku pfuru mabẹru iphe, bụ ọhamoha ndu ọphu phọduru nụ
phọ; mẹ iphe, bụ ndu Edọmu l'ophu; kẹle ẹphe gudewaa ẹhu-ụtso; mẹ iwashị, nọ
phẹ l'obu mee alị mu; ọ bụru nkephẹ; k'ọphu ẹphe a-lwụ ẹka ẹku akpajẹ nri, nọ l'alị
ono alwụlwu.'
6 "Ọo ya bụ; pfuaru mu phẹ gẹ k'alị Ízurẹlu a-dụ; pfuaru eze úbvú, nọgbaa nụ;
mẹ úbvú nshịi, nọgbaa nụ; mẹ nggele nggele; mẹ nsụda nsụda, nọgbaa nụ; sụ phẹ:
Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu gudewaa oke-ẹhu-eghu enwu mu
phuruphuru l'ẹhu g'ọku; pfua opfu; kẹle ọhamoha bẹ mekọtawaru ngu iphe-iphere.
7 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu ribuakwaru angụ
l'iphe, bụ ọhamoha ono, nọ-phekọtaru unu mgburugburu ono bẹ ee-me iphe-iphere.

8 Ọle unubẹdua, bụ úbvú úbvú Ízurẹlu bẹ a-pfụkashi ẹkali; mịaru ndibe mu Ízurẹlu
mebyi; kẹle ẹphe abyawaa alwa unuphu.
9 Mu arịkwaru unu ọriri k'ọma. Mu e-gude k'ọma ghaaru unu iphu. Ee-mechaa
kọo unu akọko; kụa unu gẹ mebyi iphe.
10 Mu e-mekwaphọ gẹ ndu bu l'ime ngu kabaa igwerigwe; mbụ ndu Ízurẹlu l'ophu.
Iphe, bụ mkpụkpu ono bẹ ee-buchishikọta ebuchishi; l'a kpụkwakota iphe, bụ ẹka ọ
dakpọshihukotaru adakpọshihu.
11 Mu e-mekwaphọ gẹ nemadzụ; mẹ ẹku kabaaru unu igwerigwe; ẹphe azụa azụzu
ka l'ọtu. Mu e-me g'e buchishia unu ẹgube ono, e shi buru l'ime unu ono. Mu abya
emee g'iphe dụru unu lẹ ree; eme lẹ g'o shi dụru unu teke ono. Ọo ya bụ g'unu
amakwanụru l'ọo mu bụ Chipfu.
12 Mu e-me gẹ nemadzụ; mbụ ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu zọo ọkpa l'eli unu. Ẹphe
e-nweru unu; unu abụru okiphe phẹ. Ọphu unu ta abyadụ emebaa phẹ ume nwa
ọzo.
13 " 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: "Eshinu ndiphe epfu l'unu egbuje
nemadzụ; tẹme unu nọdu eme alị unu ume nwa;"
14 bẹ unu ta abyakwa egbushibaa nemadzụ ọzo; ọphu unu abyadụ emebaa alị unu
ume nwa ọzo. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.
15 Mu ta abyadụ ekwe g'unu nụmabaa ẹjo-opfu ọhamoha epfu ekpu unu ọzo; mbụ
lẹ mu te ekweẹdu g'ẹphe mee unu iphe-iphere ọzobaa; ọphu mu ekweẹkwapho g'unu
vukotaba iphe daa. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.' "

16 No iya; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ẹhu bya asụ mu:

17 "Nwa ndiphe; teke ndu Ízurẹlu shi buru l'alị nkephẹ bẹ ẹphe gudekwa umere
phẹ; waa iphe, ẹphe meru pharwụshia ya. Umere phẹ bẹ shikwa dụ mu ideyideyi gẹ
teke nwanyị anọ nsọ-nwanyị.
18 Ọo ya bụ; mu tukoshinụ phẹ oke ẹhu-eghu mu; kẹle ẹphe gbushiru nemadzụ
l'alị ono; bya egude agwa, ẹphe agwaphe merwushia ya.
19 Mu chịkashia phẹ ẹphe dzuru ọhamoha; ẹphe gbakashịhu tụko iphe, bụ
mkpụkpu lẹ mkpụkpu tsoru. Mu kperu phẹ ikpe g'umere phẹ; waa iphe, ẹphe meru
gbaru.
20 Iphe, bụ ẹka ẹphe jeru l'ọhamoha ono bẹ ẹphe emeje eepfubyishi ẹpha mu, dụ
nsọ ono; kẹle aasụje phẹ: 'Ọ kwa ndibe Chipfu dụ ẹgube-a; tẹme ẹphe gbẹ lụfuta
l'alị iya.'
21 Ọ bya erwua mu l'ẹhu; mbụ k'ẹpha mu, dụ nsọ ono, ndu Ízurẹlu meru anọdu
epfubyishi l'echilabọ ọhamoha ono, ẹphe larụ ono.

22 "Ọo ya bụ; sụ ndu Ízurẹlu: wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: 'Ọ tọ
bụkwa k'opfu ẹhu unubẹ ndu Ízurẹlu bẹ mu gude abya eme iphe-a; ọo k'ẹpha mu,
dụ nsọ ono, unu rwụtoshiru arwụtoshi l'echilabọ ọhamoha ono, unu lakọtaru ono.
23 Mu e-me goshi l'eze ẹpha mu ono parụ ẹka apaa ono dụ nsọ; mbụ onoya, e
mebyishiru l'echilabọ ọhamoha ono; mbụ ẹpha mu ono, unu mebyishiru l'iphu phẹ
ono. Ọo ya bụ g'ọhamoha ono amakwanụru l'ọo mu bụ Chipfu; mbụ teke ono, mu
e-gude unu goshi phẹ lẹ mu dụ nsọ ono. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.
24 Noo kẹle mu a-nafụta unu l'ẹka ọhamoha ono. Mu e-rwukọbekota unu e shi
l'alị, nọnu; dulata unu l'alị nkunu gẹdegede.
25 Mu abya ephee unu mini, doru rịsaa; unu abya adụ ree; mu a-safụkota unu
ẹjo-iphe unu, meshiru; mẹkpoo agwa, unu gwarụ g'ọ ha.
26 Mu a-nụ unu obu ọ̀phúú; bya eye unu unme ọ̀phúú l'ime; mu e-wofu unu obu
ono, nmarụ kpigbii gẹ mkpuma ono; nụ unu obu bẹlebele.

27 Mu e-woru Unme mu ye unu l'ẹhu; mee unu g'unu meahaa iphe, mu sụru g'e
meje; unu abya eleta ẹnya meahaa ekemu mu.
28 Unu e-buru l'alị ono, mu nụru nna unu oche phẹ ono; unu a-bụru ndibe mu; mu
a-bụru Chileke unu.
29 Mu a-dzọta unu g'unu te emehẹ ẹjo-ememe ono, unu eme ono. Mu e-ku nri oku;
mee ya g'ọ kụru akụru; ọphu mu ta abyadụ eme g'ẹjo ọkpa-nri dapfuta unu.
30 Mu e-me g'oshi-ọmi ka amị mebyi; bya emee g'iphe, e meberu l'alị mehu emehu;
k'ọphu ọhamoha e-mebuhu unu iphe-iphere l'opfu ẹgu.
31 Ọo teke ono bẹ unu a-nyata ẹjo ụzo ono, unu tsoru ono; mẹ iphe, adụdu ree ono,
unu eme ono; unu abya adụ onwunu ashị lẹ k'ẹjo-iphe ono, unu eme ono; mẹ ẹbyi
ono, unu eme ono.
32 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Iphe, mu eme g'unu maru bụ l'ọ
tọ bụdu iswi ẹhu unu bẹ mu gude eme iya. Ọphu g'iphere dụ unu; mbụ g'iphere ji
unu iphu, l'ẹjo-ememe unubẹ ndu Ízurẹlu eme!
33 " 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mbọku ono, mu a-safụ unu
ẹjo-iphe, unu mekọtaru ono bẹ mu e-me g'e buru lẹ mkpụkpu unu ono ọzo; a bya
akpụkwa ẹka dakpọshihuru adakpọshihu.
34 Ẹgu ono, shi bụru ẹka dabyiru kẹ mmanụ ono bẹ aa-kọahaa iphe; ọobu-buhuru
ẹka dabyiru kẹ mmanụ; l'ẹnya ndu aghata aghata.
35 Teke ono bẹ ẹphe a-sụaha: "Alị-a, shi bụru ẹka dabyiru kẹ mmanụ-a bẹ gbẹ
dụwanu gẹ mgbabu Édẹnu. Mkpụkpu, shi dakpọshihu adakpọshihu; bụru ochobu;
e mebyishia ya emebyishia bẹ a gbẹ kpụwa; o shihu ike; tẹme e buchishikọtawa iya
nụ ebuchishi."
36 Noo teke iphe, bụ ọhamoha, phọduru nụ, bupheru unu mgburugburu a-maru
l'ọo mụbe Chipfu bẹ kpụkwaru iphe ono, e shi nwukpọshia enwukpọshi ono; bya
adzaphukọta iphe azụ l'ẹka ono, shi bụru ochobu ono. Mbẹdua, bụ Chipfu bẹ
pfuakwaru nụ; mu je e-me iya.'
37 "Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-kweta ọzobakwa meeru
ndu Ízurẹlu iphe, ẹphe arwọ. Mu e-me g'ẹphe zụa azụzu ha igwerigwe g'igwe atụru;
38 mbụ g'ẹphe ha igwerigwe g'ikpoto atụru, e gude abya egwe ngwẹja lẹ
Jierúsalẹmu l'ọbo-iphe, a tụru ọnu iya. Ọo ẹgube ono bẹ ikpoto nemadzụ e-ji
mkpụkpu ono, shi dakpọshihu adakpọshihu ono. Ọo ya bụ g'ẹphe a-makwanụru
l'ọo mu bụ Chipfu."

37

Nsụda, ojogorogo ọkpu jiru ejiji

1 Ike Chipfu bya akparwuta mu l'ẹhu. Unme Chipfu bya ekuta mu je apfụbe
l'echilabọ nsụda lanụ. Nsụda ono bụerupho ọkpu nemadzụ jiru iya ejiji.
2 O duta mu; jephekọta ọkpu ono mgburugburu. Mu hụma ọkpu, dụ igwerigwe
l'ime nsụda ono. Ọkpu ono kpọhukotachaa iyororo g'ẹphe ha.
3 Ọ bya ajịa mu sụ mu: "Nwa ndiphe; ?ọkpu-a; o nweru g'o shi dụ ike teta nọduba
ndzụ ọzo tọo?"
Mu sụ iya: "Ọo gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu bẹ maru nụ kpoloko."
4 No iya; ọ sụ mu: "Pfuru mabẹru mu ọkpu ono; sụ phẹ: Unubẹ ojogorogo ọkpu;
unu ngabẹ nchị nụma Opfu Chipfu!
5 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfuru unubẹ ọkpu-a baa: Mu e-me g'unme
bahụ unu l'ẹhu; k'ọphu unu a-bya adzụru ndzụ.
6 Mu e-ye unu akwara l'ẹhu; mu abya emee g'unu nweru anụ-ẹhu; mu abya ekwee
unu akpọ l'ẹhu; woru unme ye unu l'ẹhu; unu abya anọdu ndzụ. Ọo ya bụ g'unu
a-makwanụru l'ọo mu bụ Chipfu."

7 Tọbudu iya bụ; mu bya epfua g'ọ sụru gẹ mu pfua ono. Mu kpụkwaduru-a opfu
ono l'ọnu epfu; g'e jia epfu-a; a nụahaa ụkporo iphe, azụ jọgoro-jọgoro; ọkpu ono
bya edepfubekọta; ọphu nọnu dzepfuru l'ibe iya.
8 Mu bya ele ẹnya; akwara mẹ anụ nọdukotawa iya; akpọ bya ekwekọtawa iya nụ;
ọle ẹphe ta atụkwanu unme.
9 Ọ bya asụ mu: "Pfuru mabẹru mu unme; pfuru nụ iya; nwa ndiphe; sụ iya;
Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Gẹ gụbe unme shikwa l'ishi ụzo ẹno,
phẹrephere eshije ezi; bya ezia lẹ ndu-a, e gbushiru egbushi-a g'ẹphe nọdu ndzụ
ọzo."
10 Tọbudu iya bụ; mu pfua g'a sụru gẹ mu pfua ono; unme bya abahụ phẹ l'ẹhu;
ẹphe bya anọdu ndzụ; bya agbẹshi pfụru apfụru; bụru ikpoto ndu ojọgu, parụ ẹka
apaa.
11 Ọo ya bụ; ọ sụ mu: "Nwa ndiphe; ọkpu-a bụ ndu ọnu-ụlo Ízurẹlu l'ophu. Ẹphe
epfu sụ: 'Ọkpu anyi kpọhukotawaru iyororo; ọphu o to nweẹdu iphe, anyi ele ẹnya
iya; nkanyi bẹ bvụakwaru nụ.'
12 Ọo ya bụ; pfuru mabẹru mu phẹ; sụ phẹ-a: Nnajịuphu, bụ Chipfu sụru: 'Unubẹ
ndibe mu; mu e-kpuhakọta ilu unu; mee g'unu shi l'ime iya lụfuta; mu eduta unu
duba l'alị Ízurẹlu.
13 " 'Ọo ya bụ; g'unubẹ ndibe mu amaru l'ọo mu bụ Chipfu lẹ teke ono mu
kpuhaẹrupho ilu unu dufutagbaa unu l'ime iya ono.
14 Mu e-woru Unme mu ye unu l'ẹhu; unu abya anọdu ndzụ. Teke ono bẹ mu e-duta
unu dobe l'alị unu gẹdegede. Noo teke unu a-maru lẹ mụbe Chipfu bẹ pfuru iya; bya
emee ya ememe. Ọo ẹgube ono bẹ Chipfu pfuru iya.' "

Ízurẹlu a-bụru ndu lanụ, nweru onye eze lanụ

15 Opfu Chipfu bya akparwuta mu l'ẹhu sụ mu:
16 "Nwa ndiphe: Wota oshi lanụ dee ya iphe-a: 'Ọwaa bụ kẹ ndu Jiuda yẹe ndu
Ízurẹlu, bụ ndu yẹe ya tụgbaru bụru nanụ.' L'ị bya ewota oshi ọzo bya edekwaa ya
phọ iphe ẹgube-a: 'Ọwaa bụ oshi kẹ Ifuremu, mbụ oshi Jiósẹfu; mẹ kẹ ndu Ízurẹlu
l'ophu, bụ ndu yẹe ya tụgbaru bụru nanụ.'
17 Woru phẹ chịgbabe g'ẹphe bụru oshi lanụ. Mee phẹ g'ẹphe bụru oshi lanụ
l'ọbochi ẹka ngu.
18 Teke ndibe unu jịru ngu sụ ngu: '?Tịi kadụru anyi iphe, iphe ono, iime ono
bụkpoo?'
19 Sụ phẹ lẹ Nnajịuphu, bu Chipfu sụru-a: Mu abya ewota oshi kẹ Jiósẹfu, bụ ọphu
Ifuremu gude l'ẹka ono; mẹkpoo k'iphe, bụ ipfu Ízurẹlu, bụ ndu ẹphe l'iya swị; woru
iya tụgbabe l'oshi kẹ Jiuda; mee phẹ g'ẹphe bụru oshi lanụ nọdu mu l'ẹka.
20 "Oshi ono, i decharu iphe ono bẹ ii-gude l'ẹka g'ẹphe hụma iya.
21 L'ị bya asụ phẹ; Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-dufutakọta
ndu Ízurẹlu l'iphe, bụ ọhamoha, ẹphe lakọtaru. Mu e-shi l'ẹkameka rwukọbe phẹ;
duta phẹ duba l'alị nkephẹ.
22 Mu e-me phẹ g'ẹphe bụru ndu lanụ l'alị ono, nọ l'úbvú úbvú Ízurẹlu ono. Ọ bụru
onye eze lanụ a-nọdu achịkota phẹ. Ẹphe ta abyadụ abụbaaru ndu labọ ọzo; ọphu
ẹphe ta abyadụ ekekahabaa bụru alị-eze labọ ọzo.
23 Ẹphe ta abyadụ egudebaa agwa phẹ; mẹ iphe, aasọ nsọ, ẹphe agwaphe;
merwushia onwophẹ ọzo; ọphu ẹphe egudehẹdu ẹjo-ememe merwushia onwophẹ;
kẹle mu a-dzọta phẹ l'ẹjo-iphe ono, ẹphe gude laphu azụ ono; mu abya asa phẹ; ẹphe
abụru ndibe mu; mu abụru Chileke phẹ.

24 Ọ bụru nwozi mu, bụ Dévidi bẹ a-bụru eze, achị phẹ. Ẹphe e-nweru onye lanụ,
a-nọdu eche phẹ g'onye eche atụru. Ẹphe a-nọdu eme ekemu mu; bya eleta ẹnya eme
iphe, mu sụru g'e meje.
25 Ẹphe e-buru l'alị ono, mu nụru onye-ozi mu, bụ Jiékọpu ono; mbụ alị ono, nna
unu phẹ shi buru ono. Ẹphebedua; mẹ ụnwu phẹ; mẹ ụnwu nwanwanwaranwa phẹ
bẹ e-buru l'ẹka ono jasụru asụru. Ọ bụru Dévidi, bụ nwozi mu bẹ a-bụru onye-ishi
phẹ jeye l'ojejoje.
26 Mu l'ẹphe a-gba ndzụ ẹhu-guu. Ọo-bụru ọgbandzu, a-dụru phẹ jasụwaruroya.
Mu e-me g'ẹphe buru; mee phẹ g'ẹphe zụa azụzu. Mu abya eworu ụlo-nsọ mu dobe
l'echilabọ phẹ jasụru asụru.
27 Mu l'ẹphe a-tụko buru. Mu a-bụru Chileke phẹ; ẹphebedua abụkwanuru ndibe
mu.
28 Ọo teke ono bẹ ọhamoha a-maru l'ọo mbẹdua, bụ Chipfu bẹ meru ndu Ízurẹlu
g'ẹphe dụ nsọ; mbụ teke ono ụlo-nsọ mu a-nọdu l'echilabọ phẹ jasụ l'ojejoje ono."

38

Iphe, e-me Gọgu

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ:
2 "Nwa ndiphe; ghachiru Gogu iphu lẹ kẹ njọ; mbụ onye ono bụ onye-ishi ndu
Mẹsheku waa ndu Tubalu;
3 sụ iya: 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu nọakwaru ngu lẹ njọ;
gụbe Gogu, bụ onye-ishi ndu Mẹsheku waa ndu Tubalu.
4 Mu a-lọ-phe ngu mgburugburu; gude ịkekee dzụgbabe ngu agba; lọfuta ngu;
mẹkpoo ndu ojọgu ngu l'ophu; mẹ ịnya ngu; mẹ ndu agba l'ịnya, bụ ndu kwakọtaru
onwophẹ ngwọgu rengurengu; mbụ ikpoto nemadzụ, bụ ndu ọphu pagbaa iphe,
eegudeje egbobuta onwonye, ọphu hagbaa shii; mẹ ndu ọphu hagbaa nwanshịi. Ẹphe
tụko g'ẹphe ha ephegbaa ogu-echi phẹ kẹ pheremu pheremu.
5 " 'Ndu Peshiya; mẹ ndu Kushi; mẹ ndu Putu bẹ tsokọta phẹ nụ; ẹphe pakọta iphe,
eegudeje egbobuta onwonye; bya ekpuchaaru okpu-igwe.
6 Ẹgube ono bẹ ndu Goma e-rwuta ndu ojọgu phẹ tsokwaru ngu phọ. Ndu Bẹtu-
Togarama, shi l'ime ime ụzo isheli bẹ e-rwukọkwapho ndu ojọgu phẹ tsoru ngu; mbụ
ọhamoha, dụ igwerigwe a-tụru íkè yeru ngu.
7 Rụkotakwa onwongu; kwagebekwa akwagebe; unu l'ikpoto ndu ono, nọ-pheru
ngu mgburugburu ono; bụru phẹ onye-ishi-ọgu.
8 A -nọchaepho ọdu bẹ ee-ku ngu k'ọgu. L'apha, dụ l'iphu bẹ ii-je ọgu l'alị ono,
shi l'ọgu eteta eteta ono, bụ iya bụ alị ono, e shi l'ọha, dụ igwerigwe rwukọbe ndu
bu iya nụ ono; mbụ ndu ono a chịkoberu l'úbvú úbvú Ízurẹlu, bụ ẹka shihawaa
dabyitaru bụru ochobu ono. Ndu ono bẹ e shi l'ọhamoha ọzo dufuta phẹ; ẹphe tụko
buru l'ẹhu-guu.
9 Gụbedua waa ndu ojọgu ngu l'ophu; mẹ iphe, bụ ọha, dụ igwerigwe ono, etsokọta
ngu nụ ono bẹ e-zelihu g'oke phẹrephere; unu abya eswetakọta alị ono g'urwukpu.
10 " 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Lẹ mbọku ono bẹ oo-nweru
ọriri, a-gbabata ngu l'obu; l'ị wata agba idzu ẹjo-iphe.
11 Ịi-sụ: Mu e-je alwụa alị, e te gudedu igbulọ kpụ-buta mkpụkpu, nọ iya nụ ono.
Mu e-tso ndu ono, nọ l'ẹhu-guu ono ọgu; mbụ ndu ono, bu tụsaru ẹhu ono. Ẹphe
bukọta lẹ mkpụkpu, e te gudedu igbulọ kpụ-buta; ọphu ọ tọ dụdu ọguzo, e gude
agụ-chi iya agụ-chi; tẹme ọphu o nwedu mgbọrígwè, e gude agbachi iya.
12 Mu a-lwụ phẹ alwụlwu; gwee iphe phẹ; mbụ ghazia ẹka dabẹ l'ẹka ono, bụ
ochobu, a lwarụ azụ bya eburu ono; waa ndu ono, e shi l'ọhamoha rwukọbe ono;
mbụ ndu ono, nweru ẹku; mẹ iphe-enweru ọzo, bụ ndu bu l'echilabọ alị ono.

13 Ndu Sheba; mẹ ndu Dedanu; yẹe ndu agba oke-nghọ, shi Tashishi; mẹkpoo
mkpụkpu phẹ l'ophu bẹ a-jị ngu sụ: "?Ị byawaru g'i gwee tụtua? ?Ị chịwa ikpoto
ọha ngu g'ị bya akwaa ọkwata; mbụ g'ị bya evua mkpọla-ọchaa mẹ mkpọla-ododo;
g'unu kpokoo ẹku; kwatakpọo kwaa iphe l'ọkwata tọo?"
14 " 'Ọo ya bụ; nwa ndiphe; pfuru nụru mu Gogu; sụ iya: Wakwa iphe, Nnajịuphu,
bụ Chipfu epfu baa: Teke ndibe mu e-buru l'ẹhu-guu ono bẹ ii-zilihu;
15 shi l'ẹka i shi, dụ ẹnya l'ụzo isheli bya; mbụ gụbedua; waa ọha, dụ igwerigwe,
unu l'ẹphe swị. Ẹphe bụ ndu agbakọta ịnya; mbụ ikpoto nemadzụ, bụ igwerigwe
ndu ojọgu.
16 Unu a-bya eji alị ono; sọ-kpute ndibe mu, bụ Ízurẹlu g'onye urwukpu sọpyaberu.
L'atatiphu bẹ mu e-duta gụbe Gogu; l'ị bya etso ndu alị mu ọgu. Ọo ya bụ g'ọhamoha
amaru mu; teke ono mu e-shi l'ẹhu ngu goshi phẹ lẹ mu dụ nsọ ono.
17 " 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: ?Tọ bụna gụbedua bẹ mu shi
l'ọnu ndu-ozi mu, bụ ndu mpfuchiru Chileke Ízurẹlu pfua opfu ngu lẹ teke ndiche-a?
Teke ono bẹ ẹphe pfukwaru iya apha, dụ igwerigwe sụ lẹ mu e-mechaa gude ngu
dapfuta phẹ.
18 " 'Waa iphe, e-me nụ lẹ mbọku ono baa: "Teke Gogu byaẹrupho alwụshi alị
Ízurẹlu ọgu bẹ ẹhu-eghu mu a-talihu; mbụ kpohu ọku. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ
Chipfu epfu.
19 Mu gudewaa g'ọophu-beru mu l'ẹhu; waa oke ẹhu-eghu mu raa ya arara l'oke
alị-ọnma-jiijiijii bẹ a-dụ l'alị Ízurẹlu lẹ teke ono.
20 Teke ono bẹ iphe, bụ ẹma, nọ lẹ mini; mẹ ẹnu, ephe l'eli; mẹ anụ-ẹgbudu; mẹkpoo
iphe, bụ anụ, awụ awụwu l'alị; mẹkpoo iphe, bụ ndu nọ lẹ mgboko-a e-tehukọta
kparịkpari l'iphu mu. Iphe, bụkota úbvú bẹ a-ghakọta ịgharaphu; iphe, bụ agbara
mkpuma a-vọkposhihukota; iphe, bụ igbulọ a-dashịkota gburugudu l'alị.
21 Teke ono bẹ mu e-me g'e shigbaa l'úbvú mu gude ogu-echi bapfuta Gogu. Nokwa
iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu. Nwoke nọnu e-gude ogu-echi nkiya tsopyabẹ nwune
iya nwoke.
22 Mu e-gude ẹjo iphe-ememe; waa egbu-ọchi nụa ya aphụ. Mu abya edzee oke
mini nmaa yẹe igwerigwe ndu ojọgu iya; mẹ iphe, bụ ọhamoha, ẹphe l'iya swị; bya
atụa phẹ akamini-mkpuma; bya ekpukposhi phẹ ọku-nshiegbe, enwu phuruphuru.
23 Ọ bụru ẹgube ono bẹ mu e-gude goshi gẹ mu habe shii; waa gẹ mu dụ-be nsọ. Mu
e-me g'ọhamoha maru onye mu bụ. Ọo teke ono bẹ ẹphe a-makwanụru l'ọo mbẹdua
bụ Chipfu." '

39

1 "Nwa ndiphe; pfuaru mu Gogu g'ọo-dụru iya; sụ: 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ
Chipfu epfu baa: mu nọakwaru ngu lẹ njọ; gụbe Gogu, bụ onye bụ ishi ndu Mẹsheku;
mẹ kẹ ndu Tubalu.
2 Mu a-lọ-phe ngu mgburugburu; kpụta ngu kẹ karakara tụgbua. Mu eje avọfuta
ngu l'ụzo isheli bụ ẹka dụ ẹnya ono; duru ngu g'i je etso ndu bu l'úbvú úbvú Ízurẹlu
ọgu.
3 Mu e-chifu ngu ụta, i gude l'ẹkicha; bya eme g'apfụ, i gude l'ẹkutara nafụ ngu
daa.
4 Ọo l'úbvú úbvú Ízurẹlu bẹ ịi-da; unu lẹ ndu ojọgu ngu; mẹkpoo ọhamoha ono, tso
ngu nụ ono. Mu e-woru unu nụ ụnwenu, dụ iche iche g'ẹphe ria; bya ewokwarụpho
unu tụaru anụ-ẹgbudu.
5 Unu a-da l'ẹba l'ẹgbudu. Ọ kwa mbẹdua pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ
Chipfu epfu.

6 Mu e-ye ọku lẹ Magọgu; mẹ ndu ọphu bukọta l'ẹhu-guu l'agụga eze-ẹnyimu ono.
Ọo ya bụ g'ẹphe amakwanụru l'ọo mu bụ Chipfu ọbu.
7 Mu e-me gẹ ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu maru ẹpha mu, dụ nsọ ono. Ọphu mu ta
abyadụ ekwebaa g'e mebyishia ẹpha mu ono, dụ nsọ ono ọzo; tẹme iphe, bụ ọhamoha
a-maru l'ọo mbẹdua, bụ Chipfu, bụ onye ono, dụ nsọ ono, nọ lẹ Ízurẹlu.
8 " 'Ọobyaakwa-a! O mefụtajekwa. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu. Ọ
kwa iya bụ mbọku ọbu mu pfuru iya opfu iya ọbu.
9 Ọo teke ono bẹ ndu bu lẹ Ízurẹlu a-wụ-lihu je evukọo ngwọgu phẹ gude mee nkụ,
eeye l'ọku; woru iya kpọkota ọku. Ẹphe a-chịta iphe, ndu ono, egudeje egbobuta
onwophẹ ọphu ha shii; mẹ ndu ọphu ha nwanshịi; mẹ ụta; yẹe apfụ; mẹ mgbọro-ọgu;
mẹkpoo arwa phẹ. Ẹphe e-gude ngwọgu ono shikọta iphe apha ẹsaa mgburugburu.
10 Ẹphe ta abyadụ ejebaa akpata nkụ l'ẹgbudu; ọzoo je awata nkụ l'ọswa; kẹle
ngwọgu ono a-bụru nkụ, ẹphe egudeje eshi iphe. Ndu ono, gwejeru iphe phẹ tụtua
ono bẹ ẹphe e-gwekwaphọ nkephẹ tụtua; ndu ono kwajẹru iphe l'ọkwata ono bẹ
ẹphe a-kwalatakwaphọ nkephẹ l'ọkwata. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.
11 " 'Ọ bụru lẹ mbọku ono bẹ mu a-nụ Gogu ẹka ee-li iya lẹ Ízurẹlu; lẹ nsụda ndu
ije; mbụ lẹ nsụda, nọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa eze-ẹnyimu ono. Kẹle ọo l'ẹka ono bẹ
ee-li Gogu yẹe ikpoto ọha iya; ee-gude phẹ lichia ụzo, ndu-ije. Ọo ya bụ ee-kuahaa
ẹka ono "Nsụda Ikpoto Ndu Gogu".
12 Ndu Ízurẹlu e-li odzu phẹ ọnwa ẹsaa; shi nno mee g'a ta sọhe alị ono nsọ.
13 Ndu bukọta l'alị ono g'ẹphe ha bẹ a-tụko phube iphu wata phẹ elili. Mbọku ono,
mu e-goshi lẹ mu dụ biribiri ono bẹ aa-kwabẹ phẹ úbvú. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ
Chipfu epfu.
14 Ọnwa ẹsaa -lachaẹpho bẹ ee-ye ndu iphe a-bụru ozi phẹ bụ g'ẹphe tsojeru ndu-
ije gbapheje alị ono; ẹphe -hụma odzu, a gbadoru l'eli alị; ndu-ozi ono eworu iya lia.
Ẹphe eshi nno mee g'a ta sọhe alị ono nsọ.
15 Teke ẹphe a-nọdu agbaphe alị ono bẹ onye hụmaru ọkpu nemadzụ e-meje iphe-
ọhubama l'agụga ẹka ọkpu ọbu nọ; jasụ teke ndu elije odzu e-wota iya je elia lẹ
Nsụda Ikpoto Ndu Gogu.
16 Mkpụkpu, eeku Hamona bẹ a-nọdukwapho l'ẹka ono. Ọ bụru g'ẹphe e-shi bụ
ono ẹphe eme alị ono g'a sọ-buhu iya nsọ.'
17 "Nwa ndiphe; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Kua ụnwenu, dụ
iche iche oku; mẹ anụ-ẹgbudu; sụ phẹ: 'unu tụkocha shi l'ẹka unu nọ bya edzukọbe;
bya eria ẹja, mu abya egwegwe; mbụ eze ẹja ono, ee-gwe l'úbvú úbvú Ízurẹlu ono.
Ẹka ono bẹ unu a-ta anụ; ngụa mee.
18 Unu a-ta anụ ndu ọkpehu dụ; ngụa mee ndu-ishi mgboko-a; mbụ g'ẹphe bụ ebili;
ọzoo atụru; ọzoo eghu; ọzoo oke-eswi, tsụcharu ẹba, shi l'alị Beshanu.
19 Ẹja ono, mu abya egweru nụ unu ono bẹ unu a-ta ẹba-iphe jasụ ọo-tụshihu unu
ayị; unu angụa mee jasụ ọotsua unu gẹ mẹe.
20 Unu a-nọdu lẹ teburu mu taa anụ ịnya l'ooji unu ẹpho; mẹ anụ ndu agba iya nụ;
mẹ anụ ndu ọkpehu dụ; mẹ ndu ojọgu, dụ iche iche.' Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ
Chipfu epfu.
21 "Mu e-goshi ọhamoha ọdu-biribiri mu; tẹme ọhamoha a-hụma aphụ, mu nụru
phẹ; waa gẹ mu gude daberu phẹ ẹka l'ẹhu kẹ njọ.
22 E -shi mbọku ono kwasẹru bẹ ndu Ízurẹlu a-maru l'ọo mu bụ Chipfu, bụ Chileke
phẹ.
23 Iphe, bụ ọhamoha bẹ a-maru lẹ ndu Ízurẹlu bẹ a kpụru lẹ ndzụ laa alị ọzo;
kẹle ẹphe meru iphe-ẹji; ọphu mu egudeẹdu ire phẹ ẹka. Ọ bụru iya meru iphe,

mu wofuru iphu l'ẹka ẹphe nọ; nwuru phẹ nụ ndu ọhogu phẹ; ẹphe gude ogu-echi gbushikọta phẹ.
24 Mu wohaaru phẹ iphu mu; shi nno gwaa phẹ ụgwo emerwụshi, ẹphe merwushiru onwophẹ ono; waa ẹjo-ememe, ẹphe mekọtaru ono.
25 "Ọo ya bụ; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-je eshi l'ẹka a kpụru Jiékọpu lẹ ndzụ laa; je eduphuta iya azụ. Mu a-bya aphụaru ndu Ízurẹlu l'ophu obu-imemini. Mu abya anwụberu ẹpha mu ono dụ nsọ ono ẹnya.
26 Ẹphe a-zọhakota iphe-iphere ono, e meru phẹ ono; mẹ ghẹleghẹleghele ono, ẹphe dụ teke ono ẹphe bu tụsaru ẹhu l'alị phẹ ono; ọphu ọ dụdu onye byaru eyee phẹ ebvu ono.
27 Teke mu shiẹpho l'ọhamoha ono dulata phẹ; bya eshigbaa l'alị ndu ọhogu phẹ dufuta phẹ; bẹ mu e-shi l'ẹhu phẹ goshi ọha, dụ igwerigwe lẹ mu dụ nsọ.
28 Ọo ya bụ; ẹphe a-makwanụru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu, bụ Chileke phẹ; kẹle ọ bụchakpo eviya l'ọo mu meru g'a kpụa phẹ lẹ ndzụ lashịgbaa ọhamoha; obenu lẹ mu e-duphuta phẹ azụ l'alị phẹ; ọphu ọ tọ dụdu m'onye lanụ, mu a-ha l'ẹka ono.
29 Mu ta abyadụ ewohabaaru phẹ iphu mu ọzo; noo kẹle mu a-wụu ndu Ízurẹlu Unme mu." Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.

40

G'eze-ụlo òphúú Chileke ono dụ

1 O be l'apha, kwe anyi ụkporo apha l'apha ise; eshi teke a kpụru anyi lẹ ndzụ; mbụ g'apha ono awata awata; l'abalị k'iri l'ime ọnwa ono; mbụ l'apha, kwe apha iri l'ẹno g'a lwụtacharu mkpụkpu ono. Ọ bụru lẹ mbọku ono gẹdegede bẹ ike Chipfu byaru mu l'ẹhu; bya eduta mu je edobe l'ẹka ono.
2 Ọ bụru gẹ mu aphụ ọphulenya, Chileke meru; gẹ mu wata aphụphu ono; bẹ o dutaru mu jeshia l'alị Ízurẹlu; je edobe mu l'eli úbvú, ha l'eli shii. Úbvú ono bẹ ụlo nọkota l'ụzo ndọhali iya; ọ dụepho gẹ mkpụkpu.
3 Ọo ya bụ; o duta mu jerwua l'ẹka ono; mu hụma onye ụgbugba iya dụ g'onyirubvu; onye ono bẹ pfụru l'ọnu-ọguzo; chịru eri oghu ọchaa l'ẹka; bya egudekwaphọ mgbọro, eegudeje atụ ogologo iphe.
4 Onye ono sụ mu: "Nwa ndiphe; bya egude ẹnya ngu hụma; l'ịibya egude nchị ngu nụma. Lerweta ẹnya ọkpobe elerweta l'iphemiphe-a, mu abya ngu egoshi-a; kẹle ọo ya kparụ iphe, e gude duta ngu g'ị bya l'ẹka. Kọkotaru ndu Ízurẹlu iphemiphe, ị hụmaru."

Ọnu-abata ụzo ẹnyanwu-awawa

5 Mu bya ahụma igbulọ, e gude kpụ-pheta eze-ụlo Chileke ono mgburugburu. Ogologo mgbọro ono, eegudeje atụ iphe, nwoke ono gude l'ẹka ono bẹ dụ nkwo-oshi-ẹka; lẹ nkwo-ọbochi-ẹka; mgbo ishii. Ọ bya atụa g'igbidigbi 'igbulọ ono habe; ọ bụru ogologo mgbọro ono bẹ ọ dụ l'igbi; ọ bụkwarupho mgbọro ono ugbo lanụ bẹ ọ dụ l'eli iya.
6 Ọ bya eje l'ọnu-abata ọphu gharu iphu l'ụzo ẹnyanwu-awawa. Ọ bya enyikota ẹka eeshije abahụ iya; bya atụa iphe l'ọnu ọnu-ọguzo ono; ogologo iya bụru mgbọro ono ugbo lanụ.
7 Nkulahụ ẹka ndu nche anọduje bẹ ogologo iya bụkota mgbọro ono ugbo lanụ; ọsa iya bụkwarupho mgbọro ono ugbo lanụ. Ụzo, nọgbaa lẹ mgbaka nkulahụ ono bẹ dụ nkwo-ẹka ise. Ọnu ẹka eeshije abahụ lẹ mkpuru ọnu-ọguzo ọphu gharu iphu l'ụzo eze-ụlo ono bẹ ogologo iya bụ mgbọro ono nanụ.
8 Ọ tụta iphe lẹ mkpuru ọnu-ọguzo ono;

9 ọ dụ nkwo-ẹka ẹsato. Ọ bya atụa iphe l'igbidigbi oshi mgbo, e yeru iya; ọ dụ
nkwo-ẹka labọ. Mkpuru ọnu-ọguzo ono bẹ nọ gha iphu l'ime ụlo.
10 Ọnu-abata ọphu gharu iphu l'ụzo ẹnyanwu-awawa bẹ nweru nkulahụ ẹto
ẹto, nọchaa ya ibekẹboebo. Ẹphe nọ ẹto ono hakọta ẹnya nhamụnha; igbulọ,
nọkahagbaaru iya nụ l'ibekẹboebo ono bẹ hakọta ẹnya nhamụnha.
11 Ọ bya atụta iphe l'ogologo ọnu-ọguzo, nọ iya nụ; ọ dụ nkwo-ẹka iri l'ẹto; ọsa iya
dụ nkwo-ẹka iri.
12 L'ọnu nkulahụ ono g'ẹphe hakọta bẹ a kpụtagbaaru igbulọ, dụ nkwo-ẹka lanụ
dobe l'ọnu-abata. Nkulahụ ono g'ẹphe ha bẹ iphe, ẹphe dụkota bụ nkwo-ẹka ishii;
ishishi iya ụzo ẹno hakọtaru ẹnya nhamụnha ẹgube ono.
13 Ọ bya eshi l'igbulọ nkulahụ, nọ l'ẹka lanụ tụa iphe jeye l'igbulọ nkulahụ, nọ l'ẹka
iya ọphuu; ọ dụ ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka ise; mbụ shita l'ishi igbulọ ọphuu jasụ
l'ishi igbulọ ọphuu.
14 Ọ bya atụa iphe lẹ mkpuru ọnu-ọguzo ono; ọ dụ nkwo-ẹka ụkporo. Ọnu-ọguzo
ono bẹ nọ gbaphee itso ọma-unuphu ono.
15 Shita l'iphu ọnu-ọguzo jeye l'ishi mkpuru ọnu-ọguzo ono bẹ dụ ụkporo nkwo-ẹka
labọ lẹ nkwo-ẹka iri.
16 Nkulahụ ono; mẹ igbulọ, nọkahagbaaru iya nụ bẹ nwekọtaru windo, ụzo dụgbaa
kẹ wẹrere wẹrere; ọ bụru ẹgube ono bẹ ọ nọkota lẹ mkpuru ụlo ono mgburugburu.
Windo ono g'ọ hakọta bẹ ghakọtaru iphu l'ime. Iphu igbulọ ono, kebushigbaaru
nkulahụ ono g'ọ hakọta; bẹ e seshigbaaru mpfụ l'eli iya.

Ọma-unuphu k'etezi

17 Ọ bya edubata mu l'etezi ọma-unuphu ono; mu hụmagbaa mkpuru; mẹ ẹka
a wụkotaru mkpuma gbaa mgburugburu l'etezi ọma-unuphu ono. Ẹka ono, a
wụkotaru mkpuma ono bẹ a kpọru mkpuru ụkporo l'iri giriri.
18 Mgburẹku ọnu-ọguzo ono bẹ a wụkotaru mkpuma ono. Mgburẹku ọnu-ọguzo
ono bẹ ogologo iya yẹe uswekete iya haẹpho. Ẹka ono bẹ phoru olu.
19 Ọ bya atụa iphe shita l'aabata-aghachi ọnu-ọguzo ono jasụ l'atatiphu ọma-
unuphu ono; ọ dụ ụkporo nkwo-ẹka ise l'ẹka iya k'ụzo ẹnyanwu-awawa; mẹ ẹka
iya k'ụzo isheli.

Ọnu-ọguzo ụzo isheli

20 Ọ bya atụta iphe l'ọnu-abata ọphu gharu iphu l'ụzo isheli, bụ iya bụ ọphu shiru
lụfu l'etezi ọma-unuphu ono; g'ọ maru g'ogologo iya; yẹe uswekete iya habe.
21 Nkulahụ dụ iya ẹto l'ẹka iya ọwa-a; bya adụ ẹto l'ẹka iya ọphuu. Igbulọ
kebushiru nkulahụ ono; mẹ mkpuru iya bẹ hakọta gẹ ndu ọphuu nọ l'ọnu-abata kẹ
mbụ phọ. Ogologo iya dụ nkwo-ẹka ụkporo labọ l'iri; ọsa iya dụ nkwo-ẹka ụkporo
l'ise.
22 Windo, nọkota iya nụ; mẹ mkpuru iya; mẹkpoo mpfụ, e gude memakọta iya
emema bẹ hakọta gẹ k'ọnu-abata ọphu gharu iphu l'ụzo ẹnyanwu-awawa phọ. Ẹka
aazọbeje ọkpa abahụ iya dụ mkpopfu ẹsaa; mkpuru iya nọdu ghakọtaru iya iphu.
23 O nweru ọnu-abata, eeshije abahụ l'ime ọma-unuphu ono. Ọnu-abata ono bẹ
gharu iphu l'ọnu-abata k'ụzo isheli; mbụ ẹgube ono, ọ dụkwapho l'ụzo ẹnyanwu-
awawa ono. O shi l'ọnu-abata tụta iya iphe jasụ l'ọnu-abata, ọphu nọ gharu iya
iphu; ọ bụru iphe, ọoduje bụ nkwo-ẹka ụkporo ise.

Ọnu-abata ụzo ndọhali

24 No iya; ọ bya eduru mu shia ụzo ndọhali; mu hụma ọnu-abata ọphu gharu iphu
l'ụzo ndọhali. Ọ bya atụta iphe l'igbulọ, kebushiru nkulahụ, nọ iya nụ; mẹ mkpuru
iya; ẹphe hakọta gẹ ndu ọphuu.

25 Ọnu-abata ono; waa mkpuru iya bẹ windo nọkota mgburugburu. Windo ono dụkota ẹgube windo ndu ọphuu dụ. Ogologo ọnu-abata ono dụ nkwo-ẹka ụkporo labọ l'iri; ọsa iya dụ nkwo-ẹka ụkporo l'ise.
26 Ẹka aazọbeje ọkpa abahụ iya dụ ẹsaa; mkpuru iya nọdugbaa l'atatiphu iya. O nwekwarụpho mpfụ, e gude memashịa igbulọ, kebushiru nkulahụ iya ono, nọchaa ya ibekẹboebo ono.
27 Ọma-unuphu k'ime ime bẹ nwekwarụpho ọnu-abata, nọ gha iphu l'ụzo ndọhali. Ọ bya eshi l'ọnu-abata ime ọma-unuphu ono tụta iya iphe jasụ l'ọnu-abata ụzo ndọhali; ọ dụ nkwo-ẹka ụkporo ise.

Ọguzo, eeshije abahụ ime ọma-unuphu

28 Tọbudu iya bụ; ọ bya eshi l'ọnu-abata ụzo ndọhali ono duru mu bahụ l'ime ọma-unuphu ono. Ọ bya atụta iphe l'ọnu-abata ụzo ndọhali ono; ọ hakwaphọ gẹ ndu ọphuu.
29 Nkulahụ, nọ iya nụ; mẹ igbulọ kebushiru nkulahụ iya ono; mẹ mkpuru iya bẹ hakọta gẹ ndu ọphuu. Ọnu-abata ono; waa mkpuru iya bẹ windo nọkota gbaa mgburugburu. Ogologo ọnu-abata ono dụ nkwo-ẹka ụkporo labọ l'iri; ọsa iya dụ nkwo-ẹka ụkporo l'ise.
30 Mkpuru, nọ-pheru ime ọma-unuphu ono mgburugburu bẹ ogologo iya dụ nkwo-ẹka ụkporo l'ise; ọsa iya dụ nkwo-ẹka ise.
31 Mkpuru k'ụzo ndọhali ghagbaaru iphu l'etezi ọma-unuphu. E seshiru mpfụ l'igbulọ, e gude kebushigba mkpuru ono. Ẹka aazọbeje ọkpa abahụ iya dụ mkpopfu ẹsato.
32 Tọbudu iya bụ; ọ bya edubata mu l'ime ọma-unuphu ono l'ụzo ẹnyanwu-awawa. Ọ bya atụta iphe l'ọnu-abata ono; ọ hakwaphọ gẹ ndu ọphuu ha.
33 Nkulahụ, nọgbaa ya nụ; mẹ igbulọ, kebushiru nkulahụ iya ono; mẹ mkpuru iya bẹ hakọta gẹ ndu ọphuu. Ọnu-abata ono; waa mkpuru iya bẹ windo nọkota gbaa mgburugburu. Ogologo iya dụ nkwo-ẹka ụkporo labọ l'iri; ọsa iya dụ nkwo-ẹka ụkporo l'ise.
34 Mkpuru iya bẹ ghagbaaru iphu l'ọma-unuphu etezi. Igbulọ, e gude kpụ-bushia mkpuru iya ono bẹ e seshiru mpfụ l'ibekẹboebo. Ẹka aazọbeje ọkpa abahụ iya dụchaa mkpopfu ẹsato ẹsato.
35 Tọbudu iya bụ; ọ bya eduta mu rwua l'ọnu-abata ọphu nọ l'ụzo isheli. Ọ bya atụta iya iphe; ọ ha gẹ ndu ọphuu ha.
36 Nkulahụ, nọkota iya nụ; mẹ igbulọ kebushiru nkulahụ iya ono; mẹ mkpuru iya bẹ hakọta gẹ ndu ọphuu. Windo nọkota iya gbaa mgburugburu. Ogologo iya dụ nkwo-ẹka ụkporo labọ l'iri; ọsa iya dụ nkwo-ẹka ụkporo l'ise.
37 Mkpuru iya gharu iphu l'etezi ọma-unuphu. E seshigbaaru mpfụ, l'igbulọ e gude kebushia mkpuru ono ibekẹboebo. Ẹka aazọbeje ọkpa abahụ iya dụ mkpopfu ẹsato ẹsato.

Ụlo, aanọduje akwakọbe ngwẹja

38 O nweru nwa mkpuru, a kpụru ye iya mgbo, nọ l'ọnu-abata, nọ l'ime ọnu-abata ọma-unuphu ono. Ẹka ono bẹ aasajẹ ngwẹja-akpọ-ọku.
39 O nwekwarụpho teburu labọ, e doberu lẹ mkpuru ono ẹka labọ, bụ ẹka eegbuje anụ, e gude egwe ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ kẹ ngwẹja-iphe-ẹji; mẹ kẹ ngwẹja-apfụ-ụgwo.
40 L'etezi mẹ a -nọdu eje ala l'ọnu-abata, nọ l'ụzo isheli bẹ teburu labọ nọkwapho lẹ mkpuru iya; lẹ mkpuru ọphu nọ l'ọnu-abata ibe iya ọphuu bẹ teburu labọ nọkwapho.
41 Ọ dụ teburu ẹno nọdu l'ibe lanụ; teburu ẹno nọdu l'ẹka ọnu-abata ono ibe iya ọphuu. Ọ tụko dụ teburu ẹsato, bụ ẹka eegbuje anụ, e gude egwe ngwẹja.

42 O nwekwarụpho teburu ẹno, e gude mkpuma mee, bụ eli ẹka eegbuje anụ, e
gude egwe ngwẹja, aakpọ ọku. Ogologo iya dụchaa nkwo-ẹka lanụ lẹ mkpirikpu iya;
ọsa iya dụchaa nkwo-ẹka lanụ lẹ mkpirikpu iya; ọ dụ nkwo-ẹka lanụ l'eli. Ọ bụru
ẹka ono bẹ eedobeje iphemiphe, eegudeje egbu anụ, e gude egwe ngwẹja-akpọ-ọku;
mẹ ngwẹja ọzo, eegwekpọ egwegwe.
43 Igbulọ ono mgburugburu bẹ a kpọbekotaru nggu, ogologo iya hakọta
g'ọbochieka. Teburu ono g'ẹphe ha bụkota ẹka eedoje anụ, e gude egwe ngwẹja.

Mkpuru ndu-uke Chileke

44 L'azụ ime ọnu-abata ono l'ime ọma-unuphu ono bẹ o nweru mkpuru labọ, nọ
iya nụ. Nanụ nọ l'ẹka iya k'ọnu-abata ụzo isheli; nọdu gha iphu l'ụzo ndọhali; ọzo
nọdu l'ẹka iya k'ọnu-abata ụzo ndọhali; nọdu gha iphu l'ụzo isheli.
45 Onye ono sụ mu: "Mkpuru ọphu nọ gha iphu l'ụzo ndọhali ono bụ kẹ ndu-uke
Chileke, bụ iya bụ ndu ọphu anọduje eleta eze-ụlo Chileke ẹnya.
46 Mkpuru ọphu gharu iphu l'ụzo isheli bụ kẹ ndu-uke Chileke, bụ ndu ọphu eletajẹ
ẹnya l'ọru-ngwẹja. Ndu ọbu bụ ụnwu Zadọku, bụ phẹ kpoloko bụ ndu Lívayi, a-
byakubeje Chipfu ntse; bya ejeeru iya ozi."
47 Tọbudu iya bụ; ọ bya atụta iphe l'ọma-unuphu ono. Ọ harụ ẹnya nhamụnha
ibekẹno ẹno; ọ dụ nkwo-ẹka ụkporo ise l'ogologo; dụ nkwo-ẹka ụkporo ise l'ọsa iya.
Ọru-ngwẹja ono bụru l'iphu eze-ụlo Chileke ono bẹ ọ nọ.

Eze-ụlo Chileke ono

48 No iya; ọ bya eduta mu je lẹ mkpuru, ẹka eeshije abahụ l'eze-ụlo ono; bya
atụta iphe l'itso-mgbo, nọgbaa l'agụga mkpuru ono; ẹphe dụchaa nkwo-ẹka ise ise
ibekẹboebo. Ọsa ọnu-mgbo iya dụchaa nkwo-ẹka iri l'ẹno; igbulọ, nọchaa sụ-be
l'ọnu-abata ono ibekẹboebo, bẹ ọsa iya dụchaa nkwo-ẹka ẹto ẹto.
49 Mkpuru ono bẹ ogologo iya dụ nkwo-ẹka ụkporo; ọsa iya dụ nkwo-ẹka iri l'ẹbo.
Ẹka aazọbeje ọkpa bahụ iya bẹ dụchaa mkpopfu iri iri. E bvubechaa itso l'ọnu-abata
mgbo ono ẹka labọ.

41

1 Tọbudu iya bụ; nwoke ono bya eduta mu je l'eze-ụlo Chileke ono; bya egude iphe
tụta ọkpa-mgbo iya; ọkpa-mgbo ono ibekẹboebo bẹ dụchaa nkwo-ẹka ishii l'ọsa.
2 Ọnu-abata iya bẹ ọsa iya dụ nkwo-ẹka iri; igbulọ, nọchaa ya lẹ mgburẹku
ibekẹboebo; bẹ ọsa iya dụchaa nkwo-ẹka ise ise. Ọ bya atụtakwapho iphe l'ogologo
iya; ọ dụ nkwo-ẹka ụkporo labọ; ọsa iya dụ nkwo-ẹka ụkporo.
3 Ọ bya abahụ l'ime eze-ụlo ono bya egude iphe tụta ọkpa-mgbo iya; ọsa iya dụchaa
nkwo-ẹka labọ nkwo-ẹka labọ. Ọnu-abata ono bẹ ọsa iya dụ nkwo-ẹka ishii. Igbulọ,
nọgbaa lẹ mgburẹku ọnu-mgbo ono ibekẹbo bẹ ọsa iya dụ nkwo-ẹka ẹsaa.
4 Ọ bya atụta iphe l'ogologo ime eze-ụlo ono; ọ dụ nkwo-ẹka ụkporo; ọsa iya dụ
nkwo-ẹka ụkporo l'ụzo atatiphu eze-ụlo Chileke ono. Ọ sụ mu: "Ọwaa bụ ẹka kakọta
adụ nsọ."
5 No iya; ọ bya atụta iphe l'igbulọ eze-ụlo Chileke ono; igbidigbi iya dụ nkwo-ẹka
ishii; mkpuru nọgbaa l'agụga ụlo ono g'ọ ha bẹ ọsa iya dụkota nkwo-ẹka ẹno ẹno.
6 Ụlo ono bẹ bụ ụlo-eli mkpopfu ẹto. Mkpopfu ọphu nọnu nwekọtaru mkpuru
ụkporo l'iri iri; a kpụkota itso dupfubegbaa l'igbulọ eze-ụlo Chileke ono gbaa
mgburugburu g'o gudeshia mkpuru, nọgbaa ya nụ. Iphe ono, a kpụru dupfube iya
ono ta abụkwa l'ime igbulọ eze-ụlo Chileke ono bẹ a kpụpyaberu iya.
7 Mkpuru, e yeshiru lẹ mgburẹku ụlo ono bẹ ka ọsa eje lẹ mkpopfu iya ono. Ụlo
ọphu e gude kpụ-pheta eze-ụlo ono bẹ a kpụru ọ nọdu lẹ mkpongo lẹ mkpongo;

k'ọphu bụ l'a -nọdu enyikota iya; mkpuru ono, a kpụshiru iya ono aka ọsa eje. Ẹka eeshije enyikota iya bẹ shi lẹ k'ọmali nọo je eshijaa k'echilabọ iya; bahụ lẹ k'imeli iya.

8 Mu bya ahụma l'eze-ụlo Chileke ono nweru ọma ẹka a kpụ-liru eli, nọ gbaphee ya mgburugburu; ọ bụru iya bụ ẹka a tụru ọkpa mkpuru ono, a kpụshiru gbaphee ya mgburugburu ono. Ọ bụru g'ọ habe ogologo bụ gẹ mgbọro phọ; mbụ l'ọo nkwo-ẹka ishii bẹ ọ dụ l'ogologo.

9 Azụ igbulọ kẹ mkpuru agụga agụga iya ono bẹ igbidigbi iya dụ nkwo-ẹka ise. Ẹka dabyikpọru nụ, nọ lẹ mgbaka mkpuru ono, nọgbaa l'ime eze-ụlo Chileke ono; bẹ ọsa iya dụ nkwo-ẹka ise. Mgbaka ẹka dabyiru nụ;

10 waa mkpuru ọphu a kpụ-pheru ime ọma-unuphu ono mgburugburu bẹ ọsa iya dụ nkwo-ẹka ụkporo.

11 Mkpuru ono, e yegbaaru l'agụga eze-ụlo Chileke ono bẹ e eyecharu ọnu iya; ọ nọdu laaru ẹka ono, dabyiru iphoro ono; ọnu iya lanụ gharu iphu l'ụzo isheli; ọphuu gha iphu l'ụzo ndọhali. Ẹka ono, a ta akpụduru mkpuru ono bẹ ọsa iya dụ nkwo-ẹka ise.

12 Ụlo ọphu a kpụru; ọ gha iphu l'ọma-unuphu eze-ụlo Chileke l'ụzo ẹnyanwu-arịba iya bẹ ọsa iya dụ nkwo-ẹka ụkporo ẹto l'iri. Igbulọ ụlo ono bẹ igbidigbi iya gbaa mgburugburu dụ nkwo-ẹka ise; ogologo iya dụ nkwo-ẹka ụkporo ẹno l'iri.

13 No iya; ọ bya atụta iphe l'eze-ụlo Chileke ono; ogologo iya dụ nkwo-ẹka ụkporo ise; ọma-unuphu eze-ụlo Chileke ono; mẹ ụlo, a kpụru iya; mẹ igbulọ iya g'ẹphe hakọta bẹ ogologo iya dụkwapho nkwo-ẹka ụkporo ise.

14 Ọma-unuphu eze-ụlo Chileke ono ẹka iya ọphu gharu iphu l'ụzo ẹnyanwu-awawa; mẹkpoo atatiphu eze-ụlo Chileke ono bẹ ọsa iya tụkoru dụ nkwo-ẹka ụkporo ise.

15 Ọ bya atụtakwapho iphe l'ụlo ọphu nọ gha iphu l'ọma-unuphu eze-ụlo Chileke ono l'ụzo azụ iya; mẹkpoo igbulọ iya ibekẹboebo; ọ bụru nkwo-ẹka ụkporo ise bẹ ọ dụ.

Ẹka dụ nsọ ono ọphu nọfutaru anọfuta; mẹ k'ime ime; yẹe mkpuru iya ọphu gharu iphu l'ọma-unuphu;

16 mẹkpoo ọnu-ụlo iya; mẹ windo, dụgbaa wẹrere ono; mẹ ẹka eeshije eshishi, nọkota l'ẹphe n'ẹto ono bẹ a gbakọtaru oshi; shita l'ọma-ụlo iya; mẹ igbulọ iya jeye l'ẹka e yeshiru iya windo; mbụ lẹ windo iya bẹ e kwechishikọtaru iphe g'ọ ha;

17 je akpakpọ l'eli ọnu-abata ono; mẹ ime ime ụlo ono; mẹ azụ iya; mẹkpoo l'eli igbulọ ono ime iya mẹ azụ iya gbaa mgburugburu; bẹ a pyịshiru iphe, dụgbaa

18 gẹ chierobu; mẹ mpfụ. Mpfụ ono bẹ e seshigbaaru lẹ mgbaka mgbaka chierobu. Chierobu ono bẹ nwechaaru iphu labọ.

19 Iphu ọphu dụ g'iphu nemadzụ bẹ ọ gharu mpfụ ọphu nọ l'ẹka iya lanụ; iphu ọphu dụ g'iphu oduma bẹ ọ gharu lẹ mpfụ ọphu nọ l'ẹka iya ọphuu. Ọ bụru ẹgube ono bẹ a pyịshikotaru iya dophee eze-ụlo Chileke ono mgburugburu.

20 Shita l'ọmali iya jeye l'eli mgbo bẹ a pyịshikotaru chierobu mẹ mpfụ l'igbulọ eze-ụlo ono.

21 Ọkpa-mgbo eze-ụlo Chileke ono bẹ hakọta ẹnya nhamụnha ibekẹno ẹno. Ọ bụru g'ọkpa-mgbo ọphuu dụ bụ g'ọphuu dụ l'iphu ẹka dụ nsọ ono.

22 Ọru-ngwẹja Chipfu ono bẹ e gude oshi mee; eli iya dụ nkwo-ẹka ẹto; ogologo iya dụ nkwo-ẹka labọ; ọsa iya dụ nkwo-ẹka labọ. Nkuku iya; mẹ ọkpali iya; mẹ mgburẹku iya bẹ bụ oshi bẹ e gudekọta mee ya. Onye ono sụ mu: "Ọwaa bụ teburu ono, nọ l'iphu Chipfu ono."

23 Ọma eze-ụlo Chileke ono; mẹ ẹka ono, dụ nsọ ono bẹ e yekọtaru mgbo ẹbo ẹbo.

24 Mgbo ono bẹ nwekọtaru iphe labọ, asọ asọso; eegudeje pyajia ya apyaji. Ọphuu nweru ẹbo; ọphuu nweru ẹbo.

25 Mgbo ọma-ụlo eze-ụlo Chileke ono bẹ a pyịshiru chierobu; mẹ mpfụ ẹgube ono,
a pyịshiru l'eli igbulọ phọ. L'atatiphu mkpuru ono bẹ e gude oshi tụa mkpu.
26 O nwekwarụpho windo, dụgbaa kẹ wẹrere, a pyịshiru mpfụ nọgbaa lẹ
mgburẹku mkpuru ono ẹka labọ. Mkpuru mgburẹku eze-ụlo Chileke ono bẹ
nwecharu mkpu, a tụru iya.

42

Ụlo ndu-uke Chileke

1 Tọbudu iya bụ; nwoke ono bya edufuta mu duru mu bahụ l'ọma-unuphu ono;
mbụ l'ụzo ibiya k'isheli. Ọ bya edubata mu l'ụlo, nọ lẹ mgbaka ọma-unuphu eze-ụlo
Chileke; yẹe ụlo, nọ l'ụzo isheli ono.
2 Ụlo ono, nọ l'ụzo isheli ono bẹ ogologo iya dụ nkwo-ẹka ụkporo ise; ọsa iya dụ
nkwo-ẹka ụkporo labọ l'iri.
3 Ẹka iya lanụ bẹ gharu iphu l'ẹka ọsa iya dụ nkwo-ẹka ụkporo, bụ ẹka nọ l'ime
ọma-unuphu. Ẹka iya ọphuu bẹ gharu iphu l'ẹka a wụru mkpuma, nọ l'atatiphu
ọma-unuphu ono. A kpụru iya mkpopfu ẹto; ọ nọduchaa lẹ mkpongo lẹ mkpongo.
4 O nwekwarụpho ụzo, nọ l'ime, eeshije eshishi, nọ l'iphu ụlo ono; onoya bẹ ọsa
iya dụ nkwo-ẹka iri; ogologo iya dụ nkwo-ẹka ụkporo ise. Ọnu-mgbo iya bẹ nọkota
l'ụzo isheli ụlo ono.
5 Mkpuru ọphu nọgbaa l'eli bẹ kagbaa kparagụ; kẹle ọnu-ụzo nọgbaa ya nụ ka
eketa ẹka ha shii; eme lẹ g'ọnu-ụzo kẹ mkpuru k'echilabọ; mẹ lẹ k'ụzo alị ketagbaaru.
6 Mkpuru, nọgbaa lẹ mkpopfu k'ẹto l'ụlo-eli ono bẹ te nwedu itso, nọ iya nụ ẹgube
ụlo ndu ọphu a kpụshiru l'ọma-unuphu phọ nweru. Ọo ya bụ l'ọma ụlo k'imeli ono
ka ndu ọphu nọ l'alị; mẹ k'echilabọ iya nwanshịi.
7 O nwekwarụpho igbulọ, tsefutaru etsefuta, nọ lẹ nhamụnha mkpuru ụlo ono waa
ọma-unuphu ono; igbulọ ono bẹ ogologo iya dụ nkwo-ẹka ụkporo labọ l'iri l'atatiphu
eze-ụlo Chileke ono.
8 Mkpuru ọphu nọ giriri chebe iphu l'ọma-unuphu ono bẹ ogologo iya dụ nkwo-ẹka
ụkporo l'iri. Ndu ọphu a kpụru o chebe iphu l'ẹka iya k'eze-ụlo Chileke bẹ ogologo
iya dụ nkwo-ẹka ụkporo ise.
9 Mkpuru k'ụzo alị bẹ ẹka eeshije abahụ iya nọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa mẹ a -gbẹ
l'ọma-unuphu ono abahu iya.
10 L'ime ọma-unuphu l'ẹka iya k'ụzo ndọhali bẹ o nwekwarụpho mkpuru, a
kpụgbaaru lẹ mgbaka igbulọ atatiphu etezi ọma-unuphu ono yẹe ọma-unuphu eze-
ụlo Chileke.
11 O nweru ụzo, eeshije eshishi, nọ l'iphu mkpuru mkpuru ono. Mkpuru ono
dụgbaa gẹ ndu ọphu nọ l'ụzo isheli. Ogologo phẹ waa ọsa phẹ bẹ tụko harụ ẹnya
nhamụnha. Ẹka eeshije phẹ alụfu bẹ gbakọta nanụ. G'e gude kpụa phẹ gbakwarụpho
nanụ. Mgbo, nọchaa phẹ nụ tụko gbakọta ụgbugba lanụ.
12 Ụlo k'ụzo alị ọphu nọ l'ụzo ndọhali bẹ gharu ọnu l'ụzo ẹnyanwu-awawa, bụ ẹka
eeshije abahụ iya. O nwekwarụpho igbulọ, tsefutaru etsefuta, a kpụru nyakụbe ụlo
ono.
13 Tọbudu iya bụ; ọ sụ mu: "Ụlo k'isheli mẹ kẹ ndọhali ono, ghakọtaru iphu l'ọma-
unuphu eze-ụlo Chileke ono bẹ bụ kẹ ndu-uke Chileke. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ndu-uke
Chileke, bụ ndu abyakubeje Chipfu ntse a-nọduje eri iphe, kakọta adụ nsọ, a nụru
Chileke. Ọo ẹka ono bẹ ẹphe e-dobeje iphe, kakọta adụ nsọ, a nụru Chileke; mbụ
ngwẹja-nri; mẹ ngwẹja-iphe-ẹji; mẹ ngwẹja-apfụ-ụgwo; kẹle ẹka ono bẹ dụ nsọ.
14 Teke ndu-uke Chileke bahụwaru l'ẹka ono, dụ nsọ ono; g'ẹphe ta alụfukwa etezi
gbahaa l'ẹphe yefuru uwe, ẹphe eyeje gude eje ozi; kẹle uwe ono dụkota nsọ. Ẹphe
e-ye uwe ọzo tẹme ẹphe eje l'ẹka ndu ọzo nọ."

15 Noo ya; teke ọ tụ-ghechaaru iphe l'iphe, nọ l'ime eze-ụlo Chileke ono; ọ bya
eduta mu shia ụzo ọnu-abata ụzo ẹnyanwu-awawa; bya àtụkotá iphe l'ẹka ono g'ọ
ha mgburugburu.
16 Ọ bya egude mgbọro, e gudeje atụta iphe ono tụta iphe l'ẹka iya k'ụzo ẹnyanwu-
awawa; ọ bụru iphe, ọ dụ bụ ụnu nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka ụkporo ise.
17 Ọ bya egude mgbọro, e gudeje atụta iphe ono tụta iphe l'ẹka iya k'ụzo isheli; ọ
dụkwapho ụnu nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka ụkporo ise.
18 Ọ bya egude mgbọro, e gudeje atụta iphe ono; tụta ẹka iya k'ụzo ndọhali; ọ dụ
ụnu nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka ụkporo ise.
19 Ọ bya aghachi iphu l'ụzo ẹnyanwu-arịba; bya egude mgbọro, e gudeje atụ iphe
ono tụta ẹka iya ono; ọ dụ ụnu nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka ụkporo ise.
20 Ọo ya bụ; ọ tụ̀kota iphe l'ẹka ono ibekẹno ẹno. E gude igbulọ kpụ-phekọta iya
mgburugburu; ogologo iya dụ ụnu nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka ụkporo ise; ọsa iya dụ ụnu
nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka ụkporo ise; shi nno kebuha ẹka dụ nsọ ono waa ẹka nemadzụ
mmanụ anọduje.

43

Ọdu-biribiri Chileke l'eze-ụlo iya

1 No iya; nwoke ono bya eduta mu bya l'ọnu-ọguzo ọphu gharu iphu l'ụzo ẹnyanwu-
awawa.
2 Mu hụma ọdu-biribiri Chileke kẹ Ízurẹlu g'o shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa abya. Olu
iya nọdu ada g'ẹka eze ẹnyimu aphụ kẹ gbudugbudu. Ọdu-biribiri Chileke ono mee
ìphóró ngakọta ẹkameka.
3 Ọphulenya ono, mu phụru ono dụepho g'ọphu, mu phụjeru teke ọ byaru
emebyishi mkpụkpu ono; bya adụ g'ọphulenya ono, mu phụjeru l'agụga ẹnyimu
Keba phọ. Ọo ya bụ; mu daa kpurumu; kpube iphu l'alị.
4 Ọdu-biribiri Chipfu shiẹpho l'ọnu-abata ọphu gharu iphu l'ụzo ẹnyanwu-awawa
bahụ l'eze-ụlo Chileke ono.
5 Unme Chileke palia mu je edobe l'ime ọma-unuphu; ọdu-biribiri Chipfu bya eji
eze-ụlo Chileke ono ejiji.
6 Gẹ nwoke ono pfụ-kube mu ono bẹ mu nụmaru olu-opfu onye nọ l'ime eze-ụlo
Chileke g'oopfu anụ mu;
7 sụ: "Nwa ndiphe; ẹka-a bụ ẹka aba-eze mu nọ; bụkwarupho ẹka mu azọbeje
ọkpa. Ọo l'ẹka-a bẹ mu e-buru l'echilabọ ndu Ízurẹlu jeye l'ojejoje. Ndu Ízurẹlu ta
abyadụ emerwụshiba ẹpha mu ono, dụ nsọ ono ọzobaa. Ẹphe lẹ ndu-eze phẹ ta
abyadụ egude ogori, ẹphe eri l'ẹka ẹphe agwajẹ iphe merwushia ẹpha mu ọzobaa;
ọphu ẹphe akpụbaedu odzu ndu eze phẹ nwụhuru anwụhu apfụbe.
8 Teke ono, ẹphe woru ọnu-ụlo phẹ dokube ọnu-ụlo nkemu; bya eworu ọnu-mgbo
phẹ ye l'agụga ọnu-mgbo nkemu; ọ bụru igbulọ kpoloko bụ iphe, nọ-buharu mu
l'ẹphe; bẹ ẹphe gude ụrwuali, ẹphe arwụ emerwụshi ẹpha mu ono, dụ nsọ ono. Ọo
ya meru iphe, mu gude ẹhu-eghu mebyishia phẹ.
9 Nta-a bụ g'ẹphe haa eri ogori; ẹphe apashịcha odzu ndu-eze phẹ ono l'ẹka mu nọ;
gẹ mu ebukwanụru l'echilabọ phẹ jasụ l'ojejoje.
10 "Nwa ndiphe; tụaru ndu Ízurẹlu ọnu g'eze-ụlo Chileke ono dụ. G'ẹphe rịa ọriri
l'ụgbugba ụlo ono; k'ọphu iphere iphe-ẹji, ẹphe meshiru a-dụ phẹ.
11 Teke ọ bụ l'iphere iphe ono, ẹphe meru ono dụ phẹ; l'ị karụ phẹ g'ee-gude kpụa
eze-ụlo Chileke ono; mẹ g'oo-gude gbaa ụgbugba; mẹ g'ọnu iya a-dụ; mẹ ọnu-abata
iya; mẹ g'aa-kpụkotakpoo ya l'ophu; mẹkpoo nsọ, dụlaje iya nụ; waa ekemu, dụgbaa
ya nụ. Dekọta iphemiphe ono l'ẹkwo k'ọphu ẹphe e-mekọta iya g'ọ dụ; mekọta nsọ,
dụlaje iya nụ g'ọ ha.

12 Waa ekemu, dụ lẹ k'eze-ụlo Chileke ono baa: Iphe, bụ mkpakpọnu úbvú ono gbaa
mgburugburu bẹ a-bụru ẹka kakọta adụ nsọ. Ọo ya bụ ekemu eze ụlo Chileke ono.

Ẹnya ẹka eegweje ngwẹja

13 "Waa g'ọru-ngwẹja ono habe lẹ nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka bụ ọwa: nkwo-ẹka ono
bụ iphe, ọ dụ bụ nkwo-ẹka lanụ; waa nkwo mkpụshi-ẹka ẹto. Omilomi ọswa, nọ iya
mgburugburu bẹ a-dụ nkwo-ẹka lanụ; ọsa iya a-dụ nkwo-ẹka lanụ. Igburọnu ọswa
ono mgburugburu a-dụ nkwo mkpụshi-ẹka ugbo tete. Waa g'ẹnya ẹka ono, ee-gweje
ngwẹja ono a-habe l'eli baa:
14 Shita l'ọswa, a warụ l'ọmali ono jeye l'uko-alị bẹ eli iya a-dụ nkwo-ẹka labọ; ọsa
iya adụ nkwo-ẹka lanụ. A -gbẹ l'uko-alị rwua l'apọkwa bẹ eli iya a-dụ nkwo-ẹka ẹno;
ọsa apọkwa ono adụ nkwo-ẹka lanụ.
15 E -shi l'apọkwa iya rwua l'ẹnya ẹka eegweje ngwẹja gẹdegede bẹ eli iya a-dụ
nkwo-ẹka ẹno; ẹnya ẹka ono, eegweje ngwẹja ono bẹ mpu ẹno, mabẹcharu l'ụzo
imeli a-nọdu.
16 Ẹnya ẹka ono, eegweje ngwẹja ono bẹ a-harụ ẹnya nhamụnha ibekẹno ẹno.
Ogologo iya a-dụ nkwo-ẹka iri l'ẹbo; ọsa iya adụkwapho nkwo-ẹka iri l'ẹbo.
17 Apọkwa iya bẹ a-hakwarụpho ẹnya nhamụnha ibekẹno ẹno; ogologo iya a-dụ
nkwo-ẹka iri l'ẹno; ọsa iya adụ nkwo-ẹka iri l'ẹno; igburọnu apọkwa ono bẹ eli iya
a-dụ mkpirikpu nkwo-ẹka. Ishi apọkwa ono a-dụ nkwo-ẹka lanụ gbaa mgburugburu.
Ẹka eeshije enyihu ẹnya ẹka eegweje ngwẹja ono bẹ a-gha iphu l'ụzo ẹnyanwu-
awawa."

Edobe ọru-ngwẹja ono nsọ

18 No iya; ọ sụ mu: Nwa ndiphe; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa:
Waa g'ee-gudeje egwe ngwẹja-akpọ-ọku l'eli ọru-ngwẹja ono; mẹ g'ee-gudeje ephe
mee-iphe l'eli ẹka ono mẹ a -kpụ-ghe ẹ ya phọ baa.
19 Ndu-uke Chileke, bụ iya bụ ndu Lívayi; mbụ ndu ono, shi l'eri Zadọku, bụ ndu
ejeje ozi l'iphu mu ono bẹ ịi-kpẹ nwokeswi g'ẹphe gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji. Nokwa
iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.
20 Harụ mee ya nata tee lẹ mpu ẹno ono, nọ l'ẹnya ẹka eegweje ngwẹja ono; yẹle
ishishi apọkwa ono ẹphen'ẹno. L'i tephekwaa ya phọ l'igburọnu iya mgburugburu
g'ọ bụru iphe, i gude mee ẹnya ẹka ono, eegweje ẹja ono g'ọ dụ nsọ; gudekwa iya phọ
safụ iphe-ẹji, nọ iya nụ.
21 Okeswi ono, e gude egwe ngwẹja k'iphe-ẹji ono bẹ ịi-kpụta je akpọ ọku l'ẹka e
meru g'a kpọje ngwẹja ọku l'eze-ụlo Chileke ono l'azụ ẹka dụ nsọ ono.
22 "Lẹ mbọku k'ẹbo bẹ ii-gude mkpi, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya gwee ngwẹja-
iphe-ẹji. Ọru-ngwẹja ono bẹ ee-me g'ọ dụ nsọ ẹgube ono, e gude oke-eswi mee ya
phọ.
23 Teke i meẹbecharu iya; ọ dụ nsọ ono; l'ị kpụta nwa oke-eswi waa ebili, te enwedu
ẹka iphe mebyiru phẹ gwee ngwẹja; mbụ ọphu shi l'ẹka iphe-edobe nọ.
24 Ii-gwekọta phẹ l'iphu Chipfu. Ndu-uke Chileke ewota únú phekọta phẹ; woru
phẹ mee ngwẹja-akpọ-ọku nụ Chipfu.
25 "Ujiku ẹsaa; mbọku-mbọku bẹ ịi-kpọkube kpụfutaje mkpi g'e gude gweje
ngwẹja-iphe-ẹji. Ẹgube ono bẹ ịi-kpụfutakwapho nwokeswi waa ebili, te enwedu
ẹka iphe mebyiru phẹ, bụ ọphu shi l'iphe-edobe.
26 Abalị ẹsaa bẹ ndu achịjeru Chileke ẹja e-gude safụ ẹjo-iphe l'ọru-ngwẹja ono;
bya emee ya g'ọ dụ nsọ; shi ẹgube ono woru iya ye l'ẹka Chileke.
27 Abalị ẹsaa ono g'ọ ha -dzuẹpho; gbẹ lẹ mbọku k'ẹsato kwasẹru; bẹ ndu-uke
Chileke e-gwerụ unu ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ ngwẹja-ẹhu-guu l'eli ọru-ngwẹja ono.
Ọo bụru teke ono bẹ mu a-nata unu. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu."

44

Onye-ishi mẹ ndu Lívayi; waa ndu-uke Chileke

1 Tọbudu iya bụ; nwoke ono bya eduphuta mu azụ l'ọnu-abata ọphu nọ l'ụzo azụ
ẹka ono, dụ nsọ ono; mbụ ọphu gharu iphu l'ụzo ẹnyanwu-awawa phọ. A gụ-chia
ya agụ-chi.
2 No iya; Chipfu sụ mu: "Ọnu-abata-a bẹ aa-gụ-chi ẹgube-a jeyewarụro ya. A ta
abyadụ agụha iya agụha. Mbụ l'ọ tọ dụdu onye byaru eshije iya bahụ l'ime iya. Ọ
bụru ẹgube ono bẹ ọogu-chi jeyewarụro ya; kẹle ọo ẹka ono bẹ Chipfu, bụ Chileke
Ízurẹlu shiru bahụ l'eze-ụlo ono.
3 Ọo onye-ishi unu kpoloko bẹ nweru g'ọodu l'a haa ya g'ọ nọdu l'ime ọnu-abata
ono ria nri l'iphu Chipfu. Oo-shi l'ụzo, eeshije abata lẹ mkpu ọnu-abata ono bahụ;
shikwa iya phọ lụfu.
4 "No iya; nwoke ono duta mu shia ụzo ọphu nọ l'ọnu-abata isheli l'ụzo iphu eze-
ụlo Chileke ono. Mu bya apalia ẹnya hụma ọdu-biribiri Chipfu g'o jiru eze-ụlo Chipfu
ono ejiji; mu daa kpurumu; kpube iphu l'alị.
5 Chipfu sụ mu; Nwa ndiphe; tọnwube ẹnya ree; ngabẹ nchị rengurengu; kwabẹ
ẹnya l'iphemiphe, mu epfuru ngu lẹ kẹ g'aa-nọduje eme eze-ụlo Chipfu ono; mẹ
ekemu, dụ iya nụ. Lerwetakwa ẹnya l'iphe, bụ ụzo, e shi abahụ l'eze-ụlo Chileke
ono; mẹ ẹka eeshije alụfu l'ẹka dụ nsọ ono.
6 "Sụ ndu Ízurẹlu ono bụ ekwegekwe ono lẹ-a: Nnajịuphu, bụ Chipfu sụru unubẹ
ndu Ízurẹlu l'ọ duwa ree mbụ ụrwuali ono, unu arwụ ono.
7 Iphe ọzo, unu meru yekọberu ụrwuali unu ono bụ l'unu dubataru ndu ọhozo
l'ụlo nsọ mu; mbụ ndu te ebuduru úbvù k'ime ọkpoma; mẹ k'ogwẹhu. Unu gude phẹ
merwushia eze-ụlo mu l'ẹka unu gude nri; mẹ ẹba-anụ; mẹ mee ya egwe ngwẹja anụ
mu; shi ẹgube ono mebyia ọgbandzu mu ono.
8 Ọphu unu eletadụru iphe mu dụ nsọ ẹnya; unu gbẹchia zia ndu ọzo g'ẹphe letajẹ
ụlo nsọ mu ono ẹnya.
9 "Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: G'ọ tọ dụkwa onye ọhozo;
mbụ, ndu te ebuduru úbvù k'ime ọkpoma; yẹe k'ogwẹhu, a-bata l'ụlo nsọ mu; je
akpachakpọo lẹ ndu bụ nlwamụlwa, buwa ebubu l'echilabọ ndu Ízurẹlu.
10 Ndu Lívayi ọphu gwọberu mu nụ lẹ teke ono, ndu Ízurẹlu kpaphushihuru l'ẹka
mu nọ; mbụ ndu ọphu lụfuru mu l'ẹhu je etsoaha agwa phẹ bẹ e-vuru iphe, ẹjo-iphe
phẹ kpatarụ phẹ.
11 Ẹphe nwekwarụ ike ẹphe eje ozi l'ụlo nsọ mu; bụru ndu nche l'ọnu-abata eze-ụlo
Chileke; bya eje ozi l'ime iya; ẹphe egbuchakpọ anụ, e gude egwe ngwẹja-akpọ-ọku;
bya egwejeru ndu ono ẹja; bya ejeru phẹ ozi;
12 obenu kẹle ọo l'ẹphe gwarụ nshi; bya emee gẹ ndu Ízurẹlu meahaa ẹjo-iphe;
bẹ mu paliakwaru ẹka imeli; ribuwa angụ l'ẹphe e-vuru iphe, ẹjo-iphe phẹ kpatarụ.
Noo iphe Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.
13 G'ẹphe ta abyakwa mu ntse l'ẹphe abya mu abarụ ẹja l'ẹphe bụ ndu-uke; ọphu
ẹphe ejekubekwa iphe mu, dụ nsọ; ọzoo iphe, e gwerụ mu ẹja, kachakpọo adụ nsọ.
Ẹphe e-vuru iphe-iphere ẹbyi, ẹphe meshiru nwụtaru.
14 Ọle g'ọ dụhabe bẹ mu emekwa-a phẹ g'ẹphe letajẹ ẹnya l'iphe, eme ememe l'eze-
ụlo Chileke ono; mẹkpoo iphe, bụ ozi, aa-nọdu eje l'ime iya.
15 Ọle ndu-uke Chileke, bụ ndu kẹ Lívayi, bụ ndu ọphu shi l'eri Zadọku; mbụ ndu
ọphu shi yeru ẹhu eje ozi l'ụlo nsọ mu lẹ teke ono, ndu Ízurẹlu shi kụhu mu l'ẹhu
ono; bẹ bụ phẹ a-byakubeje mu ntse; bya eje ozi l'iphu mu. Ọo ẹphe a-pfụjeru mu
l'iphu egweru mu ngwẹja ẹba-anụ mẹ kẹ mee ya. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu
epfu bụ ono.

16 Ọo ẹphebedua nwẹkinyi phẹ bẹ a-bahụje l'ime ụlo nsọ mu ono; ọ bụru phẹ
nwẹkinyi phẹ bẹ e-jekubeje teburu mu k'ejeru mu ozi; waa g'ẹphe mee iphe, mu
sụru g'e mee.
17 Teke ẹphe bahụru l'ọnu-abata k'ime ọma-unuphu ono bẹ ẹphe e-yeje uwe ọchaa;
g'ẹphe te eyekwa uwe, e gude ẹji anụ kwee m'ẹphe nọdu eje ozi l'ọnu-abata ọphu nọ
l'ime ọma-unuphu ono; ọzoo l'ime eze-ụlo Chileke ono.
18 Ẹphe e-keje ẹkwa-ọchaa l'ishi; bya eye nwịba ọchaa l'upfu; g'ẹphe te eyejekwa
iphe, e-me g'ẹphuru tsua phẹ.
19 "Teke ẹphe shiẹpho l'ẹka ono lụfu eje l'ọma-unuphu ono l'ẹka ndu ọzo dọru;
g'ẹphe yefụ uwe ono, ẹphe shi yee eje ozi ono wụshi l'ime ụlo nsọ; yeta uwe ọzo;
k'ọphu ẹphe tee gudedu uwe phẹ mee gẹ ndu Ízurẹlu dụ nsọ.
20 G'ẹphe ta akpụshijekwa ishi akpụshi; ọphu ẹphe ahajẹkwa ẹgbushi phẹ g'o rwua
ha ogologo. G'ẹphe kpụje ishi phẹ akpụkpu.
21 G'ọ tọ dụkwa onye uke Chileke a-ngụje mẹe m'ọ nọdu abahụ l'ime ọma-unuphu
Chileke ono.
22 G'ẹphe ba alụjekwa nwanyị, ji iya anọedu; ọzoo nwanyị, ji iya chịfuru achịfu.
Onye ẹphe a-lụtaje bụ nwamgbọko, nwoke teke ejepfuswee, bụ onye Ízurẹlu; ọzoo
nyee onye uke Chileke, nwụhuwaru nụ.
23 Ẹphe e-zije ndibe mu g'ẹphe maru iphe, dụ iche l'iphe, dụ nsọ mẹ ọphu ta adụdu
nsọ; goshikwa phẹ phọ ẹgube ẹphe e-shije maru iphe, aa-nọdu asọ nsọ; m'ọphu a taa
nọdudu asọ nsọ.
24 "O -nweru opfu, daru nụ; ndu-uke Chileke a-bụjeru ndu-ikpe. Iphe, ẹphe
agbabẹje ọkpa kpe ikpe ono bụ iphe, mu tọru ọkpa iya sụ g'e meje. G'ẹphe
mekọtajekwa ekemu mu; mẹkpoo iphe, mu sụru g'e meje; ẹphe abọje ọbo-iphe,
mu dobegbaaru. Ẹphe e-mejekwaphọ eswe-atụta-unme mu g'ọ dụ nsọ.
25 G'onye uke Chileke te ejekubejekwa odzu; shi nno merwua onwiya emerwụ. Ọle
teke odzu ọbu bụ nna iya; ọzoo ne iya; ọzoo nwa iya nwoke; m'ọ bụ nwada iya; ọzoo
nwune iya nwoke; m'ọ bụ nwune iya nwanyị, teke alụdu ji; ọo ya bụ l'o merwuwaro
onwiya ọbu.
26 Teke a safụcharu iya ntụrwu ono; g'ọ nọadakwa abalị ẹsaa.
27 Mbọku oo-bebe bahụ l'ime ọma-unuphu ụlo nsọ Chileke g'o je ejee ozi l'ẹka dụ
nsọ ono bẹ oo-gwe ngwẹja-iphe-ẹji k'onwiya. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu
bụ ono.
28 Ọo mbẹdua bẹ a-bụru okiphe, ndu-uke Chileke ono e-keta. G'ọ tọ dụkwa oke,
unu a-hẹ phẹ l'alị Ízurẹlu. Ọo mbẹdua a-bụru iphe, ẹphe nweru.
29 Ẹphe a-nọduje eri iphe, a nụru kẹ ngwẹja-nri; mẹ kẹ ngwẹja-iphe-ẹji; mẹ kẹ
ngwẹja-apfụ-ụgwo. Iphemiphe, a gọru lẹ Chipfu lẹ Ízurẹlu bẹ a-bụkotaru nkephẹ.
30 Iphe, kakọta ree l'akpụru-iphe-mbụ, ị kpatarụ l'opfu; mẹkpoo iphemiphe, i
wotaru bya anụnu; bẹ bụ ndu-uke Chileke bẹ e-nweru iya nụ. Ịi-hataję iphe, i vuru
ụzo kpata l'iphe, i meberu l'alị; mbụ iphe, i tsuru etsutsu; je anụ phẹ k'ọphu ọnu-ọma
a-dụru ndibe ngu.
31 Gẹ ndu-uke Chileke ta atajẹkwa iphe, ọ bụhabe, bụ iphe, nwụhuru anwụhu;
ọzoo ọphu anụ-ẹgbudu dzụ-gburu adzụ-gbu; m'ọ bụ ẹnu; m'ọ bụ anụ-ẹgbudu ọzo
mmanụ.

45

G'ee-gude kee alị ono

1 "Teke unu washịjeerupho alị ono g'ọ bụru okiphe unu; unu wafụru Chipfu ẹka
ogologo iya dụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka ẹto l'ụnu nkwo-ẹka labọ l'ụkporo nkwo-ẹka iri

g'ọ bụkotaru ẹka dụ nsọ; ọsa iya adụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka labọ l'ụnu iri. Ẹka ono g'ọ hakọta mgburugburu bẹ a-bụru alị, dụ nsọ.
2 L'alị ono bẹ ee-kefuta ẹka uswekete iya waa ogologo iya a-dụ ụnu nkwo-ẹka lanụ l'ụkporo nkwo-ẹka ise harụ ẹnya nhamụnha dobe g'ọ bụru ẹka aa-kpụ ụlo nsọ ono. Ee-ketakwaphọ alị ono ẹka ọsa iya a-dụ nkwo-ẹka ụkporo labọ l'iri; ye iya g'ọ nọ-phee ụlo-nsọ ono mgburugburu.
3 Lẹ phorokotokongu ẹka dụ nsọ ono bẹ unu a-wafụta ẹka ogologo iya a-dụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka ẹto l'ụnu nkwo-ẹka labọ l'ụkporo nkwo-ẹka iri; ọsa iya adụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka l'ụnu nkwo-ẹka ise. Ọo ẹka ono bẹ aa-kpụ ẹka-kakọta-nsọ ono gẹdegede.
4 Ọo-bụru oke alị, dụ nsọ nọduru ndu-uke Chileke; mbụ ndu ono, ejeje ozi l'ụlo, dụ nsọ ono; bụru phẹ abyajẹ l'iphu Chipfu bya iya ejeru ozi ono. Ọo ẹka ono bẹ aa-kpụshiru phẹ ụlo-ebubu; tẹme ọ bụkwarupho ẹka ono bẹ aa-kpụ ụlo nsọ ono.
5 Ẹka ọzo, aa-wafụ bẹ ogologo iya a-dụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka ẹto l'ụnu nkwo-ẹka labọ l'ụkporo nkwo-ẹka iri; ọsa iya adụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka l'ụnu nkwo-ẹka ise. Oke-alị ono a-bụru kẹ ndu Lívayi, bụ ndu ejeje ozi l'eze-ụlo Chileke; ẹka ono a-bụru ẹka ẹphe e-me mkpụkpu k'eburu.
6 "Unu buta alị, a-bụru mkpụkpu ophu dobe g'ọ nọdu dupfuru l'alị, dụ nsọ ono. G'ọsa iya dụ ụnu nkwo-ẹka iri l'ẹbo l'ụkporo nkwo-ẹka iri; ogologo iya adụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka ẹto l'ụnu nkwo-ẹka labọ l'ụkporo nkwo-ẹka iri. Alị ono a-bụru ndu Ízurẹlu l'ophu a-tụko dzepfua ẹka nweru iya.
7 "Onye-ishi unu bẹ e-nweru alị, nọ l'ibekẹboebo l'alị, dụ nsọ ono; alị ono a-nọdukwapho laaru ibiya ọphu alị ọha nọ. Ọo-gbẹ l'ụzo ẹnyanwu-arịba ẹka iya lanụ nọo je akpaa l'ẹka iya ọphuu; bya agbẹ l'ụzo ẹnyanwu-awawa ẹka iya lanụ nọdu je akpaa l'ẹka iya ọphuu; mbụ shikpọepho l'oke alị ọphu nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba; nọo ogologo jasụ l'oke alị ọphu nọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa; nọo ẹgube ono je ajịru ẹhu l'ẹka a washịru alị ipfu l'ipfu.
8 Alị ono a-bụru iphe iya nọdu lẹ Ízurẹlu. Teke ono bẹ ndibe mu, bụ ndu-ishi ta abyadụ akpabaa ndibe mu ẹhu ọzo. Ẹphe a-ha ndu Ízurẹlu g'ẹphe nweru alị ono l'ipfu l'ipfu g'ipfu phẹ haa.
9 "Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: G'ọ kparụ kpakwaru unubẹ ndu-ishi lẹ Ízurẹlu! Unu haa ẹhuka ẹhuka, unu eme; waa ẹhu, unu emekpa nemadzụ. Unu meje iphe, pfụru ọto; mẹ iphe, gbaru l'ememe; unu ahaa achịshi ndibe mu l'unuphu ibe phẹ. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.
10 "Unu gudeje iphe, dụ ree tùa ẹrwa iphe. Iphe, unu e-gudeje tùa ẹrwa iphe, bụ nkwẹka dzuru edzudzu; mẹ ogbongu dzuru edzudzu.
11 "Nkwẹka mẹ ogbongu ono bẹ a-harụ ẹnya nhamụnha. Nkwẹka bụ iphe, a-lajẹ iya nụ bụ e -kee ẹda ukpo ụzo iri wota ụzo lanụ iya; ogbongu ono bẹ bụkwapho e -kee ẹda ukpo ụzo iri; uzi lanụ iya bẹ a-la iya nụ. Ẹda ukpo bẹ a-bụru iphe, ee-gudeje atụ iphe l'ẹphenebo.
12 "Shẹkelu lanụ bẹ a-bụjeru gera ụkporo. Shẹkelu ụkporo, e yekọberu shẹkelu ụkporo l'ise; bya eyekọbe iya shẹkelu iri l'ise bẹ a-bụru mina lanụ.

Iphe, aa-nụ Chileke mẹ mbọku, dụgbaa nsọ

13 "Ọwaa bụ iphe, dụkpoo iche, unu a-nụje Chileke. Unu pataję ẹda ukpo witi lanụ; kpojia ogbongu ekpoji; woru kee uzi ishii; wota uzi lanụ nụ Chileke. Unu apatakwaphọ ẹda ukpo balị lanụ; kpojia ekpoji; woru iya kee uzi ishii; wota uzi lanụ nụ Chileke.

14 Manụ olivu, unu a-nụje bụ ekpemu manụ lanụ l'ime manụ, jiru nkwẹka iri; ọzoo
manụ jiru ite-mkpa lanụ. Nkwẹka iri bẹ yẹle ite-mkpa lanụ ha ẹnya nhamụnha; kẹle
l'ọ nkwẹka iri alajẹ l'ite-mkpa lanụ.
15 Nokwaphọ g'unu a-kpụtaje atụru lanụ l'ime ụkporo atụru iri, shi l'atụru, tsụru
ẹba, ndu Ízurẹlu nweru. Onoya bụ ọphu ee-gudeje gwee ngwẹja-nri; mẹ ngwẹja-
akpọ-ọku; mẹ ngwẹja-ẹhu-guu; g'e gude iya pfụa ụgwo iphe-ẹji ndu ono. Nokwa
iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.
16 "Ndu alị ono g'ẹphe ha bẹ a-tụko wotakọta ngwẹja-a wojeru onye-ishi phẹ.
17 Ọo onye-ishi ono bẹ ọ dụru g'o wofutajẹ iphe, ee-gude gwee ngwẹja, aakpọ ọku;
mẹ ngwẹja-nri; mẹ ngwẹja-mẹe; l'ọbo-iphe, aabọkpoo abọbo; mẹkpoo mbọku ọbo-
ọnwa-afụfu; mẹ eswe-atụta-unme; mbụ l'iphe, bụkpoo ọbo-iphe, e dobegbaaru, ndu
Ízurẹlu abọje. Ọo yẹbedua bẹ a-nụje iphe, ee-gude egwe ngwẹja-iphe-ẹji; mẹ ngwẹja-
nri; mẹ ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ ngwẹja-ẹhu-guu g'e gude pfụa ụgwo iphe-ẹji, ndu
Ízurẹlu meru."
18 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: "Ọnwa mbụ -dụ l'abalị mbụ bẹ
unu a-kpụtaje nwokeswi, e te enwedu ẹka iphe mebyiru iya gwee ẹja; swafụ ntụrwu
l'ụlo, dụ nsọ ono.
19 Onye uke Chileke bẹ e-wota mee anụ ngwẹja-iphe-ẹji ono tee l'ọkpa-mgbo eze-ụlo
Chileke ono; mẹ lẹ nkuku nkuku ẹno nọ l'apọkwa ọru-ngwẹja ono; mẹ l'ọkpa-mgbo
k'ọnu-abata ime ọma-unuphu.
20 Nokwaphọ g'unu e-mekwa iya phọ l'abalị k'ẹsaa l'ime ọnwa ono l'opfu ẹhu iphe,
bụ onye te elekebeduru ẹnya mee iphe-ẹji; ọzoo onye meru iphe-ẹji l'amagama. Ọo
ẹgube ono bẹ unu e-shi chịa ẹja eze-ụlo Chileke ono.
21 "L'abalị k'iri l'ẹno l'ime ọnwa mbụ ono bẹ unu a-bọje ọbo Ojeghata. Iphe unu
a-bọje iya bụ abalị ẹsaa. Iphe, unu e-rije bụ buredi, e te eyeduru iphe, ekoje buredi.
22 Lẹ mbọku ono bẹ onye-ishi a-kpụfuta nwokeswi, ee-gude gweeru iya ngwẹja-
iphe-ẹji nkiya gẹdegede; mẹ k'iphe-ẹji ndu bukọta l'alị ono g'ẹphe ha.
23 Mbọku-mbọku l'ime abalị ẹsaa ono, aa-nọdu abọ iphe ono bẹ ọo-kpụfutaje oke-
eswi ẹsaa; mẹ ebili ẹsaa, te enwedu ẹka iphe, mebyiru iya g'e gudeje gwee ngwẹja-
akpọ-ọku nụ Chipfu. Ọo-nụjekwapho mkpi g'e gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji.
24 Ọo-nụjekwapho nkwẹka ereshi l'ishi oke-eswi ono nanụ nanụ; mẹ l'ebili ono
nanụ nanụ; g'ọ bụru ngwẹja-nri; tẹme l'o yekọbechaa ya manụ, jiru eze ekpemu ẹno
lẹ nkwẹka ono nanụ nanụ.
25 "Ọbo-iphe ọphu aa-bọje lẹ teke ọnwa k'ẹsaa dụ l'abalị iri l'ise bẹ bụkwapho
iphe, ha ẹgube ono bẹ oo-wofutajẹ ujiku ẹsaa g'e gude gwee ngwẹja-iphe-ẹji; mẹ
ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ ngwẹja-nri; mẹ ngwẹja mmanụ.

46

1 "Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: 'Ọnu-abata ime ọma-unuphu, bụ
ọphu gharu iphu l'ụzo ẹnyanwu-awawa bẹ aa-gụ-chije agụ-chi l'ime abalị ishii, eejeje
ozi. Mbọku aa-gụhaje iya bụ l'eswe-atụta-unme waa mbọku, ọnwa fụru.
2 Onye-ishi bẹ e-shi l'etezi shia nwụlo, nọ l'ọnu-abata bata bya apfụru l'ọnuzo
gẹdegede. Ndu uke Chileke bẹ e-gwerụ iya ngwẹja-akpọ-ọku; mẹ ngwẹja-ẹhu-guu.
Ọ bụru l'ọnu-abata ono bẹ ọo-nọduje baarụ Chileke ẹja. Ọ -bachaa ẹja ono l'ọ lụfu;
a taa gụ-chiẹdu ọnu-abata ono agụ-chi jasụ l'ụzenyashi.
3 Mbọku, bụkpoo eswe-atụta-unme mẹ mbọku, ọnwa fụru bẹ ndu alị ono a-nọduje
l'ọnu ẹka eeshije l'ọnu-ọguzo ono baarụ Chipfu ẹja l'iphu iya.
4 Ngwẹja-akpọ-ọku, onye-ishi unu e-gudeje bya anụ Chipfu l'eswe-atụta-unme bẹ a-
bụjeru ụnwu atụru ishii, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya; waa ebili lanụ, te enwedu
ẹka iphe mebyiru iya.

5 Iphe, oo-yekọbe l'ebili ono gude gwee ngwẹja-nri bẹ a-bụru nkwẹka ereshi.
Ngwẹja-nri, oo-yekọbe l'ụnwu atụru ono bẹ bụ g'ẹka rwukpọeru iya phọ bẹ ọo-nụ;
nkwẹka nọnu bẹ oo-yekọta manụ, jiru eze ekpemu ẹno l'ẹhu l'ẹhu.
6 Mbọku, ọnwa fụru bẹ ọo-nụ oke-eswi, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya; mẹ ụnwu
atụru ishii; waa ebili lanụ, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngwẹja.
7 L'ọ bya ewofuta iphe, ee-gude gwee ngwẹja-nri. Nkwẹka ereshi lanụ bẹ oo-ye
l'oke-eswi ono; yekọbe nkwẹka ereshi lanụ l'ebili phọ; ụnwu atụru phọ bẹ oo-ye
ereshi g'ẹka bekpọeru iya phọ; yekọbechaa manụ, jiru eze ekpemu ẹno lẹ nkwẹka
ereshi nọnu.
8 Teke onye-ishi abahụ; g'o shi lẹ nwụlo ọnu-abata ono bahụ; l'o shikwaphọ l'ẹka
ono lụfuta.
9 " 'Teke ndu alị ono byaru l'iphu Chipfu l'iphe, bụkpoo ọbo-iphe, a tụru ọnu iya;
g'onye -shiru ụzo isheli bahụ je abarụ Chileke ẹja; shikwaa ụzo ndọhali lụfu. Onye
-shiru ụzo ndọhali bahụ; l'o shia ụzo isheli lụfu. G'ọ tọ dụkwa onye e-shi ụzo, o shiru
bahụ lụfu. G'onye alụfu nụ shijekwa ụzo ọphu yẹe ọphu o shiru bata chegbabẹru
iphu lụfu.
10 Ẹphe -nọdu abahụ; g'onye-ishi phẹ tsojekwarụ phẹ bahụ; teke ẹphe awụfuta g'o
tsojekwarụ phẹ phọ lụfuta.
11 " 'Iphe, bụkpoo ọbo-iphe nọnu; mẹ ọbo-iphe, gegbaaru egeru bẹ iphe, ee-gudeje
gwee ngwẹja-nri bụ: Okeswi bẹ ee-yeje nkwẹka ereshi; ee-yekọbe nkwẹka ereshi
l'ebili; ụnwu atụru bẹ bụ ẹgube dụ nemadzụ ree bẹ oo-yekọbeje iya. Nkwẹka ereshi
ọphu nọnu bẹ ee-yekọbeje manụ, jiru eze ekpemu ẹno.
12 Teke onye-ishi tụru obu iya onyo nụ iphe g'e gude gweeru Chipfu ngwẹja-akpọ-
ọku; ọzoo ngwẹja-ẹhu-guu; g'e ghebekwaru iya ọnu-abata ọphu gharu iphu l'ụzo
ẹnyanwu-awawa ọnu. Ngwẹja, aakpọ ọku; ọzoo ngwẹja-ẹhu-guu iya ono bẹ oo-gwe
ẹgube oogweje iya l'eswe-atụta-unme. Teke o megheẹrupho; l'ọ lụfu; ọ -lụfuepho;
g'a gụ-chia ụzo ono.
13 " 'Mbọku-mbọku bẹ ọo-kpụtaje nwatụru, gbaru apha, te enwedu ẹka iphe
mebyiru iya nụ g'e gude gweeru Chipfu ngwẹja-akpọ-ọku. Ọ bụru l'ụtsugutsu bẹ
ọo-nụje iya.
14 Ụtsugutsu bẹ oo-wotajẹkwapho uzi lanụ l'ime nkwẹka ereshi, e keru ụzo ishii;
l'o wotakwaphọ manụ, jiru eze ekpemu l'úbvú iya nụ g'e gude gwọkobe ukpokutu
ereshi ono g'ọ bụru ngwẹja-nri. Egweru Chipfu ngwẹja-nri-a bẹ a-bụru omelalị, a-dụ
jasụru asụru.
15 Ọo ya bụ; nwatụru ono; mẹ ngwẹja-nri ono; yẹe manụ ono bẹ aa-nọdu anụje
ụtsugutsu g'e gude gweje ngwẹja-akpọ-ọku.
16 " 'Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọ -bụru l'onye-ishi bẹ ketarụ
iphe, o nweru enweru nụ onye lanụ l'ụnwu iya; gẹ nwa iya ọbu nwewarụro iphe ọbu
g'ọ bụru okiphe, awa iya e-nweru.
17 Ọle ọ -bụru l'ọo onye ejeru yẹbe onye-ishi ono ozi bẹ o ketarụ iphe iya nụ; g'onye-
ozi ono nweru iphe ọbu jeye l'apha, ndu bụ ohu enwejeru onwophẹ; tẹme onye-ishi
ono anatawa iya ya rọ. Iphe onye-ishi ono bẹ bụ ụnwu iya l'e-nwejeru iya; l'ọ bụru
nkephẹ.
18 G'onye-ishi ono ta anafụjekwa ndu ọzo oke alị, gbaru phẹ nụ; shi ẹgube ono chịfu
phẹ l'alị phẹ. Ọo oke iya nkiya bẹ oo-shije buta alị nụ ụnwu iya g'ọ bụru nkephẹ;
k'ọphu a taa nọnyadaa nafụ ndibe mu iphe phẹ.' "

Ẹka eeshibeje iphe, e gude gwee ngwẹja

19 No iya; nwoke ono bya eduta mu shia ụzo ọphu nọ l'ibiya k'ọnu-abata ono, shiru
bahụ lẹ mkpuru, dụ nsọ, nọgbaa l'ẹka ono gharu iphu l'ụzo isheli ono. Mkpuru

ono bụ ndu-uke Chileke bẹ nwegbaa ya nụ. Ọ bya enweru ẹka o goshiru mu l'ụzo ẹnyanwu-arịba.
20 Ọ sụ mu: "Ẹka bụ ẹka ndu-uke Chileke e-shije iphe, e gude gwee ngwẹja-apfụ-ụgwo; mẹ kẹ ngwẹja-iphe-ẹji; nọdujekwa iya phọ ghee iphe, e gude gwee ngwẹja-nri; k'ọphu ẹphe tee gudedu iya lụfuta l'ọma-unuphu; shi nno mee ndu nọ l'ẹka ono g'ẹphe dụ nsọ."
21 Ọ bya edutakwa mu ọzo bahụ l'ọma-unuphu; bya eduru mu jekọta lẹ nkuku nkuku ọma-unuphu ẹphen'ẹno; mu hụmagbaa ọma-unuphu ọzo, nọchaa lẹ nkuku ọma-unuphu ono ẹphen'ẹno.
22 Lẹ nkuku ọma-unuphu ono ẹphen'ẹno bẹ o nweru ọma-unuphu, nọgbaa ya nụ. Ogologo phẹ dụchaa nkwo-ẹka ụkporo labọ; ọsa phẹ dụ nkwo-ẹka ụkporo l'iri iri. Ọma-unuphu ono, nọkota lẹ nkuku nkuku ono bẹ hakọta ẹnya nhamụnha.
23 Mgburugburu ime ọma-unuphu ono ẹphen'ẹno bẹ apọkwa, e gude mkpuma gbaa nọkota. A kpụshikotaru ẹka aakpọbeje ọku lẹ mkpula apọkwa ono gbaa mgburugburu.
24 Ọ bya asụ mu: "Ẹka-a bụ ẹka ndu ejeje ozi l'eze-ụlo Chileke e-shije iphe, ẹphe gude gweeru nemadzụ ngwẹja."

47

Ẹnyimu, shi l'eze-ụlo Chileke ono asọfuta

1 Nwoke ono bya eduta mu lashịa azụ l'ọnu ẹka eeshije abahụ l'eze-ụlo Chileke ono gẹdegede; mu hụma mini, shi lẹ mkpula ọnu eze-ụlo Chileke ono asọfuta; asọ ala l'ụzo ẹnyanwu-awawa; kẹle eze-ụlo Chileke ono bẹ nọ gha iphu l'ụzo ẹnyanwu-awawa. Mini ono bẹ shi lẹ mkpula ọnu eze-ụlo ono ẹka iya ọphu nọ l'ụzo ndọhali asọfuta; mbụ l'ụzo ndọhali l'ọru-ngwẹja ono.
2 Tọbudu iya bụ; ọ bya eduta mu shia ụzo ọphu nọ l'ụzo isheli; duru mu jephe mgburugburu l'etezi; bya eduru mu shia ụzo ọnu-abata ọphu gharu iphu l'ụzo ẹnyanwu-awawa ono. Mini phọ shi l'ụzo ndọhali asọshihu.
3 Nwoke ono parụ iphe, egudeje atụta iphe l'ẹka tụgbua shia ụzo ẹnyanwu-awawa. Ọ bya atụta ụnu nkwo-ẹka labọ l'ụkporo nkwo-ẹka iri. Ọ gbẹ teke ono duta mu rwughata mini, beru l'ọgba-echi.
4 Ọ bya atụtakwapho ụnu nkwo-ẹka labọ l'ụkporo nkwo-ẹka iri ọzo; bya eduru mu rwughaa mini, ebe l'ikpere. Ọ bya atụtakwapho ụnu nkwo-ẹka labọ l'ụkporo nkwo-ẹka iri ọzo; bya eduru mu rwughaa mini ọzo, ebe l'upfu.
5 Ọ bya atụtakwapho ụnu nkwo-ẹka labọ l'ụkporo nkwo-ẹka iri ọzo; ono bụru ẹnyimu, mu ta adụedu ike ghata; kẹle mini ono bẹ byawaru utso shii; hawa ogbu k'ọphu bụ ebvubvu bẹ ee-bvu iya; mbụ ẹnyimu, te enwedu onye a-dụ ike rwughata iya nụ.
6 Ọ jịa mu sụ: "Nwa ndiphe; ?ị hụmaru iphe-a tọo?"

Ọ gbẹ teke ono bya eduru mu lashịa azụ l'agụga ẹnyimu ono.
7 Teke mu rwuru l'ẹka ono bẹ mu hụmaru oshi, bụ agụta agụta, nọgbaa l'agụga ẹnyimu ono azụ labọ.
8 Ọ sụ mu: "Mini-a bẹ anọduje asọ ala l'ibiya k'ụzo ẹnyanwu-awawa; sọru lashịa l'ụzo nsụda Araba, bụ ẹka ooshije sọba l'eze-ẹnyimu. Ọ nọdu abụjeru teke mini ono sọbaru l'eze-ẹnyimu ono; mini eze-ẹnyimu ono abya adụ ree.
9 Igwerigwe ụnwu-iphe, nọgbaa ndzụ bẹ a-dzụru ndzụ l'iphe, bụkpoo ẹka mini ono sọru shia. Ẹma bẹ a-kwatakpọo dụ iya shii; kẹle mini ono asọ ala l'ẹka ono. Ọ nọdu emeje mini eze-ẹnyimu ono g'ọ dụ ree. Ọo ya bụ l'iphe, bụkpoo ẹka ẹnyimu ono sọ-beru bẹ iphe, nọ iya nụ a-nọdukota ndzụ.

10 Ndu egbu ẹma bẹ a-pfụjeru l'agụga eze-ẹnyimu ono. A -gbẹ lẹ mkpụkpu Enu-Gedi je akpaa lẹ mkpụkpu Enu-Ẹgulayimu bẹ aa-nọdu ahụmaje ẹka ee-gebeje ụgbu. Ẹma ono bẹ a-dụkwa l'ụdu l'ụdu; ha igwerigwe g'ẹma, nọ l'oke-ẹnyimu.
11 Ọle mini, nọ l'ụda; mẹ ọphu nọ l'ẹka anwụ ụmavu l'agụga eze-ẹnyimu ono bẹ ta abyadụ adụ ree. Ọo-bụru ụmaswi, aa-nọdu eshita únú.
12 Oshi-ọmi dụgbaa l'ụdu l'ụdu bẹ a-nọdugba l'agụga ẹnyimu ono azụ labọ. Ọphu ẹkwo phẹ ta ayịdu nwụlwashihu anwụlwashihu; ọphu ọ tọ yịdu mị-buhu akpụru. Ẹphe a-nọduje amị mebyi l'ọnwa l'ọnwa; kẹle mini, shi l'ụlo dụ nsọ ono asọ ala l'ẹka ẹphe nọ. Akpụru, ẹphe a-mịje bẹ a-bụjeru nri; ẹkwo iya abụru ọbvu, ee-gudeje eme gẹ nemadzụ dụ iche l'iphe, eme iya nụ."

Oke oke alị ono

13 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: "Waa g'oke alị ono a-dụ baa, bụ iya bụ g'unu e-keshi alị ono g'ipfu iri l'ẹbo, nọ lẹ Ízurẹlu hatacha; g'ọ bụru okiphe phẹ. Jiósẹfu bẹ a-hata oke alị labọ.
14 Unu e-keru iya ẹphe ẹnya nhamụnha. Ọo kẹle mu paliru ẹka imeli ribua angụ lẹ mu a-nụ iya nna unu oche phẹ bẹ meru g'o gude alị-a je abụru okiphe unu.
15 "Waa ẹka a-bụru oke alị ono baa: L'ụzo isheli bẹ oo-shi l'oke-Ẹnyimu l'ụzo Hẹtulonu; jeru lashịa Zedadu;
16 mẹ Hamatu; mẹ Berota; mẹ Suburuyimu ọphu nọ lẹ mgbaka oke alị Damasụkosu yẹe Hamatu; je akpaa lẹ mkpụkpu Haza-Hatikọnu, bụ ọphu nọ l'oke alị Hawụranu.
17 Oke iya ono bẹ e-shi l'oke-ẹnyimu nọo jasụ lẹ Haza-Enanu; nọ-tsoru oke alị Damasụkosu l'ụzo isheli; yẹe oke alị Hamatu a-nọdu l'ụzo isheli. Ọo ẹka ono a-bụru oke iya l'ụzo isheli.
18 "L'ụzo ẹnyanwu-awawa bẹ oke alị ono e-shija mgbaka Hawụranu yẹe Damasụkosu; nọ-tsoru ẹnyimu Jiọ́danu ogologo lẹ mgbaka mkpụkpu Giladu; mẹ alị Ízurẹlu je alụfu eze-ẹnyimu ono, nọ l'ụzo ẹnyanwu-awawa ono; je akpaa lẹ Tama. Ọo ẹka ono bẹ a-bụru oke iya l'ụzo ẹnyanwu-awawa.
19 "L'ụzo ndọhali bẹ oke alị ono e-shi lẹ Tama nọo jasụ lẹ mini Meriba-Kadẹshi; ọ bya anọdu kwasẹru nggele Ijiputu jasụ l'oke-ẹnyimu. Ẹka ono a-bụru oke iya l'ụzo ndọhali.
20 "L'ụzo ẹnyanwu-arịba bẹ bụ Oke-Ẹnyimu bẹ a-bụru oke iya jasụ l'ẹka yẹe Lebo-Hamatu chegbabẹru iphu. Ẹka ono bẹ a-bụru oke iya k'ụzo ẹnyanwu-arịba.
21 "Unu e-keshiru onwunu alị-a lẹ g'ipfu Ízurẹlu ha.
22 Unu e-keru iya onwunu mẹ iphe, bụ nlwamụlwa, buwaa ebubu l'echilabọ unu nwụshia ụnwu; g'ọ bụru okiphe unu. Unu gụru phẹ ye lẹ ndu a nwụru anwụnwu lẹ Ízurẹlu. Unu emee g'ẹphe hata alị g'unu a-ha iya l'ipfu l'ipfu Ízurẹlu.
23 Iphe, bụkpoo ipfu ọphu nlwamụlwa ono bu bẹ ee-keru alị nkiya nụ iya." Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.

48

G'ee-gude kee alị ono

1 "Waa ẹpha ipfu ono g'ẹphe ha baa: Danu bẹ e-nweru oke alị lanụ l'ishi ụzo isheli. Oke-alị iya ono e-shi l'ụzo Hẹtulonu nọo jasụ l'ẹka eeshije abahụ mkpụkpu Hamatu; je akpaa lẹ Haza-Enanu, bụ ọphu nọ l'oke ndu Damasụkosu l'ụzo isheli; mbụ lẹ mgboru Hamatu. Oke alị iya ono e-shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa nọo jasụ l'ụzo ẹnyanwu-arịba alị ono.
2 "Asha bẹ a-hatakwaphọ oke lanụ. Nkiya bẹ yẹe alị kẹ Danu a-ma oke shita l'ụzo ẹnyanwu-awawa jasụ l'ụzo ẹnyanwu-arịba.

3 “Nafụtali bẹ a-hatakwaphọ oke lanụ. Nkiya bẹ yẹe alị kẹ Asha a-ma oke; shita
l'ụzo ẹnyanwu-awawa jasụ l'ụzo ẹnyanwu-arịba.
4 “Manásẹ bẹ a-hatakwaphọ oke lanụ. Nkiya bẹ yẹe alị kẹ Nafụtali a-ma oke; shita
l'ụzo ẹnyanwu-awawa jasụ l'ụzo ẹnyanwu-arịba.
5 “Ifuremu bẹ a-hatakwaphọ oke lanụ. Nkiya bẹ yẹe alị kẹ Manásẹ a-ma oke; shita
l'ụzo ẹnyanwu-awawa jasụ l'ụzo ẹnyanwu-arịba.
6 “Rúbẹnu bẹ a-hatakwaphọ oke lanụ. Nkiya bẹ yẹe alị kẹ Ifuremu a-ma oke; shita
l'ụzo ẹnyanwu-awawa jasụ l'ụzo ẹnyanwu-arịba.
7 “Jiuda bẹ a-hatakwaphọ oke lanụ. Nkiya bẹ yẹe alị kẹ Rúbẹnu a-ma oke; shita
l'ụzo ẹnyanwu-awawa jasụ l'ụzo ẹnyanwu-arịba.
8 “Alị ọphu yẹe kẹ Jiuda a-ma oke; shita l'ụzo ẹnyanwu-awawa jasụ l'ụzo ẹnyanwu
arịba bẹ unu e-wofuta g'ọ bụru ọphu unu e-dobe iche. Uswekete iya bẹ a-tụta g'ọ dụ
ụkporo ụnu nkwo-ẹka ẹto l'ụnu nkwo-ẹka labọ l'ụkporo iri; ogologo iya a-bụru shita
l'ụzo ẹnyanwu-awawa jasụ l'ụzo ẹnyanwu-arịba; ẹgube k'ipfu ndu ọphuu hagbaa
phọ. Ụlo nsọ ono bẹ aa-kpụ l'echilabọ iya gẹdegede.
9 Alị ono ọphu unu e-bufu iche doberu Chipfu ono; bẹ ogologo iya a-dụ ụkporo ụnu
nkwo-ẹka ẹto l'ụnu nkwo-ẹka labọ lẹ nkwo-ẹka ụkporo iri; uswekete iya adụ ụkporo
ụnu nkwo-ẹka l'ụnu nkwo-ẹka ise.
10 Ọ bụru ndu-uke Chileke bẹ e-nweru ẹka ono, e doberu nsọ ono. Ogologo iya bẹ a-
dụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka ẹto l'ụnu nkwo-ẹka labọ lẹ nkwo-ẹka ụkporo iri l'ụzo isheli;
uswekete iya adụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka l'ụnu nkwo-ẹka ise l'ụzo ẹnyanwu-arịba;
uswekete iya adụkwapho ụkporo ụnu nkwo-ẹka l'ụnu nkwo-ẹka ise l'ụzo ẹnyanwu-
awawa; ogologo iya adụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka ẹto l'ụnu nkwo-ẹka labọ lẹ nkwo-ẹka
ụkporo iri l'ụzo ndọhali. Ọ bụru l'echilabọ iya gẹdegede bẹ aa-kpụ ụlo nsọ Chipfu
ono.
11 Ndu e-nweru iya nụ bụ ndu-uke Chileke ono, bụ ụnwu Zadọku, mbụ ndu e meru;
ẹphe dụ nsọ, bụ phẹ bụ ndu ono, yeru ẹhu l'ejeru mu ozi ono. Ẹphe ta ahadụru etso
ụzo mu ẹgube ndu Lívayi harụ iya lẹ teke ndu Ízurẹlu mesweru ono.
12 Ọo-bụru iphe-ọma, dụ iche, ee-wofuta l'alị ono, dụ nsọ ono nụ phẹ g'ọ bụru ẹka
kachaa nsọ, yẹe ndu Lívayi maru oke.
13 “L'agụga agụga alị kẹ ndu-uke Chileke ono bẹ ndu Lívayi a-hata oke alị lanụ;
ogologo iya a-dụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka ẹto l'ụnu nkwo-ẹka labọ lẹ nkwo-ẹka ụkporo
iri; uswekete iya adụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka l'ụnu nkwo-ẹka ise. Ogologo iya a-
kpakọta dụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka ẹto l'ụnu nkwo-ẹka labọ lẹ nkwo-ẹka ụkporo iri.
Uswekete iya bụ iphe, ọo-kpakọ dụ bụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka l'ụnu nkwo-ẹka ise.
14 G'ẹphe te erekwa iya erere; ọphu ẹphe egudekwa iya gbanweta ọzo. Ọo ẹka ono
bẹ alị ono kachakpọo ree; ọo ya bụ g'ọ tọ lakwa onye ọzo l'ẹka; kẹle ọ bụ ẹka dụru
Chipfu nsọ.
15 “Ẹka ọphu phọduru nụ phọ, ọsa iya dụ ụnu nkwo-ẹka iri l'ẹbo lẹ nkwo-ẹka
ụkporo iri ono; ogologo iya dụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka ẹto l'ụnu nkwo-ẹka labọ lẹ
nkwo-ẹka ụkporo iri ono bẹ a-bụru alị ọha; ẹka mkpụkpu e-gudeje eme iphe, dụ phẹ
ree; bụru ẹka aa-kpụshi ụlo; mẹ ẹka ẹphe a-nọdu echeje ẹku phẹ. Mkpụkpu ono bẹ
a-nọdu l'echilabọ alị ono gẹdegede.
16 Waa g'ọo-ha baa: Ụnu nkwo-ẹka iri lẹ nanụ l'ụkporo nkwo-ẹka ise bẹ ọo-dụ l'ụzo
isheli iya. Ụzo ndọhali iya adụkwapho ụnu nkwo-ẹka iri lẹ nanụ l'ụkporo nkwo-ẹka
ise. L'ụzo ẹnyanwu-awawa bẹ ọo-dụ ụnu nkwo-ẹka iri lẹ nanụ l'ụkporo nkwo-ẹka
ise; ụzo ẹnyanwu-arịba adụkwapho ụnu nkwo-ẹka iri lẹ nanụ l'ụkporo nkwo-ẹka
ise.
17 Alị ẹka ndu mkpụkpu ono a-nọdu echeje ẹku phẹ bẹ a-dụ nkwo-ẹka ụkporo
iri l'ẹbo lẹ nkwo-ẹka iri l'ụzo isheli; dụkwapho nkwo-ẹka ụkporo iri l'ẹbo lẹ nkwo-
ẹka iri l'ụzo ndọhali. Ọo-dụkwapho nkwo-ẹka ụkporo iri l'ẹbo lẹ nkwo-ẹka iri

l'ụzo ẹnyanwu-awawa; dụkwapho nkwo-ẹka ụkporo iri l'ẹbo lẹ nkwo-ẹka iri l'ụzo ẹnyanwu-arịba.

18 Ẹka phọduru nụ l'ẹka yẹe alị, dụ nsọ ono maru oke kwasẹru ogologo; bẹ a-dụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka l'ụnu nkwo-ẹka ise l'ụzo ẹnyanwu-awawa; dụkwapho ụkporo ụnu nkwo-ẹka l'ụnu nkwo-ẹka ise l'ụzo ẹnyanwu-arịba. Ọ bụru iphe, a kọtaru l'alị ono bẹ ndu ejeru mkpụkpu ozi e-rije.

19 Ọo ndu ejeru mkpụkpu ozi, bụ ndu shigbaa l'ipfu l'ipfu ndu Ízurẹlu bẹ a-nọdu akọje iya opfu.

20 Alị ono, unu e-bufu dobe iche ono l'ophu; mbụ alị, dụ nsọ ono; mẹ kẹ mkpụkpu; bẹ ogologo iya waa uswekete iya a-harụ ẹnya nhamụnha. Iphe ibe lanụ a-dụje bụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka ẹto l'ụnu nkwo-ẹka labọ lẹ nkwo-ẹka ụkporo iri.

21 "Ẹka phọduru nụ l'alị ono ibekẹboebo; mbụ l'alị, dụ nsọ ono; mẹ l'alị kẹ mkpụkpu; bẹ a-tụko bụru k'onye ishi. Oo-shi l'ẹka ono, a tụtaru alị, dụ nsọ ụkporo ụnu nkwo-ẹka ẹto l'ụnu nkwo-ẹka labọ; lẹ nkwo-ẹka ụkporo iri ono; nọdu larụ okoke iya l'ụzo ẹnyanwu-awawa. Ọ bụru ẹgube ono bẹ ọo-dụkwapho l'ụzo ẹnyanwu-arịba. Oo-shi l'iphu ẹka ono, a tụtaru alị, dụ nsọ ụkporo ụnu nkwo-ẹka ẹto; l'ụnu nkwo-ẹka labọ; lẹ nkwo-ẹka ụkporo iri ono; nọdu laaru okoke iya l'ụzo ẹnyanwu-arịba. Ẹka ọphu, nọ-tsotaru alị ono, e keshiru ipfu l'ipfu ogologo ono; bẹ a-bụru k'onye ishi. Ọo ya bụ l'alị ono, dụ nsọ ono; mẹ eze-ụlo Chileke ono bẹ a-nọdu l'echilabọ alị ono.

22 Ọo ya bụ l'alị kẹ ndu Lívayi; mẹ alị ọha ono bẹ a-nọdu l'echilabọ alị k'onye ishi ono. Ẹka iya ọphu bụ k'onye ishi ono bẹ a-nọdu l'echilabọ oke alị Jiuda yẹe oke iya kẹ Benjiaminu.

23 "A bya lẹ k'ipfu ndu ọphu phọduru nụ: Benjiaminu bẹ a-hatakwaphọ oke lanụ; ono bẹ a-nọdu shita l'ụzo ẹnyanwu-awawa jasụ l'ụzo ẹnyanwu-arịba.

24 "Simiyọnu bẹ a-hatakwaphọ oke lanụ. Ono bẹ yẹe alị kẹ Benjiaminu a-ma oke; shita l'ụzo ẹnyanwu-awawa jasụ l'ụzo ẹnyanwu-arịba.

25 "Isaka bẹ a-hatakwaphọ oke lanụ. Ono bẹ yẹe alị kẹ Simiyọnu a-ma oke; shita l'ụzo ẹnyanwu-awawa jasụ l'ụzo ẹnyanwu-arịba.

26 "Zebulọnu bẹ a-hatakwaphọ oke lanụ. Nkiya bẹ yẹe alị kẹ Isaka a-ma oke; shita l'ụzo ẹnyanwu-awawa jasụ l'ụzo ẹnyanwu-arịba.

27 "Gadu bẹ a-hatakwaphọ oke lanụ. Nkiya bẹ yẹe alị kẹ Zebulọnu a-ma oke; shita l'ụzo ẹnyanwu-awawa jasụ l'ụzo ẹnyanwu-arịba.

28 "Kẹ Gadu bẹ oke iya l'ụzo ndọhali e-shi ndọhali agbẹ lẹ Tama jasụ lẹ mini Meriba kẹ Kadẹshi; jị-jia tsoru agụga nggele Ijiputu jasụ lẹ Oke-Ẹnyimu.

29 "Noo alị, unu e-keru iphe, bụ ipfu, nọ lẹ Ízurẹlu g'ọ bụru okiphe phẹ bụ ono. Ọ bụru iya a-bụru oke alị phẹ. Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono."

Ọnu-abata, nọgbaa lẹ Jierúsalẹmu

30 Waa ọnu ẹka ee-shije alụfu lẹ mkpụkpu ono baa: L'ụzo isheli bụ ẹka a tụru; ọ dụ ụnu nkwo-ẹka iri lẹ nanụ l'ụkporo nkwo-ẹka ise ono;

31 bẹ ọnu-abata mkpụkpu ono bẹ aa-gụcha ẹpha ipfu, nọ lẹ Ízurẹlu iche iche. Ọnu-abata ẹto, nọ l'ụzo isheli bẹ aa-gụ ọnu-abata Rúbẹnu; mẹ ọnu-abata Jiuda; waa ọnu-abata Lívayi.

32 Ẹka iya k'ụzo ẹnyanwu-awawa, ogologo iya dụ ụnu nkwo-ẹka iri lẹ nanụ l'ụkporo nkwo-ẹka ise ono bẹ ọnu-abata ẹto a-dụ: ọnu-abata kẹ Jiósẹfu; mẹ ọnu-abata kẹ Benjiaminu; waa ọnu-abata kẹ Danu.

33 Ẹka iya k'ụzo ndọhali, ogologo iya dụ ụnu nkwo-ẹka iri lẹ nanụ l'ụkporo nkwo-ẹka ise ono; bẹ ọnu-abata ẹto a-dụ: ọnu-abata kẹ Simiyọnu; mẹ ọnu-abata kẹ Isaka; waa ọnu-abata kẹ Zebulọnu.

34 Ẹka iya k'ụzo ẹnyanwu-arịba, ogologo iya dụ ụnu nkwo-ẹka iri lẹ nanụ l'ụkporo
nkwo-ẹka ise ono bẹ ọnu-abata ẹto a-dụ, bụ iya bụ ọnu-abata kẹ Gadu; mẹ ọnu-abata
kẹ Asha; mẹ ọnu-abata kẹ Nafụtali.
35 Iphe, ọo-dụ gbaa mgburugburu bụ ụkporo ụnu nkwo-ẹka ẹbo l'ụnu nkwo-ẹka
ise. Ẹpha, mkpụkpu ono a-zarụ gbẹ lẹ mbọku ono kwasẹru bẹ a-bụru: "Chipfu nọ
l'ẹka ono."

Ẹkwo
Danẹlu
Onye Mpfuchiru Chileke

Ụnwu Ízurẹlu ẹno, eze họtaru

1 O beru l'apha, kwe Jiehoyakimu apha ẹto, ọ watarụ abụru eze ndu Jiuda; eze ndu
Bábilọnu, ẹpha iya bụ Nebukadineza chịta ndu ojọgu iya bya anọ-phee Jierúsalẹmu
mgburugburu.
2 Tọbudu iya bụ; Nnajịuphu mee gẹ Jiehoyakimu, bụ eze ndu Jiuda; yẹe ngwa, nọ
l'ụlo Chileke laa l'ẹka Nebukadineza. Nebukadineza tụko iphemiphe ono chịru laa
alị Shịna; chịru iya je edobe l'ẹka eedobeje ẹku l'ụlo agwa iya.
3 Eze, bụ Nebukadineza bya akaru Ashipenazu, bụ onye-ishi ndu eleta ibe eze ẹnya;
bya asụ iya g'ọ harụ ndu Ízurẹlu ono ndu ọphu shi l'eri ndu eze; yẹle ndu ọphu shi
l'eri ndu a maru ẹpha phẹ dutaru iya.
4 Ndu ọphu bụ ụnwokorobya, adụdu ẹka iphe mebyiru phẹ; bya adụ ùbvù l'ẹnya;
bya abụru ndu nweru egomunggo; bya amaru iphe; bya abụru ndu iphe edoje ẹnya
ree; bya abụru ndu gbaru g'ẹphe a-nọdu eje ozi l'ibe-eze. Ọ -họtachaa phẹ; l'o zia
phẹ opfu ndu Bábilọnu; yẹe g'eedeje iya edede.
5 No iya; eze, bụ Nebukadineza sụ g'a nụje phẹ ụdu nri, yẹbe eze erije mbọku-
mbọku g'ẹphe rije; ọ bụru mẹe, yẹbe eze angụje bẹ ẹphe a-nọdu angụje. Ọ bụru
apha ẹto bẹ a sụru g'e gude zia phẹ iphe. E -mechaa; ẹphe ejeahaaru yẹbe eze ozi.
6 Tọbudu iya bụ; a bya ahọo ndu ọbu. A họta Danẹlu ye iya; waa Hananaya; waa
Mishẹlu; wafụa Azaríya. Ẹphebedua bụchaaru ndu Jiu.
7 Tọbudu iya bụ; onye-ishi ndu eleta ibe eze ẹnya bya agụshia phẹ ẹpha ọphúú.
Iphe, ọ gụru Danẹlu bẹ bụ Beluteshaza; bya agụa Hananaya Sheduraku. Mishẹlu bẹ
ọ gụru Mishaku; bya agụa Azaríya Abedinego.

Ama, a hụru Danẹlu phẹ

8 Obenu lẹ Danẹlu pfuru iya rụhata iphu; sụ lẹ ya tee ridu ụdu nri, onye eze erije
gude merwua onwiya; ọphu ya angụdu mẹe, onye eze angụje. Noo ya bụ; ọ sụ
onye-ishi ndu eleta ibe eze ẹnya jiko g'o kwe gẹ ya te emerwụ onwiya l'ụzo, dụ nno.
9 Chileke byanụ bya emee; Danẹlu dụ nwoke ono l'obu; imemini Danẹlu bya adụ
iya.
10 Tọbudu iya bụ; onye eleta ibe eze ẹnya ono bya asụ Danẹlu-a: “Mu atsụkwa
nnajịuphu mu, bụ eze ebvu, bụ onye sụru gẹ mu nụje unu ụdu nri ono; yẹe ụdu mẹe
ono. ?A maru; ?unu taa jọdunu ẹhu ka ndu unu l'ẹphe bụ ọgbo ẹji? Eze -hụma iya
bẹ oo-gbutakwa mu ishi l'opfu ẹhu unu.”
11 No iya; Danẹlu bya asụ Mẹluza, bụ onye ono, onye-ishi ndu eleta ibe eze ẹnya
yeru g'o leta Danẹlu; waa Hananaya; yẹe Mishẹlu; waa Azaríya ẹnya ono sụ iya:
12 “Jikonu; hụnaa anyịbe ndu-ozi ngu ama ujiku iri. Iphe, ịi-nụjeepho anyi bẹ bụ
ẹba g'anyi taa; ngụru mini ye iya.
13 E -mechaa l'ị bya egbua anyi lẹ ndu ono, eri nri eze ono igo maru ndu ọphu
ụgbugba phẹ ka ree; ọo ẹpho g'iphe, ị hụmaru gbaru bụ g'ii-me anyịbe ndu-ozi ngu
phẹ.”
14 Ọ bya ekweta iphe, ẹphe pfuru bya ahụa phẹ ama abalị iri.
15 A nọchaepho abalị iri ono; ọ bya elee phẹ ẹnya hụma l'ẹphe ka ụnwokorobya
ọphu eri nri eze phọ ree bya aka phẹ okporokpo.

16 Ọ bụru iya bụ lẹ Meluza aparu phẹ anụ nri ndu eze yẹe mẹe phẹ ono haa; bya
awata phẹ agwọru ine ẹba.
17 Chileke mee ụnwokorobya ẹno ono; ẹphe maru ẹkwo shii; bya enweru
mmamiphe. Tẹme ọphulenya nọdu edoje Danẹlu ẹnya; nrwọ nọdu edojefukwa iya
phọ ẹnya.
18 Tọbudu iya bụ; o -rwuẹpho teke eze sụru g'a chịtawaru iya rọ ẹphe; onye-ishi
ndu eleta ibe eze ẹnya bya achịta phẹ je edobe l'iphu eze, bụ Nebukadineza.
19 Eze waa ndu ono, e shi azụ ono bya abọgbabenu. Ọphu ọ dụdu g'ẹphe hakọta
ono onye ọphu atụru Danẹlu; ọzoo Hananaya; ọzoo Mishẹlu; ọzoo Azaríya. Ẹphe
wata ejeru eze ozi.
20 Iphe, bụkpoo iphe, eze jịru phẹ, bụ iphe, larụ lẹ kẹ mmamiphe; ọzoo iphe edo
ẹnya bẹ ẹphe kakọta ndu jibya; mẹ ndu emeje ọmamanshi, bụ ndu nọkota l'alị-eze
iya; ugbo iri.
21 Ọ bụru ẹgube ono bẹ Danẹlu nọe ya phọ jịmujimu jasụ Sayịrosu nyibata l'ọkwa
eze l'apha mbụ iya.

2

Nrwọ, eze, bụ Nebukadineza rwọru

1 O be l'apha, kwe Nebukadineza apha labọ, ọ watarụ abụru eze; ọ rwọkashia
nrwọ. Nrwọ ono nọdu atsụ iya l'ẹhu shii. Ọphu mgbẹnya ekweẹdu iya atụtu.
2 Tọbudu iya bụ; eze zia g'e je ekuaru iya ndu jibya; mẹ ndu agwụgwo; mẹ ndu
karụ akaka; mẹ ndu maru ẹnya kpokpode g'ẹphe bya ezeeru iya nrwọ ono, ọ rwọru
ono. Ẹphe tụko bya bya akụru l'iphu eze.
3 Eze sụ phẹ: "Mu rwọru nrwọ; ọ bụru iphe, atsụ mu l'ẹhu shii gẹ mu eeshi maru
ishi nrwọ ono."
4 Ndu maru ẹnya kpokpode bya egude opfu ndu Arámu pfuru nụ eze sụ iya: "Gụbe
eze; nọdukwa ndzụ ojejoje! Jiko zenaaru anyịbe ohu ngu phẹ nrwọ ọbu g'anyi akọoru
ngu iphe, bụ ishi iya."
5 Eze bya eyeeru ndu maru ẹnya kpokpode ono ọnu sụ phẹ: "Mu gbuwaru iya unu
tororo. Unu -emedu g'a maru iphe, mu rwọru maru iphe, bụ ishi iya; l'a lakashịa unu
iphuriba iphuriba wụshi; l'e mee ụlo unu g'ọ bụgbaaru ikpọzu.
6 Obenu lẹ-a; teke ọ bụ l'unu meru; a maru iphe, mu rwọru bya amaru iphe, ishi
iya bụ; mu emeeru unu iphe-ọma, ha shii; bua unu obunggo; bya akwabẹ unu oke
ùbvù, parụ ẹka. Noo g'o gude mu sụ unu-a; unu kọoru mu iphe, mu rwọru; unu akọo
iphe, ishi iya bụ."
7 Ẹphe byakwa eyeeru iya ọnu k'ugbo ẹbo sụ iya: "Jiko g'eze zeerụro ndu bụ ohu
iya iphe, ọ rwọru; g'a kọoru iya iphe, ishi iya bụ."
8 No iya; eze sụ phẹ: "Iphe, mu makahakpọoru nta-a bụ l'ọo mbọku bẹ unu achịla;
noo kẹle ọphu unu a-nyata bụ lẹ mu gbuwaru unu opfu tororo.
9 Lẹ-a: Ọ -bụru l'unu te emeduru g'a maru iphe, mu rwọru lẹ nrwọ-a; bẹ e
kpeakwaru unu ikpe lanụ kabuaru unu; noo l'unu chịwaru idzu l'unu a-bya anọdu
adzụshi ụka; epfushi opfu, rehuru erehu l'iphu mu gbiriri jasụ mbọku agbanwee. Ọo
ya bụ; unu -kọoru mu iphe, mu rwọru lẹ nrwọ-a; mu amakwanụru l'unu a-dụ-a ike
kọo iphe, ishi iya bụ."
10 Ndu ono, maru ẹnya kpokpode ono bya asụ eze: "Ọ tọ dụkwa nemadzụ, nọ
l'eliphe-a, a-dụ ike meeru eze iphe ono, oopfu g'e meeru iya ono. Ọphu ọ dụkwa
eze g'údù iya; ọzoo ike iya ahahabe, sụjewaru ndu jibya alị iya; ọzoo ndu emeje
ọmamanshi; ọzoo ndu maru ẹnya kpokpode g'ẹphe meeru iya ẹgube iphe ọwa-a, ị
sụru g'e meeru ngu-a.

11 Iphe, gụbe eze sụru g'e meeru ngu shihunụkakwaru ike. Ọphu ọ dụdu nemadzụ
adụ ike ekpuha iya egoshi eze; ghahaẹpho agwa agwa; ọphu ẹphe lẹ nemadzụ
ebukwanụ.”

Danẹlu hụmaru nrwọ ọbu

12 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ẹhu ghuahaa eze eghu shingushingu; ẹhu
gbangahụ iya. Ọ tụa ekemu sụ g'a tụkokpoepho ndu maru iphe l'alị Bábilọnu
gbushikọta.
13 Ekemu eze ono tụkonu ẹkameka jedzuru l'a sụru g'a tụko ndu maru iphe gbushia.
E yenu nemadzụ g'ẹphe je achọ Danẹlu yẹe ọ̀nyà iya phẹ g'e gbua phẹ.
14 O be teke Ariyọku, bụ onye-ishi ndu nche eze tụgburu jeshia egbushi ndu bụkota
ndu maru iphe l'alị ndu Bábilọnu; Danẹlu bya ejikpọepho obu oyi gude mmamiphe
yeeru iya ọnu.
15 Iphe, ọ jịru Ariyọku bụ: “?Bụ gụnu meru g'o gude eze tụa ekemu ọphu ada
ẹhuka ẹhuka ẹgube ọwa-a?” Ọo ya bụ; Ariyọku bya eworu iphe, ada nụ woru kọoru
Danẹlu.
16 Danẹlu bya abahụ bya eje arwọo eze; ẹphe l'iya tụa ọnu teke oo-gude bya akọoru
iya iphe, o rwọru lẹ nrwọ ono.
17 No iya; Danẹlu bya alaa unuphu bya eje eworu iphe, ada nụ woru kọoru ọ̀nyà
iya phẹ, bụ Hananaya; waa Mishẹlu; waa Azaríya.
18 Ọ karụ phẹ g'ẹphe jepfukwa Chileke, bu l'igwe g'ọ phụaru phẹ obu-imemini; goshi
phẹ iphe ọwa-a, bụ iphe, e domiru edomi-a; k'ọphu yẹbedua yẹe ndu ọ̀nyà iya; ẹphe
lẹ ndu maru iphe l'alị Bábilọnu ata atụkodu laa l'iswi.
19 Tọbudu iya bụ; e kpuhaa iphe ono, e domiru edomi ono goshi Danẹlu l'ọphulenya
l'ẹnyashi. O woru ekele kele Chileke ọphu bu l'imigwe.

Ekele, Danẹlu keleru Chileke

20 Danẹlu kele Chileke sụ:
“G'e tua Chileke ẹpha jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii!
Noo l'ọo ya nwe mmamiphe
bya enweru ike.
21 Ọo ya agbanweje mbọku yẹle
teke iphe e-me.
Ọ bụru iya emeje ndiphe eze
bya akwatsujekwa phẹ phọ.
Ndu maru iphe bụ iya anụje
phẹ mmamiphe ọbu.
Ndu iphe edoje ẹnya bụru iya
emeje g'iphe doo phẹ
ẹnya ọbu.
22 Iphe, dụ omilomi bya abụru
iphe, e domiru edomi
bẹ ookpuhaje ghebe ọnu.
Ọ maru iphe, nọ l'ọchii.
Ọ bụru yẹe ìphóró,
echi echichi bu l'unuphu.
23 Ọ bụru gụbe Chileke kẹ nna
mu phẹ bẹ mu ekele bya
aja ajaja;
noo kẹle i meru gẹ mu
maru iphe bya emee

g'ike dụ mu;
bya emee nta-a;
gẹ mu maru iphe ono,
ẹphe arwọ ngu sụ g'i mee
g'ẹphe maru ono;
mbụ i meru; a maru iphe,
eze rwọru lẹ nrwọ."

Danẹlu akọ ishi nrwọ, eze rwọru

24 Tọbudu iya bụ; Danẹlu bya ejepfu Ariyọku, bụ onye eze yeru g'o gbushia ndu
maru iphe l'alị Bábilọnu ono. O jepfu iya je asụ iya: "Te ejehẹkwa egbushi ndu maru
iphe l'alị ndu Bábilọnu. Duta mu jepfu eze gẹ mu je akọoru iya ishi nrwọ, ọ rwọru."
25 Ọ bụru iya bụ lẹ Ariyọku abya emee ẹgwegwa duru Danẹlu dujeru eze. O rwua
bya asụ eze-a: "Mu hụmakwaru onye e-goshi eze iphe, ọ rwọru lẹ nrwọ. Onye ono
gbẹkwa bụru onye shi lẹ ndu a kpụru lẹ ndzụ l'alị Jiuda."
26 Eze sụ Danẹlu-a; iphe, a gụru Danẹlu bụ Beluteshaza: "?Ịi-dụ ike kọoru mu iphe,
mu rwọru lẹ nrwọ bya epfuaru mu iphe, ishi iya bụ tọo?"
27 Danẹlu yeeru eze ọnu sụ iya: "Ọ tọ dụkwa onye maru iphe; ọzoo onye emeje
ọmamanshi; ọzoo onye jibya; ọzoo onye karụ akaka, adụ ike egoshi eze iphe ono, e
domiru edomi ono, eze sụru g'e goshi iya ono.
28 Obenu l'o nweru Chileke, bu l'igwe; onye egoshije nemadzụ iphe, e domiru edomi.
Ọo onye ono wotaru iphe, e-mechaa mee nụ l'iphu woru kpuhaa goshi gụbe eze, bụ
Nebukadineza. Nrwọ, ị rwọru; yẹe ọphulenya, ị phụru l'egomunggo teke ono, ị zẹ
l'iphe-azẹe ngu ono baa:
29 "Sụ-a; teke ono, ị zẹ azẹe ono; gụbe eze; bẹ ọriri ngu gbarwuru l'iphe, e-me
l'iphu. Ọ bụru iya bụ l'onye ono, ekpuhajẹ iphe, e domiru edomi goshi ono kpuhaa
iphe, e-mechaa mee nụ goshi ngu.
30 A byakwanụ l'ẹhu kẹ mbẹdua; ọ tọ bụkwa l'ọo l'ọo mu kachaa amaru iphe meru
g'o gude e kpuhaa iphe-a, e shi domia edomia goshi mu. Iphe, e goshiru mu iya bụkwa
k'ọphu gụbe eze a-maru ishi iphe, ị rwọru lẹ nrwọ; maru ishi iphe, ị rịru l'ọkpoma
ngu.
31 "Sụ-a; gụbe eze; iphe, ị hụmaru bụ iphe, a kpụru; ọ dụ gẹ nemadzụ. Iphe ọbu
paa ẹjo ẹka; tẹme ọ nọdu echi kẹ swachaswacha; pfụru l'iphu ngu; ụgbugba iya nọdu
eye ebvu.
32 Iphe, e gude mee ishi iphe ono bụ ọkpobe mkpọla-ododo. A bya egude mkpọla-
ọchaa mee ọkpoma iya yẹe ẹka iya. Ọ bụru onyirubvu bẹ e gude mee mkputẹpho
iya jasụ l'ụtapfu iya.
33 A bya egude ígwè mee oshi-ọkpa iya. A bya eworu ígwè gwakọbe l'ụrwa gude
mee e -shi l'olu-ọkpa iya jasụ l'ọbochi-ọkpa iya.
34 Tọbudu iya bụ; g'iigbukpọe ya phọ igo ono; mkpuma kụkpofu; ọle ọ tọ bụkwa ẹka
nemadzụ bẹ e gude kụkpofu iya. Mkpuma ono bya adaa akpụrakpu ono l'okpurukpu
ọkpa iya ono, e gude ngwaragwa ígwè yẹe ụrwa mee ono; o tsuẹ ya phọ yọgiri yọgiri.
35 No iya; ígwè ono; yẹe ụrwa ono; waa onyirubvu ono; mẹ mkpọla-ọchaa ono; mẹ
mkpọla-ododo ono tụkoepho g'ọ hakọta tụkaa nanụnanu; dụepho g'udzu ẹswa balị,
aaphụshi l'ụguru l'ẹka eetsuje balị. Phẹrephere zikashịa ya rengurengu k'ọphu bụ
l'o to nwedu onye hụmabaaru udo mee ya. Mkpuma ono, tupyashịru iya nụ ono bya
abụerupho oke úbvú, tụkoerupho mgboko l'ọphu sweta.
36 "Noo g'ị rwọru iya bụ ono. Nta-a bụ g'anyi bya akaru gụbe eze iphe, ishi iya bụ.
37 Ọo gụbe eze bẹ bụ eze ndu bụkota eze l'eliphe. Ọ bụru ngu bẹ Chileke k'igwe
nụru alị-eze bya anụ ngu ọkpehu; bya emee g'ị dụ ike; mee g'ụdù ngu paa ẹka.

38 Ọo ngu bẹ o yeru nemadzụ l'ẹka; yẹe anụ, bu l'ẹgbudu; yẹe ẹnu, ephe l'eli. O
meru g'ọ bụru ngu a-bụru eze phẹ g'ẹphe hakọta l'ẹkameka, ẹphe bu. Ọo gụbedua
bụ ishi iya ono, e gude mkpọla-ododo mee ono.
39 "Ị -bụchaerupho eze bẹ onye ọzo a-nọ-tsota ngu. Alị-eze k'ono bẹ ẹnya a-lwa.
Ono -gbẹshi; ọzo abata. Onye eze k'alị-eze k'ono a-bụru onye-ishi ndiphe l'ophu; ọle
ẹnya a-kabakpọo ya rọ alwalwa. Ono bụ iya bụ onyirubvu ono.
40 K'ẹno e-mechakwarọ dụfukwapho. Ono e-shihu ike g'ígwè; noo kẹle ọ tọ dụdu
iphe, ígwè te egwejedu arakabya. Ọ bụru g'ígwè etsupyashịje iphe ono bụ g'oo-
tsukpọshi alị-eze ọphu ọ bapfutaru; gwee ya arakabya.
41 Ọbochi-ọkpa iya yẹe mkpụshi-ọkpa iya ono, e wotaru ígwè gwakọbe l'ụrwa gude
mee ono; nọ-chiru ẹnya alị-eze ono teke oo-mecha kekashịa onwiya ekekashị; ọle o
nweru ndu ọphu e-shihu ike g'ígwè; ọo ẹpho g'ị hụmaru iya bụ g'ọo-dụ; ígwè, a
gwakọberu ụrwa.
42 Ọ bụru ẹgube ono, mkpụshi-ọkpa iya ibiya ọphuu a-bụru ígwè; ibiya ọphuu
abụru ụrwa ono bụ g'alị-eze ono a-dụ; ibiya lanụ e-shihu ike; ibiya ọphuu a-dụ
nyẹgenyege.
43 Ọo ẹgube ono, ị hụmaru l'e wotaru ígwè gwakọbe l'ụrwa, a gwọru agwọgwo
ono; bụ gẹ ndu ono a-nọdu a-gwa onwophẹ ngwaragwa l'alụgba nwanyị. Ọle ẹphe
taa byadu atụgba bụru nanụ; ẹgube ono, e tee wotajẹdu ígwè gwakọbe l'ụrwa g'ọ
tụgba ono.
44 "Ọ bụru teke ndu ono, a-bụru eze ono bẹ Chileke k'imigwe e-gude ẹka iya meta
alị-eze ọphu a ta abyadụ e-mebyishi. Ọphu ọ dụdu onye byaru a-nochibaa ọkwa
eze k'ono. Ọo-kụpyashikota alị-eze ono g'ọ ha gwee phẹ arakabya mee ẹphe taa
dụbaedu; yẹbedua anọdu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
45 Ọo ya bụ ọphulenya ono, ị phụru hụma mkpuma, a kụkpotaru l'eli úbvú; ọphu ọ
bụdu ẹka nemadzụ bẹ e gude kụkpota iya ono; mbụ mkpuma ono, tụkposhiru ígwè
yẹe onyirubvu yẹe ụrwa; waa mkpọla-ọchaa yẹe mkpọla-ododo tsua ya pyakapyaka
ono.
"Ọo Ọkalibe, bụ Chileke, kangokọtaru nụ; goshiru eze iphe, e-mechaa mee
l'atatiphu. Noo iphe, gụbe eze rwọru bụ onoya; tẹme iphe ono, mu sụru l'ọ bụ ono
bụru iphe, ọ bụ eviya."

Eze akwabẹ Danẹlu oke ùbvù

46 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Nebukadineza daẹpho kpurumu woru iphu bube l'alị
gude kwabẹ Danẹlu ùbvù; bya asụ g'e gude iphe-ngwẹja; yẹe ụnwù-isẹnsu gwaa
Danẹlu g'aagwajẹ iphe-a.
47 Eze bya asụ Danẹlu-a: "Ọo eviya; Chileke ngu bụ Chileke nwekọta agwa, nọkota
nụ; bya abụru Nnajịuphu, nwekọta ndu eze l'ophu; bya abụru onye ekpuhajẹ iphe,
e domiru edomi goshi; noo kẹle ọwa-a bẹ ị kọtakpoerupho g'ọ dụ."
48 Eze bya eworu oke ọkwa nụ Danẹlu bya anụshia ya ikpoto iphe, dugbaa okee
okee; bya emee ya onye-ishi, a-nọdu elekọta alị ndu Bábilọnu l'ophu; bya emee ya
onye-ishi l'iphe, bụkpoo ndu maru iphe l'alị ndu Bábilọnu l'ophu.
49 Danẹlu bya arwọo eze; ọ bya eworu Sheduraku; yẹe Mishaku; waa Abedinego
mekwaaphọ ndu bụ ishi mgbazi l'alị Bábilọnu; obenu lẹ Danẹlu bẹ e meru o buru
l'ibe eze.

3

Agwa Nebukadineza

1 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Nebukadineza bya egude mkpọla-ododo kpụa oke ntẹkpe.
Ogologo ntẹkpe ọbu bẹ bụ ọnyeka iri l'ise; ọsa ọsa iya bụru ọnyeka lanụ lẹ mkpirikpu
iya. O je l'ẹka dụ baswaa lẹ Dura, nọ l'alị Bábilọnu je apfụbe iya.

2 No iya; eze, bụ Nebukadineza bya ezia ozi; e kukọo ndu nọ-chiru ẹnya eze; mẹ
ndu-ishi mkpụkpu l'ẹnya iya l'ẹnya iya; mẹ ndu ọphu ọkwa phẹ tsotaru ndu-ishi lẹ
mkpụkpu; mẹ ndu bụ ishi mgbazi; mẹ ndu edoru eze okpoga; mẹ ndu-ikpe; mẹ ndu-
ishi ndu-ikpe; mẹkpoo iphe, bụkotakpoo ndu nweru ọkwa l'alị ono l'ophu; g'ẹphe
bya g'e dobe oke ntẹkpe ono ọnu, bụ ntẹkpe, onye eze ono, bụ Nebukadineza kpụru
dobe ono.
3 Ọ bụru iya bụ lẹ ndu oke-ọkwa ono abya edzugbua g'a gụru phẹ ono: ndu nọ-
chiru ẹnya eze; mẹ ndu-ishi l'alị ono; mẹ ndu-ishi mgbazi; mẹ ndu edoru eze okpoga;
mẹ ndu-ikpe; mẹ ndu-ishi ndu ọka-ikpe; mẹkpoo iphe, bụkotakpoo ndu nweru ọkwa
l'alị ono l'ophu; g'ẹphe bya g'e dobe oke ntẹkpe ono ọnu, bụ ntẹkpe, onye eze ono,
bụ Nebukadineza kpụru dobe. Ẹphe bya apfụru l'atatiphu oke ntẹkpe ono.
4 Onye araję ọ́rà bya arashịa ya ike sụ: "Unu gebekwa-o! A sụru-a; unubẹ ọha
l'ophu; unubẹ ndu alị, nọnu; mẹ ọhamoha, opfu-alị phẹ dụgbaa iche iche;
5 teke unu nụmaru ọda opu; bya anụma ọda ototo; waa ọda ogelenda; mẹ
k'ogumogu; waa ọda une; mẹ k'ụpyi; mẹwaro ọda iphemiphe ọzo, dụgbaa nụ;
unu adaa kpurumu baarụ iya ẹja; mbụ oke ntẹkpe mkpọla-ododo ono, eze, bụ
Nebukadineza kpụru dobe ono.
6 Sụ-a; onye ta adadụru l'alị baa ẹja bẹ ee-chie l'oke ọku, enwu phoophoophoo teke
ono teke ono."
7 Ọ bụru iya bụ l'anụma, ndu kụru l'ẹka ono nụmaru ọda opu ono; mẹ k'ototo;
mẹ ọda ogelenda; mẹ k'ogumogu; mẹ k'une; mẹ k'ụpyi; mẹ ọda iphemiphe ọzo,
dụgbaa nụ ono; ọha l'ophu; mẹkpoo ndu alị, nọnu; mẹ ọhamoha, opfu-alị phẹ
dụgbaa iche iche ono tụko daa kpurumu baarụ oke ntẹkpe ono ẹja, bụ ntẹkpe, eze,
bụ Nebukadineza kpụru.

Ọkpoma, dụ ndu nọ l'ẹka Chileke

8 No iya; ọ bụru teke ono bẹ o nweru ndu Bábilọnu, byaru bya epfuahaa iphe, ndu
Jiu meru.
9 Ẹphe byapfuta Nebukadineza bya asụ iya: "Nọdukwa ndzụ ojejoje; gụbe eze!"
10 Sụ-a; "Eze; ị tụru ekemu sụ g'iphe, bụkpoo onye nụmaru ọda opu; bya anụma
ọda ototo; waa ọda ogelenda; mẹ k'ogumogu; waa ọda une; mẹ k'ụpyi; mẹwaro ọda
iphemiphe ọzo, dụgbaa nụ; daa kpurumu l'alị baarụ oke ntẹkpe ono, e meru lẹ
mkpọla-ododo ono ẹja.
11 L'onye adadụru kpurumu baa ẹja bẹ ee-chie l'ọku, enwu phoophoophoo.
12 Ọle ọ dụkwanuru ndu Jiu; ndu i yeru g'ẹphe nọdu lẹ mgbazi alị Bábilọnu; ndu
ẹpha phẹ bụ Sheduraku; yẹe Mishaku; waa Abedinego; te eyekwaru ngu ọnu; gụbe
eze! Ẹphe te ejeduru agwa ngu phẹ ozi; ọphu ẹphe abadụru iphe, i kpụru akpụkpu
ono ẹja."
13 Ọo ya bụ; ẹhu ghushiahaa Nebukadineza eghu ikike kpọ. O zia g'e je achịtaru
iya ụmadzu ẹto ono, bụ Sheduraku; yẹe Mishaku; waa Abedinego. A bya achịta phẹ
bya edobe l'iphu eze.
14 Eze, bụ Nebukadineza sụ phẹ: "Oowaa! Sheduraku; yẹe Mishaku; waa
Abedinego! ?Unu dụpho nno l'unu jịkaru l'unu te ejeduru agwa mu phẹ ozi; ọphu
unu abadụru oke ntẹkpe mu-a, e meru lẹ mkpọla-ododo-a ẹja; mbụ ntẹkpe ọphu mu
gude ẹka mu kpụa dobe?
15 Ọle-a; teke ọbu l'unu kwakọbewaru nta-a; unu -nụmaepho ọda opu; bya anụma
ọda ototo; waa ọda ogelenda; mẹ k'ogumogu; waa ọda une; mẹ k'ụpyi; mẹwaro ọda
iphemiphe ọzo, dụgbaa nụ; unu -da kpurumu baarụ ntẹkpe-a, mu meru-a ẹja; bẹ
ọo-dụshikwa ree ike. Obenu teke unu ta abadụru iya ẹja; l'a parụ unu teke ono teke
ono chie l'ọku, enwu phoophoophoo. ?Bụ onye bụkwanu chi ọbu, l'a-dụ ike dzọo unu
l'ẹka mu?"

16 Sheduraku; yẹe Mishaku; waa Abedinego yeeru eze ọnu sụ iya: “Gụbe
Nebukadineza; opfu ono ta abụkwa iphe, anyi e-yeru ngu ọnu.
17 Ọ -bụru l'a chịru anyi ye l'ọku-a, l'enwu phoophoophoo-a bẹ Chileke, anyi ejeru
ozi a-dụkwa-a ike lọfuta anyi l'ime iya. Tẹme o je l'a-dzọta anyi l'ẹka gụbe eze.
18 Teke ọ tọ dụmeka; g'anyi mekwaa ya g'o doo ngu ẹnya gụbe eze; anyi te ejekwaru
agwa ngu phẹ ozi; ọphu anyi abakwaru oke ntẹkpe ono, ị kpụru dobe ono ẹja.”

Oke ọku, enwu phoophoophoo

19 Ẹhu ghushiahaa Nebukadineza eghu ike. O woru iphu gbanwụberu Sheduraku;
waa Mishaku; waa Abedinego ẹhuka ẹhuka. O debilihu karụ g'e eme ọku ono; g'ọ
kabaa ata rịriri ugbo ẹsaa eme lẹ g'ọ gbaru g'ọ dụ.
20 Ọ bya atụa ekemu sụ gẹ ndu ojọgu iya, kachaa ọkpehu woru ẹgbu kee Sheduraku;
waa Mishaku; yẹe Abedinego chịru ye l'oke ọku ono, enwu phoophoophoo onoya.
21 A bya egude ẹphe n'ẹto tụko ẹphe l'uwe mgbalanụ phẹ; mẹ uwe agada phẹ;
mẹkpoo okpulishi phẹ; mẹkpoo uwe ọzo, ẹphe yegbaaru; tụko phẹ tsụkoo chịru ye
l'oke ọku ono, enwu phoophoophoo ono.
22 Ekemu ono, eze tụru ono dụnuka ẹhuka ẹhuka; tẹme ọku ọbu nwunuka
phoophoophoo k'ọphu ire iya jikotaru ndu ono, pataru Sheduraku; yẹe Mishaku; waa
Abedinego ono; woru kegbushia.
23 Ụmadzu ẹto ono, e keru ẹgbu ono, bụ Sheduraku; yẹe Mishaku; waa Abedinego
tụko bụru l'oke ọku ono, enwu phoophoophoo ono kẹ wuu.
24 G'ejia epfu-a; Nebukadineza kwolihu l'oshi ẹka ọ nọ; ẹka ọ hụmaru iphe, dụ iya
biribiri. Ọ sụ ndu agbazijeru iya olu: “?Tọ bụnu-a ụmadzu ẹto bẹ e keru ẹgbu chie
l'ọku-a?”
Ẹphe sụ iya: “Ee eze; ọ kwa iya-a.”
25 Ọ sụ phẹ: “Unu lenu! Mu hụmakwaru ụmadzu ẹno, e keduru ẹgbu, aghapherọ
g'ọ dụ phẹ l'ime ọku ọbu; ọphu ọ dụdu iphe, mekarụ phẹ nụ. Onye ọphu kwe phẹ
ẹno dụ gẹ nwa agwa!”

Nebukadineza ekele Chileke ekele

26 Tọbudu iya bụ; Nebukadineza bya akpịritaru l'ọnu oke ọku ono, enwu
phoophoophoo ono bya araa ya arara sụ: “Unubẹ Sheduraku; waa Mishaku; yẹe
Abedinego; unubẹ ndu ejeru Chileke, bụ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ ozi; unu fụtawaro-
o! Unu byawarọ l'ẹka-o!”
Ọ bụru iya bụ lẹ Sheduraku; yẹe Mishaku waa Abedinego eshi l'ọku ono lụfuta.
27 Iphe, bụkpoo ndu ono, nweru ọkwa ono; mbụ ndu nọ-chiru ẹnya eze; mẹ ndu-
ishi lẹ mkpụkpu; mẹ ndu ọphu ọkwa phẹ tsotaru ndu-ishi lẹ mkpụkpu; mẹ ndu
mgbazi ibe eze ono g'ẹphe ha zeru gidigidi bya asọ-phee phẹ mgburugburu. Ẹphe
hụma l'ọku ta adụdu iphe, o meru ndu ono l'ẹhu; ọphu o ketaduru g'ọ ka mma l'ọo
ẹgbushi phẹ; ọphu ọ dụdu iphe, ọku meru uwe phẹ; ọphu ẹphe eshikpọdanu ẹnwuru
ẹnwuru.
28 Nebukadineza sụ: “Mu ekele Chileke kẹ Sheduraku; waa Mishaku; yẹe Abedinego
ekele; mbụ Chileke, yeru ojozi iya; ọ bya adzọta ndu-ozi iya, bụ ndu kweru nkiya;
woru ekemu, eze tụru hua l'alị; bya eworu ishi ndzụ phẹ tụa; mẹ o -beta ọphu ẹphe
e-woru ozi jeeru; ọzoo woru ẹja baarụ iphe ọzo, abụdu Chileke phẹ.
29 Nta-a bẹ ekemu mu atụ bụ; g'ọha l'ophu; mẹkpoo iphe, bụkpoo ndu alị, nọnu;
mẹ ọhamoha, opfu-alị phẹ dụgbaa iche iche; onye pfubyiru Chileke kẹ Sheduraku;
waa Mishaku; yẹe Abedinego; l'egbua onye ono bọkashia; woru ụlo iya mee ikpọzu;
noo kẹle ọ tọ dụedu iphe ọzo, a-dụ ike adzọta nemadzụ ẹgube-a, Chileke dzọtaru-a!”
30 Ọ bụru iya bụ l'eze abya apalia ọkwa Sheduraku; yẹe Mishaku; waa Abedinego;
mee phẹ; ẹphe kabaa shii l'alị ndu Bábilọnu.

4

Nrwọ k'ẹbo, Nebukadineza rwọru

1 Ọwa-a bụ ozi, mụbe eze, bụ Nebukadineza l'ezi g'e zidzuru ọha l'ophu; mẹkpoo
iphe, bụkpoo ndu alị, nọnu; mẹ ọhamoha, opfu-alị phẹ dụgbaa iche iche lẹ mgboko
mgburugburu:
"G'ẹhu dụkwa unu guu dụa k'etsutsu iya!
2 "Ọotso mụbe Nebukadineza ụtso gẹ mu dooru unu iphe-ọhumalenya; mẹ iphe,
dụ biribiri, Chileke, bụ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ meru mu.
3 "Iphe-ọhumalenya Chileke
parụ ẹka.
Tẹme ọ dụkwapho oke ebvu;
mbụ iphe, dụ biribiri,
oomeje.
Eze, ọ bụ bẹ ọo-bụru jasụ
l'ojejoje.
O je abụru ishi;
e -shi l'ọgbo sweru ọgbo.
4 "Sụ-a; mụbe Nebukadineza nọro tụsaru ẹhu l'ime ụlo mu; ẹku nọdu abyaru mu
kụgbukugbu.
5 Mu rwọru nrwọ, mu rwọchaaru ndzụ gụhu mu. Lẹ gẹ mu zẹ l'eli iphe-azẹe mu
bẹ iphe, abyaẹ mu phọ l'ọriri; mẹ iphe, mu aphụ l'ọphulenya yeru mu ebvu.
6 Ọ bụru iya bụ lẹ mu abya atụ-a ekemu sụ g'a tụko ndu maru iphe l'alị ndu Bábilọnu
chịtaru mu g'ẹphe kọoru mu ishi nrwọ ọbu.
7 O be gẹ ndu jibya; mẹ ndu emeje ọmamanshi; mẹ ndu maru ẹnya kpokpode; mẹ
ndu karụ akaka wụru bya; mu bya ezeeru phẹ nrwọ ọbu; ọphu ẹphe adụdu ike kọoru
mu iphe, ishi iya bụ.
8 O be l'ikpazụ iya; Danẹlu bya abya l'iphu mụbe eze; mu bya ezeeru iya nrwọ ọbu.
Danẹlu ono bẹ a gụru Beluteshaza. Ọ bụru agwa mụbe eze bẹ a gụru iya ono; tẹme
unme k'agwa ọphu dụ nsọ nọdu iya l'ẹhu.
9 "Mu sụ iya: 'Beluteshaza; onye-ishi ndu jibya. Mu mawaru l'unme k'agwa, dụ nsọ
bẹ dụ ngu l'ẹhu; ọphu ọ dụdu iphe, e domiru edomi, atsụje ngu l'ẹhu amaru. Ọwaa
bẹ bụ nrwọ, mu rwọru. Jiko kọoru mu rọ ishi iphe, ọ bụ.
10 Wakwa iphe, mu hụmaru ẹka mu zẹ azẹe l'iphe-azẹe mu bụ ọwa-a: Mu jeshiaru
ele ẹnya; mu hụma oshi, pfụru l'echi mgboko gẹdegede. Oshi ọbu paa ephekerephe
ephekerephe.
11 Oshi ono vua bya ajaa àjàjà shihu ike shingushingu kpọ. Eli eli iya je asụ-pfuru
l'igwe; mgboko l'ophu hụma-dzuru iya.
12 Ẹkwo iya nọdu ama ntụmatu; tẹme ọ mịa deru yẹkete; mbụ lẹ mebyi iya
sụerupho ndiphe l'ophu eriri. Ọ bụru lẹ mkpula iya bẹ anụ, bu l'ẹgbudu atụkoje
nọdu; l'ookpuchikọta phẹ; ẹnu, ephe l'eli bugbaaru l'ẹkali iya. Iphe, bụkpoo iphe, e
meru dobe lẹ mgboko bụru akpụru iya bẹ ẹphe tụkoru eri.
13 " 'No iya; mu zẹ azẹe l'iphe-azẹe mu ono; mu hụma onye-nche bya abụru onye
dụ nsọ. O shiẹpho l'igwe lụfuta.
14 Ọ raa ya arara rashịa ya ike sụ: "Gbutsua oshi ono egbutsu; kọshia ya ẹkali.
Chishia ya ẹkwo; tụkashia akpụru iya nanụnanu. G'anụ, kụru iya lẹ mkpula
wụkashihukwa; ẹnu, bugbaa ya l'ime ephekashịhukwapho!
15 Obenu l'upfu iya; yẹle ọgbarabvu iya bẹ aa-ha l'alị; rị-phua ya ẹgbirigba-ígwè;
yẹe k'onyirubvu; parụ iya haa l'ẹka ono gẹ yẹe ẹswa, nọ l'ẹgu tụa ya. G'iji, shi l'igwe
kwaa kpua ya. G'o je gẹ yẹle anụ-ẹgbudu tụa ya l'ime ẹgbudu, dụ lẹ mgboko.

16 G'e wofu iya egomunggo kẹ nemadzụ; woru egomunggo anụ-ẹgbudu woru nụ
iya. G'ọ nọo ẹgube ono gbiriri jasụ apha ẹsaa awụa ya l'eli.
17 Ndu tụru ekemu-a bụ ndu nche; ọ bụru ndu dụ nsọ sụru l'onoo g'ọo-dụ bụ
onoya. Ọ kwanụ iya bụ g'iphe, bụ ndu nọ ndzụ amaru lẹ Ọkalibe-kangokọtaru-
nụ bụ onye ndu eze ndiphe mgburugburu nọ l'ẹka; ọ bụru onye Chileke tụru obu
iya onyo k'anụnu iya bẹ ọo-nụje iya; m'obeta ọ bụru onye ẹnya kachakpọo alwalwa
l'ụnwu-eliphe l'ophu.”
18 “ ‘Sụ-a; noo nrwọ, mụbe Nebukadineza rwọru bụ ono. Ọ bụru gẹ gụbedua, bụ
Beluteshaza kọwaro iphe, ishi nrwọ ono bụ. Noo kẹle ọ tọ dụdu mẹ onye lanụ lẹ ndu
maru iphe l'alị-eze mu, dụru ike kọoru mu iphe, ishi iya bụ. Obenu l'ịi-dụ-a ike; kẹle
unme k'agwa ọphu dụ nsọ bẹ nọ ngu l'ẹhu.’

Ishi nrwọ ono

19 “Mu pfuchaa iphe ono; ọ tụfu Danẹlu ẹhu; bya akpọo ya opfu. Danẹlu ono bụ
onye a gụru Beluteshaza. Mu sụ iya; ‘Beluteshaza; gẹ nrwọ ọbu; ọzo ishi iya ta
atụfushi ngu rọ ẹhu ẹgube ono!’
“Beluteshaza sụ: ‘Nnajịuphu mu; gẹ nrwọ-a vụchiaru ndu ị dụ ashị l'ẹnya! G'ishi
nrwọ ono mechia l'ẹhu ndu ọhogu ngu!
20 Gụbe eze; oshi ono, ị hụmaru, vutaru bya ajaa àjàjà shihu ike shingushingu kpọ
ono; eli eli iya je asụ-pfuru l'igwe; mgboko l'ophu hụma-dzuru iya;
21 ẹkwo iya nọdu ama ntụmatu; tẹme ọ mịa deru yẹkete; mbụ lẹ mebyi iya
sụerupho ndiphe l'ophu eriri; ọ bụru lẹ mkpula iya bẹ anụ, bu l'ẹgbudu atụkoje
nọdu; l'o kpuchikọta phẹ; nwekwarụpho ẹkali, sụru k'ọphu ẹnu, ephe l'eli kparụ
ẹpfune l'eli iya.
22 Oshi ono bụkwa gụbedua l'onwongu eze. Ọ kwa gụbedua vutaru bya adụ ọkpehu
ẹgube ono. Ọ bụru ụ́dù ngu vuru vutarwua imigwe ono; ị bụru eze ọha l'ophu jasụ
l'ẹka igwe beru alị beru.
23 “ ‘Gụbe eze hụmaru onye-nche, dụ nsọ, shi l'imigwe fụta, byaru bya asụ:
“Gbutsua oshi ono woru iya mebyishia; ọle g'a hakwaa upfu iya g'o bvuru l'alị;
ọgbarabvu iya akwaa l'alị. G'a rị-phua ya ẹgbirigba-ígwè; yẹe k'onyirubvu. Gẹ yẹle
ẹswa, nọ l'ẹgbudu tụa ya. G'iji, shi l'igwe kwaa kpua ya. G'o je gẹ yẹle anụ-ẹgbudu
tụa ya l'ime ẹgbudu; gbiriri jasụ apha ẹsaa aghata.”
24 “ ‘Sụ-a eze; wakwa ishi iya bụ ọwanawa: Ọ kwa iphe, Chileke, bụ Ọkalibe-
kangokọtaru-nụ sụru l'oo-me l'ẹhu gụbe nnajịuphu mu, bụ eze bẹ ị hụmaru ono.
25 Aa-chịfu ngu l'ẹka nemadzụ anọduje. L'i je gụ l'anụ-ẹgbudu eburu. L'e mee
ngu l'ị taahaa ẹswa g'eswi. Noo ẹka ịi-nọdu; iji, shi l'igwe akwaa kpua ngu. L'ị nọo
ya ẹgube ono apha ẹsaa; jasụnupho teke ịi-maru lẹ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ bụ
onye ndu eze ndiphe mgburugburu nọ l'ẹka; ọ bụru onye Chileke tụru obu iya onyo
k'anụnu iya bẹ ọo nụje iya.
26 Ọ bụru ẹgube ono, a tụru ekemu sụ g'a haa upfu oshi ono; yẹe ọgbarabvu iya
g'ọ nọdu l'alị l'ẹka ono; bụkwapho g'aa-nụ-phu ngu alị-eze ngu azụ mẹ ị -maẹrupho
l'ọo Chileke bụ eze.
27 Ọo ya bụ lẹ-a; gụbe eze; kwekwa nata idzu-a, mu abya achịru yeru ngu-a!
Watakwa eme iphe, pfụru nhamụnha gude haa eme iphe-ẹji; l'ị wata emeru ndu
aakpa ẹhu ree gude haa ẹjo-iphe, iimegbabẹ. G'a maru ?ẹhu a-dụ ngu guu dụriberu?’
”

Nrwọ Nebukadineza avụ

28 No iya; e mechaa; iphemiphe onoya mekọtaepho l'ẹhu Nebukadineza.
29 Lẹ g'a nọchaerupho ọnwa iri l'ẹbo g'ọ rwọchaaru nrwọ ono; ọ nọdu l'ọma ụlo ibe
eze iya, bụ l'ụlo-eli iya, nọ l'alị ndu Bábilọnu; bya atụko ọma ụlo ono tsoru aghaphe.

30 A nọnyaa ọ sụ: “Unu hụmawaru gẹ mkpụkpu Bábilọnu habe shii! Ọ kpọo
mbẹdua gude ẹka mu kpụa ya g'ọ bụru ẹka mu e-buru eburu. Ọ bụru ike dụ mu
nụ bẹ mu gude kpụa ya; gude goshi g'akpabiri mu habe shii.”
31 Ọ kpụkwaduru-a iphe ono l'ọnu epfu; ọ nụma olu-opfu, e shi l'imigwe pfua sụ:
“Gụbe eze, bụ Nebukadineza; wakwa iphe, a tụ-buru l'ẹhu ngu baa. Ike, i shi gude
bụru eze bẹ a nataakwaru ngu!
32 Aa-chịfu ngu gẹ gụle amadụ ta anọhe; g'i je gẹ gụ l'anụ-ẹgbudu buru; g'i je ata
ẹswa g'eswi; taa ya nno gbiriri jasụ apha ẹsaa awụa ngu l'ishi; jasụ teke ịi-maru
lẹ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ bụ onye ndu eze ndiphe mgburugburu nọ l'ẹka; ọ bụru
onye Chileke tụru obu iya onyo k'anụnu iya bẹ ọo-nụje iya.”
33 Epfupfu, oopfu iya; ọ nwụaru Nebukadineza g'o pfuru. A chịfu Nebukadineza
l'ẹka nemadzụ anọduje; chịru iya ye l'ẹgbudu; o je ataahaa ẹswa g'eswi. Iji, shi l'igwe
kwaahaa kpuahaa ya l'ẹhu. Ọ nọo l'ẹgbudu jasụ ẹgbushi iya hachaẹpho lọshii lọshii
g'ẹba ugo; nvọ ẹka rịshichaa ya gẹ nvọ ẹnu.

Izimanụ alwa eze azụ

34 “A nọchaepho apha ẹsaa onoya; mụbe Nebukadineza nọdu l'ẹgbudu ẹka ono
palia ẹnya imeli; egomunggo lwaahaa mu l'ọ̀rù iya. Mu tuahaa Ọkalibe-kangokọtaru-
nụ ẹpha; jaahaa ya ajaja; kwabẹahaa ya ùbvù; mbụ onye ono, nọ ndzụ ojejoje onoya.
“Ishi, ọ bụ bẹ ọo-bụru
jasụ l'ojejoje.
O je abụru eze; e -shi l'ọgbo
sweru ọgbo.
35 Ọ tọ dụdu iphe,
ọ gụberu nemadzụ,
nọ lẹ mgboko
mgburugburu.
Ọ bụru iphe, dụ iya ree
bẹ oomejeru ụnwu
imigwe mẹ ndiphe
l'ophu;
ọphu ọ dụdu onye
alọ-phu iya ẹka azụ;
ọphu ọ bụro kẹ jịa ya:
‘?Bụ gụnu meru iphe,
i meru ọwa-a?’
36 “No iya; egomunggo lwaẹ mu phọ l'ọru iya; ùbvù, mu shi nweru; mẹ akpabiri
mu ono lwaphutakọtaru mu azụ. A wata mu akwabẹ ùbvù ọzo; g'a kwabẹje onye
eze. Ndu shi anọduje akpọ-ziru mu ụzo; mẹ ndu a maru ẹpha phẹ l'alị-eze mu bya
achọo mu hụma. A bya eworu ike, mu shi gude bụru eze nụ-phu mu azụ; nụghata
g'o shi dụ lẹ mbụ.
37 Nta-a bẹ mụbe Nebukadineza ekele eze k'imigwe ekele; bya akwabẹ iya ùbvù;
bya ekutsekwa iya phọ. Iphemiphe, oome pfụru nhamụnha bya adụkota ree; ọzo bụ
lẹ ndu eku onwophẹ bẹ ọoduje ike kuzeta alị.”

5

Ẹka deru iphe l'igbulọ

1 Eze, bu Belushaza bya eshia nri oke ọbo-iphe bya ezia ndu a maru ẹpha phẹ
l'alị-eze iya ụnu ụmadzu labọ l'ụmadzu ụkporo iri. Ẹphe bya adọru tụko ngụahaa
mẹe.

2 A ngụnyaepho mẹe ono; Belushaza karụ g'e je achịta okoro, e meru lẹ mkpọla-ododo; me kẹ mkpọla-ọchaa, nna iya, bụ Nebukadineza chịtaru l'eze-ụlo Chileke lẹ Jierúsalẹmu. O zia g'e je achịta iya g'ẹphe gude ngụa mẹe; yẹle ndu ono, a maru ẹpha phẹ ono; mẹ ụnwanyi, ọolu alụlu; mẹ ndu ọphu ọ tọ lụdu ọkpobe alụlu.

3 E je achịtaru iya iphemiphe ono, e meru lẹ mkpọla-ododo ono, bụ iphe, a chịtaru l'eze-ụlo Chileke lẹ Jierúsalẹmu; ẹphe gude ngụahaa mẹe; mbụ yẹle ndu a maru ẹpha phẹ l'alị-eze iya; mẹ ụnwanyi, ọolu alụlu; mẹ ndu ọphu ọ tọ lụdu ọkpobe alụlu.

4 Ẹphe nọdu angụ mẹe ono ekele agwa ọphu e meru lẹ mkpọla-ododo; mẹ kẹ mkpọla-ọchaa; mẹ ọphu a kpụru l'onyirubvu; mẹ kẹ mgbọrígwè; mẹ k'oshi; mẹ kẹ mkpuma.

5 A bya ele ẹnya; mkpụshi-ẹka nemadzụ chafụta bya awata ede iphe l'igbulọ; l'iphu ẹka orọku sụru l'ụlo ibe eze l'ẹka ono. Eze nọdu elekpọepho ẹka nemadzụ ono ẹnya; ọ nọdu ede iphe ono.

6 Eze gbachihuẹpho nchi. Ndzụ gụahaa ya gụ-mihu iya; k'ọphu ikpere kụgbabechaaru iya akụgbabe; ọkpa tsụkota iya mẹe.

7 Eze chishia mkpu sụ g'e je ekuaru iya ndu emeje ọmamanshi; mẹ ndu maru ẹnya kpokpode; mẹ ndu karụ akaka. Eze sụ iphe, bụkpoo ndu mmamiphe ono, nọ l'alị Bábilọnu ono: "Onye dụru ike gụta iphe-a, e deru l'igbulọ-a bya akọoru mu iphe, ishi iya bụ bẹ ee-ye uwe mgbalanụ, dụ uswe-uswe; l'a bya anyabẹ iya ịyagba, e meru lẹ mkpọla-ododo; tẹme ọ bụru iya abụru onye k'ẹto lẹ ndu kachaa shii, bụ phẹ bụ ndu-ishi l'alị-a."

8 Ọ bụru iya bụ l'iphe, bụkpoo ndu-mmamiphe l'alị-eze ono abata. Ọphu ọ dụdu onye dụru ike gụta iphe, e deru; ọphu ọ dụdu onye dụru ike kọo iphe, ishi iya bụ.

9 Ndzụ kabakpọo agụ eze; ọ kabaa agbachihu nchi; ọphu ndu ono, a maru ẹpha phẹ l'alị-eze iya ono amakpọdaa iphe, ẹphe e-me.

Eze eku Danẹlu

10 Eze-nwanyị nụma olu eze; yẹe ndu-ishi iya bya abatashịa l'ụlo ono, a nọ eri nri ọbo-iphe ono. Ọ bya abata bya asụ: "Gụbe eze; gẹ ndzụ ngu bụkwaru ojejoje! Gẹ meji ta atọfukwa ngu! Ọphu i gbachihushi nchi dụ g'ị dụ ono!

11 L'alị-eze ngu-a bẹ o nweru onye unme k'agwa ọphu dụ nsọ bu l'ẹhu. Teke nna ngu shi bụru eze be onye ọbu shi egoshije lẹ ya nweru egomunggo; bụru onye iphe edoje ẹnya; bya abụru onye maru iphe. Ọ bụepho lẹ mmamiphe iya ha gẹ k'agwa. Nna ngu, bụ eze, bụ Nebukadineza shi mee ya onye-ishi ndu jibya; mẹ ndu emeje ọmamanshi; mẹ ndu maru ẹnya kpokpode; mẹ ndu karụ akaka.

12 Noo kẹle unme ọphu dụgharu ree ẹka nọ iya l'ẹhu. Iphe nọdu edoje iya ẹnya ree; tẹme o nweru egomunggo, e gudeje akọ iphe, nrwọ bụ. A -tụa ílú l'ọ kọo iphe, e pfuru. Iphe, atsụ l'ẹhu l'o goshi g'ee-me iya; mbụ Danẹlu. Iphe, eze gụru iya bụ Beluteshaza. Ọo ya bụ; g'e je ekua Danẹlu g'ọ bya akọo iphe, iphe-a bụ."

13 E je ekunaa Danẹlu; ọ bya apfụru l'iphu eze. Eze bya asụ Danẹlu: "?Ọ kwa l'ị bụ Danẹlu; onye yị lẹ ndu nna mu, bụ eze kpụru lẹ ndzụ eshi l'alị ndu Jiuda?

14 Mu nụmaru ụdù ngu; l'a sụru l'unme k'agwa ọphu dụ nsọ nọ ngu l'ẹhu. A sụru l'ị kwarụ ẹnya; iphe nọdu edoje ngu ẹnya; tẹme ị maru ọkpobe mmamiphe.

15 Ndu mmamiphe mẹ ndu emeje ọmamanshi bẹ e jewaru ekuaru mu g'ẹphe bya agụa iphe-a, e deru l'ẹka-a; kọo iphe, ishi iya bụ; ọphu ẹphe adụdu ike kọo ya.

16 Mu nụma l'ịikoje iphe, adụdu onye maru iya nụ; tẹme iphe, tụfuru ẹhu nọdu edoje ngu ẹnya. Ọo ya bụ lẹ-a; ọ -bụru l'ị dụru ike gụa iphe ono, e deru l'ẹka ono; kọoru mu iphe, ọ bụ; l'e ye ngu uwe-mgbalanụ, dụ uswe-uswe; l'a nyabẹ ngu ịyagba, e gude mkpọla-ododo mee; tẹme l'ị bụru onye k'ẹto lẹ ndu kachaa shii, bụ phẹ bụ ndu-ishi l'alị-a."

Ikpe Chileke

17 Tọbudu iya bụ; Danẹlu bya eyeeru eze ọnu sụ iya: “G'iphe-ọma ngu dụru ngu rọ!
Woruro obunggo, i gege ebu mu bua onye ọzo! Ọle ọ tọo kpọshidu gẹ mu ta agụru
gụbe eze iphe ono, e deru edede ono. Mu -gụchaa ya; mu akọoru ngu iphe, e deru
ọbu.
18 “Sụ-a eze; Chileke, bụ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ meru nna ngu, bụ Nebukadineza
eze; bya emee ya; ọ paa ẹka; bya emee ya; ọ dụ biribiri; bya adụ ùbvù l'ẹnya.
19 Eshinu ọ nụru iya ọkwa, ha shii ẹgube ono; bẹ ọ nụru iya ọha l'ophu; mẹ ndu
alị, nọnu; tẹme ndu opfu-alị phẹ dụgbaa iche iche shi anọduje anma pyaapyaapyaa
l'iphu iya; atsụ iya ebvu. Onye ọ dụ iya g'o gbua l'o gbua; onye ọ dụ iya g'o dobe
ndzụ; l'o dobe iya ndzụ. Onye ọ dụ iya g'ọ palia ọkwa iya l'ọ palia ya; onye ọ dụ iya
g'o mee g'ọ bụru onye ẹnya lwarụ; l'o mee ya.
20 O be teke etse etsetse bahụru iya l'obu; o gude eku-onwonye swichia obu; a chịfu
iya l'aba-eze; bya anafụ iya ùbvù, e shi akwabẹje iya.
21 A chịfu iya l'ẹka nemadzụ anọduje; bya anụ iya egomunggo anụ-ẹgbudu. Ẹphe lẹ
nkapfụ-ịgara-ọswa je aswịahaa ọswi. Ọ taahaa ẹswa g'eswi; iji mgboko wata iya awụ
ẹhu; gbiriri jasụ ọ bya amaru lẹ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ bụ onye ndu eze ndiphe
mgburugburu nọ l'ẹka; tẹme ọ bụru onye Chileke tụru obu iya onyo k'anụnu iya bẹ
ọonuje iya.
22 “Sụ-a; gụbe Belushaza, bụ nwa iya bya afụta; bya atụko iphemiphe ono
makọtaru; ọphu i kuzetakwarụpho onwongu.
23 Ị gbẹshi bya asụ lẹ gụ lẹ Nnajịuphu ọphu bu l'imigwe sụru atụtu. E je achịtaru
ngu okoro l'eze-ụlo iya; unu gude ngụahaa mẹe; mbụ gụ lẹ ndu a maru ẹpha phẹ
l'alị-eze ngu; mẹ ụnwanyi, ịilu alụlu; mẹ ndu ọphu ị tị lụdu ọkpobe alụlu. Unu nọdu
angụ mẹe ono ekele agwa ọphu e meru lẹ mkpọla-ododo; mẹ kẹ mkpọla-ọchaa; mẹ
ọphu a kpụru l'onyirubvu; mẹ kẹ mgbọrígwè; mẹ k'oshi; mẹ kẹ mkpuma; mbụ agwa
ọphu ata aphụdu ụzo; ọphu ọonudu iphe; ọphu ọ dụdu iphe, ọ maru. Obenu lẹ
Chileke ọphu bụ iya gude ndzụ unu; tẹme iphemiphe, unu eme bụru iya bẹ ọ dụ
l'ẹka; bẹ unu ta akwabẹduru ùbvù.
24 Ọo ya ziru mkpụshi-ẹka ono ọ bya edee iphe-a, e deru-a.
25 “Waa iphe, e deru baa: MENE; MENE; TEKELU; PERESINU.
26 Iphe, ọ bụ baa: MENE bụ iphe, ọ bụ bẹ bụ lẹ Chileke gụwaru mbọku, ịi-bụru eze
ọgu; bya emee g'o jeberu nno.
27 TEKELU bụru iphe, ọ bụ bẹ bụ l'ọ tụru ngu l'iphe, aatùje iphe; ị dapehu.
28 PERESU bụ iphe, ọ bụ bẹ bụ l'alị-eze ngu bẹ e kehawaru ẹbo; woru nanụ nụ ndu
Midiya; bya eworu ọphuu nụ ndu Peshiya.”
29 Ọ bụru iya bụ l'eze, bụ Belushaza abya atụa ekemu; a bya achịta uwe-mgbalanụ
ono, dụ uswe-uswe ono gude kwaa Danẹlu akwa; a bya achịta ịyagba, e gude mkpọla-
ododo mee woru nyabẹ iya. A raa ya arara sụ l'ọo ya bụwaa onye k'ẹto lẹ ndu-ishi
l'alị-eze ono l'ophu.
30 Ọ bụru l'ẹnyashi ono bẹ e gburu eze ndu Bábilọnu ono, bụ Belushaza.
31 Dariyọsu bụ onye Mediya bya abụru eze nọchia ẹnya iya. Teke ono bẹ Dariyọsu
ono nọwaru ụkporo apha ẹto l'apha labọ.

6

Ẹjo idzu, a chịru Danẹlu

1 Eze, bụ Dariyọsu bya elechaa ẹnya; ọ dụ iya ree ememe. Ọ bya ahọta ụkporo
ụmadzu ishii bya anụchaa phẹ ọkwa; mbụ bya asụ g'ọ bụru phẹ a-nọdu anọ-chi
ẹnya iya l'alị-eze iya l'ophu.

2 Ọ bya ahọta ndu-ishi ụmadzu ẹto doberu phẹ; Danẹlu yịru lẹ ndu k'ono. Ọ bụru
ụmadzu ẹto ono bẹ ụmadzu ụkporo ishii phọ abyajẹ akọoru iphe, eme l'ibiya ọphu
ẹphe bụ ishi iya; ọo ya bụ g'ọ tọ dụ iphe eze ọphu e-te ọkpa.
3 Danẹlu ono bya abụru onye kakọta ike lẹ ndu nọ-chiru ẹnya eze; mẹ ndu-ishi
phẹ. Noo kẹle unme, nọ iya l'ẹhu bụ unme, kakọta shii. Eze meahaa gẹ ya mee ya
onye a-bụru ishi l'alị-eze ono l'ophu l'ophu.
4 Tọbudu iya bụ; ndu nọ-chiru ẹnya eze; mẹ ndu-ishi phẹ ono g'ẹphe ha chọahaa
ẹka ẹphe a-gbabe ọkpa chọta iphe, ẹphe a-gụru nụ Danẹlu l'o meru; ọphu ọ dụdu
iphe, ẹphe hụmaru, o meru. Ọphu ọ dụdu mkparwụ, ẹphe hụmaru iya l'ẹhu; kẹle
ọ bụ onye e gude ire iya ẹka; ọphu oomedu mkparwụ; tẹme ọphu oowedu ozi iya
gbẹgele-gbẹgele.
5 Ọ bụru iya bụ lẹ ndu ono asụ: "Ọ tọ dụkwa iphe, anyi byaru ahụma gụru nụ
nwoke-a; gbahaẹpho l'anyi zọru ọkpa laa l'ekemu, dụru yẹle Chileke iya."
6 No iya; ndu nọ-chiru ẹnya eze; mẹ ndu-ishi phẹ ono g'ẹphe ha bya achịa idzu
lanụ bya ejepfu eze je asụ iya: "Gụbe eze, bụ Dariyọsu; nọdukwa ndzụ ojejoje!
7 Iphe, bụkpoo g'a ha bụru ndu-ishi l'alị-eze ngu; mẹ ndu-ishi mkpụkpu l'ẹnya iya
l'ẹnya iya; mẹ ndu nọ-chiru ẹnya eze; mẹ ndu-ishi mgbazi; mẹ ndu ọphu ọkwa phẹ
tsotaru ndu-ishi mkpụkpu tụkokwaru g'anyi ha chịa ìdzù sụ gẹ gụbe eze tụa ekemu
mee ya g'o shihu ike; sụ g'ọ tọ dụkwa onye a-rwọ Chileke iphe; ọzoo agwa; ọzoo
nemadzụ; a -gụfukwa gụbedua. G'e mee ya nno ụkporo abalị l'abalị iri. Onye meru
iya nụ g'e chie ya l'ọgba oduma.
8 Eze jiko tụa ekemu ọbu ye ẹka l'ẹkwo iya; mee ya meshia ya ike g'ọ tọ gbanwe
agbanwe, bụ iya bụ g'ekemu ndu Midiya waa Peshiya adụje, adụdu onye agbanweje
iya agbanwe."
9 Ọo ya bụ; eze, bụ Dariyọsu byanụ bya atụa ekemu; dee ya l'ẹkwo; bya ebyia ẹka
l'ẹkwo ọbu.

Danẹlu l'ime ọgba Oduma

10 Danẹlu maẹrupho l'eze yewaru ẹka l'ẹkwo; ọ bahụ l'ụlo iya, bụ ẹka e yeru windo
l'ụlo eli iya; windo ono bẹ gharu iphu l'ụzo Jierúsalẹmu. Ọ nọdu egbushije ikpere
l'ime ụlo ẹka ono pfuru nụ Chileke kele iya ekele ugbo ẹto mbọku-mbọku, bụ iphe,
o shi emejehawaa.
11 Ọ bụru iya bụ lẹ ndu ono awụru l'odze je ahụma Danẹlu l'ẹka oopfu anụ Chileke
g'o yeru iya ẹka.
12 Ẹphe bya awupfu eze je anyataru iya ekemu iya ono sụ iya: "Gụbe eze! ?Ọ
kwa l'i yeru ẹka l'ẹkwo pfushia ya ike sụ l'onye rwọru agwa; ọzoo nemadzụ iphe, a
-gụfukwa gụbe eze; l'ime ụkporo abalị l'abalị iri-a; g'e chie ya l'ọgba oduma?"
Eze sụ: "Iphe, mu pfuru damokwaru gẹ mu pfuru iya, bụ iya bụ ekemu ndu Midiya
yẹe Peshiya, adụdu onye agbanweje iya agbanwe."
13 Ẹphe pfụru l'iphu eze sụ: "Danẹlu ono, yị lẹ ndu a kpụru lẹ ndzụ l'alị Jiuda ono;
ta angakwaru gụbe eze nchị; ọphu ọokpakwa ishi kẹ l'ị tụru ekemu ye ẹka l'ẹkwo; ọ
nọdu anọdujele-a ekpe ekpere akpọ ẹto mbọku-mbọku."
14 Eze nụmaepho iphe ono, ẹphe epfu ono; iphe ono, o meru ono tụrwua ya
ọkpoma. O meahaa g'ọ nafụta Danẹlu. Ọ chọkashia ụzo iya jasụ nchi nọdu abya
ejihu; ọphu ọ dụdu ọphu meru nụ.
15 Ndu ono byakwa awụru l'odze bya ejepfu eze je asụ iya: "Gụbe eze; nyatakwa
g'ekemu ndu Midiya yẹe ndu Peshiya dụ; l'eze -tụ-buwaa iphe, oo-me; ọzo l'ọ tụru
ekemu bẹ a taa gbanwejekwa iya agbanwe."
16 Eze tụnaa ekemu; e je egude Danẹlu kpụru bya bya echie l'ọgba oduma. Eze sụ
Danẹlu: "Jiko gẹ Chileke ngu onye ịibaru ẹja mkpụrumkpuru dzọkwaa ngu!"

17 A bya eswita oke mkpuma gude swichia ọnu ọgba ọbu. Eze bya ebyia ya ẹka
echi-ẹka iya; bya ebyia ya echi-ẹka ndu a maru ẹpha phẹ l'alị-eze iya; g'ọ tọ dụ iphe,
aa-gbanwe agbanwe lẹ ndzụ Danẹlu.
18 Eze tụgbua; ọ bụru iya ala ibe iya. Ọ nọkota ẹnyashi ono; ọphu o riduru nri;
ọphu ọ dụdu onye kụru nkwa kpengu l'iphu iya k'eeme iya ẹhu-ụtso. Ọphu ọ dụdu
ike kuru mgbẹnya.
19 Swịchechero; eze kwolihu gbaru ọso je l'ọnu ọgba oduma ono.
20 Ọ byarwutaẹpho ọgba ono, e chieru Danẹlu ono ntse; o gude olu aphụ chia mkpu
sụ Danẹlu: "Gụbe Danẹlu; onye-ozi Chileke ọphu dzụ ndzụ! Chileke ngu ono, ịibaru
ẹja mbọku-mbọku ono; ?ọ dụru-a ike dzọo ngu l'ẹka oduma?"
21 Danẹlu sụ eze: "Gụbe eze; nọdukwa ndzụ ojejoje!
22 Chileke mu yekwarụ ojozi iya; ọ bya apyichishia oduma ẹka l'ọnu; ọphu ọ dụdu
ọphu kpakpọoru mu nụ mẹ nvọ; kẹle ọ tọ dụdu iphe, ọo-sụ lẹ mu mejeru iya; ọphu
ọ dụdu iphe, mu mejeru gụbe eze."
23 Ẹhu gbẹ teke ono tsọahaa eze ụtso; tsọshiahaa ya ike. Ọ karụ sụ g'e kufuta
Danẹlu l'ọgba ono. A bya ekufuta Danẹlu l'ọgba ọbu; ọphu ọ dụdu iphe, larụ iya mẹ
nvọ; kẹle Danẹlu dakobeẹrupho Chileke iya.
24 Eze tụa ekemu; e je achịta ndu ono, gbapheru Danẹlu ono; bya achịru ye l'ọgba
oduma; mẹ ụnwu phẹ; mẹ unyomu phẹ. Ọphu oduma ono ekwekpọdanu g'ẹphe
rwua ọhu ọgba ono. Ọ wọchaa phẹ kpokokongu; labushia anụ phẹ; gwechaa okpu
phẹ yọgiri yọgiri.

Dariyọsu ekweta lẹ Chileke Danẹlu bụ iphe

25 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Dariyọsu bya edeeru ọha l'ophu ẹkwo; bya edeeru ndu
alị, nọnu; mẹkpoo ọhamoha; opfu-alị phẹ dụgbaa iche iche l'alị ono mgburugburu
sụ:
"G'ẹhu dụkwa unu guu dụa k'etsutsu iya!
26 "Nta bẹ mu tụru ekemu sụ-a: 'G'onyemonye nọ l'ẹkameka l'alị-eze mu-a l'ophu
l'ophu tsụkotajekwa Chileke Danẹlu ebvu; kwabẹ iya ùbvù!
" 'Noo kẹle ọo ya bụ Chileke
ọphu dzụ ndzụ;
bya abụru Chileke,
a-nọdu jasụ l'ojejoje.
Alị-eze iya ta adụdu onye
byaru emebyi iya
emebyi.
Ọ bụru iya a-bụru eze
jasụ l'ikpazụ.
27 Ọonafutaje nemadzụ;
tẹme ọ nọdu abụjeru
nemadzụ ọgbata.
Oomeje ọhumalenya;
bya emekwaphọ iphe,
dụ biribiri l'imigwe
mẹ l'eliphe.
Ọ dzọtaru Danẹlu l'ẹka
oduma.' "
28 Ọo ya bụ; ụpete gbakpọerupho Danẹlu teke ono, Dariyọsu bụ eze; yẹle teke
Sayịrosu, bụ onye Peshiya bụkwapho eze.

7

Danẹlu aphụ ọphulenya

1 O be l'apha mbụ, Belushaza bụ eze ndu Bábilọnu; Danẹlu bya arwọo nrwọ; tẹme
ọ bụhukwarupho ọphulenya, byaru iya l'ishi l'ẹka ọ zẹ azẹe eku mgbẹnya. Ọ gbẹshi
bya atụkoepho iphemiphe ono, ọ rwọru lẹ nrwọ ono dekọta l'ẹkwo.
2 Waa iphe, Danẹlu ono pfuru baa: Mu aphụ ọphulenya l'ẹnyashi; mu bya ele ẹnya;
mu hụma phẹrephere, shi l'ụzo ẹno, dụ l'igwe l'ẹka ọoswo-re l'oke eze-ẹnyimu.
3 Oke anụ ẹno, adụdu ọphu yẹe ibe iya gba nanụ shi l'ime eze-ẹnyimu ono
nyifutagbaa.
4 "Kẹ mbụ dụ g'oduma; ole o nwegbaarụ ǹkù, dụgbaa gẹ k'ugo. Mu nọdu elekpọe
ya phọ ẹnya. A bya akwashịa ya ǹkù ono. A bya apalia ya l'alị pfụbe apfụbe. O gude
ọkpa labọ pfụru gẹ nemadzụ. A bya eworu obu nemadzụ ye iya l'ime.
5 "Anụ k'ẹbo pfụkwaru mu phọ l'iphu. Ono dụ g'ẹjo anụ-ẹgbudu, bụ bịye. A bya
apalia yẹbedua mgburẹku lanụ. Ẹgara-iphe dụ ẹto ghashịhu iya l'ọnu; phachaaru
iya apharu l'eze. A sụ iya: 'Gbalihu; taa anụ, ha shii!'
6 "Ono bvuchaa; mu jeshia ele ẹnya; anụ ọzo pfụwaru mu l'iphu. Ono dụ g'agụ.
Ọle o beru l'okpurukpu iya; o fua ǹkù ẹno, dụkotaepho gẹ ǹkù ẹnu. Anụ k'ọgiya-a
nweru ishi ẹno; tẹme ọ bụru iya bẹ a nụru ike g'ọ bụru ishi.
7 "E mechaa ono; l'ọphulenya ono, mu aphụ l'ẹnyashi ono kpọekwapho; mu jeshia
ele ẹnya; anụ ọphu kwe iya ẹno pfụwaru mu l'iphu. Ono nọdu anyị ishi ẹdzu; tẹme
ọ nọdu eye ebvu; tẹme ọkpehu paa ya ẹka. Eze iya dụgbaa kẹ phengara-phengara
bya adụgbaa g'ígwè. Ọ nọdu avụje anụ onye ọ bụ yẹe ya kpatakpata; gude ọkpa
zọo ọphu phọduru nụ pyakapyaka. Ono te eyetakpọdaru ndu ọphuu ililekpọo; tẹme
yẹbedua nweru mpu iri.
8 "Mu nọdu arịkwadu kẹ mpu ono; ọ nọdu mu l'iphu futa mpu ọzo, ha nwanshịi. Ọ
bụru l'echilabọ mpu ono g'ọ ha bẹ o futaru. Mpu ẹto shi lẹ kẹ mbụ phọ nwofu l'iphu
iya. Nwa mpu nshịi ono fua ẹnya, dụ gẹ kẹ nemadzụ; bya efua ọnu, etu onwiya ẹpha.
9 "Mu nọdu elekpọekwapho ẹnya:
"A bya eworu aba-eze bvube.
Onye ono, bụ O-shi-l'ichee
bya asụgaru iya.
Uwe iya nọdu acha
pemu pemu
g'aka-mini-sunoo.
Ẹgbushi, nọ iya l'ishi nọdu
acha phuuphuu g'ẹjí
atụru ọchaa.
Ọku nọdu enwu
phoophoophoo
l'aba-eze iya ono.
Mbụ ọkpa aba-eze ono
bụkotaru ọku,
enwu enwunwu.
10 Ọku nọdu asọ gborogboro
gẹ nggele shi iya l'iphu
asọfuta.
Ụnubuku nọdu ejeru iya ozi.
Ụnu iri ugbo ụnu iri ọzo
pfụru iya l'iphu.
A bya anọ-zia k'ikpe;
a bya ekpuhashịa ẹkwo.

11 “Mu nọdu elekpọekwapho; eshinu nwampu phọ etukpọekwapho onwiya ẹpha;
mu nọdu elekpọepho ẹnya jasụ e woru anụ ono phụa; bya eworu ogwe iya mebyishia
woru chie l'ọku ono, enwu phoophoophoo ono.
12 A natachaa anụ ọphuu g'ẹphe ha alị-eze phẹ; ọle a hakwanụru phẹ g'ẹphe dzụru
ndzụ kpọbaa nwụpfu.
13 “Mu nọdu aphụ ọphulenya l'ẹnyashi ono; mu jeshia ele ẹnya; ọ dụwaru onye
ọphu, dụepho gẹ Nwa ndiphe, gude urwukpu shi l'igwe eje abya. Ọ bya abyarwuta
l'iphu O-shi-l'ichee ono; e duru iya durwua ẹka ono gẹdegede.
14 E mee g'o nweru alị-eze; bya adụ biribiri l'ẹnya; tẹme emee ya ọ bụru eze.
Ọha l'ophu; mẹ ndu alị, nọnu; mẹ onyemonye, shi l'ọhamoha, opfu-alị phẹ dụgbaa
iche iche nọdu abarụ iya ẹja. Alị-eze iya dụepho jasụ l'ojejoje; ọphu ọ byadu l'abvụ
abvụbvu ophu; ọphu uswe-ẹka ọ bụ eze abụdu ẹgube iya ọphu ee-mebyi emebyi.”

Iphe, nrwọ ono bụ

15 “Tọbudu iya bụ; ọ bya atsụahaa mụbe Danẹlu l'ẹhu. Ọphulenya ono, mu aphụ
ono nọdu agbakashị mu ẹhu.
16 Mu bya ejepfu onye lanụ l'ime ndu pfụru l'ẹka ono je asụ iya g'ọ kọeshikwaru
mu iphe, iphe ono bụkpoo abụbu.
“Ọ bya epfuaru mu iya; bya akọoru mu iphe, bụ ishi iphemiphe ono.
17 Ọ sụ mu lẹ-a: ‘Oke anụ ẹno ono bụ ndu eze ẹno, l'e-mechaa dụ l'eliphe-a.
18 Obenu lẹ kẹ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ l'e-mechaa natachaa alị-eze ono
nwowarụro jasụ l'ojejoje; mbụ l'ọo-nọduwa iya rọ l'ẹka jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii.’
19 “Mu meahaa gẹ mu maru iphe, anụ k'ẹno ono bụkpoo abụbu, bụ ọphu
eyetakpọdaru ndu ọphuu ililekpọo; tẹme ọ nọdu anyị ishi ẹdzu; anụ ọphu nweru eze,
e meru l'ígwè; nvọ iya bụru onyirubvu; anụ ọphu ataję onye ọ bụ yẹe ya pyaapyaa
taa tafụ; gude ọkpa zọo ọphu phọduru nụ tọlitoli.
20 Mu mekwaphọ gẹ mu maru kẹ mpu iri ono, dụ iya l'ishi ono; yẹe kẹ nwampu
ọphu nọnyaaru nụ bya akpofuta; mpu ẹto lẹ ndu ọphu dụhawaanu nwoshihu iya
l'atatiphu; mpu ọphu nweru ẹnya bya enweru ọnu, etu onwiya ẹpha; tẹme ọ kachaa
nwibe iya akpabiri.
21 Mpu ono bẹ mu elekpọepho ẹnya; ọ nọdu etso ọgu bya alwụ-kpeẹ phẹ phọ;
22 jasụ O-shi-l'ichee rwua bya eworu ikpe bua; haarụ ndu-nsọ kẹ Ọkalibe-
kangokọtaru-nụ enge. Ọ bụru teke ono bẹ ndu-nsọ byaru bya atụko alị-eze l'ophu
nwokọtaru.
23 “No iya; ọ bụru iphe, o pfuru iya baa: ‘Anụ k'ẹno ono bụkwa alị-eze
k'ẹno, l'emechaa dụ l'eliphe. Ono taa dụdu g'alị-eze ndu ọphuu ililekpọo. Eliphe
mgburugburu bẹ ọo-vụ kpatakpata; zọo ya tọlitoli; gwee ya uji.
24 Mpu iri ono bụ uzi ụmadzu iri, a-bụchaaru eze l'ime alị-eze lanụ ono. Ẹphe -
bụchaa eze; onye eze ọzo abata l'ọkwa. Onye k'ono taa dụdu gẹ ndu ọphuu. Yẹbedua
a-lwụ-kpe ndu eze ẹto.
25 Ọo-nọdu epfutọshi Ọkalibe-kangokọtaru-nụ; tẹme l'ọokpakwapho ẹhu. L'o
kukebechaa ẹhu eme gẹ ya e-me gbanwee mbọku; bya agbanwee ekemu. L'a parụ
haa ya l'ẹka ugbo lanụ; yẹe ugbo labọ; waa mkpirikpu iya.
26 E -mechaa l'a bya anọ-zia k'ikpe; l'a bya anata iya ike iya ono mebyishia. Ike taa
dụbaedu iya jasụ l'ojejoje.
27 Tọbudu iya bụ l'a bya eworu alị-eze ono; mẹ ọkwa-eze; yẹe akpabiri alị-eze,
nọkota l'eliphe l'ophu woru ye ndu-nsọ l'ẹka; mbụ ndu ono, bụ phẹ bụ ndibe onye
ono bụ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ ono. Onye ono bẹ abụbu, ọ bụ eze l'a-nọ ojejoje;
tẹme iphe, bụkpoo ndu bụkota ishi a-nọdu abarụ iya ẹja emekwaphọ iphe, o pfuru.’

28 “Noo ẹka iphe ọbu jeberu bụ onoya. Mbẹdua, bụ Danẹlu rịe ya phọ l'ọriri;
meji nọdu atọfue mu phọ mebyi atọfu. Mu gbachishihuchaa nchi. Mu woẹrupho
iphemiphe ono suchia l'ime ọkpoma mu.”

8

Danẹlu ahụma ebili yẹe mkpi l'ọphulenya

1 O be l'apha, kwe Belushaza apha ẹto, o shi bụtaru eze ndu Bábilọnu; mụbe Danẹlu
byakwa bya aphụa ọphulenya yekwarụ ọphu mu phụhawaru.
2 Mu bya ele ẹnya l'ọphulenya ono; mu nọduwaa lẹ Susa, bụ ishi mkpụkpu, nọ l'alị
ndu Elamu. Ọ bụru ẹka mu nọ l'ọphulenya ono bụ lẹ mgboru nggele Ulayi.
3 Mu bya apalia ẹnya jeshia elele; ebili, furu mpu labọ, pfụwaru mu l'iphu. Ọ
pfụwaru l'agụga nggele ono; mpu iya dụchaa kẹ phengara-phengara. Mpu ono nanụ
ka nwibe ya shii l'ogologo; tẹme ọ bụru ono ka ogologo ono futakperu azụ.
4 Mu nọdu elekpọepho ebili ono ẹnya. Ọ nọdu eme ẹna. Ọ -pfụru laa l'ụzo
ẹnyanwu-arịba; l'ọ pfụru laa l'ụzo isheli; pfụru laa l'ụzo ndọhali. Ọphu ọ dụdu
anụ, dụru ike kpafụ iya l'iphu; ọphu ọ dụdu ọphu a-dụ ike anafụ iya iphe, o gude. Ọ
bụerupho iphe, dụ iya ree bẹ oomeje; tẹme ọ paa ẹka apaa.
5 Noo ya bụ; mu gudekwadụ-a arị k'ono; a bya ele ẹnya; mkpi shiẹpho l'ụzo
ẹnyanwu-arịba chafụta; tụkoepho mgboko l'ophu awụgha awụgha kẹ wugelengu-
wugelengu; ọphu ọkpa erwudu iya alị. Mkpi ọbu fua mpu, ha shii; mbụ woru mpu
fua lẹ mgbaka ẹnya iya.
6 Ọ byatashịa ebili mpu labọ phọ l'iphu; mbụ ọphu mu shi hụma, pfụru l'agụga
nggele phọ. Ọ nọdu aba mba ẹhuka ẹhuka eje abyapfuta iya.
7 Mu hụma g'ọ watarụ etso ebili ono ọgu ẹhuka ẹhuka. Ọ nọdu echije ebili ono
o-chi-too gude nno chifuchaa ya mpu labọ onoya. Ọphu ike apfụru gẹ yẹe ya lwụa
ọgu adụedu ebili ono. Mkpi ono tsuta iya tọgbo l'alị zọo ya tọlitoli. Ọphu ọ dụdu
onye dụru ike dzọfu ebili ono l'ẹka iya.
8 Mkpi ono bya apaa igiri igiri. Igiri iya ono panụkaepho ẹka; a kụ-kwofu eze mpu
iya ono. Mpu ẹno ọzo, ha shii byaẹpho bya efuta l'ẹka eze mpu lanụ phọ shi dụ phọ.
Mpu ono ẹphen'ẹno chịkotachaaru ọnu ghagbaa l'ụzo ẹka phẹrephere shigbaa ụzo
ẹno, shi l'igwe.
9 A nọnyaa; mpu ono nanụ bya efuta nwampu nshịi ọzo. Nwampu nshịi ono
nọnyaa bya apaa ẹka; bya evuru lashịa ụzo ndọhali; vukwaa shia ụzo ẹnyanwu-
awawa bya evukwaphọ shia ụzo alị ọma ono.
10 O vua gbiriri jasụ ọ tụko ikpoto iphe, nọ l'imigwe rwudzuru. Ọ harụ igwerigwe
kpokpode dukoshia; ọ dashịhu l'alị; ọ zọkota iya tọlitoli.
11 Ọ bya ekutse onwiya gẹ ya ha g'onye-ishi iphemiphe ono. Ọ nata iya ngwẹja,
aanọduje egwe anụ iya mbọku-mbọku; bya emee ụlo-nsọ iya ọphu ooreẹdu ire.
12 Ọ bụru atụpya Chileke meru g'o gude a chịru ikpoto ndu-nsọ nụ iya; bya anụkwa
iya phọ ngwẹja, eegweje mbọku-mbọku. Iphe, bụkpoo iphemiphe, oome nọdu
agbaru iya ụpete. E woru ire-lanụ hua l'alị.
13 Tọbudu iya bụ; mu bya anụma olu-opfu, onye dụ nsọ epfu. O gude iya epfupfu;
Onye Nsọ ọzo sụ iya: “?Ọo-nọbekpooru ịno-beagha tẹme ọphulenya-a avụa; mbụ
ọphulenya kẹ ngwẹja, aanụ mbọku-mbọku-a; yẹe k'atụpya, l'akpata ọla-l'iswi-a; yẹe
k'eworu ụlo-nsọ haarụ iya-a; yẹe k'ikpoto ndu-a, aa-zọ tọlitoli-a?”
14 Ọ sụ mu: “Nchi e-jihukwa bọhu ụnu mgbo ise l'ụkporo mgbo iri l'ise l'ọ bụru iya
bụ l'e wophubaa ụlo-nsọ ono azụ g'ọ dụbaa nsọ ọzobaa.”

Aakọ iphe ọphulenya Dánẹlu ono bụ

15 O be gẹ mụbe Danẹlu nọkpoepho elekpọepho iphe ono, mu aphụ l'ọphulenya
ono; bya arịkpoepho g'oo-me doo mu ẹnya; mu bya ele ẹnya; a pfụwaru mu l'iphu.
Onye ọbu dụepho gẹ nemadzụ.
16 Mu nụma olu-opfu nemadzụ. Ẹka ọ nọ epfu opfu ọbu bụru l'agụga nggele Ulayi.
O kua oku sụ: "Geburẹlu-e! Mee gẹ nwoke ono maru iphe ono, ọophu l'ọphulenya
ono-o!"
17 Ọ byarwutashịa ẹka ono, mu pfụru ono; ndzụ gụahaa mu. Mu dabyiẹrupho
dzụladzula. Ọ sụ mu: "Nwa ndiphe. Ọphu e-do ngu ẹnya bụ l'ọphulenya-a bụkwa
iphe, e-me teke ikpazụ."
18 O gudekwadụ-a opfu ono l'ẹka epfu eyeru mu; oke mgbẹnya tụ mu; mu zẹe woru
iphu kpube l'alị. Ọ bya edenyi mu ẹka bya ekulia mu pfụbe apfụbe;
19 bya asụ: "Gẹ mu bya epfuaru ngu iphe, e-me l'iphu; iphe, e-me teke ẹhu e-ghu
Chileke oke eghu; kẹle ọphulenya-a bụkwa iphe, e-me teke e dobewaru edobe lẹ teke
ikpazụ.
20 Ebili mpu labọ ono, ị hụmaru ono bụ ndu ọ nọ-chiru ẹnya phẹ bụ eze ndu Midiya
yẹe Peshiya.
21 Mkpi ono bụru eze ndu Gurisu. Oke mpu ono, o furu lẹ mgbaka ẹnya iya ono
bụru onye eze k'ivuzọ.
22 Mpu ẹno ono, futarụnu teke ọphuu nwofuru phọ bụ alị-eze ẹno, e-mechaa shi
l'ọha ono pfụkata; ọle ike phẹ taa hadụru.
23 "Ọkwa eze phẹ -bvụepho, bụ iya bụ teke ndu ntụpya ono e-meẹbewaa ike phẹ;
noo teke onye eze ọzo a-bata l'ọkwa. Onye k'ono bẹ iphu a-gba igiri igiri; tẹme l'ọ
bụru onye opfu-ephuphu edoje ẹnya.
24 Yẹbedua bẹ ọkpehu a-dụ; ọle ọ tọ bụdu yẹbedua a-nọdu angẹ onwiya ike.
G'oo-gudeje emebyishi iphe a-dụ biribiri. Iphemiphe, ọ tụberu ememe l'oojehuru
iya; ọphu ọ dụdu iphe, ọ tọo nwụdu ememe; l'ọ tụko ndu ike dụ mebyishia; bya
emebyishikwaphọ ndu dụru Chileke nsọ.
25 Ụghoshi bẹ oo-me g'ọ nọdu aka shii. L'o woru onwiya dobe l'onye kakọta
shii. Teke ono, oo-me gẹ ndiphe rịa lẹ nchị dụwaa doo ono bụ teke oo-mebyishi
ikpoto nemadzụ; je apfụru pfụ-chia ẹnya Onye-ishi iphe, bụ ndu-ishi l'ophu. Ọle
ee-mechakwaa mebyia ya; obenu l'ọ tọ bụdu l'ike kẹ nemadzụ bẹ oo-shi.
26 "A bya l'ọphulenya ọphu ị phụru; kẹ nchi ejihu waa nchi abọhu; onoya
bụkwapho eviya. Ọle ọ bụ; byabẹkwadu ono iphe; kẹle teke onoya e-me dụkwadu
ẹnya shii."
27 Noo ya; e mechaa ike bya abvụkota mụbe Danẹlu. O mee mu iphe-ememe ujiku
olemole. Mu nọnyakwaa bya agbalihukwa bya awata ejeru eze ozi, mu ejeru iya.
Ọphulenya ono nyịa mu ishi ẹdzu; kẹle o to doduru mu ẹnya.

9

Danẹlu epfu anụ Chileke

1 O rwua l'apha, kwe Dariyọsu nwa Kuzakusẹsu apha lanụ; Dariyọsu ono bụ onye
Midiya, e meru eze l'alị-eze ndu Bábilọnu l'ophu;
2 ọ bụru apha mbụ, ọ bahụru l'ọkwa-eze iya bẹ mbẹdua, bụ Danẹlu gụru iphe,
e deru l'ẹkwo opfu Chileke; o doo mu ẹnya; mbụ opfu, Nnajịuphu pfuru nụ onye
mpfuchiru iya ono, bụ Jieremaya; sụ iya lẹ Jierúsalẹmu a-dabyiru bụru ochobu nọo
ụkporo apha ẹto l'apha iri.
3 No iya; mu byanụ aghaaru Nnajịuphu, bụ Chileke iphu bya epfuahaa nụahaa ya;
rwọahaa ya arwọrwo; aswị ẹgu epfu iya; yee uwe-aphụ; woru ntụ kpua onwomu.
4 Mu pfuru nụ Chipfu, bụ Chileke mu; bya epfushiaru iya iphe-ẹji mu sụ iya:

“Gụbe Nnajịuphu, bụ Chileke, parụ ẹka bya adụ ebvu; gụbe onye edobeje ọgbandzu n-yemobu gụ lẹ ndu yeru ngu obu bya emeje iphe, ị karụ g'e meje.
5 Anyi meakwaru iphe-ẹji; bya emeswewaa iphe. Anyi bụ ndu ẹjo-iphe bya abụru
ndu kwefuru ngu ike. Anyi te emejẹedu iphe, ị karụ sụ g'e meje; ọphu anyi
edobeẹduru iphe, i kperu l'ikpe.
6 Anyi ta angabẹeduru nchị l'olu ndu-ozi ngu phẹ, bụ ndu mpfuchiru ngu; mbụ ndu
gude ẹpha ngu pfua opfu nụ ndu bụ eze anyi phẹ; mẹ ndu-ishi anyi; mẹ ndu bụ nna
anyi phẹ; mẹ ndu alị anyi g'ẹphe hakọta.
7 “Nnajịuphu, ị bụ onye pfụberekoto; obenu lẹ g'ọ dụ ntanụ-a bẹ iphere jiru anyi
iphu; mbụ anyịbe ndu Jiuda; mẹ ndu Jierúsalẹmu; mẹ ndu Ízurẹlu l'ophu; ndu ọphu
nọ ụzenya; mẹ ndu ọphu nọ ntse; ndu nọkpoo l'iphe, bụkotakpoo ọhamoha ono, ị
chịru anyi tụkaa nanụnanu; opfu l'anyi te ekwedu g'e gude ire anyi ẹka ono.
8 Gụbe Chipfu; anyịbedua; mẹ ndu eze anyi; mẹ ndu-ishi anyi; mẹ ndu bụ nna anyi
phẹ bẹ iphere jiakwaru iphu; kẹle anyi mewaru ngu iphe-ẹji.
9 Nnajịuphu, bụ Chileke anyi bụ onye aphụje obu-imemini; bya abụru onye agụje
nvụ; m'obetachakpọoru anyi kwefuru iya ike.
10 Anyi te emejẹedu iphe, Chipfu, bụ Chileke anyi sụru g'anyi meje; ọphu anyi
edobeẹduru ekemu ono, ọ tụru ndu-ozi iya, bụ ndu mpfuchiru; ẹphe woru nụ anyi
ono.
11 Ndu Ízurẹlu l'ophu mebyikọtawaru ekemu ngu; bya aghawaru ngu azụ; ọphu
ẹphe emejeẹdu iphe, ị sụru g'ẹphe mee.
“Noo g'o gude ọnu, a tụru; yẹe ikpe, e riru nte kpebua, e dekọtaru lẹ Ekemu Mósisu,
bụ onye-ozi Chileke tụko bụru iphe, e kpuberu anyi l'ishi; opfu l'anyi mewaru ngu
iphe-ẹji.
12 Iphe ono, e pfuru l'oo-me anyi ono; mẹ ọphu a sụru l'oo-me ndu-ishi anyi phẹ
bẹ mekọtawaru anyi; kẹle i mewaru g'eze iphe-ẹhuka dapfuta anyi. O tokọ dụ-swee
iphe, e mejeru lẹ mkpula igwe-a l'ophu l'ophu, ha g'ọphu e mewaru ndu Jierúsalẹmu.
13 Ọ bụepho g'e deru iya l'ẹkwo ekemu Mósisu bụepho g'eze iphe-ẹhuka ono
dapfutakọtaru anyi; ọphu anyi ahadụru iphe-ẹji anyi ngabẹ nchị l'iphe, bụ ire-lanụ
nkengu; shi nno chọkwanaa Chipfu, bụ Chileke anyi g'o meeru anyi eze-iphe-ọma.
14 Ọo ya bụ; Chipfu menaa ẹgwegwa parụ eze iphe-ẹhuka ono haa; ọ dapfuta anyi;
noo kẹle Chipfu, bụ Chileke anyi bụ onye pfụberekoto l'iphemiphe, oome; obenu
l'anyi te emeduru iphe, ọ sụru g'anyi mee.
15 “Nta-a kwanụ; gụbe Nnajịuphu, bụ Chileke anyi, bụ onye gude ọkpehu dufuta
ndibe ngu l'alị Ijiputu; mbụ gụbe onye meru; a maru ẹpha ngu byasụ ntanụ-a; anyi
mewaru iphe-ẹji; anyi meswewaru.
16 Gụbe Nnajịuphu: eshinu ị bụhakpowaa onye emeje iphe, pfụru ọto; g'ẹhu
ghubuhunụ ngu eghu; vụbuhunuru ndu Jierúsalẹmu ọvuma; mbụ mkpụkpu ngu
onoya; mbụ úbvú ngu ono, dụ nsọ ono. Iphe-ẹji, anyi meru; mẹkpoo ẹjo-iphe, nna
anyi phẹ meru mewaru ndu Jierúsalẹmu; yẹe ndibe ngu; ẹphe bụru iphe, ndu nọru
anyi mgburugburu gude achị ọchi.
17 “Nta-a; Chileke anyi; nụmanu epfupfu, mu epfu anụ ngu; yẹe arwọrwo, mụbe
onye-ozi ngu arwọ ngu. Gụbe Nnajịuphu; menaa g'ìphóró, shi ngu l'atatiphu dụru
eze-ụlo ngu ono, dabyiru iphoro ono g'ẹpha ngu apfụru.
18 Gụbe Chileke; ngabẹnu nchị nụma; sanaa ẹnya hụma gẹ mkpụkpu ono, a gụru
ẹpha ngu ono dabyiru bụru ochobu. Iphe, anyi gude arwọ ngu iphe-a ta abụkwa
l'anyi bụ ndu pfụberekoto; ọ bụchikwaa l'ọo l'ị phụnukaru obu-imemini.
19 Gụbe Nnajịuphu; ngabẹnu nchị! Gụbe Nnajịuphu; gụnaa nvụ! Gụbe Nnajịuphu;
nụmanu anụma; mee ememe! Ọ kwa g'ẹpha ngu apfụru! Gụbe Chileke mu;

apfụshinu ụpfu; kẹle mkpụkpu ngu ono; mẹ ndibe ngu ono bụkwa ẹpha ngu bẹ a gụwaru phẹ!”

Ẹsaa ẹsaa uzi ụkporo ẹto l'iri

20 Teke ono, mu epfu anụ Chileke; epfushiru iya iphe-ẹji, mu meru; mẹe ọphu ndibe
anyi, bụ ndu Ízurẹlu meru ono; mbụ arwọ Chipfu, bụ Chileke mu l'iswi ẹhu úbvú iya
ono, bụ úbvú dụ nsọ ono;
21 bẹ Geburẹlu; mbụ nwoke ono, mu phụjehawaru l'ọphulenya ono; zịẹrupho phaa
nzi lanụ byapfuta mu. Teke ọ byaru bụ l'ụzenyashi l'ẹgube teke aagwajẹ Chileke
l'ụzenyashi.
22 Ọ bya akaru mu sụ mu-a: “Danẹlu; iphe, mu byaru bụkwa gẹ mu mee g'ị kwaa
ẹnya; yẹe g'iphe doo ngu ẹnya.
23 Ọ kwarọ teke ono, ị watarụ epfu anụ Chileke ono bẹ Chileke meru ngu iphe, ị
sụru g'e meeru ngu, bụ iya bụ iphe, mu byaru gẹ mu pfuaru ngu; kẹle ị bụ onye
aakwabẹ ùbvù, parụ ẹka. Ọo ya bụ g'ị rịkwaa ozi-a arịri; l'o dokwaa ngu phọ ẹnya
mbụ ọphulenya-a:
24 “Ugbo ẹsaa ẹsaa ugbo ụkporo ẹto l'iri bẹ a tọwaru ọkpa iya doberu ndibe ngu;
yẹe mkpụkpu ngu ono, dụ nsọ ono g'e mee g'ẹphe tụpya-buhu ntụpya; mee iphe-ẹji
meghee; g'e doshia ẹjo-iphe, ẹphe meshiru; wobata apfụbekoto ọphu a-dụ ojejoje;
woru iphe-ọhubama mee l'ọphulenya yẹe mpfuchiru; woru manụ wụa l'iphe, kakọta
adụ nsọ.
25 “Ọwa-a bụ iphe, ịi-maru; yẹe iphe, e-do ngu ẹnya: E -shi teke ono, a tọru ọkpa
sụ g'e mee Jierúsalẹmu g'ọ dụ g'o shi dụ; g'a kpụ-phu iya azụ; gbiriri jasụ teke k'onye
ono, a wụru manụ l'ishi ono; mbụ onye ono, bụ onye-ishi ono, a-byanụ ono; bẹ a-bụru
ugbo ẹsaa ẹsaa ugbo ẹsaa; yẹe ẹsaa ẹsaa ugbo ụkporo ẹto l'ẹbo. Teke ono bẹ aa-
kpụ-phu iya azụ; tọo ya oji; tụa ya owere; ọle ọo-bụru teke aa-nọdu eje iphe-ẹhuka.
26 Teke ugbo ẹsaa ẹsaa ugbo ụkporo ẹto l'ẹbo ono bvụerupho; l'e gbua Onye ono, a
wụru manụ l'ishi ono; ọ tọo dụedu iphe, oo-nwekwadụru. Ndibe onye-ishi ono, a-bya
nụ ono; abya emebyishia mkpụkpu ono; yẹe ụlo ono, dụ nsọ ono. Ọ bụru teke ono
bẹ mbọku ikpazụ ono a-bya g'utso. Aa-lwụepho ọgu jasụ l'ikpazụ; mbụ l'ọla-l'iswi bẹ
a tụ-buwaru dobe l'ọo-dụ.
27 Yẹbedua bẹ yẹe ndu dụ igwerigwe a-gba ndzụ, shihuru ike l'ime ugbo ẹsaa ono
nanụ; ọle ugbo ẹsaa ono -jebeẹrupho l'echi l'o buchia agwa iphe; yẹe ngwẹja. Onye
mmebyi abya; bya eworu ẹjo ahụma dobe gbiriri jasụ teke ee-mebyishi iya l'ophu, bụ
iya bụ iphe, a tuburu l'ee-mechaa mee onye mmebyi ono.”

10

Danẹlu ahụma ojozi-imigwe l'ọphulenya

1 O be l'apha, kwe Sayịrosu, eze ndu Peshiya apha ẹto, ọ bahụru l'ọkwa-eze iya;
Danẹlu phụa ọphulenya. Danẹlu ono bụ iya bụ onye ọphu e shi ekuje Beluteshaza.
Iphe ono, ọ phụru l'ọphulenya ono bụru iphe, e-me ememe bya abụru iphe, egoshi
l'ọgu a-dụ. Ozi ono bya edoo ya ẹnya; tẹme e mekwaaphọ g'iphe ono, ọophu
l'ọphulenya ono doo ya ẹnya.
2 Lẹ teke ono bẹ mụbe Danẹlu nọ l'aphụ-aphụ idzu ẹto.
3 Ọphu mu erijedu ụdu nri, gụru mu nụ. Ọphu anụ; ọzoo mẹe ekpuduru mu ọnu;
ọphu mu ewotaduru manụ-anyịnyi nyịa l'ẹhu; gbiriri jasụ idzu-mbekee ẹto ono bvụ.
4 O be g'ọnwa mbụ dụ l'abalị ụkporo l'ẹno; mu pfụru l'agụga Eze Ẹnyimu ono, bụ
ẹnyimu Tigirisu.
5 Mu jeshia apali ẹnya; nwoke lanụ pfụwaru mu l'iphu. O yee uwe ọchaa. Ọ bụru
akpọ, e gude mkpọla-ododo, kakọta ree mee bẹ o gude tụ-buta uwe iya l'upfu.

6 Akpọ ẹhu iya nọdu akwọ mụrumuru gẹ mkpuma-kìrísòlayìtù; iphu nọdu acha
iya kẹ phuuphuu g'ebemu-igwe; ẹnya iya ẹphenebo nọdu achakọta iya vaavaa
g'ọku, enwu enwunwu. Oshi-ẹka iya yẹe oshi-ọkpa iya dụchaa swawara swawara
g'onyirubvu, a hụcharu ahụcha. Olu-opfu iya nọdu ada g'opfu, a dụ igwerigwe epfu.
7 Noo ya; ọ bụerupho mụbe Danẹlu phụru ọphulenya ono kpoloko. Ọphu ndu
mu l'ẹphe nọ ahụmaduru iya. Ọle ndzụ-agụgu guderu phẹ; k'ọphu ẹphe gbalarụ je
edomia onwophẹ.
8 Mu nọduepho nwẹkinyi mu; tabẹkpoepho ẹnya l'oke ọphulenya ono, mu aphụ
ono. Nkwo tsụshikota mu mẹe; iphu jikputechaa mu ejikpute g'odzu. Ike bvụebekota
mu.
9 Mu bya anụma ẹka o pfuru opfu yeru mu. Mu nganyaa nchị l'opfu iya; mu woru
iphu kpube l'alị. Oke mgbẹnya tụ mu.
10 A bya edenyi mụbe Danẹlu ẹka; kulia mu pfụbe; ẹka mu ẹphenebo yẹe ikpere
ọkpa mu tụko phụhu mu kparịkpari.
11 Ọ sụ mu: "Gụbe Danẹlu; onye aakwabẹ ùbvù, parụ ẹka; tọkwa nwẹhu tọgbo
nchị nụma opfu-a, mu abya epfuru nụ ngu-a. Ọzo bụ g'ị gbẹshi pfụru apfụru; kẹle ọ
bụkpoo ezizi bẹ e ziru mu gẹ mu byapfuta ngu." O pfuẹpho nno yeru mu; mu gbalihu
pfụru apfụru; ẹhu nọdu aphụ mu kẹ kparịkpari.
12 Ọ sụ: "Gẹ ndzụ ba agụshi ngu Danẹlu. Eshi lẹ mbọku mbụ ono, i woru ọkpoma
ngu ghebe ọnu g'iphe doo ngu ẹnya ono; bya eworu onwongu wozekpọo alị l'iphu
Chileke ngu; noo teke a nụmaru olu ngu; e zia mu gẹ mu bya epfuru yeru ngu.
13 Obenu l'onye-ishi alị-eze ndu Peshiya kwachiru mu ụzo ụkporo abalị l'abalị lanụ.
Noo ya bụ; Mayịkelu, yị l'onye lanụ l'ime ndu-ishi bya bya eyeru mu ẹka; kẹle onye
eze ndu Peshiya ono sederu mu l'ẹka ono.
14 Nta-a bẹ mu byaru gẹ mu pfuaru ngu iphe, e-me ndu nkengu l'ụzo iphu; kẹle
ọphulenya ono bụ iphe, e-mechaa mee l'ụzo iphu."
15 Teke ono, oopfu iphe ono anụ mu ono bẹ mu phuẹrupho yoo; ọphu mu
epfukpọdaru m'opfu ilile.
16 Noo ya; iphe, gbaẹrupho ụgbugba gẹ nwa ndiphe bya edenyi mu ẹka l'ẹgbonu.
Mu saa ọnu wata epfu opfu. Mu sụ onye ono, pfụru mu l'iphu ono-a: "Gụbe nnajịuphu
mu; ọphulenya-a, mu phụru-a bẹ eyekwa mu ebvu shii. Nta-a ta adụekwa ike,
dụkwadu mu nụ.
17 Mbụ-a; nnajịuphu; ?dẹnu gẹ mụbe onye-ozi ngu e-shi bya awata abọ ụja eyeru
gụbe nnajịuphu? Ike ta adụkpoekwa mu ililekpọo; k'ọphu bụ l'atụ unme tụkokwaru
rwụhuchawaa mu."
18 Tọbudu iya bụ; iphe ono, gbaru gẹ nemadzụ ono byakwa bya edenyi mu ẹka ọzo;
bya emee; ike dụ mu.
19 Ọ sụ mu: "Gẹ ndzụ ba agụshi ngu; gụbe amadụ, aakwabẹ ùbvù, parụ ẹka. G'ẹhu
dụkwa ngu guu! Shihu ike nta-a! Shihu ike!"
O pfuẹrupho opfu ono nụ mu; mu bya arọ-keta ike bya asụ iya: "Nnajịuphu mu;
pfuwarọ iphe, iipfu; eshinu i mewaru ike dụ mu."
20 Ọ byakwa bya epfua ọzo sụ: "?Ị maru iphe, meru g'o gude mu byapfutashịa ngu?
Ọ tọ dụkwa g'ọo-nọ-beru; mu alashịa azụ jeshia gẹ mu l'onye-ishi ndu Peshiya lwụa
ọgu ọzo. Mu -mekpechaa onye k'ono; onye-ishi ndu Gurisu a-bya.
21 Ọle mu e-vuru ụzo kọadaru ngu iphe, e deru l'ẹkwo ire-lanụ ono. Mbụ l'ọ bụepho
Mayịkelu, bụ onye-ishi k'unu bụ onye gbaru mu mkpu kpoloko gẹ mu mekpee phẹ."

11

1 "Tọbudu iya bụ; o be l'apha, bụ Dariyọsu onye Midiya apha mbụ, ọ watarụ abụru
eze; mu gbalihu pfụru gẹ mu gbaaru iya mkpu; gbobuta iya g'ọ tọ dụ iphe, e-me iya
nụ.

Eze ndu ndọhali yẹe kẹ ndu isheli

2 “Nta bẹ mu e-gburu ngu opfu tororo. Ọ phọdukwaru ndu eze ẹto, e-mechaa futa
lẹ Peshiya. Ọphu e-kwe iya ẹno a-kwatakpọo ka ndu ọphuu g'ẹphe ha enweru iphe.
Teke ọ gbẹepho l'ẹku iya ono nweru ike; l'ọ kpa-lia onyemonye g'ẹphe wata etso
alị-eze ndu Gurisu opfu.
3 Noo teke onye eze, parụ ẹka apaa l'a-gbalihu pfụru. Onye k'ono bẹ alị-eze iya
a-pa ẹka apaa. Ọ bụru iphe, dụ iya ree bẹ ọo-nọduje eme.
4 Ọ -gbalihuchaa ono; l'aabya eworu alị-eze iya ọbu chikpọo woru kee l'ụzo,
phẹrephere eshije abya ụzo ẹno, dụ l'igwe. Ọ tọ dụdu awa iya, oo-larụ; ọphu ike
a-dụedu iya g'o shi dụ iya. Noo kẹle alị-eze iya ono bẹ aa-vụ l'ọgbarabvu; pata je
anụ ndu ọzo.
5 “Eze ndu ndọhali bẹ ike a-dụ; ọle onye lanụ lẹ ndu-ishi ojọgu iya e-mechaa ka iya
ike. Onye k'ono bẹ ẹka ọo-bụru eze e-mechaa paa ẹka apaa.
6 Teke a nọekwarupho nwapha olemole; ẹphe abyakwa agbaa ndzụ. Ada-eze ndu
ndọhali l'e-je alụru eze ndu isheli; g'ee-shi g'o mee g'ẹphe dụ lẹ ree. Ọle ọgbandzu
ono e-gbukahụ. Noo teke aa-kpọnyi nwanyị ono ẹnya; yẹe ndu shi l'ibe eze duru iya
laa ji; yẹe nna, nwụru iya nụ; yẹe ndu bụ agbarike iya.
7 “E -mechaa bẹ awa nwanyị ono a-gbalihu g'ọ nọchia ẹnya iya. Onye ono e-tso ndu
ojọgu eze ndu isheli ọgu gude nno bahụ l'ẹka eze ono chiberu ifutu. Oo-tso phẹ ọgu
gbiriri jasụ l'ọ lwụ-kpee phẹ.
8 Ọo-natachaa phẹ agwa phẹ; yẹe ntẹkpe, ẹphe gude onyirubvu wụa; mẹkpoo
iphe, ereshi ire ike, bụ mkpọla-ọchaa mẹ mkpọla-ododo; chịtachaa ya l'ọ bụru iya
ala alị ndu Ijiputu. Ọ byakwa anọkpoo apha olemole; hakpọepho eze ndu isheli. Ọ
tọ dụhedu iphe, oo-me iya.
9 Noo teke eze ndu isheli e-je eswee alị ndu ndọhali. Ọle ọ tọ dụdu g'ọo-nọ-beru l'ọ
laphu azụ l'alị iya.
10 Ụnwu iya abya akwakọbe k'ọgu; bya achịkobekpoo ndu ojọgu, a-pa ẹka apaa;
ndu a-nọdu ekpo kọjokojo g'utso, nyịberu anyịbe. Ẹphe alwụa ọgu ọbu lwụ-rwua
ẹka eze ndu ndọhali chiberu ifutu.
11 “Noo teke eze ndu ndọhali a-tangịrihu; zọru garamugaramu je je etsoo eze ndu
isheli ọgu. Ndu isheli abya achịkobe ndu ojọgu, parụ ẹka gude bya; ọle ndu ndọhali
alwụ-kpele phẹ-a.
12 Teke e rwutaẹrupho ikpoto ndu ojọgu ono; eze ndu ndọhali egude iya kuahaa
onwiya. L'o gbua ụnu-kụru-ụnu ndu ojọgu ono; ọle ọ tọ bụdu iya e-me iya g'ọ
bụwaruro onye ike kachaa adụdu.
13 Noo kẹle eze ndu isheli a-la je achịkobe ikpoto ndu ojọgu ọzo, a-kwata ka kẹ
mbụ phọ shii. A -nọepho apha olemole l'ọ byatashịa ọgu ọzo; l'ọ chịru ndu ojọgu,
kwatakpọru dụ igwerigwe; tẹme a chịru ngwọgu chị-jia phẹ ẹka.
14 “Teke ono bẹ aa-dụ igwerigwe etso eze ndu ndọhali ọgu. Ọzo bụ lẹ ndibe unu ndu
ọphu emeje ike ike l'e-kwefukwaru iya phọ ike; ẹphe eshi ẹgube ono mee; ọphulenya
avụa; ọle ọ tọ dụdu iphe, ẹphe e-mefu ọ́nyá.
15 Noo teke eze ndu isheli a-bya akpụa ọje kpụ-phee mkpụkpu lanụ mgburugburu,
bụ mkpụkpu, a kpụ-pheru igbulọ mgburugburu; lwụchaa ya lwụta. Ike taa dụ-ziẹdu
ndu ojọgu kẹ ndu ndọhali g'ẹphe nwuphu iya azụ; mbụ lẹ ndu ojọgu phẹ, kachaa
alwụshi ọgu ike taa dụkwa ike apfụru.
16 Onye eze ono, batarụ nụ ono a-nọduepho emeẹpho iphe, dụ iya ree. Ọ tọ dụdu
onye adụ ike agbọru iya chịirii. L'ọ bya eworu onwiya sụbe gẹdemu l'alị-ọma ono;
tẹme ike adụkwa iya phọ shii k'ọphu ọo-dụ ike mebyishia ya.
17 Iphe, oo-me bụ l'oo-phubeẹpho iphu gude ike, o gude nọdu l'alị-eze iya l'ophu
gude bahụ. Ẹphe l'eze ndu ndọhali abyakwa atụgba nanụ. L'ọ bya ekuru ada iya kee

ya k'ọphu ya e-shi l'ẹka ono lwụa alị-eze iya ono; ọle iphe ono, ọochi idzu iya ono bẹ o too meghadu; ọphu ooyeduru iya ẹka.
18 L'ọ gbẹ teke ono bya aghaaru ndu bu l'agụga eze-ẹnyimu iphu. L'ọ lwụa phẹ lwụta ndu ọphu dụ igwerigwe. Ọle ọo onye-ishi ojọgu lanụ e-mechaa buchia iphe-iphere ono; melata iya iphe ono, oome ndu ọzo ono.
19 O -mechaa nno; l'ọ bya alaphu azụ je aghaaru mkpụkpu nkiya iphu, bụ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, a kpụshigbaaru ike l'alị iya. Noo teke ụpfu a-dụ iya; l'ọ daa darwua ẹka a taa hụmabakpoedu iya ahụma ophu.
20 "Onye a-nọtsota iya nụ abya eye onye ana akịriko; g'o je anakọo ndu alị-eze ono ẹku phẹ. A -nọepho nwapha olemole l'e gbua yẹbedua. Ọle e tee gbukwa iya l'ẹhu-eghu; ọphu ọ bụkwa teke aalwụ ọgu.
21 "Onye ọzo, bụ onye a-nọtsota onye k'ono a-bụru onye a ta gụbeduru iphe; onye a ta akwabẹdu ùbvù, gbaru onye eze. Yẹbedua e-gude ẹregede pfụbata bya eswee alị-eze ono teke ndu nọ iya nụ arị l'iphe dụebekpoo ree.
22 Ndu ojọgu, abya gbụkugbuku bẹ ee-rwuta rwufu l'atatiphu iya; mbụ gbuchaa gbua onye yẹle iya rifuru nte abụru nanụ.
23 Mbụ lẹ yẹle iya a-gba ndzụ; e -mechaa l'ọ gbaaru iya ẹregede; mbụ gude-a nwa ndu abadu ishi bahụ je abụru onye ike dụ.
24 Teke mkpụkpu, kachaa enweru iphe nọgbaro l'ọ tọ dụdu onye sụru phẹ eme iphe; bụ teke ọo-bata lẹ mkpụkpu ono bya eswechaa ya. Noo teke oo-me iphe, nna iya adụjeduru ike mee; ọphu nna iya oche phẹ emejeduru iya. L'ọ bya eworu iphe, ọ kwatarụ l'ọkwata; waa ẹku mmanụ ọzo woru keeru ndu ẹphe l'iya swị. Ndu sụkporu l'ẹphe kpọru abara; l'ọ chịle-a idzu je alwụ-kpee phẹ. Ọle iphe ono bẹ o too meribẹkwaru.
25 "Oo-gude ndu ojọgu, dụ igwerigwe shii gude rọkota ike; sụa ẹka l'obu jepfushia eze ndu ndọhali ọgu. Eze ndu ndọhali abya egude ndu ojọgu, parụ ẹka; tẹme ike dụ phẹ gude wọta iya ọgu ọbu. Ọle ọ tọo dụdu ike apfụru. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ ẹjo idzu ẹregede, aa-chịru iya.
26 Mbụ l'ọo ndu eri nri iya l'a-nọdu e-me g'ẹphe gbua ya; mbụ lẹ ndu ojọgu iya bẹ ee-rwuta rwufu; l'e gbua ndu ọphu dụ igwerigwe l'iphu ọgu.
27 Ndu eze labọ ono, l'e-gude ọkpoma mgbashị nọdu nọ-kube teburu lanụ ede nwibe phẹ edede; ọle ọ tọ dụdu ọphu e-nweru ishi; kẹle o -rwuẹkwapho teke a tuburu bẹ mkpọchi-ishi iya a-dụa.
28 Eze ndu isheli e-gudekpọo ẹku, parụ ẹka gude laphu azụ l'alị nkiya; ọle iphe, ọo-nọduepho arị bụ gẹ ya mebyia ọgbandzu ono, dụ nsọ ono. E -mechaa l'o mee iphe ono, ọ tụberu ono; tẹme l'ọ lashịa alị iya.
29 "Teke a tuburu doberu iya -rwuẹpho; l'ọ byakwa eswee alị ndọhali ọzo; ọle k'ọgiya ono l'a-dụ iche e -me lẹ kẹ mbụ;
30 noo kẹle ndu Kitimu l'e-gude ụgbo-mini phẹ bya etsoo ya ọgu; l'o mee meji atọfu iya. L'ọ gbẹ teke ono lashịa azụ; je eworu ẹhu-eghu iya swiberu ọgbandzu ono, dụ nsọ ono. Ọ -lwa azụ ono bụ ndu a-tụba iya l'ẹnya bụ ndu sụru l'ẹphe ta ayịhedu l'ọgbandzu ono, dụ nsọ ono.
31 "Ndu ojọgu iya a-wụ-lihu wata emerwụshi eze-ụlo, dụ nsọ ono, a kpụshiru ike ono. Ẹphe abya ewuchia g'a ta gwahẹ Chileke mbọku-mbọku; bya eworu ẹjo ahụma ọla-l'iswi dobe.
32 L'o gude opfu-enwunwu merwushia ndu ọphu mebyiwarụ ọgbandzu ono; obenu lẹ ndu hụberu Chileke phẹ ama e-shihuẹpho dụngudungu kakpute iya.
33 "Ndu maru iphe apfụerupho l'alọru ikpoto nemadzụ ẹka lẹ nchị; a makwarụ-a l'e -mechaa bẹ ee-gbuchaa phẹ egbugbu; kpọo phẹ ọku; harụ tụa phẹ mkpọro; kwaa iphe phẹ l'ọkwata.

34 Ẹphe -daa l'e yeru phẹ ẹka nwanshịi; tẹme ikpoto nemadzụ awụru tsoru phẹ;
ọle ẹphe a-nọdu etso phẹ etsotso mkpẹ.
35 Ndu ono, bụ ndu maru iphe ono bẹ ụpfu a-hakwaru-a dụ; k'ọphu aa-hụ phẹ
àhụ́hú g'ẹphe gbuchafụ dụebe ree; mee phẹ; ọ tọ dụdu ẹka ụta a-dụ phẹ l'ẹhu gbiriri
jasụ lẹ teke ikpazụ; kẹle teke ikpazụ ono a-byakwa lẹ teke a tụberu.”

Eze, l'ekutse onwiya

36 “Eze ono e-mekpọekwapho iphe, dụ iya ree. Ọo-nọdu ekutse onwiya; mee
onwiya gẹ ya kakọta iphe, bụkota agwa l'ophu shii; bya epfukwaphọ oke opfu, nchị
eteke anụmaswee gude epfubyishi Chileke ọphu bụ iya nwe agwa l'ophu. Iphe, oome
a-nọdukpoepho ejehuru iya gbiriri jasụ oke ẹhu-eghu Chileke ono abvụebe. Noo kẹle
iphe, a tuburu l'oo-me e-mekọtachaa.
37 Ọphu ọ dụdu iphe, ọ byaru agụbe agwa, shi lẹ nna iya; ọzoo agwa ono, larụ
ụnwanyi l'obu ono. Ọphu ọ dụdu agwa, ọ byaru agụbe iphe ililekpọo; ọchia iphe,
oo-me bụ l'oo-me onwiya g'ọ kakọta iphemiphe onoya shii.
38 Iphe ọzo, ọo-nọdu eme bụ l'agwa, ọo-nọdu akwabẹ ùbvù bụ agwa ụlo, a kpụshiru
ike; mbụ agwa ọphu nna iya phẹ amajẹduru. Noo agwa, oo-gude mkpọla-ododo yẹe
mkpọla-ọchaa gude akwabẹ ùbvù bụ ono. Ono bẹ ọo-nụchaa mkpuma, aswa dụ; yẹe
iphe, bụkpoo iphe, ere ire.
39 Ọ -hụma ẹka ọha chiberu ifutu l'o je etsoo phẹ ọgu. Ọ bụru agwa ono, shi eshishi
ono bẹ oo-gude eme iya. Ndu gụberu iya iphe bẹ ọo-kwabẹje ùbvù, parụ ẹka apaa.
Oo-me phẹ ẹphe abụru ishi ndu dụ igwerigwe; l'o woru alị keeru phẹ; ẹphe apfụa
ụgwo iya.
40 “O -rwutashịepho teke ikpazụ ono; eze ndu ndọhali etsoo ya ọgu; eze ndu isheli
eziẹpho phaa zipfuta iya; chịru ikpoto ụgbo-ịnya; mẹ ndu agba l'ịnya; mẹ ikpoto
ụgbo ọzo mmanụ gude jepfu iya. L'o swekwaaphọ alị ọha, dụ igwerigwe; mbụ
sọpyabe phẹ g'ẹka utso gbaru.
41 Alị-ọma ono bẹ oo-swetakwaphọ. Alị ẹka dụ igwerigwe bẹ a-dakọta nụ; obenu
lẹ Edọmu; yẹe Mówabu; waa ndu-ishi ndu Amọnu bẹ aa-dzọta.
42 Ọo-bụkpooru ishi ndu alị ẹka dụ igwerigwe; ọphu ndu Ijiputu anahụkwa iya.
43 Ọo-natachaa ndu Ijiputu ẹku mkpọla-ododo yẹe mkpọla-ọchaa phẹ; mẹkpoo
iphemiphe, ẹphe gude baa eze l'ophu. L'o mee ndu Libiya; yẹe ndu Kushi; ẹphe
anọdu iya l'ẹka.
44 A -nọnyaepho; nzì, e shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa; yẹle ụzo isheli zia abya eyee ya
ebvu. L'o gude oke ẹhu-eghu kwolihu jeshia gẹ ya gbua ikpoto nemadzụ pyaapyaa;
mbụ meahaa g'ikpoto nemadzụ bvụebe.
45 Ẹka oo-je anmabẹ eze ụlo-ẹkwa iya bụ lẹ mgbaka Eze Ẹnyimu yẹe oke úbvú ono,
dụ ùbvù l'ẹnya bya adụ nsọ onoya. Ọle ike bvụjenu iya phọ; ọphu ọ dụkwa onye
byaru agbaru iya mkpu.”

12

Teke ikpazụ

1 “Sụ-a; teke ono bẹ Mayịkelu, bụ eze ndu-ishi, bụ iya nọ swiru ndibe unu a-gbalihu.
Teke ono a-bụru teke oke iphe-ẹhuka a-dụ; ụdu iphe-ẹhuka ọphu eteke adụ-swee nụ;
eshinu ọhamoha watarụ adụdu jasụ teke ono. Ọle teke ọbu bẹ aa-dzọtakwa-a ndibe
unu; mbụ iphe, bụkpoo onye a hụmaru l'e deru ẹpha iya l'ẹkwo ono.
2 Ikpoto ndu kuwaru mgbẹnya; mbụ ndu e kpochiwaru ẹja, dụ l'alị e-tetachaa. O
nweru ndu ọphu e-teta jeshia anọdu ndzụ ojejoje; ndu ọphuu eteta eteta iphere bụru
ndu aa-nọdu asọ oyi jasụ l'ojejoje.

3 Ọzo bụ lẹ ndu maru iphe l'a-nọdu egbu nwịinwii g'ogbunwịinwii k'akpaminigwe.
Ndu meru ikpoto nemadzụ; ẹphe bụru ndu pfụberekoto; eke paapaapa gẹ kpokpode
jasụ l'ojejoje.
4 Ọle-a; gụbedua, bụ Danẹlu; kpuchikwaa iphe, e deru l'ẹkwo-a ekpuchi; woru
iphe-ọhubama mee ya g'ọ dụ gbiriri jasụ teke ikpazụ. Noo teke ikpoto nemadzụ e-
tsoru ẹkameka aghaphe achọ g'ẹphe kabaa amaru iphe."
5 Tọbudu iya bụ; mụbe Danẹlu jeshia ele ẹnya; a dụwaa ẹbo pfụru mu l'atatiphu.
Onye ọphuu pfụru l'agụgu nggele ono azụ iya ọwa-a; onye ọphuu pfụru l'azụ iya
ọphuu.
6 Onye lanụ tụfuepho ọnu sụ nwoke, yeru uwe-ọchaa, nọ-ngokọtaru mini, nọ lẹ
nggele ono sụ iya: "?Ọo-nọ-beru ịno-beru-agha; oke akpabiri iphe-a emee?"
7 Nwoke ono, yeru uwe ọchaa ono, nọ-ngokọtaru mini, nọ lẹ nggele ono bya apalia
ẹkutara iya; yẹe ẹkicha iya ephekerephe. Mu nụma g'o rifuru angụ, o gude onye
ono, a-nọ ojejoje ono ria sụ: "Ọo-bụru ugbo lanụ; yẹe ugbo labọ; waa mkpirikpu
iya. Ọ bụru teke ono, e mechaẹrupho; ọphu ọ dụkpoedu ike, dụ ililekpọo; noo teke
ee-meghe iphemiphe ono."
8 Mu nụmakwa iphe, o pfuru-o; ọle o to doduru mu ẹnya. Mu jịa sụ: "Nnajịuphu
mu-e! ?Bụkpoo gụnu a-bụru mkpọchi-ishi iphemiphe ono?"
9 O sụ-a: "Jeshia iphe, iije Danẹlu; kẹle opfu ono bẹ e kpuchiru ekpuchi. E wowaru
iphe-ọhubama mee ya g'ọ nọo jasụ lẹ teke ikpazụ.
10 Ikpoto nemadzụ bẹ ee-mekwa g'ẹphe gbuchafụ; mee phẹ; ẹphe adụebe ree; bụru
ndu a hụru l'ọku jasụ ẹphe gbuchafụ. Ọle ndu ẹjo-iphe a-nọduepho eme ẹjo-iphe,
ẹphe eme. Ọ tọ byadu edo ndu ẹjo-iphe ẹnya; obenu lẹ ndu maru iphe bẹ oo-dokọta
ẹnya ree.
11 "E -shi mbọku ono, e wuchiru g'a ta gwahẹ Chileke mbọku-mbọku phọ; bya
eworu ẹjo ahụma ọla-l'iswi dobe phọ; bẹ a-dụ ụnu abalị ẹto l'ụkporo abalị ẹno l'abalị
iri.
12 Ọnu-ọma bẹ a gọru nụ onye a-nọdu ngabẹ; nọ-rwua g'ọ bvụchaa; mbụ ụnu abalị
ẹto l'ụkporo abalị ẹno l'abalị iri ono.
13 "Ọ -bụru kẹ gụbedua; jeshia iphe, iije jasụ teke ikpazụ. Ịi-la je atụta unme; teke
o rwuru lẹ mbọku ikpazụ; l'iiteta bya anata okiphe, rwuberu ngu nụ."

Ẹkwo
Hosiya
Onye Mpfuchiru Chileke

1 Waa opfu, Chipfu pfuru Hosiya nwa Beri baa. Teke o pfuru iya bụ teke Uzáya bụ
eze ndu Jiuda; yẹe teke Jiótamu bụ eze ndu Jiuda; waa teke Éhazu bụ eze ndu Jiuda;
mẹ teke Hezekáya bụ eze ndu Jiuda; wafụkwapho teke Jierobowamu nwa Jiowashi
bụ eze ndu Ízurẹlu.

Nyee Hosiya waa ụnwu iya

2 Teke Chipfu watarụ egude Hosiya pfua opfu bẹ ọ sụru iya-a: "Tụgbua je alụta nwanyị, agba ụkpara; l'ị nwụshia ụnwu, a gbatarụ l'ụkpara; kẹle ndu alị-a
agbanụkawaa ụkpara; mbụ l'ẹphe lụfuwaru l'ẹka mụbe Chipfu."
3 Ọ tụgbunaa je alụta Goma, bụ nwada Dibulayimu. Ọ tsụta ime bya anwụaru iya
nwa nwoke.
4 Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ Hosiya: "Iphe, ịi-gụ nwata ono bụ Jiezerẹlu; kẹle ọ tọ
dụdu g'ọo-nọ-beru; mu agwata ọnu-ụlo Jiehu ụgwo ọchi ndu ẹphe gburu lẹ nsụda
Jiezerẹlu; tẹme mu emekwaphọ g'alị-eze ndu Ízurẹlu bvụebe.
5 Mbọku ono bẹ mu a-nọdu lẹ nsụda Jiezerẹlu gbajishia apfụ ndu Ízurẹlu."
6 Goma byakwa atsụta ime ọzo bya anwụa nwa nwanyị. No iya; Chipfu sụ Hosiya:
"Iphe, ịi-gụ iya bụ Loruhama; kẹle mu taa phụeduru ndu Ízurẹlu obu-imemini
ọzobaa; ọphu mu abyadụ agụru phẹ nvụ.
7 Obenu lẹ mu a-phụru ndu Jiuda obu-imemini; mu adzọta phẹ. Ọphu ọ bụkwa
apfụ; ọzoo ogu-echi; ọzoo alwụ ọgu bẹ mu e-gude mee ya; ọphu ọ bụdu ịnya-ọgu;
ọzoo ndu agba l'ịnya; ọo onye e-me iya nụ bụ Chipfu ono, bụ Chileke phẹ ono."
8 Noo ya; ọ mịfuepho Loruhama ọnu l'ẹra; mbụ Goma; ọ tsụta ime bya anwụta
nwa nwoke ọzo.
9 Ọ bụru iya bụ Chipfu sụ: "Iphe, ịi-gụ iya bụ Lowami; kẹle unu taa bụekwaru
ndibe mu; ọphu mu abụekwaru Chileke unu."

Eedophu ndu Ízurẹlu azụ l'ọnodu phẹ

10 "Ọle e -mechaa bẹ ndu Ízurẹlu a-dụkpokwa g'ẹja, nọ l'agụga eze-ẹnyimu, bụ
ọphu a taa tụ̀kotadu atụ̀tù g'a maru ẹrwa iya; ọphu aagụkotadu iya l'ọgu. Ọ kwa
l'ẹka ono, a sụru phẹ: 'Unu taa bụekwaru ndibe mu ono'; bẹ ee-kukwa phẹ phọ
'ụnwu Chileke ono, nọ ndzụ ono.'
11 L'a bya emee gẹ ndu Jiuda ẹphe lẹ ndu Ízurẹlu tụgba bụru nanụ ọzo; ẹphe ahọta
onye lanụ, a-bụru ishi phẹ; ẹphe eshi l'alị ono lwakọta; kẹle eswe mbọku kẹ Jiezerẹlu
ono a-pakwa ẹka apaa.

2

1 "Unu kua ụnwunna unu k'unwoke 'ndibe Chipfu'; unu ekua ụnwunna unu
k'ụnwanyi 'ndu Chipfu yeru obu.'

Ízurẹlu eri ogori gẹ Goma

2 "Baarụ ne ngu mba; baarụ iya mba; kẹle ọ tọ bụedu nyee mu; ọphu mu abụhedu
ji iya. G'ọ haa umere nwanyị, agba ụkpara; l'o wofu ghẹleghelegheleghele ono, dụ iya
l'ọkpoma ono!

3 Ọdumeka bẹ mu a-gbabẹkwa iya ọto; mee ya g'ọ dabyiru swanmangu g'ọ dụ
g'eswe, a nwụru iya. Mbụ lẹ mu e-me iya g'ọ dụ g'echiẹgu; alị ọkponku, adụdu iphe,
dụ iya nụ; gude ẹgu-mini phụa ya tẹrii.
4 Mu ta aphụeduru ụnwegirima iya obu-imemini; kẹle ẹphe bụ ụnwegirima, a
gbatarụ l'ụkpara.
5 Ne phẹ gbaru ụkpara; k'ọphu bụ lẹ g'o gude tsụta ime phẹ bẹ iphere iya dụ. Mbụ
l'o pfuru sụ lẹ ya a-gbatsoru ndu ẹphe l'iya eshi ọ̀nyà; ndu bụ phẹ anụ iya nri; anụ
iya mini, ya angụ; anụ iya ẹji-atụru; anụ iya ẹkwa-ọchaa; anụ iya manụ-anyịyi; yẹe
iphe, aangụ angụngu.
6 "Noo g'o gude mu je l'e-woru obvu tọ-chishiaru iya ụzo. Mu a-kpụ igbulọ kpụ-
phee ya mgburugburu g'ọ tọ hụmaje ụzo, oo-shi.
7 Ọo-nọdu achị ndu yẹe ya eshi; obenu l'o too gudedu phẹ. L'ọ chọo phẹ; ọ tọo
hụmadu phẹ. Noo teke ọo-sụ gẹ ya byakwa alaphu azụ l'ibe akahụ ji iya; kẹle teke
ono shikwa ka iya ree eme lẹ nta-a.
8 "O to shidu maru l'ọo mbẹdua nụru iya ereshi; yẹe mẹe-vayịnu ọ̀phúú; waa manụ
olivu; l'ọo mu nụru iya mkpọla-ọchaa; yẹle mkpọla-ododo; ọphu ẹphe wotaru gude
je agwọahaa nshi Balụ.
9 Noo g'o gude mu je l'anata iya ereshi iya ono mẹ ọ -chaẹpho; nata iya mẹe ọ̀phúú
iya mẹ o-rwuẹpho teke akụje iya. Mu anata iya ẹji-atụru mu; nata iya ẹkwa-ọchaa
mu, bụ iphe, mu shi nụ-doru iya ya bụ g'o gude gbobutaje onwiya g'ọ tọ gbaru ọto.
10 Nta-a bẹ mu a-gbabẹ iya ọto l'ẹka ndu yẹe ya eshi ọ̀nyà ele iya ẹnya; ọphu ọ
dụdu onye anafụ iya l'ẹka mu.
11 Iphe, bụkpoo ọbo-iphe, ọobojekpoo bẹ mu e-buchikọta; mbụ ọbo-iphe ọphu
ọoboje aphagapha; mẹkpoo Ọbo Ọnwa-ọ̀phúú iya; mẹ ọbo eswe-atụta-unme iya;
mbụ iphe, bụkpoo ọbo-iphe iya ono, geru egeru ono.
12 Mu e-mebyishi opfu-vayịnu iya; mebyishia oshi figu iya, bụ iphe ono, ọ sụru lẹ
ndu ẹphe l'iya eshi ọ̀nyà nụru iya ono. Mu e-me ẹgu ono g'ọ bụru ẹgbudu; ọ bụru
anụ, bu l'ẹgbudu e-ri iphe ono, a kọru iya ono.
13 Iphe, bụkpoo ujiku olemole ono, ọ kpọru Balụ ụnwù-isẹnsu ọku ono bẹ mu a-
hụkota iya ahụhù iya. Mbụ o gude iphe-nchị; waa iphe ọzo, eegudeje mee omemma
kwaa onwiya akwa je etsoru ndu ẹphe l'iya eshi ọ̀nyà; bya azọhaa mu." Nokwa iphe,
Chipfu eepfu.

Chipfu eye ndibe iya obu

14 "Noo g'o gude mu nọdu abyawaa iya edeta dephua. Mu e-deru iya deba l'echiẹgu
je erwebe ẹhu erwebe pfuru opfu nụ iya.
15 Noo ẹka mu a-nụ-phu iya opfu-vayịnu iya azụ. Mu emee gẹ nsụda Akọru bụru
ẹka obu a-dụ iya. Ọ bụru ẹka ono bẹ ọo-nọdu gụaru mu ebvu g'o shi agụjeru mu iya
teke ọ bụ nwamgbọko; waa g'ọ gụru iya mbọku ono, o shi lẹ Ijiputu afụta onoya.
16 "O -rwua mbọku ono bẹ ii-ku mu ji, alụ ngu nụ. I tii kuẹdu mu Balụ ngu.
17 Noo kẹle mu e-me g'ẹpha Balụ te eshibahẹ phẹ l'ọnu fụta; ọphu ẹphe agụ-
kubaẹdu ẹpha iya l'ẹnwa.
18 "O -rwua mbọku ono bẹ mu a-gbaru phẹ ndzụ; ẹphe l'anụ-ẹgbudu; yẹle ẹnu,
ephe l'eli; yẹe anụ, akpụ ẹpho l'alị. Apfụ; yẹe ogu-echi; yẹe alwụ ọgu bẹ mu e-me g'ọ
tọ dụhe l'alị ono adụdu ophu; k'ọphu ẹphe azẹje pyakọo; ẹhu adụ phẹ guu.
19 "Mu a-lụru ngu jasụ
l'ojejoje;
mbụ mbẹdua l'onwomu.
Mu a-lụru ngu l'ụzo
apfụbekoto; yẹe k'ikpe,
pfụru nhamụnha.

Mu e-ye ngu obu;
aphụjeru
ngu obu-imemini.
20 Mu a-lụru ngu emeru
ngu ire-lanụ.
L'ị makwanụru mụbe
Chipfu rengurengu.
21 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
‘Lẹ mbọku ono bẹ mu
a-za ẹnu.
Mbụ lẹ mu a-za
akpaminigwe ẹnu;
akpaminigwe
azakwanụ eliphe-a ẹnu.
22 Eliphe azakwanụ iphe,
e meberu l'alị ẹnu;
mẹkpoo mẹe ọ̀phúú;
yẹe manụ olivu.
Ẹphebedua azakwanụ
nsụda Jiezerẹlu ẹnu.
23 Ọo mbẹdua l'onwomu e-me
phẹ;
ẹphe angụru angụru
l'alị ono.
Mu a-wata phẹ aphụru
obu-imemini;
mbụ ndu ono,
mu shi sụ lẹ mu taa
phụheduru
obu-imemini ono.
Mu a-sụ phẹ l'ẹphe bụwaa
ndibe mu;
mbụ ndu ono,
mu shi sụ l'ẹphe taa
bụeduru ndibe mu ono.
Ẹphebedua a-sụkwanu
lẹ mu bụwaa Chileke phẹ.’ ”

3

Hosiya yẹe nyee ya edoshi

1 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya asụ mu-a: “Tụgbua je egoshi nyee ngu l'i yeru iya obu ọzo. Epfukpọro kẹ l'onye ọzo yeru iya obu; mbụ l'oori ogori. Yee ya obu ẹgube ono, Chipfu yeru ndu Ízurẹlu l'ẹka ẹphe woru iphu ghaaru agwa; bya akpọru obu ye lẹ nri, a gwarụ iphe.”

2 Mu tụgbunaa je azụa ya azụzu. Iphe, mu zụru iya bụ mkpọla-ọchaa iri l'ise waa ẹkpa balị l'ubvu iya.

3 Tọbudu iya bụ; mu bya asụ iya-a: “Nọ-dokpọeru mu phọ nwujiku olemole. Ba agbakwa ụkpara; ọphu ọ dụkwa onye gụ l'iya e-shi ọ̀nyà; nokwaphọ gẹ mbẹdua a-nọ-doru ngu.”

4 Noo kẹle ndu Ízurẹlu a-nọ ujiku olemole; ẹphe tee nweduru onye a-bụru eze phẹ;
ọphu ẹphe enweduru ndu a-bụru ndu-ishi phẹ. Ẹphe taa gwaẹdu iphe; ọphu ẹphe
enweẹduru mkpuma, dụ nsọ. Ẹphe tee nweduru uwe-ukuvu; ọphu ẹphe agwọedu
ọbvu.
5 E -mechaa ndu Ízurẹlu alwaphuta azụ wata achọ Chipfu, bụ Chileke phẹ; wata
achọ onye eze phẹ ono, bụ Dévidi. Ẹphe anmarụ pyaapyaapyaa lwapfutashia Chipfu
yẹe iphe, dụ ree, shi iya l'ẹka lẹ teke ikpazụ ono.

4

Aanma ndu Ízurẹlu Ikpe

1 "Unu nụmakwa Opfu Chipfu; unubẹ ụnwu Ízurẹlu; kẹle Chipfu bẹ opfu dụru
ẹphe lẹ ndu bu l'alị-a. Ọ tọ dụkwa onye e gude ire iya ẹka l'alị-a. Ọphu n-yemobu
adụkwa iya phọ. Ọphu ọ dụdu onye maru Chileke l'alị-a l'ophu.
2 Iphe, dụ iya nụ bụepho mburọnu; yẹe adzụ ụka; waa egburu ọchi; waa iphuru;
wafụa eri ogori. Mbụ l'ẹphe tụkokpooru iphe, a sụru g'e be mejeshi emekọta. E
-gude l'e gburu ọchi l'eegbukwasẹ iya ọzo.
3 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude alị l'ophu nọdu agụ aphụ. Tẹme iphe, bụkpoo
ndu bukọta iya nụ nọdu ajọ ẹhu. Anụ, bu l'ẹgbudu; mẹkpoo ẹnu, ephe l'eli; mẹkpoo
ẹma, bu l'ẹnyimu tụko anwụshihu."

Aanma ndu-uke Ikpe

4 Ọle ọ bụ; g'ọ tọ dụkwa onye opfu a-dụru yẹe nwibe iya; ọphu ọ dụkwa onye e-bo
nwibe iya ibo; kẹle opfu dụkwaru mu l'unubẹ ndu bụ uke!
5 Eswe l'ẹnyashi bẹ unu e-vukotajẹ iphe daa iko. Tẹme ndu mpfuchiru etsok-
warụpho unu adaa kpurumu kpurumu ọbu. Ọo ya bụ lẹ mu e-mechaa mebyishia
ne ngu.
6 Ndibe mu bẹ ala l'iswi; kẹle ọ tọ dụdu iphe, ẹphe nwụtaru. Eshinu unu jịkaru
anwụta iphe bẹ mu jịkakwarupho unu sụ l'unu ta abụedu ndu-uke mu. Eshinu ọ tọ
dụdu iphe, unu gụberu ekemu kẹ mụbe Chileke unu bẹ mbẹdua ta adụkwapho iphe,
mu a-gụbe ụnwu unu.
7 Ọo gẹ ndu uke aaka shii eje; bụ g'iphe-ẹji ẹphe eme mu aaka shii eje. Ẹphe woru
ùbvù, e gege anọdu akwabẹ phẹ tọgbo; wata eme iphe, iphere iya dụ.
8 Ẹphe gude iphe-ẹji, ndibe mu eme gude aba ụba. Ọ nọdu anọduje atsọ phẹ ụtso
m'ẹphe -nọdu eme ẹjo-iphe.
9 Ọo ya bụ lẹ g'ọo-dụ bụ l'ọo g'e meru ndu nemadzụ mmanụ bụ g'ee-me ndu bụ uke.
Mu a-tụko ẹphenebo nụa aphụ iphe, ẹphe eme; pfụa phẹ ụgwo iphe, ẹphe meru.
10 Ẹphe e-rije nri ria ria ria; o too jidu phẹ ẹpho. Ẹphe agbaa ụkpara gbaa gbaa
gbaa; ẹphe taa kadụ shii eje; kẹle ẹphe parụ Chipfu haa.
11 Agba ụkpara; yẹe angụ akahụ mẹe; yẹe mẹe ọ̀phúú bụchaa iphe, tụkoru
egomunggo nemadzụ sweta.
12 Ndibe mu wata eje l'ajị l'oshi, a pyịru ayịpyi. Ọ bụru ntẹkpe, a pyịru l'oshi
watarụ phẹ epfuru iphe, ẹphe e-me. Ọ bụru agba ụkpara dutaru phẹ duphua. Ẹphe
bya abụru ndu dụ ghẹleghelegheleghele l'iphu Chileke.
13 Ẹphe wata agwa iphe l'eli úbvú bya awata akpọ ngwẹja ọku l'eli ẹka bụ úbvú
úbvú; mẹ l'upfu achị; mẹkpoo l'upfu oshi pọpula; mẹkpoo l'upfu oshi terebinti,
bụchaa oshi, ìbvù iya adụje ree l'ẹhu. Noo g'o gude ụnwada unu ye ẹka l'agba
ụkpara; ụnwada ọphu unu alụ alụlu wata eri ogori.
14 "Mu ta ahù̀kwa ụnwada unu ahù̀hù m'ẹphe gha iphu l'agba ụkpara. Ọphu
mu ahù̀kwapho ụnwada ọphu unu alụ alụlu ahù̀hù m'ẹphe gha iphu l'eri ogori;
kẹle unwoke phẹ agbẹshije je ekuta nwanyị-ụkpara doberu onwophẹ; mbụ l'ẹphe

l'ụnwanyi-ụkpara ụlo-agwa anọduje agwa iphe. Ọo ya bụ lẹ ndu ono, iphe te edojedu ẹnya ono e-mechaa laa l'iswi.

15 "Unu -nọdu agbakpọnu ụkpara; unubẹ ndu Ízurẹlu; gẹ ndu Jiuda te eyenu iya phọ ẹka! Unu te ejekwa mkpụkpu Gilugalu! Ọphu unu ejekwa mkpụkpu Bẹtu-Avẹnu je agwa iphe! Ọphu unu agụkwa ẹnwa sụ: 'Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a!'

16 Ndu kẹ Ízurẹlu kweru nggụganyi gẹ nwada-eswi, kweru nggụganyi. ?Dẹnu gẹ Chipfu e-shi eche phẹ echeche g'onye eche ụnwu-atụru l'ọma ẹgbudu?

17 Ndu Ifuremu bẹ woakwaru onwophẹ tụgbabe ẹphe lẹ nshi. Ọo ya bụ g'a haa yẹbedua.

18 Ẹphe -ngụchaa mẹe ngụfu; ẹphe awata agba ụkpara phẹ ọbu. Mbụ-a; ndu-ishi phẹ bụ iphe, adụje phẹ ree bụ eme iphe, iphere iya dụ.

19 Ọo oke phẹrephere e-mechaa zifu phẹ. Tẹme iphe ono, ẹphe agwa ono emechaa kpatarụ phẹ iphe-iphere.

5

1 "Unu nụmakwa iphe-a; unubẹ ndu bụ uke! Unu ngabẹkwa nchị; unubẹ ndu-ishi ndu Ízurẹlu! Unu ngabẹkpodapho nchị; unubẹ ndibe eze! Ikpe-a nmaakwaru unu; kẹle unu shi bụru igbudu lẹ mkpụkpu Mizupa. Tẹme unu bụru ụgbu, e geru l'úbvú Tabọ.

2 Ndu nkwefu-ike ono bamiakwaru abami l'egbu ọchi. Ọle mu a-nụkwanu phẹ aphụ g'ẹphe hakpọo.

3 Ndu Ifuremu bẹ mu maru ree. Ọphu ọ dụdu iphe, ndu Ízurẹlu emeru mu lẹ mpya. Unubẹ ndu Ifuremu; nta-a bẹ unu watawarụ agba ụkpara. Mbụ lẹ ndu Ízurẹlu bẹ tụrwuakwaru onwophẹ."

Hosiya epfu g'a ba agwọjeshi nshi

4 "Iphe, ẹphe emegbabẹ te ekwedu haa phẹ g'ẹphe lwapfuta Chileke phẹ; kẹle agba ụkpara nọ phẹ l'ọkpoma; ọphu ẹphe amadụ Chipfu.

5 Ọ kwa eku-onwonye ndu Ízurẹlu l'a-gba ama g'ẹphe gbaru. Ndu Ifuremu bẹ iphe-ẹji phẹ a-dụ ụpfu l'ọkpa. Ndu Jiuda etsokwaru phẹ phọ etsu ọkpa l'iphe.

6 Teke ẹphe chị atụru phẹ mẹ eswi phẹ eje achọ Chipfu; ẹphe taa hụmadu iya; kẹle o selaru onwiya azụ l'ẹka ẹphe nọ.

7 Ẹphe te emeduru Chipfu ire-lanụ. Ẹphe nwụshiru ụnwu, abụdu phẹ yeru ime phẹ. Nta-a bẹ ọnwa-afụfu e-ripya phẹ; ripyaa iphe, ẹphe meberu l'ẹgu."

Ọgu ndu Jiuda ẹphe lẹ ndu Ízurẹlu

8 "Unu jekwa egbua opu-ọgu lẹ mkpụkpu Gibiya! Unu aphụa ụpyi-ọgu lẹ mkpụkpu Rama! Unu chikwaa mkpu ọgu lẹ Bẹtu-Avẹnu! Ngwa unubẹ ndu Benjiaminu; g'e je!

9 Alị ndu Ifuremu bẹ ee-me g'ọ bụru ochobu mbọku, aa-nụ phẹ aphụ. Mbụ l'iphe, mu epfuru ọkpa-ipfu ọkpa-ipfu ndu Ízurẹlu bụ iphe, mefụtaje nụ.

10 "Ndu-ishi ndu Jiuda dụ gẹ ndu aphọ mkpuma oke alị. Mu e-me g'oke ẹhu-eghu mu sọo gborogboro g'utso sọpyabe phẹ.

11 Ndu Ifuremu bẹ eemeakwaa ewere. E gudewaa ikpe, nmarụ phẹ nụ zọo phẹ tọlitoli; kẹle ẹphe woru ishi yemia l'iphe-mmanụ.

12 Ọo ya bụ lẹ mu a-bụru ẹkà ria ndu Ifuremu; mbụ lẹ mu e-me gẹ ndu Jiuda rehu erehu.

13 "O be teke ndu Ifuremu hụmaru iphe-ememe, eme phẹ nụ; ndu Jiuda bya ahụma onwo, aba phẹ nụ; ndu Ifuremu bya aghaaru ndu Asiriya iphu; mbụ zia Ọkalibe onye eze ono ozi g'ọ bya eyeru phẹ ẹka. Obenu l'ọ tọ dụdu ike mee g'ẹphe wekọrohu. Ọ tọ dụdu ike mee g'onwo ono, aba phẹ nụ ono kpọhu.

14 Noo kẹle mu a-dụ g'oduma l'ẹhu ndu Ifuremu. Mu adụ g'oke oduma l'ẹhu ndu
Jiuda. Mu a-lakashị phẹ iphiriba iphiriba jeshia iphe, mu eje. Mu agụ-lia phẹ tụgbua;
ọ tọ dụdu onye anafụ phẹ l'ẹka mu.
15 "Mu alaphu azụ l'ibe mu je anọdu jasụ ẹphe ekweta l'ọ nmarụ phẹ. Ẹphe awata
mu achọcho. Ẹphe anọdu l'iphe-ẹhuka phẹ ono chọshiahaa mu ike."

6

Izimanụ te ekwedu alwa ndu Ízurẹlu azụ

1 "Unu bya g'anyi laphuta azụ lapfu Chipfu; kẹle ọ kwa iya lakashịru anyi iphiriba
iphiriba; ọ bụru iya e-me g'anyi wekọrohu. O mekawarụ anyi iphe; ọle oo-gude-a
iphe kechia ọ́nyá, o chibashiru anyi.
2 A -nọepho ujiku labọ l'ọ bya emee g'anyi jakerehu ọzo. O -rwua ujiku k'ẹto l'o
dophu anyi azụ l'ọnodu anyi; k'ọphu anyi e-buru eburu l'iphu iya.
3 Unu g'anyi maru Chipfu! G'anyi wata ese iswi g'anyi e-shi maru onye ọ bụ. Ọ
bụru g'ẹnyanwu awafụtaje l'ụtsu-a bụ g'ọ byapfutafụtaje anyi. Mbụ l'ọo-byapfuta
anyi gẹ mini, shi l'igwe; mbụ gẹ mini udzumini, awụje mgboko l'ophu ẹhu-a.
4 "Unubẹ ndu Ifuremu; ?bụkpoo gụnu bẹ mu e-gude unu mee? Unubẹ ndu Jiuda; ?
bụ gụnu bẹ mu e-gude unu mee? N-yemobu k'unu dụkwa g'iji nchi-abọhu. Ọ dụ g'iji
gẹregere ụtsu, adụdu g'ọono-bejeru l'o phukashịhu.
5 Ọo ya bụ lẹ-a; mu gudeakwa ndu mpfuchiru mu gbutsushia unu. Mu gudewaa
opfu, shi mu l'ọnu gbua unu; k'ọphu ikpe, mu ekpe unu a-nọdu egbu zaazaa l'ẹhu
unu g'ìphóró anwụ, echi echichi;
6 kẹle iphe, agụ mu g'unu mee bụ aphụ obu-imemini. Ọ tọ bụdu g'a gwajẹ mu
agwagwa; mbụ l'iphe, dụ mu ree bụ g'a maru mụbe Chileke. Ọ tọ bụdu g'e gwee
ngwẹja-akpọ-ọku nụ mu.
7 "Ẹphe darwụakwaru ọgbandzu mu l'ẹphe gẹ Ádamu. Ẹphe te emeduru ire-lanụ
l'ẹka ono.
8 Alị Giladu bụ alị ndu eme ẹjo-iphe. Iphe, a lọkashiru iya bụ mee, a zọkaru l'ọkpa.
9 Ọo gẹ ndu abalidebvu anọkaje l'ẹgbudu kwabẹru nemadzụ-a bụ g'ikpoto ndu bụ
uke dụ. Ẹphe egbuje ọchi l'ụzo, e shi eje mkpụkpu Shẹkemu. Ọphu ọ dụdu ẹgube
ẹjo-ahụma, ẹphe te emejedu.
10 Mu hụmakwaru iphe, anyị ishi ẹdzu lẹ Ízurẹlu. Ọ kwa l'ẹka ono bẹ ndu Ifuremu
nọ wata agba ụkpara; bya abụru l'ẹka ono bẹ ndu Ízurẹlu nọ pharwụshia onwophẹ.
11 "A -bya l'ẹhu k'unubẹ ndu Jiuda; e dobeakwaru mbọku, aa-kpa unu g'onye akpa
ji."

7

1 "Ọobujeru teke mu eme gẹ ndu Ízurẹlu wekọrohu; iphe-ẹji, ndu Ifuremu eme
egheru ọnu. Tẹme l'a hụmakwapho ẹjo-ememe, ndu Saméríya l'eme. Ẹphe anọduje
agba ẹregede; ndu-oshi anọdu etsufushi ụlo. Ndu abalidebvu ana nfụ lẹ gbororo.
2 Ọphu ẹphe anyatajẹdu l'ẹjo-ememe, ẹphe emekọta bẹ mu nyatakọtaru. Iphe-ẹji
phẹ nọ-phewaru phẹ mgburugburu. Ọodujeepho l'iphu mu tekenteke."

Aachị ẹjo idzu l'ibe eze

3 "Ẹphe egudeje ẹjo-iphe, ẹphe eme mee g'ẹhu tsọo onye eze phẹ ụtso. Ẹphe egude
adzụ ụka mee g'ẹhu tsọo ndu-ishi phẹ.
4 G'ẹphe hakọta erikọta ogori. Oonwu phẹ phuruphuru l'ẹhu g'ọku-epfu, a
phunwuru ọ nọdu enwu phoophoophoo; ọphu onye gheberu iya bụredi enwezidu
iya ọku enwezi e -shi teke ọ watarụ àphà ụtu buredi ono jasụ l'o kòghee.

5 L'eswe mbọku, onye eze anyi bọru iphe bẹ ndu-ishi ngụru mẹe ẹnya chaa phẹ
achacha. Onye-eze anyi ono yẹle ndu mgbọnu tụko meahaa rigbarigba.
6 Ime ọkpoma phẹ dụkwa g'ọku ụzu l'ẹka ẹphe gude ẹjo idzu, ẹphe chịru doberu iya
abya iya ntse. Obu nọdu enwukọta phẹ phuruphuru l'ẹnyashi ophu mgburugburu.
O be l'ụtsu; ọ gbanwuhu phẹ ọku l'ẹhu g'ọku, enwu phoophoophoo.
7 "G'ẹphe ha nọdu atakọta pfụpfupfu g'ọku ụzu. Ẹphe ekepyashije ndu-ishi phẹ.
Iphe, bụ ndu eze phẹ g'ẹphe hakọta dakọtaru. Ọphu ọ dụdu g'ẹphe ha mẹ onye lanụ,
rakuru mu nụ."

Ízurẹlu ẹphe l'ọhamoha ọzo

8 "Ndu Ifuremu jepfuru ọhamoha ọzo; ẹphe l'ẹphe je aghaa ẹghirigha. Mbụ lẹ
Ifuremu dụ g'akara, e gheberu; ọphu a ghadụru iya aghagha.
9 Ndu ọhozo anọduje amị ike iya ọmiwaa. Ọle o too rwujedu iya l'ẹhu. Ẹgbushi
iya bẹ ẹwó tụngawaru; ọphu ọ makpọdanu.
10 Eku-onwonye Ízurẹlu anọduje agba ama g'ọ gbaru. Ọ -mechakpọo g'oomehabẹ;
ọ tọo lwaphutadu azụ alwapfuta Chipfu, bụ Chileke iya; ọphu ọ chọkpodaa ya nụ
achọcho ophu.
11 Ifuremu dụkwa gẹ ndo. Eduphu iya ta adụdu iphe, ọobujeru; tẹme ọphu o
nwedu egomunggo. Ọ -gbapfu ndu Ijiputu; l'ọ gbapfu ndu Asiriya.
12 Ẹphe -jeshiẹpho bẹ mu e-woru ụgbu-egege mu wụ-kpute phẹ. Mu a-nwụko phẹ
g'onye anwụko ẹnu, ephe l'eli. Mu ahụa phẹ ahụhù; mbụ mee phẹ iphe ono, ndu
ndzukọ phẹ nụmawaru ono.
13 "Nshịo phẹ; kẹle ẹphe shiwaa mu l'ẹka jephuhuwaa! Ọla-l'iswi dụkwaru phẹ;
kẹle ẹphe kwefuru mu ike! Iphe, agụ mu nụ bụ g'a sụ lẹ mu gbatarụ phẹ. Obenu
l'ẹphe anọduje adzụshi ụka ekpu mu.
14 Ẹphe te egudejedu obu phẹ g'ọ ha araku mu. Ọchia l'iphe-azẹe phẹ bẹ ẹphe azẹje
ara ẹkwa. Ẹphe achịkobeje onwophẹ epfu k'ereshi yẹe mẹe-vayịnu ọphúú; obenu
l'ẹphe aghajẹru mu azụ.
15 Mu zụru phẹ bya emee g'ike dụ phẹ. Obenu l'ẹphe anọdujele-a achịru mu ẹjo
idzu.
16 Ẹphe ta aghajẹduru mụbe Ọkalibe-kakọta-shii ono iphu. Ẹphe dụ g'apfụ,
mebyihuru emebyihu. Ndu-ishi phẹ bụ ogu-echi bẹ ee-gude gbushia phẹ. Ọ bụru
iphe, a-kpa iya nụ bụ ẹjo-opfu, shi phẹ l'ọnu. Ọ bụru iphe ono a-kpa g'a chịa phẹ
ọchi l'alị Ijiputu."

8

Iphe-ẹji, ndu Ízurẹlu eme

1 Yekwa opu l'ọnu; kẹle udele bekwaru l'eli ụlo Chipfu; ọ bụru iphe, kparụ iya nụ
bụ lẹ ndu Ízurẹlu mebyiwarụ ọgbandzu mu l'ẹphe; bya ekwefu ike l'ẹphe tee medu
ekemu mụ.
2 Ndu Ízurẹlu echiku mu lẹ mkpu sụ: "Gụbe Chileke anyi; anyi maakwaru ngu!"
3 Obenu lẹ ndu Ízurẹlu jịkawaru iphe, dụ ree. Ọ bụru onye ọhogu e-mechaa chịa
ya ọso.
4 "Ẹphe ahọtaje ndu a-bụru eze phẹ; o to shidu mu l'ẹka. Ẹphe ahọta ndu a-bụru
ishi phẹ; ẹphe te emedu gẹ mu maru. Ẹphe egudeje mkpọla-ọchaa yẹe mkpọla-ododo
phẹ akpụshiru onwophẹ nshi; shi nno emetaru onwophẹ ọla-l'iswi.
5 Unu tuphakwaa nshi nweswi unu ono; unubẹ ndu Saméríya; kẹle o meakwarụ
ẹhu-eghu mu nwuhuwaa phuruphuru g'ọku! ?Bụ teke ole bẹ ndu Ízurẹlu a-nọ-beru
bụru ndu adụdu ike dụebe ree?

6 Ọo lẹ Ízurẹlu bẹ o shi; mbụ nweswi ọbu, bụ iphe, ndu eme ọna meru. Ọ tọ bụdu
Chileke. Ọ bụ iphe, aa-kụkposhi iphiriba-iphiriba; mbụ nweswi ndu Saméríya ono.
7 Ẹphe akọje phẹrephere g'opfu. Ẹphe -kpajẹ iya; ẹphe akpata iya oke phẹrephere.
Ereshi ta amịduru amịmi; mbụ l'ọ tọ dụdu mebyi, dụ iya nụ. Ọme ọ bụkponu
l'ọmitaru mebyi; m'ọ bụruro ndu ọhozo gege alwụkota iya.

8 "Ndu Ízurẹlu bẹ e lweakwaru elwelwe. Nta-a bẹ ẹphe anọdu l'echilabọ ọhamoha
bụru okpokoro iphe, adụdu iphe, dụ iya nụ;
9 kẹle ẹphe tụgburu jeshia Asiriya gẹ nkapfụ-ịgara-ọswa, aghaphe nkịnyi iya. Ndu
Ifuremu je eshiahaa ọ̀nyà arwọta.
10 A makwarụ-a l'ẹphe tụkowaru ọhamoha bùkọo ọ̀nyà eshi; ọle mu byaru
achịkobe phẹ ọzo. Ẹphe awata ala pyẹtee mẹ Ọkalibe, bụ eze ono meahaa phẹ
mkpawere.

11 "A makwarụ-a lẹ ndu Ifuremu kpụshiru ọru-ngwẹja, dụ igwerigwe, ẹphe a-nọdu
egwe ngwẹja-iphe-ẹji. Ọle ẹka ono tụkoakwaru bụru ẹka a nọ eme iphe-ẹji.
12 Mu bya edeeru phẹ ẹkwo pfuaru phẹ iphemiphe, mu tụru l'ekemu. Ẹphe wolẹru
iya-a kua iphe, shi l'ọhozo.
13 Ẹphe -gwaa iphe, e gude bya mu anụnu; ẹphe eworu anụ iya taa l'onwophẹ;
obenu lẹ Chipfu bẹ iphe, ẹphe eme adụdu ree. Nta-a bẹ ọo-nyata ẹjo-iphe, ẹphe
eme; hụa phẹ ahụ̀hù k'iphe-ẹji phẹ. Mbụ l'ẹphe e-mechaa laphu azụ l'alị ndu Ijiputu.

14 "Ndu Ízurẹlu zọhaakwaru onye meru phẹ nụ. Ẹphe kpụshia ụlo ndu eze dobe.
Ndu Jiuda gudeakwa igbulọ kpụ-phee mkpụkpu, dụ igwerigwe mgburugburu. Ọle
mu e-mechakwanaa tụa ọku lẹ mkpụkpu phẹ ono; l'o tsua ụlo ụlo, a kpụru kpụshia
ike l'ime iya."

9

Iphe, ee-gude hụa ndu Ízurẹlu ahụ̀hù

1 "Unu te etekwa ẹswa; unubẹ ndu Ízurẹlu! G'ẹhu ba atsọkwa unu g'ọotso ndu
ọhamoha ọzo; kẹle unu dụkwaru Chileke unu ghẹleghelẹghele; kẹle ọo ụgwo, a
gbatarụ l'ụkpara bẹ unu yeru obu l'iphe, bụkpoo ẹka eechije balị.
2 Ẹka eechije balị; yẹe ẹka aapyịshi mẹe-vayịnu bẹ ta azụ̀jeekwa phẹ; ọphu mẹe
ọ̀phúú adụeduru phẹ.
3 Ẹphe tee bukwaru l'alị kẹ Chipfu. Mbụ lẹ ndu Ifuremu e-mechakwaa laphu azụ
l'alị ndu Ijiputu; je anọdu l'alị ndu Asiriya ria nri, aasọ nsọ.
4 Ẹphe te egweẹduru Chipfu ngwẹja-mẹe; ọphu ngwẹja mmanụ ọzo, ẹphe egwejeru
iya emeẹdu g'ẹhu tsọo ya ụtso. Ẹgube ngwẹja ono l'ẹhu phẹ a-dụ gẹ nri ndu aphụ
tsọru. Iphe, bụkpoo ndu riru iya nụ a-bụkotaru ndu aasọ nsọ; kẹle nri ono a-dụru
phẹ nkịnyi phẹ. Ọ tọo batadu l'eze-ụlo Chipfu.
5 ?Bụ gụnu bẹ unu e-me m'o -rwua mbọku ono, e doberu k'ọbo-iphe ono; mbụ eswe
ọbo-iphe kẹ Chipfu?
6 Kẹle-a; ẹphe -jekpọnu g'ẹphe gbalarụ ọla-l'iswi; ndu Ijiputu e-rwukọele phẹ-a;
ndu mkpụkpu Mẹmufisu elia phẹ. Ẹku mkpọla-ọchaa phẹ efuchia l'ẹswa. Ẹwu-óbvú
agbaa ibe phẹ ophorokpo.

7 "Mbọku, aa-hụ nemadzụ ahụ̀hù rwuakwaru. Mbọku, aa-pfụ onyemonye ụgwo
iphe, o metaru dụkwaa ntse. Gẹ ndu Ízurẹlu makwarụ l'onoo g'ọ dụ. Eshinu iphe-
ẹji unu parụ igwerigwe; tẹme ndụmashi, unu nweru paa ẹka; bẹ e mewaru onye
mpfuchiru Chileke; o dụ g'onye eswe. Onye unme Chileke jiru ẹhu bụru onye ọbvu
byaru.

8 Mụbe onye mpfuchiru Chileke bụ onye eche ndu Ifuremu nche; mbụ ndibe Chileke
mu. Ọle a gbakarụ mu ọ́nyà l'iphe, bụ ụzo, mu eshi. Ndụmashi nọdukwapho l'ụlo
Chileke mu.
9 Ẹphe tsụwaru ọtsuri tsụba l'ime emerwụshi onwophẹ; ẹgube ono, ndiphe dụ lẹ
teke kẹ Gibiya. Ọle Chileke e-mechakwanaa nyata ẹjo-iphe, ẹphe eme. Mbụ l'ọ hụa
phẹ ahụ̀hù iphe-ẹji ono, ẹphe eme ono."
10 "Teke mu chọtaru ndu Ízurẹlu bẹ ọ dụkwa g'onye hụmaru akpụru vayịnu
l'echiẹgu. Mbụ lẹ teke mu hụmaru nna unu oche phẹ bẹ ọ dụkwa g'onye hụmaru
akpụru mbụ, vuru ụzo chaa l'oshi figu iya. Obenu l'ẹphe byaru ejerwua Balụ-Peyọ;
ẹphe je eworu onwophẹ gwọ-phua lẹ nshi ono, bụ iphe, iphere iya dụ. Ẹphe bya
abụru iphe-mmanụ ẹgube iphe ono, ẹphe yeru obu ono bụ.
11 Mbụ l'akpabiri ndu Ifuremu e-mechakwaa phee ephephe phefu g'ẹnu. A taa
nwụbaedu nwa l'ime iya; ọphu aapaẹdu iya ẹpho ime; ọphu aatsụtaedu iya ime.
12 Ẹphe -hechakpọnu ụnwegirima hefuta; mu emee; ẹphe anwụshihukota g'ẹphe
ha. Mbụ-a; nshịo phẹ teke mu a-gharu phẹ azụ!
13 "Ndu Ifuremu bẹ mu hụmakpooru; ẹphe dụ gẹ ndu Taya, bụ ndu e yeru g'oshi
l'ẹka dụshikpoo ree ike. Ọle ndu Ifuremu ono e-mechaa chịru ụnwu phẹ nụ ndu
e-gbushi phẹ nụ."
14 "Nụnu phẹ iphe; gụbe Chipfu! ?Bụ gụnu bẹ ịi-nụ phẹ? Nụ phẹ ẹpho ume-nwa;
yẹe ẹra, mini-ẹra adụdu!"

Aphụ, Chipfu anụ ndu Ízurẹlu

15 "Ọo ẹjo-ememe, ẹphe nọ emegbabẹ lẹ Gilugalu bẹ mu gude kpọo phẹ ashị l'ẹka
ono. Ọ bụru k'iphe-ẹji, ẹphe nọ emegbabẹ bẹ mu e-gude chịfu phẹ g'ẹphe ba nọduhe
l'ụlo mu. Mu tee yehẹdu phẹ obu; kẹle ndu-ishi phẹ g'ẹphe ha kwefukọtaru ike.
16 Ndu Ifuremu bẹ e chiakwaru iphe. Ọgbarabvu phẹ kpọhuakwaru nkụ. Ọphu
ẹphe amịedu amịmi. Ẹphe -zụshichakponu ụnwegirima; mu egbushia ụnwegirima
ono, ẹphe yeru obu ono."

Hosiya epfu opfu ẹhu ndu Ízurẹlu

17 "Chileke mu a-jịka phẹ; kẹle ẹphe te emeduru iphe, ọ sụru g'ẹphe mee. Ẹphe
e-mechaa wata agha phurii l'ọhamoha."

10

1 "Ndu Ízurẹlu shikwa dụ gẹ vayịnu, barụ ụba, bya amịa mebyi. Mebyi iya ono
nọdu aka shii eje; ọ nọdu aka akpụshi ọru-ngwẹja. Alị nọdu agba ụpete eje; yẹbedua
nọdu emejegbaa mkpuma mkpuma, dụru iya nsọ g'ọ kabaa ama mma.
2 Ẹregede jiru ọkpoma phẹ ejiji. Ọle ọo nta-a bẹ ẹphe byaru evuta iphe-ẹji ono,
ẹphe meru ono. Ọo Chipfu a-lajashị ọru-ngwẹja phẹ ono; bya emebyishia mkpuma
ono, ẹphe doberu nsọ ono.
3 "Noo teke ẹphe a-wata epfu sụ: 'Anyi te enwekwa onye eze. Iphe, kparụ iya nụ
bụru l'anyi ta atsụdu Chipfu ebvu. Ọle ọ bụ; ọme anyi nweru onye eze; ?bụ gụnu bẹ
ọ gege adụ ike meeru anyi?'
4 Ẹphe ekweje ukwe l'ẹphe e-me iphe, dụ igwerigwe. Ẹphe eria nte l'ẹregede gude
gbaa ọgbandzu. Ọ bụru iphe ono kpatarụ agbapheru onwophẹ ẹkwo kpọ-fushiaha
g'ẹka ẹjo-ẹswa akpọ-fushi l'ẹka a kọru opfu.
5 "Ndzụ watawarụ agụ ndu bu lẹ Saméríya; ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ agwa
nweswi, dụ lẹ Bẹtu-Avẹnu. Mbụ lẹ ndu shi abajẹru iya ẹja agụwa aphụ ekpu iya;
ndu agwa iya nụ nọdu erwuwaa erwubvu ekpu iya; kẹle akpabiri iya bvụwaru iya
l'ẹhu.

6 Ee-mechakwaa patakwaphọ nweswi ono l'onwiya gude lashịa alị ndu Asiriya; g'ọ
bụru iphe-ọma, e gude ewotaru Ọkalibe, bụ onye eze ndu alị ono. Ndu Ifuremu bẹ
ee-me iphere kpua. Mbụ lẹ ndu Ízurẹlu bẹ iphere e-gude l'ẹphe pyịru ntẹkpe dobe
agwa agwagwa.
7 Ndu Samériya yẹe onye bụ eze phẹ bẹ ee-me g'ẹphe chịhu. Ẹphe a-dụ g'ẹbaji-
oghu, degeru l'eli mini.
8 Iphe, bụkpoo ẹka aagwajẹ iphe bẹ ee-mebyishichaa. Ọ bụchaa ya bụ iphe-ẹji, ndu
Ízurẹlu emegbaa. Ẹwu-óbvú e-fushi l'ọru-ngwẹja phẹ; ẹgbara aphụa ya. Noo teke
ẹphe a-sụ úbvú, hagbaa shii g'ọ tụpyabe phẹ. Ẹphe asụ úbvú, hagbaa nwanshịi g'ọ
danaa dapyabẹ phẹ."

Chipfu anma ndu Ízurẹlu ikpe

9 "Gụbe Ízurẹlu; e -shikpọo teke kẹ ndu Gibiya bẹ i shiẹpho meta iphe-ẹji. Tẹme ị
nọdue ya phọ g'ị nọ iya. Ọphu ọgu eriduru ndu ẹjo-iphe lẹ mkpụkpu Gibiya.
10 Mbụ lẹ-a; ọ kwa teke dụ mu ree bẹ mu a-hù phẹ ahùhù. L'a chịkobe ọhamoha
g'ẹphe tsoo phẹ ọgu; keshia phẹ ẹgbu kẹle ẹphe mewaru ẹjo-iphe mmekwasẹ.
11 "Ndu Ifuremu dụkwa gẹ nwada-eswi, e ziru iphe; k'ọphu bụ l'azọshi ereshi adụje
iya ree. Ọle mu mịru ẹnya lẹ nwẹguru olu iya ono. Mbụ lẹ mu e-kebuta ndu Ifuremu
g'ẹphe kwata eje ozi mkpọnwu-ẹhu; mbụ lẹ ndu Jiuda a-kọ ọkoro. Ọ bụru oshilọkpa
Jiékọpu a-nọdu egbukpọshi alị.
12 Sụ-a; unu kọoru onwunu apfụbekoto g'opfu! Unu akpata akpụru-iphe, ọ mịtaru,
bụ n-yemobu! Unu gbukpọshia alị unu ono, e te shidu kọwaa akọko ono; kẹle o
rwuakwaru teke aa-wata achọ Chipfu; jasụ l'ọ bya edzee apfụbekoto gẹ mini l'ẹhu
unu.
13 Obenu l'opfu unu gbẹ kọchia bụ ẹjo-iphe. O bụru iphe, apfụduru-ọto bẹ unu
kpatarụ iya. Iphe, unu riru bụru akpụru ẹregede.
"Eshinu unu chịru ụpfu ye l'ọkpehu k'unu yẹle ikpoto ndu ojọgu, unu nweru;
14 bẹ aa-tụ ụzu ọgu kpua ndibe unu; k'ọphu bụ l'iphe, bụ ụlo ono, unu anọduje
ezeru ndzụ ono a-bụru iphe, e tsukpọshiru etsukpọshi; ẹgube ono, Shalụmanu
tsukpọshiru mkpụkpu Bẹtu-Abẹlu lẹ teke a lwụru ọgu ono; mbụ teke e chitaru ndu
bụ ne ẹphe l'ụnwu phẹ tụa gbaa l'alị.
15 Noo g'oo-mecha nwụaru unubẹ ndu mkpụkpu Bẹtelu; kẹle ẹjo-ememe, unu eme
pawaru ẹka. O -rwuẹpho l'ụtsu ujiku lanụ bẹ ee-mebyikpọepho eze ndu Ízurẹlu
rengurengu kpọ."

11

N-yemobu Chileke l'ẹhu ndu Ízurẹlu

1 "Teke Ízurẹlu bụ nwata
bẹ mu yeru iya obu shii.
Ọ bụru l'alị Ijiputu bẹ mu
jeru je ekua nwa mu
nwoke ono.
2 Obenu l'ọobujeru;
mu -nọdu eku ndu Ízurẹlu
ono oku;
ẹphe aka mu akpịriberu
ụzenya.
Ẹphe nọdu anọduje agwa
Balụ;
bya anọdu anọduje akpọ

ùnwù-isẹnsu ọku anụ
ntẹkpe.
3 Ọ kwa mbẹdua ziru ndu
Ifuremu ije.
Mu shi esetajẹ phẹ l'ẹka.
Ọphu ẹphe amadụ l'ọo
mbẹdua bụ onye meru
g'ẹhu dụ phẹ ike.
4 Mu shi egudeje obu-imemini
gude ehe phẹ.
Ọ bụru eye obu, mu yeru phẹ
bẹ mu gude edu phẹ.
Mu shi ezije phẹ ivu-ẹrwa,
ẹphe vu;
mu ephozekpọ ephoze
dee phẹ nri.
5 "Ẹphe e-mechaa laphu azụ lẹ Ijiputu. Ọ bụru ndu Asiriya e-mechaa bụru ishi phẹ;
noo kẹle ẹphe jịkaru l'ẹphe taa lwadụ azụ alwapfuta mu.
6 Ogu-echi e-mechaa jeaha iphu iphu lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu phẹ. Mbụ gbukashịa
ọguzo-igwe, e yeru l'ọnu-abata mkpụkpu phẹ; mee iphemiphe, ẹphe chịru k'ememe;
ọ tọ dụedu ọphu ẹphe eme.
7 Ndibe mu kebefụtaekwarupho l'ẹphe a-lụfu mu l'ẹka; mbụ-a; ọ tọ dụkwa m'obeta
ẹphe kuchakpọnu onye ono, bụ Ọkalibe-kakọta-shii onoya; ọ tọ dụedu iphe, e-
mekwadụ g'o kutsee phẹ ọzo.
8 "Sụ-a; gụbe Ifuremu;
?dẹnukpoo gẹ mu e-shi
haa ngu?
Gụbe Ízurẹlu; ?dẹnukpoo
gẹ mu e-shi woru ngu
ye ndu ọzo l'ẹka?
?Dẹnu gẹ mu e-shi mee
ngu gẹ mu meru ndu
mkpụkpu Adama?
?Dẹnu gẹ mu e-shi mee
ngu gẹ mu meru ndu
mkpụkpu Zebowimu?
Egomunggo lwaakwaru
mu azụ.
Ọoguakwa mu agụshi mu
ike g'a sụ lẹ mu phụru
ngu obu-imemini.
9 Mu ta atụ-koshikwa ngu
oke ẹhu-eghu mu;
ọphu mu alwakwa azụ
abya emebyishi Ifuremu;
noo kẹle mu bụ Chileke;
mu ta abụdu nemadzụ.
Ọo mu bụ onye dụ nsọ,
nọ l'echilabọ unu;
ọphu mu egudekwa
oke ẹhu-eghu mu

abyapfuta unu.
10 “Ẹphe e-mechakwaa tsoahaa Chipfu. Mbụ lẹ mu a-sụ ekiri g'oduma. Teke mu sụru ekiri ono; ụnwu mu anmarụ pyaapyaapyaa shi l'ụzo ẹnyanwu-arịba bya.
11 Ẹphe eshikwaphọ lẹ Ijiputu phụru kwẹekwee bya gẹ nwẹnu. Ẹphe adụ gẹ ndo shi l'alị Asiriya bya. Mu eworu phẹ chịkobe; ẹphe eburu l'ibe phẹ.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Iphe-ẹji, ndu Ízurẹlu eme

12 “Ndu Ifuremu gudeakwa adzụ ụka gbaphee mu mgburugburu. Ọnu-ụlo Ízurẹlu nọdu agbaru mu ẹregede. Obenu lẹ ndu Jiuda bẹ Chileke maru; mbụ lẹ ẹphebedua bẹ Onye Nsọ ono gudekwadụ ire phẹ ẹka.”

12

1 Ndu Ifuremu bụ iphe, ẹphe gude azụ onwophẹ bụ phẹrephere. Iphe, ẹphe anọduje achị mkpụrumkpuru bụ phẹrephere, shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa. Ẹphe nọdu adzụ ụka adzụ iya ndzụto; bya ewe iwashị akụ iya l'eli. Ẹphe lẹ ndu Asiriya gbaa ndzụ. Tẹme ẹphe nọdu emeje manụ olivu evularu ndu Ijiputu.
2 Chipfu nwekwarụ opfu, adaru yẹe ndu Jiuda; mbụ l'ọo-hù oshilọkpa Jiékọpu ahùhù ẹjo-iphe, ẹphe eme; pfụa phẹ ụgwo g'ẹphe eme.
3 Teke ọ nọkwaduro l'ẹpho bẹ ọ zụru nwune iya l'ichiripfu-ọkpa. Ọ bya afụta bụru nwoke; yẹe Chileke gbaa mgba;
4 mbụ lẹ yẹe ojozi-imigwe gbarụ mgba; o mekpee ya. Ọ waa ẹkwa; rwọahaa g'o meeru iya eze-iphe-ọma. Ọ bya ahụma Chileke lẹ mkpụkpu Bẹtelu; ọ bụru l'ẹka ono bẹ yẹe Chileke ono nọ bọgba ụja;
5 mbụ yẹle Chipfu, bụ Chileke bya abụru Ọkalibe-Kakọta-Ike. Ọ kwa Chipfu bụ ẹpha, e gude maru iya!
6 Ọle ọ bụ; unu lwaphutakwa azụ lwapfuta Chileke unu! Unu eyee ya obu; unu ekpee ikpe, pfụru ọto! Unu anọduje kwabẹru Chileke unu mkpụrumkpuru!
7 Obenu lẹ ndu-a dụ gẹ ndu agba nghọ egudeje iphe, e meru l'ụgho ere aswa; k'ọphu ẹphe e-shi nno mee nemadzụ mkpurukpuru-ẹnya.
8 Ndu Ifuremu anọduje eku onwophẹ sụ: “Anyi nweru iphe shii; ẹku byaakwaru anyi. Ẹku ono, dụru anyi ono g'ọ ha e-me; a taa hụmadu ẹjo-iphe, anyi eme; yẹe iphe-ẹji, anyi eme.”
9 Obenu l'ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu bya abụru Chileke unu. Ọ kwa mu bụ onye dufutaru unu l'alị Ijiputu. Ọ kwa mu e-me unu g'unu bua l'ụlo, a kparụ l'ẹkwa ọzo; g'unu shi ebuje teke unu shi abọje ọbo-iphe, geru egeru.
10 “Mu shi epfuje opfu yeru ndu mpfuchiru goshi phẹ iphe, dụ igwerigwe l'ọphulenya; bya eshikwa phẹ phọ l'ẹka anma ẹtu, dụ igwerigwe.”
11 Ndu Giladu; ?ẹphe bụ ndu ẹjo-iphe tọo? Ẹphe ta adụkwa ọphu bụ iphe. ? Aagwajẹ oke-eswi lẹ mkpụkpu Gilugalu tọo? Ọru-ngwẹja phẹ e-mechakwanaa dụ gẹ mkpọkobe mkpuma, a kụberu l'ẹka a kọru opfu.
12 “Jiékọpu gbalarụ laa alị Arámu. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ Ízurẹlu ono nọ jee ozi jeta nwanyị lụru. Ọ bụru eche atụru bẹ o gude kwaa ya aswa.
13 Chipfu bụkwa onye mpfuchiru bẹ o gude dufuta ndu Ízurẹlu l'alị Ijiputu. Ọ bụru onye mpfuchiru bẹ o gude leta iya ẹnya.
14 Obenu lẹ Ifuremu kpatsuru Chipfu iwe, parụ ẹka apaa. Ọ bụru Nnajịuphu iya e-me g'ikpe onye o gburu tụkoru iya l'ishi; tẹme l'ọ pfụkwaa ya phọ ụgwo iphe-iphere, o meru iya.”

13

Ẹhu-eghu Chipfu l'iswi ẹhu ndu Ízurẹlu

1 “O shi abụjeru; Ifuremu -pfua opfu; amadụ anmahụ pyaapyaapyaa. Ifuremu shi
bụru onye e kutseru ekutse l'alị Ízurẹlu. A nọnyaepho; ọ wata abarụ Balụ ẹja; ikpe
nmaa ya; ọ nwụhu.
2 Nta-a bẹ ndu Ifuremu kabaa eme iphe-ẹji eje. Ẹphe kpụshiru ntẹkpe dobegbaaru
onwophẹ; mbụ ntẹkpe, e deru ẹnya lẹ mini mee lẹ mkpọla-ọchaa phẹ. G'ẹphe ha
bụkota iphe, ndu maru eme ọna gude ẹka kpụa. Ẹphe nọdu asụje: ‘Wakwa iphe, unu
a-nọdu abarụ ẹja baa-o!’ Mbụ nemadzụ nọdu anọduje etsutsu ọnu l'agwa nweswi!
3 Ọo ya meru g'o gude ẹphe je a-dụ g'iji, akwa l'ụtsu. Mbụ iji, akwa lẹ nchi-abọhu,
abụjeru: ọ -kwachaa l'oophukashịhu. Ẹphe a-dụ g'udzu ẹswa ereshi, etsushihu l'ẹka
eechije balị; g'ẹnwuru-ọku, shi lẹ windo ekposhihu.
4 “Obenu l'ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu bya abụru Chileke unu. Ọo mu bụ onye
dufutaru unu l'alị Ijiputu. Unu ta adụkwa iphe ọzo, unu e-je amaru gbahaa mbẹdua.
Ọphu ọ dụkwa onye ndzọta ọzo, dụ nụ; gbahaa mbẹdua.
5 Ọo mbẹdua letaru unu ẹnya teke unu nọ l'echiẹgu. Mbụ l'alị ono, okpomọku
enwu phuruphuru ono.
6 Teke mu nụru phẹ nri bẹ ẹpho jiru phẹ. Teke ono, ẹpho jiru phẹ ono; ẹphe kuahaa
onwophẹ woru mu zọhaa.
7 Ọo ya bụ lẹ mu a-zụ phẹ gburumu g'oduma. Mbụ lẹ mu e-woha onwomu l'agụga
gbororo g'agụ.
8 Mu e-tso phẹ ọgu lajashịa phẹ g'agụ, a natarụ nwa iya. Mu a-ta phẹ g'oduma ataję
anụ, o gburu-a. Ọ bụru anụ-ẹgbudu a-lajashị phẹ tọgbo ẹba.
9 “Unubẹ ndu Ízurẹlu; mu e-mebyishi unu; kẹle unu etso mu opfu. Ọ bụru onye
ono, eyeru unu ẹka ono bẹ unu etso opfu.
10 ?Bụ awe bẹ onye bụ eze unu nọ g'ọ bya adzọo unu? ?Bụ awe bẹ ẹphe nọ; mbụ
ndu-ishi lẹ mkpụkpu unu g'ẹphe ha; mbụ ndu ono, unu pfuru opfu ẹhu phẹ teke unu
sụru g'a họtaru unu onye eze; waa ndu a-bụru ndu-ishi unu ono?
11 Mu gude ẹhu-eghu woru eze nụ unu; bya egudekwaphọ oke ẹhu-eghu mu nafụ
iya unu.
12 “Ẹjo-iphe, ndu Ifuremu mekọtaru bẹ a kwachikwaru akwachi. Iphe-ẹji phẹ bẹ e
dekwaru l'ẹkwo dobe.
13 Iphe-ẹhuka, ooje dụe ya phọ g'ọoduje nwanyị, ime eme. Obenu l'ọ bụ nwata,
amadụ iphe, abụjeru; o -rwua l'ezeda iya; ọ tọo madụru eye ishi l'ẹnu ẹhu ne iya.
14 “Mu a-gbafụta phẹ g'alị-maa ta aka phẹ ọkpehu. Mbụ lẹ mu a-gbata phẹ l'itumo
anwụhu. Gụbe ọnwu ?bụ awe bẹ ẹjo iphe-ememe ono, i vu ono nọhunu? Gụbe
alị-maa; ?dẹnu iphe ono, iigudeje emebyishi iphe emebyishi ono?
“Mu ta aphụkwaru iya obu-imemini aphụphu ọphu;
15 mbụkwa m'obeta ọ nọdu l'echilabọ ụnwunna iya aba yoyoyo; ọle oke
phẹrephere, shi l'ẹka Chipfu e-shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa ziru bya. Ẹka o shi ezi
abya bụ l'echiẹgu. Ishi nggele ndu Ifuremu atabuhu. Wẹlu phẹ atashịhu. L'a tụko
ẹku, o shi kpata akpata rwuta.
16 Ndu Samériya e-vuru nrimaphụ, dụ l'iphe-ẹji phẹ; kẹle ẹphe kwefuru Chileke phẹ
ike. Ọo ogu-echi bẹ ee-gude gbushichaa phẹ. Ụnwegirima ibe phẹ bẹ ee-chitachaa
tọgbo l'alị. Ụnwanyi phẹ, dụ ime a-bụru ndu aa-gbajachaa ẹpho.”

14

Izimanụ alwa azụ bụ iphe-ekweru

1 “Unubẹ ndu Ízurẹlu; unu lwapfuta Chipfu, bụ Chileke unu! Ọ kwa iphe-ẹji, unu
eme meru g'o gude unu daa!
2 Unu kpụru opfu l'ọnu gude lwapfuta Chipfu. Unu bya bya asụ iya: ‘Gụaru anyi nvụ
l'iphe-ẹji, anyi emekọta ngu g'ọ ha! Gudenụ eme odoo nata anyi; g'anyi egudekwanụ
akpụru-iphe, shi anyi l'ọnu gude gwaa ngu!
3 Ndu Asiriya taa dụekwa ike adzọ anyi. Ọphu ọ bụedu l'eli ịnya-ọgu bẹ anyi a-
nmakoru. Anyi ta abyadụ egudebaa ọnu anyi woru iphe, bụ ẹka bẹ anyi gude mee
ya kua “Chileke anyi;” kẹle ọo l'ẹka ngu bẹ onye enwedu nna anọduje l'a phụaru iya
obu-imemini.’ ”

Chipfu ekwe ndu Ízurẹlu ukwe ndzụ òphúú

4 “Mu e-me-a g'ẹphe dụ-buhu
ghẹleghelegheleghele ono,
ẹphe dụ ono.
Mu abya atụshihu ẹhu;
yee phẹ obu;
kẹle mu taa vụheduru
phẹ ọvuma.
5 Mu a-dụ g'iji akwaru
ndu Ízurẹlu.
Yẹbedua abya pulapula
g'ojimbvu ẹgu.
Ọgbarabvu iya abamia
abami l'ime alị g'oshi sida,
nọ l'úbvú úbvú Lébanọnu.
6 Ụnwu iya ọphu dụ nwa
pẹnupenu amịshikwapho
evu evuvu.
Akpabiri iya adụ gẹ k'oshi
olivu.
Mkpọ, ọo-nọdu eshi
adụ gẹ mkpọ oshi sida
k'úbvú úbvú Lébanọnu.
7 Amadụ adọaharu lẹ mkpula
iya ọzo.
L'ọ sọo pulapula g'ereshi.
L'ọ baa yoyoyo gẹ vayịnu.
Ụdù iya atụko ẹkameka
ngaa gẹ mkpọ mẹe,
a kụtaru l'úbvú úbvú
Lébanọnu.
8 ?Bụbaa gụnu bẹ ndu
Ifuremu ẹphe lẹ nshi
emegbabaa?
L'ẹka mu a-nọdu anụ
olu iya eleta iya ẹnya.
Mu dụwaa g'oshi payịnu,
ẹkwo iya jihukọtaru
kẹ hụduu;
ọ bụru mu emeje g'unu
mịa mebyi.”

Mkpọchi-ishi iya

9 “?Bụ onye bụ onye maru iphe? G'ọ nwụtakwa iphe l'iphe-a! ?Bụ onye bụ onye iphe, edoje ẹnya ree? G'ọ tụkokwa doo ya ẹnya! L'ụzo kẹ Chipfu dụkotakwa nhamụnha. Ọ bụru ndu pfụberekoto eshi iya. Obenu lẹ ndu eme ẹjo-ememe bẹ ụpfu adụje m'ẹphe -je iya eshishi.”

Ẹkwo
Jiowẹlu
Onye Mpfuchiru Chileke

1 Ọwaa bụ ozi, Chipfu ziru Jiowẹlu, bụ nwa Petuwẹlu.

Igube, byaru mkpu-danyi-ọku

2 Unu nụmakwa iphe-a;
unubẹ ndu bụ ọgerenya!
Unu ngabẹkwa nchị; iphe,
bụkpoo ndu bu l'alị-a
l'ophu!
Iphe, dụ ẹgube-a;
?o mejekpọoru eshinu
unu shi nọduta ndzụ?
Tọo ?o mejeru lẹ teke kẹ nna
unu oche phẹ?
3 Unu pfukwaaru iya
ụnwegirima unu!
G'ụnwu unu pfukwaru iya
phọ ụnwu nkephẹ.
Ụnwu nkephẹ epfuaru iya
ọgbo ọphu abya nụ.
4 L'iphe, otsu-gbiigbiigbi
igube tarụ taphodo
bẹ oke-igube wụbataru
bya ataa.
Ọphu oke-igube tarụ
taphodo bẹ
ụnwu ọgbolanu igube
wụbataru bya ataa.
Ọphu ụnwu ọgbolanu igube
taphodoru
bẹ mgbagbaramatsụ byaru
bya atachafụ.
5 Unu tehu etehu;
unubẹ ndu angụnukaje
mẹe.
Unu wata ara ẹkwa!
Unu chia mkpu;
unubẹ ndu angụje mẹe
ngụgharu iya ẹka!
Unu kpọo mkpu mẹe
ọphúú ono;
kele a nyịchatawaru
iya unu l'ọnu!
6 Ọ dụru ọha, byaru bya
eripyabẹ alị mu-a.
Ndu ono bẹ ọkpehu dụ shii;

tẹme ọphu aagụtadu
phẹ l'ọgu.
Eze, dụ phẹ l'ọnu dụ gẹ
k'oduma;
mbụ l'ọ dụ g'ẹpyii,
nọ l'ọnu ne oduma.
7 Ọ tapyashịchawaru vayịnu mu;
bya emee oshi figu mu;
ọ bụkotaru ọla-l'iswi.
Ọ swachacharu iya ụgbo
woru iya tọgbo.
Ẹkali iya nọdu achagbaa
ụcha.
8 Unu gụa aphụ gẹ nwamgbọko,
yẹe nwoke teke akwaswee,
yeru uwe-aphụ,
agụ aphụ kẹ ọnwu
gburu nwoke eje
iya alụlu.
9 Ngwẹja-nri; waa ngwẹja-mẹe
chịhuwaru l'ụlo Chipfu.
Ndu bụ uke nọ l'aphụ;
mbụ ndu ono,
ejeru Chipfu ozi ono.
10 Opfu, a kọru akọko bẹ bụwaa
ọla-l'iswi.
Alị kpọhu nkụ; ereshi,
a kụru iya mebyishihu.
Mẹe ọphúú tashịhu; tẹme manụ
nọdu atahụwa atahụ.
11 “G'iphere gudekwa unubẹ
ndu akọ opfu!
Unu rashịa ẹkwa ike;
unubẹ ndu akọ
opfu-vayịnu!
Unu gụa aphụ witi unu;
yẹe balị unu; kẹle iphe,
a kụru l'opfu bẹ e
mebyishiwaru.
12 Ome vayịnu kpọshihuwaru nkụ;
tẹme oshi figu
nwụkotawaa lwaa.
Oshi itorokuma; yẹe mpfụ;
waa oshi ụdara;
mẹwaro iphe,
bụkpoo oshi,
nọkota l'ẹgu l'ophu
kpọhukotawaru nkụ;
kẹle iphe, emeje g'ẹhu
tsọo ụnwu-eliphe
ụtso chịhuwaru.”

Oku izimanụ alwa azụ

13 Unu yekwaa uwe-aphụ wata
agụ aphụ;
unubẹ ndu bụ uke!
Unu watakwa echi mkpu;
unubẹ ndu ono,
anọduje eje ozi
l'ọru-ngwẹja ono!
Unubẹ ndu ono, nọ l'iphu
Chileke mu eje ozi
ono;
unu byakwa eyee
uwe-aphụ
nọkota ẹnyashi l'ophu;
kẹle ngwẹja-nri yẹe
ngwẹja-mẹe bẹ e
buchiwaru
l'ụlo Chileke unu.
14 Unu raa ya arara g'a swịaru
Chileke ẹgu!
Unu tụa ndzukọ, a-dụru
Chileke iche!
Unu kua ndu bụ ọgerenya
ndzukọ; mẹkpoo iphe,
bụ ndu bu l'alị-a l'ophu;
g'ẹphe dzukọ l'ụlo Chipfu,
bụ Chileke unu raku
Chipfu ono l'ẹkwa.
15 Ha-o! Ẹgube mbọku ono;
kẹle eswe Chipfu dụkwaa
ntse.
Ọo-bụru eswe,
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
e-mebyishi iphemiphe.
16 “?Tọbudu l'iphu anyi gẹdegede
bẹ e meru; nri chịhu;
bya emee;
ẹhu-ụtso yẹe ete ẹswa
bvụkwapho l'ụlo
Chileke anyi?
17 Akpụru iphe, a kụru akụku
gbapyashịhuchawaru
l'ime igbo, a kụru iya.
Iphe, bụkota ụlo,
aakụbeje nri
dabyikọtaru iphoro.
Ọba ereshi tụko dakashịhu;
kẹle ereshi ọbu l'onwiya
mebyishihuru l'ẹgu.
18 Lewarọ g'anụ-ụlo atsụgbaa ude!
Eswi bẹ ọ tụgbaru ẹberebete;
kẹle ẹphe te enwedu nri,

ẹphe a-ta;
mbụ l'atụru tụkoru eje
iphe-ẹhuka.
19 Ọ kwa gụbe Chipfu bẹ mu
araku;
kẹle ọku tsuakwaru ẹka
iphe-edobe ataję nri,
dụ l'echięgu;
mbụ l'iphe, bụ oshi,
dụ l'ẹgbudu nwukọtawaru
phuruphuru nwufu
l'ọku;
20 anụ-ẹgbudu nọdu atụchaa
hẹehee agba achọ ngu.
Nggele nggele bẹ mini
tashịhuwaru.
Tẹme ọku tsufuwaa ẹka
iphe-edobe ataję nri,
dụ l'echięgu.”

2

Igube, etsu gbiigbiigbi

1 Unu gbua opu-ọgu l'úbvú
Zayọnu!
Unu echia mkpu-ọgu l'úbvú
mu ono, dụ nsọ ono!
G'iphe, bụkpoo ndu bu
l'alị-a nmakwaa
pyaapyaapyaa;
kẹle eswe kẹ Chipfu
abyaakwaa;
mbụ l'o rwuakwaru
erwurwu;
2 mbụ mbọku,
a-bụru mbọku,
agba ọchii agba kẹ
tsụkiribaa; mbọku,
urwukpu a-sọpyabe;
ẹkameka ejihu hụduu.
Ikpoto ndu ojọgu,
ike dụ awụ gbiigbiigbi
asọ abya g'ẹka ọchii
nchi-abọhu asọpyabe
asọpyabe l'eli eze úbvú;
ụdu iya ọphu eteke
adụ-swe teke ndiche;
ọphu ọ byadu adụ
l'ọgbo ọphu abya nụ.
3 Ọku nọ phẹ l'ụzo iphu
ekepyashị iphe
ekepyashị.

Ọku nọdukwa phẹ phọ l'azụ
enwu phoophoophoo.
L'iphu phẹ bẹ alị dụepho gẹ
mgbabu Édẹnu.
Ẹka ẹphe ghawarụ ye l'azụ
bụru echiẹgu,
dabyiru kẹ mmanụ;
ọphu ọ dụdu iphe,
anahụje phẹ nụ.
4 Ẹphe gbaru ụgbugba g'ịnya.
Tẹme ẹphe nọdu awụ kẹ
wugelengu wugelengu
g'ịnya-ọgu.
5 Igiji, ẹphe ede gude awụ
gbiigbiigbi l'eli úbvú
eje abya dụepho
g'ẹka ụgbo-inya awụ.
Mbụ l'ẹphe dụepho g'ẹka ọku
alwa wọowoowoo
etsu ekperema ọkponku;
g'ikpoto ndu ojọgu,
a chịkoberu gude
eje ọgu.
6 Ọha, hụmaru phẹ nụ evujeru
ụzo rwushihu.
Iphu adụkota onyemonye ẹji.
7 Ẹphe abyajẹ ẹnari g'ojọgu,
ike dụ.
Ẹphe nọdu enyije igbulọ gẹ
ndu ojọgu.
G'ẹphe ha nọdu egbuje giriri
azọ eje;
ọphu ọ dụdu onye ọphu
egbeje egbegbe l'ụzo,
ẹphe eshi;
8 ọphu ọ dụdu onye ọphu
akwajẹ nwibe iya ǹkù.
Onyemonye apfụjeerupho
kẹkereke azọ eje l'iphu
l'iphu.
Ẹphe anọdujeepho apfụ
shọoshoo apfụda
l'iphu ọgu.
Ọphu ẹphe aladu azụ azụ.
9 Ẹphe nọdu ezehuje zeba lẹ
mkpụkpu;
tụko igbulọ gbaa gorogoro;
nyichaa enyinyi nyibachaa
l'ime ụlo l'ime ụlo.
Ẹphe nọdu eshijechaa windo
abahụ l'ụlo gẹ ndu-oshi.

10 “Eliphe l'ophu anmakọta
jiijiijii l'iphu phẹ.
Akpaminigwe nọdu anma
yigayiga.
Ẹnyanwu yẹe ọnwa gbahụ
ọchii.
Ọphu kpokpode ekeẹdu
paapaapa.
11 Chipfu nọdu l'iphu ndu
ojọgu iya ede ririri.
Ndu alwụru iya ọgu bụ agụta
agụta.
Tẹme ndu ono, emeje iphe,
ọ sụru g'e mee ono
paa ọkpehu.
Mbọku kẹ Chipfu pakwarụ
ẹka bya adụ ebvu.
?Bụ onye a-dụ ike tapyabẹ
iya lẹ nshi?”

Alaja ọkpoma haa uwe

12 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
Ntaakpọnu; unu gudenụ
ọkpoma unu g'ọ ha
lwapfuta mu!
Unu gude aswi ẹgu;
mẹ ara ẹkwa;
mẹ agụ aphụ gude lwa!
13 Unu lajaa ọkpoma unu;
ọ tọ bụdu alaja uwe!
Unu lwapfuta Chipfu,
bụ Chileke unu;
kẹle oomeje eze-iphe-ọma;
tẹme ọ nọdu aphụje
obu-imemini!
Ẹhu te eghujedu iya eghu
ẹgwegwa;
tẹme n-yemobu iya dụ shii.
Tẹme ọphu oohejedu iya ihee
eme gẹ nemadzụ jee
iphe-ẹhuka.
14 ?A maru ?l'ọo-ghakọbe phụaru
unu obu-imemini
meeru unu iphe-ọma;
mbụ nụ unu nri;
waa mẹe;
k'ọphu bụ l'unu e-gude iya
gweeru Chipfu,
bụ Chileke unu ngwẹja-nri;
waa ngwẹja-mẹe.
15 “Unu gbua opu-ọgu ọbu

l'úbvú Zayọnu!
Unu raa ya arara g'a swịaru
Chileke ẹgu, dụ nsọ!
Unu tụa ndzukọ,
a-dụru Chileke iche.
16 Unu chịkobe ndu Ízurẹlu
l'ẹka lanụ!
Unu emee gẹ ndu byaru
ndzukọ ono dụ nsọ!
Unu chịkobe ndu bụ
ọgerenya!
Unu achịkobe ụnwegirima;
mẹ ndu ọphu
eechekwadu ẹra!
G'onye lụru nwanyị ọ̀phúú
hakwaa erwu iya fụta!
Nwanyị, alụru k'ọ̀phúú ahaa
ụlo-epfu iya!
17 Gẹ ndu bụ uke, bụ ndu ejeru
Chipfu ozi nọdukwa raa ẹkwa
lẹ mgbaka nwụlo,
eeshije abahụ l'eze-ụlo Chipfu
yẹle ọru-ngwẹja.
G'ẹphe pfukwaa sụ:
'Gụbe Chipfu;
phụnaaru ndu nkengu
obu-imemini!
Be mekwa gẹ ndu ono,
bụ okiphe ngu ono bụru
iphe, ee-gude achị ọchi!
G'ẹphe ta abụkwaru iphe,
ọhamoha e-gude agba
mgbọnu;
kẹle-a; ?dẹnu g'o gude
ndiphe je l'anọdu
epfuru ndu Ízurẹlu
asụje phẹ: ?Bụ awe
bẹ Chileke unu nọ?' "

Ọnu, Chipfu e-ye

18 Noo teke Chipfu a-wata eko
okophoo l'ẹhu ndu alị ono,
bụ ndu nkiya ono;
bya aphụaru ndibe iya
obu-imemini.
19 Chipfu eyeeru ndu nkiya ono
ọnu sụ phẹ-a:
"Unu lekwa-a; mu anụakwa
unu ereshi; yẹe mẹe ọ̀phúú;
yẹe manụ olivu;
nụkpoo ya unu shii;
k'ọphu oo-ji unu

ẹpho rengurengu.
Mu tee mebaẹdu unu g'unu
bụru iphe,
ọhamoha e-gude
achị ọchi.
20 Mu a-chị ndu ojọgu ono,
shi l'ụzo isheli ono
chị-mihu g'ẹphe nọdu
unu ụzenya.
Mu a-chịru phẹ jeye lẹ
mkpọkoro alị,
adụdu iphe, b
eemetajẹ iya.
Ọgbo ivuzọ ọgu phẹ bẹ
mu a-chịru ye
l'eze-ẹnyimu ụzo
ẹnyanwu-awawa.
Mu achịru ndu ikpazụ ọgu
phẹ ye l'eze-ẹnyimu
ụzo ẹnyanwu-arịba.
Ẹ́wó, ẹphe a-nọdu ekpo
etsulihuẹpho etsulihu.
Mbụ l'ishishi phẹ a-tụkoepho
ẹkameka.
Ire-lanụ, bụ lẹ Chipfu
mewaru iphe,
parụ ẹka.
21 Gẹ ndzụ ba agụshi ngu
gụbe alị!
Ọ chia g'ẹhu tsọo ngu ụtso;
g'i techia ẹswa!
Ire-lanụ bụ lẹ Chipfu mewaru
iphe, parụ ẹka.
22 Gẹ ndzụ ta agụshi unubẹ anụ,
bu l'ime ẹgbudu;
kẹle ẹka unu ataję nri,
dụ l'echiẹgu abyawaa
erwu irwu.
Oshi abyawaa amị mebyi.
Oshi figu yẹe vayịnu
abyawaa eme ike phẹ.
23 G'ẹhu tsọje unu ụtso;
unubẹ ụnwu Zayọnu!
Unu nọdu l'ẹka Chipfu,
bụ Chileke unu tee ẹswa;
kẹle ọ watawarụ edzeru
unu mini ishi-apha
ono g'ọ gbaru.
Ọ watawarụ edzeru unu mini
ono edzeshi iya ike;
edzeru unu mini

ishi-apha
bya edzekwaphọ mini
ụla-apha;
g'o shi edzejehawaru
iya unu.
24 Ẹka eechije balị bẹ balị
e-mechaa ji ejiji.
Ẹka aakụje mẹe eji kụdumu
lẹ mẹe ọphúú;
yẹe manụ olivu.
25 Mu a-pfụ unu ụgwo iya
k'apha g'apha phọ,
igube tapyashịru iphe
unu phọ;
mbụ ụnwu ọgbolanu igube;
mẹ mgbagbaramatsụ
iya; mẹkpoo
otsu-gbiigbiigbi iya;
mbụ ojọgu mu,
ike dụ ono,
mu yẹru unu ono.
26 Unu e-nwekpọoru ikpoto
iphe, unu a-nọdu eri
jasụ l'ooji unu.
Tẹme ọ bụru mbẹdua,
bụ Chipfu,
bụ Chileke unu bẹ unu
a-nọdu etu ẹpha;
mbụ onye ono, meru iphe,
dụ biribiri l'ẹhu unu ono.
Sụ-a; ndu ono, bụ nkemu
ono;
bẹ e tee mebaẹkwa
iphe-iphere.
27 Noo teke unu a-maru lẹ
mu nọ-a lẹ Ízurẹlu;
maru l'ọo mu bụ
Chipfu bya abụru
Chileke unu;
l'ọ tọ dụedu onye ọzo,
dụbaa nụ.
Ọphu a byadu emebaa ndu
bụ ndibe mu
iphe-iphere ọzo.

Eswe kẹ Chipfu

28 E -mechaa bẹ mu a-wụ Unme
mu l'ẹhu nemadzụ
mgburugburu.
Ụnwu unu unwoke mẹ kẹ
nwanyị e-pfuchiru
Chileke.

Ndu bụ ọgerenya unu
arwọo nrwọ.
Ụnwokorobya unu
aphụa ọphulenya.
29 Lẹ mbọku ono bẹ mu a-wụ
Unme mu ono
l'ẹhu ndu bụ ohu;
unwoke phẹ m'ụnwanyi
phẹ.
30 Mu e-goshi iphe-ọhumalenya
l'akpaminigwe mẹ
l'eliphe l'ophu.
Ọ bụru iphe, mu e-gude mee
ya bụ mee; yẹle ọku;
yẹe ọkpu-tụutuutuu
ẹnwuru-ọku.
31 Ẹnyanwu bẹ ee-me g'ọ
gbaahaa ọchii.
L'e mee g'ọnwa bụru mee.
Tẹme l'o rwua oke mbọku kẹ
Chipfu ono,
bụ eswe, a-dụ ebvu onoya.
32 Mbụ l'aa-dzọta iphe,
bụkpoo ndu araku ẹpha
Chipfu;
kẹle oo-nweru ndu a-nahụ
nụ, a-nọdu l'úbvú
Zayọnu yẹfua lẹ
mkpụkpu Jierúsalẹmu;
mbụ l'oo-nweru ndu
Chipfu e-ku l'echilabọ
nwa ndu ono,
warụ nụ ono;
bụ iya bụ iphe,
Chipfu pfuru.”

3

Ikpe, ee-kpe ọhamoha

1 “Kẹle-a; o -rwuẹpho lẹ
mbọku ono,
bụ teke mu e-dophu ndu
Jiuda ẹphe lẹ ndu
Jierúsalẹmu azụ
l'ọnodu phẹ;
2 bẹ mu a-chịkobe ọhamoha
tụko g'ẹphe ha chịta
jeshia lẹ nsụda
Jiehoshafatu.
Noo ẹka mu a-nọdu kpee phẹ
ikpe;
ikpe ẹhu ndu ono,

bụ okiphe mu ono;
mbụ ndibe mu,
bụ ndu Ízurẹlu;
kẹle ẹphe chịkaru ndibe
mu; ẹphe dzuru
ọhamoha;
bya eworu alị mu kekashịa.
3 Ẹphe tụaru ndibe mu
ono ido;
bya achịta ụnwu phẹ
ụnwu-okoro
gude je agbanweta
ụnwanyi-ụkpara;
bya achịta ụnwu phẹ
ụnwumgboko reshia
gude gaa mẹe ngụa.
4 "Sụ-a; ?bụ gụnu bẹ unu a-gụru nụ mu; unubẹ ndu mkpụkpu Taya yẹe ndu mkpụkpu Sayịdonu; mẹkpoo unubẹ ndu bukọta l'alị ndu Filisitayinu l'ophu? ?Bụ iphe, mu meru bẹ unu apfụ mu ụgwo iya tọo? Ọ -bụru l'ọo ụgwo bẹ unu apfụ mu bẹ mu e-kwo-a gburumu mee ẹgwegwa woru iphe, unu meru tukobe unu l'ishi;
5 kẹle unu wotaru mkpọla-ọchaa mu; yẹe mkpọla-ododo mu bya atụko ẹku mu ndu ọphu kachaa ama mma vuta je akụbe l'ụlo nshi unu.
6 Unu woru ndu Jiuda yẹe ndu Jierúsalẹmu ree ndu Gurisu g'ee-shi g'unu mee g'ẹphe nọdu ẹnya l'oke alị ẹka ẹphe shi.
7 "Lekwa; mu e-mechakwaa je achịfuta phẹ l'ẹka ono, unu chịru phẹ je eree ono. Mu ewophutakwanụ iphe, unu meru azụ bya atukobe unu l'ishi.
8 Mu a-chịta ụnwu unu unwoke mẹ ụnwu unu ụnwanyi chịru reshia ndu Jiuda; ẹphe achịta phẹ ree ndu Seba; mbụ ọha kwata dụkpoo ẹnya ọkpobe adụdu." Ọ kwa Chipfu bẹ pfuru iphe ono.
9 Unu woru iphe-a pfuaru
ọhamoha: Unu
kwakọbekwa k'ọgu!
Unu mekwaa gẹ ndu ike ọgu
dụ tsulihu!
G'iphe, bụkpoo ndu alwụje
ọgu kpịritakwaru ntse
bya awata alwụ ọgu!
10 Unu kpụkwaa ọ́gù unu g'ọ
bụgbaaru ogu-echi!
Unu akpụa nwọkarara unu
g'ọ bụru arwa!
G'onye ike bvụru pfukwaa sụ:
"Mu bụakwaa onye
ọkpehu dụshi ike!"
11 Unu dzukọbe ẹgwegwa;
unubẹ ọhamoha l'ophu!
Unu shikpọo l'ẹkameka bya
edzukọbe l'ẹka ono!
Gụbe Chipfu;
menaa gẹ ndibe ngu,
bụ ndu ike dụ shi

l'imigwe lwazeta l'alị!
12 “G'ọhamoha tsulihunu!
G'ẹphe zenuru jeshia
lẹ nsụda Jiehoshafatu;
kẹle ọo l'ẹka ono bẹ mu
a-nọdu kpee ọhamoha
mgburugburu ikpe.
13 Unu watanụ egbu mma unu
swịiswiiswii; kẹle iphe,
a kụru l'opfu chawaru.
Unu bya azọshia akpụru
vayịnu ọbu;
kẹle ẹka aakụje mẹe
jiwaru.
Nsụkutu iya jiwaru ejiji;
kẹle ẹjo-ememe,
phẹ parụ ẹka.”
14 “Igwe-ọha; igwe-ọha kụru lẹ
nsụda,
aanọduje pfua opfu pfukaha;
kẹle mbọku kẹ Chipfu
dụkwaa ntse lẹ nsụda,
aanọduje pfua opfu
pfukaha.
15 Ẹnyanwu yẹe ọnwa bẹ ee-me
g'ọ gbaa ọchii.
Ọphu kpokpode ekehẹdu
paapaapa.
16 Chipfu a-gbẹ l'úbvú Zayọnu
sụa ekiri;
nọdukwapho lẹ
Jierúsalẹmu dee ririri.
Eliphe yẹe akpaminigwe
anmaa jiijiijii.
Obenu lẹ Chipfu a-bụru onye
ndibe iya a-gbabẹje lẹ
mkpula je anọdu
zee ndzụ.
Mbụ l'ọo-bụru ụlo,
a kpụshiru ike doberu
ụnwu Ízurẹlu.”

Iphe-ọma ndu kẹ Chileke

17 Noo teke unu a-maru l'ọo
mbẹdua bụ Chipfu bya
abụru Chileke unu;
lẹ mu bu ebubu l'úbvú
Zayọnu; mbụ úbvú ono,
dụru mu nsọ ono.
Noo teke Jierúsalẹmu a-dụ nsọ;
ọphu ndu ọhozo agbabaẹdu

iya ophorokpo.
18 “O -rwua mbọku ono bẹ
úbvú úbvú a-nọdu
asọshi mẹe ọ̀phúú.
Eli obvu obvu asọshi
mini-ẹra-eswi.
Mini atụko asọshigbaa l'iphe,
bụkpoo nggele,
dụkota l'alị Jiuda.
Ọgba-mini agbafuhu shi
l'eze-ụlo Chipfu wata asọ
gborogboro je agbaa
mini lẹ nsụda Shitimu.
19 Obenu l'alị ndu Ijiputu
a-bụru ochobu.
Alị ndu Edọmu abụru
echiẹgu,
dabyiru kẹ mmanụ.
Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ
iwashị, ẹphe weru ndu
Jiuda,
bụ ndu ẹphe nọ l'alị phẹ
gbushia ndu adụdu iphe,
ẹphe meru.
20 Obenu lẹ ndu Jiuda e-buru
l'alị phẹ jasụ l'ojejoje.
L'e buru lẹ Jierúsalẹmu;
e -shi l'ọgbo sweru ọgbo.
21 Noo teke mu a-gụru phẹ nvụ
l'ikpe-ọchi
ọphu mu te eshidu
gụhawaru phẹ nvụ
iya.”
“Chipfu bu l'úbvú Zayọnu!”

Ẹkwo
Émọsu
Onye Mpfuchiru Chileke

1 Ọwaa bụ olu-opfu Émọsu. Émọsu yị lẹ ndu nche atụru, shi lẹ mkpụkpu Tekowa.
Ọwaa bụ iphe, ọ phụru l'ọphulenya lẹ k'ẹhu ndu Ízurẹlu lẹ teke Uzáya bụ eze ndu
Jiuda; tẹme Jierobowamu nwa Jiowashi bụru eze ndu Ízurẹlu. Ọ phụchaa ya; ọ nọada
apha labọ; tẹme o rwua apha ono, alị nmajẹru jiijiijii ono.
2 Émọsu pfuru sụ:
"Chipfu nọkwa l'úbvú Zayọnu asụ ekiri
bya anọdukwapho lẹ Jierúsalẹmu ede ririri.
Ẹka ndu eche atụru anọduje eche atụru kpọshihu nkụ.
Tẹme elikota úbvú Kamẹlu nwụkota lwaa."

Aphụ, aa-nụ ndu Arámu

3 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Eshinu Damasụkosu mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye
ẹka lẹ k'ẹno bẹ mu tee sephuẹkwaru iya oke ẹhu-eghu mu azụ; kẹle ẹphe chiwaru
ndu Giladu pyaapyaa g'onye gude mgbọrígwè echishi ẹswa ereshi.
4 Mu a-tụ ọku l'ụlo Hazẹlu; l'o tsua ụlo ụlo, Bẹnu-Hadadu kpụru kpụshia ike.
5 Mu e-tsukashi iphe, e gude tụ-chia ọnu-abata mkpụkpu Damasụkosu. Mu emee
gẹ ndu bu lẹ nsụda Avẹnu chịhu; yẹe onye ono, nọ lẹ mkpụkpu Bẹtu-Édẹnu gude
mgbọro-eze l'ẹka ono. L'a kpụa ndu Arámu lẹ ndzụ lashịa alị Kiru." Nokwa iphe,
Chipfu eepfu bụ ono.

Aphụ, aa-nụ ndu Filisitayinu

6 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Eshinu Gaza mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka
lẹ k'ẹno bẹ mu tee sephuẹkwaru phẹ oke ẹhu-eghu mu azụ; kẹle ẹphe kpụru ọha
l'ophu lẹ ndzụ bya eworu phẹ ye l'ẹka ndu Edọmu.
7 Mu a-tụ ọku l'igbulọ Gaza; l'o tsua ụlo ụlo, a kpụru kpụshia ike l'ime iya.
8 Ndu bu lẹ mkpụkpu Ashịdodu bẹ mu e-me g'ẹphe chịhu; yẹe onye ono, nọ lẹ
mkpụkpu Ashikelọnu gude mgbọro-eze l'ẹka ono. Mu eworu ẹka ghakpọo chiahaa
ndu mkpụkpu Ẹkuronu kẹ gbaagbaa. Mu emekwaphọ gẹ ndu Filisitayinu lagbua
l'iswi g'ẹphe ha." Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.

Aphụ, aa-nụ ndu Taya

9 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Eshinu Taya mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka
lẹ k'ẹno bẹ mu tee sephuẹkwaru phẹ oke ẹhu-eghu mu azụ; kẹle ẹphe tụkoru ọha
l'ophu, bụ ndu a kpụru lẹ ndzụ woru ye l'ẹka ndu Edọmu; shi nno woru ọgbandzu
ẹphe l'unwune phẹ nmaa phulaphula.
10 Mu a-tụ ọku l'igbulọ Taya; l'o tsua ụlo ụlo, a kpụru kpụshia ike l'ime iya."

Aphụ, aa-nụ ndu Edọmu

11 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Eshinu Edọmu mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka
lẹ k'ẹno bẹ mu tee sephuẹkwaru iya oke ẹhu-eghu mu azụ; kẹle o gude ogu-echi chịa
nwune iya ọso; ọphu ọ phụduru iya obu-imemini ililekpọo; kẹle ẹhu ghuẹru iya phọ
eghu ẹhuka ẹhuka ghukwasẹru; tẹme obu-ọku nkiya bụru k'ojejoje.
12 Mu a-tụ ọku lẹ mkpụkpu Temanu; l'o tsua ụlo ụlo, a kpụru kpụshia ike, nọgbaa
lẹ mkpụkpu Bọzura."

Aphụ, aa-nụ ndu Amọnu

13 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu ndu Amọnu mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'ẹno bẹ mu tee sephuẹkwaru phẹ oke ẹhu-eghu mu azụ; kẹle ụnwanyi, dụ ime l'alị Giladu bẹ ẹphe wachaaru ibe; opfu l'ẹphe eme g'oke alị phẹ kabaa ọsa.
14 Mu a-tụ ọku l'igbulọ mkpụkpu Raba; l'o tsua ụlo ụlo, a kpụru kpụshia ike l'ime iya. Noo teke aa-nọdu echi mkpu ọgu l'ẹka ọgu a-nọdu ada. Oke phẹrephere ezikwaphọ l'ẹka oke mini edze.
15 L'a kpụa onye eze phẹ lẹ ndzụ lashịa alị ọzo; yẹbedua yẹe ndu-ishi l'alị-eze iya.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

2

Aphụ, aa-nụ ndu Mówabu

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Mówabu mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'ẹno bẹ mu tee sephuẹkwaru iya oke ẹhu-eghu mu azụ; kẹle o keru ọkpu onye eze ndu Edọmu ọku; jasụ ọ bụru ntụ.
2 Mu a-tụ ọku lẹ Mówabu; l'o tsua ụlo ụlo, a kpụru kpụshia ike lẹ mkpụkpu Keriyotu. Mbụ lẹ ndu Mówabu a-nwụshihu l'ùtsú ùtsú a-nọdu adapheru phẹ nụ; mẹkpoo mkpu, aa-nọdu echiru phẹ; yẹe opu-ọgu, aa-nọdu egbu ẹhuka ẹhuka.
3 Mu e-gbu onye eze phẹ; bya atụko ndu-ishi l'ime iya gbukọbe ẹphe l'iya.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

Aphụ, aa-nụ ndu Jiuda

4 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu ndu Jiuda mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'ẹno bẹ mu tee sephuẹkwaru phẹ oke-ẹhu-eghu mu azụ; kẹle ẹphe jịkaru ekemu Chipfu; ọphu ẹphe etsojedu iphe, ọ tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje. Ọ bụru ụghoshi ono, nna phẹ jeru etsoru ono dephuru phẹ.
5 Mu a-tụ ọku l'alị ndu Jiuda; l'o tsua ụlo ụlo, a kpụru kpụshia ike lẹ Jierúsalẹmu.”

Aphụ, aa-nụ ndu Ízurẹlu

6 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu ndu Ízurẹlu mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'ẹno bẹ mu tee sephuẹkwaru phẹ oke ẹhu-eghu mu azụ; kẹle ndu Ízurẹlu reru ndu pfụberekoto gude reta mkpọla-ọchaa; bya eree ndu akpa nri gude reta akpọkpa ẹbo l'ẹchiko.
7 Ẹphe azọje ndu ụkpa ọkpa l'ishi zọ-mia l'urwuku, nọ l'alị. Ọphu ẹphe ekpejeduru ndu eje iphe-ẹhuka ikpe, pfụru ọto. Nna yẹe nwa iya nọdu anọduje ejepfu nwamgbọko lanụ; shi nno tụrwua ẹpha mu ono, dụ nsọ ono.
8 Ẹphe nọdu azẹjegbaa azẹe l'agụga iphe, bụ ọru-ngwẹja l'eli uwe, a sụberu l'itumo. Ẹphe nọdu anọduje l'ụlo agwa phẹ ono angụ mẹe, e retaru lẹ nre.
9 “Mu mebyishiru ndu Amọru l'iphu phẹ. Mbụ ndu hagbaa kẹ kpapherengu kpapherengu g'oshi sida; bya akpọo akpaa g'akpụrata. Mu mebyishia mebyi, ọ mịru l'elikota; bya emebyishia ọgbarabvu iya l'ụzo alị.
10 Mu shi l'alị ndu Ijiputu dua unu dufuta. Mu bya edua unu ụkporo apha labọ l'echiẹgu je emee g'unu lwụta alị ndu Amọru nworu.
11 Mu byakwaphọ bya ahọta ụnwu unu unwoke g'ẹphe bụru ndu mpfuchiru; bya ahọtakwapho ụnwu unu ụnwokorobya g'ẹphe bụru ndu dụru Chileke iche. ?Tọbudu eviya bẹ mu epfu-a; unubẹ ndu Ízurẹlu?” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.
12 “Obenu l'unu meru ndu ono, dụru Chileke iche ono; ẹphe ngụa mẹe; bya asụ ndu mpfuchiru g'ẹphe te epfuhẹ mpfuchiru.
13 Nta-a bụru gẹ mu bya abyazeta unu abyazeta ẹgube ono, ụgbo ivu abyazetajẹ mẹ e doo ya ereshi onoya.

14 Ndu ọkpa-ẹgwa taa nahụkwa; ọphu ndu ọkpehu dụ adụkwa iphe, ẹphe egude
ọkpehu phẹ eme; ọphu ndu dụ ike ọgu a-dụkwa ike adzọ ndzụ phẹ.
15 Ndu maru agba apfụ taa pfụkwaru; ọphu ndu maru agba ọso a-dụkwa ike agbala;
ọphu ndu agbajẹ ịnya a-dụkwapho ike adzọ ndzụ phẹ.
16 Mbụ je akpachaa l'onye dụ ike ọgu, bụ iya bẹ ọkpoma kachaa adụdu a-gbakwarụ
ọto gbalaa mbọku ono." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

3

1 Unu nụmakwa opfu-a, Chipfu pfuru gude epfubyishi unubẹ ndu Ízurẹlu-a;
epfubyishi ndu ọnu-ụlo ono l'ophu, bụ ndu yẹbe Chipfu shi l'alị ndu Ijiputu dufuta
onoya. Ọ sụru-a:
2 "Ọ bụ unu kpoloko bẹ mu maru l'iphe, bụkpoo ipfu, nọkota lẹ mgboko l'ophu.
Noo iphe, meru g'o gude mu je l'anụ unu aphụ ẹjo-iphe, unu eme g'ọ ha."

Ozi onye mpfuchiru Chileke

3 Ụmadzu ẹbo ?ẹphe aswịje ọswi mẹ ọ bụdu l'ẹphe zụru mgbede l'ẹphe a-wata
aswị ọswi?
4 Oduma ?ọonoduje l'ọswa sụa ekiri l'ẹbe o gude iphe, oo-ri?
Mbụ-a; ?nwegbele-oduma abajẹ hanyịhanyi l'ẹka o bu l'ẹbe abụ l'o nweru iphe, o
guderu?
5 Ẹnu ?l'ọodalahuje l'ọ́nyà l'alị l'ẹka adụdu ọ́nyà, a gbabẹru iya tọo?
Ọ́nyà, a gbabẹru agbabẹ l'alị ?oosweje l'ẹbe abụ l'ọ dụru iphe, kpọ-sweru iya nụ?
6 E -gbuahaa opu lẹ mkpụkpu; ?ndzụ ta agụjedu ndu bu iya nụ tọo? ?Ẹphe ta
anmajẹdu pyaapyaapyaa?
Teke ọla-l'iswi byapfutaru mkpụkpu; ?tọ bụdu Chipfu meru phẹ iya tọo?
7 Tororo bụ lẹ Nnajịuphu, bụ Chipfu ta adụdu iphe, oomeje l'ẹbe ekpuha idzu iya
goshi ndu-ozi iya, bụ ndu mpfuchiru iya.
8 Oduma sụakwaru ekiri. ?Bụ onye a-sụ lẹ ya ta atsụdu ebvu?
Nnajịuphu, bụ Chipfu pfuakwaru opfu. ?Bụ onye a-sụ lẹ ya a-nọdu doo gẹ ya te
epfu iphe, Chipfu pfuru?

Iphe-ẹji ndu Saméríya

9 Raa ya arara l'iphe, bụkpoo ụlo, a kpụru kpụshia ike lẹ mkpụkpu Ashịdodu yẹle
ọphu nọ l'alị ndu Ijiputu sụ phẹ: "Unu je edzukọo onwunu l'úbvú úbvú alị Saméríya
hụma ùtsú, ada l'ime iya; yẹle mkpawere, eeme ndibe iya!"
10 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ẹphe ta amadụ g'eemeje iphe, dụ ree. Ụlo phẹ,
a kpụshiru ike bụ iphe, jiru iya nụ bụ iphe, a natarụ l'omeliwe; yẹe iphe, a narụ lẹ
nfụ."
11 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: "Ọhogu l'a-gba alị
ono ophorokpo; kwatsushia iphe, bụkpoo ụlo, akpụshiru ike; kwaa ọkwata l'iphe,
bụkpoo ẹka unu kpụru o shihu dungudungu."
12 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ọ kwa g'onye eche atụru dụru ike nafụta atụru
iya l'ọnu oduma; ọ bụru iphe, ọ nafụtaru kpoloko bụ nwoshi-ọkpa iya labọ; ọzoo
nwibiribe nchị iya-a; nokwa g'aa-dzọta-beru ndu Ízurẹlu bụ ono; mbụ ndu ono,
bugbaa lẹ mkpụkpu Saméríya; nọgbaa l'igburọnu iphe-azẹe phẹ; yẹle nkuku ẹtemu
phẹ."
13 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chileke epfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike:
"Unu nụmakwa iphe-a je agbaa ọnu-ụlo Jiékọpu ekebe:
14 Mbọku, mu a-nụ ndu Ízurẹlu aphụ atụpya, ẹphe tụpyaru mu bẹ mu e-mebyishi
ọru-ngwẹja, nọgbaa lẹ mkpụkpu Bẹtelu. Mpu ọru-ngwẹja ono bẹ ee-chikwofu l'ọ
daa l'alị.

15 Mu alashịa ụlo, ẹphe kpụru doberu ọnanwu; yẹe ọphu ẹphe kpụru doberu udzu-
mini; mbụ l'ụlo ono, e gude eze-enyi mee omemma ono bẹ mu e-mebyishichaa; l'a
kwatsushichaa ụlo-eli phẹ g'ọ ha." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

4

1 Unu nụma opfu-a; unubẹ eswi alị Beshanu ono, nọgbaa l'úbvú Saméríya; mbụ
unubẹ ụnwanyi ono, emekpa ndu ụkpa ẹhu; tẹme ọ bụru ndu adụdu g'ọ dụ phẹ bẹ
unu egwe uji; unu -gbẹshi; unu asụ nnajịuphu unu phẹ-a: "Unu nụ anyi mẹe g'anyi
ngụa!"
2 Nnajịuphu, bụ Chileke gudeakwa adụ nsọ iya ria angụ sụ: "Unu lekwa; ujiku lanụ
bẹ ee-gudekwa ịkekee setachaa unu g'unu ha. Mbụ l'eegude ịkokoro, e gude anma
ẹma nmatachaa ndibe unu ndu ọphu phọduru nụ.
3 G'unu hakpọo nanụ nanụ bụru igbulọ bẹ ee-gbuwa chịru unu chịghaa. Ọ bụru
ụzo ẹka aa-nọdu achị-phushi unu bụ l'ụzo Hamọnu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ
ono.

Ndu Ízurẹlu teke alwapfutadu Chileke

4 "Unu je mkpụkpu Bẹtelu je emee iphe-ẹji! Unu eje mkpụkpu Gilugalu je
akabakpọo ya rọ ememe! Unu gweje ngwẹja unu l'ụtsu mbọku-mbọku! Unu pfụje
oke-lanụ-l'ụzo-iri unu l'ime ujiku ẹto ẹto!
5 Unu woru buredi, e yeru iphe, eekoje buredi woru kpọo ọku g'ọ bụru ngwẹja
obunggo! Unu -nọdu anụ Chileke iphe kẹ mmanụ; unu arajẹ iya arara! Mbụ-a; unu
pfua ya g'a nụma-dzuru; unubẹ ndu Ízurẹlu; kẹle ọo iphe ono bụ iphe, adụje unu
ree ememe." Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu.
6 "Gẹ mu harụ unu; ọnu nri chihu unu l'iphe, bụkpoo mkpụkpu unu l'ẹhu l'ẹhu;
bya emee; ọphu ọ dụdu mkpụkpu unu ọphu nri dụ; ọphu unu alwakwarụpho azụ
lwapfuta mu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
7 "Mu mekwarụpho g'igwe te edzehẹru unu mini teke ọ phọdukwaruro ọnwa ẹto
tẹme l'eemeta iphe, emeberu l'alị. Ọ nọdu abụjeru mu -dzeeru mkpụkpu ọwa-a mini;
mu ahaa ndu ọphuu. Igwe -dzee mini l'ẹgu ibiya ọwa; l'ọ haa ibiya ọphuu l'ọ kpọhu
jegiri jegiri.
8 Ndu mkpụkpu labọ ọzoo ẹto nọdu anọduje awụ gbiigbiigbi eje lẹ mkpụkpu lanụ
eje achọ mini-angụngu; ọphu ẹphe ahụmajedu mini, a-sụru phẹ angụngu; ọphu unu
alwakwarụpho azụ lwapfuta mu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
9 "Mu gudewaa nchacha-manụ yẹe atsụ-evu gude dapfu unu. Mu gude iya mee gẹ
mgbabu unu yẹe opfu-vayịnu unu dabyiru iphoro. Igube bya atapyashịa oshi olivu
unu; yẹe oshi figu unu; ọphu unu alwakwarụpho azụ lwapfuta mu." Nokwa iphe,
Chipfu eepfu.
10 "Mu bya emee g'ẹjo iphe-ememe wata unu ememe ẹgube ono, mu meru; o mee
ndu Ijiputu ono. Mu gude ogu-echi gbushia ụnwokorobya unu; bya erwuta ịnya
unu kpụa ya lẹ ndzụ. Mu bya atsụ-jia imi unu atsụ-ji l'ishishi iphe, shigbaa l'ẹka
ndu ojọgu unu dọgbaaru; ọphu unu alwakwarụpho azụ lwapfuta mu." Nokwa iphe,
Chipfu eepfu.
11 "Mu harụ mkpụkpu unu mebyishia ẹgube ono, mu mebyishiru Sọdomu waa
Gọmóra ono. Mbụ l'unu dụepho gẹ nkụ-ọku, a lọfutaru l'ẹka ọku eke iya; ọphu unu
alwakwarụpho azụ lwapfuta mu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
12 "Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, mu e-me unubẹ ndu Ízurẹlu baa. Tẹmanu-a; eshinu
mu e-me unu iphe ono; unu kwakọbekwa akwakọbe ejepfu Chileke unu; unubẹ ndu
Ízurẹlu!"
13 Ọ kwa onye ono,
bụ iya meru úbvú;

bya edobe phẹrephere;
mbụ onye ewojeru
iphe,
ọori kpuhaa goshi nemadzụ;
onye ono, emeje g'ụtsu
gbahụ ọchii;
tẹme ọ nọdu azọ garamu
garamu l'eli úbvú,
nọgbaa lẹ mgboko.
Ẹpha iya bụkwa Chipfu;
bya abụru Chileke,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.

5

Erwubvu ẹhu ndu Ízurẹlu

1 Unu nụmakwa opfu-a; unubẹ ọnu-ụlo Ízurẹlu; mbụ erwubvu ẹhu unu-a, mu erwu-a:
2 "Ndu Ízurẹlu, bụ nwamgbọko
ono yẹe nwoke teke
akwaswee ono
daakwaru darwua alị;
ọphu ọ gbẹshibaekwa
ọzo.
A parụ iya haa l'alị l'ẹka
ọ dabyiru;
ọphu ọ dụdu onye palia ya."
3 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: "Mkpụkpu, chị ụnu ojọgu labọ l'ụkporo ojọgu iri ejeru Ízurẹlu ọgu bụ iphe, oo-gude lwa bụ ụkporo ojọgu ise kpoloko. Mkpụkpu ọphu chịkwanu ụkporo ojọgu ise eje bụru ojọgu iri a-lwa."
4 Wakwa iphe, Chipfu epfu anụ ọnu-ụlo Ízurẹlu: "Unu chọo mu; dzụru ndzụ.
5 Unu ba achọkwa Bẹtelu! Ọphu unu ejekwa Gilugalu! Unu ta atụgbukwa jeshia Biye-Sheba! Kẹle ndu Gilugalu bẹ aa-kpụkwa lẹ ndzụ; l'e mee Bẹtelu; ọ tọ dụdu iphe, ọo-bụ."
6 Unu chọkwaa Chipfu dzụru ndzụ. Ọdumeka bẹ ọo-gbakwa ọnu-ụlo Jiósẹfu ophorokpo g'ẹka ọku etsu. Mbụ l'oo-tsu iya tsufu; ọ tọ dụdu onye a-sụru iya egbota lẹ Bẹtelu.
7 Nshịo unubẹ ndu ono, ewojeru ikpe, pfụru ọto mee iphe, atsọ ilu ono; tẹme unu nọdu ewojeru apfụbekoto gwọo l'alị.
8 Onye ono, bụ iya meru
kpokpode,
bụ Puleyadesu;
bya abụru iya meru
kpokpode, bụ Orayọnu;
onye emeje tsụkiribaa
ọchii l'ọ bụru ìphóró
nchi-abọhu;
tẹme ọ nọdu ejikputeje
eswe mee ya l'ọ bụru
ẹnyashi;
onye ekuje mini,

dọru l'eze-ẹnyimu oku;
l'ọ bya eworu iya
dzeeru eliphe l'ophu;
ọ kwa Chipfu bụ
ẹpha iya.
9 Onye emeje gẹ mkpurupyata
lọo vaa sọ-kpute ndu
ike dụ;
tẹme ọ nọdu emeje gẹ
mkpụkpu,
a kpụ-pheru igbulọ
mgburugburu bụru
mkpurupyata.
10 Onye abajẹru unu mba l'edupfu bẹ unu akpọje ashị; tẹmanu ọ bụru onye epfuje
ire-lanụ bẹ unu anọduje akpọfu akpọfu.
11 Ọo ya bụ lẹ-a; eshinu unu azọje ndu ụkpa tọlitoli; tẹme unu nọdu ekebutajẹ phẹ
g'ẹphe nụ unu ereshi; bẹ a makwarụ-a l'unu pyịshiru mkpuma gude kpụshia ụlo;
obenu l'ọ tọ dụdu ọphu unu e-bu. A makwarụ-a l'unu kọwaru opfu-vayịnu, dụ ùbvù
l'ẹnya; obenu l'unu taa ngụdu mẹe, shi iya nụ;
12 kẹle mu maru g'emeswe, unu meswerु habe igwerigwe; bya amaru g'iphe-ẹji,
unu meru habe shii. Unu anọduje emekpa ndu pfụberekoto ẹhu; tẹme unu nọdu
anọduje eri ụphalazu; tẹme ọphu unu ekpejedu ndu ụkpa ikpe, pfụru ọto l'edupfu.
13 Ọo ya bụ l'onye nweru egomunggo e-dobejeẹpho ọnu doo mẹ ọ dajẹwaa nno;
kẹle teke ono bụkotakwa ẹjo mbọku.
14 Unu chọje iphe, du ree; g'ọ tọ bụ iphe, dụ ẹji; k'ọphu unu a-nọdu ndzụ. Noo teke
Chipfu; mbụ Chileke, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike e-swiru unu; ẹgube ono, unu asụje l'o
swiru unu nta-a ono.
15 Unu kpọo ẹjo-ememe ashị! Unu eyee eme iphe, dụ ree obu! Unu kpeje ikpe,
pfụru ọto l'edupfu; ?a maru; ?Chipfu; bụ Chileke, mbụ Ọkalibe-Kakọta-Ike a-phụru
unu obu-imemini; mbụ unubẹ nwa ndu ọphu phọduru nụ lẹ ndu ọnu-ụlo Jiósẹfu.
16 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, oopfu; mbụ Nnajịuphu, bụ Chipfu; bya abụru Chileke;
bụru Ọkalibe-Kakọta-Ike: "Ụzu-ẹkwa a-nọdu atụ l'iphe, bụkpoo gbororo. Ẹkwa aphụ
anọdu ada l'edupfu l'edupfu. L'e kua ndu akọje opfu g'ẹphe bya adọbe ẹkwa raahaa;
kua ndu maru aka ẹreshi ẹkwa g'ẹphe bya akwashịa ẹkwa ike.
17 Ụzu-ẹkwa a-nọdu atụ l'ẹkameka, a kọru opfu-vayịnu; kẹle ẹka unu dọru bẹ mu
a-bya eshijaa ẹbo ghata." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.
18 Nshịo unubẹ ndu ọogu g'asụ l'eswe kẹ Chipfu rwuwaru! Sụ-a; ?bụ gụnu kparụ
iphe, eswe Chipfu agụ unu ẹgu? Mbọku ono a-bụkwaru ọchii; ọ tọo bụkwaru ìphóró.
19 Ọo-dụ g'ẹgube-a, aa-sụ lẹ nwoke nahụru oduma; o gbapfu agụ. Ọ nahụ ono bya
abahụ l'ụlo iya je anọdu woru ẹka tụ-kobe l'igbulọ; agwọ bya ataa ya.
20 Eswe Chipfu a-bụkwaru ọchii; ọ tọo bụkwaru ìphóró. Mbụ l'ọo-gbakọta
tsụkiribaa; k'ọphu bụ l'ìphóró taa dụkpodaa ya ililekpọo.
21 "Ọbo-iphe, unu abọru mu bẹ mu kpọkwaru ashị; tẹme ọphu mu anatakwaru
iya; ọphu edzukọ, unu edzukọjeru mu adụjeekwa mu ree.
22 A makwarụ-a l'unu egweje ngwẹja-akpọ-ọku nụ mu; unu ewota ngwẹja-nri gude
bya mu agwagwa; obenu lẹ mu ta anatajẹdu iya. Unu -họtachakponu iphe ahọta gude
bya egweeru mu ngwẹja-ẹhu-guu; ọ tọ dụkwa iphe, mu a-gụbe iya.
23 Wofukwaru mu ụzu ono, dụ l'ebvu ono, unu agụ ono; kẹle mu ta angabẹjekwa
nchị k'anụma iphe, nkwa unu ada.

24 Obenu lẹ-a; g'ikpe, pfụru ọto watanụ asọ gborogboro gẹ nggele! G'apfụbekoto
watanụ asọ g'ẹnyimu, ta asọ-buhujedu asọ-buhu!
25 “Sụ-a; unubẹ ọnu-ụlo Ízurẹlu; ụkporo apha labọ bẹ mu l'unu nọru l'echiẹgu. ?
Unu shi agwaję mu agwagwa l'ẹka ono? Tọo ?unu shi anụje mu iphe?
26 Obenu lẹ nta-a bụ iphe, unu kpọru obu yeru bụ nshi onye eze unu, bụ Sakutu;
yẹe iteshi ibe unu, bụ Kayịwanu; mbụ kpokpode ono, unu gwọtaru l'onwunu ono.
27 Noo g'o gude mu je l'eme g'a kpụa unu lẹ ndzụ je aghaa mkpụkpu Damasụkosu
aghagha tụgbua.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono; mbụ onye ono, ẹpha iya bụ
Chileke bya abụru Ọkalibe-Kakọta-Ike.

6

Ọshi, akụru ndu akpa ntụsaru-ẹhu

1 Nshịo unubẹ ndu akpa ntụsaru-ẹhu l'úbvú Zayọnu; mẹkwapho unubẹ ndu nọ
l'úbvú Saméríya arị l'ọ tọ dụedu iphe, adụ ike eme unu; mbụ unubẹ ndu a maru
amaru, shi l'ọha, bụ ishi ọha l'ophu, bụ ndu ono, ọnu-ụlo Ízurẹlu anọduje ejepfu.
2 Unu jenụ mkpụkpu Kalune je ahụma g'ọ gbaru! Unu eshi l'ẹka ono jeshia Hamatu;
mbụ eze mkpụkpu ono! Unu eshikwaphọ l'ẹka ono jeshia Gatu, bụ mkpụkpu ndu
Filisitayinu! ?Unu kakọta alị-eze-a g'ẹphe ha ree too? ?Alị phẹ ka k'unu ọsa tọo?
3 Mbụ unubẹ ndu woru ẹjo mbọku dobe ụzenya ụzenya; ọ bụru okposhi omeliwe
bẹ unu pataru dobe onwunu ntse ntse.
4 Ndu bụ iphe, ẹphe azẹje azẹe bụ iphe-azẹe, e gude eze-enyi memaa. Tẹme ẹphe
nọdu azẹje manyọo l'iphe-azẹe phẹ. Nri, ẹphe erije bụ anụ ụnwu-atụru, shigbaa
l'igwe atụru phẹ; yẹe ụnwu-eswi, shigbaa l'ikpoto eswi phẹ.
5 Ndu anọduje agụ-phe jogojogojogo ebvu akpọ une eye iya; emeshigbaa iphe
ọphúú, e gude agụ ebvu gẹ Dévidi.
6 Iphe, unu egudeje angụ mẹe bụ eze ụwaka. Ọ bụru manụ, kachaa eshi mkpọ bẹ
unu anyịje. Obenu l'unu ta agụjedu aphụ ọla-l'iswi-a, ọnu-ụlo Jiósẹfu ala-a.
7 Noo g'o gude unu je l'abụru ndu mbụ, ee-vuru ụzo kpụa lẹ ndzụ. Ọbo-iphe ndu
ono, azẹje manyọo ono abụru bugemu.

Chipfu akpọfu eku-onwonye kẹ ndu Ízurẹlu akpọfu

8 Nnajịuphu, bụ Chipfu gudewaa onwiya ria angụ; mbụ lẹ Chipfu ono, bụ Chileke;
bya abụru Ọkalibe-Kakọta-Ike ono pfuwaru sụ: “Eku-onwonye, oshilọkpa Jiékọpu
eku bẹ mu akpọfu akpọfu. Mbụ l'ụlo ụlo, ẹphe anọduje zeeru ndzụ g'ọ ha bẹ mu
kpọru ashị. Noo g'o gude mu je l'eworu mkpụkpu-a; yẹe iphemiphe, dụ iya nụ ye
l'ẹka ndu ọhozo.”
9 Teke ụmadzu iri phọduru l'ụlo lanụ; ẹphe anwụhukwapho.
10 Teke abụbu phẹ, bụ onye a-kpọshi odzu phẹ ono ọku byaru g'ọ chịta phẹ chịfu
l'ụlo ono; ọ jịa onye domikwadụru onwiya l'ẹka ono sụ iya: “?O nweru onye gụ l'iya
nọ l'ẹka ono?” Ọ sụ: “Waawaa-o!” L'ọ sụ: “Ngwa; dobeẹkwapho ọnu ngu doo! G'anyi
te ejekwa ekusweta ẹpha Chipfu!”
11 Kẹle Chipfu sụwaru l'o noo g'ọo-dụ. O je l'etsukpọshichaa oke ụlo ono
etsukpọshi; tsukpọshia ndu ọphu bụ ụlo nshịi l'ọ dakaa nanụ nanụ.
12 ?Ịnya agbaję ọso l'ẹka dụ mkpuma mkpuma? Tọo ?eegudeje eswi akọ ọkoro
l'ẹgube ẹka ono? Obenu l'unu mewaru ikpe, pfụru ọto; ọ bụru iphe, egbu egbugbu;
bya emee akpụru, apfụbekoto a-mị; ọ bụru iphe, atsọ ilu.
13 Unu ete ẹswa l'ẹka unu lwụtaru mkpụkpu Lodeba. Tẹme unu nọdu asụje: “?
Tọbudu l'ike ọkpu k'anyi bẹ anyi gude lwụta mkpụkpu Kanayimu?”

14 Wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Chileke; bya abụru Ọkalibe-Kakọta-Ike:
“Mu e-je akpatsu ọha, a-bya etso ngu ọgu; gụbe ọnu-ụlo Ízurẹlu. Ẹphe e-meẹ ngu
phọ ewere; e -shi lẹ mkpụkpu Lebo-Hamatu jasụ lẹ nsụda Araba.”

7

Igube; waa ọku; waa iphe, eegudeje akpụ igbulọ g'ọ pfụru ọto

1 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu goshiru mu baa: Oodozi igube, a-bya bya
atapyashịa iphe, e meberu l'alị, e-fushi ome mẹ a -kpatachaẹpho kẹ mbụ. Kẹ mbụ
ono bụ ọphu aanụje eze kẹle ọ bụ iphe, rwuberu iya nụ.
2 Tọbudu iya bụ; ẹphe tụkoepho iphemiphe, futaru l'alị tafụ. Mu chia mkpu sụ:
“Gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu; gụnaa nvụ jiko! ?Dẹnu g'ụnwu Jiékọpu e-shi wafụ l'ẹbe
abụ l'ọ barụ ishi?”
3 Ọ bụru iya bụ lẹ Chipfu agbanwee ẹka l'eme iphemiphe ono. Chipfu bya eyee ọnu
sụ: “Ọwaa taa nwụkwa!”
4 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu goshiru mu baa: Nnajịuphu, bụ Chipfu kuru
ọku, enwu enwunwu oku gẹ ya gude iya kpee ikpe. Ọ bya etsua jasụ Eze Ẹnyimu
tashịhu; alị kpọshihu nkụ.
5 Tọbudu iya bụ; mu chishia mkpu sụ: “Gụbe Nnajịuphu, bụ Chipfu; te emehẹnu
jiko! ?Dẹnu g'ụnwu Jiékọpu e-shi waa l'ẹbe abụ l'ọ barụ ishi?”
6 Ọ bụru iya bụ lẹ Chipfu agbanwee ẹka l'eme iphemiphe ono. Nnajịuphu ono, bụ
Chipfu bya eyee ọnu sụ: “Ọwaa taa nwụkwapho!”
7 Wakwa iphe, o goshiru mu baa: Chipfu pfụru l'agụga igbulọ. Ọ bụru iphe, o gude
l'ẹka bụ iphe, eegudeje akpụ igbulọ g'ọ pfụru ọto. Ọ bụru iphe, eegudeje akpụ igbulọ
ono bẹ e gude kpụa igbulọ ọbu.
8 Chipfu bya ajịa mu sụ mu: “Émọsu; ?bụ gụnu bẹ ị hụmaru?”
Mu sụ iya: “Ọ kwa iphe, eegudeje akpụ igbulọ g'ọ pfụru nhamụnha.”
Tọbudu iya bụ; Nnajịuphu ono bya asụ mu: “Lekwa; mu e-woru iphe, eegudeje
akpụ igbulọ g'ọ pfụru ọto dobe l'echilabọ ndu Ízurẹlu. Mu taa haẹdu phẹ ọzobaa gẹ
mu ta anụ phẹ aphụ.
9 Ẹka aagwajẹ iphe agwagwa ono, Áyizaku doberu ono bẹ ee-mebyishikọta. L'a bya
etsukpọshia ẹka ndu Ízurẹlu doberu nsọ. Ọ bụru ogu-echi bẹ mu e-gude tsoo ọnu-ụlo
Jierobowamu ọgu.”

Émọsu yẹe Amazaya

10 Tọbudu iya bụ; Amazaya, bụ onye uke, l'agwa iphe lẹ Bẹtelu bya ezia ozi g'e
je ezia onye eze ndu Ízurẹlu, bụ Jierobowamu sụ iya: “Émọsu nọakwa l'echilabọ
ọnu-ụlo Ízurẹlu gẹdegede achịru ngu ẹjo-idzu. Alị ta asụekwa akụbe iphe, oopfu.
11 Lẹ-a; wakwa iphe, Émọsu epfugbaa baa: ‘Ọ kwa ogu-echi bẹ ee-gude gbua
Jierobowamu; ọphu ọ dụkwa iphe, e-me g'a ta kpụ ndu Ízurẹlu lẹ ndzụ chịru phẹ
lụfu l'alị phẹ gẹdegede.’ ”
12 Amazaya bya agbẹshikwapho bya ejepfu Émọsu je asụ iya: “Tụgbua lụfu l'ẹka-a
gụbe nwọphu aphụ ọphulenya! Tụgbua laphu azụ l'alị ndu Jiuda; je anọdu l'ẹka ono
kpata nri, ii-ri; nọdu l'ẹka ono pfu iphe, iipfu!
13 Ba nọduekwa lẹ Bẹtelu sụ l'i pfuchiru Chileke; kẹle ẹka ono bụkwa ẹka dụru eze
lẹ nsọ; tẹme ọ bụru ẹka ndu Ízurẹlu kpụru eze-ụlo phẹ.”
14 Noo ya; Émọsu bya eyeeru Amazaya ọnu sụ iya: “Mu te eshikwa bụru onye
mpfuchiru; ọphu ọ bụkwa onye mpfuchiru nwụru mu. Ọ kwa onye eche atụru bẹ
mu shi bụru; bya abụru onye akọ opfu oshi sịkamo.

15 Tọbudu iya bụ; Chipfu bya ekua mu l'ẹka mu nọ eche atụru bya asụ mu gẹ mu
tụgbua je epfuchiru iya opfu ẹhu ndibe iya, bụ ndu Ízurẹlu.
16 K'ọphu bụ lẹ-a; nụmakwa Opfu Chipfu. G'ị sụru gẹ mu te epfuhẹkwaru opfu
Chileke nụ ndu Ízurẹlu; gẹ mu haa epfu opfu ẹhu ọnu-ụlo Áyizaku.
17 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Nyee ngu e-mechakwaa wata agba
ụkpara l'ọma mkpụkpu; tẹme ọ bụru ogu-echi bẹ ee-gude gbushia ụnwu ngu unwoke
mẹ ụnwu ngu ụnwanyi. Alị ngu bẹ aa-tụ atụtù gude washịaru ndu ọzo; tẹme gụbedua
l'onwongu bụ l'alị ndu amadụ Chileke bẹ ii-mechaa nọdu nwụhu. Ọzo bụ lẹ ndu
Ízurẹlu ta adụdu iphe, ee-me g'a ta kpụ phẹ lẹ ndzụ chịru phẹ chịfu l'alị phẹ."

8

Nkata akpụru-iphe, charu achacha

1 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu goshiru mu baa: nkata, akpụru-iphe, charu
achacha jiru ejiji.
2 Ọ bya ajịa mu sụ mu: "Émọsu; ?bụ gụnu bẹ ị hụmaru?"
Mu sụ iya: "Ọ kwa nkata, akpụru-iphe, charu achacha jiru ejiji."
Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ mu: "Teke ikpazụ kẹ ndibe mu bụ ndu Ízurẹlu
rwuakwaru. Ọphu mu ahaẹkwa phẹ ọzobaa gẹ mu ta anụ phẹ aphụ."
3 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: "O -rwua mbọku ono bẹ ebvu,
aagụje l'eze-ụlo Chileke-a l'a-bụru ụzu-ẹkwa bẹ aa-nọdu atụ iya. Odzu bẹ a-dụ
igwerigwe igwerigwe dakaa l'ẹkameka. Ẹkameka adaa nyọnyoronyo."

Aanụ ndu Ízurẹlu aphụ

4 Unu nụmakwa iphe-a; unubẹ ndu azọtoshi ndu adụdu g'ọ dụ phẹ; tẹme unu nọdu
eme gẹ ndu akpa nri l'alị unu bvụebe;
5 mbụ unubẹ ndu asụje: "?Bụnaa teke ole bẹ Ọbo Ọnwa-ọ̀phúú a-bvụnaa; k'ọphu
anyi a-wata ere ereshi? ?Bụnaa teke ole bẹ eswe-atụta-unme a-bvụnaa; k'ọphu anyi
a-wata azụ witi?" Ẹphe nọdu emeje tinu ereshi phẹ l'ọ lwa alị; mee aswa iya l'ọ ka
shii; bya egude iphe, aatụje iphe, e meru l'ụgho gude eme ndiphe mkpurukpuru-ẹnya.
6 Unu egudeje mkpọla-ọchaa zụa aswa ishi ndu akpa nri. Teke ọ bụ onye adụdu
g'ọ dụ iya; unu achịta nwa akpọkpa labọ gude zụa aswa ishi iya. Unu nọdu akpọtaje
witi ndu ọphu e gege awụshi awụshi gwakọbe l'ọkpobe iya ree.
7 Chipfu gudekwa l'oshilọkpa Jiékọpu phẹ eku onwophẹ ria angụ sụ: "Mu ta
abyakwa azọha iphe, ẹphe meru.
8 Iphe-a e-mechakwaa mee alị anmaa jiijiijii. Iphe, bụkpoo ndu bu iya nụ anọdu
agụ aphụ iya. Alị-a l'ophu a-bya utso. Aa-kpatsu iya l'ọ bya kụlakula g'utso; l'ọ bya
alaẹkwapho pyẹtee g'ẹnyimu ndu Ijiputu."
9 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: "O -rwua mbọku ono bẹ mu e-me
g'ẹnyanwu rịba l'echi eswe; mee eliphe l'ophu agbahụ ọchii l'echilabọ eswe.
10 Ọbo-iphe, unu abọje bẹ mu a-gbanwe g'unu wata atụ ụzu-ẹkwa. Mu agbanwee
ebvu ono, unu agụje ono g'ọ bụru erwubvu. Mu e-me unu g'unu hakọta unu
anmakọtaru uwe-aphụ; kpụshikota ishi anwụhu. Mu emee mbọku ono g'ọ dụ unu
g'onye agụ aphụ nwa nwoke lanụ, ọ nwụtaru kpoloko, nwụhuru nụ. Eswe mbọku
ono -bya abvụ bẹ ọo-tsọkotaepho ilu ilu."
11 Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu baa: "Mbọku abyakwa; mbụ mbọku,
mu e-me g'ẹgu wata eme l'alị-a. Ẹgu, mu epfu opfu iya ta abụkwa ẹgu nri; ọzoo ẹgu
mini. Obenu l'ọo ẹgu anụma opfu kẹ Chipfu.

12 Nemadzụ e-tsoru aghaphe; o -shi l'ẹnyimu ọwa-a; l'ọ daghaa ẹnyimu ọphuu;
l'o shi l'isheli; l'ọ ghaphee jeshia l'ụzo ẹnyanwu-awawa l'ẹka ẹphe achọ ẹka ẹphe
a-nụma opfu kẹ Chipfu; ọle ẹphe taa hụmadu iya.
13 O -rwua mbọku ono bẹ ẹguru nwanyị, ama ntụmatu; yẹe nwokorọbya, gbashịru
ike ntụmatu a-tụlwahu l'ẹka ẹkpiri akpọ phẹ jegiri jegiri.
14 Ndu ono, gude ẹbyi kẹ Saméríya ria angụ ono; mbụ ndu ono, asụje: 'Eshinu agwa
ndibe gụbe Danu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a'; ọzokwanu: 'Eshinu agwa ndu Biye-Sheba nọ
ndzụ g'ọ nọ iya-a'; ndu ono a-dakọta; ọphu ẹphe abyadụ agbẹshibaa agbẹshi."

9

Ndu Ízurẹlu bẹ ee-mebyishikwa

1 Mu phụru ọphulenya hụma Chipfu l'ẹka ọ pfụru l'agụga ọru-ngwẹja epfu sụ:
"Chia iphe l'eli mkpotsu itso, gude eze-ụlo-a; k'ọphu ọkpa-ụlo iya l'ophu a-nmakọta
jiijiijii. G'o nwukpọshihu daa l'eli ishi onyemonye. Nwa ndu ọphu phọduru nụ bụru
ogu-echi bẹ mu e-gude gbushia phẹ. Ọ tọ dụdu mẹ onye lanụ anahụ nụ. Ọphu ọ
dụdu onye ọphu byaru agbala nụ.
2 Ọ tọ dụdu m'obeta ẹphe tụchakpoo nsụ tụ-rwua alị-maa; mu eyekwaphọ ẹka
l'ime ẹka ono gụta phẹ. Ọphu ọ dụdu m'obeta ẹphe nyihu eli nyirwua imigwe; mu
eshikwaphọ l'ẹka ono lọ-zeta phẹ.
3 Ọ tọ dụdu m'obeta ẹphe je edomia onwophẹ l'eli úbvú Kamẹlu; mu achịlekwaa
nta-a phẹ chirwua ẹka ono je akpụfuta phẹ. Ọphu ọ dụdu m'obeta ẹphe je edomia
onwophẹ l'ọhu eze-ẹnyimu; mu akaru ẹjo agwọ l'o je l'ẹka ono je atagbushia phẹ.
4 Ọ tọ dụdu m'obeta ndu ọhogu phẹ kpụchaa phẹ lẹ ndzụ lashịa alị phẹ; noo ẹka
mu a-karụ ogu-echi l'o je aphụa phẹ tẹerii. Mu a-tabẹe phẹ phọ ẹnya gẹ mu mee phẹ
ẹjo-iphe; ọ tọ bụkwa gẹ mu meeru phẹ ree."
5 Ọ kwa Nnajịuphu, bụ
Chipfu; bya abụru
Ọkalibe-Kakọta-Ike;
onye abụjeru;
o -denyi eliphe l'ophu ẹka;
l'ọ dazeshihu;
iphemiphe, bu iya nụ
agụahaa aphụ;
alị-a l'ophu abyaa
utso g'ẹnyimu Nayịlu;
e -mechaa l'ọ daa rịgbidii
gẹ nggele alị Ijiputu.
6 Mbụ onye kpụshiru
ụlo-eli iya dobe l'imigwe.
Ọ bụru eliphe bẹ ọ tụru
ọkpa ụlo ọbu;
onye ekuje mini,
dọru l'ẹnyimu oku;
l'ọ bya eworu iya
dzeeru eliphe l'ophu;
ọ kwa Chipfu bụ
ẹpha iya.
7 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Unubẹ ndu Ízurẹlu; unu lẹ ndu Kushi; ?unu ta
abụdu mu iphe lanụ? ?Tọbudu alị Ijiputu bẹ mu jeru je eduta ndu Ízurẹlu; bya eje
eduta ndu Filisitayinu l'alị Kafụto; bya edutakwaphọ ndu Arámu l'alị Kiru?

8 Tororo, mu egbuẹru iya phọ unu bụ l'ẹnya Nnajịuphu, bụ Chipfu dụkwa l'ẹhu alị-eze ono, ẹjo-iphe dụ ono; mbụ lẹ mu e-mebyishikọta iya g'ọ tọ dụhe lẹ mgboko-a. Obenu l'ọnu-ụlo Jiékọpu bẹ mu tee mebyishikwa." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
9 "Noo kẹle mu a-tụ ekemu; mu abya anma ọnu-ụlo Ízurẹlu yigayiga nmakofu iya l'echilabọ ọhamoha ọzo woru iya yọo ayọyo lẹ n-yọ ẹgube-a, aayọje ereshi-a; obenu l'ọ tọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo akpụru iya lanụ erwu l'alị.
10 Iphe, bụkpoo ndu iphe-ẹji, nọkota l'echilabọ ndibe mu l'a-lakọta l'ogu-echi; mbụ iphe, bụkpoo ndu ono, anọduje epfu sụ l'eze iphe-ẹhuka tee shiswetakwa ẹka ẹphe nọ; ọphu ọ byapfutakwa phẹ."

Eedophu ndu Ízurẹlu azụ l'ọnodu phẹ

11 "O -rwua mbọku ono bẹ mu e-kpukwakwa ụlo-ẹkwa Dévidi ono, daru adada ono. Mu emekwaa iphe, bụkpoo ẹka o mebyihuchaaru emebyihu; bya emekwaa ya g'ọ tọ bụhe ochobu; mbụ mee ya l'ọ dụ g'o shi adụjehawaa;
12 k'ọphu nwa ndu wafụru nụ lẹ ndu Edọmu a-bụru okiphe phẹ; yẹe iphe, bụkpoo ọhamoha, bụ ndu eeku ẹpha mu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu; mbụ onye bụ iya e-me iphemiphe-a.
13 Wakwa iphe,
Chipfu epfu baa:
"Mbọku abyakwa;
mbụ mbọku,
ee-gudekwadụ g'e
metabẹbe iphe, e meberu
l'ẹgu;
ndu ọkoro awatawaa
ọkoro;
tẹme onye azọshi
akpụru vayịnu evuru
onye emebe iphe l'alị ụzo.
Mẹe ọ̀phúú eshichaa
l'eli úbvú atashị paapaa;
mbụ shi l'eli òbvù asọ
gborogboro.
14 Ndibe mu ono,
bụ ndu Ízurẹlu ono,
a kpụru lẹ ndzụ ono bẹ
mu e-duphutachaa azụ.
Ẹphe abya akpụkwachaa
mkpụkpu ono,
shi bụgbaaru ochobu ono;
bya ebuchishia ya ọzo.
Ẹphe akọahaa opfu-vayịnu;
ngụahaa mẹe, shi iya nụ.
Ẹphe agbahaa mgbabu;
riahaa akpụru-iphe,
e meberu iya.
15 Mu eworu ndu Ízurẹlu
dzaa adzadza l'alị
phẹ gẹdegede.
Ọphu a byadu ephefubaa
phẹ ephefu l'alị ono,

mu nụru phẹ ono.”
Nokwa iphe, Chipfu
bụ Chileke unu epfu
bụ ono.

Ẹkwo
Obedaya
Onye Mpfuchiru Chileke

Aphụ, Chipfu a-nụ ndu Edọmu

1 Ọwaa bụ ọphulenya, Obedaya phụru. Wakwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu epfu
l'opfu ẹhu ndu Edọmu.
Anyi nụmaru ozi, Chipfu ziru.
Ọ kwa onye-ozi bẹ e ziru g'o
jepfu ọhamoha je asụ
phẹ-a:
“Unu gbalihukwa g'anyi je
etsoo phẹ ọgu!
2 Unu lekwa; mu meakwaru;
ị ha nwanshịi l'echilabọ
ọhamoha;
ọphu ọ dụkpodaa iphe,
a gụberu ngu.
3 Ọ kwa eku-onwonye ono,
nọ ngu l'obu ono dephuru ngu;
mbụ gụbe onye ono,
bu l'ime agbara mkpuma;
bya eworu unuphu kwaa
l'ephekerephe;
mbụ gụbe onye ono,
anọduje arị sụ:
‘?Bụ onye sụru mu akwatsu
gẹ mu darwua alị?’
4 I -wolichakpọnu onwongu
ephekerephe g'ugo;
mbụ je akpachakpọro
ẹpfune l'ẹka kpokpode
kegbaaru;
nokwaphọ ẹka mu a-gbẹ
lọ-zeta ngu.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ
ono.
5 “Ndu-oshi ọzoo ndu ana nfụ
-bya ibe ngu l'ẹnyashi;
?tọ bụedupho iphe,
mkpa iya dụru phẹ bẹ ẹphe
e-wota kpoloko?
Ọ -bụru lẹ ndu awọ akpụru
vayịnu byapfutaru ngu;
?ẹphe ta awọ-phodojedu
nwọphu dụ olemole?
Obenu lẹ gụbedua bẹ eze
iphe-ẹhuka a-dapfu.

6 Lewarọ ya; alị oshilọkpa Ịso
bẹ aa-vọchachaakwaa
avọcha.
Mbụ l'ẹku iya, o domiru
edomi bẹ
ee-gwèchakwaa tụtua.
7 Ọ kwa ndu ono, gụ l'ẹphe
gbaru ndzụ ono g'ẹphe
ha l'a-chịfu ngu chị-rwua
ngu oke-alị ngu.
Mbụ lẹ ndu ono,
gụ l'ẹphe dụ lẹ ree ono
l'e-dephu ngu bya
akapyabẹkwa ngu
phọ ẹnya.
Ọ bụru ndu erije nri ngu
a-gbabẹru ngu ọ̀nyà;
ọphu ị byadu amaru.”
8 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:
“O -rwua mbọku ono bẹ mu
a-tụkokwa ndu maru iphe
l'alị ndu Edọmu mee
g'ẹphe bụru mkpurupyata;
mbụ mebyishia ndu
iphe edoje ẹnya,
bu l'alị úbvú úbvú
k'oshilọkpa Ịso ono.
9 Ndibe ngu, ike dụ l'alwụ
ọgu gụbe mkpụkpu
Temanu; bẹ meji
a-tọfukwa.
L'e gbukọta iphe,
bụkpoo ndu alị úbvú
úbvú oshilọkpa Ịso
pyaapyaa.”

Iphe-ẹji ndu Edọmu

10 “Eshi ọphu i meru nwune
ngu,
bụ Jiékọpu mkpawere
bẹ iphere e-rikpute ngu ishi;
tẹme l'e mee g'ị chịhu jasụ
l'ojejoje.
11 Mbụ lẹ mbọku ono bẹ ịi
pfụpheerupho iche;
ndu ọhozo anọdu egwe
iphe oshilọkpa Jiékọpu;
ndu abụdu ndu Ízurẹlu
anọdu awụba l'ọnu
ọguzo mkpụkpu phẹ;
nọdu atụ ido eke

Jierúsalẹmu; mbụ-a;
gụ l'ẹphe adụepho
g'unu bụ iphe lanụ.
12 I tigi ledu nwune ngu
olegbulẹnya l'eswe mbọku,
dụru iya ẹji;
ophu i tigi tedu ẹswa kpua
ndu Jiuda l'eswe mbọku,
e meru ẹphe
bụru mkpurupyata;
ọphu i tigi nọdudu aba
abaa l'eswe mbọku,
iphe-ẹhuka byapfutaru phẹ.
13 I tigi bahụdu l'ọnu ọguzo
mkpụkpu ndibe mu
l'eswe mbọku,
ẹphe eje iphe-kpanganga;
ọphu i tigi ledu iya
olegbulẹnya l'ẹka
ẹjo-iphe byapfutaru phẹ
l'eswe mbọku, ẹphe eje
iphe-kpanganga;
ọphu i tigi nọdudu
egwe iphe phẹ
l'eswe mbọku,
ẹphe eje oke iphe-ẹhuka.
14 I tigi pfụ-chidu ụzo lẹ
mgbakata-ụzo egbutsushi
ndibe phẹ,
bụ ndu agbala agbala;
ọphu i tigi kpụtajedu
ndibe phẹ,
bụ ndu ọphu wafụru nụ
je akpuphuru phẹ azụ
l'eswe mbọku ono,
iphe-ẹhuka byapfutaru
phẹ ono.”

Ikpe, Chipfu e-kpe ọhamoha

15 “Eswe mbọku kẹ Chipfu
dụakwaru ọhamoha
ntse.
Ọ kwa g'i meru onye bụ
g'ee-me ngu-o!
Iphe, i meru l'atukokwaru
ngu l'ishi-o!
16 Ọ kwa ẹgube ono,
unu nọ l'úbvú mu,
dụ nsọ ngu-sweshia
iphu ono;
bụkwapho g'ọhamoha
a-nọdu angụwa

iya rọ.
Ẹphe a-ngu;
ngụa nta ngụa imo;
ẹphe adụle-a g'ọ bụ
l'ẹphe ta adụjeduru
adụdu ophu.”

Aadzọta ndu Ízurẹlu

17 “Obenu l'ọo-dụru ndu a-wafụ
nụ l'eli úbvú Zayọnu.
Ẹka ono a-dụ nsọ;
tẹme ọnu-ụlo Jiékọpu abya
anata okiphe,
rwuberu phẹ nụ.
18 Ọnu-ụlo Jiékọpu a-dụ g'ọku,
eke paapaapa;
mbụ lẹ ndu ọnu-ụlo
Jiósẹfu a-dụ g'ọku,
enwu phoophoophoo;
ndu ọnu-ụlo Ịso
adụkwanu g'ẹswa ereshi,
ọku a-daba tsua tsufu;
ọphu ọ
dụdu onye ọnu-ụlo Ịso,
byaru awafụ mẹ
onye lanụ.”
Nokwa iphe, Chipfu pfuru
bụ ono.
19 “Ọ bụru ndu shi l'echiẹgu
ndọhali l'a-bya ebuchishia
alị úbvú úbvú Ịso.
Ndu ọphu shi l'alị ọkpa úbvú,
nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba
abya ebuchishia alị ndu
Filisitayinu.
Ẹphe abya ebuchishia alị
ndu Ifuremu yẹle alị,
nọ-kube mkpụkpu
Samériya.
Ndu Benjiaminu anata
alị Giladu.
20 Ndu Ízurẹlu ndu ọphu
a kpụru lẹ ndzụ a-nata
alị Kénanu gbiriri
jasụ lẹ mkpụkpu
Zarefatu.
Ndu ọphu, a kpụru lẹ
ndzụ lẹ Jierúsalẹmu
laa Sefaradu l'a-natakọta
mkpụkpu,
nọkota l'echiẹgu ndọhali.

21 Ndu adzọje ndzụ
e-nyihu úbvú Zayọnu
je anọdu kpee ndu
bugbaa l'alị úbvú
úbvú oshilọkpa
Ịso ikpe.
Noo ya bụ; alị-eze ọbu
l'ophu abụkotaru
kẹ Chipfu.”

Ẹkwo
Jiona
Onye Mpfuchiru Chileke

Jiona agbaru Chipfu ọso

1 Chipfu ziru Jiona nwa Amịtayi ozi sụ iya-a:
2 “Tụgbua jeshia eze mkpụkpu ono, bụ mkpụkpu Ninive je epfuru opfu nụ ndu bu
iya nụ; kẹle ẹjo-ememe, ẹphe eme rwuwaru ẹka mu nọ.”
3 Obenu lẹ Jiona gbalihuru gbalaa; ọ bụru iya eje mkpụkpu Tashishi. Ọ bya ejerwua
mkpụkpu Jiọpa; bya ahụma ụgbo-mini, akwakọbe eje ọnu-ẹnyimu mkpụkpu ono, bụ
Tashishi. Ọ bya eje apfụa ụgwo bahụ l'ụgbo ono. A kpọru ụgbo ono; ọ bụru phẹ eje
Tashishi; ọ bụru ẹka ọogbalaru Chipfu.
4 Tọbudu iya bụ; Chipfu byanụ ezia oke phẹrephere; ọ wata ezi l'eli eze-ẹnyimu
ono. Oke akpara-mini wata atụtu; tụahaa k'ọphu ụgbo meaharu g'ọ nyakashịhu.
5 Ndzụ wata agụ iphe, bụkpoo ndu nọ l'ụgbo ono. Onyenọnu wata arọ nshi iya
ẹhu. Ẹphe pashịahaa iphe, nọ l'ụgbo wata echie lẹ mini g'ụgbo dụ phekpala.
Obenu lẹ Jiona gbẹro nọdukpooro l'ọhu ụgbo ono; mgbẹnya tụ-mihu iya.
6 Onye-ishi ụgbo bya ejepfu iya je asụ iya: “?Bụ gụnu bẹ iime nno; gụbe nwọphu
eku mgbẹnya? ?Tii tehudu rọo nshi ngu ẹhu g'a maru nshi ngu ọbu ?l'a-rị-vu anyi
l'ọriri mee g'anyi ta ala l'iswi?”
7 Ndu nọ l'ụgbo ono nọnyaa bya asụ: “Unu bya g'anyi tụa ido gude maru onye bụ
iya eme anyi ahụma-a.” Ẹphe bya atụa ido. Ọ daaru Jiona.
8 Ọ bụru iya bụ; ẹphe jịa ya sụ iya: “Yeeru anyi ọnu. ?Bụ onye bẹ ẹjo-iphe-a, l'eme
l'ẹhu anyi-a shi l'ẹka? ?I meje gụnu? ?I shi awe? Alị ẹka ị shi ?aza gụnu? ?I bụ onye
awe?”
9 Ọ bya eyeeru phẹ ọnu sụ phẹ lẹ ya bụkwa onye Hiburu. L'onye ya abajẹru ẹja
bụkwa Chipfu; mbụ Chileke k'imigwe; onye bụ iya meru eze-ẹnyimu; bya emee alị
l'ophu.
10 Ọ bya akọoru phẹ g'ọonwuru yẹle iya. Ẹphe bya amaru l'ọo agbala bẹ oome g'ọ
nahụ Chipfu gbala.
Opfu iya ono mee; ndzụ gụahaa phẹ. Ẹphe jịa ya sụ iya: “?Ọ bụkwanuru gụnu bẹ
iime nno?”
11 Mini ono nọdu akakpọekwapho achị ọku eje. Ẹphe bya ajịa ya sụ iya: “?Bụ gụnu
bẹ anyi e-me ngu g'eze-ẹnyimu daaru anyi nyọnyoronyo?”
12 Ọ sụ phẹ: “Unu palia mu ephekerephe parụ chie l'ime eze-ẹnyimu-a g'unu ahụma
l'ọo-dachaa nyọnyoronyo. Mu maru-a l'ọo mu kparụ iphe, oke akpara-mini-a watarụ
unu atụtu.”
13 O betachia nno; ndu ono tụko ike phẹ mekọta g'ẹphe kpọphu ụgbo ono azụ je
apfụbe l'alị; ọphu ẹphe adụdu ike; kẹle eze-ẹnyimu ono kabaa atangịrihu eme lẹ g'o
shi dụ lẹ mbụ.
14 Ẹphe tụko wata araku Chipfu sụ iya: “Gụbe Chipfu; jiko te emegbukwa anyi mẹ
anyi -gbua nwoke-a. G'ọchi onye adụdu iphe, o meru ta atukokwaru anyi l'ishi; kẹle
ọ kwa g'ọ dụ ngu bụ gẹ gụbe Chipfu meru.”
15 Ẹphe bya apalia Jiona tụfu l'ụgbo ono; woru iya chie l'eze-ẹnyimu ono; mini ono,
achị warawara ono bụru nyọnyoronyo.
16 Iphe ono, meru nụ ono mee; ndu ono wata atsụ Chipfu ebvu ọkpobe atsụtsu.
Ẹphe gwaa Chipfu bya ekweshia ya ukwe-iphe.

17 Obenu lẹ Chipfu dobewaru ophomu-okazụ, lweru Jiona. Jiona nọo l'ime ẹpho
ophomu-okazụ ono ujiku ẹto eswe l'ẹnyashi.

2

Jiona epfu anụ Chileke

1 Tọbudu iya bụ; Jiona bya anọdu l'ime ẹpho okazụ l'ẹka ono wata epfu anụ Chipfu,
bụ Chileke iya.
2 O pfua sụ:
Teke mu eje eze iphe-ẹhuka
bẹ mu rakuru Chipfu.
Ọ nụma olu mu.
Ọ bụru l'ime alị-maa bẹ mu
chiru g'a gbaaru mu
mkpu.
Ị nụma mkpu, mu echi.
3 Ị parụ mu chie l'ime
ogbu-mini;
mbụ l'ọhu-alị eze-ẹnyimu.
Utso gbaa gbapyabẹ mu.
Akparamini ngu mẹ
gborogboro,
ọoso nọdukota awụ
mu awụwu.
4 Mu pfua sụ: A chịfuakwaru
mu l'atatiphu ngu.
Ọle mu a-dabẹkwa-a ẹnya
l'ụzo eze-ụlo ngu,
dụ nsọ ọzo.
5 Gẹ mini meru g'o ria mu
rimia;
ogbu-mini lwee mu
kawọmu.
Ẹlwubara mini kwechia mu
ishi.
6 Mu dalahụkpoepho l'ọhu
l'ọhu eze úbvú.
Ọhu alị woru mu tụa mkpọro
ojejoje.
Obenu l'ị gụtaru ndzụ mu
l'iduma;
mbụ gụbe Chipfu,
bụ Chileke mu.
7 Teke mu shi abyawaa
atụ-buhu unme bẹ
mu nyatarụ gụbe
Chipfu.
Mu pfuahaa opfu nụahaa
ngu;
opfu mu rwua ẹka ị
nọ l'eze-ụlo ngu,
dụ nsọ.

8 “Ndu bụ mkpọkoro ntẹkpe
bẹ ẹphe tụru swịswia
bẹ o too rwuẹdu ẹka;
mbụ eze-iphe-ọma ono,
e gege meru phẹ ono.
9 Obenu lẹ mbẹdua
a-nọduepho agụ
ebvu-ekele gude
agwa ngu.
Iphe, mu kweru ukwe
ememe bẹ mu e-mekọta.
Ndzọta bụkwa onye ooshije
l'ẹka bụ Chipfu!”
10 Tọbudu iya bụ;
Chipfu bya atụaru okazụ
ono ekemu; o je agbọfu
Jiona l'alị ọkponku.

3

Jiona eje Ninive

1 Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya erwua Jiona nchị k'ugbo ẹbo sụ iya:
2 “Tụgbua je mkpụkpu Ninive; mbụ oke mkpụkpu ono; je ezia ndu bu iya nụ ozi, mu ziru ngu!”
3 Tọbudu iya bụ; Jiona gbalihu; bya ejeshia Ninive; g'o mee iphe, Chipfu sụru g'o mee. Ninive ono bụ eze mkpụkpu, parụ ẹka apaa. Iphe, eejeje ije tẹme aaghabua ya ẹbo bụ ujiku ẹto.
4 Jiona bya ejee ije ujiku ophu gude bamihu l'ime mkpụkpu ono bya eje araahaa ya arara sụ: “Iphe, ọ phọduru bụ ụkporo abalị labọ; Ninive abụru mkpurupyata.”
5 Ndu Ninive bya ekweta kẹ Chileke. Ẹphe bya araa ya arara sụ g'onyenọnu wata aswịru Chileke ẹgu. G'ẹphe hakọta bya eyee uwe-aphụ; e -shikpọo l'onye kachaa shii l'ime phẹ; jasụ l'onye kachaa nwanshịi.
6 Eze ndu Ninive bya anụma iphe ono, ada nụ ono; ọ gbalihu l'aba-eze iya; bya eyefu akpawuru uwe eze iya; bya eworu uwe-aphụ gbaphua onwiya; bya anọdu anọo gwọo onwiya lẹ ntụ.
7 Ọ bya ezia g'a raa ọ́rà gbaa Ninive mgburugburu sụ:
“Wakwa iphe, eze yẹle ndu ẹphe l'iya bụ ndu-ishi mkpụkpu pfuru baa: G'ọ tọ dụkwa nemadzụ; ọzoo anụ; ọzoo eswi; ọzoo atụru, a-dụru iphe, oo-ri; ọphu ọ dụkwa onye a-ngu iphe, aangụ angụngu.
8 G'a tụko nemadzụ mẹkpoo anụ phụkota uwe-aphụ. G'onyenọnu wata araku ẹpha Chileke ẹgwegwa. G'ẹphe tụko haa ẹjo-ememe, ẹphe eme; mẹkpoo mkpawere, ẹphe eme ndu ọzo.
9 G'a maru ?Chileke a-ghakọbe gude obu-imemini iya gbanwee oke ẹhu-eghu iya ono; k'ọphu anyi taa laẹdu l'iswi.”
10 O be teke Chileke hụmaru iphe, ẹphe meru; waa g'ẹphe gude ghakọbe haa eme iphe-ẹji phẹ ono; ọ phụaru phẹ obu-imemini; ọphu o mebyishiẹduru phẹ g'o shi chịa dobe lẹ ya e-mebyishi phẹ.

4

Ọvuma, Jiona avụru Chileke

1 Iphe ono dụ Jiona ẹji ntụmatu. O ghuahaa ya eghu.

2 Ọ bya epfuahaa nụahaa Chipfu sụ: “Gụbe Chipfu; ?tọ bụdu iphe-a bẹ mu pfuru
teke mu nọ l'alị anyi-a? Ọ kwa iphe-a meru g'o gude mu mee ẹgwegwa jeshia
mkpụkpu Tashishi; kẹle mu maru l'ị bụ Chileke, menụkaru eze-iphe-ọma; tẹme ị
nọdu aphụje obu-imemini; ọphu ẹhu eghujedu ngu eghu ẹgwegwa; tẹme ị nọdu
eyeje obu yegharụ iya ẹka; ị bụru Chileke, e tee ekwojedu gburumu mee gẹ nemadzụ
bụru ọla-l'iswi.
3 Nta-a; gụbe Chipfu; gbua mu egbugbu; kẹle anwụhu ka mu ree eme l'anọdu ndzụ.”
4 Obenu lẹ Chipfu yeru iya ọnu sụ iya: “Ẹhu-eghu ọwa-a, eghu ngu nụ-a ?ọ gbaru
ngu-a?”
5 Jiona tụgbua je anọdu anọo l'ẹka lanụ lẹ mgboru mkpụkpu ono; l'ụzo ẹnyanwu-
awawa iya. O je je atụaru onwiya mkpu l'ẹka ono; bya eje anọdu lẹ mkpula iya
leahaa ẹnya gẹ ya maru iphe, e-mechaa mee mkpụkpu ono.
6 Tọbudu iya bụ; Chipfu, bụ Chileke bya emee gẹ vayịnu futa l'ẹka ono; bya emee
ya; ọ bachishia ẹkameka lẹ mkpula ẹka Jiona nọ bya emee g'ìbvù dụ l'ẹka ono gẹ
Jiona ta aghahẹ chịrichiri. Vayịnu ono mee; ẹhu tsọahaa Jiona ụtso shii.
7 Obenu l'o beru l'ụtsu; lẹ nchitabọhu iya; Chileke bya eye ụnwu-ẹhu; ọ bya
atanwụa vayịnu ono; ọ nwụlwashihukota.
8 Tọbudu iya bụ; anwụ chifuẹpho; Chileke bya awata ezi oke phẹrephere ụguru,
shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa; tẹme anwụ chiahaa Jiona ịgbangu ịgbangu l'ishi; k'ọphu
meji tọfuaharu iya atọfu. Ọ dụ iya g'a sụ lẹ ya nwụhuru. Ọ sụ: “Anwụhu kaakwa
mu nụ ree eme l'anọdu ndzụ.”
9 Tọbudu iya bụ; Chileke bya asụ Jiona: “?Ọ gbaru kẹ g'ẹhu wata ngu eghu eghu lẹ
kẹ vayịnu ono tọo?”
Ọ sụ iya: “Ee! Ẹhu eghukwa mu eghu. Mbụ l'iphe, agụ mu nụ nta bụkwa anwụhu.”
10 No iya; Chipfu bya asụ iya: “?Ị hụmaru gẹ kẹ vayịnu-a atsụ-be ngu l'ẹhu; l'ẹbe
abụ l'ọo ngu kụru iya; ọphu ọ bụdu ngu meru iya ọ baahaa ụba. Nchi byaru abọhu;
o futawaa. Nchi bya l'abọhu ọzo; ọ nwụhuwaa.
11 Obenu lẹ mkpụkpu Ninive bẹ ndu bu iya nụ daghataru ụkporo ụnu ụmadzu
iri l'ise*, bụ ndu amadụ onwophẹ ẹkicha; ọzoo ẹkutara; ẹphe nwekwarụpho ikpoto
eswi. ?Bụ eze mkpụkpu, ha ẹgube ono bẹ mu tege aphụduru obu-imemini tọo?”

* **4:11 4:11** Bụ iya bụ 120,000 lẹ mbekee.

Ẹkwo
Mayịka
Onye Mpfuchiru Chileke

1 Ọwaa bụ ozi, Chipfu ziru Mayịka; onye shi lẹ mkpụkpu Moręshetu; teke Jiótamu
bụ eze ndu Jiuda; yẹle teke Éhazu bụ eze, ndu Jiuda kwaphọ; wakwaphọ teke
Hezekáya bụ eze, lẹ Jiuda ono. Ọ kwa ọphulenya, ọ phụru l'opfu ẹhu ndu mkpụkpu
Saméríya yẹe ndu mkpụkpu Jierúsalẹmu.
2 Unubẹ ndiphe;
unu nụmakwa-o!
Gẹ mgboko l'ophu ngabẹkwa
nchị;
mẹkpoo onyemonye,
bu iya nụ!
Gẹ Nnajịuphu, bụ Chipfu
gbẹkwa l'eze-ụlo iya,
dụ nsọ gbaa unu
ekebe.

Ikpe, eekpe ndu Saméríya yẹe ndu Jierúsalẹmu

3 Sụ-a; lekwa! Chipfu shikwa
l'ẹka o bu ebubu abya.
Oo-bya bya azọo garamu
garamu l'eli-úbvú
l'eli-úbvú, nọgbaa l'eliphe.
4 Úbvú úbvú ono a-zashịhu
lẹ mkpula ọkpa iya;
nsụda nsụda
agbawashịhuchaa
agbawashịhu
g'ụnwù, e doberu lẹ
mgboru ọku; gẹ mini,
shi lẹ mgbaze asọshihu.
5 Iphemiphe-a bụkota iphe, kparụ iya nụ bụ atụpya, oshilọkpa Jiékọpu tụpyaru
Chileke; mbụ iphe-ẹji, ndu ọnu-ụlo Ízurẹlu meru. ?Bụ onye bẹ ụta dụru lẹ Jiékọpu
tụpyaru Chileke? ?Tọbudu ndu mkpụkpu Saméríya? ?Bụ onye bẹ ụta dụru lẹ ndu
Jiuda meru iphe-ẹji? ?Tọbudu ndu mkpụkpu Jierúsalẹmu?
6 "Noo g'o gude mu je emee mkpụkpu Saméríya ikpọzu; ẹka aa-nọdu akọje opfu-
vayịnu. Mkpuma igbulọ iya bẹ mu a-chịru ye lẹ nsụda ono. Mu emee g'ọkpa-ụlo iya
zekpọshihu gheru ọnu.
7 Iphe, bụ ntẹkpe, ndu Saméríya doberu bẹ ee-tsu yọgiri yọgiri. Iphemiphe, aapfụje
phẹ l'ụlo nshi bẹ ee-tsukọta ọku. Tẹme mu abya emebyishikọta iphemiphe, ọ kpụru
akpụkpu dobe agwa agwagwa. Noo kẹle iphe ono, ọonoduje anakọ ono bụkota l'ẹka o
shi bụ l'ụgwo, aapfụje ụnwanyi-ụkpara. Ọ bụkwarupho g'aakpakajẹ ụgwo, aapfụje
ụnwanyi-ụkpara bụ g'aa-kpaka iya."

Ara ẹkwa; waa agụ aphụ

8 Ọo iphe ono meru g'o gude mu je ara ẹkwa chia mkpu. Mu a-gbaru ọkpa ọto;
gbaru ẹhu ọto. Mu a-kwa phuuphuu gẹ nkụta-ọswa. Mu arakwaphọ aphụ-aphụ gẹ
mgbashị-ujiku;
9 kẹle ọ́nyá, aba mkpụkpu Saméríya taa ladụ alala; tẹme ọ baswewaru ndu Jiuda.
O jerwuakwaru ọnu-abata, e shi ejepfu ndibe mu; mbụ jerwuchaa Jierúsalẹmu
l'onwiya.
10 Unu te epfukwaru iya ndu mkpụkpu Gatu! Ọphu unu arakwa ẹkwa arara ophu!
Unubẹ ndu mkpụkpu Bẹtu-Ọfura; unu gwọ-phua onwunu l'urwuku!
11 Unubẹ ndu bu lẹ mkpụkpu Shafiya; Unu gbaru ọto gude iphere je iphe, unu eje!
Ndu ọphu bu lẹ mkpụkpu Zananu taa fụtakwa afụta. Ndu mkpụkpu Bẹtu-Ezẹlu bẹ
aphụ tsọkwaru; noo kẹle iphe, shi gbobuta phẹ nụ bẹ a nafụakwaru.
12 Mbụ lẹ meji atọfukwa ndu bu lẹ mkpụkpu Marotu atọfu ẹka ẹphe nọ ele ẹnya
iphe, dụ ree; kẹle ẹjo-iphe shiakwa Chipfu l'ẹka byarwuta ọnu-abata mkpụkpu
Jierúsalẹmu.
13 Unubẹ ndu bu lẹ mkpụkpu Lakishi; unu kwakọbe ụgbo-ịnya unu k'ọgu! Ọ kwa
unubẹdua vuru ụzo gbube ishi iphe-ẹji; ndu nwada Zayọnu tsoahaa ẹka unu; kẹle
atụpya, ndu Ízurẹlu tụpyaru mu bụ ngu bẹ o shi l'ẹka.
14 Ọo ya bụ g'ị kwarụ ivu-ụlo nụ ndu mkpụkpu Moręshetu-Gatu. Ndu mkpụkpu
Akuzibu l'e-me ndu eze ndu Ízurẹlu mkpurukpuru-ẹnya.
15 Mu a-chịta ndu a-bya emekpee unubẹ ndu bu lẹ mkpụkpu Maresha. Ndu Ízurẹlu
ndu ọphu aakwabẹje ùbvù a-gbaru laa l'ọgba Adulamu je ewohaa onwophẹ.
16 Unu kpụshia ishi; ghebe ishi ọnu; nọdu l'aphụ ụnwegirima ono, dụ unu l'obu
ono! Unu mee ishi g'ọ chaa unu swarịswari gẹ k'udele; kẹle ee-mechaa naa phẹ unu
kpụa phẹ lẹ ndzụ.

2

Iphe, Chileke abya ememe; yẹe ọphu nemadzụ abya ememe

1 Aphụ a-tsọkwaru ndu ono, achị idzu iphe, adụdu ree; mbụ ndu anọduje l'iphe-
azẹe phẹ arị k'eme ẹjo-ememe. Nchi -bọhuepho; ẹphe awata iya ememe; kẹle ike,
ẹphe e-gude eme iya dụ phẹ l'ẹka.
2 Ẹphe achabẹje ẹnya l'alị onye ọzo; naa ya l'ọkpehu. Teke ẹphe chabẹru ẹnya
l'ụlo; ẹphe anakwaa ya phọ l'ẹhuka. Ẹphe nọdu anataję nemadzụ unuphu ibe iya;
mbụ naa obutobu phẹ iphe, bụ okiphe iya.
3 Noo g'o gude Chipfu sụ: “Lenu; mu achịru ndu ono idzu ẹjo-iphe. Ọphu ẹphe
a-dụdu ike anahụ ẹjo-iphe ono agbala. Unu te ejehẹkwa etse etsetse kẹle teke ono
a-dụ ẹjo ẹji.
4 Lẹ mbọku ono bẹ ndiphe a-nọdu eme unu iphe-ọchi. Ẹphe emee unu
kwaphukwaphu agụru unu ebvu-aphụ-a:

“E mebyishikọtaakwaru anyi
rengurengu.
Okiphe ndibe mu bẹ e woru
kee.
Chipfu natarụ mu iya l'ẹka!
O woru alị anyi nụchaa ndu
amadụ iya nụ.”

Ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

5 Ọo ya bụ l'unu te enweẹdu mẹ onye lanụ, a-nọ-chi ẹnya unu lẹ ndzukọ kẹ Chipfu;
onye a-tụ ido gude kee alị ono.

6 Ndu mpfuchiru phẹ asụje: “Unu ta asụjeshi l'ọo Chileke pfuru ụdu iphe ono, unu
epfu ono. Ọ tọ dụkpodaa iphe-iphere, byaru eme anyi.”
7 Sụ-a; gụbe ọnu-ụlo Jiékọpu; ?l'aa-sụ lẹ Unme Chipfu bẹ ẹhu eghu eghu tọo? ?
Oomeje ẹgube iphe ono tọo? Opfu mu ?too mejeduru onye ụzo iya pfụru nhamụnha
iphe, dụ ree tọo?
8 Ọ gbẹ bụru gẹ mbọku abvụwaa abvụbvu bẹ ndibe mu wụ-lihuru bụru ndu ọhogu
mu. Unu yefuchaa phẹ akpawuru-uwe ndu eze, ẹphe yeru; mbụ ndu tụzoshihuru
ẹhu aghatakpọoro gẹ ndu shi ọgu alwa.
9 Unu achịfuje ụnwanyi ndibe mu g'ẹphe te ebuhẹ l'ẹguru ibe phẹ. Unu anajẹ ụnwu
phẹ iphe, bụ iphe, dụ ree, shi mu l'ẹka.
10 Unu gbalihu tụgbua lụfu; kẹle ẹka-a ta abụdu ọkpoku unu; kẹle e merwuwaru
iya emerwụ. E mebyishiwaru iya; k'ọphu e tee mekwatabaẹdu iya.
11 Ọ -bụru l'ọ dụru onye tsoru aghaphe epfu mkpọkoro opfu adzụshi ụka eye iya
sụ lẹ Chileke sụru g'a ngụje mẹe-mini yẹe mẹe mbekee ngụshi iya ike; noo ẹgube
ndu epfu iphe, dụ unu ree anụma bụ onoya!

Ekwe nwandu wafụru nụ ukwe ndzọta

12 “Ọ tọ dụkwa iphe, e-me gẹ mu ta atụko g'unu ha chịkobe; unubẹ oshilọkpa
Jiékọpu! Ọ tọ dụkwa iphe, e-me gẹ mu ta achịkobe unubẹ nwandu wafụru nụ l'ọnu-
ụlo Ízurẹlu l'ẹka lanụ! Mu a-chịkota phẹ g'ẹphe nọkobe l'ẹka lanụ g'onye chịru atụru
ye l'ụlo atụru; g'onye doberu eghu yẹe atụru l'ẹka ọ nọ ata nri. Ẹphe e-ji ẹka ono
pyịmu pyịmu atụ wọowoowoo kẹle ẹphe a-pa igwerigwe.
13 Onye e-gbuharụ phẹ ụzo ọsa l'a-bụru onye e-vutaru phẹ ụzo. Ẹphe e-chikaa ọnu-
abata mkpụkpu ono wụghata wụfu. Onye eze phẹ evuru phẹ ụzo ghataada. Mbụ
l'ọo Chipfu a-bụru phẹ ivuzọ.”

3

Mba aabarụ ndu-ishi ẹphe lẹ ndu mpfuchiru

1 Noo ya bụ; mu sụ: “Unu ngabẹ nchị; unubẹ ndu bụ ndu-ishi oshilọkpa Jiékọpu;
mbụ unubẹ ndu bụ ndu-ishi l'ọnu-ụlo Ízurẹlu. ?Tọ gbadụru g'unu a-maru g'ekpeje
ikpe, pfụru ọto tọo?
2 Mbụ unubẹ ndu kpọru iphe, dụ ree ashị; bya eyee ẹjo-ememe obu; ndu anọduje
aswa ndibe mu akpọ; bya akpa phẹ anụ l'ọkpu;
3 unubẹ ndu ata anụ ndibe mu; bya aswa phẹ akpọ; bya etsu ọkpu phẹ yọgiri yọgiri;
ndu ebushije anụ phẹ sẹesee g'anụ, aabya eye l'ochi; mbụ g'anụ aabya adẹ l'ite?”
4 E -mechaa; ẹphe araku Chipfu; ọle o too yedụru phẹ ọnu. Teke ono bẹ oo-woharu
phẹ iphu iya. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nụ bụ l'ẹphe mewaru ẹjo-ememe.
5 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “A -bya l'opfu ẹhu kẹ ndu mpfuchiru Chileke, bụ
ndu ono, edusweshi ndibe mu ono; mbụ ndu abụjeru: onye nụru phẹ nri; ẹphe agọru
ẹhu-guu nụ iya. Teke ọ dụdu iphe, a nụru phẹ; ẹphe akwakọbe etso onye ọbu ọgu.
6 Noo g'o gude nchi je l'ejipfu unu. Ọphulenya anahụ unu; ọchii erikpute unu. Ike
agba ẹja taa dụedu unu. Mbụ l'ẹnyanwu a-nyịhuru ndu mpfuchiru ono. Echi-eswe
abụru phẹ tsụkiribaa.
7 Ndu aphụje ọphulenya bẹ iphere e-mechaa dụ. Ndu agba ẹja abụru ndu e kpuru
iphu lẹ ntụ. G'ẹphe ha e-mechaa tụko kpuchia ẹka l'iphu kẹle Chileke te eyejeẹduru
phẹ ọnu.”
8 Obenu lẹ mbẹdua bẹ ike jikpọru mu ẹhu pyịmu pyịmu. Unme kẹ Chipfu jiru
mu ẹhu; yẹe ekpe ikpe, pfụru ọto; yẹe ike-ọkpu, mu e-gude karụ oshilọkpa Jiékọpu
emeswe, o mesweru; mbụ karụ oshilọkpa Ízurẹlu iphe-ẹji phẹ.

9 Unu nụmakwa iphe-a; unubẹ ndu-ishi ọnu-ụlo Jiékọpu; mbụ unubẹ ndu bụ ọnyibe
l'ọnu-ụlo Ízurẹlu; ndu-ikpe, pfụru ọto dụ ashị; tẹme ẹphe nọdu emeje iphe, pfụru
ọto l'o gbee nggọ;
10 ndu gude egbu ọchi gude kpụa mkpụkpu, nọ l'eli úbvú Zayọnu; mbụ gude eme
ẹjo-iphe kpụa mkpụkpu Jierúsalẹmu.
11 Ndu-ishi phẹ bụ a -nụada phẹ iphe-ụphalazu tẹme ẹphe ekpee ikpe. Ndu-ishi-uke
phẹ nọdu ezije iphe mẹ a -pfụada phẹ ụgwo; tẹme ndu mpfuchiru phẹ nọdu agbajẹ
ẹja mẹ a -nụada phẹ okpoga. Ọle ẹphe tụkokwaru-a dakobe Chipfu epfu sụ: "Chipfu
nọkwa l'echilabọ anyi; ọphu ọ dụkwa ẹjo-iphe, byaru adapfuta anyi."
12 Ọo ya bụ l'ọo unu kparụ iphe, ee-mechaa kọo úbvú Zayọnu kọfu g'aakọje opfu-a.
Mkpụkpu Jierúsalẹmu e-mechaa bụru ikpọzu. Eli úbvú ono, bụ ẹka eze-ụlo Chileke
dụ ono; e-mechaa bụru ẹka ẹgbudu zechiru.

4

Ẹhu-guu ojejoje
(Azá 2:2-4)

1 Sụ-a; o -rwua teke ikpazụ
bẹ ee-me g'eli úbvú ono,
a kpụru eze-ụlo Chileke
ono ngụru angụru;
mee ya l'ọ bụru iya
a-kachaa shii l'iphe,
bụkpoo úbvú ọzo
nọgbaa nụ.
Mbụ l'ee-me iya g'ọ kakọta
úbvú ọzo l'eli.
Noo teke ndiphe a-nọdu
awụ awụ-pfu iya.
2 Ikpoto ọha a-bya bya asụ:
"Unu bya g'anyi je l'eli
úbvú kẹ Chipfu!
Unu g'anyi je l'ụlo kẹ
Chileke kẹ Jiékọpu.
Ọo ya e-zi anyi ụzo iya;
k'ọphu anyi a-wata
etso ụzo, ọ tọru."
Noo kẹle ekemu e-shi l'úbvú
Zayọnu fụta;
mbụ l'opfu Chipfu e-shi lẹ
mkpụkpu Jierúsalẹmu.
3 Ọo ya e-doshi opfu,
dụgbaaru ikpoto
nemadzụ.
L'ọ bya edoshiaru ọha,
ike dụgbaa, bugbaa
ụzenya ụzenya opfu,
dụru phẹ nụ.
Ẹphe e-woru ogu-echi
phẹ
kpụkwaa l'ọ bụru ọgu;

woru arwa phẹ kpụa
l'ọ bụru mma nshịi,
e gude akọcha iphe.
Ọ tọ dụedu ọha,
a-patakwadu ogu-echi
ejepfu ọhozo ọgu;
ọphu ẹphe anwụedu
alwụ ọgu ọzobaa.
4 Onyemonye a-nọduje
lẹ mkpula vayịnu nkiya;
mẹkwapho lẹ mkpula oshi
figu nkiya;
ọphu ọ dụdu onye byaru
eye phẹ ebvu;
kẹle ọ kwa Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
eepfu iya.
5 Ọhamoha ọzo g'ẹphe ha a-nọdukwaro ejegbaa l'ọbvu; agwa nshi phẹ; obenu
l'anyịbedua bụ onye anyi e-gude ẹpha iya eje bụ Chipfu, bụ Chileke anyi jasụ l'ojejoje.

Iphe, Chipfu chiru k'ememe

6 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -rwua mbọku ono bẹ mu a-chịkobe ndu ẹniyeni;
mu achịkobe ndu a chịfuru l'alị phẹ; yẹe ndu mu meru; ẹphe je iphe-ẹhuka.
7 Ndu ẹniyeni bẹ mu e-me g'ẹphe bụru ndu warụ nụ. Mu emee ndu a chịfuru l'alị
phẹ g'ẹphe bụru ọha, ike dụ. Ọ bụru Chipfu a-bụru eze phẹ l'eli úbvú Zayọnu e -shi
mbọku ono jasụ l'ojejoje.
8 "A -bya lẹ gụbe nwada Zayọnu, bụ ẹka a nọ eche ndu Ízurẹlu g'onye eche atụru-a;
bya abụru ẹka ndu Ízurẹlu agbabajẹ je ezeeru ndzụ; ii-mechaa bụru ishi g'i shi bụru
teke ndiche; mbụ l'abụru eze e-mechaa rwubebaa gụbe nwada Jierúsalẹmu ọzobaa.
9 ?Bụ gụnu kparụ iphe, ịira ẹkwa? ?Ti nwehẹdu onye eze tọo? Onye akpọ-ziru ngu
ụzo; ?ọ lawarụ l'iswi tọo? mbụkwanu meru g'o gude iphe-ẹhuka gudeshia ngu gẹ
nwanyị, ime eme.
10 Gụbe nwada Zayọnu; nọdunu chi gburugburu gẹ nwanyị, ime eme; kẹle nta-a
bẹ ịibyakwa aha ọma mkpụkpu-a je akwaa l'ọma ẹgu. Ii-je alị ndu Bábilọnu. Ọ bụru
ẹka ono bẹ aa-nafụta ngu. Ọo l'ẹka ono bẹ Chipfu a-gbata ngu l'ẹka ndu ọhogu ngu.
11 Nta-a bẹ ikpoto ọha, dụ igwerigwe chịkoberu onwophẹ bya etsoo ngu ọgu. Ẹphe
nọdu epfu sụ: 'G'a tụrwua ya! G'anyi chịru ẹnya yeru Zayọnu!'
12 Obenu l'ẹphe ta amadụ iphe, bụ ọriri Chipfu. Iphe, ọ chịru idzu k'ememe te
edoduru phẹ ẹnya; mbụ onye ono, chịkoberu phẹ g'onye chịkoberu balị eje echichi
ono.
13 "Gbalihu chia balị; gụbe nwada Zayọnu; kẹle mu e-me g'i fua mpu-ígwè.
Ichirupfu-ọkpa ngu abụru onyirubvu. L'ị zọo ikpoto ọha tọlitoli. L'i woru urwu
ono, ẹphe ritaru l'ẹregede ono woru ye Chipfu l'ẹka; mbụ woru ẹku phẹ ono nụ
Nnajịuphu ono, nwe mgboko l'ophu."

5

Ukwe k'onye e-shi lẹ Bẹtulehemu bya abụru Ishi

1 “Sụ-a; unu chịkobe onwunu nọo l'ophere l'ophere; unubẹ mkpụkpu ono, ikpoto
nemadzụ nọ ono; kẹle ndu ọhogu unu nọ-pheakwaru unu anọ-phe. Onye-ishi
Ízurẹlu bẹ ẹphe e-chikwa mgbọro l'asha kẹ kpoo.
2 “Obenu lẹ gụbedua, bụ Bẹtulehemu, nọ l'ọnu-ẹgu Ifurata; mbụkpokwaa g'ị bụ
nwa mkpụkpu, ha nwanshịi l'ime mkpụkpu nọ l'ipfu Jiuda l'ophu-a; bụkwa l'ime ngu
bẹ onye a-bụru ishi ndu Ízurẹlu l'ophu e-mechaa shi fụtaru mu; mbụ onye shirọ teke
ndiche nọduhawaa; onye shi l'edenwede nọduta ndzụ.
3 “Ọo ya bụ lẹ ndu Ízurẹlu bẹ aa-gwọbe gbiriri jasụ teke nwanyị ono, ime eme ono
l'ezeda; tẹme ụnwunna iya ndu ọphuu alwapfutafụa ndu Ízurẹlu.
4 Onye ono l'a-pfụkporu bụru onye eche atụru chee atụru iya ono. Ọ bụru Chipfu
a-nụ iya ike; bya abụru Chipfu, bụ Chileke iya e-me g'a kwabẹ iya ùbvù. Ẹphe
ebukpọoru; ọ tọ dụdu iphe, eme phẹ nụ kẹle teke ono bẹ údù iya e-jedzuru mgboko
l'ophu.
5 Ọ bụru iya e-me gẹ nchị a-dụru phẹ doo.”

Ndzọta yẹle Ọla-l'iswi

“Teke ndu Asiriya l'a-bya awụba l'alị anyi; zọahaa garamugaramu azọpyashi ẹka
anyi kpụru kpụshia ya ike bẹ anyi a-họta ndu eche atụru ụmadzu ẹsaa yẹe ndu bụ
ndu-ishi ụmadzu ẹsato g'ẹphe duta anyi tsoo ndu Asiriya ọgu.
6 Ẹphe e-gude ogu-echi lwụa alị ndu Asiriya ono; mbụ l'ẹphe a-mị-lita ogu-echi
phẹ gude lwụa alị Nimurọdu. Ọ bụru iya a-nafụta anyi l'ẹka ndu Asiriya; m'ẹphe
-byaẹpho bya awụba l'alị anyi wata azọ garamugaramu awụ ala l'oke alị anyi ono.
7 “Oshilọkpa Jiékọpu ndu ọphu warụ nụ l'a-nọdu l'echilabọ ọhamoha dụ g'iji, shi
l'ẹka Chipfu akwa. Ẹphe a-dụ gẹ mini, lwarụ yẹgeyege dụgbaa dzedzedze l'eli ẹswa,
bụ ọphu abụdu nemadzụ bẹ ọ nọ ele ẹnya iya; ọphu ọ dụdu onye ọ nọ ngabẹru.
8 Oshilọkpa Jiékọpu ndu ọphu warụ nụ l'a-nọdu l'echilabọ ndu-ọhozo bụru oduma,
nọ l'echilabọ anụ-ẹgbudu; mbụ l'ẹphe a-dụ gẹ nwa oduma, ẹphe l'atụru gharu
ẹghirigha, abụjeru ọ -nọdu eje l'ọolajashi iphe, o guderu; ọphu ọ dụdu onye adụje
ike dzọo iphe, dabarụ iya l'ẹka.
9 Ndu ọhogu ngu bẹ ii-mekpekọta; l'ị chị-lia ẹka imeli tụa okoo. Ọzo bụ lẹ ndu gụ
l'ẹphe dụru l'opfu bẹ ee-mebyishikọta.”
10 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O -rwua mbọku ono bẹ mu e-gbushi ịnya unu
bya akụ-pyashia ụgbo-ịnya unu.
11 Mu e-mebyishi mkpụkpu, dụgbaa l'alị unu bya etsukpọshia ụlo-mgbobuta unu
g'ọ ha.
12 Mu e-mebyishi k'eme mgbashị ono, unu eme ono; ọphu ndu jibya adụedu
l'echilabọ unu.
13 Mu e-mebyishi ntẹkpe ono, unu pyịshiru agwa agwagwa ono; bya emebyishik-
waphọ mkpuma mkpuma ono, unu agwa agwagwa, dụgbaa l'echilabọ unu ono; ọphu
unu ephozebaẹduru iphe, unu gude ẹka unu mee ọzobaa.
14 Mu abya alwụa nshi Ashera ono, nọ l'echilabọ unu ono; woru mkpụkpu unu
l'ophu tsukpọshia.
15 Mu egude oke ẹhu-eghu mu melata ọhamoha ono, jịkaru l'ẹphe tee medu iphe,
mu sụru g'ẹphe meje ono.”

6

Eeku Ndu Ízurẹlu Ikpe

1 Unu ngabẹkwa nchị l'olu Chipfu.
Gẹ gụbe Chipfu gbẹshi pfụru apfụru pfua iphe, e meru ngu l'iphu eze úbvú! G'úbvú
úbvú nụmawaro iphe, oome g'o pfua!

2 Unubẹ úbvú úbvú; unu nụmakwa iphe, Chipfu abya edodo! Unu ngabẹ nchị nụma
iphe, ada nụ; unubẹ itso, gude mgboko jasụru asụru! Noo kẹle ọ dụru iphe, Chipfu
epfu lẹ ndibe iya meru iya; mbụ l'ọ dụru iphe, ọogushi lẹ ndu Ízurẹlu meru iya.

Ọnu, Chipfu eye

3 "Sụ-a; ndibe mu; ?Bụnaa gụnu bẹ mu meru unu? ?Bụ ivu-ẹrwa gụnu bẹ unu a-sụ
lẹ mu boru unu? Unu sanaa mu iya!
4 Mu dufuwaru unu l'alị Ijiputu; bya agbafụta unu l'alị ono, unu shi nọdu bụru ohu
ono. Mu zia Mósisu sụ g'ọ bya edua unu; yẹfua Erọnu; yẹe Miriyamu.
5 Unubẹ ndibe mu; unu nyatakwa idzu, ọ chịru; mbụ eze ndu Mówabu, bụ Belaku!
Unu anyatakwaphọ ọnu, Belamu yeru; mbụ nwa Beyọ! Unu nyatakwa ije, unu jeru e
-shi lẹ mkpụkpu Shitimu jasụ lẹ mkpụkpu Gilugalu; k'ọphu unu a-maru iphe, Chipfu
meru gude dzọta unu!"
6 ?Bụ gụnu bẹ mu e-gude bya l'iphu Chipfu; mbụ bya ephozeru Chileke ono, parụ
ẹka apaa ono? ?Bụ anụ bẹ mu e-wota bya l'atatiphu iya gẹ mu gude iya gweeru iya
ngwẹja-akpọ-ọku; mbụ nweswi mgbapha?
7 ?Ọo-dụ Chipfu ree mẹ a -nụ iya ụnu-kụru-ụnu ebili; nụ iya nggele manụ, asọ
gborogboro ụnubuku ugbo iri? ?Mu e-wota ọkpara mu gude gwaa Chileke gwefu
atụpya, mu tụpyaru iya tọo; mbụ gẹ mu woru nwa, shi mu l'ẹhu pfụa ụgwo iphe-ẹji
mu?
8 O goshiakwaru gụbe nemadzụ iphe, dụ ree k'ememe. ?Bụkwanu gụnu bụ iphe,
Chipfu ele ẹnya iya l'ẹka ngu, abụdu g'i meje umere, pfụru ọto; l'i yee ẹnya l'aphụ
obu-imemini; l'i woze onwongu alị; etso Chileke ngu.

Ikpe, nmarụ ndu Ízurẹlu yẹe iphe, ee-me phẹ

9 Unu ngabẹkwa nchị! Ọ kwa Chipfu eku ndu bu lẹ mkpụkpu oku; tẹme atsụ gụbe
Chipfu ebvu bụkwanuru mmamiphe. "Unu nụmakwa iphe ẹchachi ada; yẹe olu onye
echi iya nụ!
10 Unubẹ ndu ẹjo-iphe; ?bụ gẹ mu zọhaa ẹku ono, unu kparụ l'ụzo ẹregede ono
tọo; yẹe nwamkpirikpu nkwẹka bụ iphe, Chileke tụru ọnu?
11 ?Mu kpefu onye gude iphe, aatụje iphe l'ụzo ẹregede ere aswa; mbụ onye vu
ẹda, ẹrwa iphe, nọ iya nụ abụdu iphe, ọ sụru l'ọ bụ?
12 Ndu nweru iphe, bu lẹ mkpụkpu ono emeje ndu ọzo mkpawere. Ndu bu iya nụ
bụ ndu ntuphu-ire; tẹme ẹphe nọdu egudeje ire phẹ epfu opfu l'ẹregede.
13 Noo g'o gude mu watawaa emebyishi gụbe mkpụkpu ono; mbụ eme gẹ mu
gwepyaa ngu; kẹle iimeje iphe-ẹji.
14 Nri bẹ ii-rikwa; ọle ẹpho tee jidu ngu. I -richaa ẹpho eghelẹru ngu-a ọnu. Ị
-kpachaa ẹku dobe; ọ tọ dụdu ọphu adụ nụ; kẹle ọphu i doberu g'ọ phọdu bẹ bụ
ogu-echi bẹ ee-gude lwụa ya.
15 Ịi-kọebekpoo iphe l'alị; ọle ị tịi kpatadu iya. Akpụru oshi olivu bẹ ịi-zọshikwa;
ọle ị tịi nyịdu manụ iya. Ịi-pyịshikwapho akpụru-vayịnu; ọle ị tịi ngụdu mẹe ya.
16 Kẹle unu mewaru iphe, Omuri sụru g'unu meje; bya emekọta iphemiphe, ndibe
Éhabu anọduje eme; tẹme unu byakwaphọ etsoru omelalị phẹ. Noo g'o gude mu je
l'aha gụbe mkpụkpu ono g'ị bụru ochobu; bya emee ndu bu ngu nụ g'ẹphe bụru ndu
aachị ọchi. Ọ bụru unu bẹ ndiphe a-nọdu ata ụta."

7

Aphụ ndu Ízurẹlu

1 Ọ kwa aphụ tsọru mu; kẹle mu dụ g'onye ẹgu agụ lẹ teke a wọchaaru akpụru
oshi l'ọnanwu; bya awọchakwapho akpụru vayịnu. Ọphu ọ dụedu tiyọtiyoo akpụru

vayịnu ono, dụkwadu nụ, aa-wọta ria eriri. Ọphu ọ dụkwapho akpụru, dụkwadu l'oshi figu, bụ ọphu agụshikpoo mu ike.
2 Sụ-a; ndu yeru Chileke obu laakwaru l'iswi l'eliphe-a. Mbụ l'ọ tọ dụedu g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ, bụ onye obu iya gụru ìphóró, phọduru nụ. Onyemonye bụepho iphe, o kwageberu akwagebe iya bụ g'egburu ọchi. Onyenọnu gude ụgbu-egege ege gẹ ya nmata nwune iya.
3 Ẹka phẹ ẹbo ẹbo bẹ eme ẹjo-iphe kwọwaru ẹhu. Ndu bụ ọnyibe mẹ ndu-ikpe ekebeje g'a nụ iphe-ụphalazu. Ndu bụ ọ-kari-ẹka nọdu anatajẹ iphe, gụru phẹ nụ l'ọkpehu. G'ẹphe ha nọdu anọduje achị idzu lanụ.
4 Onye gbẹ kachakpọo ree l'ime phẹ adzụ g'obvu. Onye ọphu kachaa abụ onye obu iya gụru ìphóró ka ikpo ọgara-mbo ẹji.
Eswe mbọku ono, ndu nche unu shi pfuta opfu iya ono rwuakwaru; mbụ mbọku, Chileke a-nụ unu aphụ. Ọ kwa nta-a bụ teke aa-tụ unu ẹberebete.
5 Unu ta adakobekwa nemadzụ ibe unu! Ọphu unu achịjekwaru ụpfu ye l'onye unu l'iya eshi ọ̀nyà! Mbụkponu nwanyị ono, zẹ tụ-kobe ngu ishi ono; makwarụ ụdu opfu, iipfu eyeru iya!
6 Noo kẹle nwa ta akwabẹjedu nna, nwụru iya nụ ùbvù. Nwa nwanyị nọdu etsoje ne iya opfu. Nwa nwanyị, aalụ alụlu nọdu etsoje ne ji iya opfu. Mbụ lẹ ndu bụ ọgu dụru nemadzụ bụ ndu ẹphe l'iya bu l'unuphu.
7 Obenu lẹ mbẹdua a-nọdunupho ele ẹnya Chipfu. Mu a-kwabẹru Chileke, bụ Onye ndzọta mu. Mbụ lẹ Chileke mu a-nụma-a olu mu.

Ndu Ízurẹlu a-gbẹshia ọzo

8 Unubẹ ndu ọhogu mu; unu te etekwa ẹswa kpua mu! A makwarụ-a lẹ mu daru iko; ọle mu a-gbalihukwaa ọzo. A makwarụ-a lẹ mu nọ l'ọchii; obenu l'ọo Chipfu a-bụru ìphóró, dụru mu nụ.
9 Eshinu mu meru Chipfu iphe-ẹji bẹ mu e-vutanụ oke ẹhu-eghu iya vuru; gbiriri jasụ teke ọo-bya elee ẹnya l'opfu ẹhu mu; meeru mu iphe, rwuberu mu nụ. L'ọ bya edufuta mu dobe l'ẹka ìphóró dụ. Mu ahụma g'oo-gude dzọta mu.
10 Noo teke ọhogu mu ono a-hụmakwa iya phọ. L'o woru ẹka kpube l'iphu l'ẹka iphere e-gude iya. Mu egude ẹnya mu hụma ẹka ọoda kpurumu kpurumu; mbụ onye ono, shi asụje mu: “?Dẹnu Chipfu, bụ Chileke ngu?” Ọ tọ dụdu g'aa-nọ-beru l'a zọo yẹbedua tọlitoli g'onye azọka ẹpuchi ọma gbororo.
11 Eswe mbọku, aa-kpụkwa igbulọ ngu ono abyaakwaa. Mbụ mbọku, ee-me g'oke alị ngu kpọriberu.
12 O -rwua mbọku ono bẹ ndibe ngu e-shijechaa Asiriya abyapfuta ngu; mẹkpoo ndu e-shi l'iphe, bụ mkpụkpu, nọ l'alị Ijiputu; mbụkpoo e-shi l'alị Ijiputu jasụ l'ẹnyimu Yufurétisu; eshi l'eze-ẹnyimu ọwa-a jasụ l'ọzo; eshi l'úbvú ọwa-a jasụ l'úbvú ọzo.
13 Eliphe l'ophu abụru ochobu; ọ bụru ndu bu iya nụ a-kpa iya; kẹle ẹphe a-ghọta akpụru-iphe, ẹphe eme.

Epfu anụ Chileke aja iya ajaja

14 Gudenụ oshi-ẹree ngu chee ndibe ngu g'onye eche atụru; mbụ ndu ono, bụ okiphe ngu ono, bụ ndu ọphu bu nwẹkinyi phẹ l'ime ọswa; l'alị, zeru ẹswa nri eghu yẹe atụru ono. G'ẹphe nọdunu l'alị Beshanu yẹle alị Giladu je ataa nri g'o shi dụhawaa teke ndiche ono.
15 “Ọ kwa ẹgube iphe, dụ biribiri, mu meru goshi teke ono, unu shi lẹ Ijiputu fụta ono bụ gẹ mu e-me iya goshi phẹ nta-a!”
16 Ọhamoha a-hụma iya; iphere egude phẹ. L'a nashịchaa phẹ ike phẹ l'ophu. Ẹphe eworu ẹka dẹe l'ọnu. Nchị echihu phẹ; ẹphe awata ada nkụchi.

17 Ẹphe egude ire richaahaa urwuku g'agwọ; mbụ g'ụnwu iphe, awụ l'ẹpho. Ẹphe
eshigbaa l'ẹka ẹphe kpuru fụta aphụgbaa kẹ kwẹekweekwee. Ẹphe egude ndzụ-
agụgu ghakọbechaa byapfutashịa Chipfu, bụ Chileke anyi. Ẹphe awata unu atsụ
ebvu.
18 ?Bụ onye dụbaa gẹ gụbe Chileke, bụ onye agụje nvụ l'iphe-ẹji; tẹme ị nọdu
eleghataję emeswe, nwa ndu ono, phọduru nụ ono, mesweru ngu; mbụ ndu ono
bụhukwapho okiphe ngu ono? Ẹhu te eghujedu ngu eghu jasụ l'ojejoje. Obenu l'iphe,
adụje ngu ree bụ g'ị phụa obu-imemini.
19 Ịi-phụru-a anyi obu-imemini ọzo. Iphe-ẹji anyi bẹ ii-mechaa zọpyashia l'ọkpa.
Mbụ woru ẹjo-ememe, anyi emekọta vuru je echie l'eze-ẹnyimu.
20 L'ii-meru oshilọkpa Jiékọpu ire-lanụ; mbụ phụaru oshilọkpa Ébirihamu obu-
imemini, bụ iya bụ angụ, i riru nna anyi oche phẹ teke ndiche ono.

Ẹkwo
Nahumu
Onye Mpfuchiru Chileke

1 Ọwaa bụ ozi ẹhu mkpụkpu Ninive. Ẹkwo, e deru ọphulenya, ọ phụru; mbụ
Nahumu onye Ẹlukoshi.

Ẹhu-eghu Chipfu
l'opfu-ẹhu mkpụkpu Ninive
2 Chipfu ekokwa okophoo.
Mbụ lẹ Chipfu emelatajẹkwa
iphe, e meru iya.
Sụ-a; Chipfu emelatajẹkwa
iphe, e meru iya;
tẹme ẹhu nọdu eghushije
iya eghu ike.
Chipfu emelatajẹkwa ndu
achị iya lẹ njọ iphe,
ẹphe meru;
tẹme ọ nọdu ewojeru oke
ẹhu-eghu iya tụ-koshi
ndu ọhogu iya.
3 Chipfu bẹ ẹhu te eghujekwa
eghu ẹgwegwa;
ọkpehu pakwanaa ya ẹka.
Chipfu taa hakwa
onye-ikpe nmarụ g'ọ tọ
nụ iya aphụ.
Ọ tọgboru ụzo lẹ nswọ-re
phẹrephere yẹle oke
phẹrephere.
Urwukpu l'ophu bụchakwaa
udzu ọkpa iya.
4 Eze-ẹnyimu bẹ ọobajeru mba
mee ya l'ọ tahụ;
ọ nọdu emejegbaa iphe,
bụkpoo ẹnyimu g'ẹphe
tashịhu.
Alị Beshanu yẹle úbvú
Kamẹlu bẹ oomeje g'ọ
nwụlwashihuchaa;
tẹme ọ nọdu emeje
g'okoko, nọ l'úbvú
úbvú Lébanọnu
nwụlwashihukota.
5 L'iphu iya bẹ úbvú úbvú
anọduje anma jiijiijii;
tẹme obvu obvu nọdu
adazehujechaa.

Mgboko l'ophu anọduje anma
pyaapyaapyaa l'iphu iya;
mbụ eliphe l'ophu;
mẹkpoo iphemiphe,
bu iya nụ.
6 ?Bụ onye a-dụ ike pfụru
l'iphu iya mẹ ẹhu nọdu
eghushi iya eghu ike?
?Bụ onye a-dụ ike pfụru
l'okpomọku,
dụ l'oke ẹhu-eghu
iya?
Oke ẹhu-eghu iya adụje
g'onye e kpuru ọku;
mbụ lẹ mkpuma agbaję
yọgiri yọgiri l'iphu iya.
7 Chipfu dụkwa ree;
oo-gbobutaję nemadzụ
mẹ ọ -nọdu eje
iphe-ẹhuka.
Ndu gbabarụ lẹ mkpula
iya je ezee ndzụ bẹ
ọonoduje eleta ẹnya.
8 Obenu l'oo-gude utso,
nyiru ẹgu mee gẹ ndu
Ninive chịhu.
Ndu ọhogu iya bẹ ọo-chị ọso
chịba l'ẹka gbakọtaru
ọchii.
9 Iphe, bụkpoo ẹjo idzu,
unu achịru Chipfu bẹ
oo-mekọta g'ọ bụru
bugengu;
ọphu iphe-ẹhuka abyadụ
k'ugbo ẹbo.
10 Ẹphe a-nmalahụ l'ẹpfukala
obvu; ẹphe angụa mẹe;
l'ọotsua phẹ atsụtsu;
ọku etsua phẹ g'ẹka ọku
etsu ẹswa ereshi
ọkponku.
11 Ọo l'echilabọ gụbe Ninive bẹ o nweru onye fụtaru nụ bya awata achịru Chipfu
ẹjo idzu; tẹme ọ nọdu anọduje lẹ mgbazi g'e mee ẹjo-iphe.
12 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “A makwarụ-a l'ike dụ phẹ tẹme ẹphe dụ
igwerigwe; ọle ee-me g'ẹphe chịhu; ẹphe taa dụbaedu. A makwarụ-a lẹ mu meru
ngu; ị nọdu eje iphe-ẹhuka; ọle mu tee medu g'i jebaa iphe-ẹhuka ọzo.
13 Nta-a bụ iphe, mu e-me bụ l'oke odogoro, ẹphe nyabẹru ngu l'olu ono bẹ mu
a-nyafụ; bya anyakashịa ẹgbirigba ono, ẹphe tụru ngu ono.”
14 Chipfu tụakwaru ekemu ẹhu ngu sụ: “Awa ngu a-bvụkwa; ọ tọo dụedu ndu a-
nọdu azakwadu ẹpha ngu. Mu e-mebyishi iphe, a pyịru apyịpyi; yẹle iphe, a kpụru

akpụkpu dobegbaa l'ụlo agwa ngu. Mu abya atụa ilu doberu ngu; kẹle ị bụwaa
ọgalemkpa.”
15 Lekpọdapho ẹnya l'eli úbvú ẹka phọ hụma ọkpa onye l'abya ezi ozi-ọma; mbụ
onye ezi ozi nchị-adụ-doo. Bọkwaa ọbo-iphe ngu; gụbe Jiuda; l'i meeru Chipfu iphe,
i riburu angụ l'ii-me; kẹle ndu ẹjo-iphe ta abyahẹkwa etso ngu ọgu. Ee-mebyishikọta
phẹ rengurengu kpọ.

2

Adada Ninive

1 Onye a-chịka ngu nanụ
nanụ abyapfutaakwa ngu.
Chekwa ụlo-eli ngu nche!
L'i chee ụzo ngu nche!
Dozia onwongu!
L'ị rịkotakwapho ike ngu
l'ophu!
2 Chipfu e-mekwa g'oshilọkpa
Jiékọpu bya adụ ùbvù g'o
shi dụ lẹ mbụ;
g'ọ bya adụ ùbvù gẹ
ndu Ízurẹlu shi
adụjehawaa.
A makwarụ-a lẹ ndu nchịka
shi chịkashiwaa phẹ;
bya eshi mebyishihawaa
opfu-vayịnu phẹ.
3 Iphe, ndu ojọgu iya egudeje
gbobuta onwophẹ
dụchaa uswe-uswe.
Ndu ojọgu ono yekọta uwe,
eke meemee.
Mgbọro-ígwè, e gude mee
ụgbo-ịnya ọgu phẹ
nọdu aphụ ngerengere
lẹ mbọku ono,
ẹphe kwakọberu k'eje
ọgu ono.
Arwa phẹ bẹ a paliwaru;
ọ nọdu eziwaa
swooswooswoo.
4 Ụgbo-ịnya nọdu eze
gbiigbiigbi awụgha lẹ
gborоro;
o -zeru gidigidi jee l'oozeru
lwaa l'ọma edupfu
l'edupfu.
Ẹphe nọdu ekekọtaepho
jajaja g'orọku;
ezigbaa phaaphaa
g'ebemu-igwe.
5 Ọ kpakọo ndu ojọgu iya,

bụ ndu ike dụ l'ọgu;
ẹphe nọdu evukoẹle-a
evuko eje.
Ẹphe nọdu ezije phaa eje
l'igbulọ,
e gude kpụ-phee
mkpụkpu ono.
Iphe-mgbobe-ọgu,
a nmabẹgbaaru l'igbulọ
ono gude egboberu
iya kechawaru iya
kẹ jịngujingu.
6 Ọguzo mkpụkpu ono gharu
iphu l'ẹnyimu bẹ e
tsukafụru ghebe ọnu.
Unuphu ibe eze gbukahụ.
7 A tụwaru iya; ọ bụru
ekemu l'eze-nwanyị
bẹ aa-kpụ lẹ ndzụ;
kpụru iya laa ẹka ọzo.
Ụnwumgboko,
ejeru iya ozi awata
akwa muumuu
gẹ ndo;
akwa akụ ẹka pọopoopo
l'ọkpoma.
8 Mkpụkpu Ninive dụepho
g'okpuru,
mini nọ iya nụ asọfu asọfu.
Ọ nọdu ara: "Unu pfụru-o!
Unu pfụru-o!"
Ọle ọ tọ dụdu onye ọ dụ
k'agha ẹnya l'azụ.
9 Unu kwaa mkpọla-ọchaa
l'ọkwata!
Unu akwaa mkpọla-ododo
l'ọkwata;
kẹle ẹku, vu oke aswa,
dụ iya nụ taa bvụkwa
abvụbvu!
10 Nta-a bẹ mkpụkpu ono
dabyiakwaru iphoro.
Tẹme ọ bụwaru mkpọkoro
iphe;
bya abụru ochobu.
Meji tọfuwaru ndu
bu iya nụ.
Ikpere nọdu etewaa phẹ
kparịkpari.
Ẹphe nọdu aphụ
kpaakpaakpaa.

Iphu gbachishihukọta
onyemonye nchi.
11 Nta-e; ?bụ awe bẹ iduma
oduma ono nọhunu;
Mbụ ẹka ẹphe nọru nụa
ụnwu phẹ nri;
mbụ ẹka oke oduma
yẹle nyee ya kparụ;
mẹkpoo ụnwu phẹ;
ọphu ọ dụdu iphe,
yeru phẹ ebvu-a?
12 Oduma ono nọdu egbuje anụ,
a-sụru ụnwu iya atata;
swigbushia anụ bya
atọgboru nyee ya.
O gbushia anụ bya atụ-jigbaa
ọgba iya atụ-ji;
mbụ nri,
ẹphe a-nọdu eri jigbaa
iduma iya ejiji.
13 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: “Lenu; mu nọru ngu lẹ njọ. Mu e-gude ọku tsufu ụgbo-ịnya unu l'ọ kpụa ẹnwuru-ọku tụuu; ọ bụru ogu-echi bẹ ee-gude gbushia ụnwu oduma unu; ọphu ọ dụdu nri oduma, mu byaru aharu unu l'eliphe-a; ọphu aanụmabaedu olu ndu unu ezije ozi.”

3

1 Aphụ a-tsọru gụbe
mkpụkpu mee ono,
bụ iphe,
jiru iya nụ bụ adzụ ụka;
yẹle iphe, a natarụ lẹ nfụ;
ọphu ọ dụdu teke
ịinoduje g'i ti nweru iphe,
a kwatarụ l'ọkwata.
2 Ngabẹnu nchị nụma
g'ẹchachi ada
swịiswiiswii.
Tẹme ọkpa ụgbo-ịnya nọdu
ezekwapho igiji nkiya.
Ịnya nọdu apfụ karagidimu
karagidimu
karagidimu.
Ụgbo-ịnya nọdu agbagbaa kẹ
kwaakwaakwaa.
3 Ndu ojọgu, agba l'ịnya
agbaakwa abya k'ọgu.
Ogu-echi nọdu aha
swooswooswoo;
arwa nọdu ezigbaa
phaaphaaphaa.
Ndu e gburu l'ọgu dụ

igwerigwe;
ndu nwụhuru anwụhu
kụru l'ikpo l'ikpo.
Odzu nemadzụ bụru agụta
agụta;
ndiphe nọdu evuko
odzu evuko.
4 Ọ bụru iphe, kparụ
iphemiphe ono bụ
lẹ nwanyị-ovuọba
ono menụkaru
kẹ nwoke;
kẹle ọomashi mma ike;
tẹme ọ bụru nwanyị,
agwọshi nshi ike;
onye egudeje eme kẹ
nwoke ree ọha,
dụ iche iche;
mbụ gude nshi,
ọogwo ree ipfu,
dụ igwerigwe.
5 Chipfu, bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike
epfukwa sụ:
"Hụmanu! Mu nọkwaru ngu
lẹ njọ!
Mu a-jikwa ngu uwele;
chịta igburọnu uwe
ngu wụshi ngu
l'atatiphu.
Mbụ lẹ mu e-me g'ọha l'ophu
hụma ngu l'ẹka ị gba
ọto.
Alị-eze ndiphe l'ophu ahụma
ngu l'ẹka iphere
guderu ngu.
6 Mu e-woru iphe,
dụ ẹjo-adụdu tụa ngu.
Mu eworu ngu mee iphe,
a-dụ ẹhu-eswe ẹhu-eswe;
woru ngu mee iphe,
aa-byajẹ ahụma
ahụma.
7 Iphe, bụkpoo ndu hụmaru
ngu nụ a-nọdu agbaru
ngu ọso.
Ẹphe atụko epfu sụ: 'Ninive
bụakwaa ochobu!
?Bụ onye a-gụ aphụ iya?
?Bụ awe bẹ mu a-hụma onye
a-nọdu adụ ngu obu?' "

8 ?Ị ka mkpụkpu Tebẹsu ọkpehu; mbụ mkpụkpu ono, nọ l'agụga ẹnyimu Nayịlu;
mini nọ-phee ya mgburugburu? Ọ bụru eze-ẹnyimu bẹ o shi egudeje gbobuta onwiya;
mini, nọ l'ẹnyimu ono bụru igbulọ nọ-phee ya mgburugburu.
9 Ndu Kushi yẹle ndu Ijiputu bụru phẹ bụ agbarike iya; ọphu ike abvụjedu phẹ
abvụbvu. Ndu Putu ẹphe lẹ ndu Libiya yịru lẹ ndu eyeru iya ẹka.
10 Ọle e mechalẹru-a kpụa ya lẹ ndzụ; ẹphe je eburu l'alị ndu ọzo. Ụnwu phẹ, a
nwụru k'ọphuu bẹ e gburu pyaapyaa tụkaa lẹ mgbakata-ụzo. A tụa ido gude kee
ndibe phẹ, bụ ndu a maru ẹpha phẹ. Unwoke phọ, shi bụru ndu parụ ẹka apaa
bụkotaru ndu e mechaarụ tụshia ẹgbirigba.
11 Gụbedua kwaphọ bẹ mẹe e-mechakwaa tsụahaa. Ii-mechakwaa wata edomi
onwongu edomi; mbụ wata achọ ẹka ịi-nọdu zee ndzụ gẹ ndu ọhogu ngu ta adụ
iphe, ẹphe e-me ngu.
12 Iphe, bụkpoo ụlo, ị kpụshiru ike a-dụkotakwa g'oshi figu, mịgbaaru mebyi mbụ,
vuru ụzo chashịa. A -nmaa ya yigayiga; mebyi iya ono esweshihu dalahụchaa l'ọnu
ndu e-ri iya nụ.
13 Lewarọ ndu ojọgu ngu g'ẹphe dụgbaa g'ụnwanyi! Ọnu-abata alị ngu gheru
karaphoo gẹ ndu ọhogu ngu wụbata. Ọku tsuwaru mgbọrígwè, e shi gude tụ-chia
ya atụ-chi.
14 Kukwaa mini kukọbe m'ọbvu teke ndu ọhogu ngu a-bya anọ-phee ngu
mgburugburu! L'i mee g'ụlo ngu, a kpụshiru ike kabaa eshihu ike! Ghaa ẹja-ụlo;
yọo bụloku; l'i mekwaa iphe, e gude ayọ bụloku!
15 Ọ kwa ẹka ono bẹ ọku a-nọdu tsua ngu; ogu-echi asụa ngu pyaapyaa g'ẹka igube
ata iphe pyaapyaa. Zakwaa igwerigwe g'ogu; zakwaa g'igube!
16 I mewaru gẹ ndu azụru ngu aswa akabaa igwerigwe jasụ ẹphe ka kpokpode, nọ
l'igwe igwerigwe; obenu l'ẹphebedua zebataru g'igube bya agbabẹ alị ono l'ophu ẹka
ọto; ọ bụru phẹ eje iphe, ẹphe eje.
17 Ndu-ishi ngu dụepho g'igube; mbụ lẹ ndu ederu ngu ẹkwo dụepho g'igube, etsu
gbiigbiigbi, jeru je ebegbaaru l'eli igbulọ mbọku, oyi atsụ; anwụ -chifuẹpho; ẹphe
phekashịhu; ọphu ọ dụdu onye maru ibiya ọphu ẹphe ephe ala.
18 Gụbe eze ndu Asiriya; ndu echeru ngu atụru ngu bẹ mgbẹnya tụru; ọphu ndu
nweru ẹnya l'alị-eze ngu adụdu iphe, ẹphe meru. Ndibe ngu bẹ a chịakwaru; ẹphe
gbaa nanụ nanụ l'eli úbvú úbvú; ọphu ọ dụdu onye jeru achịkobe phẹ.
19 Ọ́nyá, aba ngu nụ ta adụkwa iphe, adụ ike eme g'ọ kpọhu. Iphe, e mekarụ ngu
bẹ ọ́nyá iya atụkwa rikarika. Iphe, bụkpoo onye nụmaru g'ọonwuru ngu akụjekwa
ẹka kpaa l'ọo gụbedua daru adada; kẹle-a; ?bụ onye bẹ ẹjo-ememe, ịinoduje eme
ebutaadaru?

Ẹkwo
Habakuku
Onye Mpfuchiru Chileke

Ẹkwo mpfuchiru kẹ Habakuku

1 Ọwaa bụ ọphulenya, ọ phụru; mbụ Habakuku onye mpfuchiru Chileke.

Aphụ, Habakuku gụru

2 Gụbe Chipfu; ?ị maru-a ime teke mu shi kuta ngu oku; ọphu i kwedu mu aza ẹnu?
Mbụ mu chikuchakpọo ngu lẹ mkpu sụ ngu l'iwe-ashi dụkwa; ọphu ị gbadụru mu
mkpu
3 ?Bụ gụnu meru g'o gude i mee mu; mu nọdu ahụma ẹka eeme ẹjo-ememe? Mbụ-
a; ?bụ gụnu meru g'o gude ị haa g'emeswe iphe dụ? L'iphu mu bẹ ọ tụkoru dụ; mbụ
ọla-l'iswi yẹe iwashị; mẹ ndu ese opfu yẹe ndu aswọ ụswo.
4 Eshi ẹgube ono ekemu nyịhu; ọphu eekpeẹdu ikpe, pfụru ọto; ndu ẹjo-iphe nọdu
eripyabẹje ndu pfụberekoto; k'ọphu bụ l'iswi-ọdu-mma alajẹru onye o rwubeduru.

Ọnu, Chipfu yeru Habakuku

5 Tabẹkpoepho ẹnya l'ọhamoha ngabẹkpoepho nụma iphe, a-dụ ngu oke biribiri;
kẹle iphe, mu e-me nta-a, ị nọ ndzụ-a bẹ i tii kwekwa l'ọo mu e-me iya m'obeta e
pfuaru ngu l'onoo g'ọ dụ.
6 Kẹle-a; lenu-a ẹnya lẹ mu edozi ndu Bábilọnu; mbụ ọha ono, ata aphụjedu
obu-imemini; bya abụru ndu eme barabara ono. Ndu ono bụ ndu agbajẹ mgboko
ophorokpo; ndu egudeje ọkpehu nata alị, abụdu nkephẹ buru.
7 Ndu ono bụ ọha, aatsụ ebvu; bya abụru ndu dụ biribiri. Ẹphe bụ ekemu ẹka phẹ;
ọ bụru iphe, ẹphe sụru l'ẹphe e-me bẹ ẹphe emeje; ọ bụru onwophẹ bẹ ẹphe anọduje
ekutse.
8 Ịnya phẹ ka agụ agba ọso; tẹme ẹphe ka ẹjo-nkụta-ọswa, nchi jipfuru, eme ẹnari.
Ndibe phẹ, agba l'ịnya, bụ o-phoberu-ẹka-ophoberu; mbụ lẹ ndibe phẹ, egudeje ịnya
eje ọgu shikwa ẹka dụ ẹnya bya. Ẹphe anọduje ezi phaaphaaphaa g'ẹka ugo, hụmaru
iphe, ọo-vụka.
9 G'ẹphe hakpọo bụ iphe, ẹphe phoberu iphu abya ememe bụ ewe iwashị. Ẹphe ezi
phaaphaaphaa eje abya gẹ phẹrephere, shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa; tẹme ẹphe nọdu
akpụ nemadzụ lẹ ndzụ; ekpokọ phẹ g'onye ekpo ẹja.
10 Ndu eze bẹ ẹphe anọduje aja ewenu; epfubyishikwaphọ ndu bu ishi phẹ. Iphe,
bụkpoo mkpụkpu, a kpụ-pheru igbulọ mgburugburu bụkwa ọchi bẹ ẹphe achije iya;
kẹle ọ bụa ẹja bẹ ẹphe ekpokọbeje pfụru lwụa phẹ.
11 Ẹphe ezia phaa g'ẹka phẹrephere ezi; ghata jeshia iphe, ẹphe eje; mbụ ndu ono,
ikpe nmarụ ono, bụ iphe, bụ ike phẹ bụ agwa phẹ ono.

Aphụ k'ugbo ẹbo, Habakuku gụru

12 Gụbe Chipfu, bụ Chileke mu; bya abụru onye dụ nsọ nkemu; ?ti shinaa l'ojejoje
nọduta tọo? Anyi taa nwụhukwa! Sụ-a; gụbe Chipfu; nta-a bẹ ị họtaanaru phẹ dobe
g'i gude phẹ kpee ikpe. Sụ-a; gụbe agbara mkpuma ono; nta-a bẹ ị pfụbeanaru phẹ
g'i gude phẹ nụa nemadzụ aphụ.
13 Ẹnya ngu donụkakwaru rịsaa kẹ g'i gude iya ele iphe, bụ ẹjo-ememe; ị tịi hakwa
g'iphe, eemeswe emeswe dụ. ?Dẹnukwanu g'o gude ọ bụru ndu e gudedu ire phẹ
ẹka bẹ ị natarụ? ?Dẹnu g'o gude ị nọdu doo ndu ẹjo-iphe nọdu elwee ndu ka phẹ
apfụbekoto?

14 Nemadzụ bẹ ị meakwaru; ẹphe dụ g'ẹma, nọ lẹ mini; mbụ ẹphe dụ g'ụnwu iphe,
awụ l'ẹpho, bụgbaa iphe, enwedu ndu-ishi phẹ.
15 A nọdu egudeje ịkokoro nmata g'ẹphe ha; gude ụgbu-egege anwụko phẹ; mbụ
gude ụgbu-aghagha phẹ anwụko phẹ; ẹhu nọdu atsọ phẹ; ẹphe nọdu ete ẹswa ekpu
phẹ.
16 Ọo ya bụ; ọ gwaahaa ụgbu-egege iya ono agwagwa; bya eworu ụnwù-isẹnsu,
eshi kwẹekweekwee kpọo ọku gude gwaa ụgbu-aghagha iya; kẹle ọo ụgbu ono meru
iphe; ọ nọ ndzụ eri gwọogwoo; bya enweru nri ọkpobe enweru.
17 ?L'ọo-nọduwaro egbuji ụgbu iya awụfu; gude ogu-echi egbu ọhamoha pyaapyaa
l'ẹbe a phụkpooru phẹ obu-imemini ililekpọo?

2

1 Gẹ mu bya eje apfụru cheahaa nche; mbụ lẹ mu e-jekpọepho anọdu l'eli igbulọ
mkpụkpu leta iya ẹnya gẹ mu maru iphe, oo-yeru mu ọnu; makwarụpho iphe, mu
e-pfuru yeru iya l'aphụ-a, mu agụ-a.

Ọnu, Chipfu yeru Habakuku

2 Tọbudu iya bụ Chipfu bya eyeeru mu ọnu sụ: "Tụkokpoepho iphe-a, mu abya
ngu egoshi l'ọphulenya-a dekọta l'ẹkwo; mbụ dee ya l'eli okwekpu; yẹle eli okwekpu-
ọkwa; derwee ya ederwe k'ọphu onye agba ọso a-gụtaje iya.
3 Kẹle ọphulenya ono bẹ teke oo-me dụkwa adụdu. Oopfu iphe, e-me teke ikpazụ;
ọphu ọodzudu ụka. O -betakpọnu ọ nọo ọdu ememe; kwabẹru iya; kẹle o mefụtaje;
ọphu ọonoedu ọdu.
4 "Lenu l'ooku onwiya ekuku; ọphu iphe, agụ iya nụ apfụduru nhamụnha; obenu
l'onye pfụberekoto bụ ekweta bẹ oo-gude nọdu ndzụ."
5 Mẹe echijekwa nemadzụ eswe. Ọphu ndu ekunuka onwophẹ adụkwa teke ẹphe
atụtajeru iya unme. Noo kẹle ẹphe emebe ụghoro g'alị-maa. Ọ bụru g'ẹpho te ejijedu
ọnwu ejiji-a bụ g'o too jijedu iya. Ọ tụkoje ọhamoha l'ophu rwukọo doberu onwiya;
tẹme ọ nọdu atụkoje nemadzụ l'ophu kpụa lẹ ndzụ.
6 ?Tọbudu ndu ono g'ẹphe ha e-mechaa gbaaharu iya mgbọnu sụ iya: "Aphụ a-
tsọkwaru onye achịko iphe, e zitaru ezita akụberu onwiya; bya abụru ana nfụ bẹ o
gude baa eze. ?Unu e-mebekpọru iya jasụ teke ole?"
7 "Ndu i ji ụgwo ?taa nọnyaedu gbalihu? ?Ẹphe ta agbalihuẹdu mee ngu iphe,
ii-tehu kparịkpari? Noo teke ịi-bya abụru onye ọ tsụru l'ẹka phẹ.
8 Eshinu ị nawaru ọhamoha, dụ igwerigwe iphe phẹ bẹ nwa ndu ọphu phọduru
nụ a-nakwa ngu phọ iphe nkengu. Noo kẹle i gbushiwaru nemadzụ. I mebyishiwaru
alị yẹe mkpụkpu lẹ mkpụkpu; mẹkpoo iphe, bụ ndu bugbaa l'ime iya.
9 "Aphụ a-tsọru onye ono, bụ ẹjo urwu bẹ o gude eme ụlo-ebubu; mbụ onye ono,
jeru je akpaa ẹpfune l'ephekerephe gẹ ya nahụ ẹjo-iphe, e-mechaa dapfuta iya nụ!
10 I mewaru iphe-iphere kpua ndu ọnu-ụlo ngu shi nno mebyia ndzụ ngu. Ọ bụru
iphe, kparụ iya nụ bụ l'ị mewaru gẹ ndu dụ igwerigwe chịhu.
11 Mkpuma, e gude kpụa igbulọ e-chi mkpu; oswebe, e gude kee ya awọta iya.
12 "Nshịo onye ono, egbushi nemadzụ gude akpụ mkpụkpu iya g'o shihu ike. Ọ
bụru eme ẹjo-iphe bẹ o gude eme gẹ mkpụkpu ngụru angụru.
13 Lenu; ?tọ bụdu l'ẹ́ká onye o shikpọo bụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; lẹ ndiphe
bụ ọku, enwu enwunwu bẹ ẹphe eseru akanya; ọhamoha nọdu eje ozi kẹ mmanụ?
14 Kẹle ndiphe l'ophu e-mechaa makọtaru lẹ Chipfu parụ ẹka; mbụ l'aa-maru iya
ramaa; ẹgube ono, mini dụ ramaa l'ọma eze-ẹnyimu ono.
15 "Aphụ tsọru onye ono, ewotajẹ mẹe chee onye obutobu iya; mbụ onye agbajẹru
mẹe yee l'otumu-akpọ pẹe ya; l'ọ ngụa gbiriri jasụ l'ọ tsụahaa ya atsụtsu; k'ọphu
ẹphe a-hụma iya l'ẹka ọ gba ọto.

16 Ọ kwa iphere e-mechaa ji ngu iphu; a taa akwabẹhedu ngu ùbvù. Ngụnaa mẹe
ọbu gbaru ọto kpọ kula kula! Okoro ono, shi l'ẹkutara Chipfu ono sọ-pheakwaru
ngu mgburugburu. Mbụ l'iphe-iphere, ee-me ngu a-kakwa shii e -me lẹ ùbvù, e shi
akwabẹ ngu.
17 Iwashị, i weru úbvú úbvú Lébanọnu l'a-bya eripyabẹ ngu ishi nta. Ọzo bụ
l'anụ ono, i gbushiru ono l'e-mechaa yee ngu ebvu. Kẹle ọo ndiphe bẹ i gbushiru;
i mebyishiwaru alị mebyishia mkpụkpu; mẹkpoo iphe, bụkpoo nemadzụ, bụ ndu
bukọta iya nụ.
18 "?Bụ urwu gụnu bẹ ntẹkpe-nshi barụ l'ẹka ọ bụ nemadzụ gude ẹka pyịa ya;
ọzokwanu iphe, a kpụru akpụkpu, bụ iphe, oozi bụ iphe, abụdu eviya? Kẹle onye
eme iya nụ kpọru obu yeru iphe, o meru l'onwiya; mbụ l'ọ gwọtaru ntẹkpe-nshi, te
epfudu opfu.
19 Nshịo onye asụje nkụ g'ọ nọdukwa ndzụ; ọzoo onye asụje mkpuma, enwedu
ndzụ g'ọ gbẹshi agbẹshi. Iphe ono; ?ọo-dụ ike kpọ-ziaru nemadzụ ụzo? Iphe ono
bụkwa iphe, a wụru mkpọla-ododo yẹe k'ọchaa; ọphu ọotudu unme.
20 "Obenu lẹ Chipfu nọ l'eze-ụlo iya, dụ nsọ; g'eliphe l'ophu dakwaa gbẹe nọdu iya
l'iphu."

3

Habakuku epfu anụ Chileke

1 Ọwaa bụ epfupfu, onye mpfuchiru Chileke, bụ Habakuku pfuru nụ Chileke. Ọ
bụru olu aphụ bẹ o gude gụa ya l'ebvu.
2 Gụbe Chipfu; mu nụmawaru
údù ngu; mbụ l'iphe,
i meru eye mu ebvu.
Gụbe Chipfu; meshinaa iphe
ono nta-a,
anyi nọ ndzụ-a!
Mbụ-a; menaa g'a maru iya
nta-a, anyi nọ ndzụ-a!
Ẹhu -ghuahaa ngu oke eghu;
nyatanụ obu-imemini.
3 Chileke shikwa lẹ Temanu
bya;
mbụ l'onye ono,
dụ nsọ ono shi l'úbvú
Paranu bya.
Ọdu-biribiri iya tụko imigwe
l'ophu sweta;
tẹme a nọdu etu iya ẹpha
l'ẹkameka l'eliphe.
4 Ogbu-nwịinwii ya dụ g'ẹka
ẹnyanwu watarụ.
Ọbochi-ẹka iya nọdu
egbuchaa nwịinwii.
Ọ bụru l'ẹka iya ono bẹ o
domiru ike iya.
5 Ẹjo-iphe-ememe nọdu eshije
iya l'iphu agụshihu.
Mgbupya nọdu etsokwa iya

phọ l'azụ.
6 Ọ bya apfụru bya anmaa
mgboko yigayiga.
Ọ bya elee ẹnya elele;
ọhamoha nmahụ
pyaapyaapyaa.
Oke úbvú ndiche ono
gbawashịhuchaa
agbawashịhu.
Eli obvu ndiche ono
dakpọshihu;
ụzo iya bụru ojejoje.
7 Mu hụmaru ụlo-ẹkwa ndu
Kushanu l'ẹka ooje
iphe-ẹhuka;
mbụ l'ẹka ono,
ndu Midiyanu bu ono
anma ọkpobe jiijiijii.
8 ?Bụ nggele nggele megbaaru
iphe, ẹhu ghuru
ngu eghu tọo;
gụbe Chipfu?
?Bụ nggele nggele bẹ i shi
atukoshije oke
ẹhu-eghu ngu?
?Bụ eze-ẹnyimu bẹ i shi
abarụ mba teke ono,
ị nọ l'eli ịnya ngu
agba ono yẹle
eli ụgbo-ịnya ngu ono,
i gude mekpee
ọhogu ngu ono?
9 Ị chịfutaru ụta ngu ghebe
ọnu;
bya ekua sụ g'a chịtaru
ngu apfụ, dụ igwerigwe.
Ị bya egude nggele kekashịa
mgboko.
10 Oke-úbvú hụmaru ngu
nmahụ jiijiijii.
Ọchioku mini gbaru
gborogboro bya
agbaghaa.
Ogbu-mini swokperehu.
Akparamini iya nọdu
avọ-lihuje
ephekerephe
ephekerephe.
11 Ẹnyanwu yẹe ọnwa
keru jịngụjingu
l'akpaminigwe

l'ẹka ẹphe hụmaru apfụ
ngu g'oozi phaaphaa;
bya ahụma arwa ngu
g'ọoku phoophoophoo.
12 I gude oke ẹhu-eghu zọo
garamugaramu zọjaa
eliphe l'ophu;
bya egude ẹhu-eghu gwee
ọhamoha arakabya.
13 Ị fụtaru bya g'ị dzọta ndibe
ngu;
mbụ g'ị dzọta onye nkengu,
a wụru manụ l'ishi.
Onye bụ ishi l'alị ndu
ẹjo-iphe-a bẹ i gwerụ
arakabya; mbụ;
shi l'ishi phụfu iya
iphe jasụ l'ọkpa.
14 Ọo arwa nkiya bẹ i gude
sụjaa ya ishi teke ono,
ndu ojọgu iya
wụfutaru bya g'ẹphe
chịkaa anyi ono.
Ẹphe nọdu atụ okoo l'ẹphe
abya alajashị ndu
iphe-ẹhuka byaru,
bụ ndu domiru onwophẹ
edomi.
15 Eze-ẹnyimu bẹ i gude ịnya
ngu zọo garamu
garamu ghata;
mbụ ghata eze mini,
kụru l'ikpo l'ikpo.
16 Teke mu nụmaru iya bẹ meji
tsukahụru mu;
mbụ ụgbu-ọnu phụkota
mu aphụphu l'ẹka mu
nụmaru igiji iya.
Ọkpu reshihuchaa mu
ereshihu;
ọkpa phụkota mu
kpaakpaakpaa.
Mu a-takpọepho nshi
kwabẹru mbọku,
ẹphe eje oke iphe-ẹhuka;
mbụ ndu ono,
gude ojọgu phẹ
asọpyabe anyi ono.
17 A makwarụ-a l'oshi
figu ta atụedu ige;
ọphu vayịnu

amịedu mebyi;
ọphu oshi olivu
enwedu akpụru;
ọphu iphe,
e meberu l'opfu
emehujeẹdu emehu.
Mbụ-a; a makwarụ-a
l'atụru ta adụedu
l'ụlo atụru;
ọphu eswi adụedu
l'ọka-eswi.
18 Ọle mu e-gudelẹ-a iphe,
Chipfu eme ete ẹswa.
Ẹhu a-nọdule-a atsọ mu l'ẹ́ká
Chileke ono,
bụ onye ndzọta mu ono.
19 Ọ kwa Chipfu, bụ Chileke
mu bụ ike mu.
Ọ bụru iya eme ọkpa
mu g'o shihu ike gẹ
kẹ mgbada.
Mbụ l'oo-me gẹ mu
gude ọkpa zọo
garamugaramu l'eli
ẹka dụ úbvú úbvú.
Ọ kwa onye-ishi ebvu bẹ ọ dụru; ọ bụru une bẹ ee-gude gụa ya.

Ẹkwo
Zefanaya
Onye Mpfuchiru Chileke

1 Ọwaa bụ Opfu Chipfu, rwuru Zefanaya nchị; mbụ nwa Kushi. Kushi bụkwanu
nwa Gedalaya, bụ nwa Amaraya, bụ nwa Hezekáya. Teke ọ natarụ opfu ono bụ teke
Jiosáya nwa Amọnu bụ eze ndu Jiuda.

Chipfu a-nụ mgboko aphụ

2 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Mu a-tụko iphemiphe zaa azaza zafụ g'ọ tọ dụhe
ọphu a-dụ l'eliphe.
3 Mu a-za nemadzụ zafụ; zaa iphe-edobe zafụ. Mu azaa ẹnu, ephe l'eli zafụ;
zakwaphọ ẹma, nọ lẹ mini zafụ. Ndu ẹjo-iphe abụru ọla-l'iswi teke ono, mu e-me gẹ
nemadzụ chịhu l'eliphe-a." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ onoya.
4 "Mu a-machịkwa ẹka mu nọduru Jiuda lẹ njọ; ẹphe l'iphe, bụkpoo ndu bu lẹ
Jierúsalẹmu l'ophu. Iphe, bụ ndu ọphu phọduru nụ, bụ ndu abajẹru Balụ ẹja bẹ mu
e-me g'ẹphe chịhu rengurengu l'alị-a; waa ẹpha ndu agwajẹ iya nụ; waa ndu-uke,
l'agwa agwa onoya;
5 waa ndu ono, ejeje anọdu l'ọma mkpotsu ụlo abarụ ẹnyanwu ẹja; yẹe kpokpode;
waa ọnwa; waa ndu ono, abajẹru mu ẹja ndu ọphu egudeje ẹpha Chipfu eri angụ
tẹme ẹphe egudekwaphọ ẹpha Molẹku eri angụ;
6 waa ndu ono, alawaa azụ azụ l'etso Chipfu ono; waa ndu ono ta achọedu Chipfu;
ọphu ẹphe ejejeẹdu iya akpata ishi.
7 "Nọdukwa nwa nggujingguji l'iphu Nnajịuphu, bụ Chipfu; kẹle mbọku kẹ Chipfu
dụkwaa ntse. Chipfu dobeakwaru iphe-agwagwa. Ndu o ziru g'ẹphe bya bẹ o
dobewaru nsọ.
8 O -be mbọku ono, Chipfu a-gwa iphe iya ono bẹ mu a-nụ ndu-ishi aphụ; mu anụa
ụnwegirima ibe eze aphụ; mẹkpoo iphe, bụkpoo ndu eme umere ndu ọhozo.
9 Mbọku ono bẹ mu a-tụko ndu ono, ete ekwedu azọ ọkpa l'ọnu-abata ono; nụa
aphụ; mbụ ndu ono, bụ iphe, ẹphe eyejije ụlo onye nwe phẹ nụ bụ iphe, ẹphe kpatarụ
lẹ mkpawere yẹe ẹregede."
10 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -be mbọku ono bẹ ụzu-ẹkwa a-tụ lẹ Ọnu-bata
Ẹma; l'e chikwaphọ mkpu lẹ Ọnu-ẹgu Òphúú. Úbvú úbvú atụko agba kpookpoo.
11 Unu chia mkpu-ẹkwa; unubẹ ndu bukube aswa; kẹle ndu agba nghọ bẹ ee-
gbuẹbe; mbụ lẹ ndu ono, gude mkpọla-ọchaa azụ aswa ono bẹ ee-mebyishikọta.
12 "O -rwua teke ono bẹ mu e-gude orọku vọchaa Jierúsalẹmu. Mu anụa ndu bu
tụsaru ẹhu aphụ; mbụ ndu nọepho rụkuu g'ọhu-mẹe; ndu anọduje arị sụ lẹ Chipfu
ta adụdu iphe, ọo-dụ ike eme; o too medu iphe-ọma ọphu oomedu ẹjo iya.
13 Ndu ono bẹ aa-kwa ẹku phẹ l'ọkwata; l'e woru ụlo phẹ mee ochobu. Ẹphe a-kpụ
ụlo; ọle ẹphe tee buduru iya. Ẹphe akọo opfu-vayịnu ọle ẹphe taa ngụdu mẹe, shi
iya nụ."
14 Oke mbọku kẹ Chipfu dụkwaa ntse; mbụ l'ọ dụwaa phakuu; tẹme ọ nọdu abya
ẹgwegwa. Mbụ l'ụzu-ẹkwa, aa-nọdu atụ lẹ mbọku kẹ Chipfu ono a-danụkakwa
ẹhuka ẹhuka; mbụ mkpu, ndu ojọgu, ike dụ a-nọdu echi.
15 Mbọku ono a-bụru mbọku, Chileke a-tukoshi ndiphe oke ẹhu-eghu iya. Mbọku
ono bẹ ndiphe e-je iphe-ẹhuka; tẹme aphụ atsọru phẹ. Mbọku ono a-bụru ndiphe ọla-
l'iswi; bụru phẹ mkpurupyata. Mbọku ono bẹ a-nọdu agba ọchii; bya adụ ragaraga;
mbọku, urwukpu a-sọpyabe ẹkameka; ẹkameka ejihu kpakpalu.

16 Mbọku, aa-nọdu egbu opu echi mkpu ọgu; ọgu a-dapfu mkpụkpu ono, a kpụ-
pheru igbulọ mgburugburu ono; yẹe ụlo-eli ephekerephe ephekerephe ono, dụ iya
nụ ono.
17 “Mu e-me gẹ ndiphe jee iphe-ẹhuka; metabe phẹ iya k'ọphu ẹphe a-wata eje gẹ
ndu atsụ ishi. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ l'ẹphe mewaru Chipfu iphe-ẹji. Ọo ya
bụ l'aa-nọdu ekpoka mee phẹ g'onye ekpoka urwuku; aalọkaa anụ phẹ g'onye alọka
nshị.
18 “Ọphu mkpọla-ọchaa phẹ mẹ mkpọla-ododo phẹ adụkwa ike anafụta phẹ mbọku
ono, Chipfu a-tụ-koshi ndiphe oke ẹhu-eghu iya ono; mbụ l'okophoo, ọo-nọdu eko e-
tsufu mgboko l'ophu g'ọku, etsu etsutsu. Oo-mee g'iphe, bụkpoo ndu nọ lẹ mgboko
l'ophu chịhu nchịhu lanụ.”

2

Arwọ g'izimanụ lwa azụ

1 Unu dzukọbe! Unu dzukọbe; unubẹ ọha ono, enwedu iphere ono;
2 tẹme eswe mbọku ono erwua; mbụ mbọku ono etsu duuduuduu g'ẹswa ereshi
ono; m'ọbvu teke Chipfu a-tụ-koshi unu oke ẹhu-eghu iya; mbụ m'ọbvu teke ẹhu
a-gbanwuhu iya ọku l'opfu ẹhu unu.
3 Unu chọo Chipfu; iphe, bụ unubẹ ndu wozeru onwunu alị l'alị-a; mbụ unubẹ ndu
emeje iphe, ọ tụru ekemu sụ g'e meje; unu chọkwaa apfụbekoto; unu ewoze onwunu
alị; ?a maru; Chipfu e-domi unu; m'o -rwua mbọku ono, ẹhu e-ghu iya eghu ono.

Eemebyishi ọha, bupheru ndu Ízurẹlu mgburugburu

4 Mkpụkpu Gaza bẹ ee-mechaa gwọbe; l'a haa mkpụkpu Ashikelọnu l'ọ bụru
ochobu. Ọo l'echilabọ eswe bẹ nemadzụ a-gbakashịhu lẹ mkpụkpu Ashịdodu; tẹme
l'a vụa mkpụkpu Ẹkuronu l'ọgbarabvu.
5 Nshịo unubẹ ndu bu l'agụga eze-ẹnyimu; mbụ unubẹ ndu Kereti. Opfu Chipfu
bụakwa ọhogu unubẹ ndu bu l'alị Kénanu; mbụ unubẹ ndu Filisitayinu. Ọ sụru-a:
“Mu e-me unu g'unu bụru mkpurupyata; k'ọphu bụ l'o to nwedu onye a-phọdu nụ.
6 Sụ-a; alị ono, nọ l'agụga eze-ẹnyimu ono, bụ ẹka ndu Kereti bu ono bẹ emechaa
bụru ẹka ndu eche atụru adọbeje atụru phẹ; mbụ l'ọ-bụru ẹka aa-gbashị ọ̀kà-atụru.
7 Ndu e-mechaa nweru iya nụ a-bụru nwa ndu a-wafụ nụ lẹ ndu ọnu-ụlo Jiuda; ọ
bụru ẹka ono bẹ ẹphe e-cheje iphe-edobe phẹ. Ọ bụru l'ụlo ndu Ashikelọnu bẹ ẹphe
a-kwajẹ mẹ o -be l'ẹnyashi. Ọ bụru Chipfu, bụ Chileke phẹ a-nọdu eche phẹ nche;
kẹle oo-dophu phẹ azụ l'ọnodu phẹ.
8 “Mu nụmaakwaru ọkonu, ndu Mówabu kọru unu; bya anụmakwapho ìphù, ndu
Amọnu phuru unubẹ ndibe mu; l'ẹphe gude oke-oke alị phẹ eye unu ebvu.
9 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, mu epfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bya
abụru Chileke kẹ ndu Ízurẹlu: Eshinu mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a; bẹ ndu Mówabu
e-mechaa dụepho gẹ ndu Sọdomu; ndu Amọnu adụ gẹ ndu Gọmóra; mbụ l'ẹphe a-
bụru ẹgbudu yẹe nsụkutu únú; mbụ l'ọo-bụru ochobu jasụ l'ojejoje. Nwandibe mu
ọphu phọduru nụ l'a-kwa iphe phẹ l'ọkwata; mbụ l'ọo ndu ọha mu nwa ndu ọphu
wafụru nụ bẹ alị phẹ a-bụru okiphe phẹ.”
10 Ọo iphe ono a-bụru urwu, ẹphe e-rita l'ekuku, ẹphe eku onwophẹ; kẹle ọo ndibe
Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ ẹphe kọru ọnu bya eyee ébvù.
11 Chipfu e-me phẹ iphe, dụ ebvu; kẹle ọo-lọpyashi agwa, nọkota l'eliphe
mgburugburu. Noo teke onyemonye a-wata abarụ Chipfu ẹja l'ẹka ẹphe nọkpoo;
mẹkpoo iphe, bụ ọha, bukube eze-ẹnyimu.
12 “Unubẹdua kwaphọ; unubẹ ndu Kushi; ọ kwa ogu-echi mu bẹ ee-gude gbushia
unu.”

13 Chipfu a-machịkwapho ẹka maaru ndu isheli mee ndu Asiriya g'ẹphe bụru
mkpurupyata; mbụ mee gẹ mkpụkpu Ninive bụru ochobu ẹka a-dụepho g'echiẹgu,
adụdu mini, dụ iya nụ.
14 Ọ bụru iphe, a-dọjeru iya nụ bụ ikpoto iphe-edobe; mẹkpoo anụ-ẹgbudu ọphu
dụ g'ọ dụ; iphe, bụ mgbashị-ujiku a-tụko akpa ẹpfune l'eli itso, nọ iya nụ. Ngao ngao
ngao, ẹphe a-nọdu ara bẹ a-nọdu adagbaa lẹ windo lẹ windo; ikpọzu akụru l'ọnu-ụlo
l'ọnu-ụlo; noo kẹle e-woru iphe, e gude oshi sida mee lajashịchaa alajashị.
15 Nokwa iphe, a-nwụru eze mkpụkpu ono, bụ mkpụkpu ono, shi ji onwiya ẹpho
bya atụsaru ẹhu ono; mbụ mkpụkpu ono, shi asụje: "Lẹ mgboko mgburugburu ta
adụekwa mkpụkpu, ha shii, gẹ ya ha." Obenu; lewarọ nta-a g'ọ byaru bya abụru
ochobu. Lewarọ g'ọ byaru bya abụru ẹka ụnwu anụ-ẹgbudu bu. Onyemonye, shitaru
mgboru iya nọdu akụjeru iya ọshi phupheru iya ishi.

3

G'ọo-dụru Jierúsalẹmu l'iphu

1 Nshịo gụbe mkpụkpu ono, kwefuru Chileke ike; tẹme ị bụru mkpụkpu,
mebyishiwaru onwiya emebyishi; mbụ gụbe mkpụkpu iwashị ono!
2 Mkpụkpu ono ta anụjedu iphe lẹ nchị; ọphu ọ dụdu iphe, ookweje lẹ ya mesweru.
Mkpụkpu ono ta akpọduru obu yeru Chipfu; ọphu ọo kpokubejedu Chileke iya ntse.
3 Ndu-ishi phẹ bẹ anọduje agbọ ụja g'oduma; ndu-ikpe lẹ mkpụkpu ono nọdu
anọduje aba hanyịhanyi g'ẹjo-nkụta-ọswa, nchi jipfuru, bụ ọphu nchi ta abọ-pfujedu
iphe, ọ hụmaru.
4 Ndu mpfuchiru iya ta adụdu iphe, ẹphe bụ; tẹme ẹphe bụkotaru ndu bụ nwoderu-
oye. Ndu uke phẹ mebyishiwaru ẹka dụru Chileke nsọ; tẹme ẹphe mebyishiwaa
ekemu Chileke.
5 Chipfu, bụ onye pfụberekoto nọkwanu l'echilabọ phẹ. Ọphu ọ dụdu iphe,
apfụduru-ọto, oomeje. Mbọku-mbọku bẹ oomeje g'a maru lẹ ya ekpeje ikpe,
pfụru ọto; ọphu ọ dụdu mbọku, nwụtaru anwụta, o too mejedu iya; ọphu iphere
adụjekwapho ndu apfụbeduru ẹka ọto.
6 "Mu mewaru g'ọha, dụ igwerigwe chịhu; tsukpọshia iphe, ẹphe gude gbobuta
onwophẹ. Etsuzọ etsuzọ, nọgbaa lẹ mkpụkpu phẹ bẹ mu mewaru; ọ dakọtaepho kẹ
nyọnyoronyo. Ọphu ọ dụedu ọphu nemadzụ eshikwadu eshishi. Mkpụkpu phẹ bẹ e
mebyishichaaru; ọphu ọ dụedu onye bu iya ebubu m'ililekpọo.
7 Mu pfuru nụ mkpụkpu ono sụ iya: 'Tororo, mu egbuẹru iya phọ unu bụ l'unu
aa-nọdukwa atsụ mu ebvu; kweje l'unu mesweru mu.' Ọ bụ l'unu meru iya ẹgube
ono mẹ mu tege emebyishikwa ẹka unu bu; ọphu mu tege anụ-beẹduru unu aphụ
gẹ mu tụberu. Obenu l'ọoguele phẹ-a anọdu eme mkparwụ mkparwụ l'iphemiphe,
ẹphe eme.
8 "Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ngabẹnuru mu jasụ mbọku ono,
mu a-gbalihu gbaa ngu ekebe. Mu pfuakwaru iya hoo haa lẹ mu e-kukọbe ọha, dụ
iche iche l'ẹka lanụ; mu achịkobe alị-eze, dụ iche iche; tụ-koshi phẹ oke ẹhu-eghu
mu l'ophu. Mbụ l'okophoo, mu eko e-tsufu mgboko l'ophu g'ọku, etsu etsutsu.
9 "Noo teke mu e-me g'olu-opfu ndiphe gee asa; k'ọphu iphe, bụ g'ẹphe ha a-wata
araku ẹpha Chipfu; tụgba nanụ baaharụ iya ẹja.
10 Ee-shijechaa l'azụ ẹnyimu Kushi abya mu agwagwa; mbụ ndu epfu anụ mu, bụ
ndibe mu, tụkaru nanụ nanụ.
11 O -rwua mbọku ono bẹ e tee meẹdu ngu iphe-iphere k'iphe, i meru gude kwefuru
mu ike; kẹle mu a-tụkokpoo iphe, bụkpoo ndu gude eku-onwonye ete ẹswa l'echilabọ
unu ono woshichaa g'ẹphe ha. Ọphu unu abyadụ ekubaa onwunu ekuku l'úbvú nsọ
mu.

12 Ọ bụchia lẹ mu a-harụ unu ndu dụ àgù bya ewoze onwophẹ alị; mbụ ndu kpọru
obu yeru ẹpha Chipfu.
13 Nwa ndu ono, phọduru lẹ Ízurẹlu ono tee mebaẹkwa iphe, apfụduru-ọto; ọphu
ẹphe abyadụ adzụ ụka; ọphu ọ dụdu onye anụma phẹ opfu ẹregede l'ọnu. Mbụ
l'ẹphe e-rije nri zẹe pyakọo; ọphu ọ dụdu onye byaru eye phẹ ebvu."

Ebvu ẹhu-ụtso

14 Gụa ebvu ẹhu-ụtso;
gụbe nwada Zayọnu!
Gụbe Ízurẹlu; tụa ụzu ẹhu-ụtso!
G'ẹhu tsọje ngu ụtso;
l'iigude obu ngu g'ọ ha tee
ẹswa;
gụbe nwada Jierúsalẹmu.
15 Kẹle Chipfu nafụwaru ngu
aphụ ono,
o shi anụ ngu ono.
Ọ chị-phuwaru ndu ọhogu
ngu azụ.
Chipfu; mbụ eze ndu Ízurẹlu
nọkwa swiru ngu
eswiru;
ọphu ọ dụdu ẹjo-iphe,
ị byaru atsụbaa ebvu
ọzo.
16 O -rwua mbọku ono bẹ aa-sụ
Jierúsalẹmu:
"Gụbe Zayọnu; ta atsụkwa
ebvu!
G'ẹka ta atụhukwa ngu
lwakpalwakpa!
17 Chipfu, bụ Chileke ngu
nọkwa swiru ngu
eswiru.
Ọ bụ onye ike dụ l'ọgu;
ọ sụru ngu adzọdzo.
Oo-teru ẹswa kpua opfu
ẹhu ngu.
Oo-gude n-yemobu mee g'ị
nọdu nggujingguji.
Ọo-gụru ebvu teru ẹswa
kpua ngu."
18 "Mbụ l'iphe-aphụ e meru ngu
l'ọbo-iphe ono;
bẹ mu e-wofu unu l'ẹhu;
kẹle ọ bụ unu ivu-ẹrwa bya
abụru unu iphe-iphere.
19 Lekwa; iphe, bụkpoo ndu
eme unu ewere
bẹ o -rwua teke ono bẹ
mu e-mekwa phẹ iphe.
Ndu ẹniyeni bẹ mu a-dzọta;

mu abya achịkobe iphe,
bụkpoo ndu e shi
chịkaa nanụnanu.
Mu e-me g'a jaa phẹ ajaja
kwabẹ phẹ ùbvù
l'iphe, bụkpoo alị ono,
bụ ẹka e shi mee phẹ
iphe-iphere ono.
20 O -rwua teke ono bẹ mu
a-chịkobe unu.
Mbụ l'o -rwua teke ono bẹ
mu a-chịlata unu unuphu.
Mu emee g'a kwabẹ unu
ùbvù jaa unu ajaja
l'echilabọ ndu nọkota
lẹ mgboko l'ophu;
mbụ teke ono,
mu e-dophu unu azụ
l'ọnodu unu ono;
mbụ lẹ mu e-me iya
l'ọ gbaa unu l'iphu
gẹdegede.”
Nokwa iphe, Chipfu l'epfu.

Ẹkwo
Hagayị
Onye Mpfuchiru Chileke

Oku k'akpụkwa eze-ụlo Chipfu

1 Opfu Chipfu rwuru onye mpfuchiru ono, bụ Hagayị nchị l'apha, kwe onye eze
ono, bụ Dariyọsu ẹbo l'abụ eze iya; lẹ mbọku mbụ l'ime ọnwa k'ishii ya. O je epfuaru
iya Zerúbabelu nwa Sheyalutiyẹlu; onye bụ iya bụ nnajịoha lẹ Jiuda teke ono. O
pfukwaaru iya phọ Jioshuwa nwa Jiehozadaku onye bụ iya bụ onye-ishi ndu-uke
Chileke. Ọ sụ phẹ:
2 "Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike: Ndu-a l'anọduje
epfu sụ l'o toko rwudu teke aa-kpụkwa eze-ụlo kẹ Chipfu."
3 Tọbudu iya bụ; Chipfu gbẹnu l'ẹka onye mpfuchiru ono, bụ Hagayị zia ozi sụ:
4 "?Bụ nta-a bẹ ọ gbaru g'unubẹdua l'onwunu e-bugbaaru l'ụlo unu, a kpụru mee
ya ọna; ụlo-a bụru okorobo ụlo g'ọ bụ-a?
5 Mbụ-a; wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike: Unu leanarọ
ẹnya hụma g'ụzo unu gbaru!
6 G'unu kọru iphe, ha shii l'alị; unu kpata iya iphe, abadu ishi. Unu nọdu erije nri;
o too jidu unu ẹpho; unu angụa iphe, aangụ angụngu; unu taa ngu-jidu ẹpho. Unu
nọdu eyeje uwe; ọ tọo kpọshidu g'oyi ta anọdu atsụ unu. Ndu aapfụ ụgwo nọdu
anataję ụgwo phẹ chịru ye l'ẹkpa, fuhuru ụzo.
7 Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike: Unu lenaa ẹnya
hụma g'ụzo unu gbaru!
8 Unu gbẹshi je l'úbvú úbvú je ekwoshia oshi bya egude mee ụlo-a; k'ọphu oo-me
g'ẹhu tsọo mu ụtso; tẹme l'a nọdukwa iya phọ kwabẹ mu ùbvù. Ọ kwa Chipfu epfu.
9 "G'unu leru ẹnya iphe, ha shii; abya l'ele ẹnya; ọ bụru iphe, abadu ishi. Iphe,
unu wolataru unuphu bẹ mu aphụje swaa phụkashia. ?Bụ gụnu kparụ iya? Ọ kwa
Chipfu epfu. Ọ kwa ụlo mu ono, unu parụ haa; ọ bụru okorobo ụlo ono kparụ iya;
l'ẹka unubẹdua l'ẹhu l'ẹhu esegbaa akanya ụlo k'unu.
10 Ọo ya bụ lẹ-a; ọ kwa unu meru g'o gude igwe kwabuhu iji; alị mehubuhu iphe,
e meberu iya.
11 Noo ya; mu kua okpomọku oku; ọ bya l'ẹgu bya ekpoahaa l'eli úbvú úbvú; bya
abaa l'ereshi; mẹkpoo lẹ vayịnu; mẹkpoo oshi olivu; mẹkpoo iphe, bụkpoo iphe,
eemetajẹkpoo l'alị; kpoahaa nemadzụ; mẹkpoo iphe-edobe; mẹkpoo l'akanya, unu
gude ẹka unu see."
12 Tọbudu iya bụ; Zerúbabelu nwa Sheyalutiyẹlu; yẹe Jioshuwa nwa Jiehozadaku,
onye bụ iya bụ onye-ishi ndu-uke Chileke; mẹ iphe, bụkpoo nwa ndu ono, wafụru nụ
ono g'ẹphe ha bya emee olu Chipfu, bụ Chileke phẹ; mbụ ozi, onye mpfuchiru ono,
bụ Hagayị ziru phẹ; kẹle ọo Chipfu, bụ Chileke phẹ yeru iya g'ọ bya. Ndu ono tsụahaa
Chipfu ebvu.
13 Ọ bụru iya bụ; Hagayị ono, bụ onye-ozi Chipfu ono bya ezia ndu ono ozi-a, bụ
ozi, Chipfu ziru iya ono: "Mu nọkwa swiru unu eswiru. Ọ kwa Chipfu epfu."
14 Ọ bụru iya bụ lẹ Chipfu eshi nno kpalia obu Zerúbabelu nwa Sheyalutiyẹlu;
onye bụ iya bụ nnajịoha lẹ Jiuda; kpalia obu Jioshuwa nwa Jiehozadaku; onye bụ
iya bụ onye-ishi ndu-uke Chileke; bya akpalia obu iphe, bụ ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha,
bụ nwa ndu ono, wafụru nụ ono. Ẹphe bya awata eje ozi l'eze-ụlo Chipfu ono, bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike ono; mbụ Chileke phẹ ono,

15 lẹ g'ọnwa k'ishii ono dụ l'ụkporo abalị l'abalị ẹno l'apha k'ẹbo, onye eze ono, bụ
Dariyọsu nọwaru l'ọkwa eze iya.

2

Epfu g'ụlo ọphuu ono a-maberu mma

1 O rwua lẹ g'ọnwa k'ẹsaa dụ lẹ ụkporo abalị l'abalị lanụ; Opfu Chipfu rwua onye
mpfuchiru, bụ Hagayị nchị sụ:
2 "Waa iphe, ii-zi Zerúbabelu nwa Sheyalutiyẹlu, onye bụ iya bụ nnajịoha lẹ Jiuda;
zikwa ya phọ Jioshuwa nwa Jiehozadaku, onye bụ iya bụ onye-ishi ndu-uke Chileke;
mẹkpoo iphe, bụ ndu Ízurẹlu, g'ẹphe ha, bụ nwa ndu ono, wafụru nụ ono. Jịa phẹ
sụ phẹ-a:
3 G'unu hakpọo-a; ?bụ ndu ole phọdukwaduru, bụ ndu hụmaru ụlo-a g'o shi dụ-be
úbvú lẹ mbụ? ?Dẹnu g'ọ dụ unu nta? ?Tọ dụdu unu g'iphe, eeme kẹ mmanụ?
4 Obenu nta; shihukwa obu ike gụbe Zerúbabelu. Ọ kwa Chipfu epfu. Shihukwa
obu ike gụbe Jioshuwa nwa Jiehozadaku, onye bụ ngu bụ onye-ishi ndu-uke Chileke;
unu nọshikota ike; iphe, bụ unubẹ ndu alị-a l'ophu. Ọ kwa Chipfu epfu. Unu je ozi,
unu eje; kẹle mu nọ swiru unu eswiru. Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
eepfu.
5 Ọwaa bụkwa ọgbandzu, mu l'unu gbaru teke unu shi lẹ Ijiputu wụfuta; mbụ lẹ
Unme mu nọkwa l'echilabọ unu. Ọo ya bụ gẹ ndzụ ba agụkwa unu!"
6 "Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: Ọ tọ dụkwa g'ọo-nọ-beru;
mu anmaa igwe l'ophu yigayiga; nmaa eliphe l'ophu yigayiga; yẹe eze-ẹnyimu; yẹe
alị, kpọhuru nkụ.
7 Mu a-nma ọhamoha l'ophu yigayiga. Onye ono, ọhamoha ele ẹnya iya ono abya.
Mu emee g'akpabiri iya ji ụlo-a l'ophu. Ọ kwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
eepfu.
8 Mkpọla-ọchaa bụ nkemu; mkpọla-ododo bụru nkemu. Ọ kwa Chipfu, bụ Ọkalibe-
Kakọta-Ike eepfu.
9 Akpabiri k'ụlo ikpazụ-a a-kakwa shii eme l'akpabiri iya k'akahụ iya. Ọ kwa
Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu. Ọ bụru l'ẹka-a bẹ mu a-nọdu wobata ẹhu-
guu." Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.

Ndu Ízurẹlu emerwụshi onwophẹ

10 O rwua l'abalị k'ụkporo l'ẹno l'ọnwa kẹ tete l'ime apha ono, kwe onye eze ono, bụ
Dariyọsu ẹbo l'abụ eze iya ono; Opfu Chipfu rwua onye mpfuchiru, bụ Hagayị nchị
sụ iya:
11 "Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: Jịeshikwa ndu-uke
Chileke iphe, ẹkwo ekemu Chileke epfu; sụ phẹ:
12 Ọ -bụru lẹ nemadzụ pyaru igburọnu uwe iya apyapya bya egude iya parụ anụ, e
doru nsọ; igburọnu uwe iya ono rwua lẹ buredi; ọzoo l'o rwuru l'ophe, e teru etete;
ọzoo lẹ mẹe; ọzoo lẹ manụ; ọzoo l'o rwuru lẹ nri ọzo, dụkporo iche; ?o meru g'iphe
ono, o rwuru ono dụ nsọ tọo?"
Ndu uke sụ waawaa.
13 Noo ya; Hagayị sụ: "Onye merwuru onwiya opfu l'o denyiru odzu ẹka; ọ -ha-
kwanụru iphe ono denyi ẹka; ?O merwuwaru iphe ono tọo?"
Ndu uke sụ iya: "Ee. O merwuwaru iya."
14 Hagayị byakwa bya eyee ọnu sụ: "Nokwa g'ọ dụ l'ẹhu ndu ọha-a, nọ mu l'iphu-
a; waa l'ẹhu iphemiphe-a, ẹphe emekpọo ememe; mẹkpoo iphemiphe, ẹphe agwa
agwagwa, bụkota iphe, e merwuru emerwụ. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono."

Chipfu e-kebe ndu Ízurẹlu l'ọma

15 “Sụ-a; unu lenaa ẹnya hụma g'ụzo unu gbaru; e -shi ntanụ jasụru. Unu lewarọ
g'iphe shi dụ teke e teke ewotadu mkpuma kpopfube lẹ nwibe iya l'eze-ụlo Chipfu.
16 Teke ono shi abụjeru: onye -jeshiaru l'ẹka ọ kụberu ikpo nri ụkporo; l'ọ bụwaru
iri kpoloko phọduru iya. Onye jeru l'ẹka aakụje mẹe je akụta iya mẹe, l'e-ji ugbobele-
mẹe ụkporo labọ l'iri; l'ọoburu ụkporo lanụ kpoloko bẹ ọo-kụta iya.
17 Akanya, unu gude ẹka unu see bẹ mu meru ọ chashịhu manụ; tsụshia evu; mu
tụpyashia ya l'akamini; ọphu unu aghakwaru mu phọ iphu. Ọ kwa Chipfu epfu.
18 Unu lenaa ẹnya g'ụzo unu a-gba; a -gbẹ ntanụ-a, bụ ụkporo abalị l'abalị ẹno
k'ọnwa tete-a jasụru. Mbụ-a; unu lenaa ẹnya g'ụzo unu gbaru; e -shi mbọku ono, a
tụru ọkpa-ụlo eze-ụlo Chipfu ono.
19 ?O nwekwadụru mebyi-iphe, dụkwadu l'ọba? Mbụ lẹ-a; e -shi teke ono jasụ nta-a
bẹ vayịnu; yẹle oshi figu; waa oshi itorokuma; mẹ oshi Olivu unu g'ọ ha ta adụkwa
ọphu eyeje mebyi. Ọle e -shi ntanụ-a bẹ mu byaru ekebe unu l'ọma.”

Zerúbabelu bụ echi, Chipfu gba l'ẹka

20 Opfu Chipfu byakwa erwua Hagayị nchị ọzobakwa k'ugbo ẹbo lẹ g'ọnwa dụ
l'ụkporo abalị l'abalị ẹno ono. Ọ sụ iya:
21 “Pfuru Zerúbabelu, onye bụ iya bụ nnajịoha lẹ Jiuda; lẹ mu abya anma igwe yẹe
eliphe yigayiga.
22 Mu a-gha aba-eze ndu bụ eze ịgharaphu. Mu emebyishia ike ndu-ishi l'ọhamoha.
Mu a-gha ụgbo-ịnya yẹe ndu agba iya nụ ịgharaphu; ịnya yẹe ndu agba iya nụ adaa
ndatẹwo; onyenọnu bụ nwibe iya e-gude ogu-echi iya gbua ya.
23 O -rwua mbọku ono; ọ kwa Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; bẹ mu e-duta
gụbe onye-ozi mu, bụ Zerúbabelu nwa Sheyalutiyẹlu; ọ kwa Chipfu epfu. Mu e-me
ngu g'ị dụ g'echi-ọhubama, mu agbajẹ l'ẹka; kẹle ọ kwa mbẹdua họtaru ngu.” Nokwa
iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike l'epfu.

Ẹkwo
Zekaraya
Onye Mpfuchiru Chileke

Chipfu ekuphuta ndu Ízurẹlu azụ

1 L'ọnwa k'ẹsato; l'apha, kwe onye eze ono, bụ Dariyọsu ẹbo l'abụ eze ndu Peshiya bẹ Chipfu pfuru opfu yeru onye mpfuchiru ono, bụ Zekaraya; mbụ nwa Berekaya, bụ
nwa Ido sụ:
2 Chipfu bẹ ẹhu ghushiru eghu ike l'opfu ẹhu ndiche unu phẹ.
3 Ọo ya bụ lẹ-a; karụ ndu-a sụ phẹ-a: Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike: Unu lwaphuta azụ lwapfuta mu; k'ọphu mu a-lwaphuta azụ
lwapfuta unu. Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.
4 Unu ta adụkwa gẹ ndiche unu phẹ, bụ ndu ono ndu mpfuchiru ichee pfuru opfu
ẹhu phẹ sụ: "Wakwa iphe, oopfu mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; unu ghakọbe
haa ẹjo ụzo ono, unu eshi ono; yẹe ẹjo-ememe ono, unu eme ono. Obenu l'ẹphe ta
angabẹduru nchị; ọphu ẹphe eyekwarụpho ọnu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.
5 ?Bụ awe bẹ ndiche unu ọbu nọ nta-a? Tọo ndu mpfuchiru ọbu; ?ẹphe anọje ndzụ
ojejoje tọo?
6 Iphemiphe ono, mu pfuru ono; mẹkpoo iphe ono, mu tọru ọkpa iya ono, bụ iphe,
mu karụ ndu-ozi mu, bụ ndu mpfuchiru g'ẹphe meje ono; ?tọ nwụchaadaru l'ẹhu
ndiche unu phẹ? Ọ bụru iya bụ l'izimanụ alwa phẹ azụ; ẹphe pfua sụ: 'Chipfu, bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike meẹkwarupho anyi iphe, gbaru ụzo, anyi eshi; yẹe iphe, anyi
eme; mbụ l'o meẹrupho anyi iphe, ọ tụberu k'ememe.' "

Nwoke, nọ lẹ mgbaka oshi mịturu

7 O rwua l'ujiku k'ụkporo l'ẹno l'ọnwa k'iri lẹ nanụ, bụ ọnwa Shebatu; l'apha, kwe
onye eze ono, bụ Dariyọsu ẹbo l'abụ eze iya; Chipfu bya epfuru yeru onye mpfuchiru
ono, bụ Zekaraya; mbụ nwa Berekaya, bụ nwa Ido.
8 Ọ bụru l'ẹnyashi bẹ mu phụru ọphulenya hụma nwoke, agba l'ịnya uswe-uswe!
Ọ pfụru lẹ mgbaka oshi mịturu, pfụgbaaru l'ụwuru ụwuru. Ịnya ịnya ndu ọphu
pfụgbaaru iya l'azụ bụru ndu adụ uswe-uswe; ndu eke mkpumkpu; ndu acha ụcha.
9 Mu bya ajịa nwoke ono sụ: "Gụbe nnajịuphu mu; ?bụ gụnu bẹ iphe-a bụgbaa?"
Ojozi-imigwe ono, epfu anụ mu nụ ono bya eyeeru mu ọnu sụ: "Mu e-goshi ngu-a
iphe, ẹphe bụgbaa."
10 Tọbudu iya bụ; nwoke ono, pfụru lẹ mgbaka oshi mịturu ono bya eyeahaa ọnu
sụ: "Ndu-a bụ ndu Chipfu yeru g'ẹphe je etsoru mgboko l'ophu jephee."
11 Ẹphe yeeru ojozi-imigwe kẹ Chipfu ono, bụ onye ọphu pfụru lẹ mgbaka oshi
mịturu phọ ọnu sụ: "Anyi tụkoakwaru mgboko l'ophu jegbabẹ; anyi hụma lẹ mgboko
l'ophu daru gbẹe; tẹme ẹhu dụ phẹ gubala."
12 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe kẹ Chipfu ono bya epfua sụ: "Gụbe Chipfu, bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike; ?ịi-nọ-bekpọoru ị-nọ-be-agha tẹme l'ị phụaru Jierúsalẹmu obu-
imemini; ẹphe lẹ mkpụkpu, nọgbaa lẹ Jiuda, bụ ndu ị tụ-koshiwaru ẹhu-eghu ngu
e -shi k'ụkporo apha ẹto l'apha iri-a?"
13 No iya; Chipfu bya epfua nwopfu, dụ nwa bẹlebele, bụ nwopfu ndumobu yeru
ojozi-imigwe ono, epfu anụ mu nụ ono.

14 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe ono, shi epfu anụ mu nụ ono sụ mu: “Raa opfu-
a arara: Wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike: Mu ekoshikwa
okophoo ike l'opfu ẹhu mkpụkpu Jierúsalẹmu yẹe úbvú Zayọnu.
15 Obenu lẹ ndu ẹhu eghushi mu eghu ike l'opfu ẹhu phẹ bụ ọha ono, bu tụsaru
ẹhu ono. Mbụ l'ẹhu shi eghu mu eghu nwanshịi nwanshịi; ẹphe bya bya emee; ndibe
mu kabaa eje iphe-ẹhuka.
16 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu a-wata aphụ obu-imemini ọzo
lẹ Jierúsalẹmu; mbụ l'ee-mechaa kpuphu eze-ụlo mu azụ l'ẹka ono. L'a bya eworu
iphe, e gude atụ ogologo iphe tọgbo lẹ Jierúsalẹmu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ
ono.
17 “Rakabakwaa ya rọ araka sụ: Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-
Kakọta-Ike: Mkpụkpu mkpụkpu mu a-tụko ẹkameka; ẹphe l'ẹku, a-nọdu ezeru
phẹ kọjokojo; ọzo bụ lẹ Chipfu a-dụ Zayọnu obu ọzo; l'ọ họtakwapho Jierúsalẹmu
ọzobaa.”

Mpu ẹno yẹe ndu ọkpuzu ẹno

18 Mu bya apalia ẹnya; mpu ẹno nọduwaa mu l'atatiphu.
19 Mu bya ajịa ojozi-imigwe ono, shi epfu anụ mu nụ ono: “?Bụ gụnu baa?”
O yeeru mu ọnu sụ mu: “Ọ kwa mpu ono bụgbaa mpu, bụ iya chịkaru ndu Jiuda;
waa ndu Ízurẹlu waa ndu Jierúsalẹmu.”
20 No iya; Chipfu bya egoshi mu ndu ọkpuzu ẹno.
21 Mu bya bya ajịa sụ: “?Bụ gụnu bẹ ndu-a l'abya ememe?”
O yeeru mu ọnu sụ mu: “Ndu-a bụ phẹ bụ mpu, chịkaru ndu Jiuda k'ọphu bụ l'ọ
tọ dụedu onye ọphu dụru ike gbelia ishi; obenu lẹ ndu ọkpuzu-a byaru g'ẹphe meru
ndzụ-agụgu nụ phẹ; chitsushia mpu ndu ọhamoha-a, bụ ndu paliru mpu phẹ dụaha
ndu alị Jiuda k'ọphu ẹphe a-chịka phẹ.”

2

Nwoke, gude iphe, aatùje ogologo iphe

1 Mu bya ejeshia apali ẹnya; o nweru nwoke, pfụru mu l'atatiphu. Ọ bụru iphe,
aatùje ogologo iphe bẹ o gude l'ẹka.
2 Mu jịa ya sụ iya: “?Bụ awe bẹ iije?”
O yeeru mu ọnu sụ mu: “Mu ejekwa atụ Jierúsalẹmu g'a maru g'ọsa iya yẹe ogologo
iya habe.”
3 No iya; Ojozi-Imigwe ono, shi epfu anụ mu nụ ono tụgbushia; Ojozi-Imigwe ọzo
jepfushia ya;
4 bya asụ iya: “Keta ọso je asụ nwokorọbya ono lẹ Jierúsalẹmu a-bụkwaru
mkpụkpu, a kpụ-pheduru igbulọ mgburugburu; kẹle ndu e-buru iya nụ a-pa
igwerigwe waa iphe-edobe, a-dụkwa iya phọ ya.
5 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ọ kwa mbẹdua l'onwomu a-bụru ọku kpụa g'igbụlo
nọ-phee ya mgburugburu; tẹme mu anọdu l'ime iya meru akpabiri ye iya.”

Achị-phuta ndu a kpụru lẹ ndzụ azụ

6 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Unu byanụ! Unu byanụ! Unu shikwa l'alị ndu
isheli gbafụ gbalaa; kẹle mu shi tụkaa unu l'ẹkameka gẹ phẹrephere, dzuru uswekete
ẹno l'akpaminigwe. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.
7 Unu lenu! Unu gbalakwaa gbaru laa Zayọnu; unubẹ ndu ono, unu lẹ Nwada
Bábilọnu bu ono;
8 kẹle-a; wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike: Onye bụ
onye denyiru unu ẹka bụkwa akpụru ẹnya mu bẹ ọorwu ẹka. Teke ọ kwabẹkpooru
mu ùbvù bya ezia mu gẹ mu je etsoo ọha ono, kwarụ iphe unu l'ọkwata ono ọgu;

9 bẹ ọ tọ dụdu iphe, e-me gẹ mu ta apali ẹka mu nụa ndu ono aphụ; k'ọphu bụ lẹ
ndu shi bụru ohu phẹ a-ghakọbe kwaa iphe phẹ l'ọkwata. Noo teke unu a-maru l'ọo
Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ ziru mu gẹ mu bya.
10 "Tụa ụzu ẹhu-ụtso; tẹme ẹhu atsọkwaa ngu phọ ụtso; gụbe nwada Zayọnu; kẹle
mu abyaakwaa. Mu -bya; mu eburu l'echilabọ unu! Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ
ono.
11 Ọha, dụ igwerigwe bẹ a-tụgbabekwa onwophẹ ẹphe lẹ Chipfu mẹ o -rwua mbọku
ono; ẹphe abụru ndibe mu. Mu e-buru l'echilabọ unu; k'ọphu unu a-maru l'ọo Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ ziru mu gẹ mu bya.
12 Chipfu e-keta Jiuda g'ọ bụru okiphe iya l'alị, dụ nsọ ono; l'ọobyaakwa ahọta
Jierúsalẹmu ọzo.
13 Nọduekwapho nwa nggujingguji l'iphu Chipfu; unubẹ ụnwu-eliphe l'ophu; kẹle
ọ kpatsuwaru onwiya l'ẹka ono, o bu ono, bụ ẹka dụ nsọ ono."

3

Uwe onye-ishi ndu-uke Chileke

1 Tọbudu iya bụ; ọ bya egoshi mu Jioshuwa, bụ iya bụ onye-ishi ndu-uke Chileke
ẹka ọ pfụru l'iphu Ojozi-Imigwe kẹ Chipfu ono; Nsetanu pfụkwaru iya phọ l'ẹkutara;
abya edoshi iphe, o meru.
2 No iya; Chipfu bya asụ Nsetanu: "Gẹ Chipfu gbọkwaaru ngu ụja; gụbe Nsetanu!
Mbụ gẹ Chipfu ono, bụ iya họtaru Jierúsalẹmu gbọkwaaru ngu ụja! ?Nwoke-a ta
abụdu ishikọnku, a lọfutaru l'ọku?"
3 Teke ono, Jioshuwa pfụru l'iphu Ojozi-imigwe ono bụ iphe, o yeru bụ uwe, kpọru
ìdzù.
4 Ojozi-imigwe ono sụ ndu pfụru l'iphu iya: "Unu yefụ iya uwe ono, kpọru ichikiri
ono." Ọ bya asụ Jioshuwa: "Lekwa; mu nafụakwaru ngu ẹjo-iphe, i meshiru; nta-a
bẹ mu byaru eworu uwe, vu oke aswa yee ngu."
5 Noo ya; mu sụ g'ẹphe woru okpulishi-ẹkwa, sahụru ímò kpube iya l'ishi. A bya
eworu okpulishi-ẹkwa, sahụru ímò woru kpube iya l'ishi; bya eworu uwe yee ya.
Ojozi-Imigwe kẹ Chipfu bya apfụ-kube iya.
6 Ojozi-Imigwe kẹ Chipfu ono bya atụaru Jioshuwa ekemu-a sụ:
7 Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike: "Ọ -bụru l'ịi-nọdu
etso ụzo mu; emekwaphọ iphe, mu sụru g'i meje bẹ bụ ngu e-mechaa bụru onye-ishi
ụlo mu; bya abụru iphe, ị sụru g'e mee l'unuphu ibe mu bẹ ee-meje; tẹme mu anụkwa
ngu phọ oke g'ị yịru lẹ ndu-a, pfụru l'ẹka-a.
8 Ngabẹ nchị; gụbe onye-ishi ndu-uke, bụ Jioshuwa; gụ l'ọgbo-ẹ̀kwà ngu phẹ, bụ
ndu nọ-kube ngu nụ; mbụ ndu emeru ngu ahụma ọma: Mu e-mechakwaa duta onye-
ozi mu ono, bụ Ẹkali-oshi ono duru bya.
9 Hụmakwa mkpuma, mu tọgboru l'iphu Jioshuwa! Mkpuma lanụ ono moru ẹnya
ẹsaa; tẹme mu abyakwa iya edefua iphe l'eli; ọ kwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-
Ike eepfu. Ọ bụru eswe ujiku lanụ bẹ mu e-wofu iphe-ẹji, ndu alị-a mejekpọoru.
10 O -rwua mbọku ono bẹ g'unu ha l'onye l'onye a-nọdu ezi nwibe iya g'ọ bya g'unu
nọkobe lẹ mkpula vayịnu unu yẹle mkpula oshi figu unu." Nokwa iphe, Chipfu, bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu bụ ono.

4

Orọku, a wụru lẹ mkpọla-ododo; yẹe oshi olivu labọ ono

1 No iya bụ; Ojozi-Imigwe ono, shi epfu anụ mu nụ ono lwaphuta azụ byapfuta mu
bya ekuteahaa mu g'onye ekute onye eku mgbẹnya.
2 Ọ jịa mu sụ mu: "?Ị hụmaru gụnu?"

Mu sụ iya: “Mu hụmaru iphe, aapfụbeje orọku, e mekọtaru lẹ mkpọla-ododo;
iphe, dụ iya l'eli bụru ochi; orọku dụkwapho ẹsaa pfụru iya l'eli; ụzo, shigbaaru fụta
l'orọku ono dụkwapho ẹsaa.
3 Ọzo bụ l'ọ dụru oshi olivu labọ, pfụ-kuberu iya nụ; ọphuu pfụru l'ẹkutara ochi
ono; ọphuu pfụru iya l'ẹkicha.”
4 Mu bya ajịa Ojozi-imigwe ono, epfu anụ mu nụ ono sụ iya: “?Bụ gụnu bẹ iphe-a
bụ; nnajịuphu mu?”
5 Tọbudu iya bụ; Ojozi-imigwe ono, mu l'iya abọ ụja ono bya eyeeru mu ọnu sụ: “?
Tị madụ iphe, iphe-a bụ?”
Mu sụ iya: “Nnajịuphu mu; mu ta amakwa iphe ọ bụ.”
6 Ọ bụru iya bụ l'ọ sụ mu: “Wakwa opfu, Chipfu epfu anụ Zerúbabelu: E tee mekwa
iya l'ike; ọphu eemekwa iya l'ọkarieka; ọ kwa onye e gude eme iya bụ Unme mu;
nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.
7 ?Ị bụ gụnu; gụbe oke úbvú? L'iphu Zerúbabelu bẹ ii-mechaa bụru alị, dụ baswaa.
Noo teke ọo-pfụbe mkpuma mkpọchi-ishi iya; l'aatụa ụzu sụ: ‘Gẹ Chileke gọru ọnu-
ọma nụ iya-o! Gẹ Chileke gọru ọnu-ọma nụ iya-o!’ ”
8 No iya bụ; Opfu Chipfu bya erwukwa mu nchị sụ:
9 “Zerúbabelu gudeakwaa ẹka iya tụa ọkpa eze-ụlo Chileke-a; ọ bụru iya e-
gudekwaphọ ẹka iya kpụ-tsee ya. Noo teke unu a-maru l'ọo Chipfu, bụ Ọkalibe-
Kakọta-Ike ziru mu gẹ mu byapfuta unu.
10 “Nta bụkwa mbọku, iphe, ha nwanshịi l'eme; ọle ?bụ onye elephekwanụ iya
ẹnya? Ndiphe bẹ ẹhu a-tsọkwa ụtso teke ẹphe a-hụma ẹka Zerúbabelu watarụ akpụ
ụlo ono.
“A bya l'ẹnya ẹsaa phọ; ẹnya ẹsaa ono bụkwa ẹnya Chipfu, anọduje agba mgboko
l'ophu mgburugburu.”
11 Mu byakwa ajịa Ojozi-Imigwe ono sụ iya: “?Bụkwanu gụnu bẹ oshi olivu labọ-a,
nọgbaa orọku ono ẹka ẹbo ẹbo ono bụ?”
12 Mu byakwa ajịa ya ọzo sụ: “?Bụ gụnu bụ ẹkali-oshi olivu labọ-a, nọgbaa l'agụga
uji-iphe labọ-a, bụ ọphu e gude mkpọla-ododo mee-a; tẹme ọ bụru ẹka ono bẹ manụ
shiru asọshihu-a?”
13 O yeeru mu ọnu sụ mu: “?Tị madụ iphe, iphe-a bụ?”
Mu sụ iya: “Nnajịuphu mu; mu ta amakwa iphe ọ bụ.”
14 No iya; ọ sụ mu: “Ndu ono bụ ụmadzu ẹbo ono, a wụru manụ l'ishi; g'ẹphe jeeru
onye nwe mgboko l'ophu ozi.”

5

Ẹkwo, ephe ephephe

1 Mu byakwa elee ẹnya ọzo; ẹkwo-aphụphu, ephe ephephe nọduwaa mu l'iphu!
2 Ojozi-imigwe ono sụ mu: “?Bụ gụnu bẹ ị hụmaru?”
Mu yeeru iya ọnu sụ: “Mu hụmakwaru ẹkwo-aphụphu, ephe ephephe; ọ dụ
ụkporo nkwo-ẹka l'ogologo bya adụ nkwo-ẹka iri l'ọsa.”
3 Ọ bya asụ mu: “Ọ kwa ọnu, aatụ mgboko mgburugburu bụ onoya. Kẹle ọ dụa
g'iphe o pfuru l'ẹka lanụ ono; sụ lẹ ndu bụ iphuru g'ẹphe ha bẹ ee-me g'ẹphe chịhu;
tẹme ọ dụkwapho g'iphe, o pfuru l'ẹka iya ọphuu sụ; l'iphe, bụkpoo ndu akpapyabẹje
iphe, ẹphe meru ria nte bẹ ee-me g'ẹphe chịhu.
4 Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike epfukwa sụ: Mu a-tụ ndu iphuru ono ọnu;
tụkokwapho ndu ono, akpapyabẹje iphe, ẹphe meru gude ẹpha mu gụa ẹnwa ono
ọnu kwaphọ. Ọtu-ọnu mu ono abaa l'ibe phẹ mebyishia ya; mẹkpoo oshi, e keru ụlo
iya; mẹ mkpuma, e gude kpụa ya.”

Nwanyị, nọ lẹ nkata

5 No iya; Ojozi-Imigwe ono, epfu anụ mu nụ ono bya akpịritaru bya asụ mu: “Palia ẹnya hụmakpodapho iphe-a, abya afụta nta-a.”
6 Mu jịa ya sụ iya: “?Bụ gụnu bụ ono?”
O yeeru mu ọnu sụ mu: “Ọ kwa nkata, eegudeje atụ̀ iphe.” Ọ sụkwapho: “Ọwaa bụ ẹjo-iphe, ndu alị-a gbaa mgburugburu mekọtaru.”
7 A bya ekpulia igbidigbi opfu nkata ono; nwanyị nọduwaa anọo l'ime nkata ono.
8 Ojozi-Imigwe ono sụ mu: “Ọ kwa ẹjo-iphe baa.” Ọ bya enwuphu iya azụ l'ime nkata ono; bya eworu igbidigbi opfu nkata ono kpuchiphu azụ ọzo.
9 Mu bya apalia ẹnya; ụnwanyi dụwaa ẹbo pfụru mu l'iphu. Ẹphe nọdu ephe ephephe. Ǹkù phẹ dụepho gẹ ǹkù ọku-eswi-ụda. Ẹphe bya agụ-lia nkata ono parụ paghaa alị yẹe igwe l'ophu parwua mgbaka alị yẹe igwe.
10 Mu jịa Ojozi-Imigwe ono, epfu anụ mu nụ ono sụ iya: “?Bụ awe bẹ ẹphe pahụnu nkata ọbu eje?”
11 O yeeru mu ọnu sụ mu: “Ẹphe pa iya eje alị Shịna. Ẹphe eje iya akpụru ụlo l'ẹka ono. A -kpugheẹ ya phọ l'e woru nkata ono sụbe l'ọnodu iya.”

6

Ụgbo-ịnya ẹno

1 Mu byakwa apalia ẹnya ọzo; ụgbo-ịnya ẹno nọduwaa mu l'iphu. Ẹphe shi lẹ mgbaka úbvú labọ awụfuta. Úbvú ono bụ úbvú onyirubvu.
2 Ịnya, akpụgbaa ụgbo-ịnya kẹ mbụ dụkota uswe-uswe. Ndu ọphu akpụ k'ẹbo nọdu ejikọta uji.
3 Ndu ọphu akpụ k'ẹto nọdu acha ụcha; ndu akpụ k'ẹno dụkota ụkara ụkara. G'ẹphe ha dụkota ọkpehu.
4 Mu bya ajịa Ojozi-Imigwe ono, epfu anụ mu nụ ono sụ iya: “?Bụ gụnu bẹ iphe-a bụ; Nnajịuphu mu?”
5 Ojozi-Imigwe ono bya eyeeru mu ọnu sụ mu: “Ndu-a bụ ndu e-je lẹ phẹrephere lẹ mgburẹku ẹno, nọ l'akpaminigwe. Ọle ẹphe e-vuru ụzo goshiadaa onwophẹ l'iphu onye nwe mgboko l'ophu.
6 Ụgbo ọphu bụ ịnya oji akpụgbaa ya; wụru eje ala l'ụzo isheli. Ndu ọphu ịnya akpụ iya nụ achagbaa ụcha nọdu awụ etso iya etsotso. Ndu ọphu bụ ịnya, dụgbaa ụkara ụkara kpụgbaa phẹ nọdu ejepfu ọha, bugbaa l'ụzo ndọhali.”
7 O be teke ịnya ono wụfutaru; ọ nọdu anma phẹ anmanma l'ẹhu g'ẹphe wụfu je etsoru eliphe l'ophu agbaphe. No iya; ọ sụ: “Unu je; je aghaphee eliphe l'ophu.” Ẹphe wụru tụgbua je awata aghaphe l'eliphe l'ophu.
8 Ọ bya araku mu sụ mu: “Lekwa; ndu ọphu eje ala l'ọha isheli meakwaru; unme bvuru mu ebvuru l'alị ọha isheli.”

Okpu-eze kẹ Jioshuwa

9 Opfu Chipfu rwua mu nchị sụ:
10 “Ndu-a bẹ ịi-nata mkpọla-ọchaa yẹe mkpọla-ododo; Hẹludayi; waa Tobayịjia yẹe Jiedaya, bụ ndu shi lẹ Bábilọnu lwa, bụ ẹka e shi kpụa phẹ lẹ ndzụ laa. Ujiku lanụ ono bẹ ii-jekwaphọ ibe Jiosáya nwa Zefanaya.
11 Mkpọla-ọchaa ono yẹle mkpọla-ododo ono bẹ ii-gude wụa okpu-eze. Okpu-eze ono bụ onye ii-je ekpube iya l'ishi bụ onye-ishi ndu-uke ono, bụ Jioshuwa, bụ nwa Jiehozadaku.
12 Sụ iya l'ọwakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: ‘Lekwa; nwoke ono, ẹpha iya bụ Ẹkali-Oshi ọbu l'a-nyịkatakwa l'ọnodu iya bya akpụkwaa eze-ụlo Chipfu.

13 Ọ kwa iya a-bụru onye a-kpụ eze-ụlo Chipfu. Ọzo bụ l'ee-me iya l'ọo-dụ akpabiri;
l'ọ bụru eze; nọdu l'aba-eze iya. Tẹme l'o dokubekwaphọ onye uke l'aba-eze iya ono.
Nchị adụepho ẹphenebo doo l'iphe, ẹphe eme.'
14 Okpu-eze ono bẹ ee-dobe l'eze-ụlo Chipfu g'ọ bụru iphe, ee-gudeje nyata Hẹludayi;
yẹle Tobayịjia; yẹle Jiedaya; yẹle Hẹnu, bụ nwa Zefanaya."
15 "Ndu bu l'ẹka dụ ẹnya abya eyeta ẹka g'a kpụa eze-ụlo Chipfu. Noo teke unu
a-maru l'ọo Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ ziru mu gẹ mu bya. Iphemiphe ono
e-mekọta mẹ unu -nọdu emeje iphe, Chipfu, bụ Chileke unu epfu."

7

Ikpe, pfụru ọto; yẹe aphụ obu-imemini; ọ tọ bụdu aswị ẹgu

1 Tọbudu iya bụ; o be l'apha, kwe eze, bụ Dariyọsu apha ẹno l'aba-eze iya; lẹ g'ọnwa
kẹ tete dụ l'abalị ẹno, bụ iya bụ ọnwa Kisulevu; Opfu Chipfu rwua Zekaraya nchị.
2 Lẹ ndu Bẹtelu ziwaru Shareza yẹe Rẹgemu-Mẹleku; ẹphe chịta ndu ẹphe l'ẹphe
swị g'ẹphe je epfuru nụ Chipfu;
3 waa g'ẹphe jịa ndu-uke ụlo Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; ẹphe lẹ ndu
mpfuchiru Chileke sụ phẹ: "?Mu gụwaro aphụ swịa ẹgu l'ọnwa ise gẹ mu shi eshi
k'apha olemole meta-a tọo?"
4 Tọbudu iya bụ; opfu kẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bya erwua mu nchị sụ
mu:
5 "Jịa iphe, bụkpoo ndu alị-a l'ophu mẹ ndu bụ uke sụ phẹ: Teke ono, unu swịru
ẹgu nọo l'aphụ l'iphe, bụkpoo ọnwa ise yẹe ọnwa ẹsaa; e -shi k'ụkporo apha ẹto
l'apha iri, nwụwaru nụ ?bụ mu-a gẹdegede bẹ unu swị-doru ẹgu ono?
6 Tọo teke ono, unu shi eri iphe, eeri eriri; angụ iphe, aangụ angụngu; ?tọ bụdu
unu shi eri eriri angụ angụngu k'ẹhu unu ẹhu unu?
7 Iphe-a; ?tọ bụdu opfu, Chipfu gbẹ l'ọnu ndu mpfuchiru ndiche pfua teke ono,
Jierúsalẹmu ẹphe lẹ mkpụkpu nọ-pheru iya mgburugburu dakpọerupho gbẹe; tẹme
ẹku nọdu abyaru phẹ pukapuka; tẹme ndu bu l'echiẹgu ndọhali ẹphe lẹ ndu bu l'alị
ọkpa úbvú, nọ l'ụzo ẹnyanwu-arịba bukpọerupho g'ẹphe bu?"
8 Tẹme Opfu Chipfu bya erwua Zekaraya nchị ọzo sụ:
9 Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike: Unu kpeje ikpe, bụ
ire-lanụ. Unu mejeru nwibe unu iphe-ọma; unu aphụjeru phẹ obu-imemini.
10 Unu te emekpajẹkwa ndu ji phẹ anọedu ẹhu; ọzoo ndu enwedu nna; ọzoo ndu
byaru abyabya; ọzoo ndu akpa nri. Ọphu ọ dụkwa g'unu ha onye arịje l'ime ọkpoma
iya k'eme nwune iya ẹjo-iphe.
11 "Obenu l'ẹphe jịkaru angabẹ nchị; ẹphe gude ẹjo ọkpoma kwefu ike; bya eworu
nchị phẹ swọ-chishia g'ẹphe ta anụma iya.
12 Mbụ-a; ẹphe woru ọkpoma phẹ kpọo gbengu gẹ mkpuma-egbe; jịka l'ẹphe taa
ngabẹdu nchị l'ekemu; ọphu ẹphe angabẹdu nchị l'opfu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-
Ike pfuru nụ phẹ; mbụ ozi, o gude Unme nkiya gbẹ l'ọnu ndu mpfuchiru ndiche
pfuaru phẹ. Ọ bụru iya meru g'o gude ẹhu wata eghu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
eghu shii.
13 Teke mu kuru oku bẹ ẹphe ta angabẹduru nchị; noo g'o gude ẹphe kujekwanụ;
ọphu mu angaduru nchị; nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-ike epfu.
14 Mu wonụru phẹ chịkaa; mbụ gude oke phẹrephere zikaa phẹ; ẹphe dzuru
ọhamoha; ẹphe je ebugbaaru l'alị ẹka ẹphe amadụ. Ọ bụru iya bụ l'alị ono, ẹphe
gwọberu ono abụru ochobu; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụedu onye eshije iya afụta; ọphu ọ
dụdu onye ejeje iya nụ. Ẹphe woru ẹguru alị ono tọgbo ọ bụru ochobu."

8

Ukwe ọnu-ọma Chipfu ekwe Jierúsalẹmu

1 Ọzokwa; Opfu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike rwukwaa mu nchị ọzo sụ:
2 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: “Mu ekokwa okophoo ẹhu Zayọnu shii; mbụ l'okophoo ẹhu iya enwukwa mu phuruphuru l'ẹhu.”
3 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu a-lwaphutakwa azụ lẹ Zayọnu je eburu eburu lẹ Jierúsalẹmu. Noo teke aa-wata eku Jierúsalẹmu ‘mkpụkpu ire-lanụ’; l'awata eku úbvú kẹ Chipfu, ‘úbvú, dụ nsọ’ mbụ úbvú kẹ Chipfu ono, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ono.”
4 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: “Unwoke, kahụru akahụ; yẹe ụnwanyi, kahụru akahụ e-mechakwaa anọduje l'ọma gborоro Jierúsalẹmu ọzobaa; onyenọnu l'ọ tsụa mgbọro l'ẹka; kẹle ọ bụwaa ọgerenya.
5 Ụnwumgboko mẹ unwokoro eji ọma gborоro mkpụkpu ono ebvu ebvu.”
6 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: “Ọo-dụkwaro nwa ndu ẹka-a, bụ ndu ọphu phọduru nụ biribiri teke ono; obenu ?ọo-dụhunu mbẹdua biribiri?” Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu bụ ono.
7 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “Mu a-dzọta ndibe mu l'ẹka ọha, bu l'ụzo ẹnyanwu-awawa yẹle ẹka ndu ọphu bu l'ụzo ẹnyanwu-arịba.
8 Mu e-duphuta phẹ azụ g'ẹphe bya eburu lẹ Jierúsalẹmu. Ẹphe a-bụru ndibe mu; mu abụkwanuru phẹ onye ire-lanụ; pfụberu phẹ ẹka ọto; bụru Chileke phẹ.”
9 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “Unubẹ ndu anụ opfu-a nta, bụ opfu, ẹphe pfuru; mbụ ndu mpfuchiru, nọ l'ẹka ono teke a tụru ọkpa ụlo-a; mbụ ọkpa ụlo Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike-a; g'ẹka shihukwa unu ike k'ọphu aa-kpụ eze ụlo ono kpụ-ghee.
10 Teke eteke atụdu ọkpa ụlo ono bẹ e te shidu apfụje amadụ ụgwo-ozi; ọphu aapfụdu iya anụ-ẹgbudu. Ọphu ọ dụdu onye shi ejeje ozi iya lẹ ntụsarehu; l'ẹka onyemonye atsụ ọhogu iya ebvu; kẹle mu meru; onyemonye bụru ọhogu nwibe iya.
11 Obenu lẹ nta-a bẹ mu tee meẹdu nwa ndu phọduru nụ lẹ ndu-a gẹ mu meru teke ndiche ono.” Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.
12 “Mebyi-iphe, a kụru l'alị a-nọdu eme ree; vayịnu amị mebyi iya ree; alị amịa mebyi iphe, e meberu iya; igwe akwa iji iya. Iphemiphe ono bẹ mu a-nụ g'ọ bụru okiphe, nwa ndu ono phọduru nụ ono e-keta.
13 Ọ kwa ẹgube ono, ọhamoha shi gude unubẹ ndu ọnu-ụlo Jiuda yẹe Ízurẹlu ephu l'iphu ono; bụkwapho gẹ mu a-dzọ unu; l'a gọtaahaa unu l'ọpho. Unu ba atsụkwa ebvu; ọo ẹkwapho g'ẹka shihu unu ike.”
14 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “Ọ kwa ẹgube ono, mu rịwaru l'eme unu ẹjo-iphe; mu taa phụduru unu obu-imemini; teke ono, ndiche unu phẹ kpatsuru mu iwe ono; ọ kwa Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu;
15 bụkwapho gẹ mu rịwaru iya nta-a lẹ mu e-meru ndu Jierúsalẹmu yẹe ọnu-ụlo Jiuda ree ọzo. Unu ta atsụkwa ebvu.
16 Wakwa iphe, unu a-nọdu eme baa; unu pfujeru nwibe unu ire-lanụ; unu ekpeje ikpe, bụ ire-lanụ bya abụru ikpe, e-me gẹ nchị dụ doo l'ime ụlo-ikpe unu.
17 Unu ta achịjekwaru nwibe unu ẹjo idzu l'ime obu unu; ọphu ohejekwa unu ihee akpapyabẹ iphe, unu meru gụa ẹnwa. Iphemiphe ono bụ iphe, dụkota mu ashị. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”
18 Mu byakwa anụma Opfu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ọzobakwa.
19 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “Aswị ẹgu l'ọnwa k'ẹno mẹ k'ise mẹ k'ẹsaa mẹ k'iri a-tụko bụru teke ẹhu a-tsọje unubẹ ndu ọnu-ụlo Jiuda ụtso; unu etee ẹswa; l'ọ bụru unu Ọbo-iphe ẹhu-ụtso. Ọo ya bụ lẹ-a; unu yee ire-lanụ obu; unu eyee nchị-adụ-doo obu!”

20 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “Ndu dụ igwerigwe a-bya;
mbụ ndu shigbaa lẹ mkpụkpu, dụ igwerigwe;
21 ndu shi lẹ mkpụkpu lanụ a-wụru je lẹ mkpụkpu ọzo je asụ: ‘G'anyi je je epfua
g'anyi tụba Chipfu l'ẹnya; mbụ-a g'anyi je achọo Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; lẹ
mbẹdua l'e-jefụkwaa.’
22 Ikpoto nemadzụ; mẹkpoo ndu bụ ọha, ike dụ l'a-bya achọ Chipfu, bụ Ọkalibe-
Kakọta-Ike lẹ Jierúsalẹmu; byakwaphọ g'ẹphe rwọo ya g'ẹphe tụba iya l'ẹnya.”
23 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “E -mechaa bẹ ụmadzu iri,
epfugbaa opfu-alị, dụ iche iche; bya eshigbaa l'ọhamoha; l'a-tụje onye Jiuda lanụ
swịswia l'ọnu uwe iya arwọ iya sụ iya: ‘G'anyi tsonụru ngu laa; l'anyi nụmawaru lẹ
Chileke swiru unu eswiru.’ ”

9

Ikpe, ee-kpe ndu ọhogu Ízurẹlu

1 Ọwaa bụ ozi, Chipfu ziru zidoru ndu alị Hadụraku; tẹme o gbupyabẹwaa
mkpụkpu Damasụkosu; kẹle ẹnya ndiphe; mẹkpoo ẹnya ọkpa-ipfu l'ọkpa-ipfu
Ízurẹlu l'ophu bụkota lẹ Chipfu bẹ ọ nọwaa.
2 Oopfukwaphọ iphe, oo-me mkpụkpu Hamatu, bụ ndu ẹphe l'ẹphe maru oke;
mẹkwapho mkpụkpu Taya yẹe mkpụkpu Sayịdonu; mbụkpokwaa ẹphebedua ono,
maru iphe ntụmatu ono.
3 Ndu Taya kpụakwaru mkpụkpu phẹ kpụshia ya ike. Mkpọla-ọchaa bẹ ẹphe
kpawaru kụbe g'onye kpokọberu urwuku; bya akụbe mkpọla-ododo g'onye kụberu
ọzu l'agụga gbororo.
4 Obenu lẹ Nnajịuphu a-nafụ phẹ iphe, bụ nkephẹ; bya enwuru ẹku phẹ ye l'eze-
ẹnyimu. Ọku etsua mkpụkpu Taya ono tsufu.
5 Ndu mkpụkpu Ashikelọnu a-hụma iya; ndzụ erwuta phẹ; ndu mkpụkpu Gaza
ahụma iya terwuhu lẹ ndzụ-agụgu. Nokwaphọ g'ọo-dụ ndu Ẹkuronu; kẹle iphe,
ẹphe shi ele ẹnya iya a-la pyẹtee. Ndu Gaza bẹ onye eze phẹ a-la l'iswi; l'a gbakahụ
lẹ Ashikelọnu.
6 Ọ bụru ndu alị ọzo e-buchi mkpụkpu Ashịdodu; mu emee g'eku-onwonye ndu
Filisitayinu bụru bugemu.
7 Mee-iphe ono, ẹphe angụje ono bẹ mu a-nafụ phẹ; mu anyashịa phẹ nri ono, e
merwuru emerwụ ono, nyakaaru phẹ l'eze ono; nwa ndu ọphu phọduru nụ lẹ ndu
ono; anọdu-doru Chileke anyi; bụru ndu a-dụwaa g'ipfu ẹka phẹ l'alị Jiuda; ndu
Ẹkuronu abyakpọro adụ gẹ ndu Jiebusu.
8 Obenu lẹ ndibe mu bẹ mu a-nọdu adzọje l'ẹ́ká ndu ojọgu, azọ garamugaramu
agha ono; ọphu ndu ewere abyadụ agbabaa ndibe mu ophorokpo; kẹle nta-a bẹ mu
gudewaa ẹnya mu hụma g'ẹphe ejebe iphe-ẹhuka.

Abyabya eze ndu Zayọnu

9 Gụbe nwada Zayọnu;
tekwaa ẹswa teshia
ya ike!
Gụa ebvu ẹhu-ụtso;
gụbe nwada Jierúsalẹmu!
Lekwa; onye bụru ngu
eze abyapfutaakwa ngu.
Ọ bụ onye pfụberekoto;
tẹme ọ nọdu adzọje
nemadzụ.

O wozetaru onwiya alị;
nọdu l'eli
nkapfụ-ịgara agba
abya;
mbụ l'eli nwa nkapfụ-ịgara
ọbu.
10 Ndu Ifuremu bẹ mu a-nafụ
ụgbo-ịnya-ọgu phẹ;
mu anafụkwapho ndu
Jierúsalẹmu ịnya,
aagbajẹ alwụ ọgu.
L'a gbajia ụta, e gude eje ọgu.
L'ọ raa ya arara sụ g'ẹhu
dụkwa ọhamoha guu.
Abụ eze nkiya e -shi
l'eze-ẹnyimu ọwa dasweru
eze-ẹnyimu ọzo.
L'o shikwaphọ l'ẹnyimu
Yufurétisu nọo jasụ
l'ẹka igwe beru alị beru.

Ee-dophu ndibe Chileke azụ l'ọnodu phẹ

11 "A -bya lẹ gụbedua;
mu e-gude kẹ mee ono,
mu lẹ ngu gude gbaa
ndzụ ono haa ndibe ngu,
nọ lẹ mkpọro l'ime iduma,
mini adụdu ono;
mee phẹ;
ẹphe enweru onwophẹ.
12 Unu laphu azụ l'ẹka ono,
unu kpụshiru ike ono;
unubẹ ndu mkpọro ono,
ẹnya dụ l'ụzo ono!
Mbụ lẹ nta-a bẹ mu arakwa
iya arara
lẹ mu a-nụ unu iphe,
ha g'iphe, unu shi
nwehawarụ ugbo ẹbo;
13 kẹle mu e-woru ndu Jiuda
kwee g'onye kweru ụta;
mu eworu ndu Ifuremu
mee g'ọ bụru apfụ,
e gude agba ụta ọbu.
Mu a-kpatsu ndibe gụbe
Zayọnu g'ẹphe dapfu
ndibe gụbe Gurisu.
Mu emee ngu g'ị du
g'ogu-echi,
onye dụ ike l'ọgu pa."

14 Noo teke Chipfu a-byapyabẹ
phẹ.
Apfụ iya eziahaa phaaphaa
g'ebemu-igwe.
Nnajịuphu, bụ Chipfu abya
eworu opu-ọgu gbua.
Ọ bụru oke phẹrephere,
shi ndọhali bẹ oo-gude
eje.
15 Ọ bụru Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
e-gbobuta phẹ.
Ẹphe a-nọdu atsụ ndu ọhogu
phẹ ọtsu-ẹpfu;
alwụ phẹ alwụ-kpe
phẹ.
Ọ bụru iphe, ẹphe e-gude
eme iya bụ mkpuma
rọbo agbagba phẹ.
Ẹphe a-ngụ iphe,
aangụ angụngu;
aba gẹ ndu mẹe atsụ.
Ẹphe ejije pyịmu g'ochi,
eegudeje ephe mee
l'agụga ọru-ngwẹja
Chileke.
16 Ọ bụru Chipfu, bụ Chileke
phẹ a-nọdu adzọ phẹ
m'o -rwua mbọku ono;
eshinu ẹphe dụ
g'iphe-edobe iya bya
abụru ndibe iya.
Ẹphe a-gbajẹ kpịngu l'alị
iya g'igopoto,
nọ l'eli okpu-eze.
17 Lewarọ! Ọ dụnukaru ree
tẹme ọ manụka mma.
Ereshi l'a-nọdu eme
g'ụnwokorobya phẹ
bụru ndu nweru iphe
shii;
mẹe-ọphuu emekwaphọ
g'ụnwada phẹ nwụjaa
ọnu-ọchi.

10

Chipfu e-leta Jiuda ẹnya

1 Unu pfuaru Chipfu g'o dzeeru unu mini teke oodzeje mini ishi-apha. Ọ kwa Chipfu
emeje g'igwe rwua erwurwu. Ọ bụru iya ayọjeru ụnwu-eliphe mini; tẹme ọ nọdu
emeje g'iphe-akụku wata asọ pulapula l'ẹgu;

2 kẹle ọbvu agwọta atụkwa atụ-kporoko; ndu agba ẹja nọdu aphụ ọphulenya,
abụdu eviya; ẹphe ezeje nrwọ, bụ ụka; tẹme ọ bụru mkpọkoro obu bẹ ẹphe a-nọduje
adụ. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ndu-a nọdu anọduje awụ-phe g'ikpoto atụru,
enwedu onye eche phẹ nụ.
3 Ẹhu-eghu mu enwukwa phuruphuru l'opfu ẹhu ndu eche atụru ono; mu jekwa
l'anụ ndu-ishi ono aphụ; kẹle Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike e-che-a atụru iya, bụ
iya bụ ọnu-ụlo Jiuda. Oo-me phẹ g'ẹphe dụ g'ịnya, dụ akpabiri l'ẹka e gude iya alwụ
ọgu.
4 Ọ bụkwa lẹ Jiuda bẹ mkpuma, gude ụlo e-shi fụta; ọ bụru iya bẹ nggu, gude ụlo-
ẹkwa e-shikwaphọ; ọ bụru iya bẹ ụta, e gude alwụ ọgu e-shikwaphọ; ọ bụru iya bẹ
iphe, bụkpoo ndu a-bụru ishi e-shi l'ẹka.
5 Ẹphe a-tụgba nanụ; dụepho gẹ ndu bụ ojọgu, ike dụ; ẹphe azọo ndu ọhogu phẹ
tọlitoli lẹ gbororo l'ẹka aalwụ ọgu. Eshinu Chipfu nọ swiru phẹ eswiru bẹ ẹphe a-lwụ
ọgu chịkaa ndu gude ịnya alwụ ọgu.
6 Mu e-me g'ọnu-ụlo Jiuda shihu
ike;
mu adzọo ọnu-ụlo Jiósẹfu.
Mu e-me g'ẹphe laphu azụ
l'ọnodu phẹ;
kẹle mu a-phụru phẹ
obu-imemini.
Ẹphe e-mechaa dụ gẹ ndu mu
eshidu jịka ajịka;
kẹle ọo mbẹdua bụ Chipfu
bya abụru Chileke phẹ;
mu je l'azajẹ phẹ ẹnu.
7 Ndu Ifuremu e-mechaa dụ gẹ
ndu ike dụ l'ọgu;
ẹhu e-mechaa tsọahaa phẹ
g'onye ngụru mẹe.
Ụnwu phẹ ahụma iya tee
ẹswa;
obu atsọahaa phẹ rịkpotoo
l'ẹka Chipfu.
8 “Mu a-gbaru phẹ ọla gude
chịbata phẹ;
noo kẹle mu gbafụtaru
phẹ;
ẹphe abya adụ igwerigwe
g'ẹphe shi dụhawaa.
9 A makwarụ-a lẹ mu chịru
phẹ ghakaa l'echilabọ
ndiphe;
ọle ẹphe e-shichaa l'ẹka dụ
ẹnya nyata mu.
Ẹphebedua ẹphe l'ụnwegirima
phẹ a-wafụ;
ọzo bụ l'ẹphe a-lwa.
10 Mu e-je lẹ Ijiputu je achịlata
phẹ.
Mu eje Asiriya je atụtukobe

phẹ.
Mu a-chịru phẹ bya l'alị
Giladu yẹle úbvú úbvú
Lébanọnu;
ọphu ụzo a-sụkpodaa phẹ
nụ anọno.
11 Ẹphe a-ghata eze-ẹnyimu
iphe-ẹhuka ono;
ọle ọtu-kpereree mini ono
bẹ aa-byanyị;
tẹme ogbu-mini ẹnyimu
Nayịlu l'ophu
atahụkota gbengu.
Eku-onwonye ndu Asiriya
abụru iphe, e wozeru
alị; tẹme ike ono,
shi dụ ndu Ijiputu
ono abụru phuchamu.
12 Mu e-me; ike adụ ndu Jiuda;
tẹme ọ bụru ẹpha mu bẹ
ẹphe e-gude buru.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

11

1 Unubẹ úbvú úbvú
Lébanọnu; unu gụhashia
ụzo unu ghebegbaa ọnu
k'ọphu ọku e-tsupyashị
oshi sida unu!
2 Unu kwaa ẹkwa unubẹ oshi
payịnu;
kẹle oshi sida daakwaru.
Oshi ono, shi bụgbaaru
oshi,
kpọru akpaa ono
bẹ bụkotaakwaa
ọla-l'iswi.
Unu chia mkpu ẹkwa unubẹ
achị achị,
nọgbaa lẹ Beshanu;
kẹle eze ọswa eze
ọswa bẹ
a sụshichaakwaru.
3 Unu ngabẹkpodapho nchị lẹ
mkpu,
ndu eche atụru akpọ;
kẹle irwu-ẹswa ono,
ẹphe echeje atụru
ono bẹ e mebyishiwaru.
Unu nụmakpodapho ekiri,
oduma asụ;
kẹle oke-ẹgbudu,

nọ l'agụga ẹnyimu
Jiọ́danu ono ghewaru
ọnu.

Ndu eche atụru ụmadzu ẹbo

4 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke mu epfu: “Watanụ eche atụru ono, e doberu
k'egbugbu ono.
5 Ndu abyajẹ azụa phẹ nụ azụje phẹ gbua egbugbu; ọ tọ dụdu iphe, eeme phẹ. Ndu
erekwanụ phẹ nụ nọdu asụje: ‘G'ajaja bụkwaru kẹ Chipfu kẹle anyi nweakwaru ẹku.’
Ọphu ndu eche phẹ nụ aphụjeduru phẹ obu-imemini.
6 Ọo ya bụ lẹ mu ta aphụeduru ndu alị-a obu-imemini ọzo. Nokwa iphe, Chipfu
eepfu. Mu e-woru onyemonye ye nwibe iya l'ẹka; yẹle ẹka onye eze iya. Ẹphe e-gwe
ndu alị-a arakabya; ọphu mu adzọtadu phẹ l'ẹka phẹ.”
7 No iya; ndu ono, azụje atụru ono bya ere iya erere ono bya ebuta mu; mu byanụ
awata eche atụru ono, e doberu k'egbugbu ono. Mu chịta oshi-mpalẹka labọ chịru.
Mu gụbe nanụ “n-yemobu”; bya agụa ọphuu “atụgba nanụ”. No iya mu cheahaa
ikpoto atụru ọbu.
8 L'ime ọnwa ophu bẹ mu gude chịkashia ụmadzu ẹto eche atụru ono. Ikpoto atụru
ono kpọo mu ashị; tẹme echeche phẹ lakwaa mu phọ ẹnyiru.
9 Mu pfuahaa sụ: “Mu tee cheẹkwa unu. G'onye ala maa larwukwaa agala; onye
ala l'iswi alaa ọla-gwoo. Gẹ ndu ọphu phọduru nụ rije anụ nwibe phẹ.”
10 Mu bya ewolita oshi-mpalẹka mu ono ọphu aza “n-yemobu” bya eworu iya
nyajia; bya emebyia ọgbandzu, mu lẹ ndiphe l'ophu gbaru.
11 Ọ bụru l'eswe mbọku ono bẹ e mebyiru iya. Ndu ono, azụje atụru ono bya ere
iya erere, bụ ndu ọphu elekpọe mu phọ ẹnya teke ono maẹrupho l'ọo Chipfu gude
iphe ono, mu meru ono epfu opfu.
12 Mu sụ phẹ: “Ọ -bụru l'ọ dụ unu ree; unu pfụa mu ụgwo mu; teke ọ tọ dụdu; unu
ahakpọkwaro.” Ẹphe pfụa mu ụkporo mkpọla-ọchaa lẹ mkpọla-ọchaa iri.
13 No iya; Chipfu sụ mu: “Woru iya je atụaru ọkpu-ite; mbụ ikpoto okpoga ono,
ẹphe gude zụbua aswa ishi mu ono.” Mu byanụ bya achịru ụkporo mkpọla-ọchaa lẹ
mkpọla-ọchaa iri ono je awụshi l'eze-ụlo Chipfu; mbụ mu woru iya tụaru ọkpu-ite.
14 Mu byakwa bya agbajia oshi mkpalẹka mu k'ẹbo, bụ ọphu aza “atụgba nanụ”;
shi nno mebyia abụ nwune, Jiuda yẹe Ízurẹlu bụ.
15 No iya; Chipfu sụ mu: “Ngwa kwaa onwongu ngwa onye-eswe, eche atụru, bụ
onye adụdu iphe, ọ bụ;
16 kẹle mu a-kụ-lita onye eche atụru l'alị ndu-a, bụ onye ata akpadu ishi atụru ono
ndu ọphu ala l'iswi; ọphu oochedu ndu ọphu eme kwẹekwee; ọphu oomedu ndu
mekarụ iphe ọbvu g'ẹphe wekọrohu; ọphu ọonudu ndu ọphu ẹhu dụ ike nri. Ọchia
iphe, ọo-nọdu eme bụ l'ọo-nọdu ata anụ iya kẹ ndu ọphu ẹhu dụ ike; aswọshi iya
ụpyi-ọkpa iya.
17 Nshịo onye eche atụru ono, adụdu iphe, ọ bụ ono; mbụ onye ono, agbaphujeru
atụru ono! G'e gbukwaa ya ogu-echi l'ẹka; gbua ya ya l'ẹnya ẹkutara! G'ẹka iya
l'ophu nwụhukotakwa; ẹnya ẹkutara iya apyahụ rengurengu!”

12

Eemebyishi ọhogu Jierúsalẹmu

1 Wakwa ozi, Chipfu ziru zidoru ndu Ízurẹlu; mbụ Chipfu, onye bụ iya tọsaru
akpaminigwe; tẹme ọ bụru iya tọru ọkpa mgboko l'ophu; bya abụru iya kuru unme
ye nemadzụ l'ẹhu.

2 Ọ sụru: “Lekwa; mu e-mechaa mee ndu Jierúsalẹmu g'ẹphe dụ g'okoro mẹe, ẹphe
a-ngu tụko akpọ garịgari; mbụ iphe, bụkpoo ndu bukube phẹ nụ. Ndu ono a-bụru
ọhogu kephee Jiuda yẹe Jierúsalẹmu mgburugburu.
3 O -rwua mbọku ono bẹ mu e-me Jierúsalẹmu g'ọ bụru mkpuma, anyị oke
ẹrwa dọru l'iphu ndiphe l'ophu. Iphe, bụkpoo ndu meru g'ẹphe nwuribẹru iya; e-
meka onwophẹ iphe-ẹhuka. Teke ono bẹ ọhamoha, nọ lẹ mgboko l'ophu a-chịkobe
onwophẹ g'ẹphe tsoo ya ọgu.
4 O -rwua mbọku ono bẹ ịnya-ọgu phẹ l'ophu bẹ mu e-yekọta ebvu; mu emee g'ọbvu
byakọta iphe, bụ ndu agba l'eli iya. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Obenu lẹ ndu Jiuda
bẹ mu a-nọdu eletakpọo ẹnya ọkpobe eleta. Mu emee g'ịnya, ndiphe gude alwụ ọgu
tsụhukota ishi.
5 Noo teke ndu-ishi ndu Jiuda e-pfu l'ime obu phẹ sụ: ‘Ndu Jierúsalẹmu dụkwa
ọkpehu; kẹle Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-ike bụ Chileke phẹ.’
6 “O -rwua mbọku ono bẹ mu e-me ndu-ishi ndu Jiuda g'ẹphe kpo chiichiichii g'ite-
ọku, e shiberu l'ọku; ọzoo g'ẹka ọku etsu ẹswa ereshi, e sweshiru esweshi. Ẹphe
a-nọdu ekepyashị ndu nọ phẹ l'ẹkutara; mẹ ndu nọ phẹ l'ẹkicha; mbụ iphe, bụkpoo
ndu nọ-pheru phẹ mgburugburu; obenu lẹ Jierúsalẹmu e-keẹrupho jịngujingu l'alị
iya l'ẹka o keru.
7 “Chipfu e-vukpọadaru ụzo dzọtaada ẹka ndu Jiuda bu; k'ọphu ùbvù, aa-nọdu
akwabẹ ọnu-ụlo Dévidi yẹe ndu bu lẹ Jierúsalẹmu ata akadụ kẹ ndu Jiuda shii.
8 O -rwua mbọku ono bẹ Chipfu e-gbobuta ndu bu lẹ Jierúsalẹmu; k'ọphu bụ l'onye
kachaa arwụhu l'echilabọ phẹ a-dụ ọkpehu gẹ Dévidi; ndu ọnu-ụlo Dévidi edukwanụ
phẹ gẹ Ojozi kẹ Chipfu; gẹ Chileke l'onwiya.
9 O -rwua mbọku ono bụ iphe, mu a-gbẹshi ememe bụ gẹ mu mebyishia ọhamoha
l'ophu, bụ ndu etso Jierúsalẹmu ọgu.
10 “Ọzo bụ lẹ mu e-woru unme k'eze-iphe-ọma; yẹle unme k'arwọ arwọ; wụa l'ọnu-
ụlo Dévidi; mu awụa ya l'ẹhu ndu bu lẹ Jierúsalẹmu. Ọ bụru mụbe onye ono, ẹphe
bvukashịru ọ́nyá ono bẹ ẹphe a-nọdu ele ẹnya l'ẹka; tẹme ẹphe araa ẹkwa mu g'onye
ara ẹkwa nwa, bụ iya nwa lanụ; l'oorwua phẹ l'ẹhu shingushingu g'oorwuje onye ara
ẹkwa nwa, bụ ọkpara iya.
11 O -rwua mbọku ono bẹ ụzu-ẹkwa, aa-nọdu atụ lẹ Jierúsalẹmu a-pa ẹka apaa.
Ọo-dụepho g'ụzu-ẹkwa, a tụru Hadadu-Rịmonu lẹ nsụda Megido.
12 Mbụ lẹ-a; ndu alị ono a-gụ aphụ; ipfu nọnu ẹphe anọkobe agụ aphụ onwophẹ;
ipfu ọnu-ụlo Dévidi ẹphe l'unyomu phẹ; ipfu ọnu-ụlo Nétanu ẹphe l'unyomu phẹ;
13 ipfu ọnu-ụlo Lívayi ẹphe l'unyomu phẹ; ipfu ọnu-ụlo Shimeyi ẹphe l'unyomu
phẹ;
14 mẹkpoo iphe, bụkpoo ipfu ono, phọduru nụ ono l'ẹhu l'ẹhu ẹphe l'unyomu phẹ
unyomu phẹ.”

13

1 “O -rwua mbọku ono bẹ aa-sụ-furu ọnu-ụlo Dévidi ọgba-mini; ẹphe l'iphe, bụ ndu
bu lẹ Jierúsalẹmu; gude iya safụ phẹ iphe-ẹji phẹ; yẹe emerwụ, ẹphe merwuwaru
onwophẹ.
2 O -rwua mbọku ono bẹ mu e-me g'e be kujehẹ ọbvu-agwọta ẹpha ekuku ophu
l'alị-a; ọphu a byadu anyatabaa ya anyata ophu. Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-
Kakọta-Ike eepfu. Ndu mpfuchiru ẹphe l'unme, atụrwuje nemadzụ bẹ mu a-tụko
woshichaa g'ọ tọ dụhe l'alị-a.
3 Teke ọ bụ l'ọ dụru onye sụru lẹ ya epfuchikwaduru Chileke; ne iya lẹ nna iya, bụ
ndu nwụru iya nụ asụ iya-a: ‘Ọ tọ dụkwa iphe, e-me g'ị tị nwụhu; kẹle ị dzụru ụka

sụ lẹ Chipfu pfuru iphe, o pfuduru.’ Teke ono, o gude iya l'ẹka epfu ono bẹ nna iya
ono; yẹe ne iya ono, nwụru iya nụ ono a-nmagbu iya.
4 O -rwua mbọku ono bẹ iphere e-gudeje ndu mpfuchiru l'ụdu iphe, ẹphe a-nọduje
ahụma. Ọphu ẹphe eyeẹdu uwe éjí éjí ono, ẹphe gude edephushi ndiphe ono.
5 Iphe, ọo-nọdu epfu bụ: ‘Mu ta abụkwa onye mpfuchiru. Mu bụkwa onye akọ
opfu. Ọ kwa iphe, e metaru l'alị bẹ mu gude buru eshinu mu bụ nwata.’
6 Teke ọ dụru onye jịru iya sụ iya: ‘?Ichi iphe ọwa-a, tụkokwanuru ngu ẹhu-a
bụkwanuru gụnu?’ L'ọ sụ iya: ‘Ọ kwa l'ibe onye mu l'iya eshi ọnyà bẹ e meru mu
iphe ono.’ ”

Iphe, e chiru onye eche atụru;
atụru iya gbakashịhu

7 “Gụbe ogu-echi; tehu etehu; tsoo onye ono, echeru mu atụru ono ọgu; ọ kwa
onye ono, nọ mu ntse ono bẹ mu sụru g'i tsoo ọgu. Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-
Kakọta-Ike eepfu. Gbugbua onye eche atụru g'atụru agbakashịhu. Mbẹdua amachịa
ẹka bụru ọhogu ndu ọphu ha nwanshịi.
8 Ee-woru ndu bu l'alị-a mgburugburu kee ụzo ẹto; woru ụzo labọ gbushia; ọle ụzo
lanụ l'ụzo ẹto ọphuu a-phọdukwa l'ime iya. Ọ kwa Chipfu epfu.
9 Ọ bụru ụzo lanụ l'ụzo ẹto ono bẹ mu e-woru ye l'ọku; mu abya ahụcha phẹ
ahụcha g'onye ahụcha mkpọla-ọchaa; bya ahụa phẹ ama; g'onye ahụ mkpọla-ododo
ama. Noo teke ẹphe e-ku ẹpha mu; mu aza phẹ ẹnu. Mu a-sụ l'ẹphe bụkwa ndibe
mu; ẹphebedua asụ lẹ Chipfu bụkwa Chileke phẹ.”

14

Chipfu abyaakwaa abụru eze

1 Lekwa! Mbọku kẹ Chipfu abyaakwaa, bụ mbọku, aa-kwa iphe unu l'ọkwata nọdu
l'echilabọ unu kee ya.
2 Mbọku ono bẹ mu a-chịkobe ọhamoha l'ophu chịru jeshia Jierúsalẹmu je g'ẹphe
tsoo Jierúsalẹmu ọgu. Ẹphe alwụa lwụta mkpụkpu ono; tụko iphemiphe, dụ l'ụlo
iya tụtuchaa; pharwụshia ụnwanyi phẹ k'ọkpehu. L'e kee mkpụkpu ono ẹbo; kpụa
nanụ lẹ ndzụ; ọle ndu ọphu phọduru nụ ta adụkwanu onye akpụfu phẹ lẹ mkpụkpu
ono.
3 E -mechaa; Chipfu abya alụfu je etsoo ọhamoha ono ọgu; ẹgube ono, ọolwuje mẹ
ọgu nọdu ada ono.
4 O -rwua mbọku ono bẹ oo-gude ọkpa iya pfụru l'eli úbvú olivu, dụ l'ụzo ẹnyanwu-
awawa kẹ Jierúsalẹmu. Úbvú olivu ono abya ebukahụ ẹbo; e -shi l'ụzo ẹnyanwu-
awawa jasụ l'ụzo ẹnyanwu-arịba. Echi iya abụru nsụda, a-ha ntụmatu; kẹle úbvú
ono ẹka lanụ e-shi ụzo isheli; ẹka lanụ eshia ndọhali.
5 Ọ bụru nsụda úbvú mu ono bẹ unu e-tsoru gbala; kẹle ogologo iya e-rwu Azẹlu.
Ọ bụru ụdu ọso, unu gbajẹru teke alị nmajẹru jiijiijii teke Uzáya bụ eze ndu Jiuda-
a; noo ụdu ọso, unu a-gba bụ onoya. Noo teke Chipfu, bụ Chileke mu a-bya; iphe,
bụkpoo ndu dụ nsọ g'ẹphe ha etsokwaru iya phọ abya.
6 Mbọku ono bẹ ìphóró taa dụdu; ọphu oyi atsụdu.
7 Eswe a-nọduepho anwụ eje. Mbọku tee nweẹdu eswe; ọphu oo-nweẹdu ẹnyashi;
kẹle nchi -jihuchakpọnu; ìphóró adụle-a. Ọ bụepho l'ọo Chipfu maru mbọku, ọo-
bụru.
8 O -rwua mbọku ono bẹ mini, doru rịsaa; anụ ndzụ e-shi lẹ Jierúsalẹmu asọshi.
Oo-ke ẹbo; ẹka lanụ asọ ala l'eze-ẹnyimu ụzo ẹnyanwu-awawa; ọphuu asọ ala l'eze-
ẹnyimu ụzo ẹnyanwu-arịba; l'ọ sọ l'udzumini asọ l'ọnanwu.
9 Ọ bụru Chipfu a-bụru onye eze ndu mgboko l'ophu. O -rwua mbọku ono bụ Chipfu
lanụ a-dụ; ọ bụru ẹpha iya kpoloko bụ ẹpha, aa-maru.

10 Alị-a l'ophu; e -shikpọ lẹ Geba jasụ lẹ Rịmonu, bụ ndọhali Jierúsalẹmu; a-dụkota gẹ nsụda Araba. Obenu lẹ Jierúsalẹmu a-nọduepho ephekerephe l'ẹka ọ nọ; e -shikpọ l'ọguzo Benjiaminu; je akpaa l'ẹka ọguzo mbụ dụ; jasụ l'ọguzo mgburẹku. L'ọ bya eshi lẹ Ụlo-ephekerephe Hananẹlu nọo jasụ l'ẹka aapyịshijeru onye eze akpụru vayịnu.
11 Ee-bukọtaru iya eburu. Ọphu a byadu emebyishibaa ya ọzo. Obenu l'ọ tọ dụdu iphe, byakpọru eme Jierúsalẹmu.
12 Wakwa ẹjo iphe-ememe, Chipfu e-kpukposhi iphe, bụkpoo ndiphe, tsoru Jierúsalẹmu ọgu. Ẹphe a-pfụjeru apfụru; anụ, nọ phẹ l'ẹhu ereshihu. Ẹnya phẹ echigaru l'ọnodu iya rehu erehu; tẹme ire anọdu phẹ l'ọnu rehu.
13 O -rwua mbọku ono bẹ Chipfu a-kpatsuje nemadzụ ndzụ-agụgu. Onyenọnu a-wọje nwibe iya l'ẹka; ẹphe etsoaha nwibe phẹ ọgu.
14 Ndu Jiuda kwaphọ; a-nọdu lẹ Jierúsalẹmu lwụa ọgu. Ẹku, ẹphe kparụ; mbụ ọhamoha, bupheru phẹ mgburugburu bẹ aa-chịkobekota; mbụ lẹ mkpọla-ododo a-pa iya ẹka; yẹe mkpọla-ọchaa; yẹe ẹkwa, aanma anmanma.
15 Ẹgube ẹjo iphe-ememe ono, e kpukposhiru ndiphe ono bẹ ee-kpukposhikwaphọ ịnya; yẹe ịnya-mulu; yẹe ịnya-kamẹlu; yẹe nkapfụ-ịgara; mẹkpoo iphe, bụ anụ, nọ l'ẹka ẹphe kpọberu ụlo-ẹkwa phẹ.
16 Noo teke nwa ndu wafụru nụ, shi l'ọhamoha ono, shi etso Jierúsalẹmu ọgu ono; e-jeje Jierúsalẹmu apha g'apha je abarụ onye eze ono ẹja; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; ẹphe ejekwaphọ abọ Ọbo-M̀kpù.
17 Ọ -dụru ndu bu lẹ mgboko-a, ejeduru Jierúsalẹmu je abarụ onye eze ono ẹja; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; igwe tee dzedụru phẹ mini.
18 Ọ -bụru l'ipfu ipfu ndu Ijiputu te ejeduru ayịru l'abarụ iya ẹja ono; Chipfu ekpukposhikwa phẹ phọ ẹjo iphe-ememe ono, o kpukposhiru ọhamoha ono, ejeduru abọ Ọbo-M̀kpù ono.
19 Ono a-bụru aphụ, aa-nụ ndu Ijiputu yẹe aphụ, aa-nụ ọhamoha, te ejeduru Jierúsalẹmu je abọ Ọbo-M̀kpù ono.
20 O -rwua mbọku ono bẹ iphe, ee-deje l'ọkunmee, ịnya nya l'olu bụ: “iphe, dụru Chipfu nsọ.” Ọzo bụ l'ite, eeshi ite l'eze-ụlo Chileke a-dụjeepho g'ochi, eegudeje ephe mee, adụje l'iphu ọru-ngwẹja.
21 Iphe, bụkpoo ite, nọkota lẹ Jierúsalẹmu mẹ lẹ Jiuda a-dụru Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike nsọ. Tẹme iphe, bụkpoo ndu byaru egweru Chileke ngwẹja l'ahajẹru wota ite ono gude shia anụ ngwẹja. Ọzo bụ l'o -rwua mbọku ono bẹ ndu nghọ taa dụedu l'ụlo Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.

Ẹkwo
Malakayi
Onye Mpfuchiru Chileke

N-yemobu Chileke l'ẹhu ndibe iya

1 Ọwa-a bụ ozi, Chipfu ziru Malakayi g'o zia ndu Ízurẹlu.
2 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu yekwarụ unu obu.
“Unubẹ ndibe mu a-sụkwaro: ‘?Bụ gụnu goshiru l'i yeru anyi obu?’ ”
Ọle Chipfu sụru-a: “?Ịso ta abụdu yẹle Jiékọpu bụ unwune? Ọle Jiékọpu bẹ mu yeru obu;
3 Ịso dụkwanu mu ashị; k'ọphu mu woru úbvú úbvú ono, bụ alị iya ono mee; ọ bụru ochobu; mbụ lẹ mu woru okiphe iya ono haarụ nkụta-ọswa, bu l'echiẹgu.”
4 Oshilọkpa Ịso, bụkwa iya phọ bụ ndu Edọmu a-sụkwaro l'a maru-a l'e nwukpọshiru mkpụkpu phẹ; ọle ẹphe e-mezia iphe, mebyihuru emebyihu. Ọle ọ bụ; wakwanụ iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: “Ẹphe a-kpụkwa iya bụ eviya; ọle ya e-gudeẹ ya phọ etsukpọshi jasụ l'e kuahaa phẹ ọha, ẹjo-iphe tsọru; ọha ọphu Chipfu a-nọdu atụ-koshi oke ẹhu-eghu iya jasụru.
5 Unubẹdua e-gude ẹnya unu hụma iya sụ: ‘Chipfu pakwarụ ẹka; mbụ daghata oke alị ndu Ízurẹlu.’ ”

Abarụ ndu bụ uke mba

6 “Sụ-a; nwa akwabẹjekwa nna iya ùbvù; nwozi nọdu akwabẹje nnajịuphu iya ùbvù. Ọ -bụru lẹ mu bụ nna unu; ?unu akwabẹje mu-a ùbvù, rwuberu mu nụ? Teke mu bụ nnajịuphu unu; ?unu atsụ mu-a ebvu, rwuberu mu nụ?” Noo iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu. Ọ sụkwapho-a: “Ọ kwa unubẹ ndu bụ uke akpọ mụbe Chipfu ẹbo l'afụ.
“Obenu l'unu a-jịkwaro sụ: ‘?Dẹnu g'anyi gude akpọ ngu ẹbo l'afụ?’
7 “Unu egudeje iphe, aasọ nsọ bya mu agwagwa.
“Unu a-jịkwaa ọzo sụ: ‘?Dẹnu g'o gude ọ bụru iphe, aasọ nsọ?’ Unu asụje l'ọru-ngwẹja mụbe Chipfu ta adụduro iphe, ọ bụ.
8 Mbụ-a; g'unu akpụtaje iphe, atsụ ishi kpụru bya agwaa mu; ?ono teke abụdu emeswe, unu meswee mu? Tọo teke unu kpụtaru iphe, ete ọkpa; ọzoo ọphu iphe eme; gude bya agwaa mu; ?ono teke abụkwarupho emeswe, unu meswee mu? Unu kpụnuru ọphu gbaru ẹgube ono je akpẹe ndu-ishi unu phẹ. ?Ẹphe a-nafụ iya-a unu l'ẹka meeru unu iphe-ọma?” Noo iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.
9 “Sụ-a; unu gudewarọ ẹgube ngwẹja ono je arwọo Chileke g'o meeru unu eze-iphe-ọma g'unu maẹshikwaru; ?ọo-nata iya-a unu?”
10 Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike sụru-a: “Ọ dụ g'a sụ l'onye lanụ l'echilabọ unu a-gbẹshi je agụ-chia eze-ụlo mu; g'unu ta abahụ iya je aphụ-nwua ọku gweeru mu ngwẹja iphoro l'ọru-ngwẹja mu; noo kẹle iphe, unu eme dụwaa mu ashị. Ọphu ọ dụkwa ngwẹja, unu gude bya, dụru ọphu mu abya anata.
11 Sụ-a; ọhamoha l'ophu; e -shikpọo l'ẹka ẹnyanwu awataję jasụ l'ẹka ọoribaje; bẹ a-makọtakwaru l'ẹpha mu parụ ẹka; mbụ l'iphe, bụkpoo ẹkameka bẹ ee-mechakwaa kpọo ụnwù-isẹnsu ọku nụ mu l'ụzo, dụ mu ree; tẹme ẹphe egudekwaphọ iphe, dụebe mu ree gude gweeru mu ngwẹja.” Noo iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.
12 “Obenu l'unubẹdua anọduje eme mu iphe-iphere. Unu asụje l'ọru-ngwẹja mụbe Nnajịuphu ta adụdu iphe, ọ bụ. Tẹme unu nọdu anụje mu iphe, aasọ nsọ.

13 Unu nọdu asụjekwapho: ‘Iphe ọwa-a bụakwaa anyi ivu-ẹrwa.’ Unu pfuchaa
nno; bya agbakụtaru mu azụ akpọ-yiru mu ukuvu.” Noo iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-
Kakọta-Ike eepfu.
Tẹme ọ sụkwapho lẹ-a: “Teke unu kpụtaru iphe, e mekarụ iphe; ọzoo ọphu ete
ọkpa; ọzoo ọphu iphe eme; bya egude gweeru mụbe Chipfu ngwẹja; ?unu arị lẹ mu
a-nafụ unu ẹgube iphe ono l'ẹka tọo?
14 Sụ-a; ọ tọo dụkwaru onye ono lẹ ree; mbụ onye ẹregede ono, nweru iphe, bụ
okee ya; o ribua nte lẹ ya a-kpẹ iya Chipfu; e mechaa; ọ kpụta ọphu mkpaka dụ l'ẹhu
bya akpẹe ya.” Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike sụkwaru-a: “Mu bụkwa onye eze,
parụ ẹka apaa! Mu gbakwarụ g'ọhamoha a-nọdu atsụje mu ebvu.”

2

1 “Ọwaa bụkwa ẹka; mu nọdu alọ iya unu lẹ nchị unubẹ ndu bụ uke.
2 Unu -angabẹduru mu nchị; mbụ-a; unu -egudedu obu unu g'ọ ha akwabẹ mụbe
Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ùbvù”; bẹ “mu a-tụkwa unu ọnu; tụkwapho ọnu
l'iphe, ndiphe abyajẹ unu anụnu. Mbụ-a; mu tụakwaru iphe ono ọnu ọbu atụtu;
kẹle unu te egudedu obu unu g'ọ ha akwabẹ mụbe Chipfu ùbvù.
3 “Ọo unu a-kpata iphe, mu e-mechaa nụa awa unu aphụ. Mu e-woru nshị-iphe,
unu egudeje agwa mu techishia unu iphu. L'aa-tụko unu lẹ nshị ọbu bvụta je akụbe
l'ikpọzu.
4 Noo teke unu a-maru l'iphe, mu gude lọo unu ẹka lẹ nchị-a bụ g'ọgbandzu mu
lẹ ndiche unu phẹ, bụ ndu Lívayi apfụru g'ọ pfụru.” Noo iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-
Kakọta-ike epfu.
5 “Lẹ mụbe Chipfu bẹ mu lẹ ndiche unu phẹ gbaakwaru ndzụ. Ọgbandzu ono bụru
lẹ mu a-nụ phẹ ndzụ nụ phẹ ẹhu-guu. Mu mechakwaa nụkota phẹ iya gẹ mu pfuru.
Ẹphebedua kwetakwanụ l'ẹphe a-nọdu akwabẹje mu ùbvù. Ẹphe kwabẹkpoo mu
ùbvù ọbu ree bya atsụa mu ebvu l'orwuberu iya.
6 Iphe, ẹphe shi ezije bụru iphe, bụ ọkpobe opfu; ọphu ọ dụdu ntuphu-ire, a
nụmajeru phẹ l'ọnu. Mu l'ẹphe swịkpoo ọswi; ẹhu dụ phẹ guu; tẹme ọ bụerupho
iphe, pfụru ọto bẹ ẹphe shi emeje. Ẹphe mee ikpoto nemadzụ; ẹphe haa iphe-ẹji phẹ.
7 “Kẹle iphe, gbaru onye bụ uke bụ g'o meje gẹ ndiphe maru iphe; k'ọphu ẹphe
e-shi iya l'ẹka ngabẹ nchị l'iphe, bụ: e -mee ya l'ọ dụ Chileke ree; eshinu ọ bụ iya bụ
onye-ozi Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.
8 Obenu l'unu hawaru ụzo shiahaa ọphu abụdu iya nụ. Unu gudewaa iphe, unu
ezi mee ndu dụ igwerigwe; ẹphe meahaa ẹjo-iphe. Unu te edobeẹduru ọgbandzu,
mu lẹ Lívayi gbaru.” Noo iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.
9 “Mbụa; mu haakwaru ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha g'ẹphe mee unu ujikputeru; g'ẹphe
mee g'unu bụru ndu e wozeru alị; kẹle unu tee mejedu iphe, mu sụru g'unu meje.
Ọchia iphe, unu watarụ ememe bụ l'unu abọje nemadzụ ẹbo mẹ unu -nọdu ezi ekemu
mu.”

Adụ ghẹleghelegheleghele, kẹ ndu Jiuda l'iphu Chileke

10 “Sụ-a; ?tọ bụdu nna lanụ bẹ anyi tụkoru nweru? ?Tọbudu Chileke lanụ tụkoru
g'anyi ha mee? ?Dẹnu g'o gude anyi nọdu arwụtoshi ọgbandzu, shi lẹ ndiche anyi
phẹ; mbụ ọ nọdu abụjeru: anyi -kwechaa nwibe anyi ukwe-iphe; anyi tee meẹdu
iphe, anyi kweru ukwe iya?
11 “Ndu Jiuda te emeẹkwa iphe, ẹphe kweru ukwe ememe. Eemeakwaa ẹbyi
ẹbyi l'ime mkpụkpu Jierúsalẹmu. Tẹme ẹbyi ọbu dzuwaru alị ndu Ízurẹlu gbaa
mgburugburu. Mbụ lẹ ndu Jiuda; mbụ ndu ono, Chileke họtaru; tẹme ẹphe bụru
ndu o yeru obu ono; woakwaru onwophẹ pharwụshia; kẹle ẹphe jeru je alụahaa
ụnwanyi, shigbaa l'ọha, agwa nshi.

12 Sụ-a; gụbe onye eme ẹgube iphe ono; m'o rwuharu ị bụru onye; gẹ Chipfu
mekwaa g'ị chịhu l'alị ndu Jiékọpu l'ophu; g'ẹgube onye ono te egudebaẹkwa iphe
bya agwa Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.
13 "Ọ dụkwarupho ẹjo-iphe ọzo, unu emekwaphọ. Unu anọduje l'ọru-ngwẹja
Chipfu raa ẹkwa; ẹnya-mini asọ l'eli ẹka ono gborogboro. Unu anọdu iya kwaa ẹkwa;
chia mkpu; opfu lẹ Chileke ta aghajẹedu ẹnya lee l'ẹka unu nọ agwa iya; tẹme iphe,
unu gude agwa iya bẹ ọ tọo nafụjeedu unu l'ẹka ililekpọo.
14 Ịi-jịkwaro sụ: '?Ishi iya-e?' Ishi iya bụ lẹ Chipfu hụmawaru iphe, i meru nwanyị
ono, ị lụru l'okorọbya ono. Ị nọ l'iphu iya; unu l'iya gbaa ndzụ; ọle ị tịi meẹduru iya
iphe, i kweru ukwe l'ịi-nọdu emeru iya. Ọle ọ kwa iya bụ onye ẹbo ngu; mbụ nyee
ngu, unu l'iya gbaru ndzụ l'iphu Chipfu.
15 "?Ọ kwa lẹ Chipfu mewaru unu n'ẹbo g'unu bya abụru onye lanụ; obu unu bụru
nanụ gụ lẹ nwanyị ono? ?Bụ gụnu meru g'o gude o mee; unu bụru nanụ ọbu? Ọo
kẹle oole ẹnya g'a nwụshia ụnwegirima, a-bụru ndu a-nọdu atsụ Chileke ebvu. Ọo
ya bụ; unu kpọkwaa egomunggo ọkpolohu; g'ọ tọ dụhekwa onye ahajẹ eme iphe, o
kweru ukwe lẹ ya e-meru nwanyị, ọ lụru l'okorọbya.
16 "Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu epfu baa: Asụ: 'Je lẹ mu ta
alụhedu'; adụjekwa mụbe Chipfu ashị. Tẹme ọ nọdu adụjekwa mu phọ ashị; mbụ
nwoke, dụru nyee ya ẹhuka." Noo iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.
"Ọo ya bụ; unu dekwaa ẹnya lẹ mini; unu ta ahajẹkwa eme iphe, unu kweru nwibe
unu ukwe l'unu e-meeru iya."

Epfu k'onye e-mechaa bya nụ

17 "Unu epfuchinukaakwa Chipfu nchị.
"Unu a-jịkwaro sụ: '?Dẹnu g'anyi gude epfuchi ngu nchị ọbu?' Unu asụje l'iphe,
bụkpoo ndu eme ẹjo-iphe dụkota Chipfu ree; tẹme iphe, ẹphe eme nọdu atsọje iya
ụtso. Ọzo bụru l'unu anọduje ajị sụ: '?Bụ awe bẹ Chileke ono, ekpeje ikpe, pfụru ọto
ono nọhunu?' "

3

1 Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: "Unu hụmakwa iphe, mu
abya ememe. Mu e-zi onye-ozi mu g'o je abọoru mu ụzo l'iphu. Noo teke ọ tọ dụedu
g'ọo-nọ-beru; Nnajịuphu ono, unu ele ẹnya iya ono abata l'eze-ụlo iya; mbụ onye-ozi
ono, ọogu unu g'a sụ l'ọ byaru ono, bụ onye a-bya araaru unu k'ọgbandzu mu l'unu
ono arara."
2 Obenu ?bụkwanu onye a-dụ ike nahụ ikpe iya ono mbọku ono? ?Bụ onye a-sụru
iya akpafụ l'iphu mẹ ọ -byaẹpho? Noo kẹle ọ -byaẹpho bẹ ọo-dụ g'ọku-ụzu; ọzoo gẹ
ọkpobe ncha, eegudeje asa iphe.
3 Ọo-hụcha ndu bụ uke ahụcha; mee phẹ g'ẹphe gbuchafụ ẹgube-a, onye akpụ
ụzu ahụje mkpọla-ọchaa l'ọku gude mee ya l'o gbuchafụ-a. L'ọ bya emee phẹ; ẹphe
egbuchafụ dụ gẹ mkpọla-ododo yẹle mkpọla-ọchaa, onye akpụ ụzu hụru l'ọku-ụzu
jasụ o gbuchafụ bya abụru ọkpobe iya. Noo teke Chipfu e-nweru ndu a-pfụbe-ẹka-ọto
gwaahaa ya.
4 Tẹme ngwẹja, ẹphe a-nụ Chileke; mbụ ndu Jierúsalẹmu; waa ndu Jiuda
mgburugburu a-bụru ọphu Chipfu a-nataję g'o shi anatajẹhawa iya teke ndiche.
5 Mbụ lẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike sụkwaru-a: "Mu akpịritaakwaru unu ntse
abya ekpe ikpe. Mu e-mekwa ẹgwegwa bya atụa ndu-a jala; mbụ ndu agwọ nshi; mẹ
ndu eri ogori; mẹ ndu akpapyabẹje iphe, ẹphe meru gụa ẹnwa; mẹ ndu abụjeru: e
-jechaaru phẹ ozi; ẹphe apfụ-pete ndu jeru phẹ ozi ụgwo; mẹ ndu bụ ụnwanyi, ji
phẹ anọedu yẹle ụnwu-ogbee, enwedu nna; bẹ ẹphe anọduje emekpa ẹhu; mẹ ndu

ekpeje ndu byaru abyabya ikpe, apfụduru-ọto; yẹle iphe, bụ ndu ta atsụdu mu ebvu ililekpọo.”

Apfụ oke-lanụ-l'ụzo-iri

6 “Sụ-a; mụbe Chipfu taa gbanwekwa agbanwe. Ọ kwa iphe ono meru g'o gude ọphu unubẹ oshilọkpa Jiékọpu achịhuduru.
7 E -shi lẹ nna unu oche phẹ bẹ unu shikwa; ọphu unu emejeẹdu iphe, mu sụru g'unu meje. Unu lwanụ azụ lwapfuta mu; gẹ mu a-lwapfuta unubẹdua.” Noo iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.
“Unu a-jịkwaro sụ: ‘?Anyi a-lwa azụ ịlwaghaa ya?’
8 “Mu sụru-a: ?Ọ dụ ree mẹ nemadzụ nọdu ana Chileke nfụ tọo? Ọle unu anakwarọ mụbe Chileke nfụ.
“Unu a-jịkwaro sụ: ‘?Anyi ana ngu nfụ ịna-agha?’
“Unu te ekejedu iphe unu ụzo iri nụ mu oke lanụ; ọphu unu anụjedu mu iphe.
9 Sụ-a; unu bụakwaa ndu a tụru ọnu; mbụ ọha unu l'ophu; kẹle unu tụkoerupho ana mu nfụ.
10 Unu tụkonu oke-lanụ-l'ụzo-iri unu g'ọ ha wobata l'ụlo mu k'ọphu nri a-dụ l'eze-ụlo mu. Unu menaa ya gude hụa mu ama maẹshikwaru ?mu taa gụhaduru unu ụzo, dụgbaa l'imigwe; dzeeru unu iphe-ọma jasụ unu tee nweẹduru ẹka unu e-dobegbabẹ iya.” Noo iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.
11 Tẹme Chipfu ono, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ono sụkwapho-a: “Mu e-mekwaphọ g'ụnwehu ta atapyashịhe iphe, unu meberu l'alị; tẹme mu emekwaphọ gẹ vayịnu unu mịa wọgalaa.
12 Noo teke ọhamoha a-wata unu eku ndu Chileke keberu l'ọma; kẹle alị unu a-bụaharu ẹka agụ ẹgu eburu.” Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-ike epfu.

Ọnu-ọma Chileke agọru ndu pfụberekoto

13 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Unu pfushiakwaru ẹjo opfu, dụ igwerigwe kpua mu.
“Unu a-jịkwaro sụ: ‘?Bụ ẹjo opfu, dụ ịdu-agha bẹ anyi pfuru kpua ngu?’
14 “Unu sụru-a: ‘l'ejeru Chileke ozi bụ ejeswashị ọkpa. Sụ-a; ?bụ gụnu bẹ anyi ritaru l'ememe, anyi emeje iphe, i pfuru; yẹe anọno, anyi anọduje yọkoo l'iphu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike g'onye aphụ tsọru?
15 Lẹ nta-a bụchikwanu ndu anyi kuru ndu iphe kweru bụ ndu eku onwophẹ. Mbụ l'ọ tọ bụledu-a lẹ ndu ẹjo-iphe aba yooyooyoo; obenu l'ọobujeru; ẹphe -hụchaa Chileke ama; ọ tọ dụdu iphe, oo-me phẹ.’ ”
16 Tọbudu iya bụ; ndu ọphu atsụkwanu Chipfu ebvu bya awata abọ ụja l'onwophẹ l'onwophẹ. Chipfu tụfuepho nchị nụma iphe, ẹphe epfu. A bya edee iphe l'ẹkwo l'iphu Chipfu; mbụ iphe, ee-gudeje nyata ndu ono, atsụ Chipfu ebvu bya akwabẹ iya ùbvù ono.
17 Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bya epfua opfu ẹhu phẹ sụ-a: “Ẹphe a-bụkwaru nkemu. Mbụ lẹ mbọku, mu a-bya agbazi ẹku mu ono bẹ mu a-gụkwaru phẹ ye lẹ ndu bụ nkemu. Mu emeeru phẹ eze-iphe-ọma ẹgube ono, nna emejeru nwa iya, kweru nkiya ono.
18 Noo teke unu a-hụma iphe, dụ iche l'ẹka ndu pfụberekoto yẹe ndu ẹjo-iphe nọ bụ ono. Unu ahụmakwapho iphe, dụ iche l'ẹka ndu ejeru Chileke ozi; yẹe ndu te ejeduru iya ozi nọ.”

4

Mbọku, Chipfu e-kpe ikpe

1 Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu sụa: “Unu hụmakwa! Ọ dụkwaru eswe
mbọku, l'a-bya nụ. Mbọku ono a-ta pfụpfupfu g'ọku-ụzu. Ndu eku onwophẹ yẹle
iphe, bụkpoo ndu eme ẹjo-iphe mgburugburu bẹ ọku a-vụ l'ọgbarabvu mbọku ono
kee phẹ kee ẹkali phẹ.
2 A bya l'unubẹ ndu atsụ ẹpha mu ebvu; ọo unu bẹ e-gude ẹnya unu hụma
apfụbekoto kẹ Chipfu. Ọo-nọdu egbu nwịinwii g'ẹnyanwu l'ẹhu unu. L'o mee; ẹhu
adụkota unu ike. Unu a-wụ wugelengu-wugelengu gẹ nweswi nshịi, a kpọfutaru
l'ọka.
3 Ọ bụru mbọku ono, mu a-bya ono bẹ unu a-kapyabẹ ndu ẹjo-iphe ẹnya; unu egwee
phẹ uji; woru phẹ zọpyabe l'ọkpa; nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-ike epfu.
4 “Sụ-a; unu ta azọhakwa ekemu ono, mu tụru nụ onye-ozi mu, bụ Mósisu ono;
mbụ ekemu; waa omelalị ono, mu goshiru iya l'úbvú Horẹbu g'o je ezia unubẹ ụnwu
Ízurẹlu g'unu meje ono.
5 “Ọle ọ bụ; a -bya erwu eze mbọku, eye ebvu ono, mu e-me iphe ono bẹ mu
e-ziadakwa onye mpfuchiru mu, bụ Elayịjia g'ọ bya.
6 Ọ bụru iya e-me ndu bụ nna g'ẹphe woru ọkpoma phẹ nụ ụnwu phẹ; tẹme l'o
mee g'ụnwegirima wokwarụpho obu phẹ nụ nna phẹ. Ọdumeka bẹ mu -bya bẹ mu
a-tụ-byikwa alị unu l'ọnu.”

Ozi-ọma,
Matiyu
Deru

Ochochoroche Jizọsu Kéreshi
(Luk 3:23-38)

1 Ọwa-a bụ eri Jizọsu Kéreshi, Nwa Dévidi, oshilọkpa Ébirihamu.
2 Ébirihamu bụ nna Áyizaku; Áyizaku bụru nna Jiékọpu; Jiékọpu bụru nna Jiuda
yẹe ụnwunna iya.
3 Jiuda bụ nna Pẹ́rezu yẹe Zera. Ne, nwụru ẹphenebo ono bụ Tama. Pẹ́rezu bụru
nna Hézerọnu; Hézerọnu bụru nna Arámu.
4 Arámu bụ nna Amínadabu; Amínadabu bụru nna Náshọnu; Náshọnu bụru nna
Sálụmonu.
5 Sálụmonu bụ nna Bówazu. Ne Bówazu bụ Réhabu. Bówazu bụru nna Óbẹdu.
Onye bụ ne iya bụ Rutu. Óbẹdu bụru nna Jiesi;
6 Jiesi bụ nna onye eze ichee ono, bụ Dévidi.
Tọbudu iya bụ; Dévidi bụkwanuru nna Sólomọnu. Onye bụ ne Sólomọnu bụ
nwanyị ono, shi bụru nyee Uráya ono.
7 Sólomọnu bụ nna Rehobówamu; Rehobówamu bụru nna Abáyijia; Abáyijia bụru
nna Asa.
8 Asa bụ nna Jiehoshafatu; Jiehoshafatu bụru nna Jióramu; Jióramu bụru nna
Uzáya.
9 Uzáya bụ nna Jiótamu; Jiótamu bụru nna Éhazu; Éhazu bụru nna Hezekáya.
10 Hezekáya bụ nna Manásẹ; Manásẹ bụru nna Émọsu; Émọsu bụru nna Jiosáya.
11 Jiosáya bụ nna Jiẹkonáya; waa unwune iya; teke ono bụ teke a kpụkoru ndu
Ízurẹlu laa alị Bábilọnu.
12 Tọbudu iya bụ; a kpụkochaepho ndu Ízurẹlu laa alị Bábilọnu: Jiẹkonáya bụru
nna Shiyálutiyẹlu; Shiyálutiyẹlu bụru nna Zerúbabelu.
13 Zerúbabelu bụ nna Abíyudu, bụ iya bụ nna Eláyekimu; Eláyekimu bụru nna
Azọ.
14 Azọ bụ nna Zédọku; Zédọku bụru nna Ákịmu; Ákịmu bụru nna Éliyudu.
15 Éliyudu bụ nna Eliyéza; Eliyéza bụru nna Mátanu; Mátanu bụru nna Jiékọpu.
16 Jiékọpu bụ nna Jiósẹfu, bụ ji Meri. Meri bụ iya bụ ne Jizọsu, bụ onye eeku
Kéreshi.
17 Ọo ya bụ l'ọgbo, dụkpoo adụdu e -shi lẹ teke kẹ Ébirihamu jeye lẹ Dévidi bụ ọgbo
iri l'ẹno. E -shi l'ọgbo kẹ Dévidi jeye lẹ teke a kpụkoru ndu Ízurẹlu laa alị Bábilọnu
dụ ọgbo iri l'ẹno; e -shikwanụ lẹ teke ono, a kpụkoru phẹ laa alị Bábilọnu ono jasụ
l'ọgbo kẹ Kéreshi ọbu bụkwarupho ọgbo iri l'ẹno.

Anwụnwu Jizọsu
(Luk 2:1-7)

18 Waa g'e gude nwụa Jizọsu Kéreshi baa: Jiósẹfu jeru l'ẹka Meri, bụ ne Jizọsu
jebua. Ọphu o toko dutakwanu iya; k'ọphu yẹe ya kwajẹwaru. A bya l'amarụ; Meri
ọbu dụwanu ime. Ọ bụru Unme-dụ-Nsọ bẹ ime ono shi l'ẹka.
19 Ji iya, bụ Jiósẹfu bụ onye pfụberekoto. Ọ nọdu emekwanụ gẹ ya te eme Meri
iphe-iphere l'edzudzu-ọha. Ọ chọkashiahaa gẹ ya e-shi jịka alụ Meri g'a ta ma.

20 O gudekwadụ iya arịri; ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajịuphu byapfuta iya lẹ nrwọ
bya asụ iya: "Jiósẹfu; Nwa Dévidi; gẹ ndzụ eduta Meri je alụru ta agụshi ngu. Nwata
ono, ọ dụ ime iya ono bụkwa Unme-dụ-Nsọ bẹ o shi l'ẹka tsụta iya.
21 E -mechaa bẹ ọo-nwụ nwa-nwoke. Iphe, ịi-gụ iya bụ Jizọsu. Noo kẹle ọo-dzọta
ndu nkiya l'ẹka iphe-ẹji, ẹphe meshiru."
22 Iphemiphe ono mee ọ vụa; mbụ iphe, Nnajịuphu shi l'ọnu onye mpfuchiru iya
pfua, bụ iya bụ iphe ono, e pfuru sụ:
23 "Hụma lẹ nwamgbọko, yẹe nwoke teke akwaswee a-tsụta ime nwụa nwa nwoke;
iphe, aa-gụ iya bụ 'Ịmanelu', bụ iya bụ 'Chileke nọ swiru anyi'."
24 Jiósẹfu tehuẹpho lẹ mgbẹnya ono bya emee g'ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajịuphu
sụru g'o mee. O je edulata Meri teke ono bya alụahaa.
25 Ọphu yẹe ya akwajẹduru jasụ o zeda nwụa nwa nwoke ono. Jiósẹfu woru iya
gụa Jizọsu.

2

Ndu mmamiphe, shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa

1 Tọbudu iya bụ; ọ bụru teke Herọdu shi bụru eze bẹ a nwụru Jizọsu lẹ mkpụkpu
Bẹtulehemu. Mkpụkpu ono nọ l'alị Jiudiya. A nwụchae ya phọ; ndu mmamiphe, shi
l'ụzo ẹnyanwu-awawa byatashia Jierúsalẹmu. Ẹphe rwua bya akpakashịahaa ishi
asụje:
2 "?Dẹnu nwata ọbu, a nwụru-a, bụ Eze ndu Jiu-a? Anyi hụmaru kpokpode iya
l'ụzo ẹnyanwu-awawa. Anyi byatashia g'anyi baarụ iya ẹja."
3 Tọbudu iya bụ; eze, bụ Herọdu nụmaepho iphe ono, ẹphe pfuru ono; ẹhu
gbangahụ yẹe ndu Jierúsalẹmu l'ophu.
4 Ọ bya ekukọo ndu-ishi uke Chileke mgburugburu mẹ ndu ezije ekemu ọha. Ẹphe
bya edzugbua. Ọ jịahaa phẹ ẹka aa-nwụkpoo Kéreshi ọbu.
5 Ẹphe sụ iya: "Ẹka aa-nwụ iya bụkwa lẹ Bẹtulehemu, nọ lẹ Jiudiya. Noo kẹle onye
mpfuchiru Chileke deru iya l'ẹkwo sụ:
6 "Gụbe Bẹtulehemu,
nọ l'alị Jiudiya;
Ọ tọ dụdu g'e meru,
ọ bụkwadu gụbedua
bẹ ẹnya kachaa
alwalwa l'iphe,
bụ mkpụkpu,
nweru ẹnya l'alị
Jiudiya.
Ọo l'ime ngu bẹ onye-ishi
e-shi lụfuta,
bụ iya bụ onye-ishi,
a-nọdu eleta ndibe
mu ẹnya;
mbụ ndibe mu,
bụ Ízurẹlu.
7 "Tọbudu iya bụ; Herọdu bya ekua ndu mmamiphe ono, shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa
ono lẹ mpya bya akpafụta phẹ ishi ẹgube teke kpokpode ono lụfutakpooru gẹdegede.
Ẹphe kọchaaru iya ya;

8 ọ bya ezia phẹ sụ g'ẹphe jeshia Bẹtulehemu ọbu. Sụ phẹ: Unu je atọkpoepho
ẹhu chọo nwata ọbu. Unu -hụmae ya phọ; unu alwa azụ bya akaru mu; k'ọphu mu
e-jekwaphọ je abaarụ iya ẹja."
9 Noo ya; ẹphe nụmabebekpoepho ozi ono, eze ziru phẹ ono; ọ bụru phẹ atụgbu.
Ẹphe lụfutaepho; gụbe kpokpode ono, ẹphe hụmahawaruro l'ụzo ẹnyanwu awawa
phọ wafụtakwa ọzo bya evutakwaru phẹ phọ ụzo ọzo. O jekpọepho gbiriri jasụ o
jerwua ẹka nwata ono nọ. O keshiru l'ẹka ono kelẹrupho jịngu jịngu l'imeli.
10 Ẹphe hụmaepho kpokpode ono; ẹhu tsọo phẹ ntụmatu. Ẹphe wata ete ẹswa.
11 Ẹphe bya abahụ l'ime ụlo ono; bya ahụma nwata ono yẹle Meri, bụ ne iya. Ẹphe
bya egbushi ikpere l'alị; baarụ nwata ono ẹja; bya ekpuhaa ẹda, ẹphe yeru ẹku phẹ
bya emeeru nwata ono iphe-ọma. Iphe, ẹphe nụru iya bụ; mkpọla-ododo waa ụnwù
furankisẹnsu; waa ụnwù mẹru.
12 E mechaa; Chileke byapfuta phẹ lẹ nrwọ sụ g'ẹphe ba alaphuẹkwa azụ l'ibe
Herọdu. Ẹphe kwe hm; tụgbua shia ụzo ọzo; ọ bụru phẹ ala alị phẹ.

Jiósẹfu phẹ ala alị Ijiputu

13 Tọbudu iya bụ; ndu mmamiphe ono tụgbuepho; ojozi-imigwe, shi l'ẹka
Nnajịuphu byapfuta Jiósẹfu lẹ nrwọ bya asụ iya: "Jiósẹfu; gbẹshi duta nwata ono yẹle
ne iya gbaru lashịa Ijiputu je eburu l'ẹka ono jasụ teke mu e-zi unu g'unu lwatashịa.
Lẹ Herọdu e-mechakwaa chọo nwata ono l'ẹnya mee gẹ ya megbua ya."
14 O rwua l'ẹnyashi iya ọzo; Jiósẹfu gbẹshi duta nwata ono yẹle ne iya; ọ bụru phẹ
ala Ijiputu.
15 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹphe nọru jasụ Herọdu nwụhu.
Ọ bụru iya bụ iphe ono, onye mpfuchiru Chileke pfuhawaru ono je avụa. L'ọ sụru:
"Ọo l'alị Ijiputu bẹ mu jeru je ekua nwa mu nwoke ono."

Eegbushi ụnwegirima-nshịi lẹ Bẹtulehemu

16 Tọbudu iya bụ; a nọnyaepho; Herọdu maru lẹ ndu mmamiphe ono bẹ bụ edeha
bẹ ẹphe deharu iya. Ọ vọru ọku wụa ẹhu. O woru ekemu tụa. E je egbushikọta iphe,
bụkpoo ụnwegirima unwoke, a nwụru l'alị Bẹtulehemu l'ophu mẹ ndu a nwụru lẹ
mkpụkpu ọzo, nọ-pheru phẹ mgburugburu. E shi lẹ ndu ọphu, a nwụru k'ọphúú
gbushia phẹ je akpaa lẹ ndu ọphu nọwaru apha labọ. Iphe, o gude mee ya nno bụ
ajịji phọ, ọ jịru ndu mmamiphe phọ; ẹphe kọoru iya teke kpokpode ono beberu fụta
phọ.
17 Ọ bụru ẹgube ono bụ g'o shiru vụa mbụ iphe ono, Jieremaya bụ onye mpfuchiru
Chileke pfuhawaru sụ:
18 "A nụmaru ụzu-ẹkwa lẹ
Rama;
mbụ ẹkwa anwụhu mẹ oke
nggụmaphu;
Ọ bụru Rechịẹlu l'ara ẹkwa
ụnwu iya;
ọphu o kwedu g'e gbobuta
iya egbobuta;
opfu l'ụnwu iya bvụeberu.*"

Alwalwa, Jiósẹfu phẹ

19 Noo ya; Herọdu nwụhuepho; ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajịuphu byapfuta Jiósẹfu
lẹ nrwọ lẹ Ijiputu; bya asụ iya:

---

* **2:18 2:18** Gụnaa Jier 31:15.

20 “Jiósẹfu; gbẹshi duru nwata ono yẹle ne iya lashịa alị Ízurẹlu; lẹ ndu shi achọ
ishi nwata ono bẹ nwụshihuakwarunu.”
21 Ọ gbẹshi duta nwata ono yẹle ne iya ọ bụru phẹ ala alị Ízurẹlu.
22 Tọbudu iya bụ; Jiósẹfu nụmaepho lẹ nwatibe Herọdu, bụ Akileyọsu bẹ bụ eze
ndu Jiudiya l'ọzori nna iya, bụ Herọdu; ndzụ eje eburu l'ẹka ono gụahaa ya. A bya
anmabaaru iya ọkwa ọzo lẹ nrwọ. Ọ bụru iphe ono, meru g'o gude ọ tụgbua; ọ bụru
iya ala Gálili.
23 O rwua je eburu lẹ mkpụkpu, eekuje Nazaretu. E shi ẹgube ono; iphe, ndu
mpfuchiru Chileke pfuhawaru vụa. L'ẹphe pfuru sụ: “Ee-ku iya Nwọphu Nazaretu.”

3

Ozi Jiọnu, onye emeje baputizimu
eezi l'echiẹgu
(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jiọn 1:19-28)

1 Ọ bụru teke ono bẹ Jiọnu ọphu emeje baputizimu byaru bya anọdu l'echiẹgu
Jiudiya bya awata epfu opfu Chileke sụ:
2 “G'izimanụ iphe-ẹji unu lwa unu azụ g'unu ghaa umere lwapfuta Chileke lẹ Chileke
abyaakwaa egoshi lẹ ya bụ eze.”
3 Ọ kwa Jiọnu bụ onye ono, Azáya, onye mpfuchiru Chileke pfuru opfu iya sụ:
“Ọ dụru onye ara iya arara
l'echiẹgu sụ:
‘Unu meziaru Nnajịuphu ụzo.
Unu mee gbororo iya g'ọ
dụgbaa nhamụnha.’ ”
4 Noo ya; uwe, Jiọnu eyeje l'ẹhu bụ uwe, e meru l'ẹjí ịnya-kamẹlu; l'o gude akpọ-anụ
tubuta iya l'upfu. Ọ bụru igube yẹle manụ-ẹnwu abụjeru nri iya.
5 Tọbudu iya bụ; ndu Jierúsalẹmu l'ophu; mẹ ndu Jiudiya; mẹ ndu bu lẹ mgboru
Jiọ́danu mgburugburu tụko zefụtakota wụ-pfutashia ya.
6 Ẹphe nọdu akọshi iphe-ẹji, ẹphe meshiru; ọ nọdu emejegbaa phẹ baputizimu
l'ẹnyimu Jiọ́danu.
7 Tọbudu iya bụ; ọ hụmaepho ikpoto ndu Fárisii waa ndu Sadusii, awụ abya g'e mee
phẹ baputizimu; ọ sụ phẹ: “Unubẹ ụnwu, ẹjo agwọ nwụshiru-a. ?Bụ onye karụ unu
g'unu gbalaaru oke-ẹhu-eghu ono, Chileke a-tukoshi unu mbọku, ọo-nma mgboko
ikpe ono?
8 Unu mịa amịmi g'oshi-ọmi. Mebyi, unu aa-mị bụ eme umere, goshiru l'izimanụ
iphe-ẹji unu lwawaru unu azụ; unu lwapfutawaa Chileke.
9 Unu ta arịkwa k'asụ: ‘?Ọ kwa lẹ Ébirihamu bụwanu onye-iche anyi phẹ.’ Unu ta
amakwa l'o -beta g'ọ tọ dụ bẹ Chileke a-dụ ike meshia mkpuma-a g'ọ nwụshia ụnwu,
a-bụru ụnwu Ébirihamu.
10 Mbụ lẹ nta-a bẹ a dabẹakwaru ogbunkụ l'ọgbarabvu iphe, bụkpoo oshi. Oshi
ọphu amịduru mebyi, dụ ree; l'ee-gbutsua ya chie l'ọku.
11 Mbẹdua bụkwa mini bẹ mu egudeje eme unu baputizimu gude goshi l'izimanụ
lwarụ unu azụ l'iphe-ẹji, unu meshiru; unu lwapfutawaa Chileke. Obenu l'onye ọphu
abyanụ bẹ ka mu l'ishi ka mu l'ọkpa. Onye mu ta adụkpodanu iphe, mu bụ kẹ gẹ
mu vuru akpọkpa iya tso iya. Onye k'ono l'e-gude Unme-dụ-Nsọ waa ọku mee unu
baputizimu.
12 O gudewaa ajakpa, oo-gude phụshia ẹswa lẹ balị; vuta ọphu bụ balị vuba l'ụlo
iya; kpota ẹswa iya kporu ye l'ọku, ata nyịhudu anyịhu.”

Jiọnu eme Jizọsu baputizimu
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Tọbudu iya bụ; Jizọsu shi lẹ Gálili byatashia Jiọ́danu gẹ Jiọnu mee ya baputizimu.
14 Jiọnu meahaa g'ọ jịka sụ iya: "Ọ chia mbẹdua bẹ gbaru kẹ gẹ mu byachia g'i mee
mu baputizimu; ị gbẹchia abyapfutachịa mu."
15 Ọle Jizọsu sụru iya: "Haarọ g'e mee ya rọ ẹgube ono nta; kẹle ono g'anyi e-shi
meẹbekota iphemiphe, bụ iphe, pfụru-ọto."
Tọbudu iya bụ; Jiọnu kwetanụ.
16 Emeghe, eemeghe Jizọsu baputizimu ono; o shiẹpho lẹ mini ono rwufutashia;
igwe bukahaẹpho ẹbo gheru ọnu. Ọ hụma Unme Chileke g'ọ dụepho gẹ ndo pheẹpho
phaa phezeta bya anọdu iya l'ẹhu.
17 Noo ya; a nụma olu-opfu, shi l'imigwe ono sụ: "Ọwa-a bụ Nwa mu nwoke, mu
yeru obu. O jiru mu ẹpho."

4

Ama, Obutuswe aahụ Jizọsu
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Tọbudu iya bụ; Unme Chileke bya eduta Jizọsu duba l'echiẹgu gẹ Obutuswe hụa
ya ama.
2 O rwua ẹka ono je anọo ụkporo abalị labọ: eswe l'ẹnyashi; swịkota ẹgu. E
mechaa; ẹgu gụahaa ya.
3 Nwandale byapfuta iya bya asụ iya: "Ọ -bụru l'ị bụ Nwa Chileke; sụnu gẹ mkpuma-
a ghọshia nri!"
4 Jizọsu sụkwanu iya: "Ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru: 'Ọ tọ bụdu nri kpụrumu bẹ
amadụ e-gude nọdu ndzụ. Ọ kwa iphe, bụkpoo opfu, shi Chileke l'ọnu.' "
5 Tọbudu iya bụ; Obutuswe ono bya eduta iya duru bahụ lẹ mkpụkpu ono, dụ nsọ
ono, bya eworu iya dobe l'ẹka kachaa l'eli l'eze-ụlo Chileke
6 bya asụ iya: "Ọ -bụru l'ị bụ Nwa Chileke; shinu l'eli ẹka-a dafụ daa l'alị; l'ẹkwo-
opfu Chileke sụkwaru:
"Chileke a-karụ-a
ụnwu-ojozi-imigwe iya
g'ẹphe leta ngu ẹnya.
'Ẹphe e-gude ẹka pata ngu
apata;
a nọnyaa ị kpọo ọkpa
lẹ mkpuma.' "
7 Jizọsu sụkwanu iya: "Obenu l'e dekwaru iya phọ l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: 'Ta
ahụkwa Nnajịuphu, bụ Chileke ngu ama.' "
8 Noo ya; Obutuswe ono bya edutakwaphọ Jizọsu ọzo bya eje enyihu eze
úbvú, haẹpho ephekerephe ephekerephe gẹ gụnu; je egoshikọta iya alị-eze ndiphe
mgburugburu mẹ iphe, dụ ree, nọ iya nụ.
9 Bya asụ iya: "Iphemiphe ono g'ọ ha bẹ mu a-nụkota ngu mẹ ị -dakpọwaa l'alị;
baarụ mu ẹja."
10 Tọbudu iya bụ; Jizọsu kweẹpho doo bya asụ iya: "Gbẹshi l'ẹka ono Nsetanu;
l'ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru: 'Ọo Nnajịuphu, bụ Chileke ngu bụ onye ịi-barụ ẹja;
tẹme ọ bụru iya kpụrumu bụ onye ịi-nọdu ejeru ozi.' "
11 Tọbudu iya bụ; Obutuswe ono parụ iya haa; ụnwu-ojozi-imigwe bya ejeahaaru
iya ozi.

Jizọsu ezi Opfu Chileke lẹ Gálili
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 O be teke Jizọsu nụmaru l'a tụwaru Jiọnu mkpọro; ọ gbẹshi jeshia Gálili.
13 Ọ gbẹshi lẹ Nazaretu lashịa Kapaniyọmu je eburu. Mkpụkpu ono nọ l'agụga
eze-ẹnyimu Gẹnesaretu; mbụ l'alị Zebulọnu mẹ Nafụtali.
14 Noo ya bụ iphe ono, Azáya onye mpfuchiru Chileke pfuru ono je a-vụkota, sụru:
15 "Gụbe alị Zebulọnu mẹ alị
Nafụtali,
nọ l'ibiya k'eze-ẹnyimu
ono;
l'azụ Jiọ́danu azụ iya
ọphuu.
Gụbe Gálili kẹ ndu abụdu
ndu Jiu!
16 Ndu ono, nọ l'ime ọchii
hụmaakwaru ìphóró,
parụ ẹka.
Ndu k'ono, bu l'alị ono,
gbakọtaru tsụkiribaa
ono bẹ ìphóró
nwuakwarụ kẹ
phorokotokongu."
17 Noo ya; ọ bụru teke ono bẹ Jizọsu shiẹpho wata asa ozi-ọma, shi l'ẹka Chileke
asasa sụ: "G'izimanụ lwa unu azụ; unu ghaa umere byapfuta Chileke lẹ Chileke
abyaakwaa egoshi l'ọo ya bụ eze!"

Ndu mbụ, watarụ etso Jizọsu
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 O be gẹ Jizọsu tsoru ógbú ógbú eze-ẹnyimu, nọ lẹ Gálili; ọ hụma unwune labọ,
bụ ndu ịkokoro. Onye lanụ bẹ ẹpha iya bụ Sayịmonu, onye eekuje Pyịta. Nwune iya
ọphuu bẹ ẹpha iya bụ Anduru. Ọ hụma phẹ ẹka ẹphe agha ụgbu l'eze-ẹnyimu.
19 Tọbudu iya bụ; ọ sụ phẹ: "Unu bya etsoru mu gẹ mu emee unu ndu a-nọdu
esekutaje nemadzụ g'eesetajẹ ẹma-a."
20 Epfupfu, oopfu iya; ẹphe gwọbe ụgbu phẹ; tsoahaa ya.
21 Jizọsu byakwa eshi l'ẹka ono jeribẹru nwanshịi; ọ hụmakwa unwune labọ ọzo,
bụ Jiemusu, bụ nwa Zebedi; yẹle Jiọnu nwune iya l'ẹka ẹphe lẹ nna phẹ, bụ Zebedi
nọ l'ime ụgbo; emezi ụgbu phẹ emezi. O kua phẹ.
22 Ekuku, ooku phẹ; ẹphe haa ụgbo ono yẹe nna phẹ tụgbua je etsoru iya.

Jizọsu ezi iphe; bya eme ndu
iphe eme g'ẹphe wekọrohu
(Luk 6:17-19)

23 Tọbudu iya bụ; Jizọsu jedzuru ẹkameka lẹ Gálili; ezi opfu Chileke l'iphe, bụkpoo
ụlo-ndzukọ ndu Jiu; bya epfukwaphọ opfu Chileke sụ phẹ lẹ Chileke abyawaa egoshi
lẹ ya bụ eze; bya emee g'iphe, bụkpoo ndu ẹhu eme mẹkpoo ndu iphe-ememe mmanụ
emegbaa wekọrohukota; obeta ọ bụru ẹgube iphe-ememe dụ ịdu-agha.
24 Ẹpha Jizọsu ngakọta Siriya mgburugburu. Ẹphe nọdu apatagbaaru iya ndu iphe
eme; mẹ ndu iphe, bụkpoo ẹhu, dụ iche iche eme; mẹ ndu iphe eme ẹhuka shii; mẹ
ndu ọbvu eme; mẹ ndu ndapfụ; mẹ ndu ndanwụ danwụru ibe-ẹhu lanụ. Noo ya;
Jizọsu mekọta phẹ; ẹphe wekọrohuchaa.
25 Ikpoto nemadzụ shi lẹ Gálili tsoru iya; mẹ ndu shi lẹ Mkpụkpu-iri mẹ
Jierúsalẹmu; mẹ ndu Jiudiya; mẹ ndu shi azụ ẹnyimu Jiọ́danu. Ẹphe tụko wụru
gidigidi tsoru iya.

5

Jizọsu epfu opfu Chileke
l'eli úbvú

1 Jizọsu bya ahụma ikpoto ọha ono bya enyihu eli úbvú je anọdu anọo. Ndu etsoje
iya nụ wụ-pfuta iya.
2 Ọ wata phẹ ezi iphe sụ phẹ:

Ẹhu-ụtso
(Luk 6:20-23)

3 "Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
wozetaru onwophẹ alị
l'iphu Chileke;
kẹle ẹka Chileke bụ eze bụ
nkephẹ!
4 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
aphụ byaru;
Kẹle Chileke e-mechakwaa
dụa phẹ obu!
5 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
dụ àgù;
kẹle ọo phẹ l'e-mechaa
nweru mgboko.
6 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
ono, apfụbekoto agụje
g'ẹgu nri mẹ ẹgu mini ono;
kẹle Chileke e-mechaa
mee g'ẹpho ji phẹ!
7 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
nweru obu-imemini;
kẹle Chileke a-phụkwaru
phẹ phọ obu-imemini!
8 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu obu
gụru ìphóró;
kẹle ẹphe e-mechaa hụma
Chileke!
9 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu eme
gẹ nchị dụ do;
kẹle ọo phẹ bẹ ee-ku ụnwu
kẹ Chileke!
10 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu
aakpa ẹhu;
l'opfu l'ẹphe eme iphe,
dụ Chileke ree;
kẹle ẹka Chileke bụ eze
bụ nkephẹ!
11 "Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ unu teke ndiphe nọdu akọ unu ọnu; akpa unu ẹhu;
adzụkota ẹjo ụka, adụdu k'anụma ekpu unu opfu l'unu kweru nkemu.
12 G'ẹhu tsọje unu ụtso; unu teje ẹswa; kẹle obunggo unu parụ ẹka l'imigwe. Ọ
bụkwapho g'ẹphe akpa unu ẹhu ono bụ g'ẹphe kpakwaru iya phọ ndu mpfuchiru
Chileke, vu unu ụzo."

Únú yẹe ìphóró
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 “Ọo unubẹdua bụ únú kẹ mgboko; ọle teke únú tsọ-buhuru únú-únú; ?dẹnu g'ii-
shi mebakwadaa ya g'ọ tsọ únú-únú ọzo? Ọ tọ dụhekwa iphe ọzo, ọ dụkwadu ree
ememe; gbahaa g'e woru iya wụshia gẹ nemadzụ zọpyashia ya l'ọkpa.
14 “Ọo unubẹdua bụ ìphóró kẹ mgboko. Mkpụkpu, degeru l'elikota úbvú bẹ e te
domikọtajekwa edomi.
15 Ọphu aanwụjeduru ọku ye l'orọku kpube iya iphe. Ẹka eedobeje iya bụ l'iphe,
eedobeje orọku; k'ọphu onyemonye, nọ l'ụlo ọbu a-hụma ìphóró iya.
16 Ọo ya bụ; g'ìphóró unu ngakọtakwa l'ẹka ndiphe nọ; k'ọphu ẹphe a-hụma iphe,
dụ ree, unu emekọta gude iya jaa Nna unu, bu l'imigwe ajaja.”

Jizọsu ezi k'ekemu

17 “Unu ta arịkwa l'iphe, mu byaru bụ gẹ mu gbukaa ekemu Mósisu; ọzoo iphe,
ndu mpfuchiru Chileke pfuru. Mu ta abyakwaru iya egbuka. Mu byakwaru gẹ mu
mee g'ọ vụkota g'e pfuru iya.
18 Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; igwe a-bvụkwa alị abvụ; obenu l'akpụru
opfu lanụ ọzoo iphe, a tsọru kpọngu, shi l'ekemu ta abyakwa erebuhu ire jasụ teke
iphemiphe ono a-vụkota.
19 Ọo ya bụ l'onye mebyikwanụru ekemu Chileke m'obeta ọ bụru ọphu kachakpọo
alwa alị; bya ezi ndu ọzo g'ẹphe mekwaphọ ẹgube ono; ọo onye ono a-kachakpọo
alwa alị l'ẹka Chileke bụ eze. Obenu l'onye eme ekemu ono; bya ezi ndu ọzo g'ẹphe
mekwa iya phọ; onye ono a-bụru onye ha shii l'ẹka Chileke bụ eze.
20 Iphe, mu epfu bụ lẹ teke unu akadụ ndu ezije ekemu; waa ndu Fárisii eme iphe,
dụ Chileke ree bẹ unu ta abyakwa abahụ l'ẹka Chileke bụ eze.”

Oke-ẹhu-eghu Chileke

21 “Unu nụmahawaru lẹ ndu kẹ teke ndiche bẹ a sụru: ‘Te egbukwa ọchi.* Onye
gburu ọchi bẹ a-kpụjekwaru jee l'iphu ndu-ikpe.’
22 Obenu lẹ mbẹdua epfuru unu nta-a sụ l'onye etso nwune iya opfu l'ẹbe adụ iphe,
o meru iya; onye ono bẹ a-kpụkwaru bya l'iphu onye-ikpe. Mbụ l'iphe, bụkpoo onye
kọru nwune iya ọnu bẹ a-kpụjekwaru bya l'iphu ọgbo-ikpe. Iphe, bụkpoo onye gude
ọnu iya sụ nwune iya: ‘Gụbe onye-eswe-a’; onye ono a-lakwa l'ọku-alị-maa.
23 Ọo ya bụ lẹ-a; teke ọ bụ l'ị nọ l'iphu ọru-ngwẹja Chileke; ị -bya anụ Chileke iphe;
ị nọdu l'ẹka ono nyata l'ọ dụru opfu, dụru gẹe nwune ngu;
24 parụ iphe ono, ị byaru anụnu ono haa l'iphu ẹka ono vuru ụzo tụgbua jeadaa gẹ
gụ lẹ nwune ngu ono doshiadaa; e -mechaa l'ị byawarọ anụ Chileke iphe, ịinu iya.
25 “Teke onye gbaru ngu ẹkwo kpụ ngu eje l'ụlo-ikpe; kukebe ẹhu mee gẹ gụ l'iya
doshia ya ẹgwegwa teke unu nọkwadu l'etsuzọ; g'ọ tọ bụ: unu -rwua l'ọ kpụru ngu
nụ onye-ikpe; onye-ikpe akpụru ngu nụ ọgbogu; ọgbogu eje eworu ngu tụa mkpọro.
26 Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; Ị tị yịkwa fụta afụta l'ẹka ono jasụ teke ị
pfụeberu iphe, e gburu ngu nre iya; ị -pfuphodo mẹ afụ bẹ a taa hakwa ngu.”

Eri ogori

27 “Unu nụmawaru l'a sụru: ‘Be erikwa ogori.†’
28 Ọle mu sụkwanuru unu; o -nwekpọwaru onye leru nwanyị ẹnya; k'ọphu nwanyị
ono gụru iya agụgu ejepfu; onye ono bẹ gudeakwaa obu iya ria ogori.
29 Ọo ya bụ; teke ọ bụ l'ọo ẹnya ẹkutara ngu esetaru ngu eme iphe-ẹji; swọfu iya
tuphaa! L'ọ kakwaru ngu ree l'i tupharu ibe ẹhu ngu lanụ; eme l'i dzuru oke; a pata
ngu l'ophu chie l'ọku-alị-maa.

---

* **5:21 5:21** Gụnaa Awụ 20:13. † **5:27 5:27** Gụnaa Awụ 20:14.

30 Teke ọ bụkwanu l'ọo ẹkutara ngu kpatarụ ngu eme iphe-ẹji; gbufu iya tuphaa.
L'ọ kakwaru ngu ree l'i tupharu ibe ẹhu ngu lanụ; eme l'i dzuru oke; a pata ngu l'ophu
chie l'ọku-alị-maa."

K'achịfu nwanyị
(Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 "E dekwaruphọ sụ g'onye achịfu nyee ya vujeadaru ụzo dee ẹkwo-achịfu-nwanyị
nụ iya lẹ ya taa lụhedu; tẹme l'ọo-chịfuwa iya rọ.
32 Ọle mu sụkwanuru unu-a: onye chịfuru nyee ya; abụdu l'oori ogori; onye ono
meakwaru nwanyị ono; ọ nọdu eri ogori; tẹme onye lụkwanuru onye a chịfuru achịfu
l'erikwaphọ ogori."

K'eri angụ

33 "Ọzo bụ l'unu nụmahawaru lẹ ndu teke ono bẹ a sụru: 'Teke i rifuru angụ
emeru Chileke iphe; mekwaaru Chileke iphe, i rifuru angụ l'ii-meru iya; ta ahakwa
iya ememe.'
34 Ọle mu sụkwanuru unu-a: unu te erijekwa angụ ililekpọo. Unu te egudejekwa
imigwe ria angụ; l'imigwe bụkwa aba-eze Chileke.
35 Ọphu unu egudejekwa alị ria angụ; l'ọ kwa alị bụ ẹka Chileke gbabẹru ọkpa. Sụ-
a; unu te egudejekwa Jierúsalẹmu ria angụ; lẹ Jierúsalẹmu bụkwa mkpụkpu k'onye
eze ono, ha shii onoya.
36 Ọphu unu egudejekpọkwaanu ishi unu ria angụ; g'ọ tọ bụdu l'unu adụ ike eme
g'ọ ka mma l'ọo akpụru ẹgbushi lanụ, nọ unu l'ishi g'o ji uji; ọzoo g'ọ chaa ụcha.
37 Iphe, unu e-pfuje kpoloko bụepho 'ee'; ọzoo 'waawaa'. O -nweru iphe ọzo, i
pfuru, 'abụdu opfu labọ ono bụakwaa Obutuswe bẹ o shi l'ẹka."

K'agwata ụgwo iphe
(Luk 6:29-30)

38 "Unu nụmahawaru l'ekemu Mósisu sụru: 'Onye meru; ẹnya pyahụ nwibe iya
g'e mekwaaphọ g'ẹnya pyahụlata onye ono; onye chikwofuru nwibe iya eze; g'e
chikwofụlata iya ụgwo iya.‡'
39 Obenu lẹ mu epfuru unu sụ: onye meru ngu ẹjo-iphe; te ejekwa iya emelata.
Onye chiru ngu ẹka l'agbagba-nchị ẹkutara; ghafụaru iya nchị ẹkicha.
40 Teke ọ bụ l'o nweru onye jeru je agbaarụ ngu ẹkwo l'ụlo-ikpe gẹ ya nata ngu
nggafụ-ẹka, i yeru l'ime ẹhu; haa ya g'ọ natafụa ngu uwe ẹhu ngu.
41 Teke ọ bụ l'o nweru onye kebutaru ngu k'ẹhuka sụ gẹ gụ l'iya swịru jee manyịru
lanụ; tsoru iya rọ gẹ gụ l'iya jee manyịru labọ.
42 Nụje onye sụru g'ị nụ iya iphe; iphe, ọ sụru g'ị nụ iya; tẹme onye byaru ngu
arwọta iphe; ta ajịkakwa iya ya anụnu."

K'eye ndu ọhogu obu
(Luk 6:27-28,32-36)

43 "Unu nụmahawaru l'a sụru: 'Yeje onye gụ l'iya eshi ọ̀nyà obu; g'onye ọhogu ngu
dụje ngu ashị.§'
44 Ọle iphe, mu akaru unu bụ: Unu yee ọhogu unu obu. Unu epfujeru Chileke opfu
ẹhu ndu emekpa unu ẹhu;
45 g'unu a-bụru ụnwu kẹ Nna unu ọphu bu l'imigwe. Kẹle ọo ya emeje g'ẹnyanwu
waaru ndu ọma mẹ ndu ẹjo-iphe. Tẹme ọ nọdu emeje g'igwe dzeru mini wụshiru
ndu pfụberekoto mẹ ndu apfụbeduru-ẹka-ọto.
46 Teke ọ bụepho ndu yeru unu obu bẹ unu yeru obu kpụrumu; ?bụ obunggo gụnu
bẹ unu a-nata l'ono? ?Tọ bụhedu gẹ ndu ana okpoga akịriko emeje bụ ono?

‡ **5:38 5:38** Gụnaa Awụ 21:24; Uke 24:20; Dit 19:21. § **5:43 5:43** Gụnaa Uke 19:18; Dit 23:6.

47 Teke ọ bụepho ndu unu ẹ phẹ eshi ọ̀nyà bẹ unu ekeleje ekele kpụrumu; ?bụ gụnu
bẹ bụ iphe, unu ka ndu ọzo ememe? ?Tọ bụedu gẹ ndu ta amadụ Chileke emeje bụ
ono?
48 Ọo ya bụ g'unu dụebe ree gẹ Nna unu, bu l'imigwe dụebe ree."

6

Eme iphe-ọma

1 "Unu kwabẹje ẹnya g'unu te emeje iphe-ọma unu sagaa k'ọphu onyemonye a-
hụmakotaje iphe unu eme. Ọdumeka bẹ Nna unu ọphu bu l'imigwe ta abyakwa ebu
unu nggo iya.
2 "Ọo ya bụ; teke i meru iphe-ọma; te ejekwa iya ara arara l'edupfu. Te emekwa
gẹ ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu emeje l'ime ụlo-ndzukọ ndu Jiu mẹ l'etsuzọ. Ẹphe
anọduje eme iya gẹ ndiphe ajaa phẹ ajaja. Mu sụ-a; g'o dokwaa ngu ẹnya ree; ọ
bụakwaa ụgwo phẹ bẹ a pfụ-dzuwaru phẹ ẹgube ono.
3 Obenu lẹ-a; teke gụbedua eme iphe-ọma; te ekwekwa g'ẹkicha ngu maru iphe
ẹkutara ngu eme.
4 Ọo ya bụ l'iphe-ọma, iime bẹ ii-meje g'iime iya lẹ mpya. Ọo ya bụ gẹ Nna ngu ono,
ahụmaje iphe, eeme lẹ mpya ono ebukwanaa ngu nggo iya."

Epfu anụ Chileke
(Luk 11:2-4)

5 "Ị -nọdu epfu anụ Chileke; te emejekwa gẹ ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu.
Ẹphebedua iphe, adụje phẹ ree bẹ bụ g'ẹphe je anmagaru l'echi ụlo-ndzukọ ndu Jiu;
ọzoo l'agụga etsuzọ epfu anụ Chileke; k'ọphu aa-hụmadzuru phẹ. Gẹ mu gbukwaaru
iya unu tororo; ọ bụakwaa ụgwo phẹ bẹ a pfụ-dzuwaru phẹ ẹgube ono.
6 Obenu gụbedua; teke iipfu anụ Chileke; tụgbua bamihukpọoro l'ime mkpuru
ụlo ngu woru ụzo gụ-chia agụ-chi; nọdu l'ẹka ono pfuru nụ Chileke, bụ Nna ngu,
a ta ahụmadu l'ẹnya. Ọo ya bụ gẹ Nna ngu ono, ahụmaje iphe, eeme lẹ mpya ono
ebukwanaa ngu nggo iya.
7 "Teke unu epfu anụ Chileke; unu te epfujekwa igwerigwe opfu mpfụkwase
'enwedu ishi gẹ ndu ta amadụ Chileke emeje ono. L'ẹphe anọduje arị lẹ Chileke
a-nụma olu phẹ m'ẹphe -pfushia opfu igwerigwe.
8 Ọo ya bụ; unu te etsokwa ẹka phẹ. Lẹ nna unu bẹ mahaakwaru iphe, unu abya
iya asụ g'ọ nụ unu; tẹme unu pfuje g'ọ nụ iya unu.
9 Ọo ya bụ l'ọwa-a g'unu e-pfuje anụ Chileke baa:
" 'Gụbe Nna anyi, bu l'imigwe.
G'e dobe ẹpha ngu iche;
10 Goshinu l'oo gụbedua bụ eze.
G'e meje iphe, dụ ngu l'uche
l'eliphe
g'eemeje iya l'imigwe.
11 Nụnu anyi nri ntanụ-a;
Nri, a-sụjeru anyi eri
mbọku-mbọku.
12 Gụaru anyi nvụ l'ẹka anyi
mesweru ngu;
G'anyi gụru ndu mesweru
anyịbedua.
13 Te ekwekwa g'anyi nmalahụ
l'ọhutama.
Nafụtachikwaa anyi g'anyi ta

aba l'ẹka onye ẹjo-iphe.’
Kẹle ọo ngu bụ eze
iphemiphe;
bya abụru ngu nwe ike;
nweru akpabiri
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii.
Nokwa g'ọ dụ.
14 “Kẹle ọ -bụru l'unu agụjeru ndu ọzo nvụ l'iphe-ẹji, ẹphe meru unu; Nna unu, bu
l'imigwe a-gụjekwarupho unu nvụ l'ọphu unu meru iya.
15 Obenu teke ọ bụ l'unu ta agụjeduru ndu ọzo nvụ l'iphe-ẹji, ẹphe meru unu; ọo
ya bụ lẹ Nna unu ta abyadụ agụru unu nvụ l'iphe-ẹji, unu meru iya.”

Aswịru Chileke ẹgu

16 “Unu -nọdu aswịru Chileke ẹgu; unu ta agbanwụbejekwa iphu gẹ ndu bụ tụko-
l'ẹhu-atụko-l'obu. Kẹle ẹphe ewojeru iphu dobe shigba shigba; k'ọphu onyenọnu
a-maru l'ẹphe aswịru Chileke ẹgu. Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ bụakwaa
obunggo phẹ bẹ ẹphe natadzuru ẹgube ono.
17 Obenu gụbedua; teke ịiswiru Chileke ẹgu; swaa iphu; nyịa manụ;
18 k'ọphu ndiphe ata amadụ l'ịiswiru Chileke ẹgu. Gbahaẹpho onye a-maru nụ bụ
Nna ngu ono, a ta ahụmadu l'ẹnya ono. Nna ngu ono, ahụmaje iphe, eeme lẹ mpya-a
l'e-bukwa ngu phọ nggo iya.”

Akpa ẹku imigwe
(Luk 12:33-34)

19 “Unu ta akpakwa ẹku kụberu onwunu lẹ mgboko ọwa-a; ẹka ọo-gba ẹgba; tẹme
mkpu atakashia ya; ndu-oshi ejekwaphọ egwee ya.
20 Unu kparụ ẹku unu doberu onwunu l'imigwe; ẹka ọ tọo gbadu ẹgba; ọphu mkpu
atakashịdu iya; ọphu ọ dụdu ndu-oshi eje iya egweta.
21 L'ọ kwa ẹka ẹku ngu, kachaa ngu mkpa nọ bẹ obu ngu nọkwapho.”

Ìphóró k'ogwẹhu
(Luk 11:34-36)

22 “Ọ kwa ẹnya bụ orọku, dụ l'ẹhu nemadzụ. Ọo ya bụ lẹ teke ẹnya doru ngu edodo;
ogwẹhu ngu abụkotaru ngu ìphóró ìphóró.
23 Obenu teke ẹnya edoduru ngu edodo; ogwẹhu ngu abụkotaru ọchii ọchii. Teke
ọ bụkwanu l'ìphóró, nọ l'ime ngu bẹ l'agba ọchii; l'ọ gbagharu ọchii ọbu ẹka.”

Etso ụzo Chileke waa ẹku
kẹ mgboko-a
(Luk 16:13; 12:22-31)

24 “Ọ tọ dụdu onye achịta nnajị labọ ejeru ozi lẹ mgbo lanụ g'ọ tọ kpọ onye lanụ
ashị; yee onye ọphuu obu; ọzoo l'o yeru ẹhu l'ozi onye lanụ; ejeru onye ọphuu ozi
mkpẹ. Ị tịi nọdudu etso ụzo Chileke bya emekwaphọ g'okpoga kwatarụ ngu.
25 “Noo iphe, mu gude sụ; unu ta akụshi photophoto k'iphe, unu e-ri; ọzoo iphe,
unu a-ngụ nọdu ndzụ. Ọzoo k'ogwẹhu unu; iphe, unu e-ye l'ẹhu. Noo lẹ ndzụ ka nri
abụru iphe; ogwẹhu ka uwe abụru iphe.
26 Lewarọ ẹnu, ephe l'eli. Ẹphe ta akọkwa opfu; ọphu ọ dụkwa iphe, ẹphe eje
akpata l'opfu; ọphu ẹphe akpatadu ewoba l'ọba; ọle Nna unu ọphu bu l'imigwe
anọdujeelaa azụ phẹ. ?Unu ta amadụ l'unu ka phẹ abụru iphe.
27 ?Dẹnu g'unu ha onye e-gude ayọ ọshi yekwa ujiku ophu lẹ ndzụ iya?

28 “?Bụhunu gụnu meru iphe, unu akụ-phe photophoto k'uwe, unu e-ye l'ẹhu? Unu
lewarọ ojimbvu, dụ l'ẹgu g'ọonoduje evu. Ẹphe te esedu akanya; ọphu ẹphe agbadu
oghu k'akwa uwe.
29 Obenu lẹ-a; unu hụma gẹ Sólomọnu yeberu uwe ama mma; ọle uwe iya ta
amarwuduru g'ojimbvu lanụ.
30 Teke ọbu lẹ Chileke eletaberu ẹswa, nọ l'ẹgbudu ẹnya ẹgube ono: k'eme iya g'ọ
ma mma; l'iphe, bụ ọ -dzụru ndzụ nọdu l'ẹgbudu ntanụ-a; echele l'e woru iya shia
ite. ?Tọo kabadaa unu eleta ọkpobe ẹnya? mbụ unubẹ ndu-a, ekwekwe, unu kweru
abadu ishi-a!
31 Ọo ya bụ; unu ta akụ-phehẹ photophoto kẹ ‘?Bụ gụnu bẹ anyi e-ri?’ ‘?Bụ gụnu
bẹ anyi a-ngụ?’ Ọzoo ‘?Bụ gụnu bẹ anyi e-ye l'ẹhu?’
32 Ọ kwa iphe ono bẹ ndu amadụ Chileke tụkoru achọ. Nna unu, bu l'imigwe
makwarụ-a l'iphemiphe ono dụ unu mkpa.
33 Ọo ya bụ; unu vuru ụzo chọadaa g'unu e-me gẹ Chileke bụru eze lẹ ndzụ unu;
yẹle apfụbekoto iya; ọo ya bụ; iphe ono g'ọ ha abụru iphe, Chileke e-yekwarụ unu
eyekwa.
34 Unu ta ayọshi ọshi k'echele; l'echele a-yọ-a ọshi onwiya. Ẹjo iphe k'ujiku ophu
sụwaru kẹ mbọku ono.”

7

Ekpe ndu ọzo ikpe
(Luk 6:37-38,41-42)

1 “Unu te ekpejekwa ndu ọzo ikpe gẹ Chileke etee kpedu unu.
2 Kẹle ọo iphe, unu gude kpee onye ọzo ikpe bẹ ee-gude kpee unubẹdua. Tẹme ọ
bụru iphe, unu gude tụru nụ nwibe unu bụ iphe, Chileke e-gude tụkwarupho nụ unu.
3 ?Bụ gụnu kparụ iphe, ị hụmaru nwiphe, nọ onye ọzo l'ẹnya; ọphu ị hụmaduru
ọphu ha g'oswebe nọdu ngu l'ẹnya nkengu?
4 Ọzoo; ?dẹnu g'ịi-gbẹ sụ onye ọzo g'o gebe g'i mefu iya nwiphe, dụ iya l'ẹnya; l'ẹka
ọphu ha g'oswebe swekwaru l'ẹnya nkengu?
5 Gụbe onye ono bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu ono! Vuru ụzo mefuadaa iphe ọphu ha
g'oswebe, sweru ngu l'ẹnya nkengu; g'ịi-dụ ike hụma-rweta ụzo mefu nwiphe ọphu
ha nwanshịi, dụ nwanna ngu l'ẹnya.
6 “Unu te ewojekwaru iphe, dụru Chileke nsọ tọgboru nkụta; ọphu unu ewojek-
waru igopoto unu, bụ iphe, ere ire shii ono woru tọgboru ezi; g'ẹphe ataa zọpyashidu
iya yọgiri yọgiri l'ọkpa; bya adakọbe byapfuta unu; bya alabushia anụ unu alabushi.”

Epfu anụ Chileke;
yẹe ekemu, swiru iya nụ
(Luk 11:9-13)

7 “Unu pfua g'a nụ unu iphe; aa-nụ iya unu! Unu chọo iphe; unu a-chọta iya! Unu
kụa ẹka l'ụzo; aa-gụharu iya unu.
8 Kẹle onyemonye, sụru g'a nụ iya iphe bẹ aanụje iphe; onye chọru nụ l'achọtaje;
onye kụru ẹka l'ụzo bẹ aagụhajeru iya.
9 Tọo ?dẹnu g'unu ha, onye nwa iya a-sụ g'ọ nụ iya buredi; l'o woru mkpuma nụ
iya?
10 Ọzoo l'ọ sụru g'a nụ iya ẹma; l'ọ gbẹ chịru agwọ nụ iya.
11 Eshinu unubẹ ndu bụ ndu ẹjo-iphe amajẹru nụ ụnwu unu iphe, dụ ree; ?bụchia
Nna unu ọphu bu l'imigwe taa madụru anụ unu ọkpobe iphe; mbụ unubẹ ndu sụru
g'ọ nụ iya unu?
12 “Ọo ya bụ; unu mejeru onyemonye g'ọ dụ unu g'onye ọzo meeru unu. Kẹle onoo
iphe, ekemu mẹ ndu mpfuchiru Chileke ezi bụ onoya.”

Ọnu ụzo, dụ kparagụ
(Luk 13:24)
13 “Unu kpata ụzo shia ọguzo, dụ kparagụ bahụ. L'ụzo ọphu eeshije ala l'iswi bẹ
ọnu iya ha ọsa; tẹme gbororo iya dụ nphe eshishi; a dụ igwe awụ iya.
14 Obenu l'ụzo ọphu edujeru nemadzụ bahụ lẹ ndzụ; bẹ ọnu iya dụ kparagụ; tẹme
ụzo iya dụ ẹhuka eshishi; ndu hụmaru iya nụ habe-a nwahabe.”

Oshi-ọmi yẹe akpụru iya
(Luk 6:43-44)
15 “Unu kwabẹjekwaru ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru ono ẹnya. Mbụ
ndu adụje àgù g'ẹphe bụ nwatụru; 'a ma l'ẹphe bụ agụ, adzụ-gbu atụru.
16 Unu e-gudewarọ umere phẹ maru ẹgube ndu ẹphe bụ. ?A wọtaje ẹra nggorobyi
l'oshi aga? Tọ ?a wọtaje akpụru ujiru l'oshi úkèè?
17 Iphe, bụkpoo ọkpobe oshi amịjekwa akpụru, dụ ree. Ẹjo oshi nọdu amịje ẹjo
akpụru.
18 Ọ tọ dụdu ọkpobe oshi, mịjeru mebyi, dụ ẹji; ọphu ọ dụkwanu ẹjo oshi, mịjeru
mebyi, dụ ree.
19 Iphe, bụkpoo oshi, taa mịdu mebyi, dụ ree bẹ ee-gbutsu egbutsu parụ chie l'ọku.
20 Ọo ya bụ l'unu e-gudewarọ akpụru, ẹphe mịru; maru phẹ.”
21 “Ọ tọ bụebekwa g'aahajẹ eeku mu ‘Nnajịuphu; Nnajịuphu’; bụ g'aa-ha bahụkota
l'ẹka Chileke bụ eze. Ọ kwa ndu meru iphe, dụ Nna mu, bu l'imigwe ree.
22 Mbọku ikpe ono bẹ aa-dụ igwerigwe sụ mu: ‘Nnajịuphu! Nnajịuphu! ?Ọ kwa
l'anyi shi egudeje ẹpha ngu epfuchiru Chileke; tẹme anyi shi egudeje ẹpha ngu achịshi
ọbvu; bya eshi egudeje ẹpha ngu eme iphe-ọhumalenya, dụ igwerigwe.’
23 Noo teke mu a-karụ phẹ sụ phẹ: ‘Mu ta amajẹkwaru ndu unu bụ. Unu gbẹshi
mu l'iphu g'unu ha; unubẹ ndu ono, bụepho iphe, Chileke sụru g'e te emeshi bẹ unu
anọduje eme ono.’ ”

Ụmadzu ẹbo, l'akpụ ụlo
(Luk 6:47-49)
24 “Ọo ya bụ l'onyemonye, anụ opfu-a, mu epfu-a bya eme iya ememe bẹ a-dụ gẹ
nwoke, kwarụ ẹnya bya eworu ụlo iya kpụa l'eli mkpuma.
25 Igwe bya edzee mini; utso gbaa; phẹrephere bya ezia; ọ bụkotaru l'eli ụlo ono;
ọphu ụlo ono adadụru; noo kẹle a tụru ọkpa iya l'eli mkpuma.
26 “Obenu onye anụ opfu-a, mu epfu-a; ọphu oomedu iya ememe l'a-dụ g'onye eswe,
jeru je akpụa ụlo iya l'eli evevee.
27 Igwe bya edzee mini; utso gbaa; phẹrephere bya ezia; ọ bụkotaru l'eli ụlo ono.
Ụlo ono phọhu daa gwoo; daa tsua gwogiri-gwogiri.”
28 Tọbudu iya bụ; Jizọsu pfubuhuẹpho iphemiphe ono, oopfu ono; iphe ono, o pfuru
ono kpọo ndu ono ọnu opfu.
29 Kẹle oozi iphe g'onye ike dụ l'ẹka. O too zidu gẹ ndu ezije phẹ ekemu.

8

Onye ekpenta, Jizọsu meru
o wekọrohu
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)
1 Noo ya bụ; Jizọsu shiẹpho l'úbvú ono nyizeta; ikpoto nemadzụ wụru tsoru iya.
2 Tọbudu iya bụ; onye ekpenta lanụ bya abyapfuta iya bya abaarụ iya ẹja sụ:
“Nnajịuphu; ọ -bụru uche ngu bẹ ii-menaa gẹ mu wekọrohu.”
3 Jizọsu bya amachịa ẹka denyi iya sụ: “Ọ bụ uche mu. Ngwa wekọrohu!” Teke
ono kwaphọ; ekpenta ono mishihu iya l'ẹhu.

4 Tọbudu iya bụ; Jizọsu sụ iya: “Ba adụkwa onye ii-pfuru iya. Jechikwaa g'onye
uke Chileke lerwee ngu ẹnya. G'ịi-nụkwapho Chileke iphe-ngwẹja k'egbuchafụ,
i gbuchafụru; gẹ Mósisu tụru l'ekemu. Ọo ya bụ g'ọha egude nno maru l'i
wekọrohuwaru.”

Ewekọrohu nwozi onye-ishi
ndu ojọgu
(Luk 7:1-10)

5 Tọbudu iya bụ; Jizọsu bahụshiepho lẹ Kapaniyọmu; o nweru onye-ishi ojọgu ndu
Romu, byaru bya anọdu arwọ iya sụ:
6 “Nnajịuphu; nwozi mu zẹ l'ụlo; iphe nọdu emeshi iya ike; k'ọphu ọ tọo ghadụ
aghagha; tẹme ọ nọdu echi mkpu l'ụlo.”
7 Jizọsu sụ iya: “Mu a-bya-a bya emee ya g'o wekọrohu.”
8 Onye-ishi ndu ojọgu ono sụ iya: “Nnajịuphu; obenu lẹ mu ta agbadụru kẹ g'ị bata
ibe mu. Ọ bụa g'i pfua opfu ọnu kpụrumu; nwozi mu ewekọrohu.
9 Mbẹdua bụkwa-a onye nọ nemadzụ l'ẹka; o nwekwarụpho ndu ojọgu, nọ mu
l'ẹka. Mu -sụ onye-a g'o jee ọwa-a; l'o jee ya; mu -sụ onye ọphuu g'ọ bya; l'ọ bya; mu
-sụ nwozi mu g'o mee ọwa-a; l'o mee ya.”
10 Jizọsu nụma iya; ọ dụ iya biribiri. Ọ sụ ndu ẹphe l'iya swị: “Iphe, mu epfuru
unu bụ lẹ-a; l'alị Ízurẹlu kpọnu bẹ mu ta ahụmakwaru onye kwetaberu ẹgube-a.
11 Iphe, mu epfuru unu bụ l'aa-dụ igwe shi l'ụzo ẹnyanwu-awawa mẹ l'ụzo
ẹnyanwu-arịba bya; ẹphe lẹ Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékọpu anọdu ria nri
l'ẹka Chileke bụ eze.
12 Aa-gbẹ chịru ndu ọphu o gogo gba l'anọ l'ẹka Chileke bụ eze ọbu chịru ye l'ẹka
gbahụru tsụkiribaa. Noo ẹka aa-nọdu kwaa ẹjo ẹkwa taa ikireze.”
13 Jizọsu pfuchaa nno bya asụ onye-ishi ndu ojọgu ono: “Jeshia iphe, iije l'ọo g'i
kwetarụ bụ g'ọo-dụru ngu.” Ọ bụerupho nwozi nwoke ono ewekọrohu teke ono teke
ono.

Jizọsu emeta igwerigwe ndu
iphe eme
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Tọbudu iya bụ; Jizọsu bya abata l'ụlo Pyịta bya ahụma lẹ ne nyee Pyịta ọbu bẹ
zẹ l'ododẹnya.
15 Ọ bya edenyi iya ẹka l'ẹka. Ododẹnya ono parụ iya haa. Ọ gbalihu; wata iya
akwaru ẹbyaa.
16 O be l'ụzenyashi; ẹphe chịtaru iya ikpoto ndu ọbvu emegbaa. Ọ bụru opfu ọnu
bẹ o gude chịshichaa ọbvu ono g'ọ ha; mbụ Jizọsu; bya emekọta iphe, bụkpoo ndu
iphe eme ẹphe wekọrohuchaa.
17 Iphemiphe ono meru ọ vụkota; mbụ iphe, Azáya, bụ onye mpfuchiru Chileke
pfuru. L'ọ sụru: “O vutaru ẹhu-ọtsu-mẹe anyi l'onwiya; bya evutakwaphọ iphe-
ememe anyi.*”

Ndu e-mechaa etsoje Jizọsu
(Luk 9:57-62)

18 Tọbudu iya bụ; Jizọsu hụmaepho ikpoto ndu ono, nọ-pheru iya mgburugburu
ono; ọ sụ ndu etsoje iya nụ: “Unu g'anyi dafụ azụ eze-ẹnyimu azụ iya ọphuu.”
19 Nwoke lanụ, bụ onye ezije ekemu byapfuta iya bya asụ iya: “O-zì-iphe; mu e-
tsojekpọe ngu phọ eje ẹkameka, iije.”
20 Jizọsu sụ iya: “Uphẹga nwekwarụ ẹnú; ẹnù, ephe l'eli nweru ẹpfune; obenu lẹ
Abụbu-Ndiphe te enwedu ẹka oo-dobeje ishi.”

---

* **8:17 8:17** Gụnaa Azá 53:4.

21 Onye ọzo, yị lẹ ndu etsoje iya nụ sụ: “Nnajịuphu; hakwaa mu gẹ mu je eliadaa
nna mu; gẹ mu abyawarọ.”
22 Jizọsu sụ iya: “Tsoru mu; haa ndu nwụhuru anwụhu g'ẹphe lia ndu nkephẹ,
nwụhuru anwụhu.”

Jizọsu abyanyị oke akpara-mini
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Jizọsu bahụepho l'ụgbo; ndu etsoje iya nụ tsoru iya.
24 No iya; oke akpara-mini wata atụtu l'echi eze-ẹnyimu ono. Ọ nọdu atụkpoo
shingushingu; k'ọphu mini abyawaa atụji ụgbo ono; ọle Jizọsu zẹele-a eku mgbẹnya.
25 Ẹphe byapfuta iya bya ekutee ya; sụ iya: “Nnajịuphu; dzọnaa anyi! Ụgbo
abyaakwaa anyi ekpukpu!”
26 Ọ sụ phẹ: “?Dẹnu g'o gude ndzụ nọdu agụ unu. Unubẹ ndu ono ekwekwe, unu
kweru abadu ishi ono.” Ọ gbẹshi bya abaarụ phẹrephere ono yẹe eze-ẹnyimu ono
mba. Ọ bụru nyọnyoronyo.
27 Ọ dụ ndu ono biribiri. Ẹphe wata epfupfu sụ: “?Bụ ẹgube nemadzụ gụnu bẹ
nwoke ọwa-a bụ? Onye ọphu phẹrephere yẹle eze-ẹnyimu emeje iphe, o pfuru.”

Unwoke labọ, ọbvu eme
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Tọbudu iya bụ; Jizọsu daẹpho eze-ẹnyimu ono lụfu azụ iya ọphuu, bụ iya bụ l'alị
kẹ ndu Gadara; unwoke labọ, ọbvu emegbaa gba iya ndzuta. Ndu ono bụ ẹka eelije
nemadzụ bẹ ẹphe shi lụfuta. Ọbvu kwarụ phẹ ịkwato l'ẹhu. Igiri igiri, ẹphe eme
kpọshia; ọphu ọ dụdu onye adụje ike je eshita ụzo ibiya ono.
29 Noo ya; ẹphe chiahaa mkpu sụ: “?Bụ gụnu bẹ anyi lẹ ngu jigba; gụbe Nwa
Chileke? ?Ị byawaru g'ị bya eshi nta-a nụta anyi aphụ; l'ẹbe abụ l'o rwuwaru teke
ee-me iya?”
30 O nweru ikpoto ezi, nọ phẹ nwụzenya; akpa nri.
31 Ọbvu ono tụko rwọahaa Jizọsu sụ iya: “Ị -chịfuwaa anyi; hanaa g'anyi wụba
l'ime ikpoto ezi phọ.”
32 Jizọsu sụ phẹ g'ẹphe je. Ọbvu ono wụfuta l'ẹhu unwoke ono bya awụba l'ime
ẹhu ezi ono. Tọbudu iya bụ; ikpoto ezi ono g'ọ ha tụko phọta ọso; gbaa kpurukpuru
gbazeta je awụda l'ime eze-ẹnyimu ono; mini rigbushia phẹ.
33 Ndu eche ezi ono gbakashịhu je eworu iphe, meru nụ g'ọ ha doo l'ime mkpụkpu;
bya edokwaaphọ g'ọ nwụru l'ẹhu ndu ono, ọbvu shi eme ono.
34 Tọbudu iya bụ; mkpụkpu l'ophu zefụta zepfuta Jizọsu bya arwọahaa ya; sụ iya
g'ọ lụfuru phẹ l'alị.

9

Nwoke, iphe lọnwuru ibe ẹhu lanụ
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Tọbudu iya bụ; Jizọsu bya abahụ l'ụgbo bya akpọghaa eze-ẹnyimu ono; ọ bụru
iya ala mkpụkpu, a nọ hefuta iya gẹdegede.
2 E gude iphe, aazẹ azẹe vutaru iya nwoke, iphe lọnwushiru ibe ẹhu lanụ. Jizọsu
hụmaepho g'ẹphe gude kwetaberu lẹ ya a-dụ ike mee g'o jee ije; ọ sụ nwoke ono, iphe
lọnwushiru ono: “Nwa mu; nweru iya obu. A gụwaru ngu nvụ l'iphe-ẹji, i meshiru.”
3 Tọbudu iya bụ; ndu ezije ekemu harụ rịahaa l'ime ọkpoma phẹ sụ: “Nwoke-a
epfubyikwa ẹpha Chileke epfubyi.”
4 Jizọsu maẹrupho iphe, ẹphe arị bya asụ: “?Dẹnu g'o gude unu nọdu arị ẹjo ọriri
l'obu unu?

5 Sụ-a; ?bụ ole ka nphe epfupfu? ?Bụ asụ: ‘A gụwaru ngu nvụ l'iphe-ẹji, i meshiru?’
?Tọo: ‘Gbalihu jeahaa ije?’
6 Ọle ọo g'unu a-maru lẹ Abụbu-Ndiphe bẹ ike dụ l'ẹka k'agụjeru nemadzụ nvụ
l'iphe-ẹji, o meshiru lẹ mgboko-a.” Ọ sụ onye ono, iphe lọnwushiru ibe ẹhu lanụ ono:
“Gbalihu palita iphe-azẹe ngu lashịa ibe ngu.”
7 Nwoke ono kwolihu; ọ bụru iya ala unuphu.
8 Ikpoto ndu ono hụmaepho iphe, meru nụ; ọ dụ phẹ biribiri. Ẹphe wata aja Chileke
ajaja; yẹbedua meru gẹ nemadzụ dụ ike mee ẹgube iphe ono.

Ekuku Matiyu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Gẹ Jizọsu shi l'ẹka ono tụgbua bẹ ọ hụmaru nwoke lanụ, ẹpha iya bụ Matiyu;
l'ẹka ọ nọ l'ụlo okpoga akịriko. Ọ sụ iya: “Tsoru mu.” Ọ gbalihu tsoru iya.
10 Jizọsu phẹ je eriahaa nri l'ibe Matiyu. Ndu ana akịriko mẹ ndu ọzo mmanụ,
bụkwapho ndu aamaru ẹjo ẹka tụkokwapho nọdu l'ẹka ono; ẹphe lẹ Jizọsu mẹ ndu
etsoje iya nụ nọdu eri nri.
11 Ndu Fárisii hụma iya bya asụ ndu etsoje iya nụ: “?Dẹnu g'o gude onye ezije unu
iphe, ẹphe lẹ ndu ana akịriko; waa ndu ọzo, aamakwarụpho ẹjo ẹka nọdu erigba
nri?”
12 Jizọsu nụmae ya phọ bya asụ: “Ọ tọ bụkwa ndu ẹhu dụ ike bẹ eegudeje gbapfu
onye eme ọbvu; ọ kwa ndu iphe eme.
13 Sụ-a; unu je anwụa iphe, opfu ọwa-a, mu abya epfupfu-a bụ; lẹ Chileke pfuru
sụ: ‘Iphe, agụ mu nụ ta abụkwa g'unu gwajẹ mu agwagwa; ọ kwa g'unu phụjeru
nemadzụ obu-imemini.*’ Noo kẹle mu ta abyakwaru eku ndu pfụberekoto; ọ kwa
ndu eme iphe-ẹji bẹ mu byaru ekuku; g'izimanụ lwa phẹ azụ.”

Aswịru Chileke ẹgu
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Tọbudu iya bụ; ndu etsoje Jiọnu onye emeje baputizimu byapfuta Jizọsu bya asụ
iya: “?Bụ gụnu meru g'o gude anyi lẹ ndu Fárisii nọdu aswịjeru Chileke ẹgu; ọphu
ndu etsoje ngu nụ aswịjedu?”
15 Jizọsu sụ phẹ: “?Ndu byaru ekele-nwanyị a-gbẹ agụ aphụ l'ẹka ẹphe l'onye eme
ekele-nwanyị nọkwadu l'ẹka-a? Ọle ọ dụkwaru teke ee-mechaa; l'a bya anafụ phẹ
onye ono, eme ekele-nwanyị ono. Ọo ya bụ; ẹphe aswịwaro ẹgu.
16 “E te ewotajẹkwa ẹkwa ọ̀phúú gude gbachia ẹka akahụ ẹkwa lakahụru alakahụ.
Onye meru iya nụ; ẹkwa ọ̀phúú ono atsụa atsụtsu kabaa alaka akahụ iya phọ.
17 Ọphu eewojeduru akụru mẹe ọ̀phúú ye l'ugbobele-mẹe, riwaru phẹripheri.
Onye yeru iya nụ; mẹe ono agbawashịa ugbobele ono. Mẹe ono awụshihu; tẹme
ugbobele ono agbakpọhukwapho. Mẹe ọ̀phúú bẹ eeyeje l'ugbobele ọ̀phúú. Ọo ya bụ;
ẹphenebo ono atụkokwanu dụ.”

Nwa Jiayirọsu mẹ nwanyị,
nsọ eme mkpụrumkpuru
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Tọbudu iya bụ; Jizọsu kpụkwaduru-a iphemiphe ono l'ọnu epfuru phẹ; onye
lanụ l'ime ndu-ishi ụlo-ndzukọ byapfuta iya bya abaarụ iya ẹja sụ iya: “Nwatibe mu
kẹ nwanyị bụepho nta-a bẹ ọ nwụhuru. Ọle ọ bụa g'ị bya ebyia ya ẹka. I -byiwa iya
ẹka bẹ ọo-nọdu-a ndzụ.”
19 Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ gbẹshi tsoru iya; ọ bụru phẹ ejeje.

---

* **9:13 9:13** Gụnaa Hos 6:6.

20 Tọbudu iya bụ; ọ dụru nwanyị, nọ l'ẹka ono, nọwaru nsọ ụnwanyi
mkpụrumkpuru apha iri l'ẹbo. O shia Jizọsu azụ pyobata bya edenyi ọnu uwe iya
ẹka.
21 Noo kẹle ọ sụkwanuru onwiya: "Mu -denyikpọwaa ẹka l'uwe iya bẹ mu a-dụa
iche."
22 Jizọsu ghakọbe bya ahụma iya bya asụ: "Nwada mu; g'ọkpoma shihu ngu ike.
Ekweta, i kwetarụ mewaru g'ị dụ iche." E shiẹpho teke ono; ọ bụru nwanyị ono
ewekọrohu.
23 Jizọsu byarwutaẹpho ibe onye-ishi ụlo-ndzukọ ono bya akpovu ụzu, igwe ọha,
nọ l'ẹka ono atụ; mẹkpoo ndu aphụ ụpyi.
24 Ọ sụ phẹ: "Unu lụfukotachaa g'unu ha. Kẹle nwamgbọko ọbu ta anwụhukwaru
anwụhu. Ọ kwa mgbẹnya bẹ ooku."
Ẹphe ze iya ọchi.
25 A chịfuchaepho ikpoto ndu ono etezi; Jizọsu bya abahụ l'ụlo bya eseta nwata
ono l'ẹka. O teta gbalihu.
26 Akọ iya ngakọtawaro uswe iya onoya mgburugburu.

Ụmadzu ẹbo, l'atsụ ishi, Jizọsu meru; ẹphe phụahaa ụzo

27 Jizọsu parụ ẹka ono haa tụgbua tsoru gbororo eje. Unwoke labọ, atsụ ishi tsoru
iya echi mkpu asụje: "Nwa Dévidi; phụaru anyi obu-imemini!"
28 Jizọsu bahụepho l'ụlo; ndu ono, atsụ ishi ono byapfuta iya l'ụlo ono. Jizọsu sụ
phẹ: "?Unu kwetarụ-a lẹ mu a-dụ ike mee iphe ono?"
Ẹphe sụ iya: "Ee-o! Nnajịuphu."
29 Ọ bụru iya bụ; Jizọsu bya ebyichaa phẹ ẹka l'ẹnya ono; bya asụ phẹ: "G'ọ
dụkwaru unu g'unu kwetaberu."
30 Ẹnya sashịhu phẹ. Ẹphe wata aphụ ụzo. Jizọsu bya anmashịaru phẹ ọkwa ike
sụ phẹ g'ẹphe te emekwa g'ọ dụru onye a-maru nụ.
31 Ẹphe tụgbuelaa je epfukashia kẹ Jizọsu l'ọha ono mgburugburu kpọ.

Onye ete pfudu opfu, Jizọsu meru o pfuahaa opfu

32 Ẹphe tụgbushiepho; e dutaru Jizọsu nwoke, ọbvu bu iya l'ẹhu meru ọphu o
pfudu opfu.
33 Jizọsu chịfuepho ọbvu ono; nwoke ono pfuahaa opfu. Ọ dụa ikpoto ndu nọ l'ẹka
ono biribiri ẹtu. Ẹphe sụ: "Ha-oo! Anyi teke ahụma-swekwaa ẹgube iya ọwa-a l'alị
Ízurẹlu!"
34 Ndu Fárisii sụ: "?A sụru ngu l'ọ tọ bụdu ike k'onye-ishi iphe, bụkpoo ọbvu bẹ
oogudeje achịshi ọbvu ono."

Jizọsu aphụru ikpoto nemadzụ obu-imemini

35 Tọbudu iya bụ; Jizọsu tụko iphe, bụ mkpụkpu lẹ mkpụkpu jegbabẹ epfu opfu
Chileke l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu. Ọ nọdu anọduje ezi ozi-ọma k'abụbu Chileke bụ eze.
Ọ nọdu emeje g'iphe, bụ ndu ẹhu eme mẹ ndu iphe-ememe mmanụ emegbaa tụko
wekọrohukota m'obeta ọ bụru ẹgube iphe-ememe, dụ ịdagha.
36 Ọ nọdu abụjeru; ọ -hụma ndu ono; imemini phẹ adụ iya; kẹle ike bvụwaru
phẹ ree; ẹbe ẹphe amahẹdu g'ẹphe e-me iya. Ẹphe dụgbaepho g'igwerigwe atụru,
enwedu onye eleta iya ẹnya.
37 Jizọsu sụ ndu etsoje iya nụ: "Iphe, e meberu l'alị chashịakwaru. Ọ
kwatakpọkwaru chashịa shii. Obenu lẹ ndu-ozi, akpata iya akpata ha nwanshịi.

38 Unu pfuru nụ Nnajịuphu, nwe iphe, e meberu l'alị g'o ye ndu-ozi, e-je akpata iya nụ.”

10

Ndu-ishi-ozi iri l'ẹbo
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Jizọsu gbẹshi bya ekua ndu etsoje iya nụ ẹphe n'iri l'ẹbo. Ọ bya ezia phẹ g'ẹphe gude ọkpehu chịshije ọbvu. Bya asụ g'ẹphe meje gẹ ndu ẹhu eme mẹ ndu iphe-ememe mmanụ eme; obetaru ọ bụru iphe-ememe, dụ ịdagha; g'ẹphe wekọrohukotachaa.
2 Waa ẹpha ndu-ishi-ozi ono ẹphe n'iri l'ẹbo baa: onye kẹ mbụ bụ Sayịmonu, bụ iya bẹ eeku Pyịta; yẹe nwune iya, bụ Anduru; mẹ Jiemusu nwa Zebedi; yẹe nwune iya kẹ nwoke, bụ Jiọnu;
3 mẹ Filipu; yẹe Batụlomiyu; waa Tọmosu; waa Matiyu, onye ana akịriko; waa Jiemusu, bụ nwa Alufiyọsu; mẹ Tadiyọsu;
4 mẹ Sayịmonu, bụ onye yị l'ọgbo, l'adzọ g'alị Jiu dụru ndu Jiu; mẹ Jiudasu Isukariyọtu; ọphu mechaarụ deru Jizọsu ye.

Jizọsu ezi ndu-ishi-ozi iri l'ẹbo
g'ẹphe je epfua opfu Chileke
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Ọ bụru ndu-ishi-ozi iri l'ẹbo-a bẹ Jizọsu ziru g'ẹphe je je epfua opfu Chileke. Teke oozi phẹ ozi ono bẹ o pfuru phẹ iya pfushiaru phẹ iya ike sụ phẹ: “Unu ta abahụkwa l'ibe ndu abụdu ndu Jiu; ọphu unu abahụkwa mkpụkpu ndu Saméríya.
6 Ọ kwa iphe, unu e-me bụ g'unu tụgbuepho jepfu ndu Ízurẹlu, bụ igwerigwe atụru, tuphashịhuru etuphashịhu.
7 Unu je ezia phẹ sụ phẹ lẹ Chileke abyaakwaa egoshi l'ọo ya bụ eze.
8 Unu emekwaaphọ ndu iphe eme g'ẹphe wekọrohu. Unu emee ndu nwụhuru anwụhu g'ẹphe teta dzụru ndzụ. Unu emekwaaphọ ndu ekpenta g'ẹphe wekọrohu; unu achịfu ọbvu l'ẹhu ndu ọbvu bu ebubu l'ẹhu. A nụru unu iphemiphe ono kẹ mmanụ. Nokwaphọ g'unu a-nụ iya ndu ọzo kẹ mmanụ kwaphọ.
9 Unu te eyekwa kobo; ọzoo afụ; ọzoo nderi l'ẹkpa uwe unu.
10 Unu te egudekwa ẹda gbẹshi ije unu. Ọphu unu eyekwa uwe n-yekwasẹ. Ọphu unu achịkwaru akpọkpa ọzo k'iche. Ọphu unu apakwaru oshi-mpalẹka. Kẹle ọ kwa onye seru akanya bẹ eriri iya rwuberu.
11 “Iphe, bụkpoo mkpụkpu lẹ mkpụkpu, unu bahụkpowaru; unu vujeru ụzo lee ẹnya onye gbaru g'a nọdu l'ibe iya. Unu nọduekwapho l'ibe onye ọbu. Unu b'ejekwa ebuphe ebuphe jasụ unu afụta l'ibiya ono.
12 Unuphu, unu bahụkpooru; unu vuru ụzo kele phẹ ekele.
13 Teke unuphu ono gbaru k'anọdu; g'ekele ẹhu-guu, unu keleru phẹ bụkwaru nkephẹ. Teke ọ gbadụru phẹ; g'ekele ẹhu-guu, unu ono lwaphutaru unu azụ.
14 Ẹka unu jeru; a jịka unu; jịka anụma opfu Chileke, unu epfu; unu -lụfutaepho l'unuphu ono; ọzoo lẹ mkpụkpu ono; unu jịshia urwuku ọkpa unu.
15 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọo-kakwaru ndu Sọdomu yẹe ndu Gọmóra mma mbọku ikpe; eme lẹ mkpụkpu ono.”

Mkpamẹhu, l'abya nụ
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

16 “Unu lekwa ẹnya l'unu dụkwa g'atụru. Mu chịakwaru unu ye g'unu jeshia ẹka agụ jiru ejiji. Ọo ya bụ g'unu kwakwaa ẹnya g'agwọ; unu adụkwapho àgù gẹ ndo.

17 Ọle-a; unu kwabẹjekwaru ndiphe ẹnya. Kẹle ẹphe a-kpụkwaru unu kpụjeru
ndu-ikpe; eechia unu iphe l'ụlo-ndzukọ;
18 tẹme unu a-byakwa apfụru l'iphu ndu ọchi-ọha mẹ l'iphu ndu eze l'opfu ẹhu mu;
g'ee-shi g'unu tụaru phẹ ọnu mu; tụkwaaru iya phọ ndu abụdu ndu Jiu.
19 Ọle teke ẹphe kpụtaru unu jee ikpe; unu ta ayọkwa ọshi iphe, unu e-pfu; ọzoo
g'unu e-dobe ọnu pfua ya. Noo kẹle o -rwuẹpho bẹ ee-me-a g'unu maru iphe, unu
e-pfu.
20 Kẹle ọ tọ bụdu unubẹdua l'epfu iya; ọo Unme kẹ Chileke, bụ Nna unu; nọ unu
l'ime epfu opfu.
21 "Sụ-a; nwune a-kpụkwaru nwune iya nụ g'e gbua; nna akpụru nwa iya nụ g'e
gbua. Ụnwu e-me g'a kpụta ndu nwụru phẹ nụ gbushia.
22 Onyemonye e-gude opfu ẹhu mu kpọo unu ashị; obenu l'onye tarụ nshi jasụ
l'ikpazụ bẹ a-dzọta.
23 Unu -bahụ lẹ mkpụkpu lanụ; ẹphe -kpaa unu ẹhu; unu haa ya tụgbua jeshia
mkpụkpu ọzo. Lẹ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; unu tee jegbabẹkwa
mkpụkpu, nọkota l'alị Ízurẹlu mgburugburu gẹ Abụbu-Ndiphe ta abyawaa.
24 "Onye anwụ iphe ta akajẹkwa onye ọonwu iphe l'ẹka iya shii; ọphu nwokoro
akajẹkwa nnajịuphu iya shii.
25 G'onye anwụ iphe makwarụ l'ọo-dapfukwa iya phọ g'ọ dapfuru onye ezi iya
iphe; ọ dapfukwaphọ nwozi g'ọ dapfuru nnajịuphu iya. Ẹphe -kua nnajịuphu, nwe
ụlo Biyelezebọlu; ?bụchia ndibe iya bẹ ẹphe taa kadụro epfubyishi."

Onye aa-tsụje ebvu
(Luk 12:2-7)

26 "Ọo ya bụ lẹ-a; unu ta atsụjekwa phẹ ebvu. L'ọ tọ dụkwa iphe, e kpuchiru
ekpuchi g'e te mechaa kpuhaa ya; ọphu ọ dụkwa iphe, e meru l'edomi g'e te mechaa
madzuru iya.
27 Iphe, mu epfuru unu l'ọchii-a bẹ unu e-pfu l'ìphóró; iphe, unu nụmaru ẹka aadzụ
iya taba taba; unu je araa ya arara g'onyemonye nụma-dzuru iya.
28 Unu ta atsụjekwa ndu egbu ogwẹhu nemadzụ ebvu; ẹphe -gbuchaa ogwẹhu;
ẹphe taa dụhedu ike egbu maa onye ọbu. Onye unu a-tsụjechia ebvu bụ onye ono
bụ: o -gbuchaa egbugbu l'o nwekwarụpho ike, oo-gude nwuru ogwẹhu onye ọbu yẹe
maa ya je echie l'ọku-alị-maa.
29 ?Tọbudu ụnwu ogbe labọ bẹ bụ kobo lanụ? Ọle o to nwekwa ọphu adarwu alị
l'ẹbe ọ bụ uche Nna unu.
30 Mbụ-a; ẹgbushi, nọ unu l'ishi bẹ ọ gụchaakwaru ọgu nanụ nanụ.
31 Ọo ya bụ; unu ta atsụshi ebvu! Unu kagbaa ikpoto ogbe aba lẹ mkpa; g'ọ hahabẹ
igwe."

Epfu l'edzudzu-ọha l'a bụ
kẹ Kéreshi
(Luk 12:8-9)

32 "Ọo ya bụ l'onye pfuru lẹ ya bụ nkemu l'edzudzu-ọha bẹ mu e-pfukwaphọ k'onye
ono l'iphu Nna mu, bu l'imigwe.
33 Obenu l'onye pfụru l'edzudzu-ọha pfua lẹ ya ta amadụ onye mu bụ; onye ono bẹ
mu a-sụkwapho lẹ mu ta amadụ onye ọ bụ l'iphu Nna mu, bu l'imigwe."

Jizọsu agbaghashị ndiphe
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

34 "Unu ta arịkwa lẹ mu byaru eme gẹ nchị dụ ndiphe doo. Mu ta abyakwaru eme
gẹ nchị dụ doo. Ọ gbẹ bụchikwaru ọgu, e gude ogu-echi alwụ bẹ mu gude bya.

35 Kẹle iphe, mu byaru bụ gẹ mu lọta nwoke yẹe nna iya ishi tsugbabẹ. G'onye bụ
nwanyị bụru ọhogu ne iya; onye nwanyị, alụ ji abụru ọhogu ne ji iya.
36 Ndu a-bụru ọhogu nemadzụ a-bụru ndu ọnu-ụlo onye ọbu gẹdegede.
37 "Kẹle onye ka eye ne iya ọzoo nna iya obu; eme lẹ g'o yeru mu; ta agbakwarụ
k'abụru onye etsoje mu nụ. Ọphu onye kakwaphọ eye nwa iya nwoke obu; ọzoo eye
nwa iya nwanyị obu; agbakwarụpho k'abụru onye etsoje mu nụ.
38 Ọphu onye evutaduru oswebe ọnwu iya bya etsoru mu agbakwarụpho k'abụru
onye nkemu.
39 Onye bụ onye eme gẹ ndzụ iya dụru iya lẹ mgboko-a l'etuphakwa iya etupha.
Obenu l'onye gudekwanụ opfu ẹhu mu tuphaa ndzụ iya l'a-hụma iya."

Obunggo
(Mak 9:41)

40 "Sụ-a; iphe, bụ onye gude obu iya nabata unu bẹ bụkwa mbẹdua bẹ onye ọbu
nabataru. Onye nabatakwanụru mu bụakwaa onye ono, ziru mu ozi ono bẹ onye
ọbu nabataru.
41 Iphe, bụ onye gude obu iya nabata onye mpfuchiru Chileke; opfu l'ọ bụ onye
mpfuchiru Chileke bẹ Chileke e-bukwa nggo, eebuje ndu mpfuchiru Chileke. Onye
gudekwaphọ obu iya nabata onye pfụberekoto; opfu l'ọ bụ onye pfụberekoto bẹ
Chileke e-bukwaphọ nggo, eebuje onye pfụberekoto.
42 Ọzo bụ l'iphe, bụkpoo onye cheberu onye lanụ l'ụnwegirima-a mini; mbụ
m'obeta ọ bụru okoro mini-oyi lanụ; opfu l'ọ bụ onye etsoje mu nụ; gẹ mu gbukwaaru
iya unu tororo; onye ono bẹ Chileke bufutajẹkwa obunggo iya."

11

Ozi, Jiọnu onye emeje baputizimu
ezi g'e zia Jizọsu
(Luk 7:18-35)

1 Tọbudu iya bụ; Jizọsu ziẹbekpoepho ndu etsoje iya nụ ono iphe, ẹphe n'iri l'ẹbo; o
shi l'ẹka ono gbẹshi je etsoru ziahaa ozi-ọma; asa iya asasa lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu.
2 Noo ya; Jiọnu gbẹ l'ọka mkpọro nụma iphe, Kéreshi ọbu emegbabẹ. O ye ndu
etsoje iya nụ; ụmadzu ẹbo;
3 g'ẹphe je ajịa ya sụ iya: "?Bụ ngu-a bụ onye ọbu, abyanụ ọbu? Tọo ?bụ g'anyi le
ẹnya onye ọzo?"
4 Jizọsu sụ phẹ: "Unu je epfuaru Jiọnu iphe, unu anụ lẹ nchị; mẹ iphe, unu gude
ẹnya unu hụma ẹka ọonwu.
5 Ndu atsụ ishi bẹ e meru ẹphe nọdu aphụwaa ụzo; ndu ẹniyeni nọdu ejewaa ije; e
mee ndu ekpenta; ẹphe wekọrohuchaa; ndu ada nkụchi nọdu anụwaa iphe lẹ nchị.
Ndu nwụhuru anwụhu bẹ e mewaru ẹphe teta; a saarụ ndu ụkpa ozi-ọma ono asasa;
ẹphe nụma.
6 Sụ-a; ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye ono, mu taa bụduru ụpfu dụ iya l'ọkpa."
7 Tọbudu iya bụ; ndu ono tụgbuepho; Jizọsu wata epfuru ikpoto ndu ono kẹ Jiọnu
sụ phẹ: "?Bụ gụnu bẹ unu jeru l'echiẹgu je ahụma? ?Bụ ekperema, phẹrephere
enwunga?
8 ?Bụkwanu gụnu bẹ unu jeru ahụma? ?Unu jeru ahụma onye gbaphuru ẹrengete
ẹkwa? ?Unu ta amadụ lẹ ndu gbaphuru ẹrengete ẹkwa dụgbaa l'unuphu ibe eze?
9 ?Bụhunu gụnu ọzo bẹ unu jeru ahụma? ?Unu jeru ahụma onye mpfuchiru Chileke
tọ? Ịhee! Ọo ya bụ onoya; mbụ-a; onye unu hụmaru bụkwa onye gbẹ ka onye
mpfuchiru Chileke shii mebyi akaka.

10 Ọo ya bụ onye ono, Chileke pfuru opfu ẹhu iya l'ẹkwo-opfu iya sụ: ‘Lekwa; mu
e-zi onye-ozi mu g'o vuru ngu ụzo je; je abọoru ngu ụzo l'iphu.*’
11 “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ tọ dụkwa onye kabakpọo Jiọnu onye emeje
baputizimu shii l'iphe, bụkpoo iphe, nwanyị nwụru anwụnwu; obenu l'onye bụkpoo
ya bẹ aa-gbẹkpoo sụ l'ẹnya kachaa alwalwa l'ẹka Chileke bụ eze bẹ gbẹkwa ka Jiọnu
shii.
12 E -shi teke Jiọnu; onye ono emeje baputizimu ono byaru bya eye nta-a bẹ Chileke
shi goshita lẹ ya bụ eze; ndu ọhogu iya shi teke ono meta g'ẹphe gude k'ẹhuka kpọshia
ya. Ndu ọkpehu dụ; nọdu eme g'ẹphe bahụ l'alị-eze ọbu k'ẹhuka.
13 Noo kẹle ekemu, shi l'ẹka Mósisu waa iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfukpọoru;
tụkoerupho epfu iya jeye Jiọnu bya.
14 Bụ iya bụ lẹ teke ọ dụ unu g'unu kweta; unu ekweta. Ọ kwa Jiọnu bụ Elayịjia, e
pfuru l'ọo-bya ọbu.
15 Onye nweru ẹnu-nchị, l'anụ iphe; nụmakwa iya.
16 “?Bụ gụnu bẹ mu a-tụru ọgbo-a yeru? Ọ dụ g'ụnwegirima, nọ l'edupfu abarụ
ibe phẹ mba sụ:
17 ‘Nta bẹ anyi phụru unu ụpyi; ọphu unu ekwedu ete ebvu; anyi rwua erwubvu;
ọphu unu ekwedu ara ẹkwa.’
18 Noo kẹle Jiọnu bẹ byaru nụ; ọphu ọ dụdu iphe, ookweje eriri; ọphu ọ dụdu iphe,
ookweje angụngu; a sụ l'ọo ọbvu eme iya.
19 Abụbu-Ndiphe byakwanụ bya anọdu eri angụ; a sụ g'e lenu l'ọ bụ ẹkpiri; bụru
onye nggaga mẹe; bụru ọ̀nyà ndu ana akịriko mẹ ndu ọzo mmanụ, bụkwapho
ndu aamaru ẹjo ẹka. Ọle ọo iphe, mmamiphe Chileke l'eme bẹ e gude amaru lẹ
mmamiphe Chileke bụ iphe, pfụru ọto.”

Iphe, ee-me ọha, jịkaru nụ
(Luk 10:13-15)

20 Tọbudu iya bụ; Jizọsu wata abarụ mkpụkpu lẹ mkpụkpu ono g'ọ ha mba; mbụ
mkpụkpu ono, ọ kachaa emeshi iphe-ọhumalenya ono. Ọ baaharụ phẹ mba l'izimanụ
iphe-ẹji, ẹphe emeshi ta alwadụru phẹ azụ. Ọ sụ phẹ:
21 “Nshịo gụbe ọha Kọrazinu! Nshịo gụbe ọha Bẹtusayida! Kẹle ọme e wotaru
iphe-ọhumalenya, e meru l'ime unu mee l'ọha Taya yẹle ọha Sayịdonu m'ẹphe
eyehaakwaa uwe-aphụ; kpua onwophẹ ntụ ụzenya; gude goshi l'izimanụ lwarụ phẹ
azụ; ẹphe ghawaa umere lwapfuta Chileke.
22 Ọle iphe, mu epfuru unu bụ lẹ-a: ọo-karụ ndu Taya; waa ndu Sayịdonu mma
mbọku, Chileke e-kpe ikpe eme lẹ g'ọo-dụ unubẹdua.
23 Gụbe ọha Kapaniyọmu! ?Ọ dụ ngu g'e kulia ngu g'ị supfuru l'imigwe tọo? ?Tị
madụ l'aa-gbẹnu kwada ngu nụ kwarwua ọku-alị-maa. Opfu l'ọme e wotaru iphe-
ọhumalenya, e meshiru l'ime ngu woru mee lẹ Sọdomu; mẹ Sọdomu anọdukwaa
byeye ntanụ-a.
24 Ọle iphe, mu epfuru unu bụ lẹ-a: ọo-kakwaru ndu Sọdomu mma mbọku, Chileke
e-kpe ikpe eme lẹ g'ọo-dụru gụbedua.”

Abyapfuta Jizọsu bya atụta unme
(Luk 10:21-22)

25 Lẹ teke ono kwaphọ bẹ Jizọsu yeru ọnu sụ: “Mu ekele ngu ekele Nna, bụ Nnajị
igwe yẹe alị; l'i domiru iphe-a gẹ ndu kwarụ ẹnya waa ndu mmamiphe ta amaru iya;
i woru iya goshichia ndu bụ ụnwegirima.
26 Noo g'ọ dụ bụ ono Nna. Iphe ono bẹ i mekpọerupho g'ọ dụ ngu; waa g'ọotso ngu
ụtso ememe iya.

---

* **11:10 11:10** Gụnaa Mal 3:1.

27 “Sụ-a; Nna mu yeakwaru mu iphemiphe l'ẹka. Ọ tọ dụkwa onye maru onye Nwa
bụ; gbahaa Nna. Ọphu ọ dụkwa onye maru onye Nna bụ; gbahaa Nwa; ọzo onye
Nwa iya ono kpuhaaru Nna iya ono goshi.
28 “Sụ-a; unu byapfuta mu; unubẹ ndu esegbu onwunu l'akanya; tẹme unu vuru
iphe, anyị ẹrwa; mu e-zi iya unu g'unu tụta unme.
29 Unu bya evuta ivu, shi mu l'ẹka; g'unu anwụta mu iphe l'ẹka; kẹle mu eme gelee
bya abụru onye wozetaru obu alị. Mu e-mekwa gẹ meji nmapfuru unu.
30 L'iphe, mu eboje g'e vuru ta abụkwa iphe, anyị ẹrwa. Ivu nkemu dụkwa nphe
evuvu.”

12

Eswe-atụta-unme
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

1 O be ujiku lanụ; mbọku ono bụ eswe-atụta-unme; Jizọsu phẹ nọdu aghata l'ẹgu,
a kọru akpe. Ndu etsoje iya nụ wọtaahaa akpụru witi ono taahaa; ẹka ẹgu agụ phẹ.
2 Ndu Fárisii hụmae ya phọ bya asụ iya: “Lenu; ndu etsoje ngu nụ emeakwaa iphe,
e te mejedu l'eswe-atụta-unme!”
3 Jizọsu sụ phẹ: “?Unu teke agụ-vuswee l'ẹkwo-opfu Chileke iphe, Dévidi meru ẹka
ẹgu agụ yẹe ndu ẹphe l'iya swị?
4 G'ọ bahụru l'ụlo Chileke je ataa buredi, e doberu Chileke iche, bụ buredi
erwubeduru iya l'atata; ọphu o rwubekwarụpho ndu ẹphe l'iya swị. Ndu o rwuberu
bụ ndu-uke Chileke kpụrumu.
5 ?Tọo unu teke agụ-vuswee l'ẹkwo ekemu Mósisu lẹ ndu-uke Chileke jeru ozi
l'eswe-atụta-unme l'eze-ụlo Chileke? Ẹphe gude ẹgube ono mebyia ekemu ono; ọphu
ikpe anmadụru phẹ.
6 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe ọphu ka eze-ụlo Chileke ono ike bẹ nọkwa
l'ẹka-a.
7 Ọme unu maru iphe, Chileke epfu l'ẹka ono, ọ sụru: ‘Iphe, agụ mu nụ ta abụkwa
g'unu gwajẹ mu agwagwa; ọ kwa g'unu phụjeru nemadzụ obu-imemini;*’ mẹ unu
tege ewokwaru ikpe nmaa ndu iswi dụ mma.
8 Lẹ Abụbu-Ndiphe bụkwa Nnajịuphu, nwe eswe-atụta-unme.”

Onye ẹka lanụ nwụhuru anwụhu
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Jizọsu shi l'ẹka ono; ọ bụru iya atụgbu bya abahụ l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu.
10 Ọ dụru onye nọ l'ẹka ono ẹka lanụ nwụhuru anwụhu. Noo ya; ndu Fárisii, nọ
l'ẹka ono chọo iphe, ẹphe a-sụ lẹ Jizọsu meru; bya ajịa ya sụ iya: “?Ọ bụ iphe, rwuberu
nemadzụ l'ememe; mbụ eme g'onye iphe eme wekọrohu l'eswe-atụta-unme?”
11 Jizọsu bya ajịa phẹ sụ: “O -nweru onye lanụ l'ime unu, nweru atụru lanụ; atụru
ono dalahụ l'ime nsụ l'eswe-atụta-unme; ?onye ono tee jedu je akpụfuta iya tọ?
12 ?Nemadzụ ta akadụ atụru abụru ọkpobe iphe? Ọo ya bụ l'eme iphe-ọma l'eswe-
atụta-unme ta abụkwa emebyi ekemu.”
13 O pfuchaa nno bya asụ nwoke ono: “Ngwa; lọchia ẹka alọchi.” Ọ bya alọchia
ẹka. Ẹka ono bya eteta iya bya adụ iya g'ọphunapho dụ iya.
14 Ọ bụerupho ndu Fárisii atụgbu je g'ẹphe chịa ìdzù g'ẹphe e-shi megbua Jizọsu.

Nwozi, Chileke họtaru

15 Jizọsu maẹrupho l'onoo iphe, ẹphe eje; o shi l'ẹka ono; ọ bụru iya atụgbu. A dụ
igwerigwe tsoru iya. O mekọta iphe, bụ ndu iphe eme; ẹphe wekọrohucha.
16 O pfushiaru phẹ ike sụ phẹ g'ẹphe ta akọjekwa onye ya bụ.

* **12:7 12:7** Gụnaa Hos 6:6.

17 Iphemiphe ono mee iphe, Chileke shi l'ọnu Azáya, bụ onye mpfuchiru Chileke
pfua vụkota; sụru:
18 “Wakwa onye ejeru mu ozi baa;
onye mu họtaru l'onwomu.
Ọ bụ onye mu yeru obu bya
abụru onye emeje g'obu
jidata mu.
Mu e-ye iya Unme mu l'ẹhu
g'ọ kọoru ọhamoha,
nọ lẹ mgboko lẹ mu e-kpe
phẹ ikpe.
19 O too jekwa atụ ịgoligoli;
ọphu oojekwa echi mkpu.
Ọphu ọ dụkwa onye byaru
l'anụma olu iya l'etsuzọ.
20 Ọ tọo nyakwofukwa g'ọ ka
mma l'ọ ekperema,
rigeru erigeru;
ọphu ọ phụnyikwa g'ọ ka
mma l'ọ orọku,
enwu rẹswereswe.
Oo-gudeẹkwapho ẹka iya g'o
gude iya jasụ teke iphe,
pfụru nhamụnha a-kapyabẹ
ẹjo-iphe.
21 Ọ bụru iya bụ onye ọhamoha
a-nọdu ele ẹnya l'ẹka.”

Ẹka ike Jizọsu shi
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

22 Tọbudu iya bụ; a bya edutaru Jizọsu nwoke lanụ, ọbvu bu ebubu l'ẹhu. Ọbvu
ono mee ya; ọ nọdu atsụ ishi; tẹme ọphu o pfudu opfu. Jizọsu bya emee nwoke ono;
ọ phụahaa ụzo; pfuahaa opfu.
23 Ọ dụ-dzukọtaru ndu ono g'ẹphe ha biribiri ntụmatu. Ẹphe sụ: “?Tọ bụkwanu
onye-a bụ Nwa Dévidi ọbu?”
24 Ndu Fárisii nụmae ya phọ bya asụ: “Nwoke-a tege anọdukwa achịshije ọbvu; ọ
tọ bụ l'o gude ike ọbvu, bụ Biyelezebọlu, bụ iya bụ ishi iphe, bụkpoo ọbvu l'ophu.”
25 Jizọsu maẹrupho iphe, ẹphe arị bya asụ phẹ: “Alị-eze -keha ẹbo; seahaa opfu bẹ
ọ bụakwaa ọla-l'iswi. Nokwaphọ g'ọo-dụ unuphu; ọzoo mkpụkpu, keharu onwiya
ẹbo.
26 Teke ọ bụkwanu lẹ Nsetanu achịfuje Nsetanu; ọo ya bụ lẹ nkwoka dụ l'ibe iya;
?dẹnu g'ee-me g'alị-eze iya keru?
27 Ọ -bụkwanuru l'ọo Biyelezebọlu bẹ mu gude achịshi ọbvu; ?bụ gụnu bẹ ndu
k'unu gudekwanụ achịshi ọbvu nkephẹ? Ọ kwa iya bụ l'ọo ndu k'unu e-goshiwarọ
unu l'ikpe nmarụ unu.
28 Obenu teke ọ bụkwanu l'ọo Unme Chileke bẹ mu gude achịshi ọbvu ọbu; ọo ya
bụ l'o noo iphe, egoshi lẹ Chileke bụakwaa eze l'ẹhu unu.
29 “Tọo ?dẹnu gẹ nemadzụ e-shi bahụ l'ụlo onye ọkpehu dụ je egwee ivu iya k'ẹhuka;
a -gụfu l'o vuru ụzo kee ya ẹgbu tẹmanu l'o gweta ivu iya k'ẹhuka.
30 “Sụ-a; onye mu l'iya atụgbaduru bụkwa onye opfu mu; onye mu l'iya ta
achịkobedu achịkobe l'achịkakwa achịka.

31 Noo g'o gude mu sụ unu-a; iphemiphe, bụ iphe-ẹji, ụnwu-eliphe eme; mẹkpoo
epfubyishi, ẹphe anọduje epfubyishi Chileke bẹ dụkotachakwaa k'ọphu Chileke a-
gụru phẹ iya nvụ; obenu l'onye pfubyiru Unme-dụ-Nsọ bẹ Chileke ta abyakwa agụru
nvụ.
32 Onyemonye, pfuru Abụbu-Ndiphe ẹjo opfu bẹ aa-gụkwaru nvụ; obenu l'onye
pfubyiru Unme Chileke bẹ a taa gụkwaru nvụ lẹ mgboko ọwa; ọphu aa-gụkwaru iya
nvụ lẹ mgboko ọphu abya nụ."

Oshi-ọmi yẹe akpụru iya
(Luk 6:43-45)

33 "Ị -nọdu eme g'ị wọta akpụru dụ ree l'oshi, i yeru; vuru ụzo meadaa oshi ọbu g'ọ
dụ ree. Teke i harụ oshi, i yeru; o mebyihu; l'ii-maru l'akpụru iya a-dụkwapho ẹji;
kẹle e gude akpụru, oshi mịru amaru ẹgube oshi, ọ bụ.
34 Unubẹ ụnwu, ẹjo agwọ nwụshiru-a! ?Unu e-shi ishiagha pfua opfu ọma l'ẹka
unu dụ njọ? kẹle iphe, ọnu epfuje bụ iphe, jiru obu bushihu.
35 Ọkpobe nemadzụ eshije l'ọkpobe iphe, dụ iya l'obu wofuta ọkpobe iphe; ẹjo
nemadzụ nọdu eshijekwaphọ l'ẹjo-iphe, dụ iya l'obu wofuta ẹjo-iphe.
36 "Gẹ mu karụ unu: mbọku ikpe Chileke bẹ Chileke e-kpekwa onyemonye ikpe
mkpọkoro opfu, o pfujekpọoru.
37 L'ọ kwa opfu, shi ngu l'ọnu bẹ ee-gude gụa ngu l'onye pfụberekoto. Ọ
bụkwarupho opfu, shi ngu l'ọnu bẹ ee-gudekwaphọ nmaa ngu ikpe."

Iphe-ọhumalenya, meru l'ẹhu Jiona
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 Tọbudu iya bụ; o nweru ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii harụ bya asụ iya: "O-
zì-iphe; menaarụ anyi iphe-ọhumalenya, e-goshi l'ọo Chileke ziru ngu g'ị bya eviya."
39 O yeeru phẹ iya ọnu sụ phẹ: "Ọgbo-nta-a pakpọkwaaru njọ. Ẹphe te ekwedu
nọpyabe l'ẹka Chileke. Ẹphe nọdu achọ iphe-ọhumalenya. Ọle ọ tọ dụkwanu iphe-
ọhumalenya ọzo, ee-goshi phẹ; gbahaa iphe, meru Jiona, bụ onye mpfuchiru Chileke.
40 Noo kẹle ọo gẹ Jiona nọru abalị ẹto: eswe l'ẹnyashi l'ime ẹpho ophomu okazụ
ono bụ gẹ Abụbu-Ndiphe a-nọ abalị ẹto; eswe l'ẹnyashi l'imime alị.
41 Ndu Ninive l'a-gbalihu mbọku ikpe; nmaa ọgbo nta-a ikpe; kẹle izimanụ lwarụ
ndu Ninive azụ; ẹphe ghaa umere; lwapfuta Chileke l'opfu, Jiona pfuru phẹ; obenu
l'onye ka Jiona nọ l'ẹka-a nta.
42 Nwanyị, bụ eze ndu Sheba bẹ a-gbalihukwa mbọku ikpe; nmaa ọgbo nta-a ikpe;
kẹle o shi l'ẹka igwe beru; alị beru bya gẹ ya nụma opfu nkwamẹnya Sólomọnu. O
be nta-a bẹ onye ka Sólomọnu nọ l'ẹka-a."

Iphe, akpajẹ ọbvu alwa azụ
(Luk 11:24-26)

43 "Ọobujeru teke a chịfuru nemadzụ ọbvu l'ẹhu; ọbvu ono etsoru echiẹgu ẹka
mini adụdu aghaphe; achọ ẹka ọo-nmẹ anmẹe. Teke o jenyaaru; ọphu ọ dụdu ẹka ọ
hụmaru;
44 l'ọ sụ gẹ ya laphuẹshikwa azụ l'akahụ ụlo iya-a. Teke ọ byatashiaru ọ dabyiwaru
iphoro; a zawa iya azaza; dozichaa ya ree;
45 l'oo je achịta ọbvu ẹsaa ọzo, ka iya njọ; ẹphe awụba je eburu iya. Ndzụ nwoke
ono teke ono abya aka njọ; eme lẹ teke mbụ phọ. Nokwaphọ g'ọo-dụ ọgbo nta-a,
megburu onwophẹ l'ẹjo-iphe-a bụ ono."

Ne Jizọsu yẹe unwune iya
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Noo ya; Jizọsu kpụkwaduru-a opfu l'ọnu epfu eyeru ndu ono; ne iya yẹle unwune
iya byawaa bya apfụru l'etezi zia sụ g'e kua ya g'ẹphe pfuru yeru iya.

47 O nweru onye sụru iya g'o gebekwa lẹ ne iya yẹe unwune iya nọkwa l'etezi achọ
g'ẹphe pfuru yeru iya.
48 Ọ sụ onye ono, pfuru iya ya nụ ono: “?Bụ onye bụ ne mu; tọo bụ ndu ole bụ
unwune mu ọbu?”
49 Ọ bya atụbe ndu etsoje iya nụ ẹka bya asụ: “Wakwa ndu bụ phẹ bụ ne mu; bya
abụru unwune mu baa.
50 Kẹle onyemonye eme iphe, dụ Nna mu, bu l'imigwe l'uche; bụakwaa nwune mu
kẹ nwoke; bya abụru nwune mu kẹ nwanyị; bya abụkwarupho ne mu.”

13

Onye agha mebyi iphe
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 Ọ bụru ujiku lanụ onokwaphọ bẹ Jizọsu shi l'ụlo ono tụgbua je anọdu l'agụga
eze-ẹnyimu.
2 A dụ igwerigwe gbaphee ya mgburugburu; k'ọphu ọ bahụru l'ụgbo, nọ l'ime mini
ono je anọdu. Igwerigwe ndu ono kụru l'eli-mgboko.
3 O gude ẹtu zia phẹ iphe, dụ igwerigwe sụ:
“Nwoke lanụ jeru atụ mebyi iphe.
4 Ọ nọdu atụ mebyi iphe ono; ọ harụ daa l'agụga gbororo; ẹnu bya atụtua ya.
5 Ọzo nashịhu iya daa l'alị, dụ epfu-epfu; ẹka anụ alị adụ-zidu. Ntanta-a o fushia
ome l'anụ alị ono, ta adụkwanu igbi ono.
6 Anwụ chilahaẹpho; o chipyashia ya. Ọ nwụlwashihu kpọshihu nkụ; kẹle o to
nwedu ọgbarabvu l'ime alị.
7 Ọzo daa l'ẹka akpụru obvu nọ l'ime alị. Yẹle obvu ono futakọta. Obvu onoya
kpagbushia ya.
8 Ọzo daru l'ẹka alị dụ ree. O fushia ome; vua evuvu; bya amịa amịmi. Ndu amịta
ụkporo ise; ndu ụkporo ẹto; ọphu abụru ụkporo l'iri.
9 “Onye nweru ẹnu-nchị, anụ iphe nụmakwa iya!”

Iphe, meru iphe, Jizọsu egudeje
ẹtu ezi iphe
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Tọbudu iya bụ; ndu etsoje iya nụ byapfuta iya bya asụ iya: “?Bụ gụnu meru g'o
gude i gude ẹtu epfuru ndu ono opfu?”
11 Jizọsu sụ phẹ: “Ọo unubẹdua bẹ Chileke meru g'unu maru iphe, e shi domigbaa
edomi, bụ iya bụ k'ẹka Chileke bụ eze; obenu lẹ ndu k'ono bẹ o to medụru g'ẹphe
maru iya.
12 Noo kẹle iphe, bụkpoo onye nweru nụ bẹ Chileke e-yebaaru g'o nweru nweru
k'etsutsu iya. Obenu onye ete nwedu nụ bẹ ọo-gbẹnu natafụlenu nwọphu, o nweru.
13 Noo g'o gude mu gude ẹtu ẹtu epfuru phẹ opfu. Kẹle ẹphe e-le ẹnya nta lee imo;
ọ tọ dụdu iphe, ẹphe ahụma. Teke ẹphe nụmachaaru nta nụma imo; ọ tọ dụdu ọphu
aga phẹ nchị. Ọphu ọ dụdu iphe, byaru l'edo phẹ ẹnya.
14 Ọ bụru l'ẹhu phẹ bẹ iphe, Azáya onye mpfuchiru Chileke pfuru vụru; l'ọ sụru:
“ ‘Ẹphe a-nga nchị nta ngaa
imo;
ọ tọ dụdu iphe, edo phẹ
ẹnya.
Lee ẹnya nta lee imo;
ọ tọ dụdu iphe,
ẹphe byaru ahụma.
15 Opfu l'ẹphe kpochiwaru obu.

Ẹphe swọ-chiwaa nchị;
tanyịbe ẹnya.
Ọ -bụrabu m'ẹphe
egudekwaa ẹnya hụma;
gude nchị phẹ nụma.
Obu phẹ emee g'o doo
phẹ ẹnya; m'ẹphe
aghakọbe
byapfuta Chileke g'ọ
dzọo phẹ.*’
16 “Sụ-a; ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ unu; opfu l'unu dụru ike gude ẹnya unu hụma ụzo;
gude nchị unu nụma iphe.
17 Lẹ tororo, mu eme gẹ mu gbuaru iya unu bụ lẹ ndu mpfuchiru Chileke; mẹ
ndu pfụberekoto, dụ igwerigwe bẹ ọ gụru ẹgu ahụma iphe-a, unu ahụma-a; ọle
ẹphe ta ahụmaduru iya. Ọ gụkwaru phẹ phọ anụma iphe-a, unu anụ-a; ọle ẹphe ta
anụmaduru iya.”

Iphe, ẹtu onye agha mebyi iphe ono bụ
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 “Wakwa iphe, ẹtu k'onye jeru atụ mebyi iphe ono bụ baa:
19 O nweru onye anọduje anụ iphe, eepfu lẹ k'ẹka Chileke bụ eze; ọle o too dodu
iya ẹnya. Onye-Njọ ono abya anafụ iya mebyi iphe ono, e pfuru, nọ iya l'ime obu ono.
Ọ bụru ẹgube onye ono bụ ndu k'ono, a gharu l'agụga gbororo onoya.
20 Ndu ọphu daru l'epfu bụ onye ọphu bụ: teke ọ nụmaru opfu ono bẹ ọ natakpọoru
iya l'ẹhu-ụtso.
21 Ọphu ọ tọ gbadụru iya ọgbarabvu l'obu. Ọ kpọepho ụpfu nwanshịi; iphe
mkpamẹhu byapfutaẹ ya phọ; ọzoo ndu ọzo melahaa ya ewere l'o kwetarụ opfu
ono; l'ọ bụru iphe, ọo-kpakota daa; parụ opfu ọbu buhaa.
22 Ndu ọphu daru l'ẹka obvu dụ l'alị; bụ onye ọphu nụmaru opfu Chileke; ọle ọogba
egomunggo ẹhu iya. Eyenụka obu l'ẹku batanụ bya akpaahaa opfu ono ẹhu. Ọphu ọ
mịduru amịmi.
23 Obenu lẹ ndu k'ono, bụ mebyi iphe, a tụru l'ọkpobe alị ono; noo ndu ọphu bụ
ndu anụmajechaa ya nụ; bya ewota iya ye l'ọkpoma phẹ. Ọ bụru ndu k'ono eyeje
mebyi. Ọphu eyee ụkporo ise; ọphu eyee ụkporo ẹto; ọphu eyee ụkporo l'iri.”

Ẹtu, e gude ohu iphe anmaa

24 Noo ya; a nọnyakwaa Jizọsu byakwa anmaaru phẹ ẹtu ọzo sụ phẹ: “Gẹ Chileke
e-shi goshi lẹ ya bụ eze a-dụepho gẹ nwoke, chịtaru mebyi iphe, dụ ree je aghaa l'alị.
25 O be l'ẹnyashi ujiku lanụ; teke e kuchawaru mgbẹnya; onye ọhogu nwoke ono
bya achịta akpụru iphe je aghakwaaphọ l'ẹka ono, ọ gharu ọkpobe iya phọ. Ọ ghaẹbe
iya bya abụru iya atụgbu.
26 Mebyi iphe ono nọdu l'ẹka ono fushia bya awata amịmi. Ohu iya phọ
fushikwaaphọ bya amịa. A gbẹ teke ono hụma l'ohu mebyi iphe yị iya.
27 Ndu ozi nnajịuphu ono byapfuta iya bya asụ iya: ‘Nnajịuphu; ?tọ bụnaa ọkpobe
mebyi iphe bẹ ị gharu l'alị ngu-a? ?Dẹnuhunu g'o gude ohu iya fushia ya ẹghirigha
nno?’
28 Nwoke ono sụ phẹ l'ọ dụ g'ọ bụ ndu ẹphe l'iya dụru l'opfu bẹ meru iya nụ. Ndu
ozi ono sụ iya: ‘?Bụ iya bụ l'ọ dụ ngu g'anyi je epheshia ya tọo?’
29 Ọ sụ phẹ: ‘Waawaa! Unu -jeshia epheshi ohu mebyi iphe ono bẹ ẹka a-tụnukakwa
unu atụtu; unu eje ephekọbe iya ndu ọphu bụ ọkpobe iya.

* **13:15 13:15** Gụnaa Azá 6:9,10.

30 Unu haa ya g'ẹphe tụko vua jeye teke ebubu iya. Noo teke mu a-karụ ndu ebu iya
nụ g'ẹphe vuru ụzo pheshiada ohu iya ono; chịkobe l'ẹka lanụ; sweshia ya esweshi
kpọo ya ọku. Tẹmanu ẹphe ebutawarọ ọphu bụ ọkpobe iya vuba l'ụlo mu teke ono.'
"

Ẹtu, e gude akpụru oshi mọsutadu anma
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31 Jizọsu byakwa anmaaru phẹ ẹtu ọzo sụ phẹ: "Sụ-a; gẹ Chileke e-gude goshi lẹ ya
bụ eze l'a-dụepho g'akpụru oshi mọsutadu, nwoke wotaru ghaa l'ẹgu iya.
32 Akpụru oshi ono bụ iya kakọta rwịirwiirwii l'iphe, bụkota mebyi iphe, aaghajẹ
aghagha l'alị. Ọle ọ bụjeru teke ọ byaru evua; l'ọ kakọta iphemiphe, aakụje akụku
l'eli. L'ọ bya abụru oshi k'ọphu ụnwu ẹnu, ephe l'eli anọduje akpa ẹpfune l'ẹkali iya."

Ẹtu, e gude iphe-ekoje-buredi anma
(Luk 13:20-21)

33 No iya; Jizọsu byakwa anmaaru phẹ ẹtu ọzo sụ: "Gẹ Chileke e-shi goshi lẹ ya
bụ eze; a-dụepho g'iphe-ekoje-buredi, nwanyị hatarụ nwanshịi ye l'ukpokutu iphe,
eegudeje eme buredi. Iphe ono jiru nkwẹka ẹto.

Jizọsu gude ẹtu ezi iphe
(Mak 4:33-34)

34 "Ọ bụru ẹtu ẹtu ẹgube ono bẹ Jizọsu gude zikọta ndu ono ozi-ọma ono. O -gudedu
ẹtu bẹ ọ tọ dụdu iphe, oozije phẹ.
35 Iphe ono je emee; iphe, onye mpfuchiru Chileke pfuru vụa; bụ ọphu sụru:
"Mu e-gude ẹtu ẹtu pfuaru
phẹ opfu.
Mu e-pfuru phẹ iphe ono,
e domiru edomi eshinu
e meru mgboko ono.[†]"

Jizọsu epfu iphe ẹtu ono, ọ nmarụ k'ohu iphe ono bụ

36 Noo ya; Jizọsu parụ ikpoto ndu ono haa; bahụshia l'ụlo. Ndu etsoje iya nụ bya
abyapfuta iya; bya asụ iya: "Kọnaaru anyi iphe, ọ bụ; mbụ k'ohu iphe ono g'o doo
anyi ẹnya."
37 Ọ sụ phẹ: "Onye ono, agha ọkpobe mebyi iphe ono bụ Abụbu-Ndiphe.
38 Alị ẹka ono, ọ gharu iya ono bụru mgboko l'ophu. Ọkpobe mebyi iphe ono, ọ
gharu ono bụru ndu Chileke bụ eze phẹ. Ọphu bụ ohu iya ono bụru ụnwegirima
Onye-Njọ ono nwụru.
39 Ọhogu ono, gharu ohu mebyi-iphe ono bụru Obutuswe. Teke ono, ee-buta iya
ebuta ono bụru g'ọo-dụ mẹ mgboko bvụjeepho. Ndu e-bu iya nụ bụru ụnwu-ojozi-
imigwe.
40 Ọo g'e phekọberu ohu iya ono chịta je akpọo ọku ono bụ g'ọo-dụ teke mgboko
a-bvụ.
41 Abụbu-Ndiphe e-zi ụnwu-ojozi-imigwe iya g'ẹphe chịshikotakpo iphe, bụ ndu
ono, kpatarụ nwibe phẹ eme iphe-ẹji ono mẹ iphe, bụ ndu emeje ẹjo-iphe ọzo g'ẹphe
hakọta;
42 chịru ye l'ọta chịchichi ọku. Ẹka ono bẹ nemadzụ a-nọdu kwaa ẹjo ẹkwa; taa
ikireze.
43 Ndu ọphu pfụberekoto l'iphu Chileke a-nọdu egbu nwịinwii g'ẹnyanwu l'ẹka Nna
phẹ bụ eze. G'onye nweru ẹnu-nchị nụmakwa iya!"

Iphe labọ, vugbaa oke aswa

---

† **13:35 13:35** Gụnaa Ebvu 78:2.

44 “Ẹka Chileke bụ eze dụ g'iphe, vu oke aswa, e woru domia edomi l'ẹgu. Onye
lanụ je ahụma iya woru iphe kpuchia ya; teru ẹswa lashịa. Ọ laa je atụko iphemiphe,
o nweru reshia je azụa alị ono.”
45 Noo ya; ọ sụ: “Onye maru iphe, ẹka Chileke bụ eze bụ; emeje g'eze onye agba
nghọ; ọ nọdu achọ igopoto, amashị mma ike, ya a-zụ.
46 Ọ chọnyaa ya; bya ahụma ọphu ere ntụmatu. Ọ laa je atụko iphe, o nweru reshia
gude je azụa ya.

Ụgbu-ịkokoro

47 “Sụ-a; Ẹka Chileke bụ eze dụkwa g'ẹgube eewojeru ụgbu-ịkokoro tụa l'eze-
ẹnyimu-a; l'ọ nwụkoo ẹma, dụ iche iche.
48 Ẹma ono -jiẹpho ụgbu ono; l'a bya akpụa ya kpụfuta eli-mgboko; bya anọdu
anọo; họo ya ahọho; họshia ya ọphu dụ ree ye lẹ nkata bya ekporu ndu ọphu dụ ẹji
je awụshia.
49 Noo g'ọo-dụ teke mgboko a-bvụ. Ndu ojozi-imigwe a-lụfuta bya ahọshia ndu
ẹjo-iphe l'ẹka ndu pfụberekoto nọ.
50 L'ee-je achịru phẹ ye l'ọta chịchichi ọku. Ẹka ono bẹ nemadzụ a-nọdu raa ẹjo
ẹkwa; taa ikireze.”

Iphe ọ̀phúú l'akahụ iphe

51 Noo ya; Jizọsu jịa phẹ sụ phẹ: “?Ọ kwa l'iphe ono, mu epfu ono doru-a unu
ẹnya?” Ẹphe sụ iya: “Ee Nnajịuphu!”
52 Ọ sụ phẹ: “Ọo ya bụ l'iphe, bụ onye maru ẹkwo-opfu Chileke maghee ya ree;
bya abụru onye kwetawaru lẹ Chileke bụ eze iya bẹ dụepho gẹ nwoke, kwarụ eze
unuphu. Ọ nọdu atụkoje akahụ iphe mẹ iphe ọ̀phúú gwefuta l'ụlo ọphu o doberu
ẹku, dụ iya mkpa.”

Aajịka Jizọsu lẹ Nazaretu
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Tọbudu iya bụ; Jizọsu nmaẹbekotakpoepho ẹtu ẹtu ono g'ọ ha; ọ bya eshi l'ẹka
ono tụgbua;
54 lashịa mkpụkpu iya. O rwua ẹka ono bya abahụ l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu je eziahaa
phẹ opfu Chileke. O zirwua iphe ọbu k'ọphu ọ dụ ndu nọ l'ẹka ono biribiri. Ẹphe
tụko pfuahaa sụ: “?Bụ awe bẹ ẹgube oke mmamiphe ọwa-a shi iya? ?Dẹnu g'o shi
emẹẹbe iphe-ọhumalenya ọwa-a?
55 ?Tọ bụnu iya-a bụ nwatibe nwoke kapyịnta-a? ?Tọ bụnua Meri bẹ ne iya aza?
?Tọ bụnu iya bụ nwune Jiemusu yẹle Jiósẹfu; waa Sayịmonu; mẹ Jiudasu?
56 ?Tọ bụnaa unwune iya kẹ nwanyị bẹ anyi l'ẹphe bugbaa l'ẹka-a? ?Bụ awe bẹ o
shi nwụtachahunaa iphe ọwa-a?”
57 Iphe ono kpatsu phẹ ẹhu-eghu.
Jizọsu sụ phẹ: “Onye mpfuchiru Chileke bẹ aakwabẹjekwa ùbvù l'ẹkameka;
agụfuekwapho lẹ mkpụkpu iya waa l'ibe iya.”
58 Ọ bụru iya meru g'o gude ọphu iphe, dụ biribiri, ha shii, Jizọsu meru l'ẹka ono
adụdu igwerigwe kẹle ẹphe te ekwetaduru nkiya.

14

Anwụhu Jiọnu onye emeje baputizimu
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

1 No iya; ọ bụru teke ono bẹ Herọdu, bụ ọchi-ọha Gálili nụmaru ụ́dù Jizọsu;
2 bya asụ ndu ejeru iya ozi: “?Unu maru-a l'ọ kwa Jiọnu ọphu emeje baputizimu
tetaru dzụru ndzụ ọzo; ọ kwa iphe ono meru iphe, ọoduje ike eme iphemiphe ono,
dụgbaa biribiri ono.”

3 Iphe, meru nụ bụ lẹ Herọdu zijeru; e je egude Jiọnu; kee ya ẹgbu je atuchia l'ụlo mkpọro. Ọ bụru Herọdiyasu bẹ kparụ iya nụ. Herọdiyasu ono bụ nyee Filipu. Filipu bụkwanuru nwune Herọdu.
4 Lẹ Jiọnu shi asụje Herọdu l'ọo iphe, ta adụdu Chileke ree bẹ o meru; l'o jeru ahata nyee nwune iya ono lụru.
5 Ọme ọ tọ bụwaa lẹ Herọdu atsụ ọha ebvu mẹ o gbuwaa Jiọnu egbugbu. Obenu l'ọha pfudzuwaru lẹ Jiọnu bụ onye mpfuchiru Chileke.
6 Noo ya; o be mbọku, bụ eswe, Herọdu abọje Ọbo-iphe gude anyata mbọku, a nwụru iya; nwa Herọdiyasu kẹ nwanyị bya etee ebvu l'atatiphu ndu ẹbyaa Herọdu ono. Ẹhu tsọo Herọdu ntụmatu.
7 Tọbudu iya bụ; o richaaru iya angụ sụ lẹ ya a-nụ iya iphe, ọ rwọkpoeru iya phọ.
8 Noo ya; ne iya kwarụ iya ye. Ọ byapfuta Herọdu bya asụ iya: "Yenu ishi Jiọnu ọphu emeje baputizimu l'ochi pataru mu l'ẹka-a!"
9 Ẹhu daẹpho eze ono dzụu. Obenu l'eshinu o riwaru angụ l'iphu ndu ono, byaru iya ẹbyaa ono bẹ ọ sụru g'a nụkwa iya iphe, ọ sụru g'a nụ iya.
10 O zia; e je egbuta Jiọnu ishi l'ụlo mkpọro;
11 ye l'ochi bya apẹe nwamgbọko ono. Nwata woru iya je apẹe ne iya.
12 Ndu etsoje Jiọnu bya bya apata ogwe iya je elia. Ẹphe mechaa; je akọoru Jizọsu iphe, meru nụ.

Jizọsu anụ ụnu ụmadzu iri l'ẹbo l'ụkporo iri nri
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jiọn 6:1-14)

13 Tọbudu iya bụ; Jizọsu nụmaepho iphe, meru nụ; o kwe hm bahụ l'ụgbo tụgbua jeshia l'ẹka ọo-nọdu nwẹkiya. Ikpoto ndu ono nụmaepho lẹ Jizọsu gudewaa ụgbo tụgbua; ẹphe shi lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu gude ọkpa tsoru iya.
14 Ọ fụta l'ụgbo ono bya ahụma ikpoto nemadzụ, ha shii, nọ l'ẹka ono. Imemini phẹ dụ iya shii; o mee ndu iphe eme; ẹphe wekọrohu.
15 O bejeẹpho l'ụzenyashi ndu etsoje iya nụ jepfu iya je asụ iya: "?Ị maru-a l'ẹka-a bụ echiẹgu; tẹme nchi nọdu ejihuwaa? Sụdupho ikpoto ndu-a g'ẹphe laa; g'ẹphe abahụkwanu lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu-a, nọ-pheru anyi mgburugburu-a je azụtaru onwophẹ nri."
16 Jizọsu sụ phẹ: "G'ẹphe te ejeshirọ alala. Unu nụnu phẹ nri g'ẹphe ria."
17 Ẹphe sụ iya: "Iphe, anyi gude l'ẹka-a bụkwa ishi buredi ise waa ẹma labọ kpụrumu."
18 Ọ sụ phẹ: "Ngwa; unu chịtaru mu iya l'ẹka-a."
19 Noo ya bụ; ọ karụ ikpoto ndu ono g'ẹphe nọduchaa anọo l'ẹka ono, nwẹswa dụ kirikiri ono. Ọ bya achịta ishi buredi ise ono waa ẹma labọ phọ; bya apalia ẹnya imeli; kele Chileke ekele kẹ nri ono; bya eworu iya nyawashia chịru nụ ndu etsoje iya nụ. Ndu etsoje iya nụ woru iya keshiaru ikpoto ndu ono.
20 Ẹphe tụko rijichaa ẹpho. Ẹphe bya atụtukobe ndu ọphu e riphodoru. O ji nkata iri l'ẹbo.
21 Unwoke, yị lẹ ndu ono, riru nri ono beru l'ụnu unwoke iri l'ẹbo l'unwoke ụkporo iri; a -gụfukwa ụnwanyi l'ụnwegirima.

Jizọsu eje ije l'eli mini
(Mak 6:45-52; Jiọn 6:16-21)

22 Tọbudu iya bụ; Jizọsu sụ ndu etsoje iya nụ ono g'ẹphe bahụ l'ụgbo; vuru iya ụzo dafụ azụ iya ọphuu gẹ ya pfuadaru igwe ọha ono g'ẹphe lashịa.

23 O pfuchaẹrupho igwe ọha ono; ẹphe lashịchaepho; ọ tụgbua je anọdu l'úbvú
nwẹkinyi iya pfuahaa nụahaa Chileke. Nchi jihuchaa; ọ nọdu phọ l'ẹka ono nwẹkinyi
iya.
24 Ụgbo ono nọdu l'echilabọ eze-ẹnyimu ono. Oke akpara-mini nọdu atụkwapho.
O mee akpọ ụgbo ono nọdu atsụ l'ẹhu; kẹle phẹrephere ezifuanụ iziphu.
25 Jizọsu jeru ije l'eli mini ono jepfushia phẹ. Teke ono bụwaru l'iphe-ọduu aha
ẹnu.
26 Ndu etsoje iya nụ hụmae ya phọ; ẹka ooje ije l'eli mini ono; ẹhu nmalahaa phẹ
anmanma; ẹka ẹphe dobesu l'ọo maa. Ẹphe chishia mkpu; ẹka ndzụ agụ phẹ.
27 Teke ono kwaphọ; Jizọsu sụ phẹ: "G'ọkpoma shihu unu ike. Ọ bụa mbẹdua.
Ndzụ ba agụshi unu."

Pyịta eje ije l'eli mini

28 Noo ya; Pyịta sụ iya: "Nnajịuphu; ọ -bụru ngu eviya; kanụru mu gẹ mu nyibata
l'eli mini jee ije byapfuta ngu."
29 Ọ sụ iya: Ngwa! Byanụ! Pyịta kwenu do; nyifuta l'eli ụgbo ono jeru ije l'eli mini
ono jepfushia Jizọsu.
30 Tọbudu iya bụ; ọ hụmaepho akpara-mini ono, atụ nụ ono; ndzụ gụahaa ya. Ndzụ
wataẹ ya phọ agụgu ono; ọ wata angụda angụda lẹ mini ono. Ọ rashịa: "Nnajịuphu
dzọo mu-o!"
31 Jizọsu bya amachịa ẹka selita iya sụ iya: "Oo-wa! Ekwekwe nkengu apaa
nwanshịi. ?Bụ gụnu meru g'o gude ị bọahaa obu ẹbo?"
32 Yẹe Pyịta bya aswịru bahụ l'ime ụgbo ono. Oke phẹrephere ono zibuhu.
33 Ndu etsoje iya nụ ono, nọkota l'ime ụgbo ono bya abaarụ iya ẹja sụ iya: "Ị bụpho
Nwa Chileke ọbu eviya eviya."

Jizọsu eme gẹ ndu iphe
emegbaa wekọrohu lẹ Gẹnesaretu
(Mak 6:53-56)

34 Tọbudu iya bụ; Jizọsu phẹ daghaa mini ono bya afụta lẹ Gẹnesaretu.
35 Ẹphe fụtaepho; ndu ẹka ono hụbechawaa Jizọsu ama. E zia; a gbachaaru je
l'unuphu l'unuphu je apatachaaru iya ndu iphe emegbaa g'ẹphe ha.
36 Ẹphe nọdu arwọje iya g'o kwe g'ẹphe denyi iya ẹka; obetaru ọ bụru l'ọnu uwe
iya. Iphe, bụkpoo ndu denyiru ọnu uwe iya ono ẹka wekọrohuchaa.

15

Omelalị ndiche ndu Jiu
(Mak 7:1-13)

1 Ọo ya bụ; ọ dụru ndu Fárisii, dọru l'ẹka ono; wakwaphọ ndu ezije ekemu. G'ẹphe
ha tụko shi Jierúsalẹmu byapfuta Jizọsu bya asụ iya:
2 "?Bụ gụnu meru iphe, ndu etsoje ngu nụ emebyi omelalị, shi lẹ nna anyi oche
phẹ? ?Bụ gụnu meru iphe, ẹphe ta akwọjedu ẹka akwọkwo tẹmanu ẹphe erije nri?"
3 Jizọsu bya asụ phẹ: "?Bụkwanu gụnu meru g'o gude unu gbẹ gwọbechia ekemu,
Chileke sụru g'e meje je emeahaa omelalị, nemadzụ doberu?
4 Lẹ Chileke sụkwaru: 'Yejekwaru nna ngu yẹle ne ngu ùbvù.*' Bya asụkwapho:
'Onye epfujeru nna iya ọzoo ne iya ẹjo opfu g'e gbukwaa onye ọbu egbugbu.†'
5 Unubẹdua byakwanụ epfu bya asụ: 'Ọ -bụru lẹ nemadzụ sụru nna iya; ọzoo ne
iya: Iphe, mu gege egude kwọo ngu bụakwaa iphe Chileke.'

* **15:4 15:4** Gụnaa Awụ 20:12; Dit 5:16. † **15:4 15:4** Gụnaa Awụ 21:17; Uke 20:9.

6 ‘Ọo ya bụ l'onye ono ta agbaẹduru kẹ g'ọ gbaaru ne lẹ nna iya mkpu.’ Unu sụ
l'o to pfuduru ẹji. Unu shi ẹgube ono gude l'unu eme omelalị, unu ezi; mee Opfu
Chileke ọ bụru iphe-mmanụ.
7 Lekwa unubẹ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu-a! Azáya, onye mpfuchiru Chileke pfug-
buakwaru k'unu teke o pfuchiru Chileke sụ:
8 “Ndu-a bụ l'ogbogboromọnu
bẹ ẹphe gude
akpịritaru mu ntse.
Ọ bụru ire bẹ ẹphe gude
aja mu ajaja;
obu phẹ nọdugbaa mu
ụzenya.
9 Ẹphe abarụ mu ẹja mkpẹ;
bya ezi ekemu,
nemadzụ tụru;
ọ nọchia ẹnya ekemu
Chileke.‡”

Iphe, aasọ nsọ; mẹ iphe,
a ta sọdu nsọ
(Mak 7:14-23)

10 Jizọsu bya ekua igwe ọha ono; bya asụ phẹ: “Unu gebekpọdapho gẹ mu karụ
unu g'o doo unu ẹnya.
11 Ọ tọ bụkwa iphe, nemadzụ eri l'ọnu atụrwu iya; ọ kwa iphe, shi nemadzụ l'ime
obu fụta iya l'ọnu bụ iphe, atụrwuje iya nụ.”
12 Tọbudu iya bụ; ndu etsoje iya nụ byapfuta iya bya asụ iya: “?Ị maru-a l'iphe ono,
i shi epfu ono shikwa eghu ndu Fárisii eghu?”
13 Ọ sụ phẹ: “Iphe, bụkpoo oshi, ata bụdu Nna mu, nọ l'imigwe gude ẹka iya yee
ya bẹ ee-phefukwa ephefu.
14 Unu parụ phẹ rọ haa l'ẹphe bụ ndu atsụ ishi, kpụ ndu atsụ ishi. Onye atsụ ishi
-kpụru onye atsụ ishi ibe iya bẹ ẹphe a-tụkokwa dalahụ lẹ nsụ.”
15 Pyịta sụ iya: “Meẹshinu g'ẹtu ono doo anyịbedua ẹnya.”
16 Tọbudu iya bụ; ọ sụ phẹ: “?Bụ iya bụ l'unubẹdua bẹ iphe ete dojekwaphọ ẹnya?
17 Unu ta amakwaphọ l'iphe, eeri l'ọnu bụ l'ẹpho bẹ ọobahuje; l'eeshi l'ẹka ono
nyịfu iya.
18 Obenu l'iphe, nemadzụ epfu l'ọnu bụ l'obu bẹ o shi iya fụta. Ọ bụru ono bụ iphe,
atụrwu nemadzụ.
19 Kẹle ọo l'ime obu nemadzụ bẹ iphemiphe-a shi: agba ẹjo egomunggo; egbu ọchi;
eri ogori; apharwụshi onwonye; ezi iphuru; adzụ ụka; yẹle epfurwushi nemadzụ.
20 Ọo iphemiphe ono bụ iphe, atụrwuje nemadzụ. Obenu l'a ta kwọduru ẹka ria
nri tee atụrwudu nemadzụ ililekpọo.”

Ekweta nwanyị, abụdu onye Jiu
(Mak 7:24-30)

21 Jizọsu gbẹshi l'ẹka ono bya ejeshia mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọ-pheru Taya yẹle
Sayịdonu mgburugburu.
22 A bya l'amarụ; nwanyị Kénanu, bu l'ẹka ono byapfuta iya bya echia mkpu sụ:
“Nnajịuphu, bụ Nwa Dévidi! Phụnaaru mu obu-imemini! Lẹ nwatibe mu kẹ nwanyị
bẹ ọbvu alọkwa kpurukpuru.”
23 Ọphu Jizọsu epfuduru opfu yeru iya. Ndu etsoje Jizọsu bya arwọahaa ya sụ iya:
“Chịfunu nwanyị-a, l'etsophe anyi arachi anyi nchị-a.”

‡ **15:9 15:9** Gụnaa Azá 29:13.

24 Jizọsu sụ: “Ọ tọ dụkwa ẹka ọzo, Chileke ziru gẹ mu je; gbahaa gẹ mu jepfu ndu
Ízurẹlu, bụ igwerigwe atụru, tuphashịhuru etuphashịhu.”
25 Nwanyị ono gbẹshi bya adaa kpurumu l'iphu iya sụ iya: “Nnajịuphu; jiko gbaaru
mu rọ mkpu.”
26 Jizọsu sụ iya: “Nwanyị-a; ọ tọ dụkwa ree g'e woru nri ụnwegirima nụ ụnwu
nkụta.”
27 Nwanyị ono sụ iya: “Ono dụa nno Nnajịuphu! Obenu lẹ nkụta atụtujekwaa
ẹvirivi nri, dashịhuru l'ẹka onye nwe phẹ nụ eri nri.”
28 O pfuchaa nno; Jizọsu sụ iya: “Oowee! Gụbe nwanyị ọwa-a! Ekwekwe nkengu
apaa. Aa-o! Ọ kwaphọ g'ọogu ngu bụ gẹ Chileke e-meru ngu.” E shiẹpho teke ono
gẹdegede; ọ bụru ada iya nwanyị ono ewekọrohu.

Jizọsu eme g'ẹhu dụ
ikpoto nemadzụ ike

29 Jizọsu shi l'ẹka ono tụgbua bya etsoru agụga agụga eze-ẹnyimu Gálili ogologo;
je enyihu eli úbvú je anọdu.
30 Tọbudu iya bụ; ikpoto nemadzụ wụru byapfutashia ya; dutagbaaru iya ndu
ẹniyeni; mẹ ndu ndanwụ danwụshiru; mẹ ndu atsụ ishi; mẹ ndu te epfudu opfu;
mẹwaro igwerigwe ndu ọzo, iphe emegbaa. Ẹphe bya achịru phẹ wụshiru Jizọsu lẹ
mgboru ọkpa. O mee; ẹhu dụkota phẹ ike.
31 No iya; ẹhu dụkota phẹ ike; k'ọphu ọ dụ ikpoto ndu ono biribiri g'ẹphe hụmaru
lẹ ndu te epfudu opfu pfuaharu opfu; ndu ndanwụ danwụshiru; ẹhu tetachaa phẹ.
Ndu ẹniyeni jeahaa ije; ndu atsụ ishi nọdu aphụ ụzo. Ẹphe jaahaa Chileke kẹ ndu
Ízurẹlu ajaja.

Jizọsu anụ ụnu ụmadzu iri nri
(Mak 8:1-10)

32 Tọbudu iya bụ; Jizọsu bya ekua ndu etsoje iya nụ bya asụ phẹ: “Imemini ikpoto
ndu-a dụkwa mu; g'onye l'ẹphe nọwaru ujiku ẹto l'ẹka-a; ọphu ọ bụdu l'ọ dụkwaduru
nri, ẹphe gude, ẹphe e-ri-a. Ọphu mu a-sụkwanu g'ẹphe swịru ẹgu lashịa. Mu -pfua
nno; ẹphe lashịa; m̀bà atụshi phẹ l'ụzo.”
33 Ndu etsoje iya nụ sụ iya: “?Bụ awe bẹ anyi a-hụmakwanu buredi l'echiẹgu-a,
l'a-sụ ikpoto ndu-a eriri?”
34 Jizọsu sụ phẹ: “?Bụ ishi buredi ole bẹ unu gudekpọo?” Ẹphe sụ iya: “Ọ kwa ishi
buredi ẹsaa; waa ụnwu-ẹma, harụ yịkwaru iya phọ.”
35 Ọo ya bụ; ọ sụ g'ikpoto ndu ono nọdukota anọo l'alị l'ẹka ono.
36 Ọ bya achịta ishi buredi ẹsaa ono waa ụnwu-ẹma ono bya ekele Chileke ekele.
Ọ bya awashịa ya bya achịe ndu etsoje iya nụ; ẹphe keeru ikpoto ndu ono.
37 Ndu ono tụko ria nri rijichaa ẹpho. Ndu etsoje iya nụ bya atụtua ibiribe buredi
ọphu ghuduru nụ; o ji nkata-eevu-iphe ẹsaa.
38 Ndu riru nri ono dụ ụnu unwoke iri; a -gụfukwa ụnwanyi mẹ ụnwegirima.
39 Ọ bya asụ ndu ono g'ẹphe lawarọ. Ẹphe wụkahu lashịa. Ọ bya abahụ l'ụgbo; ọ
bụru iya eje alị Magadanu.

16

Eepfu gẹ Jizọsu mee
ọhumalenya
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Ndu Fárisii mẹ ndu Sadusii bya agbabẹru Jizọsu ọ́nyà opfu g'ẹphe gude nmata
iya. Ẹphe bya asụ iya g'o menaarụ phẹ iphe-ọhumalenya, shi l'imigwe.

2 O yeeru phẹ iya ọnu sụ phẹ: “Ọobujeru teke ọ bụ l'ụzenyashi bẹ akpaminigwe
charu roboo; unu asụ l'echele iya bẹ mbọku a-dụkwaa ree.
3 Teke ọ bụkwanu l'ụtsu bẹ unu hụmaru g'igwe dụ rogoro rogoro; tẹme erwurwu
dụ iya; unu asụ l'igwe e-dzekwa ọ-lwa-boroboro ntanụ-a. Sụ-a; eshinu unu
amajẹchaaru epfu gẹ mbọku a-dụ mẹ unu -lee ẹnya l'akpaminigwe; ?dẹnu g'o gude
ọphu unu adụdu ike kọo iphe, ọ bụ; mbụ iphe, emegbaa l'ọgbo nta-a?
4 Ọgbo nta-a pakpọkwaru njọ. Ẹphe te ekwedu nọpyabe l'ẹka Chileke. Ẹphe achọ
iphe-ọhumalenya; ọle ọ tọ dụkwanu iphe-ọhumalenya ọzo, eemeru phẹ; gbahaa
iphe, meru Jiona.”
O pfuchaa nno; ọ parụ phẹ haa l'ẹka ono; ọ bụru iya atụgbu.

Ụta, Jizọsu ata ndu etsoje iya nụ
(Mak 8:14-21)

5 No iya; ndu etsoje iya nụ bya erwua azụ eze-ẹnyimu ono azụ iya ọphuu bya anyata
l'ẹphe zọharu egude buredi.
6 Jizọsu sụ phẹ: “Unu letakwa ẹnya; unu kwabẹkwa ẹnya g'iphe-ekoje-buredi kẹ
ndu Fárisii mẹ kẹ ndu Sadusii te emebyi unu.”
7 Ẹphe pfuaharu nwibe phẹ sụ: “Ọ kwa kẹle anyi te egudedu buredi-a.”
8 Jizọsu maẹrupho iphe, ẹphe epfu bya asụ phẹ: “Oo-wa! Ekwekwe k'unu apaa
nwanshịi! ?Bụ gụnu bẹ o gude unu nọdu epfugbaa l'unu te egudedu buredi?
9 ?Toko dokwaphọ unu ẹnya? Teke mu gude ishi buredi ise keeru ụnu nemadzụ iri
l'ẹbo l'ụkporo ụmadzu iri; ?bụ nkata-eevu-iphe ole bẹ unu tụtu-jiru l'iphiriba iya?
10 Tọo ?unu ta anyatakwarụpho k'ishi buredi ẹsaa ono, mu gude keeru ụnu
nemadzụ iri onoya? ?mẹ nkata-eevu-iphe ole, unu tụtu-jikwaruphọ l'iphiriba iya?
11 ?Dẹnu g'o gude ọphu unu amadụ l'ọ tọ bụdu opfu buredi bẹ mu epfuru unu teke
ono, mu sụru unu g'unu kwabẹkwa ẹnya g'iphe-ekoje-buredi ndu Fárisii mẹ kẹ ndu
Sadusii te emebyi unu ono?”
12 Ọ bụru iya bụ l'ẹphe amaru l'ọ tọ bụdu iphe-ekoje-buredi bẹ ọ kwata epfu sụ
g'ẹphe kwabẹkwa ẹnya iya; l'iphe, oopfu g'ẹphe kwabẹkwa ẹnya iya bụ iphe, ndu
Fárisii ezi yẹe kẹ ndu Sadusii.

Pyịta akọ onye Jizọsu bụ
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Ọ bụru iya bụ lẹ Jizọsu phẹ abya erwua mkpụkpu, nọgbaa lẹ Sizariya Filipayi.
Ọ jịahaa ndu etsoje iya nụ sụ phẹ: “?Bụkpoo onye bẹ ndiphe asụjekpoo lẹ mụbe
Abụbu-Ndiphe bụ?”
14 Ẹphe sụ iya: “Ọ dụru ndu sụru l'ị bụ Jiọnu ọphu shi emeje baputizimu; ndu asụ
l'ị bụ Elayịjia; tẹme ọ dụru ndu sụru l'ị bụ Jieremaya; ndu sụ l'ị bụ onye lanụ lẹ ndu
mpfuchiru Chileke.”
15 Ọ sụ phẹ: “Unubẹdua; ?unu sụkwanuru lẹ mu bụ onye?”
16 Sayịmonu Pyịta sụ iya: “Ọo ngu bụ Kéreshi ọbu, bya abụru Nwa Chileke; mbụ
Chileke ọphu nọ ndzụ.”
17 Jizọsu sụ iya: “Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ gụbe Sayịmonu nwa Jiona! L'ọ tọ bụkwa
amadụ meru g'ị maru ọkpobe-opfu ono. Ọ kwa Nna mu, bu l'imigwe.
18 Sụ-a; iphe, mu akafụaru ngu bụ; ọo ngu bụ Pyịta. Ọ bụru l'eli mkpuma-a bẹ mu
a-kpụ Chịochi mu. Ọphu ọ dụdu m'obeta ọ bụru anwụhu a-dụ ike emebyi ya nụ.
19 Mu a-nụ ngu ire-igodo k'ẹka Chileke bụ eze. Ọo ya bụ; iphe, bụ iphe, i keru
ẹgbu lẹ mgboko-a bẹ a gbẹakwaa l'imigwe kee ẹgbu. Iphe, bụ iphe, ị tọru l'ẹgbu lẹ
mgboko-a bẹ a gbẹakwaa l'imigwe tọo l'ẹgbu.”

20 O pfuębe nno bya akaru phę g'ọ tọ dụkwa onye ọzo, ębhe e-pfuru l'ọo ya bụ
Kéreshi ọbu.

Epfupfu mbụ, Jizọsu epfu
lę ya e-je iphe-ębuka nwụhu
(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)

21 No iya; ọ bụru teke ono bę Jizọsu watarụ epfuru ndu etsoje iya nụ gę ya e-gude
jee Jierúsalęmu; ya ejee iphe-ębuka, dụ igwerigwe. Ọ bụru l'ęka ndu bụ ọgerenya;
waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu bę ya e-je iphe-ębuka ono. Ębhe
eworu iya megbua. O -rwua lę mbọku k'ęto iya; ya eteta dzụru ndzụ ọzo.
22 Pyịta bya ekuchi iya ekuchi baaharụ iya mba sụ iya: "Tụswekwa Nnajịuphu! Te
epfuękwa ęgube ono! Ębgube ọwa-a ta abyakwa l'anwụru ngu!"
23 Jizọsu bya aghaa ęnya bya asụ Pyịta: "Gbęshi mu l'iphu gụbe Obutuswe ono.
Nta-a bę iime g'ị bụru ụpfu adụ mu l'ọkpa; kęle iphe, ịiri ta abụdu uche Chileke; ọo
uche nemadzụ bę ịiri."

Etso Jizọsu

24 Tọbudu iya bụ; Jizọsu sụ ndu etsoje iya nụ: "Onye ọ dụ g'o tsoru mu g'onye ono
mịa onwiya ęnya; vuta oswebe ọnwu nkiya bya etsoru mu.
25 Kęle onye eme g'ọ dzọo onwiya ndzụ l'e-tuphakwa ndzụ iya etupha. Onye
gudekwanụ opfu ęhu mu tuphaa ndzụ iya lę mgboko-a e-nwekwanụru ndzụ ojejoje.
26 Lę-a; ?bụ gụnu bụ urwu, nemadzụ ritaru mę o -nwekọtachaaru iphemiphe, nọ
lę mgboko-a; tuphakwanaa ndzụ iya? Ọ tọ dụkwa iphe, nemadzụ egude agbata ndzụ
iya mę o -tuphahụwaa.
27 Kęle Abụbu-Ndiphe a-bya ekpee ndiphe ikpe. Ọ -nọdu abya l'oogude ùbvù, egbu
nwịinwii gę Nna iya egbu. Teke ono yęle ụnwu-ojozi-imigwe iya aswịru; l'ọo-bya
apfụa onyemonye ụgwo g'iphe, o meru gbaru.
28 Sụ-a; gę mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ dụkwaru ndu harụ pfụru l'ęka-a, ata
yịdu nwụhu; gbahaa l'ębhe hụmaadaru teke Abụbu-Ndiphe a-bụru eze; gude ùbvù;
waa ike, dụ biribiri egbu nwịinwii abya."

17

Jizọsu egbu nwịinwii
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 A nọepho abalị ishii; Jizọsu duta Pyịta yęle Jiemusu; waa Jiọnu, bụ nwune Jiemusu
duru phę je enyikota úbvú, ha l'eli; ębhe je anọdu nwękaphe.
2 Chileke gbanwee ụgbugba iya l'atatiphu phę. Iphu iya gbuahaa nwịinwii
g'ęnyanwu. Uwe iya chaahaa kę phuuphuu g'anwụ eswe.
3 Noo ya; a bya ele ęnya; Mósisu yęle Elayịjia chaa l'iphu phę; abọ ụja eyeru Jizọsu.
4 Pyịta pfụ-bulihu sụ Jizọsu: "Nnajịuphu; ọ dụkwa ree g'anyi nọ l'ęka-a; gę mu tụa
mkpu ęto mę ọ -dụkwa ngu ree; nanụ nkengu; nanụ kę Mósisu; nanụ kę Elayịjia."
5 Ọ kpụkwaduru-a iphe ono l'ọnu epfu; urwukpu, chagburu ụcha bya asọ-kputa
phę. Olu-opfu shi l'urwukpu ono dafụta sụ: "Onye ọwa-a bụ nwa mu nwoke. Mu
yeru iya obu. O jiru mu ębho. Unu nụmajekwa iphe, oopfu!"
6 O be teke ndu etsoje iya nụ nụmaru olu-opfu ono; ębhe dakọta kpurumu kpube
iphu l'alị. Ndzụ nọdu agụshikpoo phę ike.
7 Jizọsu bya bya ebyia phę ęka bya asụ phę: "Unu gbalihu. Ndzụ ba agụshi unu."
8 Ębhe gbalihu bya achịkaa ęnya; chịkaa ęnya; ọphu ọ dụedu onye ębhe hụmaru;
a -gụfu Jizọsu nwękinyi iya.

9 Ẹphe nyizetashịa l'úbvú ono; Jizọsu pfushiaru phẹ iya ike sụ phẹ g'ọ tọ dụkwa
onye ẹphe e-pfuru iphe, ẹphe hụmaru jasụ teke Abụbu-Ndiphe e-shi l'ọnwu teta
dzụru ndzụ.
10 Ndu etsoje iya nụ jịa ya sụ: "?Bụ gụnu meru iphe, ndu ezije ekemu sụru lẹ
Elayịjia e-vuadaru ụzo bya?"
11 O yeeru phẹ ọnu sụ phẹ: "Ọ kwa eviya lẹ Elayịjia vufutajẹadaa ụzo bya g'o dozia
iphemiphe ree.
12 Ọle-a; gẹ mu kakwaru unu: Elayịjia byahaakwaru; ọphu ẹphe amadụ l'ọo ya.
Ẹphe mee ya umerekete. Nokwaphọ gẹ Abụbu-Ndiphe e-shi phẹ l'ẹka jee iphe-
ẹhuka."
13 Ọ bụru teke ono bẹ ndu etsoje iya nụ maru l'onye oopfuru phẹ opfu iya sụ l'ọ
byawaru bụ Jiọnu ọphu shi emeje baputizimu.

Eeme onye ọbvu atụ ndapfụ
g'o wekọrohu
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

14 Ẹphe byapfutaẹpho ikpoto ndu ono; nwoke lanụ byapfuta Jizọsu bya egbushi
ikpere l'iphu iya sụ:
15 "Nnajịuphu; phụnaaru nwa mu nwoke obu-imemini; kẹle ndapfụ atụ iya; mbụ
ọ nọdu atụshikpoo ya ike. Kẹle tekenteke bẹ ọotujeru iya chie l'ọku; tẹme ọ nọdu
atụjekwaru iya phọ chie lẹ mini tekenteke.
16 Tọbudu iya bụ; mu dutaru iya ndu etsoje ngu nụ; ọphu ẹphe adụdu ike mee
g'ẹhu dụ iya ike."
17 Jizọsu sụ: "Haa-oo! Unubẹ ọgbo ẹjo ọkpoma ọwa-a, adụdu iphe, unu ekwetajẹ-
a. ?Bụ teke ole bẹ mu l'unu a-nọ-beru? ?Mu a-takpọru unu nshi taberu teke ole?
Unu dutaru mu iya l'ẹka-a."
18 No iya; Jizọsu bya abaarụ ọbvu ono mba. Ọbvu ono phefu nwata ono l'ẹhu. E
shi teke ono ọ bụerupho nwata ono ewekọrohu.
19 E mechaa; ndu etsoje Jizọsu byapfuta iya teke ọ nọ nwẹkiya; bya asụ iya: "?Bụ
gụnu meru iphe, anyi adụdu ike chịfu ọbvu ono?"
20 Jizọsu sụ phẹ: "Ọ kwa ekwekwe, unu ekweshiduru ike kparụ iya. Gẹ mu
gbukwaaru iya unu tororo; ekwekwe unu -habekpọonu shii gẹ nwa rwịirwiirwii
akpụru mọsutadu bẹ unu a-sụkwa eze úbvú-a; 'Úbvú; phọfu onwongu je anọdu
l'ẹka phọ.' L'ọo-phọlia onwiya. Ọ tọ dụkwa iphe, a-kpọ unu ẹka ememe.
21 Ọle ẹgube ọbvu-a ta alụfujekwa abụdu l'ọo onye aswịje ẹgu epfu anụ Chileke
chịru iya."

Jizọsu epfu iya k'ugbo ẹbo
lẹ ya e-je iphe-ẹhuka nwụhu
(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

22 O be ujiku lanụ; ndu etsoje Jizọsu dzukọbe lẹ Gálili; Jizọsu sụ phẹ: "Abụbu-
Ndiphe bẹ ee-mechakwaa deru ye ndiphe l'ẹka.
23 Ẹphe eworu iya megbua. O -rwua lẹ mbọku k'ẹto iya l'o teta dzụru ndzụ." Aphụ
iya kwatakpọo rwua phẹ l'obu.

Jizọsu atụ akịriko eze-ụlo Chileke

24 Noo ya; Jizọsu yẹe ndu etsoje iya nụ byarwutaẹpho Kapaniyọmu; ndu anajẹ
okpoga akịriko k'eze-ụlo Chileke bya ejepfu Pyịta je ajịa ya sụ: "?Ọ dụ g'onye ezije
unu iphe ta apfụjedu okpoga akịriko eze-ụlo Chileke tọo?"
25 Pyịta sụ iya: "Ọ pfụjekwa-a."

Tọbudu iya bụ; Pyịta bahụepho l'ụlo; Jizọsu vuru ụzo tụfu ọnu sụ: “Sayịmonu; ?dẹnu g'ị yeru ọnu? ?Ọ dụ ngu g'ọ bụ ndu ole atụjeru akịriko; ọzoo ụtu mmanụ ọzo; nụ ndu eze kẹ mgboko-a? ?Bụ ndibe eze; tọo ndu ọzo?”
26 Pyịta sụ iya l'ọ kwa ndu ọzo.
Jizọsu sụ iya: “Ọ n'iya bụ lẹ ndibe eze ta ayịdu iya.
27 Ọle ọ bụekwadupho g'ẹphe ta asụ l'anyi akpatsu phẹ iwe. Ngwa; je je ewota ịkokoro jeshia l'eze-ẹnyimu je awata ese ịkokoro. Ẹma mbụ, vuchakpọo ụzo lọo iphe ngu: nmata iya; vọhaa ya ọnu. Ịi-hụma okpoga, a-sụru atụ akịriko eze-ụlo Chileke ono kẹ mu lẹ ngu. Woru iya je atụa ya.”

18

Onye kachakpọo shii
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 Teke ono kwaphọ bẹ ndu etsoje Jizọsu byapfutaru iya bya asụ iya: “?Bụ onye a-kachakpọo shii l'ẹka Chileke bụ eze?”
2 Jizọsu kweẹpho doo; bya ekua nwata nshịi; bya apfụbe iya l'echilabọ phẹ;
3 bya asụ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ -bụdu l'unu gbanweru bya adụ g'ụnwegirima nshịi; bẹ unu ta abyakwa l'abahụ l'ẹka Chileke bụ eze.
4 Iphe, bụ onye wozetaru onwiya alị bya adụ gẹ nwata nshịi-a bẹ bụ iya kachakpọo shii l'ẹka Chileke bụ eze.
5 Onye gude ẹpha mu nabata nwata nshịi, ha ẹgube-a; bẹ bụakwaa mbẹdua bẹ ọ nabataru.”

Anma ọkwa eme iphe-ẹji
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

6 “Onye mekwanụru onye lanụ l'ime ụnwegirima-a, wowaru onwophẹ ye mu l'ẹka-a g'o shiswee ụzo ono bẹ ọ gogo karụ ree; ọme a pataru mkpuma-uswe lipyabẹ iya l'olu; parụ chie l'ime ẹka eze-ẹnyimu kwata dụ ogbu.
7 Nshịo ndiphe; noo l'iphe, alọjeru nemadzụ ọkpa eye l'eme iphe-ẹji jiru eliphe ejiji. Ọ tọ dụkwa g'e meru; ẹbe ọ dụ iphe, a-nọduje ese g'ọ lọru nemadzụ ọkpa ye l'eme iphe-ẹji. Ọle; nshịoro onye ẹgube iphe ono e-shi l'ẹka.
8 “Ọzo bụ; teke ọ bụ l'ọo ẹka ngu; ọzoo ọkpa ngu a-kpatarụ ngu eme iphe-ẹji; gbufu iya tuphaa. L'ọ kakwaru ngu ree l'i gude ẹka lanụ; ọzoo l'ị bụ ẹniyeni; bahụ l'ẹka ọkpobe ndzụ nọ; eme l'i nweru ẹka labọ; ọzoo ọkpa labọ; e nwuba ngu l'ọku, ata nyịhudu anyịhu.
9 Teke ọ bụ l'ọo ẹnya ngu e-setarụ ngu eme iphe-ẹji; swọfu iya tuphaa; kẹle ọ karụ ngu ree l'i gude ẹnya lanụ bahụ lẹ ndzụ; eme l'ẹnya dzuru ngu oke; e chie ngu l'ọku-alị-maa.”

Ẹtu k'atụru, kpaphuhuru akpaphuhu
(Luk 15:3-7)

10 “Iphe, unu a-kwabẹjeerupho ẹnya bụ g'unu ta asụ l'ụnwegirima-a dụru ọphu adụdu iphe, ọ bụ. L'iphe, mu eme gẹ mu karụ unu bụ l'ụnwu-ojozi-imigwe nkephẹ anọdujekwa mkpụrumkpuru l'iphu Nna mu, bu l'imigwe.
11 Lẹ Abụbu-Ndiphe byakwaru g'ọ dzọta ndu tuphahụru etuphahụ.
12 “Sụ-a; ?dẹnu g'unu arịkwanu iya? Ọ -bụru lẹ nwoke nweru atụru ụkporo ise; nanụ kpaphuhu; ?tọo hadụ ụkporo ẹno l'iri lẹ tete ọphuu l'úbvú l'ẹka ono; tụgbua je etsoru ghaphee chọo ọphu kpaphuhuru nụ phọ?
13 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; teke ọ bụ l'ọ hụmaru iya bẹ ọo-kwatakpọkwaa ka eteshi ẹswa atụru lanụ ono ike; e -me l'ụkporo ẹno l'iri lẹ tete phọ, te eshidu tuphahụ nụ phọ.

14 Nokwaphọ g'ọ tọ dụdu teke ọ bụjeru uche Nna unu, bu l'imigwe g'ọ dụru mẹ
onye lanụ l'ime ụnwegirima-a, l'a-la l'iswi.”

Nwanna, mesweru nụ

15 “Ọzo bụ lẹ-a; teke nwanna ngu mesweru ngu; kuchi iya ekuchi; je epfuaru iya
iphe, o meru ngu. Teke ọ natarụ iphe, i pfuru iya; ọ kwa iya bụ l'a maru lẹ nwanna
ngu ono bẹ i duphutawaru azụ.
16 Teke ọ bụ l'ọ tọ natadụru iphe, i pfuru; g'i je edutafụa onye lanụ; ọzoo ụmadzu
ẹbo ọzo yeru onwongu; k'ọphu oo-me g'e pfuru iya l'ẹkwo-opfu Chileke sụ l'ọo ekebe,
ụmadzu ẹbo; ọzoo ẹto gbaru bẹ ee-gude doshia ya.*
17 Teke ọ bụkwanu l'ọ tọ natakwarụpho iphe, ẹphe pfuru; je eworu iya kọoru
Chịochi l'ophu. Teke ọ tọ natakwarụpho iphe, Chịochi pfuru; ọo ya bụ; unu eworu
onye ọbu dobe g'ọ bụ onye ọhozo; ọzoo onye ana akịriko.
18 “Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphemiphe, bụ iphe, unu keru ẹgbu lẹ
mgboko-a bẹ a gbẹakwaa l'imigwe kee ẹgbu. Iphemiphe, unu tọru l'ẹgbu lẹ mgboko-a
bẹ a gbẹakwaa l'imigwe tọo l'ẹgbu.
19 “Ọzo, mu e-pfufuaru unu bụ lẹ-a; iphe, bụkpoo iphe, unu dụ ẹbo nọdu lẹ mgboko-
a; gude obu lanụ kweta bya epfuru iya nụ Chileke; iphe ono bẹ Nna mu ono, bu
l'imigwe ono e-mekwarụ unu.
20 Kẹle iphe, bụkpoo ẹka a dụ ẹbo; ọzoo ẹto gude ẹpha mu nọkobe; bẹ mu nọkwa
l'echilabọ ndu ọbu.”

Ẹtu k'onye-ozi, agụduru
nwibe iya nvụ

21 Pyịta byapfuta Jizọsu bya asụ iya: “Nnajịuphu-e; ?bụ ugbo ole bẹ nwanna mu
e-meswe mu; mu agụchaaru iya ya nvụ? ?Bụ ugbo ẹsaa tọo?”
22 Jizọsu sụ iya: “Ọ tọ bụdu-a ugbo ẹsaa kpụrumu. Ọo ugbo ẹsaa ẹsaa ugbo ụkporo
ẹsaa ẹsaa ugbo ẹsaa.
23 Ẹka Chileke bụ eze bẹ a-dụepho g'onye eze lanụ, meru gẹ yẹe ndu-ozi iya gbazia
k'okpoga iya.
24 Ọ gbakọjeepho okpoga ono; e dutaru iya onye lanụ, ji iya ụnu-kụru-ụnu ẹkpa-
ego.
25 Ọphu nwoke ono enwedu iphe, o gude apfụ iya. Nnajịuphu iya ono karụ sụ g'e
ree ya; ree nyee ya; ree ụnwegirima ibe iya g'ẹphe ha; mẹ iphe, o nweru enweru
mgburugburu; g'e gude pfụa ụgwo ono.
26 No iya; nwoke ono daẹpho kpurumu l'alị gbushi ikpere rwọahaa nnajịuphu iya
ono sụ iya: ‘Jiko onye nwe mu nụ; tanaa nshi hafụa mu rọ. Mu a-pfụkotakwa ngu-a
ụgwo ono g'ọ ha jiko.’
27 Imemini iya dụ onye eze ono. Ọ parụ iya haa bya asụ iya g'ọ tọ pfụhewaro ụgwo
ọbu lẹ phuruphuru gberegedege.
28 “Tọbudu iya bụ; onye-ozi ono lụfuepho je ahụma onye ọzo, yẹe ya tụkoru bụru
ndu-ozi, ji iya nwokpoga, abadu ishi. Ọ zụ-gude iya; pyịta iya l'ẹkpiri; sụ iya g'ọ
pfụ-dzua ya ụgwo, o ji iya.
29 Nwoke ono daa kpurumu l'alị rwọahaa ya; sụ iya g'ọ taa nshi hafụa ya rọ lẹ ya
a-pfụ iya ya-a.
30 Ọ jịka sụ lẹ ya taa hadụ iya; bya akpụta nwoke ono je atụ-chia l'ọka mkpọro sụ
g'ọ nọdu l'ẹka ono jasụ teke ọo-pfụ iya ụgwo ono.
31 Tọbudu iya bụ; ndu ẹphe l'iya atụkoje eje ozi hụma iya; ẹhu daẹ phẹ phọ dzụ.
Ẹphe gbagbụa je akọoru nnajịuphu phẹ iphe, meru nụ.

---

* **18:16 18:16** Gụnaa Dit 19:15.

32 Nnajịuphu phẹ bya ekua nwoke ono; bya asụ iya: ‘?Ị hụmaru gụbe ẹjo onye-ozi-a? ?Ị hụmaru ikpoto okpoga, i jikọta mu l'ụgwo; mu hakọtaru ngu iya sụ g'ị tị pfụhe mu iya; opfu l'ị rwọru mu arwọrwo?
33 ?Tọ gbadụru ngu kẹ g'ị phụaru nwibe ngu obu-imemini ẹgube ono, mu phụru ngu ono?’
34 Nnajịuphu phẹ ono gude ẹhu-eghu kakpụta iya je seru ye l'ẹka ndu a-nụ iya aphụ jasụ l'ọ pfụebechaa ụgwo, o ji g'ọ ha.
35 “Nokwaphọ gẹ Nna mu ọphu bu l'imigwe e-me unu l'onye l'onye; mbụkwa onye te egudejedu obu iya g'ọ ha gụaru onye mesweru iya nụ nvụ.”

19

Ogori mẹ achịfu nwanyị
(Mak 10:1-12)

1 Tọbudu iya bụ; Jizọsu pfuẹbeepho iphemiphe ono, oopfu ono bya eshi lẹ Gálili; ọ bụru iya atụgbu. O jeshia alị Jiudiya, nọ l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya ọphuu.
2 Ikpoto igwe ọha wụru tsoru iya. O mekọta; ẹhu dụ ndu iphe eme ike l'ẹka ono.
3 Ndu Fárisii bya agbabẹru iya ọ́nyà opfu g'ẹphe gude nmata iya; bya ajịahaa ya sụ: “?Ọ dụ ree gẹ nwoke chịfuje nyee ya mẹ o betakpọoru ọ bụru gụnu bẹ o meru?”
4 Ọ sụ phẹ: “Unu teke agụtadu l'onye meru nemadzụ e -shi lẹ mbụlembukpoo bụ nwoke yẹe nwanyị bẹ o meru*;
5 bya asụ phẹ: ‘Noo g'o gude: nwoke je l'ahajẹ nna iya; haa ne iya gẹ yẹle nyee ya tụgba. Ẹphenebo atụko bụru onye lanụ.†’
6 Ẹphe taa bụeduru ụmadzu labọ. Ẹphe abụru onye lanụ. Ọo ya bụ; iphe, Chileke tụgbaberu nanụ g'ọ tọ dụkwa onye e-je iya ekekaha ẹbo.”
7 Ẹphe sụ iya: “?Dẹnukwanu g'o gude Mósisu sụ g'e dejeru ẹkwo-achịfu-nwanyị nụ nwanyị ọbu; chịfu iya?‡”
8 Jizọsu sụ phẹ: “Tọbudu l'unu bụ ndu ẹjo ọkpoma meru g'o gude Mósisu kwe g'unu chịfuje unyomu unu. Obenu l'e -shikpọo l'ọduu bẹ ọ tọ dụhaadaa ẹgube ono.
9 Nta-a bụ iphe, mu epfuru unu bụ: Onye chịfuru nyee ya je alụta ọzo bẹ bụakwaa ogori bẹ oori. Gbahakwaa lẹ nwanyị ono bụ nwanyị, eri ogori. Onye lụtakwanuru onye ono, a chịfuru achịfu ono bụkwapho ogori bẹ oorikwaphọ.”
10 Ndu etsoje iya nụ sụ iya: “Ọ -bụru l'onoo g'ọ dụ l'ẹka nwoke yẹe nyee ya nọ bẹ ọ kalẹkwapho mma g'a haa k'alụlu l'ophu l'ophu.”
11 Ọ sụ phẹ: “Ọ tọ bụebekwa onyemonye bẹ opfu mu ono e-dodzuru ẹnya. Ndu oo-do ẹnya bụekwapho ndu ono, Chileke goshiru iya.
12 L'iphe, kparụ iphe, nemadzụ ta alụdu nwanyị dụkwa iche iche. O nwekwarụ ndu te eyedu ime. Ọ bụru g'ẹphe dụ bụ ono eshinu a nwụru phẹ. Ọ dụru ndu bụ nemadzụ harụ phẹ aháhá. Dụru ndu kpọ-chiru obu sụ l'ẹphe a-dụ gẹ ndu harụ onwophẹ aháhá opfu g'ẹphe ejeeru Chileke ozi ree. G'onye, a-dụ ike nata opfu ono natakwa iya.”

Jizọsu agọru ụnwegirima ọnu-ọma
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 Ẹphe nọdu ekutagbaaru iya ụnwegirima g'o byibegbaa phẹ ẹka pfuru nụ Chileke l'iswi ẹhu phẹ. Ndu etsoje iya nụ baaharụ ndu ono, ekutaru iya ụnwegirima ono mba.
14 Jizọsu sụ phẹ: “Unu hakwaa ụnwegirima g'ẹphe byapfuta mu. Unu ta akpọshishi phẹ abyabya; kẹle ọ bụ ndu dụ nno bẹ ẹka Chileke bụ eze bụ nkephẹ.”
15 Ọ bya ebyidzuchaaru ụnwegirima ono ẹka bya eshi l'ẹka ono; ọ bụru iya atụgbu.

* **19:4 19:4** Gụnaa Mbụ 1:27. † **19:5 19:5** Gụnaa Mbụ 2:24. ‡ **19:7 19:7** Gụnaa Dit 24:1-4.

Onye nweru iphe
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Noo ya; nwoke lanụ byapfuta Jizọsu bya asụ iya: “O-zì-iphe; ?bụkpoo gụnu dụ
ree, mu e-me gẹ mu e-nweru ndzụ ojejoje.”
17 Jizọsu sụ iya: “?Dẹnu g'o gude ị nọdu ajị mu ajị k'iphe, dụ ree? Ọ kwa Chileke
bụ onye lanụ dụ ree kpoloko. Ọle teke ọogu ngu g'ị bahụ l'ọkpobe ndzụ; meje iphe,
ekemu pfuru.”
18 Nwoke ono sụ iya: “Ekemu ?bụ ole bụ ono?”
Jizọsu sụ iya: “Te egbukwa ọchi; ọphu i rikwa ogori; ọphu i zikwa iphuru; ọphu ị
dzụjekwa ụka.
19 Kwabẹje nna ngu yẹe ne ngu ùbvù; l'ị bya eyee nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru
onwongu.”
20 Nwokorọbya ono sụ iya: “Eshinu mu bụ nwata ta adụkwa iphemiphe ono ọphu
mu mebyijeru. ?Dẹnubahuna iphe, phọdukwaduru mu nụ l'ememe?”
21 Jizọsu sụ iya: “Ọ -dụ ngu g'ị dụebe ree; laa je erekọta iphemiphe, i nweru; woru
aswa iya je anụ ndu akpa nri. Ọo ya bụ; l'ii-nweru ọkpobe iphe l'imigwe. I -mechaa
nno; bya etsoru mu.”
22 Nwokorọbya ono nụmaepho ọnu, Jizọsu yeru; ẹhu daa ya dzụu. Ọ bụeru iya
phọ atụgbu; kẹle ọ bụ onye nwenụkaru iphe.
23 Jizọsu sụ ndu etsoje iya nụ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọotsukwa l'ẹhu
g'ee-me gẹ ndu nweru iphe bahụ l'ẹka Chileke bụ eze.”
24 Ọzo, mu e-pfufuaru unu bụ lẹ: epyo ịnya l'ẹnya ngga kakwa nphe; eme lẹ g'onye
nweru iphe e-me bahụ l'ẹka Chileke bụ eze.
25 Ndu etsoje iya nụ nụma iya; ọ kabakpọo phẹ rọ atụfu ẹhu. Ẹphe sụ iya: “?Ọ
bụhunuru onye bẹ aa-dzọta?”
26 Jizọsu bya elee phẹ ẹnya bya asụ phẹ: “Ọ kwa l'ẹhu nemadzụ bẹ ọ bụ 'ama-g'ee-
me-iya; obenu lẹ Chileke ta adụkwa iphe, kpọru iya ẹka ememe.”
27 Tọbudu iya bụ; Pyịta sụ iya: “Anyịbedua, harụ iphemiphe, anyi nweru bya
etsoru ngu-a ?bụ gụnu bẹ anyi e-nweru?”
28 Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa unubẹdua ono, tsoru
mu nụ ono bẹ l'a-nọdu l'aba-eze iri l'ẹbo; kpee ọkpa-ipfu Ízurẹlu iri l'ẹbo ono ikpe;
teke Abụbu-Ndiphe a-bya anọdu l'aba-eze iya, egbu nwịinwii lẹ mgboko ọphúú, abya
nụ ono.
29 Ọzo bụ l'onyemonye, gude opfu ẹhu mu haa ụlo, o nwegbaarụ; ọzoo unwune
iya nwoke; ọzoo unwune iya nwanyị; ọzoo nna iya; ọzoo ne iya; ọzoo ụnwu iya;
ọzoo alị iya; bẹ Chileke a-pfụ ụgwo iphe, ha g'iphe, ọ harụ mgbo ụkporo ise; tẹme e
-mechakwaphọ Chileke anụ iya ndzụ ojejoje.
30 Ọle igwerigwe ndu bụ ndu ivuzọ nta-a l'e-mechaa bụru ndu ikpazụ; ndu bụ ndu
ikpazụ emechakwanaa bya abụru ndu ivuzọ.”

20

Ndu ozi opfu-vayịnu

1 “Teke Chileke e-goshi lẹ ya bụ eze bẹ ọo-dụkwa gẹ nnajịuphu lanụ, gbẹshiru lẹ
nchi abọhu je achịta ndu-ozi ẹgu g'ẹphe byaru iya ozi l'opfu-vayịnu iya.
2 Ẹphe lẹ ndu ọ hụmaru bya epfubuchaa l'iphe, ọo-pfụ phẹ bụ kobo lanụ kobo lanụ,
bụ iya bụ aswa ogburumịta ujiku ophu; ọ chịru phẹ jeye l'opfu-vayịnu iya.
3 Ẹnyanwu gbakotajẹepho; ọ lụfukwa ọzo je ahụma ndu pfụru kẹ mmanụ l'ọdu-ozi.
4 Ọ sụ phẹ: ‘Unu tụgbua je ejelẹpho ozi lẹ mgbabu mu. E -mechaa; mu apfụa unu
iphe, gbaru unu.’ Ẹphe kwee hm jeshia.

5 O be l'echilabọ eswe; ọ lụfukwapho je achịta nemadzụ yekwaphọ lẹ mgbabu ono;
bya emekwaaphọ nno g'ẹnyanwu swịfuru l'ishi.
6 Tẹme o rwukwaaphọ g'ẹnyanwu ekewaa zaa zaa; ọ lụfukwapho ọzo je
ahụmakwapho ndu pfụru kẹ mmanụ; bya asụkwa phẹ: '?Bụ gụnu meru g'o gude
unu shi l'ụtsu pfụru l'ẹka-a kẹ mmanụ?'
7 Ẹphe sụ iya l'ọ kwa l'ọ tọ dụdu onye kuru phẹ l'ẹgu. Ọ sụ phẹ: 'Ngwa; unu je
etsoru ndu ọphu ejeru mu ozi l'opfu-vayịnu mu jee ozi. E -mechaa mu apfụa unu
iphe, gbarụ unu.'
8 "Tọbudu iya bụ; o be l'ụzenyashi; nwoke ono, nwe mgbabu ono sụ onye-ishi-ozi
iya g'o kua ndu-ozi ono g'ẹphe ha; pfụa phẹ ụgwo phẹ. G'o shilẹpho lẹ ndu ọphu
byakperu azụ-a pfụta iya jeye lẹ ndu ọphu vuru ụzo bya.
9 Tọbudu iya bụ; ndu k'ono, byaru l'ẹnyanwu eke zaa zaa ono bya abya. A pfụkota
phẹ g'ẹphe ha kobo lanụ kobo lanụ gbafụ l'ishi.
10 Ọ bụru g'a pfụ-dzuru ndu ono bụ ono; jasụ o be lẹ ndu ọphu vuchaa ụzo bya lẹ
nchi abọhu phọ; ẹphe dobesu l'aa-pfụ phẹ iphe, ka shii. Obenu l'iphe, a pfụkotaru
phẹ bụele-a kobo lanụ kobo lanụ g'ẹphe ha l'ẹhu l'ẹhu.
11 Ẹphe natachaa ya bya agụaharu nnajịuphu ono aphụ
12 sụ: 'Lewarọ; nta-a bẹ a pfụcharu pfụa anyi lẹ ndu ọwa-a, ejeduru ozi nọo ọdu-a
iphe lanụ; l'anyịbe ndu ọphu shi l'ụtsu jegbuta onwanyi l'ozi; nyakọta anwụ eswe
ono.'
13 Ọ bya ekua onye lanụ sụ iya: 'Ishikomu byaẹdu. ?Ị maru-a l'ọ tọ dụkwa ẹji, mu
meru unu. ?Tọ bụnaa kobo lanụ kobo lanụ bẹ mu l'unu pfuburu?
14 Nata okpoga, gbaru ngu nụ lashịa; lẹ mu tụru obu mu onyo nụ onye ọwa-a,
byakperu azụ-a iphe, mu nụru ngu.
15 ?Tọo gẹ mu te egudeshi iphe, bụ nkemu mee g'ọ dụ mu? Tọo ?iiji iji-ẹnya opfu lẹ
mu meru ndu ọphuu iphe-ọma?'
16 "Ọo ya bụ lẹ ndu ikpazụ a-bụru ndu ivuzọ; ndu ivuzọ abụru ndu ikpazụ. Kẹle
ndu e kuru dụ igwerigwe; ndu a họtaru habe nwahabe."

K'ugbo ẹto Jizọsu epfu lẹ
ya e-je iphe-ẹhuka nwụhu
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Jizọsu phẹ nọdu eje Jierúsalẹmu. Ẹphe jenyaa; o kuchi ụmadzu iri l'ẹbo ono,
etsoje iya nụ ono iche je asụ phẹ:
18 "Mu sụru-a; nta-a bẹ anyi ejeakwa Jierúsalẹmu. L'ẹka ono bẹ ee-mechaa deru
Abụbu-Ndiphe ye l'ẹka ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu. Ẹphe ekpee ya
mpfugbu;
19 kpụru iya nụ ndu 'amadụ Chileke g'ẹphe mee ya sukusuku; chia ya ẹchachi;
woru iya kpọ-gbua l'oswebe. Ọ -nọo abalị ẹto; Chileke emee ya l'o teta dzụru ndzụ
ọzo."

Ụnwu Zebedi arwọ Jizọsu iphe
(Mak 10:35-45)

20 Noo ya; a nọnyaa; ne, nwụru ụnwu Zebedi duta ụnwu iya ono ẹphenebo
byapfuta Jizọsu. O rwua bya egbushi ikpere l'iphu iya rwọahaa ya iphe.
21 Jizọsu sụ iya: "?Bụ gụnu bụ ono?"
Ọ sụ iya: "Jiko kwenu g'ụnwu mu-a ẹphenebo nọ-kube ngu. G'onye lanụ nọdu ngu
l'ẹkutara; onye ọphuu anọdu ngu l'ẹkicha l'ẹka ị bụ eze."
22 Jizọsu sụ: "Ha! Unu ta amakwa iphe, unu arwọ; unubẹ ndu-a. ?Unu a-dụ ike
ngụa iphe, shi l'okoro, mu abya angụngu; l'e mee unu ẹgube baputizimu e-me mu?"
Ẹphe sụ iya: "Ee! Anyi a-dụ-a ike."

23 Ọ sụ phẹ: “Iphe, mu ngụru bẹ unu a-ngụ-a bụ eviya; l'e mee unu ẹgube
baputizimu, e meru mu; obenu lẹ k'anọdu mu l'ẹkutara mẹ l'ẹkicha ta abụdu mu
bẹ ọ dụ l'ẹka. Ono dụru ndu Nna mu doberu iya.”
24 Ụmadzu iri ọphuu nụma l'onoo g'ẹphe jeru iya; ẹhu-eghu unwune labọ ono
ghuahaa phẹ.
25 Jizọsu bya ekukọtachaa phẹ bya asụ phẹ: “?Ọ kwa l'unu maru-a lẹ ndu-ishi ndu
abụdu ndu Jiu; l'anọduje akpa ndu nọ phẹ l'ẹka ẹhu; tẹme ọ bụru onye nọ-l'oke-ọkwa
anọduje eme gẹ ndu ọzo maru l'ọo ya ka shii.
26 Ọle ọo gẹ k'unubẹdua ta adụkwa ẹgube ono; g'onye ọ dụ g'ọ ha shii lẹ g'unu ha;
bụkwaru onye a-nọdu ejeru ndu ọphuu ozi.
27 Onye ọ dụ g'ọ bụru onye ivuzọ lẹ g'unu ha-a; g'onye ono wozeta onwiya alị; bụru
ohu unu.
28 Nokwaphọ gẹ Abụbu-Ndiphe l'onwiya ta abyadụru g'e jeru iya ozi; ọ bụchikwaa
g'o jeru ndu ọzo ozi bẹ ọ byaru; wafụa g'o woru onwiya nụ; g'e gude gweeru ngwẹja
nụ Chileke g'ọ bụru iphe, oo-gude gbata ndzụ igwe ọha.”

Jizọsu eme ndu atsụ ishi
g'ẹphe wata aphụ ụzo
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Ẹphe shiẹpho Jieriko tụgbushia; ikpoto igwe ọha tsoru iya.
30 Noo ya; ụmadzu labọ, l'atsụ ishi nọduwaa l'agụga etsu-ụzo. Ẹphe nụmaepho
l'ọo Jizọsu aghata; ẹphe chishia sụ: “Nnajịuphu; gụbe Nwa Dévidi; g'imemini anyị
dụnu ngu!”
31 Ikpoto ndu ono gbọchia phẹ ọnu sụ phẹ g'ẹphe dobe ọnu doo. Ẹphe kabakpọo
ya rọ arashi ike sụ: “Nnajịuphu; gụbe Nwa Dévidi; g'imemini anyi dụ ngu rọ!”
32 Jizọsu pfụru doo bya ekua phẹ bya asụ phẹ: “?Bụ gụnu bẹ ọ dụ unu gẹ mu meeru
unu?”
33 Ẹphe sụ iya: “Nnajịuphu; menaa anyi g'anyi wata aphụ ụzo.”
34 Imemini phẹ gude Jizọsu. Ọ bya ebyichaa phẹ ẹka l'ẹnya. Teke ono kwaphọ ẹphe
phụahaa ụzo bya etsoru iya.

21

Jizọsu abahụ lẹ Jierúsalẹmu
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-38; Jiọn 12:12-19)

1 Ẹphe byarwutaẹpho l'úbvú Olivu; mẹ lẹ mgboru mkpụkpu Betufeji, nọwaa
Jierúsalẹmu ntse; Jizọsu zia ndu etsoje iya nụ ụmadzu labọ;
2 sụ phẹ: “Unu je l'ime mkpụkpu ono, nọ unu l'ụzo iphu ono. Unu -bahụepho l'ime
mkpụkpu ono bẹ unu a-hụma ne nkapfụ-ịgara yẹe nwa iya, e libegbaaru elibe l'ẹka
lanụ. Unu tọtachaa ya chịtaru mu.
3 Ọ -nweru onye dụru iphe o pfuru; unu sụ iya l'ọ kwa mkpa iya dụru Nnajịuphu.
Unu -pfuwaa nno bẹ aa-haẹkwaru iya phọ unu teke ono kwaphọ.”
4 Iphemiphe ono mee ọ vụa; mbụ iphe, onye mpfuchiru Chileke pfuru sụ:
5 “Unu karụ Jierúsalẹmu g'o
lenu:
L'onye bụru iya eze
abyapfutaakwaa ya.
L'o wozetaru onwiya alị
nọdu l'eli nkapfụ-ịgara
agba abya;
mbụ l'eli nwa nkapfụ-ịgara

ọbu.*”
6 No iya; e mechaa; ndu etsoje iya nụ ono jeshia je emeẹpho gẹ Jizọsu ziru phẹ.
7 Ẹphe kpụru ne nkapfụ-ịgara ono yẹe nwa iya kpụtaru Jizọsu bya achịru uwe phẹ
wukobe iya l'eli okpurukpu; Jizọsu nọdu iya l'eli.
8 Ndu ọphu ka l'igwe lẹ ndu ono woru uwe phẹ tọo l'ụzo. Ndu ọphuu je ejikọo irwu
oshi je atọoru iya l'ụzo.
9 Ikpoto ndu awụ etso iya l'azụ mẹ ndu ọphu nọ iya l'iphu nọdu akpọ okwe asụje:
“Nwa Dévidi, deejee! Deejee! Owoo! Onye Chileke gọru ọnu-ọma nụ bẹ ọ bụ; mbụ
onye ono, bụ Nnajịuphu ziru iya g'ọ bya ono. Deejee! Deejee! Ọkalibe-kangokọtaru-
nụ, shi l'imigwe!”
10 Tọbudu iya bụ; ọ bataẹpho l'ime Jierúsalẹmu; mkpụkpu ono l'ophu tụko swọkobe.
A tụko ajịkashi sụ: “?Bụ onye bụ ono? ?Bụ onye bụ ono?”
11 Ikpoto ndu ono, ẹphe l'iya swị ono sụ: “Ọ kwa Jizọsu; mbụ onye mpfuchiru
Chileke. Ẹka o shi bụkwa lẹ Nazaretu Gálili.”

Jizọsu achịfu ndu azụ aswa
l'eze-ụlo Chileke
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jiọn 2:13-22)

12 Tọbudu iya bụ; Jizọsu bya abahụ l'ime eze-ụlo Chileke bya awata achịshi iphe,
bụkpoo ndu azụ aswa bya ere erere l'ime eze-ụlo ono. Ọ bya akwatsushichaa teburu
ndu agbanweje okpoga; bya akwatsushichaa okposhi ndu ere ndo.
13 Ọ sụ phẹ: “?Unu ta amadụ l'e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: ‘Ụlo mu bẹ ee-kuje
ụlo, aa-nọduje epfu anụ mu.’ Unu bya eworu iya mee ụlo, ndu ana nfụ edomije
onwophẹ.”
14 E mechaa; ndu atsụ ishi mẹ ndu nọ ẹniyeni wụ-pfuta iya l'eze-ụlo Chileke l'ẹka
ono; o mee phẹ ẹphe wekọrohu.
15 Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu hụmaepho iphe, dụ biribiri, oomeshi
bya anụma ẹka ụnwegirima, kụru l'eze-ụlo Chileke akpọ okwe asụje: “Nwa Dévidi;
deejee; deejee;” ẹhu ghuahaa phẹ eghu.
16 Ẹphe sụ iya: “?Ọ kwa l'ịinu-a iphe, ndu ono ara?”
Jizọsu sụ phẹ: “Ee! ?Unu teke agụ-rwuswee ẹka ono, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke
sụ: ‘Ọo l'ọnu ndu bụ ụnwegirima mẹ ndu angụ ẹra bẹ ee-shi aja ngu ọkpobe ajaja.’
”
17 Tọbudu iya bụ; Jizọsu parụ phẹ haa l'ẹka ono; ọ bụru iya alụfu l'ime mkpụkpu
ono bya ejeshia Betani. O je akwaa Betani fụta l'ụtsu.

Jizọsu atụ oshi figu ọnu
(Mak 11:12-14)

18 O be l'ụtsu; ẹgu nọdu agụ iya g'ọolaphuwa azụ l'ọma mkpụkpu ono.
19 Ọ hụma oshi figu, nọ l'agụga gbororo bya akpọ-kube iya. O rwua l'ẹka ọ nọ; ọphu
ọ dụdu mebyi, ọ hụmaru iya ilile; gbahaa ikpuchi. Ọ sụ oshi figu ono: “Ị tị byadu
amịbaa mebyi lẹ mgboko-a jasụwaruro ya.” G'e jia epfua; oshi ono nwụkotaanaa
lwaa.

Jizọsu gude oshi, ọ tụru ọnu
ezi ndu etsoje iya nụ iphe
(Mak 11:20-24)

20 Ndu etsoje iya nụ hụma iya; ọ dụ phẹ ẹjo biribiri. Ẹphe sụ: “?Dẹnu g'o gude oshi
ono nwụekwadupho lwa ẹgwegwa ẹgube ono?”
21 Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; unu -kwetakpọwaa; ọphu unu
abọdu obu ẹbo; ọ tọ bụlekwaa iphe, mu meru oshi figu-a bẹ unu e-me nkịnyi iya; ọ

* **21:5 21:5** Gụnaa Zek 9:9.

tọ dụkwa m'obeta unu sụ úbvú-a: ‘Ngwa; je aparu onwongu chie l'ime eze-ẹnyimu’; oomeẹpho nno.
22 Ọo ya bụ l'iphe, bụkpoo iphe, unu gude jepfu Chileke je epfuru nụ iya sụ iya g'ọ nụ unu; unu kwetawaa l'ọo-nụ iya unu; iphe ono bẹ ọo-nụ unu.”

Aaji Jizọsu ẹgube ike,
o gude eme iphemiphe ono
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Noo ya bụ; Jizọsu bataẹpho l'ime eze-ụlo Chileke; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu bụ ọgerenya mkpụkpu byapfuta iya l'ẹka oozi iphe bya asụ iya: “?Bụ ẹgube ike gụnu bẹ i gude eme iphemiphe-a? ?Bụ onye ngẹru ngu ike, i gude eme iya?”
24 Jizọsu yeeru phẹ ọnu sụ phẹ: “Unu gebe gẹ mu jịa unu nwajị lanụ. Unu -kọoru mu iya; mu akọoru unu ike, mu gude eme iphemiphe ono.
25 Sụ-a; ?baputizimu, Jiọnu meru; ?bụ awe bẹ o shi? ?O shi l'imigwe? Tọo ?o shi nemadzụ l'ẹka?”
Tọbudu iya bụ; ẹphe wata iya adzọkashi l'ime onwophẹ sụ: “Teke anyi sụnuru l'o shi l'imigwe l'ọ sụ anyi: ‘?Ọ bụru gụnu meru g'o gude ọphu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?’
26 Teke anyi sụkwanuru l'o shi nemadzụ l'ẹka; ?a maru iphe, ọha e-me; eshinu mkpụkpu l'ophu pfudzuwaru lẹ Jiọnu bụ ọkpobe onye mpfuchiru Chileke?”
27 Tọbudu iya bụ; ẹphe sụ Jizọsu: “Anyi ta amakwa.”
Jizọsu sụkwanu phẹ: “Ọphu mu akọkwanuru unu onye ngẹru mu ike, mu gude eme iphemiphe ono.”

Ẹtu nwoke yẹe ụnwu iya ẹbo

28 “?Dẹnu g'iphe-a dụ unu? Ọ dụru nwoke, nwụtaru ụnwegirima unwoke labọ. O be ujiku lanụ; ọ bya asụ k'ọgerenya: ‘Nwa mu; jiko jekwaaru mu ozi l'opfu-vayịnu ntanụ.’
29 Ọ sụ iya: Mu tee jekwa.” E mechaa; izimanụ lwa iya azụ; o jeshia.
30 Nwoke ono bya ejepfu kẹ nwata je epfukwaaru iya phọ g'o pfuru onye ọphuu. Ọ sụ iya hm lẹ ya e-jekwaa. E mechaa; ọphu o jeduru.
31 Sụ-a; l'ime ụmadzu labọ ono; ?dẹnu onye ọphu meru iphe, dụ nna iya ree?
Ẹphe sụ iya l'ọo onye k'ọgerenya.
Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ndu ana akịriko waa ndu agba ụkpara l'e-vukwaru unu ụzo bahụ l'ẹka Chileke bụ eze.
32 Kẹle Jiọnu byaru bya egoshi unu ọkpobe ụzo, unu e-tso; ọphu unu ekwedu nkiya; obenu lẹ ndu ana akịriko yẹe ndu agba ụkpara bẹ kwetarụ nkiya. Unubẹdua hụmachaa l'ẹphe kwetarụ; ọphu izimanụ alwakpọdarunu unu azụ; g'unu ghaa umere g'e mechaarụ kẹ g'unu kweta kẹ Jiọnu.”

Ẹtu, e gude ndu e butaru ye
l'opfu-vayịnu anma
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 “Sụ-a; unu ngabẹkwa nchị nụma ẹtu ọzo. Ọ dụru nwoke lanụ, bụ nnajịuphu, larụ ẹgu vayịnu. Ọ bya agbaa ya mgbabu; bya ebua ya nsụ ẹka aanọduje azọshi mẹe l'akpụru vayịnu ono. Ọ bya akpụkwaapho nwụlo eli ephekerephe ẹka ee-nyihuje eche mgbabu ono nche. Ọ bya ebuta ndu-ozi-ẹgu woru iya ye phẹ l'ẹka bya ejeshia iphe-ọzo.
34 O rwujeẹpho teke aawọje akpụru vayịnu ono; o zia ndu-ozi iya g'ẹphe jepfu ndu-ozi-ẹgu ono g'a wọo ya òkè akpụru vayịnu nkiya.
35 Ẹphe gude ndu ono, e ziru ozi ono tsua onye lanụ iphe; bya egbua onye ọphuu egbugbu; bya atụa onye ọphuu mkpuma.

36 Ọ bya ezia ndu-ozi ọzo, ka ndu kẹ mbụ igwerigwe. Ndu ozi-ẹgu ono mekwaa phẹ
phọ g'e meru ndu ọphuu.
37 E mechaa; ọ bya ezia nwa iya g'o jepfu phẹ sụ lẹ ya maru-a l'onye ọwa-a, bụ nwa
iya-a bẹ ẹphe a-kabẹ-a yeru nsọ.
38 O be teke ndu-ozi-mgbabu ono hụmaru nwa iya ono; ẹphe zụa mgbede kpua ya
sụ: 'Ịhee! Waa onye alị-a e-mechaa bụru nkiya mẹ nna iya nwụhu-a. Unu bya g'anyi
gbua ya egbugbu nata iya iphe, rwuberu iya nụ.'
39 Ẹphe kpụta iya kpụfu lẹ mgbabu ono je eworu iya gbua.
40 "Sụ-a; onye nwe mgbabu ono -lwaẹpho; ?bụ gụnu bẹ oo-me ndu-ozi-ẹgu ono?"
41 Ẹphe sụ iya: "Ọo-bya egbushikọta ndu-ozi-mgbabu ono, ẹjo ọkpoma egbu
egbugbu ono; mbụ gbua phẹ njọ egbugbu woru mgbabu ono ye ndu-ozi-ẹgu ọzo
l'ẹka, bụ ndu a-wọtaje akpụru iya vutaru iya l'o rwuberu iya."
42 Jizọsu sụ phẹ: "Unu teke agụ-swee iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
"Mkpuma, ndu akpụ ụlo
jịkaru;
mechaarụ bya abụru
mkpuma, gudeshi ụlo.
Ono bụru iphe,
Nnajịuphu anyi meru;
ọ dụ anyi biribiri
l'ẹnya.[†]"
43 "Noo g'o gude mu sụ unu l'ẹka Chileke bụ eze bẹ a-natakwa unu woru iya nụ
ndu a-nụje iya òkè akpụru, ọphu gbaru iya nụ.
44 Tẹme onyemonye, bụ onye vukotaru mkpuma ono daa iko bẹ e-tsujishihukwanu;
teke ọ tụru nemadzụ l'o gwee onye ono arakabya."
45 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Fárisii nụmaepho ẹtu iya ono; ẹphe
maẹrupho l'ọo phẹ bẹ ọonmadoru iya.
46 Ẹphe jee g'ẹphe gude iya; ndzụ ọha gụhu phẹ; kẹle ọha l'ophu pfudzuwaru lẹ
Jizọsu bụ onye mpfuchiru Chileke.

22

*Ẹtu ndu e yeru lẹ nri
ekele nwanyị
(Luk 14:15-24)*

1 Jizọsu byakwa egude ẹtu yeeru phẹ ọnu ọzo sụ phẹ:
2 "Ẹka Chileke bụ eze bẹ dụepho g'onye eze lanụ, shiru nwa iya nri ekele nwanyị;
3 bya ezia ndu-ozi iya g'ẹphe je ekua ndu e ziru lẹ nri ekele nwanyị ọbu; ọphu ndu
ono ekwedu abyabya.
4 Ọ byakwa ezia ndu-ozi iya ọzo bya asụ phẹ: 'Unu sụ ndu e ziru lẹ nri-a lẹ mu
shiakwaru nri ọbu; lẹ mu gbushikwaru oke-eswi mu; mẹ okiri mu gude shia ya; lẹ mu
tụkoakwaru iphemiphe dozichaa kwabẹ; g'ẹphe byawarọ lẹ nri ekele nwanyị ọbu.'
5 Ndu ono, e ziru lẹ nri ono paẹl'iya-a ẹka lanụ; ọ bụru phẹ eje iphe, heru phẹ nụ.
Onye ejeshia l'ẹgu iya; onye ejeshia ere aswa iya.
6 Tẹme ndu ọphuu tsụkobeekwapho gude ndu ono, onye eze ziru ozi ono mee phẹ
iphe-iphere woru phẹ gbushia.
7 Eze ono nụmaepho iphe, meru nụ; ẹhu ghua ya ntụmatu. Ọ bya ezia ndu ojọgu
iya; ẹphe je emegbushia ndu ono egbuje nemadzụ ono bya atụa ọku lẹ mkpụkpu phẹ;
ọku tsufu iya.

---

† **21:42 21:42** Gụnaa Ebvu 118:22,23.

8 Tẹme ọ gbẹ teke ono bya asụ ndu-ozi iya: ‘Nta bẹ e shiẹbechaaru nri ekele nwanyị;
ọphu ndu e ziru lẹ nri ọbu agbadụru k'eriri iya.
9 Ngwa; unu lụfu l'ọma eze gbororo; iphe, bụkpoo ndu unu hụmaru g'ẹphe ahahabẹ
l'ọtu; unu rwuta phẹ bya lẹ nri ekele nwanyị ọbu.’
10 Ndu ozi ono bya awụfu l'ọma eze gbororo je atụkokpoepho ndu ẹphe hụmaru
chịta; ndu ọma mẹ ndu ẹjo-iphe. A bya anọ-jia ụlo nri ekele nwanyị ọbu.
11 “O be teke eze bataru g'ọ hụma ndu byaru lẹ nri ọbu; ọ hụma nwoke, eyeduru
uwe ekele nwanyị.
12 Ọ sụ iya: ‘Ishikomu; ?dẹnu g'i shiru bata l'ime ẹka-a; l'ẹbe abụ l'i yeru uwe ekele
nwanyị?’ Ọphu nwoke ono amadụ iphe, oo-pfu.
13 Onye eze ono sụ ndu-ozi iya: ‘Ngwa; unu kee ya ẹgbu l'ọkpa yẹe ẹka parụ je
echie lẹ tsụkiribaa etezi. Ẹka ono bẹ nemadzụ a-nọdu kwaa ẹjo ẹkwa; taa ikireze.’ ”
14 “Kẹle ndu e kuru dụkwa igwerigwe; ọle ndu a họtaru habe ahabe.”

Apfụ akịriko
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Ndu Fárisii tụgbuepho je achịa idzu g'ẹphe e-shi gude opfu, Jizọsu epfu nmata
iya.
16 Ẹphe bya eduru ndu etsoje phẹ nụ mẹ ndu kẹ Herọdu ye g'ẹphe jepfu iya je asụ
iya: “O-zì-iphe; anyi maru l'ị bụ onye ire-lanụ; tẹme i gude ire-lanụ ezi ụzo Chileke;
ọphu ọ dụdu onye ịitsu ebvu. Ọphu ọ dụdu onye iile ẹnya l'iphu.
17 Sụ-a; yeẹshikwaru anyi ọnu l'opfu-a. ?Dẹnu g'ọ dụkpoo ngu? ?Ọ bụ emebyi
ekemu Chileke mẹ anyi -tụje akịriko nụ eze nnajịoha, nọ lẹ Romu?”
18 Jizọsu maẹrupho ẹjo-iphe, nọ phẹ l'ọkpoma bya asụ phẹ: “?Bụ gụnu meru g'o
gude unu gbabẹru mu ọ́nyà opfu; unubẹ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu-a?
19 Unu goshiẹshikwa mu okpoga, eegudeje atụ akịriko ọbu.”
Ẹphe wotaru iya kobo lanụ.
20 Ọ sụ phẹ: “?Bụ ishi onye yẹle ẹpha onye bụ ọwa-a, e deru iya-a?”
21 Ẹphe sụ iya: “Ọo kẹ Siza!”
Ọ sụ phẹ: “Ọ n'iya-a bụ g'unu woru iphe Siza nụ Siza; unu eworu kẹ Chileke nụ
Chileke!”
22 Ẹphe nụma iya; ọ dụ phẹ biribiri. Ẹphe parụ iya haa; ọ bụru phẹ atụgbu.

Kẹ eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 Lẹ mbọku ono kwaphọ ndu Sadusii, bụ ndu sụru l'e tee shidu l'ọnwu eteta adzụru
ndzụ; byapfuta Jizọsu bya asụ iya:
24 “O-zì-iphe; iphe, Mósisu deru l'ẹkwo ekemu bụ; teke nwoke lụnyaaru nwanyị bya
anwụhu; ọphu ọ nwụtaduru nwa; gẹ nwune iya lụpyabe nyee ya ono g'ọ nwụtaru
onye ọphuu, nwụhuru anwụhu phọ nwa.
25 Sụ-a; ọ dụru unwune ẹsaa, shi buru l'echilabọ anyi. K'ọgerenya lụchaa nwanyị;
ọnwu woru iya gbua; l'ẹbe ọ tọgbo mẹ akọ lẹ mgboko. Ọ parụ nyee ya ọbu haarụ
nwune iya.
26 Onye k'ẹbo, bụ otsota bya alụpyabe nwanyị ono; bya anọnyakwaapho nwụhu;
l'ẹbe atọgbo akọ; onye k'ẹto nno phọ; jasụ l'onye k'ẹsaa.
27 G'ẹphe ha nwụshihubebeepho tẹme nwanyị gbẹ teke ono bya anwụhu nkiya.
28 O -rwua teke ee-shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; ?bụ onye ole bẹ nwanyị ono a-bụru
nyee ya; g'ẹphe n'ẹsaa lụchaaru iya-a?”
29 Tọbudu iya bụ; Jizọsu sụ phẹ: “Unu eshisweje iya; kẹle ẹkwo-opfu Chileke te
edoduru unu ẹnya; ọphu ọ bụro kẹ g'ike Chileke habe shii.

30 Kẹle teke ndu nwụhuru anwụhu e-shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ bẹ nwoke taa lụhedu nwanyị; ọphu nwanyị alụhedu ji. Ẹphe a-dụ g'ụnwu-ojozi-imigwe.
31 A -bya lẹ k'eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; ?unu ta agụjedu iphe, Chileke pfuru nụ unu l'onwiya sụ:
32 'Ọ kwa mbẹdua bụ Chileke kẹ Ébirihamu; bụru Chileke kẹ Áyizaku; bya abụru Chileke kẹ Jiékọpu.*' Ọo ya bụ lẹ Chileke ta abụkwa Chileke ndu nwụhuru anwụhu; ọ bụ Chileke ndu nọ ndzụ."
33 Ikpoto ndu ono nụmae ya phọ; iphe, oozi dụa phẹ biribiri ẹtu.

Ekemu, kpọ-chiru ishi
(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

34 Tọbudu iya bụ; ndu Fárisii nụmaepho lẹ Jizọsu mewaru ọnu-pfụu nụ ndu Sadusii; ẹphe je erwukọbe onwophẹ.
35 A nọnyaa; onye lanụ l'ime phẹ, bụ onye ezije ekemu meahaa g'ọ gbabẹ ọ́nyà opfu gude nmata Jizọsu; bya asụ iya:
36 "O-zì-iphe; ?bụ ekemu ole bụ ekemu, kpọ-chiru ishi l'iphe, bụ ekemu g'ọ ha?"
37 Jizọsu sụ iya: " 'Yee Nnajịuphu, bụ Chileke ngu obu ngu g'ọ ha. Gude ndzụ ngu g'ọ ha; mẹ uche ngu g'ọ ha yee Chileke obu.'
38 Ono bụ ekemu, kakọta shii bya abụru iya kpọ-chiru ishi.
39 Ọphu tsotaru iya nụ, dụhukwapho g'ono bụ: 'Yee nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu.'
40 Ọo l'ekemu labọ-a bẹ iphe, bụkota ekemu g'ọ ha yẹe iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru l'ẹkwo tụkoru g'ọ ha kpakọo."

Ajị k'onye bụ Kéreshi ọ bụ
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Ọ bụru teke ono, ndu Fárisii nọkoberu ono bẹ Jizọsu jịru phẹ ajị sụ phẹ:
42 "?Ọ dụ unu gẹ Kéreshi ọbu, bụkpoo Nwa onye?"
Ẹphe sụ iya l'ọo Nwa Dévidi.
43 Ọ sụ phẹ: "?Dẹnukwanu g'o gude Unme-dụ-Nsọ kẹ Chileke mee Dévidi ọ nọdu ekuje iya Nnajịuphu sụ:
44 "Chileke sụru Nnajịuphu mu:
Nọdu mu l'ẹkutara jasụ teke
mu e-me g'ị
zọpyabe ndu-ọhogu ngu
l'ọkpa.†
45 Eshinu Dévidi ekuje iya Nnajịuphu; ?dẹnuhunu g'o gude ọ bụru Nwa iya?"
46 Ọphu ọ dụdu onye dụru ike yeeru iya ọnu; mbụ g'ọ ka mma l'ọo akpụru opfu lanụ. Eshi mbọku ono; ọphu ọ dụdu onye tụbaaru ama ajị Jizọsu ajị ọzo.

23

Jizọsu epfu kẹ ndu ezije ekemu
(Mak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46)

1 Jizọsu gbalihu bya asụ ikpoto ọha ono mẹ ndu etsoje iya nụ:
2 "Ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii bẹ bụ phẹ bụ ndu-ishi, l'ezije iphe, ekemu Mósisu bụ.
3 Ọo ya bụ; unu nụjekwaru phẹ opfu. Unu mejekwa iphe, bụkpoo iphe, ẹphe sụru g'unu mee; ọle g'unu te etsokwa ẹka phẹ. L'ẹphebedua bụkwa epfupfu bẹ ẹphe epfuje iya l'ọnu; ọphu ẹphe emekwanụ iya ememe.

---

* **22:32 22:32** Gụnaa Awụ 3:6. † **22:44 22:44** Gụnaa Ebvu 110:1.

4 Ẹphe edoje oke ivu, anyị ẹrwa; bya atsụ l'ẹhu evuvu woru bo nemadzụ g'o vuru;
ọle ẹphebedua l'onwophẹ taa rwụkwa iya g'ọ ka mma l'ọo mkpụshi ẹka.
5 Iphemiphe, ẹphe eme bẹ ẹphe anọduje eme gẹ nemadzụ hụma phẹ. ?Unu
ta ahụmaduru g'ẹphe edeje opfu Chileke phosaa phosaa l'eli akpọ, ẹphe epfubeje
l'egedegee ọnu-iphu. ?Unu te eledu gẹ jipfu jipfu ọnu uwe phẹ ahajẹ.
6 Iphe, adụje phẹ ree bụ g'ọ bụru phẹ a-nọdu l'ẹka aa-kachakpọo phẹ akwabẹ ùbvù
mẹ a -nọdu abọ iphe; waa g'oshi, bụ iya kachakpọo ree l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu bụru
nkephẹ;
7 waa ẹrengete ekele l'ẹka a dụ igwerigwe; waa gẹ ndiphe kuje phẹ 'O-zì-iphe'.
8 Ọle unu te ekwekwa g'e kuje unu O-zì-iphe; kẹle ọo onye lanụ bụ onye l'ezije unu
iphe. Onye ono bụ iya bụ Kéreshi. Unubẹdua l'ophu bụkota ụnwunna.
9 Ọphu ọ dụkwa onye unu e-kuje Nna lẹ mgboko-a; l'ọ kwa Nna lanụ bẹ unu nweru,
bụ iya bụ Nna ọphu bu l'imigwe.
10 Ọphu unu ekwekwa g'e kuje unu Nnajịuphu; kẹle ọo onye lanụ bụ Nnajịuphu
unu, bụ iya bụ Kéreshi ọbu.
11 Ọ chia g'onye kakọta shii lẹ g'unu ha bụru onye a-nọdu ejeru ndu ọphuu ozi.
12 Kẹle onyemonye, l'ewoli onwiya eli bẹ ee-wozeta alị. Onye wozetakwanụru
onwiya bẹ ee-woli eli."

Jizọsu anma ndu bụ
tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu ikpe
(Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

13 "Nshịo unubẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii! Unubẹ ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-
l'obu ono. Kẹle unu woru ẹka Chileke bụ eze guchia; guburu ndiphe ye g'ẹphe ta
abahụ iya. Unu taa bahụdu iya l'onwunu; tẹme ndu eme g'ẹphe bahụ bẹ unu te
ekwedu g'ẹphe bahụ.
14 "Nshịo unubẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii! Unubẹ ndu bụ tụko-l'ẹhu-
atụko-l'obu ono. Kẹle unu bụ ndu eripyajẹ ụlo ụnwanyi, ji phẹ anọedu. Unu nọdu
egudeje ẹregede epfukpọepho ogologo opfu anụ Chileke. Ọo unu bẹ Chileke a-kachaa
anmashi ikpe ike.
15 "Nshịo unubẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii! Unubẹ ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-
l'obu ono. L'ẹka unu akpọjeru ụgbo daa eze-ẹnyimu tụko ẹkameka jegbabẹ g'ee-shi
g'unu pfubuta m'obeta ọ bụru onye lanụ yeru Chileke. Teke unu pfubutaru onye ọbu;
unu emee ya l'ọo-bụru onye ka unu agba k'ọku-alị-maa ugbo ẹbolechiko.
16 "Nshịo unubẹ ndu atsụ ishi, eme g'unu goshi onye ọzo ụzo. L'ẹka unu asụje l'o
to nwedu iphe, ọ bụ mẹ nemadzụ -gude eze-ụlo Chileke ria angụ. Obenu l'onye gude
mkpọla-ododo eze-ụlo Chileke ria angụ ọbu bẹ unu asụje l'ono bụ ụgwo, tukoru iya
l'ishi.
17 Lekwa unubẹ ndu eme eswe tẹme unu nọdu atsụgbaa ishi-a! ?Bụhunu ole ka
ere ire? ?Bụ mkpọla-ododo eze-ụlo Chileke; tọo eze-ụlo l'onwiya, gbẹ bụru iya meru
mkpọla ọbu ọ bụru iphe kẹ Chileke?
18 Tẹme unu sụkwapho l'onye gude ọru-ngwẹja Chileke ria angụ bẹ ọ tọ dụdu iphe,
ọ bụ; obenu l'onye gude iphe-anụnu, e doberu iya ria angụ bẹ unu sụru l'ọ bụwaa
ụgwo, tukoru iya l'ishi.
19 Lekwa unubẹ ndu-a, l'atsụ ishi-a! ?Bụhunu ole ka shii? ?Bụ iphe, a nụru anụnu;
tọo ọru-ngwẹja Chileke, gbẹ bụru iya meru g'iphe ọbu, a nụru anụnu ọbu bụru iphe
kẹ Chileke?
20 Ọo ya bụ l'iphe, bụ onye gude ọru-ngwẹja Chileke eri angụ gudekwa yẹe iphe,
nọ iya nụ rikọta angụ ọbu.
21 Onye gudekwanụ eze-ụlo Chileke ria angụ bẹ gudekwaphọ eze-ụlo ono mẹ
Chileke, bu iya nụ gude ria angụ ọbu.

22 Onye gudekwanụ imigwe eri angụ gudekwaphọ aba-eze Chileke yẹe Chileke, onye
nọ iya nụ eri angụ ọbu.
23 “Nshịo unubẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii! Unubẹ ndu bụ tụko-l'ẹhu-
atụko-l'obu ono. Kẹle unu agbakebeje je anụ Chileke oke-lanụ-l'ụzo-iri l'agbo mẹ
anamịta; mẹkpoo ahuji; bya aparu eme ekemu l'ẹka ọ karụ akaka parụ haa, bụ iya
bụ ekpe ikpe, pfụru ọto; waa aphụ obu-imemini; waa apfụshi ike l'iphe, onye pfuru.
Iphemiphe ono bẹ unu gege anọdua eme; ọle ọ tọ bụkwanu g'unu haa ọphuu.
24 Unubẹ ndu atsụ ishi, eme g'unu goshi ndu ọzo ụzo; unubẹ ndu azashịjechaa
zashịa iphiriba iphe, ha gẹ nwẹnwu, nọ l'okoro; ọle unu elwejekwa iphe, ha g'ịnya
olwe wọo.
25 “Nshịo unubẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii! Unubẹ ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-
l'obu. Kẹle unu anọduje asa azụ okoro; asa azụ ochi; ọle iphe, jiru ime iya bụ ana
ndu ọzo iphe l'ẹka ike waa ẹgu eme ẹjo-iphe.
26 Gụbe nwọphu Fárisii, atsụ ishi; vuru ụzo saadaa ime okoro yẹe ime ochi; ọo ya
bụ; azụ iya egbufukwaphọ chalahaa ụcha.
27 “Nshịo unubẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii! Unubẹ ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-
l'obu. Kẹle unu dụ g'ilu, e memaru emema, anọduje ama mma l'eli ẹhu iya; o -rwua
l'ime iya; ọkpu nemadzụ; mẹkpoo iphe ọzo, rehuru erehu; eji iya ejiji.
28 Nokwaphọ g'unu adụje g'unu pfụberekoto; 'ama l'iphe, jiru unu ime bụ tụko-
l'ẹhu-atụko-l'obu waa ẹjo-iphe.”

Jizọsu epfu l'aa-gwatakọta ọgbo nta-a ụgwo iphe, ẹphe eme (Luk 11:47-51)

29 “Nshịo unubẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii! Unubẹ ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-
l'obu. Kẹle unu anọduje akpụshi ụlo l'ilu l'ẹka ndiche unu phẹ ligbaaru ndu ẹphe
gbushiru, bụ ndu mpfuchiru Chileke; bya ememakwaphọ ẹka e liru ndu pfụberekoto
emema; asụje:
30 ‘Ọme unu nọ ndzụ teke nna unu oche phẹ nọ; unu tege eyekwa ẹka l'egbushi
ndu mpfuchiru Chileke.’
31 Unu gude ẹgube ono agba onwunu ama l'unu bụpho ụnwu ndu gburu ndu
mpfuchiru Chileke.
32 Ọ dụ ree; unu yenu ẹka mefụfu-a iphe, ndiche unu phẹ meru mephodoru unu.
33 Unubẹ ẹjo agwọ ono! Unubẹ ụnwu, ogiji nwụshiru ono! ?Unu e-mekwadụ
imagha nahụ g'a ta nma unu ikpe; kpụru unu ye l'ọku-alị-maa?
34 Ọo ya bụ; unu hụma lẹ mu e-zi ndu mpfuchiru Chileke waa ndu mmamiphe;
waa ndu ezije ekemu g'ẹphe byapfuta unu. L'ime phẹ bẹ ọ dụru ndu ọphu unu e-
gbu egbugbu; dụru ndu ọphu unu a-kpọpyabe l'oswebe; dụkwarupho ndu ọphu unu
e-chi iphe l'ụlo-ndzukọ unubẹ ndu Jiu; mekọta phẹ ewere lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu;
35 k'ọphu ọo-tukoru unu l'ishi; mbụ ọchi ndu pfụberekoto, unu gbushiru lẹ mgboko
e -shi l'ọchi Ebẹlu; nwata pfụberekoto; jasụ l'ọchi Zakaráya; nwa Barakaya; onye unu
gburu lẹ mgbaka eze-ụlo Chileke; waa ọru-ngwẹja Chileke.
36 Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; l'iphemiphe ono bụkotakwa l'ishi ọgbo-
a, nọ nta-a bẹ aa-gwatakọta ụgwo iya g'ọ ha.”

Jizọsu yeru Jierúsalẹmu obu (Luk 13:34-35)

37 “Oowaa! Gụbe Jierúsalẹmu! Ị tụkoru ndu mpfuchiru Chileke egbushi; bya egude
mkpuma atụ-gbushi ndu e ziru g'ẹphe byapfuta ngu. Tekenteke bẹ mu meru gẹ mu
chịkobe ụnwu ngu l'ẹka lanụ gẹ nepfu-ọku achịkobeje ụnwu iya l'ime ṅkù iya-a;
ọphu i kwedu!

38 Hụma ahụma; l'ibe ngu bẹ aa-gbagharu; l'ọ dabyiru iphoro.
39 Gẹ mu karụ unu; unu ta ahụmabaekwa mu jasụ teke unu a-sụ: ‘Chileke gọru
ọnu-ọma nụ onye ono, gude ẹpha Nnajịuphu abya ono.’ ”

24

Iphe, e-me teke ikpazụ
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

1 Tọbudu iya bụ; Jizọsu bya eshi l'ime eze-ụlo Chileke lụfuta; ọ bụru iya atụgbushi.
Ndu etsoje iya nụ byapfuta iya g'ẹphe goshikọta iya eze-ụlo Chileke ono l'ophu.
2 Jizọsu sụ phẹ: “?Ọ kwa l'unu hụmaru iphemiphe ono? Gẹ mu gbukwaaru iya
unu tororo; ee-mechaa nwukpọshichaa iphemiphe ono enwukpọshi; mbụ k'ọphu ọ
tọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo mkpuma lanụ, a-kpọ-pfuru l'eli nwibe iya.”

Iphe, bụ o -mechaa
mgboko abvụ
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

3 Jizọsu bya enyihu úbvú Olivu bya eje anọdu anọo l'eli iya. Ndu etsoje iya nụ
byapfuta iya k'iche bya asụ iya: “?Bụkpoo teke ole bẹ iphemiphe-a, i pfuru-a l'e-
mekpọo? Tẹme ?bụ gụnu a-bụru iphe, ee-gude maru teke ịi-bya; waa teke mgboko
a-bvụ?”
4 Jizọsu yeeru phẹ ọnu sụ phẹ: “Ọo phọ g'unu leta onwunu ẹnya g'ọ tọ dụ onye
e-duswe unu ụzo.
5 Kẹle ọ dụru igwerigwe ndu a-zarụ ẹpha mu bya. Onye ọphu nọnu l'ọo-sụ l'ọ kwa
yẹbedua bụ Kéreshi ọbu. Ẹphe eshi l'ẹka ono duphua ndu dụ igwerigwe.
6 Unu a-nọdu anụ ude ọgu ọphu aalwụ l'ẹka dụ ẹnya; waa ọphu aalwụ l'ẹka dụ
ntse; ọle g'obu te etsukahụkwa unu; noo l'iphemiphe ono mefụtajekwa. Ọle teke
mgboko a-bvụ teke erwukwa.
7 Noo kẹle ọha yẹle ọha ibe iya a-nọdu alwụ ọgu; alị-eze yẹle alị-eze ibe iya
a-nọdukwapho alwụ ọgu nkephẹ. Ẹjo ọkpa nri a-bya. Alị anmaa jiijiijii l'ẹka dụ
igwerigwe.
8 Ọle iphemiphe ono dụepho g'ẹgube ime awataję eme nwanyị k'ọphúú-a.
9 “Noo teke ẹphe a-kpụru unu jepfu ndu ọchi-ọha; eemee unu ewere; gbushia unu.
Ọhamoha, nọ lẹ mgboko egude kẹle unu bụ nkemu kpọo unu ashị.
10 Nokwaphọ teke ikpoto nemadzụ a-gbakụta azụ l'ekwekwe, ẹphe kweru kẹ
Chileke. Ẹphe edeaharu nwibe phẹ nụ g'e gbua; kpọo nwibe phẹ ashị.
11 Igwerigwe ndu mpfuchiru a-bya lẹ mgboko-a bya anọdu epfu iphe, Chileke
epfuduru; gude edephushi ndu dụ igwerigwe.
12 Tẹme eshinu ẹjo-iphe a-kwata paa ẹka mebyikpọo apaa bẹ n-yemobu k'igwerigwe
nemadzụ a-tọkpoepho nwẹhu ejihu oyi eje.
13 Obenu l'onye tarụ nshi jasụ l'ikpazụ bẹ Chileke a-dzọta.
14 Tẹme ozi-ọma k'ẹka Chileke bụ eze-a; bẹ aa-sà àsàsà g'o dzuru mgboko
mgburugburu; k'ọphu ọhamoha l'ophu a-nụmadzuru iya. E -mechaa teke ono;
mgboko abvụ.”

Ẹjo ahụma
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

15 “Sụ-a; unu a-hụmakwa ẹjo-ahụma-ọla-l'iswi ono, Danẹlu onye mpfuchiru pfuru
unu opfu iya ono; l'ẹka ọ pfụru l'ẹka dụru Chileke nsọ. Gẹ gụbe onye agụ iphe-a
rịkwaa ọriri iphe, ọ bụ.
16 Unu -hụmae ya phọ; gẹ ndu nọ lẹ Jiudiya gbalakwaa lashịa l'úbvú.
17 G'onye nọ l'ọkpoku te ejeẹkwa abahụ l'ụlo lẹ ya eje ewota iphe, dụ l'ụlo iya.

18 Tẹme g'onye nọ l'ẹgu te ejekwa ala unuphu je achịta uwe iya.
19 Aphụ a-tsọkwaru ụnwanyi, dụ ime; mẹ ụnwanyi, nwa angụkwadu ẹra mbọku ono.
20 Ọo g'unu pfuru nụ Chileke g'agba ọso unu ta abụ l'udzumini; ọphu ọ bụshiru l'eswe-atụta-unme.
21 Kẹle teke ono bẹ ẹjo oke iphe-ẹhuka, eteke adụ-swee k'eshinu Chileke meru mgboko byasụ nta-a l'a-dụ; ọphu ọ byadu adụbaa ọzo.
22 Nnajịuphu -egbuduru teke iphe-ẹhuka ono mkpirikpu bẹ ọ tọ dụkwa nemadzụ aaphọdunu. Ọle oo-gude iswi ẹhu ndu ọ họtaru gbua ya mkpirikpu.
23 "O -rwua teke ono; ọ -dụru onye sụru unu l'ọ wakwa Kéreshi ọbu; ọzoo l'ọ phụkwa iya; unu te ekwekwa.
24 Kẹle ndu a-nọdu adzụshi ụka sụ l'ẹphe bụ Kéreshi; ọzoo l'ẹphe bụ ndu mpfuchiru Chileke; a-dụchakwaa teke ono. Ẹphe a-nọdu emegbaa iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri. Iphe ono a-bụchaaru g'ẹphe e-shi dephua ndiphe; mbụ je akpaa lẹ ndu Chileke họtaru; m'ẹphe -je l'adụ ike.
25 Ọle mu vuakwa ụzo epfuru iya unu nta-a, o too meadaa.
26 "Ọo ya bụ; teke o nweru ndu sụru unu g'unu lenu l'ọ nọkwa l'echiẹgu; unu te ejekwa ẹka ono. Ẹphe -sụ unu: lekwa l'ọ nọkwa l'ime mkpuru; unu te ekwekwa.
27 Kẹle ọ kwa g'ebemu-igwe akụje phoo; shi l'ụzo ẹnyanwu awawa lọjaa akpaminigwe jasụ l'ụzo ẹnyanwu arịba-a bụ gẹ Abụbu-Ndiphe e-me mbọku, ọo-bya.
28 "Ọ kwa ẹka odzu dabyiru bẹ udele adọjeru."

Abyabya Abụbu-Ndiphe
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

29 E -mechaa; teke ẹjo iphe-ẹhuka ono bvụerupho bẹ ẹnyanwu e-jikputa; ọnwa echibuhu echichi; kpokpode eshi l'igwe dashịhu; iphemiphe, nọ l'igwe anmawo anmawo lọ-sweshihu.
30 Noo teke iphe-ọhubama kẹ Abụbu-Ndiphe e-geru egeru l'akpaminigwe. Ọ bụru teke ono bẹ iphe, bụ ọhamoha, nọ lẹ mgboko mgburugburu a-ra ẹjo ẹkwa; ẹka meji tọfuru phẹ. Noo teke ẹphe a-hụma Abụbu-Ndiphe ẹka ọ nọ l'urwukpu shi l'igwe egbu nwịinwii gude ike iya, parụ ẹka abya.
31 Aabya egbua eze opu ono, oo-gude zia ụnwu-ojozi-imigwe iya; ẹphe ejee l'iphu; jee l'azụ; jee l'ụzo ẹkutara; jee l'ụzo ẹkicha; je akpaa l'ẹka igwe beru; alị beru; chịkota ndu ọ họtaru.

Iphe, e gude oshi figu anwụta
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

32 "Sụ-a; unu gude oshi figu nwụta iphe; kẹle ọobujeru; ọ -mịshiwaa bya erwua irwu ọ̀phúú; l'aamaru l'ọnanwu dụwaa ntse.
33 Nokwaphọ g'ọwa-a dụ. Teke unu hụmaerupho iphemiphe ono; unu amaru l'ọ nọkpowaa ntse; mbụ l'ọ nọwaa g'ọnu-ọguzo.
34 Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọgbo-a taa bvụebekwa; iphemiphe-a emekọta.
35 Sụ-a; igwe a-bvụkwa; alị abvụ; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadụ erebuhu ire erebuhu.

Mbọku, ọo-bụru
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)

36 "Obenu l'ọ tọ dụdu onye maru mbọku, ọo-bụru; ọzoo teke iphe ono e-megbaa gẹdegede. Mbụ l'ụnwu-ojozi, bu l'imigwe ta amakwa iya; ọphu Nwa Chileke l'onwiya amakwa iya. Onye maru iya nụ bụepho Chileke, bụ Nna nwẹkiya.
37 Ọ kwa g'ọ dụ l'ọgbo kẹ Nuwa phẹ teke ndiche ono bụ g'ọo-dụ teke Abụbu-Ndiphe l'a-bya.

38 Kẹle teke ndiche ono; teke utso, riru mgboko eteke agbadu; bẹ ẹphe shi nọdu eri
angụ; alụ-phe nwanyị; ekephe nwanyị; jasụ mbọku, Nuwa bahụru l'eze ụgbo;
39 ọphu ndiphe amadụ iphe, akọ nụ; jasụ teke mini byaru atụko phẹ rikọta. Nokwa
g'ọo-dụ teke Abụbu-Ndiphe a-bya bụ ono.
40 Noo teke unwoke labọ a-nọdu l'ẹgu; aabya ezikọta onye lanụ haa onye ọphuu.
41 Ụnwanyi labọ a-nọdu atsụ nri; aabya ezikọta onye lanụ haa onye lanụ.
42 Ọo ya bụ; unu che nche; kẹle unu ta amadụ mbọku, Nnajịuphu unu a-bya.
43 Ọle-a; unu makwaruphọ lẹ-a; Ọme oke, bu l'unuphu maru teke iphuru abya ibe
iya mẹ ọ nwụkwaru-a ẹnya; mẹ o to kwekwanụ g'iphuru tsufua ụlo iya bata.
44 Ọo ya bụ; unubẹdua l'onwunu; unu kwabẹkwapho ẹnya; kẹle Abụbu-Ndiphe
l'a-bya teke unu te eledu ẹnya iya."

Nwozi, e gude ire iya ẹka
(Luk 12:41-48)

45 "?Bụ onye bụ nwozi, e gude ire iya ẹka tẹme ọ bụru onye kwarụ ẹnya? Ọ bụ
onye ono, nnajịuphu iya doberu l'unuphu g'ọ nụjeru iya ndibe iya nri l'orwuberu iya.
46 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ nwozi ono mẹ ọ -bụru lẹ nnajịuphu iya a-lwa bya ahụma
l'oome iphe ono, e ziru iya ono.
47 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; nnajịuphu ono e-wokwaru iphemiphe, o
nweru enweru ye nwozi ono l'ẹka.
48 Obenu; teke ọ bụ nwozi ẹjo ọkpoma; ọ rịa sụ: 'Ha! Nnajịuphu mu anọakwaa
ọdu'.
49 Ọ bya awata etsukashi ndu-ozi nwibe iya iphe; wata eri g'ọ dụ iya; ngụahaa mẹe;
ẹphe lẹ ndu nggaga mẹe.
50 Nnajịuphu iya ono a-lwa mbọku, o too ledu ẹnya iya waa teke ọ tọ madụ;
51 bya agwaa ya ọchi; woru iya gwakọbe lẹ ndu bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu. Noo
ẹka nemadzụ a-nọdu kwaa ẹjo ẹkwa; taa ikireze."

25

Akọ akatikpo ụnwumgboko iri

1 "Ẹka Chileke bụ eze bẹ aa-dụepho g'iphe, meru l'akọ akatikpo ụnwumgboko iri,
chịtaru orọku phẹ gude jeshia onye jeru alụ nwanyị ọ̀phúú ndzuta.
2 Ụmadzu ise l'ụnwumgboko ono bụ ndu eswe; ụmadzu ise bụru ndu kwarụ ẹnya.
3 Lẹ ndu eswe phọ pataru orọku phẹ; ọphu ẹphe adụdu manụ, ẹphe wotafụaru
k'etsutsu.
4 Ọle ndu ọphu kwarụ ẹnya yeru manụ l'iphe parụ k'iche bya apakwaruphọ orọku
phẹ.
5 Onye ono, alụ nwanyị ọ̀phúú ono nọahaepho ọdu abyabya; mgbẹnya rweahaa
phẹ. A nọnya; mgbẹnya tụshikota phẹ.
6 "Abalị keẹpho ẹbo; a rashịa sụ: 'Eeghee! Onye jeru alụ nwanyị ọ̀phúú ọbu
alwaakwa-o! Unu lụfuta bya eje iya ndzuta-o!'
7 Tọbudu iya bụ; ụnwumgboko ono wulihukọta bya emezichaa orọku phẹ.
8 Ndu ọphu bụ ndu eswe phọ sụ ndu ọphuu, kwarụ ẹnya phọ: 'Unu menuru
nwamanụ unu tadaru anyi jiko l'ọku anyịhuakwaa l'orọku anyi.'
9 Ndu k'ono, kwarụ ẹnya ono sụ phẹ: '?Teke ọ tọ sụkwanu anyi l'unu-e? Unu
jepfukwa ndu ere manụ-ọku je akpata k'unu.'
10 Ẹphe tụgbua jeshia ya akpata. Ọ bụru teke ono bẹ onye jeru alụ nwanyị ono
byarwutaru; ndu ọphu jịkobewaru ẹka ejeje phọ tsoru iya; ẹphe bahụ l'ụlo ẹka eeme
ekele-nwanyị ono l'ẹnyashi ono. Ẹphe wụbaepho l'ụlo; e woru ụzo guchia.

11 “E mechaa tẹme ụmadzu ise ọphuu bya; bya asụ: ‘Nnajịuphu! Nnajịuphu!
Gụhaaru anyi ụzo.’
12 Nwoke ono sụ phẹ: ‘Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; mu ta amakwa onye unu
bụ.’ ”
13 Ọo ya bụ lẹ-a; unu chekwa nche; eshinu unu ta amadụ mbọku, Abụbu-Ndiphe
a-bya; ọphu unu amadụ teke ọo-bụru.

Ẹtu ndu e yeru okpoga l'ẹka
(Luk 19:11-27)

14 “L'ẹka Chileke bụ eze dụekwapho g'iphe, meru l'akọ nwoke lanụ, gbẹshiru eje
iphe-ọzo; bya ekua ndu-ozi iya bya eworu ẹku iya ye phẹ l'ẹka.
15 Onye lanụ bẹ ọ nụru ụkporo ẹkpa-ego ise; bya anụ onye ọphuu ụkporo ẹkpa-
ego labọ; bya anụ onye k'ẹto ụkporo ẹkpa-ego lanụ. Onyemonye bẹ ọ nụerupho gẹ
nwike nkiya beru. Ọ nụchaa phẹ iya; ọ bụru iya eje iphe-ọzo, ooje.
16 Onye ọphu ọ nụru ụkporo ẹkpa-ego ise phọ tụgbuepho teke ono gude iya jeshia
nghọ. O je egude iya gbaa nghọ rita urwu ụkporo ẹkpa-ego ise ọzo tukobe iya.
17 Nokwaphọ g'onye ọphu a nụru ụkporo ẹkpa-ego labọ phọ meru. O jeru
eritakwaphọ urwu ụkporo ẹkpa-ego labọ ọzo tukobe iya.
18 O be l'onye ọphu natarụ ụkporo ẹkpa lanụ-a; ọ tụgbua je ebvua alị woru okpoga
nnajịuphu iya ono libe.
19 “Tọbudu iya bụ; a nọkpoepho-oo jasụ: o be ujiku lanụ; nnajịuphu ndu ono lwa
g'ẹphe l'ẹphe gbazia okpoga ono.
20 Onye ọphu a nụru ụkporo ẹkpa-ego ise phọ byatashia bya egudekwaphọ ụkporo
ẹkpa-ego ise ọzo bya asụ: ‘Nnajịuphu; iphe, ị nụru mu bụ ụkporo ẹkpa-ego ise.
Wakwa ụkporo ẹkpa-ego ise ọzo, mu ritaru l'urwu tukobe iya baa.’
21 Nnajịuphu iya sụ iya: ‘I meru ree! Ị bụ ọkpobe onye-ozi, e gude ire iya ẹka.
Eshinu e gude ire ngu ẹka lẹ nwiphe, edzudu kaa bẹ mu e-me g'ị bụru onye-ishi
l'iphe, parụ ẹka. Ngwa; bya g'ẹhu tụko tsọo gụ lẹ nnajịuphu ngu ụtso.’
22 Onye ọphuu, a nụru ụkporo ẹkpa-ego labọ phọ byakwa bya asụ: ‘Nnajịuphu;
iphe, ị nụru mu bụ ụkporo ẹkpa-ego labọ. Wakwa ụkporo ẹkpa-ego labọ ọzo, mu
ritaru l'urwu tukobe iya baa.’
23 Nnajịuphu iya ono sụ iya: ‘I meru ree. Ị bụ ọkpobe onye-ozi, e gude ire iya ẹka.
Eshinu e gude ire ngu ẹka lẹ nwiphe, edzudu kaa bẹ mu e-me g'ị bụru onye-ishi l'iphe,
parụ ẹka. Ngwa; bya g'ẹhu tụko tsọo gụ lẹ nnajịuphu ngu ụtso.’
24 Onye ọphu a nụru ụkporo ẹkpa-ego lanụ phọ byakwa bya asụ: ‘Nnajịuphu; mu
maru ngu ree; l'ị bụnukaru ẹjo nemadzụ. Ịiwotaje iphe l'ẹka ị kụduru iphe; tẹme ị
nọdu ejeje ekpota iphe, ị ghadụru.
25 Noo g'o gude ndzụ gụhu mu; mu woru ụkporo ẹkpa-ego ngu je elibe l'alị.
Nggẹkwa iphe ngu.’
26 “Nnajịuphu iya ono sụ iya: ‘Lekwa gụbe iberezi iphe, arwụhu-a, ẹjo ọkpoma
egbu egbugbu-a. Ọo ngu phọ maru lẹ mu awọtaje iphe l'ẹka mu akụduru iphe; tẹme
mu nọdu ekpotajẹ iphe, mu aghaduru.
27 I gege dobekpọoru mu nụ okpoga mu l'ụlo nche okpoga; g'ọo-bụru mu -lwa mu
eje ewota okpoga mu yẹe iphe, o tukoberu onwiya.
28 Ngwa; unu nata iya okpoga ono; woru nụ onye phọ, nweru ụkporo ẹkpa-ego iri
phọ.
29 Kẹle onyemonye, nweru nụ bẹ aa-nụbakwa g'o nweru k'etsutsu iya. Obenu l'onye
enwedu nụ bẹ aa-gbẹnu natafụlenu nwọphu o nweru.’
30 ‘Ngwa; unu kpụta mkpọkoro onye-ozi-a kpụfu je eye l'ẹka gbakọtaru tsụkiribaa.
Ẹka ono bẹ nemadzụ a-nọdu kwaa ẹjo ẹkwa; taa ikireze.’ ”

Ikpe Ikpazụ

31 “Obenu lẹ teke Abụbu-Ndiphe a-nọdu egbu nwịinwii abya yẹe iphe, bụkota ụnwu-ojozi-imigwe l'ophu bẹ ọo-nọdu l'aba-eze iya, egbu nwịinwii.
32 Teke ono bẹ ndiphe mgburugburu e-dzukọta l'iphu iya. L'ọobya eworu phẹ họo g'onye eche atụru, l'ahọshije eghu l'ẹka atụru iya kụru; dobe phẹ iche iche-a.
33 L'ọobya achịru ndu ọphu bụ atụru dobe onwiya l'ụzo ẹkutara; chịru ọphu bụ eghu dobe l'ụzo ẹkicha.
34 Noo teke eze ono a-sụ ndu k'ono, nọ iya l'ụzo ẹkutara ono: ‘Unu bya; unubẹ ndu Nna mu gọru ọnu-ọma nụ. Unu bya enweru mgboko ọ̀phúú ono, Chileke kwakọbehawaruro unu e -shi teke o meru mgboko ono.
35 Kẹle ẹgu gụru mu; unu nụ mu nri; mu ria. Ẹgu mini gụa mu; unu chebe mu mini; mu ngụa. Mu bụru mbyambya; unu dubata mu ibe unu.
36 Mu gbaru ọto; unu nmabẹ mu iphe. Iphe mee mu; unu gbaaru mu mkpu. Mu jee mkpọro; unu bya mu agbaphe.’
37 “Noo teke ndu pfụberekoto a-sụ iya: ‘Nnajịuphu; ?bụ teke ole bẹ anyi hụmaru ngu ẹka ẹgu agụ ngu; anyi nụ ngu nri ọbu? Ọzoo lẹ mini agụ ngu; anyi chebe ngu mini; ị ngụa?
38 Tẹme ?bụkpoo teke ole bẹ anyi hụmaru ngu; ị bụru mbyambya; anyi dubata ngu ibe anyi? Ọzoo l'ị gba ọto; anyi nmabẹ ngu iphe?
39 ?Bụkpoo teke ole bẹ anyi hụmaru ngu l'ẹka iphe eme ngu; ọzoo l'ị nọ l'ọka mkpọro; anyi gbaaru ngu mkpu?’
40 Noo teke eze e-yeru phẹ ọnu sụ phẹ: ‘Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; eshinu unu mekpọwaru iya m'obeta ọ bụru onye lanụ, ẹnya kachaa alwalwa l'ụnwunna mu-a bẹ bụakwaa mbẹdua bẹ unu meru iya.’
41 “Noo teke ọo-bya asụ ndu ọphu nọ iya l'ụzo ẹkicha: ‘Unu lụfu mu l'iphu; unubẹ ndu Chileke tụru ọnu. Unu wụba l'ọku ono, e-nwu gidigidi jadụru ono, bụ iya bụ ẹka Chileke meru doberu Obutuswe yẹe ụnwu-ojozi iya ono.
42 Kẹle ẹgu gụru mu; ọphu unu anụduru mu nri. Ẹgu mini gụa mu; ọphu unu echebeduru mu mini.
43 Mu bụru mbyambya; ọphu unu edubataduru mu ibe unu. Mu gbaru ọto; ọphu ọ dụdu iphe, unu nmabẹru mu. Iphe mee mu; tẹme mu nọo l'ọka mkpọro; ọphu unu agbajẹduru mu mkpu.’
44 Noo teke ẹphe e-yekwaphọ ọnu sụ: ‘Nnajịuphu; ?bụ teke ole be anyi hụmajekpooru ngu ẹka ẹgu agụ ngu; ọzoo ẹka ẹgu mini agụ ngu; ọzoo ẹka ị bụ mbyambya; ọzoo ẹka ị gba ọto; ọzoo l'ẹka iphe eme ngu; ọzoo l'ẹka ị nọ l'ọka mkpọro; ọphu anyi eyeduru ngu ẹka?’
45 Noo teke ọo-sụ phẹ: ‘Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; eshinu unu te emeduru iya g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ, ẹnya kachaa alwalwa l'ime ndu-a bẹ unu te emekwaru mu iya.’
46 Ọo ya bụ; ẹphe eje anọdu l'ẹka ẹphe a-nọdu eje iphe-ẹhuka mkpụrumkpuru jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Obenu lẹ ndu ọphu bụ ndu pfụberekoto e-je l'ẹka ẹphe e-nweru ndzụ ojejoje.”

26

Ndu-ishi achị idzu egbu Jizọsu
(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jiọn 11:45-53)

1 Tọbudu iya bụ; Jizọsu pfughechaẹpho iphemiphe, oopfu; bya asụ ndu etsoje iya nụ:
2 “Ọphu unu maru bụ l'o ghudufụwaru-a abalị labọ; ọbo Ojeghata erwua. Noo teke ee-deru Abụbu-Ndiphe ye g'a kpọpyabe l'oswebe.”

3 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke waa ndu bụ ọgerenya mkpụkpu bya
edzukọbe l'ọkpoku ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Onye ono bẹ ẹpha iya bụ
Kayafasu.
4 Ẹphe nọo ndzukọ sụ l'ẹphe e-gude Jizọsu lẹ mpya woru gbua.
5 Ọle ẹphe sụru l'ọ tọ bụduru nta-a, aabọ iphe-a; a -nọnyaa ùtsú daa l'ẹka ọha nọ.

Aawụ Jizọsu manụ,
eshi mkpọ lẹ Betani
(Mak 14:3-9; Jiọn 12:1-8)

6 O be gẹ Jizọsu jeru Betani; o je anọdu l'ibe Sayịmonu, onye ekpenta mejeru phọ.
7 Noo ya; nwanyị lanụ gudeẹpho mgbere, ama ntụmatu bata gẹ Jizọsu gude nri l'ẹka
eri. Mgbere ono bẹ manụ, eshi mkpọ, dụ iya nụ kwatakpọoru ere ire shii. Nwanyị
ono bya eworu manụ ono wụa Jizọsu l'ishi.
8 Ndu etsoje iya nụ hụmae ya phọ; ẹhu ghuahaa phẹ eghu. Ẹphe sụ: "?Bụ kẹ gụnu
bẹ e gude emebyishi ẹguru manụ ọwa-a?
9 Kẹle manụ-a sụru g'ee-reta iya iphe, parụ ẹka woru keshiaru ndu akpa nri."
10 Jizọsu maẹrupho l'onoo iphe, ẹphe epfu bya asụ: "?Bụ gụnu meru g'o gude unu
nọdu epfuchi nwanyị ono nchị? ?Unu ta amadụ l'ọo ọkpobe iphe bẹ o meru mu
ẹgube ono?
11 Ndu akpa nri bẹ unu l'ẹphe anọ tekenteke; obenu lẹ mbẹdua ta abụdu tekenteke
bẹ mu l'unu a-nọdu.
12 L'iphe, meru iphe, ọ wụru mu manụ-a bụ g'o shi nta-a kwakọbeta mu m'ọbvu
mbọku, ee-li mu.
13 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bụkpoo ẹkameka, a sarụ ozi-ọma-a lẹ
mgboko-a mgburugburu bẹ aa-kọjeekwapho akọ iphe-a, nwanyị-a meru-a; gudeje
nyata nwanyị-a."

Jiudasu eederu Jizọsu eye
l'ẹka ndu Jiu
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Tọbudu iya bụ; Jiudasu Isukariyọtu, bụ onye lanụ l'ime ụmadzu iri l'ẹbo ono,
etsoje Jizọsu ono bya atụgbua jepfushia ndu-ishi uke Chileke;
15 je asụ phẹ: "?Bụ gụnu bẹ unu a-nụ mu gẹ mu deru iya ye unu l'ẹka?" Ẹphe pfụa
ya ụkporo pangu lẹ pangu iri.
16 O shiẹpho teke ono wata achọ teke gbaru gẹ ya deru Jizọsu ye phẹ l'ẹka.

Nri-ẹnyashi Ikpazụ
(Mak 14:12-26; Luk 22:7-23; Jiọn 13:21-30; 1Kọr 11:23-25)

17 O rwua l'eswe, abahụ l'ọbo-iphe, aataje buredi, ekoduru ekoko ono; ndu etsoje
Jizọsu byapfuta iya bya asụ iya: "?Bụ awe bẹ ọ dụ ngu g'anyi doziaru ngu g'ị nọdu
ria nri ọbo Ojeghata ọbu?"
18 Ọ sụ: "Unu bahụ l'ime Jierúsalẹmu. O nweru nwoke lanụ, unu e-jepfu je asụ iya
lẹ O-zì-iphe sụru; l'o rwuwaru iya l'alala. Gẹ ya nọdunu l'ibe ngu ria nri ọbo-iphe
ono yẹe ndu etsoje iya nụ."
19 Ndu etsoje iya nụ ono je emee gẹ Jizọsu ziru phẹ. Ẹphe nọdu l'ẹka ono
kwakọbeahaa nri ọbo Ojeghata ono.
20 O be l'ụzenyashi; Jizọsu yẹle ụmadzu iri l'ẹbo ono je anọdu kwabẹ k'eri nri ono.
21 Ẹphe rijeẹpho nri ono; ọ sụ phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa onye
lanụ lẹ g'unu nọ l'ẹka-a bẹ l'e-deru mu ye l'ẹka ndu achọ ishi mu."
22 Ọ kwata rwua phẹ l'ẹhu; aphụ ji phẹ obu. Ẹphe jịahaa ya nanụ nanụ sụ:
"Nnajịuphu; ?bụ mbẹdua tọo mbẹdua?"

23 Ọ sụ phẹ: “Ọo onye mu l'iya eye ẹka l'ochi lanụ-a bụ onye ọbu, e-deru mu ye
ọbu.
24 Abụbu-Ndiphe l'a-lakwa g'e deru iya l'ẹkwo-opfu Chileke. Ọle aphụ a-tsọru onye
ono, ee-shi l'ẹka iya deru Abụbu-Ndiphe ye l'ẹka ndu achọ ishi iya ono. O gogo
kakwaru onye ono ree ọme a ta nwụduru iya ilile.”
25 Jiudasu-a, l'e-mechaa deru iya ye-a sụ iya: “Ọnyibe; ?bụ mbẹdua tọo?” Jizọsu sụ
iya: “Ọoekwa ngu phọ bẹ o shi l'ọnu.”
26 Ẹphe gudekwadụ nri ono eri; Jizọsu bya ewota buredi bya ekele Chileke ekele;
bya eworu iya nụgbaa ndu etsoje iya nụ; bya asụ phẹ: “Unu gẹe ria. Ọwa-a bụ
ogwẹhu mu.”
27 Ọ byakwa apata okoro, mẹe dụ bya ekelekwaphọ Chileke ekele bya eworu iya nụ
ndu etsoje iya nụ bya asụ phẹ: “Unu ngụ-dzuru iya g'unu ha.
28 Kẹle ọwa-a bụ mee mu, egude agba ọgbandzu ọ̀phúú; mee a gbashịru l'iswi ẹhu
igwe ọha; k'ọphu Chileke a-gụru phẹ nvụ l'iphe-ẹji.
29 Ọle iphe, mu a-karụ unu bụ; mu ta abyakwa angụbaa mẹe, shi l'akpụru vayịnu
jasụru mbọku ono, mu l'unu a-ngụ k'ọ̀phúú l'ẹka Nna mu bụ eze.”
30 Ẹphe kwechaa ebvu, e gude aja Chileke ajaja; bya ejeshia l'úbvú Olivu.

Pyịta a-gọ lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jịọn 13:36-38)

31 A nọnyaa; Jizọsu sụ phẹ: G'unu hakọta bẹ e-mechakwaa hakọta mu gbalaa
l'ẹnyashi-a; g'e deru iya l'ẹkwo-opfu Chileke. Kẹle e dekwaru sụ: “Mu e-chigbu onye
eche atụru; g'ikpoto atụru ono agbakashịhu.*
32 Ọle teke e meẹrupho gẹ mu shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ bẹ mu e-vukwaru unu
ụzo jerwua Gálili.”
33 Pyịta sụ iya: “Onyemonye -jekpọo agbalakọta parụ ngu haa bẹ ẹphe a-hakwa
ngu-a; ọ kwa lẹ mbẹdua ta ayịkwa haa ngu.”
34 Jizọsu sụ iya: “Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; l'ẹnyashi ntanụ-a bẹ oke-ọku
nchi-abọhu -bya ara ọ́rà; bẹ ị gọakwaru ẹgo ugbo ẹto sụ l'ị tị madụ mu.”
35 Pyịta sụ iya: “O betakpọo mu lẹ ngu je a-tụko laa; mu ta abyakwa asụ lẹ mu ta
amadụ ngu.” Ndu etsoje Jizọsu ndu ọphuu tụko pfudzuru nno.

Jizọsu epfu anụ Chileke
lẹ mgbabu Getusemeni
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Tọbudu iya bụ; Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ swịru bya abyarwuta l'ẹka eekuje
Getusemeni. E rwua ẹka ono; ọ sụ ndu etsoje iya nụ: “Unu nọdukwa anọo l'ẹka-a gẹ
mu jeribẹru l'ẹka phọ je epfuru nụ Chileke.”
37 Ọ bya eduta Pyịta yẹe ụnwu Zebedi ẹphenebo; ẹphe swịru tụgbua. Aphụ ji iya
obu; meji nọdu etsuẹ ya phọ pharamu pharamu.
38 Ọ sụ phẹ: “Ha; ẹgube ọwa! Meji akụekwa mu phọ photophoto; mbụ lẹ meji
abyaakwaa mu atọfu. Unu nọdukwa l'ẹka-a gẹ mu l'unu tụko chee nche.”
39 Ọ kpịriberu nwanshịi; bya adaa bube iphu l'alị pfuru nụ Chileke sụ: “Nna mu;
ọ -bụru l'ii-mekọtakpoo ya; manụru g'ii-me nafụ mu okoro-a gẹ mu ta angụ iphe, dụ
iya nụ. Ọle ọ kwa g'ọ tọ bụkwa iphe, dụ mu l'uche l'e-me. Ọ kwa g'ọ bụkwaru iphe,
dụ gụbedua l'uche l'e-me.”
40 Ọ gbẹshi jepfu Pyịta phẹ-a, ẹphe l'iya swị-a. O jeshia; ẹphe nọdu ekuwaa
mgbẹnya. Ọ sụ Pyịta: “?Bụ gụnu bẹ unu eme ẹgube ono? ?Unu ta adụdu ike nwụru
ẹnya gẹ mu l'unu nọo m'obeta ọ bụru awa lanụ?

---

* **26:31 26:31** Gụnaa Zek 13:7.

41 Unu nwụru ẹnya; pfuru nụ Chileke g'o to kwe g'unu nmalahụ l'ọhutama. Maa
nemadzụ bẹ ọ nọdujekpokwa evushi evuvu ike; obenu lẹ nemadzụ l'onwiya bẹ ike
adụdu."
42 Ọ tụgbukwaa k'ugbo ẹbo bya ejekwa awata epfu anụ Chileke sụ: "O shita mu sụ
gụbe Nna mu; ọ -bụru l'ọ tọ dụhedu g'ii-shi nafụ mu iphe, dụ l'okoro-a; gbahalẹpho
lẹ mu ngụfutaje iya bẹ ọ dụkwaa ree; ọ kwa g'o mee g'ọ dụ ngu l'uche."
43 Ọ bya alwaphutakwa azụ byatashịkwa; ẹphe nọdu ekukwaphọ mgbẹnya; kẹle
mgbẹnya jiru phẹ ẹnya ejiji.
44 Ọ pakwarụ phẹ haa bya atụgbua ọzo bya eje epfuru nụ Chileke k'ugbo ẹto;
pfukwaaphọ iphe, o pfuhawaru.
45 O mechaa; bya abyapfuta ndu ono, ẹphe l'iya swị ono; bya asụ phẹ: "?Unu
nọkpoepho lẹ mgbẹnya g'unu nọ iya? ?Unu nọkpokwadua lẹ nwa atụta unme unu
ọbu? Unu lekwa l'o rwuakwaru. Abụbu-Ndiphe bẹ e deakwaru ye l'ẹka ndu iphe-ẹji.
46 Unu gbẹshikwa g'anyi je. Ọ kwa onye deru mu ye nụ ọbu abya nụ phọ."

Eegude Jizọsu
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jiọn 18:3-12)

47 Tọbudu iya bụ; Jizọsu kpụkwaduru-a opfu l'ọnu; Jiudasu-a, bụ onye yịkwaa
l'ụmadzu iri l'ẹbo phọ-a bụru phẹreketeke; yẹle igwe ọha swịwaru. Ẹphe pagbaarụ
mma mẹkpoo mgbọro. Ndu ziru phẹ nụ bụru ndu-ishi uke Chileke waa ndu bụ
ọgerenya ndu Jiu.
48 Onye ono, deru iya ye onoya pfuwaru phẹ iphe, ya e-me g'ẹphe gude maru onye
ọphu ọ bụ. Ọ sụhawaru phẹ l'ọo onye ono, ya e-jepfu je etsutsua ọnu ono bụ onye
ẹphe e-gude.
49 Jiudasu jeẹpho phaa byapfuta Jizọsu bya ekele iya ekele sụ iya: "Ọnyibe! ?Ị
dụpho?" bya etsutsua ya ọnu l'asha.
50 Jizọsu sụ iya: "Ishikomu; jerọ emee iphe, ị byaru." Ndu ono bya bya azụpyabe
Jizọsu; gudeshia ya ike.
51 Tọbudu iya bụ; onye lanụ lẹ ndu ono, ẹphe lẹ Jizọsu shi nọdu ono yeẹpho ẹka
mịa mma iya swaramụ; gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; pafụ iya nchị.
52 Jizọsu sụ iya: "Mị-phu mma ngu azụ l'ọbo iya; kẹle onyemonye, bụ o-gbu-mma
l'a-la lẹ mma.
53 Tọo ?i dobesụ lẹ mu taa dụdu ike asụ Nna mu nta-a g'ọ dzọo mu; mbụ l'oo ye
ụnubuku ụnwu-ojozi-imigwe ẹgwegwa g'ẹphe bya nta-a?
54 Ọle; ?dẹnukwanu g'oo-shi vụa; mbụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke, bụ iya
sụru l'iphe-a, eme nụ-a mefụtaje g'oome-a?"
55 Noo teke Jizọsu sụru ikpoto ndu byaru iya egude: "?Unu chịgbaa mma; chịru
mgbọro abya mu egude? ?Mu bụ onye ana nfụ? Mu l'unu shikwa anọduje mbọku-
mbọku l'eze-ụlo Chileke; ẹka mu ezi unu iphe; ọphu unu egudekpọdaaru mu.
56 Ọle iphemiphe-a mewaru k'ọphu iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru l'ẹkwo-opfu
Chileke aa-vụfutakota g'ẹphe pfuru iya."
Ndu etsoje iya nụ g'ẹphe ha parụ iya haa; gbakashịhu.

Jizọsu l'iphu ndu-ikpe
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jiọn 18:13-14,19-24)

57 Ndu guderu Jizọsu kpụta iya kpụru tụgbua jeshia ibe onye bụ onye-ishi ndu-ishi
uke Chileke. Ẹpha onye ono bụ Kayafasu. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ndu ezije ekemu mẹ
ndu bụ ọgerenya dzukọtahawaru.
58 Pyịta gbẹ ụzenya etso iya azụ azụ jasụ ẹphe bahụ ibe onye-ishi ndu-ishi uke
Chileke ono. Ọ bya abahụ bya eje anọ-kube ndu nche; chịru ẹnya ye gẹ ya hụmakpoo
iphe, a-bụru ishi iya.

59 Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu ọgbo-ikpe l'ophu chọahaa ibo, ẹphe e-bo Jizọsu;
g'ee-shi g'ee-kpee ya mpfugbu.
60 Ọphu ọ dụdu iphe, ẹphe hụmaru, bụ iphe, o meru; l'ẹka a gbẹkwa dụ igwe agba
iya ekebe ẹregede. A nọnyaa; ụmadzu ẹbo bya
61 bya asụ: "Ọ kwa nwoke-a sụru lẹ ya a-dụ ike mebyishia eze-ụlo Chileke; ya
akpụkwaa ya l'ime abalị ẹto-a."
62 Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono gbalihu bya asụ iya: "?Ti yedu ọnu l'iphe, bụ
ekebe ọwa-a, ẹphe agbagbaa ngu-a?"
63 Ọphu Jizọsu epfuduru opfu. Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono sụ iya: "Pfukwaa
mẹle Chileke, dzụ ndzụ. ?Bụ ngu bụ Kéreshi ọbu? Mbụ Onye-Ndzọta ono, Chileke
kweru ukwe iya-a. ?Bụ ngu bụ Nwa Chileke ọbu?"
64 Jizọsu sụ iya: "Ọoekwa ngu phọ bẹ o shi l'ọnu. Ọ l'ọo gẹ mu gbukwaaru iya unu
tororo; nta-a bẹ unu a-hụma Abụbu-Ndiphe l'ẹka ọ nọ l'ẹkutara Chileke, bụ Ọkalibe-
Kakọta-Ike. Tẹme e -mechaa bẹ unu a-hụmakwa iya phọ l'ẹka ọ nọ l'urwukpu shi
l'igwe abya."
65 Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono woru uwe kẹ yẹbedua bụ onye-ishi-a zijaa
sụ: "Nwoke-a pfubyiakwaru Chileke nta-a. ?Bụbahunaa ekebe gụnu ọzo bẹ anyi
achọkwadu? Unu nụmawaru-a epfubyi, oopfubyishi Chileke.
66 ?Bụ gụnu bụ ikpe unu nta-a?"
Ẹphe tụko wụa ọnu nanụ sụ: "Iphe, gbaru iya nụ bụ ọnwu!"
67 Noo teke ẹphe watarụ iya avụ ọnu-mini l'iphu; chiahaa ya iphe; ndu echi iya ẹka
lẹ nchị sụ iya:
68 "Gụbe ọphu sụru l'ị bụ Kéreshi ọbu; pfunaa mpfuchiru ọbu; kọo onye chiru ngu
iphe ono."

Pyịta agọ lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jiọn 18:15-18,25-27)

69 Gẹ Pyịta nọ l'etezi l'ụlo-ikpe ono; bẹ nwamgbọko, yẹe nemadzụ bu byapfutaru
iya bya asụ iya: "Gụbedua yịkwa-a lẹ ndu etsoje nwọphu Gálili-a, bụ Jizọsu-a."
70 Pyịta nọdu l'edzudzu-ọha l'ẹka ono gọo ẹgo sụ: "Ha! Mu ta amakwa iphe, iipfu."
71 Pyịta gbẹshiepho l'ẹka ono tụgbua je anọdu l'ọnu-ọguzo. Nwamgbọko ọzo, yẹe
nemadzụ bukwaphọ ebubu hụmakwa iya bya asụ ndu nọ l'ẹka ono: "Nwoke-a bẹ
yịkwa lẹ ndu etsoje Jizọsu; mbụ nwọphu Nazaretu."
72 Pyịta gọkwaapho ẹgo ọzo buta angụ ria sụ: "Mu ta amakwa nwoke ono."
73 A nọepho nwanshịi; ndu pfụgbaaru lẹ mgboru ẹka ono bya bya asụ Pyịta: "Ta
agọshi ẹgo l'ị yịchaa ya-a; olu-opfu ngu gbawaru ngu ama."
74 Ọ wata eri angụ sụ gẹ Chileke gbukwaa ya ilu mẹ ọ -bụdu ire-lanụ bẹ ya epfu-a.
Sụ: "Mu ta amakwa onye ono, unu epfu opfu iya ono."
Teke onokwaphọ oke-ọku nchi-abọhu raa ọ́rà.
75 Noo ya bụ; Pyịta nyata opfu, Jizọsu pfuru sụ: "Oke-ọku nchi-abọhu -bya ara ọ́rà;
bẹ ị gọakwaru ẹgo ugbo ẹto l'ị tị madụ onye mu bụ." Ọ tụgbua lụfu je anọdu raahaa
ẹkwa arashi iya ike.

27

A kpụ Jizọsu akpupfu Payịleti
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jiọn 18:28-32)

1 Nchi bọhuepho; ndu-ishi uke Chileke l'ophu mẹ ndu bụ ọgerenya ndu Jiu bya
achịa idzu g'ẹphe gbua Jizọsu.
2 Ẹphe kee Jizọsu ẹgbu; kpụta iya kpụru jeye nnajịoha, bụ Payịleti l'ẹka.

Anwụhu Jiudasu
(Ndu 1:18-19)

3 Jiudasu-a, bụ iya deru Jizọsu ye-a hụmaepho l'e kperu Jizọsu mpfugbu; izimanụ
lwa iya azụ. Ọ chịta ụkporo pangu lẹ pangu iri ono chiphu azụ je achịru nụ ndu-ishi
uke Chileke waa ndu bụ ọgerenya ono sụ phẹ:
4 "Mu meakwaru iphe-ẹji. Ọ kwa onye adụdu iphe, o meru bẹ mu deru nụ g'e gbua
ono."
Ẹphe sụ iya: "?Bụ onye akpa ngu ishi iya ono? Tọbudu g'i jewarọ amaru g'ii-me
iya."
5 Jiudasu chịru okpoga ono ghakaa l'eze-ụlo Chileke; ọ bụru iya atụgbu je eworu
onwiya swị-gbua.
6 Ndu-ishi uke Chileke bya ewota okpoga ono bya asụ: "Okpoga-a ta abụkwa iphe,
ee-yekọbe l'okpoga Chileke eshinu ọ bụ aswa mee ishi nemadzụ."
7 Tọbudu iya bụ; ẹphe chịa ìdzù wota okpoga ono je azụa onye akpụje ite alị; woru
alị ono mee alị ẹka ee-lije nlwamụlwa.
8 Noo ya bụ; e kuahaa alị ono ẹgu-mee jasụ ntanụ-a.
9 Noo ya bụ; iphe, onye mpfuchiru, bụ Jieremaya pfuru je avụa, bụ iphe, sụru:
"Ẹphe chịta ụkporo pangu lẹ pangu iri ono, bụ aswa, ụnwu Ízurẹlu kwetarụ l'ẹphe
a-pfụ l'ishi mu ono;
10 je azụa ọkpu-ite alị, bụ iya bụ gẹ Nnajịuphu pfuru iya ya.*"

Payịleti ajị Jizọsu ajị
(Mak 15:1-5; Luk 23:3-5; Jiọn 18:33-38)

11 Jizọsu bya apfụru l'iphu nnajịoha ọbu. Nnajịoha bya ajịa ya sụ: "?Bụ ngu bụ
Eze ndu Jiu?"
Jizọsu sụ iya: "Ọoekwa ngu phọ bẹ o shi l'ọnu."
12 Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu bụ ọgerenya wata epfushi igwerigwe iphe, dụ ẹji,
ẹphe sụru l'o meru; ọphu Jizọsu epfuduru opfu yeru phẹ.
13 Payịleti sụ iya: "?Ọ kwa l'ị nụmaru igwerigwe iphe, ẹphe epfugbaa l'i meshiru?"
14 Ọphu o yedụru iya ọnu; mbụ g'ọ ka mma l'ọo olu-opfu lanụ; mbụ ọ kwata dụ
nnajịoha ono ọkpobe biribiri.

Eekpe Jizọsu mpfugbu
(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jiọn 18:39—19:16)

15 Noo ya; ọ bụwaa omelalị phẹ l'anọdu abọ Ọbo Ojeghata ono bẹ nnajịoha ahajẹru
phẹ onye mkpọro lanụ g'ọ la; mbụ onye ẹphe sụkpoerupho g'ọ haarụ phẹ.
16 Teke ono; ọ dụru nwoke, a maru amaru, nọ mkpọro; ẹpha iya bụ Barabasu.
17 Tọbudu iya bụ; ẹphe dzukọbeepho l'ẹka lanụ; Payịleti sụ phẹ: "?Bụ onye ole bẹ
ọ dụ unu gẹ mu haarụ unu g'ọ la? ?Bụ Barabasu; tọo Jizọsu onye eekuje Kéreshi?"
18 Kẹle ọ mawaru l'ọo ẹnya-pfụrupfuru bẹ ndu-ishi uke Chileke gude kpụtaru iya
Jizọsu.
19 Payịleti nọdukwadua l'ụlo-ikpe ono; nyee ya zia g'a bya asụ iya g'ọ tọ dụkwa
iphe, oo-me nwoke ono, pfụberekoto ono; kẹle ya rwọkwaru nrwọ l'ẹnyashi jee iphe-
ẹhuka, parụ ẹka l'opfu ẹhu iya.
20 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu bụ ọgerenya ono kwarụ ikpoto ndu
ono ye g'ẹphe sụ g'a haarụ phẹ Barabasu; megbua Jizọsu.
21 Nnajịoha ono bya ajịkwa phẹ ọzo sụ: "?Bụ onye ole l'ime ụmadzu ẹbo-a bẹ ọ dụ
unu gẹ mu haarụ unu g'ọ la?" Ẹphe tụa ụzu sụ: "Barabasu."
22 Payịleti sụ phẹ: "?Unu sụkwanuru gẹ mu me Jizọsu; onye eeku Kéreshi gụnu?"
Ẹphe tụko wụa ọnu nanụ sụ: "Pfụ-gbua ya!"

---

* **27:10 27:10** Gụnaa Zek 11:12,13.

23 Ọ sụ phẹ: “?K'ishi gụnu? ?Bụ gụnu bụ ẹjo-iphe, o meru?” Ẹphe kabakpọo ya nụ
arashị ike sụ: “Pfụ-gbua ya!”
24 Tọbudu iya bụ; Payịleti nọnyaa; bya amaru l'ọ tọ dụdu iphe, ya epfuta iya; l'ọ
chia ùtsú abya adada; o kuta mini kwọo onwiya ẹka l'iphu ikpoto ndu ono sụ: “Ẹka
mu ta adụkwa l'ọchi nwoke-a. Ọ kwa unu maru g'unu e-me iya.”
25 Ikpoto ndu ono tụko tụa ụzu sụ: “G'ọchi iya tukoru anyi l'ishi mẹ l'ishi ụnwu
anyi.”
26 Tọbudu iya bụ; o woru Barabasu haarụ phẹ sụ g'ọ la; bya asụ g'e chia Jizọsu iphe.
E chichaa ya iphe; ọ kpụru iya nụ g'e je akpọpyabe iya l'oswebe.

Ndu ojọgu eme Jizọsu sukusuku
(Mak 15:16-20; Jiọn 19:2-3)

27 Tọbudu iya bụ; ndu ojọgu kẹ nnajịoha ono duru Jizọsu bahụ l'ụlo-ikpe nnajịoha;
bya ekukọo ndu ojọgu nwibe phẹ g'ẹphe ha.
28 Ẹphe yeshia ya uwe iya bya achịta uwe kpowula-kpowula uswe yee ya.
29 Ẹphe bya egude obvu kpaa okpu-eze woru kpube iya; bya aparu mgbọro dẹe
ya l'ẹkutara. Ẹphe bya egbushiru iya ikpere l'iphu wata iya eme sukusuku sụ iya:
“Ndzụ dụkwa ngu! Eze ndu Jiu.”
30 Ẹphe avụa ya ọnu-mini; bya eworu mgbọro ono emoje iya l'ishi.
31 Ẹphe meghechaa ya sukusuku ono; bya eyefu iya kpowula-kpowula uwe ono;
bya eyee ya uwe iya; bya akpụru iya jeshia apfugbu.

Aapfugbu Jizọsu
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jiọn 19:17-27)

32 Ẹphe wụfutashia bya ahụma onye Sayirini, ẹpha iya bụ Sayịmonu. Ẹphe kebuta
iya sụ g'o vutabude Jizọsu oswebe iya ono.
33 Ẹphe byarwutaẹpho ẹka aza Gọlugota, bụ iya bụ okpokoro ishi;
34 ẹphe woru mẹe, a gwarụ ọbvu, atsọ ilu; nụ Jizọsu g'ọ ngụa; g'iphe te eme iya
ẹhuka shii. O tsuẹ ya phọ ọnu; ọphu o kweẹdu iya angụngu.
35 Ẹphe kpọpyabe iya l'oswebe l'ẹka ono bya atụa ido gude kee uwe iya. Ono mee
ọ vụa mbụ iphe ono, ndu mpfuchiru pfuru sụ: “Ẹphe woru uwe mu keeru onwophẹ.
O rwua l'uwe mu eyeje l'ime ẹhu ẹphe tụaru iya ido.”
36 Ẹphe mechaa; bya anọshia wata iya eche nche.
37 E dee iphe ono, ẹphe sụru l'o meru ono pfube l'oswebe ono. Iphe, e deru bụ:
“Ọwa-a bụ Jizọsu; Eze ndu Jiu.”
38 E wokwarụpho ụmadzu labọ, ana nfụ; kpọpyabekwapho yẹe ya l'ẹka ono; onye
ọphuu nọdu l'ụzo ẹkutara iya; onye ọphuu nọdu l'ụzo ẹkicha iya.
39 Ndu aghata aghata nọdu epfubyishi Jizọsu; ekweru iya une asụje iya:
40 “?Tọ bụnu ngu-a bụ nwọphu sụru l'ii-nwukpọshi eze-ụlo Chileke gude ujiku ẹto
kpụkwaa ya-a? Dzọnaa onwongu mẹ ọ -bụru ngu-a bụ Nwa Chileke ọbu. Shinu
l'oswebe ono nyifuta!”
41 Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu bụ ọgerenya nọdu epfuru iya
kwaphu kwaphu sụ:
42 “Ọ dzọru ndu ọzo; ọphu ọ dụedunu ike dzọo onwiya. Ọ -bụru eze ndu Ízurẹlu;
g'o shinu l'oswebe l'ẹka ono nyizeta g'anyi ekweta l'ọ bụ iya bụ Kéreshi ọbu.
43 Ọ sụru l'ọo Chileke bẹ ya ma; lẹ ya bụ Nwa Chileke; ngwa; gẹ Chileke dzọnaa ya
nta-a mẹ ọ -bụru l'ọ dụ Chileke ree.”
44 Ụmadzu ẹbo ono, anajẹ nfụ ono, a tụkoru ẹphe l'iya kpọpyabe l'oswebe phọ
nọdu akọkwa iya phọ ẹgube ọnu ono.

Anwụhu Jizọsu
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jiọn 19:28-30)

45 Tọbudu iya bụ; ẹnyanwu keẹrupho l'ishi; nchi jihu l'alị ono; nọo gbiriri jasụ
l'ẹnyanwu agbuze.
46 Ẹnyanwu gbuzeẹpho; Jizọsu chishia mkpu ike sụ: "Elayi! Elayi! ?Lema
sabakutani?" Bụ iya bụ: "Chileke mu! Chileke mu! ?Bụ gụnu bẹ o gude ị haa mu
nkịnyi mu?"
47 Ndu harụ pfụru l'ẹka ono nụma iya sụ: "Nwoke ono ekukwa Elayịjia."
48 Onye lanụ gbagbụepho teke ono teke ono je ewota asancha ọphu amịje mini
woru gwọo lẹ mẹe-venịga, woru tsebe l'oshi, dụ ogologo woru nụ iya g'ọ ngụa.
49 Ndu ọphuu sụ: "Unu gebewarọ g'anyi maru ?Elayịjia l'a-bya bya adzọo ya?"
50 Jizọsu bya echishia mkpu ike ọzo bya atubuhu unme.
51 Noo ya; ẹkwa egbobutajẹ ẹnya ẹka aagwajẹ Chileke, nọ l'ime eze-ụlo Chileke
ono shiẹpho l'ishi gbaẹpho kẹ tararaa jasụ l'alị gbajahụ ẹbo. Alị nmakọta jiijiijii; oke
mkpuma gbawashịhu.
52 Iphe, bụ ilu ghekọtaru ọnu. Igwerigwe ndu dụ nsọ, bụ ndu nwụhuhawaru
anwụhu tụko shi l'ọnwu tetagbaa dzụru ndzụ.
53 Ẹphe shigbaa l'ime ilu ono lụfuta. Jizọsu shiẹpho l'ọnwu teta dzụru ndzụ; ẹphe
wụba lẹ Jierúsalẹmu. A dụ igwerigwe hụma phẹ.
54 Tọbudu iya bụ; onye-ishi ndu ojọgu ndu Romu waa ndu ojọgu iya, ẹphe l'iya
pfụru eche Jizọsu nche-a; tụko tsụhu ebvu g'ẹphe hụmaeru phọ alị-ọnma-jiijiijii
ono waa iphemiphe, mekọtaru nụ. Ẹphe sụ: "?Unu maru-a lẹ nwoke-a bụkwa Nwa
Chileke eviya."
55 Ọ dụru ikpoto ụnwanyi, kụru ụzenya ele ẹnya g'ẹphe maru iphe, eme nụ.
Ụnwanyi ono shi lẹ Gálili tsota Jizọsu; ejeru iya ozi.
56 Meri onye Magudala yị l'ụnwanyi ono. Meri ọphu nwụru Jiemusu; nwụa Jiósẹfu
yịru iya; waa ne ụnwu Zebedi.

Elili Jizọsu
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jiọn 19:38-42)

57 O be l'ụzenyashi; nwoke oke amadụ lanụ, shi lẹ Arimatiya bya; ẹpha iya bụ
Jiósẹfu. Yẹbedua l'onwiya yịkwa l'onye etsoje Jizọsu.
58 Nwoke ono bya ejepfu Payịleti je arwọo ya g'a haarụ iya odzu Jizọsu gẹ ya lia.
Payịleti sụ g'a pẹe ya ya.
59 Tọbudu iya bụ; Jiósẹfu bya eje apazeta odzu ọbu bya egude ẹkwa ọchaa, inyi
adụdu gude kwaa ya.
60 Ọ bya eje eworu iya nyebe l'ilu kẹ yẹbe Jiósẹfu; ilu, ọ tụru k'ọ̀phúú. Ilu ono bẹ ọ
tụru lẹ mkpuma, ha shii. Ọ bya eswita oke mkpuma swichia ọnu ilu ọbu; ọ bụru iya
atụgbu.
61 Meri onye Magudala mẹ Meri ọphunapho nọdukwapho l'ẹka ono. Ẹphe tụko
nọdugbaa anọo l'ẹka ono gha iphu l'ilu ọbu.

Eeche nche l'ilu Jizọsu

62 O be lẹ nchitabọhu iya, bụ iya bụ mbọku atụta unme; ndu-ishi uke Chileke mẹ
ndu Fárisii bya edzukọbe jepfu Payịleti
63 je asụ iya: "Nnajịuphu; anyi nyatakwarụ lẹ teke nwoke ono, dzụ-gburu onwiya
l'ụka ono nọkwadu ndzụ bẹ ọ sụjeru l'a -nọepho abalị ẹto bẹ ya e-shi l'ọnwu teta
dzụru ndzụ ọzo.
64 Zinaa g'e chee ilu ono ọkpobe nche jasụ abalị k'ẹto onoya; a -nọnyaa ndu etsoje
iya nụ je je ezita odzu iya l'oshi wata epfu l'o shiwaa l'ọnwu teta dzụru ndzụ. G'ẹjo
ụka k'ikpazụ ta akanụ k'ivuzọ shii."

65 Payịleti sụ phẹ: “?Ọ kwa l'unu nweru ndu nche? Unu tụgbua je echekpọo ilu
ono g'ọ dụ unu.”
66 Ẹphe tụgbua je egude eze mkpuma swichia ọnu ilu ono rengurengu; bya eworu
iphe-ọhubama mee ya; woru ndu nche ye iya; a wata iya eche nche.

28

Eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jiọn 20:1-10)

1 Eswe-atụta-unme -bvụepho; o beẹpho lẹ gẹregere nchi-abọhu mbọku Sonde;
Meri; onye Magudala; waa Meri ọphuu; jeshia l'ilu ono.
2 A bya ele ẹnya; alị wata anma oke jiijiijii; kẹle ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajịuphu
bẹ shi l'igwe phezeta bya eswifu eze mkpuma ono je anmakoru iya l'eli.
3 Ụgbugba iya nọdu egbu nwịinwii g'ebemu-igwe. Uwe iya nọdu acha pemu pemu
g'aka-mini-sunoo.
4 Ndu nche ono tsụhu iya ebvu; phụkota kpaakpaakpaa; dabyichaẹrupho gẹ ndu
nwụhuru anwụhu.
5 Ojozi-imigwe ono sụ ụnwanyi ono: “Unubẹdua; unu ta atsụkwa ebvu; kẹle mu
maru l'onye unu achọ bụ Jizọsu; onye a kpọpyaberu l'oswebe.
6 Ọ tọ nọekwa l'ẹka-a. O tetaakwaru dzụru ndzụ ọzo, bụ iya bụ iphe, o pfuhawaru
unu-a. Unu byanụ ahụma ẹka Nnajịuphu ọbu shi nyeru.
7 Unu jekwa ẹgwegwa je epfuaru iya ndu etsoje iya nụ l'o shiakwa l'ọnwu teta
dzụru ndzụ; l'o vuakwa unu ụzo jeshia Gálili; l'unu a-hụma iya l'ẹka ono. Nokwa
iphe, mu byaru unu ezizi bụ ono.”
8 Ẹphe gude ndzụ-agụgu mẹ oke ẹhu-ụtso shi l'ilu ono gbaru ọso tụgbua ẹgwegwa
jeshia ya akọru ndu etsoje iya nụ.
9 A bya ele ẹnya; Jizọsu byapfutawaa ụnwanyi ono bya asụ phẹ: “?Unu ndụpho?”
Ẹphe gbapfuta iya; bya adaa kpurumu l'iphu iya; wọgbaaru iya ẹka l'ọkpa; bya
abaarụ iya ẹja.
10 Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ ndzụ ba agụkwa unu. Unu tụgbuekwapho je akaru ụnwunna
mu phẹ g'ẹphe jeshia Gálili; l'onoo ẹka ẹphe a-hụma mu bụ ono.”

Iphe ndu nche epfu

11 Ụnwanyi ono nọdukwadu l'ụzo; ndu ojọgu phọ, eche nche phọ vuwaru phẹ ụzo
wụba l'ime Jierúsalẹmu je akọkotaru ndu-ishi uke Chileke iphemiphe, mekọtaru nụ.
12 Ndu-ishi ono ẹphe lẹ ndu bụ ọgerenya bya edzukọbeepho chịa ìdzù bya eworu
okpoga, ha shii nụ ndu ojọgu ono iphe ụphalazu;
13 sụ phẹ: “Unu sụjekwa l'ọo ndu etsoje iya nụ byaru l'ẹnyashi bya ezita odzu iya
teke unu eku mgbẹnya.”
14 “Ọ -bụru l'unu pfuru nno; o -rwua nnajịoha lẹ nchị; unu te eyeshi ọnu; kẹle anyi
a-maru-a g'anyi e-gude pfufu unu.”
15 Ẹphe kwe hm; nata okpoga ọbu je emee g'e ziru phẹ. Ọ bụru iya bụ l'ẹphe epfua
nno; o dzuru alị Jiu mgburugburu jasụ ntanụ-a.

Jizọsu egoshi ndu etsoje
iya nụ onwiya
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jiọn 20:19-23; Ndu 1:6-8)

16 Tọbudu iya bụ; ndu etsoje Jizọsu ono ẹphe n'iri lẹ nanụ tụgbua; ọ bụru phẹ eje
Gálili. Ẹphe je anọdu l'úbvú ono, Jizọsu tụhawaru phẹ ọnu iya ono.
17 Ẹphe hụmaepho Jizọsu ọbu; ẹphe baarụ iya ẹja. Obenu l'ọ dụru ndu ọphu harụ
bọo obu ẹbo.

18 Jizọsu byapfuta phẹ bya asụ phẹ: “Chileke bẹ meakwaru g'iphe, bụ ike, nọ
l'imigwe mẹ ọphu nọ lẹ mgboko nọdu mu l'ẹka.
19 Ọo ya bụ; unu je emee ọhamoha g'ẹphe bụru ndu etsoje mu nụ. Unu gudeje
ẹpha kẹ Nna; mẹ kẹ Nwa; mẹ kẹ Unme-dụ-Nsọ mee phẹ baputizimu.
20 Unu zije phẹ g'ẹphe meje iphemiphe, bụ iphe, mu kakọtaru unu g'unu meje. Unu
hụma ahụma lẹ mu nọkwa swiru unu mbọku-mbọku jeye teke mgboko a-bvụ.”

Ozi-ọma,
Maku
Deru

Ozi Jiọnu, onye emeje
baputizimu eezi l'echiẹgu
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jiọn 1:19-28)

1 Ọwa-a bụ ishi ozi-ọma Jizọsu, bụ Kéreshi; Nwa Chileke.
2 Azáya onye mpfuchiru Chileke deru l'ẹkwo sụ:
"Nwa mu; mu e-zi onye-ozi mu
g'o vuru ngu ụzo je abọoru ngu ụzo.*
3 Ọ dụru onye ara iya arara l'echiẹgu sụ:
Unu meziaru Nnajịuphu ụzo.
Unu mee gbororo iya g'ọ dụgbaa nhamụnha.†"
4 Noo ya Jiọnu onye emeje baputizimu bya anọdu l'echiẹgu ara iya arara asụje: "Izimanụ iphe-ẹji unu lwa unu azụ; g'e mee unu baputizimu. Ọo ya bụ Chileke agụaru unu nvụ l'iphe-ẹji, unu meshiru."
5 Ndu alị Jiudiya mẹ ndu Jierúsalẹmu mgburugburu nọdu awupfutaje iya g'ẹphe nụma iphe, oopfu. Ẹphe nọdu akọshi iphe-ẹji, ẹphe meshiru; ọ nọdu emejegbaa phẹ baputizimu l'ẹnyimu Jiọ́danu.
6 Noo ya; uwe, Jiọnu eyeje l'ẹhu bụ uwe, e meru l'ẹ́jí ịnya-kamẹlu; ọ nọdu egudeje akpọ-anụ tubuta iya l'upfu. Nri, oorije bụ igube yẹle manụ-ẹnwu.
7 G'ọora ọ́rà ono bẹ ọosuje: "Ọ dụru onye ọzo, ka mu l'ishi; ka mu l'ọkpa, l'e-mechaa bya; onye mu ta asụkpodanu gẹ mu e-tupfuru etupfuru; tọfu eri akpọkpa, o yeru l'ọkpa.
8 Mbẹdua meru unu baputizimu lẹ mini; ọle onye k'ono l'e-me iya unu lẹ Unme-dụ-Nsọ."

Eme baputizimu mẹ ọhutama Jizọsu
(Mat 3:13—4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

9 O rwua ujiku lanụ; Jizọsu shi lẹ Nazaretu, nọ l'alị Gálili bya; Jiọnu mee ya baputizimu l'ẹnyimu Jiọ́danu.
10 Jizọsu rwufutashiẹpho lẹ mini ono; ọ hụma g'igwe bukahụerupho ẹbo gheru ọnu; Unme Chileke dụepho gẹ ndo pheẹpho phaa phezeta bya anọdu iya l'ẹhu.
11 A nụma olu-opfu, shi l'imigwe ono sụ: "Ị bụ Nwa mu nwoke, mu yeru obu. I jiru mu ẹpho."
12 G'e jia epfua; Unme Chileke ono mee Jizọsu; o je anọdu l'echiẹgu.
13 Ọ nọo l'ime echiẹgu ono ụkporo abalị labọ; Nsetanu nọdu ahụ iya ama. Ẹka ono, Jizọsu nọ ono bụerupho ụnwu anụ-ẹgbudu nọ iya. Jizọsu nọdu l'ẹka ono; ụnwu-ojozi-imigwe nọdu ejegbaaru iya ozi.

Opfu Chileke, Jizọsu ziru lẹ Gálili
(Mat 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

14 A tụepho Jiọnu mkpọro; Jizọsu bahụ l'alị Gálili; je ezikashiahaa ozi-ọma, k'ẹka Chileke bụ eze

---

* **1:2 1:2** Gụnaa Mal 3:1. † **1:3 1:3** Gụnaa Azá 40:3.

15 sụ: “Teke ono, Chileke kweru ukwe iya ono rwuakwaru. Chileke abyaakwaa
egoshi lẹ ya bụ eze; g'izimanụ iphe-ẹji unu lwakwa unu azụ; unu bya ekweta ozi-
ọma Chileke.”
16 O be g'o tsoru agụga eze-ẹnyimu, nọ lẹ Gálili; ọ hụma Sayịmonu yẹle Anduru,
nwune iya ẹka ẹphe agha ụgbu-ịkokoro l'eze-ẹnyimu; kẹle ẹphe bụ ndu ese ịkokoro.
17 Jizọsu bya asụ phẹ: “Unu bya etsoru mu gẹ mu emee unu g'unu bụru ndu a-nọdu
esekutajẹ nemadzụ g'eesetajẹ ẹma-a.”
18 Epfupfu, oopfu iya; ẹphe gwọbe ụgbu phẹ; tsoahaa ya.
19 Ọ byakwa ejeribẹru nwanshịi; ọ hụma Jiemusu nwa Zebedi yẹle Jiọnu nwune
iya. Ẹphebedua nọ l'ụgbo phẹ emezi ụgbu phẹ emezi.
20 Ahụma, Jizọsu ahụma phẹ; o kua phẹ. Ẹphe haa nna phẹ Zebedi l'ụgbo ono; haa
ndu ọphu e butaru ebuta; je etsoru Jizọsu.

Nwoke, ọbvu eme
(Luk 4:31-37)

21 Ẹphe bya abahụ mkpụkpu Kapaniyọmu. O -rwuẹpho eswe-atụta-unme ndu Jiu;
Jizọsu bahụ l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu je awata ezi iphe.
22 Ẹphe sachaa ọnu saa nchị l'iphe, oozi phẹ; kẹle oozi iphe g'onye ike dụ l'ẹka. O
to zidu gẹ ndu ezije ekemu.
23 Ọ dụru nwoke, ọbvu eme, nọ l'ime ụlo-ndzukọ ono.
24 O chiahaa mkpu sụ: “Jizọsu onye Nazaretu; parụ anyi haa! ?Bụ gụnu bẹ anyi lẹ
ngu jigba? ?Ị bya anyi emebyishi? Mu maru onye ị bụ. Ị bụ onye dụ nsọ, shi l'ẹka
Chileke!”
25 Jizọsu baarụ iya mba sụ: “Dobe ọnu doo; fụta nwoke ono l'ẹhu.”
26 Ọbvu ono bya atụa nwoke ono ndapfụ woru iya gbachia; rarụ iji-ẹnya iji-ẹnya
lụfuta.
27 Ọnu kụgbabechaa ndu nọ l'ẹka ono akụgbabe. Ẹphe wata ajị nwibe phẹ sụ:
“?Iphe ọwa-a bụ gụnu? Iphe, oozi-a gbẹkwanu bụru anyi nchị ọ̀phúú. Onye ọphu
egudeje nkamẹnya abarụ ọbvu mba; ẹphe eme iphe, o pfuru.”
28 G'e jia epfua; ẹpha Jizọsu ngakọtawaa alị Gálili mgburugburu.

Jizọsu emeta igwerigwe
ndu iphe eme
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Afụta, Jizọsu phẹ afụta l'ụlo-ndzukọ ono yẹle Jiemusu; waa Jiọnu swịru tụgbua.
Ẹphe bahụ ibe Sayịmonu phẹ, bụkwapho ibe Anduru phẹ.
30 Ododẹnya nọdu eme ne nyee Sayịmonu; ọ zẹe l'ime ụlo. Ọo ya bụ; a bya epfuaru
iya Jizọsu.
31 Ọ bya ejepfu iya bya egude iya ẹka l'ẹka selia; ododẹnya ono mebuhu iya; nwanyị
ono wata phẹ akwaru ẹbyaa.
32 O be l'ụzenyashi; g'ẹnyanwu nyịhuchaaru; a chịtaru iya ndu iphe eme mẹ ndu
ọbvu emegbaa.
33 Ndu ẹka ono l'ophu gbaẹpho mkpu bya eji ọnu-abata.
34 O mee igwerigwe ndu iphe eme; ẹphe wekọrohu. Ọ chịshikwapho ọbvu l'ẹhu
ndu ọbvu emegbaa. Ọphu o kwejedu g'ọbvu ono pfua opfu g'ẹphe mahawarụ iya-a.

Jizọsu epfu opfu Chileke
lẹ Gálili
(Luk 4:42-44)

35 Swịchechero; ọ gbẹshi jeshia l'ẹka ọo-nọdu nwẹkinyi iya; epfu anụ Chileke.
36 Sayịmonu mẹ ndu ẹphe l'iya swị tụko achọkashi iya.
37 Ẹphe hụmae ya phọ; ẹphe sụ iya l'onyemonye tụkokwaru achọ iya.

38 Ọ sụ phẹ: “Unu g'anyi je lẹ mkpụkpu ọzo, harụ dụgbaa anyi ntse gẹ mu je
epfufuaru phẹ opfu Chileke; kẹle ọo iphe ono bẹ mu byaru.”
39 O jedzuru ẹkameka lẹ Gálili epfu opfu Chileke l'iphe, bụkpoo ụlo-ndzukọ. Ọ
nọdu achịshi ọbvu, bugbaa nemadzụ l'ime ẹhu.

Onye ekpenta, Jizọsu meru o wekọrohu
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Onye ekpenta bya abyapfuta Jizọsu bya egbushi ikpere; rwọo ya sụ: “Ọ -bụru
uche ngu bẹ ii-menaa gẹ mu wekọrohu.”
41 Imemini iya dụ Jizọsu; ọ bya amachịa ẹka denyi nwoke ono; sụ iya: “Ọ bụ uche
mu. Ngwa; wekọrohuwaro!”
42 Teke ono kwaphọ; ekpenta ono mishihu iya l'ẹhu; o wekọrohu.
43 Jizọsu nmashịaru iya ọkwa ike sụ iya g'ọ tụgbuekwapho lashịa;
44 bya asụ iya: “Ba adụkwa onye ii-pfuru iya; jechikwaa g'onye uke Chileke lerwee
ngu ẹnya. L'i gwerụ ngwẹja, onye e metaru l'iphe, eme iya nụ anụje nụ g'e gweeru
ngu gẹ Mósisu tụru ekemu sụ g'e gweje iya. Ọo ya bụ gẹ ndiphe e-gude nno maru lẹ
Chileke mewaru ngu; i wekọrohu.”
45 Nwoke ono jeẹlaa je epfukashiaharu onyemonye iphe ono; tụko akọkashi akọ
iphe ono; ọphu Jizọsu afụtajeedu l'ebederebadara lẹ mkpụkpu. Ọ nọdu anọduje
l'ẹka nemadzụ te ebudu ebubu. A nọdu eshijeẹlaa ẹkameka awụ-pfuta iya.

2

Nwoke, iphe lọnwuru ibe ẹhu lanụ
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Tọbudu iya bụ; a nọepho ujiku olemole; Jizọsu laphu azụ lẹ Kapaniyọmu. Ọ
ngadzuru ẹkameka l'ọ nọwaa l'unuphu.
2 A dụkpoo igwerigwe dzukọta; k'ọphu ọ dụedu ụzo, dụru phẹ nụ mbụkponu mẹ
l'ọnu-ụzo. O pfuaharu phẹ opfu Chileke.
3 Ụmadzu ẹno vuru onye iphe lọnwushiru ibe ẹhu lanụ vutaru iya.
4 A dụkpoo igwerigwe l'ẹka ono; k'ọphu ẹphe ta adụdu ike jekube iya ntse. Ọo ya
bụ; ẹphe nyihu ụlo ono je ebufua ụzo lẹ nhamụnha ẹka Jizọsu pfụru lẹ mkpula iya.
Ẹphe woru iphe, nwoke ono zẹ pyofu l'ụzo ono pazeta iya l'ime ụlo.
5 Jizọsu hụmaepho g'ekweta phẹ habe shii; ọ sụ onye ono, iphe lọnwushiru ibe ẹhu
lanụ ono: “Nwa mu; a gụwaru ngu nvụ l'iphe-ẹji ngu g'ọ ha.”
6 Noo ya; ọ dụru ndu ezije ekemu, nọ anọo l'ẹka ono arị l'obu phẹ:
7 “?Bụ gụnu bẹ nwoke-a epfu ẹgube-a? Oopfubyikwa ẹpha Chileke epfubyi! ?Bụ
onye a-dụ ike gụaru nemadzụ nvụ l'iphe-ẹji iya; gbahaa Chileke nwẹkiya?”
8 Jizọsu maẹrupho iphe, ẹphe arị l'egomunggo bya asụ phẹ: “?Bụ gụnu meru iphe,
unu arị ẹgube ọriri ono l'ime obu unu?
9 ?Bụ ole ka nphe epfuru onye iphe lọnwushiru ibe ẹhu lanụ? ?Bụ: ‘A gụwaru ngu
nvụ l'iphe-ẹji, i meshiru?’ Tọo ‘Gbalihu phụta iphe, ịize azẹe jeahaa ije.’
10 Ọle ọo g'unu a-maru l'e ziru Abụbu-Ndiphe g'ọ gụjeru nemadzụ nvụ l'iphe-ẹji, o
meshiru lẹ mgboko-a.” Ọ sụ onye iphe lọnwuru ibe ẹhu lanụ ono:
11 “Ọo ngu bẹ mu epfuru. Gbalihu palita iphe-azẹe ngu lashịa ibe ngu.”
12 Nwoke ono kwolihu bya aphụta iphe, ọozeje azẹe; ọ bụru iya atụgbu. A tụko
ele iya ẹnya ẹka ooje atụgbu; ẹphe chikafụchaepho ẹnya bya aja Chileke ajaja asụje:
“Ha! Anyi teke ahumaswekwaa onye meru iphe, dụ ẹgube-a!”

Ekuku Lívayi
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Jizọsu tsoru agụga eze-ẹnyimu tụgbua ọzo. Ikpoto nemadzụ wụ-pfuta iya; o
ziahaa phẹ iphe.
14 Ọ ghatashia bya ahụma Lívayi nwa Alufiyọsu ẹka ọ nọ l'ụlo okpoga akịriko. Ọ
sụ iya; "Tsoru mu." Ọ gbalihu tsoru iya.
15 Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ je eriahaa nri l'ibe Lívayi. Ndu ana akịriko mẹ ndu
ọzo mmanụ, bụkwapho ndu aamaru ẹjo ẹka tụkokwapho nọdu l'ẹka ono; ẹphe lẹ
Jizọsu nọdu erigba nri; kẹle ẹgube ndu ono dụ igwerigwe awụ etso iya.
16 Ndu ezije ekemu, bụ ndu kẹ Fárisii hụmaepho lẹ yẹle ndu iphe-ẹji; waa ndu ana
akịriko erigbabẹ nri; ẹphe sụ ndu etsoje iya nụ: "?Bụ gụnu meru iphe, Nnajịuphu
unu yẹle ndu ana akịriko; waa ndu iphe-ẹji gude erigba nri?"
17 Jizọsu nụmae ya phọ; ọ sụ phẹ: "Ọ tọ bụkwa ndu ẹhu dụ ike bẹ eegudeje gbapfu
onye eme ọbvu; ọ kwa ndu iphe eme. Mu ta abyakwaru eku ndu pfụberekoto; ọ kwa
ndu eme iphe-ẹji bẹ mu byaru ekuku; g'izimanụ lwa phẹ azụ."

Aswịru Chileke ẹgu
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Teke ono bẹ ndu etsoje Jiọnu; waa ndu kẹ Fárisii aswị ẹgu epfu anụ Chileke.
Noo ya bụ; ndu ọzo byapfuta Jizọsu bya ajịa ya sụ: "?Bụ gụnu meru iphe, o gude
ndu etsoje Jiọnu; waa ndu kẹ Fárisii nọdu aswị ẹgu epfu anụ Chileke; ọbe ndu ọphu
etsoje ngu nụ aswịdu?"
19 Jizọsu sụ phẹ: "?Ndu byaru ekele-nwanyị a-gbẹ swịahaa ẹgu l'ẹka ẹphe l'onye
eme ekele-nwanyị nọkwadu l'ẹka-a? Ẹphe ta abyakwa l'aswị ẹgu mẹ ọ -nọdukwadu-
a l'ẹka ono.
20 Ọle ọ dụkwaru teke ee-mechaa; aabya anafụ phẹ onye ono, eme ekele-nwanyị
ono. Ọo ya bụ; ẹphe aswịwaro ẹgu mbọku ono.
21 "E te ewotajẹkwa ẹkwa ọ̀phúú gude gbachia ẹka akahụ ẹkwa lakahụru alakahụ.
Onye meru iya nno; ẹkwa ọ̀phúú ono atsụa atsụtsu; kabaa ya alaka.
22 Ọphu eewojeduru akụru mẹe ọ̀phúú ye l'ugbobele-mẹe, riwaru phẹripheri;
ọdumeka l'ọ takpọo ugbobele ono. Mẹe ono alaa l'iswi; ugbobele alakwaphọ l'iswi.
Mẹe ọ̀phúú bẹ eeyeje l'ugbobele ọ̀phúú."

Eswe-atụta-unme
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 O rwua ujiku lanụ; mbọku ono bụ eswe-atụta-unme ndu Jiu; Jizọsu phẹ nọdu
aghata l'ẹgu, a kọru witi; ndu etsoje iya nụ wọtaahaa akpụru witi ono g'ẹphe aghata
l'ẹka ono.
24 Ndu Fárisii sụ iya: "Shịi ?Bụ gụnu meru iphe ndu-a l'eme iphe, e te emejedu
l'eswe-atụta-unme?"
25 Ọ sụ phẹ: "?Unu teke agụ-swee iphe, Dévidi waa ndu ẹphe l'iya swị meru; ẹka
o nweru iphe, atsụ phẹ l'ẹhu; ẹgu nọdu agụ phẹ?
26 Ọ bahụru l'ụlo Chileke teke Abayata bụ onye-ishi uke Chileke je ataa buredi, e
doberu Chileke iche. Buredi ono bẹ onye ọzo ta atajẹdu; gbahaa ndu-uke Chileke. Ọ
taa ya bya ahakwarụpho nụ ndu ẹphe l'iya swị."
27 Jizọsu sụ phẹ: "Chileke mekwarụ eswe-atụta-unme g'ọ kwọo nemadzụ. O to
mekwarụ nemadzụ g'ọ kwọo eswe-atụta-unme.
28 Ọo ya bụ l'iphemiphe, dụ Abụbu-Ndiphe, bụ Nnajịuphu l'ẹka; mbụ je akpaa
l'eswe-atụta-unme."

3

Onye ẹka lanụ nwụhuru anwụhu
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 Tọbudu iya bụ; Jizọsu tụgbua bya abahụ ọzo l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu. Ọ dụru onye
nọ l'ẹka ono, ẹka lanụ nwụhuru anwụhu.
2 Ẹphe geahaa Jizọsu g'ẹphe maẹshikwaru: ?oo-me g'ẹka nwoke ono teta iya gẹ
mbọku ono bụ eswe-atụta-unme-a; g'ẹphe asụ l'o noo iphe, o meru.
3 Ọ sụ nwoke ono, ẹka nwụhuru anwụhu ono: "Gbalihu bya apfụru l'ẹka-a."
4 Jizọsu bya ajịa phẹ sụ: "?Bụ gụnu bẹ ekemu sụru g'emeje l'eswe-atụta-unme? ?Ọ
sụru g'e meje ree tọo g'e meje ẹji? ?Ọ sụru g'a dzọje ndzụ tọo g'e gbuje nemadzụ?"
Ọphu ọ dụdu onye pfuru opfu yeru iya.
5 Jizọsu bya egude ẹhu-eghu vọoru phẹ ẹnya ẹhuka ẹhuka; tẹme o rwuhukwaa ya
phọ l'ẹhu l'ẹjo-ọkpoma parụ phẹ ẹka. Ọ sụ nwoke ono: "Ngwa; lọchia ẹka alọchi!"
Ọ lọchia ẹka. Ẹka ono bya eteta iya bya adụ iya g'ọphuu.
6 Ndu Fárisii tụgbuepho; ọ bụru phẹ ejepfu ndu k'onye eze, bụ Herọdu g'ẹphe chịa
ìdzù teke ono teke ono g'ẹphe e-shi megbua Jizọsu.

Ikpoto ndu nọ l'agụga mini

7 Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ tụgbua jeshia l'eze-ẹnyimu Gẹnesaretu. A dụ
igwerigwe shi l'alị Gálili wụru tsoru phẹ; mẹkpoo ndu ọphu shi Jiudiya;
8 mẹ Jierúsalẹmu; mẹ ndu Idumiya; mẹ ndu azụ Jiọ́danu; mẹ ndu buru Taya
yẹle Sayịdonu mgburugburu; ndu gudewaa l'ẹphe nụmaru iphe, o megbaaru zarụ
byapfutashia ya.
9 Ọ sụ ndu etsoje iya nụ g'ẹphe kpụtaru iya nwụgbo gẹ ya nọdu g'ikpoto ndu ono
ta akpagbu iya.
10 Ishi iya bụ l'o meru g'ẹhu dụ ndu dụ igwerigwe ike; k'ọphu ndu ọzo, iphe eme
adzọ ụzo g'ẹphe e-me denyi iya ẹka.
11 Ọ nọdu abụjeru teke ọbvu hụmaeru iya phọ; ẹphe adaa kpurumu l'iphu iya chia
mkpu sụ: "Ọo ngu bụ Nwa Chileke."
12 Ọ nọdu epfushije iya ike sụ phẹ g'ẹphe te epfukwa onye ya bụ l'edzudzu-ọha.

Jizọsu ahọta ndu-ishi-ozi iri ẹbo
(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 E mechaa; Jizọsu tụgbua jeshia ẹka úbvú dụ igwerigwe bya ekua ndu dụ iya ree;
ẹphe l'iya swịru.
14 Ọ bya ahọta phẹ ụmadzu iri l'ẹbo woru mee ndu-ishi-ozi iya bya asụ phẹ: "Mu
họtawaru unu gẹ mu l'unu nọduje. Ọo unu bẹ mu e-zije g'unu je ezia ozi-ọma Chileke;
15 unu adụje ike mee g'onye iphe eme wekọrohu; dụjekwapho ike achịshi ọbvu
l'ẹhu onye ọbvu eme."
16 Ẹpha ndu ono bụ: Sayịmonu onye ọ gụru Pyịta.
17 Jiemusu nwa Zebedi yẹle nwune iya Jiọnu. Ẹphenebo bẹ ọ gụru Egbigwe;
18 waa Anduru; waa Filipu; waa Batụlomiyu; waa Matiyu; waa Tọmosu; waa
Jiemusu nwa kẹ Alufiyọsu; waa Tadiyọsu; waa Sayịmonu onye yị l'ọgbo, l'adzọ g'alị
Jiu dụru ndu Jiu;
19 waa Jiudasu Isukariyọtu, bụ iya mechaarụ deru Jizọsu ye l'ẹka ndu ọhogu iya.

Nsetanu ta achịfudu Nsetanu
(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 E mechaa; ndu ono ẹphe lẹ Jizọsu swịru bahụ l'unuphu. Ikpoto nemadzụ wụru
byapfuta iya ọzo; k'ọphu ọ kpọshicharu phẹ kpọshia phẹ eri nri.
21 Ndibe Jizọsu phẹ nụma iya bya ejeshia ya akpụta; kẹle ẹphe sụru l'iphu
swehuwaru iya.
22 Ndu ezije ekemu, shi Jierúsalẹmu bẹ sụru l'ọo ọbvu, bụ Biyelezebọlu bu iya l'ẹhu;
l'iphe, o gude achịshi ọbvu bụ ike onye-ishi iphe, bụkpoo ọbvu ono.

23 Ọ bya ekua phẹ. Ẹphe byapfuta iya. O gude ẹtu ẹtu ziahaa phẹ iphe. Ọ sụ phẹ:
"?Dẹnu g'unu rịru lẹ Nsetanu achịfuje onwiya?
24 Alị-eze -keha ẹbo seahaa opfu; ?unu ta amadụ l'alị-eze ono gbukahụwaru?
25 Teke ọbu l'unuphu keharu onwiya ẹbo seahaa opfu; unuphu k'ono tee kekwaru.
26 Teke ọ bụkwapho lẹ Nsetanu gude ese opfu; keha onwiya ẹbo; ?unu ta amadụ
l'ike a-bvụ iya?
27 "Ọ tọ dụkwa onye a-bahụ l'ụlo onye ọkpehu dụ; je egwee ivu iya kẹ ẹhuka; a
-gụfu l'onye ono vuru ụzo kee ya ẹgbu tẹmanu l'o gweta ivu iya kẹ ẹhuka.
28 "Sụ-a; gẹ mu gbuaru iya unu tororo; iphemiphe, bụ iphe-ẹji, ụnwu-eliphe eme
dụkotachakwaa k'ọphu Chileke a-gụru phẹ iya nvụ; mẹkpoo iphemiphe, bụ mpfubyi,
ẹphe epfubyi Chileke.
29 Obenu onye pfubyiru Unme-dụ-Nsọ bẹ Chileke ta abyakwa agụru nvụ. Iphe-ẹji
iya a-tukokwaru iya l'ishi jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii."
30 Noo kẹle ẹphe sụru l'ọbvu eme iya.

Ne Jizọsu yẹe unwune iya
(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Ne Jizọsu yẹle unwune iya bya bya apfụru l'etezi zia sụ g'e kua ya.
32 Teke ono bẹ igwe nemadzụ nọ-pheru iya mgburugburu. Ẹphe sụ iya g'o gebekwa
lẹ ne iya yẹe unwune iya nọkwa l'etezi ajị ajị iya.
33 Ọ sụ phẹ: "?Bụ onye bụ ne mu yẹe unwune mu ọbu?"
34 Ọ ghaa ẹnya; lee ndu ono, nọ-pheru iya mgburugburu ono bya asụ phẹ: "Lekwa
ndu bụ phẹ bụ ne mu; bụru unwune mu!
35 Ọ kwa onyemonye, eme iphe, dụ Chileke l'uche bụ nwune mu nwoke; bụru
nwune mu nwanyị; bya abụru ne mu."

4

Onye agha mebyi iphe
(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

1 O be teke ọzo; Jizọsu byakwa awata phẹ ezibaa iphe ọzo l'agụga eze-ẹnyimu.
A dụ igwerigwe gbaphee ya mgburugburu; k'ọphu ọ bahụru l'ụgbo; nwufu iya; je
anọriberu phẹ anọriberu l'ụgbo lẹ mini. Igwe ndu ono nọdu l'alị l'agụga eze-ẹnyimu
ono.
2 O gude ẹtu ziahaa phẹ iphe, dụ igwerigwe. Teke oozi phẹ iphe ono bẹ ọ sụru phẹ:
3 "Unu gebekwa-o! Ọ dụru nwoke lanụ, jeru atụ mebyi iphe.
4 Ọ nọdu atụ mebyi iphe ono; ọ harụ daa l'agụga gbororo; ẹnu pheru bya atụtua
ya.
5 Ọzo nashịhu iya daa l'alị, dụ epfu-epfu ẹka anụ alị aduzidu; ntanta o fushia ome
l'anụ alị ono, ta adụdu igbi ono.
6 Anwụ chilahaẹpho; o chipyashia ya; ọ nwụlwashihu kpọshihu nkụ; kẹle o to
nwedu ọgbarabvu l'ime alị.
7 Ọzo daa l'ẹka akpụru obvu nọ l'ime alị. Obvu ono futa; yẹbedua futa. Obvu onoya
kpagbushia phẹ; ọphu ẹphe amịduru mebyi.
8 Ọzo daru l'ẹka alị dụ ree. O fushia ome; vua evuvu bya amịa amịmi; ndu amịta
ụkporo l'iri; ndu amịta ụkporo ẹto; ndu amịta ụkporo ise."
9 Ọ sụ phẹ: "Onye nweru ẹnu-nchị, l'anụ iphe; nụmakwa iya!"

Iphe, kparụ iphe,
Jizọsu egudeje ẹtu ezi iphe
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Jizọsu nọduepho nwẹkiya; ndu etso iya nụ yẹle ụmadzu iri l'ẹbo phọ jịa ya iphe,
ẹtu ono bụ.
11 Ọ sụ phẹ: “Ọo unubẹdua bẹ Chileke egoshi iphe, e shi domia edomi, bụ iya bụ
k'ẹka Chileke bụ eze; ọle ndu ọzo bẹ aanmaru iphemiphe ono l'ẹtu ẹtu.
12 Ọo ya bụ g'ọo-bụru:
“Ẹphe lee nta lee imo;
ọ tọ dụdu iphe,
ẹphe a-hụma!
Ọphu oododu phẹ ẹnya;
o betakpọoru ẹphe
pfubechaa ya nchị
epfube!
A -nọnyaa ẹphe lwaphuta
azụ lwapfuta Chileke;
ọ gụaru phẹ nvụ*.”

Iphe, ẹtu onye agha
mebyi iphe ono bụ
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 “Jizọsu byanụ bya ajịa phẹ sụ: ?Ẹtu-a te edoduru unu ẹnya tọo? ?Dẹnukpoo
g'ee-me g'ẹtu dokọtaje unu ẹnya?
14 Onye l'atụ mebyi iphe ono l'atụ opfu Chileke.
15 Ndu ọphu nọ l'agụga gbororo ẹka aatụ opfu Chileke bụ ndu nụmachaaru iya nụ;
Nsetanu zirwuta bya anafụ phẹ opfu Chileke ono, a tụru l'ime obu phẹ ono.
16 Ndu k'ọphuu dụkwaphoya gẹ mebyi iphe, a tụru l'ẹka dụ epfu-epfu. Ẹphe
nụmachakpoerupho opfu Chileke ono; gude ẹhu-ụtso kweta ẹgwegwa;
17 ọphu ọ dụdu ọgbarabvu, ẹphe gbaru l'ime onwophẹ; ẹphe kpọepho ụpfu
nwanshịi; iphe mkpamẹhu byapfutaẹ phẹ phọ; ọzoo ndu ọzo melahaa phẹ ewere
l'ẹphe kwetarụ opfu ono; l'ọoburu iphe, ẹphe a-kpakota daa; parụ opfu ọbu buhaa.
18 Ndu ọphuu dụ gẹ mebyi iphe, aatụ l'ẹka obvu dụ l'alị. Ẹphe bụ ndu nụmaru opfu
Chileke;
19 ọle ẹphe l'agba egomunggo ẹhu phẹ. Eyenụka obu l'ẹku; waa iphe, agụ phẹ
g'ẹphe nweru iya batanu bya akpaahaa opfu ono ẹhu. Ọphu ọ mịduru amịmi.
20 Obenu ndu k'ono, bụ mebyi iphe, a tụru l'ọkpobe alị ono; noo ndu ọphu bụ ndu
anụmajechaa ya; ẹphe ewota iya ye l'ọkpoma phẹ; ẹphe eyee mebyi; ọphu eyee
ụkporo l'iri; ọphu eyee ụkporo ẹto; ọphu eyee ụkporo ise.”

Orọku e yeru ọku kpuchia iphe
(Luk 8:16-18)

21 Jizọsu sụ phẹ: “?Aa-nwụjeru ọku ye l'orọku kpube iya ite; ọzoo nwua ya lẹ
mkpula iphe, aazẹ azẹe? ?Tọbudu l'iphe, eedobeje orọku bẹ eedobeje iya?
22 Kẹle iphemiphe, e domiru edomi bẹ ee-mechaa mee g'a hụma; tẹme iphemiphe,
e meru lẹ mpya bẹ ee-mechaa mee g'o fuhu.
23 Onye nweru ẹnu-nchị, l'anụ iphe; nụmakwa iya.”
24 Ọ sụ phẹ: “Unu gejekwa ngge l'iphe, unu anụ lẹ nchị. Ọ kwa iphe, i gude tụru
nụ nwibe ngu bẹ ee-gude tụkwarupho nụ ngu; aa-gbẹnu nụ gụbedua ọphu ka shii.
25 L'onye nweru nụ bẹ aa-nụbakwaa ọphu ka shii. Onye enwedu nụ bẹ aa-gbẹnu
natafụlenu nwọphu, o nweru.”

Ẹtu, e gude mebyi iphe,
evu evuvu anma

---

* **4:12 4:12** Gụnaa Azá 6:9-10.

26 Ọ sụ phẹ: “Ẹka Chileke bụ eze dụkwa gẹ nwoke, gharu mebyi iphe l'alị.
27 Nchi -jihu; nwoke ekuru mgbẹnya; nchi -bọhu l'ootehu; mebyi iphe ono efushia
vua; ọ tọo madụ g'o meru.
28 Alị efushije iphe l'onwiya. Oovujeru ụzo bya emee ẹswa iya; l'ọ bya emee
ịyanguyangu; tẹme l'ọogbe teke ono yee mebyi.
29 Mebyi iphe ono -kaẹpho; nwoke ono abya egbuta iya; opfu l'o rwuwaru teke
eegbuje iya.”

Ẹtu, e gude akpụru oshi
mọsutadu anmaa
(Mat 13:31-34; Luk 13:18-19)

30 No iya ọ sụ phẹ: “?Bụ gụnu bẹ anyi a-sụ l'ẹka Chileke bụ eze dụ g'ọ ya? ?Dẹnu
ẹgube ẹtu, ee-gude kọo akọ g'ọ dụ?
31 Ọ dụ g'akpụru oshi mọsutadu, bụ iya kakọta rwịirwiirwii lẹ mgboko l'iphe,
bụkotakpoo iphemiphe, eemebeje l'alị.
32 Ọle ọobujeru teke a byaru akụa ya l'alị; oofua bya akakọta iphemiphe, aakụje
akụku l'alị shii. Ọobya ajakashịa ẹkali; k'ọphu ụnwu-ẹnu, ephe l'eli agbẹje akpa iya
ẹpfune.”
33 Ọ bụru ụdu ẹtu ono bẹ Jizọsu gude zia phẹ opfu Chileke g'ọo-ka phẹ edo ẹnya.
34 Ọ -nmashịduru ẹtu bẹ ọ tọ dụdu iphe, oozije phẹ. Teke yẹe ndu etsoje iya nụ
nọepho nwẹkinyi phẹ; ọotuko iphemiphe kọoru phẹ g'o doo phẹ ẹnya ree.

Jizọsu abyanyị oke akpara-mini
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Tọbudu iya bụ; nchi jihuẹpho mbọku ono; ọ sụ ndu etsoje iya nụ: “Unu g'anyi
dafụ azụ eze-ẹnyimu azụ iya ọphuu.”
36 Ẹphe haa ikpoto ndu ono l'ẹka ono bahụ l'ụgbo ọphu Jizọsu nọhawaa; kpọru iya
jeshia. Ụnwu ụgbo ọzo nọdu etso phẹ.
37 Oke phẹrephere zishiahaa ike; akpara-mini tụbaahaa l'ime ụgbo. Ọ phọdu
nwanshịi mẹ mini eji ụgbo.
38 Jizọsu nọduro l'ishi ụgbo ishi lanụ woru ishi tukobe lẹ pyilo; ekurọ mgbẹnya.
Ẹphe kutee ya sụ iya: “O-zì-iphe! ?Tịi kpakpọdaro ishi? Ụgbo abyaakwaa anyi
ekpukpu!”
39 O tehu bya abaarụ phẹrephere ono mba bya asụ eze-ẹnyimu ono g'o deru yẹkete.
Phẹrephere ono zibuhu; ẹkameka bụru nyọnyoronyo.
40 Ọ sụ phẹ: “?Dẹnu g'o gude ndzụ nọdu agụ unu? ?Unu te ekwetadụru lẹ Chileke
a-dzọ unu?”
41 Ọnu kụgbabechaa phẹ akụgbabe. Ẹphe pfuaharu nwibe phẹ sụ: “?Bụ ẹgube
nemadzụ gụnu bẹ nwoke ọwa-a bụ? Onye ọphu phẹrephere yẹle eze-ẹnyimu emeje
iphe, o pfuru!”

5

Nwoke, ọbvu eme
(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ bya ejerwua azụ eze-ẹnyimu ono azụ iya ọphuu, bụ
iya bụ l'alị kẹ ndu Gerasa.
2 Ọ fụtashiepho l'ụgbo; nwoke, ọbvu eme shi l'ẹka eelije nemadzụ byapfutashia
ya.
3 Ẹka ono bẹ nwoke ono bu ebubu. Ọbvu ọbu emeshi iya ike; k'ọphu ọ tọ dụedu
onye sụkwaduru iya eketsuta l'ẹgbu; mbụ m'obeta ọ bụru mkpọro bẹ a tụru iya.

4 Tekenteke kpọo bẹ aatụjehawa iya mkpọro l'ọkpa; tụa ya mkpọro l'ẹka; ọle
ọobyaje aghakpọshia ẹka aghakpọshi; mkpọro k'ẹka ono anyakashịhu. L'o woru
k'ọkpa chipyashia echipyashi. Ọphu ọ dụedu onye ike agọta iya dụkwadu.
5 Eswe l'ẹnyashi bẹ ọonoduje l'echilabọ ẹka ono, eelije nemadzụ ono yẹle echi ẹka
úbvú nọgbaa echi mkpu; oogude mkpuma ekwobashị onwiya ẹhu.
6 Ọ hụmaepho Jizọsu l'ẹka dụ ẹnya; ọ phọta ọso gbapfu iya je adaa kpurumu l'iphu
iya;
7 chia mkpu sụ: "Jizọsu; Nwa Chileke; mbụ Chileke ono, bụ Ọkalibe-kangokọtaru-
nụ! ?Bụ gụnu bẹ mu lẹ ngu jigba? Mu arwọkwa ngu arwọrwo; Chileke anụkwa iya-a;
ta anụshinu mu aphụ."
8 Kẹle Jizọsu sụhawaru iya: "Gụbe ọbvu; shi nwoke ono l'ẹhu lụfuta!"
9 Jizọsu jịa ya: "?Bụ gụnu bẹ ịiza?"
Ọ sụ iya: "Ẹpha mu bụ 'Ụnubuku'; kẹle anyi dụ igwerigwe."
10 Ọ rwọo Jizọsu rwọshia ya ike sụ iya g'ọ tọ sụshi phẹ g'ẹphe lụfu l'alị ono.
11 Noo ya; ọ dụru ikpoto ezi, eeche echeche, dọru l'agụga úbvú ono akpa nri.
12 Ọbvu ono tụko rwọahaa Jizọsu sụ iya g'ọ hanaa phẹ g'ẹphe je awụba l'ime ẹhu
ezi ono.
13 Jizọsu sụ phẹ g'ẹphe je. Ọbvu ono wụfuta l'ẹhu nwoke ono bya awụba l'ime ẹhu
ezi ono. Ikpoto ezi ono, rwuru l'ụnu ise ono tụkolepho shi l'agụga úbvú ono phọta
ọso gbaa kpurukpuru gbazeta je awụda l'ime eze-ẹnyimu ono; mini rigbushia ya.
14 Ndu eche iya nụ gbakashịhu je epfukashia ya l'ime mkpụkpu mẹ l'ọma obẹgu.
Ọo ya bụ; ndu ono, e pfuru iya ono wụru byatashia ahụma iphe, meru nụ.
15 Ẹphe bya ejepfu Jizọsu. Ẹphe hụma nwoke ono, ọbvu shi eme ono; mbụ
onye ono ụnubuku ọbvu shi buru l'ẹhu ono g'ọ nọwanu anọo; yewanụ uwe l'ẹhu;
wekọrohuwanu. Ndzụ gụahaa phẹ.
16 Ndu ọphu hụmaru iphe, meru nwoke ono, ọbvu shi eme ono; waa iphe, meru
ikpoto ezi phọ; kọoru iya ndu ono, byaru nụ ono.
17 Ẹphe rwọahaa Jizọsu g'ọ lụfuru phẹ l'alị.
18 Ọ bahụshiepho l'ụgbo; nwoke ono, ọbvu shi eme ono bya bya arwọo ya gẹ yẹe
ya swịru.
19 Jizọsu jịka bya asụ iya: "Laa unuphu; je epfukashịaru ndu ndu-unu eze iphe,
Nnajịuphu meru ngu; waa g'ọ phụ-beru ngu obu-imemini."
20 Ọ tụgbua je arakashịahaa eze iphe, Jizọsu meru iya arakashị l'ọha Mkpụkpu-Iri.
Iphe ono, Jizọsu meru ono dudzuru onyemonye biribiri.

Nwa Jiayirọsu mẹ nwanyị,
nsọ eme mkpụrumkpuru
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Jizọsu phẹ gude ụgbo ono daghaẹkwapho mini ono jeshia l'azụ iya ọphuu; ikpoto
nemadzụ bya anọ-phee ya mgburugburu. Ọ nọdu l'agụga mini.
22 Onye lanụ lẹ ndu-ishi ụlo-ndzukọ byapfuta iya. Ẹpha iya bụ Jiayirọsu. Jiayirọsu
hụmae ya phọ bya adaa kpurumu lẹ mgboru ọkpa iya;
23 rwọahaa ya eyeru iya ẹka l'alị sụ: "Nwatibe mu kẹ nwanyị anwụhukwa anwụhu.
Jiko byarọ ebyibe iya ẹka g'o wekọrohu dzụru ndzụ."
24 Jizọsu tsoru iya jeshia. A dụkpoo igwerigwe awụ etso Jizọsu; k'ọphu a gbẹ akpa
iya mkpa.
25 Ọ dụru nwanyị, nọ l'ẹka ono, nọwaru nsọ-ụnwanyi mkpụrumkpuru apha iri
l'ẹbo.
26 O jewaru iphe-ẹhuka l'ẹka ikpoto ndu eme ọbvu. Iphemiphe, o nweru bẹ ọ
tụkowaru mephushichaa; ọphu o wekọrohuduru; ọ gbẹ akajẹnu njọ.

27 Ọ nụmaepho iphe, Jizọsu emeje; o shia ya azụ pyobata l'ime ìgwè ọha ono bya
edenyi uwe Jizọsu ẹka.
28 Kẹle ọ sụkwanuru: “Mu -denyikpọwa iya ẹka l'uwe bẹ mu e-wekọrohu-a.”
29 Edenyi, oodenyi ẹka l'uwe Jizọsu; mee ono buhu. O rwua ya l'ẹhu lẹ Jizọsu
mewaru iya o wekọrohu l'iphe, eme iya nụ.
30 Jizọsu mawaru l'onwiya l'ọ dụru ike, shi iya l'ẹhu lụfu. Ọ ghakọbe l'echi ikpoto
ọha ono sụ: “?Bụ onye denyiru uwe mu ẹka?”
31 Ndu etsoje iya nụ sụ iya: “Ị hụmachaaru g'igwe ọha-a akpagbu ngu lẹ mkpa; ị
gbẹ ajị: ‘?Bụ onye denyiru ngu ẹka?’ ”
32 Ọ bya achịkaa ẹnya gẹ ya maru: ?ya a-hụma onye meru iphe ono.
33 Ndzụ gụahaa nwanyị ono; kẹle ọ mawaru iphe, meru l'ẹhu iya. O gude ẹhu-
anmanma bya adaa kpurumu l'iphu iya; bya epfukọtaru iya ọkpobe-opfu.
34 Jizọsu sụ iya: “Nwada; ekweta, i kwetarụ mewaru g'i wekọrohu. Laa je eburu
l'ẹhu-guu l'iphe, eme ngu nụ bẹ e mewaru ngu i wekọrohuwaa.”
35 Jizọsu gudekwadụ-a opfu ono l'ẹka epfu; ndu shi l'ibe Jiayirọsu bya bya asụ:
“Jiayirọsu; nwa ngu nwanyị nwụhuakwaru. ?Bụ gụnu bẹ iituchikwadu O-zì-iphe
nchị?”
36 Ọphu Jizọsu angakpọdaru nchị l'iphe, ndu ono epfu. Ọ sụ onye-ishi ụlo-ndzukọ
ono: “Ndzụ ba agụshi ngu. Ọo 'ẹpho g'i kweta.”
37 Ọphu ọ dụdu onye Jizọsu kwekwaduru g'ẹphe l'iya swịru; gbahaa Pyịta mẹ
Jiemusu mẹ Jiọnu, nwune Jiemusu.
38 Ẹphe jerwua ibe onye-ishi ụlo-ndzukọ ono; ọ bya akpovu ụzu, igwe ọha, nọ l'ẹka
ono atụ; bya ahụma g'ẹphe agụ aphụ bya egbu onwophẹ l'ẹkwa.
39 Jizọsu bya abahụ bya asụ phẹ: “?Bụ gụnu meru iphe, unu atụ ụzu bya akwa
ẹkwa? Nwata ono ta nwụhukwaru anwụhu; ọ kwa mgbẹnya bẹ ooku.”
40 Ẹphe ze iya ọchi. O kweẹpho doo bya achịfuchaa phẹ etezi g'ẹphe ha; bya eduta
nna nwata ono yẹle ne iya; waa ndu ọphu yẹe ya swị bya abahụ l'ẹka nwata ono zẹ.
41 Ọ bya eseta nwata ono l'ẹka bya asụ iya: “Talita kumi,” bụ iya bụ: “Nwamgbọko-
nshịi; mu sụru g'i teta!”
42 Nwata ono teta jepheahaa. Nwamgbọko ono nọwaru apha iri l'ẹbo eshinu a
nwụru iya. Ọ dụ phẹ biribiri kẹ 'ama g'eme iya.
43 Jizọsu karụ phẹ sụ phẹ g'ọ tọ dụkwa onye ẹphe l'e-me g'ọ maru. Ọ sụ phẹ g'a nụ
nwata ono nri g'o ria.

6

Aajika Jizọsu lẹ Nazaretu
(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Jizọsu shi l'ẹka ono tụgbua lashịa ndu phẹ; yẹle ndu etsoje iya nụ swịru.
2 O be l'eswe-atụta-unme; ọ bahụ l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu je eziahaa iphe. Ọ dụ ikpoto
ndu nụmaru iphe, oozi biribiri. Ẹphe sụ: “?Bụ awe bẹ nwoke-a nwụtachaaru iphe
ọwa? ?Bụ onye ziru iya ẹgube mmamiphe ọwa? ?Dẹnu g'o meru emeẹbe iphe-
ọhumalenya ọwa-a, adụdu onye nụmajeru ẹtu iya-a?
3 ?Tọ bụnu iya-a bụ nwoke kapyịnta-a; mbụ nwa Meri? ?Tọ bụnu iya bụ nwune
Jiemusu yẹle Jiosẹsu; waa Jiudasu; mẹ Sayịmonu? ?Tọ bụnaa unwune iya kẹ nwanyị
bẹ anyi l'ẹphe bugbaa l'ẹka-a?” Iphe ono bụru ụpfu dụ phẹ l'ọkpa.
4 Jizọsu sụ phẹ: “Onye mpfuchiru Chileke bẹ aakwabẹjekwa ùbvù l'ẹkameka; a
-gụfuekwapho lẹ mkpụkpu iya yẹle ipfu iya; waa l'ibe iya.”
5 O mee ọphu ọ dụdu iphe, dụ biribiri, ha shii, Jizọsu meru l'ẹka ono; a -
gụfuekwapho nwa ndu iphe emegbaa, o byiru ẹka; ẹphe wekọrohu.

6 Ọ dụ iya biribiri l'ẹphe te ekwetaduru nkiya. Ọo ya bụ; ọ tụgbua je etsoru
mkpụkpu lẹ mkpụkpu ọzo ziahaa iphe.

Jizọsu ezi ndu-ishi-ozi iya
iri l'ẹbo g'ẹphe je epfua opfu Chileke
(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

7 Ọ bya ekua ụmadzu iri l'ẹbo ono bya agbaa phẹ ẹbo ẹbo bya ezia phẹ g'ẹphe gude
ọkpehu chịshije ọbvu.
8 O pfua ya pfushiaru phẹ iya ike sụ phẹ: "G'ọ tọ dụkwa iphe, unu e-gude eje; gbahaa
oshi-mpalẹka. Unu te egudekwa nri; ọphu unu egudekwa ẹda; ẹbe unu eyekwa
okpoga l'ẹkpa uwe.
9 Unu yekwaa akpọkpa; ọl'oo g'unu te eyekwa uwe n-yekwasẹ.
10 Unuphu, unu bahụkpowaru; a -nata unu; unu nọduekwapho l'ẹka ono. Unu te
ejekwa eburu l'ẹka ọzo jasụ unu afụta lẹ mkpụkpu ono.
11 Ẹka unu jeru; ẹphe -jịka unu; jịka anụma opfu Chileke, unu epfu; unu -
tụgbujeepho l'ẹka ono; unu ajịshia urwuku ọkpa unu; g'ọ bụru iphe, a-gba phẹ ekebe.
Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọo-kakwaru ndu Sọdomu yẹle ndu Gọmóra mma
mbọku ikpe; eme lẹ mkpụkpu ono."
12 Ọo ya bụ; ẹphe jeshia je araru iya ndiphe arara sụ phẹ g'izimanụ iphe-ẹji, ẹphe
emeje lwa phẹ azụ.
13 Ẹphe chịshia ọbvu, dụ igwerigwe, bugbaa nemadzụ l'ẹhu; tẹme ẹphe nọdu eteje
ndu iphe eme manụ; ẹphe ewekọrohu.

Anwụhu Jiọnu
onye emeje baputizimu
(Mat 14:1-12; Luk 9:7-9)

14 Eze, bụ Herọdu nụma iphe, Jizọsu eme; kẹle e pfudzuwaru nkiya l'ẹkameka. Ọ
dụru ndu asụje l'ọo Jiọnu ọphu shi emeje baputizimu tetaru dzụru ndzụ ọzo; l'ọo
iphe ono meru iphe, ọoduje ike eme iphemiphe ono.
15 Ọ dụru ndu ọphu sụru l'ọo Elayịjia.
Ọ dụru ndu ọphu sụru l'ọo-bụkwaru onye mpfuchiru Chileke, yeru onye lanụ lẹ
ndu mpfuchiru ndiche.
16 Herọdu nụmae ya phọ ọ sụ: "Ọ kwa Jiọnu-a, mu ziru; e je egbutaru mu ishi iya-a
bẹ dzụwaa ndzụ ọzo."
17 Iphe, meru nụ bụru lẹ Herọdu zijeru; e je egude Jiọnu; kee ya ẹgbu; je atuchia
l'ụlo mkpọro. Ọ bụru l'ẹka Herọdiyasu bẹ o shi. Herọdiyasu ono bụ nyee Filipu.
Filipu bụkwanu nwune Herọdu. Herọdu gbẹshi je ahata nyee nwune iya ono lụru.
18 Jiọnu shi anọduje epfuru Herọdu l'ọo iphe, adụdu Chileke ree bẹ o meru l'o jeru
ahata nyee nwune iya lụru.
19 Ẹhu ghuahaa Herọdiyasu eghu. Ọ dụ iya gẹ a sụ lẹ ya gburu Jiọnu; ọphu ọ
makwanụ ụzo, oo-shi gbua ya;
20 kẹle Herọdu l'onwiya atsụ Jiọnu ebvu. Ọ maru l'ọ bụ onye pfụberekoto; tẹme ọ
bụru onye dụru Chileke nsọ. Ọ bụru iphe ono meru iphe, Herọdu woru iya dobe g'ọ
tọ dụ iphe, e-me iya nụ. Herọdu bẹ opfu, Jiọnu anọduje epfuru iya agbachịje ẹnya;
l'ọowakwa iya phọ obu mini; l'o gudeẹle-a ẹhu-ụtso ngabẹru iya nchị.
21 O rwua ujiku lanụ iphe kweru nwanyị ono; kẹle mbọku ono bụ eswe, Herọdu
emeje ẹswa anyata mbọku, a nwụru iya. O kukọtachaa ndu-ishi alị ẹka ono; waa
ndu-ishi ojọgu; waa ndu bụgbaa ishi l'alị Gálili g'ẹphe byaru iya l'ọbo-iphe ono.
22 Ndu ono byiẹrupho l'ẹka ono kpiririmu; nwa Herọdiyasu kẹ nwanyị bya etee
ebvu l'atatiphu phẹ. Ẹhu tsọo Herọdu waa ẹbyaa ono, byaru iya nụ ono ụtso shii.

Eze, bụ Herọdu sụ nwamgbọko ono: “Pfua iphe, dụkpoe ngu phọ ree gẹ mu nụ ngu;
mu a-nụ ngu iya.”
23 O richaaru iya angụ sụ: “Iphe, ị sụkpoerupho gẹ mu nụ ngu bẹ mu a-nụ ngu;
obetaru ọ bụru alị-eze mu bẹ ị sụru gẹ mu keha ẹbo; nụ ngu nanụ.”
24 Nwamgbọko ono gbafụ je ajịa ne iya sụ: “?Bụkpoo gụnu bẹ mu a-sụ g'ọ nụ mu?”
Ne iya sụ iya: “Sụ iya g'ọ pẹe ngu ishi Jiọnu, onye emeje baputizimu.”
25 Ọ gbaphu azụ bya ejepfu eze je asụ iya: “Gbuta ishi Jiọnu, onye emeje baputizimu
ye l'ochi pataru mu nta-a nta-a.”
26 Ẹhu daẹpho eze ono dzụu; ẹka o rwuru iya l'obu shii. Obenu l'eshinu o riwaru
angụ l'iphu ndu ono, byaru iya ẹbyaa ono bẹ ọ tọo gbanwehẹdu iphe, o pfuru.
27 O ziẹpho onye lanụ l'ime ndu ojọgu, eche iya nche teke ono teke ono g'o je egbuta
Jiọnu ishi wota bya. Nwoke ono tụgbua je egbuta ishi Jiọnu l'ụlo mkpọro
28 ye l'ochi wotaru nwamgbọko ono. Nwata woru iya je apẹe ne iya.
29 Ndu etsoje Jiọnu nụmae ya phọ; ẹphe bya apata ogwe iya je elia.

Jizọsu anụ ụnu ụmadzu iri l'ẹbo
l'ụkporo iri nri
(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jiọn 6:1-14)

30 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi-ozi Jizọsu bya anọkobe bya ejepfu Jizọsu je akọkotaru
iya iphe, ẹphe mekọtaru; yẹle iphe, ẹphe zikọtaru.
31 A dụ igwerigwe abya. Nemadzụ nọdu ejeẹpho nggede eje; nggede alwa; k'ọphu
ụzo adụduru Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ mbụkponu mẹ ria nri. Ọ sụ ndu etsoje iya
nụ: “Unu gbẹshi g'anyi je l'ẹka nemadzụ te ebudu ebubu g'anyi je anọdu nwẹkinyi
anyi g'unu kabẹ tụta unme nwanshịi.”
32 Ẹphe kwe bahụ l'ụgbo tụgbua jeshia l'ẹka ẹphe a-nọdu nwẹkaphe.
33 A dụ igwerigwe hụma phẹ teke ẹphe atụgbu bya ahụbechaa phẹ ama. Ndu ono
shikpọo lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu gudegbaa ọkpa gbaru jeshia vuru phẹ ụzo jerwua
ẹka ono, ẹphe eje ono.
34 Jizọsu fụta l'ụgbo ono bya ahụma ikpoto nemadzụ, nọ l'ẹka ono; imemini phẹ
dụ iya shii; kẹle ẹphe dụ g'atụru, enwedu onye-nche, l'agbaru phẹ mkpu. O ziahaa
phẹ iphe, dụ igwerigwe.
35 O bejeẹpho l'ụzenyashi; ndu etsoje iya nụ jepfu iya je asụ iya: “?Ị maru l'ẹka-a
bụ echiẹgu tẹme nchi nọdu ejihuwaa?”
36 Sụdupho ndu-a g'ẹphe bahụ lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu mẹ l'unuphu l'unuphu
ndu-a, nọ-pheru phẹ mgburugburu-a je azụtaru onwophẹ nri.
37 Jizọsu sụ phẹ: “Unubẹdua l'onwunu nụnu phẹ nri g'ẹphe ria.” Ẹphe sụ iya: “?Ọ
dụ ngu g'ọ bụ anyịbedua a-zụta buredi, ụkporo pangu, aa-nụ phẹ g'ẹphe ria?”
38 Ọ sụ phẹ: “?Bụ ishi buredi ole bẹ unu gude? Unu je amaru g'ọ ha.” Ẹphe
machaarụ g'ọ ha; ẹphe sụ l'ọ dụ ishi buredi ise; wafụa ẹji-ẹma.
39 Noo ya bụ; ọ sụ phẹ g'ẹphe kekashịa igwe ọha ono ekekashị g'ẹphe nọduchaa
anọo l'ẹka ono, nwẹswa dụ kirikiri ono.
40 Ẹphe nọdu anọo keshia onwophẹ l'ophere l'ophere; ọ dụru ndu dụ ụkporo ise
ise; ọ dụru ndu ọphu dụ ụkporo labọ l'iri iri.
41 O wota ishi buredi ise ono; waa ẹji-ẹma phọ bya apalia ẹnya imeli kele Chileke
ekele kẹ nri ono; bya eworu iya nyawashia bya anụ ndu etsoje iya nụ sụ g'ẹphe keeru
iya ndu ono. O kedzuru ndu ono g'ẹphe hakọta ẹji-ẹma ono.
42 Ẹphe tụko ria ya; rijichaa ẹpho.
43 Ibiribe ibiribe buredi yẹle ẹma, phọduru nụ, ẹphe tụtukoberu bẹ jiru nkata iri
l'ẹbo.
44 Unwoke, yị lẹ ndu ono, riru nri ono dụ ụnu unwoke iri l'ẹbo lẹ unwoke ụkporo
iri.

Jizọsu eje ije l'eli mini
(Mat 14:22-33; Jiọn 6:16-21)

45 Ọ sụ ndu etsoje iya nụ ono g'ẹphe bahụ l'ụgbo; vuru iya ụzo; dafụ azụ iya ọphuu;
jeshia mkpụkpu Bẹtusayida gẹ ya pfuadaru igwe ọha ono g'ẹphe la unuphu.
46 O mechaẹ phẹ phọ ẹphe lashịa; o jeshia l'úbvú je epfuru nụ Chileke.
47 Ụgbo ono nọdu l'echi eze-ẹnyimu nchi jihu; yẹbedua nwẹkinyiya nọdu l'eli-
mgboko l'agụga mini ono.
48 Ọ gbẹ l'ẹka ọ nọ hụma l'akpọ ụgbo ono l'angakpọo phẹ ẹhu shii; kẹle phẹrephere
ezi iziphu; o jeru ije l'eli mini jepfushia phẹ. Teke ono bụwaru l'iphe-ọduu aha ẹnu.
O meahaa g'ọo ghata phẹ aghata lẹ mini ono.
49 Ẹphe hụmae ya phọ ẹka ooje ije l'eli mini; ẹphe dobesụ l'ọo maa. Ẹphe chishia
mkpu.
50 Noo kẹle ẹphe tụkoru g'ẹphe ha hụmakota iya; ẹhu nmalahaa phẹ kpeekpeekpee.
Teke ono kwaphọ Jizọsu sụ phẹ: "G'ọkpoma shihu unu ike; ọ bụ-a mbẹdua. Ndzụ
ba agụshi unu."
51 O nyipfu phẹ l'ime ụgbo ono; phẹrephere ono zibuhu. Ẹphe sachaa ọnu saa
nchị;
52 kẹle iphe, Jizọsu meru teke ọ washịru buredi ono te edoduru phẹ ẹnya; opfu l'a
kpọ-chiru phẹ ọkpoma.

Jizọsu eme gẹ ndu iphe eme
wekọrohu lẹ Gẹnesaretu
(Mat 14:34-36)

53 Tọbudu iya bụ; Jizọsu phẹ daghaẹpho mini ono; fụta lẹ Gẹnesaretu; bya eworu
ụgbo phẹ lia l'ẹka ono.
54 Afụta, ẹphe afụta l'ụgbo ono; ndu ẹka ono hụbechawaa Jizọsu ama.
55 Ẹphe gbachaarụ je l'unuphu l'unuphu je apata ndu iphe emegbaa l'iphe, ẹphe
azẹje azẹe parụ byapfuta iya l'ẹkameka, ẹphe nụmakpooru l'ọ nọ.
56 Ẹkameka, o shiru l'ụnwu mkpụkpu lẹ mkpụkpu; mẹ l'eze mkpụkpu; mẹ l'ọma
ẹgu; ndiphe eworu ndibe phẹ, iphe eme dobegbaa l'ọma aswa rwọo ya g'o kwe g'ẹphe
denyi iya ẹka; obetaru ọ bụru l'ọnu uwe iya. Iphe, bụkpoo ndu denyiru iya ẹka
wekọrohukota l'iphe, eme phẹ nụ.

7

Nsọ alị ndiche ndu Jiu
(Mat 15:1-9)

1 Ọo ya bụ; ọ dụru ndu Fárisii; wakwaphọ ndu ezije ekemu, dọru l'ẹka ono. Ẹphe
tụko shi Jierúsalẹmu bya adọkobe l'ẹka ono dọ-phee Jizọsu mgburugburu.
2 Ẹphe hụma l'ọ dụru ndu emebyi nsọ alị l'ime ndu etsoje Jizọsu. Ọ bụru l'ẹphe
gude ẹka, e merwushiru emerwụshi eri nri; opfu l'ẹphe ta akwọduru ẹka gẹ nsọ alị
ndu Jiu sụru g'a kwọje iya.
3 Kẹle ndu Fárisii; mẹkpoo ndu Jiu mgburugburu te erijedu nri m'ẹphe -akwọduru
ẹka gẹ nsọ alị phẹ sụru g'a kwọje iya, bụ iya bụ nsọ, shi phẹ lẹ nna phẹ oche.
4 Tẹme ẹphe -lwa aswa; ẹphe tee ridu nri; gbahaa l'ẹphe gudeadaa mini mefu nsọ.
Nokwaphọ g'ẹphe emejegbaa ụnwu nsọ ọzo, shi lẹ nna phẹ oche, dụ gẹ nsọ asa okoro
mẹ k'ite mẹ k'ochi, e gude ope wụa; mẹ k'oshi-anọo.
5 Ndu Fárisii ono mẹ ndu ezije ekemu jịa Jizọsu sụ iya: "?Bụ gụnu meru iphe, ndu
etsoje ngu nụ te emejedu nsọ, shi lẹ nna anyi oche phẹ; ẹphe gbẹ egudeje ẹka, e
merwushiru emerwụshi eri nri?"
6 Ọ bya asụ phẹ: "Azáya onye mpfuchiru Chileke pfugbuwaru k'unubẹ tụko-l'ẹhu-
atụko-l'obu-a sụ:

“Ndu-a bụ eli ọnu bẹ ẹphe
gude akwabẹ mu ùbvù.
Obenu l'obu phẹ nọgbaa
mu ụzenya.
7 Ẹphe abarụ mu ẹja mkpẹ.
Ẹphe ezi ekemu,
nemadzụ tụru;
ọ dụ g'ekemu Chileke*.
8 “Kẹle unu ahajẹ ekemu Chileke; gbẹ eme nsọ alị, nemadzụ doberu; eme k'asa ite;
mẹ okoro; mẹ iphemiphe ọzo, unu emegbabẹ.”
9 Ọ sụ phẹ: “Ọ nụpho l'unu manụkaru iphe meru g'o gude unu gbẹ gwọbechia
ekemu, Chileke sụru g'e meje je emeahaa nsọ alị, nemadzụ doberu.
10 Lẹ Mósisu sụkwaru: ‘Yejeru nna ngu yẹle ne ngu ùbvù’; bya asụkwapho: ‘Onye
epfujeru nna iya; ọzoo ne iya njọ opfu g'e gbua onye ọbu egbugbu.’
11 Unubẹdua byakwanụ epfu bya asụ: Ọ -bụru lẹ nemadzụ sụru nna iya; ọzoo ne
iya l'iphe, ya gege egude kwọo phẹ bụakwa ‘kọbanu’, bụ iya bụ ‘iphe, a nụru Chileke.’
12 Unu gụfu onye ono g'o to yeheru ne iya ọzoo nna iya ẹka.
13 Unu shi ẹgube ono gude l'unu eme nsọ alị, unu ezi; mee ọphu opfu Chileke
adụedu iphe, ọ bụ; tẹme unu nọdu emegbakwaphọ iphe ọzo, dụgbaa ẹgube ono.”

Iphe, aasọ nsọ; mẹ iphe,
a ta sọdu nsọ
(Mat 15:10-20)

14 Jizọsu bya ekua igwe ọha ono ọzo bya asụ phẹ: “Unu gebekpọdapho gẹ mu karụ
unu g'o doo unu ẹnya.
15 Ọ tọ bụkwa iphe, nemadzụ eri l'ọnu atụrwu iya; ọ kwa iphe, shi nemadzụ l'ime
obu bụ iphe, atụrwuje iya nụ.
16 G'onye nweru ẹnu nchị; nụmakwa iya!”
17 Ọ haẹpho ndu ono bya abahụ l'ụlo; ndu etsoje iya nụ jịahaa ya iphe, ẹtu ono bụ.
18 Ọ sụ phẹ: “?Unubẹdua bẹ iphe ete dojekwaphọ ẹnya? ?Unu ta amakwaphọ l'iphe,
eeri l'ọnu ta atụrwudu nemadzụ?
19 Kẹle ọ tọo bahụdu iya l'obu; ọo l'ẹpho bẹ ọobahuje; l'e shi l'ẹka ono nyịfu iya
lẹ nshị.” Ọo ya bụ l'iphemiphe, eeri l'ọnu bẹ Jizọsu sụru l'ọ tọ dụdu ọphu atụrwuje
nemadzụ l'iphu Chileke.
20 Ọ sụ phẹ: “Ọo iphe, shi nemadzụ l'obu bụ iphe, atụrwuje iya nụ.
21 Kẹle ọo l'ime obu nemadzụ bẹ ẹjo egomunggo shi; waa eri ogori; mẹ apharwụshi
onwonye; mẹ egbu ọchi;
22 mẹ ezi iphuru; mẹ ẹnya-pfụrupfuru; waa eme ẹjo umere; mẹ aghọ ụgho; mẹ
ụrwuali; mẹ iji-ẹnya; waa epfurwushi nemadzụ; mẹ eku-onwonye; yẹle eme eswe.
23 Iphe, bụkpoo iphe ono g'ọ ha shichaa nemadzụ l'obu; ọ bụru iya bụ iphe,
atụrwuje nemadzụ.”

Ekweta nwanyị, abụdu onye Jiu
(Mat 15:21-28)

24 Jizọsu gbẹshi l'ẹka ono bya ejeshia alị, nọ-pheru Taya yẹle Sidọnu mgburugburu.
O rwua ẹka ono bya abahụ l'unuphu lanụ je anọdu. Ọ dụ iya g'a sụ l'ọ tọ dụdu onye
maru nụ; obenu l'o to domikọtaduru onwiya edomi.
25 Noo ya; nwanyị, ọbvu eme nwatibe iya kẹ nwanyị nụma kẹ Jizọsu bya
atụgbuekwapho je adaa kpurumu lẹ mgboru ọkpa iya.

---

* **7:7 7:7** Gụnaa Azá 29:13.

26 Nwanyị ono bụ onye Gurisu; ọle a nwụru iya l'alị ono, bụ iya bụ Fonishiya, nọ lẹ
Sayira. Ọ bya arwọahaa Jizọsu g'ọ chịfu ọbvu ono, bu nwatibe iya l'ẹhu ono.
27 Jizọsu sụ iya: "Gebe g'a nụadaa ụnwegirima nri tẹmanu; kẹle ọ tọ dụdu ree g'e
woru nri ụnwegirima nụ ụnwu nkụta."
28 Nwanyị ono sụ iya: "Mu maru-a Nnajịuphu; obenu l'ụnwu nkụta atụtujekwa-a
nwonu, dashịhuru l'ẹka ụnwegirima eri nri."
29 Jizọsu sụ iya: "Eshinu i pfuru ẹgube ono; lashịa l'ọbvu ono hawaru nwa ngu
ono!"
30 Ọ larwushia; Ọbvu-a hawaa nwata-a. Ọ zẹwaa azẹe kẹ nwakụpya l'iphe, aazẹ
azẹe.

Jizọsu emeta onye ada nkụchi

31 Jizọsu bya alụfuta l'ọhamoha, bugbaa lẹ Taya yẹle Sayịdonu jeshia l'eze-ẹnyimu
Gálili; bya erwua ọha Mkpụkpu-Iri.
32 Ẹphe dutaru iya onye ada nkụchi; tẹme ọphu oopfujedu opfu ree. Ẹphe rwọahaa
Jizọsu g'o byibe iya ẹka.
33 Jizọsu shi l'ẹka ono, igwe ọha ono nọ ono; dufu iya iche bya eye iya mkpụshi ẹka
lẹ nchị labọ bya emeta ọnu-mini mee ya l'ire
34 bya apalia ẹnya l'eli bya atsụa ude sụ iya: "Ẹfata" bụ iya bụ: "kosahụ!"
35 Ime nchị iya ẹphenebo kosahụchaa; ire iya bya agbụtoshihu; ọ wata epfu opfu
ree.
36 Jizọsu pfushia ya ike sụ phẹ g'ọ tọ dụkwa onye ẹphe e-pfuru iya; obenu l'ọobujeru
teke o pfuru nno; ẹphe agbẹ ka iya nụ arakashị.
37 Ọ kwatakpọro tụfu phẹ ẹhu shii; ẹphe sụ: "Ha-o! ?Ọ kwa l'ị hụmaru g'oomekọtaje
iphemiphe ree; mechaa mee g'onye nkụchi nụmaje iphe lẹ nchị; bya emee g'onye l'ete
pfujedu opfu pfuahaa opfu."

8

Jizọsu anụ ụnu ụmadzu iri nri
(Mat 15:32-39)

1 E rwua ujiku lanụ, ikpoto nemadzụ dzukọbekwaru ọzo; ọphu ọ dụhedu nri, ẹphe
gude k'eriri. Jizọsu bya ekua ndu etsoje iya nụ bya asụ phẹ:
2 "Imemini ikpoto ndu-a dụkwa mu g'onye l'ẹphe nọwaru ujiku ẹto l'ẹka-a; ọphu
ọ bụdu l'ọ dụkwaduru nri, ẹphe gude, ẹphe e-ri.
3 Mu -sụkwanu g'ẹphe swịru ẹgu lashịa; mba atụshi phẹ l'ụzo; kẹle ọ dụru ndu
ọphu shi ẹka dụ ẹnya."
4 Ndu etsoje iya nụ sụ iya: "?Bụ awe bẹ aa-hụmakwanu nri l'echiẹgu-a, a-sụru phẹ
eriri?"
5 Ọ sụ phẹ: "?Bụ ishi buredi ole bẹ unu gude?" Ẹphe sụ iya l'ọo ishi buredi ẹsaa.
6 Ọo ya bụ; ọ sụ g'ikpoto ndu ono nọdukota anọo l'alị l'ẹka ono. Ọ bya achịta ishi
buredi ẹsaa ono bya ekele Chileke ekele. Ọ bya awashịa ya bya achịe ndu etsoje iya
nụ g'ẹphe keeru phẹ. Ndu etsoje iya nụ bya ekeeru phẹ iya.
7 Ọ dụkwarupho ụnwu-ẹma, ẹphe gude. Ọ bya bya ekelekwaphọ Chileke k'ẹma
ono bya eworu iya nụ ndu etsoje iya nụ bya asụ g'ẹphe kekwaaru iya phọ ndu ono.
8 Ndu ono ria nri rijichaa ẹpho. Ndu etsoje iya nụ bya atụtua iphiriba iphiriba iya
ọphu ghuduru nụ; o ji nkata-eevu-iphe ẹsaa.
9 Ndu riru nri ono e-bekwa l'ụnu nemadzụ mgbo iri. Jizọsu sụ phẹ g'ẹphe lashịa;
ẹphe lashịa.
10 Yẹle ndu etsoje iya nụ bahụ l'ụgbo jeshia ọha ndu Dalumanuta.

Iphe-ọhumalenya,
meru l'ẹhu Jiona
(Mat 16:1-4)

11 Ndu Fárisii byapfuta Jizọsu; ẹphe l'iya tụahaa ẹgo. Ẹphe sụ iya g'o meeru phẹ
iphe-ọhumalenya, e-goshi l'ọo Chileke ziru iya g'ọ bya eviya. Ọ bụru ọkpa opfu bẹ
ẹphe tọgboru iya ẹgube ono; g'ẹphe gude nmata iya.
12 Ọ bya atsua oke ude l'ime obu bya asụ phẹ: "?Bụkpoo gụnu meru iphe, o gude
ọgbo nta-a bụerupho iphe-ọhumalenya bẹ ẹphe achọje? Gẹ mu gbukwaru iya unu
tororo; ọ tọ dụkwa iphe-ọhumalenya ono, a byaru emeru phẹ."
13 Jizọsu phẹ haa phẹ l'ẹka ono bya abahụ l'ụgbo kpọru jeshia azụ iya ọphuu.

Ụta, Jizọsu ata ndu etsoje iya nụ
(Mat 16:5-12)

14 Noo ya; ndu etsoje iya nụ zọhaa egude buredi. Ọ bụerupho ishi buredi lanụ bẹ
ẹphe gude nọdu l'ụgbo ono.
15 Jizọsu nmaaru phẹ ọkwa sụ: "Unu kwabẹkwa ẹnya! Unu kwabẹkwaru iphe-eko-
buredi kẹ ndu Fárisii mẹ kẹ Herọdu ẹnya; a -nọnyaa o mebyia unu."
16 Ẹphe pfuaharu nwibe phẹ sụ: "Ọ kwa buredi ono, anyi egudedu ono."
17 Jizọsu maru iphe, ẹphe epfu bya asụ phẹ: "?Bụ gụnu bẹ o gude unu nọdu
epfugbaa l'unu te egudedu buredi? ?Toko dokwaphọ unu ẹnya? ?Ọ kwa l'egomunggo
teke agbarwudu unu l'iphe, ọ bụ; mbụ k'iphe, ekoje-buredi ono? ?Ọ nwụru ịnwu-
agha bẹ unu kpọ-chiru ọkpoma akpọ-chi?
18 Ọ kwa l'unu nweru ẹnya; ?Unu ta aphụdu iya ụzo? Nchị bẹ unu furu; ?Unu ta
anụdu iya iphe? ?To nwedu iphe, unu anyatajẹkpoo?
19 Teke mu gude ishi buredi ise keeru ụnu nemadzụ iri l'ẹbo l'ụkporo ụmadzu iri;
?bụ nkata-eevu-iphe ole bẹ unu tụtu-jiru iphiriba iya, phọduru nụ?" Ẹphe sụ iya l'ọo
iri l'ẹbo.
20 "Ọ dụ ree; teke mu gude buredi ẹsaa keeru ụnu nemadzụ iri; ?bụ nkata-eevu-iphe
ole bẹ unu tụtu-jiru l'iphiriba iya, phọduru nụ?" Ẹphe sụ iya l'ọo ẹsaa.
21 Ọ sụ phẹ: "?Toko dokwaphọ unu ẹnya nta?"

Jizọsu eme g'onye
atsụ ishi hụma ụzo

22 Ẹphe bya abata lẹ Bẹtusayida. E dutaru Jizọsu onye atsụ ishi. Ẹphe rwọahaa ya
g'o byia ya ẹka.
23 Ọ bya egude onye atsụ ishi ono ẹka dufuta iya lẹ mkpụkpu ono; bya eworu ọnu-
mini vụa ya l'ẹnya tsụu; bya ebyia ya ẹka bya asụ iya: "?Ọ dụru iphe, ị hụmaru?"
24 Onye ono, atsụ ishi ono palia ẹnya bya asụ: "Ee; mu hụmaru-a nemadzụ; ọle
ẹphe dụgbaa tsuyọo tsuyọo g'oshi ejegbaa ije."
25 Jizọsu byakwa bya ebyia ya ẹka l'ẹnya ọzo. Ẹnya sahụ nwoke ono; ọ phụahaa
ụzo; hụmaahaa iphemiphe rengurengu.
26 Jizọsu bya asụ iya g'ọ lashịa; sụkwa iya phọ: "B'abahụkpokwanu lẹ Bẹtusayida;
ọphu ọ dụkwa onye ii-pfuru iya."

Pyịta akọ onye Jizọsu bụ
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 "Jizọsu waa ndu etsoje iya nụ tụgbua jeshia mkpụkpu, nọgbaa lẹ Sizariya
Filipayi. O rwua l'ụzo; ọ jịahaa phẹ sụ: ?Bụkpoo onye bẹ aasụjekpoo lẹ mu bụ?"
28 Ẹphe sụ iya: "Ọ dụru ndu sụru l'ị bụ Jiọnu onye shi emeje baputizimu; ndu asụ
l'ị bụ Elayịjia; tẹme ọ dụru ndu sụru l'ị bụ onye lanụ lẹ ndu mpfuchiru Chileke."
29 Jizọsu sụ phẹ: "Unubẹdua; ?unu sụkwanuru lẹ mu bụ onye?"
Pyịta sụ iya: "Ọo ngu bụ Kéreshi ọbu."

30 O pfuaru phẹ iya pfushia ya ike sụ phẹ g'ọ tọ dụkwa onye ọzo, ẹphe e-pfuru kẹ nkiya.

Epfupfu mbụ, Jizọsu epfu lẹ
ya e-je iphe-ẹhuka nwụhu
(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Noo ya; Jizọsu bebe pfuaru ndu etsoje iya nụ iphe, swiru iya nụ sụ phẹ: "Abụbu-Ndiphe jefụtajekwa iphe-ẹhuka, dụ igwerigwe. Ndu bụ ọgerenya; waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu a-jịkakwa iya woru iya ye ndiphe l'ẹka. Ndiphe ono eworu iya megbua; l'ọ nọo abalị ẹto l'ilu; l'ooshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ."
32 Iphe ono bẹ o pfuru phẹ kasaa phẹ iya nchị. Pyịta bya ekuchi iya sụ iya: "Tụswekwa! Te epfukwa ẹgube ono."
33 Jizọsu bya aghaa ẹnya bya elee ndu etsoje iya nụ bya agbochia Pyịta ọnu sụ iya: "Gbẹshi mu l'iphu gụbe Obutuswe ono! Kẹle iphe, ịiri ta abụdu iphe, Chileke arị. Ọriri ngu bụ ọriri nemadzụ."
34 Jizọsu bya ekukọta ikpoto ndu ono waa ndu etsoje iya nụ bya asụ phẹ: "Onye ọ dụ g'o tsoru mu g'onye ono mịa onwiya ẹnya; vuta oswebe ọnwu nkiya bya etsoru mu;
35 kẹle onye eme g'ọ dzọo onwiya ndzụ l'e-tuphakwa ndzụ iya etupha. Onye gudekwanụ opfu ẹhu mu yẹle k'ozi-ọma Chileke tuphaa ndzụ iya l'a-dzọ onwiya ndzụ.
36 ?Bụ gụnu bụ urwu, nemadzụ ritaru mẹ o -nwekọtachaaru iphemiphe, nọ lẹ mgboko-a; tuphakwanaa ndzụ iya?
37 Ọ tọ dụkwa iphe, nemadzụ egude agbata ndzụ iya mẹ o -tuphahụwaa.
38 Kẹle onye iphere mu dụ; iphere ezi ozi-ọma mu dụ iya; l'ọgbo ọwa, l'eri ogori eme iphe-ẹji-a; bẹ iphere onye ono a-dụkwapho Abụbu-Ndiphe mẹ ọ -byatashịepho ekpe ndiphe ikpe. Ọ -nọdu abya l'ọ dụ ùbvù l'ẹnya; egbu nwịinwii gẹ Nna iya egbu; teke ono, yẹle ụnwu-ojozi-imigwe, dụ nsọ a-swịru abya ono."

9

1 Ọ sụ phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ dụru ndu harụ pfụru l'ẹka-a, ata yịdu nwụhu; gbahaa l'ẹphe hụmaadaru gẹ Chileke gude ike egoshi l'ọo ya bụ eze."

Jizọsu egbu nwịinwii
(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 A nọepho abalị ishii; Jizọsu duta Pyịta yẹle Jiemusu waa Jiọnu duru phẹ je enyikota úbvú, ha l'eli; je anọdu nwẹkinyi phẹ. A nọnyaa; Chileke gbanwee ụgbugba iya l'atatiphu phẹ.
3 Uwe iya chaahaa kẹ phuuphuu g'eberugo; k'ọphu ọ dụkpodaa onye asa uwe lẹ mgboko-a, l'asa iya ẹgube ono.
4 Noo ya; Elayịjia yẹle Mósisu chaa l'iphu phẹ abọ ụja eyeru Jizọsu.
5 Pyịta pfubulihu sụ Jizọsu: "Nnajịuphu; ọ dụkwa ree g'anyi nọ l'ẹka-a; g'anyi tụa mkpu ẹto: nanụ nkengu; nanụ kẹ Mósisu; nanụ kẹ Elayịjia."
6 Iphe, o gude pfua iphe ono bụ l'ọ tọ makpọdaa iphe, oopfu; ẹka ndzụ agụkpoo phẹ shingushingu ẹphe n'ẹto.
7 Urwukpu bya bya asọ-kputa ẹka ono; olu-opfu shi l'urwukpu ono sụ: "Onye ọwa-a bụ Nwa mu nwoke. Mu yeru iya obu. Unu nụmajekwa iphe, oopfu!"
8 Teke ono kwaphọ; ẹphe chịkaa ẹnya chịkaa ẹnya; ọphu ọ dụedu onye ẹphe hụmaru l'ẹka ono; gbahaẹpho Jizọsu nwẹkiya.
9 Ẹphe nyizetashịa l'úbvú ono; Jizọsu pfushiaru phẹ iya ike sụ phẹ g'ọ tọ dụkwa onye ẹphe e-pfuru iphe, ẹphe hụmaru gbiriri jasụ teke yẹbe Abụbu-Ndiphe e-shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.

10 Iphe ono, o pfuru ono dụe phẹ phọ l'ọkpoma; ẹphe nọdu ajịgbaa nwibe phẹ
iphe, bụ eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
11 Ẹphe jịa ya sụ: "?Bụ gụnu meru iphe ndu ezije ekemu sụru lẹ Elayịjia e-vuadaru ụzo bya?"
12 Ọ sụ phẹ: "Ọ kwa eviya lẹ Elayịjia l'e-vukpọadaru ụzo bya g'o dozia iphemiphe
ree. Ọle ?bụ gụnu meru iphe, e dekwaruphọ l'opfu Chileke sụ lẹ Abụbu-Ndiphe e-je
iphe-ẹhuka, dụ igwerigwe; tẹme l'e mekwaa ya phọ g'ọ tọ dụdu iphe, ọ bụ?
13 Gẹ mu karụ unu: Elayịjia byahaakwaru; ẹphe mewaa ya umerekete; mbụ meẹ
ya phọ g'iphe, e dehawaru l'ẹkwo-opfu Chileke pfuru."

Eeme onye ọbvu atụ ndapfụ
g'o wekọrohu
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43a)

14 Ẹphe byapfutaẹpho ndu etsoje iya nụ ndu ọphuu; ẹphe hụma ikpoto ndu nọ-
pheru phẹ mgburugburu. Ẹphe lẹ ndu ezije ekemu nọdu atụ ẹgo.
15 Ahụma, igwe ọha ono ahụma Jizọsu; akpabiri iya gude phẹ. Igwe ọha ono wupfu
iya je ekele iya ekele.
16 Ọ jịa phẹ sụ: "?Bụ gụnu bẹ unu l'ẹphe atụ?"
17 Onye lanụ l'ime ikpoto ndu ono sụ iya: "O-zì-iphe; mu dutaru ngu nwa mu
nwoke; kẹle ọbvu, guderu iya nụ meru iya ọphu o pfujedu opfu.
18 Ẹka ọ byaru iya l'ọ pata iya tụa l'alị; ụphu atsụshi iya l'ọnu; ọota ikireze; ọ
nọduepho kẹ kwereji. Mu sụ ndu etsoje ngu nụ g'ẹphe chịfu iya ọbvu ono l'ẹhu;
ọphu ẹphe adụdu ike."
19 Ọ sụ phẹ: "Ha-oo! Unubẹ ọgbo ọwa-a, adụdu iphe, unu ekwetajẹ-a. ?Bụ teke ole
bẹ mu l'unu a-nọ-beru? ?Mu a-takpọoru unu nshi taberu teke ole? Unu dutaru mu
nwata ọbu!"
20 Ẹphe bya edujeru iya nwata ono.
"Ọbvu ono hụmaepho Jizọsu bya atụa nwata ono l'alị woru iya gbachịa. O
wepheahaa ewephe; ụ́phù nọdu atsụshi iya l'ọnu.
21 Jizọsu jịa nna iya: ?Bụ teke ole bẹ iphe ọbu shi iya?"
Ọ sụ iya: "O shikwa iya teke ọ bụ nwata."
22 "Ọobujekwaru ọ -nọnyaa; l'ọ harụ tụru iya chie l'ọku; mẹkpoo lẹ mini g'eeshi
g'o gbua ya. Teke ọ bụ l'ọ dụru iphe, ịi-dụ ike mee; phụnaaru anyi obu-imemini;
gbanaaru anyi mkpu!"
23 Jizọsu sụ iya: "?Ị sụru l'ọo iphe, mu a-dụ ike mee? Ọ tọ dụkwa iphe, akpọ onye
kweru kẹ Chileke ẹka ememe."
24 Nna nwata ono chishia mkpu gude ẹnya-mini sụ: "Mu kwewaru; jiko yenụru mu
ẹka gẹ mu kabaa ekweshi ike!"
25 Jizọsu hụmaepho g'ikpoto nemadzụ awụ abya l'ẹka ono; ọ baarụ ọbvu ono mba
sụ iya: "Gụbe ọbvu ọphu ada nkụchi; ọphu iipfudu opfu; mu sụru g'ị fụta l'ime nwata
ono. Ta abahụbaekwa iya l'ẹhu ọzobaa."
26 Ọbvu ono chia mkpu bya alọta nwata ono tụa l'alị; gbachia ya; tẹme ọ lụfu iya
l'ẹhu. Nwata ono dabyiẹrupho g'odzu. A tụko sụ l'ọ nwụhuwaru.
27 Jizọsu bya egude ẹka selita iya eli; ọ gbalihu.
28 Jizọsu bahụepho l'ụlo; ndu etsoje iya nụ jịa ya lẹ mpya sụ: "?Bụ gụnu meru iphe,
anyi adụdu ike chịfu ọbvu ono?"
29 Ọ sụ phẹ: "Ẹgube ọbvu ono taa fụtakwa; gbahaa l'ọo onye aswịje ẹgu epfu anụ
Chileke chịru iya."

Epfu k'ugbo ẹbo k'anwụhu Jizọsu
(Mat 17:22-23; Luk 9:43b-45)

30 Ẹphe tụgbua l'ẹka ono je aghabua Gálili; ọphu Jizọsu emeduru g'ọ dụru onye
a-maru nụ;
31 kẹle ndu ono, etsoje iya nụ ono bẹ oozi iphe. Ọ sụ phẹ-a: "Abụbu-Ndiphe bẹ
aa-kpụkwaru ye ndiphe l'ẹka; ẹphe eworu iya megbua. L'ọ nọo abalị ẹto l'ilu; l'ooshi
l'ọnwu teta dzụru ndzụ."
32 Ọphu ẹphe amadụ iphe, oopfu; ndzụ nọdu agụ phẹ g'ẹphe e-me jịa ya.

Onye kachakpọo shii
(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Ẹphe bya abata lẹ Kapaniyọmu. Ẹphe bahụepho l'ụlo; Jizọsu jịa ndu etsoje iya
nụ sụ: "?Bụ gụnu bẹ unu shi atụ l'etsuzọ?"
34 Ọphu ẹphe epfuduru opfu; kẹle teke ẹphe nọ l'ụzo bẹ ẹphe shi atụ ẹgo onye
kachaa shii lẹ g'ẹphe ha.
35 Ọ bya anọdu anọo bya ekua ẹphe n'iri l'ẹbo bya asụ phẹ: "Onye ọ dụ g'ọ bụru
onye ivuzọ g'onye ono bụru onye ikpazụ waa onye a-nọdu ejeru onyemonye ozi."
36 O duta nwata nshịi bya edobe l'echilabọ phẹ. Ọ bya eheta nwata ono eheta sụ
phẹ:
37 "Onye gude ẹpha mu nabata nwata nshịi, ha ẹgube-a bẹ bụakwaa mbẹdua bẹ
ọ nabataru. Onye nabatakwanụru mbẹdua ta abụkwa mbẹdua bẹ ọ nabataru kpụ;
onye ono nabataakwarụpho onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono."

Onye ata akpọshidu iphe,
anyi eme
(Luk 9:49-50)

38 Jiọnu sụ Jizọsu: "O-zì-iphe; anyi hụmakwaru nwoke, gude ẹpha ngu achịshi
ọbvu; anyi sụ iya g'o to meshi; kẹle o too tsojedu anyi."
39 Jizọsu sụ phẹ: "Unu ta asụshi g'o to meshi; kẹle onye gude ẹpha mu eme iphe-
ọhumalenya te epfubyidu nkemu ẹgwegwa ẹgube ono.
40 Onye ata akpọshidu iphe, anyi eme akpọshi bẹ bụ anyi.
41 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye gude l'unu bụ ndu kẹ Kéreshi kee unu
mini g'unu ngụa bẹ Chileke bufutajẹkwa obunggo iya."

Anma ọkwa eme iphe-ẹji
(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 "Sụ-a; onye mekwanụru onye lanụ l'ụnwegirima-a, wowaru onwophẹ ye mu
l'ẹka-a g'o shiswee ụzo ono bẹ o gogo kakwaru ree ọme a pataru mkpuma-uswe;
lipyabẹ iya l'olu; parụ chie l'eze-ẹnyimu.
43 Ọzo bụ; teke ẹka ngu akpataru ngu eme iphe-ẹji; gbufu iya. Ọo-karụ ngu ree
l'i gude ẹka lanụ bahụ l'ẹka ọkpobe ndzụ nọ; eme l'i nweru ẹka labọ; e nwuba ngu
l'ọku-alị-maa.
44 Ẹka ọphu ikpiri-ẹkà, nọ iya nụ ta anwụhujedu anwụhu; ọphu ọku enwu iya nụ
anyịhujedu anyịhu.
45 Teke ọ bụ ọkpa ngu a-lọru ngu ye l'eme iphe-ẹji; gbufu iya. Kẹle ọ karụ ngu ree
g'ị bụru ẹniyeni bahụ l'ẹka ọkpobe ndzụ nọ; eme l'ọkpa dzuru ngu oke; e chie ngu
l'ọku-alị-maa.
46 Ẹka ọphu ikpiri-ẹkà, nọ iya nụ ta anwụhujedu anwụhu. Ọphu ọku, enwu iya nụ
anyịhujedu anyịhu.
47 Teke ọ bụ l'ọo ẹnya ngu esetaru ngu eme iphe-ẹji; swọfu iya tuphaa; kẹle ọo-karụ
ngu ree l'i gude ẹnya lanụ bahụ l'ẹka Chileke bụ eze; eme l'ẹnya dzuru ngu oke; e
chie ngu l'ọku-alị-maa.
48 Ọku-alị-maa ono bẹ ẹkà, nọ iya nụ ta anwụhujedu anwụhu; ọphu ọku, enwu
iya nụ anyịhujedu anyịhu.

49 “Ọku, ee-gude dàà onyemonye l'a-dụ g'ọ bụ únú bẹ e gude kwakọbe iya.
50 Únú bụ iphe, dụ ree; ọle teke ọ tsọ-buhuru únú-únú; ?dẹnu g'ii-shi mebakwadaa
ya g'ọ bụru únú ọzo. Unu mee ndzụ unu g'ọ tsọ únú únú; k'ọphu unu lẹ nwibe unu
eburu l'ẹhu-guu.”

10

Ogori mẹ achịfu nwanyị
(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

1 Jizọsu fụta l'ẹka ono bya ejeshia l'alị Jiudiya; waa mkpụkpu ndu azụ ẹnyimu
Jiọ́danu. A dụkwa igwerigwe wụ-pfuta iya ọzo. Ọ watakwa phẹ ezi iphe, bụ iphe, bụ
g'o zijehawaa.
2 Ndu Fárisii bya eworu ọkpa opfu tọgboru iya g'ẹphe gude nmata iya bya ajịahaa
ya sụ: “?Ọ dụ ree gẹ nwoke chịfuje nyee ya tọ?”
3 Ọ sụ phẹ: “?Bụ gụnu bẹ Mósisu sụru unu g'unu meje?”
4 Ẹphe sụ iya: “Mósisu sụru g'onye byajẹru achịfu nyee ya vujeadaru ụzo dee
ẹkwo-achịfu-nwanyị nụ nyee ya ọbu lẹ ya ta alụhedu tẹme onye ono achịfuwa iya
rọ.”
5 Jizọsu sụ phẹ: “Iphe, Mósisu gude tụaru unu ẹgube ekemu ono bụ kẹle unu bụ
ndu ẹjo ọkpoma.
6 Obenu lẹ mbụlembu teke Chileke meru mgboko bẹ o meru nwoke bya emee
nwanyị.
7 Noo g'o gude: nwoke je l'ahajẹ nna iya; haa ne iya gẹ yẹle nyee ya tụgba.
8 Ẹphenebo atụko bụru onye lanụ. Ẹphe taa bụeduru ụmadzu labọ. Ẹphe abụru
onye lanụ.
9 Ọo ya bụ; iphe, Chileke tụgbaberu nanụ g'ọ tọ dụkwa onye e-je iya ekekaha ẹbo
ọzo.”
10 Ẹphe bahụepho l'ụlo; ndu etsoje iya nụ jịa ya iphe, opfu ono bụ.
11 Ọ sụ phẹ: “Onye chịfuru nyee ya je alụta nwanyị ọzo bẹ bụakwaa ogori bẹ oori.
12 Teke ọ bụkwanu l'ọo yẹbedua, bụ nwanyị lụfuru l'onwiya je alụru ji ọzo bụakwaa
ogori bẹ nwanyị ono eri.”

Jizọsu agọru ụnwegirima ọnu-ọma
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Ẹphe nọdu ekutagbaaru iya ụnwegirima g'o byibegbaa phẹ ẹka; ndu etsoje iya
nụ baaharụ ndu ono, ekutaru iya ụnwegirima ono mba.
14 Jizọsu hụma iya; ẹhu ghuahaa ya eghu. Ọ sụ phẹ: “Unu hakwaa ụnwegirima
g'ẹphe byapfuta mu. Unu ta akpọshikwa phẹ abyabya; kẹle ọ bụ ndu dụ nno bẹ ẹka
Chileke bụ eze bụ nkephẹ.
15 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ete gudedu obu ụnwegirima kweta l'ọo
Chileke bụ eze taa bahụkwa ẹka ọ nọ.”
16 Ọ bya eheta ụnwegirima ono byidzuchaaru phẹ ẹka bya agọru ọnu-ọma nụ phẹ.

Nwoke lanụ, kparụ ẹku
(Mat 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 Jizọsu tụgbushiepho; nwoke lanụ gude ọso gbapfuta iya bya egbushi ikpere l'alị
l'iphu iya bya ajịa ya sụ: “O-zì-iphe, dụebe ree; ?bụ gụnu bẹ mu e-me gẹ mu nweru
ndzụ ojejoje?”
18 Jizọsu sụ iya: “?Bụ gụnu meru iphe, o gude ị nọdu eku mu onye dụebe ree? Ọ
tọ dụkwa onye bụ onye dụebe ree; agụfu Chileke nwẹkiya.

19 Ị mawaru iphe, ekemu Chileke sụru g'e meje: ‘Te egbukwa ọchi; ọphu i rikwa
ogori; ọphu i zikwa iphuru; ọphu ị dzụkwa ụka; ọphu i mekputakwa nemadzụ ibe
ngu; kwabẹje nna ngu yẹe ne ngu ùbvù.’ ”
20 Nwoke ono sụ iya: “O-zì-iphe; eshinu mu bụ nwata ta adụkwa iphemiphe ono
ọphu mu mebyijeru.”
21 Jizọsu lee ya ẹnya bya eyee ya obu bya asụ iya: “Iphe lanụ bụ iphe,
phọdukwaduru ngu nụ: laa je erekọta iphemiphe, i nweru; woru iphe, i retaru iya
keeru ndu akpa nri. Ọo ya bụ; l'ii-nweru ọkpobe iphe l'ẹka Chileke nọ. I -mechaa
nno; l'ịi byawarọ etsoru mu.”
22 Ọ nụmaepho iphe ono, Jizọsu pfuru ono; ẹhu daa ya dzụu; ọ dzụru iphu tụgbua;
kẹle ọ bụ onye nwenụkaru iphe.
23 Jizọsu bya aghaa ẹnya lee ndu etsoje iya nụ bya asụ phẹ: “Ẹgube g'ọo-tsụbe
l'ẹhu; mbụ gẹ ndu nweru iphe e-me bahụ l'ẹka Chileke bụ eze.”
24 Iphe ono, o pfuru ono tụfu ndu etsoje iya nụ ẹhu. Jizọsu bya epfukwaa ya ọzo
sụ phẹ: “Ụnwegirima; ọo tsụkwa l'ẹhu gẹ ndu kpọru obu ye l'ẹku e-me bahụ l'ẹka
Chileke bụ eze.
25 Epyo ịnya l'ẹnya ngga kakwa nphe; eme lẹ g'onye nweru iphe e-me bahụ l'ẹka
Chileke bụ eze.”
26 Ọ kabakpọo phẹ rọ atụfu ẹhu. Ẹphe wata epfuru nwibe phẹ sụ: “?Ọ bụhunuru
onye bẹ aa-dzọta?”
27 Jizọsu bya elee phẹ ẹnya bya asụ phẹ: “Ọ kwa nemadzụ bẹ ọ bụ 'ama-g'ee-me-iya;
obenu l'ọ tọ dụdu Chileke nno; kẹle Chileke ta adụdu iphe, kpọru iya ẹka ememe.”
28 Pyịta sụ iya: “?Anyịbedua, harụ iphemiphe, anyi nweru bya etsoru ngu-a-e?”
29 Jizọsu sụ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye gude opfu ẹhu mu; yẹle k'ozi-
ọma ono haa ụlo iya; ọzoo unwune iya nwoke; ọzoo unwune iya nwanyị; ọzoo nna
iya; ọzoo ne iya; ọzoo ụnwegirima ibe iya; ọzoo alị iya;
30 bẹ aa-pfụ iya ụgwo iphe, ha g'iphe, ọ harụ mgbo ụkporo ise lẹ ndzụ iya-a. Aa-
pfụ iya ụgwo ụlo mẹ unwune; mẹ ne; mẹ nna; mẹ ụnwegirima; mẹ alị; mẹchakpoo
mkpamẹhu, a kparụ onye ọbu. E -mechaa; o -rwua lẹ mgboko ọphu abya nụ; Chileke
anụ iya ndzụ ojejoje.
31 Ọle igwerigwe ndu bụ ndu ivuzọ nta-a l'e-mechaa bụru ndu ikpazụ; ndu bụ ndu
ikpazụ emechakwanaa bya abụru ndu ivuzọ.”

K'ugbo ẹto Jizọsu epfu lẹ
ya e-je iphe-ẹhuka nwụhu
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Jizọsu bya akparu ndu etsoje iya nụ ye l'azụ vuta ụzo ẹka ẹphe eje Jierúsalẹmu.
Ndzụ gụ-shiahaa ndu etsoje iya nụ ike; ẹka ọ dụ phẹ biribiri. Ndu ọphu awụ etso
phẹ nụ l'azụ nọdu atsụgbaa ebvu. Ọ byakwa ekuchi ụmadzu iri l'ẹbo ono iche bya
akọaharu phẹ iphe, e-mechaa mee ya nụ.
33 Ọ sụ phẹ: “Nta-a bẹ anyi ejewaa Jierúsalẹmu. Abụbu-Ndiphe bẹ ee-mechakwaa
kpụru nụ ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu. Ẹphe ekpee ya mpfugbu kpụru
iya nụ ndu amadụ Chileke.
34 Ee-gude iya mee iphe, ezi ọnu-ọchi; vụa ya ọnu-mini; chia ya ẹchachi; bya eworu
iya megbua; l'ọ nọo abalị ẹto l'ilu; l'ooshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.”

Ụnwu Zebedi arwọ Jizọsu iphe
(Mat 20:20-28)

35 “Tọbudu iya bụ; Jiemusu yẹe Jiọnu, bụ ụnwu Zebedi bya ejepfu Jizọsu bya asụ
iya: O-zì-iphe; ọ dụ anyi g'a sụ l'ii-meru anyi iphe, anyi a-rwọ ngu.”
36 Ọ sụ phẹ: “?Bụ gụnu bẹ ọ dụ unu gẹ mu meeru unu?”

37 Ẹphe sụ iya: “Mee anyi g'anyi nọ-kube ngu: g'onye lanụ nọdu ngu l'ẹkutara;
onye ọphuu anọdu ngu l'ẹkicha teke ịi-nọdu l'ọ-dụ-biribiri ngu.”
38 Jizọsu sụ phẹ: “Unu ta amakwa iphe, unu arwọ. ?Unu a-dụ-a ike ngụa iphe, dụ
l'okoro, mu a-ngụ; l'e mee unu ẹgube baputizimu, ee-me mu?”
39 Ẹphe sụ iya: “Ee! Anyi a-dụ-a ike.”
Jizọsu sụ phẹ: “Unu a-dụkwa-a ike ngụa iphe, dụ l'okoro, mu a-ngụ; l'e mee unu
ẹgube baputizimu, e meru mu.
40 Obenu lẹ k'anọdu mu l'ẹkutara yẹle ẹkicha ta abụdu mu bẹ ọ dụ l'ẹka. Ono dụru
ndu Chileke doberu iya.”
41 Ụmadzu iri ọphuu nụma l'o noo g'ẹphe jeru iya; ẹhu-eghu Jiemusu yẹe Jiọnu
ghuahaa phẹ.
42 Jizọsu bya ekukọtachaa phẹ bya asụ phẹ: “Unu mawaru lẹ ndu a sụru l'ọo phẹ
bụ ishi anọduje akpapyashị ishi ndu ẹphe bụ ishi phẹ akpapyashị; tẹme ọ bụru ọ-
nọ-l'oke-ọkwa anọduje eme gẹ ndu ọzo maru l'ọo ya ka shii.
43 Ọle ọo gẹ k'unubẹdua ta adụkwa ẹgube ono. K'unu bụkwa; onye ọ dụ g'ọ ha
shii; g'onye ono bụru onye a-nọdu ejeru ndu ọphuu ozi.
44 Onye ọ dụ g'ọ bụru onye ivuzọ lẹ g'unu ha; g'onye ono wozeta onwiya alị; bụru
ohu onyemonye.
45 Lẹ Abụbu-Ndiphe l'onwiya ta abyakwaru g'e jeeru iya ozi; ọ kwa g'o jee ozi; waa
g'o woru ndzụ iya nụ g'e gude gweeru Chileke ngwẹja; g'ọ bụru iphe, oo-gude gbata
ndzụ igwe ọha.”

Jizọsu eme onye atsụ ishi
g'ọ wata aphụ ụzo
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Jizọsu phẹ bya abyarwuta Jieriko. Noo ya; ẹphe tụgbushiepho l'ẹka ono; ẹphe
lẹ ndu etsoje iya nụ mẹ igwe ọha, awụ etso iya nụ. Nwoke, aza Batimiyọsu, atsụ ishi
nọduwaa l'agụga etsuzọ; arwọ arwọ. Batimiyọsu ono bụ nwa Timiyọsu.
47 Ọ nụmaepho l'ọo Jizọsu onye Nazaretu l'aghata; o chishia sụ: “Jizọsu; Nwa
Dévidi; g'imemini mu dụnu ngu!”
48 A gbọchia ya ọnu sụ iya g'o dobe ọnu doo. Ọ kabakpọo ya rọ arashi ike: “Nwa
Dévidi; g'imemini mu dụ ngu rọ-o!”
49 Jizọsu pfụru bya asụ g'e kua ya. Ẹphe kua ya sụ iya: “Teru ẹswa gbẹshi je;
ookukwa ngu oku.”
50 Ọ chịru ukpo iya wụshi bya ezilihu bya ejepfu Jizọsu.
51 Jizọsu sụ iya: “?Bụ gụnu bẹ ọ dụ ngu gẹ mu meeru ngu?”
Onye atsụ ishi ono sụ iya: “Nnajịuphu! Mee mu gẹ mu wata aphụ ụzo!”
52 Jizọsu sụ iya: “Lashịa. Ekweta, i kwetarụ mewaru ngu g'i wekọrohu.”
Teke ono kwaphọ; nwoke ono phụahaa ụzo bya etsoru Jizọsu tụgbua.

11

Jizọsu abahụ lẹ Jierúsalẹmu
(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jiọn 12:12-19)

1 Ẹphe byarwutajẹepho l'úbvú Olivu mẹ lẹ mgboru Betufeji waa Betani, nọwaa
Jierúsalẹmu ntse; Jizọsu zia ndu etsoje iya nụ ụmadzu labọ
2 sụ phẹ: “Unu je l'ime mkpụkpu ono, nọ unu l'ụzo iphu ono. Unu -bahụepho l'ime
mkpụkpu ono bẹ unu a-hụma nwa nkapfụ-ịgara, e liberu elibe, eteke adụswee onye
nọjeru iya l'eli. Unu tọta iya kpụru bya.
3 Ọ -dụru onye jịru unu sụ: ‘?Bụ gụnu bẹ unu eme nno?’ Unu sụ iya lẹ mkpa iya
dụru Nnajịuphu; l'o -meghechaa bẹ ọo-kpụ-phutakwa iya-a azụ l'ẹka-a ẹgwegwa.”

4 Ẹphe jerwua je ahụma nwa nkapfụ-ịgara ọbu l'ẹka e liberu l'agụga ọguzo unuphu, nọ l'agụga gbororo; ẹphe je atọta iya.
5 Ndu nọ l'ẹka ono jịa phẹ sụ: "?Bụ gụnu bẹ unu eme ẹgube ono? ?Bụ gụnu meru iphe, unu atọta nkapfụ-ịgara ono atọta?"
6 Ẹphe pfuaru phẹ iphe, Jizọsu sụru phẹ g'ẹphe pfua. Ndu ono haa phẹ; ẹphe kpụru iya tụgbua.
7 Ẹphe kpụtaru iya Jizọsu bya achịru ẹkwa phẹ wukobe nkapfụ-ịgara ono l'eli okpurukpu; Jizọsu nọdu iya anọo.
8 Ndu ọphu eworu uwe phẹ tọsaa lẹ gbororo; ndu ọphu abụru igu, ẹphe gbutaru l'ime ẹgbudu bẹ ẹphe tọru l'alị.
9 Ndu etso iya l'azụ mẹ ndu nọ iya l'iphu nọdu akpọ okporoko asụje: "Deejee! Deejee! Owoo! Onye Chileke gọru ọnu-ọma nụ bẹ ọ bụ; mbụ onye ono, bụ Nnajịuphu ziru iya g'ọ bya ono.
10 Gẹ Chileke gọru ọnu-ọma nụ ọkwa eze onye-iche anyi, bụ Dévidi; mbụ ọkwa eze ono, abya nta. Deejee! Deejee! Ọkalibe-kangokọtaru-nụ!"
11 Noo gẹ Jizọsu gude bata Jierúsalẹmu. Ọ bya abata l'ime eze-ụlo Chileke bya ahụmachaa iphemiphe, nọ iya nụ. Ẹphe gude nno ọchii byaahaa. Yẹle ndu etsoje iya nụ laphushia azụ lẹ Betani.

Jizọsu atụ oshi figu ọnu
(Mat 21:18-19)

12 O be lẹ nchitabọhu iya; ẹgu gụahaa Jizọsu g'ẹphe shiwaa lẹ Betani lụfuta.
13 Ọ gbẹ ụzenya hụma oshi figu, ẹkwo dụ kẹ nwa kpuchii. O jeshia l'upfu iya g'ọ maru: ?ọ mịru amịmi. O jerwua; ọ bụerupho ẹkwo bụ iphe, dụ iya nụ; kẹle ọ tọ bụdu teke ọomije bụ ono.
14 Jizọsu tụa ya ọnu sụ iya: "Nemadzụ ta abyadụ awọtabaa akpụru ngu ria ọzo."
Ndu etsoje iya nụ nụma iphe ono, o pfuru ono.

Jizọsu achịfu ndu azụ aswa
l'eze-ụlo Chileke
(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jiọn 2:13-22)

15 Ẹphe byarwutaẹpho Jierúsalẹmu; Jizọsu bahụ l'ime eze-ụlo Chileke bya awata achịshi ndu azụ aswa bya ere erere l'ime eze-ụlo ono. Ọ bya akwatsushichaa teburu ndu agbanweje okpoga bya akwatsushichaa okposhi ndu ereje ndo.
16 Ọphu ọ dụdu onye o kwekwaduru g'o vuru iphe ghata l'eze-ụlo Chileke ono.
17 O ziahaa phẹ iphe sụ phẹ: "?Unu ta amadụ l'e deru lẹ Chileke sụru l'ụlo iya bẹ ee-kuje ẹka ọhamoha a-nọduje epfu anụ iya. Unu bya eworu iya mee ụlo, ndu ana nfụ edomije onwophẹ."
18 Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu nụmachaa ya; ẹphe chọahaa ụzo, ẹphe e-shi gbua ya. Kẹle ẹphe atsụ ebvu l'oopfutawaa onyemonye eyeru onwiya; opfu lẹ ndu ono g'ẹphe ha bẹ iphe, oozi dụgbaa biribiri.
19 O -rwuẹpho l'ụzenyashi; Jizọsu phẹ lụfu lẹ mkpụkpu ono.

Jizọsu gude oshi,
ọ tụru ọnu ezi ndu
etsoje iya nụ iphe
(Mat 21:20-22)

20 O be l'ụtsu iya; ẹphe ghatashia; ẹphe hụma oshi figu phọ, ọ tụru ọnu ụnyaphu iya phọ g'ọ nwụkotawaru lwaa jasụ l'ọgbarabvu iya.
21 Pyịta nyata iphe ụnyaphu ono bya asụ Jizọsu: "Lekpọdapho l'oshi-a, ị tụru ọnu-a bẹ nwụkotaakwaru lwaa."
22 Jizọsu sụ phẹ: "Unu kweta kẹ Chileke!

23 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye sụru úbvú-a: ‘Ngwa; je aparu onwongu
chie l'ime eze-ẹnyimu’ ọphu onye ono abọkpodaaru obu ẹbo; o kwetaẹpho l'iphe
ono, o pfuru ono l'e-me; l'oomeẹpho g'onye ono pfuru.
24 Noo g'o gude mu sụ unu l'iphemiphe, unu sụru gẹ Chileke nụ unu mẹ unu -nọdu
epfu anụ iya; unu -kwetawaa l'ọ nụwaru iya unu; iphe ono bẹ ọo-nụ unu.
25 Ọle unu -nọdu epfu anụ Chileke; ọ -dụru onye meswеru unu; unu nọdu agbaru
iya ẹjo egomunggo; unu vuru ụzo gụaru onye ono nvụ; ọo ya bụ; Nna unu, nọ
l'imigwe agụkwanaaru unu nvụ l'ọphu unu meswеru iya.
26 Teke ọ bụ l'unu ta agụduru iya nvụ ono; Nna unu, bu l'imigwe taa gụkwarupho
unu nvụ lẹ k'unu.”

Aajị Jizọsu ẹgube ike,
o gude eme iphemiphe ono
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Ẹphe bya alaphukwa azụ lẹ Jierúsalẹmu. Jizọsu je ejepheahaa l'ime eze-ụlo
Chileke. Noo ya; ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu; waa ndu bụ ọgerenya
bya abyapfuta iya bya asụ iya:
28 “?Bụ ẹgube ike gụnu bẹ i gude eme iphemiphe-a? ?Bụ onye ziru ngu g'ị bya iya
ememe?”
29 Jizọsu sụ phẹ: “Unu gebe gẹ mu jịa unu nwajị lanụ. Unu -karụ mu iya; mu
akọoru unu onye ziru mu gẹ mu bya eme iphemiphe-a.
30 Unu karụ mu onye ziru Jiọnu g'ọ bya emeshi ndiphe baputizimu: ?Bụ Chileke tọo
nemadzụ?”
31 Ẹphe wata iya adzọkashi l'ime onwophẹ sụ: “Teke anyi sụnuru l'ọo Chileke; l'ọ
sụ anyi: ‘?Ọ bụkwanuru gụnu meru g'o gude ọphu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?’
32 Ndzụ nọdu agụkwanu anyi asụ l'ọo nemadzụ; kẹle e pfudzuwaru lẹ Jiọnu bụ
ọkpobe onye mpfuchiru Chileke.”
33 Noo ya ẹphe sụ Jizọsu: “Anyi ta amakwa.”
Ọ sụ phẹ: “Ọphu mu a-kọkwanuru unu onye ziru mu gẹ mu meje iphemiphe ono.”

12

Ẹtu, e gude ndu anwamụ,
e butaru ye l'opfu-vayịnu anma
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Jizọsu gude ẹtu ziahaa phẹ iphe sụ phẹ: “Nwoke lanụ larụ ẹgu vayịnu. Ọ bya
agbaa ya mgbabu bya ebua ya nsụ ẹka aa-nọduje azọshi mẹe l'akpụru vayịnu ono.
Ọ bya akpụkwaapho nwụlo eli ephekerephe ẹka ee-nyihuje eche mgbabu ono nche.
Ọ bya eworu iya ye l'ẹka ndu o butaru g'ẹphe letajẹru iya ya ẹnya bya ejeshia-iphe
ọzo.
2 O rwua teke eegbuje iya; o zia onye-ozi iya g'o jepfu ndu-ozi-ẹgu ono g'ẹphe wọo
ya òkè akpụru vayịnu nkiya.
3 Ẹphe gude onye-ozi ono tsua ya iphe; gbabẹ iya ẹka ọto; nwufu iya; ọ lashịa.
4 Nwoke ono bya ezia onye-ozi iya ọzo g'o jepfukwa phẹ ọzo. Ẹphe tụa onye k'ono
mkpuma; tsukpọshia ya ishi; mee ya iphe-iphere; chịfu iya; ọ lashịa.
5 Nwoke ono byakwa asụ g'onye ọzo je. Ẹphe gude onye k'ono gbua ya egbugbu.
Nokwaphọ g'ẹphe meru igwerigwe ndu ọzo, o zichaaru ozi ono; ndu ẹphe echia iphe;
ndu ẹphe egbua egbugbu.
6 Jasụru ọ bụwaru-a onye lanụ bẹ o nweru, bụ iya bụ nwa iya, o yeru obu. O zia
ya g'o je; sụ lẹ ya maru-a l'onye ọwa-a, bụ nwa iya-a bẹ ẹphe a-kabẹ-a yeru nsọ.

7 Ndu ozi-ẹgu ono hụmae ya phọ bya azụa mgbede sụ: ‘Ịhee! Waa onye alị-a e-
mechaa bụru nkiya mẹ nna iya nwụhu. Unu bya g'anyi gbua ya g'alị ono a-bụru
k'anyi.’
8 Ẹphe gude iya; woru iya megbua; tụfu l'azụ mgbabu ono.”
9 Noo ya; Jizọsu jịa phẹ: “?Bụkpoo gụnu bẹ onye nwe mgbabu ono e-me ndu ono?
Ọo-bya egbushichaa ndu-ozi mgbabu ono; woru opfu-vayịnu ono ye ndu ọzo l'ẹka.
10 ?Unu teke agụ-swee iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
“Mkpuma, ndu akpụ ụlo
jịkaru;
mechaarụ bya abụru
mkpuma, gudeshi ụlo.
11 Ono bụru iphe,
Nnajịuphu anyi meru;
ọ dụ anyi biribiri l'ẹnya*.”
12 “Ẹphe meahaa g'ẹphe gude iya; kẹle ẹphe maru l'ọo phẹ bẹ ọ nmadoru ẹtu ono.
Obenu l'ẹphe atsụ mkpụkpu ebvu. Ẹphe haa ya gbakashịhu.

Apfụ akịriko
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 “Tọbudu iya bụ; ẹphe zia ndu Fárisii; waa ndu etsoje Herọdu g'ẹphe je anwụta
iya ọnu.
14 Ndu ono, e ziru ono bya ejepfu iya bya asụ iya: O-zì-iphe; anyi maru l'ị bụ onye
ire-lanụ; tẹme ọphu ọ dụdu onye ịitsu ebvu. Ọphu ọ dụdu onye iile ẹnya l'iphu.
Iigudeje ire-lanụ zia ụzo Chileke.” “?Tọbudu nụ anyi emebyi ekemu Chileke mẹ anyi
-tụje akịriko nụ Siza?
15 “?Anyi tụje iya tọo g'anyi ta atụjeshi?” Jizọsu maẹrupho l'ẹphe bụ tụko-l'ẹhu-
atụko-l'obu bya asụ phẹ: “?Bụ gụnu meru g'o gude unu tọgboru mu ọkpa opfu g'unu
gude nmata mu? Unu wotaẹshikwa kobo lanụ gẹ mu hụma.”
16 Ẹphe wotaru iya ya. Ọ sụ phẹ: “?Bụ ishi onye yẹe ẹpha onye bụ ọwa-a, e deru
iya-a?”
Ẹphe sụ iya: “Ọo kẹ Siza!”
17 Jizọsu sụ phẹ: “Ọ dụ ree; unu woru iphe Siza nụ Siza; woru kẹ Chileke nụ
Chileke.”
Ọnu, Jizọsu yeru phẹ dụa phẹ biribiri ẹtu.

Kẹ eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Ndu Sadusii, bụ ndu ono sụru l'e tee shidu l'ọnwu eteta adzụru ndzụ ono;
byapfuta Jizọsu bya ajịa ya sụ:
19 “O-zì-iphe; iphe, Mósisu pfuru anyi l'ẹkwo ekemu bụ: ‘Teke ọ bụ lẹ nemadzụ
bẹ nwune iya nwoke nwụhuru haa nyee ya, ata nwụtaduru nwa; gẹ nwune iya ono
lụpyabe nwanyị ono g'ọ nwụtaru onye ọphu, nwụhuru anwụhu phọ nwa.’
20 Sụ-a; ọ dụru ndu dụ ẹsaa l'unwune. Onye k'ọgerenya lụchaa nwanyị bya ahaa
ya nwụhu; ọphu ọ nwụtaduru nwa.
21 Onye ọphu tsotaru iya nụ lụpyabe iya; onye k'ono nwụhukwapho; ọphu ọ
nwụtaduru nwa. Onye k'ẹto bya emekwaaphọ nno
22 jasụ unwune ẹsaa ono lụ-dzuru nwanyị lanụ ono; nwụshihukota; ọphu ẹphe
anwụtaduru nwa. E mechaa l'ikpazụ; nwanyị l'onwiya bya anwụhu nkiya.”
23 “O -rwua teke ee-shi l'ọnwu teta gbalihu; ?bụ onye ole bẹ nwanyị ono a-bụru
nyee ya g'ẹphe n'ẹsaa ono lụchaaru iya-a?”

* **12:11 12:11** Gụnaa Ebvu 118:22,23.

24 Jizọsu sụ phẹ: Tọbudu iphe ono meru g'o gude ọ bụru l'unu eshisweje iya; kẹle
ẹkwo-opfu Chileke te edoduru unu ẹnya; ọphu ọ bụro kẹ g'ike Chileke habe shii.
25 Lẹ teke ndu nwụhuru anwụhu e-shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ bẹ nwoke taa lụhedu
nwanyị; ọphu nwanyị alụhedu ji. Ẹphe a-dụ g'ụnwu-ojozi-imigwe.
26 A bya lẹ k'eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; ?unu ta agụjedu akọ ono, dụ l'ẹkwo
Mósisu ono; mbụ ẹka ono, o pfuru k'ishishi irwu, ọku enwu phoophoophoo ono?
Ẹka ono bẹ Chileke pfuru Mósisu sụ iya: "Ọ kwa mbẹdua bụ Chileke kẹ Ébirihamu;
bụru Chileke kẹ Áyizaku; bya abụru Chileke kẹ Jiékọpu?"
27 Bụ iya bụ l'ọ tọ bụdu Chileke ndu nwụhuru anwụhu; ọ bụ Chileke ndu nọ ndzụ.
?Unu hụmaru l'unu kwatakpọoru shiswee ụzo?

Ekemu, kpọ-chiru ishi
(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Nwoke lanụ, bụ onye ezije ekemu, nọ l'ẹka ono anụ iphe, ẹphe atụ; bya ahụma
l'iphe ono, ẹphe ajị Jizọsu ono bẹ o yeru ọnu ree; ọ byapfuta iya bya ajịa ya sụ iya:
"?Bụ ekemu ole bụ ekemu ọphu kpọ-chiru ishi?"
29 Jizọsu sụ iya: "Ekemu, kpọ-chiru ishi bụ: 'G'unubẹ ndu Ízurẹlu nụma lẹ
Nnajịuphu, bụ Chileke anyi bụekwa iya phọ bụ Nnajịuphu kpoloko.
30 Ọo ya bụ g'i yee Chileke obu ngu g'ọ ha. Gude ndzụ ngu g'ọ ha; mẹ uche ngu g'ọ
ha; mẹ ike ngu g'ọ ha yee ya obu.' Noo ekemu, kpochiru ishi bụ onoya.
31 Ekemu ọzo, etso iya nụ bụ g'i yee nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu. Ọ tọ
dụedu ekemu, kabakpọo ẹbo ono shii."
32 Onye ezije ekemu ono sụ iya: "O-zì-iphe; i pfuru ọkpobe-opfu. Kẹle Chileke bụ
nanụ. Ọ tọ dụedu Chileke ọzo, dụ nụ gbahaa yẹbedua.
33 Ọo ya bụ gẹ nemadzụ yee ya obu iya g'ọ ha; mẹkpoo uche iya g'ọ ha; mẹ ike
iya g'ọ ha; yekwaaphọ nemadzụ ibiya obu iya g'o yeru onwiya. Eme g'ekemu labọ
ono pfuru tụkoru kakọta adụ mkpa; eme lẹ ngwẹja anụ, a kpọru ọku nụ Chileke mẹ
ngwẹja ọzo, eegwejeru nụ iya g'ọ hakọta."
34 Jizọsu hụmaepho l'o pfuru g'onye nweru uche; ọ sụ iya: "Ẹka Chileke bụ eze
ta adụekwa ngu ẹnya." O pfuchaa nno; ọphu ọ dụedu onye tụru ama ajịbaa ya ajị
ọzobaa.

Ajị k'onye bụ Kéreshi ọbu
(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 O be teke Jizọsu byaru awata ezi iphe l'eze-ụlo Chileke; ọ jịa sụ: "?Dẹnu g'o gude
ndu ezije ekemu gbẹ sụ lẹ Kéreshi bụ Nwa Dévidi;
36 l'ẹka Dévidi l'onwiya bẹ Unme-dụ-Nsọ gbẹ mee ọ sụ:
"Chileke sụru Nnajịuphu mu:
Nọdu mu l'ẹkutara jasụ teke
mu e-me g'ị
zọpyabe ndu-ọhogu ngu l'ọkpa†.
37 Dévidi l'onwiya -nọdu ekujekwanụ iya Nnajịuphu; ?dẹnu g'o gude ọ bụkwarupho
Nwa Dévidi?"
Ẹhu tsọo igwerigwe ndu nụmaru iya nụ ụtso.

Jizọsu epfu kẹ ndu ezije ekemu
(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

38 Teke oozi iphe bẹ ọ sụru: "Unu kwabẹjekwaru onwunu ẹnya l'ẹka ndu ezije
ekemu nọ; ndu ọoguje agụgu eye akpawuru uwe aghaphe; iphe, ẹphe yeru obu
bụru g'e keleje phẹ ẹrengete ekele l'ẹka a dụ l'igwe;

† **12:36 12:36** Gụnaa Ebvu 110:1.

39 waa anọdu l'aba, kakọta ree l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu; waa anọdu l'aba ndu karụ ẹnya mẹ a -nọdu abọ iphe.
40 Ẹphe bụ ndu eripyajẹ ụlo ụnwanyi, ji phẹ anọedu; tẹme ẹphe nọdu egudeje ẹregede epfukpọepho ogologo opfu anụ Chileke. Ọle ọo phẹ bẹ aa-kabaa anmashị ikpe ike."

Iphe, nwanyị, ji iya anọedu
gude obu iya anụ Chileke
(Luk 21:1-4)

41 Jizọsu bya eje anọdu anọo l'agụga ẹka aanụje Chileke iphe l'eze-ụlo Chileke leahaa ndu echie okpoga l'okpoko, eechiejeru Chileke okpoga. Ndu nweru iphe nọdu eyegbaa okpoga, dụ shii.
42 Nwanyị lanụ, ji iya anọedu, akpa nri byarwuta bya eworu afụ labọ, bụ iya bụ kobo lanụ chie.
43 Jizọsu bya ekua ndu etsoje iya nụ bya asụ phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa nwanyị-a, l'akpa nri-a, ji iya anọedu-a; bẹ kachaa eye okpoga lẹ g'ẹphe hakọta ono.
44 Kẹle iphe, onyemonye echiegbaa bụ okpoga, tsuru etsutsu; obenu lẹ yẹbedua akpakpọo nri; ọle ọ tụkoerupho iphe, o nweru chie; mbụ je akpaa l'iphe, o doberu k'e-gudeje akpata nri."

13

Iphe, e-me teke ikpazụ
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Jizọsu shiẹpho l'ime eze-ụlo Chileke ono fụta; onye lanụ l'ime ndu etsoje iya nụ sụ iya: "O-zì-iphe; lekpọdapho ẹgube biribiri mkpuma ọwa mẹ ẹgube biribiri ụlo k'ọwa!"
2 Jizọsu sụ iya: "?Ị hụmaru-a eze-ụlo ono, a kpụru ẹgube ono; ee-mechaa nwukpọshichaa iphemiphe ono enwukpọshi; mbụ k'ọphu ọ tọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo mkpuma lanụ, a-kpọ-pfuru l'eli nwibe iya."

Iphe, bụ o -mechaa
mgboko abvụ
(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Jizọsu nyihu úbvú Olivu; je anọdu gha iphu l'eze-ụlo Chileke gẹdegede. Pyịta mẹ Jiemusu mẹ Jiọnu mẹ Anduru bya ejepfu iya k'iche je ajịa ya sụ iya:
4 "?Bụkpoo teke ole bẹ iphemiphe ono e-mekpọo?" "?Bụ gụnu bẹ ee-gude maru teke iphe ono abyagbaa ememe?"
5 Jizọsu pfuaharu phẹ sụ: "Ọo 'ẹpho g'unu leta onwunu ẹnya g'ọ tọ dụ onye e-duswe unu ụzo.
6 Kẹle ọ dụkwaru igwerigwe ndu a-zarụ ẹpha mu bya; bya asụ l'ọ kwa ẹphebedua bụ Kéreshi ọbu. Ẹphe eshi l'ẹka ono duphua ndu dụ igwerigwe.
7 G'obu te tsukahukwa unu teke unu a-nọdu anụ ude ọgu ọphu aalwụ l'ẹka dụ ẹnya; waa ọphu aalwụ l'ẹka dụ ntse; kẹle iphemiphe ono mefutakọtajekwa; ọle teke mgboko a-bvụ teke erwukwa.
8 Noo kẹle ọha yẹle ọha ibe iya a-nọdu alwụ ọgu; alị-eze yẹle alị-eze ibe iya a-nọdukwapho alwụ ọgu nkephẹ. Alị a-nmagbaa jiijiijii l'ẹka dụ igwerigwe. Ẹjo ọkpa nri a-bya. Iphemiphe ono dụkota gẹ teke nka beberu meahaa nwanyị, ime eme ẹhuka."
9 Ọle-a; unu kwabẹkwaru onwunu ẹnya. Aa-kpụtachakwaa unu kpụjeru ndu-ikpe; e chia unu iphe l'ụlo-ndzukọ; tẹme unu a-byakwa apfụru l'iphu ndu nnajịoha; mẹ l'iphu ndu eze l'opfu ẹhu mu; g'ee-shi g'ẹphe anụma ozi-ọma ono.

10 Obenu lẹ g'e mehabẹ; e vufutajẹ ụzo zidzuadaru ozi-ọma ono lẹ mgboko
mgburugburu.
11 Teke ẹphe kpụtaru unu jee ikpe; unu te vukwaru ụzo wata ayọ ọshi iphe, unu
e-pfu. Unu pfuẹkwapho iphe, e yeru unu l'ọnu teke ono; kẹle ọ tọ bụdu unubẹdua
e-pfu iya; ọ bụ Unme Chileke.
12 Nwune e-deru nwune iya nụ g'e gbua; nna akpụru nwa iya nụ g'e gbua. Ụnwu
e-me g'a kpụta ndu nwụru phẹ nụ gbushia.
13 Onyemonye e-gude kẹle unu bụ nkemu kpọo unu ashị; obenu l'onye tarụ nshi
jasụ l'ikpazụ bẹ Chileke a-dzọta.

Ẹjo ahụma
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 "Unu a-hụmakwa ẹjo-ahụma-ọla-l'iswi ono, Danẹlu onye mpfuchiru pfuru unu
l'ọonodu l'ẹka ọ gbadụru k'anọdu ono. (Gẹ gụbe onye agụ iphe-a rịkwaa ọriri iphe,
ọ bụ.) Unu -hụmae ya phọ; gẹ ndu nọ lẹ Jiudiya gbalakwaa lashịa l'úbvú.
15 G'onye nọ l'ọkpoku atụta unme te ejeẹkwa abahụ l'ụlo lẹ ya eje ewota iphe l'ime
ụlo.
16 G'onye nọ l'ẹgu te ejeẹkwa agha ẹnya kẹ gẹ ya je achịta uwe iya.
17 Aphụ a-tsọru ụnwanyi, dụ ime mẹ ụnwanyi, nwa angụkwadu ẹra mbọku ono.
18 Ọo g'unu pfuru nụ Chileke g'ọ tọ bụru l'udzumini.
19 Kẹle teke ono bẹ oke mkpamẹhu, eteke adụswee k'eshinu Chileke meru mgboko
l'a-dụ; ọphu ọ byadu adụbaa ọzo.
20 Teke iphe-ẹhuka ono e-me bẹ Nnajịuphu egbuduru iya mkpirikpu bẹ ọ tọ dụkwa
nemadzụ, aa-dzọta. Ọle o gudewaa iswi ẹhu ndu ọphu ọ họtaru g'ẹphe bụru ndu
nkiya gbua ya mkpirikpu.
21 "Ọ -dụru onye sụru unu teke ono l'ọ wakwa Kéreshi; ọzoo l'ọ phụkwa iya; unu
be yekwarụ iya ọnu.
22 Kẹle ndu a-nọdu adzụ ụka sụ l'ẹphe bụ Kéreshi; ọzoo l'ẹphe bụ ndu mpfuchiru
Chileke; a-dụchakwaa teke ono. Ẹphe a-nọdu emegbaa iphe-ọhumalenya, dụgbaa
biribiri. Iphe ono a-bụcharu g'ẹphe e-shi dephua ndiphe; mbụ je akpaa lẹ ndu Chileke
họtaru; m'ẹphe -je l'adụ ike.
23 Ọo ya bụ; g'unu letakwaphọ ẹnya; eshinu mu vuwaru ụzo pfuaru unu iphemiphe.

Abyabya Abụbu-Ndiphe
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 "Ọle e -rwua mbọku ono; teke ẹjo iphe-ẹhuka ono bvụerupho bẹ ẹnyanwu e-
jikputa; ọnwa echibuhu echichi.
25 Kpokpode eshi l'igwe dashịhu; iphemiphe, nọ l'igwe anmawoo anmawo lọ-
sweshihu.
26 Teke ono bẹ aa-hụma Abụbu-Ndiphe g'ọ nọ l'urwukpu egbu nwịinwii gude ike
iya, parụ ẹka abya.
27 Ọobya ezia ụnwu-ojozi-imigwe iya; ẹphe abya ejee l'iphu; jee l'azụ; jee l'ụzo
ẹkutara; jee l'ẹkicha lẹ mgboko mgburugburu gbiriri jasụ l'ẹka igwe beru alị beru;
je edutakọta ndu ọ họtaru."

Iphe, e gude oshi figu
anwụta
(Mat 24:32-35; Luk 21:29-33)

28 "Sụ-a; unu gude oshi figu nwụa iphe; kẹle ọobujeru; ọ -mịshiwaa bya erwua
irwu ọphúú; l'a maru lẹ teke okpomọku ekpoje dụwaa ntse.
29 Nokwaphọ g'ọwa-a dụ; teke unu hụmaerupho g'iphemiphe ono l'emegbaa; unu
amaru l'ọ nọkpowaa ntse; mbụ l'ọ nọwaa g'ọnu-ọguzo.

30 Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọgbo-a taa bvụebekwa; iphemiphe-a emekọta.
31 Igwe l'a-bvụkwa; alị abvụ; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadụ erebuhu ire erebuhu."

Mbọku, ọo-bụru
(Mat 24:36-44)

32 "Obenu l'ọ tọ dụdu onye maru mbọku, ọ bụ; ọzoo teke iphe ono e-megbaa. Mbụ l'ụnwu-ojozi-imigwe ta amadụ iya; ọphu Nwa Chileke ta amadụ iya. Onye maru iya nụ bụepho Chileke, bụ Nna nwẹkiya.
33 Unu kwabẹkwa ẹnya. Unu nwụkwaru ẹnya che nche; pfuru nụ Chileke; kẹle unu ta amadụ teke ọo-bụru.
34 Ọ dụ gẹ nwoke, eje iphe-ọzo; bya aparụ ibe iya haarụ ndu-ozi iya; bya eje keshiaru phẹ ozi, ẹphe a-nọdu eje l'ẹhu l'ẹhu. O be l'onye eche ọnu-abata; o pfushiaru iya ike sụ iya g'ọ nwụkwaru ẹnya.
35 Ọo ya bụ; unu nwụru ẹnya; kẹle unu ta amadụ mbọku, Nnajịuphu, nwe unuphu a-lwa. A ta amadụ; ?bụ l'ụzenyashi; tọo l'echi abalị; tọo l'iphe-ọhenu; tọo l'ụtsu bẹ ọo-bata.
36 Ọo ya bụ; g'ọ tọo byapfutadu unu l'ọtulupfu l'ẹka unu eku mgbẹnya."
37 "Sụ-a; iphe, mu epfuru unu-a bẹ mu epfuru onyemonye. Unu nwụkwaru ẹnya!"

14

Ndu-ishi achị idzu egbu Jizọsu
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jiọn 11:45-53)

1 O ghuduwaa abalị labọ; ọbo Ojeghata erwua; waa ọbo-iphe aataję buredi, ekoduru ekoko. Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu nọdu achọkashikpoepho ụzo, ẹphe e-shi gude Jizọsu lẹ mpya gbua.
2 Ẹphe sụ: "Ọle ọ tọo bụkwaru nta-a, aabọ iphe-a; a -nọnyakwaa ọ bụru ọgu ẹghirigha."

Aawụ Jizọsu manụ, eshi mkpọ
lẹ Betani
(Mat 26:6-13; Jiọn 12:1-8)

3 O be gẹ Jizọsu nọ lẹ Betani; o jee ibe Sayịmonu onye ekpenta shi eme. Noo ya; ọ nọdukwadu l'ẹka ono eri nri; nwanyị lanụ gudeẹpho mgbere, ama ntụmatu bata. Mgbere ono bẹ manụ, eshi mkpọ, ere ire shii, bụ manụ-nadụ jiru ejiji. Nwanyị ono bya akụ-kwofuẹpho olu mgbere ono bya eworu manụ ono wụa Jizọsu l'ishi.
4 Ẹhu ghuahaa ndu harụ nọdu l'ẹka ono eghu. Ẹphe sụ: "?Bụ gụnu bẹ e gude emebyishi ẹguru manụ ọwa?
5 Manụ ono sụru g'ee-reta iya iphe, dụ g'ụkporo pangu lẹ pangu iri gude keshiaru ndu akpa nri." Ẹphe baaharụ nwanyị ono mba.
6 Jizọsu sụ phẹ: "Unu haa ya. ?Bụ gụnu meru g'o gude unu nọdu epfuchi iya nchị? ?Unu ta amadụ l'ọo ọkpobe iphe bẹ o meru mu ẹgube ono?
7 Ndu akpa nri bẹ unu l'ẹphe anọ tekenteke; teke dụkpoepho unu ree; unu emeeru phẹ iphe-ọma. Obenu lẹ mbẹdua ta abụdu tekenteke bẹ mu l'unu a-nọdu.
8 Ọo iphe, nwanyị-a a-dụ ike mee bẹ o meru ono. O vuwaa ụzo tee ogwẹhu mu manụ gude kwakọbe mu k'a -ta asụ teke ee-li mu.
9 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bụkpoo ẹkameka, a sarụ ozi-ọma-a lẹ mgboko-a mgburugburu bẹ aa-kọjeekwapho akọ iphe-a, nwanyị-a meru-a gudeje nyata iya."

Jiudasu eederu Jizọsu eye
l'ẹka ndu Jiu
(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Jiudasu Isukariyọtu, onye lanụ l'ime ụmadzu iri l'ẹbo ono bya atụgbua jepfushia
ndu-ishi uke Chileke gẹ ya deru Jizọsu ye phẹ l'ẹka.
11 Ẹphe nụmae ya phọ; ẹhu tsọahaa phẹ ụtso. Ẹphe kwee ya okpoga. Ọ chọahaa
ụzo, oo-shi deru iya ye phẹ l'ẹka.

Nri-ẹnyashi Ikpazụ
(Mat 26:17-30; Luk 22:7-23; Jiọn 13:21-30; 1Kọr 11:23-25)

12 O rwua l'eswe, abahụ l'ọbo-iphe, aataję buredi, ekoduru ekoko ono, bụ mbọku
ono bẹ ẹphe egbuje nwatụru ọbo Ojeghata; ndu etsoje Jizọsu sụ iya: "?Bụ awe bẹ ọ
dụ ngu g'anyi je edoziaru ngu g'ị nọdu ria nri ọbo Ojeghata ọbu?"
13 Ọ bya ezia ụmadzu ẹbo l'ime ndu etsoje iya nụ bya asụ phẹ: "Unu bahụ l'ime
mkpụkpu Jierúsalẹmu. Unu -rwuẹpho ẹka ono bẹ ọ dụru nwoke, e-vuru ite, mini dụ
byapfuta unu. Unu tsoru iya.
14 Ẹka o jenyaaru ọ bahụ; unu je asụ onye nwe unuphu ono l'onye ezije unu iphe
sụru: '?Dẹnu ẹka mu a-nọdu mu lẹ ndu etsoje mu nụ ria nri ọbo Ojeghata?'
15 Oo-goshi unu ụlo-eli; goshi unu ọma ụlo, nọ lẹ k'eli iya; mkpuru ono hakpọepho
ọsa, e dobechawaru oshi; dozichawaa ya g'ọo-du; l'a nọdu iya ria nri. Unu bahụ ẹka
ono je akwakọberu anyi nri ọbu."
16 Ndu etsoje iya nụ tụgbua bya abahụ l'ime mkpụkpu ono. Ọ bụerupho g'o pfuru
phẹ iya bụ g'iphemiphe, dụ. Ẹphe nọdu l'ẹka ono kwakọbeahaa nri ọbo Ojeghata
ono.
17 O be l'ụzenyashi; yẹle ụmadzu iri l'ẹbo ono swịru bahụ l'ẹka ono.
18 Ẹphe rijeẹpho nri ono; Jizọsu sụ phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa
onye lanụ lẹ g'unu nọ l'ẹka-a bẹ l'e-deru mu ye l'ẹka ndu achọ ishi mu; mbụkwa onye
mu l'iya tụkoru eri nri l'ẹka-a."
19 O rwua phẹ l'obu. Ẹphe jịahaa ya nanụ nanụ sụ: "?Bụ mbẹdua? ?Tọo bụ
mbẹdua?"
20 Ọ sụ phẹ: "G'unu ha unu n'iri l'ẹbo bẹ ọ bụ onye lanụ; onye mu l'iya yegbabẹru
ẹka l'ọba-nri lanụ-a.
21 Abụbu-Ndiphe l'a-lakwa g'e deru iya l'ẹkwo-opfu Chileke. Ọle nshịoro onye ono,
ee-shi l'ẹka iya deru Abụbu-Ndiphe ye l'ẹka ndu achọ ishi iya ono. O gogo kakwaru
onye ono ree; ọme a ta nwụduru iya ilile."
22 No iya; Jizọsu bya ewota buredi bya ekele Chileke ekele g'ẹphe eri nri ono bya
anyawashia ya bya anụgbaa phẹ bya asụ phẹ: "Unu nggẹ ria. Ọwa-a bụ ogwẹhu
mu."
23 Ọ bya ewolita okoro bya ekelekwaphọ Chileke ekele bya eworu iya nụ phẹ; ẹphe
tụko ngụa.
24 Ọ sụ phẹ: "Ọwa-a bụ mee mu, a gbashiru l'iswi ẹhu igwe ọha. Chileke gude mee
mu ono eme g'ọgbandzu, shi mu l'ẹka vuru ire.
25 Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; mu ta abyakwa angụbaa mẹe, shi
l'akpụru vayịnu gbiriri jasụ teke mu a-ngụ k'ọphúú lẹ mgboko ọphúú kẹ Chileke."
26 Ẹphe kwechaa ebvu, e gude aja Chileke ajaja; bya ejeshia l'úbvú Olivu.

Pyịta a-gọ lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jiọn 13:36-38)

27 Jizọsu sụ phẹ: "G'unu hakọta bẹ e-mechaa hakọta mu gbala; mbụ g'e deru iya
l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: 'Mu e-chigbu onye eche atụru; g'atụru iya agbakashịhu.'
28 Teke e meẹrupho gẹ mu shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ bẹ mu e-vukwaru unu ụzo
jeshia Gálili."

29 Pyịta sụ iya: “Ndu ọphuu je l'a-hakọta ngu; bẹ ẹphe a-hakwa ngu; ọ kwa lẹ
mbẹdua ta abyadụ aha ngu.”
30 Jizọsu sụ iya: Gẹ mu gbukwaru ngu iya tororo; “Ntanụ-a; mbụkwa l'ẹnyashia bẹ
oke-ọku bya ara ọ́rà ugbo labọ bẹ ị gọakwaru ugbo ẹto l'ị tị madụ mu.”
31 Pyịta kabaa ya epfushi ike sụ: “Obetaru e je l'atụko mu lẹ ngu gbua; mu ta
abyakwa l'aha ngu ililekpọo.”
Ndu ọphuu tụko pfudzuru nno.

Jizọsu epfu anụ Chileke
lẹ mgbabu Getusemeni
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Ẹphe byarwutaẹpho l'ẹka eekuje Getusemeni; ọ sụ ndu etsoje iya nụ: “Unu nọdu
anọo l'ẹka-a gẹ mu je epfuru yeru Chileke.”
33 O duta Pyịta waa Jiemusu waa Jiọnu ẹphe swịru tụgbua; meji wata iya akụ
photophoto; ndzụ gụahaa ya.
34 Ọ sụ phẹ: “Ha; ẹgube ọwa! Meji akụekwa mu phọ photophoto; mbụ lẹ meji
abyaakwaa mu atọfu. Unu nọdukwa l'ẹka-a che nche.”
35 O jeribeẹrupho nwanshịi; ọ daa kpurumu l'alị wata epfu anụ Chileke sụ g'a maru:
?oo-kwe g'iphe-ẹhuka kẹ nwa teke ono ta abyapfuta iya.
36 Ọ sụ: “Nna; Nna; ọo ngu bụ onye a-dụ ike mekọta iphemiphe; nafụnu mu okoro
iphe-ẹhuka ọwa-a! Ọle ọ kwa g'ọ tọ bụkwa iphe, dụ mu l'uche l'e-me; g'ọ bụkwaru
iphe, dụ gụbedua l'uche.”
37 Ọ byatashia; Pyịta phẹ nọdu ekuwaa mgbẹnya. Ọ sụ Pyịta: “Sayịmonu! ?Iiku
mgbẹnya? ?Tị dụdu ike nwụru ẹnya chefua nche awa lanụ?
38 Unu nwụru ẹnya; pfuru nụ Chileke g'o to kwe g'unu nmalahụ l'ọhutama. Mma
nemadzụ bẹ ọ nọdujekpokwaa evushi evuvu ike; obenu lẹ nemadzụ l'onwiya bẹ ike
ta adụdu.”
39 Ọ tụgbukwaa ọzo bya ejekwa awata epfu anụ Chileke epfukwa iphe-a, o shihawaa
pfua.
40 Ọ bya alwaphutakwa azụ byatashikwa; ẹphe nọdu ekukwaphọ mgbẹnya; kẹle
mgbẹnya jiru phẹ ẹnya ejiji; ọphu ẹphe amadụ iphe, ẹphe e-pfuru iya.
41 Ọ byapfutakwa phẹ phọ k'ugbo ẹto; ọ sụ phẹ: “?Unu nọkpoepho lẹ mgbẹnya
g'unu nọ iya? ?Unu nọkpokwadaa lẹ nwatụta unme unu ọbu? Ọ dụwaa ree nta-a. O
rwuwaru. Abụbu-Ndiphe bẹ aabyaakwaa ederu ye l'ẹka ndu eme iphe-ẹji.”
42 “Unu gbẹshikwa g'anyi je. Unu lekwa l'onye ọbu, e-deru mu ye ọbu byaakwaru.”

Eegude Jizọsu
(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jiọn 18:3-12)

43 Tọbudu iya bụ; o gudekwadụa iphe ono l'ẹka epfu; Jiudasu onye yịkwa-a
l'ụmadzu iri l'ẹbo ono, l'etsoje iya nụ-a byawa. Yẹle igwe ọha swịwaru. Ẹphe
pagbaarụ mma mẹkpoo mgbọro. Ndu ziru phẹ nụ bụ ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu
ezije ekemu mẹ ndu bụ ọgerenya.
44 Onye ono, eme g'o deru iya ye phẹ l'ẹka onoya pfuwaru phẹ iphe, ya e-me g'ẹphe
gude maru onye ọphu ọ bụ. Ọ sụhawaru phẹ: “Ọo onye mu e-jepfu je etsutsua ọnu
bụ onye ọphu ọ bụ. Unu kpụta iya gude tụgbua; unu eche iya nche ree.”
45 Abyarwuta, Jiudasu abyarwuta; o jepfu Jizọsu je asụ iya: “Ọnyibe!” Bya anma
iya akpa tsutsua ya ọnu l'asha.
46 Ndu ono je azụpyabe Jizọsu; kpụru iya tụgbua.
47 Onye lanụ, pfụru lẹ mgboru phẹ l'ẹka ono mịepho mma iya swaramụ; gbua
nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; pafụ iya nchị.

48 Jizọsu sụ ndu byaru iya egude: “?Unu chịgbaa mma; chịru mgbọro abya mu
egude? ?Mu bụ onye ana nfụ?
49 Mu l'unu shikpọo anọduje mbọku-mbọku l'eze-ụlo Chileke; ẹka mu ezi unu iphe;
ọphu unu egudekpọdaaru mu. Ọle ọo g'iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke mee g'e deru
iya.”
50 Ndu etsoje iya nụ tụko parụ iya haa gbakashịhu.
51 Ọ dụru nwokorọbya lanụ, tsoru Jizọsu. Ẹbe ọ dụdu iphe, o yeru l'ẹhu; gbahaẹpho
ẹkwa ọchaa, ọ gbaphuru onwiya l'ẹhu. E meahaa g'e gude iya.
52 Ọ parụ ẹkwa ọchaa ono haarụ phẹ; kwofu gbaru ọto gbalaa.

Jizọsu nọ l'iphu
ọgbo-ikpe ndu Jiu
(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jiọn 18:13-14,19-24)

53 Noo ya; ẹphe kpụta Jizọsu kpụjeru onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Ndu-ishi uke
Chileke; mẹ ndu bụ ọgerenya; mẹ ndu ezije ekemu bya edzugbua.
54 Pyịta nọdu etso iya ụzenya ụzenya bya etsoru phẹ bahụ l'ibe onye-ishi ndu-ishi
uke Chileke ono. O je anọdu anọo l'ẹka ndu nche nọ; nyaahaa ọku.
55 Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu ọgbo-ikpe ono g'ẹphe ha chọahaa iphe, ẹphe a-sụ
lẹ Jizọsu meru; g'ee-shi kpee ya mpfugbu; ọphu ọ dụdu iphe, ẹphe hụmaru, o meru.
56 A dụkpoo igwerigwe gude ibo gbaa ya ekebe; ọphu ekebe phẹ adagbajẹdu.
57 Ndu agbẹshi dzụahaa ụka sụ:
58 Anyịbedua nụmakpooru lẹ nchị anyi l'ẹka oopfu sụ: “Mu e-mebyishi eze-ụlo
Chileke ọwa-a, bụ nemadzụ gude ẹka kpụa ya-a; l'ime abalị ẹto; mu akpụa ọzo, ete
egudedu ẹka kpụa.”
59 Ọphu ekebe phẹ adakọtakwarupho l'ono.
60 Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke bya agbalihu l'edzudzu-ọha ono bya ajịa Jizọsu
sụ: “?Tii yedu ọnu l'iphe, bụ ekebe ọwa-a, ẹphe agbagbaa ngu-a?”
61 Ọphu o pfuduru opfu; ọ nọkirishiepho nwadoo. Onye-ishi uke ono jịa ya ọzo sụ
iya: “?Bụ ngu bụ Kéreshi ọbu? ?Ị bụ Nwa Onye ono, a gọru Ọnu-ọma nụ ono?”
62 Jizọsu sụ iya: “Ee; ọo mu bụ iya. E -mechaa bẹ unu a-hụmakwaa Abụbu-Ndiphe
l'ẹka ọ nọ l'ẹkutara Chileke, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike. Unu ahụmakwa iya phọ l'ẹka ọ
nọ l'urwukpu shi l'imigwe abya.”
63 Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono woru uwe nkiya zijaa sụ: “?Bụbahunaa ekebe
gụnu ọzo bẹ anyi achọkwadu?
64 ?Unu nụmawaru epfubyishi, oopfubyishi Chileke? ?Bụ gụnu bụ ikpe unu?”
Ẹphe tụko nmaa Jizọsu ikpe ọnwu sụ: “Iphe, gbaru iya nụ bụ ọnwu.”
65 Ẹphe vụahaa ya ọnu-mini; woru iphe kechia ya ẹnya; chiahaa ya ẹchachi; sụ
iya: “Pfunaa mpfuchiru ọbu!” Ndu nche kpụta iya awagọ iya ẹka.

Pyịta agọ lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jiọn 18:15-18,25-27)

66 Gẹ Pyịta nọro l'etezi l'ụlo-ikpe ono; onye lanụ l'ime ụnwumgboko, ejeru onye-
ishi uke ono ozi ghatashia;
67 bya ahụma Pyịta l'ẹka ọonya ọku; bya elee ya ẹnya sụ iya: “Ị yịkwa lẹ ndu etsoje
nwọphu Nazaretu; mbụ Jizọsu!”
68 Ọ gọfu sụ iya: “O to dokwaru mu ẹnya! Mu ta amakwa iphe, iipfu.” Ọ lụfu l'ẹka
ono mbụ Pyịta; je anọdu l'ọnu ọguzo. Oke-ọku raa ọ́rà.
69 Nwamgbọko ono hụmakwa iya ọzo bya awatakwa epfuru ndu pfụru lẹ mgboru
ẹka ono sụ phẹ: “Nwoke-a yịkwa lẹ ndu etsoje Jizọsu.”
70 Pyịta gọfukwa ọzo.

Ọ nọepho nwanshịi; ndu pfụgbaru lẹ mgboru ẹka ono sụ Pyịta: “Ị yịchaa ya-a. ?Tị bụdu onye Gálili?”
71 Ọ wata eri angụ sụ gẹ Chileke gbukwaa ya ilu mẹ ọ -bụdu ire-lanụ bẹ ya epfu ono; sụ: “Mu ta amakwa onye ono, unu epfu opfu iya ono.”
72 Oke-ọku raa ọ́rà teke ono teke ono k'ugbo ẹbo. Pyịta nyata gẹ Jizọsu pfujeru ono sụ: “Oke-ọku bya ara ọ́rà ugbo labọ bẹ ị gọakwaru ẹgo ugbo ẹto l'ị tị madụ mu.” Ọ raahaa ẹkwa.

15

Payịleti ajị Jizọsu ajị
(Mat 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jịọn 18:28-38)

1 Nchi bọhuepho; ndu-ishi uke Chileke; mẹ ndu bụ ọgerenya; mẹ ndu ezije ekemu; mbụ iphe, bụkpoo ọgbo-ikpe ndu Jiu g'ẹphe hakọta bya achịa idzu; e kee Jizọsu ẹgbu bya akpụru iya je eye Payịleti l'ẹka.
2 Payịleti bya ajịa ya sụ: “?Ị bụ Eze ndu Jiu?”
Jizọsu sụ iya: “Ọoekwa ngu phọ bẹ o shi l'ọnu.”
3 Ndu-ishi uke Chileke bya epfushiahaa igwerigwe iphe, ẹphe sụru l'o meru.
4 Payịleti byakwa asụ Jizọsu: “?Tọ dụkpodaa iphe, iipfu? ?Ọ kwa l'ị nụmaru igwerigwe iphe, ẹphe epfugbaa l'i meru?”
5 Ọphu Jizọsu epfuẹduru opfu. Ọ tụfu Payịleti ẹhu.

Eekpe Jizọsu mpfugbu
(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jịọn 18:39—19:16)

6 Noo ya; ọ bụwaa omelalị phẹ l'anọdu abọ Ọbo Ojeghata ono bẹ Payịleti ahajẹru phẹ onye mkpọro lanụ g'ọ la; mbụ onye ẹphe sụkpoerupho g'ọ haarụ phẹ.
7 Ọ dụru onye mkpọro lanụ, eekuje Barabasu, yị lẹ ndu kwefuru gọvumenti ike bya egbukwaaphọ ọchi; a tụa phẹ mkpọro.
8 Igwe ọha ono bya bya arwọahaa Payịleti g'o meeru phẹ iphe, oomejehawaru phẹ.
9 Payịleti sụ phẹ: “?Bụ gẹ mu haarụ unu Eze ndu Jiu g'ọ la tọo?”
10 Kẹle o doru iya ẹnya l'ọo ẹnya-pfụrupfuru bẹ ndu-ishi uke Chileke gude kpụtaru iya ya.
11 Ndu-ishi uke Chileke ono kpalia igwe ọha ono sụ phẹ g'ẹphe kebeẹkwapho g'ọ hachiaru phẹ Barabasu.
12 Payịleti sụ phẹ: “?Unu sụkwanuru gẹ mu mee onye-a, unu sụru l'ọ bụ Eze ndu Jiu-a gụnu?”
13 Ẹphe tụa ụzu; sụ: “Pfụ-gbua ya!”
14 Payịleti sụ phẹ: “?Kẹ gụnu? ?Bụ gụnu bụ iphe, dụ ẹji, o meru?”
Ẹphe kabakpọo ya arashi ike sụ: “Pfụ-gbua ya!”
15 Ọo ya bụ; Payịleti chọahanaa gẹ ya mee iphe, dụ ikpoto ọha ono ree; bya ewonụru Barabasu haa g'ọ la; kpụru Jizọsu nụ ndu ojọgu g'ẹphe chia ya ẹchachi. Ẹphe chichaa ya iphe; ọ kpụru iya nụ phẹ g'ẹphe je je akpọpyabe iya l'oswebe.

Ndu ojọgu eme Jizọsu sukusuku
(Mat 27:27-31; Jịọn 19:2-3)

16 Ndu ojọgu bya akpụru Jizọsu bahụ l'eze ụlo nnajịoha, bụ Payịleti bya ekukọta iphe, bụ ndu ojọgu g'ẹphe ha. 17 Ẹphe bya eworu uwe kpowula-kpowula uswe yee ya bya egude obvu kpaa okpu woru kpube iya;
18 bya ekeleahaa ya ekele ndu ojọgu asụje iya: “Ndzụ dụkwa ngu! Eze ndu Jiu!”
19 Ẹphe gude mgbọro kụkposhiahaa ya ishi; gbụahaa ya ọnu-mini; gbuaharu iya ikpere l'alị gude akwabẹ iya ùbvù.

20 Ẹphe meghechaa ya sukusuku ono bya eyefu iya uwe uswe ono; bya eyee ya uwe
iya; bya akpụru iya jeshia g'ẹphe je je akpọpyabe iya l'oswebe.

Aakpọpyabe Jizọsu l'eli oswebe
(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jiọn 19:17-27)

21 Ẹphe tụgbua bya ahụma Sayịmonu nwoke Sayirini, shi ndu-ẹgu phẹ alwa. Ọo
ya bụ nna Alẹguzanda yẹle Rufọsu. Tọbudu iya bụ; ẹphe kebuta nwoke ono g'o vuta
oswebe, ee-gude kpọ-gbua Jizọsu.
22 Ẹphe kpurwua Jizọsu l'ẹka eekuje Gọlugota, bụ iya bụ "Okpokoroko Ishi."
23 Ẹphe woru mẹe, a gwarụ manụ-mẹru nụ iya g'ọ ngụa. Ọphu o kwedu iya
angụngu.
24 Ẹphe woru iya kpọpyabe l'oswebe l'ẹka ono; woru uwe iya kee. Ẹphe tụaru iya
ido g'ẹphe maru ọphu a-dabarụ onyenọnu.
25 Teke ono, a kpọpyaberu iya l'oswebe ono bụ l'ẹnyanwu agbakota.
26 E dee iphe ono, e boru iya ibo iya ono l'eli oswebe ono, bụ iya bụ l'ọ bụ "Eze ndu
Jiu."
27 Ẹka ono bẹ a kpọpyabekwarupho ndu ana nfụ ụmadzu labọ. Onye ọphuu nọdu
l'ẹkutara iya; onye ọphuu l'ẹkicha iya.
28 Iphe, e dehawaru l'ẹkwo-opfu Chileke vụa sụru: "A gụru iya yeru ndu ẹjo-iphe."
29 Ndu aghata aghata nọdu ekweru iya une asụje iya: "Hẹe! ?Tọbudu ngu bụ ọphu
sụru l'ii-nwukpọshi eze-ụlo Chileke; gude ujiku ẹto kpụkwaa ya?
30 Nyizetanụ l'oswebe ono bya adzọo onwongu."
31 Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu ezije ekemu pfuaru iya kwaphu kwaphu sụ: "Ọ
dzọru ndu ọzo; ọphu ọ dụedunu ike dzọo onwiya."
32 "Ngwanụ gẹ Kéreshi ọbu, bụ Eze ndu Ízurẹlu shinu l'oswebe ono nyizeta nta-a;
anyi -hụmakwanu iya; anyi amaru l'ọ bụpho Kéreshi eviya."
Unwoke labọ ono, a kpọpyaberu ẹphe l'iya ono nọdu akọkwa iya phọ ọnu.

Anwụhu Jizọsu
(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jiọn 19:28-30)

33 Ẹnyanwu keẹrupho l'ishi; nchi jihu l'alị ono mgburugburu; nọo gbiriri jasụ
l'ẹnyanwu agbuze.
34 Ẹnyanwu gbuzeẹpho; Jizọsu chia mkpu sụ: "Eloyi! Eloyi! ?Lema sabakutani?"
Bụ iya bụ: "Chileke mu! Chileke mu! ?Bụ gụnu bẹ o gude ị haa mu nkịnyi mu?"
35 Ndu harụ pfụru l'ẹka ono nụma iya sụ: "Unu gebekwa; ọ dụkwa g'ooku Elayịjia."
36 Onye lanụ gbagbụa je eworu asancha ọphu amịje mini woru gwọo lẹ mẹe-venịga;
woru tsebe l'eli oshi, dụ ogologo woru nụ iya g'ọ ngụa; sụ g'a maẹduru: ?Elayịjia a-bya
ekufuta iya.
37 Jizọsu bya echishia mkpu ike bya atụ-buhu unme; ọ bụru iya anwụhu.
38 Ẹkwa, eegudeje gbobuta ẹnya ẹka aagwajẹ Chileke, nọ l'ime eze-ụlo Chileke ono
shiẹpho l'ishi gbaẹpho kẹ tararaa jasụ l'alị gbajahụ ẹbo.
39 Onye-ishi ojọgu ndu Romu, pfụru Jizọsu l'iphu teke ono hụmaepho g'o chiru
mkpu nwụhu nno ọ sụ: "?Unu maru-a lẹ nwoke-a bụkwa Nwa Chileke eviya?"
40 Ọ dụru ụnwanyi, nọkwapho ụzenya l'ẹka ono ele ẹnya g'ẹphe maru iphe, eme
nụ. Meri onye Magudala yị l'ụnwanyi ono. Meri ne Jiosẹsu; waa Jiemusu kẹ nwata
yịru iya; waa Salomi.
41 Ụnwanyi ono shi etso Jizọsu bya ejeru iya ozi teke ọ nọ lẹ Gálili; mẹkpowaro
ụnwanyi ọzo, tso iya bya Jierúsalẹmu, nọkwapho l'ẹka ono ele ẹnya.

Elili Jizọsu
(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jiọn 19:38-42)

42 Noo ya; o rwua gẹ nchi jihuẹrupho lẹ mbọku, akwakọbeje k'echele iya bụ eswe atụta unme;
43 Jiósẹfu, bụ onye Arimatiya bya abụru onye nweru ẹnya l'ọgbo-ikpe ndu Jiu, shihaakwaphọ ụzenya leta ẹnya teke Chileke e-goshi l'ọo ya bụ eze; shihukwaphọ obu ike jepfu Payịleti je arwọo ya g'a haarụ iya odzu Jizọsu gẹ ya je elia.
44 Ọ dụkpoo Payịleti biribiri shii l'ọ nwụhu-kebewaru. Ọ bya ekua onye-ishi ndu ojọgu ono bya ajịa ya: "?Bụ eviya l'ọ nwụhuwaru?"
45 Payịleti nụmachaepho l'ọnu onye-ishi ndu ojọgu ono lẹ Jizọsu nwụhuwaru; ọ sụ Jiósẹfu g'o jewarọ je apata iya lia.
46 Jiósẹfu bya atụgbua bya eje anmata ẹkwa ọchaa; bya eje je apazeta odzu Jizọsu; bya eworu ẹkwa nmabẹchaa ya; bya eje enyebe odzu iya ono l'ilu, a tụru lẹ mkpuma; bya eswita oke mkpuma swichia ọnu ilu ọbu.
47 Meri onye Magudala waa Meri ne Jiosẹsu nọdu hụma ẹka e liru iya.

16

Eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jiọn 20:1-10)

1 O be l'ụzenyashi gẹ nsọ eswe-atụta-unme ono bvụerupho; Meri onye Magudala waa Salomi waa Meri ne Jiemusu kẹ nshịi tụgbua jeshia je akpata manụ, eshi mkpọ, dụ iche iche, ẹphe e-te Jizọsu gude kwaa ya.
2 O be lẹ nchi abọhu mbọchi Sonde; ẹphe jeshia l'ilu ono g'ẹnyanwu wawaru.
3 Ẹphe nọdu epfugbaa sụ: "?Bụkpoo onye e-swifuru anyi oke mkpuma ono, nọ l'ọnu ilu ono?"
4 Ẹphe jeshia apali ẹnya; e swifuwaa mkpuma ọbu. Mkpuma, eepfu opfu iya ọbu pakpọoru ẹka apaa.
5 Ẹphe kwoba l'ime ilu ono; bya ahụma nwokorọbya, nọ phẹ l'ẹkutara, yeru kpowula-kpowula uwe ọchaa. Ọ dụ phẹ biribiri; ndzụ gụahaa phẹ.
6 Onye ono sụ phẹ: "Ndzụ ba agụshi unu. ?Ọ kwa l'ọo Jizọsu onye Nazaretu bẹ unu achọ; mbụ onye-a, a pfugburu l'oswebe-a? O tetaakwaru dzụru ndzụ ọzo! Ọ tọ nọhekwa l'ẹka-a. Unu byanụ ahụma ẹka e shi lia ya.
7 Unu je epfuaru iya ndu etsoje iya nụ waa Pyịta l'o vuwaa unu ụzo jeshia Gálili; l'unu a-hụma iya l'ẹka ono, bụ iphe, o pfuhawaru unu-a."
8 Ẹphe kwofụta l'ilu l'ẹka ono bya agbagbụa lashịa. Ọnu kụgbabechaa phẹ akụgbabe. Ẹhu nọdu etekwa phẹ phọ etete. Ọphu ọ dụdu onye ẹphe pfuru iphe ono; ẹka ndzụ agụ phẹ.
9 Jizọsu shi l'ọnwu tetachaẹpho lẹ mbọku mbụ l'idzu ono; o mee gẹ Meri onye Magudala vuru ụzo hụma iya, bụ iya bụ nwanyị ono, ọ chịfuru ẹjo ọbvu ẹsaa, shi buru iya l'ime ẹhu ono.
10 Meri ono tụgbua je epfuaru iya ndu ẹphe lẹ Jizọsu shi aswịje l'ẹka ẹphe nọ ara ẹkwa iya.
11 O pfuchaaru phẹ l'ọ dzụ ndzụ; tẹme lẹ ya hụmakpooru iya l'ẹnya; ọphu ẹphe ekwedu l'ọo eviya.
12 E mechaa; Jizọsu gbaa ụgbugba ọzo byapfuta ụmadzu labọ l'ime ndu etsoje iya nụ l'ẹka ẹphe eje l'echiẹgu.
13 Ẹphe lwaphuta azụ je epfuaru iya ndu ọphuu; ọphu ẹphe ekwekwaphọ.

Jizọsu egoshi ndu
etsoje iya nụ onwiya
(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jiọn 20:19-23; Ndu 1:6-8)

14 E mechaa; ọ bya abyapfuta ụmadzu iri lẹ nanụ ono; l'ẹka ẹphe eri nri. Ọ
taahaa phẹ ụta sụ l'ẹphe bụ ndu abọje obu ẹbo; waa ndu ẹjo ọkpoma; kẹle ẹphe
te ekwetadụru l'iphe, ndu hụmaru iya nụ gẹ ya tetachaaru dzụru ndzụ pfuru bụ
eviya.
15 Ọ sụ phẹ: "Unu jedzuru ẹkameka lẹ mgboko l'ophu je epfukashia ozi-ọma-a
g'onyemonye nụmakota.
16 Onye kwetarụ nụ; e mee ya baputizimu bẹ Chileke aa-dzọta. Onye ete ekwedu
nụ bẹ aa-nma ikpe.
17 Ndu kwetarụ nkemu bẹ ee-gude iphe-ọhumalenya ọwa-a hụbe ama. Ẹphe e-
gudeje ẹpha mu achịshi ọbvu; gude ẹpha mu epfu l'olu Unme-dụ-Nsọ.
18 Ẹphe -chịta agwọ l'ẹka; ọ tọ dụdu iphe, oo-me phẹ. Teke ẹphe ngụru iphe, egbu
egbugbu; ọ tọ dụdu iphe, oo-me phẹ. Ẹphe -byia onye iphe eme ẹka l'o-wekọrohu."

Jizọsu alapfu Chileke l'imigwe
(Luk 24:50-53; Ndu 1:9-11)

19 Noo ya bụ; Nnajịuphu, bụ Jizọsu pfuchaaru phẹ opfu ono; Chileke wolia ya woba
l'imigwe. O je anọdu l'ẹkutara Chileke.
20 Ndu etsoje iya nụ laa je epfukashịahaa ozi-ọma ono l'ẹkameka. Nnajịuphu nọdu
eyeru phẹ ẹka l'ozi ono; shi l'iphe-ọhumalenya, ẹphe emegbaa egoshi l'ozi-ọma ono,
ẹphe ezi ono bụ l'ẹka Chileke bẹ o shi. Nokwa g'ọ dụ.

Ozi-ọma,
Luku
Deru

1 Eshi ọphu a dụwaa igwe wata ede akọ k'iphe, meẹbekpooru l'echilabọ anyi ono
l'ẹkwo;
2 ọ bụerupho g'a kọru iya anyi; mbụ ndu shi lẹ mbụ bụru ndu hụmaru l'ẹnya
mechaa bya abụru ndu ejeru opfu Chileke ozi; bụ gẹ ndu ono edegbaa;
3 bẹ ọ dụkwa mu phọ ree; onye ẹguru, bụ Tiyọ́filosu; gẹ mu tọoru ngu iphe, meru
nụ l'ọkpa iya l'ọkpa iya; eshinu mu tọru nwẹhu nwụkota iphemiphe ono, daru nụ
ono eshikpọo lẹ mbụ.
4 Iphe, mu ede bụ g'ị kwatakpọo maru ọkpobe-opfu ono, e gude ọnu zia ngu ono.

Ozi kẹ l'aa-nwụ Jiọnu, onye emeje baputizimu

5 Teke Herọdu bụ eze ndu Jiudiya bẹ ọ dụru onye ẹpha iya bụ Zakaráya, onye uke
Chileke. O shi l'ẹkali ọgbo uke kẹ Abáyijia. Ọ lụru nwanyị, shi l'ọkpa-ipfu Erọnu,
bụkwapho ọkpa-ipfu ndu-uke Chileke. Ẹpha nwanyị ono bụ Elízabetu.
6 Ẹphenebo tụkoru bụru ndu pfụberekoto l'iphu Chileke; emeẹbekota ekemu
Chileke g'ọ ha bya etsokọtakwapho nsọ Chileke g'ọ ha. Ẹphe te emejeduru iphe,
a tarụ phẹ ụta.
7 Ọ bụepho l'ẹphe lụru kahụ; ọphu ẹphe anwụtaduru nwa; kẹle Elízabetu ta atsụdu
ime.
8 Tọbudu iya bụ; Zakaráya nọdu eje ozi uke iya l'iphu Chileke; kẹle ozi uke rwuberu
ẹkali ọgbo uke nkephẹ.
9 A tụru ido, bụ nsọ, dụru phẹ nụ; ọ daaru iya l'abahụ lẹ mkpuru l'ẹka ẹnya
ẹka eegwejeru Chileke ngwẹja nọ je egwee ngwẹja ụnwù-isẹnsu, ẹnwuru iya eshi
kwẹekweekwee.
10 Ikpoto ndu ono l'ophu tụko kụru l'etezi epfu anụ Chileke g'ọ gbaru teke eeyeje
ọku l'ụnwù-isẹnsu ono.
11 Ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajịuphu chaa Zakaráya l'iphu bya anọdu l'ẹkutara ọru-
ngwẹja ono.
12 Meji tsukaha Zakaráya g'ọ hụmaru iya. Ndzụ wata iya agụgu.
13 Ojozi ono sụ iya: “Gẹ ndzụ ba agụshi ngu Zakaráya; kẹle opfu, i pfuru nụ Chileke
tụbawaru iya lẹ nchị. Nta-a bẹ Elízabetu, bụ nyee ngu l'a-nwụtaru ngu nwa-nwoke.
Iphe, ịi-gụ iya bụ Jiọnu.
14 Ọo ya bụ g'ẹhu atsọo ngu; l'i tee ẹswa; l'a-dụ igwerigwe tee ẹswa mẹ a -nwụe ya
phọ.
15 Kẹle ọo-bụru onye nweru ẹnya l'iphu Nnajịuphu, bụ Chileke; tẹme ọ tọo ngụkwa
mẹe; ọzoo iphe, aangụ angụngu, bụ iphe, atsụ atsụtsu. Unme Chileke bẹ e-shi l'ẹpho
ne iya buru iya l'ẹhu.
16 Igwerigwe ụnwu Ízurẹlu bẹ oo-me g'ẹphe dakọbe jepfu Nnajịuphu, bụ Chileke
phẹ.
17 Ọo ya bụ onye e-gude Unme Chileke; gude ike, dụ gẹ kẹ Elayịjia, onye
mpfuchiru Chileke vuru Kéreshi ọbu ụzo je akwakọberu iya ẹka. Ọo-gọ-zetaru
ụnwegirima obu nna phẹ. Ọo-gọta ndu bụ 'anụ-lẹ-nchị gọru ye l'ụzo ọkwa-ẹnya,
ọphu ndu pfụberekoto etso; g'ee-shi g'oo-dozikwarụpho Nnajịuphu ono ndu bụ ndu
a-kwakọberu abyabya iya.”
18 Zakaráya sụ ojozi-imigwe ono: “?Dẹnu gẹ mu e-shi maru l'iphemiphe-a bụ
ọkpobe-opfu; l'ẹka mu kahụwaru; tẹme nyee mu kahụakwapho?”

19 Ojozi-imigwe ono sụ iya: “Ọ kwa mbędua bụ Geburẹlu; onye anọje l'iphu Chileke.
Ọ kwa Chileke ziru mu gẹ mu bya epfuru yeru ngu; zia ngu ozi-ọma-a;
20 ọphu i kwetadụru l'opfu, mu pfuru bẹ a-vụ gẹ mu pfuru iya. Hụma ahụma; lẹ nta-
a bẹ ọnu a-bụru ngu kpụrukudukuu. I tii pfubaędu opfu jasụ mbọku, iphemiphe-a
a-vụkota. Opfu mu a-vụkotakwa l'o rwuberu iya.”
21 Igwe ọha kụru eche Zakaráya; ọphu ẹphe amadụ iphe, meru iphe, ọono ọdu
l'ime eze-ụlo Chileke ono.
22 Ọ fụtashia; ọphu ọ dụedu ike pfuru opfu yeru phẹ; ẹphe maru l'ọ phụru
ọphulenya l'ime eze-ụlo Chileke; ọphu o pfuędu opfu. Ọ bụwaru ẹka bẹ oogudeje
epfu opfu.
23 Eswe ozi uke iya -bvụepho; ọ lashịa ibe iya.
24 A nọnya; nyee ya, bụ Elízabetu tsụta ime. Ọ nọkota l'ụlo mkpụrumkpuru ọnwa
ise.
25 Ọ sụ: “Nta-a bẹ Nnajịuphu lecharu mu ẹnya bya eshia ụzo, dụ ẹgube-a nafụ mu
iphere l'iphu ndiphe.”

Ozi, eezi; l'aa-nwụ Jizọsu

26 O be l'ọnwa, kwe Elízabetu ọnwa ishii, ọ tsụtaru ime; Chileke byakwa ezia ojozi-
imigwe, bụ Geburẹlu g'o je Nazaretu l'alị Gálili
27 je ezia nwamgbọko ozi. Ẹpha nwamgbọko ono bụ Meri. Nwamgbọko ono bẹ yẹe
nwoke teke akwaswee. Onye eje iya alụlu bụ nwoke, ẹpha iya bụ Jiósẹfu. Nwoke ono
bụ onye ọnu-ụlo onye eze ndiche ono, bụ Dévidi.
28 Geburẹlu byapfuta Meri bya sụ iya: “?Ị dụpho ya? Onye Chileke kwabẹru
oke ùbvù! Nnajịuphu swikwaru ngu eswiru. Ị bụ onye Chileke gọru ọnu-ọma nụ
l'echilabọ ụnwanyi l'ophu.”
29 Meri nụma ekele ono; obu tsukahụ iya. Ọ rịa l'egomunggo iya sụ: “?Bụ ẹgube
ekele gụnu bụ ọwa?”
30 Ojozi-imigwe ono sụ iya: “Gẹ ndzụ ba agụshi ngu Meri; lẹ Chileke mewaru ngu
eze-iphe-ọma.
31 Hụma l'ịi-tsụta ime; nwụa nwa-nwoke; iphe, ịi-gụ iya bụ Jizọsu.
32 Ọo-bụru onye nweru ẹnya. Ee-ku iya Nwa Ọkalibe-kangokọtaru-nụ. Nnajịuphu,
bụ Chileke e-dobe iya l'aba-eze onye-iche iya ono, bụ Dévidi.
33 Ọo-bụru eze ndu ọnu-ụlo Jiékọpu jasụwaruro ya; ọphu ọ bubuhuduru eze
abubuhu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.”
34 Meri sụ ojozi-imigwe ono: “?Dẹnu gẹ mu e-shi tsụta ime l'ẹka mu lẹ nwoke eteke
akwaswee?”
35 Ojozi-imigwe ono sụ iya: “Unme Chileke l'a-bya asọpyabe ngu; tẹme ike kẹ
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ l'a-bya bya emee ngu ire l'ẹhu. Ọo ya bụ; nwa ono, ịi-nwụ
ono, bụ onye dụ nsọ ono bẹ ee-ku Nwatibe Chileke.
36 Tẹme; lekwa abụbu ngu, bụ Elízabetu tsụtafuakwaru ime nwoke lẹ nka-a. Ọnwa
ọwa kweakwaa ya ọnwa ishii; mbụ onye ono, e shi eku onye ata tsụdu ime ono;
37 kẹle Chileke ta adụdu iphe, nyịru iya ẹka ememe.”
38 Meri sụ: “Mu nọana-a! ?Ọ kwa lẹ mu nọwa Chileke l'ẹka. G'ọ dụnuru mu g'i
pfuru.” Ojozi-imigwe ono phuhu.

Meri eje ibe Elízabetu phẹ

39 E mechaa; Meri jịkobe gude ọso jeshia mkpụkpu lanụ, nọ l'alị Jiuda ẹka úbvú
jiru ejiji
40 bya abahụ l'ụlo Zakaráya bya ekele Elízabetu ekele.
41 Elízabetu nụmaepho ekele Meri; nwaswa ono mee ya ụkporo l'ẹpho. Unme
Chileke kparwuta Elízabetu l'ẹhu.

42 Ọ raa ya arara sụ: “Onye Chileke gọru ọnu-ọma nụ bẹ ị bụ l'ụnwanyi
mgburugburu; tẹme nwa ono, nọ ngu l'ẹpho ono bẹ Chileke gọkwarupho ọnu-ọma
nụ.
43 ?Bụ gụnu bẹ e kweru gẹ gụbedua, bụ ne Nnajịuphu mu bya ibe mu?
44 Kẹle teke olu ekele ngu rwuru mu lẹ nchị bẹ nwaswa, nọ mu l'ẹpho pfulihuru
tee ẹswa.
45 Gụbe nwanyị; g'ẹhu tsọ ngu ụtso; kẹle i kweru l'opfu ono, shi Nnajịuphu l'ẹka
rwua ngu nchị ono l'a-vụ.”

Ebvu, Meri agụ gude aja Chileke

46 Meri sụ:
“Obu mu l'ekutse Nnajịuphu.
47 Mu nọdu ete ẹswa lẹ
Onye-Ndzọta mu,
bụ Chileke.
48 Ọ gụberu mụbe nwanyị,
nọ iya l'ẹka iphe;
lẹ mụbe nwanyị ọphu bụ
mu bẹ ẹnya kachaa
alwalwa.
Ọgbomogbo e-shi nta-a wata
mu eku onye a gọru
ọnu-ọma nụ.
49 Ọkalibe, bụ Chileke
meshiwaru mu iphe,
nweru ẹpha.
Ẹpha Chileke dụ nsọ.
50 Obu-imemini, ọophujeru
ndu atsụ iya ebvu
eshije l'ọgbo sweru ọgbo.
51 O gudewaa ẹka iya egoshije
ọkpehu iya.
Ndu gude etsetse arị
ọriri l'obu phẹ bẹ
ọochikashije.
52 Ọolo-zetajẹ ndu-ishi,
ike dụ l'aba-eze phẹ.
Ọ nọdu ekulije ndu wozeru
onwophẹ alị.
53 Ndu ẹgu agụ bẹ oogudeje iphe,
dụ ree zụ-jia ẹpho;
l'ọ sụ ndu nweru iphe
g'ẹphe gbaru ẹka laa.
54 Ọ gbaru ndu-ozi iya,
bụ Ízurẹlu mkpu;
mbụ l'ọ nyatarụ phẹ;
phụaru phẹ obu-imemini.
55 Ono bụru iphe,
o pfuru nna anyi oche
phẹ, bụ iya bụ iphe,
o pfuru Ébirihamu yẹe
oshilọkpa iya g'ẹphe ha.”

56 Meri nọ-rwua iphe,
rwuru ọnwa ẹto l'ibe
Elízabetu phẹ;
tẹme ọ lashịa.

Anwụnwu Jiọnu,
onye emeje baputizimu

57 O rwua Elízabetu l'ezeda; ọ bya ezeda; nwụa nwa-nwoke.
58 Obutobu iya mẹ abụbu iya phẹ; nụma ẹgube gẹ Chileke phụ-beru iya obu-imemini; ẹphe bya; ẹphe l'iya tee ẹswa.
59 Nwaswa ono nọepho abalị ẹsaa; o rwua lẹ k'ẹsato; ẹphe bya ebua ya úbvù. Ẹphe meahaa g'ẹphe gụbe iya ẹpha nna iya, bụ Zakaráya.
60 Ne iya sụ: "Awa-o. Ọ tọ bụkwa iya-o. Ọ kwa iphe, aa-gụ iya bụ Jiọnu."
61 Ẹphe sụ iya: "?Ị hụmajeru abụbu unu, zarụ ẹgube ẹpha ono?"
62 Ẹphe bya atụaru nna iya ẹka ẹba gude jịa ya iphe, ọ dụ iya g'a gụa nwata ono.
63 Ọ maa ẹka g'a nụ iya okwekpu, eedeje iphe. A nụ iya ya; o dee sụ: "Ẹpha iya bụ Jiọnu." Ọ dụkota phẹ biribiri.
64 Teke ono teke ono; ọnu kụhaa ya; ire tụshihu iya. O pfuahaa opfu gude jaahaa Chileke ajaja.
65 Ndzụ rwuta iphe, bụkpoo obutobu phẹ, nụmaru iphe ono. E pfudzuru iphe ono l'úbvú úbvú ono, dụ l'alị Jiudiya.
66 Iphe, bụkpoo ndu nụmaru iya nụ dobeẹ ya phọ l'ọkpoma phẹ; tụko epfugbaa sụ: "?Bụ gụnu bẹ nwata ọwa-a l'a-bụkpooru?" kẹle o doru ẹnya lẹ Chileke tụru iya ẹka; g'ọ bụru onye dụ iche.

Zakaráya epfuchiru Chileke

67 Unme Chileke kparwuta nna iya ono, bụ Zakaráya l'ẹhu; ọ wata epfuchiru Chileke sụ:
68 G'a gọru ọnu-ọma nụ
Nnajịuphu, bụ Chileke
Ízurẹlu;
kẹle ọ kpapfutaru ndu
nkiya bya agbata phẹ.
69 O meru gẹ Onye-Ndzọta,
nyịberu anyịbe fụtaru
anyi l'oshilọkpa
onye nọ iya l'ẹka,
bụ Dévidi.
70 Ono bụru iphe,
yẹbe Chileke gbẹ l'ọnu
ndu mpfuchiru iya,
dụru iya nsọ lẹ
teke ndiche pfua sụ
71 l'aa-dzọta anyi l'ẹka ndu
ọhogu anyi waa l'ẹka
ndu anyi dụ ashị;
72 g'ọo-phụa obu-imemini ono,
ọ sụru ndiche anyi phẹ
lẹ ya a-phụ ono;
wafụa g'ọo-nyata ukwe-iphe,
dụ nsọ,

o kweru ndu nkiya.
73 O rihakpọwaruro onye-iche,
bụ nna anyi Ébirihamu
angụ
74 l'ọo-nafụta anyi
l'ẹka ndu ọhogu anyi;
g'anyi ejeahaaru iya ozi;
ndzụ taa gụdu anyi;
75 anyi abụru ndu dụ nsọ;
bụru ndu pfụberekoto
l'iphu iya jasụ g'anyi
a-nọ-beru.
76 “Gụbe nwata ọwa-a;
Iphe, ee-ku ngu bụ
onye epfuchiru
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ;
kẹle ii-vuru Nnajịuphu
ụzo je abọoru iya ụzo;
77 je emee gẹ ndu nkiya maru
lẹ Chileke e-shi l'agụ
nvụ
l'iphe-ẹji dzọo phẹ;
78 kẹle oogudeje eme
odoo phụaru anyi
obu-imemini.
Oo-me gẹ ndzọta ọphu echi
echichi g'ẹnyanwu
wapfuta anyi
79 g'ọo-bụru ìphóró,
dụru ndu nọ l'ọchii
mẹ ndu ọnwu heru
gabala asọ-kputa;
waa g'oo-duru anyi
bahụ l'ụzo ẹhu-guu.”
80 Tọbudu iya bụ;
nwata ono nọdu evu;
bya aka enweru egomunggo.
Ọ nọo l'echiẹgu jasụ teke
ọ fụtaru l'edzudzu-ọha
ndu Ízurẹlu.

2

Anwụnwu Jizọsu
(Mat 1:18-25)

1 Ọ bụru teke ono bẹ eze nnajịoha, bụ Ọgosutosu tụru ekemu; sụ g'e deshia ẹpha onyemonye l'ẹkwo; mbụ iphe, bụkpoo onyemonye, bu l'ọhamoha, nọ l'alị-eze iya.
2 Ono bụ ọ́gú mbụ, e vuru ụzo gụa. Teke a gụru ọ́gú ono bụ teke Kwịriniyosu bụ nnajịoha ndu Siriya.
3 Tọbudu iya bụ; onyemonye lashịa ẹka a nwụru iya; jeshia g'e dee ẹpha iya l'ẹkwo.

4 Jiósẹfu shikwaphọ lẹ Nazaretu, nọ l'alị Gálili jeshia Bẹtulehemu, nọ l'alị Jiudiya;
ẹka a nwụru Dévidi, bụ eze ndiche; kẹle Jiósẹfu shi l'ọkpa-ipfu iya; bya abụru ndu
unuphu ono gẹdegede.
5 Jiósẹfu yẹe nwanyị ono, e kwetawaru l'ọo-lụ ono, bụ Meri swịru jeshia g'e dee
ẹpha phẹ. Teke ono bẹ ẹpho bewaru Meri l'ezeda.
6 Ọ bụru g'ẹphe nọ lẹ Bẹtulehemu bẹ ọ gbaru iya l'ezeda.
7 Ọ bya ezeda ọkpara iya nwoke; bya eworu nwamkpirikpu ẹkwa phụa ya; bya
eworu iya nyebe l'iphe, eeyejeru anụ nri; kẹle ọ tọ dụdu ẹka ẹphe a-nọdu l'ụlo ndu
ije.

Ojozi-imigwe ezi
ndu eche atụru ozi-ọma

8 Noo ya; ọ dụru ndu eche atụru, nọ l'ẹgbudu lẹ ndu ẹka ono; swiru igwe atụru
phẹ l'ẹnyashi ono.
9 Ojozi-imigwe, shi Chileke l'ẹka chafụta byapfuta phẹ; ogbu-nwịinwii Nnajịuphu
chaphee phẹ mgburugburu. Ndzụ rwuta phẹ.
10 Ojozi-imigwe ono sụ phẹ: “Gẹ ndzụ ba agụshi unu; unu ngabẹ nchị. Mu byaru
ezi unu ozi-ọma, l'e-me g'ẹhu tsọo ndiphe mgburugburu ụtso shii.
11 Kẹle a nwụru unu Onye-Ndzọta ntanụ-a lẹ mkpụkpu Dévidi; Onye-Ndzọta, bụ
iya bụ Kéreshi; bya abụru Nnajịuphu.
12 Waa iphe, e-me g'unu maru baa: unu a-hụma nwaswa, a phụru nwamkpirikpu
ẹkwa; nyebe l'iphe, eeyejeru anụ nri.”
13 A bya ele ẹnya; igwerigwe ojozi-imigwe ọzo kpofutawaa byapfuta ojozi-imigwe
k'ono ẹphe tụko aja Chileke ajaja asụje:
14 “Chileke, nọ l'imigwe gbaru
g'aakwabẹ iya ùbvù.
Amadụ, nọ l'alị,
bụ ndu kweru l'o yeru phẹ
obu bẹ ẹhu a-dụ guu.”
15 Ụnwu-ojozi-imigwe ono wụfuepho l'ẹka ẹphe nọ wụba l'imigwe; ndu eche atụru
ono wata epfupfu sụ: “G'anyi jeẹshikwa Bẹtulehemu je ahụma iphe-a, meru nụ-a,
Nnajịuphu tụru anyi ọnu iya-a.”
16 Ẹphe gude ọso chọru iya jeshia; je ahụma Meri yẹe Jiósẹfu bya ahụmakwapho
nwaswa ọbu, zẹ l'iphe, eeyejeru anụ nri ọbu.
17 Ẹphe hụmachaa ya; ẹphe bya eworu iphe ono, e pfuru phẹ l'opfu ẹhu nwata ono
woru kọoru ndu nọ l'ẹka ono.
18 Ọ tụfukota iphe, bụ ndu nụmaru iya nụ ẹhu; mbụ iphe ono, ndu nche atụru
pfuru phẹ ono.
19 Meri tụkokpoepho iphe ono g'ọ ha kwakọbe l'ọkpoma; agbaru iya egomunggo.
20 Ndu eche atụru ono lashịa. Ẹphe nọdu eje bya etu Chileke ẹpha; aja iya ajaja
iphemiphe ono, ẹphe nụmaru ono waa iphe ono, ẹphe hụmaru ono, dụepho g'e pfuru
phẹ iya onoya.

Eebu Jizọsu úbvù

21 A nọ-dzuẹpho abalị ẹsato; e bua nwata ono úbvù; bya agụa ya Jizọsu, bụ iya bụ
ẹpha, ojozi-imigwe pfuhawaruro; tẹme a tsụta ime iya ono.

Eeye Jizọsu l'ẹka Chileke
l'eze-ụlo Chileke

22 O rwua teke ọ gbaru Meri l'eme nsọ aswafụ ntụrwu, bụ iya bụ ekemu, shi Mósisu
l'ẹka; ẹphe kuru Jizọsu jeshia Jierúsalẹmu je g'ẹphe ye iya Nnajịuphu l'ẹka,

23 bụ iya bụ iphe, e deru l'ekemu Nnajịuphu sụ: “Iphe, bụkpoo nwa-nwoke, bụ iya
vu ụzo l'ẹpho ne iya bẹ ee-dobejeru Chileke iche*.
24 Ẹphe jekwarụpho anụ ngwẹja g'e gweeru Chileke, bụ iya bụ g'e pfuru iya l'ekemu
Nnajịuphu: kparaka labọ; ọzoo ụnwu ndu-pfu ẹbo-lẹchiko†.”
25 Ọ dụru onye Jierúsalẹmu, ẹpha iya bụ Simiyọnu. Nwoke ọbu bụ onye
pfụberekoto; bya abụru onye atsụ Chileke ebvu; ele ẹnya onye a-dụ Ízurẹlu obu.
Ọ bụ onye Unme Chileke jiru ẹhu;
26 tẹme Unme Chileke mehawaru g'ọ maru l'ọnwu tee shitadụ ẹka ọ nọ jasụ teke ọ
hụmaadaru Kéreshi, shi l'ẹka Nnajịuphu.
27 Unme Chileke duru iya bahụ l'eze-ụlo Chileke. O be teke ndu nwụru Jizọsu ku
nwata ono, bụ Jizọsu bata g'ẹphe meeru iya g'ekemu pfuru;
28 Simiyọnu bya ekuta iya heru jaahaa Chileke ajaja sụ:
29 “Nnajịuphu; haa gẹ mụbe
onye-ozi ngu nwụhu
l'ẹhu-guu nta-a,
bụ iya bụ opfu,
i pfuhawaru;
30 kẹle mu gudewaa ẹnya
mu hụma Ndzọta ono,
31 ị kwakọberu g'iphe,
bụ ọhamoha hụma-dzuru
ono,
bụ iya bụ iphe,
i kweru ukwe iya.
32 Ìphóró, e gude eme gẹ ndu
ọhozo maru ngu;
waa ìphóró,
a-bụru ùbvù kẹ ndu
nkengu, bụ Ízurẹlu.‡”
33 Nna nwata ono yẹle ne iya sachaa ọnu saa nchị l'iphe ono, Simiyọnu pfuru l'ẹhu
nwa phẹ ono.
34 Simiyọnu bya agọoru phẹ ọnu-ọma bya asụ Meri, bụ ne nwata ono: “Nwata-a bẹ
Chileke họtawaru g'ọ bụru e -vukota a daa; bụkwarupho a -kụbe ẹka a gbẹshi, dụru
igwe ọha lẹ Ízurẹlu; g'ọ bụkwarupho onye aa-dụ igwerigwe jịka nkiya.
35 Aagbẹ l'ẹka ono a madzuru iphe, ẹphe arị l'ime obu phẹ. Gụbedua bẹ aphụ a-
nọdu agbawashị obu g'e gude ogu-echi sụbaa ngu ọkpoma; mbụ l'opfu ẹhu nwata-a.”
36 Ọ dụkwarupho nwanyị, aza Ana, bụ onye mpfuchiru Chileke. Nwanyị ono bụ
nwa Fanuwẹlu. O shi l'ọkpa-ipfu Asha; bya abụwaru nwanyị ọgerenya. Ji iya kụru
iya akụku; lụa ya apha ẹsaa bya anwụhu; ẹbe ọ lụbaeduru ji.
37 Ọ nọwaa ụkporo apha ẹno l'apha ẹno. Ọphu ọo lụfujedu alụfu l'eze-ụlo Chileke.
Ọ nọdu anọduje abarụ Chileke ẹja; aswị ẹgu epfu anụ Chileke eswe l'ẹnyashi.
38 Ọ byakwaphọ lẹ teke ono bya ekele Chileke ekele. Ọ bya epfua kẹ nwata ono nụ
iphe, bụkota ndu ele ẹnya gẹ Chileke gbata Jierúsalẹmu.

Ndu nwụru Jizọsu du iya alaphu azụ lẹ Nazaretu

39 Tọbudu iya bụ; ndu nwụru nwa ono meẹbekota iphemiphe g'ekemu Nnajịuphu
dụ; bya alaphushia azụ l'ibe phẹ, bụ Nazaretu, nọ l'alị Gálili.

---

* **2:23 2:23** Gụnaa Awụ 13:2,12. † **2:24 2:24** Gụnaa Uke 12:8. ‡ **2:32 2:32** Gụnaa Azá 42:6; 49:6.

40 Nwata ono vuta bya eshihu ike; bya akwashịa ẹnya ike; Chileke nọdu emeru iya
eze-iphe-ọma.

Nwata ono, bụ Jizọsu nọ l'eze-ụlo Chileke

41 Iphe, bụkpoo aphagapha bẹ ndu nwụru iya nụ ejeje Jierúsalẹmu mẹ o -be l'ọbo
Ojeghata.
42 O be gẹ Jizọsu nọwaru apha iri l'ẹbo; ẹphe tụko jeshikwaa Jierúsalẹmu g'ẹphe
ejejehawaa.
43 Ẹphe nọ-dzuẹpho eswe ọbo-iphe ono bya alashịa. Nwata ono, bụ Jizọsu tsụkpaa
lẹ Jierúsalẹmu; ọphu ndu nwụru iya nụ amadụ.
44 Ẹphe jee ije ujiku ophu; tẹmanu ẹphe wata iya achọcho; kẹle ẹphe shi dobesu
l'ọ yị l'ikpoto ndu awụ l'ụzo ono. Ẹphe chọchaa ya l'ẹka abụbu phẹ nọ; chọo ya l'ẹka
ndu ẹphe maru nọ;
45 ọphu ẹphe ahụmaduru iya. Ẹphe chọru iya laphushia azụ lẹ Jierúsalẹmu.
46 Ẹphe chọo ya ujiku ẹto; tẹme ẹphe je ahụma iya l'eze-ụlo Chileke l'ẹka yẹle ndu
ezije ndu Jiu iphe nọ; ọ nọdu anga nchị l'iphe, ẹphe ezi bya ajịkwa phẹ phọ ajị.
47 Ọ dụ-dzukọtaru ndu anụ iphe, oopfu biribiri; mbụ g'iphe edobeje iya ẹnya; waa
g'o gude eye ọnu l'opfu ree.
48 Ndu nwụru iya nụ hụma iya; ọ kpọo phẹ opfu. Ne iya sụ: "Nwa mu; ?dẹnu g'o
gude i mee ya anyi ẹgube-a? ?Ị maru-a lẹ mu lẹ nna ngu gudekpọwaa ẹnya-mini
achọ ngu?"
49 Ọ sụ phẹ: "?Unu achọ mu ịcho-agha? ?Unu ta amahaadaa l'ọ gbaru gẹ mu nọdu
l'ụlo Nna mu?"
50 Ọphu opfu ono edoduru phẹ ẹnya.
51 O tsoru phẹ lashịa Nazaretu. Ọ nọdu emejekpọepho iphe, ẹphe ziru iya. Ne iya
wokpọerupho iphemiphe ono dobekọta l'obu.
52 Jizọsu nọdu akabaa akwa ẹnya eje; tẹme ọ nọdu evukwaphọ evuvu. Ọ dụ Chileke
ree l'obu bya adụ ndiphe.

3

Ozi, Jiọnu onye emeje baputizimu
ezi l'echiẹgu
(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jiọn 1:19-28)

1 O be l'apha, kwe Tayibiriyọsu, bụ eze nnajịoha apha iri l'ise, o shi bụtaru eze;
teke ono bẹ Pọnchiosu Payịleti bụ nnajịoha Jiudiya; Herọdu bụru ọchi-ọha Gálili;
nwanna iya nwoke, bụ Filipu bụru ọchi-ọha Ituriya; waa Tirakonayitisu; teke ono
kwaphọ bẹ Layiseniyasu bụ ọchi-ọha Abilinu.
2 Ọ bụkwarupho teke ono bẹ Anasu; waa Kayafasu bụ ndu-ishi uke Chileke; teke
ono bẹ Jiọnu nwa Zakaráya nọkwadu l'echiẹgu; noo teke Chileke kuru Jiọnu ono; zia
ya ozi.
3 Tọbudu iya bụ; ọ tụko ọhamoha, bupheru ẹnyimu Jiọ́danu mgburugburu jegbabẹ
ara iya arara sụ: "G'izimanụ iphe-ẹji unu lwa unu azụ; g'e mee unu baputizimu; ọo
ya bụ Chileke agụaru unu nvụ l'iphe-ẹji, unu meshiru."
4 Bụ iya bụ g'e deru iya l'ẹkwo Azáya, bụ onye mpfuchiru Chileke sụ:
"Ọ dụru onye ara iya arara
l'echiẹgu sụ:
'Unu meziaru Nnajịuphu ụzo.
Unu mee gbororo iya g'ọ
dụgbaa nhamụnha.
5 Ẹka dụ nsụda bẹ ee-nwuchi

enwuchi.
Úbvú waa òbvú bẹ
ee-gbuzekọta egbuze.
Ẹka dụ nggọdogo nggọdogo
bẹ unu a-pfụbe ọto.
Ẹka dụ
kpọkoro-kpọkoro-kpọkoro
l'aa-rwazee ya g'ọ kwọ
akwọkwo.
6 Iphe, bụkota nemadzụ
l'ophu l'a-hụmakota
gẹ Chileke e-shi dzọta
ndu nkiya.*’ ”
7 Noo ya bụ; Jiọnu sụ ikpoto ndu fụtaru nụ bya g'o mee phẹ baputizimu: “Unubẹ ụnwu, ẹjo agwọ nwụshiru-a! ?Bụ onye karụ unu g'unu gbalaaru oke ẹhu-eghu Chileke ono abya nụ ono?
8 Unu mịa amịmi g'oshi-ọmi. Mebyi, unu aa-mị bụ eme umere, goshiru l'izimanụ iphe-ẹji unu lwarụ unu azụ; unu lwapfutawaa Chileke. Unu ta arịkwa sụ: ?Ọ kwa lẹ Ébirihamu bụwanu onye-iche anyi phẹ. Unu ta amakwa l'o -beta g'ọ tọ dụ bẹ Chileke a-dụ ike meshia mkpuma-a g'ọ nwụshia ụnwu, a-bụru ụnwu Ébirihamu.
9 Mbụ lẹ nta-a bẹ a dabẹakwaru ogbunkụ l'upfu iphe, bụkpoo oshi. Oshi ọphu amịduru mebyi, dụ ree; l'e gbutsua ya chie l'ọku.”
10 Ikpoto ndu ono jịa ya sụ: “?Bụ gụnu bẹ anyi e-mekpọo nta-a?”
11 Ọ sụ phẹ: “G'onye nweru uwe ẹhu labọ yẹe onye enwedu nụ kee ya. G'onye nweru nri mekwaaphọ g'onye ọphuu meru.”
12 Ndu anajẹ ụtu byakwaphọ g'e mee phẹ baputizimu bya asụ iya: “O-zì-iphe; ?bụ gụnu bẹ anyịbedua e-me?”
13 Ọ sụ phẹ: “Unu ta anaghatajẹshi iphe, a karụ unu g'unu nata.”
14 Ndu ojọgu byakwaphọ bya ajịa ya sụ: “Anyịbedua-e; ?Anyi mekwanụ-a gụnu?”
Ọ sụ phẹ: “Unu ta anajẹshi nemadzụ iphe k'ẹhuka; ọphu unu ebojeshi nemadzụ ibo g'ee-shi g'unu naa ya iphe iya. G'ụgwo, aapfụ unu jije unu ẹpho.”
15 Ndu ono tụbata onwophẹ. Ẹphe tụko rịahaa l'obu phẹ sụ: “Ọo-bụkwaru-a nwoke-a bụ Kéreshi ọbu.”
16 Jiọnu bya eyeeru g'ẹphe ha ọnu sụ phẹ: “Mbẹdua bụkwa mini bẹ mu egudeje eme unu baputizimu. Obenu l'onye ka mu l'ishi ka mu l'ọkpa abyakwa; mbụ onye mu ta adụdu iphe, mu bụ l'ẹka ọ nọ kẹ gẹ mu tọfu iya eri akpọkpa iya. Onye k'ono e-gudeje Unme-dụ-Nsọ; waa ọku eme unu baputizimu.
17 O gudewaa ajakpa, oo-gude phụshia ẹswa lẹ balị; vuta ọphu bụ balị vuba l'ụlo iya; kpota ẹswa iya kporu ye l'ọku, ata nyịhudu anyịhu.”
18 Jiọnu nọdu ezi phẹ ozi-ọma gude ẹgube ono akasa phẹ nchị l'ụzo, dụ iche iche.
19 Ọle Ọchi-ọha, bụ Herọdu bẹ Jiọnu goshiru iphe-ẹji iya, bụ iya bụ kẹ Herọdiyasu, bụ nyee nwanna iya; waa k'ẹjo-iphe ọzowaro, bụ iphe, Herọdu megbaaru.
20 Ọ bya emefua ọphu ka njọ tukobe l'ono; kẹle ọ tụru Jiọnu mkpọro.

Jiọnu eme Jizọsu baputizimu
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Tọbudu iya bụ; ndu ono bya; Jiọnu mechaa phẹ baputizimu; Jizọsu byakwaphọ g'e mee ya; ọ nọdu epfu anụ Chileke. G'oopfukwadu anụ Chileke ono; igwe gheru ọnu.

---

* **3:6 3:6** Gụnaa Azá 52:10; Ebvu 98:2.

22 Unme-dụ-Nsọ dụepho gẹ ndo phezeta bya anọdu iya l'ẹhu. A nụma olu-opfu, shi
l'imigwe ono sụ: "Ị bụ nwa mu nwoke, mu yeru obu. I jiru mu ẹpho."

Eri Jizọsu
(Mat 1:1-17)

23 A nwụru Jizọsu; ọ nọo iphe, dụ g'ụkporo apha l'apha iri; tẹme o gbube ishi eje
ozi iya. A sụerupho l'ọ bụ nwa Jiósẹfu; Jiósẹfu bụru nwa Heli.
24 Heli bụ nwa Matatu; Matatu bụru nwa Lívayi; Lívayi bụ nwa Meliki; Meliki bụru
nwa Jianayi; Jianayi bụru nwa Jiósẹfu.
25 Jiósẹfu bụ nwa Matatayasu; Matatayasu bụru nwa Émọsu; Émọsu bụ nwa
Nahumu; Nahumu bụru nwa Hesuli; Hesuli bụru nwa Nagayi.
26 Nagayi bụ nwa Maatu; Maatu bụru nwa Matatayasu; Matatayasu bụ nwa
Sẹmeyinu; Sẹmeyinu bụru nwa Jiosẹku; Jiosẹku bụru nwa Jioda.
27 Jioda bụ nwa Jiowananu; Jiowananu bụru nwa Risa; Risa bụ nwa Zerúbabelu;
Zerúbabelu bụru nwa Shiyálutiyẹlu; Shiyálutiyẹlu bụru nwa Nẹri.
28 Nẹri bụ nwa Meliki; Meliki bụru nwa Adi; Adi bụ nwa Kosamu; Kosamu bụru
nwa Elumadamu; Elumadamu bụru nwa Ẹru.
29 Ẹru bụ nwa Jioshuwa; Jioshuwa bụru nwa Eliyiza; Eliyiza bụ nwa Jiọrimu;
Jiọrimu bụru nwa Matatu; Matatu bụ nwa Lívayi.
30 Lívayi bụru nwa Simiyọnu; Simiyọnu bụ nwa Jiuda; Jiuda bụru nwa Jiósẹfu;
Jiósẹfu bụ nwa Jionamu; Jionamu bụru nwa Eláyekimu.
31 Eláyekimu bụ nwa Meliya; Meliya bụru nwa Mena; Mena bụ nwa Matata; Matata
bụru nwa Nétanu; Nétanu bụ nwa Dévidi.
32 Dévidi bụru nwa Jiesi; Jiesi bụ nwa Óbẹdu; Óbẹdu bụru nwa Bówazu; Bówazu
bụ nwa Sálụmonu; Sálụmonu bụru nwa Náshọnu.
33 Náshọnu bụ nwa Amínadabu; Amínadabu bụru nwa Aduminu; Aduminu bụ
nwa Anị; Anị bụru nwa Hézerọnu; Hézerọnu bụ nwa Pẹ́rezu; Pẹ́rezu bụru nwa
Jiuda.
34 Jiuda bụ nwa Jiékọpu; Jiékọpu bụru nwa Áyizaku; Áyizaku bụ nwa Ébirihamu;
Ébirihamu bụru nwa Tera; Tera bụ nwa Nehọ;
35 Nehọ bụru nwa Sérugu; Sérugu bụ nwa Reyu; Reyu bụru nwa Pẹlegu; Pẹlegu
bụ nwa Iba; Iba bụru nwa Shela.
36 Shela bụ nwa Kayinanu; Kayinanu bụru nwa Afakusadu; Afakusadu bụ nwa
Shemu; Shemu bụru nwa Nuwa; Nuwa bụ nwa Lamẹku.
37 Lamẹku bụru nwa Metusela; Metusela bụ nwa Inọku; Inọku bụru nwa Jiarẹdu;
Jiarẹdu bụ nwa Mahalalilu; Mahalalilu bụru nwa Kayinanu.
38 Kayinanu bụ nwa Inọsu; Inọsu bụru nwa Sẹtu; Sẹtu bụ nwa Ádamu; Ádamu
bụru nwa Chileke.

4

Ama, Obutuswe aahụ Jizọsu
(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

1 Unme Chileke ji Jizọsu ẹhu. O shi lẹ Jiọ́danu lashịa.
2 Unme Chileke duta iya; o je anọo l'echiẹgu ụkporo abalị labọ. Obutuswe hụkota
iya ama teke ono. Ọ nọkota ụkporo abalị labọ ono; ọphu ọ dụdu nri, o rijeru. Ọ
nọ-dzuẹ ya phọ; ẹgu gụahaa ya.
3 Obutuswe ono sụ iya: "Ọ -bụru l'ị bụ Nwa Chileke sụnu gẹ mkpuma-a ghọo nri!"
4 Jizọsu sụ iya: "Ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru l'ọ tọ bụdu nri kpụrumu bẹ amadụ
e-gudeje nọdu ndzụ.*"

* **4:4 4:4** Gụnaa Dit 8:3.

5 Obutuswe ono bya eduru iya je anọdu l'ẹka dụ ephekerephe. A bya ajị ẹnya
birimu; o goshikọtawaa Jizọsu alị-eze ndiphe mgburugburu;
6 bya asụ iya: "Ọo ngu bẹ mu e-me g'ị bụru onye a-bụru ishi iphemiphe-a mẹ iphe,
dụ ree, nọ iya nụ; kẹle ọ bụ mu bẹ e yeru iya l'ẹka; tẹme ọ bụru onye dụ mu l'uche
bẹ mu a-nụ iya.
7 Ị -bakpọwaru mu ẹja; mu ahakọtaru ngu iya."
8 Jizọsu sụ iya: "Gbẹshi l'ẹka ono Nsetanu. L'ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru l'ọo
Nnajịuphu, bụ Chileke ngu bụ onye ịi-barụ ẹja; tẹme ọ bụru iya kpụrumu bụ onye
ịi-nọdu ejeru ozi!†"
9 Ọ bya eduru iya jeshia Jierúsalẹmu bya eworu iya dobe l'ẹka kachaa l'eli l'eze-ụlo
Chileke bya asụ iya: "Ọ -bụru l'ị bụ Nwa Chileke; shinu l'eli ẹka-a dafụ daa l'alị.
10 L'ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru lẹ Chileke a-karụ-a ụnwu-ojozi-imigwe iya g'ẹphe
leta ngu ẹnya; chee ngu nche.
11 L'ẹphe e-gude ẹka pata ngu apata; a -nọnyaa ị kpọo ọkpa lẹ mkpuma.‡"
12 Jizọsu sụkwanu iya: "Ẹkwo-opfu Chileke sụru-a; g'ị tị hụkwa Nnajịuphu, bụ
Chileke ngu ama.§"
13 Obutuswe hụkashichae ya phọ ama ono bya aparu iya buhaa kẹ nwa teke ono.
14 Jizọsu nọdu l'ike Unme Chileke lwatashịa Gálili. E pfudzuru nkiya l'iphe, bụkpoo
ndu bupheru Gálili mgburugburu.
15 Ọ nọdu ezije iphe l'ime ụlo-ndzukọ ndu Jiu phẹ. Onyemonye nọdu aja iya ajaja.

Aajịka Jizọsu lẹ Nazaretu
(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Ọ bya abahụ lẹ Nazaretu, bụ iya bụ ẹka e hefutaru iya. O rwua eswe-atụta-unme;
ọ byakwa abahụ l'ụlo-ndzukọ, bụ iphe, oomejehawaa. Ọ gbẹshi gẹ ya gụa iphe.
17 A bya anụ iya ẹkwo, Azáya onye mpfuchiru Chileke deru. Ọ bya aphụhaa ẹkwo
ono bya achọta ẹka e deru sụ:
18 "Unme Nnajịuphu dụ mu l'ẹhu;
kẹle ọ họtaru mu
gẹ mu je ezia ndu ụkpa
ozi-ọma.
O ziru mu gẹ mu je ezia ndu
a kpụtaru lẹ ndzụ
l'aa-ha phẹ;
Mu eje emee ndu atsụ ishi
g'ẹphe phụahaa ụzo.
Mu eje emee ndu aakpa
ẹhu g'ẹphe nweru
onwophẹ.
19 Tẹme gẹ mu bya arakaa
l'apha,
Nnajịuphu a-dzọta ndu
nkiya rwuakwaru.*"
20 O woru ẹkwo ono phụa g'e shi phụa ya; woru iya yephu azụ l'ẹka onye ejeru
ndzukọ ozi; bya anọ-zeta anọo. Iphe, bụkota ndu nọ l'ụlo-ndzukọ chịru ẹnya dzee
ya.
21 O pfuaharu phẹ sụ: "Ntanụ-a bẹ iphe, e deru l'ẹkwo-a, unu nụmaru-a vụru g'e
deru iya."

---

† **4:8 4:8** Gụnaa Dit 6:13. ‡ **4:11 4:11** Gụnaa Ebvu 91:11,12. § **4:12 4:12** Gụnaa Dit 6:16. * **4:19 4:19** Gụnaa Azá 61:1,2.

22 Ẹphe zụkota mgbede. Opfu ọma, l'afụshi iya l'ọnu dụ phẹ biribiri. Ẹphe sụ: "?
Tọ bụnaa nwa Jiósẹfu-a baa?"
23 Ọ sụ phẹ: "O doru mu ẹnya l'unu a-nmarụ mu ẹtu-a sụ: 'Gẹ nwọphu eme ọbvu
metanụ onwiya iphe, eme iya nụ. Anyi nụmawaru iphe, i megbabẹru lẹ Kapaniyọmu;
menaa ya l'alị ngu l'ẹka-a.' "
24 Ọ sụ phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; Onye mpfuchiru Chileke bẹ a ta
anatajẹkwa ree l'alị iya.
25 Sụ-a; unu nyatakwa l'ụnwanyi, ji phẹ anọedu dụkpokwaa igwerigwe lẹ Ízurẹlu
teke Elayịjia nọ, bụ iya bụ teke igwe buchiru mini apha ẹto l'ọnwa ishii; ẹjo ọkpa nri
bya l'alị ono mgburugburu.
26 Ọphu ọ dụkpodaa ụnwanyi ono mẹ nanụ, Chileke ziru Elayịjia g'o yeru ẹka;
gbahaarọ nwanyị, ji iya anọedu, bu lẹ Zarefatu, nọ l'alị Sayịdonu.
27 Ndu ekpenta dụkwapho igwerigwe lẹ Ízurẹlu teke Elayisha, bụ onye mpfuchiru
Chileke nọ. Ọphu ọ dụdu mẹ onye lanụ, ọ safụru ekpenta iya; gbaharọ Nemanu onye
Siriya."
28 Ẹphe nụmaepho nno; ẹhu wata eghu iphe, bụkpoo ndu nọ l'ụlo-ndzukọ ono
eghu shingushingu kpọ. Ẹphe tangịrihu.
29 Swọ-lihu; chịfu iya lẹ Nazaretu. Ẹphe duru iya je enyihu mkpakpọnu úbvú,
mkpụkpu phẹ dụ; meahaa g'ẹphe gbẹ l'ẹka ono tụfu iya; sụa ya ishi isuphu.
30 O shiẹlaa echilabọ ikpoto ndu ono; ọ bụru iya atụgbu.

Nwoke, ọbvu eme
(Mak 1:21-28)

31 Jizọsu nyizeta bahụ lẹ Kapaniyọmu, nọ lẹ Gálili. Ọ nọdu ezi phẹ iphe l'eswe-
atụta-unme kẹ ndu Jiu.
32 Ẹphe sachaa ọnu saa nchị kẹle opfu, oopfu goshiruphọ l'ọo Chileke ziru iya eviya.
33 No iya; ọ dụru nwoke, ọbvu eme, nọ l'ime ụlo-ndzukọ ono. Nwoke ọbvu ono
chishia oke mkpu sụ:
34 "Parụ anyi haa; Jizọsu onye Nazaretu! ?Bụ gụnu bẹ anyi lẹ ngu jigba? ?Ị bya
anyi emebyishi? Mu maru onye ị bụ. Ị bụ onye dụ nsọ, shi l'ẹka Chileke."
35 Jizọsu baarụ iya mba sụ: "Dobe ọnu doo! Fụta nwoke ono l'ẹhu!" Ọbvu ono bya
atụa nwoke ono ndapfụ l'edzudzu-ọha l'ẹka ono; bya afụta iya l'ẹhu; ọphu ọ dụdu
iphe, o meru nwoke ono.
36 Ọ dụ phẹ biribiri. Ẹphe pfuahaa sụ: "?Ẹgube opfu ọwa-a bụ gụnu? Onye ọphu
egudeje ẹgube nkamẹnya ọwa mẹ ike sụ g'ọbvu wụfuta; ẹphe awụfuta."
37 E pfudzuru kẹ Jizọsu l'ẹkameka l'iphe, bụkpoo mkpụkpu, nọ l'ẹka ono.

Jizọsu emeta igwerigwe ndu iphe eme
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

38 Ọ gbalihu; ọ bụru iya alụfu l'ụlo-ndzukọ ono bya abahụ ibe Sayịmonu. Ododẹnya
nọdu eme ne nyee Sayịmonu. Ẹphe rwọo ya g'ọ gbaaru iya mkpu.
39 Ọ bya apfụ-kube iya bya abaarụ ododẹnya ono mba; ọ parụ nwanyị ono haa;
nwanyị ono kwolihu wata phẹ akwaru ẹbyaa.
40 Ẹnyanwu nyịhushiepho; onyemonye, nweru onye iphe-ememe eme dutaru iya
Jizọsu; o rwuharu ọ bụru iphe-ememe, dụ ịdagha. Ọ byakwasẹkota phẹ ẹka mee
ẹphe wekọrohu.
41 Ọbvu nọdu awụfutaje l'ẹhu ikpoto ndu oome bya echigbaa mkpu asụje: "Ị bụ
Nwa Chileke!"
Ọle ọobajeru phẹ mba. Ọphu o kwejedu g'ẹphe pfua opfu; kẹle ẹphe maru l'ọo ya
bụ Kéreshi ọbu.

Jizọsu epfu opfu Chileke lẹ Gálili
(Mak 1:35-39)

42 Nchi bọhuepho; ọ tụgbua jeshia ẹka ọo-nọdu nwẹkinyi iya. Ikpoto nemadzụ
wata iya achọcho bya awupfuta iya; bya emeahaa g'ẹphe sede iya g'ọ tọ hahẹ phẹ
ahaha.
43 Ọ sụ phẹ: "Mu zifutajẹkwapho ndu mkpụkpu ọzo ozi-ọma ono, bụ iya bụ lẹ
Chileke egoshi lẹ ya bụ eze. Noo iphe, e zidoru mu bụ ono."
44 Ọ nọdu ara opfu Chileke arara l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu lẹ Gálili.

5

Jizọsu eku ndu mbụ, tsoaharu iya nụ
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 O be ujiku lanụ gẹ Jizọsu pfụru l'agụga eze-ẹnyimu Gẹnesaretu; ikpoto nemadzụ
nọdu asọpyabe iya asọpyabe abya anụma opfu Chileke.
2 Ọ hụma ụgbo labọ, nọ l'agụga mini ono. Ndu ịkokoro, shi nọdu l'ụgbo ono
lụfuwaa je anọdu asa ụgbu ịkokoro phẹ asasa.
3 Jizọsu bya abahụ l'ụgbo ono nanụ; ọphu bụ kẹ Sayịmonu bya asụ iya g'o
nwubaẹkwa ụgbo ono lẹ mini nwanshịi. Ọ bya anọdu anọo l'ime ụgbo ono; wata
phẹ ezi iphe.
4 O pfughechaẹpho iphe, oopfu; ọ sụ Sayịmonu:
"Kpọeshikwaru ụgbo bahụbaa l'ẹka mini dụ ogbu; je g'unu tụa ụgbu unu lẹ mini
nwụkoo ẹma."
5 Sayịmonu sụ iya: "Ọnyibe; anyi tụkoru ẹnyashi mgburugburu sekọta akanya iya;
ọ bụru kẹ mmanụ. Ọle eshinu i pfuru nno bẹ mu a-ghakwaa ụgbu ọbu ye lẹ mini."
6 Ẹphe meẹ ya phọ nno bya anwụkoo ikpoto ẹma, jiru ụgbu ono; k'ọphu ọ gbẹ eme
g'ọ lakaa ụgbu.
7 Ẹphe pheku ndu ịkokoro ibe phẹ, nọ l'ụgbo ọphuu g'ẹphe gbatarụ phẹ. Ẹphe bya
anwụ-jia ụgbo labọ ono; k'ọphu ọ watarụ emimi.
8 Sayịmonu Pyịta hụmae ya phọ; ọ bya adaa kpurumu l'iphu Jizọsu sụ iya: "Jiko
Nnajịuphu! Parụ mu haa jeshia iphe, iije; kẹle mu bụkwa onye iphe-ẹji."
9 Biribiri ikpoto ẹma ono, a nwụkoru ono gude Sayịmonu yẹe ndu ẹphe l'iya nọ.
10 Nokwaphọ g'ọ dụ ụnwu Zebedi, ẹphe lẹ Sayịmonu atụkoje ese ịkokoro ono, bụ
Jiemusu yẹe Jiọnu. Noo ya bụ; Jizọsu sụ Sayịmonu: "Gẹ ndzụ ba agụshi ngu. E -shi
ntanụ-a bụwaa nemadzụ bẹ ịi-nọdu esekutajẹ."
11 Ẹphe kpụfutachaepho ụgbo phẹ l'eli-mgboko; ẹphe hakọta iphemiphe tsoahaa
Jizọsu.

Onye ekpenta, Jizọsu meru o wekọrohu
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 O be ujiku lanụ gẹ Jizọsu nọ lẹ mkpụkpu lanụ; nwoke lanụ, ekpenta dzuru ẹhu
byapfuta iya. Ọ hụmaepho Jizọsu; ọ daa kpurumu rwọahaa ya sụ: "Nnajịuphu; ọ
-bụru uche ngu bẹ ii-menaa gẹ mu wekọrohu."
13 Jizọsu bya amachịa ẹka denyi iya sụ: "Ọ bụ uche mu. Ngwa wekọrohu!" Teke
ono kwaphọ ekpenta ono mishihu iya l'ẹhu.
14 Ọ karụ iya g'ọ tọ dụkwa onye oo-pfuru iya bya asụ iya: "Jechikwa g'onye uke
Chileke lerwee ngu ẹnya; l'i gwerụ ngwẹja, onye e metaru l'iphe, eme iya nụ anụje
nụ g'e gweeru ngu gẹ Mósisu tụru ekemu sụ g'e gweje iya. Ọo ya bụ gẹ ndiphe egude
nno maru l'i wekọrohuwaru."
15 Ọle a kabaẹlaa epfukashi kẹ Jizọsu pfudzuru iya k'ọphu ikpoto igwe ọha dzukọru
g'ẹphe nụma lẹ nchị; waa g'o mee phẹ g'ẹphe wekọrohu l'iphe, emegbaa phẹ nụ.
16 Obenu lẹ Jizọsu atsụlaje azụ je anọdu l'echiẹgu pfuru nụ Chileke.

Nwoke, iphe lọnwuru ibe ẹhu lanụ
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 O be ujiku lanụ gẹ Jizọsu nọ ezi iphe; ndu Fárisii waa ndu ezije ekemu dọkwarupho l'ẹka ono. Ẹphe shigbaa lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọ lẹ Gálili mẹ
Jiudiya; shigbakwaphọ Jierúsalẹmu bya. Ike Nnajịuphu, bụ Chileke mee ya g'ọ dụ
ike mee g'ẹhu dụkota ndu iphe eme ike.
18 Ọ dụru nwoke, iphe lọnwushiru ibe ẹhu lanụ, unwoke vu l'iphe, aazẹ azẹe gude
bya. Ẹphe chọkpoo ụzo, ẹphe e-shi vubata iya l'ime ẹka ono bya edobe l'iphu Jizọsu;
ọphu ọ dụdu.
19 Ẹphe mee nta mee imo; ọphu ẹphe ahụmaduru ụzo; opfu lẹ nemadzụ kụnukaru
akụru l'ẹka ono. Tọbudu iya bụ; ẹphe bya enyihu eli ụlo ono; je alafua ụzo l'ọma
mkpotsu; pyofu iphe-azẹe, nwoke ono zẹ. Ẹphe shi nno mee ya o rwua alị l'iphu
Jizọsu.
20 Jizọsu hụmaepho g'ẹphe gude kwetaberu lẹ ya a-dụ ike mee gẹ nwoke ono jee
ije; ọ sụ iya: "Nwoke ibe mu; a gụwaru ngu nvụ l'iphe-ẹji ngu g'ọ ha."
21 Ndu ezije ekemu waa ndu Fárisii ono wata arịri sụ: "?Bụ ẹgube nemadzụ gụnu
bụ ọwa-a, l'epfubyi ẹpha Chileke epfubyi-a? ?Bụ onye a-dụ ike gụaru nemadzụ nvụ
l'iphe-ẹji iya; gbahaa Chileke kpụrumu?"
22 Jizọsu maẹrupho iphe, ẹphe arị bya asụ phẹ: ?Ọ nwụru ịnwagha bẹ unu arị
ẹgube iphe ono?
23 ?Bụ ole ka nphe epfupfu? ?Bụ: A gụwaru ngu nvụ l'iphe-ẹji ngu? ?Tọo: Gbalihu
wata eje ije?
24 Ọle ọo g'unu a-maru l'e ziru Abụbu-Ndiphe g'ọ gụjeru nemadzụ nvụ l'iphe-ẹji, o
meshiru lẹ mgboko-a. Ọ sụ nwoke ono, iphe lọnwushiru ibe ẹhu lanụ ono: Ọo ngu
bẹ mu epfuru; gbalihu palita iphe-azẹe ngu; lashịa ibe ngu.
25 Nwoke ono kwolihu l'edzudzu-ọha ono pata iphe-azẹe ya; ọ bụru iya ala unuphu.
Ọ nọdu aja Chileke ajaja.
26 Ọnu kụgbabechaa ndu ono akụgbabe. Akpabiri iya gudechaa phẹ. Ẹphe jaahaa
Chileke ajaja. Ẹphe sụ: Anyi akabẹkwa hụma iphe, kpọru ọnu opfu ntanụ.

Ekuku Lívayi
(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 E mechaa; Jizọsu tụgbuepho l'ẹka ono bya ahụma onye ana akịriko, ẹpha iya
bụ Lívayi; ẹka ọ nọ l'ụlo okpoga akịriko. Ọ sụ iya: "Tsoru mu."
28 Ọ haa iphemiphe; gbalihu tsoru iya.
29 Lívayi bya akwaaru iya oke ẹbyaa l'ibe yẹbedua, bụ Lívayi. Ikpoto ndu ana
akịriko mẹ ndu ọzo bya anọdu ẹphe l'ẹphe tụko erigba nri ono.
30 Ndu Fárisii waa ndu ezije ekemu gụaharu ndu etsoje Jizọsu aphụ sụ: "?Bụ
gụnu meru iphe, unu lẹ ndu ana akịriko waa ndu ọzo, aamakwarụpho njọ ẹka eri
angụgba?"
31 Jizọsu sụ phẹ: "Ọ tọ bụkwa ndu ẹhu dụ ike bẹ eegudeje gbapfu onye eme ọbvu;
ọ kwa ndu iphe eme.
32 Mu ta abyakwaru eku ndu pfụberekoto; ọ kwa ndu iphe-ẹji bẹ mu byaru eme
g'izimanụ lwa azụ."

Aswịru Chileke ẹgu
(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Ẹphe sụ iya: "?Dẹnu g'o gude ndu etsoje Jiọnu nọdu aswịje ẹgu epfu anụ Chileke;
nokwaphọ gẹ ndu etsoje ndu Fárisii aswịje; obenu lẹ ndu etsoje ngu nụ eri angụ g'ọ
dụ phẹ?"

34 Jizọsu sụ phẹ: “?Unu a-gbẹ meahaa gẹ ndu byaru ekele-nwanyị gbẹ swị ẹgu;
l'ẹka ẹphe l'onye eme ekele-nwanyị nọkwadu l'ẹka-a?
35 Ọ dụkwaru teke ee-mechaa nafụ phẹ onye ono, eme ekele-nwanyị ono. Ọo ya
bụ; ẹphe aswịahawaro ẹgu teke ono.”
36 Ọ bya anmaaru phẹ ẹtu sụ: “A ta alakatajẹkwa uwe ọ̀phúú gude gbachia akahụ
uwe. Onye meru iya nụ; onye ono alakaa k'ọ̀phúú ono alaka; tẹme mpekala uwe
ọ̀phúú ono yẹle akahụ uwe ono taa gbadụru nanụ.
37 Ọphu a wụjeduru mẹe ọ̀phúú ye l'ugbobele-mẹe, riwaru phẹripheri. Ọdumeka
mẹe ọ̀phúú ono agbawashịa ugbobele ono; mẹe ono awụshihu; ugbobele ono
agbakpọhukwapho.
38 Obenu lẹ mẹe ọ̀phúú bẹ eeyeje l'ugbobele ọ̀phúú.
39 Onye angụje akahụ mẹe bẹ k'ọ̀phúú ta agụjeedu. Noo kẹle ọosuje l'akahụ iya
phọ ka iya ree.”

6

Eswe-atụta-unme
(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 O be l'eswe-atụta-unme; Jizọsu phẹ nọdu aghata l'ẹgu, a kọru witi; ndu etsoje iya
nụ wọtaahaa akpụru witi ono harụ nmaa swọkoswoko wata atata.
2 Ndu Fárisii harụ sụ phẹ: “?Bụ gụnu meru iphe unu eme iphe, e te emejedu l'eswe-
atụta-unme?”
3 Jizọsu sụ phẹ: “?Unu ta agụduru l'ẹkwo-opfu Chileke iphe, Dévidi meru l'ẹka ẹgu
agụ yẹe ndu ẹphe l'iya swị.
4 G'ọ bahụru l'ụlo Chileke je ewota buredi, e doberu Chileke iche woru taa, bụ
buredi, onye ọzo ta atajẹdu; gbahaa ndu-uke Chileke. Ọ hakwarụpho nụ ndu ẹphe
l'iya swị?”
5 Jizọsu sụ phẹ: “Ọ kwa Abụbu-Ndiphe bụ Nnajịuphu, nwe eswe-atụta-unme.”

Onye ẹka lanụ nwụhuru anwụhu
(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

6 O be l'eswe-atụta-unme ọzo gẹ Jizọsu bahụru l'ụlo-ndzukọ phẹ je eziahaa iphe; ọ
dụru nwoke, nọ l'ẹka ono, ẹkutara nwụhuru anwụhu.
7 Ndu ezije ekemu waa ndu Fárisii geahaa Jizọsu ngge g'a maẹshikwaru: ?l'oo-me
g'ẹhu dụ nemadzụ ike l'eswe-atụta-unme; g'ẹphe achọkwanaa ọphu ẹphe a-sụ l'o
meru.
8 Ọle Jizọsu mawaru egomunggo phẹ bya asụ nwoke, ẹka nwụhuru anwụhu ono:
“Gbẹshi bya apfụru l'atatiphu onyemonye l'ẹka-a!” Nwoke ono gbalihu je apfụru.
9 Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu jịa unu ajị. Ekemu eswe-atụta-unme ?bụ g'e meje ree; tọo
g'e meje ẹjo-iphe? ?Bụ g'a dzọje ndzụ; tọo bụ g'e mebyije ndzụ emebyi?”
10 Ọ bya aghaa ẹnya lephechaa phẹ g'ẹphe ha bya asụ nwoke ono: “Ngwa; lọchia
ẹka alọchi!” Ọ lọchia ẹka. Ẹka ono bya eteta iya.
11 Ẹphe swọ-lihu wata achị idzu iphe, ee-me Jizọsu.

Jizọsu ahọta ụmadzu iri l'ẹbo
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 Tọbudu iya bụ; o be ujiku lanụ; Jizọsu bya ejeshia ẹka úbvú dụ igwe; jeshia
epfuru nụ Chileke. O pfukọta nụkota Chileke ẹnyashi ophu mgburugburu.
13 Nchi bọhu; ọ bya ekua ndu etsoje iya nụ bya ahọta phẹ ụmadzu iri l'ẹbo. Ọ gụa
ndu ono ndu-ishi-ozi iya.
14 Ndu ọ bụ bụ: Sayịmonu onye ọ gụru Pyịta; waa Anduru, bụ nwune iya; waa
Jiemusu; waa Jiọnu; waa Filipu; waa Batụlomiyu;

15 waa Matiyu; waa Tọmosu; waa Jiemusu, bụ nwa Alufiyọsu; waa Sayịmonu, onye
yị l'ọgbo, l'adzọ g'alị Jiu dụru ndu Jiu;
16 waa nwa Jiemusu, bụ iya bụ Jiudasu; waa Jiudasu Isukariyọtu, bụ iya mecharu
nọdu lẹ mpfụbe; e gude Jizọsu.

Jizọsu ezi iphe bya eme
ndu iphe eme g'ẹphe wekọrohu
(Mat 4:23-25)

17 Jizọsu yẹle ndu ono, ọ họtaru ono tụko shi l'eli úbvú ono kpọ-zeta; bya anọdu
lẹ mkpọ-ze iya; ẹphe l'ikpoto ndu etsoje iya nụ ọzo; mẹ oke igwerigwe ndu shigbaa
lẹ Jiudiya l'ophu; mẹ Jierúsalẹmu; mẹ ọha ọnu-eze-ẹnyimu Taya waa Sayịdonu; ndu
byaru anụma iphe, oo-zi; waa g'o mee g'ẹphe wekọrohu l'iphe, emegbaa phẹ nụ.
18 Ndu ọbvu eme wekọrohuchakwapho.
19 Ikpoto ndu ono tụko emegbaa g'ẹphe denyigbaa ya ẹka; kẹle ike, shi iya l'ẹhu
emeje g'ẹphe wekọrohuchaa g'ẹphe ha.

Ẹmereme l'aphụ
(Mat 5:1-12)

20 Jizọsu bya apalia ẹnya dabẹ ndu etsoje iya nụ bya asụ:
"Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ unubẹ
ndu ụkpa;
kẹle ẹka Chileke bụ eze bụ
k'unu.
21 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ unubẹ
ndu ẹgu agụ nta;
kẹle ẹpho e-ji unu.
Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ unubẹ
ndu akwa ẹkwa nta;
kẹle unu a-chịa ọchi.
22 "Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ unu mẹ amadụ -kpọo unu ashị; wuchia unu ewuchi; akọ
unu ọnu; eku unu ndu ẹjo-iphe opfu l'unu kweru kẹ Abụbu-Ndiphe.
23 G'ẹhu tsọo unu mbọku ono; unu pfulihu tee ẹswa; kẹle obunggo unu parụ ẹka
l'imigwe; kẹle ono bụkwapho gẹ nna phẹ ndiche megbaaru ndu mpfuchiru Chileke.
24 "Ọle; nshịokwaro unubẹ ndu
nweru iphe;
kẹle unu natabẹbewaru
iphe, rwuberu unu.
25 Nshịo unubẹ ndu ẹpho jiru
nta-a;
kẹle ẹgu a-gụ unu.
Nshịo unubẹ ndu achị ọchi
nta;
kẹle unu a-kwa ẹkwa
gụa aphụ.
26 "Nshịo unu; mẹ onyemonye -nọdu epfu l'unu eme ree; kẹle ono bụkwapho gẹ
nna phẹ ndiche pfuru kẹ ndu mpfuchiru, shi epfuje iphe, Chileke epfuduru."

Eye ọhogu obu
(Mat 5:38-48; 7:12a)

27 "Ọle iphe, mu a-karụ unubẹ ndu anụ iya nụ bụ: Unu yee ọhogu unu obu; unu
mejeru onye unu dụ ashị ree.
28 Unu gọjeru ọnu-ọma nụ onye tụru unu ọnu. Unu pfujeru nụ Chileke k'onye kọru
unu ọnu.

29 Onye chiru ngu ẹka l'agbagba nchị; dobefụaru iya nchị ọphuu; tẹme onye yetarụ
ngu uwe-ẹhu ngu; haa ya g'o yetafụa nggafụ-ẹka ngu.
30 Nụjekwa onyemonye iphe ọ rwọru ngu; tẹme onye wotaru iphe ngu; ta ajịekwa
iya ajị iya ọzo.
31 Unu mejeru onyemonye g'ọ dụ unu g'onye ọzo mejeru unu.
32 "Teke ọ bụepho ndu yeru unu obu bẹ unu yeru obu kpụrumu; ?bụ urwu gụnu
bẹ ono barụ unu? Kẹle ndu iphe-ẹji bụkwapho ndu yeru phẹ obu bẹ ẹphe eyeje obu.
33 Teke ọ bụepho ndu emejeru unu ree bẹ unu emejeru ree; ?bụ urwu gụnu bẹ ono
barụ unu? Kẹle ndu eme iphe-ẹji emejekwaphọ ẹgube ono.
34 Teke ọ bụepho ndu unu ele ẹnya l'unu a-nata l'ẹka phẹ bẹ unu ejieje ụgwo; ?bụ
urwu gụnu bẹ ono barụ unu? Ndu eme iphe-ẹji l'ejiejekwaphọ ndu eme iphe-ẹji ibe
phẹ ụgwo g'ẹphe anata iphe, ha g'ụgwo, ẹphe jieru phẹ.
35 Ọ bụchia g'unu yee ọhogu unu obu; mejeru phẹ ree. Unu jieje ụgwo wofu iya
ẹnya g'obunggo unu aha shii; tẹme g'unu abụru ụnwu Ọkalibe-kangokọtaru-nụ, bụ
Chileke; kẹle ndu ta amadụ iphe-ọma yẹe ndu ẹjo-iphe bẹ Chileke dụchakwaruro
odoo.
36 Unu bụru ndu obu-imemini gẹ Nna unu bụkwapho.

Agbarwụ ndu ọzo
(Mat 7:1-5)

37 "Unu ta agbarwụjekwa ndu ọzo; gẹ Chileke etee ekpedu unu ikpe; ọphu unu
anmajẹkwa onye ọzo ikpe; gẹ Chileke ataa anmadụ unubẹdua ikpe. Unu gụjeru ndu
ọzo nvụ gẹ Chileke a-gụkwaarupho unu.
38 Unu nụje nemadzụ iphe gẹ Chileke a-nụkwapho unu. Iphe, Chileke e-nwuru ye
unu l'ẹka bụ iphe, a tụ-jiru atụ-ji; tsụa ya atsụtsu; bya ayọ-jia ya ayọ-ji; o ji godogodo
awụshihu awụshihu. Kẹle ọo iphe, unu gude tụru nụ nwibe unu bụ iphe, Chileke
e-gude tụkwarupho nụ unu."
39 Ọ bya anmaaru phẹ ẹtu sụ: "Onye atsụ ishi ?ọ kpụjeru onye atsụ ishi ibe iya tọo?
?Ẹphe taa atụkodu dalahụ lẹ nsụ?"
40 Onye anwụ iphe l'ẹka nemadzụ ta akajẹkwa onye ọonwu iphe l'ẹka iya enweru
ẹnya. Onye eezi iphe bụkwa; ọ -nwụtachaa iphe, eezi iya l'ọo-bya aha g'onye ono,
ziru iya iphe ono.
41 "?Bụ gụnu kparụ iphe, ị hụmaru nwiphe, nọ onye ọzo l'ẹnya; ọphu ị hụmaduru
ọphu ha g'oswebe l'ẹnya nkengu?
42 Ọzoo; ?dẹnu g'ịi-gbẹ sụ nwanna ngu g'o gebe g'i mefu iya nwiphe, dụ iya
l'ẹnya; l'ẹka gụbedua ata ahụmaduru ọphu ha g'oswebe, sweru ngu l'ẹnya nkengu?
Gụbe onye ono bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu ono! Vuru ụzo mefuadaa iphe ọphu ha
g'oswebe, sweru ngu l'ẹnya nkengu; g'ịi-dụ ike hụma-rweta ụzo; mefu nwiphe ọphu
ha nwanshịi, dụ nwanna ngu l'ẹnya."

Oshi mẹ akpụru iya
(Mat 7:16-20; 12:33-35)

43 "Ọ tọ dụkwa ọkpobe oshi, mịjeru mebyi dụ ẹji; ọphu ọ dụkwanu ẹjo oshi, mịjeru
mebyi, dụ ree.
44 Eegudeje akpụru, oshi mịru maru ẹgube oshi, ọ bụ. A ta awọtajekwa akpụru
ujiru l'oshi aga; ọphu a wọtajedu ẹra-nggorobyi l'ẹgbara.
45 Ọkpobe nemadzụ eshijekwa l'ọkpobe iphe, dụ iya l'obu; wofuta ọkpobe iphe.
Ẹjo nemadzụ nọdu eshijekwaphọ l'ẹjo-iphe, dụ iya l'obu; wofuta ẹjo-iphe. Kẹle iphe,
oopfu l'ọnu bụ iphe, jiru iya obu ebushihu ebushihu."

Ụmadzu labọ, akpụ ụlo
(Mat 7:24-27)

46 “?Bụ gụnu bẹ o gude unu nọdu ekuje mu Nnajịuphu; ọphu unu emejedu iphe,
mu sụru g'unu mee?
47 Onyemonye, byapfutaru mu nụ; bya anụma opfu mu bya eme iya ememe bẹ mu
e-goshi unu onye ọ dụ g'ọo ya.
48 Ọ dụ gẹ nwoke, l'akpụ ụlo bya ebvumia alị ebvumi; tụa ọkpa ụlo ọbu lẹ mkpuma.
O be teke utso gbaru; mini bya agbapyabẹ ụlo ono; ọphu ọ ngakpọdaaru iya nụ mẹ
anganga; kẹle a tụru ọkpa iya l'eli mkpuma.
49 Obenu l'onye anụ opfu mu; ọphu o medu iya ememe dụ g'onye kpụru ụlo l'elikoru;
ọphu ọ waduru ọswa tụa ọkpa iya; mini gbapyabẹ iya; ọ daarọ teke ono teke ono
dapyashịhu; tsua gwogiri-gwogiri.”

7

Ewekọrohu nwozi
onye-ishi ndu ojọgu
(Mat 8:5-13)

1 Jizọsu pfuẹbekotakpoepho iphe, oopfu; ndu kụru l'ẹka ono nụma; ọ bahụ lẹ
Kapaniyọmu.
2 Ọ dụru onye-ishi ndu ojọgu ndu Romu, iphe eme nwozi iya; k'ọphu ọobyawaa
anwụhu. Nwokoro ono bẹ o yeru obu shii.
3 Onye-ishi ndu ojọgu ono nụmaepho kẹ Jizọsu; ọ bya ezia ndu bụ ọgerenya ndu
Jiu g'ẹphe je arwọo Jizọsu g'ọ bya adzọo nwozi iya ndzụ.
4 Ẹphe byapfutaẹpho Jizọsu bya akwatakpọo rwọshia ya ike sụ iya: “Jikonu; nwoke
ono bụkwa onye gbaru kẹ g'i meeru iya iphe ono;
5 kẹle o yeru ndu alị anyi obu; ọ bụru iya kpụru anyi ụlo-ndzukọ anyi-a.”
6 Jizọsu tsoru phẹ jeshia. Unuphu ibe nwoke ono dụe ya phọ ntse; onye-ishi ndu
ojọgu ono zia ndu ọnyà iya g'ẹphe gbapfu iya je asụ iya: “Nnajịuphu; e jehẹro eri
aphụ k'abyabya; kẹle mu ta agbadụru kẹ g'ị bataru mu l'unuphu;
7 ọphu mbẹdua l'onwomu agbadụru k'akpịritaru ngu ntse. Ọ bụa g'i pfua opfu ọnu;
nwozi mu a-dụa iche.
8 Mu bụ onye nọ nemadzụ l'ẹka; o nwekwarụpho ndu ojọgu, nọ mbẹdua l'ẹka. Mu
-sụ onye-a g'o jee ọwa-a; l'o jee. Mu -sụ onye ọphuu g'ọ bya; l'ọ bya. Teke mu sụru
nwozi mu g'o mee ọwa-a; l'o mee ya.”
9 Jizọsu nụma iya; nwoke ono dụ iya biribiri. Ọ ghakọbe bya asụ igwe ndu ẹphe
l'iya swị: “Mu sụru-a; l'alị Ízurẹlu kpọnu bẹ mu ta ahụmakwaru onye kwetaberu
ẹgube-a.”
10 Ndu e ziru lwaphutashia azụ l'unuphu; nwozi ono wekọrohuchawaa ree.

Jizọsu emete nwatibe nwanyị,
ji iya anọedu

11 O rwua lẹ nchitabọhu iya; Jizọsu tụgbua jeshia mkpụkpu, aza Nenu. Ndu etsoje
iya nụ mẹ ikpoto ndu ọzo tsoru iya jeshia.
12 Ọ byakubeshiẹpho ọnu-abata mkpụkpu ono ntse; a nọdu apafụtawaa odzu
nwoke, bụ iya bụ ne iya nwa lanụ eje elili; tẹme ne iya ono bụru nwanyị, ji iya
anọedu. Igwerigwe ndu shi l'ọma mkpụkpu ono kwatakpọo awụ etso nwanyị ono.
13 Noo ya; Nnajịuphu hụmaepho nwanyị ono; imemini iya dụ iya. Ọ sụ nwanyị
ono: “Hua ẹka l'ẹnya! Ta arahẹ ẹkwa!”
14 Jizọsu bya edenyi ẹka l'akwata, a pa odzu ono. Ndu pa iya nụ pfụru. Ọ sụ:
“Nwokorọbya; mu sụru ngu g'i teta!”
15 Onye ono, nwụhuru nụ ono gbalihu bya awata epfu opfu. Jizọsu seru iya ye ne
iya l'ẹka.

16 Ndzụ rwutakọta phẹ g'ẹphe ha l'ẹka ono. Ẹphe jaahaa Chileke ajaja sụ: “Ọkalibe
onye mpfuchiru Chileke afụtaru anyi-o! Chileke kpapfutaakwaru ndibe iya-o!”
17 E pfudzuru kẹ Jizọsu l'alị Gálili l'ophu mẹ l'alị ndu bupheru phẹ mgburugburu.

Ozi, Jiọnu onye emeje baputizimu
ezi g'e zia Jizọsu
(Mat 11:2-19)

18 Ndu etsoje Jiọnu kọkotaru Jiọnu iphemiphe ono.
19 Jiọnu bya ekua ndu etsoje iya nụ ụmadzu labọ bya ezia phẹ g'ẹphe je ajịa
Nnajịuphu sụ iya: “?Bụ ngu-a bụ onye ọbu, abya nụ ọbu? Tọo ?bụ g'anyi lee ẹnya
onye ọzo?”
20 Ndu ono byapfuta Jizọsu bya asụ iya lẹ Jiọnu onye emeje baputizimu ziru g'ẹphe
bya ajịa ya sụ iya: “?Bụ ngu-a bụ onye ọbu abya nụ ọbu? Tọo ?bụ g'anyi lee ẹnya
onye ọzo?”
21 Teke ono bẹ Jizọsu eme g'igwerigwe ndu iphe eme wekọrohu; mẹkpoo ndu
ẹjo iphe-ememe eme; mẹ ndu ọbvu eme; mẹwaro igwerigwe ndu ọphu atsụ ishi,
o mekwarụpho; ẹphe phụahaa ụzo.
22 Ọ sụ ndu ono, Jiọnu ziru ozi ono: “Unu je akaru Jiọnu iphe, unu hụmaru; waa
iphe, unu nụmaru. Unu sụ iya lẹ ndu atsụ ishi l'aphụwaa ụzo; ndu ẹniyeni nọdu
ejewaa ije; ndu ekpenta wekọrohuwaa; ndu ada nkụchi nọdu anụwaa iphe lẹ nchị;
ndu nwụhuru anwụhu bẹ e mewaru; ẹphe teta dzụru ndzụ; a nọdu asàru ndu ụkpa
ozi-ọma ono àsàsà.
23 Sụ-a; ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye onoya, mu taa bụduru ụpfu adụ l'ọkpa.”
24 Ndu ono, Jiọnu ziru ozi ono tụgbuepho; Jizọsu wata epfuru ikpoto ndu ono kẹ
Jiọnu sụ phẹ: “?Bụ gụnu bẹ unu jeru l'echiẹgu je ahụma? ?Bụ ekperema, phẹrephere
enwunga?
25 ?Bụkwanu gụnu bẹ unu jeru ahụma? ?Unu jeru ahụma onye gbaphuru ẹrengete
ẹkwa? ?Unu ta amadụ lẹ ndu kwarụ g'oke-amadụ bya eburu eriji ẹpho; angụji ẹpho
bẹ dụgbaa l'unuphu ibe eze?
26 ?Bụhunu gụnu ọzo bẹ unu jeru ahụma? ?Unu jeru ahụma onye mpfuchiru
Chileke tọo? Ịhee! Ọo ya bụ onoya! Mbụ-a; onye unu hụmaru bụkwa onye gbẹ ka
onye mpfuchiru Chileke shii mebyi akaka.
27 Ọo ya bụ onye ono, Chileke pfuru opfu ẹhu iya l'ẹkwo-opfu iya sụ: ‘Onye ọwa-a
bụ onye-ozi mu, mu e-zi g'o vuru ngu ụzo; je abọoru ngu ụzo l'iphu.’*
28 Gẹ mu kakwaru unu: ọ tọ dụkwa onye kabakpọo Jiọnu l'iphe, bụkpoo iphe,
nwanyị nwụru anwụnwu; obenu l'onye bụkpoo ya bẹ a gbẹkpoo sụ l'ẹnya kachaa
alwalwa l'ẹka Chileke bụ eze bẹ gbẹkwa ka Jiọnu.”
29 Ikpoto ndu ono g'ẹphe ha mẹkpoo ndu ana akịriko nụma iphe, Jizọsu pfuru bya
etua Chileke onye pfụberekoto ẹpha lẹ Jiọnu mecharu phẹ baputizimu.
30 Obenu lẹ ndu Fárisii waa ndu maru ekemu jịkaru uche Chileke l'onwophẹ bya
abụru ndu Jiọnu emeduru baputizimu.
31 Jizọsu sụ phẹ: “?Bụ gụnu bẹ mu a-tụru ọgbo-a yeru; bụkpoo gụnu bẹ ẹphe dụ
g'ọ ya?
32 Ẹphe dụ g'ụnwegirima, nọ l'edupfu eku nwibe phẹ oku asụje: ‘Nta bẹ anyi phụru
unu ụpyi; ọphu unu ekwedu ete ebvu. Anyi rwua erwubvu; ọphu unu ekwedu ara
ẹkwa.’
33 Noo kẹle Jiọnu onye emeje baputizimu bẹ byaru nụ; ọphu ọ dụdu iphe, ookweje
eriri; ọphu ọ ngụdu mẹe; unu sụ l'ọbvu eme iya.
34 Abụbu-Ndiphe byakwanụ; bya anọdu eri angụ; unu sụ g'e lenu l'ọ bụ ẹkpiri;
bụru onye nggaga mẹe; bụru ọnyà ndu ana akịriko mẹ ndu iphe-ẹji.

* **7:27 7:27** Gụnaa Mal 3:1.

35 Ọle ndu kwetarụ kẹ mmamiphe Chileke; l'egoshi lẹ mmamiphe iya bụ iphe, pfụru ọto."

Jizọsu akpafụ ibe Sayịmonu; onye Fárisii

36 Tọbudu iya bụ; onye lanụ lẹ ndu Fárisii seeru iya ẹbyaa. Ọ bya eje ibe onye Fárisii ono bya anọdu kẹ nri ono.
37 Nwanyị ovuọba, shi l'ime mkpụkpu nụmaepho l'ọ nọ lẹ nri l'ụlo onye Fárisii; o gude mgbere manụ, eshi mkpọ tẹme ọ nọdu ere ire shii
38 gude bya apfụru iya lẹ mgboru ọkpa; wata akwashị ẹnya-mini. Ọ nọdu akwashị Jizọsu ẹnya-mini l'ọkpa bya egude ẹgbushi, nọ iya l'ishi gude ehucha iya ya; etsutsu iya ọnu l'ọkpa bya eworu manụ ono, eshi mkpọ ono wụa ya ya.
39 Onye Fárisii ono, shiru iya ite ẹbyaa ono hụmae ya phọ; ọ rịa sụ: "Ọme nwoke-a bụ onye mpfuchiru Chileke eviya; mẹ ọ manụrua onye nwanyị-a, l'edenyi iya ẹka-a bụ; maru g'oomebe iphe-ẹji kparụ."
40 Jizọsu sụ iya: "Sayịmonu; ọ dụru iphe, mu e-pfuru ngu."
Sayịmonu sụ iya: "Pfunaa ya; O-zì-iphe."
41 Jizọsu sụ iya: "Nwoke lanụ jieru ụmadzu labọ ụgwo. Onye ọphuu bẹ o jieru ụkporo pangu labọ lẹ pangu iri. Onye ọphuu bẹ o jieru pangu ise kpụrumu.
42 Ọ nọnya; ọphu ẹphe adụdu ike pfụa ya ụgwo ono. Ọ parụ ụgwo ono hakọtaru phẹ ẹphenebo. ?Bụ onye ole bẹ a-ka iya eye obu l'ẹphenebo ono?"
43 Sayịmonu sụ iya: "Mu arịkwa l'ọo onye ọphu ọ harụ ọphu ka shii phọ."
Jizọsu sụ iya: "I pfuru ree!"
44 Ọ bya aghaa ẹnya l'ẹka nwanyị ono nọ bya asụ Sayịmonu: "?Ị hụmaru nwanyị-a? Mu bataru ụlo ngu; ọphu i keduru mu mini gẹ mu saa ọkpa; ọle nwanyị-a gude ẹnya-mini saa mu ọkpa; bya egude ẹgbushi iya huchaa ya.
45 Ọphu i tsutsuduru mu ọnu; ọle eshinu mu bataru bẹ nwanyị-a gudeẹ mu phọ etsutsu ọnu l'ọkpa.
46 Ọphu ị wụduru mu manụ l'ishi. Obenu lẹ nwanyị-a gudeẹpho manụ, eshi mkpọ; bya ere ire shii, awụ mu l'ọkpa.
47 Ọo ya bụ gẹ mu karụ ngu: a gụru nwanyị-a nvụ l'ikpoto iphe-ẹji iya. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude o yee mu obu shii. Obenu l'onye a gụru nvụ l'iphe, ha nwanshịi; eyeje obu nwanshịi."
48 Ọ sụ nwanyị ono: "A gụwaru ngu nvụ l'iphe-ẹji ngu g'ọ ha."
49 Ndu ẹphe l'iya eri nri wata epfupfu sụ: "?Bụ onye baa? Onye ọphu agụjefuaru nemadzụ nvụ l'iphe-ẹji."
50 Ọ sụ nwanyị ono: "Ekweta, i kwetarụ nkemu dzọwaru ngu. Laa l'ẹhu-guu."

8

Ụnwanyi, l'etso Jizọsu

1 Ntsolọhu teke ono kwaphọ; Jizọsu tụko mkpụkpu lẹ mkpụkpu jephekọta; ara ozi-ọma k'ẹka Chileke bụ eze ono arara; bya epfu iya epfupfu. Yẹe ụmadzu iri l'ẹbo ono swịkpoerupho;
2 mẹkpoo ụnwanyi, ọ harụ mee g'ẹphe wekọrohu l'ọbvu, eme phẹ nụ; mẹ iphe-ememe mmanụ. Ụnwanyi ono, ẹphe l'iya swịgbaa ono bụ Meri ọphu eekuje onye Magudala; onye Jizọsu chịfuru ọbvu ẹsaa l'ẹhu;
3 waa Jiowana, nyee Kuza ọphu bụ iya l'eyeru Herọdu ẹka l'achịkobe ẹku iya waa Suzana; waa ikpoto ndu ọzowaro. G'ẹphe ha gude iphe, ẹphe nweru ejeru Jizọsu phẹ ozi.

Onye agha mebyi iphe
(Mat 13:1-9; Mak 4:1-9)

4 O be teke ikpoto nemadzụ zakọberu; ndu shi lẹ mkpụkpu wụ-pfuta iya; ọ nmaaru
phẹ ẹtu sụ phẹ:
5 “Nwoke jeru l'ẹgu atụ mebyi iphe iya. Ọ nọdu atụ mebyi iphe ono; ọ harụ daa
l'agụga gbororo; a zọpyashia ya l'ọkpa tẹme ẹnu bya atụtua ya.
6 Ọ dụru ndu ọphu daru l'epfu; efufu, oofuta ọ nwụlwashihu nwụshihu; kẹle mini
ta adụdu l'epfu ono.
7 Ọ dụru ndu ọphu daru l'ẹka akpụru obvu nọ l'ime alị; ẹphe l'obvu ono tụko
vutakọta. Ọbvu ono kpagbushia ya.
8 Ọ dụkwarupho ndu ọphu daru l'ẹka alị dụ ree bya evushia; bya amịa gbaa
mgburugburu ugbo ụkporo ise.”
O pfunya nno bya ara ya arara sụ: “Onye nweru ẹnu-nchị, l'anụ iphe; nụmakwa
iya!”

Iphe, meru g'o gude Jizọsu
nọdu egudeje ẹtu ezi iphe
(Mat 13:10-17; Mak 4:10-12)

9 Ndu etsoje iya nụ jịa ya iphe, ẹtu ono bụ.
10 Ọ sụ phẹ: “Ọo unubẹdua bẹ Chileke meru g'unu maru iphe, e shi domigbaa
edomi, bụ iya bụ k'ẹka Chileke bụ eze; obenu lẹ kẹ ndu ọzo bẹ a tụkoru anmarụ phẹ
l'ẹtu ẹtu; g'ọoburu ẹphe -lee ẹnya nta lee imo; ọ tọ dụdu iphe, ẹphe ahụma; teke
ẹphe nụmachaaru nta nụma imo; ọ tọ dụdu ọphu aga phẹ nchị.”

Iphe, ẹtu onye agha
mebyi iphe ono bụ
(Mat 13:18-23; Mak 4:13-20)

11 Sụ-a; waa iphe, ẹtu ono bụ baa: “Mebyi iphe ono bụ opfu Chileke.
12 Ndu ọphu daru l'agụga gbororo bụ ndu ọphu nụmachaaru iya nụ; Obutuswe
bya anafụ phẹ mebyi opfu ono, a kụru l'ime obu phẹ ono; g'ẹphe te ekweta g'a dzọo
phẹ.
13 Ndu ọphu daru l'epfu bụ ndu ọphu bụ teke ẹphe nụmaru opfu ono bẹ ẹphe
natakpọoru iya l'ẹhu-ụtso; ọle ọ tọ gbadụru phẹ ọgbarabvu l'obu; ẹphe kwetaẹpho;
kpọo nwụpfu nwanshịi; o beẹpho teke ọhutama byapfutaru phẹ; ẹphe gwọbe iya.
14 Ndu ọphu daru l'ẹka akpụru obvu nọ l'ime alị bụ ndu ọphu nụmachaaru iya nụ;
ẹphe jenyaa l'ụzo phẹ ono; oke egomunggo; waa ẹku; waa iphe-ụtso ọphu dụ lẹ ndzụ
phẹ kpanụka phẹ ẹhu; ọphu ọ dụdu iphe, ozi-ọma ono meru phẹ l'ẹhu.
15 Ndu ọphu daru l'ọkpobe alị; noo ndu ọphu bụ ndu nụmaru opfu ono bya egude
ọkpobe obu ọma gudeshia ya ike-ike. Ẹphe taa nshi pfukashịa opfu Chileke ono gẹ
ndu ọzo kweta.”

Orọku, e yeru ọku kpuchia iphe
(Mak 4:21-25)

16 “Ọ tọ dụkwa onye abụjeru; o -yechaa ọku l'orọku l'o woru iphe kpuchia ya; ọzoo
l'o woru iya nwua lẹ mkpula iphe, aazẹ azẹe. Eedobeje iya l'iphe, aapfụbeje orọku
g'onyemonye, bataru nụ a-hụma ìphóró iya.
17 Kẹle ọ tọ dụdu iphe, e domiru edomi, e tee mechadaa mee g'a madzuru; ọphu ọ
dụdu iphe, eeme lẹ mpya, e tee mechadaa mee g'a madzuru.
18 “Unu kwabẹru onwunu ẹnya l'iphe, unu anụ lẹ nchị; kẹle iphe, bụkpoo onye
nweru nụ bẹ ee-yebaaru l'ọphu o nweru. Onye ete nwedu nụ bẹ nwọphu o dobesụ
lẹ ya nweru bẹ aa-gbẹnu natafụa ya nụ.”

Ne Jizọsu yẹe unwune iya
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 E mechaa; ne Jizọsu waa unwune iya bya abyarwuta ẹka ono. Ọphu ẹphe adụdu
ike jekube iya; kẹle nemadzụ dụ igwerigwe.
20 A sụ iya: “Ne ngu yẹe unwune ngu nọkwa l'etezi eku ngu.”
21 Ọ sụ: “O to nwekwa onye ọzo, bụ ne mu; ọzoo unwune mu; gbahaa ndu nụmaru
opfu Chileke ono bya eme iya ememe.”

Jizọsu abyanyị oke akpara-mini
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 O be ujiku lanụ; Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ bahụ l'ụgbo. Ọ sụ phẹ: “Unu g'anyi
dafụ azụ eze-ẹnyimu azụ iya ọphuu.” Ẹphe kpọru ụgbo jeshia.
23 Ẹphe kpọnyaa; mgbẹnya tụ Jizọsu. Oke phẹrephere gude oke akpara-mini
bapfuta phẹ l'echi ogbu mini ono. Mini wụjiahaa ụgbo-a; ndu ono nma l'agaga.
24 Ẹphe je ekutee Jizọsu sụ iya: “Ọnyibe! Ọnyibe! Ụgbo abyaakwaa anyi ekpukpu!”
Ọ gbalihu bya abaarụ phẹrephere mba; baarụ oke akpara-mini mba; ọ bụru
bugemu. Ẹkameka daa nyọnyoronyo.
25 Ọ sụ phẹ: “?Dẹnuhunu ekwekwe ọbu, unu kweru ọbu?”
Ndzụ gụahaa phẹ. Ẹphe gude ẹhu anmanma wata epfu sụ: “?Bụ ẹgube nemadzụ
gụnu baa? Onye ọphu asụje phẹrephere yẹe mini l'ọ waa iphe, ẹphe e-me; ẹphe
emee g'o pfuru.”

Nwoke, ọbvu eme
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Jizọsu phẹ bya akpọ-rwua alị ndu Gerasa, nọ ghaaru Gálili iphu.
27 Afụta, ọofuta l'ụgbo; nwoke, ọbvu eme, shi l'ime mkpụkpu gbapfuta iya. Nwoke
ọbu nọkpowaru ọdu o yeberu uwe l'ẹhu; ọphu o budu l'ụlo; ọ bụru l'ẹka eelije
nemadzụ bẹ o bu.
28 Ọ hụmaepho Jizọsu; ọ daa kpurumu l'iphu iya; bya echia mkpu sụ: “Jizọsu! Nwa
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ, bụ Chileke! ?Bụ gụnu bẹ mu lẹ ngu jigba? Mu arwọkwa
ngu arwọrwo; ta anụshinu mu aphụ.”
29 Jizọsu kahawarụ ọbvu ono g'ọ fụta nwoke ono l'ẹhu; kẹle tekenteke bẹ ọ
kparwutawaru iya l'ẹhu. A tụa ya mkpọro l'ọkpa yẹle ẹka; chee ya nche. Ọ nọdu
atụkoje iphe ono gbabushia; ọbvu ono emee ya; l'ọ sahụ laa l'echiẹgu.
30 Jizọsu bya ajịa ya sụ: “?Ịiza gụnu?”
Ọ sụ l'ẹpha iya bụ Ụnubuku; kẹle ọbvu dụ igwerigwe buru iya l'ẹhu.
31 Ọbvu ono tụko rwọo Jizọsu sụ g'ọ tọ sụkwa phẹ g'ẹphe wụlahu l'iduma, enwedu
ọ́hú.
32 Ọ dụru ikpoto ezi, akpa nri l'agụga úbvú l'ẹka ono. Ọbvu ono g'ẹphe ha rwọahaa
ya g'o kwe g'ẹphe wụba ezi ono l'ẹhu. Ọo ya bụ; ọ sụ g'ẹphe wụbanu.
33 Ọbvu ono wụfuta l'ẹhu nwoke ono je awụba ezi ono l'ẹhu. Ikpoto ezi ono shi
l'agụga úbvú ono phọta ọso; gbaa kpurukpuru gbazeta je awụda l'eze-ẹnyimu ono;
mini rigbushia ya.
34 Ndu eche iya nụ hụmaepho iphe, meru nụ; ẹphe gbakashịhu je epfukashia ya
l'ime mkpụkpu mẹ l'ọma obẹgu.
35 Ọo ya bụ; a wụru jeshinaa ahụma iphe, meru nụ. Ẹphe byapfuta Jizọsu; ẹphe
bya ahụma onye ọbu, ọbvu shi l'ẹhu wụfu ọbu g'ọ nọ-kube Jizọsu. Ọ dụwanu iche;
yewanụ uwe l'ẹhu; ndzụ gụahaa phẹ.
36 Ndu hụmaru iphe, meru nụ kọoru phẹ g'e gude mee onye ono, ọbvu shi eme ono
o wekọrohu.
37 Ọo ya bụ; ndu bupheru mkpụkpu Gerasa mgburugburu rwọahaa Jizọsu g'ọ
lụfuru phẹ l'alị; kẹle ndzụ-agụgu rwutaru phẹ. Jizọsu bahụ l'ụgbo laphushia azụ.
38 Nwoke ono, a chịshiru ọbvu l'ẹhu ono rwọahaa Jizọsu gẹ yẹe ya nọdu.

Ọphu Jizọsu ekwedu; bya asụ iya:
39 “Te etsoshiru mu. Laa ndu unu je akọo eze iphe, Chileke meru ngu.”
Ọ tụgbua je etsoru mkpụkpu ono mgburugburu ara eze iphe, Jizọsu meru iya arara.

Nwa Jiayirọsu mẹ nwanyị,
nsọ eme mkpụrumkpuru
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

40 Jizọsu lwaẹpho; ikpoto ndu kụru l'ẹka ono nata iya ọkpobe anata; kẹle onyemonye echewaru iya echeru.
41 Ọ dụru nwoke lanụ, aza Jiayirọsu, bụ onye-ishi ụlo-ndzukọ. Ọ bya adaa Jizọsu lẹ mgboru ọkpa; bya arwọ iya; eyeru iya ẹka l'alị g'ọ bya ibe iya.
42 Ishi iya bụ l'iphe, nwoke ono nwụtaru bụ mgbawalị lanụ kpụrumu, nọwaru iphe, ha g'apha iri l'ẹbo. Nwata ono nọdu abya anwụhu.
Jizọsu tsoru iya jeshia. A nọdu awụ gidigidi akpa mkpa; ekpo iya ẹka labọ.
43 Ọ dụkwarupho nwanyị, nsọ-nwanyị mewaru mkpụrumkpuru apha iri l'ẹbo, yị lẹ ndu ono. Nwanyị ono tụkowaru iphemiphe, o nweru mephushichaa l'ẹka ndu eme ọbvu; ọphu ọ dụdu onye ọphu metaru iya nụ.
44 O shia Jizọsu azụ pyobata bya edenyi ọnu uwe iya ẹka; nsọ nwanyị ono meẹpho bugengu.
45 Jizọsu sụ: “?Bụ onye denyiru mu ẹka?”
Ọphu ọ dụdu onye kweru l'ọo ya. Pyịta sụ iya: “Ha! Ọnyibe; igwe ọha-a ekpo ngu ẹka labọ ẹgube-a; ị nọdu ajị onye denyiru ngu ẹka.”
46 Jizọsu sụ: “Ọ dụru onye denyiru mu ẹka; kẹle mu mawaru l'ike shi mu l'ẹhu lụfu.”
47 Nwanyị ono nọnyaa bya amaru lẹ ya tee domikọtadu onwiya; o gude ẹhu anmanma bya adaa ya kpurumu l'iphu; bya araa ya arara l'iphu ọha iphe, kparụ iphe, ya denyiru iya ẹka; bya epfukwaaphọ gẹ ya gude wekọrohu teke ono teke ono.
48 Jizọsu sụ iya: “Nwada mu; ekweta ngu mewaru i wekọrohu. Laa l'ẹhu-guu!”
49 Tọbudu iya bụ; Jizọsu kpụkwaduru-a opfu l'ọnu; nemadzụ shi l'ibe onye-ishi ụlo-ndzukọ phọ bya asụ yẹbedua ono, bụ onye-ishi ụlo-ndzukọ ono: “Hakwaa O-zì-iphe; te epfuchiẹkwa iya nchị; lẹ nwa ngu nwanyị nwụhuakwaru.”
50 Jizọsu nụma iya bya asụ iya: “Ta atsụshi ebvu! Ọo 'ẹpho g'i kweta! I -kwetawaa bẹ nwa ngu a-dụa iche.”
51 Jizọsu byarwutaẹpho unuphu; ọphu ọ dụdu onye o kwekwaduru gẹ yẹe ya swịru bahụ l'ụlo; gbahaa Pyịta; waa Jiọnu; waa Jiemusu; waa ne lẹ nna nwata ono.
52 Onyemonye tụko echi mkpu; akwa ẹkwa nwata ono. Jizọsu sụ: “Unu ta arashị ẹkwa; kẹle ọ tọ nwụhuduru anwụhu. Ọo mgbẹnya bẹ ooku.”
53 Ẹphe ze iya ọchi; kẹle o doru phẹ ẹnya lẹ nwata ono nwụhuru anwụhu.
54 Ọ bya eseta nwata ono l'ẹka bya ekua ya sụ: “Nwata! Teta!”
55 Nwata ono lwaphuta azụ l'ẹkpa iya. O kwolihu. Jizọsu sụ g'a nụ nwata ono nri g'o ria.
56 Ọ dụ ndibe phẹ biribiri. Ọ sụ g'ọ tọ dụkwa onye ẹphe e-pfuru iphe ono, meru nụ ono.

9

Jizọsu ezi ndu-ishi-ozi iri l'ẹbo
g'ẹphe je epfua opfu Chileke
(Mat 10:5-15; Mak 6:7-13)

1 Jizọsu bya ekukọbe ụmadzu iri l'ẹbo ono l'ẹka lanụ; bya eyeru phẹ ọkpukpu-ike g'ẹphe gudeje ike chịshije ọbvu g'ọ dụhabe; waa g'ẹphe meje gẹ nemadzụ wekọrohu l'iphe, eme iya nụ.

2 Ọ bya ezia phẹ sụ g'ẹphe je araa k'ẹka Chileke bụ eze arara; waa g'ẹphe mee ndu
iphe eme g'ẹphe wekọrohu.
3 Ọ sụ phẹ: "Unu ta adụkwa iphe, unu e-gude gbẹshi ije unu. Unu ta apakwaru
oshi-mpalẹka; ọphu unu apakwaru ẹkpa. Unu te egudekwa nri; ọphu unu egudekwa
okpoga. Ọphu unu eyekwa uwe n-yekwasẹ.
4 Unuphu, unu bahụkpowaru; unu nọduekwapho l'ẹka ono. Unu -shi l'ẹka ono
unu ejeshia mkpụkpu ọzo.
5 Ẹka unu jeru; a -jịka unu; unu lụfuta lẹ mkpụkpu ono jịshia urwuku ọkpa unu
g'ọ bụru iphe, l'a-nọdu agba phẹ ekebe."
6 Ẹphe tụgbua je ejepheahaa lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu; ara ozi-ọma ono arara; bya
eme gẹ ndu iphe eme wekọrohu l'ẹkameka.

Iphe, atụfu Herọdu ẹhu
(Mat 14:1-12; Mak 6:14-29)

7 Ọchi-ọha, bụ Herọdu nụma iphemiphe ono, emenu ono; ọ tụfu iya ẹhu. Ọ dụru
ndu sụru l'ọo Jiọnu tetaru dzụru ndzụ ọzo.
8 Ndu asụ l'ọo Elayịjia tetaru; ndu asụ l'ọo onye lanụ l'ime akahụ ndu mpfuchiru
Chileke tetaru.
9 Herọdu sụ: "Ha! ?Bụhunu onye bụ onye ọwa-a, mu anụ nkiya ẹgube ọwa? ?Bụ
Jiọnu-a, mu ziwaru; e je egbuta iya ishi wotaru mu-a; tọo ?bụhunu onye?" No iya;
Herọdu meahaa gẹ ya e-me hụmakpoo Jizọsu ọbu ẹnya.

Jizọsu anụ ụnu ụmadzu
iri l'ẹbo l'ụkporo iri nri
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jiọn 6:1-14)

10 Ndu-ishi-ozi ono jechaa bya alwaphuta azụ bya akọkotaru Jizọsu iphe, ẹphe
meru. O duta phẹ; ẹphe swịru jeshia Bẹtusayida nwẹkinyi phẹ.
11 Ikpoto ndu ono nụma iya bya etsoru iya. Ọ nata phẹ ọkpobe anata bya awata
phẹ epfuru k'ẹka Chileke bụ eze; bya emee ndu iphe eme; ẹphe wekọrohu; mbụ ndu
ọ bụ mkpa.
12 O be l'ụzenyashi; ụmadzu iri l'ẹbo ono byapfuta iya bya asụ iya: "Sụdupho
ikpoto ndu-a g'ẹphe tsoru unuphu l'unuphu l'iphe, bụkpoo mkpụkpu-a, bupheru
mgburugburu-a je akpata nri, ẹphe e-ri; chọo ẹka ẹphe a-kwa; kẹle ẹka-a, anyi nọ-a
bụkwa echiẹgu."
13 Ọ sụ phẹ: "Unubẹdua l'onwunu nụnu phẹ nri g'ẹphe ria."
Ẹphe sụ iya: "Iphe, anyi gude l'ẹka-a bụkwa ishi buredi ise waa ẹma labọ kpụu;
gbahaa g'anyi je l'onwanyi je azụtaru g'ẹphe ha nri."
14 Kẹle unwoke, dọkwanuru l'ẹka ono beru l'ụnu unwoke iri l'ẹbo l'unwoke ụkporo
iri.
Jizọsu sụ ndu etsoje iya nụ: "Ngwa; unu mee phẹ g'ẹphe nọdugbaa anọo l'ophere
l'ophere; g'ẹphe nọo ụkporo ẹbo-ẹbo l'iri-iri."
15 Ẹphe bya emee g'o pfuru bya emee phẹ; ẹphe nọduchaa anọo g'ẹphe hakọta.
16 Ọ bya ewota ishi buredi ise ono waa ẹma labọ phọ; bya apalia ẹnya imeli kele
Chileke ekele kẹ nri ono; bya eworu iya nyawashia; bya anụ ndu etsoje iya nụ g'ẹphe
keeru ikpoto ndu ono.
17 Ẹphe tụko rijichaa ẹpho. A tụtukobe ọphu ẹphe riphodoru; o ji nkata iri l'ẹbo;
mbụ ibiribe buredi ono.

Pyịta akọ onye Jizọsu bụ
(Mat 16:13-19; Mak 8:27-29)

18 O be teke Jizọsu nọ epfu anụ Chileke nwẹkinyi iya; ndu etsoje iya nụ nọdukwapho
l'ẹka ono ẹphe l'iya. Ọ sụ phẹ: "?Bụkpoo onye bẹ ndiphe asụje lẹ mu bụkpoo?"

19 Ẹphe sụ iya: “O nwekwarụ ndu asụje l'ị bụ Jiọnu, onye shi emeje baputizimu.
O nwekwarụpho ndu asụje l'ị bụ Elayịjia. Ndu asụ l'ọo onye lanụ l'ime akahụ ndu
mpfuchiru Chileke tetaru dzụru ndzụ.”
20 Ọ sụ phẹ: “Unubẹdua-e; ?Unu sụkwanuru lẹ mu bụ onye?”
Pyịta sụ iya: “Ọo ngu bụ Kéreshi ọbu, shi Chileke l'ẹka.”

Epfupfu mbụ, Jizọsu epfu
lẹ ya e-je iphe-ẹhuka nwụhu
(Mat 16:20-28; Mak 8:30—9:1)

21 Ọ karụ phẹ bya alọoru phẹ ẹka lẹ nchị g'ọ tọ dụkwa onye ẹphe e-pfuru iphe ono.
22 Ọ sụ: “Abụbu-Ndiphe jefụtajekwa iphe-ẹhuka, dụ igwerigwe; ndu bụ ọgerenya;
waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu l'a-jịkakwa iya woru iya megbua. O
-rwua lẹ mbọku k'ẹto iya Chileke emee ya l'o teta dzụru ndzụ ọzo.”
23 Ọ sụ phẹ g'ẹphe ha: “Onye ọ dụ iya g'o tsoru mu; g'onye ono wofu ẹnya l'ẹhu
onwiya; vutajẹ oswebe ọnwu nkiya mbọku-mbọku vuru tsoru mu.
24 Kẹle onye eme g'ọ dzọo onwiya ndzụ l'e-tuphakwa ndzụ iya etupha. Onye
gudekwanụ opfu ẹhu mu tuphaa ndzụ iya l'a-dzọ onwiya ndzụ.
25 Mbụ ?bụ gụnu bụ urwu, nemadzụ ritaru mẹ o -nwekọtachaaru iphemiphe, nọ
lẹ mgboko-a bya alakwanaa onwiya l'iswi; a nụa ya aphụ?
26 Kẹle onye iphere Abụbu-Ndiphe dụ; iphere ezi ozi-ọma iya dụ iya; iphere onye
ono a-dụkwapho Abụbu-Ndiphe mẹ ọ -nọduepho l'ogbu-nwịinwii nkiya abya; waa
l'ogbu-nwịinwii kẹ Nna iya; waa ogbu-nwịinwii k'ụnwu-ojozi iya, dụ nsọ.
27 Ọle gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ dụkwaru ndu harụ pfụru l'ẹka-a, ata
yịdu nwụhu; gbahaa l'ẹphe hụmaadaru ẹka Chileke bụ eze.”

Jizọsu egbu nwịinwii
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

28 “A nọepho iphe, ha g'abalị ẹsato, o pfuru iphe ono; ọ bya eduta Pyịta; waa Jiọnu;
waa Jiemusu je enyihu eli úbvú; jeshia epfuru nụ Chileke.
29 O pfunyaẹpho nụnyaepho Chileke; iphu iya gbuchafụ; uwe iya chanwehụ;
gbuahaa nwịinwii.
30 A bya ele ẹnya; ndiche labọ nọdu epfuwaa eyeru iya. Ndu ono bụ Mósisu yẹe
Elayịjia.
31 Ẹphebedua goshikwaruphọ onwophẹ l'ogbu-nwịinwii imigwe. Ẹphe nọdu
epfuru Jizọsu k'anwụhu, ọo-nwụhu lẹ Jierúsalẹmu, bụ iphe, Chileke tubuwarụ l'oo-
me iya.
32 Teke ono bẹ Pyịta yẹe ndu ẹphe l'iya swị kumihuwaru mgbẹnya. Ẹphe tehu bya
ahụma ogbu-nwịinwii ya ono waa ụmadzu ẹbo ono, ẹphe l'iya pfụru l'ẹka ono.
33 Ndu ono byaẹpho aha Jizọsu; Pyịta sụ iya: Ọnyibe; ọ dụkwa ree g'anyi nọ l'ẹka-
a; g'anyi tụa mkpu ẹto: nanụ nkengu; nanụ kẹ Mósisu; nanụ kẹ Elayịjia.” Pyịta ta
amahẹdu iphe, oopfu.
34 Ọ kpụkwaduru nno l'ọnu epfu; urwukpu bya asọ-kputa phẹ. Ndzụ gụahaa phẹ
g'urwukpu sọpyaberu phẹ ono.
35 Olu-opfu shi l'urwukpu ono gbụfu sụ: “Onye ọwa-a bụ Nwa mu nwoke, mu
họtaru. Unu nụmajekwa iphe, oopfu!”
36 Olu ono pfuchaẹpho iphe ono; onye a hụmaru bụwaru Jizọsu nwẹkiya. Ẹphe
nọ-kirishia; ọphu ọ dụdu onye ẹphe pfuru iya teke ono; mbụ iphe ono, ẹphe hụmaru
ono.

Eeme onye ọbvu atụ ndapfụ
g'o wekọrohu
(Mat 17:14-18; Mak 9:14-27)

37 O be lẹ nchitabọhu iya g'ẹphe nyizetachaaru l'eli úbvú ono; ikpoto nemadzụ
wụ-pfuta iya.
38 Noo ya bụ; nwoke lanụ l'ime ikpoto ndu ono chishia sụ: "O-zì-iphe; jiko lenaa
nwa mu-a ẹnya; kẹle ọ kwa iya bụ mu nwa lanụ.
39 Ọ dụru ẹgube ọbvu, akparwutajẹ iya l'ẹhu; ọ -bya l'ọ tụa ya ndapfụ; k'ọphu ụ́phù
anọduje atsụshi iya l'ọnu; oomekaadaa ya iphe tẹme l'ọ haa ya.
40 Mu rwọo ndu etsoje ngu nụ g'ẹphe chịfu iya; ọphu ẹphe adụdu ike."
41 Jizọsu sụ: "Ha-oo! Unubẹ ọgbo ẹjo ọkpoma ọwa-a, adụdu iphe, unu ekwetajẹ-a!
?Bụ teke ole bẹ mu a-takpọo nshi gẹ mu l'unu nọ-beru? Gudeẹshikwa nwa ngu ọbu
kpịritaru!"
42 Nwata ono jepfushiẹpho Jizọsu; ọbvu ono tụta iya tụa l'alị bya eworu iya gbachịa.
Jizọsu bya abaarụ ọbvu ono mba; bya emee nwata ono o wekọrohu. O duru iya nụ
nna iya.
43 Ẹphe chikafụchaepho ẹnya ele g'ike dụ-be Chileke.

Jizọsu epfu iya k'ugbo ẹbo
lẹ ya e-je iphe-ẹhuka nwụhu
(Mat 17:22-23; Mak 9:30-32)

Ọ tụko dụgbakwada phẹ-a biribiri mbụ iphemiphe, Jizọsu emegbaa. Ọ sụ ndu
etsoje iya nụ:
44 "G'opfu-a bamikwaa unu l'ẹnu-nchị; kẹle Abụbu-Ndiphe bẹ ee-mechakwaa
kpụru ye ndiphe l'ẹka."
45 Ọphu ẹphe ta amadụ iphe, o pfuru; kẹle e domiru iya edomi g'o to doshi phẹ
ẹnya. Ndzụ nọdu agụkwanu phẹ g'ẹphe e-me jịa ya.

Onye kachakpọo shii
(Mat 18:1-5; Mak 9:33-37)

46 Ẹphe wata adzọkashi onye kachaa shii lẹ g'ẹphe ha.
47 Jizọsu maẹrupho iphe, dụ phẹ l'ọkpoma bya ekuta nwata nshịi pfụ-kube onwiya;
48 bya asụ phẹ: "Onye gude k'iswi ẹhu mu nabata nwata nshịi, ha ẹgube-a bụakwaa
mu bẹ ọ nabataru. Onye nabatakwanụru mbẹdua; bụakwanaa onye ono, ziru mu
ozi ono bẹ ọ nabataru; kẹle ọo onye ẹnya kachaa alwalwa lẹ g'unu ha bụ onye kachaa
shii."

Onye ata akpọshidu iphe, anyi eme
(Mak 9:38-40)

49 Jiọnu sụ iya: "Ọnyibe; anyi hụmaru onye gude ẹpha ngu achịshi ọbvu. Anyi sụ
iya g'o to meshi l'o too tsodu ngu g'anyịbedua."
50 Jizọsu sụ iya: "Unu ta asụshi iya g'o to meshi; kẹle onye ata akpọshidu iphe, anyi
eme akpọshi bụ anyi."

Ndu Samériya ajịka Jizọsu

51 O rwutashiẹ ya phọ l'ala l'imigwe; ọ tụgbua lẹ ya jefụtaje Jierúsalẹmu.
52 Ọ harụ ndu-ozi zia g'ẹphe vuru iya ụzo je. Ndu ozi ono tụgbua bya abahụ lẹ
mkpụkpu lanụ, nọ lẹ Samériya je g'ẹphe doziaru iya ẹka ọo-zẹ.
53 Ọphu ndu ẹka ono ekwedu iya anata; kẹle o phoberu ụzo Jierúsalẹmu.
54 Jiemusu; waa Jiọnu, bụ ndu etsoje iya nụ hụma ẹgube iphe ono bya asụ iya:
"Nnajịuphu! ?Bụ g'anyi karụ ọku g'o shi l'imigwe bya ekepyashịa phẹ tọo?"
55 Jizọsu ghakọbe bya agbochia phẹ ọnu sụ phẹ: "Unu ta amakwa ẹgube iphe, unu
l'iya l'eme.
56 Kẹle Abụbu-Ndiphe ta abyadụru emebyi ndzụ ndiphe; ọ chịa g'ọ dzọo ndzụ." E
mechaa; ẹphe shi l'ẹka ono tụgbua jeshia mkpụkpu ọzo.

Ndu e-tso Jizọsu
(Mat 8:19-22)

57 Ẹphe jenyaẹpho l'ụzo; nwoke lanụ sụ iya: “Nnajịuphu; mu e-tsojekpọe ngu phọ
eje ẹkameka, iije.”
58 Jizọsu sụ iya: “Uphẹga nwekwarụ ẹnú; ẹnù, ephe l'eli nweru ẹpfune; obenu lẹ
Abụbu-Ndiphe te enwedu ẹka oo-dobeje ishi.”
59 Ọ sụ onye ọzo: “Tsoru mu!”
Onye k'ono sụ iya: “Nnajịuphu; gẹ mu jekwa elifua nna mu.”
60 Jizọsu sụ iya: “Haa ndu nwụhuru anwụhu g'ẹphe lia ndu nkephẹ, nwụhuru
anwụhu. Gụbedua l'onwongu je epfua k'ẹka Chileke bụ eze g'a nụmadzuru.”
61 Onye ọzo sụ iya: “Nnajịuphu; mu e-tsokwaru ngu; ọle ọo gẹ mu je asụadaa ndibe
mu g'ẹphe nọkwa-ẹhu mma!”
62 Jizọsu sụ iya: “Ọ-pa-ọgu agha ẹnya l'azụ ta ayịkwa l'ozi k'ẹka Chileke bụ eze.”

10

Jizọsu agba ndu-ozi iya
ẹbo-ẹbo l'ozi-ọma ono

1 E mechaa; Nnajịuphu byakwa bya ahọta ụkporo ụmadzu ẹto l'ụmadzu iri l'ẹbo
ọzo bya agbaa phẹ ẹbo-ẹbo; sụ g'ẹphe vuru iya ụzo jekọta l'iphe, bụkpoo mkpụkpu
mẹkpoo ẹkameka, yẹbedua l'onwiya abya ejeje.
2 Ọ sụ phẹ: “Iphe, a kọru l'opfu chashịakwaru; mbụ l'ọ kwatakpọkwaaru ha shii;
obenu lẹ ndu-ozi, akpata iya akpata ha nwanshịi. Unu pfuru nụ Nnajị, nwe iphe, a
kọru l'opfu g'o ye ndu-ozi, l'a-bya akpata iya nụ.
3 Unu tụgbua jeshia. Unu lekwa ẹnya: l'unu dụkwa g'ụnwu atụru; mu chịakwaru
unu ye g'unu jeshia ẹka agụ jiru ejiji.
4 Unu te egudekwa ẹda-okpoga; ọzoo ẹda mmanụ; ọzoo akpọkpa. Unu te ejekwa
anọdu k'ekwe ekele lẹ gbororo.
5 Unuphu, unu -bahụkpooru; unu vuru ụzo sụ: ‘Gẹ nchị dụkwa doo l'unuphu-a.’
6 Teke nwa nchị-odoo nọ l'ẹka ono; nchị-odoo unu abụru nkiya. Teke 'ọ dụdu; l'ọ
lwaphutaru unu azụ.
7 Unu buẹkwarupho l'unuphu ono; rije ngụje iphe, bụkpoo iphe, ẹphe nụru unu;
kẹle onye akanya gbaru k'anata ụgwo iphe, o setarụ. Unu te ebuphekwa l'unuphu
l'unuphu.
8 Teke unu bahụru mkpụkpu; ẹphe -nata unu ree; unu rijeẹkwapho iphe, a nụru
unu.
9 Unu mee g'ẹhu dụ ndu iphe eme ike l'ẹka ono; unu asụ phẹ: ‘Chileke abyaakwaa
abụru eze unu.’
10 Teke unu bahụkwanuru mkpụkpu; ọphu ẹphe anatadụru unu; unu alụfu l'ọma
gbororo iya bya asụ phẹ:
11 ‘Urwuku mkpụkpu unu, dụ anyi l'ọkpa bẹ anyi jịshiakwaru unu-o! Ọ kwa iphe,
unu a-maru bụ lẹ Chileke abyawaa egoshi lẹ ya bụ eze.’
12 Ọle iphe, mu akarụ unu bụ; ọo-kakwaru ndu Sọdomu mma mbọku ikpe; eme lẹ
mkpụkpu ono.”

Iphe ee-me ọha, jịkaru nụ
(Mat 11:20-24)

13 “Nshịo gụbe ọha Kọrazinu! Nshịo gụbe ọha Bẹtusayida! Kẹle ọme e wotaru
iphe-ọhumalenya, e meru l'ime unu mee l'ọha Taya yẹle ọha Sayịdonu m'ẹphe
eyekwaa uwe-aphụ; kpua onwophẹ ntụ ụzenya; gude goshi l'izimanụ lwarụ phẹ azụ;
ẹphe ghawaa umere lwapfuta Chileke.

14 Ọle ọo-karụ ndu Taya waa ndu Sayịdonu mma mẹ Chileke kpeje ikpe eme lẹ
g'ọo-dụ unubẹdua.
15 Gụbe ọha Kapaniyọmu! ?Ọ dụ ngu g'e kulia ngu g'i supfuru l'imigwe tọ? Aa-
gbẹkwanu kwatsua ngu kwarua ngu ọku-alị-maa!"
16 Ọ sụ ndu etsoje iya nụ: "Onye nụmaru iphe, unu pfuru nụmawaru iphe,
mu pfuru; onye jịkaru unu jịkakwaru mu phọ; tẹme onye jịkakwanuru mbẹdua
bụakwaa onye ono, ziru mu ozi ono bẹ o jịkaru."

Ndu Jizọsu ziru ozi
alwa l'ẹhu-ụtso

17 Ụkporo ụmadzu ẹto l'ụmadzu iri l'ẹbo ono jechaa bya egude ẹhu-ụtso lwa bya
asụ Jizọsu: "Nnajịuphu; anyi gude ẹpha ngu kachaa ọbvu ike!"
18 Ọ sụ phẹ: "Mu shia ele Nsetanu g'o shi l'igwe ada g'ebemu-igwe.
19 Sụ-a; mu yeakwaru unu ike l'ẹka g'unu zọpyabejechaa agwọ l'ọkpa mẹ akpị mẹ
g'unu kakọta iphe, bụkpoo ike k'ọhogu ono, bụ Obutuswe ike. Ọ tọ dụdu iphe, byaru
ayị mee unu.
20 Ọle g'ọ tọ bụkwaru iphe, ẹhu iya a-nọdu atsọ unu bụ l'unu ka ọbvu ike; g'ẹhu
tsọjechia unu l'e dewaru ẹpha unu l'ẹkwo l'imigwe."

Ẹhu atsọ Jizọsu
(Mat 11:25-27; 13:16-17)

21 Lẹ teke ono kwaphọ bẹ Unme Chileke meru Jizọsu; ẹhu tsọmahu iya. Ọ sụ: "Mu
ekele ngu ekele Nna, bụ Nnajị igwe yẹe alị; l'i domiru iphe-a gẹ ndu kwarụ ẹnya;
waa ndu mmamiphe ta amaru iya; i woru iya goshichia ndu obu phẹ gụru ìphóró gẹ
k'ụnwegirima. Ee! Nna; noo iphe, i mekpọerupho g'ọ dụ ngu; waa g'ọotso ngu ụtso
ememe iya.
22 "Nna mu yeakwaru mu iphemiphe l'ẹka. Ọ tọ dụkwa onye maru onye Nwa
Chileke bụ; gbahaa Nna iya, bụ Chileke. Ọphu ọ dụkwa onye maru Nna iya, bụ
Chileke; gbahaa Nwa iya; ọzo 'ẹpho onye Nwa iya ono họtaru; goshi iya Nna iya."
23 Jizọsu yẹe ndu etsoje iya nụ nọduepho nwẹkinyi phẹ; ọ ghakọbe sụ phẹ: "Ẹhu-
ụtso bẹ a gọru nụ unubẹ ndu gude ẹnya unu ahụma iphe-a, unu ahụma-a.
24 ?Unu maru-a lẹ ndu mpfuchiru Chileke; waa ndu eze, dụ igwerigwe bẹ ọ gụru
ẹgu ahụma iphe-a, unu ahụma-a; ọle ẹphe ta ahụmaduru iya. Ọ gụkwaru phẹ phọ
anụma iphe-a, unu anụ-a; ọle ẹphe ta anụmaduru iya."

Ekemu, kpọ-chiru ishi
(Mat 22:34-40; Mak 12:28-34)

25 Noo ya bụ; onye lanụ, maru ekemu gbalihu gẹ ya gude ajị hụa Jizọsu ama bya
asụ iya: "O-zì-iphe; ?bụ gụnu bẹ mu e-me gẹ mu dzụru ndzụ ojejoje."
26 Ọ sụ iya: "?Bụ gụnu bẹ e deru l'ẹkwo ekemu? ?Ị gụtaru gụnu?"
27 Nwoke ono sụ iya: "Ẹkwo ekemu sụru: 'Yee Nnajịuphu, bụ Chileke ngu obu ngu
g'ọ ha. Gude ndzụ ngu g'ọ ha; mẹ ike ngu g'ọ ha; mẹ uche ngu g'ọ ha yee Chileke obu.
Waa g'i yee nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu.' "
28 Jizọsu sụ iya: "I pfukọtaru iya; i -mee nno; l'iinweru ndzụ."

Ẹtu k'onye Saméríya,
nweru obu ọma

29 Nwoke ono kụchata iya bya asụ iya: "?Ọ bụkwanuru onye bụ nemadzụ ibe mu
ọbu?"
30 Jizọsu nmaaru iya ẹtu sụ: "Ọ dụru nwoke, shi Jierúsalẹmu eje Jieriko. O je
evubaa ndu ana nfụ. Ẹphe tsua ya iphe tsugbuphodo iya ndzụ nwanshịi; gbabẹ iya
ọto bya aparu iya haa; ọ nọduwaa mkpọkpo ndzụ. Ẹphe gbakashịhu.

31 Ọ dụru g'ọ nwụru; onye uke Chileke nọdu aghata l'ụzo l'ẹka ono bya ahụma iya;
bya agbangoo ya; shia ụzo ọzo; ọ bụru iya atụgbu.
32 Oshilọkpa Lívayi ghatashịkwaapho l'ụzo ono bya ahụmakwa iya phọ bya
aghangokwaa ya phọ.
33 Obenu l'onye Samériya, ejekpọoro iphe, ooje ghatashịaru ẹka nwoke ono nọ bya
ahụma iya; imemini iya dụ iya.
34 Ọ bya ejepfu iya bya edebechaa ya manụ l'ọ́nyá, dụgbaa ya l'ẹhu; kpua ya ya
mẹe bya ekechishia ya ya. Ọ bya apata iya tukobe lẹ nkapfụ-ịgara iya; bya aparwuta
iya ụlo ndu ije; bya edobe iya swiru.
35 O be lẹ nchitabọhu iya; ọ chịfuta shịru labọ bya anụ onye-nche ụlo ndu ije ono
bya asụ iya: 'Letakwa iya ẹnya. Teke mu lwarụ; ọ -dụru iphe ọzo, o phubaaru ngu;
mu a-pfụa ngu iya.'
36 "?Bụ onye ole l'ime ụmadzu ẹto ono bẹ ị rịru l'ọo ya bụ nemadzụ ibe nwoke ono,
vubaru ndu ana nfụ ono?"
37 Onye ezije ekemu ono sụ iya: "Ọo onye ọphu phụru iya obu-imemini phọ."
Jizọsu sụ iya: "Laa; je emeje ẹgube ono."

Jizọsu akpapfuta
Mata yẹe Meri

38 Tọbudu iya bụ; Jizọsu phẹ kwasẹru ejekpọekwapho iphe, ẹphe eje. Ẹphe
jenyaẹpho l'ụzo; ọ bahụ l'ọma mkpụkpu lanụ. Nwanyị, ẹpha iya bụ Mata dubata
iya ibe phẹ; gẹ ya kwaaru iya ẹbyaa.
39 Nwanyị ono nweru nwune nwanyị, ẹpha iya bụ Meri. Meri je anọdu nọnyabe
Nnajịuphu; anụ opfu iya.
40 Mata yenụkakwanuru ẹhu l'eme nri. Ọ bya ejepfu Jizọsu je asụ iya: "Nnajịuphu!
?Tịi sụdu nwune mu nwanyị g'ọ tọ hashịru mu ozi-a gẹ mu je nwẹkinyi mu? Sụnu
iya g'ọ bya eyeru mu ẹka!"
41 Nnajịuphu sụ iya: "Mata! Mata! Ị kụnukaru photophoto megbushinụka
onwongu.
42 Iphe lanụ bụ iphe, dụ mkpa kpụrumu. Meri hataakwanaru òkè-iphe ono ọphu
ka ree. Ọphu a nafụbaedu iya ya anafụ."

11

Jizọsu ezi g'eepfuje anụ Chileke
(Mat 6:9-13; 7:7-11)

1 O be ujiku lanụ; Jizọsu nọdu ẹka lanụ epfu anụ Chileke. O pfughechaẹ ya phọ;
onye lanụ l'ime ndu etsoje iya nụ sụ iya: "Nnajịuphu; zinaa anyi g'eepfuje anụ Chileke
gẹ Jịọnu zikwarụpho ndu etsoje iya nụ-a."
2 Ọ sụ phẹ: "Unu -nọdu epfu anụ Chileke; unu sụje:
"Nna anyi, bu l'imigwe;
G'e dobe ẹpha ngu iche.
Goshinu l'ọo gụbedua bụ eze.
G'emeje iphe, dụ ngu l'uche
l'eliphe;
g'eemeje iya l'imigwe.
3 Nụnu anyi nri ntanụ-a;
Nri, a-sụjeru anyi eri
mbọku-mbọku.
4 Gụaru anyi nvụ l'ẹka anyi
mesweru ngu.
G'anyi gụru ndu mesweru

anyịbedua.
Te ekwekwa g'anyi nmalahụ
l'ọhutama.
Nafụtachikwaa anyi g'anyi
ta aba l'ẹka onye
ẹjo-iphe.”
5 Jizọsu sụ phẹ: “Dẹnu g'unu ha onye e-jepfu ọnyà iya l'echi abalị je asụ iya g'o jie
ya ụgwo ishi buredi ẹto;
6 l'ọnyà iya, shi ẹka dụ ẹnya byaru ibe iya; ọphu ya enwedu nri, ya a-nụ iya.
7 Ọnyà iya ono gbẹ l'ime ụlo sụ: ‘E pfuchishi mu nchị! Mu gụ-chiwaru ụzo; swọbe
iya iphe. Mu l'ụnwu mu zẹwaa azẹe. Ọphu mu agbẹshiedu abya ngu anụ buredi kẹ
nta.’
8 Gẹ mu kakwaru unu: ọ -bụru l'ọ tọo gbẹshidu abya iya anụ buredi ono kẹle ọ
bụ ọnyà iya; l'oo-gudenụ kẹle oopfuchi iya nchị; ọphu iphere adụdu iya bya anụ iya
iphe, ọ byaru asụ g'ọ nụ iya.
9 Noo g'o gude mu sụkwanu unu; unu pfua g'a nụ unu iphe; aa-nụ iya unu! Unu
chọo iphe; unu a-chọta iya! Unu kụa ẹka l'ụzo; aa-gụharu iya unu!
10 Kẹle onyemonye, sụru g'a nụ iya iphe bẹ aa-nụje iphe; onye chọru nụ l'a-chọtaje;
onye kụru ẹka bẹ aa-gụhajeru ụzo.
11 ?Dẹnu g'unu ha, bụru nna, onye nwa iya a-sụ g'ọ nụ iya ẹma; l'ọ gbẹ chịru agwọ
nụ iya;
12 ọzoo teke ọ sụru g'ọ nụ iya ẹkwa-ọku; l'ọ nụchia ya akpị?
13 Eshinu unubẹ ndu bụ ndu ẹjo-iphe amajẹru nụ ụnwu unu iphe, dụ ree; ?bụchia
Nna unu bu l'imigwe ta akabadaa amaru g'oo-me nụ unu Unme-dụ-Nsọ; mbụ unubẹ
ndu sụru g'ọ nụ iya unu?”

Ẹka ike Jizọsu shi
(Mat 12:22-30; Mak 3:20-27)

14 O be teke ọzo; ọ dụru nwoke, Jizọsu chịfuru ọbvu, bu iya l'ẹhu, meru ẹbe
oopfujedu opfu. Kpiridangu-ọbvu ono lụfuepho nwoke ono l'ẹhu; nwoke wata epfu
opfu. Ọ dụ ikpoto ndu ono biribiri.
15 Ọ dụru ndu ọphu sụru l'ọo ọbvu, bụ Biyelezebọlu, bụ iya bẹ bụ onye-ishi iphe,
bụkpoo ọbvu bẹ o gude achịshi ọbvu.
16 Ndu ọphu abya agbabẹru iya ọ́nyà opfu g'ẹphe gude nmata iya; sụ iya g'o
menaarụ phẹ iphe-ọhumalenya, e-goshi l'ọo Chileke ziru iya eviya.
17 Ọ maẹrupho iphe, ẹphe arị bya asụ phẹ: “Alị-eze -keha ẹbo; seahaa opfu bẹ ọ
bụakwaa ọla-l'iswi. Nokwaphọ g'ọo-dụ l'unuphu, keharu onwiya ẹbo.
18 Teke ọ bụkwanu lẹ nkwoka dụ l'ibe Nsetanu; ?dẹnu g'ee-me g'alị-eze iya keru;
mẹ unu -sụ l'ọo Biyelezebọlu bẹ mu gude achịshi ọbvu?
19 Ọ -bụkwanuru l'ọo Biyelezebọlu bẹ mu gude achịshi ọbvu; ?bụ gụnu bẹ ndu
k'unu gudekwanụ achịshi ọbvu nkephẹ? Ọ kwa iya bụ l'ọo ndu k'unu e-goshiwarọ
unu l'ikpe nmarụ unu.
20 Obenu teke ọ bụkwanu l'ọo ike Chileke bẹ mu gude achịshi ọbvu ọbu; ọo ya bụ
l'o noo iphe, egoshi lẹ Chileke bụakwaa eze l'ẹhu unu.
21 “Onye ọkpehu dụ -kwaghe ngwọgu akwaghe nọdu eche ibe iya nche; ?tị madụ
l'ọ tọ dụdu iphe, eme iphe iya?
22 Obenu teke onye ka iya ike byaru afụaru iya; bya alwụ-kpee ya l'ọ nata iya
ngwọgu ono, bụ iphe, o doberu ẹnya ono; bya akwaa ivu iya ono kekashịa.
23 “Sụ-a; onye mu l'iya ata tụgbaduru bụkwa onye opfu mu; onye mu l'iya ata
achịkobedu achịkobe l'achịkakwa achịka.

Iphe, akpaję ọbvu alwa azụ
(Mat 12:43-45)

24 “Teke a chịfuru nemadzụ ọbvu l'ẹhu; ọbvu ono etsoru echięgu ẹka mini adụdu
aghaphe; achọ ẹka ọo-nmę anmęe. Teke o jenyaaru; ọphu ọ dụdu ẹka ọ hụmaru; l'ọ
sụ gę ya laphuęshikwa azụ l'akahụ ụlo iya-a.
25 Teke ọ byatashịaru; a zawa iya azaza; dozichaa ya ree;
26 l'o je je achịta ọbvu ẹsaa ọzo, ka iya njọ; ẹphe awụba je eburu iya; ndzụ nwoke
ono teke ono abya aka njọ; eme lę teke mbụ phọ.”

Ọkpobe ẹhu-ụtso

27 Jizọsu pfuępho nno; nwanyị lanụ l'ime igwe ọha ono chia mkpu sụ: “Ẹhu-ụtso
bę a gọru nụ nwanyị ọphu parụ ẹpho-ime ngu bya echee ngu ẹra!”
28 Ọ sụ iya: “Ẹhu-ụtso bę gọchiaru nụ ndu anụmaje opfu Chileke bya eme iya
ememe!”

Iphe-ọhumalenya,
meru l'ẹhu Jiona
(Mat 12:38-42; Mak 8:11-12)

29 O be g'ikpoto ndu ono aka shii eje; Jizọsu pfuahaa sụ: “Ọgbo-nta-a pakpọkwaaru
njọ. Ẹphe achọ iphe-ọhumalenya. Ọle ọ tọ dụkwanu iphe-ọhumalenya ọzo, ee-goshi
phę; gbahaa iphe, meru Jiona.
30 Mbụ-a; ọo kwa gę Jiona bụjeru ndu Ninive iphe-ọhumalenya phọ bụ gę Abụbu-
Ndiphe bụ ndu ọgbo-nta-a.
31 Nwanyị, bụ eze ndu Sheba bę a-gbalihu mbọku ikpe; nma ọgbo-nta-a ikpe; kęle
o shi l'ẹka igwe beru; alị beru bya gę ya nụma opfu nkwamęnya Sólomọnu. O be
nta-a bę onye ka Sólomọnu nọ l'ẹka-a.
32 Tęme ndu Ninive l'a-gbalihu mbọku ikpe; nma ọgbo-nta-a ikpe; kęle izimanụ
lwarụ ndu Ninive azụ; ęphe ghaa umere; lwapfuta Chileke l'opfu, Jiona pfuru phę;
obenu l'onye ka Jiona nọ l'ẹka-a nta.”

Orọku, dụ l'ẹhu bụ ẹnya
(Mat 5:15; 6:22-23)

33 “Ọ tọ dụkwa onye abụjeru; ọ -yechaa ọku l'orọku l'o woru iya je edomia edomi;
ọzoo l'o woru ite kpube iya. Oowojechiaru iya kobe lę nggu-orọku g'onyemonye,
bataru nụ ahụma ìphóró iya.
34 Ẹnya ngu bụ orọku, dụ ngu l'ẹhu. Teke ẹnya doru ngu edodo; ogwęhu
ngu abụkotaru ngu ìphóró ìphóró. Teke ẹnya edoduru ngu edodo; ogwęhu ngu
abụkotaru ọchii ọchii.
35 Ọo ya bụ; letakwa ẹnya; a -nọnyakwaa ìphóró, nọ ngu l'ime gbę bya abụru ọchii.
36 Ọ -bụru l'ogwęhu ngu bụkota ìphóró; ọphu ọ dụkpodaa ẹka ọogba ọchii; bę
ọo-nọdu enwu enwunwu g'orọku anọduje enwu-a gude nwụberu ngu ọku.”

Jizọsu epfu kę ndu ezije ekemu
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

37 Jizọsu kpụkwadurua opfu l'ọnu epfu; onye Fárisii bya asụ iya: “Oshi adụkwa
l'ibe mu.” O tsoru iya je anọdu k'eri nri ono.
38 Ọ dụ onye Fárisii ono biribiri l'o to vuduru ụzo meadaa nsọ akwọ ẹka; bya anọdu
k'eri nri.
39 Nnajịuphu sụ iya: “Unubę ndu Fárisii anọduje asa azụ okoro asa azụ ochi; ọle
iphe, unu maru bụ ana ndu ọzo iphe l'ẹka ike yęe ęjo-iphe.
40 Unubę ndu eswe! ?Tọ bụedu ẹka lanụ, meru azụ, mekwarụpho ime?
41 Ọle-a; unu woru iphe, nọ l'ime okoro waa l'ime ochi meeru ndu ụkpa iphe-ọma;
hụma lę nsọ a-bvụru unu l'iphemiphe.

42 “Nshịo unubẹ ndu Fárisii; kẹle unu apfụjechaaru apfụru nụ Chileke oke-lanụ-
l'ụzo-iri: l'agbo; mẹ olubu; mẹkpoo iphemiphe, bụkpoo nwẹekwo, eeri eriri; unu
agbẹ haa apfụbekoto waa eye Chileke obu. Unu gege apfụbekoto; yee Chileke obu;
mejekwaphọ ekemu ọphu unu emejehawaa.
43 “Nshịo unubẹ ndu Fárisii; mbụ unubẹ ndu ọoduje g'unu nọdu l'ishi l'ụlo-ndzukọ;
tẹme ọ nọdu adụje unu g'e keleje unu ekele k'iche l'ẹka a dụ igwe.
44 Nshịo unu; kẹle unu dụ g'ilu, chihuru echihu, a ta hụmaduru l'ẹnya; a nọdu
azọje iya ọkpa; ọphu a madụ l'ime iya rehuru erehu.”
45 Onye lanụ bụ onye maru ekemu sụ iya: “O-zì-iphe; eshinu iipfu ẹgube ono bẹ ị
tụkoakwaru anyi l'ẹphe abarụ mba.”
46 Jizọsu sụ iya: “Nshịo unubẹ ndu maru ekemu; kẹle unu ewojeru ivu, anyi ẹrwa
boo ndiphe; ọle unubẹdua ta arwụkwa ivu ono g'ọ ka mma l'ọo mkpụshi-ẹka lanụ.
47 Nshịo unubẹ ndu gbẹ nta-a akpụshi ụlo-ilu l'ẹka ndiche unu phẹ ligbaaru ndu
ẹphe gbushiru, bụ ndu mpfuchiru Chileke.
48 Ọo ya bụ l'unu egoshi l'unu kweru l'iphe, ndiche unu phẹ meru bẹ dụ ree; tẹme
ẹka unu dụkwa iya phọ; kẹle ẹphe gburu phẹ egbugbu; unu nọdu akpụshi ụlo-ilu
l'ẹka e liru phẹ.
49 Noo iphe, Mmamiphe Chileke pfuru sụ: ‘Mu e-zi ndu mpfuchiru Chileke; mẹ ndu-
ozi g'ẹphe jepfu phẹ. Ndu ono, mu e-zi ono nweru ndu ọphu ẹphe e-gbu egbugbu;
dụru ndu ọphu ẹphe a-kpa ẹhu mmanụ.’
50 Ọo ya bụ l'aa-gwata ọgbo-a ụgwo ọchi iphe, bụkpoo ndu mpfuchiru Chileke ono,
ndiche phẹ shi teke ìphè dụ gbushita ono;
51 e -shikpọo lẹ mee Ebẹlu jasụ lẹ kẹ Zakaráya, onye e gburu lẹ mgbaka ọru-ngwẹja
Chileke yẹe eze-ụlo Chileke. Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa ọgbo-a
bẹ aa-gwata ụgwo mee phẹ.
52 “Nshịo unubẹ ndu maru ekemu; kẹle unu wotawaru ire-igodo ụlo mmamiphe.
Unu ta abahụduru l'onwunu; tẹme ndu eme g'ẹphe bahụ bẹ unu kpọshiru abahụ.”
53 Jizọsu bya l'atụgbu l'ẹka ono; ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii ono kwatakpọo
tsoahaa ya opfu; tẹme ẹphe nọdu akụchashikwa iya phọ opfu akụchashi; eme g'o
pfua igwerigwe opfu;
54 ẹka ẹphe ege iya g'ẹphe gbaaru iya ọ́nyà opfu, ẹphe e-gude nmata iya.

12

Iphe-ekoje-buredi ndu Fárisii
(Mat 10:26-27)

1 Teke ono kwaphọ; ụmadzu ụkporo l'ụnu zakọbewaa l'ẹka ono; k'ọphu ẹphe
azọgbaa nwibe phẹ tọli tọli. Jizọsu karụ ndu etsoje iya nụ gẹdegede sụ phẹ: “Unu
kwabẹkwaru iphe-eko-buredi ndu Fárisii ẹnya, bụ iya bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu,
ẹphe bụ.
2 Ọ tọ dụkwa iphe, e kpuchiru ekpuchi g'e te mechaa kpuhaa ya; ọphu ọ dụkwa
iphe, e domiru edomi g'e te mechaa maru iphe, ọ bụ.
3 Iphe, unu pfuru l'ọchii bẹ aa-nụma l'ìphóró; tẹme iphe, unu dzụru taba taba l'ime
ụlo bẹ aa-ra arara g'onyemonye nụmadzuru.”

Onye aa-tsụje ebvu
(Mat 10:28-31)

4 “Gẹ mu kakwaru unubẹ ndu bụ ọ̀nyà mu phẹ: Unu ta tsụkwa ndu egbu ogwẹhu
nemadzụ ebvu; ndu bụ: ẹphe -gbuchaa; ọ tọ dụedu iphe ọzo, ẹphe adụ ike eme.

5 Gẹ mu kakwaru unu onye unu a-nọdu atsụje ebvu: onye unu a-tsụje ebvu bụkwa
onye bụ: o -gbuchaa egbugbu; l'o nwekwarụpho ike, oo-gude nwuru onye ono chie
l'ọku-alị-maa. Ee! Mu sụru unu-a; nokwa onye unu a-tsụje ebvu bụ ono.
6 "?Tọbudu ụnwu ogbe ise bụ kobo ẹbo? Ọle Chileke ta adụkwa ụnwu ogbe mẹ
nanụ, ọ tọ nyatadụru.
7 Mbụ-a; ẹgbushi, nọ unu l'ishi bẹ ọ gụchaakwaru ọgu nanụ nanụ. Unu ta atsụshi
ebvu! Unu kagbaa ikpoto ogbe aba lẹ mkpa; g'ọ hahabẹ igwerigwe."

Epfu l'edzudzu-ọha l'a bụ kẹ Kéreshi
(Mat 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye pfụru l'edzudzu-ọha pfua ya hoo haa lẹ ya
bụ nkemu bẹ mụbe Abụbu-Ndiphe l'a-pfụkwarupho l'edzudzu ụnwu-ojozi-imigwe
pfua ya hoo haa l'onye ono bụ nkemu.
9 Obenu l'onye pfụru l'edzudzu-ọha pfua ya hoo haa lẹ ya ta amadụ mu bẹ mu
a-pfụkwarupho l'edzudzu ụnwu-ojozi-imigwe kẹ Chileke pfua ya hoo haa lẹ mu ta
amadụ onye ọbu.
10 "Onyemonye, pfuru Abụbu-Ndiphe ẹjo opfu bẹ aa-gụkwaru nvụ; obenu l'onye
pfubyiru Unme Chileke bẹ a taa gụkwaru nvụ.
11 "Teke ọ bụ l'ẹphe kpụ unu bya edobe l'ụlo-ndzukọ; waa l'iphu ndu-ishi; waa
l'iphu ndu gọvumenti; unu ta ayọkwa ọshi iphe, unu e-pfu; ọzoo g'unu e-dobe ọnu
pfua ya gude kpefu onwunu.
12 Kẹle Unme Chileke l'e-zia unu iphe, unu e-pfu teke ono."

Ẹtu k'onye eze,
bụ onye-eswe

13 Onye lanụ l'ikpoto ndu ono sụ iya: "O-zì-iphe-e! Rwọnaa nwune mu g'o kwe gẹ
mu l'iya kee iphe, shi lẹ nna anyi."
14 Jizọsu sụ iya: "?Bụ onye meru mu onye ekpejeru unu ikpe; ọzoo onye ekeru unu
oke; gụbe nwoke ono?"
15 Jizọsu sụ ikpoto ndu ono: "Unu tọkwa ẹhu zehujeru iphe, bụkpoo iphe, akpataję
eye ẹnya l'ẹku mgboko-a; l'ọkpobe ndzụ nemadzụ te eshikwa l'ẹku, ọ kpatarụ akpata;
g'ọohahabe."
16 Ọ watarụ phẹ anmarụ ẹtu sụ: "Nwoke lanụ, nweru iphe; kọru opfu; kpata iya
iphe, ha shii.
17 Ọ bya arịahaa l'egomunggo sụ:
'?Dẹnuanu gẹ mu e-me iya g'ọ tọ dụedu ẹka aa-kụbe iphe-a?'
18 Mu e-me iya ẹgube-a. 'Mu a-phọka ọba mu phọribebaaru iya g'ọ ka ọsa; l'ọo-
bụwaruro ẹka mu a-kụbe mebyi iphe mu; mẹ iphe, mu nweru enweru.'
19 Noo ya bụ; mu asụ ndzụ mu; ẹku abyakwaru ngu! Ọwa-a bụkpokwaa iphe, a-sụru
ngu eri apha, dụ igwerigwe. Tụta unme nta; ria ngụa g'ẹhu tsọo ngu ụtso!"
20 "Ọle Chileke sụru iya: 'Onye eswe! Ẹnyashi-a bẹ aa-nata ngu ndzụ ngu ono.
Iphemiphe-a, i doberu onwongu-a; ?bụ onye e-ri iya?'
21 "Noo g'onye akparu onwiya ẹku; ọphu ọ dụdu iphe, ọ bụ l'iphu Chileke dụ bụ
ono."

Eye Chileke iphemiphe l'ẹka
(Mat 6:25-34)

22 Jizọsu sụ ndu etsoje iya nụ: "Noo iphe, mu gude sụ: Unu ta akụshi photophoto
g'unu e-me ndzụ unu: k'iphe, unu e-ri; ọzoo k'ẹhu unu: k'iphe, unu e-ye l'ẹhu.
23 Kẹle ndzụ ka nri; tẹme ogwẹhu ka uwe abụru iphe.

24 Lewarọ okpoko-ọ́hà, ephe l'eli! Ẹphe ta akọkwa opfu; ọphu ọ dụkwa iphe, ẹphe
eje akpata l'opfu; ọphu ẹphe enwedu ụlo ẹku; ọphu ẹphe agbadu ọba; ọle Chileke
anọdujeelaa azụ phẹ. ?Unu ta amadụ l'unu ka ẹnu abụru iphe.
25 ?Dẹnu g'unu ha onye e-gude ayọ ọshi; yekwa iphe, ha nwanshịi lẹ ndzụ iya?
26 Ọo ya bụ; ọ -bụru l'unu taa dụdu ike eme nwiphe habe nwanshịi nno; ?bụhunu
gụnu meru iphe, unu akụ-phe photophoto?
27 Unu lewarọ ojimbvu g'ọonoduje evu. Ẹphe te esedu akanya; ọphu ẹphe agbadu
oghu k'akwa uwe. Obenu lẹ-a; unu hụma gẹ Sólomọnu yeberu uwe, ama mma; ọle
uwe iya ta amarwuduru g'ojimbvu lanụ.
28 Teke ọ bụ lẹ Chileke eyeje ẹswa, nọ l'ẹgbudu uwe; l'iphe, bụ ọ -dzụru ndzụ ntanụ-
a; echele l'e woru iya shia ite; ?tọo kabadaa unu eye ọkpobe uwe? mbụ unubẹ ndu-a,
ekwekwe, unu kweru abadu ishi-a!
29 Ọo ya bụ; unu ta anọdujeshi akụ-phe photophoto iphe, unu e-ri mẹ iphe, unu
a-ngụ.
30 Ọ kwa iphe ono bụ iphe, ọhamoha tụkoru ayọ ọshi iya. Nna unu makwarụ-a l'ọ
dụ unu mkpa.
31 Unu chọchia ẹka Chileke bụ eze! Ọo ya bụ; iphemiphe ono abụru iphe, ee-
yekwarụ unu eyekwa."

Ẹku imigwe
(Mat 6:19-21)

32 "Unu ta atsụshi ebvu; unubẹ ụnwu ndọkobe atụru, adụdu igwe-a; l'ọ dụkwa Nna
unu ree ọkpobe adụdu eme g'unu bụkwarupho eze l'ẹka ọ bụ eze.
33 Unu reshia iphemiphe, unu nweru gude mee iphe-ọma. Unu meeru onwunu
ẹkpa okpoga ọphu taa kahụdu akahụ; kparụ ẹku unu dobe l'imigwe; ẹka ọ tọ lwadụ
alị alwalwa; kẹle ndu-oshi te ejedu iya; ọphu mkpu atadu iya.
34 L'ọ kwa ẹka ẹku ngu, kachaa ngu mkpa nọ bẹ obu ngu a-nọdukwapho."

Ndu ozi, nwụ ẹnya

35 "Unu lishia anamụ unu ike; g'ọku dụkwapho l'orọku unu.
36 Unu adụ g'unwokoro, nwụ ẹnya echeru nnajịuphu phẹ g'ọ lwa ekele-nwanyị, o
jeru; g'ẹphe a-gụhakeberu iya ụzo mẹ ọ -bya bya akụa ẹka l'ụzo.
37 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu-ozi ono, nnajịuphu phẹ l'a-byatashia; ẹphe anwụru
ẹnya. Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọo-rụkotakwa onwiya sụ phẹ g'ẹphe nọdu
anọo gẹ ya kwaaru phẹ ọkpobe ẹbyaa.
38 Ọ -bụru l'echi abalị bẹ ọ byapfutaru phẹ nno; ọzoo l'iphe-ọha ẹnu; ẹphe
nwụkwaduru ẹnya; l'ọ bụru phẹ iphe ẹhu-ụtso.
39 Ọle-a; unu makwaruphọ l'ọme oke, bu l'unuphu maru teke iphuru abya ibe iya;
mẹ ọ nwụkwaru-a ẹnya; k'ọphu o to kwekwanụ g'iphuru ono tsufua ụlo iya bata.
40 Unubẹdua l'onwunu; unu kwabẹkwapho ẹnya; kẹle Abụbu-Ndiphe l'a-byakwa
teke unu te eledu ẹnya iya."

Nwozi, e gude ire iya ẹka
(Mat 24:45-51)

41 Pyịta sụ iya: "Nnajịuphu-e! ?Bụ anyịbedua bẹ ị nmarụ ẹtu ọwa-a gẹdegede tọo
ọha?"
42 Nnajịuphu sụ: "?Bụ onye bụ nwozi, e gude ire iya ẹka; tẹme ọ bụru onye kwarụ
ẹnya? Ọo ya bụ onye ono, nnajịuphu iya doberu l'unuphu g'ọ nụjeru iya ndibe iya
nri l'o rwùbèrù iya.
43 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ nwozi ono mẹ ọ -bụru lẹ nnajịuphu iya a-lwa bya bya
ahụma l'oome iphe ono, o ziru iya ono.

44 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; nnajịuphu ono e-wokwaru iphemiphe, o
nweru enweru ye nwozi ono l'ẹka.
45 Obenu teke nwozi ono rịru sụ: 'Haa! Nnajịuphu mu anọakwaa ọdu alwalwa';
bya awata etsukashi ndu-ozi nwoke ono iphe: unwoke mẹ ụnwanyi; wata eri g'ọ dụ
iya; ngụahaa mẹe; ọ tsụahaa ya.
46 Nnajịuphu iya ono a-lwakwa mbọku, o to ledu ẹnya iya waa teke ọ tọ madụ bya
agwaa ya ọchi; woru iya gwakọbe lẹ ndu e gudedu ire phẹ ẹka.
47 "Onye-ozi, machaarụ uche nnajịuphu iya; ọphu ọ kwakọbeduru ẹka; ọzoo mee
iphe, bụ uche nnajịuphu iya bẹ ee-chishi ẹchachi ike.
48 Obenu l'onye ata amadụ uche nnajịuphu bya emeta iphe echi ẹchachi bẹ ee-
chipete iphe. Onyemonye, a nụru iphe, ha shii bẹ ee-le ẹnya iphe, ha shii l'ẹka iya.
Onye e yekwanụru iphe, ha shii l'ẹka bẹ aa-jịkwapho ajị iphe, kabaa shii."

Jizọsu agbaghashị ndiphe
(Mat 10:34-36)

49 "Iphe, mu byaru bụkwa atụ ọku l'eliphe; mbụ l'ọ dụ mu g'a sụ l'ọku ọbu etsuwaa
etsutsu!
50 Obenu l'o nweru baputizimu, ee-me mu. Obu akụe mu phọ phoophoophoo; mbụ
jasụ teke e meadaru iya.
51 ?Unu dobesụ lẹ mu byaru eme gẹ nchị dụ ndiphe doo? Aawa! Iphe, mu epfuru
unu bụ l'iphe, mu byachiaru bụkwa mgbaghashị.
52 Kẹle e -shi nta-a bẹ unuphu, ụmadzu ise bu bẹ a-gbaghashihụepho. Ụmadzu ẹto
abụru ọhogu ụmadzu labọ; ụmadzu labọ abụru ọhogu ụmadzu ẹto.
53 Ẹphe a-gbaghashịhu: nna abụru ọhogu nwa iya; nwa abụru ọhogu nna iya.
Ne abụru ọhogu nwa-nwanyị; nwa-nwanyị abụru ọhogu ne iya. Ne ji nwamgbọko
abụru ọhogu nyee nwa iya; nyee nwa abụru ọhogu ne ji iya."

Amaru gẹ mbọku gbaru
(Mat 16:2-3)

54 Ọ sụkwapho ikpoto ndu ono: "Ọobujeru teke unu hụmaru ẹka igwe rwuru
erwurwu l'ụzo ẹnyanwu arịba; unu asụ l'igwe e-dze nwa yẹgeyege mini; l'ọoduepho
nno.
55 Teke phẹrephere shi l'ụzo ndọhali wata ezizi; unu asụ l'ọnanwu abyawaa; l'ọ dụ
g'unu pfuru.
56 Unubẹ ndu ono, bụ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu ono. Unu adụje ike lee ẹnya l'eli lee
l'alị; kọta gẹ mbọku gbaru. Obenu ?bụ gụnu kparụ iphe, unu amadụ kọo iphe, nta-a
dụ g'ọo ya?"

Edoshi opfu
(Mat 5:25-26)

57 "?Bụ gụnu bẹ o gude ọphu unu achịjedu idzu l'ime obu họta iphe, pfụru ọto
mee?
58 Teke onye gbaru ngu ẹkwo kpụ ngu eje l'ụlo-ikpe; kukebe ẹhu g'unu l'iya doshia
l'ụzo; g'ọ tọ kpụru ngu je anụ onye-ikpe; onye-ikpe e-woru ngu ye l'ẹka ọgbogu;
ọgbogu eje atụa ngu mkpọro.
59 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ị tị yịkwa fụta afụta l'ẹka ono jasụ teke ị
pfụeberu iphe, e gburu ngu pfụa pfụa afụ iya."

13

Izimanụ alwa azụ ọzoo ọla-l'iswi

1 Ọ dụru ndu nọ l'ẹka ono teke ono, pfuru Jizọsu kẹ ndu Gálili, Payịleti gbushiru
ẹka ẹphe nọ agwa iphe; mee phẹ gwakọbe lẹ mee iphe, e gude agwa iphe.

2 Ọ sụ phẹ: “?Unu dobesu lẹ ndu Gálili ono kakọta ndu Gálili ọzo abụ ndu eme
iphe-ẹji opfu l'e gburu phẹ ẹgube ono.
3 Mu sụ unu: Waawaa-o! Teke ọ bụ l'izimanụ iphe-ẹji unu ta alwakọtaduru unu
azụ; unu lwapfuta Chileke bẹ unu a-lakọtakwapho l'iswi ẹgube ono.
4 Tọo ụmadzu iri l'ẹsato ono, ụlo-eli ephekerephe Sayilowamu zeru tugbushia ono;
?unu dobesu l'ẹphe ka ndu Jierúsalẹmu ọphuu abụ ndu ẹjo-iphe?
5 Mu sụru unu: Waawaa-o! Teke ọ bụ l'izimanụ iphe-ẹji unu ta lwakọtaduru unu
azụ; unu ghaa umere bẹ unu a-lakọtakwapho l'iswi nno.”

Ẹtu oshi, ta amịduru amịmi

6 Ọ bya anmaa ẹtu-a sụ: “Ọ dụru oshi figu lanụ, nwoke yeru lẹ mgbabu iya. Ọ nọdu
abyajẹ elee ya ẹnya mebyi; ọ tọ dụdu iphe, ọohuma.
7 Ọ sụ onye-ozi mgbabu: ‘?Ị hụmaru lẹ mu byawaru apha ẹto mgburugburu bya
elee ẹnya mebyi l'oshi figu-a: ọle ọ tọ dụdu iphe, ọ mịtaru. Gbutsua ya! ?Bụ gụnu
meru g'o gude o jee adzụru ndzụ emebyishiru mu alị?’
8 Onye-ozi mgbabu ono sụ iya: ‘Jiko hafụa ya rọ apha lanụ-a; gẹ mu bvupheadaa
ya mgburugburu yeadaa ya ọzu.
9 Teke ọ bụ l'ọ mịru mebyi apha ọzo; ọo ya bụ l'ọ dụ ree; teke ọdumeka l'ii-gbutsuwa
iya rọ.’ ”

Jizọsu eme gẹ nwanyị,
okwebe kweberu wekọrohu l'eswe-atụta-unme

10 O be teke ọ nọ l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu ono nanụ ezi iphe l'eswe-atụta-unme;
11 ọ dụru nwanyị, nọ l'ẹka ono, ọbvu mewaru iphe-ememe mgbarapha iri l'ẹsato.
Ọ lọtawa iya phugọbe; ọphu o kwejẹdu g'ọ pfụru nhamụnha.
12 Jizọsu hụma nwanyị ono bya ekua ya sụ iya: “Nwanyị ọma! I nwewaa onwongu
l'iphe ono, eme ngu nụ ono!”
13 Ọ bya ebyibe iya ẹka; nwanyị ono lọchia onwiya teke ono teke ono pfụru
nhamụnha; bya ekeleahaa Chileke ekele.
14 Ẹhu ghuahaa onye-ishi ụlo-ndzukọ eghu lẹ Jizọsu meru g'onye iphe eme
wekọrohu l'eswe-atụta-unme. Ọ sụ ndu ono: “Abalị ishii bẹ e doberu k'ejeje ozi;
unu byajẹ g'e mee g'unu wekọrohu teke ono; unu ta abyajẹshi l'eswe-atụta-unme.”
15 Nnajịuphu sụ iya: “Unubẹ tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu-a! ?Unu ta akpọfujedu eswi
unu l'ẹhu l'ẹhu; ọzoo nkapfụ-ịgara unu l'ọka iya; chịru iya je g'ọ ngụta mini l'eswe-
atụta-unme?
16 Sụ-a; nwanyị-a, bụ awa Ébirihamu-a, Nsetanu keru ẹgbu eshi k'apha iri l'ẹsato-
a; ?tọ gbadụru kẹ g'a tọfu iya l'ẹgbu ono l'eswe-atụta-unme?”
17 O pfuchaẹpho nno; iphere gude ndu ono, etso yẹbe Jizọsu opfu ono. Ikpoto ndu
nọ l'ẹka ono tụko teahaa ẹswa k'eze iphe ono, Jizọsu emeshibẹbe ono.

Ẹtu, e gude akpụru oshi mọsutadu anmaa
(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

18 Jizọsu sụ: “?Bụ gụnu bẹ ẹka Chileke bụ eze dụ g'ọ ya? ?Bụ gụnu bẹ mu a-tụru
iya yeru?
19 Ọ dụ g'akpụru oshi mọsutadu, nwoke wotaru je akụa lẹ mgbabu iya. O fua; vuta
bụru oshi k'ẹka iya; k'ọphu ẹnu, ephe l'eli byaru bya akpaahaa ẹpfune l'ẹkali iya.”
20 Ọ sụkwa phẹ phọ ọzo: “?Bụkpoo gụnu bẹ mu a-tụru ẹka Chileke bụ eze yeru?
21 Ọ dụ g'iphe-ekoje-buredi, nwanyị hatarụ nwanshịi ye l'ukpokutu iphe, eegudeje
eme buredi, jiru ẹda-mbacha; o woru iya dobe jasụ ọ tụko koo.”

Eshi ụzo, dụ kparagụ abahụ
(Mat 7:13-14,21-23)

22 Jizọsu nọdu ejekpọepho ụzo Jierúsalẹmu, ooje. Ọ nọdu aghatagbaa mkpụkpu lẹ
mkpụkpu ezi iphe.
23 Noo ya; ọ dụru onye jịru iya sụ iya: “Nnajịuphu-e! ?Ndu aa-dzọta a-ha nwanshịi
tọo?”
Ọ sụ phẹ:
24 “Unu kpata ụzo shia ụzo, dụ kparagụ bahụ; kẹle aa-dụ igwerigwe mee g'a bahụ;
ọle ẹphe taa dụdu ike.
25 A -nọnyawaa onye nwe ụlo gbẹshi woru ụzo guchia; unu apfụru l'etezi akụ ẹka
l'ụzo sụ: ‘Nnajịuphu; gụhaaru anyi ụzo!’ L'ọo sụ unu lẹ ya ta amakwa ẹka unu shi-o!
26 Unu awata epfu sụ: ‘Obenu l'anyi rikwaru; bya angụa l'iphu ngu; tẹme i zia iphe
l'edupfu anyi.’
27 Ọle ọo-sụkwapho: ‘Mu sụru unu lẹ mu ta amadụ ẹka unu shi bya; unu gbẹshi
mu l'iphu g'unu ha; unubẹ ndu ẹjo-iphe ono!’
28 Noo ẹka unu a-nọdu kwaa ẹjo ẹkwa; taa ikireze teke unu a-nọdu ele Ébirihamu
ẹnya; waa Áyizaku; waa Jiékọpu; waa ndu mpfuchiru Chileke l'ẹka ẹphe nọ l'ẹka
Chileke bụ eze; unubẹdua bụru ndu a chịshiru achịshi.
29 Amadụ e-shi l'ụzo ẹnyanwu awawa mẹ l'ụzo, ẹnyanwu arịba; shikwaphọ ndẹgu;
shi ndọhali; bya lẹ nri l'ẹka Chileke bụ eze.
30 Unu hụma-a; ọ dụru ndu bụ ikpazụ, l'e-mechaa bụru ivuzọ; tẹme ọ dụkwarupho
ndu bụ ivuzọ, e-mechakwanaa bụru ikpazụ.”

Jizọsu yeru Jierúsalẹmu obu
(Mat 23:37-39)

31 Teke ono teke onokwaphọ bẹ ọ dụru ndu Fárisii, byaru bya asụ Jizọsu:
“Shilẹkwaa l'ẹka-a tụgbua nta; kẹle Herọdu achọkwa ngu egbugbu.”
32 Ọ sụ phẹ: “Unu je akaru awuru ono lẹ mu achịfu ọbvu; bya eme gẹ ndu iphe
eme wekọrohu ntanụ-a yẹle echele; o -be mbọku k'ẹto; ozi mu abvụ.
33 Ọle g'ọ dụhabe; mu a-nọdukpoepho eje iphe, mu eje ntanụ-a; waa echele; waa
nwarechi; kẹle ọ tọ dụdu ẹka ọzo, onye mpfuchiru Chileke l'e-phuhu gbahaa lẹ
Jierúsalẹmu!
34 “Gụbe Jierúsalẹmu; Jierúsalẹmu, tụkoru ndu mpfuchiru Chileke egbu; bya egude
mkpuma atụ-gbushi ndu e ziru g'ẹphe byapfuta ngu. Tekenteke bẹ mu meru gẹ mu
chịkobe ụnwu ngu l'ẹka lanụ gẹ nepfu-ọku achịkobeje ụnwu iya l'ime ǹkù iya-a;
ọphu i kwedu!
35 Hụma ahụma; l'ibe ngu bẹ aa-gbagharu haa ya l'ọ bụru ochobu! Gẹ mu karụ
unu: unu taa hụmabaekwa mu jasụ teke unu a-sụ: ‘Chileke gọru ọnu-ọma nụ onye
ono, gude ẹpha Nnajịuphu abya ono.’ ”

14

Jizọsu eme onye iphe eme
g'o wekọrohu

1 O be l'eswe-atụta-unme lanụ; Jizọsu jeshia eri nri l'ụlo onye nọ l'ishi lẹ ndu Fárisii;
ẹphe nọdu egekpọe ya phọ ngge.
2 Noo ya; onye ẹhu-ekoko eme bya bya apfụru iya l'iphu.
3 Jizọsu bya epfuru yeru ndu maru ekemu waa ndu Fárisii sụ phẹ: “?A sụru g'e
meje onye iphe eme g'o wekọrohu l'eswe-atụta-unme tọo?”
4 Ọphu ẹphe epfuduru opfu. Ọ bya eduta iya bya emee ya o wekọrohu; bya edufu
iya; ọ lashịa.
5 Jizọsu sụ phẹ: “?Dẹnu g'unu ha onye nwa iya; ọzoo oke-eswi iya l'adaba l'iduma
l'eswe-atụta-unme; g'o to me ẹgwegwa je apafụta iya?”

6 Ọphu ẹphe amadụ g'ẹphe e-ye ọnu l'opfu ono.

Ewoze onwonye alị

7 Ọ bya anmaaru ndu e ziru lẹ nri ono ẹtu; ẹka o lerwetaru ẹnya l'ẹphe họtagbaaru
aba ndu nweru ẹnya je anọdu. Ọ sụ phẹ:
8 "Ọ -bụru lẹ nemadzụ ziru ngu lẹ nri ekele-nwanyị; te ejekwa je anmakoru l'aba
ndu eze; atasụ ọ dụru onye ka ngu enweru ẹnya, e ziru lẹ nri ono.
9 Onye ono, ziru gụ l'iya ono l'a-byakwa bya asụ ngu: 'Gbẹshi gẹ nwoke-a nọdu.'
L'ị gbẹ teke ono nyịgobe je anọ-zeta l'aba ndu ẹnya lwarụ.
10 Ọo ya bụ; teke e ziru ngu lẹ nri; tụgbua je anọdu l'aba ndu ẹnya lwarụ: g'ọo
bụkwanuru; teke onye ziru unu byaru; l'ọo-sụ ngu: 'Ọnyà mu; gbẹshi bya l'ẹka ka
ree'; ọo ya bụ; aa-kwabẹ ngu ùbvù l'iphu onyemonye, unu l'ẹphe nọ lẹ nri.
11 Kẹle onyemonye, l'ekuli onwiya eli bẹ ee-kuzeta alị; onye kuzetakwanụru onwiya
alị bẹ ee-kuli eli."
12 Ọ sụkwapho nwoke ono, ziru iya lẹ nri ono: "Teke ọ bụ l'i ziru lẹ nri; ọzoo l'i
kuru ọbo-iphe; te kukwa ọnyà ngu phẹ; ọzoo unwune ngu phẹ; ọzoo abụbu ngu
phẹ; ọzoo obutobu ngu phẹ, nweru iphe. Ọ -dụmeka bẹ ẹphe e-ziphutakwa ngu azụ;
l'ọogbe bụru l'aapfụ ngu ụgwo iphe, i meru.
13 Ọ bụchia; teke i shiru nri ọbo-iphe; zia ndu ụkpa; mẹ ndu edzuduru oke; mẹ
ndu ẹniyeni mẹ ndu atsụ ishi.
14 Ọo ya bụ l'ọo ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ngu; kẹle ẹphe taa pfụdu ngu ụgwo iya.
Teke Chileke a-pfụ ngu ụgwo iya bụ teke ndu pfụberekoto e-shi l'ọnwu teta nọdu
ndzụ."

Ẹtu ndu e yeru lẹ nri
(Mat 22:1-10)

15 Onye lanụ l'ime ndu ẹphe l'iya nọ lẹ nri ono nụma iya bya asụ iya: "Ẹhu-ụtso
bẹ a gọru nụ onye ono, l'e-ri nri l'ẹka Chileke bụ eze!"
16 Jizọsu sụ iya: "Ọ dụru nwoke, shijeru nri, ha shii; bya ezia ikpoto nemadzụ lẹ
nri iphe-ọma ọbu.
17 Ọ gbaẹpho l'eri nri ono; o zia onye-ozi iya g'o je ekua ndu e ziru lẹ nri ono sụ
phẹ g'ẹphe bya l'e shighewaru iya.
18 G'ẹphe ha tụko lọru agalaba ye iya. Onye k'ivuzọ sụru iya jiko lẹ ya taa
byakọtadu. L'ọ dụru alị, ya zụru k'ọphúú; ya nọdu eje iya ahụma nta-a.
19 Onye k'ọphuu sụ jiko lẹ ya ta abyakọtadu. Lẹ ya zụru oke-eswi iri; ya nọdu eje
iya ahụta ama ozi.
20 Onye k'ọphuu sụ jiko lẹ ya lụtaru nwanyị k'ọphúú; ọphu ya abyakọtadu.
21 Noo ya bụ; onye-ozi ono bya eworu iphe ono zia nnajịuphu iya. Nwoke ono,
nwe unuphu ono gude ẹhu-eghu sụ onye-ozi iya: 'Ngwa; gbaru ẹgwegwa lụfu; jeje
etsoru oji l'oji mkpụkpu tsoru iphe, bụkpoo gbororo je achịbata ndu ụkpa; mẹ ndu
edzuduru oke; mẹ ndu atsụ ishi; mẹ ndu ẹniyeni.'
22 E mechaa; onye-ozi ono je asụ iya: 'Nna; iphe, ị sụru g'e mee bẹ e meakwaru;
ọle a ta nọ-chishikwaru oshi anọo.'
23 Nnajịuphu onye-ozi ono sụ iya: 'Ngwa; je etsoru ụzo l'ụzo mẹ iphe, bụkpoo
owere ụzo ẹgu je achịbata nemadzụ g'unuphu ji ejiji.
24 Kẹle-a; gẹ mu karụ unu; ọ tọ dụkwa g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ lẹ ndu ono, e
zihawaru lẹ nri ono, e-de ọnu lẹ nri mu.' "

Iphe, oo-phuje onye etso Jizọsu
(Mat 10:37-38)

25 Teke ono bẹ a dụkpoo igwerigwe etso Jizọsu. Ọ ghakọbe bya asụ phẹ:

26 “Onye abyapfuta mu nụ; ọphu nna iya adụdu iya ashị; mẹ ne iya; mẹ nyee ya;
mẹ ụnwu iya; mẹ unwune iya nwoke; mẹ kẹ nwanyị; mbụ je akpaa lẹ ndzụ iya; onye
ono ta abyakwa etsokọta mu.
27 Onye ete evudu oswebe ọnwu k'ẹka iya etso mu ta abyakwa abụkotaru onye
etsoje mu nụ.
28 Sụ-a; ?Dẹnu g'unu ha onye arị k'akpụ ụlo-eli; g'o to vuru ụzo nọduadaa anọo;
gbaa iphe, oo-phu iya; maru: ?ya nwekpọrunu okpoga, l'a-sụru iya nụ.
29 Ọdumeka; ọ -tụebe ọkpa-ụlo; ọphu ọ dụedu ike kpụfu iya; ndu hụmaru iya nụ
awata iya agbaru mgbọnu sụ:
30 ‘Lewarọ nwọphu, jeru akpụ ụlo; ọphu ọ dụedu ike kpụ-tsee ya.’
31 Ọobujeru; eze -gbẹshi jepfushia eze ibe iya ọgu; l'o vuru ụzo nọduadaa anọo
chịadaa idzu sụ: ?a maru bụ ụkporo ụnu ndu ojọgu bẹ ya e-gude ejepfu onye gude
ụkporo ụnu ojọgu labọ tọo?
32 Teke ọdumeka ọo-bụru onye ọphuu -nọdukwaduro l'ẹka dụ ẹnya; l'ọ họta
nemadzụ ye g'ẹphe je arwọo ya g'e doshia opfu.
33 Ọo ya bụ; g'unu ha ta adụkwa onye byaru a-bụru onye etsoje mu nụ; gbahaa
l'onye ono wofuru ẹnya l'ẹku iya.”

Únú, tsuhuru etsuhu
(Mat 5:13; Mak 9:50)

34 “Únú bụ iphe, dụ ree; ọle teke únú tsọ-buhuru únú-únú; ?bụ gụnu bẹ ee-gude
mebaa ya g'ọ bụru únú ọzo?
35 Ọ tọ dụkpoedunu ree k'eye l'alị; ọzoo l'ikpọzu. Ee-woru iya wụshia. Onye nweru
ẹnu-nchi, l'anụ iphe; nụmakwa iya.”

15

Ẹtu k'atụru, kpaphuhuru akpaphuhu
(Mat 18:12-14)

1 Ndu ana akịriko mẹ ndu ọzo, bụ ndu eme iphe-ẹji wata akpịritaru ntse g'ẹphe
ngabẹ nchị l'iphe, Jizọsu ezi.
2 Ẹhu ghuahaa ndu Fárisii waa ndu ezije ekemu eghu; ẹphe pfuahaa sụ: “Nta bẹ
nwoke ọwa anataję ndu eme iphe-ẹji; ẹphe l'iya atụko erigbachaa nri.”
3 Jizọsu bya anmaaru phẹ ẹtu-a sụ:
4 “Ọ -bụru l'onye lanụ lẹ g'unu ha nweru ụkporo atụru ise; nanụ -tuphahụ; ?tọo
hadụ ụkporo ẹno l'iri lẹ tete ọphuu l'echiẹgu; je achọahaa ọphu tuphahụru nụ phọ
jasụ l'ọohuma iya?”
5 Teke ọ hụmaeru iya phọ; l'o woru iya nmakobe l'ukuvu teru ẹswa lashịa.
6 O -rwua unuphu; l'ọo-bya ekukọta ọ̀nyà iya phẹ mẹ obutobu iya phẹ sụ phẹ: “Unu
bya etebude mu ẹswa-o; lẹ mu hụmawaru atụru mu, shi tuphahụ nụ-o.”
7 Sụ-a; noo g'ẹmereme l'a-ha shii l'imigwe l'ishi onye eme iphe-ẹji lanụ, izimanụ
lwarụ azụ; ọ lwapfuta Chileke; eme l'ụkporo ndu ọma ẹno lẹ ndu ọma iri lẹ tete,
mkpa izimanụ alwa azụ adụduru.

Okpoga, a chọru achọcho

8 “Ọzoo ?dẹnu nwanyị, e-nweru okpoga mkpọla-ọchaa iri; nanụ etuphahụ g'ọ tọ
nwụru ọku ye l'orọku; zakọta ụlo; chọo ya gbiriri jasụ l'ọohuma iya.
9 Teke ọ hụmaeru iya phọ l'ọ bya ekukọbe ọ̀nyà iya phẹ mẹ obutobu iya phẹ sụ
phẹ: ‘Unu bya etebude mu ẹswa; kẹle mu hụmaru kobo mu, shi tuphahụ nụ.’
10 Sụ-a; nokwaphọ g'ụnwu-ojozi-imigwe e-te ẹswa onye shi eme iphe-ẹji, izimanụ
lwarụ azụ; ọ ghaa umere lwapfuta Chileke.”

Nwata, gbaphuhuru nụ

11 Jizọsu bya anmaaru phẹ ẹtu ọzo sụ: Ọ dụru nwoke, nwụtaru unwokoro labọ.
12 Kẹ nwata nọnyaa bya asụ nna iya: “Nnana; kee iphe ngu nụ mu ọphu rwuberu
mu nụ.” Nna phẹ bya eworu iphe, o nweru enweru keeru phẹ.
13 Ọphu ọ dụdu g'a nọ-beru; kẹ nwata ono chịkobe iphemiphe, o nweru tụgbua
ije. Ọ bụru iya ala ọha, dụ ẹnya. O je anọdu l'ẹka ono kpakabẹbe okpoga iya lẹ
gaphu-gaphu-gaphu.
14 Ọ kpakabẹbechaepho iphemiphe, a nụru iya; ẹjo ọkpa nri bya l'alị ono; ọ
kpaahaa nri.
15 Ọ lapfu onye lanụ lẹ ndu a nwụru l'alị ono. Onye ono zia ya g'o chejeru iya ezi
l'ẹgu.
16 Ẹgu metabe iya k'ọphu ọoduje iya g'a sụ l'a nụru iya ẹgbo iphe, aawụshijeru ezi
ono; ọle ọ tọ dụdu onye anụje iya ya nụ.
17 O be teke a nọnyaru egomunggo lwa iya azụ. Ọ sụ: “?Bụnaa ụmadzu ole l'ime
ndu-ozi nna mu nweru nri nweru k'etsutsu iya; mu bya anọdu l'ẹka-a; ẹgu nọdu abya
mu egbugbu?
18 Mu a-gbẹshikpoepho jepfu nna mu je asụ iya: ‘Nna; mu meswewaru Chileke bya
emeswee ngu.
19 Mu ta agbaẹduru kẹ g'e kua mu nwa ngu ọzo. Meje mu g'iime ndu-ozi ngu ndu
i butaru ebuta.’
20 Ọ gbalihu bya alapfushia nna iya.
“Ọ nọdukwaduro l'ẹka dụ ẹnya; nna iya hụma iya; imemini iya dụ iya. Ọ gbapfu
iya je anmata iya akpa; tsutsua ya ọnu.
21 Nwata ono sụ iya: ‘Nna; mu meswewaru Chileke bya emeswee ngu. Mu ta
agbaẹduru kẹ g'i kua mu nwa ngu ọzo.’
22 Nna iya ono sụele-a unwokoro iya: ‘Unu chịtaru mu akpawuru uwe, bụ iya
kakọta ama mma g'e yee ya; gbabẹ iya echi ẹka; yee ya akpọkpa.
23 Unu akpụta adeswi, tsụru ẹba gbua g'anyi gude swaa ẹswa iya.
24 Kẹle nwa mu-a nwụhuru anwụhu; nta-a bẹ ọ byaru bya adzụwaru ndzụ ọzo. O
shi gbaphuhu agbaphuhu; ọle nta-a bẹ a hụmawaru iya.’ Ẹphe wata eme ẹswa.
25 “Teke ono bẹ ọkpara iya nọ l'ẹgu. Ọ lwarwutashia unuphu ntse; ọ nụma ọda
nkwa mẹ ebvu.
26 Ọ bya ekua onye lanụ l'ime unwokoro nna iya bya asụ iya: ‘?Bụ ole ada?’
27 Nwokoro ono sụ iya: ‘Ọ kwa nwune ngu lwarụ; nna ngu gbua ada-eswi, tsụru
ẹba; kẹle ọ hụmaru iya; ọ nọdukwadu ndzụ.’
28 Ẹhu ghuahaa ọkpara iya ono eghu. Ọphu o kweẹdu abahụ unuphu. Nna iya
jepfu iya je arwọo ya sụ iya g'ọ bataro.
29 Ọ sụ nna iya: ‘Lenu! Apha olemole-a bẹ mu jekọtawaru ngu ozi. O toko dụ-
swe iphe, i zijeru mu, mu jịkajeru ememe. Ọle i tikị nụ-swee mu g'ọ ka mma l'ọo
nwa-eghu gẹ mu gude mee ẹmereme mu l'ọ̀nyà mu phẹ.
30 O be gẹ nwa ngu ọwa-a, jeru je atụko iphe ngu kpakaaru ụnwanyi ụkpara-a
lwarụ; i gbuaru iya ada-eswi, tsụru ẹba.’
31 Nna iya sụ iya: ‘Nwa mu; ?Ọ kwa lẹ mu lẹ ngu anọkpoo tekenteke; tẹme
iphemiphe, mu nweru bụwaru nkengu.
32 Ọ gbaru g'e mee ẹmereme tee ẹswa; kẹle nwune ngu-a shi nwụhuwaa anwụhu;
ọle nta-a bẹ ọ byaru bya adzụru ndzụ ọzo. O shi gbaphuhu agbaphuhu; ọle nta-a bẹ
a hụmawaru iya.’ ”

16

Onye-ishi, kwarụ ẹnya l'ozi nnajị

1 Jizọsu sụkwapho ndu etsoje iya nụ: “Ọ dụru nwoke lanụ, nweru iphe;
nwekwarụpho onye-ishi ndu-ozi iya. Ama bya agbaarụ nwoke ono sụ l'onye-ishi
ndu-ozi iya ono l'ebvukakwa iphe iya ebvuka.
2 Ọ bya ekua onye-ishi ndu-ozi ono sụ iya: ‘?Bụ gụnu bẹ mu anụ l'iime? Ngwa;
goshi mu g'i gude eletaru mu iphe mu ẹnya; kẹle ị tịi bụeduru mu onye-ishi ndu-ozi
ọzo.’
3 Onye-ishi ndu-ozi ono bya arịa sụ: ‘?Bụnaa gụnu bẹ mu e-me gẹ nnajịuphu
mu abya mu anafụ abụ ishi ndu-ozi-a? L'ẹbe abụ l'ike ọkoro dụkwadu mu; tẹme
ọ dụkwanu mu iphere gẹ mu e-me jeshia arwọ.
4 Mu mawaru iphe, mu e-me gẹ ndiphe ekweje gẹ mu bataru phẹ unuphu mẹ a
-chịfue mu phọ l'abụ ishi ndu-ozi-a.’
5 Ọ bya ekukọta ndu ji nnajịuphu iya ono ụgwo nanụ nanụ. Ọ sụ onye k'ivuzọ: ‘?
Bụ gụnu bẹ i ji nnajịuphu mu?’
6 Onye k'ono sụ iya l'ọo ite manụ ụkporo ise. Ọ sụ iya: ‘Ngwa; nggẹ ẹkwo-ụgwo
ngu; nọ-zeta ẹgwegwa; dee ite manụ ụkporo ẹbo l'iri.’
7 Ọ sụ onye ọzo: ‘Gụbedua-e ?i ji gụnu?’ Ọ sụ iya l'ọo ẹda ereshi ụkporo ise. Ọ sụ
iya: ‘Nggẹ ẹkwo-ụgwo ngu; dee ẹda ereshi ụkporo ẹno.’
8 Nnajịuphu onye-ishi ndu-ozi ono, 'eegudedu ire iya ẹka ono jakpọo ya ajaja; opfu
l'o meru umere onye kwarụ ẹnya; kẹle ụnwu-eliphe ka akwa ẹnya l'iphemiphe, ẹphe
l'ọgbo-nta-a eme; eme lẹ ndu nọ l'ìphóró Chileke.”
9 Jizọsu pfukwaphọ sụ: “Noo iphe, mu gude sụ unu-a: g'unu gude ẹku mgboko-a
shitaru onwunu ọ̀nyà; g'ọo-bụru teke ẹku ọbu laẹrupho l'ee-duru unu bahụ l'unuphu,
te echihudu echihu.
10 Onye e gude ire iya ẹka l'iphe, ha nwanshịi bẹ ee-gudekwaphọ ire iya ẹka l'iphe,
ha shii; tẹme onye 'apfụbeduru-ẹka-ọto l'iphe, abadu ishi ta apfụbekwapho-ẹka-ọto
l'iphe, barụ ishi.
11 Ọo ya bụ; teke ọ bụ l'e te gudedu ire unu ẹka l'opfu ẹku kẹ mgboko-a; ?dẹnu
g'ee-shi gude ire unu ẹka l'opfu ọkpobe ẹku?
12 Tẹme; teke ọ bụ l'e te gudedu ire unu ẹka l'ẹka iphe onye ọzo nọ; ?bụ onye
a-nụkwanu unu ọphu a-bụru k'unu?
13 “Ọ tọ dụkwa nwokoro, achịta nnajị labọ ejeru ozi lẹ mgbo lanụ g'ọ tọ kpọ nanụ
ashị; yee onye ọphuu obu; ọzoo l'o yeru ẹhu l'ozi onye lanụ; ejeru onye ọphuu ozi
mkpẹ. Unu taa nọdukwa ejeru Chileke ozi bya emekwaphọ g'okpoga kwatarụ unu.”

Jizọsu ezi iphe, bụ uche Chileke
(Mat 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)

14 Ndu Fárisii tụkokpoo iphe ono nụmakota bya awata agbaru Jizọsu mgbọnu; opfu
l'ẹphe yenụkaru okpoga ẹnya.
15 Ọ sụ phẹ: “Ọo unubẹdua bụ ndu l'eme onwunu ndu pfụberekoto l'iphu ndiphe;
ọle Chileke maru obu unu; kẹle iphe, amadụ rịru l'ọ bụ iphe-ọma bẹ bụ ẹjo-iphe
l'iphu Chileke.
16 “Ekemu, shi l'ẹka Mósisu; waa opfu ndu mpfuchiru Chileke nọkwa jasụ teke
Jiọnu onye emeje baputizimu byaru. E -shi teke ono bẹ a watarụ ara ozi-ọma, bụ
k'ẹka Chileke bụ eze arara; tẹme onyenọnu nọdu adzọ ụzo abahụ iya.
17 Obenu l'ọ kakwa nphe g'igwe bvụ; g'alị bvụ; eme lẹ g'akpụru opfu ekemu ono
nanụ bụru iphe-mmanụ.
18 “Onye chịfuru nyee ya je alụa nwanyị ọzo bụakwaa ogori bẹ oori; tẹme onye
lụkwanuru nwanyị, ji iya chịfuru l'erikwaphọ ogori.”

Onye eze yẹe Lazarọsu

19 “Ọ dụru nwoke lanụ, barụ eze, eyeje uwe, dụ ẹguru bya ere ire; eri gwọogwoo
mbọku-mbọku.
20 Ọ dụkwarupho onye ụkpa, onwo aba, aza Lazarọsu, l'azẹje l'ọnu-ọguzo onye
eze ono.
21 Ọ nọdu adụje iya g'a sụ l'a nụru iya nwẹekpu, shi lẹ nri, eze ono l'eri. Ọphu
kachaakpọnu bụ lẹ nkụta awụjeru bya erichaahaa ya onwo ono.
22 A nọnya; onye ụkpa ono nwụhu; ụnwu-ojozi-imigwe kulia ya je edonyabẹ
Ébirihamu. Onye eze phọ nwụhukwapho; e lia ya.
23 Ọ nọdu l'ọku-alị-maa ẹka ọ nọ lẹ mkpamẹhu; palia ẹnya; hụma Ébirihamu
ụzenya-ụzenya bya ahụma Lazarọsu l'ẹka ọ nọ-kube iya.
24 “O chishia sụ: ‘Nna mu Ébirihamu; g'imemini mu dụnu ngu! Zinaa Lazarọsu
g'ọ tsẹe ọnu mkpụshi-ẹka lẹ mini bya edee mu l'ire g'ire jidata mu; kẹle mu nọ l'oke
iphe-ẹhuka l'ọku-a.’
25 Ébirihamu sụ iya: ‘Nwa mu; nyatakwa lẹ gụbedua teke ị nọ ndzụ bẹ ị natakọtaru
iphe, dụ ree nkengu; nokwaphọ gẹ Lazarọsu natakọtaru ẹjo-iphe teke ono. Nta-a bẹ
ẹhu dụwaa iya guu; gụbedua nọdukwanu lẹ mkpamẹhu.
26 A -gụfukpoonu ono; ọ dụru oke ose, parụ ẹka nọ-butaru g'ọ tọ dụ onye a-dụ ike
shi l'ẹka-a bya l'ẹka ono; ọphu ọ dụkwanu onye l'e-shi l'ẹka ono byapfuta anyi.’
27 Nwoke ono sụ iya: ‘Ọ dụ ree; eshinu ọ dụ nno nna; jiko zinaa ya ibe nna mu;
28 kẹle mu nweru unwune ise; zia ya g'o je anmaaru phẹ ọkwa g'ẹphe ta abyapfuta
mu l'ẹka-a, mu eje oke iphe-ẹhuka-a.’
29 Ébirihamu sụ iya: ‘Unwune ngu nweru Mósisu waa ndu mpfuchiru Chileke;
g'ẹphe nụmaje iphe, ndu k'ono epfu.’
30 Ọ sụ iya: ‘Aawa nna mu Ébirihamu! ?Tị madụ lẹ nemadzụ -shi l'ọnwu teta jepfu
phẹ bẹ izimanụ a-lwa phẹ-a azụ.’
31 ‘Ébirihamu sụ iya: Ẹphe -anụmaduru olu-opfu Mósisu waa olu-opfu ndu
mpfuchiru Chileke; nokwaphọ g'ẹphe tee kwetakwaphọ m'obeta ọ dụchakpooru nụ
onye shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.’ ”

17

Anma ọkwa eme iphe-ẹji
(Mat 18:6-7,21-22; Mak 9:42)

1 Jizọsu sụ ndu etsoje iya nụ: “O doru ẹnya l'ọ dụgbaaru iphe, e-mechaa mee amadụ
g'o shiswee ụzo kẹ Chileke; ọle nshịoro onye oo-shi l'ẹka.
2 O gogo karụ onye ono mma ọme a pataru mkpuma-uswe woru lipyabẹ iya l'olu;
je aparu chie l'eze-ẹnyimu; eme l'o meru ụnwegirima-a g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ o
shiswee ụzo.
3 Unu kwabẹru onwunu ẹnya!
“Teke ọ bụ lẹ nwanna ngu mesweru ngu; baarụ iya mba. Teke izimanụ lwarụ iya
azụ; gụaru iya nvụ.
4 Teke ọ bụ l'o mesweru ngu akpọ ẹsaa l'ujiku lanụ bya abyapfutakọta ngu akpọ
ẹsaa ono; bya asụ ngu l'izimanụ lwaakwaru iya azụ; gụkotakwaru iya ya nvụ.”

Ekwekwe

5 Ndu-ishi-ozi ono sụ Nnajịuphu: “Nna; mee g'anyi kabaa ekweshi ike!”
6 Ọ sụ phẹ: “Ọme ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke habekpọonu shii gẹ nwa
rwịirwiirwii akpụru mọsutadu lanụ; mẹ unu adụjekwa ike sụ eze oshi sịkamayinu-a:
‘Phọfu je akpọbe onwongu l'ime eze-ẹnyimu’; mẹ o mee iphe, unu pfuru.”

Iphe, gbaru onye-ozi l'ememe

7 “G'e dobe iya l'onye lanụ lẹ g'unu ha nweru ohu, l'akọru iya ọkoro; ọzoo l'echeru
iya atụru. Teke ọ bụ l'ohu ono shi l'ẹgu lwa; ?ịi-sụ iya-a g'ọ byaẹpho bya anọdu ria
ngụa?
8 ?Tọbudu iphe, ii-pfuchiaru iya bụ: ‘Shiaru mu nụ ite ẹnyashi mu ẹgwegwa; je
eyee uwe ngu; pafụtaadaru mu nri gẹ mu riadaa; ngụadaa mẹe tẹme l'i ria nkengu?’
9 Mu ta arịkwa l'oo-kele ohu ono ekele; g'o jeru iphe, o ziru iya-a.
10 Nokwaphọ g'unu dụ: unu -meẹbekotakpoepho iphe, e ziru unu; unu a-sụ: ‘Anyi
bụkwa ndu-ozi, ta abadu lẹ mkpa; anyi meẹrupho iphe, gbaru anyi l'ememe.’ ”

Jizọsu eme ndu ekpenta iri g'ẹphe wekọrohu

11 Gẹ Jizọsu eje Jierúsalẹmu ono bẹ ọ ghajarụ ókè ndu Samériya yẹe Gálili.
12 Ọ bahụepho l'ọma mkpụkpu lanụ; ndu ekpenta iri byapfuta iya; bya agbẹ ụzenya
ụzenya;
13 chia mkpu sụ: “Jizọsu! Ọnyibe! Jiko g'imemini anyi dụnu ngu.”
14 Jizọsu hụma phẹ bya asụ phẹ: “Unu je gẹ ndu-uke Chileke lee unu ẹnya l'ẹhu!”
Ẹphe tụgbua jeshia; bya ejeberu l'ụzo; ekpenta ono mishihu; ọ bụru phẹ
agbakerehu.
15 Onye lanụ hụmaepho lẹ ya kawaa mma; bya agbaphu azụ; echi mkpu aja Chileke
ajaja.
16 Ọ byarwuta bya adaa kpurumu lẹ mgboru ọkpa Jizọsu wata iya ekele ekele. Onye
k'ono bụ onye Samériya.
17 Noo ya bụ; Jizọsu sụ: “?Tọbudu ụmadzu iri bẹ e meru ẹphe wekọrohu? ?
Dẹnuhunu ụmadzu tete ọphuu?
18 ?Tọ dụkpoedu onye ọphu o rwuru l'ẹhu lẹ ya a-lwaphuta azụ bya ekele ekele;
gbahaa onye-a, shi alị ọzo-a?”
19 Ọ sụ nwoke ono: “Gbalihu jeshia iphe, iije. Ekweta, i kwetarụ kẹ Chileke mewaru
g'ị dụ iche.”

Mbọku, ọo-bụru
(Mat 24:23-28,37-41)

20 Ndu Fárisii jịa Jizọsu sụ: “?Bụhunu teke ole bẹ Chileke e-goshi l'ọo ya bụ eze?” Ọ
sụ phẹ: “Chileke -bya egoshi l'ọo ya bụ eze bẹ o too mekwa iya k'ọphu a-hụma l'ẹnya.
21 Ọphu ọ dụkwa onye a-sụ: ‘Hụma iya l'ẹka-a; ọzoo l'ọo phụ iya’; kẹle Chileke
bụakwa eze unu nta-a.”
22 Ọ sụ ndu etsoje iya nụ: “Oorwuakwaa teke unu anyataję nwa teke unu lẹ Abụbu-
Ndiphe shi anọje; ọle unu taa hụmaedu iya.
23 Ọ dụru ndu ọphu a-sụ unu: ‘Lekwa iya l'ẹka phọ’; ọzoo ‘g'unu lekwa iya l'ẹka-a!’
Unu te ejekwa; ọphu unu etsokwa phẹ.
24 Kẹle ọ bụ g'ebemu-igwe akụje phoo l'akpaminigwe; shi l'ẹka lanụ lọjaa jasụ l'ẹka
iya ọphuu bụ gẹ Abụbu-Ndiphe e-me mbọku, ọo-bya.
25 Ọle o vufutaję ụzo jeadaa igwerigwe iphe-ẹhuka; tẹme ọgbo-nta-a a-jịkaadaa
ya.
26 Ọo g'ọ dụ l'ọgbo Nuwa phẹ teke ndiche phọ bụ g'ọo-dụ teke Abụbu-Ndiphe l'a-
bya.
27 Teke ono bẹ ndiphe nọ eri angụ; alụ-phe nwanyị; ekephe nwanyị; jasụ mbọku,
Nuwa phẹ bahụru l'eze ụgbo, ọ kụru. Utso bya agbaa; rigbushia ndiphe l'ophu.
28 Nokwaphọ g'ọ dụ l'ọgbo Lọtu. Ẹphe eri angụ; agba nghọ; akọ opfu bya akpụshi
ụlo.
29 O be mbọku, Lọtu lụfuru lẹ Sọdomu; ọku nshị-egbe shi l'igwe dzee gẹ mini bya
ekegbushikọta phẹ g'ẹphe ha.
30 Noo g'ọo-dụ mbọku, Abụbu-Ndiphe e-he gboo.

31 “O -rwua mbọku ono; g'onye nọ l'ọkpoku atụta unme; iphe iya nọdu l'ụlo; te
ejekwa iya ewota. G'onye nọ l'ẹgu te ejeẹkwa ala unuphu.
32 Nyatakwa iphe, meru nyee Lọtu.
33 “Onye bụ onye eme gẹ ndzụ iya dụru iya l'e-tuphakwa iya etupha. Onye
tuphakwanụru ndzụ iya etupha bụkwa akwakọbe bẹ ọ kwakọberu iya.
34 Gẹ mu kakwaru unu; ẹnyashi ono bẹ ụmadzu labọ a-zẹ l'iphe, aazẹ azẹe; e zikọta
onye lanụ; haa onye ọphuu.
35 Ụnwanyi labọ a-nọdu atsụ nri; l'e zikọta onye lanụ; onye lanụ akwaa.
36 Ụmadzu labọ l'a-nọdu l'ẹgu; e zikọta onye lanụ; onye lanụ akwaa.”
37 Ndu etsoje iya nụ sụ: “Nnajịuphu; ?bụ l'awe bẹ iphe ono e-me?”
Ọ sụ phẹ: “Ọo ẹka odzu dabyiru bẹ udele edzukọbeje.”

18

Ẹtu nwanyị, ji iya anọedu
yẹe onye ekpe ikpe

1 Jizọsu bya anmaaru phẹ ẹtu, o gude goshi phẹ sụ g'ẹphe pfuje nụ Chileke; g'ẹphe
ta asụ l'ike epfupfu bvụwaru phẹ.
2 Ọ sụ phẹ: “O nweru mkpụkpu lanụ, onye ekpe ikpe bu; ọphu ọotsudu Chileke
ebvu; ọphu ọ gụbeduru nemadzụ iphe.
3 Ọ dụkwarupho nwanyị, ji iya anọedu ndzụ, bukwaphọ l'ime mkpụkpu ono.
Nwanyị ono nọdu ejepfuje onye-ikpe ono tekenteke je anọdu arwọ iya sụ iya jiko
g'o kpefuta iya l'ẹka onye opfu iya.
4 Onye-ikpe ono jịkanyakpoepho bya arịa sụ: ‘A maru-a lẹ mu ta atsụdu Chileke
ebvu; ọphu ọ dụdu onye mu gụberu iphe;
5 ọle nwanyị-a pfuchinụkawaru mu nchị. Mu e-kperu iphe iya nụ iya; a -nọnyaa o
pfugbua mu l'opfu.’ ”
6 Ọo ya bụ; Nnajịuphu sụ: “?Unu nụmaru iphe, ẹjo onye-ikpe ono pfuru?
7 Sụ-a; ?ọ dụ unu gẹ Chileke ta akabadaanụ ekpefu ndu ọ họtaru ẹgwegwa; mbụ
ndu araku iya nụ eswe l'ẹnyashi? ?Ọobya anọ ọdu g'ọ tọ yeru phẹ ẹka?
8 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-kpefukwa phẹ l'ọku l'ọku. Obenu lẹ-a;
Abụbu-Ndiphe -byaẹpho; ?ọ dụru-a ndu ọo-hụma, kweru nọdu iya l'ẹka l'eliphe
tọo?”

Ẹtu onye Fárisii yẹe onye
anajẹ okpoga akịriko

9 Ọ bya anmaa ẹtu-a nụ ndu gude l'ẹphe dobesu l'ẹphe pfụberekoto; woru ndu ọzo
nmaa phulaphula. Ọ sụ phẹ:
10 “Ọ dụru ụmadzu labọ, bahụru l'eze-ụlo Chileke je epfuru nụ Chileke. Onye lanụ
bụ onye Fárisii; onye ọphuu bụ onye ana akịriko.
11 Onye Fárisii ono gbalihu je apfụ-pheru bya epfuru nụ Chileke k'ẹhu onwiya sụ:
‘Chileke; mu ekele ngu ekele lẹ mu ta adụdu g'unwoke ọzo; mbụ ndu ana nfụ; ọzoo
ndu eme kẹ nwanyị; mẹ ndu eme ẹjo-iphe; ọzoo dụ gẹ nwoke-a ana okpoga akịriko-a.
12 Mu aswịjeru Chileke ẹgu ujiku ẹbo l'idzu; tẹme iphe, mu kpatakpọru akpata bẹ
mu ekeje oke-lanụ-l'ụzo-iri; nụ Chileke.’
13 Onye k'ọphuu, bụ onye ana akịriko phọ je apfụruro ụzenya; ọphu ọ pa-
likpọdarunu iphu imeli; gbahaẹpho ẹka bẹ ọoku pọopoopo l'ọkpoma sụ: ‘Chileke
ẹka l'alị! G'imemini mụbe onye iphe-ẹji dụ ngu rọ!’
14 Sụ-a; gẹ mu kakwaru unu; onye ana akịriko ono byakwaru ala ibe iya; Chileke
gụwa iya l'onye pfụberekoto; haa onye ọphuu; kẹle onyemonye, l'ekuli onwiya eli
bẹ ee-kuzeta alị; onye kuzetakwanụru onwiya alị bẹ ee-kuli eli.”

Jizọsu agọru ụnwegirima ọnu-ọma
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 A nọdu ekutagbaaru Jizọsu ụnwegirima, e he l'ẹka g'o byia phẹ ẹka. Ndu etsoje iya nụ hụma iya bya abaarụ ndu ono, ekutaru iya ụnwegirima ono mba.
16 Jizọsu bya ekua phẹ sụ: "Unu hakwaa ụnwegirima g'ẹphe byapfuta mu; unu ta akpọshikwa phẹ abyabya; kẹle ọ bụ ndu dụ nno bẹ ẹka Chileke bụ eze bụ nkephẹ.
17 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ete gudedu obu ụnwegirima kweta lẹ Chileke bụ eze taa bahụkwa ẹka ọ nọ."

Onye nweru iphe
(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Onye lanụ, bụ onye-ishi jịa Jizọsu sụ iya: "O-zì-iphe, nwoke, dụebe ree; ?bụ gụnu bẹ mu e-me gẹ mu nweru ndzụ ojejoje?"
19 Jizọsu sụ iya: "?Bụ gụnu meru g'o gude ị nọdu eku mu onye dụebe ree? Ọ tọ dụkwa onye bụ onye dụebe ree; a -gụfu Chileke nwẹkiya.
20 Ị mawaru iphe, ekemu Chileke sụru g'e meje: 'Erikwa ogori; ọphu i gbukwa ọchi; ọphu i zikwa iphuru; ọphu ị dzụkwa ụka; kwabẹje nna ngu yẹe ne ngu ùbvù.' "
21 Nwoke ono sụ iya: "Eshinu mu bụ nwata ta adụkwa iphemiphe ono ọphu mu mebyijeru."
22 Jizọsu nụmaepho nno bya asụ iya: "Iphe lanụ bụ iphe, phọdukwaduru ngu nụ; laa je erekọta iphemiphe, i nweru; woru aswa iya keeru ndu ụkpa; l'ị byawarọ etsoru mu. Ọo ya bụ l'iinweru ọkpobe iphe l'imigwe."
23 Nwoke ono nụmaepho nno; ẹhu daẹ ya phọ dzụu; kẹle o nweru iphe shii.
24 Jizọsu lee ya ẹnya bya asụ: "Ẹgube g'ọotsubekwanu l'ẹhu; mbụ gẹ ndu nweru iphe e-me bahụ l'ẹka Chileke bụ eze.
25 Kẹle ewota ịnya pyoo l'ẹnya ngga kakwa nphe; eme lẹ g'onye nweru iphe e-me bahụ l'ẹka Chileke bụ eze."
26 Ndu nụmaru iya nụ sụ: "?Ọ bụhunuru onye bẹ aa-dzọta?"
27 Jizọsu sụ: "Iphe kpọbaru nemadzụ ẹka ememe bẹ bụkwa Chileke sụru iya ememe."
28 Pyịta sụ: "Lewarọ anyịbedua, tụkoru iphemiphe haa bya etsoru ngu-a."
29 Ọ sụ phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ tọ dụkwa onye gude k'ẹka Chileke bụ eze; haa ụlo iya; ọzoo nyee ya; ọzoo nwune iya; ọzoo ndu nwụru iya nụ; ọzoo ụnwu iya;
30 gẹ Chileke ta apfụ iya ụgwo iya mpfụ-ngo nta; l'o nweru ndzụ ojejoje l'ọgbo ọphu nọ l'iphu."

K'ugbo ẹto Jizọsu epfu lẹ ya e-je iphe-ẹhuka nwụhu
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Jizọsu bya eduta ụmadzu iri l'ẹbo ono bya asụ phẹ: "Unu hụma lẹ nta-a bẹ anyi ejewaa Jierúsalẹmu. Iphemiphe, ndu mpfuchiru Chileke deru k'ẹhu Abụbu-Ndiphe bẹ e-mekọtanu.
32 Kẹle aa-kpụru iya nụ ndu amadụ Chileke; aa-gbaru iya mgbọnu; gude iya mee iphe ọchi; vụa ya ọnu-mini;
33 chia ya ẹchachi; woru iya megbua. Teke o beru mbọku k'ẹto iya l'ooshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ọzo."
34 Ọphu ọ dụdu iphe ono mẹ nanụ, doru phẹ ẹnya; kẹle e meru g'opfu ono tụchi phẹ ẹnya; ọphu ẹphe amadụ iphe, o pfuru.

Jizọsu eme onye atsụ ishi
g'ọ wata aphụ ụzo
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Jizọsu rwutashịa Jieriko; ọ dụru nwoke, atsụ ishi, nọ l'agụga etsuzọ arwọ arwọ.
36 Ọ nụma igiji ikpoto ndu awụgha nụ; bya ajịahaa: "?Bụ gụnu ada?"
37 Ẹphe sụ iya l'ọ kwa Jizọsu onye Nazaretu l'aghata.
38 O chishia: "Jizọsu! Nwa Dévidi! Phụnaaru mu obu-imemini."
39 Ndu nọ l'iphu gbọchia ya ọnu; sụ iya g'o dobe ọnu doo. Ọ kabakpọo ya rọ arashi ike: "Gụbe Nwa Dévidi! Phụnaaru mu obu-imemini."
40 Jizọsu pfụru bya ezia g'e duta iya bya. Ọ byarwutaẹpho ntse; Jizọsu sụ iya:
41 "?Bụ gụnu bẹ ọ dụ ngu gẹ mu meeru ngu?"
Ọ sụ iya: "Nnajịuphu; mee gẹ mu wata aphụ ụzo."
42 Jizọsu sụ iya: "Wata aphụ ụzo; l'ekweta, i kwetarụ kẹ Chileke mewaru g'ị dụ iche."
43 Teke ono kwaphọ; ọ wata aphụ ụzo; bya etsoahaa Jizọsu; nọdu etu Chileke ẹpha. Iphe, bụkpoo onye hụmaru iya nụ jaa Chileke ajaja.

19

Jizọsu yẹe Zakịyosu

1 Jizọsu bya abahụ lẹ Jieriko; bya aghajaahaa ya aghaja.
2 Ọ dụru nwoke, ẹpha iya bụ Zakịyosu, bụ iya bụ onye-ishi ndu anajẹ akịriko; tẹme o nweru iphe shii.
3 Ọ chọahakpoo gẹ ya hụma Jizọsu, maru onye ọ bụ; ọphu ikpoto ọha ono ekwedu g'ọ kpata ụzo; kẹle ọ dụ mkpụrukpu.
4 Noo ya bụ; ọ gbavuta ụzo je enyihu eli oshi sịkamo; je anọdu gẹ ya ahụma Jizọsu; kẹle oo-shi l'ẹka ono ghata.
5 Jizọsu byarwutaẹpho ẹka ono bya apalia ẹnya bya asụ iya: "Zakịyosu; nyizeta ẹgwegwa; kẹle ọo l'ụlo ngu bẹ mu kwafụtaje ntanụ-a."
6 O nyizeta ẹgwegwa bya egude ẹhu-ụtso duru Jizọsu duba ibe iya.
7 Ẹhu ghuahaa iphe, bụ ndu hụmaru iya nụ eghu. Ẹphe pfuahaa sụ: "Lenu; nwoke-a abahụ jeshia g'a kwaaru iya ẹbyaa l'ibe nwoke-a, eme iphe-ẹji-a."
8 Zakịyosu gbalihu bya asụ Nnajịuphu: "Mu sụ-a; Nnajịuphu; iphe, mu nweru enweru bẹ mu e-ke ụzo ẹbo; nụ ndu ụkpa oke lanụ. Teke ọ bụ l'ọ dụru onye mu riru urwu; iphe, ọ bụ iphe, ọ bụ; mu a-pfụa ya iphe, ha g'iphe, mu riru iya mgbo ẹno."
9 Jizọsu sụ iya: "Ntanụ-a bẹ a dzọru ndu unuphu-a; kẹle nwoke-a l'onwiya bụkwapho oshilọkpa Ébirihamu.
10 Abụbu-Ndiphe byakwaru achọ ndu tuphahụru etuphahụ g'ọo-dzọo phẹ."

Ẹtu ndu e yeru okpoga l'ẹka
(Mat 25:14-30)

11 Ẹphe nụnyakpoepho iphemiphe ono; ọ watarụ phẹ anmarụ ẹtu; kẹle ọ nọwa Jierúsalẹmu ntse; tẹme ẹphe dobesu lẹ Chileke abyakebewaa egoshi lẹ ya bụ eze.
12 Ọo ya bụ ọ sụ: "Ọ dụru nwoke lanụ, bụ eri ndu eze, jeru ọha, dụ ẹnya; g'e kpube iya okpu-eze tẹme l'ọolwa.
13 Ọ bya ekua ndu-ozi iya ụmadzu iri bya ekeeru phẹ pangu iri. Ọ sụ phẹ: 'Unu gude iya see akanya jasụ mu a-lwa.'
14 Ọle nwoke ono dụ ndu alị iya ashị. Ẹphe zia ndu-ozi g'ẹphe tso iya azụ azụ je epfua l'ẹka ono; sụ l'ọ tọ dụdu phẹ g'ọ bụru nwoke ono, a-bụru eze phẹ.
15 "E kpubechaẹpho nwoke ono okpu-eze ono; ọ lwa bya ezia g'e kuaru iya ndu-ozi-a, ọ nụru okpoga-a gẹ ya maru urwu, ẹphe ritaru iya.

16 Onye kẹ mbụ bya apfụru iya l'iphu bya asụ: ‘Nna; pangu olu ngu ono
tukobeakwaru onwiya pangu iri ọzo.’
17 Ọ sụ iya: ‘I meru ree! Ị bụ ọkpobe onye-ozi. Eshinu e gude ire ngu ẹka l'iphe,
ha nwanshịi bẹ mu yeru ngu mkpụkpu iri l'ẹka; g'ị bụru ishi phẹ.’
18 Onye k'ẹbo bya bya asụ: ‘Nna; pangu olu ngu ono tukobeakwaru onwiya pangu
ise.’
19 Onye eze ono sụ iya: ‘Ọ kwaphọ mkpụkpu ise bẹ ịi-bụru ishi phẹ.’
20 Onye ọzo bya asụ: ‘Nna; wakwa pangu olu ngu. Mu woẹkwaru iya phọ kechia
lẹ nwampekala ẹkwa;
21 kẹle mu atsụ ngu ebvu l'ị dụnukaru ẹhuka. Iiwotajẹ iphe, i dobeduru; tẹme ị
nọdu awọtaje iphe, ị kụduru.’
22 “Onye eze ono sụ iya: ‘Gụbe iberezi iphe-a! Ọ kwa opfu-ọnu ngu bẹ mu e-
gude nmaa ngu ikpe. Eshinu ị maru lẹ mu dụ ẹhuka; mu nọdu ewotajẹ iphe, mu
edobeduru; tẹme mu nọdu awọtaje iphe, mu akụduru.
23 ?Bụ gụnu meru iphe, i yedụru mu okpoga mu l'ụlo nche okpoga; g'ọo-bụru: mu
-lwa mu eje ewota iya yẹe iphe, o tukoberu onwiya?’
24 Ọ bya asụ ndu pfụru l'ẹka ono: ‘Unu nata iya okpoga ono woru nụ onye ọphu
nweru pangu iri phọ.’
25 Ẹphe sụ iya: ‘Ii-nhi Nnajịuphu! ?Bụchia yẹbedua, nwewaru pangu iri-a?’
26 Ọ sụ phẹ: ‘Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye nweru nụ bẹ aa-nụbakwaa
ọphu ka shii. Obenu l'onye enwedu nụ bẹ aa-gbẹnu natafụlenu nwọphu o nweru.’
27 Sụ phẹ: ‘A bya lẹ ndu opfu mu-a, bụ ndu ete ekwedu l'ọo mu a-bụru eze phẹ-a;
unu chịta phẹ bya egbushia l'atatiphu mu l'ẹka-a.’ ”

Jizọsu abahụ lẹ Jierúsalẹmu
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jiọn 12:12-19)

28 Jizọsu pfuchaẹpho iphe, oopfu bya ejeshia Jierúsalẹmu, oo-je.
29 Ọ byarwutaẹpho l'úbvú, eekuje Úbvú-Olivu, bụ iya bụ lẹ mgboru Betufeji; waa
Betani; o zia ndu etsoje iya nụ ụmadzu ẹbo sụ phẹ:
30 “Unu je l'ime mkpụkpu ono, nọ unu l'ụzo iphu ono. Unu -rwuẹpho l'ọnu ụzo,
e shi abahụ lẹ mkpụkpu ono bẹ unu a-hụma nwa nkapfụ-ịgara, e liberu elibe l'ẹka
ono, e teke adụ-swe onye nọjeru iya l'eli. Unu tọta iya kpụru bya.
31 Teke ọ dụru onye jịru unu sụ: ‘?Bụ gụnu meru iphe, unu atọta iya?’ Unu asụ iya
lẹ mkpa iya dụru Nnajịuphu.”
32 Noo ya; ndu ono, e ziru ozi ono tụgbua bya ejerwua; ọ bụerupho g'o pfuru bụ
g'ọ dụ.
33 Ẹphe tọtaahaepho nkapfụ-ịgara ono; ndu nwe iya nụ sụ phẹ: “?Bụ gụnu meru
g'o gude unu nọdu atọta nkapfụ-ịgara ono?”
34 Ẹphe sụ phẹ: “Ọ kwa mkpa iya dụru Nnajịuphu.”
35 Ẹphe kpụta nkapfụ-ịgara ono je anụ Jizọsu; bya eworu uwe ẹhu phẹ wukobe
iya; bya eyeru Jizọsu ẹka; ọ nọdu iya anọo l'eli.
36 O be g'ọogba eje; ndu nọ l'ụzo tọo uwe ẹhu phẹ l'ụzo.
37 Ọ zakubejeẹpho Jierúsalẹmu ntse lẹ mkpọ-zeta úbvú Olivu; iphe, bụkpoo ikpoto
ndu etsoje iya nụ ono wata ete ẹswa; echi mkpu; aja Chileke ajaja k'eze iphe ono,
parụ ẹka ono, o meru; ẹphe hụmakota ono.
38 Ẹphe sụ: “Onye Chileke gọru ọnu-ọma bẹ eze ono bụ; mbụ onye ono, bụ
Nnajịuphu ziru iya g'ọ bya ono. Gẹ nchị dụkwa doo l'imigwe; g'ùbvù dụru Chileke,
bụ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ.”
39 Ndu Fárisii, yị l'ikpoto ndu ono harụ sụ Jizọsu: “O-zì-iphe! Baarụ ndu etsoje ngu
nụ mba.”

40 Ọ sụ phẹ: “Gẹ mu kakwaru unu: ndu-a -nọdu doo; mkpuma, nọ l'alị echia mkpu
ono l'onwiya.”

Jizọsu ara ẹkwa Jierúsalẹmu

41 Jizọsu levuẹpho Jierúsalẹmu; ọ raahaa ẹkwa iya sụ:
42 “Ọ -bụ l'ị makpọkwanaaru iphe, e-me gẹ nchị dụ ngu doo nta; obenu lẹ nta-a bẹ
e domiru iya g'ẹnya ngu ta ahụma iya.
43 Kẹle ọo ujiku lanụ bẹ ndu ọhogu ngu aa-fụru ngu; bvua ose-ọgu; nọ-phee ngu
mgburugburu; buchia ngu ọnu nri; shi ẹkameka atụ kpereree abyapfuta ngu;
44 bya egbua gụ l'ụnwu ngu, kụru ngu l'ime pyaapyaa. Mbụ l'ọhogu ngu taa hakwa
mkpuma lanụ g'ọ kpọ-pfuru nwibe iya l'eli igbulọ ngu; kẹle ị tị madụ teke a byaru
ngu adzọta.”

Jizọsu achịfu ndu azụ aswa
l'eze-ụlo Chileke
(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jiọn 2:13-22)

45 Jizọsu bya abahụ l'eze-ụlo Chileke bya awata achịshi ndu azụ aswa.
46 Sụ phẹ: “Unu ta amadụ l'e deru l'ẹkwo lẹ Chileke sụru: ‘Ụlo mu a-bụru ụlo, aa-
nọduje epfu anụ mu.’* Unu bya eworu iya mee ụlo, ndu ana nfụ edomije onwophẹ.”
47 Ọ nọdu anọduje ezi iphe l'eze-ụlo Chileke ono mbọku-mbọku. Ndu-ishi uke
Chileke; mẹ ndu ezije ekemu; mẹ ndu nweru ẹnya l'ọha ono chọahaa ụzo g'ẹphe
e-me gbua ya.
48 Ọphu ẹphe amadụ g'ẹphe e-me iya; kẹle onyemonye dọ-pheru iya mgburugburu;
woru nchị tọgbo l'iphe, oo-pfu.

20

Aajị Jizọsu ẹgube ike,
o gude eme iphemiphe ono
(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

1 O be ujiku lanụ gẹ Jizọsu nọ ezi ọha iphe l'eze-ụlo Chileke; ara ozi-ọma ono arara;
ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu; waa ndu bụ ọgerenya byapfuta iya bya
asụ iya:
2 “Karụ anyi ?Bụ ẹgube ike gụnu bẹ i gude eme iphemiphe-a? ?Bụkpoo onye ziru
ngu g'ị bya iya ememe?”
3 Ọ sụ phẹ: “Mbẹdua a-jịkwapho unu ajị lanụ. Unu zakwaa mu iya.
4 ?Bụ onye ziru Jiọnu g'ọ bya eme baputizimu? ?Bụ Chileke; tọo nemadzụ?”
5 Ẹphe wata iya adzọkashi l'ime onwophẹ sụ: “Teke anyi sụru l'ọo Chileke ziru
iya; l'ọo-sụ anyi: ‘?Ọ bụhunuru gụnu meru g'o gude ọphu unu ekwetaduru iphe, o
pfuru?’
6 Teke anyi sụkwanuru l'ọo nemadzụ ziru iya; ọha atugbua anyi lẹ mkpuma; kẹle
o dowarụ ọha ẹnya lẹ Jiọnu bụ onye mpfuchiru Chileke.”
7 Ẹphe je jasụ iya: “Anyi ta amakwa onye ziru iya ya nụ.”
8 “Jizọsu sụkwanu phẹ: Ọphu mu a-kọkwanuru unu onye ziru mu nụ gẹ mu meje
iphemiphe ono.”

Ẹtu, e gude ndu anwamụ,
e butaru ye l'opfu-vayịnu anma
(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)

---

* **19:46 19:46** Gụnaa Azá 56:7; Jier 7:11.

9 Ọ wata anmarụ ọha ẹtu-a sụ: “Nwoke lanụ kọru opfu-vayịnu bya eworu iya ye
l'ẹka ndu o butaru g'ẹphe letajẹru iya ya ẹnya; bya atụgbua jeshia iphe-ọzo je anọo
ọdu.
10 O rwua teke aawọje akpụru iya; ọ bya ezia onye-ozi iya g'o jepfu ndu-ozi-ẹgu
ono g'ẹphe wọo ya oke iya nkiya. Ẹphe gude onye ono, o ziru ozi ono; tsua ya iphe;
gbabẹ iya ẹka ọto; nwufu iya; ọ lashịa.
11 Ọ bya ezia onye-ozi ọzo; ẹphe tsukwaphọ onye k'ono iphe; mee ya iphe-iphere;
gbabẹ iya ẹka ọto; nwufu iya; ọ lashịa.
12 O zikwaaphọ onye k'ẹto; ẹphe mekakwaphọ onye k'ono iphe; chịfu iya.
13 Onye ono, nwe opfu-vayịnu ono sụ: ‘Ọ dụ ree; mu maru-a iphe, mu e-me nta.
Mu e-ye nwa mu, mu yeru obu g'o je. ?A maru; ?ẹphe a-kabẹ kwabẹ yẹbedua ùbvù
m'ẹphe -hụma iya?’
14 O be teke ndu-ozi-ẹgu ono hụmaru onye k'ono; ẹphe zụa mgbede kpua ya sụ:
‘Ịhee! Waa onye alị-a e-mechaa bụru nkiya mẹ nna iya -nwụhu. Unu g'anyi gbua ya
egbugbu; g'alị ono a-bụru k'anyi.’
15 Ẹphe kpụfu iya l'ẹgu ono je eworu iya megbua.
“Sụ-a; ?Ọ dụkpoo unu g'ọ bụ gụnu bẹ onye nwe opfu-vayịnu ono e-me phẹ?
16 Ọo-bya egbushichaa ndu-ozi-ẹgu ono bya eworu opfu-vayịnu ono ye ndu ọzo
l'ẹka.” Ọha nụmaepho nno; ọ tụko bụru: “Tụswekwa! Tụswekwa!”
17 Ọ bya elee phẹ ẹnya bya asụ: “?Ọ bụhunuru gụnu bẹ bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu
Chileke sụ:
“Ọ kwa mkpuma,
ndu akpụ ụlo jịkaru;
mechaarụ bya abụru
mkpuma, gudeshi ụlo?*
18 Onyemonye, bụ onye vukotaru mkpuma ono daa; bẹ e-tsujishihunu; tẹme teke ọ
tụru nemadzụ; l'ogwee onye ono arakabya.”

Apfụ akịriko
(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

19 Ndu ezije ekemu waa ndu-ishi ndu-uke Chileke meahaa g'ẹphe zugude iya teke
ono; kẹle ẹphe maru l'ọo phẹ bẹ ọonmadoru ẹtu ono; ẹphe nọdu atsụkwanu ọha
ebvu.
20 Ẹphe wata iya anwụ ngge; bya ezia ndu ngge g'ẹphe je emetakpọepho g'ẹphe bụ
ndu ọkpobe-opfu; g'ẹphe a-tụta nvọ l'iphe, o pfuru gude kpụta iya ye l'ẹka onye nwe
ike, bụ iya bụ nnajịoha, shi Romu.
21 Tọbudu iya bụ; ẹphe jerwua bya ajịa ya sụ: “O-zì-iphe; anyi maru l'iipfuje opfu,
pfụru nhamụnha; tẹme ị nọdu ezi iphe, pfụru ọto; ọphu ọ dụdu onye iile ẹnya l'iphu
epfu; gbahaa ụzo Chileke bẹ i gude ire-lanụ ezi.
22 Sụ-a; ?tọ bụdunu emebyi ekemu Chileke mẹ anyi -tụje akịriko nụ eze nnajịoha,
nọ lẹ Romu?”
23 Ọ maẹrupho ẹregede phẹ bya asụ phẹ: ?Dẹnu g'o gude unu nọdu ahụ mu ama?
24 “Unu goshiẹshikwa mu kobo lanụ. ?Bụ ishi onye yẹe ẹpha onye bụ ọwa-a, dụ
iya nụ-a?”
Ẹphe sụ iya: “Ọo kẹ Siza!”
25 Ọ sụ phẹ: “Ọ dụ ree; unu wonụru iphe Siza nụ Siza; unu eworu kẹ Chileke nụ
Chileke.”
26 Ọphu ẹphe adụdu ike pfụru l'edzudzu-ọha l'ẹka ono shi l'opfu ọnu iya gude iya.
G'o gude pfua iphe ono dụ phẹ biribiri. Ọphu ẹphe epfuẹduru opfu.

* **20:17 20:17** Gụnaa Ebvu 118:22.

Kẹ eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Ọ dụru ndu Sadusii, bụ ndu ono, sụru l'e tee shidu l'ọnwu eteta adzụru ndzụ ono;
byapfutaru Jizọsu.
28 Bya ajịa ya ajị sụ: "O-zì-iphe; Mósisu deru l'ẹkwo ekemu sụ: Teke ọ bụ lẹ
nemadzụ nwụhuru; ẹbe ọ nwụtaduru nwa; gẹ nwune onye ono lụpyabe nyee ya;
nwụtaru iya nwa.
29 Sụ-a; ọ dụru unwune ẹsaa, k'ọgerenya lụchaaru nwanyị bya ahaa ya nwụhu;
ọphu ọ nwụtaduru nwa.
30 Onye k'ẹbo lụpyabe nwanyị ono. Lụa ya jasụ nwoke ono nwụhu; ọphu ọ
nwụtakwaru iya phọ nwa.
31 Onye k'ẹto nnophọ; jasụ ẹphe n'ẹsaa ludzuru nwanyị lanụ ono nwụshihukota;
ọphu ọ dụdu onye ọphu nwụtaru nwa.
32 E mechaa l'ikpazụ; nwanyị l'onwiya bya anwụhu nkiya.
33 Sụ-a; o -rwua teke l'ee-shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; ?bụ onye ole bẹ nwanyị ono
a-bụru nyee ya? G'ẹphe n'ẹsaa ono lụchaaru iya-a."
34 Jizọsu sụ phẹ: "Ụnwu ọgbo-nta-a alụ nwanyị; ụnwanyi nọdu alụ ji;
35 obenu lẹ ndu a gụru l'ẹphe gbaru k'eshi l'ọnwu teta gbalihu bya eburu lẹ mgboko
ọphu a-bya nụ taa lụhedu nwanyị; ọphu nwanyị alụhedu ji.
36 Ẹphe taa nwụhuhedu anwụhu ọzo; kẹle ẹphe l'ụnwu-ojozi-imigwe a-gbaru
nanụ. Eshinu ẹphe bụ ụnwu, shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ bẹ ẹphe bụwaa ụnwu
Chileke.
37 Ọ -bụru k'eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ bẹ ẹkwo Mósisu goshiru iya l'ẹka o pfuru
k'irwu, ọku enwu phoophoophoo. Ẹka ono bẹ Mósisu kuru Chileke: Chileke kẹ
Ébirihamu; waa kẹ Áyizaku; waa kẹ Jiékọpu.
38 Bụ iya bụ l'ọ tọ bụdu Chileke ndu nwụhuru anwụhu. Ọ bụ Chileke ndu nọ ndzụ;
kẹle onyemonye dzụ ndzụ l'ẹnya Chileke."
39 Ndu ezije ekemu ono harụ sụ iya: "O-zì-iphe! I pfuru ree!"
40 E shiẹpho teke ono, ọphu ẹphe atụbaeduru ama ajịbaa ya ajị ọzo.

Ajị k'onye bụ Kéreshi ọ bụ
(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Jizọsu bya asụ ndu Fárisii ono: "?Dẹnu g'e gude sụ lẹ Kéreshi ọbu bụ Nwa Dévidi;
42 l'ẹka Dévidi l'onwiya pfukwaru l'ẹkwo-ebvu Chileke sụ:
"Chileke sụru Nnajịuphu mu:
Nọdu mu l'ẹkutara
43 jasụ teke mu e-me ndu
ọhogu ngu
g'ẹphe bụru iphe,
ịi-zọpyabe l'ọkpa.[†]"
44 Bụnu iya bụ lẹ Dévidi kuru iya Nnajịuphu! ?Dẹnuhunu g'o gude ọ bụru nwa iya?

Jizọsu epfu k'ezije ekemu
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

45 Jizọsu nọdu l'edzudzu-ọha l'ẹka ono sụ ndu etsoje iya nụ:
46 "Unu kpakwaru ndu ezije ekemu l'aphara; mbụ ndu bụ iphe, adụje phẹ ree
bụ g'ẹphe gude kpowula-kpowula uwe kwaa onwophẹ yẹgele ejephe; g'e keleje phẹ
ẹrengete ekele l'ẹka a dụ igwerigwe g'ẹphe bụ oke nemadzụ. G'oshi ọphu bụ iya
kachakpọo ree l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu bụru nkephẹ; waa g'ọ bụru phẹ a-nọdu l'ẹka
aa-kachakpọo phẹ akwabẹ ùbvù mẹ a -nọdu abọ iphe.

---

† **20:43 20:43** Gụnaa Ebvu 110:1.

47 Ẹphe bụ ndu eripyaję ụlo ụnwanyi, ji phę anọedu; tęme ẹphe nọdu egudeje
ẹregede epfukpọepho ogologo opfu anụ Chileke. Ọ bụ phę bę aa-kachaa anmashị
ikpe ike."

21

Iphe, nwanyị, ji iya anọedu
anụ Chileke
(Mak 12:41-44)

1 Jizọsu bya apalia ẹnya bya ahụma ndu nweru iphe g'ẹphe echiegbaa okpoga phę
l'okpoko, eechiejeru Chileke okpoga l'eze-ụlo Chileke.
2 Ọ hụma nwanyị, ji iya anọhedu ndzụ, akpa nri, byaru bya echie afụ labọ.
3 Jizọsu sụ: "Gę mu kakwaru unu; ọ kwa nwanyị ụkpa-a, ji iya anọedu ndzụ-a bę
kachaa eye okpoga lę g'ẹphe hakọta ono.
4 Kęle iphe, ndu ọphuu g'ẹphe ha echiegbaa bụ okpoga, tsuru etsutsu; obenu lę
nwanyị-a akpakpọ nri shii; ọle o wotakọtaru iphe, o gude buru bya echie."

Iphe, e-me teke ikpazụ
(Mat 24:1-2; Mak 13:1-2)

5 A harụ pfuphenyaępho k'eze-ụlo Chileke ono g'e gude kpụmata iya l'ẹguru
mkpuma, dụ ebvu; waa k'iphe, a nụru Chileke, dụ iya nụ; Jizọsu sụ phę:
6 "Ọ -bụru iphe ọwa-a, unu ele ẹnya-a; ọ dụkwaru mbọku, ee-mechaa
nwukpọshichaa iphemiphe ono enwukpọshi; mbụ k'ọphu ọ tọ dụdu g'ọ ka mma
l'ọo mkpuma lanụ, akpọ-pfuru l'eli nwibe iya."

Iphe, bụ o -mechaa
mgboko abvụ
(Mat 24:3-14; Mak 13:3-13)

7 Ẹphe jịa Jizọsu sụ iya: "?Bụkpoo teke ole bę iphemiphe ono e-mekpọo? ?Bụ gụnu
bę ee-gude maru teke iphe ono abyagbaa ememe?"
8 Ọ sụ: "Ọo phọ g'unu leta ẹnya g'ọ tọ dụ onye e-duswe unu ụzo. Ọ dụkwaru
igwerigwe ndu a-zarụ ẹpha mu bya. Onye ọphu nọnu l'ọ sụ l'ọo ya bụ Kéreshi ọbu;
mbụ l'ọogbaakwa teke ọbu. Unu te etsokwaru phę.
9 Teke unu nụaharu k'ọgu; waa lę mkpaka aswoli l'ibiya ọphuu; ọzoo l'ibiya ọphuu;
gę ndzụ ba agụkwa unu; kęle iphemiphe ono mefutakọtaje; ọle teke ikpazụ tee
rwuękwapho ęgwegwa nno."
10 No iya; ọ sụ phę: "Ọha yęle ọha ibe iya a-nọdu alwụ ọgu; alị-eze yęe alị-eze ibe
iya a-lwụkwapho ọgu.
11 Alị-ọnma-jiijiijii a-nọdu anma anmashị iya ike; ęjo ọkpa-nri mękpoo ẹhu, eme
ememe l'e-mekọta l'ẹka dụ igwerigwe. Ahụma a-nọdu emegbaa l'akpaminigwe
mękpoo eze iphe-ọhubama ọzo.
12 "Ọle-a; iphemiphe ono -bya emegbabę bę ee-vuadaru ụzo kpaa unu ẹhu; gude
unu; kpụru unu je l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu je ekpee unu ikpe; tụa unu mkpọro; mbụ
l'aa-kpụtachakwaa unu bya edobe l'iphu ndu eze; mękpoo l'iphu ndu-ishi ọha l'opfu
ẹhu mu.
13 Noo teke ọ gbaru g'unu goshi l'edzudzu-ọha l'unu bụ ndibe mu.
14 Sụ-a; unu te evujekwaru ụzo wata arị iphe, unu e-pfu gude kpefu onwunu;
15 kęle ọo mbędua l'e-ye unu opfu l'ọnu. Mu e-me unu amaru iphe k'ọphu ndu
ọhogu unu a-ta amadụru g'ẹphe e-yeje ọnu l'iphe, unu epfu; ọphu ẹphe a-byadu
atụ-kpute unu l'ęgo.
16 Ndu nwụru unu; mękpoo unwune unu; mękpoo abụbu unu; mę ọ̀nyà unu phę
e-mechaa deru unu ye ndiphe l'ẹka; l'a harụ unu gbua egbugbu.

17 Onyemonye e-gude k'iswi ẹhu mu kpọo unu ashị.
18 Ọle ọ tọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo ẹgbushi lanụ, nọ unu l'ishi, byaru l'ala l'iswi.
19 Ọo ẹpho g'unu taję nshi; kẹle ọ kwa ọ-ta-nshi tataru ọkpobe ndzụ."

Ẹjo ahụma
(Mat 24:15-21; Mak 13:14-19)

20 "Sụ-a; teke unu hụmaerupho gẹ ndu ojọgu nọ-pheru Jierúsalẹmu mgburugburu; unu amaru l'akwakpọshi iya dụwaa ntse.
21 O -be teke ono; gẹ ndu nọ lẹ Jiudiya gbalakwaa laa l'úbvú; gẹ ndu kụru l'ime mkpụkpu wụfu; gẹ ndu lụfuru je l'ẹgu te jeẹkwa alaphu azụ l'ime mkpụkpu onoya.
22 Kẹle teke ono bụkota mbọku, Chileke a-gwa ndiphe ọchi g'e gude nno g'iphemiphe, e deru l'ẹkwo Opfu Chileke vụkota.
23 Nshịo ụnwanyi, dụ ime; mẹ ndu nwa l'angụkwadu ẹra mbọku ono. Kẹle ẹjo iphe-ẹhuka, parụ ẹka a-dụ l'eliphe; tẹme Chileke e-gude oke-ẹhu-eghu kpee ndu Ízurẹlu ikpe.
24 Ee-gbu phẹ lẹ mma; kpụa phẹ lẹ ndzụ laa l'iphe, bụkpoo ọhamoha. Ndu abụdu ndu Jiu e-tee Jierúsalẹmu pyakapyaka jasụ oo-rwube ẹphebedua."

Abyabya Abụbu-Ndiphe
(Mat 24:29-31; Mak 13:24-27)

25 "Iphe-ọhubama l'a-nọdu eme l'ẹnyanwu; mẹ l'ọnwa; mẹ lẹ kpokpode. L'eliphe bẹ eze-ẹnyimu waa ọchioku mini iya a-nọdu abya ẹnari; k'ọphu meji a-gbabuhu ndiphe mgburugburu lẹ ndzụ-agụgu.
26 Nemadzụ e-gudeje ndzụ-agụgu avẹhu avẹhu teke aa-nọdu ele ẹnya iphe, abya ememe lẹ mgboko; kẹle iphemiphe, nọ l'igwe a-nmawo anmawo; lọ-sweshihu.
27 Noo teke ẹphe a-hụma Abụbu-Ndiphe l'ẹka ọ nọ l'urwukpu; egbu nwịinwii gude ike iya, parụ ẹka abya.
28 Teke iphemiphe-a wataẹrupho ememe; unu kwolihu; palia ẹnya; kẹle oorwuwaa teke aa-gbata unu."

Iphe, e gude oshi figu anwụta
(Mat 24:32-35; Mak 13:28-31)

29 Jizọsu bya anmakwaaru phẹ phọ ẹtu-a: "Unu leẹkwa ẹnya l'oshi figu yẹe oshi mmanụ ọzo.
30 Ọobujeru teke ọ wataẹrupho erwu irwu; unu ahụma iya l'onwunu; maru lẹ teke okpomọku ekpoje dụwaa ntse.
31 Nokwaphọ g'ọwa-a dụ. Teke iphemiphe-a wataẹrupho ememe; unu amaru lẹ teke Chileke e-goshi lẹ ya bụ eze dụwaa ntse."
32 Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọgbo-a taa bvụebekwa; iphemiphe-a emekọta. Nokwa g'ọ dụ.
33 Igwe a-bvụkwa alị abvụ; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadụ abvụ abvụbvu.

Ọ gbaru unu lẹ nche

34 "Ọle-a; unu chekwa onwunu nche. Unu te ekwekwa g'ike bvụ unu; opfu l'unu eri gwọogwoo; angụnuka mẹe; waa l'unu achọ-phe ẹku kẹ mgboko; ọdumeka bẹ mbọku ono a-tụkwa unu l'ụpfu.
35 Kẹle iphe, bụkotakpoo ndu mgboko mgburugburu bẹ ọo-nma g'ọ́nyà.
36 Ọle-a; unu che nche tekenteke; unu pfu nụ Chileke g'unu a-dụ ike pfụ-shia ike mẹ iphemiphe ono -meje. Teke e mecharu unu apfụru l'iphu Abụbu-Ndiphe."
37 Noo ya; Jizọsu nọdu anọduje l'eze-ụlo Chileke; ezi iphe mbọku-mbọku; o -be l'ẹnyashi ooje akwaa l'úbvú, eekuje Úbvú-Olivu.

38 O -be lẹ nchi abọhu; e kporu wụ-pfuta iya l'eze-ụlo Chileke bya anụma iphe,
oopfu.

22

Jiudasu eederu Jizọsu eye
l'ẹka ndu Jiu
(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Jiọn 11:45-53)

1 O be teke idzu, aataję buredi, ekoduru ekoko dụwaa ntse, bụ ọbo-iphe, eekuje
Ojeghata;
2 ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu nọdu achọkashi ụzo, ẹphe e-shikpọo
gbua Jizọsu; obenu l'ẹphe atsụ ọha ebvu.
3 Nsetanu bya abahụ l'ime obu Jiudasu, bụ onye ntushi-ẹpha iya bụ Isukariyọtu,
bụkwa-a onye lanụ l'ime ụmadzu iri l'ẹbo phọ-a.
4 Ọ tụgbua bya ejepfu ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu-ishi ọgbogu eze-ụlo Chileke je
epfuaru phẹ kẹ gẹ ya e-shi deru Jizọsu ye phẹ l'ẹka.
5 Ẹhu tsọahaa phẹ. Ẹphe kwee ya okpoga.
6 O kweta ẹgube ono bya awata ele ẹnya teke bụ teke gbaru gẹ ya e-deru Jizọsu ye
ndu ono l'ẹka g'ọha ta ama.

Nri-ẹnyashi Ikpazụ
(Mat 26:17-30; Mak 14:12-26; Jiọn 13:21-30; 1Kọr 11:23-25)

7 Noo ya bụ; eswe, aataję buredi, ekoduru ekoko ono rwua, bụ iya bụ mbọku,
eegbuje nwatụru, e gude anyata eswe Ojeghata.
8 Jizọsu bya ezia Pyịta yẹe Jiọnu sụ phẹ: “Unu je akwakọberu anyi nri-ẹnyashi
k'ọbo Ojeghata g'anyi bya eria.”
9 Ẹphe sụ iya: “?Bụ awe bẹ anyi e-je akwakọbe iya?”
10 Ọ sụ phẹ: “Unu lenu; teke unu bahụerupho l'ime Jierúsalẹmu bẹ nwoke, vu ite
mini a-byapfuta unu; unu tsoru iya bahụ l'unuphu, ọ bahụkpoerupho.
11 Unu sụ onye nwe unuphu ono lẹ O-zì-iphe sụru g'o goshi unu ẹka ya a-nọdu ria
nri ọbo Ojeghata iya yẹe ndu etsoje iya nụ.
12 Oo-goshi unu ụlo-eli; goshi unu ọma ụlo, nọ lẹ k'eli iya; mkpuru ono hakpọepho
ọsa; e dozichawa iya g'ọ dụ ree. Unu kwakọberu iya anyi l'ẹka ono.”
13 Ẹphe tụgbua jerwua. Ọ bụerupho g'o pfuru bụ g'ọ dụ. Ẹphe nọdu l'ẹka ono
kwakọbeahaa nri ọbo Ojeghata ono.
14 Ọ gbaẹpho lẹ teke erije nri ono; Jizọsu yẹle ndu-ishi-ozi iya ẹphe n'iri l'ẹbo ono
bya anọdu k'eri nri ono.
15 Ọ sụ phẹ: “Ọogushikpokwaa mu ike gẹ mu l'unu riadaa nri Ojeghata-a; tẹmanu
mu ejee iphe-ẹhuka-a.
16 Kẹle-a; gẹ mu karụ unu; mu tee riẹkwa iya ọzo jasụ teke ee-ri ọkpobe iya l'ẹka
Chileke bụ eze.”
17 Ọ bya ewolita okoro, mẹe dụ; bya ekele Chileke ekele bya asụ phẹ: “Unu gẹe
ngudzuru!
18 Kẹle iphe, mu epfuru unu bụ l'e -shi ntanụ-a bẹ mu taa ngụbaekwa mẹe, shi
l'akpụru vayịnu jasụ teke Chileke e-goshi lẹ ya bụ eze.”
19 Ọ bya ewota buredi bya ekelekwaphọ Chileke ekele; bya eworu iya washịaru phẹ
sụ: “Ọwa-a bụ ogwẹhu mu, a nụru nụ-doru unu. Unu meje iya g'anyi eme iya-a gude
nyataję mu.”
20 Nokwaphọ g'ẹphe richaaru nri; ọ bya apẹe phẹ okoro mẹe bya asụ phẹ: “Okoro-a
bụ ọgbandzu ọ̀phúú ono, e gude mee mu gbaa; mbụ mee mu ono, a gbashịru l'opfu
ẹhu unu ono.

21 “Ọle-a; unu lekwa l'onye e-deru mu ye l'ẹka ndiphe bẹ mu l'iya tụkokwaru eri
nri l'ẹka-a.
22 Kẹle Abụbu-Ndiphe l'a-la g'ọ gbaru iya l'alala. Ọle-a; nshịoro onye ono, ee-shi
l'ẹka iya deru Abụbu-Ndiphe ye g'e gbua ono.”
23 Ẹphe wata ajịkashi nwibe phẹ onye ọ bụ lẹ g'ẹphe ha sụ: “?Bụ onye e-mekpọo
iphe, dụ nno?”

Ẹgo onye ka nụ

24 Ndu etsoje iya nụ l'onwophẹ wata adzọ onye kachaa shii lẹ g'ẹphe ha.
25 Jizọsu sụ phẹ: Ndu bụ ndu eze lẹ mgboko-a anọduje akpapyashị ndu nọ phẹ l'ẹka
akpapyashị. A nọdu ekuje ndu bụ ndu gude ike-ọkpu bụru ishi phẹ “omeluko.”
26 Obenu l'ọ tọ bụdu g'ọo-dụ l'ẹhu unu bụ ono. G'onye bụ iya kachaa shii lẹ g'unu
ha dụkwa g'ọ bụ iya bẹ ẹnya kachaa alwalwa. G'onye-ishi dụkwa gẹ nwozi.
27 ?Bụ onye ka shii l'onye nọ anọo eri nri l'onye ejeru iya ozi nri ono? ?Tọbudu
onye ọphu nọ anọo eri nri ka shii? Obenu lẹ mbẹdua bụ ozi bẹ mu ejeru unu.
28 “Ọo unubẹdua bụ ndu mu l'unu nọkpoepho l'ọhutama mu g'ọ ha;
29 k'ọphu bụ l'ọ bụepho gẹ Nna mu meru mu eze bụ gẹ mu eme unu eze;
30 gẹ mu l'unu eria ngụa; l'ẹka mu bụ eze; unu anọdugbaa l'aba-eze; kpee ọkpa-ipfu
Ízurẹlu iri l'ẹbo ono ikpe.”

Pyịta a-gọ lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jiọn 13:36-38)

31 A nọnyaa; Jizọsu ku Pyịta: “Sayịmonu! Sayịmonu! Lekwa! Nsetanu sụkwaru
g'a haa ya gẹ ya hụkota unu ama g'unu ha; gẹ ya phụchaa unu g'onye aphụshi ẹswa
l'ereshi.
32 Ọle mu pfuwaru opfu ẹhu ngu nụ Chileke g'i ti buha ekwekwe, i kweru. Ọo ya
bụ; teke ị dakọbeerupho lwaphuta azụ byapfuta mu; g'i mee g'ụnwunna ngu pfụshia
ike.”
33 Pyịta sụ iya: “Nnajịuphu; mu doziakwaru onwomu k'etsoru ngu jee mkpọro;
tsoru ngu laa maa!”
34 Jizọsu sụ iya: “Gẹ mu karụ ngu Pyịta; oke-ọku nchi-abọhu -bya ara ọ́rà bẹ i
pfuakwaru mgbo ẹto l'ị tị madụ onye mu bụ.”

Okpoga; ẹda; yẹle ogu-echi

35 Noo ya; Jizọsu sụ phẹ: “Teke ono, mu zijeru unu sụ g'unu je; g'ọ tọ dụkwa iphe,
unu e-gude eje onoya; g'unu te egudekwa iphe, eeyeje okpoga; ọphu unu egudekwa
ẹda; ọzoo akpọkpa; ?ọ dụru iphe, dụru unu ụko?” Ẹphe yeeru iya ọnu sụ: “Ọ tọ
dụkwa.”
36 Ọ sụ phẹ: “Obenu lẹ nta-a bụ; g'onye nweru iphe, eeyeje okpoga wota iya. G'onye
nweru ẹda; nyakwaru iya phọ. G'onye ete nwedu mma; ree ukpo iya zụta iya.
37 Gẹ mu karụ unu l'iphe-a, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke-a bẹ a-vụkwa g'e deru
iya k'ẹhu mu; mbụ iphe, e deru sụ: ‘A gụru iya yeru ndu eme ẹjo-iphe.’* Mbụ
l'iphemiphe, e deru lẹ k'ẹhu mu bẹ a-vụkotakwa g'e deru iya.”
38 Ẹphe sụ iya: “Nnajịuphu; lekwa mma labọ, anyi gude.”
Ọ sụ phẹ: “Ọ dụwaa ree.”

Jizọsu epfu anụ Chileke l'úbvú Olivu
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Jizọsu lụfuta bya atụgbua jeshia l'úbvú Olivu, bụ iphe, oomejehawaa. Ndu etsoje
iya nụ tsoru iya.

---

* **22:37 22:37** Gụnaa Azá 53:12.

40 O rwua ẹka ono bya asụ phẹ: “Unu pfukwaru nụ Chileke g'o to kwe g'unu
nmalahụ l'ọhutama.”
41 Ọ haa phẹ tụgbua kpịriberu jerwua ẹka ha g'ẹka aa-turwu lẹ mkpuma; bya
egbushi ikpere bya epfuru nụ Chileke sụ:
42 “Nna; ọ -bụru l'ọ dụ ngu l'uche; nafụnu mu okoro iphe-ẹhuka ọwa-a; ọle ọ kwa
g'ọ tọ bụkwa iphe, dụ mu l'uche l'e-me; g'ọ bụkwaru iphe, dụ gụbedua l'uche.”
43 Ojozi-imigwe shi l'imigwe chaa ya l'iphu bya awata eme g'obu shihu iya ike.
44 Obu wata iya etsu mini etsushikpọo ya ya ike. Ọ kabakpọo epfu anụ Chileke.
Ẹphuru, shi iya l'ẹhu dụepho gẹ mee ada paapaa l'alị.
45 O pfuchaẹpho nụ Chileke ono bya agbẹshi bya ejepfu ndu etsoje iya nụ. O jeshia;
ẹphe nọdu ekuwaa mgbẹnya aphụ.
46 Ọ sụ phẹ: “?Bụ gụnu meru iphe, unu eku mgbẹnya? Unu gbalihu pfuru nụ
Chileke g'o to kwe g'unu nmalahụ l'ọhutama.”

Eegude Jizọsu
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jiọn 18:3-11)

47 Jizọsu kpụkwaduru-a opfu l'ọnu; ikpoto ọha zebata waa nwoke ono, ẹpha iya bụ
Jiudasu ono, bụ onye lanụ l'ụmadzu iri l'ẹbo-a. Ọ bụru iya bụ onye-ishi ikpoto ọha
ono. Ọ bya akpịritaru Jizọsu ntse bya etsutsua ya ọnu.
48 Jizọsu sụ iya: “Jiudasu; ?bụ etsutsu ọnu bẹ i gude ederu Abụbu-Ndiphe eye g'e
gbua?”
49 O be teke ndu nọ-kube iya nụ hụmaru iphe, abya ememe; ẹphe sụ: “Nnajịuphu!
?Anyi gbuwarọ mma?”
50 Onye lanụ gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke mma; tụkoe ya phọ nchị
ẹkutara pafụ.
51 Jizọsu sụ: “Te emeẹkwa.” O pfuchaa nno bya edenyi nwokoro ono ẹka lẹ nchị
ono; nchị ono dụ iya g'o shi dụ iya.
52 Jizọsu sụ ndu-ishi uke Chileke; waa ndu-ishi ọgbogu eze-ụlo Chileke; waa ndu
bụ ọgerenya, byaru iya egude: “?Unu chịgbaa mma; chịru mgbọro abya mu egude?
?Mu bụ onye ana nfụ?”
53 “Mu l'unu anọkpoo mbọku-mbọku l'eze-ụlo Chileke; ọphu unu azụkpodaru mu
ẹka. Ọle nta-a bẹ ọ gbaru unu l'ememe iya. Nta-a bẹ Obutuswe nọ l'ọchii bụru eze.”

Pyịta agọ lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mat 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Jiọn 18:12-18,25-27)

54 Ẹphe zụ Jizọsu; kpụru tụgbua jeshia ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Pyịta
gbẹ ụzenya etso phẹ azụ-azụ.
55 Ẹphe phụ-nwuẹpho ọku l'echilabọ unuphu bya anọshia nọ-phee ọku ono
mgburugburu anya. Pyịta bya anọ-kube phẹ.
56 A nọnyaa; nwamgbọko, eje ozi ụlo; hụma Pyịta l'ẹka ọ nọ anya ọku ono. Ọ tabẹ
iya ẹnya bya asụ: “Nwoke-a bẹ yẹe Jizọsu-a shifụkwa anọ.”
57 Pyịta gọo sụ iya: “Nwanyị-a; mu ta amakwa iya amama ophu.”
58 A kpọekwapho ụpfu nwanshịi; onye ọzo hụma iya bya asụ iya: “Gụbedua
yịfukwaa lẹ ndu etso iya nụ.” Pyịta sụ iya: “Nwoke ibe mu; mu ta ayịkwa iya-o!”
59 A nọepho iphe, ha g'awa ophu; onye ọzo pfushiahaa ya ike sụ: “Ọ kwa ọkpobe-
opfu lẹ nwoke-a bẹ yẹe Jizọsu shi anọ; eshinu ọ bụ onye Gálili.”
60 Pyịta sụ: “Nwoke ibe mu; mu ta amakwa iphe, iipfu!”
Ọ kpụkwaduru-a opfu l'ọnu; oke-ọku raa ọ́rà.
61 Nnajịuphu bya aghaa ẹnya lee Pyịta. Pyịta nyata opfu, Nnajịuphu pfuru iya teke
ọ sụru iya: “Oke-ọku -bya l'ara ọ́rà ntanụ-a bẹ ị gọakwaru ẹgo ugbo ẹto l'ị tị madụ
onye mu bụ.”

62 Ọ kwofu etezi je atụkpoo ẹkwa too!

Eetsu Jizọsu iphe; aja iya ewenu
(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

63 Ndu ono, swiru Jizọsu ono jaahaa ya ewenu; bya echiahaa ya ẹchachi.
64 Ẹphe kechia ya ẹkwa l'ẹnya echi iya ẹka lẹ nchị asụje iya: “Pfunaa mpfuchiru ọbu!”
65 Ẹphe pfushiwarọ iphe ọzo, dụ igwerigwe gude akọ iya ọnu.

Jizọsu l'iphu ọgbo-ikpe ndu Jiu
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jiọn 18:19-24)

66 O be l'ụtsu; ndu bụ ọgerenya Jiu bya anọkobe; mẹ ndu-ishi uke Chileke; mẹ ndu ezije ekemu. Ẹphe kpụru iya jeshia l'iphu ọgbo-ikpe phẹ.
67 Ẹphe sụ iya: “Kanụru anyi. ?Bụ ngu bụ Kéreshi ọbu, Chileke kweru ukwe iya ọbu tọo?”
Ọ sụ phẹ: “Mu -karụ unu bẹ unu te ekwekwa.
68 Tẹme teke mu jịru unu ajị-a; unu taa madụru eye iya ọnu; ọphu unu a-hakwa mu phọ.
69 Ọle e -shi ntanụ-a bẹ Abụbu-Ndiphe a-nọdu l'ẹkutara Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chileke.”
70 Ẹphe tụko sụ: “?Bụ iya bụ l'ọo ngu bụ Nwa Chileke ọbu?”
Ọ sụ phẹ: “Ọoepho g'unu pfuru ono bụ g'ọ dụ; l'ọo mu bụ iya.”
71 Ẹphe sụ: “?Bụ bahụna ekebe gụnu bẹ anyi ele ẹnya iya? Anyi nụmakwaru iya l'ọnu iya l'onwanyi.”

23

Payịleti ajị Jizọsu ajị
(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jiọn 18:28-38)

1 Ọo ya bụ; ikpoto ọha ono wulihu kpụta Jizọsu kpụjeru Payịleti.
2 Ẹphe rwuẹpho ẹka ono bya awata epfushi iphe, ẹphe sụru l'o meru sụ: “Anyi hụmaru nwoke-a ẹka oodusweshi ndu ndu-anyi. Ọ jịkaru sụ g'anyi ta apfụjeshi akịriko nụ Siza; tẹme ọ sụkwapho l'ọo ya bụ onye eze ono, bụ Kéreshi.”
3 No iya; Payịleti jịa Jizọsu sụ iya: “?Ị bụ Eze ndu Jiu?”
Jizọsu sụ iya: “Ọoekwa ngu phọ bẹ o shi l'ọnu.”
4 Payịleti sụ ndu-ishi uke Chileke waa ikpoto ọha ono: “Ọ tọ dụkwa ẹjo-iphe, mu hụmaru, nwoke-a meru.”
5 Ẹphe kabaa ya epfushi ike sụ: “Ọ tụkoru Jiudiya mgburugburu zigbabẹ iphe, egbuka mkpụkpu egbuka. Ọ watarụ iya ezizi lẹ Gálili; zia ya byasụ l'ẹka-a.”

Jizọsu l'iphu Herọdu

6 Payịleti nụmaepho iphe, ndu Jiu pfuru bya ajịa sụ: “?Ọ bụ onye Gálili?”
7 Ọ maẹrupho lẹ Jizọsu bẹ shi ibiya ọphu Herọdu bụ ọchi-ọha; ọ sụ g'e gudekwa iya jepfu Herọdu. Herọdu nọ lẹ Jierúsalẹmu teke ono.
8 Herọdu hụmaepho Jizọsu; ẹhu tsọo ya ụtso; kẹle o shihawaa ụzenya gụta iya gẹ ya hụma iya; l'ọ nụnukawaru nkiya; ọ nọdu agụ iya gẹ ya hụma iphe, dụ biribiri, ọo-harụ mee.
9 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude; ọ jịa ya ajị nọo nwọdu; ọle Jizọsu ta adụdu ọnu, o yeru iya.
10 Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu bya apfụ-kube iya ẹhuka ẹhuka; pfushiahaa iphe, ẹphe sụru l'o meru.

11 Herọdu yẹle ndu ojọgu iya phẹ tụko wata aja Jizọsu ewenu; eme iya sukusuku.
A nọnyaa; Herọdu bya ezia phẹ; ẹphe chịta uwe, ama ntụmatu, bụ uwe oke amadụ
bya eworu yee Jizọsu bya akpuphuru iya Payịleti azụ.
12 Eshi mbọku ono; Herọdu yẹe Payịleti bya abụru ọkpobe ọ̀nyà; kẹle ẹphe shi
nọdu l'ụkukanyi teke iphe ono eteke emedu.

Eekpe Jizọsu mpfugbu
(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jiọn 18:39—19:16)

13 Payịleti bya ekukọbe ndu-ishi uke Chileke; mẹ ndu gude ọha; waa ọha l'ophu
bya asụ phẹ:
14 "Unu dutaru mu nwoke-a sụ l'oodusweshi ndu ndu-unu edusweshi. Mu jịchaa
ya ajị l'iphu unu; ọphu ọ dụdu iphemiphe ono, unu sụru l'o meru ono, dụru ọphu
mu hụmaru l'ikpe iya nmarụ iya.
15 Nokwaphọ gẹ Herọdu ahụmaduru, meru g'o gude ọ sụ g'a kpụ-phutaru iya anyi
azụ. Unu hụma l'ọ tọ dụdu iphe, nwoke-a metaru kẹ g'a pfụ-gbua ya.
16 Mu e-chi iya iphe parụ iya haa."
17 Noo ya; ọ bụwaa omelalị phẹ l'anọdu abọ Ọbo Ojeghata ono bẹ Payịleti atụfujeru
phẹ ndu mkpọro onye lanụ g'ọ la.
18 Igwe ọha ono tụa ụzu sụ: "Gbuaru anyi nwoke-a; hachia Barabasu g'ọ la."
19 Nwoke ono, bụ Barabasu bụ nwoke, a tụru mkpọro kẹ mgbaghashị, ọ gbaghashịru
mkpụkpu waa kẹle o gburu ọchi.
20 Payịleti byakwa bya epfuru yeru phẹ ọzo; kẹle oome gẹ ya haa Jizọsu.
21 Ẹphe tụa ụzu ọzo sụ: "Pfụ-gbua ya! Pfụ-gbua ya!"
22 Payịleti sụkwa phẹ ọzo k'ugbo ẹto: "?K'ishi gụnu? ?Bụ ẹjo-iphe gụnu bẹ o meru?
Ọ tọ dụkwa ẹjo-iphe, mu hụmaru, o meru. Ikpe ọnwu ta anmakwaru iya. Iphe, e-me
nụ bụ lẹ mu e-chi iya iphe parụ iya haa."
23 Ẹphe nọdu atụro wọowoowoo epfu sụ g'a kpọpyabe iya l'oswebe. Ẹphe raa; rata.
24 Payịleti bya ebua ikpe sụ gẹ nkephẹ mee.
25 Bya aparụ nwoke-a, e shi tụa mkpọro ọchi-a waa kẹ mgbaghashị-a parụ haarụ
phẹ, bụ iya bụ onye ẹphe sụru g'a haarụ phẹ. Ọ sụ g'a kpọpyabe Jizọsu l'oswebe, bụ
iphe dụ phẹ ree.

Aakpọpyabe Jizọsu
l'eli oswebe
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jiọn 19:17-27)

26 No iya; ẹphe kpụru Jizọsu tụgbushia. Ẹphe rwua l'ụzo bya awọru onye Sayirini,
shi ndu-ẹgu phẹ alwa, ẹpha iya bụ Sayịmonu. Ẹphe bo iya oswebe, Jizọsu vu sụ iya
g'o vuru iya; tsoru iya l'azụ.
27 Ikpoto igwe ọha ono nọdu awụ etso phẹ l'azụ mẹkpoo ụnwanyi, akwa ẹkwa; ayọ
ọshi iya.
28 A nọnyaa; Jizọsu bya aghaa ẹnya lee phẹ bya asụ: "Ụnwuada Jierúsalẹmu; unu
ta akwashị ẹkwa mu. Unu kwaa ẹkwa onwunu mẹ k'ụnwu unu.
29 Kẹle mbọku abya teke ẹphe a-sụ: 'Iphe ẹhu atsọkwanu ụnwanyi, eteke atsụ-swee
ime; ọphu nwa 'eke angụ-swee phẹ ẹra l'ọkpoma.'
30 Noo teke ọo-dụ phẹ g'úbvú zee tụpyabe phẹ domia phẹ.
31 Lẹ-a; leanarọ g'e meru oshi-oyii; akakakwanụ oshi, ọkponku."
32 Noo ya; ọ dụkwarupho ụmadzu labọ, meru ẹjo-iphe, a kpụ etso iya; eejekwaphọ
apfụ-gbukọta ẹphe l'iya.
33 Ẹphe byarwutaẹpho l'ẹka eekuje "Okpokoroko Ishi"; ẹphe woru iya kpọpyabe
l'oswebe l'ẹka ono; waa ndu ẹjo-iphe labọ phọ. Onye ọphuu l'ẹkutara; onye ọphuu
l'ẹkicha.

34 Jizọsu sụ: “Nna; gụaru phẹ nvụ; kẹle ẹphe ta amadụ iphe, ẹphe eme.”
Ẹphe tụa ido gude kee uwe iya.
35 Igwe ọha ono pfụgbaaru; ele iya ẹnya. Ndu bu ndu-ishi ọha gude iya agba
mgbọnu asụje: “Ọodzotaje ndu ọzo. G'ọ dzọnaa onwiya; mẹ ọ -bụru iya bụ Kéreshi
ọbu, shi l'ẹka Chileke, bụ iya bụ onye ọ họtaru.”
36 Ndu ojọgu nọdu agbakwarụ iya phọ mgbọnu. Ẹphe gbarwuta bya anụ iya mẹe-
veṇiga g'ọ ngụa;
37 sụ iya: “Ọ -bụru ngu bụ Eze ndu Jiu; dzọnaa onwongu!”
38 Ọ dụru iphe, e deru pfube l'oswebe ono sụ: “Waa Eze ndu Jiu.” E deru iya l'opfu
Giriku; waa l'opfu Latinu; waa l'opfu Hiburu.
39 Onye lanụ lẹ ndu ono, a kpọpyaberu ẹphe l'iya ono kọkwaa ya phọ ọnu sụ iya:
“?Tọbudu ngu bụ Kéreshi ọbu? Dzọnaa onwongu; dzọo anyịbedua.”
40 Onye ọphuu gbochia ya ọnu sụ iya: “?Tịi tsụdu Chileke ebvu; l'a nmarụ gẹe
nwoke-a ikpe lanụ, bụ iya bụ ikpe ọnwu?
41 Ikpe k'anyịbedua bẹ dụ nhamụnha; kẹle ọ bụ urwu iphe, anyi meru bẹ anyi
erita; obenu lẹ nwoke-a ta adụdu iphe, dụ ẹji, o meru.”
42 Ọ sụ Jizọsu: “Jiko nyatakwa mu; mẹ ị -bụerupho eze.”
43 Jizọsu sụ iya: “Gẹ mu gbuaru ngu iya tororo; ntanụ-a bẹ mu lẹ ngu a-nọdu
l'ọkpoku Chileke.”

Anwụhu Jizọsu
(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jiọn 19:28-30)

44 Ẹnyanwu keẹrupho l'ishi; nchi jihu l'alị ono. Ẹkameka gbahụkota tsụkiribaa
jasụ l'oke-eswe ụzenyashi;
45 kẹle ẹnyanwu jikputeru; ẹkwa, egbobutajẹ ẹnya ẹka aagwajẹ Chileke, nọ l'ime
eze-ụlo Chileke ono gbaẹpho kẹ tararaa gbajahụ ẹbo.
46 Jizọsu chia mkpu sụ: “Nna; mu yeru ngu Unme mu l'ẹka.” O pfuchaa nno bya
atubuhu unme; ọ bụru iya anwụhu.
47 Onye-ishi ndu ojọgu ndu Romu hụmaepho iphe, meru nụ; ọ jaahaa Chileke ajaja
sụ: “Ọkpobe-opfu; nwoke-a pfụbekwaru-ẹka-ọto!”
48 Iphe, bụkotakpoo ikpoto ọha, kụru l'ẹka ono, byaru ahụma iphe, ada nụ;
hụmaepho iphe, eme nụ bya egberu ẹka ye l'olu; ebu mkpu; eje ala.
49 Iphe, bụkpoo ndu maru Jizọsu ree; je akpaa l'ụnwanyi, shi lẹ Gálili tsoru iya;
pfụru ụzenya ele iphemiphe ono, l'eme nụ ono.

Elili Jizọsu
(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jiọn 19:38-42)

50 Ọ dụru nwoke, ẹpha iya bụ Jiósẹfu; onye shi Arimatiya; l'alị ndu Jiu. Nwoke ono
yị l'ọgbo-ikpe; bya abụru onye ọma; bụru onye pfụberekoto;
51 onye adụdu teke o kwejeru l'ìdzù ono, ndu-ikpe chịru ono; yẹe iphe ono, ẹphe
meru ono dụ ree. Yẹbedua elekpọo ẹnya teke Chileke e-goshi lẹ ya bụ eze.
52 Nwoke ono bya ejepfu Payịleti je arwọo ya g'a haarụ iya odzu Jizọsu gẹ ya lia.
53 E mechaa; ọ bya eje apazeta odzu ono; gude ẹkwa ọchaa kwaa ya; bya eje elia
ya l'ilu, a tụru l'ọgba mkpuma; ilu, eteke adụ-swe onye e lijewaru l'ime iya.
54 Mbọku ono bụ eswe, echele iya a-bụru eswe-atụta-unme; mbụ mbọku Sabatụ;
tẹme Sabatụ ọbu nọdu agbawaa.
55 Ụnwanyi ono, ẹphe lẹ Jizọsu shi lẹ Gálili swịru ono tsokwarụpho Jiósẹfu je. Ẹphe
lee ilu ono ẹnya ọhubama; bya ahụmakwapho g'e nyeberu odzu iya l'ime ilu ọbu.
56 Ẹphe lwa bya akwakọbe manụ, eshi-mkpọ; waa manụ ọzogbaa k'ete odzu ono.
Ẹphe tụta unme l'eswe Sabatụ, bụ iya bụ iphe, ekemu phẹ sụru g'e meje.

24

Eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jiọn 20:1-10)

1 O be lẹ nchi-abọhu mbọku mbụ l'idzu, bụ iya bụ Sonde; ụnwanyi ono gude manụ,
eshi mkpọ ono, ẹphe kwakọberu g'ọo-dụ ono gude jeshia l'ilu Jizọsu.
2 Noo ya; ẹphe jeshia; e swifuwaa mkpuma, e shi gude swichia ọnu ilu-a.
3 Ẹphe bahụ l'ime iya; ọphu ẹphe ahụmaeduru odzu Nnajịuphu, bụ Jizọsu.
4 Ẹphe pfụru l'ẹka ono arị iphe ono; ọ tụfu phẹ ẹhu. A bya l'amarụ; unwoke labọ,
yeru uwe, egbu nwịinwii pfụ-kubewaa phẹ.
5 Ndzụ gụhu phẹ; ẹphe woru iphu kpube l'alị. Unwoke ono sụ phẹ: "?Bụ gụnu
meru g'o gude unu nọdu achọ onye nọ ndzụ l'ẹka ndu maa nọ?"
6 "Ọ tọ nọekwa l'ẹka-a. O tetaakwaru dzụru ndzụ ọzo. Unu nyatakwa iphe, o pfuru
unu teke ọ nọ lẹ Gálili.
7 Ọ sụru lẹ Abụbu-Ndiphe bẹ ee-seru ye l'ẹka ndu eme iphe-ẹji. Ẹphe eworu iya
pfụ-gbua. O -be lẹ mbọku k'ẹto iya l'o teta dzụru ndzụ ọzo."
8 Ẹnya gbarwua phẹ l'opfu iya ono.
9 Ẹphe shi l'ilu ono lwa bya eje akọoru iya ụmadzu iri lẹ nanụ phọ; waa ndu ọphuu
g'ẹphe ha.
10 Ụnwanyi ono bụ Meri kẹ Magudala; waa Jiowana; waa Meri, bụ ne Jiemusu; waa
ụnwanyi ọzo, ẹphe l'ẹphe swị. Ọ bụru phẹ kọoru ndu-ishi-ozi iphe ono.
11 Iphe ono dụ phẹ g'ọ bụ opfu, 'enwedu ishi; ọphu ẹphe ekwedu l'ọ bụ eviya.
12 Pyịta kwolihu bya agbaru jeshia l'ilu ono. O rwua bya ephureta bya enyoo ime ilu
ono. Ọ bụerupho ẹkwa odzu ono bẹ ọ hụmaru kpụrumu. Ọ dakọbe; lashịa unuphu.
O ji iya ẹnya; mbụ iphe ono, meru nụ ono.

Ụja, aabọ eje l'ụzo Emeyọsu
(Mak 16:12-13)

13 Mbọku ono kwaphọ gẹdegede bẹ ụmadzu ẹbo lẹ ndu etsoje iya nụ swị eje
mkpụkpu, eekuje Emeyọsu. E -shi lẹ Jierúsalẹmu jasụ l'ẹka ono bụ manyịru ẹsaa.
14 Ẹphe nọdu epfukpọepho k'iphemiphe ono, mekọtaru nụ ono.
15 Ẹphe gudekwadụ ụja ono abọ bya arịkwa iya phọ l'obu; Jizọsu l'onwiya byapfuta
phẹ; ẹphe l'iya swịru.
16 E kwechia phẹ ẹnya; ọphu ẹphe ahụbeduru iya ama.
17 Ọ sụ phẹ: "?Bụ ẹgube ụja gụnu bẹ unu abọkpoo tsoru ụzo ẹgube ono?"
Ẹphe pfụru; kẹle aphụ jiru phẹ obu.
18 Onye lanụ l'ụmadzu ẹbo ono, ẹpha iya bụ Kuliyopasu sụ iya: "?Bụe ngu phọ bụ
onye byaru abyabya lẹ Jierúsalẹmu, 'amadụ iphe ono, megbabẹru l'ẹka ono l'idzu-a?"
19 Ọ sụ phẹ: "?Iphe, dụ ịdu-agha?"
Ẹphe sụ iya: "Mbụ kẹ Jizọsu; onye Nazaretu, bụ onye mpfuchiru Chileke; onye shi
l'iphe, o mekpọoru ememe mẹ opfu, o pfuru l'ọnu goshi l'iphu Chileke mẹ l'iphu ọha
g'ike iya habe shii.
20 Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu-ishi anyi phẹ seru iya nụ; a nmaa ya ikpe ọnwu bya
eworu iya kpọpyabe l'oswebe.
21 Mbụ onye-a, ẹphe shi ele ẹnya iya l'ọo ya a-gbata Ízurẹlu-a. A -gụfukpokwaaro
iphemiphe ono; ntanụ-a kweakwaa ujiku ẹto, iphe ono meru.
22 Ọphu, ka nụ bụru l'ụnwanyi, gba l'ọgbo anyi harụ bya epfukpọoro 'ama-g'ee-
me-iya. Ụnwanyi ono nmarụ ẹwa jee l'ilu ono.
23 Ẹphe jerwua; ọphu ẹphe ahụmaeduru odzu iya. Ẹphe lwa bya asụ
l'ẹphe phụchaaru phụa ọphulenya; hụma ụnwu-ojozi-imigwe, sụru phẹ lẹ Jizọsu
dzụakwaa ndzụ.

24 Ndu anyi l'ẹphe anọ harụ je l'ilu l'ẹka ono. Ẹphe jerwua; ọ bụerupho g'ụnwanyi
ono pfuru bụ g'ọ dụ; ọphu ẹphe ahụmaeduru iya eviya."
25 Jizọsu sụ phẹ: "Ọo éswè bẹ ọ bụ unu; unubẹ ndu ono, akpụ onwunu akpụkpu
ekweta iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ono."
26 ?Tọ gbadụru Kéreshi ọbu g'o jefụtaadaa iphe-ẹhuka ono; tẹme l'ọ bahụ l'ẹka
e-goshi ùbvù, Chileke kwabẹru iya?
27 Jizọsu bya eshikpọepho l'iphe, bụkota ẹkwo Mósisu mẹ ẹkwo ndu mpfuchiru
Chileke; tọwashiaru phẹ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke k'ẹhu iya ono nanụ nanụ.
28 Mkpụkpu, ẹphe eje zajẹe phẹ phọ ntse; o meahaa umere g'ọ ghata aghata
tụgbubaa.
29 Ẹphe sede iya sụ iya: "Byanụ g'anyi je akwaa; lẹ nchi ejihuwaa; tẹme mbọku
bvụwaa." O tsoru phẹ bahụ g'ẹphe je akwaa.
30 Noo ya; ẹphe rijeẹpho nri; ọ bya ewota buredi ono bya ekele Chileke ekele; bya
awaa ya; bya eworu nụ phẹ.
31 Ẹnya sahụ phẹ. Ẹphe gbẹ teke ono hụbe iya ama. O phuhu; ọphu ẹphe
ahụmaeduru iya.
32 Ẹphe wata epfuru nwibe phẹ sụ: "?Ọ kwa l'ị maru l'o shi elwu anyi l'obu teke
ono, o shi abọ ụja eyeru anyi l'ụzo ono; atụru anyi iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke
poopoo."
33 Ẹphe kwolihuẹkwapho teke ono teke ono; gbaphu azụ lẹ Jierúsalẹmu. Ẹphe
jeshia; ụmadzu iri lẹ nanụ ono nọkobewaa l'ẹka lanụ; waa ndu ẹphe l'ẹphe nọ.
34 A sụ phẹ lẹ Nnajịuphu tetaakwaru eviya; lẹ Sayịmonu hụmakwaru iya.
35 Ẹphebedua bya akọo iphe, meru l'ụzo; kọo g'ẹphe gude hụbe iya ama teke ọ
warụ buredi.

Jizọsu egoshi ndu etsoje
iya nụ onwiya
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jiọn 20:19-23; Ndu 1:6-8)

36 Ẹphe gudekwadụa epfu nno; Jizọsu pfụwaru l'echilabọ phẹ bya asụ phẹ: "G'ẹhu
dụkwa unu gu."
37 Ẹphe lwụ-bilihu; meji tọfu phẹ. Ẹphe dobesu l'ọo maa.
38 Ọ sụ phẹ: "?Bụ gụnu bẹ ndzụ iya agụ unu? ?Bụ gụnu meru iphe, unu abọ obu
ẹbo?"
39 "Unu hụma ẹka mu mẹ ọkpa mu. Unu hụma l'ọ bụ-a mbẹdua gẹdegede. Unu
wọru mu l'ẹka hụma; kẹle maa te enwedu anụ-ẹhu waa ọkpu g'unu ele lẹ mu nweru-
a."
40 O pfuchaa nno bya egoshi phẹ ẹka iya; waa ọkpa iya.
41 Ẹhu-ụtso; waa biribiri, ọ dụ phẹ mee ọphu ẹphe eke akwatadu kweta ọkpobe
ekweta. Ọ sụwaa phẹ: "?Ọ dụru iphe, eeri eriri, unu nweru l'ẹka-a gẹ mu ria?"
42 Ẹphe bya anụ iya owuriwo ẹma waa ẹbakala manụ-ẹnwu.
43 Ọ nata iya nọdu phẹ l'iphu l'ẹka ono taa ya.
44 Ọ sụ phẹ: "Iphe-a bụkotakpoepho iphe, mu pfuru unu teke mu l'unu nọ; sụ unu
l'iphemiphe, e deru dekuta mu l'ẹkwo ekemu Mósisu mẹ kẹ ndu mpfuchiru Chileke;
waa l'ẹkwo-ebvu bẹ vụkotaje g'e deru iya."
45 Ọ bya anwụsaa phẹ egomunggo g'iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke edoo phẹ
ẹnya.
46 Ọ sụ phẹ: "E deru sụ lẹ Kéreshi jefụtaje iphe-ẹhuka nwụhu; o -be lẹ mbọku k'ẹto
l'o teta dzụru ndzụ.
47 Bya asụ l'ee-gude ẹpha iya raa lẹ Chileke a-gụru nemadzụ nvụ l'iphe-ẹji; mẹ
izimanụ -lwa onye ọbu azụ. Ee-shi lẹ Jierúsalẹmu gude ẹpha iya ono radzuru
l'ọhamoha lẹ mgboko mgburugburu.

48 Ọ bụru unu e-pfuru ndu ọzo k'iphe-a, unu hụmaru-a.
49 Unu hụma lẹ mu e-zilataru unu iphe ono, Nna mu kweru unu ukwe iya ono. Unu nọdukwa lẹ Jierúsalẹmu l'ẹka-a jasụ teke Chileke e-gude ike, shi l'imigwe nụ́á unu anụ́nù; unu anata ike, shi l'imigwe bya.”

Jizọsu alapfu Chileke l'imigwe
(Mak 16:19-20; Ndu 1:9-11)

50 Noo ya; Jizọsu bya eduru phẹ jasụ lẹ Betani; bya apalia ẹka iya eli gọahaaru phẹ ọnu-ọma.
51 Ọ gude phẹ agọru ọnu-ọma ono bya ahaa phẹ. Chileke kulia ya kuba l'imigwe.
52 Ẹphe baarụ iya ẹja bya alaphushia azụ lẹ Jierúsalẹmu. Ẹhu nọdu atsọ phẹ ntụmatu.
53 Ẹphe je anọahaa mkpụrumkpuru l'eze-ụlo Chileke; ekele Chileke ekele.

Ozi-ọma,
Jiọnu
Deru

Opfu Ndzụ

1 E -shi lẹ mbụlembu bẹ Opfu Chileke ono nọhawaa. Opfu ono bẹ yẹle Chileke
nọhawaa. Opfu ono bụru Chileke.
2 Onye ono bẹ yẹle Chileke shiẹpho lẹ mbụ nọdu.
3 Ọo l'ẹka iya bẹ Chileke shi mee iphemiphe. Ọ tọ dụdu iphe, bụ iphe, e meru
ememe, dụru ọphu e meru l'ẹbe ọ nọ iya.
4 Ọo ya bẹ ndzụ shi l'ẹka; ọ bụru ndzụ ono bẹ bụ ìphóró, dụru ndiphe.
5 Ìphóró ono dụ l'ọchii; ọphu ọchii ono adụjeduru ike sọ-kputa iya.
6 O nweru onye lanụ, Chileke yeru g'ọ bya. Ẹpha iya bụ Jiọnu.
7 Iphe, ọ byaru bụ gẹ ya pfua k'iphoro ono. Ọ byaru g'ọ saarụ iya ọha l'ophu; k'ọphu
ẹphe a-nụma ozi ono kweta.
8 Ọ tọ bụkwa yẹbedua bụ ìphóró ọbu. Iphe, ọ byaru bụkwa g'ọ karụ ndiphe g'ìphóró
ono dụ.
9 Ọo ìphóró ono bẹ bụ ọkpobe ìphóró; ọphu bụ iya byaru lẹ mgboko-a bya adụru
ndiphe l'ophu.
10 Ọo ya bụ lẹ Opfu Chileke ono shi nọdu lẹ mgboko-a. Ọ bụru l'ẹka iya bẹ Chileke
shi mee mgboko; obenu lẹ ndiphe ta amadụ onye ọ bụ.
11 Ọ byapfutaru ndu nkiya; ndu nkiya jịka iya anata.
12 Ọle iphe, bụkpoo ndu natarụ iya nụ; mbụ ndu kweru nkiya; ndu ono bẹ ọ sụwaru
g'ẹphe bụru ụnwu Chileke.
13 Abụbu ono, ẹphe bụ ụnwu Chileke ono ta abụkwa g'aanwụje nemadzụ bụ g'a
nwụru phẹ; ẹbe ọ bụkwa ẹgu nwa meru a nwụa phẹ; ọphu ọ bụkwa gẹ nemadzụ
rịtaru iya l'ọkpoma; onye nwụru phẹ nụ bụakwaa Chileke.
14 Tọbudu iya bụ; Opfu ono bya abụru nemadzụ; anyi l'iya buru. Anyi gude ẹnya
anyi hụma ọdu-biribiri iya; mbụ ọdu-biribiri, gbaru iya nụ; eshinu ọ bụ iya bụ Nwa
nwoke lanụ, Nna iya, bụ Chileke nwụtaru. Iphe, ndzụ iya bụ bụerupho eze-iphe-ọma
yẹe ire-lanụ.
15 Jiọnu bya epfuahaa kẹ Nwa Chileke ono; ara iya arara sụ: “Wakwa onye ọbu,
mu shi epfuru unu opfu iya teke mu sụru unu l'ọ dụru onye l'e-mechaa bya nụ-a, ka
mu l'ishi ka mu l'ọkpa; kẹle a byaru anwụ mu ọ nọduhawanu.”
16 Eze-iphe-ọma iya ono nyịberu anyịbe. Ọ bụru l'eze-iphe-ọma iya ono b'ooshije
emeru anyi eze-iphe-ọma; mbụ o -mechaa; oomekwasẹbaa ya ọzo; emewaa iya rọ
k'anyịnyi.
17 Ọo l'ẹka Mósisu bẹ Chileke shi tụaru anyi ekemu. Eze-iphe-ọma yẹe ire-lanụ
shikwanụ l'ẹka kẹ Jizọsu Kéreshi bya.
18 Ọ tọ dụkwa onye gudejewaa ẹnya hụma Chileke. Ọo Nwa lanụ ono, yẹle Chileke,
bụ Nna tụgbaru bụru nanụ ọkpobe abụru ono bẹ bụ onye meru; anyi maru gẹ Chileke
dụ.

Ozi, Jiọnu onye emeje baputizimu
eezi l'echiẹgu
(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

19 Tọbudu iya bụ; ndu Jiu shi Jierúsalẹmu zia ndu-uke Chileke mẹ ndu bụ eri Lívayi
g'ẹphe je ajịa Jiọnu sụ iya: “?Bụ onye bẹ ị bụ?”

20 Ẹbe Jiọnu ajịkakwaru eyeru phẹ ọnu. Ọ kaẹkwaru phẹ phọ l'edzudzu-ọha sụ
phẹ: "Ọ tọ bụkwa mbẹdua bụ Kéreshi ọbu."
21 Ẹphe jịa ya; "?Ọ bụhunuru onye bẹ ị bụ? ?Bụ ngu bụ Elayịjia?"
Jiọnu sụ phẹ waawaa; lẹ ya ta abụkwa Elayịjia.
Ẹphe jịa ya: "?Bụ ngu bụ onye mpfuchiru Chileke, anyi ele ẹnya iya ọbu?"
Ọ sụ phẹ: "Waawaa."
22 Ẹphe sụ iya: "?Ọ bụkpohunaaru onye bẹ ị bụ? Yenụaru anyi ọnu g'anyi maru
iphe, anyi e-je epfuaru ndu ziru anyi ozi. ?Dẹnukpohunaa g'i pfuru opfu ẹhu ngu?"
23 Jiọnu sụ phẹ: Ọo mbẹdua bụ onye ono, Azáya deru nkiya l'ẹkwo sụ:
Ọ dụru olu onye aha
gengugengu l'echiẹgu
sụ:
Unu mee ụzo, Nnajịuphu
g'ọ pfụru nhamụnha!*
24 No iya; ndu ono, byaru ozi ono bụ ndu Fárisii bẹ ziru phẹ nụ.
25 Ẹphe jịa Jiọnu sụ iya: "Ị -bụdu Kéreshi; ẹbe ị bụdu Elayịjia; ọphu ị bụkwapho
onye mpfuchiru Chileke; ?ọ nwụhunuru ịnwu-agha bẹ iimeje baputizimu?"
26 Jiọnu sụ phẹ: "Unu eleanaa l'ọo mini bẹ mu gude eme baputizimu. Obenu l'ọ
dụru onye unu l'iya tụkoru nọdu, unu ta amadụ.
27 Onye ono, l'e-mechaa bya nụ ono kakwa mu shii; k'ọphu mu ta asụdu gẹ mu
e-phureta tọfu iya eri akpọkpa iya."
28 No iya; ẹka iphemiphe ono mekọtaru bụ lẹ Betani; l'azụ ẹnyimu Jiọ́danu azụ iya
ọphuu; l'ẹka Jiọnu shi anọduje eme ndiphe baputizimu.

Jizọsu bụ Nwatụru Chileke

29 O rwua lẹ nchitabọhu iya; Jiọnu hụma gẹ Jizọsu eje abyapfuta iya. Ọ sụ: "Unu
hụma onye ọbu, bụ Nwatụru Chileke ọbu. Ọo ya e-gwefu iphe-ẹji ndiphe l'ophu!
30 Sụ-a; ọ kwa onye ono bẹ mu pfuru opfu ẹhu iya ono sụ l'ọ dụru onye l'e-mechaa
bya nụ. L'onye ọbu ka mu l'ishi ka mu l'ọkpa. L'a byaru anwụ mu; ọ nọduhawaro-a.
31 Mbẹdua te eshikwa maru onye ọ bụ; obenu l'ọo gẹ ndu Ízurẹlu amaru iya meru
g'o gude mu bya anọdu; gude mini eme baputizimu."
32 Jiọnu pfukwaaphọ iphe, o gude ẹnya iya hụma sụ: "Mu hụmaru Unme Chileke
g'o shi l'imigwe dụ gẹ ndo bya anọdu iya l'ẹhu.
33 Mbẹdua te eshikpọkwanu maru iya; ọle onye ono, ziru mu gẹ mu bya egude mini
mee baputizimu ono sụru mu: 'Ọo onye ono, ịi-hụma gẹ Unme Chileke shi l'imigwe
bya nọdu iya l'ẹhu ono bụ iya bụ onye ọbu, e-gude Unme-dụ-Nsọ eme baputizimu
ọbu.'
34 Sụ-a; nta-a bẹ mu gudewaa ẹnya mu hụma iya bya apfụwaru epfu l'ọo onye ono
bụ Nwa Chileke ọbu."

Ndu mbụ, l'etso Jizọsu

35 O rwukwaa lẹ nchitabọhu iya; Jiọnu pfụkwaru l'ẹka ono yẹle ụmadzu labọ, shi
lẹ ndu etsoje iya nụ.
36 No iya; ọ hụmaepho Jizọsu g'ọoghata ọ sụ: "Unu hụmakwa Nwatụru Chileke
ọbu."
37 No iya; ndu labọ ono, etsoje iya nụ ono nụmaepho iphe ono, o pfuru ono; ẹphe
tsoru Jizọsu.
38 Jizọsu bya aghaa ẹnya hụma phẹ g'ẹphe etso iya bya ajịa phẹ sụ phẹ: "?Bụ gụnu
bẹ unu achọ?"
Ẹphe sụ iya: "Rabayi! ?Bụ awe bẹ ịikwaje?" Rabayi bụ O-zì-iphe.

---

* **1:23 1:23** Gụnaa Azá 40:3.

39 Ọ sụ phẹ: “Unu byanụ bya ahụma iya.” Noo ya; ẹphe tsoru iya je ahụma ẹka ọokwaje. Ẹphe l'iya nọ-jiwarọ nchi mbọchi ono. Teke ono, ẹphe byaru ono bụ l'oke eswe ụzenyashi.
40 Onye lanụ l'ụmadzu labọ ono, nụmaru opfu Jiọnu; tsoru Jizọsu ono; bụ Anduru, nwune Sayịmonu Pyịta.
41 Anduru vuru ụzo lọbaru je achọ-vu nwune iya Sayịmonu sụ iya: “Anyi hụmaakwaru Mezaya ọbu, bụ iya bụ Kéreshi ọbu.”
42 O duta Sayịmonu byapfuta Jizọsu. Jizọsu hụmae ya phọ bya asụ iya: “Ọo ngu bụ Sayịmonu, bụ nwa Jiọnu. Iphe, aa-nọduje eku ngu nta-a bụ Sifasu, bụ iya bụ Mkpuma.”

Jizọsu eku Filipu yẹle Natanẹlu

43 O rwua nchitabọhu iya; Jizọsu chịta k'eje Gálili. No iya; ọ hụma Filipu; bya asụ iya “Tsoru mu.”
44 Filipu ono bụ onye Bẹtusayida. Ọ bụkwarupho mkpụkpu ono bẹ a nwụru Anduru yẹle Pyịta.
45 No iya; Filipu kwe iya hm; bya eje elee ẹnya Natanẹlu. Ọ hụma iya bya asụ iya: “Anyi hụmaakwaru onye ọbu, Mósisu deru nkiya l'ẹkwo ekemu; tẹme ndu mpfuchiru Chileke dekwaa ya phọ-a. Onye ọ bụ bụ Jizọsu kẹ Nazaretu, nwa Jiósẹfu.”
46 Natanẹlu sụ iya: “?Ọ dụkporu-a iphe, dụ ree, e-shi lẹ Nazaretu?”
Filipu sụ iya: “Byanụ bya egude ẹnya ngu hụma.”
47 Jizọsu hụmaepho gẹ Natanẹlu eje abyapfuta iya; ọ sụ: “Onye ọwa-a bụ ọkpobe onye Ízurẹlu, adụdu iphe, aata iya ụta iya.”
48 Natanẹlu jịa ya: “?Nẹnu g'i meru maru mu?”
Jizọsu sụ iya: “Mu hụmahawaru ngu rọ teke ị nọ l'upfu oshi figu phọ tẹme Filipu bya ekua ngu.”
49 Natanẹlu sụ iya: “Ọnyibe! Ọo ngu bụ Nwa Chileke ọbu. Ọo gụbedua bụ Eze ndu Ízurẹlu ọbu.”
50 Jizọsu sụ iya: “?Bụ-a l'ọle mu sụru ngu lẹ mu hụmaru ngu l'upfu oshi figu phọ meru g'o gude i kweta? Ii-mechakwarọ hụmabaa iphe, kabaa ọwa-a shii!
51 Gẹ mu gbukwaru ngu iya tororo; unu e-mechakwaa hụma g'imigwe gheru ọnu; ụnwu-ojozi Chileke nọdu enyiba iya enyiba; enyizetakwa iya phọ enyizeta awupfu Abụbu-Ndiphe.”

2

Eke nwanyị lẹ Kena

1 O be lẹ mbọku k'ẹto; ọ dụru ẹka eeke nwanyị lẹ Kena. Kena bẹ dụ lẹ Gálili. Ne Jizọsu nọdukwapho l'ẹka ono.
2 No iya; Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ jee ẹka eeke nwanyị ono; kẹle e yekwanụru phẹ lẹ nri.
3 A ngụ-gbuchaẹpho mẹe, a gatarụ; ne Jizọsu jepfu iya je asụ iya: “Ndu-a te enweẹkwa mẹe.”
4 Jizọsu sụ iya: “Ha! Nwanyị-a! ?Bụ gụnu bẹ mu lẹ ngu jigba? Teke mu e-me ẹgube iphe ono, ẹnya dụ ngu ono teke erwukwa.”
5 Ne iya sụ ndu nkwakọ nri: “Iphe, ọ sụkpowaru g'unu mee; unu mekwaa ya!”
6 Ọ dụru aragbada ite-ẹra ishii, e gude ụrwa kpụa, sụkaaru l'ẹka ono, ndu Jiu egudeje eme nsọ nri. Iphe, alajẹ l'ite-ẹra ono nanụ bụ galọnu ụkporo; ọphu abụru galọnu ụkporo l'iri.
7 Jizọsu sụ ndu nkwakọ nri ono: “Unu kujishia ite-ẹra ono mini g'ọ ha.” Ẹphe kujishia ya; ọ tụko jichaa pyịmu pyịmu.

8 Ọ sụ phẹ: "Ọ dụ ree; unu gbatawa iya rọ je anụ onye bụ iya bụ ishi, iphe, eeme
l'ẹka-a." Ẹphe mee g'o pfuru.
9 Onye bụ ishi iphe, eeme l'ẹka ono bya etsua ya ọnu; mini ono ghọwaa mẹe. Ọ
tụfu iya ẹhu ẹka mẹe k'ono shihunu. Ọ bụerupho ndu nkwakọ nri ono, kuru mini
ono maru ẹka o shi. Ọ bụru iya bụ; o kua nwoke, byaru alụ nwanyị-a
10 sụ iya: "Ibe ngu evujeru ụzo pashịa mẹe, dụ ree l'a ngụadaa. Teke mẹe dụepho
ndu byaru nụ l'ẹnya; tẹme l'a pashịahaa mẹe ọphu dụ ẹji. Ọwa bẹ ị gbẹ sumia mẹe,
dụ ree byasụ nta-a."
11 Iphe-ọhumalenya mbụ ono, Jizọsu meru ono bẹ o meru lẹ Kena, nọ lẹ Gálili; mee
ya gude goshi ọdu-biribiri iya. Ndu etsoje iya nụ kweta nkiya.
12 E meẹbekpoepho iphe ono; Jizọsu waa ne iya; mẹ unwune iya kẹ nwoke; mẹ
ndu etsoje iya nụ tụgbua jeshia Kapaniyọmu. Ẹphe je anọo nwujiku olemole l'ẹka
ono.

Jizọsu achịfu ndu azụ aswa
l'eze-ụlo Chileke
(Mat 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

13 Ọbo Ojeghata ndu Jiu nọdu erwuwaa; Jizọsu tụgbua jeshia Jierúsalẹmu.
14 O rwua bya eje abahụ l'eze-ụlo Chileke. Ọ hụma ndu nọgbaa l'ẹka ono ere eswi;
mẹ atụru; mẹ ndo; mẹ ndu agbanwe okpoga, nọ l'ẹka onokwaphọ agbanweshi okpoga
l'eli teburu phẹ.
15 Ọ bya achịta ụdo; mee ẹchachi gude chịkashigbua phẹ g'ẹphe ha l'ime eze-ụlo
Chileke ono; chịkashichaa mẹ atụru mẹ eswi ono. Ọ bya aghakashịa okpoga ono,
ndu ono agbanweshi ono; tụko teburu phẹ ghashịa ịgharaphu.
16 Ọ bya abaarụ ndu ọphu ere ndo mba sụ phẹ: "Unu tụko iphe ono chịshia l'ẹka-a.
Ọ tọ bụdu ụlo Nna mu bẹ unu e-me g'ọ bụru ụlo aswa."
17 Ndu etsoje iya nụ bya nụ bya anyata iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke, sụru:
"Obu, mu yeru ụlo ngu enwu phuruphuru g'ọku; ọ bụru n-yemobu ono a-ta ishi mu."
18 Tọbudu iya bụ; ndu Jiu sụ iya: "?Dẹnu iphe, ii-meru goshi anyi g'anyi gude maru
l'iphe-a, i meru-a bẹ i meru l'orwuberu iya?"
19 Jizọsu sụ phẹ: "Unu tsukpọshia eze-ụlo Chileke-a; ọo ujiku ẹto kpẹekpu bẹ mu
e-gude kpụkwaa ya g'ọ dụ g'o shi dụ."
20 Ndu Jiu ono jịa ya sụ iya: "?Ị sụru l'ọo ụlo-a, a kpụru ụkporo apha labọ l'apha
ishii-a bẹ ii-gude ujiku ẹto kpụ-phu azụ?"
21 Ẹbe a madụ l'ọo onwiya gẹdegede bẹ bụ eze-ụlo Chileke, oopfu opfu iya ọbu.
22 Noo g'o shitaru ọ nwụhuchaa; Chileke mee o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; ndu
etsoje iya nụ nyata l'o pfujewaru iphe ono. Ọ bụru iya bụ l'ẹphe ekweta iphe, e deru
l'ẹkwo-opfu Chileke; kwetakwaphọ iphe, Jizọsu pfuru.

Jizọsu maru onyemonye

23 Teke ono, Jizọsu nọkwadu lẹ Jierúsalẹmu g'aabọkwadu ọbo Ojeghata ono bẹ
a dụkpoo igwerigwe kweta nkiya. Kẹle ẹphe hụma-butaru iphe-ọhumalenya, o
meshiru.
24 Obenu lẹ Jizọsu te egudedu ire phẹ ẹka; kẹle ọ makọtawaru g'onyemonye gbaru.
25 Ọ tọ bụdu kẹ hm g'a bya akọaharu iya gẹ nemadzụ tụkoru gbaa; eshi ọphu
yẹbedua l'onwiya makọtawaru iphe, dụ nemadzụ l'ọkpoma.

3

Nikodimọsu yẹle Jizọsu

1 O nweru nwoke lanụ, ẹpha iya bụ Nikodimọsu. Nikodimọsu bẹ yị l'ọgbo kẹ Fárisii
bya abụkwarupho onye-ishi ndu Jiu.

2 O rwua ẹnyashi ujiku lanụ; ọ byapfuta Jizọsu bya asụ iya: “O-zì-iphe! Anyi
makwarụ-a l'ị bụ onye ezije mmamiphe; l'ọo Chileke yeru ngu g'ị bya. Ọ tọ dụdu
onye a-dụ ike eme eze iphe-a, iimegbabẹ-a, abụdu l'ọo Chileke pfụru onye ọbu l'azụ.”
3 Jizọsu sụ iya: “Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; onye aanwụ-phuduru azụ bẹ ta
abyakwa ahụma ẹka Chileke bụ eze.”
4 Nikodimọsu sụ iya: “?Dẹnu g'ee-shi nwụ-phu nemadzụ azụ ọzo mẹ onye ono
bụchaaru ọgerenya? ?Ọo-laphu ne iya azụ l'ẹpho je anọdu g'a nwụa ya k'ugbo ẹbo
tọo?”
5 Jizọsu sụ iya: “Gẹ mu gbukwaru ngu iya tororo; ọ tọ dụkwa onye abahụ l'ẹka
Chileke bụ eze; gbahaa l'e gude mini; waa Unme-dụ-Nsọ nwụ-phu iya azụ.
6 Onye nemadzụ nwụru; mẹ iphe, shi l'ẹka nemadzụ tụkokwaru bụru kẹ nemadzụ.
Onye Unme-dụ-Nsọ nwụru; mẹ iphe, shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ tụko bụkwanuru kẹ
Unme-dụ-Nsọ.
7 G'ọ tọ dụkwa ngu biribiri lẹ mu sụru l'anwụ-phufụtaje unu azụ ọzo.
8 Ọobujeru; phẹrephere -nọdu ezi ala ibiya ọphu dụ iya ree l'ị nụ ẹphu iya; obenu
l'ị tị makwanụ ẹka o shi; ọphu i makwaphọ ẹka oozi ala. Nokwaphọ g'ọ dụ iphe,
bụkpoo onye Unme-dụ-Nsọ nwụru bụ ono.”
9 Nikodimọsu sụ iya: “?Dẹnukpoo g'ẹgube iphe ono e-me nwụa?”
10 Jizọsu sụ iya: “?Ị bụ onye ezi iphe lẹ Ízurẹlu; ẹbe iphe, dụ nno edoduru ngu
ẹnya?
11 Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; ọ kwa iphe, anyi tụtaru nvọ bẹ anyi
epfuje; ọ bụru iphe, anyi hụmaru l'ẹnya bẹ anyi atụje ọnu iya; obenu l'unu te ekwedu
kweta iphe, anyi epfu.
12 Mu -pfuaru unu iphe kẹ mgboko-a; unu tee kwetadu. ?Dẹnu g'unu e-shi kweta
mẹ mu -pfuaru unu g'iphe k'imigwe dụ?
13 Ọ tọ dụkwa onye bahụjewaru l'imigwe; a -gụfu onye ono, shi l'imigwe bya, bụ
Abụbu-Ndiphe.
14 “Sụ-a; ọ kwa gẹ Mósisu gude mgbọro wolia agwọ ono, e gude ope mee ono
l'echiẹgu phọ bụ g'e wolifutajẹ Abụbu-Ndiphe
15 g'ọo-bụkwanuru onye kwetarụ nụ; onye ono enweru ndzụ ojejoje.
16 Lẹ Chileke yekwarụ ndiphe obu; yetabe iya k'ọphu ọ nụru Nwa lanụ, o nweru
kpoloko: g'ọoburu onye kwetarụ nkiya; onye ono taa ladụ l'iswi; o nwechiaru ndzụ
ojejoje.
17 Iphe, Chileke yedoru Nwa iya g'ọ bya lẹ mgboko-a ta abụkwa g'ọ bya anmaa
ndiphe ikpe. Ọ kwa g'ee-shi iya l'ẹka dzọo ndiphe.
18 “Onye kwetarụ nkiya bẹ a taa nmakwa ikpe. O bekwanụ l'onye ekwedu nụ bẹ
a nmahaakwaruro ikpe; kẹle onye ono te ekwedu k'onye ono, bụ Chileke Nwa lanụ
ono.
19 Gẹ Chileke e-bukafu ikpe ono bụ; l'ìphóró ono byaru lẹ mgboko-a; ndiphe gbẹ
haa ìphóró ono hatachia ọchii; opfu l'iphe, ẹphe eme bụgbaa ẹjo-iphe.
20 Ishi iya bụ l'onye bụ onye eme ẹjo-iphe akpọje ìphóró ashị; onye ono te eshitajẹdu
ẹka ìphóró dụ; a -nọnyaa ẹjo-iphe, oomegbabẹ gbafụta iphe.
21 Obenu l'onye eme ire-lanụ l'afụtaje bya anọdu l'ẹka ìphóró dụ g'aa-hụma-dzuru
iya; maru l'iphe oome bẹ ẹka Chileke dụpho.”

Jizọsu yẹle Jiọnu onye emeje baputizimu

22 E mechaa; Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ tụgbua jeshia alị Jiudiya. Ẹphe kpọo
nwụpfu l'ẹka ono; ọ nọdu emeshi nemadzụ baputizimu.
23 Jiọnu l'onwiya nọdukwapho lẹ Inọnu eme baputizimu nkiya. Inọnu bụ mkpụkpu,
nọ-kube Selimu. Ọ nọdu l'ẹka ono eme baputizimu; kẹle mini dụ shii l'ẹka ono.
Ndiphe nọdu awụ awụ-pfuta iya l'ẹka ono; ọ nọdu emeshi phẹ baputizimu.

24 Teke ono bụkwanuru teke e teke atụdu Jiọnu mkpọro.
25 A nọnyanaa; ndu etso Jiọnu ẹphe l'onye Jiu tụpfuru ẹgo g'eemeje kẹ nsọ asafụ onwonye ntụrwu.
26 Noo ya; ẹphe tụru iya jepfu Jiọnu je asụ iya: “?Ị nyatakwadụrua nwoke ono, unu l'iya shi nọdu l'azụ Jiọ́danu azụ iya ọphuu-a? ?Tị madụ nwoke ono, i pfuru anyi opfu ẹhu iya-a? O meakwa baputizimu l'ẹka-a nta-a. Mbụ; a nọdu awụakwa gidigidi ejepfu iya.”
27 Jiọnu sụ phẹ: “Ọ tọ dụkwa onye dụru iphe, ọ byaru anata mẹ ọ -bụdu iphe, Chileke nụru iya.
28 Unubẹdua l'onwunu kàbẹkwa bụru ndu ẹto, nụmaru teke mu pfuru sụ l'ọ tọ bụkwa mbẹdua bụ Kéreshi ọbu; l'ọ kwa èzìzì bẹ e ziru mu gẹ mu vuru iya ụzo bya.
29 Sụ-a; ọ kwa nwata nwokoro, eje alụ nwanyị bẹ nwanyị ono, aabya eke ji ono nọ-doru. Ọ̀nyà nwata okoro ono nọdu abụjeru; ọ -pfụru l'ẹka ọ̀nyà iya phọ nọ anụ iphe, oopfu; ẹhu atsọ iya ntụmatu. Ọ bụru ẹgube ono bẹ ẹhu atsọkpoo mu ụtso atsọfu l'ishi nta-a.
30 Mbụ-a; ọo-nọdukwa aka shii eje; ẹpha nkemu aka alwa alị eje.”

Onye shi l'igwe bya

31 “Onye ono, shi l'igwe bya ono bẹ bụ iya kakọta shii g'a ha. Onye shi lẹ mgboko-a bụepho kẹ mgboko-a; tẹme ọ nọdu anọdujeepho epfu gẹ ndu mgboko-a; onye ono, shi l'imigwe bya bụ iya kakọta shii g'a ha.
32 Ọo iphe, ọ nụmaru lẹ nchị; hụma l'ẹnya iya bẹ oopfuje. Obenu l'ọ tọ dụdu onye ekweje nata ozi iya.
33 Onye natarụ ozi iya bẹ gudewaa nno kweta lẹ Chileke bụ ọkpobe iya.
34 Noo l'onye ono, Chileke yeru ono epfu opfu, Chileke pfuru. Ishi iya bụ lẹ Chileke ta anụduru iya Unme-dụ-Nsọ nụ-phodo iya ya anụ-phodo.
35 Chileke, bụ Nna yeru Nwa iya obu; bya ewowaru iphemiphe ye iya l'ẹka.
36 Onye kwetarụ kẹ Nwa iya ono bẹ nwewaru ndzụ ojejoje; onye ta anụduru Nwa Chileke opfu bẹ ndzụ ono ta abyakwa erwube ẹka. Onye ono bẹ oke-ẹhu-eghu Chileke dụakwaa swiru; ọ bụru g'ọo-dụ swiru iya bụ ono je adụwaruro adụru.”

4

Jizọsu yẹle nwanyị Saméríya

1 Tọbudu iya bụ; Nnajịuphu bya amaru lẹ ndu ọgbo Fárisii nụmawaru lẹ ndu yẹbedua, bụ Jizọsu meru baputizimu; ẹphe nọdu etso iya kawaa shii eme lẹ ndu ọphu Jiọnu meru baputizimu; ẹphe nọdu etso yẹbedua.
2 Ọle ọ tọ dụkpodaanu onye Jizọsu gude ẹka iya mee baputizimu; gbahaa ndu etsoje iya nụ emeje iya.
3 Ọ gbẹshi lẹ Jiudiya; ọ bụru iya alaphu azụ lẹ Gálili.
4 Ụzo ono, o shiru eje Gálili ono bẹ ọo-ghaja Saméríya.
5 No iya; Jizọsu jenyaa bya ejerwua mkpụkpu lanụ, eekuje Sayika lẹ Saméríya. Mkpụkpu ono nọ-kube ẹgu ono, Jiékọpu nụru nwa iya, bụ Jiósẹfu.
6 O nwekwarụpho wẹlu, Jiékọpu tụru, dụ l'ẹka ono. Jizọsu rwuẹpho l'ẹka ono g'ẹnyanwu alwawaa l'ishi; ike ije bvụchawa iya ree. Ọ je anọdu anọo l'agụga wẹlu ono.
7 O nweru nwanyị, byaru eseta mini lẹ wẹlu ono. Nwanyị ono bụ onye Saméríya. Jizọsu sụ iya: “Nwanyị; kenaa mu mini gẹ mu ngụa.”
8 Teke ono bẹ ndu etsoje Jizọsu jeshiwaru l'ime mkpụkpu je azụta nri, ẹphe e-ri.

9 Tọbudu iya bụ; nwanyị Saméríya ono sụ iya: “?Ọ nwụru ịnwu-agha bẹ ọ bụ gụbe onye Jiu gbẹ sụ mụbe nwanyị Saméríya gẹ mu kee ngu mini g'ị ngụa?” Iphe, nwanyị ono gude pfua nno bẹ bụ lẹ ndu Jiu bẹ ẹphe lẹ ndu Saméríya te erigbadu.

10 Jizọsu sụ nwanyị ono: “Ha! Ọ -bụ l'ị maru iphe-ọma, Chileke emejeru nemadzụ; mbụ-a; ọ -bụ l'ị makpọoru onye sụru g'i kee ya mini-a amama ophu mẹ ọ gbẹ bụru gụbedua gege arwọ iya mẹ ọ nụ ngu mini, l'anụje ndzụ g'ị ngụa.”

11 Nwanyị ono sụ iya: “Nwoke-a! ?G'ọodukwanu iphe, i gude, ii-gude seta mini-a-e? Tẹme wẹlu-a bẹ ị maru l'ọ dụ omi. ?Bụhunu awe bẹ mini, anụje ndzụ ọbu shi ngu?

12 ?Bụ iphe, iipfu bụ l'ị byaru akawanụ ochochoroche anyi Jiékọpu shii, bụ iya tụru anyi wẹlu-a; tụchaa ya bya angụa ya mini; ụnwu iya ngụa ya mini; iphe, bụ anụ, o nweru enweru ngụkwaa ya phọ mini?”

13 Jizọsu sụ iya: “Ọ tọ dụkwa onye ngụru mini wẹlu-a gẹ mini ta agụ iya ọzo.

14 Obenu l'onye ngụru mini ọphu mbẹdua nụru iya bẹ mini ta ayịdu gụbaa jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Noo lẹ mini ọphu mu a-nụ onye ono a-dụwa iya rọ l'ẹhu bụru iya ishi nggele, a-nọduje anwụshi mini, anụje ndzụ ojejoje.”

15 Nwanyị ono sụ iya: “Jiko nụnu mu ẹgube mini ono gẹ mu ngụa; k'ọphu bụ: mu -ngụchaa ya; mini ta abyadụ agụbaa mu ọzo; mu ahakwanaa k'abyajẹ ekuta mini l'ẹka-a.”

16 Jizọsu sụ iya: “Lànụ je ekua ji ngu gẹ gụ l'iya swịru bya l'ẹka-a.”

17 Nwanyị ono sụ iya: “Mu ta alụkwa ji.”

Jizọsu sụ iya: “Ọo ngu eviya. Ị -sụ l'ị tịi lụdu ji bẹ ọ bụ ngu ọkpobe-opfu.

18 Kẹle ị lụwaru unwoke ise; tẹmanu onye ọphu gụ l'iya bu nta-a ta abụdu ji ngu. Ọo ire-lanụ bẹ i pfuru ono.”

19 Nwanyị ono sụ iya: “Nta-a bẹ mu maru l'ị bụ onye mpfuchiru Chileke.

20 Nna anyi oche phẹ bẹ bụ l'úbvú-a bẹ ẹphe shi anọduje abarụ Chileke ẹja. Nta-a bẹ unubẹ ndu Jiu byaru bya asụ l'ọ bụepho lẹ Jierúsalẹmu bẹ aanọduje abarụ Chileke ẹja.”

21 Jizọsu sụ iya: “Nwanyị-a; kwetaẹle-a iphe-a, mu epfuru ngu-a; l'ọogbabeakwa teke adụedu onye byaru anọdu l'úbvú-a baarụ Chileke, bụ Nna ẹja; ọphu aabadụru iya ya lẹ Jierúsalẹmu.

22 Unubẹ ndu Saméríya abarụ iphe, unu amadụ ẹja; anyịbedua, bụ ndu Jiu bụ iphe, anyi maru bẹ anyi abarụ ẹja; kẹle ọo l'ẹka ndu Jiu bẹ ndzọta e-shi.

23 Ọle ọogbabeakwa; mbụ l'o rwuakwaru teke ndu l'abarụ Chileke, bụ Nna ẹja ọkpobe abarụ e-gude Unme-dụ-Nsọ mẹ obu phẹ g'ọ ha abarụ iya ya g'ọ gbarụ. Noo ẹgube ndu dụ Chileke, bụ Nna ree g'ẹphe barụ iya ẹja bụ onoya.

24 Chileke bụ Unme. Ọo ya bụ lẹ ndu abarụ iya ẹja gudefụtaje Unme-dụ-Nsọ yẹle ire-lanụ abarụ iya ẹja ọkpobe abarụ.”

25 Nwanyị ono sụ iya: “Mu makwarụ-a lẹ Mezaya ọbu, bụ iya bụ onye eekuje Kéreshi l'a-bya. L'ọ -byaẹpho bẹ ọo-tụko iphemiphe kọkotaru anyi.”

26 Jizọsu sụ iya: “Ọo mbẹdua, epfu anụ ngu nụ-a bụ mu bụ Kéreshi ọbu.”

27 Ẹphe gudekwadaa nno epfu; ndu etsoje iya nụ phọ lwa. Ọ tụfu phẹ ẹhu g'ẹphe byaru ahụma gẹ Jizọsu yẹle nwanyị abọ ụja. Ẹbe ọ dụekwanu onye ọphu jịru nwanyị sụ iya: “?Bụ gụnu bẹ ịicho?” Ọzoo jịkpoonu Jizọsu sụ iya: “?Ọ nwụru ịnwuagha bẹ gụ lẹ nwanyị epfu?”

28 Noo ya; nwanyị ono gbado ite ono, o gude bya ekuta mini ono l'ẹka ono; gbagbụa gbaba l'ime mkpụkpu ono je echiaru ndu ọzo mkpu sụ phẹ:

29 “Unu byakpọdapho bya ahụma nwoke, tụkoru iphe, bụkpoo iphe, mu mejeru kọshiaru mu. Mu ta amakwa ?tọ bụdu iya nụ bụ Kéreshi ọbu tọo?”

30 Ẹphe wụfuta l'ime mkpụkpu ono wụ-pfuta Jizọsu.

31 Teke ono, nwanyị ono tụgburu ono bẹ ndu etsoje Jizọsu rwọru iya sụ iya g'ọ
kabẹro ria nri.
32 Ọ sụ phẹ: “Mu nweru-a nri ọphu mu e-ri, unu ta amadụ.”
33 Ọ bụru iya bụ lẹ ndu etsoje iya nụ pfuahaa l'ime onwophẹ sụ: “?Ọ dụru onye
kabẹ wotawaru iya nri tọo?”
34 Jizọsu sụ phẹ: “Iphe, bụ nri mu bụ gẹ mu mee iphe, dụ onye ono, ziru mu gẹ mu
bya ono ree l'obu; wafụa gẹ mu jekọta ozi, o ziru mu g'ọ ha jefu iya l'ishi.
35 Sụ-a; ?tọ bụdu unu anmajẹ ẹtu sụ: ‘Tọfukwaa ọnwa ẹno nta-a l'o rwua teke
eewolatajẹ iphe, e meberu l'alị.’ Ọle mu sụru g'unu palikpọdapho ẹnya legbabẹ
l'opfu, a kọru akọko; gbua ya igo hụma l'iphe, e meberu l'alị kachawarụ akaka
dụchawaa k'ewolata unuphu!
36 Onye akpata iphe ono, e meberu l'alị ono bẹ aapfụje ụgwo ozi iya. Onye ono
achịkobe mebyi iphe, l'a-nọdu l'ẹka lanụ kwabẹru ndzụ ojejoje. Ọo ya bụ gẹ ndu akụ
akụku; mẹ ndu akpata akpata atụko tee ẹswa.
37 Noo ẹka iphe ono, e pfuru ono gude bụru ọkpobe-opfu; a sụru: ‘L'onye lanụ
emebeje iphe l'alị; onye ọzo eje akpata iya akpata.’
38 Mu yewaru unu g'unu je akpata iphe, e meberu l'ẹgu, unu ejeduru ozi iya. Ọo
ndu ọzo jeru ozi l'ẹgu ono; ọ l'ọo unubẹdua bẹ unu l'ẹphe gbawaa mgba eri urwu
iphe, ẹphe seru akanya iya.”
39 Igwerigwe ndu Saméríya, shi lẹ mkpụkpu ono bya ekweta kẹ Jizọsu; opfu lẹ
nwanyị ono sụru phẹ l'ọ tụkoru iphe, bụkpoo iphe, ya mejeru kọshiaru iya.
40 Tọbudu iya bụ; ndu Saméríya ono byapfutaẹpho Jizọsu; ẹphe rwọo ya g'ẹphe
l'iya nọtabaa. O kwe; ẹphe l'iya nọo ujiku labọ lẹ mkpụkpu ono.
41 A dụbakpoo igwerigwe gude k'iphe shi iya l'ọnu kweta.
42 Ẹphe sụ nwanyị ono: “Ọ tọ bụkwaa olu-opfu ngu kparụ iphe, anyi kwetarụ. Iphe,
anyi kwetarụ bụkwa l'anyi gudewaa nchị anyi nụma iya l'onwanyi; maru l'ọo ọkpobe-
opfu: l'ọo onye-a bụkpoo Kéreshi ọbu eviya, bụ iya bụ Onye-Ndzọta kẹ mgboko-a.”

Jizọsu eme nwa oke-amadụ g'o wekọrohu

43 Jizọsu nọchaepho ujiku labọ ono l'ẹka ono; ọ tụgbua jeshia Gálili.
44 Lẹ yẹbedua, bụ Jizọsu l'onwiya pfuhaakwaru sụ l'onye mpfuchiru Chileke bẹ a
ta kwabẹjedu ùbvù l'alị iya.
45 Tọbudu iya bụ; o rwuẹpho Gálili; ndu Gálili nabata iya; kẹle ẹphe hụmakotaru
iphemiphe, o meshiru lẹ Jierúsalẹmu teke ono, aabọ iphe l'ẹka ono; kẹle ẹphebedua
jekwarụpho abọ iphe ono lẹ Jierúsalẹmu.
46 Ọo ya bụ; Jizọsu bya atụgbua laphushia azụ lẹ Kena kẹ Gálili, bụ iya bụ ẹka
ono, o mejeru mini ọ ghọo mẹe phọ. Ọ dụru oke-amadụ lanụ, iphe eme nwa iya lẹ
Kapaniyọmu.
47 Nwoke ono nụmaepho lẹ Jizọsu shiwaa Jiudiya bya Gálili; o jepfu iya je arwọo
ya sụ iya g'ọ bya emee gẹ nwa iya nwoke wekọrohu; kẹle ọonwuhu anwụhu.
48 Ọ bụru iya bụ; Jizọsu sụ iya: “Unu egudedu ẹnya unu hụma iphe-ọhumalenya,
dụgbaa biribiri bẹ unu ta abyakwa ekweta.”
49 Oke-amadụ ono sụ iya: “Nnajịuphu; jiko byarọ g'anyi je; a -nọnyaa nwa mu ọbu
nwụhu.”
50 Jizọsu sụ iya: “Tụgbua lashịa; lẹ nwa ngu a-nọduru ngu-a ndzụ.”
Nwoke ono kweta iphe ono, Jizọsu pfuru iya ono; ọ bụru iya alala.
51 Nwoke ono nọdukwadua l'ụzo; ndu ejeru iya ozi gba iya ndzuta; sụ iya lẹ nwa
iya ono gbakerehụakwaru.
52 Ọ jịa phẹ sụ phẹ: “?Bụ ẹgube teke ole bẹ nwata ono beberu wata aka mma?”
Ẹphe sụ iya: “Ọ kwa g'e rigbuẹrupho nri eswe ụnyaphu bẹ ẹhoku ono zebuhuru iya.”

53 Nna nwata ono nyata l'ọo teke ono gẹdegede bẹ Jizọsu sụru iya gẹ ya la lẹ nwa
iya a-nọduru iya-a ndzụ-a. Nwoke ono yẹe ndibe iya tụko kweta kẹ Jizọsu.
54 Ono bụru iphe-ọhumalenya k'ẹbo, Jizọsu meru g'o shi lẹ Jiudiya bya Gálili.

5

Jizọsu yẹle ẹniyeni agụga okpuru

1 E mechakpọakwaro; ọ dụru ọbo-iphe, ndu Jiu abọ. Jizọsu jeshinaa Jierúsalẹmu.
2 L'ime Jierúsalẹmu, lẹ mgboru Ọguzo Atụru, bẹ ọ dụru nwa okpuru, ndu Hiburu
ekuje Bẹtusayida; ụzo eshije abahụ iya dụ ụzo ise.
3 Ndu iphe eme dụkpoo igwerigwe zẹgbaa l'ime ẹka ono: ndu atsụ ishi-o mẹ ndu
ẹniyeni-o mẹ ndu iphe, lọnwuru ibe ẹhu lanụ. Ẹphe tụko zẹshia l'ẹka ono kwabẹgba
teke mini ono l'eme ụkporo.
4 Kẹle ọobujeru; a -nọnyaepho nwanshịi; ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajịuphu abya
l'okpuru ono bya agbarwụa mini ono. Onye iphe eme, vukpọwaa ụzo ye ọkpa lẹ mini
ono mẹ ojozi-imigwe ono gbarwụchaa ya; ọ bụru onye ono ewekọrohu l'iphe, eme
iya nụ.
5 Noo ya; o nweru nwoke lanụ, nọ l'ẹka ono, nyawaru ẹhu ụkporo apha l'apha iri
l'ẹsato.
6 Jizọsu byaẹpho bya ahụma l'o shihawaa ụzenya zẹta l'ẹka ono. Ọ sụ iya: "?Ọ dụ
ngu ree g'e mee ngu g'i wekọrohu?"
7 Nwoke ono, iphe eme ono sụ iya: "Ee! Ọle ọ tọ dụdu onye mu nweru, a-parụ mu
chie l'okpuru ono mẹ a -gbarwụepho mini ono. Ọ nọdu abụjeru; mu -jeshia gẹ mu
ye iya ọkpa; onye ọzo evuwaru mu ụzo."
8 Jizọsu sụ iya: "Gbalihu; phụta utute ngu wata eje ije."
9 Teke ono teke ono; nwoke ono wekọrohu bya aphụta utute iya jeahaa ije.
Mbọku, iphe ono meru bụ eswe-atụta-unme ndu Jiu.
10 Ọo ya bụ; ndu Jiu sụ nwoke ono, e metaru l'iphe, shi eme iya nụ ono: "Ntanụ-a
bụkwa eswe-atụta-unme. ?Ị maru-a lẹ g'ị phụtaru utute ngu eje nno bẹ ọ bụwaa ngu
adarwụ ekemu?"
11 Ọ sụ phẹ: "Ọ kwa nwoke ono, meru mu wekọrohu ono sụru mu gẹ mu phụta
utute mu wata eje ije."
12 "Ẹphe jịa ya sụ iya: ?Bụ ẹgube nemadzụ gụnu bẹ nwoke ọbu bụ, sụru g'ị phụta
utute ngu wata eje ije?"
13 Ọphu nwoke ono, e meru o wekọrohu ono amadụ onye ọbu kẹle Jizọsu gudewaa
lẹ nemadzụ parụ ẹka l'ẹka ono lụfu ọ bụru iya atụgbu.
14 E mechaa; Jizọsu hụma nwoke ono ọzo l'eze-ụlo Chileke bya asụ iya: "Lenu; nta-
a bẹ ị dụkwaa iche; ta adụkwa teke ii-je eme iphe-ẹji ọzobaa g'iphe ọzo, ka njọ ta
abyapfuta ngu."
15 Nwoke ono godobeẹ ya phọ je akaru ndu Jiu l'ọ kwa Jizọsu bẹ meru iya; ya
wekọrohu ọbu.
16 Noo iphe, meru g'o gude ndu Jiu chịahaa nta Jizọsu; opfu l'ọo eswe-atụta-unme
bẹ o meru iphe ono.
17 Noo ya; Jizọsu sụ phẹ: "Nna mu ejekwa ozi g'ooje iya bya asụ nta-a; mbẹdua
nọdu ejekwaphọ."
18 Iphe ono, o pfuru ono mee ndu Jiu; ẹphe kabakpọo achọ ụzo, ẹphe e-shi gbua ya.
Ọ tọ bụdua kẹle ọ tụrwuru nsọ eswe-atụta-unme; ọphu ka phẹ ẹhuka bụkwa l'ọ gbẹ
ekufua nụ Chileke Nna iya, bụnu iya bụ lẹ yẹle Chileke gbẹ harụ ẹnya nhamụnha.

Ike kẹ nwa

19 Noo g'o gude; Jizọsu sụ phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ tọ dụkwa iphe,
Nwa egudeje ike ẹka iya eme l'onwiya; abụdu iphe, ọ hụmaru lẹ Nna iya eme; kẹle
ọo iphe, Nna eme bụkwapho iphe, Nwa emeje.
20 Nna yeru Nwa iya obu. Ọ nọdu egoshikọtaje iya iphemiphe, oome l'onwiya. Oo-
goshibakpọkwaa ya nụ iphe, ka ọwa-a shii g'o mee; mbụ k'ọphu ọo-dụ unu biribiri.
21 L'ọ kwa gẹ Nna emeje ndu nwụhuru anwụhu; ẹphe eshi l'ọnwu teta gbalihu l'ọ
nụ phẹ ndzụ-a bụ gẹ Nwa e-woru ndzụ nụ ndu dụ iya l'uche.
22 Ọ tọ dụkwa onye Nna egude ẹka iya ekpe ikpe; o wokọtaakwaru k'ikpe ye Nwa
iya ono l'ẹka.
23 Ọo ya bụ gẹ ndiphe l'ophu akwabẹje Nwa ùbvù g'ẹphe akwabẹje Nna. Onye ono,
ta akwabẹdu Nwa ùbvù ta akwabẹkwa Nna, bụ iya bụ onye ziru iya nụ.
24 "Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye nụmakpowaru opfu mu bya
ekweta k'onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono nweakwa ndzụ ojejoje. Onye ono ta
abyadụ apfụru g'e kpee ya ikpe. Onye ono shiwaa l'ọnwu bahụ lẹ ndzụ.
25 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; mbọchi agbabeakwaa; mbụ l'o rwuakwaru
erwurwu teke ndu nwụhuru anwụhu a-nụma olu kẹ Nwa Chileke; ndu ọphu nụmaru
iya nụ a-nọdu ndzụ.
26 Ọo gẹ ndzụ shi Nna l'onwiya l'ẹka bụ gẹ Nna mekwarụpho gẹ ndzụ shi Nwa l'ẹka.
27 Ọ nụkwarupho Nwa ono ike g'o kpeje ikpe kpebua; kẹle ọo ya bụ Abụbu-Ndiphe.
28 G'iphe-a te ejikwa unu ẹnya; lẹ mbọku agbabeakwaa teke iphe, bụkpoo ndu nọ
l'ilu g'ẹphe ha a-tụko nụma olu iya;
29 shi l'ilu phẹ fụtachaa. Ndu ọphu shi eme iphe, dụ ree eteta dzụru ndzụ; ndu
ọphu shi eme ẹjo-iphe etetakwaphọ g'a nma phẹ ikpe.

Iphe, egoshi l'ike dụ Jizọsu l'ẹka

30 "Sụ-a; ọ tọ dụkwa iphe, mu egudeje ike ẹka mu mee l'onwomu. Ọ kwa gẹ Chileke
sụru gẹ mu kpee ikpe bụ gẹ mu ekpeje; tẹme ikpe, mu ekpe bụru ikpe, pfụru ọto;
kẹle mu te ekpejedu g'ọ dụ mu. Ọo g'ọ dụ onye ono, ziru mu nụ ono ree l'uche bụ gẹ
mu ekpeje.
31 "Teke ọ bụ lẹ mu gbẹ bya atụahaa ọnu onwomu; ọ kwa iya bụ l'iphe, mu epfu ta
abụdu ire-lanụ.
32 Obenu l'ọ dụkpooruro onye ọzo, bụ iya a-tụ ọnu mu; mbụ l'ọphu mu tụberu nvọ
bụ l'iphe, onye ono e-pfu l'opfu ẹhu mu bụ ọkpobe-opfu.
33 Ọ kwa unu ziru ndu-ozi g'ẹphe byapfuta Jiọnu; Jiọnu pfukwaaru unu k'ọkpobe-
opfu ono.
34 Ọ tọ bụkwa gẹ nemadzụ bya atụahaa ọnu mu. Iphe, mu zọberu agba iya ọkpa
bụkwa g'aa-dzọo unu.
35 Jiọnu l'onwiya bụ orọku, enwu enwunwu; tẹme ọ nọdu eke jajaja. O shikwaphọ
evu unu evuvu g'unu nọdu l'ìphóró iya ono tetọta nwẹswa.
36 Iphe, mu meshiru kakwa atụ ọnu mu; eme lẹ gẹ Jiọnu tụru ọnu mu. Ishi iya bụ
l'ozi ono, Nna ziru gẹ mu bya ejee jefu l'ishi ono; mbụ ozi ono g'ọ ha, mu eje nta-a
ono bẹ atụ ọnu mu l'ọ bụa Nna ziru mu gẹ mu bya.
37 Nna mu ono, bụ iya ziru mu ono tụakwarupho ọnu mu. Unu teke anụma-
swekwaa olu Nna mu ono; ọphu unu 'eke ahumaswekwaa ya; k'ọphu unu a-maru
g'ọ gbaru.
38 Unu ta akwakọbeduru opfu ono, shi Nna mu l'ọnu ono l'ime obu unu; kẹle unu
te ekwetaduru k'onye ono, o ziru g'ọ bya ono.
39 Unu anọduje enyocha iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke; dobesụ l'onoo ẹka unu
e-shi nweru ndzụ ojejoje. Ẹkwo-opfu Chileke ono tụkokpokwaaru atụ ọnu mu.
40 Obenu l'unu te ekwedu byapfuta mu g'unu enweru ndzụ.

41 “O to nwekwa teke mu ele ẹnya gẹ ndiphe bya ajaahaa mu ajaja.
42 Ọle mu makwarụ-a l'unu te eyeduru Chileke obu.
43 Ọ kwa ike kẹ Nna mu ono bẹ mu gude bya; unu jịka mu. Teke ọ bụepho l'ọ dụru onye ọzo, gude ike k'ẹka iya bya; l'ọ bụru onye k'ono bẹ unu a-nata.
44 Sụ-a; ?dẹnu g'unu e-shi kweta nkemu; l'unubẹ ndu abụjeru; nwibe unu -nọdu aja unu ajaja l'ọotso unu ntụmatu. Ẹbe ọ bụdu l'unu achọ ụzo, unu e-shi gẹ Chileke ọphu bụ iya bụ Chileke kpẹekpu jaa unu ajaja.
45 G'ọ tọ dụkwa unu g'ọ bụ mbẹdua eje edo g'unu gbaru l'atatiphu Nna mu; onye e-do edo ẹhu unu gbẹchikwanu bụru Mósisu phọ, unu chịru ẹka bebe phọ.
46 Ọ -bụ l'unu kweru kẹ Mósisu mẹ unu ekwekwaphọ nkemu; noo kẹle Mósisu deru dekuta mu l'ẹkwo iya.
47 Teke ọ bụ l'unu te ekwetadụru iphe, o deru; ?dẹnuhunu g'unu e-shi kweta l'opfu, mu epfu bụ ọkpobe opfu?”

6

Jizọsu anụ ụnu ụmadzu iri l'ẹbo l'ụkporo iri nri
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

1 E mechaa; Jizọsu tụgbua jeshia azụ eze-ẹnyimu Gálili azụ iya ọphuu, bụkwa iya phọ bụ eze-ẹnyimu Tayibiriyasu.
2 Igwerigwe nemadzụ nọdu awụ gidigidi etso iya; kẹle ẹphe hụmawaru iphe-ọhumalenya, o meshiru teke ono, o meshiru ndu iphe eme ẹphe wekọrohuchaa ono.
3 Jizọsu kweẹpho doo bya enyikota ẹka ono, bụ ọ-ka-l'úbvú-úbvú ono je anọdu anọo l'ẹka ono yẹle ndu etsoje iya nụ.
4 Teke ono bẹ ọbo Ojeghata ndu Jiu dụwaa ntse.
5 Jizọsu bya apalia ẹnya; hụma lẹ ndu awụ abyapfuta iya nụ dụ igwerigwe shii. Ọ bụru iya bụ l'ọ sụ Filipu: “?Bụkpoo awe bẹ anyi a-zụta buredi gẹ ndu-a eria nri?”
6 Iphe, o gude pfua nno ta abụkwa l'ọ tọ madụ iphe, oo-me. Ọ kwa g'ọ maẹduru iphe, Filipu e-pfu.
7 Ọ bụru iya bụ lẹ Filipu asụ iya: “Ụkporo pangu taa sụkpokwanu azụta buredi, a-sụru g'oo-rwudzuru phẹ l'ọnu ilile.”
8 Noo ya; onye lanụ lẹ ndu ono, etsoje iya nụ ono, bụ Anduru; mbụ nwune Sayịmonu Pyịta sụ iya:
9 “Ọ dụkwaru nwata nwokoro nshịi, nọ l'ẹka-a, gude ishi buredi balị ise; waa ẹji-ẹma. O bekwanụ ?ọ dụru iphe, iphe ono bụ l'ẹhu igwe ọha-a?”
10 Jizọsu sụ phẹ: “Ngwa unu sụ phẹ g'ẹphe nọduchaa anọo.” Ẹka ono bẹ ụnwu irwu ẹswa dụkwanu shii. Ẹphe bya atụko nọduchaa anọo l'ẹka ono. G'ẹphe ha dọru l'ẹka ono bụ ụnu unwoke iri l'ẹbo l'ụkporo unwoke iri.
11 Jizọsu bya achịta buredi ono bya ekelechaẹpho Chileke ekele bya ekeshiaru iya ndu ono, nọ l'ẹka ono. Ọ bya emekwaaphọ ẹma phọ nno; o dzuru onyemonye.
12 Ẹphe rijichaẹpho ẹpho g'ẹphe ha; Jizọsu sụ ndu etsoje iya nụ: “Unu tụtukobe iphiriba iya ọphu ẹphe riphodoru g'ọ tọ dụ ọphu a-la l'iswi.”
13 Ẹphe bya atụtua iphiriba iphiriba iya ọphu shi l'ishi buredi ise ono tụtu-jia ya nkata-evu-iphe iri l'ẹbo, bụ iya bụ ọphu ndu ono riphodoru.
14 Ndu ono hụmaepho iphe ọhumalenya ono, Jizọsu meru ono ẹphe sụ: “Ọ kwa ọkpobe-opfu l'ọo nwoke-a bụ onye mpfuchiru Chileke ọbu, l'a-bya lẹ mgboko-a!”
15 Jizọsu maẹrupho l'ẹphe abya iya akpụta k'ẹhuka; mee ya onye eze phẹ; ọ bụru iya alaphu azụ l'úbvú úbvú phọ nwẹkinyi iya.

Jizọsu eje ije l'eli mini
(Mat 14:22-33; Mak 6:45-52)

16 O rwuẹpho l'ụzo ẹnyashi; ndu etsoje iya nụ tụgbua jeshia l'eze-ẹnyimu phọ.
17 Ẹphe bahụ l'ụgbo kpọru iya eme g'ẹphe ghabua lẹ mini ono jeshia Kapaniyọmu.
Ọchii wata agbagba; ọphu Jizọsu 'eke abyapfutadu phẹ.
18 Noo ya; oke phẹrephere nọnyaa bya awata ezizi; k'ọphu eze mini ono watarụ
atụ oke akpara-mini atụshi iya ike; k'ọphu ọ byajẹ ẹnari.
19 Ndu etsoje iya nụ ono kpọepho ụgbo ono ọ dụ gẹ manyịru ẹto mẹ ẹno; ẹphe
hụma Jizọsu g'ooje ije l'eli mini eje abyakube ụgbo phẹ. Meji tọfu phẹ.
20 Jizọsu sụ phẹ: "Ndzụ ba agụshi unu; l'ọ bụ-a mbẹdua."
21 Ọ bụru l'o pfuru nno meru g'o gude o lwuahaa phẹ l'obu g'ẹphe kubata iya l'ụgbo
phẹ. G'ejia epfua; ụgbo phẹ hee l'eli-mgboko ẹka ẹphe eje alụfu.

Aachọ Jizọsu

22 O rwua lẹ nchitabọhu iya; ndu ọphu shi nọdu l'azụ eze-ẹnyimu azụ iya ọphuu
bebe maru l'ọo ụgbo lanụ bẹ likwaduru-a l'ẹka ono. Ẹphe makwaruphọ lẹ Jizọsu te
tsodu ndu etsoje iya nụ bahụ l'ụgbo phẹ; l'ọo ndu ono, etsoje iya nụ ono tụgburu
nwẹka phẹ.
23 Ọ dụkwarupho igwerigwe ụgbo ọzo, shigbaa Tayibiriyasu byakube ẹka ono ntse,
bụ iya bụ mgboru ẹka phọ, ẹphe nọ taa buredi gẹ Nnajịuphu kelechaaru Chileke ekele
phọ.
24 No iya; igwe ọha ono hụmaepho lẹ Jizọsu ta anọdu l'ẹka ono; ẹbe ndu etsoje iya
nụ anọdu iya; ẹphe tụko bahụ l'ụgbo chọru Jizọsu jeshia Kapaniyọmu.

Jizọsu bụ nri, anụ ndzụ

25 Ẹphe chọ-vuẹpho Jizọsu l'azụ eze-ẹnyimu ono azụ iya ọphuu; ẹphe sụ iya: "?
Bụhunu teke ole bẹ i rwuwaru azụ iya-a?"
26 Jizọsu sụ phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, meru g'o gude unu
chọahaa mu nta-a ta abụkwa l'ọle unu hụmaru iphe-ọhumalenya, mu meshiru. Iphe,
unu zọberu achọ mu bụkwa lẹ mu nụru unu buredi; unu taa tajia ẹpho.
27 Sụ-a; ọphu g'unu te segbushihẹ onwunu l'akanya nri ọphu bụ ọla-l'iswi. Unu
sejechia akanya nri ọphu a-nọdu anụje unu ndzụ ojejoje, bụ iya bụ nri ọphu Abụbu-
Ndiphe a-nụ unu; kẹle ọ kwa yẹbedua bẹ Chileke, bụ Nna meru g'e shije l'ẹka iya
hụma ike, egoshi l'onoo iphe, yẹbe Nna gude sụ gẹ ya bya."
28 Ẹphe jịa ya sụ iya: "?Bụ gụnu bẹ anyi a-nọdu eme l'ọ bụru iya bụ l'anyi eje ozi
Chileke?"
29 Ọ sụ phẹ: "Iphe, bụ iya bụ ozi Chileke bụ g'unu kweta k'onye ono, Chileke yeru
g'ọ bya ono."
30 Ọo ya bụ; ẹphe sụ iya: "?Bụ ẹgube iphe-ọhumalenya, dụ ịdu-agha bẹ ii-me goshi
anyi g'anyi gude ẹnya anyi hụma kweta ọbu? ?Dẹnu iphe, ii-me ọbu?
31 Kẹle teke k'azụ bẹ nna anyi oche phẹ rikwaru nri ono, bụ mana ono teke ẹphe
nọ l'echiẹgu. Ọ bụru iya bụ iphe ọbu, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: 'Ọ nụru phẹ
nri, shi l'imigwe ẹphe ria.*' "
32 Jizọsu sụ phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ tọ bụkwa Mósisu nụru unu
nri ono shi l'imigwe ono. Obenu l'ọo Nna mu egudeje ẹka iya nụ unu ọkpobe nri
ọphu shi l'imigwe.
33 Lẹ nri ono, Chileke anụje ono bụkwa iya bụ onye ono, shi l'imigwe bya ono; tẹme
ọ bụru onye ono anụje ndiphe ndzụ."
34 Ẹphe sụ iya: "Nnajịuphu; jiko nụjenu anyi nri ono tekenteke."

---

* **6:31 6:31** Gụnaa Awụ 16:4; Neh 9:15; Ebvu 78:24,25.

35 Jizọsu sụ phẹ: “Ọ kwa mbędua l'onwomu bụ nri ono, anụje ndzụ ono. Onye
byapfutaru mu nụ bẹ ẹgu ta ayịkwa gụbaa ọzo; ọphu ẹgu mini abyakwa agụbaa
onye kwetarụ nkemu.
36 Ọle mu pfuakwaru unu l'unu hụmaakwaru mu; ọphu unu ekwedu nkemu.
37 Obenu l'iphe, bụ ndu Nna mu yeru mu l'ẹka a-byapfutakọtakwa mu; ọphu mu
abyakwa achịfu onye byapfutaru mu nụ.
38 Noo kẹle mu shi l'imigwe bya. Iphe, mu byaru ta abụkwa gẹ mu bya emee uche
nkemu; ọ kwa uche onye ziru mu gẹ mu bya bẹ mu byaru ememe.
39 Iphe, bụkwanu uche onye ono, ziru mu nụ ono bụ g'ọ tọ dụ ndu ono, o yeru mu
l'ẹka ono mẹ onye lanụ, a-nahụ mu tuphahụ; gbahaa gẹ mu tụko phẹ mee g'ẹphe
tụko teta nọdu ndzụ mbọku ikpazụ.
40 Noo kẹle iphe, dụ Nna mu ree bụ g'onye bụ onye hụmaru Nwa iya ono bya ekweta
nkiya nweru ndzụ ojejoje. Mu e-mekwaphọ onye ọbu g'o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
mbọku ikpazụ.”
41 Ọo ya bụ; ndu Jiu wata ata hanyịhanyi l'ẹka ono; kẹle ọ sụru l'ọo yẹbedua
l'onwiya bụ nri ọbu, shi l'imigwe bya.
42 Ẹphe wata epfu sụ: “?Tọ bụnu-a nwoke-a bụ Jizọsu, nwa Jiósẹfu; mbụ onye anyi
maru nna iya; waa ne iya ree-a? ?Dẹnuhunu g'o shitaru ọ gbẹ nta-a bya asụ lẹ ya shi
l'imigwe bya?”
43 Jizọsu sụ phẹ: Unu ta atanyịhe ntanyị l'ime onwunu.
44 Mbụ-a; ọ tọ dụkwa onye byaru l'abyapfuta mu nụ; abụdu l'ọo Nna mu ono, ziru
mu nụ ono kuritaru onye ọbu. Ọ bụru mbędua l'onwomu e-me onye ọbu l'ooshi
l'ọnwu teta dzụru ndzụ mbọku ikpazụ.
45 Ndu mpfuchiru Chileke dekwaru l'ẹkwo sụ: “Ọo Chileke e-zi onyemonye iphe.”
Onye bụ onye nụmaru kẹ Nna ọbu; bya anwụta ẹka iya; nokwa onye a-byapfuta mu
nụ bụ ono.
46 Iphe, mu epfu ta abụkwa l'ọ dụjewaru onye hụmajewaru Nna ono, abụdu onye
ono, shi Chileke l'ẹka bya ono. Ọo yẹbedua bụ onye hụmajewaru iya nụ.
47 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye kwetarụ nkemu bẹ dzụakwaa ndzụ
ojejoje.
48 Ọ kwa mbędua, bụ nri kẹ ndzụ.
49 Nna unu oche phẹ riru nri ono, bụ mana l'echiẹgu; ẹphe nwụhuelaa.
50 Obenu lẹ nri ọwa, shi l'imigwe-a bẹ bụ nri ọphu anụje ndzụ; mbụ nri ọphu onye
riru iya nụ taa nwụhuedu anwụhu.
51 Ọ kwa mbędua bụ nri, dzụ ndzụ; shi l'imigwe bya. Onye bụ onye riru nri ono
a-dzụru ndzụ jasụ l'ojejoje. Nri ono, mu a-nụ ono bụ anụ-ẹhu mu. Mu e-woru iya nụ
l'iswi ẹhu ndu mgboko-a g'ẹphe ha; k'ọphu bụ; onye riru iya nụ; l'ọ dzụru ndzụ.
52 Ndu Jiu tụkashiahaa ẹgo l'ime onwophẹ. Onye ajị sụ: ?Dẹnu gẹ nwoke-a l'e-me
nụ anyi anụ-ẹhu iya g'anyi ria?
53 Ọ bụru iya bụ lẹ Jizọsu asụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; unu eriduru
anụ-ẹhu Abụbu-Ndiphe; ngụa mee ya bẹ unu tee nwekwarụ ndzụ l'ime ẹhu unu.
54 Onye bụkwanu onye riru anụ-ẹhu mu; ngụa mee mu ọbu; bẹ nwewaru ndzụ
ojejoje; tẹme mu emee onye ono; l'ooshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ mbọku ikpazụ.
55 Kẹle anụ-ẹhu mu kwatarụ bụru nri eriri; mee mu bụkwarupho ọkpobe iphe-
angụngu.
56 Onye bụ onye riru anụ-ẹhu mu; bya angụa mee mu; nọwaa mu l'ime; mbędua
nọdu onye ono l'ime.
57 Ọo Nna ono, bụ iya bụ ishi ndzụ ono yeru mu gẹ mu bya; ọ bụkwaru iya phọ bẹ
mu gude nọdu ndzụ; nokwaphọ g'iphe, bụ onye riru anụ-ẹhu mu e-gude mu nọdu
ndzụ.

58 Ọo ya bụ l'onoo nri ọbu, shi l'imigwe bya ọbu bụ ono. Ọ tọ bụdu ẹgube
ochochoroche unu phẹ richaaru ẹphe nwụhuelaa. Onye bụ onye riru nri ọwa l'a-
nọduwaro ndzụ jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii."
59 Iphe ono bụkota iphe, Jizọsu nọ pfushia teke oozi iphe l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu lẹ
Kapaniyọmu.

Opfu ndzụ ojejoje

60 Igwerigwe ndu etso Jizọsu nụma iphe ono bya asụ: "Ha! Opfu ọwa atakwa ẹru
lẹ nchị. Ọ tọ bụkwa iphe anụma."
61 Obenu lẹ Jizọsu mawaru l'onwiya iphe, ndu etso iya nụ atanyị-doru k'opfu ono.
Ọ sụ phẹ: "?Bụ iphe onoya, mu pfuru ono eghu unu eghu?
62 ?Dẹnukwanu g'ọo-du mẹ unu -hụma Abụbu-Ndiphe g'ọ kwasẹru imeli ala azụ
l'ẹka o shi nọduhawaa?
63 Ọ kwa Unme Chileke anụ ndzụ. Iphe, bụkpoo k'anụ-ẹhu nemadzụ bụkwa iphe-
mmanụ, adụdu iphe, ọ yị. Opfu, mu shi teke-a pfushita anụ unu-a bụkwa unme bya
abụkwarupho ndzụ.
64 Obenu l'ọ dụchanuru-a ndu ọphu teke ekwetadu nkemu lẹ g'unu ha-a." Noo lẹ
Jizọsu shihawaa lẹ mbụlembu maru ndu ọphu teke ekwetadu nkiya; makwaruphọ
onye ọphu ọbu l'e-mechaa deru iya ye.
65 Ọ sụkwapho: Noo g'o shitaru mu sụ unu l'ọ tọ dụdu onye byaru abyapfuta mu
nụ; abụdu l'o shi l'ẹka Nna ono.
66 O pfuchaẹpho nno; igwerigwe ndu ono, shi etso iya nụ ono tsuphuchaa azụ; ẹbe
ẹphe etsojẹhedu iya.
67 Ọ bụru iya bụ lẹ Jizọsu asụ ụmadzu iri l'ẹbo ọphu etsoje iya nụ: "Unubẹdua-e;
?Unu a-gbakashịhufua tẹnu?"
68 Sayịmonu Pyịta sụ iya: "Nnajịuphu! ?Anyi a-gbakashịhu gbapfuhụnu onye? G'ọ
bụ gụbedua gude opfu, anụje ndzụ ojejoje-a.
69 Anyi kwetaakwaru bya amaakwarụpho l'ọo ngu bụ Kéreshi ọbu mbụ Nwa kẹ
Chileke, dzụ ndzụ ono."
70 Jizọsu sụ phẹ: "?Tọbudu mbẹdua gude ẹka mu họta unu n'iri l'ẹbo? Ọle onye
lanụ l'ime unu bụkwa Obutuswe."
71 Onye oopfu iphe ono ele ẹnya bụru Jiudasu, nwa Sayịmonu Isukariyọtu; kẹle ọo
Jiudasu bụ onye e-mechaa deru iya ye; mbụ ọ bụkwaru-a onye lanụ l'ime ụmadzu
iri l'ẹbo ono, etsoje iya nụ ono.

7

Jizọsu yẹle unwune iya

1 E meẹbekpoepho; Jizọsu tsoru Gálili ejephe; ọphu ọ dụdu iya l'ọkpoma gẹ ya
tsoru Jiudiya; kẹle ndu Jiu, nọ l'ẹka ono achọ g'ẹphe e-shi gbua ya.
2 Teke ono bẹ ọbo-iphe ndu Jiu ono, bụ Ọbo-Ṁkpù phẹ ono gbarịtawaru ntse.
3 Ọ bụru iya bụ l'unwune Jizọsu asụ iya: "Shikwaphọ l'ẹka-a tụgbua jeshia Jiudiya
gẹ ndu etsoje ngu nụ ahụma eze iphe, dụ biribiri, iime.
4 Ọ tọ dụkwa onye anọduje edomi iphe, oome edomi mẹ ọ -nọdu eme g'ọha maru
iya. Eshi ọphu ị tụkoru ẹgube eze iphe ono eme; menaa gẹ ndu mgboko-a madzuru
ngu."
5 Noo l'unwune iya te ekwetakpọdarunu nkiya.
6 Noo ya; Jizọsu sụ phẹ: "O toko rwukwa teke mu e-je; obenu l'unubẹdua ta adụdu
teke unu gbẹshiru ẹbe unu ejeshia.
7 Unu ta abyakwa adụ ndiphe ashị: obenu lẹ mbẹdua bẹ dụwaa phẹ ashị; kẹle mu
anọduje epfuru phẹ sụ phẹ l'ọo ẹpho ẹjo-iphe bẹ ẹphe eyeje ẹka.

8 Unu tụgbua jeshia ọbo-iphe, unu eje; kẹle mbẹdua bẹ o toko gbadụ mu l'ejeje.”
9 O pfuchaa nno bya anọdu lẹ Gálili l'ẹka ono.

Jizọsu eje Ọbo-Ṁkpù ọbu

10 E mechaa g'unwune iya tụgbucharu jeshia lẹ Ọbo-Ṁkpù onoya; Jizọsu tụgbua lẹ mpya jeshia; ẹbe o jeduru l'ebederebadara ọphu ọha maru.
11 Ndu Jiu tsoru elekashi ẹnya iya l'ẹka ono, aabọ iphe ono asụje: “?Bụhunu awe bẹ ọ nọ?”
12 A nọdu adzụ-pheẹpho taba taba iya l'ẹka ono, e jiru ejiji ono. Ndu ọphu asụ: “Ọ kwa ọkpobe nemadzụ.” Ndu asụ: “Ọo ụka. Ọo ndiphe bẹ o tsochiaru edephushi edephushi.”
13 Ọ bụru ebvu, ẹphe atsụ ndu Jiu meru g'o gude ẹbe ọ dụhedunu onye dụru ike pfufuta iphe ono k'ọphu aa-nụma iya.
14 O rwujeẹpho l'echilabọ ọbo-iphe ono; Jizọsu bahụ l'eze-ụlo Chileke je eziahaa iphe.
15 Ọ dụ ndu Jiu biribiri. Ẹphe sụ: “?Dẹnuhunu gẹ nwoke-a meru maru iphe ẹgube-a l'ẹbe abụ l'ọ gụru ẹkwo mẹ ililekpọo?”
16 Jizọsu sụ phẹ: “Iphe, mu ezi ta abụkwa mu bẹ o shi l'ẹka. Onye o shi l'ẹka iya bụkwa Chileke ono, ziru mu nụ ono.
17 Onye eme g'o mee iphe, bụ obu Chileke a-maru: ?iphe-a, mu ezi-a shi l'ẹka Chileke tọo ike k'onwomu bẹ mu gude ezi iya.
18 Sụ-a; onye gude ike k'onwiya epfu bụkwa onwiya bẹ oome g'a jaa ajaja; obenu l'onye eme g'onye ono, ziru iya nụ ono jaa ya ajaja bụwaa onye egoshi l'ọ gbaru g'eegude ire iya ẹka; mbụ ọ tọ dụdu ẹka ntụji dụ iya l'ẹhu.
19 Mbụ-a; ?tọ bụdu Mósisu doberu unu ekemu? Obenu l'ọ tọ dụdu g'unu ha, dụru onye emeje iphe, ekemu ono pfuru. ?Bụkpoo gụnu bẹ unu zọberu eme g'unu gbua mu nta-a?”
20 Ndu ono sụ iya: “Ọo ọbvu bẹ gụ l'iya eme. ?Bụ onye eme g'o gbua ngu?”
21 Ọ sụ phẹ: “?Mu sụ l'ọ kwadụa iphe lanụ bẹ mu meru l'eswe-atụta-unme; ọ tụfuwaa unu ẹhu.
22 Ọo l'ọo lẹ Mósisu sụru; a -nwụa nwata nwoke; ọ -nọepho abalị ẹsato g'unu buje iya úbvù meru g'o gude unu nọdu ebujechaa phẹ iya bua mẹ o -betaru ọ bụru l'eswe-atụta-unme. G'a gụfukpokwaaro l'ọ tọ bụdu Mósisu bẹ watarụ iya nụ; ọ bụkporo ochochoroche unu phẹ watarụ iya.
23 Ọ -bụru l'iphe, unu e-buje nemadzụ úbvù l'eswe-atụta-unme bụ g'unu ete emebyidu ekemu Mósisu ?ọ nwụru ịnwu-agha bẹ ẹhu eghu unu eghu lẹ mu meru nemadzụ o wekọrohu l'eswe-atụta-unme?
24 Ọphu g'unu be lejekwa nemadzụ ẹnya l'iphu kpee ya ikpe; unu pfụbejekwa ikpe ọto kpee nemadzụ.”

?Bụ Jizọsu bụ Kéreshi ọbu?

25 Ọo ya bụ; ndu Jierúsalẹmu harụ sụ: “?Tọ bụnu-a nwoke-a bẹ aachọkashi g'e gbua?
26 Ọ gbẹnu bya apfụru l'edzudzu-ọha l'ẹka-a asa opfu; ọphu ọ dụdu onye wọtaru iya ya nụ. ?Ọ dụkwa gẹ ndu-uke Chileke mawaru l'ọo ya bụ Kéreshi ọbu gẹdegede?
27 Obenu lẹ teke Kéreshi ọbu a-bya bẹ ọ tọ dụkwa onye amaru ẹka o shi. Onye ọwa bẹ anyi kabẹkwa maru ẹka o shi.”
28 Noo ya; Jizọsu zinyaa phẹ iphe l'eze-ụlo Chileke ono; ọ raahaa ya arara sụ: “?Unu makpọru-a onye mu bụ amama ophu? ?Unu maru-a ẹka mu shi? Ọ tọ bụkwa ike k'ẹka mu bẹ mu gude bya. Onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono bụkwa onye ire-lanụ; ọle unu ta amadụ iya.

29 Ọo mbẹdua maru iya. Ishi iya bụ l'ọo ẹka ọ nọ bẹ mu shi; tẹme ọ bụru iya ziru
mu gẹ mu bya."
30 Ẹphe chọkashiahaa g'ẹphe e-me gude iya; ọle ọ tọ dụdu onye ọphu byiru iya
ẹka; kẹle o toko ọ gbadụ iya l'anwụhu.
31 Ndu kwetarụ nkiya l'igwe ọha ono kwata haẹlaa shii. Ẹphe nọdu epfu asụje:
"Teke Kéreshi ọbu byaru; ?oo-mebaa iphe, dụ biribiri, l'a-dakata ọwa-a, nwoke-a shi
teke-a meta-a?"

Eezi ndu nche g'ẹphe je egude Jizọsu

32 Ndu Fárisii nụmanu taba taba ono, a tụkoru aadzụ kẹ Jizọsu ono. Tọbudu iya
bụ; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Fárisii yefunụ ndu nche; ẹphe jeshia ya egude.
33 Ọo ya bụ; Jizọsu sụ: "Ọ kwaa gẹ mu l'unu nọfua nwanshịi; mu alapfushiwarọ
onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono.
34 Mbụ l'unu a-chọ mu nta chọo imo; unu taa hụmadu mu; ẹka mu nọ bẹ unu ta
ayịkwa bya."
35 Ndu Jiu ono tụko pfuahaa l'ime onwophẹ sụ: "?Bụkpoo ẹgube awe bẹ nwoke-a
abya alala, anyi taa dụdu ike ala? A ta amadụ ?ọ kwakọ lẹ ya a-lashị Gurisu, bụ iya
bụ ẹka ndu Jiu gbakashịhuru je eburu; jeshia ẹka ono je ezi ndu Gurisu iphe tọo?
36 Meru iphe, ọ gbẹ sụ: 'Unu a-chọ mu nta chọo imo; ọle unu taa hụmadu mu.'
Sụkwapho: 'Ẹka mu nọ bẹ unu ta ayịkwa bya.' ?Iphe ono bụkpoo gụnu bẹ ọ bụ?"

Mini, anụje ndzụ

37 O beẹpho lẹ mbọku agba l'upfu ọha, bụ iya bụ mbọku, kachaa mkpa l'ọbo-
iphe ọbu; Jizọsu gbalihu pfụru apfụru raa ya arara sụ: "Onye mini agụ g'onye ono
byapfuta mu gẹ mu kee ya mini g'ọ ngụa.
38 Onye kwetarụ nkemu bẹ iphe ono, ẹkwo-opfu Chileke pfuru ono a-vụkwa l'ẹhu
iya, sụru: 'Ọo l'ẹhu onye ono bẹ nggele ono, asọshi mini, anụje ndzụ ono a-dụ.' "
39 Jizọsu pfuru iphe ono, o pfuru ono pfudoru iya Unme-dụ-Nsọ, bụ iya bụ Unme-
dụ-Nsọ ono, ndu woru onwophẹ ye iya l'ẹka a-nata ono. Teke ono bẹ e teke anụdu
phẹ iya; opfu lẹ Jizọsu bẹ Chileke teke ewolidu dobe l'ọdu-biribiri iya l'imigwe.

Igwe ọha aabọ onwophẹ ẹbo

40 G'igwe ọha ono nụmaru iphe ono, o pfuru ono ẹphe harụ sụ: "Ha! Nwoke-a
bụkwa onye mpfuchiru Chileke ọbu, anyi ele ẹnya iya ọbu eviya."
41 Ndu ọphu asụ: "Ọ kwa iya bụ Kéreshi ọbu."
Ndu asụ: "?Bụna-a lẹ Gálili bẹ Kéreshi ọbu e-shi bya?
42 Ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru lẹ Kéreshi ọbu l'e-shi l'eri Dévidi. L'ọo lẹ
Bẹtulehemu bẹ aa-nwụ iya, bụ iya bụ lẹ mkpụkpu, Dévidi shi buru gẹdegede."
43 No iya bụ; ndu ono gude opfu ẹhu Jizọsu ono bọo onwophẹ ẹbo.
44 Ẹphe harụ chọahaa ụzo, ẹphe e-shi gude iya; ọle ọ tọ dụkwanu onye ọphu byiru
iya ẹka.

Ndu-ishi ndu Jiu te ekwedu woru onwophẹ ye Jizọsu l'ẹka

45 Ndu nche phọ, ẹphe ziru ozi-a jechaa bya alwaphuta azụ lapfushia ndu-ishi uke
Chileke mẹ ndu Fárisii, bụ ndu ziru phẹ ozi. Ẹphe rwua; ndu ono, ziru phẹ nụ ono
jịa phẹ sụ: "?Ọ nwụru ịnwuagha bẹ unu akpụtaduru iya?"
46 Ndu nche ono sụ phẹ: "Ha-o! Anyi teke ahumaswekwaa onye asa opfu ẹgube
ono."
47 Ndu Fárisii ono sụ phẹ: "?O duswefụakwarupho unubẹdua?
48 ?Akọ kọjeru unu l'ọ dụru onye-ishi anyi; ọzoo onye Fárisii, wojeru onwiya ye iya
l'ẹka?
49 Abyakwanụ l'iphe, bụkpoo igwerigwe ọha ono, bụ ekemu Mósisu bẹ ẹphe amadụ
ono bẹ Chileke tụakwaru ọnu."

50 No iya; Nikodimọsu, bụ onye lanụ lẹ ndu Fárisii ono, bụkwa iya phọ gbẹshijeru
jepfuta Jizọsu-a sụ phẹ:
51 “E -tsoje iphe, ekemu anyi pfuru bẹ anyi taa nmakwa nemadzụ ikpe mẹ anyi
-anụmaduru opfu iya; marweta iphe, o meru.”
52 Ẹphe sụ iya: “?Gụbedua bụfunu-a onye Gálili? Lerwenaa ẹnya l'ẹkwo-opfu
Chileke g'ịi-hụma l'ọ tọ dụdu onye mpfuchiru Chileke, e-shi lẹ Gálili.”
53 E mechaa onyenọnu tụgbua lashịchaa ibe iya.

8

Nwanyị, e gechiru l'ẹka oori ogori

1 Tọbudu iya bụ; Jizọsu tụgbua jeshia úbvú Olivu.
2 O rwuẹpho l'ọnmewa ụtsu echele iya; ọ tụgbua ọzo byatashia l'eze-ụlo Chileke.
A dụ igwerigwe zakọo l'ẹka ono bya adọ-phee ya mgburugburu. Ọ bya anọdu anọo;
wata phẹ ezi iphe.
3 No iya; ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii kpụru nwanyị, e gechiru l'ẹka oori ogori
kpụtaru iya; bya eworu iya dobe l'echilabọ phẹ l'ẹka ono.
4 Ẹphe sụ Jizọsu: “O-zì-iphe! Nwanyị-a bẹ e gechiru yẹe nwoke.
5 ?Ọ dụkpoo ngu g'e mee ya gụnu nta-a? A -bya l'ekemu anyi bụkwa iphe, Mósisu
pfuru bụ g'e gudeje mkpuma tugbua onye meru iphe, dụ nno.”
6 Iphe ono, ẹphe epfu nno bụru ọ́nyà opfu bẹ ẹphe gbabẹru iya g'ẹphe maru: ?
ọ dụru iphe, ẹphe e-gude nmata iya sụ l'o noo ọphu o mesweru. Jizọsu gbẹnu bya
etupfuru etupfuru bya egude mkpụshi-ẹka dekashịahaa iphe l'alị.
7 Ẹphe jịnyaa ya ajị; ọ gbalihu sụ phẹ: “Teke ọ dụru onye teke emeswee iphe-ẹji
g'unu ha l'ẹka-a g'onye ono vuwaruro ụzo wota mkpuma tụa nwanyị-a.”
8 O tupfutakwa ọzo gudekwa mkpụshi-ẹka deahaa iphe l'alị ọzo.
9 Ẹphe nụmachaepho iphe ono; ẹphe gẹshihuahaa nanụ nanụ; kẹle egomunggo
phẹ anmaa phẹ ikpe. No iya; ẹphe shiẹpho agẹshihu lẹ ndu bụ ọgerenya gbiriri jasụ
ọ bụwaru Jizọsu pfụ-pheru nwẹkiya yẹle nwanyị ono, pfụru iya l'atatiphu ono.
10 Jizọsu bya agbalihu sụ iya: “Nwanyị! ?Dẹnuhunu phẹ? ?Tọ dụhedunu onye
ọphu pfụru nma ngu ikpe ọbu?”
11 Nwanyị ono sụ iya: “Ọ tọ dụekwa Nnajịuphu.”
Jizọsu sụ iya: “?Bụchihunaa mbẹdua a-gbẹ nmaa ngu ikpe? Tụgbua lashịa. Ọ l'ọo
g'i ti mebẹkwa iphe-ẹji ọzo.”

Jizọsu bụ ìphóró kẹ ndu mgboko

12 Jizọsu byakwa eyeeru phẹ ọnu sụ phẹ: “Ọ kwa mbẹdua bụ ìphóró, dụru ndiphe.
Onye bụ onye tsoru mu nụ ta abyakwa eje ije l'ọchii; gbahaa ìphóró kẹ ndzụ bẹ
a-nọdu iya l'ẹhu.”
13 Ọo ya bụ; ndu Fárisii sụ iya: “Nta-a bẹ ọ gbẹ bụru gụbedua l'onwongu atụ ọnu
onwongu. Iphe ono, iipfu ono ta adụkwa ọphu bụkpoo ire-lanụ.”
14 Jizọsu sụ phẹ: “Mu -nọdu atụkpoonu ọnu onwomu; unu makwarụ l'iphe, mu
epfu bụkota ire-lanụ; kẹle mu maru ẹka mu shi; makwarụpho ẹka mu ala; obenu
l'unubẹdua ta amadụ ẹka mu shi; ẹbe unu amadụ ẹka mu ala.
15 Unubẹdua l'ekpe ikpe gẹ nemadzụ ekpeje. Mbẹdua ta adụdu onye mu ekpe ikpe.
16 Tẹmanu; ọ -bụkpooru nụ l'ọo gẹ mu kpee ikpe; bẹ ikpe nkemu bụkwa ikpe, pfụru
ọto; kẹle ọ tọ bụdu mbẹdua nwẹkinyi mu ekpe ikpe ọbu. Ọo mu lẹ Nna mu ono, bụ
iya ziru mu gẹ mu bya ono.
17 Tẹme e dekwaa ya phọ l'ẹkwo ekemu unu sụ l'ụmadzu labọ -nọdu agbawaa ekebe
l'iphe bẹ iphe ono bụnupho ọkpobe-opfu.

18 Mu atụ ọnu onwomu; tẹme Nna mu ono, bụ iya ziru mu gẹ mu bya ono nọdu
atụkwapho ọnu mu.”
19 Tọbudu iya bụ; ẹphe jịa ya sụ iya: “?Bụ awe bẹ Nna ngu ọbu nọ?”
Jizọsu sụ phẹ: “Unu ta amakwa mu; ọphu unu amakwa Nna mu. Ọ -bụ l'unu maru
mu mẹ unu amakwarụpho Nna mu.”
20 Opfu ono bẹ ọ nọ l'ẹka e dobeje okpoga, a tụkotaru Chileke pfushia g'ọ nọ l'eze-
ụlo Chileke ono ezi iphe. Ẹbe ọ dụdu onye byiru iya ẹka k'egude; kẹle o toko ọ gbadụ
iya l'anwụhu.

Jizọsu anma ọkwa ekwegekwe

21 Jizọsu sụkwa phẹ: “Mu a-la; unu achọo mu nta chọo imo; ọle unu taa chọ-vudu
mu. Unu evuru iphe-ẹji, unu meru l'ishi g'unu vu iya nwụshihu. Ẹka ọbu, mu a-la
ọbu bẹ unu ta ayịkwa bya.”
22 Ọ bụru iya bụ lẹ ndu kẹ Jiu asụ: “?Ọo-kabẹhunu gbua onwiya ọphu ọ sụru l'ẹka
ya a-la bẹ anyi ta ayịkwa bya?”
23 Ọ sụ phẹ: “Unubẹdua shi l'ụzo-alị; ọle mbẹdua shi l'ụzo-imeli. Unu bụ ndu kẹ
mgboko-a; obenu lẹ mbẹdua ta abụdu onye kẹ mgboko-a.
24 Mu sụru unu l'o noo iphe, meru g'o gude unu je evuru iphe-ẹji, unu meru l'ishi
g'unu vu iya nwụshihu; mbụ unu a-nọdukwa l'iphe-ẹji unu ono nwụshihu; gbahaa
l'unu byaru bya ekweta lẹ mu bụ onye ono, mu sụru lẹ mu bụ ono.”
25 Ẹphe jịa ya sụ iya: “?Bụ onye bẹ ị bụ?”
Jizọsu sụ phẹ: “Ọo onye ono, mu shi lẹ mbụ kataru unu lẹ mu bụ ono bẹ mu bụ.
26 O nwechaarụro iphe, mu e-pfu pfukuta unu; mẹkwapho igwerigwe iphe, mu e-
kpe unu ikpe iya; ọle onye ono, ziru mu nụ ono bụ onye ire-lanụ; tẹme ọ bụru iphe,
mu nụmaru iya l'ọnu bẹ mu arajẹ arara g'onyemonye nụma.”
27 Ẹbe ẹphe amadụ l'ọo Chileke, bụ Nna bẹ oopfu ama ẹka.
28 Ọo ya bụ Jizọsu sụ phẹ: “Unu -wolịẹpho Abụbu-Ndiphe; unu agbẹ teke ono maru
l'ọo mu bụ iya. Noo teke unu a-makwarụpho l'ọ tọ dụdu iphe, mu egudeje ike k'ẹka
mu mee; l'ọ bụepho iphe, Nna ziru mu bẹ mu anọduje epfu.
29 Tẹmanu onye ono, bụ iya ziru mu gẹ mu bya ono te ebuhakwaru mu ẹka. Ọ
pfụkwaru swiru mu eswiru; kẹle ọ bụepho iphe, dụ Nna mu ono ree l'obu bẹ mu
anọduje eme tekenteke.”
30 Igwerigwe ndu nụmaru teke Jizọsu epfu iphe ono kweta nkiya.

Ohu l'amadụ

31 Ọo ya bụ; Jizọsu sụ ndu Jiu ono, kwetawaru nkiya ono: “Unu -nọdu emejekpọwaa
gẹ mu epfu-a; bẹ unu bụakwaa ọkpobe ndu etsoje mu nụ.
32 Mbụ; unu amaru ọkpobe-opfu ono. Ọkpobe-opfu ono emee g'unu nweru
onwunu.”
33 Ẹphe sụ iya: “?G'anyi shi l'eri Ébirihamu-a-e? Ẹbe ọ bụdu l'ọ dụjeru onye gbajẹru
anyi ohu-a. ?Bụhunu ole bụ k'epfu sụ l'anyi e-nweru onwanyi?”
34 Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bụ onye eme iphe-ẹji
bụakwaa ohu iphe-ẹji.
35 Ohu te ebujeakwaruọ l'ibe nnajịuphu iya jasụ lẹ gbururu. Ọo nwa, a nwụru
anwụnwu l'unuphu anọdujewa iya rọ jeye lẹ gbururu.
36 Ọo ya bụ; teke Nwa ono meru unu g'unu nweru onwunu; unu enweru onwunu
ọkpobe enweru.
37 Mu makwarụ-a l'unu shi l'eri Ébirihamu; unu gbẹ emekwanụ g'unu gbua mu-a;
opfu l'unu te ekwedu g'opfu mu ree unu ire l'ẹhu.
38 Iphe, mu epfu opfu iya bụ iphe, mu gudewaa ẹnya mu hụma l'ẹka mu lẹ Nna nọ;
iphe, unubẹdua emekwanụ bụru iphe, unu nụmaru l'ọnu nna unu.”

39 Ẹphe sụ iya: “Ọ kwa Ébirihamu bụ Nna anyi.”
Jizọsu sụ phẹ: “Ọ -bụ l'unu bụ ụnwu Ébirihamu mẹ unu emenaa iphe, Ébirihamu meru.
40 Obenu lẹ nta-a bẹ unu achọ ụzo, unu e-shi gbua mu; mbụ mụbe onye pfuru unu
ire-lanụ, mu nụmaru Chileke l'ọnu. Ọ tọ bụkwa ẹgube iphe ono bẹ Ébirihamu meru.
41 Ọo iphe, nna unu meru bẹ unu eme.”
Ẹphe sụ iya: “E te vutakwaru anyịbedua l'ovuọba. Ọ kwa Nna lanụ bẹ anyi nweru,
bụ iya bụ Chileke.”
42 Jizọsu sụ phẹ: “Ọ -bụ l'ọo Chileke bụ Nna unu mẹ unu eyenaa mu obu; kẹle ọo
l'ẹka Chileke nọ bẹ mu shi gbẹshi byatashia. Mu ta anọnyaekwarupho bya egude ike
k'onwomu byatashia. Ọ kwa Chileke ziru mu gẹ mu bya.
43 ?Ọ nwụru ịnwu-agha bẹ iphe, mu epfu agbẹje sweru unu uswe lẹ nchị? Iphe,
meru iya nụ bụ l'unu te ekwedu l'unu a-nụma opfu mu.
44 Unu bụ ụnwu Obutuswe. Ọ bụru Obutuswe bụ nna unu. Iphe, dụ unu ree
l'obu bụru g'unu e-me mee iphe, dụ nna unu ono ree. E -shikpọo lẹ mbụlembu bẹ ọ
bụhawaa mgbugbụmadzu. Ẹka iya ta adụjeduru l'ire-lanụ; kẹle ọ tọ dụdu ire-lanụ
dụ iya l'ọnu. Ọ -dzụa ụka bẹ a mawaru l'ọo iphe, gbaru ẹgube onye ọ bụ bẹ oome;
noo l'ọ bụ onye ntuphu-ire bụru nnajị ụka l'onwiya.
45 Obenu lẹ mbẹdua epfuje ire-lanụ. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ẹbe unu
ekwetaduru nkemu.
46 ?Ọ dụkpooru onye a-gbẹshi pfua sụ l'ọwa-a iphe-ẹji, mu mejeru baa? Teke ọ
bụkwanu l'ọo ire-lanụ bẹ mu epfu; ?ọ nwụru ịnwu-agha bẹ unu te ekwekwanụ lẹ
nkemu bụ eviya?
47 Onye bụ-a Chileke bụ Nna iya anụmaje opfu Chileke. Iphe, meru iphe, unu ta
anụdu opfu Chileke bụ l'unu ta abụdu ụnwu Chileke.”

Jizọsu lẹ Ébirihamu

48 Ndu Jiu sụ iya: “?Ọ dụ ngu g'anyi te epfuduru ọkpobe-opfu mẹ anyi -sụ l'ị bụ
onye Saméríya; tẹme ọbvu nọdu eme ngu?”
49 Jizọsu sụ phẹ: “Ọ tọ dụkwa ọbvu, eme mu nụ. Ọ kwa Nna mu bẹ mu akwabẹ
ùbvù; unu gbẹ agbarwụ mu agbarwụ;
50 ẹbe ọ bụ lẹ mu eme g'a jaa mu ajaja. Ọ dụru onye lanụ, adzọ g'a jaję mu ajaja;
ọ bụru onye ono e-kpe ikpe.
51 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bụkpoo onye eme iphe, mu epfu-a ta
abyakwa anwụhu anwụhu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.”
52 Ndu Jiu sụ iya: “Ịhee! Nta-a bẹ anyi makpọwaru l'ọo ọbvu eme ngu eviya. Lẹ-
a; Ébirihamu kakpọkwaru nka nta ka imo; mechaa bya anwụhule-a. Iphe, bụ ndu
mpfuchiru Chileke nwụhukotakwapho; ọ bụru iya bẹ ị sụru anyi l'onye bụ onye eme
iphe, i pfuru ta ayịdu nwụhu anwụhu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
53 Tọo ?iime g'ị sụ l'ị ka nna anyi Ébirihamu shii, mechaarụ nwụhuela-a? Tẹme
ndu mpfuchiru Chileke nwụshihukotakwapho. ?Bụ onye bẹ iitukpọ l'ị bụ?”
54 Jizọsu sụ phẹ: “Ọ -bụ l'ọo gẹ mu jaahaa onwomu ajaja mẹ nkemu ta adụkwa
iphe, o gege abụru. Ọo Nna mu ono, unu sụru l'ọo Chileke unu ono aja mu ajaja.
55 Obenu l'unu teke amadụru iya; mbẹdua makwanụru iya. Ọ -bụ lẹ mu sụru lẹ
mu ta amadụ iya m'ọ bụru ụka bẹ mu adzụ g'unubẹdua adzụje-a. Ọle mu maru iya
bya emeje iphe, o pfuru.
56 Nna unu, bụ Ébirihamu bẹ ẹhu tsọru ụtso l'oo-gude ẹnya iya hụma mbọku, mu
a-bya. Ọ hụma iya; o tee ẹswa.”
57 Tọbudu iya bụ; ndu Jiu sụ iya: “?G'i tikị nọdu ụkporo apha labọ l'apha iri-a bẹ ị
gbẹ hụmawanu Ébirihamu?”

58 Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; a byakwaru anwụ Ébirihamu;
mu nọduhawaa.”
59 Tọbudu iya bụ; ẹphe kwakọahaa mkpuma g'ẹphe tụa ya. O domia onwiya;
lụfushia l'eze-ụlo Chileke ono.

9

Jizọsu emeta nwoke,
a byaru anwụ ọ nọdu atsụwaa ishi

1 Jizọsu nọdu aghata aghata; ọ hụma nwoke lanụ, a byaru anwụ ọ nọdu atsụwaa
ishi.
2 Noo ya; ndu etsoje Jizọsu jịa Jizọsu sụ iya: “?Bụkpohuna onye ole mesweru? ?
Bụ nwoke-a meru iphe-ẹji; tọo ndu nwụru iya nụ, meru g'o gude a bya l'anwụ iya; ọ
nọdu atsụwaa ishi?”
3 Jizọsu sụ phẹ: “Ọ tọ bụkwa lẹ nwoke-a mesweru; ọzoo l'ọo ndu nwụru iya nụ
mesweru meru g'o gude; ọ nọdu atsụ ishi. Ọ kwa iphe, kparụ iya nụ bụ; g'e shichia
l'ẹhu iya goshi g'ike kẹ Chileke erebe ire.
4 Anyi jefụtajekwa ozi onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono teke ìphóró dụkwadu.
Noo le nchi ejihuwaa teke adụedu onye adụ ike eje ozi.
5 Nta-a, mu nọkwadu lẹ mgboko-a bụkwa mbẹdua bụ ìphóró kẹ ndu mgboko-a.”
6 O pfuchaẹpho iphe ono bya agbụshi ọnu-mini l'alị bya egude ọnu-mini ono gwọ-
phube ẹpuchi meta tee nwoke ono l'ẹnya;
7 sụ iya: “Tụgbua je aswaa iphu l'okpuru Sayilowamu,” bụ iya bụ okpuru, aza “onye
e ziru ozi.” Tọbudu iya bụ; ọ tụgbua je aswaa iphu l'okpuru ono. Ọ lwaphutashia
azụ; ọ nọdu aphụwaa ụzo.
8 Ndu obutobu ono mẹ ndu shi ahụmajewa iya nụ ẹka ọorwo arwọ jịahaa: “?Tọ
bụna-a nwoke-a, anọduje arwọ arwọ-a baa?”
9 Ndu asụ l'ọ kwa iya-a; ndu asụ l'ọ tọ bụkwa iya; l'ọ kwa onye yeru iya nụ. Nwoke
ono sụ: “Ọ kwa mu-a-o.”
10 Ẹphe jịa ya: “?Dẹnu g'e meru ị phụaharu ụzo?”
11 Ọ sụ phẹ: “Ọ kwa nwoke ono, eekuje Jizọsu ono gwọ-phuberu ẹpuchi meta tee
mu l'ẹnya labọ; bya asụ mu gẹ mu tụgbua je aswaa iphu lẹ Sayilowamu; mu tụgbua
je aswaa iphu; mu wata aphụ ụzo.”
12 Ẹphe jịa ya sụ iya: “?Bụ awe bẹ onye ọbu nọ?”
Ọ sụ phẹ lẹ ya ta amakwa.

Ndu Fárisii ajị onye ono, shi atsụ ishi ono ajị

13 Noo ya; ẹphe duta nwoke ono, shi atsụ ishi ono jepfu ndu Fárisii.
14 Mbọku ono, Jizọsu gwọ-phuberu ẹpuchi tee nwoke ono l'ẹnya ọ phụahaa ụzo
ono bụ eswe-atụta-unme.
15 Ndu Fárisii bya ajịkwaa nwoke ono ọzo sụ iya g'ọ kọkpoo g'o shiru phụahaa ụzo.
Ọ sụ phẹ: “O metaru ẹpuchi tee mu l'ẹnya labọ; mu je aswaa iphu; mu phụahaa ụzo.”
16 Ndu Fárisii ono harụ sụ: “Nwoke ono te eshikwa l'ẹka Chileke; ọ -bụru 'abụ ?
dẹnu g'o gude ọphu o dobejedu nsọ, dụ l'eswe-atụta-unme?”
Ndu ọphu asụ: “?Dẹnukwanu g'onye eme iphe-ẹji e-me emekọta iphe-ọhumalenya,
dụgbaa ẹgube ono.” Ẹphe bọo onwophẹ ẹbo.
17 A nọnyakwaa; ndu Fárisii ono jịkwaa nwoke ono ọzo sụ iya: “?Dẹnukpohuna
ọnu, gụbedua yeru lẹ kẹ nwoke ono; eshi ọphu ọ bụ iya meru; ị phụahaa ụzo.” Ọ sụ
phẹ: “Ọo onye mpfuchiru Chileke bẹ ọ bụ.”
18 Ọphu ndu Jiu ono ekwetakwanụru lẹ nwoke ono shi atsụhawaa ishi; l'ọo teke
ono bẹ e meru iya; ọ phụahaa ụzo ono; jasụru ẹphe je ekua ndu nwụru nwoke ono;

19 bya ajịa phẹ sụ phẹ: “?Bụ onye ọwa-a bụ nwa unu, unu sụru l'a byaru anwụ ọ
nọdu atsụwaa ishi-a? ?Dẹnu g'e meru ọ nọdu aphụwaa ụzo nta-a?”
20 Ndu nwụru nwoke ono sụ: “Iphe, anyi makaharụ bụ l'ọ bụ nwa anyi. Iphe ọzo
bụru l'o shi l'ẹpho ne iya tsụta ishi.
21 G'e shiru mee ọ phụahaa ụzo nta-a bẹ anyi amaẹkwa. Ẹbe anyi amakwa onye
meru; ọ phụahaa ụzo. Ọ kwa g'unu jịa ya g'o pfua l'ọnu onwiya; eshinu ọgerenya
iya dụwaa shii.”
22 Iphe, ndu nwụru nwoke ono gude pfua nno bụ l'ẹphe atsụ ndu Jiu ebvu; kẹle ndu
Jiu chịhawaru iya sụ l'ọ -dụru onye gudebaa ọnu iya pfua l'edzudzu-ọha l'ọo Jizọsu
bụ Kéreshi ọbu; ẹphe akpọ-chia onye ọbu mkpọ-chi sụ g'ọ tọ batabahẹ l'ụlo-ndzukọ
phẹ.
23 Noo g'o gude ndu nwụru iya nụ sụ: “Unu jịa ya; ọgerenya iya dụwaa shii.”
24 Ọo ya bụ; ẹphe byakwa ekua nwoke ono, shi atsụ ishi ono k'ugbo ẹbo sụ
iya: “Kwabẹ Chileke nwẹkiya ùbvù; pfuaru anyi ire-lanụ; l'anyịbedua l'onwanyi
maakwaru lẹ nwoke ono bụ onye iphe-ẹji.”
25 Nwoke ono sụ phẹ: “Mu ta amakwa ?ọ bụ onye iphe-ẹji-o tọo tọ bụdu iya. Ọphu
mu gude ẹka bụ lẹ mu shi atsụ ishi; ọle nta-a bẹ mu aphụwaa ụzo.”
26 Ẹphe jịa ya sụ iya: “?Dẹnu g'ọ nwụru unu l'iya? ?Dẹnukpoo g'o gude mee ngu; ị
phụahaa ụzo ọbu?”
27 Ọ sụ phẹ: “Ọ kwa-a iphe lanụ-a, mu pfuhawaru unu-a; ẹbe unu angabẹduru iya
nchị-a. ?Ọ nwụru ịnwu-agha bẹ unu eme g'unu nụma iya ọzo? Tọo ?ọ dụfua unu
g'unu bụru ndu etsoje iya nụ?”
28 Ẹphe phuahaa ya iphu sụ iya: “Ọ kwa gụbedua bụ onye etsoje iya nụ! Anyịbedua
bụkwa ẹka kẹ Mósisu bẹ anyi etso!
29 Ọ bụru Mósisu bẹ anyi maru lẹ Chileke pfuru opfu nụ. Ọ -bụru onye ọwa-a bẹ
anyi ta amakwa ẹka o shi.”
30 Nwoke ono, shi atsụ ishi ono bua ntụmatu sụ: “Ha-oo! Ọwa-a dụkwa mu nụ
biribiri! Unu ta amadụ ẹka o shi; ọle o mekwanụru; mu saa ẹnya labọ gude aphụ
ụzo.
31 Iphe, doru ẹnya bụ lẹ Chileke ta angajẹduru ndu iphe-ẹji nchị; o bekwanụ l'onye
abajẹru Chileke ẹja bya emeje iphe, dụ Chileke ree l'obu bẹ ọongajeru nchị.
32 Eshinu mgboko dụ bẹ ọ tọko dụ-swekwaa onye nụmajeru l'ọ dụru onye mejeru
onye shi l'ẹpho tsụta ishi; ọ phụahaa ụzo.
33 Ọ -bụ lẹ nwoke-a te shi l'ẹka Chileke bya; mẹ ọ tọ dụkwa iphe, o gege adụ ike
mee.”
34 Ẹphe vụpyabe iya sụ: “?Ịibya anyi ezi iphe! Gụbe onye ngụpyaberu eme iphe-ẹji
l'ẹra?” Ẹphe chịfu iya.

Atsụ ishi kẹ ndu Fárisii

35 Jizọsu nụma l'ẹphe chịfuwaru nwoke ono bya eje achọ-vu iya sụ iya: “?I kwetarụ
l'ịi-nọdu l'ẹka Abụbu-Ndiphe?”
36 Ọ sụ Jizọsu: “Jiko kanụru mu onye ọ bụ gẹ mu ekweta nkiya.”
37 Jizọsu sụ iya: “Ị gbẹ gudewaa ẹnya ngu hụmawaa onye ọbu. Mbụ l'ọo ya epfu
eyeru ngu nta-a.”
38 Nwoke ono sụ: “Nnajịuphu! Mu kwetawaru!” Ọ bya adaa kpurumu l'alị baarụ
iya ẹja.
39 Jizọsu sụ iya: “Iphe, mu zọberu bya lẹ mgboko-a bụ gẹ mu kpee ikpe; k'ọphu
ndu atsụ ishi a-phụahaa ụzo; ndu aphụ ụzo a-tsụahaa ishi.”
40 Ndu Fárisii, harụ nọ-kube iya nụ nụma iphe ono; ẹphe sụ iya: “?Iipfu
l'anyịbedua atsụfua ishi tọo gụnu?”

41 Jizọsu sụ phẹ: “Ọ -bụ l'ọo iphe unu atsụ ishi; mẹ ọ tọ dụkwa iphe-ẹji gege adụ unu l'ẹhu. Obenu lẹ nta-a, unu sụru l'unu aphụ ụzo-a bẹ unu vukwaphọ iphe-ẹji unu l'ishi g'unu vu iya.”

10

Onye eche atụru

1 Jizọsu sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye eshidu l'ọguzo bahụ l'ẹka aachịbaje atụru; ọ gbẹ shia ibiya ọzo nyiba iya enyiba; onye ono bụkwa iphuru bụru onye ana nfụ.
2 Ọo onye shiru ọguzo bahụ l'ẹka aachịbaje atụru bụ onye eche atụru ono.
3 Ọ bụru onye ono bẹ onye eche ọguzo ẹka aachịbaje atụru agụhajeru ụzo; ọ bụru onye eche atụru ono bẹ atụru ono anụmaje olu iya; l'ọ bya ekua ọphu bụ atụru nkiya l'ẹpha l'ẹpha; duta phẹ lụfushia.
4 Teke ọ chịfutagbuchaerupho atụru nkiya; l'o vuta ụzo; atụru iya ono awụ etso iya; kẹle ẹphe mawaru olu iya.
5 Ẹphe tee kwekwa etsoru onye shi uswe. Ọ kwa ọso bẹ ẹphe a-gbẹ agbaru onye ọbu; kẹle ẹphe ta amadụ olu ndu shi uswe.”
6 Noo ẹtu, Jizọsu nmarụ phẹ; obenu l'iphe, o pfuru phẹ te edoduru phẹ ẹnya.

Jizọsu bụ onye obu-ọma, eche atụru

7 Tọbudu iya bụ; Jizọsu sụkwa phẹ ọzo: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọo mbẹdua bụ ọguzo ẹka aachịbaje atụru.
8 Iphe, bụ ndu vu mu ụzo bya bụkota iphuru; bụru ndu ana nfụ; ọle atụru ono te eyeduru ọnu yeru phẹ.
9 Ọ kwa mbẹdua bụ ọguzo ono. Onye shiru iya nụ bata bẹ aa-dzọtakwa. Onye ono e-shi iya bata; shikwa iya phọ lụfu; hụma ẹka ọo-ta nri g'atụru ahụmaje-a.
10 Iphe, iphuru abyaję ememe kpẹekpu bụ g'o zita iphe; waa g'o gbua atụru; ọzoo gẹ ya mee g'iphemiphe laa l'iswi. Obenu l'iphe, mbẹdua l'onwomu byadoru bụ g'ẹphe enweru ndzụ; nweru k'etsutsu iya.”
11 “Ọ kwa mbẹdua bụ onye obu-ọma ọbu, eche atụru. Onye obu-ọma, eche atụru atụje ishi ndzụ iya gude see iswi atụru iya.
12 Onye e butaru ebuta; a-parụ atụru ono haa gbalaa mẹ ọ -hụma l'agụ abya; kẹle ọ tọ bụdu iya echeje atụru ono; tẹme ẹbe ọ bụdu iya nwe iya. Ọo ya bụ; agụ ono abapfuta atụru ono bya achịkaa phẹ.
13 Onye ono, e butaru ebuta ono agbalaję; kẹle ọ maru l'ọo ebuta bẹ e butaru iya; ẹbe ọ dụdu iphe, ọ gụberu atụru ono.
14 Sụ-a; ọ kwa mbẹdua bụ onye obu-ọma ọbu, eche atụru ọbu. Mu maru ndu ọphu bụ atụru mu; ndu ọphu bụ nkemu maru mu.
15 Nokwaphọ gẹ Nna mu maru mu; mu maru Nna mu. Mbẹdua atụje ishi ndzụ mu gude see iswi atụru mu.
16 Mu nwekwarụpho ikpoto atụru ọzo, ayịdu lẹ ndu ọwa-a. Mu jefụtajekwa je achịtafua phẹ dobe; ẹphe atụko anụ olu mu. Ọo ya bụ; ẹphe atụko nmagba bụru igwe atụru lanụ; nweru onye lanụ, eche phẹ nụ.
17 “Iphe, meru g'o gude Nna mu yee mu obu bụ lẹ mu tụru ishi ndzụ mu; k'ọphu mu a-nataphu iya azụ.
18 Ọ tọ dụkwa onye bụ iya natarụ mu ndzụ mu ono. Ọ kwa mbẹdua tụru obu mu onyo tụa ishi ndzụ mu ọbu. Ọo mbẹdua bẹ ọ dụ l'ẹka. Mu -sụ lẹ mu a-tụ iya; mu atụa ya. Mu -sụ lẹ mu a-nataphu iya azụ; mu anataphu iya azụ. Noo iphe, Nna mu ziru mu gẹ mu mee bụ ono.”
19 Ndu Jiu gudekwaphọ k'opfu ono, Jizọsu pfuru ono bọo onwophẹ ẹbo ọzo.

20 Ẹphe dụ igwerigwe sụ: “Ọ kwa ọbvu bu nwoke-a l'ẹhu; tẹme ọbvu nọdu emekwa
iya phọ. ?Dẹnu g'o gude unu je angabẹ nchị l'iphe, oopfu?”
21 Ndu ọphu asụkwanu: “Opfu ọwa-a, oopfushi-a ta abụkwa opfu onye ọbvu eme.
?Unu hụmajeru ẹka ọbvu dụru ike mee onye atsụ ishi; ọ wata aphụ ụzo?”

Ndu Jiu ajịka Jizọsu

22 O rwua teke aabọ iphe lẹ Jierúsalẹmu, bụ iya bụ ọbo-iphe, eegudeje anyata teke
ono, a kpụ-ghechaaru eze-ụlo Chileke bya eworu iya ye iya l'ẹka ono. Teke ono bụru
l'udzumini.
23 Jizọsu nọdu ejephe l'ime eze-ụlo Chileke ono l'ọma Ọnuzo-Sólomọnu.
24 No iya; ndu Jiu bya adọ-phee ya mgburugburu sụ iya: “?Bụkpohunaa a -nọ-beru
ịnoberuagha tẹme l'i mee g'unme rwua anyi ọhu-ẹpho? Ọ -bụru ngu bụ Kéreshi
ọbu; pfukahụnuru anyi.”
25 Jizọsu sụ phẹ: “Mu pfuhaakwaru iya unu; unu jịka ekweta. Iphe, bụ ozi ono, mu
eje ono, bụ ozi, Nna mu ziru mu gẹ mu jee ono bụkota iphe, agbaru mu ekebe;
26 obenu l'unu te kwetakwarụpho; kẹle unu ta ayịdu lẹ ndu ọphu bụ atụru nkemu.
27 Sụ-a; atụru nkemu anụgbakwaa olu mu; mu maru phẹ; ẹphe nọdu awụje etso
mu.
28 Iphe, mu anụje phẹ bụ ndzụ ojejoje; ẹbe ẹphe ayịdu laa l'iswi; ẹbe ọ dụkwapho
onye byaru anafụ phẹ l'ẹka mu.
29 Ọo Nna mu, bụ iya yeru phẹ l'ẹka mu bụ onye kakọta shii; ẹbe ọ dụdu onye adụ
ike anafụ phẹ l'ẹka Nna mu ono.
30 Mbẹdua mu lẹ Nna mu bụkwa nanụ.”
31 No iya; ndu Jiu kwakọkwaa mkpuma k'ugbo ẹbo g'ẹphe tugbua ya.
32 Jizọsu sụ phẹ: “Mu goshiakwaru unu igwerigwe ẹguru ozi, shi Nna mu l'ẹka. ?
Bụkpohunaa ole l'iphe ono, mu meshiru ono bẹ unu zọberu eme g'unu gude mkpuma
tugbua mu?”
33 Ndu Jiu ono sụ iya: “Ọ tọ bụkwa k'ẹguru ozi ngu bẹ anyi gude eme g'anyi gude
mkpuma tugbua ngu. Ọ kwa l'iipfurwushi ẹpha Chileke. Noo kẹle ọo gụbe nemadzụ
mmanụ woru onwongu mebe Chileke.”
34 Jizọsu jịa phẹ sụ phẹ: “?Te denuru iya-a l'ẹkwo ekemu unu sụ lẹ Chileke sụru
l'unu bụgbaa chi l'ẹhu l'ẹhu.
35 A makwarụ-a l'iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke te enwedu echikpọhu. Ọ -bụru
lẹ Chileke kuru ndu ono, o yeru opfu iya l'ẹka ono chi l'ẹhu l'ẹhu;
36 ?ọ nwụru ịnwu-agha bẹ unu sụru l'ọo epfurwushi bẹ mu epfurwushi ẹpha
Chileke; opfu lẹ mu sụru l'ọo mbẹdua bụ Nwa Chileke ọbu? Mbụ-a; ọ kwa Chileke
ono họtaru mu; bya ezia mu gẹ mu bya lẹ mgboko.
37 Ọ -bụru l'iphe-a, mu emegbaa te eshidu l'ẹka Nna mu; unu te ejekwarọ ekweta
nkemu.
38 Teke ọ bụkwanu l'ọ bụ-a iphe, shi l'ẹka Nna mu bẹ mu emegbaa; unu kwetakpọnu
l'iphemiphe ono, mu eme ono shi l'ẹka Nna mu; m'ọ betarụro ọphu unu ekwetadu
kẹ mbẹdua. Unu -kweta; ọo ya bụ l'o doo unu ẹnya; tẹme unu amakwarụpho lẹ Nna
mu nọ mu l'ime; mu nọdu Nna mu ono l'ime.”
39 Ẹphe wụ-lihukwa ọzo g'ẹphe gude iya; ọ nyịkofu gbala.
40 Ọ tụgbukwaa ọzo je adabua Jióḍanu lụfu azụ iya ọphuu jerwua ẹka ono, Jiọnu
shi anọduje emeshi baputizimu lẹ mbụ phọ je anọdu l'ẹka ono.
41 A dụ igwerigwe wụ-pfuta iya. Ẹphe nọdu epfu sụ: “Ọ tọ dụkwa iphe-
ọhumalenya, Jiọnu meru; ọle iphe, bụkpoo iphe Jiọnu pfuru k'ẹhu nwoke-a
bụkotakwa ọkpobe-opfu.”
42 A dụkpoo igwerigwe kweta kẹ Jizọsu l'ẹka ono.

11

Ọnwu Lazarọsu

1 Noo ya; ọ dụru nwoke lanụ, aza Lazarọsu, bụ onye Betani; iphe nọdu eme iya.
Betani bụ mkpụkpu, Meri yẹle nwune iya kẹ nwanyị, bụ Mata bu.
2 Meri ono bụ nwanyị ono, mecharu wota manụ, eshi mkpọ bya etee Nnajịuphu
l'ọkpa labọ; gude ẹgbushi iya huchaa ya ya-a. Ọ bụru nwune iya kẹ nwoke bụ
Lazarọsu ono, bẹ iphe eme ọbu.
3 Tọbudu iya bụ; unwune iya kẹ nwanyị phẹ zia ozi g'e zia Jizọsu l'ọ̀nyà iya-a, o
yeru obu-a bẹ iphe-ememe zụpyabekwaru.
4 Jizọsu nụmae ya phọ bya asụ: "Ẹhu ono te emekwa iya k'anwụhu. Ọ kwa iphe,
ee-gude kwabẹ Chileke ùbvù; bya egudekwa iya phọ jaa Nwa Chileke ajaja."
5 Jizọsu yekpọoru Mata obu; mẹ nwune iya kẹ nwanyị; mẹ Lazarọsu.
6 Noo ya; Jizọsu nụmachaepho l'iphe-ememe zụpyaberu Lazarọsu; ọ kpọo ụpfu
nọfua abalị labọ l'ẹka ono, ọ nọ ono.
7 E mechaa; ọ sụ ndu etsoje iya nụ: "Unu g'anyi laphu azụ lẹ Jiudiya."
8 Ndu etsoje iya nụ sụ iya: "?Ọ kwa l'ọ bụ-a mgboru nta-a bẹ ndu Jiu shi eme g'ẹphe
tugbua ngu lẹ mkpuma-a? Ọ bụru iya bẹ ị sụru l'ịi-laphu azụ l'ẹka ono ọzobaa."
9 Jizọsu sụ phẹ: "?Tọbudu awa iri l'ẹbo dụ l'eswe ujiku ophu? Onye eje iphe l'eswe
te evukotajẹkwa iphe daa; kẹle onye ono gude ìphóró kẹ mgboko-a ahụma ụzo.
10 Obenu l'onye eje ije l'ẹnyashi evukotajẹ iphe daa opfu l'ìphóró ono ta adụdu iya
l'ẹhu."
11 O pfughechaẹpho iphe ono; ọ sụ phẹ: "Ọ̀nyà anyi, bụ Lazarọsu bẹ mgbẹnya
tụakwaru; ọle mu e-jekwa ekutee ya lẹ mgbẹnya ọbu."
12 Ndu etsoje iya nụ sụ iya: "Nnajịuphu! Ọ -nọdu ekuwaa mgbẹnya bẹ ọ bụanaa
ya ewekọrohu."
13 Kẹle ndu etsoje iya nụ gbẹ dobesụ l'ọo mgbẹnya mmanụ bẹ ọ sụru l'ooku. Ẹphe
ta amadụ l'iphe, Jizọsu epfu bụ l'ọ nwụhuwaru anwụhu.
14 Tọbudu iya bụ; Jizọsu pfuaru phẹ iya hoo haa sụ phẹ: "Lazarọsu
nwụhuakwaru."
15 "Tẹme ọ bụkwaruro l'iswi ẹhu unu bẹ ẹhu gude atsọ mu ụtso lẹ mu ta anọdu
l'ẹka ono. Ọo iphe ono e-me g'unu kweta. Ọle ọ bụ; unu gbalihu g'anyi jepfu iya."
16 Tọmosu, bụ onye eekuje "Ejima" sụ ndu g'ẹphe tụkoru etsoje Jizọsu: "Unu g'anyi
tsofukwaaruphọ Nnajịuphu; k'ọphu anyi l'iya a-nwụhukota l'ẹka lanụ."

Jizọsu l'onwiya bụ eteta l'ọnwu bụru ndzụ

17 Tọbudu iya bụ; Jizọsu byaẹpho; ọ hụma lẹ Lazarọsu bẹ a gbẹ liwanụ ọ nọwanu
ujiku ẹno l'ilu.
18 Betani nọkwaa ntse lẹ Jierúsalẹmu. Ọ bụa; a -gbẹ lẹ manyịru labọ mẹ e -shi lẹ
Jierúsalẹmu.
19 Noo g'o shitaru; ndu Jiu dụ igwerigwe wụru byapfuta Mata yẹle Meri; byaru phẹ
akpọru iphu kẹ nwune phẹ ono, nwụhuru nụ ono.
20 No iya; Mata nụmaepho lẹ Jizọsu abya; ọ gba iya ndzuta. Meri gwọdoshihuro
l'ụlo.
21 Mata sụ Jizọsu: "Nnajịuphu; ọ -bụ l'ị nọ l'ẹka-a mẹ nwune mu nwoke ono tege
anwụhukwa.
22 Ọle nta-a bẹ mu makwarụ-a l'iphe, bụkpoo iphe, ị sụru Chileke g'ọ nụ ngu bẹ
ọo-nụ ngu."
23 Jizọsu sụ iya: "Nwune ngu nwoke e-tetakwa-a ọzo nọdu ndzụ."
24 Mata sụ iya: "Mu makwarụ-a l'oo-teta ọzo dzụru ndzụ mbọku ikpazụ teke
nemadzụ l'ophu e-shi l'ọnwu teta bya anọduchaa ndzụ."

25 Jizọsu sụ iya: “Ọ kwa mbẹdua bụ eshi l'ọnwu teta bya abụru ndzụ. Mbụ l'iphe,
bụ onye kwetarụ nkemu a-nọdu ndzụ o betakpọoru ọ nwụhu anwụhu.
26 Tẹmanu; iphe, bụ onye nọ ndzụ bya ekweta nkemu taa byadu anwụhu anwụhu
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. ?I kwetarụ opfu mu ono; tọo ti kwetadụru?”
27 Mata sụ iya: “Ee; Nnajịuphu. Mu kwekwaru-a l'ọo ngu bụ Kéreshi ọbu, bụ Nwa
Chileke, bụ iya bụ onye ọbu, a-bya lẹ mgboko.”

Ẹnya-mini ghakashịhuru Jizọsu l'ẹnya

28 Mata pfuchaa nno bya alaa je ekuchi nwune iya Meri ekuchi; tọ nwẹhu pfuaru
iya sụ iya: “O-zì-iphe nọkwa l'ẹka-a; mbụ l'ookukwa ngu oku.”
29 Anụma, Meri anụma iya; o zilihu gbapfushia Jizọsu.
30 Teke ono bẹ Jizọsu teke abatakpọkwanu l'ime mkpụkpu ono. Ọ nọkwaduro lẹ
mgbadagba phọ, Mata jepfuru iya phọ.
31 Ndu Jiu ono, ẹphe lẹ Meri nọ l'ụlo; ẹphe nọdu adụ iya obu ono wụfuta wụ-tsoru
iya g'ẹphe hụmaru g'ọ gbalihuru kwofu etezi. Ẹphe gbẹ dobesu l'ooje l'ilu eje ara
ẹkwa l'ẹka ono.
32 Noo ya; Meri byarwutaẹpho l'ẹka Jizọsu nọ; bya ahụmae ya phọ; ọ daa kpurumu
l'agụga ọkpa iya sụ iya: “Nnajịuphu! Ọ -bụ l'ị nọhawaa l'ẹka-a mẹ nwune mu nwoke-
a tege anwụhukwa.”
33 Jizọsu hụmaepho Meri g'ọora ẹkwa mẹ gẹ ndu Jiu, ẹphe lẹ Meri ono swị tụkoru
ara ẹkwa; ẹhu ghuahaa ya eghu; tẹme o rwuhukwa iya phọ l'ẹhu.
34 Ọ sụ phẹ: “?Bụ l'awe bẹ unu liru iya?”
Ẹphe sụ iya: “Nnajịuphu; bya bya ahụma ẹka ọbu.”
35 Ẹnya-mini ghakashịhu Jizọsu.
36 Ndu Jiu sụ: “Owiwo-e! Unu lewarọ g'o yeberu Lazarọsu obu-o!”
37 Ọ dụru ndu ọphu harụ sụ: “?Ọ dụ ngu gẹ nwoke-a, meru onye atsụ ishi; ọ
phụahaa ụzo-a tege adụdu ike mee gẹ Lazarọsu ta anwụhushi tọo?”

Jizọsu eme gẹ Lazarọsu shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ

38 Anwụhu Lazarọsu ono ghuahaa Jizọsu eghu ọzo; ọ tụgbua jeshia l'ilu ẹka ono,
e liru iya ono. Ilu ono bụ ọgba, e gudekwaphọ eze mkpuma swichia ọnu iya.
39 Jizọsu sụ phẹ: “Unu swifu eze mkpuma ono.”
Noo ya; Mata, bụ iya bụ onye ọ bụ nwune iya nwụhuru ọbu sụ iya: “Nnajịuphu!
Nta-a bẹ ọogbekwanu eshiwaa ishi. Ntanụ-a kweakwaa ya abalị ẹno, e liru iya.”
40 Jizọsu sụ iya: “?Mu ta asụhaadaru ngu l'i -kweta l'i gude ẹnya ngu hụma ọdu-
biribiri Chileke.”
41 Tọbudu iya bụ; ẹphe bya eswifu mkpuma ono. Jizọsu bya apalia ẹnya imeli sụ:
“Nna! Mu ekele ngu ekele; l'ị nụmaru olu mu.
42 Mu makwarụ-a l'ọ tọ dụdu teke ị tịi nụmajedu olu mu. Obenu l'ọo iswi ẹhu
ndu-a, pfụ-kube ẹka-a bẹ mu gude epfu ọwa g'ẹphe ekweta l'ọo ngu ziru mu gẹ mu
bya.”
43 O pfuchaẹpho nno bya arashia ya ike sụ: “Lazarọsu! Lụfuta!”
44 Nwoke ono, nwụhuru anwụhu ono fụta yẹle ẹkwa ọchaa ono, e gude phuchia
ya ẹka mẹ ọkpa; mẹ ẹkwa odzu ọphu e gude phuchia ya iphu. Jizọsu sụ phẹ: “Unu
tọshichaa ya iphe ono g'ọ tụgbua.”

Ndu-ishi achị idzu egbu Jizọsu
(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Igwerigwe ndu Jiu ono, wutsoru Meri ono gude ẹnya phẹ hụma iphe ono, Jizọsu
meru ono; bya ekweta nkiya.
46 Obenu l'ọ dụru ndu ọphu jepfulẹrua ndu Fárisii je akọoru phẹ iphe, Jizọsu meru.

47 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Fárisii bya akpakọo ọgbo-ikpe, ẹphe
l'ẹphe ekpeje ikpe sụ: "?Anyi e-mekpọo iphe-a ime-agha? Nwoke-a emeshinụkakwa
igwerigwe iphe-ọhumalenya.
48 Teke anyi harụ iya g'o mee iphe-a, oome-a bẹ onyemonye a-tụkokwa kweta nkiya;
ndu Romu a-byakwa atụko eze-ụlo anyi-a mẹ ndu ndu-anyi l'ophu lwụa rengurengu."
49 Obenu l'onye lanụ l'ime phẹ, ẹpha iya bụ Kayafasu, bụ iya bụ onye-ishi ndu-ishi
uke Chileke k'apha ono sụru phẹ: "Unu ta amakwa iphe ilile.
50 ?Unu ta amadụ l'ọ karụ anyi ree g'onye lanụ nwụhu-chiru ndu Jiu l'ophu; eme
l'onye lanụ nọ ndzụ; ọha l'ophu tụko bụru mkpurupyata."
51 Iphe ono, o pfuru ono ta abụkwa ike k'onwiya bẹ o gude pfua ya. Obenu l'eshi
ọphu ọ bụ iya bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono bẹ ọ hụmaru lẹ Jizọsu
e-mechaa nwụhu-chiru ọha l'ophu.
52 Ọ tọ bụkwa-a ọha ono nwẹkiya bẹ ọo-nwụhu-chiru. Ọ kwa g'ooshi nno chịkobe
ụnwu Chileke ono, gbakashịhuru dzuru mgboko ono g'ẹphe bụru nanụ.
53 Ọo ya bụ; ndu-ishi ndu Jiu shi eshi mbọku ono chịahaa idzu g'ẹphe e-me megbua
Jizọsu.
54 Ọ bụnuru iya bụ lẹ Jizọsu akpabuhu l'edzudzu-ọha l'echi ndu Jiu. Ọ gbẹshi l'ẹka
ono jeshia alị, nọ-kube echiẹgu bya alaa lẹ mkpụkpu, nọ l'ẹka ono, eekuje Ifuremu.
Ọ laa ẹka ono je anọdu yẹle ndu etsoje iya nụ.
55 Teke ono bẹ ọbo Ojeghata ndu Jiu rwukpọwaru ntse. A dụ igwerigwe shigbaa l'alị
ndu Jiu eje Jierúsalẹmu g'ẹphe je emee nsọ aswafụ onwophẹ ntụrwu; tẹme l'oorwua
l'ọbo-iphe ono.
56 Ẹphe tụko elephe ẹnya Jizọsu. Ẹphe dzukọepho l'eze-ụlo Chileke; ẹphe nọdu
ajịjegbaa nwibe phẹ sụ: "?Dẹnukpoo g'unubẹdua arị iya? ?Ọ dụ unu g'ọ tọo byadu
ọbo-iphe-a tọo?"
57 Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Fárisii tubuhawaru sụ l'ọ -bụru l'ọ dụru onye maru
ẹka ọ nọ; g'onye ọbu mee g'ẹphe maru k'ọphu ẹphe e-je egude iya.

12

Aawụ Jizọsu manụ,
eshi mkpọ lẹ Betani
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 O ghuduẹpho abalị ishii tẹme l'a bahụ l'ọbo Ojeghata ono; Jizọsu tụgbua jeshia
Betani. Betani bụ mkpụkpu, Lazarọsu bu, bụ iya bụ nwoke ono, Jizọsu mejeru; o shi
l'ọnwu teta nọdu ndzụ phọ.
2 O rwua l'ẹka ono; ẹphe shiaru iya ite ẹbyaa. Ọ bụru Mata akwakọru phẹ nri;
yẹbedua, bụ Lazarọsu yịru lẹ ndu ẹphe lẹ Jizọsu eri nri ono.
3 No iya; Meri gbẹshiepho je ewota mgbere manụ, eshi mkpọ, a zụru oke aswa;
mbụ manụ, e gude nadụ, guru egugu mee. O wota iya gude bya awụa Jizọsu l'ọkpa
bya egude ẹgbushi iya huchaa ya ọkpa ọbu. Mkpọ manụ ono tụko ụlo ono vọo
pfurupfuru.
4 Ọ bụru iya bụ lẹ Jiudasu Isukariyọtu, yị lẹ ndu etsoje Jizọsu, bụ iya bụ onye ono,
mechaarụ deru iya ye-a; tụfuepho ọnu sụ:
5 "?Bụna-a gụnu bẹ e te wotadụru manụ-a je eree reta ụkporo pangu lẹ pangu iri
gude je ekeeru ndu adụdu g'ọ dụ phẹ?"
6 Iphe, Jiudasu gude pfua iphe ono ta abụkwa l'ọo g'o letaberu ndu adụdu g'ọ dụ
phẹ ẹnya. Iphe, o gude pfua ya bụkwa l'ọ bụ iphuru; ọ bụru iya egudeje ẹkpa, okpoga
phẹ adụje; ọ nọdu ezitajẹ iphe, e yeru iya.
7 Jizọsu sụ iya: "Parụ nwanyị haa! Haa ya g'ọ kwakọbe iphe, o gude ngabẹru
mbọku, ee-li mu.

8 Unu lẹ ndu adụdu g'ọ dụ phẹ anọ tekenteke; obenu lẹ mbẹdua ta abyadụru kẹ gẹ
mu l'unu buwaruro bupyabẹ.”

Idzu g'e gbua Lazarọsu

9 O be teke igwerigwe ndu Jiu nụmaru l'ọo lẹ Betani bẹ Jizọsu nọ; ẹphe wụru jeshia
ẹka ono. Ọ tọ bụkwaa Jizọsu bẹ ẹphe chọru jee kpụrumu. Ẹphe jekwarụpho g'ẹphe
hụma Lazarọsu, bụ iya bụ onye ono, o meru; o shi l'ọnwu teta ono.
10 Ndu-ishi uke Chileke chịkwaapho idzu l'ẹphe e-gbufukwaaphọ Lazarọsu.
11 Ishi iphe, ẹphe gude sụ l'ẹphe e-gbu iya bụ l'ọo opfu ẹhu Lazarọsu ono bẹ
igwerigwe ndu Jiu gude anashịhu ndu-ishi phẹ agbakashịhu ejegbaa eworu onwophẹ
ye l'ẹka Jizọsu.

Jizọsu abahụ lẹ Jierúsalẹmu
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 O rwua nchitabọhu iya; igwerigwe ọha ono, byaru k'ọbo Ojeghata ono nụma lẹ
Jizọsu abya Jierúsalẹmu.
13 Ọ bụru iya bụ ẹphe gbafụtachaa je egbukọo ẹkwo-igu gude gba iya ndzuta. Ẹphe
nọdu akpọ okwe asụje:
“G'ajaja bụru kẹ Chileke!
Ọnu-ọma tsoru onye ono,
shi l'ẹka Nnajịuphu anyi,
bụ Chileke abya ono!
G'ajaja bụru kẹ
Eze ndu Ízurẹlu!”
14 No iya; Jizọsu bya ahụma nwa nkapfụ-ịgara bya anọ-koru iya, bụ iya bụ iphe
ọbu, e deru l'ẹkwo Opfu Chileke sụ:
15 “Gẹ ndzụ ta agụkwa ngu
nwada Zayọnu!
Lẹ nta-a bẹ onye-eze ngu
nọakwaa l'eli nwa
nkapfụ-ịgara abya!*”
16 Ẹbe iphe ono eshidu edoje ndu etsoje iya nụ ẹnya lẹ mbụ. Ọle o -rwuẹrupho gẹ
Chileke kubataru Jizọsu l'imigwe; kwabẹ iya ùbvù, parụ ẹka; ẹphe gbẹ teke ono rịta
iphe ono, e deru kẹ nkiya ono; l'ẹphe mewaru iya iphe ono, ẹkwo-opfu Chileke pfuru
ono.
17 Teke ono, Jizọsu kuru Lazarọsu oku; mee ya ọ dzụkwaru ndzụ ọzo; shi l'ẹka e
liru iya fụta ono bẹ a dụ igwerigwe nọdu l'ẹka ono. Ọ bụru igwerigwe ndu ono bẹ
pfukashịru ndu ọzo iphe ono, nwụru nụ ono.
18 Noo iphe, meru g'o gude a dụ igwerigwe nno gba iya ndzuta. Ẹphe nụmahawaru
l'ọo Jizọsu bẹ meru iphe-ọhumalenya ono.
19 Ndu Fárisii pfuahaa l'ime onwophẹ asụje: “Unu ahụma. Idzu anyi ọbu
arwụhuahanaa. Unu lewarọ gẹ mgboko l'ophu zelihuru awụ etso iya.”

Ndu Gurisu harụ achọ Jizọsu

20 Ndu shi l'alị Gurisu harụ yịru lẹ ndu jeru abarụ Chileke ẹja lẹ Jierúsalẹmu g'aabọ
iphe ono.
21 Ndu ono bya ahụma Filipu; Filipu bụ onye Bẹtusayida, bụ mkpụkpu, nọ lẹ Gálili.
Ẹphe wupfu iya je asụ iya: “Nwoke-ibe mu! ?Dẹnu g'eeme g'anyi lẹ Jizọsu hụma?”
22 Ọo ya bụ; Filipu je epfuaru iya Anduru. Anduru yẹle Filipu swịru je epfuaru iya
Jizọsu.

---

* **12:15 12:15** Gụnaa Zek 9:9.

23 Noo ya; Jizọsu sụ phẹ: “Nta-a bẹ o rwuakwaru teke aa-hụma Abụbu-Ndiphe
l'ọdu-biribiri iya.
24 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; akpụru ereshi -adabadụru l'alị rehu ẹwa bẹ ọ
nọekwapho g'ọ nọ. Ọle o -rehukwanu bẹ ọomije deru yẹkete.
25 Onye yeru ẹnya lẹ ndzụ iya l'e-tuphakwa iya etupha; ọle onye kpọru ndzụ iya
ashị lẹ mgboko-a l'e-gude iya gbata ndzụ ojejoje.
26 Onye ọ dụ iya g'ọ bụru onye ejeru mu ozi g'onye ọbu bya etsoru mu g'ọo-
bụkwanuru ẹka mu nọ bẹ onye ọbu, ejeru mu ozi ọbu a-nọdu. Onye bụ onye ejeru
mu ozi bẹ Nna mu a-kwabẹkwa ùbvù.”

Jizọsu epfu opfu ọnwu iya

27 “Sụ-a; ọ kwa nta-a bẹ obu etsu mu mini. ?Bụ gụnu bẹ mu e-pfu? ?Bụ gẹ mu
sụ Nna mu g'ọ dzọo mu lẹ nta-a? Tụswekwa! Ọ kwa iphe, abya eme nta-a bẹ mu
byadoru.”
28 “Nna! Menaa g'a hụma ọdu-biribiri dụ l'ẹpha ngu.”
Tọbudu iya bụ; ọ dụru olu, shi l'imigwe sụ: “Mu meakwaru a hụma ọdu-biribiri
ono; mu jekwaphọ emebaa g'a hụmabaa ya ọzo.”
29 Igwerigwe ọha ono, pfukube ẹka ono nụma iya; ẹphe sụ l'ọo igwe deru edede.
Ndu harụ sụ: “Ọ kwa ojozi-imigwe pfuru yeru iya!”
30 Jizọsu sụ phẹ: “Ọ kwa unu bẹ e pfudoru opfu ono; ọ tọ bụkwa mbẹdua bẹ e
pfudoru iya.
31 Ọ kwa nta-a bẹ Chileke e-kpe ndu mgboko-a ikpe. Ọ kwa nta-a bẹ aabya echikpọ
ike k'onye ono, bụ iya bụ onye-ishi ndu mgboko-a.
32 Mbẹdua bẹ teke ono, ee-shi l'alị wolia mu eli ono bẹ mu a-tụko onyemonye sekuta
g'ẹphe tsoru mu.”
33 Iphe ono bẹ o pfuru gude goshi gẹ ya e-gude nwụhu.
34 Igwe ọha ono sụ iya: “Anyi nụmawaru iphe, e deru l'ẹkwo ekemu sụ lẹ Kéreshi
ọbu anọduwaro ndzụ jasụ l'ojejoje. ?Dẹnuhunu g'o gude ị gbẹ sụ lẹ Abụbu-Ndiphe
nwụhufutaje? ?Bụkpohunaa onye bụ Abụbu-Ndiphe ọbu?”
35 Jizọsu sụ phẹ: “Ìphóró ono bụfukwa nwanshịi bẹ ọo-nọfua l'echilabọ unu. Ọphu
g'unu lọbaru ije nta, ìphóró dụru unu; a -nọnyakwa ọchii byapfuta unu. Noo kẹle
onye eje ije l'ọchii ta amajẹkwaru ẹka o phuku eshi.
36 Ọphu g'unu kweta woru onwunu sẹe asẹe l'ìphóró ono teke ìphóró ono dụkwadu
swiru unu g'unu abụru ndu bu l'ẹka ìphóró dụ.”
Jizọsu pfughechaẹpho nno bya atụgbua je edomia onwiya; ọphu ẹphe
ahụmaheduru iya.

Ndu Jiu bụ ekwegekwe

37 Ọ bụ eviya l'o mehawaru iphe-ọhumalenya, dụ igwerigwe l'iphu phẹ; ọle ẹphe
te ekwedu woru onwophẹ ye iya l'ẹka.
38 Ọ bụru iya bụ l'iphe ono, Azáya, bụ onye mpfuchiru Chileke pfuru ono avụkota
g'o pfuru iya. Ọ sụru:
“Nnajịuphu; ?bụ onye
kwetakpọoru ozi,
anyi ziru?
Tọo ?bụ onye bẹ
Chileke goshiru ike,
shi iya l'ẹka?†”
39 Noo g'o shitaru; ẹbe ẹphe ekwetaduru. Lẹ Azáya pfukwarụpho ọzo sụ:
40 “Chileke mewaru phẹ;

† **12:38 12:38** Gụnaa Azá 53:1.

ẹphe tsụahaa ishi;
bya emewaa phẹ
g'ẹphe kpochia
ọkpoma g'ee-shi g'ọ
tọ dụhe iphe,
ẹnya phẹ a-hụmaje;
ọzoo k'ọphu ọriri
e-rwu phẹ l'ọhu ẹpho;
g'ẹphe gbanwee
byapfuta mu gẹ mu
mee phẹ g'ẹphe
wekọrohu.‡”

41 Ọ bụru Jizọsu bẹ Azáya epfu opfu iya ono. Iphe, o gude pfua iphe ono bụ l'ọ
hụmahawaruro ọdu-biribiri iya.
42 G'e jia epfua bẹ a dụana-a igwerigwe kweta l'ọo ya bụ onye ọbu, Chileke yeru
g'ọ bya ọbu; mbụ lụfuchaa lẹ ndu-ishi kwetachaakwaru l'ọo ya. Ọle ẹphe ta adụdu
ike pfufuta iya; kẹle ẹphe atsụnuka ndu Fárisii ebvu; a -nọnyakwaa; a kpochia phẹ
mkpọchi sụ g'ẹphe ta abatajẹhe l'ụlo-ndzukọ.
43 Noo l'ẹphe ka eye ẹnya l'ajaja ọphu ndiphe aja phẹ; eme l'ajaja ọphu Chileke
gege aja phẹ.

Opfu, Jizọsu pfuru e-kpe nemadzụ ikpe

44 Jizọsu raa ya arara sụ: “Onye kwetarụ nkemu ta abụkwa-a nkemu bẹ o kwetarụ
kpoloko; o kwetakwarụpho k'onye ono ziru mu nụ ono.
45 Onye hụmaru mu nụ hụmaakwarupho onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono.
46 Mbẹdua l'onwomu byaru gẹ mu bya abụru ìphóró dụru ndiphe; k'ọphu a-bụru;
onye kwetarụ nkemu; onye ono taa nọduhedu l'ọchii.
47 Onye nụmachaaru iphe-a, mu epfu-a; ẹbe o medu iya ememe; bẹ ta abụkwa mu
e-kpe iya ikpe; kẹle mu ta abyakwaru ekpe ndiphe ikpe. Iphe, mu byaru bụkwa gẹ
mu dzọo ndu mgboko.
48 Onye jịkaru mu nụ; bya ajịka anata opfu, mu epfu bẹ ọ dụkwaruro onye e-kpe
iya ikpe. Ọo opfu ono, mu pfuru ono bẹ bụ iphe, a-nma iya ikpe lẹ mbọku ikpazụ.
49 Ishi iya bụ l'iphe, mu epfu ta abụdu ike ẹka mu bẹ mu gude epfu iya. Ọo Nna
mu ono, ziru mu; mu bya ono gude ọnu iya goshi mu iphe, mu e-pfu; kakwaru mu
phọ gẹ mu e-pfu iya.
50 Mu makwarụpho l'iphe ono, ọ sụru gẹ mu pfua ono anụje ndzụ ojejoje. Ọo ya
bụ l'iphe, bụ iphe, mu epfu bụepho iphe, Nna sụru gẹ mu pfua bẹ mu epfu.”

13

Jizọsu akwọ ndu etsoje iya nụ ọkpa

1 O ghuduẹpho ujiku lanụ; l'a bahụ l'ọbo Ojeghata ono; Jizọsu mawaru lẹ teke ya
a-ha mgboko ọwa; lapfushia Nna iya rwuwaru. Jizọsu shiẹpho lẹ mbụ yee ndu bụ
ndu nkiya lẹ mgboko-a obu; mbụ yeẹ phẹ iya phọ yerwua l'ishi.
2 Noo ya; Jizọsu yẹle ndu etsoje iya nụ tụko nọdu eri nri-ẹnyashi. Obutuswe
yehawarụro Jiudasu Isukariyọtu, bụ nwa Sayịmonu ọriri l'obu g'o je ederu Jizọsu
ye l'ẹka ndu ọhogu iya.
3 Jizọsu maẹkwarupho lẹ Nna iya yekọtaru iya iphemiphe l'ẹka; maru l'ọo l'ẹka
Chileke bẹ ya shi; tẹme ọ bụkwarupho Chileke bẹ ya alapfu.

‡ **12:40 12:40** Gụnaa Azá 6:10.

4 Tọbudu iya bụ; Jizọsu gbalihu l'ẹka ọ nọ eri nri-ẹnyashi ono bya achịru uwe ẹhu
iya wụshi; chịta anamụ nmarụ l'upfu.
5 Ọ bya ekuru mini ye lẹ gbamugbamu wata akwọ ndu etsoje iya nụ ọkpa; bya
egude anamụ phọ, ọ nma l'upfu phọ ehucha phẹ iya.
6 Tọbudu iya bụ; o -rwuẹpho l'ẹka Sayịmonu Pyịta nọ; Pyịta sụ iya: "Tụswekwa!
Nnajịuphu! ?Bụchia gụbedua abya mu akwọ ọkpa?"
7 Jizọsu sụ iya: "Iphe, mu eme bẹ ị tị makwa nta-a. Ọ kwa l'e mechaa bẹ oo-do
ngu-a ẹnya."
8 Pyịta sụ iya: "Ephokwarọ k'akwọ mbẹdua ọkpa ephopho ophu."
Jizọsu sụ iya: "Mu akwọduru ngu ọkpa bẹ mu lẹ ngu tee megbakwa."
9 Sayịmonu Pyịta sụ iya: "Jikokwa! Nnajịuphu! Ọ -dụ nno bẹ ọ tọ bụkwaa ọkpa bẹ
ịi-kwọ mu kpẹekpu; tụkokwa mu ẹka mẹ ishi sakọta."
10 Jizọsu sụ iya: "Onye a wụwaru ẹhu bẹ mkpa awụ ẹhu ọzo adụhekwaru. Ọo
ọkpa bẹ onye ọbu akwọje eshi ọphu inyi adụhedu iya l'ẹhu ilile. Unu tụkowaru dụ
ree; ọle ọ tọ bụdu g'unu ha dụ-gbua ree."
11 Iphe, Jizọsu gude sụ l'ọ tọ bụdu g'ẹphe ha dụ-gbua ree bụ l'ọ mawaru onye ọphu
bụ iya e-deru iya ye l'ẹka ndu ọhogu iya.
12 No iya; ọ kwọchae phẹ phọ ọkpa ono; ọ chịta uwe ẹhu iya yee bya alaphu azụ
l'ẹka o shi nọdu bya ajịa phẹ sụ: "?Unu makpọoru iphe ono, mu meru unu ono?
13 Iphe, unu anọduje eku mu bụ 'O-zì-iphe' bya eku mu 'Nnajịuphu'. Ọphu unu
ekuswekwaru; kẹle ọ bụkwaa iphe onoya bẹ mu bụ.
14 Ọle-a; eshi ọphu ọ bụ mbẹdua, bụ Nnajịuphu unu bya abụru onye ezije unu iphe
bẹ gbẹchia bya akwọo unu ọkpa; bẹ ọ gbakwarụ g'unu jenụ je akwọje nwibe unu
ọkpa ẹgube ono, mu kwọru unu ono.
15 L'ọ kwa iphe, unu e-letajẹ eme bẹ mu meru goshi unu ono; g'unu eletajẹ iya mee
gẹ mu meru unu ono.
16 Lẹ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; nwokoro ta akajẹkwa nnajịuphu iya shii;
ẹbe onye e ziru ozi akajẹkwa onye ziru iya ozi shii.
17 Unu makọtawaru iphemiphe ono. Ọ -bụru l'unu tụkoru iya eme ememe bẹ
Chileke a-gọkwaru ẹhu-ụtso nụ unu.
18 "Ọ tọ bụkwa unu g'unu ha bẹ mu epfu opfu-a anụ. Mu makọtakwaru gẹ ndu mu
họtaru gbaru. Ọle iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke vụfutajenupho g'e deru iya, bụ
iya bụ iphe, sụru: 'Ọ kwa onye ono, mu l'iya rigbaaru nri; mechaarụ bya emeahaa
iphe, a-tsụru mu nụ.'*
19 Mu epfukwaru iya unu nta-a, o toko rwudu-a; k'ọphu bụ; ọ -nwụje; unu ekweta
l'ọo mbẹdua bụ onye ọbu.
20 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye bụ onye natarụ onye mu ziru ozi
nataakwaru mbẹdua. Onye natakwanụru mu nụ nataakwarụpho onye ono, ziru mu
gẹ mu bya ono."

Jizọsu epfu l'ee-deru iya ye ndu ọhogu iya l'ẹka
(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Jizọsu pfuchaa nno; meji tsua ya pharamu. Ọ sụ phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya
unu tororo; ọ kwa onye lanụ lẹ g'unu ha-a l'e-deru mu ye."
22 Ndu ono, etsoje iya nụ ono tụko legbaa nwibe phẹ ẹnya; ẹka iphe ono tụfuru
phẹ ẹhu; ẹbe ẹphe amadụ onye oopfuru.
23 Onye lanụ lẹ ndu ono, etsoje iya nụ ono, bụ iya bụ onye ọphu Jizọsu kakọta eye
obu bẹ nọ-kubekwa iya phọ ntse teke ono.

---

* **13:18 13:18** Ebvu 41:9.

24 Tọbudu iya bụ; Sayịmonu Pyịta tabuaru iya ẹnya sụ iya g'ọ jịtaekwa iya onye oopfuru.
25 Ọ bya akpọ-kubebaa Jizọsu ntse bya asụ iya: “Nnajịuphu! ?Bụ onye bẹ iipfu ama ẹka?”
26 Jizọsu sụ iya: “Ọo onye ono, mu a-nụ ibiribe buredi, mu tsutarụ l'iphe-a, eeri nri-a bụ onye ọbu.” Ọ bya etsutaẹpho ibiribe buredi ono; o woru iya nụ Jiudasu Isukariyọtu, bụ nwa Sayịmonu.
27 Jiudasu tachaẹpho buredi ono; Nsetanu pheba iya l'ẹhu. Ọ bụru iya bụ lẹ Jizọsu asụ iya: “Iphe, bụ iphe, ịibya ememe mee ya ẹgwegwa.”
28 Ẹbe ọ dụdu ndu ono, nọ l'ẹka ono, eeri nri ono, dụru onye ọphu maru iphe, ọ zọberu pfuaru iya nno.
29 Ndu arịa sụ l'eshi ọphu ọ bụ Jiudasu, l'egudeje ẹkpa okpoga phẹ bụ iphe, Jizọsu epfuru iya bụ g'ọ zụtachakwaa iphe, ẹphe gude eme k'ọbo-iphe; ọzoo l'iphe, Jizọsu pfuru Jiudasu bụ g'ọ nụ ndu ụkpa iphe.
30 Ọo ya bụ; ọ natachaẹpho ibiribe buredi ono; ọ tụgbua lụfushia; nchi jihuanaa.

Ekemu ọphúú

31 Jiudasu tụgbuchaepho; Jizọsu sụ: “Ọo nta-a bẹ e goshiru ọdu-biribiri kẹ Abụbu-Ndiphe. Ọ bụkwarupho l'ẹka iya bẹ ee-shi hụma ọdu-biribiri kẹ Chileke.
32 Ọo ya bụ; ọ -bụru lẹ Abụbu-Ndiphe meru g'a hụma ọdu-biribiri kẹ Chileke; nokwaphọ gẹ Chileke e-me g'e shi l'ẹka nkiya hụma ọdu-biribiri kẹ Abụbu-Ndiphe; mbụkwa nta-a bẹ oo-me g'a hụma ọdu-biribiri iya ọbu.
33 Ụnwu mu! Mu l'unu ta anọhekwa iphe, barụ ishi nta-a; unu achọahaa mu. Ọle ọo iphe ono, mu pfuru ndu Jiu ono bẹ mu epfukwarụpho unu nta-a. ‘Ẹka mu eje bẹ unu taa dụkwa ike abya.’
34 Ọ kwa ekemu ọphúú bẹ mu atụru unu. Unu yee nwibe unu obu; mbụ g'ọ bụerupho gẹ mu yeru unu obu bụ g'unu e-yeje nwibe unu.
35 Ọo obu ono, unu e-ye nwibe unu ono bẹ ndu ọzo e-gude maru l'unu bụ ndu etsoje mu nụ.”

Pyịta a-gọ lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Sayịmonu Pyịta jịa ya sụ iya: “Nnajịuphu; ?bụ awe bẹ ịila ọbu?” Ọ sụ iya: “Ẹka mu ala bẹ ị tịi dụkwa ike etsoru mu ala nta. Ọ chikwa alwapfuta bẹ ii-mechaa lwapfuta mu l'ẹka ono.”
37 Pyịta sụ iya: “Nnajịuphu; ?ọ nwụru ịnwu-agha bẹ mu taa dụdu ike etsoru ngu nta-a? Mbụ-a; mu dụkwaa onwomu ree amị ẹnya lẹ ndzụ mu see iswi ẹhu ngu.”
38 Jizọsu sụ iya: “Aa! ?Ị sụ l'ịi-dụ ike mịa ẹnya lẹ ndzụ ngu see iswi ẹhu mu? Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; oke-ọku nchi-abọhu -bya ara ọ́rà; bẹ ị gọakwaru ẹgo ugbo ẹto sụ l'ị tị madụ onye mu bụ.”

14

Jizọsu; ụzo, e shi alapfu Nna

1 Jizọsu sụ phẹ: “Unu ba ayọkwa ọshi l'ime obu unu. Unu woru onwunu ye Chileke l'ẹka; unu ewokwarụpho onwunu ye mbẹdua l'ẹka.
2 L'ibe Nna mu bẹ ụlo-ebubu dụkwa igwerigwe. Ọ -bụ l'ọ tọ dụ nno; ?dẹnuhunu gẹ mu g'eme sụ unu lẹ mu eje unu emeru ẹka unu a-nọdu.
3 Mu -jechaẹpho je emechaẹrupho unu ẹka ọbu; mu abya ọzo bya ekuta unu dokube onwomu; k'ọphu bụ ẹka mu nọ bẹ unu a-nọdukwapho.
4 Unu mawaru ẹka mu ala; unu makwarụpho ụzo, mu shi ala iya.”

5 Tọmosu sụ iya: “Nnajịuphu; anyi ta amakwa ẹka ọbu, ịila ọbu. ?Dẹnuhunu g'anyi
shi maru ụzo iya?”
6 Jizọsu sụ iya: “Ọ kwa mbẹdua bụ ụzo; bya abụru ọkpobe-opfu; bya abụru ndzụ.
Ọ tọ dụkwa onye abyapfuta Nna; abụdu l'onye ọbu shi mu l'ẹka.
7 Mbụ-a; ọme unu maru mu; mẹ unu amakwaru-a Nna mu. Ọle e -shi nta-a bẹ unu
mawaru Nna bya ahụmawa iya.”
8 Filipu sụ iya: “Nnajịuphu; goshinu anyi Nna ọbu gẹ meji anmapfuru anyi.”
9 Jizọsu sụ iya: “Filipu; e -shi teke-a bẹ mu l'unu shi nọduta; ẹbe ị makwa mu phọ.
Onye hụmaru mu nụ hụmaakwaru Nna. ?Dẹnuhunu g'o gude ị nọdu epfukwadụ gẹ
mu goshi unu Nna ọbu?
10 ?Ti kwetadụru lẹ mu nọ Nna mu l'ime; Nna mu nọdu mu l'ime. Opfu, mu anọduje
epfuru unu ta abụkwa ike k'ẹka mu bẹ mu egudeje epfu iya. Ọ kwa Nna ono, bu mu
l'ime ono agbẹje mu l'ime eje ozi.
11 Ọo ẹpho g'unu kweta lẹ mu nọ Nna mu l'ime; Nna mu nọdu mu l'ime; ọdumeka
unu gudekpọonu k'iphe ono, mu emeshi ono kweta iphe, mu epfu.”
12 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye bụ onye kweru nkemu a-dụkwapho ike
mee iphe-a, mu emeshi-a. Onye ọbu a-kabakwaanụ eme ọphu ka shii. Noo lẹ mu
alapfuwa Nna mu.
13 Iphe, bụkpoo iphe, unu gude ẹpha mu sụ gẹ Nna meeru unu bẹ mu e-mekọtaru
unu. Ọo ya bụ; g'eeshi lẹ Nwa hụma ọdu-biribiri kẹ Nna.
14 Ọ -dụkpowaru iphe, unu gude ẹpha mu sụ gẹ mu meeru unu; mu emeeru iya
unu.

Jizọsu ekweta ukwe Unme-dụ-Nsọ

15 “Sụ-a; ọ -bụru l'unu yeru mu obu; unu mekọtaje ekemu, mu tụru unu.
16 Mu e-pfuru Nna l'ooyeru unu onye N-yemẹka ọzo, a-nọduwaro swiru unu jeye
lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
17 Onye N-yemẹka ono, Nna e-ye ono bụ Unme-dụ-Nsọ, bụ iya bụ Unme k'ire-lanụ;
mbụ onye ndiphe taa natadụ; opfu l'ẹphe ta ahụmajeduru iya; ọphu ẹphe amadụ
iya. O bekwanụ l'unubẹdua maru iya. Noo kẹle o bu ebubu swiru unu. O jekwaphọ
anọduwaro l'ime unu.”
18 “Mu taa gbahakwa unu ẹka. Mu a-byapfutakwa-a unu.
19 Mbụ l'ọ phọdukwaru-a nwanshịi nta-a; ndu mgboko-a taa hụmabaedu mu ọzo;
ọle unubẹdua l'a-hụma mu-a. Eshinu mu nọ ndzụ bẹ unubẹdua l'a-nọdukwapho
ndzụ.
20 Ọ bụru mbọku ono bẹ unu a-maru lẹ mu nọ Nna mu l'ime; unubẹdua nọdukwanu
mu l'ime; mu nọdukwapho unu l'ime.”
21 “Ọ kwa onye maru ekemu, mu tụru bya eme iya ememe bụ onye yeru mu obu.
Onye yeru mu obu; Nna mu eyekwa iya phọ obu. Mbẹdua eyekwaphọ onye ọbu obu;
woru onwomu goshi iya.”
22 No iya Jiudasu; ọ tọ bụkwa Jiudasu Isukariyọtu; sụ iya: “Nnajịuphu; ?dẹnu g'ii-
shi goshi anyi onwongu g'ọ tọ bụ ndu mgboko bẹ iigoshi onwongu?”
23 Jizọsu sụ iya: “Onye yeru mu obu anọduje eme iphe, mu pfuru. Nna mu
eyekwanaa onye ono obu. Mu lẹ Nna mu a-byapfuta onye ọbu; anyi l'iya eburu
eburu.
24 Onye eyeduru mu obu te emejekwa opfu mu. Unu maanarụ-a l'opfu ono, unu
anụ ono ta abụkwa opfu mu. Ọ kwa opfu Nna ono, ziru mu gẹ mu bya ono.
25 “Mu pfukọtakwaru unu iphemiphe-a nta, mu l'unu nọkwadu.
26 Ọle ọo onye N-yemẹka ono, bụ iya bụ Unme-dụ-Nsọ; mbụ onye ono, Nna e-gude
ẹpha mu zia g'ọ lwapfuta unu ono bẹ e-zikọta unu iphemiphe; mekwaphọ g'unu
nyataję iphemiphe, mu pfuhawaru unu.

27 “Sụ-a; mu haakwaru unu ẹhu-guu. Ẹhu-guu ono bụru mbẹdua bẹ o shi l'ẹka; ọ
tọ bụkwa ụdu iya ọphu eshije ndiphe l'ẹka bẹ mu nụru unu. Unu ta ayọjekwa ọshi
l'ime obu unu; ọphu unu atsụkwa ebvu.
28 Unu nụmawaru gẹ mu sụru unu: ‘Mu alaakwa; ọle mu a-lwapfutakwaa unu
ọzo.’ Ọ -bụ l'ọo iphe, unu yeru mu obu mẹ unu etekwaa ẹswa; kẹle mu alapfu Nna;
noo lẹ Nna ono ka mu ike.
29 Sụ-a; nta-a bẹ mu tụkoakwaru iphemiphe gheberu unu ọnu teke ọ tọko nwụdu.
Ọo ya bụ; teke ọ nwụjeru g'unu e-kweta.
30 Mu te epfuẹkwaru unu opfu anọ ọdu; noo kẹle onye ono, bụ iya bụ onye-ishi
ndu mgboko-a l'abyawaa. O bekwanụ l'ọ tọ dụdu iphe, ọo-dụ ike emebata mu.
31 Iphe, o gude mu nọdu emeje iphe, Nna ziru mu gẹ mu mee bụ gẹ mgboko l'ophu
amaru lẹ mu yeru Nna mu obu.”

O pfuchaa nno bya asụ phẹ: “Unu gbalihu g'anyi lụfu l'ẹka-a.”

15

Jizọsu bụ ọkpobe vayịnu

1 “Ọ kwa mbẹdua bụ ọkpobe vayịnu; ọ bụru Nna mu bụ onye eleta opfu-vayịnu
ono ẹnya.
2 Iphe, bụkpoo ẹkali, kapfụru mu l'ẹhu, bụ ndu ọphu ta amịdu mebyi bẹ ọo-
kwashikwa. Ẹkali ọphu amịje mebyi bẹ ọonoduje akọcha akọcha ree g'ọokabaa
amịmi.
3 Opfu ono, mu pfuru yeru unu ono mewaru unu nta-a; unu dụebe ree.
4 Unu nọpyabekwa mu l'ime; k'ọphu mu a-nọpyabekwapho unu l'ime. Ọo g'ẹkali-
oshi ayịdu mịta mebyi k'ẹka iya m'ọ -bụdu l'ọ kapfụru l'oshi vayịnu-a; bụkwapho
g'unu ta ayịdu yee mebyi mẹ mu l'unu atụgbaduru.
5 “Ọ kwa mbẹdua bụ vayịnu ono; unubẹdua bụru ẹkali iya. Onye nọpyaberu mu
l'ime; mbẹdua nọpyabe iya l'ime; onye ono a-mị mebyi mịshia ya ike; noo kẹle ọ tọ
dụdu iphe, unu adụ ike eme ililekpọo; mẹ mu l'unu atụgbaduru bụru nanụ.
6 Onye bụ onye ta anọpyabeduru mu l'ime bẹ ee-tuphakwa g'ẹkali-oshi, a kọfuru
akọfu; l'ọ kpọshihu nkụ; l'a chịru iya ye l'ọku; g'ọku kepyashịa.
7 Ọ -bụru lẹ mu l'unu tụgbaru bụru nanụ; opfu mu buru unu eburu l'ime bẹ ọ tọ
dụkwa iphe, bụ iphe, dụ unu ree, unu sụru g'e meeru unu, e tee medụru unu.
8 Noo ụzo, ee-shi goshi ọdu-biribiri kẹ Nna mu; mbụ g'unu mịa mebyi mịshikpoo
ya ike gude nno goshi l'unu bụ ndu etsoje mu nụ.
9 Ọo gẹ Nna mu yeru mu obu bụ gẹ mu yeru unu. Ọ bụru g'unu nọpyabeekwapho
l'ime n-yemobu ono, mu yeru unu ono.
10 Unu -mee iphemiphe, mu sụru g'unu mee bẹ unu a-nọpyabekwaa lẹ n-yemobu
nkemu; mbụ ẹgube ono, mu mekọtaru iphe, Nna mu sụru gẹ mu mee; mu nọpyabe
lẹ n-yemobu kẹ Nna mu ono.
11 “Sụ-a; iphemiphe-a bẹ mu epfukọtaru unu g'ẹhu-ụtso nkemu abụru k'unu; waa
g'ẹhu atsọo unu ụtso tsọfu l'ishi.
12 Wakwa iphe, mu tụru unu ekemu iya baa; unu yee nwibe unu obu gẹ mu yeru
unu.
13 O to nwekwa n-yemobu ọzo, nemadzụ e-ye nwibe iya, ka ọwa-a; mbụ lẹ nemadzụ
gude iswi ẹhu ọ̀nyà iya; mịa ẹnya lẹ ndzụ iya kweta anwụhu.
14 Unu bụgbaa ọ̀nyà mu mẹ unu -nọdu emeje iphe, mu sụru g'unu meje.
15 Mu tee kuhẹkwa unu ndu-ozi mu ọzobaa; kẹle onye-ozi ta amajẹduru iphe,
nnajịuphu iya eme. Iphe, mu e-ku unu bụ ọ̀nyà mu phẹ; kẹle iphe, mu nụmaru
l'ọnu Nna mu bẹ mu tụkowaru tọgboru unu ẹba.

16 Ọ tọ bụkwa unubẹdua họtaru mu; ọ chikwa mbẹdua họtaru unu dobe iche;
k'ọphu unu a-mị mebyi; mbụ mebyi, a-dụwaro kwasẹru. Ọo ya bụ; iphe, bụkpoo
iphe, unu gude ẹpha mu sụ gẹ Nna nụ unu bẹ ọo-nụ unu.
17 Ekemu, mu atụerupho unu bụ g'unu yee nwibe unu obu."

Ndụmashi kẹ ndu mgboko-a

18 "Teke ọ bụ l'unu dụ ndu mgboko-a ashị; unu nyatajẹkwa lẹ mbẹdua vuadaa ụzo
dụhaadaa phẹ ashị; tẹme unu dụje phẹ.
19 Ọ -bụ l'ọo iphe, unu bụ ndu kẹ mgboko-a mẹ ndu kẹ mgboko-a eyee unu obu;
l'unu bụ nkephẹ. Obenu lẹ mu shiwaa lẹ mgboko-a họta unu dobe iche; ẹbe unu
abụedu nkephẹ. Noo g'o gude unu dụ phẹ ashị.
20 Unu nyatajẹkwa iphe ono, mu pfuru unu ono; mbụ lẹ mu sụru unu lẹ nwokoro
ta akajẹdu nnajịuphu iya shii. Ọo g'ẹphe mekparu mbẹdua ẹhu bụ g'ẹphe e-mekpa
unu. Ọ bụru g'ẹphe te emejedu iphe, mu pfuru bụ g'ẹphe tee mekwaphọ iphe, unu
epfu.
21 Iphe ono g'ọ ha bẹ ẹphe a-tụko mee unu; opfu l'unu bụ ndibe mu; kẹle ẹphe ta
amadụ onye ono, bụ iya bẹ mu shi l'ẹka bya ono.
22 Ọ -bụ lẹ mu ta abyawaa bya epfuru yeru phẹ mẹ ọ tọ bụkwa phẹ eme iphe-ẹji;
obenu lẹ nta-a, mu byawaru-a bẹ o to nweẹkwa iphe, ẹphe gude agọfu k'iphe-ẹji,
ẹphe meru.
23 Iphe, bụ onye mu dụ ashị bẹ Nna mu dụakwapho ashị.
24 Ọme mu ta anọdu l'echilabọ phẹ meshia iphe, onye ọzo taa dụdu ike eme; mẹ ọ
tọ bụkwa phẹ eme iphe-ẹji. Obenu lẹ nta-a bẹ ẹphe hụmawaru iphe, mu meshiru;
mu dụ phẹ ashị; Nna mu dụkwa phẹ phọ ashị.
25 Iphe ono, ẹphe eme ono je emee ọ vụa; mbụ iphe ono, e deru l'ẹkwo ekemu phẹ
sụ: 'Mu dụ phẹ ashị; ẹbe ọ bụ l'ọ dụru iphe, mu meru phẹ.'*
26 "Mu e-shikwa Nna mu l'ẹka zia Onye N-yemẹka ono; l'ọ lwapfuta unu. Onye
N-yemẹka ono bẹ bụ iya bụ Unme-dụ-Nsọ, bụ iya bụ Unme ire-lanụ ọphu shi Nna
mu l'ẹka. Ọ -byaẹpho l'o pfua opfu ẹhu mu yeru unu.
27 Unubẹdua l'onwunu bụfukwaapho ndu a-nọdu epfu iphe, unu gude ẹnya unu
hụma kẹ nkemu; opfu lẹ mu l'unu shiẹpho lẹ mbụlembu nọduta.

16

1 "Mu pfushikọtaru unu iphemiphe-a g'e tee medu unu g'unu shiswee ụzo.
2 Ndu Jiu a-kpọ-chikwa unu mkpọ-chi g'unu ta abatajẹhe l'ụlo-ndzukọ phẹ. Mbụ-a;
mbọku erwuakwaa teke a-bụjeru: onye egbu unu egbugbu l'ọ gbẹ arịnu l'ọo Chileke
bẹ ya ejeru ozi.
3 Iphe, meru g'o gude ẹphe je anọdu eme iya bụ l'ẹphe ta amadụ Nna; ọphu ẹphe
amadụ mu.
4 Ọle mu tụkowaru iphemiphe-a epfuru unu g'ọo-bụru: o -rwuẹpho teke ẹphe e-me
iphe ono; unu anyatajẹ lẹ mu pfuhawaru unu opfu ẹhu phẹ."

Ozi, Unme-dụ-Nsọ ejeje

"Mu te eshikwa pfuhawaaru unu iphe-a lẹ mbụlembu; opfu lẹ mu nọkwadu swiru
unu.
5 Nta-a bẹ mu alapfuakwa onye ono, bụ iya ziru mu gẹ mu bya ono. Ọle ọ tọ dụdu
g'unu ha, onye jijeru mu sụ mu: ?bụ awe bẹ iije?
6 Ẹhu gbẹ rwụhu-chia unu opfu lẹ mu tụkoru iphemiphe-a epfushiru unu.

* **15:25 15:25** Gụnaa Ebvu 35:19; 69:4.

7 Ọle g'ọ dụhabe; gẹ mu mekwaa ya g'o doo unu ẹnya; ọ kakwaru unu ree mẹ mu
-laa; kẹle mu aladuru bẹ Onye N-yemẹka ono ta alwapfutakwa unu. Obenu l'ọo mu
-laẹpho; mu ezia ya g'ọ lwapfuta unu.
8 Teke ọ byaẹrupho bẹ oo-goshi ndiphe l'ọ tọ bụdu iphe, ẹphe arị l'iphe-ẹji bụ bẹ ọ
bụ; goshi phẹ l'ọ tọ bụdu iphe, ẹphe rịru l'apfụbekoto bụ bẹ ọ bụ; goshikwa phẹ phọ
l'ọ tọ bụdu iphe, ẹphe rịru l'ikpe Chileke bụ bẹ bụ iya nụ. Noo g'oo-gude goshi l'ikpe
nmarụ phẹ bụ ono.
9 Oo-goshi phẹ l'anọno, ẹphe anọdu mu l'ẹka bụ iphe-ẹji bẹ ẹphe eme.
10 Oo-goshikwa phẹ phọ iphe, bụ apfụbekoto kẹ Chileke; kẹle ọo lẹ mu pfụberekoto
meru iphe, mu alapfu Nna; ọphu unu ahụmabaedu mu ẹnya.
11 Goshikwa phẹ phọ iphe, ikpe kẹ Chileke bụ; kẹle onye-ishi ndu mgboko-a bẹ e
kpewaru ikpe.
12 "Opfu, mu gege epfuru unu dụkwa igwerigwe; ọ kwa lẹ mu -pfuẹberu iya unu
bẹ ọo-panụka unu ẹka nta.
13 Teke Unme-dụ-Nsọ, bụ iya bụ Unme ire-lanụ ono byaẹrupho; l'ọ tụkokpoo iphe,
bụ ire-lanụ g'ọ ha kpọ-zigbuaru unu ụzo iya; noo l'ọ tọ bụkwa ike k'ẹka iya bẹ oo-
gude epfu; ọ bụepho iphe, ọ nụmaru bụ iphe, oo-pfuje; l'ọ kafụkwaarupho unu iphe,
e-me l'iphu.
14 Sụ-a; ọ kwa Unme-dụ-Nsọ ono e-me g'unu hụma gẹ mu dụ-be biribiri; kẹle oo-
wota iphe, ọ nụmaru mu l'ọnu bya akọoru unu.
15 Iphemiphe, bụ kẹ Nna bụkota nkemu. Ọo ya meru g'o gude mu sụ l'oo-wota iphe,
ọ nụmaru mu l'ọnu bya epfuaru unu.

Ndu rarụ ẹkwa a-chị ọchi

16 "Ọ phọduru nwanshịi; unu ta ahụmabaedu mu; a -nọkwaa nwanshịi; unu
ahụmakwa mu ọzo."
17 O pfuchaa nno ndu etsoje iya nụ harụ jịahaa nwibe phẹ sụ: "?Ọwa-a, oopfu
ẹgube ọwa-a bụ gụnu? ?Ọ sụ l'ọ phọduru nwanshịi; a taa hụmahedu iya; a -nọkwaa
nwanshịi; a hụmakwa iya ọzo; sụkwapho lẹ ya alapfu Nna."
18 Ẹphe sụ: "?Bụhunu ole bụ kẹ l'ọ phọduru nwanshịi? Anyi ta amakwa iphe, oopfu
epfupfu."
19 Jizọsu mawaru l'ẹphe abya iya ajị ajị; ọ sụ phẹ: "?Unu ajị onwunu k'iphe-a, mu
shi pfua sụ l'ọ phọduru nwanshịi; unu taa hụmahedu mu; a -nọkwaa nwanshịi; unu
ahụmakwa mu ọzo-a?
20 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; unu a-rakwa ẹkwa; gụa aphụ; ọle ndiphe bẹ
ẹhu a-nọdu atsọ ụtso. Unu a-nọdukwa atsụ ude l'ime obu; ọle ude ono e-mechakwaa
gbanwee; unu anwụjaa ọnochi.
21 Ọobujeru upfu watawaa eme nwanyị, dụ ime ẹhuka; ẹhu arwụhue ya phọ
arwụhu; kẹle ọ mawaru l'o rwuwaru teke ya e-je iphe, a-tsụ iya l'ẹhu. O -
zedachaẹpho; l'ọ zọhaa iphe-ẹhuka ono. Ẹhu awata iya atsọ ụtso; kẹle ọ nwụtaru
nwa, l'a-nọdu lẹ mgboko.
22 Nokwaphọ g'ọ dụ unu nta-a bụ ono. Nta-a bẹ unu a-nọdu atsụ ude; ọle ujiku
lanụ bẹ mu l'unu a-hụma ọzo; teke ono bẹ ọnochi a-nashịhu unu. Ọ tọ dụedu onye
anafụbaa unu ẹhu-ụtso unu teke ono.
23 "O -rwuẹpho teke ono bẹ ọ tọ dụekwa iphe, unu byaru ajị mu ajị iya. Gẹ mu
gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bụ iphe, unu gbẹ mu l'ẹka sụ gẹ Nna nụ unu bẹ
ọo-nụ unu.
24 Mbụ-a; o tokọ dụ-swekwaa iphe, unu gbẹje mu l'ẹka kpaa ishi iya byasụ nta.
Unu pfuaru Chileke g'ọ nụ unu iphe, mkpa iya dụru unu; ọo-nụ iya unu. Ọo ya bụ
g'ẹhu atsọo unu ụtso tsọfu l'ishi."

Jizọsu meru mgboko eriri; tụru okoo kpua ya

25 “Iphe-a bẹ mu tụkokwaru nmashịaru unu l'ẹtu ẹtu. Oo rwuakwa teke mu taa
nmahẹduru unu ẹtu ẹtu; mbụ lẹ mu atọgbojeru unu opfu kẹ Nna mu ono ẹba.
26 O -rwuẹpho teke ono bẹ unu a-gbẹje mu l'ẹka sụ gẹ Nna nụ unu iphe, mkpa iya
dụru unu; mu ta asụkwanu unu lẹ mu e-je egude iswi ẹhu unu pfuru yeru iya.
27 Ishi iya bụ lẹ Nna l'onwiya yeru unu obu; kẹle unu yeru mu obu bya ekweta lẹ
mu shi l'ẹka Chileke nọ bya.
28 Ọ kwa ẹka Nna nọ bẹ mu shi fụta byatashia lẹ mgboko-a; mu nọdu alụfuakwa
lẹ mgboko alapfuwa Nna.”
29 Ọo ya bụ; ndu etsoje iya nụ sụ iya: “Ịhee; nta-a bẹ ọ ka ree; nta-a bẹ ị
tọgbochaaru iphemiphe ẹba; ị tị nmaphehẹdu iya l'ẹtu ẹtu.
30 Nta-a bẹ anyi maru l'ị makọtaru iphemiphe. Ọ tọ gbahẹduru g'ọ dụru onye abya
ajịahaa ngu ajị. Ọwa mewaru; anyi kweta l'i shi-a l'ẹka Chileke nọ bya.”
31 Jizọsu sụ phẹ: “?Unu kwetawaru nta?
32 Mbọku agbabeakwa; mbụ ọ gbẹ rwuwanụ erwurwu teke aa-chịkashi unu nanụ
nanụ; onyenọnu agbaru laa ibe iya; unu atụko haa mu; mu apfụ-pheru. Ọle mu ta
apfụ-phekwaru nkịnyi mu; kẹle Nna pfụkwaru-a swiru mu.
33 Mu tụkokwaru iphe-a pfuaru unu; k'ọphu ẹhu a-dụ unu guu mẹ mu l'unu -tụgba
bụru nanụ. Ọ bụekwapho aphụ a-tsụru unu lẹ mgboko-a; ọoepho g'unu nweru iya
obu. Mu meakwaru mgboko-a eriri; tụru okoo kpua ya.”

17

Jizọsu epfu anụ Chileke

1 Jizọsu pfughechaẹpho iphe ono bya apalia ẹnya tabẹ l'imigwe bya asụ: “Nna; ọ
gbabeakwaru; menaa gẹ ndiphe hụma ọdu-biribiri kẹ Nwa ngu; gẹ Nwa ngu ono
emekwaaphọ gẹ ndiphe hụma ọdu-biribiri nkengu.
2 Ọo ngu nụru iya ike; ọ kakọta iphe, bụ nemadzụ ike. Iphe, i gude mee ya nno bụ
g'ọonuje ndu ono, i yeru iya l'ẹka ono ndzụ ojejoje.
3 Ndzụ ojejoje ono bụ g'ẹphe maru ngu; mbụ gụbe onye ono, bụ ngu bụ ọkpobe
Chileke kpẹekpu; makwaruphọ Jizọsu Kéreshi, bụ onye ọ bụ ngu ziru g'ọ bya.
4 Mu nọ lẹ mgboko-a mee gẹ ndiphe hụma g'ị dụ-be biribiri; eshinu mu tụkoru iphe
ono, i ziru mu gẹ mu bya emee ono mekọta.
5 Nta-a; gụbe Nna; menaa gẹ mu nọdu l'ọdu-biribiri ono, mu shihawaa nọdu
ono nta-a l'atatiphu ngu; mbụ l'ọdu-biribiri ono, mu lẹ ngu shihawaa nọduta tẹme
mgboko dụ ono.
6 “Mu meakwaru ndu ono, ị họtaru lẹ mgboko-a ye mu l'ẹka ono; ẹphe maru
ngu. Ọo gụbedua nwehawaa phẹ; ọ bụru gụbedua woru phẹ ye mu l'ẹka; ẹphe
mekọtawaa opfu ngu.
7 Nta-a bẹ ẹphe mawaru l'iphemiphe, ị nụru mu shi ngu l'ẹka.
8 Noo lẹ mu ziwaru phẹ ozi ono, i ziru mu ono; ẹphe natawa iya. Ẹphe makwaruphọ
l'ọo ọkpobe-opfu l'ọo l'ẹka ị nọ bẹ mu shi bya; ẹphe kwetaakwaa l'ọo ngu ziru mu gẹ
mu bya.
9 “Ọo opfu ẹhu phẹ bẹ mu epfu anụ ngu-a. Ọ tọ bụkwa opfu ẹhu ndu mgboko bẹ
mu epfuru ngu; ọ kwa kẹ ndu ono, i yeru mu l'ẹka ono; nokwa ndu mu epfu nkephẹ
bụ ono; kẹle ndu k'ono bụ nkengu.
10 Iphemiphe, bụ nkemu bụkwapho nkengu. Iphemiphe, bụ nkengu bụkwarupho
nkemu. Ọ bụru phẹ egoshi ọdu-biribiri nkemu.
11 Hụmanu lẹ nta-a bẹ mu alwapfutaakwa ngu. Mu ta anọhekwa lẹ mgboko-a;
obenu l'ẹphebedua nọkwadu lẹ mgboko-a. Nna, dụ nsọ; gudenụ ike ono, dụ l'ẹpha

ngu ono gudeshia phẹ ree; mbụ ẹpha ngu ono, ị nụru mu ono; k'ọphu ẹphe a-bụru nanụ gẹ mu lẹ ngu bụ-a.
12 Teke ono, mu shi swiru phẹ ono bụkwa ike ono, dụ l'ẹpha ngu ono, ị nụru mu ono bẹ mu shi gude gudeshia phẹ ree; chee phẹ; ẹbe ọ dụdu onye ọphu tuphahụru nụ; a -gụfukwa nwa ọla-l'iswi phọ. Ono bụkwanuru g'iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke emee g'e pfuru iya.
13 "Ọle nta-a bẹ mu alwapfutaakwa ngu. Iphemiphe-a bẹ mu tụkoru epfuru ngu nta-a, mu nọkwadu lẹ mgboko-a g'ẹphe enweru ẹhu-ụtso nkemu; l'o dzua phẹ oke l'ẹhu ree.
14 Mu pfuwaru phẹ opfu, shi ngu l'ọnu; ẹphe dụ ndu mgboko ashị; kẹle ẹphe ta abụdu ndu kẹ mgboko; ẹgube ono, mbẹdua abụdu onye kẹ mgboko-a.
15 Mu te epfukwaru ngu g'i wofu phẹ lẹ mgboko. Ọ kwa g'i gbobutajẹ phẹ g'ọ tọ dụ iphe, Onye-njọ ono, bụ Obutuswe l'e-me phẹ.
16 Ọ kwa gẹ mu ta abụdu onye kẹ mgboko-a bụ g'ẹphe ta abụdu ndu kẹ mgboko-a.
17 Opfu nkengu bụ ọkpobe-opfu. Gudenụ ọkpobe-opfu ngu ono mee phẹ g'ẹphe bụru nkengu.
18 Ọ kwaphọ g'i ziru mu gẹ mu bya lẹ mgboko-a bụ gẹ mu zikwaru phẹ phọ g'ẹphe je lẹ mgboko.
19 Ọ bụkwarupho iswi ẹhu phẹ bẹ mu zọberu woru onwomu gbaa ẹja ẹhu phẹ g'ee-shi g'ẹphebedua abụru ndu nkengu ọkpobe abụru.
20 "Ọ tọ bụekwaa ndu ọwa-a bẹ mu epfu opfu ẹhu phẹ eyeru ngu; mu epfukwaphọ opfu ẹhu iphe, bụ ndu a-nụma ozi-ọma ono, ẹphe ezi ono; woru onwophẹ ye mu l'ẹka.
21 Mu epfukwaru ngu phọ sụ g'i mee g'ẹphe bụru nanụ g'ẹphe ha. G'ọ bụerupho gẹ gụbedua, bụ Nna nọ mu l'ime; mu nọdu ngu; bụ g'ẹphe a-nọdu anyi l'ime; g'ẹphe abụru nanụ; k'ọphu ndu mgboko-a l'e-kweta l'ọo ngu ziru mu gẹ mu bya.
22 Ọdu-biribiri ono, ị nụru mu ono bẹ mu woakwaru ye phẹ l'ẹka g'ẹphe abụru nanụ ẹgube-a, mu lẹ ngu bụ nanụ-a.
23 Mu -nọdu phẹ l'ime; gụbedua -nọdu mu l'ime; ọo ya bụ; ẹphe abụru nanụ ọkpobe abụbu; k'ọphu ndu mgboko-a l'a-maru l'ọo ngu ziru mu gẹ mu bya; makwarụpho l'ọo g'i yeru mu obu bụ g'i yeru phẹ.
24 "Nna; i wowaru phẹ ye mu l'ẹka. Iphe, mu epfu bụru g'ọ bụru l'ẹka mu nọ bẹ ndu ono a-nọdukwapho. Ọo ya bụ g'ẹphe egude ẹnya phẹ hụma ọdu-biribiri nkemu; ọdu-biribiri ono, i gude l'i yeru mu obu nụ mu rọ teke mgboko teke adụdu.
25 Gụbe Nna, pfụberekoto; ndiphe teke amakwaru onye ị bụ; ọle mbẹdua makwanụru ngu; tẹme ndu-a mawaru l'ọo gụbedua ziru mu gẹ mu bya.
26 Mu mewaru; ẹphe mawaru ngu; mu jekwa l'e-me g'ẹphe marwee ngu ree; k'ọphu n-yemobu ono, i yeru mu ono a-dụ l'ime phẹ; mbẹdua anọdukwapho l'ime phẹ."

18

Eegude Jizọsu
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

1 Jizọsu pfughechaẹpho opfu ono; yẹle ndu etsoje iya nụ swịru tụgbua je adafụ azụ nwanggele Kidirọnu. Ọ dụkwarupho mgbabu, dụ l'azụ mini ono azụ iya ọphuu. Jizọsu yẹle ndu ono, etsoje iya nụ ono bahụ lẹ mgbabu ono.
2 Noo ya; Jiudasu-a, deru iya ye-a mahaakwarụpho ẹka ono; kẹle Jizọsu bẹ yẹle ndu etsoje iya nụ edzukọjehawaa l'ẹka ono tekenteke.
3 Ọo ya bụ; Jiudasu gbẹshi byatashia ẹka ono. Ndu-ishi ndu-uke Chileke mẹ ndu Fárisii yeru iya ndu ojọgu ndu Romu; bya eyeru iya ndu nche eze-ụlo Chileke; ẹphe

l'iya tụko swịru. Ẹphe chịgbaaru ọku-apyịpyi mẹ orọku gudegbaa ngwọgu teke ẹphe abya.
4 Jizọsu mahawarụ iphe, abya iya ememe; bya agba phẹ ndzuta bya asụ phẹ: "?Bụ onye bẹ unu achọ?"
5 Ẹphe sụ iya: "Ọo Jizọsu onye Nazaretu."
Jizọsu sụ phẹ: "Ọo mbẹdua bụ iya."
Jiudasu, deru iya ye-a pfukubekwa phẹ phọ l'ẹka ono.
6 Teke ono, Jizọsu sụru phẹ l'ọo yẹbedua bẹ bụ iya nụ ono; ẹphe kpọchaa gala gala laa l'azụ l'azụ je adachaa l'alị kẹ gburugudugu.
7 Jizọsu jịkwaa phẹ ọzo sụ phẹ: "Mu sụru-a: ?bụ onye bẹ unu achọ?"
Ẹphe sụkwa iya: "Ọo Jizọsu, onye Nazaretu."
8 Jizọsu sụ phẹ: "Mu sụru unu l'ọo mu bụ iya. Ọ -bụru l'ọo mbẹdua bẹ unu achọ; ọo ya bụ gẹ ndu ọwa-a atụgbunaa lashịa."
9 Iphe ono je emee ọ vụkota mbụ opfu ono o pfuhawarụ sụ: "Nna; ọ tọ dụkwa g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ, tuphahụru lẹ ndu ono, i yeru mu l'ẹka ono."
10 Sayịmonu Pyịta tu mma iya teke ono. Ọ mịtaepho mma iya ono; gbua nwohu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; tụkoe ya phọ nchị-ẹkutara pafụ. Ẹpha nwohu ono bụ Malukọsu.
11 Noo ya; Jizọsu sụ Pyịta: "Mịru mma ngu ye l'ọbo iya. ?Bụ gẹ mu ta angụ-gbuhẹ iphe, aangụ angụngu, nọ l'okoro iphe-ẹhuka-a, Nna mu nụru mu-a?"

A kpụ Jizọsu akpụ-pfu Anasu

12 Ọo ya bụ; ndu ọgbogu ono mẹ onye-ishi phẹ; mẹ ndu nche ndu Jiu bya egude Jizọsu; kee ya ẹgbu;
13 bya evuru ụzo kpụta iya kpụ-pfu Anasu. Anasu bụ nnajị, keru Kayafasu nwanyị. Kayafasu l'onwiya bụkwanuru onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono.
14 Ọ bụkwarupho Kayafasu ono bụ onye ono, chịjeru idzu sụ ndu Jiu l'ọ ka ree g'onye lanụ nwụhu-chiaru ọha phọ.

Pyịta agọ lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Sayịmonu Pyịta nọdu etsokpọepho Jizọsu azụ azụ. Onye lanụ ọzo l'ime ndu ono, etsoje iya nụ ono nọdu etsokwa iya phọ. Onye lanụ k'ono bẹ yẹle onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono mahawarụ. Noo iphe, meru g'o gude o tsoru Jizọsu bahụ l'ụlo-ikpe l'unuphu ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono.
16 Pyịta pfụru l'etezi l'ọnu-ọguzo. Tọbudu iya bụ; onye k'ọphunapho, etsoje Jizọsu phọ tsoru iya bahụ l'ụlo-ikpe ono, bụ iya bụ onye ọphu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke mahawaruphọ; lụfuta je epfuru yeru nwamgbọko, eche ọnu-ọguzo ono. Nwamgbọko ono haa ya; o dubata Pyịta.
17 Noo ya; nwamgbọko ono, eche ọnu-ọguzo ono sụ Pyịta: "?Tị yịnaa lẹ ndu etsoje nwoke-a, e guderu-a?"
Pyịta sụ iya: "Mu ta ayịkwa iya."
18 Unwokoro Kayafasu mẹ ndu nche phọ gude icheku zụ-nwua ọku pfụ-phee ya mgburugburu anya; kẹle oyi atsụ. Pyịta bya apfukubekwa phẹ phọ wata anya ọku.

Anasu ajị Jizọsu ajị
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Ọo ya bụ; onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono bya ajịahaa Jizọsu ajị kẹ ndu etsoje iya nụ mẹ k'iphe, ọonoduje ezi.
20 Jizọsu sụ iya: "Mu tụkowaru iphemiphe tọgboru ndu mgboko ẹba. Mu shi anọduje ezi phẹ iphe l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu mẹ l'eze-ụlo Chileke, bụ ẹka ndu Jiu edzukọje. Ọ tọ dụkwa iphe, mu pfuru, dụru ọphu mu pfuru lẹ mpya.

21 ?Ọ nwụru ịnwagha bẹ ịiji mu nno? Jịnaa ndu nụmaru iphe, mu pfuru; l'ẹphe
maru-a iphe, mu pfuru."
22 Jizọsu pfuẹpho nno; onye lanụ lẹ ndu nche ono, pfụ-kube Jizọsu ono gbakpọepho
ẹka waa ya lẹ nchị kẹ daa sụ iya: "?Ị maru-a l'ọo onye-ishi ndu-ishi uke Chileke bẹ
ịiwo opfu nno?"
23 Jizọsu sụ iya: "Teke ọ bụ l'ọ dụru iphe, dụ ẹji, mu pfuru; pfunaa ya. Teke
ọdumeka; ọ -bụru lẹ mu pfuru-a iphe, pfụru ọto; ?ọ nwụru ịnwagha bẹ iichihụnu
mu ẹka?"
24 Tọbudu iya bụ; Jizọsu nọdukwadu l'ẹgbu-a, e keru iya-a; Anasu zia; a kpụta iya
kpụjeru Kayafasu, bụ iya bụ onye-ishi uke Chileke.

Pyịta agọkwapho ọzo lẹ ya ta amadụ Jizọsu
(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Noo ya; Sayịmonu Pyịta pfụkwaduru-a l'ẹka ọ pfụru anyakwadụ ọku. A nọnyaa;
ẹphe sụ iya: "?Tị yịnaa lẹ ndu etsoje nwoke-a?" Pyịta gọo sụ: "Mu ta ayịkwa iya."
26 Nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke phọ onye lanụ; onye ọphu yẹle onye
ọphu Pyịta pafụru nchị phọ bụ abụbu tụfuepho ọnu jịa Pyịta sụ iya: "?Mu ta
ahụmanuru ngu-a gẹ gụ l'iya nọ lẹ mgbabu phọ?"
27 Pyịta gọfukwa ọzo. Teke ono teke ono; oke-ọku raa ọ́rà.

Payịleti ajị Jizọsu ajị
(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Ẹphe kpụfuta Jizọsu l'ibe Kayafasu kpụru jeshia l'eze ụlo-ikpe onye Romu, bụ
nnajịoha teke ono. Teke ono bụwaru nchi abọhu. Ẹbe ndu Jiu abahụduru l'eze-ụlo
ono g'ẹphe ata a-tụrwudu nsọ. Ẹphe -atụrwuduru nsọ; ọo ya bụ; ẹphe ayịru lẹ ndu
e-ri iphe, ọbo Ojeghata.
29 Ọo ya bụ; Payịleti bya ejepfu phẹ l'etezi je ajịa phẹ sụ phẹ: "?Bụ iphe-ẹji gụnu
bẹ unu sụru lẹ nwoke-a meru?"
30 Ẹphe sụ iya: "Ọ -bụ lẹ nwoke-a ta abụ onye ẹjo-iphe mẹ anyi ta akpụtakwaru
ngu iya."
31 Payịleti sụ phẹ: "Unu kpụta iya unubẹdua je egude ekemu-alị unu kpee ya ikpe."
Ndu Jiu sụ iya: "A tụkwaru anyi ekemu sụ g'anyi ta apfụ-gbujekwa nemadzụ."
32 Iphe ono je emee iphe, Jizọsu pfuru ono vụkota, bụ iya bụ iphe, o pfuru gude
tụa ọnu ẹgube anwụhu, ya a-nwụhu ono.
33 Noo ya; Payịleti bya alaphu azụ l'eze-ụlo ono bya ekua Jizọsu sụ iya: "?Bụ ngu
bụ Eze ndu Jiu?"
34 Jizọsu sụ iya: "?Bụ gụbedua epfu iya k'onwongu; tọo ndu ọzo sụru l'o noo onye
mu bụ?"
35 Payịleti sụ iya: "?Mu bụ onye Jiu? ?Tọbudu ndu alị ngu waa ndu-ishi uke Chileke
kpụ ngu kpụtaru mu? ?Bụ gụnu bẹ i meru?"
36 Jizọsu sụ iya: "Abụbu, mu bụ eze te eshikwa lẹ mgboko-a. Ọ -bụ l'abụbu, mu bụ
eze shi lẹ mgboko-a mẹ ndu-ozi mu atụkwaa ọhu ituphu; mee g'a ta kpụru mu nụ
ndu Jiu. Obenu l'abụbu, mu bụ eze te eshidu lẹ mgboko-a."
37 Payịleti sụ iya: "Ha! ?Bụnu iya bụ l'ị bụ eze?"
Jizọsu sụ iya: "Ọoekwa phọ g'i pfuru ono bụ g'ọ bụ eviya lẹ mu bụkwa eze. Mbụ
l'ọ kwa gẹ mu bụru eze bẹ a nwụ-dokpọoru mu. Ọ bụru iphe ono bẹ mu byadoru
lẹ mgboko-a; gẹ mu bya egoshi ndiphe iphe, ọkpobe-opfu bụ. Iphe, bụ ndu etso
ọkpobe-opfu ono anụmaje olu mu."
38 Payịleti jịa ya sụ iya: "?Bụ gụnu bụ ọkpobe-opfu?"

Eekpe Jizọsu mpfugbu
(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Noo ya; Payịleti jị-ghechaa ya ajị ono bya alaphu azụ jepfu ndu Jiu ono ọzo; bya asụ phẹ: "Ọ tọ dụkwa ẹjo-iphe, mu hụmaru, nwoke-a meru.
39 Ọle eshi ọphu omelalị unu bụ gẹ mu hajẹru unu onye mkpọro lanụ g'ọ la mẹ a
-bọje ọbo Ojeghata; ?ọ dụ ree gẹ mu haarụ unu Eze ndu Jiu tọo?"
40 Ẹphe swọ-lihu sụ: "Ọ tọ bụdu onye ọwa bẹ ịi-harụ anyi; haarụ anyi Barabasu g'ọ la!" Barabasu ono-a bụkwa onye ana nfụ.

19

1 Ọo ya bụ; Payịleti bya akpụta Jizọsu sụ g'e chia ya iphe. E chigọchaa ya echigọ.
2 Ndu ojọgu bya egude obvu kpaa okpu-eze bya ekpube iya l'ishi bya achịta uwe mgbalanụ, eke uswe-uswe woru yee ya.
3 Ẹphe byapfuta iya bya asụje iya: "Ndzụ dụ ngu; eze ndu Jiu." Ẹphe awaa iya ẹka l'atatiphu kẹ gbaa.
4 Payịleti bya alụfukwa jepfu ndu Jiu ono ọzo sụ phẹ: "Mu akpụfutaakwaru unu nwoke-a g'unu hụma l'ọ tọ dụdu ẹjo-iphe, mu maru, o meru."
5 Tọbudu iya bụ; Jizọsu kpuru okpu obvu ono yee uwe uswe-uswe phọ lụfuta. Payịleti sụ phẹ: "Unu wakwa nwoke ọbu baa."
6 Noo ya; o be gẹ ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu nche hụmaeru iya phọ; ẹphe tụko chishia sụ: "Pfụ-gbua ya! Pfụ-gbua ya!"
Payịleti sụ phẹ: "Unubẹdua l'onwunu kpụta iya je apfụ-gbua; lẹ mbẹdua ta ahụmakwaru ẹjo-iphe, o meru."
7 Ndu Jiu sụ iya: "Eshinu o gude ọnu iya sụ l'ọo ya bụ Nwa Chileke ọbu; bẹ bụkwa anwụhu rwuberu iya. Nokwa iphe, ekemu anyi sụru g'e meje onye pfuru nno bụ ono."
8 Payịleti nụmaepho iphe ono, e pfuru ono; ndzụ kabaa ya agụgu.
9 Ọ bya alaphu azụ l'eze-ụlo ono je ajịa Jizọsu sụ iya: "?Bụnaa awe bẹ i shi?"
Jizọsu gbaa ya nkụchi.
10 Ọo ya bụ; Payịleti sụ iya: "?Ịigba mu nkụchi? ?Ọ dụ g'ị tị madụ l'ọo mu bẹ ọ dụ l'ẹka? Mu -sụ g'a haa ngu; l'a haa ngu; teke mu sụru g'a pfụ-gbua ngu; l'apfụ-gbua ngu."
11 Jizọsu sụ iya: "I tigi nwekwarụ ẹgube ike ono l'ẹhu mu; ọ -bụ l'ọ tọ bụ Chileke, bu l'igwe nụru ngu iya. Ọo ya bụ l'iphe-ẹji k'onye ono, seru mu ye ngu l'ẹka ono ka nkengu shii."
12 Payịleti nụmachaepho iphe ono; ọ chọkashiahaa g'oo-me haa ya. Obenu lẹ ndu Jiu chishiru sụ: "Ị -haa nwoke-a; l'a maru l'ị nọru eze nnajịoha lẹ njọ; kẹle onye, gude ẹka iya mee onwiya eze bụakwaa ọhogu eze nnajịoha."
13 Payịleti nụmaepho iphe ono, ẹphe pfuru ono; o gude Jizọsu lụfuta etezi bya anọdu anọo l'oshi, onye ekpeje ikpe anọduje ekpe ikpe, dụ l'ẹka eekuje Nwọdu-l'eli. Ẹka ọbu bẹ e gude mkpuma nmalia anmali. Iphe, eekuje iya l'opfu Hiburu bụru Gabata.
14 O betashiẹpho l'ẹnyanwu alwa l'ishi mbọchi ono, nchitabọhu iya a-bụru ọbo Ojeghata ono; Payịleti sụ ndu Jiu: "Wakwa eze unu."
15 Ẹphe tụshia ụzu sụ: "Pfụ-gbua ya! Pfụ-gbua ya! Pfụ-gbua ya!"
Payịleti jịa phẹ sụ phẹ: "?Unu sụru gẹ mu pfụ-gbua onye eze unu?"
Ndu-ishi uke Chileke sụ: "Anyi te enwekwa eze ọzo; abụdu eze nnajịoha."
16 Tọbudu iya bụ; Payịleti kpụru iya nụ phẹ g'ẹphe je apfụ-gbua.

Aapfugbu Jizọsu
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

17 Ọo ya bụ; Jizọsu laẹ phẹ phọ l'ẹka; ẹphe gude iya tụgbua. O vuru oswebe iya je
eyeru; ẹphe rwua l'ẹka eekuje Okpokoroko ishi. Iphe, eekuje ẹka ono l'opfu Hiburu
bụ Gọlugota.
18 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹphe woru iya kpọpyabe l'oswebe. Ẹphe kpọpyabekwapho
unwoke labọ ọzo l'ẹka ono; kpọpyabechaa phẹ iche iche. Onye lanụ l'ẹka iya ọphuu;
onye ọphuu l'ẹka iya ọphuu. Jizọsu nọdu phẹ l'echi.
19 Payịleti bya ewokwarụpho iphe dee pfube l'oswebe ono. Iphe, o deru bụ:
"JIZỌSU, ONYE NAZARETU; EZE NDU JIU."
20 Igwerigwe ndu Jiu gụa iphe ono, o deru ono; kẹle ẹka ọbu, a kpọpyaberu Jizọsu
ọbu dụ-kube ọma mkpụkpu ono ntse. Opfu-alị ndu e gude dee ya bụru Hiburu; mẹ
Latinu; mẹ Giriku.
21 Ọo ya bụ; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Jiu bya asụ Payịleti: "Be deshi l'ọ bụ 'Eze
ndu Jiu'. Iphe, ii-dechia bụ 'l'ọ sụru lẹ ya bụ Eze ndu Jiu'."
22 Payịleti sụ: "Iphe, mu deru bẹ mu dewaru."
23 Tọbudu iya bụ; ndu ojọgu ono kpọpyabechaa Jizọsu l'oswebe ono bya achịta
uwe, ooyeje l'ẹhu kee ụzo ẹno. Onye ojọgu nọnu; l'o keta ụzo lanụ. Ẹphe bya
achịtakwapho eze uwe ime ẹhu iya. Ono bụru uwe mgbalanụ, ta adụdu ẹka a
gbagbabẹru iya agbagbabẹ mẹ nanụ. E shiẹpho l'imeli kwee ya mgbalanụ bya asụ
l'ụzo alị.
24 Ndu ojọgu ono sụ nwibe phẹ: "Unu g'anyi ta alakakwa uwe ọwa-a alaka. G'anyi
tụchikwaaru iya ido maru onye ọo-larụ." Iphe ono tụkokpoepho mee iphe, e deru
l'ẹkwo-opfu Chileke vụkota, bụ iya bụ iphe, e deru sụ:
"Ẹphe keru uwe mu l'ime
onwophẹ;
O be l'ọphu mu eyeje l'ime
ẹhu;
ẹphe tụa ido g'ẹphe maru
onye a-chịta iya nụ."*
Ọ bụru iphe ono bẹ ndu ojọgu ono meru.
25 Ndu pfụru l'agụga oswebe Jizọsu ono teke ono bụ ne iya; mẹ nwune ne iya kẹ
nwanyị; mẹ Meri, nyee Kulọpasu; waa Meri onye Magudala.
26 Jizọsu hụmaepho ne iya waa onye ono, etsoje iya nụ ono, o yeru obu phọ g'ẹphe
pfukube ẹka ono; ọ sụ ne iya: "Nwanyị; wakwa nwa nwoke ngu."
27 Ọ bya asụkwapho onye ono, etsoje iya nụ ono: "Wakwa ne ngu." Eshi mbọku
ono; onye ono, etsoje Jizọsu ono duta Meri lashịa ibe iya yẹ l'iya je eburu.

Anwụhu Jizọsu
(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 E mechaa; Jizọsu maru l'e meẹbewaru iphemiphe ọ sụ: "Ẹgu mini agụkwa mu!"
Ono je emee iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke vụkota g'e deru iya.
29 Ọ dụru nwa ite, sụru l'ẹka ono, mẹe-venịga, jiru ejiji. Ọo ya bụ; ẹphe bya ewota
asancha tsẹe lẹ mẹe ono. Ọ ngụguel'iya phọ; ẹphe bya etsebe iya l'ẹkali-oshi ịsopu;
mabẹ iya o rwua ya l'ọnu.
30 Jizọsu ngụtaepho mẹe ono, shihuru ụka ono ọ sụ: "Ọ bvụwaru."
Ọ tụkwe ishi; tụ-buhu unme; nwụhu.

Aanma Jizọsu arwa lẹ mgburẹku

31 E mechaa; ndu Jiu je arwọo Payịleti g'ẹphe je akụ-jishia ndu ono, a kpọpyaberu
l'oswebe ono oshi-ọkpa; k'ọphu aa-patachaa phẹ pafụ. Ishi iya bụru lẹ mbọku ono bẹ
nchitabọhu iya bụwaa eswe-atụta-unme. Ẹphe nọdu emekwanụ g'odzu ndu ono ta

* **19:24 19:24** Gụnaa Ebvu 22:18.

atụko kpọgbaaru l'oswebe l'eswe-atụta-unme ono eshi ọphu eswe-atụta-unme k'ono
bụ phẹ ọbo-iphe.
32 Ọo ya bụ; ndu ojọgu ono bya akụ-jishia ọkpa onye kẹ mbụ; bya akụ-
jishikwaaphọ ọkpa onye ọphuu; mbụ ndu ono, a tụkoru ẹphe lẹ Jizọsu kpọpyabe
ono.
33 Ẹphe byarwutaẹpho ẹka Jizọsu kpọru; ẹphe hụma l'ọ nwụhuhawaru; ẹphe haa
ya; ẹbe ẹphe akụ-jishiẹduru yẹbedua ọkpa.
34 No iya; onye ojọgu lanụ gbẹshiepho bya ewota arwa nmaa Jizọsu lẹ mgburẹku.
Teke ono teke ono; mee yẹle mini shi iya l'ẹka ono alwa patapata.
35 Ọo onye hụmaru iphemiphe-a teke ọonwu tụru ọnu iphe, ọ hụmaru. Iphe, o
pfuru tụkoru bụkotaru ọkpobe-opfu. Yẹbedua l'onwiya maru l'ọo ire-lanụ bẹ ya
epfu. Ọo ya bụ g'unubẹdua l'onwunu ekwetakwaphọ.
36 Iphemiphe ono je emee iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke vụa g'e deru iya, bụ
ọphu sụru: "Ọ tọ dụkwa ọkpu, nọ iya l'ẹhu, a byaru akụ-ji akụ-ji mẹ nanụ."
37 Tẹmanu; ọ dụkwarupho ẹka ọzo, e deru iya l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: "Ẹphe e-
gude ẹnya phẹ ele onye ono, ẹphe nmarụ arwa ono."

Elili Jizọsu
(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 E mechaa; Jiósẹfu onye Arimatiya jepfu Payịleti je arwọo ya gẹ ya pata odzu
Jizọsu. Payịleti kweta g'ọ pata iya. Ọo ya bụ; ọ bya eje apata odzu Jizọsu ono pata
pafụ. Jiósẹfu ono bụkwapho onye etsoje Jizọsu; ọle ootsoje iya lẹ mpya; kẹle ọotsu
ndu Jiu ebvu.
39 Nikodimọsu byakwaphọ. Nikodimọsu ono bụ onye ono, byapfutajẹhawaru
Jizọsu l'ẹnyashi phọ. No iya; ọ byatashia bya egude manụ mẹru, agwakọberu
"alowe". Manụ ono bẹ ẹrwa iya hakwa g'ẹrwa ẹkpa-únú labọ, únú jichaaru ejiji.
40 Ẹphe pazeta odzu Jizọsu bya egude ẹkwa ọchaa, bụ ẹkwa odzu yẹle manụ ono,
ishishi iya atsọ ụtso ono gude kwaa ya, bụ iya bụ gẹ ndu Jiu egudeje akwa odzu phẹ
k'elili.
41 Ọ dụru mgbabu, dụ l'ẹka ono, a kpọpyaberu Jizọsu ono. Ọ dụkwarupho ilu, nọ lẹ
mgbabu ono. Ilu ono bẹ a tụru k'ọ̀phúú; ọphu o toko dụ-swee onye ọzo, e lijehawaru
iya.
42 Ọo ya bụ; ẹphe pata Jizọsu je elia l'ẹka ono; eshi ọphu mbọku ono bẹ echele iya
bụwaa eswe-atụta-unme ndu Jiu; tẹme ilu ono bya adụfuanu ntse.

20

Eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
(Mat 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

1 O rwua lẹ gẹregere nchi-abọhu mbọku Sonde; Meri onye Magudala bya l'ilu ono
g'ọchii agbakwadu; bya ahụma lẹ mkpuma, e shi gude swichia ọnu ilu ono bẹ e
swifuwaru.
2 Ọo ya bụ; o gude ọso gbapfu Sayịmonu Pyịta; waa onye ọphuu, etsoje Jizọsu
phọ, Jizọsu yeru obu phọ je asụ phẹ: "A pafụakwaru Nnajịuphu l'ilu ono. Ẹbe anyi
amakwa ẹka a tọgboru iya."
3 Pyịta yẹle onye k'ono, etsoje Jizọsu ono gbalihu tụgbua jeshia l'ilu ono.
4 Ẹphenebo tụko ye ọkpa l'ọso jeshia. Ọle onye k'ono, etsoje Jizọsu ono gbagharu
Pyịta; vuru iya ụzo gbarwua ilu ono.
5 Ọ bya ephureta ephureta; nyoo ime ilu ono bya ahụma ẹkwa ọchaa phọ, a kwarụ
Jizọsu gude lia ya phọ g'ọ wụshiru l'ẹka ono. O nyoo ya enyonyo; ọphu ọ bahụduru
l'ime ilu ono.

6 Sayịmonu Pyịta nọdu etsowa iya l'azụ. O rwua bya ekwoba l'ime ilu ono bya
ahụma ẹkwa ọchaa ono g'ọ wụshiru;
7 mẹ ẹkwa k'ono, e shi gude phụa ya l'ishi ono. Ọphu ẹkwa k'ishi ono yẹle ẹkwa
ọchaa phọ awụshiduru l'ẹka lanụ. A phụkoru k'ishi ono aphụko dobe iche.
8 Tọbudu iya bụ l'onye etsoje Jizọsu k'ọphunapho, bụ iya vu ụzo gbarwuta l'ilu
ono-a bya abahụkwapho. O je egude ẹnya iya hụma; kweta.
9 Teke ono bẹ ẹphe teke amadụru iphe ono, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke, sụru lẹ
Jizọsu shifụtaje l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono.
10 Ọ bụru iya bụ lẹ ndu etsoje Jizọsu ono atụgbuchaa; onyenọnu l'ọ laphushia azụ
l'ibe iya.

Jizọsu egoshi onwiya Meri onye Magudala
(Mat 28:9-10; Mak 16:9-11)

11 Meri bya apfụru lẹ mgboru ọnu ilu ono wata ara ẹkwa. Ọ kwanyaa ẹkwa ono
bya ephureta nyoo ime ilu ono;
12 bya ahụma ojozi-imigwe labọ, yegbaaru uwe ọchaa nọdu anọo l'ẹka ono, e shi
nyebe odzu Jizọsu ono. Onye lanụ nọdu l'ụzo ishi; onye ọphuu nọdu l'ụzo ọkpa.
13 Ẹphe sụ iya: "Nwanyị; ?ịiraru gụnu?"
Ọ sụ phẹ: "A pataru Nnajịuphu mu; ẹbe mu amadụ ẹka a tọgboru iya."
14 Epfughe, oopfughe iphe ono; ọ ghakọbe hụma Jizọsu g'ọ pfụru. Ẹbe ọ makwanụ
l'ọo Jizọsu.
15 Jizọsu sụ iya: "Nwanyị; ?bụ gụnu bẹ ịiraru? ?Bụ onye bẹ ịicho?"
Meri dobesụ l'ọo onye eche mgbabu ono bya asụ iya: "Teke ọ bụ l'ọo ngu pataru
iya pafụ; jiko kanụru mu ẹka ị tọgboru iya gẹ mu je apata iya."
16 Jizọsu kua ya oku sụ iya: "Meri!" Meri ghakọbe gude opfu Hiburu sụ iya:
"Rabonayi!" bụ iya bụ O-zì-iphe.
17 Jizọsu sụ iya: "G'ẹka ngu te erwukwa mu l'ẹhu; kẹle mu teke alarwudu l'igwe
jepfu Nna mu. Ọle ọ bụ; tụgbua jepfu ụnwunna mu je asụ phẹ lẹ mu alawaa l'imeli
alapfu onye ono, bụ Nna mu; bụru Nna unu ono; mbụ onye ono, bụ Chileke mu bya
abụkwarupho k'unu ono."
18 No iya; Meri onye Magudala jepfu ndu ono, etsoje Jizọsu ono je asụ phẹ: "Mu
gudeakwa ẹnya mu hụma Nnajịuphu!" Ọ bụru iya ziru mu ozi ono.

Jizọsu egoshi ndu etsoje iya nụ onwiya
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Ndu 1:6-8)

19 O rwua l'ụzenyashi mbọku ono, bụ iya bụ mbọku mbụ l'idzu ono; ndu etsoje
Jizọsu swọ-chishikọta iphe l'ụlo, ẹphe dọkoberu; kẹle ẹphe atsụ ndu Jiu ebvu. A bya
l'amarụ; Jizọsu pfụwaru phẹ l'echi. Ọ bya ekele phẹ ekele sụ phẹ: "G'ẹhu dụkwa unu
guu."
20 O kelechaẹ phẹ phọ nno; ọ bya egoshi phẹ ẹka iya ẹphenebo goshi phẹ mgburẹku
iya. Ẹhu tsọo ndu etsoje iya nụ ono ntụmatu g'ẹphe hụmaru Nnajịuphu.
21 Jizọsu sụkwa phẹ ọzo: "G'ẹhu dụkwa unu guu. Ọo gẹ Nna mu ziru mu; mu bya-a
bụ gẹ mu ezi unu g'unu je."
22 O pfuchaẹpho nno bya ekushi phẹ Unme sụ phẹ: "Unu nata Unme-dụ-Nsọ.
23 Ọ -dụru onye unu gụru nvụ l'iphe-ẹji iya; bẹ Chileke gụakwaru nvụ. Onye unu
agụduru nvụ bẹ Chileke taa gụkwarupho nvụ l'iphe-ẹji iya."

Jizọsu yẹle Tọmosu

24 Noo ya; ọphu Tọmosu; onye ono ntushi-ẹpha iya bụ Ejima anọdu l'ẹka ono teke
Jizọsu byaru ono. Tọmosu ono yịkwa l'ụmadzu iri l'ẹbo ono, etsoje Jizọsu ono.
25 E mechaa; ndu ọphuu ẹphe l'iya etsojekwaphọ Jizọsu phọ sụ iya: "Anyi
hụmakwaru Nnajịuphu ọbu!"

Tọmosu sụ phẹ: “Mu tee kwetakwa; gbahaa lẹ mu gude ẹnya mu hụma ichii ngga phọ l'ọbochi-ẹka iya; mbụ woru mkpụshi-ẹka mu ye l'ẹka ono, ngga ono shiru ono; woru ẹka mu nwua ya lẹ mgburẹku iya. Ọ dụdu nno bẹ mu tee kwetakwa.”
26 Noo ya; a nọekwapho abalị ẹsato; ndu etsoje Jizọsu ono nọdukwa l'ụlo ono ọzo; ẹphe lẹ Tọmosu. A tụkokwa mgbo ụlo ono swọ-chishikọta. Jizọsu byaẹlaa bya apfụru phẹ l'echi bya ekele phẹ ekele sụ: “G'ẹhu dụkwa unu guu.”
27 O pfuchaa nno bya asụ Tọmosu: “Ngwa; rwụa mu mkpụshi-ẹka l'ọbochi-ẹka l'ẹka-a. Mee mu ẹka lẹ mgburẹku ọbu. Tọmosu; ta abụhekwaru ekwegekwe. Kwetajẹkwa.”
28 Tọmosu sụ iya: “Ị bụ Nnajịuphu mu! Bya abụru Chileke mu!”
29 Jizọsu sụ iya: “Bụna-a l'ọo l'ị hụmaru mu meru iphe, i kwetarụ. Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu ahụmaduru l'ẹnya bya ekwetaẹla-a.”

Ishi iphe, e dedoru ẹkwo-a

30 Jizọsu meshikwaaphọ igwerigwe iphe-ọhumalenya ọzo l'iphu ndu etsoje iya nụ, bụlaje iphe, e deduru l'ẹkwo-a.
31 Ndu ọwa-a, e deru edede-a bụ g'unu e-gude iya kweta l'ọo Jizọsu, bụ Kéreshi, bya abụru Nwa kẹ Chileke ọbu; teke unu kwetarụ unu eshi iya l'ẹka nweru ndzụ.

21

Jizọsu egoshi ụmadzu ẹsaa l'etsoje iya nụ onwiya

1 E mechaa; Jizọsu goshikwaphọ onwiya ndu etsoje iya nụ ọzo l'agụga eze-ẹnyimu Tayibiriyasu. Waa g'o gude goshi onwiya ọbu bụ ọwa-a:
2 Sayịmonu Pyịta; waa Tọmosu, eekuje Ejima; waa Natanẹlu kẹ Kena Gálili; mẹ ụnwu Zebedi; mẹfukwapho ụmadzu labọ ọzo l'ime ndu ono, etsoje Jizọsu ono tụkokpoerupho nọkobe l'ẹka lanụ.
3 Noo ya; Sayịmonu Pyịta nọnyaa bya asụ: “Nta-a bẹ mu ejeakwa ịkokoro.”
Ẹphe sụ iya: “Anyi lẹ ngu a-tụkokwa swịru.” Ẹphe tụko wụfu; ọ bụru phẹ eje ịkokoro. Ẹphe jerwua je atụko bahụ l'ụgbo. Ẹphe tụko ẹnyashi ono l'ophu sekọta ịkokoro; ọphu ọ dụdu iphe, ẹphe nmataru.
4 O -rwuẹpho lẹ gẹregere nchi-abọhu; ẹphe jeshia ele ẹnya; Jizọsu pfụwaru l'agụga mini ono; ẹbe ndu ono, etsoje iya nụ ono amadụ l'ọo Jizọsu pfụru l'ẹka ono.
5 Ọ sụ phẹ: “Ụnwu mu; ?ọ dụru ẹma, unu nmataru?” Ẹphe sụ iya: “Waawaa.”
6 Ọ sụ phẹ: “Unu ghaẹdu ụgbu unu l'ẹkutara ụgbo ono g'unu a-nmata iphe.” Ọ bụru iya bụ ẹphe ghanaa ya; ẹbe ẹphe adụedu ike lọbata iya l'ụgbo phẹ; kẹle ẹma, ẹphe nmataru parụ igwerigwe.
7 No iya; onye k'ono, etsoje Jizọsu ono, Jizọsu yeru obu phọ sụ Pyịta: “Ọ kwa Nnajịuphu!” Anụma, Sayịmonu Pyịta anụma iya; ọ chịta uwe iya yee; kẹle o to shidu yee uwe iya. Ọ daa lẹ mini ono kẹ voo; bvupfushia ya.
8 Ndu etsoje iya nụ ndu ọphuu nọdu l'ime ụgbo ono akpụ ụgbu ono, ẹma jiru godogodo ono alụfuta eli-mgboko; kẹle ẹphe ta anọdu ẹnya l'eli-mgboko. Ẹphe nọ-a iphe, ha gẹ ntọkpa ụkporo ise.
9 Ẹphe lụfutaepho eli-mgboko; ẹphe hụma ọku icheku l'ẹka ono. Ẹphe hụma ẹma, a mịberu l'ọku ono; wakwaphọ buredi.
10 Jizọsu sụ phẹ: “Unu hataẹdukwa ẹma ono, unu nmataru nta-a ono bya.”
11 Tọbudu iya bụ lẹ Sayịmonu Pyịta atụgbua bahụ l'ụgbo ono je akpụfuta ụgbu ono l'eli-mgboko. Iphe, jiru iya nụ bụerupho eze ẹma, hagbaa shii. Ẹma, dụ iya nụ tụkoru dụ ụkporo ẹma ẹsaa l'ẹma iri l'ẹto. Ẹma ono hakpọkwa igwerigwe g'ọ ha ono; ọle ụgbu ono te emekpọdaru mẹ kịngu k'alakahụ.

12 Jizọsu sụ phẹ: “Unu bya achịa ọnu.” Noo ya; ọphu ọ dụedu ndu ono, etsoje iya
nụ ono onye ọphu jeru atụ ama kẹ jịa ya sụ iya: “?Ị bụ onye?” Ẹka ẹphe tụkowaru
maru l'ọo Nnajịuphu.
13 Jizọsu bya ewota buredi ono nụ phẹ; bya anụfukwaa phẹ phọ ẹma phọ.
14 Egoshi k'ono, o goshiru phẹ onwiya ono kwewa iya ugbo ẹto, o goshiru ndu etsoje
iya nụ onwiya g'o shichaa l'ọnwu teta ono.

Jizọsu yẹle Pyịta

15 Ẹphe chịchaepho ọnu ono; Jizọsu sụ Sayịmonu Pyịta: “Sayịmonu; nwa Jiọnu; ?ị
ka mu eye obu; eme lẹ ndu ọwa-a?”
Pyịta sụ iya: “Ee; Nnajịuphu. Ị maru lẹ mu yeru ngu obu.”
Jizọsu sụ iya: “Nụjekwa ụnwu atụru mu nri.”
16 Jizọsu bya eku iya k'ugbo ẹbo sụ iya: “Sayịmonu; nwa Jiọnu; ?I yeru mu obu?”
Pyịta sụ iya: “Ee! Nnajịuphu; Ị maru lẹ mu yeru ngu obu.”
Jizọsu sụ iya: “Letajẹkwa atụru mu ẹnya.”
17 Ọ byakwa eku iya k'ugbo ẹto sụ iya: “Sayịmonu; nwa Jiọnu; ?I yeru mu obu?”
Ẹhu rwụhuepho Pyịta arwụhu l'ọ jịru iya ya k'ugbo ẹto sụ iya: “?I yeru mu obu?”
Ọ sụ iya: “Nnajịuphu; Ị tụkoru iphemiphe makọtaru; Ị maru lẹ mu yeru ngu obu.”
Jizọsu sụ iya: “Nụjekwa atụru mu nri.”
18 “Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; teke ị bụ okorọbya bẹ ọ bụ ngu agbẹshije
wota ẹkwa ngu nmarụ lọbaru jeshia iphe, iije; ọle teke ị kahụerupho bẹ ii-chili ẹka
ngu ẹphenebo; onye ọzo abya anmabẹ ngu ẹkwa ngu l'upfu; duta ngu jeshia ẹka
abụdu uche ngu.”
19 Iphe ono bẹ o pfuru gude tụa ọnu gẹ Pyịta e-gude nwụhu; shi ẹgube ono goshi
ọdu-biribiri Chileke. Jizọsu pfuchaẹpho nno bya asụ Pyịta: “Tsoru mu.”

Jizọsu yẹle onye etsoje iya nụ ọphuna

20 Pyịta bya aghaa ẹnya l'azụ; hụma onye ọphunapho, etsoje Jizọsu, Jizọsu yeru
obu-a g'ootso phẹ. Ọo ya bụ onye k'ono, nọ-kube Jizọsu ntse g'ẹphe eri nri-ẹnyashi
phọ; mbụ jịru iya sụ iya: “Nnajịuphu; ?bụ onye e-deru ngu ye-a?”
21 Pyịta hụmae ya phọ bya ajịa Jizọsu sụ iya: “Nnajịuphu; ?Dẹnukpohunaa g'ee-me
k'onye ọwa?”
22 Jizọsu sụ iya: “Ọ -bụru l'ọ dụ mu g'ọ nọdu ndzụ jasụ teke mu a-bya ọzo; ?ẹka
ngu dụ iya l'awe? Nkengu bụ g'i tsoru mu.”
23 No iya; iphe, bụ ụnwunna g'ẹphe ha kwoahaa l'iphe ono, o pfuru ono bụ l'onye
etsoje Jizọsu k'ono ta abyadụ anwụhu anwụhu. Ọle Jizọsu ta asụkwaru l'ọ tọ byadu
anwụhu anwụhu. Iphe, o pfuru bụkwa l'ọ sụru: “Ọ -bụru l'ọ dụ mu g'ọ nọdu ndzụ
jasụru teke mu a-bya ọzo; ?ẹka ngu dụ iya l'awe?”
24 Ọo onye etsoje Jizọsu ono bụ iya epfu iphe, o gude ẹnya iya hụma l'iphemiphe-a
g'ọ ha. Ọ bụkwaru iya phọ deru iphemiphe-a. Anyi maru l'iphe, o deru bẹ o pfuru
ire-lanụ.
25 O nwechakwaaruro igwerigwe iphe ọzo, Jizọsu meshiru. G'ọ dụ mu bụ lẹ: ọ -bụ
l'e mejeru g'a tụko g'ọ hakọta degbua l'ẹkwo nanụ nanụ; mẹ mgboko-a l'ophu tege
asụkwaru edobe ẹkwo, e dekọtaru iya.

Ozi, Ndu-ishi-ozi Jeru

1 Ẹguru ọ̀nyà mu, bụ Tiyọ́filosu:
Ẹkwo, mu vuru ụzo deeru ngu bẹ mu deru iphemiphe, Jizọsu watarụ ememe yẹle
iphemiphe, ọ watarụ ezizi e -shikpọo lẹ mbụ;
2 jasụ teke Chileke kubaru iya l'imigwe. Ọ byalẹpho ala l'imigwe; o shi l'ẹka Unme-
dụ-Nsọ karụ ndu ono, ọ họtaru g'ẹphe bụru ndu-ishi-ozi iya ono iphe, ẹphe e-me.
3 O jechaaru iphe-ẹhuka; bya anwụhu; nwụhuchaa teta dzụru ndzụ; bya anọo
ụkporo abalị labọ; goshi phẹ onwiya lẹ ya dzụ ndzụ. O -goshichaa; o -goshibaa
k'ọphu o doru phẹ ẹnya; ẹbe ọ dụdu onye atụ ẹgo kẹ ?a maru ọ dzụ ndzụ eviya?
Ẹphe gude ẹnya phẹ hụma iya. O pfuaru phẹ k'ẹka Chileke bụ eze.
4 Ọ dụru teke ẹphe l'iya nọkobe; ọ sụ phẹ: "Unu ta alụfukwa lẹ Jierúsalẹmu. Unu
nọdukwa kwabẹru iphe ono, Nna sụru lẹ ya a-nụ ono, bụ iya bụ iphe-ọma-a, mu
pfuhawaru unu-a.
5 Kẹle Jiọnu gude mini mee baputizimu; ọle a -nọepho ujiku olemole nta-a bẹ ee-
gude Unme Chileke mee unu baputizimu."

Jizọsu alapfu Chileke l'imigwe

6 Ọo ya bụ; ndu-ishi-ozi ono dzukọbeepho; ẹphe lẹ Jizọsu; ẹphe jịa ya: "Nnajịuphu;
?o rwuwaru teke ịi-nuphu ndu Ízurẹlu alị-eze phẹ azụ tọ?"
7 Jizọsu sụ phẹ: "Ọ tọ gbakwarụ unu l'amarụ mbọchi, ọ bụ; ọzoo ẹgube teke ọ bụ,
bụ teke Nna mu gudewaa ẹka iya tụa l'onwiya.
8 Ọle Unme-dụ-Nsọ a-bya unu l'ẹhu; l'o mee unu; unu eshihu ike; k'ọphu unu a-
nọdu epfu iphe, unu hụmaru kẹ nkemu. Unu e-pfu iya lẹ Jierúsalẹmu; mẹ alị Jiudiya;
mẹkpoo alị Saméríya jasụwaruroya l'ẹkameka, nọ lẹ mgboko mgburugburu."
9 O pfuchaẹpho nno; ẹphe nọdu ele iya ẹnya; Chileke wolia ya. Urwukpu woru iya
domia.
10 Ẹphe nọdu elekpọekwapho ẹnya l'akpaminigwe l'ẹka ono g'o mihuchaaru.
Unwoke labọ, yeru uwe ọchaa bya bya apfụ-kube phẹ;
11 sụ phẹ: "Unubẹ unwoke kẹ Gálili; ?bụ gụnu bẹ meru iphe, o gude unu pfụru l'ẹka
ono ele ẹnya l'akpaminigwe? Jizọsu ono, a natarụ unu kuba l'imigwe ono bụkwapho
g'unu ele iya ọ bahụ l'imigwe ono bụ g'oo-gude bya ọzo."

Onye ee-gude dochia ẹnya Jiudasu

12 Tọbudu iya bụ; ẹphe shi l'úbvú ono, eekuje Olivu ono lashịa Jierúsalẹmu. Úbvú
ono kalịbe-a ubvu manyịru mẹ a -gbẹ lẹ Jierúsalẹmu.
13 Ẹphe rwuẹpho Jierúsalẹmu; ẹphe bahụ l'ụlo eli. Ẹphe shi lẹ k'alị bahụ lẹ k'eli,
bụ iya bụ ẹka ẹphe nọkpoo anọno. Ndu ono bẹ ẹpha phẹ bụ: Pyịta waa Jiọnu
waa Jiemusu waa Anduru waa Filipu waa Tọmosu waa Batụlomiyu waa Matiyu waa
Jiemusu Alufiyọsu waa Sayịmonu, onye adzọ g'alị ndu Jiu dụru ndu Jiu wafụa Jiudasu
bụ nwa Jiemusu.
14 Ẹphe l'ụnwanyi nọkwapho l'ẹka ono; mẹkpoo Meri, bụ iya bụ ne Jizọsu waa
unwune Jizọsu. G'ẹphe ha jeru atụko nọdu l'ẹka lanụ gude obu lanụ epfu anụ Chileke.
15 O rwua ujiku lanụ; ẹphe rwua ụkporo ishii dzukọbe l'ẹka lanụ. Noo ya; Pyịta
gbalihu l'echilabọ ụnwunna ono sụ:
16 "Ụnwunna mu; iphe ono, e dehawaru l'ẹkwo-opfu Chileke ono, mefụtaje nụ ono
vụkotaakwaru, bụ iya bụ iphe ono, Unme-dụ-Nsọ shihawaa l'ọnu Dévidi pfua kẹ
Jiudasu ono, bụ iya bụ onye du ndu byaru egude Jizọsu ono.
17 Jiudasu ono bẹ e shi gụru yeru anyi; o shi yịru l'eje ozi-a, anyi eje-a."

18 O gude okpoga, a pfụru iya l'ẹjo-iphe, o meru zụa alị; e mechaa ọ daa sụ-gbua
onwiya; ẹpho gbafuhu iya; akụrepho iya g'ọ ha kposhihu.
19 Iphe, bụ ndu Jierúsalẹmu mgburugburu nụma iphe ono, meru nụ ono. Ẹphe
woru alị ono kua Akeludama l'opfu ibe phẹ, bụ iya bụ "Alị mee."
20 Kẹle e deru lẹ Ẹkwo-ebvu-ọma sụ:
G'ẹgbara fua l'ibe iya!
G'ọ tọ dụkwa onye ebu
iya ebubu!*
Ọzo bụ:
"G'onye ọzo nọchikwaa
ẹnya iya l'eje ozi,
o shi eje!†"
21 "Ọo ya bụ g'a họta nwoke lanụ lẹ ndu-a, anyi l'ẹphe shi teke Nnajịuphu ono, bụ
Jizọsu eje ejeje alwa alwalwa nọduta ono;
22 e -shi teke Jiọnu eme baputizimu jasụ teke ono a natarụ anyi Jizọsu kuba l'imigwe.
G'onye ono tsoru anyi l'epfu lẹ Jizọsu shiwaa l'ọnwu teta nọdu ndzụ."
23 Tọbudu iya bụ; ẹphe bya ahọta ụmadzu labọ; Jiósẹfu onye eekuje Basabasu,
ntushi-ẹpha iya bụ Jiọsutosu; waa Matayasu.
24 Ẹphe bya epfuru nụ Chileke sụ: "Gụbe Nnajịuphu; gụbe onye maru obu
onyemonye; goshi onye ọphu ị họtaru l'ime ụmadzu ẹbo-a;
25 g'ọ nọchia ẹnya Jiudasu bụru onye-ishi-ozi; meje iphe ono, ọ harụ lashịa ẹka
gbaru iya nụ ono."
26 Ẹphe tụaru phẹ ido. Ọ daaru Matayasu. E woru iya yekọberu ndu-ishi-ozi iri lẹ
nanụ onoya.

2

Abyabya Unme-dụ-Nsọ

1 O be mbọku ọbo-iphe, Pentikọsutu gẹdegede; ẹphe tụko g'ẹphe ha dzukọbe l'ẹka
lanụ.
2 G'e jia epfua; ẹ̀phú shi l'imigwe phụru g'ẹ̀phú oke phẹrephere bya ejiẹpho ụlo
ono, ẹphe nọ ono ejiji.
3 Ẹphe hụma iphe, dụgbaa g'ọku, enwu enwunwu g'ọ jakashịru ajakashị kekashịa
onwiya bya anọduchaa phẹ l'ishi l'ẹhu l'ẹhu.
4 Unme-dụ-Nsọ ji phẹ ẹhu g'ẹphe ha; o woru phẹ olu-opfu ghaa. Ẹphe pfuahaa l'olu
Unme-dụ-Nsọ.
5 Noo ya; ọ dụru ndu Jiu, jiru Jierúsalẹmu; ndu Jiu, atsụ Chileke ebvu, shigbaa l'alị
mgboko mgburugburu.
6 O be teke ẹphe nụmaru ụzu ono; a dụ igwerigwe gbakodzua. Ọ kpọo onyemonye
opfu; kẹle onyenọnu nụmaru g'eepfu opfu-alị iya.
7 Ọ dụ phẹ biribiri; tẹme o jikwa phẹ phọ ẹnya. Ẹphe jịahaa nwibe phẹ ajị sụ:
"Ndu-a, epfu opfu-a ?ẹphe ta abụna-a ndu Gálili?
8 ?Dẹnukwanu g'o gude anyi nọdu anụgbaa opfu-alị anyi l'ẹhu l'ẹhu?
9 Mbụ opfu anyịbe ndu Patiya mẹ ndu Midiya mẹ ndu Elamu mẹ ndu shi
Mesopotémiya mẹ ndu shi Jiudiya mẹ ndu shi Kapadosiya mẹ ndu shi Pọntosu mẹ
ndu shi Eshiya
10 mẹkpoo anyịbe ndu shi Firijiya waa Pamfiliya anyịbe ndu shigbakpọo Ijiputu
mẹ ndu shi Sayirini l'alị Libiya tẹme yekpọoru ndu byaru abyabya, shi lẹ Romu

* **1:20 1:20** Gụnaa Ebvu 69:25. † **1:20 1:20** Gụnaa Ebvu 109:8.

11 mẹ ndu Jiu mẹ ndu anwụ ẹka ndu Jiu; ndu Kiritu mẹ ndu Arabu anyi tụkoru
anụgbaa ẹka ẹphe gude opfu-alị anyi epfu k'eze iphe, Chileke emegbaa.”
12 Ọ dụ phẹ biribiri; tẹme ọ tụfu phẹ ẹhu. Ẹphe nọdu ajịgbaa nwibe phẹ sụ: “?Bụ
gụnu bẹ iphe ọwa-a bụkpoo?”
13 Ọ dụru ndu gude mgbọnu sụ l'ọo mẹe l'atsụ phẹ.

Pyịta asa opfu

14 Ọo ya bụ; Pyịta gbalihu yẹe ndu-ishi-ozi iri lẹ nanụ ọphuu bya apfụru. Pyịta bya
awata iya arara sụ: “Mu sụ-a; unubẹ ndu Jiudiya waa ndu bukpọo lẹ Jierúsalẹmu
mgburugburu; unu gebekwa-o! Unu ngabẹ nchị l'iphe, mu abya epfupfu-a!
15 Ndu-a ta angụkwaru mẹe, bụ iya bụ iphe, unu arị. ?Tọbudu ẹnyanwu agbakota
nta?
16 Iphe ọwa-a bụchikwa iphe ono, o pfuru; mbụ Jiowẹlu onye mpfuchiru Chileke
teke k'ichee ono sụ:
17 “Ọwaa bụ iphe, Chileke epfu!
L'ikpazụ bẹ mu a-wụ nemadzụ
mgburugburu Unme
mu.
Ọo ya bụ; ụnwu unu
unwoke mẹ ụnwanyi
epfuchiaharu mu.
Tẹme ụnwokorobya unu
aphụa ọphulenya.
Ndu bụ ọgerenya unu a-rwọ
nrwọ.
18 Ee! Teke ono bẹ mu
a-wụchaa Unme mu
ono wụa l'unwoke
mẹ ụnwanyi, ejeru mu ozi.
Ẹphebedua epfuchiahakwaru
mu phọ.
19 Mu e-me iphe-ọhumalenya
l'akpaminigwe
bya emee iphe, jiru ẹnya
lẹ mgboko.
Aa-hụma mee waa ọku
yẹle ọkpu tụutuutuu
ẹnwuru-ọku.
20 Ẹnyanwu a-gbahụ tsụkiribaa.
Ọnwa ekeahaa meemee
tẹme l'o rwua mbọku
Nnajịuphu a-bya,
bụ iya bụ eze mbọku ono,
a-dụ akpabiri ono.
21 Iphe, bụkpoo onye rakuru
Nnajịuphu teke ono bẹ
ọo-dzọta.*
22 “Sụ-a; unwoke Ízurẹlu; ọ kwa Jizọsu kẹ Nazaretu ono bẹ bụ nwoke ono, Chileke
shi l'iphe-ọhumalenya yẹle iphe, jiru ẹnya, dụgbaa biribiri, o gude iya meshia
l'echilabọ unu; mee g'o doo unu ẹnya l'ọo yẹbe Chileke ziru iya. Iphemiphe ono
bẹ unu makọtaru ree l'onwunu.

* **2:21 2:21** Gụnaa Jiow 2:28-32.

23 Ọle a kpụru iya nụ unu; unu shi l'ẹka ndu ta amadụ ekemu kpọpyabe iya l'oswebe
woru iya pfụ-gbua. Iphe ono bụru iphe, Chileke mahawarụ bya achịhawaa ya l'ìdzù
dobe.
24 Ọle Chileke tọfuwaru iya l'ẹgbu, ọnwu shi kee ya bya emee o shi l'ọnwu teta
dzụru ndzụ; kẹle ọnwu ta adụdu ike gudeshia ya.
25 Lẹ Dévidi pfukwaru kẹ Jizọsu sụ:
"Mu ahụmaje Nnajịuphu
tekenteke.
Tekenteke bẹ ọ nọ mu
l'ẹkutara g'ọ tọ dụ iphe,
e-me mu nụ.
26 Noo g'o gude obu nọdu atsọ
mu ụtso.
Ẹhu-ụtso iya mee mu nọdu agụ
ebvu; ete ẹswa.
Mu maru lẹ mu
-nwụhuchakpoo bẹ
ii-dobe mu-a ndzụ ọzo.
27 Noo kẹle ị tịi hadụ mu
l'alị-maa.
Ị tịi hadụ onye nkengu,
i yeru obu g'o rehu
erehu.
28 I goshiwaru mu ụzo ndzụ.
Ii-me g'ẹhu tsọo mu ụtso kẹle
mu lẹ ngu bu.†
29 "Sụ-a; ụnwunna mu; mu a-tọgboru kẹ nna anyi oche, bụ Dévidi ẹba. Ọ tọ bụdua
l'ọ nwụhuru anwụhu; e likwarụ iya phọ elili; tẹme ilu iya dụkwa-a byasụ ntanụ-a.
30 Obenu l'o shi bụru onye mpfuchiru Chileke. Ọ maru lẹ Chileke kweru iya ukwe
bya eriru angụ ye iya lẹ ya e-shi l'awa iya họta onye a-nọchi ọkwa eze iya.
31 Ọ hụmaru iphe, Chileke e-mechaa mee. O pfua lẹ Kéreshi e-shi l'ọnwu teta dzụru
ndzụ, bụ iya bụ teke ono, ọ sụru:
"Ọ tọ hadụru iya l'alị-maa.
Tẹme ẹbe anụ-ẹhu iya
erehuduru erehu."
32 Chileke mewaru Jizọsu ono o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ, bụ iya bụ ọwa-a, anyi
tụkoru gude ẹnya anyi hụma-a.
33 Ọo ya bụ lẹ Chileke woliru iya eli woru dobe l'ẹkutara iya. Ọ nataakwaru Unme-
dụ-Nsọ l'ẹka Nna, bụ iphe-ọma, Chileke kweru ukwe iya. Iphe-a, unu hụmaru-a waa
iphe-a, unu anụ-a bụkwa iphe-ọma ono, bụ iya bụ Unme-dụ-Nsọ ono, ọ wụru anyi
ono.
34 L'ọ tọ bụkwa Dévidi bẹ larụ l'imigwe l'onwiya; kẹle yẹbedua l'onwiya sụkwaru:
"Chipfu sụru Nnajịuphu mu:
Nọdu mu l'ẹkutara;
35 jasụ teke mu e-me ndu
ọhogu ngu g'ẹphe bụru
iphe, ịi-zọpyabe l'ọkpa.‡"
36 "Ọo ya bụ; g'o doo Ízurẹlu mgburugburu ẹnya rengurengu lẹ Chileke mewaru
Jizọsu ono, unu kpọpyaberu l'oswebe ono g'ọ bụru Nnajịuphu bụru Kéreshi ọbu."

† **2:28 2:28** Gụnaa Ebvu 16:8-11. ‡ **2:35 2:35** Gụnaa Ebvu 110:1.

37 Noo ya; ẹphe nụmae ya phọ; meji tsukahụ phẹ. Ẹphe sụ Pyịta waa ndu-ishi-ozi
ndu ọphuu: "Ụnwunna anyi; ?bụ gụnu bẹ anyi e-me?"
38 Pyịta sụ phẹ: "G'izimanụ iphe-ẹji unu lwa unu azụ; g'unu lwapfuta Chileke; g'e
gude ẹpha Jizọsu, bụ Kéreshi mee unu baputizimu g'unu hakọta l'ẹhu l'ẹhu gẹ Chileke
agụaru unu nvụ l'iphe-ẹji unu; unu a-nata iphe-ọma ono, bụ iya bụ Unme-dụ-Nsọ.
39 L'iphe ono bẹ Chileke kwekwaru ukwe lẹ ya e-meru unu; meeru iya ụnwu unu;
meeru iya iphe, bụkpoo ndu nọkwadu ẹnya mẹ iphe, bụkpoo onye Nnajịuphu, bụ
Chileke anyi e-ku."
40 Pyịta pfuchaa nno bya epfukwaaphọ igwerigwe opfu ọzo pfushia ya ike bya
anmaaru phẹ ọkwa sụ: "Ọphu g'unu dzọo onwunu l'ọgbo-a, a-la l'iswi-a."
41 Ọo ya bụ; a dụ igwerigwe nata ozi iya; e mee phẹ baputizimu. Mbọku ono; iphe,
rwuru ụnu nemadzụ mgbo ẹsaa l'ụmadzu ụkporo iri bya ayịru lẹ ndu kwetawaru
nụ.

Umere ndu chịochi mbụ

42 Iphe, ẹphe yeẹrupho ẹhu ememe bụru anọdu abyajẹkpoepho anụma iphe, ndu-
ishi-ozi ono ezi phẹ bya atụkoje nọkobe g'unwune; atụ mgbabẹ l'eri Nri Nnajịuphu
waa l'epfu anụ Chileke.
43 Iphe, bụkpoo onyemonye tsụahaa ebvu. Ndu-ishi-ozi ono nọdu emeshi
igwerigwe iphe-ọhumalenya mẹ iphe, jiru ẹnya, dụgbaa biribiri.
44 Iphe, bụkpoo ndu kwetarụ kẹ Jizọsu g'ẹphe ha tụko iphemiphe, ẹphe nweru tụa
mgbabẹ.
45 Ẹphe reshikọta ẹku phẹ waa iphemiphe, ẹphe nweru enweru. Ẹphe woru iya
keeru onyemonye gẹ mkpa harụ onye.
46 Mbọku-mbọku; ẹphe atụko tụgba nanụ je anọdu l'eze-ụlo Chileke. Ẹphe nọdu
atụgbaje eri Nri Nnajịuphu l'unuphu l'unuphu phẹ; tẹme ẹphe nọdu egudeje ẹhu-
ụtso waa obu ìphóró eri iphe, bụkpoo iphe, ẹphe eri eriri.
47 Ẹphe nọdu ekelejekpẹepho Chileke. Ẹphe bụru ndu dụ ndiphe mgburugburu
l'obu. Nnajịuphu nọdu eyekwaru phẹ ndu ọ dzọtaru k'ọ̀phúú mbọku-mbọku.

3

Emeta onye ẹniyeni

1 O be ujiku lanụ; Pyịta yẹe Jiọnu nọdu eje l'eze-ụlo Chileke l'ọkuloku ẹto k'eswe
teke eepfuje anụ Chileke.
2 Ọ dụru nwoke, shi l'ẹpho bụru ẹniyeni, a pa je edobe l'ọnu-abata ọphu eekuje
"Ọnu-abata-ama-mma." Nwoke ono bẹ aapataję mbọku-mbọku bya edobe l'ọguzo
ono g'ọ rwọje ndu abahụ l'eze-ụlo Chileke ono arwọ.
3 Ọ hụmaepho Pyịta yẹe Jiọnu ẹka ẹphe abata l'ime eze-ụlo ono; ọ rwọahakwa phẹ
phọ iphe.
4 Ẹphe tabẹ iya ẹnya. A nọnyaa; Pyịta sụ iya: "Lee anyi ẹnya!"
5 O leahaa phẹ ẹnya dobesụkwanu l'ọ dụru iphe, ẹphe abya iya anụnu.
6 Pyịta sụ: "Mu te enwekwa mkpọla-ododo ọzoo mkpọla-ọchaa; ọle ọphu mu
nweru bẹ mu a-nụ ngu. L'ẹpha Jizọsu Kéreshi, onye Nazaretu; gbalihu jeahaa ije!"
7 Ọ lọta nwoke ono l'ẹkutara lọ-lia ya eli. G'e jia epfua ọkpa iya labọ waa nkwo
ọkpa iya tetachaa ya.
8 Ọ pfulihu pfụru apfụru jeahaa ije. O tsoru phẹ bahụ l'eze-ụlo Chileke. Ọ nọdu
apfuphe ete ẹswa ejephe etu Chileke ẹpha.
9 O be teke onyemonye hụmaru g'o jephe etu Chileke ẹpha;

10 ẹphe hụbechaa ya ama l'ọo onye-a, shi nọdu "lẹ Ọnu-abata-ama-mma" eze-ụlo
Chileke arwọ arwọ-a. Ọ dụ phẹ biribiri tẹme ọ tụfukwa phẹ phọ ẹhu; mbụ iphe ono,
e meru iya ono.

Pyịta asa opfu l'eze-ụlo Chileke

11 O be gẹ ndiphe hụmaru g'ọogba etso Pyịta yẹe Jiọnu l'ẹkameka; ẹphe gbaa
mkpu bya anọdu ele iya l'ọnu-ụlo ọphu eekuje "Ọnuzo Sólomọnu." Ọ dụ phẹ ọkpobe
biribiri.
12 Pyịta hụmaepho ndu ono ọ sụ: "Unubẹ ndu Ízurẹlu; ?bụ gụnu meru g'o gude
iphe-a dụ unu biribiri? ?Bụ gụnu meru g'o gude unu nọdu ele anyi g'ọ bụ ike anyi bẹ
anyi gude mee nwoke-a o jeahaa ije-a; ọzoo l'ọo kẹ g'anyi bụ-be ndu akwabẹ Chileke
ùbvù?
13 Ọ kwa Chileke kẹ nna anyi oche phẹ; mbụ Chileke ono, bụ Chileke kẹ Ébirihamu;
bya abụru Chileke kẹ Áyizaku; bụru Chileke kẹ Jiékọpu ono; ọ kwa iya bẹ gudewaa
iphe-a, meru nụ-a goshi ọdu-biribiri kẹ Nwa iya, bụ Jizọsu; mbụ onye ono, unu kpụru
nụ ndu Romu bya ajịkakwa iya phọ l'iphu Payịleti ono. Payịleti ono-a gudehawaa
ọkpoma iya sụ lẹ ya a-ha iya kẹ mmanụ.
14 Unu jịka onye ono, dụ iche; tẹme ọ bụru onye pfụberekoto; bya abụ-chiaru onye
gburu ọchi bẹ unu sụru g'a haarụ unu kẹ mmanụ.
15 Unu shi nno gbua onye gude ndzụ. Obenu lẹ Chileke meru g'o shi l'ọnwu teta
dzụru ndzụ ọzo, bụ iya bụ ọkpobe-opfu-a, anyi agba ekebe iya-a.
16 Nwoke-a, unu hụmaru-a tẹme ọ bụru onye unu maru-a bụkwa ike kẹ Jizọsu ono
bẹ meru iya o wekọrohu; kẹle anyi kweru l'ike dụ l'ẹpha iya. Mbụa; ọ kwa ekweta
kẹ Jizọsu bẹ meru nwoke-a, pfụru l'iphu unu g'unu ha-a o wekọrohu.

17 "Sụ-a; ụnwunna mu; mu maru-a l'unu lẹ ndu-ishi unu meru Jizọsu ẹgube ono;
kẹle unu ta amadụ.
18 Chileke shi l'ẹka ono mee iphe, o pfuru l'ọnu ndu mpfuchiru iya g'ẹphe ha teke
ndiche sụ lẹ Kéreshi ọbu e-je iphe-ẹhuka.
19 Ọo ya bụ g'izimanụ lwa unu azụ. Unu lwaphuta azụ lwapfuta Chileke g'o hufu
iphe-ẹji unu.
20 G'ẹhu-guu eshikwaphọ l'ẹka Nnajịuphu byaru unu. Ẹhu-guu ono a-bya mẹ o
-ziępho Onye-Ndzọta ono, ọ họtahawaru unu ono, bụ iya bụ Jizọsu.
21 Jizọsu ono a-nọdu l'imigwe jasụ teke Chileke e-mephu iphemiphe azụ g'ọ bụru
k'ọ̀phúú, bụ iphemiphe ono, Chileke shi l'ọnu ndu mpfuchiru iya pfuaru anyi teke
ndiche ono.
22 Mósisu pfukpọkwaaru sụa: 'Nnajịuphu, bụ Chileke bẹ e-zi onye mpfuchiru
iya g'o ziru yẹbedua. Onye ono a-bụru nwanna unu gẹdegede. Unu a-nụmaje
iphemiphe, o pfuru; mee ya ememe.'
23 Onye ata angabẹduru onye mpfuchiru Chileke ono nchị bẹ aa-họfu l'echilabọ
ndibe Chileke mee g'ọ laa l'iswi.
24 Iphe, bụ ndu mpfuchiru Chileke g'ẹphe ha; e -shikpọo lẹ Sámẹlu je akpaa lẹ ndu
ọphu etso iya nụ; g'ẹphe ha bẹ tụkoru pfukọta opfu iphe-a, eme nta-a.
25 Iphe ono, Chileke shi l'ọnu ndu mpfuchiru iya sụ l'oo-me ono bẹ bụ unu bẹ o
pfudoru iya; kẹle ọo unu bụ ụnwu ndiche, Chileke kweru ukwe-iphe teke ọ sụru
Ébirihamu: 'Ọo awa ngu bẹ ya e-shi gọoru mgboko mgburugburu ọnu-ọma'.
26 Chileke yeru onye ejeru iya ozi, bụ Jizọsu sụ g'o vuru ụzo byapfuta unu g'ọ gọoru
unu ọnu-ọma, bụ iya bụ g'o mee unu l'ẹhu l'ẹhu g'unu ghaaru ẹjo-iphe ono, unu eme
ono azụ."

4

Pyịta asa opfu l'iphu
ndu-ishi ndu Jiu

1 Ẹphe kpụkwaduru-a opfu, ẹphe epfuru ndu ono l'ọnu; ndu-ishi uke Chileke waa
ndu Sadusii waa onye-ishi ọgbogu eze-ụlo Chileke wụ-pfuta phẹ.
2 Ẹhu nọdu eghu phẹ eghu; kẹle ụmadzu ẹbo ono ezi iphe bya arakwa iya phọ arara
l'eshinu Jizọsu tetaru dzụru ndzụ bẹ ee-mechaa shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
3 Ẹphe kpụta phẹ je atuchia kẹle nchi jihuwaru. Ẹphe nọo jasụ lẹ nchitabọhu iya.
4 Ọle igwerigwe ndu nụmaru ozi, Pyịta phẹ ziru woru onwophẹ ye Jizọsu l'ẹka.
Ndu ọphu bụ unwoke rwua iphe, dụ g'ụnu nemadzụ mgbo iri l'ẹbo l'ụmadzu ụkporo
iri.
5 O be lẹ nchitabọhu iya ono; ndu-ishi ndu Jiu waa ndu bụ ọgerenya phẹ waa ndu
ezije ekemu bya edzukọbe lẹ Jierúsalẹmu.
6 Noo ya; Anasu, bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke nọkwapho l'ẹka ono waa
Kayafasu mẹkpoo Jiọnu waa Alẹguzanda; mẹwaro iphe, bụkpoo ndu shigbaa l'eri
ndu-ishi uke Chileke nọkotakpoepho l'ẹka ono.
7 Ẹphe bya eworu ndu-ishi-ozi ono bya edobe l'echi bya ajịahaa phẹ ike onye ẹphe
gude eme iphemiphe onoya; ọzoo onye ziru phẹ iya nụ.
8 Unme Chileke ji Pyịta ẹhu; o pfuahaa sụ phẹ: "Unubẹ ndu-ishi mẹ ndu bụ
ọgerenya Ízurẹlu.
9 O doru anyi ẹnya l'iphe, unu ekpe anyi ikpe iya ntanụ-a bụ k'iphe, dụ ree, e meru
onye nọ lẹ mkpa, bụ iya bụ g'e gude mee nwoke-a g'o wekọrohu-a.
10 Ọle ọo g'unubẹ ndu nọ l'ẹka-a; mẹ iphe, bụ ndu Ízurẹlu mgburugburu makwarụ
l'ọ bụ ike k'ẹpha Jizọsu Kéreshi onye Nazaretu ono; bẹ nwoke-a gude wekọrohu pfụru
l'iphu unu-a. Mbụ Jizọsu ono, unu kpọpyaberu l'oswebe l'onwunu; obenu lẹ Chileke
mechakwanaarụ bya emee ya o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ọzo ono.
11 Ọo Jizọsu ono bẹ e deru nkiya l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
" 'Ọwaa bụ mkpuma,
unubẹ ndu akpụ ụlo
jịkaru, mechaarụ bya
abụru mkpuma,
gude ụlo.*' "
12 Ọ tọ dụdu onye ọzo, adụ ike adzọta anyi gbahaa Jizọsu Kéreshi kpoloko. Ẹbe ọ
dụkwa ẹpha onye ọzo lẹ mgboko-a mgburugburu, Chileke meru g'a maru; mbụ ẹpha,
a-dụ ike dzọo nemadzụ gbahaa kẹ Jizọsu ono nwẹkiya.
13 Ẹphe nụmachaa gẹ Pyịta yẹe Jiọnu asa kpaa kpaa; l'ẹka ẹphe bụ nemadzụ
mmanụ, abụdu l'ẹphe nwụru ẹkwo; o ji phẹ ẹnya. Ẹnya gbarwua phẹ lẹ Pyịta phẹ
bụ ndu ẹphe lẹ Jizọsu shi aswịje.
14 Ọphu ẹphe enweẹdu ọnu opfu gẹ nwoke ọbu, e meru o wekọrohu ọbu
pfụkwarupho l'ẹka ono-a.
15 Ẹphe sụ Pyịta phẹ g'ẹphe tụgbua lụfu l'ụlo-ikpe ono g'ẹphe chịa idzu.
16 Ẹphe sụ: "? Bụkpoo gụnu bẹ anyi e-me ndu-a? Iphe, bụ Jierúsalẹmu
mgburugburu madzuwaru nta-a l'ọo phẹ bẹ Chileke shi l'ẹka mee gẹ nwoke-a
wekọrohu. Ono bẹ a ta atụduru ẹgo.
17 Iphe, anyi e-me g'e te epfukashihẹ iya l'alị Jiu bụkwa g'anyi yeshịaru phẹ ebvu
ike g'ẹphe te epfuẹhe kẹ nwoke ono ọzo."
18 Ẹphe kua Pyịta phẹ bya atụaru phẹ ekemu sụ g'ẹphe te ephotabaẹkwa ẹpha
Jizọsu; ọphu ẹphe egudebaẹkwa ẹpha iya zia iphe l'edzudzu-ọha ọzobaa.

---

* **4:11 4:11** Gụnaa Ebvu 118:22.

19 Pyịta yẹe Jiọnu bya eyeeru phẹ ọnu sụ: “Unu ghanaa ya hata. ?Bụ ole ka ree
l'iphu Chileke? ?Bụ g'anyi nụjeru Chileke opfu tọo g'anyi nụjeru unu opfu?
20 Kẹle anyi ta ayịkwa haa epfu iphe, anyi hụmaru bya anụmakwapho lẹ nchị anyi.”
21 Ẹphe bya anmashịbaaru phẹ ọnwu ike bya ahaa phẹ; ẹphe lashịa. Ẹbe ọ dụdu
iphe, ẹphe maru, ẹphe a-gbabẹ ọkpa nụa phẹ aphụ; kẹle ndiphe ekele Chileke ekele
k'iphe, meru nụ;
22 opfu lẹ nwoke ono, e meru o wekọrohu l'ụzo, dụ biribiri ono nọghataawaru
ụkporo apha labọ.

Ndu kẹ Chileke epfu anụ Chileke g'o mee g'ike dụ phẹ

23 A haaẹpho Pyịta phẹ; ẹphe tụgbua jepfu ndu ẹphe l'ẹphe aswịje je akọkotaru
phẹ iphemiphe ono, ndu-ishi uke Chileke waa ndu bụ ọgerenya ono pfuru ono.
24 Ẹphe nụmachae ya phọ; ẹphe gude obu lanụ kwata epfu anụ Chileke sụ:
“Nnajịuphu, bụ iya bụ Chileke, doberu igwe dobe alị dobe eze mini dobe iphe, bu
l'ime iya.
25 Gụbe onye gude ike Unme-dụ-Nsọ mee onye-iche anyi, bụ Dévidi; onye shi ejeru
ngu ozi; o dee sụ:
“?Bụ gụnu kparụ iphe,
ọhamoha gude
ẹhu-eghu aba
hanyịhanyi?
?Ọ nwụru ịnwagha bẹ ndiphe
achị ẹjo idzu kẹ
mmanụ?
26 Ndu eze ndiphe nọdu
akwakọbe k'ọgu.
Ndu-ishi dzukọbe g'ẹphe tsoo
Nnajịuphu ọgu;
mbụ g'ẹphe tsoo Kéreshi
ọgu.†
27 Ọ bụ ọkpobe-opfu l'ẹphe dzukọru lẹ Jierúsalẹmu l'ẹka-a; mbụ Herọdu mẹ
Pọnchiosu Payịleti; mẹ ndu ọhozo mẹ ndu Ízurẹlu; g'ẹphe tsoo ọkpobe Nwa ngu,
bụ Jizọsu, ị họtaru ọgu.
28 Obenu l'iphe ono tụkoru bụru g'ẹphe mee iphe, ị chịhawaru l'ìdzù l'o noo g'ee-me
iya.
29 Nta-a Nnajịuphu; lenaa ẹgube ọnwu, ẹphe anmashịru anyi. Ọo ya bụ; yenu anyịbe
ndu ejeru ngu ozi ike l'ẹhu; g'anyi ta atsụjeshi ebvu ililekpọo k'epfu opfu ngu ono.
30 Yetanụ ẹka mee gẹ ndu iphe eme wekọrohu; tẹme g'anyi gude ẹpha Jizọsu, bụ Nwa
ngu, dụ nsọ ono meshia iphe-ọhumalenya ọzo, dụgbaa biribiri.”
31 Ẹphe pfuchaaru nụ Chileke; ẹka ono, ẹphe nọ ono nmakọta jiijiijii. Unme Chileke
bya eji phẹ ẹhu; ẹphe kwata ziahaa ozi-ọma Chileke; ọphu ndzụ agụedu phẹ.

Agbarụ mgba l'iphe; kẹ ndu kẹ Chileke

32 Tọbudu iya bụ; ndu kweru l'ọo Jizọsu bụ Nnajịuphu phẹ g'ẹphe ha tụko tụgba
bụru nanụ. Obu phẹ bụru nanụ. Ọphu ọ dụdu onye ọphu asụjekwadu l'iphe, o
nweru bụ k'ẹka iya. Ẹphe tụko iphemiphe tụgbabe gbarụ mgba.

---

† **4:26 4:26** Gụnaa Ebvu 2:1,2.

33 Ndu-ishi-ozi nọdu asa iya l'edzudzu-ọha g'o doo ẹnya; lẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu shiwaa l'ọnwu teta dzụru ndzụ. Chileke kwatakpọo emeru phẹ eze-iphe-ọma, parụ ẹka g'ẹphe ha.
34 Iphe, bụkpoo g'ẹphe ha hụma-dzuru iphe, mkpa iya dụru phẹ. Ndu nweru alị; ọzoo ụlo reshia ya
35 chịtaru ndu-ishi-ozi okpoga iya. A nọdu ekejeru onyemonye okpoga ọbu gẹ mkpa onye ha.
36 Noo g'ọ nwụru meru iphe, Jiósẹfu mekwarụpho nkiya nno. Jiósẹfu ono bụ onye Lívayi; onye a nwụru lẹ Sayipurọsu, ndu-ishi-ozi gụru Banabasu, bụ iya bụ "onye anụje onye ọzo ọkpu-ikike."
37 Yẹbedua woru alị, o nweru ree bya achịru okpoga iya nụkota ndu-ishi-ozi.

5

Ananayasu yẹle Safayira

1 Noo ya; nwoke lanụ, eekuje Ananayasu yẹe nyee ya, bụ Safayira bya erekwaaphọ alị phẹ.
2 Ananayasu haphodo aswa alị ono dobe; nyee ya makwaruphọ. Ọ bya ewotaru ndu-ishi-ozi ụphodu iya.
3 Noo ya; Pyịta sụ iya: "Ananayasu! ?Bụ gụnu meru g'o gude i kwe gẹ Nsetanu bata ngu l'obu bya emee ngu g'ị gbaarụ Unme-dụ-Nsọ ẹregede; mbụ g'i kweta haphodo okpoga, i retaru l'alị ngu?
4 Teke ono, i ti shidu ree alị ono; ?tọ bụdu nkengu? Tẹme i rechaa ya erere; ?tọ bụdu ngu bẹ okpoga iya dụ l'ẹka; ọ bụru ngu maru iphe, dụ ngu ree, i gege gude iya mee? ?Bụ gụnu meru g'o gude i kwe g'ẹgube iphe ono bata ngu l'obu? Ọ tọ bụkwa nemadzụ bẹ ị gbarụ ẹregede ọbu; ọ kwa Chileke!"
5 Anụma, Ananayasu anụma iya; ọ daa gbaragadaga nwụhu. Ndzụ rwuta ndu nụmaru iya nụ.
6 Ụnwokorobya wulihu bya akwaa ya akwa pata je elia.
7 A nọepho iphe, ha g'awa ẹto nyee ya bata; ọphu ọ madụ iphe, meru nụ.
8 Pyịta sụ iya: "?Bụwaa iphe, gụ lẹ ji ngu retaru l'alị unu-a baa?"
Ọ sụ iya: "Ee; l'ọ bụakwaa ya bụ ono."
9 Pyịta sụ iya: "?Bụ gụnu meru g'o gude gụ lẹ ji ngu chịa ìdzù g'unu hụa Unme Chileke ama? Lekwa ndu jeru eli ji ngu alwaphọ. Ọo phẹ a-pafụfukwa ngu phọ."
10 Epfupfu, oopfu iya; ọ daa gwọrogodogo lẹ mgboru ọkpa Pyịta l'ẹka ono nwụhu. Ụnwokorobya ono batashia ọ nwụhuwaa; ẹphe pata iya je elikube ji iya.
11 Ndu Chịochi mgburugburu waa ndu ọzo, bụ ndu nụmaru iphe ono wata anma pyaapyaapyaa.

Ndu-ishi-ozi kabaa emeshi iphe-ọhumalenya

12 Ndu-ishi-ozi meshiaru ndiphe igwerigwe iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri l'echilabọ phẹ l'ẹka ono. Ndu kweru kẹ Nnajịuphu g'ẹphe ha tụgba nanụ ejeje anọkobe l'ẹka lanụ lẹ Ọnu-ụzo Sólomọnu; l'ime eze-ụlo Chileke.
13 Ọphu ọ dụdu ndu ọphu ayịdu l'ọgbo ono jeru atụ ama k'etsoru phẹ; egudekpọkwaaro l'ẹphe bụ ndu dụru ndiphe lẹ nsọ.
14 Ikpoto nemadzụ byaẹlaa bya ekweta kẹ Nnajịuphu; ụnwanyi mẹ unwoke.
15 Ẹphe gude k'iphe ono, ndu-ishi-ozi eme ono pashịa ndu iphe, eme je edobe l'agụga gbororo; je enyebegbaa phẹ l'iphe, aazẹ azẹe mẹ l'utute; g'ọo-bụru Pyịta -ghatashia l'o mee phẹ ẹphe ewekọrohu; mbụ o -denyiduru phẹ ẹka; onyonyo iya ahakpọoru phẹ nụ rwua l'ẹhu.

16 Ikpoto nemadzụ, shi lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu, nọ-kubegbaa Jierúsalẹmu ntse
gbakodzua patagbaaru phẹ ndibe phẹ, iphe eme waa ndu ọbvu eme. E mee phẹ ẹphe
wekọrohuchaa.

Aakpa ndu-ishi-ozi ẹhu ọzokwa

17 Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu etsoje iya nụ, bụ iya bụ ndu gba l'ọgbo
ndu Sadusii tangịrihu; jiaharu phẹ iji-ẹnya.
18 Ẹphe tụtachaa ndu-ishi-ozi ono je achịru ye l'ụlo-mkpọro, ọha nwe.
19 O be l'ẹnyashi; ojozi-imigwe shi l'ẹka Nnajịuphu bya agụhashia ụzo ụlo mkpọro
ono bata je edufuta ndu-ishi-ozi ono bya asụ phẹ:
20 "Unu je apfụru l'ime eze-ụlo Chileke kọkotaru ndiphe akọ ndzụ, shi l'ẹka
Kéreshi."
21 Ndu-ishi-ozi ono kwe iya hm. O be l'ụtsu; ẹphe je anọdu l'eze-ụlo Chileke wata
ezi iphe.
Noo ya; onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu yẹ l'iya gba l'ọgbo bya ekukọo ndu
ọgbo-ikpe ono g'ẹphe ha; mbụ iphe, bụ ndu-ishi Ízurẹlu; g'ẹphe nọkobe chịa ọkpobe
idzu. Ẹphe zia g'e je atụfuta ndu-ishi-ozi l'ụlo mkpọro kpụta byapfuta phẹ.
22 Ndu e ziru jeshia; ọphu ẹphe ahụmaeduru phẹ l'ụlo mkpọro. Ẹphe lwaphuta
azụ byapfuta ndu-ikpe ono bya asụ phẹ:
23 Anyi jeshikwaaru; a tuchia ụlo mkpọro atuchi; gụa ya kpụkpurukpu. Ndu nche
nọdugbakwaa nche l'ọnu-ụlo mkpọro ono. Anyi tụhaa ụzo; ọphu ọ dụedu onye anyi
hụmaru l'ime iya.
24 Onye-ishi ọgbogu eze-ụlo Chileke waa ndu-ishi uke Chileke nụma iphe ono; ọ
tụfu phẹ ẹhu; ẹphe rịahaa iphe, l'e-me nụ.
25 Nwoke lanụ gbabata bya asụ: "?Unu maru-a l'unwoke-a, unu tụru mkpọro-a bẹ
pfụakwaru l'ime eze-ụlo Chileke ezi ndu nọ l'ẹka ono iphe."
26 Onye-ishi ndu ọgbogu ono lụfu chịta ndu ọgbogu je akpụta ndu-ishi-ozi ono kpụ-
phuta azụ. Ọphu ẹphe egudedu ọkpehu kpụta phẹ; kẹle ẹphe atsụ ebvu a -nọnyaa
ndiphe gude mkpuma tugbua phẹ.
27 Ẹphe kpụta ndu-ishi-ozi ono bya edobe l'iphu ndzukọ ọgbo-ikpe phẹ. Onye-ishi
ndu-ishi uke Chileke jịahaa phẹ ajị sụ:
28 "?Anyi ta anmanarụ-a unu ọkwa sụ g'unu te egudehẹ ẹpha nwoke ono ezi iphe?
Unu gude iphe ono, unu ezi ono zigbabẹ Jierúsalẹmu. Iphe, unu emekpọepho bụ
g'unu tukobe anyi ọchi nwoke ono l'ishi."
29 Noo ya; Pyịta yẹle ndu-ishi-ozi ndu ọphunapho yeeru phẹ ọnu sụ phẹ: "Ọ kwa
iphe, Chileke sụru g'anyi mee bẹ anyi e-meje. Ọ tọ bụkwa ọphu nemadzụ pfuru.
30 Chileke nna anyi oche phẹ; meru gẹ Jizọsu shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ g'unu
kpọpyabechaaru iya l'oswebe ọ nwụhu.
31 Chileke wolia ya dobe l'ẹkutara iya mee ya Nnajịoha waa Onye-Ndzọta g'oo-shi
l'ẹka ono goshi ndu Ízurẹlu ụzo, ẹphe e-shi g'izimanụ lwa phẹ azụ; g'ọ gụaru phẹ
nvụ l'iphe-ẹji phẹ.
32 Ono bẹ anyi bụ ekebe iya. Nokwaphọ gẹ Unme-dụ-Nsọ, ọphu Chileke anụje onye
emeje iphe, o pfuru bụkwapho ekebe iya."
33 Ẹphe nụmae ya phọ; mbụ ndu-ikpe ono; ẹphe gụru ọku wụa ẹhu; bya emeahaa
g'ẹphe gbushia ndu-ishi-ozi ono.
34 Onye lanụ l'ime phẹ, ẹpha iya bụ Gameliyẹlu gbalihu wata eye ọnu. Gameliyẹlu
ono yị l'ọgbo ndu Fárisii; tẹme ọ bụkwarupho onye ezije ekemu; bya abụru onye
ndiphe eyeru nsọ. Ọ sụ g'a chịta ndu-ishi-ozi ono chịfu etezi.
35 Ẹphe lụfuepho; ọ sụ ndu-ikpe ono: "Mu sụ-a Ízurẹlu! Unu gebekwa! Unu
kwabẹkwapho ẹnya l'iphe, unu abya eme ndu-a.

36 L'unu maru l'o nwejehawaru teke nwoke, eeku Tiyudasu sụjeru lẹ ya bụ onye
ha shii. Ndu rwuru ụnu nemadzụ tsoahaa ya. E gbua ya. Ndu ono, etso iya nụ ono
gbakashịhu. Ọgbo, ọ watarụ laa.
37 E mechaa; o be teke a gụjeru ọgu-a; Jiudasu onye Gálili fụtakwa. Ọ
chịkotakwapho ndu ọphu tsoru yẹbedua. E gbukwaa ya phọ. Ndu ono, etsoje iya nụ
ono tụko gbakashịhu.
38 Nokwa gẹ kẹ ndu-a byaru bya adụ nta. Gẹ mu karụ unu; unu ta adụkwa iphe,
unu e-me ndu-a. Unu pakwarụ phẹ haa. Ọ -bụru l'iphe-a, ẹphe achị idzu iya-a; ọzoo
iphe-a, ẹphe eme-a shi l'ẹka nemadzụ bẹ ọo-lakwa-a.
39 Obenu l'o -shi Chileke l'ẹka bẹ unu taa dụkwa ike akpọshi iphe, ẹphe eme. L'o
-shi Chileke l'ẹka bẹ unu e-mechakwaa hụma l'ọo Chileke ono l'onwiya bẹ unu etso
ọgu.” Ndu-ikpe ono mee iphe, Gameliyẹlu pfuru.
40 Ẹphe kua ndu-ishi-ozi ono bya e chia phẹ iphe bya anmaaru phẹ ọkwa g'ọ tọ
dụkwa mbọku, ẹphe e-gudebaa ẹpha Jizọsu epfu opfu ọzo; bya aparu phẹ haa.
41 Ndu-ishi-ozi ono shi l'iphu ndzukọ ọgbo-ikpe ono tụgbua. Ẹhu nọdu atsọ phẹ
ụtso lẹ Chileke gụru phẹ lẹ ndu dụ ree k'eje iphe-ẹhuka l'opfu ẹhu Jizọsu.
42 Ọphu ẹphe ahadụru ezi iphe, l'eze-ụlo Chileke mẹ l'unuphu l'unuphu mbọku-
mbọku arakwaphọ ozi-ọma ono arara l'ọo Jizọsu bụ Onye-Ndzọta ọbu, Chileke kweru
ukwe iya ọbu.

6

Aahọta ụmadzu ẹsaa g'ẹphe yeru ndu-ishi-ozi ẹka

1 O be teke a nọnyaaru; ndu etso ụzo Jizọsu nọdu aka shii eje; ndu Jiu, opfu-alị phẹ
bụ Giriku wata agụ aphụ ndu Jiu, ọphu opfu-alị phẹ bụ Hiburu. Iphe, kparụ iya nụ
bụ lẹ mbọku-mbọku bẹ ọo bụjeru a -wata eke nri; a ta kpadụ ishi ụnwanyi phẹ, ji
phẹ anọedu.
2 Ndu-ishi-ozi iri l'ẹbo ono bya ekua ndu etso ụzo Jizọsu ono g'ẹphe ha bya asụ phẹ:
“Ọ tọ dụkwa ree g'anyi gude k'iphe, eeri l'ọnu haa ezi ozi Chileke.
3 Ọo ya bụ ụnwunna; unu họta ụmadzu ẹsaa l'ime unu; g'anyi ye phẹ opfu nri-a
l'ẹka. Ndu ono a-bụru ndu aama ẹka ọma tẹme Unme-dụ-Nsọ ji phẹ ẹhu; tẹme ẹphe
bụru ndu maru iphe.
4 Anyịbedua a-nọduepho l'epfu anụ Chileke yẹle ezi ozi-ọma ono.”
5 Ẹphe zụkota gbẹregbedegbemu l'iphe ono, ndu-ishi-ozi sụru g'e mee ono. A
bya ahọta Sutivinu, bụ nwoke, kweru kẹ Nnajịuphu ọkpobe ekwekwe; tẹme Unme-
dụ-Nsọ jikwa iya phọ ẹhu; bya ahọtakwapho Filipu waa Pọrokorosu waa Nikenọ
waa Tayimọnu waa Pamẹnasu; waa Nịkolasu, onye Antiyọku, onye ọhozo, mewaru
onwiya onye Jiu.
6 Ndu etso ụzo Jizọsu ono bya eduta phẹ byapfuta ndu-ishi-ozi. Ẹphe bya abyabẹ
phẹ ẹka; pfuru opfu ẹhu phẹ nụ Chileke.
7 A kabaa anụma opfu Chileke l'ẹkameka. Ndu etso ụzo Jizọsu lẹ Jierúsalẹmu
kwatakpọo aka shii eje. Igwerigwe ndu-uke Chileke bya ekweta kẹ Nnajịuphu.

Eegude Sutivinu

8 Sutivinu bụru onye Chileke meru eze-iphe-ọma bya abụru onye ike dụ k'ọphu
oomeje oke iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri l'iphu ndiphe.
9 Noo ya; ọ dụru ndu-ishi l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu, shi bụru ohu. Ndu ono shigbaa
Sayirini waa Alẹguzandiriya waa Silisiya waa Eshiya. Tọbudu iya bụ; ẹphe byapfuta
Sutivinu ẹphe l'iya lipfuru l'ịgoligoli.
10 Ọle Unme Chileke nụru Sutivinu mmamiphe k'ọphu abụjeru teke o yeru ọnu; ọ
tọ dụedu onye amakwaduru iphe, oo-pfu.

11 Ẹphe je ebuta nemadzụ ebuta g'ẹphe sụje: “Anyi nụmaru ẹka oopfurwushi
Mósisu yẹle Chileke.”
12 Ẹphe gude ẹgube ono kpalia ndiphe waa ndu bụ ọgerenya ndu Jiu waa ndu ezije
ekemu. Ẹphe bya akpụta Sutivinu kpụjeru ndzukọ ọgbo-ikpe ndu Jiu.
13 E je eduta ndu byaru bya agbaahaa ya ekebe sụ: “Nwoke-a ta adụkwa teke ọ tọo
nọdujedu epfubyishi eze-ụlo-a, dụ nsọ-a waa ekemu Mósisu.
14 Kẹle anyi nụmaru ẹka ọ sụru lẹ Jizọsu-a, bụ onye Nazaretu-a bẹ e-mechaa
lakashịa eze-ụlo-a; tẹme ọobya agbanwekọtachaa omelalị anyi, shi lẹ Mósisu.”
15 Iphe, bụkpoo ndu ono, nọkota l'ụlo-ikpe ono tụko tabẹ Sutivinu ẹnya l'iphu.
Iphu iya nọdu egbuẹpho nwịinwii g'iphu ojozi-imigwe.

7

Ọnu, Sutivinu eye

1 Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke jịa Sutivinu sụ iya: “?Bụ iphe, ndu-a pfuru-a bụ
iphe, meru nụ?”
2 Ọo ya bụ Sutivinu sụ phẹ: Ndibe anyi; unu gebekwaphọ-o! Mu sụ-a; ọo Chileke
ọphu gbaru g'a tụkoje kwabẹ iya ùbvù meru g'onye-iche anyi, bụ Ébirihamu hụma
iya. Teke ono bụ lẹ Mesopotémiya bẹ Ébirihamu bukwadụ; o toko ladụ Haranu.
3 Noo ya; Chileke sụ iya: “Gbẹshi lụfu l'alị unu-a; haa ndibe unu; lashịa alị ẹka mu
l'e-goshi ngu.”
4 Ọ haa alị Kaludiya tụgbua je eburu lẹ Haranu. Nna iya nwụhuepho; Chileke mee
ya ọ bya eburu l'alị-a, unu bu ntanụ-a.
5 Ọphu ọ dụdu alị ono ọphu Chileke nụru iya g'o nworu teke ono; mbụkpoo mẹ
ntọkpa lanụ. Obenu lẹ Chileke pfuru iya sụ lẹ ya a-nụ iya ya g'ọ bụru nkiya mẹ k'ụnwu
nwanwanwaranwa iya. Teke Chileke pfuru Ébirihamu iphe ono bẹ Ébirihamu teke
anwụtakwa nwa.
6 Chileke sụru Ébirihamu: Awa ngu e-mechakwaa laa alị ndu ọzo je abụru ohu;
tẹme eemee phẹ aphụ ụnu apha asụgba ishi.
7 Obenu lẹ ndu ono, ẹphe a-bụru ohu phẹ ono bẹ mu a-nmakwanu ikpe; e -mechaa
ẹphe afụta l'alị ono bya abaaharụ mu ẹja l'ẹka-a.
8 Noo ya; Chileke bya ekweta Ébirihamu ukwe-iphe bya edobe omelalị ebu úbvù
g'ọ bụru iphe-ọhubama k'iphe ono, o kweru iya ukwe iya ono. Ọo ya bụ; Ébirihamu
nwụta Áyizaku. Áyizaku nọepho abalị ẹsato; e bua ya úbvù. Nokwaphọ gẹ Áyizaku
nwụtaru Jiékọpu bụa ya úbvù; Jiékọpu nwụshia ochochoroche anyi phẹ ẹphe n'iri
l'ẹbo bushichaa phẹ úbvù.
9 “Ochochoroche anyi phẹ gude iji-ẹnya ree Jiósẹfu ndu Ijiputu. Obenu lẹ Chileke
nọ swiru Jiósẹfu rengurengu.
10 Chileke dzọkota iya l'iphe-ẹhuka iya g'ọ ha bya anụ iya umere ọma waa
mmamiphe l'ibe onye eze ndu Ijiputu, bụ iya bụ Fero. Fero mee Jiósẹfu; ọ bụru iya bụ
onye-ishi l'alị Ijiputu l'ophu; bya abụkwarupho onye-ishi l'ọkpoku ibe eze gẹdegede.
11 “A nọnyaa ẹjo ọkpa nri bya l'alị Ijiputu mgburugburu mẹ Kénanu. Ọ bụru eze
iphe-ẹhuka. Ọphu ochochoroche anyi phẹ ahụmaheduru nri, ẹphe e-ri.
12 A nọnyaa; Jiékọpu nụma lẹ nri dụ lẹ Ijiputu. Ọ bya ezia ochochoroche anyi phẹ
g'ẹphe jee. Ọ bụru ejeje k'ivuzọ bụ ono.
13 O be lẹ k'ẹbo Jiósẹfu mee g'ẹphe maru lẹ ya bụ nwanna phẹ; tẹme Fero
shikwaphọ nno maru ndu unuphu Jiósẹfu.
14 Ọo ya bụ; Jiósẹfu bya ezia ozi g'e je asụ nna iya, bụ Jiékọpu g'ọ lwatashịa Ijiputu;
ẹphe lẹ ndu ọkpoku phẹ mgburugburu; ndu tụkoru dụ ụkporo ụmadzu ẹto l'ụmadzu
iri l'ise.

15 Ọo ya bụ; Jiékọpu laa Ijiputu, bụ iya bụ ẹka yẹe ochochoroche anyi phẹ buru jasụ ẹphe nwụshihu.
16 E vutakọta phẹ laa Shẹkemu je elia l'ilu, Ébirihamu gudehawaa okpoga zụta ọkpa-ipfu Hamọ lẹ Shẹkemu.

17 "O betashiẹpho teke Chileke e-meru Ébirihamu iphe ono, o kweru iya ukwe iya ono; ndibe anyi, bu lẹ Ijiputu yekwawaa onwophẹ iphe; kawaa mebyikpọo shii.
18 A nọnyaa eze ọzo, amaẹdu kẹ Jiósẹfu bya abụru ishi ndu Ijiputu.
19 Ọ gbabẹru ndibe anyi ono ẹregede tẹme ọ watakwaphọ eme oche anyi phẹ aphụ; k'ọphu ọ tụru phẹ ekemu sụ g'onye nwụru nwa ọphúú tuphajẹ iya etupha; g'ọ tọ dzụshiru ndzụ.
20 Noo teke a nwụru Mósisu bụ ono. Ọ bụru ẹguru nwata, dụ ree l'iphu Chileke. E hee ya l'ime ụlo ọnwa ẹto.
21 O be teke a pataru iya je edobe gbado iya; nwa Fero kẹ nwanyị tụruta iya bya eworu iya zụa; ọ bụru nwa iya.
22 E zikọta iya iphe, bụkpoo ẹkwo, aanwụkpoo anwụnwu lẹ Ijiputu teke ono. O shi l'ẹka ono bụru eze nemadzụ l'opfu ọnu mẹ l'iphe, eeme l'ẹka.

23 "Mósisu nọepho ụkporo apha labọ; ọ rịahaa lẹ ya e-je agbaphee ndu alị iya, bụ iya bụ ndu Ízurẹlu.
24 Ọ hụma onye lanụ l'ẹka onye Ijiputu eme iya ẹji. O jepfu iya je agbaaharu iya ọdzori. O gude k'iphe ono chigbuẹkwapho onye kẹ Ijiputu ono l'ẹka ono; shi ẹgube ono melata iya iphe, o meru onye Ízurẹlu ono.
25 O dobesụkwanu lẹ ndu nkiya a-maru lẹ Chileke e-mechaa shita l'ẹka iya mee g'ẹphe nweru onwophẹ; obenu l'o to doduru phẹ ẹnya.
26 O be lẹ nchitabọhu iya; ọ hụma ẹka ndu Ízurẹlu labọ alwụ ọgu bya ejeshia g'o gboo phẹ; doshiaru phẹ iphe, adaru phẹ nụ. Ọ sụ phẹ: 'Unu gebe! ?Unu ta amadụ l'unu bụ ụnwunna? ?Bụ gụnu meru iphe, unu achọ onwunu opfu?'
27 Onye ọphu achọ opfu nwufu Mósisu sụ iya: '?Bụ onye meru ngu onye-ishi; yẹe onye-ikpe anyi?'
28 Tọo ?iimewaa g'i gbua mu g'i gburu onye Ijiputu ụnyaphu-a?
29 Mósisu nụmaepho iphe ono; ọ gbafụ l'alị Ijiputu gbalaa je eburu l'alị ndu Midiyanu. Ọ nọdu l'ẹka ono nwụta ụnwegirima labọ.

30 "A nọepho ụkporo apha labọ; Mósisu hụma ojozi-imigwe l'echiẹgu, nọ l'agụga úbvú Sayịnayi. Ojozi ono nọ l'ọku, enwu l'irwu.
31 Mósisu nọdu ele iya ẹnya; ọ dụ iya biribiri. O jekubeshiẹ ya phọ ntse gẹ ya maru iphe, ọ bụ; ọ nụma olu Nnajịuphu l'ọku ono. Olu ono sụru:
32 'Ọ kwa mu bụ Chileke nna ngu oche phẹ, bụ iya bụ Chileke kẹ Ébirihamu; bụru Chileke kẹ Áyizaku; bya abụru Chileke kẹ Jiékọpu.' Ndzụ gụahaa Mósisu; ọphu ọ tụduru ama elebaa ẹnya l'ẹka ono.
33 Ọo ya bụ; Nnajịuphu sụ iya: 'Yefụ akpọkpa, i yeru l'ọkpa; kẹle ẹka ono, ị pfụru ono bụkwa alị, dụ nsọ.
34 Mu lewaru ẹnya hụma ẹgube aphụ, eeme ndibe mu l'alị Ijiputu. Mu hụmawaru iphe-ẹhuka, ẹphe eje; mu byatashia gẹ mu dzọo phẹ. Ngwa; bya gẹ mu zia ngu g'i je Ijiputu.'

35 "Ọ bụkwaru-a Mósisu-a, ndu Ízurẹlu jịkaru sụ iya: '?Bụ onye meru ngu onye-ishi; yẹe onye-ikpe anyi-a?' bẹ Chileke shi l'ẹka ojozi-imigwe iya, Mósisu hụmaru l'irwu, enwu phoophoophoo phọ họta; zia ya g'o je abụru onye-ishi waa onye a-gbata phẹ nụ.

36 Mósisu meshia iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri lẹ Ijiputu bya eshi lẹ Ijiputu
ono dufuta phẹ. Ọ bya emeshikwaaphọ iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri lẹ Eze-
ẹnyimu-uswe waa l'echiẹgu charachara, e te budu ebubu, ẹphe nọru ụkporo apha
labọ.
37 Ọo ya bụ Mósisu ono, sụru ndu Ízurẹlu: ‘Chileke e-mechakwaa shi l'echilabọ
unu zia onye mpfuchiru iya; g'o ziru mbẹdua. Ọ bụru yẹbedua bẹ unu a-nụmajeru
olu’
38 Ọ bụru Mósisu ono nọ-chiru ẹnya Ízurẹlu teke ẹphe zakọru l'úbvú Sayịnayi
l'echiẹgu, e te budu ebubu phọ. Ọo ya anaru ojozi-imigwe ono, byapfutaru iya l'úbvú
ono opfu epfuru ochochoroche anyi phẹ. Ọ bụru iya shi l'ẹka Chileke nata opfu ono,
anụ ndzụ ono wolataru anyi.
39 “Ọle ndiche anyi phẹ nyịru iya nchị manụ; bya ajịka iya. Ọ dụ phẹ g'a sụ l'ẹphe
laphuru azụ lẹ Ijiputu.
40 Noo ya bụ; ẹphe sụ Erọnu: ‘Doberu anyi agwa, e-vutajẹru anyi ụzo; l'anyi ta
amaẹdu iphe, meru Mósisu-a, dufutaru anyi lẹ Ijiputu-a.’
41 Noo teke ẹphe meru agwa, dụ gẹ nweswi wata agwagwa. Ẹphe wata abọ iphe
ono, ẹphe meru l'onwophẹ ono.
42 Tọbudu iya bụ; Chileke wofu phẹ ẹnya; haa phẹ; ẹphe gwaahaa kpokpode, nọ
l'igwe, bụ iya bụ iphe, e deru l'ẹkwo ndu mpfuchiru Chileke; ẹka Chileke sụru:

“Ndu Ízurẹlu! Ụkporo apha
labọ bẹ
unu gbushiru anụ l'echiẹgu,
e budu ebubu
gude gwaa iphe.
Ẹbe ọ dụdu ọphu unu gude
gwaa mbẹdua.
43 ?Tọbudu ụlo-ẹkwa agwa
Moloku bẹ
unu vutaru bya evuta
kpokpode,
unu kpụru akpụkpu
ọ dụ gẹ k'agwa unu bụ
Refanu?
Iphe ono bụ iphe,
unu gude ẹka unu
meshia wata abarụ ẹja.
Noo g'o gude mu je achịta
unu chịghaa Bábilọnu.*”

44 Ndiche anyi phẹ shi nweru ụlo-ẹkwa, ẹphe shi akpọbeje l'ẹka ẹphe jeberu
l'echiẹgu ono, nemadzụ ebudu ebubu ono. Ọ bụru ụlo-ẹkwa ono egoshi lẹ Chileke
swiru phẹ-a. E meru ụlo ọbu gẹ Chileke sụru Mósisu g'e mee ya, bụ iya bụ ẹgube
iya ọphu o goshiru iya.
45 Ndiche anyi phẹ woru ụlo-ẹkwa ono ye ọgbo ọphu etso phẹ nụ l'ẹka. E
mechaa; ọgbo k'ono vuta iya tsoru Jioshuwa je anaa alị ndu ọzo; mbụ alị, Chileke
chịshihawaru ndu bu iya nụ l'onwiya. Ụlo-ẹkwa ono nọo l'ẹka ono jasụ l'ọgbo kẹ
Dévidi.
46 Dévidi bụru onye yẹle Chileke dụ lẹ ree. Ọ sụ gẹ Chileke haa gẹ ya kpụaru iya
ụlo; ụlo kẹ yẹbedua, bụ Chileke kẹ Jiékọpu.
47 Ọ bụru Sólomọnu mechaarụ kpụaru Chileke ụlo ọbu.

* **7:43 7:43** Gụnaa Émọ 5:25-27.

48 “Obenu lẹ Chileke, bụ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ te ebujedu l'ụlo, nemadzụ kpụru
l'ẹka, bụ iya bụ iphe, Azáya bụ onye mpfuchiru Chileke pfuru sụ:
49 “Igwe bụ aba-eze mu.
Eliphe bụru okposhi,
mu tukoberu ọkpa.
?Bụ ẹgube ụlo gụnu bẹ unu
a-kpụru mu?
?Bụ ẹgube awe bẹ mu
a-nọduje atụta unme
ọbu?
50 ?Tọbudu mbẹdua gude ẹka
mu mee iphemiphe
ono g'ọ ha?
51 “Unubẹ ndu ẹjo ọkpoma-a; unubẹ ndu-a, l'adagbu opfu Chileke lẹ nkụchi-a; unu
kpọ-chiru obu kpọ-chia nchị g'unu ta anụma ozi Chileke. Tẹme unu nọdu ajịkaje
Unme-dụ-Nsọ gẹ ndiche unu phẹ jịkaru iya.
52 ?Ọ dụru ndu mpfuchiru Chileke mẹ onye lanụ, ndiche unu phẹ ata kpadụru ẹhu?
Ndu ọphu Chileke ziru ozi bẹ ẹphe gbukọtaru egbugbu; mbụ ndu bụ phẹ rarụ iya
arara teke ono sụ l'onye lanụ ono, pfụberekoto kpoloko ono e-mechaa bya. O be nta-a
ọ bya: unu deru iya ye; e eworu iya gbua.
53 Ọo unu bẹ Chileke gbẹ l'ẹka ụnwu-ojozi-imigwe iya tụaru ekemu iya; ẹbe unu
angaduru ekemu ono nchị.”

A tugburu Sutivinu lẹ mkpuma

54 “Ndu ọgbo-ikpe ono nọdu anụ opfu ono; ọ nọdu ata phẹ ẹru lẹ nchị. Ẹphe nọdu
atagbaa kpọokpookpo; l'ẹka ẹhu eghu phẹ eghu.
55 Ọle Unme-dụ-Nsọ byaru eji Sutivinu ẹhu. Ọ palia ẹnya lee l'eli; bya ahụma
ogbu-nwịinwii kẹ Chileke; hụmakwapho Jizọsu l'ẹka ọ pfụru l'ẹkutara Chileke.
56 Ọ sụ: Unu lekpọdapho imigwe g'o gheru ọnu; Abụbu-Ndiphe pfụru l'ẹkutara
Chileke!”
57 Ẹphe chishia mkpu swọ-chishia ẹka lẹ nchị. Ẹphe wulihu ugbo lanụ je azụgude
iya;
58 kpụta iya kpụfu l'ime mkpụkpu; jeshia ya atugbu lẹ mkpuma. Ndu eje iya atugbu
chịru uwe phẹ wụshiru nwoke, eekuje Sọlu.
59 A nọdu atụ iya mkpuma ono; o kua Chileke sụ: “Nnajịuphu, bụ Jizọsu; natakwa
ndzụ mu!”
60 O gbushi ikpere chia mkpu sụ: “Nnajịuphu! Ta agụkokwaru phẹ iphe-ẹji-a, ẹphe
eme mu-a!” O pfuchaa nno; ike bvụ iya.

8

Sọlu akpa Chịochi ẹhu

1 A nọdu egbu Sutivinu; Sọlu nọdu ekwe l'ishi. Noo ya; e shi mbọku ono gẹdegede;
a wata akpa Chịochi ẹhu lẹ Jierúsalẹmu kpashiahaa phẹ iya ike. A chịkashikotachaa
ndu ono, kweru nụ ono g'ẹphe hakọta a -gụfukwa ndu-ishi-ozi. Ẹphe gbakashịhu
dzuru alị Jiudiya waa alị Samériya.
2 Ndu Chileke dụru lẹ nsọ harụ bya akwaa ẹkwa Sutivinu pata iya je elia
meẹbekpoepho nkiya ree.
3 Sọlu kukebekpọo ẹhu gẹ ya gbukaa Chịochi ọbu bya etsoru jepheahaa l'unuphu
l'unuphu tsoru akpụtagbaa ụnwanyi mẹ unwoke phẹ achị eye l'ụlo mkpọro.

Ozi-ọma rwuru Samériya

4 Ọo ya bụ; ndu ono, kweru nụ ono, a chịkashiru ẹphe dzuru ẹkameka ono nọdu eziẹpho ozi-ọma kẹ Jizọsu.
5 Filipu jeshia mkpụkpu Samériya je epfukashiaru ndu ẹka ono kẹ Kéreshi.
6 Ndu ẹka ono nụmaepho iphe, oopfu; bya ahụmakwapho iphe, dụ biribiri, oomeshi; ẹphe ngabẹkotaru iya nchị.
7 Ẹphe hụma lẹ ndu ọbvu eme dụ igwerigwe; ọ nọdu echigbaa mkpu agbafụtagbaa l'ẹhu ndu ono. Ẹphe hụmakwapho lẹ ndu ibe ẹhu phẹ nwụhuru anwụhu; mẹ ndu ẹniyeni dụ igwerigwe; o mekọtachaa phẹ; ẹphe wekọrohu.
8 Ẹhu ẹmereme dzuru mkpụkpu ono.
9 Ọ dụru nwoke, ẹpha iya bụ Sayịmonu, bu lẹ mkpụkpu ono, anọduje eme ọmamanshi. Ọ nọdu emeje iphe, dụgbaa ndu Samériya biribiri. Ọ sụ l'ọ tọ dụedu onye ha g'ọo ya.
10 Mkpụkpu ophu mgburugburu nọdu awụje gidigidi ejepfu iya; ẹgirima mẹ ọgerenya. Ẹphe sụ: "Ọ kwa nwoke-a bụ Eze Ike Chileke ọbu."
11 Nwoke ono shiwaa ụzenya meta ọmamanshi k'ọphu onyemonye tụkoru sụ l'ọ bụ ọkpobe nemadzụ.
12 No iya; Filipu byaẹpho bya ezia phẹ ozi-ọma kẹle ọo Chileke bụ eze waa l'ọo Jizọsu Kéreshi bụ Onye-Ndzọta; ẹphe kweta. E meshia phẹ baputizimu; ụnwanyi mẹ unwoke.
13 Sayịmonu l'onwiya kwetakwaphọ. E mekwaa ya phọ baputizimu; ọ nọdu anọepho Filipu ntse. Ọ nọdu asajẹchaa ọnu saa nchị mẹ ọ -hụma oke iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri, Filipu emegbaa.
14 Ndu-ishi-ozi nọdu lẹ Jierúsalẹmu nụma lẹ ndu Samériya natawaru opfu Chileke. Ẹphe zia Pyịta yẹe Jiọnu g'ẹphe je ẹka ono.
15 Ẹphe byarwuta bya epfuru nụ Chileke gẹ ndu ono, wowaru onwophẹ ye Jizọsu l'ẹka ono nata Unme-dụ-Nsọ.
16 Lẹ teke ono bẹ bụkwadu l'ẹpha Nnajịuphu, bụ Jizọsu bẹ e meru phẹ baputizimu; ọphu ọ tọko dụdu mẹ onye lanụ natawaru Unme Chileke.
17 Noo ya bụ; Pyịta yẹe Jiọnu bya ebyibe phẹ ẹka; ẹphe nata Unme-dụ-Nsọ ono.
18 Sayịmonu hụma l'ẹphe natarụ Unme-dụ-Nsọ ono gẹ ndu-ishi-ozi ono byabẹru phẹ ẹka. O kwee Pyịta yẹe Jiọnu okpoga
19 sụ: "Unu menaa gẹ mu nweru ẹgube ike ono g'ọo-bụjekwanuru onye mu byiberu ẹka l'ọo-nata Unme-dụ-Nsọ."
20 Pyịta sụ iya: "Gẹ gụ l'okpoga ngu lakwaa l'iswi! ?I dobesu l'ịi-zụta iphe, Chileke nụru kẹ mmanụ azụta?
21 Ị tị yịkwa l'ozi-a; kẹle ọkpoma ngu ta adụdu ree l'iphu Chileke.
22 G'izimanụ lwa ngu azụ l'ẹjo ọriri ngu ono. Rwọo Chileke arwọrwo g'a maru; ?ọoguru ngu nvụ l'iphe-ẹji ono, i shi arị ono?
23 Kẹle mu maru l'ọo ẹnya-pfụrupfuru jiru ngu ẹhu; tẹme eme ẹjo-iphe kewaa ngu ẹgbu."
24 Sayịmonu sụ Pyịta phẹ: "Jiko unu pfuru nụ Chileke g'ọ tọ dụ iphe ono, unu pfuru ono dụru ọphu e-me mu nụ."
25 Noo ya; Pyịta waa Jiọnu kọchaa akọ iphe, Jizọsu meru bya ezichaa ozi-ọma Chileke l'ẹka ono; ẹphe laphushia azụ lẹ Jierúsalẹmu. Ẹphe nọdu ezi ozi-ọma ono l'ụzo lẹ mkpụkpu, dụ igwerigwe lẹ Samériya ẹka ẹphe atụgbu.

Filipu yẹe eze onye Itiyopiya

26 Ojozi-imigwe shi l'ẹka Nnajịuphu byapfuta Filipu bya asụ iya: "Kwakọbe jeshia ụzo ndọhali. Kwasẹru jasụ g'ị lụfu lẹ gbororo ono, shi lẹ Jierúsalẹmu ghabua echiẹgu ẹka e te budu ebubu jeshia Gaza ono."

27 Filipu kwakọbe; ọ bụru iya ejeje. O -rwuẹpho gbororo ono; ọ hụma onye
Itiyopiya, kwatakpọoru bụru oke nemadzụ, a harụ aháhá. Ọ bụru iya eletaru
Kandesi, bụ eze-nwanyị Itiyopiya ẹnya l'okpoga iya.
28 O shi jee abarụ Chileke ẹja lẹ Jierúsalẹmu. Ọ nọdu l'ime ụgbo-ịnya iya ala
unuphu. Ọ nọdu agụ opfu Chileke l'ẹkwo, Azáya onye mpfuchiru Chileke deru.
29 Unme Chileke sụ Filipu g'o jepfu ụgbo-ịnya ono je etsokube iya ntse ntse.
30 Filipu jekube iya bya anụma ẹka ọogu ẹkwo Azáya. Ọ sụ iya: "?O doru ngu
ẹnya; mbụ iphe, ịigu?"
31 Nwoke ono sụ iya: "?Dẹnu g'oo-shi doo mu ẹnya mẹ ọ -dụdu onye ziru mu iya
nụ?" Ọ sụ Filipu g'o nyibata bya g'ẹphe l'iya nọdu l'ime ụgbo-ịnya ono.
32 Ẹkwo-opfu Chileke ẹka ọogu bụ ẹka Azáya deru sụ:
"Onye ono dụ g'atụru,
a kpụ eje egbugbu.
Ọ nọ nwadoo gẹ nwatụru,
eebushi ẹjí.
Ọphu o pfuduru mẹ akpụru
opfu lanụ.
33 E meru iya iphe-iphere
ọle ikpe, a nmarụ iya
bẹ e mechaarụ mebyia.
?Bụ onye atụkota ọnu g'awa
iya gbaru?
Kẹle a kpọ-kwofuru ndzụ
iya akpọ-kwofu lẹ
mgboko.*"
34 Nwoke ono jịa Filipu sụ: "Jiko kanụru mu. ?Bụ onye bẹ onye mpfuchiru Chileke
ono epfuru? ?Oopfu opfu ẹhu iya tọo oopfu opfu ẹhu onye ọzo?"
35 Filipu wata iya ezi iphe. O shiẹpho l'iphe ono, ọogu ono wata iya ezi ozi-ọma kẹ
Jizọsu.
36 Ẹphe jenyaa ẹphe byarwuta ẹka mini dụ. Nwoke ono sụ: "?Tọbudu mini baa?
?Bụ gụnu kparụ iphe, i tii medu mu baputizimu l'ẹka-a?"
37 Filipu sụ iya: "I -gudewaa obu ngu g'ọ ha kweta bẹ ee-mekwa ngu-a baputizimu."
Ọ sụ iya: "Ee! Mu kwetakpọwaru lẹ Jizọsu Kéreshi bụ Nwa Chileke."
38 Nwoke ono sụ g'onye anga ụgbo-ịnya ono pfụru; ọ pfụru. Filipu yẹe nwoke
onoya swịru bya atụko rwuba lẹ mini. Filipu mee ya baputizimu.
39 Ẹphe rwufutaẹpho lẹ mini ono; Unme Nnajịuphu mee Filipu o phuhu; ọphu
nwoke ono ahụmaeduru iya. Onye Itiyopiya ono tụgbua jeshia iphe, ooje; ẹhu nọdu
atsọ iya ụtso l'ụzo.
40 Ẹka a hụmaru Filipu ọzo bụwaruro lẹ Azotọsu. O pfukọta opfu Chileke
l'ẹkameka, ọ ghataru jasụ o jerwua Sizariya.

9

Jizọsu afụru Sọlu l'ụzo

1 Sụ-a; eshinu Sọlu eyeshikwadụa ndu etso ụzo Jizọsu ebvu ike l'ee-gbushi phẹ; bya
eseshi ike gẹ ya gbushia phẹ; ọ tụgbua jepfu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke
2 je asụ iya g'o deru ẹkwo nụ iya, ya e-goshije l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu mẹ ya -rwua
Damasụkosu; g'ọo-bụru ya -hụma onye etso ụzo nwoke onoya; ya atụa ya mkpọro
kpụta iya kpụru bya Jierúsalẹmu; ụnwanyi mẹ unwoke phẹ.

* **8:33 8:33** Gụnaa Azá 53:7,8.

3 O jenyaa l'ụzo Damasụkosu ono; ọ nọdu abyawaa ejerwu. A nọnya ìphóró shiẹpho
l'imigwe chaẹpho vaa chaphee ya mgburugburu.
4 Ọ daa kpurumu mbụ Sọlu. Ọ nụma olu-opfu, sụru iya: "Sọlu! Sọlu! ?Bụ gụnu
meru iphe, ịikpa mu ẹhu?"
5 Sọlu sụ iya: "?Bụ onye bẹ ị bụ Nnajịuphu?"
Olu ono sụ iya: Ọo mu bụ Jizọsu; onye ịikpa ẹhu-a. Ọo-tsụkwaru ngu mẹ ị nọdu
agba ọkpa lẹ mpyịpyi-oshi.
6 Ẹhu wata iya anma anmanma. Ọnu kụgbabechaa ya akụgbabe. Ọ sụ:
"Nnajịuphu; ?bụ gụnu bẹ mu e-me." Nnajịuphu sụ iya: "Gbẹshi bahụ l'ime mkpụkpu
ẹka aa-karụ ngu iphe, ii-me."
7 Ọ kpọo ndu ẹphe lẹ Sọlu swị opfu; kẹle ẹphe anụ olu ono; ọphu ẹphe ahụmaduru
onye epfu iya nụ.
8 Sọlu gbalihu bya asaa ẹnya; ọphu ọ phụhedu ụzo. Ẹphe gude iya l'ẹka duba l'ime
Damasụkosu.
9 Ọ nọkota abalị ẹto ono; ọphu ọ hụmaduru ụzo; ọphu o riduru nri; ọphu ọ
ngụduru mini.
10 Ọ dụru onye etsoje Jizọsu, bu lẹ Damasụkosu, ẹpha iya bụ Ananayasu.
Nnajịuphu byapfuta iya l'ọphulenya bya asụ iya: "Ananayasu!" Ọ za iya: "Owe
Nnajịuphu!"
11 Ọ sụ iya: "Kwakọbe jeshia l'ụzo, eekuje Ụzo-pfụru-nhamụnha. I -rwua l'ụlo
Jiudasu; g'ị jịa ajị onye Tasọsu, ẹpha iya bụ Sọlu. Ọ nọ l'ẹka ono epfu anụ Chileke;
12 bya ahụmakwapho nwoke, ẹpha iya bụ Ananayasu l'ọphulenya ẹka ọ byaru
abyabẹ iya ẹka l'ishi mee ya g'ọ phụahaa ụzo."
13 Ananayasu sụ: "Nnajịuphu! A dụakwaa igwerigwe pfuaru mu opfu nwoke-a;
pfukọtaru mu ẹjo-iphe, o meru ndu dụru ngu nsọ lẹ Jierúsalẹmu.
14 A sụru l'onye-ishi uke Chileke ziru iya g'ọ bya akpụtakota onyemonye, sụkpooru
l'ọo ngu bụ Nnajịuphu iya."
15 Nnajịuphu sụ iya: "Jerọ! Kẹle ọo mu họtaru iya g'o jeeru mu ozi; g'oomee gẹ
ndu abụdu ndu Jiu mẹ ndu-ishi phẹ mẹkpoo ndu Ízurẹlu maru onye mu bụ.
16 Mu e-goshi iya iphe-ẹhuka, oo-jekọta lẹ k'iswi ẹhu mu ono."
17 Noo ya; Ananayasu jeshinaa. O jerwua bya abahụ l'ụlo ọbu; bya abyabẹ Sọlu ẹka
sụ iya: "Nwanna mu Sọlu! Nnajịuphu, bụ Jizọsu l'onwiya sụru gẹ mu bya. Ọo Jizọsu
ono bụ onye goshiru ngu onwiya l'ụzo teke ịibya ẹka-a. Ọ sụru gẹ mu bya emee ngu
g'ị phụahaa ụzo ọzo; waa g'ị nata Unme-dụ-Nsọ."
18 Teke ono teke ono; iphe, dụ g'akpanyaka shi Sọlu l'ẹnya dafụ; ọ phụahaa ụzo
ọzo. Ọ gbalihu; e mee ya baputizimu.
19 Ọ gbẹ teke ono bya eria nri; ike dụ iya.

Sọlu epfu opfu Chileke lẹ Damasụkosu

Yẹe ndu etso ụzo Jizọsu nọo ujiku olemole lẹ Damasụkosu.
20 O jegbabẹ ụlo-ndzukọ ndu Jiu je awata ezi lẹ Jizọsu bụ Nwa Chileke.
21 Ọ tụfu ndu nụmaru iya nụ ẹhu. Ẹphe sụ: "?Tọ bụnaa nwoke-a bẹ bụ onye-a, shi
egbushi ndu eeku ẹpha-a lẹ Jierúsalẹmu-a? Iphe, ọ byadoru ẹka-a bụkwa gẹ ya bya
akpụtachaa phẹ chịjeru ndu-ishi uke Chileke."
22 Sọlu nọdu akaẹpho epfu opfu Chileke epfushi iya ike; egoshi l'ọo Jizọsu, bụ
Kéreshi ọbu; bya eyechaaru phẹ iphe, meru g'o gude ọ dụ nno l'ẹnya iya l'ẹnya iya
k'ọphu ndu Jiu, nọ lẹ Damasụkosu enwehẹdu ọnu opfu.
23 A nọepho ujiku olemole; ndu Jiu nọkobe chịa ìdzù egbu Sọlu.

24 Obenu l'a byaru agbaarụ iya ama l'eemeakwaa g'e gbua ya. A nọdu anọduje eche
nche eswe l'ẹnyashi l'ọnu-ọguzo, eeshije bahụ l'ime mkpụkpu ono g'eeme hụma Sọlu
gbua.
25 O be l'ẹnyashi; ndu ọnyà iya parụ iya ye lẹ nkata, a tụru eri pyoo l'ụzo l'igbulọ,
e gude kpụphe mkpụkpu ono mgburugburu pazeta iya; o rwua alị.

Sọlu alwa azụ lẹ Jierúsalẹmu

26 Sọlu tụgbua bya ejerwua Jierúsalẹmu bya ejeshia gẹ ya jepfu ndu etso ụzo Jizọsu.
Ndzụ tụko gụahaa phẹ; kẹle ẹphe te ekwedu l'ọ bụwaa onye etso ụzo Jizọsu.
27 Ọo ya bụ; Banabasu yeru iya ẹka duru iya jepfu ndu-ishi-ozi bya akọoru phẹ
akọ gẹ Sọlu gude hụma Nnajịuphu l'ụzo; kọkwaaru phẹ phọ gẹ Nnajịuphu l'onwiya
gude pfuru yeru Sọlu. Ọ tụaru phẹ ọnu gẹ Sọlu gude pfushiahaa kẹ Jizọsu ike lẹ
Damasụkosu.
28 Tọbudu iya bụ; ndu-ishi-ozi kwe g'o jeje g'ọ dụ iya lẹ Jierúsalẹmu. O tsokwarụpho
Jierúsalẹmu epfushi iya ike l'ọo Jizọsu ziru iya gẹ ya pfu iya l'iswi ẹhu iya.
29 Yẹle ndu Jiu, epfu opfu Giriku nọdu anọduje atụ ịgoligoli. A nọnyaa; ẹphe
meahaa g'ẹphe gbua ya.
30 A nọnyaa ụnwunna nụma iya; ẹphe duru Sọlu jerwua Sizariya; je eyeru iya ẹka
o jeshia Tasọsu.
31 Ọ bụeru iya phọ bụ lẹ nchị adụ Chịochi doo kẹ nwa teke ono, bụ iya bụ ndu ọphu
nọkota lẹ Jiudiya mẹ Gálili mẹ Saméríya. Chịochi nọdu apalihu aka eshihu ike eje.
Ẹphe nọdu eme uche Chileke. Unme-dụ-Nsọ nọdu eyekwaru phẹ nemadzụ k'ọphu
obu ka phẹ eshihu ike.

Pyịta eje Lịda waa Jiọpa

32 Pyịta tsoru ẹkameka jegbabẹ. O be ujiku lanụ; o jeshia gẹ yẹle ndu dụ nsọ, bu
lẹ Lịda kwee.
33 O rwua l'ẹka ono; ọ hụma nwoke, ẹpha iya bụ Iniyasu, iphe lọnwushiru ibe
lanụ k'ọphu ọ dabyiru l'iphe, aazẹje azẹe nọwaa apha ẹsato; ọphu ọ gbẹshijeduru
agbẹshi.
34 Pyịta kua ya: “Iniyasu! Gbẹshi lẹ Jizọsu mewaru; i wekọrohu. Gbalihu phụ-lita
iphe, ịi zẹje azẹe.”
35 Ndu bukọta lẹ Lịda waa lẹ Sharọnu hụma l'o wekọrohuwaru tsoru ejephe; ẹphe
kweta bya eworu onwophẹ yee Nnajịuphu l'ẹka.
36 Lẹ Jiọpa bẹ ọ dụru nwanyị lanụ, bụ onye kẹ Kéreshi. Nwanyị ono anọduje eme
ree tekenteke; tẹme ọ nọdu anọduje emeru ndu adụdu g'ọ dụ phẹ iphe-ọma. Ẹpha
iya bụ Tabịta, bụ iya bụ Dokasu l'opfu Giriku; ọzoo umoro-ẹnyimu.
37 A nọnyaepho teke ono; iphe meahaa ya. Ọ nwụhu. A bya awụebe odzu ono ẹhu
bya aparu iya nyihu ụlo-eli je enyebe.
38 Noo ya; ndu etso ụzo Jizọsu, bu lẹ Jiọpa nụma lẹ Pyịta nọ lẹ Lịda, nọkwaa ntse
lẹ Jiọpa ono. Tọbudu iya bụ; ẹphe zia ụmadzu labọ g'ẹphe je ekua Pyịta g'ọ bya
ẹgwegwa.
39 Pyịta kwakọbeepho tsoru phẹ. O rwua; e duru iya nyihu ụlo-eli ono. Ụnwanyi,
ji phẹ anọedu dọ-phee ya mgburugburu tụko aara ẹkwa egoshigbaa ya uwe, Dokasu
kwashịru teke ọ nọ ndzụ.
40 Pyịta chịshikota phẹ l'ẹka ono bya egbushi ikpere bya epfuru nụ Chileke. Ọ
bya aghaa ẹnya lee odzu ono bya asụ: “Tabịta! Teta dzụru ndzụ!” Ọ saa ẹnya. Ọ
hụmaepho Pyịta; ọ gbalihu nọdu anọo.
41 Pyịta bya alọta iya l'ẹka yeru iya ẹka; ọ pfụru apfụru. Pyịta bya ekua Chịochi
l'ophu waa ụnwanyi ono, ji phẹ ta anọedu ono; bya eduru Tabịta nụ phẹ g'o tetawaru
dzụru ndzụ-a.

42 E pfudzuru iya lẹ Jiọpa. A dụ igwerigwe woru onwophẹ ye Nnajịuphu l'ẹka.
43 Pyịta buru l'ụlo Sayịmonu nọo ọdu lẹ Jiọpa. Sayịmonu ono bụ onye eseje akanya l'akpọ-anụ.

10

Pyịta eje ibe Kọnelusu

1 Ọ dụru nwoke lanụ, bu lẹ Sizariya. Nwoke ọbu aza Kọnelusu. Ọ bụ onye-ishi ndu ojọgu ndu Romu. Ndu ọ bụ ishi phẹ bụ ndu ojọgu ụkporo ise lẹ "Ọgbo ojọgu ndu Ịtali."
2 Kọnelusu bụ onye akwabẹje Chileke ùbvù. Yẹ ndibe iya g'ẹphe ha nọdu atsụ Chileke ebvu. Ndu Jiu, enwedu iphe bẹ ọonujekpoo iphe shii; tẹme ọ nọdu epfuje anụ Chileke tekenteke.
3 O be ujiku lanụ; g'ẹnyanwu swịfuwaru l'ishi; ọ hụmakpoo ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chileke rengurengu l'ọphulenya g'ọ bataru bya ekua ya sụ iya: "Kọnelusu!"
4 O gude ndzụ-agụgu lee ojozi-imigwe ono ẹnya; bya asụ iya: "Owe-e! ?Bụkwa ole Nnajịuphu?"
Ojozi-imigwe ono sụ iya: "Chileke nụmawaru epfupfu iipfuje anụ iya bya anataakwaphọ iphe-ọma ono, iimeje ono. Chileke nyatawaru ngu.
5 Harụ unwoke zia g'ẹphe je Jiọpa je ekua nwoke lanụ, ẹpha iya bụ Sayịmonu; onye ẹpha iya bụkwapho Pyịta.
6 Ọ byaru abyabya. Ọ nọ l'ụlo nwoke ono, eekuje Sayịmonu ono, bu l'agụga eze-ẹnyimu bya abụkwarupho onye eseje akanya l'akpọ-anụ."
7 Ojozi-imigwe ono, shi epfu eyeru Kọnelusu ono tụgbuepho; o kua unwokoro iya ụmadzu labọ bya eyeru phẹ onye ojọgu lanụ; Chileke dụru lẹ nsọ, yị lẹ ndu anọ-kubeje Kọnelusu ntse ejeru iya ozi.
8 Ọ bya akọchaaru phẹ iphe, meru nụ; o zia phẹ g'ẹphe jeshia Jiọpa. Ẹphe tụgbua jeshia.
9 O rwua nchitabọhu iya gẹ ndu-ozi ono abyawaa erwu Jiọpa; Pyịta nyihu eli ụlo, dụ baswaa l'echi eswe; jeshia epfuru nụ Chileke.
10 A nọnyaa ẹgu gụahaa ya. Ọ dụ iya g'a sụ lẹ ya riwaru nri. Nri shikwaduru l'ọku. Noo ya; ọ gbẹ dụ g'ọ bụ mgbẹnya zinwutaru iya ẹnya.
11 Ọ hụma g'imigwe gheru ọnu; hụma iphe, shi l'igwe alwa l'alị; iphe, dụ g'ẹkwa ọchaa, ha shii, e setachaaru ẹka l'ishi-ishi iya ụzo ẹno gude ewozeta l'alị.
12 L'ime ẹkwa ono bẹ ọ tọ dụdu ẹgube anụ, nweru ọkpa ẹno, dụ lẹ mgboko-a adụdu iya nụ. Ẹbe ọ dụdu ẹgube anụ, akpụ wuruwuru adụdu iya nụ. Ẹbe ọ dụdu ẹgube ẹnu, ephe l'eli adụdu iya nụ.
13 Ọ nụma olu, sụru iya: "Gbẹshi Pyịta! Gbua ria!"
14 Pyịta sụ: "Mu tee rikwa Nnajịuphu! Mu teke eriswekwaa iphe, ta agbadụru k'ọphu ee-ri iya; ọzoo iphe, aasọ nsọ."
15 Olu ono sụkwa iya k'ugbo ẹbo: "Ta adụkwa teke ịisubaa l'iphe, Chileke sụru g'a ta sọshi nsọ bẹ aasọ nsọ."
16 Iphe ono mee nno ugbo ẹto. E mechaa; e wolia ya woba l'imigwe.
17 Pyịta rịahaa iphe, ọphulenya phọ bụ; ọ tụfu iya ẹhu. Teke ono bẹ ndu Kọnelusu ziru ozi chọtawaru ụlo Sayịmonu jewaa je apfụru l'ọnu-abata.
18 Ẹphe kua oku bya ajịa sụ: "?Ọ dụru onye byaru abyabya, bu l'ẹka-a, ẹpha iya bụ Sayịmonu Pyịta?"
19 Pyịta nọdu arịkwadua iphe, ọphulenya phọ bụ. Unme Chileke sụ iya: "Gebekwa! Ọ dụkwaru ụmadzu ẹto, nọ l'ẹka-a, achọ ngu nụ.
20 Gbalihu nyizeta je etsoẹkwaru phẹ phọ; te ejekpọkwaa anmagbụbe; kẹle ọ kwa mbẹdua ziru g'ẹphe bya."

21 Pyịta nyizeta je asụ phẹ: “Ọo mbẹdua bẹ unu achọ ọbu. ?Unu byaru gụnu?”
22 Ẹphe sụ iya: “Ọ kwa Kọnelusu, bụ onye-ishi ndu ojọgu ndu Romu bẹ ziru anyi g'anyi bya. Ọ bụ onye obu ọma; tẹme ọ bụru onye Chileke dụru lẹ nsọ. Ọ bụ onye ndu Jiu eyeru nsọ shingushingu. Ojozi-imigwe sụru iya g'o zia g'ị bya l'ụlo iya g'ọo-nụma iphe, ii-pfu.”
23 Pyịta bya eduta phẹ; ẹphe je akwaa akwakwa.

O be lẹ nchitabọhu iya; ọ gbẹshi tsoru phẹ. Ụnwunna, bu lẹ Jiọpa hakwarụpho tsoru iya.
24 O be lẹ nchitabọhu mbọku ono; ẹphe jerwua Sizariya, bụ ẹka Kọnelusu yẹe abụbu iya g'ẹphe ha mẹ ndu ọ̀nyà iya phẹ, o ziru g'ẹphe bya nọ echeru iya.
25 Pyịta bahụshia l'ụlo; Kọnelusu gbapfu iya je adaa kpurumu l'iphu iya abarụ iya ẹja.
26 Pyịta kpụlia Kọnelusu sụ iya: “Gbẹshi agbẹshi lẹ mu bụ-a nemadzụ mmanụ g'ị bụ ono.”
27 Pyịta yẹle Kọnelusu bọkwaseru ụja jasụru ẹphe bahụ l'ime ụlo Kọnelusu. Ẹphe je ahụma ikpoto ọha, dọru iya nụ.
28 Ọ sụ phẹ: “Unu maanarụ-a l'onwunu rengurengu l'ọ dụ lẹ nsọ l'omelalị anyịbe ndu Jiu kẹ g'onye Jiu kpapfu onye abụdu onye Jiu; ọzoo g'ọ dụru iphe, yẹe onye abụdu onye Jiu anọdu emegbaa. Ọle Chileke goshiru mu sụ g'ọ tọ dụkwa onye mu a-sọje nsọ; ọphu ọ dụkwa onye mu a-sụje l'ọ tọ gbadụru k'ọphu mu e-denyi iya ẹka.
29 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ọphu mu ejekpọdaru rọ akpa ishi iphe, eekuru mu. Mu tsoẹrupho ndu unu ziru g'ẹphe bya ekua mu. Sụ-a; iphe, mu ajị nta-a bụ: ?unu ekuru mu gụnu?”
30 Kọnelusu sụ: “Ẹgube nta-a nwaraswaphụru, bụ iya bụ l'ọkuloku k'ẹto k'eswe ẹgube-a bẹ mu nọ epfu anụ Chileke l'ụlo mu. No iya; mu bya ele ẹnya; onye yeru uwe, egbu nwịinwii pfụwaru mu l'iphu.
31 Ọ sụ mu: Kọnelusu! ‘Chileke nụmaakwaru epfupfu, iipfu anụ iya; nyatakwaaphọ iphe-ọma, iimeje.
32 Gẹ mu zia nemadzụ g'e je ekua onye ẹpha iya bụ Sayịmonu; tẹme ẹpha iya bụkwarupho Pyịta. Ọ byaru abyabya. Ọ nọ l'ụlo Sayịmonu onye akanya akpọ-anụ, bu l'agụga eze-ẹnyimu.’
33 Tọbudu iya bụ; mu ziẹkwapho nemadzụ teke ono teke ono g'a bya ekua ngu. I mekwaa ree g'ị byaru-a. Nta bẹ anyi nọkotaakwaa l'iphu Chileke anga g'anyi nụma iphe, Chileke a-sụ ngu g'i pfuaru anyi.”

Ọnu, Pyịta eyeru Kọnelusu

34 Noo ya bụ; Pyịta wata eye ọnu. Ọ sụ: “Nta bẹ o dowarụ mu ẹnya lẹ Chileke ta akpọchadu mkpọcha.
35 O to pfudu kẹle nemadzụ shi l'alị ọphuu; ọzoo l'o shi l'alị ọphuu. Iphe, bụkpoo onye atsụ iya ebvu; tẹme ọ nọdu emeje iphe-ọma bẹ ọ nabatawaru.
36 Sụ-a; Chileke ziru ndu Ízurẹlu ozi bya eshi l'ẹka Jizọsu Kéreshi zia phẹ ozi-ọma k'ẹhu-guu. Ọ bụru Kéreshi ono, bụ iya bụ Nnajịuphu onyemonye.
37 Unu mawaru iphe, watarụ ememe lẹ Gálili jasụ o mekọta lẹ Jiudiya mgburugburu gẹ Jiọnu rachaaru k'eme baputizimu arara.
38 Unu nụmawaru kẹ Jizọsu, bụ onye Nazaretu; gẹ Chileke meru Unme-dụ-Nsọ ji iya ẹhu bya emee ike dụ iya k'ọphu ọ tụkoru ẹkameka jephee nọdu eme iphe, dụ ree; atọje onyemonye l'ẹgbu, Nsetanu keru iya; kẹle Chileke swiru iya.
39 Anyịbedua gudekpọo ẹnya anyi hụma iphe, Jizọsu meru l'alị ndu Jiu waa Jierúsalẹmu. Ndu Jiu woru iya kpọpyabe l'oswebe; ọ nwụhu.

40 Ọle Chileke meru o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ g'ọ nọchaaru ujiku ẹto l'ilu; bya
emee o goshi onwiya lẹ ya dzụ ndzụ.
41 Ọphu ọ bụdu onyemonye bẹ hụmaru iya nụ. Ọ bụepho anyịbedua, l'atụ ọnu
iya-a, bụ ndu Chileke họtaru-a bẹ hụmaru iya nụ. Anyi l'iya nọkporu ria nri ngụa
iphe, aangụ angụngu gẹ Chileke mechaarụ o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
42 O zia anyi sụ g'anyi zikashiaru onyemonye ozi-ọma ono. Sụ g'anyi saarụ iya
ndiphe l'ọ bụ iya bẹ Chileke meru onye e-kpe ndu dzụ ndzụ mẹ ndu nwụhuru anwụhu
ikpe.
43 Ndu mpfuchiru Chileke g'ẹphe hakọta pfuru opfu iya. Ẹphe sụru l'onyemonye,
kwetarụ nkiya bẹ Chileke a-gụru nvụ l'iphe-ẹji iya."

Chileke anụ ndu abụdu ndu Jiu Unme-dụ-Nsọ

44 Pyịta kpụkwaduru-a opfu l'ọnu; Unme-dụ-Nsọ bya ejikọtaepho ndu anụ opfu
ono ẹhu.
45 Ọ dụ ndu Jiu ono, etso ụzo Kéreshi ono; mbụ ndu ono, ẹphe lẹ Pyịta shi lẹ Jiọpa
swịru ono biribiri lẹ Chileke nụkwarupho ndu abụdu ndu Jiu Unme-dụ-Nsọ.
46 Kẹle ẹphe nụmaru ẹka ẹphe epfugbaa l'olu Unme-dụ-Nsọ; bya aja Chileke ajaja.
Pyịta sụ:
47 "Eshinu ndu-a natawaru Unme-dụ-Nsọ g'anyi natarụ-a; ?bụhunu gụnu ọzo
akpọshi g'e te eme phẹ baputizimu?"
48 Ọ sụ g'e gude ẹpha Jizọsu, bụ Kéreshi meshia phẹ baputizimu. E mechaa; ẹphe
rwọo ya g'ẹphe l'iya nọdu nwujiku olemole.

11

Iphe, meru lẹ Sizariya

1 Ndu-ishi-ozi mẹ ụnwunna, nọ lẹ Jiudiya mgburugburu nụma lẹ ndu abụdu ndu
Jiu natarụ opfu Chileke.
2 Pyịta laphuẹpho azụ lẹ Jierúsalẹmu; ndu Jiu wata iya ata ụta.
3 Ẹphe sụ iya: "?Bụ gụnu meru iphe, i jeru ibe ndu e te buduru úbvù gẹ gụ l'ẹphe
rigba nri?"
4 Pyịta shiẹpho l'ishi kọkotaru phẹ iphe, meru nụ g'ọ hakọta nanụ nanụ. Sụ phẹ
l'iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ-a:
5 "Mu nọ lẹ Jiọpa. Mu nọdu epfu anụ Chileke. A nọnyaa ọ gbẹ dụ g'ọ bụ mgbẹnya
zinwutaru mu ẹnya. Mu phụahaa ọphulenya. Mu hụma iphe, dụ g'ẹkwa, ha ọsa, e
setarụ l'ishi-ishi iya ụzo ẹno; shi l'imigwe apazeta l'alị. Ẹkwa ono byarwutaẹ mu phọ
ntse; ọ pfụru.
6 Mu bya elerweta iya ẹnya. Mu hụma iphe, bụkpoo anụ, nweru ọkpa ẹno mẹkpoo
anụ-ẹgbudu; mẹkpoo iphe, bụ anụ, akpụ akpụkpu; mẹkpoo iphe, bụ ẹnu, ephe l'eli.
7 Mu nụma olu, sụru mu: 'Pyịta; gbalihu gbua ria!'
8 Mu sụ iya: Nnajịuphu; mu tee rikwa! Iphe, adụdu k'eriri ọzoo iphe, aasọ nsọ teke
ekpuswekwaa mu ọnu.
9 Olu-opfu ono, shi l'imigwe ono sụkwa mu: 'Ta adụkwa teke ịisubaa l'iphe, Chileke
sụru g'a ta asọshi nsọ bẹ aasọ nsọ.'
10 Iphe ono mee nno mgbo ẹto. E mechaa e wolikọta iya woba l'imigwe.
11 Teke ono kwaphọ bẹ ụmadzu ẹto, shi Sizariya, e ziru g'ẹphe bya ekua mu
byarwutawaru l'ụlo, mu bu.
12 "Unme Chileke sụ mu gẹ mu tsoẹkwaru phẹ phọ; gẹ mu te ejekwa anmagbụbe.
Ụnwunna-a, nọ l'ẹka-a ẹphe n'ishii tsoru mu jeshia Sizariya ọbu. Anyi rwua bya
atụko bahụ l'ụlo Kọnelusu.

13 Kọnelusu kọoru anyi lẹ ya hụmaru ojozi-imigwe, pfụru l'ime ụlo iya; ojozi ono
sụ iya g'o zia nemadzụ g'e je ekuaru iya Sayịmonu, onye ẹpha iya bụkwapho Pyịta.
14 Ọ bụru iya e-pfuru ngu opfu, Chileke e-gude dzọo gụle ndibe ngu.
15 No iya; mu bya abyarwuta bya awataẹpho epfu opfu; Unme-dụ-Nsọ bya eji phẹ
ẹhu ẹgube ono, o jiru anyi lẹ mbụ ono.
16 Mu nyata lẹ Nnajịuphu sụru lẹ Jiọnu gude mini mee baputizimu; ọle unubẹdua
bẹ ee-gude Unme-dụ-Nsọ mee ya.
17 O doru ẹnya lẹ Chileke nụru ndu abụdu ndu Jiu ono iphe, ọ nụru anyịbe ndu
kweru kẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi. ?Bụ onye bẹ mu bụ k'akpọshi iphe,
Chileke eme?”
18 Noo ya; ẹphe nụmachae ya phọ; ẹphe tabuhu Pyịta ụta bya awata ekele Chileke
sụ: “Ọo ya bụ lẹ Chileke hakwarụpho ndu abụdu ndu Jiu ụzo g'izimanụ lwa phẹ azụ
g'ẹphe gbanwee umere nata ndzụ ọ̀phúú.”

Eedobe Chịochi lẹ Antiyọku

19 Ndu a chịkashiru lẹ mkpamẹhu, a kparụ ndu Chịochi g'e gburu Sutivinu
gbakashịhu tsoru Fonishiya mẹ Sayipurọsu; mẹkpoo Antiyọku. Ọ bụerupho ndu
Jiu kpụrumu bẹ ẹphe ezi ozi-ọma ono teke ono.
20 Ọle ndu Chịochi ono; ndu ọphu shi Sayipurọsu waa Sayirini tụgburu jeshia
Antiyọku je arakashiaru ndu abụdu ndu Jiu, bugbaa l'ẹka ono ozi-ọma kẹ Nnajịuphu,
bụ Jizọsu.
21 Chileke yeru phẹ ẹka; a dụ igwerigwe kweta; bya eworu onwophẹ yee Nnajịuphu
l'ẹka.
22 E pfukashịa k'ekwekwe ono k'ọphu o rwuru Chịochi Jierúsalẹmu lẹ nchị. Ẹphe
sụ gẹ Banabasu jeshia Antiyọku.
23 O jerwua je ahụma ẹgube eze-iphe-ọma, Chileke emeru ndu ono. Ẹhu tsọahaa
ya ụtso. Ọ sụ phẹ g'ẹphe gudekpọekwapho uche phẹ g'ọha nọshia ike l'ire-lanụ
nọdudoru Nnajịuphu.
24 Kẹle Banabasu ono bụ ọkpobe nemadzụ; Unme-dụ-Nsọ ji iya ẹhu; tẹme o gude
obu iya g'ọ ha kweta kẹ Chileke. Ọo ya bụ; e mee ndu dụ igwerigwe wogbaru onwophẹ
yee Nnajịuphu l'ẹka.
25 E mechaa; Banabasu tụgbua jeshia achọ Sọlu lẹ Tasọsu.
26 Ọ hụma iya bya eduta iya byatashia Antiyọku. Ẹphenebo nọo mgbarapha l'ẹka
ono; ẹphe lẹ ndu Chịochi. Ẹphe zikọta ikpoto nemadzụ ozi-ọma ono. Ọ bụru lẹ
Antiyọku ono bẹ e vuchaa ụzo kua ndu etso ụzo Jizọsu ndu kẹ Kéreshi.
27 Lẹ teke ono bẹ ọ dụru ndu mpfuchiru Chileke, shi lẹ Jierúsalẹmu bya Antiyọku.
28 Onye lanụ bẹ ẹpha iya bụ Agabọsu. Agabọsu gbalihu gude ike Unme Chileke sụ
l'oke ọkpa-nri abyakwa adụdu lẹ mgboko mgburugburu. Oke ọkpa-nri ono mechaarụ
dụ gẹ Kulọdiyosu bụ eze nnajịoha alị ono.
29 Ndu kẹ Kéreshi ono chịa ìdzù sụ g'onyemonye tụa iphe g'ike beru iya g'e wolaaru
ụnwunna ọphu bu lẹ Jiudiya.
30 Ẹphe mee ya nno. E woru iphe ọbu, a tụtaru ọbu nụ Banabasu yẹe Sọlu; ẹphe
wolaaru ndu e meru ọgerenya lẹ Chịochi Jiudiya.

12

Eegbu Jiemusu bya atụ Pyịta mkpọro

1 Ọ bụru teke ono bẹ eze, bụ Herọdu harụ harụ ndu Chịochi wata akpa ẹhu.
2 O gude nwune Jiọnu, ẹpha iya bụ Jiemusu gbufu iya ishi.
3 O lee ẹnya l'egbugbu, ya gburu nwoke ono bẹ dụ ndu Jiu ree; o je egudefua Pyịta.
Teke o guderu Pyịta bụ l'ọbo-iphe eswe, aataję buredi, ekoduru ekoko.

4 O gude Pyịta tụa ya mkpọro. A bya agbàa ndu ojọgu ẹno ẹno ụzo ẹno woru dobe
g'ẹphe cheje iya nche. Iphe, Herọdu rịru bụ l'ọo a -bọchaa iphe ya akpụfutaru iya
ọha.
5 Noo ya; Pyịta nọdu l'ụlo mkpọro; obenu lẹ ndu Chịochi epfukpọepho anụ Chileke
epfushi iya ike l'iswi ẹhu iya.

Ojozi, shi l'ẹka Nnajịuphu adzọ
Pyịta lẹ mkpọro

6 O be l'ẹnyashi, bụ nchi -bọhu bẹ aa-kpụta Pyịta kpụfutaru ọha; ọ nọdu eku
mgbẹnya; ndu ojọgu labọ nọru iya ye l'echi eche iya nche. A tụa ya mkpọro uzi
labọ l'ẹka. Ndu ojọgu nọdugbaa nche l'ọnu-ụzo ọka-mkpọro ono.
7 A bya l'amarụ; ojozi, shi l'ẹka Nnajịuphu pfụwaru l'ẹka ono, Pyịta nọ ono. Ụlo
mkpọro ono mgburugburu nwukọtaepho kẹ phoo. Ojozi-imigwe ono bya enwua
Pyịta ẹka kutee ya sụ iya: "Ngwa; tehu ẹgwegwa!" Mkpọro ono, a tụru iya l'ẹka
labọ ono weshihu daa l'alị.
8 Ojozi-imigwe ono sụ iya: "Ngwa; lishia akpọ uwe ngu ike yee akpọkpa ngu
ẹgwegwa!" Pyịta bya emee g'e pfuru iya. Ojozi-imigwe ono sụ iya: "Chịta ukpo
ngu gbaphua onwongu tso mu l'azụ."
9 Pyịta tsoru iya; ẹphe lụfu l'ụlo mkpọro ono. Ọphu Pyịta amadụ l'iphe ono, ojozi-
imigwe eme ono bụ iphe, meru ememe. O dobesụ l'ọo nrwọ bẹ ya arwọ.
10 Ẹphe bya aghata ndu nche k'ivuzọ; bya aghaa ndu k'ẹbo gbiriri jasụ ẹphe jerwua
ọnu-abata ẹka eeshije abahụ l'ime mkpụkpu. E gude mgbo-ígwè guchia ọguzo iya.
Ọguzo ono gụhaa l'onwiya; ẹphe bya aghata tụgbua. Ẹphe tsoru ụzo lanụ l'ime
mkpụkpu ono. A bya l'amarụ; ojozi-imigwe-a phuhuwaa; parụ Pyịta haa nwẹkinyi
iya.
11 Pyịta gbẹ teke ono maru iphe shi eme nụ bya asụ: "Nta bẹ o doru mu ẹnya l'iphe-
a, bụ iphe, meru ememe! Aa! ?Bụ Nnajịuphu ziru ojozi-imigwe iya; ọ bya adzọo mu
l'ẹka Herọdu; dzọo mu l'ẹka iphemiphe, bụ iphe, ndu Jiu arị l'ẹphe e-me mu."
12 Ọ maẹrupho ẹka ya nọ; bya atụgbua jeshia ibe Meri phẹ, bụ iya bụ ne Jiọnu
onye eekujekwaphọ Maku. A dụ igwerigwe dzukọbe l'ẹka ono epfu anụ Chileke.
13 Pyịta bya akụa ẹka l'ọguzo. Nwamgbọko, yẹe nemadzụ bu gbaru jeshia amaru
onye ọ bụ. Ẹpha nwamgbọko ono bụ Roda.
14 Ọ nụma olu Pyịta; ẹhu tsọo ya ntụmatu k'ọphu ọ tọ gụhaeduru ụzo ono; ọ gbaphu
azụ je echiaru phẹ mkpu sụ phẹ l'ọ kwa Pyịta bẹ pfụru l'ọnu-ọguzo ọbu.
15 Ẹphe sụ iya: "?Bụ ọbvu eme ngu?" Ọ nọdu epfushikwa iya phọ ike. Ẹphe sụ
l'ọo-bụru l'ọo ojozi-imigwe Pyịta.
16 Pyịta nọdu akụkwa-a ẹka-a, ọoku-a. E mechaa; ẹphe gụhaa ụzo. Ọ dụ phẹ oke
biribiri g'ẹphe hụmaru iya.
17 O meeru phẹ ẹka paapaapa g'ẹphe ngabẹru iya nchị. Ọ bya eshi ishi lanụ kọoru
phẹ gẹ Nnajịuphu gude dufuta iya l'ụlo mkpọro ono. Ọ sụ phẹ g'ẹphe kọoru iya
Jiemusu waa ụnwunna ndu ọphuu. Ọ tụgbua jeshia ẹka ọzo.
18 O be l'ụtsu; ọ tụfukpoo ndu ojọgu ono, nọ nche ono ẹhu gẹ Pyịta meru. Ẹphe
gbaahaa katakatakata.
19 Herọdu sụ g'a chọo ya. A chọo ya; ọphu a hụmaduru iya. Ọ jịchaa ndu nche ono
ajị bya ezia g'e gbutachaa phẹ ishi.
E mechaa; Herọdu shi lẹ Jiudiya tụgbua jeshia Sizariya je anọo nwọdu.

Herọdu nọ ndzụ rehu erehu

20 A nọnyaa; opfu daru Herọdu yẹle ndu mkpụkpu Taya; waa ndu mkpụkpu
Sayịdonu. Herọdu vọru ọku wụa ẹhu. Ẹphe họo nemadzụ ye g'e je arwọo ya. Ẹphe
vuru ụzo je arwọ-buta Bulasutọsu, bụ iya bụ onye eleta ụlo eze ẹnya; tẹme ẹphe

jepfu eze teke ono je arwọo ya g'e doshia opfu ono; kẹle ọ bụ l'alị-eze iya bẹ e shi ewotaru phẹ nri eriri.
21 O be mbọku, Herọdu tụru ọnu opfu ọbu; ọ bya eyee uwe eze iya; bya anọdu
l'aba-eze iya bya awata eyeru ndu ono ọnu.
22 Ẹphe tụa ụzu sụ: "Ọ tọ bụekwa nemadzụ epfu opfua-o. Ọ bụakwaa ya bụ chi-o!"
23 Teke ono teke ono; ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajịuphu chitakpọepho Herọdu tụa
kẹ gbaragadaga; kẹle ọ harụ; e wota ùbvù, gbaru Chileke nwẹkiya akwabẹ iya. Ẹkà
bya eripyabẹ iya; ọ nwụhu.
24 Opfu Chileke kabakpọo edzuru ẹkameka; a kabakpọo adụ igwerigwe kweta kẹ
Nnajịuphu.

Aahọta Banabasu yẹe Pọlu g'ẹphe je ezi ozi-ọma

25 Banabasu yẹe Sọlu jechaa ozi, e ziru phẹ; ẹphe shi lẹ Jierúsalẹmu laphushia azụ
lẹ Antiyọku. Ẹphe duta Jiọnu onye eekujekwaphọ Maku; ẹphe l'iya swịru.

13

1 Lẹ Chịochi, dụ lẹ Antiyọku bẹ ọ dụru ndu mpfuchiru Chileke; mẹ ndu ezije opfu
Chileke, nọ iya nụ. Ẹpha phẹ bụ: Banabasu; waa Simiyọnu onye ntushi-ẹpha iya
bụ Nayijia, bụ iya bụ Nwuji; waa Lusiyọsu onye Sayirini; waa Sọlu; waa Maneyenu;
onye bụ yẹe Herọdu, bụ eze bẹ e hefutaru l'unuphu lanụ.
2 O be ujiku lanụ; ẹphe nọkobe aswị ẹgu epfu anụ Chileke. Unme-dụ-Nsọ sụ phẹ:
"Unu họtaru mu Banabasu yẹe Sọlu g'ẹphe je ejeeru mu iphe, mu kuru phẹ oku iya."
3 Ẹphe swịa ẹgu pfuru nụ Chileke bya abyabẹ phẹ ẹka l'ishi bya asụ phẹ g'ẹphe
jeshia.

Iphe, meru lẹ Sayipurọsu

4 Eshinu ọ bụ Unme-dụ-Nsọ ziru Sọlu yẹe Banabasu; ẹphe tụgbua jeshia Selusiya
je abahụ l'ụgbo-mini jeshia Sayipurọsu.
5 Ẹphe jerwua Salamisu bya epfua kẹ Chileke l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu, nọgbaa l'ẹka
ono. Ẹphe lẹ Jiọnu onye eekujekwaphọ Maku swịkwarupho g'ooyejeru phẹ ẹka l'eje
ozi ono.
6 Ẹphe kwasẹru ọha ono, eze-ẹnyimu gbapheru ono jasụ ẹphe jerwua Pafọsu,
nọkwapho l'alị ono. Ẹphe hụma onye Jiu, nọ l'ẹka ono, anọduje eme ọmamanshi;
tẹme ọ bụru onye mpfuchiru l'epfuje iphe, Chileke epfuduru. Ẹpha iya bụ Ba-Jizọsu.
7 Yẹle ọchi-ọha alị ono nọdu eshi ònyà. Ẹpha ọchi-ọha ono bụ Sẹjiyosu Pọlosu;
tẹme ọ bụru nwoke, makpọoru iphe shii. Ọchi-ọha ono bya ekua Banabasu yẹe Sọlu;
kẹle ọ dụ iya g'ọ nụma opfu Chileke.
8 Noo ya; Ba-Jizọsu meahaa gẹ ya kpọshia iphe, Sọlu phẹ byaru; kẹle ọ tọ dụdu iya
g'onye eze ono kweta kẹ Jizọsu. Iphe, ọoza l'opfu Giriku bụ Elimasu, bụ iya bụ onye
emeje ọmamanshi.
9 Noo ya bụ; Unme-dụ-Nsọ bya eji Sọlu, onye eekujekwaphọ Pọlu ẹhu. O kefuru
iya ẹnya;
10 bya asụ iya: "Ị bụ nwa kẹ Obutuswe. Ọo ngu bụ onye emebyi iphemiphe, dụ ree.
Ọ tọ dụdu ụdu ụgho, ị tịi ghọdu; ọphu ọ dụdu ẹgube ẹregede, ị tịi gbadụ. ?Bụ teke
ole bẹ ịi-hakpọo egude ụka epfubyishi ọkpobe-opfu kẹ Chileke?
11 Gẹ Chileke bya ebyia ngu ẹka. Nta-a bẹ ịi-wataẹpho atsụ ishi; ọphu ị tịi yịdu
hụmabaa ìphóró shi l'ẹnyanwu nọo ujiku olemole."
G'e ejia epfu-a; ẹnya gbahụ iya kẹ tsụkiribaa. O bukuahaa ebuku; chọkashiahaa
onye e-gude iya ẹka.
12 Onye eze ono hụma iphe ono, meru nụ ono bya ekweta kẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu.
Iphe kẹ Jizọsu ono, e ziru iya ono dụ iya oke biribiri.

Iphe, eme lẹ Antiyọku, dụ lẹ Pyisidiya

13 Pọlu phẹ bya abahụ l'ụgbo lẹ Pafọsu jeshia Pega, bụ mkpụkpu, dụ lẹ Pamfiliya.
O rwua l'ẹka ono; Jiọnu onye eekujekwaphọ Maku parụ phẹ haa laphushia azụ lẹ
Jierúsalẹmu.
14 Ẹphe shi lẹ Pega tụgbua jerwua Antiyọku, dụ lẹ Pyisidiya. O be mbọku eswe-
atụta-unme ndu Jiu; ẹphe bahụ l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu je anọdu; ẹphe lẹ ndu byaru
nụ.
15 A gụchaa iphe agụgu, shi l'ẹkwo ekemu Mósisu waa ọphu shi l'ẹkwo ndu
mpfuchiru Chileke; ndu-ishi ụlo-ndzukọ sụ g'e pfuaru Pọlu phẹ: "Ụnwunna anyi;
ọ -bụru l'ọ dụru opfu, unu e-pfu gude gbaa ndu-a, nọ l'ẹka-a unme; unu pfua ya."
16 Pọlu gbalihu bya apaliaru phẹ ẹka g'ẹphe nọdu doo sụ: Unu gebekwa-o!
"Sụ-a: unubẹ ndu Ízurẹlu ibe mu mẹ unubẹ ndu ọzo, bụ ndu Chileke dụru lẹ nsọ.
17 Chileke ndu-a, bụ Ízurẹlu-a họtaru ndiche anyi phẹ bya emee phẹ; ẹphe paa ẹka
teke ẹphe shi bụru ndu byaru abyabya l'alị Ijiputu ono. Chileke gude eze ike nkiya
dufuta phẹ l'alị Ijiputu.
18 Ọ takpọerupho umere phẹ nshi dua phẹ ụkporo apha labọ l'echiẹgu, e budu
ebubu.
19 O gbushia ọha ẹsaa l'alị Kénanu bya eworu ndibe iya dochia; ẹphe nweru alị
ono nọo iphe, ha g'ụnu apha l'apha ụkporo labọ l'apha iri.
20 "E mechaa; ọ bya eyeaharu phẹ ndu-ikpe jasụ l'ọgbo k'onye mpfuchiru, bụ
Sámẹlu.
21 O be teke ẹphe sụru l'ọ dụ phẹ g'a sụ l'ẹphe nweru eze; Chileke họtaru phẹ Sọlu,
bụ iya bụ nwa Kịshu; oshilọkpa Benjiaminu; ọ bụru eze phẹ ụkporo apha labọ.
22 Chileke wofuẹpho onye k'ono; ọ họta Dévidi g'ọ bụru eze phẹ. Chileke pfuru
opfu Dévidi sụ: 'Dévidi, bụ iya bụ nwa Jiesi bụ onye dụ mu l'obu; onye e-mekọta
iphemiphe, mu tụberu.'
23 Ọo Nwa Dévidi ono, bụ iya bụ Jizọsu bẹ Chileke yeru g'ọ bụru Onye-Ndzọta kẹ
ndu Ízurẹlu, bụ iya bụ iphe, o kweru ukwe iya.
24 Jizọsu -bya abya; Jiọnu vuhawaru ụzo raarụ iya ndu Ízurẹlu mgburugburu arara
g'ẹphe ghaa umere g'izimanụ lwa phẹ azụ g'e mee phẹ baputizimu.
25 O rwujeẹpho teke Jiọnu e-jeghe ozi ono; ọ sụ phẹ: '?Bụ onye bẹ unu dobesụ lẹ
mu bụ? Ọ tọ bụkwa mbẹdua bụ onye ọbu, unu ele ẹnya iya ọbu. Obenu l'onye k'ono
e-mechaa etso mu l'azụ; onye mu ta adụdu iphe, mu bụ kẹ gẹ mu yefụ iya akpọkpa,
o yeru l'ọkpa.'
26 "Ụnwunna mu; unubẹ ndu shi l'ọkpa Ébirihamu mẹ ndu ọhozo, nọ l'ẹka-a,
Chileke dụru lẹ nsọ! Ọo anyi l'unu bẹ Chileke ziru ozi ono g'e zia anyi l'ọo Jizọsu
adzọ ndzụ.
27 Ndu bu lẹ Jierúsalẹmu waa ndu-ishi phẹ ta amakpọkwaanu l'ọo Jizọsu bụ Onye-
Ndzọta ọbu. Ọphu o dokpọdaaru phẹ nụ ẹnya; mbụ opfu ndu mpfuchiru Chileke,
aagụru phẹ l'eswe-atụta-unme, anwụta anwụta. E mechaa; ẹphe gbẹnu mee g'iphe,
ndu mpfuchiru Chileke ono pfuru vụa g'e pfuru iya teke ẹphe nmarụ Jizọsu ikpe
ọnwu.
28 Ẹphe sụ gẹ Payịleti haa g'e gbua ya l'ẹbe abụ l'ọ dụru iphe, ẹphe maru, bụ iphe,
ẹphe a-sụ l'ọo iphe, e gude egbu iya.
29 Ẹphe mechaa iphemiphe, bụ iphe, opfu Chileke pfuru kẹ nkiya; ẹphe shi l'eli oshi
pazeta iya bya aparu iya lia l'ilu.
30 Ọle Chileke meru g'o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
31 E mechaa; o woru onwiya goshi ndu ẹphe l'iya shi lẹ Gálili swịru je Jierúsalẹmu.
O goshi phẹ onwiya ujiku olemole. Nta-a bụwaa phẹ bụ ndu epfuru ndu Ízurẹlu iphe,
ẹphe hụma-butaru kẹ nkiya.

32 Iphe, anyi byaru bụ g'anyi bya akọoru unu ozi-ọma ono, bụ iya bụ l'iphe ono,
Chileke kweru ndiche anyi phẹ ukwe iya ono
33 bẹ o meakwaru anyịbe oshilọkpa phẹ. O meru iya teke ono, o meru Jizọsu o shi
l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono. Ọ bụru iphe, ono bụ iphe, e deru lẹ Ebvu-ọma k'ẹbo sụ:
"Ọo ngu bụ Nwa mu nwoke.
E -shi ntanụ-a bụwaa mu bụ
Nna, nwụru ngu nụ.*
34 Chileke pfukwarụpho kẹ gẹ ya e-me iya g'o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ g'ọ tọ
nwụhubahe anwụhu ọphu ọ bụro k'erehu erehu. O pfuru sụ:
Mu e-meru unu iphe-ọma ono,
dụ nsọ ono,
ta arwụhudu arwụhu ono,
mu kweru Dévidi
ukwe iya ono.†"
35 Noo iphe, meru g'o gude o pfukwaaphọ l'ẹka ọzo sụ:
"I tii kwedu g'onye nkengu,
i yeru obu rehu erehu.‡"
36 Ọle Dévidi meru uche Chileke l'ọgbo nkiya; ọ bya anwụhu; e lia ya l'ẹka e liru nna
iya oche phẹ; ọ nọdu l'ẹka ono rehu.
37 Obenu l'onye ono, Chileke meru o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono te erehuduru
erehu.
38 Sụ-a; g'o doo unu ẹnya g'unu hakọta ụnwunna mu; l'ọo Jizọsu ono bẹ Chileke shi
l'ẹka iya gbuhaarụ unu ụzo, unu e-shi g'ọ gụaru unu nvụ l'iphe-ẹji unu.
39 L'ekemu Mósisu ta adụkwa ike mee unu g'unu bụru ndu pfụberekoto l'iphu
Chileke. Obenu lẹ teke unu byaru egude obu unu g'ọ ha kweta kẹ Jizọsu; Chileke
agụkotaru unu nvụ l'iphe-ẹji, unu meru.
40 Ọo ya bụ; g'unu letakwa ẹnya g'iphe ono, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ono te eme
unu. Ẹphe sụru:
41 "Unu lenu! Unubẹ ndu ono
akpọ Chileke ẹbo l'afụ
ono.
G'ọ tụfukwa unu ẹhu;
unu alaa l'iswi.
Kẹle iphe, mu e-me l'ọgbo
unu-a bụ iphe,
unu ta abyadụ ekweta l'ọ
bụ ọkpobe-opfu;
m'o betakpọoru e pfuaaru
iya unu.§"
42 "Pọlu yẹe Banabasu lụfushiepho l'ụlo-ndzukọ ono; ndu ono rwọo phẹ sụ g'ẹphe
lwabakwaa azụ l'idzu eswe-atụta-unme ọzo bya akọbaaru phẹ iphe ono.
43 Ndu ono gbakashịhuepho; ndu Jiu mẹ ndu ọhozo, mewaru onwophẹ ndu Jiu;
tsoru Pọlu yẹe Banabasu phẹ. Pọlu phẹ nọdu epfushiru phẹ ike sụ phẹ g'ẹphe ta
ahakwa eze-iphe-ọma, Chileke meru phẹ.
44 "O be l'eswe-atụta-unme ọzo; ọ phọdu nwanshịi mẹ mkpụkpu ono l'ophu
awụfutakota bya l'ụlo-ndzukọ ono bya anụma opfu Chileke.
45 Ndu Jiu hụmaepho igwe ọha ono; ẹphe wata iji-ẹnya bya awata agbaghashị iphe,
Pọlu ezi; wata iya ephu iphu.

---

* **13:33 13:33** Gụnaa Ebvu 2:7. † **13:34 13:34** Gụnaa Azá 55:3. ‡ **13:35 13:35** Gụnaa Ebvu 16:10. § **13:41 13:41** Gụnaa Hab 1:5.

46 Pọlu waa Banabasu saahaa ya kpaa kpaa sụ phẹ: Ọo unubẹ ndu Jiu bẹ ọ gbaru kẹ
g'e vuru ụzo zia ozi-ọma-a. Obenu l'eshinu unu jịkaru iya; ọphu unu ekwedu l'unu
dụ k'enweru ndzụ ojejoje bẹ anyi a-ha unu ghaaru ndu abụdu ndu Jiu iphu nta.
47 Kẹle o noo iphe, Nnajịuphu họtaru anyi zia anyi teke ono, ọ sụru:
"Mu họtaru unu
g'unu bụru ìphóró ndu
abụdu ndu Jiu.
G'unu gude ozi ono,
Chileke e-shi dzọta ndiphe
ono gude jedzuru
mgboko mgburugburu."
48 Ndu abụdu ndu Jiu nụma iya; ẹhu tsọo phẹ; ẹphe jaahaa opfu kẹ Nnajịuphu ono
ajaja. Ndu Chileke gụhawaru lẹ ndu e-nweru ndzụ ojejoje; bya ekweta kẹ Nnajịuphu.
49 Ozi-ọma kẹ Nnajịuphu ono dzuru ẹkameka l'ọha ono.
50 Ndu Jiu kpalia ụnwanyi, bụ ndu nweru ẹnya lẹ mkpụkpu; bya abụru ndu anwụ
ẹka ndu Jiu; waa unwoke ndu-ishi lẹ mkpụkpu ono; ẹphe wata emekpa Pọlu yẹe
Banabasu ẹhu; bya achịfu phẹ l'uswe iya ono l'ophu.
51 Ndu-ishi-ozi ono jịshiaru phẹ urwuku ọkpa phẹ; ọ bụru phẹ eje Ayikoniyomu.
52 Ẹhu nọdu atsọ ndu kẹ Kéreshi ono ụtso. Unme-dụ-Nsọ jikọta phẹ ẹhu.

14

Iphe, eme lẹ Ayikoniyomu

1 O rwukwaaphọ lẹ Ayikoniyomu; Pọlu yẹe Banabasu bahụkwapho l'ụlo-ndzukọ
ndu Jiu je epfukpọo opfu ono k'ọphu ikpoto ndu Jiu waa ndu Gurisu kwetarụ kẹ
Kéreshi.
2 Obenu lẹ ndu Jiu ndu ọphu, ekwetaduru nụ jeru akpalia ndu ọphu abụdu ndu
Jiu; yeru phẹ ọku k'ọphu ẹphe kpọru ụnwunna ono ashị.
3 E mechaa; ndu-ishi-ozi ono nọelaa ọdu l'ẹka ono. Ẹphe nọdu l'ẹka Nnajịuphu asa
nkiya kpaa kpaa. Nnajịuphu mee g'ike emeshi iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri dụ
phẹ; shi nno goshi l'iphe ono, ẹphe ezi k'eze-iphe-ọma iya ono bụ ọkpobe-opfu.
4 Ikpoto ọha, bu lẹ mkpụkpu ono keha ẹbo. Ndu asụ l'ọo kẹ ndu Jiu bụ iya; ndu
asụ l'ọo kẹ ndu-ishi-ozi ono bụ iya.
5 Ndu ono, abụdu ndu Jiu ono mẹ ndu Jiu ọbu mẹ ndu-ishi phẹ chịa ìdzù g'ẹphe
ripyabẹ ndu-ishi-ozi ono tugbua phẹ lẹ mkpuma.
6 No iya; ama gbaaru ndu-ishi-ozi ono; ẹphe gbalaa jeshia Lịsutura mẹ Debi,
bụgbaa mkpụkpu labọ, nọ lẹ Layikoniya; mẹwaro ndu ọzo, bunyabẹgbaa phẹ nụ.
7 Ẹka ono bẹ ẹphe jeru anọdu ziahaa ozi-ọma ono.

Iphe, eme lẹ Lịsutura waa lẹ Debi

8 Lẹ Lịsutura bẹ ọ dụru nwoke lanụ, iphe lọnwushiru ọkpa. Ọ nọdu ẹniyeni
k'eshinu ne nwụru iya. Ọ bụerupho adọparu bẹ ọodopajeru; ẹbe o toko jeswee
ije.
9 Ọ nọdukpoepho l'ẹka ọ nọ ngabẹ nchị l'iphe, Pọlu epfu. No iya; Pọlu hụmaepho
l'o kwetawaru k'ọphu ee-me iya g'o wekọrohu; ọ bya atabẹ iya ẹnya l'iphu;
10 bya epfua ya pfushia ya ike sụ: "Gbẹshi pfụru apfụru!" Nwoke ono pfulihu tsoru
ẹkameka zọ-pheahaa.
11 Ikpoto ndu ono hụmaepho iphe, Pọlu meru; ẹphe gude opfu-alị phẹ, bụ opfu ndu
Layikoniya chiahaa: O-ji-l'ẹka tọgbo-o! "Oke agwa, doberu anyi aghọshia nemadzụ
byapfuta anyi-o!"
12 Ẹphe sụ lẹ Banabasu bụ Zeyusu; Pọlu bụru Hemisu; eshinu ọ bụ iya aasa opfu.

13 Noo ya; onye agwaję Zeyusu shi l'eze-ụlo agwa ono, nọfuru anọfu lę mkpụkpu
ono harụ oke-eswi chịta tukaa ya okoko byatashia l'ọnu ẹka e shije abata lę mkpụkpu
ono g'ẹphe l'igwe ọha ono gbua gude gwaa ndu-ishi-ozi ono.
14 Banabasu yęe Pọlu nụmaepho iphe, ẹphe abya ememe; ẹphe dọjaha uwe phę
ẹbo gbagbụa gbapfu ikpoto ndu ono je adakaha phę l'echi chia mkpu sụ:
15 "Ndu mu; ?bụ gụnu bę unu eme nno? ?Unu ta amadụ l'anyi bụa nemadzụ g'unu
bụ? Iphe, anyi byaru bụ g'anyi zia unu ozi-ọma; g'anyi mee unu g'unu tụko agwa
ono, adụdu iphe, ẹphe bụ ono ghaaru azụ; lwapfuta Chileke, dzụ ndzụ; mbụ Chileke,
bụ iya meru igwe mee alị bya emee eze-ẹnyimu waa iphemiphe, bu phę l'ime.
16 Lę mbụ bę ọ harụ ndiphe ẹphe nọdu eshi ụzo, dụ phę ree.
17 Ọle oogudeje iphe, dụ ree, oomeje gude goshi onye ya bụ. Oodzejeru unu mini;
tęme iphe, unu kọru l'alị bę oomeje g'ọ mịa mebyi teke gbaru iya nụ. Ọ nọdu anụ-jije
unu ẹpho; tęme ọ nọdu emeje g'obu tsọo unu ụtso."
18 Ẹphe pfuchakpọo nno; mbụ ndu-ishi-ozi ono; ọ bụleru-a l'ẹhuka bę ẹphe gude
sede mkpụkpu ono g'ẹphe te ejehę agwa iphe ono g'ẹphe tụberu.
19 E gudekwadụ-a nno; ndu Jiu, shi lę Antiyọku waa Ayikoniyomu byarwuta. Ẹphe
bya epfuta ikpoto ndu ono yeru onwophę; bya atụahaa Pọlu mkpuma. Ẹphe tụa ya
mkpuma ono jeadụru ẹphe dobesu l'ọ nwụhuwaru bya alọo ya wuruwuru lọfu lę
mkpụkpu ono.
20 Obenu lę ndu kę Kéreshi byaru anọ-pheę ya phọ mgburugburu; ọ gbalihu. Ẹphe
laphushia azụ l'ime mkpụkpu ono. O be lę nchitabọhu iya yęe Banabasu swịru jeshia
Debi.

Pọlu phę alaphụ azụ lę Antiyọku Siriya

21 Pọlu phę zia ozi-ọma kę Chileke shii lę Debi. Ẹphe pfuta ndu dụ igwerigwe;
mee phę ẹphe bya etsoahaa ụzo Jizọsu. Ẹphe tụgbua teke ono laphushia azụ lę
Lịsutura; gbęwaro l'ẹka ono jeshia Ayikoniyomu; bya eshikwaphọ lę Ayikoniyomu
jeshia Antiyọku.
22 Ẹphe je je emee g'ọkpoma shihu ndu kę Kéreshi, nọ l'ẹka ono ike. Ẹphe bya
eyeru phę ọkpu-ikike g'ẹphe nọshikpoekwapho ike l'iphe ono, ẹphe kwetarụ onoya.
Ẹphe nọdu ezi ndu ono l'ẹkameka, ẹphe jekpọoru sụ: "Unu makwarụ l'anyi jefụtaje
iphe-ẹhuka, dụ igwerigwe; tęme anyi abahụ l'ẹka Chileke bụ eze."
23 Ẹphe bya ahọtagbaa nemadzụ mee ẹphe bụru ọgerenya lę Chịochi lę Chịochi.
Ẹphe bya aswịa ẹgu pfuru nụ Chileke, bụ iya bụ onye ẹphe kwewaru l'ọo ya bụ
Nnajịuphu phę; bya eworu phę ye iya l'ẹka.
24 Ẹphe jegbabęchaa Pyisidiya bya ejeshia Pamfiliya.
25 Ẹphe bya epfuchaa opfu kę Chileke ono lę Pega bya ejeshia Ataliya.
26 Ẹphe gbę l'ẹka ono kpọru ụgbo jeshia Antiyọku, bụ iya bụ ẹka ono, e yeru phę
l'ẹka gę Chileke mejeru phę eze-iphe-ọma l'eje ozi ono, ẹphe jefụfuru nta ono.
27 Ẹphe jerwua Antiyọku ono bya achịkobe ndu Chịochi l'ẹka lanụ bya akọoru phę
iphemiphe, Chileke gude phę mee; kọoru phę gę Chileke gude gụhaaru ndu abụdu
ndu Jiu ụzo g'ẹphe kweta nkiya.
28 Ẹphe lę ndu kę Kéreshi nọo ọdu l'ẹka ono.

15

Ndzukọ Jierúsalęmu

1 Ọ dụru ndu shi lę Jiudiya bya bya awata ezi ụnwunna ono sụ: "A taa dzọkwa unu
gbahaa l'unu buru úbvù g'ekemu Mósisu sụru g'e buje iya."
2 Pọlu yęe Banabasu sụ l'iphe, ẹphe epfu bụ ụka. Ẹphe lę Pọlu phę tụpfuru ẹgo. A
nọnyaa; a bya achịa idzu sụ lę Pọlu waa Banabasu waa ndu kę Kéreshi, harụ nọdu

lẹ Antiyọku l'e-je Jierúsalẹmu je epfuaru ndu-ishi-ozi waa ndu e meru ọgerenya lẹ
Chịochi iphe ono.
3 Ndu Chịochi byanụ ezia phẹ; ẹphe jeshia. Ẹphe shita Fonishiya lụfuta lẹ Saméríya
jeshia. Ẹphe nọdu akọ l'ẹkameka gẹ ndu abụdu ndu Jiu gude dakọbewaa bya
ewowaru onwophẹ ye Jizọsu l'ẹka. Ozi ono tsọkota ụnwunna ụtso shii.
4 Pọlu phẹ rwua Jierúsalẹmu; ndu Chịochi mẹ ndu-ishi-ozi; mẹ ndu e meru
ọgerenya lẹ Chịochi kwatakpọo nata phẹ ọkpobe anata. Ẹphe bya akọkotaru phẹ
iphe, Chileke gude phẹ mee.
5 Ndu gba l'ọgbo Fárisii, harụ bụwaru ndu kẹ Kéreshi gbalihu sụ: "G'e bukwaa
ndu ono abụdu ndu Jiu ono úbvù. L'e zia phẹ l'ẹphe mefutajẹkwapho ekemu, Mósisu
tụru."
6 Ndu-ishi-ozi waa ndu e meru ọgerenya bya edzukọbe g'e pfua opfu ono.
7 E pfunyakpọoepho opfu ono; dzọkashinyaa ya; Pyịta gbalihu bya asụ: "Ụnwunna
mu; ?ọ kwa l'unu maru lẹ teke dụhawaa ẹnya bẹ Chileke họtajeru mu gẹ mu je ezia
ndu abụdu ndu Jiu ozi-ọma ono g'ẹphe anụma bya ekweta kẹ Jizọsu.
8 Chileke; onye bụ iya maru ọkpoma nemadzụ goshi anyi lẹ ya natarụ phẹ; kẹle ọ
nụru phẹ Unme-dụ-Nsọ g'ọ nụru anyịbedua.
9 Ọo iphe anyi bụ bẹ ẹphe bụ l'iphu Chileke; kẹle ọ sashịwaru phẹ iphe-ẹji, ẹphe
meru. Iphe, meru g'o gude ọ sashịa phẹ iphe-ẹji ono bụru l'ẹphe kwetarụ.
10 Sụ-a; ?bụ gụnu meru iphe, unu eme g'unu hụa Chileke ama sụ g'ẹphe meje iphe,
ekemu pfuru? Eme ẹgube ono bụkwa ivu-ẹrwa bẹ unu ebo phẹ; mbụ ivu-ẹrwa, anyi
adụdu ike vua; ọphu nna anyi oche phẹ adụdu ike vua ya.
11 Awakwa-o! Anyi kwetarụ lẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu e-gude k'eze-iphe-ọma iya dzọo
anyi. Ọ bụkwarupho g'ọo-dzọ phẹ bụ ono."
12 Igwe ọha ono nọ-kirishia ngabẹ nchị. Pọlu yẹe Banabasu kọahaa iphe-
ọhumalenya, dụgbaa biribiri, Chileke gude phẹ meeru ndu abụdu ndu Jiu.
13 Ẹphe kọebekpoe ya phọ; Jiemusu gbalihu sụ: "Ụnwunna mu; unu ngabẹkwa
nchị l'iphe-a, mu abya epfupfu-a.
14 Sayịmonu kọwaru anyi gẹ Chileke meru teke o beberu họtaahaa ndu abụdu ndu
Jiu g'ẹphe bụru ndu nkiya.
15 Iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru yẹe opfu Pyịta ono je adagba bụerupho iphe
lanụ, bụ iya bụ g'e deru iya l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
16 "E -mechaa bẹ mu a-lwa
bya akpụkwaa ụlo ibe
Dévidi, zeru ezeze.
Mu e-gude mkpọkpo ụlo ono
kpulia ya ọzo.
17 Ọo ya bụ gẹ ndu ọzo g'ẹphe
hakpọo awatakwanụ
achọ Nnajịuphu,
bụ iya bụ iphe,
bụkpoo ọhamoha,
mu kukọtaru
g'ẹphe bya abụru
nkemu.
Noo iphe, oopfu;
mbụ Nnajịuphu,
emekọtaje
iphemiphe ono.*

* **15:17 15:17** Gụnaa Émọ 9:11,12.

18 Iphemiphe, Chileke eepfu bẹ
Chileke ono makọtaru
e -shi teke mgboko
dụ.”
19 “Ọo ya bụ l'ọnu, mbẹdua eye bụ g'anyi te ejekwa eme iphe, a-tsụru ndu ono shi
l'echilabọ ndu abụdu ndu Jiu bya awata etso Chileke ono.
20 G'anyi dechiaru phẹ ẹkwo sụ g'ẹphe te erijekwa iphe, a gwarụ iphe; kẹle e
merwuru iya emerwụ; ọphu ọ dụkwa onye ejepfuje onye nwanyị ta abụdu nyee
ya; ọphu ẹphe atajẹkwa anụ, a swigburu aswigbu; ọphu ẹphe atajẹkwa mee-iphe.
21 Kẹle ekemu Mósisu bẹ e shiwaa ụzenya gụta l'ụlo-ndzukọ. Ọ tọ dụdu eswe-
atụta-unme, a ta agụdu iya. Tẹme a nọdu ara iya arara lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu.”

Ẹkwo, e deru nụ ndu kẹ Kéreshi, abụdu ndu Jiu

22 Noo ya bụ; ndu-ishi-ozi waa ndu e meru ọgerenya; mẹkpoo ndu Chịochi l'ophu
bya achịa idzu bya aharu nemadzụ họta yeru Pọlu yẹe Banabasu g'ẹphe je Antiyọku.
Ndu ẹphe họtaru bụ Jiudasu onye eekuje Basabasu waa Sayilasu. Ụmadzu ẹbo ono
tụko yịru lẹ ndu-ishi lẹ Chịochi.
23 A bya edee ẹkwo nụ phẹ. Iphe, e deru bụ:

“Anyịbe ndu-ishi-ozi mẹ ndu e meru ọgerenya, bụ ụnwunna unu l'ekelekọta unubẹ
ụnwunna, abụdu ndu Jiu, nọ lẹ Antiyọku mẹ lẹ Siriya; mẹ lẹ Silisiya.
24 Anyi nụmaru l'ọ dụru ndu shi l'ọgbo anyi-a, byaru egude opfu ọnu gbaghashia
unu obu g'ẹhu te ebvuru unu ebvuru. Ẹphe sụru g'unu buje úbvù; unu eme
iphemiphe, ekemu pfuru. Ọ tọ bụkwa anyi ziru phẹ g'ẹphe bya eme nno.
25 Noo iphe, o gude obu anyi bụru nanụ; anyi chịa ìdzù sụ g'anyi harụ nemadzụ
họta zia g'ẹphe bya akaru unu. Ndu ono, anyi ziru ono bẹ ẹphe l'ẹguru ọ̀nyà anyi
phẹ, bụ Banabasu yẹe Pọlu swị.
26 Banabasu yẹe Pọlu bụ ndu ono, tụchawaru ishi ndzụ phẹ k'iswi ẹhu Nnajịuphu
anyi, bụ Jizọsu Kéreshi.
27 Anyi ziru Jiudasu yẹe Sayilasu g'ẹphe bya l'onwophẹ gudewarọ ọnu pfuwaruro
unu iphe-a, anyi deru edede-a.
28 Kẹle Unme-dụ-Nsọ bẹ anyi l'iya chịru idzu sụ l'anyi tee boẹdu unu ivu ọzo gbahaa
ishi opfu-a, bụ iya bụ:
29 G'unu te erijekwa iphe, a gwarụ iphe; ọphu unu atakwa mee-iphe; ọphu unu
atakwa anụ, a swigburu aswigbu; ọphu unu apharwụshijekwa onwunu. Unu -mewaa
ẹgube ono bẹ ọo-dụru unu lẹ ree. Unu buru guu.”
30 A sụ ndu e ziru ozi ono g'ẹphe jeshia. Ẹphe jerwua Antiyọku bya achịkobe ndu
Chịochi ono l'ẹka lanụ bya eworu ẹkwo ono nụ phẹ.
31 Ẹphe gụchaepho ẹkwo ono; ẹhu tsọahaa phẹ k'ozi ono, meru g'ẹphe patsua unme
ono.
32 Jiudasu yẹe Sayilasu, bụchakwaapho ndu mpfuchiru Chileke l'onwophẹ pfuaru
ụnwunna ono opfu nọo ọdu; eyeru phẹ ọku g'obu shihu phẹ ike bya emekwaphọ
g'ekwekwe, ẹphe kweru kẹ Kéreshi kabaa eshihu ike.
33 Ẹphe nọnyaa l'ẹka ono; ụnwunna ono kwakọberu phẹ sụ g'ẹphe laa l'ẹhu-guu.
Ẹphe laphu azụ lapfushia ndu ziru phẹ nụ.
34 Sayilasu sụ lẹ yẹbedua a-nọbaa l'ẹka ono.

35 Pọlu yẹe Banabasu je anọtota lẹ Antiyọku. Ẹphe lẹ ndu ọzo nọdu ezi opfu
Nnajịuphu ezizi bya ara iya arara.

Pọlu yẹe Banabasu eshi iche iche

36 A bya anọkwaa ujiku olemole; o be ujiku lanụ; Pọlu sụ Banabasu: “G'anyi
laphu azụ l'iphe, bụkpoo mkpụkpu, anyi mewaru ẹphe maru opfu kẹ Nnajịuphu
je agbaphechaa ụnwunna g'anyi amawarụro g'ẹphe eme ala.”
37 Banabasu sụ g'ẹphe duta Jiọnu onye eekujekwaphọ Maku g'ẹphe l'iya swịru.
38 Pọlu sụkwanu l'ọ ka ree g'ẹphe te edutahẹ ẹgube onye ono, gbalarụ g'ẹphe nọ lẹ
Pamfiliya; ọphu o tsoduru phẹ jefụfu ozi ono.
39 Ẹphe tụ-tabe iya ẹgo k'ọphu a nọnyaru; ẹphe swịkata shia iche iche. Banabasu
duta Maku; ẹphe jeshia Sayipurọsu.
40 Pọlu duta Sayilasu tụgbua. Ụnwunna woru phẹ ye l'ẹka Chileke gẹ Chileke
mejeru phẹ eze-iphe-ọma.
41 Pọlu jekọta Siriya waa Silisiya; emekọta g'obu shihu ndu Chịochi, nọgbaa l'ibiya
oo ike.

16

Timoti etsoru Pọlu yẹe Sayilasu

1 Pọlu phẹ rwua Debi bya ejekwaphọ Lịsutura. Ọ dụru onye kẹ Kéreshi, bu l'ẹka
ono. Ẹpha onye ono bụ Timoti. Timoti ono bụ nwanyị Jiu nwụru iya. Nwanyị ono
bụkwapho onye kẹ Kéreshi. Nna Timoti ono bụru onye Gurisu.
2 Ụnwunna, bukọta lẹ Lịsutura mẹ ndu ọphu bu lẹ Ayikoniyomu epfukọtaepho lẹ
Timoti bụ ọkpobe nemadzụ.
3 Pọlu sụ lẹ ya e-duta Timoti gẹ yẹe ya swịru. O duta iya bya ebua ya úbvù. Iphe, o
gude bua ya úbvù bụ l'iphe, bụkpoo ndu Jiu, bukọta l'ẹka ono mawaru lẹ nna Timoti
bụ onye Gurisu.
4 E mechaa; ẹphe l'iya swịru tụgbushia. Iphe, bụkpoo mkpụkpu, ẹphe ghataru;
ẹphe akọkotaru ndu kẹ Kéreshi ìdzù ono, ndu-ishi-ozi waa ndu e meru ọgerenya
chịru lẹ Jierúsalẹmu ono. Ẹphe nọdu asụje phẹ g'ẹphe meje g'a chịru ono.
5 Ọo ya bụ; e mee Chịochi ono g'ọ hakọta; ẹphe kabaa eshihu ike l'ekwekwe, ẹphe
kweru kẹ Kéreshi; tẹme ẹphe nọdu aka shii mbọku-mbọku.

Ọphulenya Pọlu lẹ Tirowasu

6 Ẹphe jee g'ẹphe bahụ lẹ Eshiya g'ẹphe epfua opfu Chileke l'ẹka ono; ọphu Unme-
dụ-Nsọ ekwedu. Ọ bụru iya bụ l'ẹphe akwasẹru ghabua ọha Firijiya waa Galeshiya.
7 Ẹphe jerwua mgba Misiya ẹphe lẹ Bitiniya; ẹphe jeshia abahụ lẹ Bitiniya; ọphu
Unme Jizọsu ekwedu.
8 Ẹphe je aghajaa alị Misiya jeshia Tirowasu.
9 O be l'ẹnyashi g'ẹphe rwuru Tirowasu; Pọlu hụma onye Masedoniya l'ọphulenya.
Ọ bya apfụru Pọlu l'iphu arwọ iya asụje: “Jiko ghabunaa byatashia Masedoniya bya
eyeru anyi ẹka!”
10 Pọlu phụchaepho ọphulenya ono; anyi kwakọbe teke ono teke ono jeshia
Masedoniya; kẹle o dowarụ anyi ẹnya lẹ Chileke eku anyi g'anyi bya ezia phẹ ozi-
ọma kẹ Chileke l'ẹka ono.

Lịdiya anata Jizọsu g'ọ bụru
Nnajịuphu iya lẹ Filipayi

11 Ọo ya bụ; anyi gude ụgbo shi lẹ Tirowasu tụgbua bya akpọghaa jeshia
Samoturesu; shiwarọ l'ẹka ono kpọru ụgbo bahụ lẹ Niyapọlisu lẹ nchitabọhu iya.
12 Anyi shi lẹ Niyapọlisu gude ọkpa bamihuwarọya Filipayi, bụ iya bụ ishi alị
Masedoniya; tẹme ọ bụkwarupho mkpụkpu, ndu shi Romu bu. Anyi nọkpoo nwujiku
olemole lẹ mkpụkpu ono.

13 O be mbọku atụta unme; anyi shia ọnu ọguzo mkpụkpu ono jeshia l'agụga ẹnyimu. Ẹka ono bẹ anyi dobesu l'ọo ẹka ndu Jiu edzukọje epfu anụ Chileke. Anyi rwua bya anọ-zeta wata epfuru ụnwanyi, dzukọru l'ẹka ono opfu Chileke.
14 Onye lanụ l'ụnwanyi ono, nụmaru opfu anyi ono bụ Lịdiya. Lịdiya ono bụ onye Tayatayira. Ọogba nghọ ẹkwa uswe-uswe. Ọ bụ nwanyị, abụdu onye Jiu; ọle Chileke dụru iya lẹ nsọ. Nnajịuphu bya anwụsaa ya obu; ọ ngabẹ nchị l'iphe, Pọlu epfu.
15 E mee yẹe ndibe phẹ baputizimu. Ọ sụ anyi: "Unu byanụ anọta l'ibe mu mẹ unu -kwewaa lẹ mu bụwaa onye kweru kẹ Nnajịuphu." Ọ rwọnyanaa anyi; anyi jeshia.

Pọlu nọ mkpọro lẹ Filipayi

16 O rwua ujiku lanụ; anyi nọdu eje ẹka aanọduje epfu anụ Chileke; anyi hụma nwamgbọko, bụ ohu; tẹme ọbvu buru iya l'ẹhu k'ọphu ọogba ẹja. Ndu nwe iya nụ bẹ ọokpatakpooru oke okpoga l'agba ẹja ono.
17 O tsoahaa anyi lẹ Pọlu. Ọ nọdu echi mkpu asụje: "Ndu-a bụkwa ndu ejeru Chileke, bụ Ọkalibe-Kangokọtaru-nụ ozi. Ẹphe aakọru unu ụzo, ee-shi dzọo unu."
18 Mbọku-mbọku l'oopfu iya. A nọnyaa iphe ono, oopfu ono kabakpọo adụ Pọlu ashị k'ọphu ọ tọ dụedu ike ata nshi. Ọ ghakọbe bya asụ ọbvu ono: "Mu gude ẹpha Jizọsu Kéreshi akarụ ngu g'ị lụfuta l'ẹhu nwata ono!" Epfupfu, oopfu iya; ọbvu ono lụfu nwata ono l'ẹhu.
19 Ndu nwe iya nụ hụmaepho l'ọbvu ono lụfuwaru iya l'ẹhu k'ọphu ọ tọ kpataẹduru phẹ okpoga; ẹphe gude Pọlu yẹe Sayilasu kpụru phẹ kpụfu aswa; kpupfu ndu-ikpe phẹ,
20 bụ iya bụ ndu-ikpe ndu Romu; je asụ phẹ: "Ndu-a bụ ndu Jiu, byaru anyi akpataru opfu lẹ mkpụkpu.
21 Ẹphe ezi omelalị, ta abụdu ekemu-alị, gbaru anyi l'edobe; ọphu ọ bụdu ekemu-alị anyịbe ndu Romu. Ẹbe anyịbedua etsokwa ẹgube omelalị ono-o!"
22 Ikpoto ndu ono wulihu g'ẹphe tsua Pọlu phẹ otsukputu; ndu-ikpe ono woru uwe Pọlu yẹe Sayilasu lawashia sụ g'e chia phẹ ẹchachi.
23 E chiẹbe phẹ ẹchachi kpachaa akpachaa; bya enwuru phẹ nwuba l'ụlo mkpọro. A sụ onye eche ụlo mkpọro g'ọ tuchikwaa ụlo mkpọro ono gụa ya kpụkpurukpu.
24 Onye eche ụlo mkpọro ono gude l'e pfuru ẹgube ono woru phẹ jeye l'ọhu l'ọhu ime ụlo mkpọro ono. Ọ tụa phẹ mkpọro bya akpọru phẹ ọkpa ye l'oshi, a tufushiru ụzo.
25 O betashia l'echi abalị; Pọlu yẹe Sayilasu nọdu epfu anụ Chileke bya ekwe ebvu anụ iya. Ndu ẹphe l'ẹphe nọ l'ụlo mkpọro l'ẹka ono nọdu angaru phẹ nchị.
26 Teke ono teke ono; alị nmaahaa jiijiijii; kwata anmashị iya ike. Ụlo ono nmakọta jiijiijii jasụ l'ọkpa iya. G'e jia epfua; ụzo ụlo mkpọro ono tụko gụhashia ghegbaru ọnu. Mkpọro, a tụru onyemonye tụko gbụshihuchaa.
27 Onye eche ụlo mkpọro ono tehu bya ejeshia ele ẹnya; ụlo mkpọro ghegbawaaru ọnu. O dobesu lẹ ndu nọkota l'ụlo mkpọro ono gbalachaawaru. Ọ mịtaepho ogu-echi iya amịta gẹ ya nmagbua onwiya.
28 Pọlu chishia mkpu sụ iya: "Te ejekwa ememe! Te ejekwa ememe! Ta adụkwa iphe, ii-me onwongu! Anyi nọkotakwaa l'ẹka-a!"
29 Onye ono, eche ụlo mkpọro ono sụ g'a nwụtaedu ọku. O gude ẹhu anmanma; ẹka ndzụ agụ iya gbagbụa je adaa kpurumu lẹ mgboru ọkpa Pọlu yẹe Sayilasu.
30 Ọ bya edufuta phẹ bya asụ phẹ: "Ndu mu; ?bụ gụnu bẹ mu e-me g'a dzọo mu?"
31 Pọlu phẹ sụ iya: "Kweta kẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi g'aa-dzọo ngu; gụ lẹ ndibe ngu g'unu ha."
32 Pọlu phẹ bya epfuaru iya kẹ Nnajịuphu; pfukwaaru iya phọ ndu nọkota l'ụlo iya g'ẹphe ha.

33 Onye eche ụlo mkpọro ono bya eduta phẹ lẹ teke onokwaphọ l'ẹnyashi ono je asachaa phẹ ẹka ono, e chibashịru phẹ ẹhu ọ́nyá ono. E mee yẹle ndibe iya baputizimu l'ẹnyashi onokwaphọ.
34 O duru Pọlu yẹe Sayilasu laa ibe iya je anụ phẹ nri; ẹphe ria. Ẹmereme ji yẹe ndibe iya ẹhu; kẹle nta-a bẹ ẹphe byawaru bya amaru Chileke ono, bụ iya bụ ọkpobe Chileke ono.
35 O be l'ụtsu iya; ndu-ikpe Romu ono zia ndu ọgbogu phẹ g'ẹphe je ezia g'a haa Pọlu phẹ g'ẹphe la.
36 Onye eche ụlo mkpọro ono bya ezia ya Pọlu; sụ iya: "Ndu-ishi sụkwaru g'a haa gụ lẹ Sayilasu g'unu la. Unu tọekwapho nwẹhu tụgbua lashịa nta-a lẹ nchị odo."
37 Obenu lẹ Pọlu sụru ndu ọgbogu ono: "E te ejekwaru anyi ekpe ikpe; g'ọ ka mma l'a nmarụ anyi ikpe. E chia anyi iphe l'edzudzu-ọha; l'ẹka anyi bụkwa-a ndu Romu. E nwuru anyi ye lẹ mkpọro. Nta-a bẹ ẹphe sụru g'anyi la lẹ mpya. Ono bẹ tee medu ememe! G'ẹphe bya l'onwophẹ bya edufuta anyi."
38 Ndu ọgbogu ono je epfuaru ndu-ikpe ẹgube ono. Ndzụ rwuta phẹ g'ẹphe nụmaru lẹ Pọlu yẹe Sayilasu bụ ndu Romu.
39 Ẹphe je je arwọo Pọlu phẹ arwọrwo. Ẹphe dufuta phẹ l'ụlo mkpọro ono bya arwọo phẹ g'ẹphe lụfuru phẹ lẹ mkpụkpu.
40 Pọlu yẹe Sayilasu lụfuta l'ụlo mkpọro ono bya ejeshia ibe Lịdiya. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹphe jepfuru ụnwunna je yechaaru phẹ ọkpukpu ike sụ g'obu shihu phẹ ike; ọ bụru phẹ atụgbu.

17

Iphe, eme lẹ Tesalonayika

1 Pọlu yẹe Sayilasu tụgbua ije je aghabua Amfịpolisu waa Apoloniya. Ẹphe bahụ lẹ Tesalonayika. Mkpụkpu ono bẹ ụlo-ndzukọ ndu Jiu dụ.
2 Pọlu bya ejee l'ụlo-ndzukọ ono, bụ iya bụ g'oojejehawa. Ọ kpọkube jee ya eswe-atụta-unme ẹto. O gude iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke asarụ phẹ opfu;
3 bya emee opfu Chileke ono g'o doo phẹ ẹnya; goshi phẹ lẹ Kéreshi ọbu bẹ jefụtaje iphe-ẹhuka nwụhu; l'e lia ya. L'ooshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ. Ọ bụru Jizọsu-a, mu epfuru unu opfu iya-a bụ Kéreshi ọbu.
4 O nweru ndu Pọlu yẹe Sayilasu pfutaru; ẹphe laaru phẹ. O nwekwarụpho ikpoto ndu Gurisu, Chileke dụru lẹ nsọ mẹ igwerigwe ụnwanyi, nweru ẹnya, ẹphe pfutakwaruphọ yeru onwophẹ.
5 Obenu lẹ ndu Jiu watarụ ejiru iya iji-ẹnya. Ẹphe bya eje akpakọo obokoboko nemadzụ l'aswa bya agbaa ọgbo. Ẹphe kpakaa mkpụkpu ono; mkpụkpu gbaahaa gharagharaghara. Ẹphe zeru gidigidi zeba l'ibe Jiasọnu ẹka ẹphe achọ Pọlu yẹe Sayilasu g'ẹphe gude kpụfutaru ọha.
6 Ọphu ẹphe ahụmaduru phẹ; ẹphe kpụta Jiasọnu bya aharu ụnwunna anyi ọzo kpụta yeru iya. Ẹphe kpụru phẹ kpụjeru ndu-ikpe mkpụkpu je asụ phẹ: "Ndu-a, woru mgboko l'ophu gha ịgharaphu-a bẹ byaakwaru ibiya-a;
7 Jiasọnu gbẹ duta phẹ ẹphe je anọdu l'ibe iya. Ndu ono bẹ tụkokwaru ekemu eze nnajịoha, bụ Siza egbukakọta egbuka. Tẹme ẹphe sụ l'ọ dụru onye eze ọzo, dụ nụ, ẹpha iya bụ Jizọsu."
8 Ẹhu gbangahụ ọha waa ndu-ikpe mkpụkpu ono g'ẹphe nụmaru iphe ono.
9 E gbubuaru Jiasọnu yẹe ndu e guderu yẹe ya nre; tubuaru phẹ okpoga, ẹphe e-ye, bụkwanu a -nụmabaeduru ụkporo phẹ lẹ mkpụkpu ono ọzobaa; ẹphe anataphu okpoga phẹ azụ. Ẹphe bya eyee nre ono; a haa phẹ ẹphe lashịa.

Iphe, eme lẹ Beriya

10 O be l'ẹnyashi; ụnwunna ono meẹpho ẹgwegwa dufu Pọlu yẹe Sayilasu; ẹphe
jeshia Beriya. Ẹphe jerwua; bya ejeshia l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu.
11 Ndu ẹka ono ka enweru obu ìphóró e -me lẹ ndu Tesalonayika. Ọ nọdu agụ phẹ
agụgu anụma ozi-ọma ono. Mbọku-mbọku ẹphe agụ ẹkwo-opfu Chileke g'ẹphe maru
?iphe, Pọlu phẹ epfu bụa eviya?
12 Ọ bụru iya bụ lẹ ndu dụ igwerigwe ekweta; mẹkpoo igwerigwe ụnwanyi Gurisu,
nweru ẹnya l'ẹka ono mẹkwapho unwoke Gurisu.
13 Ndu Jiu, bu lẹ Tesalonayika gbẹ l'ẹka ono nụma lẹ Pọlu eziakwa opfu Chileke lẹ
Beriya; ẹphe bya l'ẹka ono bya agbaghashịa ọha ono; woru phẹ kpalia bya eyeru phẹ
kurukuru.
14 Ụnwunna dutaẹpho Pọlu ẹgwegwa dufu durwua ya eze-ẹnyimu. Timoti yẹe
Sayilasu nọ-kpe azụ lẹ Beriya.
15 Ndu edu Pọlu durwua ya Atẹnsu. Ẹphe laphushia azụ lẹ Beriya. Pọlu sụ phẹ gẹ
Sayilasu yẹe Timoti byapfutakwa iya ẹgwegwa.

Iphe, eme lẹ Atẹnsu

16 Pọlu nọdu lẹ Atẹnsu cheaharu Sayilasu yẹe Timoti. Ọ hụma g'ẹnya agwa habe
shii lẹ mkpụkpu ono. Ọ phụshiahaa ya ụphu ike l'ọkpoma.
17 Ẹphe lẹ ndu Jiu mẹ ndu Gurisu, anwụ ẹka ndu Jiu nọdu anọduje atụ ẹgo l'ụlo-
ndzukọ ndu Jiu. Ọ nọdu ejejekwaphọ aswa mbọku-mbọku ẹphe lẹ nwa ndu ọphu ọ
hụmaru l'ẹka ono abọahaa kẹ Chileke.
18 Ọ dụru ndu mmamiphe, shi l'ọgbo eekuje Epikuriya waa Sutoyiku, byaru ẹphe
lẹ Pọlu tụahaa ya. Ndu asụ: "?Bụkwa ole bẹ nwa ọwa-a, epfu bẹebeebee-a epfu?"
Ndu asụ: "Ọ dụkwa g'ọ dụru agwa ndu ọzo, ọotu ọnu iya." Iphe, ẹphe gude epfu
nno bụ lẹ Pọlu epfu kẹ Jizọsu waa k'eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
19 Ẹphe duta Pọlu bya edufu l'edupfu, ndzukọ Arịyopagosu bya asụ iya: "Menaa
g'anyi maru iphe ọ̀phúú ọwa-a, iipfu opfu iya-a.
20 L'iphe ọwa-a, ipfugba-a bụgbakwaa anyi nchị ọ̀phúú. Menaa g'anyi maru iphe,
ọ bụgbaa."
21 Kẹle ndu Atẹnsu mgburugburu mẹkpoo ndu lwarụ iya alwalwa ta adụedu iphe
ọzo, ẹphe ejeje gbahaa g'ẹphe nụma mẹ g'ẹphe pfua iphe ọ̀phúú.
22 No iya; Pọlu bya apfụru l'iphu ndu ono l'edupfu Arịyopagosu onoya sụ: "Atẹnsu
unu gebekwa-o! Mu sụ-a; mu hụmawaru l'unu yenụkaru agwa nsọ.
23 Kẹle gẹ mu ejephekpọo lẹ mkpụkpu unu-a bẹ mu hụmagbaaru ẹnya agwa unu.
Mu hụmakwarupho ẹnya agwa ọphu e deru sụ: 'Ọwa-a bụ k'agwa ọphu a madụ
ẹpha iya'. Onye ono, unu abarụ ẹja l'ẹbe abụ l'unu maru ẹpha iya ono, bụ iya bẹ mu
epfuru unu opfu iya nta-a.
24 Ọo ya bụ Chileke, bụ iya meru mgboko mee iphemiphe, nọ iya l'ime. Ọo ya bụ
Nnajịuphu, nwe igwe nweru alị; tẹme ọphu oobujeduru l'ụlo, nemadzụ gude ẹka
kpụa.
25 Ọphu mkpa iphe, nemadzụ ejeta anụ iya adụduru iya; eshinu ọ bụ iya anụ ndzụ
bya anụ unme bya anụ nemadzụ iphemiphe.
26 Ọo Chileke lanụ ono meru onye ivuzọ; bya eshi l'onye lanụ ono mee ọhamoha,
nọkota lẹ mgboko-a mgburugburu. Ọo ya tubuhawaru teke ndu nọ lẹ mgboko-a a-
nọ-beru; tubuhawaa ẹka oke alị phẹ a-kpa.
27 Iphe, Chileke medoru iphemiphe ono bụ gẹ ndiphe achọo ya chọta iya m'ẹphe
-rwaphenaa ẹka iya; eshinu Chileke ta adụdu onye ọ nọ ẹnya lẹ g'anyi ha; mbụ mẹ
onye lanụ.
28 Kẹle
"Ọo ya gude ndzụ anyi.
Ọ bụru iya meru iphe,

anyi ejephe.
Tẹme ọ bụru iya meru iphe,
anyi dụ adụdu ophu.”
Ọ dụ-a g'ẹgube ndibe unu, agụ ebvu gụru sụ:
“Anyi tụkoru bụru ụnwu iya.”
29 Eshinu anyi tụkoru bụru ụnwu Chileke; g'anyi ta arịjekwa lẹ Chileke dụ g'iphe, e gude ope wụa; ọzoo iphe, a kpụru l'ụrwa; ọzoo iphe, e gude oshi pyịa. Ọriri nemadzụ te erwukwaru gẹ Chileke gbaru; ọphu ọ bụro k'egude iphe, emeru ọna goshi g'ọ gbaru.
30 Chileke lesweakwaru teke e shidu maru iya ẹnya. Nta-a bẹ ọ sụru g'izimanụ lwa onyemonye azụ l'ẹkameka; g'ẹphe byapfuta iya.
31 Kẹle o dobeakwaru mbọku, oo-kpe ndiphe mgburugburu ikpe pfụru-ọto. Onye oo-gude kpee ikpe ono bụ nwoke ọbu, ọ họtaru l'onwiya. Iphe, o gude mee g'onyemonye maru l'iphe ono e-mekọta gẹ ya tụberu bụ l'o meru g'onye ono shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
32 Pọlu pfufutaẹpho k'eshi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono; ẹphe harụ gbaaharu iya mgbọnu. Ọ dụkwarupho ndu sụru: “Ọ dụkwa anyi g'a sụ l'ii-pfubaa iphe-a ọzo g'anyi nụmabaa.”
33 Pọlu parụ phẹ haa; ọ bụru iya atụgbu.
34 Ọ dụru ndu tsoru iya nụ bya eworu onwophẹ ye Jizọsu, bụ Nnajịuphu l'ẹka. Dayonisiyọsu, onye gba l'ọgbo Arịyopagosu yị lẹ ndu ono waa nwanyị, eekuje Damarisu; mẹwaro ndu ọzo.

18

Iphe, eme lẹ Kọrentu

1 E mechaa; Pọlu shi lẹ Atẹnsu jeshia Kọrentu.
2 O rwua l'ẹka ono; ọ hụma onye Jiu, eekuje Akwịla. Ẹka a nọ nwụa ya bụ lẹ Pọntosu. Akwịla bẹ yẹe nyee ya bụ Pirisila shikwadụa Ịtali lwa Kọrentu teke ono; kẹle eze nnajịoha, bụ Kulọdiyosu sụru g'iphe, bụkpoo ndu Jiu mgburugburu lụfu lẹ Romu. Pọlu jee gẹ yẹe phẹ kwee.
3 O jerwua; ẹphe l'iya nọdu jeahawarọ ozi; kẹle iphe, ẹphe gude buru bụ ekwe ẹkwa, eegudeje eme ụlo-ẹkwa. Pọlu l'onwiya bụkwapho onye ekweje ẹkwa.
4 Ọ nọdu ejeje l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu idzu g'idzu eswe-atụta-unme g'ẹphe bọo kẹ Chileke; bya esee gẹ ya pfuta ndu Jiu mẹ ndu Gurisu yeru Jizọsu.
5 Sayilasu yẹe Timoti shi lẹ Masedoniya lwatashịa; Pọlu phubewaa iphu l'epfu kẹ Chileke mbọku-mbọku. Ọ nọdu egoshi ndu Jiu l'ọo Jizọsu, bụ Kéreshi ọbu.
6 Teke ẹphe jịkaru bya epfuaharụ iya ẹjo opfu; l'ọ jịa uwe iya kpowulangu sụ phẹ: “Ịnyorokoto ịnyorokoto! Unu vukwaru ọchi unu l'ishi unu. Ẹka mu ta adụekwa iya. Nta-a bụakwaa ndu abụdu ndu Jiu bẹ mu e-jepfu.”
7 Ọ parụ phẹ haa je eburu l'ibe onye Gurisu, eekuje Tayitọsu Jiọsutosu, bụ nwoke, Chileke dụru lẹ nsọ. Ibe iya nọ-kube ụlo-ndzukọ ndu Jiu.
8 Onye-ishi ụlo-ndzukọ ọbu, bụ Kirisupọsu bẹ yẹe ndibe iya kwetawaru l'ọo Jizọsu bụ Nnajịuphu phẹ. A dụkwapho igwerigwe lẹ Kọrentu nụma kẹ Jizọsu ono bya ekwetakwaphọ; e mee phẹ baputizimu.
9 O be l'ẹnyashi ujiku lanụ; Pọlu phụa ọphulenya. Jizọsu sụ iya: “Ndzụ ba agụkwa ngu Pọlu! Pfukwa iphe, iipfu; ta adụkwa teke ịiha iya.
10 Mu nọkwaa swiru ngu eswiru. Ọ tọ dụkwa onye a-fụru ngu nụ k'emeka ngu iphe; kẹle a dụkwa igwe lẹ mkpụkpu-a bụgbaaru ndu bụ ndu nkemu.”
11 Pọlu nọo lẹ mkpụkpu ono mgbarapha l'ọnwa ishii zikọta ndu ẹka ono opfu Chileke.

12 Ọ bụru teke Galiyo bụ onye-ishi ndu Gurisu bẹ ndu Jiu byaru anọkobe gude Pọlu
kpụru jeshia l'ụlo-ikpe.
13 Ẹphe sụ lẹ Pọlu eme g'o mee ndu ndu-phẹ g'ẹphe bajẹru Chileke ẹja l'ụzo, abụdu
iphe, ekemu alị phẹ pfuru.
14 Pọlu jeshia eye ọnu; Galiyo sụ ndu Jiu ono: "Ọme iphe-a bụ opfu kẹ l'e mesweru;
ọzoo l'e meru ẹjo-iphe mẹ mu asụ ee l'ọ dụ-a ree gẹ mu yeru unubẹ ndu Jiu ọnu.
15 Obenu l'eshinu iphe, unu adzọ bụ k'ẹpha mẹ opfu ọnu; mẹ ekemu unu; unu
jekwa edoshia ya l'onwunu. Mu te ekpejekwa ẹgube iphe ono."
16 Ọ chịshia phẹ l'ụlo-ikpe.
17 G'ẹphe ha gude Sosutenisu, bụ onye-ishi ụlo-ndzukọ ndu Jiu ono tsua ya iphe
l'iphu ụlo-ikpe l'ẹka ono. Ọphu Galiyo eyeduru phẹ ọnu.

Pọlu alaphu azụ lẹ Antiyọku

18 Pọlu yẹe ụnwunna nọepho lẹ Kọrentu ujiku olemole; ọ parụ phẹ haa; yẹe Pirisila
waa Akwịla swịru bahụ l'ụgbo jeshia Siriya g'ọ kpụshichaadaru ishi lẹ Kenkiriya;
kẹle iphe, o kweru Chileke ukwe iya bẹ o mewaru.
19 Ẹphe jerwua Efesọsu. Pọlu haa Pirisila yẹe Akwịla l'ẹka ono bya abahụ l'ụlo-
ndzukọ je yẹe ndu Jiu bọahaa kẹ Chileke.
20 Ẹphe rwọo ya g'ẹphe l'iya nọbaa; ọphu o kwedu.
21 Ọ tụgbushia bya asụ phẹ: Ọbo-iphe-a abyanụ-a bẹ mu lwaphutajẹkwa azụ lẹ
Jierúsalẹmu bya abọ mẹ ọ -bụru uche Chileke. Ọ bahụ l'ụgbo lẹ Efesọsu tụgbua.
22 O -rwuẹpho lẹ Sizariya; bya egude ọkpa jeshia Jierúsalẹmu je ekele ndu Chịochi
ẹka ono. O shiwarọ eli-eli jeshia Antiyọku.
23 Ọ nọekwapho nwanshịi lẹ Antiyọku; ọ tụgbua ọzo. O je eshita alị Galeshiya waa
Firijiya eme g'obu kabaa eshihu ndu kẹ Kéreshi l'ibiya ono ike.

Apọlosu byaru Efesọsu waa Kọrentu

24 Ọ dụru onye Jiu, ẹpha iya bụ Apọlosu, a nwụru lẹ Alẹguzandiriya, byaru Efesọsu.
Ọ maru epfu opfu bya amaru iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke mashịa ya ike.
25 E zihawaru iya k'ụzo Nnajịuphu; ọ nọdu evukpọo ya evuvu epfuru ndu ọzo kẹ
Jizọsu ono; tẹme ọ nọdu ezikwa iya phọ ezizi. Ọotukojekpo kẹ Jizọsu tọo l'ọkpa iya
l'ọkpa iya; ọle ẹka ọ maberu bụepho kẹ baputizimu ọphu Jiọnu shi emeje.
26 Ọ saahaa kẹ Chileke kpaa kpaa l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu. Pirisila yẹe Akwịla nụma
iphe, oopfu bya eduru iya laa ibe phẹ; je akabaa ya ezirwe ụzo Nnajịuphu ezirwe.
27 Apọlosu sụ lẹ ya e-je alị Gurisu. Ụnwunna, nọ lẹ Efesọsu sụ l'ọ dụkwa ree shii;
bya ederu ẹkwo nụ iya gẹ ndu kẹ Kéreshi, nọ l'ẹka ono nata iya ree. O jerwua; ọ
kwata yeru phẹ ẹka shii; mbụ ndu shi l'eze-iphe-ọma, Chileke eme kwetawaa.
28 Ọ nọdu atụ-kputajẹ ndu Jiu l'edzudzu-ọha; egudeje iphe, e deru l'opfu Chileke
goshi phẹ rengurengu l'ọo Jizọsu, bụ Kéreshi ọbu.

19

Pọlu nọ lẹ Efesọsu

1 Teke ono, Apọlosu nọ lẹ Kọrentu ono bẹ Pọlu kwasẹru ụzo ẹnyanwu arịba lụfu
lẹ Efesọsu. O rwua l'ẹka ono; ọ harụ hụma ndu etso ụzo Jizọsu.
2 Ọ jịa phẹ: "?Unu natarụ Unme-dụ-Nsọ teke unu kwetarụ?"
Ẹphe sụ iya: "Anyi teke anụma-swekpọkwaanu kẹ Unme-dụ-Nsọ anụma ophu."
3 Ọ sụ phẹ: "?Bụ ẹgube baputizimu gụnu bẹ e meru unu?" Ẹphe sụ iya l'ọo
baputizimu kẹ Jiọnu.
4 Pọlu sụ phẹ: "Jiọnu shikwa emeje baputizimu gude egoshi l'onye-a bẹ izimanụ
iphe-ẹji iya lwarụ azụ; ọ ghawaa umere lwapfuta Chileke. Iphe, o shi epfujefuaru
ndu Jiu bụ g'ẹphe kweta k'onye ono, a-bya nụ ono, bụ iya bụ Jizọsu."

5 Pọlu pfuchaẹpho nno; ẹphe nụma; e gude ẹpha Nnajịuphu, bụ Jizọsu mee phẹ baputizimu.
6 Pọlu bya ebyibe phẹ ẹka; Unme-dụ-Nsọ bya eji phẹ ẹhu. Ẹphe pfuahaa l'olu Unme-dụ-Nsọ; bya awatakwaphọ epfuchiru Chileke.
7 Ndu ono rwuru iri l'ẹbo.
8 Pọlu nọkota mgburugburu ọnwa ẹto sakọta kẹ Chileke kpaa kpaa l'ụlo-ndzukọ ndu Jiu. Ẹphe l'iya nọdu adzọ opfu ono. Ọ nọdu anọduje eme g'o doo phẹ ẹnya l'ozi-ọma kẹ Chileke, bụ eze ono; bụ ọkpobe-opfu.
9 Ọle ndu ono harụ kpọchia nchị; ọphu ẹphe ekwetaduru iphe, Pọlu pfuru. Ẹphe wataẹpho epfubyishi ụzo Nnajịuphu ono epfubyishi l'ẹka ono; Pọlu parụ phẹ haa bya eduta ndu kẹ Kéreshi ono; ọ bụru iya atụgbu. Mbọku-mbọku; oojeshia asa opfu l'ụlo, eedzukọje k'anwụ iphe l'ibe Tiranọsu.
10 O mekpọe ya phọ ẹgube ono gbiriri jasụ o megba iya apha labọ. Ọo ya bụ ndu bukọta l'alị Eshiya mẹ ndu Jiu mẹ ndu Gurisu nụmakota opfu kẹ Nnajịuphu, bụ Chileke.

Ụnwu Sukiva

11 Chileke shi Pọlu l'ẹka eme iphe-ọhumalenya, ete emejehaadaa nụ;
12 k'ọphu ọobujeru e -shi iya l'ẹhu wota nkachifu; ọzoo nwampete ẹkwa gude jepfu ndu iphe eme; iphe-ememe ono alaa; ọbvu, bu phẹ l'ẹhu alụfuchaa.
13 Ọ dụkwarupho ndu Jiu, tsoru ejephe achịshikwapho ọbvu, emegbaa nemadzụ. Ẹphe nọdu emeje g'ẹphe gude ẹpha Jizọsu eme iya. Ẹphe nọdu asụje ọbvu ono: "Mu gude ẹpha Jizọsu, onye Pọlu epfu nkiya akaru ngu g'ị lụfu."
14 O nweru nwoke Jiu lanụ, bụ onye-ishi uke Chileke, ẹpha iya bụ Sukiva, nwụtaru unwoke ẹsaa. Noo ya; o be ujiku lanụ; unwoke ẹsaa ono mekwaaphọ g'ẹphe gude ẹpha Jizọsu chịfu ọbvu ẹgube ono, ndu ọphuu achịfuje phọ.
15 Ọbvu ono, ẹphe eme g'ẹphe chịfu ono sụ phẹ: "Jizọsu bẹ mu maru bya amakwarụpho Pọlu; unubẹdua ?unu bụ ndu ole?"
16 Onye ono, ọbvu eme ono gude ẹjo ọkpehu tsoo phẹ ọgu; kakọta ẹphe n'ẹsaa ike. O meka phẹ iphe gbabẹchaa phẹ ọto. Ẹphe shi l'ụlo ono gbafụ.
17 Ndu Jiu mẹ ndu abụdu ndu Jiu, bukọta lẹ Efesọsu nụma iphe ono; ndzụ rwuta phẹ. A kwabẹahaa ẹpha Nnajịuphu, bụ Jizọsu ọkpobe ùbvù.
18 Igwerigwe ndu bụwaa ndu kẹ Kéreshi wụru bya bya akọshiahaa iphe, ẹphe shi emeje; bya egbukachaa oswe, ẹphe shi kegbaa ndu ọzo.
19 Ndu emeje ọmamanshi bya achịta ẹkwo, ẹphe egudeje eme ọmamanshi ono chịkobe l'ẹka lanụ kpọo ya ọku l'iphu ọha. A bya agbakọo aswa ẹkwo ono; ọ bụru ụkporo ẹkpa-ego iri l'ẹbo l'ẹkpa-ego iri.
20 E shi ẹgube ono; opfu kẹ Chileke goshi g'oorebe ire bya akabaa ejedzuru; bya akabakwaaphọ eshihu ike eje.

Ùtsú etsu lẹ Efesọsu

21 Iphe ono nwụchaepho; Unme-dụ-Nsọ mee gẹ Pọlu sụ lẹ ya shifụtaje Masedoniya waa alị Gurisu lụfu lẹ Jierúsalẹmu. Ọ sụ lẹ ya -jechaa ẹka ono bẹ ya e-jekwaphọ Romu.
22 Ọ bya ezia ndu eyejeru iya ẹka ụmadzu ẹbo; Timoti yẹe Ẹrasutosu g'ẹphe vuru iya ụzo jeshia Masedoniya gẹ yẹbedua nọbaadaa l'alị Eshiya.
23 Teke ono bẹ oke mkpaka bataru lẹ mkpụkpu ono l'opfu ụzo Nnajịuphu ono.
24 L'ọ dụru onye akpụje ụzu, eme ọna shii, egudeje mkpọla-ọchaa akpụshi ụnwu iphe, adụjegbaa l'eze-ụlo eze-nwanyị ndu Efesọsu, bụ Atẹmisu. Ẹpha onye-ụzú ono bụ Dimitiriyọsu. Yẹe ndu akpụjeru iya iphe ono gude iya akpa okpoga ntụmatu.
25 Ọ bya ekukọo ndu ono l'ẹka lanụ; mẹkpoo iphe, bụkpoo ọgbo ndu ụzú ono sụ phẹ: "Ndu mu! Unu maru l'ọo iphe, anyi eme-a bẹ anyi gude aba.

26 ?Ọ kwa l'unu anụ-a; tẹme unu nọdu ele-a iphe, nwoke-a, bụ Pọlu eme? Ọ sụru
l'agwa, nemadzụ gude ẹka dobe ta abụdu ọkpobe iphe ilile. Nta-a bẹ o gudewaa
ẹgube ono pfuta ndu dụ igwerigwe lẹ Efesọsu; ghudu mẹ oojegbabẹ alị Eshiya
mgburugburu.
27 Iphe, dụ ẹji, dụ iya nụ bụ l'iphe-a, anyi akpụje-a a-zaahaa ẹjo ẹpha. Ọzo ka njọ
bụ l'eze-ụlo eze-nwanyị taa dụedu iphe, ọobukwaduru. Waa l'aa-parụ iya haa; mbụ
eze-nwanyị ọphu alị Eshiya l'ophu mẹ mgboko mgburugburu abarụ ẹja."
28 Ikpoto ndu ono nụnyaepho iphe ono, oopfu ono; ẹhu gbangahụ phẹ l'ẹhu-eghu.
Ẹphe tụ ụzu sụ: "Atẹmisu ndu Efesọsu bụ eze agwa!"
29 Ùtsú daa lẹ mkpụkpu ono. Ẹphe dzukọbe ẹgwegwa gude Gayọsu yẹe
Arisutakọsu, bụgbaa ndu Masedoniya labọ, ẹphe lẹ Pọlu swị; kpụru phẹ kpụfuru
ọha l'ẹka mkpụkpu ono edzuje.
30 Pọlu l'onwiya jeshia gẹ ya jepfu ikpoto ndu ono; ọphu ndu kẹ Kéreshi ekwedu.
31 Ndu nweru ẹnya lẹ Eshiya, bụ ndu ẹphe l'iya eshi ọ̀nyà; zia ozi g'e je ezia ya sụ
iya jiko g'a ta ahụmakwa iya l'ẹka ono, mkpụkpu edzuje ono ahụma ophu.
32 Kẹle teke ono bẹ ùtsú ono adakpọepho lẹ ndzukọ ono. Ndu echi kẹ ne phẹ; ndu
echi kẹ nna phẹ; kẹle ẹphe ta amadụ iphe, ada nụ. Mbụ l'o ghuduru nwanshịi mẹ ọ
bụru lẹ g'ẹphe hakọta kụru l'ẹka ono ta amadụ iphe, ẹphe gbafụta-doru.
33 No iya; e dobesu l'ọo nwoke lanụ, eekuje Alẹguzanda akpa iphe ono; kẹle ndu Jiu
họfutaru iya nwuru iya ye l'iphu ikpoto ndu ono. Alẹguzanda palia ẹka g'e gebekwa
gẹ ya dofu onwiya.
34 Ẹphe hụmaepho l'ọ bụ onye Jiu; g'ẹphe hakọta gude olu lanụ chiahaa sụ:
"Atẹmisu ndu Efesọsu bụ eze agwa!" Ẹphe raaẹpho iphe ono nra lanụ-oo jasụ iphe,
ha g'awa labọ.
35 E mechaa; onye edejeru mkpụkpu ẹkwo kukebe ẹhu mee a rabuhu iphe ono. Ọ
sụ phẹ: "Mu sụ-a; Efesọsu! Ọ tọ dụkwa onye amadụ l'ọo Efesọsu bụ mkpụkpu, nwe
eze-ụlo Atẹmisu bya abụru mkpụkpu, abarụ ntẹkpe, gbaru iche ono, shi l'igwe daa
ono ẹja.
36 Ọ tọ dụdu onye a-sụ l'ọo ụka. Ọo ya bụ; unu nọdunu nwadoo. Unu te emeẹkwa
gẹ ndu amadụ iphe.
37 Unu kpụtawaru ndu-a bya ẹka-a l'ẹbe ọbu l'ẹphe zitaru iphe eze-ụlo eze-nwanyị;
tẹme ọphu ọ dụdu ẹjo opfu, ẹphe pfuru iya.
38 Sụ-a; teke ọ bụ lẹ Dimitiriyọsu waa ndu ejeru iya ozi nweru ndu ẹphe sụru l'ọ
dụru iphe, ẹphe meru; ụlo-ikpe dụepho adụdu tẹme ndu-ishi mkpụkpu nọduepho
l'ẹka ono. G'ẹphe je l'ẹka ono je epfu iya.
39 Teke ọ bụ l'ọ dụru iphe ọzo, unu epfu; unu epfua ya mẹ mkpụkpu dzua opfu.
40 Kẹle ọgu, dụru anyi nta-a bụkwa l'aa-sụ l'anyi kparụ ùtsú ntanụ-a l'ẹbe abụ l'o
nweru ishi iphe, bụkwanu e -kuje anyi; anyi egude iya dofu onwanyi l'ẹgube mkpu
ọwa-a, a gbaru ntanụ-a."
41 O pfuchaa nno; ọ sụ phẹ g'ẹphe la. Ẹphe wụfu lashịa.

20

Iphe, meru lẹ Masedoniya
waa lẹ Gurisu

1 Ùtsú ono dazetaẹpho; Pọlu bya ekukọo ndu kẹ Kéreshi bya eyeru phẹ ọkpu-ikike
g'ẹphe ta atsụkwa ebvu bya ekelechaa phẹ; ọ bụru iya eje Masedoniya.
2 O jephekọtachaa l'iphe, bụ ẹka ono g'ọ ha pfuaru phẹ igwerigwe opfu bya eyeru
phẹ ọkpu-ikike. E mechaa; ọ bya ejeshia Gurisu.

3 Ọ nọo ọnwa ẹto l'ẹka ono. A nọnyaa; ọ kwakọbe jeshia abahụ l'ụgbo eje alị Siriya.
Ndu Jiu gbaru je akwachia ya ụzo. Ọ laphu azụ je eshia ụzo Masedoniya lashịa.
4 Ndu ẹphe l'iya swị l'ije ono bụ Sopeta, nwa Pirọsu, onye Beriya waa Arisutakọsu
waa Sekụndosu, ẹphebedua shi lẹ Tesalonayika; waa Gayọsu onye Debi; waa
Tikikọsu waa Tirọfimosu; noo ndu kẹ Eshiya; waa Timoti.
5 Ndu ono vuru ụzo je anọdu lẹ Tirowasu pfụru-cheru anyi.
6 A -bọchaa iphe "Ọbo-buredi, ekoduru ekoko"; anyi bahụ l'ụgbo lẹ Filipayi tụgbua.
A nọepho ujiku ise; anyi byapfuta phẹ lẹ Tirowasu. E rwua ẹka ono; anyi nọo abalị
ẹsaa l'ẹka ono.

Ejeje ikpazụ, Pọlu eje Tirowasu

7 O be lẹ mbọku mbụ l'idzu; anyi dzukọbe g'anyi ria Nri-ẹnyashi-Nnajịuphu. Pọlu
wata phẹ asarụ opfu; kẹle ọokwakobekwanu k'ala l'ụtsu iya. O pfuẹpho opfu gbiriri
jasụ abalị kee ẹbo.
8 Orọku dụ igwerigwe l'ime ụlo-eli ono l'ẹka anyi nyikotaru je adọkobe lẹ k'eli iya.
9 Nwokorọbya lanụ, aza Yutikọsu nọdu anọo l'igburọnu windo. Pọlu pfunyaẹpho
opfu ono; mgbẹnya rweahaa Yutikọsu. A nọnyaa mgbẹnya tụ iya. O shi lẹ mkpopfu
ụlo-eli ẹto ono ngabufu bya echia onwiya l'alị. E jeshia ya apali; ọ nwụhuwaa.
10 Pọlu bya enyizeta bya anmakoru iya l'eli bya agbakụa ya ẹka sụ: "Unu ta
akwagbushihẹ onwunu l'ọ dzụwaa ndzụ!"
11 Ọ tụgbua laphu azụ je anyawaa buredi ono kee; ẹphe ria. O pfuaharu phẹ opfu
ọzo; pfua ya jasụ nchi bọhu. Ọ bụru iya alala.
12 Ẹphe duta nwokorọbya ono lẹ ndzụ. Ọ bụru iphe, e gude dụa phẹ obu; obu shihu
phẹ ike ọkpobe eshihu.

Pọlu shi lẹ Tirowasu jeshia Militọsu

13 Anyi tụgbua bya abahụ l'ụgbo kpọru jeshia Asọsu g'anyi apata Pọlu l'ẹka ono;
kẹle ọ sụru g'anyi gude ụgbo byapfuta iya lẹ ya e-gude ọkpa lụfuta l'ẹka ono.
14 Ọ byapfuta anyi lẹ Asọsu; anyi pata iya l'ụgbo tụgbua jasụ anyi jerwua Mitilini.
15 Tọbudu iya bụ; anyi shi l'ẹka ono tụgbua. O be lẹ nchitabọhu iya; anyi shi l'ẹka
ono gude ụgbo ghaa mgboru Kiyọsu. O rwua echele iya; anyi kpọ-rwua Samọsu. O
be lẹ nchitabọhu mbọku k'ono; anyi kpọ-rwua Militọsu;
16 kẹle Pọlu pfuhawaru sụ lẹ ya a-gha Efesọsu aghagha gẹ ya te eje akpọ ụpfu l'alị
Eshiya. Ọ dụ iya ẹgwegwa; kẹle oome gẹ ya kukebe ẹhu jerwua Jierúsalẹmu; tẹme
l'oorwua mbọku Pentikọsutu.

Pọlu asụ: "Nọkwa-ẹhu mma"

17 Pọlu nọdu lẹ Militọsu zia g'e je ezia ndu e meru ọgerenya Chịochi lẹ Efesọsu
g'ẹphe bya gẹ yẹ l'ẹphe dzuda.
18 Ẹphe byarwuta Pọlu sụ phẹ: "Unu mawaru-a gẹ mu shi emeje teke ono, mu l'unu
nọkpoo ono eshinu mu byaru alị Eshiya.
19 Mu wozetaru onwomu alị ejeru Nnajịuphu ozi; mu gude ẹnya-mini gude iphe-
ẹhuka, byapfutakọtaru mu nụ, shigbaa l'ẹjo idzu, ndu Jiu achịru mu eje ozi ono.
20 Unu maru l'ọ tọ dụdu iphe k'ụzo ono, Chileke e-shi dzọo unu ono, mu atọgboduru
unu ẹba; mbụ l'ọ tọ dụdu ẹka mu wachiru iya unu awachi mẹ nanụ. Mu rarụ iya
unu arara zia ya unu l'edzudzu-ọha mẹ l'ibe unu l'unuphu l'unuphu.
21 Mu nmarụ ndu Jiu mẹ ndu abụdu ndu Jiu ọkwa sụ g'izimanụ iphe-ẹji phẹ lwa phẹ
azụ g'ẹphe gha umere lwapfuta Chileke bya ekweta l'ọo Jizọsu bụ Nnajịuphu phẹ.
22 Nta-a bẹ mu e-mekwa gẹ Unme-dụ-Nsọ ziru mu. Mu e-je Jierúsalẹmu; ẹbe ọ
bụkwa lẹ mu maru iphe, ee-me mu nụ l'ẹka ono.
23 Iphe, mu maẹrupho bụ lẹ Unme Chileke emeje mu lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu mu
ahụma lẹ mkpọro waa iphe-ẹhuka, parụ ẹka swiru mu lẹ Jierúsalẹmu ono.

24 Ọle ọ tọ dụdu iphe, mu gụberu ndzụ mu. Ọo 'nụ gẹ mu jefukpọonu ozi mu l'ishi;
mbụ gẹ mu jefụbebe ozi ono, Nnajịuphu bụ Jizọsu ziru mu gẹ mu jee ono, bụ iya bụ
gẹ mu pfukaaru ndiphe k'ozi-ọma lẹ Chileke a-phụru phẹ obu-imemini.
25 "Nta bẹ mu mawaru l'unubẹ ndu ono, mu tsoru jephee zia ozi-ọma l'ọo Chileke
bụ eze ono bẹ taa hụmabaekwa mu ọzo.
26 Noo iphe, mu gude sụ unu ntanụ-a; ọ -dụru onye larụ l'iswi bẹ ẹka mu ta adụekwa
iya ọzo.
27 Kẹle mu tụkowaru iphemiphe, Chileke tụberu tọgbokotaru unu ẹba. Ọ tọ dụdu
ọphu mu wachiru unu awachi mẹ nanụ.
28 Unu leta onwunu ẹnya letakwaphọ ụnwu atụru ono, Unme-dụ-Nsọ yeru unu
l'ẹka ono ẹnya. Unu bụru ndu azụ Chịochi, Chileke gude mee, Nwa iya gẹdegede
gbaru l'oswebe; mee g'ọ bụru nkiya.
29 Mu maru lẹ mu -tụgbuchaepho lashịa bẹ ndu ẹjo nzi a-wụbata g'ẹjo agụ bya
adakaa unu. Ọ tọ dụkwa g'e meru; ẹbe ẹphe ebyi ẹka l'igwe atụru-a.
30 Ọ dụru teke aa-nọnya ndu shikwaa l'ime ọgbo unu ono awata adzụ ụka. Ẹphe
egude ẹgube ono meahaa g'ẹphe dzụta ndu kweru kẹ Kéreshi l'ụka g'ẹphe etsoru
ẹka phẹ.
31 Noo ya bụ; unu kwabẹ ẹnya. Unu nyatajẹkwa lẹ mu kwatarụ gude ẹnya-mini
kukebe ẹhu eme unu g'unu tsoru ụzo, pfụru ọto. Mu ziru iya unu l'ẹhu l'ẹhu; eswe
l'ẹnyashi apha ẹto ophu.
32 "Nta bẹ mu yeru unu l'ẹka Chileke. Mu ziwaru unu ozi-ọma k'eze-iphe-ọma,
Chileke emeru ndiphe. Ọo ozi-ọma ono eche unu bya adụje ike emetse unu emetse
bya adụjekwapho ike mee g'unu lẹ ndu ọzo, bụ ndu kẹ Chileke gbarụ mgba l'iphe
ono, o doberu ndu nkiya ono.
33 Unu maru l'ọ tọ dụdu onye ẹgu iphe iya gụjeru mu. Ọphu ọ dụdu onye mu sụjeru
g'ọ nụ mu afụ; ọzoo kobo; ọzoo uwe iya.
34 Ọo ẹka mu-a ẹphenebo bẹ mu gude jee ozi jeta iphe, mkpa iya dụru mu; waa
iphe, mkpa iya dụru ndu mu l'ẹphe swị.
35 Mu gudewaa ẹgube ono goshi unu l'anyi a-nọdu ejeshije ozi ike g'anyi egude
ẹgube ono yeru ndu adụdu g'ọ dụ phẹ ẹka. G'anyi nyatajẹkwa iphe ono, Jizọsu, bụ
Nnajịuphu pfuru l'onwiya ono sụ: 'Onye anụ anụnu bẹ ẹhu kakwa ụtso eme l'onye
anata anata.' "
36 Pọlu pfuchaa nno; o gbushi ikpere yẹe ndu ono g'ẹphe ha pfuru nụ Chileke.
37 Ọ tụgbushia; ẹphe tụko bungee ẹkwa je arịkua ya ẹka l'olu; tsutsuchaa ya ọnu
gude sụ iya tọkwa ẹhu.
38 Ọ bụru epfupfu ono, o pfuru l'ẹphe taa hụmabaedu iya ọzo ono bẹ kachakpọo
phẹ erwu l'ẹhu. Ẹphe duru iya jeshia l'ụgbo.

21

Pọlu eje Jierúsalẹmu

1 Anyi sụ phẹ: "Nọkwa-ẹhu mma" bya abahụ l'ụgbo kpọkwaseerupho nhamụnha
jasụ anyi lụfuta lẹ Kọsu. O be lẹ nchitabọhu iya; anyi kpọru byarwuta Rodzu. Anyi
shi l'ẹka ono kpọru jeshia Patara.
2 Anyi rwua bya ahụma ụgbo, adagha eje Fonishiya. Anyi bahụ iya kpọru tụgbua.
3 Anyi kpọ-rwuẹpho ẹka anyi gbẹwaa elewaa Sayipurọsu ẹnya; anyi jịru iya ye
l'ẹkicha kpọru jeshia Siriya. Anyi byarwutaẹpho Taya, bụ iya bụ ẹka aabya egweshi
iphe, ụgbo ono vu; anyi nyishihu.
4 Anyi hụma ndu kẹ Kéreshi l'ẹka ono. Anyi l'ẹphe nọo abalị ẹsaa. Unme Chileke
mee ẹphe hụma iphe, e-me Pọlu lẹ Jierúsalẹmu. Ẹphe nmaaru iya ọkwa sụ iya g'o
to jekwa.

5 Anyi nọdzuepho abalị ẹsaa ono; anyi haa ẹka ono tụgbua ije anyi. G'ẹphe hakọta;
mẹ unyomu phẹ; mẹ ụnwegirima phẹ tụko wụru tsoru anyi jasụ anyi lụfutabebe lẹ
Taya. Anyi lụfutabebeepho; anyi tụko gbushi ikpere l'ọnu eze-ẹnyimu l'ẹka ono
pfuru nụ Chileke.
6 Anyi l'ẹphe kwechaa ekele ikpazụ-a; anyi bahụ l'ụgbo tụgbua. Ẹphebedua wụru
lashịa ibe phẹ.
7 Anyi shi lẹ Taya l'ẹka ono kpọru ụgbo tụgbua. Anyi bya akpọrwua l'alị
Tọlemeyisu. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ anyi nọ-buhuru l'ụgbo l'ije anyi ọbu. Anyi bya
eje ekelechaa ụnwunna; anyi l'ẹphe nọo ujiku ophu l'ẹka ono.
8 O be lẹ nchitabọhu iya; anyi gude ọkpa tụgbua bya ejerwua Sizariya. Anyi rwua
bya abahụ l'ibe Filipu, onye Ozi-ọma; anyi l'ẹphe nọdu. Filipu ono yị l'unwoke ẹsaa
phọ, a họtajeru g'ẹphe yeje ẹka phọ.
9 Ọ nwụtaru ụnwumgboko ẹno, ata alụdu ji. Ụnwumgboko ono ẹphen'ẹno tụko
epfuchijechaaru Chileke.
10 Anyi nọkpoo ujiku olemole l'ẹka ono. A nọnyaa nwoke lanụ, bụ onye mpfuchiru,
ẹpha iya bụ Agabọsu shi lẹ Jiudiya bya.
11 Ọ byapfuta anyi bya ewota akpọ, Pọlu atubutajẹ uwe iya bya egude kegbabẹ
onwiya ẹka waa ọkpa bya asụ: "Unme-dụ-Nsọ sụru-a; l'onye nwe akpọ-a bẹ ndu Jiu
l'e-ke ẹgube-a lẹ Jierúsalẹmu kpụru iya nụ ndu amadụ Chileke."
12 Anyi nụmachaa ya; anyi lẹ ndu nọ l'ẹka ono wata arwọ Pọlu g'o to jeshi
Jierúsalẹmu.
13 Ọ sụ: "?Ẹkwa ọwa, unu ara ọwa-a bụ gụnu? ?Unu gbẹ eme g'obu nmafụ mu?
Mu nọakwaa onwomu ree egude kẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu nwụhu lẹ Jierúsalẹmu; ọ
tọ bụdu-a g'e kee mu ẹgbu kpụrumu."
14 Anyi pfua nta pfua imo; ọphu o kwedu. Anyi parụ haa sụ: "G'iphe, dụ Nnajịuphu
l'uche mee."
15 Anyi nọnyaa l'ẹka ono; anyi kwakọbe jeshia Jierúsalẹmu.
16 Ụnwunna, nọ lẹ Sizariya harụ tsoru anyi. Ẹphe dua anyi durwua ibe onye anyi
eje anọdu, ẹpha iya bụ Menesọnu onye Sayipurọsu; onye shi l'ọduu bụru onye kẹ
Kéreshi.

Pọlu eje ekele Jiemusu

17 Anyi rwua Jierúsalẹmu; ụnwunna natakpọo anyi ọkpobe anata.
18 O be lẹ nchitabọhu iya; anyi lẹ Pọlu swịru jeshia ekele Jiemusu. Anyi jeshia; ndu
e meru ọgerenya Chịochi dzugbuwaa l'ẹka ono.
19 Pọlu kelechaa phẹ bya eshi l'ishi kọkotaru phẹ iphe, Chileke gude ozi, ya jeru
ndu abụdu ndu Jiu meeru phẹ.
20 Ẹphe nụmachaa iphe ono, o pfuru ono bya atụko kele Chileke ekele. Ẹphe sụ
Pọlu g'o leanarọ g'iphe dụ l'ẹka-a. Sụ iya l'ikpoto ndu Jiu bẹ kwetaakwaru l'ọo Jizọsu
bụ Nnajịuphu phẹ; tẹme ẹphe phubekwaphọ iphu l'eme ekemu, shi l'ẹka Mósisu.
21 E pfuwaru phẹ l'iizi ndu Jiu mgburugburu, bugbaa l'alị ọzo g'ẹphe gwọbe ekemu
Mósisu; g'ẹphe te ebujeshi ụnwu phẹ úbvù; ọphu ẹphe etsohẹ omelalị ndu Jiu.
22 ?Anyi e-me iya imagha? Ọha a-gbakwa mkpu. Kẹle ẹphe nụmajekwa l'ị lwawaru.
23 Iphe, ii-mekwa baa; ọ dụru ụmadzu ẹno, kweru Chileke l'ẹphe edoberu iya
onwophẹ iche; bya atụ-bua teke ẹphe e-meberu iya.
24 Teke ẹphe tuburu gbabeakwaa. Jekwa etsoru phẹ mee nsọ, ntụrwu. L'ị pfụaru
phẹ ụgwo iphe, iphe ono e-phu phẹ k'ọphu ẹphe a-kpụshikwanu ishi. Ọo ya bụ
g'onyemonye amaru l'iphemiphe ono, a tụko epfu l'iime ono bụkota ụka. Ẹphe amaru
lẹ gụbedua l'onwongu atụkojekwaa g'ekemu Mósisu pfuru emekọta.
25 Ọ -bụru kẹ ndu abụdu ndu Jiu, bụwaa ndu kẹ Kéreshi bẹ anyi chịhaanaru-a
idzu dewaa ẹkwo-ozi zilaarụ phẹ sụ g'ẹphe te erijeshi iphe, a gwarụ iphe. Ọphu

ẹphe atajẹkwa mee-iphe. Ọphu ẹphe atakwa anụ, a swị-gburu aswị-gbu. Ọphu ẹphe apharwụshijekwa onwophẹ.
26 Ọo ya bụ; Pọlu byanụ bya eduta ụmadzu ẹno ono yeru onwiya. O be lẹ nchitabọhu iya; ẹphe l'iya je emee nsọ ono l'eze-ụlo Chileke. Ẹphe shi ẹgube ono mee a madzuru l'a -nọfua ujiku ẹsaa bẹ ẹphe lẹ ndu ọphuu e-gude iphe bya g'e gweeru phẹ ẹja l'ẹhu l'ẹhu g'ọ gbaru.

Eegude Pọlu l'eze-ụlo Chileke

27 Abalị ẹsaa ono nọdu abvụwaa. O be ujiku lanụ; ndu Jiu, shi Eshiya harụ hụma Pọlu l'ime eze-ụlo Chileke. Ẹphe kpalia ikpoto nemadzụ l'ẹka ono; yeeru phẹ ọku; ẹphe gude Pọlu
28 chishia mkpu sụ: "Ízurẹlu! O-ji-l'ẹka tọgbo-o! Unu bya eyeta ẹka-o! Waa nwoke-a, tsoru ẹkameka eje ezi nemadzụ iphe; epfubyishi ndibe anyi bya ezibyi ekemu Mósisu bya epfubyishi eze-ụlo Chileke-a. Ọphu ka njọ bụ l'o dutaru ndu abụdu ndu Jiu dubata l'eze-ụlo Chileke shi ẹgube ono merwushia ẹka dụru Chileke lẹ nsọ."
29 Iphe, ẹphe gude epfu nno bụ l'ẹphe hụmajeru ẹka Pọlu yẹe onye Efesọsu, ẹpha iya bụ Tirọfimosu swị ejephe lẹ Jierúsalẹmu. Ẹphe dobesu lẹ Pọlu du nwoke ono bahụ l'ime eze-ụlo Chileke.
30 Mkpụkpu gbaahaa gharagharaghara. Ẹphe gbakodzua bya akpụta Pọlu kpụfuta iya l'ime eze-ụlo Chileke. A gụchishia eze-ụlo Chileke ono teke ono teke ono.
31 Ẹphe nọdu emekwadụ-a g'ẹphe gbua Pọlu; onye-ishi ndu ojọgu ndu Romu, bụ iya bụ onye-ishi ndu uswe iya ono nụmanu l'ùtsú ada lẹ Jierúsalẹmu.
32 Onye-ishi ono chịtaepho ndu-ishi ojọgu waa ndu ojọgu phẹ ẹgwegwa gbapfushia ikpoto ndu ono. Ẹphe hụmaepho onye-ishi ono yẹe ndu ojọgu ono; ẹphe tsubuhu Pọlu iphe.
33 Onye-ishi ndu ojọgu ono bya eje egude Pọlu bya akarụ g'a tụa ya uzi mkpọro labọ. Bya agbẹ teke ono jịahaa sụ: "?Bụ onye bẹ ọ bụ? ?Bụ gụnu bẹ o meru?"
34 Ndu echi l'o meru ọwa; ndu echi l'ọo ọphuu. A nọdu epfuẹpho iphe, edoduru ẹnya k'ọphu onye-ishi ndu ojọgu ono amaẹdu iphe, bụ l'ọo waa iphe, o meru baa. Ọ sụ ndu ojọgu iya g'ẹphe kpụta Pọlu kpụba l'ọdu ndu ojọgu.
35 Ẹphe kpụru iya rwua ọnu-abata ọdu-ojọgu ono; ẹphe palita iya apalita parụ; l'ẹka mkpụkpu ono ede igiji eme g'ẹphe nata iya megbua.
36 Ẹphe nọdu eze gidigidi etso iya l'azụ echigbaa: "Chigbua ya! Chigbua ya!"

Pọlu eme g'ọ dzọo onwiya

37 Ẹphe jeshiẹpho g'ẹphe kpụba Pọlu l'ime ọdu ndu ojọgu ono; ọ sụ onye-ishi ndu ojọgu ono: "Gẹ mu pfunaaru ngu iphe."
Onye-ishi ndu ojọgu ono sụ iya: "Inhi! ?Ị gbẹ maru opfu Giriku?
38 ?Bụ iya bụ l'ọ tọ bụdu ngu bụ nwọphu Ijiputu ono, kpalikwadụru-a opfu; chịta mgbugbụmadzu ụnu ụmadzu iri, chịba l'echiẹgu, e budu ebubu je anọdu-a?" "?Tọbudu ngu?"
39 Pọlu sụ iya: "Mbẹdua bụkwa onye Jiu, a nwụru l'alị Silisiya gẹdegede. Mu shikwa Tasọsu, bụ mkpụkpu nweru ẹnya. Jiko gẹ mu pfunuru nụ ndu-a."
40 Onye-ishi ndu ojọgu ono bya ekweta g'o yee ọnu. Pọlu bya apfụru lẹ mkpokota ẹka eeshije enyiba l'ụlo bya achị-liaru ikpoto ọha ono ẹka g'e gebe gẹ ya yee ọnu. Ẹphe daẹpho kpiriri; Pọlu gude opfu Hiburu pfuaharu phẹ opfu:

22

1 "Mu sụ-a; unubẹ ụnwunna mu phẹ; mẹ nna mu phẹ! Unu ngabẹru mu nchị gẹ mu dofu onwomu l'iphu unu!"

2 Ẹphe nụma l'oopfu opfu Hiburu; ọphu ọ dụedu onye mebaru mẹ pyịmu. Pọlu
wata asa opfu ono.
3 "Mu bụ onye Jiu, a nwụru lẹ Tasọsu, nọ l'alị Silisiya. Ẹka a nọ hee mu bụ lẹ
Jierúsalẹmu l'ẹka-a. Onye ziru mu ẹkwo bụ Gameliyẹlu. Ọ kwata zishia mu ekemu
ndiche anyi phẹ ike. Ọo g'unubẹ ndu nọkota l'ẹka-a adzọshi kẹ Chileke ike-a bụ gẹ
mu shi anọduje adzọ iya.
4 Ndu shi etso Ụzo Nnajịuphu ono bẹ mu shi akpashịje ẹhu ike; mbụ shi egbuje phẹ
egbugbu. Mu shi egudeje unwoke phẹ mẹ ụnwanyi phẹ tụa mkpọro.
5 Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu bụ ọgerenya unu bẹ a-gbakwaa ekebe
l'iphe-a, mu epfu-a bụ ọkpobe-opfu. Mu jeru je anata phẹ ẹkwo, e deru nụ unwune
phẹ ndu Jiu, bu lẹ Damasụkosu bya ejeshia ẹka ono gẹ mu gudechaa ndu kwetarụ kẹ
Jizọsu tụa phẹ mkpọro kpụru bya Jierúsalẹmu g'a hụa phẹ ahụhù.

Pọlu akọ gẹ ndzụ iya gude gbanwe

6 "No iya; mu nọdu eje; mu rwutashịepho Damasụkosu g'ẹnyanwu alwawaa l'ishi;
ìphóró shiẹpho l'imigwe chaẹpho kẹ vaa chaphee mu mgburugburu.
7 Mu daa kpurumu l'alị. Mu nụma olu-opfu, epfu anụ mu nụ sụ mu: 'Sọlu! Sọlu!
?Bụ gụnu meru iphe, ịikpa mu ẹhu?'
8 Mu sụ iya: '?Bụ onye bẹ ị bụ Nnajịuphu?' Ọ sụ mu: 'Mu bụ Jizọsu onye Nazaretu,
bụ onye ịikpa ẹhu-a.'
9 Ndu mu l'ẹphe swị hụmachaa ìphóró ono obenu l'ẹphe ta anụmaduru opfu ono,
onye ono epfu anụ mu ono.
10 Mu jịa sụ: 'Nnajịuphu; ?bụ gụnu bẹ mu e-me?' Ọ sụ mu: 'Gbalihu bahụ l'ime
mkpụkpu Damasụkosu. I -rwuwarọ ẹka ono bẹ aa-karụ ngu-a iphemiphe, dụ Chileke
g'i mee ya.'
11 Ìphóró ono mee mu tsụahaa ishi. Ndu mu l'ẹphe swị kpụru mu l'ẹka anyi bahụ
lẹ Damasụkosu.
12 "Anyi rwua ẹka ono; ọ dụru nwoke, ẹpha iya bụ Ananayasu: onye Chileke dụru
lẹ nsọ. Oomekọtaje g'ekemu pfuru; tẹme ọ bụru onye dụru ndu Jiu, bukọta l'ẹka ono
lẹ nsọ.
13 Ananayasu ono byapfuta mu bya apfụ-kube mu bya asụ mu: 'Sọlu nwune mu;
ngwa wata aphụ ụzo ọzo!' Teke ono teke ono mu wata aphụ ụzo bya ahụma iya.
14 Ọ sụ mu: 'Chileke ndiche anyi phẹ bẹ họtaakwaru ngu g'ị maru iphe, dụ iya
l'uche; l'ị hụma onye ono, pfụberekoto kpoloko ono; nụma iphe, oopfu l'onwiya.
15 Kẹle ịi-gbaru mu ọdzori l'iphu ndiphe mgburugburu. L'i pfuaru onyemonye iphe
ono, ị hụmaru ono waa iphe ono, ị nụmaru ono.
16 Nta-a; ?bụ gụnu ọzo bẹ ị ngabẹru? Gbalihu g'e mee ngu baputizimu; l'i kweta kẹ
Nnajịuphu, bụ Jizọsu g'ọ safụ ngu iphe-ẹji ngu.' "

Pọlu eje ezi ndu abụdu ndu Jiu ozi-ọma

17 "No iya; mu laphu azụ lẹ Jierúsalẹmu. Mu nọdu l'eze-ụlo Chileke ẹka mu epfu
anụ Chileke phụa ọphulenya hụma Nnajịuphu.
18 Ọ sụ mu: 'Mee ẹgwegwa lụfu lẹ Jierúsalẹmu; kẹle ndu ẹka-a taa ngakwa nchị
l'iphe, ii-pfu k'ẹhu mu.'
19 Mu sụ: 'Nnajịuphu; ẹphe machachakwaru-a rengurengu gẹ mu shi ejeje l'ụlo-
ndzukọ ndu Jiu je atụa ndu etso ụzo ngu mkpọro sụ g'e chia phẹ iphe.
20 Teke e gburu onye-ekebe ngu bụ Sutivinu; bẹ mu nọkwa l'ẹka ono; tẹme mu zụa
mgbede l'egbugbu, e gburu iya dụ ree. Ọ bụru mbẹdua nọ swiru uwe ndu jeru iya
atugbu.'
21 Nnajịuphu sụ mu: Tụgbua jeshia! Mu e-zi ngu ẹka dụ ẹnya g'i jepfu ndu abụdu
ndu Jiu."

22 “Ndu ono dakpọepho jii ngabẹ nchị l'iphe, Pọlu epfu jasụ o pfuẹpho kẹ ndu abụdu
ndu Jiu ono; ẹphe swọ-lihu sụ: Unu wofu ẹgube onye ọwa-a lẹ mgboko! Ọ tọ dụkwa
k'anọdu ndzụ!”
23 Ẹphe nọdu atụ wọowoowoo; alashị uwe phẹ; ekpoka urwuku; l'ẹka ẹhu eghu
phẹ eghu.
24 Onye-ishi ndu ojọgu ono sụ gẹ ndu ojọgu iya kpụba Pọlu l'ime ọdu ọgu ono. Ọ
karụ phẹ g'ẹphe chia ya iphe g'a maru oo-pfu iphe, kparụ iphe, ndu Jiu atụru iya
woowoowoo g'ẹphe atụ iya ono.
25 A bya ekechaa Pọlu ẹgbu g'e chia ya iphe; ọ sụ onye-ishi ojọgu ndu Romu lanụ,
pfụru l'ẹka ono: “?E chije onye Romu iphe l'ẹbe abụ l'e kperu iya ikpe g'a maru iphe,
o meru tọo?”
26 Onye-ishi ojọgu ono nụma iya bya ejepfu eze onye-ishi ndu ojọgu je asụ iya: “?Ị
maru-a iphe, ị sụru g'e mee? ?Ị maru-a lẹ nwoke-a bụ onye Romu?”
27 Eze onye-ishi ndu ojọgu ono bya ejepfu Pọlu je asụ iya: “?Ị bụ onye Romu eviya?”
Pọlu sụ iya: “Ee.”
28 Eze onye-ishi ndu ojọgu ono sụ iya: Mu pfụkwaru okpoga, parụ ẹka; tẹme mu
bụru onye Romu. Pọlu sụ iya: Obenu l'a nwụru mbẹdua anwụnwu lẹ Romu.
29 Ndu ono shi abya ajị Pọlu ajị ono parụ iya haa. Ndzụ gụahaa eze onye-ishi ono
g'ọ nụmaru lẹ Pọlu bụ onye Romu. Ọ bụru nwa Romu bẹ ọ tụru mkpọro.

Pọlu nọ l'iphu ọgbo-ikpe ndu Jiu

30 O be lẹ nchitabọhu iya; Eze onye-ishi ndu ojọgu ono sụ g'a tụfu Pọlu mkpọro.
Ọ bya ezia gẹ ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu ọgbo-ikpe ndu Jiu dzugbua. Ẹphe
dzugbuẹpho; o duta Pọlu dufutarụ phẹ. Ọ bụru iphe, ọochokpoo bụ g'ọ maru iphe,
ndu Jiu gudedoru Pọlu.

23

1 Pọlu bya atabẹ ọgbo-ikpe ono ẹnya bya asụ phẹ: “Ụnwunna mu; ọ tọ dụkpokwaa
iphe, mu maru, mu mejeru byasụ nta-a, bụ iphe, mu a-sụ l'ọowa mu obu mini l'iphu
Chileke.”
2 Noo ya; Ananayasu, bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke gbalihuẹpho sụ gẹ ndu
pfụ-kube Pọlu chia ya ẹka l'ọnu.
3 Pọlu sụ iya: “Gẹ Chileke chikwa ngu iphe gụbe igbulọ, e teru ńdzú ono! Nta-a bẹ
ị nọ l'ẹka-a eme g'i gude ekemu kpee mu ikpe; tẹme ị nọdu emebyikwaphọ ekemu
ono; eshinu ị sụru g'e chia mu iphe.”
4 Ndu pfụ-kube Pọlu sụ iya: “Shịi! ?Tị madụ l'ọo onye-ishi ndu-ishi uke Chileke bẹ
ịiphu iphu ẹgube ono?”
5 Pọlu sụ: “Ụnwunna; mu te eshikwa maru l'ọ bụ onye-ishi ndu-uke Chileke. L'opfu
Chileke sụkwaru: Te ephukwa onye bụ onye-ishi ngu iphu.*”
6 “Tọbudu iya bụ; Pọlu hụmaepho lẹ ndzukọ ọgbo-ikpe ono dụ ẹbo; l'ọgbo ndu
Sadusii dụ iya; ọgbo ndu Fárisii dụ iya; o chishia: Ụnwunna mu; mu yịkwa l'ọgbo
Fárisii. Ndu nwụru mu nụ yịkwapho l'ọgbo Fárisii. Iphe, e kpedoru mu ikpe iya-a
bụkwa lẹ mu ele ẹnya lẹ ndu nwụhuru anwụhu bẹ Chileke e-me ujiku lanụ g'ẹphe
teta dzụru ndzụ.”
7 Epfuzeta, oopfuzeta iphe ono; ndu ọgbo Fárisii waa ndu ọgbo Sadusii wata aswọ
ụswo. Ọgbo-ikpe keha ẹbo.
8 Kẹle ndu Sadusii sụru lẹ Chileke tee medu ndu nwụhuru anwụhu g'ẹphe teta
dzụru ndzụ ọzo; sụ l'ụnwu-ojozi-imigwe ta adụdu; ọphu ọ dụdu ndu ọzo, dụbaa nụ,
bụ ndu a ta ahụmadu l'ẹnya. Obenu lẹ ndu Fárisii tụkoru iphe ono kwetakọta.

---

* **23:5 23:5** Gụnaa Awụ 22:28.

9 Ụzu nọdu atụ wọowoowoo aka shii eje. Ndu ezije ekemu ndu ọphu bụ ọgbo
Fárisii harụ gbalihu epfushi ike sụ: "Ọ tọ dụkwa iphe, dụ ẹji, anyi hụmaru, nwoke-a
meru! ?A maru bụ maa; ọzoo ojozi-imigwe epfujeru nụ iya."
10 A nọnyaa; ụswo ọbu paa ẹka k'ọphu eze onye-ishi ndu ojọgu ono dobesu l'ẹphe
a-lọkashi Pọlu nanụ nanụ. Ọ sụ gẹ ndu ojọgu iya ye ishi je akpuphu Pọlu azụ l'ọdu
ndu ojọgu ono.
11 O be l'ẹnyashi iya; Nnajịuphu, bụ Jizọsu bya apfụ-kube Pọlu sụ iya: "G'ike ta
abvụkwa ngu Pọlu! Kẹle ọo g'ị gbaru ọdzori mu lẹ Jierúsalẹmu l'ẹka-a bụ g'i jefụtaje
agbaarụ mu iya lẹ Romu."

Aachị idzu egbu Pọlu

12 O be lẹ nchitabọhu iya; ndu Jiu bya edzukọbe bya erifu nte l'ẹphe ta abyadụ atsọ
nri ọnu; ọphu ẹphe etsudu ọnu l'okoro jasụ teke ẹphe gbuadaru Pọlu.
13 Ndu ono, riru nte ono ghatakwaru ụkporo labọ.
14 Ẹphe byapfuta ndu-ishi uke Chileke waa ndu bụ ọgerenya ndu Jiu je asụ phẹ:
"Anyi rifuakwaru nte l'anyi taa tsọdu nri ọnu jasụ teke anyi gburu Pọlu.
15 Ọo ya bụ; unu l'ọgbo-ikpe zia eze onye-ishi ndu ojọgu ndu Romu g'o dutaru unu
Pọlu. Unu mee ya g'o dobesu l'unu eme g'unu jịbaa ya ajị. Ọle anyịbedua a-kwabẹ
gbua ya l'ụzo; tẹme l'o rwua ẹka-a."
16 Noo ya; nwokorọbya lanụ nụmanu k'ewohagbaa onwophẹ l'ụzo kwabẹru Pọlu
ono. Nwokorọbya ono bụ nwune Pọlu kẹ nwanyị nwụru iya. O je l'ọdu-ọgu l'ẹka ono
je epfuaru iya Pọlu.
17 Pọlu bya ekua onye-ishi ndu ojọgu lanụ bya asụ iya: "Duta onye-a jepfu eze
onye-ishi ndu ojọgu. Ọ dụru iphe, oo-pfuru iya."
18 Onye-ishi ndu ojọgu ono bya eduta iya bya edujeru eze onye-ishi ndu ojọgu ono
bya asụ iya: "Onye mkpọro ono, bụ Pọlu kuru mu sụ gẹ mu dutaru ngu nwokorọbya-a
l'ọ dụru iphe, dụ mkpa, oo-pfuru ngu."
19 Eze onye-ishi ndu ojọgu ono bya eduta iya bya eje anọdu iche bya ajịa ya lẹ mpya
sụ iya: "?Bụ gụnu bẹ ị byaru mu epfuru?"
20 Ọ sụ iya: "Ndu Jiu chịru idzu l'ẹphe a-sụ ngu g'i duta Pọlu dufutaru ọgbo-ikpe
echele. L'ẹphe aa-sụ ngu lẹ ndzukọ ọgbo-ikpe achọ g'ẹphe jịbaa ya ajị.
21 Ọle ọo g'ị tị ngakwaru phẹ nchị; kẹle ọ dụru ndu ghatarụ ụkporo labọ e-
wohagbaa onwophẹ ewoha l'ụzo kwabẹru iya. Ndu ono rifuwaru nte l'ẹphe tee ridu
nri; ọphu ọ dụdu iphe, ẹphe a-ngụ m'ọ bụdu l'ẹphe gbuadaru Pọlu. Ẹphe doziwaru
onwophẹ. Iphe, ẹphe kwabẹru nta-a bụ g'i kweta g'e duru iya bya."
22 Eze onye-ishi ndu ojọgu ono sụ iya: "Ta adụkwa onye ii-me g'ọ maru l'i pfuwaru
mu iya." Ọ sụ gẹ nwokorọbya ono la. Ọ lashịa.

E du Pọlu je anụ nnajịoha, bụ Felikusu

23 Eze onye-ishi ndu ojọgu ono bya ekua ndu-ishi ndu ojọgu iya ụmadzu ẹbo bya
asụ phẹ: "Unu je achịkobe ndu ojọgu ụkporo iri; waa ndu ojọgu ụkporo ẹto l'iri;
ndu a-nọdu agba l'ịnya; waa ụkporo iri ọzo ndu a-chịru arwa. Unu kwakọbe phẹ
k'eje Sizariya lẹ nri-ẹnyashi ntanụ-a.
24 Harụ ịnya dozia, Pọlu a-nọdu agba g'unu duru iya nụ nnajịoha, bụ Felikusu. G'ọ
tọ dụkwa iphe, e-me iya nụ."
25 Eze onye-ishi ndu ojọgu ono bya edee ẹkwo-ozi sụ:
26 "Kulọdiyosu Lịsiyasu ede ẹkwo-a anụ Ọkalibe Nnajịoha, bụ Felikusu asụ:
Nnajịoha; mu ekele ngu-o.
27 Ndu Jiu guderu nwoke-a, mu sụru g'e gude byapfuta ngu-a eme g'ẹphe gbua. A
nọnyaa e mee mu maru l'ọ bụ nwa Romu. Mu gude ndu ojọgu mu je anafụ phẹ iya.

28 Mu meahaa gẹ mu maru iphe, ẹphe gudedoru iya. Mu duru iya jepfu ndzukọ ọgbo-ikpe phẹ.
29 Mu hụma l'iphe, o meru ta abụdu iphe, ọ dụ kẹ g'a pfụ-gbua ya; ọphu ọ dụkpodanu k'atụ mkpọro. Iphe, ẹphe epfu l'o meru bụ opfu k'ekemu-alị ndu Jiu.
30 Mu nụma lẹ ndu Jiu chịru idzu g'ẹphe gbua ya; mu sụ g'e gude iya byapfutashia ngu. Mu sụ ndu epfu iphe, o meru g'ẹphe byapfuta ngu bya epfua ya l'iphu ngu."
31 Ndu ojọgu ono bya emee g'e ziru phẹ. Ẹphe gude Pọlu jee l'ẹnyashi ono jasụ lẹ Antipatirisu.
32 O be lẹ nchitabọhu iya; ndu ojọgu ono ndu ọphu gude ọkpa laphushia azụ l'ọdu-ojọgu. Ndu ọphu gude ịnya duru iya jeshia.
33 Ẹphe durwua ya Sizariya bya eworu ẹkwo ono nụ nnajịoha bya eworu Pọlu ye iya l'ẹka.
34 Ọ bya agụebe ẹkwo ono; bya ajịa Pọlu alị ẹka a nwụru iya. Ọ nụmaepho l'ọ bụ onye Silisiya;
35 ọ sụ: "Mu a-nụmawaro ọnu-mini ngu rengurengu mẹ ndu epfu iphe, i meru byarwutaẹpho." Ọ sụ g'e je dobe Pọlu l'eze-ụlo Herọdu che iya nche.

24

Iphe, ndu Jiu epfu lẹ Pọlu meru

1 A nọepho abalị ise; Ananayasu, bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu bụ ọgerenya l'ọgbo-ikpe ndu Jiu harụ swịru jeshia Sizariya. Ẹphe gudekwaphọ onye maru eye ọnu l'opfu, ẹpha iya bụ Tẹtalosu gude jeshia. Ẹphe rwua bya atụko iphe, ẹphe sụru lẹ Pọlu meru doshiaru nnajịoha, bụ Felikusu.
2 A bya ekua Pọlu. Tẹtalosu wata epfu iphe, ẹphe sụru l'o meru sụ:
"Ọkalibe Nnajịoha; ọo g'i gude nwụbeberu anyi ẹnya ree meru g'o gude anyi buru lẹ nchị odoo. Ọ bụru nkwamẹnya ngu meru iphe, a gbanwechaaru iphemiphe ono, a gbanweshiru ono g'ọoduru ndibe anyi lẹ ree.
3 Iphemiphe ono, iimeru anyi ono dụ anyi ree. Anyi nọdu l'ẹkameka ekele ngu ekele iya.
4 Mu te ejeẹkwa epfukwadụru ngu rọ ogologo opfu. Iphe, mu arwọ ngu bụ jiko g'i kwerọ nụma iphe-a, anyi abyaru ngu epfuru-a. Anyi e-gbuẹ ya phọ mkpirikpu.
5 Nwoke-a bẹ anyi hụmawaru l'ọ bụ onye shiberu ite ẹjo-iphe. Ọokpaje ùtsú l'ẹka ndu Jiu nọkpoo lẹ mgboko mgburugburu. Tẹme ọ bụru iya bụ ishi ndu ẹjo ọgbo ono, bụ ọgbo ndu Nazaretu.
6 Ọ nọdu eme g'o merwua eze-ụlo Chileke. Anyi gude iya eme g'anyi gude ekemu-alị anyi kpee ya ikpe.
7 Ọphu eze onye-ishi ndu ojọgu, bụ Lịsiyasu ekwedu. Ọ bya eye iya ẹka; bya egude ẹka ike nata iya anyi.
8 Ọ sụ g'anyịbe ndu guderu iya nụ bya l'iphu ngu. Ị -jịa nwoke-a ajị bẹ ịi-hụmawaro iphe ọbu, anyi epfuru ngu l'o meru ọbu."
9 Ndu Jiu ọphuu ye iya ẹka sụ l'iphemiphe, Tẹtalosu pfuru bụkota eviya.

Pọlu edofu onwiya l'iphu Felikusu

10 Nnajịoha bya epheeru Pọlu ẹka g'ọ wata eye ọnu. Pọlu sụ:
"Mu sụ-a; mu maru l'i shiwaa ụzenya nọdu l'ishi ikpe l'alị-a. Noo g'o gude ẹhu nọdu atsọ mu ụtso edo edo dofu onwomu l'iphu ngu.
11 Ọ tọko nọghadu abalị iri l'ẹbo, mu jeru Jierúsalẹmu je abarụ Chileke ẹja. Jịkwaa phẹ g'a maru ?mu l'adzụ ụka.

12 Ndu Jiu ta ahụmakwaru l'ọ dụru onye mu l'iya watarụ atụ ẹgo; ọphu ẹphe
ahụmaduru mu l'ẹka ọ dụru ndu mu swọngaru l'ime eze-ụlo Chileke; ọzoo l'ụlo-
ndzukọ phẹ; ọzoo l'ime mkpụkpu.
13 Ọzokpoonu g'ẹphe goshi l'ibo ono, ẹphe boshiru mu ono dụru ọphu bụ eviya.
14 Ọphu, mu kweru bụ lẹ mu abarụ Chileke ndiche anyi phẹ ẹja lẹ Ụzo Nnajịuphu
ono, ẹphe ekuje ẹjo ọgbo ono. Mu tụkokwarupho iphemiphe, e deru l'ẹkwo ekemu
Mósisu waa ẹkwo ndu mpfuchiru Chileke kweta.
15 Iphe, ndu-a ele ẹnya iya bẹ mu elekwaphọ ẹnya iya, bụ iya bụ lẹ Chileke e-mechaa
mee onyemonye g'o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ mẹ ndu ọma mẹ ndu ẹjo-iphe.
16 Ọ bụru iphe ono meru iphe, mu ekukebeje ẹhu g'obu ta anọdu awa mu mini
l'iphu Chileke mẹ l'iphu nemadzụ.
17 "Ọo ya bụ; mu nọchaa apha olemole l'ẹka ọzo; mu lwa alị mu gẹ mu wolataru
ndu alị mu okpoga gude yeru phẹ ẹka; wakwaphọ gẹ mu nụ Chileke iphe-ngwẹja.
18 Ọ bụru gẹ mu mechaarụ nsọ, tso ngwẹja ono bẹ ndu Jiu ọphu harụ shi Eshiya
lwa hụmaru mu l'ime eze-ụlo Chileke l'ẹka ono. Ọ tọ dụkwa ikpoto ndu mu l'ẹphe
swị; ọphu mu emekwaru gẹ mkpụkpu gbaa gharagharaghara.
19 Ọ kwa ndu Jiu ono, shi Eshiya ono gege abya l'iphu ngu l'ẹka-a bya epfua iphe,
ẹphe sụru lẹ mu meru mẹ ọ -dụru iphe, ẹphe epfu.
20 Ọzoo sụ gẹ ndu-a, nọ l'ẹka-a pfua ẹjo-iphe ẹphe hụmaru, mu meru, bụkpoo iphe,
e gege anma mu ikpe teke ono, a jịru mu ajị l'iphu ndzukọ ọgbo-ikpe phẹ ono;
21 gbahakwa iphe lanụ ono, mu nọkwa-a l'iphu ndzukọ ọgbo-ikpe ono pfushia ike
sụ l'iphe, unu ekpedoru mu ikpe iya ntanụ-a bụ lẹ mu kweru lẹ Chileke e-mechaa
mee ndu nwụhuru anwụhu g'ẹphe shi l'ọnwu teta gbalihu dzụru ndzụ."
22 Ọo ya bụ; eshinu Felikusu magbuwaru kẹ Ụzo Nnajịuphu ono ree; ọ sụ g'ẹphe
la. "Mu e-kpe ikpe ono mẹ eze onye-ishi ndu ojọgu, bụ Lịsiyasu byaẹpho."
23 Ọ sụ g'onye-ishi ojọgu ndu Romu, Pọlu nọ l'ẹka letakwa iya ẹnya ree; ọle ọo g'ọ
hakwaa ya g'ọ tụsaru ẹhu; gẹ ndu ọ̀nyà iya byajẹ g'ẹphe l'iya kwe; g'ẹphe mejeru iya
iphe, bụ mkpa iya.

Pọlu eye ọnu l'iphu Felikusu yẹe Durusila, nyee ya

24 A nọepho ujiku olemole; Felikusu duru nyee ya Durusila, bụ nwanyị Jiu
byatashia. Ọ bya ezia; e je ekua Pọlu. Ẹphe ngabẹru iya nchị; o pfuahaa k'ekweta kẹ
Kéreshi, bụ Jizọsu.
25 Pọlu kpụkwaduru-a opfu l'ọnu epfu k'apfụbekoto mẹ k'esede onwonye; waa kẹ
mbọku ikpe, a-bya nụ ono; ndzụ rwuta Felikusu. Ọ sụ iya g'o jewarọ kẹ nta; lẹ ya
e-ku iya-a ọzo teke ụzo dụru iya.
26 Iphe, ọori bụ l'ọ dụru okpoga ụphalazu, Pọlu a-nụ iya. Ọ bụru iphe ono bẹ meru
g'o gude ọ nọdu abụjeru nta nta l'o kua ya g'ẹphe bọo ụja.
27 A nọepho mgbarapha labọ; Felikusu lụfu. Ọ byalẹpho alụfu ono; ọ parụ Pọlu
haa l'ọka-mkpọro l'ẹka oome gẹ ya mee iphe, dụ ndu Jiu ree. Nwoke ọzo, ẹpha iya
bụ Pọshosu Fẹsutosu bya anọdu l'ọkwa iya.

25

Pọlu epfu g'eze nnajịoha Romu kpee ya ikpe

1 A nọepho abalị ẹto, Fẹsutosu lwapfutaru ndu ono, ọ bụ nnajịoha phẹ ono; o shi
lẹ Sizariya jeshia Jierúsalẹmu.
2 E rwua ẹka ono; ndu-ishi uke Chileke waa ndu-ishi ndu Jiu bya epfuaharụ iya
iphe, ẹphe sụru lẹ Pọlu meru. Ẹphe rwọo ya
3 g'o meeru phẹ iphe-ọma, bụ iya bụ g'o mee Pọlu g'ọ lwa azụ lẹ Jierúsalẹmu. Ẹphe
nọdukwanu achị idzu g'ẹphe kwabẹ l'ẹgbudu gbua Pọlu.

4 Obenu lẹ Fẹsutosu sụru phẹ lẹ Pọlu nọkwa mkpọro lẹ Sizariya. Lẹ ya ta adụkwa gẹ ya anọ-beru ya alaphushia azụ l'ẹka ono.
5 Ọ sụ phẹ: "Gẹ ndu-ishi unu tsokwaru mu je Sizariya. Ọ -bụru l'ọ dụru iphe, dụ ẹji, o meru; unu je epfua ya l'ẹka ono."
6 Ẹphe lẹ Fẹsutosu nọo iphe, ha g'abalị iri l'ẹka ono tẹme ọ lashịa Sizariya. O be lẹ nchitabọhu iya; o je anọdu l'ụlo-ikpe bya asụ g'e dubata Pọlu.
7 Pọlu bataẹpho; ndu Jiu, shi Jierúsalẹmu bya apfụ-phee ya mgburugburu bya epfushiahaa igwerigwe akpamara, ẹphe sụru l'o meshiru. Ọphu ọ dụdu ọphu ẹphe dụru ike goshi l'ọ bụ eviya mẹ nanụ.
8 Pọlu bya edoahaa gẹ ya dofu onwiya sụ: "Ọ tọ dụkwa teke mu pfubyijeru ekemu ndu Jiu; ọphu mu epfubyikwaru eze-ụlo Chileke; ọphu ọ dụkwa teke mu pfuswejeru eze nnajịoha Romu."
9 Fẹsutosu meahaa gẹ ya mee iphe, dụ ndu Jiu ree; ọ sụ Pọlu: "?Ọ dụ ngu ree g'i je Jierúsalẹmu g'e kpee ngu ikpe iphe-a, ẹphe sụru l'i meru-a l'iphu mu l'ẹka ono?"
10 Pọlu sụ: "Ẹka-a, mu pfụru-a bụkwa l'iphu ọgbo-ikpe eze nnajịoha Romu gẹdegede, bụ iya bụ ẹka ọ gbaru g'e kpee mu ikpe. Gụbedua l'onwongu maru l'ọ tọ dụdu ẹjo-iphe, mu meru ndu Jiu.
11 Kẹle ọme mu eme ẹjo-iphe; meta iphe, gbaru k'ekpe mpfugbu mẹ mu asụ ?Mu atsụhunu ebvu anwụhu? Obenu teke iphe, ẹphe sụru lẹ mu meru phẹ ta abụdu eviya bẹ ọ tọ dụkwa onye byakpọoru akpụru mu nụ phẹ. Iphe, mu pfuru bụkwa g'ikpe mu laa l'iphu eze nnajịoha Romu."
12 Noo ya bụ; Fẹsutosu yẹe ndu ọgbo-ikpe iya chịchaa idzu; ọ sụ iya: "Eshinu ị sụru g'ikpe ngu laa l'iphu eze nnajịoha Romu bụkwa l'iphu eze nnajịoha Romu ono bẹ ii-je."

Pọlu nọ l'iphu Agịripa yẹe Baniisu

13 O be ujiku lanụ; eze, bụ Agịripa waa nwune iya nwanyị, bụ Baniisu bya Sizariya g'ẹphe kele Fẹsutosu.
14 Ẹphe nọepho ujiku olemole l'ẹka ono; Fẹsutosu bya eworu kẹ Pọlu kọoru Agịripa. Ọ sụ iya: "Ọ dụru nwoke, Felikusu harụ mu l'ụlo mkpọro.
15 Mu jee Jierúsalẹmu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu bụ ọgerenya ọgbo-ikpe phẹ pfuaharu mu akpamara, ẹphe sụru l'o meshiru. Ẹphe sụ mu gẹ mu nmaa ya ikpe.
16 Mu sụ phẹ l'ọ tọ bụkwa omelalị ndu Romu g'a kpụru onye a sụru l'ọ dụru iphe, o meru nụ; l'ẹbe abụ lẹ yẹe ndu ọodaru ẹphe l'iya nọ l'iphu l'iphu g'o dofu onwiya l'iphe ono, a sụru l'o meru ono.
17 "O be mbọku, ẹphe dzuru l'ẹka-a; ọphu mu ejekpọdaaro akpọ ụpfu. Mu jeshiẹpho l'ụlo-ikpe ono lẹ nchitabọhu iya bya asụ g'e je edubata nwoke ọbu.
18 Ndu epfu iphe, o meru gbalihu; ọphu ọ dụdu mẹ ẹjo-iphe, mu rịru l'o meru, dụru ọphu ẹphe sụru l'o meru.
19 Iphe, ẹphe pfuẹrupho bụerupho opfu g'ẹphe abajẹru Chileke phẹ ẹja waa onye ọbu, a sụru l'ẹpha iya bụ Jizọsu, nwụhuhawaru nụ; obenu lẹ Pọlu sụru l'ọ nọkwadu ndzụ.
20 Ọphu mu amadụ iphe, mu e-me l'ẹgube opfu ono. Mu jịa Pọlu gẹ mu maru ?ọ dụ iya ree g'o jee Jierúsalẹmu g'e kpee ya ikpe iphe, ẹphe sụru l'o meru-a l'ẹka ono.
21 Pọlu jịka sụ lẹ ya a-nọdua lẹ mkpọro jasụ teke Ọkalibe eze nnajịoha e-kpe iya ikpe. Mu karụ sụ g'e che iya nche jasụ teke mu e-zi iya g'o jepfu eze nnajịoha."
22 Agịripa sụ Fẹsutosu: "Ọ dụkwa mu g'a sụ lẹ mu nụmaru olu nwoke ọbu l'onwomu kwaphọ." Fẹsutosu sụ iya g'ọ haa l'echele bẹ ọo-nụma-a olu iya.
23 O be lẹ nchitabọhu iya; Agịripa yẹe Baniisu bya akwakpọepho onwophẹ ọkpobe akwa ndu eze. Ẹphe bya abahụ l'ụlo-ikpe ono waa eze ndu-ishi ojọgu; mẹ ndu a maru ẹpha phẹ lẹ mkpụkpu ono. Fẹsutosu zia; e je eduta Pọlu bata.

24 Fẹsutosu wata epfu opfu sụ: “Ọnyibe, bụ Agịripa mẹ unubẹ ndu nọkota l'ẹka-a.
Unu hụmakwa nwoke-a, ndu Jiu mgburugburu ndu ọphu nọ l'ẹka-a mẹ ndu ọphu nọ
lẹ Jierúsalẹmu tụkoru echi ichi iya ọbu. Ẹphe echi mkpu sụ g'ọ tọ nọduhe ndzụ.
25 Ọle ọ tọ dụdu iphe, mu hụmaru, o meru bụ iphe, dụ k'e gude kpee ya mpfugbu.
Eshinu o gude ọnu iya sụ g'ikpe iya je l'iphu Ọkalibe eze nnajịoha bẹ mu sụkwaru lẹ
mu e-zi g'e dularu iya eze nnajịoha.
26 Obenu lẹ mu ta amadụ iphe, bụ l'ọwa-a iphe, mu e-de l'ẹkwo sụ eze nnajịoha
l'o meru. Nokwa iphe, mu gude dutaru iya unu; mbụ dutaru iya gụbe Ọnyibe, bụ
Agịripa gẹdegede g'ọobukwanuru: e -lechaa ẹnya l'ikpe ọbu; mu amakwanụru iphe,
mu e-de l'ẹkwo.
27 Kẹle ọ dụ mbẹdua g'ọ bụ umere onye-eswe mbụ gẹ mu sụ g'e duru onye mkpọro
je; l'ẹbe egoshi iphe, a sụru l'o meru.”

26

Pọlu edofu onwiya l'iphu Agịripa

1 Agịripa sụ Pọlu: “A haakwaru ngu nta-a g'i yee ọnu. Ị -makwarụ iphe, ii-do dofu
onwongu dokwaa ya.” Pọlu bya apalia ẹka kele iya bya awata edodo sụ:
2 “Ọnyibe, bụ Agịripa; ẹhu atsọ mu l'i kweru gẹ mu pfụru ngu l'iphu pfua opfu;
doo edo dofu onwomu ntanụ-a l'iphemiphe, ndu Jiu sụru lẹ mu eme.
3 Ẹhu, atsọ mu nụ bụ l'ị maru omelalị ndu Jiu ree bya amaru iphe, ẹphe adzọ. Jiko
ngabẹkpoekwapho nchị ree l'iphe-a, mu abya epfupfu-a.
4 “Ndu Jiu mgburugburu makọtaru gẹ ndzụ mu dụ eshikpọo teke mu bụ nwata;
kẹle mu shiẹpho lẹ mbụ buru l'alị mu waa lẹ Jierúsalẹmu.
5 Ẹphe makwaruphọ; m'ẹphe -jenụ ekwe gbaa ekebe iya; lẹ mu shiẹpho lẹ mbụ
gbaru l'ọgbo ono, kachaa atụbe nvọ l'ekemu Chileke anyi ono, bụ iya bụ ọgbo ndu
Fárisii.
6 Nta-a bẹ mu pfụru l'ẹka-a; a nọdu ekpe mu ikpe; kẹle mu ele ẹnya iphe ono,
Chileke kweru nna anyi oche phẹ ukwe lẹ ya e-me ono.
7 Ọo iphe ono, o kweru ukwe iya ono bẹ ọkpa-ipfu iri l'ẹbo ndibe anyi phẹ elekpọo
ẹnya iya gude ẹhu anmanma iya abarụ Chileke ẹja eswe l'ẹnyashi-a. Sụ-a; Ọnyibe;
nta-a bẹ ndu Jiu sụru lẹ mu meswerу; kẹle mu ele ẹnya iphe lanụ ono.
8 ?Bụ gụnu meru g'o gude ọ nọdu atsụ unubẹ ndu Jiu l'ẹhu ekweta lẹ Chileke e-me
ndu nwụhuru anwụhu g'ẹphe shi l'ọnwu teta gbalihu dzụru ndzụ?
9 “Mbẹdua l'onwomu shikwaphọ dobesu l'ọme ọ dụru iphe, mu e-me gude mebyia
iphemiphe, lakpọoru k'ẹpha Jizọsu onye Nazaretu mẹ mu emewaa iya.
10 Noo iphe, mu meru lẹ Jierúsalẹmu bụ ono. Mu jeru anata ndu-ishi uke Chileke
ẹkwo, egoshi l'ọo phẹ ziru mu ozi. Mu je akpụta igwerigwe ndu-nsọ tụshia phẹ
mkpọro. Teke e kperu phẹ mpfugbu; mu ekweeru phẹ une.
11 Ugbo olemole bẹ mu zichawaru g'e chia phẹ iphe l'iphe, bụkpoo ụlo-ndzukọ ndu
Jiu; l'ẹka mu eme g'ẹphe sụ l'ẹphe te ekwetahẹduru iphe ono, ẹphe kwetarụ ono. Kẹ
nkephẹ nọdu eghutaberu mu eghu shii k'ọphu mu shi agbẹshije jeshia alị ọzo je phẹ
avọta.”

Pọlu akọ gẹ ya gude gbanwee
waa k'ozi iya

12 “Ọ bụru k'iphe ono meru g'o gude mu jeshia Damasụkosu. Ndu-ishi uke Chileke
kwe gẹ mu je; ọ bụru phẹ bẹ mu nọ l'ẹka jeshia.
13 Noo ya Ọnyibe; ọ bụru l'echilabọ eswe ono gẹ mu nọ l'ụzo bẹ mu hụmaru ìphóró,
ka ẹnyanwu, nọ l'akpaminigwe egbu nwịinwii. O nwuẹpho nwuphee mu lẹ ndu anyi
l'ẹphe swị mgburugburu.

14 G'anyi ha dakọta kpurumu l'alị. Mu nụma olu-opfu, e gude opfu Aramu epfu sụ:
'Sọlu! Sọlu!' '?Bụ gụnu meru iphe, ịikpa mu ẹhu? Ị -nọdu eme g'i mekata mu bẹ ọ
bụkwa onwongu bẹ iimekata. Ọ gbẹkwa dụ g'eswi, emeka onwiya iphe-ẹhuka; kẹle
ọogba ọkpa lẹ mpyịpyi oshi, onye nwe iya nụ gude achị iya.'
15 Mu jịa ya sụ: '?Bụ onye bẹ ị bụ Nnajịuphu?' Ọ sụ mu: 'Ọo mu bụ Jizọsu; onye
ịikpa ẹhu.'
16 'Gbalihu pfụru apfụru. Iphe, mu gude byapfuta ngu bụ gẹ mu gụa ngu lẹ ndu
ejeru mu ozi. G'i je epfukashiaru ndu ọzo iphe-a, ị hụmaru ntanụ-a kẹ nkemu-a; waa
iphe, mu e-goshi ngu l'iphu.'
17 Mu a-dzọta ngu l'ẹka ndu Ízurẹlu waa l'ẹka ndu abụdu ndu Jiu, bụ iya bụ ndu
mu ezi ngu g'i je alị phẹ ọbu.
18 'Ii-je emee g'ẹphe saa ẹnya k'ọphu ẹphe e-shi l'ọchii fụta bata l'ìphóró; waa
k'ọphu ẹphe e-shi l'ẹka Nsetanu fụta lwapfuta Chileke. Ọo ya bụ; mu agụaru phẹ
nvụ l'iphe-ẹji phẹ gụru phẹ ye lẹ ndu mu họtawaru g'ẹphe bụru ndibe mu.'
19 "Ọo ya bụ; Ọnyibe; mu ta asụkwaru waawaa lẹ mu tee medu iphe ono, mu
nụmaru l'ọphulenya, shi l'imigwe ono.
20 Mu vuru ụzo jee Damasụkosu; tẹme mu bya ejeshia Jierúsalẹmu. Mu bya
ejegbabẹ alị Jiudiya mgburugburu shia jeshia alị ndu abụdu ndu Jiu. Ishi iphe,
mu jedoru ẹkameka ono bụru gẹ mu karụ phẹ g'izimanụ iphe-ẹji phẹ lwa phẹ azụ
g'ẹphe ghaa umere lwapfuta Chileke; ẹphe emeje iphe, e-goshi l'izimanụ lwarụ phẹ
azụ eviya.
21 Noo iphe, kparụ iphe, ndu Jiu guderu mu l'ẹka mu nọ l'eze-ụlo Chileke eme g'ẹphe
gbua mu.
22 Ọle Chileke eyekpọekwaru mu phọ ẹka byasụ ntanụ ọwa. Noo g'o gude mu
pfụru l'ẹka-a agba ekebe g'onyemonye nụma; nwata mẹ ọgerenya. Mu nọdu epfu
iphe, abụdu iphe ọzo gbahaa iphe ono, Mósisu yẹe ndu mpfuchiru Chileke pfuru sụ
l'oo-me ono.
23 Ẹphe sụru lẹ Kéreshi ono, jefụtaje iphe-ẹhuka. E -mechaa l'ọ bụru iya a-bụru
onye Chileke e-vuru ụzo mee g'o shi l'ọnwu teta gbalihu dzụru ndzụ; g'o pfukaaru
ndu Jiu mẹ ndu abụdu ndu Jiu l'ọo ya bụ ìphóró, Chileke e-shi dzọo phẹ."

Ọnu, Agịripa yeru Pọlu

24 Pọlu donyaẹpho iphe ono; Fẹsutosu raswerehu: "Pọlu! Ọo bụakwaa ọbvu byaru
ngu! Oke ẹkwo, ị nwụru gbaghaakwaru ngu iphu!"
25 Pọlu sụ Fẹsutosu: "Ọbvu te emekwa mu Ọnyibe. Iphe, mu epfu dokwaru ẹnya;
tẹme ọ bụru ọkpobe-opfu."
26 ?Tọbudu Agịripa baa? Ọ makọtaru iphe-a, mu epfu-a rengurengu; tẹme mu
nọdu epfuẹ ya phọ hoo-haa; kẹle o doru mu ẹnya l'ọ tọ dụdu iphe ono ọphu ọ
nụmahaadaru; eshinu ọ dụdu ọphu e meru l'edomi.
27 Sụ-a; Ọnyibe, bụ Agịripa; ?I kwetarụ iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru tọ? Mu
maru-a l'i kwetarụ-a!
28 Agịripa sụ iya: "?I dobesu l'ii-pfubutakebewaa mu ẹgwegwa ẹgube ono gẹ mu
bụru onye kẹ Kéreshi?"
29 Pọlu sụ iya: "?Ọ bụ ẹgwegwa-o; ?ọo-nọ ọdu-o; iphe, mu epfu anụ Chileke bụ gẹ
gụ lẹ ndu-a, nọkota l'ẹka-a bụru iphe, mu bụ; mbụ gẹ ndu-a, anụ iphe-a, mu epfu
ntanụ-a bụekwarupho iphe, mu bụ; a -gụfukwaru unu kẹ mkpọro-a."
30 O pfuchaẹpho nno; eze, bụ Agịripa waa Ọkalibe nnajịoha Jiudiya, bụ Fẹsutosu
waa eze-nwanyị, bụ Baniisu waa ndu ọzo, ẹphe l'iya nọ l'ẹka ono tụko wulihu wụfu.
31 Ẹphe lụfuepho; ẹphe tụko pfuaharu nwibe phẹ sụ: "Nwoke-a te emetakwaru
iphe opfu k'eje mkpọro; ọphu ọ bụro k'apfugbu."

32 Agịripa sụ Fẹsutosu: “?Ị maru-a l'ọ tọ bụ lẹ nwoke-a sụru g'ikpe iya lụfu l'iphu
Ọkalibe nnajịoha lẹ Romu; e gege apakwaru iya-a haa.”

27

Pọlu nọ l'ụgbo-mini eje Romu

1 O be teke a chịru iya; ọ wụkoo l'anyi a-nọdu l'ụgbo jeshia Ịtali; e woru Pọlu yẹe
ndu mkpọro ọzo ye Jiuliyọsu, bụ onye-ishi ndu ojọgu ndu Romu l'ẹka. Onye ono bụ
onye-ishi “Ọgbo ndu ojọgu Ọgosutosu.”
2 Anyi tụko wụba l'ụgbo-phẹrephere-apa, shi Adaramitiyọmu abya; eje l'ọdu ụgbo,
nọgbaa l'agụga agụga alị Eshiya. Ọ dụkwarupho nwoke Masedoniya, a nwụru lẹ
Tesalonayika, ẹpha iya bụ Arisutakọsu, anyi l'iya tụkoru nọdu l'ụgbo ono jeshia.
3 O be lẹ nchitabọhu iya; anyi rwua Sayịdonu. E rwua ẹka ono; Jiuliyọsu gude eme
odoo kwe gẹ Pọlu je ekelechaa ọ̀nyà iya phẹ g'ẹphe anụchaa ya nwiphe, bụ mkpa iya.
4 Anyi shikwa l'ẹka ono tụgbua ọzo; kpọru ụgbo kwasẹru ụzo ẹnyanwu awawa;
shita agụga Sayipurọsu; kẹle phẹrephere ezi anyi iziphu.
5 Phẹrephere ngata ụgbo ono anyi ghabua mini ono l'agụga Silisiya waa Pamfiliya
bata l'agụga Mayira, bụ mkpụkpu, nọ l'alị Lisiya.
6 E rwua l'ẹka ono; onye-ishi ndu ojọgu ono hụma ụgbo-phẹrephere-apa, shi
Alẹguzandiriya. Ụgbo ono eje Ịtali. Ọ chịru anyi ye iya.
7 Anyi tọkpoepho nwẹhu ngaa ụgbo ono ujiku olemole; mbụ ọ tsụshikpoo l'ẹhu
ike tẹme anyi ngarwua Knayidọsu ntse. Ọphu phẹrephere ekwekpọedu g'anyi shia
ono. Anyi rọ-jia shia agụga mini ụzo Kiritu. Phẹrephere ono ngarụ anyi shikube
Salụmonu.
8 Eshi agụga Salụmonu ono tsụshikpoo anyi l'ẹhu ike. Anyi bya ekukebekpọo ẹhu
tẹme anyi rwua ẹka lanụ, eekuje “Ọdu-ụgbo-ọma”; ẹka ono bẹ mkpụkpu Lasiya
dụwaa ntse.
9 Anyi gude nno nọo ọdu l'ẹka ono k'ọphu anyi nọ-rwuru teke ije ụgbo atsụje l'ẹhu
bya anọghatawaa teke ndu Ízurẹlu emeje omelalị aswị ẹgu. Pọlu nmaaru ndu ụgbo
ono mẹ ndu ojọgu phọ ọkwa sụ:
10 “Ndu mu; iphe, mu hụmaru bụ l'ije ụgbo anyi-a e-mechakwaa dụ ẹhuka shii.
Ọ tọ bụkwaa l'ivu, nọ l'ụgbo-a mẹ ụgbo l'onwiya a-la l'iswi; obenu l'ishi anyi bẹ
aa-lọkwapho alọlo.”
11 Ọ bụru iphe, onye-ishi ụgbo waa onye nwe ụgbo pfuru bẹ onye-ishi ndu ojọgu
ono ngabẹru nchị. Ọphu ọ kwataduru yee ọnu lẹ kẹ Pọlu.
12 Eshinu ọdu-ụgbo-mini ono ta dụdu k'anọdu l'udzumini ono; bẹ ọnu ka awụ nanụ
sụ g'anyi tụgbua l'ẹka ono g'a maru ?anyi a-dụ ike ngarwua Fonikusu. Fonikusu bụ
ọdu-ụgbo-mini, nọ lẹ Kiritu. Ẹka eeshije abahụ l'ọdu-ụgbo-mini ono dụ ẹbo. E -chebe
iphu l'ụzo ẹnyanwu arịba bẹ nanụ gharụ iphu g'e jewaa ala l'ụzo ẹkutara; ọphuu gha
iphu g'e jewaa ala l'ụzo ẹkicha. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ anyi a-nọdukota l'udzumini ono.

Oke phẹrephere byapfutaru

Pọlu phẹ l'echi ẹnyimu

13 Phẹrephere shi l'ụzo ndọhali wata ezi nwa rẹswereswe; ẹphe dobesu l'ẹphe a-
dụ ike mekọta g'ẹphe tụberu. Ẹphe shi lẹ mini lọ-lita mgbọrígwè, a gọru g'ịkokoro,
eegudeje lọ-de ụgbo lẹ mini wata anga ụgbo ono lẹ mgboru mgboru Kiritu.
14 A nọepho nwanshịi; oke phẹrephere shi l'ụzo isheli mini ono ziru byatashia.
15 O zikọtaepho ụgbo ono tụgbua; ẹbe o kweẹdu kwasẹru ibiya ono, phẹrephere
shi abya ono. Ẹbe anyi amaẹdu g'anyi e-me iya; anyi parụ iya haa gẹ phẹrephere
pata anyi tụgbua.

16 Anyi ghatashia mgboru alị, eekuje Kulawuda, nọ l'echi mini; ọphu phẹrephere
ezishiẹdu anyi ike g'o shi ezi. Anyi kukebekpọo ẹhu; tẹme anyi kpụru nwụgbo kẹ
nshịi, eelibeje l'eze ụgbo ye l'eze ụgbo ono.
17 A kpụbatachaa nwụgbo ono, eegudeje agụfuta nemadzụ ono ye l'ụgbo
phẹrephere apa ono; ẹphe bya egude eri kee ụgbo mgburugburu kee ya
kpụkpurukpu g'o shihu ike. Ndzụ gụahaa phẹ kẹ: ?a maru ụgbo te ejedu nụ emia
l'evevee, dụ l'agụga mini lẹ Libiya. Ẹphe lọ-zetachaa ẹkwa ono, emeje gẹ phẹrephere
nga ụgbo ono; phẹrephere tọ nwẹhu gude ụgbo ono jeahaa.
18 Oke phẹrephere ono nọdu ezikwaphọ ẹhuka ẹhuka akwanga ẹphe k'ọphu ẹphe
watarụ achịshi ivu, dụ l'ụgbo tuphashiahaa lẹ mini lẹ nchitabọhu mbọku ono.
19 O be lẹ mbọku k'ẹto; ẹphe gude ẹka phẹ l'onwophẹ mịshiahaa iphe, e gude mee
ụgbo ono tuphashiahaa lẹ mini.
20 A nọo ujiku olemole ọphu anyi ahụmaduru ẹnyanwu ẹnya; ọphu ọ bụro kẹ
kpokpode tẹme oke phẹrephere ono nọdu ezishikwadụ ikike ikike; o mee k'ọphu
anyi ta arịedu kẹ ndzụ.
21 Unwoke ono nọkpoo ọdu; ọphu ọ dụdu onye ọphu riru nri. Ọo ya bụ; Pọlu gbẹshi
bya ejepfu phẹ je asụ phẹ: "Ndu mu; ọme unu kweru nkemu haa afụta lẹ Kiritu mẹ
anyi te etuphashịkwa iphemiphe-a, e tupharu-a waa iphe-a, mebyishihuru nụ-a.
22 Nta-a bẹ mu arwọ unu sụ g'obu shihu unu ike. Ọ tọ dụkwa g'ọ ka mma l'ọo onye
lanụ, etupha ndzụ iya. Ọo 'ẹpho ụgbo-a a-la l'iswi.
23 L'ẹnyashi-a, larụ nụ-a bẹ ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chileke ono, mu bụ nkiya; tẹme
ọ bụru iya bẹ mu ejeru ozi ono byapfutaru mu;
24 bya asụ mu: 'Gẹ ndzụ ba agụshi ngu Pọlu l'i jefụtaje je apfụru l'iphu eze nnajịoha
Romu. Ọzo bụ lẹ Chileke e-gudekwaphọ iswi ẹhu ngu dzọo iphe, bụ ndu gụ l'ẹphe nọ
l'ụgbo-a.'
25 Ọo ya bụ; ndu mu; g'obu shihu unu ike; kẹle o doru mu ẹnya lẹ Chileke e-mekọta
iphemiphe g'e pfuru mu iya.
26 Ọle ọ dụru nwalị, ẹnyimu sọ-pheru mgburugburu, ụgbo-a a-parụ anyi je asụbe."
27 O be l'ẹnyashi k'ujiku iri l'ẹno; phẹrephere ono nọdu apakwadụ-a anyi eje lẹ
mini Adiriyatu. O rwuje l'echi abalị; ndu ụgbo sụ l'ọ dụkwa g'alị adụwaa anyi ntse.
28 A bya eworu nwiphe, anyị ẹrwa libe l'eri bya echie ya l'ime mini ono. A tụá ya;
ogbu mini ono bụru iphe, ha gẹ ọnyeka ụkporo. A nọnyakwa; a bya atụa ya ọzo; ọ
bụru ọnyeka iri l'ise.
29 Ndzụ gụahaa phẹ l'ụgbo anyi e-je ekwoo onwiya l'oke mkpuma rikashịhu.
Ẹphe mịfu ẹgube mgbọrígwè-ọnu-ịkokoro phọ ẹno, dụ l'azụ ụgbo ono gude eri tụ-
zetachaa ya; ọ bahụ l'ọhu mini gudeshia ụgbo ono. Ẹphe nọdu arwọ gẹ nchi e-me
bọhu.
30 Ndu ụgbo ono meahaa g'ẹphe gbado ụgbo-phẹrephere-apa ono. Ẹphe bya
apazeta ụgbo kẹ nshịi phọ parụ dẹe lẹ mini. Ẹphe mee nno g'e dobesu l'ẹphe eje
agbẹ l'iphu eze ụgbo ono ye mgbọrígwè-ọnu-ịkokoro lẹ mini.
31 Pọlu sụ onye-ishi ndu ojọgu ono waa ndu ojọgu ono lẹ ndu ụgbo-a -pfụfuwaa bẹ
unu ta alwakwa.
32 Ọo ya bụ; ndu ojọgu ono bya ebufu eri nwụgbo nshịi ono; mini pata iya.
33 Nchi bọhushia; Pọlu rwọahaa phẹ g'ẹphe kabẹro ria nri. Ọ sụ phẹ: "Nta bẹ unu
nọwaru abalị iri l'ẹno; ọphu ọ dụdu iphe, unu riru.
34 Jiko unu ria nri g'ike adụ unu; kẹle ọ tọ dụkwa g'ọ ka mma l'ọo ẹgbushi, dụ unu
l'ishi, etuphahụ nụ."
35 O pfuchaa nno bya ewota buredi bya ekele Chileke l'iphu phẹ g'ẹphe ha bya
awata atata.
36 Obu shihu phẹ ike. G'ẹphe ha rikọtakwapho nri.

37 Iphe, anyi dụ l'ụgbo ono bụ ụmadzu ụkporo ụkporo mgbo iri l'ẹto l'ụmadzu iri l'ishii.
38 Onyemonye rijichaa ẹpho; a pashịa ereshi, e vu l'ụgbo ono tụshia lẹ mini g'ụgbo a-dụ nphe.

Ụgbo, phẹrephere apa tsukpọshihuru

39 Nchi bọhuepho; ẹbe ndu ụgbo ono amaẹdu mgbadagba, ẹphe nọ. Ọo 'ẹpho l'ẹphe hụmaru l'alị zawaru phẹ ntse. Ẹphe hụma ẹka mini gwọru agwọ̀gwò; hụma l'ẹka ono bẹ alị dụ baswaa l'agụga mini ono. Ẹphe sụ g'ẹphe maru ?ẹphe e-me g'ụgbo ono je eliru l'evevee l'agụga mini ono.
40 Ẹphe gbubushia eri, gude mgbọrígwè-ọnu-ịkokoro ono hakọta iya lẹ mini bya atọshia ụdo, e gude kegbabẹchaa eku-ụgbo, eegudeje agọ-zi ụgbo ono teke ono kwaphọ. Ẹphe bya apalia ẹkwa, nọ l'eli oshi, shi dụ l'iphu ụgbo gẹ phẹrephere awatakwanụ enwu ụgbo ono. Ẹphe nọdu agọ-zi iya; jasụ ọ lashịa l'ẹka ono, mini gwọru agwọ̀gwò ono.
41 Ụgbo ono je agbaba l'ikpo evevee, dụ l'ime mini ono; ishi ụgbo phẹ liru l'evevee ono k'ọphu ụgbo ono kwarụ l'ẹka ono. Oke akpara-mini bya etsukashia azụ ụgbo ono iphiriba iphiriba.
42 Ndu ojọgu ono rịahaa k'egbushi ndu mkpọro ono g'ọ tọ dụ onye ọphu e-bvufu gbala.
43 Obenu l'onye-ishi ndu ojọgu ono eme g'ọ dzọo Pọlu. Ọ sụ g'ọ tọ dụkwa onye ẹphe e-gbu. Ọ sụ iphe, bụkpoo ndu maru ebvu mini g'ẹphe pfụbachaa lẹ mini vuru ụzo bvufu eli-mgboko.
44 Gẹ ndu ọphuu gudegbaa ẹka l'ogodo ụgbo; ọzoo ibiribe oshi ụgbo ono gude iya bvufu. Ọ bụru g'anyi gude bvufukọta eli-mgboko bụ ono. Ọphu ọ dụdu onye iphe meru.

28

Iphe, eme lẹ Mọluta

1 Anyi bvufukọtaepho eli-mgboko; a sụ anyi l'ẹka ono, mini gbapheru mgburugburu ono bu iphe, ọoza bụ Mọluta.
2 Ndu ẹka ono phụaru anyi obu-imemini shii. Ẹphe kpọberu anyi ọku sụ g'anyi nyaa; kẹle teke ono bụ udzumini; oyi nọdu atsụ.
3 Pọlu rwuta ẹyonku je achịru yee l'ọku ono. Agwọ shi iya wụfuta g'ìrè ọku ono byaru iya l'ẹhu. Ọ bya ataa Pọlu l'ẹka kepfuru.
4 Ndu ẹka ono hụma g'ẹjo agwọ ono tarụ Pọlu l'ẹka kepfuru; ẹphe pfuahaa sụ: “Nwoke-a nọkpokwaa l'ọ́chì. O bvufutaakwaru-a lẹ mini bu eviya; obenu l'alị ta ahadụru iya.”
5 Obenu lẹ Pọlu phefuru agwọ ono chie l'ọku; ọphu o mekadụru iya iphe mẹ ilile.
6 Ẹphe nọdu ele ẹnya teke ẹka e-ko Pọlu gbapfuru; ọzoo teke ọo-da gba nwụhu; ọphu ọ dụdu. A kpọepho ụpfu nwanshịi; ẹphe hụma l'ọ tọ dụdu iphe, meru iya nụ; ẹphe ghakọbe sụ lẹ Pọlu bụ oke agwa.
7 Nwoke, bụ onye-ishi mkpụkpu ono bẹ alị-ihe iya jeru bya asụbe lẹ mgboru ẹka ono. Ẹpha iya bụ Pabuliyọsu. O seeru anyi ẹbyaa; bya achịta anyi jeshia ibe iya; je akwaaru anyi ẹbyaa ujiku ẹto.
8 Anyi jeshia; ododo-ẹnya gudeshiwaa nna iya; tẹme ẹpho-anụ̀nù nọdu emekwa iya phọ. Pọlu bya abahụ l'ime ụlo iya bya epfuru nụ Chileke bya ebyibe iya ẹka; mee ya o wekọrohu.
9 Noo ya; iphe ono mechaẹpho; iphe, bụ ndu iphe emegbaa l'alị ono wụru bya; e mekọta phẹ ẹphe wekọrohuchaa.

10 Ẹphe nyako anyi iphe shingushingu; shi ẹgube ono kwabẹ anyi ùbvù. O rwua
g'anyi byaru atụgbu; ẹphe gwekọkpoepho iphe, bụ mkpa anyi yejiaru anyi ụgbo.

Eshi lẹ Mọluta eje Romu

11 Anyi nọo ọnwa ẹto l'ẹka ono, bya etsoru ụgbo, shi Alẹguzandiriya tụgbua lashịa.
Ụgbo ono bẹ eekuje "Unwune, a nwụru ẹbo." Ọ nọkotawaru udzumini ono l'ọdu-
ụgbo l'alị ono.
12 Anyi rwua mkpụkpu Sayirakusu bya anọo l'ẹka ono abalị ẹto.
13 Anyi shi l'ẹka ono kpọkpoepho mgburugburu mgburugburu jasụru anyi rwua
Regumu. O be lẹ nchitabọhu iya; phẹrephere shi l'ụzo ndọhali shi anyi l'azụ wata
ezizi. O rwua nwarechi iya; anyi rwua Putiyoli.
14 Ọ dụru ndu kẹ Kéreshi, anyi hụmaru l'ẹka ono. Ẹphe rwọo anyi g'anyi l'ẹphe
nọo abalị ẹsaa; anyi nọo nno. E mechaa; anyi tụgbua jeshia Romu.
15 Ndu kẹ Kéreshi, nọ lẹ Romu nụmahawaru l'anyi abya; ẹphe bya anyi ndzuta
byarwutachaa aswa Apyịyosu waa ọma mkpụkpu, "Ụlo nri ẹto." Pọlu hụma phẹ bya
ekele Chileke; obu ka iya eshihu ike.

Pọlu epfu opfu Chileke lẹ Romu

16 Anyi jerwua Romu; a haa Pọlu; o buru l'onwiya. E ye onye ojọgu; ọ nọdu eche
iya nche.
17 A nọepho abalị ẹto; Pọlu bya ekua ndu-ishi ndu Jiu l'ẹka ono ndzukọ. Ẹphe
dzuẹpho; ọ sụ phẹ: "Ụnwunna mu; a tụru mu mkpọro lẹ Jierúsalẹmu kpụru mu
nụ ndu Romu l'ẹbe adụ iphe, mu meru ndibe anyi; ọphu ọ dụdu iphe, mu mebyiru
l'omelalị, shi lẹ ndiche anyi phẹ.
18 Ndu Romu ono jịchaa mu ajị bya emeahaa g'ẹphe haa mu; kẹle ẹphe hụmaru l'ọ
tọ dụdu iphe, mu meru, gbaru kẹ g'a pfụ-gbua mu.
19 Ndu Jiu jịka. A kwarụ mu ye; mu sụ g'i kpe mu fụta l'iphu eze nnajịoha l'ẹbe
adụ iphe, mu a-sụ l'ọwa-a iphe, ndibe anyi meru mu.
20 Noo iphe, mu gude kua unu; kẹle ọ dụ mu gẹ mu l'unu hụma pfugba. Iphe,
unu gude hụma mu lẹ mkpọro-a, a tụru mu l'ẹka-a bụkwa lẹ mu ele ẹnya onye ono,
anyịbe ndu Jiu ele ẹnya iya ono."
21 Ẹphe sụ iya: "Ọ tọ dụkwa ẹkwo, e shi lẹ Jiudiya detaru anyi, epfu nkengu. Ọphu
ọ dụkwa ụnwunna anyi, byaru edo nkengu k'ẹji; ọzoo sụ l'ọ dụru iphe ọzo, i meru.
22 Ọ dụkwa anyi g'anyi nụma olu ngu; kẹle anyi maru l'ẹkameka bẹ eepfuẹpho
l'ọgbo-a, ị gbaa ta adụdu ree."
23 Ẹphe tụaru Pọlu ọnu mbọku, ẹphe e-dzu. O be mbọku ono; ẹphe kwatakpọo
dụ igwerigwe bya l'ẹka Pọlu nọ. Pọlu shi l'ụtsu kọoru phẹ iphe, ọ hụmaru, bụ iya
bụ gẹ Chileke shiwaa egoshi l'ọo yẹbe Chileke bụ eze; ọ kọo ya g'o doo phẹ ẹnya ree
kọ-jia ya nchi. O gude iphe, e deru l'ẹkwo ekemu Mósisu waa l'ẹkwo ndu mpfuchiru
Chileke mee gẹ ya pfuta phẹ yeru Jizọsu.
24 Ọ dụru ndu ọphu gude iphe, oopfu kweta kẹ Jizọsu; ọ dụru ndu ọphu ekwedu
nụ.
25 Ẹphe gude k'iphe ono pfụgbaaru ẹkpa l'iche iche. Ẹphe bya atụgbu; Pọlu sụ phẹ:
"A-a! Iphe-a, Unme-dụ-Nsọ shi l'ọnu Azáya; onye mpfuchiru Chileke pfuaru ndiche
unu phẹ-a bụ ọkpobe-opfu.
26 Ọ sụru:
"Je akaru ndu-a l'ẹphe
a-nga nchị nta ngaa imo;
ọ tọ dụdu iphe,
edo phẹ ẹnya.
Ẹphe e-lee ẹnya nta lee imo;

ọ tọ dụdu iphe, ẹphe ahụma.
27 Kẹle ẹphe kpọ-chiru obu.
Ẹphe swọ-chiru nchị tanyịbe
ẹnya.
Ọ -bụru 'abụ m'ẹphe egude
ẹnya hụma;
gude nchị phẹ nụma;
obu phẹ emee g'o doo phẹ ẹnya;
m'ẹphe aghakọbe lwapfuta mu
gẹ mu dzọo phẹ.*
28 "Pọlu sụ phẹ: Iphe, unu a-maru bụ l'ozi-ọma ndzọta ono, Chileke kweru ukwe iya ono bẹ o ziwaru g'e je ezia ndu abụdu ndu Jiu. E zia phẹ iya; ẹphe natawa iya." Noo olu Pọlu.
29 O pfuchaa nno; ẹphe l'ẹphe tụkashiahaa ẹgo atụshikpoo ya ike; ẹphe wụru tụgbua.
30 Pọlu jịta ụlo buru pfụahaa ụgwo. O bua ya mgbarapha labọ. Ọ nọdu anabataję onyemonye, byaru iya ekele.
31 Ọ nọdu anọduje epfu gẹ Chileke gude egoshi l'ọo ya bụ eze bya anọduje ezi iphemiphe, kẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi. Ọ nọdu asaję iphe ono g'ọ dụ iya. Ọphu ọ tsụdu ebvu; tẹme ọphu ọ dụdu onye akpọshije iya ya nụ.

* **28:27 28:27** Gụnaa Azá 6:9,10.

Ẹkwo-ozi, Pọlu Deru Nụ Ndu Romu

1 Ẹkwo-ozi ọwa-a shi l'ẹka mụbe Pọlu; onye ejeru Jizọsu Kéreshi ozi; bụru onye
Chileke kuru gẹ mu bụru onye-ishi-ozi ono; bya abụru onye Chileke họtaru gẹ mu
bya ezia ozi-ọma iya ono.
2 Ozi-ọma ono bụ iphe, Chileke shihawaa l'ọnu ndu mpfuchiru nkiya kwehawaa
ukwe iya teke dụhakpowaro ẹnya ẹnya; tẹme a byakwaphọ edehawa iya l'ẹkwo-
opfu Chileke.
3 Ozi-ọma ono bụ kẹ Nwa iya, bụ iya bụ Nnajịuphu anyi Jizọsu Kéreshi. A -bya
l'abụbu, ọ bụ nemadzụ bụ l'a nwụru iya ọ bụru Nwa Dévidi.
4 Chileke shi l'ike ono, meru iya ọ bụru onye dụ nsọ ono; mee ya o shi l'ọnwu teta
dzụru ndzụ egoshi l'ọ bụ Nwa iya.
5 Ọ bụ iya bẹ Chileke gbẹ l'ẹka iya meeru mu eze-iphe-ọma ono, bụ kẹ gẹ mu bụru
onye-ishi-ozi duru ọha, shikpọo ẹkameka lẹ mgboko mgburugburu duba l'ụzo, ẹphe
e-shi kweta; meje iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke g'eeshi nno kutsee ẹpha Kéreshi
ono.
6 Gẹ mu edu ndiphe l'ophu ono bẹ unubẹ ndu Romu yịchakwaa ya; mbụ unubẹ
ndu Chileke kuru g'unu bụru kẹ Jizọsu Kéreshi.
7 Ọo ya bụ lẹ mu ede ẹkwo-a anụ unu g'unu hakọta lẹ Romu; mbụ unubẹ ndu
Chileke yeru obu bya ekua unu; g'unu bụru ndu-nsọ. Gẹ Chileke, bụ Nna anyi yẹe
Nnajịuphu ono, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma; mekwaaphọ g'ẹhu dụ
unu guu.

Pọlu epfu k'eje Romu

8 Iphe mbụ kpọada bụ lẹ mu gbẹ Jizọsu Kéreshi l'ẹka ekeleru unu Chileke g'unu
ha; kẹle e pfudzuwaru k'ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke l'eliphe mgburugburu.
9 L'ọ kwa Chileke bụ onye ekebe mu l'anọduje epfuru iya opfu ẹhu unu eswe
l'ẹnyashi mẹ mu -nọdu epfu anụ iya. Ọo Chileke ono bẹ mu gude obu mu g'ọ ha
ejeru ozi k'ezi ozi-ọma kẹ Nwa iya ono, bụ Jizọsu.
10 Mu anọduje epfu anụ iya sụ g'o gude obu ọmaa ya mee gẹ mu kabẹ kpata ụzo
bya agbaphee unu.
11 L'ọogukpo mu agụgu gẹ mu l'unu hụma; k'ọphu mu e-me g'iphe-ọma, shi Unme-
dụ-Nsọ l'ẹka rwube unu ẹka. L'eshi ẹgube ono mee g'obu shihu unu ike.
12 Mbụ lẹ-a; iphe, mu epfu bụ l'ekweta, unu kwetarụ e-me g'obu shihu mu ike;
ekweta nkemu emekwaaphọ g'obu shihu unu ike. Ọo ya bụ; anyi eshi nno yeru
nwibe anyi ẹka.
13 Iphe, unu a-maru; ụnwunna mu; bụ lẹ tekenteke bẹ mu asụje lẹ mu abyawaa
unu agbaphe; ọle eshikpọo teke ono bya asụ nta-a bẹ o nweẹrupho iphe, akpọshije
mu abyabya. Mu atụbeje lẹ mu a-bya gẹ mu aharu ndu ndu-unu pfuta yeru Kéreshi
gẹ mu epfukwa iya phọ l'ọhamoha ọzo, abụkwapho ndu Jiu.
14 Lẹ mu jikwa onyemonye ụgwo ezi ozi-ọma ono. Mu ji iya ndu Gurisu bya ejiru
iya ndu abụdu ndu Gurisu. Mu ji iya ndu gụru ẹkwo; bya ejiru iya ndu agụduru
ẹkwo.
15 Noo g'o gude ọ nọdu agụ mu ẹgu abya ezi unubẹ ndu nọ lẹ Romu ozi-ọma
onokwaphọ.

Ike ọphu Chileke gude adzọ ndiphe

16 L'iphere ezi ozi-ọma kẹ Kéreshi ono ta adụkwa mu. Kẹle ọ kwa iya bụ ike, Chileke
gude adzọ iphe, bụkpoo ndu kwetarụ kẹ Kéreshi. O gude iya vuru ụzo adzọ ndu Jiu;
ndu ta abụdu ndu Jiu nọdu etso phẹ.
17 L'ọ kwa ozi-ọma ono bẹ Chileke gude egoshi apfụbekoto nkiya, bụ iya bụ ekweta
nkiya, shita l'ishi jasụ l'ikpetemazụ; bụ iya bụ g'e deru iya l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
"Onye pfụberekoto e-gude ekweta nọdu ndzụ."

Ikpe, nmarụ ndiphe l'ophu

18 Ọ bụru iya meru g'o gude Chileke shiwaa l'imigwe goshi gẹ ya e-gude oke-ẹhu-
eghu iya mee ndiphe; mbụ oke-ẹhu-eghu, l'eghu iya nụ lẹ ndiphe kpọru iya ẹbo
l'afụ; tẹme ẹphe nọdu eme ẹjo ememe. Ẹphe gude ẹjo ememe, ẹphe eme akpapya
ọkpobe-opfu ono ishi.
19 Iphe, gbaru nemadzụ g'o gogo maru iya lẹ kẹ Chileke bẹ dabyiru ẹba l'iphu iya;
kẹle Chileke goshiru phẹ iya l'onwiya.
20 Eshikpọo teke Chileke meru mgboko bẹ nemadzụ shiwaa l'iphe, Chileke meshiru
maru ẹgube onye ọ bụ ọkpobe amaru. L'ike iya, nyịberu anyịbe a-nọ ojejoje; tẹme
ọ bụru iya gẹdegede bụ Chileke. Ọo ya bụ l'ẹphe ta agọfuedu.
21 Lẹ nemadzụ machachaarụ lẹ Chileke dụ; ọphu ẹphe akwabẹjedu iya ùbvù l'ọ
bụ Chileke; ọphu ẹphe ekelejedu iya ekele. Ọ chia iphe, meru nụ bụ l'egomunggo
sweshihụwaru phẹ; k'ọphu ọriri phẹ bụwaa iphe-mmanụ; ọ bụwaru eme eswe jiru
phẹ obu; k'ọphu obu phẹ gbahụwaru tsụkiribaa.
22 Ẹphe gude l'ẹphe sụru l'ẹphe maru iphe; kabakpọoro abụru ndu eswe.
23 Ẹphe woru ùbvù, e gege akwabẹ Chileke ono, a-nọ je adụwaruro adụru ono ye
l'azụ bya abaaharụ ntẹkpe ẹja; ntẹkpe, e megbaaru ọ dụ gẹ nemadzụ, ta adụdu ẹka
ọo-nọ-beru; ọzoo g'ẹnu, ephe l'eli; ọzoo g'anụ; ọzoo g'agwọ.
24 Noo g'o gude Chileke parụ phẹ haa; ẹphe melahaa ẹjo ememe, bụ iphe, agụ obu
phẹ. Ẹphe wata eme onwophẹ njọ ememe.
25 Nemadzụ woru iphe, bụ ọkpobe-opfu kẹ Chileke ye l'azụ; kweta iphe, bụ ụka;
bya awata abarụ iphe, Chileke meru ememe ẹja; akwabẹ iya ùbvù; haa Chileke
ono, meshiru iya nụ ono; bụ onye ọ gbarụ kẹ g'anyi tuje ẹpha jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.
26 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude Chileke parụ nemadzụ haa; ẹphe wata ajị
momomo; eme iphe dụ ideyideyi. Kẹ g'ụnwanyi phẹ hajẹ ejepfu unwoke, bụ iphe,
Chileke medoru phẹ; wata ejepfu ụnwanyi ibe phẹ.
27 Nokwaphọ g'unwoke phẹ harụ ejepfu ụnwanyi, bụ iphe, gbaru phẹ nụ; ẹgu
ejepfu unwoke ibe phẹ nọdu anọduje enwu phẹ phuruphuru g'ọku l'ẹhu. Nwoke yẹe
nwoke ibe iya wata akwakwa. Ẹphe watanụ ahụma urwu, gbaru ọriri, sweshihuru
phẹ nụ l'ẹhu phẹ.
28 Sụ-a; eshinu ndiphe te ekwedu amaru iphe, bụ ọkpobe-opfu lẹ kẹ Chileke; Chileke
parụ phẹ haa; ẹphe nọdu arịje ọriri, enwedu ishi; watanụ eme iphe, agbadụru phẹ
nụ.
29 Ọphu ọ dụdu ẹgube ẹjo ememe; mẹ iphe, apfụduru-ọto, ẹphe te emedu; k'ọphu
oobushihu phẹ ebushihu l'ẹhu. Ẹphe nọdu ajị momomo g'ẹphe naa iphe, abụdu
nkephẹ; edoberu nwibe phẹ ọkpoma mgbashị. Ẹnya pfụrupfuru paa phẹ ẹka l'ẹhu;
ẹphe nọdu egbu ọchi; esephe opfu opfu bya aghọ-phe ụgho; ẹphe nọdu eme iphe-
ashị; bya asụ-phe asụlasu.
30 Ẹphe nọdu evu nwibe phẹ nvu azụ; bụru ndu Chileke dụ ashị; ndu anọduje
eme nwibe phẹ iphe-iphere l'obu ọku; bụru ndu eme nggangga bya etse etsetse. Ọ
bụerupho g'ẹphe e-me mee ẹjo-iphe bẹ ẹphe anọduje arị; tẹme ẹbe ẹphe ekwejedu
eme iphe, ne phẹ lẹ nna phẹ pfuru.

31 Ẹphe bụ ndu enwedu egomunggo; ọphu e gudedu ire phẹ ẹka. Ẹphe ta
aphụjeduru nwibe phẹ obu-imemini; ẹbe ẹphe enwedu obu-ọma.
32 Ẹphe bụ ndu machachaarụ iphe, bụ ikpe Chileke; maru lẹ ndu eme ẹgube ẹjo-
iphe ono bụ ọnwu, bụ iphe, gbaru phẹ nụ. Ọphu ọ bụdua l'ẹphe eme nno; obenu lẹ
ndu eme g'ẹphebedua agbẹje dụ phẹ ree.

2

Ikpe, Chileke nmarụ onyemonye

1 Noo g'o gude mu sụ ngu l'ị tị gọfukwapho gụbe onye ọphu ekpe onye ọzo ikpe;
onye ị bụhabe. Kẹle ọo iphe ono, iikpe onye ọzo ikpe iya ono bẹ i gudekwaphọ anma
onwongu ikpe. Kẹle gụbedua, l'ekpe ikpe emekwaphọ iphe ono, iikpe onye ọzo ikpe
iya ono.
2 Ọle ọphu anyi makaharụ bụ l'ikpe Chileke pfụru-ọto l'ẹhu ndu eme ẹgube iphe
ono.
3 Gụbe nwọdumeka; ?I dobesu lẹ teke ịigbarwushije ndu eme ẹgube iphe ono; bya
emekwa iya phọ l'onwongu; ?i dobesu l'ịi-nahụ ikpe kẹ Chileke?
4 ?Tọo; bụ eze odoo ọphu parụ ẹka apaa, Chileke emeje; waa l'ọ bụjeru nemadzụ
-mee iphe-ẹji l'ọ parụ iya haa; tẹme ọ nọdu anọduje ata nshi shii; ?bụ iphemiphe ono,
bẹ i woru nmaa phulaphula? Ọphu ị madụ l'iphe, o gude Chileke nọdu emejeru ngu
odoo bụ l'oome g'izimanụ lwa ngu azụ; g'ị haa eme iphe-ẹji lwapfuta iya.
5 Obenu lẹ nta-a bẹ i nweru ẹjo ọkpoma kwefu ike g'odoo, Chileke eme te eme
g'izimanụ lwa ngu azụ. Ọo ya bụ l'iime g'iphe-ẹhuka nkengu ka shii mbọku ikpe ono,
Chileke e-goshi oke-ẹhu-eghu iya mẹ g'ikpe nkiya dụ, bụ iya bụ ikpe pfụru-ọto ono.
6 Mbọku ono bẹ Chileke e-bukwa onyemonye nggo lẹ g'iphe, o meru gbaru.
7 Ndu tarụ nshi nọdu eme iphe, dụ ree; kukebe ẹhu achọ gẹ Chileke jaa phẹ
ajaja; kwabẹ phẹ ùbvù; bẹ oo-me g'ẹphe nọdu ndzụ ojejoje; ẹphe taa nwụhubaedu
anwụhu.
8 Obenu lẹ ndu ono, bụ ndu kwefuru ike ono; ndu ata ngadụru ọkpobe-opfu nchị;
ọ chịa iphe, ẹphe etso bụ iphe, apfụduru-ọto; ndu ono bẹ Chileke a-tụ-koshi oke-ẹhu-
eghu iya, parụ ẹka.
9 Iphe, bụ onye emekpọo ẹjo-iphe bẹ ẹhu ta abyadụ eburu ebvuru; tẹme o je l'e-je
iphe-ẹhuka iya. Oo-vuru ụzo dapfuta ndu Jiu; tẹme ndu abụdu ndu Jiu etsota iya.
10 Obenu l'onyemonye, eme iphe, dụ ree bẹ Chileke a-ja ajaja; kwabẹ iya ùbvù bya
emee; ẹhu adụ iya guu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Oo-vuru ụzo meeru iya ndu
Jiu; tẹme ndu abụdu ndu Jiu etsota iya.
11 Kẹle Chileke ta adụdu onye oole ẹnya l'iphu.
12 Iphe, bụkpoo onyemonye, amadụ ekemu mee iphe-ẹji bẹ Chileke a-nmakwa ikpe;
ẹphe alaa l'iyi; obeta ẹbe ẹphe amadụ ekemu. Iphe, bụkwanu ndu bụ ndu maru
ekemu bya emeẹlaa iphe-ẹji bẹ Chileke e-gudekwaphọ ekemu ono nmaa ikpe.
13 L'ọ tọ bụkwa ndu anụmaje ekemu bẹ bụ ndu pfụberekoto l'iphu Chileke; ọ chia
ndu eme iphe, ekemu pfuru bụ ndu Chileke a-gụ lẹ ndu pfụru-ọto.
14 Lẹ teke ọ bụ lẹ ndu abụdu ndu Jiu, bụ iya bụ ndu amadụ ekemu gbẹ egudeje
uche phẹ eme iphe, dụ l'ekemu; bụ nụ iya-a bụ l'ẹphe egoshi l'ẹphe maru iphe, gbaru
phẹ l'ememe; obeta ẹbe ẹphe amadụ ekemu.
15 Umere phẹ egoshi l'iphe, ekemu pfuru bẹ Chileke dewaru phẹ l'obu. Tẹme
egomunggo phẹ nọdu agbakwa phẹ phọ ekebe; eshinu ọriri phẹ anọduje anmaa phẹ
ikpe bya ahajẹkwarupho aharu phẹ enge.
16 Mbọku ono, Chileke e-kpe ikpe ono bẹ ọo-gbẹ Kéreshi Jizọsu l'ẹka kpee nemadzụ
ikpe iphe, nemadzụ arịje domia l'ọkpoma iya. Noo iphe, ozi-ọma ono, mu anọduje
ezi onoya pfuru.

Ndu Jiu ẹphe l'ekemu

17 A bya l'ẹhu gụbedua, bụ onye Jiu; ị nọdu etu onwongu onye Jiu bya akpọru obu
ye l'ekemu; bya egude gụle Chileke aba l'abaa.
18 Ị maru iphe, bụ uche Chileke; tẹme ekemu iya nọdu egoshi ngu iphe, gbaru ngu
l'ememe; mẹ iphe, agbadụru ngu l'ememe.
19 Ị makaharụ l'ị bụ onye edu ndu atsụ ishi; bya abụru ìphóró kẹ ndu nọ l'ọchii.
20 Ị bụru onye akpọ-ziru ndu eme eswe ụzo; bya abụru onye ezi ndu bụ ụnwegirima
iphe. Ị maru ekemu Chileke; bya amaru ọkpobe-opfu dụ l'ekemu ono.
21 Ọo ya bụ; eshi ọphu ịinoduje ezi ndu ọzo; ?bụ gụnu kparụ iphe, i tii zidu
onwongu? Gụbe onye ara iya arara sụ g'e te zijeshi iphuru; ?tii zikwanụ iphuru
l'onwongu?
22 Gụbe onye epfu sụ g'e te erijeshi ogori; ?ti rikwanụ ogori? Gụbe onye ono, agbụru
nshi, a gwọru agwọgwo tụphe ?ti jejekwanụ ezita iphe, e doberu l'eze-ụlo-nshi?
23 Gụbe onye ono, aba abaa lẹ Chileke tụru ekemu doberu ngu ono; ?tị
nọdujekwanu emebyishi ekemu ọbu; gude iya eme Chileke iphe-iphere.
24 L'e dekwaru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: "Ndu ọhozo epfubyishi Chileke; ọ bụru
umere unu kparụ iya."
25 Urwu dụkwa l'ebu úbvù bụ eviya; ọle ọo 'ẹkwapho mẹ ọ -bụru l'i meje-a iphe,
ekemu pfuru. Obenu teke ọ bụ l'ịinoduje emebyi ekemu bẹ gụ l'onye ebuduru úbvù
a-gbaru l'ẹji.
26 Nokwaphọ g'ọ dụ onye ebuduru úbvù. Teke ọ bụkwanu l'onye ebuduru úbvù
emeje iphe, ekemu pfuru; ?ta agụdu iya l'onye buru úbvù tọo?
27 Ọo ya bụ lẹ ndu abụdu ndu Jiu ono, bụ ndu ebuduru úbvù ono l'a-nma gụbe
onye Jiu ikpe. Unubẹdua, bụ ndu Jiu nweru ekemu, e deru l'ẹkwo bya ebua úbvù;
tẹme unu gbẹ emebyi ekemu.
28 Onye bụepho onye Jiu l'ẹnya ndiphe ta bụkwa iya bụ l'a bụ onye Jiu. Ọphu ebu
úbvù ọphu eebu l'anụ-ẹhu abụkwa iya phọ bụ l'e buru úbvù.
29 Iphe, bụ ọkpobe onye Jiu bụkwa onye bụ iya nụ l'ime ọkpoma iya. Ọkpobe ebu
úbvù; bụru ọphu eebu l'ime obu, bụ iya bụ ọphu Unme Chileke buru nemadzụ; ọ
tọ bụkwa ọphu e buru l'ọo g'e mee ya g'e deru l'ẹkwo ekemu. Ẹgube onye ono ta
abụkwa nemadzụ ajajẹ iya ajaja; ọ kwa Chileke bẹ ajajẹ iya nụ.

3

1 Sụ-a; ?bụkwanu gụnu bẹ onye Jiu gude ka onye abụdu onye Jiu mma? ?
Dẹnukwanu urwu, dụ l'ebu úbvù?
2 Ọ kwatakpọkwaaru baa urwu, ha shii l'ụzomuzo. Kẹ mbụ kpọada bụ l'ọo ndu Jiu
bẹ Chileke woru opfu, o pfuru ye l'ẹka.
3 Lẹ-a; ọme ọ bụkwanu l'ẹphe harụ bụru ndu ekwetadụru nụ teke ono; ?e gege
gude l'ẹphe te ekwetadụru sụ lẹ Chileke bẹ ta agbaẹduru g'e gude ire iya ẹka tọo?
4 Tụswekwa! G'e goshichikwa lẹ Chileke ta adụdu teke ọ bụedupho onye ire-lanụ
g'ọ bụ; o betakpọoru nemadzụ mgburugburu je a-bụeberu ndu ntuphu-ire. Noo iphe,
e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:

"Ọo l'opfu ngu Chileke bẹ
ee-shi goshi
l'ị bụ onye pfụru ọto.
Ọphu ọ dụdu teke e kuru ngu
ikpe g'i ti kpefu."

5 Teke ọ bụkwanu l'ọo l'anyi ta agbadụru g'e gude ire anyi ẹka emeje g'a hụma
gẹ Chileke gbaberu k'egude ire iya ẹka; ?bụhunu gụnu bẹ anyi e-pfu? ?Anyi a-sụ lẹ

Chileke meru ẹjo-iphe l'ọ kpabẹru anyi oke-ẹhu-eghu iya? Nta bẹ mu ajịkpoakwa
ajị-a gẹ ndiphe ọzo anọduje ajị.
6 Tụswekwa! Ọ -bụ l'ọ tọ dụ nno mẹ ?Chileke emehụnu imagha oo-kpe ndiphe ikpe?
7 Lẹ-a; teke ọ bụ onye ntuphu-ire; ọ bụru iya agbẹje mee g'a kabaa amaru lẹ Chileke
bụ onye ire-lanụ; jaa ya ajaja; ?dẹnu g'o gude Chileke jehụnu a-nma mu ikpe lẹ mu
bụ onye iphe-ẹji?
8 ?Bụ gụnu kparụ iphe, anyi tee pfudu iphe ono, ndu anọduje agbaru anyi mgbamu;
ebo anyi ibo sụru l'anyi epfuje ono? Iphe ono bụ: "G'anyi meanarọ ẹjo-iphe g'ee-shi
gẹ k'ọma eshi iya fụta." Ndu ono bẹ Chileke a-nmakwa ikpe, bụ iphe, gbaru phẹ nụ.

Ikpe, nmarụ onyemonye

9 ?Nta-a-ee? Ọnodu anyịbe ndu Jiu ?ọ ka kẹ ndu abụdu ndu Jiu mma tọ? Tụswekwa!
Anyi ta akakpọdaa phẹ mma ililekpọo. Iphe, anyi goshiru bụ l'anyịbe ndu Jiu; mẹ
ndu abụdu ndu Jiu tụkoru bụru ndu iphe-ẹji pyịtaru l'ẹkpiri.
10 L'e dekwaru l'ẹkwo opfu Chileke sụ:
"Ọ tọ dụkwa mẹ onye
pfụberekoto;
mbụkwa m'onye lanụ.
11 Ọphu ọ dụdu mẹ onye lanụ,
nweru egomunggo;
ọphu ọ dụkwapho onye
eseje gẹ ya maru Chileke.
12 Onyemonye ghawarụ Chileke
azụ.
Ẹphe tụkowaru yifu.
Ọ tọ dụdu onye ọphu eme
iphe, pfụru-ọto
g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ.
13 Ẹkpiri phẹ bụ ilu, gheru ọnu.
Ire phẹ bẹ ẹphe egudeje
edephushi nwibe phẹ.
Opfu, shi phẹ l'ọnu nọdu
egbu egbugbu
g'ẹru ẹjo agwọ.
14 Iphe, jiru phẹ ọnu bụ ephu
iphu
yẹe opfu, shi l'ọkpoma
mgbashị.
15 Ẹphe ekwoje gburumu je
egbua nemadzụ.
16 Ụzo, ẹphe eshi bụ iphe,
adụje iya nụ bụ ọla-l'iswi
yẹle aphụ.
17 Ẹphe ta amadụ ụzo nchi
adụ-doo.
18 Ọphu ẹphe ta atsụdu Chileke
ebvu ililekpọo."*
19 Ọphu anyi makahakpọoru bụ l'iphemiphe, e deru l'ẹkwo ekemu Chileke bụ ndu
a tụ-doru ekemu ọbu bẹ e dedoru iya. Ọo ya bụ g'ọ tọ dụ onye a-gọfu nụ. Ọnu

* **3:18 3:18** Gụnaa Ebvu 36:1.

abụru onyemonye kpụrukudukuu; wafụa g'onyemonye e-shi ẹgube ono bụru onye-ikpe nmarụ l'iphu Chileke.
20 Iphe, o gude ọ dụ nno bụ l'ọ tọ dụdu onye a-sụ lẹ ya e-gude eme g'ekemu pfuru bụru onye pfụberekoto l'iphu Chileke; eshinu iphe, ekemu emeje bụ l'o meje gẹ nemadzụ maru lẹ ya mewaru iphe-ẹji.

Apfụbekoto ọphu shi l'ekweta

21 Obenu lẹ nta-a bẹ e goshiwaru iphe, bụ apfụbekoto kẹ Chileke, abụedu ọphu shi l'edobe ekemu. Iphe ono bụru iphe, ekemu mẹ ndu mpfuchiru Chileke gbarụ ekebe iya.
22 Apfụbekoto kẹ Chileke-a; shi l'ekweta anyi kwetarụ kẹ Jizọsu Kéreshi rwube anyi ẹka. Ọ tọ dụdu onye ọogufuje mẹ nanụ;
23 kẹle onyemonye mewaru iphe-ẹji; shi nno nafụ onwiya ọdu-biribiri kẹ Chileke.
24 Obenu lẹ Chileke mewaru onyemonye eze-iphe-ọma kẹ mmanụ gụa ya l'onye pfụberekoto. Ọ bụru onye o shi l'ẹka mee ya bụ Kéreshi Jizọsu onye meru g'ẹphe nweru onwophẹ.
25 Chileke goshiru Kéreshi l'edzudzu-ọha g'ọ bụru ẹja, e gwerụ gwefu iphe-ẹji ndiphe. Ọ bụru mee, Kéreshi ono gbashịru teke ọ nwụhuru ono bẹ Chileke egudeje agụru nemadzụ nvụ l'iphe-ẹji iya; mbụ ndu woru onwophẹ ye iya l'ẹka. Chileke shi ẹgube ono mee gẹ ya goshi lẹ ya pfụberekoto. Lẹ teke ndiche bẹ Chileke shi abụjeru onye meru iphe-ẹji l'ọ taẹlaa nshi lephua ya ẹnya.
26 Ọle nta-a bẹ oogoshije gẹ ya eshije mee ndiphe g'ẹphe bụru ndu pfụberekoto; kẹle yẹbedua bụ onye pfụberekoto bya abụkwarupho onye emeje iphe, bụ ndu kwetarụ kẹ Kéreshi g'ẹphe bụru ndu pfụberekoto.
27 Sụ-a; ?ọ dụkwaduru onye dụru iphe, ọo-nọdu aba l'aba nta? Ọ tọ dụekwa. ?Ọ bụru ẹka o meru imagha? ?Bụ l'anyi eme iphe, ekemu pfuru tọo? Waawakwa. Ọ bụakwaa l'anyi woru onwanyi ye Kéreshi l'ẹka.
28 Kẹle iphe, anyi maru bụ lẹ Chileke agụjeekwapho nemadzụ l'onye pfụberekoto mẹ ọ -bụru l'onye ono kwetarụ kẹ Kéreshi; ọ tọ bụkwa shita l'eme iphe, ekemu pfuru.
29 Chileke ?ọ bụ Chileke ndu Jiu kpụrumu tọ? ?Tọ bụedu Chileke kẹ ndu abụdu ndu Jiu? Ee! Ọ bụfua Chileke ndu abụdu ndu Jiu.
30 Ọ bụepho Chileke lanụ dụ kpoloko. Ọ bụru iya a-gụ ndu Jiu, kweru kẹ Kéreshi lẹ ndu pfụberekoto; bya abụkwaru iya phọ a-gụ ndu abụdu ndu Jiu, kweru kẹ Kéreshi lẹ ndu pfụberekoto.
31 ?Ọ pfụru l'anyi gudewaa k'ekweta-a rwụtoshia ekemu tọo? Tụswekwa! Iphe, anyi emechia bụkwa g'ekemu ngụru angụru.

4

Iphe-nggoshi, Ébirihamu meru

1 ?Dẹnu iphe, anyi e-pfu lẹ kẹ Ébirihamu, bụ nnajị ndiche anyi phẹ? ?Dẹnu g'ọ nwụru yẹ ya?
2 Lẹ teke ọ bụ l'ọo iphe-ọma, Ébirihamu metaru bẹ Chileke gude gụa ya l'onye pfụberekoto; bẹ o nwekwarụ iphe, o gogo gude aba l'abaa; ọle ọ tọ bụkwanu l'iphu Chileke.
3 Noo iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: “Ébirihamu kwetarụ kẹ Chileke; a gụaru iya ya l'apfụbekoto.”
4 Sụ-a; onye jeru ozi bẹ a ta sụjekwa l'iphe, a nụru iya lẹ k'ozi ono bụ iphe-ọma bẹ e meru iya; gbahaa l'ọo ụgwo, rwuberu iya nụ bẹ a pfụru iya.
5 Obenu lẹ teke nemadzụ gwọberu k'ese akanya ẹhu iya; bya ekweta kẹ Chileke ono emeje g'onye iphe-ẹji bụru onye pfụberekoto ono; a gụaru iya ya l'apfụbekoto.

6 Ọ kwaphọ iphe, dụ nno bẹ Dévidi tụberu epfu teke ono, o pfuru k'ẹhu-ụtso nwoke
ọphu Chileke gụru l'onye pfụberekoto; l'ẹbe abụ l'o gude ẹka iya meta gẹ Chileke nata
iya.
7 Ọ sụru:
"Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ ndu a gụru nvụ
l'iphe, ẹphe mesweru; ndu a
safụbebewaaru iphe-ẹji, ẹphe megbabẹru.
8 Ẹhu-ụtso bụ k'onye Nnajịuphu taa
gụkoeduru iphe-ẹji ililekpọo."*
9 ?Ọ dụ g'ọ bụepho ndu buru úbvù kpẹekpu bẹ Chileke epfu l'ẹka-a g'ẹhu tsọo ụtso?
Tọo; ?ndu ebuduru úbvù yị iya-a? Eshinu anyi sụru: "Ébirihamu kwetarụ kẹ Chileke;
a gụaru iya ya l'apfụbekoto."
10 ?Dẹnu g'eshiru gụaru iya ya? ?Bụ teke o toko budu úbvù; tọo g'o buwaru úbvù?
Ọ gụadaru iya ya tẹme o bua úbvù.
11 Úbvù ono, o buru ono bụru iphe-ọhubama, goshiru lẹ Chileke gụru iya rọ
l'onye pfụberekoto; kẹle o kwetarụ kẹ Chileke teke o toko budu úbvù. Ọo ya bụ
gẹ Ébirihamu abụru nna k'iphe, bụkpoo ndu woru onwophẹ ye Chileke l'ẹka; ndu
Chileke gụru lẹ ndu pfụberekoto l'ẹbe abụ l'ẹphe buru úbvù.
12 Ọ bụkwarupho nna ndu buru úbvù; ọle ọ tọ bụkwa nna phẹ; opfu l'ọo l'ẹphe
buru úbvù; iphe, o gude bụru nna phẹ bụ l'ẹphe tsoru ẹka Ébirihamu, woru onwiya
ye Chileke l'ẹka tẹme o bua úbvù.

Ọphu bụ ishi bụ ekweta

13 Chileke kweru Ébirihamu yẹe awa iya ukwe-iphe sụ phẹ: l'ọo phẹ e-nweru
mgboko. Ọ tọ bụkwa lẹ Ébirihamu meru iphe, ekemu pfuru meru iphe, o gude
kwe iya ukwe-iphe ono. Ọ kwa l'o kweru kẹ Chileke meru iphe, Chileke gụru iya
ya l'apfụbekoto.
14 Sụ-a; ọme ọ bụ ndu eme iphe, ekemu pfuru bẹ e-nweru mgboko ono, Chileke
kweru ukwe iya ono mẹ ekweta abụru iphe-mmanụ; mẹ ukwe-iphe, Chileke kweru
tege vukwaruphọ ire.
15 Kẹle ekemu akpatsuje oke-ẹhu-eghu. Noo l'ẹka ekemu adụdu bẹ emeswe
adụkwapho.
16 Noo g'o gude iphe, Chileke kweru ukwe iya ono bụru iphe, shi l'ekweta; g'ee-
shi g'ọo-bụru iphe, shi l'eze-iphe-ọma, oome; mbụ ọphu o mekwarụpho gbabẹ awa
Ébirihamu. Ọ tọ bụekwapho ndu emeje iphe, ekemu sụru g'e meje kpụrumu. Chileke
dobekwaru iya phọ iphe, bụ ndu kwetarụ nụ gẹ Ébirihamu kwetarụ. L'ọ kwa
Ébirihamu bụ nna anyi g'anyi hakọtakpoo.
17 Ọ bụru iya bụ iphe, e deru sụ: "Mu meakwaru ngu nna igwerigwe ọha." Ọo ya bụ
lẹ Ébirihamu bụ nna anyi l'iphu Chileke, bụ onye o kweru nkiya; mbụ Chileke, emeje
ndu nwụhuru anwụhu g'ẹphe dzụru ndzụ ọzo; tẹme ọ nọdu emeje iphe, eshihaada
dụ nụ l'ọo-bya adụ.
18 Ébirihamu woru onwiya ye Chileke l'ẹka; bya anọdu ele ẹnya iphe; teke adụdu
iphe, ọ tụberu ele ẹnya iya. Ọo ya bụ; ọ bụru nna ọhamoha, dụ igwerigwe, bụ iya
bụ nụ iphe, e pfuru iya sụ: "Noo g'awa ngu a-ha bụ ono."
19 Ọphu ọ dụdu teke Ébirihamu kwenyaarụ kẹ Chileke bya akpọahaa ọkpolohu.
Ọphu o pfuduru kẹle ya kahụwaru; lịbahuchawaa alịbahu ọphu ya a-dụedu ike eye
ime; l'ẹka ọ nọwaru iphe, ha g'ụkporo apha ise eshinu a nwụru iya; ọphu o pfuduru
kẹ nyee ya, bụ Sera, ata tsụdu ime.

---

* **4:8 4:8** Gụnaa Ebvu 32:1,2.

20 Ọ tọ dụdu teke obu bọjeru iya ẹbo l'iphe, Chileke kweru iya ukwe iya; kẹle ọ
nọshierupho ike l'ẹka Chileke akwabẹe ya phọ ùbvù.
21 O dokpọoru iya ẹnya ọkpobe edodo lẹ Chileke sụru emekọta iphe, o kweru iya
ukwe iya.
22 Noo g'o gude Chileke gụaru iya ya l'apfụbekoto.
23 Ọ tọ bụkwa l'iswi ẹhu Ébirihamu kpẹekpu bẹ e dedoru iphe ono, e deru sụ: A
gụru iya ya l'apfụbekoto.
24 Ọ kwa l'iswi ẹhu anyịbedua bẹ e dedokwaru iya phọ, bụ ndu Chileke e-mechaa
gụa lẹ ndu pfụberekoto; mẹ ọ -bụru l'anyi kweru kẹ Chileke, bụ iya bụ onye meru
Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu; o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
25 Jizọsu ono bẹ Chileke harụ; o gude onwiya gwee ẹja nwụhu k'ọphu oo-gwefu
iphe-ẹji, anyi meshiru. Chileke bya emee ya; o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ g'e-shi gẹ
ya agụa anyi lẹ ndu pfụberekoto.

5

Adụ lẹ mma onye lẹ Chileke

1 Ọo ya bụ lẹ Chileke gụwaru anyi lẹ ndu pfụberekoto opfu l'anyi kweru nkiya.
Nta-a bẹ anyi shiwaa l'ẹka Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi; ẹhu dụwaa anyi guu
l'ọnodu anyi lẹ Chileke.
2 Ọo Jizọsu Kéreshi ono shi l'ekwekwe, anyi kweru nkiya duba anyi l'eze-iphe-ọma
ọwanawa, anyi gude dzụru ndzụ-a. Ẹhu nọdu anọduje atsọ anyi l'anyi ele ẹnya l'anyi
lẹ Chileke e-mechaa gbarụ mgba l'ọdu-biribiri iya.
3 Ọ tọ bụkwaa ono kpụrumu; ẹhu atsọjekwapho anyi ụtso mẹ anyi nọdu eje iphe-
ẹhuka; opfu l'anyi hụmawaru l'ọo l'iphe-ẹhuka bẹ eeshije nwụta ata nshi.
4 Ọ bụru ọta-nshi emeje g'anyi shihu ike l'ọhutama. Anyi eshi ẹgube ono kabaa
apfụshi ike l'iphe, anyi ele ẹnya iya.
5 Ọphu ele ẹnya iphe ono, anyi ele ono emebyidu anyi iphu; kẹle Chileke l'onwiya
mewaru anyi gbẹ l'ẹka Unme-dụ-Nsọ, ọ nụru anyi maru gẹ n-yemobu iya habe shii.
6 L'ọ kwadụro teke adụdu ike, dụ anyi k'eme iphe, dụ ree l'iphu Chileke bẹ Kéreshi
byaru bya anwụhu-chiru ndu ata tsụdu Chileke ebvu. Iphe ono bụru teke Chileke
tụberu bẹ o meru.
7 Kẹle ọ dụkwa lẹ ńtà gẹ nemadzụ e-shi nwụhu-chiru onye pfụberekoto. Ọle a
-chọje iya bẹ aa-hụmakwaa onye a-nwụhu-chiru onye ọma.
8 Obenu lẹ Kéreshi nwụhuru l'iswi ẹhu anyi teke anyi bụkwadu ndu eme iphe-ẹji;
shi nno goshi lẹ Chileke yenụkaru anyi obu.
9 Ọo ya bụ l'eshinu Chileke shiwaa l'anwụhu, Jizọsu nwụhuru; gụa anyi lẹ ndu
pfụberekoto l'iphu iya bẹ ọo-kabakpọkwanu adụ ike shi l'ẹka Kéreshi ono dzọta
anyi; g'a taa tụ-koshidu anyi oke-ẹhu-eghu iya.
10 Sụ-a; eshinu anyi shi bụru ọhogu Chileke; Chileke bya eshiwaa l'anwụhu, Nwa
iya nwụhuru mewaa anyi bụru ọ̀nyà iya; bẹ nta-a, anyi bụwaa ọ̀nyà iya-a bẹ ndzụ
Kéreshi ọphu nọ anyi l'ẹhu a-kabakpọkwaanu adzọta anyi l'oke-ẹhu-eghu Chileke.
11 Ọphu ọ bụdua ono kpoloko; anyi nọkwapho l'ẹka Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu
Kéreshi ete ẹswa; mbụ onye ono, meru anyi lẹ Chileke doshiwaa ono.

Ádamu lẹ Kéreshi

12 Sụ-a; ọ kwa nwoke lanụ bẹ iphe-ẹji shi l'ẹka bata lẹ mgboko. Ọnwu shikwaphọ
l'iphe-ẹji ono batakwaphọ lẹ mgboko. Ọo ya bụ; ọnwu shi nno swiru iphe, bụkpoo
nemadzụ; kẹle onyemonye mewaru iphe-ẹji.
13 Iphe-ẹji dzuhaakwaru eliphe tẹme ekemu bya. Ọle a ta gụkoduru nemadzụ iphe-
ẹji l'ẹka ekemu adụdu.

14 Ọle ọnwu shiẹlaa l'ọgbo kẹ Ádamu phẹ bụru eze jasụ l'ọgbo kẹ Mósisu; mbụ
bụchaaru eze ndu emesweduru ekemu gẹ Ádamu mesweru.
Ádamu l'onwiya bụ onyonyo Kéreshi, bụ iya bụ onye ọphu, e-mechaa byanụ phọ.
15 Obenu l'iphe-ọma kẹ Chileke bẹ a ta tụkwa eyeru iphe-ẹji kẹ Ádamu. Kẹle ọ -bụru
l'iphe-ẹji, onye lanụ meru; bẹ meru a dụ igwerigwe nwụhu; nokwaphọ gẹ Chileke
a-kabakpọo eshi l'ẹka onye lanụ ono, bụ Jizọsu Kéreshi meeru ndu dụ igwerigwe
eze-iphe-ọma, nyịberu anyịbe.
16 Ọphu iphe-ọma kẹ Chileke adụkwanu gẹ iphe-ẹji, onye lanụ meru. L'ikpe,
nmakọtaru ndiphe mgburugburu k'iphe-ẹji ono. Obenu l'iphe-ọma ọphu Chileke
meru nyịberu igwerigwe iphe-ẹji; shi nno mee agụhaa ndiphe lẹ ndu pfụberekoto.
17 Kẹle eshinu ọ bụ emeswe, onye lanụ mesweru bẹ ọnwu shi l'ẹka onye lanụ ono
bụru eze; bẹ ndu ono, shiwaa l'ẹka Jizọsu Kéreshi nata eze-iphe-ọma kẹ Chileke ono,
bụ iphe-ọma ọphu nyịberu anyịbe ono; waa iphe-ọma ọphu bụ apfụbekoto; ndu ono
a-nọdu l'ẹka onye lanụ ono, bụ Jizọsu Kéreshi bụru eze lẹ ndzụ-a.
18 Ọo ya bụ l'ọo g'emeswe, onye lanụ mesweru kparụ iphe, Chileke nmakọtaru
onyemonye ikpe; bụkwapho gẹ Chileke shi l'apfụbekoto Kéreshi mee g'ikpe kalẹru
onyemonye gẹ ndzụ dụ phẹ.
19 Kẹle ọo gẹ nwoke lanụ ono meru iphe, Chileke sụru g'o to meshi; e shi ẹgube
ono mee ndu dụ igwerigwe ẹphe bụru ndu iphe-ẹji; bụkwapho g'ee-gude k'onye
lanụ ọphu meru iphe, Chileke sụru g'o mee; Chileke agụa ikpoto nemadzụ lẹ ndu
pfụberekoto.
20 Iphe, e gude e mechaa tụa ekemu dobe bụkwa g'a kabaa amaru g'iphe-ẹji habe
shii. Obenu l'ọo teke a kabaa amaru g'iphe-ẹji habe shii; eze-iphe-ọma kẹ Chileke
akwata kabakwaaphọ shii.
21 Ọ kwa anwụhu bẹ iphe-ẹji gude bụru eze. Nokwaphọ g'ọ bụ apfụbekoto bẹ
eze-iphe-ọma kẹ Chileke gude bụkwarupho eze. Ọ bụru apfụbekoto ono, shi l'ẹka
Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi ono edu anyi ala lẹ ndzụ ọphu ọnwu ta adụhedu.

6

Iphe, baputizimu eme

1 Sụ-a; ?bụ awe bẹ anyi sụberu iya ishi nta-a? ?Anyi a-nọduje eme iphe-ẹji g'eze-
iphe-ọma kẹ Chileke aka shii tọ?
2 Tụswekwa! ? Dẹnu g'anyịbe ndu nwụhuwaru anwụhu l'iphe-ẹji e-shi
nọdukwapho ndzụ l'ime iya ọzo?
3 Tọo ?unu ta amadụ l'e shiwaa lẹ baputizimu mee anyi dụ igwerigwe bụru ndu a
tụgbaberu l'anwụhu ono, Kéreshi ono?
4 Lẹ teke ono, e meru anyi baputizimu ono bẹ anyi l'iya tụkoakwaru nwụhu; a tụko
anyi l'iya likọta. Ọo ya bụ lẹ-a; ọo ẹgube ono Kéreshi gude ike akpabiri kẹ Nna shi
l'ọnwu gbalihu dzụru ndzụ ono bụkwapho g'anyi a-dụ ike dzụru ndzụ ọ̀phúú.
5 Ọ -bụru l'anyi lẹ Kéreshi tụgbaru bụru nanụ l'anwụhu, dụ g'ọphu ọ nwụhuru;
ọ n'iya bụ Chileke emee g'anyi shi l'ọnwu teta g'o meru iya; anyi l'iya adzụru ndzụ
ọ̀phúú.
6 Ọphu anyi maru bụ ọwa-a: l'e wotaru akahụ onye anyi shi bụru woru yẹe Kéreshi
tụko kpọpyabe l'oswebe; ọo ya bụkwanu; g'ee-mebyia ike k'ẹjo obu ono, anyi shi
nweru teke ono, bụepho iphe-ẹji bẹ anyi shi maru ono; g'anyi ata abụeduru ohu
k'iphe-ẹji.
7 L'ọ kwa teke nemadzụ nwụhuru bụ teke yẹle ike k'eme iphe-ẹji tọkaharu ishi
anamu.
8 Teke ọ bụkwanu l'anyi lẹ Kéreshi tụgbaru nwụhu bẹ anyi maru l'anyi l'iya a-
tụkokwapho dzụru ndzụ.

9 L'iphe doru anyi ẹnya bụ l'eshinu Chileke meru gẹ Kéreshi shi l'ọnwu teta dzụru
ndzụ bẹ ọ tọ nwụhubaedu ọzo. Anwụhu ta abyadụ akabaa ya ike ọzobaa.
10 Anwụhu ọphu ọ nwụhuru bụ l'ọ nwụhuru mgbo lanụ kpoloko kpẹekpu g'o
mekpee iphe-ẹji. Ndzụ ọphu ọ dzụ nta-a bụwaru gẹ yẹe Chileke bụru nanụ
jasụwaruroya.
11 Nokwaphọ g'unu a-gụje onwunu l'unu bụwaa ndu nwụhuru anwụhu mẹ a -bya
l'ẹka iphe-ẹji nọ. Ọle eshinu unu lẹ Kéreshi Jizọsu tụgbawaru bụru nanụ bẹ bụwaa
Chileke bẹ unu dzụru ndzụ.
12 Unu te ekwekwa g'iphe-ẹji bụru eze l'ẹhu unu ọwa-a, bụ ọphu a-nwụhu anwụhu-
a; k'ọphu bụ l'ọo ẹjo-iphe, agụ unu, ọ sụru g'unu mee bẹ unu e-meje.
13 Unu te ewokwaru iphe, nọ unu l'ẹhu g'ọ hahabẹ nwanshịi haarụ iphe-ẹji g'ọ
bụru iphe, o gude ejepfu iphe, pfụru ọto ọgu. Ọ chia iphe, unu e-me bụ g'unu woru
onwunu hagbuaru Chileke l'unu bụwaa ndu shi l'ọnwu fụta bya anọdu ndzụ. Ọo ya
bụ gẹ Chileke egude unu alwụ ọgu iphe, pfụru ọto.
14 Iphe-ẹji ta akaẹdu unu ike; eshinu ekemu ekeẹduru unu ẹgbu; kẹle nta-a bẹ
Chileke gudewaa eze-iphe-ọma iya tọo unu l'ẹgbu ekemu ono.

Abụru ohu k'apfụbekoto

15 Sụ-a; ?ọ pfụru l'anyi anọduwaro eme iphe-ẹji; opfu l'eze-iphe-ọma kẹ Chileke
tọfuwaru anyi; ẹbe ekemu ekeẹduru anyi ẹgbu tọ? Tụswekwa!
16 Unu ta amahaadaa lẹ teke unu woru onwunu haarụ nemadzụ bya emeje iphe, o
pfuru g'ohu iya bẹ unu bụwaa ohu onye ọbu, unu emeje iphe, o pfuru ọbu. Teke ọ
bụ l'unu woru onwunu haarụ iphe-ẹji; bụru ohu iya; unu anwụhu anwụhu, bụ iphe,
tso iphe-ẹji l'azụ. Teke ọ bụkwanu l'unu emeje iphe, Chileke pfuru; ọo ya bụ l'ọo-gụa
unu lẹ ndu pfụberekoto l'iphu iya.
17 Ọle mu ekele Chileke ekele l'ọ dụru teke unu shi bụru ohu iphe-ẹji; obenu lẹ nta-a
bẹ unu gudewaa obu unu g'ọ ha eme iphe, bụ ọkpobe-opfu ono g'e ziru iya unu.
18 Eshinu a tọwaru unu l'ẹgbu, iphe-ẹji shi kee unu bẹ unu bụwaa ohu
k'apfụbekoto.
19 Mu gudeakwaa ẹhu ohu lẹ nnajịuphu iya anmarụ unu ẹtu; ọdumeka bẹ iphe,
mu epfu te edokwa unu ẹnya. Ẹgube ono unu shi woru onwunu haarụ ẹjo umere,
rehuru erehu; waa akabaa eme iphe, apfụduru-ọto g'e-shi g'iphe-ẹji akabaa shii ono;
bụkwapho g'unu e-woru onwunu haarụ eme iphe, pfụru ọto nta-a; g'e-shi gẹ ndzụ
unu abụkotaru kẹ Chileke.
20 Kẹle teke unu shi bụru ohu iphe-ẹji; bẹ unu eshidu eyeru apfụbekoto ọnu.
21 ?Bụhunu urwu gụnu bẹ unu ritaru l'ẹjo-iphe ono, unu shi eme ono; mbụ iphe
ono, iphere iya byaru adụ unu nta ono? Kẹle ẹka iphemiphe ono sụberu ishi bụkwa
anwụhu.
22 Obenu lẹ nta-a bẹ a tọwaru unu l'ẹgbu ono, iphe-ẹji shi kee unu ono; unu bụwaru
ohu Chileke. Urwu, unu ritaru iya bụru lẹ ndzụ unu bụkotawaa kẹ Chileke. Ẹka ọ
sụberu ishi bụru ndzụ ojejoje.
23 Ụgwo, aanata l'iphe-ẹji bụkwa anwụhu; iphe-ọma, Chileke eme bụkwanuru ndzụ
ojejoje ọphu shi Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi l'ẹka.

7

Ẹtu iphe, emeje nụ l'alụlu

1 Sụ-a; ụnwunna mu; ?unu ta amadụ lẹ teke ekemu bụ-beru ishi lẹ ndzụ nemadzụ
bụ teke onye ono nọ ndzụ? Ọ kwa unubẹ ndu tụkoru maru ekemu bẹ mu epfuru.

2 Kẹle ekemu bụ lẹ nwanyị, alụ ji nọfutaje l'ẹka ji iya jasụkporu teke ji iya l'a-nọ-
beru. Ọle teke a nọnyaaru; ji iya nwụhu bẹ o nwewaa onwiya. Ekemu ono, shi
gudepyabẹ iya nụ ono ta adụedu iphe, ọ bụ.
3 Bụ iya bụ lẹ teke ji iya nọkwadu ndzụ; o je alụru ji ọzo; l'aasụ l'oori ogori; teke
ọ bụ lẹ ji iya nwụhuwaru; l'ọ bụru nwanyị eke ji. Ekemu te egudepyabẹdu iya. Ọ tọ
bụedu iya eri ogori mẹ o -je alụru ji ọzo.
4 Sụ-a; noo g'ọ dụ l'ẹhu unu bụ ono; ụnwunna mu. Ọo ekemu shi bụru ji unu; ọle
unu lẹ Kéreshi tụgbawaru nwụhu. Ọo ya bụ l'eshi ọphu unu nwụhuwaru bẹ ekemu
abụedu ji unu. Ẹbe ọ dụedu iphe, unu l'iya jigba. E mechaa; unu bya adzụru ndzụ
ọzo teke ono, Kéreshi tetaru dzụru ndzụ ono. Nta-a, bẹ bụwaa onye ono, shi l'ọnwu
teta dzụru ndzụ ono bụ ji unu; k'ọphu anyi a-dzụru ndzụ, pfụru ọto meje iphe, dụ
Chileke ree.
5 Kẹle teke ono, anyi shi nọdu ndzụ eme g'ọ gụru anyi ono bẹ ẹgu ẹjo-iphe, shi
anọduje enwu phuruphuru l'ẹhu anyi meru anyi shi anọduje eme iphe-ẹji. Iphe, tso
eme iphe-ẹji ono bụkwanuru ọnwu.
6 Ọle nta-a bẹ a dzọwaru anyi l'ẹka ekemu. Anyi nwụhuwaru; nahụ iphe ono, shi
kee anyi ẹgbu ono. Ọo ya bụ l'anyi etsowaa ụzo ndzụ ọphúú ọphu shi l'ẹka Unme-
dụ-Nsọ ejeru Chileke ozi. Anyi te etsohẹdu akahụ ụzo ono, bụ iya bụ ekemu ono, e
deru l'ẹkwo ono gude eje iya.

Ekemu waa iphe-ẹji

7 ?Bụ gụnu bẹ anyi e-pfu nta? Ekemu l'onwiya ?ọ bụ iphe-ẹji tọo? Tụswekwa! Mu
tege amakwaru iphe, bụ iphe-ẹji; ọme ekemu ta adụ. Mu tege amakwaru iphe, bụ
nchamẹnya ọme ekemu ta asụ: "G'iphe onye ọzo ta agụjekwa ngu."
8 Iphe-ẹji shinu l'ekemu ono kpata ụzo je akpatsushia mu iphe, bụkpoo ẹgu ẹjo-iphe
ọzo, dụgbaa nụ. Kẹle ekemu -adụdu bẹ iphe-ẹji nwụhukwaru anwụhu.
9 Mbẹdua l'onwomu dụru teke mu shi nọdu ndzụ; ọphu mu amadụ k'ekemu. A
nọnyaa mu bya amaru k'ekemu ono; iphe-ẹji jakerehu mu l'ẹhu; ọ bụru mu anwụhu.
10 Ekemu onoya bụ ekemu, gege eme g'a nọdu ndzụ ono gbẹ bya abụru ikpe bẹ ọ
nmarụ.
11 Kẹle iphe-ẹji kpatarụ ụzo; gude ekemu ono wọpyabe mu l'ụgho; shi l'ekemu ono
woru mu gbua.
12 Ọo ya bụ l'ekemu l'onwiya dụ nsọ. Iphe ono, a sụru g'e meje ono dụ nsọ; bya
abụru iphe, pfụru ọto; bya adụ ree.
13 ?Ọ pfụru l'ọo iphe ono, dụ ree ono gbẹ kpatarụ mu anwụhu tọ? Tụswekwa! Ọ
kwa iphe-ẹji gude iphe ono, dụ ree ono kpatarụ mu anwụhu g'ee-shi g'iphe-ẹji abụru
iphe, aa-hụma l'ọ bụ iphe-ẹji. Ọo ya bụ lẹ Chileke shi l'iphe, e deru l'ekemu eme
g'iphe-ẹji goshigbua gẹ yẹbe iphe-ẹji dụ-be ideyideyi.

Iphe labọ adzọ ẹnya l'ẹhu amadụ

14 Iphe, anyi maru bụ l'ekemu shi Unme Chileke l'ẹka; obenu lẹ mu bụ nemadzụ
mmanụ, iphe-ẹji gbaru ohu.
15 Umere mu l'onwomu agbachịjekwa mu ẹnya; kẹle mu te emejedu iphe, dụ mu
g'a sụ lẹ mu meru iya. Iphe, mu emejechia bụ iphe, dụ mu ashị ememe.
16 Sụ eshi ọphu iphe, mu agbẹje eme bụ iphe, mu maru l'ọ tọ dụdu mu ree; ọo ya
bụ lẹ mu kweru l'ekemu dụ ree.
17 Ọ n'iya-a bụ l'ọ tọ bụdu mbẹdua l'eme iya. Iphe, eme iya nụ bụ iphe-ẹji ono,
buwaa mu ebubu l'ẹhu ono.
18 L'iphe, mu maru bụ l'ọ tọ dụkpodaa iphe, dụ ree, nọ mu l'obu ililekpọo, bụ iya
bụ l'obu ẹgube nemadzụ, mu shi bụru teke mu shi anọduje eme ẹjo-iphe, agụgbabe
mu nụ. Mu emeje gẹ mu mee iphe, dụ ree l'ememe; ọle mu ta adụjedu ike mee ya.

19 Kẹle mu te emejedu iphe, dụ ree, dụ mu g'a sụ lẹ mu meru iya. Ọo 'ẹpho ẹjo-iphe
ono, ata dụdu mu gẹ mu mee ya ono bẹ mu emeje.
20 Sụ-a; ọ -bụru l'iphe, mu agbẹje eme bụ iphe, adụdu mu ree; ọ n'iya bụ l'ọ tọ bụdu
mbẹdua l'eme iya. Iphe, eme iya nụ bụ iphe-ẹji ono, buwaa mu ebubu l'ẹhu ono.
21 Noo ya bụ; mu shi ẹgube ono hụma ekemu, dụ adụdu; l'ọ bụjeru; teke mu eme
gẹ mu mee iphe, dụ ree; ọ bụerupho ẹjo iya akpataję mu ụzo l'ẹhu.
22 Mu -bya l'ime onwomu bẹ ekemu kẹ Chileke anọdujekpokwaa atsọ mu ụtso l'obu.
23 Obenu lẹ mu hụmaru ekemu ọzo, anọduje adzọ ụzo l'ẹhu mu. Ekemu k'ono bẹ
yẹle ekemu ọphu dụ mu ree l'egomunggo phọ anọduje akpa ẹnya. L'ọ tụa mu mkpọro
kpụru mu nụ iphe-ẹji. Ọ bụru ekemu k'ono bẹ aatụjeru mu ekemu ọphu kpụ mu lẹ
ndzụ.
24 Nshịo mu! ?Bụkpoo onye a-dzọ mu l'ogwẹhu ọwa-a, edu mu ala l'ọnwu-a?
25 Nta bẹ mu nọ l'ẹka Jizọsu Kéreshi, bụ Nnajịuphu anyi ekele Chileke ekele. Mbụ
lẹ mu egudeje egomunggo eme ekemu kẹ Chileke l'onwomu; mu egude anụ-ẹhu mu
eme ekemu k'iphe-ẹji.

8

Unme, l'anụje ndzụ òphúú

1 Ọo ya bụ lẹ ntamanụ-a bẹ ọ tọ dụedu ikpe, nmakwadụru ndu nọ l'ẹka Kéreshi
Jizọsu; ndu te emeẹdu iphe, agụ phẹ ẹgu ememe; gbahaa iphe, Unme Chileke sụru
g'ẹphe mee.
2 Kẹle ekemu ọphu Unme Chileke atụru mu nta-a bụ ike, eshije Kéreshi Jizọsu l'ẹka
duru nemadzụ bahụ l'ụzo ndzụ. Ọ bụru ike ono tọfuwaru mu l'ike k'ekemu, bụ iya
eshije l'iphe-ẹji duru nemadzụ bahụ l'anwụhu.
3 Iphe, ekemu adụdu ike mee opfu lẹ nemadzụ ta adụjedu ike mee g'ekemu pfuru
bẹ Chileke mewaru. O yewaru Nwa iya gẹdegede; ọ bya abụru nemadzụ; nweru
anụ-ẹhu, iphe-ẹji anọduje akpasa ụzo l'ẹhu g'ẹhu k'anyi; bya emee onwiya ngwẹja
gwefu iphe-ẹji, anyi meru; shi nno mebyia ike k'iphe-ẹji ono. Chileke shi l'ẹhu ono,
Kéreshi nweru ono nmaa iphe-ẹji ikpe.
4 Iphe, Chileke gude mee iphe ono bụ k'ọphu anyi a-dụ ike meẹbekota iphe, pfụru
ọto ono, ekemu pfuru ono. Kẹle nta bụwaa Unme Chileke bẹ anyi etso; anyi te etsoẹdu
anụ-ẹhu.
5 Kẹle ndu etso anụ-ẹhu bụepho g'ẹphe e-me mee iphe, dụ anụ-ẹhu ree bẹ adụje
phẹ l'obu. Ndu etso Unme-dụ-Nsọ bụru iphe, ọ sụru g'ẹphe mee bẹ ẹphe emeje.
6 Kẹle akpọru obu ye l'eme iphe, dụ anụ-ẹhu ree bụkwa ọnwu; akpọkwanuru obu
ye l'eme iphe, dụ Unme-dụ-Nsọ ree bụru ndzụ waa ẹhu àgù.
7 Noo kẹle akpọru obu ye l'eme iphe, dụ anụ-ẹhu ree bụ ọhogu Chileke; kẹle o too
tsodu ekemu Chileke; ọphu ọ byadu etso iya.
8 Ọphu ndu emeje iphe, dụ anụ-ẹhu ree 'abyadu adụ ike mee iphe, dụ Chileke ree.
9 Obenu l'unubẹdua te emejedu uche unu. Ọ bụwaa iphe, Unme-dụ-Nsọ epfu bẹ
unu eme; bụkwa mẹ ọ -bụru-a lẹ Unme kẹ Chileke buphọ ebubu l'ime ẹhu unu. Iphe,
bụkpoo onye enwedu Unme kẹ Kéreshi ono ta abụkwa onye nkiya.
10 Tẹme l'ọ -bụru lẹ Kéreshi bu unu ebubu l'ẹhu; bẹ ogwẹhu unu ta anọekwa ndzụ
eme iphe-ẹji; obenu lẹ Unme Chileke bụwaa ndzụ l'ẹhu ndu pfụberekoto.
11 Teke ọ bụ lẹ Unme kẹ Chileke ono, meru gẹ Jizọsu shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ
ono, bu l'ime unu; ọo ya bụ lẹ yẹbedua ono, meru gẹ Kéreshi Jizọsu shi l'ọnwu teta
dzụru ndzụ ono l'e-mekwaphọ g'ẹhu unu ono, bụ ọphu a-nwụhu anwụhu ono dzụru
ndzụ. Chileke e-shi lẹ Unme-dụ-Nsọ ono, bu unu l'ẹhu ono mee iphe ono.
12 Ọo ya bụ; ụnwunna mu; anyi jikwa ụgwo, abụdu g'anyi meje iphe, dụ anụ-ẹhu
ree.

13 Lẹ teke unu eme iphe, dụ anụ-ẹhu ree bẹ unu a-nwụhukwa anwụhu. Obenu teke
ọ bụ l'unu shi l'ẹka kẹ Unme-dụ-Nsọ kpagbua umere ono, shi l'anụ-ẹhu unu ono; ọo
ya bụ; unu anọdu ndzụ.
14 L'ọ kwa iphe, bụkpoo ndu kweru gẹ Unme-dụ-Nsọ bụru onye a-nọdu edu phẹ nụ
bụ ụnwu Chileke.
15 Lẹ Unme-dụ-Nsọ, Chileke nụru unu ta abụkwa Unme, e-me g'unu bụru ohu
k'ọphu ndzụ a-nọdu agụ unu. Ọchia iphe, unu natarụ bụ Unme, e-me g'unu bụru
ụnwu kẹ Chileke; anyi shi ẹgube ono arakuje iya sụ: “Abba! Nnana!”
16 Ọ bụru Unme Chileke ono l'onwiya bẹ anọduje agba ekebe l'obu anyi l'anyi bụwaa
ụnwu kẹ Chileke.
17 Ọo ya bụ l'ọ -bụru-a l'anyi bụwaa ụnwu iya; ọ n'iya bụ l'anyi bụwaa ndu Chileke
a-nụ iphe, o kweru ụnwu iya ukwe iya. Ọo-nụ anyi iphe ono, ọ nụwaru Kéreshi ono.
L'ọ -bụru-a l'anyi lẹ Kéreshi tụgbaru eje iphe-ẹhuka bẹ Chileke e-mechakwaa mee
g'anyi gbarụ mgba l'ọdu-biribiri kẹ Kéreshi.

Ọdu-biribiri ọphu dụ l'iphu

18 Iphe, doru mu ẹnya bụ l'iphe-ẹhuka ọwana, anyi eje nta-a ta asụkpoda nụ g'ee-
wota iya atụ eyeru ẹgube ọdu-biribiri, Chileke e-mechaa dobe anyi.
19 Iphemiphe, Chileke meru ememe bẹ ọonma anmanma l'ẹhu g'ẹphe hụma teke
Chileke e-goshi ụnwu iya l'ọdu-biribiri ono.
20 Kẹle iphemiphe ono, Chileke meru ememe ono bẹ Chileke tụru ọnu g'ọ tụko
bụru iphe, larụ l'iswi. Ẹbe ọ bụkwa iphemiphe, Chileke meru ememe meru iphe-ẹji
k'onwiya. Ọ kwa iphe, tso ikpe, Chileke nmarụ nemadzụ lẹ nemadzụ mesweru. Ọle
Chileke mekwarụpho g'iphemiphe ono, o meru ememe ono lekwaphọ ẹnya
21 l'ujiku lanụ bẹ ya a-gọshi ọnu ono, ọ tụru iya sụ g'o rekashịhu ono. Ọogbe teke
ono mee g'iphemiphe ta abụheru ohu iphe-ẹji; g'ọ bahụ-chia l'ọdu-biribiri k'ụnwu
yẹbe Chileke.
22 Iphe, anyi maru bụ l'iphemiphe, Chileke meru ememe l'atsụgbaa ude iphe-ẹhuka
gẹ nwanyị, ime eme; mbụkwa byasụ nta-a.
23 Ọle ọ tọ bụlekwaa phẹ-a kpụrumu. Anyịbedua l'onwanyi, bụ ndu nwewaru
Unme Chileke; mbụ Unme, Chileke yeru anyi l'ẹhu gude goshi lẹ ya e-mechaa meeru
anyi iphe ono, o kweru anyi ukwe iya ono; l'atsụkwapho ude; g'anyi ele ẹnya gẹ
Chileke mee anyi g'anyi bụru ụnwu iya, g'ọ gbata ogwẹhu anyi l'ophu.
24 Kẹle a dzọtawaru anyi; ọ bụru iya bụ iphe, anyi elekwadu ẹnya teke oo-dzu oke.
Kẹle ọ -bụru lẹ nemadzụ natawaru iphe, oole ẹnya iya; ?o lekwadụ ẹnya iya kẹ gụnu
ọzobaa?
25 Teke anyi teke anatadụ iphe, anyi ele ẹnya iya; ọo ya bụ; anyi ata nshi nọdunupho
ele ẹnya iphe ọbu.
26 Nokwaphọ gẹ Unme Chileke anọduje eyeru anyi ẹka; kẹle ike ta adụdu anyi;
tẹme ẹbe ọ bụdu l'anyi maru g'e pfuje anụ Chileke g'ọ gbaru anyi. Ọo ya bụ l'ọo
Unme-dụ-Nsọ l'onwiya egudeje atsụ ude ọphu bụepho yẹbedua maru iphe, o pfuru
epfu anụru anyi Chileke.
27 Ọo Chileke, bụ yẹbedua, l'enyoje ime obu nemadzụ bẹ mawaru iphe, bụ uche kẹ
Unme-dụ-Nsọ; kẹle Unme-dụ-Nsọ anọduje epfu anụ Chileke l'iswi ẹhu ndu-nsọ lẹ g'ọ
dụ Chileke ree.
28 Anyi maru l'iphemiphe, eme l'ẹhu ndu yeru Chileke obu anọduje emekọta g'ọo-
dụru phẹ lẹ ree; mbụ ndu Chileke kuru g'ọ tụberu.
29 Kẹle Chileke mahawarụ ndu nkiya tẹme mgboko dụ; bya ahọtahawaa phẹ g'ẹphe
bụru ndu a-dụ gẹ Nwa iya dụ; gẹ Nwa iya ono bụru ọgerenya mẹ a -gụjekwanu
ụnwunna iya l'ophu.

30 Ọo ndu Chileke họtahawaru bẹ o kuru. Ọ bụru ndu ono, o kuru ono bẹ ọ gụru lẹ
ndu pfụberekoto. Ọ bụru ndu ono, ọ gụru lẹ ndu pfụberekoto ono bẹ o dobewaru
l'ọdu-biribiri iya.

N-yemobu Chileke l'ẹhu ndu kẹ Kéreshi

31 ?Bụ ọnu gụnu bẹ anyi e-yebaa l'iphemiphe ono nta? Ọ -bụru lẹ Chileke agbaru
anyi ọdzori; ?bụ onye sụru g'oo-me anyi gụnu?
32 Mbụ onye ono te sephuduru Nwa iya azụ; obenu l'ọ gbẹchia duru iya ye g'ọ bya
anwụhu-chiru anyi g'anyi ha. ?Bụ ẹgube iphe gụnu bẹ ọ tọo gbẹdu Nwa iya ono l'ẹka
nụ anyi kẹ mmanụ?
33 ?Bụ onye sụru eku ndu Chileke họtaru ikpe? L'ẹka ọ gbẹ bụwaru Chileke l'onwiya
meru g'ikpe kalẹru phẹ.
34 ?Bụ onye bẹ sụru phẹ anma ikpe? Ọo kwa Kéreshi Jizọsu l'onwiya bụ onye gude
iswi ẹhu phẹ nwụhu. Ọphu ọ bụledaa ono kpẹekpu; ọphu kachaakpọnu bụ l'o shi
l'ọnwu teta dzụru ndzụ je anọdu l'ẹkutara Chileke epfu anụru anyi Chileke.
35 ?Ọ dụkpooru iphe, sụru akpọshi gẹ Kéreshi te eyehẹ anyi obu? ?Bụ eje iphe-
ẹhuka; tọo oke mkpa; tọo mkpawere; tọo ẹgu ememe; tọo ta ahụma iphe, gagbobe
l'upfu? ?tọo iphe, alọ ishi onwonye alọlo? ?Tọo l'e gbugburu anyi lẹ mma sụru iya
ememe?
36 Ọ dụa g'iphe, e deru sụ:

"Ọo l'iswi ẹhu ngu bẹ ọ tọ
dụdu teke
ọnwu ta anọdujedu
eme g'o gbua anyi
mbọku-mbọku.
Aanọduje eme anyi g'atụru,
a chịtaru eje egbushi.*"

37 Ọ tọ dụkpodaa; noo l'iphemiphe ono e-mekọta; ọle anyi eshije l'ẹka onye ono, yeru
anyi obu onoya kakọta iya ike; mekpee ya.
38 L'ọphu doru mu ẹnya bụ l'anwụhu; ọzoo ndzụ; ọzoo ndu ojozi-imigwe; ọzoo ndu
ọchi-ọha imigwe; ọzoo ndu ọkpehu dụ; ọzoo iphe, dụ nta; mẹ ọphu e-mechaa dụ nụ;
39 ọzoo igwe; ọzoo alị; ọzokpoo iphemiphe ọzo, Chileke meru ememe; ta adụdu ọphu
sụru akpọshi gẹ Chileke te eyehẹ anyi obu ọphu, o shi l'ẹka Nnajịuphu anyi, bụ
Kéreshi Jizọsu yee anyi.

9

Chileke lẹ ndu ọ họtaru

1 Iphe, mu epfu bụ ọkpobe-opfu. Mu bụ onye kẹ Kéreshi; ẹbe mu adzụdu ụka.
Unme-dụ-Nsọ bu mu ebubu l'ime obu bya emeje g'obu mu marwetajẹ iphe, gbaru iya
nụ. Ọ bụru obu mu ono meru g'o doo mu ẹnya lẹ mu ta adzụdu ụka.
2 Aphụ ejije mu obu. Ẹbe ọ dụdu teke ọ tọ nọdujedu atsụ mu l'ẹhu; k'ọphu
oorwujechaa mu l'anụ mee
3 Ọoduje mu g'a sụ lẹ mu bụ onye a tụru ọnu; ọphu mu lẹ Kéreshi atụgbaeduru;
mẹ ọ -bụru l'ọo iphe ono a-dzọ ndu anyi lẹ phẹ bụ mee lanụ;
4 bụ iya bụ ụnwu Ízurẹlu. Ẹphebedua bẹ Chileke họtaru g'ẹphe bụru ụnwu iya. Ọ
bụru phẹ bẹ o goshiru ọdu-biribiri iya; ẹphe l'iya nọdu l'ọgbandzu, ukwe-iphe tso.
O goshi phẹ g'a-abajẹru iya ẹja.

---

* **8:36 8:36** Gụnaa Ebvu 44:22.

5 Ẹphe bụ awa ndiche anyi phẹ; tẹme Kéreshi l'onwiya bụru eri phẹ; mẹ a -
bya l'abụbu, ọ bụ nemadzụ. G'e tuje Chileke, kangokọtaru iphemiphe ẹpha jasụ
lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.
6 Sụ-a; ẹbe ọ bụkwanu kẹ g'a sụ l'iphe ono, Chileke pfuru ono bụwaa iphe-mmanụ;
kẹle ọ tọ bụgbabekwa ndu shi lẹ Ízurẹlu bụ ọkpobe ndu Ízurẹlu.
7 Ọphu g'ẹphe ha abụebedu ọkpobe ụnwu Ébirihamu opfu l'ẹphe bụ awa iya.
Ọ kwa g'ọ dụchia baa: "Ọo ndu shi l'ọkpa Áyizaku bẹ bụ ndu a-bụru ụnwu ngu
kpụrumu."
8 Iphe, iphe ono egoshi bụ l'ọ tọ bụdu iphe, bụ ndu a nwụru anwụnwu mmanụ bẹ
bụ ụnwu Chileke. Ọo ndu Chileke kweru Ébirihamu ukwe l'ọo-nwụta bụ ndu aagụ
eye l'ọkpobe ụnwu Ébirihamu.
9 Lẹ gẹ Chileke gude kwe Ébirihamu ukwe-iphe ono bụ l'ọ sụru iya: "Ẹgube nta
apha ọzo bẹ mu a-bya agbaphee ngu; Sera anwụta nwa nwoke."
10 Ẹbe ọ bụledaa ono kpụrumu; ụnwu Ribeka tụkokwa shi lẹ nna lanụ, bụ Áyizaku,
bụ iya bụ nna anyi kẹ ndiche.
11 Mbụro teke eteke anwụdu ụnwegirima labọ ono; ọphu ẹphe eke emedu iphe, dụ
ree; ọzoo iphe, dụ ẹji bẹ o pfuru opfu ẹhu phẹ; k'ọphu iphe, Chileke tụberu e-me; lẹ
k'ahọta, ọ họtaru ndu nkiya, l'ẹbe abụ l'ẹphe meru ree; ọzoo l'ẹphe meru ẹji.
12 Ọ bụru iya meru g'o gude a sụ Ribeka: "Ọo onye k'ọgerenya e-mechaa ejeru onye
kẹ nwata ozi."
13 Bụ iya bụ iphe, e deru sụ: "Jiékọpu bẹ mu yeru obu; Ịso dụkwanu mu ashị."
14 ?Dẹnu g'anyi e-ye iya ọnu nta? ?Anyi a-sụ lẹ Chileke te emeduru iphe, pfụru ọto
tọo? Tụswekwa!
15 Kẹle ọ sụru Mósisu: "Ọ -dụru onye ọ dụ mu gẹ mu phụaru obu-imemini; mu
aphụaru iya ya. Teke ọ dụru onye ọ dụ mu gẹ mu doberu obu-ọma; mu edoberu iya
ya."
16 Ọo ya bụ l'ọ tọ bụdu uche nemadzụ; ọzoo iphe, eeme l'ẹka; ọo Chileke aphụje
obu-imemini.
17 Kẹle ẹkwo-opfu Chileke pfukwaru sụ lẹ Chileke sụru Fero: "Iphe, mu gude mee
ngu eze ta adụkwa iphe ọzo, ọ bụ; gbahaa gẹ mu egude ngu goshi g'ike mu ha; wafụa
gẹ ndiphe mgburugburu eshi nno maru onye mu bụ."
18 Ọo ya bụ lẹ Chileke bụ onye ọ dụ iya g'ọ phụaru obu-imemini bẹ ọ phụjeru iya;
ọ nọdu akpọ-chije obu onye dụ iya g'ọ kpọ-chia ya.

Ẹhu-eghu mẹ obu-imemini kẹ Chileke

19 Ịi-sụkwa mu rọ: Ọ -bụru l'ọ dụ ẹgube ono ?bụhunu gụnu meru g'o gude Chileke
nọdu anọdujekwapho ata nemadzụ ụta? Chileke -gbẹ tụbewaa l'ọo ọwa-a iphe, ya
e-me; ?bụ onye sụru akpọshi iphe, Chileke tụberu lẹ ya e-me?
20 Ọle gụbe nwa nemadzụ ọphu a-sụ l'iphe, Chileke meru ta adụdu ree; ?Ị bụ gụnu?
?Iphe, a kpụru l'ụrwa, ọojije onye kpụru iya nụ sụ: "?Ọ nwụru ịnwagha bẹ o gude ị
kpụa mu g'ị kpụru mu-a?"
21 ?Tọbudu ọ-kpụ-ite maru g'oo-me ụrwa iya? Ọ -dụ iya g'o gude uzi ụrwa lanụ
kpụa ite labọ gẹ nanụ bụru ite, e meru ọna; ọphuu abụru ite, e medụru ọna; ?tọo
kpụdu iya?
22 ?Ịi-sụkwanu agha mẹ ọ -bụru l'ọo Chileke eme ẹgube ono? Ọ dụru ndu Chileke
meru gẹ ya gude goshi oke-ẹhu-eghu iya; waa g'ike iya beru. A makwarụ-a lẹ ndu
ono gbawaru g'o gege egude oke-ẹhu-eghu iya mebyia phẹ; ọle ọotaru phẹ nshi shii.
23 Ọ dụkwanuru ndu ọphu Chileke gude eme gẹ ya goshi l'ọdu-biribiri iya te nwedu
ẹtu. Ndu k'ono bẹ ọ phụru obu-imemini, bụ iya bụ ndu ono, ọ tụbehawaru lẹ yẹle
ẹphe a-gbaru l'ọdu-biribiri iya ono.

24 Ọ bụru anyịbe ndu k'ono, o shi lẹ ndu Jiu mẹ ndu abụdu ndu Jiu kua ono bẹ ọ
phụru obu-imemini ono.
25 Ọ bụru iphe ono bẹ o pfuru l'ẹkwo Hosiya sụ:
"Ndu eshidu bụru ndibe mu
bẹ mu e-mechaa kua
ndibe mu.
Ọha ono, mu eshidu yee obu
ono bẹ mu e-mechaa
kua ndu mu yeru obu.
26 Tẹme ọ bụru l'echilabọ ẹka
ono,
e shi sụ phẹ l'ẹphe ta
abụdu ndu kẹ Chileke
bẹ aa-nọdu kua phẹ
ụnwu Chileke;
mbụ Chileke nọ ndzụ.*"
27 Tẹme Azáya chikwaaphọ mkpu ẹhu ndu Ízurẹlu sụ: "Ụnwu Ízurẹlu -hakpọo mẹ
obeta ẹphe je l'aha g'ẹja, kụru l'ẹnyimu; ọ kwaphọ nwa ndu ọphu abadu ishi bẹ
aa-dzọta.
28 Noo kẹle Nnajịuphu e-mekọta iphemiphe, o pfuru ndiphe. Oo-mechachaa ya
ẹgwegwa; mee ya rengurengu g'ọo-dụ."
29 Ọ dụhukwaa g'iphe, Azáya pfuhawaruọ tẹme o mee sụ: "Ọ tọ bụ lẹ Chipfu, bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike te ekwedu g'awa anyi bvụebe mẹ anyi abvụ gẹ Sọdomu; mbụ
mẹ o mee anyi iphe, o meru Gọmóra."

Ụpfu, adụ ndu Ízurẹlu l'ọkpa

30 Nta-a ?bụ awe bẹ anyi a-sụbekwanu iya ishi? Ndu ono, abụdu ndu Jiu ono, eshidu
kukebe ẹhu eme g'a gụa phẹ lẹ ndu pfụberekoto ono; bụakwaa ndu pfụberekoto;
kẹle ẹphe kwetarụ.
31 Obenu lẹ ndu Ízurẹlu, bụ ndu kukeberu ẹhu eme g'a gụa phẹ lẹ ndu pfụberekoto
ono; ta adụkwa ike bụru ndu pfụberekoto.
32 ?Ọ bụru gụnu kparụ iya? Ọo kẹle ẹphe te egudedu ekweta chọo ya; ọ gbẹ bụru
iphe, ẹphe gude ike k'ẹka phẹ meta; opfu l'ẹphe eme iphe, ekemu pfuru bẹ ẹphe gude
chọo ya. Ẹphe jenụ evukota oke mkpuma ono daa iko.
33 Ọ bụru iya bụ iphe, e deru sụ:
"Unu hụmakpodapho!
Mu woakwaru
mkpuma,
a-nọdu adụ ndiphe ụpfu
tọgbo lẹ Zayọnu;
mbụ mkpuma ẹphe
e-vukota daa iko.
Ọphu onye kweru nkiya
abyadụ akwa izimanụ.†"

10

1 Ụnwunna mu; iphe, dụkpoo mu ree l'obu; tẹme ọ bụru iphe, mu anọduje epfu
anụ Chileke g'o meeru iya ndu Ízurẹlu bụ g'o mee g'a dzọo phẹ.
2 L'ọphu mu makpọoru bụ l'ọophu phẹ aphụphu l'ẹhu emeje uche Chileke; ọle ẹphe
te egudedu mmamiphe eme iya.

---

* **9:26 9:26** Gụnaa Hos 1:10. † **9:33 9:33** Gụnaa Azá 28:16.

3 L'eshinu ẹphe amadụ k'apfụbekoto ọphu shi Chileke l'ẹka; ẹphe gbẹ achọ
apfụbekoto k'ẹka phẹ; bẹ ẹphe shi nno jịka eworu onwophẹ dẹe l'apfụbekoto kẹ
Chileke.
4 Lẹ Kéreshi meakwaru g'ekemu ta abụhe ụzo, Chileke shi agụ nemadzụ l'onye
pfụberekoto; g'iphe, bụkpoo onye kweru kẹ Kéreshi bụru onye Chileke a-gụ l'onye
pfụberekoto.

Ndzọta bụ kẹ ndu kẹ Kéreshi

5 Wakwa gẹ Mósisu deru k'apfụbekoto ọphu shi l'ekemu baa: "Onye eme
iphemiphe ono bụkwa iya bẹ oo-gude nọdu ndzụ."
6 Obenu l'ọ waa iphe, e deru lẹ k'apfụbekoto ọphu shi l'ekweta baa: "Ta adụkwa
teke ii-je arị sụ: ?Bụ onye a-dụ ike laa l'imigwe." Mbụ je ekuzeta Kéreshi.
7 Ọzoo; "?Bụ onye l'e-nyiba l'alị-maa?" Mbụ je ekufuta Kéreshi.
8 ?Bụ gụnu bẹ eepfukwanu? "Opfu Chileke nọakwa ngu ntse. Ọ kwa iya bụ opfu,
ịikpu l'ọnu; bya abụru iya bụ iphe, nọ ngu l'egomunggo." Ọo ya bẹ bụ ozi-ọma ono,
anyi ezi onoya, bụ iya bụ opfu k'ekweta-a.
9 Teke ọ bụ l'i gude ọnu ngu pfua ya hoo haa l'ọo Jizọsu bụ Nnajịuphu ọbu; bya
egude ọkpoma ngu g'ọ ha kweta lẹ Chileke meru iya; o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ;
l'a dzọo ngu.
10 Onye gude obu iya g'ọ ha kweta; Chileke agụa ya l'onye pfụberekoto; ọ bụru ọnu
bẹ eegudeje pfua kẹ Kéreshi hoo haa; l'adzọ onye ọbu.
11 L'e dekwaru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: "Onyemonye, woru onwiya ye iya l'ẹka bẹ
iphere tee mekwa."
12 Ọ tọ dụekwa mkpọcha, dụ nụ. L'onye phọ bụ onye Jiu; onye ọphuu bụru onye
Gurisu ta adụekwa; kẹle ọ bụhukwapho Nnajịuphu lanụ ono bụ Nnajịuphu phẹ
g'ẹphe ha. Ọ nọdu emeru iphe, bụkpoo ndu epfuje anụ iya nụ eze-iphe-ọma, parụ
ẹka apaa.
13 Kẹle "ọ kwa iphe, bụkpoo onye l'eku ẹpha Nnajịuphu bẹ aa-dzọta."
14 ?Dẹnu g'ẹphe e-shikwanụ eku ẹpha iya m'ẹphe ekwetadụru nkiya? Tẹme ?dẹnu
g'ẹphe e-shi kweta k'onye ẹphe teke anụmaswee nkiya? ?Dẹnukwanu g'ẹphe e-shi
nụma iphe, adụdu onye pfuru phẹ iya nụ?
15 ?Dẹnukwanu gẹ ndu-ozi-ọma e-shi je ezi ozi-ọma; l'ẹbe abụ l'e ziru phẹ g'ẹphe
je? Ọ bụru iya bụ iphe, e deru sụ: "Lenu iphe, ọkpa phẹ ama; mbụ ọkpa ndu ezi
ozi-ọma kẹ nchi adụ doo; tẹme ẹphe nọdu ezi iphe, dụ ree."
16 Ọle ọ tọ bụebedu g'ẹphe ha bẹ meru iphe, ozi-ọma ono pfuru. Kẹle Azáya
pfukwaru sụ: "Nnajịuphu ?bụhunu onye bẹ kweru kweta iphe, ọ nụmaru anyi
l'ọnu?"
17 Ọo ya bụ l'ekweta shi l'anụma iphe. Iphe, aanụma bụkwanuru Opfu Chileke.
18 Ọle gẹ mu jịeshikwa: ?Bụ anụma bẹ ẹphe ta anụmaduru ozi-ọma ọbu tọo?
Waawakwa! Ẹphe nụmachacharu iya-a!
"A nụma-dzukwaru olu phẹ
l'ẹkameka l'eliphe.
Mbụ l'opfu phẹ ngakọtaru
eliphe jasụ
l'ẹka igwe beru;
alị beru.*"
19 Mu byakwa ajịa sụ: ?Bụ ẹnya bẹ ozi-ọma ono eshidu doo ndu Ízurẹlu tọo? Lẹ
Mósisu vuhaakwaru ụzo yee ya ọnu sụ:
"Mu e-gude ọha, abụdu

* **10:18 10:18** Gụnaa Ebvu 19:4.

ọkpobe ọha
meru okophoo ye unu l'ẹhu.
Mu e-gude ọha, eme eswe
kpatsu unu ẹhu-eghu.†”
20 Tẹme Azáya kabakwaa ya rọ epfushi ike sụ:
“Ọ kwa ndu te eshidu achọ
mu nụ bẹ hụmaru mu
nụ.
Ọ bụru ndu te eshidu ajị ajị
mu bẹ mu goshiru
onwomu.‡”
21 Ọ byakwanụ l'ẹhu ndu Ízurẹlu; ọ sụ: “Ọ tọ dụdu teke mu ta amachịjedu ẹka gẹ mu heta ndu ono, bụ ndu kwefuru mu ike ono; mbụ ndu ẹjo-ọkpoma ono; g'ẹphe dakọbe lwaphuta azụ lwapfuta mu.§”

11

Obu-imemini, Chileke aphụru ndu Ízurẹlu

1 Mu byakwa ajịa ọzo sụ: ?Bụ ajịka bẹ Chileke jịkawaru ndu nkiya tọo? Tụswekwa! Mbẹdua l'onwomu bụkwa-a onye Ízurẹlu. Mu bụ oshilọkpa Ébirihamu; bya abụru onye ọkpa-ipfu Benjiaminu.
2 Chileke ta ajịkakwaru ndu nkiya, bụ ndu o vuru ụzo mahawarụ. ?Unu ta amadụ iphe, ẹkwo-opfu Chileke pfuru; mbụ gẹ Elayịjia gude chia Chileke ichi ndu Ízurẹlu sụ:
3 “Nnajịuphu; ẹphe tụkoakwaru ndu mpfuchiru nkengu gbuẹbe; bya enwukpọshia ọru-ngwẹja ngu. Ọ bụwaru mbẹdua phọduru kpoloko; ẹphe nọdu emekwaphọ g'ẹphe gbua mu.”
4 Ọle, ?Bụkwanu gụnu bẹ Chileke pfuru iya? Ọ sụru iya: “Mu dobekwaru iphe, ha g'ụnu nemadzụ iri l'ẹsaa l'ụmadzu ụkporo iri, bụ ndu teke ewosweeru ikpere gbuaru Balụ l'alị.”
5 Nokwaphọ g'ọ dụ nta. Ọ dụkwaru-a nwa ndu Chileke gudeẹpho k'eze-iphe-ọma, oome harụ họta.
6 Teke ọ bụkwanu l'ọo eze-iphe-ọma bẹ e gude họta phẹ; ọ n'iya-a bụ l'ọ tọ bụedu iphe, e setarụ l'akanya; ọdumeka bẹ eze-iphe-ọma ta abụekwa eze-iphe-ọma. Teke ọ bụkwanu l'ọo iphe, e setarụ l'akanya; ọ n'iya-a bụ l'ọ tọ bụedu eze-iphe-ọma; ọdumeka bẹ akanya ta abụekwa akanya.
7 Sụ-a; ?bụ awe bẹ anyi a-sụbe opfu ọbu ishi nta-a? Ọ tọ bụebekwa ndu Ízurẹlu l'ophu natarụ iphe, ẹphe riru aphụ iya; ọ kwa ndu a họtaru natarụ iya. Ndu ọphuu bụkotaru ndu a kpọ-chiru ọkpoma.
8 Ọ bụru iya bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: “Chileke nụakwaru phẹ maa meru mgbẹnya nọdu erwe phẹ. Ẹphe te egudeẹdu ẹnya aphụ ụzo; ọphu ẹphe anụmajeedu iphe lẹ nchị byasụ ntanụ-a.”
9 Tẹme Dévidi pfukwaaphọ sụ:
“Gẹ nri, ẹphe eri eriri
bụkwaru phẹ
ọ́nyà-ẹnu
yẹle ọ́nyà-anụ,
ẹphe a-nmalahụ.
L'ọ bụru ụpfu dụ phẹ l'ọkpa;

† **10:19 10:19** Gụnaa Dit 32:21. ‡ **10:20 10:20** Gụnaa Azá 65:1. § **10:21 10:21** Gụnaa Azá 65:2.

g'e gude iya gwata phẹ
ụgwo iphe, ẹphe meru.
10 G'ẹnya gbahụkwa phẹ ọchii
g'ọ tọ dụ iphe,
ẹphe a-hụma.
G'apfụ hụfukwa phẹ bụkilii
jasụ l'ojejoje.”

11 Mu byakwa ajịa ọzo sụ: ?ọkpa kabẹ tsụa ndu Ízurẹlu ntsụ k'ọphu ẹphe darwuwaru alị; ẹbe ẹphe agbalihubaẹdu tọo? Tụswekwa! Ọchikwa l'ọkpa, tsụru phẹ ntsụ ono meru g'o gude ndzọta rwube ndu ọhozo; g'eeshikwanụ ẹgube ono gẹ ndu Ízurẹlu awata phẹ ekoru okophoo.

12 L'eshinu ọ bụ emeswe, ndu Jiu mesweru meru g'o gude urwu kwata gbaaru ndiphe mgburugburu. Uburu, butaru ndu Jiu mekwaaphọ g'urwu kwata gbaaru ndu abụdu ndu Jiu. Mbụ l'urwu a-kwatakwa kabaanụ shii ọkpobe akaka mẹ ndu Ízurẹlu g'ẹphe ha lwaphuta azụ lwapfuta Chileke.

Ndzọta kẹ ndu abụdu ndu Jiu

13 Nta-a bụkwa unubẹ ndu abụdu ndu Jiu bẹ mu epfu eyeru. Sụ-a; eshinu mu bụ onye-ishi-ozi kẹ ndu abụdu ndu Jiu; bẹ mu gudekwa ozi ono eku onwomu.

14 K'ọphu bụ; g'ọ dụhabe; mu egudeje iya eme gẹ ndu alị mu ono awatarụ unu ekoru okophoo; gẹ mu eshi nno harụ phẹ dzọo.

15 L'ọ -bụru teke ẹphe jịkaru Chileke bẹ Chileke gbẹ mee gẹ yẹle ndiphe bya adụ lẹ ree; ?bụ gụnu e-mekwanụ mẹ Chileke nataẹ phẹ phọ ọzo? Ndu nwụhuru anwụhu a-gbẹshikwa dzụru ndzụ ọzo.

16 L'ọ -bụru lẹ mebyi-iphe-mbụ ono dụ nsọ; bẹ mkpukorophu iya dụkotanaa nsọ. Ọ -bụru l'ọgbarabvu-oshi dụ nsọ bẹ ẹkali iya l'ophu dụkotaakwapho nsọ.

17 Sụ-a; ndu Jiu dụ g'oshi olivu unuphu, a harụ ẹkali iya kwashịa. Unubẹdua, abụdu ndu Jiu bụru ẹkali-oshi olivu ẹgu, e wotaru bya edepfube l'ẹka a kwafụru ẹkali k'unuphu phọ. E depfube iya; ọ dzụru ndzụ. Nta-a bẹ unu shiwa l'ọgbarabvu olivu unuphu phọ amịtaje mini gude nọdu ndzụ.

18 Ọo ya bụ lẹ-a; te ejekwa asụ l'ọ tọ dụdu iphe, ẹkali iya ọphu a kwashịru phọ bụ. ?Bụ kẹ gụnu bẹ ii-gude eku onwongu? Nyatakwa l'ọ tọ bụdu ngu gudeshi ọgbarabvu-oshi ono; l'ọ chia ọgbarabvu-oshi ono gudeshi ngu.

19 Ịi-gbẹnu sụ: “A kwafụakwaru ẹkali-oshi ono; g'e depfube mbẹdua.”

20 Ọle makwarụ l'iphe, kparụ iphe, e gude kwashịa ya bụkwa l'o to woduru onwiya ye Kéreshi l'ẹka. Gụbedua nyịkatakwanu pfụru pfụshia ike; kẹle i kwetarụ. Ọo ya bụ lẹ-a; te etsenụpho etsetse; gẹ ndzụ gụjekwa ngu.

21 Eshinu Chileke ahadụru ọkpobe ẹkali-oshi ono kẹ mmanụ; ?bụ-chia gụbedua bẹ ọo-ha kẹ mmanụ?

22 Nowarọ g'ii-gude hụma lẹ Chileke emeje odoo; hụmakwapho l'oomeje nemadzụ iphe kpangangaa. O meru ndu jịkaru iya nụ iphe kpangangaa. O mekwanaaru gụbedua odoo; mbụkwa mẹ ọ -bụru l'i kweru nọpyabe l'odoo ọbu, oomeru ngu; ọdumeka bẹ ọ kwafụjekwa ngu phọ.

23 Teke ọ bụ lẹ ndu kẹ Jiu jịka-buhuru eze-iphe-ọma kẹ Chileke bẹ Chileke e-wolẹkwaru phẹ-a dophu azụ l'ẹka ẹphe shi nọdu; kẹle Chileke a-dụkwaa ike dophu phẹ azụ l'ẹka ẹphe shi nọdu.

24 Ọo ya bụ lẹ-a; ọ -bụru l'a kwafụru ngu l'oshi olivu-ẹgu ono; bya eworu ngu depfube l'oshi olivu-unuphu phọ; mbụ ọ bụru iphe, e meru g'e te emejedu iphe; ndu ọwa-a, bụkwanu phẹ bụ ẹkali-oshi olivu-unuphu ono gẹdegede bẹ ọo-kabakwanụ

Chileke nphe eworu ẹkali iya, o shi kwafụ akwafụ phọ woru depfube l'oshi, ẹkali iya ono shi nọdu.

Obu-imemini Chileke l'ẹhu onyemonye

25 Ụnwunna mu; o nweru ọkpobe-opfu, e domiru edomi, mu eme g'unu maru;
g'unu ete ejejedu arị l'unu manụkawaru iphe. Iphe, unu a-maru bụ lẹ-a; ọ tọ
bụkwa gẹ ndu Ízurẹlu bụ ẹjo-ọkpoma nta-a bụ g'ẹphe a-dụwaro jeadụru. Teke ẹjo-
ọkpoma phẹ ono a-nọ-beru bụkwa teke ndu abụdu ndu Jiu, Chileke họtaru l'a-tụkowa
lwaphutawa azụ byapfuta iya.
26 Ọo ya bụ; teke ono; aa-tụko iphe, bụ Ízurẹlu mgburugburu dzọo, bụ iya bụ iphe,
e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
"Onye-Ndzọta e-shi lẹ Zayọnu
bya.
Ọo-tụko ẹjo ememe,
ụnwu Jiékọpu
shi eme wofukọta phẹ
l'ẹhu.
27 'Kẹle ọwa-a bụkwa ọgbandzu,
e-shi mu l'ẹka laaru
phẹ teke ono,
mu a-gụkotaru phẹ nvụ
l'iphe-ẹji,
ẹphe mekọtaru ono.*' "
28 A -bya lẹ k'ozi-ọma ono bẹ ọ gbẹkwa bụru iphe kweru unu l'ẹphe bụ ọhogu Chileke.
Obenu l'a -bya lẹ k'ahọta, Chileke họtaru ndu Jiu bẹ ẹphe bụkwanu ndu Chileke yeru
obu l'opfu ẹhu ndiche anyi phẹ.
29 Lẹ Chileke ta agbanwejekwa iphe, ọ rịhawaru k'ememe l'ẹhu ndu ọ họtaru g'ẹphe
bụru ndu nkiya.
30 L'unubẹ ndu abụdu ndu Jiu shi bụru ndu te kwejedu eme iphe, Chileke pfuru;
obenu lẹ nta-a bẹ Chileke phụru unu obu-imemini opfu lẹ ndu Jiu te ekwejedu eme
iphe, o pfuru.
31 Nokwaphọ g'ọ dụ ndu Jiu bụ ono. Nta-a bẹ ẹphe te ekwekwaphọ eme iphe, Chileke
pfuru g'ee-shi gẹ Chileke aphụaru phẹ obu-imemini g'ọ phụru unu.
32 Ọo ya bụ lẹ Chileke harụ onyemonye ụzo g'ẹphe te ekweshi eme iphe, o pfuru gẹ
ya a-phụaru onyemonye obu-imemini.

Ọdu-biribiri Chileke

33 Ha-oo! nkwamẹnya yẹle mmamiphe kẹ Chileke pakwarụ omilomi. Ikpe, ookpeje
ta adụkwa onye sụru iya amaẹberu; ẹbe ọ dụkwa onye sụru amakọtaru g'o meje
iphe iya.
34 "?Bụ onye maru uche Nnajịuphu? ?Bụ onye egoshije iya iphe, ọo-nọduje eme?
35 ?Bụ onye nụjeru iya iphe; k'ọphu ọo-sụ g'ọ pfụkwaa ya ụgwo iphe iya?"
36 Ọo ya meru iphemiphe. Ọ bụru iya bẹ iphemiphe shi l'ẹka iya dụ; ọ bụkwaru
iya phọ bẹ iphemiphe, dụ dụ-doru. G'ajaja bụru kẹ Chileke jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

12

Adzụru ndzụ je ozi Chileke

1 Ọo ya bụ; ụnwunna mu; eshinu Chileke aphụru anyi obu-imemini nno bẹ mu
arwọ unu sụ g'unu woru onwunu nụ Chileke ọkpobe anụnu; unu bụru iphe, dzụ

* **11:27 11:27** Gụnaa Azá 27:9.

ndzụ, unu gude gweeru Chileke ngwẹja, dụ nsọ bya abụru ọphu Chileke natarụ.
Noo iphe, bụ ọkpobe abarụ Chileke ẹja bụ onoya, bụ iphe, gbarụ iya nụ.
2 Unu te ekwekwa eme g'ụnwu-eliphe anọduje eme. Iphe, unu e-mechia bụ g'unu
haarụ Chileke onwunu g'ọ bụru iya l'a-nọduje agbanwe obu unu; g'uche unu bụru
iphe ọphúú g'unu a-dụje ike maru iphe, bụ uche Chileke, bụ iya bụ iphe, dụ iya ree;
bụru iphe, ọ natarụ bya abụru iphe, dụebe ree.
3 Iphe, mu gude epfuru unu iphe-a, mu abya epfupfu-a bụkwa lẹ Chileke mewaru
mu eze-iphe-ọma; mu nọdu epfuru iya unu g'unu ha sụ g'unu ta arịjekwaru onwunu
g'unu ahadụ. Ọ chia iphe, unu e-meje bụ g'unu deje ẹnya lẹ mini maru iphe, unu arị.
Chileke hẹwaru onyemonye oke iphe-ọma, shi l'ekwekwe, onye kweru nkiya. Noo
iphe, e-goshije onyemonye iphe, ọo-nọdu arịru onwiya bụ ono.
4 L'ọ kwa g'ọ dụ l'ẹhu nemadzụ bụ ono; l'ogwẹhu lanụ enwejekwaru mpfụkashi,
dụ igwerigwe; mbụ ẹphe nọdu atụkoje emegbaa iphe, dụ iche iche.
5 Nokwaphọ g'anyi dụ igwerigwe; ọle anyi shiwaa l'atụgba, anyi lẹ Kéreshi tụgbaru
bụru ogwẹhu lanụ. Onyenọnu l'oome gẹ yẹle nwibe iya dogba ẹhu.
6 Anyi nwegbaarụ iphe-ọma, Chileke meru nụ anyi l'ẹhu l'ẹhu; onye g'eze-iphe-ọma
nkiya ha. Nta-a bụ g'anyi gudeje iya mee iphe, g'ọ gbaru. Ọ bụru mpfuchiru, g'onye
ono pfujekwa iya g'o goshiru iya ya l'ekwekwe, o kweru.
7 Teke ọ bụ onye Chileke meru iphe-ọma k'eje ozi; g'onye ọbu yeru ẹhu l'eje ozi.
Teke ọ bụ ezi iphe; g'onye ọbu zijekwa iphe.
8 Teke ọ bụ adụ obu; g'onye ọbu nọduekwapho l'adụ nemadzụ obu. Teke ọ bụ l'anụ
iphe; g'onye ono sajẹkwa ẹka asasa nụ iya. G'onye nọ l'ishi kukebejekwa ẹhu jeshi
ozi ike; g'onye aphụ obu-imemini phụjekwa iya l'ẹhu-ụtso.

N-yemobu

9 Gẹ n-yemobu i yeru nemadzụ ta abụkwaru l'ẹregede. Kpajẹru iphe-ẹji l'aphara;
gudeshia ẹka l'eme iphe, dụ ree.
10 G'onyenọnu yeje nwibe iya obu mebyi eyeye gude goshi l'unu tụkoru bụru
ụnwunna lanụ. G'onyenọnu kajẹkwa akwabẹ nwibe iya ùbvù eme l'onwiya.
11 Jeshijekwa ozi ike; te emejekwa ẹnyiru. Hakwaa gẹ Unme-dụ-Nsọ meje ngu ire
l'ẹhu; shi ẹgube ono mee g'ejeru Nnajịuphu ozi e-vuje ngu evuvu l'obu.
12 G'iphe ono, unu ele ẹnya iya ono meje g'ẹhu tsọ unu ụtso. Unu atakwaphọ nshi
mẹ unu -nọdu eje iphe-ẹhuka. Unu epfu anụ Chileke mkpụrumkpuru.
13 Unu yejeru nwibe unu, unu l'ẹphe tụkoru bụru ndu kẹ Chileke ẹka lẹ mkpa, dụru
phẹ nụ. Unu ekukebeje ẹhu kwaa ẹbyaa, byaru unu.
14 Unu gọjeru ọnu-ọma nụ ndu eme unu mkpawere. Mbụ-a unu gọjekwa ọnu-ọma;
unu ta atụjekwa nemadzụ ọnu.
15 Ndu ọzo -nọdu ete ẹswa; unu tsojekwarụ phẹ tee ẹswa; ndu ọzo -nọdu ara ẹkwa;
unu tsokwaru phẹ raa ẹkwa.
16 G'uche unu lẹ nwibe unu bụjekwaru nanụ. Unu te edobejekwa onwunu g'unu
ahadụ. Ọ chia iphe, unu e-meje bụ g'unu lẹ ndu ẹnya lwarụ megbajẹ. Unu ta
abụjekwaru nwọmaru-ọ-machata.
17 Unu te egudejekwa ẹjo-iphe pfụa nemadzụ ụgwo ẹjo-iphe, o meru unu; gbahaa
g'unu kukebeje ẹhu meje iphe, onyemonye a-maru l'ọo iphe, dụ ree.
18 Unu kukebe ẹhu seje g'unu l'onyemonye nọdu lẹ nchị-odoo; l'iphemiphe, unu
eme; mẹ oo-je l'ekwe ememe.
19 Ndu mu yeru obu; unu te emelatajẹkwa ụgwo iphe, e meru unu. Unu hajẹkwa
gẹ Chileke gude oke-ẹhu-eghu iya melata onye ono. L'e dekwaru l'ẹkwo-opfu Chileke
sụ: “Emelata bụkwa mu bẹ ọ dụru; ọ bụru mu l'a-pfụ ụgwo.” Noo iphe, Nnajịuphu
eepfu.

20 Ọ chia iphe ii-meje bụ: “Ọ -bụru l'onye opfu ngu bẹ ẹgu agụ; nụ iya nri. Teke ẹgu
mini agụ iya; kee ya mini g'ọ ngụa; lẹ ị -nọdu eme nno bẹ ị kpọberu iya icheku-ọku
l'ishi.”
21 Te ekwejekwa g'ẹjo-iphe mekpee ngu; gudejechia iphe-ọma mekpeje ẹjo-iphe.

13

Akwabẹ ndu-ishi ùbvù

1 G'onyemonye mejekwa iphe, ndu-ishi phẹ sụru g'e meje. L'ọ tọ dụkwa onye byaru
abụru ishi mẹ ọ -bụdu l'o shi l'ẹka Chileke; tẹme ọ bụru Chileke bẹ yeru ndu ọphu
bụ iya nụ nta-a.
2 L'onye jịkaru eme iphe, ndu-ishi pfuru bụkwa ndu-ishi, Chileke yeru bẹ onye ono
jịkaru. Ndu ajịkakwanu phẹ nụ bụru ikpe bẹ ẹphe esekọ ekpu onwophẹ l'ishi.
3 Lẹ ndu eme iphe, dụ ree ta atsụjekwa ndu-ishi ebvu. Ndu atsụ ndu-ishi ebvu
bụkwa ndu eme ẹjo-iphe. Teke ọ bụ l'ọ dụ ngu g'ị b'atsụjeshi ndu-ishi ebvu; ọ n'iya
bụ g'i meje iphe, dụ ree g'onye-ishi ajaa ngu ajaja.
4 Kẹle onye-ishi ono bụkwa onye-ozi Chileke; iphe, oome bụru iphe, a-dụru ngu lẹ
ree. Ọle teke i mekwanụru iphe, adụdu ree; tsụkwaa ya ebvu; kẹle e te eyekwaru
iya kẹ mmanụ. Ọ bụ onye-ozi Chileke; bụru onye ahù ndu eme ẹjo-iphe ahùhù gude
egoshi oke-ẹhu-eghu kẹ Chileke.
5 Noo g'o gude unu je l'emeje iphe, ndu-ishi pfuru; ọ tọ bụledaa g'unu agbalaaru
oke-ẹhu-eghu Chileke; obenu l'ọ bụfukwaapho g'unu meje iphe, obu ta anmadụ unu
ikpe.
6 Nokwaphọ iphe, meru g'o gude unu je apfụje akịriko. Noo kẹle ndu-ishi ono bụ
Chileke bẹ ẹphe ejeru ozi; ẹphe nọdu anọduje eme g'ẹphe jee ya g'ọ gbaru.
7 Unu mejeru phẹ iphe, rwuberu phẹ nụ. Onye o rwuberu l'atụru akịriko nụ; unu
atụru iya nụ iya; onye o rwuberu l'atụru ụtu nụ; unu atụru ụtu nụ iya; onye ọ gbaru
l'eyeru nsọ; unu eyejeru iya nsọ; onye ọ gbaru l'akwabẹ ùbvù; unu akwabẹ iya ùbvù.
Unu mejeru onyemonye iphe, rwuberu iya nụ.

Eye nemadzụ ibe ngu obu

8 G'ọ tọ dụkwa ụgwo, unu e-jijeru nemadzụ; gbahaa ụgwo n-yemobu. Kẹle onye
yeru nwibe iya obu mekọtaakwaru iphe, ekemu sụru g'e meje.
9 Kẹle iphe, bụkpoo ekemu-a g'ọ hakọtakpoo, bụ iya bụ; te erikwa ogori; ọphu
i gbukwa ọchi; ọphu i zikwa iphuru; ọphu iphe, onye ọzo agụjekwa ngu; mẹwaro
ụnwu ekemu ọzo, yịgbaa ya nụ. Ekemu ono g'ọ hakọtakpoo jeru asụbe ishi lẹ: “Yee
nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu.”
10 Onye yeru nemadzụ ibiya obu te emejekwa iya ẹjo-iphe. Noo g'o gude n-yemobu
bụru emeẹbe iphe, ekemu pfuru.

Akwakọbe k'abyabya Kéreshi

11 Sụ-a; iphe mefụaru g'o gude unu je atụkoje iphemiphe ono eme bụ gẹ nta-a
gbaru; mbụ l'o rwuwaru teke unu e-shi lẹ mgbẹnya tehu. Noo kẹle nta bẹ ndzọta
anyi kawaa ntse eme lẹ g'o shi dụ-be ẹnya mẹ a -gbẹ lẹ teke anyi beberu kweta kẹ
Kéreshi.
12 Ọ dụkwaa ẹnya abalị keru ẹbo; nchi abọhu dụkwaa ntse. Ọo ya bụ; unu g'anyi
gwọbenu iphe, eeme l'ọchii; kwaa onwanyi ngwọgu ọphu anyi e-gude alwụ ọgu
l'ìphóró.
13 G'anyi meje ọkpobe umere, eme l'ìphóró; anyi ahaa eme kẹ nwanyị ọzoo kẹ
nwoke; haa angụnuka mẹe. Anyi ahakwaaphọ emephe opfu; haa iji-ẹnya.

14 Ọ chia iphe, unu e-meje bụ g'unu tụkokpoepho umere Nnajịuphu, bụ Jizọsu
Kéreshi meje g'ọha. Unu ta ahàkwaru obu ẹgube nemadzụ, unu shi bụru ụzo; mbụ
k'ọphu unu e-mejeẹpho ẹjo-iphe agụ iya nụ.

14

Anma nemadzụ ikpe l'egomunggo

1 Onye ekwekwe iya dụ nyẹgenyege; unu hajẹkwa iya g'unu l'iya nọdu. Ọ l'ọo
g'unu l'iya te ejejekwa atụ ẹgo l'iphe, ọ sụru l'ọo ọwa-a g'ọ dụ iya bụ ọwa.
2 Ọ dụru ndu adụdu iphe, ẹphe asọ nsọ eriri; o bekwanụ l'onye ọphuu, ekwekwe
iya dụkwadu nyẹgenyege phọ bụepho iphe, oorije bụ ẹba-ophe.
3 Ọo ya bụ; g'onye ono, ta adụdu iphe, ọoso nsọ phọ ta akpọkwanu onye ọphuu
ẹbo l'afụ l'o to ridu gẹ ya eri. Noo kẹle Chileke nataakwarụpho yẹbedua.
4 ?Ị bụ gụnu? kẹ g'ọ bụru onye ejeru onye ọzo ozi bẹ ịi-nọdu agbarwụshi. Ọo
Nnajịuphu iya bẹ a-nma iya ikpe l'oome ẹji; ọzoo l'ọosu l'oome ree. O bekwanụ
l'ọo-nọdu eme ree; kẹle Nnajịuphu sụru g'oo-me iya g'o me ree.
5 O nweru onye a-họta eswe ujiku lanụ dobe l'ọo eswe ono kakọta ndu ọphuu mkpa;
nweru onye a-rị sụ l'eswe ta adụdu ọphu ka nwibe iya mkpa. G'onyenọnu pfụerupho
l'ọphu ọ pfụru pfụshia ya ike.
6 Onye rịru l'o nweru mbọku ọphu ka nwibe iya mkpa dobe iya iche; l'eme iya gude
akwabẹ Nnajịuphu ùbvù. Onye adụdu mbọku, dụru iya lẹ nsọ bụkwarupho Chileke
bẹ oomeru iya. Onye adụdu iphe, ọoso nsọ eriri l'eri iya gude akwabẹ Nnajịuphu
ùbvù. Noo kẹle ookeleje Chileke ekele iya. Onye asọ iphemiphe nsọ bụru Nnajịuphu
bẹ ọosoru iphemiphe nsọ; tẹme ọ nọdu ekeleje Chileke ekele iya.
7 Ọ tọ dụkwa g'anyi ha; onye nọ ndzụ nọ-doru onwiya; ọphu ọ dụkwa onye anwụhu
anwụhu anwụhu-doru onwiya.
8 Anyi -dzụru ndzụ; bụ Nnajịuphu bẹ anyi dzụru iya; teke anyi anwụhu anwụhu;
ọ kwaphọ Nnajịuphu bẹ anyi anwụhu alapfu. Ọo ya bụ l'anyi bụ kẹ Nnajịuphu: mẹ
anyi nọ ndzụ; mẹ anyi anwụhu anwụhu.
9 Kẹle Kéreshi nwụhuchaaru bya adzụru ndzụ ọzo g'ọo-bụru Nnajịuphu ndu
nwụhuru anwụhu; mẹ kẹ ndu dzụ ndzụ.
10 Sụ-a; ?dẹnu g'o gude ị nọdu agbarwụshi nwanna ngu l'ime obu ngu? Ọzoo; ?o
meru imagha bẹ o gude ị nọdu akpọ iya ẹbo l'afụ? ?Tị madụ lẹ g'anyi ha l'e-mechaa
pfụkotaru l'iphu Chileke; onye bụ iya l'e-kpekọta anyi ikpe?
11 Noo l'e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
“ ‘Eshinu mu dzụ ndzụ’;
bẹ onyemonye
e-mechakwaa gbuaru mu
ikpere l'alị.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
Onyemonye e-mechaa
pfukọta l'ọo mu bụ
Chileke.*”
12 Ọo ya bụ lẹ g'anyi ha l'onye l'onye l'e-emecha nọdu l'iphu Chileke; doo edo onwiya.

Akwatsu nwibe ngu

13 Ọo ya bụ; g'anyi ta anọdujeshinu agbarwụshi nwibe anyi. Ọ chia g'anyi tụko
tubua g'anyi ta abụjeru ụpfu dụ nwanna anyi l'ọkpa; ọzoo meta iphe, e-me g'o mee
iphe-ẹji.

---

* **14:11 14:11** Gụnaa Azá 45:23.

14 Eshinu mu lẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu tụgbaru bụru nanụ bẹ ọphu dokpọoru mu ẹnya ọkpobe edodo bụ l'ọ tọ dụdu iphe, eeri eriri, mu asọkwadu nsọ. Ọle teke ọ bụ l'o nweru onye pfuru sụ l'iphe, dụ ẹgube-a bẹ ya asọ nsọ; ọo ya bụ; iphe ono a-bụru iphe, aasọ nsọ l'ẹhu onye ono kwa.
15 Teke ọ bụ l'i gude k'iphe, iiri l'ọnu mee nwanna ngu; k'ọphu ẹhu ebvuduru iya ebvuru; ọo ya bụ l'i ti mehẹdu iphe, egoshi l'i yeru iya obu. Ọo ya bụ; g'iphe, iiri l'ọnu ta akpatakwa gẹ nwanna ono, Kéreshi nwụhu-chiru ọnwu ono laa l'iswi.
16 Te ekwekwa g'iphe, dụ ree, iime vuta ẹjo ẹpha.
17 L'iphe, bụ lẹ Chileke bụ eze ta abụkwa l'iphe, eeri l'ọnu; ọzoo l'iphe, aangụ angụngu. Ọ kwa apfụbekoto; yẹle nchị-adụ-doo; waa ẹhu-ụtso ọphu shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ.
18 Onye ejeru Kéreshi ozi ẹgube ono eme iphe, jiru Chileke ẹpho; bya emekwaphọ iphe, dụ ndiphe ree.
19 Ọo ya bụ; g'anyi tụbeepho nvọ l'iphe ono, emeje gẹ nchị dụ doo onoya; mbụ iphe ono, l'a-nọdu eme gẹ nwibe ngu pfụshia ike l'ekwekwe, o kweru kẹ Chileke ono.
20 Te egudekwa k'iphe, iiri l'ọnu mebyia iphe, Chileke eme. Iphemiphe, eeri eriri, dụebekwa ree. Ọle ọ tọ gbadụru gẹ nemadzụ ria iphe, a-kpata gẹ nwibe iya mee ẹji.
21 Ọ kakwa ree g'ị tị tashị anụ; ọphu ị ngụshi mẹe; ọphu ọ dụkpoo iphe, ii-je ememe, bụ iphe, a-bụru ụpfu dụ nwanna ngu l'ọkpa mee ya g'ọ daa; ọzoo mee ya g'ọ dụ nyẹgenyege.
22 G'iphe, bụkpoo iphe, i kweru bụekwarupho iphe, dụru gụ lẹ Chileke. Onye ẹhu atsọ ụtso bụkwa onye meru iphe, ọ rịru l'ọ dụ ree ememe; ẹbe ọ dụdu teke obu anma iya ikpe l'iphe, o meru.
23 Obenu l'onye abọ obu ẹbo bẹ ikpe nmakwaru mẹ o -ria iphe ọbu; kẹle ọ tọ nọdu Chileke l'ẹka eme iphe, oome. Kẹle iphemiphe, nemadzụ eme; ẹbe ọ nọdu Chileke l'ẹka eme iya bụakwaa ya eme iphe-ẹji.

15

Etso ẹka Jizọsu Kéreshi

1 Anyịbe ndu shihuru ike; l'a-nọduje ata nshi l'iphe, ndu eshihuduru ike eme. G'anyi te emejeẹkwapho ẹhu anyi ẹhu anyi.
2 Onyenọnu g'anyi ha meje iphe, a-tsọ nwibe iya ụtso; l'ọ bụru iphe, ee-gude kutsee ya. Ọo ya bụ; g'obu akabakwanaa ya eshihu ike l'iphe, kẹ Chileke.
3 Lẹ Kéreshi ta abụkwa ẹhu iya ẹhu iya bẹ o shi emeje. Iphe, meru nụ bụepho iphe ono, e deru sụ: “Iphe, bụkpoo ẹjo-opfu, ndu epfuru ngu ẹjo-opfu pfuru ngu bụ mbẹdua vutaru ọnwu iya.”
4 L'iphemiphe, e dekọtaru teke ndiche bẹ e dekwaru g'o zia anyi iphe. Ọoduje anyi obu g'anyi adụje ike taa nshi nọdu ele ẹnya iphe, Chileke kweru anyi ukwe iya.
5 Gẹ Chileke ono, bụ iya emeje g'anyi tajẹru iphe nshi; bya adụje anyi obu ono mee g'unu gude etso ẹka Kéreshi Jizọsu g'obu bụru unu nanụ.
6 Ọo ya bụ; g'unu atụko g'unu ha tụgba; gude obu lanụ; gudekwaphọ olu lanụ aja Chileke ajaja; mbụ Chileke, bụ iya bụ Nna kẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi.

Ozi-ọma bụ kẹ ndiphe mgburugburu

7 Ọo ya bụ; unu gudeje obu unu haa g'unu lẹ nwibe unu tụgba; gẹ Kéreshi hakwarụpho; unu l'iya tụgba; noo ya bụ g'aa-jakwanaa Chileke ajaja.
8 L'iphe, mu epfu bụ lẹ Kéreshi byaru bya abụru onye-ozi ndu buru úbvù; g'o mee g'iphe ono, Chileke kweru ndiche anyi phẹ ukwe iya phọ vụkota. Ọo ya bụ; g'oo-shi nno goshi lẹ Chileke bụ onye ire-lanụ, emeje iphe, o pfuru.

9 Wafụa gẹ ndu abụdu ndu Jiu ajaa Chileke ajaja l'ọ phụnukaru phẹ obu-imemini,
bụ iya bụ iphe, e deru sụ: "Ọo ya meru g'o gude mu je l'etu ngu ẹpha l'echilabọ ndu
abụdu ndu Jiu. Mu e-gude ẹpha ngu gụa ebvu jaa ngu ajaja."
10 Tẹme e dekwaaphọ sụ: "Unubẹ ndu abụdu ndu Jiu; unu lẹ ndu Chileke họtaru
tụko tee ẹswa!"
11 Ọzo bụru: "Unu tua Chileke ẹpha; unubẹ ndu abụdu ndu Jiu g'unu ha. Ndiphe
mgburugburu; unu tua ya ẹpha!"
12 Tẹme Azáya byakwaphọ bya epfua sụ: "Oshilọkpa Jiesi l'a-bya! Ọo ya e-tsefuta
bya abụru eze k'iphe, bụ ndu bụ ndu abụdu ndu Jiu. Ọ bụru iya bụ onye ẹphe a-nọdu
ele ẹnya iya."
13 Gẹ Chileke, onye bụ iya emeje g'anyi lee ẹnya iphe, o kweru ukwe iya; mee g'ẹhu-
ụtso unu dzua oke; l'oomekwaaphọ g'ẹhu dụebe unu guu g'unu ha; kẹle unu kweru
nkiya. Ọo ya bụ; g'unu egude ike kẹ Unme-dụ-Nsọ kabakpọo ele ẹnya iphe ono,
Chileke kweru ukwe iya ono.

Iphe, kpatarụ Pọlu ede ẹkwo-ozi-a ẹgube-a

14 Ụnwunna mu; unubẹdua bẹ mu maakwaru majia ẹnya; l'iphe, unu maru bụepho
eme iphe, dụ ree; l'unu maru iphe, bụ uche Chileke ọkpobe amaru; k'ọphu unu sụru
g'unu a-nọdu akpọ-ziru nwibe unu ụzo.
15 Ọle g'ọ dụhabe; o nwekwarụpho nwiphe, mu eme gẹ mu harụ nyatachaarụ unu;
ọ bụru iya meru g'o gude mu harụ pfua iphe ono pfushia ya ike; mbụ ọphu mu atsụdu
ebvu; kẹle Chileke mewaru mu eze-iphe-ọma.
16 O mewaru mu; mu bụru onye-ozi Kéreshi Jizọsu; gẹ mu je ezia ndu abụdu ndu
Jiu ozi; mu eje ozi, gbaru onye uke Chileke l'ezi ozi-ọma ono, shi l'ẹka Chileke onoya.
Ọo ya bụ gẹ Chileke anatakwanu ngwẹja ndu abụdu ndu Jiu. L'ọ bụru iphe, Unme-
dụ-Nsọ e-me g'ọ bụru iphe, e doberu Chileke iche.
17 Ọo ya bụ lẹ mu a-nọdu etukpọ onwomu ẹpha ozi, mu ejeru Chileke; eshinu mu
lẹ Kéreshi tụgbawaru bụru nanụ.
18 Ọ tọ dụkwa iphe, mu atụ ama epfupfu, abụdu iphe ono, Kéreshi gbẹ mu l'ẹka
mee ono, bụ iya bụ l'o meru gẹ ndu abụdu ndu Jiu kweta bya abụru ndu emeje iphe,
Chileke pfuru. Iphe ono bẹ Kéreshi gude opfu ọnu mu; mẹ iphe, mu eme ememe;
mee ọ dụ ẹgube ono.
19 O gudekwaphọ ike k'eme ọhumalenya, dụgbaa biribiri; mẹ ike kẹ Unme-dụ-Nsọ
gude mee ya. Ọo ya bụ; e shi ẹgube ono mu nọdu asajẹ ozi-ọma kẹ Kéreshi ono g'ọ
gbaru l'ẹkameka; e -shi lẹ Jierúsalẹmu jasụ mu rwua Ilirikumu.
20 Ọ bụerupho iphe lanụ, anọduje evu mu evuvu l'obu bụ eje epfu opfu Chileke;
ọle ọ tọ bụkwa gẹ mu je iya epfupfu l'ẹka a mahawarụ kẹ Kéreshi; gẹ mu ta agbẹ
gbẹshi je akpụahaa ụlo l'eli ọkpa ụlo, onye ọzo tụhawaru.
21 Ọ dụa g'iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:

"Ndu e teke pfusweeru nkiya
l'a-hụma l'ẹnya.
Ndu e teke anụma-swee nkiya bẹ kẹ nkiya ono e-do ẹnya."

Pọlu e-je g'ẹphe lẹ ndu Romu kwee

22 Ọo iphe ono meru g'o gude o nweru iphe, kpọshichawaru mu ugbo olemole gẹ
mu ta abya agbaphee unu.
23 Obenu lẹ nta-a bẹ eshinu mu jeẹbewaru iphe, gbaru mu l'ejeje l'uswe iya ọwa;
tẹme mu nọwaa apha olemole, mu shi meta gẹ mu e-me gẹ mu bya gẹ mu l'unu kwee;

24 bẹ mu arịkwa lẹ mu e-megha iya nta. Mu arị lẹ mu a-bata mẹ mu -jejeẹpho
Supenu. Mu l'unu kpọchaa nwụpfu nwanshịi g'obu shihu mu ike; unu eduwa mu rọ
ije; gẹ mu jeshia ẹka ono.
25 Ọ -bụru kẹ nta-a bụkwa ndu kẹ Chileke nọ lẹ Jierúsalẹmu bẹ mu gude iphe
ewojeru g'ẹphe mee ẹka atsụ phẹ l'ẹhu.
26 Lẹ ndu kẹ Kéreshi lẹ Masedoniya; mẹ ndu kẹ Akaya bẹ chịru idzu; tụa iphe g'a
nụ ndu-nsọ lẹ Jierúsalẹmu; ndu ọphu adụdu g'ọ dụ phẹ.
27 Ẹphe tụkpooru obu phẹ onyo nụ iphe ono. Tẹme e -jejekpọo ya epfupfu bẹ unu
maru l'ọ dụwaa g'ụgwo; ẹphe jiru iya ndu kẹ Chileke lẹ Jierúsalẹmu; lẹ teke ọ bụ lẹ
ndu abụdu ndu Jiu bẹ ẹphe lẹ ndu ọphu bụ ndu Jiu gba mgba l'iphe-ọma, shi Unme-
dụ-Nsọ ono, Kéreshi meru nụ ndu Jiu onoya l'ẹka; ọo ya bụ l'ọ gbaru g'ẹphe gudeje
ẹku ọphu ẹphe kpatarụ gude yeru ndu Jiu ono ẹka.
28 Teke mu jechaẹrupho ozi onoya; nụchae phẹ phọ okpoga ono, a tụtaru onoya
l'ọo-bụru mu eje Supenu; mu e-shiwarọ bata teke onoya.
29 Ọphu mu maru bụ lẹ teke mu byaru bẹ mu e-me g'iphe-ọma, shi Kéreshi l'ẹka
dzua unu oke l'ẹka.
30 Ụnwunna mu; mu arwọ unu sụ g'unu gude k'iswi ẹhu Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu
Kéreshi waa k'eye obu ọphu shi Unme-dụ-Nsọ l'ẹka lwubude mu ọgu ono. Unu pfuje
opfu ẹhu mu nụ Chileke.
31 Gẹ Chileke te ekwekwa gẹ ndu jịkaru ozi-ọma ono l'alị Jiudiya fụaru mu l'ụzo;
yẹfua g'iphe, mu gude eje dụkwapho ndu-nsọ lẹ Jierúsalẹmu ree anata.
32 Ọo ya bụ; ọ -bụru uche Chileke; mu egude ẹhu-ụtso byapfuta unu g'anyi l'unu
nọta; k'ọphu ọo-bụwaruro mu l'unu atụta unme.
33 Gẹ Chileke ono, emeje gẹ nchị dụ doo ono swikwaru unu eswiru g'unu ha. Nokwa
g'ọ dụ.

16

Pọlu ekelegbaa ndu ọ maru l'ẹhu l'ẹhu

1 Mu eme g'unu maru nwanna anyi nwanyị, bụ Fibi; onye l'ejeru Chịochi, nọ lẹ
Kenkiriya ozi.
2 Unu gude iswi ẹhu Nnajịuphu anyi nata iya ọkpobe anata g'ọ gbaru ndu-nsọ
l'ememe; unu eyejeru iya ẹka l'iphe, bụkpoo iphe, mkpa iya dụru iya l'echilabọ unu;
l'o yekpọakwaru ikpoto nemadzụ ẹka; mẹkpoo mbẹdua l'ishi onwomu.
3 Unu keleru mu Pirisila yẹe Akwịla; ndu anyi l'ẹphe tụkoru ejeru Kéreshi Jizọsu
ozi;
4 ndu gude iswi ẹhu mu lọo ishi phẹ alọlo. Ọ tọ bụlekwa mu-a l'ekele phẹ nwẹkinyi
mu k'iphe, ẹphe meru mu. Iphe, bụkotakpoo Chịochi, nọ l'alị ndu abụdu ndu Jiu
mgburugburu l'ekelekwa phẹ phọ.
5 Nokwaphọ g'unu e-keleru mu Chịochi ono, edzukọje l'ibe phẹ ono.

Unu kelekwaru mu phọ Epenitọsu; ọkpobe ọ̀nyà mu, mu yeru obu. Ọo ya bụ onye
vuchakpọo ụzo woru onwiya ye Kéreshi l'ẹka lẹ Eshiya.
6 Unu kelekwaru mu phọ Meri; onye jeru anyi ozi jeshia ya ike.
7 Unu ekelekwaphọ Andurọnikosu yẹe Jiuniyasu; ndu mu l'ẹphe bụ ndu Jiu lanụ
bya abụru ndu mu l'ẹphe shi tụko nọdu mkpọro. Ẹphe bụ ndu kwatakpọoru dụru
onyemonye lẹ nsọ mẹ a -bya l'ẹka ndu-ishi-ozi nọ; tẹme ẹphe vuru mu ụzo bụru ndu
kẹ Kéreshi.
8 Unu kelekwaphọ Ampuliyatọsu; onye mu yeru obu l'ime Nnajịuphu.
9 Unu ekelekwaphọ Ubanọsu; onye anyi l'iya tụkoru ejeru Kéreshi ozi; mẹkwapho
onye ono, mu yeru obu ono, bụ Sutakisu.

10 Unu kelekwaphọ Apẹlisu; onye gudewaa umere iya goshi lẹ ya pfụ-shiru ike
l'ekwekwe, o kweru kẹ Kéreshi. Unu ekelekwaphọ ndibe Arisutọbulosu.
11 Unu kelekwaphọ Herọdiyonu onye mu l'iya tụkoru bụru abụbu. Unu ekelek-
waphọ ndu bu l'ibe Nasịsosu; ndu nọwaa Nnajịuphu l'ẹka.
12 Unu kelekwaphọ Tirayifina yẹe Tirayifọsa ndu ejeru Kéreshi ozi ejeshikpọo
ya ike. Unu ekelekwaphọ onye mu yeru obu, bụ Pesisu; onye jewaru Kéreshi ozi
jeshikwaa ya phọ ike.
13 Unu kele Rufọsu onye ono, gbaru iche l'ejeshi ozi kẹ Nnajịuphu ike ono. Unu
ekele ne iya; onye dụhukwapho g'ọ bụwaa ne nkemu.
14 Unu kelekwaru mu phọ Asinkiritọsu; waa Fulẹgonu; waa Hemisu; waa
Paturobasu; waa Hẹmasu; mẹkpowaro ụnwunna ọzo, ẹphe l'ẹphe tụkoru nọdu l'ẹka
ono.
15 Unu kele Fịlologosu; waa Jiuliya; waa Niriyọsu; waa nwune iya kẹ nwanyị; waa
Ọlimpasu; mẹkpowaro iphe, bụkotakpoo ndu-nsọ, ẹphe l'ẹphe nọ l'ẹka ono.
16 Unu kelekwa nwibe unu ekele; nmata phẹ akpa, dụ nsọ. Ndu kẹ Kéreshi, nọ
l'iphe, bụkota Chịochi l'ophu ekelekọtakwapho unu ekele.

Iphe, unu e-meje

17 Ụnwunna mu; mu arwọkwa unu arwọrwo sụ g'unu letakwa ẹnya m'ọbvu ndu
ono, anọduje eme g'ékwò dụ onoya; ndu egudeje ẹgube ono agbaghashị iphe, Chịochi
kwetarụ l'ọ bụ ọkpobe-opfu. Iphe, ẹphe anọduje eme bẹ yẹe iphe ono, e ziru unu
ono ta adagbajẹdu. Unu kpakwaru phẹ l'aphara.
18 Kẹle ndu eme ụdu iphe ono ta abụkwa Nnajịuphu anyi, bụ Kéreshi bẹ ẹphe ejeru
ozi; ọ kwa iphe, ẹkpiri iya dụ phẹ bẹ ẹphe eje ozi iya. Ẹphe eteje manụ l'opfu; gude
ire mecha mecha edephushi ndu enwezidu egomunggo.
19 Ọle onyemonye tụkoru maru g'unu emeberu iphe, ozi-ọma ono pfuru. Ọ bụru
iphe ono meru g'o gude ẹhu nọdu anọduje atsọ mu ụtso. Ọle ọ dụ mu g'a sụ g'unu
gudeje mmamiphe majẹru iphe, bụ iphe, dụ ree; sefuje ẹka l'iphe, adụdu ree.
20 Chileke onye bụ iya bẹ nchị-adụ-doo shi l'ẹka taa nọekwa ọdu g'o to mee g'unu
zọpyashia Nsetanu l'ọkpa. Gẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi mekwaaru unu
eze-iphe-ọma.
21 Timoti, mu l'iya tụkoru eje ozi-a; l'ekelekwaphọ unu. Lusiyọsu; waa Jiasọnu; mẹ
Sosipeta phẹ; ndu anyi l'ẹphe tụkoru bụru abụbu l'ekelekwarọ unu.
22 Mbẹdua, bụ Teshiyọsu, l'ede ẹkwo-ozia; bya abụru onye unu l'iya tụgbaru nanụ
l'ime Nnajịuphu l'ekelekwaphọ unu ekele.
23 Gayọsu-a, mu bu l'ibe iya-a; tẹme ọ bụru l'ibe iya bẹ Chịochi l'ophu edzukọje-a;
l'ekelekwaphọ unu-o! Nokwaphọ gẹ Ẹrasutosu; mbụ onye ọwa-a, bụ iya edobejeru
ọha okpoga phẹ-a; l'ekelekwaphọ unu yẹe nwanna anyi, bụ Kwọtosu.
24 Gẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu g'unu hakọta eze-iphe-ọma.
Nokwa g'ọ dụ.

Aja Chileke ajaja, Pọlu gude kpọ-chia ozi ishi

25 G'anyi jaa Chileke ajaja; l'ọo ya l'a-dụ ike mee g'unu pfụru pfụshia ike l'ekwekwe,
unu kweru nkiya. Ọ bụru ozi-ọma ono, mu ezi ono bẹ oogudeje eme g'unu pfụshia
ike ono; mbụ ozi-ọma ono, l'epfu kẹ Jizọsu Kéreshi onoya; bya egoshikwaphọ iphe
ono, e shi domia edomi ono, a phụru l'ọphulenya eshi l'edenwede ono.
26 Ọ bụru iphe ono bẹ ọ gbẹ nta-a bya emee g'a maru. Nta-a bẹ ọkpobe-opfu ono
shiwaa l'iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru bahụ g'ite; a nụma-dzuru iya. Nta-a bẹ
Chileke ono adụdu teke aa-sụ l'o shi; ọphu ọ dụdu teke aa-sụ l'o noo teke ọono-beru

ono; ziru e woru ọkpobe-opfu ono mee; ọhamoha mgburugburu madzuru iya; k'ọphu
ee-kwetadzuru meje iphe, ọ sụru g'e mee.
27 G'e shi Jizọsu Kéreshi l'ẹka jaa Chileke ajaja; mbụ onye lanụ ono, bụ yẹbedua
nwẹkiya bụ Chileke; tẹme ọ bụru iya nwẹkinyi iya nwe kẹ mmamiphe. G'a jaa ya
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi Kẹ Mbụ, Pọlu Deru Nụ Ndu Kọrentu

1 Ọwaa bụ ẹkwo-ozi, mụbe Pọlu ede; mbụ onye ono, Kéreshi Jizọsu kuru bya emee
ya ọ bụru onye-ishi-ozi iya. Ọ bụru g'ọ bụ uche Chileke bụ ono. Onye mu l'iya tụkoru
ede ẹkwo ono bụ nwanna anyi, bụ Sosutenisu.
2 Ndu eede iya anụ bụ ndu Chịochi kẹ Chileke, bụ ndu ọphu nọ lẹ Kọrentu; gude
iya ekele unubẹ ndu Chileke doberu iche g'unu bụru ndu dụ nsọ opfu l'unu lẹ Jizọsu
Kéreshi tụgbaru bụru nanụ. Eedekwa iya phọ anụ onyemonye, nọ l'ẹkameka, bụ
ndu abajẹru Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi ẹja. Jizọsu ono bụ Nnajịuphu phẹ
bya abụru Nnajịuphu anyịbedua kwaphọ.
3 Gẹ Chileke, bụ Nna anyi; mẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-
iphe-ọma; mekwaaphọ gẹ nchị dụ unu doo.

Ekele k'iphe-ọma, shi l'ẹka Kéreshi

4 Mu anọduje ekeleru unu Chileke mu ekele k'eze-iphe-ọma, o shi l'ẹka Kéreshi
Jizọsu emeru unu.
5 L'unu lẹ Kéreshi tụgbaru bụru nanụ; unu shi ẹgube ono baa eze l'iphemiphe, shi
iya l'ẹka. Unu tụko opfu ọnu magbuaru tụko mmamiphe magbuaru.
6 Ozi kẹ Kéreshi ono bẹ e mewaru ọ nọshia unu ọkpobe ike l'obu;
7 k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu iphe, bụ iphe Unme Chileke anụ anụnu mẹ nanụ, dụru ọphu
dụru unu ụko; mbụ g'unu nọ ngabẹ teke Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi a-lwa
azụ goshi onwiya l'ọdu-biribiri iya.
8 Jizọsu ono e-me unu g'unu shihu dụngu dụngu nno jasụ l'ikpetemazụ. Ọo ya bụ;
g'ọ tọ dụ ẹka aata unu ụta mbọku ono, Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi e-kpe ikpe
ono.
9 Chileke apfụshijekwa ike l'iphe, o pfuru. Ọ bụru Chileke ono bẹ kuru unu g'unu lẹ
Nwa iya, bụ Jizọsu Kéreshi bya bya abụru nanụ gbarụ mgba l'iphemiphe; mbụ onye
bụhukwapho Nnajịuphu anyi ono.

Ekwo, dụ lẹ Chịochi

10 Sụ-a; ọ kwa Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi bẹ mu nọ l'ẹka arwọ unubẹ
ụnwunna anyi sụ g'unu wụje ọnu nanụ g'unu hakọta l'iphemiphe, bụ iphe unu epfu.
Ọo ya bụ g'ekwo ta adụ l'echilabọ unu. Unu tụgbakwa bụru nanụ ọkpobe abụru.
G'egomunggo bụru unu nanụ; idzu unu abụjeru nanụ.
11 Ụnwunna mu; l'iphe, mu epfu ono bụkwa lẹ ndibe Kuloyi byaakwaru akọoru mu
kọ-rwuaru mu iya alị sụ l'unu kwarụ lẹ ntụmego.
12 Mbụ l'iphe, mu epfu bụ l'a sụru l'unu anọduje adzọkashi iya. Onye ọphu asụ lẹ
ya larụ Pọlu; onye asụ lẹ ya larụ Apọlosu; onye asụ lẹ ya larụ Pyịta; onye asụ l'ọo
Kéreshi bẹ ya larụ.
13 ?A gbẹnu keshiwaa Kéreshi ekeshi? ?Bụ Pọlu bẹ apfugburu l'oswebe l'iswi ẹhu
unu? Tọo ?bụ ẹpha Pọlu bẹ e gude mee unu baputizimu?
14 Mu ekele Chileke ekele l'ọ -tọ bụ Kirisupọsu yẹe Gayọsu mẹ mu asụ l'ọ tọ dụdu
g'unu ha mẹ onye lanụ mu meru baputizimu.
15 Ọo ya bụ g'ọ tọ dụ onye a-sụ l'e gude ẹpha mu mee ya baputizimu.
16 Aa! Ndu mu mefụaru baputizimu bụ Sutifanasu yẹe ndibe iya. O to doduru mu
ẹnya l'ọ dụbaaru ndu ọzo, mu meru baputizimu abụdu ndu ono.
17 Kéreshi ta abụkwa baputizimu bẹ o yeru mu gẹ mu bya emeje. Iphe, o ziru
mu gẹ mu bya emeje bụkwa gẹ mu zije ndiphe ozi-ọma ono. Gẹ mu te egudekwa

opfu, egoshi mmamiphe ndiphe zi iya; a -nọnyaa ọ tụrwua ike, dụ l'anwụhu, Kéreshi nwụhuru l'oswebe.

Kéreshi bụ ike bya abụru mmamiphe, shi l'ẹka Chileke

18 L'opfu k'anwụhu Kéreshi l'oswebe ono bẹ bụkwa iphe-eswe l'ẹnya ndu ala l'iswi;
obenu l'anyịbe ndu a dzọtaru bẹ ọ bụ ike, shi l'ẹka Chileke.
19 L'e dekwaru sụ:
“Mmamiphe ndu maru iphe
bẹ mu e-mebyishi
emebyishi!
Mu emee nkwamẹnya ndu
manụkaru iphe
l'ọ bụru iphe-mmanụ.*”
20 Sụ-a; ?bụhunu awe bẹ ndu mmamiphe pfụru nta? ?Bụ awe bẹ ndu edeje ẹkwo pfụru? ?Bụ awe bẹ ndu maru opfu lẹ mgboko-a pfụru? ?Chileke te emeadaru gẹ mmamiphe, ndiphe bụru iphe-eswe?
21 A makwarụ-a lẹ Chileke meru nemadzụ k'ọphu oo-shi lẹ mmamiphe, ọ nụru iya maru iya; obenu lẹ nemadzụ te egudedu iya maru iya. Noo g'o shitaru Chileke sụ lẹ ya e-shi l'iphe ono, ndu maru iphe sụru l'ọ bụ iphe-eswe ono, bụ iya bụ k'ozi-ọma ono, anyi ezi ono; gude dzọo ndu kwetarụ nụ.
22 Ndu Jiu bẹ bụ iphe-ọhumalenya bẹ ẹphe sụru g'e goshi phẹ; ndu Gurisu bụkwanuru mmamiphe bẹ ẹphe achọ.
23 Obenu l'iphe, anyịbedua ezi ozi iya bụ l'a kpọpyaberu Kéreshi l'oswebe. Ono bụru ụpfu, adụ ndu Jiu l'ọkpa; bya abụru iphe-eswe l'ẹnya ndu abụdu ndu Jiu.
24 Obenu lẹ ndu Chileke kuru; mbụ ndu Jiu mẹ ndu abụdu ndu Jiu; bẹ Kéreshi ono bụ ike Chileke bya abụkwarupho mmamiphe shi l'ẹka Chileke.
25 L'iphe, Chileke eme; ọ dụ ẹhu-eswe ẹhu-eswe; gbẹkwa ka mmamiphe ndiphe shii; tẹme iphe, gbẹ dụ g'ọ bụ Chileke arwụhu kakwaphọ ụnwu-eliphe ike.

Gẹ Chileke emeje iphe iya

26 Ọo ya bụ lẹ-a; ụnwunna mu; unu nyatajẹkwa iphe unu shi bụru tẹme Chileke kua unu. Unu te eshidu dụ igwe marwua iphe gẹ ndiphe, maru ẹkwo amajẹru iya; ọphu unu eshidu dụ igwe nweru ẹnya; ọphu ndu shi l'oke amadụ eshidu baa ishi.
27 Obenu lẹ Chileke họtaleru-a iphe, dụ ẹhu-eswe ẹhu-eswe l'ẹnya ndiphe; gude mee ndu maru iphe iphe-iphere. Ọ bya ahọtakwapho iphe, rwụhuru arwụhu l'ẹnya ndiphe; gude mee ndu ọkpehu dụ iphe-iphere.
28 Chileke họtaru iphe, ẹnya lwarụ l'eliphe; mbụ iphe, ndiphe agụbeduru iphe, iphe, ẹphe sụru l'ọ tọ dụdu iphe, ọ bụ; ọ họta iya gude mee iphe, ndiphe rịru l'ọ bụ ọkpobe iphe g'ọ tọ dụ iphe, ọo-bụ.
29 Ọo ya bụ g'ọ tọ dụ nemadzụ, e-je aba abaa l'iphu Chileke.
30 Obenu l'unubẹdua bẹ Chileke mewaru unu lẹ Kéreshi Jizọsu tụgba bụru nanụ; tẹme ọ byakwaphọ emee ya; ọ bụru mmamiphe k'anyịbedua. Ọo ya bẹ o shi l'ẹka; ọ bụru iya bụ l'anyi abụru ndu pfụberekoto l'iphu Chileke. Anyi shi iya l'ẹka bụru ndibe Chileke; bya abụru ndu a gbatarụ l'iphe-ẹji, pyịtaru anyi l'ẹkpiri.
31 Ọo ya bụ g'ọo-bụru iphe, ẹkwo-opfu Chileke pfuru sụ: “Onye ọ dụ g'ọ baa abaa; g'onye ono nọdu Nnajịuphu l'ẹka ba iya.”

2

Kéreshi l'oswebe

* **1:19 1:19** Gụnaa Azá 29:14.

1 Sụ-a; ụnwunna mu; teke mbụ ono, mu byapfutaru unu bya unu ezi ozi-ọma kẹ
Chileke ono, a makaharụ l'ọ bụ ọkpobe-opfu ono; mu te egudekwa opfu mecha mecha
zia ya unu; ọphu mu abyakwaru unu egoshi lẹ mu nwụru ẹkwo bụru ọ-maru-ọ-
machata.
2 Lẹ mu pfukpọakwaru sụ lẹ mu e-mekiritakpọoro l'echilabọ unu g'ọ tọ dụdu iphe,
mu maru; gbahaa Jizọsu Kéreshi kpẹekpu, bụ iya bụ onye a kpọpyaberu l'oswebe.
3 Ọzo bụ lẹ teke ono, mu l'unu shi nọdu ono bẹ ike adụdu mu; tẹme ndzụ shi nọdu
agụ-shikwa mu phọ ike; tẹme ẹhu shi etehụkwa mu phọ etete shii.
4 Ọphu iphe, mu pfuru epfupfu mẹ ozi, mu ziru ezizi, abụdu iphe, mu gude ire
mecha mecha k'ọphu manụkarunu pfua g'eeshi g'ee-kweta iya. Ọ chia iphe, meru nụ
bụ lẹ mu goshiru unu l'ọo Unme Chileke yẹe ike kẹ Chileke ere ire l'opfu ono;
5 k'ọphu ekwekwe, unu kweru kẹ Kéreshi tee shidu lẹ mmamiphe nemadzụ; g'o
shichia l'ike kẹ Chileke.

Mmamiphe Chileke

6 Ọle-a; ọ bụjekwaru-a; mu lẹ ndu kawaru ẹnya l'iphe kẹ Unme Chileke nọdu
epfu; mu egude mmamiphe epfu eyeru phẹ. Ọle ọ tọ bụkwa mmamiphe ọphu shi
l'ẹka ndiphe; ọphu ọ bụkwa mmamiphe ọphu shi l'ẹka ndu eze ndu mgboko l'ophu;
ẹphebedua bẹ Chileke emewaa ike phẹ g'ọ bụru iphe-mmanụ.
7 Mmamiphe ọphu mu egudeje epfu bụkwa mmamiphe ọphu Chileke shi domia
edomi; mmamiphe ọphu o meru gẹ ndiphe ta ama. Mmamiphe ono bụ lẹ Chileke
tubuhakpọwaruro tẹme o mee mgboko; l'anyi l'iya a-gbarụ mgba l'ọdu-biribiri iya.
8 Mmamiphe k'ono ta adụkwa ndu bụ ndu-ishi lẹ mgboko-a mgburugburu maru
iya nụ. Ọme ẹphe maru iya; m'ẹphe te eje akpọpyabe Nnajịuphu ono l'oswebe; mbụ
Nnajịuphu ono, yẹe Chileke gba mgba l'ọdu-biribiri iya ono.
9 Obenu l'e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
"Iphe ẹnya ahụmajeduru;
ọphu nchị anụmajeduru
iya;
ọphu ọ dụdu onye
egomunggo rwujeru
l'oo-mee;
bẹ Chileke meru doberu
ndu yeru iya obu.*"
10 Chileke gbẹwa l'ẹka Unme nkiya goshi anyi iphe ono, o shi domia edomi ono. Lẹ
Unme Chileke avọfutajekwa iphemiphe, bụkpoo iphe, e domiru edomi je akpachaa
l'ìdzù, Chileke chịruro l'ime obu iya k'ememe dobe.
11 Lẹ-a; ?bụ onye maru iphe nọ nwibe iya l'obu? ?Tọbudu ọ nọnu maru iphe, dụ
l'obu nkiya. Nokwaphọ g'ọ tọ dụdu onye maru iphe, nọ Chileke l'uche a -gụfu Unme
Chileke.
12 Sụ-a; ọ tọ bụkwa unme ndiphe bẹ anyi natarụ; ọ kwa Unme, shi l'ẹka Chileke
bẹ anyi natarụ, bụ iya bụ Unme, l'e-mekwanụ g'anyi makọtaru iphe-ọma, Chileke
meshiru anyi.
13 Ọo ya bụ lẹ-a; l'ọ tọ bụkwa opfu, e gude mmamiphe ndiphe zia anyi bẹ anyi
egudeje epfu iphe ono. Iphe, anyi egudeje epfu iya bụkwa opfu, Unme Chileke ziru
anyi. Ọo ya bụ g'anyi ewojeru ọkpobe-opfu, shi Unme Chileke l'ẹka akọru ndu Unme
Chileke bu l'ẹhu g'o doo phẹ ẹnya.
14 Onye Unme kẹ Chileke ta anọdu l'ẹhu ta anatajẹkwa iphe, shi l'ẹka Unme Chileke;
kẹle iphe ono adụje iya ẹhu-eswe ẹhu-eswe l'ẹnya. Tẹme ọphu o dojedu iya ẹnya

* **2:9 2:9** Gụnaa Azá 64:4.

eshinu ọ tọ byadu amaru urwu iya mẹ ọ bụdu lẹ Unme Chileke, nọ l'ime iya eyeru iya ẹka.
15 Obenu l'onye Unme Chileke bu l'ẹhu; amajẹru urwu iphemiphe; ọphu nemadzụ mmanụ adụjekwanu ike maru iphe onye ono eme.
16 Ọo ya bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
“?Bụ onye maru uche
Nnajịuphu, bụ Chileke?
?Bụ onye bẹ bụ onye adụ
ike kajẹru iya iphe,
oo-me?†”
O bekwanụ l'anyịbedua nweru uche kẹ Kéreshi, bụ iya emeje g'anyi rị ọriri g'ọori.

3

Ndu ejeru Chileke ozi

1 Ụnwunna mu; mu ta adụkwa ike pfuaru unu opfu, eepfuru ndu Unme Chileke bu l'ẹhu. Opfu, mu pfuru unu bụkwa opfu, eepfuru ndu emekwadu umere ndiphe; mbụ ndu bụkwadu nwaswa l'iphe kẹ Kéreshi.
2 Noo g'o gude mu chee unu ẹra; ọphu mu ededụru unu nri eshinu unu eshidu sụwaru k'eriri iya. Mbụ lẹ nta-a bẹ unu teke asụkpokwaa ya nụ;
3 kẹle unu emekwadụa umere ndiphe. Eshinu unu ejikwadu iji-ẹnya; tẹme unu nọdu adzọ-phe ẹnya; bya anọdu ẹkpa l'iche iche; ?unu ta amadụ l'unu etsokwadu ụzo kẹ ndu mgboko-a; l'unu emekwadua umere ndiphe.
4 L'eshinu unu atụkoje epfugbaa sụ: “Mbẹdua lakwaru Pọlu.” Onye ọphu asụ: “Mbẹdua lakwaru Apọlosu.” ?Unu ta amadụ l'unu emekwadu umere ndiphe?
5 Mbụ-a; Apọlosu ono; ?ọ bụ onye? Tọo Pọlu; ?ọ bụ onye? Ọ tọ dụkwa ndu ọzo, anyi bụ gbahaa ndu ejeru Chileke ozi; ndu goshiru unu ụzo, unu shiru bya eworu onwunu ye Jizọsu l'ẹka. G'anyi ha nwekọtaru iphe, Nnajịuphu sụru g'anyi mee.
6 Iphe, anyi meru dụkwa g'ẹgube-a, aakụje akpụru oshi-a. Ọ bụru mbẹdua bẹ kụru akpụru oshi ọbu akụku; Apọlosu gbaa ya mini. Ọ bụkwanuru Chileke bụ onye meru g'o vua evuvu.
7 Ọo ya bụ l'onye kụru akpụru oshi; mẹ onye gbaru iya mini ta adụkwa iphe, ẹphe pfụbe bụru. Ọ kwa onye bụ iphe bụ Chileke, bụ iya bụ onye meru iya g'o vua.
8 Onye kụru iphe akụku mẹ onye gbaru iya mini tụkokwaru eje ozi lanụ. Ọle g'ẹphe ha l'ẹhu l'ẹhu bẹ Chileke e-bukwa nggo; onye jeru g'o jeru bẹ oo-bu nggo g'ozi, o jeru gbarụ.
9 L'ọ kwa Chileke bẹ anyi l'iya tụkoru gbarụ mgba eje ozi ono. Unubẹdua bụ opfu, Chileke kọru bya abụru ụlo, Chileke akpụ.
10 Mu gude iphe-ọma, Chileke yeru mu l'ẹka gẹ mu gude jeeru iya ozi mee iphe, onye maru akpụ ụlo ọkpobe akpụkpu emeje. Mu tụru ọkpa-ụlo; onye ọzo nọdu akpụkwanu ụlo ọbu akpụkpu. Ọle g'onye akpụ g'ọokpu; letakwa ẹnya maru iphe, ọokpu l'eli ọkpa-ụlo ọbu.
11 Noo kẹle ọ tọ dụkwa onye ọzo, atụbaa ọkpa-ụlo ọzo abụdu ọphu a tụwaru, bụ iya bụ Jizọsu Kéreshi.
12 L'eli ọkpa-ụlo ono bẹ ọ dụru ndu e-gude mkpọla-ododo akpụ iya ụlo; ndu egude ope; ndu egude mkpuma, aswa dụ; ọ dụkwarupho ndu bụ oshi bẹ ẹphe e-gude akpụ nkephẹ; ndu egude ẹji; ndu abụkpooruro ẹta bẹ ẹphe e-gude akpụ nkephẹ.
13 Obenu l'onyemonye bẹ aa-maru g'iphe, o gude kpụa nkiya dụ-be ree mbọku ikpe ono, Chileke e-woru iya tụa jala onoya. L'ọku, e-tsu mbọku ono bẹ bụ o -tsuchaa;

† **2:16 2:16** Gụnaa Azá 40:13.

aa-hụma ozi, onyemonye jeru iphu. Ọku ono e-tsu iya hụa ya ama goshikwanụ g'ọ gbaru.
14 Onye ọku ekeduru iphe, o gude kpụa ụlo l'eli ọkpa-ụlo ono; Chileke ebua ya nggo.
15 Onye ọku keru nkiya; l'ọolaaru iya l'iswi; yẹbedua l'ishi onwiya b'aa-dzọtakwa-a; ọle adzọta nkiya a-dụtabewa g'onye a lọfutaru l'ọku enwunwu.
16 ?Unu ta amadụ l'unu bụ eze-ụlo Chileke; lẹ Unme Chileke bẹ bu ebubu l'ime unu?
17 Onye emebyi eze-ụlo Chileke bẹ Chileke e-mebyikwaphọ. L'eze-ụlo Chileke dụkwa nsọ; ọ bụru unubẹdua gẹdegede bụ eze-ụlo iya ọbu.
18 G'ọ tọ dụkwa g'unu ha onye anọduje aghọ-pheru onwiya ụgho. G'onye arị lẹ ya maru iphe l'ọgbo ọwa-a; hakwaa ẹgube ọriri ono bya abụru onye-eswe; e -mechaa g'ọo-bụru onye maru iphe ọkpobe amaru.
19 Kẹle iphe, ndiphe gụberu mmamiphe lẹ mgboko-a bẹ bụkwa iphe-eswe l'iphu Chileke. L'e dekwaru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: "Ọo Chileke bụ onye anmatajẹ ndu kwarụ ẹnya lẹ nkwamẹnya phẹ."
20 A bya edekwaa ya phọ l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: "Nnajịuphu makwarụ-a l'egomunggo ndu maru iphe bụ mkpọkpo iphe."
21 Ọo ya bụ; g'ọ tọ dụkwa onye e-gudeje nemadzụ aba abaa. L'e -pfujekpọo ya nụ epfupfu; iphemiphe tụkokwaru bụru iphe unu iphe unu;
22 mẹ Pọlu-o; mẹ Apọlosu-o; mẹkpoo Pyịta-o; mgboko l'ophu; mẹ ndzụ mẹ ọnwu. Iphe nta-a mẹ iphe e-me l'iphu; iphemiphe ono tụkoru bụkotaru iphe unu.
23 Unubẹdua tụkokwanu bụkotaru iphe kẹ Kéreshi; Kéreshi bụkwanuru kẹ Chileke.

4

Iphe ndu-ishi-ozi Kéreshi egoshi anyi

1 Sụ-a; unu te edobejekwa anyi g'anyi bụ ndu ọzo gbahaa ndu-ozi Kéreshi; ndu Chileke yeru g'ẹphe letajẹ ẹnya l'opfu Chileke ono, bụ opfu ọphu Chileke shi domia edomi ono.
2 Iphe, eele ẹnya iya l'ẹka onye eleta ndu-ozi ẹnya bụ g'ọ bụru onye e gude ire iya ẹka.
3 Mu ta akpakwa ishi l'unu doberu mu nno; ọzoo lẹ nemadzụ kperu mu ikpe k'ozi, mu jeru; mbẹdua l'onwomu ta adụkpokwanu teke mu sụjeru l'ọ waa gẹ mu dụ;
4 o noo kẹle ọ tọ dụdu iphe, mu hụmaru onwomu l'ẹhu, bụ iphe, mu a-sụ l'o noo ẹka mu shiswewaru ụzo; ọle ọ tọ bụkwa iphe ono goshiru lẹ mu kpefuwaru. Ọo Nnajịuphu bụ onye e-kpe mu ikpe.
5 Ọo ya bụ g'unu ta adụshi onye unu a-nọdu anmawa ikpe l'ẹbe 'oko rwu teke aa-nma ikpe; ikpe bụ teke Nnajịuphu a-bya; l'o kpee ya. Noo teke oo-wofuta iphe, e shi domia l'ọchii bya edobe l'ìphóró; l'ọ bya eworu iphe, amadụ chịru k'ememe, bụ iphe, dụ iya l'ọkpoma; woru tụa jala. Noo teke Chileke a-ja onyemonye ajaja, rwuberu iya nụ.
6 Ụnwunna mu; ọ kwa g'e-shi g'o doo unu ẹnya bẹ mu gude woru iphemiphe ono dobe l'ẹhu mu lẹ Apọlosu; g'unu anwụta iphe ono, e pfuru sụ: "Unu te etsoghatajẹkwa iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke." Sụ-a; g'ọ tọ dụkwa g'unu ha onye egudeje onye lanụ eku onwiya; woru onye ọphu nmaa phulaphula.
7 Sụ-a; ?bụ onye mekpọoru ngu ị ka onye ọzo? ?Bụ gụnu bẹ i nweru 'abụdu iphe, Chileke nụru ngu? Eshinu ọ bụ Chileke nụru ngu iya; ?dẹnukwanu g'o gude ị gbẹ gude iya eku onwongu g'ọ -bụ l'ọ tọ bụedu iphe, a nụru ngu anụnu?
8 Ẹpho gbẹ jichaakwanụ unu! Unu gbẹkwa nwekọtawaru nụ iphemiphe; bụchawaru nụ ndu eze; ẹbe anyịbedua abụdu. Ọ dụkwa ree. Ọ gbẹkwanu dụ mu g'a sụ l'unu bụchawaa eze ọbu; mẹ anyi abya g'anyi l'unu tụko bụru iya.

9 Obenu l'ọ dụkwa mu g'anyịbe ndu-ishi-ozi Kéreshi bẹ Chileke woru dobe
l'ikpazụ. Anyi nọwaa gẹ ndu e doberu k'apfụ-gbu; mbụ g'anyi bụru iphe, mgboko
mgburugburu, a-byajẹ ahụma ahụma; mbụ ndiphe mẹ ụnwu-ojozi-imigwe.
10 Anyi gude opfu ẹhu Kéreshi bụru ndu eswe; unubẹdua gbẹwanu l'ẹka Kéreshi
bụru ndu maru iphe. Anyi dụ arwụhu; obenu l'unubẹdua gbẹnu shihu ike! Anyi bụ
ndu a nmarụ phulaphula; obenu l'unubẹdua bẹ a gbẹ kwabẹ ùbvù.
11 Sụ-a; ẹgu anọdujekwa agụ anyi; mbụkwa byasụ nta-a; ẹgu mini nọdu anọduje
agụ anyi; anyi nọdu anma nkịrika ẹkwa; a nọdu etsu anyi iphe; anyi tsoru ẹkameka
aghaphe; ọphu anyi enwedu unuphu.
12 Anyi gbẹ gude ẹka anyi ese akanya g'anyi e-meje anụ onwanyi nri. Teke a tụru
anyi ọnu; anyi agọru ọnu-ọma nụ onye ọbu. A -nọdu akpa anyi ẹhu; anyi atarụ iya
nshi.
13 Teke e pfubyishiru ẹpha anyi; anyi epfuru opfu bẹlebele nụ onye ọbu; anyi gbẹ
bya abụwaru ikpọzu kẹ ndiphe; mbụ iphe, dụ ideyideyi, e gude ẹza zafụ l'ẹkameka;
byasụ l'eswe, dụ gẹ ntanụ-a.
14 Iphe, mu ederu unu iphe-a ta abụkwa g'o mee g'iphere dụ unu. Ọ kwa ẹka bẹ
mu alọru unu lẹ nchị; l'unu bụ ụnwu mu, mu yeru obu.
15 L'unu -nwechakpọkwaaru m'obeta ọ bụru ụnubuku ndu eleta unu ẹnya l'ụzo kẹ
Kéreshi; nna unu ta adụkwa igwerigwe. Ọ kwa mbẹdua bụ nna unu, nụru unu ndzụ,
shi l'ẹka Kéreshi; eshinu ọ bụ mbẹdua byaru ezia unu ozi-ọma ono.
16 Noo g'o gude mu nọdu arwọ unu arwọrwo sụ; jiko unu tsoru ẹka mu.
17 Ọ kwa iphe ono meru g'o gude mu zia Timoti sụ g'ọ byapfuta unu. Timoti ono
bẹ eshinu mu ziru iya etso Nnajịuphu bẹ ọ bụwaa nwa mu, mu yeru obu; tẹme ọ
bụru onye goshiwaru lẹ ya gbaru gẹ mu gude ire iya ẹka. Sụ-a; g'ọ byapfuta unu bya
anyatabaaru unu gẹ mu egudeje etso ụzo kẹ Kéreshi ono; mbụ gẹ mu ezije iya l'iphe,
bụkpoo Chịochi g'ọ ha l'ẹkameka.
18 Ọ dụru ndu gbẹ hawaru nụ eku onwophẹ; g'ọ bụ lẹ mu ta abyadụ alwabaa azụ
lẹ ndu-unu.
19 Ọle a taa nọedu ọdu; mu abyapfuta unu; mẹ Chileke kwenu. Noo teke mu a-hụma
iphe, ndu ono, eku onwophẹ ono a-dụ ike mee; tọo ẹphe bụ ọ-pa-ọnu.
20 L'iphe, bụ lẹ Chileke bụ eze ta abụkwa opfu, eepfu l'ọnu; ọ kwa iphe, gude ike
ere ire.
21 ?Bụ ole ka unu ree? ?Mu gude ẹchachi byapfuta unu? ?Tọo gẹ mu gude obu-
ìphóró waa ewoze onwonye alị bya?

5

Ụrwu-alị, harụ dụ lẹ Chịochi

1 Sụ-a; mu anụkwa l'unubẹ ndu Chịochi harụ arwụ ụrwuali. L'ẹjo ụrwuali, unu
harụ arwụ dụ-be ẹji; k'ọphu bụ lẹ ndu 'amadụ ekemu Chileke ta atụkpodanu ama
ememe iya; kẹ gẹ nwoke duta nyee nna iya wata alụlu.
2 Unu nọdu ekukwaphọ onwunu; ọ bụru iphe, unu gege agbẹ agụ aphụ. Unu
wuchikwaa onye ono ewuchi; g'ọ tọ nọduhekwa l'echilabọ unu.
3 L'a makwarụ-a lẹ mu ta anọdu l'ẹka unu nọ ono; k'ọphu unu ele mu ẹnya; obenu
l'obu mu nọkwa-a l'ẹka unu nọ. Noo g'o gude mu gude ike kẹ Nnajịuphu anyi, bụ
Jizọsu Kéreshi nmaa onye ono, meru ẹbyi ono ikpe g'ọ bụ lẹ mu l'unu nọ l'ẹka ono.
4 Sụ-a; unu -nọkobeepho; teke ono obu mu anọdukwapho l'ẹka ono, unu nọ ono;
ike kẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu a-nọdukwapho l'ẹka ono, anyi nọ ono;
5 unu woru onye ono ye Nsetanu l'ẹka g'o mebyia ogwẹhu iya; l'o noo iphe, gbaru
iya nụ bụ ono. Ọo ya bụ gẹ Chileke a-dzọo ndzụ iya mbọku, Nnajịuphu a-bya.

6 Sụ-a; ekuku, unu eku onwunu ta adụkwa ree. ?Unu ta amadụ l'ọo nwọchileka
iphe, ekoje buredi bẹ asụjeru ekoli ishi buredi ophu?
7 Unu tọ nwẹhu sashịa akahụ iphe-ekoje-buredi ono, g'unu abụru buredi ọ̀phúú,
e te eyedụru iphe, ekoje buredi. Noo kẹle nwatụru Ojeghata ono, bụ Kéreshi bẹ e
gbuakwaru.
8 Nta-a bụakwaa g'anyi wata abọ ọbo-iphe ono g'ọ gbaru. G'anyi te egudekwa
buredi ọphu akahụ iphe-ekoje-buredi ono dụ, bụ iya bụ ẹjo-iphe yẹe iphe-ashị gude
bọo ya. Ọ kwa g'anyi gude buredi ọphu iphe-ekoje-buredi adụdu ililekpọo bọo ya, bụ
iya bụ anọdu ndzụ ọphu ntụcha adụdu ilile waa l'eme ire-lanụ.
9 Mu dehaakwaru unu ẹkwo sụ unu g'unu lẹ ndu eme kẹ nwoke mẹ ndu eme kẹ
nwanyị te emegbajẹkwa.
10 Ndu mu epfuru unu ta abụkwa ndu 'amadụ Chileke, eme ẹgube iphe ono; ọzoo
l'ọo ndu ẹnya-pfụrupfuru; ọzoo ndu ana nfụ; ọzoo ndu agwọ nshi. Ndu k'ono bẹ unu
-jeshia phẹ ezeru; bụanaa iphe, gbaru unu l'ememe bụ g'unu lụfuepho lẹ mgboko
alụfu ophu.
11 Iphe, mu shi epfu bụkwa g'unu bujeru ụbara yeru onye kuru onwiya nwanna
tẹme ọ gbẹ eme kẹ nwanyị; ọzoo eme kẹ nwoke; ọzoo nweru ẹnya-pfụrupfuru; ọzoo
l'ọo gwọ nshi; ọzoo l'ọo onye evu onye ọzo nvu azụ; ọzoo l'ọo onye angụgharu
mẹe ẹka; ọzoo onye ana nfụ. Ọo ẹgube onye ono bẹ mu sụkwarupho g'unu l'iya
te erigbajẹshi nri.
12 Ọ -bụru kẹ ndu amadụ Jizọsu; ?nkemu bụ l'ole; k'eje phẹ anma ikpe? ?Tọbudu
ndu ọphu nọ l'ime Chịochi bẹ ọ gbaru anyi l'ekpe ikpe?
13 Obenu lẹ ndu ọphu anọdu l'ime Chịochi bụ Chileke e-kpe phẹ ikpe. Ọo ya bụ
lẹ-a; “Unu chịfujekwa onye njọ l'echilabọ unu.”

6

Agbaru ụnwunna ẹkwo

1 ?Dẹnu g'o gude ọ nọdu abụjeru teke ọ bụ l'o nweru g'unu ha onye opfu adaru yẹe
nwibe iya; l'ọ gbẹ parụ iya jepfushia ndu apfụbeduru ẹka ọto g'ẹphe kpee; ẹphe ta
apapfudu iya ndu-nsọ ibe phẹ?
2 ?Unu ta amadụ l'ọo unubẹ ndu-nsọ bụ ndu e-mechaa kpee ndiphe l'ophu ikpe?
Eshinu ọ bụ unu e-kpe ndiphe l'ophu ikpe; ?unu ta akabẹdu sụru ekpe ụnwu iphiriba
ikpe onoya?
3 ?Unu ta amadụ l'ọo anyịbedua bẹ l'e-mechaa kpee ụnwu-ojozi-imigwe ikpe? Ọ
bụchiaru nụ opfu k'eliphe bẹ unu ta adụdu ike kpeshia.
4 Ọ -bụru l'ẹgube opfu ono dụru unu; ?dẹnu g'o gude unu gbẹ ewotajẹ iya eje edoru
ndu unubẹ Chịochi sụru l'ọ tọ dụdu iphe, ẹphe bụ?
5 Iphe, mu gude epfu iphe-a bụ g'iphere iya dụ unu. ?Tọ dụkpodaa g'ọ ka mma l'ọo
onye lanụ l'echilabọ unu; bụ onye maru iphe k'ọphu oodojeru unubẹ ụnwunna ono
opfu?
6 Ọ gbẹ abụjeru nwanna -gbẹshi l'oo-je agbaarụ nwanna iya ẹkwo l'iphu ndu ta
amadụ Chileke.
7 Agba ẹkwo ono, unu anọduje agbaru nwibe unu ono bụakwaa iphe, dụ ẹji bẹ unu
anọduje emeta ekpu onwunu. O shitachia ono; ?bụ gụnu kparụ iphe, unu ta adụjedu
ike taa nshi mẹ e -mee unu ẹji? ?Tọ kachidaa ree g'ọ bụchiaru l'ọo unubẹdua bẹ onye
ọzo gbẹchia gude ụgho emekputa?
8 Unubẹdua l'onwunu gbẹ anọduje eme nwibe unu ẹji; gude ụgho eme nwibe unu
iphe, apfụduru-ọto; l'ẹka nwibe unu ono bụhukwapho ụnwunna unu.

9 ?Unu ta amadụ lẹ ndu apfụbeduru-ẹka-ọto bẹ ụzo adụduru l'ẹka Chileke bụ eze?
Unu te ekwekwa g'e duru unu ghaa ụzo. Ndu ụrwuali; mẹ ndu agwọ nshi; mẹ ndu
eri ogori; mẹ onye nwoke araję nwoke ibe iya;
10 mẹ ndu-oshi; mẹ onye ẹnya-pfụrupfuru; mẹ ndu angụghajeru mẹe ẹka; mẹ ndu
evuje nvu azụ; mẹ ndu ana nfụ; ta adụkwa g'ẹphe ha mẹ onye lanụ, abahụ l'ẹka
Chileke bụ eze.
11 Ọ bụru g'unu shi harụ dụchaa bụ onoya. Obenu lẹ Kéreshi safụwaru unu iphe-ẹji
unu; bya emee unu ndu kẹ Chileke, dụeberu Chileke ree. Ọ bụru l'ẹka Jizọsu Kéreshi,
bụ Nnajịuphu waa l'ẹka Unme-dụ-Nsọ bẹ Chileke shi gụa unu lẹ ndu pfụberekoto
l'iphu iya.

Ẹhu ngu l'ophu bụ kẹ Chileke

12 "Iphemiphe bẹ a harụ mu ụzo gẹ mu meje g'ọ dụ mu." Ọle ọ tọ bụkwanu
iphemiphe bẹ bụ mu -mee ya l'ọ dụru mu lẹ ree. "A harụ mu ụzo gẹ mu meje
iphemiphe g'ọ dụ mu." Ọle mu tee kwekwanụ g'ọ dụru iphe, e-wota mu mee gẹ
mu bụru ohu iya.
13 "Nri bẹ e mekwarụ g'ọ laję l'ẹpho; bya emee ẹpho gẹ nri laję iya." Ọle Chileke
e-mechakwanaa tụko ẹphenebo mebyia. Iphe, Chileke medoru ogwẹhu ta abụkwa
g'e gude iya pharwụshije onwonye; ọ kwa Nnajịuphu, bụ Jizọsu bẹ o medoru iya;
tẹme Nnajịuphu l'onwiya bụkwarupho Nnajịuphu k'ogwẹhu.
14 Chileke kuliru Nnajịuphu o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; ọ bụkwarupho nno bụ
g'oo-gude ike iya kulia anyịbedua.
15 ?Ọ dụ g'unu ta amadụ l'ogwẹhu unu bụ mpfụkata ẹhu Kéreshi? ?Dẹnu gẹ mu
a-gbẹ wota mpfụkata ẹhu Kéreshi jeye l'ẹhu nwanyị ụkpara? Tụswekwa!
16 ?Unu ta amadụ l'onye jepfuru nwanyị ụkpara bẹ yẹ l'iya tụgbawaru bụru onye
lanụ? Eshinu e pfuru sụ: "Ẹphenebo l'a-bụru onye lanụ."
17 Obenu l'onye yẹe Nnajịuphu, bụ Jizọsu tụgbaakwanaru bẹ yẹ l'iya bụakwapho
onye lanụ lẹ Unme Chileke.
18 Unu buru ụbara yeru apharwụshi onwonye. Iphe, bụkpoo iphe-ẹji ọzo,
eemekpọo ememe ta adụkwa ọphu emebyi anụ-ẹhu nemadzụ; obenu l'onye
apharwụshi onwiya l'emebyi anụ-ẹhu iya.
19 ?Unu ta amadụ l'ogwẹhu unu bụ eze-ụlo kẹ Unme-dụ-Nsọ ono, bu l'ime unu ono;
mbụ Unme-dụ-Nsọ ono, unu natarụ l'ẹka Chileke ono? Noo g'o gude ẹbe ọ bụedu
unu, nwe onwunu.
20 Unu bụwaa aswa, Kéreshi zụru azụzu. Ọo ya meru g'o gude unu je l'egude
ogwẹhu unu ekutse Chileke.

7

A bya lẹ k'alụ nwanyị

1 A bya abya lẹ k'iphe ono, unu deru mu l'ẹkwo-ozi ono. Iphe, dụ ree bụkwa gẹ
nwoke te ejejeshi alụ nwanyị.
2 Ọ bụwaa g'o to me g'amadụ wata eme kẹ nwanyị meru g'o gude mu sụ: gẹ nwoke
l'ẹhu l'ẹhu lụtaje nwanyị k'ẹka iya; nwanyị nọnu eje alụru ji k'ẹka iya.
3 Gẹ nwoke lajẹru nyee ya l'ụlo g'ọ gbaru iya eshinu ọolu iya alụlu. Nokwaphọ gẹ
nwanyị a-lajẹru ji iya l'ụlo g'ọ gbaru iya l'ọo ya bụ ji iya.
4 Lẹ nwanyị, aalụ alụlu te enwekwa ẹhu iya. Ọ kwa nwoke nwe ẹhu nyee ya.
Nokwaphọ g'ẹhu kẹ nwoke 'abụkwa iya phọ nwe iya. Ọ kwaphọ nwanyị nwe ẹhu ji
iya.
5 Gẹ nwoke ta ajịkajekwa ejepfu nyee ya; ọphu nwanyị ajịkajekwa ji iya; gbahakwa
l'unu chịru iya achịchi sụ l'ọo g'unu haa onwunu kẹ nwateke ono; k'ọphu unu e-woru
uche dobe l'epfu anụ Chileke ọkpobe epfupfu. Ọle teke unu tuburu k'epfu anụ Chileke

ọbu bvụekwapho; unu watakwa akwakwa ọzo; ọ -nọnyakwaa Nsetanu kwarụ unu ye l'iphe, dụ ẹji opfu l'unu ta adụdu ike esede onwunu.
6 Ọle iphe-a, mu epfuru unu-a bụkwa kẹle mu kwetarụ g'ọ dụ ẹgube ono; ọ tọ bụkwa l'ọo ekemu, a tụru atụtu dobe.
7 Lẹ mu -jeshia epfupfu; bụkwa iphe, dụkporo mbẹdua ree bụ g'a sụ l'onyemonye dụ-dzuru gẹ mu dụ-a; obenu l'onyemonye nwekọtaru iphe-ọma, dụ iche, Chileke seru ye iya l'ẹka; onye nkiya adụ ẹgube-a; onye ọphu nkiya adụro g'ọo-dụ.
8 Sụ: ọ -bụru kẹ ndu ta alụdu ji mẹ ndu ta alụdu nwanyị; mẹ ụnwanyi ọphu ji phẹ anọedu; ndu k'ono bẹ iphe, mu epfuru phẹ bụ l'ọ dụru phẹ ree g'ẹphe nọduepho ta alụhe ji; ẹbe nwoke alụhe nwanyị; nọdu gẹ mu nọ-a.
9 Ọle ọ -bụru l'ẹphe taa dụdu ike emekọta iya; gẹ nwoke lụkwaa nwanyị; gẹ nwanyị lụkwaru ji. L'ono kakwaphọ mma eme l'anọdu taahaa nshi ọkpehu l'iphe, agụshi phẹ ike.
10 O be lẹ ndu ọphu alụwaanu bẹ mu atụru ekemu sụ; gẹ nwanyị b'adụkwa teke ọo-lụfuje libe ji iya. Mbụ l'ọ tọ bụkwa mu atụ ekemu ọbu; ọ kwa Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu.
11 Teke ọ bụkwanu l'ọ lụfuru; gẹ nwanyị ọbu kwakwaa b'alụ ji ọzo; ọdumeka g'ọ laphukwa azụ gẹ yẹle ji iya doshia. Gẹ nwoke ta adụkwa teke ọo-chifuje nyee ya.
12 A bya lẹ ndu ọphu phọduru nụ mu sụ-a; ọwa-a bụkwa mu epfu iya; ọ tọ bụkwa Nnajịuphu; teke ọ bụ l'onye kweru kẹ Kéreshi alụ nwanyị, te ekwedu kẹ Kéreshi; g'onye ono ta achịfukwa iya mẹ ọ -bụru lẹ nwanyị ọbu kweru-a lẹ yẹ l'iya a-tụko-a nọdu alụ.
13 Ọ -bụkwanuru l'ọo nwanyị, kweru kẹ Kéreshi alụ nwoke, ekwedu kẹ Kéreshi; gẹ nwanyị ọbu ta alụfukwa l'ibe ji iya ọbu; mẹ ọ -bụru lẹ nwoke ọbu kweru-a lẹ yẹ l'iya a-nọdu alụ.
14 Kẹle nwoke, ekwedu kẹ Kéreshi bya alụ nwanyị, kweru kẹ Kéreshi bẹ shiakwaa l'ẹka nyee ya bụwaru kẹ Chileke. Nokwaphọ gẹ nwanyị, ekwedu kẹ Kéreshi bya alụ nwoke, kweru kẹ Kéreshi shiakwaphọ l'ẹka ji iya bụwaru kẹ Chileke. Ọ -bụ l'ọ tọ dụ nno mẹ ụnwu unu phẹ abụjeru ndu aasọ nsọ; obenu lẹ nta-a bẹ ẹphe dụkota nsọ.
15 Teke ọ bụ l'onye ọphu ekwedu kẹ Kéreshi bẹ sụru lẹ ya ta alụedu; g'ọ hakwaa. Onye nwoke ọzoo nwanyị kweru kẹ Kéreshi ono bẹ e tee kebutaẹkwa ekebuta; eshinu Chileke kuru anyi g'anyi buru lẹ nchị-ọdu-doo.
16 Mbụ-a; gụbe nwanyị, alụ ji; ?dẹnu g'ishiru maru l'e tee shidu ngu l'ẹka dzọo ji ngu? Tọo ?dẹnu gẹ gụbe nwoke meru maru l'e tee shidu ngu l'ẹka dzọo nyee ngu?

Aadụ gẹ Chileke doberu onye

17 Ọo 'ẹpho g'onyenọnu mejeẹpho iphe, Chileke keru nụ iya g'o meje; mejekwa iya phọ gẹ Chileke sụru g'o meje iya teke o kuru iya. Ono bụ ekemu, mu atụ edoberu iphe, bụkpoo Chịochi, nọ l'ẹkameka.
18 Mbụ l'iphe, mu epfu bụ; g'onye buru úbvù tẹme e kua ya te ejeẹkwa eme onwiya onye e buduru úbvù. G'onye ebuduru úbvù te ejeẹkwa ebu úbvù.
19 Kẹle e buru úbvù l'e te ebuduru te enwedu iphe, ọ bụ l'iphu Chileke. Iphe, bụ iphe bụ g'e meje iphe, Chileke karụ sụ g'e meje.
20 Ọo ya bụ g'onyenọnu dụjeepho g'ọ dụ teke Chileke kuru iya.
21 Teke ọ bụ l'ị bụ ohu teke Chileke kuru ngu; ta ayọekwa ọshi. Gbahakwa l'ị maru ụzo, ii-shi gbaa onwongu; g'i menaa ya nweru onwongu.
22 L'onye Chileke kuru; ọ bya yẹe Kéreshi bya atụgba; teke onye ono bụ ohu; g'onye ono nyatakwa lẹ Nnajịuphu tọwaru iya l'ẹgbu, iphe-ẹji keru iya. Nokwaphọ g'onye 'abụdu ohu teke Chileke kuru iya byawaru bya abụru ohu Nnajịuphu, bụ Kéreshi.
23 Unu bụakwaa aswa, Kéreshi zụru azụzu. Ọo ya bụ; unu ta laẹkwa azụ je abụru ohu kẹ ndu mgboko-a.

24 Ụnwunna mu; g'onyenọnu jiko dụjeekwapho g'ọ dụ teke Chileke kuru iya; g'onye
ono nọduakwaro l'atụgba, yẹle Chileke tụgbaru.

Ndu ata alụdu alụlu

25 A bya l'ẹhu k'ụnwanyi, ata alụdu ji mẹ unwoke, ata alụdu nwanyị; ọ tọ dụdu
ekemu, mu a-sụ lẹ Nnajịuphu tụru doberu unu. Obenu lẹ mu e-ye ọnu, rwuberu
mu nụ; eshinu e shiwaa l'obu-imemini ọphu Chileke aphụru mu; mu bụru onye
goshiwaru l'ọ gbaru g'unu gude ire mu ẹka.
26 Ọo ya bụ l'iphe, mu arịkwa bụ lẹ gẹ mkpawere habe shii nta-a bẹ iphe, kakwa
ree bụkwa g'onyenọnu nọduerupho onwiya g'ọ nọ.
27 Teke ịiluwaa nwanyị; ta achịfukwa iya. Ọ bụkwanuru l'ị tị lụada nwanyị; te
jeẹkwa alụta.
28 Ọle ọ tọ bụkwa eme iphe-ẹji mẹ i -je alụa nwanyị. Teke ọ bụkwanu lẹ nwamgbọko
jeru je alụa ji; ọ tọ bụkwa iya phọ eme iphe-ẹji. Ọ kwa l'iphe, ọ bụ bụ lẹ ndu alụ
nwanyị mẹ ụnwanyi, alụ ji bẹ vu iphe-ẹhuka kẹ mgboko-a l'ishi. Ọphu ọ dụkwanu
mu g'a sụ l'unu dabarụ l'iphe-ẹhuka, dụ nno.
29 Mbụ l'iphe, mu epfu ụnwunna mu; bụ lẹ mbọku abvụakwa. Gẹ ndu alụ nwanyị
shiẹpho nta-a metajẹkpooro g'ẹphe ta alụdu nwanyị.
30 Gẹ ndu aphụ tsọru metajẹkpooro g'ọ tọ dụdu iphe, atsụ phẹ l'ẹhu. Gẹ ndu
ẹhu atsọ ụtso mejekpọoro g'ẹhu ta atsọdu phẹ. Gẹ ndu nweru aswa, ẹphe azụ
metajẹkpooro g'ọ tọ dụdu iphe, ẹphe azụ.
31 Tẹme gẹ ndu emekpọo iphe, ẹphe eme lẹ mgboko-a metajẹkpooro g'ọ tọ dụdu
iphe, iphe ono bụ. Lẹ mgboko-a, dụ g'ọ dụ-a ta adụekwa g'ọo-nọ-beru.
32 Ọle iphe, mu eme gẹ mu karụ unu bụ g'unu haa ayọ-phe ọshi. Iphe nwoke, ta
alụdu nwanyị a-nọdu epfu bụepho gẹ ya e-me jeeru Nnajịuphu, bụ Jizọsu ozi, bụ iya
bụ gẹ ya e-me meje iphe, jiru Jizọsu ẹpho.
33 Obenu l'onye alụ nwanyị bẹ l'ayọ ọshi iphe mgboko, bụ iya bụ gẹ ya e-me meje
iphe, jiru nyee ya ẹpho;
34 shi nno chịta iphe labọ arị. Nokwaphọ gẹ nwanyị, ata alụdu ji mẹ nwamgbọko, ta
alụdu ji dụ bụ onoya; iphe, ẹphe eyejeru ẹhu bụkwapho g'ẹphe e-me jeeru Nnajịuphu
ozi; g'ẹphe e-me wota ẹhu phẹ mẹ ọriri phẹ doberu Chileke iche. Obenu lẹ nwanyị,
alụ ji bẹ iphe, ọoyo ọshi iya bụ ọshi iphe mgboko, bụ iya bụ gẹ ya e-me mee iphe,
jiru ji iya ẹpho.
35 Sụ-a; iphe, mu gude epfu iphemiphe-a bụkwa lẹ mu eme gẹ mu yeru unu ẹka.
Mu te emekwa gẹ mu sede unu. Ọ chikwaa iphe, mu eme bụ gẹ mu mee g'unu meje
iphe, pfụru nhamụnha, gbaru unu l'ememe; g'ọ tọ dụ iphe, a-nafụje unu egomunggo
l'eje ozi Chileke ono.
36 Teke ọ bụ lẹ nwoke, eje alụ nwanyị nọnyaru bya emeahaa umere egoshi lẹ nwanyị
ono agụshikpowa iya ike; tẹme nwamgbọko ono kajiwaa akaji; ọ dụwaa nwoke g'ọ
lụa ya; bẹ ọ dụkwa ree g'ẹphe lụa. Ọ tọ bụkwa iya eme iphe-ẹji.
37 Obenu onye obu shihuru ike; o gude obu iya pfua ya pfushia ya ike lẹ yẹe ya taa
kwadụ; kẹle ọ maru l'ọ tọ tsụdu iya l'ẹhu; l'ọo-dụa ike sede onwiya; ọ tọ dụkwa ẹji
mẹ onye ọbu nọdu; ẹbe yẹle nwanyị ọbu akwadụ. Onye ono mekwarụ ree.
38 Ọo ya bụ l'onye lụru nwanyị meru ree. Onye alụduru iya nụ kabakwarọ eme
ree.

Nwanyị, ji iya anọhedu

39 Nwanyị, aalụ alụlu bẹ ji iya nwekwa enwenwe mẹ ji iya -nọdukwadu ndzụ.
Mbọku, ọ nọnyawaru ji iya nwụhu; e -shi mbọku ono bẹ ọ tọ dụhedu iphe, gude iya
g'o to je alụru onye dụ iya ree. Ọle g'ọ lụkwaa onye kẹ Kéreshi.

40 Obenu l'ẹhu gege aka iya atsọ ụtso ọme ọ harụ alụ ji ọzo. Nokwa gẹ mụbe Pọlu
yeru ọnu bụ ono. Mu nọdu arịkwa lẹ Unme Chileke bukwa mu phọ l'ẹhu.

8

Eri iphe, a gwarụ iphe

1 Ọnu, mu yeru lẹ k'iphe, a gwarụ iphe bụ lẹ-a; l'a makwarụ-a l'unu sụru l'anyi
tụkoru maru iphe. Ẹgube mmamiphe ono emejekwa nemadzụ g'o ku onwiya; obenu
lẹ n-yemobu anọduje emetse emetse.
2 Teke ọ bụ l'ọ dụru onye arije lẹ ya maru iphe; onye ono teke amarwukwa iphe
g'ọ gbaru iya l'amama iya.
3 Obenu l'onye yeru Chileke obu bẹ Chileke maru.
4 A bya lẹ k'eri iphe, a gwarụ iphe mu sụ; iphe, anyi makpọadaru bụ l'ọ tọ dụdu
iphe, bụ iphe, aagwa agwagwa mẹ ilile dụru iphe, ọ bụ; mbụ l'ọ bụkota okorophoo
iphe. Anyi makwaruphọ l'ọ tọ dụedu Chileke ọzo, dụ nụ gbahaa Chileke lanụ ono
kpoloko.
5 Kẹle ọ dụchakpooru nụ igwerigwe iphe, eeku agwa, nọ l'imigwe ọzoo l'eliphe;
g'iphe, e dobegbaaru abarụ ẹja dụnaa igwerigwe; tẹme ndu ọphu ekuru nnajịuphu
dụkwapho igwerigwe;
6 obekwanu l'iphe, anyịbedua makaharụ bụ lẹ Chileke dụ nanụ kpoloko kpẹekpu,
bụ iya bụ Nna, onye iphemiphe shi l'ẹka; tẹme ọ bụru iya bụ onye anyi nọ-doru ndzụ.
Ọ bụkwarupho Nnajịuphu lanụ kpoloko dụ, bụ iya bụ Jizọsu Kéreshi; onye bụ iya
bẹ Chileke gbẹ l'ẹka iya mee iphemiphe; tẹme ọ bụkwaru iya phọ bẹ anyi shi l'ẹka
iya nọdu ọkpobe ndzụ.
7 Ọle unu maru l'ọ tọ bụdu onyemonye marwuru iya ẹgube ono. Ndu ọphu
egomunggo phẹ dụ l'agwa ono mbụkwadua ntanụ-a; l'erikwadụ iya l'ẹphe eri iphe,
agwarụ iphe. Iphe ono, ẹphe eri ono emerwushia phẹ egomunggo; kẹle ẹphe te
ekweshidụru ike.
8 Ọ tọ bụkwa nri l'e-me g'anyi kabaa akpịritaru Chileke ntse. ?Anyi riru iya-o; ?anyi
te eriduru iya-o; anyi taa kakwa ẹji; ọphu anyi a-kakwa ree l'iphu Chileke.
9 Ọo phọ g'unu kwabẹ ẹnya g'enweru onwonye unu ono ta abụru ụpfu dụ ndu ọzo
l'ọkpa, bụ ndu ọphu ekweshidụru ike.
10 Kẹle ọ -bụru l'onye ekweta iya eshihụduru ike hụmaru gụbe onye ekweta ngu
shihụru ike l'ẹka ị nọ l'ụlo agwa eri iphe, agwarụ iphe; ?tị madụ l'ị gbẹ eyeru iya
ọkpu-ikike g'o je asẹe ya onwiya asẹe wata eri iphe ono, a gwarụ iphe ono?
11 Ọ n'iya bụ onye ono, ọkpobe-opfu ono teke eshihudu ike l'ọkpoma ono eshi
l'amarụ iphe, ị maru laaru onwiya l'iswi; mbụ nwanna ngu ono, Kéreshi nwụhuru
l'iswi ẹhu iya ono.
12 Ọo ya bụ lẹ teke unu meru ẹgube ono bẹ unu meswewaru ụnwunna unu; opfu
l'unu mekawarụ phẹ iphe l'obu phẹ ono, dụkwadu nyẹgenyege ono. Ọ kwa iya phọ
bụ l'unu shiwaa l'ẹhu ụnwunna unu ono meswee Kéreshi l'iphe ono, unu meru ono.
13 Noo g'o gude mu sụ: o -shita g'iphe eri l'ọnu kpata gẹ nwanna mu mee iphe-ẹji;
mu ebuchiẹpho ata anụ lẹ phuruphuru gberegedege gẹ mu ta akpọru iya ọkpa ye
l'eme iphe-ẹji.

9

Iphe, rwuberu onye ishi-ozi

1 Sụ-a mbẹdua; ?mu ta abụdu onye-ishi-ozi bya abụru onye nweru onwomu; bya
egudekwaphọ ẹnya mu hụma Jizọsu Kéreshi, bụ Nnajịuphu anyi? ?Tọbudu unu bụ
iphe, egoshi ozi, mu nọ l'ẹka Nnajịuphu anyi ono jee?

2 Mu 'abụdu onye-ishi-ozi Jizọsu l'ẹnya ndu ọzo; mu abụru iya nụ unubẹdua. Ọo
unubẹdua bụ iphe-ọhubama, egoshi lẹ mu bụ onye-ishi-ozi Nnajịuphu; opfu l'unu
byawaru bya abụru ndu ẹphe lẹ Nnajịuphu tụgbaru bụru nanụ.
3 Wakwa ọnu, mu eyejeru ndu epfu l'iphe, mu eme ta abụdu iya baa:
4 Mu asụje phẹ: ?To rwubeduru mu g'aanụje mu nri waa iphe, aangụ angụngu
k'ozi, mu eje?
5 ?Tọ gbadụru mu eme gẹ ndu-ishi-ozi ọzo; mbụ eme g'unwune Nnajịuphu phẹ; mẹ
Pyịta phẹ? Mbụ l'ọ gbaru gẹ mu ga lụta nwanyị, etso ụzo kẹ Kéreshi dujeru eje ẹka
mu ejekpọ.
6 ?Bụepho mu lẹ Banabasu kpoloko bẹ l'e-seje akanya nri, anyi e-rije nọdu ndzụ tọ?
7 ?Bụ onye ojọgu gụnu jejeru ọgu apfụ onwiya ụgwo? ?Bụ onye kọjeru opfu vayịnu;
ọ haa eri akpụru, shi iya nụ? ?Bụ onye dobejeru atụru ọphu o ridu iphe, shi iya nụ?
8 ?Ọ dụ unu gẹ mu epfu iphe-a kẹle ọo iphe, ndiphe epfuje? ?Tọo ta atụkwaru iya
phọ l'ekemu?
9 Noo kẹle e deru iya l'ẹkwo ekemu, Chileke tụru nụ Mósisu sụ: “Unu te ekechijekwa
eswi ọnu mẹ unu mee ya ọ nọdu azọshiru unu ẹswa l'ereshi.” ?Ọ dụ unu g'ọ bụ eswi
bẹ Chileke ayọ ọshi iya ono?
10 Ọ bụkpokwaa opfu ẹhu anyi bẹ oopfu ono. Ọo anyi bẹ e dedoru iya. Kẹle onye
akọ opfu anọdụje akọ iya ele ẹnya iphe, o-meta l'ẹka ono. Onye echishi ẹswa l'iphe,
ọ kọru anọdujekwapho echishi iya tọgbo ẹnya l'iphe, o-metakwa iya phọ.
11 Anyi kụwaru iphe-ọma, shi l'ẹka Unme Chileke l'echilabọ unu g'aakụje akpụru-
iphe l'ẹgu-a. ?Ọ bụ iphe, parụ ẹka mẹ anyi -shi unu l'ẹka kpataję iphe, eele l'ẹnya
rije nọdu ndzụ?
12 Eshinu ọphu unu agbẹje kwe l'o rwuberu ndu ọzo g'ẹphe rita iphe l'ẹka unu; ?tọ
kachidaa anyi erwube g'anyi rita?
Ọ dụchakpoo nno; ọle mu teke atụ-swee ya ama ememe. Ọ chia iphe, mu emejechia
bụ nshi bẹ mu atagbuje iphemiphe g'eeshi gẹ mu ta agbẹ egbuchi ụzo ozi-ọma kẹ
Kéreshi.
13 ?Unu ta amadụ lẹ ndu eje ozi l'eze-ụlo Chileke bụ nri shi l'eze-ụlo Chileke bẹ
ẹphe erije? Ndu eje ozi l'ọru-ngwẹja Chileke nọdu eketajẹkwapho iphe, e gude gwaa
Chileke.
14 Nokwaphọ gẹ Nnajịuphu tụru ekemu sụ gẹ ndu ezi ozi-ọma rije iphe, shi l'ozi-
ọma, ẹphe ezi.
15 Obenu lẹ mu teke ajị-swee unu ajị iphe, dụ ẹgube ono. Ọphu ọ bụkwa l'ẹkwo-
ozi-a, mu ederu unu-a bụ lẹ mu sụru l'iphe ono rwuberu mu nta. Mbụ-a; ọ kachikwa
mu ree lẹ mu nwụhuru; eme l'o nweru onye meru g'aba ono, mu abaa ono, bụru
mkpọkoro opfu.
16 Unu maru l'iphe, mu anọduje aba l'abaa ta abụkwaa lẹ mu ezi ozi-ọma ono. Ezi
ozi-ọma bụkwa iphe, mu mefụtaje. Nshịo mu mẹ mu ezidụru ozi-ọma ono!
17 Ọ -bụru lẹ mu tụru obu mu onyo ezi ozi-ọma ono; bẹ obunggo iya rwubekwaru
mu. Obenu lẹ mu eje iya kẹle ọ bụwaa ozi, e yeru mu l'ẹka.
18 ?Bụ gụnu bụ mu obunggo iya nta? Iphe, bụ mu obunggo iya bụ lẹ mu anọduje
ezi ozi-ọma ono; mu ta anatadụ aswa iya, bụ iya bụ iphe, gbaru mu l'ememe l'ozi
ono, mu ezi ono.
19 A makwarụ-a l'ọ tọ dụdu nemadzụ, atụ̀ru mu iphe, mu e-me; ọle mu gudewaa ẹka
mu mee onwomu ohu onyemonye; g'eeshi gẹ mu gude ozi-ọma ono kabaa epfubuta
igwerigwe nemadzụ.
20 Mu lẹ ndu Jiu nọdu; mu emeahaa umere ndu Jiu; g'eeshi gẹ mu pfubuta ndu Jiu.
Mu lẹ ndu gude ekemu buru nọdu; mu emeahaa g'onye gude ekemu buru; k'ọphu
mu e-pfubuta ndu gude ekemu buru.

21 Mu lẹ ndu ete pfudu k'ekemu nọdu; mu ahaẹkwapho k'ekemu; egudekpọoro l'a
ta hadụru mu gẹ mu b'e mee iphe, ekemu Chileke pfuru; obenu lẹ mu gude ekemu
Kéreshi buru; g'eeshi gẹ mu pfubuta ndu ete epfudu k'ekemu.
22 Mu lẹ ndu ekweta phẹ dụ nyẹgenyege nọdu; mu abụru onye ekweta iya dụ
nyẹgenyege g'eeshi gẹ mu epfubuta phẹ. Ọo ya bụ l'iphe, bụkpoo iphe, onyemonye
bụ; mu abụekwarupho iphe ono gẹ mu eshi nno dụ ike pfuta ndiphe yeru Kéreshi
g'ọ dzọo phẹ.
23 Iphe, mu gude emekọtakpoo iphe ono bụ lẹ mu ese iswi ozi-ọma ono; g'eeshi gẹ
mu ayịru l'iphe-ọma, dụ iya nụ.
24 ?Unu ta amahaadaa l'a -nọdu agba ọso bẹ a tụkoje agba iya; ọle ọo onye lanụ
kpẹekpu emechajẹ nata obunggo ọso ọbu? Ọo ya bụ; g'unu kukebe ẹhu gba ọso ono
g'unu abụru ndu a-nata obunggo iya.
25 Onyemonye, bụkpoo onye akwakọ atụ ẹgo ọso l'ekukebeje ẹhu esede onwiya
l'iphemiphe, oome. Iphe, oosede onwiya ono bụ g'ọ nata obunggo, dụ l'ọso ono; mbụ
obunggo ta adụdu g'ọo nọ-beru l'o mebyishihu. Obenu l'anyịbe ndu etso Kéreshi
esedeje onwanyi g'anyi anata obunggo ọphu a-nọwaro jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
26 Noo iphe, meru g'o gude mu nọdu agba gẹ mu gbarwua ẹka a kparụ mu oke gẹ
mu gbarwua. Ọ bụkwarupho iphe ono meru g'o gude ọphu mu etsudu ẹka g'onye
etsu phẹrephere ẹka.
27 Ọ chia iphe, mu emeje bụ lẹ mu etsuje onwomu iphe; tsushia ya ike k'ọphu mu
e-sede onwomu ọkpobe esede; g'ọ tọ bụru mu -pfutachaa ndu ọzo yeru Kéreshi; e
-mechaa mu a-gbẹ bụru onye ọphu Chileke a-jịka ajịka.

10

Anma ọkwa

1 Sụ-a; ụnwunna mu; unu nyatajẹkwa g'ọ nwụru nna anyi oche phẹ. Lẹ g'ẹphe
hakọtakpoo bẹ nọkotaru lẹ mkpula urwukpu ono. G'ẹphe ha jekọta ije l'alị ọkponku
ono gude ghaa eze mini ono.
2 G'ẹphe ha bẹ Chileke gude urwukpu ono waa eze-ẹnyimu ono mee baputizimu
g'ẹphe bụru ndu etso Mósisu.
3 G'ẹphe ha rikọtaru ụdu nri lanụ ono, shi l'imigwe ono
4 bya angụkotakwapho mini ono, shi l'ẹka Unme Chileke ono. Kẹle ẹphe ngụru
mini, shi lẹ mkpuma ono, a ta hụmajedu l'ẹnya ono. Mkpuma ono bụ iya bụ Kéreshi.
Ọ bụru mkpuma ono bẹ tsoru phẹ nụ ono.
5 Ọo l'ọobu; ndu ọphu mechaarụ mee iphe, ejiduru Chileke ẹpho mechakwaaru ka
shii. Ndu k'ono bẹ ishi phẹ tuphashịhururo teke ẹphe nọro l'echiẹgu.
6 Sụ-a; iphemiphe ono tụkokwaru bụru iphe, alọ anyi ẹka lẹ nchị g'anyi gude kwaa
ẹnya; g'ẹgu eme ẹjo-iphe ta agụjeshi anyi g'ọ gụru ndu ono.
7 Unu ta agwajẹkwa iphe; l'ọ kwa g'ẹphe harụ mee teke ndiche ono, bụ iya bụ iphe,
e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: "Ndu Ízurẹlu dọru eri nri; bya angụ mẹe; emechaa
ẹphe wulihu meahaa ẹmereme."
8 G'anyi te ejekwa eme kẹ nwanyị ọzoo kẹ nwoke g'ẹphe hakwarụpho mee;
e mechaa ụnu ụnu nemadzụ ụkporo labọ l'iri l'ẹsaa l'ụmadzu ụkporo iri
nwụshihukota l'akpụru ẹnyanwu lanụ.
9 Ọphu anyi ahụkwa Nnajịuphu ama, bụ iya bụ g'ẹphe harụ hụa ya teke ndiche
ono; agwọ tagbushia phẹ.
10 Ọphu unu agụjekwa aphụ; g'ẹphe hakwarụpho gụa ono; ojozi-imigwe bụ O-gbu-
nemadzụ, shi l'ẹka Chileke bya eworu phẹ gbushia.

11 Sụ-a; iphemiphe-a mekọtaru l'ẹhu phẹ g'ọ bụru iphe, e gude anmarụ anyi ọkwa;
tẹme e deshia ya l'ẹkwo g'ọ bụru iphe, e gude ezi anyi iphe; mbụ anyịbe ọgbo ọwa-a,
bụwaa teke iphemiphe e-meẹbekota-a.
12 Ọo ya bụ; g'onye rịru lẹ ya pfụshiru ike pfụkwaru kwabẹ ẹnya; a -nọnyaa ọ daa!
13 L'ọ tọ dụkwa ọhutama, byapfutajewaru unu, 'abụdu ẹgube ọhutama, abyapfu-
tajẹkwapho ndu ọzo. Obenu lẹ Chileke bụ onye emeje iphe, ọ sụru l'oo-me. O to
kwedu g'a hụa unu ama hụghata iya g'ike unu ha; ọ chia lẹ teke aahụ unu ama ono
bẹ oo-goshikwaphọ unu ụzo, unu e-shi nahụ ọhutama ono. Ọo ya bụ g'unu adụ ike
tagbua ya lẹ nshi.
14 Noo ya bụ lẹ-a; ndu mu yeru obu; unu nahụ egwe ẹja.
15 Ọ kwa opfu, eepfujeru onye nweru egomunggo bẹ mu epfuru unu-a. Unu leanarọ
ẹnya l'iphe ono, mu epfu ono.
16 Okoro ọnu-ọma ono, anyi tụkoru agọ anyata nri Nnajịuphu ono, bụkwapho iphe,
anyi ekele Chileke ekele iya ono; ?tọ bụdu mee Kéreshi bẹ anyi gba mgba l'okoro ono?
Tọo; buredi ono, anyi awashịje ata ono; ?tọ bụdu ẹhu Kéreshi bẹ anyi tụkokwarupho
gbarụ mgba ono?
17 Eshinu ọ bụ buredi lanụ dụ bẹ anyi tụkokwaru bụru ẹhu lanụ; obeta ọ bụru
l'anyi dụ igwerigwe; eshinu anyi tụkoru erigba buredi lanụ ono.
18 Unu leanarọ iphe, ndu Ízurẹlu emeje. Iphe, bụ ndu tarụ anụ ono, e gude bya
egweeru Chileke ngwẹja l'ọru-ngwẹja ono; ?ẹphe ta abụada ndu eje ozi l'ọru-ngwẹja
ọbu?
19 ?Bụkwanu gụnu bẹ mu eme gẹ mu pfua? ?Bụ l'ọ dụru iphe, ọbu mbụ iphe, aagwa
agwagwa; ọzoo iphe, a tụshiru l'iphe tọo?
20 Waawakwa! Iphe, mu epfu bụkwa lẹ ngwẹja, ndu ta abụdu ndu Ízurẹlu egweje
bụ ọbvu bẹ ẹphe egweru iya. Ọ tọ bụdu Chileke. Ọphu mu ekwekwanụ g'unu l'ọbvu
tụgba bụru nanụ.
21 Unu ta abyakwa l'a-nọdu angụ iphe, shi l'okoro kẹ Nnajịuphu bya angụkwapho
ọphu shi l'okoro k'ọbvu. Nokwaphọ g'unu ta abyadụ l'a-nọdu eri nri lẹ teburu kẹ
Nnajịuphu bya erikwaphọ lẹ teburu k'ọbvu.
22 ?Anyi agbẹ kpata Nnajịuphu eko okophoo? ?Ọ dụ unu g'anyi ka Chileke ike?

Eme iphe m'ọbvu nwune ngu

23 Iphemiphe bẹ a hakwaru ụzo g'e meje; ọle ọ tọ bụkwanu iphemiphe bụ e -mee
ya l'ọ dụru onye meru iya nụ lẹ ree. A hakwaru ụzo g'e meje iphemiphe; obenu l'ọ
tọ bụdu iphemiphe l'emetseje onye eme iya nụ emetse.
24 G'ọ tọ dụkwa onye anọdu achọ iphe, a-dụru iya lẹ ree. G'onyenọnu chọjechia
iphe, a-dụru ndu ọzo lẹ ree.
25 Iphe, bụkpoo anụ, ị zụru l'aswa; tajẹe ya phọ; te ejekwa akpa ishi ẹka o shi;
g'obu etee jedu ngu anma ikpe.
26 “Lẹ mgboko l'ophu; mẹ iphe dụkota iya nụ; bụkotakwa kẹ Nnajịuphu, bụ
Chileke.”
27 Teke onye te ekwedu kẹ Kéreshi ziru ngu lẹ nri; i kweta l'ii-je; rịẹkwapho
iphemiphe, e doberu ngu g'i ria. B'ajịkwa ajị; m'ọbvu obu anma ikpe.
28 Obenu ọ -bụru l'ọ dụru onye tụfuru ọnu sụ ngu: “Iphe-a bụkwa iphe, a gwarụ
iphe”; te erikwa iphe ọbu; m'ọbvu onye ono, pfuru ngu iphe onoya; mẹkwapho
m'ọbvu obu anma ikpe. “Kẹle eliphe l'ophu mẹkpoo iphemiphe, nọkota iya nụ
bụkotakwa kẹ Nnajịuphu.”
29 Obu anma ikpe mu epfuru ta abụkwa nkengu; ọ kwa k'onye ono. Kẹle-a; ?bụ
obu anma ikpe k'onye ọzo; l'e-me gẹ mu ta atụsaru ẹhu?

30 Eshinu mu ekeleje Chileke ekele mẹ mu -bya eri nri; ?dẹnuhunu g'o gude ọ bụru
iphe ono, mu keleru Chileke ekele tẹme mu rije iya ono bẹ aa-gbẹ epfubyishi mu.
31 Ọo ya bụ; m'obeta unu ria nri-o; ọzoo l'unu ngụru iphe, aangụ angụngu-o; ọzoo
iphe, bụkpoo iphe, unu meru; unu meje iya g'ọ bụru iphe, unu gude aja Chileke ajaja.
32 G'ọ tọ dụkwa onye abụru ụpfu dụ onye ọzo l'ọkpa; m'ọ bụ onye Jiu; m'ọ bụ onye
abụdu onye Jiu; m'ọ bụ Chịochi kẹ Chileke.
33 Ọo phọ gẹ mu emeje bụ g'unu e-meje; mbụ gẹ mu anọduje eme gẹ mu mee
iphemiphe g'ọ dụ onyemonye ree. Mu ta achọjedu iphe, a-dụru mu lẹ ree; gbahaa
iphe, a-dụru ikpoto ndu ọzo lẹ ree g'eeshi g'a dzọo phẹ.

11

1 Ọo ya bụ; g'unu tsoje ẹka mu gẹ mu etso ẹka Kéreshi.

Ekpuchi iphe l'ishi abarụ Chileke ẹja

2 Mu ajakpọo unu ajaja ụnwunna mu; l'unu anyataję mu tekenteke; tẹme unu
gudeshia iphe ono, Chịochi ezije ono; g'e yeru mu iya l'ẹka mu bya ezia ya unu.
3 Ọle iphe, mu eme g'unu makwaruphọ bụ l'ọo Kéreshi bụ ishi iphe, bụkpoo onye
nwoke; nwoke bụkwanuru ishi kẹ nwanyị, ọolu alụlu. Ọ bụkwanuru Chileke bụ ishi
kẹ Kéreshi.
4 Nwoke, epfu anụ Chileke; ọzoo l'oopfuchiru Chileke; bya ekpuru okpulishi; bụkwa
ishi iya bẹ ọ tọo kwabẹdu ùbvù.
5 O bekwanụ lẹ nwanyị, epfu anụ Chileke; ọzoo l'oopfuchiru Chileke; ọphu o
kechiduru iphe l'ishi; bụkwa ishi iya bẹ ọ tọo kwabẹdu ùbvù; kẹle ono dụwaa g'ọ
kpụshiru ishi akpụshi.
6 Lẹ teke ọ bụ lẹ nwanyị tee kebedu iphe l'ishi; gẹ nwanyị ọbu kpashiẹnupho
ẹgbushi iya akpashị. Ọle eshinu ọ bụ iphe-iphere kẹ gẹ nwanyị kpashịa ẹgbushi;
ọzoo g'ọ kpụshia ya akpụshi; ọ n'iya bụ gẹ nwanyị kebeje iphe l'ẹgbushi.
7 Nwoke ta agbadụru g'o kpuru okpulishi eshinu Chileke meru iya o yee ya tẹme
ọ bụru iya egoshi gẹ Chileke dụ-be biribiri; obenu lẹ nwanyị egoshi gẹ nwoke dụ-be
biribiri.
8 Noo l'ọ tọ bụkwa nwoke bẹ e gude iphe, shi l'ẹhu nwanyị mee; ọ kwa nwanyị bẹ
e gude iphe, shi l'ẹhu nwoke mee.
9 Ọphu ọ bụdu nwoke bẹ o meru g'ọ bụru kẹ nwanyị; ọ chia nwanyị bẹ o meru g'ọ
bụru kẹ nwoke.
10 Noo g'o gude nwanyị je l'ekebeje nkelishi gude goshi l'ọo ji iya nwe iya; wakwaphọ
m'ọbvu ụnwu-ojozi-imigwe.
11 G'ọ dụhabekpoo; ọ tọ dụkwa iphe, nwanyị bụ mẹ e -wofu nwoke; ọphu ọ dụkwa
iphe, nwoke bụ mẹ e -wofu nwanyị l'atụgba-a, anyi lẹ Kéreshi tụgbaru-a.
12 Ọ kwa iphe, shi l'ẹhu nwoke bẹ Chileke gude mee nwanyị; ọ bụkwanuru nwanyị
bẹ anwụje nwoke. Ọle ẹphenebo shikọta Chileke, bụ iya meru iphemiphe l'ẹka.
13 Unu lewa iya rọ ẹnya l'onwunu. ?Ọ gbaru kẹ gẹ nwanyị ghebeje ishi ọnu l'ẹka
oopfu anụ Chileke tọo?
14 ?Unu ta amadụ lẹ gẹ nemadzụ gbakpọoru ụgbugba bẹ nwoke eme onwiya iphe-
iphere mẹ ọ -bụru l'ọ harụ ẹgbushi iya; ọ lọshia ogologo?
15 Obenu lẹ teke nwanyị nweru ẹgbushi ogologo bẹ ọ bụchaa ya adụ ùbvù. Ẹgbushi
ogologo bẹ Chileke nụru nwanyị g'ọ bụru iphe, e-kpuchije iya ishi.
16 Ọ -dụru onye atụ ẹgo l'ọ tọ dụdu ẹgube ono; anyi te nweẹkwa omelalị ọzo; ọphu
Chịochi kẹ Chileke enweẹkwapho.

Eri nri-ẹnyashi Nnajịuphu

17 A bya l'iphe ọwa-a, mu abya epfupfu-a; bẹ mu ta ajakwa unu ajaja iya l'edzukọ,
unubẹ Chịochi edzukọje agbẹjekwanu bụru; o -shita ọphu ooye ẹka l'ọogbe egbuchi
ndu ọzo ụzo.
18 Kẹ mbụ iya kpọada; bụ lẹ mu nụmaru l'unu anọduje akparu onwunu oke mẹ
unu -dzukọbe; mbụ l'ọ dụkwa mu g'iphe ono a-harụ bụru eviya.
19 Mu maru l'ọ bụ eviya l'ọ tọ dụdu g'eemehabẹ g'unu ta anọdu ẹkpa l'iche iche. Ọo
ya bụkwanu g'aa-majẹru ndu ọphu eme iphe, dụebe ree l'iphu Chileke.
20 G'unu edzukọbeje ono; ta abụkwa nri-ẹnyashi Nnajịuphu bẹ unu edzukọbeje
g'unu ria;
21 eshinu ọobujeru; unu gbẹshi onyenọnu apata nri nkiya eri angụ l'ẹbe akwabẹru
onye ọzo. E -mechaa; ẹgu agụ ndu ọo-nọdu agụ; mẹe atsụ ndu ọphu ọo-nọdu atsụ.
22 Ha! ?Ọ dụ g'unu te enweẹdu ụlo, unu a-nọduje l'ibe unu eri angụ ọbu? Tọo; ?
ọ bụkpoepho Chịochi kẹ Chileke bẹ unu akpọ ẹbo l'afụ; bya eme ndu adụdu g'ọ dụ
phẹ iphe-iphere? ?Dẹnukpoo iphe, mu e-pfuru nụ unu? ?Mu a-nọdu etu unu ẹpha
iya tọ? Mu tee tukwa unu ẹpha iya!
23 L'iphe ono, mu ziru unu ono bụkwa Nnajịuphu l'onwiya pfuru mu iya; lẹ
yẹbedua, bụ Jizọsu wotaru buredi l'ẹnyashi mbọku ono, e deru iya ye ono;
24 bya ekelechaa Chileke ekele iya bya eworu iya nyawashia bya asụ: “Nggẹ ta!
Ọwa-a bụ ogwẹhu mu, e gude gwee ẹja ẹhu unu. Unu meje iphe-a gude nyataję mu.”
25 Nokwaphọ g'o wotaru okoro ono g'e richaaru nri-ẹnyashi ono bya asụ: “Okoro-a
egoshi ọgbandzu ọ̀phúú, e gude mee mu gbaa. Teke bụkpoo teke unu ngụru iya; unu
gudeje iya nyata mu.”
26 Kẹle teke unu ata buredi-a; bya angụ iphe, shi l'okoro-a; bẹ unu epfukashiakwaa
k'anwụhu Nnajịuphu ono; jasụ l'ọ bya.
27 Sụ-a; onye bụkwanu onye riru buredi ono; ọzoo l'ọ ngụru iphe, angụngu l'okoro
kẹ Nnajịuphu ono l'ụzo apfụduru-ọto; onye ono bẹ ikpe ogwẹhu yẹe mee Nnajịuphu
ono nmakwaru.
28 Ọo ya bụ gẹ nemadzụ nyochajẹadaa onwiya ime tẹme l'o ria buredi ono ngụa
iphe, shi l'okoro ono.
29 L'onye eri angụ; ẹbe ọ makahadụ iphe, ogwẹhu Kéreshi bụ; l'eritakwa bya
angụtakwapho ikpe eye onwiya l'ẹhu.
30 Ọ kwa iphe ono meru g'o gude igwe ọha l'ime unu dụ nyẹgenyege; ndu azẹe
l'iphe-ememe; ndu ọnwu egbushia.
31 Obenu lẹ teke anyi vuwaa ụzo kpee onwanyi ọkpobe ikpe; ọ n'iya bụ l'e tee
kpeẹdu anyi ikpe.
32 Ọle teke ọ bụkwanu lẹ Nnajịuphu kperu anyi ikpe; kpechaa bya ahụa anyi ahụ̀hù;
iphe, oome iya bụana g'oo too jehẹdu achịgbabe anyi lẹ ndiphe tụko nmaa ikpe.
33 Ọo ya bụ; ụnwunna mu; unu -nọdu edzukọ k'eri nri Nnajịuphu ono; unu
nọdujekwa kwabẹru nwibe unu.
34 Teke ọ bụ l'ọ dụru onye ẹgu agụ; g'onye ono vuru ụzo riadaa nri l'unuphu; ọ
nọnyakwaa Chileke nmaa unu ikpe k'edzukọ, unu edzukọje. Noo gẹ k'ono dụ bụ
ono. A bya l'iphemiphe ndu ọphuu; ono bụwaro mu -bya; mu eyefua ya ọnu.

12

Iphe-ọma, shigba l'ẹka Unme-dụ-Nsọ

1 A bya lẹ k'iphe-ọma, shigbaa l'ẹka Unme-dụ-Nsọ; ụnwunna mu; gẹ mu mekwaa
ya g'o doo unu ẹnya ree.
2 Unu maanarụ-a lẹ teke unu eshidu bụru kẹ Kéreshi bẹ bụ ụnwu-ọbvu-a, ete pfudu
opfu-a shi alọ unu kpurukpuru. Ọ bụru iya shi anọduje egoshi unu ụzo unu a-nọdu
eshi.

3 Noo g'o shitaru mu nọdu eme g'o doo unu ẹnya l'ọ tọ dụkwa onye gude Unme
Chileke epfu opfu abya asụ: “Gẹ Jizọsu vukwaru ọnu.” Ọphu ọ dụkwapho onye adụ
ike epfufuta sụ lẹ Jizọsu bụ Nnajịuphu gbahaa l'o gude Unme-dụ-Nsọ epfu iya.
4 Iphe-ọma, shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ dụ iche iche; ọle ọ kwa Unme lanụ kpoloko bụ
Unme, anụkota iya nụ.
5 Nokwaphọ g'ụzo, e shi ejeru Nnajịuphu ozi dụkwapho iche iche; ọ bụkwarupho
Nnajịuphu lanụ ono bẹ a tụkoru ejeru ozi ọbu.
6 Ike, Chileke eyeje nemadzụ l'ẹhu g'o gude meje iphe, dụkwa iche iche. Ọle ọ kwaa
Chileke lanụ emekọtaje ike ono g'o ree ire l'ẹhu onyemonye, o yeru iya l'ẹhu.
7 Chileke gbẹ l'ẹka onyemonye l'ẹhu l'ẹhu egoshi g'ike Unme-dụ-Nsọ erebe ire g'ọ
bụru iphe, a-barụ onyemonye urwu.
8 Mbụa; onye lanụ bẹ Unme-dụ-Nsọ ono eyeje ike l'ẹhu k'ọphu oopfuje opfu
mmamiphe; l'o ye onye ọzo ike l'ẹhu k'ọphu oopfuje opfu, egoshije l'ọ maru Chileke
ọkpobe amama. Ọ bụkwaru-a Unme-dụ-Nsọ lanụ ono.
9 Ọ -gbẹshi l'ọobya eye onye ọzo ike l'ẹhu; ike k'ekweta kẹ Chileke gudeje iya eme
iphe, dụgbaa biribiri; l'ọo bụkpoekwarupho Unme-dụ-Nsọ lanụ ono. Onye ọphu
ooye ike l'ẹhu k'emeje g'onye iphe, eme wekọrohu; ọ bụkwaru-a Unme lanụ ono
kpọekwapho.
10 Onye ọzo bẹ ooyeje ike l'ẹhu k'eme iphe-ọhumalenya; l'ooye onye ọzo ike l'ẹhu
k'epfuchiru Chileke; l'ooye onye ọzo ike l'ẹhu k'akọkahaje iphe, shi l'ẹka Unme-dụ-
Nsọ l'ọphu eshidu iya nụ; l'ooye onye ọzo ike l'ẹhu k'epfuje l'olu Unme-dụ-Nsọ; l'ooye
onye ọzo ike l'ẹhu k'akọje iphe, eepfu l'olu Unme-dụ-Nsọ ono.
11 Ọle ọ tụkokwaru bụru Unme-dụ-Nsọ lanụ atụkotaje iphemiphe ono eme.
Oomejeru onyemonye iphe-ọma, dụ iche iche g'ọ tụru obu iya onyo l'oome iya.

Ogwẹhu lanụ yẹle iphemiphe, pfụkashiru iya nụ

12 Lẹ Chịochi kẹ Kéreshi dụkwa g'ogwẹhu lanụ. Ogwẹhu nemadzụ enwejekwaru
mpfụkashi, dụ igwerigwe. A makwarụ-a lẹ mpfụkashi iya dụ igwerigwe; ọle ọ
bụenupho ogwẹhu lanụ g'ọ bụ iya.
13 Kẹle iphe, bụkpoo g'anyi ha; ?ị bụ onye Jiu-o; ?ị bụ onye Gurisu-o; ?ị bụ ohu-o; ?ị
bụ amadụ-o; Unme-dụ-Nsọ tụkoakwaru anyi jigba; anyi bụru ogwẹhu lanụ teke anyi
meru baputizimu; anyi tụko gbawaru mgba lẹ Unme-dụ-Nsọ ono, bụ iya bẹ eyeje
anyi ike l'ẹhu ono.
14 L'ogwẹhu l'onwiya ta akpụkokwaru ophu. Iphe, dụ iya nụ dụkwa igwerigwe.
15 Ọ -bụ l'ọo kẹ g'ọkpa sụ l'eshinu ya abụdu ẹka bẹ ya abụkwa iphe, dụ l'ẹhu; ?bụ
iphe ono a-kpọshi iya abụru iphe, dụ l'ogwẹhu?
16 Ọzoo l'ọo nchị sụru l'eshinu ya abụdu ẹnya bẹ ya abụkwa ẹhu nemadzụ; ono taa
kpọshikwa iya abụru iphe, tepfuru l'ẹhu.
17 Ọme ẹhu l'ophu tụkoru bụru ẹnya lanụ; ?bụ gụnu bẹ e gege egudeje anụ iphe?
Mbụa ọme ogwẹhu l'ophu tụkoru bụru nchị lanụ; ?bụ awe bẹ e gege egudeje anụ
ishishi iphe?
18 Obenu lẹ g'ọ dụ nta-a bụ lẹ Chileke meru ẹhu nemadzụ bya emobechaa ya
mpfụkashi iya g'ọ tụberu.
19 Ọme iphemiphe ono tụkoru kpụkoo ophu; ?bụ awe gege abụru ogwẹhu?
20 Obe lẹ g'ọ dụ nta-a bụ l'o nweru mpfụkashi igwerigwe; ọle ọ tụkokwaru-a bụru
ogwẹhu lanụ.
21 Ọ tọ dụdu teke ẹnya a-gbẹ gbẹshi l'ọ sụ ẹka l'ọ tọ dụdu iya mkpa. Ọphu ọ
dụkwapho teke ishi a-gbẹshi l'ọosu ọkpa l'ọ tọ dụdu iya mkpa.
22 Ọ chia iphe, meru nụ bụ lẹ mpfụkata ẹhu anyi ibiya ono, gbaru g'ọ bụ iya bẹ
ẹnya kachaa alwalwa ono bẹ gbẹ yịhukwaru-a l'iphe, aba lẹ mkpa.

23 Tẹme mpfụkata ẹhu anyi ibiya ono, anyi rịru l'ọ tọ kwataduru gbaa k'akwabẹ
ùbvù ono bẹ anyi akwajẹ akwa gude kwabẹ iya ùbvù, pfụru iche. Ibiya ono, anyi
edomi edomi ono bẹ anyi gbẹ akajẹnu eleta ẹnya;
24 mbụ eleta ẹnya, mkpa iya adụduru ibiya ọzo. Ọle Chileke wolẹru-a ẹhu
nemadzụ dzepfua nanụ; bya eworu ùbvù, ka shii kwabẹ mpfụkata ẹhu anyi ibiya
ono, aakwabẹ-ziduru ùbvù ono.
25 Noo ya bụ; gẹ mpfụkata ẹhu yẹe nwibe iya ata adzọeduru onwophẹ ẹnya; gbahaa
g'ẹphe tụkoje leta nwibe phẹ ẹnya.
26 Teke iphe eme nanụ ẹhuka; oomedzukwaruphọ ẹhu l'ophu. Teke a kwabẹru
nanụ ùbvù; ẹhu l'ophu etedzuru ẹswa iya.
27 Sụ-a; ọ kwa unu bụ ogwẹhu Kéreshi; onyemonye l'ẹhu l'ẹhu bụru mpfụkata iya.
28 Chileke bya atụa nemadzụ ẹka iche iche lẹ Chịochi shi nno goshi onyemonye iphe,
ọo-nọdu eme. O vuru ụzo bya edobe ndu-ishi-ozi; bya edotsota iya ndu epfuchiru iya
nụ. Ọ bya lẹ k'ẹto bya edobe ndu ezi iphe; bya edobe ndu emeje iphe-ọhumalenya;
waa ndu emeje ndu iphe eme g'ẹphe wekọrohu; waa ndu anọduje eye ẹka; waa ndu
mkpozi-ụzo; mẹ ndu epfuje l'olu Unme-dụ-Nsọ.
29 ?Bụ onyemonye bụ-dzuru ndu-ishi-ozi? ?Bụ onyemonye bụ onye epfuchiru
Chileke? ?Bụ onyemonye bụ onye ezije iphe? Tọo ?bụ g'ẹphe ha nwedzuru ike eme
iphe-ọhumalenya?
30 ?Bụ g'ẹphe ha bẹ Chileke yedzuru ike l'ẹhu k'eme g'onye iphe eme wekọrohu? ?
Bụ ọha epfudzuru l'olu Unme-dụ-Nsọ? Tọo ?bụ ọha adụje ike kọo iphe, eepfu l'olu,
Unme-dụ-Nsọ?
31 Sụ-a; g'onyenọnu yejeru ẹhu lẹ gẹ ya e-shi meje iphe ono ndu ọphu ka mkpa; ọle
mu e-goshiadaa unu ụzo ọphu bụ iya kwatarụ kabakpọoro mkpa.

13

N-yemobu

1 Sụ-a; ọ tọ dụkwa mẹ mu aghajẹ opfu-alị mu egudeje iphe, bụkpoo opfu ụnwu-
eliphe; ọzoo opfu ụnwu-ojozi-imigwe epfu; n-yemobu rwụhu mu l'ẹhu bẹ mu
bụekwaa njaja ogena; ọzoo eze ọkunmengu, aha ịgbangu ịgbangu.
2 Mbụ-a; ọ tọ dụkwa mẹ Unme-dụ-Nsọ yechaaru mu ike l'ẹhu gẹ mu pfuchijeru
Chileke; mu bya amachaaru Chileke ọkpobe amaru; makọtaru iphemiphe, o shi
domia edomi; bya akachakpọo ekweta kẹ Chileke ono kweshia ike; k'ọphu bụ mu
-sụ úbvú g'ọ phọfu l'ẹka ọ nọ; l'ọ phọfu; ọphu mu enwedu n-yemobu bẹ ọ tọ dụkwa
iphe, mu bụ.
3 Ọ tọ dụkwa mẹ mu tụkoru iphe, mu nweru enweru mekọta iphe-ọma; bya
ekwechaa g'e woru mu kpọo ọku; ẹbe mu enwedu n-yemobu; ọ tọ dụkwa urwu,
mu ritaru iya.
4 N-yemobu atajeru iphe nshi; bya eme odoo. O to jidu iji-ẹnya. Ẹbe ookudu onwiya;
ọphu o tudu onwiya ọ-phụshia-ụgbu.
5 O to kwejedu gẹ nemadzụ mee iphe, adụdu ree; ọphu ookwejedu gẹ nemadzụ
bụru o-pfu-nkiya-anụ-nkiya; ọphu ẹhu eghujedu iya eghu ẹgwegwa; ẹbe ọ madụ
k'edo iphe l'ọkpoma.
6 O to tejedu ẹswa ekpu iphe, apfụduru nhamụnha. Ọ chia iphe, bụ ire-lanụ bẹ o
teje ẹswa ekpu.
7 Ọotajeru iphemiphe nshi; ọ nọdu ekwetajẹ iphemiphe; ele ẹnya k'ọma
l'iphemiphe; bya apfụ-shijẹ ike l'iphemiphe.
8 N-yemobu a-dụkwa gbururu jeadụru adụru. Ike k'epfuchiru Chileke e-
mechakwaa bvụ; ike k'epfu l'olu Unme-dụ-Nsọ abvụ. Ọ bụkwarupho ẹgube ono
bẹ k'amaru Chileke ọkpobe amama l'a-bvụ nkiya.

9 Kẹle anyi maru mapete; anyi nọdu epfuchiru Chileke epfupete iya.
10 Obenu lẹ teke Chileke e-goshigbu anyi g'iphemiphe gbaru; bẹ iphe, bụkpoo iphe, edzuduru oke ephushihu.
11 Sụ-a; teke mu shi bụru nwata bẹ mu shi epfuje g'ụnwegirima; mu shi nweru egomunggo ụnwegirima; shi arịje ọriri g'ụnwegirima. Mu bụerupho onye bụ ọgerenya; mu tụko ẹhu nwata gwọbe.
12 Lẹ nta-a bẹ anyi gudekwa onyo aphụ iphemiphe ono inyoki inyoki. O -rwua teke ono bẹ anyi lẹ Kéreshi a-hụmagbabe onwanyi l'iphu l'iphu. Nta-a bẹ mu maru iphemiphe ẹka lanụ ẹka lanụ; o -rwua teke ono bẹ mu a-makọtaru iphemiphe ọkpobe amaru; gẹ Chileke makọtaru mbẹdua nta-a.
13 Ọo ya bụ l'ọo ụzo iphe ẹto a-phọdu, bụ iya bụ ekweta; waa iphe, eele ẹnya iya; waa n-yemobu; ẹphe n'ẹto tụkoru bụru iphe, ta ayịdu bvụ abvụbvu; ọle ọphu kachaa shii bụ n-yemobu.

14

Iphe-ọma kẹ mpfuchiru waa k'epfu l'olu Unme-dụ-Nsọ

1 Unu seje g'unu yee nwibe unu obu. G'iphe-ọma, shigbaa l'ẹka Unme-dụ-Nsọ gụ-shijekwa unu ike; kelekele k'iphe-ọma k'epfuchiru Chileke.
2 L'onye epfu l'olu Unme-dụ-Nsọ ta abụkwa nemadzụ bẹ oopfu anụ; ọ kwa Chileke bẹ oopfu anụ. O gude Unme Chileke epfu iphe, Chileke shi domia edomi.
3 Obenu l'onye epfuchiru Chileke bẹ bụ nemadzụ bẹ oopfu eyeru. O shi ẹgube ono emetse onyemonye emetse; eyeru phẹ ọku g'obu shihu phẹ ike bya adụkwa phẹ phọ obu.
4 Onye epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nsọ bụkwa onwiya bẹ oometse; obenu l'onye epfuchiru Chileke bẹ bụ Chịochi bẹ oometse.
5 Iphe, gege adụ mu ree bụ g'iphe, bụkpoo g'unu ha pfuje l'olu Unme-dụ-Nsọ; ọle o gege akabaa mu rọ ree g'a sụ l'unu epfuchiru Chileke. Kẹle onye epfuchiru Chileke kakwa onye epfu l'olu Unme-dụ-Nsọ; gbahakwaa l'o nweru onye dụru ike kọo iphe ono, oopfu ono. Ọo ya bụkwanu g'opfu ọbu a-bụru iphe, a-nọdu emetse Chịochi emetse.
6 Mbụa; ụnwunna mu; mu -byapfuta unu bya egude olu Unme-dụ-Nsọ epfu eyeru unu; ?dẹnu urwu, unu e-rita iya? Gbahaa lẹ mu byaru bya egoshiahaa unu iphe ọphúú; ọzoo lẹ mu byaru bya eziahaa unu k'amaru Chileke ọkpobe amama; ọzoo lẹ mu byaru bya epfuchiaharu Chileke; ọzoo lẹ mu byaru bya awata unu ezi iphe.
7 Mbụkpoonu iphe, dụ g'opu ọzoo ogumogu, bụgbaa iphe, adzụdu ndzụ; a ta amajẹkwaru iphe, oopfu gbahaa l'ọodafuta ọda ree.
8 Tẹme teke ọ bụ l'onye egbu opu-ọgu te egbuduru iya g'eegbuje iya g'a maru l'ọgu abya; ?bụ onye abya akwakọbe k'eje ọgu?
9 Ọo ya bụ l'o nokwaphọ g'ọ dụ l'ẹhu unu bụ ono. Teke ọ bụ l'unu epfu l'olu Unme-dụ-Nsọ; unu nọdu epfu opfu, a madụ iphe, ọ bụ; ?dẹnu g'ee-shihụnu maru iphe, unu eepfu? Unu ta amadụ l'opfu, unu epfu bụ phẹrephere bẹ unu epfu iya anụ.
10 A ta atụkwa iya ẹgo l'opfu-alị ndu dụgbaa iche iche, dụ lẹ mgboko-a bẹ a ta agụtadu agụta; obenu l'o to nwedu mẹ nanụ te edojedu ndu epfu iya nụ ẹnya.
11 Ọo ya bụ lẹ teke ọ bụ lẹ mu ta anụdu opfu-alị ọbu; mu abụru ọhantsu l'ẹnya onye epfu iya nụ; onye epfu iya nụ a bụkwanuru mbẹdua onye ọhantsu.
12 Nokwaphọ g'ọ dụ l'ẹhu unu; eshinu iphe-ọma, shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ agụ unu agụgu; unu kukebe ẹhu g'ọ dụ unu shi l'ẹhu; g'ọo-bụkwanuru iphe-ọma, a-nọdu emetse Chịochi emetse.
13 Ọo ya bụ; g'onye epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nsọ; pfujekwaphọ nụ Chileke g'ọ nụ iya ike g'o gudeje kọo ya g'a maru iphe, oopfu.

14 Lẹ teke mu epfu l'olu Unme-dụ-Nsọ; bẹ bụkwa obu mu bẹ epfu anụ Chileke;
ọphu iphe, oopfu edokwanụru mu ẹnya.
15 ?Bụkwanu gụnu ọzo bẹ gbaru mu l'ememe? Mu e-gude Unme-dụ-nsọ epfu anụ
Chileke; agụ ebvu, doru ẹnya.
16 L'ọ -bụru l'ịija Chileke ajaja l'olu Unme-dụ-Nsọ; ?dẹnu g'onye ọzo, nọ l'ẹka ono
iphe, iipfu edoduru ẹnya e-me sụ: "Nokwa g'ọ dụ" l'ajaja ịija; eshinu ọ madụ iphe
iipfu?
17 Ịinodukpokwa ekele ekele rengurengu; ọle o too metsedu onye anụ iya nụ.
18 Mu ekele Chileke ekele lẹ mbẹdua l'onwomu kakọta unu epfu opfu l'olu Unme-
dụ-Nsọ.
19 Ọle o -beta gẹ mu nọdu lẹ Chịochi gude olu Unme-dụ-Nsọ pfua ụnubuku opfu;
mu ahatachia epfu nwakpụru opfu ise, doru ẹnya gude ezi ndu ọzo iphe.
20 Ụnwunna mu; unu ta arịjeshinu ọriri g'ụnwegirima nshịi. Unu dụjekwa gẹ
nwaswa mẹ a -bya l'eme ẹjo-iphe. Teke a byaru l'egomunggo; unu enweru egomunggo
ọgerenya.
21 L'ẹkwo ekemu bẹ e dekwaru sụ:
"Mu e-gude opfu ndu alị ọzo,
dụgbaa iche iche;
mẹ opfu ndu ọhantsu gude
pfuru yeru ndu nkemu.
Ọle ọ tọ bụkpodanu l'ẹphe
angabẹ nchị l'iphe,
mu epfu.*"
Nokwa iphe, Nnajịuphu eepfu.
22 Ọo ya bụ l'epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nsọ bụ iphe-ọhubama, dụru ndu ekwedu kẹ
Kéreshi; ọ tọ bụdu kẹ ndu kweru kẹ Kéreshi. Ọphu epfuchiru Chileke abụkwa kẹ
ndu ekwedu kẹ Kéreshi; ọ kwa kẹ ndu kweru nkiya.
23 Ọo ya bụ lẹ-a; teke Chịochi l'ophu dzukọberu; onyemonye tụko epfu opfu l'olu
Unme-dụ-Nsọ; ndu shi eshishi; ọzoo ndu te ekwedu kẹ Kéreshi byapfuta unu; ?ndu
ono taa sụdunu l'ọo ọbvu bẹ eme unu?
24 Obenu teke ọ bụ l'onyemonye bẹ epfuchiru Chileke; onye ete ekwedu kẹ Kéreshi;
ọzoo onye shi eshishi bya abata; ?tị madụ l'iphe ono, ọonukota ono bẹ a-nọdu erwu
iya l'ẹhu; ẹnya agbarwua ya l'iphe-ẹji, o meshiru.
25 Iphe ono, ọonu ono atụaru iya iphe, ọori l'egomunggo jala. Ọo ya bụ; onye
ono adaa kpurumu l'alị wata abarụ Chileke ẹja; watakwaphọ epfu sụ: "Ọ bụkpoo
ọkpobe-opfu; unu lẹ Chileke nọpho l'ẹka-a."

Iphe, eeme ememe lẹ Chịochi

26 Sụ-a; ụnwunna mu; ?ọ dụ unu g'ọ bụ gụnu bẹ mu epfu? Teke unubẹ Chịochi
dzukọberu; onye egude ebvu-ọma; onye egude opfu Chileke ezi iphe; onye aphụ
ọphulenya; onye epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nsọ; onye akọ iphe, opfu Unme-dụ-Nsọ
ono bụ. G'onye eme ọphu oome mee ya g'ọ bụru iphe, ee-gude emetse unu emetse.
27 Ọ -bụru l'ọ dụru ndu epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nsọ; g'ọ bụru-a nwụmadzu ẹbo;
ọzoo ẹto kpẹekpu; ọ l'ọo g'onyenọnu pfuje nkiya mẹ o -rwube iya. G'onye lanụ lẹ
g'unu ha kọo iphe, opfu.
28 Teke ọ bụ l'ọ tọ dụdu onye akọ iphe, ọ bụ g'ẹphe tụkokwa dobegbaa ọnu doo lẹ
Chịochi; g'onye ọphu nọnu pfujeẹkwapho nụ onwiya pfukwaphọ nụ Chileke.
29 Gẹ ndu epfuchiru Chileke dụkwapho ẹbo; ọzoo ẹto pfua; ndu ọphuu elerwee
iphemiphe, ẹphe pfuru ẹnya.

---

* **14:21 14:21** Gụnaa Azá 28:11.

30 Teke ọ bụ l'onye ọzo, nọ lẹ ndzukọ l'ẹka ono watarụ ọphulenya; g'onye kẹ mbụ
phọ, shi epfu opfu phọ dobeẹkwapho ọnu doo.
31 Unu a-dụkwa ike epfuchiru Chileke nanụ nanụ; g'e-shi g'onyemonye anwụta
iphe; tẹme Unme Chileke eyekwarụpho onyemonye ọku g'obu shihu iya ike.
32 G'onye epfuchiru Chileke dụjekwa ike sedeje onwiya mẹ ọ -nọdu epfu iya.
33 Lẹ Chileke ta abụkwa onye mkpaka; ọ bụchikwaa onye nchị-ọdu-doo; bụ iya bụ
g'ọ dụgbaa l'iphe, bụkpoo ndzukọ ndu-nsọ l'ophu.
34 Ụnwanyi unu dobejekwa ọnu doo lẹ Chịochi. Ụnwanyi bẹ e te kwekwa g'ẹphe
pfuje opfu mẹ ndu Chịochi dzukọbe. Ọ chia g'ẹphe wozeje onwophẹ alị; l'o noo iphe,
ekemu pfuru bụ onoya.
35 Ọ -bụru l'o nweru iphe, agụ phẹ amaru; ẹphe -laa unuphu; ẹphe akpataję ji phẹ
ishi iya. L'ọ bụ iphe-iphere kẹ gẹ nwanyị pfụjeru l'ẹka Chịochi dzuru edzumoke epfu
opfu.
36 Mu sụru; ?ọ dụ unu g'ọ bụ l'ẹka unu bẹ opfu Chileke shi? Tọo ?bụ unu beberu
nụma-sweru opfu Chileke?
37 G'onye rịru lẹ ya bụ onye epfuchiru Chileke; ọzoo lẹ ya natarụ iphe-ọma, shi l'ẹka
Unme-dụ-Nsọ; g'o doo onye ono ẹnya l'iphemiphe-a, mu ederu unu-a bụ ekemu, shi
l'ẹka Nnajịuphu.
38 Onye agụbeduru iphemiphe-a iphe; g'a ta agụbekwapho onye ọbu iphe.
39 Ọo ya bụ; ụnwunna mu; g'ọ gụje unu ẹgu epfuchiru Chileke. Ọphu unu
akpọshijekwa epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nsọ.
40 Ọo 'ẹpho g'e meje iphemiphe g'ọ gbaru waa l'o rwuberu iya.

15

Eshi l'ọnwu teta kẹ Kéreshi

1 Ụnwunna anyi; nta-a bụ gẹ mu bya anyatabaaru unu k'ozi-ọma ono, mu zihawaru
unu ono. Ozi-ọma ono bẹ unu natarụ; ọ bụru iya meru iphe, ekwekwe, unu kweru
kẹ Kéreshi shihuru ike.
2 Ọo ya bụ l'e gude ozi-ọma ono adzọo unu; mbụkwa mẹ unu -gudeshia ya ẹka ike
gẹ mu ziru iya unu; gbahakwaa l'ekwekwe, unu kweru te enwedu ishi.
3 Iphe ono, kachaa mkpa, e yeru mu l'ẹka; mu zia unu ono; tẹme ọ bụhukwarupho
iphe, e dehawaru l'ẹkwo-opfu Chileke l'o noo g'ọo-dụ bụ ono; bụ lẹ Kéreshi nwụhuru
opfu l'anyi meru iphe-ẹji.
4 E lia ya; o rwua lẹ mbọku k'ẹto Chileke kulia ya. Ọ bụkwarupho g'e dehawaru
iya l'ẹkwo-opfu Chileke.
5 Lẹ Pyịta hụmakpooru iya; ndu-ishi-ozi iri l'ẹbo phọ hụmakwa iya phọ.
6 E mechaa ụnwunna anyi ndu ghataru ụnu nemadzụ l'ụkporo ụmadzu ise hụma
iya lẹ mgbo lanụ. Ndu k'ono hagbaru tụko nọdukwadua ndzụ nta-a; ọle o nwekwarụ-
a ndu ọphu harụ nwụhuwaa nụ.
7 E mechaa; Jiemusu bya ahụma iya; ndu-ishi-ozi ọphunapho g'ẹphe ha hụmakwa
iya phọ.
8 O be l'ikpazụ iya; mbẹdua l'onwomu hụma iya. Mbẹdua dụwaa gẹ nwa a nwụru
lẹ teke ọ kadụru akaka;
9 noo l'ọ kwa mbẹdua bẹ ẹnya kachaa alwalwa l'iphe, bụkpoo ndu-ishi-ozi Jizọsu
l'ophu; mbụ lẹ mu ta agbakpọdaaru nụ g'ee-ku mu onye ishi-ozi Jizọsu; kẹle mu shi
akpaję Chịochi kẹ Chileke ẹhu.
10 Obenu l'e shi l'eze-iphe-ọma kẹ Chileke, mu bụru onye-a mu bụ-a; ọphu eze-iphe-
ọma ono, Chileke meru nụ mu ono abụdu iphe-mmanụ. Mu gbẹchianu bya akakọta
ndu-ishi-ozi ọphuu g'ẹphe ha ejeshi ozi ike; e gudekpọoro l'ọ tọ bụdu mu meru iya
l'onwomu; l'ọo eze-iphe-ọma Chileke reru ire l'ẹhu mu.

11 Ọo ya bụ; m'ọ bụ mu ziru unu ozi ono; m'ọ bụ ẹphebedua-o; ọo iphe lanụ ono
bẹ unu kwetarụ.

Eshi l'ọnwu teta k'anyi

12 Sụ-a; ọ -bụru l'ozi-ọma ono bụ lẹ Kéreshi shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; ?dẹnuhunu
g'o gude unu gbẹ harụ sụ l'e tee shidu l'ọnwu eteta?
13 Teke ọ bụ eviya lẹ ndu nwụhuru anwụhu tee shidu l'ọnwu eteta; ọ n'iya-a bụ lẹ
Kéreshi te etetadụru.
14 Teke ọ bụkwanu lẹ Chileke te emeduru Kéreshi g'o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ;
ọ n'iya bụ l'iphe ono, anyi ezi ono bụ iphe-mmanụ; ekweta, unu kwetarụ kẹ Kéreshi
bụkwarupho iphe-mmanụ.
15 Ọ tọ bụdua iphe-mmanụ kpụ; obenu l'ono egoshifua l'anyi adzụ ụka atụ-kobe
Chileke eshinu anyi epfu l'ọo Chileke meru Kéreshi o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ. E
-mechaa; ọphu Chileke emeduru ndu nwụhuru anwụhu ẹphe teta dzụru ndzụ eviya;
ọ n'iya bụ l'anyi dzụru ụka.
16 Teke ọ bụ lẹ Chileke tee medu ndu nwụhuru anwụhu g'ẹphe teta dzụru ndzụ
ọzo; ọ n'iya bụ lẹ Chileke te emekwarụpho Kéreshi g'o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
17 Teke ọ bụkwanu lẹ Chileke te emeduru Kéreshi g'o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ;
bụ n'iya bụ l'ekweta, unu kwetarụ kẹ Kéreshi bụ mkpọkoro iphe, enwedu ishi; tẹme
iphe-ẹji, unu meshiru dụkwapho unu l'ẹhu g'ọ dụ iya.
18 Ọ n'iya bụkwapho lẹ ndu onoya, ẹphe lẹ Kéreshi tụgbaru tẹme ẹphe nwụhu ono
bẹ lawarụ l'iswi.
19 Ọme ẹka anyi eleberu ẹnya iphe, Kéreshi e-meru anyi bụ lẹ ndzụ-a, anyi nọ nta-a
kpụrumu; mẹ anyi a-bụkwaru ndu gege akachaa agba k'akụru ọshi lẹ mgboko-a.
20 Obenu lẹ Kéreshi shiwaa l'ọnwu teta dzụru ndzụ. Ọ bụwaru iya bụ onye mbụ lẹ
ndu nwụhuru anwụhu, e-shi l'ọnwu teta.
21 Ọ kwa g'ọnwu shi l'ẹka nwoke lanụ barahụ bụkwapho g'eteta l'ọnwu e-shi l'ẹka
nwoke lanụ vuru ire.
22 Ọo gẹ nemadzụ mgburugburu anwụhuje; kẹle ẹphe shi l'ẹhu Ádamu bụkwapho
g'iphe, bụ ndu ẹphe lẹ Kéreshi tụgbaru bụru nanụ e-nweru ndzụ ọ̀phúú.
23 Obenu l'onyemonye e-teta nọdu ndzụ mẹ o -rwubeẹ ya phọ; Kéreshi, bụ iya bụ
onye mbụ-a vuwaa ụzo; ndu bụ ndu kẹ Kéreshi etsota iya mẹ ọ -byaẹpho.
24 E -mechaa; l'a byarwuta lẹ teke ikpazụ, bụ teke Kéreshi e-woru ike, o gude bụru
eze ye Chileke, bụ Nna l'ẹka; teke ono bẹ oo-mewaa g'ike bvụkota iphe, bụkotakpoo
ọchi-ọha mẹ ọ-nọ-l'oke-ọkwa mẹ o-gude-ike g'ẹphe ha.
25 Ọle Kéreshi bụfutaje eze, ndu mgboko l'ophu jasụ teke Chileke e-me iya g'ọ
zọpyabe ndu ọhogu iya l'ọkpa.
26 Iphe, bụ ọhogu ikpazụ, oo-mebyi ìrè iya bụ ọnwu.
27 “L'o meakwaru ọ zọpyabe iphemiphe l'ọkpa iya.” Ọphu doru ẹnya bụ l'a -sụ l'ọ
zọpyaberu “iphemiphe” l'ọkpa bẹ a gụfuru Chileke; mbụ onye ono, meru ọ zọpyabe
iphemiphe l'ọkpa ọbu.
28 Teke Nwa kẹ Chileke bụepho ishi iphemiphe; noo teke oo-woru onwiya woru ye
Chileke ono l'ẹka; mbụ onye ono meru g'ọ bụru ishi iphemiphe ono; k'ọphu Chileke
a-bụru ishi iphemiphe.
29 Ọ -bụru l'e tee shidu l'ọnwu eteta; ?ee-mekwanụ ndu ono imeagha? mbụ ndu ono,
e meru baputizimu l'iswi ẹhu ndu nwụhuru anwụhu ono? Ọ -bụru lẹ ndu nwụhuru
anwụhu te etetadụ ililekpọo; ?bụhunu gụnu meru g'o gude a nọdu eme baputizimu
l'iswi ẹhu ndu ono?
30 ?Bụ gụnu meru g'o gude anyi nọdu anọduje alọ ishi anyi alọlo tekenteke?

31 Ụnwunna mu; ọ kwa eku onwomu, mu egudeje unu eku k'atụgba, anyi l'unu
tụgbaru lẹ Kéreshi meru g'o gude mu nọdu epfuru iya unu sụ lẹ mu anọdujekwa ala
maa mbọku-mbọku.
32 Ọ -bụru lẹ mu l'ẹjo anụ-ẹgbudu lwụru ọgu lẹ Efesọsu ọ bụru nemadzụ bẹ mu
alwụdoru iya; ?bụ gụnu bẹ mu ritaru iya? Ọ -bụru lẹ ndu nwụhuru anwụhu tee
shidu l'ọnwu eteta; "G'anyi watanụ eri g'ọ dụ anyi; ngụ g'ọ dụ anyi; o -be echele; anyi
anwụshihunu."
33 Unu te ekwekwa g'e dephua unu. "Ọ kwa ẹjo ọswi emebyi ama onye."
34 Ọphu g'egomunggo lwadụpho unu azụ; g'unu ahaa eme iphe-ẹji wata eme iphe,
pfụru ọto. Iphe, mu epfukwa ọwa-a bụkwa g'iphere kabẹ dụ unu. L'o nwekwarụ
g'unu ha ndu ọphu amadụ Chileke ililekpọo.

Ogwẹhu, ee-gude shi l'ọnwu teta

35 O nweru onye a-gbẹshi l'ọ jịa sụ: ?Dẹnukpoo gẹ ndu nwụhuru anwụhu e-shi teta
dzụru ndzụ? ?Bụ ogwẹhu dụ ịdagha bẹ ẹphe e-nweru m'ẹphe teta ọbu?
36 Ị bụkwanu onye-eswe! Iphe, ị kọru l'alị te erwutajẹkwa ọzo gbahaa l'o rehuru
ẹwa
37 Ọzo bụ l'ọ tọ bụdu g'iphe, a kụru l'alị adụje mẹ o -vugheẹpho bụ g'ọoduje teke
anyi kụru iya. Iphe, akụje bụkwa akpụru iya; mbụ dụ g'akpụru akpe mẹ akpụru-iphe
ọzo, dụgbaa l'ụdu iya l'ụdu iya.
38 Ọle Chileke egudeje ẹka iya meru ụgbugba nụ iya g'ọ dụ yẹbe Chileke ree; ọ nụje
akpụru iphemiphe ụgbugba, gbaru iya nụ.
39 Anụehu iphemiphe ta agbadzukwarụ nanụ. Nemadzụ nweru anụ-ẹhu nkiya;
anụ nweru nkiya; ẹnu nweru nkiya; ẹma nweru nkiya.
40 Iphe, dụ l'imigwe nweru ụgbugba nkiya. Iphe, dụ l'alị nweru ụgbugba nkiya.
Ọle biribiri k'ụgbugba iphe, dụ l'imigwe bẹ dụ iche; biribiri k'ụgbugba iphe, dụ l'alị
dụkwapho iche.
41 Ẹnyanwu nweru biribiri nkiya iche; ọnwa nweru nkiya iche; nokwaphọ gẹ
kpokpode nweru biribiri nkiya. Kẹ kpokpode bụ l'o nweru ọphu akajẹ ibe iya ekeke.
42 Nokwaphọ g'ọo-dụ teke ee-shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ. Ẹhu nemadzụ rehuru
erehu teke e yeru iya l'alị. Ọle teke oo-teta dzụru ndzụ bẹ ọo-bụru iphe, tee
rehubaẹdu erehu.
43 E liru iya teke ọ dụ ideyideyi; ọle o -teta bẹ ọo-dụ biribiri l'ẹnya. E liru iya teke
ike adụdu iya; ọle teke oo-teta bẹ ike a-dụ iya.
44 E liru iya teke ọ bụ ogwẹhu mmanụ; teke o-shi l'ọnwu teta bẹ ọo-bụru ogwẹhu,
shi l'ẹka Unme Chileke. Ogwẹhu mmanụ dụkwa; ogwẹhu shi l'ẹka Unme Chileke
dụkwapho.
45 L'e dekwaru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: "Onye ivuzọ, bụ Ádamu bẹ e meru ọ bụru
nemadzụ, dzụ ndzụ." Ọ bya emee Ádamu k'ikpazụ, ọ bụru unme, emeje g'anọdu
ndzụ.
46 Ọ tọ bụkwa ụgbugba, shi l'imigwe evujeru ụzo; ọ kwa ụgbugba k'eliphe evujeru
ụzo; k'imigwe etsota iya.
47 Nwoke mbụ bẹ e gude ẹja, shi l'alị mee; nwoke k'ẹbo shikwanụ l'imigwe.
48 Ọo gẹ nwoke mbụ phọ e gude ẹja, shi l'alị mee phọ dụ; bụ g'iphe, bụ ndu e gude
ẹja, shi l'alị mee dụkota. Ọ bụru gẹ nwoke ọphu shi l'imigwe dụ; bụ gẹ ndu k'imigwe
a-dụkotakwapho.
49 Ọo 'ẹpho g'anyi yeru onye k'ono, e gude ẹja, shi l'alị mee ono bụ g'anyi e-ye onye
k'imigwe.

Teke Kéreshi l'a-bya ọzo

50 Ụnwunna mu; iphe, mu e-pfufuaru unu bụ; iphe, nweru anụ-ẹhu bya enweru
mee taa bahụkwa l'ẹka Chileke bụ eze. Ọphu iphe, erehuje erehu ta anọjekwa je
adụwaruro adụru.
51 Unu ngabẹ nchị gẹ mu kọoru unu iphe, e shi domia edomi. G'anyi ha taa
nwụhugbukwa; obenu l'aa-gbanwegbukọtakwanu anyi
52 lẹ ntabu-ẹnya lanụ mẹ e -gbuẹpho opu-ọgu ono, ee-gbu gude goshi lẹ teke ikpazụ
rwuwaru ono. Teke e gbuẹrupho opu ono; ndu nwụhuru anwụhu etetakọta dzụru
ndzụ ọzo; k'ọphu ẹphe taa nwụhubaedu anwụhu; l'ọ gbanwekwaaphọ anyịbedua.
53 Iphe, unu a-maru bụ l'ogwẹhu ọwa-a, l'e-rehu erehu-a; chịtafutajekwa ogwẹhu
ọphu tee rehuhẹdu erehu woru kpube onwiya. Ogwẹhu ọwa-a, l'anwụhuje anwụhu-
a chịtajekwapho 'anwụhu anwụhu kpube onwiya.
54 Teke ogwẹhu-a, l'e-rehu erehu-a chịtaerupho ogwẹhu ọphu tee rehudu erehu
kpube onwiya; ogwẹhu ọwa-a, l'anwụhu anwụhu-a chịta ọphu taa nwụhudu anwụhu
kpube onwiya; noo teke iphe ono, e deru ono a-vụ g'e deru iya. O pfuru sụ: “Ọnwu
bẹ emekpewaru; lwụa ya ree.”
55 Gụbe ọnwu ?dẹnuhunu
ọgba-kpịi ngu ọbu?
Gụbe ilu; ?dẹnuhunu iphe,
iigudeje emekpe ndzụ?*
56 Anwụhu bẹ ọgba-kpịi ya bụ iphe-ẹji; ike k'iphe-ẹji bụkwanuru ekemu.
57 Ọle-a; Chileke dụkwa ike; yẹbedua meru g'anyi gbẹ l'ẹka Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu
Kéreshi lwụ-kpee iphemiphe ono.
58 Noo g'o gude mu sụ: unubẹ ụnwunna mu, mu yeru obu; unu kpọo onwunu
g'abara. Unu pfụru pfụshia ike; te ekwekwa g'e mee unu g'unu te etete. G'ẹka unu
kangojeẹkwapho l'ejeru Nnajịuphu ozi, nyịberu anyịbe tekenteke; eshinu unu maru
l'akanya, unu nọ l'ẹka Nnajịuphu ese ta abụdu akanya ọla-l'iswi.

16

Okpoga, e gude eyeru ndu kẹ Kéreshi ẹka

1 A bya l'okpoga ono, unu gude obu unu anụ ndu kẹ Chileke lẹ Jierúsalẹmu ono;
mu sụ g'unu meje iya ẹgube ono, mu ziru Chịochi, nọgbaa lẹ Galeshiya g'ẹphe meje
iya ono.
2 Iphe, bụ Sonde, a-nwụta nụ g'onyenọnu wofutajẹ iphe gẹ Chileke mekpọerupho o
nweberu iphe; woru kwakọbeje iche; g'ọ tọ bụepho mu -bya tẹmanu unu agbẹ teke
ono nakọahaa ya.
3 Teke mu byaẹrupho; mu ederu ẹkwo nụ ndu unu a-họta g'ẹphe gude iphe ono,
unu nụru ono wolaa Jierúsalẹmu.
4 Teke ọ bụ l'ọo iphe, gbaru k'ọphu mu e-je; mu l'ẹphe aswịru jeshia.

Iphe, Pọlu rịru k'ememe

5 Mu a-kpapfutakwaa unu mẹ mu -shiẹpho alị Masedoniya; lẹ mu arịkwa k'eshita
ẹka ono.
6 Ụzo -dụ; mu l'unu anọduwaro mẹ mu -bya; ọzoo mu a-nọkpoonu udzumini ono;
g'unu edukwanaa mu ije gẹ mu jeshia ẹka bụkpoo ẹka mu eje.
7 L'ọ -bụru nta-a, mu aghabu aghabu-a bẹ ọ tọ dụkwa mu g'a sụ lẹ mu l'unu hụmaru.
Mu arị lẹ mu -byaẹpho bẹ mu l'unu a-nọ nwọdu mẹ ọ -bụnuru lẹ Nnajịuphu kweru.
8 Ọle mu a-nọdu lẹ Efesọsu jasụ l'ọbo Pentikọsutu.
9 Lẹ Chileke gbuhaakwaru mu ụzo ọkpobe egbuha gẹ mu jee ozi, e-ye ẹka shi; tẹme
ndu l'eme g'ẹphe kpọshia mu iya dụ igwerigwe.

* **15:55 15:55** Gụnaa Hos 13:14.

Timoti yẹe Apọlosu

10 Teke Timoti byaru; unu letakwa ẹnya mee ya g'ọ tụsaru ẹhu. L'unu maru l'oojeru
Nnajịuphu ozi gẹ mu eje-a.
11 Ọo ya bụ lẹ-a; g'ọ tọ dụkwa onye a-nma iya phulaphula. Unu dukwaa ya ije;
g'oogude ẹhu-ụtso lwa; lẹ mu elekwa ẹnya lẹ yẹle ụnwunna anyi ndu ọphuu l'a-tụko
swịru lwa.
12 Ọ -bụru kẹ Apọlosu; mbụkwapho onye k'ono, anyi l'iya tụkokwarupho ejeru
Nnajịuphu ozi ono; mu pfushikwaru iya ike sụ iya gẹ yẹe ụnwunna anyi ndu ọphuu
tụko swịru kpapfuta unu; ọle ọ tọko dụdu iya g'ọ bya nta-a. Ọo-bya mẹ ụzo dụleru
iya phọ.

Opfu, Pọlu gude akpọchi iya ishi

13 Sụ-a; unu kwabẹjekwa ẹnya; unu apfụru pfụshia ike l'ekwekwe, unu kweru
kẹ Kéreshi; unu mejekwa gẹ nwoke l'iphe, bụkpoo iphe, unu eme ememe; unu
eshihukwaphọ ike.
14 Unu gudeje n-yemobu meje iphemiphe, unu eme ememe.
15 Ụnwunna mu; ọphu unu maru bụ l'ọo Sutifanasu yẹe ndibe iya bẹ bụ ndu e
vuchaa ụzo pfuta yeru Kéreshi l'alị Gurisu; tẹme ẹphe họfutawaa onwophẹ dobe; sụ
l'ẹphe a-nọdujeepho eyeru ndu-nsọ ẹka.
16 G'ọ bụkwaru ẹgube ndu ono bẹ unu e-meje iphe, ẹphe pfuru. Nokwaphọ g'unu
e-meje k'iphe, bụkpoo ndu ẹphe l'ẹphe gba mgba eje ozi bya esekwaphọ akanya ono.
17 Ẹhu atsọ mu ụtso lẹ Sutifanasu yẹe Fochiunetọsu mẹ Akayikọsu bẹ byaru nụ;
kẹle iphe, unu gege eme bẹ ẹphe mekọtawaru.
18 Ẹphe mewaru g'ẹhu ka mu ebvuru ebvuru bya akakwaphọ unubẹdua. Ọo ẹgube
ndu ono bẹ a-dụjeru unu lẹ nsọ.
19 Ndu Chịochi Eshiya l'ekelekwaphọ unu-o. Akwịla yẹe Pirisila mẹ ndu Chịochi,
l'edzukọje l'ụlo phẹ gudekpọo obu phẹ ekele unu ekele; mbụ unubẹ ndu unu l'ẹphe
tụgbaru lẹ Kéreshi bụru nanụ.
20 Iphe, bụkpoo ụnwunna anyi l'ekelekọta unu ekele.
Unu ekelekwaphọ nwibe unu ekele nmata phẹ akpa, dụ nsọ.

Ekele, shi l'ẹka Pọlu

21 Ekele ọwa-a bụkpokwaa mbẹdua, bụ Pọlu ede iya l'onwomu ekele unu.
22 G'onye ete eyeduru Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi obu; bụkwaru onye a tụru ọnu.
Marana ta!*
23 Gẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma.
24 Mu yekọtaru unu obu g'unu ha opfu l'anyi l'unu tụkoru tụgba lẹ Kéreshi, bụ
Jizọsu. Nokwa g'ọ dụ.

* **16:22 16:22** Iphe, Marana ta fụtaru l'opfu ndu Aramu bụ: Jiko; bya Nnajịuphu!

Ẹkwo-ozi K'ẹbo, Pọlu Deru Nụ Ndu Kọrentu

1 Ọwa-a bụ ẹkwo-ozi, mụbe Pọlu ede; mụbe onye Chileke kuru mee gẹ mu bụru
onye-ishi-ozi Kéreshi Jizọsu. Onye mu l'iya ede ẹkwo-a bụ nwanna anyi Timoti. Ndu
anyi ede iya anụ bụ Chịochi kẹ Chileke lẹ Kọrentu mẹ iphe, bụkpoo ndu-nsọ, bu l'alị
Akaya l'ophu.
2 Anyi sụ gẹ Chileke, bụ Nna anyi yẹe Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu
eze-iphe-ọma; mekwaaphọ g'unu buru l'ẹhu-guu.

Pọlu ekele Chileke

3 Unu g'anyi kele onye ono, bụ Chileke bya abụru Nna kẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu
Kéreshi. Ọo ya bụ Nna ọphu aphụ obu-imemini nkiya nyịberu anyịbe; bya abụru
Chileke, bụ iya bẹ ndumobu l'ophu shikọta l'ẹka.
4 Ọ bụ iya bụ onye adụje anyi obu l'iphe, bụkpoo iphe-ẹhuka, anyi ejekpọo ejeje;
g'anyi adụkwanu ike dụa ndu ọzo obu m'ẹphe -nọdu eje iphe-ẹhuka g'ọ dụhabe. Anyi
egudekwanụ ndumobu ono adụ ndu ọzo.
5 L'ọ kwa g'anyi yị l'iphe-ẹhuka, nyịberu anyịbe, Kéreshi jeru bụ g'anyi
yịhukwapho lẹ ndumobu, nyịberu anyịbe ọphu Kéreshi adụ anyi.
6 Sụ-a; ọ -bụru l'anyi eje iphe-ẹhuka; unu makwarụ l'iphe-ẹhuka ono, anyi eje
bụkwa g'ee-shi gẹ Chileke adụa unu obu; tẹme ọ bụkwarupho g'ee-shi gẹ Chileke
adzọo unu. Teke Chileke adụkwanu anyi obu; ono abụru iphe, unu e-gude shihu obu
ike teke unu a-nọdu ata nshi eje ẹgube iphe-ẹhuka ono, anyi eje ono.
7 Ọobujeru anyi -nyata unu; anyi asụ l'anyi maru-a l'unu a-pfụshia ike. Noo kẹle
anyi maru l'ọo g'unu yị l'iphe-ẹhuka, anyi eje-a bụ g'unu yịhukwapho lẹ ndumobu
ọphu Kéreshi adụ anyi.
8 Ụnwunna anyi; iphe, anyi eme g'unu maru bụkwa k'iphe-ẹhuka, anyi jeru lẹ
Eshiya. Ewere, meru anyi meghakwaru anyi ẹka k'ọphu ọ dụ g'onye e boru ivu, nyị-
kworu iya olu. Ọ tsụta-beru anyi l'ẹhu k'ọphu anyi eshiẹdu rịkwadaa l'anyi e-mechaa
dzụkwaduru ndzụ ọzo.
9 Mbụ-a; anyi shi rịa l'e kpewaru anyi mpfugbu; ọle ono tụkoru bụru iphe, e-
me g'anyi ta anọdu arị l'anyi a-dụ ike dzọo onwanyi; mekwaaphọ g'anyi wotachia
onwanyi ye Chileke l'ẹka, bụ iya bụ Chileke l'adụje ike mee g'onye nwụhuru anwụhu
shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
10 Ọ dzọtaru anyi l'ẹjo ọgu ono, gege eri anyi ishi ono. Ọ bụkwarupho g'ọo-nọduje
adzọ anyi bụ ono. Ọo ya bụwaa ẹka ẹnya anyi dụ l'ọo ya a-dzọta anyi.
11 Unubẹdua kwaphọ; unu yekwarụpho anyi ẹka; unu pfuje nụru anyi Chileke. Ọo
ya bụ; g'aa-dụ igwe kele Chileke ekele ẹhu anyi; kele iya k'eze-iphe-ọma, o meru anyi;
kẹle ọ nụmaru olu ikpoto ndu epfu anụ iya nụ.

Pọlu agbanwe iphe, ọ tụberu

12 Obu anyi meru g'o doo anyi ẹnya rengurengu lẹ ndiphe ta aghachadu umere anyi
aghacha; ọphu ntuphu-ire adụdu iya; kelekele mẹ a -bya l'ẹhu anyi l'unu. Umere anyi
pfụru nhamụnha l'iphu Chileke. Ọ bụru iphe ono bẹ anyi aba aba iya. Ọ tọ bụkwa
lẹ mmamiphe kẹ ndiphe bẹ o shi; ọ kwa eze-iphe-ọma, Chileke l'eme.
13 L'iphe, anyi ederu unu bụkwa iphe, unu a-dụ ike gụta maru iphe, o pfuru. Mu
elekwa ẹnya l'oo-mechaa dogbua unu ẹnya ree;

14 mbụ iphe ono, doru unu ẹnya ẹka lanụ ẹka lanụ nta-a ono. Unu maru lẹ mbọku
ono, Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu a-bya ono bẹ unu a-hụma iphe, a-zọbe gude anyi aba
l'abaa; anyịbedua egudekwaphọ unu abakwaphọ.
15 Ọ kwa l'o doru mu ẹnya l'unu maru iphe ono; meru g'o gude mu shi sụ lẹ mu
a-byaadaa ndu-unu bya emee g'urwu gbaarụ unu k'ugbo ẹbo.
16 Mu eshiwarọ elieli jeshia Masedoniya. Mu -shiẹpho Masedoniya lwajẹ mẹ mu
abatakwanụ ọzo byapfuta unu mẹ unu edua mu ije gẹ mu jeshia Jiudiya.
17 ?Ọ dụ unu gẹ mu shi agha onwomu aghagha teke ono, mu shi tụbe iya ẹgube
ono? ?Tọo unu rịru lẹ mu epfuje iphe nkemu gẹ ndiphe. L'ọ kwa ndiphe asụje: Ee
l'iphe, uche phẹ sụru: Waawa.
18 Tụswekwa! Ọ kwa gẹ Chileke l'onwiya bụ onye gbaru g'e gude ire iya ẹka bụ
g'iphe, anyi epfu gbaru g'e gude iya ẹka lẹ Ee anyi bụ Ee; Waawa anyi bụru Waawa.
19 Lẹ Jizọsu Kéreshi ono, bụ Nwa Chileke ono, Sayilasu pfuru unu opfu iya ono;
Timoti pfuaru iya unu ono; mbẹdua l'ishi onwomu pfuaru iya unu ono ta abụkwa
ẹgube onye asụje Ee l'iphe, uche iya sụru Waawaa. Ọ chikwaa iphe, ọ bụ bụ lẹ
Kéreshi ono -sụwaa Ee bẹ ọ bụ Ee.
20 Ọo ya bụ lẹ Chileke shi l'ẹhu Kéreshi ono emeẹbekota iphemiphe, yẹbe Chileke
kweru ukwe iya. Noo g'o gude anyi nọdu eshije iya l'ẹka sụ "Amẹnu"; g'ee-shi nno
kwabẹ Chileke ùbvù.
21 Ọo Chileke meru g'onye l'unu shi l'ẹka Kéreshi pfụru pfụshia ike; tẹme ọ
bụkwaru iya phọ họtaru anyi.
22 O meru anyi iphe-ọhubama, egoshi l'anyi bụ ndu nkiya bya eworu Unme-dụ-Nsọ
nkiya ye l'obu anyi gude goshi iphe ono, o kweru anyi ukwe iya l'oo-mechaa meeru
anyi ono.
23 Ọo Chileke ono bẹ bụ ekebe mu. Mbụ; g'o mekwaa mu g'ọ dụ iya ree mẹ ọ -bụdu
ire-lanụ bẹ mu epfu-a: Iphe, kparụ iphe, mu harụ abya Kọrentu bụekwapho gẹ mu
ata abadụru unu mba shii.
24 Anyi te emekwa g'anyi tubujeru unu iphe, unu e-kweta; eshinu unu pfụ-shiru ike
l'ekwekwe, unu kweru kẹ Kéreshi. Ọ chia iphe, anyi shiberu ite iya bụ g'anyi tụko
atụko mee g'ẹhu kabaa unu atsọ-shi ụtso ike.

2

1 Noo g'o gude mu gude obu mu g'ọ ha sụ lẹ mu ta abyaẹdu ndu-unu; bya unu
akpatsu aphụ ọzo.
2 Lẹ teke ọ bụ lẹ mu kpatsuaharu unu aphụ ọzo; ?bụhunu onye a-nọdu emehụnu
g'ẹhu tsọje mu ụtso? ?Bụhukwapho ndu ono, mu kpatsuru aphụ-a?
3 Noo g'o gude mu dee iphe ono, mu deru ono; g'ọ tọ bụ ọme mu byaru; mẹ ndu
gege eme g'ẹhu tsọo mu ụtso agbẹ kpatsuahaa mu aphụ. L'iphe, doru mu ẹnya bụ
l'unu -mewaa g'ẹhu tsọ mu bẹ ẹhu a-tsọahakwapho unubẹdua ụtso.
4 Teke mu ede ẹkwo ono bẹ o shikwa atsụ mu l'ẹhu k'ọphu ẹhu eshidu bụru mu ẹhu;
mbụ-a; aphụ jikwaru mu obu; mu nọdu ehubu ẹnya-mini ede iya. Mu te edekwaru
iya gẹ mu kpatsu unu aphụ. Ọ chikwaa iphe, mu gude dee ya bụ g'ọoburu iphe, e-me
g'unu maru lẹ mu yenụkaru unu obu.

Agụru onye a hụrù ahụhù nvụ

5 Ọ -bụru l'ọ dụru g'unu ha onye mewaru onye ọzo ẹgube iphe, aphụ ono; unu
makwarụ l'ọ tọ bụkwa mu bẹ o meru iya; ọ kwa unubẹdua g'unu ha bẹ oome iphe,
aphụ ọbu. Ọle mu tee jedu iya rọ epfunụka. Ọo 'ẹpho iphe, mu epfu bụ l'o ghuduru
mẹ ọ bụwaru unu g'unu ha bẹ o meru iphe, aphụ ono.
6 Onye ono bẹ mu epfukwa sụ l'ahụhù ono, unu ka l'ọtu hụa ya ono dụkwaa ree;
g'a ta hụekwa.

7 Ọ chia iphe, unu e-me nta-a bụ g'unu ghakọbe gụaru iya nvụ dụa ya obu; a -nọnya
o gude agụ aphụ; obu phefu iya.
8 Ọo ya bụ l'iphe, mu arwọ unu bụ g'unu mee g'ọ maru l'unu yeru iya-a obu.
9 L'iphe, mu shi gude deeru unu ẹkwo phọ bụkwa gẹ mu hụeshikwa unu ama;
maru ?unu emeje-a iphemiphe, mu sụru g'unu mee.
10 Iphe, bụkpoo onye unu gụru nvụ l'iphe, bụkpoo iphe, o mesweru bẹ mbẹdua
l'ishi onwomu gụakwaru nvụ. Iphemiphe, mu gụru nemadzụ nvụ iya; mbụ mẹ o
-nwekwarụ iphe, mu gụru nvụ iya; bẹ bụkwa l'iswi ẹhu unu bẹ mu nọ l'iphu Kéreshi
gụa ya.
11 Ọo ya bụ g'eeshi ẹgube ono gbobuta Nsetanu g'ọ tọ gbahaa anyi l'ẹregede eshinu
anyi machaarụ iphe, ọ tụberu ememe majia ya ẹnya.

Teke Pọlu nọ lẹ Tirowasu

12 Sụ-a; lẹ teke ono, mu jerwuru Tirowasu je asa ozi-ọma kẹ Kéreshi ono bẹ mu
rwuru je ahụma lẹ Kéreshi mewaru ụzo dụkpooru mu ọkpobe adụdu gẹ mu bya
ejeeru iya ozi.
13 Ọle mu rwuru ọphu ẹhu ebvukpọdaaru mu ebvuru; kẹle mu rwuru; ọphu mu
ahụmaduru nwanna anyi, bụ Tayitọsu l'ẹka ono. Tọbudu iya bụ; mu parụ phẹ haa;
ọ bụru mu eje Masedoniya.

Etso Kéreshi gbọo ọgboo

14 Mu asụ Chileke l'ọ dụ ike; yẹbedua, shiwaa l'iphe ono, Kéreshi meru ono; eduphe
anyi; anyi nọdu Kéreshi l'ẹka agbọ ọgboo; k'ọphu bụ ẹkameka, anyi jeru eeshi l'ẹhu
anyi maru onye yẹbe Chileke bụ; waa k'ọphu ozi-ọma ono a-vọ ẹkameka pfurupfuru
g'iphe, mkpọ iya eshi kwẹekweekwee.
15 L'iphu Chileke bẹ anyi dụ gẹ mkpọ ozi-ọma ono, eshi kwẹekweekwee l'ẹhu ndu
a dzọtaru; mẹ l'ẹhu ndu ala l'iswi ono.
16 L'ọ dụru ndu ọphu mkpọ ozi-ọma ono atagbu l'ẹpho; ọ dụru ndu ọphu o meru
g'ẹphe nọdu ndzụ. Ọo ya bụ; ?bụ onye sụru eje ẹgube ozi, dụ nno?
17 Anyịbedua ta arwụtoshikwa ozi-ọma ono arwụtoshi gẹ ikpoto ndu ọzo eme iya.
Anyịbedua, Chileke ziru-a egudejekwa obu ìphóró epfu opfu ono l'iphu iya, bụ iya
bụ iphe, gbaru ndu ejeru Kéreshi ozi.

3

1 ?Ọ dụ unu g'anyi watawarụ aja onwanyi ajaja ọzo tọ? ?Bụ g'e dee ẹkwo l'anyi bụ
ndu ire-lanụ nụ anyi g'anyi nụ unu gẹ ndu ọzo anụje unu? Tọo ?Bụ g'anyi sụ g'unu
nụ anyi ẹkwo, l'egoshi l'anyi bụ ndu ire-lanụ g'anyi parụ gẹ ndu ọzo apajẹru?
2 Ọ kwa unubẹdua l'onwunu bụ ẹkwo, e deru nụ anyi. Ẹkwo k'ono bẹ e deru ye
anyi l'ọkpoma g'onyemonye gụje g'o doo ya ẹnya.
3 Ọ bụwaa g'unu goshije l'unu bụ ẹkwo ọphu Kéreshi deru nụ anyi g'anyi pajẹru.
Ẹkwo ọbu ta abụdu mini-ẹkwo bẹ e gude dee ya. Iphe, e gude dee ya bụ Unme, shi
l'ẹka kẹ Chileke; mbụkwa Chileke ọphu dzụ ndzụ. Ọphu ẹka e deru iya abụdu lẹ
mkpuma, dụ g'okwekpu; ẹka e deru iya bụ l'obu nemadzụ.
4 Iphe, anyi gude epfu nno bụ lẹ Kéreshi mewaru anyi g'anyi gudeje ire Chileke
ẹka.
5 Iphe, mu epfu-a ta abụkwa l'o nweru ike, dụ anyi l'ẹhu, bụ ike, anyi e-gude epfu
l'anyi sụru eme ẹgube iphe ono. Ike, anyi nweru bụkwa Chileke bẹ o shi l'ẹka;
6 yẹbedua, bụ iya meru anyi sụru eme g'a maru l'anyi bụ ndu ejeru Ọgbandzu
ọphúú ono ozi. Ọ tọ bụkwa ekemu ọphu e deru l'ẹkwo bẹ ọonuje anyi nta-a. Ọ kwa
Unme-dụ-Nsọ nkiya bẹ ọonuje anyi. L'ekemu ọphu e deru l'ẹkwo egbukwa egbugbu;
obenu lẹ Unme Chileke l'anụje ndzụ.

7 Sụ-a; ọ bụru l'ekemu mgbu-ọnwu ono e deru kaa ya akaka lẹ mkpuma, dụ
bachịbachi ono bẹ gburu nwịinwii; k'ọphu bụ lẹ ụnwu Ízurẹlu ta adụdu ike lee
Mósisu ẹnya l'iphu; mbụ ogbu nwịinwii ọphu e-mechaa phukashịhu nụ;
8 bụchia ozi Unme-dụ-Nsọ eje taa kabadaa adụ akpabiri?
9 Teke ọ bụ l'ozi, nmarụ ikpe-ọnwu ono dụ-be akpabiri ẹgube ono bẹ ozi
k'apfụbekoto ono a-kabakwanụ adụ akpabiri.
10 Ọo ya bụ; l'e -pfuje iya epfupfu; mu asụ l'ogbu-nwịinwii ọphu ụzo mbụ phọ gude
ta adụedu iphe, ọ bụ l'ẹka ogbu-nwịinwii kẹ nta-a nọ. Ogbu-nwịinwii kẹ nta-a ono
bụ ogbu-nwịinwii, nyịberu anyịbe.
11 Lẹ teke ọ bụ l'iphe ono, l'e-mechaa phukashịhu nụ ono dụ-be akpabiri ẹgube ono
bẹ ọphu a-dụwaro adụdu a-kabakwanụ adụ akpabiri.
12 Ọo ya bụ l'e -shinu ẹnya anyi dụ l'ẹgube iphe ono bẹ anyi apfụshije ike asa kpaa
kpaa.
13 Anyi te emedu gẹ Mósisu, jeru je achịta ẹkwa phuchia iphu gẹ ndu Ízurẹlu ta
ahụma iya iphu g'ogbu-nwịinwii ono chihuada.
14 Ẹbe ọ bụkwa l'ẹphe ta ahụmaduru iya; Chileke kwechikwaru phẹ phọ ẹnya; kẹle
ọobujeru ẹphe -nọdu agụkpoo ẹkwo ọgbandzu k'akahụ ono; mbụkwa jasụ ntanụ-a;
ọodu g'e gude ẹgube ẹkwa ono phuchikwaa phẹ phọ iphu g'ẹphe ta amaru iphe, ẹphe
agụ. Ọo 'ẹpho atụgba onwonye lẹ Kéreshi kpụrumu l'a-phụfu ẹkwa ono.
15 Mbụ-a; ọobujeru teke ẹphe agụ ẹkwo ekemu Mósisu ono; mbụkwa byasụ nta-a;
ẹgube ẹkwa onoya aphụchie phẹ phọ egomunggo.
16 Ọle ọ kwaa g'ẹkwo-opfu Chileke pfuru kẹ Mósisu bụ g'ọo-dụ ndu Ízurẹlu; l'ẹkwo-
opfu Chileke pfukwaru kẹ Mósisu sụ: "Ọobujeru teke ọ ghawarụ Nnajịuphu iphu;
ẹkwa ono aphụfu."
17 Ọo Nnajịuphu ono bụ Unme-dụ-Nsọ ono. Ọ bụru l'ẹka Unme-dụ-Nsọ ono bẹ atọ
l'ẹgbu shi.
18 Anyịbe ndu ono g'anyi ha bụ ndu adụdu iphe, phuchiru anyi iphu; anyi nọdu ele
ogbu-nwịinwii kẹ Chileke ono ẹnya g'onye ele ẹnya l'onyo; ọ gbanwee anyi; anyi dụ
g'ọ dụ; mbụ shi l'ogbu nwịinwii kaba egbu nwịinwii. Onye o shi l'ẹka bụru Nnajịuphu
ono, bụ Unme-dụ-Nsọ.

4

Ẹku, nọ l'ite-ụrwa

1 Ọo ya bụ; l'eshinu Chileke phụru anyi obu-imemini bya eworu ozi ono ye anyi
l'ẹka bẹ ike ta abyakwa abvụ anyi l'ozi ono.
2 Iphe, anyi jịkaru bụ iphemiphe, bụ iphe-iphere; mbụ iphe, eeme lẹ mpya. Anyi
te emedu iphe ẹregede; ọphu anyi agwadu opfu Chileke ngwaragwa. Iphe, anyi
emejechia bụ l'anyi epfuje ọkpobe-opfu ono tụa ya jala. Anyi anọduje l'iphu Chileke
eme ẹgube ono g'onyemonye egude nno shi l'obu iya maru ndu anyi bụ.
3 Lẹ teke ọ bụ l'ozi-ọma ono, anyi ezi ono bụ iphe, e gude iphe kwechia ekwechi; ọ
kwa l'ẹnya ndu ala l'iswi bẹ e kwechiru iya iphe ọbu.
4 Lẹ Obutuswe, bụ iya bụ ishi kẹ ndu mgboko-a bẹ woakwaru ẹka pyichia ndu bụ
ekwegekwe l'egomunggo g'o mee k'ọphu ẹphe taa hụmadu ìphóró, shi l'ozi-ọma ono,
echiru phẹ swacha swacha ono. Ìphóró ono egoshi ogbu-nwịinwii kẹ Kéreshi. Ọ bụru
lẹ Kéreshi ono bẹ a hụmaru Chileke l'onwiya.
5 Ọo ya bụ; l'ọ tọ bụkwa onwanyi bẹ anyi anọduje epfu g'a maru. Ọ kwa Kéreshi
Jizọsu, bụ Nnajịuphu anyi ono. Anyịbedua l'ishi onwanyi bụekwapho ndu ejeru unu
ozi l'iswi ẹhu Jizọsu.

6 Ọ kwa Chileke ono, sụru g'ìphóró shi l'ọchii nwua phoo ono bụhukwapho Chileke,
meru g'ìphóró iya nwukwaaphọ phoo l'ime obu anyi. Ọo ya bụ gẹ ndiphe, amaru
ọdu-biribiri kẹ Chileke; mbụ ọdu-biribiri, shi l'iphu Kéreshi egbu nwịinwii.
7 Sụ-a; anyi dụekwapho g'ite, e gude ụrwa kpụa, Chileke woru iphe ono, ereshi ire
ike ono, bụ iya bụ ìphóró iya ono woru dẹe. Iphe, o gude dẹe ya nno bụ g'a hụma
l'ike iya ono, nyịberu anyịbe ono te eshidu anyi l'ẹka; l'ọo yẹbedua bẹ o shi l'ẹka.
8 Aanọduje akpa anyị ẹhu tekenteke l'ẹkameka; ọle ọ tọ bụkwanu l'aakpapyajẹ
anyi ishi. A -nọnyaa iphe, aharu atsụ anyi l'ẹhu k'ọphu anyi taa majẹeduru iphe,
anyi e-me; ọle ọkpoma eshihujeẹla anyi ike.
9 Eemeje anyi ewere; ọle Chileke te ebuhajẹkwanu anyi ẹka. E chitsuje anyi; ọle e
te echigbujekwanụ anyi echigbu.
10 Mbọku-mbọku bẹ anyi ejeje iphe-ẹhuka ono, Kéreshi jeru teke ono, ọobya
anwụhu ono. Ọo ya bụkwapho g'aa-hụma ndzụ, shi l'ẹka Jizọsu l'ẹhu anyi.
11 Ọ tọ dụkwa tekenteke anyịbe ndu ọphu dzụ ndzụ ta atsọ-gejeduru atsọ-geru
l'ọnu ọnwu; l'opfu ẹhu Jizọsu; g'aa-hụma ndzụ, shi l'ẹka Jizọsu, dụ anyi l'ẹhu ọwa-a,
a-nwụhu anwụhu-a.
12 Ọo ya bụ l'ọnwu swiru anyi; ndzụ swikwanụru unu.
13 Sụ-a; l'ẹkwo-opfu Chileke bẹ e dekwaru sụ: “Mu kweru kẹ Chileke. Ọ bụru iphe
ono meru g'o gude mu nọdu epfu opfu iya.” Ọ bụru l'anyi kweru kẹ Chileke ẹgube
ono meru g'o gude anyi nọdu epfukwaphọ opfu iya.
14 Ishi iya bụ l'anyi maru lẹ Chileke ono, meru gẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu shi l'ọnwu
teta dzụru ndzụ ono l'e-mekwaphọ g'anyi shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ opfu l'anyi lẹ
Jizọsu tụgbaru bụru nanụ; l'ọogbe teke ono tụko anyi l'unu duta bya edobe l'iphu
iya.
15 Iphemiphe ono bụkota l'opfu ẹhu unu. Ọo ya bụ g'eze-iphe-ọma kẹ Chileke
akabaa erwu ndu dụ igwerigwe ẹka. Eze-iphe-ọma ono emee g'a dụ igwe kabaa
ekele Chileke ekele; shikwaphọ nno kwabẹ iya ùbvù.
16 Ọo ya bụ l'ike ta abyakpọda abvụ anyi l'ozi ono. A makwarụ-a l'ẹhu anyi
lịbahuwaru alịbahu tẹme ọ nọdu abyawaa anwụhu; obenu lẹ ndzụ ono, Chileke
nụru anyi ono bẹ ọonoduje eme mbọku-mbọku g'ọ dụ ọ̀phúú ọ̀phúú.
17 Tẹme iphe-ẹhuka, anyi eje-a, dụ nwanphe-a; tẹme ọphu ọ dụdu g'ọo-nọ-beru-a;
l'e-mechakwaa setarụ anyi ùbvù, a-dụ shi; mbụ ùbvù ọphu nyịberu anyịbe k'ọphu
aamadụ g'aatụ ọnu iya; tẹme ọphu ọ bvụdu abvụbvu.
18 Iphe, anyi chịru ụpfu ye ta abụkwa l'iphe, eele l'ẹnya; ọ chikwa l'iphe, ẹnya
ta ahụmaduru. L'iphe, ẹnya l'ele ta adụkwa ẹka ọono-bejeru; obenu l'ọphu a ta
ahụmadu l'ẹnya l'a-nọ ojejoje.

5

Unuphu, anyi e-buru l'imigwe

1 Anyi maru lẹ teke a phọkataru nwa mkpu ọwa-a, anyi bu l'eliphe-a; bẹ anyi
nweru-a unuphu ọzo, Chileke kwarụ anyi. Ụlo k'ono ta abụdu ẹka bẹ e gude kpụa
ya. Ọ bụ ụlo ọphu anyi a-nọ ojejoje l'imigwe.
2 Sụ-a; anyi a-nọjeekwapho atsụ pfụu lẹ mgboko-a jasụ g'anyi a-nọ-beru. Iphe, ẹgu
iya agụ anyi bụkwa teke Chileke e-me anyi ewota ogwẹhu ọ̀phúú ono, Chileke e-shi
l'imigwe nụ anyi ono yee g'uwe.
3 Ọo ya bụ; anyi -yewaa ogwẹhu ọ̀phúú ono g'uwe; anyi taa dụedu g'anyi gba ẹhu
ọto.
4 Lẹ teke anyi nọkwadu l'ime ogwẹhu ọwa-a, anyi nweru nta-a bẹ anyi atsụkwa
pfụu g'anyi vu ivu-ẹrwa; ọphu ọ dụkwanu anyi g'a sụ l'anyi tọgboru ogwẹhu ọwa-a,
anyi nweru nta-a. Iphe, ẹgu iya gbẹ agụ anyi bụ g'a gbẹ yepyabẹfua anyi ogwẹhu

ọ̀phúú ono l'eli iya. Ọo ya bụ g'ogwẹhu ono eshi ẹgube ono lwee ọwa-a, e-mechaa nwụhu anwụhu-a.
5 Ọ kwa Chileke l'onwiya bụ onye eme ire l'ẹhu anyi g'eeshi g'ẹhu anyi eyee ogwẹhu
ọ̀phúú ono g'uwe; kẹle ọ nụru anyi Unme-dụ-Nsọ gude goshi anyi iphe ono, o kweru
ukwe l'oo-me ono.
6 Ọo iphe ono meru g'o gude obu nọdu eshihuje anyi ike tekenteke kpọo. Iphe, anyi
maru bụ lẹ teke anyi nọ ndzụ eme ẹhu anyi ẹhu anyi bẹ anyi ta anọdu Nnajịuphu
l'ẹka.
7 Iphe, anyi gude buru bụkwa l'anyi kwetarụ l'ẹbe abụ l'anyi hụmaru l'ẹnya.
8 Obenu lẹ mbẹdua epfu sụ l'obu te etedu anyi ophe; tẹme ọ nọdu ehe anyi ihee
aparu ogwẹhu ọwa-a haa; je g'anyi lẹ Nnajịuphu buwarụro eburu.
9 Ọo ya bụ l'iphe, anyi ese akanya iya bụ g'anyi meje iphe, dụ iya ree; mẹ anyi nọ
l'ibe iya; mẹ anyi nọ lẹ mgboko-a.
10 Lẹ g'anyi hakọtakpoo; byafụtajekwa bya apfụru l'iphu Kéreshi mẹ ọ -byaẹpho
ekpe ikpe. Ọo ya bụ; g'onyenọnu a-nata iphe, rwuberu iya nụ; m'ọ bụ k'ọma-o; m'ọ
bụ ẹjo iya-o; onyenọnu anata ụgwo iphe, o meru teke ọ nọ ndzụ lẹ mgboko-a.

Eshi l'ẹka Kéreshi eshita Chileke ọ̀nyà

11 Ọ kwa l'ọo l'anyi anọduje atsụ Nnajịuphu ebvu opfu l'anyi maru l'ọo ya e-kpe
ikpe ono meru g'o gude anyi nọdu anọduje eme g'anyi pfuta ndiphe yeru iya. Obenu
l'ọo Chileke makọtaru g'anyi gbaru; tẹme ọ dụkwa mu phọ g'unubẹdua l'onwunu
makwaruphọ anyi l'obu unu.
12 Anyi te etukwa onwanyi ẹpha l'iphu unu ọzo; ọ chia iphe, anyi eme bụ g'anyi
goshi unu iphe, unu a-zọbe ọkpa gude anyi eku onwunu; ọo ya bụ g'unu a-majẹru
ọnu, unu e-yeru ndu ono, egudeje g'ẹphe gbaru l'eli ẹhu aba abaa; hakwaa g'ẹphe
gbaru l'ime obu phẹ ono.
13 Ọ -bụkpooru nụ l'ọo egomunggo swehuru anyi bẹ iphe, anyi epfu bụkwa Chileke
bẹ anyi epfudoru iya. Teke ọ bụ l'egomunggo anyi dụa nhamụnha bụkwa-a l'opfu
ẹhu unu bẹ ọ bụ.
14 L'iphe, bụ iya emeje anyi eme g'anyi eme-a bụkwa eye obu ọphu Kéreshi yeru
anyi. Kẹle iphe, kwatakpọoru doo anyi ẹnya ọkpobe edodo bụ l'ọo onye lanụ
nwụhuru l'iswi ẹhu ọha. Ọo ya bụ l'ọo ọha nwụhuru.
15 Ọ nwụhu-chiru ọha l'ophu. Ọo ya bụ gẹ ndu nọ ndzụ ta adzụheru ndzụ ono dzụ-
doru iya onwophẹ. Ọ chia g'ẹphe dzụru ndzụ dzụ-doru iya onye onoya, nwụhu-chiru
phẹ ọnwu; e mechaa o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono.
16 Sụ-a; eshi nta-a bẹ ọ tọ dụekwa onye anyi elekwadu ẹnya, ndiphe ele amadụ;
tẹme anyi amaru g'onye ọbu gbaru. Anyi -shi elejekpọonu Kéreshi ẹnya, ndiphe eleje
amadụ maru g'ọ gbaru; nta-a bẹ anyi te elehẹkwa iya ẹgube ono.
17 Ọo ya bụ l'onyemonye, nọ l'ime Kéreshi bụwaa onye e meru k'ọ̀phúú. Akahụ
iphe bvụakwaru; iphemiphe bụwaru iphe ọ̀phúú!
18 Iphemiphe-a bụkota Chileke bẹ o shi l'ẹka. Chileke shikwanụ Kéreshi l'ẹka mee
g'anyi l'iya doshia; bya eworu ozi k'edoshi opfu ono ye anyi l'ẹka.
19 Ọo ya bụ lẹ Chileke shi Kéreshi l'ẹka edoshi opfu dụru yẹe ndiphe mgburugburu;
ọphu ọogukoeduru phẹ iphe-ẹji, ẹphe anọduje eme iya. Tẹme o yekwaaphọ anyi ozi
k'edoshi opfu ono l'ẹka.
20 Ọo ya bụ l'anyi bụ ndu nọ-chiru Kéreshi. Chileke gbẹ anyi l'ẹka arwọ ndiphe
arwọrwo. Anyi nọ-chiru Kéreshi arwọ unu sụ: unu kwe g'e doshia opfu, dụru unu
lẹ Chileke.
21 Kẹle Chileke meru iya o vuta iphe-ẹji anyi l'ophu l'ẹbe abụ l'o mejeru iphe-ẹji;
k'ọphu anyi e-shi iya l'ẹka tụko bya abụru ndu pfụberekoto gẹ Chileke.

6

1 Ọo ya bụ l'anyịbe ndu anyi lẹ Chileke gba mgba eje ozi-a; l'arwọkwa unu arwọrwo
sụ g'unu ta anatakwa eze-iphe-ọma kẹ Chileke-a mee ya g'ọ bụru ọla-l'iswi.
2 L'ọ sụkwaru:
"Teke ọ gbaru l'angabẹ nchị
bẹ mu ngabẹru ngu
nchị.
O rwua l'eswe ndzọta;
mu dzọo ngu."*
Gẹ mu kakwaru unu; ọ kwa nta bụ eswe eze-iphe-ọma kẹ Chileke. Ọ kwa ntanụ bụ
eswe ndzọta.

Iphe-ẹhuka, Pọlu eje

3 Ọ tọ dụkwa onye ọ dụ anyi g'a sụ l'o pfutọshiru ozi, anyi eje. Ọ bụru iphe ono
meru g'o gude anyi nọdu eme g'ọ tọ dụ onye umere anyi a-gbẹ bụru ụpfu dụ iya
l'ọkpa.
4 Ọ chia iphe, anyi emejechia bụ l'anyi egudeje iphemiphe, byapfutaru anyi egoshi
l'anyi ejeru Chileke ozi. Anyi ataję nshi mẹ iphe-ẹhuka -byapfuta anyi; ọzoo mẹ oke
mkpa -byaru anyi; ọzoo mẹ a -nọdu akpa anyi ẹhu.
5 Eechi anyi iphe; bya atụ anyi mkpọro; bya eyeru anyi mkpaka. Anyi ejegbu
onwanyi l'ozi; ẹbe anyi edobejedu ishi l'oshi; anyi nọdu akwa ẹgu.
6 Ntụcha ta adụkwa lẹ ndzụ anyi; iphe nọdu edoje anyi ẹnya; anyi nọdu atajẹru
iphe nshi; nweru obu ọma; nọdu l'ẹka Unme-dụ-Nsọ; nweru n-yemobu ọphu abụdu
l'eli-ọnu;
7 epfu ire-lanụ; nọdu l'ike kẹ Chileke chịru ngwọgu k'apfụbekoto l'ẹkutara mẹ
l'ẹkicha;
8 mẹ a -nọdu akwabẹ anyi ùbvù; ọzoo l'akwa anyi eswe; mẹ a -nọdu epfu l'anyi
eme ẹji; ọzoo l'epfu l'anyi eme ree; eeme anyi g'anyi bụ ndu ẹregede; obenu l'anyi
bụ ndu ire-lanụ;
9 eeme anyi gẹ ndu amadụ amama; obenu l'a makwanụru anyi rengurengu; gẹ
ndu anwụhu anwụhu; ọle anyi dzụkwanu ndzụ; gẹ ndu echi ẹchachi; ọle e te
echigbukwanu anyi echigbu;
10 gẹ ndu agụ aphụ; ọle anyi anọdujeele-a ete ẹswa tekenteke; gẹ ndu ụkpa; ọle
anyi meru ikpoto ndu nemadzụ ẹphe nweru iphe; gẹ ndu adụdu iphe, ẹphe nweru;
ọle anyi tụkoru iphemiphe, nweru.
11 Sụ-a; unubẹ ndu Kọrentu; anyi tọgboakwaru unu iphemiphe ẹba; anyi bya
eghebewaru unu ọkpoma anyi ọnu.
12 Anyi te ewofukwaru unu obu; ọ chikwa unubẹdua wofuru anyi obu.
13 Sụ-a; unu gheberu anyi obu unu ọnu g'anyi gheberu unu obu k'anyi-a. Nta bẹ
mu epfuakwaru unu opfu, nna epfujeru ụnwu iya.

Ezehuru iphe, adụdu Chileke ree

14 Unu lẹ ndu ekwedu kẹ Chileke ta atụgbakwa bụru nanụ. Kẹle-a; ?bụ gụnu bẹ
apfụbekoto yẹle eme ẹjo-ememe gude bụru nanụ? ?Dẹnu g'ìphóró yẹle ọchii e-shi
dogba ẹhu?
15 Kéreshi yẹe Obutuswe ta ayịkwa chịa ìdzù agbarụ mgba mee iphe lanụ. Ọo ya
bụ; ?bụhunu gụnu bẹ onye kweru kẹ Chileke yẹe onye ekwedu kẹ Chileke gba mgba?
16 Sụ-a; ?dẹnu g'eeshi wota eze-ụlo Chileke yẹe ụlo-nshi dogbabẹ? Ọ kwa anyi bụ
eze-ụlo Chileke; mbụ Chileke ọphu nọ ndzụ. Lẹ Chileke pfukwaru iya l'onwiya sụ:
"Mu e-buru eburu l'ime
phẹ tsojeru phẹ eje

* **6:2 6:2** Gụnaa Azá 49:8.

ẹkameka, ẹphe eje.
Mu abụru Chileke,
doberu phẹ nụ;
ẹphe abụru ndibe mu.”†
17 Noo g'o gude Chileke pfukwaaphọ sụ:
“Unu họfuta onwunu l'echilabọ
phẹ bya anọdu iche.
Unu te eyejekwa ẹka l'iphe,
aasọ nsọ gẹ mu
anatakwanụ unu.‡
18 Ọo ya bụ gẹ mu abụru nna
unu;
unu abụru ụnwu mu
unwoke mẹ ụnwu mu
ụnwanyi.”§
Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.

7

1 Sụ-a; ndu mu; eshinu Chileke kweru anyi ukwe-iphe dụ ẹgube-a; g'anyi safụkotanu onwanyi iphe, bụkpoo iphe, emerwụ ogwẹhu bya emerwụ obu nemadzụ. G'anyi tsụje Chileke ebvu; g'anyi kukebeje ẹhu bụru ndu dobekọtaru onwanyi iche k'ọphu anyi a-bụkotaru kẹ Chileke ọkpobe abụru; meje iphe, ọ sụru g'anyi meje.

Ẹhu-ụtso Pọlu

2 Unu menaa g'anyi maru l'anyi dụkwadua unu l'obu. Ọ tọ dụkwa g'unu ha onye anyi mesweru; ọphu ọ dụkwa onye anyi dephuru; ọphu ọ dụkwapho onye anyi gudeje ụgho mee iphe, apfụduru-ọto.
3 Iphe, mu epfua ta abụkwa lẹ mu agbarwụshi unu agbarwụshi eshinu mu pfuhawaru sụ l'unu dụkwa anyi l'obu shii. Anyi l'unu bụ nanụ; mẹ anyi dzụ ndzụ-o; mẹ anyi nwụhuru anwụhu-o.
4 Mu anọduje asa kpaa kpaa l'opfu ẹhu unu; mu nọdu egudeje unu aba l'abaa. Anyi nọ lẹ mkpamẹhu; ọle unu adụjekwanu mu obu; tẹme ẹhu nọdu atsọje mu ntụmatu mẹ mu -nyata unu.
5 L'anyi batakwaru Masedoniya; ọphu ẹhu ebvubaẹduru anyi ebvuru. A nọdu emẹẹpho anyi mkpawere l'ẹkameka. Opfu dụ l'etezi; ndzụ-agụgu dụ l'ime-ụlo.
6 Obenu lẹ Chileke, bụ onye adụje onye aphụ tsọru obu bẹ gudewaa abyabya, Tayitọsu byaru gude dụa anyi obu.
7 Ọphu ọ bụdua abyabya, ọ byaru kpụrumu; edo, o dokpọodaru anyi g'unu gude dụa ya obu yịchakwapho l'iphe, dụru anyịbedua obu. O pfuru anyi sụ l'ọogushi unu ẹgu ike gẹ mu l'unu hụma; l'unu agụ aphụ ọkpobe agụgu k'iphe, unu meru; tẹme l'unu agbajẹru mu ọdzori shii. Onoya bẹ mekpọoru mu ẹhu kabakpọo mu atsọ ụtso nta-a.
8 L'o betakpọonu ẹkwo-ozi-a, mu deru-a nọdu eme g'aphụ ji unu obu; mu ta atakwa onwomu ụta lẹ mu deru iya. Teke mu gege ata onwomu ụta bụkwa teke mu hụmaru lẹ mu gude iya mee g'aphụ ji unu obu; obetaru ọ bụerupho kẹ nwa teke ono.
9 Obenu lẹ nta-a bẹ ẹhu atsọwaa mu ụtso. Ẹhu-ụtso mu ta abụkwa l'ọo lẹ mu meru aphụ ji unu obu. Ẹhu-ụtso mu bụkwa l'aphụ ono meru izimanụ iphe-ẹji unu lwa unu azụ. Aphụ k'ono bụkwa aphụ ọphu meru g'unu mee iphe, dụ Chileke ree. Ọo ya bụ l'ọ tọ dụdu iphe, anyi mekataru unu.

---

† **6:16 6:16** Gụnaa Uke 26:12; Jier 32:38; Ezek 37:27. ‡ **6:17 6:17** Gụnaa Azá 52:11; Ezek 20:34,41. § **6:18 6:18** Gụnaa 2Sám 7:14; 2Sám 7:8.

10 Kẹle nggụmaphu ọphu dụ Chileke ree emeje g'izimanụ lwa nemadzụ azụ g'adzọo
ya; ọphu atadụ onwonye ụta iya k'ono. O bekwanụ lẹ nggụmaphu k'ụnwu-eliphe
l'egbu egbugbu.
11 Unu hụmaanaro iphe aphụ ono, dụ Chileke ree ono meru. Unu hụmaanaro
g'unu yeberu ẹhu l'eme g'a maru l'unu pfụberekoto l'iphu Chileke. Unu hụmanu
g'iphe, meru nụ nwụ-beru unu ọku l'ẹhu. Sụ-a; unu hụmanu g'unu atsụbe ebvu iphe
e-menu. Unu hụmaru g'ọogube unu ẹgu g'unu hụma mu; unu hụmaru g'oolwube
unu l'obu g'unu gbaaru mu ọdzori. Unu hụmaru g'ọ dụ-be unu g'unu hùa onye ono,
mesweru nụ ono ahùhù. L'ime iphemiphe ono bẹ unu goshiru l'ọ tọ dụdu ẹka o deru
unu.
12 Ọo ya bụ l'edede, mu deru ẹkwo-ozi ono ta akwatakwa bụru k'iswi ẹhu onye
ọphu mesweru nụ; ọzoo k'iswi onye ọphu o mesweru. Iphe, mu gude dee ya bụkwa
g'o mee g'unu maru g'unu agbaberu anyi ọdzori l'iphu Chileke.
13 Noo ya bụ l'ọodu nụ phọ anyi obu.

A -gụfukpooro adụ obu ọphu unu dụru anyi; ẹhu kabakpọoro anyi lẹ Tayitọsu ụtso
l'unu tụkoru g'unu ha mee ya ẹhu bvuru iya ebvuru.
14 Lẹ mu tụkwaru Tayitọsu ọnu unu; gude unu aba l'abaa; e mechaa; ọ bụerupho
gẹ mu pfuru bụ g'ọ dụ; ọphu unu emeduru mu iphe-iphere. Ọ tọ dụdu teke anyi ete
epfujeduru unu iphe, bụ ọkpobe-opfu. Nokwaphọ g'iphe, anyi pfuru Tayitọsu k'ẹhu
unu tụkoru bụru eviya.
15 Ọ bụru iya meru g'o gude ọ nọdu akajẹbaa unu eyeshi obu ike mẹ ọ -nyata l'unu
g'unu ha atụkoje eme iphe, mu sụru g'unu mee; waa mẹ ọ -nyata g'unu gude ndzụ-
agụgu gude ayọ ọshi k'anọnyakwaa unu mee iphe, adụdu iya ree; unu gude ẹgube
ono meshiaru iya l'ibe unu.
16 Nta-a bẹ ẹhu atsọkpoo mu atsọshi mu iya ike lẹ mu gude ire unu ẹka ọkpobe
egude l'iphemiphe.

8

Gẹ ndu kẹ Kéreshi a-nụje iphe

1 Iphe, anyi eme g'unu maru; ụnwunna mu; bụ k'eze-iphe-ọma, Chileke meshiru lẹ
Chịochi, nọgbaa lẹ Masedoniya.
2 Kẹle mkpamẹhu, a kparụ phẹ hụru phẹ ama hụshia phẹ iya ike. Ọle ẹhu tsọleru
phẹ-a tsọshia phẹ iya ike teke ono; k'ọphu ẹphe sarụ ẹka sagharu iya ẹka l'anụ Chileke
iphe; l'ẹbe abụ l'ẹphe nweru iphe ilile.
3 Gẹ mu e-pfubeẹru iya phọ bụ l'ẹphe nụru g'ẹka ha phẹ; bya anụkwapho nụghata
ẹgube ono. Ẹphe tụkpooru obu phẹ onyo
4 rwọo anyi rwọshia anyi ike sụ g'anyi kwerọ g'ẹphe lẹ ndu kẹ Kéreshi ọzo gbarụ
mgba nụje iphe, g'e gude gbaaru ndu-nsọ mkpu.
5 Ẹphe meberu iphe ono g'anyi arị-vujeduru l'egomunggo. Ẹphe vukpọadaru
ụzo gbẹshi bya eworu onwophẹ ye Nnajịuphu l'ẹka; tẹme ẹphe gbẹshi bya eworu
onwophẹ yehụkwapho anyi l'ẹka, bụ iya bụ g'ọ dụ Chileke ree.
6 Noo g'o shitaru anyi rwọo Tayitọsu; yẹbedua, bụ iya gbuberu ishi eje ozi ono; sụ
iya g'o mekpọekwapho iphe, oome; g'o yekwarụ unu ẹka g'unu jefụfu ozi ono, unu
eje ono l'ishi; mbụ ozi ono, unu eje k'eze-iphe-ọma ono.
7 Iphemiphe, unu nweru bẹ unu nwekwarụ nwegharu iya ẹka; mbụ l'unu kwetarụ
kwegharu iya ẹka; pfua opfu Chileke pfugharu iya ẹka; maru kẹ Chileke magharu
iya ẹka; bya ekukebe ẹhu eye ẹka; bya eyekwaaphọ anyi obu yeshia ya ike. Ọo ya
bụ g'unu nụkwapho iphe nụgharu iya ẹka g'e gude jee ozi k'eme iphe-ọma ono.

8 Iphe, mu epfua ta abụkwa l'ọo anmakobe; mu nọdu anmakobe iya unu. Ọo iphe,
mu eme bụ gẹ mu goshi unu g'ọogu-be ndu ọzo ẹgu eye ẹka; shi ẹgube ono mee unu
g'unu goshi l'eye obu ọphu unu yeru bụa ọkpobe eye obu.
9 Kẹle unubẹdua mahụkwarupho eze-iphe-ọma, shi l'ẹka Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu
Kéreshi; l'a makwarụ-a lẹ Kéreshi nweru iphe shii; obenu l'o wolẹru-a onwiya mee
onye ụkpa l'iswi ẹhu unu. Ọ bụru iphe, o meru bụ g'oo-shi l'abụru onye ụkpa ono
mee g'unu nweru iphe shii.
10 Ọnu, mu e-ye l'opfu ono bụ lẹ-a; ọ karụ unu ree l'unu gbẹ nta-a mefufu iphe ono,
unu watarụ akaphụru ono l'ishi; kẹle ọ tọ bụdua l'ọo unubẹdua vu ụzo chịa ìdzù iya;
ọ kwaphọ unubẹdua vu ụzo wata iya ememe.
11 Ngwa; unu kukebenu ẹhu mee ya gbiriri jasụ unu emeẹbe iya. Ọ kwaphọ g'ọ
phụru unu aphụphu l'ẹhu teke unu watarụ iya ememe bụ g'emefufu iya a-nọdu aphụ
unu l'ẹhu. G'iphe, unu gude eme iya bụekwarupho g'ẹka beru unu.
12 Lẹ teke ọ bụ l'ọogu ngu agụgu anụ Chileke iphe; bẹ Chileke a-natakwaa iphe,
ị nụru iya ọkpobe anata. Chileke atụje iphe, onyemonye nụru iya lẹ g'onye ono
nweberu. Ọ tọo tụkwa iya lẹ g'onye ono enwedu.
13 Ọ tọ bụkwa iphe, mu epfu nta-a bụ l'ọo gẹ mu pata ivu ndu ọzo bofua unu g'unu
vuru; ẹphebedua agbaru ẹka.
14 Obenu l'eshinu unu ka ndu eeje eyeru ẹka ọbu enweru iphe shii kẹ nwa nta; bẹ
iphe, dụ ree bụ g'unu gbatarụ phẹ lẹ mkpa, dụru phẹ nụ. Teke mkpa dụkwanuru
unubẹdua; ẹphebedua nweru shii ẹphe a-gbatarụ unu. Ọo ya bụ l'unu ibekẹboebo
bẹ eyeru onwunu ẹka ẹnya nhamụnha.
15 Ọ n'iya bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
“Onye kpotaru shii te
ekpoghaduru iya ẹka.
Ọphu onye kpotaru nwanshịi
ekpopeteduru.”*

Tayitọsu yẹle ndu ẹphe l'iya swị

16 Anyi ekele Chileke ekele shii kẹ l'ọ kwaphọ g'ọophu anyi l'obu eyeru unu ẹka bụ
g'ọophuhukwapho Tayitọsu.
17 Ọ tọ bụdua l'ọ natarụ arwọrwo, anyi rwọru iya kpụrumu; obenu l'ọophu iya
l'ẹhu eye ẹka shii k'ọphu ọ tụru obu iya onyo sụ lẹ ya a-byapfutashia unu.
18 Anyi yekwarụpho nwanna anyi nwoke gẹ yẹe l'iya swịru. Nwanna anyi ono bụ
onye a kwatakpọo akwabẹ ọkpobe ùbvù l'iphe, bụkpoo Chịochi lẹ Chịochi. Ọ bụru
g'o gude ezi ozi-ọma ono.
19 Tẹme a -gụfukwaro onoya; ọ kwa Chịochi gẹ Chịochi ha họtaru iya woru iya ye
sụ g'o tsoje anyi je ozi ono, anyi gude agbatarụ ụnwunna anyi ono. Anyi gude ozi ono
ekutse Nnajịuphu tẹme anyi gude iya egoshi l'ọ dụ anyi g'anyi yeje ẹka.
20 Anyi tọkwaru nwẹhu dee ẹnya lẹ mini eme k'ọphu ọ tọo dụdu onye a-ta anyi ụta
g'anyi gude eme k'iphe-ọma ono, nyịberu anyịbe ono, e yeru anyi l'ẹka ono.
21 L'iphe, anyi tụberu ememe bụkwa g'anyi meje iphe, dụ ùbvù l'ẹnya; ọ tọ bụkwaa
ọphu dụ ùbvù l'ẹnya Nnajịuphu bẹ anyi e-meje nkịnyi iya; obenu g'ọ bụkwarupho
iphe, dụ ùbvù l'ẹnya ndiphe.
22 Tẹme anyi yekwaphọ nwanna anyi ọzo sụ g'ẹphe swịru bya. Nwanna anyi k'ono
bẹ anyi ahụjekwa ama tekenteke maru l'iphe, agụ iya nụ bụepho gẹ ya e-me eye ẹka.
Nta-a bẹ ọ kabakpọo ya aphụ l'ẹhu gẹ ya yeru unu ẹka; kẹle o gude ire unu ẹka kẹ
b'ama g'e-me iya.

---

* **8:15 8:15** Gụnaa Awụ 16:18.

23 A bya lẹ Tayitọsu; mu sụ l'ọo ya bụ mu onye ẹbo; onye mu l'iya tụkoru eje ozi-ọma gude eyeru unu ẹka-a. Ụnwunna anyi ọphuu, ẹphe l'iya swị-a bụkwanu ndu ọphu nọ-chiru ẹnya Chịochi lẹ Chịochi tẹme ẹphe bụru ndu ekutse Kéreshi.
24 Unu goshikwa ẹphebedua waa Chịochi l'ophu l'unu yeru anyi obu ọkpobe eyeye; tẹme l'aba, mu egudeje unu aba bụ-a l'o rwuberu iya.

9

Eme iphe-ọma

1 Mu te ejeẹduro unu ederu ẹkwo k'iche k'iphe, unu a-nụ ndu-nsọ, nọ lẹ Jierúsalẹmu.
2 L'o doru mu ẹnya l'ọogua unu ẹgu eye ẹka; mu gudewaa unu aba l'abaa l'iphu ndu Masedoniya. L'unubẹ ụnwunna anyi, nọ lẹ Akaya kwakọbeakwaruro k'eye ẹka e -shi k'akaphụ. L'aphụphu, ọophu unu l'ẹhu k'eye ẹka ono kpatsuwaru ndu dụ igwerigwe.
3 Iphe, kparụ iphe, mu sụru g'ụnwunna-a bya bụ g'aba ono, anyi gude unu aba ono ta abụ iphe-mmanụ. Ọ bụ-chia g'ọ dụ gẹ mu pfuru sụ l'unu kwakọbewaru eye ẹka.
4 Ọdumeka; ọ -bụru lẹ mu lẹ ndu Masedoniya harụ swịru bya; anyi bya ahụma l'ọ tọ dụdu g'unu kwakọberu; ọ kwa iya bụ l'iphere abụru k'anyi; kẹle mu sụwaru l'unu kwakọbewaru ree; ọ bụruro unu bẹ iphere k'unu a-kabaa shii.
5 Noo g'o gude mu sụ l'ọ dụ ree g'ụnwunna-a vuru mu ụzo byaadaa ibe unu bya evuru ụzo kwakọbe iphe ono, unu kweru ukwe anụnu ono. Ọo ya bụ g'aamaru l'unu gude obu unu g'ọ ha anụ iya; l'a ta atụpfubeduru iya unu atụpfube.

Eme omeluko

6 Iphe, unu a-nyatajẹepho bụ l'onye emebeduru iphe, ha shii l'alị ta akpatajẹkwa iphe, ha shii. Onye mebekwanụru iphe, ha shii l'alị bẹ akpataję iphe, ha shii.
7 G'onyenọnu nụepho g'obu iya sụru g'ọ nụ. G'ọ tọ dụkwa onye a-nụ ọphu ọogbe bụru; ọ -nụchaa ya l'ọ taahaa onwiya ụta; ọphu ọ dụkwa onye anọdu anụ iya g'ọ bụ ụtu, ọ tụfutaje; kẹle ọ kwa onye gude ẹhu-ụtso anụ bẹ Chileke yeru obu.
8 Ọzo bụru lẹ Chileke sụkwaru emeru unu eze-iphe-ọma mee k'etsutsu iya; k'ọphu unu e-nwekọtajeru iphemiphe, bụ iphe, mkpa iya dụru unu; unu abyakwaphọ enweru iphe nwegharu iya ẹka k'ọphu unu e-gude iya eme iphe, bụ iphe-ọma.
9 Ọo ya bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
"Ọosaje obu iya asasa nụ ndu
ụkpa iphe;
apfụbekoto nkiya anọje
jasụ l'ojejoje."*
10 Ọo Chileke, bụ iya anụje onye akọ opfu iphe, oomebeje l'opfu iya; bya anụje iya nri sụ g'o ria-a; bẹ bụkwapho onye a-nụ unu akpụru-iphe, mkpa iya dụru unu; unu akọo. Ọ bụru iya bụ onye e-me g'iphe, unu meberu l'alị mehu emehu k'ọphu unu a-kabaa enwenwe; gude iya kabaa eme iphe-ọma ono, unu eme ono.
11 Chileke ono e-me unu g'unu nweru iphe ọkpobe enweru k'ọphu unu e-meje iphe-ọma tekenteke; ọo ya bụ g'aa-dụ igwe keleje Chileke ekele iphe-ọma, unu shi anyi l'ẹka emeru phẹ.
12 L'ozi-a, unu eje-a ta abụlekwa-a mkpa ndu kẹ Chileke bẹ oome kpụrumu. Iphe, o mefụa bụ l'aa-dụ igwe kele Chileke ekele kelegharu iya ẹka.
13 Ọ kwa iphe ono, unu eme ono e-goshi ẹgube ndu unu bụ. Noo ya bụ aadụ igwe jaa Chileke ajaja. Noo l'ọ tọ bụkwaa l'unu gude iphe ono, unu meru ono goshi l'unu kwetawaru k'ozi-ọma Kéreshi ono; unu egoshikwaphọ l'unu emeje iphe, ozi-ọma ono

* **9:9 9:9** Gụnaa Ebvu 112:9.

pfuru. Bụ iya bụ l'unu asajẹ ẹka ọkpobe asasa mee iphe-ọma g'ẹka beru unu; unu shi
ẹgube ono unu l'ẹphebedua mẹ ndu ọzo tụko gbarụ mgba l'iphe, unu nweru enweru.
14 Ọo ya bụ l'ẹphe e-gudekpọo obu phẹ epfu anụ Chileke l'iswi ẹhu unu; l'ọogukpo
phẹ g'a sụ l'unu l'ẹphe hụmaru; noo l'eze-iphe-ọma kẹ Chileke nyịberu anyịbe l'ẹhu
unu.
15 Sụ-a; unu g'anyi keleje Chileke ekele iphe-ọma iya; mbụ iphe-ọma ono, a ta amadụ
g'aa-tụ ọnu iya ono.

10

Pọlu agbaru ozi-ọma ọdzori

1 Nta-a bụakwaa mụbe Pọlu gẹdegede arwọ unu arwọrwo ọwa-a. Mu gudeakwaa
adụ gelee waa obu-ọma kẹ Kéreshi arwọ unu. Mbẹdua abụjekwaru mu -nọdu ntse
mu epfuru unu opfu bẹlebele; teke mu nọ ẹnya; mu epfuahaarụ unu opfu ọkpu-ọnu
ọkpu-ọnu.
2 Ọle iphe, mu arwọkwanu unu bụ g'unu te emekwaphọ iphe, e-me gẹ mu pfuaharu
unu ọkpu-ọnu ọkpu-ọnu mẹ mu -byaẹpho. Lẹ mu e-pfukwaru ndu ono, sụru l'anyi
eme ẹhu anyi ẹhu anyi ono ọkpu-ọnu ọkpu-ọnu.
3 L'a makwarụ-a l'anyi bu lẹ mgboko-a; ọle anyi ta alwụdu ọgu gẹ ndu mgboko-a
l'alwụ.
4 Kẹle ngwọgu, anyi gude alwụ ọgu k'anyi ta abụkwa ngwọgu kẹ ndu mgboko-a. Ọ
bụ ngwọgu, shi l'ẹka Chileke; bya abụru ngwọgu ọphu shihuru ẹjo ike. Ọ bụ ngwọgu
ọphu e gude egbuka ẹka ọhogu Chileke doberu obu ọkpehu iya. Ọo ya bẹ anyi gude
emebyi ntụmego-ụgho.
5 Ọ bụru ngwọgu ono bẹ anyi gude mebyishikọta eku-onwonye ono, e gude tọ-chia
ụzo tọ-buta g'a ta maru Chileke ono. Iphe, bụkpoo ọriri, nemadzụ arị arịri bẹ anyi
alwụ-kpeje mee ya g'ọ dụ gẹ Kéreshi sụru g'ọ dụ.
6 Nta-a bẹ anyi kwageberu akwagebe k'ahù iphe, bụkpoo a-nụ-lẹ-nchị ahùhù mẹ
unu meẹbekotajeepho iphemiphe, a sụru g'unu meje.
7 Iphe, unu l'iya eme bụkwa l'unu te elerwejedu iphe ẹnya elerwe. Onye gụwaru
onwiya lẹ ya bụ kẹ Kéreshi; g'onye ono nyatajẹru onwiya l'ọ bụ gẹ ya bụ kẹ Kéreshi
ono bụ g'anyi bụkwapho.
8 L'ọphu unu a-makpọadaru bụ l'ọ tọ dụkwa mu iphere m'obetaru mu kwata
gudenụka ike ono, Nnajịuphu yeru anyi l'ẹka ono aba abaa. Ike ono bẹ ọ nụkwaru
anyi g'anyi gude metse unu emetse. Ọ tọ nụkwaru iya anyi g'ọ bụru iphe, anyi e-gude
egbuka unu egbuka.
9 Noo iphe, mu epfu sụ g'unu b'edobesụkwa lẹ mu gude ẹkwo-ozi mu-a eme gẹ mu
yee unu ebvu.
10 Ọ dụkwaruro ndu agbẹ asụje: “Ẹkwo-ozi, Pọlu ede bẹ opfu iya agbẹje adanụka
kpaa kpaa; bya abụru opfu, erwu nemadzụ l'ẹhu. Teke anyi l'iya nọepho l'iphu l'iphu;
ọogbe nyịhu; opfu iya te enweẹdu iphe, ọoburu.”
11 G'o dokwaa ẹgube onye ono ẹnya l'ọ kwa iphe, mu deru l'ẹkwo-ozi teke mu l'unu
anọdu bụkwapho iphe, mu e-me l'ẹka mẹ mu l'unu -nọduepho.
12 Ọphu anyi ata atụdu ama bụ kẹ g'anyi wota onwanyi je agụkobe lẹ ndu ono,
anọduje atụ ọnu onwophẹ ono. Ọzoo kẹ g'anyi sụ l'anyi l'ẹphe atụru. Ọo ẹphebedua
eme eswe; ẹphebedua egudeje onwophẹ atụru onwophẹ ama; gude gẹ nwibe phẹ ha
amaru g'ẹphebedua ha.
13 Obenu l'anyịbedua taa tụdu ọnu onwanyi atụghata gẹ Chileke tụberu sụ g'anyi
rwua. Anyi a-tụ-bejeẹrupho ọnu onwanyi g'ozi, Chileke doberu anyi g'anyi jee gbaru.
Ozi ono bẹ ọphu anyi eje l'echilabọ unu tụkokwa yịru.

14 Anyi ta tụghakwaru ọnu iphe, anyi meru; eshinu anyi gudewaa ozi-ọma kẹ
Kéreshi ono rwuchawaa ẹka unu nọ gẹdegede; tẹme ọ bụru anyi bụ ndu mbụ, gude
iya byapfuta unu.
15 Ọo ya bụ; l'anyịbedua ta atụjedu ọnu onwanyi tụghata gẹ Chileke tụberu sụ
g'anyi rwua. Anyi te egudejedu ozi ndu ọzo aba l'abaa. Ọ kwa iphe, anyi ele ẹnya iya
bụ l'unu -nọdu aka ekweshi ike eje; anyi aka eje ozi, kabaa shi l'echilabọ unu; kẹle
anyi a-nọdujeepho eme iya gẹ Chileke sụru g'anyi mebejeru iya.
16 Ọo ya bụ g'anyi ezia ozi-ọma ono zighatachaa ya mkpụkpu unu; ziwa iya rọ
kwasẹru; k'ọphu anyi ta anọdukwanu aba abaa ozi, onye ọzo jehawaru l'ẹka iya
nkiya.
17 Ọoepho “G'onye aba abaa bajẹkwa iya l'iphe, Nnajịuphu meru.”
18 Kẹle ọ tọ bụkwa onye atụ ọnu onwiya bẹ aagụbeje iphe; ọo kwa onye Nnajịuphu
atụ ọnu iya.

11

Ndu-ishi-ozi ọphu abụdu ọkpobe iya

1 Jiko unu takwaa nshi gẹ mu kabẹkpo pfua g'onye eswe; mu makwarụ-a l'unu
kwewaru.
2 Lẹ mu ekokwaru unu okophoo gẹ Chileke ekoje-a. Kẹle unu dụkwa mu gẹ
nwamgbọko, doberu onwiya do, nwoke eteke ngeswee ọkpa; nwamgbọko, mu
doberu k'eke ji; mbụkwa k'eke onye lanụ kpẹekpu, bụ iya bụ Kéreshi.
3 Ọle ndzụ anọduje agụ mu sụ ?a maru teke agbaghashịdu nụ unu obu; merwushia
uche unu g'unu te egudehẹ obu unu g'ọ ha yee Kéreshi obu ọkpobe eyeye. Ọ kwa
ẹgube ono bẹ agwọ meru gude ẹjo ẹregede dephua Ivu.
4 Kẹle unu gude ẹhu-ụtso kwe k'onye byaru bya awata epfuru unu kẹ Jizọsu ọzo,
abụdu ọphu anyi pfuru unu opfu iya-a; tẹme unu kwe natakwaphọ unme ọzo, dụ
iche, abụdu Unme-dụ-Nsọ ọphu unu natahawaru; bya ekwekwaphọ nata ozi-ọma
ọzo, dụ iche, abụdu ọphu unu kwetahawaru.
5 L'iphe, mbẹdua arịjekwa bụkwa l'ọ tọ bụdu mu bẹ ẹnya gbẹ bya akachia alwalwa
eme lẹ ndu ono, ezi unu ozi-ọma ono, etu onwophẹ ọ-phụshia-ụgbu ono.
6 Ọ -bụru lẹ mu ta ama epfu opfu ẹrengete; mu amakpọoru nụ Chileke ọkpobe
amaru. Ono bẹ anyi shiwaa l'ụzomuzo mee unu maru ọkpobe amaru.
7 ?Ọ gbẹ bụru iphe-ẹji bẹ mu meru; lẹ mu kuzetaru onwomu alị g'ee-shi g'e kulia
unu eli; ẹbe ọ dụdu iphe, mu sụru g'unu pfụa mu k'ozi-ọma Chileke, mu byaru ezia
unu?
8 Teke mu shi eje ozi l'echilabọ unu; bẹ bụkwa Chịochi ọzo shi anọduje apfụgbaa
mu ụgwo. Mu shikwa ana phẹ nfụ; g'eeshi gẹ mu yeru unu ẹka.
9 Sụ-a; mkpa okpoga, dụru mu nụ teke ono, mu l'unu nọ ono ta adụkwa onye
mu pfuchijeru nchị sụ g'o yeru mu ẹka. Kẹle ụnwunna anyi ndu shi Masedoniya
wotakọtawaru mu iphe, bụkpoo iphe, mkpa iya dụru mu. Mbụ l'ọ tọ dụdu iphe, mu
zekpọoru unu nzeri iya. Ẹbe ọ dụkwa iphe, mu byaru ezeru unu nzeri iya.
10 Mu gude ọkpobe-opfu kẹ Kéreshi ọphu dụ mu l'ẹhu ekweta ukwe-a sụ l'ọ tọ
dụkwa nemadzụ, a nwụru anwụnwu l'alị Akaya, sụru eme g'aba-a, mu aba-a bụru
iphe-mmanụ.
11 ?Dẹnu g'o gude mu yee ya ọnu nno? ?Bụ lẹ mu te eyeduru unu obu tọ? A-o! Ọ
kwaphọ Chileke maru lẹ mu yeru-a unu obu.
12 Mu taa hakwa eme iphe, mu gude l'ẹka eme nta-a. Ọo ya bụ gẹ mu emekwanụ-a
ndu-ozi ọphunapho g'ẹphe te enwehẹ iphe, ẹphe a-zọbe ọkpa gude eku onwophẹ;
kẹle ọ kwaphọ g'anyi ese akanya ozi-ọma ono bụ g'ẹphe ese.

13 Ndu k'ono ta abụkwa ọkpobe ndu-ishi-ozi Kéreshi. Ẹphe bụkwa ndu eje ozi l'ụgho. Ndu ewojeru onwophẹ mee g'e dobesu l'ẹphe bụ ọkpobe ndu-ishi-ozi kẹ Kéreshi.
14 Ọ tọ bụdu iphe, aa-sụ l'ọ kpọru ọnu opfu; eshinu Nsetanu ewojeru onwiya mee g'ojozi, shi l'ogbu-nwịinwii k'imigwe bya.
15 Ọo ya bụ l'ọ tọ bụedu iphe, dụ oke biribiri mẹ ọ -bụru lẹ ndu ejeru Nsetanu ozi woru onwophẹ mee g'e dobesụ l'ẹphe bụ ndu ejeru Chileke ozi. Teke o rwuru mbọku ikpazụ bẹ Chileke a-gwa phẹ ụgwo ọchi iphe, ẹphe meru.

Iphe-ẹhuka, Pọlu eje

16 Gẹ mu pfukwaa ya ọzo; g'ọ tọ dụkwa onye arịje l'ọo egomunggo swehuru mu. Teke ọ bụ l'unu arị l'egomunggo swehuru mu; unu ahakpọkwaa mu rọ gẹ mu pfubaa g'onye egomunggo swehuru. Ọo ya bụ gẹ mu abakwanaa aba nwilile.
17 Ọle iphe-a, mu epfu nta-a bẹ mu makwarụ-a l'ọ tọ bụdu Nnajịuphu sụru gẹ mu pfua ya. Mu -baaha aba bẹ mu abakwa iya g'onye egomunggo swehuru.
18 Ọle eshinu ndiphe egudeje iphe kẹ mgboko-a aba abaa bẹ mbẹdua l'a-bakwaphọ aba nkemu.
19 ?Tọ bụedu l'unu manụkaru iphe meru g'o gude unu nọdu egudeje ẹhu-ụtso kwe haa ndu egomunggo swehuru g'unu l'ẹphe nọdu.
20 Unu atajẹelaa nshi nọ-kirishia; a -nọnyaa onye lanụ abya eworu unu mee nwohu iya; ọzoo bya anọdu tụko iphe unu riẹbe; ọzoo bya anọdu emephe unu l'ụji; ọzoo bya awata unu anma phulaphula; ọzoo bya eworu ẹka waa unu lẹ nchị kẹ gbaa.
21 Ha! Ọ gbẹkwa dụ mu iphere epfupfu; noo lẹ mbẹdua ta adụkwa teke mu adụ ike eme unu ẹgube iphe ono.
Ọle-a; ọwa-a, mu abya epfupfu-a bụkwa opfu, dụ gẹ k'onye egomunggo swehuru. Sụ-a; e -pfujekpọo ya epfupfu; mu asụ l'iphemiphe, bụkpoo iphe, ndu ọzo tụru ama egude aba l'aba bẹ mbẹdua gudekwaa aba l'abaa nkemu.
22 Ọ -bụru lẹ ndu ono bụ ndu Hiburu; bẹ mbẹdua bụhukwa iya phọ. Teke ẹphe bụ ụnwu Ízurẹlu; mbẹdua bụhukwapho onye Ízurẹlu. Teke ẹphe bụ oshilọkpa Ébirihamu; mbẹdua bụhukwaa oshilọkpa Ébirihamu g'ẹphe bụ iya.
23 Mu sụ-a; ?ẹphe bụ ndu ejeru Kéreshi ozi tọo? Ono bẹ mbẹdua gbẹkwa ka phẹ nụ abụbu. Nta-a bẹ mu epfukpọakwa g'onye, ọbvu byaru. Mu kakwa phẹ iya abụbu; gẹ mu gbẹ ka phẹ eje ozi kẹ Kéreshi ono; bya aka phẹ eje mkpọro iya ijetọ; a kakwa mu phọ echi iphe iya ichitọ. Ọphu ọ dụdu tekenteke mu ta atsogejeduru atsogeru l'ọnu ọnwu lẹ k'ozi ono.
24 Akpọ ise bẹ ndu Jiu chiwaru mu ọnu ẹchachi ụkporo labọ, e wofuru nanụ.
25 E chiwaa mu mgbọro akpọ ẹto; bya atụwaa mu mkpuma akpọ lanụ. Akpọ ẹto bẹ ọ phọduchawaru nwanshịi mẹ ụgbo ekpua mu. O nwecharu ọphu mu nọru ujiku ophu lẹ mini eswe l'ẹnyashi mgburugburu.
26 L'ikpoto ije ono, mu jekọtaru ono bẹ mu lọwaru ishi mu alọlo l'utso, gbaru nụ; lọo ishi mu alọlo l'ẹka ndu ana nfụ; mẹ l'ẹka ndu Jiu ibe mu; mẹ l'ẹka ndu abụdu ndu Jiu. Mu jee iphe mini pharu mu l'eze l'ọma mkpụkpu; mẹ l'echiẹgu; mẹ l'echi ogbu eze-ẹnyimu; mẹ l'ẹka ndu abụdu ọkpobe ndu kẹ Kéreshi.
27 Mu jewaa ozi kuta ẹphuru phee; mu bya anwụwaa ẹnya ẹnyashi; ẹgu nri gụa mu; ẹgu mini gụa mu; ẹgu mee mu tekenteke; mu gbaru ọto oyi tsụa mu.
28 A -gụfukpooro iphemiphe ono; bẹ o nwekpọerupho iphe, anọduje akpọshi mu mgbẹnya mbọku-mbọku. Iphe ono bụ k'iphe, bụkpoo Chịochi kẹ Kéreshi g'ọ ha.
29 ?Bụ onye bẹ ike bvụru; ọphu ọ dụdu g'ọ bụ mbẹdua bẹ ọ bvụru ọbu? ?Bụ onye nmalahụru l'iphe-ẹji ọphu o rwuduru mu l'ẹhu?
30 Ọ -bụru lẹ mu bafụtaje aba bẹ iphe, mu e-gude aba abaa ọbu bụkwa iphe, egoshi gẹ mu dụ-be arwụhu.

31 Sụ-a; ọ kwa Chileke, bụ Nna Nnajịuphu onoya, bụ Jizọsu ono, bụ onye ajaja bụ
nkiya jasụ l'ojejoje ono bẹ bụ onye maru l'iphe-a, mu epfu-a ta adụdu ọphu bụ ụka.
32 Lẹ teke mu nọ lẹ Damasụkosu bẹ nnajịoha mkpụkpu onoya, bụ iya bụ onye nọ-
chiru ẹnya Aritasu, bụ eze ndu ono; woru ndu ojọgu, eche nche woru dochia ọnu
ọguzo ẹka eeshije abata l'ime mkpụkpu ono sụ g'e gude mu.
33 Tọbudu iya bụ; e woru mu ye l'ime nkata pyoo mu l'ụzo, dụ l'eli igbulọ, e gude
kpụ-phee mkpụkpu onoya mgburugburu; mu shi l'ẹka onoya nahụ iya gbalaa.

12

Iphe, eegoshi Pọlu l'ọphulenya

1 A makwarụ-a l'aba aba ta abadụru l'urwu; ọle mu bafụtaje aba. Nta-a bẹ mu
a-wata epfu k'ọphulenya mẹ iphemiphe, bụ mu iphe ọphúú, Nnajịuphu goshiru mu.
2 Ọ dụru nwoke lanụ, mu maru bụ onye kẹ Kéreshi, Chileke zikọtaru; o jerwua
mkpopfu igwe k'ẹto. A nọakwaru apha iri l'ẹno, iphe ono meru. Ọle mu ta maẹdu ?o
jeru ẹka onoya k'eviya; tọ ọ phụru iya l'ọphulenya? Ọo 'ẹpho Chileke nwẹkiya maru
g'ọ nwụru.
3 Onye ono bẹ mu makwarụ; mẹ o jeru iya lẹ ndzụ-o; tọo lẹ maa-o; bẹ mu amaẹkwa;
ọ kwa Chileke bẹ o doru ẹnya.
4 E zikọtaru iya worwua ya ọkpoku Chileke gẹdegede. Ọ nọdu l'ẹka ono nụmachaa
iphe, kpọru ọnu epfupfu; mbụ iphe, a sụru gẹ nemadzụ te epfushi.
5 Ọo ya bụ lẹ nwoke ono bẹ mu e-gude aba l'abaa. Ọle mu tee gudedu onwomu aba
l'abaa; gbahaa lẹ mu aba abaa k'arwụhu dụ mu nụ.
6 Ọme mu jeshiaru aba abaa k'onwomu mẹ mu tege abụkwaru onye egomunggo
swehuru; kẹle iphe, mu g'epfu gege abụerupho ọkpobe-opfu bẹ mu g'anọdu epfu.
Obenu lẹ mu te ejedu aba abaa; lẹ teke mu jeshiaru aba abaa l'oo-nweru ndu a-wata
arị lẹ mu kabaa shii; parụ iphe, ẹphe hụmaru mu l'ẹhu mẹ iphe, ẹphe nụmaru, mu
pfuru parụ haa.
7 Mu hụmakwaru iphe, dụgbaa oke biribiri l'ọphulenya. Ọ bụru iphe ono meru
g'o gude a lọru mkpọ dobe mu l'ẹhu; ọ nọdu akpọ mu chẹrere. Iphe ono bụru iphe,
ejeru Nsetanu ozi bẹ byaru bya etsua mu iphe gude gọ-zeta mu gẹ mu te eje ekunuka
onwomu.
8 Iphe ono bẹ mu rwọwaru Nnajịuphu akpọ ẹto sụ iya g'o mee g'iphe ono parụ mu
haa.
9 Ọ bụru iphe, o epfujeẹru mu phọ bụ: "Eze-iphe-ọma, mu meru ngu sụakwaru
ngu; kẹle teke mu akajẹ ere ire l'ẹhu ngu bụkwa teke ị dụ arwụdu." Ọ n'iya-a bụ lẹ
mu a-nọdu aba abaa l'arwụhu dụ mu; g'ike kẹ Kéreshi ree mu ire l'ẹhu.
10 Noo g'o gude mu sụ l'arwụhu ono, dụ mu nụ ono; mẹkpoo iphe-iphere ono, eeme
mu ono; mẹkpoo iphe ọtsu-l'ẹhu; mẹ mkpamẹhu; mẹ mkpawere, aanọduje emephe
mu l'opfu ẹhu Kéreshi; meru ẹhu nọdu atsọ mu ụtso. L'ọ kwa teke mu dụ arwụhu
bẹ ike nkiya ere mu ire l'ẹhu.

Pọlu agba egomunggo kẹ ndu Kọrentu

11 Nta-a bẹ mu meakwaru g'onye egomunggo swehuru l'eku-onwonye ono; ọ bụru
unu nwuru mu ye iya. Kẹle unu gege anọdu aja mu ajaja; l'ọ tọ dụdu iphe, ndu-ishi-
ozi ọphuu gude ka mu; l'ẹbe adụ iphe, mu bụ.
12 Mu tarụ nshi meshia iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri; bya emeshikwaaphọ
iphe ọzo, tụfugbaru ẹhu, egoshi ike kẹ Chileke l'echilabọ unu. Iphe ono bụgbaaru
iphe, mu gude goshi unu lẹ mu bụ onye-ishi-ozi Kéreshi.
13 ?O nweru ụzo ọzo, mu kabaa eme Chịochi ọzo ree, mu emeduru unu? ?Bụepho
lẹ mu ta asụduru g'unu pfụa mu ụgwo-a? A-o; wakwa ẹka l'alị-o; eshinu ono gbẹ
bụwaru ẹji; mu mee ya unu.

14 Ọwa-a kweakwa ugbo ẹto, mu jịkoberu abya ndu-unu. Mu -bya; mu taa sụkwa
g'unu pfụa mu ụgwo; kẹle iphe, mu achọ abya ta abụkwa okpoga unu. Ọ kwa
unubẹdua l'onwunu bẹ mu achọ. Ọ tọ bụkwa ụnwegirima akpajẹ ẹku doberu ne
lẹ nna phẹ; ọ chikwa ne lẹ nna agbẹje akpa ẹku edoberu ụnwu phẹ.
15 Mu e-gudekpọepho ọkpobe ẹhu-ụtso mephushiaru unu iphe, mu nweru; tụa ishi
onwomu g'eeshi g'ọ dụru unu lẹ ree. ?Unu a-gbẹ yepete mu obu opfu lẹ mu kabaa
unu eye obu?
16 Ọ dụru ndu harụ kwe lẹ mu te eshidu bụru unu ivu-ẹrwa. Ọle ọ dụkwanuru
ndu a-sụ lẹ mu shi gbanụka ẹregede; lẹ mu gude ụgho nmata unu.
17 ?Dẹnukwanu g'ọ nwụru? ?Ọ dụkpooru iphe, bụ ndu ono, mu ziru g'ẹphe
byapfuta unu ono onye ọphu mu gbẹ shi l'ẹka iya ria unu urwu?
18 Mu rwọru Tayitọsu sụ iya g'ọ bya; bya asụ gẹ nwanna anyi ọphuu tsoru iya. ?
O nweru iphe, unu a-sụ lẹ Tayitọsu byaru bya erita unu? ?Tọ bụedupho ụdu umere
lanụ bẹ mu l'iya l'eme; tọo tọ bụedupho ụzo lanụ bẹ mu l'iya l'eshi?
19 ?Tọ unu shi e -shi teke-a rịta l'iphe, anyi anọduje eme bụ g'anyi e-me pfufu
onwanyi l'iphu unu? Iphe, anyi anọduje epfu bẹ anyi epfuje maru l'anyi epfu iya
l'iphu Chileke; tẹme l'anyi lẹ Kéreshi tụgbaru bụru nanụ. Ọo ya bụ; ndu mu yeru obu;
l'iphemiphe, anyi anọdujekpoo eme bẹ anyi anọdujekwa eme g'anyi gude metsee
unu.
20 Mu atsụkwa ebvu sụ: ?mu maru tọo bụkwaru nụ; mu -byarwuta; unu taa dụedu
gẹ mu rịru l'unu a-dụ; mu taa dụekwapho unu g'unu rịru lẹ mu a-dụ. Mu atsụkwa
ebvu sụ: ?mu taa byakwanụ bya ahụma l'unu anọduje aswọ-phe ụswo; ejiphe iji-
ẹnya; bụru ndu obu ọku; l'unu akpaphe ẹnya; ephuphe onwunu iphu; agba nwibe
unu mgbamu; ekuphe onwunu ekuku; eme mkpaka.
21 Mu atsụkwa ebvu lẹ mu -bya ọgiya-a, bẹ Chileke ewoda mu alị l'iphu unu; mu
agụru aphụ kpua ikpoto ndu mehawaru iphe-ẹji; ọphu ẹphe ekwekwaphọ l'izimanụ
lwarụ phẹ azụ g'ẹphe haa ẹjo umere, rehuru erehu; haa eme kẹ nwanyị; haa abụru
ndu iphere bvụru l'iphu.

13

Anma ọkwa ikpazụ

1 Abyabya ọwa-a, mu abya abyabya nta-a kweakwa ugbo ẹto, mu abya unu
agbaphe. “Ọ kwa ekebe ụmadzu ẹbo; ọzoo ẹto bẹ eegudeje bua ikpe.”
2 Mu nmahaakwaru unu ọkwa teke mu byaru k'ugbo ẹbo phọ. Mu nọdu
anmakwaru iya phọ unubẹ ndu eme iphe-ẹji ono nta-a, mu ta anọdu l'ẹka ono-a;
mẹ ndu ọzo; lẹ mu -bya bẹ mu taa hakwa unu.
3 Ọo ya bụ; g'unu e -shi nno maru lẹ Kéreshi gude mu-a epfu opfu; l'unu sụkwaru g'e
goshi unu iphe, e-me g'unu maru l'o gude mu-a epfu opfu. Kéreshi ono te emejekwa
g'onye ike bvụru mẹ ọ -nọdu eme unu iphe. Ọ chia iphe, oo-me bụ l'oo-goshi g'ọkpehu
iya habe l'ẹka unu nọ.
4 L'a makwarụ-a l'ike te eshidu dụkwadu iya teke a kpọpyaberu iya l'oswebe; obenu
lẹ nta-a bụ ike kẹ Chileke bẹ o gude nọdu ndzụ. Ọ kwaphọ g'ike te eshidu dụkwadu
iya ono bụ g'o to shidu dụkwadu anyịbedua; obenu lẹ nta-a bẹ ike kẹ Chileke e-me
anyi adzụru ndzụ gẹ Kéreshi dzụ; ike adụ anyi g'ọ dụ iya; k'ọphu ike a-dụ anyi l'iphe,
anyi emekpọo unu.
5 Unu nyochakwaa onwunu enyocha maru ?unu kwetakwaduru-a? Unu hụkwa
onwunu ama. ?Unu ta amadụ lẹ Jizọsu Kéreshi bu unu ebubu l'ẹhu? gbahaẹkwapho
l'unu te ekwetaẹduru.
6 Ọphu mu gude ẹka bụ l'unu e-mechaa maru l'anyịbedua ta agwọbeduru ekweta
ono, anyi kwetarụ kẹ Kéreshi ono.

7 Iphe, anyi anọduje epfu anụ Chileke bụ g'o to kwekwa g'unu mee iphe, adụdu
ree. Ọ tọ bụkwa g'e gude goshi l'anyi mekọtaru; ọ chikwa g'unu meje iphe, pfụru
ọto; o rwuhakpọoru o jee a-dụ g'ọ bụ l'ekwekwe, anyi shi kwe lẹ mbụ ono bẹ anyi
ekweẹduru.
8 L'ọ tọ dụkwa g'ọ ka mma l'ọo iphe lanụ, anyi sụru ememe k'emebyi ọkpobe-opfu
kẹ Chileke; gbahachia l'anyi a-nọduje eme iphe gude ese iswi ọkpobe-opfu ono.
9 Ọo ya bụ l'ẹhu anọduje atsọ anyi ụtso mẹ ọ -bụru l'anyi dụ arwụhu; ike dụkwanu
unu. Noo g'o gude ọ dụ anyi g'a sụ l'unu lwarụ azụ l'ọnodu, dụebe ree.
10 Mu ede iphe-a nta-a, mu l'unu ata anọdu l'ẹka ono-a. Gẹ mu te eje egude ike ono
gbẹ dụru unu ẹhuka mẹ mu -bya. Mbụ ike ono, o yeru mu l'ẹka gẹ mu gude metsee
unu emetse ono gbẹchia mee unu omeliwe.

Ekele ikpazụ

11 Kẹ ikpazụ iya ụnwunna mu bụ; unu nọkwapho ọma-o. Unu dụebekwa ree; iphe,
mu arwọ unu bụ g'uche unu bụkwaru nanụ. Unu eburu lẹ nchị-odoo. Gẹ Chileke
ono yeru anyi obu tẹme ọ nọdu emeje g'ẹhu dụ anyi guu ono swikwaru unu eswiru-o.
12 Unu kelekwa onyemonye ekele l'ẹhu l'ẹhu nmata phẹ akpa, dụ nsọ.
13 Iphe, bụkpoo ndu-nsọ l'ophu l'ekelekwaphọ unu.
14 Mu sụ g'eze-iphe-ọma kẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi; mẹ eye obu ọphu
Chileke eyeje ndibe iya; mẹ ike ono, Unme-dụ-Nsọ meru g'anyi l'unu gbarụ mgba
ono dzukọtakwa oke l'ẹhu unu g'unu ha. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi, Pọlu Deru Nụ Ndu Galeshiya

1 Ẹkwo-ozi-a shi l'ẹka mụbe Pọlu, onye-ishi-ozi Jizọsu Kéreshi. Onye-ishi-ozi, e
meru mu ta abụkwa nemadzụ meru mu iya; ọphu ọ bụkwa nemadzụ bẹ o shi l'ẹka.
Ọ kwa Jizọsu Kéreshi yẹe Chileke, bụ Nna bẹ o shi l'ẹka, mbụ onye ono bụ iya meru
gẹ Jizọsu ono shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono.
2 Ụnwunna anyi, mu l'ẹphe nọ l'ẹka-a bẹ mu l'ẹphe tụkoru ekele iphe, bụ Chịochi,
nọ lẹ Galeshiya.
3 G'eze-iphe-ọma; yẹle nchị-adụ-doo bụkwaru k'unu; mbụ ọphu shi l'ẹka Chileke,
bụ Nna; waa l'ẹka Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi,
4 bụ onye ono woru onwiya nụ g'e gbua g'ọ bụru ngwẹja, e gude gwefu iphe-ẹji
anyi; k'ọphu ọodzota anyi l'ẹka mgboko-a, iphe-ẹji jiru ejiji-a. Iphe ono bụru uche
Nna anyi, bụ Chileke bẹ o meru ono.
5 Anyi sụ g'ajaja bụru kẹ Chileke jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ!

Ozi-ọma lanụ kpoloko dụ

6 Iphe ọwa-a dụkwa mu nụ biribiri l'ọ tọ dụedu g'ọ nọberu unu gbẹ agbakụtawaru
nụ Chileke unu ono azụ; mbụ onye ono kuru unu ono gẹ Kéreshi eshi l'eze-iphe-ọma
ono, o meru unu ono dzọta unu; unu gbẹ wowarụnu iphu ghaaru ozi ọzo gbaru iche;
7 mbụ ozi ọphu abụdu ozi-ọma ililekpọo; ọchia l'ọ dụru ndu agbaghashị unu
agbaghashị; ndu eme g'ẹphe gbanwee ozi-ọma kẹ Kéreshi ono.
8 A-o; teke ọ bụkwa l'ọo anyịbedua; ọzoo ojozi, shi l'imigwe byaru bya eziahaa unu
ozi-ọma ọphu yẹe ọphu anyi ziru unu adagbadụru; g'a tụ-phukwaa ya l'ọnu.
9 Ọo iphe, anyi pfuhawaru bẹ mu epfu ọzo nta-a sụ: onye ezi unu ozi-ọma ọphu
yẹe ọphu anyi ziru unu adagbadụru; gẹ Chileke tụ-phukwaa onye ono l'ọnu g'ọ laa
l'iswi.
10 ?Ọ dụ unu gẹ mu eme gẹ mu pfua iphe, a-tsọ ndiphe ọzoo Chileke ụtso lẹ nchị?
Tọo ?Bụ gẹ mu mee gẹ ndiphe sụ lẹ mu bụ onye ọma? Ọ bụ l'iphe, mu eme bụ g'a sụ
lẹ mu bụ onye ọma mẹ mu ta abụkwaru onye-ozi kẹ Kéreshi.

Pọlu epfu gẹ ya gude bụru onye-ishi-ozi

11 Sụ: iphe, unu a-maru; ụnwunna mu; bụ l'ozi-ọma ọphu mu ezije ta abụkwa
l'uche nemadzụ bẹ o shi.
12 Kẹle ọ tọ bụdu nemadzụ bẹ o shi l'ẹka; ọphu ọ bụdu nemadzụ kpọ-ziru mu ụzo
iya. Ọo Jizọsu Kéreshi goshiru mu onwiya l'ọphulenya bya eworu ozi-ọma ono ye
mu l'ẹka.
13 Unu nụmawaru-a gẹ ndzụ mu shi dụ teke mu shi eme k'omelalị, ndu Jiu egudeje
abarụ Chileke ẹja; gẹ mu shi eme Chịochi kẹ Chileke ewere emegharu iya ẹka. Unu
nụmawaru l'iphe, mu shi emekpọepho gẹ mu mee bụ gẹ mu mebyia ya l'ophu l'ophu.
14 Mu shi atụkojekpoepho ekemu ndu Jiu ono mekọta g'a tụru iya. Mu mekpọeru
iya phọ metaberu iya k'ọphu mu tụkoru igwerigwe ndu mu l'ẹphe bụ ọgbo
gbaghakọta l'ememe iya; tẹme eme omelalị ndiche anyi phẹ shi anọduje aphụkpoo
mu l'ẹhu shii.
15 Obenu lẹ Chileke, bụ iya doberu mu iche eshi l'ẹpho ne mu; byaru ekua mu; ono
bụru eze-iphe-ọma, o meru mu.
16 Ọ bya ekpuhaa nwa iya ono goshi mu k'ọphu mu awata atụru ndu abụdu ndu
Jiu ọnu iya. Ọphu ọ dụdu nemadzụ, dzụ ndzụ mu chịkoshiru iya.

17 Ọphu mu ejekwaruphọ Jierúsalẹmu kẹ gẹ mu jepfu ndu vuru ụzo bụru ndu-
ishi-ozi-a je phẹ akpata ishi. Iphe, mu mechiaru bụ lẹ mu gbẹshiru tụgbua bahụ lẹ
Arebiya bya eshi ẹka ono laphu azụ lẹ Damasụkosu.
18 A nọepho mgbarapha ẹto; mu tụgbua jeshia Jierúsalẹmu gẹ mu je amaru Pyịta.
Mu l'iya nọo idzu ẹto.
19 Ọle ọ tọ dụdu ndu-ishi-ozi ono ndu ọphuu, mu hụmaru gbahaa Jiemusu, bụ
nwune Nnajịuphu anyi.
20 Ọo Chileke nwẹkiya maru l'iphemiphe-a, mu nọ l'iphu iya ederu unu-a ta adụdu
ọphu bụ ụka, mu nọdu adzụ iya.
21 Tọbudu iya bụ; mu tụgbua jee alị Siriya bya ejee alị Silisiya.
22 G'e pfukpọ-a ta abụkwa lẹ Chịochi Kéreshi lẹ Jiudiya g'ẹphe ha dụru ndu ọphu
mawaru onye mu bụ.
23 Iphe, ẹphe anụepho lẹ nchị bụepho l'a sụru lẹ “onye-a, shi emephe anyi ewere-a
bẹ asaakwa ozi-ọma kẹ g'e kweta kẹ Kéreshi ono asasa. Mbụ ekwekwe ono, o shi
eme g'o mebyia emebyi ono.”
24 Noo g'o gude ẹphe nọdu ekeleje Chileke ekele opfu ẹhu mu.

2

Pọlu ejepfu ndu-ishi-ozi ndu ọphuu

1 A nọepho apha iri l'ẹno mu lẹ Banabasu swịru laphushia azụ lẹ Jierúsalẹmu. Mu
duta Tayitọsu anyi l'iya swịfuaru.
2 Iphe, mu gude jee bụ lẹ mu hụmaru iya l'ọphulenya. Mu lẹ ndu ono, bụ ndu-ishi
ono bya anọo ndzukọ k'iche. Mu bya eworu ozi-ọma ono, mu ziru ndu abụdu ndu
Jiu ono tọgboru phẹ ẹba. Ọo ya bụkwanu g'akanya, mu sehawaru mẹ ọphu mu ese
nta-a ta abụru mu kẹ mmanụ. Ẹphe zụa mgbede.
3 Ọphu e kebutakpọdaru nụ Tayitọsu-a, abụdu onye Jiu-a, mu l'iya swịa g'o bua
úbvù.
4 Ọle g'ọ dụhabe; ọ dụkwarua ndu meru g'ẹphe bua ya úbvù; ndu pyobataru
eme g'ẹphe bụ ndu kẹ Kéreshi; 'ama l'ẹphe ta abụdu iya; l'ọo ngge bẹ ẹphe byaru
anwụnwu g'ẹphe bya bya egeta g'anyi gbakụta-beru ekemu azụ opfu l'anyi bụ ndu
kẹ Kéreshi. Iphe, ẹphe shi achọ ụzo iya bụ g'ẹphe mee anyi g'anyi mejeẹpho iphe
ekemu phẹ pfuru g'ohu anọje eme iphe onye gbaru iya nụ pfuru-a.
5 Ọphu anyi ekwekwanụ haarụ phẹ ụzo ahaha ophu kpọ g'ọ ka mma l'ọo mgbo
lanụ g'ee-shi g'anyi edoberu unu iphe ono, bụ ọkpobe-opfu ono, bụ ozi-ọma onoya.
6 Obenu lẹ ndu ono, a sụru l'ẹphe bụ ndu-ishi ono; mu ta akpakwa ishi iphe, ẹphe
bụ; kẹle Chileke ta adụkwa onye oole ẹnya l'iphu; ndu ono, a sụru l'ẹphe bụ ishi ono
ta adụkwa iphe ọzo, ẹphe yeru ọnu sụ gẹ mu yebaa l'ozi-ọma ono.
7 Ọ gbẹchikwa bụru iphe, ẹphe meru bụ l'ẹphe hụmaru lẹ Chileke wowaru ozi-ọma
ono ye mu l'ẹka gẹ mu je ezia ya ndu abụdu ndu Jiu; mbụ ẹgube ono o wokwaru iya
phọ ye Pyịta l'ẹka g'o je ezia ya ndu Jiu.
8 Kẹle ọo g'ike kẹ Chileke reru ire l'ẹhu Pyịta; ọ bụru onye-ishi-ozi zia ndu Jiu ozi-
ọma ono; bụkwapho g'ike kẹ Chileke reru ire l'ẹhu mu; mu bụru onye-ishi-ozi zia ya
ndu abụdu ndu Jiu.
9 Tọbudu iya bụ; Jiemusu mẹ Pyịta mẹ Jiọnu bụ ndu ono, a sụru l'ọo phẹ bụ ndu-
ishi, gudeshi Chịochi-a bya amaru l'ọo Chileke yeru mu ozi-ọma ono l'ẹka. Ẹphe
zụa mgbede; bya ana mu lẹ Banabasu l'ẹka; bya ekweta l'anyi l'ẹphe tụkoru bụru
nanụ. Anyi l'ẹphe bya atụkokwapho wụa ọnu nanụ lẹ mu lẹ Banabasu a-nọdu ezi
ndu abụdu ndu Jiu ozi-ọma ono; g'ẹphebedua zije iya ndu Jiu.
10 Iphe lanụ, ẹphe sụru g'anyi mee bụ g'anyi nyatajẹkwa ndu akpa nri. Ono bẹ mu
kukebekpọoru ẹhu eme.

Mba, Pọlu barụ Pyịta lẹ Antiyọku

11 O be gẹ Pyịta byaru Antiyọku; mu pfụru iya l'iphu baarụ iya mba l'edzudzu-ọha;
kẹle o nweru iphe, o meru deru iya nụ.
12 Lẹ teke mbụ kpọ bẹ Pyịta yẹe ndu abụdu ndu Jiu shi erigbajẹ nri. E mechaa gẹ
ndu ẹphe lẹ Jiemusu nọ byapfutachaẹru iya phọ; o bufu onwiya sụ l'ẹphe lẹ ndu ono,
abụdu ndu Jiu ono tee rigbaẹdu. Kẹle ọ watarụ atsụ ndu Jiu ono ebvu, bụ ndu sụru
l'onyemonye bufutajẹadaa úbvù ono.
13 Ụnwunna anyi ndu Jiu ndu ọphuu bya eyefua ẹka l'ogozi Pyịta phẹ ọbu. Mbụ
lụfuchakpo lẹ Banabasu bẹ ẹphe jịtachakwaru o tsoru phẹ bụru ndu ogozi.
14 O be teke mu byaru bya ahụma l'ẹnya mu; l'ẹphe te etsodu ozi-ọma ono lẹ
nhamụnha iya; mu pfụru l'iphu ndu Chịochi g'ẹphe ha sụ Pyịta: “Hụmanu gẹ
gụbedua bụ onye Jiu; tẹme ị nọdu eme umere ndu abụdu ndu Jiu; ?Dẹnuhunu g'o
gude ị nọdu eme g'i kebuta ndu abụdu ndu Jiu g'ẹphe meje ekemu ndu Jiu?”

Ekweta adzọ ndu Jiu waa ndu abụdu ndu Jiu

15 A makwarụ-a l'anyịbedua bẹ a nwụkpooru; anyi bụru ndu Jiu; ẹbe anyi abụdu
ndu iphe-ẹji gẹ ndu abụdu Jiu bụ.
16 Obenu l'anyịbedua maru l'ọ tọ bụdu eme g'a tụru l'ekemu emeje nemadzụ g'ọ
bụru onye pfụberekoto l'iphu Chileke; l'ọo ekweta kẹ Jizọsu Kéreshi. Ọo ya bụ
l'anyịbedua kwaphọ, kwetawaru kẹ Jizọsu Kéreshi a-bụru ndu pfụberekoto l'iphu
Chileke; ọ tọ bụkwa kẹle anyi eme iphe, a tụru l'ekemu. Noo kẹle ọ tọ dụdu onye
Chileke agụ l'onye pfụberekoto opfu l'onye ono meru iphe, a tụru l'ekemu.
17 Eshinu anyịbe ndu Jiu emekwaphọ g'anyi shi Kéreshi l'ẹka bụru ndu pfụberekoto
l'iphu Chileke; ọ n'iya bụ l'anyi kwewaru l'anyi bụhukwapho ndu eme iphe-ẹji gẹ ndu
amadụ ekemu Chileke. Teke ọ bụ l'ọ dụ nno; ?ọ pfụru lẹ Kéreshi eme g'eme iphe-ẹji
kabaa shii tọo? Tụswekwa!
18 Kẹle ọ -bụru lẹ mu watarụ emekwaa iphe, mu shi mebyiwaa emebyi bẹ mu
bụakwaa onye emebyi ekemu.
19 Mu gudeakwa eme ekemu; mu hụma lẹ mu nwụhuwaru anwụhu; l'ekemu
gbuwaru mu egbugbu; g'ee-shi gẹ mu a-dzụru Chileke ndzụ.
20 A kpọpyabewaru mu lẹ Kéreshi l'oswebe. Nta bẹ mu nọakwaa ndzụ. Ọle ọ tọ
bụdu mu nọ ndzụ ọbu; ọ bụakwaa Kéreshi nọ ndzụ l'ime ẹhu mu. Ndzụ ọphu mu
nọ l'eliphe nta-a bụkwa lẹ mu kwetarụ kẹ Nwa Chileke bẹ mu gude nọdu iya; mbụ
onye yeru mu obu; woru ishi ndzụ iya tụa l'opfu ẹhu mu.
21 Mu taa jịkakwa eze-iphe-ọma kẹ Chileke. Ọ -bụru l'ọo eme ekemu bẹ e-me amadụ
onye pfụberekoto l'iphu Chileke; ọ n'iya bụ l'anwụhu, Kéreshi nwụhuru te enwedu
ishi.

3

Ekweta ọzoo eme ekemu

1 Oo-waa! Ẹgube g'eswe unubẹ ndu Galeshiya habekpọkwana! ?Bụ onye kabẹ rwaa
unu ẹka l'iphu g'unu jịka ọkpobe opfu ono? ?Tọbudu unu bẹ mu tụkoru k'anwụhu,
Jizọsu Kéreshi nwụhuru l'oswebe tọgboru ẹba; o doo unu ẹnya ree-a?
2 Iphe lanụ, mu ajị unu bụ: ?Bụada-a iphe, ekemu pfuru bẹ unu meru tẹme unu
nata Unme-dụ-Nsọ ono, unu natarụ ono? ?Tọbudu l'unu nụmaru ozi-ọma kẹ Kéreshi
ono bya ekweta?
3 ?Dẹnuhunu g'o gude unu gbẹ bụru ndu eswe? Lẹ mbụ bẹ unu gude Unme kẹ
Chileke gbube ishi etso Kéreshi. ?Bụhunu gụnu meru iphe, unu parụ Unme Chileke
ono buhaa dobesu l'ọo ike k'unu bẹ unu e-gude tsokọta Kéreshi ọbu?
4 ?Iphe-ẹhuka ono, unu jekọtaru ono bụ kẹ mmanụ tọ? Ọ tọ dụkwa mu g'ọ bụ kẹ
mmanụ.

5 Chileke anọdujekwa anụ unu Unme-dụ-Nsọ bya emeshiru unu iphe-ọhumalenya.
?Ọ tụkoru iphemiphe ono eme opfu l'unu eme iphe, ekemu pfuru tọo bụ-a l'ọle unu
nụmaru ozi-ọma ono bya ekweta?
6 Nokwaphọ gẹ Ébirihamu kwetarụ kẹ Chileke; ọ gụaru iya ya l'apfụbekoto.
7 Ọo ya bụ l'unu eleana iya ẹnya; l'ọo ndu kwetarụ kẹ Chileke bẹ bụ ụnwu
Ébirihamu.
8 Ẹkwo-opfu Chileke pfuhawaru sụ lẹ Chileke e-me ndu abụdu ndu Jiu g'ẹphe bụru
ndu pfụberekoto m'ẹphe -kweta kẹ Chileke. E vuhawaa ụzo zia Ébirihamu ozi-ọma
ono sụ iya: "Ébirihamu; ọo l'ẹka ngu bẹ e-shi meeru ndiphe mgburugburu eze-iphe-
ọma."
9 Ọo ya bụ; l'eshinu Ébirihamu kwetarụ kẹ Chileke; Chileke gọoru iya ọnu-ọma; bẹ
ọ bụkwapho ẹgube ono bẹ Chileke a-gọru ọnu-ọma nụ iphe, bụkpoo ndu kwetarụ
nkiya.
10 Iphe, bụkpoo ndu chịru ụpfu kwẹe l'ekemu sụ l'ọo eme ekemu a-dzọ phẹ bẹ
bụakwaa ndu a tụru ọnu. Kẹle ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru: "Onye ta atụkoduru
iphemiphe, e dekọtaru l'ẹkwo ekemu g'ọ ha eme bụakwaa onye a tụru ọnu."
11 Iphe lanụ, dokpọoru ẹnya ree bụ l'ọ tọ dụdu onye a-dụ ike egude eme iphe,
ekemu pfuru abụru onye pfụberekoto l'iphu Chileke. Kẹle "Onye pfụberekoto bụkwa
ekweta bẹ oo-gude nọdu ndzụ."
12 Obenu l'eme iphe ekemu pfuru yẹe ekweta kẹ Chileke ta adụkwa iphe, ẹphe
jigba; kẹle e dekwaruphọ sụ: "Lẹ ndu emegbuje iphemiphe, ekemu pfuru e-gudekwa
iya phọ dzụru ndzụ."
13 Kéreshi gbafụtaru anyi lẹ mburọnu, ekemu meru anyi vuru; eshinu o vutachiru
anyi mburọnu ono anyi shi vuru ono. Kẹle ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru: "Iphe,
bụkpoo onye a pfugburu l'eli oshi bụkwa onye larụ lẹ mburọnu."
14 Kéreshi larụ lẹ mburọnu ono g'ee-shi g'eze-iphe-ọma, Chileke sụru lẹ ya e-meru
Ébirihamu eshi l'ẹka kẹ Kéreshi Jizọsu rwua ndu abụdu ndu Jiu ẹka. Anyịbedua
e-shikwanụ l'ekwekwe, anyi kweru kẹ Kéreshi nata Unme ono, Chileke kwehawaru
ukwe lẹ ya a-nụ anyi ono.

Iphe, a tudoru ekemu waa iphe, Chileke kweru ukwe iya

15 Ụnwunna mu; gẹ mu gudekpọadanu iphe, anyi emeje nmaaru unu ẹtu ọwa-a.
Amadụ -kee ekpe dee ya l'ẹkwo byia ya ẹka ta adụkwa onye emebyi iya nụ; ọphu ọ
dụkwa onye eyekwa iya iphe; mbụ a makwarụ-a l'ọo ekpe, nemadzụ keru.
16 Sụ-a; ọ kwa Ébirihamu yẹe oshilọkpa iya bẹ Chileke kweru ukwe-iphe. Ọ tọ
sụkwaru iya l'ọo yẹle ndu shi l'ọkpa iya; g'ee-gudekwanụ nno makwanụru l'ọo ikpoto
nemadzụ. Ọ sụru iya l'ọo yẹe oshilọkpa iya, bụ iya bụ l'ọo onye lanụ, bụ iya bụ
Kéreshi ọbu.
17 Mbụ l'iphe, mu epfu bụ lẹ-a; l'ọgbandzu ono, shi Chileke l'ẹka bẹ Chileke kwetarụ
ukwe sụ lẹ ya e-me iphe ya pfuru. Sụ-a; ekemu, a nọadaru ụnu apha l'apha ụkporo
l'iri gẹ Chileke kwechaaru ukwe-iphe ono tẹme ekemu ono bya ta ayịkwa gbukaa
iphe, Chileke kwewaru ukwe iya. O to mekwa ukwe-iphe ono, Chileke kweru ono g'ọ
bụru iphe-mmanụ.
18 Ọme ọ bụada g'e me iphe, ekemu pfuru tẹme Chileke emee iphe, o kweru ukwe
iya mẹ aamanụru l'ọ tọ bụedu ukwe-iphe. Obenu lẹ Chileke nụru Ébirihamu iphe, o
kweru ukwe iya; opfu l'o kwewaru iya ya.
19 Sụ-a; ?ọ bụhunuru gụnu bẹ a tụ-doru ekemu? Iphe, a tụ-doru ekemu bụ g'ekemu
goshi iphe eme iphe-ẹji bụ. A tụ-doru iya g'ọ nọdu jasụ teke oshilọkpa Ébirihamu
ọbu a-bya, bụ iya bụ onye ọbu, Chileke kweru ukwe-iphe doberu ọbu. Ọo Chileke

tụru ekemu ono bya agbẹ l'ẹka ụnwu-ojozi-imigwe woru iya nụ onye-ẹto bụ Mósisu, nọ-chiru ẹnya nemadzụ g'ọ tụaru ndiphe.
20 L'ọ kwa a -dụ ẹbo eme iphe bẹ aachọje onye-ẹto; obekwanu lẹ Chileke bụ onye lanụ.
21 ?Ọ pfụru l'ekemu egbuka iphe, Chileke kweru ukwe iya egbuka tọ? Tụswekwa! Kẹle ọme ọ -dụru ekemu, a tụru g'o gude ndzụ mẹ apfụbekoto l'iphu Chileke eshinu l'edobe ekemu.
22 Obenu l'ẹkwo-opfu Chileke egoshi lẹ ndiphe mgburugburu bẹ iphe-ẹji pyịtaru l'ẹkpiri. Iphe, o gude egoshi iya ono bụ g'iphe ono, Chileke kwetarụ lẹ ya e-meru onye woru onwiya ye Kéreshi ono l'ẹka abụerupho ndu woru onwophẹ ye Kéreshi l'ẹka bẹ oo-meru iya kpoloko.
23 Kẹle teke k'ekweta teke adụdu bẹ ekemu shikwa tuchia anyi atuchi g'anyi ta ahụma ụzo anyi e-shi kweta kẹ Kéreshi.
24 Ọo ya bụ l'ekemu shi edu anyi ụzo g'onye eleta ụnwegirima ẹnya; dua anyi jasụ Kéreshi bya g'anyi a-bụru ndu Chileke gụru lẹ ndu pfụberekoto; opfu l'anyi woru onwanyi ye iya l'ẹka.
25 Nta-a, Chileke gụhawaru anyi ụzo g'anyi woru onwanyi ye Kéreshi l'ẹka-a bẹ anyi ta nọekwa l'ẹka onye ono, eleta anyi ẹnya ono, bụ iya bụ ekemu.
26 Ọo ya bụ; l'eshinu unu wowaru onwunu ye Kéreshi l'ẹka; unu l'iya tụgba bụru nanụ bẹ unu bụkotawa ụnwu kẹ Chileke.
27 Lẹ g'unu ha bụru ndu e gude ẹpha Kéreshi mee baputizimu bẹ yeakwaru Kéreshi g'onye yeru uwe.
28 Mkpọcha l'onye-a bụ Jiu ẹbe onye-a abụdu ta adụekwa; ọphu ọ dụekwa l'onye-a bụ ohu; onye-a bụru amadụ; ọphu l'onye-a bụ nwoke onye ọphuu bụru nwanyị adụekwapho; kẹle g'unu ha shiwaa l'ẹka Kéreshi tụgba bụru nanụ.
29 Sụ: unu -bụwaru ndu kẹ Kéreshi bẹ unu bụwaa oshilọkpa Ébirihamu, bụ iya bụ ndu iphe ono, Chileke kweru Ébirihamu ukwe iya ono rwuberu.

4

1 Sụ-a; waa iphe, mu e-gude goshi unu iphe, mu epfu bụ ọwa-a: l'onye bụ iya e-mechaa ria iphe nna iya; bẹ teke ọ bụ nwata bẹ bụkwa g'eeme ohu bụ g'aanọduje eme iya. A makwarụ-a l'ọo ya nwe iphemiphe;
2 ọle oonwejeru onye yẹe ya bu; onye a-nọdu emefuta iya nụ; l'ọ dụkwarupho onye a-nọdu eleta iphe, o nweru ẹnya jasụ teke nna iya pfuru sụ l'o noo teke nwata ono sụwaru egweta iphe iya.
3 Nokwaphọ g'ọ dụ l'ẹka anyi nọ bụ ono. Teke anyi te eshidu maru iphe bẹ ọbvu, bụgbaa ishi mgboko ọwa-a shi mee anyi ohu phẹ.
4 Ọle o rwuru teke ọ gbaru; Chileke ye Nwa iya sụ g'ọ bya. Ọ bya abụru nemadzụ; nwanyị nwụa ya. Ọ bụru iphe, ekemu sụru g'e meje bẹ oomeje;
5 g'oo-shi ẹgube ono gbata ndu ekemu keru ẹgbu; g'ee-gude ẹgube ono Chileke anata anyi g'anyi bụru ụnwu iya.
6 Ọ bụru l'ọo l'unu bụwaa ụnwu iya meru g'o gude Chileke woru Unme Nwa iya ye unu l'obu; mbụ Unme ọphu emeje g'e kuje Chileke “Nnana!”
7 Ọo ya bụ l'e shi Chileke l'ẹka; ọphu ị bụedu ohu; ị bụwaru nwa Chileke. Eshinu ị bụwaa nwa Chileke bụanaa ya-a bụ l'ị yịwaa lẹ ndu e-ri iphe ono, Chileke doberu ụnwu iya ono.

Pọlu agba egomunggo kẹ ndu Galeshiya

8 Lẹ mbụ teke unu eshidu maru Chileke bẹ unu shi bụgbaaru ohu iphe, abụdu Chileke.

9 Obe nta-a, unu byawaru bya amaru Chileke-a; waawaa; gẹ mu pfuchia ya ẹgube-
a; ọ chia nta-a, Chileke mawaru unu-a; bẹ mu sụru: ?Dẹnuhunu g'o gude unu dakọbe
alaphu azụ alapfu ọbvu ono, adụdu ike dụ iya nụ; tẹme ọ bụru iphe-mmanụ ono? ?
Bụ gụnu meru g'o gude unu nọdu eme g'unu laphukpọoro azụ je abụru ohu phẹ ọzo?
10 Unu abọje mbọku l'ọbo-iphe; mẹ ọnwa; mẹ teke iphe meru; mẹ apha.
11 Ndzụ unu anọdujekwa agụ mu. ?Ozi, mu jeru l'ishi unu ta abụduru mu nụ kẹ
mmanụ?
12 Ụnwunna mu; mu arwọ unu arwọrwo; sụ g'unu dụnu gẹ mu dụ; kẹle mbẹdua
dụwaa g'unu dụ. Ọ tọ dụkwa iphe, dụ ẹji, unu meru mu ililekpọo.
13 Unu maru-a l'ọo teke iphe eme mu bẹ mu byaru ezia unu ozi-ọma ono lẹ mbụ.
14 E -gudekpọkwaaro l'iphe, eme mu nụ shi bụru unu oke iphe-ọhutama; ọle mu
ta adụkwanu unu ashị; ọphu unu ajịkakwaru mu. Unu gbẹnu meberu mu ree gẹ mu
bụ ojozi-imigwe; ọzoo lẹ mu bụ Kéreshi Jizọsu l'onwiya.
15 ?Unu meru ẹhu-a, shi tsọo unu ụtso l'opfu ẹhu mu teke ono-a imagha? Kẹle mu
maru l'a ta tụdu iya ẹgo; l'ọme unu dụru ike teke ono mẹ ọ bụchaaru k'unu aswọshi
akpụru ẹnya nkunu chiẹ mu.
16 ?Mu gbẹnu bụwaru onye opfu unu nta-a; opfu lẹ mu pfuru unu iphe, bụ ọkpobe-
opfu?
17 Ndu ono, eduphu unu ono emekwaru unu ẹmereme shii; ọo l'ọo g'unu makwarụ
l'iphe, ẹphe emedoru unu ẹmereme ono ta adụkwa ree. Ẹphe emekwa g'ẹphe bufu
unu l'ẹhu mu g'unu gbaru tsoru phẹ.
18 Agbatsoru ndu ọzo adụjekwa ree; ọo l'ọo g'unu gbatsojekwaru ndu ọbu m'ẹphe
-nọdu epfu iphe, dụ ree. Unu mejekwa ẹgube ono tekenteke; g'ọ tọ bụekwapho teke
mu l'unu nọ.
19 Ụnwu mu! Mu nọkwa l'iphe-ẹhuka opfu ẹhu unu nta; mbụ gẹ nwanyị, abya
ezeda. Mu je a-nọdu l'iphe-ẹhuka ono jasụnupho teke unu a-dụ gẹ Kéreshi.
20 Ọ dụe mu phọ g'a sụ lẹ mu l'unu nọ nta-a; mẹ mu amaru gẹ mu gege dobe ọnu
pfuaru unu opfu. Nta-a bẹ ọ tụfuru mu ẹhu gẹ mu e-mekpọo k'ẹhu unu.

Ẹtu Hega yẹe Sera

21 Unubẹ ndu ọogu anọdu emeje iphe, ekemu pfuru; unu kaẹshikwaru mu; ?unu
ta anụmaduru iphe ekemu pfuru tọ?
22 Kẹle e dekwaru sụ lẹ Ébirihamu nwụtaru ụnwegirima unwoke labọ. Onye lanụ
bụ nwanyị, bụ ohu nwụtaru iya ya; onye ọphuu bụ amadụ yeru iya ya.
23 Onye ọphu, ohu yeru bẹ a tsụtaru ime iya ẹbe ọ dụdu ukwe Chileke kweru swibe
l'ẹhu iya k'iche. Onye ọphuu, shi l'ẹka amadụ phọ bẹ a tsụtaru ime iya opfu lẹ Chileke
kweru ukwe l'aa-nwụ iya.
24 Mu gude iphe ono, mehawaru nụ ono anmarụ unu ẹtu. Ụnwanyi ono ẹphenebo,
bụgbaa ne phẹ ono nọ-chiru ẹnya ọgbandzu labọ, shi Chileke l'ẹka. Onye ọphu, bụ
Hega nọ-chiru iphe ono, Chileke kweru ukwe iya l'ọgbandzu shi l'eli úbvú Sayịnayi.
Ụnwu nkiya bẹ a nwụru g'ẹphe bụru ohu.
25 Hega nọ-chiru úbvú Sayịnayi ono nọ l'alị Arebiya. Ọ bụru Arebiya ono bụ
Jierúsalẹmu kẹ nta-a. Noo kẹle yẹe ụnwu iya shi bụru ohu.
26 Obenu lẹ Jierúsalẹmu ọphu dụ l'imigwe ta abụdu ohu; tẹme ọ bụru iya bụ ne
anyi.
27 Kẹle e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
"Tee ẹswa gụbe nwanyị,
pfụru apfụru,
eteke atsụ-swee ime!
Gude ẹhu-ụtso tee ẹswa
gụbe nwanyị,

amadụ iphe,
eme lẹ nka nwanyị,
ime eme;
Kẹle nwanyị ono,
e shi gbado agbado ono
l'a-gbẹ kanụ enweru
nwa eme lẹ nwanyị
ọphu alụ ji.”*
28 Sụ-a; ụnwunna mu; anyịbedua bụakwapho ụnwegirima e kweru ukwe iya tẹme
a nwụa phẹ gẹ Áyizaku.
29 Ọ bụkwarupho g'ọ dụ teke ono bụ g'ọ dụ nta-a. Teke ono bẹ onye k'ono, a tsụtaru
ime iya gẹ kẹ ndu ọzo phọ shi anọduje akpa onye ọphu ndzụ iya shi l'ẹka Unme
Chileke phọ ẹhu.
30 Ọle ?bụ gụnu bẹ ẹkwo-opfu Chileke pfuru? Ọ sụru: “Chịfukwa ohu yẹe nwa
iya; kẹle nwa, shi l'ohu bẹ yẹe nwa, amadụ nwụru taa gbakwarụ mgba eke iphe nna
phẹ.”
31 Ọo ya bụ; ụnwunna mu; anyi ta abụkwa ụnwu, ohu nwụru; anyi bụkwa ụnwu,
nwanyị bụ amadụ nwụru.

5

Enweru onwonye l'ime Kéreshi

1 Kéreshi tọakwaru anyi l'ẹgbu; sụ g'anyi ba bụheru ohu. Ọo ya bụ; unu pfụshia
ike. Unu te ekwekwa g'ọ dụru onye e-gude ekemu mee unu g'unu bụru ohu ọzobaa.
2 Sụ-a; gẹ mụbe Pọlu karụ unu; ọ -bụru l'unu buru úbvù bẹ Kéreshi ta adụkwa
urwu, ọ barụ unu.
3 Gẹ mu kasachakwaa onyemonye, buru úbvù nchị; l'o mefụtajekwa iphemiphe,
bụ iphe, ekemu pfuru g'ọ ha.
4 Unubẹ ndu eme gẹ Chileke gụa unu lẹ ndu pfụberekoto; opfu l'unu eme iphe
ekemu pfuru bufuakwaru onwunu l'ẹka Kéreshi nọ. Unu nashịakwaru onwunu eze-
iphe-ọma kẹ Chileke.
5 Ọ -bụru anyịbedua bẹ iphe anyi zọberu ele ẹnya eleshia iya ike lẹ Chileke a-gụ
anyi lẹ ndu pfụberekoto l'iphu iya bụkwa l'anyi natarụ Unme-dụ-Nsọ; opfu l'anyi
woru onwanyi ye Kéreshi l'ẹka.
6 L'anọduwaa l'ime Kéreshi bẹ l'e buru úbvù; ọzoo l'e te buduru ta adụekwa iphe,
ọ bụ. Iphe, bụ iphe, bụakwaa ekweta kẹ Kéreshi ọphu shi lẹ n-yemobu.
7 Unu shikpọkwa etsokọtawa ụzo ono ree. ?Bụhunu onye kpọshiru unu anọdu eme
iphe, bụ ọkpobe-opfu ono nta?
8 Ọphu a maru bụ l'ọ tọ bụdu Chileke-a, bụ iya kuru unu-a gbẹ bya apfubuta unu
g'unu te emehẹ ọkpobe-opfu ono.
9 Ọ kwa nwa-ọ-chi-l'ẹka iphe-ekoje-buredi l'ekoje ishi buredi ophu.
10 Ọle atụgba, anyi l'unu tụgbaru lẹ Nnajịuphu mekwarụ-a gẹ mu shihu obu
ike l'ẹka unu nọ; l'unu a-lwa azụ bya etsozita ụzo wata arị iphe, mu arị; l'onye
gbaghashịru unu agbaghashị; ọ -bụ onye; ọ -bụ onye-o; onye ono bẹ Chileke a-nmakwa
ikpe.
11 Obenu-a; ụnwunna mu; ọme ọ bụ l'ọo g'e buje úbvù bẹ mu ezijekwadu asa iya
asasa ono; ?m'ọ bụhunuru gụnu bẹ o gude a nọdu a-kpakwadụ mu ẹhu? Ọ -bụ l'ọ dụ
ẹgube ono mẹ asasa, mu asa lẹ Chileke a-gụepho anyi lẹ ndu pfụberekoto; opfu lẹ
Kéreshi nwụhuru l'oswebe tege adụkwa onye o gogo bụjeru iphe eghu.

* **4:27 4:27** Gụnaa Azá 54:1.

12 Teke ọ bụ lẹ k'ebu úbvù aphụnuka ndu ono, agbaghashị unu ono l'ẹhu g'ẹphe
jenụ je ahachafụa onwophẹ ahaha.
13 L'unubẹdua ụnwunna mu; bẹ e kukwaru bya atọwaa l'ẹgbu. Ọle-a; unu ta
ahakwa onwunu g'iphe, anọduje agụ unu ẹgu waa iphe, unu arị l'ọkpoma bya ekee
unu ẹgbu ọzo. Ọ chịkwa iphe, unu a-nọdu eme bụ g'onyemonye yee nwibe iya obu
k'ọphu unu anọduje eyeru nwibe unu ẹka.
14 Kẹle ekemu ono g'ọ hakọta tụkoru kpakọo l'akpụru opfu lanụ, bụ iya bụ: "Yee
nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu."
15 Obenu teke ọ bụ l'unu atakashi nwibe unu ẹru bya anmabushi nwibe unu anụ;
unu letakwa ẹnya a -nọnya unu tụko onwunu taẹbe.

Unme Chileke waa ẹjo-iphe agụgbaa nemadzụ

16 Ọle mu sụru-a; unu hakwaa Unme Chileke g'o goshije unu ụzo. Ọo ya bụkwanu
g'unu ete emejeẹdu ẹjo-iphe, agụgbaa unu.
17 Kẹle ẹjo-iphe agụgbaa amadụ bẹ ta adụjekwa Unme Chileke ree. Ọphu iphe,
agụkwanu Unme Chileke adụjedu uche amadụ ree. Noo l'iphe labọ ono dụru
onwophẹ l'opfu. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ẹbe unu adụjedu ike mee iphe,
dụ ree, unu rịru k'ememe.
18 Obenu teke ọ bụ Unme Chileke egoshije unu ụzo; ọ n'iya bụ l'ekemu te ekeẹduru
unu ẹgbu.
19 Sụ-a; iphe shigbaa l'uche amadụ doru ẹnya, bụ iya bụ eri ogori; apharwụshi
onwonye; eme umere, rehuru erehu; iphere abvụ l'iphu;
20 agwọ nshi; eme mgbashị; ndụmashi; alwụ ọgu; okophoo; obu-ọku; akpa ẹnya;
ẹkpa l'iche iche; ẹjo-nzi;
21 ẹnya-pfụrupfuru; egbu-ọchi; mẹe-atsụtsu; eri angụ-sweshi iphu; mẹwaro iphe
dụgbaa ẹgube ono. Noo iphe shigbaa l'uche amadụ bụ ono. Sụ-a; gẹ mu lọkwaa unu
ẹka lẹ nchị gẹ mu lọhawaru iya unu; ndu eme nno taa bahụkwa l'ẹka Chileke bụ eze.
22 Obekwanu l'iphe shigbaa lẹ Unme Chileke bụ: n-yemobu; ẹhu-ụtso; nchị-adụ-
doo; nshirima; eme odoo; eme ọma; ekweta;
23 eme gelee; mẹ esede onwonye. Ọ tọ dụdu ekemu, a tụru swibe ndu k'ono.
24 Ndu bụkwanu ndu kẹ Kéreshi Jizọsu; wowaru ẹjo-iphe, agụgbaa phẹ nụ mẹ ẹjo
umere, shigbaa phẹ l'uche kpọpyabe l'oswebe.
25 Eshinu anyi gude Unme Chileke dzụru ndzụ; unu g'anyi hanaa gẹ Unme ono
goshije anyi ụzo.
26 G'anyi te emejekwa iphe g'ee-shi g'a jaa anyi ajaja. Ọphu anyi emejeshi nwibe
anyi iphe, e-ghu iya eghu. Ọphu anyi ejijekwaru nwibe anyi iji-ẹnya.

6

Evuru ivu nwibe ngu

1 Ụnwunna mu; teke ọ bụ l'ọ dụru onye e guderu gẹdegede teke ọ dụru iphe, oome
adụdu ree; g'unubẹdua, Unme Chileke gude ndzụ unu-a; jinaa obu oyi duphuta iya
azụ l'ụzo pfụru ọto. Ọle ọo g'onyemonye letakwa onwiya ẹnya g'e te nwufuaru iya
ye l'eme iphe-ẹji.
2 G'onyenọnu gbatajẹru nwibe iya l'iphe, atsụ iya l'ẹhu g'unu e-gude ẹgube ono
mekọtaje ekemu, Kéreshi tụru.
3 Kẹle onye rịru lẹ ya bụ iphe l'ẹka ọ dụdu iphe, ọ bụ; onye ono bụkwa onwiya bẹ
oome eswe.
4 Ọ kwa g'onyenọnu gudejekwa ẹnya lee onwiya maru g'umere iya gbaru; l'i wotajẹ
iphe, iime tụru yeru umere gbaru ngu nụ. Ọo ya bụ; i ti jeẹduro ewota iphe, i meru
atụru eyeru k'onye ọzo.
5 Kẹle onyemonye e-vukwaru ivu nkiya l'onwiya.

6 G'onye, eezi ozi-ọma kẹ Kéreshi ono hẹjekwa onye ezi iya ya nụ iphe, dụ ree, o nweru.
7 Unu te ekwekwa g'e duswee unu ụzo; Chileke ta abụkwa onye akwa eswe; noo l'ọo iphemiphe, onye kụru bẹ ọowotaje akpụru iya.
8 L'onye eme ẹjo-iphe, agụ iya nụ bẹ a-lakwa l'iswi. Obenu l'onye eme gẹ Unme Chileke ziru iya bẹ Chileke a-nụ ndzụ ojejoje.
9 Ọo ya bụ g'ike ta abvụkwa anyi l'eme ree; kẹle anyi e-ritakwaa urwu iya l'orwuberu iya mẹ anyi -gudeshia ẹka anyi g'anyi gudeshi iya.
10 Ọo ya bụ g'anyi mejeru onyemonye ree nta, ụzo dụru anyi l'ememe iya. Ndu anyi a-kabajẹkpoo emeru ree ono bụ ndu anyi l'ẹphe bụ ọnu-ụlo lanụ; opfu l'anyi tụkowaru kweta kẹ Kéreshi.

Ekele

11 Nta-a bẹ mu gudeakwa ẹka mu gẹdegede ederu unu ẹkwo ọbu. ?Unu ta ahụmaduru g'akpụru opfu ọbu hachaa kakpọro kakpọro?
12 Ọ kwa ndu eme g'a jaa phẹ ajaja k'iphe, ẹphe sụru l'e mefụtaje l'eli ẹhu bụ ndu ekebutajẹ unu sụ g'unu bua úbvù. Iphe, ẹphe gude eme iya bụ gẹ ndu Jiu ta akpa phẹ ẹhu. Ẹphe maru lẹ ndu Jiu gege akpa phẹ ẹhu; ọme ẹphe kweru l'ọo 'ẹpho Kéreshi ono, nwụhuru l'oswebe ono a-dzọ phẹ.
13 Ndu ọbu, bukpọoru nụ úbvù ọbu ta abụkwa l'ẹphe emeje iphe ekemu pfuru. Ọ kwa iphe, ọogu phẹ g'ẹphe mee g'unu bua úbvù bụ g'ẹphe abaaha aba l'ẹphe meru unu; unu mee iphe-ọhubama l'anụ-ẹhu.
14 A bya lẹ mbẹdua; tụswekwa! Mu ta ayịkwa baa aba k'iphe ọzo gbahaa k'oswebe Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi. L'eshi ọphu ọ nwụhuru l'oswebe bẹ iphe kẹ mgboko-a ta adụekwa iphe, ọ bụ mu; tẹme mbẹdua dụakwapho g'onye nwụhuru anwụhu l'iphe kẹ mgboko-a.
15 Kẹle anọduwaa l'ime Kéreshi Jizọsu bẹ l'e buru úbvù; ọzoo l'e te buduru ta adụekwa iphe, ọ bụ, abụedupho abụru onye Chileke meru k'ọphúú.
16 Gẹ Chileke mee g'ẹhu dụ iphe, bụkpoo ndu etsoje ụzo ono, mu goshiru unu ono guu; phụkwaaru phẹ phọ obu-imemini. Ọo phẹ bụ ọkpobe ndu Ízurẹlu kẹ Chileke.
17 Sụ-a; e -shi ntanụ-a g'ọ tọ dụkwa onye epfuchibaa mu nchị. Ichii-iphe ọwa-a, mu vu l'ẹhu-a bụakwaa iphe-ọhubama, egoshi lẹ mu bụ ohu Jizọsu.
18 Ụnwunna mu; gẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi mekwaaru unu eze-iphe-ọma g'unu ha. Nokwa g'ọ dụ!

Ẹkwo-ozi, Pọlu Deru Nụ Ndu
Efesọsu

1 Ọwa-a bụ ẹkwo-ozi, mụbe Pọlu ede. Mu bụ onye Chileke họtaru mee gẹ mu bụru
onye-ishi-ozi Kéreshi Jizọsu. Mu ede iya anụ ndu dụ-nsọ, bu lẹ Efesọsu; mbụ ndu
kwetarụ kẹ Kéreshi Jizọsu; ẹphe l'iya tụgba bụru nanụ.
2 Mu sụ gẹ Chileke, bụ Nna anyi yẹe Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu
eze-iphe-ọma; mekwaaphọ g'unu buru l'ẹhu-guu.

Ọnu-ọma, shi l'ẹka Kéreshi

3 Unu g'anyi kele onye ono, bụ Chileke bya abụru Nna kẹ Nnajịuphu anyi Jizọsu
Kéreshi ekele; onye bụ iya gọru ọnu-ọma nụ anyịbe ndu anyi lẹ Kéreshi tụgbaru bụru
nanụ. Ọnu-ọma ono bụ lẹ Chileke meru; anyi shi Kéreshi l'ẹka yịru l'ọha imigwe. Ọ
bụru ẹka o shi bụ l'o wotaru iphe, bụkotakpoo iphe, aanụ anụnu, shi l'ẹka ono woru
nụ anyi.
4 Chileke byaru eme mgboko; o vuru ụzo shi l'atụgba ono, anyi lẹ Kéreshi tụgbaru
bụru nanụ ono; họtahawaro anyi g'anyi bụru ndibe iya; k'ọphu anyi a-dụru iya iche;
bya abụru ndu adụdu ẹka ntụcha a-dụ l'ẹhu anyi l'iphu iya.
5 Ọo n-yemobu iya meru g'o gude ọ chịhawa iya l'ìdzù dobe l'anyi a-bụru ụnwu iya;
onye oo-shi l'ẹka bụru Jizọsu Kéreshi. Ono bụerupho iphe, dụhawa iya ree ememe
bya abụkwarupho iphe dụ iya l'uche;
6 g'anyi etuje Chileke ẹpha k'eze-iphe-ọma ono, dụ biribiri ono, o meru anyi kẹ
mmanụ ono; mbụ anyịbe ndu anyi lẹ Nwa iya ono, o yeru obu ono tụgbaru bụru
nanụ.
7 Mbụ-a; Nwa iya ono bẹ gbashịkwaru mee ya; gude gbata anyi; tẹme ọ bụkwaru
iya phọ bụ lẹ Chileke agụaru anyi nvụ l'iphe-ẹji anyi. Sụ-a; eze-iphe-ọma ono bụru
iphe-ọma, kwatakpọoru paa ẹka bẹ o meẹberu anyi ẹgube ono;
8 mbụ eze-iphe-ọma ọphu ọ kwatakpọoru gude mmamiphe yẹle nkwamẹnya saa
ẹka ọkpobe asasa meeru anyi.
9 Ọ byakwaphọ bya emee g'anyi maru iphe; nweru ọkpobe egomunggo; k'ọphu
iphe, oome e-doje anyi ẹnya. O meru; anyi bya amaru iphe, shi bụru iphe, o domiru
edomi, bụ iphe, ọ rịhawaru lẹ ya e-shi Kéreshi l'ẹka mee.
10 Iphe ono, ọ tụberu ono, bụ iphe, oo-me teke ọ gbaru ono bụ l'ọo-tụko iphe, o
gude ẹka iya mee tụko chịgbabe; mbụ iphe, dụ l'igwe; mẹ ọphu dụ l'alị; l'o woru
Kéreshi mee ishi iya.
11 Ọo Kéreshi bẹ anyi l'iya tụgbaru; ọ bụru iya meru g'anyi yịru l'iphe ono, o kweru
ndu bụ nkiya ukwe iya ono. Ọ bụru iya mekwarụpho g'o gude Chileke, emekọtaje
iphemiphe g'ọ tụbehawaru iya; mee ya g'ọ dụ iya l'uche; vuhawaru ụzo họtahawaa
anyi.
12 Ọo ya bụ g'anyịbedua, bụ ivuzọ ele ẹnya Kéreshi egude umere anyi l'ophu egoshi
g'ọdu-biribiri Chileke habe shii; g'ee-gude iya jaa ya ajaja.
13 Nokwaphọ g'ọ dụ unubẹdua; l'unu nụmaerupho ọkpobe ozi ono, bụ ozi k'adzọta
ono, Chileke dzọtaru unu ono; unu kweta kẹ Kéreshi. Ọ bụru iya bụ lẹ Chileke egude
Unme-dụ-Nsọ, o kwetarụ ukwe iya; mee unu iphe-ọhubama; gude goshi l'ọo ya nwe
unu.
14 Unme-dụ-Nsọ ono egoshi l'anyi a-nata-a iphe ono, Chileke kweru ndibe iya
ukwe iya ono, bụ iphe, anyi a-nata teke Chileke a-gbata ndibe iya ọkpobe agbata
kẹ mkpọchi-ishi; g'anyi jaa ọdu-biribiri iya ajaja.

Pọlu epfu anụ Chileke

15 Noo iphe, meru g'o gude mu nụmachaa k'ekwekwe unu kweru kẹ nnajịuphu, bụ
Jizọsu waa k'obu unu yekọtaru ndu-nsọ ono;
16 ẹbe ọ dụdu teke mu ekelebuhujeru unu Chileke ekele. Mu -nọdu epfu anụ iya;
bẹ mu epfujekwaru iya phọ opfu ẹhu unu.
17 Mu asụje gẹ Chileke kẹ Nnajịuphu anyi Jizọsu Kéreshi; mbụ Nna bụ Ọ-ka-lẹ-
biribiri; g'ọ nụ unu Unme iya, e-me unu g'unu maru mmamiphe; phụa ọphulenya;
k'ọphu unu a-maru iya ọkpobe amaru.
18 Mu asụjekwa iya phọ g'o mee obu unu g'ọ hụma ìphóró iya; k'ọphu unu a-maru
iphe, bụ iphe, o kuru unu g'unu le ẹnya iya; makwaruphọ l'iphe, o kweru ndu-nsọ
ukwe iya nyịberu anyịbe.
19 Wakwaphọ g'ike iya ono, bụ ike ọphu enwedu ẹtu ono emeberu ire l'ẹhu anyịbe
ndu kweru kẹ Jizọsu. Ike ono, l'eme ire l'ẹhu anyi ono bẹ bụkwaa iphe lanụ yẹe eze
ike iya ono,
20 bụ iya bụ ọphu o gude mee gẹ Kéreshi shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; bya eworu
iya dobe l'ẹkutara iya l'imigwe.
21 Kéreshi ono nọ-ngokọtaru iphe, bụkotakpoo ọchi-ọha imigwe; mẹkpoo ọ-nọ-
l'oke-ọkwa imigwe g'ẹphe ha; mẹkpoo o-gude-ike imigwe g'ẹphe ha; mẹkwapho
nnajịoha imigwe l'ophu; mẹkpoo iphe, bụkpoo iphe, e kuru ẹpha l'eliphe-a; mẹkpoo
l'eliphe ọphu abya nụ.
22 Chileke meru gẹ Kéreshi tụko iphemiphe zọpyabe l'ọkpa; bya ewokwaru iya phọ
yeru Chịochi g'ọ bụru iya l'a-bụru ishi iphemiphe kpọo.
23 Chịochi l'ophu bụkwa ogwẹhu Kéreshi; ọ bụru l'echilabọ ndu Chịochi bẹ iphe
kẹ Kéreshi dzuru edzumedzu. Ọ bụkwanuru lẹ Kéreshi bẹ iphemiphe kẹ Chileke
dzukwanụru edzumedzu.

2

Eshi l'ọnwu bahụ lẹ ndzụ

1 Ọ dụru teke unu shi bụru ndu nwụhuru anwụhu. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ
l'unu te eyejeduru Chileke ọnu; unu nọdu anọduje eme iphe-ẹji.
2 Teke ono bẹ unu shi etso ẹka ndiphe. Unu shi anọduje eme iphe, epherephere
pfuru, bụ iya bụ onye ọphu, bụ onye-ishi l'ephekerephe bya abụru ọbvu ono, l'emeje
gẹ nemadzụ kwefuru Chileke ike ono.
3 Anyịbedua g'anyi ha shikwa tụko etso ụzo ono. Anyi shikwa etsoẹpho iphe, agụ
anyi ẹgu ememe. Iphe, anyi shi emeje bụerupho iphe, dụ anyi ree l'ẹhu; mẹ iphe, dụ
anyi ree l'egomunggo. Anyi shikwa lẹ mbụ bụru ndu shi tukotawaa oke-ẹhu-eghu kẹ
Chileke kpube onwanyi gẹ ndu ọphuunapho.
4 Obenu lẹ Chileke bụ onye aphụje obu-imemini; phụa k'etsutsu iya. O yeru anyi
obu yegharụ iya anyi ẹka.
5 Anyi shi l'emeswe, anyi mesweru Chileke; bụru ndu nwụhuru anwụhu. Obenu lẹ
Chileke mewaru; anyi lẹ Kéreshi tụko bya adzụru ndzụ; ọ bụru eze-iphe-ọma iya bẹ
o gude dzọo unu.
6 Anyi lẹ Kéreshi Jizọsu tụgbaru bụru nanụ; Chileke tụko anyi l'iya mee; anyi teta
dzụru ndzụ bya emekwaphọ g'anyi l'iya tụko nọdu l'imigwe.
7 Iphe, o gude mee ya nno bụ g'oo-mecha goshi ọgbo ọphu nọ l'iphu eze-iphe-ọma
iya ọphu nyịberu oke anyịbe; waa g'oo-goshi phẹ g'obu ọmaa ya, shi l'ẹka Kéreshi
habe l'ẹhu anyi.
8 Ọo l'ọo lẹ Chileke menụkaru eze-iphe-ọma meru g'o gude ọ dzọo unu. Adzọdzo
ono shi l'ekweta, unu kwetarụ kẹ Kéreshi; ọ tọ bụkwa unu bẹ o shi l'ẹka; ọ bụepho
iphe-ọma, Chileke meru unu kẹ mmanụ;

9 ọphu ọ bụdu iphe, e setarụ l'akanya; g'ọ tọ dụkwanu onye e-gude iya wata eku onwiya.
10 Anyi tụkokwaru bụru iphe, Chileke gude ẹka iya mee. O shi Kéreshi Jizọsu l'ẹka kee anyi; k'ọphu anyi a-dụje ike je ọkpobe ozi, ọ kwakọbehawaru anyi g'anyi jee.

Abụru nanụ l'ime Kéreshi

11 Ọo ya bụ; unu nyatakwa iphe, unubẹ ndu abụdu ndu Jiu shi bụhawaru. Ndu Jiu shi ekuje unu akpapyị. Ẹphebedua nọdu ekuje onwophẹ ndu buru úbvù. Ọle úbvù, ẹphe buru bụepho iphe, nemadzụ gude ẹka ebu l'eli ẹhu.
12 Unu nyatajẹkwa lẹ teke ono bẹ unu te eshidu nọdu Kéreshi l'ẹka; unu shi bụru ndu ọhozo, a gụfuru agụfu lẹ ndu Ízurẹlu tẹme unu bụru mbyambya, ọphu unu eshidu dụ l'ukwe-iphe, Chileke kweshiru ndibe iya ono. Ọphu ọ dụdu iphe unu shi ele ẹnya iya lẹ mgboko-a. Ọphu unu eshidu maru onye Chileke bụ.
13 Obenu lẹ nta-a bẹ o shiwaa l'ẹka Kéreshi; onye unu l'iya tụgbaru bụru nanụ; Chileke kuritaru unu ntse; l'unubẹ ndu shi nọdu iya ụzenya; ọ bụru mee Kéreshi bẹ e gude mee ya.
14 Ọ kwa Kéreshi l'onwiya bụ ẹhu-guu k'anyi; yẹbedua, meru anyịbe ndu Jiu mẹ ndu abụdu ndu Jiu; anyi bụru ndu lanụ. Tọbudu iya bụ; o shi ẹgube ono nwukpọfu ndụmashi ono, shi bụru igbulọ nọ-buha anyi l'unu ono.
15 Iphe, o meru bụ l'o meru; ọphu ekemu erehẹdu ire; mbụ ekemu ndu Jiu mẹkpoo nsọ nsọ; mẹ omelalị omelalị, dụkota iya nụ. Iphe, Chileke eme g'o mee bụ gẹ Kéreshi e-shi ẹgube ono gude mba labọ ono metaru onwiya ndu lanụ, ẹphe l'iya tụgbaru bụru nanụ. Ndu ono abụru ḿbà ọ̀phúú. Ọo ya bụ l'o gude ẹgube ono mee gẹ nchị dụ doo.
16 Kéreshi egudekwaphọ anwụhu ono, ọ nwụhuru l'oswebe ono; mee gẹ ndụmashi ono bvụ. Ọo ya bụ; g'o gude anwụhu iya l'oswebe ono; mee gẹ mba labọ ono bụru nanụ. Ọo ya bụ g'ooduphuta phẹ azụ dupfuta Chileke.
17 Noo iphe, Kéreshi gude bya; bya ezidzuru g'a ha ozi-ọma nchị-adụ-doo ono; zia ya unubẹ ndu shi nọdu Chileke ụzenya; zikwaa ya phọ ndu shi nọdu iya ntse.
18 Kẹle ọ bụ iya bẹ o shi l'ẹka anyịnebo tụko bụru ndu adụje ike gude Unme lanụ bya apfụru l'iphu Nna.
19 Ọo ya bụ; l'unu ta abụhedu nlwamụlwa; ọphu unu abụhedu ndu ọhozo. Nta bẹ unu bụwaa ndu ẹphe lẹ ndibe Chileke tụkoru bụru ndu a nwụru l'ẹka lanụ; unu tụkowaru bụru ndu ọnu-ụlo Chileke.
20 Nta-a bẹ Chileke gudeakwa unubẹdua akpụ-tse ụlo iya ọphu ndu-ishi-ozi mẹ ndu shi epfuchiru Chileke tụru ọkpa iya. Ọ bụru Kéreshi Jizọsu l'onwiya bụ mkpuma, gude ụlo ọbu.
21 Ọo ya bụ onye gude ụlo ono g'ọ ha gudeshia ya ike bya abụru iya e-me g'o vua bụru eze-ụlo, e doberu Nnajịuphu nsọ.
22 Nokwaphọ g'unu l'iya tụgbaru; ọ tụkokwapho unu akpụ; unu lẹ ndu ọzo g'a kpụa unu akpụkpu g'ụlo; g'unu bụru eze-ụlo, Chileke e-shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ buru.

3

Ozi, Pọlu ejeru ndu abụdu ndu Jiu

1 Noo g'o gude mụbe Pọlu, onye nọru Kéreshi Jizọsu mkpọro l'iswi ẹhu unubẹ ndu abụdu ndu Jiu; nọdu anọduje epfu anụ Chileke.
2 O doru mu ẹnya l'unu nụmawaru lẹ Chileke shiwaa l'eme eze-iphe-ọma iya ono; ye mu ozi-a l'ẹka sụ gẹ mu jee; g'ọoduru unu lẹ ree.
3 Ono bụru iphe, e domiru edomi e meru gẹ mu hụma l'ọphulenya. Gẹ mu dehaawaru iya unu lẹ mbụ; ọle mu gburu iya mkpirikpu.

4 Unu -gụepho iphe, mu dehawaru; unu agbẹ l'ẹka ono maru g'o doberu mu ẹnya;
mbụ iphe kẹ Kéreshi ono, e shi domia edomi ono.
5 Lẹ teke ndiche bẹ Chileke te eshikwa emeje gẹ ndiphe maru iphe nkiya ono, o
domiru edomi ono. Obenu lẹ Chileke shiwaa l'ẹka Unme-dụ-Nsọ nkiya tọgbo iya ẹba
nta; k'ọphu ndu ọ họtaru dobe iche; mbụ ndu-ishi-ozi iya mẹ ndu mpfuchiru iya
a-maru iphe ono.
6 Mbụ lẹ ndu abụdu ndu Jiu bẹ ẹphe lẹ ndu Jiu gbawaa mgba l'ọnu-ọma ọphu shi
l'ẹka Chileke. Ẹphe tụkoru dzepfuwaa l'ẹhu onye lanụ; tụko yịwaru l'ukwe-iphe,
Chileke shi l'ẹka Kéreshi kwee. Ọ bụru ozi-ọma ono meru g'anyi maru iya nta.

7 Ọo ozi-ọma ono bẹ mu ese akanya iya. Chileke họtaru mu gẹ mu jeje ozi-ọma
ono; ono bụru eze-iphe-ọma, o meru mu kẹ mmanụ. O gude nno goshi mu g'ike iya
erebe ire l'ẹhu mu.
8 L'iphe, bụkpoo ndu ẹnya lwarụ lẹ ndu kẹ Chileke bụ mu bẹ ọ kachaa alwalwa; ọ
bụleru mbẹdua-a bẹ Chileke gbẹ meeru eze-iphe-ọma ono kẹ gẹ mu bụru onye e-tsoru
ọhamoha; pfukashiaru ndu abụdu ndu Jiu k'eze-iphe-ọma ono, shi l'ẹka Kéreshi ono
parụ ẹka; k'ọphu nemadzụ ta asụdu g'ọo-rịvu g'ọ habe.
9 Ọo mu bẹ o yeru gẹ mu mee gẹ ndiphe l'ophu hụma gẹ Chileke eshije eme iphe,
ọ tụberu. Chileke onye bụ iya meru iphemiphe chịhawaru iphe ono; tẹme o mee
mgboko; ọle o shikpọepho e -shi teke ono domia ya edomi.
10 Ọ bụru nta-a bẹ Chileke shi Chịochi l'ẹka mee gẹ ndu ọchi-ọha imigwe; mẹkpoo
ndu ọ-nọ-l'oke-ọkwa imigwe maru gẹ mmamiphe Chileke gbaẹbekotaru.
11 Chileke tụkoru iphemiphe ono mee g'ọ rịru iya rọ l'edenwede. Ọ bụru onye o shi
l'ẹka mee ya bụ Nnajịuphu anyi, bụ Kéreshi Jizọsu;
12 onye anyi kwetarụ nkiya bya emee; anyi l'iya tụgba bụru nanụ; k'ọphu obu te
eteẹdu anyi ophe; anyi nweru ọnu-opfu; tẹme anyi nweru ẹka anyi a-pfụru pfụshia
ike l'iphu Chileke.
13 Noo g'o gude mu nọdu epfuru unu sụ: jiko g'unu te egudekwa k'iphe-ẹhuka-a,
mu eje l'opfu ẹhu unu-a; tuwoo Kéreshi ẹka; l'ọ bụkwa iphe e-wotaru unu ùbvù.

Eye obu, Kéreshi yeru anyi

14 Ọo iphe ono meru g'o gude mu nọdu anọduje egbu ikpere l'alị epfu anụ Chileke,
bụ Nna;
15 onye bụ iya bẹ ipfu l'ipfu l'imigwe mẹ l'eliphe shi l'ẹka gbube ishi ndzụ phẹ.
16 Mu anọduje epfu anụ Chileke g'o shi l'ọdu-biribiri iya, nyịberu anyịbe gbẹ l'ẹka
Unme iya, dụ Nsọ; nụ unu ike g'obu shihu unu ike;
17 gẹ Kéreshi bata bya eburu unu eburu l'ime obu; eshinu unu kweru nkiya; wafụa
g'eye obu mee unu g'unu gbaa ọgbarabvu ngụru angụru;
18 g'unu lẹ ndu-nsọ g'ẹphe hakọta adụje ike g'o doo unu ẹnya; mbụ gẹ adzọta,
Chileke dzọtaru unu habe ọsa; waa g'ogologo iya habe; mẹ g'ọ habe l'eli; mẹkpoo
omilomi iya;
19 g'unu makwaruphọ lẹ n-yemobu kẹ Kéreshi parụ ẹka; k'ọphu ọ dụdu onye abya
iya amaẹberu. Ọo ya bụ g'aatụko gẹ Chileke gbaru; hụmagbukotakpoo l'ẹhu unu.

20 Chileke adụje ike meeru anyi iphe megharụ iya ẹka mebyikpọo ọkpobe
emegharu; mbụ mechaa meghata g'anyi adụje ike sụ g'o mee; mechaa mee ọphu
anyi arị-vuduru l'egomunggo. Ẹgube ike ọwa-a, o gude ere ẹgube ire ọwa-a l'ẹhu
anyi-a shihukwaru ike.
21 G'e shi Chịochi l'ẹka tuje iya ẹpha; shikwaphọ l'ẹka Kéreshi Jizọsu tuje iya ẹpha
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

4

Ndu etso Jizọsu bụ nanụ

1 Noo g'o shitaru mbẹdua, bụ onye a tụru mkpọro; opfu lẹ mu ejeru Nnajịuphu ozi-
a nọdu arwọ unu sụ g'unubẹ ndu kẹ Chileke dzụru ndzụ meje iphe, Chileke tụberu
teke ono, ọ họtaru unu ono.
2 Unu wozejekwa onwunu alị; unu emeje gelee bya abụru ndu atajẹru iphe nshi;
ndu atagbuje iphe nwibe unu meru unu lẹ nshi; gude ẹgube ono goshi l'unu yeru
nwibe unu obu.
3 Unu kukebeje ẹhu g'unu ta aha abụru nanụ ono, Unme Chileke meru g'unu bụru
ono. Gẹ Chileke mee gẹ nchị dụ unu doo g'unu lẹ nwibe unu abụru nanụ.
4 Sụ-a; ọ kwa ogwẹhu lanụ dụ; waa Unme-dụ-Nsọ lanụ; nokwaphọ g'ọ bụ iphe lanụ
bẹ Chileke kuru anyi g'anyi le ẹnya iya.
5 Ọo Nnajịuphu lanụ dụ; ọ bụru ekweta lanụ dụ; nokwaphọ g'ọ bụ baputizimu lanụ
dụ.
6 Ọo Chileke lanụ dụ; onye bụ iya bụ Nna anyi g'anyi ha; bya abụru iya nọ-
ngokọtaru; bya egudekọta onyemonye eje ozi iya; bya eburu l'ime onyemonye.
7 G'anyi ha l'onye l'onye bẹ Chileke mekọtaru eze-iphe-ọma. Ọ bụru gẹ Kéreshi
gude kee ya bụ g'anyi natagbaaru iya.
8 Noo iphe, o gude ọ sụ:
"Teke ono, ọ gbẹshiru lashịa
l'imigwe
bẹ o dutaru igwerigwe ndu
ọ kpụru lẹ ndzụ lashịa;
bya ekèeru ndiphe iphe
kẹ mmanụ."
9 Ọ dụ ree; ọ -bụru l'a sụru l'ọ larụ l'imigwe; ọ n'iya bụ l'o vuru ụzo shiada l'igwe bya
mgboko rwua l'alị ree.
10 Ọ kwaphọ yẹbe onye ono, nyizetaru nụ ono; nyihuru; tụko imigwe g'ọ ha nyighaa;
k'ọphu ọ tụkoru ẹkameka sweta.
11 Ọo ya bụ onye tụru ẹka lẹ ndu a-bụru ndu-ishi-ozi; tụa ẹka lẹ ndu ọphu a-bụru
ndu mpfuchiru Chileke; mẹ ndu ọphu a-bụru ndu-ozi-ọma; mẹ ndu ọphu a-nọduje
eleta Chịochi ẹnya bya atụkwapho ẹka lẹ ndu ọphu a-nọduje ezi opfu Chileke.
12 Iphe, o gude mee ya nno bụ g'o shi phẹ l'ẹka mee ndibe Chileke; k'ọphu ẹphe a-dụ
ike jeeru Kéreshi ozi-a; wafụa k'ọphu ogwẹhu Kéreshi ono e-tsehu etsehu.
13 Noo g'ọo-dụ jasụ teke anyi a-tụko bụru ndu tụgbaru nanụ; opfu l'anyi tụkoru
kweta kẹ Nwa Chileke ono; mẹ opfu l'anyi majiru iya ẹnya. Noo iphe, e-me g'anyi
bụkwarupho ndu e-tsefuta; bụru mkpurophu onye lanụ, dzuru oke l'ime Kéreshi.
14 Anyi taa bụeduru ụnwegirima, a-nọduje akwaphu akwaphu; ndu e gude ìphè opfu,
shi l'ẹjo nzi ẹphe anọduje ezi; gude ẹregede mẹ ụgho edephushi.
15 Iphe, anyịbedua g'emeje bụ g'anyi yeje nwibe anyi obu; pfuje ire-lanụ; g'anyi
egudeje ẹgube ono evu evuvu l'iphemiphe; evu evupfu Kéreshi, yẹbedua bụ iya bụ
ishi anyi.
16 Ọo ya emeje g'ogwẹhu l'ophu dzepfua lẹ nkwo iya lẹ nkwo iya; bụru nanụ. Teke
ono bẹ ogwẹhu l'ophu a-tụko evu evuvu; shihu ike; eshinu iphemiphe, e meru; ọ dụ
l'ẹhu tụkoru emegbaa g'ọ gbaru iya. Nokwaphọ g'ọo-dụ l'ẹhu Kéreshi mẹ ndu nkiya
-yee nwibe phẹ obu.

Ndzụ òphúú, shi l'ẹka Kéreshi

17 Ọo Nnajịuphu bẹ ziru mu nụ gẹ mu pfua ya pfushia ya ike sụ gẹ ndzụ unu ta
adụhekwa gẹ kẹ ndu ta amadụ Chileke; ndu egomunggo swehuru;

18 ndu ọriri phẹ gbakọtaru ọchii; tẹme ebufu phẹ gẹ ndzụ ono, shi l'ẹka Kéreshi
ono te erwube phẹ ẹka. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ l'ẹphe kpọchiru ọkpoma; ọphu
ọ tọ dụdu iphe kẹ Chileke, dụru ọphu ẹphe maru.
19 Iphere bvụwaru phẹ l'iphu; ẹphe woru onwophẹ tọgboru umere, rehuru erehu.
Ẹphe wata eme okorokoto iphe, adụdu ree; k'ọphu ẹphe ajịwa momomo ala l'arwụ
ụrwuali, dụgbaa iche iche.
20 Ọ tọ bụkwa ẹgube iphe ono bụ iphe, unu nwụtaru lẹ kẹ Kéreshi!
21 Ọphu doru ẹnya bụ l'unu nụmaru kẹ nkiya; tẹme e zikwaaphọ unu iphe, bụ
ọkpobe-opfu, dụ l'ẹhu Jizọsu.
22 Ọo ya bụ g'unu haa ẹjo umere ono, bụ akahụ onye, rehuru erehu ono, bụ iya
meru ẹbe unu amadụ l'ọo onwunu bẹ unu aghọru ụgho; ọ bụkwaru iya phọ emeje;
unu alaa l'iswi.
23 Gẹ Chileke mee obu unu; mẹ uche unu g'ọ bụru iphe ọ̀phúú.
24 Unu yeta umere ọ̀phúú ono g'onye yetarụ uwe, bụ iya bụ umere ọphu Chileke
meru o yee ya. Ẹgube umere ono egoshije onwiya l'ọkpobe ndzụ, pfụru ọto bya adụ
Chileke ree.
25 Ọo ya bụ; unu ta adzuphehẹkwa ụka. G'onyemonye pfujeru nwibe iya ire-lanụ;
eshinu anyi tụkoru dzepfua l'ogwẹhu lanụ.
26 Ẹhu -ghuahaa unu eghu; unu te ekwekwa g'ẹhu-eghu ono kpatarụ unu eme iphe-
ẹji. Ọphu ọ dụkwa onye e-kweje g'ẹhu ghua ya eghu jasụ gẹ nchị jihu.
27 Unu te ekwekwa gẹ Nsetanu kpata unu ụzo l'ẹhu.
28 G'onye shi ezi iphuru; haa iphuru; gude ẹka iya wata ese akanya gude setajẹ iphe
l'ụzo, pfụru ọto g'oo-gudeje nno eyeru ndu ọzo, nọ lẹ mkpa ẹka.
29 Unu te epfujekwaru nwibe unu ẹjo opfu. Ọ chikwa opfu ọma bụ iphe, e-shije
unu l'ọnu, bụ iya bụ ẹgube opfu emetse nemadzụ emetse; bya akwọje ndu nụmaru
iya nụ lẹ mkpa.
30 Unu te emekwa Unme-dụ-Nsọ kẹ Chileke iphe aphụ. Kẹle ọ kwa Unme-dụ-Nsọ
ono bẹ Chileke gude mee unu iphe-ọhubama dobe; kwabẹru mbọku, ya a-gbata unu.
31 Unu tụkokpo k'ẹhu nkọnko; mẹ obu ọku; mẹ ẹhu-eghu parụ haa. Unu haa
arachije nwibe unu nchị; mẹkpoo ephu iphu. Ọphu unu edobejekwaru nwibe unu
ẹjo obu g'ọ dụhabe.
32 Ọ chia g'unu mejeru nwibe unu odoo; phụjeru phẹ obu-imemini. Unu agụjeru
nwibe unu nvụ; ẹgube Chileke shi Kéreshi l'ẹka gụaru unu ono.

5

Umere, gbaru ndu kẹ Kéreshi

1 Eshi ọphu unu bụ ụnwu Chileke, o yeru obu; unu nwụje ẹka iya g'unu adụ g'ọ dụ.
2 Gẹ ndzụ unu g'ọ ha goshije l'unu yeru nwibe unu obu ẹgube ono, Kéreshi yeru
anyi obu; mịa ẹnya lẹ ndzụ iya l'iswi ẹhu anyi; woru onwiya gweeru Chileke ẹja, dụ
Chileke ree.
3 Sụ-a; eshinu unu bụwaa ndibe Chileke bẹ ọ tọ gbadụru g'unu ye ẹka l'apharwụshi
onwonye mẹ ẹjo ememe ililekpọo. Unu te edobekwa ẹnya-pfụrupfuru l'ẹka iphe
nwibe unu nọ; ẹbe ọ dụkwa ẹjo-iphe ono, unu e-jejekpọ ephota ephota ilile l'ẹka unu
nọ.
4 Ọphu ọ dụkwa teke unu e-pfuje ẹjo epfupfu; ọzoo tụkpo tụkpo tụkpo opfu; ọphu
unu atujekwa ẹjo ntụ-ọnu. Ọ chia iphe, unu e-meje bụ g'unu nọduje ekele Chileke
ekele.
5 L'ọphu unu a-tụbe nvọ bụ l'ọ tọ dụdu onye arwụ ụrwuali; ọzoo onye eme ẹjo
ememe; ọzoo onye ẹnya-pfụrupfuru, abya abahụ l'ẹka Kéreshi waa Chileke bụ eze.
Onye ẹnya-pfụrupfuru dụa g'onye agwa iphe.

6 Unu te ekwekwa g'ọ dụru onye e-gude mkpọkoro opfu dephua unu. Ọ kwa
iphemiphe ono bụ iphe, e-me gẹ Chileke tukoshi ndu te eyejeduru iya ọnu oke-ẹhu-
eghu iya.
7 Ọo ya bụ; g'unu l'ẹphe ta swịjekwa ọswi.
8 Unubẹdua l'onwunu shi nọdugbaa l'ọchii; ọle nta-a, unu bụwaa ndibe kẹ
Nnajịuphu-a bẹ unu nọakwaa l'ìphóró. Ọo ya bụ g'unu meje umere, e-goshi l'unu bụ
ndu nọ l'ìphóró.
9 Kẹle iphe, ìphóró akpataję bụepho ọkpobe eme ọma; mẹ apfụbekoto; mẹ ire-
lanụ.
10 Unu kukebeje ẹhu nwụje eme iphe, dụ Nnajịuphu ree.
11 Unu te etsokwa ndu ono, l'eme iphe, abadụru urwu, bụ iphe, ndu nọ l'ọchii emeje
ono. Unu wojechiaru iphe ono, ẹphe emeje ono tụjeru phẹ jalaa l'iphu.
12 L'iphe ono, ẹphe anọduje eme lẹ mpya ono dụta-beru ẹji k'ọphu iphere iya te
ekwekpọdanu g'e je iya ephota ilile.
13 Teke e wofutakọtawaru iphemiphe l'ìphóró bẹ a hụmakotawaru g'ọ gbaru;
14 kẹle iphemiphe, bụkpoo iphe, e wofutawaru l'ìphóró bẹ bụwaa ìphóró l'onwiya.
Noo g'o gude a nọdu epfuje sụ:
"O-ku-mgbẹnya;
tehu nwụru ẹnya!
Shi l'anwụhu,
ị nwụhuru teta
gbalihu!
Gẹ Kéreshi bụru ìphóró
chiahaa l'ẹhu ngu."
15 Ọo ya bụ; unu kwakwaa ẹnya l'ẹgube umere, unu emeje nta. Unu meje gẹ ndu
maru iphe; te emehẹ gẹ ndu amadụ iphe.
16 Teke ọ dụru nwụzo, unu kpatarụ k'eme iphe, dụ ree; unu ta ahajẹkwa iya g'ọ laa
l'iswi; opfu l'iphe-ẹji paakwaru ẹka lẹ mgboko nta.
17 Ọo ya bụ; unu ta abụekwaru ndu eswe. Unu seje g'unu maru iphe, dụ Nnajịuphu
ree g'unu meeru iya.
18 Unu ta angụjekwa mẹe k'ọphu ọo-tsụ unu atsụtsu; kẹle oodubaję l'iphere abvụ
l'iphu. Ọ chikwaa iphe, unu e-meje bụ g'unu kwe gẹ Unme-dụ-Nsọ ji unu ẹhu.
19 Unu gudeje ebvu ọma; mẹ ebvu ekele; mẹ ebvu ọzowaro, shikọta lẹ Unme-dụ-
Nsọ gude pfuru nwibe unu opfu. Unu gụjeru Nnajịuphu ebvu ekele; unu agụjekwaru
iya phọ ebvu ọma. Unu egudejekwaphọ obu unu kele iya ekele.
20 Unu gudeje ẹpha Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi keleje Chileke, bụ Nna ekele
k'iphemiphe.

Umere, gbaru nwoke yẹle nyee ya

21 Unu wozejekwa onwunu alị l'ẹka nwibe unu nọ; gude nno goshi l'unu kwabẹru
Kéreshi ùbvù.
22 Unubẹ ụnwanyi; unu wozejekwa onwunu alị l'iphu ji unu; g'ọ bụ Nnajịuphu, bụ
Kéreshi bẹ unu emeru iya.
23 L'ọ kwa nwoke bụ ishi nyee ya ẹgube ọ bụ Kéreshi bụ ishi Chịochi; bya
abụkwarupho Onye-Ndzọta ogwẹhu iya ono.
24 Ọ kwaphọ gẹ Chịochi wozeru onwiya alị l'iphu Kéreshi bụ g'ụnwanyi e-wozeje
onwophẹ alị l'iphu ji, alụ phẹ nụ l'iphemiphe.
25 Unubẹ unwoke, unu yeje nyee unu obu gẹ Kéreshi yeru Chịochi; woru ndzụ iya
nụ opfu ẹhu Chịochi.
26 Iphe, o gude mee ya bụ g'ọo-bụru: o -gudechaa mini yẹe opfu ọnu iya saa Chịochi
ọ dụ ree; l'oogude iya mee ya g'ọ dụru Chileke iche;

27 k'ọphu oo-kulataru onwiya Chịochi gẹ nwanyị, eje alụ ji; mbụ nwanyị ama mma,
adụdu iphe, takụru iya l'ẹhu; ọphu iphu te esedu iya ẹli; mẹ iphe ọzo, dụkpoo ẹgube
ono; bya adụru Chileke iche; ẹbe ọ dụdu ẹka ụta dụ iya l'ẹhu ilile.
28 Nokwaphọ g'unwoke e-yeje nyee phẹ obu g'ẹphe yeru onwophẹ. Nwoke, yeru
nyee ya obu bụakwaa onwiya b'o yeru obu.
29 Ọ tọ dụdu onye akpọje ẹhu iya ashị. Ọ chia iphe, oomeje bụ àzụzù bẹ ọonoduje
azụ iya; eleta iya ẹnya. Nokwaphọ gẹ Kéreshi emejeru Chịochi.
30 Kẹle ọ kwa anyi bụgbaa mpfụkashi, dụ l'ogwẹhu iya. Anyi bụ anụ-ẹhu iya mẹ
ọkpu iya.
31 "Noo g'o gude nwoke je l'aha ne iya; haa nna iya je; yẹle nyee ya atụgba.
Ẹphenebo atụko bụru onye lanụ."
32 Iphe ono bụru iphe, e shi domia edomi. Iphe, mu epfu opfu iya ono bụ kẹ Kéreshi
yẹle Chịochi.
33 Ọle oopfukwaruphọ unu l'ẹhu l'ẹhu; sụ l'onyenọnu yefutajẹ nyee ya obu g'o yeru
onwiya; gẹ nwanyị nọnu goshije lẹ ji iya dụru iya lẹ nsọ.

6

Umere, gbaru ụnwegirima mẹ ndu nwụru phẹ nụ

1 Unubẹ ụnwegirima; unu mejekwa iphe ndu nwụru unu, kweru kẹ Kéreshi sụru
g'unu mee. Kẹle ọo iphe, dụ k'ememe bẹ ọ bụ.
2 "Kwabẹje ne ngu lẹ nna ngu ùbvù;" bụ iya bụ ekemu mbụ, Chileke kweru ukwe-
iphe tukobe.
3 "G'ọo-dụru ngu lẹ ree waa g'ịikakwapho nka lẹ mgboko-a."
4 Ndu bụ nna; unu te emejekwa ụnwegirima unu iphe e-ghu phẹ eghu. Ọ chikwa
iphe, unu e-meje bụ g'unu zije phẹ iphe; hùje phẹ ahùhù l'ụzo kẹ ndu bụ ndibe
Kéreshi.

Ndu bụ ohu yẹe ndu nwe phẹ nụ

5 Unubẹ ndu bụ ohu; unu mejekwa iphe ndu bụ nnajị unu k'eliphe-a ziru unu. Unu
gudejekwa ndzụ-agụgu; mẹ obu awa mini me iya. Unu gudejekpọepho obu ìphóró
me iya; g'unu emeru iya Kéreshi.
6 Ọ tọ bụekwapho teke ẹphe ele unu ẹnya bẹ unu emeje iya g'ee-shi g'ẹphe ajaa
unu ajaja. Ọ chia g'unu gudeje obu unu meje iphe, dụ Chileke ree, bụ iya bụ iphe,
gbaru ndu bụ ohu Kéreshi.
7 G'ẹhu tsọjekwa unu ụtso g'unu je ozi unu l'unu bụ ohu ejeru Nnajịuphu, bụ Jizọsu
ozi; ọ tọ bụdu nemadzụ mmanụ bẹ unu ejeru iya.
8 Unu nyatajẹkwa lẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu l'e-bu onyemonye obunggo iphe, dụ ree,
o shi emeje; mẹ ?ị bụ ohu-o; mẹ ?ị bụ amadụ-o.
9 Unubẹ ndu bụ nnajị; unu mejekwaruphọ ohu gẹ mu sụru g'ẹphe mejeru unu ono.
Unu hakwaa phẹ eye ebvu. Unu nyatajẹkwa l'unu l'ohu unu tụkoru nweru Nnajịuphu
lanụ l'imigwe. Yẹbedua bẹ onyemonye ha ẹnya nhamụnha l'iphu iya.

Ngwọgu, Chileke anụje unu

10 Iphe, mu e-gude kpọchia ya ishi ụnwunna mu bụ; unu nọshia ike l'ẹka
Nnajịuphu; g'ike iya, nyịberu anyịbe mekwa unu g'unu shihu ike.
11 Unu tụko ngwọgu, shi l'ẹka Chileke kwaa onwunu; g'unu adụkwanu ike pfụru
pfụshia ike l'ẹjo ụgho kẹ Obutuswe.
12 L'ọ tọ bụkwa nemadzụ mmanụ bẹ anyi l'ẹphe alwụ ọgu. Ndu anyi l'ẹphe alwụ
bụkwa ndu ọchi-ọha imigwe; mẹ ndu ọ-nọ-l'oke-ọkwa imigwe; mẹ ndu imigwe, nwe
mgboko ọwa-a, agba ọchii-a; mẹkpoo igwerigwe ẹjo ojọgu, nọkota l'imigwe.

13 Ọo ya bụ; unu chilikọta ngwọgu ono, shi l'ẹka Chileke ono g'ọ ha! Ọo ya bụ; ẹjo
mbọku ono -rwuẹpho g'unu adụ ike pfụru pfụshia ike; mbụ unu -lwụghechaa ya;
unu akpọo abara g'unu kpọru.
14 Sụ-a; unu kwakọbe! Unu woru ire-lanụ kee onwunu l'upfu. Unu eworu
apfụbekoto mee uwe-ígwè ndu l'eje ọgu.
15 Unu gudeshia ozi-ọma k'ẹhu-guu ono g'ọ bụru akpọkpa, unu yeru g'ẹturu ata
alọdu unu.
16 Unu gudefụkwaapho ekweta, unu kwetarụ kẹ Jizọsu g'ọ bụru iphe unu e-gbobeje
gude zeru onwunu; gude iya nashịje apfụ, Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe agba unu; mbụ
apfụ ono, enwu ọku, shi l'ẹka Nsetanu.
17 Unu anata ndzọta dobe g'ọ bụru okpu-ígwè, unu e-kpuru. Unu atsụa opfu Chileke
l'ẹka g'ọ bụru ogu-echi, Unme Chileke yeru unu l'ẹka.
18 L'iphemiphe ono bẹ unu a-nọduje epfuru Chileke sụ g'o yeru unu ẹka. Unu pfuje-
kpọekwapho nụ Chileke gẹ Unme-dụ-Nsọ edu unu. Noo g'o gude unu je l'anwụjeru
ẹnya mkpụrumkpuru. Unu ta ahakwa epfu anụ Chileke l'iswi ẹhu ndu-nsọ.
19 Unu pfujekwarụpho nụ Chileke k'opfu ẹhu mu; gẹ mu saję opfu kpaa kpaa; mẹ
mu -nọdu epfu iphe, e domiru edomi ono, dụ l'ozi-ọma ono.
20 Ọo ese iswi ozi-ọma ono bẹ o gude mu bụru onye nọ-chiru Jizọsu; egudekwarọ
lẹ nta-a bẹ mu nọ lẹ mkpọro. Noo iphe, mu epfu sụ g'unu pfuje nụ Chileke gẹ mu
nweru obu saję ozi-ọma ono kpaa kpaa g'ọ gbaru gẹ mu saa ya.

Ekele, Pọlu gude akpọchi iya ishi

21 Mu mawaru l'ọo-dụ unu g'unu maru gẹ mu eme ala l'ẹka-a. Nwanna anyi
Tikikọsu, anyi yeru obu; mbụ onye e gude ire iya ẹka l'eje ozi kẹ Kéreshi e-
pfukwarụpho unu iphemiphe; k'ọphu unu a-maru gẹ mu eje iya.
22 Noo g'o shitaru mu nọdu ezi iya g'ọ byapfuta unu; k'ọphu ọo-kọru unu g'anyi
eme ala; g'obu eshihukwanu unu ike.
23 Gẹ Chileke, bụ Nna; mẹ Nnajịuphu bụ Jizọsu Kéreshi mekwaa g'ẹhu dụ unubẹ
ụnwunna guu; mekwaphọ g'unu yee nwibe unu obu; l'o mekwaphọ g'unu kweta
nkiya.
24 Gẹ Chileke mekwaarụpho unu eze-iphe-ọma; unubẹ ndu yeru Nnajịuphu anyi,
bụ Jizọsu Kéreshi obu; yee ya k'ojejoje. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi, Pọlu Deru Nụ Ndu Filipayi

1 Ọo mbẹdua, bụ Pọlu; mu lẹ Timoti, bụ ndu l'ejeru Kéreshi Jizọsu ozi l'ede ẹkwo-
ozi-a anụ ndu-nsọ ono, bu lẹ Filipayi g'ẹphe hakọta; mbụ ndu ono, ẹphe lẹ Kéreshi
tụgbaru bụru nanụ. Anyi edekwa iya phọ anụ ndu-ishi Chịochi phẹ mẹ ndu ejeru
Chịochi ozi.
2 Gẹ Chileke, bụ Nna anyi; mẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-
ọma; mekwaaphọ g'unu buru l'ẹhu-guu.

Pọlu epfu anụ Chileke l'opfu ẹhu ndu Filipayi

3 Mu ekeleje Chileke mu ekele iphe, bụkpoo teke mu rịtaru unu.
4 Tekenteke, mu epfukpọo opfu ẹhu unu g'unu ha anụ Chileke bẹ mu egudeje ẹhu-
ụtso epfu iya.
5 Noo kẹle e -shi kẹ mbọku mbụ ono, unu nụmaru ozi-ọma kẹ Kéreshi ono bẹ unu
shiẹpho e -shi teke ono eyeru mu ẹka l'anọdu asa ozi-ọma ono asasa g'a nụma-dzuru
gbiriri jeye nta.
6 Iphe lanụ, mu ka akọta ọhu bụ lẹ Chileke ono, bụ iya bụ onye watarụ eme iphe-
ọma ono l'ẹhu unu ono bẹ l'e-gudeẹpho nno eme jeye teke oo-mefufu iya l'ishi lẹ
mbọku ono, Kéreshi Jizọsu a-bya ono.
7 Noo ẹgube ọriri, mu arịjeru unu bụ ono; kẹle ọo iphe, gbaru mu l'ememe; eshinu
unu nọ mu l'ọkpoma. Noo kẹle g'unu ha bẹ anyi l'unu tụkoru gbarụ mgba l'eze-iphe-
ọma ono, Chileke meru mu ono. Mu nọ lẹ mkpọro nta-a; anyi l'unu tụkokwapho
gbarụ mgba l'eze-iphe-ọma k'agbaru ozi-ọma ono ọdzori; bya agbakwarụpho mgba
l'eze-iphe-ọma k'anọdu eme iya g'o shihu ike.
8 Sụ-a; ọ kwa Chileke bẹ bụ onye maru l'ọo ọkpobe-opfu bẹ mu epfu sụ l'oghoroko
unu g'unu ha dụ mu shii; ono bụru n-yemobu ọphu shi l'ẹka Kéreshi Jizọsu.
9 Iphe, mu anọduje epfu anụ Chileke bụ g'o mee g'obu ono, unu yeru nwibe unu
ono nọdu akaẹpho shii eje; wakwaphọ g'unu kabaa amaru Chileke ọkpobe amaru;
mẹ g'unu dụ ike marwetajẹ iphe, gbaru unu l'ememe.
10 Ọo ya bụ g'unu adụje ike họtaje iphe, ka ree mee; k'ọphu bụkwanu mbọku ono,
Kéreshi e-kpe ndiphe ikpe ono rwuẹpho; oolewarọ l'unu doberu onwunu ọ̀rù; ọ tọ
dụedu iphe, ọo-ta unu ụta iya;
11 elekwaphọ l'umere, unu shikpọo meta lẹ ndzụ unu l'ophu bụkota umere, pfụru
ọto, shi Jizọsu Kéreshi l'ẹka; umere l'e-me gẹ ndiphe kwabẹ Chileke ùbvù; jaa ya
ajaja.

Egude ndzụ onye egoshi l'a nọ-doru Kéreshi

12 Ụnwunna mu; iphe, mu eme g'unu maru bụ l'iphe ono, dapfutaru mu nụ ono bẹ
gbẹ yetabakwaanụ ẹka g'ozi-ọma ono kabaanụ edzuru mgboko.
13 Noo kẹle iphe, bụkotakpoo ndu ojọgu, eche nche l'ibe onye eze; mẹwaro iphe,
bụ ndu ọzo bẹ tụkowaru makọtaru nta-a l'ọo lẹ mu ejeru Kéreshi ozi bẹ meru g'o
gude a tụa mu mkpọro.
14 Nta-a bẹ mkpọro-a, a tụru mu-a mekwarụ; ikpoto ụnwunna, anyi l'ẹphe kweru
kẹ Kéreshi tụkowaa bụru ndu obu kabawaa eshihu ike; k'ọphu ẹphe kabaa asa ozi-
ọma ono kpaakpaa; ọphu ọ dụdu onye ẹphe atsụ ebvu.
15 A makwarụ-a l'o nweru ndu gude ẹnya-pfụrupfuru ezi ozi-ọma kẹ Kéreshi ọbu;
mbụ ndu ezi iya nụ g'iphe, eeme l'opfu; ọle o nwekwarụ-a ndu ọphu gude obu ìphóró
ezi iya.

16 Ndu k'ono, gude obu ìphóró ezi iya ono bẹ ezi iya nụ; opfu l'ẹphe yeru Kéreshi
obu. Noo kẹle ẹphe maru l'ọo ya bẹ kuru mu gẹ mu bya agbajẹru ozi-ọma ono ọdzori.
17 O be lẹ ndu ọphuu ezi iya nụ g'ọ bụ iphe, eme l'opfu phọ; egudedu obu phẹ ezi
iya ono; bụ iphe, ẹphe emelẹpho bụ g'iphe-ẹhuka-a, mu eje lẹ mkpọro-a, mu nọ-a
kabaa shii.
18 Ọle ọ bụ; ?mu eyekwanụru phẹ ọnu? Mbụ-a; ?e gude obu ìphóró epfu iya-o; ?ọ
bụ l'o nweru iphe, ndu epfu iya nụ vu l'uche epfu iya-o; iphe, ọ bụ; iphe, ọ bụ; g'e
pfu iya nụ mee g'opfu ẹhu Kéreshi ono jedzuru mgboko. Ọ kwa iphe ono e-me g'ẹhu
tsọo mu ụtso. Mbụkwa ẹhu je anọdukwaro atsọwa mu rọ nno.
19 Kẹle mu maru l'eshinu unu anọduje epfu anụru mu Chileke; tẹme Unme Jizọsu
Kéreshi nọdu anọduje eyeru mu ẹka bẹ mu maru l'ee-mechaa haa mu.
20 Iphe, mu dobekpọoru ẹnya dobeshia ya ike bya abụru iphe, mu ele ẹnya iya bụ
lẹ g'iphe adụhabe bẹ mu ta abyadụ emeru iphere nụ onwomu l'iphe, bụ iphe, mu
eme. Ọ chia iphe, obu eshihuje mu ike mu eme iya; mbụ emekwa iya eme iya nta-a
gẹ mu shi emehawa iya; bụ lẹ mu e-gude ndzụ mu g'ọ ha ekutse Kéreshi; ?ọ bụ mu
lẹ ndzụ? ?ọ bụ mu l'ọnwu?
21 L'ẹhu nkemu bẹ bụkwa; mu -nọdu ndzụ; mu anodoru iya Kéreshi; teke mu
nwụhuru anwụhu; ono a-bụwaruro urwu gbaaru mu.
22 Obenu teke ọ bụ lẹ mu nọ ndzụ l'eli-mgboko-a bẹ mu a-ka ejetaru Kéreshi ozi;
ọo ya bụ lẹ mu ta maẹdu ọphu mu a-hata.
23 Uzi iphe labọ ono bẹ mu pfụru l'echi. Ẹphe tụko alọ mu ibekẹboebo. Ọle ọphu
ẹgu iya agụshi mu ike bụ gẹ mu laa lapfu Kéreshi gẹ mu l'iya nọdu. Ono ka mu ree
ọkpobe akaka.
24 Obenu l'ọ kakwanụrupho unu ree ọkpobe akaka gẹ mu nọdu ndzụ swibaaru
unu.
25 Eshi ọphu o doru mu ẹnya ẹgube ono bẹ mu maru lẹ mu a-nọdu-a ndzụ nọdu
swiru unu g'unu ha; yetajẹru unu ẹka g'ẹhu-ụtso unu akabaa shi, bụ iya bụ ẹhu-ụtso,
shi l'ekweta unu.
26 Ọo ya bụ; teke mu l'unu nọepho ọzo g'unu a-kabaa enweru iphe unu a-zọbe gude
mu aba abaa; eshinu mu l'unu tụkoru bụru ndu ẹphe lẹ Kéreshi Jizọsu tụgbaru bụru
nanụ.
27 Ọle g'ọ dụhabe; unu mejeẹkwapho umere, gbaru onye anụ ozi-ọma kẹ Kéreshi
ono; ọo ya bụ g'ọo-bụkwanuru: mu -dụ ike bya ndu unu; ọzoo lẹ mu ta adụhedu ike
bya; mu anụle-a l'unu gude obu lanụ pfụru pfụshia ike; anụkwapho l'unu ese iswi
ekwekwe ono, unu kweru k'ozi-ọma ono.
28 Unu te ekwekwa g'ọ dụru iphe, ndu opfu unu e-gude yee unu ebvu ilile. Ọo
iphe ono l'e-goshi phẹ l'ọo ẹphebedua l'emechaa laa l'iswi; unubẹdua a-bụru ndu
aa-dzọta. Ọ bụru Chileke a-tụko iya mekọta.
29 Kẹle unubẹdua bẹ Chileke mewaru g'unu kweta kẹ Kéreshi; wafụa g'unu jeje
iphe-ẹhuka l'opfu ẹhu iya.
30 Nta-a bẹ mu l'unu gbaakwaa mgba alwụ ọgu ono, mu shihawaa alwụ ono, bụkwa
iya phọ bẹ mu alwụ nta-a. Teke ono, mu shi alwụ iya ono bẹ unu gude ẹnya unu hụma
iya. Ọle nta-a bụwaa lẹ nchị bẹ unu anụ iya.

2

Anwụ ẹka Kéreshi

1 Ọo ya bụ; ekweta unu kwetarụ kẹ Kéreshi; ?o meru obu shihu unu ike tọ? Obu
ono, o yeru unu ono ?l'ọ dụje-a unu obu? ?Unu lẹ Unme-dụ-Nsọ tụgbaru-a bụru
nanụ? ?Unu emejeru-a nwibe unu odoo? Mbụ-a; ?unu aphụjeru-a nwibe unu obu-
imemini?

2 Ọo ya bụ; unu mee g'ẹhu tsọo mu ụtso tsọfu mu iya l'ishi. G'egomunggo unu
bụjeerupho nanụ; n-yemobu unu abụru nanụ; obu unu mẹ uche unu abụkwarupho
nanụ.
3 Unu ta akpajẹkwa ẹnya l'iphemiphe, unu eme. Ọphu unu ekujekwa onwunu iphe,
unu ahadụ g'ọo ya l'iphe, unu emekpọo ememe. Unu wozeje onwunu alị l'ẹka nwibe
unu nọ. G'onyemonye rịjeepho l'iphe, gbaru k'ememe bụ g'a ka akwabẹ nwibe iya
ùbvù; eme lẹ yẹbedua.
4 G'ọ tọ dụkwa g'unu ha onye bụepho iphe, a-dụru iya lẹ ree bẹ ọonoduje achọ
kpụrumu; ọ kwa g'onyenọnu chọjekwa iphe, a-dụru ndu ọzo lẹ ree kwaphọ.
5 G'uche unu yẹe kẹ Kéreshi Jizọsu bụjeru iphe lanụ.
6 Jizọsu bẹ shiẹpho lẹ mbụ
dụepho gẹ Chileke dụ.
Ọphu ọ dụdu teke ọ
rịjeru l'adụdu ono ọ
dụ gẹ Chileke ono bẹ
ya tee wofubaẹdu ẹnya.
7 Ọ chia iphe, o mechiaru
bụ l'o meru onwiya
onye adụdu iphe, ọ bụ;
bya eworu onwiya
mee nwozi.
E mee ya ọ bụru nemadzụ.
8 Eshinu e meru iya ọ
bụru nemadzụ;
bẹ o wozeru onwiya alị;
bya ekweta anwụhu;
mbụkwa anwụhu
k'eli oswebe.
9 Noo g'o gude Chileke
wolikwanaa ya eli;
ọ kakọta iphemiphe l'eli.
Ọ bya agụa ya ẹpha,
kakọta shii l'iphe,
bụ ẹpha, aazajẹ azaza;
10 k'ọphu iphemiphe,
dụ l'imigwe;
mẹ ọphu dụ l'eli
mgboko ọwa-a;
mẹ ọphu dụ lẹ mkpula
alị a-bụru;
ẹphe -nụmaepho ẹpha
iya ono;
ẹphe egbushi ikpere;
baarụ iya ẹja;
11 waa k'ọphu onyemonye
e-pfu iya hoo haa
l'ọo Jizọsu Kéreshi bụ
Nnajịuphu;
shi ẹgube ono kwabẹ
Chileke, bụ Nna ùbvù.*

* **2:11 2:11** Gụnaa Azá 45:23.

Abụru ìphóró, dụ l'ọchii kẹ mgboko-a

12 Ọo ya bụ; ndu mu yeru obu; teke mu l'unu shi nọdu bẹ unu shikpọekwapho anụru mu opfu. Unu kabakwaa mu anụru opfu nta-a, mu nọ unu ụzenya-a. Unu gude ndzụ-agụgu mẹ ẹhu-anmanma; meje g'a maru l'adzọtawaru unu.
13 Noo kẹle ọo Chileke bẹ bụ onye ereshi ire ike l'ẹhu unu. Ọo ya emeje g'unu chịa ìdzù mee iphe, dụ iya ree l'ọkpoma; mee ya g'ọ tụberu.
14 Sụ-a; iphemiphe, unu eme; unu ta agụjekwa aphụ me iya; ọphu unu alọjekwaru ntụmego ye iya.
15 Ọo ya bụ k'ọphu unu l'a-bụru ndu adụkpodaa iphe, aata unu ụta iya; unu abụru ndu dụebe ree; tẹme unu abụkwarupho ụnwu Chileke; ndu adụdu iphe, ẹphe gude merwushia onwophẹ l'echilabọ ẹjo ọgbo-a, egomunggo swehuru; tẹme ẹphe nọdu anọduje eme ẹjo ememe-a. Ọ bụru l'echilabọ phẹ bẹ unu nọ egbu nwịinwii g'ìphóró lẹ mgboko-a;
16 mẹ unu -gude opfu ono, l'anụ ndzụ ono ewopfu phẹ. Ọo ya bụ gẹ mu enweru iphe, mu e-gude eku onwomu mbọku ono, Kéreshi a-bya ọzo ono; k'ọphu ọso ono, mu agbakpọo ono mẹ akanya ono mu ese ono taa bụduru mu ọla-l'iswi.
17 Ọphu ọ dụkwa mẹ obetaru e gbua mu gbashị mee mu l'ekweta, unu kwetarụ waa l'ozi unu eje bẹ ẹhu a-nọdulekwa-a atsọ mu ụtso; mu l'unu atụkolea ete ẹswa.
18 G'ọ bụkwarupho nno bụ g'ẹhu l'a-nọdu atsọ unubẹdua ụtso kwaphọ; mu l'unu etekwaphọ ẹswa.

Timoti yẹe Epafurodayitosu

19 Mu arịkwa lẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu eme mu-a gẹ mu zia Timoti g'ọ bya agbaphee unu; k'ọphu ọo-bya akọoru mu g'unu eme ala; gude dụa mu obu.
20 Ọ tọ dụekwa onye ọzo, mu nweru, dụ gẹ Timoti, bụkwanu onye ọriri ẹhu unu echije ẹhu.
21 Ndu ọzo g'ẹphe ha bẹ abụjeerupho ọriri ẹhu phẹ bẹ echije phẹ ẹhu. Ọphu ẹphe arị-vujeẹdu iphe ọphu bụwaa kẹ Jizọsu Kéreshi l'ọriri.
22 Obenu lẹ Timoti bẹ unu mawaru-a l'o goshiwaru onwiya lẹ ya bụ onye gbaru g'e gude ire iya ẹka. Kẹle o shi teke ono ejeru mu ozi gẹ nwa ejejeru nna iya lẹ k'ozi-ọma ono mu l'iya eje ono.
23 Ọo ya bụ lẹ mu arịkwapho lẹ mu e-zi Timoti ono ibe unu ẹgwegwa mẹ mu -bebeẹpho maru g'oo-mechaa nwụaru mu.
24 Tẹme mu gudekwaphọ Nnajịuphu ẹka l'ọ tọ dụdu gẹ mu anọ-beru; mu abyawaa agbaphee unu l'ishi onwomu.
25 Mu byakwaphọ arịa lẹ mu zifutajẹ Epafurodayitosu, bụ nwune mu bya abụru onye mu l'iya tụkoru eje ozi k'alwụ ọgu ẹhu Kéreshi ono; bụkwarupho onye ono, unu ziru g'o wotaru mu iphe ono, mkpa iya shi dụru mu ono; g'ọ bya ndu unu.
26 Noo kẹle oghoroko unu g'unu ha bẹ shiwaa ụzenya dụta iya; mbụ l'o shihawaa ụzenya tsụta iya l'ẹhu l'unu nụmaru l'iphe shi eme iya.
27 Iphe shikwaa eme iya eviya; k'ọphu o ghuduru nwanshịi mẹ ọ nwụhu. Ọle Chileke phụru iya obu-imemini. Ọ tọ bụdua yẹbedua nwẹkiya bẹ ọ phụru iya. Ọ phụkwaru iya phọ mbẹdua; ọ-bụru-abụ mẹ aphụ atsọ mu ishi labọ.
28 Ọo ya bụ l'ọ gbẹnu ka mbẹdua ehe ihee gẹ mu zikebe iya g'ọ bya g'unu l'iya kwee; k'ọphu ẹhu a-tsọkwanu unu ụtso l'unu gude ẹnya unu hụma iya ọzo; gẹ mbẹdua agbabuhukwanụru iya egomunggo.
29 Ọo ya bụ; unu gude ẹhu-ụtso gbobe ẹka labọ nata iya ọkpobe anata; l'ọ bụ nwanna, unu l'iya mẹ Nnajịuphu tụkoru tụgba bụru nanụ. Unu kwabẹjekwa iphe, bụkpoo ndu dụ gẹ yẹbedua ùbvù.

30 Noo l'ọ phọduru nwanshịi mẹ ishi iya abaa l'eje ozi Kéreshi. Ọ mịa ẹnya lẹ ndzụ
iya; emeru mu iphe unu gege anọdu emeru mu.

3

Ọkpobe apfụbekoto

1 Sụ-a; ẹka mu a-sụberu iya unu ishi; ụnwunna mu; bụ g'unu nọdu Nnajịuphu
l'ime tee ẹswa. Ọ tọo tsụkwa mu l'ẹhu edephuru unu iphe, mu dehawaru azụ; noo
kẹle oo-me g'unu kabaa egude ẹka l'iphe, mu pfuhawaru unu ono.
2 Unu kwabẹkwaru ndu ono, bụ nkụta ono ẹnya; mbụ ndu ono l'anọduje eme ẹjo
ememe ono. Unu kpakwaru phẹ l'aphara; mbụ ndu ono, ekebutajẹ nemadzụ ekebuta
g'o bua úbvù ono.
3 Kẹle ọo anyịbedua buru ọkpobe úbvù; mbụ anyịbe ndu gude Unme-dụ-Nsọ abarụ
Chileke ẹja; tẹme anyi nọdu anọduje l'ẹka Kéreshi Jizọsu ete ẹswa; ọphu ọ dụdu iphe,
anyi gụberu iphe, eeme l'anụ-ẹhu.
4 Ọme ọo iphe, eeme l'anụ-ẹhu adzọje nemadzụ mẹ ọ bụru mbẹdua gege asụje l'ọo
ya a-dzọ mu. Ọ -bụru l'ọ ẹgube nemadzụ onye bụ l'adzọje iya; mẹ ọ -bụru mbẹdua
gege enwechiaru iphe, mu g'a-zọbeje sụ l'ọo ya l'a-dzọ mu.
5 Noo l'a nwụru mu; mu nọepho abalị ẹsato; e bua mu úbvù; mu bụru onye Ízurẹlu
gẹdegede; mu bụru onye ọkpa-ipfu kẹ Benjiaminu. Mu bụkpoo onye Hiburu; mbụ
ọkpobe nwa, ndu Hiburu nwụru. A -bya l'eme iphe, ekemu ndu Jiu pfuru; mu bụru
onye Fárisii.
6 A -bya lẹ k'iphe, aphụ l'ẹhu bẹ mu shi bụru onye achị nta Chịochi. A -bya lẹ k'iphe,
ekemu pfuru sụ l'ọo ya bụ onye -meru iya nụ; onye ono abụru onye pfụberekoto;
ono ta adụkwa ọphu aata mu ụta iya lẹ mu mesweru.
7 G'ọ dụhabe; iphemiphe ono, bụkota iphe, mu shi anọduje arị l'ọo iphe, a-barụ
mu urwu ono bẹ mu gudeakwa iswi ẹhu Kéreshi wofukọta ẹnya; gụru iya ye l'iphe,
bụ mu iphe, ọla-l'iswi.
8 Ọ tọ bụdua iphemiphe ono; iphemiphe ọzo bẹ mu tụkokwaru gụkota l'iphe,
tụkoru bụru mu ọla-l'iswi; kẹle urwu ọphu rwuberu mu ẹka, bụ ọphu nyịberu g'atụ
ọnu iya, bẹ bụ Kéreshi Jizọsu, bụ Nnajịuphu mu ono, mu mawaru majia ẹnya ono. Ọ
bụru l'iswi ẹhu iya bẹ mu gude wofukọta ẹnya l'iphemiphe, mu nweru g'ọ bụru iphe,
iyi yifuru. Nta-a bẹ ẹphe bụkotawaa ntụ ekpofu l'ẹnya mu; k'ọphu bụ l'ọ bụepho
Kéreshi bẹ bụ urwu, mu e-rita nwẹkinyi iya.
9 Mẹ k'ọphu mu e-goshikwanụ lẹ mu l'iya tụgbaru bụru nanụ. Ọphu mu emeẹdu
g'a sụje lẹ mu bụ onye pfụberekoto, bụ ọphu shi l'eme iphe, ekemu pfuru; ọ bụwaru
ọphu shi l'ekweta kẹ Kéreshi. Ọ bụru ono bụ apfụbekoto ọphu shi Chileke l'ẹka bya
eshikwaphọ l'ẹka kẹ Kéreshi.
10 Gẹ mu amaru iya; maru ike ono o gude shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono; mẹ gẹ
mu lẹ Kéreshi ọbu atụko gbarụ mgba l'iphe-ẹhuka ono, o jeru ono; mẹ gẹ Chileke
emee gẹ mu dụ gẹ Kéreshi l'anwụhu ono, ọ nwụhuru;
11 k'ọphu bụ lẹ g'ọ dụhabe mu eshi l'ọnwu teta nọdu ndzụ.

Agba ọso gbafu iya l'ishi

12 Iphe, mu epfu ta abụkwa l'o rwuwaru mu ẹka erwurwu; ọphu ọ bụkwa lẹ mu
dụkotawaa ree; ọle iphe, mu anọduje adzọbaa bụ gẹ mu nata obunggo ọso, mu
gbaru; eshinu Kéreshi Jizọsu natawaru mu mee mu bụru nkiya.
13 Ụnwunna mu; mu ta asụkwaru lẹ mu natawaru obunggo ọso ono; obenu
l'iphe lanụ, mu emejekpọepho kpụrumu bụ lẹ mu atụkoje iphe, mu tọwaru azụ
zọhashichaa kukebeẹpho ẹhu agba agbapfu ọphu nọ mu l'ụzo iphu.

14 Mu anọduje adzọ gẹ mu gbafụ ọso ono l'ishi; k'ọphu mu a-nata obunggo, bụ
iya bụ ndzụ ojejoje ono, Chileke shi l'ẹka Kéreshi Jizọsu kua mu gẹ mu bya anata
l'imigwe ono.
15 Ọo ya bụ; g'iphe, bụkotakpoo anyịbe ndu kawaru ẹnya l'iphe kẹ Chileke
bụekwarupho ẹgube iphe ono, mu arị ono bẹ ẹphe l'a-nọduje arị. Ọ -bụkwanuru
l'o nweru g'ọ dụ; unu harụ arị iphe ọzo bẹ Chileke e-goshikwa iya-a unu g'o doo unu
ẹnya.
16 Ọo ya bụ lẹ-a; eshinu anyi gbawaru ọso ono gbarwua ya l'ishi; g'anyi
mejeẹkwapho iphe ono anyi mehawaru ono.
17 Ụnwunna mu; unu tụko g'unu ha meje gẹ mu eme. Anyi egoshiwaa unu iphe,
unu e-meje. Unu tụko nwụtaepho ẹka ndu ono, eme iphe ono, anyi egoshi unu ono.
18 Mu pfuhawaru unu iphe-a ugbo olemole; nta-a bẹ mu gudeakwaa ẹnya-mini
ẹkwa epfuphuru iya unu azụ; sụ l'o nweru ikpoto ndu umere phẹ egoshi l'ẹphe bụ
ọhogu oswebe Kéreshi.
19 Ndu ono e-mechaa laa l'iswi; kẹle ọo iphe, a-la phẹ l'ẹpho bụ chi phẹ. Ọ bụru
iphe, iphere iya gege adụje phẹ bẹ ẹphe egudeje aba l'abaa. Ọ bụerupho l'iphe kẹ
mgboko-a bẹ ẹphe woru uche phẹ dobe.
20 A bya abya l'anyịbedua; ibe k'anyi bụru imigwe. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ Onye-
Ndzọta anyi ono, anyi ele ẹnya iya eleshi iya ike ono e-shi bya, bụ iya bụ Nnajịuphu
anyi, bụ Jizọsu Kéreshi.
21 Ọo ya bụ onye l'a-gbanwe ogwẹhu anyi-a, adụdu iphe, ọ bụ-a; mee ya l'ọ dụ
g'ogwẹhu nkiya, l'egbu nwịinwii. Ike, oo-gude mee ya bụ ike ono, o gude emekọta
iphemiphe g'ọ lwa iya lẹ mkpula ono.

4

Iphe, gbaru ndu kẹ Kéreshi l'ememe

1 Ọo ya bụ; ụnwunna mu, mu yeru obu; unu pfụru pfụshia ike l'ẹka Nnajịuphu.
Oghoroko unu egbukwa mu egbugbu. Ọo unu bụ ẹhu-ụtso mu; ọ bụkwarupho unu
bẹ bụ obunggo, mu e-gude aba abaa. Mu yeru unu obu shii.
2 Mu arwọ ụnwanyi labọ ono, bụ Yuwodiya yẹe Sintiki sụ g'obu bụru phẹ nanụ
l'ẹka Nnajịuphu.
3 Tẹme gụbedua kwaphọ, bụ ọkpobe ọ̀nyà; mu l'iya tụkoru eje ụdu ozi lanụ; mu
arwọkwa ngu phọ sụ g'i yejeru ụnwanyi ono ẹka g'ẹphe meje iphe ono, mu sụru
g'ẹphe me ono; noo l'ẹphe sekpọoru akanya ezikashi ozi-ọma ono; mẹkpoo Kelementi
yẹe ndu ọzowaro, bụ ndu anyi l'ẹphe jegbaru ozi ono; bụ ndu ẹpha phẹ dụkota
l'ẹkwo, Chileke deshiru ẹpha ndu a-nọ ndzụ ojejoje.
4 G'ẹhu tsọjeepho unu ụtso l'ẹka Nnajịuphu tekenteke. Gẹ mu pfuphukwa iya azụ
ọzo; g'ẹhu tsọjeekwapho unu ụtso.
5 Unu meje iphe l'orwuberu iya gude goshije ndiphe l'unu bụ ndu obu ọma.
Nnajịuphu nọakwa ntse.
6 G'ọ tọ dụkwa iphe, unu e-jeje ayọ ọshi iya. Iphe, unu e-mejechia bụ g'unu pfujeru
nụ Chileke gude kajẹru iya iphemiphe, mkpa iya dụru unu; unu ekelejekwa iya phọ
ekele.
7 Ọo ya bụ; g'ẹhu-guu kẹ Chileke, bụ iya kwata dakiri gẹ nemadzụ e-gude uche iya
maru; abụru iphe, e-wota obu unu mẹ uche unu kwachia l'ime Kéreshi Jizọsu.
8 Ẹka mu l'a-sụberu iya unu ishi ụnwunna mu bụ; g'iphe, l'e-shitajẹepho unu l'uche
bụru ọriri k'iphe ono, bụkota ọkpobe-opfu ono; mẹ iphe, bụkpoo iphe, gbaru kẹ g'e
yeru iya ùbvù; mẹ iphe, bụ iphe, pfụru ọto; mẹ iphe, bụkpoo iphe, e te merwuduru
emerwụ; mẹ iphe, bụ iphe, dụ ree l'ẹnya; mẹ iphe, ọnu tụkoru wụkoo nanụ l'ọ dụkota
ree; mẹ iphe, dụ ùbvù; mẹkpoo iphe, bụ iphe, aaja ajaja.

9 Unu meje iphemiphe ono, unu nwụtaru lẹ ndzụ mu ono; mẹkpoo ọphu mu ziru
unu ezizi; unu emekwaphọ iphemiphe, unu nụmaru mu l'ọnu; mẹ ọphu unu gude
ẹnya unu hụma l'ẹhu mu. Ọo ya bụ; Chileke ono, emeje g'unu buru guu ono eswiru
unu eswiru.

Pọlu ekele ndu Filipayi ekele kẹ ree, ẹphe meru iya

10 Sụ-a; ẹhu atsọ mu ụtso l'ime Nnajịuphu; kẹle nta-a bẹ unu byawaru bya
emeaharu mu ree ọzo. Iphe, mu epfu ta abụkwa l'unu ta anọdujedu epfu opfu ẹhu
mu; ọ chikwa ụzo te eshidu adụjeru unu g'unu mee ya l'ẹka.
11 Mu te epfukwa l'o nweru iphe, ụko iya dụru mu; lẹ mbẹdua nwụtaakwaru g'iphe,
mu nweru g'ọ hahabẹ phujeru mu l'ẹnya; m'obetaru ọ nọdu anwụru mu ịnwuagha.
12 Mu maru g'a bụjeru onye ẹjo ẹka dụru; bya amaru g'a bụjeru onye nweru
iphe. L'iphe, bụkpoo ẹka mu nọ bẹ iphemiphe ono mewaru mu; ẹbe ọ dụedu iphe,
abụjekwaduru mu ẹnya-aphapha l'ẹhu nkemu; mbụ lẹ mu rijiru ẹpho; ọzoo lẹ mu
nọ ẹgu; ?mu nweru iphe; mẹ mu te enwe-o; mu anọ-kirishilẹkwaa.
13 Ọ tọ dụdu iphe, mu ta adụdu ike emekọta; noo l'ọo Kéreshi bẹ bụ onye emeje
ike adụ mu k'ememe iya.
14 Sụ-a; unu nweru obu ọma l'ẹka mu nọ; yetarụ mu ẹka teke ono, mu shi eje
iphe-ẹhuka ono.
15 Tẹme unubẹ ndu Filipayi l'onwunu maru lẹ teke mu watakpọoru ezi ozi-ọma ono
lẹ mbụ; gẹ mu lụfutaru lẹ Masedoniya bẹ ọ tọ dụdu Chịochi ọzo, mu l'ẹphe tụgbaru
nanụ; gbahaẹpho unubẹdua kpụrumu: ọo unu bụ ndu anụje mu iphe bya abụru unu
bụ ndu anataję l'ẹka mu.
16 Mbụ je akpachakpọo lẹ teke mu nọ lẹ Tesalonayika; unu shi emejeru mu mkpa;
mẹ mkpa byaru mu; mbụ ẹbe ọ bụkwaa ugbo lanụ kpụu bẹ unu meru mu iya.
17 Ọ tọ bụkwa iphe ono, unu anụje mu ono bẹ mu ele ẹnya iya; ọ chia iphe, mu ele
ẹnya iya bụ g'urwu gbaaru unu bẹrebere.
18 Mu natakọtawaru iphemiphe ono, unu nụru Epafurodayitosu g'o wotaru mu
ono. Ọo-sụkpokwaaru iphe, mu eme iya tsufu etsufu. Iphe ono bẹ unu vuru nụ iya
k'anyịnyi. Iphe ono, unu nụru mu ono dụ gẹ ngwẹja, eshi kwẹekweekwee; ngwẹja,
mkpọ iya akpụ tụuu alapfu Chileke. Mkpọ iya ono atsọ Chileke ụtso; k'ọphu o gboberu
ẹka labọ nata iya.
19 Lẹ Chileke mu a-nụkotakwaa unu iphe, bụkpoo iphe, mkpa iya dụru unu. Ọ
bụru l'iphe o nweru, ọdu-biribiri iya dakiri atụ ọnu iya ono, shi l'ẹka Kéreshi Jizọsu
ono bẹ o-shi mee ya.
20 G'ọ bụru Chileke ono, bụ iya bụ Nna anyi bẹ ajaja l'a-bụru nkiya jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

Ekele mkpọchi-ishi

21 Unu keleru mu iphe, bụ ndu-nsọ l'ẹhu l'ẹhu; mbụ ndu ono, nọ l'ẹka Kéreshi
Jizọsu ono. Ụnwunna anyi ndu mu l'ẹphe nọ l'ẹka-a l'ekelekwaphọ unu.
22 Iphe, bụkpoo ndu-nsọ, nọkota l'ẹka-a g'ẹphe ha l'ekelekọta unu-o; kelekele kẹ
ndu bu l'ibe eze nnajịoha, bụ Siza.
23 Gẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma-o. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi, Pọlu Deru Nụ Ndu Kọlosi

1 Ọwa-a bụ ẹkwo-ozi, mụbe Pọlu ede. Mu bụ onye Chileke họtaru mee gẹ mu bụru
onye-ishi-ozi Kéreshi Jizọsu. Onye mu l'iya gba mgba ede iya bụ nwanna anyi, bụ
Timoti.
2 Ndu anyi ede iya anụ bụ ndu kẹ Chileke; mbụ ndu ọphu nọ lẹ Kọlosi, bụ ụnwunna
anyi ndu ọphu nọ l'ẹka Kéreshi.
Mu sụ gẹ Chileke, bụ Nna anyi yẹle Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-
iphe-ọma; l'o mekwaaphọ g'unu buru l'ẹhu-guu.

Epfu anụ Chileke ekele iya ekele

3 Anyi anọdujeepho ekele Chileke, bụ iya bụ Nna kẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu
Kéreshi mẹ anyi -nọdu epfu opfu ẹhu unu anụ Chileke.
4 Noo l'anyi nụmawaru g'ekwekwe unu shihuberu ike l'ime Kéreshi. Anyi bya
anụmaakwapho l'unu yeru ndu-nsọ obu g'ẹphe ha.
5 Kẹle unu ele ẹnya iphe, a kwakọberu unu l'imigwe; mbụ iphe ono, e meru; unu
maru teke ono, a byaru bya ezia unu ozi-ọma ono, bụ ọkpobe-opfu ono.
6 Ozi-ọma ono erekwa ire l'ẹkameka bya atụkoakwapho mgboko ejedzuru. Ọ bụru
ẹgube ono bụ g'o jedzuru ẹka unu nọ bya ere ire lẹ ndzụ unu e -shi mbọku, unu
nụmaru iya; o doo unu ẹnya ree; mbụ iphe, eze-iphe-ọma Chileke ono bụ.
7 Ọo Epafurasu, bụ onye anyi yeru obu; onye anyi l'iya tụkoru eje ụdu ozi lanụ bẹ
bụ onye ziru unu ozi-ọma ono. Epafurasu ono bụ onye goshiwaru lẹ ya bụ onye e
gude ire iya ẹka l'ejeru Kéreshi ozi; ọ bụru iya nọ-chiru ẹnya anyi l'ibe unu;
8 tẹme ọ bụru iya pfuru anyi kẹ n-yemobu unu ono, shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ ono.
9 Nokwa iphe, meru g'o gude ẹbe anyi atuwojedụru ẹka l'epfu anụ Chileke l'iswi
ẹhu unu; g'o mee g'unu makọtajeru iphe, bụ uche iya; waa k'ọphu mmamiphe, shi
l'ẹka Unme-dụ-Nsọ edoje ẹnya ree.
10 Ọo ya bụ g'unu emejekwanụ umere, l'e-me gẹ ndzụ unu l'ophu bụru iphe, unu l'e-
gude akwabẹ Chileke ùbvù; tẹme unu emekwaphọ iphe, dụ Chileke ree l'iphemiphe,
unu eme ememe. Unu eshi ẹgube ono meje iphe, bụkpoo iphe-ọma tekenteke;
kakwaphọ amarweta onye Chileke bụ.
11 L'o gude ike iya ono, dụ biribiri mee unu g'unu shihu ike ọkpobe eshihu; k'ọphu
unu a-dụje ike gude ata nshi nwejeru obu l'iphemiphe, byaru unu.
12 Unu egudejekwaphọ ẹhu-ụtso keleje Chileke, bụ Nna ekele. Noo l'ọo ya bụ onye
meru; unu bụru ndu gbaru g'unu lẹ ndu-nsọ gbarụ mgba l'iphe, ọ kwakọberu phẹ
l'ẹka ono, bụ ìphóró dụkota iya ono.
13 Ọ dzọtaru anyi l'ẹka ọchii nweru ike bya eworu anyi je edobe l'ẹka Nwa iya, o
yeru obu bụ eze.
14 Ọ bụru iya bẹ e shi l'anwụhu iya gbata anyi; bya agụkwaarupho anyi nvụ l'iphe-
ẹji.

Onye Kéreshi bụ mẹ iphe, oomeje

15 Ọo ya bụ ụgbugba Chileke ono, a ta ahụmajedu l'ẹnya ono; bya abụru iya bẹ
Chileke doberu l'ọkpara l'iphe, bụkpoo iphe, o meru ememe.
16 Noo kẹle ọo l'ẹka iya bẹ Chileke shi mekọta iphe, bụkpoo iphemiphe, bụ ọphu
dụ l'imigwe mẹ ọphu dụ lẹ mgboko; ọphu ẹnya ahụmaje mẹ ọphu a ta hụmadu
l'ẹnya; mbụ ndu eze ojozi-imigwe; mẹ ndu bụ nnajịoha; mẹ ndu ọchi-ọha g'ẹphe
hakọtakpoo; mẹ ndu ọphu nọ l'oke ọkwa, nọkota l'imigwe. Ọo yẹbedua, bụ Kéreshi

ono bẹ Chileke shi l'ẹka iya mee iphemiphe kpọ; tẹme ọ bụru iya bẹ o meru iya doberu.
17 Yẹbedua l'onwiya vukọta iphemiphe ụzo dụhaadaa. Ọ bụkwarupho ike nkiya
bẹ o gude mee iphemiphe, Chileke meru ememe; ọ dụkota l'ẹka Chileke doberu iya.
18 Ọo ya bụ ishi, kpọ-pfuru l'ogwẹhu iya ono, bụ Chịochi. Ọo yẹbedua bụ ẹka ndzụ
l'ophu futaru. Ọ bụkwaru iya phọ bụ onye ivuzọ, Chileke meru o shi l'ọnwu teta nọdu
ndzụ; k'ọphu ọo-bụru iya a-kakọta shii l'iphemiphe, Chileke meru ememe.
19 Ọo Chileke bẹ chịru iya l'obu iya mee g'ọ bụru l'ẹhu Nwa iya bẹ aa-hụma-gbukpọo
iphemiphe.
20 Waa g'ọo bụkwarupho l'ẹka Nwa iya ono bẹ ya e-shi mee gẹ yẹle iphemiphe, nọ
l'imigwe mẹ ọphu nọ lẹ mgboko dụ lẹ ree. Ya eshi ẹgube ono gude mee ono, Nwa iya
gbashịru l'oswebe ono mee g'opfu ta adụheru yẹbe Chileke yẹle iphemiphe, o meru
ememe.
21 Noo l'o nwekwarụpho teke unubẹdua shi bụru ndu 'anọdu Chileke l'ẹka. Ọ bụru
ẹjo-iphe unu shi anọduje arị l'ọriri; eme iya l'umere bẹ shi mee; unu bụru ọhogu
Chileke.
22 Ọle nta-a bẹ Chileke shiwaa lẹ ndzụ, Nwa iya shi nọdu l'eliphe-a waa anwụhu, ọ
nwụhuru; mee g'unu l'iya dụ lẹ ree; k'ọphu Nwa iya ono e-duta unu; unu abụru ndu
dụru Chileke iche; ọ tọ dụdu iphe, aata unu ụta iya; ọphu unu abụduru ndu aamaru
ẹjo ẹka jasụ l'o duta unu bya apfụbe l'iphu Chileke ono.
23 Ọle iphe, unu mefụtaje bụ l'unu a-pfụshi ike l'ekweta unu; kpọo onwunu g'abara;
ọphu unu ekwedu g'e mee unu g'unu wofu obu l'iphe ono, unu ele ẹnya iya ono, bụ
iya bụ ozi-ọma ono, unu nụmaru ono, e zidzuru mgboko mgburugburu ono; bya
abụkwaru iya phọ bẹ Chileke ziru mbẹdua, bụ Pọlu gẹ mu je ezia ndu ọzo.

Ozi, Chileke ziru Pọlu g'o je ezia Chịochi

24 Nta-a bẹ ẹhu atsọkpoo mu ụtso; kẹle ọo unu bẹ mu ejedoru iphe-ẹhuka-a. Noo
kẹle ọo iphe-ẹhuka-a, mu eje nta-a bẹ mu gude eyeta ẹka eme g'o dzukọta mbụ iphe,
phọdukwaduru l'iphe-ẹhuka ono, Kéreshi jeru jedoru ogwẹhu iya ono, bụ Chịochi.
25 Ọo Chileke ono, bụ onye họtaru mu nụ gẹ mu bụru onye-ozi Chịochi bẹ ziru mu
ozi gẹ mu zia unu; gẹ mu mee unu g'unu tụko iphe, ya pfuru makọtaru;
26 mbụ iphe ono, o shi domia edomi eshinu o meru mgboko ono. O be nta ọ bya
egoshi iya ndibe iya, dụ nsọ.
27 Ọ bụru phẹ bẹ Chileke họtaru lẹ ya e-goshi iphe ono, nyịberu anyịbe ono, e shi
domia edomi l'ẹnya ndu abụdu ndu Jiu ono, bụ iya bụ l'ị -nọdu Kéreshi l'ẹka; l'ịi bụru
onye e-mechaa gbua nwịinwii.
28 Ọo opfu ẹhu iya bẹ anyi anọduje asa kpaa kpaa g'onyemonye nụma-a; alọ
onyemonye ẹka lẹ nchị gude mmamiphe ezi iphe k'ọphu anyi e-me onyenọnu g'ọ
bụru onye nọ l'ime Kéreshi bụru onye dụebe ree.
29 Noo g'o gude mu nọdu anọduje eseshi akanya ike; kukebe ẹhu eme gẹ mu e-me
jeẹbe ozi ono, Chileke ziru mu ono. Ike, mu gude eje ozi-a bẹ bụ ike ono, Kéreshi
eyeje mu l'ẹhu ono. Noo ike, l'ere ire l'ẹhu mu bụ onoya.

2

1 Iphe, mu eme g'unu maru bụ lẹ mu ese akanya unu eseshi iya ike; mẹ akanya ndu
Chịochi, nọ lẹ Layodeshiya; mẹwaro iphe, bụkpoo ndu ọzo, mu l'ẹphe teke ahụma-
swee lẹ ndzụ-a.
2 K'ọphu obu e-shihu phẹ ike; wafụa g'ẹphe tụgba bụru nanụ lẹ n-yemobu; ọo ya
bụ g'ẹphe abya amaẹbekporu ọkpobe-opfu ono; e-shi ẹgube ono iphe ono, Chileke
shi domia edomi ono edoo phẹ ẹnya ree, bụ iya bụ kẹ Nna yẹle kẹ Kéreshi.
3 Ọo l'ime Kéreshi ono bẹ Chileke domiru iphe, bụkpoo ẹku, dụ lẹ mmamiphe yẹle
nkwamẹnya l'ophu.

4 Iphe, mu gude epfu iphe-a bụ k'ọphu ọ tọ dụdu onye a-bya egude ire mecha mecha
duswee unu ụzo.
5 Kẹle a makwarụ-a lẹ mu ta anọdu l'ẹka ono, unu nọ ono; ọle ọ kwa-a l'ẹka ono,
unu nọ ono bẹ obu mu dụ. Iphe, atsọje mu ụtso bụ g'unu gude mekọbe onwunu bụru
nanụ waa g'unu gude bụru enwubata enwubata l'ekwekwe, unu kweru kẹ Kéreshi.

Jizọsu bụ nnajịoha

6 Ọo ya bụ; eshinu unu gbobewaru ẹka labọ nata Kéreshi Jizọsu ọ bụru Nnajịuphu
unu; unu l'iya tụgbaekwapho bụru nanụ kwasẹru.
7 G'ọ bụekwarupho g'oshi agbabẹje ọgbarabvu l'ime alị-a bụ g'unu a-gbabẹ
ọgbarabvu l'ime Kéreshi. G'ọ bụru Kéreshi bẹ l'a-bụru ọkpa-ụlo, unu a-nọdu akpụ
ndzụ unu l'eli iya. Unu akabaa ekweta iphe ono, e ziru unu ono kweshia ya ike. Unu
egudejeẹpho obu unu g'ọ ha ekele iya k'anyịnyi.
8 Iphe, unu akwabẹru ẹnya bụ g'ọ tọ dụ onye e-gude mmamiphe nwọmaru-ọ-
machata mẹ ụgho, enwedu ishi bya atụrwua ekweta unu. Iphe ono bụkota iphe,
shi l'iphe, ndiphe ezi; bya abụru iphe, a tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje, bụ iphe, eshidu
Kéreshi l'ẹka.
9 Noo l'ọo l'ẹhu Kéreshi ono, byaru bya abụru nemadzụ ono bẹ Chileke l'onwiya
byaru bya edzua oke egoshikọta onye ya bụ.
10 Chileke bẹ shiwaa l'ẹka Kéreshi ono, unu l'iya tụgbaru bụru nanụ ono mee gẹ
ndzụ unu dzua oke. Ọ bụru Kéreshi ono bụ onye-ishi, kakọta iphe, bụkotakpoo ndu
ọchi-ọha imigwe g'ẹphe hakọtakpoo; bya akakọtakwapho ndu nọkwapho l'oke ọkwa
l'imigwe.
11 Sụ-a; ọ kwa teke ono, unu l'iya byaru bya atụgba bụru nanụ ono bẹ e buru unu
úbvù; mbụ úbvù ọphu abụdu ẹka bẹ e gude bua ya unu. Ọo Kéreshi l'onwiya bụ onye
buru iya unu. Úbvù ono, o buru unu ono bụkwa ogwẹhu unu l'ophu bẹ o yefuru unu
g'onye yefuru uwe; mbụ ogwẹhu unu ọphu iphe-ẹji shi phawaa kutukutu.
12 Lẹ teke ono, e meru unu baputizimu ono bẹ a tụkoakwaru unu lẹ Kéreshi likọta
elili. Tẹme Chileke tụkokwapho unu l'iya mee unu tụko shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
Noo l'unu kwetarụ l'ike dụ Chileke bya achịru ụpfu ye l'ike iya ono; mbụ ike ọphu, o
gude mee Kéreshi o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ.
13 O nweru teke unu shi nwụhu anwụhu kwaa l'ime iphe-ẹji unu; ọphu unu ebuduru
úbvù; ọle nta bẹ Chileke byawarụ emee; unu lẹ Kéreshi tụko nọdu ndzụ; ọ gụkotaru
anyi nvụ l'iphe, bụkpoo iphe-ẹji, anyi meru g'ọ ha.
14 Ọ tụkochaa iphe ono, e deru edede l'ẹkwo ono hushikọtachaa g'ọ ha; mbụ iphe
ono, egoshi l'anyi darwụkotawaru iphe, ekemu iya pfuru, bụ iphe ono dụwaa g'ụgwo,
tọpyitaru anyi l'ẹkpiri ono. Chileke mechaa nno bya atụko iphemiphe ono kpọpyabe
l'oswebe shi ẹgube ono mee ya o rebuhu ire. Ọphu oo-rebaẹdu ire je adụwaruro ya.
15 Ọo teke phọ, Kéreshi nwụhuru l'oswebe phọ bẹ o chikpọru ike iphe, bụkpoo
ọchi-ọha, nọkota l'ephekerephe; mẹ ike iphe, bụkpoo ndu ọphu nọ l'oke ọkwa
l'ephekerephe; kpụa phẹ lẹ ndzụ kpụfuta l'edzudzu-ọha teke ono, yẹbedua l'atụ okoo
k'alwụ-gbu, ya lwụ-gburu phẹ ono.
16 Ọo ya bụ; g'ọ tọ dụkwa onye a-bya anọdu akpọcha-pheru unu mkpọcha l'iphe,
unu eri eriri mẹ l'iphe, unu angụ angụngu. Ọphu ọ dụkwa onye a-bya akpọchaaharu
unu mkpọcha kẹ l'ọwaa iphe, unu abọje; g'unu dobekwa mbọku ọphuu bọje iya
abọbo; ọzoo l'ọnwa fụkwaru k'ọ̀phúú g'unu watakwa iya abọbo; ọzoo k'iphe, unu
e-meje mbọku atụta unme.
17 Ekemu ndu Jiu ono g'ọ hakọta, e shi tụshia k'iphemiphe ono bẹ shi bụkotaru
onyonyo iphe, l'e-mechaa mee l'iphu. Obenu l'ọphu bụ ọkpobe iya bụ Kéreshi.
18 Ọo ya bụ g'unu te ekwekwa g'ọ dụru onye l'abya akpọshia unu anata obunggo
ono, Chileke l'e-bu unu ono. Unu b'ekwekwa gẹ ndu ono, ọonoduje atsọ ụtso l'ẹphe

emeje g'a sụ l'ẹphe wozeru onwophẹ alị ono nafụ unu obunggo Chileke. Ẹphe anọduje epfu g'a bajẹru ụnwu-ojozi-imigwe ẹja; ẹphe asụ l'iphe, ẹphe gbabẹru ọkpa epfu iya bụ ọphulenya, ẹphe phụru. Ẹgube ndu ono anọdujeepho eku onwophẹ iphe, ẹphe ahadụ g'ọo ya. Ọ bụerupho egomunggo, enwedu ishi bẹ ẹphe anọduje agba.
19 Ẹphe ta anyatajẹedu l'ọ dụru onye bụ ishi, bụ ẹka ogwẹhu dzepfuru lẹ nkwo iya lẹ nkwo iya; mẹkpoo akwara, dụkota l'ẹhu. Ọ bụru ishi emeje ogwẹhu ono l'oovu evuvu gẹ Chileke tụberu.

Anwụhu waa eteta k'onye lẹ Kéreshi

20 Sụ-a; eshi ọphu unu lẹ Kéreshi tụkoru nwụhukota bẹ Chileke bọfuakwaru unu l'eme iphe, ndiphe tọru ọkpa iya, sụ g'e tsoje. ?Bụ gụnu meru g'o gude unu nọdu emekwadua gẹ ndu bụkwadu ndu mgboko-a; emekwadu iphe, ekemu pfuru, bụ ọphu sụru:
21 “B'ebyikwa ẹka lẹ nri ọwa! B'edekwa ọwa-a ire; ọphu i denyikwa ọphuu ẹka?”
22 Iphe, bụkpoo ekemu ono g'ọ ha tụkokwaru bụleru-a iphe, nemadzụ ezi waa iphe, a tọru ọkpa iya sụ g'etsoje. Noo kẹle iphe, eeri eriri bụ e -richawa iya bẹ ọ bvụwaru.
23 Iphe ono, ẹphe ezi ono adụjekwa g'o shi lẹ mmamiphe; bya abụru iphe, nemadzụ gude ẹka kotaru onwiya; bụru ndu eme g'a sụ l'ẹphe wozetaru onwophẹ alị; bụru ndu anụ ogwẹhu phẹ aphụ. Ọle iphemiphe ono ta adụkwa ọphu eyetajẹru phẹ ẹka g'ẹphe sede onwophẹ l'ẹgu ẹjo-iphe, l'agụ phẹ nụ.

3

1 Sụ-a; eshinu Chileke mewaru unu lẹ Kéreshi tụko shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; unu chọjenu ụzo, unu e-shi g'iphe ono, dụ l'imigwe ono rwube unu ẹka; mbụ iphe, dụ l'ẹka ono, Kéreshi nọ l'ẹkutara Chileke ono.
2 Unu woru uche unu dobe l'iphe ono, dụ l'eli ono; unu te ewoshiru iya dobe l'iphe kẹ mgboko l'ẹka-a.
3 Noo kẹle unu nwụhuru anwụhu. Ndzụ unu bẹ Kéreshi wowaru domia l'ẹka Chileke. Kéreshi nọdukwanu l'ime Chileke.
4 Ọo Kéreshi bẹ bụ ọkpobe ndzụ anyi g'anyi hakọta. Teke ono, Kéreshi a-bya ọzo ono bẹ unu e-tsokwaru iya phọ bya. Unu l'iya agbarụ mgba l'ọdu-biribiri iya.
5 Ọo ya bụ; unu pyị-gbushia iphe, bụkotakpoo iphe kẹ mgboko-a, bụ iphe, dzụkwadu ndzụ l'ẹhu unu, bụ iya bụ; apharwụshi onwonye; umere, rehuru erehu mẹ ẹgu eme ẹjo-iphe; iji-ẹnya mẹ ẹnya-pfụrupfuru, bụhukwapho agwa ọbvu.
6 Ọo iphemiphe ono bẹ l'e-me g'oke-ẹhu-eghu kẹ Chileke dapfu ndu ta nụdu iphe lẹ nchị.
7 O nwekwarụ-a teke unubẹdua shi emegbaa iphemiphe ono, bụ iya bụ teke ẹjo-iphe ono shi gudegbaa ndzụ unu eme g'ọ dụ iya.
8 Ọle nta-a bẹ unu a-ha iphemiphe ono. Unu haa ẹhu-eghu; obu ọku; edoberu nwibe unu ẹjo obu; ephu nemadzụ iphu. G'opfu erehu te eshijekwa unu l'ọnu.
9 Unu ta adzụjekwaru nwibe unu ụka; eshinu unu hakọtawaru akahụ umere ono yẹe ẹjo ememe, tso iya nụ.
10 Ọo ya bụ g'unu yee umere ọ̀phúú ono g'onye yeru uwe. Ọ kwa Chileke ono, nụru unu umere ọ̀phúú ono anọduje eme unu g'unu kabaa abụru ndu o meru k'ọ̀phúú. Ọo ya bụ g'unu amakọtaru onye Chileke bụ; marwee ya amarwe k'ọphu unu a-nọdu akabaa adụ g'ọ dụ kwasẹru.
11 Eshinu ọ dụwaa nno bẹ a ta akpahẹkwa ishi kẹ l'onye ọphuu bụ onye Jiu; onye ọphuu bụru onye abụdu onye Gurisu; onye ọphuu bụru onye buru úbvù; ọphu onye ọphuu ebuduru. Onye ọphuu bụ nlwamụlwa; onye ọphuu bụru onye ime-ọswa. Onye ọphuu bụ ohu; onye ọphuu bụru amadụ. Ọ bụwaa Kéreshi bụ mkpakọ lẹ nswikọ; tẹme o buru l'ime onyemonye.

12 Unu bụ ụnwu Chileke. O yeru unu obu bya ahọta unu g'unu bụru ndu nkiya.
Noo g'o gude unu je aphụjeru nemadzụ obu-imemini; nwejeru obu ọmaa; unu wozeje
onwunu alị; meje odoo; unu atajẹru iphe nshi. Unu tụko iphe ono g'ọ hakọta chịta
yee g'onye yeru uwe.
13 Nwibe unu -mee unu ẹji; unu tagbuje iya lẹ nshi. Teke nemadzụ meru unu
iphe, unu a-ta onye ọbu ụta; unu agụaru iya ya nvụ. Nnajịuphu gụakwaru unu nvụ
l'iphe-ẹji unu. Ọo ya bụ; unu gụjekwaru ndu ọzo nvụ m'ẹphe meswee unu.
14 Ọphu kachakpọonu l'iphemiphe ono bụ g'unu yee nwibe unu obu. G'ọ chịkobe
unu g'unu tụgba bụru nanụ ọkpobe abụru.
15 G'ẹhu-guu ọphu shi Kéreshi l'ẹka nọdukwa l'obu unu; duzi unu ụzo; kẹle ọo ya
meru g'o gude Chileke kukọbe unu g'unu bya abụru ogwẹhu lanụ. Unu keleje Chileke
ekele iphe onoya.
16 Unu kwe g'opfu kẹ Kéreshi ono bya eburu l'ime obu unu dzua ya oke lẹ
mmamiphe; ezi iphe; yẹle adụ nwibe unu obu. Unu egudekwa iya phọ alọru phẹ
ẹka lẹ nchị. Unu gụje ebvu-ọma nụ Chileke; mẹ ebvu ekele; mẹ ebvu ọzo, shikọta
Unme-dụ-Nsọ l'ẹka. Unu gude obu unu g'ọ ha meje iphemiphe ono; gude nno ekele
Chileke ekele.
17 Iphe, bụkpoo iphe, unu epfu epfupfu mẹ iphe, unu eme ememe; unu gudeje
ẹpha Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi mekọtaje iphe ọbu. Mbụ-a; unu shije Kéreshi
l'ẹka kelejekpọepho Chileke, bụ Nna ekele.

Umere, ee-meje l'unuphu ndu kẹ Kéreshi

18 Unubẹ ụnwanyi; unu wozejekwaru ji unu onwunu alị; kẹle ọo ya bụ iphe, gbaru
onye etso Nnajịuphu l'ememe.
19 Unubẹ unwoke; unu yeje nyee unu obu. Unu ta adụjekwaru phẹ ẹhuka.
20 Unubẹ ụnwegirima; unu nụjeru ne lẹ nna, nwụru unu opfu l'iphemiphe, ẹphe
epfuru unu. Noo l'ọo iphe, dụ Nnajịuphu ree bụ ono.
21 Unubẹ nna; unu te emejekwa ụnwegirima unu iphe, e-ghu phẹ eghu; anọnya
obu dahụ phẹ adzụlakpa.
22 Unubẹ ndu bụ ohu; unu mejekwa iphe, ndu bụ nnajị unu k'eliphe-a ziru unu. Ọ
tọ bụekwapho teke ẹphe ele unu ẹnya bẹ unu e-meje iya g'ee-shi g'aa-jaa unu ajaja.
Unu gudejekpọepho obu ìphóró me iya. Iphe, unu azọbeje eme iya abụru lẹ Chileke
dụru unu lẹ nsọ.
23 Iphe, bụ iphe, unu emekpọo; unu phubeje iphu me iphe ọbu maru l'ọo Nnajịuphu
anyi bẹ unu emeru iya. Unu te emejekwa iya g'ọ bụ nemadzụ bẹ unu emeru iya.
24 Unu nyatajẹkwa l'ọo Chileke bẹ l'e-bu unu obunggo iya, bụ iya bụ lẹ Nnajịuphu
l'a-nụ unu iphe ono, o kwetarụ ndu nkiya ukwe iya ono. Noo kẹle ọo Kéreshi bụ
Nnajịuphu, bẹ unu ejeru ozi.
25 Ọle onye eme iphe-ẹji bẹ Chileke a-pfụkwanu ụgwo ọphu gbaru iya nụ; m'obeta
onye ọbu bụru onye. Noo lẹ yẹbedua, bụ Chileke ta adụdu onye oole ẹnya l'iphu.

4

1 Unubẹ ndu bụ nnajịuphu; unu mejekwaru ohu unu iphe, pfụru ọto mẹ iphe,
rwuberu phẹ nụ. Unu nyatajẹkwa l'unubẹdua nwekwarụpho onye bụ Nnajịuphu
unu, bu l'imigwe.

Iphe unu e-meje

2 Unu yemia ishi l'epfu anụ Chileke; unu eche nche; ekelejekpọe ya phọ ekele.
3 Unu pfujekwarụpho opfu ẹhu anyi nụ Chileke sụ iya g'o mee g'anyi nwejeru ẹka
anyi e-zije ozi-ọma ono; mbụ g'anyi zije k'iphe ono, Chileke shi domia edomi, bụ iya
bụ Kéreshi l'onwiya. Ọ kwa k'ozi-ọma ono bẹ o gude a tụa mu mkpọro-a.

4 Unu pfujekwarụpho nụ iya g'o mee mu gẹ mu dụje ike pfuje iya g'o doo ẹnya lẹ
g'ọ gbaru mu l'epfupfu iya.
5 Unu meje umere ndu maru iphe l'iphu ndu abụdu ndu kẹ Kéreshi. Unu ta
ahajẹkwa ụzo dụru unu g'ọ laa kẹ mmanụ.
6 G'opfu unu guje egugu; dụjeepho g'iphe, únú tsụru; k'ọphu ooheje ndu unu epfuru
iya ihee angabẹru unu nchị. Unubẹdua amakwanụru g'unu e-yejeru onyemonye ọnu
l'opfu.

Ekele ikpazụ

7 Tikikọsu e-pfukọtarua unu gẹ mu eme ala. Yẹbedua bụ nwanna anyi, anyi yeru
obu; bya abụru onye-ozi-ọma, e gude ire iya ẹka; bya abụru onye anyi l'iya tụkoru
eje ozi ono.
8 Mu ziru Tikikọsu ọbu g'ọ bya ndu-unu bya akọoru unu g'anyi l'eme ala; tẹme
l'oo-mekwaaphọ g'obu shihu unu ike.
9 Onye anyi tụkoru yẹ l'iya ezi g'ẹphe bya ndu-unu ono bụ Onẹsimosu, bụ onye anyi
yeru obu; bụkwarupho onye goshifuakwaruphọ lẹ ya gbaru g'e gude ire iya ẹka; mbụ
Onẹsimosu k'ibe unu. Ẹphenebo ono a-kọwaruro unu g'iphemiphe, dụ l'ibiya-a.
10 Arisutakọsu, bụ onye mu l'iya tụkoru nọdu lẹ mkpọro l'ekelekwarọ unu. Maku
nọdu ekelekwaphọ unu; mbụ nwa nwune-nna Banabasu. E zihaakwaru nzi ẹhu iya;
o rwua unu nchị. Teke o shitaru ụzo ibiya k'unu; unu goshijekwa iya l'ẹhu atsọ unu
ụtso l'ọ byaru.
11 Ọ nọdu ekelekwaphọ unu mbụ Jizọsu ono, eekuje Jiọsutosu ono. Ọo ụmadzu ẹto
ono bẹ bụkwadu ndu Jiu, tso mu eje ozi ono, anyi eje gude egoshi l'ọo Chileke bụ eze
ono. Ọ bụru phẹ bẹ anọduje adụ mu obu.
12 Ẹpafurasu k'ibe unu ekelekwaphọ unu. Yẹbedua bẹ bụkwapho onye ejeru
Kéreshi Jizọsu ozi. Oogudeje obu iya g'ọ ha phube iphu epfu anụ Chileke l'ishi ẹhu
unu epfushi iya ike. Gẹ Chileke mee g'unu ba akpọjeru laa azụ; l'oomekwaphọ
unu: unu amakọtaru umere, gbaru onye kẹ Kéreshi l'ememe ọkpobe amaru;
l'oomekwaphọ g'o heje unu ihee emeẹbekota iphe, dụ Chileke l'uche.
13 Mbẹdua epfukpọo l'onwomu sụ l'oosekpọ akanya ẹhu unu eseshi iya ike; mẹkpoo
akanya ẹhu ndu Layodeshiya; mẹ kẹ ndu Hiyerapọlisu.
14 Onye dọkinta ono, anyi yeru obu ono, bụ Luku l'ekelekwarọ unu. Ọ nọdu
ekelekwaphọ unu mbụ Dimasu.
15 Unu keleru anyi ụnwunna anyi phẹ ono, nọ lẹ Layodeshiya. Unu ekeleru anyi
Nimfa mẹ Chịochi ono, edzukọbeje l'ibe iya ono.
16 Unu -gụchaa ẹkwo-ozi-a l'ibiya k'unu; unu mekwaa ya g'o rwua ndu Layodeshiya
ẹka k'ọphu ẹphebedua l'a-gụkwa iya phọ. Unu agụkwaapho ẹkwo-ozi ọphu shi
Layodeshiya.
17 Unu zia Akịposu lẹ mu sụru g'o kukebekwa ẹhu jeẹbe ozi ono, e ziru iya g'o jee
l'ozi ono, anyi ejeru Nnajịuphu ono.
18 Ọo mbẹdua, bụ Pọlu gude ẹka mu ede ọwa-a nta-a gude ekele unu. Unu ta
azọhajekwa lẹ mu nọ lẹ mkpọro.
Gẹ Chileke meeru unu eze-iphe-ọma. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi Kẹ Mbụ, Pọlu Deru Nụ Ndu Tesalonayika

1 Ẹkwo-ozi-a shi l'ẹka mbẹdua, bụ Pọlu alaru Chịochi Tesalonayika, bụ ndu kẹ
Chileke, bụ Nna; bya abụkwarupho ndu kẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi. Ndu mu
ẹphe tụkoru dee ya bụ Sulivanusu yẹe Timoti.
Gẹ Chileke meeru unu eze-iphe-ọma; mekwaaphọ g'ẹhu dụ unu guu.

Umere ndu Tesalonayika waa ekwekwe phẹ

2 Tekenteke, anyi epfu anụ Chileke, bụ Nna anyi bẹ anyi l'anyatajẹkwa unu. Anyi
nọdu anọduje ekele Chileke ekele ẹhu unu g'unu ha.
3 Ọ tọ dụkpodaa teke anyi ta anyatajẹdu ozi unu gude ekweta jee; mẹ g'unu gude
n-yemobu eseshiberu akanya ike; waa g'unu gude ọta-nshi nọdu Nnajịuphu anyi, bụ
Jizọsu Kéreshi l'ẹka eleshiberu ẹnya mbọku ono ike.
4 Ụnwunna anyi; anyi makwarụ-a lẹ Chileke yeru unu obu; bya ahọta unu g'unu
bya abụru ndu nkiya.
5 Noo l'anyi byaru ezia unu ozi-ọma ono; ọphu ọ bụdu-a opfu ọnu bẹ anyi gude zia
ya unu kpụrumu; Chileke gudekwa iya phọ goshi unu l'ike iya ereshi ire ike. Unme
Chileke ono bẹ yekwarụpho anyi ẹka; anyi dụ ike mee; unu maru ọkpobe amaru
l'iphe anyi ezi bụ ọkpobe-opfu. Umere, anyi meru teke anyi l'unu shi tụko nọdukota
mewaruro unu maru ẹgube ndu anyi bụ. Ọ kwa g'ọo-dụru unu lẹ ree meru g'o gude
anyi mee ẹgube umere ono.
6 Tọbudu iya bụ; unu bya abụru ndu anwụ ẹka anyi. Ọ bụwaruro unu anwụ ẹka
Nnajịuphu. Ọphu unu eleduro kẹ l'unu eje iphe-ẹhuka teke e ziru unu ozi-ọma ono;
unu gudelaa ẹhu-ụtso ọphu shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ nata ozi ono.
7 Ọo iphe ono meru g'o gude unu bya abụru ndu iphe, bụkota ndu ọphu, kweru kẹ
Kéreshi lẹ Masedoniya waa l'alị Gurisu byaru awata anwụ ẹka phẹ.
8 Ọ tọ bụdu-a l'ozi-ọma ono, shi l'ẹka Nnajịuphu, bụ ozi, unubẹdua l'ezi ono
dzuru Masedoniya yẹe Gurisu kpụrumu; obenu l'ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke
bẹ ngakọtaakwaru ẹkameka k'ọphu ọ tọ dụedu onye anyi a-bya akọaharu iya k'iche.
9 Iphe, bụkpoo ẹka anyi jeru bẹ aanọduje epfugbaa kẹ g'unu gude meshiberu
anyi g'anyi byajẹru ndu unu-a; mẹ g'unu gude sefukọtawaa ẹka l'agwa ọbvu bya
aghachiwaru Chileke iphu; wata ejeru ọkpobe Chileke ono, nọ ndzụ ono ozi;
10 bya awatakwaphọ ele ẹnya Nwa iya ono, e-shi l'imigwe bya ono; mbụ Nwa iya
ono bụ Jizọsu, o meru o shi l'ọnwu teta nọdu ndzụ ono. Ọo ya bụ onye l'a-dzọ anyi
l'oke-ẹhu-eghu kẹ Chileke, ọ-tukoshi ndu eme iphe-ẹji.

2

Ozi, Pọlu jeru lẹ Tesalonayika

1 Sụ-a; unubẹdua l'onwunu; ụnwunna anyi; maru l'akpapfuta, anyi kpapfutaru unu
ta abụdu anyi kẹ mmanụ.
2 E -gudekpọoru l'anyi jewaru iphe-ẹhuka lẹ Filipayi mẹ iphe-iphere, e meru anyi;
ọle Chileke melẹkwaru-a obu shihu anyi ike; k'ọphu anyi byaru ezia unu ozi-ọma kẹ
Chileke ono. Ọphu anyi ejedururo epfu kẹle aakpobyi iphe, anyi eme akpobyi.
3 Mbụ-a; teke ono, anyi l'arwọ unu g'unu bya abụru ndu kẹ Kéreshi ono bẹ ọ tọ
bụkwa g'anyi bya edephua unu edephu; ọphu ọ dụkwa ẹjo-iphe, dụ anyi l'ọkpoma;
ọphu anyi abyakwaru g'anyi harụ unu ghọta l'ụgho.

4 Ọ chikwa g'ọ dụ Chileke l'uche g'anyi pfua bẹ anyi epfuje. Noo lẹ yẹbedua bẹ
lewaru anyi ẹnya maru l'anyi goshiwaru l'ọ gbaru kẹ gẹ ya gude ire anyi ẹka; o woru
ozi-ọma ono ye anyi l'ẹka. Anyi te epfukwa g'ọ tsọje nemadzụ ụtso lẹ nchị; gbahaa
g'anyi pfuje iya g'ọo-dụ Chileke ree; mbụ onye ono, l'eletajẹ ime obu anyi; maru iphe,
anyi l'arị ono.
5 Unu maru-a l'onwunu l'ọ tọ dụkpodaa teke anyi gude ire mecha mecha pfuru
yeru unu. Ọphu anyi emeduru umere g'ọ bụ l'ọo iphe, anyi abụdu bẹ anyi sụru l'anyi
bụ; g'eeshi g'anyi erita iphe l'ẹka unu. Ọ kwa Chileke bụ onye a-harụ anyi enge iphe,
anyi epfua.
6 Anyi te emekwaru gẹ ndiphe; ọzoo g'unubẹdua; ọzoo gẹ ndu ọzo jaa anyi ajaja.
A makwarụ-a l'eshinu anyi bụ ndu-ishi-ozi Kéreshi bẹ ọ gbaru g'unu vuru mkpa-ẹhu
anyi;
7 obenu l'anyi dụru unu odoo gẹ nwanyị adụjeru ụnwegirima iya-a.
8 Anyi yeru unu obu shii; k'ọphu ọ tọ bụdu-a ozi-ọma kẹ Chileke ono kpụrumu
bẹ anyi l'unu gba mgba; anyi gbakwaphọ ndzụ anyi mgba; kẹle unu dụnukaru anyi
l'obu.
9 Mbụ-a; ụnwunna anyi; unu nyatajẹkwa ẹgube akanya, anyi seru; l'anyi jekwaru
ozi kuta ẹphuru phee. Teke ono anyi l'ezi unu ozi-ọma ono, shi Chileke l'ẹka ono
bẹ anyi jeru ozi l'eswe jee ya l'ẹnyashi gude ejeta nri, anyi e-ri; g'ọ tọ dụ onye anyi
a-bụru ivu-ẹrwa swiru.
10 Unu a-nọdu agbakpọadaru anyi ọdzori. Nokwaphọ gẹ Chileke a-nọdukwapho
agbaru iya anyi. Umere, anyi shi emejeru unubẹ ndu kwetarụ ozi-ọma ono gekwaru
egeru bya abụru umere, pfụru nhamụnha. Ọ tọ dụkpodaa ẹka anyi metaru iphe,
aata anyi ụta.
11 Unu maru l'ọo gẹ nna anọduje ehe ụnwu iya-a bụ g'anyi shi gude ehe unu l'ẹhu
l'ẹhu. Anyi dụru unu obu; bya emee g'obu shihu unu ike; anyi pfushiaru iya unu ike;
12 sụ g'unu meje iphe, dụ Chileke ree; mbụ onye ono, kuru unu g'unu bata l'ẹka ya
bụ eze; waa l'ọdu-biribiri iya ono.
13 Iphe, meru g'o gude ọphu anyi atuwojedu ẹka ekele Chileke ekele mẹ anyi -nọdu
epfu anụ iya bụ; lẹ teke unu nụmaru opfu Chileke ono, anyi byaru ezia unu ono bẹ
unu ta anatadụru iya gẹ opfu nemadzụ; obenu l'unu natarụ iya gẹ Opfu Chileke; ọ
bụkwarua Opfu Chileke bẹ ọ bụ eviya. Noo kẹle ọo Chileke ono bẹ l'ere ire l'ime
unubẹ ndu natarụ ozi-ọma ono.
14 Ụnwunna anyi; ọo iphe ono, nwụru unu ono bụ iphe, shi nwụaru Chịochi kẹ
Chileke, bụ ndu ẹphe lẹ Kéreshi tụgbaru bụru nanụ l'alị Jiudiya. Ọo 'ẹpho gẹ ndu alị
unu eme unu mkpawere bụ gẹ ndu alị ẹphebe ndu Jiu shi eme phẹ iya.
15 Ọo ndu Jiu ono bẹ bụ ndu ono, gburu Nnajịuphu, bụ Jizọsu; gbua ndu mpfuchiru
Chileke; chịa anyịbedua chịfu l'alị phẹ. Ẹphe gude ẹgube ono meta iphe, ta adụdu
Chileke ree swibe onwophẹ. Ẹphe bụru ọgu dụru onyemonye.
16 Ẹphe kpọshiru anyi ezi ndu abụdu ndu Jiu ozi-ọma, l'adzọ phẹ nụ ono. Ọ tọ
dụkpodaa teke ẹphe te emetajẹdu iphe-ẹji jasụ l'oobe phẹ l'ẹkpiri. Ọle oke-ẹhu-eghu
kẹ Chileke bẹ mechakwanaarụ dapfuta phẹ.

Ọogu Pọlu ẹgu akpapfu ndu Tesalonayika

17 A bya abya l'ẹhu k'anyi; ụnwunna anyi; anyi nọakwaru nwọdu ọphu anyi l'unu
ahụmaduru; ọle obu anyi nọkwa-a l'ẹka unu nọ. Oghoroko unu dụta-beru anyi;
k'ọphu bụ l'anyi shiwaa ụzenya seta g'eeshi g'anyi l'unu hụmakpoo ọzo.
18 Anyi shi eme g'anyi eme kpapfuta unu; mbẹdua, bụ Pọlu l'ishi onwomu
tụkpoakwaru onyo abyabya ugbo olemole; ọphu Nsetanu ekwedu g'anyi bya.
19 G'ọoduhabe; ?ọ dụru ọphu abụedu unu kpụrumu bẹ bụ ndu anyi chịru ụpfu yeru
bya abụru unu l'e-me g'ẹhu tsọo anyi ụtso; bya abụru unu bẹ l'a-bụru obunggo, anyi

e-gudeje eku onwanyi l'atatiphu Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi mẹ ọ -byalẹpho ọzo.
20 Mbụ-a; ọ kwa unubẹdua bụ iphe, ee-gude jaa anyi ajaja bya abụru unu bụ ẹhu-ụtso anyi.

3

1 No iya; a nọnyakpoo; oghoroko unu ono dụta-be anyi; k'ọphu anyi adụedu ike tagbua ya lẹ nshi; anyi chịa ìdzù sụ l'anyi a-nọduwanu lẹ Atẹnsu nkịnyi anyi.
2 Anyi zia Timoti, bụ nwune anyi nwoke; bya abụru onye-ozi kẹ Chileke; bụru onye anyi l'iya tụkoru ese akanya k'ezi ozi-ọma kẹ Kéreshi ono; g'ọ bya emee g'unu kabaa apfụshi ike; l'o mekwaphọ g'obu kabaa unu eshihu ike l'iphe, unu kweru.
3 G'ọ tọ dụ g'unu ha onye e-gude k'ẹhu-a, aakpa unu-a kpọlaahaa azụ; eshinu unubẹdua l'onwunu maru l'iphemiphe ono bụ iphe, nwụfutajenu l'ẹhu anyi.
4 Lẹ-a; anyi gbuakwaru iya unu tororo; teke ono, anyi nọ l'ibe unu ono sụ unu l'ee-mekwa anyi ewere. Nta-a bẹ unu eleanaa l'ọ nwụwaru ẹgube ono ọbu; ọ bụru iphe, unu tụkoru makọtaru.
5 Noo g'o gude mu nọnyaa; ọphu mu adụedu ike takọta nshi; mu zia g'a bya amaru g'unu pfụ-shiberu ike l'ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke. Lẹ mu tsụhukwaru ebvu sụ ?a maru nwandale ono ta ahụadaaru nụ unu ama; akanya ono, anyi seru l'ẹhu unu ono bụru akanya ọla-l'iswi.
6 Ọle nta-a bẹ Timoti shiwaa l'ẹka unu nọ lwawaa lwapfuta anyi bya ezia anyi ozi, dụ ree sụ l'unu kweshiru-a ike; bya enweru n-yemobu; tẹme unu nọdu anọduje anyata anyi ọkpobe anyata tekenteke. L'ọo g'oghoroko unu adụje anyi bụkwapho g'oghoroko anyi dụ unu.
7 Ụnwunna anyi; ọ kwa l'unu pfụru pfụshia ike l'ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke meru g'o gude obu nọdu eshihuje anyi ike l'iphe, bụkpoo iphe-ẹhuka, anyi eje; mẹkpoo ewere, eemekọta anyi.
8 Kẹle ọo nta-a bẹ ndzụ bụ anyi ọkpobe ndzụ; eshi ọphu unu pfụru pfụshia ike l'atụgba, unu lẹ Nnajịuphu tụgbaru.
9 Sụ-a; ?dẹnukpoo g'anyi a-wata awata ekele Chileke ekele ẹhu unu; mẹ k'ẹhu-ụtso ono, o meru ọ nọdu atsọ anyi l'iphu yẹbe Chileke opfu ẹhu unu ono?
10 Eswe l'ẹnyashi bẹ anyi egudeje obu anyi g'ọ ha epfu anụ Chileke epfushi iya ike sụ g'o mee g'iphu anyi l'unu kpọgba; g'anyi e-mekwanaa; ẹka unu teke ekweshidu ike g'unu kweshia ike.
11 Nta-a bụ gẹ Chileke anyi, bụ Nna anyi l'onwiya; mẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi tọoru anyi ụzo, anyi e-shi abya unu agbaphe.
12 Tẹme gẹ Nnajịuphu mekwaaphọ g'unu kabaa eye nwibe unu obu; mbụ g'unu kwata ye phẹ iya yeshia phẹ iya ike; ye phẹ iya k'anyịnyi. Nokwaphọ g'unu e-ye iya nemadzụ mgburugburu. Ono bụkwarupho g'anyi yeru unu.
13 Ọo ya bụ; g'oo-mee g'obu shihu unu ike; unu a-pfụru l'iphu Chileke, bụ Nna anyi bụru ndu dụebe ree. Ọ tọ dụdu ẹka ụta adụru unu teke ono, Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi yẹe ndu nkiya a-swịru bya ono.

4

Umere, dụ Chileke ree

1 Ụnwunna anyi; iphe ọzo, anyi nọ l'ẹka Nnajịuphu anyi bụ Jizọsu epfuru unu epfushiru iya unu ike bụ l'iphe, unu nwụtaru l'ẹka anyi bụkwa g'unu l'e-shi gude ndzụ unu eme iphe, dụ Chileke ree emeshi iya ike. Ọ bụerupho iphe ono bẹ unu emeẹpho. Nta-a bụkwa g'unu kabaa ya emeshi ike.
2 Noo l'unu mawaru-a l'anyi shi l'ẹka Nnajịuphu, bụ Jizọsu tụaru unu ekemu.

3 Sụ-a; iphe, dụ Chileke ree g'unu meje iya bụ; g'unu dobe onwunu nsọ l'ẹka Chileke;
mbụ g'unu ta anọdukwa apharwụshi onwunu ililekpọo.
4 Mbụ-a; g'onyenọnu lẹ g'unu ha majẹkwaru g'ooshi eme ẹhu iya g'ọ dụ nsọ; bụru
iphe, aakwabẹ ùbvù.
5 Unu te egudejekwa aphụ kparịkpari iya dalahụ iya je alụa gẹ ndu abụdu ndu Jiu,
bụ ndu amadụ Chileke.
6 Ọo ya bụ g'ọ tọ dụ onye e-meswe nwibe iya; ọphu ọ dụkwa onye e-mekputa nwibe
iya. Mbụ-a; anyi pfuhaakwaru iya tsụa ya unu atsụtsu lẹ nchị; sụ l'onye eme ẹgube
iphe ono bẹ Nnajịuphu a-gwakwa ọchi.
7 Noo lẹ Chileke ta abụkwa g'anyi bya emerwụshije onwanyi bẹ o kuru anyi oku
iya; ọ kwa g'anyi dụ nsọ.
8 Ọo ya bụ; l'onye jịkaru iphe ono, anyi ezi ono ta abụkwa nemadzụ bẹ ọ jịkaru. Ọ
kwa Chileke b'ọ jịkaru; mbụ Chileke ono, anụje Unme-dụ-Nsọ iya ono.
9 A bya abya lẹ k'eye ụnwunna unu obu; ono ta abụhekwa iphe, aa-bya awatarụ
unu ederu l'ẹkwo. Noo kẹle unubẹdua l'onwunu bẹ Chileke l'onwiya ziwaru eye
nwibe unu obu.
10 Mbụ unu nọdu emeẹkwapho g'o ziru iya unu; bya eyee ụnwunna anyi, nọkota
lẹ Masedoniya mgburugburu obu ẹgube ono. Ọle iphe, anyi epfushiru unu ike;
ụnwunna bụ; g'unu kabakpọoro eme ẹgube ono kwasẹru.
11 Unu kukebeje ẹhu g'unu nọdujeepho lẹ nchị odoo; leta ẹnya l'eje ozi ẹhu unu;
gude ẹka unu setajẹ iphe, unu e-gude buru, bụhukwaa iphe, anyi pfuhawaru unu-a.
12 Noo iphe unu a-nọduje eme: ọ bụru iya bụ umere, gbaru unu l'ẹka ndu ta abụdu
ndu kẹ Kéreshi nọ; k'ọphu ẹphe a-kwabẹje unu ùbvù; ọ tọ dụkwanu onye unu a-sụ
l'ọo ya tẹme unu emee mkpa, dụru unu.

Abyabya Nnajịuphu

13 Ụnwunna anyi; iphe, anyi eme g'o doo unu ẹnya bụ kẹ ndu nwụhuru anwụhu;
g'oo-too rwujekwanụ unu l'ẹhu shii g'oorwuje ndu te eledu ẹnya kẹle ẹphe lẹ Kéreshi
emecha nọdukota.
14 Anyi kwetawaru kweshia ike lẹ Jizọsu nwụhuchaaru bya eteta nọdu ndzụ.
Nokwaphọ g'anyi kwekwarụpho lẹ Chileke e-shi Jizọsu l'ẹka tụko ndu woadaru
onwophẹ ye Jizọsu l'ẹka tẹme ẹphe nwụhu mee g'ẹphe lẹ Jizọsu tụko teta nọdu ndzụ;
mee ẹphe etsoru iya bya.
15 Sụ-a; iphe-a, anyi epfuru unu-a bẹ bụkwa ozi, shi Nnajịuphu l'ọnu; l'anyịbe ndu
ọphu a-nọdukwadua ndzụ teke ono, Nnajịuphu a-bya ọzo ono; bẹ tee vukwaru ndu
ọphu nwụhuhawaru nụ phọ ụzo.
16 Noo lẹ Nnajịuphu l'onwiya bẹ e-shi l'imigwe alwazeta l'alị; gude olu eze onye-
ishi ojozi-imigwe echi mkpu; egbukwaphọ opu Chileke. Tọbudu iya bụ; ndu ono
kwetaadaru kẹ Kéreshi tẹme ẹphe nwụhu ono evuru ụzo teta nọdukota ndzụ.
17 Chileke ezichata anyịbe ndu ọphu nọkwadu ndzụ teke ono; anyi l'ẹphe atụko
nọdu l'ime urwukpu jeshia Nnajịuphu, bụ Jizọsu ndzuta l'ephekerephe k'ọphu bụ;
ẹka Nnajịuphu nọkpoepho; anyi anọdu.
18 Ọo ya bụ; unu gudeje opfu-a dụa nwibe unu obu.

5

Anwụru ẹnya kwabẹru abyabya Nnajịuphu

1 Sụ-a; ụnwunna anyi; ọ tọ bụhekwaro iphe, aa-bya awata ederu unu l'ẹkwo sụ
unu l'ọ waa ẹgube teke ọ bụ; ọzoo l'ọ waa mbọku, iphemiphe ono e-me.
2 Kẹle unubẹdua l'onwunu maru ọkpobe amaru lẹ mbọku, Nnajịuphu a-bya bẹ a-tụ
l'ụpfu g'iphuru, byaru oshi l'ẹnyashi.

3 Kẹle ọo teke ndiphe sụru: “Ha! Mgboko dụkwaa jii nta; ọo akwa g'onyenọnu jeje ẹka dụ iya ree.” Noo teke bụ; a -bya amaru ọla-l'iswi atụ phẹ l'ụzorehu g'ezeda atụje nwanyị, dụ ime-a; woru phẹ yifu; ọ tọ dụdu mẹ onye lanụ anahụ nụ.
4 Obenu-a; ụnwunna anyi; unubẹdua ta anọkwa l'ọchii kẹ gẹ mbọku ono tụ unu l'ụzorehu g'abyabya onye-oshi.
5 Noo kẹle g'unu ha bẹ bu ndu bu l'ìphóró mẹ l'ẹka bụ eswe. Anyi ta abụkwa ndu bu l'ẹka bụ ẹnyashi; ọphu anyi abụkwa ndu bu l'ọchii.
6 Ọo ya bụ; l'eshinu ọ dụ ẹgube ono; g'anyi te kukwaru mgbẹnya gẹ ndu ọphuu ekugbaa. Ọ chia g'anyi nwụru ẹnya; g'ẹnya doo anyi rịsaa.
7 Mbụ-a; ndu eku mgbẹnya bụkwa l'ẹnyashi bẹ ẹphe ekuje iya. Ọ bụru l'ẹnyashi bẹ ndu angụtaje mẹe akpọ kulakula angụje iya akpọ iya.
8 Obenu l'eshinu anyịbedua bu l'ẹka bụ eswe; g'ẹnya donaa anyi rịsaa. G'ekwekwe, anyi kweru kẹ Chileke yẹe eye obu, anyi yeru ibe anyi bụru uwe-ígwè, anyi e-yeje; mbụ uwe-ígwè, l'egbobutajẹ anyi ọkpoma. G'adzọta ono, anyi ele ẹnya iya ono bụru okpu-ígwè, anyi e-kpuru.
9 Chileke ta atụkwaru anyi ẹka g'anyi bụru ndu ya a-tukoshi oke-ẹhu-eghu iya. Ọ chikwa g'anyi bụru ndu ya e-shi Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi l'ẹka dzọta.
10 Mbụ Jizọsu ono, nwụhu-chiru anyi ono; g'ọo-bụru e -mechaa; anyi l'iya atụko dzụru ndzụ teke ọo-bya; mẹ anyi -nọ ndzụ; mẹ anyi -nwụhuru anwụhu.
11 Noo g'o gude anyi sụ unu-a; unu meje g'obu shihu nwibe unu ike. Unu eyejekwaruphọ nwibe unu ẹka g'ẹphe pfụshia ike l'iphe, ẹphe kweru, bụnaa iphe, unu emena-a.

Iphe, unu e-meje

12 Ụnwunna anyi; ọ kwa arwọrwo bẹ anyi arwọ unu sụ g'unu kwatajẹ kwabẹ iphe, bụ ndu ono, l'ese akanya ẹhu unu ono ùbvù, bụ phẹ bụ ndu ono, Nnajịuphu họtaru g'ẹphe bụru ishi unu; bụkwarupho ndu a-nọdu akpọ-ziru unu ụzo.
13 Unu egudekwaphọ k'ozi ono, ẹphe ejeru unu ono eyeru phẹ eso; yekwaa phẹ phọ obu ọkpobe eyeye. Unu l'ibe unu eburu lẹ nchị odoo.
14 Ọo arwọrwo bẹ anyi arwọkwapho unu ụnwunna; sụ g'unu lọjeru ndu ẹnyiru-ozi ẹka lẹ nchị. Ndu ọphu obu ebvuduru ebvuru bẹ unu e-meje g'obu shihu ike. Ndu ekweshiduru ike bẹ unu eyejeru ẹka g'ẹphe kweshia ike. Unu atajẹru onyemonye nshi.
15 Unu letajẹ ẹnya g'ọ tọ dụ g'unu ha onye e-gudeje ẹjo-iphe melata nemadzụ iphe-ẹji, o meru iya. Gbahaa iphe, unu a-nọdujeepho achị nta iya bụ g'unu e-shi mejeru nwibe unu ree; mekwaaru iya phọ onyemonye ọzo.
16 G'ẹhu tsọjekpoepho unu ụtso tekenteke.
17 Unu ta atuwojekwa ẹka l'epfu anụ Chileke mkpụrumkpuru.
18 Unu keleje Chileke ekele iphemiphe, anwụru unu g'iphe adụhabe. Noo iphe, Chileke achọ unu l'ẹka bụ ono; unubẹdua, unu lẹ Kéreshi tụgbaru bụru nanụ-a.
19 Unu ta agbanyịjekwa iphe, Unme-dụ-Nsọ eme.
20 Ọphu unu anmajẹkwa mpfuchiru phulaphula.
21 Ọle-a; unu hụjekwa iphemiphe ama; họta ọphu dụ ree; gudepyabẹshia ya ẹka ike.
22 Unu esefukọta ẹka l'iphemiphe, bụ ẹjo-iphe g'ọ dụhabe.

Opfu mkpọchi-ishi

23 Anyi sụ-a; gẹ Chileke, bụ iya emeje g'anyi buru l'ẹhu-guu mee unu g'unu bụru ndu nkiya ọkpobe abụru. G'o dobe ndzụ unu l'ophu; mbụ uche unu mẹ obu unu mẹ ẹhu unu; l'o dobe iya nno g'ọ tọ dụ ẹka ụta a-dụ iya teke Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi a-bya ọzo.

24 Iphe ono bẹ bụ iphe, oo-mekọta g'ọ ha; noo kẹle ọo ya kuru unu; tẹme ọ bụru
onye apfụshije ike l'iphe, o pfuru.
25 Ụnwunna anyi; unu pfujekwa nụ Chileke l'opfu ẹhu anyịbedua.
26 Unu kelekwa iphe, bụ ụnwunna anyi g'ẹphe ha ekele nmata phẹ akpa, dụ nsọ.
27 Iphe, mu eme gẹ mu pfuaru unu bụ; unu gụkwaa ẹkwo-ozi-a g'o rwudzuru
ụnwunna l'ophu lẹ nchị. Nnajịuphu anụkwaa iphe-a, mu epfu-a.
28 Gẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma g'unu ha. Nokwa g'ọ
dụ.

Ẹkwo-ozi K'ẹbo, Pọlu Deru Nụ Ndu Tesalonayika

1 Ẹkwo-ozi-a shi l'ẹka mbẹdua, bụ Pọlu alaru Chịochi Tesalonayika, bụ ndu kẹ
Chileke, bụ Nna anyi bya abụru kẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi. Ndu anyi ẹphe gba
mgba ede iya bụ Sulivanusu yẹe Timoti.
2 Gẹ Chileke, bụ Nna yẹe Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma;
mekwaaphọ g'unu buru guu.

Ikpe, Kéreshi e-kpe mẹ ọ -byalẹpho

3 Ụnwunna anyi; ọ bụakwa iphe, anyi mefụtaje l'anyi a-nọdujeepho ekele Chileke
ekele ẹhu unu tekenteke; kẹle ọ bụ iphe, gbaru anyi l'ememe. Noo kẹle ekwekwe, unu
kweru kẹ Chileke bẹ kwatakpọo akaẹpho eshihu ike eje; nokwaphọ gẹ n-yemobu, unu
yeru nwibe unu l'ẹhu l'ẹhu akaẹpho shii akaka eje.
4 Noo iphe, anyịbedua l'onwanyi egudeje unu aba abaa l'iphe, bụkpoo Chịochi
Chileke. Ishi aba abaa ono bụru l'unu sụru ẹka l'obu kweshia ike l'iphe, unu kweru;
l'ewere ono, e mekọtakpooru unu ono; mẹ l'iphe-ẹhuka ono, unu jekọtakpooru ono.
5 Ono bụru iphe, unu e-gudekwanụ ẹka maru l'ọ bụ ọkpobe-opfu lẹ Chileke ekpeje
ikpe, pfụru ọto. Ọo iphemiphe ono, l'eme l'ẹhu unu ono l'e-me unu agbaa k'abahụ
l'ẹka Chileke bụ eze, bụ iya bụ iphe ọbu, unu anwụ ọnwu iya nta-a.
6 Chileke bẹ bụ onye l'emeje iphe, pfụru ọto; mbụ l'iphe, bụ ndu ono, meru unu
nọdu eje iphe-ẹhuka ono bẹ oo-mekwaphọ ẹphe ejee iphe-ẹhuka.
7 Unubẹdua ọbu, aakpa ẹhu nta-a bẹ oo-me unu enweru onwunu. Nokwaphọ
g'oo-me anyịbedua. Teke oo-me iphe ono bẹ bụ teke Nnajịuphu a-nọdu l'ọku enwu
phoophoophoo shi l'imigwe abya yẹe ụnwu-ojozi-imigwe iya ono, bụ phẹ l'e-goshi
g'ike iya habe shii ono.
8 Ọo bya agwaa ndu amadụ Chileke ọchi; waa ndu te emedu iphe, ozi-ọma ẹhu
Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi epfu ono.
9 Ndu ono bẹ a-nụ chịipfuu bya achịfu phẹ l'iphu Nnajịuphu mẹ l'ọdu-biribiri dụ
l'ike iya; je dobe l'ẹka ẹphe a-nọdu laa l'iswi jasụ l'ojejoje.
10 Noo iphe, e-me mbọku ono, ọo-bya. Ọo ya bụ gẹ ndu nkiya, bụ ndu kwehawaru
nkiya akwabẹ iya ùbvù; jakwaa ya phọ ajaja. Unubẹdua l'onwunu anọdukwapho
l'ẹka ono, ndu nkiya nọ ono; kẹle unu kwetarụ k'ozi ono, anyi byaru ezia unu ono.
11 Noo g'o gude anyi nọdu anọdujeepho epfu anụ Chileke l'iswi ẹhu unu tekenteke;
g'o mee unu g'unu dụ k'anọdu ndzụ ono, o kuru unu g'unu nọdu ono. Unu adụje ike
meje iphe, dụ ree, l'agụ unu ẹgu ememe. L'o mekwaaphọ g'o dzua oke; mbụ ndzụ
ono, unu nọ; opfu l'unu kweru nkiya ono.
12 Ọo ya bụ; g'ee-shi l'ẹka unu kwabẹ ẹpha Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi ùbvù;
Chileke eshikwanụ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi l'ẹka kwabẹ unubẹdua ùbvù.
Iphemiphe ono bẹ Chileke e-shikọta l'eze-iphe-ọma, oome mẹ kẹ Nnajịuphu anyi, bụ
Jizọsu Kéreshi mekọta.

2

Ọ-chị-nta Kéreshi

1 A bya abya lẹ k'abyabya kẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi mẹ k'edzukọ, oo-me
g'anyi dzukọbe g'anyi l'iya tụgba bụru nanụ anyi nọdu arwọ unu ụnwunna anyi sụ;
2 g'ọ tọ tụfu-kebekwa unu ẹhu l'ọriri; ọphu obu awatakebekwa ete unu ophe; opfu
l'a sụru unu lẹ mbọku ono, Nnajịuphu a-bya ono erwuwaa. Unu te eyejekwa ọnu

m'obeta o nweru onye byaru bya asụ unu l'ọo iphe, Unme-dụ-Nsọ pfuru bẹ ya l'epfu; ọzoo l'ọ kwa iphe, nemadzụ pfuru iya bẹ ya epfu; ọzoo l'e deru iya l'ẹkwo-ozi, a sụru l'ọo anyịbedua deru.

3 G'ọ tọ dụkwa onye e-duswe unu ụzo; kẹle mbọku ono ta abyakwa abya abụdu lẹ teke ono, ndiphe e-kwefuru Chileke ike ono vuadaru ụzo bya; mẹ teke ọ byaadaru mbụ nwa-ogbuka-ekemu ono, bụ iya bụ onye ono lafụtaje l'iswi ono.

4 Ọ -byaẹpho bẹ ọo-sụ l'ọo-bụru kẹ yẹe iphemiphe, ndiphe ekukpọo chi g'ọ ha; mẹ iphemiphe ndiphe abarụ ẹja. Oo-woru onwiya dobe lẹ ya kakọta iphemiphe ono shii. Mbụ; oo-jechakwaa je asụgabe onwiya l'eze-ụlo Chileke sụ l'ọo yẹbedua bụ Chileke l'onwiya.

5 ?Unu ta nyatahẹduru lẹ mu pfuhawaru iya unu teke anyi l'unu tụkoru nọdu?

6 Unubẹdua l'onwunu makwarụ-a iphe, akpọshi iya abyabya nta-a. Ọ kwa k'ọphu a-hụma iya teke gbaru iya nụ

7 Ike ono, a ta hụmadu l'ẹnya ono, bụ ike kẹ nwa-ogbuka-ekemu ono nọdu erekwanụ ire nta. Ọle yẹbedua l'onwiya ta abyadụ abya jeye teke onye ono, sedekwadụru iya nụ ono l'e-tochiru iya.

8 O -tochiẹru iya phọ ono; ọo ya bụ nwa-ogbuka-ekemu ono abya teke ono; l'aa-hụma-dzuru iya. E mechaẹpho; Nnajịuphu, bụ Jizọsu egude uphere ọnu iya gbua ya. Ọ bụru nwịinwii ono, Nnajịuphu a-nọdu egbu teke l'ọo-bya ono bẹ bụ mkpakọ-iphe l'e-me nwa-ogbuka-ekemu ono l'ọ laa l'iswi.

9 Abyabya, nwa-mgbuka-ekemu ono a-bya bẹ bụkwa l'ike kẹ Nsetanu bẹ oo-shi l'ẹka. Ọ -bya l'o meshiahaa iphe, dụ biribiri, dụgbaa iche iche, bụ iphe, a-kpọ ndiphe opfu. Nokwaphọ g'oo-gude ụgho emegbaa iphe-ọhumalenya, dụ biribiri.

10 Oo-gude ẹjo ụgho mgbashị gude eduphushi ndu ono, bụwaa ndu l'a-la l'iswi ono. Iphe, ẹphe e-gude laa l'iswi ono a-bụru l'ẹphe jịkaru l'ẹphe ta akpọduru obu eye l'ọkpobe-opfu ono, bụ iya gege adzọta phẹ nụ ono.

11 Noo iphe, meru g'o gude Chileke gbahaa phẹ ẹka; ẹphe shiswee ụzo; shiswee ya k'ọphu bụepho iphe, abụdu ọkpobe-opfu bẹ ẹphe ekwetajẹ l'ọ bụ ọkpobe-opfu.

12 Ẹka ọ wụkoru bụ l'iphe, bụkpoo ndu ono, ekwetaduru ọkpobe-opfu ono; ọ bụchiaru ẹjo-iphe ka phẹ ụtso ono bẹ Chileke a-nmakọta ikpe.

Apfụru pfụshia ike

13 Ụnwunna anyi; Nnajịuphu yekwarụ unu obu. Ọ bụakwa iphe, anyi mefụtaje; l'anyi a-nọdujeepho ekele Chileke ekele ẹhu unu tekenteke; kẹle Chileke shiẹpho lẹ mbụ họta unu k'ọphu ọo-dzọta unu; mbụ o jekwa e-shi Unme-dụ-Nsọ ono l'ẹka l'ere ire l'ẹhu unu ono; waa l'ekwekwe ono, unu kweru l'ọkpobe-opfu ono; dzọo unu.

14 Ọo iphe ono bẹ o shi l'ẹka ozi-ọma ono, anyi ziru unu ono kua unu oku iya; g'unu lẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi gbarụ mgba nweru ọdu-biribiri iya.

15 Noo ya bụ; ụnwunna anyi; unu pfụru pfụshia ike; unu gudeshikwa ọkpobe-opfu ono, anyi ziru unu ono; mẹ anyi gude ọnu zia ya unu-o; mẹ anyi deru iya unu edede l'ẹkwo-ozi.

16 Gẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi l'onwiya; yẹle Chileke, bụ Nna anyi, bụ onye yeru anyi obu; bya emee g'obu shihu anyi ike jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii; meeru unu anyi eze-iphe-ọma; mekwaarụpho anyi iphe ono, anyi ele ẹnya iya ono.

17 G'o mee g'obu shihu unu ike; mekwaaphọ unu g'unu shihu ike sụru k'eme iphe, dụ ree, unu emekpọo ememe; pfuje iphe, dụ ree l'ọnu.

3

Aarwọ g'epfuru nụ Chileke

1 Ẹka anyi a-sụbe opfu ono ishi ụnwunna anyi bụru; g'unu pfuje nụru anyi Chileke
g'ozi-ọma kẹ Nnajịuphu kabaa edzuru ẹkameka ẹgwegwa; g'a kwabẹjekwapho ozi-
ọma ono ùbvù l'ẹkameka ẹgube ono, unu akwabẹje iya ono.
2 Wafụa g'ọ nafụtaje anyi l'ẹka ndu iwe mẹ l'ẹka ndu ẹjo-iphe. Noo kẹle ọ tọ
bụebedu ndiphe l'ophu bẹ kwetarụ k'ozi-ọma ono.
3 Obenu lẹ Nnajịuphu bụ onye apfụshije ike l'iphe, o pfuru. Ọo ya bụ onye e-me
g'unu shihu ike; tẹme l'o chekwaphọ unu g'ẹka Onye-Njọ ono te erwu unu l'ẹhu.
4 Anyịbedua bẹ Nnajịuphu meakwaru ọphu anyi awahẹduru unu obu mini. O doru
anyi ẹnya l'unu eme-a iphe, anyi sụru g'unu meje; tẹme unu je l'e-meru iya kwasẹru.
5 Gẹ Nnajịuphu kpọ-ziaru unu ụzo k'ọphu unu akabaa anọdu eye Chileke obu eje
l'iphu; mẹ k'ọphu ata nshi unu l'a-bụ ọphu shi Kéreshi l'ẹka.

Ozi Nnajịuphu, e jefụtaje

6 Ụnwunna anyi; iphe, anyi nọ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi l'ẹka epfuru unu
nta-a bụkwa; g'unu bujeru ụbara yeru iphe, bụkpoo nwanna, ẹnyiru ozi dụ; ọphu o
mejedu iphemiphe ono, anyi ziru unu g'unu meje ono.
7 Noo l'unubẹdua bẹ maru-a l'unu nwụfutaje ẹka anyi. Anyi te eshikwa bụru ndu
ẹnyiru ozi teke anyi l'unu shi nọdukota.
8 Ọ tọ dụkwa onye anyi natajẹru nri ria kẹ mmanụ. Ọ chia iphe, anyi shi emejechia
bụ l'anyi shi esekọtaje akanya eswe l'ẹnyashi jasụ ike labọ abvụ anyi; g'ọ tọ dụ g'unu
ha onye anyi a-pata mkpa ẹhu anyi je ebo g'ọ bụru iya ivu-ẹrwa.
9 Iphe, anyi shi eme iya ta abụkwa l'ọ tọ gbadụru anyi g'anyi a-sụ g'unu vuru mkpa
ẹhu anyi. Ọ kwa g'anyi gude umere anyi goshi unu iphe, unu e-letajẹ eme.
10 Mbụ lụfuchakwa lẹ teke anyi nọ l'ibe unu bẹ anyi pfuhaakwaru unu iphe-a
pfushia ya ike sụ: “G'onye ete kwedu eje ozi te erijekwa nri.”
11 Iphe, anyi gude nọdu epfu iphe-a bụ l'anyi nụmawaru l'o nweru g'unu ha ndu
harụ bụru ndu ẹnyiru ozi dụ; ndu bụepho iphe, ẹphe nọ bụ o-jeru-opfu, 'e kuduru
phẹ; ọphu ọ dụdu iphe ọzo, ẹphe anọduje eme.
12 Anyi nọ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi l'ẹka akaru ẹgube ndu ono alọkwaru phẹ
phọ ẹka lẹ nchị sụ g'ẹphe nọduekwapho nwa doo seje akanya l'onwophẹ seta iphe,
ẹphe e-gude buru.
13 Sụ-a; ụnwunna anyi; g'ike ta abvụkwa unu l'eme iphe, dụ ree.
14 Teke ọ bụ l'ọ dụru onye jịkaru emeje iphemiphe-a, anyi deru l'ẹkwo-ozi-a; unu
hụbekwa onye ọbu ama. Unu wuchia ya ewuchi; g'e gude nno g'iphere a-dụ iya.
15 Ọle g'unu te emejekwa iya g'onye unu l'iya dụru l'opfu. Unu gudeje iya lọo ya
ẹka lẹ nchị; kẹle ọ bụkwa nwanna unu.

Opfu, mkpọchi-ishi

16 Gẹ Nnajịuphu l'onwiya, bụ iya bẹ ẹhu-ọdu-guu l'eshije l'ẹka mekwaa g'ẹhu
dụjekpoepho unu gubala tekenteke; mẹ l'ẹkameka. Gẹ Nnajịuphu swikwaru unu
eswiru g'unu ha.
17 Ekele-a, dụ l'ẹkwo-ozi-a bẹ bụ mbẹdua, bụ Pọlu gude ẹka mu dee ya. Ọwa-a
bụakwaa gẹ mu edeje iphe edede. Ọo ya bụ iphe, unu e-gudeje hụbe ẹkwo-ozi, mu
deru ama.
18 Gẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma g'unu hakọta.
Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi Ke Mbụ, Pọlu Deru Nụ Timoti

1 Ẹkwo-ozi-a bẹ shi l'ẹka mbẹdua, bụ Pọlu; mbụ mụbe onye-ishi-ozi Kéreshi Jizọsu.
Ọo Chileke ono, bụ onye l'adzọje anyi; yẹe Kéreshi Jizọsu ono, bụ onye anyi ele ẹnya
iya-a; bẹ ziru mu gẹ mu bụru onye-ishi-ozi ono.
2 Onye mu ede ẹkwo-a anụ bụ gụbedua, bụ Timoti; onye bụwaa ọkpobe nwa mu;
l'ekweta ono anyi kwetarụ ono. Gẹ Chileke, bụ Nna; mẹ Nnajịuphu, bụ Kéreshi Jizọsu;
meeru ngu eze-iphe-ọma; phụaru ngu obu-imemini; mekwaphọ g'ẹhu dụ ngu guu.

Alọ ndu ẹjo-nzi ẹka lẹ nchị

3 Sụ-a; teke ono, mu eje Masedoniya bẹ mu sụkwaru ngu: jiko g'ị nọduekwapho lẹ
Efesọsu k'ọphu ịi-harụ alọ ndu ẹjo-nzi ẹka lẹ nchị g'ẹphe b'e ezihẹkwa iphe, abụdu
ọkpobe-opfu.
4 Ọphu ẹphe anọdujeshi akọ-phe mkpọkoro akọ-iphè ndu Jiu. Ọphu ẹphe
agụshijeshi ndzepfu ndzepfu ẹpha ndiche; ẹpha ọphu ta abvụjedu abvụbvu. Ẹgube
iphe ono bụepho ịgoligoli bẹ ọokpa-lije. O to yejeduru nemadzụ ẹka g'o mee iphe,
Chileke tụberu g'o mee; mbụ iphe ono, anyi shi l'ozi-ọma, anyi kwetarụ ono maru.
5 Iphe, kparụ iphe, mu gude nmaaru ngu ọkwa-a bụkwa gẹ ndu kẹ Kéreshi egude
obu ìphóró yee nwibe phẹ obu; gude egomunggo phẹ maru iphe, gbaru phẹ l'ememe;
kweta kẹ Chileke ọkpobe ekweta.
6 Ọ dụru ndu hawaru shiswee ọkpobe ụzo ono; woru iphu chee ichephu; shiwarọ
nno wata epfuphe mkpọkoro opfu.
7 Ndu ono bẹ ọogu ẹgu abụru ndu ezi ekemu Chileke l'ẹbe abụ l'opfu, ẹphe epfu
doru phẹ ẹnya; ọphu iphe ono, ẹphe epfushi opfu iya ike ono edokwaru phẹ phọ
ẹnya.
8 Anyịbedua g'anyi hakọta bẹ tụkokwaru machaarụ l'ekemu Chileke bẹ dụ ree mẹ
a -nọdu emekwa iya g'ọ gbaru g'e meje iya.
9 Ọle ọphu doru ẹnya bụ l'ọ tọ bụkwa ndu pfụberekoto bẹ a tụ-doru ekemu ono.
Ọ kwa ndu adarwụ ekemu adarwụ; mẹ ndu bụ ọ-kari-ẹka; tụaru iya ndu anọduje
akpọ Chileke ẹbo l'afụ; mẹ ndu iphe-ẹji; tụaru iya ndu adụduru Chileke nsọ; mẹ ndu
ono adụdu iphe, bụ kẹ Chileke mẹ nanụ dụru ọphu ẹphe eyeru nsọ ono; bya atụaru
iya ndu egbuje nna phẹ mẹ ne phẹ; bya atụaru iya ndu mgbugbụmadzu l'ophu.
10 A tụru iya doberu ndu arwụje ụrwuali; mẹ unwoke ejepfuje unwoke ibe phẹ;
bya atụa ya doberu ndu apa nemadzụ l'oshi. A tụru iya doberu ndu adzụje ụka mẹ
ndu akpapyabẹje iphe, ẹphe meru ria nte; bya atụa ya doberu iphe, bụkpoo ndu eme
iphe, abụdu ọkpobe-opfu ono, e ziru unu ono.
11 Ọkpobe-opfu ono, e ziru unu ono bẹ shikwa l'ozi-ọma ono, Jizọsu Kéreshi yeru
mu l'ẹka ono. Ozi-ọma ono bụkwanuru ozi-ọma k'ọdu-biribiri Chileke ono, bụ Chileke
dụkota ree bya edzukọta oke l'ime onwiya ono.

Pọlu etu Chileke ẹpha

12 Mu etu Nnajịuphu, bụ Kéreshi Jizọsu ẹpha. Ọo ya bẹ bụ onye meru; mu dụ ike
eje ozi-a, mu eje-a. Mu etu iya ẹpha; kẹle o lewaru ẹnya hụma lẹ mu gbaru k'ọphu
ya e-gude ire mu ẹka; bya ahọta mu gẹ mu jeeru iya ozi ono.
13 A makwarụ-a lẹ mu shi anọduje epfutọshi Jizọsu Kéreshi lẹ mbụlembu; shi
anọduje achị nta iya; shikwaphọ anọduje eme iya iphe-iphere. Ọle Chileke bẹ
phụlekwaru mu-a obu-imemini; kẹle iphemiphe ono, mu shi eme ono bẹ mu shi
eme l'amagama. Mu te eshidu kwetawaa teke ono l'ọo Jizọsu bụ Nnajịuphu.

14 Tọbudu iya bụ; Nnajịuphu anyi ono, bụ Jizọsu Kéreshi ono bya aphụaru mu obu-imemini ọphu nyịberu g'aatụ ọnu iya. O mee mu: mu bya ekweta l'ọo yẹbedua bụ Nnajịuphu; mekwaa mu phọ: mu bya eyee ndu ọzo obu. Ono bụru iphe, oomejeru iphe, bụkpoo ndu ẹphe l'iya tụgbaru bụru nanụ.
15 Ọwa-a bụ opfu, gbaru g'e gude iya ẹka; tẹme ọ dụ ree g'onyemonye gbobe ẹka nata iya ọkpobe anata. Lẹ Kéreshi Jizọsu byaru lẹ mgboko-a gẹ ya bya adzọo ndu eme iphe-ẹji. Ọ bụru mbẹdua bẹ eme iphe-ẹji ọbu shi wụkoru.
16 Noo g'o gude Jizọsu Kéreshi phụaru mbẹdua obu-imemini bya emee g'ọ bụru l'ẹhu mu bẹ ya e-shi goshi ndu ọzo gẹ ya atabeje nshi shii. Ọo ya bụ lẹ Jizọsu Kéreshi bẹ gude ẹhu mu egoshi ndu ọzo lẹ ya a-gbẹnu dzọo phẹ; nụ phẹ ndzụ ojejoje; o betakpọoru iphe-ẹji phẹ dụ ịdagha; mẹ ọ -bụru l'ẹphe kwetarụ nkiya.
17 Sụ-a; gụbe Chileke ono, bụ eze ojejoje; bya abụru onye ta anwụhujedu anwụhu; bya abụru onye ata hụmajedu l'ẹnya; bya abụru ngu bụ Chileke, maru iphe kpoloko; g'a kwabẹ ngu ùbvù; jaa ngu ajaja; jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ bụ ono-o.
18 Sụ-a; nwa mu Timoti; mu anma ọkwa-a eye ngu l'ẹka. Gẹ mu gude iya nyatarụ ngu iphe, ono ndu mpfuchiru Chileke pfuru l'opfu ẹhu ngu ono; k'ọphu ii-gude iya lwụa ọgu ẹhu Chileke ono.
19 Kwekpọekwapho kẹ Kéreshi; g'iphemiphe, iime bụjeekwarupho iphe, obu ngu marwetaru l'ọo iphe, gbaru iya l'ememe. O nwekwarụ ndu machacharu-a iphe, gbaru phẹ l'ememe, obu phẹ sụru g'ẹphe mee; ọphu ẹphe emejedu iya. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ekwekwe, ẹphe kweru kẹ Kéreshi rikashịhu erikashịhu g'ụgbo-mini, jeru asụa onwiya l'akpaa.
20 Ndu harụ yịru lẹ ndu ono bẹ bụ Hayimeniyọsu waa Alẹguzanda. Ndu ono bẹ mu woakwaru ye Nsetanu l'ẹka g'ọ nụa phẹ aphụ k'ọphu ẹphe a-nwụtakwanu l'ọ tọ dụdu ree mbụ epfutọshi Chileke.

2

Abarụ Chileke ẹja lẹ Chịochi

1 Iphe mbụ, mu epfu epfushi ike bụ; g'e pfujeru nụ Chileke sụ iya g'ọ gbaarụ ndiphe mkpu; l'o meeru phẹ iphe, mkpa iya dụru phẹ. L'a rwọjekwa iya phọ arwọrwo ẹhu onyemonye; ekelejekwa iya phọ ekele.
2 G'e pfujeru nụ Chileke l'iswi ẹhu ndu eze; mẹwaro iphe, bụkpoo ndu bụ ndu-ishi. Ọo ya bụ k'ọphu nchị a-dụ anyi doo; anyi eburu l'ẹhu-guu; anyi a-nọdu anụru Chileke opfu; mẹkwapho k'ọphu anyi a-nọduje eme umere, gbaru anyi l'iphemiphe, anyi eme.
3 Sụ-a; nokwa iphe, dụ ree bụ onoya. Tẹme ọ bụkwaru iya phọ bụ iphe, dụ Chileke ree; mbụ Chileke ono, bụ Onye-Ndzọta anyi ono.
4 Ọ dụ Chileke l'uche gẹ ya tụko iphe, bụkpoo nemadzụ l'ophu dzọo. Ọ dụkwa iya phọ g'a sụ l'iphe, bụ nemadzụ g'a ha byakọtaru bya amaru iphe ono, bụ ọkpobe-opfu onoya.
5 Noo kẹle ọo Chileke lanụ bẹ dụ nụ kpoloko; ọ bụkwarupho onye lanụ kpoloko bẹ bụ onye apfụjeru lẹ mgbaka Chileke yẹe nemadzụ. Onye ono bụ iya bụ Kéreshi Jizọsu, bụkwapho nemadzụ l'onwiya.
6 Onye woru onwiya nụ g'e gude ndzụ iya gbata ọha l'ophu; agba ekebe iya l'orwuberu iya.
7 Noo g'o gude ọ họta mu mee mu gẹ mu bụru onye-ozi-ọma; bụru onye-ishi-ozi ono; k'ọphu mu e-gude ozi-ọma ono je araa arara l'alị ndu abụdu ndu Jiu; k'ọphu ẹphe e-kwetakọta ọkpobe-opfu ono. Mbụa; ọ kwa ọkpobe-opfu bẹ mu nọ l'ẹka Kéreshi epfu ono. Mu ta adzụkwa ụka.

8 Sụ-a; iphe, dụ mu ree bụ g'unwoke pfujekwa nụ Chileke l'iphe, bụkpoo ẹkameka.
G'ẹphe chilije ẹka phẹ gude obu ìphóró epfu anụ Chileke. G'ẹhu te eghujekwa phẹ
eghu; ọphu ẹphe abọjekwa obu ẹbo m'ẹphe nọdu epfu anụ Chileke.
9 A bya abya l'ụnwanyi; iphe, dụ mu ree bụ gẹ nwanyị rịje ọriri maru ẹgube uwe,
ooye l'ẹhu. Gẹ nwanyị yeje uwe gbaru iya nụ. G'iphe, ẹphe e-gudeje eme omemma
bụru iphe, egoshi l'ẹphe doberu onwophẹ ọ̀rù bya esedeje onwophẹ. G'ọ tọ bụkwa
eme ẹgbushi g'ọ bụru iya bụ ẹka ẹnya a-nọdu eje. G'ụnwanyi te egudejekwa mkpọla-
ododo yẹe aka eme omemma. Ọphu ẹphe eyejekwa uwe erenụka ire gude akwa
onwophẹ ngwa.
10 Iphe, ụnwanyi emejechia bụ g'ẹphe meje iphe-ọma, bụkwanu iya bụ iphe, gbaru
ụnwanyi, sụru lẹ Chileke dụru phẹ lẹ nsọ l'ememe.
11 G'ụnwanyi wozejekwa onwophẹ alị ọkpobe ewoze; nọduje nwa nggujingguji;
nwụje iphe, eezi phẹ.
12 Mu te ekwekwa g'ụnwanyi zije iphe. Ọphu mu ekwedu g'ọ dụru nwanyị, anọdu
atụru unwoke iphe, ẹphe a-nọdu eme. G'ụnwanyi jipyajẹepho onwophẹ nwadoo.
13 L'ọ kwa Ádamu bẹ Chileke vuru ụzo mee tẹme o meje Ivu.
14 Ọphu ọ bụkwa Ádamu bẹ Nsetanu ghọru ụgho; ọ kwa nwanyị bẹ ọ ghọru iya;
mee ya o mebyia ekemu, Chileke tụru.
15 Ọle iphe, Chileke l'e-gude dzọo nwanyị bụ anwụshi ụnwu; mẹ ọ bụkpowaru l'ọ
nọ-shiru ike l'ekwekwe, o kweru kẹ Kéreshi; bya eyee ndu ọzo obu; bụru onye kẹ
Chileke ọkpobe abụbu; bya edobe onwiya ọ̀rù.

3

Ndu-ishi ndu Chịochi

1 Iphe ono, e pfuru ono bụkwa ọkpobe-opfu: “Ọ -bụru l'ọ dụru onye ẹnya dụ g'ọ
bụru onye-ishi Chịochi; onye ono bụkwa ọkpobe iphe bẹ agụ iya nụ.”
2 Onye-ishi Chịochi bụfutajekwa onye ụta adụdu lẹ ndzụ iya; onye alụ nwanyị
lanụ; bụkwarupho onye esedeje onwiya; bụru onye nweru uche; onye umere iya dụ
ree; onye ooheje ihee akwa ẹbyaa; l'ọ bụkwarupho onye adụje ike ezi ndu ọzo iphe.
3 G'onye ono ta abụkwaru onye angụje mẹe g'ọ tsụ iya atsụtsu; ọphu onye ono
abụkwaru onye eme ẹhuka. G'ọ tọ bụkwaru onye eme ụghoro. G'onye ono buchiaru
onye atajẹru iphe nshi; onye ta aswọjedu ụswo; l'ọ bụru onye te eyeduru ẹnya
l'okpoga.
4 G'onye ono bụkwaru onye dụru ike leta ibe iya ẹnya ree; onye ụnwegirima ibe
iya anụru opfu bya akwabẹ ùbvù.
5 Lẹ teke ọ bụ lẹ nemadzụ ta adụdu ike bụru onye-ishi l'ibe iya; ?dẹnuhunu g'onye
ọbu e-me dụ ike bụru onye-ishi Chịochi kẹ Chileke?
6 G'onye ono ta abụkwaru onye teke adụdu iphe, ọ mawaru lẹ kẹ Chileke; k'ọphu
onye ọbu ata watadu etse etsetse; eshi ẹgube ono Chileke anmaa ya ikpe g'ọ nmarụ
Obutuswe.
7 Onye ono abụru onye ndu abụdu ndu Chịochi epfu l'oome ree; ọo ya bụ g'ọ tọ
dụkwanu onye a-sụ l'ọ phụu iphe, onye-ishi Chịochi meru; a -nọnyaa Obutuswe gude
ẹgube iphe ono nmata onye-ishi onoya l'ọ́nyà.

Ndu ejeru Chịochi ozi

8 Nokwaphọ gẹ ndu ejeru Chịochi ozi bụfutaje ndu eeyeru ùbvù. Ẹphe taa bụduru
ndu ntuphu-ire; ọphu ẹphe abụduru ndu ngụnukaru mẹe; ọphu ẹphe abụduru ndu
anọduje achọ urwu l'ụzo adụdu ree.
9 Ẹphe e-gude obu phẹ g'ọ ha gudepyabẹ ọkpobe-opfu ono, Chileke goshiru anyi
ono; g'obu ta awajẹkwa phẹ mini.

10 G'e vujeadakwaru ụzo hụadaa ndu ọbu ama; teke a hụchaaru phẹ ama; ọphu ọ
dụdu ẹka ọnu abọru phẹ ẹbo; tẹmanu e yewa phẹ rọ g'ẹphe jejeru Chịochi ozi.
11 Nokwaphọ gẹ unyomu phẹ bụfutaje ndu eeyeru ùbvù; ndu ta asụdu asụlasu;
ndu adụje ike sede onwophẹ; ẹphe abụru ndu e gude ire phẹ ẹka l'iphemiphe.
12 G'onye ejeru Chịochi ozi bụkwaru nwanyị lanụ kpoloko bẹ ọo-nọdu alụ. L'ọ bụru
onye dụru ike eleta ụnwu iya ẹnya rengurengu; eletakwaphọ ibe iya ẹnya ree.
13 Noo lẹ teke ọ bụ lẹ ndu ejeru Chịochi ozi bẹ ejerwe iya ejerwe bẹ ọ gbakwarụ
kẹ g'a kwabẹje phẹ ùbvù, ha shii. Ẹphe adụjekwanu ike shihu obu ike asa iphe ono,
anyi kweru ono kpaa kpaa; mbụ iphe ono, anyi nọ Kéreshi l'ẹka kweta ono.

Iphe, Chileke shi domia edomi

14 Ẹkwo-ozi-a bẹ mu ede anụ ngu; ọle ọ tọ dụkwa gẹ mu anọ-beru nta-a mu
abyapfuta ngu;
15 k'ọphu bụ; mu -nọahaa ọdu abyabya l'ịi-maru g'i-gudeje eme umere l'ụlo Chileke
ono, bụ iya bụ Chịochi kẹ Chileke ọphu dzụ ndzụ; bya abụru itso yẹe ọkpa-ụlo
k'ọkpobe-opfu onoya.
16 A tụkoru kwetakọta l'ọkpobe-opfu ono, Chileke shi domia edomi onoya
pfụbekpooru paa ẹka mebyi apaa. Chileke goshiru iya anyi; anyi kwetakwa iya phọ.
Ọkpobe-opfu ọbu bẹ pfuru sụ:
Jizọsu bẹ byaru lẹ mgboko-a
bya abụru nemadzụ.
Unme Chileke goshi
l'ọ bụ
onye pfụberekoto.
Ụnwu-ojozi-imigwe
gudekwaphọ ẹnya
phẹ hụma iya.
E pfukọtaru ọhamoha,
nọ lẹ mgboko opfu
ẹhu iya.
Ndiphe kweta nkiya;
Chileke bya ekuta iya
kuba l'imigwe
je akwabẹ iya ùbvù,
ka l'ùbvù.

4

Ndu ẹjo-nzi

1 Unme Chileke bẹ epfuru iya anyi enwu iya anyi enwunwu lẹ nchị sụ l'e-mechaa
nweru ndu e-dochi ekweta onoya wata anga nchị l'iphe, ndu ọbvu alọ-kpurukpuru
epfu; wata etso iphe, ọbvu ono ezi.
2 Gude opfu tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu adzụshi ụka; ndu e gudewaa ọku mkpụrukpu-
ígwè hụchishia egomunggo.
3 Ẹphe anọduje ezi g'a ta alụjeshi nwanyị; ọphu erijeshi ẹgube nri ọwa-a ọzo
ọphuu; mbụ nri, Chileke meru gẹ ndu kweru nkiya bya amaru ọkpobe-opfu ono rije
eriri.
4 Iphemiphe, bụkpoo iphe, Chileke meru bẹ dụkotakwa ree. Ọ tọ dụkwa ọphu
gbaru kẹ g'a jịkaje iya mẹ e kelewaa Chileke ekele iya.
5 Noo kẹle opfu Chileke yẹe epfupfu, e pfuru nụ Chileke onoya bẹ mewaru iphe
onoya ọ dụ nsọ l'iphu Chileke.

Onye ejeru Kéreshi Jizọsu ozi ọkpobe ejeje

6 Ọ -bụru l'i woru iphe, bụ ọkwa-a, a nmakọtaru ngu-a g'ọ ha nmakọtaru iphe, bụ ụnwunna g'ẹphe hakọta bẹ bụkwa iya bụ l'ị bụ onye ejeru Kéreshi ozi eje iya ọkpobe
ejeje. Ọo ya bụ l'iigoshi l'ọo opfu Chileke ono, i kwetarụ mẹ ọkpobe iphe ono, e ziru
ngu ono, i shiẹpho k'eshinu ono tsota ono bẹ bụ nri, i gude azụ onwongu.
7 Ta angabẹjekwa nchị lẹ mkpọkoro akọ-iphè ụnwanyi ọgerenya, bụ akọ adụdu
iphe, bụ ọkpobe-opfu, dụ iya nụ ililekpọo. Iphe, ii-mechia bụ g'ị hùje onwongu
ahùhù; g'iigude nno nọdu ndzụ, dụ Chileke ree.
8 Kẹle ahùhù ọphu aahù ogwẹhu bẹ urwu, dụ iya nụ hakwa nwanshịi; obenu l'ọphu
urwu gbaru mgburugburu bụ lẹ nemadzụ anụru Chileke opfu. Noo kẹle Chileke
kweru ukwe lẹ ndu eme nno bẹ ya e-meru eze-iphe-ọma lẹ ndzụ ọphu ẹphe nọ nta-a;
bya emeeru phẹ iya lẹ ndzụ ọphu ẹphe a-nọdu l'ọduliphu.
9 Opfu-a bẹ bụ opfu, e gude ẹka; mbụ opfu gbaru g'onyemonye machịa ẹka labọ
nata iya.
10 Ọo iphe ono meru g'o gude anyi nọdu anọduje eseshi akanya iya ike; eje iphe-
ẹhuka. Kẹle anyi kpọru obu yeru Chileke, nọ ndzụ; mbụ Chileke ọphu bụ Onye-
Ndzọta ndiphe l'ophu; kelekele kẹ ndu kweru nkiya.
11 Pfuaru phẹ iphe onoya pfushiaru phẹ iya ike; l'iizikwaa phẹ iya phọ ezizi.
12 Te ekwekwa g'ọ dụru onye a-nọdu eko ngu ọkpa l'ishi opfu l'ị bụ nwata. Iphe,
ịi-mechia bụ g'ị bụru iphe-leta-mee l'opfu ọnu; mẹ abọ ụja; mẹ lẹ n-yemobu; mẹ
l'ekweta kẹ Chileke; mẹ l'adụebe ree.
13 Iphe, ịinodukpoepho emeje jasụ mu abya bụkwa: g'ị gụjeru Chịochi ẹkwo-opfu
Chileke; l'i meje g'obu shihu phẹ ike; l'ị tọwashijekwaru phẹ phọ opfu Chileke g'o doo
phẹ ẹnya.
14 Ta akwaswekwaru ẹnya l'iphe-ọma ono, Chileke meru ngu teke ono, ndu
mpfuchiru Chileke gude ike, Chileke nụru phẹ pfuchiaru iya ono; mbụ teke ono, ndu
e meru ọgerenya Chịochi byabẹru ngu ẹka l'ishi ono.
15 Kebekpọepho ẹhu meje iphe ono; phube iphu me iya ree; k'ọphu onyemonye
l'a-hụma g'i gude ejekpọlepho l'iphu l'iphu.
16 Kwabẹekwarupho umere ngu ẹnya; l'ị kwabẹkwarupho ẹnya l'iphe ono, iizi ndu
ọzo ono. Mejeẹkwapho iphemiphe ono; kẹle i -nọdu emewaa ẹgube ono; l'ị dzọo
onwongu ndzụ; dzọo ndu anọduje anụ iphe, iipfu.

5

1 Ta abajẹkwaru nwoke, ka ngu abụru ọgerenya mba; tọjechikwa nwẹhu pfuru
yeru iya g'ọ bụ iya bụ nna ngu. L'i mejeru unwoke, ka abụru nwata gẹ gụ l'ẹphe bụ
unwune.
2 Ụnwanyi ka abụru ọgerenya bẹ ịi-meje g'ẹphe bụ ne ngu. L'iimejekwarụpho
ụnwanyi, ka ngu abụru nwata gẹ gụ l'ẹphe bụ unwune. Te emerwụshikwa onwongu
l'ẹhu phẹ.

Ụnwanyi, ji phẹ anọedu

3 Kwabẹjekwa ụnwanyi, ji phẹ anọedu ùbvù; mbụ ndu ọphu adụdu g'ọ dụ phẹ
ililekpọo.
4 Teke ọ bụ lẹ nwanyị, ji iya anọedu nweru ụnwegirima; ọzoo ụnwu nwa-nwa;
g'ụnwegirima ono nwụta l'ọo ẹphebedua evukpọadaru ụzo leta ndu unuphu phẹ
ẹnya; l'o nokwa iphe, gbaru ndu kẹ Chileke bụ ono. Ọo ya bụ; g'ẹphe eshi nno
melataru ndu nwụru phẹ nụ ree, ẹphe meru phẹ. Ọ kwa iphe ono bụ iphe, dụ ree
l'iphu Chileke.
5 Ọle gẹ nwanyị, ji iya anọedu; ẹbe ọ dụdu g'ọ dụ iya ililekpọo; ọphu ọ tọ dụdu
onye eleta iya ẹnya; bụkwaru Chileke bẹ ọo-nọdu ele ẹnya l'ẹka. G'ọ tọ tụ-gbejekwa

ẹka l'anọdu epfu anụ Chileke eswe l'ẹnyashi. Iphe, ọonoduje epfuru Chileke bụ g'ọ
kwọo ya lẹ mkpa.
6 Nwanyị, ji iya anọedu ọphu anọdujeepho eme iphe, bataru iya l'obu bẹ
nwụhuakwaru anwụhu; l'ẹka ọ nọ ndzụ.
7 Noo iphe, ii-pfuru phẹ bụ onoya; mbụ pfua ya kwata pfushiaru phẹ iya ike; k'ọphu
ẹphe a-nọdu eme umere, gbaru phẹ nụ. Ọo ya bụ; g'ọ tọ dụ iphe, aa-ta phẹ ụta iya.
8 Ọ -bụru l'o nweru onye harụ ndu ẹphe l'iya bụ; ọphu ooletadu phẹ ẹnya; kelekele
ndu ọphu bụ ndibe phẹ gẹdegede; onye ono bụkwa iphe, oogoshi bụ lẹ ya te ekwedu
kẹ Kéreshi; mbụ l'onye te ekwedu kẹ Kéreshi bẹ gbẹkwa ka iya nụ mma.
9 G'e te edejekwa ẹpha nwanyị, ji iya anọedu l'ẹkwo; mbụ onye ọphu teke anọ-
rwudu ụkporo apha ẹto lẹ mgboko; gbahaẹpho onye bụ nwoke lanụ kpoloko bẹ ọ
lụjeru;
10 waa nwanyị, aatụ-dzuru ọnu iya; l'oome ree shii. G'ọ bụkwaru nwanyị, hefutaru
ụnwu iya ree; bụru onye akwajẹ ẹbyaa ree; bụru nwanyị, gudewaa mini kwọo ndu-
nsọ ọkpa; bya abụru nwanyị, yewaru ndu eje iphe-ẹhuka ẹka; bụkwarupho onye
wowaru onwiya yekọta l'eme iphe-ọma mgburugburu kpọo.
11 Jịkajekwa ede ẹpha nwanyị, ji iya anọedu, bụkwadu nwẹpa. Noo kẹle ọobujeru
teke ẹgu nwoke gụtaeru phẹ phọ; ẹphe aghaaru Kéreshi azụ wata achọ g'ẹphe e-me
je alụru ji ọzo.
12 Ẹphe -mewa iya nno bụkwa iya bụ lẹ Chileke a-nma phẹ ikpe l'ẹphe te emeẹdu
iphe ono, ẹphe kweru Kéreshi ukwe ememe onoya.
13 Tẹme ọzo bụru l'ẹphe a-wata eme ẹnyiru; tsoru ekpuphe l'ụlo l'ụlo edophe
gwẹrigwerigweri; bụru o-jeru-opfu, 'e kuduru iya; epfugbaa iphe, agbakpọdaaru
phẹ l'epfupfu.
14 Nokwa g'o gude mu sụ gẹ nwanyị, ji iya anọedu, bụkwadu nwẹpa je alụru ji ọzo;
nwụshia ụnwegirima; leta ụlo iya ẹnya. Ọo ya bụ; g'onye ọhogu anyi ono te enwe
iphe, ọo-hụma anyi l'ẹhu gude epfubyishi anyi.
15 L'o nwekwarụ ndu ọphu hawarụnu Kéreshi wata etso Nsetanu.
16 Ọo ya bụ; ọ -dụru nwoke ọzo nwanyị kweru kẹ Kéreshi, nweru abụbu, ji iya
anọedu ndzụ; g'onye ọbu letakwa abụbu iya ono ẹnya. G'onye ono ta apakwaru
mkpa ẹhu nwanyị ono bya ebo Chịochi. G'ọ bụekwarupho ndu ọphu ji phẹ anọedu;
ẹbe ẹphe amadụ g'ẹphe e-me onwophẹ bẹ Chịochi a-nọduje eleta ẹnya.

Ndu e meru ọgerenya Chịochi

17 Iphe, gbaru g'e meje iya bụ g'a kwabẹje ndu e meru ọgerenya Chịochi ùbvù
ọkpobe akwabẹ; mbụkwa ndu ọphu l'ejeru Chịochi ozi ree; kelekele kẹ ndu ono,
kukeberu ẹhu asa opfu Chileke asasa; ezikwa iya phọ ezizi ono.
18 Noo kẹle e deru iya l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: “Te ekechijekwa eswi ọnu mẹ ọ -nọdu
azọshiru ngu ereshi.” Bya asụkwapho: “Onye akanya gbaru k'anata ụgwo akanya
iya.”
19 Ọ -bụru l'o nweru onye sụru l'onye e meru ọgerenya Chịochi bẹ meru ẹji; te
eyekwaru onye ọbu ọnu; a -gụfukwa l'a dụ ẹbo; ọzoo ẹto gbaa ya ekebe iphe ọbu l'o
meru iya eviya.
20 Ndu ọphu, bụ ndu eme ẹji bẹ ịi-bajẹru mba l'edzudzu-ọha. Ọo ya bụ gẹ ndu
ọphunapho atsụhukwanu ebvu.
21 Mu nọkwa l'iphu Chileke; mẹ l'iphu Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi yẹe l'iphu
ụnwu-ojozi-imigwe ono, ọ họtaru ono epfushiru ngu iya ike sụ g'i mejekwa
iphemiphe-a, mu epfuru ngu-a g'ọ ha; g'ọ tọ dụkwa ọphu ii-mephodoje. Ọphu ọ
dụkwa iphe, ii-leje nemadzụ ẹnya l'iphu eme.
22 Rịje-odakwa ọriri; tẹme l'ị byabẹ nemadzụ ẹka l'ishi. G'ẹka ngu ta adụjekwa
l'iphe-ẹji, ndu ọzo eme. Dobeẹkwapho onwongu ọ̀rù.

23 Ọ tọ bụekwapho mini kpoloko bụ iphe, ịi-ngụje. Ngụtajekwa mẹe nwanshịi
m'ọbvu ẹpho ngu ono; mẹ ẹhu ba adụ ike ngu onoya, bụ iphe ono anọduje eme ngu
tekenteke onoya.
24 O nweru ndu ẹjo-iphe, ẹphe eme dabyiru ẹba; mbụ ọ gbẹkwanu dụ g'ọ bụ l'iphe-
ẹji, ẹphe eme bẹ vuwaa phẹ ụzo eje gẹ Chileke nmaa phẹ ikpe. O nwekwarụpho ndu
ọphu nkephẹ akpọadaa ụpfu tẹme l'ọo vọ-lishihu.
25 Nokwaphọ g'eme ree dụ. O nweru ree, nemadzụ e-me l'ọ bụru ree, a tụkoru ele
l'ẹnya. Teke ọ bụ l'o nweru ree, e meru; ọphu a hụmaduru iya nta; a -nọnyakwaapho
bẹ ọo-tụkokwaa vọ-lishihukọta.

6

Ndu bụ ohu

1 G'iphe, bụ ndu bụ ohu gụje nnajịuphu, nwe phẹ nụ lẹ ndu gbaru g'a kwabẹje
phẹ ùbvù; k'ọphu e tee wotadu ẹpha Chileke yẹe iphe ono, anyi ezi ono epfubyishi
epfubyishi.
2 G'ohu, ndu ọphu nnajịuphu phẹ bụ kẹ Kéreshi; te ekojekwa phẹ ọkpa l'ishi; kẹle
ẹphe bụ ụnwunna. G'ẹphe gbẹjechikwa kabakpọo phẹ rọ ejeshiru ozi ike; eshinu
onye ono, nweru ohu ono kweru kẹ Kéreshi; bụru onye dụ Chileke l'obu tẹme ọ
nọdu anọduje emeru ohu iya ree gude ebu iya nggo ozi ono, oojeshiru iya ike ono.
Noo iphe, ịi-nọduje ezi ezizi; anma ọkwa iya anmashia iya ike.

Ẹjo nzi waa ọkpobe ẹku

3 Sụ-a; teke ọ bụ l'o nweru onye ọzo, byaru awata ezi iphe, gbaru iche; ọphu iphe,
oozi adagbadụru l'ọkpobe-opfu ono, bụ opfu kẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi
ono; onye ọbu jịkafua iphe ono, anyi ziru lẹ kẹ g'ee-shije etso Chileke ono;
4 onye ono ekukwa onwiya ekuku l'ẹbe adụ iphe, ọ maru. Iphe, yẹle onye ono
eme bụkwa ntụmego; yẹe abaphe mba l'opfu, enwedu ishi; opfu bụepho eme gẹ
nemadzụ nwejeru nwibe iya ẹnya-pfụrupfuru; adzọ-phe ẹnya; epfubyishi nwibe
phẹ; yẹe anọdu elephe nwibe phẹ ẹjo ẹnya;
5 mẹ alọru opfu chie lẹ mgbaka nwibe phẹ. Ndu ono bụ ndu egomunggo phẹ
dahụwaru adzụlakpa; bya abụkwarupho ndu ta amadụ ọkpobe-opfu ono. Ẹphe
anọduje arị l'anụru Chileke opfu bụ ụzo, ẹphe e-shi rita urwu. Kpajẹru ẹgube ndu
ono l'aphara.
6 Obenu l'anụru Chileke opfu; yẹle iphe-ephuru-l'ẹnya bụkwa urwu, parụ ẹka apaa.
7 L'ọ tọ dụkwa iphe, anyi gude bya mgboko-a; nokwaphọ g'ọ tọ dụdu iphe, anyi
e-gude eshi lẹ mgboko ala.
8 Ọo ya bụ; anyi -nwewaru nri bya enweru uwe; g'ono phujeru anyi l'ẹnya.
9 Obenu lẹ ndu anọduje achọ g'ee-shi g'ẹphe kpaa ẹku bẹ ẹjo-iphe ono, ẹphe
anọduje achọ ono enwujeru ye l'eme iphe-ẹji. Ọ bụru iphe ono abụjeru ọ́nyà nmata
phẹ. Ikpoto iphe, agụ phẹ nụ tụkokpoerupho bụru iphe-mmanụ; tẹme ọ bụru iya
ahụje phẹ ọnu l'ọku; tẹme ọ nọdu alọtaje phẹ lọ-mia l'ẹka ẹphe a-nọdu mebyishihu;
lakọta l'iswi.
10 Ọ kwa eye ẹnya l'okpoga bụ ọgbarabvu iphemiphe, bụ ẹjo-iphe. O yekwarụ ndu
bụ opfu l'ọo l'ẹphe achọ okpoga bẹ o gude ẹphe shiswee ụzo; parụ ekwekwe, ẹphe
kweru kẹ Kéreshi parụ haa. Ọ bụkwaru iya phọ meru g'o gude ẹphe shi ẹgube ono
gude ẹka phẹ kpatarụ onwophẹ iphe-ẹhuka, dụ igwerigwe.

Iphe Timoti e-meje

11 Ọle-a; gụbedua, bụ onye kẹ Chileke-a; gbalakwaaru ẹgube iphe ono g'ọ ha;
kukebe ẹhu bụru onye pfụberekoto; akwabẹ Chileke ùbvù; nweru ekweta; yẹe n-
yemobu; mẹ nshirima; yẹe eme odoo.

12 Gude ekweta lwụa ọgu ono lwụta ndzụ ojejoje, bụ iphe, e kuru ngu oku iya ono;
tẹme i pfụru l'edzudzu ọha gbua ya tororo sụ l'i kwewaru kẹ Kéreshi ono.
13 Ọo l'iphu Chileke ono, bụ Chileke ọphu anụje iphemiphe ndzụ; waa l'iphu Kéreshi
ono, pfụru l'iphu Payịleti gbaaru ọkpobe-opfu ono ekebe ono; ọo l'iphu phẹ bẹ mu
nọ epfu iya epfushiru ngu iya ike sụ ngu:
14 g'ị tụkojeekwapho ọkwa ọkwa-a, mu anmarụ ngu g'ọ ha-a tsokọtaje. G'ọ tọ
dụkwa ẹka ii-tsoswe iya mẹ ẹka lanụ; ọo ya bụ g'ọ tọo dụkwanu ẹka aa-ta ngu ụta
jeye teke Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi a-bya ọzo.
15 O -rwuẹpho bẹ Chileke e-me-a g'a hụma-dzuru Kéreshi ọbu; mbụ onye ono,
dụkota ree; bya edzukọta oke l'ime onwiya; bụru Eze ndu eze; bya abụru Nnajịuphu
ndu bụ nnajịuphu.
16 Ọo ya kpoloko kpẹekpu bụ onye ta abyadụ anwụhu anwụhu. Ẹka o bu bẹ
ìphóró, dụ iya nụ te ekwejedu gẹ nemadzụ zakube iya ntse. Ọ tọ dụkwa nemadzụ
igbakoroshienyi gudejewaa ẹnya hụma iya; ọphu ọ dụkwa onye byaru ahụma iya
nụ. G'ọ bụru iya bẹ ndiphe a-kwabẹje ùbvù; ike ono, te enwedu abvụbvu ono abụru
nkiya. Nokwa g'ọ dụ-o!
17 A bya lẹ kẹ ndu nweru iphe lẹ mgboko-a; karụ phẹ g'ẹphe te egudejekwa iya ku
onwophẹ; ọphu ẹphe edobekwa obu l'iphe ono, adụdu g'ọo-nọ-beru onoya. G'ẹphe
dobechia obu phẹ lẹ Chileke ono, bụ omeluko onoya. Chileke ono anụkotaje anyi
iphemiphe; nụ iya anyi k'anyịnyi g'oomee g'ẹhu tsọmahu anyi.
18 Gẹ ndu nweru iphe meje iphe, dụ ree; mbụ-a; g'ẹphe mejekpọo iphe, dụ ree
tekenteke; g'ẹphe bụru omeluko; l'ọ gụje phẹ ẹgu g'ẹphe lẹ ndu ọzo gbarụ mgba
l'iphe phẹ.
19 Ọo ẹphe -nọdu eme nno l'ọ bụru iya bụ l'ẹphe nweru ọkpobe iphe. Noo l'ẹphe
e-shi ẹgube ono kpata ọkpobe iphe kụberu onwophẹ; mbụ ọkpobe iphe ọphu a-
nọduwaru phẹ rọ jeyewarụro l'ụzo iphu. Ọo ya bụ; o -rwuẹpho; g'ẹphe anata ndzụ
ono, bụ ọkpobe ndzụ ono.
20 Sụ-a; jiko Timoti; kwabẹekwarupho iphe ono, e yeru ngu l'ẹka ono ẹnya. G'i
letajẹ ẹnya g'ị tị nọdu epfuphe mkpọkoro opfu, bụ iphe eswe; ọphu ị nọdukwa atụ-
phe mkpọkoro ẹgo, ndiphe ahajẹru sụ l'ọ bụ mmamiphe.
21 O nweru ndu anọduje arị l'ẹphe maru iphe; ẹphe egude nno phua ụzo ekwekwe
ono, anyi kweru ono. Gẹ Chileke meeru unu eze-iphe-ọma. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi K'ẹbo, Pọlu Deru Nụ Timoti

1 Ọo mụbe Pọlu; onye-ishi-ozi Kéreshi Jizọsu lẹ g'ọ bụ uche Chileke l'ede ẹkwo-a;
gẹ mu gude pfuaru ndiphe l'ophu k'ọkpobe ndzụ ono, Chileke kweru ukwe lẹ ya e-shi
l'ẹka Kéreshi Jizọsu nụ anyi ono.
2 Onye mu ede iya anụ bụ gụbe nwa mu ono, mu yeru obu, bụ Timoti. Gẹ Chileke,
bụ Nna; yẹe Nnajịuphu anyi, bụ Kéreshi Jizọsu meeru ngu eze-iphe-ọma; phụkwaaru
ngu phọ obu-imemini; mekwaphọ g'ẹhu dụ ngu guu.

Pọlu ekele Chileke bya aadụkwapho Timoti obu

3 Mu etu Chileke ẹpha; mbụ onye mu gude obu mu g'ọ ha ejeru ozi gẹ nna mu
oche phẹ jeru iya; ọphu ọowadu mu obu mini. Iphe, bụkpoo tekenteke, mu epfu anụ
Chileke l'eswe mẹ l'ẹnyashi bẹ mu anyatajẹ tua ya ẹpha l'opfu ẹhu ngu.
4 Timoti; mu nyatakwarụ-a ẹnya-mini ono, ghakashịhuru ngu l'ẹnya ono. Ọ bụru
iphe ono meru g'o gude oghoroko ngu dụ mu shii. Mbụ-a; ọ gụkwa mu g'a sụ lẹ mu
lẹ ngu hụmaru ọzo k'ọphu ẹhu-ụtso e-jikwanụ mu ọkpoma.
5 Mu anyatajẹkwa ọkpobe ekwekwe ono, i kweru kẹ Nnajịuphu anyi ono. Ekwekwe
ono bẹ ne ngu oche, bụ Loyisu yẹe nene ngu, bụ Yunayisu vuhaadaa ngu rọ ụzo
kwetaadaa; o dokwaa mu phọ ẹnya l'o nokwaphọ gẹ gụbedua kwetarụ.
6 Noo g'o gude mu nọdu anyatarụ ngu sụ g'i mekwaa iphe-ọma ono g'o ree ire; mbụ
iphe-ọma ono, Chileke shi l'ẹka ono, mu byabẹru ngu l'ishi nụ ngu teke ono, mu pfuru
nụ Chileke l'opfu ẹhu ngu ono.
7 Lẹ Unme-dụ-Nsọ ọphu Chileke nụru anyi ta abụkwa Unme, l'e-me anyi g'anyi
tsụje ebvu. Ọ kwa Unme a-nụje anyi ike bya abụru Unme n-yemobu; bya abụru
Unme emejekwaphọ g'anyi dụ ike sedekọtaje onwanyi.
8 Ọo ya bụ; g'ọ tọ dụkwa teke ịisoje ẹnya epfuru ndiphe l'ị bụ onye kẹ Nnajịuphu
anyi ono. Ọphu iphere ẹhu mbẹdua adụjekwa ngu; mbụ mbẹdua ono, a tụru mkpọro
l'opfu ẹhu Nnajịuphu anyi ono. Iphe, ii-mechia bụkwa g'i jee òkè iphe-ẹhuka nkengu
l'iphe-ẹhuka ono, anyi eje gude ese iswi ozi-ọma ono. Chileke bẹ e-mekwaa g'ị dụ ike
ejeje iya.
9 Ọo Chileke ono bẹ bụ onye dzọru anyi; bya ekua anyi oku, dụ nsọ ono; ọ tọ bụdu
iphe, anyi setarụ l'akanya; ọ bụ eze-iphe-ọma, bụ iphe, ọ tụbehawaru l'o noo gẹ ya
l'eme iya. Ono bụru iphe, ọ gbẹ l'ẹka Kéreshi Jizọsu meeru anyi tẹme mgboko dụ.
10 Ọle nta-a bẹ ọ byaru emee: a hụma-dzuru eze-iphe-ọma ono; kẹle Kéreshi Jizọsu
ono, bụ Onye-Ndzọta anyi ono bẹ byawaru eliphe-a bya emebyiwaa ike k'anwụhu.
Nta-a bẹ o shiwaa l'ozi-ọma ono mee g'ahụma-dzuru ndzụ ono; mbụ ndzụ ọphu bụ
a -dzụwaru iya; a taa nwụhubaedu anwụhu.
11 Ọ bụru iya bẹ a họtaru mu gẹ mu sajẹ àsàsà; mu abụkwarupho onye-ishi-ozi
iya; bụru onye ezi iphe ezizi.
12 Ọ kwa iphe ono meru g'o gude mu nọdu ejekọtakpoo iphe-ẹhuka-a, mu eje-a;
ọphu ọ bụdu l'iphere iya adụje mu; noo lẹ mu maru onye mu kweru nkiya; tẹme o
doo mu ẹnya ree l'ọo-dụ ike kwakọbe iphe ono, mu yeru iya l'ẹka ono jeye mbọku
ono.
13 Gudeshiẹkwapho ọkpobe-opfu ono, ị nụmaru mu l'ọnu ono; g'ọ bụru iya a-nọdu
akpọ-ziru ngu ụzo g'ii-gudeje epfu opfu; kweta iya; nọdu Kéreshi Jizọsu l'ẹka yee
nwibe ngu obu.
14 Kwabẹkwaru ẹguru iphe ono, e yeru ngu l'ẹka ono ẹnya. Ọo Unme-dụ-Nsọ ono,
bu l'ime anyi ono e-me g'ị dụ ike letakọta iya ẹnya.

15 ?Ọ kwa l'ị maru lẹ ndu Eshiya, g'ẹphe ha bẹ tụkoakwaru g'ẹphe ha gbakashịhu
parụ mu haa; mbụ je akpaa lẹ Fayigẹlosu yẹe Hemojinizu.
16 Gẹ Nnajịuphu phụaru ndibe Onẹsiforosu obu-imemini; kẹle o shi anọduje agba
mu unme; ọphu iphere mu adụjedu iya gẹ mu nọ mkpọro-a.
17 Teke o beberu byarwuta Romu bẹ ọ wataẹru mu phọ achọshi ike jeye teke ọ
hụmaru mu.
18 Gẹ Nnajịuphu jiko yekwarụ iya ẹka; gẹ Chileke phụaru iya obu-imemini mbọku
onoya; gụbedua l'onwongu mawaru-a g'o yetaberu mu ẹka lẹ Efesọsu.

2

Ọkpobe onye ojọgu kẹ Kéreshi

1 Ọo ya bụ; gụbedua, bụ nwa mu; gẹ Chileke mee g'i gude eze-iphe-ọma ono, shi
l'ẹka Kéreshi Jizọsu ono shihu ike.
2 Ị nụmawaru-a iphemiphe ono, mu pfuru l'edzudzu-ọha ono. Woru iya ye l'ẹka
ndu goshiwaru l'ẹphe gbaru g'e gude ire phẹ ẹka bụkwanu ndu a-dụ ike zikwaa ya
phọ ndu ọzo.
3 Takwaa nshi jee òkè iphe-ẹhuka nkengu l'opfu ẹhu Kéreshi Jizọsu, bụ iphe, gbaru
ọkpobe onye ojọgu kẹ Kéreshi.
4 Ọ tọ dụkwa onye ojọgu, nọ l'ẹka ọgu ekpo ọku, ewojeru onwiya je eye l'akanya
k'eliphe-a; gbahaa g'o mee iphe, dụ onye họtaru iya nụ ono ree.
5 Ọzo bụru l'onye agba ọso bẹ e te bujekwa nggo k'onye kachaa agbagba mẹ ọ -bụdu
l'ọ gbaru iya g'aagbajẹ iya.
6 Ọo onye akọ opfu, ejeshi ozi ike bẹ ọ gbaru kẹ g'o vujeru ụzo ria iphe, o metaru
l'opfu iya ọbu.
7 Rịkwaa iphemiphe ono, mu pfuru ono arịri. Gẹ Nnajịuphu yetakwaru ngu ẹka
g'iphemiphe dokọta ngu ẹnya.
8 Nyatakwa Jizọsu Kéreshi ono, Chileke meru: o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono.
Jizọsu ono bụ eri Dévidi; ọ bụru iphe ono bụkotakpoo iphe ozi-ọma ono, mu ezi ono
epfukpọ.
9 Ọ kwa l'ọo lẹ mu ezi ozi-ọma ono meru g'o gude mu nọdu eje iphe-ẹhuka-a, mu
eje-a; g'ọ bụ lẹ mu bụ onye meru ẹjo-iphe. Ọle ọ bụ; a -tụchaa mu mkpọro; ?a
tụhunuru ozi-ọma ono mkpọro?
10 Noo g'o gude mu gude k'ẹhu ndu Chileke họtaru atagbukọta iphemiphe ono lẹ
nshi; ọo ya bụ gẹ Chileke eshikwanụ l'ẹka Kéreshi dzọkwaa phẹ phọ; shi ẹgube ono
nụ phẹ ndzụ ojejoje, dụ biribiri.
11 Opfu-a bẹ bụkwa opfu, e gude ẹka, pfuru sụ:
Ọ -bụru l'anyi lẹ Kéreshi
bẹ tụkoru nwụhukota
bẹ anyi l'iya
a-tụkokwapho
nọdukota ndzụ.
12 Ọ -bụru l'anyi atagbukọtaje
iphemiphe lẹ nshi
bẹ anyi lẹ Jizọsu
a-tụkokwapho bụru eze.
Ọ -bụru l'anyi sụru l'anyi
ta amadụ onye ọ bụ
bẹ ọo-sụkwapho lẹ
ya ta amadụ ndu anyi bụ.
13 Ọ -bụru l'anyi ta

apfụshijedu ike l'iphe,
anyi pfuru bẹ yẹbedua
apfụshijekwa ike l'iphe,
o pfuru.
Kẹle ọ tọ gbanwejedu iphe,
o pfuru.

Onye e kweru l'oojerwe ozi ejerwe

14 Nyatajẹru onyemonye iphemiphe ono; l'ị nọduje l'iphu Chileke pfuaru phẹ iya
pfushiaru phẹ iya ike sụ phẹ g'ẹphe ta nọdujekwa abaphe mba l'opfu, enwedu ishi.
Ọ tọ dụkwa urwu dụ iya nụ. Ọ 'ẹkwapho emebyi bẹ oomebyije ndu anụ iya nụ.
15 Kukebe ẹhu goshije phẹ lẹ Chileke hụkotawaru ngu ama bya agụa ngu l'onye
gbaru kẹ g'i jejeru iya ozi; mbụ l'ị bụ onye-ozi, iphere ozi, ooje adụdu; tẹme ị bụru
onye anọduje ezirwe ọkpobe-opfu ono ezirwe.
16 L'i zejeru onwongu g'ị tị yịjeshi lẹ ndu epfu mkpọkoro opfu, bụ iphe eswe. Noo
kẹle ẹgube opfu ono e-me ndu anụ iya nụ: ẹphe alaa azụ azụ; ẹphe te eyehẹduru
Chileke ùbvù.
17 Iphe, ẹphe ezi adụje g'onwo, ababushi anụ. Ndu harụ yịru lẹ ndu ono, epfu iphe
ono bụ Hayimeniyọsu yẹe Filitosu.
18 Ẹphe gwọbewaru etso ọkpobe-opfu ono; kẹle ẹphe sụru lẹ ndu nwụhuru
anwụhu gbẹ shiwanụ l'ọnwu teta dzụru ndzụ. Ẹphe gude ẹgube ono nweru ndu ọphu
ẹphe harụ enwunga enwunga; gude nno nwufu phẹ l'ekwekwe ono, ẹphe kweru kẹ
Chileke ono.
19 Ọle ọkpa-ụlo ono, shihuru ike ono, Chileke tụru ono bẹ bụkwanu 'enwubata
enwubata. Iphe-ọhubama, Chileke deru l'ọkpa-ụlo ono bụ: Nnajịuphu maru ndu bụ
ndu nkiya. Iphe ọzo, o dekwaru iya phọ bụ: G'iphe, bụkpoo onye sụru lẹ ya bụ kẹ
Nnajịuphu anyi; wofukwaphọ ẹka l'eme ẹjo-iphe.
20 “Eze-ụlo, ha shii ta abụekwapho ụdu ite, dụ iche iche, e gude mkpọla yẹle ope,
vu aswa kpụa bẹ adụje iya nụ kpoloko. Iphe, a pyịru l'oshi mẹ ọphu a kpụru l'ụrwa
adụjechakwaa ya. Ndu abụru iphe, aanọdu akwabẹ ùbvù; ndu abụerupho iphe, e
gude eme iphe.
21 Ọo ya bụ; ọ -bụru l'o nweru onye safụkotaru onwiya ẹjo-iphe ono, mu gụshiru
ono; ọ kwa iya bụ l'onye ono a-bụru ite, aakwabẹ ùbvù ono, e doru nsọ ọ bụru iphe,
e gude ejeru Nnajịuphu ozi; tẹme edozia ya g'e gude iya jeje iphemiphe, dụ ree.
22 Ọo ya bụ; gbalajẹru ẹgu eme ẹjo-iphe ono, l'anọduje agụ ụnwokorobya ono.
Iphe, ii-mechia bụ g'i bụru onye pfụberekoto; l'i kweta kẹ Kéreshi; nweru n-yemobu;
nweru nchị-adụ-doo unu lẹ ndu ono, egudeje obu-ìphóró akpọku Nnajịuphu ono.
23 Te eyejekwa ọnu l'opfu ntụmego eswe, enwedu ishi; l'ị maanarụ-a l'ẹgube iphe
ono bẹ bụepho ụswo bẹ e gudeje iya aswọ.
24 L'onye-ozi kẹ Nnajịuphu bẹ bụfutajekwa onye ta aswọjedu ụswo; onye emejeru
onyemonye odoo; onye maru g'ezije iphe; bụru onye atajẹru iphe nshi.
25 Ọ bụfutaje onye ewozeje onwiya alị; akpọ-ziru ndu agbajẹ iya opfu agbagba ụzo.
Kẹle o nweru g'oo-me Chileke agbẹ yeru phẹ ẹka; izimanụ ẹjo-iphe ono alwa phẹ azụ;
ẹphe alwapfuta Chileke; ẹphe abya amakọtaru ọkpobe-opfu onoya.
26 Ọo ya bụ; ẹnya abya ekosahụ phẹ teke ono; ẹphe emefu l'ọ́nyà ono, Obutuswe
nmataru phẹ onoya, bụ iya shi mee phẹ: ẹphe nọdu eme iphe, bụ uche Obutuswe
onoya.”

3

Umere ndiphe lẹ mbọku ikpazụ

1 “Sụ-a; iphe lanụ, ịi-maru ọkpobe amaru bụ l'o -rwuẹpho teke k'ikpazụ bẹ ọkpobe
iphe-ẹhuka a-byakwa.
2 Noo lẹ teke ono bẹ ndiphe a-bụjeerupho onwophẹ bẹ ẹphe e-yeje obu kpoloko;
ẹphe abụru ndu nchamẹnya okpoga; bụru ndu atụ ọnu onwophẹ; bụru ndu eku
onwophẹ ekuku; bụru ndu anọduje ephu ndu ọzo iphu; ndu karikọtaru ne lẹ nna,
nwụru phẹ nụ ẹka; ndu amadụ iphe-ọma, e meru phẹ; ndu ta adụdu iphe, adụjeru
phẹ lẹ nsọ ememe.
3 No iya; ẹphe a-bụru ndu nemadzụ dụ ashị; ndu iphe ta abvụjedu l'obu; ndu
atukobeje nemadzụ ibe phẹ iphe, o medụru; ndu te esedejedu onwophẹ; bụru ndu
eme ẹnari; ndu iphe, dụ ree adụje ashị.
4 Ẹphe a-bụru o-deru-oye; bụru 'anụma anụma phẹ; bụru ndu etse etsetse; ẹphe
abụru ndu ka eye iphe-ụtso obu eme lẹ Chileke;
5 ndu anọduje eme g'ẹphe kweru kẹ Chileke l'ẹbe ẹphe ekweta lẹ Chileke ere ire.
Jiko pakwarụ ẹgube ndu ono haa.
6 “Ndu dụ nno bẹ bụ phẹ l'ahajẹru abaphe l'ụlo l'ụlo edusweshi ụnwanyi, enwedu
egomunggo; mbụ ụnwanyi metawaru ẹjo-iphe; ọ kwọwaru phẹ ẹhu; iphe, l'alọ-phu
ẹgube ụnwanyi ono bụru ẹgu ẹjo-iphe, dụgbaa iche iche, anọduje agụ phẹ nụ.
7 Ẹgube ụnwanyi ono bẹ ọonoduje eheshi ihee ike; mbụ g'ẹphe nwụta iphe; ọle
ẹphe ta abyakwanụ adụ ike takebe marweta ọkpobe-opfu onoya.
8 Ndu ono, l'anọduje eduphushi ụnwanyi ono bẹ kwachiru ọkpobe-opfu ono ụzo
gẹ Jianẹsu yẹe Jiambirisu kwachiru iya Mósisu teke ndiche ono. Ẹphe bụ ndu
egomunggo phẹ dahụwaru adzụlakpa; ekwekwe, ẹphe kweru bẹ bụ ekwekwe, daru
l'ẹba l'ẹnya kẹ Chileke.
9 Ọle ndu ono ta adụdu ẹka ẹphe ejebebaaru; onyemonye atụko hụmakota l'ẹphe
bụ ndu eswe; mbụkwapho g'onyemonye hụma-dzuru lẹ Jianẹsu yẹe Jiambirisu bụ
ndu eswe.”

Ọkwa, Pọlu nmarụ gude
kpọchia ozi-a ishi

10 “Ọle gụbedua mawaru iphe, mu ezi; ọkpobe amaru; bya amaru umere mu; maru
iphe, mu tụberu; maru ekweta mu; maru gẹ mu ejeberu iphe-ẹhuka; maru n-yemobu
mu; maru nshirima mu;
11 maru mkpamẹhu ono, a kpakọtakpooru mu ono g'ọ ha; mẹkpoo iphe-ẹhuka
ono, mu jegbabẹru onoya, bụ iphe, tụkoru dapfukọta mu lẹ Antiyọku; waa lẹ
Ayikoniyomu; waa lẹ Lịsutura. Sụ-a; mkpamẹhu, dapfutakọtaru mu nụ ta abụkwa
iphe epfupfu! Ọle Nnajịuphu dzọkotakwaru mu l'iphemiphe onoya.
12 Mbụ-a; iphe, bụkpoo ndu bụ ndu ọogu g'ẹphe lẹ Kéreshi Jizọsu tụgba bụru
nanụ; g'ẹphe shi ẹgube ono nọdu ndzụ, dụ Chileke ree bẹ aa-kpakọtakwa ẹhu.
13 Obenu lẹ ndu bụ ndu eme ẹjo-iphe; mẹ ndu anọduje aghọ ụgho; g'ẹphe ha bẹ
a-nọduepho aka ẹji akaka eje l'eme ẹjo-iphe, ẹphe eme; ẹphe egude nno duphushia
ndu ọzo; ndu ọzo eduphushikwaphọ ẹphebedua.
14 Ọle ọ bụ; gụbedua l'onwongu; pfụshiekwapho ike l'ọkpobe-opfu ono, e ziru ngu
ono, bụ iya bụ iphe, i kwetarụ; opfu l'ị makọtaru ndu bụ phẹ ziru ngu iya.
15 L'ị nyatajẹkwapho l'i shi lẹ nwata makọtaru iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke. Ọo
iphe ono, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke ono, dụ nsọ ono bẹ a-dụ ike mee ngu l'i nweru
mmamiphe k'ọphu Chileke e-shi l'ekwekwe, i kweru kẹ Kéreshi Jizọsu dzọo ngu.
16 Iphe, bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke bẹ shikọtakwa l'ẹka Unme Chileke. Ọ
dụ ree l'egudeje zia ọkpobe-opfu ono; mẹ g'e gudeje iya goshije nemadzụ ẹka o meru
ẹji; waa g'e gudeje iya agbazi egomunggo; waa g'e gude iya mefụtaje nemadzụ g'onye
ọbu bụru onye pfụberekoto l'iphu Chileke.

17 Ọo ya bụ g'onye kẹ Chileke abụru onye a kwakọbewaru ọkpobe akwakọbe k'ejeru
Chileke ozi ono, dụ ree ono, dụru iya nụ ono g'ọoduhabe.”

4

1 Sụ-a; mu nọakwa l'iphu Chileke yẹe Kéreshi Jizọsu anmarụ ngu ọkwa anmashiru
ngu iya ike sụ ngu g'ị nyatakwa lẹ Kéreshi Jizọsu ono, bụ iya bụ onye e-kpe ndu nọ
ndzụ mẹ ndu nwụhuru anwụhu ikpe ono a-lwakwa azụ ujiku lanụ bya egoshi l'ọo ya
bụ eze.
2 Sàjẹkwa ozi-ọma Chileke ono kpaa kpaa; m'ọ dụ ndu ịisaru iya nphe anụma-o;
m'ọ bụ l'ọ tọ dụdu phẹ nphe-o; letaẹkwapho ozi ngu ẹnya. Goshije nemadzụ ẹka
onye ọbu mesweru; bajẹru onye meru ẹji mba; gudejekpọekwapho ọta-nshi meje
g'obu shihu phẹ ike; ẹbe ị hajẹkwa phẹ ezi iphe.
3 Noo kẹle o nweru teke ndiphe e-mechaa jịkaaha ọkpobe-opfu ono, anyi ezi ono;
ọ bụerupho ẹgu ẹjo-iphe, agụ phẹ nụ bẹ ẹphe a-gbatsoru. Ẹphe achịkoo ikpoto ndu
ezi iphe ọzo sụ g'ẹphe bya bya ezije phẹ iphe, atsọ phẹ ụtso lẹ nchị anụma.
4 Ẹphe te ekweẹdu angabẹ nchị l'ọkpobe-opfu onoya. Ọ bụru ọphu ẹphe a-nọdu
anga nchị bụ akọ-iphè.
5 Ọle-a; gụbedua l'onwongu; sedekọtajekwa onwongu l'iphemiphe kpọ; tajẹkwaru
iphe-ẹhuka nshị; l'ịisà ozi-ọma ono àsàsà; ejekọta ozi, gbaru ngu nụ; l'ị bụ onye-ozi-
ọma kẹ Chileke.
6 Lẹ mbẹdua bẹ bụkwaa iphe-ngwẹja; tẹme ọ gbabewaa mu l'alala.
7 Mu lwụakwaru ọkpobe ọgu ono lwụ-ghee. Mu jegheakwaru ozi mu. Mu
pfụshiepho ike l'ekwekwe, mu kweru kẹ Kéreshi.
8 Iphe, phọduru nụ nta-a bụwaa gẹ Chileke bua mu obunggo, o doberu mu; mbụ lẹ
Nnajịuphu ono, l'ekpeje ikpe nhamụnha ono bẹ a-gụ mu l'onye pfụberekoto mbọku
onoya. Mbụ ọ tọ bụlekwa mu-a kpụrumu bẹ oo-bu nggo ono; oo-bukọta iya iphe,
bụkpoo ndu gude obu phẹ g'ọ ha kwabẹru abyabya iya.

Ozi, Pọlu ezi Timoti k'iche

9 Maẹkwarupho g'ii-me byapfuta mu ẹgwegwa.
10 Kẹle Dimasu bẹ pakwarụ mu haa tụgbushia; kẹle iphe kẹ mgboko-a bẹ ka iya
ree eme lẹ Chileke. Nta-a bẹ ọ tụgbuwaru jeshia Tesalonayika. Keresensu bẹ jeru
Galeshiya. Tayitọsu jee Dalumesha.
11 Nta-a bụwaa Luku kpoloko bẹ muẹ ya nọ. Gẹ gụ lẹ Maku swịkwaru jiko mẹ ị
-byajẹ kẹle mkpa iya dụkwaru mu shii; g'ọ bya eyetajẹru mu ẹka.
12 Tikikọsu bẹ mu ziru Efesọsu.
13 Teke ị byajẹru; chịtakwaru mu uwe-ukpo mu phọ, mu harụ l'ibe Kapọsu lẹ
Tirowasu phọ. L'ị chịtakwaru mu phọ iphe, bụkpoo ẹkwo ono g'ọ ha; kelekele kẹ
ndu ọphu e gude akpọ-atụru mee.
14 Alẹguzanda ọphu akpụje ụzu bẹ mekwarụ mu ẹjo-iphe, ha shii. Ọo Nnajịuphu
bẹ a-pfụkota iya ụgwo iphe, o meru mu.
15 Kpakwaru iya l'aphara gụbedua l'onwongu; l'ọ kwatakwarụ kwachia ozi-a, anyi
ezi-a ụzo.
16 Edo mbụ, mu vuchakpọo ụzo pfụru doo l'ụlo-ikpe ono ta adụkwa g'ọ ka mma
l'ọo onye lanụ shi agba eyeru mu nụ. Onyemonye tụkoerupho buhaa mu. Gẹ Chileke
jiko ta agụkwaru iya yeru phẹ l'ọ bụ iphe-ẹji, ẹphe mee ya.
17 Ọo Nnajịuphu bẹ bụ onye pfụ-kube mu nụ eyeru mu ọkpukpu ike; ọo ya bụ
k'ọphu mu e-zikọta ozi ono g'ọ ha gẹ ndiphe mgburugburu nụma-dzuru iya. Ọ kwa
iya phọ bụ onye nafụtaru mu l'ọnu oduma.

18 Ọ kwaphọ Nnajịuphu ono bẹ l'a-nafụta mu l'iphe, bụkpoo ẹjo-iphe mgburugburu
kpọ; dua mu gele gele je edobe l'ẹka ọ bụ eze l'imigwe. G'ajaja bụru nkiya jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

Ekele, Pọlu gude kpọchia ozi iya ishi

19 Keleru mu Pyịrisuka yẹe Akwịla mẹ ndibe Onẹsiforosu.
20 Ẹrasutosu nọkwa lẹ Kọrentu. Tirọfimosu bẹ mu hakwaru lẹ Militọsu; kẹle iphe
eme iya.
21 Kukebekwa ẹhu byaadaa tẹmanu l'o rwua l'udzumini. Yubulosu l'ekelekwa ngu
rọ. Ọ nọdu ekelekwa ngu phọ mbụ Pudẹnsu yẹe Layinọsu; yẹfua Kulọdiya; mẹwaro
ụnwunna anyi ndu ọphuu g'ẹphe ha.
22 Gẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi dobekwa ngu ndzụ-o. Chileke emeeru unu
g'unu ha eze-iphe-ọma. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi, Pọlu Deru Nụ
Tayitọsu

1 Ẹkwo-ozi ọwa-a shi l'ẹka mụbe Pọlu, bụ onye ejeru Chileke ozi bya abụru onye-
ishi-ozi Jizọsu Kéreshi. Chileke họtaru mu bya ezia mu gẹ mu bya emee gẹ ndu
Chileke họtaru kabaa ya anọshi ike l'ẹka; mu emekwaaphọ g'ẹphe maru iphe, bụ
ọkpobe-opfu kẹ Chileke; g'ẹphe atsụje iya ebvu lẹ ndzụ-a, anyi nọ-a;
2 noo l'anyi ele ẹnya ndzụ ojejoje. Ndzụ ojejoje ono bẹ Chileke, onye ta adzụjedu
ụka pfuhawaruro tẹme mgboko dụ; sụ lẹ ya a-nụ anyi.
3 O be teke ọ gbaru; Chileke, bụ Onye-Ndzọta anyi mee g'e shi l'ozi-ọma iya maru
ndzụ ono, o kweru ukwe iya ono. Ozi-ọma iya ono bẹ o woru ye mu l'ẹka sụ gẹ mu
tọwashiaru iya ndiphe g'o doo phẹ ẹnya.
4 Mu nọdu ede ẹkwo-a anụ ngu Tayitọsu. Ị bụ ọkpobe nwa mu; opfu lẹ mu lẹ ngu
kwetarụ iphe lanụ!
Gẹ Chileke, bụ Nna; waa Kéreshi, bụ Jizọsu bya abụru Onye-Ndzọta anyi meeru
ngu eze-iphe-ọma; mee g'ẹhu dụ ngu guu.

Ozi Tayitọsu lẹ Kiritu

5 Iphe, mu gude haa ngu lẹ Kiritu bụkwa g'i dozia iphe, phọduru nụ; waa g'ị họta
ndu a-bụru ọgerenya Chịochi lẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu gẹ mu pfuhawaru ngu ono.
6 G'onye ọgerenya Chịochi bụkwaru onye a ta madụru ẹjo ẹka; onye alụ nwanyị
lanụ; onye ụnwegirima iya wowaru onwophẹ ye Kéreshi l'ẹka; ọphu ẹphe adụdu
gaphugaphugaphu; tẹme ọphu ẹphe akpadụ opfu.
7 L'onye-ishi Chịochi bụfutajekwa onye ụta adụdu lẹ ndzụ iya; eshinu ọ bụ onye-
ishi, eleta ozi Chileke ẹnya. Onye abụdu opfu-nkiya-anụ-nkiya; ọphu ọ bụdu onye
obu-ọku; ọphu ọ bụdu onye angụje mẹe g'ọ tsụ iya atsụtsu; onye te emedu ẹhuka;
ọphu ọonodujedu achọ urwu l'ụzo, adụdu ree.
8 Ọo g'ọ bụ-chiaru onye bụ ọ-kwa-ẹbyaa; onye maru l'iphe, dụ ree bẹ dụ ree; onye
nweru egomunggo; onye pfụberekoto; bya adụ nsọ; bya abụru onye esede onwiya.
9 Onye ono bụfutaje onye nọ-shiru ike l'opfu ono, a maru l'ọ gbaru k'egude ẹka ono
g'e ziru iya ya; g'ọo-dụ ike gude ezi ọkpobe iphe ono, oozi ono dụshia ndu ọzo obu
ike; tẹme oogoshi ndu jịkaru iphe, oozi ẹka o jeberu; ụzo kpọ-swehu phẹ.
10 Kẹle ọ dụru ndu dụ igwerigwe, bụ ọkarieka; ndu epfu mkpọkoro opfu gude
aghọta ndu ọzo l'ụgho; kelekele kẹ ndu k'ono, e buje úbvù ono.
11 G'a kpọ-bujeru opfu ye ẹgube ndu ono l'ọnu; kẹle ẹphe egudeje ezi iphe, ẹphe
tege zidu gbaghashia unuphu l'ophu g'eeshi g'ẹphe erita urwu, apfụduru ọto.
12 L'onye lanụ lẹ ndu Kiritu, bụ onye ẹphe sụru l'ọ bụ onye agbajẹ ẹja sụkwaru:
“Ndu Kiritu shi lẹ mbụ bụru atukporoko; ẹphe bụ ẹjo anụ-ẹgbudu; ndu ẹnyiru, iphe
ka ụtso l'ọnu.”
13 Iphe nwoke ono pfuru bụru ọkpobe-opfu; ọo ya bụ; bashịjekwaru phẹ mba ike;
g'ekweta phẹ abụru ọkpobe iya.
14 G'ẹphe ta angahẹ nchị l'akọ-iphè ndu Jiu; ọzoo ekemu, ndu jịkaru ọkpobe-opfu
tụru l'onwophẹ.
15 Ndu obu gụru ìphóró bẹ iphemiphe gụru ìphóró. Obenu lẹ ndu merwushiru
onwophẹ emerwụshi; mbụ ndu te ekwedu kẹ Kéreshi; ta adụdu iphe, 'abụdu phẹ
nsọ nsọ. Ọriri phẹ rwụhuru arwụhu; ọphu ẹjo-iphe awajẹhedu phẹ obu mini.

16 Ẹphe anọduje epfu l'ọnu l'ẹphe maru Chileke; ọle ẹphe egudeje umere phẹ egoshi
l'ẹphe ta amadụ iya. Ẹphe dụ ashị bya abụru ndu ta nụdu iphe lẹ nchị; bya bụru
ọgalemkpa, adụdu iphe, dụ ree, ẹphe dakafụru ememe.

2

Ọkpobe-opfu, eezi ezizi

1 Obenu gụbedua l'onwongu; g'iphe, iizi yẹle ọkpobe-opfu, eezi ezizi dagbakwa.
2 Zia unwoke ndu bụ ọgerenya g'iphe, ẹphe eme doje phẹ ẹnya; g'ẹphe meje umere,
egoshi l'ọ gbaru g'e yejeru phẹ ùbvù; g'ẹphe sedeje onwophẹ; g'ekweta, ẹphe kwetarụ
kẹ Kéreshi; mẹ eye obu phẹ; mẹ atanshi phẹ bụru ọkpobe iya.
3 G'ị karụ ụnwanyi ọgerenya kwaphọ g'ẹphe meje umere, egoshi lẹ Chileke dụru
phẹ lẹ nsọ; g'ẹphe ta abụkwaru ndu asụlasu; ọphu ẹphe angụnukajeshi mẹe; ọ chia
g'ẹphe zije iphe, dụ ree.
4 Ọo ya bụ; g'ẹphe eshi ẹgube ono zụa ụnwanyi ọphu bụkwadu nwẹpa g'iphe, ẹphe
eme doje phẹ ẹnya; ẹphe eyeje ji phẹ waa ụnwegirima phẹ obu.
5 Ẹphe enweru egomunggo; dobe onwophẹ ọ̀rù; kwakọbeje ụlo phẹ; bụru ndu obu
ọma; bụru ndu anụru ji phẹ opfu; g'e te egude iswi ẹhu phẹ pfubyishiahaa opfu kẹ
Chileke epfubyishi.
6 Nokwaphọ g'ii-pfuru ụnwokorobya g'ẹphe sedeje onwophẹ.
7 G'ọ dụhabe; gụbedua l'onwongu l'a-bụru onye e-letajẹ ẹnya eme umere ọma;
l'iizije iphe, doru rịsaa; gbanwụje ẹhu gude ire-lanụ zije iya ọkpobe ezizi.
8 Pfuje opfu, nweru ishi; mbụ opfu, aata avọdu ẹchi; g'ii-gude ẹgube ono mee ndu
epfuru ngu nụ iphe-iphere; eshinu ẹphe taa maẹduru ẹjo-iphe, ẹphe e-gude epfuru
anyi.
9 Pfujeru ndu bụ ohu g'ẹphe nụjeru ndu gbaru phẹ nụ opfu; g'iphemiphe, ẹphe
eme jije ndu gbaru phẹ nụ ẹpho; g'ẹphe ta awọjeshi phẹ opfu;
10 ọphu ẹphe ezikwa iphuru. Ọo g'ẹphe goshije l'ẹphe bụ ndu gbaru kẹ g'e gude
ire phẹ ẹka ọkpobe egude l'iphemiphe. Ọo ya bụ; g'ẹphe egudekọta umere phẹ g'ọ
ha kutsee iphe, eezi ezizi kẹ Chileke, bụ iya bụ Onye-Ndzọta anyi ono.
11 Noo lẹ Chileke goshiwaru eze-iphe-ọma iya, o gude adzọ onyemonye.
12 Eze-iphe-ọma ọphu ezi anyi g'anyi e-shi haa anọdu ndzụ, ùbvù Chileke adụdu;
mẹ g'anyi e-shi haa ẹgu ẹjo-iphe kẹ mgboko-a; bụru ndu esedeje onwanyi; ndu
pfụberekoto; waa ndu eyejeru Chileke ùbvù lẹ mgboko-a.
13 Anyi nọakwa kwabẹru mbọku ẹhu-ụtso ono, bụ iphe, anyi ele ẹnya iya ono. Ọo
mbọku ono e-goshi ọdu-biribiri kẹ Ọkalibe Chileke ono, bụ Onye-Ndzọta anyi, bụ iya
bụ Jizọsu Kéreshi.
14 Onye woru onwiya nụ l'iswi ẹhu anyi g'oo-shi ẹgube ono gbata anyi l'ẹka iphe-ẹji;
waa g'ọ saa obu anyi g'anyi bụru nkiya; mee anyi ndibe iya; ndu eme ọma anọduje
ehe ihee.
15 Sụ-a; tụko iphe ono pfushije; gude iya kasaa nemadzụ nchị; gudekwa iya phọ
goshije nemadzụ ẹka o mesweru; gude iya duphuta iya azụ. G'ọ tọ dụkwa onye a-sụ
l'ọ tọ dụdu iphe, ị bụ.

3

Umere, gbaru ndu kẹ Kéreshi

1 Nyatajẹru ndiphe g'ẹphe nọduje ndu-ishi waa ndu-mbekee l'ẹka; meje iphe, ẹphe
sụru g'e meje; g'ẹphe bụru ndu doziru onwophẹ k'eje iphe, bụkpoo ozi, geru asa.
2 G'ọ tọ dụkwa onye ẹphe e-pfujeru ẹjo opfu; g'ẹphe ta aswọjekwa ụswo; g'ẹphe
bụchiaru ndu dụ àgù; ẹphe emejeru onyemonye odoo.

3 L'anyịbedua l'onwanyi dụkwaru teke anyi shi bụru ndu eswe; bụru ndu ta adụdu
onye ẹphe anụru opfu; ndu e dusweru ụzo kẹ Kéreshi; ndu shi bụru ohu ẹgu ẹjo-
iphe, anọduje agụgbaa nemadzụ mẹ ohu ẹkpiri iphe, dụgbaa iche iche. Iphe, anyi
shi eshibeje ite iya mbọku-mbọku bụerupho ẹjo ọriri waa ẹnya-pfụrupfuru; anyịbe
ndu shi dụ ndu ọzo ashị; tẹme nemadzụ ibe anyi dụkwapho anyi ashị.
4 O be teke Chileke, bụ Onye-Ndzọta anyi goshiru anyi obu ọmaa ya waa g'o yeberu
anyi obu;
5 ọ dzọta anyi; ọphu ọ bụkwa kẹ l'ọo iphe, anyi gude eme ọma meta; obenu l'ọ
bụepho obu-imemini, ọ phụru anyi bẹ o gude dzọta anyi. Adzọta ono shi l'asasa,
ọ sarụ obu anyi gẹ Unme-dụ-Nsọ mee anyi g'anyi bụru ndu a nwuphuru azụ;
mekwaaphọ ndzụ anyi g'ọ bụru ndzụ ọphúú.
6 Chileke kwatakpọoru shi l'ẹka Jizọsu, bụ Onye-Ndzọta anyi; nụ anyi Unme-dụ-Nsọ
ono mebyikpọo anụnu;
7 g'anyi bụru ndu o gude eze-iphe-ọma iya gụa lẹ ndu pfụberekoto l'iphu iya; waa
ndu e-keta ndzụ ojejoje, bụ iphe, anyi ele ẹnya iya.
8 Opfu-a bụ opfu, pfụru ọto.
Iphe, mu eme gẹ mu karụ ngu bụ g'i pfua ya pfushia ya ike gẹ ndu kwewaru l'ọo
Chileke bụ Nnajịuphu phẹ eletajẹ ẹnya yeru ẹhu l'eme iphe, dụ ree. Iphe-a bụkota
iphe, geru asa ọkpobe egege bya abụru iphe, a-kwọ nemadzụ.
9 Ọle-a; zehuru ntụmego, enwedu ishi; zehuru atụ ẹgo ndzepfu ndzepfu ẹpha, shi
lẹ ndiche; mẹ aswọ ụswo; mẹkpoo aba mba k'iphe shi l'ekemu. Atụ ẹgube ẹgo ono
bụkota iphe, adụdu iphe, ọ bụ; tẹme ọphu urwu adụdu iya.
10 Gẹ gụ l'onye ebukatajẹ ọgbo lẹ Chịochi ta adụkwa iphe, unu e-megbajẹkwadu
mẹ ị -nmawaru iya ọkwa iya ugbo lanụ; ọzoo ugbo ẹbo; ọphu o kwedu.
11 Makwarụ l'ẹgube onye ono bẹ ọriri iya gbajọshihuwaru agbajọshihu; ọ nọdu
emewaa iphe-ẹji bya amaru nno l'ime obu iya.

Iphe, Tayitọsu e-meje

12 Mu -ziẹpho Atẹmasu; ọzoo Tikikọsu; ọ bya ibe ngu; kukebekwa ẹhu byapfuta
mu lẹ Nịkopolisu ẹgwegwa; kẹle ọo l'ẹka ono bẹ mu tụru ọnu anọdu l'udzumini-a,
aabya abahụ-a.
13 Dufu Zinasu ọphu bụ onye lọya; waa Apọlosu g'ẹphe tụgbua ije phẹ. Nụkwa
phẹ iphe-ije g'ọ tọ dụ iphe, a-dụru phẹ ụko.
14 Mee g'ụnwunna anyi nwụa g'ẹphe e-shije gude akanya iphe, dụ ree, ẹphe ese
dzọje ndu ọzo lẹ mkpa, kparụ phẹ nụ. Ẹphe 'emedu ẹgube ono g'ẹphe makwarụ
l'akanya phẹ ta adụdu iphe, ọ bụ.
15 Iphe, bụ ndu mu l'ẹphe nọ l'ẹka-a l'ekele ngu. Kelechaa ndu yeru anyi obu; ndu
anyi l'ẹphe tụkoru kweta kẹ Nnajịuphu. Gẹ Chileke meeru unu eze-iphe-ọma g'unu
ha. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi, Pọlu Deru Nụ Fayilimọnu

1 Ọo mbẹdua, bụ Pọlu ono, e gude k'iswi ẹhu Kéreshi Jizọsu tụa mkpọro ono bẹ
mu lẹ nwanna anyi, bụ Timoti gba mgba ede ẹkwo-ozi-a. Onye anyi edekpọo ya anụ
bụ gụbe onye ono, anyi yeru obu, bụ Fayilimọnu, anyi lẹ ngu tụkoru ejeru Kéreshi
ozi ono.
2 Anyi edekwa iya phọ anụ gụ lẹ Apfiya, bụ nwune anyi kẹ nwanyị yẹe Akịposu,
onye anyi l'iya tụkoru alwụ ọgu ẹhu Kéreshi; bya edekwa iya phọ anụ iphe, bụ
Chịochi ono, edzukọbeje l'ụlo ngu ono.
3 Gẹ Chileke, bụ Nna anyi yẹe Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-
ọma; mekwaaphọ g'unu buru guu.

Pọlu l'ekele Chileke ekele ẹhu Fayilimọnu

4 Mu anọduje ekele Chileke ono, mu ejeru ozi ono ekele iphe, bụkpoo tekenteke,
mu epfu anụ iya l'iswi ẹhu ngu.
5 Noo lẹ mu anụ l'i yekọtaru ndu-nsọ obu g'ẹphe ha; bya anụkwapho g'ị nọ-shiberu
ike l'ẹka Nnajịuphu, bụ Jizọsu.
6 Iphe, mu anọduje epfu anụ Chileke bụ g'o mee g'i gude ekweta ono, ị kwetarụ
ono mee gẹ gụ lẹ ndu ọzo tụgba bụru nanụ ọkpobe abụru; mbụ iphe, bụkpoo ndu
ono, woru onwophẹ ye Nnajịuphu, bụ Kéreshi l'ẹka ono. Ọo ya bụ; g'unu eshikwanụ
nno nọdu akabaa amarweta iphemiphe, bụ iphe, bụkotakpoo iphe-ọma, gbaru anyi
l'ememe k'ọphu aa-nọdu akwabẹ Kéreshi ùbvù.
7 Sụ-a; nwanna mu; obu ono, i yeru ndu-nsọ ono bẹ bụkwa iya bẹ kakọta eme g'ẹhu
tsọo mu ụtso. O mekwarụpho obu ka mu eshihu ike. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ
l'ọo n-yemobu ono, i yeru ndu kẹ Chileke ono meru obu ka phẹ eguzeta.

Pọlu arwọ Fayilimọnu kẹ ẹhu Onẹsimosu

8 Ọo ya bụ lẹ-a; a makwarụ-a l'ọ gbaru gẹ mu gege anọduje l'ẹka Kéreshi pfugbuje
g'ọnu ha mu; gude kajẹru ngu iphe, gbaru ngu l'ememe;
9 ọle ọ nụpho n-yemobu ono kpanụrupho iphe, mu a-nọdunupho arwọchia ngu
arwọrwo. Ọ kwa mbẹdua, bụ Pọlu, bụwaa nwoke ọgerenya bya abụkwarupho onye
nọru Kéreshi mkpọro nta-a bẹ l'arwọ ngu nụ ọbu.
10 Arwọrwo ono, mu arwọ ngu ono bụkwa kẹ ẹhu nwa mu, bụ Onẹsimosu; bụ nwa
mu nwụru nta-a, mu nọ mkpọro-a.
11 Lẹ mbụ bẹ o shi bụru ngu 'ọgalemkpa nemadzụ; obenu lẹ nta-a bẹ ọobawaru
mu lẹ ngu lẹ mkpa.
12 Nta-a bẹ mu edufuakwaa ya g'ọ lwaphuta azụ l'ibe ngu. Yẹbedua ono bụkpokwa
onye dụ mu l'obu shingushingu kpọ.
13 Mu shikwa rịa lẹ mu a-ha iya gẹ mu l'iya nọdu l'ẹka-a k'ọphu ọo-nọdu emeru mu
iphe, i gege anọdu emeru mu lẹ mkpọro-a, mu nọ; opfu lẹ mu ezi ozi-ọma Chileke-a.
14 Obenu l'ọ tọ dụdu iphe, mu eme l'ẹbe abụ lẹ mu pfuadaru ngu iya; g'ọ tọ dụ g'ọ
bụ l'e guderu ngu egude ị nọdu eme iya. G'ọ bụchiaru iphe, ị tụru obu ngu onyo eme.
15 Mu -jeshia epfupfu; mu asụ l'ọ gbẹ dụ g'agbafụ, ọ gbafụru l'ibe ngu kẹ nwa teke
ono bụ gẹ gụ l'iya emechaa buwaruro jasụ.
16 A makwarụ-a l'ọ bụ ohu; ọle ọ tọ buziẹkwa ohu nta-a; ọ kaakwa ohu mma. Nta-a
bẹ ọ bụwaa nwanna anyi, anyi yeru obu; kelekele kẹ mbẹdua. Gụbedua l'a-kakwa iya
nụ eye obu; eshinu ọ bụ ohu ngu; bya abụkwarupho onye yẹe Nnajịuphu tụgbawaru
bụru nanụ.

17 Mbụ-a; ọ -bụrupho l'ị gụru mu-a l'onye gụ l'iya tụkoru ejeru Kéreshi ozi; nata
iya ọkpobe anata g'i gege anata mu ọme ọo mu byaru.
18 Ọ -bụru l'o nweru iphe, dụ ẹji, o meru ngu; ọ -bụ l'o nweru ụgwo, o ji ngu; tụko
iya bo mu.
19 Ọo mbẹdua l'a-pfụ ngu iphe ọbu, o ji ngu ụgwo iya ọbu. Ọ kwa mbẹdua, bụ Pọlu
bẹ gude ẹka mu dee iphe-a l'ẹkwo. Mu te ejekwaru ngu rọ epfuru l'ị bụ onye ụgwo
mu; mbụ l'i ji mu ụgwo ndzụ ngu l'ophu.
20 Sụ-a; nwanna mu; iphe, mu epfu opfu iya; jiko bụ g'i yeru mu ẹka-o; eshinu
anyi tụkoru bụru ndu kweru kẹ Nnajịuphu; g'i meerọ g'obu guzeta mu; eshinu anyi
lẹ Kéreshi tụkoru tụgba bụru nanụ.
21 Iphe, mu gude mu nọdu ederu ngu ẹkwo-ozi-a bụkwa lẹ mu maru l'ii-meru mu-a
iphe, mu sụru g'i mee; mbụ mee ya meru etsutsu iya ye iya.
22 Ọzo, mu e-pfufu-a bụ g'ị kwakọberu mu ẹka mu a-nọdu mẹ mu -bya. Lẹ mu
arịkwa lẹ Chileke e-mekwarụ-a unu iphe ono, unu shihawaa pfutaru iya opfu iya
ono; oo-mekwaa gẹ mu bya k'ọphu anyi l'unu a-hụma.

Ekele, Pọlu gude akpọ-chi ozi-a ishi

23 Epafurasu l'ekelekwa ngu rọ-o. Mu l'iya bẹ tụkokwaru nọdu mkpọro l'ẹka-a
l'opfu ẹhu Kéreshi Jizọsu.
24 Ẹphe nọdu ekelekwa ngu phọ; mbụ Maku yẹe Arisutakọsu mẹ Dimasu mẹ Luku.
Ndu ono bẹ mu l'ẹphe tụkoru nọdu l'ẹka-a ejeru Chileke ozi.
25 Gẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi mejeru unu eze-iphe-ọma. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi, E Deru Nụ Ndu
Hiburu

Opfu, Chileke shi l'ọnu Nwa iya epfu

1 Lẹ teke k'azụ bẹ Chileke shi l'ọnu ndu mpfuchiru iya pfuru nụ ndiche anyi phẹ
ugbo olemole l'ụzo, dụgbaa iche iche.
2 O be lẹ nta, bụwaa ikpazụ-a; ọ bụru onye bụ Nwa iya bẹ o gude pfuru nụ anyi.
Ọ bụru l'ẹka Nwa iya ono bẹ ọ gbẹ mee mgboko mgburugburu; tẹme ọ họtakwa iya
phọ sụ l'ọo ya bẹ iphemiphe kụru ishi l'ẹka.
3 Nwa ono egbu nwịinwii; shi ẹgube ono egoshi l'o nọepho gẹ Chileke egbu nwịinwii
bụ ono; tẹme ọ bụerupho gẹ Chileke dụ bụ g'ọ dụkota kpamu. Opfu, Nwa iya
ono pfuru ereshi ire ike. Ọ bụru ire ono, oore ono bẹ o gude gudeshia mgboko
mgburugburu. Ọ safụchaaru ndiphe iphe-ẹji phẹ; ọ gbẹshi je anọdu anọo l'imigwe
l'ẹkutara Chileke, bụ iya bụ onye ono, kakọta ike.

Nwa ono ka ojozi-imigwe

4 Nwa ono bẹ Chileke meru; ọ nyịbekota ụnwu-ojozi-imigwe; ọ bụkwarupho ẹgube
ono bụ g'ẹpha, Chileke gụru iya dangokwaruphọ ẹpha k'ụnwu-ojozi-imigwe.
5 Lẹ-a; ?bụ ojozi-imigwe ole bẹ Chileke sụjeru:
"Ọo ngu bụ Nwa mu nwoke.
E -shi ntanụ-a bẹ mu
bụwaa Nna ngu."
Ọzo bụru:
"Mu a-bụru iya Nna;
l'ọo-bụru mu Nwa."
6 Tẹmanu kwaphọ teke Chileke dubataru Nwa iya ono, bụ ọkpara iya ono lẹ mgboko
bẹ ọ sụru:
"G'iphe, bụkpoo
ụnwu-ojozi-imigwe
kẹ Chileke l'ophu
bakọtakwaru iya ẹja."
7 A bya l'ẹka k'ụnwu-ojozi-imigwe; ọ bụru iphe, Chileke pfuru bụ:
"O meru
ụnwu-ojozi-imigwe
iya ẹphe bụru phẹrephere;
bya emee ndu-ozi iya
ẹphe bụru ọku,
enwu phoophoophoo."
8 A byakwanụ lẹ kẹ Nwa Chileke ọbu ọ sụ:
"Aba-eze ngu gụbe
Chileke a-nọ ojejoje.
Ọ bụru apfụbekoto
a-bụru mgbọro-onye-eze,
ii-gude bụru eze ọbu.
9 Iphe, pfụru ọto dụ ngu ree;
iphe,
apfụduru-ọto dụkwanu
ngu ashị.
Noo g'o gude Chileke ono,

bụ Chileke ngu ono họta ngu;
bya akwabẹ ngu ùbvù;
mee ẹhu nọdu atsọ
ngu ụtso;
ùbvù mẹ ẹhu-ụtso
ọphu kwata ka kẹ ndu
unu l'ẹphe gba nanụ shii.”
10 Ọzo bụru;
“E -shikpọo lẹ mbụ bụ
gụbe Nnajịuphu
meru alị mee iphe,
nọ iya nụ;
tẹme ọ bụru ngu gude
ẹka ngu mee igwe;
bya emee iphemiphe,
nọ iya nụ.
11 Iphemiphe ono e-mechaa
mebyishihukọta;
obenu lẹ gụbedua
l'a-dụ g'ị dụ.
Iphemiphe ono
e-mechakwaa kashịhu
g'uwe.
12 L'ịipyakobe phẹ g'a
pyakọberu ukpo;
woru phẹ gbanwee
g'a gbanweru uwe.
Obenu lẹ gụbedua
bụepho onye ị bụ bẹ
ị bụ;
Ị nọwaa g'ịi-nọdu
jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii.”*
13 Tọo ?bụ ojozi-imigwe ole bẹ Chileke sụjeru:
“Nọdu mu l'ẹkutara
jasụ teke mu
e-me ndu ọhogu ngu
g'ẹphe bụru iphe,
ịi-zọpyabe l'ọkpa?†”
14 Sụ-a; ?bụ gụnu bẹ ụnwu-ojozi-imigwe bụkpoo? Ẹphe tụkoru bụru ụnwu-ojozi, a taa hụmadu l'ẹnya, ejegbaaru Chileke ozi; bya abụru ndu Chileke yeru g'ẹphe bya eyeru ndu oo-mechaa dzọta ẹka.

2

Ndzọta, parụ ẹka

1 Noo g'o gude anyi jee eyefụtaru ẹhu l'opfu ono, anyi nụmaru onoya; g'anyi ta akpọnyaa gẹe gẹe gẹe kpọfu.

---

* **1:12 1:10-12** Gụnaa Ebvu 102:25-27. † **1:13 1:13** Gụnaa Ebvu 110:1.

2 Kẹle ọ -bụru l'ozi ono, ụnwu-ojozi-imigwe zihawaru onoya bẹ meru g'a maru
l'opfu Chileke ono ere ire; k'ọphu ndu jịkaru iya nụ yẹle ndu jịkaru eme iphe, Chileke
pfuru bẹ ọ gwarụ ọchi, bụ iphe, gbaru phẹ nụ;
3 ?dẹnu g'anyi e-shi nahụ mẹ ọ -bụru l'anyi weru eze ndzọta ono gbẹgelegbegele,
bụ ọphu Nnajịuphu vuhawaa ụzo pfua opfu iya; ndu nụmaru iya nụ byakwanụ bya
emee g'anyi maru l'ọ bụ eviya.
4 Chileke l'onwiya goshikwaphọ l'ọ bụ eviya teke ono, o gude ike iya meshia
iphe-ọhumalenya, dụgbaa biribiri bya eworu iphe-ọma, shigbaa Unme-dụ-Nsọ l'ẹka
keshikwaaruphọ ndu kweru nkiya g'ọ dụ iya g'o kee ya ono.

Jizọsu egoshi ụzo ndzọta

5 L'ọ tọ bụkwa ụnwu-ojozi-imigwe bẹ Chileke meru g'ẹphe bụru ishi lẹ mgboko
ono, e-mechaa bya nụ ono, bụ iya bụ mgboko ono, anyi epfu opfu iya ono.
6 L'ọ chia iphe, Chileke meru bụnua g'e pfuru l'ẹkwo-opfu iya sụ:
"Gụbe Chileke;
?bụ gụnu bẹ nemadzụ
bụ kẹ g'ị rị-vuje iya?
?Bụ gụnu b'ọ bụ kẹ
g'i letajẹ iya ẹnya?
7 I meru iya ọ ka
ụnwu-ojozi-imigwe
ọlwali;
nọo ọdu nwanshịi;
bya eworu
ogbu-nwịinwii yẹle
ọkwabe ùbvù gude
kpube iya okpu-eze;
8 bya emee ya ọ
nọngokota iphemiphe,
i meru ememe."*
Eshinu o meru iphemiphe nọdu iya l'ẹka; bụna iya bụ l'ọ tọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo
iphe lanụ, ọ gụfuru. Obenu lẹ nta-a bẹ e teke ahụmadu g'o shiru bụru ishi iphemiphe.
9 Ọ chia Jizọsu bẹ anyi hụmaru g'e meru iya ọ ka ụnwu-ojozi-imigwe ọlwali nọo
ọdu nwanshịi; onye e kpuberu okpu-eze, dụ biribiri yẹle ọkwabe ùbvù k'ọphu o shi
l'eze-iphe-ọma ọphu Chileke eme nwụhu-chiru onyemonye.
10 Ọ bụleru-a yẹbedua, bụ Chileke, iphemiphe shi l'ẹka tẹme ọ bụru iya nwe
iphemiphe bẹ ọ gbaru l'eshi l'iphe-ẹhuka, onye-ndzọta ono jeru dzugbua oke l'ẹhu
iya; shi nno mee ndu dụ igwerigwe g'ẹphe bụru ndu egbu nwịinwii.
11 Lẹ yẹbedua ono, bụ Jizọsu ono, emeje gẹ nemadzụ dụebe ree l'iphu Chileke
onoya; mẹ ndu ọbu, o meru g'ẹphe dụebe ree ọbu tụkokwaru shi lẹ nna lanụ ono.
Noo g'o gude ọphu iphere adụjedu iya eku phẹ ụnwunna iya.
12 L'ọ sụkwaru:
"Mu e-me g'ụnwunna
mu maru ngu;
mu a-nọdu l'edzudzu-ọha
gụa ebvu jaa ngu ajaja.†"
13 Bya asụkwapho: "Ọo ya bẹ mu a-dakobe." Sụkwapho; "Wakwa mu nọ l'ẹka-a mu
l'ụnwegirima ono, Chileke chịru nụ mu ono."
14 Eshinu ụnwegirima onoya bụgbaa nemadzụ, furu ẹka fua ọkpa bẹ ọ
gbẹshierupho bya abụru nemadzụ g'ẹphe bụ. Iphe, o gude mee nno bụ g'oo-shi

* **2:8 2:8** Gụnaa Ebvu 8:4-6. † **2:12 2:12** Gụnaa Ebvu 22:22.

l'anwụhu, ọ nwụhuru mebyia ike onye ono, bụ iya bẹ anwụhu gude ere ire; onye ono bụ Obutuswe.
15 Ọo ya bụ; o shi l'anwụhu ono, ọ nwụhuru ono tọo phẹ l'ẹgbu; mbụ ndu ono, shi eshinu ẹphe fụtaru l'eliphe nọdu bụru ohu ono; opfu l'ẹphe atsụ ebvu anwụhu.
16 Lẹ-a; ọphu doru ẹnya bụ l'ọ tọ bụdu ụnwu-ojozi-imigwe bẹ ọ byaru g'o yeru ẹka; ọo oshilọkpa Ébirihamu phẹ.
17 Noo g'o gude ọ bụru iphe, rwuberu iya erwube l'ọ byafụtaje bya abụru nemadzụ g'ụnwunna iya bụ l'ụzo iphemiphe. Ọo ya bụ g'oo-shi ẹgube ono bụru phẹ onye-ishi uke kẹ Chileke; bụru onye obu-imemini; bụkwarupho onye e gude ire iya ẹka l'iphemiphe, oomeru Chileke; g'ee-shi ẹgube ono gẹ Chileke agụaru ndiphe nvụ l'iphe-ẹji phẹ g'ọ ha.
18 Yẹbedua l'onwiya jewaru iphe-ẹhuka; tẹme ọhutama byapfutakwaa ya phọ. Noo g'o gude ọ nọdu adụje ike yeru ndu ọhutama byapfutaru ẹka nta.

3

Jizọsu kakwaphọ Mósisu

1 Ọo ya bụ lẹ-a; ụnwunna mu, dụ nsọ, bụ ndu a gbẹkwapho l'imigwe kua; unu rịjekponaa ọriri kẹ Jizọsu ono, bụ onye-ishi-ozi; waa onye-ishi uke Chileke mẹ a -bya l'iphe ono, anyi sụru l'ọ bụ ọkpobe-opfu ono.
2 Lẹ yẹbedua goshiẹkwarupho Chileke ono, họtaru iya g'ọ bụru onye-ishi uke iya ono lẹ ya bụ onye o gude ire iya ẹka; ẹgube e gudekwaphọ ire Mósisu ẹka l'ozi, o jeru ndu ọnu-ụlo iya.
3 Ọle ọ gbakwarụ g'a ka aja Jizọsu ajaja eme lẹ Mósisu; mbụ ẹgube ono aakajẹ akwabẹ onye kpụru ụlo ùbvù; eme l'ụlo ọbu l'onwiya ono.
4 A makwarụ-a l'ọ tọ dụdu ụlo, abụdu nemadzụ kpụru iya; obenu l'ọo Chileke bụ onye mekwanụru iphemiphe.
5 Sụ-a; Mósisu bụekwapho onye-ozi kpụ. O goshiru Chileke lẹ ya gbaru g'e gude ire iya ẹka l'ozi, o jeru ndu Ízurẹlu l'ophu, bụ ndu ọnu-ụlo Chileke. Ọ bụru iya goshiru iphe, Chileke mechaarụ mee l'iphu.
6 A byakwanụ lẹ Kéreshi; ọ bụru Nwa, eleta ụlo Nna iya ẹnya. Nna iya ono bụ Chileke. O goshikwaphọ Chileke l'o gude ire iya ẹka. Ọ bụru anyi bụ ọnu-ụlo Nna iya ọbu mẹ ọ -bụru l'ọkpoma shihuru anyi ike; anyi dobe obu l'iphe ono, anyi ele ẹnya iya ono.

Chileke e-me gẹ ndu nkiya tụta unme

7 Unme-dụ-Nsọ pfukwaru sụ:
"Teke unu nụmaru olu
iya ntanụ-a;
8 unu ta akpọ-chikwa
obu unu
gẹ ndiche unu phẹ shi
kpọ-chia ya
teke ono ẹphe kwefuru
iya ike l'echiẹgu;
teke ono,
ẹphe shi anọduje ahụ
mu ama onoya.
9 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ
ndiche unu phẹ
nọru hụa mu ama;
bya adalekwaa mu

phọ adale;
l'ẹka ẹphe
hụmakwaru-a iphe,
mu meru l'ime
ụkporo apha labọ.

10 Ọ bụru iphe ono meru
g'o gude ọgbo teke
ono mee ẹhu ghua
mu eghu mu sụ:

'Ndu-a bẹ egomunggo phẹ
jephuhuakwaru
ejephuhu;
ọphu ẹphe amadụ iphe,
mu sụru g'e meje.'

11 Ọ bụru iya bụ l'ẹphe
akpatsu oke-ẹhu-eghu mu;
mu ria angụ sụ: 'Ẹphe
ta abyadụ anọdu
l'ọkpoku mu.' "*

12 Ọo ya bụ; ụnwunna mu; unu kwabẹkwaru onwunu ẹnya g'ọ tọ dụ onye ẹjo ọkpoma a-dụ l'echilabọ unu; ọphu ọ dụ onye a-bụru onye te ekwetajẹdu iphe, Chileke epfu; shi nno haa etsoru Chileke ono, bụ ọphu dzụ ndzụ ono.

13 Ọ chia iphe, unu a-nọdu eme bụ g'unu pfushijeru nwibe unu opfu ike mbọku-mbọku, a gbẹshikpowaru kua "Ntanụa" g'ẹphe haa iphe-ẹji g'ọ tọ dụ onye iphe-ẹji e-dephu.

14 L'anyi tụkokwaru bụru ndu ẹphe lẹ Kéreshi tụkoru gbarụ mgba l'iphe nkiya mẹ ọ -bụru l'anyi pfụ-shikpọerupho ike l'iphe ono, anyi shi lẹ mbụ dobe ọkpoma ono jasụ l'ikpazụ.

15 Eshinu e deru sụ:

"Teke unu nụmaru olu
Chileke ntanụ ọwa;
unu ta akpọ-chikwa
obu unu
gẹ ndiche unu phẹ
shi kpọ-chia ya
teke ono,
ẹphe kwefuru iya
ike ono.†"

16 ?Bụ ndu ole bẹ nụmabebecharu olu Chileke ono bya ekwefukwaru iya phọ ike? ?Tọ bụedu ndu ono, Mósisu dufutaru l'alị Ijiputu onoya?

17 ?Bụ ndu ole bẹ kpatsukpọerupho Chileke ẹhu eghu ụkporo apha labọ? ?Tọbudu ndu meru iphe-ẹji; e mechaa odzu phẹ dakaa l'echiẹgu?

18 ?Bụ ndu ole bẹ o riru angụ sụ l'ẹphe ta abyadụ anọdu l'ọkpoku iya-a? Tọbudu ndu ono, ekwedu eme iphe, o pfuru onoya.

19 Ọ n'iya bụ l'anyi hụmawaru l'o to kwedu g'ẹphe nọdu l'ọkpoku iya kẹle ẹphe te ekwedu mee g'o pfuru.

---

* **3:11 3:11** Gụnaa Ebvu 95:7-11. † **3:15 3:15** Gụnaa Ebvu 95:7.

4

1 Ọo ya bụ lẹ-a; l'eshinu Chileke kwewaru anyi ukwe-iphe l'anyi a-bata l'ọkpoku
iya; gẹ ndzụ gụje anyi g'anyi kwabẹ ẹnya g'ọ tọ dụ onye aa-sụ l'o metaru iphe, e-me
g'o to rwu ẹka ono.
2 Kẹle ọ kwaphọ gẹ ndiche ono, Mósisu edu ụzo l'echiẹgu ono nụmaru ozi-ọma ono
bụ g'anyịbedua nụmaru iya nta-a. Obenu l'opfu ono, ẹphe nụmaru onoya ta adụdu
urwu, ọ barụ phẹ; kẹle ẹphe nụmachaaru ukwe-iphe, Chileke kweru bya emee g'ẹphe
ta anụmaduru iya.
3 L'ọ bụekwapho anyịbe ndu nụmaru ozi Chileke ono -kweta; anyi anọdu l'ọkpoku
iya. L'o pfuakwaru sụ:
"Ẹphe kpatsuru
oke-ẹhu-eghu mu;
mu ria angụ sụ:
'Ẹphe ta abyadụ anọdu
l'ọkpoku mu.*' "
O pfua ya ẹgube ono l'ẹka ozi iya gbẹkwa bvụhawaro e -shi teke o meru mgboko.
4 L'ọ dụkwaru ẹka e deru pfukuta mbọku k'ẹsaa sụ: "O be lẹ mbọku k'ẹsaa; Chileke
tụta unme iphemiphe, o meru."
5 Ọle o pfukwarụpho l'ẹka lanụ ono sụ: "Ẹphe ta abyadụ abata l'ọkpoku mu."
6 Sụ-a; ọ dụkwarua ndu a-nọdu iya nụ; obenu lẹ ndu ono, vuru ụzo nụma ozi-ọma
ono ta abahụduru l'ẹka ono; kẹle ẹphe kwefuru ike.
7 Noo g'o gude Chileke gbẹshikwa bya eworu mbọku ọzo dobe, bụ iya bụ "Ntanụ-a."
A bya anọkpoakwaro ọdu shii g'abahụ ono rwụhuchaaru; tẹme Chileke shi l'ọnu
onye eze phẹ teke k'ichee, bụ Dévidi pfua opfu iya l'ẹka ono, e pfuhawaru l'ọ sụru:
"Teke unu nụmaru olu
iya ntanụ-a;
unu ta akpọ-chikwa
obu unu."†
8 Kẹle ọme Jioshuwa meru ẹphe tụta unme ọbu; mẹ e tege epfuhẹkwa k'edobe
mbọku ọzo.
9 Ọo ya bụ lẹ teke ndu kẹ Chileke a-tụta unme ọbu abyakwadu abyabya.
10 Onyemonye, yẹle Chileke nọ atụta unme bẹ ta adụedu ozi, oojekwadụ; ẹgube
ono, Chileke eje ozi nkiya ono.
11 Ọo ya bụ; g'anyi kukebe ẹhu nọdu l'ọkpoku iya ono; a -nọnya ọ dụru onye ekwefu
ike g'ẹphebedua.
12 L'opfu Chileke dzụkwa ndzụ bya ere ire. Ọ kakwa ogu-echi, atsụ akpatiphu labọ
atsụ nkọ; k'ọphu ọosujaje nemadzụ sụ-rwua mgbaka ọkpu yẹe ụmi iya; mbụ sụ-
rwuchaa ẹka obu nemadzụ nọ; uche iya nọdu iya. Ọovofutajechaa iphe, nemadzụ
arị mẹkpoo gẹ nemadzụ gbaru l'ime obu iya.
13 Ọphu ọ dụdu iphe, nọ lẹ mgboko, dụru ọphu Chileke ahụmaduru. Iphemiphe,
nọ lẹ mgboko gbakọta ọto dabyiru l'ebederebadara l'iphu Chileke. Ọ bụru Chileke
ono bụ onye anyi pfụfutaje l'iphu iya kọkota iphe, anyi meru.

Jizọsu bụ Ọkalibe ishi uke Chileke

14 Noo ya bụ; unu g'anyi kwata gudeshia iphe ono, anyi sụru l'ọ bụ ọkpobe-opfu
ono ike; kẹle anyi nweru Ọkalibe ishi uke Chileke; onye tụkoru igwe l'ophu ghakọta
je anọduro l'imigwe ẹka Chileke l'onwiya nọ. Onye ono bụ Jizọsu, Nwa kẹ Chileke.
15 Ọkalibe ishi uke Chileke ono, anyi nweru onoya ta abụkwa ẹgube onye ata
amajẹduru ẹka anyi dụ arwụhu.

---

* **4:3 4:3** Gụnaa Ebvu 95:11. † **4:7 4:7** Gụnaa Ebvu 95:7.

Onye anyi nweru bụkwa onye ọhutama, dụ iche iche byapfutawaru g'ọo byapfutaję anyi ono; ọphu o medụru iphe-ęji.
16 Ọo ya bụ; g'obu shihu anyi ike g'anyi jerwua aba-eze eze-iphe-ọma ono; k'ọphu a-phụru anyi obu-imemini; l'eemeeru anyi eze-iphe-ọma yejeru anyi ęka lę mkpa.

5

1 L'iphe, bụkpoo onye-ishi uke Chileke g'ęphe hakpọo bę bụkwa ndiphe edzukọbeje shi l'echilabọ phę họta iya woru iya mee onye a-nọ-chijeru ọha l'iphu Chileke; nụje Chileke iphe, ndiphe nụru iya; gwejekwarụpho Chileke ngwęja k'iphe-ęji phę.
2 Yębedua ejije obu oyi; etso ndu eshiswe ụzo; opfu l'ęphe bụ ndu amadụ iphe; eshinu yębedua l'onwiya bụkwapho onye ahajękwarupho dụ arwụhu.
3 Eshi ọphu yębedua bụkwapho onye emesweje nụ bę o gwefutajęnurupho Chileke ngwęja k'iphe-ęji ọphu yębedua l'onwiya meru; yęle ọphu ọha meru.
4 Iphe ọzo bụ; l'ọ tọ dụkwa onye agbęshije họta onwiya kwabę ùbvù-a. Ọo onye Chileke l'onwiya họtaru abụjeru iya, bụ iya bụ g'ọ họtaru Erọnu lę teke ndiche.
5 Nokwaphọ g'ọ tọ bụdu Kéreshi gbęshierupho; kwabę onwiya ùbvù k'eme onwiya onye-ishi uke Chileke. Ọ Chileke bę sụru iya:
"Ọo ngu bụ Nwa mu
nwoke.
E -shi ntanụ-a bę mu
bụakwaa Nna ngu."*
6 Ọ byakwa epfu-a l'ęka ọzo sụ:
"Ị bụ onye uke Chileke
jasụ lę tuutuutuu
lę mịimiimii;
gę Melikizedeku bụ iya."†
7 Teke Jizọsu bu l'eliphe ọwanawa bę o shi anọduje akwa ękwa akwashị ęnya-mini g'ọo-dzọta iya g'ọ tọ nwụhu. O pfua nno; Chileke nụma olu iya; eshi ọphu ọ bụ onye ewodaję onwiya alị kwabę Chileke ùbvù.
8 Sụ-a; a makwarụ-a l'ọ bụ Nwa kę Chileke; ọle ọo iphe-ęhuka, o jekọtaru bę o gude nwụta iphe, eme iphe, Chileke sụru g'e meje bụ.
9 Ọ bụru g'ọ tụkoadaru gę Chileke tụberu meębekota bę ọ byaru abụru onye adzọtaje iphe, bụ ndu eme iphe, o pfuru; dobe jasụ l'ojejoje.
10 Ọ bụru Chileke kuru iya mee ya onye-ishi-uke jasụ lę tuutuutuu lę mịimiimii gę Melikizedeku bụ iya.

Anma ọkwa g'a ta ala azụ

11 Ọ dụru igwerigwe iphe, anyi gege epfu phota iphe ọwanawa; ọle ọotsu l'ęhu g'ee-shi kọoru iya unu; kęle iphe te edojeędu unu ęnya ęgwegwa.
12 Ọle e -pfujekpọo ya epfupfu nta-a bę ọ gbaakwaru g'unu gege abụwaru ndu ezi ndu ọzo iphe; obenu l'unu gbę bya abụru ndu gbaru g'aa-nọdu ezi unu iphe, gbaru g'unu vuru ụzo maru iya l'opfu Chileke. Unu bya abụru ndu angụkwadu ęra; l'unubę ndu gege anọdu eriwaa nri.
13 Onye angụkwadu ęra bụ nwaswa bę ọ bụ. Opfu k'apfụbekoto teke edodu iya ęnya.
14 Obenu lę nri bụ kę ndu bụwaa ọgerenya; ndu a zụwaru azụzu ęphe mawaru iphe k'ọphu bụ: ęphe -lee iphe ęnya; ęphe a-makaharụ ?ọ dụ ree tọ ọ dụ ęji.

---

* **5:5 5:5** Gụnaa Ebvu 2:7. † **5:6 5:6** Gụnaa Ebvu 110:4.

6

1 Eshinu ọ dụ ẹgube ono; unu g'anyi tụko gwọbe iphe ono, gbaru g'anyi vuru ụzo
maru iya l'ozi ono, e ziru anyi lẹ kẹ Kéreshi ono; yeru ẹhu l'anwụ iphe, e-me g'anyi
bụru ndu karụ ẹnya l'ozi ono. G'anyi ta abyashị agarụ k'egbube ishi ezi ndu k'ono ọzo;
lẹ ndu k'ono bẹ unu mahawarụ. G'anyi wofu obu l'arị l'ọo iphe-ọma, anyi metaru bẹ
Chileke e-gude dzọo anyi, mẹ l'ekweta kẹ Chileke;
2 mẹ lẹ k'eme baputizimu; mẹ abyabẹ nemadzụ ẹka l'ishi; mẹ k'eshi l'ọnwu teta;
mẹ k'ikpe ojejoje ono.
3 Ono bẹ anyi e-me-a mẹ Chileke -kwe.

4 Kẹle ọotsukwa l'ẹhu g'izimanụ e-shi lwaphuta phẹ azụ; mbụ ndu iphe, shi dowaa
ẹnya; iphe-ọma, shi l'imigwe ono shi rwuwaa phẹ ẹka; tẹme ẹphe shi anatajẹwaa
Unme-dụ-Nsọ;
5 ẹphe shi anụmajewaa ọkpobe-Opfu Chileke ono; mawaru k'ike, dụ l'ọgbo ọphu
abyanụ;
6 mbụ ndu tụkoru iphemiphe ono, makọtaru bya agbakụta iya azụ; lekebe ẹnya
akpọpyabe Nwa Chileke l'oswebe ọzo; eme iya iphe-iphere l'edzudzu-ọha.

7 Sụ-a; l'alị, echeje mini, igwe edzejeru iya tekenteke; bya egudeje iya eme g'iphe,
a kụru iya baarụ ndu kụru iya nụ l'urwu bẹ Chileke a-gọkwaru ọnu-ọma nụ.
8 Obenu l'alị ọphu bụepho ẹwu-óbvú yẹe ọgarambo bẹ efu iya nụ bụ mkpọkoro alị.
Alị k'ono phọduru nwanshịi; Chileke atụa ya ọnu. Ee-mechaa; ọoburu ọku, e-tsufu
iya.

9 Ọle-a; ndu mu yeru obu; anyi epfukwaa ẹgube-a bụkwa eviya; ọle anyi makwarụ-
a ree l'unu e-tsoru-a ụzo ọphu ka ree, e-me gẹ Chileke dzọta unu.
10 Lẹ Chileke ta adụkwa onye oomeje iphe, apfụduru-ọto. Ọ tọo zọhakwa ozi, unu
jeru; ọphu ọo-zọhakwa g'unu gude yehawaru ụnwunna ẹka mẹ ọphu unu eyekwaphọ
nta. Iphe ono tụkoru egoshi l'unu yeru iya obu.
11 Iphe, agụ anyi bụ g'onyemonye lẹ g'unu ha meje goshi gẹ kẹ Chileke aphụ-beru
iya l'ẹhu; meje iya ẹgube ono jasụ l'ikpazụ g'iphe, unu ele ẹnya iya erwua unu ẹka.
12 Iphe, anyi ese iswi iya bụkwa g'unu ta abụru ndu ẹnyiru. G'unu nwụchia ẹka
ndu ono, gude ekweta, ẹphe kwetarụ opfu Chileke mẹ ata nshi, ẹphe ata gude anata
iphe ono, Chileke kwegbaaru ukwe iya ono.

Abụru eviya k'ukwe-iphe Chileke

13 Sụ-a; teke ono, Chileke kweru Ébirihamu ukwe-iphe onoya bẹ bụkwa onwiya bẹ
o gude riaru iya angụ iya; eshinu ọ tọ dụedu onye ọzo, kabaa ya shii k'egude ria angụ
ọbu.
14 Tọbudu iya bụ; ọ sụ: “Mu gọfutajeru ngu ọnu-ọma; mee g'ụnwu ngu kwata dụ
igwerigwe.”
15 Ébirihamu mechaa taa nshi; jasụ iphe-ọma ono, rwu iya ẹka.
16 Onye eri angụ bụ ẹpha onye ka iya shii bẹ oogudeje ria ya; tẹme ọ nọdu abụjeru:
a -gụwaru ẹnwa ye l'iphe, aatụ ẹgo; k'igọligoli alaa.
17 Kẹle Chileke eme g'o doo phẹ ẹnya; mbụ ndu ono, a-nata iphe ono, o kweru ukwe
iya onoya; lẹ ya ta ayịdu gbanwee iphe, ya kweru ukwe ememe; o riru angụ ye iya.
18 Sụ-a; Chileke kweru anyi ukwe-iphe; tẹme ọ bya eriru angụ ye iya. Ụzo iphe
labọ ono bụchaa iphe, ta agbanwedu agbanwe; tẹme ọ bụkwarupho iphe, Chileke ta
ayịdu dzụru ụka ye. Ọo ya bụ g'obu eshihu anyi ike; anyịbe ndu gbapfuru iya nụ g'ọ
dzọo anyi; g'anyi te eje abọ obu ẹbo k'a maru: ?ọo-nụa anyi iphe ono, anyi ele ẹnya
iya ono.

19 Iphe ono, anyi ele ẹnya iya ono emeje g'obu bvuru anyi ebvuru. Oosedeje anyi
obu l'ẹka lanụ mee ya g'ọ ngụru angụru. O mewaru anyi bahụ l'ime ime eze-ụlo
Chileke, bụ iya bụ ẹka Chileke l'onwiya nọ l'imigwe.
20 Ọo Jizọsu bụ onye vuru ụzo bahụchiru anyi l'ẹka ono; kẹle ọo ya bụwaa onye-
ishi uke Chileke. Ọ bụru iphe, ọo-bụru bụ ono jeye lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii, bụ iya
bụ gẹ Melikizedeku bụ.

7

Melikizedeku shi bụru eze bya abụru uke Chileke

1 Melikizedeku ono, anyi epfuru ono shi bụru eze ndu Salemu teke k'ichee;
bya abụru onye uke Chileke; mbụ Chileke, bụ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ. Ọ gbaru
Ébirihamu ndzuta teke o shi ọgu, ẹphe gbushiru ndu eze alwa; bya agọru ọnu-ọma
nụ iya.
2 Ébirihamu bya eworu iphemiphe, ọ lwụtaru l'ọgu; kee ụzo iri; nụ iya ụzo lanụ.
A -kọkahakpo ẹpha Melikizedeku bẹ iphe mbụ, ọ bụ bụ: “Onye eze, pfụberekoto.”
Ẹpha iya bụfukwaapho Onye eze, shi lẹ Salemu, bụ iya bụ Onye eze kẹ nchị-ọdu-doo.
3 Melikizedeku te enwedu ne; ọphu o nwedu nna; ọphu o nwedu ọkpa-ipfu, o shi;
ọphu o nwedu teke o shi; ọphu o nwedu teke ọ nọ-beru. Ọo ya bụ l'ọ dụwaa gẹ Nwa
Chileke; opfu l'ọ bụwaa onye uke Chileke jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
4 Sụ-a; ?unu hụmaru gẹ Melikizedeku ono bụ-be oke nemadzụ; ọ gbẹ bụchiaru
yẹbedua bẹ Ébirihamu ono, bụkpoo ya bụ onye-iche anyi ono gbẹ kee iphe, ọ kwatarụ
l'ọgu ụzo iri; woru uzi lanụ woru nụ iya.
5 Ọ kwa ndu-uke Chileke, shi l'awa Lívayi kpụ bẹ ekemu Mósisu sụru gẹ ndu Ízurẹlu
keje iphe phẹ ụzo iri woru uzi lanụ nụje phẹ. Ọ bụru phẹ bẹ ekemu sụru g'ẹphe
nataję unwune phẹ iphe ono; mbụ ẹka ẹphe l'ẹphe gbẹkwa tụkokwaa bụru ụnwu
Ébirihamu.
6 Obenu lẹ Melikizedeku ta abụdu oshilọkpa Lívayi. Ébirihamu ono gbẹ wolẹru-a
iphe, o nweru kee ụzo iri; woru uzi lanụ nụ iya. Melikizedeku bya agọru ọnu-ọma
nụ Ébirihamu ono, Chileke kweshiru ukwe-iphe ono.
7 A ta tụdu iya ẹgo k'amaru: ?onye agọ ọnu-ọma bẹ ka onye ọogoru iya shii tọo.
8 A bya l'ẹhu ndu-uke Chileke ono, shi l'awa Lívayi ono; ọ bụru ndu e-mechaa
nwụhu anwụhu bẹ anataję oke-lanụ-l'ụzo-iri ono. Teke a byakwanụru l'ẹhu kẹ
Melikizedeku; ọ bụru onye ẹkwo-opfu Chileke pfuwaru l'ọ tọo nwụhudu anwụhu
bẹ natarụ iya nụ.
9 Mu -jeshia ya epfupfu mu asụ lẹ Lívayi kwaphọ, aapfụjeru oke-lanụ-l'ụzo-iri nụ
ono bẹ gbẹwaa l'ime Ébirihamu pfụkwapho oke-lanụ-l'ụzo-iri nkiya.
10 Noo kẹle ọ nọwaa l'ime ẹhu ndiche iya phẹ teke ono, ẹphe lẹ Melikizedeku
dzudarụ ono.
11 Ọ -bụru l'adụebe ree shi l'ẹka ndu-uke kẹ ndu Lívayi; g'ọ bụ iya bẹ a gbabẹru
ọkpa nụ ndiphe ekemu-a; ?bụhunu gụnu meru g'o gude mkpa onye-ishi uke ọzo
dụkwadu, bụ onye ọphu a-dụ gẹ Melikizedeku, abụdu onye ọphu dụ gẹ Erọnu?
12 Ọle teke Chileke gbanwewaru uke iya bya anaa uke ọzo, yẹle ọphunapho
agbaẹdu; ọo ya bụ l'ọ gbanwefụtaje ekemu phọ, ọ tụhawaru phọ.
13 Kẹle onye eepfu opfu iya-a bụkpokwaro onye ọkpa-ipfu ọzo; ọphu ọ dụdu onye
ipfu phẹ, jejeru ozi uke l'iphu ọru-ngwẹja Chileke.
14 A makahakwaru lẹ Nnajịuphu anyi shi l'ọkpa-ipfu Jiuda. Ọphu ọ dụdu teke
Mósisu photajẹru Jiuda teke o pfuru opfu kẹ ndu-uke Chileke.

Onye uke ọzo, dụ gẹ Melikizedeku

15 Mbụ l'iphe, anyi epfu kabakwaa edo ẹnya; mẹ ọ -bụru l'onye-ishi uke ọzo, dụ gẹ
Melikizedeku fụtaru.
16 Abụ uke nkiya ta abụekwa nsọ nsọ mẹ ekemu ekemu, nemadzụ tụshiru dobe
bẹ o gude bụru iya. Ọ kwa ike kẹ ndzụ ojejoje ọphu ọ dzụ bẹ o gude bụru onye uke
Chileke.
17 L'e dekwaru sụ: "Ịi-bụru onye uke Chileke jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii, bụ iya
bụ gẹ Melikizedeku bụ iya."
18 Kẹle ekemu phọ, Chileke tụhawarupho bẹ Chileke nwuchiakwaru; kẹle o too
redu ire; tẹme ọ bụru mkpọkoro iphe.
19 Iphe, o gude ọ dụ ẹgube ono bụ l'ekemu Mósisu ono ta adụdu onye ọ dụru ike
mee g'ọ dụebe ree l'iphu Chileke. Nta-a bẹ anyi elewaa ẹnya iphe, ka ree. Ọ bụru
iphe ono, ka ree ono, anyi ele ẹnya iya ono bẹ anyi shiwaa akpọ-kube Chileke ntse.
20 Ọzo bụ lẹ Chileke riru angụ ye l'abụru onye uke nkiya. Ndu uke k'ọphunapho
bẹ e te riduru angụ ye lẹ nkephẹ.
21 Obenu lẹ Jizọsu bẹ Chileke meru onye uke bya eria angụ ye iya teke ono, ọ sụru:
"Nnajịuphu ribuwaru angụ;
ọphu ọ gbanweẹdu iphe,
ọ tụberu ememe.
Ịi-bụru onye uke
Chileke jasụ l'ojejoje."*
22 Ọ bụru angụ ono, Chileke riru ono meru Jizọsu ọ bụru onye Chileke gude egoshi
l'ọgbandzu ọwa-a, ya riru angụ ye-a ka akahụ iya ree.
23 Iphe ọzo bụ lẹ ndu-uke Chileke k'ono dụ igwerigwe kẹle anwụhu te ekwejedu
g'ẹphe nọpyabe iya.
24 Obenu lẹ Jizọsu bụepho uke, ọ bụ; bụshia ya ike; opfu lẹ yẹbedua a-nọ je
adụwaruroya.
25 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ọ nọdu adụje ike dzọo ndu gbẹ iya l'ẹka lwapfuta
Chileke; dzọo phẹ ọkpobe adzọdzo; noo kẹle yẹbedua dzụwaa ndzụ ojejoje epfuje
anụ Chileke l'iswi ẹhu phẹ.
26 Ọ bụru ẹgube onye-ishi-uke ono bẹ mkpa iya dụru anyi; onye dụ nsọ ọphu ọ
dụdu iphe-ẹji, o mejeru. Chileke họfuru iya iche l'echilabọ ndu iphe-ẹji bya ewolia
ya doghakọta iphe, bụkpoo eligwe l'ophu.
27 Ndu-ishi uke Chileke ọphuu, shi l'ọkpa-ipfu Lívayi phọ shi anọduje egwe ngwẹja
mbọku-mbọku. Ẹphe shi anọduje egwe ngwẹja ono k'iphe-ẹji phẹ bya egwedokwaru
iya phọ ọha l'ophu. Obenu lẹ Jizọsu bẹ ọ tọ gbadụru g'o gwee nkiya g'ẹphebedua. O
gwerụ nkiya ngwe lanụ sefu ẹka. Ngwe lanụ ono bụ ọphu o gude onwiya gwee.
28 Kẹle ekemu Mósisu bụkwa nemadzụ mmanụ bẹ ọ sụru g'ẹphe bụru ishi uke
Chileke; mbụ nemadzụ mmanụ, ahajẹru meswee nụ. Obenu lẹ g'a nọnyaaru Chileke
bya eria angụ phọ shi ẹgube ono nwuchi ekemu ono bẹ ọ họtaru Nwa Chileke mee ya
onye-ishi uke iya. Yẹbedua, bụ Nwa Chileke ono bẹ meẹbewaru iphemiphe lẹ kẹ gẹ
ndiphe e-meje bata l'ẹka Chileke nọ; gẹ Chileke tụberu iya. Iphe ono bẹ o meẹbewaru
g'ọo-dụ jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.

8

Jizọsu onye-ishi uke k'ọgbandzu òphúú

1 Waa iphe, bụkpoo ishi iphemiphe ono, anyi epfu ono bụ ọwanawa: anyi nweru
ẹgube onye-ishi uke Chileke ono; onye ọphu nọ anọo l'imigwe l'ẹkutara aba-eze
Ọkalibe-kangokọtaru-nụ.

---

* **7:21 7:21** Gụnaa Ebvu 110:4.

2 Yẹbedua eje ozi uke nkiya l'ẹka Chileke nọ gẹdegede, bụ iya bụ l'eze-ụlo Chileke ọphu nọ l'imigwe. Ụlo k'ono ta abụdu nemadzụ gude ẹka mee ya. Ọ bụro Chileke l'onwiya meru iya.
3 L'iphe, Chileke họta-doru iphe, bụkpoo ndu-ishi uke iya bụkwa g'ẹphe nụje iya iphe, ndiphe nụru iya; waa g'ẹphe gwejekwaru iya phọ ngwẹja. Ọo ya bụnu l'ọ gbaru g'onye-ishi uke ọwa-a nweru ngwẹja, ọo-nọdu egwe.
4 Sụ-a; ọme Kéreshi ono nọ l'eliphe-a mẹ e te ekwekpọkwanu g'ọ bụru onye uke Chileke; eshinu ndu bụ uke Chileke kẹ mgboko-a egwejeru Chileke ngwẹja lẹ g'a tụru iya l'ekemu ndu Jiu.
5 Iphe, ẹphe emeje l'ẹka eegwejeru Chileke ngwẹja lẹ mgboko-a bụkwa iphe yeru ọphu onye-ishi uke k'anyi ono eme l'imigwe; kẹ mgboko-a bụkwa onyonyo nkiya l'imigwe. Lẹ teke Mósisu eme g'ọ kpọbe ụlo-ẹkwa, eegwejeru Chileke ngwẹja ono lẹ teke ndiche bẹ Chileke sụkwaru iya: "Nyatakwa g'i mekọtakpoepho ụlo ọbu g'ọ dụepho gẹ ya tụru ngu ọnu iya l'eli úbvú phọ."
6 Obenu lẹ gẹ ọ dụ nta-a bẹ Chileke ziwaru Jizọsu eje ozi uke iya; mbụ ozi ọphu ọkwa iya kwata ka shii; eme lẹ kẹ ndu-uke k'ọphunapho. Nokwaphọ g'ọgbandzu ọphu shi iya l'ẹka o gude gudegbabẹ Chileke yẹle nemadzụ kwata ka akahụ iya ree; eshinu o shi l'ọgbandzu k'ọwa-a; kwee anyi ukwe-iphe, ka ree; eme l'ọphu o shi l'ọphunapho kwee.
7 Lẹ-a; ọ -bụ l'ụta ta adụ l'ọgbandzu kẹ mbụ m'o to jekwa iya enwuchi k'agba ndzụ ọzo.
8 Obenu lẹ Chileke tarụ ndu nkiya ụta teke ndiche. Ọ sụru phẹ:
"Mbọku abyakwa;
nokwa iphe, Chipfu epfu;
teke mu l'ọnu-ụlo Ízurẹlu
waa ọnu-ụlo Jiuda a-gba
ndzụ ọ̀phúú.
9 Ono taa dụedu g'ọgbandzu
ọphu mu lẹ ndiche phẹ
gbaru teke ono,
mu kpụtaru phẹ
l'ẹka kpụfuta l'alị
Ijiputu ono.
L'e mechakwaaru;
ẹphe mebyia
ọgbandzu mu l'ẹphe;
ọphu mu
eyebaẹduru phẹ ọnu.
Nokwa iphe, Chipfu
eepfu.
10 Chipfu sụkwapho:
Ọwa-a bụ ọgbandzu
mu l'ụnwu Ízurẹlu
a-gba mẹ o -rwuẹpho
teke ono.
Ekemu mu bẹ mu
a-tụshi ye phẹ
l'egomunggo.
Ọ bụru l'ime ọkpoma
phẹ bẹ mu e-de
iya edede.

Mu abụru Chileke phẹ;
ẹphe abụru ndibe mu.
11 Ọ tọ dụedu onye
ejekwadu ezi nwibe iya;
ọzoo ziahaa nwune
iya sụ iya:
‘Maru Chipfu’.
Noo lẹ g'ẹphe ha a-tụko
maru mu;
nwata mẹ ọgerenya.
12 Mu a-phụru phẹ
obu-imemini l'emeswe,
ẹphe mesweshiru mu.
Ọphu mu anyatabaẹdu
iphe-ẹji,
ẹphe meshiru mu.”*
13 Sụ-a; eshinu ọgbandzu-ọphúú-a byaru bẹ kẹ mbụ phọ bụakwa akahụ-iphe. Tẹme iphe, bụkpoo iphe, akahụwaa akahụ bya atsụhuwaa mẹe ta adụdu g'ọono-beru; l'oo-chịhu.

9

Abarụ Chileke ẹja l'ụzo k'akahụ mẹ k'ọphúú

1 Sụ-a; ọgbandzu mbụ ono nwekpọkwaaru nsọ nsọ, a tụru g'e dobeje mẹ a -nọdu abarụ Chileke ẹja bya enwekwarụpho ụlo, nemadzụ gude ẹka mee, aanọduje mẹ a -nọdu egwekwaru iya phọ ngwẹja.

2 Kẹle a kpọberu eze ụlo-ẹkwa. L'ime mkpuru iya kẹ mbụ bẹ e doberu orọku; waa teburu, aatukobeje buredi, dụru Chileke iche. Mkpuru kẹ mbụ ono aza Ẹka-dụ-nsọ.

3 A bya lẹ mkpuru k'ẹbo eku Ẹka-kakọta-adụ-nsọ bụ ẹkwa bẹ e gude gebuta iya.

4 Iphe, dụ iya nụ bụru ọru-ngwẹja, e meru lẹ mkpọla-ododo g'akpọje ụnwù-isẹnsu ọku; waa okpoko ọgbandzu, e gude mkpọla-ododo kwekọta mgburugburu. Iphe nọgbaa l'ime okpoko ono bụ ite, a wụru lẹ mkpọla-ododo. Iphe, nọ l'ime ite ono bụru nri ono, bụ mana; yẹe mgbọro Erọnu; mbụ mgbọro ono, rwuru irwu tụa ige ono; waa mkpuma labọ ono, e deru ekemu iri ono, bụ mkpuma ọgbandzu onoya.

5 Iphe, dụ l'eli okpoko ono bụru ojozi-imigwe labọ, bụ Chierobimu, egoshi ọdu-biribiri Chileke. Ẹphe woru ṅkù phẹ sashịa gude gbobuta ẹka ono, Chileke aphụjeru ndu nkiya obu-imemini; gụaru phẹ nvụ l'iphe-ẹji, ẹphe meru ono. Ọ gbabeẹpho bẹ e-pfubaa ono tụa ya jalaa.

6 Ọ bụru ẹka ono, e meru ẹgube ono bẹ ndu-uke Chileke abahụje l'ime mkpuru kẹ mbụ onoya mbọku-mbọku je eje ozi uke, gbaru phẹ nụ.

7 A bya lẹ mkpuru k'ẹbo phọ; ọ bụerupho onye-ishi uke Chileke kpẹekpu l'abahụje iya. Abahụ ono, ọobahuje iya ono bụkwa mgbo lanụ kpoloko l'apha. Ẹbe ọ yịkwa bahụ iya mẹ o -gudedu mee-iphe, oo-gude gwee ngwẹja ẹhu onwiya yẹle mee-iphe, ọphu oo-gude gwefu iphe-ẹji ndu kẹ Chileke meru l'ẹbe ama ono.

8 Waa iphe, Unme-dụ-Nsọ gude iphe ono eme g'o doo anyi ẹnya bụ ọwanawa. Lẹ teke ono, ẹka ono, nemadzụ gude ẹka mee ono, eegwejeru Chileke ngwẹja ono nọkwadu bẹ e teke agụhadu ụzo, e shi abahụ l'ẹka Chileke nọ g'onyemonye bahụ.

9 Ẹka ono, eegwejeru Chileke ngwẹja ono nọkwa ọnodu ẹtu, egoshi iphe, eme nta-a, bụ iya bụ l'iphemiphe, a nụru Chileke mẹ iphe, bụ ngwẹja, e gwerụ nụ iya l'ẹka ono ta ayịdu mee g'obu onye abarụ Chileke ẹja nmabuhu iya ikpe.

---

* **8:12 8:8-12** Gụnaa Jier 31:31-34.

10 Ọ tụkoru bụru nsọ nsọ, eemegbaa ala lẹ kẹ nri; mẹ k'iphe, aangụ angụngu;
mẹkpoo kẹ nsọ nsọ, dụ l'asashị iphe, e gudegbaa mee k'abarụ ẹja ono. Ọ tụkoru
bụerupho nsọ nsọ kẹ mgboko-a, Chileke sụru g'e tsoje jasụ teke ya e-goshi ụzo ọ̀phúú,
ee-shije abarụ iya ẹja.
11 Obenu lẹ nta-a bẹ Kéreshi byawaru bya abụru onye-ishi uke Chileke; mbụ onye-
ishi uke k'ụzo ono, ka ree ono, Chileke goshiwaru nta-a ono. Ẹka o jeru ozi uke iya
kakwa shii bya abụkwarupho ẹka Chileke ka egude mee g'iphe, ya tụberu lẹ k'adzọta
ndiphe ono meẹbekota gẹ ya tụberu iya. Ẹka ono ta nọdu lẹ mgboko ọwa; eshinu ọ
tọ bụdu ẹka nemadzụ gude ẹka mee.
12 Ọ tọ bụkwa mee eghu ọzoo mee eswi bẹ o gude bahụ; ọo mee nkiya gẹdegede
bẹ o gude bahụ l'ẹka ono dụ nsọ ono ugbo lanụ; k'ọphu anyi a-bụru ndu a gbatarụ
l'itumo jasụ l'ojejoje.
13 Lẹ mbụ bẹ ọobujeru e wotawaa mee eghu; ọzoo mee eswi; ọzoo ntụ nwada eswi,
a kpọru ọku woru phee ndu tụrwuru nsọ; l'o mee ndu ọbu ẹphe adụebe ree lẹ gẹ
nsọ ekemu phẹ gude dụ.
14 Eshinu ọ dụ nno eviya bẹ mee kẹ Kéreshi l'a-kabakwanụ ere ire. Kéreshi ono
shi l'ẹka Unme Chileke, anọ je-adụwaruro ya woru onwiya gweeru Chileke ngwẹja,
adụdu ẹka ntụji dụ iya. Mee nkiya ono a-kabakwaanụ asafụ obu anyi g'ọ dụ ree l'iphu
Chileke; k'ọphu anyi a-hakwanụ eme iphe, Chileke a-nma anyi ikpe ọnwu; letachia
ẹnya l'ozi Chileke, bụ Chileke dzụ ndzụ.
15 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ọ bụru Kéreshi gudegbabẹ Chileke yẹle nemadzụ
l'ọgbandzu ọ̀phúú ono. Ọo ya bụ gẹ ndu Chileke họtaru eshikwanụ l'ẹka Kéreshi
nọdu ndzụ ọ̀phúú ono, Chileke kweru ukwe iya ono jasụwaruro ya. Iphe, o gude ẹphe
jee l'anọdu ndzụ ono bụ lẹ Kéreshi nwụhuwaru; gude nno gbata phẹ l'iphe-ẹji, ẹphe
megbabẹru teke ono, ọgbandzu kẹ mbụ phọ, shi Chileke l'ẹka phọ shi vukwaduru
ire.
16 Ukwe-iphe, Chileke kweru tukobe l'ọgbandzu nkiya dụkwa g'onye keru ekpe.
L'ọobujekwaru; e -kee ekpe dobe bẹ aavọjeadakwaa ya g'a maru: ?onye keru ekpe
ọbu nwụhuwaru; tẹme l'ọ dụru g'ee-me iphe iya ọbu.
17 Noo l'ekpe, nemadzụ keru te evujeduru ire teke onye ono nọkwadu ndzụ. Teke
ooreje ire bụ mẹ onye ono nwụhuchaa.
18 Noo g'o gude ọ bụru mee bẹ e gude mee ọgbandzu mbụ phọ; o reahaa ire.
19 Iphe mbụ bụ lẹ Mósisu pfuru ndu Ízurẹlu iphe, bụkotakpoo nsọ nsọ, dụ l'ekemu
onoya g'ọ hakpọo. Ọ gbẹshi ọzo bya ewota oshi ịsopu yẹle ẹji atụru, e meru ọ nọdu
eke uswe-uswe; woru tsẹe lẹ mee nweswi; waa mee eghu; bya atsẹkwaa ya phọ lẹ
mini bya egude iya phedzuru l'ẹkwo, e deru ekemu ono; bya ephedzukwaru iya phọ
iphe, bụ ndu ono g'ẹphe ha.
20 Ọ nọdu ephe iya bya epfuje sụ: “Ọwa-a bụ mee, egoshi l'ọgbandzu unu lẹ Chileke
gbaru vuwaa ire; mbụ ọgbandzu ono, o shi goshi unu iphe, unu e-me gẹ yẹbedua
emekwanaa iphe, ya pfuru unu.”
21 Nokwaphọ g'o woru mee ono phedzuru ụlo ono, e gude ẹkwa mee ono; mbụ
ụlo ono, aanọduje gweeru Chileke ngwẹja onoya; bya ephedzukwaru iya phọ l'iphe,
bụkpoo iphe, e gude abarụ iya ẹja.
22 Mbụ-a; e -tsojekpọo ya g'ekemu dụ; l'ọ bụru nwanshịi mẹ iphemiphe abụkotaru
mee bẹ eegudeje mee ya g'ọ safụ dụ ree. Tẹme ọphu aa-gbatadu nemadzụ abụdu l'ọ
dụru iphe, e gburu gbashị mee ya.

Ẹja Kéreshi egwefu iphe-ẹji

23 Ọ bụ iphe, gbaru l'ememe lẹ teke ono; g'e shi lẹ nsọ nsọ gbashịada mee ono;
mee g'iphemiphe ono, tụkoru bụru iphe, yeru k'ọkpobe iya ọphu dụ l'imigwe ono;
g'iphemiphe ono tụko bụru iphe, safụru dụ ree. Ọle ọkpobe iphe ono, dụ l'imigwe

ono bụ iphe, gbaru iya nụ bụ ngwẹja ọphu tụkoru kakọta ọphu eegbuje anụ gude gwee ree.
24 L'ẹka Kéreshi bahụru ta abụkwa ẹka eegwejeru Chileke ngwẹja ọphu bụ nemadzụ gude ẹka mee ya; mbụ ẹka yeru ọphu bụ ọkpobe iya phọ. Ẹka ọ bahụru bụkwa l'imigwe gẹdegede, bụ iya bụ ẹka ọ nọ l'iphu Chileke epfu opfu ẹhu anyi.
25 Onye-ishi uke kẹ ndu Jiu l'egudeje mee, abụdu kẹ yẹbe onye-ishi uke ono bahụ lẹ Ẹka-kakọta-adụ-nsọ ono aphagapha je egwee ẹja. Obenu lẹ Kéreshi bụ ugbo lanụ kpoloko bẹ ọ bahụru l'ẹka ono je egude onwiya gwee ẹja.
26 Ọdumeka bẹ Kéreshi e-je iphe-ẹhuka k'o -jechaa oojebaa; eshi teke Chileke meru mgboko. Obenu l'ọ byaru ejee iphe-ẹhuka ono mgbo lanụ sefu ẹka; gẹ mgboko abvụwa-a; gude onwiya gwee ẹja nwụhu; shi nno gwefu iphe-ẹji, anyi meru g'ọ ha.
27 Iphe, dụru onyemonye bụ l'onyemonye nwụhufutaje akpọ lanụ; ọ nwụhuchaa; iphe ọzo, e-mefụanu bụ lẹ Chileke e-kpe iya ikpe.
28 Nokwaphọ gẹ Kéreshi gude onwiya gwee ẹja mgbo lanụ kpụrumu nwụhu g'ooshi ẹgube ono gwefu iphe-ẹji, igwe ọha meru. Oo-mechakwaa bya k'ugbo ẹbo; obenu l'ọ byaẹpho k'ugbo ẹbo bẹ ọ tọ byadoẹduru iphe-ẹji. Iphe, ọobyawaa bụ g'ọ dzọta ndu echeru iya nụ.

10

1 Ekemu bụkwa nwinyekinyeki onyonyo iphe, dụ ree, Chileke tụberu l'oo-me l'iphu; ọ tọ bụdu ọkpobe iya. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ọphu ọ byadụ eme gẹ ndu byaru abarụ Chileke ẹja dụebe ree; eshinu aanọduje egwe ẹja ono mkpụrumkpuru; e -gwechaa egwebaa; aphagapha.
2 Ọ -bụ lẹ ndu ono, agwajẹ Chileke ẹgube ono shiwaa l'egwe ẹja ono safụ iphe-ẹji phẹ mgbo lanụ; bụwaru ndu pfụberekoto l'iphu Chileke; mẹ obu phẹ anmabuhuhawaa phẹ ikpe iphe-ẹji phẹ; ẹphe ahaa egwe ngwẹja anụ Chileke.
3 Obenu l'iphe, emeje nụ bụ l'ọo ẹja ono, ẹphe anọduje egwe ono emeje g'ẹphe nọdu anyata iphe-ẹji phẹ aphagapha.
4 Lẹ mee eswi; mẹ k'eghu ta asụkwa egwefu iphe-ẹji.
5 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude; teke Kéreshi abya mgboko ọ sụ Chileke:

“I ti ledu ẹnya g'e wota
iphe gbua gweeru
ngu ẹja;
ọzoo g'e gwerụ
iphe-ngwẹja nụ ngu.
Obenu l'i meru mu bụru
nemadzụ,
nweru anụ-ẹhu.
6 Iphe ngwẹja,
akpọkotaru ọku nụ ngu;
mẹ ọphu e gwerụ
k'iphe-ẹji ta adụkwa
ọphu jiru ngu ẹpho.
7 Noo ya bụ; mu sụ:
‘Waa mu Chileke;
mu byawaru gẹ mu
mee iphe,
dụ ngu l'uche;
gẹ mu mee g'e deru
kẹ nkemu l'ẹkwo

ekemu.’ ”*
8 Ovukpọadaru ụzo sụ: “Iphe, e gburu gweeru ngu ngwẹja; ọzoo ngwẹja, e gwerụ
nụ ngu; ọzoo iphe-ngwẹja, a kpọkotaru ọku nụ ngu; mẹ ọphu e gwerụ k'iphe-ẹji ta
adụdu ọphu iile ẹnya iya; ọphu ọ dụdu ọphu jiru ngu ẹpho.” E -gudekpọoro l'iphe,
bụkpoo ẹjameja ono bẹ eegwekọtaepho g'a tụru iya l'ekemu.
9 O pfuchaa nno bya asụ: “Waa mu Chileke! Mu byawaru gẹ mu mee iphe, dụ ngu
l'uche.” Tọbudu iya bụ; ọ bya eworu kẹ mbụ phọ docha k'ọphu oo-me k'ẹbo g'ọ ngụru
angụru.
10 Jizọsu Kéreshi meru iphe, dụ Chileke l'uche teke o woru onwiya gweeru Chileke
ẹja mgbo lanụ sefu ẹka; shi nno mee anyi dụ nsọ.
11 Iphe, bụkpoo onye uke Chileke apfụjeru eje ozi uke iya mbọku-mbọku; ọ bụru
ẹgube ẹja, o gwehawaru bẹ oogwephuje azụ tekenteke; ọphu ẹgube ẹja ono ayịdu
dụ ike safụ iphe-ẹji.
12 Obenu l'onye uke ọwa-a gwerụ ngwẹja k'iphe-ẹji mgbo lanụ sefu ẹka; bya eje anọdu
l'ẹkutara Chileke.
13 Ọ bụru ẹka ono bẹ ọo-nọdu jasụ teke Chileke e-woru ndu ọhogu iya mee g'ẹphe
bụru iphe, ọo-zọpyabe l'ọkpa.
14 Ọo ya bụ; o shi ẹgube ono bụru akpọ ngwẹja lanụ bẹ o gwerụ gude mee gẹ
ndu ọ safụru iphe-ẹji phẹ bụru ndu pfụberekoto l'iphu Chileke jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii.
15 Lẹ Unme-dụ-Nsọ goshikwaruphọ anyi l'iphe ono bụ eviya; kẹle o vuchaaru ụzo
sụ:
16 “Ọwa-a bụ ọgbandzu,
mu l'ẹphe a-gba mẹ
mbọku ono -rwuẹpho.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
Ekemu mu bẹ mu a-tụshi
ye phẹ l'obu;
mu edee ya edede
l'egomunggo phẹ.†”
17 Ọ gbẹshikwa ọzo sụ: “Mu ta anyatabaẹdu iphe-ẹji phẹ mẹ ẹjo-ememe ẹphe eme
ọzobaa.”
18 Ọo ya bụ; lẹ teke ọ bụ lẹ Chileke gụwaru ndu nkiya nvụ l'iphemiphe onoya; bụnu
iya bụ lẹ mkpa egwe ngwẹja ono k'egwefu iphe-ẹji ta adụedu.

Akpịritaru Chileke ntse

19 Nta-a; ụnwunna mu; bẹ anyi ta atsụedu ebvu eshi lẹ mee Jizọsu bahụ l'ẹka ono,
Kakọta-adụ-nsọ ono.
20 Lẹ Kéreshi gudeakwaa ogwẹhu iya gụhaaru anyi ụzo ọ̀phúú; ọphu anụ ndzụ. Ọ
bụru ogwẹhu iya ono nọ ọnodu g'ẹkwa ono, egbobutajẹ ẹka eeshije abahụ l'Ẹka-
kakọta-adụ-nsọ ono. Ẹkwa ono mechaarụ gbajahụ ẹbo; shi ẹgube ono egoshi
l'anwụhu, Kéreshi nwụhuru gụhawaru anyi ụzo ono g'anyi bahụ l'ẹka ono.
21 Eshinu anyi nweru onye-ishi uke kẹ Chileke dụ ẹgube ono; onye bụ iya bẹ ndu
ọnu-ụlo Chileke dụ l'ẹka;
22 bụnu iya bụ g'anyi gude obu anyi g'ọ ha; mbụ obu, kwetashikpọoru ike lẹ Chileke
a-nata anyi gude kpịritaru iya ntse. Lẹ Jizọsu gudeakwa mee ya phedzuru obu anyi;
k'ọphu bụ l'ọ tọ dụedu g'ọ ka mma l'ọo nwantekuru iphe-ẹji, anmakwadu anyi ikpe
l'obu. Anyi dụakwapho gẹ ndu e gudewaa mini, doru edodo saa.

---

* **10:7 10:7** Gụnaa Ebvu 40:6-8. † **10:16 10:16** Gụnaa Jier 31:33.

23 Unu g'anyi kwata gudeshia iphe ono, anyi sụru l'anyi ele ẹnya iya ono ike; g'anyi ta tụhu mgbeleke ele ẹnya iphe ọbu; kẹle Chileke yẹbedua, kweru anyi ukwe-iphe ọbu l'apfụshijekwa ike l'iphe, o pfuru.
24 Unu g'anyi yejeru ẹhu l'iphe, a-dụru nwibe anyi lẹ ree; k'ọphu anyi e-meje ndu ọzo g'ẹphe yeje nwibe phẹ obu; waa g'ẹphe meje iphe, dụ ree.
25 Unu g'anyi ta ahakwa edzukọbeje l'ẹka lanụ ono, anyi edzukọbeje ono; noo l'ọ dụakwaru ndu ọphu watawarụ agbala; ọ chia g'anyi meje g'ọkpoma shihu nwibe anyi ike; kelekele g'unu elenaa ẹnya lẹ teke ọbu dụwaa ntse-a.
26 Sụ-a; anyi -gbẹ nta-a, anyi mawaru ọkpobe-opfu-a bya elekebe ẹnya eme iphe-ẹji bẹ ọ tọ dụekwa ngwẹja, egwefukwadu iphe-ẹji anyi.
27 Ọ chia iphe lanụ, dụ nụ kpẹekpu bụ ndzụ-agụgu k'iphe l'e-me nụ, bụ iya bụ ndzụ ikpe Chileke; kẹle ọo ẹjo ọku ono, abya igiri onoya bụ ọku ọphu e-mebyishi iphe, bụkpoo ndu kwefuru Chileke ike.
28 Ọ bụjekwaru onye darwụru ekemu Mósisu; a -dụwaa ẹbo; ọzoo ẹto; gbawa iya ekebe; a nmaa ya ikpe; l'e woru onye ọbu megbua emegbu; a ta phụduru iya obu-imemini.
29 Unu leanarọ g'ọo-dụ onye lephuru Nwa kẹ Chileke. Onye ono bẹ Chileke a-kabakwaanụ anụ aphụ; mbụ onye woru mee ọgbandzu ono zọtoshia gụa ya l'iphe, adụdu nsọ; bya eworu Unme-dụ-Nsọ ono, emejeru anyi eze-iphe-ọma ono nmaa phulaphula.
30 L'anyi makwarụ onye ono, pfuru sụ: “Ọ kwa mbẹdua nwe emelata; ọ bụru mu bẹ apfụ ụgwo dụ l'ẹka.” Sụkwapho: “Ọ kwa Chipfu e-kpe ndibe iya ikpe.”
31 Mbụ lẹ-a; adaba Chileke ono, nọ ndzụ ono l'ẹka bụkwa iphe, gbarụ g'a tsụa ya ebvu.
32 Unu nyatajẹkwa g'o shi dụru unu lẹ mbụlembu teke ono, unu hụmaru ìphóró kẹ Chileke onoya. Unu nyatajẹkwa g'unu gude jee iphe-ẹhuka, dụ igwerigwe; unu taẹlaa nshi; ọphu unu ekwedu g'ọ kapyabẹ unu ẹnya.
33 O nwechaaru teke e shi achịjechaa unu ọchi; mee unu iphe-iphere l'edzudzu-ọha; obenu l'ọ bụjeru akpadụ unubẹdua ẹhu; unu agbaẹla ọdzori ndu ọphu aakpa iya.
34 Unu aphụ-tabejewaru ndu ọphu nọ lẹ mkpọro g'ọ bụ unu, nọ lẹ mkpọro ọbu. Aanakọtaje unu iphe, unu nweru enweru lẹ mgboko; unu egudeẹlaa ẹhu-ụtso tagbua ya lẹ nshi; opfu l'unu maru l'unu nwerurọ iphe ọzo, kabaa ree, bụ ọphu a-nọwaro ojejoje.
35 Sụ-a; g'ọkpoma shihuẹkwapho unu ike g'o shihuru iya unu; unu ta abọkwa obu ẹbo; lẹ Chileke e-mechakwaa pfụa unu ụgwo iya l'iphe, ha shii.
36 Iphe, mkpa iya dụru unu bụ ata nshi g'unu emejekwanụ iphe, dụ Chileke l'uche; shi ẹgube ono nata iphe, o kweru ukwe iya.
37 L'ọ fụkwaa nwanshịi onye ono, byafụtajenu ono abya.
Ọ tọ nọekwa ọdu.
38 Ọle onye pfụberekoto
e-gude ekweta nọdu
ndzụ.
Teke ọ bụkwanu l'ọ
tsụphuru azụ;
bẹ ọ tọ dụkwa mu
ree l'obu.‡
39 O bekwanụ l'anyi ta abụdu ndu ọphu tsụlaru azụ, a-la l'iswi. Anyi bụchia ndu woru onwanyi ye iya l'ẹka; a dzọo anyi.

‡ **10:38 10:38** Gụnaa Hab 2:3,4.

11

Iphe, ekweta bụ

1 Iphe ono, bụ ekweta bụ: achịru ụpfu ye l'iphe, eele ẹnya iya; bya abụru
amakaharu l'iphe ono, a hụmaduru l'ẹnya ono dụ phọ eviya.
2 Kẹle ọo ekweta ono meru g'o gude ndiche anyi phẹ bụru ndu ajarụ àjájá l'ẹphe
eme ree.
3 Ọo ekweta meru g'o gude o doo anyi ẹnya lẹ mgboko-a bụ opfu ọnu bẹ Chileke
gude mee ya; mbụ l'iphemiphe-a, akpụrenya elegbaa bụ iphe, aahụmaduru l'ẹnya bẹ
e gude mee ya.
4 Sụ-a; ọo ekweta Ebẹlu meru g'o gude o gweeru Chileke ngwẹja, ka kẹ Kénu ree.
Chileke nata iya gụa ya l'onye pfụberekoto; ọ nwụhuchakpoo iphe, o meru nọdu
epfuẹlaa opfu byasụ nta.
5 Ọ bụru ekweta Inọku meru g'o gude ọ nọdukwaduro ndzụ; Chileke bya ewolita iya
g'anwụhu te egbu iya egbugbu ophu; ẹbe ọ dụdu onye maru g'o meru; kẹle Chileke
woliwaru iya; tẹmanu e wolia ya ono bẹ ajarụ iya ajaja l'o shi emeje iphe, jiru Chileke
ẹpho.
6 Unu maanarụ-a l'ọ tọ dụdu onye a-dụ ike eme iphe, jiru Chileke ẹpho; gbahaa
l'onye ọbu kwetaadaru kẹ Chileke. Kẹle onye akpịritaru Chileke ntse vufutajẹ ụzo
kweta lẹ Chileke dụ; kwetakwaphọ l'oo-buje ndu achọ iya nụ nggo.
7 Sụ-a; ọo ekweta Nuwa meru g'o gude ọ ngabẹru Chileke nchị teke Chileke nmarụ
iya ọkwa iphe, e-mechaa mee nụ, bụ iphe, ọ tọko hụmadu l'ẹnya. O mee iphe, Chileke
pfuru; kụa eze ụgbo, Chileke gude dzọo yẹe ndibe iya ndzụ. O shi ẹgube ono goshi
nemadzụ l'umere ndiphe dụ ẹji. Ọ bụru ekweta ono meru iphe, Chileke gude gụa ya
l'onye pfụberekoto. Opfu lẹ Chileke agụje ndu kwetarụ nkiya lẹ ndu pfụberekoto.
8 Ọo ekweta Ébirihamu meru g'o gude o mee gẹ Chileke pfuru teke o kuru iya.
Ọ tụgbua lụfu jeshia alị, Chileke kweru iya ukwe lẹ ya a-nụ iya g'ọ bụru nkiya.
Ébirihamu shi l'alị iya tụgbua ije; l'ẹbe ama ẹka ooje.
9 Ọo ekweta ono meru g'o gude o je eburu l'alị ono, Chileke kweru iya ukwe iya
ono. O buru iya g'onye lwarụ alwalwa. Ụlo, yẹe Áyizaku waa Jiékọpu shi ebujeru
bụerupho ụlo, e gude ẹkwa mee. Ẹphebedua bẹ Chileke kwekwarụpho ukwe-iphe
lanụ ono, o kweru Ébirihamu onoya.
10 L'iphe Ébirihamu ele ẹnya iya bụ eze mkpụkpu ono, a tụru ọkpa iya; k'ọphu ọo-
nọwaro ojejoje ono; mbụ eze mkpụkpu ọphu bụ Chileke gude ẹka iya tụa ya g'ọo-dụ
bya egude ẹka iya kpụa ya l'onwiya.
11 Ọ bụru ekweta Sera l'onwiya mechakwarụpho g'o gude ọ bụru nwanyị, nọru;
ẹbe ọ tsụjeduru ime jasụ ọ nọghaa atsụta ime bẹ Chileke meẹluru-a g'ọ dụ ike tsụta
ime lẹ nka. Iphe, kparụ iya nụ bụru l'o doberu Chileke l'onye apfụshije ike l'iphe, o
kweru ukwe iya.
12 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ọ bụru nwoke lanụ ono, bụ Ébirihamu mechaarụ
bụru nna, nwụru igwe ọha; mbụ nwoke ono shiwaa kahụwaa dụwaa g'onye
nwụhuru anwụhu. Ụnwu iya mechaa bya ajaa àjàjà; ha l'ọtu gẹ kpokpode dụ l'igwe;
ha igwerigwe g'ẹja, nọ l'alị; bụru 'agụta agụta.
13 Iphe, bụ ndu ono, a gụshiru ono chịru ụpfu ye l'iphe ono, Chileke kweru phẹ
ukwe iya ono jasụ ẹphe nwụshihu; ọphu o rwukwaru phẹ ẹka teke ẹphe nọkwadu
ndzụ. Obenu l'ẹphe hụmakotaru iphe ono, nọkwadu ẹnya ono bya etee ẹswa iya.
Ẹphe saa ya asasa l'ẹphe hụmawaru l'ẹphe bụ mbyambya bya abụru ndu kpafụtaru
ụri lẹ mgboko-a.
14 Ndu epfu nno bụ iphe, ẹphe egoshi bụ l'ẹphe achọkwadu alị, e-mechaa bụru
nkephẹ.

15 Ọzo bụ l'ọme oghoroko alị phẹ ono, ẹphe shiru fụta ono shi adụje phẹ m'ẹphe achọle-a ụzo laphushia ya azụ.
16 Obenu l'ẹka ẹnya dụ phẹ bụ l'alị ọphu ka ree, bụ iya bụ ọphu dụ l'imigwe. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude ọphu iphere adụdu Chileke l'ẹphe kuru iya Chileke phẹ; kẹle ọ dụru mkpụkpu ọ kwakọberu doberu phẹ.
17 Sụ-a; ọo ekweta Ébirihamu meru g'o gude o kweta duta nwa iya, bụ Áyizaku jeshia egbugbu g'o gude gwaa Chileke teke ono, Chileke mejeru gẹ ya dalee ya ono. Ọ bụru onye ono Chileke kweru ukwe-iphe ono dutaru nwa lanụ, o nweru jeshia egbugbu.
18 Ọ bụkwaru onye-a Chileke sụru: "Ọo lẹ Áyizaku bẹ ii-shi nweru ụnwu nwanwanwaranwa-a."
19 Ébirihamu bụerupho iphe, o lechawaru ẹnya hụma bụ lẹ Chileke a-dụa ike mee Áyizaku g'o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ, bụnu iya bụ l'e -pfuje iya epfupfu bẹ Áyizaku shiwaa l'ọnwu teta dzụru ndzụ; eshinu e mechaarụ o tsoru Ébirihamu laphu azụ.
20 Ọ bụru ekweta Áyizaku meru g'o gude ọ gọru ọnu-ọma nụ Jiékọpu yẹe Ịso; gọoru phẹ iphe, e-me l'iphu.
21 Ọo ekweta Jiékọpu meru g'o gude ọ gọru ọnu-ọma nụ ụnwu Jiósẹfu l'ẹhu l'ẹhu tẹme ọ nwụhu. Ọ pfụru apfụru; woru mgbọro iya sụbe l'alị; phozeta l'eli iya; baarụ Chileke ẹja g'ọ gọ ọnu-ọma ono.
22 Ọo ekweta Jiósẹfu meru g'o gude ọ bya l'anwụhu; o vuru ụzo pfua opfu awụfu, ndu Ízurẹlu mechaarụ shi l'alị Ijiputu wụfu lashịa alị, Chileke kweru phẹ ukwe iya. Ọ bya egoshikwaphọ g'ee-me ọkpu iya m'ẹphe -wụfuje.
23 Ọo ekweta ne lẹ nna Mósisu meru g'o gude ẹphe domia Mósisu ọnwa ẹto g'a nwụchaaru iya; opfu l'ẹphe leru iya ẹnya l'ọ bụ nwata, dụ ùbvù l'ẹnya; ọphu ndzụ agụeduru phẹ emebyi ekemu, eze ndu Ijiputu tụru sụ g'e gbuje iphe, bụ nwa nwoke, onye Jiu zedaru k'ọphúú.
24 Ọo ekweta Mósisu ono meru g'o gude o vutaẹpho; ọ jịka g'e te ekuhẹ iya nwatibe nwa nwanyị eze ndu Ijiputu.
25 Ọ hatarụ etsoru ụnwu Chileke jee iphe-ẹhuka; eme l'anọdu l'ẹka ẹhu atsọ iya ụtso eme iphe-ẹji; mbụ ẹhu-ụtso, adụdu ẹka ọono-beru.
26 Iphe, ọ kparụ ẹka bụ l'a -nọdu eme iya ewere l'opfu ẹhu Onye-Ndzọta ono, Chileke kweru ukwe iya l'ọo-bya lẹ mgboko ono bẹ ọ ka iya ree eme lẹ ya nwekọtaru ẹku, dụ l'alị Ijiputu mgburugburu. Onoo kẹle ẹnya dụ iya l'obunggo ọphu dụ l'iphu.
27 Ọ bụru ekweta Mósisu meru g'o gude ọ haa Ijiputu tụgbushia; ọphu ndzụ agụduru iya l'ẹhu e-ghu eze ndu Ijiputu eghu. Ọ sụa ẹka l'obu nọ-kirishia g'ọ -bụ l'ọ hụmaru Chileke ẹnya; l'ẹbe abụ lẹ Chileke bụ onye aahụmaje l'ẹnya.
28 Ọo ekweta Mósisu meru g'o gude o gbube ishi k'ọbo Ojeghata; teke ono, ọ sụru ndu Ízurẹlu l'ophu g'ẹphe woru mee nwatụru phedzuru l'iphe, bụkpoo ọnu mgbo ụlo phẹ; g'ojozi-imigwe, byaru egbushi ọkpara ndu Ijiputu ta adụ ọkpara kẹ ndu Ízurẹlu, oo-gbu.
29 Ọo ekweta ụnwu Ízurẹlu meru g'o gude ẹphe wụghaa l'echi ògbú Ẹnyimu-uswe eje l'ọma alị g'onye eje l'echi gbororo. Ndu Ijiputu jeshia aghata; mini rigbushikọta phẹ.
30 Ọ bụru ekweta ndu Ízurẹlu meru g'o gude igbulọ, e gude kpuphee Jieriko mgburugburu daa g'ẹphe jephechaaru iya mgburugburu abalị ẹsaa.
31 Ọo ekweta, nwanyị ovuọba ono, bụ Réhabu meru g'o gude a haa ya; ọphu a tụkoduru yẹe ndu kwefuru Chileke ike mee g'ẹphe laa l'iswi; opfu l'o domijeru ndu Ízurẹlu ono, byaru ngge lẹ mkpụkpu Jieriko phọ; shi ẹgube ono dzọo phẹ.

32 ?Mu e-le ole agụ? ?Dẹnu teke mu a-nọdu gụshiwaro Gidiyọnu phẹ mẹ Beraku; mẹ
Samụsinu; mẹ Jiẹfuta; mbụkpoo Dévidi phẹ; mẹkpoo Sámẹlu; waa ndu mpfuchiru
Chileke.
33 Ọo ekweta phẹ bẹ meru g'o gude ẹphe tsoo ọhamoha ọzo ọgu; lwụ-kpee phẹ;
bya eme iphe, pfụru ọto; bya anata iphe, e kweru phẹ ukwe iya; mee g'oduma ta adụ
ike kụhaa ọnu akụha;
34 bya egude iya zọnyia ọku, ata rịriri; bya egude iya nahụ ndu gude ogu-echi achị
phẹ k'egbugbu. Ẹphe shi bụru ndu ike te eshidu dụ; e mechakwanaa ẹphe bya abụru
ndu ọkpehu dụ. Ẹphe shi bụru ọ-kariẹka l'ọgu; k'ọphu ẹphe shi achije ojọgu ndu
ọhozo nanụ nanụ.
35 Ụnwanyi, kwetarụ nụ hụmaru ndibe phẹ, nwụshihuru nụ g'ẹphe shi l'ọnwu
tetagbaa.
Ọ dụru ndu e meru l'iwe jasụ ẹphe nwụhu. Ẹphe nata sụ l'o -shita ọphu ẹphe
a-jịka Chileke g'e-shi g'a haa phẹ g'ẹphe gbalaa; g'e gbuchia phẹ rọ g'ẹphe nwụhu.
Iphe, kparụ iya nụ bụ l'ẹphe ele ẹnya lẹ Chileke e-mechaa mee g'ẹphe teta dzụru
ndzụ ọphu ka ree.
36 Ọ dụru ndu a harụ chịa ọchi; chia phẹ iphe; tụa phẹ mkpọro; nwuru phẹ ye l'ọka
mkpọro.
37 Ọ dụru ndu a tugbushiru lẹ mkpuma; dụru ndu e kwobuharu ẹbo; dụru ndu e
gude mma gbugbushia; ẹphe shi etsojeru aghapheẹpho; bụru iphe, ẹphe shi eyeje bụ
akpọ eghu mẹ akpọ atụru. Ẹphe kparụ nri; a kpaa phẹ ẹhu; mee phẹ ewere.
38 Mgboko dụ-be phẹ ẹji; k'ọphu ọ tọ gbadụru k'ọphu ẹphe a-nọkota iya. Ẹphe shi
anọduje aghaphe l'echiẹgu, e te budu ebubu mẹ l'ẹka úbvú dụ; ẹphe shi ebuje l'ọgba
mẹ l'obu-alị gẹ ndu agba ọso ndzụ.
39 Sụ-a; ndu-a tụkokwaaru bụru ndu a sụru l'ẹphe shi eme ree. Ọ bụru ekweta phẹ
kparụ iya. Ẹphe nọelaa; ẹbe iphe ono, Chileke kweru ukwe iya ono erwuduru phẹ
ẹka.
40 Ọle Chileke achịru anyi idzu, ka ree; k'ọphu bụ l'ọoepho anyi l'ẹphe -tụgba; tẹme
ẹphe a-bụru ndu dụebe ree.

12

Chileke emetse anyi

1 A bya l'ẹhu k'anyịbedua; iphe, bụ ndu ono tụkoakwaru sọ-phee anyi mgburug-
buru g'onye urwukpu sọpyaberu; agbaru anyi eze ekebe ono. Ọo ya bụ g'anyi gwọbe
iphemiphe, bụ iphe, esela anyi azụ; gwọbekota iphe, bụkpoo iphe-ẹji ono, ete ekwedu
anyi aha ẹka onoya. G'anyi gude ẹka l'obu maa ọso-amama ono, dụru anyi ono.
2 G'anyi tabẹkpoepho Jizọsu ẹnya gba ọso ọbu; l'ọo ya bụ onye vutaru ụzo k'ekweta
ono; tẹme ọ bụru iya e-me g'anyi gbaa ya gbafụ l'ishi. Yẹbedua mawaru ẹhu-ụtso,
Chileke doberu iya; ọ bụru iphe ono meru g'o gude o kweta jee iphe-ẹhuka jasụ a
kpọpyabe iya l'oswebe; ọ nwụhu; ọphu iphere, e shi l'ẹgube anwụhu ono, ọ nwụhuru
ono mee ya adụdu iphe, ọ bụ iya. Nta-a bẹ o jewaru anọdu anọo l'ẹkutara aba-eze
Chileke.
3 Unu rịjekponaa kẹ Jizọsu ono, tụkoru iphe-ẹhuka ono jegbabẹ. Ọ tụkoru ẹjo
ememe, ndu iphe-ẹji meru iya mẹ ẹjo opfu ẹphe pfuru iya gbagbukọta lẹ nkụchi.
Unu nyataję iya g'ike ata abvụdu unu; ọzoo sụ l'unu ta agbaẹdu ọso ono.
4 L'ọgu, unu l'iphe-ẹji alwụ bẹ unu teke alwụ-rwukwa k'ọphu unu a-lwụ iya nwụhu.
5 ?Unu zọhawaru opfu ono, Chileke pfuru gude mee g'obu shihu unu ike l'unu bụ
ụnwu iya ono? Ọ sụru:
“Nwa mu; te edobesụjekwa
l'ahụhù,

Chipfu ahụ̀ ngu ta
adụdu iphe, ọ bụ.
Te egudejekwa l'ọ barụ
ngu mba wata ala
azụ azụ;
6 kẹle ọ kwa onye
Chipfu yeru obu
bẹ ọohuje ahụ̀hù.
Ọ bụru onye ọ natarụ
g'ọ bụru nwa iya
bẹ oochije iphe.”*
7 Ọo ya bụ; Chileke -nọdu ahụ̀ unu ahụ̀hù; unu tajẹkwa nshi; l'ahụ̀hù ono bụkwa ahụ̀hù, nna ahụ̀je nwa iya; kẹle unu bụ ụnwu iya. ?Unu hụmajeru nwa, nna iya ahụduru ahụ̀hù?
8 Teke ọ bụ lẹ Chileke ta ahụ̀du unu ahụ̀hù g'unu maru iphe g'ọohù ụnwu iya ọzo; ọo ya bụ l'unu ta abụdu ụnwu iya; unu bụ ụnwegirima, enwedu nna.
9 Ọobujeru; nna anyi l'eliphe-a -nọdu echi anyi iphe; anyi eyelẹru phẹ-a nsọ. ?Bụchia Nna anyi ọphu nọ l'imigwe bẹ anyi ta akabadaa eworu onwanyi nụ g'anyi eshi ẹgube ono nweru ndzụ.
10 Nna anyi l'eliphe ahụ̀-tabejeẹpho anyi ahụ̀hù nwapha olemole g'ọ dụ phẹ ree. Obenu lẹ Chileke ahụ̀je anyi ahụ̀hù g'ọo-dụru anyi lẹ ree; g'anyi adụebe ree gẹ yẹbedua.
11 Ọobujeru teke aahụ̀ anyi ahụ̀hù l'oome anyi ẹhuka; ẹhu taa tsọdu anyi ụtso. Ndu kweru; a hụa phẹ hụta; l'emechajẹkwa bụru ndu eme ree; bya abụkwarupho ndu ẹhu emechajẹ dụ guu.

Anma ọkwa

12 Ọo ya bụ lẹ-a; unu lọchinaa ẹka ono, tsụhuwaru unu mẹe ono; yẹle ọkpa ono, aphụwaa unu kparịkpari ono.
13 Unu mechia gbororo, unu eshi g'ọ pfụru nhamụnha; a -nọnyaa ọkpa ono, aphụ kparịkpari ono shiswee ụzo; g'e mechia ya g'ọ gbakerehu shihu ike.
14 Unu kukebeje ẹhu meje g'unu l'onyemonye nọdu lẹ nchị odo; unu abụru ndu dụ nsọ; kẹle onye adụdu nsọ ta ayịkwa hụma Nnajịuphu.
15 Iphe, unu a-kwabẹru ẹnya bụ g'ọ tọ dụ onye a-gbakụtaru eze-iphe-ọma kẹ Chileke azụ. Unu eletakwaphọ ẹnya g'ọ tọ dụ onye a-bya adụ g'ọgbarabvu-oshi, atsọ ilu kpọ-futa l'echilabọ unu bya egburwashịahaa unu ẹhu; shi ẹgube ono merwushia igwe ọha.
16 Unu letakwa ẹnya g'ọ tọ dụ onye a-nọdu eme kẹ nwanyị; ọphu ọ dụ onye anọdu elephu iphe, kẹ Chileke gẹ Ịso. Lẹ Ịso gudekwa aphụ kpaakpaakpaa nri; woru ọkpara, ọ bụ ree nwune iya.
17 L'unu maanarụ-a l'e mechaarụ; ọ chọahaa gẹ nna iya gọoru iya ọnu-ọma. A sụ iya l'ọ gbawaru iya l'azụ; kẹle ọ tọ dụedu g'ooshikwadu emezi iphe, o mebyihawaru. Tọbudu iya bụ; o gude ẹnya-mini ẹkwa chọo ọnu-ọma nna iya onoya; ọphu ọ dụdu.
18 L'ẹka unu byaru ta abụkwa úbvú, unu e-denyi ẹka; tẹme ọku, nọdu enwu iya phoophoophoo. Ọphu ọ bụkwa ọchii ono; ọzoo ẹka ono, gbahụru tsụkiribaa ono bẹ unu bataru. Ọphu ọ bụkwa oke phẹrephere ono byaru.
19 Ọ tọ bụkwa ọda opu ono; ọzoo olu-opfu ono, daru g'egbigwe ono bẹ unu nụmaru. Lẹ teke ndu Ízurẹlu nụmaru olu ono bẹ ẹphe rwọkwaru sụ g'o to pfuhẹkwa yeru phẹ ọzo.

---

* **12:6 12:5-6** Gụnaa Jio 5:17; Ẹtu 3:11,12.

20 Kẹle ekemu, Chileke tụru bẹ ẹphe sụru l'ọ kariru phẹ ẹka, bụ iya bụ ekemu sụru:
"O betakpọo ọ bụru anụ bẹ ẹhu iya rwutaru l'úbvú ono g'a tugbua ya lẹ mkpuma;
ọzoo g'a nmagbua ya l'arwa."
21 Iphe, ẹphe hụmaru l'ẹka ono paa biribiri; k'ọphu Mósisu sụru: "Ndzụ agụshikwa
mu ike; k'ọphu ẹhu anma mu anmanma."
22 Ọ chia ẹka unu byaru bụ úbvú Zayọnu; mbụ mkpụkpu kẹ Chileke, dzụ ndzụ;
mbụ Jierúsalẹmu ọphu dụ l'imigwe. Unu byapfutaru ụnwu-ojozi-imigwe ọphu bụ
'agụta agụta.
23 Ẹka unu byaru bụkwa ẹka ụnwu Chileke, o dobekọtawaru l'ọnodu ọkpara
dzukọru; mbụ ndu e deru ẹpha phẹ l'ẹkwo l'imigwe. Unu byapfutawaru Chileke;
onye bụ iya e-kpe onyemonye ikpe. Ndu unu byapfutaru bụ ndu nwụhuhawaru nụ,
pfụberekoto; ndu Chileke meru g'ẹphe dụebe ree l'iphu iya.
24 Sụ-a; onye unu byapfutaru bụkwa Jizọsu; onye bụ iya gudegbabẹ Chileke yẹle
nemadzụ l'ọgbandzu ọphúú ono; unu byapfutakwaphọ mee ono, ọ gbashịru l'oswebe
onoya, bụ mee ọphu egoshi iphe, ka ree eme lẹ kẹ Ebẹlu.
25 Ọo ya bụ g'unu kwabẹ ẹnya g'unu ta jịka angabẹru onye ono, epfu opfu onoya
nchị. L'eshinu ndiche anyi phẹ anahụduru ikpe Chileke; opfu l'ẹphe te eyeduru ọnu
l'iphe ono, a lọru phẹ ẹka lẹ nchị lẹ mgboko-a bẹ anyịbedua taa nahụkwa mẹ ọ -bụru
l'anyi jịkaru onye ono, nọ l'imigwe alọ anyi ẹka lẹ nchị onoya.
26 Teke ndiche onoya bẹ olu-opfu iya nmakọtaru eliphe mgburugburu jiijiijii; obenu
lẹ nta-a bẹ o pfuwaru sụ: "Ugbo lanụfua bẹ mu a-nmafụa eliphe jiijiijii; nmachaa
nmaa imigwe."
27 Chileke sụru l'ọo "ugbo lanụfua." Ugbo lanụfua ono, o pfuru ono goshiru l'iphe
ono, o meshiru ono bẹ oo-mekọta g'ọ nmaa jiijiijii; l'oowofu iya. Ọo ya bụ gẹ ndu
ọphu anmadụru jiijiijii anọdukwanu.
28 Ọo ya bụ g'anyi keleje Chileke ekele; kẹle ọ nụwaru anyi ẹka ọ bụ eze; mbụ ẹka
adụdu iphe sụru iya anma jiijiijii. G'anyi keleje iya; gudeje atsụ ebvu akpabiri iya;
woda onwanyi alị; kwabẹje iya ùbvù;
29 lẹ Chileke anyi bụkwa ọku, ekepyashịje iphe, ọ bapfuru.

13

Eme iphe, dụ Chileke ree

1 Unu ta ahakwa n-yemobu unu yeru ụnwunna unu ono.
2 Unu ta azọhakwa akwajẹru ndu byaru abyabya ẹbyaa; l'ọ dụkwaru ndu
gudechawaa l'ẹphe akwaa ẹbyaa; ẹphe kwaaru iya ụnwu-ojozi-imigwe; ọphu ẹphe
amadụ.
3 Unu nyatajẹkwapho ndu mkpọro; g'ọ dụjekwapho unu g'ọ bụ unu nọ mkpọro
ọbu. Unu nyatajẹkwapho ndu eje iphe-ẹhuka; g'ọ dụjekwapho unu g'ọ bụ unu eje
iphe-ẹhuka ọbu.
4 G'alụlu bụkwaru iphe, akwabẹ ùbvù; g'iphe, bụ ndu alụ alụlu te emerwụshijekwa
iphe-azẹe phẹ; kẹle nwoke eme kẹ nwanyị; ọzo nwanyị, eme kẹ nwoke; mẹ ndu eri
ogori bẹ Chileke a-nmakwa ikpe.
5 Unu te eyenụkakwa okpoga ẹnya. G'iphe, unu nweru jijeẹkwapho unu ẹpho.
Lẹ Chileke pfuakwaru iya l'onwiya sụ: "Mu ta agbahakwa ngu ẹka; ọphu mu a-
gwọbekwa ngu."
6 Ọo ya bụ; unu g'anyi pfụshijenu ike pfuje opfu-a; g'anyi ta atsụjekwa ebvu epfupfu
iya. G'anyi pfuje sụ:
"Ọo Chipfu bụ onye eyeru
mu ẹka;
ndzụ ta abyadụ agụ mu;

nemadzụ ta adụdu iphe,
oomebata mu.”
7 Unu nyataję ndu ono, vu ụzo goshi unu ụzo ono, bụ iya bụ ndu ono, ziru unu
ozi-ọma Chileke ono. Unu kpọo egomunggo ọkpolohu; nyata g'ẹphe shi anọduje eme
teke ẹphe nọ ndzụ jasụ ẹphe nwụhu; g'ekweta unu dụkwa gẹ nkephẹ.
8 Jizọsu Kéreshi bẹ bụ onye ono, ọ bụ ụnyaphu; bya abụru iya ntanụ-a; o jee l'abụ
iya jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
9 Unu te ekwekwa g'iphe eezi ezizi, dụgbaa iche iche shi uswe bya akpọ-swee unu
ụzo. Ọ dụ ree g'anyi gude eze-iphe-ọma, Chileke eme shihu obu ike. Eme nsọ nsọ,
tso nri tee mekwa g'obu shihu anyi ike; l'o tokọ dụ-swekwaa onye tsojeru iya ẹgube
ono, o yejeru ẹka.
10 Anyi nwekwarụ ọru-ngwẹja bụ ẹka ndu egwekwadụru Chileke ẹja l'ụlo-ẹkwa
ono ta agbadụru g'ẹphe ria iphe, shi iya nụ.
11 Onye-ishi uke Chileke phẹ egudeje mee ụnwu anụ, e gburu egbugbu gude abahụ
lẹ Ẹka-kakọta-adụ-nsọ l'eze-ụlo Chileke; g'o gude iya gwee ẹja gwefu iphe-ẹji; obenu
l'anụ ono, a phụwaru aphụphu ono bẹ eewotaję lụfu alụfu je l'ẹka eebudu ebubu je
akpọo ya ọku.
12 Ọ bụru iphe ono meru g'o gude Jizọsu nọdukwapho l'azụ mkpụkpu jee iphe-
ẹhuka nwụhu; g'eeshi g'oogude mee ya safụ iphe-ẹji ndiphe.
13 Ọo ya bụ; unu g'anyi jepfu iya l'azụ mkpụkpu g'a tụko anyi l'iya mee iphe-iphere.
14 Kẹle ọ tọ dụdu mkpụkpu, anyi nweru l'eliphe-a, bụ mkpụkpu ọphu l'a-dụ ojejoje;
ọ chia iphe, meru nụ bụ l'anyi achọ mkpụkpu ọphu abya nụ.
15 Ọo ya bụ; g'ọ tọ dụkwa teke anyi a-ha etuje Chileke ẹpha; g'etu ẹpha ono abụru
ẹja, anyi shi l'ẹka Jizọsu egwe. Ọo ẹpha ono, anyi etu iya ono a-bụru iphe, shi anyi
l'ọnu, egoshi l'anyi bụwaa ndu nkiya.
16 Unu ta ahakwa eme iphe, dụ ree; ọphu unu ahakwa egudeje iphe, unu nweru
yeru nwibe unu ẹka; kẹle ọo ẹgube ngwẹja ono bụ ọphu dụ Chileke ree.
17 Unu meje iphe, ndu-ishi unu sụru g'unu meje; m'obeta ọ nọdu atsụ unu l'ẹhu
ememe. L'ọ kwa ndu ono, bụ ndu-ishi ono anọduje eche ndzụ unu echeche; eshinu
ẹphe e-mechaa pfụru l'iphu Chileke doo g'ẹphe jetaberu ozi ẹhu unu. Unu -nọdu
emejewaa iphe, ẹphe sụru g'unu meje bẹ ẹphe e-gude ẹhu-ụtso jee ozi phẹ ono. Teke
ọdumeka bẹ ẹphe a-gbẹkwa atsụ ude eme iya; ono ta adụdu urwu, ọo-barụ unu.
18 Unu pfujekwaru nụru anyi Chileke. Ọphu anyi makaharụ bụ l'obu ta anmadụ
anyi ikpe; ẹbe ọ dụdu teke ọ tọ bụedupho g'anyi mee iphe, dụ ree l'iphemiphe, anyi
eme ememe bẹ anyi eshibeje ite iya.
19 Iphe, mu arwọshikpoo unu ike; ụnwunna mu; bụ g'unu pfuje nụ Chileke; gẹ
Chileke kwe gẹ mu byapfuta unu ẹgwa.

Epfu anụ Chileke

20 Gẹ Chileke ono, bụ iya emeje g'ẹhu dụ guu ono; mbụ onye ono meru gẹ Nnajịuphu
anyi, bụ Jizọsu Kéreshi shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ ono; bụ iya bụ Eze onye eche atụru
ono, l'eche atụru ono; ọ bụru mee, ọ gbashịru teke ono, ọ nwụhuru ono bẹ o gude
mee ukwe-iphe, Chileke kweru tukobe l'ọgbandzu yẹle nemadzụ g'o vuru ire jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii ono;
21 mee g'unu dụebe ree l'iphemiphe, bụ iphe, dụ ree, unu eme; g'unu meje iphe, bụ
uche iya. Gẹ Chileke shikwaphọ Jizọsu Kéreshi l'ẹka mee iphe, dụ iya ree l'obu anyi.
G'ajaja bụru kẹ Kéreshi jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

Ekele, e gude akpọchi ishi ẹkwo-ozi-a

22 Ọ kwa arwọrwo bẹ mu arwọ unu; ụnwunna mu; sụ g'unu takwaa nshi nụma ozi-
a; l'ẹkwo-a, mu deru unu-a ta adụkwa ogologo. Ọo ya bụ g'oomee unu g'obu shihu
unu ike.
23 Iphe, mu eme g'unu maru bụ lẹ nwune anyi, bụ Timoti, e shi tuchia bẹ a
haakwaru. Ọ -bya ẹgwa bẹ mu l'iya a-tụko swịru mẹ mu -byatashia unu agbaphe.
24 Unu kelechaaru mu iphe, bụkpoo ndu-ishi unu mẹ iphe, bụkpoo ndu bụ ndu kẹ
Chileke. Ụnwunna anyi ndu Ịtali l'ekelekwaphọ unu.
25 Gẹ Chileke meeru unu eze-iphe-ọma g'unu hakọtakpoo. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi,
Jiemusu
Deru

1 Mụbe Jiemusu, onye bụ onye-ozi Chileke; bụru onye-ozi Nnajịuphu, bụ Jizọsu
Kéreshi l'ekele ọkpa-ipfu iri l'ẹbo ono, dzuru mgboko ono ekele.

Ekweta waa mmamiphe

2 Ụnwunna mu; teke iphe-ọhutama g'ọ dụhabe byaru unu; unu wojeru iya dobe
l'iphe, eeteru ẹswa.
3 Kẹle unu maru l'a -nọdu adale ekweta unu bẹ unu e-shi iya nwụta ọta-nshi.
4 Unu takpọepho nshi tafụ iya l'ishi g'unu a-dụebe ree; dzukwaphọ oke g'ọ tọ dụ
iphe, a-phọdu l'ẹhu unu.
5 Teke ọ dụru g'unu ha onye mmamiphe phọduru; g'onye ono sụ Chileke g'ọ nụ
iya mmamiphe. Ọo-nụ iya ya; eshinu Chileke bụ omeluko; tẹme ọ nọdu egudeje obu
ìphóró nụ onyemonye iphe, ọ sụru g'ọ nụ iya.
6 Ọle g'onye ono kwetakwa l'iphe oopfu gẹ Chileke nụ iya bẹ ọo-nụ iya. G'ọ bọ
bọkwa obu ẹbo; l'onye obu abọ ẹbo dụkwa g'akpara-mini eze-ẹnyimu, bụ phẹrephere
anọduje enwunga iya. Ọ -kwarụ iya shia ọphuu; ọ kwarụ iya shia ọphuu.
7 G'ẹgube onye ono ta arịekwa l'ọ dụru iphe, ọo-nata l'ẹka Nnajịuphu;
8 kẹle onye abọ egomunggo ẹbo ta apfụshijekwa ike l'iphemiphe, oomekpọo
ememe.

Ụkpa waa enweru iphe

9 Gẹ nwanna, daru ụkpa tua onwiya ẹpha lẹ Chileke kuliru iya eli.
10 Nokwaphọ g'onye ọphu nweru iphe e-tu onwiya ẹpha l'ẹnya lwarụ iya; kẹle oo-
mechaa rifu g'okoko ẹswa;
11 kẹle ẹnyanwu awajẹ chishiahaa ike k'ọphu oomeje ẹswa anwụa lwaa; okoko
iya erishihu; mma iya abvụ. Noo g'onye nweru iphe a-gbabuhukwaphọ nwụhu l'ẹka
oome iphe, dụ iya mkpa.

Ahụta ama waa enwu eye

12 Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye tarụ nshi l'ọhutama; kẹle teke a hụcharu iya ama
ọbu; ọphu ọ daduru bẹ ee-kpube iya okpu-eze, bụ iya bụ ndzụ; bụru obunggo, Chileke
sụru lẹ ya e-bu ndu yeru iya obu.
13 Ọo ya bụ; onye aahụ ama g'o mee ẹjo-iphe; ọ -wata iya agụgu; g'ọ tọ sụkwa l'ọo
Chileke enwu iya eye g'o mee ya. Kẹle ọ tọ dụkwa onye Chileke enwuje eye g'o mee
ẹjo-iphe; ọphu ọ dụkwa onye enwu Chileke eye g'o mee ẹjo-iphe.
14 Ọo eme ẹjo-iphe, agụ nemadzụ bẹ edetajẹ iya nụ; l'ọ nmalahụ iya.
15 Ọo ya bụ; teke ẹgu ẹjo-iphe tsụtaru ime; l'ọonwua iphe-ẹji; iphe-ẹji kagheẹpho;
l'ọonwua anwụhu.
16 Ụnwunna mu, mu yeru obu; unu te etsoswekwa ụzo.
17 Iphe, aanụ anụnu, dụ ree waa iphe-ọma, adụdu ẹka ntụcha dụ iya shikọta
l'imigwe. O shi l'ẹka Nna kẹ ìphóró imigwe, bụ iya bụ Nna ọphu te echibuhujedu
g'ẹnyanwu abụjeru o -chibuhu; ọchi agbaahaa-a.
18 Ọ tụru obu iya onyo gude ọkpobe-opfu ono nwụa anyi; g'anyi dụ g'akpụru iphe-
mbụ l'iphemiphe, o meru ememe.

Anụma emee

19 Ụnwunna mu, mu yeru obu; iphe, unu a-maru bụ ọwa-a: g'onyemonye bụkwaru
onye angabẹje nchị l'iphe, eepfu tẹmanu ooyee ya ọnu; bụru onye ẹhu te eghujedu
eghu ẹgwegwa;
20 kẹle iphe, eeme l'ẹhu-eghu taa bụkwaru iphe, pfụru ọto l'iphu Chileke.
21 Ọo ya bụ; unu tọfu onwunu iphe, bụkpoo umere, l'eshi ishi; waa iphe, bụkpoo
iphe-ashị; jia obu oyi; nata opfu ono, a kụru l'ime ọkpoma unu ono, bụ iya l'a-dụ ike
dzọo unu ono.
22 Ọle-a; unu bụkwaru ndu eme opfu ono ememe. Unu ta abụkwaru ndu anụ iya
anụnu kpụrumu; kẹle ono bụkwa eme onwunu eswe.
23 Onye anụepho opfu ono anụnu; ọphu oomedu iya ememe yeru nwoke, ele g'iphu
gbaru iya l'onyo.
24 Mbụ onye lechaẹkwadurupho ẹnya l'onyo bya atụgbua bya azọhaehukwapho
g'iphu gbaru iya.
25 Obenu onye enyoje ekemu ono, adụdu ẹka ntụcha dụ iya; mbụ ekemu, emeje g'e
nweru onwonye ono; ọ -dụru onye phuberu iya iphu; ọphu ọ bụdu ọnuma-ọzohaa; ọ
-bụru onye emeje iya ememe; onye ono bẹ ee-gude iphe, oome meeru eze-iphe-ọma.
26 Onye dobesu lẹ ya bụ onye kẹ Chileke l'ẹbe abụ l'oosedeje ire iya eme onwiya
eswe. Onye ono bẹ eme kẹ Chileke nkiya bụ kẹ mmanụ.
27 Abụ onye kẹ Chileke ọphu Chileke, bụ Nna kweru l'ọ bụ ọkpobe iya bya abụru
ọphu ntụcha adụdu ono bẹ bụ akwọ unwogbee lẹ mkpa, dụru phẹ nụ; waa eyeru
ụnwanyi, ji phẹ anọhedu ẹka; waa ewofu ẹka lẹ mkparwụ kẹ mgboko-a.

2

Anma ọkwa abọ nemadzụ ẹbo

1 Ụnwunna mu; g'unubẹ ndu kweru kẹ Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi-a; mbụ
Nnajị akpabiri; unu ta abọjekwa nemadzụ ẹbo.
2 Kẹle-a; ọ -bụru l'onye nweru iphe gbacharu mgbụguru bya akwaa onwiya yẹgele
bataru l'ụlo-ndzukọ unu; onye ụkpa -yee nwankịriba iphe batakwaphọ;
3 teke unu kwabẹru onye phọ, kwarụ akwaphọ ùbvù sụ iya: “Bya asụgabe onwongu
l'okposhi-echi-a” bya asụ onye ụkpa phọ: “Pfụru l'ẹka ono” ọzoo: “Bya anọdu l'alị
l'ẹka-a nọ-kube mu”;
4 ?tọ bụdu nemadzụ bẹ unu abọ ẹbo ẹgube ono; tẹme unu gude ẹjo egomunggo
ekpe ikpe?
5 Unu ngabẹkpodapho nchị; ụnwunna mu, mu yeru obu. ?Tọ bụdu ndu ụkpa lẹ
mgboko-a bẹ Chileke họtaru g'ẹphe bụru ndu shi l'ekweta, ẹphe kwetarụ nweru iphe
l'iphu Chileke; bụkwarupho ndu e-nweru ẹka ọ bụ eze, bụ iphe, ọ sụru lẹ ya a-nụ
ndu yeru iya obu-a.
6 Unu gbẹnu meru iphe-iphere kpua ndu ụkpa ?Tọbudu ndu nweru iphe bẹ l'akpajẹ
unu ẹhu-a? ?Tọ bụdu phẹ bẹ l'akpụjeru unu je edobe l'ụlo ndu-ikpe-a?
7 ?Tọbudu phẹ anọduje epfubyi ẹguru ẹpha ono, unu aza ono epfubyi-a?
8 Unu -nọdu emewaa eze ekemu ono bẹ unu emewaa ree, bụ iya bụ eze ekemu, nọ
l'ẹkwo Opfu Chileke, sụru: “G'i yee nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu.”
9 Obenu lẹ-a; unu -nọdu abọje nemadzụ ẹbo bẹ unu emekwa iphe-ẹji; tẹme ekemu
nọdu anmakwaphọ unu ikpe, bụ iphe, gbaru onye emebyi ekemu.
10 Kẹle onye meẹbekotaru iphe, ekemu pfuru g'ọ ha; mephodo nanụ bẹ ikpe
nmakwaru l'o mebyikọtaru iya g'ọ ha.
11 Kẹle ọ bụkwapho onye sụru g'i ti rishi ogori sụru g'i ti gbushi ọchi. Ọ -bụru l'i ti
ridu ogori; ị nọdu egbu ọchi; ị bụakwaa onye emebyi ekemu.
12 Ọo ya bụ; unu pfuje; tẹme unu emejekwaphọ gẹ ndu ee-gude ekemu ono, emeje
g'e nweru onwonye ono kpee ikpe.

13 Kẹle onye ta aphụduru onye ọzo obu-imemini bẹ a taa phụkwarupho obu-imemini mẹ e -kpeje ikpe. Obu-imemini atụjeru okoo kpua ikpe!

Ekweta yẹle iphe, eeme ememe

14 Ụnwunna mu; ?dẹnu urwu, dụ lẹ nemadzụ sụru lẹ ya nweru ekweta; ọphu oogoshidu iya l'umere? Ẹgube ekweta ono ?ọo-dụ ike dzọo ya?
15 Teke ọ bụ l'ọ dụru nwanna kẹ nwoke; ọzoo kẹ nwanyị, gbagbuwa ọto; tẹme ọphu ọ hụmajedu nri ria;
16 onye lanụ g'unu ha sụ iya: "Tọkwa ẹhu-o! Laa je anyaru ọku; g'ẹpho ji ngu" l'ẹbe abụ l'ọ nụru iya iphe, bụ mkpa ẹhu iya; ?dẹnu urwu, dụ l'ẹgube iphe ono?
17 Noo g'ekweta kpoloko e te goshiduru l'iphe, eeme ememe bụ iphe, nwụhuru anwụhu.
18 Obenu l'a sụ mu: "Gụbedua nweru ekweta; mbẹdua nọdu ejekwanụ ozi." Ọ dụ ree; goshiẹkwa mu ekweta ngu mẹ ii -jedu ozi, dụ iya nụ. Mbẹdua-a egudekwanu ozi, mu eje goshi ngu ekweta mu.
19 I kweru lẹ Chileke bụ Chileke lanụ; i meru ree. Ono bụkwapho g'ọbvu kwegbaaru gude iya anmagbaa pyaapyaapyaa.
20 Ọle iphe, ịi-maru gụbe onye mmanụ ono bụ l'ekweta, eegoshiduru l'iphe, eme ememe ta abụdu ọkpobe iya.
21 ?Dẹnu g'onye-iche anyi, bụ Ébirihamu gude bụru onye pfụberekoto l'iphu Chileke? O shi l'iphe, o meru; kẹle o gude Áyizaku, bụ nwa iya je egbugbu gẹ ya gude gweeru Chileke ngwẹja l'ọru-ngwẹja.
22 ?Tị hụmaduru g'ekweta iya yẹe iphe, o meru dagbaru? Iphe, o meru goshiru l'ekweta iya dzuru edzudzu.
23 Iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke mee g'e pfuru iya; kẹle ọ sụru: "Ébirihamu kweru kẹ Chileke; ọ gụaru iya ya l'apfụbekoto"; tẹme ọ gụa ya ẹguru ọ̀nyà iya.
24 Unu hụma l'ọo iphe, nemadzụ eme bẹ e gude agụ iya l'onye pfụberekoto; ọ tọ bụdu-a ekweta kpụrumu.
25 Nokwaphọ gẹ nwanyị ovuọba-a, bụ Réhabu-a dụ. Ọo iphe, o meru bẹ o gude bụru onye pfụberekoto; kẹle o kweru gẹ ndu Jiu, e ziru ozi bata ibe iya; bya eyeru phẹ ẹka; ẹphe shia ụzo ọzo laa.
26 Kẹle ọo g'anụ-ẹhu, unme adụdu nwụhuru anwụhu-a bụ g'ekweta, egoshiduru l'iphe, eeme ememe nwụhuru.

3

Ire bụ ọgu

1 Ụnwunna mu; unu ta adụkwa igwe bụru ndu ezije iphe; kẹle unu maru l'anyịbe ndu ezije iphe bẹ Chileke a-ka ekpeshi ikpe ike.
2 G'anyi ha etsosweje iphe, dụ igwerigwe. Ọ kwa onye opfu teke edeswe bụ onye dụebe ree. Ọ bụru ẹgube onye ono adụjekwapho ike sede onwiya.
3 Anyi -woru mkpụrukpu-ígwè-ịnya kobe ịnya l'ọnu g'o meje iphe, anyi sụru g'o mee bẹ anyi emeje ịnya l'ophu; l'ooshi ẹka anyi sụru g'o shia.
4 Ọzokwapho ụgbo-mini; ?Ị hụmaru g'ọ habe shii; tẹme ọ bụru oke phẹrephere anọduje akpọ iya; ọle ọo nwa gbẹrere eku ụgbo bẹ eegudeje anga iya l'ooshi iphe, bụkpoo ẹka onye-ishi ụgbo anga iya eshi.
5 Nokwaphọ g'ire bụ nwiphe nshịi; ọle ootuje onwiya ẹpha lẹ ya erenụka ire.
?Tị hụmaduru g'ọswa habe shii? ọle akpụru ọku lanụ etsuje obote-ẹgu.
6 Sụ-a; ire bụ akpụru ọku. Ire nọ-chiru ẹnya iphe, bụkpoo ẹjo-iphe, nọ lẹ mgboko-a l'ẹhu anyi. Ire epfurwuje ogwẹhu nemadzụ mgburugburu; tẹme ọ nọdu alọtaje

ọku-alị-maa tsọbe lẹ ndzụ nemadzụ; l'ootsua ya tsufu; ooshiẹpho teke a nwụru onye ono; tsua jasụ g'ọo-nọ-beru.
7 Ọ tọ dụdu ẹgube anụ-ẹgbudu; ọzoo ẹnu; ọzoo iphe, akpụ akpụkpu; ọzoo iphe, bu lẹ mini, nemadzụ ata agọtajedu agọta; l'ooburu l'unuphu; ọphu ọ dụdu ọphu a gọtaadaru; o buru l'unuphu.
8 Obenu l'ire ta adụdu amadụ sụru iya agọta; ọ bụ ẹjo-iphe, e te gudeshijedu egudeshi. Ọ dụ g'ẹ́rú ẹjo agwọ, te edodu onye ọ tarụ edodo.
9 Ọ bụ iya bẹ anyi gude aja onye ono, bụ Nna bya bụru Nnajịuphu ono; ọle ọ bụhukwa iya phọ bẹ anyi gude atụ nwibe anyi ọnu; mbụkwa onye e meru; ọ dụ gẹ Chileke.
10 Ọ bụru ọnu lanụ ono bẹ agọ ọnu yẹe atụ ọnu shi. Ụnwunna mu; ọ tọ gbadụru g'ọ dụ ẹgube ono.
11 Ọ tọ dụdu nggele, asọfutaje mini, atsọ ilu bya asọfutajekwapho mini, atsọ ụtso mgbo lanụ.
12 Ụnwunna mu! Oshi figu ta amịjekwa akpụru olivu. Ọphu vayịnu amịjekwa akpụru figu. Nokwaphọ g'e te ekutadu mini, atsọ ụtso l'ụmaswi.

Mmamiphe, shi l'igwe

13 ?Ọ dụru onye arị lẹ ya maru iphe; nweru uche g'unu ha? Onye ono goshiẹshikwa iya l'eme umere ọma; waa l'eme gelee ọphu shi lẹ mmamiphe.
14 Teke ọ bụkwanu l'unu eji iji-ẹnya, atsọ-ilu bya abụru ndu akpa ẹnya; unu te ejekwa etu onwunu ẹpha kẹ mmamiphe ono; kẹle ọo ụka bẹ unu gude emebyi ọkpobe-opfu.
15 Ẹgube mmamiphe ono te eshikwa l'igwe. O shi l'ẹka ndiphe. O to shidu l'ẹka Unme Chileke. O shi l'ẹka Nsetanu.
16 Kẹle ẹka iji-ẹnya yẹe akpa ẹnya dụ bẹ mkpaka dụkwapho; ọphu ọ dụdu ẹgube ẹjo-iphe, adụdu iya nụ.
17 Obenu lẹ mmamiphe ọphu shi l'igwe dụebe ree; bya abụru nchi-adụ-doo; bya eme gelee; bya eme ọnu-ụtso; bya aphụ obu-imemini; bya amị ọkpobe mebyi; ọphu ọokpochadu mkpọcha; ọphu ọ bụdu tụko l'ẹhu-atụko-l'obu.
18 Tẹme mebyi, ndu eme gẹ nchi dụ doo amịje bụ apfụbekoto.

4

Eshita ndiphe ọ̀nyà

1 ?Bụ awe bẹ abaphe mba yẹe esephe opfu ono shigbaa unu? ?Tọbudu ẹka o shigbaa unu bụ l'iphe, ẹkpiri iya dụ unu? ?Tọbudu iya bụ iphe, bụ ọgu, dụ l'ẹhu unu?
2 Ọobujeru iphe, agụ unu erwuduru unu ẹka; unu egude k'iphe ono gbuaharu ọchi. Unu -chabẹ ẹnya l'iphe onye ọzo; ọphu ọ dụdu; unu abaahaa mba; seahaa opfu. Unu ta ahụmaduru ụzo iphe, agụ unu; kẹle unu ta asụduru g'a nụ iya unu.
3 Unu nọdu asụje g'a nụ unu iphe; a ta nụdu iya unu; opfu l'unu egudeje ọriri, adụdu ree epfu iya g'ee-shi g'unu egude iya mee iphe, agụ unu ẹgu.
4 Unubẹ ụnwanyi mẹ unwoke, eri ogori ono; ?unu ta amadụ l'onye yẹe iphe-ụtso, dụ lẹ mgboko-a eshi ọ̀nyà bụwaa onye ọhogu Chileke? Ọo ya bụ l'ọ tọ dụdu m'obeta ọ bụru onye dụ ịdagha hatarụ g'ẹphe lẹ ndiphe shiru ọ̀nyà; onye ono emekwa onwiya onye ọhogu Chileke.
5 Tọ ?ọ dụ unu g'iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke bụ kẹ mmanụ, sụru lẹ “Chileke eko okophoo unme ono, o yeru g'o buru l'ime anyi ono?”
6 Ọle eze-iphe-ọma kẹ Chileke ka shii. Noo iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: “Chileke apfụchijekwa ndu nggangga ụzo. Ọ nọdu emejeru eze-iphe-ọma nụ ndu wozeru onwophẹ alị.”

7 Ọo ya bụ; unu nọdu Chileke l'ẹka. Unu apfụ-chia Obutuswe ụzo; hụma l'ọo-gbaru unu ọso.
8 Unu kpịritaru Chileke ntse; hụma l'ọo-kpịritakwarupho unu ntse. Unu kwọo onwunu ẹka unubẹ ndu eme iphe-ẹji. Unu sachaa obu unu ree unubẹ ndu abọ obu ẹbo.
9 G'o rwua unu l'ẹhu; g'aphụ ji unu obu; unu kwashịa ẹnya-mini. G'achị ọchi bụru unu aphụ; g'ẹmereme bụru unu iphere.
10 Unu wozeje onwunu alị l'iphu Chileke g'ookulia unu eli.

Anma ọkwa epfurwushi nwanna onye

11 Ụnwunna mu; unu te epfurwushijekwa nwibe unu. Onye epfurwushi nwanna iya; ọzoo onye anma nwanna iya ikpe bẹ epfubyikwa ekemu; tẹme ọ bụru ekemu bẹ ọ gbẹ ekpe ikpe. Obenu lẹ teke iikpe ekemu ikpe bẹ i ti meẹkwa iphe, ekemu pfuru. Ọ kwa onye-ikpe bẹ ị bụ.
12 Onye lanụ kpụrumu bụ onye atụje ekemu; tẹme ọ bụru iya bụ onye-ikpe; mbụ onye ono, adụje ike dzọo ndzụ; dụkwapho ike gbua nemadzụ. Obenu ?bụ onye b'i dobesu l'ị bụ gụbe onye ono, anma nwibe ngu ikpe?

Anma ọkwa etu onwonye ẹpha

13 Unu ngabẹru mu nchị; unubẹ ndu sụru "Ntanụ-a; ọzoo echele bẹ ọ dụru mkpụkpu, anyi e-je je anọgba apha; gbaa nghọ rita urwu;"
14 l'ẹbe abụ l'unu maru g'echele a-dụ. ?Ndzụ unu bụ gụnu? Ọ bụ ẹnwuru-ọku, akpụ-lihuje; a nọekwapho nwanshịi l'oophukashịhu.
15 Noo iphe, unu gege asụje-chia: "Ọ -dụ Chileke l'uche bẹ anyi a-tụko nọdu ndzụ; mee ọwa-a; ọzoo ọphuu."
16 Obe l'ọwa bẹ unu etse etsetse bya etu onwunu ẹpha. Ẹgube ekuku ono g'ọ hakọta dụkwa ẹji.
17 Ọo ya bụ l'onye maru ree, o gege eme; ọphu o medụru iya bẹ ọ bụkwa onye ọbu eme iphe-ẹji.

5

Anmaru ndu nweru iphe ọkwa

1 Nta-a bụ k'unubẹ ndu nweru iphe; unu kwashịa ẹnya-mini; chia mkpu ẹjo-aphụ, abyaru unu.
2 Ẹku unu reshihuchaakwaru ereshihu. Tẹme ńgwá unu bụru iphe, nsụ sụkashichawaru.
3 Mkpọla-ododo unu mẹ kẹ mkpọla-ọchaa unu gbaakwaru ẹgba. Ọo ẹgba iya ono a-pfụru agba unu ekebe. Oo-kepyashị anụ-ẹhu unu g'ọku. Nta-a bẹ unu kparụ ẹku kụberu onwunu l'ikpazụ-a.
4 Ndu jeru unu ozi ẹgu bẹ unu ta apfụduru ụgwo; aphụ, ẹphe agụ bẹ erwuakwa l'igwe. Tẹme mkpu kẹ ndu kpatarụ unu iphe, unu kọru l'opfu rwuakwaphọ nchị Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-ike ono.
5 Unu buru lẹ mgboko; tụsaru ẹhu; eri gwọogwoo; eme ẹhu unu ẹhu unu. Unu tsụa onwunu ẹ̀bà g'anụ-ẹ̀bà kwabẹru mbọku egbugbu unu.
6 Unu nmarụ ndu pfụberekoto ikpe; gbua phẹ; l'ẹbe abụ l'ọ dụru iphe, ẹphe akpọshijehawaa unu ememe.

Ata nshi waa epfu anụ Chileke

7 Ụnwunna mu; unu takpọekwapho nshi nọdu jasụ teke Nnajịuphu a-bya. Unu hụmaru g'onye kọru opfu ataję nshi; kwabẹru opfu iya g'o rwuta iphe, barụ urwu. Ọotaje nshi; igwe eshi l'awuze dzee mini dzekọta iya udzumini; l'ọotaa nshi jasụ l'ephefuta.

8 Unubẹdua kwaphọ; unu takwaphọ nshi; shihu obu ike; kẹle teke Nnajịuphu a-bya dụakwaa ntse.
9 Ụnwunna mu; unu ta agụjekwaru nwibe unu aphụ g'eete ekpedu unu ikpe. Unu lekwa onye-ikpe g'ọopfuru l'ọnu mgbo!
10 Ụnwunna mu; unu nyatajẹkpoepho ndu shi epfuchijeru Nnajịuphu. Unu gudeje phẹ nwụa ọta-nshi teke unu eje iphe-ẹhuka.
11 Unu eleanaa; ọ kwa ndu tarụ nshi bẹ anyi ekuje ndu a gọru ẹhu-ụtso nụ. Unu nụmawaru atanshi kẹ Jiobu. Unu makwaruphọ iphe, Nnajịuphu nụru iya l'ikpazụ. Kẹle Nnajịuphu bụ onye obu-imemini bya abụru ọ-gba-mkpu.
12 Ọle ọphu kachakpọonu; ụnwunna mu bụ; unu te erijekwa angụ. Unu te egudejekwa igwe ọzoo alị ria angụ; ọphu ọ dụkwa iphe ọzo unu e-gudeje ria angụ. Unu -sụ “ee” g'ọ bụru ee; teke unu sụru “waawaa” g'ọ bụru waawaa; g'a ta anma unu ikpe iya.
13 ?Ọ dụru g'unu ha onye eje iphe-ẹhuka? G'onye ono pfuru nụ Chileke. ?Ọ dụru onye ẹhu atsọ? G'onye ono gụa ebvu ajaja!
14 ?Ọ dụru g'unu ha onye iphe eme? G'onye ono kukọo ndu e meru ọgerenya Chịochi g'ẹphe pfuru opfu ẹhu iya nụ Chileke. Ẹphe egude ẹpha Nnajịuphu wụa ya manụ l'ishi.
15 Opfu, e pfuru nụ Chileke bya ekweta l'oo-mee bẹ a-dzọta onye iphe eme; Nnajịuphu abya emee; l'o wekọrohu. Teke ọ bụ l'ọo iphe-ẹji bẹ o meru; a gụaru iya ya nvụ.
16 Noo ya bụ; unu kọshijeru nwibe unu iphe-ẹji unu; tẹme unu epfukwaphọ anụru nwibe unu Chileke g'ee-me g'unu wekọrohu. Opfu, onye pfụberekoto pfuru nụ Chileke bẹ ike dụkwa l'ere ire.
17 Elayịjia bụ nemadzụ mmanụ g'anyi bụ. O pfuru nụ Chileke pfushia ya ike sụ g'igwe buchia mini. Ọ nọo mgbarapha ẹto l'ọnwa ishii; ọphu mini atadaduru l'alị.
18 Ọ bya epfuru nụ Chileke ọzo; igwe bya mini. Iphe, a kụru l'alị mịahaa mebyi ọzo.
19 Ụnwunna mu; ọ -dụru g'unu ha onye shisweru ụzo l'ọkpobe-opfu ono; onye ọzo duphuta iya azụ l'ụzo, pfụru ọto;
20 g'onye ono maru l'onye duphutaru onye eme iphe-ẹji azụ; mbụ onye l'eshi ụzo, gberu nggọ; onye ono bẹ dzọtaru nemadzụ l'ẹka ọnwu; tẹme o meakwaruphọ; a gụaru iya nvụ l'ikpoto iphe-ẹji.

Ẹkwo-ozi Kẹ Mbụ,
Pyịta
Deru

1 Ẹkwo-ozi-a shi l'ẹka mbẹdua, bụ Pyịta, bụ onye-ishi-ozi Jizọsu Kéreshi. Ndu mu
ede iya anụ bụ unubẹ ndu Jiu ono, a chịkashiru unu laa ọhozo je ebugbaaru ono.
Ndu eburu lẹ Pọntosu; ndu eburu lẹ Galeshiya mẹ lẹ Kapadosiya; mẹchaa lẹ Eshiya
yẹe Bitiniya.
2 Mbụ unubẹ ndu Chileke, bụ Nna họtaru mee; unu bụru nkiya. Chileke họtaru
unu; kẹle o shikpọoro lẹ mbụ maru l'unu l'a-bụru ndu nkiya. Tọbudu iya bụ; ọ bya
ezia Unme-dụ-Nsọ; o mee unu: unu bụru nkiya; k'ọphu unu a-nọdu anụjeru Jizọsu
Kéreshi opfu; wafụa gẹ Jizọsu ono egude mee ya safụkota unu iphe-ẹji, unu mekọtaru
g'ọ ha.
Mu sụ gẹ Chileke mee g'eze-iphe-ọma nkiya yẹe nchị-ọdu-doo rwube unu ẹka;
rwube iya unu k'anyịnyi.

Ele ẹnya ndzụ ojejoje

3 G'anyi jaa Chileke ajaja. Ọo ya bụ Nna Nnajịuphu anyi Jizọsu Kéreshi. Ọ phụwaru
anyi obu-imemini ọphu nyịberu g'aa-tụ ọnu iya. O mewaru Jizọsu Kéreshi: o shi
l'ọnwu teta nọdu ndzụ. Ọ gbẹ l'ono nwụ-phu anyi azụ ọzo. Nta-a bẹ anyi elewaa
ẹnya ndzụ ọphu anyi a-dzụru jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
4 Anyi elekwaphọ ẹnya l'anyi l'unu e-mechaa tụko gbarụ mgba nweru iphe-ọma,
Chileke doberu unu l'imigwe; mbụ iphe-ọma ọphu ta abyadụ erehu erehu; ọphu ọ
byadu emebyihu emebyihu; ọphu ọ yịdu kahụ akahụ.
5 Ọo kẹle ọo l'unu woru onwunu ye Jizọsu l'ẹka bẹ meru g'o gude ọ nọdu egudeje ike
iya akwachi unu g'ọ tọ dụ iphe l'e-me unu jeye teke oo-goshi unu lẹ ya dzọhawaruro
unu. Ọ kwarọ l'ikpazụ bẹ oo-goshi iya unu.
6 Ono bụkpoadanu iphe unu a-nọduje ete ẹswa iya; a makwarụ-a l'unu jefụtaje
iphe-ẹhuka, dụ iche iche, a-hụ unu ama; ọle ono bụ-a kẹ nwa nta-a; ọ tọ dụdu g'ọo-
nọ-beru;
7 k'ọphu e-gude iphe-ẹhuka ono hụta ekweta unu ama maru ?tọ dụdu nụ
nyẹgenyege. Unu leanarọ mkpọla-ododo. Ọ bụ iphe, vu oke aswa tẹme ọ nọdu
emebyihujekwanu emebyihu. Ọ bụleru-a l'ọku bẹ aahụje iya gude maru ?ọ bụ
ọkpobe iya. Nokwaphọ g'aahụta ekweta unu ama g'a maru ?ọ bụ ọkpobe iya.
Ekweta ono bẹ unu maanarụ-a l'aswa iya ka kẹ mkpọla shii. A -dalechaa ya; ọ -
bụru ọkpobe ekweta; l'aa-jaa unu ajaja; mee g'unu nwua phoo g'ìphóró, shi Chileke
l'ẹka; aakwabẹkwapho unu ùbvù. Ọ bụru mbọku ono, Jizọsu Kéreshi a-bya ono bẹ
ọo-nwụkota nno.
8 Onye unu yeru obu; l'ẹbe abụ l'unu gude ẹnya hụma iya; unu ta ahụmaduru iya
l'ẹnya kẹ nwanta-a; obenu l'unu kweru nkiya; ete ẹswa; ẹhu nọdu atsọ unu k'ọphu
aamadụ g'a-tụ ọnu iya.
9 Iphe ono, unu ele ẹnya iya ono, rwua unu ẹka; mbụ l'obu unu bẹ a dzọtaru.
10 Ndu mpfuchiru, pfuru k'eze-iphe-ọma ono, ee-mechaa meru unu ono; tọkpooru
nwẹhu chọo ndzọta ono ọkpobe achọcho.
11 Ẹphe mee g'ẹphe maru teke Unme Kéreshi, nọ phẹ l'ime epfu ama ẹka l'ọo teke
Kéreshi e-je iphe-ẹhuka; yẹe teke a-kwabẹ iya oke ùbvù.
12 Tọbudu iya bụ; Chileke bya emee ndu mpfuchiru iya ono, ẹphe maru l'ozi ono,
ya ziru phẹ ono ta abụdu ozi ẹhu phẹ; l'ọo unubẹdua bẹ e ziru phẹ iya g'ẹphe bya
ezia. Nta-a bẹ unu shiwaa l'ẹka ndu-ozi ono, bụ phẹ byaru ezia ya unu ono bya amaru

iya. Ẹphe byaru bya egude ike kẹ Unme-dụ-Nsọ zia ya unu. Unme-dụ-Nsọ ono bụ Chileke bẹ shi l'imigwe ye phẹ iya l'ẹhu. Ozi ono, e ziru unu ono bẹ agụchakwaa agụ ụnwu-ojozi-imigwe. Ọ dụ phẹ g'a sụ l'o nwekpọoru g'e meru: o doo phẹ ẹnya.

Umere, dụ Chileke ree

13 Ọo ya bụ; unu chịkobe egomunggo unu l'ẹkalanu; g'ọ kwabẹ akwabẹ g'onye liru anamụ l'upfu; unu esedeje onwunu esede; unu elekwaphọ ẹnya eze-iphe-ọma ono; Chileke e-meru unu teke Jizọsu Kéreshi e-goshi onwiya ono.

14 Lẹ teke unu te eshidu mawaru ọkpobe-opfu ono bẹ bụ ẹgu ẹjo-iphe, shi anọduje agụ unu shi kpụru unu l'ẹka. Nta-a, unu bụwaa ndu l'anụru Chileke opfu-a unu te ekweẹkwa g'ẹgu ẹjo-iphe kpụkwaduru unu ẹgube ono, o shi kpụru unu ono.

15 Iphe, unu e-mechia nta-a bụkwa g'unu shi l'iphemiphe, unu eme goshi l'unu dụ nsọ; lẹ Chileke ono, bụ iya kuru unu ono bẹ dụkwa nsọ.

16 L'e dekwaru sụ: "Unu dụkwa nsọ; lẹ mbẹdua dụkwa nsọ."

17 Ọobujeru; unu -nọdu epfu anụ Chileke; unu eku iya Nna; mbụ Chileke ono, bụ iya bụ onye ekpejeẹpho onyenọnu ikpe g'iphe, o meru gbaru; ọphu ọ dụdu onye oomeje ele ẹnya l'iphu. Noo g'o gude unu je anọdu ndzụ unu l'ophu; tsụje iya ebvu lẹ mgboko ọwa-a, a byaru abyabya-a.

18 Unu nyatajẹkwa iphe, o phuru Chileke tẹmanu ọ gbata unu l'ẹka mkpọkoro umere ono, unu nwụtaru l'ẹka nna, nwụru unu phẹ ono. Iphe, o gude pfụa aswa ishi unu gbata unu ta abụkwa iphe emebyihuje emebyihu g'okpoga-mkpọla-ọchaa mẹ mkpọla-ododo.

19 Iphe, o gude gbata unu bụ mee ono, aswa iya parụ ẹka ono, bụ iya bụ mee Kéreshi. Kéreshi ono bẹ dụ gẹ nwatụru, e gude eje egwe ngwẹja; nwatụru, adụkpodaa ẹka ụta dụ iya l'ẹhu ilile; tẹme ẹbe ọ dụdu ẹka iphe, takụru iya l'ẹhu.

20 Ọo iphe ono bẹ Chileke họta-doru iya. Ọ họtaru iya rọ tẹme mgboko dụ; o rwua lẹ nta-a, bụ ikpazụ-a; o gude k'iswi ẹhu unu goshi iya ndiphe.

21 Ọo Kéreshi ono bẹ unu nọ l'ẹka iya kweta kẹ Chileke; ọ bụru Chileke ono meru iya o shi l'ọnwu teta dzụru ndzụ; bya abụkwaru iya phọ kwabẹru iya ùbvù ọphu shi l'imigwe. Ọo ya bụ; l'unu nọwa Chileke l'ẹka elekwaphọ ẹnya l'ọo ya l'a-dzọ unu.

22 Sụ-a; unu anọduje eme iphe, ọkpobe-opfu ono pfuru. Unu shi ẹgube ono safụkota iphe, dụ ẹji lẹ ndzụ unu; k'ọphu bụ l'unu byaru bya eyewa ụnwunna unu obu; ọphu obu ọbu, unu yeru ụnwunna unu ọbu abụkwa tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu. Ọo ya bụ; unu ta ahakwa eye nwibe unu obu. Unu kukebejekwa ẹhu gude ọkpoma unu l'ophu yee nwibe unu obu.

23 Kẹle e gudewaa opfu Chileke ọphu dzụ ndzụ ojejoje nwuphu unu azụ; ọphu o to shidu lẹ ndzụ erehuje erehu; ọ chia ọphu tee rehedu erehu.

24 Kẹle
"Nemadzụ l'ophu dụkota
g'ẹswa.
Mma kẹ nemadzụ
dụkwapho g'okoko
ẹswa ono.
Ẹswa -kpọhuwaa nkụ bẹ
okoko iya erishihuje
dashịhu.
25 Obenu l'opfu, Nnajịuphu
pfuru
a-dụepho jeye l'ojejoje."*
Opfu ono bẹ bụ iya bụ ozi-ọma ono, a byaru ezia unu onoya.

---

* **1:25 1:24-25** Gụnaa Azá 40:6-8.

2

Mkpuma, dzụ ndzụ; bụru iya gude ụlo

1 Ọo ya bụ; unu tụa onwunu ẹkpu tụshia iphe, bụkpoo ẹjo-iphe, unu eme. Unu
haa adzụ ụka; ọphu ọ dụhe onye a-bụru tụko-l'ẹhu-atụko-l'obu; unu ahaa ẹnya-
pfụrupfuru; haa epfubyishi nemadzụ ibe unu.
2 G'ọ bụru g'ẹgu ẹra l'anọduje agụ nwamee nshị-a bụ g'opfu Chileke anọduje agụ
unu; mbụ opfu Chileke ono, e te emerwụshiduru emerwụshi ono; ọo ya bụ g'unu
e-gude iya vua evuvu; vuta k'ọphu Chileke a-dzọ unu.
3 Lẹ unu lẹ Nnajịuphu megbabẹwaru iphe; unu hụma l'ọ dụ ree.
4 Sụ-a; unu byapfuta Nnajịuphu ono. Ọo ya bẹ bụ mkpuma ono, dzụ ndzụ ono,
Chileke gude tụa ọkpa ụlo iya ono. Mkpuma-a bẹ ndiphe họfuru tuphaa sụ l'ọ bụ
ọgalemkpa. Ọle hụmanu; l'ẹnya kẹ Chileke bẹ ọ gbẹchikwa bụru iya bẹ ọ họtaru
kwabẹ ùbvù.
5 Unubẹdua kwaphọ, bụ ndu dụ gẹ mkpuma, dzụ ndzụ; bẹ Jizọsu Kéreshi gudekwa
akpụ ụlo Unme-dụ-Nsọ; edozi ọgbo uke, dụ nsọ kẹ Chileke. G'unu bụru ndu a-nọduje
anụ Chileke ngwẹja, dụ iya ree.
6 Kẹle e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:
"Lenu; mu gudeakwa ẹka mu
tọgbo mkpuma lẹ Zayọnu.
Mkpuma ono bẹ mu họtaru;
ọ bụru
mkpuma vu oke-aswa;
tẹme ọ bụru itso gude ụlo.
Iphe, bụkpoo onye daphuberu
iya nụ bẹ
ta abyakwa akwa izimanụ."
7 Ọ kwa l'ẹhu k'unubẹdua, kwetarụ kẹ Kéreshi bẹ mkpuma ono bụ iphe, akwabẹ
ùbvù; a bya l'ẹhu kẹ ndu te ekwedu kẹ Kéreshi bẹ;
"Mkpuma ono, ndu l'akpụ
ụlo jịkaru ono
mechaarụ bya abụru
mkpuma, gude ụlo."
8 Tẹme e dekwaaphọ sụ:
"Mkpuma ono bẹ bụkwa
mkpuma,
anọduje adụ ndiphe
ụpfu
bya abụkwarupho epfu,
ẹphe e-vukotajẹ daa iko."*
Noo kẹle ẹphe jịkaru ekweta opfu Chileke. Ọ bụru gẹ Chileke dobekpọhawaru l'ọo-dụ
phẹ bụ onoya.
9 Obenu l'unubẹdua bụ ndu Chileke gude ẹka iya họta. Unu bụ ọgbo uke kẹ Chileke;
bya abụru ọha dụ nsọ; bụru ndu Chileke nwe enwenwe; k'ọphu unu e-me g'ajajẹ iya
ajaja; mbụ onye ono kufutaru unu l'ọchii kuru unu ye l'ìphóró iya, dụ biribiri ono.
10 Ọ dụkwaru teke unu eshidu bụru ndu kẹ Chileke; nta-a bẹ unu bụwaa ndu nkiya.
Ete shidu phụaru unu obu-imemini; obenu lẹ nta-a bẹ ọ phụwaru unu obu-imemini.

Umere, gbaru ndu Kéreshi tọwaru l'ẹgbu

---

* **2:8 2:8** Gụnaa Azá 8:14.

11 Ndu mu yeru obu; unu bụkwa nlwamụlwa lẹ mgboko-a; tẹme unu byakwa iya phọ g'onye kpafụtaru ụri. Ọo iphe ono meru g'o gude mu nọdu epfuru iya unu;
epfushiru iya unu ike sụ unu jiko g'unu te ewokwaru onwunu tọgboru ẹgu ẹjo-iphe,
dụ iche iche, anọduje agụ nemadzụ ẹgu ememe. Ọ kwa ndzụ ọphúú ono, Chileke
nụru unu ono bẹ ẹgu eme ẹjo-iphe ono anọduje etso ọgu.
12 G'umere unu shije ekiri l'iphu ndu ete ekwedu kẹ Chileke; k'ọphu bụ ẹphe -
bokpọonu unu ibo l'unu bụ ndu eme ẹjo-iphe; ẹphe eleanaa umere unu l'ọ dụnukaru
ree; ẹphe egudekwanụ iya jaa Chileke ajaja mbọku ono, ọo-bya ekpee phẹ ikpe ono.
13 Unu wozejekwa onwunu alị l'iphu ndu ọha meru ndu-ishi; m'ọbvu Nnajịuphu;
l'iphu ndu-eze, bụ phẹ bẹ ike dụ l'ẹka;
14 mẹ l'iphu ndu bụ ọ-chị-ọha, bụ ndu e yeru g'ẹphe hùje ndu eme ẹjo-iphe ahùhù;
ẹphe ajajẹ ndu ọphu eme iphe, dụ ree ajaja.
15 Noo kẹle iphe, dụ Chileke l'uche bụ g'unu gude umere ọma mechishia ẹhu-eswe
ẹhu-eswe ndu amadụ iphe anọduje epfuru unu ono.
16 Kéreshi bẹ tọakwaru unu l'ẹgbu. Ọle ọ tọ bụkwa g'unu bya eworu onwunu saarụ
eme iphe-ẹji ọgbo. Unu mejechia umere, gbaru ndu ejeru Chileke ozi.
17 Unu kwabẹje onyemonye ùbvù. Iphe, bụkpoo ndu bụ ụnwunna; mbụ ndu
nọ Kéreshi l'ẹka; bẹ unu eyekọtaje obu. Unu tsụjekwa Chileke ebvu. Unu
akwabẹjekwapho eze ùbvù.

Iphe-ẹhuka, Kéreshi jeru bụ anyi iphe-leta-mee

18 Unubẹ ndu ejeru nemadzụ ozi; unu wozejekwa onwunu alị l'iphu nnajịuphu
unu; kwabẹje iya ùbvù. Iphe, bụkpoo iphe, ẹphe sụru g'unu mee; unu mejekwa iya.
G'ọ tọ bụekwapho onye ọphu nnajịuphu iya dụru odoo bya emeru ọnu ụtso bẹ a-
kwabẹje iya ùbvù kpoloko. G'onye ọphu nnajịuphu iya dụru ẹhuka kwabẹjekwa iya
phọ ùbvù.
19 Chileke bẹ ẹhu atsọjekwa ụtso mẹ ọ -bụru l'unubẹ ndibe iya gude iya ata nshi
eje iphe-ẹhuka, byaru unu; mbụ iphe-ẹhuka, e meru unu; unu nọdu eje l'ẹbe abụ l'ọ
dụru iphe, unu meru, dụ ẹji.
20 Ọle ọ tọ bụkwa: a -nọdu ahù ngu ahùhù iphe, dụ ẹji, i meru ị nọdu ata nshi; ono
ta agbakwarụ g'a jaa ngu ajaja iya. Ọ kwa onye meru iphe, dụ ree; a nọdu echi iya
iphe ẹheni; onye ono nọdu ata nshi; noo onye Chileke a-ja ajaja iya bụ ono.
21 Noo l'ọ kwa eje iphe-ẹhuka ẹgube dụ Chileke ree ono bẹ Chileke kudoru unu
oku iya. Lẹ Kéreshi l'onwiya gudekwa k'iswi ẹhu unu jekwaaphọ iphe-ẹhuka. Ono
bụwaruro iphe-leta-mee bẹ o meru doberu unu; k'ọphu unu a-nọdu anwụ ẹka iya.
22 "Onye adụdu iphe-ẹji, o mejeru; ọphu ntuphu-ire adụjeduru iya l'ọnu."
23 A kwagọkpokwaaru iya ìphù; ọle o to phulatadụru. E mee ya mkpawere; ọphu
ọ dụdu onye ọ sụjeru lẹ ya e-melata. Iphe, o mechiaru bụ l'o woru onwiya ye Chileke
l'ẹka; mbụ Chileke ono, bụ onye-ikpe, ekpeje ikpe, pfụru nhamụnha ono.
24 Kéreshi l'onwiya bẹ vutawaru iphe-ẹji, anyi meru g'ọ hakọta l'ẹhu onwiya teke
ono, a pfugburu iya l'oswebe onoya. G'anyịbedua ono, nọ l'eme iphe-ẹji nwụhu
anwụhu ono abya adzụru ndzụ bụru ndu pfụberekoto. Ọ kwa igbiri ẹchachi e chiru
iya bẹ e gude mee g'unu wekọrohu.
25 Noo l'unu shi eje phururugbadaa g'atụru, ephu ụzo; obenu lẹ nta-a bẹ
unu lwaphutawaru azụ; lwapfuta onye ono, eche unu g'onye eche atụru; bya
abụkwarupho onye eleta ndzụ unu ẹnya ono.

3

Umere, gbaru nwanyị yẹe ji iya

1 Nokwaphọ g'ọ dụ unubẹ ụnwanyi, alụ ji. Unu wozejekwa onwunu alị l'ẹka ji
unu nọ. Ọo ya bụ k'ọphu bụ; o -nweru ji unu phẹ ndu ọphu te eyejedu ọnu l'opfu
Chileke; ẹphe ahụma ẹguru umere, unu eme gude iya bya emelahaa opfu, Chileke
pfuru; m'obetaruro ọphu unu epfuduru phẹ kẹ Chileke.
2 Noo kẹle ẹphe e-gudewarọ ẹnya phẹ ahụma umere, adụdu ẹka ụta dụ iya, unu
eme eyeru phẹ; opfu l'unu atsụ Chileke ebvu.
3 Omemma unu ta agbakwarụ g'ọ bụru iphe, eme l'akpọ-ẹhu, bụ iya bụ aswịngashi
ẹgbushi; waa egude ụnwu iphe, e meshiru lẹ mkpọla-ododo kwaa onwunu ngwa;
yẹle eye ẹrengete uwe.
4 G'ọ bụjechiaru g'unu e-me dozirwee ime ọkpoma unu g'ọ tọ bụru ẹka retọshihuru
eretọshihu; g'ọ bụru omemma k'eme odoo yẹe eji obu oyi. Iphemiphe ono bẹ
tụkokwaru bụkotaru iphe, aswa parụ ẹka l'ẹnya kẹ Chileke.
5 Kẹle ọo ẹgube ono bụ g'ụnwanyi shi egudeje eme omemma nkephẹ teke k'ichee.
Ẹphe shi edobejeru onwophẹ Chileke iche; tẹme ẹphe shi anọduje ele Chileke ẹnya
l'ẹka. Ẹphe shi ewozeje onwophẹ alị l'iphu ji phẹ.
6 Ọo ẹgube ono bẹ Sera shikwaphọ anụru Ébirihamu opfu ekuje iya nnajịuphu.
Nta-a bẹ unubẹdua bụakwaa ọkpobe ụnwu Sera mẹ unu -nọdu emeje-a iphe, pfụru
ọto; ọphu ọ dụdu iphe, eyejekwadu unu ebvu.
7 Unubẹ ndu ọphu bụkwanu unwoke, alụgbaa nwanyị; unu mejekwaruphọ nyee
unu umere, dụ ree. Unu maru onwunu ẹhu l'alụlu, unu alụ nwibe unu. Unu
kwabẹjekwa phẹ ùbvù; eshinu unu maanarụ-a l'ụnwanyi bẹ ụvohu ka b'adụ; eme
lẹ nwoke. Unu letajẹ phẹ ẹnya; mejeru phẹ iphe, mkpa iya dụru phẹ. Noo kẹle unu
l'ẹphe a-tụko shi l'ẹka Chileke gbarụ mgba nweru eze-iphe-ọma ono, bụ iya bụ ndzụ
ojejoje. Unu mejekwa umere, dụ ẹgube ono k'ọphu ọ tọ dụdu iphe, akpọshi unu epfu
anụ Chileke.

Ewere, eeme onye pfụberekoto

8 Ẹka mu a-sụbe opfu ono ishi bụ; g'uche unu bụjekwaru nanụ. G'iphe-ẹhuka,
byaru nwibe unu rwuje unu l'ẹhu g'o rwuru onye ọ byaru. Unu yejekwa nwibe
unu obu. Noo kẹle unu bụ ndibe Chileke. Unu bụkwaru ndu obu-imemini. Unu
wozejekwa onwunu alị l'ẹka nwibe unu nọ.
9 Onye -meru unu ẹji; unu te egudejekwa eme ẹji pfụa ya ụgwo iya. Onye -
phuru unu iphu; unu te ephulatajẹkwa. Ọ chikwaa iphe, unu e-mejechia bụ g'unu
gọjechiaru ọnu-ọma nụ onye ọbu. L'iphe, Chileke kudoru unu oku iya bụkwa gẹ ya
gọru ọnu-ọma nụ unu.
10 "L'iphe, bụ onye ọ dụ g'a
sụ lẹ ndzụ iya e-tse ogologo;
tẹme ọ dụkwa iya phọ g'a
sụ lẹ
mbọku-mbọku abụjeru
iya k'ọma;
g'onye ono te egudehẹkwa
ire iya tụ ịkpoki;
ọphu onye ọbu adzụjekwa
ụka.
11 G'onye ono gbakụtaru
eme iphe-ẹji azụ
watachia eme iphe,
dụ ree.
G'onye ono kukebeje ẹhu
chọ iphe,

bụ o -mee ya nchị-adụ-doo.
Ọ -chọta iya g'ọ tọ tụwokwa
iya ẹka.
12 Noo kẹle Nnajịuphu,
bụ Chileke
bẹ anọdujeepho eleta
ndu pfụberekoto
ẹnya.
Ọ nọdu angabẹjekwapho
nchị nụma epfupfu,
ẹphe epfu anụ iya.
Obenu lẹ ndu ẹjo-iphe
bẹ ọoghajeru azụ.”*

13 Sụ-a; ?dẹnukpoo onye sụru unu emekata mẹ ọ -nọdu ehe unu ihee eme iphe, pfụru nhamụnha?

14 Ọ -bụkpooru nụ l'unu a-nọdu eje iphe-ẹhuka; opfu l'unu eme iphe, pfụru-ọto; g'ẹhu tsọjekwa unu. Gẹ ndzụ ta agụjekwa unu m'ẹphe -nọdu eye unu ebvu; ọphu ọ dụkwa iphe, unu ejejekpọo ayọ ọshi iya.

15 Iphe, unu e-mejechia bụ g'unu gudeje obu unu g'ọ ha kwabẹje Kéreshi, bụ Nnajịuphu unu ùbvù; gude goshi iya l'ọo ya bụ Nnajịuphu unu. Unu kwagebejẹpho akwagebe tekenteke k'ọphu bụ l'ọ -dụru onye jịru unu k'iphe ono, unu ele ẹnya iya ono; unu eyeeru iya ọkpobe ọnu; goshi iya iphe, meru g'o gude unu nọdu ele ẹnya iphe ono, unu ele ẹnya iya ono.

16 Unu meje nno g'obu ataa awajẹkwanu unu mini; k'ọphu bụkwanu o -nweru ndu l'epfuru unubẹ ndu kẹ Kéreshi ẹjo opfu; unu egude umere ọma ono, unu eme ono meru iphere kpua phẹ.

17 L'ọ kakwa ree lẹ nemadzụ jeru iphe-ẹhuka; opfu l'oome iphe, dụ ree; m'ọ -bụkwaru l'ọ bụ iphe, dụ Chileke l'uche bụ onoya; eme lẹ nemadzụ anwụ ọnwu ẹjo-iphe, o meru.

18 Kẹle Kéreshi l'onwiya jekwarụpho akpọ iphe-ẹhuka lanụ nwụhu kẹle ndiphe eme iphe-ẹji. Ọ bụru onye ono, pfụberekoto ono bẹ nwụhu-chiru ndu apfụbedurụ-ẹka-ọto; k'ọphu oo-duta anyi dupfu Chileke. Ndiphe bụ egbugbu mmanụ bẹ ẹphe gburu ogwẹhu iya. Obekwanu lẹ Unme Chileke meru iya ọ nọdu ndzụ.

19 Ọ bụru ike Unme Chileke ono bẹ o gude bahụ lẹ maa jepfu ndu maa ono, a tuchiru lẹ mkpọro ono je epfuaru phẹ opfu Chileke.

20 Lẹ teke ndiche ono, Nuwa kụru eze ụgbo ono bẹ ndu teke ono jịkakwaru angabẹ nchị l'iphe, Chileke epfu; Chileke takpọepho nshi ngabẹkotaru phẹ; ọphu ọ dụdu; jeye teke ọ nọnyaru ọ haa mini; ọ bya erigbushikọta phẹ. Ọ bụerupho nwa ndu abadu ishi bẹ bahụru l'eze ụgbo ono; iphe, ẹphe dụ bahụ iya bụ ụmadzu ẹsato kpoloko. Ọ bụru mini ono, ụgbo ono ese eli l'eli iya ono bẹ Chileke shi dzọo phẹ.

21 Mini ono bẹ nọ ọnodu baputizimu, e gude adzọ unu kwaphọ. Ọ tọ bụkwa l'a asafụje anyi inyi l'ẹhu; ọ chịkwa l'anyi egudeje iya arwọ Chileke g'o mee g'obu ta awa anyi mini. Ọ bụru l'eteta, Kéreshi shi l'ọnwu teta nọdu ndzụ bẹ ooshije dzọo anyi.

22 O tetaru ono lashịa je anọdu l'imigwe l'ẹkutara Chileke, bụ Nna. Iphe, bụkota ojozi-imigwe g'ẹphe hakọtakpoo; mẹkpoo iphemiphe, ike dụ l'ẹka; mẹ iphemiphe, bụkotakpoo ndu-ishi l'imigwe nọdukota iya l'ẹka.

---

* **3:12 3:10-12** Gụnaa Ebvu 34:12-16.

4

Ndzụ ọphúú

1 Kéreshi bẹ jeru iphe-ẹhuka teke ọ nọ lẹ mgboko-a. Ọo ya bụ; g'ọ bụekwarupho gẹ
k'iphe-ẹhuka ono dụ Kéreshi bụ g'ọo-dụje unu; mbụ g'unu kwakọbekwa k'eje ẹgube
iphe-ẹhuka ono. Ọ tọ dụkwa onye jeẹbejeru ẹgube iphe-ọtsu-l'ẹhu ono lẹ mgboko-a
ọ gbẹshi jeye ẹka l'eme iphe-ẹji ọzo.
2 Ọo ya bụ; unu wataẹkwapho eme iphe dụ Chileke l'uche. Ọ bụru g'unu e-gudewa
iya rọ ememe bụ onoya lẹ nwa nta-a, unu nọkwadu l'eliphe l'ẹka-a. Unu te eyeẹkwaru
ẹgu ẹjo-iphe agụgbabe ụnwu-eliphe ọnu.
3 Unu lewarọ ime teke unu shi meta iphe, ụnwu-eliphe eme. Unu shi bụru ndu
iphere bvụru l'iphu; unu nọdu ewojeru onwunu haarụ ẹgu ẹjo-iphe; yẹe angụnuka
mẹe yẹe ẹjo-uzere; mẹ etsojeẹrupho achọ-phe ẹka unu angụ mẹe; yẹe anọdu
agwaphe agwa mẹ ọbvu.
4 Nta-a bẹ ọ gbẹkwa bya adụ ndu ono, ta amadụ Chileke ono biribiri l'unu te
etsojeẹduru phẹ emephe ẹjo ememe ono; ọphu unu l'ẹphe anọedu ndzụ ọla-l'iswi
ono. Ọo iphe ono meru g'o gude ẹphe nọdu anọduje epfubyishi unu.
5 Ọle mbọku, Chileke e-kpe phẹ ikpe abyaakwaa. Ọo mbọku ono bẹ ẹphe a-bya
apfụru Chileke l'iphu; gude ọnu phẹ shi ishi lanụ dokọtaru iya iphe, ẹphe meru l'eli-
mgboko-a; mbụ Chileke ono gbẹ kwakọbehawanu k'ekpe ndu nwụhuru anwụhu mẹ
ndu nọ ndzụ lẹ mgboko-a ikpe ono.
6 Ọ kwa iphe ono meru g'o gude e je ezia ndu maa ozi-ọma ono k'ọphu e-kpe phẹ
ikpe, dụru ogwẹhu; ẹphe anọdukwanu ndzụ ọphu Chileke nọ.

Egude iphe-ọma, Chileke meru ngu jeeru iya ozi

7 Sụ-a; teke iphemiphe-a l'abvụ bẹ dụkwaa ntse. Ọo ya bụ g'unu sedeje onwunu;
g'ẹnya doo unu rịsaa; k'ọphu unu a-dụje ike epfu anụ Chileke.
8 Ọphu kachakpọo nụ bụ g'unu yeẹkwapho nwibe unu obu ọkpobe eyeye kwasẹru;
kẹle ẹgube n-yemobu ono ekpuchijekwa ikpoto iphe-ẹji.
9 Unu kwajẹru nwibe unu ẹbyaa. Ọle g'unu ta agụjekwa aphụ iya.
10 Eshi ọphu Chileke megbawaru unu eze-iphe-ọma, dụ iche iche; bya
anụchakwaapho onyemonye iphe-ọma l'ẹhu l'ẹhu; g'onyemonye gude iphe-ọma ọphu
Chileke nụru iya mee iphe, a-barụ nwibe iya urwu. Ọ kwa unu mee nno l'ọ bụru iya
bụ l'unu bụ ndu letaru ẹnya ọkpobe eleta l'iphe-ọma, Chileke nụru unu.
11 Ọ -dụru onye epfu opfu; g'onye ono pfujeẹ ya phọ g'ọ bụ Chileke l'onwiya epfu
iya. Ọ -dụru onye eyetaru ndu ọzo ẹka; g'onye ọbu yetajẹ iya gẹ Chileke nụ-beru iya
ike. Ọo ya bụ; g'ee-shikwanụ l'iphe, anyi emeje ememe ndiphe eshi Jizọsu Kéreshi
l'ẹka kwabẹ Chileke ùbvù; mbụ onye ono, ọkwabe ùbvù mẹ eze ike, parụ ẹka apaa;
bụ nkiya ono jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

Iphe-ẹhuka, ndu nọ Kéreshi l'ẹka eje

12 Ndu mu yeru obu; g'ẹjo iphe-ẹhuka ono, abyapfutajẹ unu ono ta adụjekwa unu
biribiri. Ẹgube oke iphe-ẹhuka ono bụkwa iphe, e gude eme g'a maru ?unu nọshiru-a
ike l'ẹka Chileke. G'ọ tọ dụjekwa unu g'ọ bụ iphe, ẹtu iya adụjeduru bẹ byapfutaru
unu.
13 Ọ chikwaa iphe, unu e-meje bụ g'ẹhu tsọje unu ụtso l'unu tụkoru gbarụ mgba
eje ụdu iphe-ẹhuka, Kéreshi jeru; e -mechaa g'ẹhu akwata tsọo unu tsọshikpoo ya
unu ike mbọku ono, Chileke e-goshi ọdu-biribiri Kéreshi ono; mbụ unu a-kwata gude
obu unu g'ọ ha tee ẹswa.
14 Ọ -bụru l'egude iswi ẹhu Kéreshi akọ unu ọnu; bẹ unu bụkwaa ndu a gọru ọnu-
ọma nụ; noo kẹle Unme Chileke, bụ iya emeje g'unu gbarụ mgba l'ọdu-biribiri Chileke
anọpyabewaro unu l'ẹhu kwasẹru.

15 Ọle ọ -dụru onye l'eje iphe-ẹhuka; g'iphe-ẹhuka, ooje ta abụkwaru k'iswi ọchi,
o gburu; ọzoo iphuru o ziru; ọzoo ẹjo-iphe ọzo, o meru; ọzoo kẹle ọ bụ onye eseje
opfu.
16 Ọ chia teke unu eje iphe-ẹhuka opfu l'unu bụ ndu kẹ Kéreshi; g'iphere iya ta
adụkwa unu; ọ chia g'unu keleje Chileke ekele l'ọo ẹpha Kéreshi bẹ eeku unu.
17 Lẹ teke Chileke e-kpe ndiphe ikpe dụkwaa ntse. Ọ bụru ndibe iya bẹ oo-vuru ụzo
dabẹ ikpe ọbu l'ẹhu. Teke ọ bụ lẹ Chileke vu ụzo dabẹ anyi ẹgube iphe ono l'ẹhu;
doanaa mu rọ g'ọo-dụkpoo ndu ono, jịkaru ozi-ọma Chileke ono.
18 "Teke ọ bụkwanu lẹ
g'e-me dzọta onye
pfụberekoto
shihuru ike ẹgube ono;
leanarọ g'ọo-dụru
ndu ta atsụdu Chileke
ebvu mẹwaro iphe,
bụkpoo ndu ọzo,
ta anụduru Chileke
opfu g'ẹphe ha."*
19 Ọo ya bụ; g'iphe, bụkpoo ndu eje iphe-ẹhuka lẹ g'ọ dụ Chileke g'ẹphe jee ya;
mejekwa umere ọmaa. G'ẹphe wokwaru ndzụ phẹ ye Chileke ono l'ẹka, bụ onye
ono, meru phẹ nụ; tẹme ọ bụru onye epfuje iphe; pfụshia ike l'iphe, o pfuru.

5

Eleta ndu Chịochi ẹnya

1 Iphe-a, mu abya epfupfu-a bụkwa ndu e meru ọgerenya Chịochi bẹ mu epfu
eyeru. Lẹ mbẹdua, bụ Pyịta bụkwa onye e meru ọgerenya Chịochi g'unu bụ tẹme mu
gudekpọo ẹnya mu hụmakota iphe-ẹhuka ono, Kéreshi jeru onoya g'ọ hakọtakpoo
gberegedege. Mu yịkwarupho lẹ ndu onye lẹ Kéreshi gbawaa mgba nweru ọdu-
biribiri iya, bụ iphe, ata dụedu g'ọo-nọ-beru Chileke emee l'aa-hụma-dzuru iya.
2 Sụ-a; unu chejekwa ụnwu atụru Chileke ono nche, letajẹ phẹ ẹnya ree. Unu
egude obu unu meje iya ẹgube ọ dụ Chileke l'uche; unu te emejekwa iya g'ọ bụ iphe,
e kebutaru unu ekebuta; ọ chia g'unu yeru ẹhu l'eje ozi ono. Unu te ejekwa iya nweru
ẹkpiri okpoga.
3 Unu te emejekwa ndu ono, Chileke yeru unu l'ẹka ono g'ẹphe bụ ohu, unu gbaru
agbagba. G'umere unu bụchikwaaru phẹ iphe-leta-mee.
4 Ọo ya bụkwanu g'ọo-bụru teke onye-ishi ndu nche atụru ono byaẹrupho k'egoshi
onwiya l'oo-mee g'unu nọdu ndzụ ojejoje, bụ iya bụ obunggo, dụ biribiri, ata yịdu
mebyihu emebyihu.
5 Nokwaphọ gẹ mu akakwarụpho unubẹ ndu ọphu ka abụru ụnwegirima; unu
wozejekwa onwunu alị l'iphu ndu bụ ọgerenya. Mbụ-a; iphe, mu epfuru unu g'unu
ha bụ; g'iphemiphe, unu eme goshijekwa l'unu ewozeje onwunu alị l'ẹka nwibe unu
nọ. Unu eyetajẹru nwibe unu ẹka; kẹle "Chileke ajịkajekwa ndu eku onwophẹ; ọ
nọdu emejekwanụru ndu ọphu wozeru onwophẹ alị eze-iphe-ọma."
6 Ọo ya bụ; unu wozeta onwunu alị l'iphu Chileke; k'ọphu oo-woli unu eli mẹ o
-rwuẹpho. Chileke ono bụkwa iya bẹ bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.
7 Unu tụko iphe, bụkpoo iphe, unu ayọ ọshi iya tụko ye Chileke l'ẹka; kẹle ẹnya iya
ta alụfujedu alụfu l'ẹka unu nọ.
8 G'ẹnya doo unu rịsaa g'unu nọdu che nche l'onye ọhogu unu, bụ Nsetanu
tsoakwarụ ejephe g'oduma, tsoru aba hanyịhanyi achọ onye ọo-dzụ-gbu lajashịa taa.

* **4:18 4:18** Gụnaa Ẹtu 11:31.

9 Unu pfụ-chije iya ụzo; unu apfụ-shikwanaa ike l'ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke;
l'unu maakwaru-a l'ụnwunna unu g'ẹphe hakọta l'eliphe-a bẹ tụkoru ejekọta ẹgube
iphe-ẹhuka ono.
10 Obenu l'ọo Chileke ono, bụ iya bụ onye eze-iphe-ọma kpakọru mịkoo l'ẹka ono
bẹ kuru unu g'unu lẹ Kéreshi tụgba bụru nanụ; ọo ya bụ g'unu l'iya atụko nọdukota
l'ẹka lanụ, bụ ẹka ọdu-biribiri iya ono, ata bvụdu abvụbvu ono nọ. Ọo ya bụ l'unu
-jetaẹpho iphe-ẹhuka ono nwanshịi; yẹbedua l'onwiya emee unu; unu adụkota ree;
mee unu; unu eshihu ike; bya emekwaphọ unu; unu akabaa apfụshi ike l'ekwekwe,
unu kweru.
11 G'ikemike bụkotaru nkiya jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

Ekele mkpọchi-ishi

12 Mu pfuakwaru nwakpụru opfu olemole deeru unu l'ẹkwo-ozi-a. Ọ bụru
Sulivanusu bẹ gude ẹka iya deeru mu iya. Sulivanusu ono bụ nwanna anyi, mu
maru l'ọ bụ onye e gude ire iya ẹka. Sụ-a iphe, mu ederu iya unu bụ gẹ mu gude
iya mee g'obu shihu unu ike; tẹme mu nọdu emekwaphọ gẹ mu gude iya pfuru unu
l'iphemiphe ono bẹ tụkoru bụru eze-iphe-ọma, shi Chileke l'ẹka. Unu pfụkwaru l'eze-
iphe-ọma ono; pfụshia ya ike.
13 Lẹ ndu kẹ Chileke, nọ lẹ Bábilọnu; mbụ Chịochi, Chileke họtakwarupho g'ọ
họtaru unu bẹ l'ekelekwarọ unu. Maku, bụ nwa mu ekelekwarọ unu.
14 Unu kelekwa nwibe unu ekele; nmata phẹ akpa, dụ nsọ. Gẹ Chileke mee g'unubẹ
ndu unu lẹ Kéreshi tụgbaru bụru nanụ g'unu ha buru guu. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi K'ẹbo
Pyịta
Deru

1 Ẹkwo-ozi-a bẹ shi l'ẹka mbẹdua, bụ Sayịmonu Pyịta, onye ejeru Jizọsu Kéreshi
ozi; bya abụkwarupho onye-ishi-ozi iya. Ndu mu ede iya anụ bụ unubẹ ndu ono shi
l'apfụbekoto kẹ Chileke mẹ kẹ Onye-Ndzọta bụ Jizọsu Kéreshi nata ekweta ọphu bụ
ọkpobe iya gẹ k'anyịbedua.
2 Gẹ Chileke mekwaa g'unu kabaa ya amaru; l'o mekwaaphọ g'unu kabaa amaru
Nnajịuphu anyi bụ Jizọsu ọkpobe amaru eje. G'eze-iphe-ọma mẹ ẹhu-guu, shi iya
l'ẹka rwube unu ẹka rwube iya k'anyịnyi.

Chileke kuru unu bya ahọta unu

3 Anyi maru Nnajịuphu ono marweta iya ree; mbụ onye ono, bụ iya kuru anyi g'anyi
bya g'anyi l'iya gbarụ mgba l'ọdu-biribiri iya; waa l'iphe-ọma, ọonoduje eme. Ọo
l'amama ono, anyi maru iya ono bẹ Chileke shi gude eze ike nkiya nụ anyi iphemiphe,
mkpa iya dụru anyi g'anyi gude nọduru iya ndzụ; emekwaphọ umere, egoshije l'anyi
akwabẹ iya ùbvù.
4 Ọo eze ike iya ono bẹ o gudekwaphọ kweshia anyi ukwe-iphe, dụkota ree ọkpobe
adụdu; ukwe-iphe dakiri atụ ọnu iya; ọo ya bụ g'unu egudekwanụ k'ukwe-iphemiphe
ono gbakụta azụ l'emebyishi onwonye ono, ndu mgboko-a l'emebyishi onwophẹ; kẹle
ẹphe eyedzujeru ọnu l'ẹgu ẹjo-iphe anọduje agụgbabe phẹ nụ; waa g'unu lẹ Chileke
agbarụ mgba meje umere ọmaa ono, oome ono.
5 Ọo ya bụ g'unu kukebeje ẹhu se g'unu meje umere ọmaa yekwa l'ekweta unu.
Iphe ọzo, unu e-yekwa l'umere ọmaa abụru anwụta.
6 Iphe ọzo, unu e-yekwafụa l'anwụta iphe abụru esede onwonye. Iphe, unu e-
yekwakwanụ l'esedeje onwonye abụru ọta-nshi. Iphe, a-nọdukwa nụ etso ọta-nshi
abụru akwabẹ Chileke ùbvù.
7 Akwabẹ Chileke ùbvù abụru iphe, a-nọdu etso iya nụ bụ ehe onwunu. Iphe ọzo,
unu e-yekọbefua l'ehe onwunu ono abụru n-yemobu.
8 Unu -nọdu emewaa ẹgube umere ono eje l'iphu bẹ unu taa bụkwaru 'ọgalemkpa;
ọphu unu abụeduru ndu ta amịdu mebyi; l'amama unu maru Nnajịuphu anyi, bụ
Jizọsu Kéreshi.
9 Ọle-a; onye iphemiphe ono teke erwubedu ẹka; atsụkwa ishi; mbụ l'onye ono ta
ahụmajedu iphe, nọ ẹnya. Tẹme onye ono zọhawaa l'ọo Jizọsu bẹ sashịkotaru iya
iphe-ẹji, o shi mehawaa.
10 Ọo ya bụ lẹ-a; ụnwunna mu; ọ kwa unu bụ ndu Chileke kuru họta unu mee unu
bụru ụnwu iya. Ọo iphe ono meru g'o gude unu jee ekukebeje ẹhu eme g'unu gude
umere unu egoshi l'unu bụpho ụnwu iya ọbu eviya; lẹ teke unu emewaa iphemiphe
ono bẹ unu ta abyakpọkwa eshiswe ụzo.
11 Unu -nọdu emewaa nno ta adụkpoekwa iphe, byakpọo anọ-chi unu ụzo g'unu ta
abahụshi l'alị-eze Jizọsu Kéreshi, bụ Nnajịuphu anyi, bya abụru Onye-Ndzọta anyi.
12 Noo g'o gude mu nọdu arị lẹ mu a-nyatajẹkpoerupho unu iphemiphe ono. Mu
makwarụ-a l'unu machahawaru iya; tẹme l'unu pfụshiwaru ike l'ọkpobe-opfu ono,
e ziru unu ono.
13 Ọ bụru iya meru mu nọdu arị l'ọ ka ree gẹ mu nyatakọtaru unu iphemiphe ono
nta-a, mu nọkwadu ndzụ l'ụlo-ẹkwa k'ogwẹhu-a gude yeru unu ọ́kú;
14 eshinu mu mawaru l'ọ tọ dụdu g'ọo nọ-bekwaduru nta-a; mu alashịa; noo kẹle
Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi bẹ goshiwaru mu l'o rwuwaru mu l'alala.

15 Mu e-kukebekpọepho ẹhu anyataru iya unu; k'ọphu bụ mu -anọedu; unu ta
azọhabaedu iya azọha.

Ndu gudekpọo ẹnya phẹ hụma ùbvù, Chileke kwabẹru Kéreshi

16 Lẹ teke anyi ziru unu k'ike Jizọsu Kéreshi ono, bụ Nnajịuphu anyi ono, bụ ike,
oo-gude bya ọzo ono; bẹ ọ tọ bụkwa akọ-iphè, nemadzụ rịtaru l'ọriri iya bẹ anyi kọru
unu. Anyịbedua bẹ gudekpọkwa ẹnya anyi hụma ọdu-biribiri iya.
17 Kẹle Chileke, bụ Nna kwabẹru iya ùbvù bya emee ya o gbua nwịinwii teke ono,
ẹguru olu-opfu ono shi l'akpabiri Ogbu-nwịinwii rwua ya nchị sụ: "Onye ọwa-a bụ
Nwa mu nwoke, mu yeru obu; o jiru mu ẹpho."
18 Anyịbedua l'onwanyi nụmakwaru olu-opfu ono, shi l'imigwe ono teke ono, anyi
l'iya tụkoru nọdu l'eli úbvú, dụ nsọ ono.
19 Anyi kabaa ekweshi ike l'iphemiphe ono, ndu mpfuchiru Chileke pfuhawaru ono
bẹ bụkota ọkpobe-opfu g'ọ ha. Ọo-bụru unu eme ree mẹ unu -nọdu angabeje iya
nchị; unu dụ g'ìphóró, nọ l'ẹka ọchii agba jasụ nchi abọhu; gẹ kpokpode nchi-abọhu
ono ekeahaa paapaapa l'obu unu.
20 Ọle ọphu kachakpọonu, bụ ọphu unu e-vukpọadaru ụzo maru bụ lẹ-a; iphe, ndu
mpfuchiru Chileke pfuru ta adụkwa ọphu ẹphe shi l'uche phẹ pfua g'ọ dụ phẹ.
21 Kẹle mpfuchiru te eshidu l'uche nemadzụ. Obenu lẹ ndu mpfuchiru, dụ-nsọ
pfuru opfu, shi Chileke l'ọnu gẹ Unme-dụ-nsọ meru g'ẹphe pfua ya.

2

Iphe, e-me ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

1 Lẹ teke ndiche bẹ o nwekwarụ ndu mpfuchiru shi epfuje iphe, Chileke epfuduru.
Nokwaphọ g'ọ dụru ndu a-nọdu l'echilabọ unu ezi iphe, Chileke epfuduru. Ẹphe a-
jịkachakwa jịka Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu; mbụ onye ono, bụ iya gbafụtaru phẹ l'ẹka
iphe-ẹji ono, ẹphe shi eme ono. Ọo iphe ono meru g'o gude iphe-ẹji, ẹphe meshiru
tukoru phẹ l'ishi. Ọ bụru iya e-me ẹphe alaa l'iyi ẹgwegwa.
2 Ikpoto nemadzụ e-mechakwaa tsoahaa phẹ; meahaa ẹjo ememe. Ọoburu iphe,
ẹphe a-nọdu emegbabẹ bẹ ndu ta abụdu ndu kẹ Chileke ee-gude wata epfubyishi
ọkpobe-opfu ono, bụ iya bụ ụzo kẹ Chileke ono, anyi etso ono.
3 Ndu ono, anọduje ezi unu iphe, abụdu ọkpobe-opfu ono bụekwapho ẹkpiri
okpoga bẹ eshitajẹ phẹ iphu. Ẹphe -gbẹshi; ẹphe atụko ụka, nọ lẹ mgboko dzụshia
wụshiru unu. Ẹphe egude nno ghọpyabe unu l'ụgho; ria unu ọkpobe okpoga. Ọle
ọ tọ dụekwanu g'ọo-nọ-beru nta-a; Chileke anmaa ẹgube ndu ono ikpe. Noo kẹle
Chileke pfuhawaru iya rọ teke ndiche dobe edobe. Mbụ l'iphe ono, bụ iya e-gbu ndzụ
phẹ ono te ekujekwa mgbẹnya.
4 Lẹ-a; ọ -bụru lẹ Chileke ta ahadụru ụnwu-ojozi-imigwe, meru iphe-ẹji g'ẹphe ria
ya kẹ mmanụ; ọ tụa phẹ mkpọro chịru ye l'ọku-alị-maa; lẹ tsụkiribaa ẹka agba ọchii
g'ẹphe nọdu ngabẹru mbọku ikpe onoya;
5 ọ -bụru lẹ Chileke ta ahadụru ndiphe ono, meru iphe-ẹji teke ndiche ono kẹ
mmanụ; obenu l'o gude utso bya atụko ụnwu-eliphe ono rigbushia; ndu ọ dzọtaru
bụerupho Nuwa, bụ onye ezi phẹ k'apfụbekoto waa ụmadzu ẹsaa ọzo kpoloko;
6 ọ -bụru l'ọ nmarụ Sọdomu yẹe Gọmóra ikpe gude ọku tsufukọta phẹ ẹphe bụru
ntụ; ẹphe chịhu lẹ mgboko l'ophu; shi nno mee gẹ ndu ta akwabẹdu Chileke ùbvù
maru ẹgube iphe, ya e-me phẹ;
7 tẹme ọ bụerupho Lọtu, bụ onye pfụberekoto bẹ ọ dzọru l'ẹka ono, ndu eme ẹjo-
ememe bu ono. Nno l'o shi abụjeru; ndu alị ono -nọdu eme ẹjo umere, rehuru erehu
ono; l'ọodu Lọtu ẹji shii; bya atsụkwa iya phọ l'ẹhu atsụshi iya ya ike.

8 Mbụ-a; ọ tọ dụdu mbọku-mbọku, nwoke ono pfụberekoto ono te eshidu
aphụrwushije ẹnya; anụrwushi nchị l'ẹjo-ememe, ndu iphe-ẹji ono shi anọduje eme;
k'ọphu bụ l'ẹjo-ememe, oogudeje ẹnya hụma mẹ ọphu ọonu lẹ nchị shi anọduje
agbawashị iya obu.
9 Ọniya bụ l'ọ -bụru l'o noo g'ọ dụ bụ ono; ọo ya bụ lẹ Nnajịuphu maru-a g'oo-
me dzọo ndu kweru nkiya; maru g'oo-me yeru phẹ ẹka g'ẹphe nahụ iphe-ẹhuka,
byapfutaru phẹ nụ; bya amakwarụpho g'oo-shi tuchia ndu iphe-ẹji l'ẹka ẹphe a-nọdu;
l'ọ nụa phẹ aphụ k'iphe-ẹji, ẹphe meru; ọ bụru ẹka ono bẹ ẹphe a-nọdu jeye mbọku
ikpe.
10 Mbụ-a; ndu ọo-kachakpọo njọ bụ ndu ẹjo-iphe ono; mbụ ndu ono, bụepho
iphe, ẹphe anọdujeepho achọ bụ g'ẹphe mee iphe, bụkpoo iphe, ẹgu iya enwu phẹ
phuruphuru l'ẹhu; mbụ iphe, bụ ẹphe -mee ya; ẹphe emerwushia onwophẹ; ndu
adụdu onye ẹphe anụru opfu; mbụ ndu ono, ezi iphe, abụdu ọkpobe-opfu ono; ndu
bụ 'anụ-lẹ-nchị; ndu anọduje eku onwophẹ ekuku; ndu ata atsụjedu ebvu epfubyishi
ndu ono, a ta ahụmajedu l'ẹnya l'ogbu-nwịinwii imigwe ono.
11 L'ụnwu-ojozi-imigwe bẹ kakwa ndu ono ike ọkpobe akaka bya akakwa phẹ phọ
enweru unme; ọle ẹphe te ejejekwa anọdu l'iphu Chileke epfurwushi phẹ sụ l'ẹphe
meru ẹji.
12 Obenu lẹ ndu ọwa-a; bụ iphe, edoduru phẹ ẹnya bẹ ẹphe anọduje epfubyishi.
Ẹphe dụ g'anụ-ẹgbudu, enwedu egomunggo, bụ iphe, a nwụdoru phẹ bụ g'a nmataję
phẹ l'ọ́nyà gbua; ọ bụru g'e meru anụ-ẹgbudu bụ g'ee-me phẹ; ẹphe alaa l'iyi.
13 Ọo iphe ono a-bụru urwu, ẹphe e-rita l'ẹjo-iphe ono, ẹphe yeru ẹka ememe ono.
Je akpachakpọo l'echilabọ eswe bẹ ẹphe anọdujeela-a eme g'ẹphe ria iphe ono, ẹgu
iya enwu phẹ phuruphuru l'ẹhu ono; ẹphe -nọdu eme iya ẹhu atsọle phẹ-a ụtso. Ono
bụ iphe, iphere bya abụru iphe, ụta mẹ unu -nọdu ahaję phẹ g'unu l'ẹphe tụko eri
nri; mẹ unu dọkobe eri nri.
14 Lenaa l'ọobujeru; ẹnya phẹ -hụmawaa nwanyị; l'ọogue phẹ phọ g'a sụ l'ẹphe lẹ
nwanyị ono kwarụ. Ọphu ọ dụdu teke ẹgu eme ẹjo-iphe agụ-buhuje phẹ agụ-buhu.
Ntanta-a ẹphe edetawa ndu ọphu anọ-shiduru ike l'iphe, ẹphe kwetarụ; ẹphe anma
l'ọ́nyà phẹ. Iphe, doru phẹ ẹnya bụepho g'ẹphe e-shi kpaa okpoga. Ono bẹ ẹphe
metawaru jeye o ria phẹ ishi; ẹphe bụru ndu a tụwaru ọnu!
15 Ẹphe parụ ọkpobe ụzo ono, pfụru nhamụnha ono haa eje phururugbadaa; bya
eetsowaa ẹka Belamu, bụ nwa Bosoru; mbụ onye ono bụ iphe, o yeru ẹnya bụ okpoga,
ọokpa l'ụzo apfụduru ọto ono.
16 A baarụ iya mba ẹjo-ememe ono; k'ọphu bụ lẹ nkapfụ-ịgara, ete pfujedu opfu
sarụ ọnu pfua opfu gẹ nemadzụ gude kpọshia onye mpfuchiru ono eme umere onye
ọbvu.
17 Ndu ono, ezi iphe, abụdu eviya ono bụ 'ọgalemkpa. Ẹphe dụ g'obvu, mini tahụru.
Ẹphe dụ g'igwe -rwuchaarụ erwurwu k'edze mini; phẹrephere zikaa ya. Chileke
nmawaru phẹ ikpe. Ẹka akwakọberu phẹ bẹ gbahụru tsụkiribaa.
18 Ẹphe anọdujeepho epfu g'ọ bụ phẹ kachaa amama; tẹmanu opfu ọbu
abụkwarupho mkpọkoro opfu. Ẹphe nọdu egudeje iphe ono, ẹgu iya enwu phẹ
phuruphuru l'ẹhu ono gbabẹ ọ́nyà nmata ndu buwokwadụ-a bẹ ẹphe nahụru ndu
eshiswe ụzo.
19 Ẹphe ekweje phẹ ukwe enweru onwonye; ọle ẹphebedua l'onwophẹ te
enwekwanụ onwophẹ. Ẹphebedua bụ ohu umere, rehuru erehu ono, ẹphe anọduje
eme ono. Noo kẹle ọo iphe, ka amadụ ike; lwụ-kpee ya bẹ amadụ bụ ohu iya.
20 Mbụ lẹ ndu ono nwekwarụ-a teke ẹphe shi maru Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu
Kéreshi ọkpobe amaru; mbụ Onye-Ndzọta anyi ono. Sụ ọphu ẹphe eshiẹdu eshi ẹjo
ụzo ono, emerwụje ụnwu-eliphe ono. A nọnyaepho; ẹjo umere ono, ẹphe shi hawaa

ememe ono lwa azụ bya eria phẹ ishi ọzo; ka phẹ ike lwụ-kpee phẹ. Ọ kwa iya bụ l'ọnodu ẹhu onye ono abya aka njọ; eme lẹ g'ọ dụhawaa lẹ mbụ.
21 Mbụ-a; o gogo kakwaru ẹgube onye ono ree; ọme ọ tọ dụkpodaa teke ọ majẹru ụzo bụ o -shia ya; Chileke agụa ya l'onye pfụberekoto; eme l'onye ono machaarụ ụzo kẹ Chileke bya atsụ-phu azụ haa emeje ekemu ono, Chileke tụru iya ono.
22 Ọ kwa iya bụ l'iphe ono, aanmajẹ l'ẹtu ono a-vụa l'ẹhu onye ono, bụ iya bụ ẹtu, a nmarụ, sụru lẹ "Nkụta nwachaaru ẹnwa laphu azụ je erichaa ya." Ẹtu ọzo bụru lẹ "Ezi bẹ a wụchaaru ẹhu; ọ laphu azụ je ebvua ẹpuchi." Noo gẹ ndu ono dụ bụ onoya.

3

Nnajịuphu a-bya ọzo

1 Ndu mu yeru obu; ọwa kweakwa akpọ ẹkwo-ozi ẹbolechiko, mu dewaru unu. L'ime ẹkwo-ozi labọ ono bẹ mu dewaru gude yeru unu ọ́kú; nyatarụ unu g'unu rịje ọriri iphemiphe ono, e ziru unu ono.
2 Ọo ya bụ; unu nyatajẹkwa opfu, ndu mpfuchiru Chileke ono pfuru teke ndiche. Ndu ono bụ ndu eeyeru ùbvù. Unu anyatajẹkwapho iphe ono, Nnajịuphu, bụ Onye-Ndzọta ono shi l'ẹka ndu-ishi-ozi iya zia unu.
3 Iphe, e-vukpọadaru ụzo doo unu ẹnya bụ ọwa kpọada; mgboko-a bya l'abvụ bẹ o nwekwarụ ndu e-mechaa bụru ndu taa dụjedu ike sede onwophẹ l'ẹgu ẹjo-iphe, enwu phẹ phuruphuru l'ẹhu; bụkwarupho ndu a-nọduje aja unu ewenu.
4 Iphe, ẹphe e-pfuje bụ; "?Dẹnuhunu Jizọsu ọbu, kweru unu ukwe lẹ ya a-bya ọzo ọbu? Kẹle e -shi teke nna anyi oche phẹ nọru laa bẹ iphemiphe dụekwapho g'ọ dụ; e -shi teke e meru mgboko."
5 Ẹphe elekebekpọepho ẹnya; jịka jịnyia ẹnya l'ẹphe taa rịdu ọriri iphe ono, Chileke meru teke ndiche ono. L'ọo opfu, Chileke pfuru l'ọnu kpoloko bẹ o gude mee igwe mee alị. Alị shi lẹ mini dụ; ọ bụru mini ono meru iphe ndzụ dụ lẹ mgboko.
6 Tẹme lẹ Chileke meru igwe dzee mini; rigbukọta iphe, shi dụ lẹ mgboko ọphu shi dụ teke ono l'ophu; ọ bụru ọla-l'iswi.
7 Igwe yẹle alị, bụ ọphu dụ nta-a bụkwa opfu ọnu bẹ e gude sede iya g'ọ nọdu jeye mbọku, ọku e-kepyashị iya, bụ iya bụ mbọku oke ikpe ono. Noo mbọku, Chileke a-nma ndu ta anụduru iya opfu ikpe; mee phẹ ẹphe abụru ọla-l'iswi.
8 Ọle-a; ndu mu yeru obu; iphe lanụ unu ata zọhajedu bụ l'ẹnya nnajịuphu bẹ ujiku lanụ dụkwa iya-a g'ụnu-kụru-ụnu apha; ụnu-kụru-ụnu apha dụkwa iya phọ g'ujiku lanụ.
9 Nnajịuphu ta akpụkwa ẹhu akpụkpu eme iphe, o kweru ukwe iya, bụ iya bụ iphe, ndiphe anọduje arị. Ọ kwa nshi bẹ ọotaru anyi kẹle ọ tọ dụdu onye ọ dụ iya g'a sụ l'ọ larụ l'iswi; ọ chịa g'izimanụ lwa onyemonye azụ.
10 Mbụ lẹ mbọku, Nnajịuphu a-bya bẹ ọo-byakwa g'onye-oshi byaru oshi l'ẹnyashi. Mbọku ono bẹ igwe e-deru riiriirii mihu. Iphemiphe, dụ l'igwe; kpokpode mẹ ọnwa mẹ ẹnyanwu bẹ ọku e-kekọta. Mgboko l'ophu mẹkpoo akanya, ndiphe seru dobe l'ime iya bẹ ọku e-kepyashịkotakwa.
11 Eshinu unu mawaru l'iphemiphe-a, dụ lẹ mgboko-a bụkota iphe, e-kepyashịhu l'ọku; unu kwabẹkwarupho onwunu ẹnya meje umere, gbaru unu l'ememe. Unu nụjeru Chileke opfu; unu eworu ndzụ unu g'ọ ha ye iya l'ẹka g'ọ bụkotaru nkiya.
12 Unu chịerupho ẹnya yee l'ụzo; ngabẹru mbọku, Chileke a-bya emebyia mgboko-a. Ọo mbọku ono bẹ Chileke a-tụ ọku l'igwe; oke okpomọku apaa ẹka; k'ọphu iphe, nọkota iya nụ a-dazehụkota.

13 Ọle-a; Chileke bẹ kwekwaru anyi ukwe emefụta igwe ọ̀phúú yẹe mgboko ọ̀phúú.
Ono bụwaa ndu pfụberekoto l'ẹnya Chileke bụ ndu e-buru iya nụ kpoloko. Ọ bụru
mgboko ọ̀phúú ono bẹ anyi ele ẹnya iya.
14 Ọo ya bụ; ndu mu yeru obu; eshinu unu ele ẹnya iphemiphe-a; unu kukebeẹpho
ẹhu dobe onwunu ọ̀rù g'ọ tọ dụ iphe, aa-ta unu ụta iya l'iphu Chileke. G'unu lẹ Chileke
dụ lẹ ree.
15 Unu anyatajẹkwa l'iphe, meru g'o gude Nnajịuphu nọdu ata nshi ono bụ g'unu
bya gẹ ya dzọo unu. Ọ kwaphọ iphe ono bẹ nwanna anyi Pọlu, anyi yeru obu
dehaakwaruphọ unu l'ẹkwo-ozi, o detaru unu. Ọ kwa Chileke bẹ nụru iya mmamiphe,
o gude dee ya.
16 Lẹ-a; iphe, bụkotakpoo ẹkwo-ozi, o deru g'ọ ha bẹ o pfukọtakwaru opfu iphe-a,
e-mechaa mee nụ-a l'iphe, bụkpoo ẹkameka, o pfuru opfu gbaa ya ọkpa. Iphemiphe
ono, Pọlu deshikọtaru ono nwekwarụ ndu ọphu oopfuje, te ekwejedu edo ẹnya. Ọ
bụru iphe ono meru g'o gude ndu amadụ iphe; mbụ ndu apfụshiduru ike l'ekwekwe,
ẹphe kweru kẹ Chileke; nọdu ewojeru iya gha ịgharaphu, bụhukwaa g'ẹphe aghajẹ
ikpoto iphe ọzo, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke. Ọ bụru ẹgube ono bẹ ẹphe emeje gude
ẹka phẹ meta ọla-l'iswi tukobe onwophẹ l'ishi.
17 Ọo ya bụ; ndu mu yeru obu; eshinu unu vuwaa ụzo makọtaru iphemiphe-a; unu
kwabẹkwaru onwunu ẹnya gẹ ndu ẹjo-mbọku ono te eduphu unu; g'ẹphe te eme unu
g'unu kweta l'ụka ono, ẹphe anọduje adzụshi ono bẹ bụ ọkpobe-opfu; shi nno mee
g'ọkpa chiswafụ unu g'unu lụfu l'ọkpobe ụzo ono, unu pfụru pfụshia ike ono.
18 Ọo ya bụ lẹ-a; g'eze-iphe-ọma kẹ Chileke nọdu aka shii l'ẹhu unu; unu akakwaphọ
amaru Nnajịuphu anyi bya abụru Onye-Ndzọta anyi, bụ Jizọsu Kéreshi ọkpobe
amaru. Ọo ya kpoloko kpẹekpu bụ onye aa-nọdu akwabẹ ùbvù mbọku-mbọku jasụ
lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi Kẹ Mbụ,
Jiọnu
Deru

Opfu, bụ ndzụ, shi Chileke l'ẹka

1 Iphe, anyi ede l'ẹkwo-ozi-a anụ unu-a bụkwa k'onye ono, ẹpha iya bụ Opfu
Chileke-a, bụ iya bụ kẹ Opfu, bụ ndzụ, shi Chileke l'ẹka-a. Opfu ono, anụje ndzụ
ono shikpọ lẹ mbụlembu dụ. Anyi nụmakpooru iya lẹ nchị; bya ahụma iya l'ẹnya;
gbua ya ẹnya igo; bya ebyia ya ẹka.
2 Onye ono, bụ ndzụ ono bẹ e meru k'ọphu eegudeje ẹnya hụma iya; anyi hụmawa
iya. Ọ bụru iya bẹ anyi atụru unu ọnu iya-a, bụ iya bụ kẹ ndzụ ojejoje onoya. Ndzụ
ono bụ yẹe Chileke, bụ Nna shihawaa nọduta. Chileke bya egoshiwa iya anyi; mee
anyi maru iya.
3 Ọ bụ iphe ono, anyi hụmaru l'ẹnya bya anụma lẹ nchị ono bẹ anyi akọkwarupho
unu-a g'anyi l'unu atụgbabe onwanyi. Atụgba ono bụ atụgba ọphu anyi lẹ Chileke,
bụ Nna waa Nwa iya, bụ Jizọsu Kéreshi tụgbaru.
4 Iphe, anyi ededoru unu iphemiphe-a bụ g'ẹhu atsọfu anyi l'unu ụtso l'ishi.

Chileke bụ ìphóró, ngarụ ẹgu

5 Ọwa-a bụ ozi, anyi nụmaru iya l'ọnu; bụ iya bẹ anyi akọru unu-a, bụ iya bụ lẹ
Chileke bụ ìphóró; ọchii ta adụdu iya ililekpọo.
6 Teke anyi sụru l'anyi l'iya tụgbaru onwanyi; l'ẹka anyi nọ l'ọchii; bụkwa ụka bẹ
anyi adzụ; tẹme ọphu anyi emedu ire-lanụ.
7 Obenu teke anyi bu l'ìphóró gẹ yẹbedua nọ l'ìphóró-a; ọo ya bụ l'anyi lẹ nwibe
anyi tụgbaru; mee Jizọsu, bụ iya bụ Nwa Chileke nọdu asafụkotaje anyi iphe-ẹji,
anyi meru g'ọ ha.
8 Teke anyi sụru l'anyi te emedu iphe-ẹji bụkwa onwanyi bẹ anyi aghọru ụgho;
tẹme ọphu ọkpobe-opfu ono adụdu anyi l'ẹhu.
9 Teke anyi kọshiru iphe-ẹji, anyi meshiru b'ọo-gụru anyi nvụ l'iphe-ẹji ono g'ọ ha;
bya asafụkota anyi iphe, bụkota ẹjo umere, anyi eme; eshinu ọ bụ onye apfụshije
ike l'iphe, o kweru ukwe iya; bya abụru onye emeje iphe, pfụru ọto.
10 Teke anyi sụru l'anyi te emeduru iphe-ẹji bẹ anyi mewaru iya onye ntuphu-ire;
tẹme ọphu opfu iya adụdu anyi l'ẹhu.

2

Kéreshi agbajẹru anyi mkpu

1 Ụnwegirima mu; iphemiphe-a bẹ mu edekwaru unu l'ẹkwo g'unu te emeje iphe-
ẹji; ọle teke ọ dụru onye meru iphe-ẹji bẹ anyi nwekwarụ-a onye epfuchiru anyi
l'iphu Nna anyi. Onye ono bụ Jizọsu Kéreshi, bụ onye pfụberekoto.
2 O woru onwiya gwee ẹja ọha; gude gwefu iphe-ẹji, anyi meshiru mẹkpoo iphe-ẹji,
ndu mgboko mgburugburu meshiru; ọ tọ bụdu-a ọphu anyi meshiru nwẹkiya.
3 Teke anyi emeje iphe, Chileke tụru ekemu sụ g'e meje; ọo ya bụ anyi amakaharu
l'anyi maru iya.
4 Onye sụru lẹ ya maru iya; ọphu oomedu iphe, ọ tụru ekemu sụ g'e meje bụ onye
ntuphu-ire; ọkpobe-opfu ta anọdu iya l'ẹhu.
5 Obenu l'onye eme iphe, Chileke pfuru bẹ bụ onye yeru Chileke obu yefukpọo ya
ya l'ishi. Noo iphe, e-me g'anyi makaharụ l'anyi l'iya tụgbaru bụru nanụ bụ onoya.

6 Onye sụru lẹ yẹe Chileke tụgbaru bẹ ọ gbaru kẹ g'ọ nọdu ẹgube ndzụ ono, Jizọsu shi nọdu ono.

Ekemu ọphúú

7 Ndu mu yeru obu; ekemu-a, mu ederu unu-a ta abụekwa ekemu ọphúú; ọ bụwaa akahụ ekemu, unu shikpọ lẹ mbụlembu nweru; akahụ ekemu ono bụ ozi, unu nụmahawaru.
8 Ọle mu edekwaru-a unu ekemu ọphúú; kẹle ọkpobe-opfu iya ono bẹ a gbẹ nụmawaa l'ẹhu Kéreshi waa l'ẹhu unubẹdua; noo l'ọchii abvụwaa abvụbvu; ọkpobe ìphóró gbẹ shiwaa unu l'ẹhu abyawaa adụdu.
9 Onye sụru lẹ ya nọ l'ìphóró ono; tẹme nwanna iya dụkwa iya phọ ashị bẹ bụkwa l'ọchii bẹ ọ nọkwadu byasụ nta-a.
10 Onye yeru nwanna iya obu nọ l'ìphóró ono; ẹbe ọ dụdu iphe, onye ono emejekpọo bụ iphe, e-me g'onye ọzo dalahụ l'eme iphe-ẹji.
11 Obenu l'onye nwanna iya dụ ashị nọ l'ọchii ono; tẹme ọ nọdu eje daadishi l'ọchii; ọphu ọ madụ ẹka ooje; kẹle ọchii ono mewaru ẹnya gbahụkota onye ono tsụkiribaa.
12 Mu ede ẹkwo-a anụ unubẹ ndu bụ ụnwegirima; kẹle Chileke gudewaa k'ẹhu Jizọsu gụaru unu nvụ l'iphe-ẹji, unu meshiru.
13 Mu ede iya anụ unubẹ ndu bụ nna; kẹle unu maru onye ono, shi lẹ mbụ dụ onoya. Mu nọdu ede iya anụ unubẹ ndu bụ okorọbya; kẹle unu lwụ-kpewaru Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe l'ọgu. Mu ede iya anụ unubẹ ụnwegirima; kẹle unu maru nna ono.
14 Mu dewaru iya nụ unubẹ ndu bụ nna; kẹle unu maru onye ono shi lẹ mbụ dụ onoya. Mu bya edewa iya nụ unubẹ ndu bụ okorọbya; kẹle unu shihuru ike; opfu Chileke buru unu eburu l'ẹhu; tẹme unu lwụ-kpewaa Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe.
15 Unu te eyekwa mgboko-a ẹnya; ọzoo iphe, dụ iya l'ime. Onye yeru mgboko-a ẹnya bẹ te eyekwaru Chileke bụ Nna ẹnya.
16 Kẹle iphemiphe, dụ lẹ mgboko-a, bụ iya bụ ẹgu ẹjo-iphe, agụgbaa nemadzụ; waa ẹgu enweru iphemiphe, ẹnya hụmaru; mẹkpoo eku-onwonye ọ-phụshia-ụgbu l'iphe mgboko-a ta abụkwa l'ẹka Nna bẹ o shigbaa; ono shigbaa lẹ mgboko.
17 Mgboko-a mẹ iphe, dụ iya nụ, bụ iphe, agụgbaa nemadzụ tụkokwaru abyawaa ephushihukọta; obenu l'onye eme iphe, dụ Chileke l'uche a-dzụru ndzụ jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.

Onye-achị-nta-Kéreshi

18 Ụnwegirima mu; nta-a bụakwa teke ikpazụ. Unu nụmawaru l'onye-achị-nta-Kéreshi l'a-bya. Nta bẹ ndu achị-nta-Kéreshi dụakwaa igwerigwe. Ọ bụru iphe ono meru g'o gude anyi maru lẹ nta-a bụwaa teke ikpazụ.
19 Ndu ono shikwa l'echilabọ anyi lụfu; anyi l'ẹphe shihaakwa nọduta; ọle ọ tọ dụdu teke ẹphe bụjeru anyi. Ọme ẹphe bụ anyi mẹ anyi l'ẹphe anọdukwaa; obenu l'ẹphe lụfuru g'ọo-bụru iphe, doru ẹnya l'ọ tọ dụdu g'ẹphe ha mẹ onye lanụ, bụ anyi.
20 Obenu l'unubẹdua bẹ Kéreshi yewaru Unme-dụ-Nsọ l'ẹhu; unu makọtaru iphe ono, bụ ọkpobe-opfu ono.
21 Sụ-a; iphe, mu ededoru unu ẹkwo-a ta abụkwa l'unu ta amadụ ọkpobe-opfu ono. Ọ kwa l'unu maru iya; tẹme unu makwaruphọ l'ụka g'ọoduhabe ta abụdu l'ọkpobe-opfu bẹ ooshije.
22 ?Bụhunu onye bụ onye tarụ ishi k'adzụ ụka, abụdu onye ekwedu l'ọo Jizọsu, bụ Kéreshi ọbu, Chileke kweru ukwe iya. Noo onye bụ onye-achị-nta-Kéreshi bụ ono; mbụ onye jịkaru Nna jịka Nwa.
23 Kẹle onyemonye, jịkaru Nwa jịkawaru Nna. Obenu l'onye kwetarụ kẹ Nwa bẹ woakwaruphọ onwiya tụgbabe l'ẹhu Nna.

24 A bya l'ẹhu k'unubẹdua; mu sụ g'ozi ono, unu nụmaru eshi lẹ mbụ ono nọ-
shiẹkwapho unu ike l'ọkpoma; g'unu gudeshia ya ike. Ọ -bụru l'iphe ono, unu
nụmaru eshi lẹ mbụ ono nọ-shiru unu ike l'ọkpoma; noo ya bụ; unu lẹ Nwa mẹ
Nna atụgba bụru nanụ; g'unu tụgbaru iya kwasẹru.
25 Ọwa-a bụ iphe, Kéreshi kweru anyi ukwe iya, bụ iya bụ ndzụ ojejoje.
26 Ono bụkwa kẹ ndu eme g'ẹphe mee unu mkpurukpuru-ẹnya; duswee unu ụzo
l'iphe kẹ Kéreshi bẹ mu deru unu ono.
27 Obenu l'unubẹdua bẹ Chileke yewaru Unme-dụ-Nsọ nkiya l'ẹhu. Mkpa onye ọzo,
ezi unu iphe ta adụeduru unu; eshinu Unme ono ezikọtaje unu iphemiphe; tẹme iphe,
oozije bụru ọkpobe-opfu; ọphu ọ dụdu ụka, dụ iya nụ. Ọo ya bụ; unu lẹ Kéreshi
tụgbakwa bụru nanụ g'unu tụgbaru iya kwasẹru. Nokwa iphe Unme ono ziru unu
bụ ono.
28 Nta-a bụ lẹ-a; ụnwegirima mu; unu l'iya tụgbakwa bụru nanụ g'unu tụgbaru;
g'ọoburu teke o goshiẹrupho onwiya g'obu eshihu anyi ike g'anyi te egude iphere
tsụhu iya ebvu teke ọobya.
29 Teke ọ bụ l'unu maru lẹ Chileke bụ onye pfụberekoto; g'o dokwaaphọ unu ẹnya
l'onyemonye, eme iphe, pfụru ọto bẹ bụ nwa, Chileke nwụru.

3

Abụru ụnwu Chileke

1 Unu hụmaru ẹgube gẹ Chileke, bụ Nna yebewaru anyi obu kẹ g'ọ kua anyi ụnwu
iya; tẹme ọ bụru iphe, anyi bụ bụ ono. Iphe, meru iphe, ndiphe amadụ anyi bụ l'ẹphe
ta amadụ iya.
2 Ndu mu yeru obu; nta-a bẹ anyi bụakwaa ụnwu Chileke. Iphe, anyi e-mechaa
bụru teke afụtakwa; ọle iphe, anyi maru bụ lẹ teke Kéreshi byaẹrupho bẹ anyi a-dụ
g'ọ dụ; eshinu ọ bụepho g'ọ dụ bụ g'anyi a-hụma iya.
3 Noo ya bụ; onye nọ Jizọsu l'ẹka ele ẹnya abyabya iya ono; l'a-bụjeru onye dụebe
ree; lẹ Jizọsu ọbu l'onwiya bẹ bụkwa onye dụebe ree.
4 Onyemonye meru iphe-ẹji bẹ ikpe nmaakwaru l'o mebyiru ekemu Chileke; kẹle
eme iphe-ẹji bụ emebyi ekemu Chileke.
5 Unu maru l'ọo Kéreshi ọbu byaru g'ọ bya ewofu nemadzụ iphe-ẹji l'ẹhu; tẹme
yẹbedua l'onwiya ta adụkwa iphe-ẹji, dụ iya l'ẹhu.
6 Ọ tọ dụkwa onye yẹe Kéreshi tụgbaru bụru nanụ emejekwadu iphe-ẹji; ọphu ọ
dụkwa onye emeje iphe-ẹji hụmajewaru iya nụ; ọphu ọ bụro k'amaru iya amaru.
7 Ụnwu mu; unu te ekwekwa g'ọ dụru onye e-duswee unu ụzo l'iphe kẹ Kéreshi.
Onye eme iphe l'ụzo, pfụru ọto bẹ bụkwa onye pfụberekoto gẹ Kéreshi bụkwapho
onye pfụberekoto.
8 Onye eme iphe-ẹji bụ kẹ Obutuswe; kẹle Obutuswe anọduje emeswe Chileke e
-shikpọo lẹ mbụ. Iphe, Nwa Chileke byadoru bụkwa g'o mebyia iphe Obutuswe eme
emebyi.
9 Onyemonye, Chileke nwụru te emejeẹdu iphe-ẹji; kẹle Unme Chileke l'erewa ire
l'ẹhu onye ono; k'ọphu ọ tọ byadu emeje iphe-ẹji; eshinu ọ bụ Chileke nwụru iya.
10 Waa g'ee-gude maru ndu bụ phẹ bụ ụnwu Chileke; mẹ ndu bụ ụnwu Obutuswe
bụ ọwa-a: onyemonye ete emejedu iphe l'ụzo pfụru ọto te shikwa lẹ Chileke; ọphu
onye eyeduru nwanna iya obu eshikwaphọ lẹ Chileke.

Eye nwibe onye obu

11 Unu makwarụ l'ozi-ọma ono, e shi lẹ mbụlembu zita unu ono bụ g'anyi yee nwibe
anyi obu.

12 G'anyi ta adụkwa gẹ Kénu. Lẹ Kénu nọkwa l'ẹka Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe
gbua nwune iya. Sụ-a; ?bụ gụnu kparụ iphe, o gburu nwune iya ọbu? Iphe, kparụ
iya nụ bụ lẹ Kénu ọbu l'onwiya bẹ umere iya dụ ẹji; umere kẹ nwune iya bụru umere,
pfụru ọto.
13 Ụnwunna mu; g'ọ tọ dụjekwa unu biribiri l'unu dụ ndiphe ashị.
14 Ọphu anyi makpọadaru bụ l'anyi shi nwụhu anwụhu; ọle anyi shiwaa l'anwụhu
ono fụtawaa; bahụ lẹ ndzụ. Ọ bụru iphe, anyi gude maru l'o noo g'ọ dụ bụ ono bẹ bụ
l'anyi yeru ụnwunna anyi obu. Onye te eyeduru nemadzụ ibiya obu bẹ nwụhukwaru
anwụhu g'ọ nwụhuru.
15 Iphe, bụkpoo onye nwanna iya dụ ashị bụakwaa ọchi bẹ o gburu; unu maanarụ-a
l'onye gburu ọchi bẹ ndzụ ojejoje ta nọdu l'ẹhu.
16 Sụ-a; g'anyi gude maru iphe, bụ eye obu bụ lẹ Kéreshi harụ g'e gbua ya l'opfu
ẹhu anyi. Ọo ya bụ l'anyịbedua bẹ o rwubekwaruphọ ahajẹ g'e gbua anyi l'opfu ẹhu
onye anyi l'iya tụkoru nọdu Chileke l'ẹka.
17 Ọle teke ọ bụ l'ọ dụru onye ẹku mgboko-a byaru; ọ bụru onye yẹe ya tụkoru
nọdu Chileke l'ẹka bẹ mkpa byaru; obeta ọphu ọogbaru iya mkpu ọ kpọ-chiaru iya
ọkpoma; ?bụ gụnu bẹ ẹgube onye ono a-gbabẹ ọkpa sụ lẹ ya yeru Chileke obu?
18 Ụnwegirima mu; g'anyi te eyejeshi obu l'ọnu l'ọnu; g'anyi gudeje umere goshi
l'onye-a bẹ anyi yeru phọ obu eviya.

Enweru ọkpoma l'iphu Chileke

19 Ọo ya bụ; anyi -nọdu eme nno; anyi egude iya maru l'anyi shi-a l'ọkpobe-opfu
ono. Ọobuwaru iya rọ bẹ anyi e-gude mee g'obu kabaa anyi eshihu ike l'iphu Chileke;
20 mẹ ọ -dụru teke obu anma anyi ikpe; kẹle Chileke ka obu anyi shii; tẹme ọ maru
iphemiphe.
21 Ụnwunna mu; ọ -bụru l'obu ta anmajẹdu anyi ikpe; bụnu iya bụ lẹ ndzụ ta
agụedu anyi l'iphu Chileke.
22 Anyi anataję l'ẹka iya iphe, bụkpoo iphe, anyi sụru g'ọ nụ anyi; kẹle anyi emeje
ekemu, ọ tụru; tẹme anyi nọdu eme iphe, dụ iya ree.
23 Iphe, bụ ekemu ono, Chileke tụru sụ g'anyi meje ono bụ g'anyi woru onwanyi ye
l'ẹka Nwa iya bụ Jizọsu Kéreshi; wafụa g'anyi yee nwibe anyi obu, bụ iya bụ iphe, ọ
tụru anyi l'ekemu sụ g'anyi meje.
24 Onye emeje ekemu Chileke bẹ bukwa ebubu l'ime Chileke tẹme Chileke
bukwaruphọ l'ime iya. Iphe, anyi egudeje maru lẹ Chileke bu l'ime anyi bụ Unme
iya, ọ nụru anyi.

4

Unme Chileke l'unme Obutuswe

1 Ndu mu yeru obu; ọ tọ bụebekwa ndu sụru lẹ Unme Chileke bu phẹ l'ẹhu bẹ l'a-
bụjeru ẹphe -pfua iphe; unu ekweta l'ọ bụ eviya. Unu dalejeadakwaa ya adale g'unu
maru; ?Unme ọbu shia l'ẹka Chileke? L'o nwekwarụ ndu mpfuchiru wụfuru dzuru
mgboko nta-a epfu iphe, Chileke epfuduru.
2 Sụ-a; wakwa g'unu e-gudeje maru Unme ọphu shi Chileke l'ẹka baa. Iphe, bụkpoo
onye pfukpọwaru l'edzudzu-ọha sụ lẹ Jizọsu Kéreshi byaru-a bya abụru nemadzụ
eviya lẹ mgboko-a; unu amaru lẹ Unme, bu onye ono l'ẹhu bụa Unme, shi Chileke
l'ẹka.
3 Iphe, bụkpoo unme te ekwejedu epfu lẹ Jizọsu Kéreshi byaru-a bya abụru
nemadzụ lẹ mgboko; unu amaru l'unme k'ono te eshidu l'ẹka Chileke. Unme k'ono
bụ unme k'onye ono, bụ iya bụ ọchi-nta-Kéreshi. ?Ọ kwa l'unu nụmawaru l'onye-
achị-nta-Kéreshi ono e-mechaa bya? Ọ byaakwaru. Ọ nọakwa lẹ mgboko anọno.

4 Obenu lẹ-a; ụnwu mu; unubẹdua shikwa lẹ Chileke. Unu mekpeakwaru phẹ. Noo
kẹle onye bu unu l'ime kakwaa onye bu lẹ mgboko-a ọkpehu.
5 Sụ-a; ẹphe shikwa lẹ mgboko-a; opfu ẹphe epfu shi lẹ mgboko-a; ndu mgboko-a
nọdu anụru phẹ opfu.
6 Anyịbedua bụ kẹ Chileke. Ọ bụru ndu maru Chileke bụ ndu ekweje lẹ k'anyi
bụ iya. Ndu abụdu kẹ Chileke te ekwejedu lẹ k'anyi bụ iya. Nokwa g'anyi egudeje
makaharụ unme ire-lanụ yẹle unme ntuphu-ire.

Chileke bụ n-yemobu

7 Ndu mu yeru obu; unu g'anyi tụko yee nwibe anyi obu l'eye obu shikwa l'ẹka
Chileke; tẹmanu onye yeru nwibe iya obu bẹ bụkwa onye Chileke nwụru; tẹme ọ
bụru onye maru Chileke.
8 Onye te eyejedu nwibe iya obu ta amakwa Chileke; kẹle Chileke bụkwa eye obu
l'onwiya.
9 Gẹ Chileke gude goshi anyi gẹ ya yeberu anyi obu bụ l'o ziru Nwa iya lanụ, ọ
nwụru kpoloko; g'ọ bya lẹ mgboko g'anyi eshi iya l'ẹka dzụru ndzụ.
10 Ẹka n-yemobu ọwa-a gude shia iche bụ lẹ-a; ọ tọ bụdu l'ọo anyịbedua yeru
Chileke obu; ọ bụ-chia Chileke bẹ goshiru l'ọo yẹbedua yeru anyi obu. G'o gude
goshi iya bụ l'o woru Nwa iya ye g'ọ bya eworu onwiya gwee ẹja ọha; gude gwefu
iphe-ẹji, anyi meru.
11 Ndu mu yeru obu; eshinu Chileke yeberu anyi obu ẹgube ono bẹ ọ gbakwarụ-a
anyi g'onyemonye eyegbaa nwibe iya obu.
12 Chileke bẹ o tokọ dụ-swekwaa onye hụmajewaru iya nụ. Obenu lẹ-a; anyi -
yewaa nwibe anyi obu; ọo ya bụ Chileke ebukwanụru anyi eburu l'ẹhu; tẹme n-
yemobu Chileke edzuhukwaaphọ oke l'ẹhu anyi.
13 Lẹ Chileke nụkwaru anyi Unme nkiya gẹdegede. Ọ bụru Unme ono, ọ nụru
anyi ono meru g'o gude anyi maru lẹ Chileke bu ebubu l'ime anyi; tẹme anyịbedua
bukwaruphọ l'ime iya.
14 Tẹme anyi hụmawaa l'ẹnya; bya epfuru iya onyemonye sụ lẹ Nna yeru Nwa iya
g'ọ bya abụru Onye-Ndzọta ụnwu eliphe.
15 Ọo ya bụ l'onye dụwaru ike pfụru l'edzudzu-ọha; pfua lẹ Jizọsu bụ Nwa Chileke
bẹ a maẹrupho lẹ Chileke buwa iya ebubu l'ẹhu; tẹme onye ọbu bukwaruphọ l'ẹhu
kẹ Chileke.
16 Sụ-a; anyi maakwaru lẹ Chileke yeru anyi obu; anyi bya ewowaru onwanyi ye
iya l'ẹka; opfu l'anyi kwetarụ l'o yeru anyi obu eviya.
Chileke bụkwa n-yemobu l'onwiya. Ọo ya bụ l'onye gude n-yemobu buru bẹ buwa
ebubu l'ime Chileke; tẹme Chileke bukwaruphọ l'ime onye ọbu.
17 Iphe e-goshi lẹ n-yemobu dzuru oke l'ẹhu anyi bụ l'obu e-shihu anyi ike mbọku
ikpe ono. Noo l'ọo gẹ ndzụ Kéreshi dụ bụ gẹ ndzụ anyi dụkwapho lẹ mgboko-a.
18 N-yemobu te enwedu ndzụ-agụgu. N-yemobu, ọphu dụebe ree agbẹjechikwa
chịfu iphe, bụkpoo ndzụ-agụgu g'ọ ha. Noo lẹ nemadzụ -nọdu eme iphe; ndzụ nọdu
agụ iya; bẹ ọ maru l'aa-hụ iya ahụhù. Ọo ya bụ l'onye ono ndzụ agụ ono bẹ n-yemobu
iya adụebedu ree.
19 Anyi yeru iya obu; kẹle o vururọ ụzo yee anyi obu.
20 Teke ọ bụ lẹ nemadzụ bẹ nwanna iya dụ ashị; l'ẹka onye ọbu sụkwaru lẹ ya yeru
Chileke obu; ọ kwa ụka bẹ onye ọbu dzụru. ?Dẹnu g'ọ bụ onye yẹe ya bụ nwanna,
bụ onye ọ hụmaru l'ẹnya bẹ o to yedụru obu; ọ bụchiaru Chileke, ọ tọ hụmaduru
l'ẹnya bẹ ọo-gbẹ yechia obu.
21 Jizọsu l'onwiya tụkwaru ekemu-a sụ g'onye yeru Chileke obu yekwaaphọ nwanna
iya obu.

5

Okoo, anyi atụ ekpu iphe mgboko

1 Sụ-a; iphe, bụkpoo onye kwetarụ l'ọo Jizọsu bụ Onye-Ndzọta ọbu, Chileke kweru
ukwe lẹ ya e-zi g'ọ bya ọbu; onye ono bụakwaa nwa Chileke. Ọzo bụ l'onyemonye,
bụ onye yekpọwaru onye nwụru nwa obu l'atụkojekwa onye ọbu yẹe nwa iya ọbu
yee obu.
2 Anyi -yee Chileke obu bya emeje ekemu, ọ tụru; ọo ya bụ anyi amaru l'anyi yeru
ụnwu Chileke obu.
3 Lẹ g'anyi e-shije goshi l'anyi yeru Chileke obu bụkwa emeje iphemiphe, Chileke
tụru l'ekemu sụ g'e meje. Ọphu iphe, ọ tụru l'ekemu iya ọbu abụkwa l'ọotsu l'ẹhu
ememe.
4 Onyemonye, Chileke nwụru; alwụ-kpeje iphe mgboko; ka iya ike. Ọ bụru l'ọo
l'anyi wowaru onwanyi ye Chileke l'ẹka meru iphe, anyi lwụ-kpewaru iphe mgboko;
tụru okoo kpua ya.
5 Mbụ-a; ?bụ onye dụ ịdagha bụ onye atụje okoo kpua iphe mgboko? ?Tọbudu
onye kwetarụ l'ọo Jizọsu bụ Nwa Chileke?

Anọru Jizọsu l'ekebe

6 Ọ kwa Jizọsu Kéreshi bụ onye ono, byaru nụ ono. Teke ọ byaru bẹ bụ mini bẹ
o gude bya; bya egudekwaphọ mee. Mbụ-a; ọ tọ bụdu mini kpoloko bẹ o gude bya;
o gude mini bya egude mee gude bya. Onye egoshi l'iphe ono bụ eviya bụ Unme
Chileke; kẹle ọo Unme Chileke l'onwiya bụ ọkpobe-opfu ono.
7 Kẹle ẹphe dụ ẹto agba ekebe l'imigwe. Ndu ono bụ Nna; yẹle Opfu-Chileke; yẹle
Unme-dụ-Nsọ. Ẹphe n'ẹto ono tụgbaru bụru nanụ.
8 Ẹphe dụkwapho ẹto agba ekebe l'eliphe. Ndu ono bụ Unme Chileke yẹle mini
waa mee. Ẹphe n'ẹto tụkoru tụgba nanụ.
9 Anyi ekwetajẹ ekebe, nemadzụ agba. Ekebe, Chileke agba gbẹkwa kabaa eshihu
ike. Ono bụru gẹ Chileke gude egoshi lẹ Jizọsu bụ Nwa iya.
10 Ọo ya bụ l'onye wowarụ onwiya ye Nwa Chileke ono l'ẹka bẹ ekebe ono dụwaa
l'ọkpoma. Onye te ewokwanụru onwiya ye Chileke l'ẹka bẹ meakwaru iya onye
ntuphu-ire; kẹle o to kwedu l'ekebe Chileke agba lẹ k'ẹhu Nwa iya bụ eviya.
11 Ekebe ono bụ lẹ Chileke nụru anyi ndzụ ojejoje; waa lẹ ndzụ ono bụ l'ẹhu Nwa
iya bẹ o shi.
12 Onye yẹe Nwa iya ono tụgbaru bụru nanụ bẹ nweakwa ndzụ ono; ọphu onye
yẹe Nwa iya ono atụgbaduru bụru nanụ enwekwanụ ndzụ ono.

Ndzụ ojejoje

13 Sụ-a; iphe-a, mu ede-a bụkwa unubẹdua, unu lẹ Nwa Chileke tụgbaberu bụru
nanụ-a bẹ mu ederu iya; g'unu amakwanụru l'unu nwewaru ndzụ ojejoje ono.
14 Obu eshihuje anyi ike l'iphu Chileke; noo l'ọonumaje olu anyi mẹ ọ -bụru l'iphe,
anyi sụru g'ọ nụ anyi bẹ anyi pfuru g'ọ dụ iya l'uche.
15 Ọ n'iya bụ l'eshinu anyi maru l'ọonumaje olu anyi l'iphe, bụkpoo iphe, anyi sụru
g'ọ nụ anyi; bẹ anyi maanarụ-a l'anyi natawaru iphe, anyi sụru g'ọ nụ anyi ọbu.
16 Ọ -dụru onye hụmaru nwanna iya ẹka oome iphe-ẹji, abụdu e -mee ya; l'o gbua
onye meru iya nụ; g'onye ono pfukwaru nụ Chileke gẹ Chileke woru ndzụ nụ nwanna
iya ono, meru iphe-ẹji ono. Nokwaphọ iphe, Chileke e-me l'ẹhu ndu eme iphe-ẹji, dụ
ẹgube ono. Ọ dụkwanuru iphe-ẹji ọphu bụ e -mee ya; l'oogbua onye meru iya nụ.
Mu ta asụkwaru g'e pfuje nụ Chileke k'ẹgube iphe-ẹji k'ono.
17 Iphe, bụkotakpoo iphe, e meru l'ụzo, apfụduru-ọto bụakwaa iphe-ẹji; ọle ọ
dụkwarupho iphe-ẹji ọphu abụdu e -mee ya; l'oogbua onye meru iya nụ.

18 Anyi maru l'onyemonye, Chileke nwụru te emejedu iphe-ẹji. Kẹle Nwa ono
Chileke nwụru ono anọduje eleta onye ọbu ẹnya ọkpobe eleta; k'ọphu Onye-Njọ ono,
bụ Obutuswe tee byidu iya ẹka.
19 Anyi maakwaru l'anyi bụ kẹ Chileke; lẹ ndiphe mgburugburu bẹ Onye-Njọ ono,
bụ Obutuswe tụru gburumu swịswia.
20 Ọphu anyi makpọadaru bụ lẹ Nwa Chileke byaru; anyi bya amakwarụpho l'o
meru g'ẹnya sahụ anyi; k'ọphu anyi byaru bya amaru onye ono, bụ iya bụ ọkpobe
Chileke ono. Onye ono bụ ọkpobe Chileke ono bẹ anyi l'iya tụgbaru bụru nanụ. Ọ
bụru onye o shi l'ẹka bụ Nwa iya ono, bụ Jizọsu Kéreshi. Yẹbedua, bụ Jizọsu Kéreshi
bụ ọkpobe Chileke ono; bya abụru iya bụ ndzụ ojejoje ono l'onwiya.
21 Ụnwegirima mu; unu te ekwejekwa g'ọ dụru iphe, unu ahajẹ g'ọ bya anọ-chia
ẹnya Chileke l'ime ọkpoma unu.

Ẹkwo-ozi K'ẹbo,
Jiọnu
Deru

1 Ẹkwo-ozi ọwa-a shi l'ẹka mụbe onye e meru ọgerenya Chịochi. Onye mu ede iya
anụ bụ eze-nwanyị ono, Chileke họtaru ono yẹe ndibe iya, bụ ndu mu yeru obu; opfu
lẹ mu l'ẹphe tụkowaru bya amaru ọkpobe-opfu ono. Mbụ-a; ọ tọ bụkwa mbẹdua
nwẹkinyi mu yeru iya obu ọbu. Iphe, bụkotakpoo ndu mawaru ọkpobe-opfu ono
yekọtakwaru iya phọ obu.
2 Noo kẹle ọkpobe-opfu ono buwa anyi ebubu l'ẹhu. Ọ bụru g'oo-buwaruro bụ ono;
swiru anyi jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.
3 Gẹ Chileke, bụ Nna yẹe Nwa iya, bụ Jizọsu Kéreshi meeru anyi eze-iphe-ọma;
phụaru anyi obu-imemini; mee gẹ nchị dụ anyi doo g'anyi gude ire-lanụ mẹ eye obu
tụgba bụru nanụ g'anyi tụgbaru iya.

Ọkpobe-opfu waa eye-obu

4 Ẹhu tsọshikporu mu ụtso ike gẹ mu harụ hụma ndibe ngu; ndu ọphu eme ọkpobe-
opfu ono gẹ Nna sụru g'anyi meje iya.
5 Nta-a bụ iphe, mu arwọ gụbe eze-nwanyị bụ ọwa-a: unu g'anyi yee nwibe anyi
obu. Ọ tọ bụkwa lẹ mu ederu ngu ekemu ọ̀phúú; ọ kwa ọphu anyi natahawaru
eshikpọo lẹ mbụ ono, bụ iya bụ g'anyi yee nwibe anyi obu.
6 Wakwa iphe, bụ n-yemobu baa: g'anyi mejeẹpho iphe, ọ tụru l'ekemu. Wakwanụ
iphe, bụ ekemu baa: g'unu yeje nwibe unu obu, bụ iya bụ iphe ono, unu nụmaru e
-shi lẹ mbụ ono.
7 Lẹ-a; ndu egudeje ẹregede dephua nemadzụ dụkwaa igwerigwe; wụfu dzuru
ẹkameka lẹ mgboko; ndu jịkaru lẹ Jizọsu byaru-a bya abụru nemadzụ eviya lẹ
mgboko-a. Ẹgube onye ono bụ onye ọbu, egudeje ẹregede dephua nemadzụ; tẹme ọ
bụru iya bụ onye-achị-nta-Kéreshi ọbu.
8 Iphe unu a-kwabẹerupho onwunu ẹnya iya bụkwa g'unu te eme g'iphe ono, unu
jeru ozi iya ono nahụ unu; tuphahụ kẹ mmanụ. Unu kwabẹru onwunu ẹnya; k'ọphu
unu a-natadzuchia obunggo iya anatadzu.
9 Onyemonye, ete emejedu iphe ono, Kéreshi ziru ono g'o ziru iya; onye ono bẹ
yẹle Chileke atụgbakwaru bụru nanụ. Onye emekwanụ iphe ono, Kéreshi ziru ono;
ọ nọdu emerwuẹ ya phọ l'oke; onye ono bẹ yẹle Chileke waa Nwa iya, bụ Jizọsu
tụgbaakwaru bụru nanụ.
10 Mbụ-a; ọ -dụru onye byapfutaru unu; ọphu ọ bụdu iphe ono, e ziru anyi ono bẹ
o gude bya; unu ta asụjekpokwaanu onye ono: oshi adụ; ọphu unu ekelekpọkwaa
ya nụ ekele.
11 L'onye sụru onye ono oshi-adụ bẹ yẹe ya dụkwaa ẹbo gbaru l'ẹjo-iphe, oome.
12 Mu nweru ikpoto iphe, mu gege ederu unu; ọle ọ tọ bụdu ẹkwo yẹe mini-ẹkwo
bẹ mu e-gude degbuaru unu g'ọ dụ mu; iphe, mu arịchia bụ lẹ mu a-kpapfutachia
unu; anyi l'unu abọgbawaro l'ọnu onwanyi; g'ẹhu atsọkwanu-a anyi tsọfu l'ishi.
13 Ndibe nwanna ngu nwanyị, bụ onye Chileke họtaru l'ekelekwa ngu phọ. Nokwa
g'ọ dụ.

Ẹkwo-ozi K'ẹto,
Jiọnu
Deru

1 Ẹkwo-ozi ọwa-a shi l'ẹka mụbe onye e meru ọgerenya Chịochi. Onye mu ede iya
anụ bụ Gayọsu onye mu yeru obu opfu lẹ mu l'iya tụkowaru bya amaru ọkpobe-opfu
ono.
2 Sụ-a; ọ̀nyà mu, dụ mu l'obu; mu epfujekwa anụ Chileke g'o mekwaa g'iphemiphe,
jehuru ngu; ẹhu adụ ngu ike; mbụ gẹ mu maanuru-a l'obu ngu bẹ ẹhu dụkwapho
guu.
3 Ọ dụru ụnwunna, harụ bya akọoru mu l'ị pfụ-shikwaduru-a ike l'ọkpobe-opfu
ono; lẹ ndzụ ngu l'ophu bụkotaepho ndzụ ire-lanụ. Ẹhu tsọo mu ntụmatu.
4 Ọ tọ dụdu iphe, akajẹbaa mu eme g'ẹhu tsọo mu ụtso; 'abụdu lẹ mu nụmaru lẹ
ndzụ ụnwegirima mu bụkotaepho ndzụ ire-lanụ.

Aaja Gayọsu ajaja

5 Ọ̀nyà mu, dụ mu l'obu; iigoshijekwa l'ọ gbaru g'e gude ire ngu ẹka l'iphe,
iimekpọoru ụnwunna anyi; mbụkpoo mẹ ụnwunna, byaru abyabya.
6 Ẹphe kọru Chịochi-a k'eye obu nkengu. Jiko yejekwaru phẹ ẹka m'ẹphe -gbẹshi
jeshia ije phẹ. Mbụ-a; mejekpọeru phẹ phọ iphe, jiru Chileke ẹpho.
7 L'eshinu ẹphe gbẹshikpooru ije l'iswi ẹhu Kéreshi-a bẹ ta adụkwa iphe, ẹphe
ekweje anata l'ẹka ndu abụdu ndu kẹ Kéreshi.
8 Noo ya bụ lẹ ndu dụ ẹgube ono bẹ ọ gbaru kẹ g'anyi yejeru ẹka; g'ọo-bụru iya bụ
l'anyi l'ẹphe tụkoru gbarụ mgba l'eje ozi k'ọkpobe-opfu ono.

Dayotirifisu waa Dimitiriyọsu

9 Mu deru nwẹkwo-ozi nụ Chịochi; ọphu Dayotirifisu, onye woru onwiya dobe l'ishi
eyeduru mu ọnu.
10 Ọo ya bụ lẹ: mu -bya; bẹ mu e-wofuta iphe, oomegbabẹ, bụ iya bụ mkpọkoro
opfu, anọduje afụshi iya l'ọnu, oogudeje adzụshi ụka ekpu anyi. Tẹme ọphu ono
ejikwaru iya phọ ẹpho. Ọ gbẹshi ọzo; ọ jịka g'ụnwunna ta abya g'ẹphe lẹ ndu Chịochi
kwee; bya akpọshikwaapho ndu ọ dụ g'ẹphe l'ẹphe kwee g'ẹphe te eme nno; bya
ebufu phẹ lẹ Chịochi.
11 Ọ̀nyà mu, dụ mu l'obu; ta anwụkwa ẹka ẹjo-iphe; nwụchikwa ẹka iphe, dụ ree.
Ọ kwa o-me-ree bụ kẹ Chileke; o-me-njọ teke ahụma-swekwaa Chileke.
12 Dimitiriyọsu bẹ onyemonye tụ-dzuru ọnu eme ọma nkiya; tẹme ọkpobe-opfu
ono l'onwiya nọdu ajakwa iya phọ ajaja; mbẹdua l'onwomu nọdu ajakwa iya phọ.
Unu maru l'ajaja, anyi aja iya bụ eviya.

Ekele mkpọchi-ishi

13 Mu nwekwarụ ikpoto iphe, mu gege ederu ngu; ọle ọ tọ bụdu mkpara-ẹkwo yẹe
mini-ẹkwo bẹ mu e-gude degbuaru ngu g'ọ dụ mu.
14 Mu arị lẹ mu ta anọedu ọdu; mu akpapfuta ngu; anyi lẹ ngu abọwaroya l'iphu
l'iphu.
15 G'ẹhu dụkwa ngu guu.

Ọ̀nyà ngu phẹ l'ekelekwa ngu rọya-o. Kelekwaruphọ anyi ọ̀nyà anyi phẹ l'ẹhu l'ẹhu.

Ẹkwo-ozi,
Jiudu
Deru

1 Ẹkwo-ozi-a bẹ shi l'ẹka mbẹdua, bụ Jiudu; onye l'ejeru Jizọsu Kéreshi ozi;
bụkwarupho nwune Jiemusu. Ndu mu ede iya anụ bụ ndu ono, Chileke kuru bya
emee ẹphe bụru ndu nkiya ono. Chileke ono, bụ Nna bẹ yeru unu obu; bya akwakọbe
unu l'ime Jizọsu Kéreshi g'ọ tọ dụ iphe, e-me unu.
2 Gẹ Chileke phụkwaaru unu obu-imemini; l'oomee g'ẹhu dụ unu guu;
l'ooyekwaaphọ unu obu. G'ọ tụko iphe ono meeru unu; mbụ meeru iya unu k'anyịnyi.

Ndu ẹjo nzi

3 Ndu mu yeru obu; iphe, mu shi arị lẹ mu e-deru unu l'ẹkwo-ozi-a bụ k'adzọta
ono, Chileke dzọtaru anyi g'anyi ha ono. Ọ gbẹ bya akachia ree lẹ mu e-dechia ya
gude dụa unu obu; g'unu bya awata agbaru ekweta ono ọdzori; mbụ ekweta ono e
yeru ndu-nsọ kẹ Chileke l'ẹka ono.
4 Iphe, mu gude epfu iya bụ l'ọ harụ nweru ndu ta akwabẹdu Chileke ùbvù, tọru
nwẹhu pyobata l'echilabọ unu; ẹbe a madụ. Ẹphe anọduje ezi l'ọ dụa ree gẹ nemadzụ
meje umere, rehuru erehu; eshinu Chileke bụwanu onye emeje eze-iphe-ọma. Ẹphe
nọdu ajịkaje Jizọsu Kéreshi ono, bụ iya bụ Nnajịuphu anyi kpoloko; bya abụkwaru
iya phọ kpoloko kpẹekpu bụ onye gude ndzụ anyi. Lẹ teke ndiche bẹ e dehaakwaru
iya rọ l'ẹkwo-opfu Chileke sụ lẹ Chileke a-nma phẹ ikpe iphe ono, ẹphe eme ono.
5 Iphemiphe-a bẹ unu makọtabebehaakwaru rengurengu; ọle iphe, mu emelẹpho
gẹ mu nyatarụ unu bụ lẹ teke ndiche bẹ Nnajịuphu dzọkwaru ndu nkiya teke ono,
ẹphe shi buru l'alị Ijiputu ono. O meru ẹphe wụfuta l'alị ono. Ọle ọ dzọchakwaaru
phẹ ono; e mechaẹlaa; o gbushiẹlaa ndu ọphu ekwedu nkiya
6 Tẹme ụnwu-ojozi-imigwe ono g'ẹphe ha; mbụ ndu ọphu, kwefuru ike l'ẹphe taa
nọpyabedu l'ẹka Chileke doberu phẹ g'ẹphe nọdu; bya agbado ẹka a sụru g'ẹphe
buru l'imigwe bẹ Chileke tụkwaru mkpọro mgbe-abvụ-abvụ; chịru phẹ ye l'ẹjo ọchii
ẹka gbahụru tsụkiribaa. Ọ bụru ẹka ono bẹ ẹphe a-nọdu jasụ l'oke mbọku ono, bụ
mbọku, Chileke e-kpe phẹ mpfugbu ono.
7 Nokwaphọ g'ọ nwụru Sọdomu yẹe Gọmóra; mẹwaro iphe, bụkpoo mkpụkpu
lẹ mkpụkpu ono, ẹphe l'ẹphe narụ ọnu-ẹgu ono. Ẹphebedua wokọtakwarupho
onwophẹ tọgboru eme kẹ nwanyị mẹ eme iphe, bụkpoo ẹbyi, adụdu k'epfupfu. A
nụa phẹ aphụ k'ojejoje. Iphe ono bụru iphe, Chileke gude alọ ndiphe l'ophu ẹka lẹ
nchị.
8 Sụ-a; nokwaphọ g'ọo-dụ ndu ono, ezi iphe, abụdu ọkpobe-opfu ono. Ẹphe arwọje
nrwọ, emeje ẹphe emerwushia onwophẹ; ndu-ishi nọdu adụje phẹ ashị; ẹphe nọdu
anọduje epfubyishi ndu ono, a ta ahụmadu l'ẹnya l'ogbu-nwịinwii imigwe ono.
9 Epfubyishi ono, ẹphe epfubyishi ndu ono ta adụkwa g'ọ ka mma l'ọo Mayịkelu,
bụ onye-ishi ụnwu-ojozi l'imigwe tụru iya ama ememe. Mbụ lẹ teke ono, Mayịkelu
ono yẹe Nsetanu tụru ẹgo onye a-pata odzu Mósisu ono bẹ Mayịkelu 'atụkwaru ama
ephu Nsetanu iphu; g'e-shi gẹ ya nma iya ikpe. Iphe, o pfuru Nsetanu bụepho: “G'ọ
bụru Nnajịuphu a-barụ ngu mba.”
10 Ndu ono bụ iphe, te edoduru phẹ ẹnya bẹ ẹphe anọduje epfubyishi. Ẹphe dụ
g'anụ-ẹgbudu, enwedu egomunggo, bụepho iphe, agụ iya nụ bẹ ọomajeru; tẹme ọ
bụerupho iphe ono bẹ oomeje. Nokwaphọ gẹ ndu ono emeje bụ ono. Ọo iphe, agụ
phẹ nụ bẹ ẹphe anọduje eme; ọ bụru iya l'e-gbu phẹ.

11 Nshịo phẹ! Ọo ẹjo ụzo ono, Kénu tsoru teke ndiche ono bẹ ẹphe etsokwaphọ.
Mbụ-a; ndu ọwa-a bụkwa ẹkpiri okpoga bẹ kparụ iphe, ẹphe shisweru ụzo ono, pfụru
nhamụnha ono; bya emeahaa iphe ono, Belamu meru teke ndiche ono. Mbụ ọ bụru
gẹ Kora kwefuru Chileke ike bụ g'ẹphe watarụ ememe. Ẹphe jekwanụ ala l'iswi g'ọ
larụ.
12 Ọobujeru; ẹphe -bya anọ-kube unu; eri nri l'ẹka unu dọkoberu tụgba nri eri
gude egoshi l'unu yeru nwibe unu obu; ẹphe abụru iphe-iphere nọdu l'echilabọ
unu. Ọphu iphere onwophẹ adụjedu phẹ; l'ọ bụepho onwophẹ bẹ ẹphe letaru
ẹnya. Ẹphe dụ g'urwukpu, phẹrephere zikashịru; ẹgube-a igwe erwuchaa erwurwu;
phẹrephere ezikaa ya; igwe te edzeẹdu mini-a. Ẹphe dụ g'oshi-ọmi; ọle ọ kwa ọphu
ata amịjedu mebyi teke ọ gbaru iya l'amị mebyi. Ẹgube ndu ono bẹ ọnwu gbuwaru
l'ọno-ndzụ; ọ tọ bụledua akpọ anwụhu lanụ bẹ ẹphe nwụhuru; noo kẹle e phefuwaru
phẹ tuphaa g'eephefuje oshi-a.
13 Ẹphe dụkwapho g'akpara-mini, ha shii, l'atụ l'eze-ẹnyimu. Noo kẹle ẹphe
aphụkpotaje ẹjo umere, rehuru erehu ono, ẹphe eme ono g'ẹka ụphu mini bulihuru.
Ẹphe dụ gẹ kpokpode, ephu ụzo. Ọle ẹka Chileke doberu kwabẹru phẹ bụkwanu
tsụkiribaa ẹka agba ẹjo ọchii. Ọ bụru ẹka ono bẹ ẹphe a-nọdu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii.
14 Ọ kwa Inọku, bụ onye ọgbo k'ẹsaa l'eri Ádamu bẹ pfuru mpfuchiru kẹ ndu ono
sụ: "Unu lenu; Nnajịuphu bẹ yẹe ndu nkiya, dụ ụnubuku ugbo iri shikwa l'imigwe
swịru abya;
15 g'ẹphe bya ekpee ndiphe g'ẹphe ha ikpe. Oo-goshikọta iphe, bụ ndu ono, ata
madụ Chileke ono iphemiphe, ẹphe meru iya, bụ iphe-ẹji; l'oo-gude emeswe ono,
ẹphe mesweru iya ono nmaa phẹ ikpe l'ẹphe ta akwabẹduru iya ùbvù; bya anmakwa
phẹ phọ ikpe iphe, bụkpoo ẹjo opfu, ẹphe gude pfubyishia ẹpha iya."
16 Ndu ono abụjeru; iphe -byaru phẹ; l'ọ bụerupho Chileke bẹ ẹphe anọduje ata
ụta iya; mbụ-a; iphe -byaru phẹ; ẹphe agbẹ wata agụru Chileke aphụ iya. Ẹphe
eworu onwophẹ tọgboru ẹgu ẹjo-iphe, agụgbabe phẹ nụ. Iphe, eshije phẹ l'ọnu
bụerupho aja onwophẹ mkpọkoro ajaja. Ẹphe -hụmakpowa l'o nweru urwu, ẹphe
e-rita nemadzụ l'ẹka; ẹphe ajakpọshikpoepho onye ọbu.

Anma ọkwa mẹ iphe, ee-meje

17 Ọle ọ bụ; ndu mu yeru obu; iphe, mu eme g'unu maru bụ; unu nyatajẹepho
iphemiphe ono, ndu-ishi-ozi Nnajịuphu anyi Jizọsu Kéreshi vuhawaa ụzo pfuaru unu
ono.
18 Mbụ iphe ono, ẹphe shi anọduje agụru unu l'ọgu ebvu ono, bụ iya bụ: "L'o -
rwujeẹpho teke mgboko-a l'a-bvụ bẹ o nwechaaru ndu a-nọdu aja unu ewenu. Iphe,
ẹphe a-nọdujeepho awoko ẹka iya bụ g'ẹphe e-shi mee iphe, ẹgu iya enwu phẹ
phuruphuru l'ẹhu; mbụ iphe, ẹgu iya agụ phẹ; opfu l'ẹphe ta akwabẹdu Chileke
ùbvù."
19 Ndu eme ẹgube ono bẹ l'akpataję g'ọgbo bua onwophẹ ẹbo; wata akpa iche
iche. Ọ kwa ẹgu iphe, dụ lẹ mgboko-a, l'agụ phẹ nụ bẹ kpụ phẹ l'ẹka; ọ tọ bụkwa
Unme-dụ-Nsọ gude ndzụ phẹ.
20 Obenu lẹ-a; unubẹ ndu ọphu mu yeru obu; unu pfụekwarupho pfụshia ike
l'ekwekwe ono, dụ iche ono, unu kweru ono; mbụ ekwekwe ono, shi Chileke l'ẹka
ono. Unu gude ekwekwe ono vuje evuvu. Unu hajẹ gẹ Unme-dụ-Nsọ goshije unu
g'unu l'e-gudeje epfu anụ Chileke.
21 Unu nọpyabeekwapho lẹ n-yemobu Chileke; unu anọdukwapho ngabẹru
Nnajịuphu, bụ Jizọsu Kéreshi g'ọo-phụaru unu obu-imemini; mekwaaphọ g'unu
nọdu ndzụ ojejoje.
22 Unu phụjekwaru ndu abọkwadu obu ẹbo obu-imemini.

23 Ẹgube ndu ono bẹ unu e-yetajẹru ẹka; lọfuta phẹ l'ọku. Unu aphụjekwaru phẹ
phọ obu-imemini; mbụ ndu ono, bụ ẹgu ẹjo-iphe agụ phẹ nụ bẹ gude ndzụ phẹ ono.
Ọle-a; unu ta akwaswejekwaru phẹ ẹnya mẹ unu -nọdu aphụru phẹ obu-imemini
ọbu. Iphemiphe, bụ nkephẹ bẹ unu a-kpọkotajekwa ashị; mbụ je akpachaa l'uwe,
ẹphe eye l'ẹhu, bụ ọphu ẹphe gudewaa ẹjo-ememe phẹ pharwụshia.

Ajaja bụ kẹ Chileke

24 G'anyi tua Chileke ẹpha; mbụ onye ono, a-dụ ike gudeshia unu g'unu ta ada;
tẹme ọ bụkwaru iya phọ l'e-me g'ọ tọ dụ iphe, aa-ta unu ụta iya teke oo-kuta unu
dobe l'ọdu-biribiri iya. Ẹka ono bụ ẹka ẹhu a-nọdu atsọwaro unu ụtso.
25 G'anyi tua ya ẹpha l'ọo ya kpoloko kpẹekpu bẹ bụ Chileke. Ọ bụru l'ẹka
Nnajịuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi bẹ oo-shi dzọo anyi. G'ọdu-biribiri mẹ abụ
Ọkalibe, kangoru nụ; mẹ ike; mẹ abụ ishi, bụhakpoada nkiya tẹme mgboko dụ;
bụru nkiya nta; bụkwarupho nkiya jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

Iphe, Jizọsu Goshiru Jiọnu Lẹ
Ọphulenya

1 Ọwa-a bụ ọphulenya Jizọsu Kéreshi, Chileke nụru iya g'o goshi ndu ejeru iya
ozi, bụ iphe, adụedu g'ọo-nọ-beru l'oomee. Tọbudu iya bụ; Jizọsu Kéreshi bya ezia
ojozi-imigwe iya sụ g'o je atụko iphe ono g'ọ ha goshi Jiọnu, bụ onye-ozi iya.
2 Ọo iphemiphe, Jiọnu hụmaru bẹ ọ tụkoru g'ọ ha pfukọta-a. Ọ bụru l'ẹkwo-a l'ẹka-
a bẹ Jiọnu tụkoru opfu ono, Chileke pfuru ono deshikọta. Iphemiphe ono bụkotaru
ọkpobe-opfu, Jizọsu Kéreshi ono goshikọtaru iya.
3 Ọnu-ọma bẹ a gọru nụ iphe, bụ onye agụ ẹkwo-a, e deru opfu, epfuchiru Chileke-a
mẹ ndu nụmaru iya nụ; ngabẹ iya nchị bya emeje iya ememe; noo lẹ teke iphemiphe-a
l'e-mekọta bẹ zaakwaru ntse.

Jiọnu l'ekele Chịochi ẹsaa

4 Ọo mbẹdua, bụ Jiọnu bẹ ekele unubẹ Chịochi ẹsaa ono, dụkota l'alị Eshiya ono
ekele. Mu sụ g'eze-iphe-ọma yẹe ẹhu ọdu guu, shi Chileke l'ẹka tso unu. Chileke ono
bụ onye nọ ndzụ; bya abụru onye shihawaa nọduta tẹmanu mgboko dụ; bya abụru
iya bụ onye ono, abya nụ ono. G'eze-iphe-ọma, shi iya l'ẹka; mẹkwapho ọphu shi
l'ẹka Unme ẹsaa Chileke bụru k'unu jeyewarurọya. Unme ẹsaa, mu epfuru bụ Unme
ẹsaa ono, l'anọduje l'atatiphu Chileke l'ẹka ọ nọ l'aba-eze iya ono.
5 Eze-iphe-ọma yẹe ẹhu-guu ono shikwaphọ Jizọsu Kéreshi l'ẹka onye l'apfụshije
ike l'iphemiphe, o pfuru anyi; bya abụru onye mbụ, Chileke meru o teta nọdu ndzụ.
Ọ bụkwaru iya phọ bụ onye-ishi iphe, bụkotakpoo ndu bụ eze lẹ mgboko-a.
Ọ bụ onye yekpọoru anyi obu; k'ọphu ọ nwụhu-chiru anyi anwụhu, anyi gege
anwụhu. Ọ bụru mee ya b'o gude tọo anyi l'ẹgbu ono, iphe-ẹji shi kee anyi ono.
6 Ọ bya emee anyi; anyi bụru eze; bya abụru uke Chileke; ndu ejeru Chileke,
bụkwapho Nna iya ozi. G'ajaja mẹ ike bụkotaru kẹ Jizọsu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
mịimiimii. Nokwa g'ọ dụ.
7 Unu lekwa l'ọ nọakwa anọno l'urwukpu abya. Onyemonye l'e-gude ẹnya iya hụma
iya. Iphe, bụ ndu ono, tụru iya arwa ono bẹ a-hụmakwa iya phọ. Ọhamoha, dụ lẹ
mgboko-a bẹ l'a-rakọta ẹjo ẹkwa; ẹka meji a-tọfu phẹ mẹ ọ -byaẹpho. Noo iphe, e-me
nụ bụ onoya. Nokwa g'ọ dụ.
8 "Ọ mbẹdua bụ Alụfa bya abụru Omega. Mu bụ onye mbụ bya abụru onye ikpazụ."
Nokwa iphe, Nnajịuphu, bụ Chipfu eepfu; mbụ onye ono, bụ iya bụ Ọkalibe-Kakọta-
Ike; bya abụru onye shihawaa nọduta tẹmanu mgboko dụ; bya abụru iya bụ onye
ono, l'abya nụ ono.

Ahụma Kéreshi l'ọphulenya

9 Ọo mbẹdua bẹ bụ Jiọnu, bụkwapho nwanna unu. Mu bụ onye mu l'unu tụkoru
bụru ndu ẹphe lẹ Jizọsu tụgbaru bụru nanụ l'eje ẹjo iphe-ẹhuka-a, anyi eje-a. Mu
l'unu tụkokwarupho nweru ọta-nshi. Ọ bụru ẹgube ono bẹ anyi e-mechakwaphọ
tụko gbarụ mgba nweru mgboko ọ̀phúú ono, l'e-shi Chileke l'ẹka ono. L'o nweru teke
a kpụtajeru mu je edobe l'alị, ẹnyimu sọ-pheru. Iphe, eekuje ẹka ono bụ Patụmosu.
Iphe, e gude kpụru mu laa ẹka ono bụ l'ọle mu asa opfu Chileke asasa; mẹkwapho lẹ
mu anọduje epfuru ndu ọzo l'edzudzu-ọha k'ọkpobe iphe ono, Jizọsu Kéreshi goshiru
mu ono.
10 Tọbudu iya bụ; o be l'eswe ujiku lanụ, bụ eswe Nnajịuphu; Unme Chileke bya ejiẹ
mu phọ ẹhu pyịmu. Mu wata aphụ ọphulenya. Mu nụma olu-opfu, kwata adashikpọ
ike ike ike ike g'onye egbu opu-ọgu l'ụzo azụ mu.

11 Olu ono sụ: "Ọ kwa mbẹdua bụ Alụfa bya abụru Omega; mu bụ onye mbụ
bya abụru onye ikpazụ. Tụkokpoepho iphe, ịibya ahụma-a dekọta l'ẹkwo; zikaaru
Chịochi ẹsaa-a, nọ lẹ Eshiya; mbụ ndu Chịochi, nọ lẹ Efesọsu; waa ndu kẹ Sumena;
mẹ ndu kẹ Pegamọmu; waa ndu kẹ Tayatayira; waa ndu kẹ Sadisu; waa ndu kẹ
Filadelufiya; mẹ ndu kẹ Layodeshiya."
12 Mu bya aghaa ẹnya l'azụ gẹ mu hụmaeshikwa onye ono, epfu eyeru mu nụ
onoya. Mu ghaa ẹnya ono mu hụma orọku ẹsaa e mekọtaru lẹ mkpọla-ododo.
13 Ọ dụru onye dụepho gẹ Abụbu-Ndiphe, yekọtaerupho akpawuru uwe, l'akpa iya
l'ọgba-echi pfụru lẹ mgbaka orọku ẹsaa ono. Uwe ono bẹ e gude akpọ-mkpọla-ododo
kebuta iya l'unme.
14 Ẹgbushi, dụ iya l'ishi nọdu achaẹpho kẹ phuuphuu g'ẹji atụru, maru acha ụcha;
mbụ kwata acha pemu pemu g'aka-mini-sunoo. Ẹnya iya dụepho g'ìphóró ọku, enwu
enwunwu.
15 Ọkpa iya labọ chakọta zịriri gẹ mkpụrukpu-ígwè, ama mma, a hụru l'ọku jeye
ọ chaa achacha; mbụ hụta iya jasụ o gbuchafụ. Olu-opfu iya dụepho g'ẹka eze mini
aphụ gbudugbudu.
16 Ọ chịru kpokpode ẹsaa l'ẹkutara iya. Ogu-echi, atsụ nkọ akpatiphu labọ nọdu
alụfutaje iya l'ọnu. Iphu onye ono nọdu egbuẹpho nwịinwii g'ẹnyanwu keru l'ishi.
17 Mu hụma iya bya adaa ya kpurumu lẹ mgboru ọkpa; dabyiẹrupho g'onye
nwụhuru anwụhu. Ọ bya ebyibe mu ẹkutara iya bya asụ mu: "Ndzụ b'agụshi ngu.
Ọo mbẹdua bụ Onye Ivuzọ bya abụru Onye Ikpazụ.
18 Ọo mbẹdua bụ onye ono, shi nwụhu anwụhu; ọle mu nọwaa ndzụ ojejoje nta-a.
Nokwa g'ọ dụ. Ọ kwa mu gude ire-igodo ọku-alị-maa mẹ k'anwụhu.
19 Dee iphemiphe-a, ị hụmawaru-a l'ẹkwo waa iphe, dụ nta-a; mẹkwapho iphe,
e-me l'iphu.
20 Waa iphe, e domiru edomi dụ lẹ kpokpode ẹsaa-a phọ, ị hụmaru l'ẹkutara mu
phọ; yẹle orọku mkpọla-ododo ẹsaa phọ. Kpokpode ẹsaa ono bẹ bụ ụnwu-ojozi-
imigwe, l'anọduje eletagbaa Chịochi ẹsaa ono ẹnya; orọku ẹsaa ono bụru Chịochi
ẹsaa ọbu."

2

Ozi, Kéreshi ezi Chịochi Efesọsu

1 "Waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kẹ Chịochi Efesọsu baa: Ọwa-a bụ ozi, onye ono,
chị kpokpode ẹsaa l'ẹkutara ono ziru; onye ejephe lẹ mgbaka orọku mkpọla-ododo
ẹsaa ono.
2 Mu makọtakwaru iphemiphe, iimeje g'ọ ha; mu maru g'iijeshiberu ozi ike; bya
amaru g'ịi taberu iphe nshi. Mu maru l'ị tị kwejedu gẹ ndu eme ẹjo-iphe shita ẹka ị
nọ. L'ị hụchawaru iphe, bụ ndu ono, sụru l'ẹphe bụ ndu-ishi-ozi ono ama; mbụ ndu
sụru l'ẹphe bụ ndu-ishi-ozi; l'ẹbe abụ l'ẹphe bụ iya; i shi ẹgube ono maru l'ẹphe bụ
ndu ntuphu-ire.
3 Mu makwarụ-a l'ị tajẹru iphe nshi; l'ị jewaru iphe-ẹhuka, dụ shii l'opfu ẹhu mu;
ọphu ike abvụduru ngu;
4 ọle-a; o nweẹrupho ọru, mu hụmaru ngu l'ẹhu. Ọ tọ bụedu g'i shi yee mu obu
bụ g'i yeru mu iya nta-a.
5 Nyatanụ ẹka o jeberu ụzo kpọ-swehu ngu. G'izimanụ lwa ngu azụ; g'ị wata eme
iphe ono, i shihawaa lẹ mbụlembu meta ono; ọdumeka bẹ mu a-byapfutakwa ngu
ẹgwegwa; bya apafụ orọku ngu l'ẹka ọ pfụru; gbahaa l'izimanụ lwarụ ngu azụ.
6 Ọle g'ọ dụhabe; iphe, mu aja ngu ajaja iya bụ l'ẹjo-iphe ndu ọgbo Nịkolasu ono
eme bẹ dụ ngu ashị; ọ bụru g'ọ dụkwa mu phọ ashị bụ ono.

7 “G'onye nweru nchị ngabẹkwa iya nụma iphe-a, Unme Chileke epfu anụ iphe,
bụkpoo Chịochi g'ẹphe ha-a.
“Ọ kwa iphe, bụ onye alwụje ọgu ono lwụta bẹ mu e-kwe g'o ria akpụru oshi ono,
emeje g'a nọdu ndzụ ono; mbụ oshi ono, pfụru l'ọkpoku Chileke ono.

Ozi, Kéreshi ezi Chịochi Sumena

8 “Waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kẹ Chịochi Sumena baa:
“Ọwa-a bụ iphe, oopfu mbụ onye ono, bụ onye ivuzọ bya abụru onye ikpazụ; onye
ono, shi nwụhu anwụhu; ọle ọ dzụwaa ndzụ ọzo ono.
9 Mu makwarụ-a l'iije iphe-ẹhuka; tẹme ị nọdu akpa nri; obenu l'i nweru iphe shii.
Mu makwarụ-a epfubyishi ono, ndu ono, sụru l'ẹphe bụ ndu Jiu l'ẹbe ẹphe abụ iya
ono epfubyishi Chileke ngu ono; ndu ono bụ ụlo-ndzukọ ndu abajẹru Nsetanu ẹja.
10 Ii byakwa eje iphe-ẹhuka nta-a; ọle ọo gẹ ndzụ ba agụkwa ngu. Unu lekwa;
Obutuswe a-hakwaru unu chịta je atụshia mkpọro; g'e shi ẹka ono hụa unu ama.
Mbụ l'unu e-je iphe-ẹhuka ujiku iri mkpurophu. Ọle; nọduekwa mu phọ l'ẹka g'ị nọ
iya jasụ l'egbua ngu egbugbu; e-mechaa mu ekpube ngu okpu-eze ono, bụ ndzụ.
11 “G'onye nweru nchị ngabẹkwa iya; nụma iphe-a, Unme Chileke epfu anụ iphe,
bụkpoo Chịochi g'ẹphe ha-a.
“L'ọ kwa iphe, bụ onye alwụje ọgu ono lwụta bẹ bụ onye a ta abyadụ ekwe g'ọnwu
mgbu labọ gbua.”

Ozi, Kéreshi ezi Chịochi Pegamọmu

12 Tẹme waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kẹ Chịochi Pegamọmu baa:
“Ọwa-a bụ ozi, onye ono, gude ogu-echi, atsụ nkọ akpata iphu labọ ono ezi.
13 Mu makwarụ-a l'i bu l'ẹka aba-eze Nsetanu nọ anọno. Obenu l'i gudeshiẹpho
ẹpha mu; ọphu ị gọjeduru ẹgo l'i ti kweẹdu nkemu; mbụkponu teke ono e gburu
Antipasu l'ẹka Nsetanu bu ebubu; opfu l'ọo l'ọ pfụru l'edzudzu-ọha pfua l'ọo mu bẹ
ya nọ l'ẹka ono.
14 Ọle o nweẹkwarupho iphe olemole, bụ ọru, mu hụmaru ngu l'ẹhu. O nweru ndu
harụ nọdu ngu l'ime, bụ ndu eme ẹjo-iphe, ẹphe nwụtaru l'ẹka Belamu, bụ onye ono
ziru Belaku g'o-shi dephua ụnwu Ízurẹlu; deru phẹ ye l'eri iphe, a gwarụ iphe; yẹle
apharwụshi onwophẹ.
15 Nokwaphọ g'ọ dụru ndu nọ l'echilabọ unu; eme iphe ono, ndu ọgbo Nịkolasu ezi
ono, bụkwapho iphe, dụ mu ashị-a.
16 Ọo ya bụ; g'izimanụ lwakwa unu azụ; ọdumeka bẹ mu a-byapfutakwa unu l'ẹka-
ẹgwa bya egude ogu-echi ono, shi mu l'ọnu ono gude tsoo ẹgube ndu ono ọgu.
17 “G'onye nweru nchị ngabẹkwa iya; nụma iphe-a, Unme Chileke epfu anụ iphe,
bụ Chịochi g'ẹphe ha-a.
“Ọ kwa onye alwụje ọgu ono lwụta bẹ mu a-harụ nri ono, bụ mana ono, Chileke
domiru edomi ono; waa mkpuma ọchaa ono, e deru ẹpha ọ̀phúú ono. Ẹpha ono ta
adụdu onye ọzo, maru iya nụ; gbahaa onye ono, a nụru iya ono.

Ozi, Kéreshi ezi Chịochi Tayatayira

18 “Waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kẹ Chịochi Tayatayira baa: ‘Ọwa-a bụ ozi, Nwa
Chileke ono ezi; onye ẹnya iya dụepho g'ìphóró ọku, enwu enwunwu; tẹme ọkpa
labọ chakọta iya kẹ zịriri g'ope, a hụru l'ọku o gbuchafụ egbuchafụ.
19 Mu makọtakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'ọ ha. Mu maru n-yemobu unu;
maru g'unu yeberu ẹhu l'ozi bya amaru ekweta unu; maru g'unu ataberu iphe nshi;
maru ozi unu. Mu maru l'iphe, unu eme nta-a bẹ nyịberu iphe, unu shi eme lẹ mbụ.
20 Ọle-a; o nweẹrupho ọru, mu hụmaru unu l'ẹhu: Unu kweru g'ẹjo nwanyị ono,
bụ Jiezebẹlu nọdu l'echilabọ unu, bụ nwanyị ọphu asụje lẹ ya bụ onye-mpfuchiru

Chileke; unu haa ya ọ nọdu ezi iphe; gude iya mee ndu-ozi mu ẹphe nọdu apharwụshi onwophẹ; eri iphe, a gwarụ iphe.
21 Mu hakpọoru iya ụzo nọo ọdu g'ee-shi g'izimanụ iphe-ẹji iya lwa iya azụ; ọphu o kwedu g'izimanụ lwa iya azụ g'ọ haa apharwụshi onwiya.
22 Mu abyakwa iya eme g'ọ zẹe l'ẹhu, e-mee iya l'ọ kwaa l'ụlo. Ndu ono, ẹphe l'iya azẹje ono bẹ mu e-me g'ẹphe jee ẹjo oke iphe-ẹhuka, parụ ẹka apaa; gbahaa l'izimanụ iphe-ẹji phẹ lwarụ phẹ azụ; ẹphe haa etso nwanyị ono.
23 Ụnwu iya g'ẹphe ha bẹ mu e-chigbushikọta echigbushi. Ọo ya bụ g'iphe, bụ Chịochi g'ẹphe ha amakwanụru l'ọo mbẹdua bụ onye ono, l'enyochajẹ uche nemadzụ; nyochaa ọkpoma iya maru iphe dụ iya l'egomunggo ono. Sụ-a; g'unu hakọtakpoo l'onye l'onye bẹ mu a-nụkotachaa aphụ gbaru iya nụ l'ẹhu l'ẹhu. Onyemonye bẹ mu a-nụ aphụ lẹ g'iphe, o meru gbaru.
24 " 'A bya l'unubẹ ndu ọphu bukwaphọ lẹ Tayatayira; unubẹdua te ekwedu ye ẹka l'ẹjo-iphe ono, ndu ono ezi ono. Unubẹdua bụ ndu ọphu amadụ iphe ono, o nweru ndu ahajẹru sụ l'ọo iphe, e domigbaru edomi k'ẹhu Nsetanu. Unubẹdua ta adụekwa iphe ọzo, mu asụkwadu g'unu mee.
25 Ọ bụepho lẹ-a; g'ọ dụhabe; unu chịkwaru ẹka labọ kwẹe l'iphe ono, bụwaa k'unu ono gudeshia ya ike jasụ teke mu a-bya ọzo.
26 Ọ kwa onye alwụje ọgu ono lwụta yẹe onye emeje iphe, mu pfuru; mbụ onye gude iya ememe jeye l'ikpazụ; nokwa onye mu e-ye iya l'ẹka g'ọ bụru onye-ishi ọhamoha.
27 Oo-gude mgbọrígwè bụru ishi ọhamoha; gwee ọhamoha ono uji. Ono bụru iphe, Nna sụru gẹ mu mee.
28 Ọzo bụ lẹ mu a-nụkwa iya phọ kpokpode nchi-abọhu.
29 " 'G'onye nweru nchị ngabẹkwa iya; nụma iphe-a, Unme Chileke epfu anụ iphe, bụ Chịochi g'ẹphe ha-a.' "

3

Ozi, Kéreshi ezi Chịochi Sadisu

1 "Waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kẹ Chịochi Sadisu baa:
"Ọwa-a bụ ozi, onye ono ezi; mbụ onye ono gude Unme ẹsaa Chileke ono waa kpokpode ẹsaa ono. Mu makọtakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'ọ ha. L'aanọduje eku unu ndu nọ ndzụ; ọle unu bụ ndu nwụhuru anwụhu.
2 Ọ tọ dụekwa g'ọo-nọ-beru nta-a iphe ọbu, unu nweru ọbu anyịhu ẹnya ree. Ọo ya bụ; unu tehukwa nwụru ẹnya; kwabẹru iya ẹnya k'ọphu ọo-rọ-kerehu. Mu daleakwaru unu hụmawaa l'iphemiphe, unu eme ta adụdu ọphu unu metabewaru g'ọ gbaru l'iphu Chileke mu.
3 Ọo ya bụ; unu nyatajẹkwapho ozi-ọma ono, unu gude nchị unu nụma kwetakwaphọ ono. Unu pfụkwarupho pfụshia ike l'iphe ozi-ọma ono epfu. G'izimanụ lwakwa unu azụ. Teke ọ bụ l'unu te etehuduru nwụru ẹnya bẹ mu a-tụkwa unu l'ụzorehu; mbụ byaẹpho g'onye-oshi, ata dụdu onye amajẹ teke ọobya. Ọo ya bụ l'unu ta abyadụ ama teke mu a-byapfuta unu.
4 Ọle g'ọ dụhabe; o nwekwarụ nwụmadzu olemole, unu l'ẹphe nọ lẹ Sadisu; ndu te emerwụshiduru uwe phẹ. Ọ bụru ndu ono bẹ e-ye uwe ọchaa; mu l'ẹphe eburu; kẹle ẹphe goshiwaru l'ọo iphe ono rwuberu phẹ.
5 Ọ kwa onye alwụje ọgu ono lwụta bẹ e-ye uwe ọchaa ono. Ọphu mu abyakwa ehufu ẹpha onye ono l'ẹkwo, e deshiru ẹpha ndu dzụ ndzụ ojejoje. Mu a-pfụru l'iphu Nna mu; mẹ l'iphu ụnwu-ojozi iya, nọ l'imigwe; pfua ya hoo haa l'onye ono bẹ bụkwa onye nọ mu l'ẹka.
6 " 'G'onye nweru nchị ngabẹkwa iya; nụma iphe-a, Unme Chileke epfu anụ iphe, bụ Chịochi g'ẹphe ha-a.' "

Ozi, Kéreshi ezi Chịochi Filadelufiya

7 Waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kẹ Chịochi Filadelufiya baa:

"Ọwa-a bụ ozi, onye ono, dụ nsọ bya abụru onye ire-lanụ ono ezi. Onye ono, bụ iya gude ire-igodo eze ono, bụ Dévidi. Onye abụjeru: ọ -gụhaa ụzo; ọ tọ dụedu onye ọzo asụru iya agụ-chi; teke ọ gụ-chiru iya agụ-chi; ọ tọ dụedu onye ọzo sụru iya agụha.
8 Sụ-a; mu makọtakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'ọ ha. Mu gụhaakwaru ụzo gheberu unu ọnu; ọphu ọ dụkwa onye sụru iya agụ-chi agụ-chi. Mu makwarụ-a l'ike ta adụ-zidu unu; ọle unu pfụlekwaru-a pfụ-shia ike l'opfu ono, mu pfuru ono; unu nọdu emekwa iya phọ ememe; ọphu unu agọjedu ẹgo l'unu ta abụdu ndibe mu.
9 "Iphe unu a-hụma bụ lẹ ndu ono bụ ndu ndzukọ ọphu abajẹru Nsetanu ẹja ono; ndu ono adzụje ụka sụ l'ẹphe bụ ndu Jiu l'ẹbe ẹphe abụ iya ono; ndu ono bẹ mu e-me: ẹphe abya egbushi ikpere l'alị baarụ unu ẹja. Noo gẹ mu e-shi mee: ẹphe amaru lẹ mu yeru unu obu bụ ono.
10 Eshinu unu tarụ nshi ono, bụ iya bụ iphe, mu karụ unu g'unu meje ono; bẹ mbẹdua e-gudeshikwaphọ unu mẹ ọhutama -byaẹpho; mbụ ọhutama ono l'abya l'eliphe l'ophu; g'ọ hụa iphe, bụ ndiphe l'ophu ama ono.
11 Ọ tọ dụekwa g'ọo-nọ-beru mu abya. Unu gudeshikwa iphe ono, bụwaa k'unu ono ikike g'ọ tọ dụ onye l'anata unu okpu-eze ono.
12 Ọ kwa onye alwụje ọgu ono lwụta bẹ mu e-me g'ọ bụru itso nọ l'ime eze-ụlo Chileke mu; ọphu ọo-lụfubaedu iya alụfu. Mu eworu ẹpha Chileke mu dee ya l'ọnu-iphu; dekwaa ya phọ ẹpha mkpụkpu kẹ Chileke mu ono, bụ iya bụ Jierúsalẹmu ọphúú. Mkpụkpu ono bụ l'imigwe ẹka Chileke mu ono nọ bẹ oo-shi bya. Mu abya edefụkwaa phọ ẹpha ọphúú nkemu l'ọnu-iphu onye ono.
13 "G'onye nweru nchị ngabẹkwa iya; nụma iphe-a, Unme Chileke epfu anụ iphe, bụ Chịochi g'ẹphe ha-a.

Ozi, Kéreshi ezi Chịochi Layodeshiya

14 "Waa iphe, ii-de nụ ojozi-imigwe kẹ Chịochi Layodeshiya baa:

"Ọwa-a bụ ozi, oozi; mbụ onye ono, ẹpha iya bụ: Nokwa g'ọ dụ"; mbụ onye ono, ọ gbaru kẹ g'e gude ire iya ẹka l'iphemiphe, oopfu ono; bya abụru iya bụ onye pfuru anyi ọkpobe-opfu Chileke; bya abụkwaru iya phọ bụ onye iphemiphe, Chileke meru dobe lẹ mgboko shi l'ẹka.
15 Mu makọtakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'ọ ha; l'unu te ejidu oyi ọphu unu evudu ọku. Unu gege anọdu eji oyi; ọzoo l'unu evu ọku.
16 Ọo ya bụ; l'eshinu unu dụ wụruwuru; unu te ejidu oyi ọphu unu evudu ọku bẹ mu a-gbụfu unu.
17 L'unu anọduje aba abaa enweru iphe; l'iphe akabẹ kweru unu; l'ọ tọ dụkpodaa iphe ụko iya dụru unu. Nshịo unu; unu ta amaduro l'unu dụ k'ayọru ọshi; l'unu akpa nri; unu nọdu atsụ ishi bya agbakwarụ phọ ọto.
18 Ọo ya bụ l'ìdzù, mu a-chịru unu nta-a bụ g'unu bya azụta mu mkpọla-ododo mbụ ọphu a kpụru l'ọku-ụzu; k'ọphu adụedu mkpaba dụ iya nụ; g'oo-mee unu g'unu bụru ndu nweru iphe; unu abyakwaphọ bya azụta mu uwe ọchaa g'unu yeje g'unu ta agbahẹru ọto; ọo ya bụ g'iphere adụ-buhu unu. Unu azụtakwa mu phọ ọbvu ẹnya tee l'ẹnya ono g'unu awata aphụ ụzo.
19 L'ọ kwa ndu mu yeru obu bẹ mu abajẹru mba; hụa phẹ ahụhù; g'ẹphe maru iphe. Ọo ya bụ; unu gude nụ obu unu g'ọ ha meje gẹ mu pfuru ono; g'izimanụ iphe-ẹji unu lwadụpho unu azụ.
20 Unu lenu; mu pfụakwaru l'ọnu mgbo akụ ẹka l'ụzo. Onye nụmaru olu mu; gụhaaru mu ụzo; mu abata; mu l'iya erigba nri; onye eria kẹ nwibe iya; onye eria kẹ nwibe iya.

21 Ọ kwa onye alwụje ọgu ono lwụta bẹ mu e-kwe g'ọ nọ-kube mu l'aba-eze mu;
bụnaa gẹ mbẹdua lwụru lwụta bya anọ-kube Nna mu l'aba-eze iya-a.
22 "G'onye nweru nchị ngabẹkwa iya; nụma iphe-a, Unme Chileke epfu anụ iphe,
bụ Chịochi g'ẹphe ha-a."

4

Abarụ Chileke ẹja l'imigwe

1 Tọbudu iya bụ; ono bvụchaepho mu byakwa elee ẹnya ọzo; hụma ụzo, gheru
ọnu l'imigwe. Olu mbụ phọ, mu shi nụmahawaa phọ; mbụ olu phọ l'ada g'opu-ọgu
phọ; sụ mu: "Nyikota byakpọdapho l'ẹka gẹ mu goshi ngu iphe, e-me l'iphu."
2 G'e jia epfua Unme Chileke bya ejiana mu-a ẹhu pyịmu. E jeshia ele ẹnya; e
dobewaa aba-eze l'imigwe l'ẹka ono. Ọ dụkwarupho onye nọ iya nụ.
3 Onye ono, nọ iya nụ ono nọdu egbuẹpho kẹ nwịinwii gẹ mkpuma jiásùpà. Iphu iya
nọdu eke zaazaa gẹ mkpuma kanélìyànù. Iphe nọ-pheru aba-eze ono mgburugburu
bụru ẹko-mini, ekelẹpho oyingo oyingo gẹ mkpuma, bụ emeralụdu.
4 Aba-eze ụkporo l'ẹno ọzo nọ-phee aba-eze ono mgburugburu. Ndu bụ ọgerenya
ụkporo l'ẹno nọduchaa anọ l'aba-eze ono. Ẹphe yekọtaepho uwe, achagbaa pemu
pemu. Ẹphe bya ekpugbaaru okpu-eze l'ishi. Okpu-eze ono g'ọ ha bẹ bụkota mkpọla-
ododo bẹ e gude wụa ya.
5 Ebemu-igwe nọdu eshijeẹpho l'ẹka ono, aba-eze ono nọ ono alọ kẹ waa waa. Igwe
nọdu ede riiriirii; ara ọ́rà; atụ egbigwe. Orọku ẹsaa nọdugbaa l'iphu aba-eze ono
enwugbaa jajaja, bụ iya bụ Unme ẹsaa Chileke ono.
6 Iphe, dụfukwaapho l'iphu aba-eze ono bụ iphe, dụ g'eze-ẹnyimu, aphụ ngerengere
g'iphe, e gude onyo mee.
O nweru iphe ẹno, nọgbaa ndzụ nọ l'echilabọ aba-eze ono. Iphe ono bya anọ-
phekwaaphọ aba-eze ono mgburugburu. Iphe ẹno ọbu tụkoepho iphe, bụ ẹhu iya
l'ophu g'ẹhu iya ha mokashịa ẹnya ẹnya; iphu l'azụ.
7 Kẹ mbụ bẹ dụ g'oduma; k'ẹbo dụ gẹ nwa oke-eswi; k'ẹto bẹ nweru iphu dụ gẹ kẹ
nemadzụ; k'ẹno dụ g'ugo, ephe l'eli.
8 Iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono nwegbachaaru ǹkù ishii ishii l'ẹhu l'ẹhu.
Ẹhumehu bụkotaru phẹ ẹnya ẹnya mẹ eli ẹhu phẹ mẹ l'ime ẹhu phẹ. Eswe mẹ
ẹnyashi ta adụdu teke ẹphe ta anọdujedu agụ ebvu sụ:
"Nsọ! Nsọ! Nsọ!
bẹ Nnajịuphu ono,
bụ Chileke, bụ iya
bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike
dụ.
Ọo ya bụ Chileke ono,
shihawaa nọduta
tẹmanu mgboko dụ ono;
bya abụru onye nọ
ndzụ nta
bya abụru iya bụ
onye ono,
abya nụ ono."
9 Iphe ẹno ono, nọ ndzụ ono bẹ agụ ebvu aja onye ono, nọ ndzụ ojejoje ono ajaja;
onye ono, bụ iya nọ l'aba-eze ono; tẹme ẹphe nọdu agụkwa iya phọ gude akwabẹ iya
ùbvù; bya egude iya etu iya ẹpha. No iya; ọ nọdu abụjeru teke ẹphe gụerupho ebvu
ono;

10 ndu bụ ọgerenya ụkporo l'ẹno ono adakọtaepho kpurumu l'iphu onye ono, nọ
l'aba-eze ono baarụ iya ẹja; mbụ onye ono, bụ iya nọ ndzụ ojejoje ono. Ẹphe abya
ekpushia okpu-eze phẹ woru wụshi l'iphu aba-eze ono gụa ebvu sụ:
11 "Ọ gbakwarụ ngu gụbe
Nnajịuphu bya abụru
Chileke anyi;
g'aatụko g'a ha jaa ngu
ajaja;
kwabẹ ngu ùbvù;
anụru ngu opfu
l'ọo ngu kachaa ike.
Noo kẹle ọo ngu meru
iphemiphe dobe.
Ọo l'ọ dụ ngu l'uche meru
g'o gude ẹphe dụ;
bụru iphe,
e meru dobe."

5

Nwatụru-ngwẹja, shi l'ẹka Chileke
yẹle ẹkwo, a phụru aphụphu

1 Tọbudu iya bụ; mu bya ahụma l'ọ dụru ẹkwo, a phụru aphụphu, o gude l'ẹkutara;
mbụ onye ono, nọ l'aba-eze ono. Ẹkwo ono bẹ e deru iphe l'iphu; dee ya l'azụ. A phụ-
chia ya aphụ-chi gude iphe-ọhubama ẹsaa nyachishia ya.
2 Mu bya ahụma ojozi-imigwe lanụ, e yeru ike, ha shii l'ẹka; ẹka ọora iya arara
arashi iya ike asụje: "?Bụ onye bụ onye a-sụ lẹ ya maru onwiya; lẹ ya gbaru k'anyashị
iphe-ọhubama ono, e gude nyachishia ẹkwo ono, a phụru aphụphu ono; ?onye a-bya
anyashịa ya phụhaa?"
3 Ọphu ọ dụdu mẹ onye lanụ l'imigwe; ọzoo l'eliphe; ọzoo l'ime-alị, dụru ike phụhaa
ẹkwo ono, a phụru aphụphu ono; ọphu ọ bụ kẹ lee ya ẹnya l'ime.
4 Ẹnya-mini bụru mu vurukutuku l'ẹnya l'ọ tọ dụdu onye a hụmaru, gbaru
k'aphụha ẹkwo ono, a phụru aphụphu ono; ọphu ọ bụro onye eje epfu kẹ lee ya
ẹnya l'ime.
5 Tọbudu iya bụ; onye lanụ l'ime ndu bụ ọgerenya ono sụ mu: "Ta arashị ẹkwa!
Lekwa l'onye ono, bụ Oduma kẹ Jiuda; mbụ oshilọkpa Dévidi ono lwụakwaru ọgu
ono lwụta. Ọ bụru iya bụ onye a-dụ ike phụhaa ẹkwo ono, a phụru aphụphu ono
nyashịa ya iphe-ọhubama ẹsaa ono, e gude nyachia ya ono."
6 No iya; mu bya ahụma Nwatụru ono l'ẹka ọ pfụru lẹ mgbaka aba-eze ono yẹe iphe
ẹno phọ, nọgbaa ndzụ, nọ l'echilabọ ndu bụ ọgerenya ụkporo l'ẹno ono. Nwatụru
ono bẹ dụepho g'e gbujehawaru iya egbugbu. O furu mpu ẹsaa; mokwaaphọ ẹnya
ẹsaa, bụ iphe, nọ-chigbaaru ẹnya Unme ẹsaa Chileke; mbụ Unme ẹsaa, Chileke ziru
g'ẹphe gbakashịhu dzuru mgboko l'ophu.
7 Ọ gbalihu bya ejepfu onye ono, nọ l'aba-eze ono bya anata iya ẹkwo ono, a phụru
aphụphu ono, o gude l'ẹkutara ono.
8 O wotaẹpho ẹkwo ono; iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono mẹ ụkporo ndu bụ
ọgerenya lẹ ndu bụ ọgerenya ẹno phọ tụko daa kpurumu l'iphu Nwatụru ono
baarụ iya ẹja. Ndu bụ ọgerenya ono tụko pagbaarụ eze une l'ẹhu l'ẹhu bya
egudegbakwaaphọ eze-ochi, e gude mkpọla wụa. Iphe dụgbaa ya nụ bụ ụnwù-
isẹnsu, ẹnwuru-ọku iya anọduje eshi kwẹekweekwee. Ẹnwuru-ọku iya ono nọ-chiru
ẹnya epfupfu ono, ndu-nsọ anọduje epfu anụ Chileke ono.

9 No iya; ndu bụ ọgerenya ono nọdu agụ ebvu ọ̀phúú asụje:
“Ọo ngu gbaru k'ewota ẹkwo ono;
nyịshia ya iphe-ọhubama ono,
e gude nyachishia ya ono.
E gburu ngu egbugbu;
I gude mee ngu gbatarụ
Chileke nemadzụ;
mbụ ndu shigba
l'ipfu l'ipfu g'ipfu
hagbukpọ l'ophu;
mẹ lẹ ndu shikọta l'iphe,
bụkota opfu-alị ndu
dụ iche iche,
nọ lẹ mgboko-a;
mẹ mkpụkpu lẹ
mkpụkpu gẹ
mkpụkpu hakpọo l'ophu;
mẹkpoo ọhamoha kpọ
mgburugburu.
10 I mee phẹ: ẹphe bụgbaaru eze
bya emekwaa phẹ phọ:
ẹphe bụgbaaru uke kẹ
Chileke anyi.
Ọ bụru phẹ a-bụru ishi
ndiphe l'ophu.”
11 Tọbudu iya bụ; mu bya ahụma ụnwu-ojozi-imigwe, dụ igwerigwe. Mu nọdu anụkwapho olu phẹ. Ojozi-imigwe ọbu bụkwa ụnubuku ụnubuku ugbo olemole; mbụ lẹ-a; ẹphe habekpọepho l'igwerigwe; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu onye adụ ike agụta phẹ l'ọgu. Ẹphe tụko g'ẹphe hakọta; ẹphe l'iphe ẹno phọ, dzụgbaa ndzụ phọ; mẹ ndu bụ ọgerenya phọ; tụko g'ẹphe ha pfuphee aba-eze ono mgburugburu.
12 Ẹphe nọdu agụ ebvu agụshikpoo ya ike asụje:
“Nwatụru ono, e gburu
g'ọ bụru ẹja ọha
ono bẹ ọ gbakwarụ
g'e mee g'ike tụko
lwa iya l'ẹka;
l'ọo tụko iphemiphe
nworu;
tụko mmamiphe nweru;
bụru onye-ishi iphemiphe.
G'a kwabẹje iya ùbvù;
jaję iya ajaja;
gọjeru ọnu-ọma nụ iya.”
13 Mu nụma g'iphe, bụkpoo iphe, Chileke meru dobe l'imigwe; mẹ ọphu, o meru dobe l'eliphe; mẹ ọphu o meru dobe l'ime-alị; mẹkpoo iphe, o meru dobe l'eze-ẹnyimu; tụkoru agụ ebvu asụje:
“G'iphe, bụkpoo ọnu-ọma,
aagọ agọgo;
mẹ ùbvù g'ùbvù ha;
mẹ ajaja;
mẹ abụ ishi k'iphemiphe

tụko bụru kẹ gụbe
onye ono,
nọ l'aba-eze ono waa
gụbe Nwatụru ono
jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii."
14 Iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono tụko sụ: "Ọo g'ọ dụ." Ndu bụ ọgerenya ụkporo
l'ẹno ono tụko daa kpurumu baarụ onye ono, nọ l'aba-eze ono waa Nwatụru ono ẹja.

6

Iphe-ọhubama, e gude
nyachishia ẹkwo ono

1 Tọbudu iya bụ; mu hụma gẹ Nwatụru ono nyafụru kẹ mbụ l'iphe-ọhubama ẹsaa
ono, e gude nyachishia ẹkwo ono. Mu bya anụma gẹ nanụ l'ime iphe ẹno ono, nọgbaa
ndzụ ono gude olu, daẹrupho g'egbigwe sụ: "Byakpọdaapho-o!"
2 Mu bya elee ẹnya; mu hụma ịnya, acha ụcha. Onye nọ iya l'eli agba parụ ụta,
eegudeje agba apfụ. Onye ono bẹ e kpuberu okpu-eze l'ishi. Ọ nọdu l'ịnya ono; ọ
bụru iya eje ọgu. O jeshia alwụ ndu ọhogu iya g'ọolwujehawaa phẹ.
3 Nwatụru ono byakwa anyakafụ iphe-ọhubama ono k'ẹbo bụ iphe, e gude
nyachishia ẹkwo ono. Mu nụmakwa gẹ k'ẹbo l'iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono sụru:
"Byakpọdaapho-o!"
4 Ịnya ọzo lụfutakwa. Ono nọdu eke uswe-uswe. Onye nọ iya l'eli bẹ e woru ogu-
echi, ha njọ ahaha pẹe. E zia ya g'o je emee g'ụnwu-eliphe tsoje ibe phẹ ọgu; g'o mee
g'ụnwu-eliphe wata egbushi onwophẹ; k'ọphu ẹhu ọdu guu ata adụbaedu lẹ mgboko.
5 Nwatụru ono byakwa anyakafụ iphe-ọhubama ono k'ẹto. Mu nụmakwa gẹ k'ẹto
l'iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono sụru: "Byakpọdaapho-o!" Mu bya elee ẹnya hụma
ịnya, eji kẹ hirihiri. Onye nọ iya l'eli parụ iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe.
6 Mu nụma iphe, dụ g'olu l'echilabọ iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono l'ẹka ọosuje:
"Iphe e-rekwa ire shii; k'ọphu nri, e gude aswa ozi ujiku ophu kpata bụepho onye lanụ
bẹ oo-ji ẹpho kpẹekpu. Nri, e gude aswa ozi ujiku lanụ kpata bụkwanuru ụmadzu
ẹto bẹ oo-ji ẹpho kpụrumu. Ọ bụepho g'e te emebyikwa manụ yẹe mẹe emebyi."
7 Nwatụru ono byakwa anyakafụ iphe-ọhubama ono k'ẹno; mu nụmakwa gẹ k'ẹno
l'iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono asụje: "Byakpọdaapho-o!"
8 Mu bya elee ẹnya hụma ịnya, gbachishihuru agbachishihu. Onye nọ iya l'eli
bụru Anwụhu gẹdegede. Alị-maa nọdu etso iya l'azụ. A bya ekee mgboko ụzo ẹno;
woru ẹka lanụ ye phẹ l'ẹka; sụ g'ẹphe gude ogu-echi gbugbushia iphemiphe bu iya
nụ; g'ẹphe kpọ-gbushia phẹ l'ẹgu; gude ẹjo iphe-ememe mẹkpoo ẹjo anụ-ẹgbudu
megbushia phẹ.
9 Ọ byakwa anyakafụ iphe-ọhubama ono ọphu kwe iya ise. Mu bya ahụma ọru-
ngwẹja l'ẹka ono. Iphe, kụru lẹ mkpula iya bụerupho maa ndu ono, e gburu l'ike
opfu l'ẹphe kwetarụ iphe, ẹkwo-opfu Chileke pfuru ono; tẹme ẹphe shi anọduje eme
egoshi l'ẹphe bụ ndu kẹ Chileke.
10 Ẹphe tụko g'ẹphe ha ara ọ́rà arashi iya ike sụ: "Nnajịuphu-e! Ọo ngu bụ onye
dụ nsọ; bya abụru ngu bụ onye emeje iphe, g'i pfuru iya. ?Bụ anyi nọ-beadaru ịno-
beagha tẹmanu l'i kua ndu bu l'eliphe kpaa ishi iphe, meru anyi-a; gwaa phẹ ụgwo
egbugbu-a, ẹphe gburu anyi-a?"
11 Tọbudu iya bụ; a bya ekeshikọtaru phẹ awurukpata uwe, achagbaa nmalanmala
l'ẹhu l'ẹhu. A sụ phẹ: "Unu nọduro tụtaro unme, unu atụta. Unu tafụa nshi
ngabẹfua nwanshịi l'unu teke edzudu. Unu tụtakpoepho unme ono jeye teke unu

e-dzu tẹmanu. L'ọ kwa g'e gburu unubẹdua bụ g'e gbujekwaphọ ikpoto ndu ọzo l'eliphe; ndu bụkwapho ụnwunna unu, ejeru Chileke ozi g'unubẹdua jeru iya ya-a."
12 Mu nọdu elekpọepho ẹnya teke ọ nyafụru iphe-ọhubama ono k'ishii. Noo ya; alị wata anma jiijiijii anmashi iya ike; ẹnyanwu wata eji hirihiri g'uwe-aphụ, e meru l'ẹjí eghu-ojii. Ọnwa l'ophu gbanwekọta keahaa meemee.
13 Kpokpode, dụ l'igwe dashịhuaha l'alị g'ẹka oshi figu erishihu akpụru, akadụru akaka mẹ oke phẹrephere nọdu ezi anma iya yiga yiga.
14 Igwe phụepho onwiya g'onye aphụ utute phụta phụfu; a hụma-beru iya. Iphe, bụkpoo úbvú, dụ l'ẹkameka; mẹ alị, mini sọ-pheru mgburugburu bụkotaru iphe, e wofuru l'ẹka ẹphe shi nọdugbaa.
15 Tọbudu iya bụ; ndu eze kẹ ndiphe; mẹ ndu oke amadụ phẹ; mẹ ndu-ishi ndu ojọgu phẹ; mẹ ndu nweru iphe; mẹ ndu ọkpehu dụ; mẹkpoo onyemonye mgburugburu; ohu mẹ amadụ; tụko je edomikọta onwophẹ l'ọgba mẹ lẹ mgbaka mkpuma, nọgbaa l'ẹka úbvú dụ.
16 Ẹphe tụko arakugbaa úbvú mẹ mkpuma ono asụje: "Jiko daa dapyabe anyi g'ii-domia anyi g'onye ono, nọ l'aba-eze ono ta ahụma anyi; waa gẹ Nwatụru ono ta atụ-koshi anyi oke-ẹhu-eghu iya.
17 Noo kẹle mbọku ẹphe atụkoshi ndiphe oke ẹhu-eghu phẹ bẹ rwuakwaru nụ. ? Dẹnu onye sụru iya akpafụ l'iphu nta?"

7

Igwerigwe ndu Ízurẹlu, e meru ọhubama l'iphu

1 E mechaa; mu bya ahụma ojozi ẹno l'ẹka ẹphe pfụru lẹ mgboko l'uzi ẹka igwe bechaaru; alị beru uzi ẹno. Ẹphe sede phẹrephere, eshije l'uzi ẹka ono ẹphen'ẹno g'o to zihẹ lẹ mgboko. Phẹrephere zibuhu l'eliphe mgburugburu; ọphu oozidu l'alị; ọphu oozidu lẹ mini; ọphu ọ dụdu g'ọ ka mma l'ọo oshi lanụ ezi phẹrephere.
2 Mu hụmakwa ojozi-imigwe ọzo, shi l'ụzo ẹnyanwu awawa ephe abya. Ojozi k'ono bẹ gude iphe, shi l'ẹka Chileke ono, nọ ndzụ; mbụ iphe eegudeje eme iphe-ọhubama l'ẹhu. Ọ bya araa ya arara rashịa ya ike sụ ụnwu-ojozi-imigwe ẹno, Chileke ziru g'ẹphe je emebyishia alị; mebyishia mini;
3 sụ phẹ: "Unu ta adụkwa iphe, unu e-mewaa mgboko; ọzoo mini; ọzoo oshi; g'anyi vuadaru ụzo mee iphe, bụ ndu ejeru Chileke anyi ozi iphe-ọhubama l'egedegee ọnu-iphu."
4 A kọo ụmadzu ole, e meru iphe-ọhubama Chileke ono mu nụma; ẹphe dụ ụkporo ụnu nemadzụ iri l'ẹsato. Ndu ono shikọta l'iphe, bụ ọkpa-ipfu Ízurẹlu l'ẹhu l'ẹhu.
5 Ndu e meru ọhubama ono l'ọkpa-ipfu Jiuda dụ ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'ọkpa-ipfu
Rúbẹnu dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'ọkpa-ipfu
Gadụ dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri.
6 Ndu e meru ọhubama ono
l'ọkpa-ipfu Asha dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'ọkpa-ipfu
Nafụtali dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'ọkpa-ipfu

Manásẹ dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri.
7 Ndu e meru ọhubama
ono l'ọkpa-ipfu
Simiyọnu dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'ọkpa-ipfu
Lívayi dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'ọkpa-ipfu
Isaka dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri.
8 Ndu e meru ọhubama ono
l'ọkpa-ipfu Zebulọnu dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'ọkpa-ipfu
Jiósẹfu dụ
ụkporo ụnu l'ụnu iri;
ndu e meru iya l'ọkpa-ipfu
Benjiaminu
dụ ụkporo ụnu l'ụnu iri.

Igwerigwe ndu ọzo, bụ agụta agụta

9 "E mechaa mu bya elee ẹnya hụma ikpoto ndu nmarụ ẹrupfu; k'ọphu bụ l'ọ tọ dụdu nemadzụ igbakoroshienyi sụru g'ọoguta phẹ l'ọgu. Ndu ono bụ ndu shigbakpọo l'ọhamoha, dụ lẹ mgboko; mẹ ipfu g'ipfu ha lẹ mgboko-a; mẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu l'ophu; mẹ lẹ ndu epfukọta opfu-alị ndu dụ iche iche, nọ lẹ mgboko-a. Ẹphe tụkoru g'ẹphe ha yekọta akpawuru uwe, achagbaa nmalanmala. Ẹphe tụko g'ẹphe ha pfụgbaaru l'atatiphu aba-eze ono; mẹ l'iphu Nwatụru ono; bya apagbaaru igu l'ẹka.
10 Ẹphe tụko ara iya arara arashi iya ike asụje: Ndzọta bụkwa kẹ Chileke anyi, bụ iya nọ l'aba-eze ono; bya abụkwarupho kẹ Nwatụru ono."
11 Ndu ojozi-imigwe g'ẹphe ha tụko bya apfụ-phee aba-eze ono; yẹe ndu bụ ọgerenya phọ mẹ iphe ẹno, nọgbaa ndzụ phọ mgburugburu. Ndu ojozi-imigwe ono g'ẹphe ha tụko daa kpurumu l'iphu aba-eze ono baarụ Chileke ẹja;
12 sụ: "Nokwa g'ọ dụ bụ ono! G'agọ ọnu-ọma mẹ ajaja mẹ mmamiphe mẹ ekele mẹ akwabẹ ùbvù mẹ ike mẹ ọkpehu bụru kẹ Chileke anyi jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii! Nokwa g'ọ dụ!"
13 Tọbudu iya bụ; onye lanụ l'ime ndu bụ ọgerenya ono bya ekua mu sụ mu: "?Ọ dụ ngu g'ọ bụ ndu ole bẹ ndu ono, e yeru awurukpata uwe, achagbaa nmalanmala ono bụ? ?Ọ dụ ngu g'awe bẹ ẹphe shi?"
14 Mu sụ iya: "Ọnyibe; ọ kwa ngu ka amama." Ọ sụ mu: "Ndu-a bụkwa ndu ono, shi l'ẹjo oke iphe-ẹhuka ono fụta. Ẹphe gudewaa mee Nwatụru ngwẹja, shi l'ẹka Chileke saa awurukpata uwe phẹ ono; ọ nọdu acha ụcha nno.
15 Noo g'o gude ẹphe nọdu l'iphu aba-eze Chileke ejeru iya ozi eswe l'ẹnyashi l'ime eze-ụlo iya. Ọ bụru onye ono, nọ l'aba-eze ono bẹ anọ-kubeje phẹ eche phẹ g'ọ tọ dụ iphe, e-me phẹ nụ.
16 Ẹgu taa gụbaedu phẹ; ọphu mini agụbaedu phẹ. Anwụ te echihẹdu phẹ; ọphu okpomọku adụedu phẹ.
17 Noo lẹ Nwatụru ono, nọ l'echilabọ aba-eze ono bẹ a-nọduepho eche phẹ g'onye eche atụru. Oo-dujeru phẹ je l'ẹka mini, anụje ndzụ futaru. Chileke a-tụko ẹnya-mini ẹkwa phẹ hushichaa phẹ."

8

Iphe-ọhubama k'ẹsaa, e gude nyachishia ẹkwo ono

1 Tọbudu iya bụ; Nwatụru ono bya anyafụepho iphe-ọhubama k'ẹsaa, e gude nyachishia ẹkwo ono; ẹkameka l'imigwe daẹpho kẹ nyọnyoronyo jasụ l'iphe, ha g'e kee awa lanụ ẹbo.
2 No iya; mu bya ahụma ojozi-imigwe ẹsaa ono, apfụjeru l'iphu Chileke ono. A bya achịe phẹ opu-ọgu ẹsaa.
3 No iya; ojozi-imigwe ọzo bya bya abata bya apfụru l'iphu ọru-ngwẹja Chileke ono. Ọ parụ ochi, a wụru lẹ mkpọla-ododo. A bya anụ iya ụnwù-isẹnsu, ha shii g'ọ gwakọbe ẹnwuru ụnwù-isẹnsu ono l'epfupfu ono, ndu-nsọ g'ẹphe ha anọduje epfu anụ Chileke ono; tụko gwee l'eli ọru-ngwẹja mkpọla-ododo ono, nọ l'iphu aba-eze ono.
4 Ẹnwuru ọku ngwẹja ono kpụ-lihu yẹe epfupfu, ndu-nsọ epfuje anụ Chileke; shi l'ẹka ojozi ono pfụru akpụepho tụuu ala l'iphu Chileke.
5 Noo ya bụ: ojozi ono mechaẹpho bya agụta ọku l'ọru-ngwẹja ono; gụ-jia ochi ono; bya eworu iya tụa kpoo l'eliphe. Mgboko swọkobe. Igwe nọdu ede ededе bya agbẹ l'ẹka ono atụ egbigwe; ọ nọdu ara ọ́rà; ebemu-igwe nọdu alọjeepho kẹ waa waa; alị nọdu anmakọta jiijiijii.

Opu-ọgu

6 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe ẹsaa ono, chị opu-ọgu ẹsaa ono bya akwakọbe g'ẹphe bya awata egbu opu-ọgu phẹ.
7 Ojozi-imigwe kẹ mbụ bya egbua opu-ọgu nkiya. Akamini mẹ ọku, a gwakọberu mee nọdu edzeẹpho gẹ mini l'eliphe. Ọku kèé eliphe ẹto kepyashịa uzi lanụ; bya èkèé oshi, nọ l'eliphe uzi ẹto kepyashịkwapho uzi lanụ; bya atụko ẹswa oyi kepyashịa.
8 Ojozi-imigwe k'ẹbo bya egbua opu-ọgu nkiya. A parụ iphe, dụ g'eze úbvú, ha shii, ọku etsu phuruphuru parụ chie l'ime eze-ẹnyimu, dụkota lẹ mgboko l'ophu. Ẹnyimu kèé uzi ẹto; ẹka lanụ bụkotaru mee.
9 Iphe, bụ iphe, nọ ndzụ, bukọta lẹ mini kèé uzi ẹto; uzi lanụ nwụshihukota. Ụgbo mini kèé uzi ẹto; uzi lanụ mebyishihukọta.
10 Ojozi-imigwe k'ẹto bya egbua opu-ọgu nkiya; eze kpokpode shi l'imigwe bya adaa. Ọ nọdu eke jaajaajaa g'ọku-apyịpyi bya èkèé iphe, bụkpoo mini mgburugburu yẹle ẹka nggele nggele futaru; o kèé ya uzi ẹto daa l'ẹka lanụ.
11 Ẹpha kpokpode ono bụru "Age." Mini, nọ lẹ mgboko kèé ẹto; ẹka lanụ tsọahaa ilu g'age. Ikpoto ndu ngụtaru mini ono, bụ ndu nọ lẹ mgboko nwụshihu; ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ lẹ mini ono atsọ ilu.
12 Ojozi-imigwe k'ẹno bya egbua opu-ọgu nkiya. E kèé ẹnyanwu uzi ẹto chia ẹka lanụ iphe; bya èkèé ọnwa ẹto chia ẹka lanụ iphe; bya èkèé kpokpode uzi ẹto chia ẹka lanụ iphe; k'ọphu oke lanụ l'uzi ẹto l'ìphóró phẹ gbaaharu ọchii. Eswe kèé ẹto; ọphu ìphóró adụdu l'ẹka lanụ. Ọ bụkwarupho nno bụ g'ọ dapfuru ẹnyashi; mbụ o kèé ẹto; uzi lanụ kabaa agba ọchii.
13 Mu bya elee ẹnya hụma ugo lanụ l'ẹka oophe l'akpaminigwe. Ọ nọdu ara iya arara arashi iya ike asụje: "Nshịo ụnwu-eliphe; nshịo ụnwu-eliphe; nshịo! Aphụ atsọru ndu bu lẹ mgboko mẹ ojozi-imigwe ẹto-a, phọduru nụ-a gbuẹpho opu-ọgu ọphu ẹphe abya egbugbu-a."

9

1 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe k'ise bya egbua opu-ọgu nkiya. Mu hụma kpokpode, shihawarọ l'igwe bya adaa l'alị. E woru ire-igodo, eegudeje tụhaa ẹka eeshije enyiba l'iduma, enwedu ọ́hú woru nụ iya.

2 Kpokpode ono bya atụhaa ẹka eeshije enyiba l'iduma ono. Iduma ono wata akpụ
ẹnwuru tụutuutuu g'ẹka a kpọberu ọku icheku. Ẹnwuru ọku ono mee anwụ mẹ
phẹrephere wata agba ọchii.
3 Noo ya bụ; igube shi l'ẹnwuru-ọku ono tsulihu tsuba l'eliphe. Igube ono bẹ e yeru
ike l'ẹka g'ọ gbajẹ g'akpị.
4 A kakọtaru igube ono g'ọ tọ dụkwa iphe, oo-me ẹswa, nọ l'eliphe; ọphu o
mebyikwa oshi; ọphu ọ dụkpoo iphe, futaru l'alị bvuru lẹ mgboko; mbụ iphe ẹkwo
dụ, oo-mebyi; gbahaa ndu ọonu aphụ bụ ndiphe, e te emeduru iphe-ọhubama Chileke
l'egedegee ọnu-iphu.
5 Igube ono bẹ e ziru g'ọ nụa ndiphe aphụ ọnwa ise; ọle ọ g'ọ tọ dụkwa onye oo-gbu
egbugbu. Obenu l'ẹjo mkpamẹhu, ọo-kpa ndiphe bẹ a-phụe phẹ phọ g'akpị aphụje
onye ọ gbaru-a.
6 L'ime ọnwa ise ono bẹ ndiphe a-nọdu achọ anwụhu achọcho; ẹphe taa hụmadu
iya. Ọo-gụ phẹ anwụhu; obenu l'ọnwu phehuwaru.
7 Igube ọbu bẹ a -nọdu ele iya ẹnya bẹ ọodugbajeepho g'ịnya, e doziru k'egude eje
ọgu. Iphe, dụgbaa ya l'ishi dụchaa g'okpu-eze, e gude mkpọla-ododo mee. Iphu phẹ
dụgbaa g'iphu nemadzụ.
8 Ẹgbushi, nọ phẹ l'ishi hachaẹpho ogologo ogologo g'ẹgbushi ụnwanyi. Eze, nọ
phẹ l'ọnu dụgbaa g'eze oduma.
9 Ẹphe yeru iphe l'unme gude gbobuta obu phẹ g'uwe-ígwè, ndu eje ọgu eyeje gude
gbobuta ọkpoma. Igiji, ẹphe gude ǹkù phẹ ede dụepho g'igiji igwerigwe ụgbo-ịnya,
e gude eje ọgu.
10 Igube ono nwechakwaaru ụ̀dé, ẹphe egudeje agba agbagba g'akpị. Ẹka ike dụ
phẹ, bụ iya bụ ike ono, ẹphe e-gude nụa nemadzụ aphụ ọnwa ise ono bụru l'ụ̀dé phẹ
ono bẹ ọ kpakọru nọdu.
11 Onye eze phẹ bụru ojozi-imigwe ono; ọphu bụ iya bẹ iduma, enwedu ọhu dụ
l'ẹka. Ẹpha ojozi ono l'opfu ndu Hiburu bụ Abadọnu; o be l'opfu Giriku; ọ bụru
Apọliyonu.
12 Tọbudu iya bụ; ẹjo iphe-ẹhuka kẹ mbụ abvụ. Ọ phọdukwaduro uzi ẹjo iphe-
ẹhuka labọ.
13 No iya; ojozi-imigwe k'ishii bya egbua opu-ọgu nkiya; mu nụma olu-opfu, eepfu
l'ọru-ngwẹja ono, e gude mkpọla-ododo mee ono. Opfu ono bẹ e pfuru l'ishishi mpu
ọru-ngwẹja ono ẹphen'ẹno l'ẹnya ẹka ono; a tụko nụmakota iya mgbo lanụ. Ọru-
ngwẹja ono bụerupho l'atatiphu Chileke bẹ ọ dụ gẹdegede.
14 Olu ono sụ ojozi-imigwe k'ishii ono, bụ iya gude opu-ọgu ono: “Tọshichaa ojozi-
imigwe ẹno ono, e keru ẹgbu l'eze-ẹnyimu Yufurétisu ono.”
15 No iya bụ; a parụ ojozi ẹno ono wehakọta. Iphe, e meru phẹ dobedoru bụ g'ẹphe
emee iphe ono, a sụru g'ẹphe mee ono; lẹ teke ono; lẹ mbọku ono; l'ọnwa ono; l'apha
ono gẹdegede. G'ẹphe kèé ndiphe uzi ẹto; tụko uzi lanụ megbushikọta.
16 A sụ mu lẹ ndu ojọgu ndu ọphu nọ l'eli ịnya bẹ dụ miliyọnu ụkporo iri.*
17 No iya; mu hụma ndu agba ịnya ono l'ọphulenya ono; bya ahụma ịnya, ẹphe
nọgbaa l'eli iya agba. Uwe-ígwè, bụ uwe ọkpoma, ndu ono yeru l'ọkpoma nọdu
ekegbaa uswe-uswe g'ọku; eke oyingo oyingo; bya ekekwaphọ ododo ododo. Ishi
dụgbaa ịnya phẹ ono g'ishi oduma. Ọku, enwu phoophoophoo; mẹ ẹnwuru-ọku; mẹ
nshị-egbe shi phẹ l'ọnu afụshi.
18 Ọ bụru ẹjo iphe-ememe ẹto ono bẹ e gude kèé ndiphe ẹto; gude ọku; yẹle ẹnwuru-
ọku; yẹle ọku-nshi-egbe, shi phẹ l'ọnu woru uzi lanụ gbushia.
19 Ẹka ike dụ ịnya ono bụ l'ọnu phẹ mẹ l'ọdzu phẹ. Ọdzu phẹ ono dụgbaa g'agwọ
bya enwegbaaru ishi. Ọ bụru ishi ono bẹ ẹphe egudeje emeka nemadzụ iphe.

* **9:16 9:16** Iphe, ọ bụ bẹ bụ “200,000,000” lẹ mbekee.

20 Ọphu izimanụ alwadụru ndiphe azụ; mbụ nwa ndu ọphu e gbuphodoru l'ẹjo
iphe-ememe ono. Ọphu ẹphe a hadụru ẹjo-iphe, ẹphe eme; ọphu ẹphe ahadụru
abarụ ọbvu yẹe iphe, ẹphe pyịru apyịpyi ẹja; mbụ iphe ono, ẹphe gude mkpọla-
ododo ọzoo mkpọla-ọchaa wụa; mẹ ọphu ẹphe kpụru l'ope; mẹ ọphu ẹphe pyịtaru
lẹ mkpuma; mẹ ọphu ẹphe pyịru l'oshi. Mbụ iphe tụkoru bụru iphe, ta aphụdu ụzo;
ọphu ọ nụdu iphe lẹ nchị; ọphu o jedu ije.
21 Ọphu izimanụ ẹjo-iphe ono alwadụru phẹ azụ; ọphu ẹphe ahadụru egbu ọchi;
eme mgbashị; apharwụshi onwophẹ; waa ezi iphuru.

10

Ojozi-imigwe yẹle nwẹekwo,
a phụru aphụphu

1 Tọbudu iya bụ; mu hụma ojozi-imigwe lanụ, e yeru ike, ha shii l'ẹka g'o shi l'igwe
alwazeta lẹ mgboko; urwukpu sọ-phee ya mgburugburu. Ẹko-mini gbaa ya l'ishi.
Iphu nọdu egbu iya nwịinwii g'ẹnyanwu. Ọkpa iya ẹphenebo dụgbaa g'ọku, kpụru
oronmono g'òbvúrú.
2 Iphe, o gude l'ẹka bụru nwẹekwo, e kpuharụ ekpuha. O woru ọkpa ẹkutara zọbe
l'eli eze-ẹnyimu bya eworu ọkpa ẹkicha zọbe l'eli-mgboko.
3 Ọ bya echia mkpu chishia ya ike. Ọ́rà iya dụepho g'oduma sụru ekiri. O chiẹpho
mkpu ono egbigwe ẹsaa ono tụahaa gbaagbaa gude yeaharu iya ọnu.
4 Mu nọdu emekwadụa gẹ mu dee iphe egbigwe ẹsaa ono pfuru; mu nụma olu-
opfu, shi l'imigwe sụ: "Iphe ono, egbigwe ẹsaa ono pfuru ono ta abụkwa iphe, ii-je
edede. Ọphu ọ dụkwa onye ii-pfuru iphe ono, ị nụmaru ono."
5 Ojozi ono, mu hụmaru ono, zọberu ọkpa lanụ l'eli eze-ẹnyimu bya azọbe nanụ
l'eli-mgboko ono bya apalia ẹkutara iya eli;
6 bya egude ẹpha Chileke, dzụ ndzụ ojejoje ono rifu angụ; mbụ onye ono, bụ iya
meru igwe; mee iphe, dụ iya nụ; bya abụru iya meru eliphe yẹe iphe, dụ iya nụ; mee
eze-ẹnyimu yẹe iphe, dụkota iya nụ. Ọ bụru ẹpha Chileke ono bẹ o gude rifu angụ
sụ l'o rwuwaru teke oo-me iphe, ọ tụberu.
7 Lẹ teke ojozi k'ẹsaa gbuwaru opu-ọgu nkiya bẹ Chileke e-megbu iphe, o domiru
edomi, bụ iya bụ g'o pfuru iya ndu shi ejeru iya ozi, bụ iya bụ ndu mpfuchiru iya.
8 Olu-opfu ono, e shihawaa gbẹ l'imigwe gude pfuru yeru mu ono byakwa epfuru
yeru mu ọzo sụ: "Je anata nwẹekwo ono, e kpuharụ ekpuha ono, o gude l'ẹka mbụ
ojozi ono, zọberu ọkpa lanụ l'eli eze-ẹnyimu; zọbe nanụ l'eli-mgboko ono."
9 Mu bya ejepfu ojozi ono je asụ iya g'ọ nụ mu nwẹekwo ono. Ọ sụ mu: "Nggẹ
ya; taa. Ị -tachaẹ ya phọ l'ọo-tsọo ngu ilu jeye l'akụrepho. Ọle teke ịita iya bẹ ọo-
nọdukwa atsọ ngu ụtso gẹ manụ-ẹnwu l'ọnu."
10 Mu bya anata ojozi-imigwe ono nwẹekwo ono woru taa. Mu nọdu ata iya; ọ nọdu
atsọ mu gẹ manụ-ẹnwu l'ọnu. Mu tachaa ya; ọ tsọo mu ilu jeye l'akụrepho.
11 No iya; ọ sụ mu: "Jekwa je apfụru l'edzudzu-ọha pfuchiaru Chileke ugbo lanụfua;
mbụ pfua iphe, Chileke shi domia edomi l'oo-me l'igwerigwe mkpụkpu lẹ mkpụkpu,
nọ lẹ mgboko; mẹ ọhamoha; mẹ ndu shi l'iphe, bụkpoo l'opfu-alị ndu dụ iche iche,
nọ lẹ mgboko-a; mẹ ndu eze."

11

Ụmadzu labọ, ara opfu Chileke arara

1 Noo ya bụ; a bya eworu ọwa, eegudeje atụ iphe nụ mu bya asụ mu: "Gbẹshi je
atụa eze-ụlo Chileke; yẹe ime ẹka ono, e doberu ọru-ngwẹja Chileke ono; gụa ndu
abarụ Chileke ẹja l'ime eze-ụlo iya ono ọgu.

2 Ọle ọ g'ị tị tùkwà ọma ẹka ono, nọ-pheru eze-ụlo ono mgburugburu ono. Pakwarụ
ono haa; l'ono bẹ e dobekwaru ọha, ata amadụ Chileke. Mkpụkpu ono, dụ nsọ ono
bẹ ọha ono e-gude ọkpa tee pyakapyaka ụkporo ọnwa labọ l'ọnwa labọ.
3 Noo teke mu e-ye ụmadzu labọ, a-nọdu epfuchiru mu nụ. Ụmadzu labọ ono e-
yechaa uwe-aphụ. Ọ bụru ujiku ujiku ụnu ẹto l'ujiku ụkporo ẹto bẹ ẹphe e-gude
zikọta ozi, Chileke ziru phẹ."
4 Ụmadzu labọ ono bụ upfu olivu labọ ono mẹ orọku ono, bvuru l'iphu Nnajịuphu,
nwe mgboko ono.
5 O -nweru onye jeru gẹ ya meka phẹ iphe; ọku eshi phẹ l'ọnu bya eworu onye ono
yẹe ndu ẹphe l'iya achị ẹjo idzu lanụ kegbushia; mbụ ndu ono, bụwaa ọhogu phẹ
ono. Mbụ-a; iphe, bụ onye jeru gẹ ya meka phẹ iphe bụ ẹgube ono bụ g'ee-shi gbua
ya.
6 E yeru phẹ ike l'ẹka; k'ọphu ẹphe a-gụ-chi akpaminigwe; k'ọphu igwe ta abyadụ
atada mini l'alị teke ono, ẹphe a-nọdu epfuchiru Chileke ono. E yekwa phẹ phọ ike
l'ẹka g'ẹphe dụje ike mee mini g'ọo-bụru mee; waa g'ẹphe tụjekwapho ndiphe ẹjo
iphe-ememe, dụkpoo phẹ ree tekenteke, dụ phẹ ree.
7 Teke ẹphe ziẹbechaaru ozi ono, Chileke ziru phẹ ono bẹ ẹjo anụ-ẹgbudu ono, e-
shi l'iduma, enwedu ọ́hú fụta ono l'a-bya etsoo ụmadzu labọ ono ọgu. L'ọolwu-kpee
phẹ woru phẹ gbushia.
8 Odzu phẹ bẹ a-wụshi l'echilabọ eze mkpụkpu ono, a kpọpyaberu Nnajịuphu phẹ
l'oswebe ono. Ẹpha mkpụkpu, e gude anma ẹtu ẹhu mkpụkpu ono bụ Sọdomu yẹle
Ijiputu.
9 Odzu ụmadzu ẹbo ono bẹ e te ekwekwa g'e lia elili. Ndu shi lẹ mkpụkpu lẹ
mkpụkpu, dụ iche iche; mẹ ipfu ipfu, dụ iche iche; mẹ ndu shikọta l'iphe, bụkota
opfu-alị ndu dụ iche iche, nọ lẹ mgboko-a; mẹ ndu shi l'ọhamoha, nọkpoonu l'a-
wụkotaru bya ahụma odzu phẹ. Ọ bụru g'aa-hụma odzu phẹ bụ ono ujiku ẹto lẹ
mkpirikpu iya.
10 Ẹhu atụko atsọ ndu bu lẹ mgboko l'ophu ụtso; opfu l'e gburu ụmadzu ẹbo ono.
Ẹphe abọo ya g'aabọje iphe-a; nụchaa ibe phẹ iphe ọbo-iphe; kẹle ụmadzu labọ ono,
epfuchiru Chileke ono shi akpa ndu bu lẹ mgboko ẹhu shii.
11 A nọepho abalị ẹto lẹ mkpirikpu iya Chileke kuru unme-ndzụ ye phẹ l'ẹhu; ẹphe
teta nọdu ndzụ. Ndzụ rwuta iphe, bụkpoo ndu hụmaru phẹ nụ.
12 Tọbudu iya bụ; ụmadzu labọ ono nụma olu oku, e kushiru ike, shi l'imigwe sụ
phẹ: "Unu bata l'ime ẹka-o." Ndu ọhogu phẹ ono kụru ele phẹ ẹnya; ẹphe nọdu
l'urwukpu bahụ l'imigwe.
13 Alị wata anma oke jiijiijii teke onokwaphọ. Mkpụkpu ono kèé uzi iri; ẹka lanụ
bụkotaru mkpurupyata. Ndu alị ono, nmarụ jiijiijii ono gburu egbugbu dụ ụnu
nemadzụ iri l'ẹsaa l'ụmadzu ụkporo iri.* Ndzụ rwuta ndu phọduru nụ. Ẹphe wata
aja Chileke imigwe ajaja.
14 Ẹjo iphe-ẹhuka k'ẹbo bvụ. Ọle ọ g'unu lekwa lẹ k'ẹto abyaakwaa.

Opu-ọgu k'ẹsaa

15 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe k'ẹsaa bya egbua opu-ọgu nkiya. Ikeropfu swọshihu
l'imigwe asụje: "Nta bẹ ike k'alị-eze ụnwu eliphe l'ophu bụakwa kẹ Chileke anyi yẹe
kẹ Kéreshi iya ono, bụ eze, o woru mgboko ye l'ẹka ono. O je l'abụru eze jasụ lẹ
tuutuutuu lẹ mịimiimii."
16 Ndu bụ ọgerenya ụkporo l'ẹno ono, nọ l'aba-eze phẹ l'iphu Chileke ono daa
kpurumu kpube iphu l'alị baarụ Chileke ẹja;
17 sụ:

---

* **11:13 11:13** Iphe, ọ bụ bẹ bụ "7,000" lẹ mbekee.

“Anyi ekele ngu ekele
Nnajịuphu, bụ Chileke,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.
Onye bụ Chileke, nọ ndzụ
bya abụru onye shihawaa
nọduta tẹmanu
mgboko dụ.
Anyi ekele ngu l'i
goshihawaru ọha
l'eze ike ngu ono parụ ẹka
apa.
I goshiakwaruphọ nta-a
l'ọo gụbedua bụ onye-eze,
iphemiphe dụ l'ẹka.
18 Ẹhu wata eghu ọhamoha
eghu;
ị tukoshi phẹ
oke-ẹhu-eghu ngu.
Ọle o rwuakwanaru teke
ii-kpe ndu nwụhuru
anwụhu ikpe;
mẹ teke ii-bu ndu
mpfuchiru ngu obunggo;
mẹkpoo ndu-nsọ g'ẹphe
ha;
waa ndu akwabẹ ẹpha
ngu ùbvù;
onye upfu mẹ onye nta;
o rwuakwaaphọ teke
ii-mebyishi ndu ono,
emebyishi mgboko l'ophu
ono.”
19 Ọo ya bụ; a gụhaa eze-ụlo Chileke ono, dụ l'imigwe ono. A hụma okpoko ọgbandzu ono, shi Chileke l'ẹka l'ime eze-ụlo ono. Igwe nọdu alọ ebemu kẹ waa waa; ọ nọdu ara ọ́rà; ede edede bya agbẹ l'ẹka ono atụ egbigwe. Alị wata anma jiijiijii. Igwe nọdu atụ oke akamini.

12

Nwanyị yẹe ẹjo-oke-agiyi

1 A nọnyaa; oke iphe-ọhubama wata ememe l'imigwe. Ọ dụru nwanyị lanụ, yeru ẹnyanwu g'onye yeru uwe. Ọ pfụru apfụru l'eli ọnwa. O kpuru kpokpode iri l'ẹbo l'ishi g'onye kpu okpu-eze.
2 Nwanyị ono bẹ ẹpho bewaru l'ezeda. Ime nọdu eme iya emeshi iya ike k'anwụ nwa ono. O metabe iya k'ọphu ọ rashịaru ẹkwa.
3 Iphe-ọhubama ọzo wata ememe l'imigwe. Ọ bụru ẹjo-oke-agiyi, eke uswe-uswe bẹ fụtaru nụ. O nweru ishi ẹsaa; bya efua mpu iri bya ekpuchaaru okpu-eze l'ishi iya ono ẹphe n'ẹsaa.
4 O gude ọdzu iya kèé kpokpode, nọ l'igwe ẹto chikoshia uzi lanụ; ọ dashịhu l'alị. Ọ bya apfụru nwanyị ono, abya ezeda ono l'iphu; g'ọo-bụru: ezeda, oozeda; ya apata nwa iya taa.

5 Ọ bya ezeda; mbụ nwanyị ono; bya anwụa nwa nwoke. Nwata ono bụ iya bụ
onye e-mechaa gude mgbọrígwè bụru eze ọhamoha l'ophu. A bya ezichata nwata
ono gude jepfu Chileke l'ẹka aba-eze iya nọ.
6 Nwanyị ono gbala gbaba l'echiẹgu. Ẹka ono bẹ Chileke mematawaru iya ẹka
oo-buru g'a nọdu anụ iya nri ụnu ujiku ẹto l'ujiku ụkporo ẹto.
7 Ọgu tsu l'imigwe! Mayịkelu yẹe ojozi, etso iya l'azụ wata etso ẹjo-oke-agiyi ono
ọgu. Ẹjo-oke-agiyi ono yẹe ndu ojozi iya wọta phẹ ọgu ono.
8 Mayịkelu phẹ lwụ-kpee phẹ; kẹle ike ta adụ-zidu phẹ. E mechaa; ọphu ọ dụedu
ẹka e kweru g'ẹphe nọdu l'imigwe.
9 A chịfu ẹjo-oke-agiyi ono l'imigwe. Ọ kwa-a ẹjo-oke-agiyi ono bẹ bụ agwọ teke
ndiche phọ. Ọo ya bụ onye ono bụ Obutuswe bya abụru Nsetanu; mbụ onye anọduje
edephu ụnwu-eliphe l'ophu. A chịfu iya l'imigwe l'ẹka ono; chịdata iya lẹ mgboko
yẹe ndu ojozi iya g'ẹphe ha.
10 Mu nụma mkpu, eechi l'imigwe sụ: "Ọ nwụakwaru nta-a. Chileke dzọakwaru
anyi ọbu. Chileke goshiakwaru nta-a l'ọo ya bẹ ikemike dụ l'ẹka. L'eze ono, Chileke
yeru ọ bya ono, bụ iya bụ Kéreshi bẹ goshiakwaru ike iya nta. A chịfuwaru onye
mgbamu ono, shi anọduje edophe kwẹrikwerikweri l'iphu Chileke eswe l'ẹnyashi
onoya; epfuru iya k'ụnwunna anyi; l'onye phọ meswekwaru; onye phọ meswee.
11 Iphe, ụnwunna anyi phẹ gude lwụ-kpee Nsetanu bụ mee Nwatụru ono waa àsàsà
ono, ẹphe apfụjeru l'edzudzu-ọha sàá ọkpobe-opfu kẹ Chileke ono. Noo kẹle ẹphe
mịru ẹnya lẹ ndzụ phẹ sụ: l'ọ -bụru anwụhu; ẹphe anwụhu iya.
12 Ọo ya bụ; g'imigwe tee ẹswa; gẹ ndu bu iya nụ tekwaaphọ ẹswa. Obenu lẹ-a;
nshịokwanu gụbe alị l'ophu; nshịo gụbe eze-ẹnyimu; kẹle Obutuswe gudewaa ẹhu-
eghu bapfuta unu; eshinu ọ mawaru l'ọ tọ dụedu gẹ ya anọ-beru."
13 Ẹjo-oke-agiyi ono hụmaepho l'e shiwaa l'imigwe chịfu iya chịru iya ye l'eliphe;
ọ wata achị nta nwanyị phọ, nwụru nwa nwoke phọ.
14 A bya eworu eze ǹkù ugo; ǹkù ẹbolechiko chiẹ nwanyị ono g'o gude phefu nahụ
ẹjo-oke-agiyi ono lashịa echiẹgu ẹka o bu; je ebua ẹka ono g'a zụa ya apha ẹto lẹ
mkpirikpu iya. Ọphu ọ dụedu iphe, ẹjo agwọ ono jekwaduru iya ememe.
15 Tọbudu iya bụ; ẹjo agwọ ono wata agbọ mini l'ọnu; mini ono nọdu agba
gborogborogboro g'eze nggele. Ọ bụru iphe, oome bụ gẹ mini ono bụru utso pata
nwanyị ono.
16 Alị yeru nwanyị ono ẹka. Iphe, alị meru bụ l'ọ sarụ ọnu tụko mini ono, ẹjo-oke-
agiyi ono gbọru ono mịkota.
17 Ẹhu ghuahaa ẹjo-oke-agiyi ono eghu l'opfu ẹhu nwanyị ono. Ọ tụgbua jeshia
etso ụnwu nwanyị ono ndu ọphu phọduru nụ ọgu. Ndu ọbu, ooje etso ọgu ọbu bụ
ndu obu phẹ dụ l'iphe, Chileke sụru g'e meje; mẹ ndu pfụru pfụshia ike l'ọkpobe-opfu
ono, Jizọsu meru a maru ono.
18 Tọbudu iya bụ; eze ẹjo-oke-agiyi ono tụgbua je apfụru l'agụga eze-ẹnyimu.

13

Ẹjo anụ-ẹgbudu labọ:
nanụ shi lẹ mini; ọphuu shi l'alị

1 Tọbudu iya bụ mu bya ahụma ẹjo anụ-ẹgbudu, shi l'eze-ẹnyimu ono afụta. O fua
mpu iri bya enweru ishi ẹsaa. O kpuru okpu-eze lẹ mpu iya ono l'ẹhu l'ẹhu ẹphe n'iri.
L'ishi iya ono g'ọ ha bẹ e dekọtakpoerupho ẹpha, epfubyishigbaa Chileke epfubyishi.
2 Ẹjo anụ-ẹgbudu ono, mu hụmaru ono dụepho g'agụ. Ọkpa iya dụgbaa g'ọkpa
ẹjo nwanụ biyẹ. Ọnu iya dụgbaa g'ọnu oduma. Ẹjo-oke-agiyi phọ bya eworu ike, shi
bụru nkiya ye iya l'ẹka; bya eworu aba-eze iya nụ iya sụ iya g'o megbujekpọo g'ọ dụ
iya.

3 Ishi ẹjo anụ-ẹgbudu ono nanụ bẹ ichii ọ́nyá, e gburu iya ya bẹ teke e gburu iya
ya bẹ o gogo nwụhukwa. Ọle ọ́nyá ono kpọhuwaru. Ẹjo anụ-ẹgbudu ono dụ-dzuru
ndiphe mgburugburu biribiri. Ndiphe l'ophu wata iya etsotso.
4 Ẹphe wata abarụ ẹjo-oke-agiyi ono ẹja; kẹle o yewaru ẹjo anụ-ẹgbudu phọ ike
iya l'ẹka. Ẹphe nọdu abakwarụpho ẹjo anụ-ẹgbudu ono ẹja sụ: "?Bụ onye dụbaa
g'ẹjo anụ-a? ?Bụ onye sụru g'ọo-kpafụ iya l'iphu k'ọgu?"

5 A parụ ẹjo anụ-ẹgbudu ono haa g'o pfugbua g'ọnu ha iya. Ọ nọdu ajakpọshi
onwiya gude nno epfubyishi Chileke. A hakwaaru iya phọ ụzo g'o megbukpọo g'ọ dụ
iya l'ime ụkporo ọnwa labọ l'ọnwa labọ.
6 Ọ saa ọnu wata epfubyishi Chileke; epfubyishi ẹpha iya; mẹ ẹka Chileke ono bu;
mẹkpoo ndu ọphu bu l'imigwe.
7 Chileke haa ya g'o tsoje ndu-nsọ ono ọgu; lwụ-kpeje phẹ. A nọdu ahajẹ iya g'o
mee g'ọ dụ iya l'ẹhu ndiphe; mbụ iphe, bụ ipfu ipfu l'ophu; mẹ mkpụkpu lẹ mkpụkpu
l'ophu; mẹ lẹ ndu shikọta l'iphe, bụkota opfu-alị, dụ l'iche l'iche, nọ lẹ mgboko-a;
mẹkpoo iphe, bụ ọhamoha, nọ lẹ mgboko-a; ọ nọdu emejegbaa phẹ; ẹphe eme iphe,
ọ sụru g'ẹphe mee.
8 Iphe, bụkpoo nemadzụ, bu l'eliphe mgburugburu a-nọdu abakọtaru iya ẹja. Mbụ
l'ọ kwa ndu e te deduru ẹpha phẹ l'ẹkwo ono, e shi teke a tụru ọkpa mgboko deshita
ẹpha ndu a-nọdu ndzụ ojejoje ono; bẹ bụ ndu a-nọdu abarụ iya ẹja ono.

9 G'onye nweru nchị ngabẹkwa iya.
10 Ọ kwa onyemonye, aa-kpụ lẹ ndzụ bẹ a-kpụ lẹ ndzụ. Onye ee-gbu lẹ mma bẹ
e gbufutajẹkwa lẹ mma. Ọ kwa iya bụ lẹ ndu-nsọ gbaru g'ẹphe bụru ndu a-ta nshi
nọdu Chileke l'ẹka nọshia ya ike.

11 Mu bya ahụma ẹjo anụ-ẹgbudu ọzo, bụ l'alị bẹ o shi emifuta. Yẹbedua furu
ụnwu-mpu labọ, dụgbaa gẹ mpu nwa atụru; opfu, oopfu l'ọnu dụ gẹ k'ẹjo-oke-agiyi.
12 Ọ bya egude ike ẹjo anụ kẹ mbụ phọ meahaa iphe, bụkpoo iphe, dụ iya ree
ememe l'atatiphu ẹjo anụ-ẹgbudu kẹ mbụ onoya. Ọ bya emee: ndiphe wata abarụ
ẹjo anụ-ẹgbudu kẹ mbụ phọ ẹja; mbụ anụ k'ono, ọ́nyá e shi gbua ya l'ishi, bụ ọ́nyá,
gege gbu iya nụ teke e gburu iya ya kpọhuwaru-a.
13 Ẹjo anụ-ẹgbudu k'ẹbo-a nọdu emeshiẹpho oke iphe-ọhumalenya. Ọ nọdu
emejechaa mee ọku l'ooshi l'igwe bya adaa l'alị l'iphu ndiphe.
14 O gude oke iphe-ọhumalenya ono, a harụ iya g'o meje l'atatiphu ẹjo anụ-ẹgbudu
kẹ mbụ ono; duphua iphe, bụkota nemadzụ, bu lẹ mgboko. Ọ sụ ndiphe g'ẹphe kpụa
ntẹkpe, dụepho g'ẹjo anụ-ẹgbudu mbụ ono; bajẹru iya ẹja; mbụ ntẹkpe dụ g'ẹjo anụ
ono, e gburu ọ́nyá; ọphu ọ nwụhuduru onoya-a.
15 E kwechaa sụ g'ẹjo anụ-ẹgbudu ono k'ẹbo kuru unme ye lẹ ntẹkpe ono, a kpụru:
ọ dụ g'ẹjo anụ-ẹgbudu kẹ mbụ phọ g'ọ dzụru ndzụ dụjechaa ike pfua opfu; l'oomee
g'e gbushia ndu te ekwedu abarụ yẹbe ntẹkpe ono, a kpụru: ọ dụ g'ẹjo anụ ono ẹja.
16 Ẹjo anụ-ẹgbudu k'ẹbo ono kebuta onyemonye; onye upfu mẹ onye nta; onye ụkpa
mẹ oke amadụ; ohu mẹ amadụ; kebuta phẹ; a gbashịa phẹ ngga ọhubama l'ẹkutara;
ọzoo l'egedegee ọnu-iphu;
17 k'ọphu ọ tọ dụdu onye azụ aswa; ọphu ọ dụdu onye ere aswa erere; gbahaa l'ọ
gbaru ngga ọhubama k'ẹjo anụ-ẹgbudu ono. Ngga ọbu, aagbajẹ ọbu bụ ẹpha ẹjo
anụ-ẹgbudu ọbu; ọzoo ọ́gú, nọ ọnodu ẹpha iya.

18 Ono bụru iphe, gbaru gẹ nemadzụ goshi lẹ ya nweru mmamiphe. G'onye nweru
uche je arịa ọ́gú ẹpha ẹjo anụ ono arịri jasụ teke ọo-maru iphe, ọ́gú ọbu bụ; kẹle
ọ́gú ono bụkwapho ẹpha nemadzụ. Ọgu ọbu bẹ bụ "666", bụ iya bụ ụnu l'ụkporo iri
l'ẹto l'ishii.

14

Ebvu, ndu a gbatarụ agụ

1 Mu bya elee ẹnya; mu hụma Nwatụru ono g'ọ pfụru l'úbvú Zayọnu. Ndu pfụ-
kube iya nụ l'ẹka ono dụ ụkporo ụnu nemadzụ mgbo iri l'ẹsato, bụ ndu e deru ẹpha
Nwatụru ono yẹe ẹpha Nna iya l'egedegee ọnu-iphu.
2 Mu bya anụma olu-opfu, a nọ l'imigwe pfua. Opfu ono nọdu adaẹpho g'ẹka
eze mini aphụ gbudugbudu; tẹme ọ nọdu adahụkwapho g'ẹka igwe ede ededе atụ
egbigwe. Mu byakwaphọ anụma ọda ogumogu ndu akpọje ogumogu akpọ.
3 Ikpoto ndu ono, pfụru l'iphu aba-eze ono mẹ l'iphu iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ
ono; mẹ l'iphu ndu bụ ọgerenya ono; nọdu agụ ebvu ọ̀phúú. Ọphu ọ dụdu onye sụru
anwụta ebvu ono gbahaẹpho ụkporo ụnu nemadzụ iri l'ẹsato ono, bụ ndu a gbatarụ
l'eliphe ono.
4 Ndu ono bụ ndu te emerwụjeduru onwophẹ l'ẹhu ụnwanyi. Ndu doberu ẹka doo
gẹ nwamgbọko, nwoke teke engeswee ọkpa. Ẹphe bụ ndu ono, bụepho Nwatụru ono
bẹ ẹphe awụjeru etso eje ẹkameka, ooje ono. Ndu a gbatarụ l'ẹka ndiphe nọ; ẹphe
bụru akpụru iphe-mbụ a nụru Chileke yẹe Nwatụru ono.
5 Ẹphe bụ ndu teke adụ-swee onye a-sụ l'ẹphe dzụjeru ụka. Ọphu ọ dụdu iphe ụta,
dụ phẹ l'ẹhu.

Ojozi-imigwe ẹto

6 Mu hụma ojozi-imigwe ọzo, epherọ ephekerephe ephekerephe l'akpaminigwe. Ọ
bụru iphe, e ziru iya bụ g'o je ezia ndiphe mgburugburu ozi-ọma ojejoje ono; g'o
je ezia ya ọhamoha, nọkpoo lẹ mgboko; mẹ ipfu l'ipfu g'ipfu ha; mẹ lẹ ndu shikọta
l'iphe, bụkota opfu-alị ndu dụ iche l'iche, nọ lẹ mgboko-a; mẹ iphe, bụkpoo mkpụkpu,
nọkpo lẹ mgboko.
7 Ọ nọdu ara iya arara asụje: "Unu tsụjekwa Chileke ebvu. Unu kwabẹjekwa iya
ùbvù; lẹ teke oo-kpe ikpe rwuakwaru. Unu bajẹkwaru Chileke ẹja; l'ọ kwa iya meru
igwe bya emee alị; bya abụru iya meru eze-ẹnyimu; mekọta iphe, bụkotakpoo ẹka
mini futaru."
8 Ojozi-imigwe ọzo, bụ k'ẹbo nọdu ephe etso kẹ mbụ phọ l'azụ epfu sụ: "Ike
bvụakwaru Bábilọnu! Ike bvụakwaru Bábilọnu! Mkpụkpu ono, a maru ẹpha iya
ono, bụ Bábilọnu bẹ ike bvụakwaru nta. Mbụ mkpụkpu onoya, cheru ọhamoha
mẹe ya ono, bụ iya bụ oke-ẹhu-eghu kẹ Chileke ọphu Chileke a-tụ-koshi iya; opfu
l'ọopharwushi onwiya."
9 Ojozi-imigwe ọzo, bụ k'ẹto pheru tsoru phẹ. Ọ nọdu arakwa iya phọ arashi iya
ike asụje: "Onye abarụ ẹjo anụ-ẹgbudu ono ẹja; bya abarụ ntẹkpe, a kpụru ọ dụ g'ọ
dụ; onye kweru g'ọ gbaa ya ngga ọhubama l'egedegee ọnu-iphu; ọzoo l'ẹka;
10 onye ono bẹ a-ngụkwa oke-ẹhu-eghu Chileke gẹ mẹe, aagwaduru mini. Ee-gude
ọku, enwu phuruphuru yẹe nshị-egbe nụa onye ono aphụ l'iphu ụnwu-ojozi-imigwe,
dụ nsọ; waa l'iphu Nwatụru ono.
11 Ọku ono, ee-gude nụa phẹ aphụ ono bẹ ẹnwuru iya a-nọduepho akpụ tụutuutuu
ala l'imeli jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii. Ndu ono bẹ a ta abyakpọda aha g'ẹphe tụta
unme mẹ teke lanụ; eswe l'ẹnyashi; mbụ ndu ono, l'abajẹru ẹjo anụ-ẹgbudu ono ẹja;
bya abakwaru iya phọ ntẹkpe, a kpụru ọ dụ g'ọ dụ onoya; mẹ iphe, bụkpoo onye
kweru: a gbaa ya ngga ọhubama, egoshi ẹpha ẹjo anụ-ẹgbudu onoya."
12 Ọ kwa iya bụ ọta-nshi kẹ ndu-nsọ; ndu anọduje eme iphe, Chileke pfuru; ndu nọ
Jizọsu l'ẹka.
13 Mu nụma olu-opfu, a nọ l'imigwe pfua sụ mu: "Dee iphe-a l'ẹkwo. Ẹhu-ụtso bẹ
a gọru nụ ndu a-nwụhu shita nta-a kwasẹru; mbụ ndu a-nwụhu l'ọo l'ẹphe woru
onwophẹ ye Nnajịuphu l'ẹka."

Unme Chileke nalita iya sụ: “Ọo ya-o! Ọo g'ọ dụ bụ ono. Ẹhu a-tsọ phẹ ụtso eviya; noo l'ozi, ẹphe jeru bẹ ẹphe jefụwaru l'ishi; atụtawa unme; e jekwanụ l'ebu phẹ obunggo ozi ono, ẹphe jeru onoya.”

Aakpata ndiphe g'iphe, e meberu l'opfu

14 Mu bya elee ẹnya hụma urwukpu ọchaa. Mu hụma onye nọ anọo l'urwukpu ono. Onye ono, nọ iya nụ ono dụepho gẹ nwa ndiphe. O kpuru okpu-eze, e gude mkpọla-ododo wụa; ọ pakwarụ phọ mma, atsụ nkọ l'ẹka.
15 Ojozi-imigwe ọzo, shi l'eze-ụlo Chileke lụfuta bya araku onye ono, nọ l'eli urwukpu ọchaa ono sụ iya: “Gude mma ngu ono kpatachaa iphe, e meberu l'alị l'ọ gbawaru l'akpakpa iya. Noo l'iphe, e meberu lẹ mgboko kachawarụ akaka gbawaa g'aakpata iya.”
16 Tọbudu iya bụ; onye ono, nọ l'eli urwukpu ono bya ewota mma iya gbua kẹ chaphukumu l'eliphe; shi nno kpata ndiphe g'aakpajẹ iphe, e meberu l'alị-a.
17 O nwekwarụpho ojozi-imigwe ọzo, shikwaphọ l'eze-ụlo Chileke l'imigwe lụfuta. Yẹbedua gudekwaphọ mma, atsụ nkọ.
18 Ojozi-imigwe ọzo shi l'ime ẹka ono, ọru-ngwẹja Chileke nọ ono lụfuta. Yẹbedua bẹ ọku enwu phoophoophoo dụ l'ẹka. O kua onye k'ono, gude mma, l'atsụ nkọ ono oku; kushia ya ike sụ: “Gude mma ngu, l'atsụ nkọ yebutachaa mebyi vayịnu, dụ l'opfu-vayịnu, tụkoru mgboko dzuru; kẹle mebyi iya kachawarụ akaka!”
19 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe ono woru mma iya dabẹ l'eliphe bya atụkokpoepho mebyi vayịnu nọ iya nụ gbubutachaa bya achịru iya ye l'eze ẹka, aazọshije mẹe l'akpụru vayịnu, bụ iya bụ oke-ẹhu-eghu Chileke.
20 A bya azọshia mẹe l'akpụru vayịnu ono l'ẹka aazọshije iya l'azụ mkpụkpu. Mẹe ono bụru mee nemadzụ. Mee ono nọdu asọ gborogboro gẹ nggele l'ẹka ono. Ọ sọo sọ-rwua ẹka ogologo iya ha g'ụkporo manyịru iri. Tẹme ọ byakwaphọ utso, dụ-tabe ogbu; k'ọphu ọo-nọdu akpa ịnya l'ọnu mẹ ịnya rwuba iya.

15

Ojozi-imigwe, gudegbaa ẹjo iphe-ememe k'ikpazụ

1 Mu bya ahụma oke iphe-ọhubama, dụ biribiri ọzo, eme l'imigwe. Ọ bụru ojozi-imigwe ẹsaa bẹ gude ẹjo iphe-ememe ẹsaa. Ọ bụru iya bụ ẹjo iphe-ẹhuka ẹsaa k'ikpazụ, bụ oke-ẹhu-eghu Chileke a-tụkoshi ụnwu-eliphe. Teke iphe-ẹhuka ono bvụerupho ẹphe n'ẹsaa; oke-ẹhu-eghu Chileke abvụ.
2 Mu hụmakwapho iphe, dụ g'eze-ẹnyimu, aphụ ngerengere g'e woru onyo yẹe ọku, enwu enwunwu gwakọbe iya. Mu hụmakwapho ndu lwụ-kperu ẹjo anụ-ẹgbudu phọ yẹe ntẹkpe, a kpụru ọ dụ g'ọ dụ phọ. Ndu ono bụkwapho ndu jịkaru l'ẹphe te ewoduru ùbvù akwabẹ ọ́gú ono, nọ-chiru ẹnya ẹpha ẹjo anụ ono. Ẹphe pfụru pfụ-kube eze-ẹnyimu ono, dụ g'onyo ono. Ẹphe pagbaarụ eze une, Chileke nụru phẹ.
3 Ẹphe nọdu agụ ebvu Mósisu ono, bụ nwozi Chileke; mbụ ebvu, bụkwapho ebvu Nwatụru ono sụ:

“Gụbe Chileke; ọo ngu bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike.
Iphemiphe, i mekọtaru parụ
ẹka bya adụkwapho
biribiri.
Ọo ngu bụ eze l'ọhamoha.
Ụzo ngu pfụgbaaru
nhamụnha bya
abụgbaaru ọkpobe ụzo.

4 Nnajịuphu; ?bụkpoo onye
bụ onye a-sụ
lẹ ya taa tsụdu ngu ebvu;
ọphu ya taa akwabẹdu
ẹpha ngu ùbvù?
Ọ kwa ngu kpụrumu bụ
onye dụ nsọ.
Ọhamoha a-bya abaarụ
ngu ẹja.
Noo kẹle onyemonye
hụma-dzuwaru
iphemiphe, iime,
pfụru ọto."

5 E mechaa; mu bya elee ẹnya ọzo. No iya; mu hụma eze-ụlo Chileke l'imigwe g'a gụharu ime iya agụha. Mbụ ime ẹka ono, ụlo ono, e gude ẹkwa mee bụ Chileke bẹ o shi l'ẹka ono nọ; mbụ ụlo ẹkwo ono, nọ-chiru ẹnya ọgbandzu, shi Chileke l'ẹka ono.

6 Ojozi-imigwe ẹsaa ono, bụ phẹ gude uzi ẹjo iphe-ememe ẹsaa ono shi l'ime eze-ụlo Chileke ono lụfuta. Ẹphe yegbaa uwe, bụ asagụ-mini; egbu kẹ nwịinwii. Ẹphe gude akpọ, e gude mkpọla-ododo mee; gude kebuta iya l'ọkpoma.

7 No iya; onye lanụ l'ime iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono gbẹshi bya eworu ochi ẹsaa, a wụru lẹ mkpọla-ododo; woru nụgbaa ojozi ẹsaa ono. Iphe, jiru ochi ẹsaa ono ejiji bụru oke-ẹhu-eghu Chileke; mbụ Chileke ono, nọ ndzụ ojejoje.

8 Ẹnwuru ọku kposhihụepho ji ụlo ono pyịmu; kẹle eze-ọdu-biribiri Chileke mẹ ike iya bẹ dụ l'ẹka ono. Ọphu ọ dụdu onye dụru ike bahụ l'ime ụlo ono jasụ teke ẹjo iphe-ememe ẹsaa ono, ojozi-imigwe ẹsaa gude ono bvụadaru.

16

Ochi, e yejiru oke-ẹhu-eghu Chileke eyeji

1 Tọbudu iya bụ; mu nụma olu-opfu, e shi l'ime eze-ụlo Chileke ono chia g'e chiru mkpu sụ ojozi ẹsaa ono: "Unu je eworu ẹjo iphe-ẹhuka ono, shi l'oke-ẹhu-eghu Chileke ono wụshikota lẹ mgboko l'ophu; mbụ ẹjo iphe-ẹhuka ono, dụ l'ochi ẹsaa ono."

2 Ojozi-imigwe kẹ mbụ bya atụgbua je awụshia ẹjo iphe-ẹhuka ọphu nọ l'ochi nkiya lẹ mgboko. Onwo, aba yoyoyo bya eme ẹjo ẹhuka; wata abagbaa iphe, bụ ndu ono, a gbaru ngga ọhubama k'ẹjo anụ-ẹgbudu ono; waa l'ẹhu iphe, bụ ndu ono, shi abarụ ntẹkpe ono, a kpụru ọ dụ g'ẹjo anụ-ẹgbudu ono ẹja.

3 Ojozi-imigwe k'ẹbo bya atụgbua je awụru ẹjo iphe-ẹhuka ọphu nọ l'ochi nkiya ye l'ime eze-ẹnyimu. Mini, nọ l'eze-ẹnyimu ghọo mee; dụepho gẹ mee onye nwụhuru anwụhu. Iphe, bụkpoo iphe, dzụ ndzụ, bu l'ime mini nwụshihukota.

4 Ojozi-imigwe k'ẹto bya atụgbua je awụru ẹjo iphe-ẹhuka ọphu nọ l'ochi nkiya ye lẹ nggele waa l'ime iphe, bụ ẹka mini futakpọoru g'ọ ha. Mini bụkotaru mee.

5 Mu nụma ẹka ojozi-imigwe, bụ iya eche iphe, bụ mini nche sụru: "Gụbe Nnajịuphu pfụbekwaru ẹka ọto; mbụ gụbe onye ono, nọ ndzụ; bya abụru onye ono, shihawaa nọduta ono. Ikpe-a, ị nmarụ ndiphe-a bẹ goshiru l'ị bụ onye ekpeje ikpe nhamụnha.

6 Lẹ ndiphe ono, bụ phẹ gbushiru ndu-nsọ bya egbushia ndu mpfuchiru ngu l'echilabọ phẹ ono; mbụ gbushia phẹ ghakaa mee phẹ ono bẹ i cheakwarụpho mee; ẹphe ngụa. Iphe ono, i meru ndiphe ono bụru iphe, gbaru phẹ nụ bụ onoya."

7 No iya; mu nụma olu-opfu, a nọ l'ọru-ngwẹja Chileke epfu; mbụ ẹka aakpọje
ụnwù-isẹnsu ọku l'imigwe. Olu ono nọdu asụje: "Nokwa g'ọ dụ-o! Nnajịuphu, bụ
Chileke; ọo gụbedua bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike-o. Ikpe, i kperu bẹ bụepho ọkpobe ikpe
bya abụkwarupho ikpe, pfụru nhamụnha."

8 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe k'ẹno bya atụgbua je eworu ẹjo iphe-ẹhuka ọphu nọ
l'ochi nkiya kpua l'ẹnyanwu. E mee ẹnyanwu; okpomọku iya wata erebushi nemadzụ
anụ k'ọphu oomeje nemadzụ l'ọo dụ g'iphe, a hụberu l'ọku.

9 Ẹjo okpomọku ono wata erebushi ndiphe anụ. Ẹphe wata epfubyishi ẹpha
Chileke; mbụ yẹbedua, kweru g'ẹgube ẹjo iphe-ẹhuka ono byapfuta phẹ. Ọphu
izimanụ alwadụru phẹ azụ kẹ g'ẹphe wata iya akwabẹ ùbvù.

10 Ojozi-imigwe k'ise bya atụgbua bya eje eworu ẹjo iphe-ẹhuka, nọ l'ochi
nkiya kpua l'aba-eze ẹjo anụ-ẹgbudu phọ. Ọchii bụru kpukumu bya agbachikọta
iphe, bụkpoo ndu kweru g'ẹjo anụ-ẹgbudu ono bụru eze phẹ. Ndiphe wata ata
kpọokpookpo k'ẹjo iphe-ẹhuka ono, parụ ẹka ẹphe eje ono.

11 Ẹphe wata epfubyishi Chileke k'imigwe k'iphe ono, aphụgbaa phẹ ụphu mẹ onwo
ono, aba phẹ nụ ono. Ọphu izimanụ iphe, ẹphe eme alwakwaru phẹ phọ azụ.

12 Ojozi-imigwe k'ishii je eworu ẹjo iphe-ẹhuka, nọ l'ochi nkiya wụru ye l'oke-
ẹnyimu Yufurétisu. Mini iya tashịhu; k'ọphu bụ lẹ gbororo a-dabyiru iya gẹ ndu
eze, shi l'ụzo ẹnyanwu awawa aghajaję iya.

13 Mu bya ahụma ọbvu ẹto, dụgbaa g'ẹwo g'ẹphe afụtagbaa. Nanụ shi l'ọnu ẹjo-
oke-agiyi ono afụta; nanụ shi l'ọnu ẹjo anụ-ẹgbudu phọ afụta; nanụ shikwaphọ l'ọnu
onye mpfuchiru ono, l'epfuje iphe, Chileke epfuduru ono.

14 Ẹphe bụgbaa ọbvu, shikọta l'ẹka Nsetanu; emegbaa iphe-ọhumalenya. Ẹphe
jepfugbaa ndu eze ndiphe mgburugburu je achịkobe phẹ dzua ọgu l'ẹka lanụ
kwabẹru mbọku ono, Ọkalibe-Kakọta-Ike, bụ Chileke a-bya egoshi ndiphe onye ya
bụ ono.

15 "Unu lekwa l'ọ kwa g'abyabya onye-oshi atụje nemadzụ l'ụzorehu-a bụ gẹ mu
a-tụ unu l'ụzorehu. Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye ono, nwụ ẹnya bya eletakwaphọ
uwe iya ẹnya; k'ọphu onye ọbu taa gbadụru ọto ejephe mbọku onoya; iphere adụ
iya."

16 No iya; ọbvu ẹto ono, shi l'ẹka Nsetanu ono bya emee ndu eze kẹ mgboko-a
l'ophu: ẹphe bya akpakọo l'ẹka lanụ ọbu, eekuje Amagẹdonu l'opfu Hiburu.

17 Ọo ya bụ; ojozi-imigwe k'ẹsaa je ephekaa ẹjo iphe-ẹhuka ọphu nọ l'ochi nkiya lẹ
phẹrephere. O nweru olu, shi l'aba-eze, nọ l'ime eze-ụlo Chileke ono chia mkpu sụ:
"E mewaru iya!"

18 Ebemu-igwe wata alọ waa waa. Igwe wata ede ededе; wata ara ọ́rà; bya atụahaa
egbigwe. Alị-ọnma-jiijiijii ẹgube iya ọphu eteke anmaswee; eshinu nemadzụ fụtaru
mgboko wata anmanma; mbụ l'alị-ọnma-jiijiijii ọbu pakpọoru ẹka apaa.

19 Mkpụkpu ono, a maru ẹpha iya ono, bụ Bábilọnu bukaha onwiya uzi ẹto. Iphe,
bụkpoo mkpụkpu ọzo, dụkota lẹ mgboko dakashịhukota bụru ọla-l'iswi. Ẹbe Chileke
azọhakwaru mkpụkpu ono, a maru ẹpha iya ono, bụ Bábilọnu; yẹe ẹjo-iphe, ọ nọ
megbabẹ. Chileke mee mkpụkpu ono: ọ ngụa mẹe l'eze okoro, e yejiru oke-ẹhu-eghu
kẹ yẹbe Chileke eyeji, bụ iya bụ ikpe ọ nmarụ iya.

20 Iphe, bụkotakpoo alị, bụ alị, mini nọ-pheru mishihukọta. Ọphu ọ dụedu onye
hụmabaaru úbvú.

21 Eze akamini-mkpuma, l'anyịgbaa kẹ tụ́dúú gẹ mkpuma-uswe shigbaa l'igwe
aada l'alị; adagbushi ụnwu-eliphe. Ndiphe wata epfubyishi Chileke; kẹle akamini-
mkpuma ono anụ phẹ aphụ. Noo l'ẹjo iphe-ememe, akamini ono wotaru phẹ ka
g'aa-atụ ọnu iya.

17

Eze-nwanyị ovuọba ono, bụ Bábilọnu

1 Ojozi lanụ l'ime ojozi-imigwe ẹsaa ono, shi gude ochi oke iphe-ẹhuka ẹsaa ono
byapfuta mu; bya asụ mu: "Bya gẹ mu je egoshi ngu g'ee-gude woru ikpe nmaa eze-
nwanyị ovuọba ono, nmagaru l'ẹka nggele dụ igwerigwe ono.
2 Lẹ ndu eze kẹ mgboko-a bẹ ẹphe l'iya riakwaru ogori. Ẹphe l'iphe, bụ ndu bu
l'eliphe l'ophu ngụwaa mẹe phaa onwophẹ kutukutu."
3 Tọbudu iya bụ; Unme Chileke byakwa bya eji mu ẹhu pyịmu. Ojozi-imigwe ono
bya eduta mu jeshia l'echiẹgu. Noo ẹka mu nọ hụma nwanyị, nọ l'eli ẹjo anụ-ẹgbudu,
eke uswe-uswe. E dekashia ẹjo anụ-ẹgbudu ono ẹpha, epfubyishi Chileke l'ẹhu iya
mgburugburu. Ẹjo anụ-ẹgbudu ono nweru ishi ẹsaa bya enweru mpu iri.
4 Iphe, nwanyị ono gude kwaa onwiya akwa bụru uwe kpowula-kpowula, eke uswe-
uswe. Iphe ọzo, o gude memachaa onwiya emema bụ iphe, e meru lẹ mkpọla-ododo.
Ọ gbachaaru echi, ere ire l'ẹka bya edoo onwiya igopoto, aswa dụ l'olu. Iphe, ọ pa
l'ẹka bụru okoro, a wụru lẹ mkpọla-ododo. Iphe, jiru okoro ono bụru ẹjo akpamara
mẹ ẹbyi ẹbyi, shi l'apharwụshi, nwanyị ono pharwụshiru onwiya.
5 A bya edee ya ẹpha iya l'egedegee ọnu-iphu iya. Iphe, e domiru edomi e deru iya
bụ: "Bábilọnu ono, a maru ẹpha iya; mbụ ne iphe, bụkota ndu agba ụkpara mẹ iphe,
bụkota ndu eme ahụma lẹ mgboko."
6 Mu bya ahụma gẹ nwanyị ono ngụwaru mee ndu-nsọ; ọ nọdu atsụ iya atsụtsu;
waa mee ndu e gburu l'ike l'opfu ẹhu Jizọsu.
Mu hụma iya; ọ kwatakpọo tụfu mu ẹhu g'iphe atụfuje ẹhu.
7 Ojozi-imigwe ono sụ mu: "?Bụ gụnu bẹ o gude ọ tụfu ngu ẹhu? Gẹ mu byanụ akaru
ngu iphe, dụ lẹ nwanyị ono, bụ iphe, e domiru edomi; mẹkpoo k'ẹjo anụ-ẹgbudu ono,
nweru ishi ẹsaa ono waa mpu iri ono, bụ iya pa iya ono.
8 Anụ-ẹgbudu ono, ị hụmaru ono dụkwaru teke o shi nọdu ndzụ; obenu lẹ nta-a
bẹ ọ tọ nọedu ndzụ. Ọ phọduakwaru-a nwanshịi nta-a l'o shi l'iduma, enwedu ọ́hú
ono fụta bya alaarụ onwiya l'iswi. Ndu ono, bu l'eliphe ono, bụ iya bụ ndu ọphu e
shikpọ teke Chileke meru mgboko; ọphu e deduru ẹpha phẹ l'ẹkwo, e deshiru ẹpha
ndu a-nọ ndzụ ojejoje; iphe, bụ ndu ono bẹ ọo-tụfukpo ẹhu m'ẹphe -hụmaepho ẹjo
anụ-ẹgbudu ono; kẹle o shi nọdu ndzụ; ọphu ọ dzụedu ndzụ nta; ọle oo-mechakwaa
nọdu ndzụ ọzo.
9 "Ono bụru iphe, gbaru gẹ nemadzụ goshi lẹ ya nweru uche bya arịje iphe arịri
g'o doo ya ẹnya. Sụ-a; ishi ẹsaa ono nọ-chiru ẹnya úbvú úbvú ẹsaa, nwanyị ono nọ
anọo l'eli iya. Iphe ọzo, ọ nọ-chifuaru ẹnya iya bụ ndu eze ẹsaa.
10 Ọ dụkwarupho ndu eze ẹsaa, nọ nụ. Ụmadzu ise l'ime ndu eze ẹsaa ono ta
anọekwa. Onye lanụ bẹ nọkwadu nụ; onye lanụ teke afụtadu. Ọ -fụtaepho; l'a haa
ya l'ọ kpọo ụpfu nwanshịi.
11 A bya lẹ k'ẹjo anụ-ẹgbudu ono, shi nọdu ndzụ; ọphu ọ nọedu iya ono; yẹbedua
bụ onye eze k'ẹsato; ọle yẹe ndu eze ẹsaa ọphuu bẹ nọkwa l'oshi lanụ; o je emechaa
laa l'iswi.
12 "Tẹme mpu iri ono, ị hụmaru ono bu ndu eze iri; ọphu e teke adụdu alị-eze, a
nụwaru phẹ. Ọle a hakwanụru phẹ g'ẹphe nọdu l'ẹka anụ-ẹgbudu ono bụru eze awa
lanụ kpoloko kpẹekpu.
13 Ndu eze ono bẹ obu phẹ abụkotajeru nanụ. Ẹphe eworu ike phẹ mẹ abụbu ono,
ẹphe bụ eze ye ẹjo anụ-ẹgbudu ono l'ẹka.
14 Ẹphe a-tụko g'ẹphe ha swikọo ike phẹ nanụ; tsoo Nwatụru Chileke ono ọgu. Ọle
Nwatụru ono l'a-lwụ-gbulekwa phẹ-a. Noo kẹle ọo ya bụ Nnajịuphu, kakọta ndu bụ
nnajịuphu; bya abụkwarupho Eze, kakọta iphe bụ ndu eze. Iphe, bụ ndu Chileke
kuru bya ahọta ono; tẹme ẹphe pfụshia ike ono l'a-lwụ-gbukwa phẹ phọ."

15 No iya; ojozi-imigwe ono sụ mu: “?Ị hụmaru mini ono, nwanyị ovuọba ono nọ anọo ono; mini ono bẹ bụ iphe, bụkpoo mkpụkpu lẹ mkpụkpu; mẹ ikpoto ọha mẹ
ọhamoha mẹ ndu shi l'iphe, bụkota opfu-alị ndu dụ iche l'iche, nọ lẹ mgboko-a.
16 Ẹjo anụ-ẹgbudu ono yẹe mpu iri ono, ị hụmaru ono bẹ bụ ndu nwanyị ovuọba
ono dụ ashị. Ẹphe a-tụko iphe, o nweru enweru natachaa ya g'ọ ha; l'ọ gbaru ọto
dabyiru. Ẹphe eria ya anụ; gude ọku kepyashịa ya.
17 Noo kẹle ọo Chileke bẹ yeru phẹ ẹgube ọriri ono l'ọkpoma; g'ọ gụje phẹ ẹgu
emeẹbekota iphe, Chileke tụberu, bụ iya bụ gẹ ndu ono swikọo ike phẹ; g'ọkpoma
bụru phẹ nanụ; k'ọphu ẹphe e-wota alị-eze phẹ ono woru ye ẹjo anụ-ẹgbudu ono
l'ẹka g'o gude ẹka-ike bụru eze phẹ jasụ teke iphe, Chileke pfuru e-meẹbekota.
18 “Tẹme nwanyị ono, ị hụmaru ono bụ mkpụkpu ono, a maru ẹpha iya ono, bụ
iya bụ eze; tẹme iphe, bụkotakpoo eze ndiphe l'ophu nọdu iya l'ẹka.”

18

Adada Bábilọnu

1 E mechaa; mu bya ahụma ojozi-imigwe ọzo, shi l'igwe phezeta. Ọ bụru iya bẹ
Chileke yeru ike parụ ẹka l'ẹka. Ogbu-nwịinwii ya tụko mgboko l'ophu ngaa.
2 Ọ nọdu ara iya arara arashi iya ike sụ: “Eze mkpụkpu Bábilọnu daakwaru! Ọ
daakwaru! Ọ bụakwaa ẹka mkpakọ-iphe, bụkotakpoo ọbvu larụ ẹgu. Ọ bụakwaa
ọkpoku ụnwu-ojozi Nsetanu l'ophu; mẹkpoo ẹpfune-ẹnu iphe, bụkpoo nwẹnu njọ
ọ́rà; mẹ ẹnu, dụkota ndiphe ashị l'ophu.
3 Noo l'ọhamoha, nọkpoo lẹ mgboko ngụwaru mẹe ya ono, bụ iya bụ apharwụshi
ono, nwanyị ono apharwụshi onwiya; tẹme ẹphe lẹ ndu eze ndiphe l'ophu
zẹkotawaa. Tẹme iphe, bụ ndu agba oke-nghọ lẹ mgboko-a mgburugburu bẹ shiakwa
l'ẹku ono, nwanyị ono nweru ono, nyịberu g'aatụ ọnu iya ono bụgbaaru eze.”
4 Tọbudu iya bụ; mu nụmakwa olu ọzo, shikwa l'imigwe sụ:
“Ndu mu; unu lụfutakwa iya
l'ẹhu;
g'unu te eje eye ẹka l'eme
ẹjo-iphe, oome ono;
ọdumeka unu l'iya
a-gbakwarụ
mgba l'ẹjo iphe-ememe,
a-byapfuta iya nụ;
5 l'iphe-ẹji, oome kụkwaru
l'ikpo l'ikpo;
ha l'eli l'eli;
je
asupfuru l'akpaminigwe;
tẹme Chileke
nyataakwaru ẹjo ememe,
oomeje g'ọ ha.
6 G'e mee ya g'o meru ndu ọzo;
g'a pfụa ya ụgwo iphe,
o meru;
pfua ya ya mpfụkwase.
G'e gude mẹe atsụ-be atsụtsu
ugbo labọ
gẹ nkiya gwajiaru iya
okoro,

o gude gwaaru ndu ọzo g'ọ
ngụa.
7 G'a gwaa ya maa;
nụa ya aphụ, habe
g'ajaja ono, ọ jaru onwiya
yẹe ẹku ono,
nyịberu g'aatụ ọnu iya ono,
ọ kparụ swibe onwiya ono.
G'e mee ya ya nno;
eshinu o shi anọduje
etu onwiya ẹpha sụ:
‘Nta bẹ mu nọwa bụru
eze-nwanyị!
Mu ta anọdu l'aphụ nwanyị,
ji iya anọedu ndzụ.
Ọphu mu ta abyadụ l'atsọ
ọnu l'aphụ!’
8 Noo g'o gude iphe,
bụ ẹjo iphe-ẹhuka ono,
tụkoru kwabẹru iya
nụ ono;
je l'a-tụko byapfutakọta
iya ujiku lanụ,
bụ iya bụ ẹjo iphe-ememe;
waa aphụ waa ọkpa nri.
Ọku bẹ e-tsufu iya nụ;
kẹle Nnajịuphu,
bụ Chileke;
onye ike iya parụ
ẹka bẹ bụ iya nmarụ
iya ikpe.”

9 Ọo ya bụ l'eze ndiphe ono, ẹphe l'iya shi apharwụshi onwophẹ ono mẹ ndu ono, ẹphe l'iya atụkoje emegbaa ẹjo-iphe, agụ phẹ nụ ono; ndu ono l'a-ra ẹkwa iya; aphụ eji phẹ obu l'opfu ẹhu iya m'ẹphe -hụmaepho g'ẹnwuru-ọku iya kpụfuru; l'ẹka ọku etsupyashi iya.

10 Ẹphe a-pfụru ụzenya ele iya ẹnya lẹ ndzụ agụgu epfu sụ: “Nshịo! Nshịo eze Bábilọnu bụ mkpụkpu, a maru ẹpha iya bya amaru g'ike iya beru; awa lanụ bẹ e gude nma ngu ikpe; ị daa g'ị daru-a!”

11 Ndu agba nghọ l'eliphe arakwaaphọ ẹjo ẹkwa nkephẹ gụa aphụ iya; kẹle o to nweẹdu onye azụbaa phẹ aswa.

12 Ọ tọ dụedu onye azụje mkpọla-ododo phẹ; ọzoo mkpọla-ọchaa phẹ; ọzoo ogbu nwịinwii mkpuma, bụ mkpuma, vu oke aswa mẹ igopoto phẹ. Ọ tọ dụedu onye azụje ẹkwa ọchaa phẹ mẹ ẹkwa uswe-uswe phẹ; mẹ nkụushi; buragidi uswe phẹ; mẹkpoo oshi, eshi mkpọ, bụ iphe, ẹphe erekọta erere; mẹkpoo iphemiphe, e gude eze-nyi kpụa; mẹkpoo iphemiphe, bụ iphe, e meru l'oshi, aswa dụ; mẹ ọphu e meru l'ope; ọzoo ọphu e meru l'ígwè; ọzoo ọphu e meru lẹ mkpuma-egbe;

13 mẹkpoo ẹkwo-ophe, bụ sinamọnu; mẹ ụnwu iphe ọzo, eshigbaa mkpọ gẹ senti; mẹ ụ̀nwù-isẹnsu; mẹ mẹru; mẹkpoo furankisẹnsu; mẹkpoo mẹe; mẹkpoo manụ nri; mẹkpoo ụtu-witi; mẹ witi l'onwiya; mẹkpoo eswi; mẹkpoo atụru; mẹ ịnya; mẹ ụgbo-ịnya; mẹ ohu; mbụ je akpachaa lẹ nemadzụ gẹdegede.

14 “Ha! Nta-a bẹ iphe, bụkotakpoo akpụru oshi ono, shi agụje ngu agụgu ono bẹ ta adụedu. Ẹku ono, i shi kpaa swiphee onwongu ono bẹ yifuakwaru nta; iphemiphe,
bụ iphe, atsọje ngu ụtso; tẹme ọ bụru iphe, ama ngu mma bvụwaru; ọphu ọ bụkwa
l'ị bya ahụmabaa ya.”
15 Ndu nghọ ono, shi agbataję nghọ iphemiphe ono je eree lẹ mkpụkpu ono rita iya
oke urwu ono bẹ a-pfụgbaaru iya ụzenya ụzenya; kẹle ndzụ a-nọdu agụ phẹ k'aphụ
ono, aanụ mkpụkpu ono. Ẹphe araa ẹjo-ẹkwa gụa aphụ asụje:
16 “Nshịo! Nshịo gụbe eze mkpụkpu ono shi eyeje uwe ọchaa; mẹ ẹkwa uswe-
uswe; mẹ buragidi uswe-uswe gude kwaa onwongu akwa ono! Gudekwaphọ iphe,
e meru lẹ mkpọla memata onwiya ree; bya eworu echi, ere ire doo jọo l'ẹka; bya
ewojeru igopoto doo onwiya jọo l'olu.
17 L'awa lanụ-a kpoloko bẹ e gudewaa mekọta ẹku ọbu g'ọ ha; ọ bụkotaru ọla-l'iswi
ẹgube-a.”

Iphe, bụkpoo ndu-ishi ụgbo-mini g'ẹphe ha; mẹ iphe, bụkpoo ndu egudeje ụgbo
eje; mẹ ndu akpọ ụgbo; mẹ ndu egudeje ụgbo tsoru eze-ẹnyimu agba nghọ; g'ẹphe
ha tụkoru je apfụgbaaru ụzenya ụzenya.
18 Wata echi mkpu teke ẹphe hụmaru ẹnwuru-ọku iya g'ọ kpụru tụuu l'ẹka ọku
etsu iya. Ẹphe epfuahaa sụ: ?Ọ dụkpoorua mkpụkpu ọzo, dụjeru g'eze mkpụkpu-a?
19 Ẹphe kpota urwuku kpube onwophẹ l'ishi. Ẹphe nọdu echi mkpu ara ẹkwa;
agụ aphụ sụ: “Nshịo! Nshịo gụbe eze mkpụkpu, mbụ gụbe mkpụkpu ọphu bụ ẹku,
nyịberu g'a-tụ ọnu iya, ị kparụ bẹ iphe, bụkpoo ndu gude ụgbo phẹ tsoru eze-ẹnyimu
agba nghọ shikọta l'ẹka barahụ bụru eze! ?Awa lanụ-a kpoloko bẹ e gudewaa mekọta
iya; ọ bụru ọla-l'iswi ẹgube-a?”
20 Teru ẹswa kpua ya gụbe igwe! Unubẹ ndu-nsọ; mẹ ndu-ishi-ozi ono; mẹ ndu
mpfuchiru Chileke unu teje ẹswa lẹ Chileke bẹ nmawaru iya ikpe ẹjo-iphe ono, o
meru unu ono!
21 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe lanụ, ọkpehu dụ; pata mkpuma, ha gẹ mkpuma-
uswe parụ chie l'eze-ẹnyimu sụ: “Waa g'ee-gude ọkpehu chie mkpụkpu ono, a maru
ẹpha iya ono, bụ Bábilọnu l'ẹka ọ tọ dụdu onye ahụmabaa ya ọzo bụ ọwa-a.
22 Ọ tọ dụdu onye anụmabaa ọda nkwa; ọzoo nụmabaa ẹka a gụ ebvu; ọzoo kẹ
ndu aphụ ụpyi mẹ ndu egbu opu l'ime gụbe mkpụkpu ono ọzobakpo ilile. Ọ tọ dụdu
onye-ọna, eme ọna g'ọo-dụhabe aahụmabaa l'ime ngu ọzobakpo. Ọphu a byadu
anụmabaa ya ọda ikwe-nri.
23 Ọphu ìphóró ọku orọku abyadụ enwubakpọ jaa l'ime ngu; ọphu ọ dụdu onye
anụmabaa ẹka a nọ l'ime ngu eme uzere k'ẹka eeke nwanyị; ọzoo k'ẹka a lụtaru
nwanyị k'ọphúú. Noo l'ọ kwa ndu ono, shi buru l'ime ngu agba nghọ ono shigbaa
bụru ndu nweru ẹnya l'eliphe-a. Tẹme i gude eme mgbashị; duphushikọta ọhamoha
l'ophu mgburugburu.
24 “Tẹme ọ bụru l'ime mkpụkpu ono bẹ a hụmaru mee ndu mpfuchiru Chileke mẹ
mee ndu-nsọ; mẹkpoo mee iphe, bụ ndu e gburu egbugbu l'eliphe g'ẹphe ha.”

19

1 Ono mechaẹpho; mu nụma olu-opfu ndu dụ igwerigwe epfu l'imigwe sụ: “Aliloya!
Gẹ ndzọta; mẹ ogbu-nwịinwii; mẹ ọkwabe ùbvù; mẹ ike; bụkwaru kẹ Nnajịuphu
anyi, bụ Chileke anyi!
2 L'ikpe, o kperu bẹ bụkwa ire-lanụ; bya abụru ikpe, pfụru nhamụnha. Ọ nmarụ
eze-nwanyị ovuọba phọ ikpe; mbụ nwanyị ono, gude apharwụshi onwonye mee
ụnwu-eliphe l'ophu: ẹphe bụru mkpurupyata-a. Chileke bẹ gwataakwaru iya ụgwo
mee ndibe yẹbe Chileke ono, o gbushiru ono. Ọchi phẹ tukoru iya l'ishi.”

3 Ẹphe byakwa atụa ụzu ọzo sụ: “Aliloya! Ẹnwuru-ọku, etsu mkpụkpu ono kpụa
tụuu je atụko imeli l'ophu sweta. Noo g'ọo-kpụ iya jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii bụ
ono.”
4 Ụkporo ndu bụ ọgerenya lẹ ndu bụ ọgerenya ẹno phọ; waa iphe ono, nọgbaa
ndzụ ono ẹphen'ẹno tụko daa kpurumu baarụ Chileke ẹja; mbụ Chileke ono, nọ
l'aba-eze ono. Ẹphe sụ: “Nokwa g'ọ dụ-o. Aliloya!”

Ete ẹswa nwanyị,
a lụru k'ọphúú

5 Ọ dụru olu, shi l'aba-eze ono sụ: “Unu jaa Chileke ajaja iphe, bụ unubẹ ndu ejeru
Chileke ozi g'unu ha; unu kele iya unubẹ ndu atsụ iya ebvu; onye upfu mẹ onye nta.”
6 Mu bya anụma ụzu, ndu dụ igwerigwe atụ. Ọ nọdu adaẹpho g'ẹka mini
aphụ gbudugbudu; bya adahụkwapho g'ẹka igwe ara ọrà; asụje: “Aliloya! Ọ kwa
Nnajịuphu, bụ Chileke ono, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ono bụ Eze.
7 G'ẹhu tsọo anyi ụtso; g'anyi tee ẹswa teshia ya ike; kwabẹ iya ùbvù; kẹle nta-a bẹ o
rwuakwaru Nwatụru ono l'alụ nwanyị. Nwanyị ọbu, ọobya alụlu ọbu bẹ kwaakwaru
onwiya akwa kwabẹru iya.
8 Chileke bya ekwewa g'o yee uwe ọchaa, egbu nwịinwii bya abụru asagụ-mini.”
Uwe ọchaa ono bụ umere pfụru ọto, ndu-nsọ eme.
9 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe ono sụ mu: “Dee iphe-a l'ẹkwo: ‘Ẹhu-ụtso bẹ a gọru
nụ ndu ono, e kuru g'ẹphe yịru lẹ ndu e-ri nri, e gude eme ẹswa nwanyị ono, Nwatụru
Chileke ono eje alụlu onoya.’ ” O pfuchaa nno bya asụ mu: “Opfu ono bụkwa Chileke
gude ọnu iya pfua ya.”
10 Mu daa kpurumu l'iphu ojozi-imigwe ono jeshiaru iya abarụ ẹja. Ọ sụ mu: “Te
ejekwa ememe! Ọ kwa gẹ gụbedua unu l'ụnwunna ngu phẹ bụkota ndu ejeru Chileke
ozi bẹ bụ gẹ mbẹdua bụkwapho onye ejeru Chileke ozi; mbụ ụnwunna ono, bụ phẹ
bẹ Jizọsu goshiru ọkpobe-opfu nkiya ono. Bachiaru Chileke ẹja. L'ọkpobe-opfu ono,
Jizọsu goshiru anyi ono bẹ bụkwa l'ẹka Unme Chileke bẹ o shi; mbụ Unme Chileke
ono, bụ iya emeje gẹ nemadzụ pfuchijeru Chileke ono.”

Onye nọ l'eli ịnya ọchaa

11 “Mu bya ahụma g'imigwe gheru ọnu. Mu hụma ịnya ọchaa, nọ iya nụ. Ọ dụru
onye nọ l'eli ịnya ono. Ẹpha onye ono bụru: Ọ pfụshiru ike l'iphe, o pfuru”; bya
abụru “Ọkpobe-Opfu ono.” Ọ nọdu ekpeje ikpe, pfụru ọto bya alwụ ọgu l'ụzo, pfụru
ọto.
12 Ìphóró ẹnya iya dụepho g'ìphóró ọku, enwu enwunwu. O kpuru okpu-eze, dụ
igwerigwe l'ishi. Ọ dụru ẹpha, e deshiru iya l'ẹhu, adụdu onye maru iya nụ gbahaa
yẹbedua l'onwiya.
13 Ọ bụru uwe, a tsẹru lẹ mee bẹ o yeru. Ẹpha onye ono bụru “Opfu Chileke” ono.
14 Iphe, bụ ndu ojọgu, nọ l'imigwe gudegbaa uwe ọchaa, egbu nwịinwii bya abụru
asagụ-mini kwaa onwophẹ akwa. Ẹphe tụko nọdugbaa l'eli ịnya ọchaa awụ etso
onye ono, nọ l'eli ịnya ọchaa ono.
15 Iphe, eshije l'ọnu onye ono lụfuta bụru ogu-echi, atsụ nkọ, bụ iphe, oo-gude lwụa
iphe, bụ ọhamoha, nọ lẹ mgboko. L'ọ bya egude mgbọrígwè bụru eze phẹ. Ọ bụru
iya l'a-zọshi mẹe vayịnu l'akpụru vayịnu ono, bụ iya bụ eze oke-ẹhu-eghu kẹ Chileke,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.
16 E dee ẹpha iya l'uwe, o yeru bya edee ya ya l'ụtapfu, bụ iya bụ: “Eze ndu eze;
waa Nnajịuphu ndu bụ nnajịuphu.”
17 Mu bya ahụma ojozi-imigwe, pfụru l'ime ẹnyanwu. O chia mkpu chishia ya ike
gude kukọta iphe, bụkpoo ẹnu, ephe l'akpaminigwe oku sụ: “Unu bya edzukọbe ria
nri, dashịhuru unu; nri-ẹnyashi ọphu bụ Chileke bẹ o shi l'ẹka.

18 Unu bya avụkaa anụ ndu eze; mẹ anụ ndu-ishi ojọgu; mẹ kẹ ndu ojọgu
l'onwophẹ; anụ ịnya; mẹ ndu agba iya nụ; anụ ndiphe l'ophu; amadụ mẹ ohu; ndu
upfu mẹ ndu nta."
19 Mu bya ahụma ẹjo anụ-ẹgbudu phọ mẹ ndu eze ndiphe mgburugburu g'ẹphe
chịtawaru ndu ojọgu phẹ dọkobe l'ẹka lanụ g'ẹphe bya etsoo onye ono, nọ l'eli ịnya
ọchaa ono ọgu yẹe ndu ojọgu iya.
20 A kpụa ẹjo anụ-ẹgbudu ono lẹ ndzụ. E gudekwaphọ onye mpfuchiru ono, epfuje
iphe, Chileke epfuduru ono. Ọo ya bẹ bụ onye ono, shi abụjeru: ọ -nọdu ẹjo anụ-
ẹgbudu ono l'iphu; l'o meshia iphe-ọhumalenya-a, bụ iya bụ iphe ono, o gude dephua
ndu ono, kweru g'a gbaa phẹ ngga ọhubama k'ẹjo anụ-ẹgbudu ono; mẹ ndu ono, shi
abarụ ntẹkpe, a kpụru ọ dụ g'ọ dụ ono ẹja. A kpụtachaa onye mpfuchiru ono l'epfuje
iphe, Chileke epfuduru ono yẹe ẹjo anụ-ẹgbudu ono lẹ ndzụ je achịru ye l'eze iduma,
bụ ọku nshị-egbe enwu iya taphutaphu.
21 Onye ono, nọ l'eli ịnya ọchaa ono bya egude ogu-echi ono, shi iya l'ọnu alụfuta
ono gude tụko ndu ọphu phọduru nụ gbushikọta. Iphe, bụ ẹnu, nọkota lẹ mgboko-a
dzukọo bya avụa anụ phẹ kpata kpata; rijishia ẹpho.

20

1 Noo ya bụ; mu bya ahụma ojozi-imigwe, shi l'imigwe abya. O gude ire-igodo ọnu
iduma, enwedu ọ́hú ono l'ẹka; bya achịkwarupho oke ẹgbirigba.
2 Ọ zụepho ẹjo-oke-agiyi ono gburumu; mbụ agwọ shi l'ichee ono, bụ iya bụkpoo
Obutuswe ono bya abụru iya bụ Nsetanu. Ojozi-imigwe ono bya azụ-gude iya kee ya
ẹgbu tọgbo; ọ zẹe l'ẹgbu ono ụnu apha labọ l'apha ụkporo iri.
3 Ojozi-imigwe ono parụ iya chie l'ime iduma, enwedu ọ́hú ono. O chiechaa ya bya
eworu iya gụ-chia; woru iya tụ-chia ọkpobe atụ-chi; k'ọphu ọ dụdu onye adụ ike
atụha iya nụ. Ọo ya bụ g'oo too dephushihẹdu ndiphe ọzobaa jasụ teke ụnu apha
labọ l'apha ụkporo iri ono bvụadaru. Teke ụnu apha labọ l'apha ụkporo iri ono
bvụerupho l'e wehaa ya g'ọ kpaa nwantụsaru-ẹhu nwanshịi.
4 Noo ya; mu bya ahụma aba-eze aba-eze mẹ ndu nọgbaa ya nụ. Ndu ono bẹ bụ
ndu a họtaru dobe g'ẹphe kpeje ikpe. Mu hụmakwapho maa ndu a pfụ-gburu apfụ-
gbu; opfu l'ọo l'ẹphe pfụru l'edzudzu-ọha pfua l'ọo Jizọsu bụ Nnajịuphu; ndu shi
asajẹ opfu Chileke asasa. Ọo ẹphe bụ ndu te ekwedu baarụ ẹjo anụ-ẹgbudu ono yẹe
ntẹkpe, a kpụru ọ dụ g'ọ dụ phọ ẹja; ọphu ẹphe ekwedu g'a gbaa phẹ ngga ọhubama
k'ẹjo anụ-ẹgbudu ono l'egedegee ọnu-iphu ọzoo l'ẹka. Ẹphe tetachawaru nọdu ndzụ;
ẹphe lẹ Kéreshi bụwaru eze ụnu apha labọ l'apha ụkporo iri.
5 Eteta k'ono, ndu a pfụ-gburu apfụ-gbu tetaru ono bụru eteta k'ivuzọ, Chileke meru
nemadzụ teta dzụru ndzụ. Ndu ọphu phọduru nụ lẹ ndu ono, nwụhuru anwụhu ono
ta adụkwa ọphu tetaru nụ jeye ụnu apha labọ l'apha ụkporo iri ono bvụebe.
6 Ẹhu-ụtso yẹe adụ-nsọ bụ kẹ ndu a-yịru lẹ ndu ivuzọ ono, Chileke e-me g'ẹphe shi
l'ọnwu teta nọdu ndzụ ono. Ọnwu nwụ-labọ phọ te erwudu phẹ ẹka; obenu l'ẹphe
a-bụru ndu-uke kẹ Chileke; waa kẹ Kéreshi a-tụko bụru eze l'eliphe ụnu apha labọ
l'apha ụkporo iri ono.

A lwụ-kperu Nsetanu

7 Teke ụnu apha labọ l'ụkporo apha iri ono bvụerupho; l'aa-tọfu Nsetanu l'ẹgbu
ono l'ọo-lụfuta lẹ mkpọro ono, a tụru iya ono.
8 L'ooshi l'ẹka ono byatashịkwa edephushi ọhamoha, nọkpoo lẹ mgboko mgburug-
buru, bụ iya bụ Gọgu yẹe Megọgu. L'ọokpakobe phẹ l'ẹka lanụ gude phẹ dzua ọgu.
Ndu bụ e -jeshia phẹ agụgu ẹphe aha g'ẹja, nọ l'alị.
9 No iya; ndu ono zọru garamu garamu garamu lẹ phorokotoko eli-mgboko-a;
bya anọ-phekọta ẹka ono, ndu kẹ Chileke dọru ono mgburugburu; nọ-phekwaaphọ

mkpụkpu ono, Chileke yeru obu ono. Obenu l'ọku shiẹpho l'imigwe nwua kẹ phuruphuruphuru bya ekegbushikọta phẹ.
10 A bya eworu Obutuswe, bụ iya l'anọduje eduphushi phẹ ono bya eworu chie l'eze iduma ono, bụ ọku nshị-egbe l'enwuẹ ya phọ taphutaphu ono, bụ iya bụ ẹka ẹjo anụ-ẹgbudu phọ yẹe onye mpfuchiru phọ l'epfuje iphe, Chileke epfuduru ono nọ. Ọ bụru ẹka ono bẹ ẹphe a-nọdu l'aa-nụa phẹ chịipfuu eswe l'ẹnyashi jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mịimiimii.

Ikpe ikpazụ

11 Mu bya ahụma oke aba-eze acha ụcha; bya ahụmakwapho onye nọ iya nụ. Igwe mẹ alị phọta ọso; shi iya l'iphu gbafụ. Ọphu ọ dụedu ẹka ẹphe a-nọdu.
12 Mu hụmakwapho iphe, bụkpoo ndu nwụhuru anwụhu; ndu upfu mẹ ndu nta; ẹka ẹphe pfụgbaaru l'iphu aba-eze ono. A bya e kpuhashịa ẹkwo ghebe ọnu; a bya ekpuhakwaaphọ ẹkwo lanụ ọzo; ono bụru ẹkwo ndu nọ ndzụ. Ọ bụru iphe, e deru l'ẹkwo ono bẹ e gude ekpe ndu nwụhuru anwụhu ikpe lẹ g'iphe onyemonye meru gbaru.
13 Eze-ẹnyimu bya atụko ndu o rijekpọoru chịfutabebe. Anwụhu yẹe alị-maa tụko ndu ọnwu gbujekpọoru chịfutabebe. A tụko g'ẹphe ha kpee ikpe. E kpee onyemonye ikpe g'iphe, o meru gbaru.
14 A chịru mgbu-ọnwu yẹe alị-maa chịru ye l'eze iduma ono, ọku enwu taphutaphu ono. Ono bụru ọnwu nwụ-labọ.
15 Onyemonye, a hụmaduru ẹpha iya l'ẹkwo, e deshiru ẹpha ndu a-nọdu ndzụ ojejoje phọ bẹ e chieru l'eze iduma ono, ọku enwu taphutaphu ono.

21

Imigwe òphúú mẹ alị òphúú

1 Tọbudu iya bụ; mu bya ahụma igwe òphúú bya ahụma alị òphúú; kẹle igwe ọphu shi dụ nụ ta adụedu; ọphu alị ọphu shi dụ nụ adụhedu. Ọphu eze-ẹnyimu adụedu.
2 Mu bya ahụma mkpụkpu, dụ nsọ ono, bụ iya bụ Jierúsalẹmu òphúú. Mu hụma iya g'o shi l'imigwe ẹka Chileke nọ alwazeta l'alị. E memakpọe ya phọ gẹ nwanyị, abya ala ji; mbụ nwanyị, a kwawaru akwa g'ọo-dụ yẹe ji iya aswịru.
3 Mu nụma olu, a nọ l'aba-eze ono chia g'e chiru mkpu sụ: "Wakwa ibe Chileke ba-o! Nta-a bẹ Chileke byaakwaru anọdu swiru nemadzụ eswiru. Nta-a bụakwaa ẹka nemadzụ bu bẹ bụ ẹka Chileke e-buru; nemadzụ abụru ndibe iya. Chileke l'onwiya eswiru phẹ eswiru; bụru Chileke phẹ.
4 Oo-hushichaa phẹ ẹnya-mini ẹkwa phẹ. Anwụhu ta adụbaedu; ọphu atsụ aphụ a-dụhedu; ọphu aarahẹdu ẹkwa; ọphu ọ dụedu iphe emebaa nemadzụ ẹhuka; kẹle iphe ono, shi dụkota nụ ono bvụwaru."
5 Tọbudu iya bụ; onye ono, nọ l'aba-eze ono sụ: "Lenu; nta-a bẹ mu emeakwaa iphemiphe g'ọ bụkotaru iphe òphúú." Ọ sụkwa mu phọ-a: "Tụko opfu-a dee l'ẹkwo; noo l'ọ bụkota ọkpobe-opfu bya abụkwarupho opfu, gbaru g'e gude iya ẹka."
6 Ọ bya asụ mu: "E meakwaru iya! Ọ kwa mbẹdua bụ Alụfa bya abụru Omega; Onye mbụ mẹ Onye ikpazụ. Iphe, bụkpoo onye mini agụ bẹ mu e-kekwa mini shi l'ọgba mini anụje ndzụ kẹ mmanụ.
7 Ọ kwa onye alwụje ọgu ono lwụta l'e-nworu iphemiphe. Mu abụru Chileke onye ono; onye ono abụru nwa mu."
8 Obenu kẹ ndu ono, atsụ ebvu ẹnya ono; mẹ ndu ono, ekwedu nụ ono; mẹ ndu ono eme ẹjo ahụma ono; mẹ ndu egbu nemadzụ; mẹ ndu eme kẹ nwanyị; mẹ ndu mgbashị; mẹ ndu anọduje agwa iphe; mẹ ndu adzụje ụka g'ẹphe ha; ndu ono bẹ iphe

nọ swiru phẹ nụ bụ eze iduma ono, ọku mẹ nshị-egbe enwu taphutaphu ono, bụ iya bụ ọnwu nnwụ labọ.

Jierúsalẹmu òphúú ono

9 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe lanụ l'ime ojozi ẹsaa ono, shi parụ ochi ẹjo iphe-ememe ẹsaa ikpazụ phọ byapfuta mu bya asụ mu: "Bya gẹ mu je egoshi ngu nwanyị òphúú ono, l'abya ala ji ono, bụ iya bụ nyee Nwatụru Chileke onoya."
10 Unme Chileke bya ejiẹ mu phọ ẹhu. Ojozi-imigwe phọ duta mu je enyihu ephekerephe úbvú, ha l'eli ntụmatu. O je egoshi mu mkpụkpu ono, dụ nsọ, bụ iya bụ Jierúsalẹmu g'o shi l'imigwe ẹka Chileke nọ alwazeta l'alị.
11 Ogbu-nwịinwii kẹ Chileke mee ya ọ nọdu eke kẹ zaa zaa. Ìphóró iya nọdu eke zaa zaa gẹ kẹ mkpuma, bụ iya bẹ aswa kakọta; mbụ ìphóró dụepho gẹ kẹ mkpuma jiásùpà. Mkpuma ọbu anọduje ama mma; bya aphụ ngerengere.
12 Mkpụkpu ono bẹ e gude igbulọ kpụ-pheta mgburugburu. Igbulọ ọbu haẹpho mebyikpọo kẹ phengara. E bua ya ọnu-abata uzi iri l'ẹbo. E ye ụnwu-ojozi-imigwe iri l'ẹbo g'ẹphe cheje ọnu-abata iri l'ẹbo ono nche. L'ọnu-abata ono ẹphe n'iri l'ẹbo bẹ e degbachaaru ẹpha ipfu iri l'ẹbo ono, dụ lẹ Ízurẹlu l'ẹhu l'ẹhu.
13 E bua ọnu-abata ẹto l'ụzo ọphu gharu iphu l'ụzo ẹnyanwu awawa; a bya ebua ọnu-ụzo ẹto l'ụzo ẹnyanwu arịba; bya ebua ọnu-ụzo ẹto l'ụzo isheli; bya ebua ọnu-ụzo ẹto l'ụzo ndọhali.
14 Ọ bụru mkpuma iri l'ẹbo bẹ e gude tụa ọkpa igbulọ mkpụkpu ono mgburugburu. Mkpuma ono ẹphe n'iri l'ẹbo bẹ e deshiru ẹpha ndu-ishi-ozi iri l'ẹbo; mbụ ndu-ishi-ozi Nwatụru ono.
15 Ojozi-imigwe ono, shi epfu anụ mu nụ ono bẹ gude ogugu mkpọla-ododo, oo-gude tụá mkpụkpu ono yẹle ọnu-abata iya yẹle igbulọ iya kpọo.
16 Mkpụkpu ono nweru mgburẹku ẹno, haẹpho ẹnya nhamụnha. Ọ bya egude ogugu tụá ya. Iphe, ọ dụgbaa l'ogologo iya mẹ uswekete iya mẹ eli iya mẹkwapho ọsa iya bụru ụnu manyịru ugbo ẹto lẹ manyịru ụkporo iri l'ise.
17 Ọ bya atụa igbulọ iya; igbidigbi iya dụ ntụ ọkpa ụkporo labọ lẹ ntụ ọkpa ẹsato lẹ gẹ ndiphe atụje iphe. Noo g'ojozi-imigwe ono tụru iya.
18 Iphe, e gude kpụa igbulọ ono bụru mkpuma jiásùpà. Mkpụkpu l'onwiya bụru mkpọla-ododo bẹ e gude mee ya. Ọ nọdu aphụ ngerengere g'onyo.
19 Ọkpa igbulọ ono bẹ e gudegbaa mkpuma, dụ iche iche, ereshigbaa ire ike bya aphụgbaa ngerengere gude mee ya; ọ nọdu ama mma. Mkpuma ono kẹ mbụ bụ jiásùpà; k'ẹbo bụru sáfàyà; k'ẹto bụru ágètù; k'ẹno bụru émèràlụdú;
20 k'ise bụru ónìkùsù; k'ishii bụru kanélìyànù; k'ẹsaa bụru kìrísòlàyìtù; k'ẹsato bụru bérìlù; kẹ tete bụru tópàzù; k'iri bụru kìrísòpùràsù; k'iri lẹ nanụ bụru jiásìntù; k'iri l'ẹbo bụru ámìtìsùtù.
21 Ọnu-ụzo iri l'ẹbo ono bụru igopoto iri l'ẹbo bẹ e gude mee ya. Ọnu-ụzo ono ẹphe n'iri l'ẹbo l'ẹhu l'ẹhu bụkotaru igopoto lanụ bẹ e gude mee ya. Ọma oji ime mkpụkpu bụru mkpọla, guru egugu bẹ e gude mee ya. Ọ nọdu aphụ kẹ ngerengere g'onyo.
22 Ọphu ọ dụdu eze-ụlo Chileke, mu hụmaru l'ime mkpụkpu ono; kẹle Nnajịuphu bụ Chileke, bụ iya bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike yẹe Nwatụru ono bụwaa eze-ụlo Chileke kẹ mkpụkpu ono.
23 Mkpụkpu ono ta adụedu iphe, o gude ẹnyanwu eme; ọphu ọ dụkwapho iphe, o gude ọnwa eme. Noo kẹle ogbu-nwịinwii Chileke bẹ echiwa l'ime iya. Nwatụru Chileke ono bụru ìphóró, e gude aphụ ụzo.
24 Ọ bụru ìphóró, shi lẹ mkpụkpu ono bẹ ọhamoha e-gude nọdu ndzụ. Iphe, bụkpoo ndu eze, nọkota lẹ mgboko evukọo ọdu-biribiri phẹ vubata l'ime mkpụkpu ono.

25 Ọnu-abata mkpụkpu ono e-ghekọtajeru ọnu tekenteke; kẹle ẹnyashi ta
abyakpọdaanu adụ l'ẹka ono.
26 Ọhamoha, dụ l'eliphe bẹ a-tụko ọdu-biribiri, ẹphe nweru enweru vutakọta bya
akụbe lẹ mkpụkpu ono; ẹphe akwabẹ mkpụkpu ono ùbvù.
27 Ọle ọ tọ dụkwanu iphe, aasọ nsọ, byaru abahụ lẹ mkpụkpu ono. Onye eme ẹjo
ememe m'onye adzụ ụka bẹ e te ekwekwa g'ọ bahụ iya. Ndu a-bahụ iya nụ kpoloko
bụepho ndu e deru ẹpha phẹ l'ẹkwo Nwatụru ono, bụkwanu ẹka e deshiru ẹpha ndu
a-nọ ndzụ ojejoje.

22

1 Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe ono bya egoshi mu nggele, bụ iya bụ mini ọbu,
l'anụje ndzụ ojejoje ọbu. O doẹpho rịsaa aphụepho kẹ ngerengere g'onyo. Ọ bụru
ẹka o shi asọfuta bụ l'aba-eze Chileke yẹe kẹ Nwatụru onoya.
2 Mini ono nọdu asọepho l'echi oji mkpụkpu onoya. Oshi, anụje ndzụ ojejoje
pfụgbaaru nggele ono ibe k'ẹbo ẹbo. Oshi ono amịje uzi akpụru iri l'ẹbo, dụgbaa
iche iche bya amị nno l'ọnwa l'ọnwa ugbo iri l'ẹbo l'apha. Ọ bụru ẹkwo oshi ono bẹ
aakpataję gude mebe ọhamoha ọbvu l'iphe, eme phẹ nụ; ẹphe ewekọrohu.
3 Ọphu ọ dụdu iphe, Chileke tụru ọnu anọdubaa l'ime mkpụkpu ono.

Iphe, a-dụ lẹ mkpụkpu ono bụ aba-eze Chileke yẹe kẹ Nwatụru ono. Ndu ejeru iya
ozi a-nọdu abarụ iya ẹja.
4 Ndu ono, ejeru iya ozi ono a-hụmaje iya l'iphu l'iphu. Ẹpha iya bẹ ee-dechaa phẹ
l'egedegee ọnu-iphu.
5 Ẹnyashi ta adụhedu. Mkpa ìphóró orọku; ọzoo k'ẹnyanwu ta adụeduru phẹ ọzo;
kẹle Nnajịuphu, bụ Chileke l'a-bụru ìphóró phẹ. Ẹphe abụru eze jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ mịimiimii.

Abyabya Jizọsu

6 Noo ya; ojozi-imigwe ono sụ mu: “Opfu-a g'ọ ha bụkotakwa ọkpobe-opfu bya
abụru opfu, gbaru kẹ g'e gude iya ẹka. Lẹ Nnajịuphu, bụ iya bụ Chileke ono anụje
ndu ono, epfuchiru iya nụ Unme iya ono bẹ ziakwaru ojozi-imigwe g'ọ bya egoshi
ndu ejeru yẹbe Nnajịuphu ono ozi iphe, adụedu g'ọo-nọ-beru l'oomee.”
7 “Lekwa; mu abyakwaa ẹgwegwa! Ẹhu-ụtso bẹ a gọru nụ onye emeje iphemiphe-
a, e deru l'ẹkwo mpfuchiru-a.”
8 Mụbe Jiọnu gẹdegede bụ onye nụmakotaru iphemiphe-a lẹ nchị mu; bya ahụma
iya l'ẹnya. Mu nụmachaa ya ono bya ahụmachaa ya ono; mu daa kpurumu l'iphu
ojozi-imigwe ono, goshiru mu iya nụ ono jeshiaru iya abarụ ẹja.
9 Ọ sụ mu: Te ejekwa ememe! “Ọ kwa gẹ gụbedua unu l'ụnwunna ngu bụ ndu
ejeru Chileke ozi-a bụ gẹ mbẹdua bụkwapho onye ejeru Chileke ozi; mbụ ụnwunna
ngu bụkwa ndu ono, epfuchiru Chileke mẹ ndu ọzo, emeje iphe, ẹkwo-a pfuru. Ọo
Chileke bẹ ịi-bachiaru ẹja.”
10 Ọ sụ mu: “G'ọ tọ dụkwa opfu, e deru l'ẹkwo-a mẹ nanụ, ii-domi edomi. Lẹ teke
iphemiphe-a e-mekọta bẹ dụkwaa ntse.
11 G'iphe, bụ ndu emeje ẹjo-iphe kwaẹkwapho l'eme ẹjo-iphe, ẹphe eme. Gẹ ndu
eme umere, rehuru erehu kwaẹkwapho l'eme ẹjo umere, rehuru erehu, ẹphe eme.
Gẹ ndu ọphu pfụbekwanuru-ẹka-ọto l'iphu Chileke gudeẹpho ẹka phẹ g'ẹphe gude
iya. G'onye doberu onwiya Chileke iche dobeẹkwarupho onwiya Chileke iche g'o
doberu iya.
12 “Mu sụru-a; mu abyaakwaa nta-a nta-a! Mu -byatashia bẹ mu e-gude iphe
obunggo, mu e-bu onyenọnu nggo g'iphe, o meru gbaru.

13 Ọ kwa mbẹdua bụ Alụfa bya abụru Omega. Mu bụ onye Ivuzọ bya abụru onye
Ikpazụ. Ọ bụru mu bụ mgbube ishi iphemiphe; bya abụru mu bụ ẹka iphemiphe
sụberu ishi."
14 Ẹhu-ụtso, bẹ a gọru nụ ndu asajẹ awurukpata uwe phẹ l'ọocha kẹ pemu pemu;
kẹle ọo phẹ bẹ ee-kwe g'ẹphe wọtaje akpụru, oshi ono, anụje ndzụ ojejoje ono mịtaru;
rije. Ọ bụru phẹ bẹ ee-kwe g'ẹphe shi l'ọnu-ụzo bahụ l'ime mkpụkpu ono, Chileke nọ
ono.
15 Obenu lẹ ndu ono, bụ nkụta ono; mẹ ndu mgbashị ono; mẹ ndu apharwụshi
onwophẹ ẹphe l'ụnwanyi; mẹ ndu egbu nemadzụ; mẹ ndu anọduje agwaphe iphe;
mẹ ndu abụjeru; onye ọzo -nọdu adzụ ụka l'ọotso phẹ ụtso; tẹme ẹphe nọdu adzụ
ụka l'onwophẹ; ndu ono g'ẹphe ha bụ l'azụ mkpụkpu ono bẹ ẹphe a-nọdu.
16 "Ọ kwa mbẹdua, bụ Jizọsu gẹdegede bẹ ziru ojozi-imigwe mu g'ọ bya emee
g'unubẹ Chịochi makọtaru iphemiphe-a. Mu bụ eri Dévidi bya abụru oshilọkpa iya.
Mu bụkwarupho kpokpode nchi-abọhu ono, anọduje eke paapaapa onoya."
17 Unme Chileke ono yẹe nwanyị ọphúú ono tụko sụ: "Bya-o!" G'onye nụmakpooru
iphe-a sụ: "Bya-o!" G'onye ẹgu mini agụ byakwa! G'onye ọ dụ iya g'ọ bya byakwa g'e
kee ya ya kẹ mmanụ g'ọ ngụa. Ọ kwa mini ono anụje ndzụ ojejoje.

Mkpọchi-ishi iya

18 Iphe, bụ onye anụ opfu-a, e dekọtaru l'ẹkwo-mpfuchiru-a; bẹ mu alọ ẹka lẹ nchị.
Onye bụ onye yekwarụ iphe, l'iphe-a, e deru l'ẹkwo-a bẹ Chileke e-yekwakwa iphe,
l'iphe, bụkotakpoo ẹjo iphe-ẹhuka, e pfukọtaru opfu iya l'ẹkwo-a; tụko iya byabẹ
onye ono l'ishi.
19 Teke ọ dụkwanuru onye wofuru iphe ewofu l'ẹkwo mpfuchiru-a bẹ Chileke e-
wofukwa okiphe onye ono l'akpụru, ọ mịtaru; mbụ oshi ono, anụje ndzụ ojejoje ono;
oshi ono, e pfuru opfu iya l'ẹkwo-a; wofukwaphọ okiphe nkiya lẹ mkpụkpu, dụ nsọ
ono, bụkwapho iphe, e pfuru opfu iya l'ẹkwo-a.
20 Ọo onye ono, meru g'a maru l'iphemiphe-a bụkota ọkpobe-opfu bẹ sụru: "Ee;
mu abyaakwaa nta-a nta-a."
O noo g'ọ dụ. "Jiko bya; Nnajịuphu, bụ Jizọsu!"
21 Gẹ Nnajịuphu, bụ Jizọsu; bya abụru Kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma g'unu ha.
Nokwa g'ọ dụ.